RJEČNIK

La Ser. D
J 9346 bj

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRADILI

Đ. DANIČIĆ
(od ČETA do ČOBO)

M. VAĻAVAC
(od ČOGA do ĆŮŽITI)

P. BUDMANI
(od D' do kraja)

DIO II

ČETA—ĐAVĻI

29.5.52
PG
1374
R5
dio 2

U ZAGREBU 1884—1886

U KŇIŽARNICI JUG. AKADEMIJE L. HARTMANA (KUGLI I DEUTSCH)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

ČÈTA, *f.* cohors. *od* xv *vijeka (vidi prvi primjer), u rječnicima svijem: u Vrančićevu* (118); *u Mikaljinu:* coetus, societas, congregatio; caterva, agmen, acies, turma, cohors; *u Belinu:* agmen (88a. 294a. 294b. 526b. 614a. 704b), acies (332a. 526b. 653a), cohors (128a. 142a. 206a), caterva (332a), copia (465a), turma (128a. 735b), turba (206a), exercitus (294a); *u Bjelostijenčevu:* coetus, congregatio, societas; cohors, acies, turma, agmen, caterva, phalanx, legio militum, exercitus; *u Jambrešićevu:* cohors, manipulus; *u Voltigijinu:* četa prva, vortrab; četa sredńa, centrum; četa zadńa, nachtrab; *u Stulićevu:* cohors, turma, agmen; *u Vukovu:* copiae, cohors; *u Daničićevu:* cohors. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čôtâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čêtê, čêtôm. *Kor.* kat, *otići, gnati, hvatati, sastavljati.* — *a) dio vojske.* Togo sličnaa četa otgonima bê. Glasnik 11, 92. Glava od četa jańičarskijeh. I. Gundulić 323. Vodi tri čete iz daleče, iz najdaljijeh država. 438. Svi na čete u široko slijede način bojna reda. 436. Četa vojnika; četa końika; četa kopjenika; četa s štitima; četa s praćami; četa s strijelami; četa s stijegom; četa novih; četa starih; četa plaćena; četa od dobre volje; četa od prve straže; četa od četrdeset junaka; četa od sto junaka; četa od tisuću vojnika; četa od osam tisuća pješaca. Mikalja 37. Spraviti čete, instruere exercitum, educere in aciem copias; pustiti čete, raspustiti vojsku. 36. Srnu kako tvrda četa, iz grozda se ne odjeljuju. J. Palmotić, dubr. 202. Bivši uzeo četu od poglavica i od farizeov službenike. L. Terzić 25. ivan. 18, 3. Sred morskijeh tuj dubina množ obrana sva pohodi; nu za nimi tad se uputi silnom četom silnik zali. A. Vitaljić, ostan. 89. Filisteji se podignuše s oružanijem četam na Saula. I. Đorđić, salt. ix. Za tim će se porušiti svi zidovi, pak će svaka četa moći unići gdi bude ktila. E. Pavić, ogled. 170. Vidau se vojničke čete u zraku. 434. Prve čete svitle sablje povadiše. A. Kanižlić, kam. 2. Četa meni ime jest. J. Matović 509. Uze jednu četu najboljih junaka, pak žestoko udari na krilo desno. A. Kačić, korab. 340. Vojvoda si u Banatu bio, mloge u ńem čete sakupio. J. Krmpotić, mal. 4. Gredu upored sadružene crnogorske bojne čete. Zgode 6. Plemenita horvatskog kraljestva četa. M. P. Katančić 68. Onda Juda uze četu i od glavara svešteničkih momke. Vuk, jov. 18, 3. Svaki kod svoje zastave po četama svojim. Đ. Daničić, 4 moj. 1, 52. — *b) mnoštvo oružanijeh ljudi mańe ili veće i nekoličina ih. aa) u opće:* Četa ljudi oružanih; četa barabanat. Mikalja 37b. Skupiše se i dozboriše da jedan dan svi u četi nasrnu zemlje i sela kaluđerska. I. Đorđić, ben. 183. Evo Juda i š nim četa velika. F. Lastrić, test. 109. Vidivši jednu u oružju četu. A. Kanižlić, uzroci 89. Vezan od čete. I. A. Nenadić, nauk 253. Ugleda četu ljudi oružani. A. Kačić, korab. 35. — *bb) tako mnoštvo oružanijeh ljudi koji idu te udaraju na druge, osobito da što otmu:* Seńani dvi turske čete razbiše. P. Vitezović, kron. 171. Turska četa razbi katane bačke u selu Badańi. Glasnik 20, 12. Kupi Marko četu krajišnika. A. Kačić, razgov. 200. Za nime se četa otisnula, mala četa tri sta Vodičana. 211. Hajdučka četa. Bella 465a. Podigla se jedna četa mala, malena je, al' je ogńevita. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Četu malu, tri, četiri druga. 4, 517. Četa mala, petnaes' Turaka. 4, 120. Udbińska se otvoriše vrata i izide jedna četa mala za trideset i četiri druga. 3, 117. Te izide jedna četa mala, u četi su tridest i tri druga. 3, 278. Hoću jednu četu pokupiti, dobru četu, tri stotin' Zadrana. 3, 409. Pred četom je junak arambaša. 2, 77. Jedna četa, tri su harambaše, .. četa mala za trideset druga. 3, 142. Ko je ovoj četi četobaša? 3, 332. I Nićetu pred četom vojvodu. 3, 432. O Tadija, našoj četi glavo! 3, 287. Ja se bojim čete od Turaka. 3, 126. Jer otoka nigda nije sama brez hajduka, ja brez mrka vuka, ja brez čete turske, ja kaurske. 3, 159. Četu kupi Perović Radule. 4, 3. No pokupi četu po Udbińi. 3, 328. Na tome se četa razdvojila. 4, 61. Nek su žive sve junačke glave, koje dižu čete na krajinu! 3, 192. Oni česte čete podizahu. Pjev. crn. 240. I povede četu iz Udbine. Nar. pjes. vuk. 3, 182. Pa krenuše četu uz planinu. 3, 335. Nema ovdje vojske nego je samo četa. 4, 462. — *cc) četom kakva je pod bb. naziva se i ono što ona radi, četovańe:* Neka ne gredu s nimi u četu ali na boj. M. Bijanković 107. U vrime rata i veliki četa. P. Filipović, istom. 9. Često oni u čete idau i brez broja robu dovođau. A. Kačić, razgov. 192. Vitežki je Lovre vojevao, prid junaci četu četovao. 200. On se s čete nigda ne vraćaše, da turskoga roba ne vođaše. 253. Iduć često k Seńu bijelome, te junačku četu četujući. Nar. pjes. vuk. 3, 202. Jesu oni čete četovali. 3, 262. Jesam skoro u četu hodio. 4, 416. On s' u četu diže u planinu. 4, 28. Ljeti aga ide po četama. 3, 200. Ja sam sinoć iz čete došao. 4, 505. Hajde striko, da idemo u četu. Nar. prip. vuk. 210. *u takoj četi može biti i samo jedan čovjek:* Pripovijeda se da je ponajviše išao sam u četu, pa je Crnogorce dočekivao iz busije. Vuk, nar. pjes. 4, 94. — *c) mańe ili veće mnoštvo kakve god čeljadi:* U vodu se naglo veće suniváše, kad joj, k'o bi nebu ugodno, prispije u pomoć ribar četa. I. Gundulić 42. Ako je hvalio čete od poluvjeraca. B. Kašić, zrc. 34. Izvida neizbrojne bolnike, koji k nemu bjehu na čete doneseni. I. Đorđić, ben. 35. Dičica još priprosta sve na čete razređena. P. Knežević, živ. 31. Na čete k njoj dohode. P. Knežević, pism. 142. Za nim četa proroka. M. Zoričić, zrc. 225. Onda počeše k Isukrstu narodi obraćati se i na čete u crkvu pravovirnu skupljati se. I. Velikanović, upuć. 1, 193. Čete ispokojeni i napitani siromaa neka budu družba tvoga kršćanskog sobeta. I. J. P. Lučić, bit. 38. U grad s četom dvorna puka hrli ona. N. Marči 27. Namjeri se na jednu četu mladijeh svojijeh prijatelja. B. Cuceri 129. Ali ide četa divojaka. Nar. pjes. bog. 328. — *d) u smislu u kom je četa pod a, b, aa, i c. može biti četa i anđela, svetaca, zlijeh duhova:* Množ pakljenijeh hudijeh četa. I. Gundulić 481. Na čete ki vode pakleni vojnici. Đ. Baraković, vil. 316. Pokle svetih četu ukripil jur biše. Đ. Baraković, jar. 105. Vi ki ste snižna četa, ki ste u broju od svetijeh. I. Akvilini 42. Mi na alaje i na čete branimo ih vječne štete. J. Kavanin 506. Rajskijeh dvoran čete bijele. I. Đorđić, mand. 10. Čete višńijeh od anđela. 121. Vidje četu nikakovije sablazni, drakuni li su, vištice li su, što mu drago. F. Lastrić, svet. 58. Dušu tvoju svetih čete susrile! A. Kanižlić, bogoljub. 537. Ne mlogo od anđeoskih četa različit jesi. A. Kanižlić, kam. 376. Koji *(anđeli)* na hrpe i na čete hitro pritrkaše da mu služe. Đ. Rapić 231. Kušače *(Antikrst)* da pridobije s strahotom svoji bojni četa. Grgur iz Vareša 84. Družbu andioskijeh četa. Misli kr. 91. Neizbrojne čete od svijeh vojska nebeskijeh. B. Cuceri 24. — *e) značeńe pod c. nalazi se preneseno i na životińe, na zvijezde i na stvari umne:* Eto gre četa mravi, pa pita voda od ńih da ča želi. Nar. prip. mikul. 78. Četa jasnijeh od zvijezda je ljepšijem zrakom zatreptjela. I. Đorđić, mand. 135. Što je četu toliku laži na pomoć uzajmio. A. Kanižlić, kam. 88. On ne gleda

svitlo ime, da l' što ima bit' pod nime: gleda srce od svitlosti, gleda dila od kriposti, pak od ovud starešinu sudi, ima l' jasnu cinu. Svitlu četu kad ne vidi da s imenom svitlim slidi, onda vidi gospodara da s imenom samo vara. V. Došen 239.

ČETARI, *vidi kod* četiri 2, c.

ČÈTATI, čètâm, *impf.* peniculo tergere, *čistiti četkom ili metlicom, u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku. isporedi* četica *pod* 2. *postaña kojega je* četka. 1. *prelazno. samo u Stulićevu rječniku.* — 2. *sa se, refleks.*: A metlicom se četa, četa. M. Držić 134.

ČETÁVATI, čètâvâm. *impf. vidi* četovati. Tad je Mujo đogu nabavio, za života na ńem četavao. Nar. pjes. juk. 442.

ČÈTEĠIJA, *m. tko četuje, četnik. od tur.* četeği, *koje je opet od* četa, *koju vidi.* u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (dux cohortis et vel miles ipse). A đo ńega četeğija Tale. Nar. pjes. vuk. 3, 334.

ČETÉKOVAC, Četékôvca, m. *selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 153. Pregled 111.

ČETÈNÎK, četeníka. *m. vidi* četnik. On sakupi tri sta četenika. Nar. pjes. juk. 527. Četeniku. Osvet. 2, 55 On preplavi kitne četenike. 7, 4. Nije sina da požali majku, niti bojca četenika mlada da ļubovcu ne ostavi pustu. 7, 9. Do na Tuzlu svedi četenike. 7, 21.

ČETER, *vidi kod* četiri 2, d.

ČETÈRES, *i* četèrest, *vidi kod* četrdeset.

ČETÈRESTÎ, *vidi kod* četrdeseti.

ČETÈREŠKA, *f. grožđe koje se zove i skadarka. u Srbiji u Ļeskovcu.* M. Đurović. *isporedi* četirireška.

ČÉTERÊŠKÎ, *adj. što pripada selu Četerežu.* Četereška opština. K. Jovanović 139.

ČÈTERÊŽ, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 139.

ČETERI, *vidi kod* četiri 2, d.

1. ČÈTICA, *f. dem.* četa. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ter pokupi četicu malenu. A. Kačić, razgov. 294. Svi ćemo ti poći u četicu. Nar. pjes. juk. 161. Ako zdravo iz četice dojdu. 370.

2. ČÈTICA, *f. mala četka, čečica. samo u rječnicima Belinu* (65a) *i Stulićevu. Postaviem od riječi koja sama ne dolazi, a od koje je* četati *i* četka. *isporedi* štetica.

ČÈTIČICA, *f. dem.* četica *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈTINA, *f.* seta. *Akc. se mijeña u gen. pl.*: čètînâ, *a samo je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing.*: čètinê, čètinôm. — *Kor.* skap, *bosti. pred* t *od nastavka je korijenu otpalo* p, *a sprijeda* s. *isporedi* štetina, čekiña. — *a) u pravom smislu: debela čvrsta dlaka, kakova je u sviñe osobito po leđima,* seta. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Bjelostijenčevu.* Stropilo od praščijih četina. M. Vetranić 2, 192. — *b) list u iglica drveta tanak i šiļast, nalik na čćtinu u prvom značeñu, seta,* spina, folium pinnatum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj).*

ČÈTINÂR, *m.* conifera. *u jednoga pisca našega vremena. isporedi* četina *pod b.* Drvo od četinara lako je. I. Pančić, bot. 139.

ČÈTINAST, *adj.* setosus. *u jednoga pisca našega vremena. isporedi čćtina pod a.* J. Sloser, kor. 288.

ČÈTIŃÁK, *m. neka mala riba morska.* L. Zore 19.

ČÈTIŃÁR, *m. vidi* četinar. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, bot. 12.

ČÈTIŃAST, *adj. vidi* četinast. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Sloser, kor. 675.

ČETIR, *vidi kod* četiri 2, a.

ČETIRA, *vidi kod* četiri 2, a.

ČETÍRAC, četírca. *m. u zagoneci, načińeno od* četiri. Četiri četirca i dva leptirca; jedan drugom u stopu ide a ne stižu se. *(Odgonetļaj: kola i volovi).* Nar. zag. nov. 94.

ČETÍRAK, četírka, *m. u zagoneci, isporedi* četirac. Četiri četirka, dva leptirka, i pred ńima pabirak. *(odgonetļaj: kola, volovi i čovjek).* Nar. zag. nov. 94.

ČETIRCI, *m. pl. ńeko selo koje se pomińe prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 151.

ČETIRE, *vidi kod* četiri 2, a.

ČETIREDÈSETNICA, *f.* quadragesima, *časni post, uskrsni post. isporedi* četiridesetnica, četrdesetica, četrdesetnica. *u jednoga pisca našega vremena.* Evo pristupa sveta četiredesetnica. G. Zelić. 50.

ČETIRÈDEST, *vidi kod* četrdeset.

ČÈTIRI, quatuor. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima.* i *je među* t *i* r *postalo od staroga* y. — *korijen nepoznat.* — *Riječ ńegda imala sve padeže; ima ih i sada, ali se iza prijedloga slabo koji govori, nego se zamjeńuje nominativom. uz ńu je riječ kojoj broj pokazuje stojala ńegda u istom padežu u kom i ona, a sada veoma rijetko, nego u padežu u kojem stoje riječi uz dva,* dvije. *u ńekim se padežima okrńula i inače promijenila.*

1. *riječ cijela, nepromijeńena.*

a. *nom., acc., i voc.: a) čemu se broj kaže stoji u istom padežu.* XIII—XVII *vijeka.* Vь četiri evanьgeliste. Mon. serb. 35. 275. 468. U ńemь četiri kameni. 70. Četiri dukate. Mon. serb. 479. 504. Bihu četiri sudci. Mon. croat. 120. Slište dobro, vi četiri pristavi! 130. Jošte četiri mjeseci i žetva dođe. N. Rańina 78b. Učiniše četiri dijele. 110b. Kola vlačahu četiri koñi. Zbor. 13. Četiri andele hoće poslati. 54b. Odi će doteći mladići četiri. N. Naļešković 1, 234. Imah sinke do četiri. A. Čubranović 142. Četiri češ sinke imiti. M. Pelegrinović 184. Što će rijeti oni četiri načini? B. Kašić. zrc. 38. Dvadcset i četiri starci. I. Bandulavić 232. Četiri se elemeuti nahođe. F. Glavinić, cvit 63. Za četiri razloge. 197. Koji grisi jesu ovi četiri. P. Posilović, nasl. 116. Na četiri načine. I. T. Mrnavić. ist. 83. — *b) čemu se broj kaže stoji u obliku u kom stoji uz* dva, dvije *od* XV *vijeka i sada samo tako.* Četiri komata. Spom. sr. 2, 74. Četiri puta. Mikaļa 36a. Na četiri načina. 36a. Al' ćemo ji dovesti na četiri broja samo. I. Ančić, svit. 31. Četiri ploda privelika primamo. I. T. Mrnavić, ist. 137. Tada četiri mudraca rekoše. P. Macukat 7. Brodi na četiri otoka. I. Kavańin. 185. Sva četiri. 373. Četiri dana. Bella 600b. Po četiri načina. A. Kadčić, bogosl. 23. Šaļaše mu četiri redovnika. S. Badrić, ukaz. 56. Razbi četiri kraļa. E. Pavić, ogled. 30. Četiri bole strane. V. Došen. 182. Za ńom sjedi dvanaest vladika i četiri stare patrijare. 2, 89. I četiri jabuke. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Upisuje u četiri ńige. 1, 469. Glas dadoše na četiri strane. 2, 74. Da ja ļubim četiri junaka. I, 314. Lijep porod oni porodiše: dvije šćeri i četiri sina. 3, 390. Sretoše se četiri

junaka. 4, 109. Sva četiri brata Toškovića. 4, 31. Posideše tri četiri dana. 2, 548. Četiri se puta premetnuo. 2, 142. Sva četiri jesu jednolika. 4, 167. Sva četiri jeste uskočili. 4, 398. Ostala mu četiri dukata. Nar. pjes. juk. 523. *koja riječ nema toga oblika, ona može stajati u gen. pl. kao i uz* dva: Nas četiri kada ustanemo. Nar. pjes. vuk. 4, 137.

b. *gen.: pravoga nema, nego se zamijenio drugim oblikom i prema drugima se promijenio. a) mjesto gen. stari loc.:* četireh, XIV *i* XV *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka. čemu se broj kaže stoji u gen. pl.:* Otь četirehь evangelistъ. Mon. serb. 124. 132. Odь četirehь sudьja rečenihь. 256. Obraz lavski od desne onijeh četireh, a obraz volov od lijeve onijeh četireh, a obraz volov više onijeh četireh. N. Rañina 179. — *b) isti loc. promijenen prema loc. drugih riječi u kojima pred* h *bilo* i *(kao što je bio promijenen i u riječi kao što je* stvar): četirih. XV—XVIII *vijeka. čemu se broj kaže stoji u gen. pl.:* Oda vsih četirih kolen. Mon. croat. 69. Nimam potribu od četirih dukat. Korizm. 14. Samo meni moj Danio od četirih jes ostao. M. Pelegrinović 168. Stvoreni od četirih elemenata. M. Orbin 38. Vrhu ńih četirih. I. Bandulavić. 226. Ime od četirih slov. F. Glavinić, cvit 1. Svojih četirih svijeta glava. I. Kavańin. 221. Od četirih knjiga. A. Kanižlić, kam. 408. — *isti oblik* XVI *i* XVII *vijeka izjednačen s istijem oblikom drugih riječi u kojih je pred* h *bilo* ije: četirijeh: Dohođahu ljudi sa svijeh četirijeh strana. Zbor. 27. Od ovijeh četirijeh riječijeh. Mikalja, gram. 33. — *c) gen. dual :* četirijû. *od* XVI *vijeka. čemu se broj kaže stoji u gen. pl.; riječ* noga *dolazi i u gen. dual., u kom i inače dolazi mjesto gen. pl.:* Četiriju živina. N. Rañiua 197b. Sa svih četiriju stran. M. Marulić 243. Od četiriju godišća. F. Vrančić, živ. 47. Nošen od četiriju vlažina supротivnije. M. Radnić. 107. Živine od četiriju nogu. 285. Od četvriju najposliđnih. S. Margitić, ispov. 24. U prilici od četiriju živina. S. Margitić, fala 79. Za uspomenu ovih četiriju dobara. I. Grhić. 49. Od onizi četiriju mudraca. P. Macukat 7. Svrhu četiriju najposliđni. I. Filipović, prip. 3, 361. Prilika četiriju živina. F. Lastrić, test. 221. Kod četiriju ivandelista. F. Lastrić, svet. 60. Životi četiriju svetaca. P. Knežević, živ. 1. Razplođene prvi četiriju kralјestvi. A. d. Kosta zak. I, 190. *taj se oblik govori i onda kad se ne može upotrebiti prijedlog. — d) nom. mjesto gen.; sada se nominativom kaže samo koliko, a što bi trebalo genetivom kazati, ostavlja se drugima riječima (vidi i dalje kod drugih oblika): aa) čemu se kaže broj stoji u gen. pl.;* XVII *i* XVIII *vijeka.* Od ovijeh četiri mjesta. M. Orbin 104. Od ovijeh četiri vrsta. Mikalja, gram. 16. Od ostalijeh četiri dijela besjede. 46. Od četiri poglavnih. I. Kavańin 333. Od ovijeh četiri poglavja I. Matović 8. Imena četiri episkôpâ (episkopah). I. Kanižlić, kam. 809. — *bb) čemu se broj kaže stoji u obliku u kom stoji uz* dva, dvije. *od* XV *vijeka i danas uz prijedlog koji pokazuje da se misli gen.:* Bezь četiri unče. Mon. serb. 479. Samo meni moj Danio od četiri jes ostao. A. Čubranović 142. Od četiri elementa. M. Orbin 16. Od četiri struke. Mikalja. 36. Od četiri godine. 37a. Data je ńemu oblast svrhu četiri dila svita. F. Lastrić, test. 181. I rakije od četiri ljeta. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Opkoliše sa četiri strane. 2, 251. Zlatne toke od četiri oke. 3, 96,

c. *dat.: a) stari:* četirem. XIV *i* XV *vijeka, a u čakavaca i danas. čemu se broj kaže stoji u istom obliku.* Četiremь vlastelomь. Mon. serb. 108. Četiremь kućamь. 356. 395. Da se veže četiren konen za rep. Nar. prip. mikul. 68. — *b) isti oblik promijenen dobivši i mjesto* e: četirim. *ńemu se dodaje na kraju još i* a: četirima. *tome se opet i među* r *i* m *može izbaciti:* četirma. *čemu se broj kaže stoji u istom padežu. aa) bez* a. *od* XVI *vijeka i danas:* Ako dâ tim četirim Mon. croat. 223. Četirim tastavom. Starine 3, 316. Četirim stvaram nastojat ima S. Budinić, ispov. 5. Četirim angelom. I. Badulavić 232. Poveli svim četirim vitezom glave odsići. F. Glavinić, cvit. 388. Knjigu piše dvadeset i četirim agam. Pjev. cru. 325. Svim četirim kapetanom. M. Nenadović, pot. 153. — *bb) sa* a. *također od* XVI *vijeka.* Pridavši ga četirima od viteza N. Rañina 184b. Četirima andelom. 200. Ova rič služi svim četirima najposlidńim članom. I. Filipović, prip. 1, 195. Dostoja se prilikovati četirima rečenim živinama. F. Lastrić, test. 222. Napasti, koje su suprotivne ovim četirima kripostima. L. Vladmirović, slavodob. 21. Koji su podložni četirima patriarhami. A. Kanižlić, kam. 847. — *cc) danas se govori i bez i među* r *i* m: četirma *(isporedi dalje instr.).*

d. *instr.: a) stari* četirmi (četyrьmi). *samo* XIV *vijeka i u početku* XV *vijeka. čemu se broj kaže stoji u istom padežu:* Sь inêmi četirьmi cari. Glasnik II. 12, 65. Četirьmi evanьgelisti. Mon. serb. 220. Prêd onimi dvadeseti i četirьmi. Glasnik 23, 51. *griješkom* četirimi. Mon. serb. 248. — *b) isti oblik s umetnutim* i *pred* mi *prema adjektivima.* XVI—XVIII *vijeka čemu se broj kaže stoji također u instr.* Ovo može biti četirimi zakoni. Korizm. 36. S četirimi kralji. 82. Poslidnj četirimi rikami. Aleksand. jag. starin. 3. 285. Kutlić s četirimi midenimi ručicami. P. Zoranić 45. Četirimi slovmi piše se. F. Glavinić, cvit. 1. Četirimi zaziva se imeni. 117. S onimi četirimi prćijami ili vincimi ili uresimi. B. Kašić, is. 77. Četirimi svetimi evandelisti. J. Banovac, blagos. 326. — *c) isti oblik sa* e *mjesto* i *pred* mi. e *će biti uzeto iz noninativa koji je glasio i* četire *(vidi dalje). samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Četiremi dari odići ga. F. Glavinić, cvit 89. — *d) isti oblik koji je pod b. promijenen tijem što mu je na kraju odbačeno i pa mjesto ńega dodano* a. XVI—XVIII *vijeka. čemu se broj kaže stoji kao i naprijed:* Prid četirima od živuštijeh. N. Rañina. 24b. Zaključan vas četirima andeli. L. Terzić 298. S četirima krštjani. J. Kavańin. 314. Nakićena četirima darovma. F. Lastrić, od' 149. S četirima suzami smrt ustaviti. I. Banovac, pred. 18. S ovima sve četirima nesrićama učinio se priličan Isusu. A. Tomiković 228. — *pogrješka može biti štamparska u jednoga pisca* XVII *vijeka* četirijuma: Svaki čovjek može živjeti ovijem ‚četirijuma' stvari. M. Divković, nauk 896. — *e) isti oblik bez* i *pred* ma: četirma. *od* XVII *vijeka i danas. čemu se broj kaže stoji kao i naprijed.* Prid četirma živinami. I. Bandulavić 14. Razlučiva se ovim četirma bilezima. I. Velikanović, upuć. 1, 256. Četirma ćuprijama bliže iduć k gradu. I. Rajić, boj 66. Muña groma nadigrala dvjema trima jabukama i četirma narančama. Nar. pjes. vuk. 1, 161. — *f) nom. mjesto instr., kao naprijed mjesto drugih padeža. aa) čemu se broj kaže stoji u instr. pl.:* XV *vijeka i u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* S četiri kapcami. Spom. sr. 2, 69. Sa četiri kameni. Mon. serb. 386. Četiri evandelisti. 446. Među četiri rijekami. D. E. Bogdanić 2. — *bb) čemu se broj kaže stoji u obliku u kom stoji uz* dva, dvije. *od* XVII *vijeka i danas iza prijedloga:* S četiri slova. M. Orbin 4. S četiri riječi. 55. S četiri istine. 99. Čiča Jakov ostade pred crkvom su četiri svoje arambaše. Nar. pjes. vuk. 4. 170. Ni s četiri koña ne bi mu iz glave izvukao. Nar. posl. vuk. 223.

e. *loc.: a) stari* četireh. XV *vijeka i u jednoga*

*

pisca xvi *vijeka. čemu se broj kaže stoji u istom padežu:* Po oviħ četireħ (‚četirêħ') sudnjaħ (‚sudnîčaħ'). Mon. serb. 256. V četireh dneh. Š. Kožičić, žit. 48b. — *b) isti loc. promijenen prema loc. drugih riječi u kojih je pred* h *bilo i (vidi i naprijed kod gen.):* četirih. xvi *i* xvii *vijeka. čemu se broj kaže stoji kao naprijed:* Na četirih kolih. Aleksand. jag. starin. 3, 316. Ovo stoji navlastito u četirih stvareh. Š. Budinić, sum. 86. U naših četirih poslidńih rekosmo. F. Glavinić, cvit. 17. U četirih krajih križa. I. T. Mrnavić, ist. 20. — *isti oblik izjednačen s istijem oblikom drugih riječi u kojih je pred* h *bilo* ije: četirijeh *(vidi i naprijed kod gen.)* xvi *i* xvii *vijeka:* U četirijeh ostalijeh prošenij uprašaju se stvari. Š. Budinić, sum. 18. Komu je veoma priličan bio u četirijeh krjepostijeh. B. Kašić, fran. 51. — *c) loc. dual.;* xvi *i* xvii *vijeka. čemu se broj kaže stoji u loc. pl.:* U ovije četiriju dijelije prosimo. M. Divković, nauk 92. Ovo pripravljenje u četiriju (‚četiriuh') stvari stoji. A Georgiceo. pril. 6. Ni u četiriju elementih. I. Banovac, blagos. 290. — *d) izjednačen s instr.:* četirma. *od prošloga vijeka. čemu se broj kaže stoji kao naprijed:* Na sedam je načina prignut čovik na zloće, u kojima scini sebi dobro: u četirma scini dobro duhovno, a u trima scini dobro tilesno. A. Bačić 225. U ńima četirma. Đ. Daničić, jez. 46, 23. — *e) nom mjesto loc. kao i naprijed mjesto drugih padeža. čemu se broj kaže stoji u obliku u kom stoji uz* dva, dvije. *od* xvii *vijeka.* Svi smo slični u četiri stvari. M. Divković, nauk 826. Ali je ovdje tako na četiri mjesta. Vuk. nar. pjes. 1, 294.

2. *riječ okrńena i promijeńena na različne načine:*

a. nom. i acc. bez i na kraju. tako okrńenom opet se dodaje na kraju a ili e. *dolazi i mjesto drugih padeža kao i cio. a) samo bez i na kraju. nalazi se od* xv *vijeka:* Dva deseti i četiri dinare. Spom. sr. 1, 108. Mlados prije cić koristi svita obhodi četir dila. I. Gundulić 144. Platom tri krat i četir krat većom. B. Kašić, ign. 77. Teku rijeke četir zlate po svoj zemji. J. Kavańin 289. Vrh četir tisućine mil. 474. Ukine se i koń, koji ima četir noge. Poslov. dan. 14. Imat' četir oči. 33. Četir patke, tri goluba. Nar. pjes. vuk. 1, 524. Za ńom sjede četir cara. Nar. pjes. petr. 2, 107. — *b) s domctnutijem na kraju a (kojim može biti da je dogońeno na srednji rod). od* xvi *vijeka.* Četira lita ondi sta. Transit 283. Četira dostojanstva ima otac. Korizm. 42b. Četira tisuća. Aleksand. jag. starin. 3, 293. Biše ih četira tisuća. Antou Dalm., mat. 15, 38. Koja se zovu četira posledńa. Š. Budinić, sum. 174. Sedam pak opeta četira viš deset godišća služi tad. D. Baraković, jar. 42. Četira leta pripovidajući. F. Glavinić, cvit. 235. Budući jur od osamdeset i četira leta. 343. Neg je četira driva posikal. Jačke xxvii. — *c) s dometnutim na kraju* e. *od* xv *vijeka. kad bi ranije dolazilo, moglo bi se misliti da je stari nom.* Skupi za četire leta. Mon. croat. 113. Posudi mi četire dukate. Korizm. 14. Četire stvari jesu. 17b. Vrhu te četire stvari. Naručn. 47. Zaručstva se čine po četire zakone. 58b. Rib ti tri kriposti, .. još ću t' reć četire. M. Marulić 100. Ne govorite li vi da su četire miseci do žetve. Bernardin 30. Učiniše četire dile. 54. Na sve strane na četire. Đ. Baraković, vil. 183. Četire ure leža mrtva. B. Kašić, per. 82. Četire uzroka ganuše me. J. Armolušić iii. Jesu kako četire skaline. P. Radovčić, symb. 56. Koliko redov crikvenih jest? Četire mali, a tri veli. I. Zanoti, upit. 3. Na četire grada kraja žestok turan uzhodi. J. Kavańin 489. Četire puta na godišće. I. Krajić 82. Obzira se vila na četire strane. Nar. pjes. istr. 1, 28. Ah joj meni! ah joj na četire strani! Jačke 107.

b. *okrńenom kao naprijed pod* a, *a još se i i između* t *i* r *izbacuje, te mu je u drugom slogu samo* r *vokal:* četr. *kako se među* t *i* r *pisalo* a, *moglo bi se misliti da se* a *izgovaralo, ali mjesto* a *neki imaju* æ *(Besjed. kr., Cuceri) a neki* â *(dubrovačko izdańe Gundulićeva Osmana* 1826), *a to razbija sumńu. tako promijeńenom još se domeće na kraju* a *i* e: *s tijem domecima dolazi samo u pisaca koji su pisali a pred* r, *te se ne može za cijelo znati jesu li ga i izgovarali (isporedi duže pod* c.), *ali po svoj prilici nijesu nego je* r *i pred pomenutijem domecima vokal. taki nom. i acc. bez dometaka i s domecima dolazi i mjesto drugih padeža kao i onaj naprijed. a) bez dometaka. od* xvi *vijeka.* Gdi sta četr sta lit. M. Marulić 22. Četr sta krat. 63. Tisuće četr sta i devedeset bi i četr godišta. Menčetić-Držić 515. Po sve četr strane. M. Vetranić 1, 39. Boje on razlog i četr kriposti poznaje. N. Naješković 1, 312. Četr sta i veći broj galij ter navi jest. H. Lucić 270. Četr dni. M. Držić 64. Četr tisuć škuda 304. O triš i četr krat neharni zli spole! D. Zlatarić 60. Lazara mrtva od četr dni uskrsnu. A. Gučetić, roz. jez. 239. Svita obhodi četr dila. I. Gundulić 144. Pak uzeše popjevati četr mlada seļanina. 382. Slijedit' s vojskom boj krvavi na sve četr strane od svijeta. 484. S četr kraja ogań zavrže se. J. Palmotić, dubr. 265. On u grobu četr dana st'o je. I. V. Bunić, mand. 30. To četr (‚četar') sta i još više dugijeh godin bilo je prija. J. Kavańin Bog 116. Četr tisuće šežańa ali ti četr miļe. I. Đordić, salt. 269. Pribiva četr sta godišta. 269. Četr godišta. Bella 600b. Za četr dni. Besjede kr. 29. Četr vremena od godišta. 34. Da su četr stvari koje veoma grijeh uzmnažaju. 67. Er se hotijasmo izgubiti za četr kapje svjetovne slasti. 179. Djotešce od četr godišta. 214. Tri ali četr šežńa. B. Cuceri 19. Tri četr ure. 27. Od četr dni. 67. Četr kratka stupaja. 151. Četr końa rogatije a dva trgovine. Poslov. dan. 13. — *s domctnutim na kraju a. samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sto i sedamdeset tisuć glav pobiše i vrh toga opet četra od više. Đ. Baraković, jar. 112. — *c) s dometnutijem na kraju* e. xvi—xviii *vijeka.* Četre dni ima. Bernardin 36. Po četre puto skrušenje srca jest pravednoga. Nauk Brnard. 12. Po četre se pute stvori grih. 29b. Koji bihu tri i četre dni mrtvi ležali. F. Vrančić, živ. 22. U četre vrsti složena. Đ. Baraković, vil. 1. Mogu vući sprida četre bivoli. 52. Po četre strane. 69. Ne dva grada ni četre. 178. Za č bi trība nam trajati i tri danke i četre. 193. S četre stran vitri jako slano more promutiše. M. Gazarović, ļub. 38. Niki će živiti jedno godišće niki četre, niki šest. P. Radovčić, nač. 331. Četre stvari potribuje znati. P. Radovčić, symb. 82. Promisliti četre općene uzroke. 126. U četre prve šestoredke. A. Vitaļić, ist. 131. Nosi križ sičivi na četre. J. Kavańin 287.

c. *pomjeren kao pod* b, *a, povraća se neokrńeni nom. i drugi padeži, a tada mu se umeće a među* t *i* r, *koje prestaje biti vokal. samo u jednoga pisca* xvii *vijeka. u Stulićevu rječniku ima dvojako:* ‚četari', *koje bi trebalo čitati* četari, *i* ‚cetâri' *koje bi trebalo čitati* cetri; *ali je u njemu slabo što pouzdano čemu nema potvrde s druge strane.* Iškija put tretih vrat a Strombol četari. Đ. Baraković, vil. 326. Četari vićnici. Đ. Baraković, jar. 99. Tad biskupom oblast daše četarima ki naviste. 137.

d. *pomjerenom kao naprijed pod* b, *a, umeće se* e *među* t *i* r, *koje tada prestaje biti vokal:*

četer. *s tijem umetkom povraća se i u ncokrńeni nom. i acc. i u druge padeže:* četeri. *a) nom. i acc. okrńen s kraja.* XVII *i* XVIII *vijeka.* Dovršivši se oko četer tisuće godišta. B. Kašić, is. 5. Nakon četer dni. 39. Sedamdeset i dva godišta maće dvadeset i četer dnevi. 108. Imao je sve ove četer stvari. B. Kašić, fran. 43. Daleko četer stotine mira. 45. Ove četer vrste od čeljadi. 174. Četer krat šest ura u svaka četer godišta. B. Kašić, rit. 1. U svaka četer sta lita. 2. Četer dni jesu cijele, da je zaklopjen u grob tvrdi. D. Palmotić, christ. 35. Četer sto krat. Bella 600b. — *b) neokrńen nom. i acc. i drugi oblici.* XVII *i* XVIII *vijeka.* Trideset i četeri godišta. I. T. Mrnavić, ist. 25. Što su ti rekli ona četeri mudraca? P. Macukat 7. Četeri stvari radaju se od lakomosti. K. Maǧarović 45. Četeri dni. Bella 600b. Četeri učenika I. A. Nenadić, nauk 14. Četeri puta. 22. Naredi četerima od svoji sluga. N. Palikuća 58. Poslije veće četeri sta godišta. J. Matović 326. Radi ova četeri uzroka. I. Velikanović, upuć. 1, 321. Razlije ńu prama četeri stranam svita. 2, 502.

e. *cijelomu, kakvo je naprijed pod* 1, *i okrńenomu s dometnutim na kraju* a *ili* e, *kakvo je naprijed pod* 2, a, *b, i c, može se izbaciti* i *između* t *i* r, *te glasi i* četri, četra, četre. *a) samo bez* i *među* t *i* r. *prošloga vijeka i sada.* Četri mudra. J. Kavańin 157. Četri pape. 205. Na sve četri strane. 327. Četri duha. 516. Dvaes četrim starcim. 508. Svakoga miseca mise se četri reknu. A. J. Knezović 274. Ove tri četri riči. F. Lastrić, ned. 230. Prid četrima živinami. Grgur iz Vareša 125. Četri stotine. I. J. P. Lučić, razg. 116. Od četri mala reda. I. J. P. Lučić, izk. 38. Tri put bih je otkupio zlatom a četri put drobnijem biserom. Nar. pjes. vuk. herc. 59. Knjigu piše car na četri strane. Nar. pjes. mar. 139. Tako stalo četri godinice. Nar. pjes. pctr. 2, 157. Dvije ti voļe, a četri ćudi. Pravdonoša 1852. 12. — *b) sa* a *na kraju mjesto* i. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Po naših se zemļah četra prem nahode reda sveta. J. Kavańin 373. — *c) sa* e *na kraju mjesto* i. *u jednom spomeniku iz druge polovine* XV *vijeka.* Tuženi na četre sudce. Mon. croat. 135. *štamparska će biti pogrješka* o *na kraju mjesto* e: Na ‚četro' tisuće ļudi. živ. is. 98.

f. *bez* e *među* č *i* t, *a ostalo cijelo. u naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Na sve čtiri strani. Jačke 112. Dvoril sam ju čtiri noći. 247.

3. *za broj* 14 *dolazi i cijelo i svakojako okrńeno i promijeńeno pred* ‚na deset' *koje se i samo svakojako krńi. vidi kod* četrnaest.

4. *isto tako i za broj* 40 *dolazi pred* deset, *koje se također krńi. vidi kod* četrdeset.

5. *za broj* 400 *dolazi također i cijelo i okrńeno pred pl.* sta *od* sto *i pred* stotine. *a) pred* sta: *aa) cijelo:* Četiri sta. Mon. serb. 251. Četiri sta glava posjekoše. Ogled. sr. 71. ‚Četirista'. Vuk, rječ. 823b. — *bb) okrńeno kako god:* Četr sta. M. Marulić 22. Menčetić-Držić 515. H. Lučić 270. A. Gučetić, roz. jez. 54. Mikalja 37b. I. Đordić, salt. 269. Bella 600b. Stulić 87b. Četer sta. B. Kašić, rit. 2. Četeri sta. J. Matović 326. — *cc) mjesto pl.* sta *griješkom sing.* sto: Četiri sto. Vrančić 86. F. Glavinić, cvit. 26. Bella 600b. Četer sto. Bella 600b. — *b) pred* stotine: Četiri stotine. Vuk, rječ. 823b. Četer stotine. B. Kašić, fr. 45. Četri stotine. I. J. P. Lučić, razg. 116.

6. *za broj* 4000 *može stojati također u svakom obliću pred* tisuće *ili* hiļade.

ČETIRÌDES, *i* četiridest, *vidi kod* četrdeset.

ČETIRIDESETINA, *f.* convivium funebre die quadragesimo a sepultura XV *vijeka. isporedi* četrdesnica. Tretiny i devetiny i četyridesetiny tvoreть umrьšiimь. Starine 10, 96.

ČETIRIDESETNICA, *f.* quadragesima, *časni post, uskrśńi post, korizma. isporedi* četiredesetnica. XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu.* Vьsu svetu četyridesetnicu vь monastyri poštenijemь provodivь. Domentijan b193.

ČETIRIDESETODAŃI, *adj.* quadraginta dierum. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČETIRIDNEVAN, četiridnevna, *adj.* quatuor dierum. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČETIRIDNEVNICA, *f.* quatuor dierum. *samo u Stulićevu rječniku sa značećem koje je stavļeno. riječ nepouzdana*

ČETIRIDNEVNIK, *m.* quatuor dierum. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. riječ nepouzdana.*

ČETIRIGODAC, četirigoca, *m.* quadrimus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* četirigodišnik *i* četirigodnik. *sve slabo pouzdano. isporedi* četverogodac.

ČETIRIGODAN, četirigodna, *adj.* quadrimus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* četirigodištan. *oboje slabo pouzdano.*

ČETIRIGODIŠTAN, četirigodišna, *adj. vidi kod* četirigodan.

ČETIRIGODIŠNICA, *f.* quadrima. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* četirigodnica. *oboje slabo pouzdano.*

ČETIRIGODIŠNIK, *m. vidi kod* četirigodac.

ČETIRIGODNICA, *f. vidi kod* četirigodišnica.

ČETIRIGODNIK, *m. vidi kod* četirigodac.

ČETIRILITRANI, *adj.* quadrilitris. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i zlo načińeno* ‚četirilitrje'.

ČETIRIĻETAN, četiriļetna, *adj. vidi* četirigodan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČETIRÌNOG, *adj. vidi* četveronog. *u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.*

ČETIRIPRSTICA, *f.* sedum album L. *u jednoga pisca ńegova vremena, koji piše:* ‚četiri prstica'. B. Šulek, im. 55.

ČETIRÌREŠKA, *f. crno mekano grožđe, koje prvo zri i najboļe je za jelo. u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ļ. Stojanović. *isporedi* četereška.

ČETIRÌRUK, *adj. vidi* četveroruk. *u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.*

ČETÌRISTA, *vidi kod* četiri.

ČETIRÌSTIH, *m.* tetrastichon. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* četverostih.

ČETIRISTÔTNÎ, *adj.* quadringentesimus. *samo u Stulićevu rječniku* (1, 1006b). *isporedi* četverostotni.

ČETIRÌSTRUK, *m. vidi* četverostruk. *samo u Mikaļinu rječniku.*

ČETIRIT, *adj.* quadratus. *kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka.* Četirit je stol hrabreni, svakom stranom luci gredu. J. Kavańin 483.

ČETIRNIK, *m.* quaternio. *isporedi* četvrtnik. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prida ńega četirim četirnikom vojnikov. I. Bandulavić 211. act. 12. 4.

ČETIRNOŽNO, *adv. vidi* četveronoške. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Smînost lavju kad godi izrod ļudski odije, četirnožno prohodi, čovik nit je, lav nije. J. T. Mrnavić, osm. 152.

ČĚTITI, čĕtîm, *impf.* aciem instruere, *postavljati vojsku po četama. samo u rječnicima Stulićevu* (aciem instruere) *i Voltigijinu* (squadronare).

ČĚTKA, *f.* peniculus. *isporedi* četica *pod* 2. *samo u Vukovu rječniku* (bürste, auch der besen von borsten). *od korijena od koga je* četina. *Akc. se ne mijeña, samo su u gen. pl. i oba zadňa slova duga:* čĕtâkâ, *a samo zadňi u gen. i instr. sing.:* čĕtkê, čĕtkôm.

ČĚTKATI, čĕtkâm, *impf.* peniculo tergere, *čistiti četkom. isporedi* četati. *u naše vrijeme u Srbiji.* I. Pavlović.

ČĚTNÎ, *adj. što pripada četi. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje ima i* ‚četan'). Nepremožne četne od letućih svojih vojnika tisnu družbe. J. Kavanjin 422.

ČĚTNICA, *f.* a) *žensko čeljade koje četuje. u jednoga pisca našega vremena.* Saberi se sada u čete, četnice! Đ. Daničić, mih. 5, 1. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 88. Schem. bos. 1864. 25.

ČĚTNÎK, *m. a) ko je u četi, ko hodi po četama, ko četuje. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ode bože u novu mehanu ode piti s četnicima vino, da se vali Turcim' Udbińanim' kakvoga je vola zarobio. Nar. pjes. 3, 121. Mi smo čuli od starih četnika: kada końic zopce zobat' ne će, on se nada dobru dailuku, il' će nosit roba il' robińu ili dobru glavu od junaka. 4, 28. Ni ban nejma hiljadu četnika, a ti imaš četiri hiljade. Nar. pjes. juk. 111. Išli su četnici te dogonili turska goveda vojsci za ranu. M. Nenadović, mem. 7. — *b) oružan sluga općinski. isporedi* pandur, barabanat. Hajduci ovde znače panduri ili četnici, kao što se obično u vojvodstvu govori. Vuk, nar. posl. 57.

ČĚTO, *n. vidi* četa. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Bjelostijenčevu rječniku* (41ª. 43ª). Čudi se da se ko četo al človik u ovih planinah nahodi. P. Zoranić 55ᵇ.

ČĚTOBAŠA, *m. vidi* četovoda. *u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu.* A ko li je četi četobaša? Nar. pjes. vuk. 3, 278. A sjedoše dvije četobaše. 3, 278. Četobaše i znatniji vojnici pobegnu. Vuk, grada 2.

ČETOBORJE, *n. nepoznata značenja u jednoj pjesmi. može biti zlo zapisana kakva druga riječ.* Zanese me koń zelenko kroz nekakvo četoborje pred nečije bijele dvore. Nar. pjes. petr. 1, 170.

ČĚTOKAIK, *m.* navicula armata. *sastavljeno* četa *i* kaik. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Iz Višńice da odredi 15 ljudi da budu na četokaicima i da patroliraju. Djel. prot. 204. Turci isteraju četokaik. M. Nenadović, m. 92.

ČĚTOREDNIK, *m.* centuriae instructor. *samo u rječnicima Belinu* (669ᵇ *sa značenem koje je stavljeno*) *i Stulićevu* (dispositor cohortis).

ČĚTOVÁŇE, *n.* excursio. *od prošloga vijeka između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* četuvanje), *u Voltigijinu (isto tako) i u Vukovu. isporedi* četovati. Ostani so, sinko, četovańa. Nar. pjes. vuk. 1, 438. Meno prode moje četovańe. 3, 116.

ČĚTOVATI, čĕtujêm, *impf.* excursiones facere. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* — 1. *neprelazno:* Dodoše g Davidu u pustińu da š nime četuju. A. Kačić, korab. 169. Četujući bratja izgibošo. A. Kačić, razgov. 276. Jer si, brate, ostario teško, pa ne možoš više da četuješ. Nar. pjes. vuk. 3, 11. Lasno ti je bilo četovati i zlo činit' po našoj krajini dok nijesam bio dorastao a do koňa i do oštre sablje. 3, 377. Ni stari ti četovali nisu, već čuvali krave po Srijemu. 4, 168. Stanu javno četovati po Turskoj. 4, 459. — *u akus. s prijedl.* na *može se kazati komu se misli dosaditi čctujući:* Poturčivši se stane četovati na Crnu Goru. Vuk, nar. pjes. 4, 94. — 2. *prelazno: objekat je samo* četa, *a značenje ostaje isto kao da i nema objekta. isporedi* četa. Vitežki je Lovre vojevao, prid junaci četu četovao. A Kačić, razgov. 200. Jesu oni čete četovali. Nar. pjes. vuk. 3, 262. Te junačku četu četujući. 3, 202. Te je opet četu četovao. Pjev. crn. 155.

ČĚTOVOĐA, *m. starješina četi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se pominje da je Vuk čuo u Crnoj Gori).* Četovođe vojsku postaviše. Nar. pjes. vuk. rječ. 823ᵇ. Ko će čete sakupljati? četovođa! P. Petrović, vijen. 76. Svjetuj moje četovođe vjerne. Osvet. 3, 123.

ČETR, *vidi kod* četiri 2, b, *a.*

1. ČĚTRA, *f.* cithara. *od tal.* cetra. *isporedi* citara. *č je po talijanskom izgovoru, a neki pisci imaju i* c. — *a) sa* č. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (187ᵇ) *i Stulićevu.* Ne prosim ni četra od tebe da mi se pokloni. I. Ivanišević. 14. Pjet ću četrom tve sve što je. I. Đordić, salt. 235. Uzmite bubań, saltijer, četru mednu. 278. Ne će udriti četru. 459. Pisme pivajte bogu našemu uz četru. Grgur iz Vareša. 99. Pune tašte slave četru mednu udaraju. N. Marči. 12. — *b) sa* c *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (58ª. 60ᵇ). Falite ńega u saltiru i cetri. I. Velikanović, upuć. 2, 301.

2. ČĚTRA, *i* čĕtra, *vidi kod četiri* 2, e, *b, i* 2, b, *b.*

ČĚTRĐAN, *adj.* quadriduanus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* četveorednevan. Vidje ... Lazara geri ustati četrdana i smrdeća. A. Vitalić, ostan 242.

ČETRDES, *i* četrdest, *vidi kod* četrdeset.

ČETRDESÊT, *i* četrdèsêt, quadraginta. *sastavljena dva broja* četiri *i* deset, *koja oba dolaze i cijela i promijeńena i okrńena.*

a. *prvi broj cio* četiri: *aa) drugi broj cio u mn.:* desti. XV *vijeka:* Primismo četiri deseti dukatь. Mon. serb. 380. — *bb) drugi broj glasi* deset. XV *vijeka.* Potezaju četiri desetь i četiri litre. Spom. sr. 2, 67. Postavi četiri desetь dukatь. 75. Prědadoše četiri desetь i sedmь dukatь. Mon. serb. 514. — *cc) drugi broj kao pod aa., ali bez* e *u drugom slogu:* desti. XV i XVI *vijeka.* Četiri desti dukatь. Mon. serb. 504. Četiri desti i četiri tisuće. N. Ranina 24. Četiri desti maňe jedan. 34ᵇ. — *dd) drugi broj kao pod bb, ali bez* e *u drugom slogu:* dest. *tada mu može i* t *s kraja otpasti. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu:* četiridest, četirides. Za ńim skoči četiridest druga. Nar. pjes. vuk. 4, 113.

b. *prvi broj glasi* četir *(vidi kod* četiri *pod* 2, a.): *aa) drugi broj glasi* deset. XV *vijeka.* Četirь desetь i šestь dukatь. Spom. sr. 1, 108. — *bb) drugi broj glasi* desti. XV *vijeka.* Potezaju četir desti i četiri litre. Spom. sr. 2, 69.

c. *prvi broj glasi* četire *(vidi kod* četiri *pod* 2, a.), *a drugi* dest. *u naše vrijeme.* Svega na broj četiredest druga. Pjev. crn. 21.

d. *prvi broj glasi* četri *(vidi kod* četiri *pod* 2, e.), *a drugi* deset. *u naše vrijeme.* On dovati četrideset druga. Pjev. crn. 70.

e. *prvi broj glasi* četr *(vidi kod* četiri *pod* 2, b.): *aa) drugi broj cio u mn.* desti. XVI *i* XVII *vijeka.* U tisuću i pecat i četrdeseti zgodi se upisatь među dan desoti. N. Naleškoviċ 1, 320. Veće od četrde-

seti godišta. M. Divković, nauk. 51. More će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svijeh planina. M. Divković, bes. 25. — *bb) drugi broj glasi* desti. xvi—xviii *vijeka.* Lakat četrdesti i devet. N. Rańina 18. Sto i četrdesti i četiri tisuće. 24b. Četrdesti tisuć. Zbor. 54. Četrdesti i četiri tisuće. B. Gradić, djev. 169. Četrdesti dana. A. Gučetić, roz. jez. 138. Živje četrdesti godišta u pustińi. I. Držić, nauk gond. 320. Četrdesti godišta. B. Kašić, rit. 182. Četrdesti i devet godišta. Živ. is. 18. Posti se četrdesti dana. 47. — *cc) Drugi broj glasi* deset. *od* xvi *vijeka i danas, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (599b), *Bjelostijenčevu* (‚cheterdeset') *Jambrešićevu* (‚cheterdeset' 1, 819), *Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu* (četrdèsèt *i* četrdesèt). Četrdeset liti s nebes jim dažji man. M. Marulić 23. Vidih sto i četrdeset i četire tisući. Bernardin 7. Četrdeset. I. Bandulavić 14. Četrdeset nas je u borenje ulizlo. F. Glavinić, cvit. 70. Prikažujen u onu četrdeset dan žežina. P. Radovčić, nač. 414 Za četrdeset dan. L. Terzić 86. Nakon četrdeset dan. F. Parčić 61. Za one četrdeset dana. I. Matović 365. Petar platio je svu četrdeset. A. d. Kosta, zak. 2, 111. Paša bi mu komad ļeba dao, komad ļeba, četrdeset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Lepo vreme četrdeset ļeta. 2, 324. Arap ima četrdeset slugu. 2, 421. Četrdeset koña zadobiše. 4, 286. — *dd) drugi broj glasi* dest, *čemu može* t *i otpasti u naše vrijeme.* A četrdest na broju Hriščana. Nar. pjes. vuk. 4, 327. Robe ide četrdest tovara. 4, 394. I za ńime četrdest hajduka. Ogled. sr. 90. Ima puno četrdes hiļada. Nar. pjes. vuk. 5. 5, 393. — *ee) drugi broj glasećі* deseti *gubi sprijeda* d, *te ostaje* eseti, *pred kojim* r *od prvoga broja ostaje vokal.* xvii *vijeka u jednoga pisca.* Nakod četreseti dana. M. Divković, nauk 282. *ff) drugi broj glaseći* dest *kao pod cc. gubi* d, *te ostaje* est, *pred kojimi* r *od prvoga broja ostaje vokal. od prošloga vijeka i danas*: četrest *i* četrest. *na kraju iza* s *može* t *i otpasti. u jednoga pisca prošloga vijeka nalazi se i dometnuto drugom broju* j *pred* e. Bijaše daleko okolo četrest (‚četarest') sežań. M. Lekušić 142. Na daleko četrest konaka. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Za ńim vojska četrest hiļada. 2, 605. Evo ima četrest godina. 3, 28. I čelenku od četrest pera. 3, 432. I četres glava posjekoše. 4, 445. Četrest *i* četrest. Vuk. rječ. 824a. *u jednoga pisca prošloga vijeka dometnuto drugom broju* j *pred* e: Živi četrjest (‚četarjest') godišta. A. Kačić, korab. 233. Kraļeva četrjest i jedno godište. 236.

f. *prvi broj glasi* četre *(vidi kod* četiri *pod* 2, c.), *a drugi bez* d: esti *i* est, *čemu pošljednjemu može na kraju* t *i otpasti. zadńe* e *prvoga broja i* e *drugoga sažimaju se u* ê: četrêsti, četrêst. *da je tako, potvrđuje se tijem što u Belinu rječniku stoji* ‚cetreesti' *i* ‚cetrés' (599b) *i u V. M. Gučetića* (pohv. 81. 177) ‚cetrês' *i* ‚cetrés'; *aa) drugi broj sa* i *na kraju. prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (599b) *i Stulićevu.* Godišta četresti uza ńe biti. I. Đordić, salt. 326. U četresti i šest godišta. I. Đordić, ben. 26. Od tridesti do četresti i dva godišta. 27. Četresti godišta. Živ. is. 118. Zakon ne dopuštavaše da se dadu veće od četresti *(udaraca).* Bosjede kr. 56. Toliko puta četresti dana. L. Radić 72. Prošteńe četresti dana. Štit 32. Dobiva se prošteńe četresti dana. Đ. Mattei 294. Sedam ļeta nad četresti u pustińi pribiva. N. Marči 84. Moje tridesti, četresti ali peset godišt hoće li mi dati što god korisno? B. Cuceri 192. — *bb) drugi broj bez* i *na kraju*: est, *čemu* t *može i otpasti. bez* t *dolazi od* xvii *vijeka, a* s t *od prošloga. nalazi se i danas. bez* t: Jur četres ļeta blizu prošlo bješe. Đ. Palmotić, christ. 49. Četres cijelijeh dana i noći posteći. 382. Četres mladijeh robińica. G. T. Bogašinović, beč. 33. Četres godiš ja sveđ tekoh. I. Akvilini. 14. Nakon četres dana. V. M. Gučetić, pohv. 81. Četres mrtaca. 177. Hodio je četres godišta u pustińi. Živ. is. 36. Priposti četres dana. Besjeđe kr. 34. Cijelih četres dana. B. Cuceri 39. *sa* t: Četrest dana prid uskrs. I. Grličić. 248. Neka pije studenu vodicu, četrest jutar' vode na šte srce. Nar. pjes. juk. 117. Četrest hiļad' brojenijeh glava. Osvet. 3, 164.

g. *prvi broj glasi* četer *(vidi kod* četiri *pod* 2, d.) *a od drugoga je samo* est *i bez* t *na kraju:* es, *te oba sastavļena glase* četèrest *i* četères. *potvrditi se može samo u sadašńem govoru, prem da bi se moglo čitati i u gdjekoga pisca prošloga vijeka.* Pa ostale četerest konaka. Osvet. 3, 20. Na ńemu je sto i četeres guzvi. Nar. zag. nov. 25. Četiri oka, četiri boka i četeres nokata. 51. — *tako bi moglo biti i u gdjekoga pisca prošloga vijeka, ali oni pišu e pred* r *i onda kad je samo* r *vokal, te bi se moglo čitati i* četrest *(kao napriļed pod* e, *ee). nepouzdano je u ovijem primjerima:* Krajišnika tada u sve biše baš ‚četerest' hiļada junaka. Nadod. 63. Za funt dobi ‚četerest' krajcara. M. A. Reļković, sat. 120. Ne prođe ‚četerest' dana. A. Kanižlić, kam. 101. — *što je tako nepouzdano i* xvii *vijeka u jednoga pisca* ‚četerdeset', ‚četerdesti', ‚četerdes': Ostavi ‚četerdeset' tisuća krstjana. B. Kašić, fran. 65. Stariji malo od ‚četerdesti' godišta. B. Kašić, is. 89. Držaše ga ‚četerdes' i dva dni. B. Kašić, ign. 40.

ČETRDÈSÊTÎ, *i* četrdesêtî quadragesimus. *promijeńen možc biti različno kao i* četrdeset.

a. četrdeseti, *od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikaljinu, Belinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 819b), *Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* Glava četrdeseta i prva. Nauk Brnard. 48b. U dan četrdeseti. Besjede kr. 195. Četrdesetu i petu. I. Matović. 205. Godine četrdesete i treće. D. E. Bogdanić 50.

b. četrdestî. *u rječnicima Belinu* (598a) *i Stulićevu.*

c. četrestî. *u naše vrijeme u Vukovu rječniku.*

d. četrestî. *prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Besjeđa četresta. Besjede kr. 129. Pjevajući pjesan Davidovu četresti i drugu. I. Đordić, ben. 182.

e. četèrestî *u naše vrijeme.* Peti, šesti, .. četeresti. Osvet. 4, 46.

ČETRDESETICA, *f.* a) quadragenaria, *četrdesetina, četrdeset dana. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (599b) *i Bjelostijenčevu.* Prošteńe od jedne oli od veće četrdesetica. A. Kadčić, bogosl. 365. Dobivaju sedam godišta i sedam četrdesetica prošteńa. J. Filipović, prip. 3, 109. Prošteńe od sedam godina i toliko četrdesetica. A. Kanižlić, fran. 233. Proščeńe od sedam godina i sedam četrdesetica dobije se. I. J. P. Lučić, nauk 56. — *b)* quadragesima, *uskrśni post, korizma. od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (600a) *i Bjelostijenčevu.* Sveti dan četrdesetice. I. Bandulavić 283. Postiti četrdeseticu. I. T. Mrnavić, ist. 111. Jesu u običaju pepeli prvi dan četrdesetice? Turl. blago 2, 46. Prvo uskrsnuća prihodi sveta postopokorna četrdesetica. A. d. Kosta, zak. 1, 122. Četrdeseticu posta ili ti korizmu crkva obslužuje. I. Velikanović, upuć. 1, 139. — *isporedi* četrdesetnica, četrdesnica, četiredesetnica, četiridesetnica.

ČETRDESETINA, *f.* quadraginta. a) *četrdeset ļudi, zbor od četrdeset ļudi. u naše vrijeme u jednoga pisca.* To nijesu naši posli nego ... četrdesetine. S. Ļubiša, prip. 11. — *b) četrdeset dana,*

quadragenaria. *isporedi* četrdestina, četrdesetica *pod* a. xvi *vijeka u jednoga pisca*. Sedam godišta i sedam četrdesetina. A. Gučetić, roz mar. 51.

ČETRDESETIŃA, *f.* quadraginta. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETRDÈSĒTKA, *f. vidi* četrdesetica *u oba značeńa. u Bjelostijenčevu rječniku i u Stulićevu, ali u ńemu samo* ‚quadraginta'.

ČETRDÈSĒTNÎ, *a)* quadragesimus, *četrdeseti.* xvi *vijeka, i u Stulićevu rječniku.* To vse stratiše na pokop pokojne gospe, na sedmi dan i na četrdesetni. Mon. croat. 258. — *b)* quadragenarius, *od četrdeset, u čemu ima četrdeset: aa)* četrdesetni post, *časni post, uskrśńi post,* quadragesima. *isporedi* četrdesetica. xvi *vijeka u jednoga pisca i u Bjelostijenčevu rječniku* (41b). Post četrdesetni ili korizmeni. Š. Budinić, sum. 52b. — *bb)* četrdesetno vijeće, *vijeće od četrdeset ļudi.* Da idu na sud tvoga vijeća četrdesetnoga. J. Kavańin. 217.

ČETRDÈSETNICA, *f. a)* quadragenaria, *četrdeset dana. isporedi* četrdesetica, četrdesnica. *od* xvii *vijeka, između rječńika u Belinu* (599b) *i Bjelostijenčevu* (41b). Prima proštenja 60 godina i toliko četrdesetnica. I. Ančić, svit. 13. Dobiju sedam četrdesetnic, to jest četiri puta po deset dana. L. Terzić 8. Toliko četrdesetnica ima oproštena. F. Lastrić, svet, 99. Učiniti četrdesetnicu, quadragenariam exequi procul ceterorum consortio. Bella 599.b — *b) predńe značeńe prenesено na mjesto gdje tko probavi četrdeset dana* Gdi je gospodin postio . . . to misto kršćani zovu quarantena ili naški četrdesetnica. B. Kašić, is. 24. — *c)* quadragesima, *uskrśńi post, korizma. isporedi* četiridesetnica, četrdesnica. U vreme četrdesetnice svete. I. Rajić 1, 316. — *d) četrdeset dana po smrti čijoj, u koje se čitaju u crkvi molitve za ń. isporedi* četrdesnica. Da mu pop za 40 dana (zove se četrdesetnica) služi svaki dan liturdiju. V. Bogišić, zbor. 363. *c) daća koja se daje četrdeseti dan po smrti. isporedi* četrdesnica. Četrdesetnica se daje u onu subotu ili nedeļu koja posledńa pada pred četrdesetim danom od kako je pokojnik umro. M. Đ. Milićević, živ. 1, 128.

ČETRDESNÎ, quadragenarius, *vidi* četrdesetni *pod b.* Četrdestni post, quadragesima. Bella 600a. Sto godišta i sto četrdestnijeh odpušteńa crkovnoga. I. Đorđić, ben. 193.

ČETRDESNICA, *f. a) vidi* četrdesetnica *pod a.* Koliko dana i četrdesnica imao bi činit pokoru. F. Lastrić, svet. 99. Sedam godišta i sedam četrdesnica prošteńa. I. A. Nenadić, nauk 234. — *b) vidi* četrdesetnica *pod c.* Posteći četrdesnicu ili ti korizmu, F. Lastrić, ned. 135. Posti slavne četrdesnice ili ti korizme. I. Matović 318. Postiti korizmu ali ti četrdesnicu. A. Kačić, korab. 394. *i s gen.* dańa *i* posta: Zasveti postnu četrdesnicu dana. Živ. is. 47. Posta ovoga četrdesnica jest puna svakoga otajstva. D. Rapić 225. — *c) vidi* četrdesotnica *pod d. samo u Vukovu rječńiku.* — *d) vidi* četrdesetnica *pod e. u naše vrijeme, između rječńika samo u Vukovu.* Izišavši iz crkve u postu seļaci posedaše u jednu sovru da poručaju za pokoj duše Igńatu, kome kuća taj dan daje četrdesnicu. M. Đ. Milićević, let. več. 300.

ČETRDESTÎ, *vidi kod* četrdeseti.

ČETRDESTINA, *f. vidi* četrdesetica *pod a. u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Ima tisuću godišta i toliko četrdestina proštenja. A. Gučetić, roz. mar. 41. roz. jez. 51.

ČETRDNÊVAN, četrdnêvna, *adj.* quadriduanus. *isporedi* četirdnevan, četrdan. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Koji je četrdnevnoga Lazara iz groba uskrsnuo. B. Kašić, rit. 36.

1. ČĒTRE, *vidi* četiri *pod* 2, e, *c.*
2. ČĒTŔE, *vidi* četiri *pod* 2, b, *e.*

1. ČĒTRES, *i* četrest *vidi kod* četrdeset.
2. ČĒTŔES, *i* četres, četrest i čétrest, *vidi kod* četrdeset.

ČĒTŔESTERO, *i* četrestero, *vidi* četrestoro.

ČETRESTGODAC, četrestgoca, *m.* quadraginta annorum. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚četrestgodištnik' *i* ‚četrestgodnik'. *sve troje slabo pouzdano.*

ČETRESTGODAN, četrestgodna, *adj.* quadraginta annorum. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚četrestgodištan' *i* ‚četrest]etan'. *sve slabo pouzdano.*

ČETRESTGODIŠNICA, *f.* mulier quadraginta annorum. *samo u Stulićevu rječniku* (‚četrestgodištnica'), *gdje ima i* četrestgodnica. *oboje slabo pouzdano.*

ČETRESTGODIŠNIK, *m. vidi kod* četrestgodac.

ČETRESTGODNICA, *f. vidi* četrestgodišnica.

ČETRESTGODNIK, *m. vidi kod* četrestgodac.

ČETŔESTÎ, *i* četrestî, *vidi kod* četrdeseti.

ČETŔESTIŃA, *f.* quadraginta. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETRESTĻETAN, četrest]etna, *adj. vidi kod* četrestgodan.

ČETRESTODNEVĻE, *n.* quadraginta dierum spatium. *samo u Stulićevu rječniku* (‚četrestodnevje') *riječ veoma nepouzdana.*

ČĒTŔESTORO, *i* četrestoro, quadraginta, *četrdeset čega srednega roda ili od čega koje jednoga a koje drugoga roda. u naše vrijeme, između rječńika samo u Vukovu. isporedi* četrestero.

ČĒTRI, *vidi* četiri *pod* 2, c, *a.*

ČĒTRICA, *f. dem.* četra. *samo u Voltiģijinu rječniku.*

ČETRĎESĒT, *vidi kod* četrdeset.

ČETRIDESTORICA, *f.* quadraginta, *četrdeset ļudi u jednoga pisca našega vremena.* Od četridestorice. M. Pavlinović, raz. spis. 210.

ČETRINA, *f.* lippia citriodora Kunth. B. Šulek, im. 55.

ČETRITEĻ, *m.* citharista. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* četriteļica *i* četriteļan. *sve nepouzdano.*

ČETRITEĻICA, *f. vidi kod* četrite].

ČĒTRITI, čĕtrîm, *impf.* citharizare. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* citrati.

ČETRĎUGLAST, *adj.* quadratus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Četriuglast stol blaženi. I. Kavańin. 479.

ČETŔKATI, čĕtŕkâm, *impf. jarebica četrka kad pjeva. isporedi* četverikati. *u jednoga pisca* xvi *vijeka. postańem će biti od glasa jarebičina.* Po dubravi četrkaju jarebice. M. Votranić, 2, 269.

ČĒTRĻENAC, čĕtrļênca, *m. u zagoneci kao i* četirac *i* četirak. Četiri čĕtrļênca i dva bogomoļca i pred ńima Mijat uči talavornicu. *(odgonetļaj: kola, volovi i čovjek.)* Nar. zag nov. 94.

ČĒTRNA, *f. vidi* čatrńa. *samo u Stulićevu rječniku* (2, 669)

ČETRNADESET, *vidi kod* četrnaest.

ČETRNADESETI, *vidi kod* četrnaesti.

ČETRNADEST, *vidi kod* četrnaest.

ČETRNADESTI, *vidi kod* četrnaesti.

ČETRNAESNIK, *m.* quartodecimanus. Privario je mloge, a osobito priproste crkvenike imenom četrnaestniko, latinski quartodecimane. A. Kanižlić, kam. 692.

ČETŔNAEST, quatuordecim. *sastavljenc i okrnjene riječi* četiri *i* na deset, *koje dolaze i cijele i drukčije promijenjenc i okrnjene.*

a. *prvi broj cio* četiri: *aa) drugi broj iza prijedloga u starom akus.:* desete. xv *vijeka.* U četiri na desete soklinovь. Mon. serb. 497. — *bb) drugi broj kao pod aa, ali bez* e *u drugom slogu:* Četirinadeste. *samo u Bjelostijnčevu rječniku* (42b). — *cc) drugi broj glasi* deset: Četiri na deset. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1012). — *dd) drugi broj glaseći* deset *gubi* e *iz drugoga sloga i* d *sprijeda, pa mu se i prvo* e *iza* na *mijeńa na* j: četirinajst. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (42b) *i Jambrešićevu* (1, 827a).

b. *prvi broj okrnjen* četr *(vidi kod* četiri): *aa) drugi broj glasi* deste *(kao pod* a, *bb.).* xv—xviii *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikaljnu i Bjelostijenčevu* (42b). Što i četrnadeste soldini. Mon. croat. 75. Prija četrnadeste godišč. Bernardin 12b. Četrnadeste let. F. Glavinić, cvit. 224. Dni četrnadeste broječi. B. Kašić, rit. 9. Ogań.. pogubi četrnadeste tisuć i sedam sto ljudi. A. Vitaljić, ist. 370. Od četrnadeste godišč. H. Bonačić 82. — *bb) drugi broj glasi* deset, *oba zajedno* četrnadeset. *u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Prvo četrnadeset godišta. I. Bandulavić 26. — *cc) drugi broj kao pod bb., ali bez* e *u drugom slogu:* četrnadest. *samo u rječnicima Belinu* (600a) *Bjelostijenčcvu* (41b) *i Jambrešićevu* (1, 827). — *dd) drugi broj kao pod aa., ali bez* d: četrnaeste. *samo u Mikaljnu rječniku.* — *ee) drugi broj kao pod cc., ali bez* d: četrnaest. *od* xvi *vijeka i danas, između rječnika u Mikaljnu, Belinu* (600a), *Stulićevu i Vukovu. na kraju može* t *i otpasti:* četrnaes. *u nekih pisaca* xvii *i* xviii *vijeka nalazi se umetnuto* j *među a i* e: četrnajest *(vidi dalje).* Prije četrnaest godišta. N. Rańina 35. Nakon četrnaes godišta. A. Gučetić, roz. jez. 250. Četrnaes godiš života. I. Đordić, salt. 180. Bilo je četrnaest apoštola. A. Kanižlić, fran. 21. Prvo četrnaest godina. I. J. P. Lučić, nar. 38. Za pojas mu sedam samokresa, sedam grla, četrnaest zrna. Nar. pjes. vuk. 4, 159. Četrnaes glava posjekoše. 4, 518. — *s umetnutim* j *među a i* e *u jednoga pisca* xvii *vijeka i u nekolicine prošloga vijeka.* Četrnajest. I. Ančić, svit. 175. A. Kadčić, bogosl. 392. J. Filipović, prip. 1, 212. J. Banovac, obit. 72. razg. 192. Bjelostjenac 41b. — *ff) drugi broj kao pod dd., ali mu* e *promijeńeno na* j. xvi *vijeka.* Do četrnajste godišta. Zbor. 19. — *gg) drugi broj kao pod ee., ali mu* e *promijeńeno na* j: četrnajst. *od* xvii *vijeka, gdje gdje i danas, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (41b). Četrnajst let u zemji mrtav leži. F. Glavinić, cvit. 56. Ova već imela četrnajst let. Nar. prip. mikul. 15. Još s ńim pade četrnajst binbaša. Osvet. 3, 129. — *hh) drugi broj kao pod ee., ali pred ńim otpalo prijedlogu* a: četrnest. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. na kraju može* t *i otpasti.* Od četrnest godišta. K. Mađarović 101. Da je palo četrnes tisuća glava. Živ. is. 37. Četrnes godišta živje na gori. I. Đordić, ben. 41. Dok mu bude četrnest godina. Nar. pjes. petr. 2, 157.

ČETRNAESTERICA, *f.* quatuordecim homines. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETRNAESTERO, quatuordecim, *četrnaest čega sredńega roda ili od čega je koje jednoga a koje drugoga roda. isporedi* četrnaestoro

ČETŔNAESTÎ, decimus quartus. *promijeńen može biti različno kao i* četrnaest.

a. četirinadesti. *samo u Stulićevu rječniku.*

b. četirinajsti. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (42b)

c. četrnadeseti. *samo u Stulićevu rječniku.*

d. četrnadesti. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (600a), *Bjelostijenčevu* (42b), *Voltiđijinu.* Četrnadesta sreća. M. Pelegrinović 187. Petar bi četrnadesti. F. Glavinić, cvit. 387. Za danom četrnadestim. B. Kašić, rit. 9. Četrnadesti nauk. P. Radovčić, nač. 88.

e) četrnaesti. *od* xvii *vijeka i danas, između rječnika u Mikaljnu, Belinu* (600a) *i Vukovu.* Do svrhe četrnaestoga vika. A Kanižlić, fran. 21. U četrnaestoj godini. D. Obradović, živ. 77. — *s umetnutim* j *među a i* e: U četrnajestomu. I. Ančić, svit. xi. Četrnajesti dan. A. Bačić 300. U pismi četrnajestoj. J. Filipović, prip. 1, 231.

f. četrnajsti. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Do četrnajstoga dneva. E. Pavić, ogled. 109.

g. četrnesti. *od* xvii *vijeka.* Pjevaše četrnesto. I. Kanavelić, iv. 297. J. Kavańin 277. Do četrnestoga godišta. Živ. is. 17. Dan četrnesti. B. Cuceri 67.

ČETRNAESTORO, *vidi* četrnaestero. *samo u Vukovu rječniku.*

ČETRNEST, *vidi kod* četrnaest.

ČETŔNĚSTÎ, *vidi kod* četrnaesti.

ČETRŃA, *f. vidi* čatrńa. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

ČETRON, *m. vidi* cetrun. *u jednom rukopisu* xv *vijeka i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek im. 55.

ČETRSTA, *vidi kod* četiri *pod* 4.

ČETRSTAGODAN, četrstagodna, *adj.* quadringentorum annorum. *samo u Stulićevu rjčeniku, gdje ima i* četrstagodištan *i* četrstaljetan. *sve nepouzdano.*

ČETRSTAGODIŠTAN, četrstagodišna, *adj. vidi kod* četrstagodan.

ČETRSTAĻETAN, četrstaļetna, *adj. vidi kod* četrstagodan.

ČĚTRSTÔTÎ, *adj.* quadringentesimus. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ne u tristoto ljeto, nego u četrstoto. B. Kašić, rit. 46.

ČETRT-, *gledaj* četvrt-.

ČĚTRŮN, četrůna, *m. vidi* citron. *isporedi* čedrun. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (182b) *i Stulićevu.* Troskot mi je za bosilak a česvina za četrune. M. Vetranić 1, 15. Jabuke kojijeh je vele kako četruna. M. Orbin 34. Uzvišena sam kako četrun u Libanu. I. Akvilini 136. Učinio je da oni stabar četruna ili naranče prije neplodan bude se kazati voćem obilan. A. d. Bella, razgov. 105. Četrun, citrus medica L., cucurbita citrullus L. B. Šulek, im. 55.

ČĚTRUNA, *f. vidi* četrun. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se veli da je* ‚kao veliki limun' *i da se govori u primorju).* U ruci joj žuta duńa, žuta duńa i četruna. Nar. pjes. vuk. 1, 66.

ČETRUNIŠTE, *n.* locus cedris consitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i zlo načińeno* četruništvo *u istom značenu.*

ČĚTVER, *m. četiri vola u kolima. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČĚTVER, *adj.* quatuor. *kao četiri sastavljena u jedno, četiri zajedno, i samo kao četiri. od* xv *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Be-*

linu (600a), *u Bjelostijenčevu* (42b), *Stulićevu i Daničićevu; u prva tri samo u složenijem oblicima s tumačenjem* quaternarius, *u pošljednjem:* četverь, quatuor. *od prošloga vijeka dolazi. sada se govori u sva tri roda samo u množini a u jednini samo u srednjem. mjesto* o *pred* r *dolazi i* o *od prošloga vijeka. — a) u jednini: aa) u kom god rodu a u padežu istom u kom je riječ kojoj se pridijeva da se broj kaže.* xv—xviii *vijeka.* Prisegosmo na četvero sveto evanьdelьje. Mon. serb. 328. Razlog jest četver. Naručn. 48. Od ovoga četvera poglavja hoće se govoriti. Š. Budinić, ispr. 6. U četverom sivaš vijeću. J. Kavanin 119. Četvero razliko živo. 516. To češ isto onda pazit' kada deblo cipom četverim se vlada. I. S. Reljković, kuć. 145. — *bb) u srednjem rodu, uz koji ono čemu se broj kaže stoji u gen. pl. ili kad je riječ kolektivna u gen. sing.; rijetko druktije. govori se uz rečene padeže onda kad je ono čemu se broj kaže srednjega roda ili kad je koje jednoga koje drugoga roda (bila riječ kojom se to imenuje samo sobom koga mu drago roda); rijetko uz gen. pl. kad je sve jednoga roda (vidi dalje). osim nom.* četvero i četvoro, *s kojim je jednak acc., drugi su padeži danas: gen.* četvérga i četvórga, *dat., instr. i loc izjednačeni s dualnim:* četvérma i četvórma; *kad je o pred* r *mjesto* o *tada ima dat. i u jed.:* četvórme. *ali iza prijedloga može stajati nominativ mjesto svakoga padeža kao u brojeva. često i bez prijedloga ostaje u tom obliku kad bi trebalo da je u gen., jer se gen. razumije po drugoj riječi koja u njemu stoji uz* četvero. *aaa) s gen. sing. ili pl. kad je ono čemu se broj kaže srednjega roda ili koje jednoga koje drugoga. sa* e *pred* r: Dopeljaj mi četvero živine. F. Vrančić, živ. 99. Četvero čeljadi. Bella 600b. Više vaja četvero čeljadi. M. A. Reljković, sat. 79. Četvero mu dice odvedoše. A. Kačić, razgov. 311. *tako se govori:* četvero pilića; četvero konja, *itd. — sa* o *pred* r: Ostavši udova s četvoro malene dece. Đ. Obradović, živ. 19. I četvoro paunčadi. Nar. pjes. vuk. 1, 431. — *bbb) s gen. pl., kad riječ i u množini znači jedno pa se brojem* četvero *hoće da kaže da su taka četiri (vidi i dalje pod b, bb.) u naše vrijeme.* I drži nam četvero denija. Nar. pjes. vuk. 4, 424. Tako mi četvero jevandelija! Nar. posl. vuk. 307. Tako mi četvero posta! 307. — *ccc) čemu se broj kaže stoji u kome god padežu, koji rečeniei treba a* četvero *bez promjene. prošloga vijeka.* Vrhu ovijeh četvero stvari. K. Magarović 21. Po ovezijem četvero zapovijedima. V. M. Gučetić, pohv. 66. — *ddd) s riječju* krat, *kao četiri (četiri puta):* Četvero krat na laz grada prista. I. Zanotti en. 2, 18. Četvero krat. Bella 600b. Stulić 88a. — *eee) bez i čega čemu bi se kazao broj. tako dolazi bez prijedloga i s prijedlozima. bez prijedloga, kao četiri puta, kad je riječ o kakvom množtvu: sa* e *pred* r: Vraćam četvero toliko. Živ. is. 128. Da vrati svakomu četvero veće nego bijaše zahitio. Besjede kr. 165. *sa* o *pred* r: Ako sam koga zanio vratiću onoliko četvero. Vuk, luk. 19, 8. — *s prijedl.* na, *kao četiri dijela, četiri komada: sa* e *pred* r: Prije nego se dili na četvero. Kapt. soć. ark. 2, 80. Na četvero predjeljivalu. Živ. is. 162. Za života razdili njima kraljestvo na četvero. A. Kačić, razgov. 31. I dje se je vedro nebo na četvero raspuknulo. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Na četvero razd'jeliti vojsku. Nar. pjes. vuk. 4, 137. Britku sablju prebi na četvero. 2, 442. Nemu čelo na četvero puče. 3, 93. Salomi mu čelo na četvero. 4, 161. *sa* o *pred* r: Na četvero dijeliše vojsku. Nar. pjes. vuk. 4, 399. Ka' se slomi nebo na četvoro. 1, 123. Dlaku na četvoro cijepa. Nar. posl. vuk. 59. — *s prijedl.* u: *kao da je na četiri strane:* Pleti zgradu u četvero, koja stada čuva na mekoti. I. S. Reljković, kuć. 231. *kao naprijed bez prijedl.:* Ovcu neka plati u četvoro. Đ. Daničić. 2 sam. 12, 6. — *s prijedl.* od, *kojemu je pred* četvero *otpalo* d, *u jednoj pjesmi, kao od četiri struke:* Goji kosu četri godinice, pa je junak plete o(d) četvero. Nar. pjes. mar. 144. *(isporedi:* od dvoje se plete. Nar. posl. vuk. 232). — *fff) sastavljeno sprijeda sa* deseti *i sa* naest *dolazi sa* četrdeseti *i* četrnaest. *vidi na po se* četverodeseti *i* četveronaest. — *b) u množini. aa) uz koju god riječ osim onijeh koje u množini znače jedno što. što riječ znači, onoga je brojem uz* četveri *onoliko koliko uz* četiri, *kao što je i naprijed. gdjekoji se padež nalazi u gdjekoga pisca i načinen prema dualnom. u jednoga pisca* xvi *vijeka ima i nominalni dat. pl. fem. (vidi među primjerima).* xvi—xviii *vijeka.* S četverim očima ka se zvir nahodi, bez noga da dobro po zemji svud hodi? D. Ranina 122. Pojahu prid četveram živinam i starcim. B. Gradić, djev. 173. U kolu se i broju ‚četveruh, djevic žeļaše naći. 88. Velu riku skupi od svojega puta, ter s njome pristupi u četvera kuta. J. Armolušić 53. Četverima zamišen iztočali. J. Kavanin 71. Skupi svojih obrana s četveriju vjetar strana. 559. S četverim sivci k ledenom zapadnu odlazi žarko sunašce. M. Katančić 61. Četvera godišnja vrimena redom imenuju se. I. S. Reljković, kuć. 6. Prilikovao je četiri patriarhe čotverim rikam. A. Kanižlić, kam. 312. — *bb) uz riječi koje u množini znače jedno što. od* xvii *vijeka i danas. danas se govori i sa* o *pred* r *mjesto* e: četveri. *aaa) uz riječi koje ili nemaju jednine nego se govore samo u množini značeći što jedno, ili koje imaju i jedninu ali se njima i u množini zove isto jedno što u jednini ili osobito što pojedince. sa* e *pred* r: Ovo su četvere kvatri. M. Divković, nauk xvi. Četvera vrata su od mora. Đ. Baraković, vil. 106. Od naslidovanja Isukrstova knige četvere. A. Georgiceo, nasl. 1. *(gdje se i jedna knjiga zove knige).* Na post je puk samo u ove dni držan, to jest svaki dan od korizme izvan nedilje, u četvera vrimena od godišća . . . M. Bijankovič 20. Četvera vrimena ali kvatre. L. Terzić xii. U četvera vrimena korizmena. A. Kadčić, bogosl. 198. Četvera vrimena ili ti kvatre. A. Bačić 186. U četvere kvatre od godišta. M. Dobretić 281. Otkud bije crni Arapine, troja b' kola naporedo ušla: otkud bije Čengijć paša Mujo, četvera bi naporedo ušla. Nar. pjes. kras. 1, 69. *sa* o *pred* r: Četvore kvatre. B. Leaković, nauk 385. — *bbb) uz riječi koje se govore i u jednini, ali je dvoje ili više onoga što koja u jednini znači u množini jedno, čemu je svako na po se samo dio. tada se riječju* četveri *kaže da su take množinom izrečene jedinice četiri imajući svaka u sebi po dvije obične ili koliko ih u koju ide.* Namaniću koga hoću, nek izdere jemenije; koga ne ću, i većma ću, nek izdere i četvere. Nar. pjes. vuk. 1, 367. Dvje su ruke, četvere narukve. Nar. pjes. juk. 141. Daće tebe četvere bajine. Nar. pjes. vuk. 2, 618. *tako i* četveri svatovi, *kad su četiri mladoženje pa svak ima svoje.*

ČÈTVERAN, čètvêrna, *adj.* quatuor modis. *samo u Stulićevu rječniku (gdje se tumači kako je stavljeno). isporedi* četvorni.

ČETVERÈDNÊVAN, četverèdnêvna, *adj.* quadriduanus. *isporedi* četrdan, četverodnevan. xiv *vijeka.* Četverednevnago Lazara. Domentijanb 99.

ČÈTVERI, *adj. pl. vidi kod* četver.

ČETVÈRICA, *f.* quatuor, *četiri muška čeljadca ili živinčeta. od* XVI *vijeka, izmedu rječnika u Mikaljinu* (quatuor personae), *u Belinu* (quaternarius, quatuor personae), *Bjelostijenčevu* (quaternarius, quaternio, quadriga), *Jambrešićevu* (quaternio), *Voltiǵijinu* (vier), *Stulićevu* (quatuor homines) *i u Vukovu* (quatuor). — *mjesto* e *pred* r *dolazi i o u naše vrijeme, izmedu rječnika samo u Vukovu.* — *a) o muškoj čeladi. sa* e *pred* r. Ona izgubi vojna i malu djevojčicu, a on dragu svoju ljubi i sve djece četvericu. J. Palmotić, dubr. 144. Izabraše četvericu od ńih. J. Filipović, prip. 1, 48. U ovoj četverici mladića. F. Lastrić, test. 221. Pak jih ide uz plug četverica. M. A. Reljković, sat. 110. Da se iz svakoga reda četverica oberu. A. Kanižlić, kam. 792. Da osveti četvericu brata. Osvet. 3, 104. Još jih sl'jede četverica paša. 153. *sa* o *pred* r. Četvorica dušom podnesoše, a četiri krivo svjedočiše. Nar. pjes. vuk. 2, 161. A na konak svate rasturiše po trojicu i po četvoricu. 2, 548. Mrtva čoeka četvorica iz ńegove kuće nose (a živ se i od pedeset za nevolju može braniti). Nar. posl. vuk. 183. Tako me u četvoricu ne nosili! 300. — *b) o muškoj životińi:* četverica koń, quadriga. Bjelostjenac 42b. Jambrešić 1, 820b.

ČETVERICI, *adv.* quater, quadruplum, *četiri puta, četiri puta onoliko, četvero onoliko. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ako sam čto koga ohinil, vračam četverici (‚četvericê'). Anton Dalm., luk. 19, 8.

ČETVERÍKATI, četvèrîkâm, *impf. vidi* četrkati, *su čim je i postaća jednoga. prošloga vijeka.* Četverikaju jarebice, nu za ńihovo gore, lovca zovu. Poslov. dan. 13.

ČETVERINA, *f.* aliquid ex quatuor constans. *samo u Stulićevu rječniku s tumačenem koje je stavljeno i s primjerom:* četverina ljudi.

ČETVERIŠ, *adv.* quater, *četiri puta. samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERIT, *adj. a)* quadratus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kami, koji se ima staviti u utemeljenje od crkve, ima biti četveriti i nuglasti. B. Kašić. rit. 272. — *b)* quartus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Papa Niko četveriti. J. Kavańin 309.

ČETVÈRITI, četvèrîm, *imp. hvatati u kola po četiri vola. u naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČÊTVERO, *vidi kod* četver.

ČETVERÒBOČAN, četveròbočna, *adj.* quadrilaterus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* (1, 1007a).

ČETVERÒBRAZAN, četveròbrazna, *adj.* quatuor faciebus præditus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* o *stoji mjesto* oo. Četverobraznije i krilatije mladića. F. Lastrić, test. 221.

ČETVERÒBROJAN, četveròbrôjna, *adj.* quaternarius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČETVERÒČELAN, četveròčelna, *adj.* quadrifrons. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1007a) *i Stulićevu. isporedi* četveročelast.

ČETVERÒČELAST, *adj. vidi* četveročelan. *samo u Jambrešićevu rječniku.* (1, 820b).

ČETVERÒDÂNÎ, *adj.* quadriduanus. *samo u rječnicima Belinu* (600a), *Bjelostijenčevu* (43a) *i Stulićevu. isporedi* četverodnevan, četverodańi, četrdan.

ČETVERÒDÂNÎK, *m.* quadriduanus. *samo u rječnicima Belinu* (600a) *i Bjelostijenčevu. isporedi* četvrtodanik.

ČETVERÒDÂŃÎ, *adj.* quadriduanus, quartanus. *isporedi* četverodani *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Belinu rječniku* (quatriduanus 346b). Jimaše četverodańu groznicu. F. Vrančić živ. 74.

ČETVERODÈSÊTAN, četverodèsêtna, *adj.* quadragenarius. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* sereg četverodesetni, koji ima 40 junakov. 1, 1007a.

ČETVERODÈSÊTÎ, *adj. vidi* četrdeseti. *samo u rječnicima Belinu* (598a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒDIJELAN, četveròdijelna, *adj.* quadrifarius, quadrimembris. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1007b) *i Jambrešićevu* (1, 820b).

ČETVERODIJÈLITI, četveròdijelîm, *impf.* in quatuor partes dividere, quadripartire. *samo u rječnicima Belinu* (598a), *Bjelostijenčevu* (43a), *Voltiǵijinu i Stulićevu.*

ČETVERODIJÈLJÊŃE, *n.* quadripartitio. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒDNÊVAN, četveròdnêvna, *adj* quadriduanus, quartanus. *mjesto* e *pred* r *dolazi i* o. *isporedi* četverodnevan, četverodani. *a)* quadriduanus, *komu su ili čemu su četiri dana, što četiri dana traje. od* XIII *vijeka (vidi pod bb), između rječnika u Belinu* (346b), *Bjelostijenčevu* (43a) *i Stulićevu (u ńemu iz ruskoga). aa) o čeljadetu četiri dana mrtvu.* Da ugledamo stat na noge uskrsnuta gńila mrtca četverodnevnoga. B. Cuceri 402. — *bb) o vojnicima koji četiri dana stoje na straži pa se onda odmijene. isporedi* četvrtnik. *sa* o *mjesto* e *pred* r *u jednoga pisca* XIII *vijeka, ali u rukopisu poznijem.* Vrdavi četyremь četverodьnevьnomь vojinomь strêšti. Domentijana 12. — b) quartanus, *što četvrti dan biva, četvrti se dan povraća. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (600a) *i Bjelostijenčevu* (41b). Izliječi spetą od četverodnevna ogńica. I. Đordić, ben. 143. Četverodnevna groznica. Bella 600a. Bjelostjenac 41b.

ČETVERÒDNÊVLJE, *n.* quadriduum. *samo u Stulićevu rječniku* (‚četverodnevje'). *riječ nepouzdana.*

ČETVERÒDUPLATI, četveròduplâm, *impf.* quadruplicare. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* (1, 1008a).

ČETVERÒDUPLÎ, *adj.* quadruplex. *samo u Belinu rječniku.* (598b).

ČETVEROFUNTAN, četverofuntna, *adj.* quadrilibris. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1007a) *i Jambrešićevu* (1, 821a).

ČETVERÒGLAV, *adj.* quatuor capitum. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1006b).

ČETVERÒGODAC, četverògoca, *m.* quadrimus. *samo u Belinu rječniku* (85a).

ČETVERÒGODAN, četverògodna, *adj.* quadrimus. *samo u rječnicima Belinu* (85a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒGROŠKA, *f. novac od dvadeset novčića. u Lici.* I. Bogdanović.

ČETVEROJEZIČAN, četverojezična, *adj.* quatuor linguarum. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007a).

ČETVERÒKÎPAN, četveròkîpna, *adj.* quadriformis. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007a).

ČETVERÒKÔLAN, četveròkôlna, *adj.* quatuor rotis instructus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Četvorokolna kolesnica. Š. Budinić, sum. 160b.

ČETVEROKOLÈSNICA. *f.* quadriga. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i dem.* četverokolesničica; *oboje nepouzdano.*

ČETVEROKOLÈSNIĆICA. *f. vidi kod* četverokolesnica.

ČETVERÒKÔLE, *m.* quadriga, *samo u Vrančićevu rječniku.* (85).

ČETVERÒKÔNÎ, *adj.* quadrijugus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVEROKÒTÁČAN, četverokòtâčna, *adj.* quatuor rotarum. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007b). *isporedi* kotač.

ČETVERÒKRÁJAN, četveròkrâjna, *adj.* quadratus, quadrangulus. *samo u rječnicima Vrančićevu* (quadratus), *Mikaljinu* (quadratus), *Belinu* (quadratus, quadrangulus 598a), *Bjelostijenčevu* (quadrangulus, quadratus) *i u Stulićevu* (quadrangulus).

ČETVERÒKRAJITI, četveròkrajîm, *impf.* quadrare. *samo u Stulićevu rjecniku. isporedi* četverouglìti.

ČETVERÒKRÔVAN, četveròkrôvna, *adj.* quatuor contignationes habens. xvii *vijeka, i to sa* o *među* v *i* r *mjesto* e. Domъ četvorokrovanъ i zlatovrьhъ. Starine 2, 301.

ČETVERÒKÛĆE, *n.* quadrangulum. *u jednoga pisca prošloga vijeka i to sa* -tje *mjesto* -će, *između rječnika u Belinu* (80b) *i Stulićevu.* On *(grob Isusov)* utvoren je u načiń četverokutja. Živ. is. 164.

ČETVERÒKÛTAN, četveròkûtna, *adj.* quadrangulus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒLIČAN, četveròlična, *adj.* quatuor faciebus praeditus. *samo u Stulićevu rjčniku.*

ČETVERÒLITRAN, *adj. vidi* četverolitren. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒLITREN, *adj.* quadrilibris. *samo u Jambrešićevu rječniku.* (1, 821a). *isporedi* četverolitran,

ČETVERÒLUKŇAST, *adj.* quadriforis. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (I, 1007a) *i Jambrešićevu* (1, 820b). *isporedi* lukńa.

ČETVERÒLJEĆE, *n.* quadriennium. *u rječnicima Jambrešićevu* (četveroletje 1, 820b) *i Stulićevu (u ńem iz ruskoga).*

ČETVERÒLJETAN. četveròljetna. *adj.* quadriennis, qudriannus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (85a), *Bjelostijenčevu* (1, 1006b, 1007b) *i Jambrešićevu* (1, 820a. 821a). Ubi četverolitno dite. M. Pavišić 32.

ČETVERÒMJESEČAN, četveròmjesečna, *adj.* quadrimestris. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1007b), *Jambrešićevu* (1, 821a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒMJESÈČJE, *n.* spatium quadrimestre. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒMJESEČŇAČA, *f.* quadrimestris. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (I, 1007b).

ČETVERÒMJESEČŇÁK, *m.* quadrimestris. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007b).

ČETVERÒNAEST, *vidi* četrnaest, *isporedi* četvero *kod* četver. *samo u Vukovu rječniku, i to sa* o *među* v *i* r: čotvorònaest, *i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

ČETVERÒNITAN, čotvorònitna, *adj. od četiri nita. četveronitno platno, kojc se če u četiri nita. u Lici.* V. Arsenijević.

ČETVERÒNOĆNÒST, čotvorònoćnosti, *f.* quadrinoctium. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007a),

ČETVERÒNOG, *adj.* quadrupes. od xiv *vijeka. između rječnika u Vrančićevu, Mikaljinu, Belinu* (598b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 821b), *Voltiġijinu i Stulićevu. u naše se vrijeme govori i sa* o *pred* r *mjesto* e. — *a) sa* e *pred* r: Četveronogyje skoty. Danilo 348. Stah viseć kako spet četveronogi brav. Đ. Baraković, vil. 286. Kao no četveronoga živina na nogu i ruku plazio. A. Kanižlić, utoč. 73. — *u jednoga pisca* xvii *vijeka i o čovjeku kad ide četveronoške.* A niki u moru do grla ugazi a niki u goru četveronog plazi. D. Baraković vil. 74. — *u srednjem rodu bez supstantiva* četveronogo, *četveronoga životińa:* Letećih i četveronog. Anton Dalm., test II, 2. rim. 1, 23. Hrani u tolika četveronoga. B. Kašić, per. III. Budući da je kraļ... lav među svima četveronogim divijem. F. Lastrić, test. 222. Izvedi svaku živuću i četveronoga. Živ. is. I. — *b) sa* o *pred* r *mjesto* e: Između svijeh životińa četvoronogih. Đ. Daničić, 3 moj. 11, 27. Dvonog jaše tronoga, drpa četvoronoga. Nar. zag. nov. 103.

ČETVERÒNOŠCE, *n.* quadrupes. *samo u Stulićevu rječniku* („četveronošce"). *riječ veoma nepouzdana.*

ČETVERÒNOŠKA, *f.* quadrupes. *samo u Stulićevu rječniku* („četveronoška"). *riječ nepouzdana.*

ČETVERONÒŠKÊ, *adv.* qnadrupedatim, per manus et genua. *isporedi* četveronože, četveronožice, *pred* k *stoji* š *mjesto* ž; *a mjesto* e *pred* r *govori se i* o: četvoronòškê. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (sa* e *pred* r *i sa* o *mjesto* e). — *a) sa* e *pred* r: Igrač pane četveronoške (na noge i na ruke). V. Vrčević, igre 27. — *b) sa* o *pred* r: Trļa prođe četvoronoške između ńihovijeh nogu. Vuk, rječ. 14b.

ČETVERÒNOŽAC, četveronòšca, *m.* quadrupes. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČETVERÒNOŽAN, četveronòžna, *adj.* quadrupes. *mjesto e pred* r *dolazi i* o: četvoronožan. *Od* xvii *vijeka. između rječnika u Bjelostijenčevu* (četveronožni 1, 1007b), *Stulićevu* (četveronožan) *i Daničićevu* (četvoronožnь). *a) sa* e *pred* r: Vrloj nakazni, koja bješe do pasa čovjek, a u ostalomu svemu kipu četveronožni vo. I. Gundulić 3. Četveronožni pruzi. Đ. Baraković, vil. 231. Od kostiju mrtvi živiu četveronožni. L. Terzić, 271. Vas četveronožni živinski plod. Kosta, zak. 1, 207. Pticama, živinam četveronožnima i istima zmijama. I. Velikanović, upuć. 1, 15. Danas sam kupio jednu četveronožnu živinu. Nar. prip. vrč. 197. *u srednjem rodu bez supstantiva* četveronožno, *četveronožna životińa:* U prilici tica, i četveronožnijeh i zmija. I. Matović 334. Da kupujem sve letušto i četveronožno. V. Vrčević, igre 10. Da ne udari vikavica u četveronožno a pokošlica u dvonožno. S. Ļubiša, prič. 111. — *b) sa* o *pred* r: Liļkь saždajetь jako četvoronožno. Daničić 3, 403. Leteća različita čińeńa diļuju od četvoronožni. A. Bačić 471. Vidjeh četvoronožna zemaļska. Vuk, djel. 11, 6. — *c) adv.* četveronožno, *četveronožice.* Četveronožno lazeći. Bella 174a.

ČETVERÒNOŽÊ, *adv. vidi* četveronoške. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* počctveronože.

1. ČETVERONOŽEŃE, *n. coll.* quadrupedes. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Obiluje pićom i svakim živļenjem, blagom i odićom, četveronožcnjem. I. T. Mrnavić, osm. 39.

2. ČETVERONÓŽÉNE, *n. stájáńe četveronoške. samo u Vukovu rječniku. isporedi* četveronožiti se.

ČETVERÒNOŽICÊ, *adv. vidi* četveronoške. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (174a) *i Stulićevu. a) o četveronogu živinčetu.* Živine idu četveronožice. M. Radnić 555. — *b) o čeladetu:* Otide četveronožice. Đ. Rapić 462. Ne mogaše ni hoditi, ni štapima podpirati se, pačeк ni po zemļi četveronožice smucati se. B. Cuceri 420. Četveronožice hodio. A. Kalić 6.

ČETVERONÓŽITI SE, četveronóžîm se, *impf.* quadrupedem se sistere, *stájati četveronoške, namještati se četveronoške. samo u Vukovu rječniku.*

ČETVERÒNÔŽJE. *n. coll.* quadrupedes. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (‚animal quadrupes' 81b) *i Stulićevu* (quadrupedes). *prem da u jednini znači mnoštvo, opet se nalazi i u množini, u kojoj može biti da se imaju na umu različne vrsti, ali da bi u jednini bilo jedno živinče, komu nema potvrde.* Učini bog dobitak zemaļski po plemenu svojem: četveronožje i svako plazuće. Bernardin 57. moj. 1, 25. Četveronožja zemaļska. Anton Dalm. djel. 10, 12. Stvoritelj neba i zemļe, mora, svih ptica koje lete, četveronožja i što plazi. F. Vrančić, živ. 20. Čisto četveronožje narodu čovičanskomu blagovati dopustio jesi. L. Terzić 211. Četvernožje riče. J. Kavanin 7.

ČETVERONOŽJI, *adj.* quadrupes. *u Belinu rječniku* (‚četveronožij, četveronožja, četveronožje') *i u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga je bez* j *pred* i. *riječ veoma nepouzdana, koja može biti da je postala otuda što se subst.* četveronožje *uzeo grješkom za adj. u srednem rodu pa se onda dodali i drugi rodovi.* Među zviri četveronožima lav kraļuje nada svima ńima. T. Babić 47.

ČETVERONOŽNOHODAC, četveronožnohoca, *m.* quadrupedum more incedens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

ČETVERÒNUGAO, četverònugla, *adj.* quadrangulus. *u rječnicima Mikaļinu* (četveronugli), *Belinu* (četveronugli 598a) *i Stulićevu* (četveronugl). *isporedi* nugao. — *u srednem rodu bez supstantiva* četveronuglo, quadrangulum. *u rječnicima Belinu* (598a) *i Stulićevu i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koje vičńe ustanovićeńe u četveronuglo stavļena zgrada crkve prizlamenovala je. I. Velikanović, upuć. 1, 89.

ČETVERÒNUGLAST, *adj.* quadrangulus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (598a) *i Stulićevu. isporedi* nugao *i* četverouglast. Na priliku četveronuglasta ali ti četverostrana štita. I. Đorđić, salt. 102.

ČETVERÒNUGLEN, *adj. vidi* četveronuglast. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Učinio je drugu četveronuglenu ogradicu. A. Tomiković, pet. 247.

ČETVERÒNUGLICA, *f.* figura quadrata. *u rječnicima Belinu* (315b) *i Stulićevu.*

ČETVERÒNUGLIĆ, *m.* quadrangulum, *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* (598a) *i Stulićevu. isporedi* četverouglić. Stvari velike od svijeta stoje urezane u jednomu četverouglińu od zemļe. M. Radnić 9.

ČETVERÒNUGLITI, četverònuglîm, *impf.* quadrare. *samo u rječnicima Belinu* (598a), *Bjelostijenčevu* (43a) *i Stulićevu. isporedi* četveronuglisati, četverougliti.

ČETVERÒNUGLO, *vidi kod* četveronugao.

ČETVERÒNUGLÔST, četverònuglosti, *f.* forma quadrati, *u rječnicima Belinu* (tetragonismus 598a), *u Bjelostijenčevu* (tetragonismus 42b) *i Stulićevu* (quadratum).

ČETVERÒNUGLE, *n.* quadratum. *u rječnicima Belinu* (598a), *Bjelostijenčevu* (43a) *i Stulićevu.*

ČETVERONÙGLISATI, četveronùglišêm, *impf. vidi* četveronugliti. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Drvodelac... jednu gredu četveronuglìše A. T. Blagojević, kin. 44.

ČETVERÒOKAST, *adj.* quatuor oculos habens. *u jednoga pisca našega vremena:* četverookasti. J. Šloser, kor. 712.

ČETVERÒPALAČKÎ, *adj.* quatuor digitorum, *od četiri palca. samo u Stulićevu rječniku* (‚četveropalaški'). *riječ slabo pouzdana.*

ČETVERÒPIKŃAST, *adj.* quadripunctatus. *u jednoga pisca našega vremena.* Različńak četveropikńasti, J. Šloser, kor. 174.

ČETVERÒPJEGAV. *adj.* quadrisignatus. *u jednoga pisca našega vremena.* Klišńak četveropjegavi. J. Šloser, kor. 425.

ČETVEROPÒGLÂVNÎ, *adj.* tetrarcha. *isporedi* četverovlasnik. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Iruda četveropoglavnoga. I. Bandulavić 206. act. 13, 1.

ČETVERÒPRUGAV, *adj.* quadrilineatus. *u jednoga pisca našega vremena.* Dvoperka četveroprugava. J. Šloser, kor. 390.

ČETVERÒPUĆE, *n.* quadrivium. *samo u Stulićevu rječniku* (‚četveroputje').

ČETVERÒPUTNICA, *f. vidi* četveropuće. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒPUTIČAN, četveròputična, *adj.* quadrivius. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVEROREDAK, četveroredka, *adj.* tetrastichus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* U pisni četveroredkoj od ove vrsti. A. Vitaļić, ostan. VIII.

ČETVERÒRÊDAN, četverorêdna, *adj.* quadruplex. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (quadruplex 1, 1008a), *Jambrešićevu* (‚ladja s četverorednemi veslì, quadriremis' 1, 821a) *i Stulićevu* (quarti ordinis).

ČETVEROREDNOVOZAN. četverorednovozna, *adj.* quadriremis. *samo u Stulićevu rječniku. sasma nepouzdano.*

ČETVERORODAN, četverorodna, *adj.* quatuor generum. *samo u Stulićevu rječniku. veoma nepouzdano.*

ČETVERÒROG, *adj.* quatuor cornua habens. XV *vijeka i to sa* o *među* v *i* r *mjesto* e. Ustruži ovnu četvororogu ots rogovь. Starine 10, 126. — *u Bjelostijenčevu rječniku u srednem rodu bez supstantiva:* ‚četvererogo' quadricornium. 1, 1006b.

ČETVERÒRUČAN, četveròručna, *adj. vidi* četveroruk. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007b).

ČETVERÒRUK, *adj.* quadrimanus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (četveroruk 42b). *dolazi i sa* o *mjesto* e *pred* r. Životińe četvororuke. G. Lazić 14. Četvororuki, quadrimana. J. Pančić, zool. 177.

ČETVERÒRUPIČAST, *adj.* quadrifoveolatus. *u jednoga pisca našega vremena:* balavac četverorupičasti. J. Šloser, kor. 311.

ČETVEROSASTAVAN, četverosastavna, *adj.* quatuor elementis constans. XV *i* XVI *vijeka i to sa* o *među* v *i* r *mjesto* e. Četvorosastavnoje tèla svojego jestьstvo dьnьsь nastupiti se imatь. Aleksand. nov. 126. Četvorosastavni tila tvoga sastav danas rastati se hoće. Aleksand. jag. starin. 3, 312.

ČETVERÒSLOŽAN, četveròsložna, *adj.* quatuor syllabarum. *u naše vrijeme u književnika. sa* o *pred* r *mjesto* e: Četvorosložna imena. Vuk, nar. posl. XLIII.

1. ČETVEROSTAN, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je što i* četvrtast, *te će biti načińeno od riječi koja sama ne dolazi* četverost. Krsti da su mu *(biku)* veliki i kano četverostani. I. Jablanci. 118.

2. ČETVEROSTAN, *m.* locus ubi quatuor tantum res cujuscunque generis stare possunt. *samo u Stulićevu rječniku. sasma nepouzdano.*

ČETVERÒSTIH, *m.* tetrastichon. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒSTÔTÎ, *adj.* quadringentesimus. *samo u Belinu rječniku* (600b).

ČETVEROSTÒTINÎ, *adj. vidi* četverostoti. *samo u Belinu rječniku* (600b).

ČETVERÒSTÔTNÎ, *adj. vidi* četverostoti. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (43a) *i Jambrešićevu* (1, 821a).

ČETVERÒSTRAN, *adj.* quadrilaterus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Na priliku četveronuglasta ali ti četverostrana štita. I. Đorđić, salt. 102.

ČETVERÒSTRANICA, *f. četverougao, kad se vojska postavi tako da od ńe bude četverougao, fr.* carré. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Smrtno napuńše četverostranicu. I. T. Mrnavić, osm. 48.

ČETVERÒSTRAŃE, *n.* figura quatuor constans lateribus. *samo u Stulićevu rječniku. slabo pouzdano.*

ČETVERÒSTRUČAN, četveròstručna, *adj. vidi* četverostruk. *u Stulićevu rječniku. — adv.* četverostručno, quadruplicato. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1008a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒSTRUČĚŃE, *n.* quadruplicatio. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1008a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒSTRUČITI, četveròstručîm, *impf.* quadruplicare. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1008a), *Jambrešićevu* (1, 822a) *i Stulićevu.*

ČETVERÒSTRUČNÔST, četveròstručnosti, *f.* quadruplum. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒSTRUK, *adj.* quadruplex, quadrifarius, quatuor generum. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, gdje najprije i dolazi* (quadruplex), *u Belinu* (quadruplicatus 598b) *u Bjelostijenčevu* (quadruplex, quadruplus 2, 43a, quadrigeminus 1, 1007a), *u Jambrešićevu* (quadruplex), *u Stulićevu* (quadruplex, quadruplus). *dolazi i sa* o *mjesto* e *među* v *i* r *od prošloga vijeka:* četvorostruk, *između rječnika samo u Vukovu* (quadruplex). *a) što je od četiri struke u umnom smislu, od četiri vrste, na četiri načina. aa) sa* e *među* v *i* r: Ovi četverostruki kruh samo nam na ovomu svijetu služi. M. Divković, nauk. 88. Ovi je grijeh od četiri vrste ali ti četverostruk. 121b. Plaća tijela blaženoga biti će četverostruka: 1. biti će mlogo svitlije od sunca; 2. tako tanko da će moći proći kroz najveću debljinu i tvrdinu brez truda; 3. biti će tako lagano da će moći u jedan čas primjestit se u najdalja mjesta; 4. ne će moći biti uvrideno nijednom silom od svita, niti će mu što moći naudit ni dosadit. I. Grličić 14. Budući četverostruko vrime u godini. 248. Pram četverostrukim dugom dao nam je blago četverostruko. F. Lastrić, test. 306. U kuhinskoj bašći se četverostruko vrste sadi nahode. I. Jablanci 183. Određeńe crkovno iz četverostruka vrila ističe: od pisma svetoga, od sabori, od određeńi papinski i od naučeńa bogoslovac. A. d. Kosta, zak. 1, 12. Učinio je pogodbu od četverostruka društva. A. Tomiković, pet. 314. Grih četverostrukim načinom može se učiniti. B. Leaković, nauk 452. — *bb) sa* o *među* t *i* v: Kumstva nema bez krštena kumstva, ako hoćeš i četvorostruko. P. Petrović, vijen. 40. — *b) adv.* četverostruko, quadruplicato, *četiri puta, kad je riječ o kakom množtvu. isporedi* četvero *kod* četver. *aa) sa* o *među* v *i* r: Ako sam što koga prihinio, vraćam četverostruko. I. Bandulavić 256. luc. 19, 8. Ako sam koga privario, vraćam četverostruko. S. Margitić, fala 46. Da se za kradu imade četverostruko povratiti. J. Banovac, pred. 37. Vrati četverostruko kamate. F. Lastrić, ned. 36. Naplatiti ga četverostruko. A. d. Kosta, zak. 2, 144. Da će četverostruko povratiti. A. Kanižlić, kam. 820. Vraćam četverostruko. I. J. P. Lučić. razg. 30. Koji bi desetak sebi uzdržao, četverostruko vratiće. I. Velikanović, upuć. 3, 111. Više puta oni koji je dvostruko sričan biva četverostruko nesrićan. A. Tomiković 227. — *bb) sa* o *među* v *i* r: Za to je četvorostruko više svakomu povratio. G. Pešťalić, ut. 66.

ČETVERÒSTRUKO, *adv. vidi kod* četverostruk.

ČETVERÒSTRUŠTVO, *n.* quadruplum. *u jednoga pisca prošloga vijeka. od* četverostruk. Imao je naplatiti četverostruko . . . U današńi dan pristaje ova pedipsa od četverostručstva. A. d. Kosta, zak. 2, 144.

ČETVEROSTUPOREDAN, četverostuporedna, *adj.* tetrastylus. *samo u Stulićevu rječniku. sa svijem nepouzdano.*

ČETVERÒŪDAN, četveròūdna. *adj.* quadrimembris. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski s dometnutim* v *pred* u: četverovudni 1, 1007b).

1. ČETVERÒUGAO, četveròugla, *adj.* quadrangulus. *u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski s umetnutim* v *pred* u: četverovugli 1, 1006b). *u srednjem rodu bez supstantiva:* četverouglo, quadrangulum. *u Bjelostijenčevu* (1, 1006b) *i Jambrešićevu rječniku* (1, 819); *u oba kajkavski* četverovuglo.

2. ČETVERÒUGAO, četveròugla, *m.* quadratum. *samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski:* četverovugel 1, 821b).

ČETVERÒUGLAST, *adj.* quadrangulus, quadratus, *od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (43b) *i Jambrešićevu* (1, 819b), *u oba kajkavski s dometnutim* v *pred* u. Varoš staše četverouglast. Anton Dalm., apoc. 21, 16. *i sa* o *mjesto* e: Četvorouglast da bude oltar. Đ. Daničić, 2 moj. 27, 1.

ČETVERÒUGLAT, *adj. vidi* četverouglast. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski sa* v *pred* u: četverovuglat 1, 1006b).

ČETVERÒUGLIĆ, *m.* quadrangulum. *isporedi* četveronuglić. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 819b *kajkavski s dometnutim* v *pred* u).

ČETVERÒUGLITI, četveròuglîm, *impf.* quadraro. *isporedi* četveronugliti. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 821b *kajkavski s dometnutim* v *pred* u).

ČETVERÒVESLÎ, *adj.* quadriremis. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1007b). *bez sumńe načińeno za rječnik.*

ČETVEROVLÁDÂŃE, *n.* quatuorviratus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

ČETVERÒVLASNÍK, *m.* tetrarcha. *u jednoga pisca našega vremena.* Do Iroda četverovlasnika. Vuk, mat. 14, 1.

ČETVERÒVOZAN, četveròvozna, *adj.* quadrijugus: kočija četverovozna, quadrigae. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČETVEROVOZJE, *n.* quadrigae. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i učińeno.*

ČETVERÒVOZNÎK, *m.* quadrigarius. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińen.*

ČETVERÒVRATAN, četveròvratna, *adj.* quadriforis. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1007[a]) *i Jambrešićevu* (1, 820[b]).

ČETVEROVREMENI, *adj.* quatuor temporum. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* U nedilju četvorovrimenu ili ti quaternu. A. Kanižlić bogoljub. 286. — *u množini u srednem rodu:* četverovrimena, quatuor tempora. *u istoga pisca.* Postimo kada su četverovrimena ili ti quatre. A. Kanižlić, bogoljub. 251.

ČETVEROVRST, *adj. vidi* četverovrstan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČETVERÒVRSTAN, četveròvrstna, *adj.* quadruplex. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu:* quadrigeminus (1, 1007[a]), quadruplus (1, 1008[a]), *Jambrešićevu:* quadruplex (1, 821[b]) *i Stulićevu:* quatuor modis.

ČETVERÒVRSTITI, četveròvrstîm, *impf.* quadruplicare. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1008[a]) *i Jambrešićevu* (1, 822[a]).

ČETVERÒZIJEHAN, četveròzijehna, *adj.* quadriforis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČETVERÒZUB, *adj.* quadridens. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1006[b]) *i Jambrešićevu* (1, 820[a]) *i u jednoga pisca našega vremena.* Gubavac četverozubi. J. Šloser, kor. 507.

ČETVERÒZUBAN, četveròzubna, *adj. vidi* četverozub. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVERÒZUBAST, *adj. vidi* četverozub. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 820[a]).

ČETVERÒŽEŇA, *m.* quadrigamus. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 820[b]).

ČETVERÒŽÎČJE, *n.* tetrachordon. *samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji* ‚četverozitje'*). bez sumńe načińeno za rječnik.*

ČETVOR-, *koje se riječi tako počińu a nijesu ovdje na redu, ńih treba gledati pod* četver-.

ČETVORAC, četvorca, *m.* ńeka buba. *u jednoga pisca našega vremena.* oligota Mannerh., hetaerius Er. J. Šloser, kor. 120. 252.

ČETVÓRAK, četvórka, *m.* quadruplum. *u jednoga pisca našega vremena.* Vežu mu ruke užem u četvorak opletenijem. S. Ljubiša, prip. 214. *isporedi* četvero *kod* četver.

ČETVÓRITI, čètvôrîm, *imp. četiri vola ujarmljivati, na četiri vola voziti ili orati. u naše vrijeme u Srbiji.* I. Pavlović.

ČÈTVÔRKA, *f.* a) dolium capax quatuor amphorarum, *bure od četiri akova. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Uzmi jednu četvorku. Z. Orfelin 189. — *b)* saltationis genus. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÈTVÔRNÎ, *adj. vidi* četvorocjepan. *samo u Vukovu rječniku.* Četvorni peškir, t. j. u četiri žice. Vuk, rječ. 823[b].

ČETVÒRNOGA, *f.* animal quadrupes. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zemlja ima četvornogu svaku. I. S. Reljković, kuć. 2.

ČETVORÒCJEPAN, četvoròcjepna, *adj.* quaternis filis constans, *u četiri nita tkan. samo u Vukovu rječniku:* četvorocjepna pantljika (u četiri nita). *isporedi* četvorni.

ČETVORÒVOLICA, *f. voz sijena što vuku četiri vola. u Srbiji.* Đ. Đaničić.

ČETVORÒVÔNÎ, *adj. što vuku četiri vola. isporedi* četvorovolica. *u Srbiji.* Đ. Daničić.

ČETVÒRSTRUKO, *adv. vidi* četverostruko. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Četvorstruko da s' odije svako. I. S. Reljković, kuć. 412.

ČETVŔCA, *f. dem.* četvrt. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. pred* c *otpada* t, *koje isti pisac piše.* Kada bješe ispekla četvrtcu svoga sinka. M. Divković, bes. 700.

ČETVŔNADESTÎ, *adj. vidi* četrnaesti. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. može biti i pogrješka.* Koji nisu izašli iz četvrnadestoga godišća. M. Bijanković 30.

ČETVRSTEN, *adj.* quaternarius. *samo u Stulićevu rječniku. veoma nepouzdano.*

ČÈTVŔT, *f.* quadrans. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (600[a]), *Stulićevu i Vukovu. dolazi i bez* v, *kao što se gdje gdje i govori (vidi dalje pod d.). u nekih se pisaca griješkom nalazi i u muškom rodu (vidi dalje). a) u opće, četvrt čega god:* Kupi četvrtь dola. Starine 13, 208. Ukaza im četvrt djeteta pečena. M. Divković, bes. 700. Za jednu četvrt od ure. M. Radnić 67. Rasičeni na četvrti. P. Posilović, nasl. 128[b]. Četvrt kozliča. Bella 600[a]. Da jednu četvrt ili ti četvrti dio ure ńoj prikažemo. A. Kanižlić, utoč. 271. Jednu četvrt ure. J. Vladmirović, lik. 37. Za četvrt od sahata. M. Dobretić 113. Ne projde četvrt ure. M. A. Reljković, sabr. 11. Kad je misec baš u poslu mine, viši sitvom nikom se ne kine, već čekaju ńegovih četvrti. I. S. Reljković, kuć. 117. Od ječmena, pšenice i raži još i zobne ńima slame traži sve na četvrt izmišanu riži, t. j. od svake slame po jednak dio. 96. Te ga ščepaše za četvrti pa ga rastrgoše. Nar. prip. vuk. 109. Te im se čitaše zakon četvrt dana, a drugu četvrt ispovijedahu se. Đ. Daničić, nem. 9, 3. — *b) žitna mjera u Dubrovniku:* quarta pars modii, *četvrt spuda. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (quadrans 600[a]), *Stulićevu* (quarta modii pars) *i Vukovu* (mjera od 20 oka). Đa se svaki dan traćahu na ńegovoj trpezi dvije tisuće četvrti pšenice. Besjede kr. 97. Na četvrt kupi a na četvrt proda. Poslov. dan. 65. Ne kri svijeću pod četvrt. 73. — *c) aa) s prijedl.* na *i* u, *kao na četiri ugla, na četiri strane:* Grad na četvrt stavlen jest. A. Bačić 439. Ovo nebo nije okruglo, nego je na četvrt. 439. Način je križa na četvrt. L. Vladmirović, slavod. 20. Na širini od 6 sahata u četvrt nema ni jednog sela. M. Đ. Milićević, zim. več. 173. — *d) bez* v. *od* XIII *vijeka, ali toga vijeka u spomeniku sačuvanu samo u poznijem prijepisu, inače od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (1, 819[b]). Pristav ima imiti od ńega *(govečeta)* jednu četrt. Zak. vinod. 70. Jednu su četrt dali na dvor. Starine 11, 124. Pojili smo dosti mesa, dve četrti od komara. Nar. pjes. ist. 2, 57. — *e) u nekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka griješkom kad kad i u muškom rodu.* Rasječi na četvrte. Mikalja 538[b]. Imaju raztezati tvoga neprijatelja i učinit ga na četvrte. M. Radnić 389. Na poslidńem četvrtu miseca. I. S. Reljković, kuć. 48. Poslidńega četvrta veljače. 85.

ČETVŔTÁČ, četvrtáča, *m.* quarta pars. *samo u Stulićevu rječniku. nepouzdano.*

ČETVŔTAČA, *f.* quartana febris. *u rječnicima Bjelostijenčevu (bez* v: četrtača) *i Jambrešićevu*

(sa v *i bez ńega.* 1, 826ª) *i u jednoga pisca prošloga vijeka, ali u ńega griješkom kao adj.:* Protiva četvrtačoj. A. Kanižlić, bogoļub. 481. *isporedi* četverodnevan, četverodańi, četvrtodanica.

ČETVŔTAČAN, četvŕtačna, *adj.* diei jovis. *samo u Stulićevu rječniku. veoma ncpouzdano.*

ČETVRTÀČICA, *f.* puella quadrina, *djevojčica od četiri godine. samo u Stulićevu rječniku. nepouzdano.*

1. ČETVŔTAK, četvŕtka, *m.* dies jovis. *od* XIII *vijeka, u svijem rječnicima: u Vrančićevu* (118), *Mikaļinu, Belinu* (347ª), *Bjelostijenčevu* (41ᵇ), *Jambrešićevu* (1, 211ª), *Voltigijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. po ńekim se krajevima govori i bez* v: četrtak *(vidi* daļe). *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* četvŕtâkâ. — *a) koji god:* Vь utornikь i vь četvrtьkь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 152. U četvrtьkь. Mon. serb. 314. U četvrtaka. Mon croat.. 73. Koji četvrtak svetkuju. Zbor. 163. Ne postit se v nedilni dan ni v četvrtak. Š. Kožičić, žit. 9ᵇ. Za četvrtak. P. Posilović, nasl. 73ᵇ. J. Banovac, obit. 35. Ovi dan bijaše četvrtak. M. Dobretić 302. U četvrtak sigura se vojska, u petak će da udare Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 76. — *b) razlikuju se: aa)* brašančani, *u koji se svetkuje brašančevo.* Na brašančani četvrtak. M. Divković, bes. 615. — *bb)* veliki, *velike nedjeļe, pred uskrs. u jednoga pisca i* sveti. Vь veliji četvrьtkь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194. Na veliki četvrtak. Š. Budinić, ispr. 156. U oči svetoga četvrtka. B. Kašić, per. 127. Na veliki četvrtak. A. Bačić 196. A. Kanižlić, bogoļub. 252. Otidoše na veliki četvrtak na posao. M. Zoričić, zrc. 181. Na dan večere gospodinove ili ti na veliki četvrtak. M. Dobretić 81. — *cc)* pretili *ili* tusti, *pretile nedjeļe, koja se zove i sebična i trapava.* Pretili četvrtak. Bella 347ª. Tusti četvrtak 347ᵇ. U pretili četvrtak. Đ. Mattei 313. Podjednaka družina jede mesa i na veliki petak, a nejedina ni na pretili četvrtak. Nar. posl. vuk. 251. — *dd)* zeleni, *svaki od uskrsa do poslije trojica.* Mnoga sela svetkuju neke i neke dane, kao na priliku zelene četvrtke (od vaskrsa do posle trojica). M. Đ. Milićević, opšt. 11. — *c) bez* v *od* XV *vijeka po ńekim krajevima, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba kajkavski sa* e *mjesto* a). V četrtak prvi po blagdani sv. Grgura. Mon. croat. 104. Va veli četrtak. Kapt. seń. ark. 2, 82. Četrtak. Korizm. 5. F. Glavinić, cvit. 3.

2. ČETVŔTÂK, četvrtáka, *m. a)* quadrimus, *muško dijete i živinče od četiri godine. u rječnicima Mikaļinu i Belinu* (85ª) *samo se tumači* quadrimus, *a ne kaže se je li dijete ili živinče; u Stulićevu je dijete, čemu nema potvrde, a u Vukovu koń, kao što je i u narodnom jeziku:* Te biraju hate četvrtake. Nar. pjes. vuk. 2, 616. Jakov jaše ata četvrtaka. 4, 434. Za ńeg' svez'o ata četvrtaka. Nar. pjes. juk. 377. — *b) četvrti roj od matorke.* J. Živanović 29. — *c) žitna mjera starijeh Židjela u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ne moj da je u kući tvojoj mańi ali veći četvrtak. M. Divković, bes. 702. 5 moj. 25, 14. — *d) u jednoga pisca* XVII *vijeka, kao da je čerpić.* Bijahu sinovi Izraelski zlo držani u Egiptu u poslovije priprostitije, čineći četvrtake i opeke. M. Radnić 113. — *e) u jedooga pisca prošloga vijeka kao da je četverougao.* Plodne jesu l' *(zvijezde)*, al' neplodne? . . gledom gledaju l' dobrostivim nesgodnime četvrtakom, srećnim trojem, al' šestakom? J. Kavańin 469. — *f) vidi* četvrt. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČETVRTÀKIŃA, *f.* puella quadrima, *djevojčica od četiri godine. samo u Stulićevu rječniku. nepouzdano.*

ČETVŔTÂĻ, četvrtáļa, *m. žitna mjera od* 18 *oka u Dalmaciji. samo u Vukovu rječniku.*

ČETVŔTÂR, četvrtára, *m. mjera za uglove, tal.* quadrante. *u jednoga pisca našega vremena.* Četvrtari pobacani po vigńu. M. Pavlinović, rad. 30.

ČETVŔTAST, *adj.* quadrangulus. *u naše vrijeme u književnika.* Iz badrļice, koja je na dońem kraju vaļkasta i šupļa cev, na više je pak četvrtasta. J. Pančić, ptice 5. Mjesto prozora probušene su neke četvrtaste rupe. M. Đ. Milićević, zim. več. 206. Izmjeri trijem, i bješe u dužinu sto lakata i u širinu sto lakata, četvrtast. Đ. Daničić, jez. 40, 47.

ČETVŔTAT, *adj. vidi* četvrtast. J. Grupković.

ČETVŔTÎ, *adj.* quartus. *od* XII *vijeka, u svijem rječnicima. po ńekim se krajevima govori i bez* v *(vidi daļe).* — *a) u opće:* Četvrьti *(uļanik)* u Paricêhь. Mon. serb. 6. Četvrьty mramorь. 93. Stefanomь kraļemь četvrьtimь. 111. Miseca dekembra četvrьti danь. 273. Četvrьti dio. 452. Dan četvrti. N. Raňina 114. Veli sveto pismo od kraļeva u četvrtije knigah. M. Divković, bes. 250. Jedan četvrti dio ure. M. Orbin 167. Četvrti dio od sahata ili ure biše prošao. B. Kašić, fran. 166. Od četvrte govoriću stvari. M. A. Reļković, sat. 107. Na tri grane tri jabuke, na četvrtoj soko sjedi. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Kad četvrti danak osvanuo. 1, 388. Kad četvrto jutro osvanulo. 2, 170. Kad nastala godina četvrta. 2, 621. U troje sam dopadale ruke, evo danas, brate, u četvrte. 2, 373. Pa je tri put opasa pojasom a četvrti od sabļe kajasom. 2, 492. Nema četvrte daske u glavi. (Čanut je malo.) Nar. posl. vuk. 205. — *b) u ženskom rodu bez supstantiva: aa)* quarta pars, *četvrtina.* Da daje crьkvy četvrьta. Mon. serb. 531. Da se daje crьkvy četvrьta. 532. — *bb) u instr. sing.* četvrtôm, *četvrti put,* quartum: Ko *(sunce)* četvrtom izšad svitlost svim ljudem da. M. Marulić 45. Ako se drugom, tretom i četvrtom povrati na grih. A. Kadčić, bogosl. 248. Kad se sinko udadoh četvrtom. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Tri puta je opasa pojasom a četvrtom od sabļe kajasom. 2, 375. — *c) u sredńem rodu bez supstantiva: aa)* quarta pars, *četvrtina, kao naprijed pod b, aa.:* Ka je zemļa na po, da se ima od ńe davati četvrto. Stat. poļ. ark. 5, 258. — *bb) što god četvrto na redu kojim se kazuje, čeļade ili stvar:* Sastala se četiri tabora . . : jedno tabor Vukašina kraļa, drugo tabor despota Uglješe, treće tabor vojevode Gojka, a četvrto carević' Uroša. Nar. pjes. vuk. 2, 189. Vino piju Seńani junaci . . . : jedno bio Galija Tomica, a drugo je Petre Mrkońica, a treće je Vlaškalinoviću, a četvrto Mandušiću Vuče. 3, 422. — *cc) u nom. sing. kao adv.,* quarto, *kad se govor razdjeļuje pak se dijelovi ređaju:* Svidočiše prêdь nami jedno Vlatko Rajičićь, drugo Galupь od Brьdovь, tretije Bratъko Klašьčićь a četvrьto Vučihna Mratinovićь. Glasnik 23, 51. Tretje, služeći se nimi na obraćenje; . . četvrto, blagosivļajući ih vazda. B. Kašić, fran. 172. Prvo, u odići; . . drugo, u govoreńu; . . treće u dili; . . četvrto, u vaši dobri. F. Lastrić, test. 45. Prvo, koristuje sebi po rođeńu; . . drugo, po rasteńu; . . treće po izbini; . . četvrto, kad se razboli, ozdravļa se po likariji. J. Banovac, razg. 199. — *dd) u akus. s prijedl.* u, *kao četvrti put:* Da samь uzeo u veće kratъ: najprvo desetь tisućь dukatь, . . u četvrto uzesmo z bratomь tisuću dukatь. Mon. serb. 503. — *d) sa* ‚na deset', *koje može i drukčije glasiti (vidi kod* četrnaest) *dolazi*

kao četrnaest, *ali samo do početka* XVII *vijeka:* Četvrti na desete dań. Mon. serb. 479. Do četvrtoga na desete dne. N. Rańina 108. Četvrti naste dan miseca setembra. P. Hektorović 64. Četvrta naest nedjeļa. M. Divković, bes. 756. — *u tom poslu nalazi se i* na deset *obraćeno u adj.:* Glava četvrta nadesta. Nauk Brnard. 17. Četvrto naest(o) pog(lavje). M. Divković, nauk XXX. — *e) sa* stoti *dolazi kao* četverostoti, quadringentesimus *(vidi i kod* četiri). *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* U svako četvrto stoto ļeto. B. Kašić, rit. 46. — *f) bez* v *po ńekim krajevima:* čètřtī *od* XVII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u poznijem prijepisu (vidi prvi primjer), pouzdano dolazi od* XVI *vijeka, između rjčńika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 826a) *i Voltiģijinu.* Vsaku četrtu ima dat redovnikom. Mon. croat. 28. V četrtej noći. Transit. 178. Pridosmo k četrtoj granici. Mon. croat. 204. Do tretoga i četrtoga. Katek. 1561. 5. Četrti pečat. Anton Dalm., apoc. 6. 7. Tada se uzdignu četrto progonstvo. F. Glavinić, cvit. 37. Četrti kraļ. P. Vitezović, kron. 11. Tako pošaļe i tretoga i četrtoga hajduka. Nar. prip. mikul. 105.

ČETVŔTICA, *f.* quadrans, *četvrt. od prošloga vijeka, između rjčńika samo u Jambrešićevu (bez* v: četrtica, quadrans animalis 1, 819b). Četvrtice od teliča mļekočnijeh. J. Kavańin 21. Udria se rukom po kolinu, puknia mu na ruku prstenče, pod kolinom četvrtica mesa. Nar. pjes. istr. 1, 60.

ČETVŔTIČ, *adv.* quartum, *četvrti put, četvrtom.* XVI *vijeka, i to bez* v. Tretič i četrtič oće učiniti. Korizm. 33.

ČETVŔTIN, *m. u pripovijcci mjesto* četvŕtak. ‚Prela baba noću u oči četvrtka pa izišla na poļe i u mraku nagazila i uzjahala na june; kad june skoči i ponese babu na sebi, onda ona stane govoriti: gospodine četvrtine! pusti mene, tebe će baka svetiti (ona je mislila da je nosi četvrtak: što prede u oči ńega). Vuk, rječ. 823b.

ČETVŔTINA, *f. a)* quarta pars, *četvrt. od* XV *vijeka (vidi dalje pod bb.), između rjčńika u Belinu* (600a), *Stulićevu i Vukovu. po ńekim se krajevima govori i bez* v *(vidi dalje). aa) sa* v: Da je u ńem četvrtina ļuta i snažna Dalmatina. J. Kavańin 271. Do po ure oli najveće do četvrtine ure. A. Kadčić, bogosl. 168. Ne bi bili dužni vratiti nego četvrtinu ploda. 42. Moreš razdilit aršine u svoje polovine, tretine, četvrtine, petine. M. Zoričić, arit. 58. Davati od svakoga ploda četvrtinu. Norini 40. Podati pristojnu četvrtinu paroku od sprovoda učińena. A. Kosta, zak. 1, 199. Poće kupiti uvjetno žito ali ti četvrtinu. I. Đordić, ben. 185. Te tu ori turske potkutńice, te agama četvrtinu davaj. Nar. pjes. vuk. 4, 423. Daćemo ti četvrtinu prevlačke crkovine. S. Ļubiša, prip. 211. Najobičniji su *(zakupi)* iz polovine ili trećine i rijetko iz četvrtine. V. Bogišić, zbor. 475. — *bb) bez* v *po ńekim krajevima:* četrtina. *od* XV *vijeka, između rjčńika samo u Bjelostijenčevu* (42a). Da ima priimati od ńih četrtinu. Mon. croat. 64. Davajući četrtinu s toga vinograda crikve od vina. 257. — *b)* quadrum. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tač u četvrtini naših zaklopiše. I. T. Mrnavić, osm. 48.

ČETVŔTINAK, *m. žitna mjera. isporedi* četvrt, četvrtak. XVI *vijeka u jednom spomeniku, i to bez* v. *po svoj prilici je* n *napisano mjesto* ń. Popu bil sam dužan 1 dukat za žito; dal mi 3 četrtinake. Mon. croat. 326.

ČETVŔTÎNKA, *f. žitna mjera. u rjčńicima Bjelostijenčevu* (quarta pars modii vel alterius mensurae frumentariae), *Jambrešićevu* (quadrans modii) (1, 819b) *i Stulićevu* (četvrt). *u oba prva bez* v. — *četvrti dio kupļenika. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČETVŔTKOVAC, Četvŕtkôvca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Sem. gor. karl. 1880. 37.

ČETVŔTNÎK, četvrtnika, *m.* quaternio. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Predade ga četvorici četvrtnika vojničkijeh. Vuk, djel. 12, 4.

ČÈTVŔTOBRĀTUČED, *m. bratuček u četvrtom koļenu. isporedi* bratuček. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ako je četvrtobratuček. M. Divković, uauk 255b. Četvrtobratučedi i četvrtebratučede. 255b.

ČÈTVŔTOBRĀTUČEDA, *f. bratuđeda u četvrtom koļenu. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Marija je Petŗu četvrtobratuđeda. M. Divković, nauk 255b. Četvrtobratučedi i četvrtobratuđede. 255b.

ČÈTVŔTŌČ, *adv.* quartum, *četvrti put, četvrtom. od* XVI *vijeka, između rjčńika samo u Vrančićevu* (86). Tri put je je utegnuo pasom i četvrtoč od sabļe pojasom. Nar. pjes. juk. 110. Drugoč reče: pomozi mi, bože! trećeč reče: drž' me, Marijane! a četvrtoč: bježi, Marijane! 610.

ČETVRTOČIN, *adj.* quarti ordinis. *samo u Stulićevu rjčńiku. riječ sasma nepouzdana.*

ČETVRTOČINAC, četvrtočinca, *m.* quarti ordinis. *samo u Stulićevu rjčńiku. riječ sasma nepouzdana.*

ČETVRTÒDÂNICA, *f.* quartana febris. *u rječńicima Bjelostijenčevu* (41b) *i Jambrešićevu* (1, 826a). *isporedi* četvrtodańica, četvrtača.

ČETVRTÒDÂNÎK, *m.* quadriduanus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jurve smrdi, jere je četvrtodanik. I. Bandulavić 68. ivan. 11, 39.

ČETVRTÒDÂŃÎ, *adj.* quadriduanus. *samo u Stulićevu rjčńiku. isporedi* četverodańi.

ČETVRTÒDÂŃICA, *f.* febris quartana, *groznica koja se povraća četvrti dan. samo u Belinu rjčńiku* (600a). *isporedi* četverodańi, četvrtodanica.

ČETVRTÒDNÊVAN, četvrtòdnêvna, *adj. a)* quadriduanus. *isporedi* četverodnevan *pod a.* Kada vskrisi Lazara četvrtodnevna. Korizm. 89. — *b)* quartanus. *isporedi* četverodnevan *pod b. u rječńicima Bjelostijenčevu* (41b) *i Jambrešićevu* (1, 826a): groznica četvrtodnevna.

ČETVRTÒDNÊVĻE, *n.* quadriduum. *samo u Stulićevu rjčńiku* (‚četvrtodnevje'). *riječ nepouzdana.*

ČETVRTÒPOLAN, četvrtòpolna, *adj.* sesquiquartus. *samo u Stulićevu rjčńiku, gdje ima u istom značeńu i* četvrtopolovan. *oboje nepouzdano.*

ČETVRTÒPOLÔVAN, četvrtòpolôvna, *adj. vidi kod* četvrtopolan.

ČETVRTÒREDAN, četvrtòredna, *adj.* quarti ordinis. *samo u Stulićevu rjčńiku. nepouzdano.*

ČETVRTÒRODEN, *adj.* quarto genitus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Četvrtorođeni sin boži jest duša čovičja. M. Divković, bes. 821.

ČETVRTORODENIK, *m.* quarto genitus. *samo u Stulićevu rjčńiku.*

ČEV, *adj. u pjesmi skraćeno* česov, *koji vidii* Onda ćemo četu okrenuti pravo onoj čevoj Gor. Crnoj. Nar. pjes. petr. 2, 628.

ČĚVAK, čĕvka, *m.* latratus. *isporedi* čevkati. *u rječńicima Bjelostijenčevu* (čevk), *Jambrešićevu* (čevk) *i Stulićevu* (‚čeuk').

ČEVAŃI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 94.

ČÉVČEG, *m. vidi* čepčeg. *od* xv *vijeka* (B. Šulek, im. 55). Ne ojdu mi . . ni repušca ni čevčega. M. Vetranić 1, 19. Čévčeg, *u Hercegovini.* N. Dučić.

ČEVČEŽAC, čevčešca, *m. dem.* čevčeg. Čevčežac mali, berberis vulgaris L. B. Šulek, im. 55. *isporedi* čepčežac.

ČEVER, *m. u jednoga pisca* xvi *vijeka, može biti od tur.* čewre, *ograda, ograđeno mjesto.* Svudi zveči glas po svijeti općeno da oružje nije za vas, neg žensko vreteno. Tijem kanav predite, a oružje sve bijelo u čever spravite, gdje vam je i djelo. M. Vetranić 1, 216.

ČEVERČILA, *f.* sal petrae, *salitra. u jednoga pisca prošloga vijeka. riječ tuđa, bliže nepoznata.* Metni malo salnitra, oli ti čeverčile. I. Vladmirović, lik. 8.

ČEVȅRDÂN, čeverdána, *m. vidi kod* ǵeverdan.

ČEVERICA, *f. vidi* čiverica. M. Pavlinović.

ČEVERIGE, *f. pl. u zagoneci:* Verige čeverige, same se skovale, same se raskovale. *(odgonetļaj: led.)* Nar. zag. nov. 113.

ČEVINE, *u poskočici (vidi* brojenica *pod* 2): Cevine, pane. Nar. pjes. vil. 1867. 774.

ČÉVKÂŃE, *n.* latratus. *samo u Bjelostijenčevu riječniku* (‚proprie dicitur de canibus in venatione ad vestigia forarum latrantibus'). *isporedi* čevkati.

ČÉVKATI, čévkâm, *impf.* latrare, *lajati. samo u riječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu i Stulićevu* (‚čeukati'). *postaňa će biti istoga kojega je* čevrkati, čevrļati, čavkati.

ČÉVĻÂŃČE, *n. momče iz Čeva. isporedi* Čevļanin. Silno momče kako no Čevļanče. Pjev. crn. 68.

ČÉVĻANIN, *m. čovjek iz Čeva. akc. u pl.:* Čévļâni. To začuše Čevļani junaci. Ogled. sr. 54.

ČÉVO, *n. plcme u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* N. Dučić, glasn. 40, 17. *i brdo ondje.* Vuk, rjčč. 820b. *isporedi* Kčevo. A rodom je s Čeva kamenoga. Nar. pjes. vuk. 4, 62. S Čeva ravna Popovića Draška. Ogled. sr. 30. I na Čevu dijeliše ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 49. U Čevu ga četa dočekala. 4, 18. Dođe na Čevo krvavo. Pjev. crn. 59.

ČEVRDAN, *m. ńeki javor. u jednoga pisca našega vremena koji veli da se tako zove u Lici.* B. Šulek, im. 55. *riječ ncpouzdana: može biti zlo zapisano mjesto* ǵeverdan. *isti pisac veli da se isto drvo u Lici zove i* ǵeverdan.

ČEVȑKÂŃE, *n. vidi* čevrļańe. *u Lici.* J. Bogdanović.

ČEVȑKATI, čevȑkâm, *impf. vidi* čevrļati, *su čim je i postaňa jednoga. u Lici.* Nešta čevrka, a ne zna sam šta. J. Bogdanović.

ČÉVȒĻAN, čévȓļna, *adj.* garrulus, brbļav. *u jednoga pisca* xvi *vijeka. isporedi* čevrļati, *s kojim je jednoga postaňa.* Uhati Mido zli, Zoile prokleti, skupi zli tamniče, gnusničo nezdravi, kom ptica čevrļna gnizdo svi u glavi. D. Rańina 121b.

ČEVȒĻAŃE, *n. vidi* čavrļańe. *samo u Stulićevu riječniku. isporedi* čevrļati.

ČEVȒĻATI, čevȓļâm, *impf. vidi* čavrļati, *su čim je jednoga postaňa. isporedi* čovrkati *i* čovkati. *u naše vrijcme, između riječnika samo u Stulićevu* (inepto loqui, ineptis sermonibus tempus terrere). Šta čevrļaš? roče se u Srbiji kad ko vičući govori kojošta. V. Ilić.

ČEVȒĻUGA, *f. a)* alauda, *ševa. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu, gdje se veli da se govori u Crnoj Gori, govori se i u Srbiji, postaňa kojega je* čavrļati, *s promjenom glasa a na* e. *isporedi* čevrļati. Čevrļuga, alauda cristata. L. K. Crnogorac, zool. 86. Ovuda ļudi tice ševe zovu čevrļuge. M. Đ. Milićević, s dun. 104. Pošetalo jato čevrļuga Nar. zag. nov. 218. — *b)* oko Dubrovnika se tako zove čvorak, *tal.* stornello. Slovinac 1880. 30. — *c) ime brda u Srbiji ispod Vraňa.* M. Đ. Milićević, s dun. 104. Rat 125.

ČEVȒNTIJA, *f. kao da je vrtlog. u jednoga pisca našega vremcna, može biti od tur.* čewer *ograda.* Ima mnogo virova i čevrntija. M. Đ. Milićević, srb. 953.

ČĚVSKÎ, *adj. što pripada Čevu.* No dođoše čevske pokajnice. Pjev. crn. 21. Pa se javi čevskom buļubasi. Ogled. sr. 401.

ČEZ, *praep. vidi* črez. *od čega je i postalo izgubivši* r. *po Hrvatskoj i po susjedstvu. od* xvi *vijeka, između rjčnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 689b). *i Voltiğijinu.* Toga štimamo poslati čes Hrvate. Mon. croat. 217. Pustivši Thomaša čez okno. F. Glavinić, cvit. 68. Turci čez Hrvatsku zemļu porobiše Friul. P. Vitezović, kron. 128. I svega stučena ńoj v komoru vrže čez ponestru. Oliva. 12. Na miru vodu mirila čez prste ju 'zcidila. Jačke 44.

ČĚZATI, čĕzâm, *impf.* confici, *kao ginuti od straha, od tuge itd. isporedi* čeznuti. xvi *vijeka i u jednoga pisca našega vremena.* Ter čezah, da vas dvor ondi se ne steče. Š. Menčetić 206. Da za me ne čeza. 237. Sta opravno, jaki no od luga kad sađe u ravno košuta bez druga čezaje od smrti da ju gdi slidnici i brzi još hrti ne vide s lovnici. 467. U malo vremena prouči ono o čemu puk najviše priaňa, za čim najviše čezne, s čega najviše čeza. S. Ļubiša, prip. 92. Da pošļem doma svoj lik, neka me žena u slici gleda, kako me ne će zaboraviti ni za mnom čezati. S. Ļubiša prič. 138.

ČEZAVA, *f. zidine od staroga grada u Srbiji na Dunavu u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1025. 1028.

ČÉZE, *f. pl. kola na dva točka, dvokolice. samo u Vukovu riječniku (gdje se napomiňe da se govori u Srijemu). Od fr.* chaise, *maǵ.* czezá.

ČEZNÚĆE, *n.* tabes, interitus, defectio, consumptio. *isporedi* čeznuti. *od* xvii *vijeka. između rjčnika u Mikaļinu:* ‚česnutje', spasmus, doloris cruciatus; ‚čezunutje', horror, timor, tremor; *u Belinu:* defectio (455b. 716a), spasmus (695a), angor (40b); *u Voltiğijinu* ‚česnutje' gliederreissen; *u Stulićevu:* deliquium. *mjesto* će *pisalo se* tje, *ali dolazi prošloga vijcka i sa* ć *(vidi u primjerima).* — *a) nestaňańe, izumiranie:* Mlogovrsna krsnutja i čeznutja nárôdâ. D. E. Bogdanić x. — *b) kao umiraňe od žeļe, žeļa tako vclika da čovjek gine od ńe.* Ne znam da sam koga s takovom žeļom i čoznućem čekao. D. Obradović, bas. 408. — *c) kao umiraňe od tuge, od straha, strah tako velik ili tuga tako velika da čovjek od toga gine.* Jur su dospjele žestoke muke i privelici trudi Isukrstovi; dospjelo je i ńegovo čeznutje (‚česnutje') i skončaňe; dospio je i ńogov prikor. Besjede krst. 60. Kako si i kako so jadan čutiš u čeznuću od gorkijeh ovijeh rana? B. Cuceri 77. Koji lapat, koje čoznuće ne će priuzet tužno srce svojom krivinom probodeno! 98. Što je ta pripas? to čoznuće? A. Kalić 139.

ČĚZNUTI, čĕznêm, *impf.* ovanescere, taboscere, deficere, confici, consumi. *od* xvi *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rjčnika u Mikaļinu:*

dohoditi na maće, deficere; čeznuti od straha, horrere, horrescere, extimescere; *u Belinu:* deficere (716a), animo deficere (456a); confici dolore (221b, 695b), dolore torqueri (275b); affectare (42b), admodum cupere (695a), desiderio extabescere (497b); (angi 739b); *u Stulićevu:* animo linqui, animo concidere; *u Vukovu:* appoto rem qua alios frui video; desiderio corripi. *u nekih se nalazi i sa s mjesto z jamačno od tuda što neki nijesu dosta razlikovali u pisanu glasove s i z, pa drugi tako dvojako pisanu riječ uzimali za dvije: tako u rječniku Mikalinu ne samo sa s mjesto z nego i sa i mjesto* u *(premda ima* ‚česnut', ‚česnutje'*):* česniti, dolore cruciari, perire; *u Voltigijinu:* česnuti, zucken in den gliedern; *u Stulićevu:* dolore cruciari. — *Kor.* skag, *udarati, uditi. isporedi* nakaziti. — *Čezne tko ili što kad ga nestaje, kad u sebi gine, opada, slabi, i to od kakoga god zla u kom se nahodi; čeľade najviše od zla duševnoga: od straha, od brige, od jada, od tuge, od tuge koja može biti i u ľubavi i u želji, kad čega nema a želi se, rijetko od zla tjelesnoga, od bola tjelesnoga. vrlo rijetko dolazi da tko ili što čezne u dobru. — a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže pokazalo, ali se iz ostaloga govora može razumjeti: aa) čezne čeľade: aaa) u kome god pomenutom zlu duševnom:* Jur u plamen vas otideh živi tebe cića goreć kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, bliđu, venu, kopńu i ginu vike. A. Rańina 105. Jes u miti u ovomu jedan, za te ki umire, . . vene, čezne, gasne, blidi, sahne, gnije, kopni, taje. A. Čubranović 153. Usred Carigrada Otmanović čezne i preda. I. Gundulić 281. Nitko ne imaj strah, ni čezni. 385. U veseľu općenomu sama odkriva jad sred lica, u životu čezne svomu Korevskoga vjerenica. 457. On sam osta, ni ciječ toga čezne, ali svrče odluke. 525. Jakno rusa, ku okoli bodeživa drača od svudi, ľepota se ńe oholi, neka čezne koju žudi. 332. Ni veni tako zdrav, ni čezni ni sidi. Đ. Baraković, vil. 29. Hudi zlobnik vene, čezne, kopni, blidi. Đ. Palmotić, christ. 12. Čeznem, ginem razmišľajući. V. Andriaši. put. 125. Sada trepti, čezni i veni. I. Kavanelić, iv. 126. Sahne, gine i umira, vene, čezne, gasne i blidi. I. V. Bunić, mand. 16. Čeznuli, predah, blidih. J. Kavańin. 462. K ńoj hrlimo, kon ńe uživamo; od ńe na daleče čeznemo (‚česnemo'), venemo, izdišemo. I. Đorđić, ben. 65. Ovi se smetaju i ovi čeznu (‚česnu') na samu uspomenu od božjega suda. A. d. Bella, razgov. 177. Za to cvilim, čeznem, vehnem. V. M. Gučetić. pohv. 193. Venem, čeznem, snaga pada! A. Kanižlić, uzroci 260. Opet vas blid postađe, poče venut, čeznut, sanut, da češ, misle svi, izdanut. A. Kanižlić, bogoľub. 456. Kad ko čezne gledajući što u drugoga. Vuk, nar. posl. 270. — *bbb) od bola tjelesnoga:* Ženo mekoputna, ako te igla bocne, čežneš (‚česneš'). A. d. Bella, razgov. 37. — *bb) od čeľadeta se prenosi značeńe na što god u ńega, te i to čezne onako kao čeľade pod aaa.: tako čezne srce, svijest, duša, krepost, život:* Neka je kod mene moj sinak ľuveni, er srce me čezne, kad ga ni pri meni. M. Vetranić 2, 244. Nega tuj ne nađoh; tijem srce u meni prid njekijem zlom čezne. Đ. Zlatarić 62. Svijes moja trudi i čezne, za č ne imam povoja i ne imam pelene. M. Držić 420. Ah, ma dušo, trepti i čezni misleć kako život straja. I. Gundulić 236. Preda srce moje, straši se duša moja, čeznu sve kolike kriposti moje. A. Gučetić, roz. jez. 176. Ali život čezne i vene. I. Gundulić, 260. — *cc) čezne stvar tjelesna: aaa) kad se kvari te propada:* Uživat ćemo se kraľevstva svjetovna, čigova kruna čezne, vehne i sahne. V. M. Gučetić, pohv. 52. — *bbb) kad joj je dobro, te se u dobru kao rastapa i tako je nestaje (vidi i dale pod b). tako u jednoj pjesmi čezne cvijet, ako nije pogrješka pisarska ili štamparska mjesto* zene *(raste).* Neven cvijet progovara: . . . ďevojkam' me razďjelite, ďevojke me dobro nose, ob dan nose za jašmakom, a u veče u vodicu, a u jutru u ńedarca, tad ne vehnem, nego čeznem. Nar. pjes. vuk. herc. 252. — *dd) čezne stvar umna, kad se na ńu ne gleda, te najposlije biva kao da je i nema:* Visina je pravdi mati, nisko ne će pribivati; jer brez neba domovine brzo čezne i pogine. V. Došen. 62. — *b) što čini ili od čega dolazi te ko ili što čezne, može biti izrečeno i to je strah, žalost, požuda, ľubav, slast (isporedi naprijed pod a, cc, bbb), itd.; a izriče se u gen. aa) s prijedl.* od: Nevoľnijem umrlima srce od straha čezne i trne. Đ. Palmotić, christ. 48. Činilo se je kano da su iste brdine i doline čeznule (‚česnule') od straha. A. Tomiković 307. Što mi od žalosti veneš i čezneš? A. Kanižlić, utoč. 37. Čeznuti od požude. Bella 695a. Čeznu (‚česnu') od ľubavi prema spasiteľu. A. d. Bella, razgov. 85. Tako mu je srdce od užgane ľubavi čeznulo. A. Kanižlić, uzroci 137. Čeznem od ľubavi. L. Radić 117. Od slasti čezne, gine, snebiva se. I. Đordić, mand. 107. — *bb) s prijedl.* s: Neka s ľubve, te . . . gori i čezne (‚česne' *u sliku)* 446. S pohuľeńa i najmańega čezne moje srce pritisnuto ľutijem dreseľu. Đ. Mattei 120. — *c) stańe u kome ko nahođeći se čezne može biti izrečeno u loc. s prijedl.* u: U strahu oni čeznu (‚česnu' *bez sumńe samo napisano sa s slika radi).* J. Palmotić, dubr. 358, — *d) kad ko čezne ne imajući što a želeći ga, ili daleko budući od čega a želeći biti blizu ili ondje, može se u instr. s prijedl. za izreći ono što čeznući želi ili gdje želi biti :* Za ovijem čezne, gine, blidi. I. Gundulić 461. Čeznem za tvojom ľepotom. M. Radnić. 436. Čini mi za tobom čeznuti, venuti i mrijeti. V. Andriaši, put. 330. Za ľepotom neba čezne stravna zemľa. I. Kavańin. 7. Još za majkom čezne. P. Knežević, muka 45. Vidi što se je učinilo od onoga rumenoga ženskoga obraza, za kojim no ti čežńaše i lepľaše. J. Banovac, pred. 97. Za tobom od ľubavi čeznem. A. Kanižlić, uzroci 267. Za ńom čezńaše. A. Kačić, korab. 199. Za kojim *(stvarima)* sviju srce čezne. I. J. P. Lučić, razg. 88. Za tim čeznuti možemo. D. Obradović, bas. 111. Ja za tobom čeznut' i uzdisat'. Nar. pjes. vuk. herc. 3. Da čeznu za vama. Vuk, 2kor. 9, 14. Narod izabrani, koji čezne za dobrijem djelima. Vuk, tit. 2, 14. Onda lisica pristane za ńim *(ježem)* poizdaleka da vidi kakva je ta ńegova kuća, za kojom on toliko čezne. Vuk, nar. posl. 182. Kako čeznem za krasnim Stambulom. P. Petrović, šćep. 171. *osim instr. s prijedl. za može još biti i sam instr.* ‚očima', *kad se hoće da kaže da ko i pogleda ono za čim čezne:* Da nadojim nejaku sirotu, ne bi li je lakše uspavala, da ne vidi kud joj ode majka, da ne čezne očima za majkom, da ne gleda otkud ću joj doći. Nar. pjes. vuk. 1, 572. — *e) u acc. s prijedl. u: može biti izrečeno mjesto u koje ko čeznući želi doći:* Želi i čezne duša moja u dvore gospodinove. B. Pavlović 5. — *f) što komu zadaje strah tako da od straha čezne, može biti izrečeno u instr. bez prijedloga. tako će biti prošloga vijeka u jednoj poslovici:* Taj samo uživa ki shodnijem vijekom ne čezne. Poslov. dan. 125. — *g) može biti privezana cijela rečenica riječju* da: *aa) kad u glavnoj čezne ko želeći što a u privezanoj se kaže šta želi:* Srce mi čezne da k vili pridem, a ne smijem. M. Držić 141. —

bb) kad u glavnoj čezne ko od straha, a privezanom se kaže čega se boji: Za to ne čeznut ne mogu sada vas, zapriječio da mu put tko godi nije danas. M. Bunić 63. Čezne da se ne razgnîvi i od vojske ne odvrže. I. Gundulić 333. Svačija srca čeznu od straha da obje mlade zla ne steku. 346. Nije veće čeznut ńima da ih ne bi razdjelile s gospodarim ļubļenima poļačkoga boja sila. 457.

ČEZNUTSTVO, *n. vidi* čeznuće. *samo u Stulićevu rječniku* („česnutje, convulsio, nervorum distentio'). *riječ sasma nepouzdana. isporedi* čeznuti.

ČÈŽŃA, *f.* desiderium, *želja od koje tko čezne. u naše vrijeme u književnika. pred ń stoji ž mjesto* z, *koje neki i pišu.* Čezńa i smrt za rodom. Vuk, nar. pjes. herc. 92. Svi s iste krvne čežńe vede. Osvet. 1, 59. Svuda bludiš kud te čežńa vlači. Osvet. 3, 5.

ČI, *vidi* eda, edati. *u naše vrijcme, u ugarskih Hrvata. isporedi* če *pod* 2, *od čega je i postalo.* Gori doli gledam, či moje rožice nikdir ne ugledam. Jačke 13.

ČIBA, *f.* cavea, *kavez, krletka. od tal. mlet.* chebba. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Boļe je biti tici n gori nego u čebi. N. Palikuća 46.

ČÌBAČA, *f. selo kod Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 27. Repert. 22.

ČIBILA, *f. neka vinova loza bijela grožđa. u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 55. *isporedi* cibib.

ČIBRIC, *m.* satureja hortensis. L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 55. *isporedi* čubar, *s kojim je jednoga postaña.*

ČÌBUČINA, *f. augm.* čibuk. I. Pavlović.

ČIBUD, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Dčdь имь Čibudь. Glasnik II. 12, 24, 92. *isporedi* Čibudinić, Čibutkovica. *postańem može biti od* čiji *i imperat.* budi. *može biti da je bio nahod, pa za to tako nazvan.*

ČIBUDINIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Ivanišь Čibudinićь. Mon. croat. 72. *isporedi* Čibud.

ČIBÙGĠIJA, *m. vidi* čibukčija.

ČÌBUK, *m. tur.* čybuk, *prut, štap svaki i probušen na koji se puši duvan iz lule nataknute na ń, a i s lulom zajedno zove se čibuk. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Akc. se mijeña u gen. pl.:* čìbūkâ. — *a) u pravom smislu čibuk na koji se puši, sam ili s lulom zajedno:* A ona mi čibuk zapalila. Nar. pjes. vuk. 3, 352. Gosposki mu čibuk zapalio. 4, 471. A tanani čibuk pripalio. 4, 506. A dugački čibuk zapalio. Ogled. sr. 57. A šareni čibuk pripalio. 242. Na bojali čibuk zapalio. Nar. pjes. juk. 131. Žene se biju čibukom a ļudi nožem ali puškom. Nar. posl. vuk. 80. — *b) danak od ovaca i koza što se u Turskoj daje caru. samo u Vukovu rječniku.*

ČÌBÙKÂŃE, *n.* excussio. *isporedi* čibukati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÌBÙKATI, čibùkām, *impf.* baculo excutere pulverem, *čibukom (t. j. prutom ili štapom) udarati što da izađe prah. samo u Vukovu rječniku.*

ČÌBÙKČIJA, *m. a) momak u turske gospode koji čibukom služi. mjesto* kč *govori se i gģ. u Vukovu rječniku oboje.* Jučerašńe moje čibugģije obukoše se u čohu i u svilu. M. Đ. Milićević, jur. 59. — *b) ko kupi darak koji se zove* čibuk. *(vidi* čibuk *pod b.)*

ČÌBÙKČÎN, *adj. što pripada čibukčiji.* Čibukčina greda. Sr. Nov. 1866. 306.

ČÌBÙKLI, *što pripada čibuku. adjektiv turski, te se ne mijeña po oblicima.* Sve obukla muško odijelo, zapalila čibukli simsiju. Pjev. crn. 138.

ČÌBÙKLUK, *m. kesa u kojoj se nosi lula (čibuk) o sedlu. samo u Vukovu rječniku.*

ČÌBUKOVAC, Čibukôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. *postańem od* čibuk, *i to može biti u značeńu ńegovu pod b.*

ČÌBUKOVICA, *f. ńeka zemļa pod livađama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Čibukovici. Sr. Nov. 1867. 546. 1868. 195.

ČÌBUKOVINA, *f. ńekako drvo, od kojega se grade čibuci. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da je ‚ńeki grm'.* B. Šulek, im. 55.

ČIBÙĻICA, *f.* pustula, *bubolica, bubuļica, puhvica. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. postańem će biti od tur.* čybân *(istoga značeńa). akcenat se ne mijeña, samo su u gen. pl. i oba zađńa sloga duga:* čibùļīcâ, *a samo zađńi u gen. i instr. sing.:* čibùļicē, čibùļicōm. Kad se vraća da prođe čibuļica trupac. Vuk, nar. posl. 176.

ČIBURĠIJA, *m. može biti tur.* ġewâhyrġy, *trgovac koji trguje dragocjenostima. prošloga vijeka.* Radoje čiburģija. Bud. spom. glasn. II. 3. 78. čiburči(ja). 73.

ČÌBUTKOVAČKÎ, *adj. što pripada Čibutkovici.* Čibutkovačka opština. K. Jovanović 97.

ČÌBUTKOVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. *isporedi* Čibud, *s kojim može biti postańem u svezi.*

1. ČIČ, *m. vidi* čiča, *s kojom je jednoga postańa, ali nije samo ļuta zima nego i žestoka vrućina, vrijeme u koje sve cikā, gine. — a) žestoka zima. u naše vrijeme, između riječnika u Stulićevu i Vukovu (gdje štamparskom griješkom stoji da znači stric).* U čič zime. Stulić 1, 90b. Kad je zimi veliki led i čič bio. Nar. prip. vrč. 185. Mi u planini, u snijegu, u ledu, u čiču, u vjetru, u mećavi, u svakome jadu. 151. — *b) žestoka vrućina. od prošloga vijeka.* U čiču litńe vrućine ni malo ne zadisaše *(mrtvo tijelo).* L. J. P. Lučić, izk. 23. Ni ļetni ni zimni čič nije ga smeo od puta. M. Pavlinović, rad. 181.

2. ČIČ, *m. vidi* cič *pod* 2. B. Šulek, im. 55.

ČIČA, *m. vidi* stric. *od prošloga vijeka, između riječnika samo u Voltiģijinu* („vater' 29) *i Vukovu (gdje štamparskom griješkom stoji da znači čiča). biće od tur.* čiće, *tetka — govori se kao i stric ne samo pravom stricu nego i drugome čovjeku, koji bi po godinama svojim mogao biti stric.* To slavonski svaki znade čiča. Š. Stefanac 20. A đe si mi, čiča Radivoje! Nar. pjes. vuk. 3, 30. A čiča se Jakov prepadnuo. 4, 170. — *u brzu se govoru pred imenom može i skratiti:* čā: ča Paja, ča Steva. *u Vukovu rječniku* (817a, *gdje se napomińe da se tako govori u Bačkoj. — dolazi i kao prezime u Lici:* Čiča. J. Bogdanović.

ČIČAČKI, *adj.* lappaceus, *od čička. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

1. ČÍČAK, čička, *m.* lappa. *od* XV *vijeka. (vidi prvi primjer), između riječnika u Mikaļinu* (xanthium), *Belinu* (lappa 425a), *Bjelostijenčevu* (cicer), *Jambrešićevu* (cicer), *Voltiģijinu* (klotto), *Stulićevu* (lappa) *i u Vukovu* (lappa). — *Akc. se mijeña u gen. pl.:* čičākā. — *Postańem od* čkati, *po čemu se čičak misli kao ńešto sabijeno, što se sabija, i što se zabada, zadijeva, i tako priańa. isporedi* čkaļ, načkati, čičkati. — *a) u pravom značeńu:* U kosmo moje jako čičāk uvi se. Aleksand. nov. 103. Pod grmjem i čičkom i trńem ne opočivaju ļudi. M. Radnić. 313. Rasle bi

koprive, čičak, trubeljika. A. Kanižlić, utoč. 475. Ne prilipljuj k ovome srce tvoje, kako čičak za vunu. Đ. Rapić 201. Kuko, čička i ostale ovakve vrste trave, koje se moraju izmed žita ispliti. I. Jablanci 16. Malo vune ‚čičak' pune. Poslov. dan. 59. Tko čičak sije, dražu prožne 127. Prionno kao čičak za jaje. Nar. posl. vuk. 262. Eda li se bere s trna grožđe, ili s čička smokve? Vuk, mat. 7, 16. Čičak, arctium lappa. G. Lazić 150. lappa Tourn., aremonia Neck. Šloser-Vukot., flor. 775. 131. tribulus terrestris L., agrimonia, hieracium et lappa. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. xanthium spinosum L., agrimonia eupatoria L., lappa Grtn. B. Šulek, im. 55. drobni čičak, agrimonia eupatoria L.; jaňči vođeni čičak, eupatorium cannabinum L.; jaňeći čičak, agrimonia cupatoria L.; konjski čičak, lappa major Grtn.; mali čičak, lappa Grtn., agrimonia eupatoria L., xanthium L.; meki čičak, potentilla L. B. Šulek, im. 56. poljski čičak: Uzmi čička poljskoga. J. Vladmirović, lik. 33. lappa major Grtn. B. Šulek, im. 56. veliki čičak. Korena od velikoga čička. J. Vladmirović, lik. 14. dipsacus sativus. Stulić 1. 90b. dipsacus sylvestris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. lappa major Grtn., carduus L., dipsacus sylvestris L. B. Šulek, im. 56. = *b) uvojak kose na glavi nalik na pravi čičak.* Pipci na glavi bjehu joj vidjeti sadavi i rdavi, na čičak poviti. M. Vetranić 2, 192. Kad joj ulomih njeko gvozdice, čijem njeke čičke oko glave čiča. M. Držić 133. Mrdajući oko glave njeke čičke od kosa savijajući. 213. — *c) ‚u konja više kopita malen bič'.* M. Pavlinović. — *d)* equus scutulatus, *koń zelenko. samo u ryečnicima Belinu* (cavallo pomato o frisone 180a) *i Stulićevu* (cavallo pomellato). *isporedi* čikast. *tako će biti nazvan što su po ńemu i okrugle bilege, kao i grošast. isporedi* i jabučilo. — *e) prezime, upravo nadimak mjesto prezimena, u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864. I. v.

2. ČIČAK, čička, *m.* cicer. *od tal.* cece. *u ryečnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba kajkavski* čiček). divlji, astragalus; crjeni ili žuti. cicer venereum; bijeli, cicer album. Bjelostjenac (1, 43b). čičak grah, cicer arietinum L. B. Šulek, im. 56.

ČIČARICA, *f.* ervilia. *samo u Bjelostijenčevu ryečniku* (1, 505a, *gdje se tumači kako je stavljeno) i iz ńega u jednoga pisca našega vremena, koji tumači:* lathyrus sativus L. B. Šulek, im. 56. *isporedi* čičerka.

1. ČIČATI, čičîm, *impf. vidi* čičati, *s kojim je i postaña jednoga. od prošloga vijeka. izmedu ryečnika u Mikaljinu* (ejulare), *Belinu* (deplorare 423b) *i Stulićevu* (deplorare). Čiče, psuju, jedan drugoga nenavidi. Turl. blago 2, 314. Koji s ovu stranu dvaest godina čičaše u svakoj tisnoći i uboštvu, a sada srce ńegovo razcvalo se jest u svakoj obilnosti. I. J. P. Lučić, razg. 5.

2. ČIČATI, čičâm, *impf.* confercire, *namještati mnogo čega u često. isporedi* čičkati. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka (ako je dobro naštampano).* Kad joj ulomih njeko gvozdice, čijem njeke čičke oko glave čiča. M. Držić 133.

ČIČAVICA, *f. planina ne daleko od Zvečana k zapadu, na karti* ‚Čečevo'. *u naše vrijeme, izmedu ryečnika u Vukovu (bez značeña).* Prijedoše goru Čičavicu, prijedoše goru Stupčanicu. Nar. pjes. vuk. 3, 509. I pokupi sve Jaňevo ravno, i bijela grada Vučitrna, i pokupi Dmitrovicu ravnu, i Drenicu ispod Čičavice. 4, 217.

ČIČE, *n. dva sela,* Staro *i* Novo Čiče, *u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled 41. 42. Schem. zagr. 1875. 194. 195.

ČIČEL, *m. kao da je buka, nemir, u jednoga pisca prošloga vijeka. postaña neznana.* Sve što je ke utihe u svakomu velom gradu, i vladike naše tihe na seoskom mirnom hladu dostiguju bez čičelja poda sjencom srjed veselja. I. Kavańin 19.

ČIČERKA, *f.* cicer minutum, cicercula. *u Bjelostijenčevu ryečniku. od tal.* cicerchia.

ČIČÈRÔN, Čičerúna, *m. vidi kod* Ciceron.

ČIČÈRÛN, Čičerúna, *m. vidi kod* Cicerun.

ČIČEVAC, Čičevca, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 95. *isporedi* Čičevac.

ČIČEVO, *n. dva sela,* Gorńe *i* Dońe Čičevo, *u Hercegovini kod Trebiña.* Statist. 123. N. Dučić.

ČIČI, *u zagoneci:* Čiči miči, a ne umiči, čiči vari, a ne ukvari; ako kvariš, opet da pokvariš. *(odgonetlaj: mjereńe).* Nar. zag. nov. 128.

ČIČIĆ, *m. prezime od* XV *vijeka.* Mon croat. 126. Schem. bos. 1864. XIV.

ČIČIGOJ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 88. *(došlo vaļda iz Goričke (Görz) gdje ima više prezimena na* -oj, *koje biće od plur.:* -ovi. M. Vaļavac).

ČIČIJA, *f.* tabes. *suha bolest. isporedi* sičija *s kojom je jednoga postaña. samo u Vukovu ryečniku, gdje se dodaje da se govori u Grbļu.*

ČIČIMAK, čičimka, *m.* zizyphus, zizyphum. *od* XVI *vijeka, između ryečnika u Mikaljinu, Belinu* (349a), *Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku). od tal.* zizzifo. Pod čičimkom. N. Raňina 68b. dan. 13, 54. Kostaňi, čičimci jošte se tuj plode. M. Vetranić 2, 279. Čičimak zizyphus. Šloser-Vukot., flor. 293. zizyphus vulgaris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 56.

ČIČIMAKOVINA, *f.* lignum ex zizypho. *samo u Stulićevu ryečniku. sasma nepouzdano, jer* a *ne bi trebalo.*

ČIČIN, *adj. što pripada čiči (stricu). u naše vrijeme, između ryečnika samo u Vukovu.* Igra mečka pred čičinom kućom. Nar. posl. vuk. 95.

ČIČINDRA, *f. vidi* čičimak. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 56), *između ryečnika u Belinu* (349a) *i Stulićevu.* Vazmi ruže i ļubice i s jasenkom čičindari, ter toj skupa svo obari. A. Čubranović 148. Čičindra. M. Alberti XI. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49.

ČIČINDROVINA, *f.* lignum ex zizypho. *samo u Stulićevu ryečniku.*

ČIČÎNKE, *f. pl. ńeki sitan grah, koji se zove i* žižole *i* kinkavica. *samo u Vukovu ryečniku (gdje se dodaje da se govori u Boci). postaña koga je i* čičimak.

ČIČKAŃE, *n. postavlaňe u često. isporedi* čičkati. *samo u Vukovu ryečniku.*

ČIČKATI, čičkâm, *impf.* confercire, *postavļati mnogo čega u često, u gusto. samo u Vukovu ryečniku. postaňem od* čkati. *isporedi* načkati, načičkati, čičati.

ČIČKOVA, *f. adj. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

1. ČIČKOVAC, Čičkovca, *m. ńeko mjesto pod njivama u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva u Čičkovcu. Sr. Nov. 1875. 1430. *isporedi* Čičkova.

2. ČIČKOVAC, čičkovca, *m.* echinospermum. Sw. Šloser-Vukot., flor. 514.

ČIČKOVINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 163. Progled 45.

ČIČLA, *n. pl. selo u Poļicima u Dalmaciji. po-*

miñe se od xvii *vijeka.* Jamci za svoje selo Čičla. Stat. poļ. ark. 5, 311. Iz Čičal. 312. Čičla. Schem. spal. 1862. 13. *pogrješka* ‚Čisla'. Repert. 30.

ČIČMAK, *m. jelo s medom i makom. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 300b, 2, 43b). *biće od kake maďarske riječi.*

ČIČÒGLAVA, *f. samo u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku, gdje se tumači:* ‚vaļa da glave kao u čiče sijede'. *ali će prije biti glave neočešļane, ćupave, kao da je puna čičaka.* Svekra zove: kozjobrade! a svekrvu: čičoglava! Nar. pjes. vuk. 1, 518.

ČIČOJE, *m. ime muško* xv *vijeka.* Mon. serb. 308. Daničić 3, 468. *isporedi* čičak.

ČIČÔKA, *f. maď.* csicsóka. *a) sitna repa.* P. J. Marković. — *b)* helianthus tuberosus L. B. Šulek. im. 56. *isporedi* čičovka.

ČIČOVAC, Čičovca, *m. prezime, prošloga vijeka.* Maksim Čičovac. Bud. spom. glasn. ii. 3, 78.

ČIČÔVKA, *f. vidi* čičoka *pod b.* Čičovka ili morska repa, helianthus tuberosus L. K. Crnogorac, bot. 60.

ČIČVAR, *m. ime muško* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 10. 77.

ČIDA, *f. vidi kod* ģida.

ČIDAR, čidra, *m. vidi* čidrun. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ručenici, vrh kih cvijetje, čidri, busi. J. Kavańin 22.

ČIDRÛN, čidrúna, *m. vidi* cetrun, *s kojim je istoga postańa. u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu.*

ČIFČIJA, *m. tur.* čiftči, *seļak na zemļi koja se pod turskim gospodstvom zvala* čifluk *i* čitluk, *koje vidi. govori se i sa* p *i* v *njesto* f: čipčija, čivčija, *koje vidi na po se. Ake. se miješa u gen. pl.:* čifčîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čifčijê, čifčijôm. — *a) u pravom smislu samo u Vukovu rječniku.* Gospodar od čitluka zove se turskom riječi čitluk-sahibija, ļudi koji sjede na ńegovu čitluku ńegove su „čifčije" ili kao što se u Bosni govori kmeti. Vuk, rječ. 826a. — *b) pl.* Čifčije, *dva sela u Bosni u bańolučkom okrugu.* Statist. 36, 43.

ČIFČIJE, *m. pl. vidi kod* čifčija.

ČIFLAK, *m. dva sela u Srbiji u okrugu niškom. griješkom:* Čivlak. Sr. Nov. 1879. 175. *isporedi* čivlak, čifluk.

ČIFLIK, *m. vidi* čifluk. Ne smijemo iz bedena grada ... ni tovnijeh projahat paripa, nit' našijeh svest u bostan bula, a kamo li u čiflike saći. Osvet. 2, 49.

ČIFLUCI, Čiflûkâ, *m. pl. vidi kod* čifluk.

ČIFLUK, *m. vidi* čitluk, *s kojim je i postańa jednoga. a) u pravom smislu.* Čifluci i sela svi u begluk ili oblast gosposku okrenuti. F. Lastrić, ned. 355. Jedan odgovori: ja sam uzeo niku baštinu ili ti čifluk, selo li, potribito mi je otić prigledati. F. Lastrić, od' 235. — *b) ime selima: u Bosni tri sela: jedno u okrugu bańolučkom, i dva u travničkom.* Statist. 33. 61. 68. — *c) pl.* Čifluci, *dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom: jedno u kotaru rogatičkom a drugo u visočkom.* Statist. 19. 24. *na pošļednem mjestu griješkom* ‚Čifluki'.

ČIFT, *m. tur.* čift, *dvoje,* par. *u naše vrijeme. govori se i sa* v *mjesto* f: čivt, *koje vidi na po se.* I na noge kovče i čakšire, svaki čifti od dukata žuta. Nar. pjes. vuk. 2, 224. Dva mu čifta toka ištetio, al' bi Ture toke oprostilo; na ploći mu čifti iskočiše, pred čiftima srce od junaka. 3, 309. I o bedri sabļu pripasao, pale zlatne rese do travice, svaki čift je od žuta dukata. Pjev. crn. 215. Trista čifta malijeh pušaka. Pjev. crn. 145. Za pas zadi dva čifta pušaka. Nar. pjes. juk. 258. — ‚čiftom', *objema nogama:* Poče se *(koń)* čiftom bacati, ne bi li ga kako zbacio. Nar. prip. bos. 1, 116. *isporedi* čivtimice.

ČIFTIJÁNI, čiftijána, *m. pl. ženske gaće u Turkińa. u naše vrijeme u pjesmama.* Kad se od nas proći ne mogaše od mojijeh krzli čiftijana, od tvojije toka i čakšira. Nar. pjes. petr. 1, 164. Zape meni kopča od tozluka za ńezine purli čiftijane. Nar. pjes. vuk. herc. 171.

ČIFUČ-, *gledaj* čivuč-.

ČIFÙŃÁŃE, *n.* excorticatio. *isporedi* čifuńati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIFÙŃATI, čifùńâm, *impf.* excorticare, *komiti kukuruze. samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Risnu). može biti od tal.* ceffare, *hvatati koga za kose.*

ČIFUT-, *gledaj* čivut-.

1. ČÍGA, *f. maď.* csiga. *a)* trochus, turbo. *isporedi* čigra *pod a. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Čiga se na vrhu svom okreće. S. Tekelija. Letop. 1169, 6. — *b)* trochlea, *vitao u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

2. ČÍGA, *f.* accipenser stellatus L., *kečiga. u Vukovu rječniku. (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. postańem može biti od* kečiga, *izgubivši prvi slog.*

3. ČÍGA. *f.* cobitis fossilis, *čik, čikov.* Progr. varaždi. 1880. 4. *postańem će biti od* čik, *izjednačeno sa* čiga *pod* 1 *po tome što se vrti.*

ČIGANAT, čiganta, *m.* gigas. *u dva pisca* xvii *vijeka. može biti da je* č *pisano samo mjesto* ģ. David ubi čiganta kamenom iz lučarice. I. Ančić vrat. 2, 4, 92. Čiganti, kojim bijaše bog dao jakosti za trudeńe. M. Radnić 55. Kako no čiganat taka s naglostju. M. Radnić 399. Puk izgubi ufańe zarad jakije čiganata. 376.

ČIGARICA, *vidi kod* ģigerica.

ČIGER, *m.* lora, *činger. od maď.* csiger. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

ČIGOČ, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Čigoč. Pregled 40. Regul. sav. 43. ‚Čigoć'. Schem. zagr. 1875. 22.

ČIGOTA, *f. brdo u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Miličević, srb. 578. zim. več. 172.

ČIGOV, *prom. pers.* cujus, *čiji. od* xv *vijeka (vidi pod c. primjer iz Stat. poļ.), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (188a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu, Voltiģijinu i u Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku). načińeno će biti od* čiji, *da bi bilo nalik na ńegov. isporedi* čegov, čihov. *a) u pitańu pravom:* Čigov je sin? N. Rańina 159b. mat. 22, 42. Čigova jest prilika ova? Anton Dalm., mat. 22, 20. Ti čigova žena jesi? F. Lukarević 297. Čigovim hotinjem ta se porob stvara? I. T. Mrnavić, osm. 105. Čigova jest ova prilika i nadpis? A. Georgiceo, pril. 90. Čigova toj bi zled? J. Armolušić 21. Po čigovoj kriposti začela je Isukrsta divica Marija? H. Bonačić 37. Čigov je ono glas? J. Banovac, prip. 50. Što si zgotovio čigo(vo) će biti? Živ. is. 111. Čigov duh ne bi užegla? J. Matović 34. Čigovi su ovi dari? ove poruke čigove su? B. Čuceri 306. I čigova veće? Poslov. dan. 28. Čigova si roda? Nar. pjes. istr. 2, 24. — *b) u pitańu takoder, ali ne u pravom:* Ima se viditi čigove su. Stat. poļ. ark. 5, 283. Ne znavši ... čigov je

taj pehar. M. Vetranić 2, 136. Ne mogu znat čigov sam ja sužan. 41. M. Držić. Razmišljajući čigov namistnik jest. Š. Budinić, ispr. 12. Dobro se znadiše čigovo zlamenje na sebi imiše. Đ. Baraković, vil. 143. Sedoh razmišlati pod čigova krila osinom ja bih ga mogal na ufano odpraviti. M. Alherti IV. Vrzimo sreću za ńu, čigova da bude. B. Kašić, rit. 129. Čigov je, velimo da se sada vidi. Oliva 59. Ne razdirajmo ńu, da ždribajmo se oba ńu, čigova bude. L. Terzić 30. Vala jim postaviti ime, po komu da se poznaju čigovi su vojnici i pod čigovim barjakom vojuje se. 165. Kad se ne bi znalo čigova je stvar. J. Banovac, prip. 177. Poznaje se čigov je naslidnik. J. Banovac, pred. 67. Puk ne zna čigov život on spovijeda. V. M. Gučetić, pohv. 5. Da će ńegovu halinu igrat na sreću čigova će biti. Živ. is. 12. Potpita ih čigova prilika i natpis bješe ono. 134. Znate li čigov je ovi glas? Besjed. kr. 43. Promisli čigove si plaće od ovih triju dostojan se učinio. P. Knežević, osm. 56. Bijaše mudrost znati čigov bijaše ovo dar. Grgur iz Vareša 127. Izpita potanko čije su žene čigovi sinovi. A. Kačić, korab. 35. Gleda lice čigovo je. N. Marči 94. — *c) relativno:* Najpri da se ima tužiti prida gospodinom čigovь je čovik. Stat. poļ. ark. 5, 246. Da tuđe vratiš čigovo je. Zbor. 164b. Podi, podi, ti imaš čigov si. M. Držić 136. Ki svoju kuću dobro uzdrži, čigova dica jesu podložna riči božjoj. Katek. 1561. 48. Ne znate čigovi ste. B. Gradić, djev. 52. Ta stvar ima se povratiti onomu čigova jest. Š. Budinić, ispr. 104. Onoga čigov ti donije prah. D. Zlatarić 28. Upisati ime onoga čigov se zove. A. Gučetić, roz. jez. 21. Pravi bog čigovo samo jime . . more tvoje bozi raztirati. T. Vrančić, živ. 8. Koji nije pastir, čigove vlastite ovce nisu. Bandulavić 15. Nav ima armu, čigova jest. F. Glavinić, cvit. 453. Naredbom Osmana, htinje čigovo je skončati dušmana. I. T. Mrnavić, osm. 78 Ja sam oni po čigovoj smrti imaju se otvoriti. T. B. Bakšić 20. Da ne budeš neugodan bogu, čigovo je sve. B. Kašić, nasl. 12. O kralu mirotvorni, čigovo ime jest slatkost i milosrdje. P. Radovčić, nač. 269. Radi ļubavi gospođina našega Isukrsta, čigovima ranami ozdravļeni jesmo. L. Terzić 324. Čigovo je stablo onoga je voće. A. d. Bella, razgov. 83. Djavao, čigov si se učenik učinio. M. Lekušić 28. Svetemu, čigovo ime nosimo. K. Bonačić 49. Ovo je oni čigova su nebesa i zemļa. J. Banovac, razg. 48. Vala da se vrati čigova je. J. Banovac, uboj. 38. Čigov potribno jesi onoga i povoļno budi. P. Knežević, osm. 34. Bog, čigove mudrosti mutimo red. J. Matović, kat. 499. Da se ne raspe prijateļstvo, čigovu korist još ne znadijahu. D. E. Bogdanić 21. Čigov megdan, tega i dar. Poslov. dan. 13. — *d) što pripada nekomu ko se ne kaže, nego se misli ko bude, ili neko, ko god. isporedi i* čiji, koji, tko. Da vide ča je čigovo. Stat. poļ. ark. 5, 266. Ikogar još tako nebo ne poļubi . . da koji olahčaj u paklu očuti, da čigov jadni vaj kom se slastju smuti. I. T. Mrnavić, osm. 15. Nije grih vazimati one stvari koje nisu bile čigove. I. T. Mrnavić, ist. 103. Misliti o čigovoj koristi. Mikaļa 205a. — *e) može kao i* čiji *imati za sobom riječi* ‚god' *ili* ‚mu drago': Koji radi razloga čigova godi prokleti jesu. I. Budinić, ispr. 48. Na čigova mu drago prošeńa. I. J. P. Lučić, nar. 81. — *f) kad stoji relativno, kao pod c, može imati za sobom no (okrńeno* ono), *kao i drugc relativne riječi:* Kako no sliši gospodin od Zrińa, čigova no tiši sve Hrvate siňa. B. Krnarutić 17.

ČIGOVIĆ, *m* cujus filius, *čigov (čiji) sin. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (od koga roda, cujus familiae) *i iz ńega u Stulićevu. isporedi* čegović. Koji otac toliko ime ńegovo koliko onoga čigović je ima upisati. A. Gučetić, roz. mar. 24. Da se sjećaš ko si i čigović S. Ļubiša, prip. 167.

ČÍGRA, *f. vidi* čiga *pod* 1, *od koje je i postala, ali ima i druga značeńa prenesena. a)* trochus, turbo, *kao* čija 1, *a. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu).* — *b)* columba gyratrix. G. Lazić 61. *i u Vukovu rječniku* — *c)* sterna. J. Pančić, zool. 206. ptic. 78. velika ili crnoglava čigra, sterna hirundo L.; mala ili žutonoga, st. minuta L.; crna, st. nigra L.; J. Ettinger 240. 241. 242. — *d)* calathus Bon. J. Sloser, kor. 39.

ČÍGRICA, *f.* gyrinus natator Pz. K. Crnogorac, zool. 137. *isporedi* čigra.

ČÍHÓRA, *f.* cichorium. *isporedi* cikorija, cukorija. *od* XVII *vijeka.* Može jesti čihore. B. Kašić, zrc. 122. Čihora rezanica, cichorium endivia L. B. Šulek, im. 56. *u naše vrijeme i sa* c *mjesto* č: cihora. B. Šulek, im. 42.

ČIHORIĆ, *m. prezime,* XIV *i* XVII *vijeka.* Mon. serb. 243. Starine 11, 84. Daničić 3, 468.

ČÍHOV, *vidi* čigov. XVI *i* XVII *vijeka.* Sudac, čihova oblast ne može se ubignuti, čihova mudrost ne može se privariti. Š. Budinić, sum. 176 Pod imenom čihovim će biti čuvano. M. Gazarović v. Čihova ļubav bi toliko moguća. M. Jerković 68. Daj se onomu, dušo moja, čihova si. I. Ivanišević 66.

ČIHOVAC, čihovca, *m. ńeka vinova loza crna grožđa u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 56. čihovac mali *i* veli. 57.

ČIHOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u župi Hlijevnu* XIV *vijeka.* Mon. serb. 249. Spom. sr. 2, 36. Daničić 3, 468.

ČIHOVO, *n. mjesto u Dalmaciji u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka bez sumńe isto koje sada pišu* Čiovo *kod Trogira.* Od Čihova djevojčice. I. Kanavelić, iv. 502. Sgradi u Čihovo božju hižu. J. Kavańin Bog. 120. Čiovo. Repert. 34.

ČÍJA, *f.* pluma, *u pera na badrļici što se svlači kad se čija. isporedi* čijati. *u jednoga pisca našega vremena.* Dve strane od badrļice obrasle su čijom. J. Pančić, zool. 186.

ČIJAKE, *f. pl. ńeko mjesto koje se pominе samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 151.

ČIJÁŃE, *n.* carptura, *radńa kojom se što čija. isporedi* čijati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Sakupļaju se i na čijańe perja. V. Bogišić, zbor. 485. Žabavio sam djecu čijańem perja. J. Bogdanović. Čijańe vune. V. Bogišić, zbor. 122.

1. **ČIJATI**, čijâm, *impf.* carpere, decerpere. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu* (‚čiati', ducere fila, decerpere) *i u Vukovu* (perje, findere, *s dodatkom da se govori u Vukovaru). postańem će biti jedna riječ sa* čehati, *čemu će biti po ńekim stranama nestalo glasa* h, *kao i u drugim riječima, pa se mjesto ńega umetnulo* j, *a* e *iza* č *a pred* j *promijenilo se na* i. — *a) čijati perje, svlačiti mu s badrļice ono što je na ńoj tako da ostane gola. isporedi* čehati, česati, češļati. Perja svako neka ima čijat'. I. S. Reļković, kuć. 413. Na, djeco, ovo perje čijajte. J. Bogdanović. — *b) čijati vunu,* carpere. *vidi kod* čijańe. *isporedi* češļati.

2. **ČIJATI**, čijam, *impf. kao da je* počivati *u jednoj pjesmi ugarskih Hrvata. akcenat može biti*

čijati, čijȃm. Ona čedo zibje, uz zibku popiva: hajaj, čijaj, nunaj, o ti čedo malo. Jačke 174.

ČIJELAK, *nepoznata značeńa u jednoga pisca prošloga vijeka. može biti da nije dobro ni naštampano.* Dvadest viših arkandela . . . čuvaju vrata dvanadeste, ka raztvora zorom ranom sveti čielak troja stranom. J. Kavańin 487.

ČIJERA, *f. tal.* cera, *lice. isporedi* cera *i* čera. XVI *vijeka.* Odgovoriše s čijerom neveselom. Zbor. 112b.

ČIJÎ, *pron. poss.* cujus. *od* XIII *vijeka (vidi pod c. primjer iz Mon. serb.), između rječnika u Mikaljinu* (‚čiji'), *Belinu* (‚čij' 188a), *Bjelostijenčevu* (‚čij'), *Stulićevu* (‚čii'), *Vukovu* (‚čȉj, čijȁ, čijȅ') *i u Daničićevu* (čij). *isprva je glasilo u nom. i acc. sing. masc.* čij, *a poslije se tomu dodalo na kraju i prema adjektivima u istijem padežima složenim kao što se dodalo i u* koji. *od kad dolazi tako, ne može se za cijelo znati staroga pravopisa radi: istom prošloga vijeka dolazi jednom zapisano tako da ne može biti sumńe da je glasilo* čiji *(vidi pod a. primjer J. Filipovića, pod c. primjer iz Stat. poļ.).* -iji- *se može i sažeti te glasi i čī ne samo u oba pomenuta padeža nego i u nom. pl. masc. (vidi u primjerima); mjesto toga ńeki u naše vrijeme pišu i* čȉj *(u Vukovu rječniku; vidi i u primjerima). u ńekim se oblicima nalazi bez* i *između* č *i* j *ćirilskim slovima* čȷu (Mon. serb. 324. 371), *ali se ne može pouzdano reći da se tako i govorilo; isto je tako nepouzdano glagolskim slovima u nom. pl.:* čji *(vidi pod b. u prvom primjeru). — Komu ili čemu pokazuje da što pripada, može biti koga mu drago roda, može biti jedno i više (vidi u primjerima). a) u pitańu pravom:* Čija je prilika ovo? N Rańina 168b, mat. 22, 20. Ti čija si ļubovnica. F. Lukarević 297. Čija je ovo prilika i čije je ovo pismo? M. Divković, bes. 7. Čija će biti ova bogatstva koja si skupio? M. Radnić 263. Čijega gvozdenoga srca tolike božije dobrote veličanstvo ne bi umekšalo? I. Ančić, vrat. 2, 4. 213. Oni koji krivo steku ‚čiji' kruh blaguju? J. Filipović, prip. 1, 430. Što je ovo? či li je glas? F. Lastrić, test. 152. Al' čija je to sramota? čije l' rugo i grihota? V. Došen 238. Čij li će i dvori dočekati? čija l' majka darom darivati? čij li bratac vinom napojiti? Nar. pjes. vuk. 1, 12. Tko si junak i čijeg si roda? 2, 80. Čije li si dvore poharao? čije li si robļe porobio? 2, 281. — *b) u pitańu također, ali ne u pravom:* Ne viš ‚čji' su. Korizm. 81b. Pozna kraļ, čije bješe djetece. A. Gučetić, roz. jez. 294. Metnuše ždrib čija će biti. I. Ančić, ogl. 10. Pogledaj, krstjanine, ‚čii' si sin. J. Filipović, prip. 1, 361. Najpri na to neka gleda čijeg onda biva reda. V. Došen 9. Posla slugu da izvidi čija je. A. Kačić korab. 196. Nadoh devojku, ne znam čija je. Nar. pjes. vuk. 1, 385. Da ti znadeš čij' su vinogradi. 2, 219. Da vidimo čija je devojka. 3, 28. — *c) relativno:* Da ga blagoslovitь svetitelj u čijej budetь inoriji. Zak. duš. 33. Ne ću je *(liste)* teb vrnuti, nego onomu či su. Mon. croat. 134. Djevici, u čiju utrobu on imaše siti. A. Gučetić, roz. mar. 119. Uzeti blago onoga čiju krv prolijevaju M. Divković, bes. 310. Čija je bila uvrjeda biće i osveta. I. Držić, nauk gond. 261. Uzdržańe stvari tude protiva voļi onoga čija je. A. Bačić 110. Oni gospodarь, ‚čiji' je čovik. Stat. poļ. ark. 5, 301. Stvar tuđa vaļa da se vrati onomu čija je. J. Banovac, uboj. 37. Malo ļubiš onoga od čijega razgovora toli krat uklańaš se. P. Knežević, osm. 133. Jer čije je najveće veseļe, onog vaļa metnut u pročeļe. M. A. Reļković, sat. 86. Svi oni, čijoj se upravi pridajemo. B. Leaković, nauk 309. U čije se zdravļe vino pije, sve mu zdravo i veselo bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 96 Čij je mejdan, onog i zahodba. 3, 386. Čije june onog i uže. Nar. posl. vuk. 347. — *d) što pripada ńekomu ko se ne kaže, nego se misli ko bude, ili ńeko, ko god isporedi* koji, tko. Kto jestь čijega člověka prijelь. Zak. duš. 39. Ako bi potvorili za čiju voļu. Mon. serb. 287. Ili bi ńihь ili čije ino. Mon. serb. 417. Po ovomu nas uči poznati sinove koji su čiji. I. Ančić, ogl. 5. Vratite svakomu što je čije. V. Andriaši, put. 66. Kako je čije srdce, onako ga i sluša *(bog).* J. Banovac, razg. 16. Nit se znade što je čija muka. M. A. Reļković, sat. 148. Da se povrati svakomu što čije jest. I. Velikanović, upuć. 1, 392. Što bi čije, svaki očerańe. Nar. pjes. vuk. 4, 527. Kad dođe pred čiju kućU. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Trļa pokupi sve štapove, pa da svakome koji je čiji. Vuk, rječ. 14b. Znake kojima se naznačuju čije riječi. 21. Kad su čiji putovi mili gospodu, miri s ńim i neprijateļe ńegove. Đ. Daničić, prič. 16, 7. — *e) može kao i* tko *imati za sobom riječi* ‚god' *ili* ‚mu drago': Ili kraļevo ili čije godě. Mon. serb. 52. Po čijemu godi pripovidańu. A. Kanižlić, kam. 152. Ne ima ni potribu od čije god pomoći. B. Leaković, gov. 140. Čij god, čij god, čij mu drȃgo. Vuk, rječ. 821b. — *f) kad stoji relativno, kao pod c., može imati za sobom* no *(okrńeno* ono), *kao i druge relativne riječi:* Da se da ověmь, čije no je. Spom. sr. 1, 34. Čije no bješe. Zbor. 2b.

1. **ČIK,** *m. vidi* čikov. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (mustella, lampetra, muraena fluviatilis), *u Belinu* (lampetra 424a) *i u Bjelostijenčevu* (kao u Mikaljinu) *i u Stulićevu* (muraena fluviatilis, lampreta). *Od mađ.* csik. S pastrvami čiki gladci. I Kavańin. 21. Čik, cobitis fossilis L. Progr. varažd. 1880. 4.

2. **ČIK,** *turski imperativ* čyk, *izlazi od* čykmak, *izlaziti. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čik! da megdan podelimo! M. Đ. Milićević, živ. 3, 29. — *i u imenu igri djetińoj* čik-čorba, *u kojoj jedno dijete uzjaše na drugo, pa udari loptom o zemļu, te je svi hvataju: koji uhvati onda on jaše.* Letop. 119. M. Đ. Milićević, živ. 3, 7. *isporedi* čȗkȃńe.

ČIKA, *m. hyp.* čiča *(strić). u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu. isporedi* čiko. Doga mi je čika darovao. Nar. pjes. stojad. 1, 126. — *riječ* čika *mlada pridijeva starijem muškom.* Skoroteča 1844, 248.

ČIKAN, čikana, *m. ime što ga mlada pridijeva starijem muškom.* Skoroteča 1811, 248. *sravni* čika, čiko.

ČIKÁŃE, *n. a)* provocatio. *isporedi* čikati. *u Vukovu rječniku. b) igrańe čikavice, u Banatu.* V. Arsenijević. *isporedi* čikati se *kod* čikati.

ČIKAST, *adj.* scutulatus: koń čikast. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* čičak.

ČIKATI, čȋkȃm, *impf.* provocare ad pugnam, *izazivati koga na boj vičući:* čik! *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) prelazno:* Često je izlazio na bosnu mrkovu Turčin jedan i čikao Srbe da mu koji izađe na megdan. M. Đ. Milićević, let. več. 289. — *b) drugo sa* se: čikati se, *igrati se čikavice. u Banatu.* V. Arsenijević.

I. **ČIKAVICA,** *f. vidi kod* cikavica.

2. **ČIKAVICA,** *f. djetińa igra, u kojoj se igrači izazivaju da se vijaju i hvataju vičući:* čik. *u Banatu.* V. Arsenijević. *od* čikati.

ČIKICA, *m. dem.* čika. I. Pavlović. *ime što ga*

mlada pridijeva starijem muškom. Skoroteča 1844, 248.

ČÍKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od* čika *(stric).* Simo Čikić. Nar. pjes. petr. 1, 355.

ČÍKIN, *adj. što pripada čiki (stricu). samo u Vukovu rječniku.*

ČIKLINA, *f. prezime žensko* XII *vijeka, u Dubrovniku.* Jakovica Čikȕlina. Mon. serb. 7.

ČIKMEDIT, *riječ tur. bliže nepoznata. sr. tur.* čykma *predstrošak. u pjesmi narodnoj:* Mara sjedi na čardaku, . . na ambaru čikmeditu. Nar. pjes. vuk. herc. 265.

ČIKMĔĠE, čikmẹ́geta, *n. vidi* cekmeđe. B. Mušicki.

ČIKMETANA, *f.* vipera ammodytes. Dum. et Bibr. *u Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović, Javor 1880. 1535. *sravni i* grabarka, hridovača, hridovkiña, kameñarka, kļečatak, kļečatica, naprtka, pepeļuha, zaprtka.

ČÍKNUTI, čiknêm, *pf.* provocare. *isporedi* čikati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Da nas čiknu na poļanu bojnu. Osvet. 2, 122.

ČÍKO, *m. hyp.* čiča *(stric). u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čiko. V. Bogišić, zbor. 102. *isporedi* čika.

ČIKORA, *f. vidi* čihora. B. Šulek, im. 57.

ČIKORIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Mon. croat. 191.

ČIKORIJA, *f. vidi* cikora, B. Šulek, im. 57.

ČÍKOŠ, čikôša, *m. maj.* csikós, equarius, *konušar. samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Bačkoj).*

ČÍKOTE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 53. Glasnik 20, 384. 21, 253. 22, 66.

1. ČÍKÔV, čikova, *m.* cobitis fossilis L. *isporedi* čik, piškor. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (gdje se tumači kao i* čík), *u Bjelostijenčevu (što i* čík) *i Stulićevu (što i* čik) *i u Vukovu* (cobitis fossilis). *postañem od* čík *(istoga značeña). i to po svoj prilici od ñegove množine, u kojoj se mnogo više govori, te se prema ñoj uzelo da je jedn.* čikov. Vrti se kao čikov. Nar. posl. vuk. 40. Čikov, cobitis fossilis L. G. Lazić 78. I. Pančić, rib. 138. Morski čikov, blennius viciparus. G. Lazić 77.

2. ČÍKOV, *adj. što pripada* čiku *(stricu). isporedi* čiko. *samo u Vukovu rječniku.*

1. ČIKOVAC, čikovca, *m. ńeka riba.* I. Pančić. rib. 8.

2. ČIKOVAC, Čikovca, *m. ńeko mjesto pod ńivama i livađama u Srbiji u okrugu smedrevskom.* Livada u Čikovcu. Sr. Nov. 1863. 212. Ńiva u Čikovcu. 1875. 952.

ČÍKTATI, čîkćêm, *impf. riječ kojom se kazuje kako sjenica cvrkuće, načińena od ńezina glasa. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svako se tu srdi, kos čokćuć, a sinica čikćuć. A. Kanižlić, rož. 6.

ČIKULE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 38.

ČIKULIĆ, *m. prezime,* XV *i* XVI *vijeka. Mon. croat.* 105. 106, 111. 186. 208.

ČIKULIN, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1880. 258.

ČIKUTA, *f.* cicuta, *kukuta. isporedi* cikutva. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pijući čikutu. P. Radovčić, nač. 505.

ČÍL, *adj. vidi* čio.

ČÍLAN, čîlna, *adj. vidi* čio. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čilni momci, muke ne vidili. Nar. pjes. juk. 592. Udariše čilni na umorna. Nar. pjes. petr. 2, 310. Koñi čilni, a stražani silni Osvet. 1, 16.

ČÍLÂŠ, čiláša, *m.* equus albus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu s tumačeñem koje je stavļeno. postañem će biti od* čile: *sam se* čile, *kome je ime* Jabučilo, *naziva i istaj pjesmi i* čilaš *(vidi primjer koji je pred pošļedñim).* — Čilaš. Starine 11, 83. Već pripliva Vrbas vodu ladnu na čilašu dobru koñu svomu. A. Kačić, razgov. 231. Zdvora vidiš viļenog nožićem slikovana čilaša. M. Katančić 46. A ļuba mu izvede čilaša. Nar. pjes. vuk. 2, 110. Na svojemu pretilu čilašu. Nar. pjes. juk. 170.

ČÍLATAST, *adj.* albus: koñ čilatast. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čilaš *i* čile.

1. ČÍLE, *m. hyp.* Jabučilo. *u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku (gdje se veli da je što i* čilaš). *dolazi samo o koñu kome je ime* Jabučilo *(kojemu odgovara tal.* cavallo pomellato, *ńem.* apfelschimmel). *isporedi* čičak, čilaš. Tad' će čile popuštiti krila. Nar. pjes. vuk. 2, 108. Ti ćeš lasno videt' čilu krila. 2, 108.

2. ČÍLE, *m. hyp.* čiča *(stric).* I. Pavlović. — *nadimak u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČILICIJ, *vidi kod* cilicij.

ČILICIO, *vidi kod* cilicio.

ČILIČIO, *vidi kod* cilicio.

ČÍLO, *m. ime muško, u naše vrijeme. može biti hyp. od* Momčilo. Jedno Čilo a drugo Nikola. Ogled. sr. 456.

ČILÒVIT, *adj. vidi* čio. Svedu koga *(ždrijepca)* sita čilovita. Osvet. 4, 19.

ČJLVA, *f. ńeka smokva sitna i slatka na Cresu.* B. Šulek, im. 57. *može biti od tal.* giulebbe, *piće koje krijepi i razhlađuje,* giulebbare, *kuhati u šećeru.*

ČÍĻETI, čîļîm, *impf.* exstingui, interire. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* -ļe- *je u južnom govoru od starijega* lê, *mjesto čega je u istočnom* le, *u zapadnom* li. *Postaña jednoga sa* ckiļeti *koje vidi.* Ja se bojim e češ poginuti, da ne čili junačko koļeno. Pjev. crn. 208. Koji vas ostanu, čiļeći za bezakoñe svoje. Đ. Daničić, 3moj. 26, 39. Da ti čile oči i da ti se cvijeti duša. 1 sam. 2, 33.

ČÍMÁK, čimáka, *m. ko pošļedñi bije kad se djeca igraju kupe. u Srbiji.* I. Pavlović, *može biti od tur.* čymak, *kùpiti. isporedi* čimčiti se.

ČIMARI, *m. pl. selo u Srbiji ńegđje između Morave i Kučajine* XIV *vijeka.* Mon. serb. 197. Daničić 3, 465.

ČIMATI, čimam, *impf.* racemos acinis spoliare. *samo u Stulićevu rječniku za koji će biti zlo načińeno od* činkati, *koje s promjenom glasa* n *pred* k *na* m *glasi i* čimkati.

ČÍMAVICA, *f. a)* cimex, *stjenica. u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (193b) *i Stulićevu. od tal.* cimice. *isporedi* kimak. — *b)* coriandrum sativum L. B. Šulek, im. 57. *prvo značeñe prenceseno na bîļku.*

ČÍMAVIČAST, *adj.* cimicibus plenus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÍMBA, *f.* actio. *od* XVII *vijeka. od* činiti. m *je pred* b *postalo od* n, *koje se u jednoga pisca i nalazi.* Čimbom ali cerimonijom opranja bog dariva milost. I. T. Mrnavić, ist. 116. Spodobnimi načinima kako ne će bit sujeno djelo i čimba preopaka. J. Kavańin. 418. Kršteńe oli krizmańe

podiļeno skrovito i u kući bez čimba crkvenih. A. Kadčić, bogosl. 418. — *sa* n *mjesto* m: Svemogućtvu božjem činbe inijeh ne trjebaju. J. Kavanin 501.

ČĬMBAL, *m. vidi kod* cimbal.

ČĬMBAO, čimbala, *m. vidi kod* cimbao.

ČĬMBÂRI, *m. pl. tur.* čimber, *gvožđice koje drži platno rastegnuto na razboju kad se će. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Potrpaju što god u kući ima gvozdeno: vatraļ, verige, čimbare, itd. M. Đ. Milićević, živ. 1, 100.

ČĬMBUR, *m.* cibus ex ovis, *jaja koja se izaspu iz ļuske te se onako cijela skuhaju u slanoj vodi, a poslije se voda iscijedi i mjesto ńe metne skorupa, a gdjekoji još i zaluče bijelijem lukom. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. može biti od pers.* čümbül, *siromah.* Ona mu čimbur ispeče. Nar. prip. bos. 1, 49.

ČĬMBURA, *m. prezime, upravo nadinak mjesto prezimena. u naše vrijeme. isporedi* čimbur. Milutin Čimbura Rat. 353. Milan Čimbura. 409. *posļedńega pišu i* Čimbur. 177.

ČĬMČITI SE, čímčīm se, *impf. kad koje dijete izgubi sve orahe u igri osim jednoga, pa ga metne jednu stopu daļe od ostalijeh oraha i čeka hoće li mu ostati ili će mu i ńega odnijeti, onda se on čimči. u Srbiji.* L. V. Stojanović. *isporedi* čimâk, *s kojim će biti jednoga postańa.*

ČĬM-DUĻA-TIM-BOĻA, *f.* solanum dulcamara L. *prevedeno ńemačko* je länger je lieber. B. Šulek, im. 57.

ČĬMEN, *m. tur.* čim, čemen, *rudina, tratina, utrina, bus,* pratum, cespes. *isporedi* čemen. *u naše vrijeme.* Tamo dole niz tiho Dunavo zelen čimen i zelena bašta. Nar. pjes. vil. 1866. 712. Van ako su st'jene čimen sn'jele u dubinu vićna zavičaja, ter samoka i pšenica rađa. Osvet. 2, 98. Ne će ostat' drvje pri kameńu, niti kamen u čimenu svomu. Osvet. 3, 122.

ČIMENCINA, *f.* artemisia santonica L. *tal.* seme santo, *od čega će biti i postala.* B. Šulek, im. 57.

ČĬMĚŃE, *n. coll.* čimen. *u naše vrijeme.* Ne će ostat drvje na kameńu, nit vresika trava u čimeńu. Osvet. 2, 120. Potavnilo biļe i čimeńe. Osvet. 3. 164.

ČIMESA, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 97.

ČIMIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka, u Dubrovniku.* Mon. serb. 39. Daničić 3, 465.

ČĬMIN, *m.* cyminum. *od tal.* cimino. *isporedi* cimin, kim, kimin, kumin. *samo u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu.*

ČIMIT, *m. u jednom rukopisu* XV *vijeka, iz kojega je jedan put naštampano* čimitь *a drugi put* psimitь (Starine 10, 110, 86). *na posļeđńem se mjestu dodaje da je grč.* ‚ψιμμύθιον', *koje će biti ψιμύθιον, bjelilo. a tada je* čimit *griješkom naštampano.*

ČĬMKÂŃE, *n. čupkańe mesa s kosti. isporedi* čimkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČĬMKATI, čimkâm, *impf. čupkati meso s kosti, a može biti i drugo što s drugoga čega. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje* ‚n. p. kuhano meso'. *isporedi* činkati, *od čega je i postalo promijenivši* n *prcd* k *na* m.

ČĬMULA, *f.* cymula, *vršika od trave, od kupusa. samo u rječnicima Mikaļinu* (čimule, vrsi od trava, od kupusa) *i Stulićevu. isporedi* čimulica.

ČĬMULICA, *f. dem.* čimula. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ne ostane struk rasada ali mlade čimulice. M. Vetranić 1, 20.

1. ČĬN, *m.* ordo, norma, modus, forma, species, habitus, actus. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu:* ‚obličje', effigies corporis, habitudo, constitutio corporis; ‚način', ratio, via, modus; ‚čin od komedije', actus; ‚krenutje koje se čini rukama al nogama, kad čovjek govori', gestus (38a); ‚djelotvor' (69a); *u Belinu:* modus (492a), habitus (599a), facies (90b), lineamentum (305b), operatio (525a), gestus (341a); *u Bjelostijenčevu:* actus, forma, norma, regula; *u Jambrešićevu:* actus; *u Voltiġijinu:* thatsache, werk, gesichtszug; *u Stulićevu:* actio, actus, opus; gestus; modus, ordo, dispositio; officium, munus; *u Vukovu:* forma, species; *u Daničićevu:* ordo. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.:* čínu, *u gen. pl.:* čínâ *i u cijeloj množini kad ima* -ov-: činovi, *tada su u gen. i oba zadńa sloga duga:* činôvâ. — *Kor.* ski, *slagati, rešati, razrešivati, uređivati. isporedi* cijena. — 1. *red u umnom smislu: a) red u koji pripadaju ļudi po onome što je koji. mjesto ļudi može biti i drugo što se kao čelade misli. aa) red crkvenih ļudi.* Mnišьskomu činu. Sava 5. Mьnožьstvo sьbravь črnьcь i vsakogo čina crьkovnago. Mon. serb. 91. Inočьskyi i svešteničьskyj činь. Domentijanb 88. Kada vnide Paval v apostolski čin? Arkiv 9, 106. Krizmati ili bermati i ostala takova, ka jesu od čina i oficija biskupļeva. Š. Budinić, ispr. 79. Dao je oblast svoju božanstvenu svijem po činu svetijem misnikom. I. Ančić, svit. 58. Oni koji su se u ovom činu *(kaluđerskom)* našli. D. Obradović, živ. 68. Kaluđeri žive prilično ńovom činu. Vuk, dan. 2, 112. Vladika, koji bi pored svega svoga visokoga čina i pored sviju premnogijeh poslova u ovakom događaju dragovoļno primio barem jednu korekturu da pročita. Vuk, nar. posl. XXVI. — *bb) red drugih ļudi:* Ne znade bitje, vrstu, čin ili oficij onoga ki se hoće ispoviditi. S. Budinić, ispr. 19. Od kakva bitja jest ali koga čina, skular li je, meštar li je, sluga li je. S. Matijević 30. U Rusiji svi državni službeniji imaju činove. Vuk, odgov. na laži 21. Knez mu podijelio čin kapetana. M. Pavlinović, rad. 131. — *cc) red anđelski, đavolski:* Angelskije čini sьstavi. Mon. serb. 133. Nadskačem vas duhove odmetnike prognane od nebeskih sidališta, kojega kodi naroda, vrste, čina, reda, naravi jeste. J. Banovac, blagos. 288. — *b) red po kom što biva, kao pravilo, uređba kojom je uređeno kako što treba da bude:* Molьbьnaja prinose slovesa, tьkminoju že i podobnymь činomь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138. Činь imêjte dobrotvorenija. Sava, tip. stud. glasn. 40, 175. Načeše pêti po činu. Domentijana 187. Vьsa po činu vь monastyri dobrě upravivь. Mon. serb. 116. Po činu pustyńskomu. Domentijanb 7. Dohotke obetujemo dati kraļevstvu po činu i običaju. Mon. serb. 276. Postava po činu nê postaļena. Spom. sr. 1, 173. — 2. *način na koji što biva:* Podobnim činom pisati hoćemo i od carov. Š. Kožičić, žit. 33b. Neprijatelskim činom vas grad vrže 47. Kobilice potrše zemļu divnim činom. 19b. Ni ozdraviti vim ni umrit po ki čin. P. Zoranić 15. Samoga te stavi carastvom vladati, koje si vladao ļubeznivim činom. I. T. Mrnavić, osm. 70. — 3. *osobine tjelesne ili umne kojima je tko onaki kakav je ili što onako kakvo je. a) u opće, u čega god, u svega:* Vsa tvojimь manovenijemь prêlagajema i vь svoj paky činь sьstavļajutь se. Domentijanb 184. — *b) u čeļadeta ili što se kao čeļade misli: aa) može biti u smislu i tjelesnom i umnom:* Znam ovijem činom

človjeka (hujusmodi hominem). N. Rańina 35. 2kor. 12, 3. — *bb) u umnom smislu:* Slavni razum tvoj toliku ima moć da človik vas čin svoj ciječ ńega bude oć. Kad prideš gdi na zbor, gospode gizdava, tvoj razum i razbor veselje svim dava; .. lav bi stal, mńu, krotom, ka je zvir oholа, gdi tvoj smih s dobrotom izmiješaš na pola. Š. Menčetić 72. Ne moj čin't' nikada ... da te čin pripada tjerat trud do čela. D. Rańina 57. — *cc) u tjelesnom smislu:* Jedan čin s hitrinom oholo priklonan, ki duhu vik inom na svitu ne bi dan. 3b. Od zdravja u ńem ni nijednoga jur čina, on rane sve podni rad naših prikriva. 149. Kad uzima čin viliń i priliku. I. Gundulić 73. Ako si ti ribar, k'o kaže vas čin tvoj, koja ti čini stvar k Dubravi doć' ovoj? 128. Mnozi *(vrazi)* uzimju čina hitra čovječanska lica na se. Đ. Palmotić, christ. 96. Dvanaes gusara na nas udara vrla uzrasta, čina plaha. I. Palmotić, dubr. 189. Od svoje liposti, od svoga krasna stasa, od svoga čina gizdava. A. d. Bella, razgov. 133. — *c) žitońe:* Uz kraj strašnu i nemilu pazi ribu grda čina. Đ. Palmotić, christ. 564. — *d) u stvari tjelesne: i u ńe može biti u tjelesnom ili umnom smislu ili u oba:* U tem pismu nova čina je li dobra ka hitrina? D. Rańina 54. Malin jedan čudna čina i razlika biše. P. Zoranić 71b. Crna taj kora i star ńe čin i grub pokrije od zgora kad god lijep ki god dub. F. Lukarević. 308. Ne odstupiti ni vlas od čina oficija rimskoga pristolja. M. Alberti IX. Jerbo će se *(nebo i zemļa)* priobraziti u drugi čin i u drugo lice. M. Orbin 192. S mrižom lipa čina. M. Gazarović 31. K'o nebeska da se ori vrh nas od zgor veličina ali pako da vas gori, istoga je bilo čina. P. T. Bogašinović 21. Nije čina doriskoga. J. Kavańin 480. Ako se čin (forma) s podlagom združi. I. Velikanović, upuć. 3, 469. — ‚čin smrtni', *kakav od smrti biva:* lice sve bijaše vele strašno izraņeno, u čin smrtni promińeno. P. Knežević, muk. 39. — ‚oči sokolova čina', *kakve su u sokola:* Crne oči sokolova čina. Nar. pjes. vuk. 1, 44. — *4. od uredbe po kojoj što biva, koja je naprijed pod* 1, *b., prelazi značeńe i na radńu ili posao što se po ńoj vrši. u tom smislu dolazi samo o poslu svetom, koji se vrši po uredbi crkvenoj.* Ki bi u svojem činu zgrišil. Kapt. seń, ark. 2, 81. Služiti božji čin. 85. Svršiti čin od mise. Naručn. 44. Služba čina svoga. Anton Dalm., 2kor. 9, 12. U svetom činu i služenju mise. Š. Budinić, sum. 45b. Zabranenje činov. F. Glavinić, cvit. 452. Ako je općio u činijeh božjeh s prokletijemi. B. Kašić, zrc. 36. — 5. *pošļedńe značeńe prelazi na svako djelo: a) u opće:* Ńu da mogu obratiti u službu i u čin od milosrdja. A. Gučetić, roz. mar. 74. Čini ate ili čine od vire, ufanja i ļubavi i od inih kriposti. B. Kašić, rit. 114. Po činu momu ne moj me suditi. 215. Čin zgodja strašnoga ńemu navistiti. I. T. Mrnavić, osm. 35. Djelom, činom, tvorom, re ipsa efficienter ita est. Mikaļa 69a. Čine vitežke stvorimo. P. Vitezović, odil 34. Najvećem med ļudmi činu sriča daje glas i cinu. P. Vitezović, cvit. 19. Dan je za put i za čine, a noć da se v ńoj počine. 40. Nije nitko toliko brezobrazan da se u činu od griha ne stidi S. Margitić, fala 183. U potribi svakoj činom ... pomagamo ih. J. Kavańin 505. Pravo je rekla riječ otčina da blaženi jesu ubozi i da plata preko čina ńim se dava. 518. Nije u ńoj bilo viditi koji čin neprikladan, nije hod razpušten. A. Kanižlić, utoč. 630. Da kažete u hodu i u činu i u riječi da ste crkovńaci. Besjed. kr. 260. Činite gore čine neg su čini od živine. V. Došen 149. Zločinstvo ili čini po kojih iskrńemu udi se u zdravju, u živinah. I. Velikanović, upuć. 1, 428. Sve je čin ruka božijeh. A. Kalič 258. Blago dobrom činu i svijetlom obrazu! Nar. posl. vuk. 15. — *b) svaki od glavnijeh dijelova na koje se dijeli drama. isporedi* at *pod* 2. Koji se mogu meu svakim činom prikazati. M. Gazarović I. Čin drugi. 18. — 6. *vidi* čini. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, u jednoga prošloga vijeka i u ńekih našega vremena; između rječnika u Mikaļinu* (čini) *i u Stulićevu* (‚čin'). *ali u svijeh može biti pogrješka.* Tvoji oči jesu grada vridni, .. imaš u ńih niku kripost ... ne čarami, ni mahijom, ni uroci nit bud' čini. M. Pelegrinović 188. Činiti čine. Mikaļa 38a. Da dostojiš se osloboditi ga od koga mu drago začaranja, vezanja, čina, urečenja. L. Terzić 185. Da razvršeš svaku i koju mu drago čar, vezanje, čine, uroke. 185. Ne čin' činâ, Maruša djevojko, ne čin' činâ, ne mami mi sina. Nar. pjes. bos. prijat. 1, 36. Golemi su u Turčina čini. Osvet. 2, 149. A čudniji po'še razgovori: da je Moskov naturio čine na carevu u Stambolu glavu. Osvet. 3, 14. Na ń su čini nametnuti. Osvet. 4, 69. — 7. *voda pomiješana s drugim potrebnim stvarima u koju se meću kože kad se čine. isporedi* sepija, štava, činiti *(kože).* B. Mušicki.

2. ČÎN, *f.* actus. *vidi naprijed* čin *pod* 5. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nije velika čin, da se zaboraviš od dobra koja činiš. M. Radnić 34. Nasladuje se slišati riječ od čini svojije prošastije. 463.

1. ČINA, *f.* forma. *od prošloga vijeka. između rječnika u Belinu, gdje najprije i dolazi* (324b) *i Stulićevu. isporedi* biva. Forma oli ti čina jesu riči onoga koji čini sakramenat. M. Dobretić 6. U ovomu ruku postavļeńu i molitvi stoji čina, to je forma, biskupskoga ređeńa. I. Velikanović, upuć. 3, 190.

2. ČÍNA, *f.* Sinae. *tal.* Cina. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* Kina. Odjedrivši po morijeh neznanijeh put Čine. B. Kašić, fran. 49.

ČÍNÁBAR, činabra. *m. vidi* cinabar. *u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu.*

ČINAK, činka, *m. dem.* čin. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČINAMOMKA, *f.* cinnamomum. *isporedi* cinamomka. *u rječnicima Belinu* (165b) *i Stulićevu.*

ČÍNBA, *f. vidi* čimba.

ČINCE, *n.* actiuncula, opusculum. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČÍNCI, činâkâ, *m. pl.* linamenta, *žice činkane iz krpe. u Mikaļinu rječniku i iz ńega u Stulićevu. isporedi* činkati.

ČINČATI, činčim *i* činčam, *impf. riječ kojom se kazuje kako zeba pjeva. u dva pisca prošloga vijeka.* Niti činčat stane prije. A. Kanižlić, rož. 5. Činčeći po lugu. 5 *(prema tome je pogrješka* ‚zeba činče'. 5. *čemu bi inf. bio* činkati). Ondi činča zeba. G. Peštalić, ut. 166.

ČINČIBAR, *m. vidi* cinciber. *iz rukopisa* XV *vijeka u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 57. *u rukopisu stoji* ‚çinçibar', *a to ne će biti* činčibar *nego* cincibar.

ČINE, *u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je* tamo, *od tal.* quine. S. Filip budući pripovidao s. ivandeļe po raziki kraļevstvi, od Jeruzolima k polunoći čine, za dvadeset godina. F. Lastrić, od' 135. Bartolu zapade niki dio k istoku čińe od Jeruzolima. F. Lastrić, svet. 141.

ČÍNĚSKÎ, *adj.* sinensis, *isporedi* Činez. XVII

vijeka. Podaleko od kopna čineskoga. B. Kašić, fran. 195. Puci čineski. J. Kavanin 372.

ČÍNĒZ, Činéza, *m.* Sina. *tal.* Cinese. *isporedi* Kinez. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od Čineza. B. Kašić, fran. 49.

ČÍNGER, *m.* lora, *vino koje postaje kad se u kominu nalije vode, te prevri. isporedi* čiger, *s kojim je istoga postaña. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u vojvodstvu).* Komina se vodom doliva. od ńe se činger za sluge dobije. P. Bolić 2, 187.

ČINGRIJA, *f.* tintinnabulum, *zvonce, praporac. tur.* čynyrdak. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ta pod kopus viče, ta zvoni čingrije; ... tomu kopus pade, ta čingriju vrže. B. Krnarutić 18.

ČINĆ-AGA, *m. vidi kod* Ginć-aga.

ČÍNI, čínī, *f. pl.* res incantatae. *isporedi* čar. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu (ali se u njemu rod ne zna;* fascinatio, fascinium, carmina) *i u Vukovu* (res incantatae). *isporedi* čin *pod* b. *Ake. se samo u gen. mijeña onako, kako je stavljeno, a u ostalijem je padežima kao u nom.* — Neka djavli i čaraoci ne mogu činiti ńihovije čini s kostima. M. Radnić pogr. 163. Privelika šćeta viri svetoj porađa se od čari, čini od čarovnikov. M. Bijanković, 6. Neka oslobodi tebe od svih čari, čini, uzli, biligov i od svih dila vražiji. L. Toržić 241. Ako si u koje čarke povirovao ali u kakve čini. S. Margitić, ispov. 25. Ti sve čini i sve čari u ništo si obratila. P. Knežević, pism. 131. Od svih čari, čini odilite se. J. Banovac, blagos. 315. Niti se imaju drugima činima i čarańem ona zlotvorstva dignuti. I. Velikanović, upuć. 3, 215. Bog rasčińa ljudske čini. M. A. Reljković, sabr. 54. Bojao se od čini. I. S. Reljković, kuć. 288. Čĭni činī seji Ivanovoj. Nar. pjes. vuk. 1, 469. Činila sam devetore čini, sve sam devet u vatru bacila; ... sve sam devet u vodu bacila. 1, 620. Ona vam je učinila čini; da idemo da je sestrimimo, ne bi li vam očinila čini. 1, 620. Bogom sestro, ćerko dizdarova! očini nam što si učinila. Nasmoja se ćerka dizdarova, pa otvori šarene sanduke i otvori zlaćenu kutiju, nań glavom joj otvorila čini. 1, 621. Za kog nosi dika u nedrima čini? 1, 630. Nagazio na čini. Vuk. rječ. 825a. Vračare pristave lončić s čiuima k vatri. Vuk, nar. pjes. 1, 350.

ČINI, *m. pl. gdje se preda snujući prekršta između dva koca, na mjesto kojih poslije dolaze cepci.* Podunavka 1848, 72.

ČÍNĪČA, *f. dem.* činija. -ī- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega neki pišu* -ij-. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (činijca). Pomešati zajedno, u činice razdoliti. A. Maksimović 186.

ČÍNĪGLÁVCI, Činiglavâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *u mjestana acc. i za nom.:* Činiglavce.

ČÍNIJA, *f.* lanx, *zdjela, kalenica. od* XVII *ili* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Ake. se mijeña u gen. pl.:* čīnījâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* činijē, činijōm. Sipaj vь činiju. Glasnik 25, 35. Da svoga budo jedna činija. Z. Orfelin 62. Sprema kralju od zlata tepsiju i na ńojzi dvanaest činija. Nar. pjes. petr. 2, 231. Kad se donese pred ńih u jednoj činiji s čorbom riba. Vuk, nar. posl. 31.

ČÍNILAC, činioca, *m.* opifex, *majstor zanatlija. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (auctor, effector, conditor). *isporedi* činitelj. Uzdižući težake i činioce i trgovce. P. Posilović, nasl. 86.

ČÍNILICA, *f.* incantatrix, *žensko čeljade koje čińi čini. isporedi* čaralica. *od prošloga vijeka. Ake. se ne mijeña, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* činilicâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* činilicē, činilicōm. Vrači, vištice i činilice nisu li svi sluge tvoje? S. Margitić, fala 156. Zaradi nevirnika i činilica. 176. Da činilice i vještice ne bi što učinile stoci. M. Đ. Milićević, živ. 2, 11. Protiv činilica, vještica, i zlih očiju. 1, 81. Kad činilica došla u srebrnima opancima onda našoj stoci učinila! 2, 12.

ČÍNILUDA, *m.* simulatus stultus, *tko se čini lud. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Uzme činiluda pijastru. D. Obradović, bas. 171.

ČÍNINA, *f. neko mjesto na Krku.* XVI *vijeka.* V Činini. Stat. krč. ark. 2, 295.

ČINIONICA, *f. vidi* činitelica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

ČINIONIK, *m. vidi* činitel. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińen.*

ČÍNITEL, *m.* factor. *od* XVI *vijeka (vidi primjer iz Zbor.), između rječnika u Mikalinu* (efficiens, conficiens), *u Belinu* (agens 49b. actor 525b. factor 299b), *u Bjelostijenčevu* (factor), *u Jambrešićevu* (actor), *u Voltigijinu* (hervorbringer) *i u Stulićevu* (auctor, effector, conditor). *a) osobitom se riječju kaže što čini, i to u gen. bez prijedloga, a griješkom i s prijedl.* od: Velikih čuda činitel. Pisanica 91. Činitel milosti. F. Matić 87. Ima biti samo jedan činitel i podilitel svi sakramenata. M. Dobretić 10. *griješkom gen. s prijedl.* od: Činitel od ovi knńiga jest Eždra. A. d. Kosta, zak. 1, 186. Činitelj od zločinstva imaju smrću pogubiti se. 2, 189. — *čim bi se kazalo što čini, može biti izostavljeno kad se iz ostaloga govora razumije: tako je čeljade koje se vjenčava s drugim:* Privoljeńe činitelj ima biti slobodno A. d. Kosta. zak. 1, 150. — *b) ne kaže se što čini: aa) u opće tko što čini:* Tko dobro čini, vazda raste i nahodi se dobri činitel. Zbor. 89b. — *bb) bog, kao tvorac:* Kažu i djela tolikoga činitelja svemogoga. J. Kavanin. 478. — *cc) čovjek koji kakvu radńu radi, od koje živi:* Nek svijet živе, grad, obitelj, težak, majstor i činitel. J. Kavanin. 502. Bojati će se na isti način brodari, ladari i činitelji, koji se na moru promeću. E. Pavić, ogled. 687.

ČINITELJAN, činitelna, *adj.* efficax. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚faciendus'). Koje kriposti nazivaju se činitelne, jer iz ńih ishode vsa dila. Š. Budinić, sum. 160.

ČÍNITELJICA, *f.* effectrix. *samo u rječnicima Belinu* (299b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

ČINITELJNICA, *f.* efficax. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* činitelan. Koje kriposti nazivaju se činitelne ili činitelnice. Š. Budinić, sum. 160.

ČÍNITI, činīm, *impf.* facere. *od* XIII *vijeka. (vidi pod* 1. b. *primjer sv. Save), u rječnicima svijem — Ake. se mijeña u* 1 i 2 *pl. praes.:* činimo, činite, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* činī, *i u part. praes. pass.:* čińen; *u ostalijem oblicima ostaje bez promjene, samo je i drugi slog dug u praes. cijelom kao u stavljenom* 1 *sing., osim pomenuta dva lica, u imperf. cijelom:* činâh, *u part. praes.:* činēći, *i u part. pract. act.* 1: činīv, činīvši. — *Postańe vidi kod* čin.

1. *prelazno. kao raditi da postane što, ili što već jest da postane ili bude ovo ili ono, ovako ili onako. objekat može biti stvar tjelesna ili umna, životińa i čeljade; može biti izrečen, a može biti i bez njega. subjekat može biti čeljade ili što*

se kao čeḷade misli ili životiña ili stvar tjelesna ili umna.

1. *s objektom. kad je glagol u part. praet. pass., onda je tomu obliku subjekat ono što bi drugomu bilo objekat. osim objekta može biti još koji padež kojim se kazuje komu je ili čemu je namijenjeno ili na koji god način upravḷeno što se glagolom i objektom kaže.*

a. *objekat stvar tjelesna: a) kakva god: aa) subjekat čeḷade ili što se kao čeḷade misli ili što se mjesto čeḷadeta kaže:* Sladь da čine vsa sela. Mon. serb. 98. Činiti kuće. Zak. duš. 45. Pasь, ko(j) je čińenь gospodi. Spom. sr. 2, 125. Pasь, što je činio Rambotь. Mon. serb. 498. Ako vidiš *(u snu)* da činiš svijeće ali dublijere, toj prilikuje veselje. Zbor. 135. Ako vidiš *(u snu)* da kašu činiš, toj prilikuje napast. 137b. Čińaše idole. 37b. Ke *(bogove)* od driva ali gnile za pinezi meštri čine, slipe, nime. P. Hektorović 91. Sad odjeće sve od svile, nije seljanke, ka ne čini. I. Gundulić 143. Od lava priḷuta zastorka čińena. Đ. Baraković, vil. 37. U ispovijesti i u ostalijeh sakramentijeh čińaše blato od suza. M. Orbin 65. One *(ludobe)* uzimaju i čine jedno tijelo od aera kako je ńima drago. 90. Koji klobuke čini. Mikaḷa 196a. Koji kruh čini. 218b. Čine oružje takovo i obukuju se š ńim. P. Radovčić, nač. 38. Za prodaju ńespap čine. Bud. spom. glasn. ii. 3, 19. Potribna k tomu slova ne mogah činit napraviti. P. Vitezović, cvit vii. Neslane su sve jestbine, ke mještani svoji nam čine. J. Kavańin 22. Ako u turban ne ć' zamińit mitru i s crkve dućan činit. 379. Činit gredu od sbice. 380. Čini novu pomast. 451. Činiti prokop suproć prokopu. Bella 224b. Čińaše košuḷe. Živ. is. 190. Za što čine lonce i vrče? N. Palikuća 6. Kojigod malahan dijelak kruha čińaše mu. I. Đorđić, ben. 23 Kameńe smo razbijali put čineći Budḷanci đevojci Nar. pjes. 1, 50. — *bb) subjekat životińa:* Gdje soko čini gnijezdo. Zbor. 13. Koja *(ptica)* u našem dvoru stan sama se dostoja činiti noć i dan. D. Rańina 2. Nu on *(pauk)* svjet svoj promini, ter malo po malo opeta dom čini. 100. Blagoslov gusin, koje svilu čine. L. Terzić 207. Što je sve zučat k'o i pčela a ne činit voska i meda? J. Kavańin 544. Gdi sove gńizdo čine. V. Došen 132. Prase đe čini slaninu, tu i ostavḷa. Nar. posl. vuk. 259. — *cc) subjekat stvar tjelesna ili umna:* Dim od ogńa čini slze 'z očiju. Korizm. 24. Jeda ti zubi vodu čine? M. Držić 261. Iz očiju mu vazda bruzgom suze tecihu u toliko obilje da sedam rik jacih i strašnih čińahu. P. Zoranić 9b. Okol kih klonde četire od busa hitro pristrigane, na kih uzgor od jedne na drugu luk prostrt kako šator nad ulazom čińahu. 68. Razlike potočce voda čineći. 69. Sve se vode staju i jezero sred ńe *(dubrave)* čine. I. Gundulić 402. Sjeme u zemḷi ko sta dugo a ne hote plod činiti. J. Kavańin 424. Perivoji . . . sladka voća čine 481. Zemḷa korisne poče činiti plodove i obilate. F. Lastrić, test. 247. Uzeo bijaše sikiricu da podsiče smokvenicu jer bo plod ne čińaše. A. Kanižlić, kam. 815. Svaka vojka, koja ne čini plod dobar. J. Matović 336. Jedna kuća sela ne čini *(grińeškom naštampano* učini). Poslov. dan. 38. — *b)* činiti kožu, *uređivati je da bude kakva treba za odijelo, za obuću,* perficere corium, pollem. *isporedi* strojiti. *u naše vrijeme. samo u Vukovu rječniku.* — *c)* činiti žito, *na rešetu tresti ga da ispadne sve drugo što bi bilo u ńemu a ono samo ostane čisto*, cribrare. *isporedi* strojiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ona čini belicu pšenicu. Nar. pjes. vuk. 2, 8. Čine žito u svetu neđeḷu. Nar. pjes. stojad. 2, 5. Evo vas ište sotona da bi vas činio kao pšenicu. Vuk, luk. 22, 31. — *d)* činiti čini, *vidi kod* čini.

b. *objekat stvar umna (radńa, stańe, vrijeme itd.). u pisaca mnogo češće nego u narodnom govoru. u pisaca prije našega vremena često i po tuđim jezicima. taki objekat može biti i stvar tjelesna kad se kaže mjesto radńe kojom biva, a tada je s ńom ‚činiti' kao izvršivati tu radńu. subjekat kao naprijed. od početka* xiii *do svršetka* xv *vijeka.* Da činetь trьsveto *(molitva koja se tako zove).* Sava, tip. hil. glasn. 24, 200. Ty svoju voḷu činiši. Domentijana 137. Ako vi ja pravine ne čińu. Mon. serb. 29. Čine vi krivinu. 29. Da budu držańь činiti ratь kraḷu. 44. Nikojegare zla da ne ima činiti zemḷi kraḷevьstva ti. 48. Kraḷevьstvo mi čini milostь vlastelomь dubrovьčьskimь. 54. Da čine vsu svoju voḷu i hotjenje kako odь svoje baštine. 106. Da mu činitь čьstь. Zak. duš. 40. Čine zapisanija gradovomь. Mon. serb. 233. Za moju rabotu, koju činite. 247. Ne kašite mnê cêne činiti kako vlahu. 247. Veliku štetu čine. Spom. sr. 1, 31. Ako bi koj sionikь hotilь ratь činiti Dubrovniku. 295. Ḷubьvь, koju pokazuju i čine. Mon. serb. 300. Da si čine zakonni trьgь. 362. Čińu rěčь za života. 415. Luka ima činiti maše za duše. Mon. croat. 64. Silu imь čine. Mon. serb. 484. *od početka* xvi *do svršetka* xviii *vijeka:* Da vide djela ka činiš. N. Rańina 82b. Zlo činiti zemḷi i moru. 200. Čineći mir. 18. Da pravdu vašu ne činite prjed ḷudim. 40. Kada činiš zadužbinu. 40. Da činite voḷu ńegovu. 49. Da činiš zapovijedi ńegove i sude. 48. Mnoga zlamenja čini. 86. Molitvu činahu. 48b. Da čine službu. 135. Pokoru činte. Naručn. 46b. Nisu otili činiti viča. Korizm. 4. Ča mi silu činiš nezakono? Mon. croat. 199. Čini vazda dobro. Zborn. 6b. Koji pravdu čini. 2. Ako vidiš *(u snu)* da pir činiš, to je šteta. 134b. Velicijeh grijeha, koje ḷudi činahu. 4b. Da boje on razlog i četr kriposti ne samo poznaje ma djelom da čini. N. Naješković 1, 312. Znam da ovim, čto ti se zaklińu sam sebe lovim i sebi zlo čińu. H. Lučić 216. Sjencu ńoj čini dubak zeleni. M. Držić 6. Veselje činimo. 36. Riči sam činila da sunce bude stat. 78. Velike je molbe činio. 122. To tvoje uzdisanje ne čini za mene. 174. Velik je trud činiti pravi sud. 427. Vjetar mi sad vjeru čini. 385. Te kriposti mir čine među ńimi. 123. Gradu sramotu činite. 222. Znat ćeš, što je činit sile. 148. Veću štetu čini neg li koris. 400. Koliko je daleko trke činio. 122. Redovnik, ki bi tamno život činil. Mon. croat. 246. Tko ide dobro čin't', tko zledi stvarati. D. Rańina, 86. Pjesni čińaše. 11. Dubje zeleno ljeti joj hlad čini. 22. Kaj se sve, do koli kajanje mogu čin't' misli tve. 99b. Taj život još činiše ondi dobri prvi ḷudi. 52b. Zvoneći jedan smišan zuk čińahu. P. Zoranić 23. Jigre činiti ali glumno bisiditi. 18b. Mnoge dekle, ke baku od vina bogu sajam čińahu. 40. Jur vrsi i dubje odsivajući najdaḷe sini čińahu. 18b. Ne čińu tebi krivine. Bernardin 12. Molitvu čińahu. 20b. Ispovijes činiti. A. Gučetić, roz. jez. 47. Zamjerna i čudna djela čini. 147. Žrtvu bogom svojim čińahu. Aleksand. jag. starin. 3, 263. Vas svit prijah boje čineći. 297. Oholost čińabu suproć bogu nebeskomu. 304. Misliš li nebo uzdržati, da ne čini svoga puta? Starine 1, 236. Noćne tmine, crni dimi, ogńi živi vojsci od pakla družbu čine. I. Gundulić 480. Da dobru stražu s mora čine. Starine 11, 79. Opeta čini molitvu. A. Komulović 61. Ono *(jańešce)* ni bleji ni koga glasa čini. M. Divković, bes. 13. Počne činiti buku. 265. Sud, koji je pun, prem ako i veoma kucaš u ń ne čini zveke ni tutḷavine. 88. Hoću činiti plač.

381. Kada hoćeš koje vijeće i dogovor činiti. 239. Sveta majka crkva čini mnoge skupe i dogovore. 481. Svak ima pravdu činiti. 6. Grijehe činiti. 204. Dobro djelo činiti. 283. Rukodiostvo činim, predem, vezem. 828. Zaludu trud čini. 248. Trgovina, koju mi činimo z bogom. 192. Činjaše mnoga čudesa. 377. Crkva osobitijem načinom čini uspomenu od privelike ljubavi. 2. Imamo činiti bdjenje. 63. Tko hoće osvetu činiti, od boga će osvetu naći. 14. Silu činjahu, koji iskahu dušu moju. 377. Kralj ne čini vojske ni boja s onijemi, koji mu su podložni. 263. Koji ne čini sejene od svoga roditelja. 156. Tko ne će činiti napredka, oni čini nadzadak. 283. Koliko čudan i oštar život činjaše. 52. Bogate napastuje, da su lakomi i da čine kamatu. 292. Kako no ti je po naravi suncu svietlost činiti. 653. Čineći svaka stvar svoje djelo. M. Orbin 13. Ne moj toliko riječi sa mnom činiti. 3. U spomenak, koje svako godište čine za one duše. 133. Čineć joj družbu časno. 130. Tečenje koje čini čovjek k smrti. 50. Kad bješe ova svjetlost, činjaše dan. 10. Kamatnici i oni koji puku čine dragos od življenja. 255. Dobro činite onim koji vas nenavide. I. Bandulavić 32. Ne činite lupeštine. 72. Pokoru čineći. F. Glavinić, cvit. XVIII. Svitlost svojim prihodom činjaše dan, a svojim obhodom činjaše noć. 2. Čine istinito obećanje. S. Matijević 5. Činiti pjesne ali štiti stvari od ljubavi. 67. Činiti trgovinu od stvari koje nijesu potrebne. 54. Molitvu čini. A. Georgiceo, pril. 6. Uda mogu zlo ili dobro činiti i dilovati. 93. Za sve stvari moje inje priporuke činim tebi. J. R. Gučetić, mol. 16. Činiti zanat. Mikalja 39b. Činiti vojsku, comparare bellum. 39. Pokazati i činiti s nami neizrečeno milosrdje svoje. P. Radovčić, nač. 132. Sud činiti od onih ki umiraju. 262. Čineći posvetilišče za njih. 52. Činiti veselje radi dobitka toga. 293. Činiti ću prigovore zlatne s trima sobstvi božanstvenimi. 376. Čineći osvetu protiva meni. 33. Ako jedan človik čini ove pomnje. 43. Da posluh činim božastvenoj zapovidi. 444. Da čine stražu vele pomnivu srcu svomu. 54. Za ispravljenje svih svojih stupaji ke čini po ovomu putu. 21. Čineći život ubogi i poniženi. 277. Čineć plač. B. Krnarutić 24. Miklouš je viteštvo činil vazda. 18. K Sigetu čine put. 21. Skupiše se da čine mirb. Ljetop. šaf. 88. Kako je čuda mloga činio. Azbukv. 28. Pir činiti. L. Terzić 176. K'o će činit jače plijene. I. V. Bunić, mand. 5. Dogovor činjasmo. Glasnik 17, 315. Valja da čini dila krstjanska. S. Margitić, fala 246. Sud činiti po zakonu. A. Vitaljić, ost. 154. Strah čine istoj smrti. 200. Eto uzroci prem velici mnogu tebi čine silu. 74. Od žalosti ko mahnita putem čini stupaj hrli. 202. S kojima on činjaše rat. K. Magarović 73. Skot u planini pamti dobra tko mu čini. J. Kavanin 18. Naše je sve zlo, kô činimo. 16. Ne čini tijem nikomu krivine. 17. Čini poso slavne krune. 130. Opačine, ke bezstidno činit ima. 60. Tja do smrti grijeh činismo. 570. Činiše mirne uvjote, sudbe prave. 239. Sumje čini. 110. Ki mu dvorbu sve činjahu. 35. Izvrstne čini im dare. 13. Djetićem starijeh svjeti preveliku korist čine. 88. Da čini veće plijene. 6. Sad jurišе zgodno čini. 287. Razspe čimi. 110. Lovac čineć tresku. 6. Običajahu gospoda na vratijeh od gradova sud činiti. I. Đorđić, salt. 230. S jačijem od sebe ne čini družine. I. Đorđić, mand. 150. Grijesi, od kojijeh nijesmo činili sejenu za života. 159. Ne čine pravde. A. Kadčić, bogosl. 298. Nikomu ne čini krivine ni himbe. 70. Ne bi mogao pravi sud činiti. 198. Koji čine oklad vrhu smrti oli života. 303. Oli je podnosio oli činio tu sramotnost. 535. Ako zadužbinu čini ubogomu. 351. Koji jim za ovo pomoć, svit i poslužeńe čine. 284. Koji čine zavit od uboštva. 7. Koji ne čine posluh biskupom. 298. Čini zanat nečasni i potišten. 438. Nikako ne činiti vinčańe u rečene dni. 411. Čini kamatu pokrivenu. 263. Činite trgovine. 4. Muž svu tratňu čini. 516. Da čini lupeštine. 479. Ticati se priljubodivo i prilične nečistoće činiti. 455. Sinovi suprot ocu ne dopušta se da čine svidočbu. A. Bačić 130. Nije još došlo vrime da čudesa činim. J. Banovac, pripov. 129. Kad čińaše molitvu u vrtlu. 46. Čini obećańa. J. Banovac, blagos. 96. Koji čini dobra dila. F. Lastrić, test. 45. Poče činiti čudesa. 60. Građani nebeski toliku radost i veselje čine na današńi dan. 230. Čine mloge opačine i nepravde. 116. Koji mu čine zasidu sa sve strane. 12. Ostavite se zloće činiti. F. Lastrić, od' 92. Koji čini volju oca moga. F. Lastrić, ned. 4. Čineći štetu dušama. 304. Koji no vam neposlu čine i sramotu. 200. Vidaše da je mučno trg činiti. P. Knežević, živ. 5. Čudesa čineći. A. Kanižlić, fran. 65. Dila ljubavi iskrńemu našemu činimo. A. Kanižlić, kam. 842. Činiti običajne službe crkvene. 25. Ne čińaše razlike medu svilom i vunom. 22. Tada vitar ne može toliku silu činiti. Đ. Rapić 298. Koji vragu uslužbu čine. 26. Djela koja čińaše. Besjede kr. 60. Nahodi se mnoštvo onijeh, koji od riječi božije ne čine cjenu. 16. Kad počmemo koji posa činiti. M. Zoričić, osm. 4. Kad se čini priprava. 30. Čineći stanovitu odluku. 30. Čineći jednom govoreńe svojim redovnikom. 73. Čast i veselje veliko čini porad povraćeńa njegova. 38 Ne znadu kakva je slast poslu činit zarad Isukrsta. 125. Ondi ćeš imati tvoju vlastitu volju, koja će ti činiti nemilu vojsku. 125. Koji zanat činiš? M. Zoričić, zrc. 128. Kad rat čińaše. L. Vladmirović, slavodob. 13. Koji ovu čini viku. V. Došen 68. Čineć buku i inade. 262. I dvonoge tako psine lavu čine na visine. 133. Kada grožńu strašnu čini. 111. Tko će pravdu činit puku? 246. Da nepravdu drugom čini. 59. Koju zloću onda čine. 246. Tu lakomi ludost čini. 54. I nerazlog činiš gori neg u crnoj zvire gori. 188. Da tu sablast mladi čine. 225. Da im samo za to čine slavu, što su starešine. 238. Da to rugo čini sebi. 54. Tko grih činit hoće. 145. U svom srcu pokoj čini. 36. Koji ńemu ljubav čine. 106. Poslove neka čini potribite u općini. 249. Rat zametne i boj čini. 5. Bisni juriš čini. 184. Kako bisni megdan čine. 5. Laž pogana prkos čini. 135. Dužnost svoju čini. 249. Dobitak drugi čini. 71. Koju korist srčba čini? 199. Sami sebi štetu čine. 253. Da ne čine drugom kvara. 78. Lupežtvo čine gore, neg iz crne hajduk gore. 61. Daleko li put činimo. 47. Jasno sunce na visini oko zemje pute čini. 230. Sini starešine samo zao izgled čine. 216. Da sile tko ne čini krivo kome u općini. 233. Što drčańe il' potrese čini, kad se zemja trese? 261. Neka starešine red med svojim mladim čine. 253. Tko čini kamate. I. A. Nenadić, nauk 133. Silu čini čeljadi crkvenoj. Turl. blago 2, 84. Čineći molitve. J. Matović 364. Oblast podade ńemu sud činiti. J. Matović 72. Koji čini volju oca moga. 336. Čini koju god trgovinu oli poso. 342. Kad čini kako god zlo dilo. M. A. Reljković, sat. 39. Jerbo čine ńim veliku štetu. 81. Postavio je bog sudce da nami pravicu čine. M. A. Reljković, sabr. 70. Čini pravdu. A. Kačić, korab. 256. Da ne čine sramotu putnikom. 19. Dođoše k novomu kralju tužbe protiva Judi činiti. 339. Ja sam se s tobom pogodio činiti službu sedam godišta. 30. Protiva ńima boj činiti. 131. Turci počeše činiti molbe Bogu. A. Kačić, razgov. 151. Fale se niki

da će mi činiti pjesme poruglive. 317. To su svrhe, za koje ja ovi trud činim. 1. Više čine tri mila brajena. 61. Pak se vrati k dvoru bijelomu ... šemluk čineć i vince pijući. 210. Koja dila čini, živinska oli čovičanska. M. Dobretić 33. Pravdu činiti s oblašću primljenom od boga. 1. Veliku nepodobštinu, nepravdu, nasramoticu i nepoštenje čini svemogućemu bogu. 405. Od jedne sviće, koja goreći sebi samo zlo čini a drugim daje svitlost. 15. Niti je dužan *(bog)* činiti čudesa brez potribe 209. Čini pomlivije dužnost. 137. Često čini molitvu prid bogom. 103. Činiti ispovid občenu od svega života svoga. 110. Pokoru činit od svojih griha. 523. Činiti skrušenje. 94. Čineći posluh. 511. Činim temeljitu viru svakomu. 79. Ne činit novina. 483. Ne poć u Zadar i ne činit toga puta. 471. Ni osvetu činiti. 205. Čini preljubodinstvo s tudom ženom. 551. Zajedno kradnu čine. 132. Da se ne imadu činit časti i veselja u takoj prikozakonitoj ženitbi. 577. Kad otac čini zaručenja za sina. 416. Koji je običajan kamatu činiti. 107. Opak život čine. 120. Ah! koje krivo ne činite božijoj pravdi! B. Cuceri 122. Neka se razveseli u dobri čas, neka čini poklade, ali poklade od redovnika. 297. Dužnost čineći. B. Leaković, gov. 13. Koji služi i čini sakramenat. B. Leaković, nauk 158. Strana, koja je dvorbu činila caru. A. Tomiković, pet. 44. Tko zlo čini, zlo i čeka. Poslov. dan. 135. Tko spi, lova ne čini. 133. Tudu žetvu činit'. 138. *u naše vrijeme:* Čini dobro za života. Nar. pjes. vuk. 1, 137. I zlo činit po našoj krajini. 3, 377. Da ne čini pakost od Turaka. 3, 220. Da Arapi taki zulum čine. 2, 421. Već počneto zulum činit' raji. 4, 135. Da vijeću čini s Udbinanim'. 3, 125. Skoči Ture, riječ ne čini to. 3, 217. Skoči mlada, riječ ne činila. 3, 221. I činiti pogovora ne će. 4. 496. Pa već više zbora ne činjaše. 4, 520. Za kalpakom noja ptića krilo, te sen čini konju i junaku. 2, 98. Krilima joj lad čine. 1, 129. I činiću mnoge zadužbine. 3, 499. Činiće ti doček i pošteńe. 4, 381. Poštu čini Vide Maričiću, časti goste tri bijela dana. 3, 517. Ja se ženim, te činim veselje. 2, 495. Šenluk čini Vuča generale jer je Vuča šenluk zadobio: tri vojvode srpske uvatio. 2, 245. Sobet čini care u Kruševcu. 2, 202. Ne ću, gospo, nevere činiti gospodaru i mome i tvome. 2, 301. No mi hajde mira da činimo. 3, 211. Da ne činim mira sa Turcima. 4, 274. No mu Lazar ne činjaše reda. 4, 318. Boj činiše tri bijela dana. 4, 244. No s Turčinom boja da činimo. 4, 80. Juriš čini Komnen barjaktare. 3, 188. Ne čini krvi bratu na veselju. 3, 506. Da činite s Turcima junaštvo. 2, 288. Da ne činiš u nedelju kavge. 2, 409. Činićemo u cara daviju. 4, 367. Haber čini Kolašinu gradu. 4, 316. Da ni činiš izmet u oganu. 3, 135. Saklet čini na svoje vojvode, a vojvode na svoje kmetove. 2, 205. Seir čine mlogo dugovanje. 3, 347. Mrtvijem spomen činiti! Nar. pjes. vuk. herc. 350. Među sobom čine dogovore. Ogled. sr. 85. Ustaj namah, da megdan činimo. Nar. pjes. marjan. 87. Pod Budimom plandište činili 194. A čineći mloge mi konake. Nar. pjes. bos. prijat. 1, 46. Ko dobro čini, bolje dočeka; a ko zlo čini, gore dočeka. Nar. posl. vuk. 137. Ko zlo čini, nek se dobru ne nada. 138. Krsno ime nije ti iznenada došlo, ni ti je za nevolju svadbu činiti. 161. Dragi dragoj štetu čini. Vuk, nar. pjes. 1, 287. Kad su Nizemci mir činili s Turcima. Vuk, dan. 2, 136. Činite dobro onima koji na vas mrze. Vuk, mat. 5, 44. Za što činite nepravdu? Vuk, djel. 7, 26. Dade mu vlast da i sud čini. Vuk, jov. 5, 27. Za to čini čudesa. Vuk, mat. 14, 2. Ne čini preljube. 5, 27. Činite li vjere ili mira? P. Petrović, šćep. 172. Činiš milost pomazaniku svojemu. Đ. Daničić, psal. 18, 50.

c. *objekat izrečen samo pronominima* ovo, ono, to, što, sve, ino, drugo, *itd. ili riječju* stvar, *koja se kaže kao* ńešto. *subjekat kao naprijed.* Što možete činiti, činite. Mon. serb. 21. Vsse ovo hoćemo tebe i tvojima ljudema držati i činiti. 43. Prosti im, za što ne znaju što čine. N. Ranina 105. Vaj, što toj činite? M. Držić 119. Ino ne čini neg jauka. 263. Vele ti ludijeh stvari činiš. 323. Što činite? Davite ga! I. Gundulić 570. Da pohodi i vidi bratju svoju kako stoje i što čine. M. Divković, bes. 3. Što ti je mrsko da tebi druzi čine ne moj ni ti druzijem činiti. 204. Ne imamo tijelu sve koliko na volju činiti. 441. Čišćaše ih, namještaše ih i svaku drugu stvar okolo ńih čińaše. B. Kašić, fran. 84. Činio si što ti je drago. J. Kavańin 399. Ovo činite u moju uspomenu. A. Kadčić, bogosl. 6. Ča nam čine sveti sakramenti? H. Bonačić 39. Što godi činite u riči il u dilu. F. Lastrić, test. 18. Nit kažu ... čine li one stvari često. F. Lastrić, ned. 96. To i vrsni ljudi čine. V. Došen 40. Sa strahom stvar skrovitu čini. 145. Ako ćeš joj ne znam što činiti, sve za ništo ona će činiti. M. A. Reljković, sat. 53. Ne pitajući boga ne čińaše ništa. A. Kačić, korab. 193. Da isto čine oblastju ńegovom na uspomenutje ńegovo. M. Dobretić 66. Za to ništa sad o ńem ne čini. I. S. Reljković, kuć. 420. Tko ništa ne čini, zlo čini. Poslov. dan. 131. Kad vrag ne ima što činit', tako i sviri u tri. 43. Đe si bio, šta li si činio? Nar. pjes. vuk. 1, 460. Da ti mene uvati, šta b' ti meni činila? 1, 521. Već on čini što je ńemu drago. 2, 77. Što s' činio to si dočekao. 3, 348. Što činite, te se ne bijete? 4, 319. Đe si bio? Niđe. Šta si činio? Ništa. Nar. posl. vuk. 77. Čini sve po svojoj glavi. Vuk, nar. posl. 155. Pravi hajduk ne će nikada ubiti čovjeka, koji mu ništa ne čini. Vuk, živ. 267. Sve što hoćete da čine vama ljudi, činite i vi ńima. Vuk, mat. 7, 12. Ne znadu šta čine. Vuk, luk. 23, 34. — s kim *ili* s čim činiti što, *dolazi i kao imati posla s kim ili s čim, imati što s kim, miješati se, družiti se, jednačiti se, poreditи se:* Tko ih priko volje .. obslužuje, sa mnom .. ne ima što činit. B. Gradić, djev. 25. Veliko bi ovo veselje, .. al još ne ima šta činiti s današńim veselem. F. Lastrić, test. 179. Ne imadijaše šta činiti ona nova crkva sa starom Solomunovom ni u veličini ni u lipoti i nakićeńu. F. Lastrić, ned. 368. Ali što ima činit raj zemaljski s rajom nebeskijem? Besjede kr. 45.

d. *objekat čeljade: a) kao rađati:* Činit djecu. M. Držić 264. Bella 315a. Našlo se je mladića koji su od deset i od jedanajest godišta dicu činili. A. Kačić, bogosl. 463. Činiti porod. A. Kačić, korab. 31. Po naravi ne more poroda činiti. M. Dobretić 226. — *b) činiti da tko mu drago, tko se na po se ne kaže, jest ono što se s objektom kaže. subjekat čeljade ili stvar tjelesna ili umna:* Ne čini svita popa ali fratra, da život. Transit 72. Patrijara, koga čini car u Carigradu, drugog višeg ne poznaje. F. Lastrić, ned. 102. Gospoda da imadu obirati činiti velikoga vojvodu i dva prokuratura. A. Kačić, razgov. 200. Jednakost čudi ili nahodi ili čini prijatelje. A. Kanižlić, kam. 33. Prigoda čini lupeža. Nar. posl. vuk. 262. — *c) čeljade u dramі tko zamjenuje, on ga čini, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Na ovi smo mi način ovdi pod Sińem svi u djačkim košuljam obučeni pivali; koji činio je Isusa, ako je misnik bio, nadramenicu ili štolu ljubičastu o vratu imao je. P. Knežević, muka 5.

e. *objekat se misli kao ńešto cijelo, čemu su*

dijelovi subjekat tako da je od tijeh dijelova sastavljeno cijelo, ili su objekat taki dijelovi a subjekat cijelo. inače i subjekat i objekat može biti kao naprijed. a) objekat cijelo a subjekat dijelovi: Jakov i Ivan bila sta dva brata; čine prvo koleno. Naručn. 64. Dvanaest a dvanaest čini dvaest i četiri. M. Divković, nauk xviii. Ona dva slova ph čine jedno slovo sastavljeno od dva. R. Gamanić 7b. Tri i tri čine šest. P. Radovčić, symb. 7. Razum i volja zajedno čine pamet. I. Ančić, vrat. 2, 4, 15. Tri jednu čineć jerarkiju. J. Kavanin 498. Duša i tilo zajedno čine jednoga čovika. A. Bačić 493. Ova sva čine jednu zapovid. A. Kanižlić, kam. 581. Tako zloća zloće neće pridružena da razmeće, dal kada se ujedine, veću hrpu zloće čine. V. Došen 195. Koji *(vitezi)* beden tvrdi čine svem kraljestvu, da ne gine. 124. Ovi činili bi više biskupovo. A. Kosta, zak. 1, 51. Ova dva poslidńa *(krštenja)* diluju u kripost prvoga, i tako sva tri čine jedno isto krštenje. M. Dobretić 24. Da ti rekne da dva i dva ne čini četiri. D. Obradović, živ. 121. Ti miseci svu goginu čine. I. S. Reljković, kuć. 8. — *b) objekat dijelovi a subjekat cijelo:* Jedan stater čini dvije didrahme. Živ. is. 102. Koliko čini libra soldina? M. Zoričić, aritm. 9.

f. uz objekat može se izreći u nekim padežima šta je on prije ili poslije onoga što se nim kaže. a) u gen. s prijedl. od *može biti izrečno što promjenom večom ili manom biva ono što objekat znači, od čega postaje što objekat znači:* Nu ti ruge, što od sebe čini! M. Držić 364. Možeš činiti od mene što ti drago. V. Andriaši, put. 39. K vami Arijadnu ja pošijem, i vele s draga je srca vami u dar poklanam, neka kako od stvari osobite i vlaštite činite od ne što hoćete. I. Gundulić 2. Ovo je sluga tva; ¿čin' od ne slobodno sve što ti je ugodno. 184. Čini od mene, što jest tebi drago. P. Posilović, nasl. 40. Da od dneva noć ne činiš. J. Kavanin 58. Dopustivši se Isus da čine od njega što hoće. M. Lekušić 78. Od bila činite crno a od crna bilo. J. Banovac, pripov. 156. Idu od zla činit gore. V. Došen 172. Da mogu činit od sebe što je nima drago. M. Dobretić 500. Pošteńe velike je cinc, al vidite što od njega čine. M. A. Reljković, sat. 45. Tko od zla sukna svite čini, dvaš na godište kroji. Poslov. dan. 131. Od bačava čini karatjele. 87. Sluga je u tvojoj ruci: čini od ne što hoćeš. A. Valić 393. Eto ti ga, care, u tavnici, čini od njeg' šta je tebe drago. Nar. pjes. vuk. 2, 321. Nek se peva i nek pripoveda što j' činio Marko od Turaka. 2, 438. Čin' od blaga što je tebe drago. 2, 557. Ne činio bog od mene što ću ja od tebe. Nar. posl. vuk. 211. Od gotovih novaca ne vaja veresiju činiti. 232. Po selima pograde hanove i u nih namjeste subaše, koje su od seljaka činile šta su htjele. Vuk, živ. 261. Ne činite od doma oca mojega doma trgovačkoga. Vuk, jov. 2, 16. — *b) u instr. s prijedl.* s, *kojim se kaže da se ono što stoji u tom padežu ima dok se vrši radńa koju glagol znači, pa tijem biva promjena u njegovu stańu, dogada mu se što, kao naprijed pod a.; ali je objekat samo pronom.* što. Što činiš ti voće sa mnome, ki živu u trudu pun smeće? D. Ranina 82b. Eto Janko od zlata jabuko, čini š nome što je tebe drago. Nar. pjes vuk. 3, 116. Zapitaju ga momci šta će činiti sa Živkovićem. Vuk, dan. 1, 78. A šta ću činiti s Isusom? Vuk, mat. 27, 22. Pa činito šta hoćeto sa mnom. P. Petrović, vijen. 90. — *c) u acc. s prijedl.* u, *kad se hoće da kaže šta biva od onoga što znači objekat, u što se obraća.* Žene zimom ńo *(progrizene čahure svilenijeh buba)* u predu čine. I. S. Reljković, kuć. 318. Što nijesu mogli manastiru nositi ili goniti ono su na mjestu prodavali i činili u novce. Vuk, živ. 89.

g. s objektom i njegovijem predikatom, kojim se kaže što ili kakovo biva ono što je objekat radńom koju glagol znači. predikat može biti supstantiv ili adjektiv, pronomen, particip. ostalo kao naprijed. — a) predikat objektu supstantiv: Biskup čini njega redovnika. Naručn. 74. Mi tebe dilnicu činimo naših molitav. Starine 1, 225. Oni cvit, ki našu dubravu čińaše na saj svit od dubrav svih slavu. N. Naleśković 2, 129. Čini nas baštinike od slave vične. I. Ančić, svit. 20. Milost čini človjeka dionika naravi božastvene. A. Komulović 28. Ti jih činiš gospodare. P. Vuletić 25. Roba čineć srjed razblude kraja. J. Kavanin 565. Čini ju *(dušu)* prijateljicu božju i baštenicu raja nebeskoga. A. Kadčić, bogosl. 10. Ljude čini sinove božije dragovoljno podnošeńe nevolja. F. Lastrić, od' 386. Činiću te slavodobitnika od svih kraja. A. Kačić, korab. 104. Koga ćemo činiti u Budimu svjetla kraja? Nar. pjes. bog. 81. Činiću te velika vezira. Pjev. crn. 293. Koji čini anđele svoje duhove i sluge svoje plamen ognjeni. Vuk, jevr. 1, 7. — *b) predikat objektu adj., pronom., partic.:* Devstvo čini človika jednaka anjelom. Transit 81. Prave činite slijedi njegove. N. Ranina 19b. luc. 3, 4. Mene ne čin'te očita. M. Marulić 200. Što tako činiš me žalosna? N. Naleśković 1, 292. Zlo mi srce čini. M. Držić 216. Žestoke svoje strile slađe čini vašijem smihom. S. Bobaljević 228. Ili ga teška ne činet. Š. Budinić, ispr. 25. Brada sijeda poštovana svijem ga čini. I. Gundulić 442. Put pripravlja i upravne staze čini. M. Divković, bes. 64. Mene čini mila bogu moćna krjepost. M. Orbini iv. Pripravite put gospodńi, upravne činite staze njegove. I. Bandulavić 8. Znano činim vam evangelje. 212. Svijeh čińahmo mirne i zdrave jednom samom božjom riječju . . Đ. Palmotić, christ. 372. Koji me slavna činiš. A. Vitaljić, ist. 16. Malo jeda čini gorak med. K. Magarović 104. Nek nas čini tu čestite. J. Kavanin 136. Jere jih zakon u ovomu jednake čini. A. Kadčić, bogosl. 406. Čini ga *(čovjeka)* pogana i nečista pred bogom. Pisanica 53. Čineći nas dostojne njegove slave. J. Banovac, razg. 18. Sunce zemlju rodnu čini. A. Kanižlić, utoč. 443. Dar nebeski . . . čini je *(dušu)* plemenitiju od svijeh kraja. Besjede kr. 50. Začina mnoge stvari bolje čini, a ne kvari. V. Došen 65. Vaja da sam sebe čini najmańega od svakoga. M. Dobretić 67. Za čast i goštenje činim ljude nevesele. D. Obradović, živ. 46. Veoma smućuju me i tužna čine. I. J. P. Lučić, razg. 82. Srebrno sedlo ne čini dobra konja. Nar. posl. vuk. 292. Poniznošću činite jedan drugoga većeg od sebe. Vuk, fil. 2, 3.

h. mjesto predikata, koji je pod g., može biti drugi oblik kao i uz druge glagole: a) instr. Ne mojte činiti kuću otca moga kućom od prodavalac. N. Ranina 71b. ivan. 2, 16. Čini anđele svoje duhom i sluge svoje plamenom ognja. N. Ranina 22. hebr. 1, 7. Ljupežom me čine prid tobom. M. Držić 17. Uzmnožnim te no čini ime, neg' junaci. I. Gundulić 503. Ja tebe činim mojijem namjesnikom. M. Divković, nauk 71b. Čini čeljade baštinikom od raja. I. Aučić, svit. 11. Činim te u mojoj župi mojim namistnikom. A. Kadčić, bogosl. 471. Čovika sinom božim čini milosrdje. F. Lastrić, od' 386. Činiću te muhurli vezirom. Nar. pjes. vuk. 3, 58. — *može biti dodan još i gen. s prijedl.* od, *kao naprijed pod f, a.:* Čineći ga od sužńa paklenoga sinom božijim. M. Dobretić 15. — *b) acc. s prijedl.* za: Seljanin ga

udilj čini za pastira prasaca. I. J. P. Lučić, razg. 4. — *c) gen. s prijedl.* od: Druga tlačeći i od ništa čineći. M. Divković, bes. 25. Koji se znano vinčaje u kojoj zaprici, upada u svetockvrše čineći od ništare sveti sakramenat. A. Kadčić, bogosl. 412.

i. *osim objekta može biti i infinitiv i cijela rečenica, kad se hoće da kaže i radňa, koju objekat vrši, u koju ga dovodi radňa kojoj je objekat, tako je i infinitivu i privezanoj rečenici subjekat isto što je objekat rečenici kojoj pripada infinitiv i privezana rečenica. a) s infinitiv., ali po tuđim jezicima samo u pisaca:* Čini gluhe slišati. Narnčn. 46b. Da me ne čini brzo umriti. Korizm. 29. Drivo kripko jedna mala utlina čini poginuti. Transit 40. Napastova ju toliko da ju čini jesti od zabraňenoga voća. Zbor. 16. Malo žuči čini ogrknuti mnogo meda. 20b. Mrtvih ne čineći van zemje ležati. P. Hektorović 46. Febra ne čini ga spat ni mirovat noć i dan. M. Držić 216. Čudnu ima vlas čin't' ime živiti. D. Raňina 35b. Kak' ovo ktih slugu čin't' vezna umriti. 36. Ljubav, koja te čini siti s nebesa na zemju. A. Gučetić, roz. jez. 180. Spomena me čini mriti. I. Gundulić 250. Koji čini teći studence rijeke *itd.* M. Divković, bes. 388. Isusa od zgora siditi činiše. I. Bandulavić 78. Dažd napaja zemju i ploditi ju čini. 120. Preda se čini ju dojti. F. Glavinić, cvit 21. Da bi ga činia najbrže umriti. I. T. Mrnavić, osm. 172. Okolovine koje čine rasti grijeh. S. Matijević 32. Srce veselo čini cvasti život čovičanski. P. Posilović, cvijet 47. Kamen u pustiňi i čini izteći vodu iz ňega. L. Terzić 291. Družba, koju si mi ti dao, činila me je učiniti. P. Macukat. 26. Plemiće izagnane opet u grad čini priti. J. Kavaňin 183. Udarac čini oteći stranu tila udrena. A. Kadčić, bogosl. 286. Čini reći s. Jakova. J. Banovac, razg. 137. Čini doletit u pribivališta ňiova ptice. F. Lastrić, test. 15. Ova ga čini znojiti se krvavim znojem. 108. Nit ga čini tko god pasti. P. Knežević, živ. 5. Gospodin sunce svoje čini prosivati svrhu zlih. A. Kanižlić, kam. 221. Negdaňe sužňe čini kraljevati na visini. V. Došen 222. Koje kuću napridovat čine. M. A. Reljković, sat. 126. Čini nas doći u poznaňe. M. Dobretić 4. Ne znam za koji uzrok Čakovci činili su doći mesto starca Dobre nekoga Stefana. D. Obradović, živ. 22. — *infinitiv može imati i svoj objekat:* Volno v uzi sidit čini me i čemer pit. P. Zoranić 21. Bi'bi me čin' strah drugu smrt požriti. Đ. Baraković, vil. 320. Molite moga sina da bi me činio učiniti š ňime vazam u Jeruzolimu. M. Lekušić 27. Ili ga čini sciniti ono što nije istinito. A. Bačić 101. Činiti vas viditi očito ovu istinu. F. Lastrić, test. 115. — *uz infinitiv može biti i osobit predikat ňegovu subjektu, a kako je taj subjekat isto što je cijeloj rečenici objekat, za to i predikat stoji s ňim u istom padežu.* Čini nas biti dostojnih i milostivih. Korizm. 76b. Mrtva činiš živa ustati, i zdravoga mrtva ostati. M. Pelegrinović 188. — *b) s cijelom rečenicom privezanom. tako se nalazi i u narodnom govoru (isporedi* učiniti): *aa) s rečenicom koja je privezana riječju* da: Bič koji lude čiňaše da nijesu ludi. M. Držić 142. Ni dosta da ob dan nož stavljaš mi u dušu, nu mrklom noću još činiš me da tužu. D. Raňina 40. Lis maka pribili čin'ću od svud da raste. 78. Hižo činimo da mu budu za plemenito. Mon. croat. 265. Poganini ričma činite bile golubice da su crni gavranovi. J. Banovac, razg. 64. Dominik čini ga *(đavla)* da mu sviću drži, kad pisaše. 111. Okreni oči tvoje, za što su me činilo da se ponosim. F. Lastrić, test. 350. Sve činiše vinograde, da se smetu i povade. V. Došen 141. Čini ju *(ženitbu)* da je sakramenat. M. Dobretić 452. Dobra žena praznu kuću čini da je puna. Poslov. dan. 17. Činiš vjetrove da su ti anđeli, plamen ognjeni da su ti sluge. Đ. Daničić, psal. 104, 4. — *bb) s rečenicom koja je privezana riječju* neka: Čini ih neka gladom umru. F. Glavinić, cvit 214. Sinove negda mile čini neka gorko cvile. V. Došen 222.

2. *bez objekta: a) bez i čega čim bi se značeňe glagolu pobliže pokazivalo:* Govore a ne čine. Anton Dalm., mat. 23, 3. Po kriposti ka čini v nas. Anton Dalm., ef. 3, 20. Govore a ne čine. Vuk. mat. 23, 3. Po sili koja čini u nama. Vuk, ef. 3, 20. — *b) s adverbima:* Ne čini dobrě. Spom. sr. 1, 2. Činiše prijateljski. 1, 122. Govore takoj, a ne čine. N. Raňina 52b. mat. 23, 3. Čine kako im pamet donosi. Zbor. 1. Tako ti čineće zloreki uditi duši tvojoj ne će. M. Marulić. 153. Ja ću čin't' jak putnik. D. Raňina 65. Činu kako prijatelj človik. P. Zoranić 76. Čineć hudo i opako. I. Gundulić 490. Težak ali trgovac koji čini pravo i vjerno. M. Divković, bes. 202. Pristanite opako činiti, učite se dobro činiti. I. Bandulavić 63. Al svetije čini fratar i koludra. J. Kavaňin 169. Poče činiti pravo. A. Kadčić, bogosl. 261. Psi drugojačije čine. F. Lastrić, ned. 215. Starešine tako čine. V. Došen 225. Tako čini i grom juti. 192. Nenavidnik gore čini. 116. Koji sami krivo čine. 27. Jošter i on ludo čini. 63. Slipo čini. 28. Kako mnozi ljudi čine. I. L. Garaňin. 13. Toliko i čimi. (Ništa za to, ne marim što je tako.) Nar. posl. vuk. 318. Pripovijeda se da i sad tako čine oni koji uzmu koga mjesto svoga djeteta. Vuk, nar. pjes. 2, 157. Digne ruke, i ňima čini kao tica leteći krilima. Vuk, nar. pjes. 1, 184. Za što se borim po ňegovoj moći koja u meni silno čini. Vuk, kol. 1, 29. — *c) s različnijem padežima. uz ňih može biti i adv., kao naprijed, isti padeži gotovo svi dolaze i kad ima objekat. aa) gen. s prijedl.* od, *čim se kaže da subjekat jest ono što znači riječ koja je u tom padežu, da se vlada ili drži kao ono. po talijanskom jeziku. u dva pisca prošloga vijeka i u jednoga našega vremena.* Slijepac ako slijepcu čini od provodiča, obojica u jamu upadu. Živ. is. 97. Činit od sudca u poslima vremenitijem. 111. Ti činiš od gospođe, imaš toliko službenica. Besjede kr. 70. Ti činiš na svijetu od trgovca. 70. Ovi je svijet prikaza ali komedija: ovi čini na ňemu od kralja, ovi od gospara. 70. Kojega dopane red *(u igri)* da čini od jalovice. V. Vrčević, igre 56. Igraju četvorica: dva čine od konja a dva od megdanđija. 53. — *bb) gen. s prijedl.* oko, *kad se hoće da kaže da se tko poslom kakvijem bavi oko čega.* Tad češ činit oko sitve ove. I. S. Reljković, kuć. 81. — *cc) dat. bez prijedloga, i to aaa) s adverbom (vidi i naprijed).* Jurve brat bratu ne čini vjerno ni uzdano. M. Divković, bes. 205. Čini zadovoljno zapovidi ispovidnikovoj. A. Kadčić, bogosl. 357. Da poznate koliko mu krivo čine. Besjede kr. 87. Krivo čine božijoj pravdi. B. Cuceri 120. *tako i adv.* žao, *pred* žao *može biti i prijedl.* na: Bogu vele žao čine. M. Divković, bes. 212. Uvridivati i na žao mu činiti. M. Zoričić, 27. Nikomu ne smetajući ni na žao čineći. M. Dobretić 238. — *bbb) bez adverba: objekat se izostavlja a razumije se čini. samo u Vukovu rječniku:* činiti kome, incantare. 825a. *druge potvrde nema.* — *dd) dat. s prijedl.* protiv *i* prama: Zli i opaci krstjani čine protiva zakonu. M. Divković, bes. 4. Kauon ne ide natrag niti čini protiva onomu. M. Dobretić, 560. Pram bogu činiš gore. V. Došen 197. — *ee) akus. s prijedl.* na: Skazuje koliko čini mesto na promiňenje stvari. Naručn. 25b. —

ff) akus. s prijedl. za: Ove tri stvari čine dobro i za tilo i za duševno spasenje. P. Radovčić, nač. 357. Koji za crkvu tako čini. I. Kavańin. 522. — *gg) instr. s prijedl.* s, *kao naprijed pod* 1, f. *b.*: Ovo sin tvoj, čini ž ńim kako znaš. F. Glavinić, cvit. 188. Kad mater ima u srdcu dite, pripravļa što je od potribe za ńe; tako i bog čini s nami, providio nam je sva stvoreńa i ove stvari još od počela za našu potribu. I. Banovac, razg. 151. Ti sa mnom činiš kao sa psom. I. Banovac, pred. 49. Prim da bi bog htio činiti s nami sa svom tančinom. J. Matović. 265. Ne imaju činiti ostro s ženama. 313. Čini s ńime kao svińa s mekinama. Nar. posl. vuk. 347. Da dođe, te će mu pokazati gde dahije sjede pa onda neka čini s ńima kako zna. Vuk, sov. 72. — *hh) loc. s prijedl.* po: Jer je *(bog)* pravedan, ter svakome čini i razdiļuje po dili. J. Banovac, razg. 32. Od koga *(boga)* prosimo da bi s nami činio ne po sudu, ma po milosrdu. J. Matović 196. Čineći po svomu običaju otimaše od ļudi ńihovo dobro. M. A. Reļković, sat. 23. — *ii) loc. s prijedl.* u, *kad u tom padežu stoji riječ koja znači kakvo stańe, te se kaže da tko nahođeći se u tom vrši što glagol znači*: Ne čin'te u preši. N. Naļešković 1, 213. — *dd) s infinitivom, koji može imati svoj objekat i druge dodatke. osim svega toga može biti i dat., koji pripada glagolu* činiti *i kojim se kaže komu se čini ono što se kaže u infinitivu i ńegovu dodatku; rijetko dativ pripada infinitivu kao subjekat. uzeto je iz tudih jezika, te se nalazi i u narodnom govoru gdje gdje po primorju, prem da veoma rijetko. aa) bez dat.*: Da dobit(ь)kь onoga mьrьca činimo napisati. Mon. serb. 37. Plovan jest činil uzidat crkvu. Mon. croat. 2. Davala bi i činila bi davati. Mon. serb. 326. Ńimь ćemo učiniti pravdu i činiti učiniti. 327. Propisati činismo verno. Mon. croat. 137. Ditcu židovsku činili bi krstit. Naručn 11. Činiš iskati najboļega likara. Korizm. 606. Čini pustiti tamničare. Zbor. 3b. Ali ima umrijeti, ali se čin't ubit. N. Dimitrović 31. Činio sam dat na svitlos. M. Držić 3. Bog čini svit potopiti. Katek. 1561. 89. Da će lip drag kami čin't u mjed svezati. D. Rańina. 5. Čini pokupiti dičicu ka sasnu, svih čini pobiti. Đ. Baraković, jar. 95. Da ga on čini štampati. B. Kašić, ign. 5. Čini ga gvozdenimi razdirati češļi. F. Glavinić, cvit. 144. Ob jedan dubac činit će ga obisit. B. Krnarutić 17. Čineći pisati svoje ime na početku. P. Posilović, nasl. 101. Pilat čini fruštati Isusa. A. Komulović 66. Čini ju u more vrći. Oliva 22. Čini razvrći sve crikve. P. Macukat 72. Čini učiniti mnoge crikve 72. Hiļad sedamnaes u jedan mjesec čini ubiti. J. Kavańin. 306. Čineći ložne viditi. A. Kadčić, bogosl. 311. Čini učiniti dva zlatna telića. J. Banovac, pripov. 219. Udiļ cezar čini doniti dukate. F. Lastrić, test. 122. Koji taj lov lovit čini. V. Došen. 131. Kao trulad kad u tmini viditi se svitla čini. 238. Strašne riči, koje čine drtati od pete do glave. M. Dobretić 72. On bi nas činio probaciti na onu stranu. D. Obradović, živ. 80. Zaručnica ispovidnika čini zvati. I. J. P. Lučić, razg. 100. Nego čini pripraviti objed gospodski. Nar. pjes. bog. 35. Čini je k sebe dobaviti. Nar. prip. vrč. 94. — *bb) s dat.*: Ništor sumńiti činit mi no može. N. Dimitrović 82. Misleć na dila od tvojih ruk svetijeh, mi su činila plakat zled i moj grijeh 79. Mnokrat nam i on sam ovu riječ čini čut'. N. Naļešković 1, 147. Ove mi vil čino svu noć bdjet, pak vas dan ne more da mine s očiju mojijeh san. 202. Ne će mi gospoja činiti žeļno mrijet. 2, 8. Da ne činimo zgubiti našemu iskrńemu ženu. Katek. 1561. 18. Ka bi stvar uzrok bil' tebi čin't zgubiti čas milu. D. Rańina, 83. U bolesti čini meni patit'. 115. Da od misli pokoj nađe, ke mu u trudu stati čine. I. Gundulić 27. Koja ti čini stvar k Dubravi doć' ovoj? 128. Čini joj umrijeti. I. Držić, nauk gond. 198. Podbada je toliko dokle joj čini jesti jabuke zabrańene. K. Maģarović 96. Čini mu stati ondi. 101. Nastojaše činit mu umrijeti. Čestitosti 25. Radi toga čini im znati. Besjede kr. 195. Ona će im se činit osvijestit i ostavit život neuredni. 182. Čini mi gledat sve drugako. B. Cuceri 196. On joj je čud činio promijeniti. 331. Smijat mi se činiš. 242. Da mu čini viditi da to nije istina. Nar. prip. vrč. 10. — *ee) u jednoga pisca* XVI *vijeka nalazi se infinit. i oblik u kom bi trebalo da je* činiti *jedan mjesto drugoga tako da* činiti *stoji u infinit., a glagol koji bi trebalo da je u infinit. stoji u obliku u kom bi trebalo da je* činiti. *bez sumńe pogrješka, koja je mogla doći od tuda što* činiti *(kako se u primjerima može vidjeti) veoma često dolazi bez potrebe mjesto samoga onoga glagola koji je uza ń u infinitivu.* Sladak je zli poraz, ki činit suze tve. D. Rańina 3b. Sami daju stada vunu, žita hive, kim se čeļad činit živo u veseļu i ļubavi. 51. Glas, ki vridnu vidi se da zene, čoeku zlu zavidnu žestoko čin't vene. 69. Neka me sve cvile nesreća čin't pati. 78b. Ļubav, ka moćna se toliko govori, sve višńe bogove u zviri čin't stvori. 99. Nitko se ne uzdaj u sreću od svita; er mnokrat u čas mal čin't zgine sa svime dobro, ko nami dat' u dugo jes vrime. 130b. — *ff) s rečenicom privezanom kao naprijed pod* 1, *i, b.*; *u glavnoj rečenici može biti i dat., kao naprijed kad je infinitiv. nalazi se i u narodnom govoru. aa) bez dat. u glavnoj rečenici: rečenica privezana riječju* da: Čini da iskupiš grihe almuštvom. Korizm. 10. Činte da činite dobro. Zbor. 68b. Vas ću moliti, čin' da ste sve spravne vječni mir gojiti. M. Vetranić 2, 154. Čin' da u milosti budem ti. N. Naļešković. 1, 325. Čin' ļepos da tvoju vidjeti ne želim. 2, 52. Čin' da si milostiv, i lažo se čuvaj. P. Hektorović 37. Ako t' ne more bit na č srce kopore, čini da budeš htit ča ti biti more. 40. Slavna noći pri tvojoj svitlini činil bih da blidi sunce. H. Lučić 279. Činio bih da plače. M. Držić 104. Čini da vaļaš 210. Čin' da te tu nijesam već vidio. 262. Ako on ne uzmari, čin' po mene da poručiš. A. Čubranović 149. Čin'ću opet da se k meni vrati zgasnut plam ogńeni. Đ. Rańina 117b. Čin' da joj ti rečeš u tužan lip govor kako te odavle izagnah ja na dvor. 87. Čin' da zdravjo rob tvoj primi. I. Gundulić 193. Čin' da govorenje združiš z delom. F. Glavinić, cvit. 158. Ne čini da ja izgubim tebe. M. Jerković 37. Zaboravļenjo od umrtja čini da ļudi učine se oholi. P. Radovčić, nač. 21. Čini da ju slijedim u pokori. I. V. Bunić, mand. 13. Čin', da majka opet brani onu stranu. J. Kavańin. 224. Ne čin' dugo da posidiš. 199. Bogoļubstvo čini da čovik napriduje u dobru i svetu životu. I. Filipović, prip. 1, 173. Čini duša da zasmrdi. V. Došen 5. — *rečenica privezana riječju* neka: Kad bog čini od visine nek u ńima pravda sine. V. Došen 221. Jedinstvo duha čini, neka je općeno. J. Matović. 95. — *bb) s dat. u glavnoj rečenici:* Peri je činio uz lcut da poje. N. Naļešković 1, 254. Dvije stvari osobito smetaju nas kad mislimo o smrti, i čine nam da od straha protrnomo. B. Cuceri 171. Prije neg su se odijelili, činio im je da obećaju u svemu ga poslušati. 315. Čin' mi, čin' mi, Kopčića robińo, da ja ļubim Kopčića kadunu. Nar. pjes. vuk 1, 458. Čin' mi, čin' mi moja robińica, da me ļubi Biglić Usćine. 1, 458.

II. *sa* se:

1. *refleksivno: a) s osobitijem predikatom osim verba (kao naprijed pod* I, 1, g.*): predikat pripada subjektu cijele rečenice, veoma rijetko objektu* se. Što se ti sam činiš? N. Ranina 80b. ivan. 8, 53. Ki po se božji sin i cesar činjaše. M. Marulić 183. Čini se kraj ovi vrh tebe i vrh nas. N. Naljeković, 1, 135. Ova se sumještrica njeki gospodar čini. M. Držić 407. Pokli se tolikoj vi mudri činite, nu meni sad ovoj poredom recite ... D. Ranina 67b. Činiti se gospodar od toliko razlicijeh država. D. Zlatarić 41. U ugarskoj u halini, ugarskijem se zove imenom i Ugričić mlad se čini. I. Gundulić 357. Da se oholimo i velici činimo. M. Divković, bes. 255. Po zakonu ima umriti, za što se čini sin božji. I. Bandulavić 105. Ti se svet činiš, druge karajuć. F. Glavinić, cvit. 132. Ja ću se smijati i činiću se gluh. P. Posilović, nasl. 11. Ou prisežbom prav se čini. A. Vitaljić, ost. 138. Ki se oziva, ki glušac ne čini se. J. Kavanin. 17. Čini se nemoćna ne budući. A. Kadčić, bogosl. 336. Čineći se dionik u njegovu grihu. 18. Čineći se dobri a iz nutra su vuci. A. Bačić 155. Čineći se slijep. F. Lastrić, Od 141. Pomisliše da se on čini više nego je. 276. Govori i zapovida da obslužuješ zakon njegov, a ti se činiš gluh. F. Lastrić, ned. 343. Ako si prilika božja, ne čini se po griju prilika djavolska. M. Zoričić, osm. 10. Od sebe nek se čini manji. V. Došen. 29. On na svojoj domovini sebe strašnog lava čini. 122. Ou se ni višt ne čineći odide. M. A. Reljković, sabr. 2. Ne činimo se pametniji od sviju. D. Obradović, bas. 53. Činiću se lijepa djevojka. Nar. pjes. vuk. 3, 33. Ko bi dalje, čini se ne čuo. 3, 324. No ko vide, čini s' ne vidio. 2, 553. Ko vidaše, vješt se ne činaše. 4, 429. Čini se i nevješt. (Kad ko ne će što da zna). Nar. posl. vuk. 347. Kad se ko čemu što zna, čini i nevješt. Vuk, nar. posl. 221. Kad se ko čini miran, a pun je davolstva. Vuk, nar. posl. 105. *predikat pripada objektu* sebe: Koga ti samoga sebe činiš? Bernardin 37. — *b) mjesto predikata instr. (kao naprijed pod* I, 1, h): Koji se kraljem čini. N. Ranina 110. Čineć vazda se nevirom. M. Marulić 337. Čini se sin boži i kraljem vrhu svijeh. N. Naljeković 1, 134. Jer se kraljem našijem čini. M. Divković, plač 18. Svaki, koji se čini kraljem, protivi se cesaru. L. Terzić, 29. Evo čovik, koga vi osvađate da vam puk mami, čineći se božijim sinom. I. Banovac, razg. 160. Ovi licumirski prorok, koji sam sebe svecem činjaše. E. Pavić, ogled. 163. Usmionio se je činit sebe sinom božjijem. Živ. is. 65. Tko se ovcom čini, vuk ga izije. Poslov. dan. 133. — *c) s infinit. (kao naprijed pod* I, 1, i, *a.):* Moćno t' me od skora ovaj vil prikine, gdi me se s prozora viditi ne čini, a vidi. S. Menčetić 29. Činjaše se ne čuti. Transit 213. Ubog kad reče što, čut ga se ne čine. N. Dimitrović 6. Dok se ću činiti gledati ja inud. N. Naljeković 1, 176. Družbu, sad koja znat' me se ne čini. 303. Čini me se ne znat. M. Držić 282. Kad te gdi vidu, činu se gledati u zemju. D. Ranina 83. Budući slijepi, pak se čine od slijepijeh roditi. S. Matijević 7. Znajući tebe činih se tebe ne znati. M. Jerković 45. — *d) s rečenicom privezanom (kao naprijed pod* I, 1, i, *b).* Njekoliko od njih izosta čineći se da će dalje poći. Zbor. 115. On se čini da će dalje projti. I. Bandulavić 139. Kada Antikrst dojde čineći se da jest bog. F. Glavinić, cvit 324. Pripušta više puta grihe naše čineći se kao da jih ne vidi. A. Kanižlić, fran. 219. Ob noć čineći se da spava. A. Kanižlić, uzroci 205. Činio sam se da ne vidim. Đ. Rapić 11. Tko se činiš da si ti? Živ. is. 121. Činjaše se kako da ne virovaše. Grgur iz Vareša 58. Čine se da ne vide. M. Dobretić 98. On činjaše se da hoće dalje da ide. Vuk, luk. 24. 28. Oni su se činili da ne vjeruju. Vuk, građa 111.

2. *pasivno:*

a *u pravom značenju, koje je i naprijed. a) sa subjektom. dodaci mogu biti koji su i u prelaznoga. subjekat može imati i osobit predikat osim osoba, kao i naprijed. aa) bez osobitoga predikata:* Da se nekoja krivina među ńi čini. Mon. serb. 29. O krivinahь i o zabavahь, što se čine dubrovčanomь. 157. Koja se su zla činila doslej. 174. Imanьju šteta se čini. 474. Što se je činilo od mene do tebe. 500. Što se na Novomь čini so. 528. Mlinь se čini na petь dilovь. Stat. poļ. ark. 5, 283. Jure se čini djelo hudobno. N. Ranina 19. Što se čini u Dubrovniku? M. Držić 137. Gdi se lonci i pinate čine. 178. Mrve od kojih se prikle čine. 411. Nut vike, koja se čini u gospodskijeh kućah. 411. Vidjevši trešńu zemje i ostale stvari, koje se čine. M. Divković, bes. 136. Čuše kucanje u jednoj dugaći gdi se majstorija drvena činjaše. 374. Zašto se noć čini, i dan se nagnuo. 307. Pribivaj s nami, jere se večer čini. I. Bandulavić 139. Vrhu tebe čini se osveta. M. Jerković 69. Da se od poruka ruga ne čini. Starine 11, 85. Gdi se tanci čine. P. Radovčić, nač. 531. Koji se zovu sinovi naravski i čine se paka sinovi pravi i zakoni, ti po ženidbi slidećoj. A. Kadčić, bogosl. 25. Kad se otvoreno čini ugovor. 262. Škoda se čini duši. 191. U sridńemu okolišu čine se oblaci. A. Bačić 443. Molitva jest po kojoj se sva čudesa čine. I. Banovac, razg. 19. S onim *(sakramentom)* od ispovidi, po komu se od odmetnika čini sin božji 153. Svaki sakramenat čini se od stvari i riči. 244. Ne znaju što se čini od ńi. F. Lastrić, test. 101. Četiri su elementa, od koji se svako tilo čini i sastavjeno je. F. Lastrić, ned. 91. Vidau što se od ostalih naroda činjaše. E. Pavić, ogled. 372. Kad se megdan čini. V. Došen. 11. Prem da se šala čini. 26. Tu se jagma čini. 166. Nad kojim se straža čini. 84. Ubojstvo se maćem čini. 86. Po kući se čini blato. 157. Do ovoga vrimena nisu se u vikariji bosanskoj činili provincijali po obraću. Norini 51. Pomasti, koja se čini od ula i balsama. S. Matović 180. Stvari, od kojijeh se čini svaki sakramenat. 132. Što se to čini? M. A. Reljković, sabr. 58. Brašno od koga se čini kruh, grožde od koga se čini vino, kameńe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. Tada se ne čini nepravda ni izdaja ni usilovańe manastiru. 383. Što se oko marve i živadi čini. I. S. Reljković, kuć. 54. Ako se ne puha, ogań se ne čini. Poslov. dan. 3. Od ošlega repa ne čini se sito. 88. Šteta se čini. Nar. pjes. vuk. 1, 522. To je bilo kada se činilo. 2, 129. Te on gleda što se čini š ńome. 2, 286. — *bb) s osobitijem predikatom:* Da se čovik i žena čini jedna put. A. Kadčić, bogosl. 428. Koji su pozakońeni, oli se samo čine podobni stvarima svitovńim, oli samo stvarima duhovnim. 483. Kad jedan smrtno sagrišuje, čini se sebi veći neprijatej nego nijedan od svita. I. Banovac, razg. 147. Po kriposti ovoga sjedińeńa čovik se čini bog. J. Banovac, pripov. 18. Ne htijući činiš se krivac. F. Lastrić, ned. 159. Kako se duša čini blažena. J. Matović 112. Pečat duhovni, po komu se činimo sinovi božji. M. Dobretić 38. — *b) bez subjekta:* Kako bismo htjeli da se s nami čini. I. A. Nenadić, nauk 138. Ovako se čini s odmetnicima. Turl. blago 2, 111.

b. *značenje:* ‚kao biti (budem)', *ne za cijelo, nego kao od prilike, po čemu god po čemu se može reći*

*

da jest tako da po ostalom može i ne biti, te je ‚čini se' *kao kad se reče:* ‚kao da jest'. *najviše dolazi s dativom, u kom se kaže onaj koji misli da što jest tako kako je rečeno. može biti sa subjektom, o kom se kaže da jest onako kako je rečeno; a može biti i bez subjekta, kad se hoće samo da kaže što se tako misli. uz glagol može biti i osobit predikat subjekta, kao i naprijed; mogu biti i različni dodaci kojima se kaže ili što god kao predikatom ili drugo što; može biti i infinitiv i cijela rečenica. a) sa subjektom: a) bez osobita predikata i drugih pomenutih dodataka: aa) bez dativa:* Nešto zatrepeta; po trepet' se čini Kraljevicu Marko. Nar. pjes. vuk. 1, 120. — *bb) s dativom:* Tomu se ništa ne čini sagrišiti. F. Lastrić, svet. 44. Jer se njima čiňaše velika sramota pitati mira od koga. A. Kačić, razgov. 73. Što ti se sada čini? A. Kanižlić, fran. 248. Pita učenike što im se čini, hoće li sin čovječanski na zemji nać vjeru. Živ. is. 124. Ne čini im se jošter vrijeme. B. Cuceri 50. Šta vam se čini? Vuk, mat. 21, 28. — *b) s osobitijem predikatom osim verba, a bez drugih dodataka: aa) bez dativa:* Ti se činiš kripak. Transit 85. Da se činim ubog. M. Držić 216. Isukrst čiňaše se zdvora sam ćoek, budući bog zakloňen. M. Radnić 434. Stvari koje su najmučnije ali ti čine se mučne. S. Margitić, fala 139. Ditešce crno kako Arapče i ružno toliko koliko čiňaše se jedno strašilo više nego li dijete. F. Lastrić, ned. 260. Činahu se taj čas izišli iz peći zlatarske. I. Đordić, ben. 172. Er čete so na put jedan namjeriti, koji se dobar čini. B. Cuceri 453. Koliko se ovo na prvi pomišlaj čini lasno. Vuk, pisma 57. Bolje je nego što se čini na oči. Vuk, nar. posl. 24. — *bb) s dativom:* Tvoje neumjeteostvo čini mi se mnogo veliko. Zbor. 65. Čemer mu se sladak čini. I. Gundulić 374. Misa čini mu se odveče duga. P. Posilović, nasl. 47. Stvari kojo su daleke od nas čine nam se malaknc. M. Radnić 225. Kad se tko ogleda u zrcalo, čini mu se desna strana liva a liva desna. I. Banovac, razg. 140. Trud mu se ne čini toliko mučan. I. Filipović, prip. 1. 397. Drugo vino ulije, ali mu se i ono kao i prvo gorko čiňaše. A. Kanižlić, fran. 64. Koji mu se kao jedan ubog čovićac čiňaše. 13. Čini mi se stvar razložita. I. Đordić, ben. 70. Ručak ti se sladak čini. V. Došen 269. To što se ja tebi činim u tvojoj zemji, to bi se i ti meni činio u mojoj. M. A. Rejković, sabr. 12. Svaki minut činio mi se godina. Đ. Obradović, živ. 73. Godišta se čine dani a dani časi jednom srcu koje ljubi. B. Cuceri 259. Čini mi se boja tvoja čmula razbijena negli moja cijela. Poslov. dan. 13. Čini mi se ta ložnica tavnica. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Čini mi se ta večera čemerna. 1, 236. Jadna Mare, činiš mi se gruba. 1, 526. Čini mi se sva careva vojska kao mravi po zelenoj travi. 2, 282. Meni se ovo čini priličnije. 1, 502. Za što se to njima čini sramota. Vuk, pisma 71. — *c) s dodatkom kojim se o subjektu što god kaže kao predikatom, i to je koji padež ili adv.:* Ali mi se to malo čini. S. Margitić, fala 21. Čini se zemja ozgor a nebo ozdol. F. Lastrić, ned. 167. Ako l' ti se ta stvar čini za te vrlo na visini. V. Došen. 261. Kojima ovaj Satir čiňaše se na krivo. M. A. Rejković, sat. 8. Ne čini mu se more do kojena. Nar. posl. vuk. 211. I to mu se malo čini vojske. Nar. pjes. vuk. 3, 48. — *adv. može biti i mjesto subjekta, a tada je drugi adv. mjesto osobita predikata.* Mi ovako hotijamo, za što nam se ovako dobro i korisno čiňaše. J. Filipović, prip. 1, 406. — *d) s gen. i prijedl.* od, *kao da od onoga što je u tom padežu postaje ono što se komu čini, te misli da je to ili tako:* Ča t' se čini od toga človika? P. Hektorović 36. Što mu se čini od veseja? A. d. Bella, razgov. 233. Što vam se čini od mogućstva majke božje? J. Banovac, pred. 55. Što ti se čini od ovoga razgovora? F. Lastrić, ned. 22. Što vam se čini od ove ljubavi? 268. Što ti se čini od prošastih godina tvojih? A. Kanižlić, fran. 258. Sad mi kaži što ti se čini od mojega glasa? D. Obradović, bas. 22. Od sjena gorskoga čine ti se ljudi. Đ. Daničić, ned. 9, 36. *(vidi i dalje pod β, c.).* — *e) s loc. s prijedl.* o, *kad se kaže o čemu se misli:* O ovoj smrti što vam se čini? B. Cuceri 333. — *f) s infinit.:* U bižanu čine se jedna drugoj priticat putove. M. A. Rejković, sat. 173. — *g) s cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da: Činiš se da živeš, a mrtav si. F. Lastrić, test. 187. Vrata čiňahu se meni da su od čista zlata. A. Kanižlić, rož. 36. — *β) bez subjekta: a) s adv. i kojim padežem mjesto osobita predikata:* Neka nam se ne čini mučno virovati. I. T. Mrnavić, ist. 9. Za čudo vam se čini da tolika dobra dila, koja mlogo puta čini grišnik, bog mu ji ne prima za dostojanstvo spaseńa vičńega. F. Lastrić, ned. 285. Krivo joj se čini što je ona u dubini. V. Došen 116. Ali mi se tako čini. 138. Kako ti se čini, čiko? M. Đ. Milićević, zim. več. 59. — *b) s infinit.: aa) što se u dativu kaže ono je infinitivu subjekat:* Činiše mi se biti meju kori anjelskimi. Transit 9. Jer mi se skup jedan sve čini viditi, proć tebi gdi je van izišal boj biti. N. Dimitrović 63. Ali mi se vidjet' čini, ali istina vidim. I. Gundulić 19. Ovdi čini mi se gledati veliko otajstvo. F. Lastrić, test. 22. — *bb) infinitivu subjekat osobit, na po se izrečen:* Nemu čiňaše sunce se toj biti. Đ. Rańina 71. — *c) s cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da: Er mi se činaše od muke i jeda da mi se dijeľaše od tijela duh tada. N. Nalješković 2, 124. Čini se nami da je jedna stvar dobra koju bog vidi da je za nas zla. I. T. Mrnavić, ist. 64. Čini se da ne imamo posla. I. P. Marki 37. Sa svim tizim čini se da ne može veselo trajat vrime. A. d. Bella, razgov. 206. Ovi strašni sud čini se nikim grišnikom da je dalek. I. Banovac, pripov. 28. Čini jim se da su mnogo dobili kad su nepravedno osvojili onu zemju. J. Filipović, prip. 1, 427. Meni se čini da je ovo vrlo od potribe poznat. L. Vladmirović, slavodob. 87. Čiňaše se da će brzo s ovog svita putovati. A. Kačić, korab. 27. Čini joj se da će poletiti. M. A. Rejković, sat. 17. Kroz san čiňaše mu se, da se naodaše kod rike. I. J. P. Lučić, razg. 5. Čini mi se onomadne da sam došla. B. Cuceri 212. Kad je miš u tikvici, čini mu se da je ondi vas svijet. Poslov. dan. 41. Čini mi se, stari svat da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Čini mi se da bi pošla za me. 1, 359. Sve mi se čini da nijedna nije onako dobra. Vuk, nar. pjes. 1, 241. Kao lisica ili druga kakva zvjerka kad bježi, pa joj se od svoga repa čini da je neko čera. Vuk, posl. 219. — *privezana rečenica može stajati i bez riječi kojom se privezuje:* Ovo isto, čini mi se, otje navistiti. F. Lastrić, test. 345. Što l' mi pritiš careva delijo ... da ćeš odsić rusu glavu moju, čini mi se, ja ću brzo tvoju. A. Kačić, razgov. 200. Čini mi se, do mora je moje. Nar. pjes. vuk. I, 237. Čini mi se, dobra biti ne će. 1, 606. Čini mi se, bi mi bolje bilo. 2, 32. Tebe s' čini, ja te ne poznajem. 3, 180. Koju je, čini mi se, zidao nekakav bosanski vezir. Vuk, posl. 241. — *d) kad je tako bez subjekta a samo s dat.* mi: čini mi se, *po nekim krajevima dodaje se kad kad* ke (*kao u danas-ke*), *pa se pred nim e od se odbacuje te glasi i* činî mi ske. Vuk, rječ. 325a.

ČÌNIV, *adj.* operosus, activus. *samo u rječnicima Voltiğijinu* (attivo, operoso) *i Stulićevu* (activus). *isporedi* činļiv, čiñiv.

ČÌNKATI, činkâm, *impf. izvlačiti žice iz krpe i otkidati liŝće, kao čchati* carpere. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, gdje najprije i dolazi* (detexere), *u Belinu* („frondare“ 674a), *i u Stulićevu* (ducere fila, decerpere). *isporedi* čimkati. — *Kor.* ski, *kùpiti.* — Činka li ti? Poslov. dan. 13.

ČÌNKAV, *adj. što se može činkati. samo u Stulićevu rječniku.*

ČÌNKAVAC, činkâvca, *m.* fringilla montifringilla. Vijenac 1881. 623.

ČÌNĻIV, *adj.* efficax. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zlamenujući činļivo jako po naredeñu božanstvenomu pomazañe duše. J. Banovac, razg. 217.

ČÍNO, *adv.* ordinate, *uredno, kako red ište. isporedi* čin. *u jednoga pisca prošloga vijeka iz erkvenijeh knìga i u Stulićevu rječniku (iz brevijara).* n *stoji mjesto* nьn. Svi stoje čino. J. Rajić, boj 32.

ČINOISPRAVAN, činoispravna, *adj.* moralis. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* činoispraviti, činoispravļati, činoispravnik, činoispravnost, činoispravstvo, činopravleńe, *sve bez sumńe načińeno za rječnik.*

ČINONÀČÈLNÍK, *m.* cohorti praefectus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. samo o arhanđelima:* Velikyihъ činonačelnikъ. Glasnik 15, 264. Nebesnymъ silamъ činonačelniče. Mon. serb. 166.

ČINOPRAVĻA, *f.* historia, *knìga koja kazuje* („pravi“) *što se činilo. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kojih pravi djela jaka činopravļa. J. Kavańin 205.

ČINOVÍĆ, *m. selo u Bosni u okruzu zvorničkom.* Statist. 91. *nije sa svijem pouzdano.*

ČINOVNÌČIĆ, *m. dem.* činovnik. *u naše vrijeme.* Reče jedan činovničić. M. Đ. Milićević, des. par. 32.

ČÌNÔVNÍK, *m.* magistratus. *u naše vrijeme, u rječniku nijednom (ima u Stulićevu, ali iz brevijara u značeńu* ordinarius, potestas ordinaria). *riječ je došla iz ruskoga jezika. isporedi* čin *pod* 1. a, bb. Podijeli mańim činovnicima. Vuk, dan. 3, 145. Oni bjehu moji činovnici. Nar. pjes. vuk. 5, 535. Ide gajdaš sa tako zvanim pustosvaticama po kuma, starog svata, djevora i vojvodu, činovnike svatske. Vuk, živ. 318.

ČÌNÔVNO, *adv. vidi* čino. *iz erkvenih knìga u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sve što je činovno razpoloženo. D. Obradović, bas. 357.

1. ČÍNSKÎ, *adj. od čini, u čemu se čini. u Hercegovini.* Kažu da me zanio činski vjetar. M. Pavlinović.

2, ÚĈINSKÎ, *adj.* sinensis. *isporedi* Čina. Činsko carstvo. A. Kalić 484.

ČÍNSTVO, *n.* actio. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pogrđuju druge i ne će u stvari nikakvoj uzeti ńihove činstvo ali ti hoteńe. M. Radnić 497. Posrnuti će, za što su vođeni od ńihova vlastitoga činstva. 497. Vlastito činstvo i svojevoļstvo jest zao svitnik. 498.

ČINÚKATI, činûkâm, *impf. dem.* činiti. *samo u Belinu rječniku* (306b) *i iz ńega u Stulićevu.*

ČINUVIJEZ, *m.* Genuensis. XV *vijeka u jednom spomeniku i iz ńega u Daničićevu rječniku, a u pomenuto je vrijeme mjesto* ije *još bilo* ĕ.

ČÍNŽ, *m.* feneratio. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. od* ńem. zins, *koje je od lat.* census.

ČÍNZNÍK, *m.* fenerator. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* činz.

ČÍŃ, *m.* scopus, *biļega (kamen ili drvo) u što se gađa plojkom. samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori. postańem će biti od tal.* segno, *znak.*

ČÍŃAŃE, *n. počińańe. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čiñati.

ČÍŃARICA, *f. žensko čeļade koje u oči Đurđeva dne čini stoci čini, da bi stoka imala mlijeka preko godine. u Srbiji.* S. I. Pelivanović.

ČÍŃÁŠ, čińáša, *m. zrno od kruniee kojim se počińe. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Mnogi u otčenašu pomańkaju, jer za reći „otče naš“ govore i „čińaš“, što nije pristojno, jer otče naš zlamenuje otca, a čińaš zrno od krunice. F. Matić 4.

1. ČÍŃATI, čińêm *i* čińâm, *impf.* incipere, *počińati. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (u ńemu samo u igraňu plojke s praes.* čińam *i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Spivaoci čińu psalam. B. Kašić, rit. 144. Novogradiško pod vinobrdom Slavčom pol ure ispod Cernika k Savi čińe. M. A. Reļković, sat. 22. A ko čińa, biti će najbeļi. P. Petrović, vijen. 99. Kad počne jedan, drugi čińa sutra. S. Ļubiša, prip. 220. Kad čińa da ore. S. Ļubiša, prič. 58. *u igraňu plojke:* Kad se počińe bacati zove se čińati, koji čińa, obično rekne: čiń i počiń. Vuk, živ. 287.

2. ČÍŃATI, čińâm, *impf.* factitare. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČIŃÁVATI, čińávâm, *impf.* facere. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tako čińavaše Job sveti. M. Radnić 475.

ČIŃENCE, *n. vidi kod* čińeńice.

ČIŃÈNICA, *f. a)* factum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Neka kremenasta zemļa postaje bijela, kad se u peći ugrije. Ta čińenica navede ga na miješańe kremika s lončarskom crļenicom. M. Pavlinović, rad. 26. — *b)* opera. *u jednoga pisca našega vremena:* Oni me uvjeriše da mi je domaćica u zle vjetrove ulećela po čińenici kakve stare vjetrušnice. V. Vrčević, niz. 207.

ČIŃENSTVO, *n.* factum, opus, *čin, djelo. u Hrvatskoj.* Nije to veliko čińenstvo. P. Brantner.

ČIŃÊŃE, *n.* 1. actio, actus, operatio, opera, opus. *od* XV *vijeka, u svijem rječnicima osim Vrančićevu i Voltiğijinu. mjesto zadńega* ńe *bilo je do kraja* XVII *vijeka* nje, *koje se nalazi i poslije, ali je rečenoga vijeka bilo već i* ńe. *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka i Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku nalazi se* ne *mjesto prvoga* ńe: čineńe (čińenjem. F. Glavinić, evit 62. čińeńa. D. E. Bogdanić 20. — a) *kao radńa koja traje i koja je svršena, a po tom i djelo u umnom smislu.* Nezgodno zgovaranje i čińenje. Spom. sr. 1, 157. Za mnoga dobra čińenja. 177. On ne prista na svjot i čińenja ńih. N. Ranina 105b. luc. 23, 51. Da ja ne bjeh učinio u ńih čińenje, k(o)j(e) nijedan nigda ne učini, ne bi imali grijeha. 198b. ivan. 15, 24. Čovjek ne poznaje se po haļinah nego li po čińenju. Zbor. 10. Nada sve čińenje drago bo jest bogu. M. Marulić 273. Ostavi čińenje svoje sve. S. Menčetić 18. Zlobe mê smrsi i hudo čińenje. N. Dimitrović 53. Da činiš s načinom i s mirom čińenja. N. Naļeśković 331. Brzo se staraju sva dobra čińenja, ako ne imaju česta ponovļenja. P. Hektorović 30. Peći

ču da svemu svijetu kažem tvoje dobro čińenje. M. Držić 176. Budu se siliti ńih slavna i hrabrena čińenja nasljedovat. D. Rańina VIII. Narav u tome čińenju, . . . išteti vas stvor taj. 7b. Da bi jim niki stid od dvorna čińenja u srcu ne bil. P. Zoranić 31b. Da se čuje vaš vapaj u zlu čińenju. Bernardin 15b. U čińenju od boja. D. Zlatarić v. Vrijeme je čińenja; što imate činite. 31b. Svi i riječma i djeli sva smo veće u crkvi čińenja dospjeli. I. Gundulić 175. Svaki ovi ud ima svoje čińenje. M. Divković, bes. 448. Milosrdna čińenja. B. Kašić, zrc. 149. Tako bi se ti imao u svakomu čińenju i mišljenju uzdržati. B. Kašić, nasl. 46. Sva uda ne imaju isto čińenje. I. Bandulavić 19. Sva ńegova čińenja i dilovanja i misli jesu od ńega naređena. P. Posilović, nasl. 27. Uztegao bi se od svije čińenja. M. Radnić 330. Neka se ustegnu od svakoga čińenja službenoga. M. Bijanković 106. Gdi je vnogo govorenja, tu veliko ni čińenja. P. Vitezović, cvit 23. Sva dila i čińenja naša obslužuje. S. Margitić, fala 224. Ne samo se ima gledati čińeńe, da li i zlameńe toga čińeńa. A. Kačić, bogosl. 97. Jednim su čińeńem stvorili svijet. A. Bačić 30. Čińeńa naša s nadanutjem priteci. S. Badrić, ukaz. 2. Posvidoči dilom i čińeńem. F. Lastrić, svet. 194. Da ima odluku činiti one cerimonije ili čińeńa ona, s kojim se služi *(sakramenat)*. J. Banovac, razg. 208. Vratiti razlog bogu od djelovańa i čińeńa našijeh. J. Matović 357. Narav zemļu . . . opet na čińeńe probudi. M. A. Reļković, sat. 174. Videći ļudi ńegova dobra čińeńa. A. Kačić, razgov. 48. — *može imati uza se u gen. ono što se čini.* Da jedan u čińeńu sakramenta promini materiju oli formu. A. Kačić, bogosl. 110. *griješkom gen. s prijedl.* od *mjesto samoga gen.*: Pokripiti toliko u čińeńu od dobara, koliko u podnošeńu od suprotivština. F. Lastrić, test. 166. — *u rečenom smislu dolazi i kao posao koji tko ima, koji treba da radi:* Kad bi ti . . čińenja imao, . . bi vilu tuj na stranu vrgao. N. Naļeškovič 1, 185. Jimajući toliko čińeńa . . ne ostavljaše molitve. F. Vrančić, živ. 86. Koji ne imaju drugo čińeńe nego li nastojat na božije stvari. I. Držić, nauk gond. 88. Da jemaju *(imaju)* čińenja s ļudmi lakomimi. P. Radovčić, nač. 191. — *tako se i knjiga novoga zavjeta koja se latinski zove* actus apostolorum *u ńekih pisaca prošloga vijeka naziva* čińeńa apostoska: Kako se štije u čińeńih apoštolskijeh. A. Bačić 141. Ovo je zabiliženo u čińeni apoštolski. J. Banovac, razg. 211. Kakvi bijau oni u čińeńih apoštolskih. A. Kanižlić, kam. 149. — *i svaki od glavnijeh dijelova na koje se dijeli drama zove se* čińeńe *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Čińenje prvo. I. Gundulić 6. — *b) tjelesno što načińeno ili stvoreno, djelo tjelesno:* Za što sam čińeńe i dilo ja jesam i tvoje stvoreńe. A. Georgiceo, nasl. 348. Prilika sam i čińenje od ruk tvojih. M. Jerković 21. — 2. incantatio. *samo u Vukovu rječniku.* — 3. perfectio corii. *samo u Vukovu rječniku.* — 4. cribratio. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIŇEŇĆE, *n. dem.* čińeńe. *samo u Belinu rječniku* (actiuncula 117. negotiolum 509a). *mjesto toga će biti pogrješka u Stulićevu rječniku* čińence.

ČIŇIV, *adj.* activus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* činiv, čińļiv. Obraňe od dvi vrsti jest: prvo čińivo a drugo trpeće. A. d. Kosta, zak. 1, 69. Dilovańa toliko čińiva koliko trpeća. 2, 96.

ČIO, čila, *adj.* quiete firmatus, alacer, validus, *odmoran, a po tom živahan, snažan, silan. Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), izmedu rječnika samo u Vukovu* 825b. snažan, silan, kräftig, corpore vigens' 825a). — *mjesto o koje na kraju postaje od 1 može se i danas čuti* l (Vuk, rječ. 825). — *Kor.* ski, *smiriti se, mirovati, odmarati se, od koga je i* počinuti, počivati, pokoj. — *a) odmoran. o čeļadetu i živińčetu:* Toj kolo pritila živina vuciše, us ku druga čila na izmin gredińe. M. Marulić 14. Nikogar ni čila: ta kamenje dila a ta gvozdi brusi. Đ. Baraković, vil. 55. Końi . . . ne trudni neg čili. 74. Nek udare čili na umorne. A. Kačić, razgov. 91. Udariše čili na umorne. Nar. pjes. petr. 3, 82. Osvet. 3, 102. — *b) živahan, snažan, silan. aa) o čeļadetu i živińčetu.* Koń, koji je čio i pretio i ne da se jahati ni vladati. M. Divković, bes. 442. Da bi onda vi skočili; i tako sto dosta čili. V. Došen 214. Tako końi postaju ti čili. I. S. Reļković, kuć. 96. Krave nisu baš ni malo čile. 193. Povedi mi hiļadu svatova: ne vodi mi stara i nejaka, već mi vodi čila i sigurna. Nar. pjes. kras. 1, 5. — *bb) o ogńu:* Još ni ugasil ogań od ļubkih striļ, da vazda j' večma čil srid kosti upiren. P. Zoranić 25. — *cc) o zemļi:* Zemļa, koja od sebe je čila . . . Čila razumijem jaka ili čvrsta. I. S. Reļković, kuć. 39. — *dd) o čemu umnom:* Bartula vridnosti upisa hrabrene i čile virnosti. Đ. Barakovič, vil. 39. Jimaše pamet čilu. J. Armolušić 49.

ČIODA, *f. igla bez ušiju a s glavom, bablača, batuška, bočka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. postańem može biti od sred. ńem.* spilte, *iver. isporedi* špioda. Djever ponese snasi . . . čioda i različnoga načińenog cvijeća. Vuk, kovč. 51.

ČIOPA, *f.* apus. *u Dubrovniku i u rječnicima Mikaļinu* (cypselus) *i Belinu* (apus 632a). cypselus apus. Slovinac 1880. 30. 88. bijela, cypselus maritimus. 30. — *sravni* čopa.

ČIOVO, *n. vidi* Čihovo.

1. **ČIP**, *m. bič vune otrgnut ili još na runu. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* čupa.

2. **ČIP**, *adj.* laxus *gdje ne može sto stajati tvrdo, što nije tvrdo svezano, i o čeļadetu koje ne može čuvati tajnu. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. Štijena stoji na čipu. M. Pavlinović. — *adv.* čipo: Čipo si svezao. M. Pavlinović. *isporedi* čipav.

3. **ČIP**, *m. selo u Ugarskoj.* Šem. prav. 1878. 38.

ČIPA, *f.* 1. *ovca ili krava u koje su male sise da se jedva može pomusti. u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. *i trava mala koja se jedva može kositi. također u Lici.* J. Bogdanović. *isporedi* čipav, čipuļa. — 2. tanysphyrus Germ. J. Šloser, kor. 635.

ČIPAC, Čipca, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Чипьсь. Glasnik II. 12, 13. 26. 58. *isporedi* čipav.

ČIPAR, Čipra, *m. vidi* Cipar.

ČIPAV, *adj.* ubera exigua habens, *malijeh sisa. o ženskom živińčetu, a bez sumńe i o čeļadetu ženskom. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* čipa, čipuļa, Čipac. — *Postaňa tamna. može biti od kor.* skup, *tiskati, stiskivati, otkidati, umańivati, slabiti. korijenu bi otpalo s, a k se promijenilo na č, od u postalo y, a to se iza č promijenilo na i. isporedi* čupati, štipati. — Čipava kao mačka. Nar. posl. vuk. 347.

ČIPČICA, *f. dem.* čipka. *u naše vrijeme.* I. Pavlović.

ČIPČIĆ, *m.* 1. *prezime, od* XV *vijeka.* Mon. serb. 370. 471. Daničić 3, 466. Mon. croat. 182. Schem. spal. 1862. 28. — 2. *ńeko mjesto u Dal-*

maciji u Petrovu Polju. u jednoga pisca prošloga vijeka. Ter se nastani u mistu Čipčić zvanu u Polju Petrovu. A. Kačić, kor. 458.

ČIPČIJA, *m. vidi* čifčija. Ako si svojoj kući didija, mojoj si čipčija. Nar. posl. vuk. 8. Gladne godine ubio čipčija raja kravu svojega age. Nar. prip. vrč. 84.

ČIPČÎNSKÎ, *adj. što pripada čipčiji kome god.* Aga i čipčinsko dijete. Nar. prip. vrč. 59. Hodio aga od čipčinske kuće. 92. Nar. prip. vrčev. 92.

ČIPEROVINA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 85.

ČIPIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 66.

ČÎPKA, *f.* textum reticulatum. *od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikalinu* (čipke, lacinia), *u Stulićevu* (čipka, textile pinnatum) *i u Vukovu* (čipka, reticulum). *Akc. se ne mijenja, samo je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing.:* čipkê, čipkôm, *a u gen. pl. oba zadña:* čîpâkā. *Postaña neznana: može biti od istoga korijena od kojega je* čipav. — Narukvice kupovnih čipaka. M. P. Katančić 66. Znadu plesti nanogvice i čipke. V. Bogišić, zbor. 120.

ČÎPKAĆÎ, *adj. čim se čipka. u naše vrijeme u Srbiji:* Čipkaća igla. L. K. Lazarević.

ČÎPKÂR, *m. ko prodaje čipke. od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukovu.* I staklari, čipkari, sudari. M. A. Reljković, sat. 162.

ČÎPKÂREV, *adj. što pripada čipkaru. samo u Vukovu riječniku.*

ČÎPKÂROV, *adj. vidi* čipkarev. *samo u Vukovu riječniku.*

ČÎPKATI, čîpkâm, *impf. plesti čipku. u naše vrijeme u Srbiji.* L. K. Lazarević.

ČIPONIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka, u Dubrovniku.* Mon. serb. 40. Daničić 3, 466. *može biti da bi* n *trebalo čitati* ń.

ČÎPRES, *m. vidi* cipres.

ČÎPRESOV, *adj. vidi* cipresov.

ČÎPREŠ, *m. vidi* cipres.

ČÎPREŠÎŠTE, *n. vidi* ciprešište.

ČIPRÌJÂN, Čiprijána, *m.* Cyprianus. Š. Budinić, sum. 26. 87. 132. *isporedi* Ciprijan, Ćiprijan, Ćuprijan, Kiprijan.

ČÎPRIS, *m. vidi* cipres. Ovo je čipris visoki. Transit. 154.

ČÎPULA, *f.* allium cepa, Linn. *lat.* cepulla, *tal.* cipolla, *srñem.* zîpolla. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u jednoga našega vremena:* Tko stavi na rupi ńe česna ali čipule. V. Mažarović, cvijet 70. Čipula pasja. Muscari comos. Mill. B. Šulek, im. 57.

ČÎPULA, *f. a) čipava krava. u Srbiji.* S. Novaković. — *b) trava čipa. u Lici.* Ovu čipulu jedva pokosih. J. Bogdanović.

ČIPULIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Zemj. bos. 34. Schem. bosn. 1864. 51. *pogrješka* Cipulić. Statist. 73.

ČIPUT-, *gledaj* čivut-.

1. ČÎR, *m.* ulcus. *od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikalinu* (anthrax), *Belinu* (carbunculus 172a, furunculus 192b), *Bjelostijenčevu* (ulcus), *Stulićevu* (furunculus) *i u Vukovu* (apostema, abscessus). *isporedi* čiraj, čirjak. *Akc. se mijeña u gen. pl. kad je bez* ov: čîrâ, *i u cijeloj množini kad ima* ov: čîrovi, *a tada je u gen.:* čirôvâ. — *Postaña još tamna: može biti od kor.* skir *(od* skar), *lúčiti, odvajati.* — Nametnuše se na Egipćane niki čiri i prištovi. M. Radnić 34. Pogaja ko i čirom na zadñici. J. Kavañin 174. Počiniše se strašne rane i po istima ponapiñaše se čiri. E. Pavić, ogled. 107. Na gnoju ležeći strugaše cripom čire. A. Kanižlić, bogoljub. 480. Napeo mi se je bio prišt ili ti čir podkožñak. A. Kanižlić, utoč. 41. Jer i njega prepelke odpratiše s čirom. J. Rajić, boj 79. I čir i prišt i kraste od svraba. I. S. Reljković, kuć. 207. Tko ima čir, sam ga prokini. Poslov. dan. 129. Bolje je s mirom nego s čirom. Nar. posl. vuk. 25. Ja mu ugadam kao čiru na prstu. 108. Kad se ko potuži da mu je izišao čir. Vuk, posl. 348. *u gdjekoga pisca u mn. sa* ev *mjesto* ov: Prištevi, čirevi, micine. G. Pešťalić, utiš. 238. Ko pati od čireva. M. Đ. Milićević, živ. 1, 107.

2. ČÎR, *m.* tribulus terrestris L. B. Šulek, im. 57. Čas čes. muz. 1852. 2, 49. *isporedi* cir, *koje može biti da je ńetko u Stulićevu rječniku čitao* čir, *te će čir biti pogrješka.*

3. ČIR, *m. neko mjesto kod sela Brčela* XIV *vijeka.* Na Čirь na Mali, sь Čira na Tečalь. Mon. serb. 114. Daničić, 3, 467.

ČÎRA, *f.* vultus, *vidi* cera, čera. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Za isto rijeť ću vam, i nijesi zle čire. N. Naljeković 270.

ČIRAJ, *m. vidi* čir *(pod* 1). *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pred boleznami svojimi i pred čiraji svojimi. Anton Dalm., apoc. 16, 11.

ČÎRÂK, čiráka, *m.* candelabrum, famulus. *od tur.* čirak, *žîžak, fenêr, učenik, šegrt. od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikalinu (gdje najprije i dolazi) u Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu; u prva tri samo u prvom značeñu. — a) svijetñak:* Svijetñak ali ti čirak. S. Margitić, fala 98. Ugleda sedam zlatni čiraka. E. Pavić, ogled. 664. Srebrni čiraci. A. J. Knezović 276. U priliki jedne svitlosti, koja ne vaja da stoji pod uborkom, nego na čiraku. Đ. Rapić 301. Čiraci ali ti svitñaci. A. Kačić, kor. 225. Čirake nositi u vrime službe crkvene. I. Velikanović, upuć. 2, 176. Možeš dati od zlata siniju i na nojzi tri čiraka zlatna. Nar. pjes. vuk. 3, 345. — *b) sluga. samo u Vukovu riječniku.*

ČIRÁKOVIĆ, *m. prezime po ocu* čiraku. *u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 101.

ČIRČE, *f.* Circe. Gdi je Čirče vražala. M. Vetranić 2, 172.

ČIRIĆ, *m. dem.* čir *(pod* 1). *u rječnicima Stulićevu i u Vukovu.*

ČIRJAK, *m. vidi* čir *(pod* 1). *samo u rječnicima Vrančićevu* (pustula, ulcus), *Bjelostijenčevu i Voltigijinu.*

ČIRKIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 55.

ČIRKIN-AGIĆ, *m. prezime Turčinu.* XVII *vijeka.* Starine 11, 122.

ČÎRKUO, čírkula, *m. vidi* cirkuo. V. Bogišić, zbor. 540.

ČIRŃAK, *m.* sedum telephium L. B. Šulek, im. 57. *isporedi* crñak, *mjesto koje može da je zlo napisano.*

ČIRPAN-ALI-PAŠA, *m. selo u Rumeliji u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Derjen selo tu pohode i kroz Čirpan-Ali-pašu. J. Palmotić, dubr. 241.

ČIRSAŃE, *n. mazaće (čersom), vidi* čersañe. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Usilovah se rečenu historiju tako napraviti kako bude nikimi izvañskimi urehami i uglajenjem i ulizanjem i različih masti čirsanjem obnajena. M. Marulić, 3.

ČIRUĠIK, *m.* chirurgus. *od tal.* cerusico. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dozvaše čiruģika. B. Kašić, fran. 15.

ČIRUĠIKOV, *adj.* chirurgi. *isporedi* čiruģik. Pohvaliti ćemo mudros čiruģikovu. B. Kašić, fran. 17.

ČIS, *m. vidi kod* čiz.

ČÎSANICA, *f. vidi* čisaonica. *u Srijemu i u Lici.* B. Mušicki. V. Arsenijević.

ČISAO, čisla, *m. vidi* čislo, *od koga je tako načińeno u dva pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (u kom je iz brevijara); u svijeh još sa* l *mjesto* o *na kraju.* — *a) u pravom smislu broj:* Za toj mi zanese svu pamet i misal i čini da veze od ǯeļnih u čisal. Š. Menčetić 110. Ne vim tomuj broj izreći ni čisal. 266. — *b) u prenesenom smislu kao biće, stańe, što je kome kao brojem dano.* U ti sam ja čisal, da ne vim ni tužit. Š. Menčetić 166. Ke godi tvoje sreće smele ti su, gospo, misal, a znaš naju svih da je čisal vazda reći što god veće. M. Pelegrinović 177.

ČISAOCE, *n. dem.* čislo, *male brojenice,* corolla precatoria. *u Bjelostijenčevu rječniku, u kom je kajkavski ‚čiselce', pa tako i u Stulićevu.*

ČÎSAONICA, *f. tri žice u pasmu pređe. samo u Vukovu rječniku. postańem od* čislo. Malo pasmo ima 20 čisaonica a veliko 40; jedna čisaonica ima 3 žice. Vuk, rječ. 490b. — *govori se i bez* o: čîsanica *i bez* a: čîsônica. *vidi na po se.*

ČÍSLO, *n.* numerus, rosarium. — *Od kor.* skit, *iskati, zbirati. isporedi* čast, čisti, čatiti, čitati. — 1. *broj. od* XII *vijeka. (vidi prvi primjer), ali veoma rijetko, a sada se i ne govori; između rječnika u Mikańinu, Stulićevu i Daničićevu. a) u pravom smislu:* Vь kotoroje číslo vъčьtenь budu vь dьnь strašьnago suda. Mon. serb. 4. Číslomь tysuštь. Domentijana 316. Iz cisla prijatih klerigi. Kapt. seń. ark. 2, 81. Číslo od kapaļ vode. Transit 168. Tadaj hoće donesti sve číslo od muko ńegove. Zbor. 124b. Veliko číslo gospode. Š. Kožičić, žit. 33. Proročastva číslo. Katek. 1561. 70. Ispitovnik na čísla i mire. Š. Budinić, ispr. 73. Na číslo broji ńih. Đ. Baraković, vil. 305. — *b) uzima se kao velik broj ne kazujući izrijekom da je velik, mnoštvo koje treba izbrojiti da bi se moglo znati koliko je. u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Čísla vь vasь ne volimь byti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 209. tip. stud. glasn. 40, 167. — *c) u kalendaru:* Zlato číslo. Mon. serb. 539. Kaže koliko je zlatoga čísla. M. Divković, nauk. XIX. Odgovaraju zlatomu číslu ili broju. M. Alberti XIX. Zlato číslo. B. Kašić, rit. 27. — *d) knìga svetoga pisma koja se zove latinski* numeri: V knìgah čísla. Korizm. 23b. Šti u knìgah od čísla. M. Lekušić 155. — 2. *brojenice, kralješ, krunica. od* XVII *vijeka. između rječnika u Mikańinu (gdje najprije i dolazi), u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Od aršina dugo číslo pružiš. M. A. Reļković, sat. 61. *i u mn.* čísla *za jedno:* Osta Mile čísla nabrajući. Osvet. 2, 28.

ČISME, čismene *(starinski), n. vidi* čislo, *s kojim je i postańa istoga. samo u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Čismenej. Sava, tip. stud. glasn. 40, 175.

ČÍSMENIT, *adj. koji pazi da mu je sve čisto. u naše vrijeme u Srijemu.* B. Mušicki.

ČÍSMÊNKA, *f. čismenita žena ili djevojka.* B. Mušicki. *isporedi* čistomenka.

ČÍSMÊNKO, *m. čismenit čovjek.* B. Mušicki.

ČÍSNÎK, čisnika, *m. a)* purgatorium. *isporedi* čistilo. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Čistnik vjerovat će i ńegovih muk gorčinu. J. Kavańin 335. — *a)* linteolum, quo sacerdos ad abstergendum calicem utitur. *u Stulićevu rječniku* (93a). *isporedi* čišńak, čistilac, čistilica.

ČÎSÔNICA, *f. vidi* čisaonica. Vuk, rječ. 825b.

1. ČÍST, *adj.* purus. — *od* XIII *vijeka (vidi primjer sv. Save) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* purus, putus, mundus, sincerus, castus, pudicus; *u Mikańinu:* mundus, politus, elegans, oxcultus, purus, castus, integer, pudicus, inviolatus, immaculatus; *u Belinu:* purus (597a), mundus (495a), merus (653a), pudicus (595a), immaculatus (379b); *u Bjelostijenčevu:* mundus, politus, purus, merus, sincerus, castus, pudicus, integer, inviolatus, immaculatus; *u Jambrešićevu:* mundus, purus; *u Voltiģińu:* rein, sauber; *u Stulićevu:* mundus, purus, sincerus, ingenuus, castus: *u Vukovu:* purus, castus; *u Daničićevu:* purus, intactus. — *Komp.* čistiǰ *(vidi u primjerima). samo se u tri knìge* XVII *i* XVIII *vijeka nalazi* čišći: najčišća. B. Kašić, is. 82. čišća. J. Kavańin 520. najčišće svito. Nar. pjes. bog. 35. — *Gdje gdje se* t *kad je na kraju iza* s *odbacuje:* čis. — *Kor.* skidb, *lučiti, sijati. isporedi* cijediti.

a. *u tjelesnom smislu: a) kad na čemu ili u čemu tjelesnu nema ništa tjelesno, sa čega bi bilo ružno ili ne onako dobro kako bi bilo samo. tako može biti čeļade, dio tijela mu, životińa, stvar tjelesna i nebo i vrijeme.* Kьbьlь žita, polovina čista a polovina préprosta. Zak. duš. 50. Zavit v platno čisto. Naručn. 26. Čis biser otvori. Đ. Držić 348. Tovarom se dava . . čista zob. M. Vetranić 2, 87. Tuj bješe grob jedan nov i čis a blizu. N. Naļešković 1, 145. Ži mi ovi pas! . . nu što je čis, gļadak. 1, 183. Platno, na gńili koje se opira; na ku kad se stavļa vodica taj čista, tada se prem kaļa. H. Lucić 281. Dobra, korisna i čista vrimena. Katek. 1561. 28. Čisti zlatni pram od kosi na vjetrić je tih razplela. I. Gundulić 380. Prosvijetļeńe ogań novo uze, i u čis plamen buknu. 170. Rubaču mi čistu nos'. B. Krnarutić 38. Priobuć se u čistu *(košuļu).* M. Radnić 334. K'o će žito puno sniti bez rešeta čisto biti? J. Kavańin 379. Zdravo vino i čist kruh. A. Kadčić, bogosl. 8. Imaju držati svetu odiću čistu i cilovitu. 87. Nosi vodu čistu. F. Lastrić, test. 254. Golubica ptičica čista. 256. Iz pogana vrutka no može čista voda teći. A. Kanižlić, kam. 9. Ako želiš imat kuću čistu. M. A. Reļković, sat. 73. Ivan ima čista prediva. M. Zoričić, arit. 104. Vrat i čelo je l' mu čisto? V. Došen 205. Kad se žito vijat stane, čisto odma doli pada. 18. Vino čisto kad se sliva u sud smradau. 94. Pristavi u čistu loncu. Z. Orfelin 386. Kravļog čistog mleka, koje je sinoć namuzeno. 115. Pri čistom i vedrom nebu. 91. Ako vreme nije čisto i lepo. 58. Najčistije brašno. J. Rajić, pouč. 1, 45b. Čisto vino i bistru vodu. P. Bolić 2, 9. Divna ti je brata uzgojila na čistome skutu devojčinu. Nar. pjes. vuk. 1, 459. Nije l' majka rodila junaka i mušķijem opasala pasom, ili sestra brata odńijala bez bešike na desnici ruci i na čistom krilu đevojačkom? 4, 29. Na koļenu čista čoha pučo. 3, 376. Pa pogledaj čistom vedrom nebu. 2, 299. Čistu obrazu malo vode treba. Nar. posl. vuk. 348. Prasac čist nikad protio. 259. Donio na pazar da proda vreću čiste šenico. Vuk, posl. 253. — *b) što je i bez čega drugoga kao naprijed, ono po tome može biti i samo, a po tom biva i kao pravo, ničim nepomjereno u svom biću. tako dolazi osobito o nekim stvarima: o zlatu i srebru:* Dobra i čista zlata. Mon. croat. 74. Srebra i zlata najčistijega. N. Rańina 206b. Moje čisto

zlato. Đ. Držić 364. Tko čista izmota iz zlata preden zlat. II. Lucić 208. Čista se zlata vik tamna rda ne prima. D. Ranina 71b. Zlato im čisto pram nadhodi. I. Gundulić 425. Sudi od čista srebra. F. Vrančić, živ. 75. Čistijem srebrom zakova. I. Kanavelić, iv. 339. Zlato čisto prisajno. F. Lastrić. ned. 422. Od čistoga zlata lanac. A. Kanižlić, utoč. 103. Čisto srebro, sulio zlato. V. Došen 130. Kip od čistoga zlata. A. Kačić, korab. 290. Uvezla sam tri dukata, tri dukata čista zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 530. Sve od čista saliveni zlata. 2, 46. Na alatu vas u čistom zlatu. 2, 290. Jaoj Andro, moje čisto zlato! 1, 404. Pa bih tvoju uzdu okovala, u čisto bih srebro okovala. 1, 299. Čistim ću te srebrom potkovati. 2, 217. *o skerletu, grimizi, svili:* Da ti damo petь desetь lakьtь skrlata čistoga. Mon. serb. 23. Gdi čista grimiza toli se dobavi. Š. Menčetić 63. Koji se oblačaše pričistijem skerletom. M. Divković, bes. 174. Čisti skerlet na koljenu puče. Nar. pjes. vuk. 2, 303. Zlatom veze sve po čistoj svili. 2, 491. U čistu te svilu zavijala. 2, 407. Kod Grujice nosiš čistu svilu. 3, 35. *rijetko o drugome čemu:* Obrativši vodu naravnu u čisto vino. F. Lastrić, test. 60. Čista rakija s vodom pomešana. P. Bolić 2, 13. *netko* xv *vijeka blago svoje naziva čisto, hoteći jamačno reći da nije sastavljeno s tuđim, da je samo njegovo:* Spisahь sije knige mojimь blagomь čistimь. Mon. croat. 128. *u jednoga pisca* xvi *vijeka* čist dan, *kad se već odijeli od jutra:* Kada bude čist dan. Naručn. 28b. *u narodnoj pripovijesci* čista ravnica, *gdje je sve ravno, gdje nema mjesta neravna:* Pred njima se dalo bejaše jedno veliko polje, koje bejaše sama čista ravnica. Nar. prip. vil. 1867 322. *vidi i dalje.*

b. *u umnom smislu, kad je što bez čega umna, što bi bilo zazorno, što bi trebalo kuditi, ili kad je bez čega takoga, sa čim bi bilo drugo ili drukčije. a) o čeljadetu, od koga se prenosi značenje i na koji ud mu: aa) u opće: o čeljadetu:* Vi čisti jeste, nu ne svi. N. Ranina 107. ivan 13, 10. Počesmo druzih griže tresti, a i mi čisti nijesmo. M. Držić 91. Od koje *(gospode)* pravome i čistome tragom izhodimo. I. T. Mrnavić, osm. 4. Budi ti drago učiniti me čista i pravedna. M. Jerković 20. U svako da smo doba čisti u vijek. I. Gučetić, mol. d. 14. Jeda bi tvoje prisveto posvetilište... od sniga bili i od ljana čistiji dostojno primiti mogao. I. Ančić, ogl. 192. Svaki majstor neka se boga boji, pošten i čist bude. Bud. spom. glasn. II. 3, 16. Vi ste čisti, ali ne svi. Vuk, jov. 13, 10. *od čeljadeta značeće preneseno na koji ud mu: srce:* Svojimь htênijemь, čistêmь srdьcemь. Mon. serb. 22. Iskati svud je zaman vjernos naći srca čista. I. Gundulić 467. Ti si ljubovnik srca čistih i pravednih. M. Jerković 13. Blaženi čista srca, za što će oni boga vidit. J. Filipović, prip. 1, 344. Srce čisto i priprosto. J. Banovac, obit. 27. Stvori nas čista srca. Đ. Mattei 303. Ne gleda bog na kajave noge, već na čisto srce. Nar. posl. vuk. 196. Blago onima koji su čistoga srca. Vuk, mat. 5, 8. *ruke:* Kolikrat ste držali za lupeža onoga koga ste našli čistijeh ruka? Besjede kr. 89. *čelo:* Čelo visoko i čisto. P. Zoranić, 20. *lice:* Za što snaše kolarice brzo gine čisto lice. V. Došen 101. Ti li nasta taj junak na zemji da zakloniš čisto carsko lice, carsko lice za tvoje skutove? Nar. pjes. vuk. 2, 130. — *bb) bez krivice, prav:* Pustista jedna drugu stranu za čista. Mon. croat. 130. Nek krive žeže ljude, a čistome nek ne udi, to jest: pravog nek ne kudi. V. Došen 251. Na sudu je okrivljena, na komu je našasta čista. A. Kanižlić, kam. 89. Ostade Luka čist. S. Ljubiša, prip. 151. — *cc) o čeljadetu muškom ili ženskom, koje se uzdržava u življenju koje je među muškom stranom i ženskom.* Otь dêvy čistyje. Mon. serb. 86. Pridito vi čisti, a ne vi bludnici. Korizm. 17. Biti čist u mladost. Zbor. 10. Divo čista! M. Marulić 165. Čistu djevicu. M. Držić 421. Čistih smrt umori. Đ. Baraković, vil. 118. Otijaše da š nome sagriši čisti Josef. I. Ančić, vrat. 2, 433. Čistoj Susani. J. Kavanin 8. Ili udovci ili u vike čisti. A. Kanižlić, kam. 214. Sada su sudci svi pravi, žene sve čiste. Đ. Rapić, 6. Ako ko čuje da jedan crkovnak pribiva i opći (s) ženama, ne drži ga čista. Besjede kr. 271. Ne zaručo li se, povrati rodu djevojku čistu, niti ona za to naroka gubi. S. Ljubiša, prip. 8. *vidi i dalje. po takom čeljadetu naziva mu se i krv čista:* Svako ljeto ovdi božici velikoj Dijani dava se čista krv jedno vil. F. Lukarević 15. — *dd) u jednoga pisca* xvi *vijeka* čovjek čist *kao pravi čovjek (vidi i naprijed):* Otiše se *(davo)* segur učiniti, ako *(Isus)* biše bog ali človik čist. Korizm. 13. — *b) o raju:* Ne poznaješ čistog raja slasti. P. Petrović, vijen. 34. — *c) o vremenu, kad se nije mnogo griješilo:* U ona čista vremena. A. d. Kosta, zak. 1, 108, — *d)* čista nedjelja *zove se prva nedjelja uskršnjega posta, a svaki dan u njoj* čisti, *može biti za to što tada počinu ljudi čisto ne griješeći živjeti:* Čista nedjelja. Vuk, rječ. 20b. Čista srijeda. M. Divković, nauk xiv. Od čiste sride pepelne. B. Kašić, rit. 3. Od čisto sride. P. Posilović, nasl. xv. A. Bačić 422. J. Banovac. razg. 269. Na čistu srijedu. F. Lastrić, svet. 15. M. Dobretić 576. Od čiste sride do osmine uskršne. B. Leaković, nauk 391. — *e) o čemu god umnom: duh, duša:* Bog je čisti duh u sebi. V. Došen 267. Koji želi držati čistu dušu svoju. S. Matijević 27. Neka mu je čistija duša. J. Kavanin 342. Milost svoju dade čistoj duši. V. Došen 112. I dovede lažljive svjedoke i bez vjere i bez čiste duše. Nar. pjes. vuk. 2. 2. *život:* Pop ima imiti čist život. Naručn. 30b. Dobrota od čista življenja. A. Kadčić, bogosl. 35. *zdravlje:* Kь čistomu duševnomu priti zdraviju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 186. *pamet, svijest:* Sa svršenim ufanjem i s čistu pametju. Transit 193. Jeda bi razmišljao čistom pametju, zdravim razumom. I. Ančić, svit. 3. Pohodit ga s čistijom pameti. I. Đordić, ben. 125. Izađosmo iz čiste pameti. S. Ljubiša, prip. 240. Tere ćeš svist imit čistiju nere snig. M. Marulić 140. Ki čistu ima svijes. F. Lukarević 224. A svist ima i čistu i milu. M. A. Relković, sat. 163. *misao, želja:* Za čistu misal bog će mać vazeti. S. Menčetić 311. U srcu čiste misli. M. Divković, bes. S. Bi li čistu misao imao? A. Kadčić, bogosl. 2. Ne samo čiste ruke nego i čistu misao moramo imati. M. A. Relković, sabr. 7. Prikiduješ ti zavjete ljudem bogu posvećenim, čiste želje, misli svete da potamne bludnom sjenim. I. Gundulić 230. *prijateljstvo, ljubav:* Da budeть čistoje prijateljstvo. Mon. serb. 35. Zlameno čiste ljubavi krstjanske. A. Kanižlić, kam. 565. Gorijahu od prave i čiste ljubavi. J. Matović 222. *dobrota:* Iz prave, čiste očine dobrote. Katek. 1561. 20. *djevstvo:* Da divstvo čisto i neoskvrnjeno uzdrži. P. Zoranić 36b. *raskoša:* Za one pričiste raskoše koje začu srce tvoje. P. Radovčić, nač. 272. *vjera u različnom značenju: vjera koja se vjeruje:* U pogubah krepci uzrokom od posluha vjere čiste. I. Gundulić 288. Da im čistu viru istomače. A. Kanižlić, kam. 699. E tako mi vjere najčistije. Pjev. crn. 92. *vjera u vjerna čeljadeta:* Vojvoda mu je vjere čiste. J. Kavanin 187. *vjera koja se zadaje komu:* Uhvatimo vjeru čistu, tvrdu. S. Ljubiša, prip. 158. Otpišu paši, da prode ob dan na čistoj božjoj vjeri. 183. *Slo-*

boda, kao cijela: Da prebivajetь vъ vsakomъ utvrъždeni(ji) i slobodê čistê. Mon. serb. 163. *istina, razlog:* Od čiste i prave istine. Korizm. 77b. Za to su čistu istinu vadili izmeu razlicijeh laži. B. Kašić, per. vi. Ja kratkim skazanjem razlog im čist pravih. I. T. Mrnavić, osm. 34. *nauk:* On je čiste nas nauke naučio. A. Vitaljić, ist. 6. Pravi i čisti nauk primiti. A. Kanižlić, kam. 148. *govoreńe, besjeda, odgovor, kao jasan, razgovijetan:* Sliši niko čisto govorenje, ko čini sv. Grgur. Korizm. 39. Imaše pogled vesel, obraz svital, besidu čistu. F. Glavinić, cvit. 18. Odgovor vrati čist. Đ. Baraković, vil. 298. Naredjuje da izradi on čas od rodbine čist odgovor. B. Cuceri 359. *čisto gororeńe, kao pošteno, koje ne vrijeda stida:* Ako su prominili jezik brezobrazni i nečisti u postidnost i čista govoreńa. F. Lastrić test. 257. Ispovid da bude čista, da ne bude cića ipokritstva. Naručn. 80b. Da bi mene privel ti na čistu ispovid. A. Georgiceo, nasl. 349. Ispovid da je čista, t. j. učińena s pravom svrhom i s pravom mišju. A. Kadčić, bogosl. 205. Ispovijed ima biti neimbena, čista i otvorena. J. Matović 259. Ispovid ima biti čista, virna i odkrivena. M. Dobretić 142. *molitva:* Molitva čista, nastojna. Naručn. 97b. *glas u pravom smislu kao jasan:* Čistim i očitim glasom prokljńajući. F. Vrančić, živ. 63. Čistim glasom govoreći, I. Bandulavić 129. *glas u prenesenom smislu kao* dobar: Nije očito po sve čista glasa. A. Kadčić, bogosl. 518. *zvek:* Zlato ima zvek čist. M. Radnić 427. *račun:* Čist račun *(konat)* duga ljubav. Nar. posl. vuk. 348.

c. *i u tjelesnom i u umnom smislu može imati uza se ńcke padeže: a) gen. bez prijedl., u kom stoji ono bez čega je tko ili što te je po tome (koliko se toga tiče) čist: u tjelesnom smislu:* Kad je ždribe od dviju nedilja i mat' mu se osnažila zbilja, zdrava sa svim i već mlika čista. I. S. Reljković, kuć. 232. *u umnom smislu:* Čista duga da bude. Mon. serb. 102. Himbe budi čist. M. Marulić 142. Griha da ste čiste. 75. Čist sam ja krvi te. 89. Hoću čist biti nepravde takove. Đ. Baraković, jar. 102. Da čista žel' pam et počiva u miru. A. Georgiceo, nasl. 21. Da su čisti griha svoga. S. Margitić, ispov. 159. Ona je bila svake mane čista kao zlato. Nar. prip. vrč. 209. — *b) gen. s prijedl.* od, *kao naprijed bez prijedl.: u tjelesnom smislu:* Zdrav i čist od svake nemoći. Korizm. 27. Osta čist od gube. B. Kašić, fran. 213. M. Radnić 473. Da su misnici posni, trizni i čisti od jezbine. I. Ančić, svit. 191. Za ńtil je reb' preda osridńa, . . čistu činit od puzdera trudi. I. S. Reljković, kuć. 390. Rakija nije sa svim čista od vode. P. Bolić 2, 29. *tako može biti i od zlijeh ljudi čisto kakvo mjesto:* Neka Klis, nek Adrijatsko sve more, tko ga je od gusara čista držao, nek ispovide. J. Filipović, prip. 1, vii. *u umnom smislu:* Čista azь otь krъve vьsêhъ. Domentijanb 180. Ja umivam ruke i jesam čist od krvi toga človika. Korizm. 96b. Čist od griha misli hude. P. Hektorović 87. Marija čista od svakoga pomaňkanja i od svake natrune. M. Divković, nauk 51. Čist jesam od krvi pravednoga ovoga. I. Bandulavić 87. mat. 27, 24. Čisti od svake grišne nečistoće. B. Kašić is. 23. Srce u meni čisto od zlobe. I. Kanavelić, iv. 409. Bila si čista od griha istočnoga. S. Margitić, fala 16. Imaju biti čisti od svakoga nasladeńa putenoga. P. Macukat 9. Srce čisto od zlobe. I. Đordić, salt. 166. Srdce čisto od srgbe. H. Bonačić 63. Ja sam čist od gria. J. Filipović, prip. 1, 443. Život čist od njegova uvrideńa. F. Lastrić, test. 69. Imamo biti čisti od svakoga vraštva i privare. F. Lastrić, od' 183. Od svake maće bludne čista. J. Banovac, pred. 51. Ti si sud čist od svake gorkosti. J. Banovac, obit. 62. Srdce čisto od svake misli pogane. A. Kanižlić, utoč. 223. Nisu bili od krivovirstva čisti. A. Kanižlić, kam. 368. Crkva jest čista od svakoga zabluđeńa. 445. Život sveti i čisti od svakoga ockvrńeńa grijeha. J. Matović 113. Koji čisti jesu od ovakova opačinstva. A. d. Kosta, zak. 1, 81. Svjedočeć sebe čista od krvi onoga. Živ. is. 159. Da ima dušu čistu od svakoga griha. I. Velikanović, upuć. 2, 60. Ruke čiste od tuđbine. B. Cuceri 82. Treba pisati za potomstvo koje će biti čisto od sviju današńijeh budalaština našijeh. Vuk, pisma 70. *Može biti i dobro od čega se veli da je tko čist, a tada je zlo što je od toga čist, te se s podsmijehom ili porugom kaže da je čist.* Počne u svoje govoreńe latinski mešati, od koga sam ja onda čist bio. D. Obradović, bas. 320. — *b) isti padež s istijem prijedl. i bez njega nalazi se i onda kad bi trebao instr. (vidi dale). samo u dva pisca* xvi i xvii *vijeka po tuđem jeziku. bez prijedl.:* Čisti srca boga hote viditi. F. Glavinić, cvit 447. *s prijedl.:* Blaženi čisti od srca. N. Raňina 201. — *c) instr., u kom stoji što god što je na po se čisto u koga, te je po tome i on čist.* Blaženi čisti srdьcemь. Mon. serb. 530. Da ti zlato ostane u kući, gledao nis' prijazni izbrane i da si časti čis. M. Vetranić 2, 486. Poštenjem vele čist. Đ. Baraković, vil. 49. Blaženi su čisti srdcem. I. Bandulavić 233. Dušom čista. F. Glavinić, cvit 155. Čisti srcem. F. Lastrić, test. ad. 83. Imadu dušom i tilom biti čisti. A. Kanižlić, kam. 218. — *d) loc. s prijedl.* u: *aa) kad ko u kakvom zlu djelu nije kriv:* Da su Netrmca v smrti i v ubojstvi brata ńih čista i prava našli. Mon. croat. 45. — *bb) kad se kaže što je osobito u koga čisto, te mu je u tome čistota, u tom je čist:* Njeki čisti u jeziku, čisti u misleh. M. Držić 307. Nov u srcu, čis u duši. I. Gundulić 238. U svem čista. J. Kavańin 418. Čis u svijesti. I. Đorđić, ben. 102. M. A. Reljković, sat. 178. Bogoljubniji i čistiji u duši. M. Dobretić 369.

d. *u sredńem rodu bez subst. u ńekim oblicima nominalnijem: a) u gen. s prijedl.* do, *kao sa svijem, da ne ostane ništa. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Odtrgni od mene sve moje grijehe do čista. Đ. Mattei 273. Sve zastupke otmi do čista i sve što mi zabrańuje svršeno sjedińeńe. 195. — *b) u gen. s prijedl.* s, *kao svesrdo, svijem srcem, ne zanoseći se za drugim čim. u dva pisca* xvii *vijeka.* Kad jedan pospaše tada drugi s čista vele bistro bd'jaše. B. Krnarutić 29. Koji s čista ište boga, brzo će se naći zadovoljau. M. Radnić 527. — *c) loc. s prijedl.* na: *aa) bez i čega. u jednoga pisca našega vremena:* Ova me igra obogati, a voda zabrani u vojsci, jer mnogi ostanu na čistu pak se svadaju i biju. S. Ljubiša, prič. 9. — *bb) kad se kakva zamršena stvar raspravľańem dogna dotle da se zna što i kako je. u dva pisca našega vremena:* Spor taj nije ni dan današńi na čistu. S. Ljubiša, prip. 155. Kad tad vaja da budemo na čistu. M. Pavlinović, razg. 65.

e. *adv.: a) u tjelesnom smislu:* Ako smo ušive za isto kad bile, mi se smo trijebile, i čisto držale. N. Nalješković 1, 245. Stvar onu, ku čisto ti toli držaše. D. Raňina 26b. Vele čistije i očitije vidi *(bog)* misli naše, nego li ljudi vide djela naša. M. Divković, bes. 433. Prođe naprijed, neka se vidi čisto da je dobio. M. Radnić 433. Sud prazan zveči jako i čisto. 427. Viđaše čisto i bistro sva progonstva. F. Lastrić, test 154. Svaki dan vaja jisti i čisto se držat. M. A. Reljković, sabr. 34. Podlaga, svrhu koje padaju riči posve-

ćeña, ima biti blizu prid očima, da se čisto more vidit i razabrat što je. M. Dobretić 10. S vinom vaļa da se čisto radi. I. S. Reļković, kuć. 376. — *b) u umnom smislu: aa) kao jasno, razgovijetno, bez sumńe*: Čisto je da prez boga ni vridno nijedno stvorenje. Korizm. 47b. Ako ćuti većma bogatac nevoļe nego ubogi, jest čisto da je ubogi većma blažen nego bogatac. M. Radnić 553. *uz druge različne glagole: govoriti i druge koji isto znače, samo različnijem načinom, kao reći, kazati, pokazati (govorom i drukčije), otkriti (javiti), očitovati (govorom i drukčije), svjedočiti, ispovjediti, učiti, tumačiti, brojiti, osvaditi, lagjati, prositi*: Vsa čisto sьgodivšumu se da odkryjutь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. tip. hil. glasn. 24, 185. Svidokujuće čisto i pravo. Mon. serb. 249. To je za to čisto izgovoreno. Mon. croat. 169. Pokazati hoću da ča praviš nije isto. M. Marulić 317. Jednim dilom pravo kažeš a druzime čisto lažeš. 317. Jistino i čisto ispovidili jesu vse grihe. Š. Budinić, ispr. 29. Neka ovu tvar čistije protumačimo. 4. Da grihe osvadi čisto. 20. Čisto učaše. F. Glavinić, cvit 328. Kaže čisto da je blaženi konac trudov. P. Radovčić, nač. 20. Pokazuje se čisto da plemenština stoji u kripostma. M. Radnić 77. Prišastne tvoje milosti sve s' mu očitil dosti čisto. A. Vitaļić, ist. 3. Sve upravno i čisto mi hoć' kazati. A. Vitaļić, ost. 122. Izgovaraj već mi čisto što će od tebe tute biti. J. Kavańin 394. Izreći pravo i čisto svoj grih. A. Kadčić, bogosl. 194. Prem da si ostale grihe čisto ispovidio. 213. Jesi li riči čisto izgovarao? P. Knežević, osm. 17. Toliko se maće znadete čisto i bistro ispovidit. F. Lastrić, ned. 113. Govoraše čisto. J. Banovac, blagos. 190. Vaļa jih čisto i pravedno ispovidniku očitovat. J. Banovac, pred. 74. Isus čisto kaže. 115. Jeziku likarja da čisto govori. I. Vladmirović, lik. 19. Knige od mudrosti čisto govore. M. Zoričić, arit. 1. Lipo i čisto izgovarat. M. Dobretić, bogosl. vi. Govorit svaki dan oficije božanstveno čisto nastojno i bogoļubno. 275. Tko se čisto i pravedno ispovidio. 84. Kaže mi čisto da on toga ne će više trpiti. D. Obradović, živ. 100. U tom kolu lepa Jerga, sama stoji, čisto broji: ti momče, ti đavolče, ti mamiš, ti primaš. Nar. pjes. vil. 1866. 323. Prije nego đevojku vidim, ne mogu ti čisto kazati. Nar. pjes. vrč. 4. Ja sam ti čisto i bistro prosio kćer a ne pastorku. S Ļubiša, prip. 43. *pisati, prevoditi s jednoga jezika na drugi*: Kako otvorenije i čistije u drugomь zapisu piše. Mon. serb. 349. To pisa Filip čisto i pravo. Mon. croat. 68. Čisto piše a ne šara. J. Kavańin 159. Da se ova knjiga . . onako bistro i čisto priobrati, da ju prosti ļudi lasno razumiti mogu. I. Jablanci 7. Kako čisto nahodi se upisano u zakonu. A. d. Kosta, zak. 2, 48. *znati, razumjeti, dokučiti umom, iznaći (doznati), opomińati se, vjerovati, držati*: Iznajde čisto kraļevьstvo naše da je naše. Mon. serb. 249. Ne razazna se čisto. Naručn. 28b. Vjerujući čisto. Mon. croat. 67 Toj mi reče moja, spominam se čisto, sestra. H. Lucić 194. Poznah čisto da to vilenica biše. P. Zoranić 64b. Nije nam uzmnožno sa svijem čisto razumjeti i skazati. M. Divković, bes. 358. Da mogu čisto znati. D. Baraković, vil. 177. Što se u gradu stvara, kako ne znaš čisto? I. T. Mrnavić, osm. 96. Čisto držimo da bi umrl za nas. B. Krnarutić 28. Mnoštvo od svih zvizda znade on čisto. A. Vitaļić, ist. 522. Čisto znajte. 483. Krstjanin ima znat čisto što ga uči zakon. I. Grličić xvii. Kako ju vidi, udiļ čisto i razborito pozna svoje grihe. J. Filipović, prip. 1, 537. Neka me čisto razumiš. A. Kačić, razg. 316. Ako ne bi čisto znao što čini. M. Dobretić 517. Maće li, više li, ne mogu se spomenuti čisto. 146. Razgovore, koje i knjižni ļudi mučno pametju svojom čisto dokučuju. I. Velikanović, upuč. 2, iv. Čisto znađi, oče igumane. P. Petrović, šćep. 10. Što se čisto i bistro zna. S. Ļubiša, prip 258. *u tom smislu može biti i* međe čisto razvesti, *da nema sumńe ni raspre*. Da su pravo i čisto razveli više pisani kumfin: Razv. moš. ark. 2, 309. — *bb) kao doista, za cijelo*: Da izvide još bolje jeli čisto opatica zbabna. M. Zoričić, zrc. 45. Eto sad znaj, moj ujače dragi, da sam čisto curu izprosio. Nar. pjes. juk. 311. Čisto skŭp je danas na Cotińu. Nar. pjes. vuk. 5, 485. Eto ti ga, pak ga ti najprvi celi u ruke, ja čisto ne ću. S. Ļubiša, prip. 104. Hćaše me čisto objesiti paša. 147. Da nije srećom pri sebi imao nož čisto bi poginuo. 240. — *cc) kao samo*: Tko inaka ište nego čisto boga. B. Kašić, nasl. 28. Čisto dva tri od ńih znali da je on lažac. S. Ļubiša, prip. 104. — *dd) kao bez pogrješke*: Da čisto i dosljedno pridadu razlog svojim gospodarom. P. Radovčić, nač. 85. Pa je čisto turski naučio. Nar. pjes. vuk. 2, 463. Čisto turski avdes uzimaše. 3, 77. Govori čisto srpski. Vuk, rječ. 825b. — *ee) kao bez grijeha u opće*: Dostojno i čisto mogu pristupiti k posvetilišću. Naručn. 71. Služeći i časteći ńu čisto i kriposno. B. Kašić, is. 119. Da pravo i čisto ostane sam po se. Đ. Baraković, jar. 102. Služiti bogu čistije. M. Radnić 422. — *ff) pošteno, ne vrijeđajući stida*: Da je pošteno i čisto živila. Š. Kožičić, žit. 12b. Da čisto i pošteno živemo. Katek. 1561. 16. Tvoj vjerni, s kijem te prava ļubav čisto sveza. I. Gundulić 269. Koga ona i ki ńu čisto ļubi. F. Glavinić, cvit 75. U ženidbi živući mogu čisto od svakoga griha putenoga živit'. J. Banovac, razg. 79. Da ńiove žene svoj život ne provedu čisto. A. Kanižlić, kam. 220. — *gg) kao sasma, sa svijem, po sve*: Da je bog razdrušil nike grade sve čisto. Korizm. 44b. Vila jedna sva u čisto bilu. P. Zoranić 75b. Odcipļeno i čisto odtrgnuto. Mon. croat. 267. Obajdoh sve čisto, pomńivo i višće. Đ. Baraković, jar. 111. Sam bog *(jest)* čisto dobar. M. Radnić 378. Čisto sam se pokripio ja u tebi. A. Vitaļić, ist. 214. Koja samom riječju jesu stvorena i božjimi naredbami stisnuta, koje čisto obslužiti imaju. 529. Ovako se čisto zgodi. 485. Ki ne ļubi boga čisto nad sve stvari svijeta sega. A. Vitalić, ostan. 4. Za što su ovo zloće čisto izvanske. A. Bačić 207. Zdenac čisto zapušten. M. A. Reļković, sat. 120. Gradiškoj krajini čisto drugo lice đađe. 117. Ode Adam tužan i žalostan, porad griha baš čisto bolestan. 95. Ako si i sagrišio, metnimo da ti je bog čisto oprostio. Đ. Rapić 108. Da se najdem na tomu događaju, ne znam čisto što bi učinio. M. Dobretić 91. Stabku čisto rastavivši s perom. I. S. Reļković, kuć. 196. Vino pije Musićn Stevane u Majdanu čistu srebrnome. Nar. pjes. vuk. 2, 298. — *hh) kao skoro, gotovo*, paene: Ali ona ne će ušutiti, nego plače, pak i zubmi škripļe, čisto vatra iz usta joj sipļe. M. A. Reļković, sat. 101. Ali mu čisto žao bude što joj nema i onih dveju talpi. Nar. prip. vuk. 111. Devojka iza velikoga straha čisto se obeznani kad vidi u gosposkim haļinama prekrasnoga mladića. 170.

2. ČIST, *m.* stachys recta L. *i* euphorbia lathyris L. B. Šulek, im. 57. *isporedi* čistac.

1. ČISTA, *f. kao da je nekako drvo u jednom spomeniku* xiv *vijeka. nominativu nema potvrde*. Crьni gvozdь i čiste da sěku u općinu. Glasnik 15, 282. Daničić 3, 467.

2. ČISTA, *f. tri sela u Dalmaciji*: *jedno blizu*

Imoskoga a dva blizu Skradina. pošledña se dva zoru Velika *i* Mala Čista. Schem. šib. 1875. 21. Schem. spal. 1862. 17. Repert. 14. 25.

ČÍSTĀ MLĀKA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled 24.

1. ČÍSTAC *i* čístac, čísca *i* čísca, *m. a) jaje iz koga se ne izleže ništa niti se pomuti pod kročkom, nego ostane čisto. isporedi* bistrac. *samo u Vukovu rječniku. — b) jalova matica.* F. Đorđević 20. J. Živanović, rječ. 29. — *c) čovjek čist u umnom smislu, kome se nema što zazreti. isporedi* bistrac. *u naše vrijeme u dva pisca.* Znam da je mudar i čistac. S. Ljubiša, prip. 97. Pošten je, pravedan je, čistac. M. Pavlinović, rad. 174. — *d)* na čistac izvesti što, *zamršenu stvar raspraviti toliko da se zna što je i kako je. u jednoga pisca našega vremena.* Mi hoćemo da je zakonitim putem na čistac izvedemo. M. Pavlinović, razg. 104. — *e) kad se hoće da kaže da tko bježi, reče se u šali:* čistac! *kao da je mjesto gdje je bio ostalo čisto od njega. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Za to i mi zecovi kako čujemo da psi laju, a mi se upašimo, pak čistac! D. Obradović, bas. 125. Čistac kolovoda! (bježi! uteče!) Nar. posl. vuk. 348. Od žive se vatre prepadoše, kroz planinu čistac učiniše, upuštiše u stranu junaštvo. Nar. pjes. petr. 3, 571.

2. ČÍSTAC *i* čístac, čísca *i* čísca, *m.* stachys. Vuk, rječ. 825b. Šloser-Vukot., flor. 574. stachys recta L. G. Lazić 140. J. Pančić, flor. biog.2 462. B. Šulek, im. 57. čistac blatni, stachys palustris L. B. Šulek, im. 57. barski čistac, stachys palustris. K. Crnogorac, bot. 17. čistac ili staračac beli. A. Maksimović 27. staračac inače čistac. 93. — *Postaňem će biti od ńem.* zist, *koje je od lat.* cistus, *a to od grč. κίστος.*

ČÍSTI, *staro* čȁtu, *poznije* čtȇm, *pf.* legere, colere. *od* XIII *do kraja* XVI *vijeka, ali* XVI *vijeka samo u ńekim oblicima: praes., imperat., part. praes. i part. pract. part. — Korijen vidi kod* čast, čislo. — 1. *čatiti, čitati,* legere. *do kraja* XV *vijeka.* Si tipikь zapovědajemь vamь čisti na kyždе měsecь. Sava tip. stud. glasn. 40. 180. Kogą bogь spodobi čisti knigy sii. Mon. serb. 84. Čtušte pominajte toga komu se pisaše. Mon. serb. 253. Ki budete na te knigi čli. Mon. croat. 318. Čtući ga *(list).* S. XVI *vijeka: Za to se čte v paramii.* Korizm. 4. Čti Isaiju. 7. Čtući va dne Tulija. Transit. 3. A ti ki čteš ne daj da tobom oblada volja takaj. M. Marulić 92. Kto čte, da razumi. Anton Dalm., mat. 24, 15. *u jednoga pisca prošloga vijeka ima infin. načińen prema ostalijem oblicima:* Koji samo malo znadu časti. J. Banovac, sahor. 28. *istoga vijeka u jednoga pisca part. pract. pass.* čaten *ne će biti od toga glagola, nego pogrješka mjesto* čaćen *od* čatiti. Kako je posli čateno. A. Kanižlić, kam. 60. — 2. *poštorati,* colere. *do kraja* XV *vijeka:* Cara čtȇte. Sava 5. Čisti trojicu jedinosuštnuju. Mon. serb. 539. XVI *vijeka:* da su čtene gozbe vaše. M. Vetranić 1, 250.

ČÍSTIKUĆA, *f. žensko čeljade koje čisti kuću. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje:* Kad svatovi povodu djevojku u Srijemu, svirac stane svirati, a oni pjevaju: Jao naša čistikućo! jao naša sudopero! itd.

ČÍSTILA, *f.* vitex agnus castus L. mala *i* velika. B. Šulek, im. 57.

ČÍSTILAC, čistioca, *m.* purificatorium. *isporedi* čisnik, čistilica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako ne nastoje na dostojnost i čistoću u čašam, u čistiocim i u tilesnicima. Turl. blago 2, 255.

ČÍSTILICA, *f. a)* purificatorium, *ubruščić, kojim se brišu svcti sudi na otaru. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Purificatorium ili ti čistilica zlamenuje maramu, kojom bijahu otarene rane Isukrstove. A. Kanižlić, bogoljub. 64. — *b) četka na nozi kojom se čiste topovi. u Vukovu rječniku s dodatkom:* n. p. topovska. — *c) lopata kojom se kida kao u Lici.* F. Hefelo. — *d)* stachys L. B. Šulek, im. 57. *isporedi* čistac.

ČÍSTILO, *n. a)* purgatorium. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu. isporedi* čisnik, očisnik. Imamo milosrdje činiti dušicam, koje su pošle s ovoga svijeta i stoje u čistilu čekajući od nas pomoći. M. Divković, bes. 9. Treće je misto čistilo, gdi se duše čiste od grija. I. Ančić, vrat. 2, 4, 45. Muke od čistila. L. Terzić 39. Ne ima purgatoria ili ti čistila. A. Bačić 510. Tamnica bila je limbo svetijeh otac i čistilo. Živ. is. 164. Otiđe u purgatorio ili ti čistilo. F. Lastrić, od' 373. Pripravljaš žestoki plamen od čistila. P. Knežević, osm. 115. Za mrtve, koji su u čistilu. A. Kanižlić, bogoljub. 294. Što si u čistilu vidila? Turl. blago 2, 18. Još jest ogań čistila. J. Matović 54. Molitve utrnuše veći dio oni muka koje u čistilu imadijaše trpiti. M. Zoričić, zrc. 153. Koliko dugo stoje u čistilu duše pravednih? I. Velikanović, upuć. 1, 312. — *b)* purificatorium. *isporedi čistilica pod a. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Čistila, to je maramičice, kojima se čaša tare. I. Velikanović, upuć. 2, 181. — *c)* medicamentum purgatorium, *lijek kojim se čisti želudac. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sada neka čistilo se daje. I. S. Reljković, kuć. 205.

ČISTIŇA, *f.* puritas. *od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. akcenat se mijeňa u acc. sing.:* čístinu, *tako i u nom. i acc. pl., a u gen. pl.:* čistinȁ. — 1. *stańe u kom je što čisto, čistoća: a) u tjelesnom smislu:* Ne govori od praña ni od čistine tjelesne. M. Radnić 473. — *b) u umnom smislu: aa) stańe u kom je što jasno, razgovijetno.* Za veću čistinu i verovanje ovi listь svojomь rukomь prěpisa. Mon. serb. 366. Sve čemo im po čistini kazat'. P. Petrović, šćep. 64. Saslušasmo ńihovo pravdańe i po čistini razabrasmo. V. Vrčević, niz. 54. — *bb) stańe čisto od svega što bi bilo zazorno:* S velikom pomńom i čistinom služili biste ga. M. Radnić 90. S čistoćom i čistinom idemo k slavi od vječńe čestitosti. 433. Zaručnici duha sveta, punoj milošć' i čistina. J. Kavańin 518. Živote li u čistini srca, duše i svisti? F. Lastrić, svet. 139. Niti druge časti gleda nego čistinu od griba. F. Lastrić, ned. 34. Da milujemo priprostitost i čistinu u čińenu. F. Lastrić, od' 182. Imaju podiljevati *(sakramente)* čistinom od duše. A. d. Kosta, zak. 1, 58. — 2. *stvar čista: a) polje otvoreno, ničim nezakloњeno. u naše vrijeme.* Vuk, rječ. 825b. No izidi amo na čistinu. Nar. pjes. stojad. 1, 107. Niva u čistini. Sr. Nov. 1865. 581. — *b) sama pšenica,* triticum purum. *u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

ČISTIŇA, *f.* puritas, *čistota, samo u umnom smislu: stańe čisto od svega što bi bilo zazorno. od* XVI *do početka* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. akcenat se ne zna za vijelo.* Hranimo se ne u kvasu starom ni u kvasu od zlobe ni od zlodi, ma u prijesnijeh od čistiňe i od istine. N. Rańina 123b. 1kor. 5, 8. Ki da ńe kipu lipost s počtenjem čistiňe. M. Marulić 7. Držat čistiňe put 61. Svitu udovne čistiňe nosi.

64. Gizdu, ureh, uzgoj, čistiňu i lipost još darovaše joj. P. Zoranić 18. Sahraňujući vsaku čistiňu duhovnu. Š. Budinić, ispr. 42. Da hjih anjelski primem s tolikom čistiňom i virom. M. Alberti 402. Izprosite mi podniženstvo, čistiňu ustrpljenje. M. Angel, razm. 50. Dopusti mi jednu čistiňu i kako pravednost ditinsku. P. Radovčić, nač. 275. Bili su pripuni svete priprostine, čistiňe. I. T. Mrnavić, ist. 34. Ne ljubeć taščinu, i mnogo vremena držeći čistiňu. Oliva 64. Ako čistiňu moju izgubih. F. Parčić 74.

ČIŠTIŠTE, *n.* purgatorium. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji mjesto* št *piše* šć. Purgatorije oće reć naški čistišče ili ti misto od očišćeńa. F. Lastrić, ned. 409.

1. **ČIŠTITEĻ**, *m.* purgator, *u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.*

2. **ČIŠTITEĻ**, *m.* cultor. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku. isporedi* čisti. Crьkvi bogu vьzdvigь, cresi prognavь, i čistiteļe vьvedь. Domentijanb 155. Rečenyimь čistiteļemь. 123.

ČISTITEĻICA, *f.* purgatrix. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1001b) *i Jambrčićevu* (1, 815a).

ČIŠTITI, čîštîm, *impf.* purgare. *od* XVI *vijeka i u svijem rječnicima osim Daničićeva. isporedi* čist, *od čega je i postalo.*

1. *prelazno. a) u tjelesnom smislu:* Uljem stol čistiti ne moj. P. Hektorović 32. Gubavce čisteći. A. Gučetić, roz. jez. 152. Slavic perja sva čisteći vrhu gńijezda pjesni slaga. I. Gundulić 29. Na pir, na pir hod' svak hrlo, spravi trbuh, čisti grlo, da se ije, da se pije. 172. Ļudi kušaju i čiste zlato u peći. M. Divković, nauk 94b. Zapovida vrtal čistiti. F. Glavinić, cvit. 194. Prinosaše nemoćnike, čišćaše ih. B. Kašić, fran. 18. Čišćaše im haļine. 55. Čiste obuću kad se iskaļaju. M. Radnić 176. Čišćaše gubave. P. Macukat 29. Gdi *(u vrtu)* navratke sad bi čistio. J. Kavańin 82. Čisteći lozice. F. Lastrić, test. 398. Vi pak, žene, čistite pšenicu. M. A. Reļković, sat. 74. Ovo vino imade silu bubrega i bešiku čistiti. Z. Orfelin 52. Žito čisteći bijaše zaspala. I. J. P. Lučić, razg. 61. Ova stabla sad baščovan čisti. J. S. Reļković, kuć. 225. Neka čisti i prokapa struge 42. Ako si mi de donio zlata, ja sam zlato u jagluku vezla, tvoje lice i moje čistila. Nar. pjes. vuk. herc. 109. Gubave čistite. Vuk, mat. 10, 8. *čistiti* pticu, *čupati perje s nje:* Jastrebu, orlu i sokolu svojom rukom čisti ptice. J. Kavańin 11. *čistiti* zelen grah, *kidati s njega što nije za jelo.* Čišćaše za ručak zelen grah. Nar. prip. vrč. 19. *čistiti* peto, *bježati. isporedi* čistac. Ki š nim držat ne te, ti moraju silom ili čistit pete. M. Kuhačević 125. *bez objekta: razumije se* žeļudac: Ako očeš da melem purga oli ti čisti. J. Vladmirović, lik. 35. — *b) u umnom smislu:* Skrušenje čisti dušu i izbavļa od muke. Naručn. 55b. Post misal čisti. Korizm. 5. Ja čistim moje grihe. 18b. K nebu ti put čiste. M Marulić 110. Ako je ispovis, svaku zled ka čisti, ima bit moja svis jaki no snig isti. Š. Menčetić 307. Grišnike da čisti. Đ. Baraković, jar. 107. Post čisti pamet. F. Glavinić, cvit. 61. Ogań ļubav srca čisteć. A. Georgiceo, nasl. 338. Tvom milosti nas čisteći. B. Kašić, rit. 328. Ova mrskoća čisti dobre. M. Radnić 30. Ti čistiš sada grihe stare 140. Uzdržaše čisti dušu. 416. Ispraznost i nepodobnost te odiće čisti sveti blagosov crkveni. A. Kačić, bogosl. 87. Ispovidajući pravo grihe čisti samo usta a skrušene čisti srce. J. Banovac, pred. 76. Trńe od progonstvi bodući nas čisti. F. Lastrić, test. III. Lemosina čisti grijehe. J. Matović 506. Za ludo brani i čisti Focija. A. Kanižlić, kam. 67. — *c) u tjelesnom ili u umnom smislu može imati uza se gen. s prijedl.* od, *u kom se kaže što se čisteći uklańa da bi što bilo čisto (vidi i dańe pod* 2). *aa) u tjelesnom smislu:* Ne čiste rane od smrada. J. Banovac, pred. 73. Rika čisti grad od neopra(n)štine. F. Lastrić, test. 254. Pčelar podgleda ulišta i čisti od crvi. J. S. Reļković, kuć. 163. Prstima prihvata za svoje haļine, kao da ih od nešto čisti i ono baca na zemļu. Vuk, nar. pjes. 1, 184. *tako se može i od zle čeļadi čistiti kakvo njesto:* Da čistimo zemļu od nekrsti. P. Petrović, vijen. 4. Vaļa, braćo, da od Turaka Grahovo čistimo. Nar. pjes. kras. 1, 167. — *bb) u umnom značeńu:* Svagdan se na ń misti za slavu tvoju tov žrtja, ko no čisti grišnike od grihov. M. Marulić, 20. Nas da vsih grihov čisti. Anton Dalm., ljoan. 1, 7. Zli čiste svojijem progonstvom dobre od onije duhovnije nečistoća. M. Divković, bes. 200. Ogań božanstveni čisti kako zlato našu dušu od svakoga betega i od svakoga truna. A. Kačić, bogosl. 384. Zlameńa ļubavi božje, s kojim nas čisti od griha. J. Banovac, pripov. 100.

2. *sa* se: *a) pasivno: aa) u tjelesnom smislu:* Kamara mete se često i čisti. I. Držić, nauk gond. 141. Gubavi čiste se. Turl. blago 2, 68. Gubavi se čiste. B. Leaković, god. 7. Već izmed ńih čiste se aluge. J. S. Reļković, kuć. 223. Sofra se ne diže niti se kuća čisti za tri dana. Vuk, živ. 4. — *bb) u umnom smislu:* Kojimi načini čiste so grisi? Š. Budinić, sum. 141b. Jest jedno njesto gdi se čiste duše. M Divković, bes. 209. Tote se grih čisti. Đ. Baraković, vil. 308. Ondi se čiste *(duše)* u ogńu prižestoku. F. Lastrić, test. 202. Grijesi . . posvetilištim otpuštuju se i čistc. Živ. is. 71. Dušam, u ognju ke čiste se. Đ. Mattei 280. — *cc) s gen. samijem ili gen. i prijedl.* od: *aaa) s gen. bez prijedloga kao s prijedlogom. vidi i kod* čist. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Da i mi duhovnim grihov naših čistimo se načinom. F. Glavinić, cvit 43. — *bbb) s gen. i prijedl.* od, *kao naprijed pod* 1. Gdi se duše čiste od grija učinjeni. I. Ančić, vrat. 2, 4, 45. Po svetomu krštenju od ovoga griha čistimo se. J. Filipović, prip. 3, 6. Milost od krštenja, s kojom se čovik slobodi i čisti od nečistoće griha. M. Dobretić, bogosl. 50. Danas čisti se oni koji ne ima od šta čistiti se. A. Tomiković 1. — *b) refleksiv.:* Koji grišnik od sada pokorom se ne bi čistio? F. Lastrić, test. ad. 111.

ČISTIV, *adj.* purgatorius, *čim se čisti. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (extergendi vi praeditus). Ubruscem čistivim otrti prste misnikove. B. Kašić, rit. 69.

ČIŠTÔ SRĈE, *n.* euphorbia lathyris L. B. Šulek, im. 57.

ČISTOĆ, *f. vidi kod* čistoća.

ČISTÒĈA, *f.* puritas. *od* XV *vijeka (vidi primjere iz Mon. serb.) i u svijem rječnicima. isporedi* čistota *i* čist. — *a) u tjelesnom smislu:* Prasac u gnusnoći, armilin u čistoći. M. Držić 307. U vinu tri jesu stvari, t. j. slatkost, tepliña i čistoća. F. Glavinić, cvit. 85. Biser, ki je 'zgled čistoće. J. Kavańin 369. Poslujući svako dilo potribno za čistoću i narešeńe kuće božje. A. Kadčić, bogosl. 3. Brijali su bradu zaradi čistoće obraza. A. Kanižlić, kam. 225. Jerbo je čistoća sama polak zdravja. M. A. Reļković, sabr. 34. Mlogom kuća sva dubrište posta, komu čeļad čištoće ne drže. J. S. Reļković, kuć. 28. — *b) u umnom smislu: aa) u opće:* Hvaleći čistoću slovinskoga jezika. B. Cuceri III. U čistoći savesti. J.

Rajić, pouč. 1, IV. — *bb) stanje u kom je što tako čisto, jasno, razgovijetno da ne može biti sumńe.* Za veću čistoću i verovanje ovakiđe list upisavь. Mon. serb. 387. Za ńihь tvrđavu i čistoću. 400. Za veću tvrđavu i čistoću. 404. — *cc) stanje čisto od grijeha u opće, osobito u živļeńu među muškom i ženskom stranom.* U posteh, u čistoći. N. Rańina 41b. 2kor. 6, 5. Čistoća od smrtnoga griha. Naručn. 31b. Može se primijeniti čistoća ka grlici. Zbor. 16b. Žuđenje boj bije s čistoćom. M. Držić 123. Prijatel čistoći i razumu budi. P. Hektorović 39. Da v čistoći i v strahu božjem hodite. Katek. 1561. 55. Duh sveti čistoću ńegovu svjedokova. A. Gučetić, roz. jez. 119. Djevojčice prigizdave cvijet čistoće svoje mile . . . nepomno su otrunile. I. Gundulić 229. Koji su ti čistoću vazeli. F. Vrančić, živ. 48. Koji vazimaju čistoću tila i pameti. 49. Učiniše zavjet od čistoće i ne obslužiše ga. M. Orbin 254. Kojino žele istinitu čistoću od duše. S. Matijević 5. Da u čistoći srca naslidujem tebe. M. Jerković 13. Živiti s tolikom čistoćom kako no i redovnici. P. Radovčić, nač. 45. Obsluževati čistoću. 504. Grijeh puteni jest zloća protivna čistoći. P. Posilović, cvijet 189. Da se sumńi . . od čistoće i čistine divičanske. M. Radnić 28. Kurvari počeše u čistoći živiti. S. Margitić, fala 29. Bludnost, koja je zloća protivna čistoći. K. Maģarović 99. Žena, ka se častju hvali suzdržane svoje čistoće. J. Kavańin 243. Biskup sveti, pun čistoće i pameti. 308. Prije nemila da me proždre zemļa, hoću, neg ja viku oskvrnila tom požudom mu čistoću. I. Đordić, mand. 21. Što te većma poteže . . . čistoća ili blud? A. d. Bella, razgov. 7. Zavitovati čistoću. A. Kadčić, bogosl. 306. U čistoći živiti. A. Bačić 65. Priporučuje siromaštvo i čistoću. F. Lastrić, test. 70. Uboštvo nam daj ļubiti i čistoće cvit gizdavi. P. Knežević živ. 21. Postidnost, koja je čuvarica divičanstva i čistoće. A. Kanižlić, fran. 177. Čistoća divičanska jest zlato; čistoća udovička jest srebro; čistoća ženidbena ili ti vinčanih jest tuč. 179. Popovi živu brez žena obdržavajući čistoću. A. Kanižlić, kam. 209. Čistoća Josipova. E. Pavić, ogled. 80. U svakom staňu čistoća srca jest hogu draga. J. Banovac, razg. 79. Izgledat će se, pričisti vjereniče, u tvoju čistoću. Besjede kr. 201. Da mu služiš u čistoći andeoskoj. M. Zoričić, osm. 11. Čistoću razprodade. V. Došen 102. Neka čvate u našim crkovńacima pomńivo čuvańe čistoće. Grgur iz Vareša 128. Hoće li u čistoći ili u ženidbi živiti. 126. Marunova Jele tu hijaše, koja vazda čistoću ļubļaše. A. Kačić, razgov. 213. Da je učinila s jednim mladićem nike grihe protiva čistoći. M. Dobretić 123. Da će obslužit čistoću sve vrime života svoga. 313. Adam jest izgubio duševnu čistoću. I. J. P. Lučić, nar. I. Za čistoću, triznost, mirnost i druge kriposti obdržaju. B. Leaković, gov. 9. Čistoća je hogu mila. Poslov. dan. 13. — *c) u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku i* čistoć *griješkom:* Porodila si čistoć svaku, koja daje milost slatku. P. Posilović, cvijet 220.

ČISTOĆAN, čistoćna, *adj. vidi* čist. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČISTÒĆUDAN, čistòćudna, *adj.* indole purus, castus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČISTÒĆUDNÒST, čistòćudnosti, *f.* indoles pura, casta. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (u kom ima i* čistoćudstvo, *bez sumńe načińeno za rječnik).* Pofaļeńe od čistoćudnosti. I. J. P. Lučić, nar. 112.

ČISTÒMÊNKA, *f. žensko čeļade koje pazi da mu je sve čisto. isporedi* čismenka. *u naše vrijeme.* Čistomenka Mara, našla češaļ u surutki. Nar. posl. vuk. 348.

ČISTOMUDRAC, čistomudarca, *m.* puritatis sapiens. XVI *vijeka na jednom mjestu.* Gdi ļudi blaženi živu, ki čistomudrci nazivaju se. Aleksand. jag. starin. 3, 281.

ČISTOSRČAN, čistosrčna, *adj. vidi* čistosrdačan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČISTOSŘDAČAN, čistosŕdačna, *adj.* ad cor purum spectans. *od prošloga vijeka.* Čistosrdačna pokornost. J. Rajić, pouč. 3, 50b. Čistosrdačna ispovijest. Vuk, nar. pjes. 1, 377.

ČISTOSRED, *m. nadimak načińen od* čiste srijede. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Čistosrid hitaje cokulom dovrže. M. Marulić 255.

ČISTÔST, čistosti, *f.* puritas, *čistoća, čistota. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (495a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Čistost od krščenja. Naručn. 46. Koliko vam je bilo drago čistost vzdržati. 61b. Glasoviti rad čistosti. J. Kavańin 351.

ČISTOSVIJESTAN, čistosvijesna, *adj.* conscientiam mundam habens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čistosvjestnica *i* čistosvjestnik, *sve troje sasma nepouzdano.*

ČISTOSVJESNICA, *f. vidi kod* čistosvijestan.

ČISTOSVJESNIK, *m. vidi kod* čistosvijestan.

ČISTÒTA, *f.* puritas. *od* XIII *vijeka (vidi primjere sv. Save), između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — a) kao* čistoća *pod b, bb.:* Za veliju čistotu i vêrovańe ovakiđe listь svojomь rukomь upisa. Mon. serb. 251. — *b) kao* čistoća *pod b, cc.:* Našej bratiji čistotu javite. Sava, tip. hil. glasn. 24, 218. tip. stud. glasn. 40, 176. Vь blagovêriji i čistotê. Sava 2. Dêvьstva čistoty. Mon. serb. 58. Molitav ima biti v čistoti i v priproščini. Korizm. 6b Odlučiše svršenu čistotu obsluževati. Mirakul. 36. Ko ne ima od srca poroda, ev sad može srce otvoriti, kupit' sina ili milu čercu, svoju dušu vrći u čistotu. Nar. pjes. vuk. 4, 201. U postu, u čistoti. Vuk, 2kor. 6, 6.

ČISTOTAN, čistotna, *adj.* purus, *čist. samo u dva pisca* XIII *i* XIV *vijeka. samo u umnom smislu:* Junostnyje čistotnyje vlasy. Domentijanb 18. — *adv.* čistotno: Čistotno . . . čistotu javite. Sava, tip. hil. glasn. 24, 218. tip. stud. glasn. 40, 176. Vь dêvьstvê čistotno prêbyvati. Domentijanb 177.

ČISTOTSTVOVATI, čistotstvujem, *impf.* pure agere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČISTUĻA, *f. glavica kod sela Vrepca u Lici.* J. Bogdanović.

ČISTÙĻICA, *f. žena koja čisto drži kuću i sebe. u Srbiji.* I. Pavlović.

ČISTÚNAC, čistúnca, *m. čovjek koji pazi na čistotu i sam se čisto nosi. Akc. se mijeńa u voc.:* čistúnče *i gen. pl.:* čistúnāčā. *u naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. — Čistunac u jeziku, *koji pazi na čistotu u jeziku:* A zar orasi mogu živeti? srdito me pitaju čistunci u jeziku. M. Đ. Milićević, zim. več. 329.

ČISTÚNICA, *f. vidi* čistuļica. *u naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. I. Pavlović. *jedan pisac našega vremena naziva tako u šali stjenicu, za to što ne će da prijeđe preko smole.* Veli da stonice, čistunice, ne će za glavu preko katrana. M. Đ. Milićević, zim. več. 250.

ČIŠĆAHAN, čišćahna, *adj. dem.* čist. *samo u*

Stulićevu rječniku (‚cistjahan') *gdje ima i* ‚čistjašan'.

ČÍŠĆAŠAN, čišćašna, *adj. vidi kod* čišćahan.

ČIŠĆAK, *m. neko mjesto na Krku* XV *vijeka.* Kapitul za loki, ka je pred Čišćakom. Stat. krč. ark. 2, 296. V Čišćaci. 295.

ČÍŠĆÊŇE, *n.* purgatio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (grijčškom* ‚čistenje'*), u Belinu* (494[b] *kao u Mikaljinu), u Stulićevu (kao u Mikaljinu) i u Vukovu* (čišćeńe). *i u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom sa* st *mjesto* šć *(vidi dalje).* — *a) u pravom smislu:* Ogań ima tu krepos od čišćenja. M. Orbin 161. Oko ńju ‚čistenjem' se trude. I. S. Reļković, kuć. 244. Postade raspra među učenicima Jovanovijem i Jevrejima oko čišćeńa. Vuk, jov. 3, 25. — *b) štrojiti,* castrare. *isporedi* počistiti. Vrime od ‚čisteńa' ždribaca. I. S. Reļković, kuć. 234.

ČÍŠŇÂK, *m.* purificatorium. *isporedi* čisnik, čistilica, čistilo. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚čistńak'). Korporale, plike i čišńake oli ti purifikature prati. M. Dobretić 275.

ČÍT, *adj.* integer, ipsissimus, *cio, isti. od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića); ali toga vijeka samo u jednoga pisca, a poslije ne dolazi sve do našega vremena, a u naše je vrijeme samo u drugom značeńu i samo u složenijem oblicima; između rječnika samo u Vukovu* (čitî, *gdje se dodaje da se govori osobito u Bosni).* — *Postańem će biti od korijena istoga od koga je* cio. *isporedi* čitav. — *a) kao* cio, čitav: Ov dan . . . promini *(glava)* obraz svoj. Kruna bude na ńoj od žestoka trna, savita u prut troj, da pride sva crna kako jedna brna, sva krvju polita: ne bi vrgal zrna kadi bude čita. M. Marulić 173. — *b) značeńe je prešlo od* cio *na* isti, *te se govori kad se hoće da kaže da je ko tako natik na drugoga da je sa svijem kao on, kao kad se reče* isti on. *samo u naše vrijeme, samo u složenijem oblicima.* Car kako vidi lice na marami, odmah reče da je čiti ńegov najmladi sin. Nar. prip. vuk.[2] 243. Čiti on, integer, verus, ex asse. Vuk, rječ. 826[a].

ČÍTAČKÊ VÒDE, *f. pl. mjesto u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 254. Mlaka kod Čitački Voda. Sr. Nov. 1861. 702.

ČÍTAK, *m. nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme u Srbiji.* Petra Čitaka. M. Nenadović, mem. 89. *isporedi* čitakińa.

ČITÀKIŃA, *f. kapa kakvu nose popovi i gdjekoji drugi ļudi u Srbiji. može biti od tur.* čytlamak, *uzimati prstima bodļu i drugo što tako; jer u ovake kape ima ozgo u srijedi načińeno kao zrno graška, pa se za to uzima prstima kad se meće na glavu i kad se skida.* On je svoju kosu uvijao kao kakvo povesmo, pa ju je povraćao pod čitakińu; a čitakińa mu je bila sva masna, spļeskana. M. Đ. Milićević, zim. več. 244. Na glavi mu kapa čitakińa. M. Đ. Milićević, let. več. 161.

ČÍTAKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji. isporedi* Čitak. Rat 36. Sr. Nov. 1879. 1223.

1. ČÍTÂŃE, *n.* lectio, *čańeńe. samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu. isporedi* čitati.

2. ČÍTÂŃE, *n. a)* cultus, veneratio, *poštovańe. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* A: Je li od potribe da se te mise govore svaki dan po dan bez pristanka? B: Jest od potribe, jer je tako naredio sveti Grgur isti. A: A nije li to jedno tašće upazeńe, oliti vrsta čitańa zabrańena od boga i od svete crkve? B: Nije. A. Kadčić, bogosl. 94. 9v. — *b)* convivium, *gozba, čast, čašćeńe. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (127[a]) *i Stulićevu. isporedi* čitati. Ne imaju trajat ni brijeme ni imanje u love, čitauja od banketa. I. Držić, nauk gond. 272. Hod'te za ńim, ter u koji stan vidite ńega uljesti, i vi, mili druzi moji, uljezite s dobrom česti; gospodara dvora toga mol'te sladcijem besjedami, za čitanja da blagoga stan podoban poda nami. Đ. Palmotić, christ. 155. Bijaše ono napokońe čitańe koje on š ńima u družbi čińaše. Živ. is. 143.

ČITARA, *f. vidi kod* citara.

ČÍTATEĻ, *m.* lector. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje je* cultor *i* lector). *Akc. u gen. pl.:* čitatêļâ. Evo vam, čitateļi. D. Obradović, sav. VII. Prosti čitateļi. Vuk, pisma 20.

ČITATEĻAN, čitateļna, *adj.* colendus, legendus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

ČITATEĻNICA, *f.* lectrix. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Evo vam, čitateļnice. Đ. Obradović, sov. VII.

1. ČÍTATI, čítâm, *impf.* legere, *čatiti. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenćevu, Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Akc. kakav je u infin. taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing. i u part. praet. act.* II; *a kakav je u stavļenom* 1 *sing praes. taki je i u* 2 *i* 3 *sing. praes., u impcrf. cijelom, u imperat. cijelom i u part. praet. act.* I, *i s trećim a ne drugim slogom dugim u* 3 *pl. praes.:* čitajû *i part. praes.:* čitajûći; *mijeńa se u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* čitámo, čitáte, *u* 2 *i* 3 *sing aor.:* čitâ *i u part. praet. pass.:* čitân. — *Postańem od* čisti, *koje vidi* — 1. *prelazno, ali može biti i bez objekta:* Pita me čitam li lako iz svake knige. D. Obradović, živ. 92. On jim carsku knigu čita. J. Krmpotić, pjesm. 15. Knigu čita, grozne suze roni. Nar. pjes. vuk. I, 251. Čita reči, pa suze proliva. I, 246. Kad mu čitaju opijelo. Vuk, nar. pjes. I, 92. A kako im čitaš leturdiju? P. Petrović, vijen. 85. — 2. *sa se, pasivno:* Jesi l' čuo care što se čita? Nar. pjes. vuk. 5, 524.

2. ČÍTATI, čítâm, *impf.* honorare, celebrare, convivio excipere, existimare, *častiti, cijeniti. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (adorare 37[a]. honore afficere 370[a]. celebrare 183[a]. convivio excipere 126[b]) *i u Stulićevu* (honorare, revereri, colere, convivium praebere). — *Akcenat kakav je u inf., taki je u aor. cijelom:* čitah, *u* 3 *pl. praes., gdje je i zadńi slog dug:* čitajû. *u part. praes., gdje je također isti slog dug:* čitajûći. *u part. praet. act.* II: čitao, čitala; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* 1 *sing. praes.* — *Postańem od* čisti, *koje vidi.*

I. *prelazno:*

1. *kao* častiti *pod* I, 1: Da tvoj duh čitamo. M. Vetranić 2, 440. Skupa i osoba vi nas ste čitali. H. Lucić 259. Bog gospodin, koga nebo i svijet čita. M. Pelegrinović 201. Ni pjesan tač mila . . . koliko od ove vile, ku svak čita. Đ. Rańina 1[b]. Hudobe . . u mnozijeh . . prilikah jesu bile ļubļene, čitane. A. Gučetić, roz. mar. 143. Jedna druga čita. Đ. Baraković, vil. 91. Blaženoga selo čita. J. Kavańin 332.

2. *kao* častiti *pod* I, 2; *nalazi se samo pasivno. vidi dalje pod* II, 2, *b.*

3. *kao* častiti *pod* I, 4: Častim i gostim, i čitam svakoga. I. Gundulić 149. Primati neizbrojne goste i čitat ih tako obilno. Besjede kr. 32. Ńega tri dni Mahmud drži, gosti i čita. Zgode 5. Čitat putnike i gostit ih. B. Cuceri 31.

4. *kao* cijeniti *pod* I, 3, *misliti, značeńe je izašlo iz prvoga kao u* cijeniti *(vidi* cijeniti *pod* I, 2 *i* 3). *u Srbiji oko Leskovca i u Leci. bez akus., nego s cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da. Čitam da si sad spavao. M. Đurović. On čita da bi to tako moglo biti. J. Bogdanović.

II. *sa* se: 1. *refleksivno: a) značeńe koje je naprijed pod* 1. Časti se čita svak svojome. M. Držić 18. — *b) značeńe koje je naprijed pod* 3; *isporedi* častiti se. Čitati se s Žudeji grijeh jest. S. Matijević 43. Naši unuci svijem putnicim da u dohodna kažu lita k'o se s drazijem učenicim gos nebeski ovdi čita. Đ. Palmotić, christ. 161. Vitez jedan spravio bješe pirnu večeru, na koju mnogi sazvani da dodu se čitati od ńe odvrgoše se. Živ. is. 114. Jedan od dvanesterice, koja ondi š ńime čitahu se. 143. *i sada u Dalmaciji* čitati se, *jelom se častiti.* M. Pavlinović. — 2. *pasivno: a) značeńe koje je naprijed* I, 1: Da se časte i čitaju ove stvari. I. Držić, nauk gond. 154. — *b) značeńe pomenuto naprijed pod* I, 2: Koga svetkovina čita se od pravovjernijeh petnesti dan. I. Đorđić, ben. 178.

1. ČITAV, *adj.* integer. *od* XIV *vijeka, ali toga vijeka samo kao adv. (vidi primjer iz Mon. serb.), inače od* XV *(vidi prvi primjer), između rječnika u Mikalinu* (integer), *u Belinu* (illaesus 375b. incolumis 640b. sanus 641b.), *Bjelostijenčevu* (zdrav, čitovat 46a). *Stulićevu* (integer, sanae mentis, purus, sincorus 93b), *Vukovu* (integer) *i u Daničićevu* (integer, incolumis, sanus). — *Komparativ vidi dalje pod g.* — *Postańem od adj.* čitî. — *a) o čeladetu: aa) kad mu je tijelo cijelo i svi udi cijeli (kao* cio *pod* 1): Ako koj odь rečenihь junaka bude raněnь, obeštavamo dati lêkara i lêkarije da se lêči i onoj vrême što bude ležatь da se plaća kako i čitav. Sr. Spom. 1, 19. Dovedoše zdravu čitavu k materi. M. Divković, zlam. 19. Kad ju vidi tako zdravu i čitavu, osta zabušen. B. Kašić, per. 185. Da zdravi i čitavi živiti moremo. I. Ančić, svit. 100. Malo krat se zdravi, čitavi i slobodni uprav skruše. A. Andrijaši, put. 7. Isukrst izađe iz utrobe divice Marije, ali ona ostađe cilovita i čitava u svomu divičanstvu. J. Filipović, prip. 1, 82. Ako se povrati živ natrag, ne će se vratiti čitav. E. Pavić, ogled. 433. Hromi se dižu na noge čitavi. P. Knežević, živ. 59. Sama duša ne čini čitava čovika, nego duša zajedno s tilom čini ga čitava. B. Leaković, nauk 134. Čitav jest Isukrst pod obličjem kruha i u svakoj ńegovoj mrvici i čitav jest pod obličjem vina i u svakoj kapi ńegovoj. 186. Idi dok si čitav, migra, si salvus esse vis. Vuk, rječ. 825. Tri sinčića, zdrava čitava kao puce. S. Ļubiša, prip. 199. — *bb) kad mu je pamet cijela, zdrava:* Ako se ja danas ne pomamih, već vazda čitav bih. M. Držić 202. Da može mahnit za dan bit' čitav da proplače, a čitav za čas doba mahnit da odahne! Poslov. dan. 14. Jesi li čitav? (Jesi li pri sebi? Da nijesi sišao s pameti?) Nar. posl. vuk. 114. — *cc) kad potpuno stanc na snagu, kad je u najboljim godinama:* Nauče *(mladići)* zanate i steku pamet, pak se povrate u svoju domovinu čitavi i naučni ļudi. M. A. Reļković, sabr. 47. U vrimo čitavoga čovika . . . izvršivao jest one kriposti koje se od jednoga čitavoga čovika iziskuju. B. Leaković, gov. 27. Bivši zrio čovik, čitav čovik i star čovik. 162. — *b) o tijelu čovječjemu, udu mu, kojoj god stvari tjelesnoj. kao naprijed pod a. aa.:* Sve mu se tijelo bješe sagńilo; jezik mu dvije žabe primetahu cio i čitav. M. Divković, nauk 124b. Čovjek koji samo ima jednu ranu jedovnu, koliku tugu, koliku bolest i koliku žalost veće puta podnosi i trpi! da koliku je podnio Isus naš spasitel, u koga nigdi ništo ne bijaše čitavo . . . to jest vas kolik bješe modar, raněn i istučen. M. Divković, bes. 12. Vidi sisu zdravu i čitavu. B. Kašić, per. 42. Ne će gospodin naše srce razdvojeno, nego sve čitavo i cijelo. M. Radnić 3. Čitav i tvrd kruh dat gladnu djetetu. I. Grličić, put. xix. Jedan čitav kamen. A. Bačić 356. Biće tilesa slavni sva čitava. J. Filipović, prip. 1, 224. Sveto tilo tako cilo i čitavo nadoše. A. Kanižlić, fran. 74. Pojas cio i čitav. A. Kanižlić, utoč. 378. Nahodi se ništo haļinice cile i čitave. 624. Da odiću možemo . . . čistu, bijelu i čitavu donesti, a ne grisi umrļanu. Đ. Rapić 340. Onizim koji priko mora idu najprva likarija jest da se uzdrže u ladi čitavoj. F. Lastrić, ned. 195. Svitlina obujmi od istočne strane čitavu širinu nebesku. M. A. Reļković, sat. 172. Otisnu na zemļu čitave valove vodeno. 177. Końi uzloćudivši se skočiše na čitav plot. M. A. Reļković, sabr. 70. Upita trske kako to biva da one tanke i slabe pri najveći vetrovi ostaju na svom mestu, kad silni rastovi lome se i padaju. Mi se jačim od sebe ne protivimo, odgovore trske, nego se uklańamo kad na jednu kad na drugu stranu, i tako ostajemo čitave. D. Obradović, bas. 159. Da se drvo od kore razdvoji i čitavo da oko ostane. I. S. Reļković, kuć. 270. Volio bi nego da mi tko čitavo kraļevstvo pokloni. B. Leaković, gov. 36. Voda ponese klade i čitave jele. Vuk, posl. 241. Nije čitava pjesma. Vuk, nar. pjes. 1, 116. — *c) o čemu god umnu, radńi, stańu, vremenu: danu, noći itd.:* Imao bi provesti noći čitave ne spavajući. M. Radnić 335. Čitavih 14 godina. I. Jablanci 4. U čitavoj slavi svojoj lagano postupajući. M. A. Reļković, sat. 172. Ondi iskaza čitav događaj. M. A. Reļković, sabr. 59. Slava nebeska jest čitava i podpuna. B. Leaković, gov. 145. Kada u tilu svomu čitavo zdravje imade. 100. Svrhu drugoga čitavu oblast imade. B. Leaković, nauk 327. Dužni smo viru vazda čitavu učuvati. 169. Ima, babo, čitav mesec dana. Nar. pjes. vuk. 2, 164. Čekaj mene tri čitava sata. Pjev. crn. 209. Tumarala je čitav dan po šumi. Nar. prip. vuk. 168. Dade detetu čitavu pogačicu. Vuk, posl. 354. Te ga je morao nositi čitav dan. 238. Provede u Mahinama čitavu godinu. S. Ļubiša, prip. 91. — *d) kaže se o čemu da je čitavo i onda kad nije upravo ono, nego je kao ono, gotovo ili skoro ono (vidi i dalje pod h.):* Čitava koloda. (reče se kad mnogo ļudi u gomili ide.) Nar. posl. vuk. 348. Ļudi rade, selo čitavo. Nar. prip. vuk. 100. Šta će ti čitava vojska? Đ. Daničić, 1moj. 33, 8. — *e) može imati uza se gen. s prijedl. od, čim se samo kaže da od toga — s te strane — ne dolazi ništa sa čega tko ne bi bio čitav.* Tko (s) zmijom stoji, ne će mnogo vrimena proć da će od ńe čitav bit. J. Filipović, prip. 3, 213. Sama blažena divica Marija bi od griha istočnoga čitava. 340. Od neprijatelja mojih čitav ću biti. P. Knežević, osm. 386. — *f) u srednem rodu nominalno bez supstantiva nalazi se u jednoga pisca prošloga vijeka značeći što god čitavo (isporedi* cijelo *kod* cio *pod* 4): Jedno čitavo, to jest cijelu stvar načińaju. I. Jablanci 11. — *g) komparativ* čitávijî. *u jednoga pisca prošloga vijeka. vidi i kod* cio *pod* 5. I večom i čitavijom podpunostju. B. Leaković, nauk 457. — *h) adv.* čitavo. *aa) kao bez štete:* Da si hode svobodno i čitavo bez zabave. Mon. serb. 157. — *bb) sa svijem:* Kupite, čitavo su nove. A. T. Blagojević, kin. 68. Dok se zemļa . . . sva čitavo ističe. I. Jablanci 43. Tako je ostavio i sakramenat pokore, koga kad bi mi čitavo i podpuno primili, svaki put mogli bi se očistiti od

griha. B. Leaković, gov. 77. — *cc) kao gotovo, skoro, čisto,* paene *(vidi i naprijed pod d.):* Leptirovi udu u košnicu da u čitavo pčele i ne osete. F. Đorđević 37. Čitavo me strah od ńega. I. Pavlović.

2. ČITAV, *adj.* legibilis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

ČĬTAVO, *adv. vidi kod* čitav *pod* 1.

ČĬTAVÔST, čitavosti, *f.* integritas, *cijclost. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ukazujući u čemu se zadržaje čitavost i podpunost ovoga sakramenta. B. Leaković, gov. 77. Ispovid ima biti čitava, koja čitavost zadržaje se u ovomu, da čovik ima ispoviditi sve kolike grihe svoje. 82.

ČĬTĪ, *adj. vidi* čīt.

ČĬTKA, *f. vidi* brojenica *pod* 2. *u Dalmaciji.* A. Ostojić. *isporedi* čislo, *s kojim je jednoga postańa.*

ČĬTLUČANIN, *m. čovjek iz sela Čitluka. govori se i mjesto prezimena:* M. Čitlučanin. Rat. 358. S. Čitlučanin. Sem. srb. 1881. 351.

ČĬTLUČÂR, *m. ne zna se upravo što je: ili gospodar od čitluka* (čitluk-sahibija) *ili seļak koji na čitluku sjedi te ga obraďuje* (čifčija). *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čitlugģija.

ČĬTLUČĚŃE, *n. obrtańe u čitluk. isporedi* čitlučiti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČĬTLUČITI, čitlučīm, *impf. obrtati selo u čitluk i seļake podvrgavati pod terete koji su u čitluku. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Počne ļude na silu čitlučiti. Vuk, dan. 3, 148.

ČĬTLUČKÎ, *adj. što pripada selu Čitluku.* Čitlučka opština. K. Jovanović 92. Vinograd na čitlučkom brdu. Sr. Nov. 1861 311.

ČĬTLŮGĞIJA, *m. ne zna se upravo što je: ili gospodar od čitluka* (čitluk-sahibija) *ili seļak koji sjedi na čitluku te ga obraďuje* (čifčija). *samo u Vukovu rječniku.*

ČĬTLUK, *m. tur.* čiftlik, *poļsko dobro, kuća na poļskom dobru. ali se u Srbiji za turske vlade čitluk zvalo selo koje je osim spahije imalo još jednoga gospodara* (Vuk, rječ. 826[a]), *te je obojici davalo i radilo, o čemu vidi kod* čitluk-sahibija. — *Dolazi od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu. ako se mijeńa glasi u gen. pl.:* čītlūkā. *govori se i* čiflik *i* čifluk. — *a) u pravom smislu:* Čitluke upraznište janičarom. Rad 1, 186. Evo tebi tri stotin' dukata, i još više čitluk na Zagorju. Nar. pjes. vuk. 1, 464. Pogubiše pašu Sokoliju, i ńegovu porobiše kulu i ńegovih pet stotin' čitluka, sve u carsku haznu okrenuše. Nar. pjes. petr. 2, 452. Pripovijeda se da su od prije i Hrišćani mnogi, osobito u Starome Vlahu, imali svoje čitluke, pa im Turci na silu pouzimali po što za što, i u Hercegovini još se samo gdje koji nalaze koji su po koju kuću dodržali kojekako. Vuk, rječ. 826[b]. I ako je vlašće popuhnulo, imalo je pedeset čitluka i na svakom pedeset čivčija; bog će dati opeta će biti. Pjev. crn. 201. — *b) ime selima: aa) u Slavoniji zaselak Feričanima u podžupaniji đakovačkoj. — bb) selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Razd. 17. Sem. prav. 1878. 61. — *cc) u Dalmaciji selo blizu Knina.* Repert. 16. Schem. spal. 1862. 10. Uze velikim bojem Čitluk u Neretvi (1694). Norini 85. Čitluk pregradi. J. Kavańin 202. — *dd) selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. 49. — *ee) u Hercegovini selo u okrugu mostarskom.* Statist. 105. Schem. herc. 1873. 106. — *ff) u Srbiji šest sela: po jedno u okrugu aleksinačkom, kruševačkom, dva u podrinskom, i po jedno u užičkom i čačanskom.* K. Jovanović 92. 127. 134. 135. 152. 171. — *c) ima i mjesta pod ńivama i vinogradima koja se tako zovu. u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu* mesto pod ńivama. Glasnik 19, 255. Vinograd u Čitluku. Sr. Nov. 1863. 170. *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Čitluku. Sr. Nov. 1873. 1031. *u okrugu kragujevačkom:* Livada u Čitluku. Sr. Nov. 1873. 307.

ČĬTLUK-SAHÌBIJA, *m. gospodar od čitluka osim spahije. isporedi* čitluk *i* sahibija. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Koje je selo *(u Srbiji)* imalo čitluk-sahibiju, on je govorio da je zemļa ńegova, ali se opet znala baština svakoga seļaka, i on po pravdi nije mogao ni od jednoga uzeti ništa od ńe, već ako kad bi kaka porodica zamrla sa svijem. Kuće pak i ostale zgrade sve su bile seļačke koje su oni svaki po svojoj voļi mogli graditi i premještati, i ako bi se iz sela iselili, prodati, a i samu zemļu ako se je ko našao mogli su prodati sa onijem teretom kao što su je oni držali. Čitluk-sahibija je nzimao od žita devetine, a u ime devetka od povrća i od sijena Tršićani davali su mu na poresku glavu po pet oka graha, po jednu oku težine i na kuću po juńgu masla; osim toga beglučili su mu ļeti u poļu, i to od prije najviše u nedjeļu, a poslije kad je zulum veći nastao, i u druge dane, pa ne samo ļeti nego i zimi kad bi mu što trebalo, n. p. sjekli i nosili drva... Vlada je turska držala da su *(čitluci)* protiv carske voļe. Vuk, rječ. 826[b]... Za vlade kn. Miloša od samoga početka nijedan se čitluk-sahibija nije smio pokazati, a spahije su uzimale svoje do godine 1832. Čitluk-sahibije su i u Srbiji narodu bile gore i teže ne samo od spahija nego i od sviju ostalijeh Turaka, ali su opet one prema bosanskijem čitluk-sahibijama bile smiļe i bosiļe. Onamo seļaci nemajn ni kuća svojijeh, nego sjede kao zakupnici u kućama svojijeh aga. Vuk, rječ. 826. 827. *isporedi* kmet.

ČĬTMA, *f. tur.* čitme, *neka žuta čipka. u naše vrijeme u pjesmama.* Ona će te svačem naučiti, tanko presti i lijepo vesti, hitro tkati, sitno pirlitati i gospodske čitme raspletati. Pjev. crn. 95. Nar. pjes. petr. 1, 188.

ČĬTMALI, *turski adj. od* čitma; *gdje se čitma prodaje.* Ja pošeta čitmali sokakom. Nar. pjes. petr. 1, 242. Ja ću izić' na čitmal' sokake. 2, 449.

ČĬTMATI, čītmam, *impf. šiti tako da strane koje se sastavļaju ne dođu sa svijem jedna do druge, nego da se među ńima isprepleta. u naše vrijeme. od* čitma. Košuļa negde čitmana a negde prosto sašivena. M. Milićević, živ. xi. 1, 65.

ČĬTNIVATI, čītnivam, *impf.* aliquid rarum vel primitivum largitari. *i sa se refleks.:* čitnivati se, aliquid rari vel primitivi sibi saepius comparare. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. riječ veoma nepouzdana. isporedi* čitnuti, *od čega je načińena.*

ČĬTNUTI, čītnēm, *pf.* honorare, convivio excipere, *počastiti. isporedi* čitati, *od čega je i postalo. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (aliquid rari vel primitivi elargiri, aliquid jucundi nunciare). — *1. prelazno: počastiti jelom i pićem. u prenesenom smislu u kom se njesto jela i pića misle riječi koje tko izgovori kome:* Čitnuo vas je pripovijedalac, er vas je hitro svijem prikazo i kakve ste i kakve imate biti. B. Cuceri 181. — *2. sa se refleksiv.: a) počastiti se jelom i pićem:* Neka se među skladnijem rodjacima čitnete i razveselite. B. Cuceri 297.

— *b) pričuvati svoju čast, kao da je to u jednoj poslovici prošloga vijeka:* Pri vodi čitni se. Poslov. daničk. 100. *kao da se misli da se preveć ne uzgrne da se ne vidi sramota.*

ČÍTŊA, *f.* convivium, *čast, gozba. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nigda nijesam na gozbe, na čitńe, na pirove pošla. V. Andriaši, put. 348.

ČITŊI, *adj.* ‚čitńa objijest, largiendi vel sibi comparandi primitias studium'. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČITOŊA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 13.

ČITOVAŊE, *n.* integritas, *cjelina. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čitovat. Primali su se naučni i nenaučni. Mnogi od ovi nisu umili ni štiti ni pisati, niti se je gledala mudrost od razuma ni čitovańe od tila, budući da svaki po snazi svojoj činili bi pokoru. A. d. Kosta, zak. I, 92.

ČĬTOVÂT, *adj.* integer, *cio, čitav. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (incolumis, sospes, validus, vegetus), *u Bjelostijenčevu* (zdrav, čitav), *u Jambrešićevu* (incolumis, securus), *u Voltiđijinu* (sicher, fest) *i u Stulićevu* (integer, sanae mentis, purus, sincerus). — *Postańem od čit, koje vidi. — a) o čeladetu, tijelu mu, udu mu:* Ki je čitovat i mlad i lip. M. Marulić 251. Jer trudno može sam čitovat utići, susidu jure hram tko vidi goreći. H. Lucić 270. Sažgaše jih. A večer izašav niki dobri ļudi . . . najdoše da su *(tjelesa)* čitovata. F. Vrančić, živ. II. Oua . . čitovata pribivaše. 31. Koji čitovat izajde *(iz ogńa).* 72. Čitovata ńeg' ostavi. Đ. Baraković, jar. 34. Ostavļajući ńega zdrava i čitovata u svemu, kako je od boga stvoren. L. Terzić 275. Svud sahrańen i čitovat i slobodan ubog stoji. J. Kavańin 382. Istom da čitovat bi ostao ńiov narod. M. Pavišić, isp. 19. Zdrav i čitovat u večer bijaše legao. Turl. blago 2, 86. Čitovata prošeta se po žeravi. 162. Da se odsići ima jedno udo čitovato i zdravo. A. d. Kosta, zak. 2, 162. Ono deset ļudi učini sve zdrave i čitovate. I. J. P. Lučić, razg. 37. Na čitovatim svojim nogama. 32. Prođe zdrav i čitovat kroz plemena, koja su se krvila izmedu sebe. M. Pavlinović, rad. 45. — *b) o životińi:* Živina imala je biti čitovata brez i jednoga betega. A. d. Kosta, zak. 1, 82. — *c) o stvari tjelesnoj:* Kako su gorili stani buslomanski, čitovati bili meu ńimi krstjanski. I. T. Mrnavić, osm. 35. — *d) o stvari umnoj, o vremenu:* Zaklińem vas mogućstvom čitovatim d. Marije. J. Banovac, blagos. 261. Nikad se ne najde čovik čitovatoga razbora da procini dostojne klańańa djavle i kipe. Turl. blago 2, 82. Da će se povratiti na čitovati razbor. A. d. Kosta, zak. 2, 182. Čitovatu uru nije progovorio. J. Grupković. — *e) adv.* čitovâto, integre. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (secure, incolumiter) *i Jambrešićevu* (secure).

ČĬTRA, *f. vidi kod* citra.

ČĬTRATI, čitrâm, *impf. vidi* citrati. Prid ńime Apolo u poskok čitraše. Đ. Baraković, vil. 136.

ČITŮKATI, čitůkâm, *impf. dem.* čitati. *samo u Stulićevu rječniku* (saepe legere). *riječ nepouzdana.*

ČĬTULA, *f.* index, catalogus defunctorum familiae. — *od lat.* schedula. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* čītūlā, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čitulē, čitulōm. — *a)* index. *u jednom spomeniku* XV *vijeka, u kom bi se* l *moglo čitati i* ļ. Sve naše pokuće, kako se u ovo(ļ)zi čituli piše. Spom. sr. 2, 118. Stvari, koje pokazovaše po jednoj čituli da je ostalo u rečene Anuhle. 119. Daničić 3, 468. — *b)* catalogus defunctorum familiae. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Na zadušnice običaj je da svaki domačin svima mrtvima svojijem, koje on pamti ili ima zapisane u čituli, načini po svijeću voštanu, pa sve te svijeće sastavi u jednu rukovet i zapali te izgore mrtvima za dušu. Vuk, živ. 23. Na zadušnice svaki svoju čitulu preda svešteniku te mu pomene sve mrtve, koji su u ńoj upisani. M. Đ. Milićević, živ. XI, 63. Sad propojte . . . sveti spomen iz vječne čitule. P. Petrović, šćep. 9.

ČĬTULICA, *f.* accentus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

ČĬTULIČITI, čitulīčīm, *impf.* voces cum suo accentu pronunciare. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČĬTUĻA, *f. vidi* čitula *pod b.* U čituļi. Pjev. crn. 328. Mi ćemo mater mu ispisati iz čituļe mrtvačke. S. Ļubiša, prip. 217.

ČIUROVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 17. *ne zna se za cijelo je li dobro zapisano.*

ČÍVA, *f. hyp.* Čivutin. *samo u Vukovu rječniku. Akc. se mijeńa u voc.:* Čívo.

ČIVČIJA, *m. vidi* čifčija. *a) u pravom smislu:* Izagnaše baše i subaše, a čivčije age potruše. Nar. pjes. vuk. 4, 433. Pred ńih šaļe kmete i čivčije. Nar. pjes. juk. 336. — *b) pl.* Čivčije *selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 87. *isporedi* Čifčije.

ČIVČIJE, *m. pl. vidi kod* čivčija.

ČIVE, *m. ime muško mjesto* Ive *po talijanskom govoru. u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Čive Nikole Gunьdulića sin i Čive Crêvićь. Mon. serb. 159. Daničić 3, 465.

ČIVELO, *n. neznana značeńa u jednoga pisca* XVII *vijeka. ńcšto u końa. može biti cjevanica, te bi bilo od maj.* csiv, *cijev.* Kopita *(u końa)* visoka, noge čiste, zdrave, čivela široka a sve kosti prave. B. Krnarutić 7.

ČĬVARA, *f. vidi* civijera. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

ČĬVERE, *f. pl. vidi* civijere. *na Krku.* I. Milčetić.

ČIVERICA, *f. u Dalmaciji:* Daću ti po čiverici (t. j. po glavi). M. Pavlinović. *Postańem će biti od* kiver *(kapa) te će značeńe biti preneseno od kape na mjesto na glavi pod kapom. isporedi* čeverica.

ČĬVÍCA, *f. dem.* čivija. î *je sažeto* iji, *a ńeki pišu* ij. *samo u Vukovu rječniku* (‚čivijca').

ČIVIJA, *f. tur.* čiwi, *klin,* clavus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikańinu, gdje najprije i dolazi* (cuneus, clavus), *Bjelostijenčevu* (klin) *i u Vukovu* (clavus, trochlea). *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čivījā. *a) u pravom smislu:* Pa pogleda u svoju odaju, u odaji na svoju čivíju, kad to visi topuz o čiviji. Nar. pjes. petr. 2, 352. Al' mi draga b'jele dvore s čivijama zatvorila. I, 150. Vade putnicima čivije iz kola. M. D. Milićević, zlosel. 268. — *b) u Srbiji gdje gdje zovu tako tvrdicu:* On je neka čivija. V. Ilić. — *c) također u Srbiji po ńekim krajevima nazivaju tako i lukava čovjeka koji hoće da prevari drugoga.* I. Pavlović.

ČIVĬJATI, čivījâm, *impf. čivijom zaprijeti. u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Slamkom vrata kapijala a kanate čivijala. Nar. pjes. vuk. herc. 377.

ČÌVÎJCA, *f. vidi* čivica.

ČIVÌLUK, *m. poduga daska ili gvožđe s ńekoliko čivija, što se zakiva za zid da se vješa što. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (clavus). Pak imadem krevet i stolicu i čiviluk i klup i policu. M. A. Reļković, sat. 116. Po čardaku mlogi čiviluci đe se vješa gospodsko oruže, čiviluci od bijela srebra. Nar. pjes. vuk. 2, 231. O čiviluk turi đerdana. 4, 475. Fati britku sablu s čiviluka. 2, 239. Ti dofati barjak s čiviluka. Pjev. crn. 100. Pa dovati s čiviluka nože. Nar. pjes. vuk. herc. 97. *u istoj pjesmi biće samo stiha radi izostavļeno* i *iza* v: Pa dovati noža sa čivluka. 97.

ČÌVIŃÂK, *m. svrdao što se ńima vrte rupe za čivije u kola. samo u Vukovu rječniku.*

ČÌVIT, *m.* indicum. *od tur.* čiwid. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čivit za karaboju. Nar. posl. vuk. 346. Čivit, indigofera anil L. B. Šulek, im. 57.

ČÌVITÂR, *m. ko prodaje čivit (pod* 1*). samo u Vukovu rječniku.*

ČÌVITŃÂK, *m. lonac u kom se kuha čivit. samo u Vukovu rječniku.*

ČÍVLA, *f. mala smokva duga repa, najpoznija u hrvatskom primorju.* I. Milčetić. B. Šulek, im. 57.

ČÌVLUK, *m. vidi* čitluk, *s kojim je jednoga postańa. u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). a) u pravom smislu:* Što ponese s čivluka všenicu. Nar. pjes. vuk. rječ. 824b. — *b) dva sela u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

ČÍVLANI, *m. pl. selo u Dalmaciji nedaleko od Šińa. bez sumńe nještani govore acc. i za nom., te tako i pišu:* Čivļane. Repert. 29.

ČÍVO, *n.* textura, *tkańe, što se će (tka). u naše vrijeme u Srbiji. od* tkati, *čemu je* k *pred* i *postalo č pa pred ńim otpalo* t. Kad tkaļa ne će, ona sve to pokrije jednom velikom boštom, da prah ne pada na čivo. M. Đ. Miličević, zlosel. 326.

ČÍVOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 81.

ČÌVT, *m. vidi* čift. Donijeli dva čivta pušaka. Pjev. crn. 119.

ČÌVTIMICÊ, *adv. objema nogama u jedan put. vidi i kod* čift, *od čega je i postalo.* Odbaci se nogam čivtimice. Nar. pjes. petr. 3, 504. A nogama čiftimice gada. 611.

ČÍVUČÂD, *f. coll.* pueri Judaei. *isporedi* Čivutin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. govori se i sa* f *među* i *i* u. I ńezino dvoje čifućadi. Nar. pjes. petr. 2, 80. *isporedi* čivut.

ČÍVUČE, čivučeta, *n.* puer Judaeus. *isporedi* čivutin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. govori se i sa* f *među* i *i* u. I ńezino maleno čifuče Nar. pjes. petr. 2, 80.

ČÍVUT, *m. vidi kod* Čivutin.

ČIVUTÀNA, *f.* regio Judaeorum, *kraj kakoga mjesta gdje žive ‚čivuti'. isporedi* Čivutin *samo u Vukovu rječniku.*

ČIVUTÁRÊŃE, *n.* mercatura Judaica. *isporedi* čivutaritı. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIVUTÁRITI, čivûtârîm, *impf.* mercaturam judaicam exercere, *trgovati kao ‚Čivutin'. samo u Vukovu rječniku.*

ČIVÛTIJA, *f. coll.* Judaei. *u naše vrijeme.* Zapaziće mloga Čivutija. Nar. pjes. vil. 1867. 285.

ČÍVUTIN, *m.* Judaeus. *od tur.* čifût, *koje će biti od pers. ǧühûd* (Judaeus). *ali se u Turaka a za ńima i u nas govori za porugu. u nas po ńekim krajevima, osobito gdje drugo ime ńije u običaju, govore i bez poruge; ali oni sami (Židjeli, Židovi, Jevreji) primaju svagda za pogrdu i uvrędu. — mjesto* v *govori se i* f, *bliže turskom izgovoru, i* p *(vidi dale). — u jednini veoma rijetko bez* in *(vidi dale). — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* Čivûtâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Divkovića), između rječnika u Voltiǧijinu* (Čifut), *u Stulićevu* (Čiput) *i u Vukovu* (Čivutin). — *a) sa* f: Čifuti se pristrašiše. S. Margitić, ispov. 163. Općiti s Čifuti. I. Grličić, put. 31. Turci i Čifuti. J. Kavańin 443. U pištoli sv. Pavla Čifutom. A. Bačić 176. Isukrst pokara Čifute. F. Lastrić, test. 39. To je koliko kad se među krstjanima reče: heretiče ili Čifutine! F. Lastrić, ned. 171. Idući niki Čifutin omrče, i naśavši jedne zidine od stare grade razorene unide i sakri se u jedan nugao. F. Lastrić, svet. 57. Na svaki način nastojali jesu pomamni Čifuti da Isukrsta s križa sajti nagovore. Đ. Rapić 43. Čifuti radi zlata izgiboše. V. Došen IV. Poče mu se rugati jedan Čifutin. A. Kanižlić, utoč. 45. Čifutin oli Žudija. M. Dobretić 233. Čifutinom. J. Rajić, ponč. 2, 31b. Strašite se, nevirni Čifuti. A. Tomiković 84. Koje su se kod Čifuta činile. M. A. Reļković, sabr. 30. Pokrstiti govori se za onoga koji je kakve druge vjere, n. p. Turčina ili Čifutina. Vuk, nar. pjes. 2, 64. — *b) sa* p: Sve ovo podnese od nevjernije Čiputa. M. Divković, nauk 62b. Jesu izvan crkve svi Čiputi. 73. Može krstiti, kada je potreba, . . . i Čiputin i Ciganin. 142b. Čiputi ali ti Žudije. S. Margitić, fala 290. — *c) sa* v: Čivuti turski i poļski srde se na nemačke Čivute. D. Obradović, bas. 43. Al' je tvrda vjera u Čivuta. Nar. pjes. vuk. 2, 86. Za ono što je bilo ne da Čivutin ni dinara. Nar. posl. vuk. 84. — *d) u jednini bez* in: Čifut, đaurinin zulum da ne prima. I. T. Mrnavić, osm. 139. Čifut Mardokeo. A. Kanižlić, utoč. 93. Upazi Čivuta đe narodu promjeńuje svakojake pare. Nar. prip. vrč. 143.

ČÌVUTINOV, *adj.* Judaei. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* Čivutin.

ČÌVUTKA, *f.* Judaea mulier. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. nalazi se i sa* f *mjesto* v. *isporedi* Čivutkiña. Kad uhvati ńegovu Čifutku.

ČÍVUTKIŃA, *f.* Judaea mulier. *od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Divkovića). Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* Čivutkîńâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* Čivutkińê Čivutkińôm. — *Među* i *i* u *nalazi se i* f *i* p *i* v. *isporedi* Čivutin. *a) sa* f: Hoće se roditi od jedne Čifutkiñe. D. Rapić 471. — *b) sa* p: Jedna Čiputkiña poradajući vele se mučaše. M. Divković, zlam. 20. — *c) sa* v: Čivutkiña. B. Mušicki.

ČÌVUTKIŃICA, *f. dem.* Čivutkiña. B. Mušicki.

ČÌVUTKIŃIN, *adj.* Judaeae mulieris. B. Mušicki.

ČÍVÛTLIJA, *f. ńeka igra u kojoj biva velika halabuka.* V. Vrčević, igre 22.

ČÍVUTSKÎ, *adj.* judaicus. *mjesto* v *nalazi se i* f *i* p. *isporedi* Čivutin. t *pred s može i otpasti a mogu se oba i sastaviti u* c *(vidi u primjerima). dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Divkovića). između rječnika u Stulićevu* (čiputski) *i Vukovu* (čivutski). *a) sa* f: Da se moli bog na način čifutski. A. Bačić 53. Da ćete se mlogi čuditi zloći skupštine čifuske. F. Lastrić, test. 115. Sluge čifuske. 164. Od pisaca čifuskije. F. Lastrić, ned. 289. S velikim mloštvom vojnika čifuckih stiže.

Đ. Rapić 1. Zabrańuje prisnike židovske ili ti čifutske jisti. A. Kanižlić, kam. 495. Neznabožaca vitrovi, čifucki oblaci. B. Leaković, gov. 40. Vika čifutska. J. Rajić, pouč. 3, 21. Do Jevrema cara čifutskoga. Nar. pjes. petr. 2, 74. Sela čifucka. S. Ljubiša, prip. 96. — *b)* *sa* p: Ovo je jezikom čiputskijem. M. Divković, nauk 96b. Narodu čiputskomu. M. Divković, bes. 3. — *c)* *sa* v: Kad budete u zemḷi čivutskoj. Nar. pjes. vila 1867. 285. — ‚čivutska groznica‘ *reče se za velik strah:* Uvati ga čivutska groznica. Nar. pjes. vuk. 3, 258.

ČIZ, *m.* acanthis. *isporedi* ciz. *samo u rječnicima Belinu* (445b) *i Stulićevu.*

1. ČÌZMA, *f.* caliga. *od tur.* čizme, *mag.* csizma. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaḷinu* (ocrea, cothurnus), *Belinu* (ocrea 709b), *Stulićevu* (ocrea) *i Vukovu* (caliga). *isporedi* čižma. *Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čizâmā, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čizmê, čizmôm. — *a) u pravom smislu:* Čizmami ke tlače carevi robove. M. Vetranić 1, 56. Troje čizme. Starine 11, 83. Dva jorgana i jedne čizme. 148. Očemo li poslati jedne gospodske čizme. 12, 28. Čizmam crḷenim bijući te. N. Palikuća 26. Udri koña čizmam' i mamuzam. A. Kačić, razgov. 86. Sad mamuzam kreše, ogań sine, sad od ruku čizma pljuske prime. J. Krmpotić 19. Na nogu mu izvezene čizme. M. P. Katančić 68. Kako da bi tko svukao dvi čizmo. I. J. P. Lučić, izk. 37. Evo s noga ti sazuj žute čizme i papuče. Nar. pjes. bog. 102. Obuvat' dijete u Marka Kraḷevića čizme. Poslov. dan. 87. Čizme nosim, a bos odim. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Na Mitu su žute čizme. 1, 87. U druge su, u devojke, žute čizme do kolena. 1, 341. Stala si mi na nogu i na čizmu crvenu. 1, 179. Na vojvodi čizme i čakšire, čizme su mu srebrom potkovane. 2, 183. U čizmama sjede na serǵadu. 2, 344. Da s' odmori, da mu čizme skinu. 2, 528. Evo tebe tri čizme dukata. 2, 336. Udari ga čizmom i mamuzom. 1, 544. Tad poteže iz čizme kanǵiju. 3, 242. U moje čizme crn don. *(kad se ko čemu čudi, reče se, da ne bi urekao).* Nar. posl. vuk. 333. — *b)* *ńeki grad blizu Carigrada na moru.* Paša pođe pod Čizmom bijelom a deneral pod Jedrenom gradom. Pjev. crn. 304.

2. ČÍZMA, *f. ime ovci i kozi u gorńoj krajini hrvatskoj.* J. Bogdanović. *tako ih zovu jer su im papci kao čizme.* V. Arsenijević. *isporedi* čizmenka.

ČIZMÂR, čizmára, *m.* sutor, opifex caligarum. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (ocrearius 709b), *Stulićevu* (ocrearum opifex) *i u Vukovu (kako je stavḷeno).* Čizmar. A. T. Blagojević, kin. 31. Nejma boǰeg od jednog čizmara. M. A. Reǰković, sat. 69.

ČIZMÁREV, *adj.* *što pripada čizmaru. samo u Vukovu rječniku.*

ČIZMÀRICA, *f.* *žena čizmarova. samo u Vukovu rječniku.*

ČIZMÁRKA, *f.* *vidi* čizmarica. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIZMÀRLUK, *m.* *čizmarski zanat. samo u Vukovu rječniku.*

ČIZMÁROV, *adj.* *vidi* čizmarev. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIZMÁRSKĪ, *adj.* *što pripada čizmarima. samo u Vukovu rječniku.*

ČÌZMĀŠ, čizmáša, *m.* *a) vidi* čizmar. S. Tekelija u Letopis. 119, 42. — *b)* ‚gak čizmaš‘, egretta garzetta Bp. Progr. spal. 1880. 42. *ptica tako nazvana jamačno po perju koje joj na nogu kao čizme.*

ČÍZME, *f. pl.* *selo u Bosni blizu Oćevije.* Schem. bosn. 1864. 22. *isporedi* čizma.

ČIZMĚĠIJA, *m.* *vidi* čizmar. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kasapi, čizmeǵije. D. Obradović, bas. 287. *prošloga vijeka u jednom spomeniku* čizmičija. Bud. spom. glasn. II, 4, 4.

ČÍZMĒNKA, *f.* *ime ovci koja ima papke kao čizme. u gorńoj krajini hrvatskoj.* V. Arsenijević. *isporedi* čizma.

ČIZMĚŠIJA, *m.* *vidi* čizmar. *isporedi* čižmešija. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vutla čizma ni za blato, čizmešija pak je za to. P. Vitezović, cvit 156.

ČIZMĚTINA, *f.* *augm.* čizma. I nimačke obu čizmetine. Nar. pjes. mar. 168.

ČÌZMICA, *f.* *dem.* čizma. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (145a) *i Vukovu.* Mladenci i divojke s čizmicami. Jačke 231.

ČÌZMIĆ, *m.* *prezime u naše vrijeme.* Rat 324. Sem. srb. 1881. 351.

ČIZNITI, čiznim, *impf.* persequi, *tjerati. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* *viječ tamna.* Kad paša ugleda mnoštvo uzbučeno, odskočiv uzpreda bižeći smoteno; a oni za ńime potirom udriše. ter do dvora svime putom ga čizniše; i prem da brz biše konjskimi nogami, ružno ga čizniše gustimi stinami. I. T. Mrnavić, osm. 128.

ČIZVARE, *f. pl.* *selo u Dalmaciji blizu Skradina.* Repert. 25.

ČÍŽAK, čiška, m. fringilla spinus L. I. Ettinger 155.

ČÍŽMA, *f.* *vidi* čizma. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (cothurnus), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiǧijinu.* Čižme srebrom podkovane. A. Krnarutić 10. Dvoje čižme. Starine 11, 142. Ne izuvši ni opanaka ali ti čižama. P. Posilović, nasl. 37. Evo tebi dvije čižme blaga. Nar. pjes. mar. 23. Čižme kordovańske. Jačke 61.

ČIŽMAK, *m.* *prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

ČIŽMÁREVIĆ, *m.* *prezime u naše vrijeme.* Šem. diac. 1877. 67.

ČIŽMAST, *adj.* cothurnatus. *samo u Jambrešićevu rječniku* (155b).

ČIŽMEŠIJA, *m.* *vidi* čizmar. *isporedi* čizmeǵija. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 155b) *i Voltiǧijinu.* Marko čižmešija (‚chismesia‘). Mon. croat. 307. — *nalazi se i kao prezime:* M. Čižmešija. Schem. zagr. 1875. 210.

ČÍŽMICA, *f.* *dem.* čižma. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Na nogah napravi čižmice s podvezmi. M. Marulić 38.

ČKÀKḶAŃE, *n.* titillatio. *isporedi čkaḳlali. samo u Vukovu rječniku.*

ČKÀKḶATI, čkàkḷām, *impf.* titillare, *galicati. samo u Vukovu rječniku.* Postańem *od* čkati.

ČKÀKḶÉŃE, *n.* *vidi* čkaḳlańe. *samo u Vukovu rječniku.*

ČKÀKḶITI, čkàkḷîm, *impf.* *vidi* čkaḳlati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČKÀKḶIV, *adj.* qui titillatu facile movetur. *samo u Vukovu rječniku, gdje se još dodaje:* čkaḳliva oka n. p. žena ili djevojka, *koja se lako draži.*

ČKAḶ, čkáḷa, *m.* carduus. *isporedi* čičak. *od*

prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (‚čkaľ' *samo* blaženi) *i u Vukovu* (onopordon acanthium L). — *Postaćem će biti od kor.* skak, *stršiti, bosti. korijenu je otpalo sprijeda* s, *a od* a *postalo* ь, *pred kojim se* k *promijenilo na* č, *a po tom ispalo* ь. *isporedi* čkati. — Nego će pasti čkaļ i trńe. Đ. Daničić, isa. 5, 6. Neki od toga istoga *(velikog kašļa)* kuhaju onu bocu, što se zove čkaļ (velika bodļikava trava) i piju. M. Đ. Milićević, živ. 1, 113. — *ima ga od više ruku*: Čkaļ ili šikalina, cnicus. Šloser-Vukot., flor. 742. Čkaļ ili kravačac, onopordon. 760. Čkaļ, onopordon acanthium L. Vuk, rječ. 827ᵇ. B. Šulek, im. 57. Bijeli čkaļ, dipsacus silvestris L. *isporedi* češļa. G. Lazić 103. B. Šulek, im. 57. Blaženi čkaļ, centaurea benedicta L. G. Lazić 154. B. Šulek, im. 57. Iseci na sitno blaženog čkaļa. Z. Orfelin 311. Crveni čkaļ, carduus nutans L. G. Lazić 151. B. Šulek, im. 57. Gorki čkaļ, cardus benedictus. Farm. 91. Suknarski čkaļ, argilla fullonum. G. Lazić 103. dipsacus fullonum L. B. Šulek, im. 57.

ČKÃĻA, *f.* caverna, *rupa. isporedi* škaļa, *od koje je postala promijenivši* š *na* č. a) *račja rupa. u Vukovu rječniku.* — *b) medvjeđa. u Srbiji oko Pirota.* Mečka živi u čkaļi zimi. S. I. Pelivanović.

ČKAĻEVICA, *f,* cynarocephala. Šloser-Vukot., flora 733.

ČKÃĻICA, *f. dem.* čkaļa. *u Vukovu rječniku.*

ČKÁŃE, *n.* fossio. *isporedi* čkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČKÀTI, čkȁm, *impf. vidi* čačkati. *samo u Vukovu rječniku. od kor.* skak, *stršiti, bosti. korijenu je otpalo sprijeda* s, *a od* a *postalo* ь, *pred kojim se* k *promijenilo na* č, *a po tom ispalo* ь. *isporedi* čákati.

ČKĻAN, *m. vidi kod* član.

ČKÕDA, *f. vidi kod* škoda.

ČKÕLA, *f. vidi kod* škola.

ČKÕĻA, *m. nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme.* Fanasija Čkoļa. M. Đ. Milićević, slave 35 Oj čašice, skitačice, sve se skitaš a za Čkoļu pitaš. 35.

ČKÕĻKA, *f. vidi kod* škoļka.

ČKOMA, *riječ tamna u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Katilina proti občini čkoma sta i zdignu se. P. Vitezović, kron. 25.

ČKOMCE, *adv.* tacite, *mučeći.* M. Begović. *isporedi* čkometi.

ČKÒMETI, čkòmîm, *impf.* tacere, *mučati.* M. Bogović. *isporedi* skomina, *s kojom je jednoga korijena promijenivši* s *na* š, *a po tom* š *na* č.

ČKŔNIĆ, *m. prezime u Crnoj Gori. u jednoj pjesmi.* Zevite mi Bela barjaktara od Čkrnića na glasu junaka. Nar. pjes. vuk. 4, 338.

ČKŔŃÁŃE, *n.* rasio. *isporedi* čkrńati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČKŔŃATI, čkŕnâm, *impf.* scabere, *strugati kože kad se čine. samo u Vukovu rječniku. isporedi* lešiti. *Od kor.* skar, *udarati, sjeći. korijenu je* s *promijeńeno na* š, *a po tom* š *na* č. *isporedi* skŕnatica.

ČKVŔĻ, *m. ńekaka crna ptica, kolika kos. u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku. može biti od kor.* skvar, *praskati, vrištati. korijenu je promijeńeno* s *na* š, *a po tom* š *na* č. *isporedi* cvrijeti, ckvrļeti.

ČLÂN, *m.* articulus. *Akc. se mijeńa u loc. sing.*: článu, *i u gen. pl. kad je bez* ov: člânâ, *a kad ima* ov, *mijeńa se u cijeloj množini:* članovi, *i tako u svijem padežima osim gen., gdje je* članóvâ. — *Dolazi od* xiii *vijeka (vidi primjer Domentijanov), između rječnika u Mikaļinu* (articulus 44ᵇ), *u Belinu* (articulus 349ᵇ), *u Voltiđijinu* (gelenk), *u Stulićevu* (articulus) *i u Vukovu* (segmentum vineae, talus). — *Korijen može biti* skra *(od* skar), *sjeći, lomiti, zavijati. korijenu bi otpalo sprijeda* s, *a* k *se promijenilo na* č, *a* r *na* l. — *Gdje gdje se nahodi i s promjenom glasa* l *na* ļ: čļan *(vidi dalje). gdje gdje glasi i* čķan *(vidi dalje), a to može biti otuda što korijenu nije odmetnuto* s, *niti k promijeńeno na* č, *nego s promijeńeno na* š *(isporedi* škļan), *pa onda* š *na* č. — 1. član. *a) zglavak u tijelu, a uza ń se može razumjeti i što je od jednoga zglavka do drugoga ili od zglavka do kraja, ud. aa) u opće:* Razdêļaje do mozgovь i do članov. Domentijana 208. Ašte kto imatь gnty, ježe prěhoditь po članověhь i bolitь. Starine 10, 111. Ašte otečetь guta po članověhь i zьgloběhь. 112. Član od prsta. Mikaļa 44ᵇ. Čini ga nemilo u klupko svezati, da ni jednim članom nije mogao ganuti. Đ. Rapić 177. Kako se razlučuju usta naša s članima. I. Matović 11. — *bb) na po se gležań. isporedi* članak. Dok t' opanu noge do članova. Nar. pjes. vuk. rječ. 827ᵇ. — *b) u trske, loze itd., gdje se sastavļaju dijelovi, i sam dio od jednoga sastavka do drugoga, koļence.* Član od prutja od loze. Mikaļa 44ᵇ. — *c) sva sprava kojom se sastavļaju dva vola, pod plug, pod kola itd. u Lici.* Dva se vola uhvate pod plug ili pod kola, a dva opet preda ńih; reče se: ‚dohvati mi član, da i ova dva vola pred ove uhvatim'. J. Bogdanović. — *d) u vinogradu svaki od glavnih dijelova u koje se razdjeļuje vinograd i koji su razdijeļeni između sebe stazama.* Svaku struku čokoća u jedan član ili u jednu brazdu saditi. P. Bolić 1, 149. Dva člana u vinogradu. M. Đ. Milićević, zim. več. 315. — *e) svaki od više dijelova u koje se dijeli što napisano:* od članov vere. Naručn. 103. Ke *(stvari)* sam ja brojio, i složil na člane, kako sam umio. P. Hektorović 69. Člane svete vire držmo stanovito 46. Prvi član simbola. Š. Budinić, sum. 5. Crikva ima dva nadeste člani vere. F. Glavinić, cvit. 446. Držeći tvrdo člane i istine katoličanske. P. Radovčić, nač. 134. Sa svim člani od virovańa. L. Terzić 40. Što l' vjerovat svaki ima, simbuo s članim kaže ńima. J. Kavańin 365. Virujem sve člane svete vire. H. Bonačić 25. Virovati člane s. vire. J. Banovac, pred. 57. Od prvoga člana vjerovańa. J. Matović VI. Uvižbati iskrńega u članima naše s. vire. Grgur iz Vareša 61. Braniti člane vire. I. J. P. Lučić, isk. 8. Ovo je član vjere svete. A. Kalić 39. Da popuni gdjekoje članove bukreškoga mira. Vuk, grada 141. — *f) u društvu kakom jedan između ostalijeh:* Članovi društva. Vuk, pisma 24. — *g) čas. u jednoga pisca prošloga vijeka prevedeno lat.* articulus. Počeo ispovidati na članu od smrti. A. Kadčić, bogosl. 57. Da je stari zakon pričestiti se na članu od smrti 145. Pričešteńe u članu od smrti 145. — 2. član. *u ńekih pisaca* xvi—xviii *vijeka i u Mikaļinu rječniku* (44ᵇ). Još kad ležeš na dno groba, u tom tijelu ne će biti toli mala člana i zgloba, ki se ne će raztvoriti. M. Vetranić 1, 31. Iznim'u se iz člani symbola. Š. Budinić, sum. 16. Člane od vjere. I. Držić, nauk gond. 258. Tko ne bi vjerovao jedan sam član svete vjere. I. A. Nenadić, nauk 64. — 3. čķan. *prošloga vijeka u dva pisca i u Voltiđijinu rječniku. isporedi* čķan. Ovo je čķan od vire. A. d. Bella, razgov, 60. I. čķan. T. Ivanović 31.

ČLÁNAK, članka, *m,* articulus. *od* xvi *vijeka,*

između rječnika u Vrančićevu, gdje najprije i dolazi (artus), *u Mikaljinu* (član 44b), *u Belinu* (articulus 349b), *u Voltiđijinu* (gelenk), *u Stulićevu* (articulus) *i u Vukovu* (talus). — *Akc. se mijenja u gen. pl. kad je bez ov:* člânâkâ. *a kad ima ov, mijenja se u cijelaj množini:* člànkovi, *i tako u svijem oblicima osim gen., gdje je* člankóvâ. — *nalazi se i s promjenom glasa* l *na* ļ *i glasa* n *na* ń, *te glasi i* čļanak *i* čļańak; *ali vcoma rijetko.* — *isporedi* član. — *a) zglavak, a po ńemu mnogo češće i ono što je od jednoga zglavka do drugoga, ili od zglavka do kraja, ud. aa) u opće:* Ka no je tilo od razlici članak tako je i vira. I. Ančić, svit. 133. Krstiteļa članak cijeli. J. Kavańin 329. Vaļa da se od straha svi članci rastanu. A. d. Knezović 110. Kraļ pode sa svi članci drtat. 165. Da je bog svagdi i u svakome članku tvome. M. Zoričić, osm. 1. Bolest u člancih, koja ne da hoditi. P. Knežević, osm. 122. Jadovita para po telu i svima članci razlivši se. J. Rajić, pouč. 3, 36. — *bb) na po se: aaa) u prsta:* Druga dižvu prstom miri, pak ‚tako mi' veli ‚danka, ne ostade ni do članka, ovo vaļa da ja srknem'. V. Došen 169. — *bbb) u noge gležań:* Po dolu do članka a po brdu do koļena. Nar. prip. vuk. 203. — *b) kao* član *pod b.:* Loze usađene najmańe s dva članka da su izvan zemļe. P. Bolić 145. Iz nagomilani žila i brandusa izrasta stablo, koje je ponajviše iskrivudano zbog nešto debeli članakova. 27. — *c) kao član pod c.:* Sveti Petar ovi članak reče. M. Divković, nauk 57. Potvrđujem sve članke i sve ńih dijele od krstjanske vjere. M. Orbin 84. Ne vjerovati svijem člankom od vjere, grijeh jest smrtni. S. Matijević 42. Molitva k gospodinu Isukrstu od svacijeh članaka muke ńegove. B. Kašić, rit. 131. Zaode od vire prave u nikije članclje. I. Ančić, ogl. 10. Svaki dio ali ti članak od vire. P. Posilović, nasl. 98. Temeļit u ono dvanajest članaka vire katoličanske. G. Margitić, ispov. 25. U virovańu jest dvanaest članaka. I. Grličić 7. Zabilježene razgovora, članaka, poglavja. A. Bačić XIII. Za to ćemo ovi razgovor u četiri članka razdilit. 138. Virovańe razdiļuje se u dvanaest članaka. J. Filipović, prip. 1, 50. Ovi drugi članak iz prvoga slijedi. F. Lastrić, test. 64. Prikazavši ti ružice članaka. II. Molitvice, koje se nahode u slidećemu članku. A. Kanižlić, fran. 234. Članke vire krstjanske virujemo. A. Kanižlić, utoč. 740. Svakomu po članci pravde pravicu zaktivaš. A. J. Knezović XVII. Članak vire nas tome uči. Đ. Rapić 300. Da mu grad pridade i da s istim utvrdi ńeke članke. I. Zaničić 130. Prija nego počmem članak po članak. F. Matić 32. Mi katolici držimo za članak od vire. J. Banovac, iskaz 3. Kako čuh članke vire s. iz usta ńegovi. M. Zoričić, zrc. 110. Apoštolsko složno izpovijedańe ili dvanaest članaka vjere. E. Pavić, jezgra 11. Ima ga upitat svrhu članaka vire sveto. M. Dobretić 51. Protivi se kojemu god članku vire katoličanske. I. J. P. Lučić, razg. 81. Dio svaki u dva ili više članaka, članci u poglavja razreduju se. I. Velikanović, upuć. 1, IV. Promišļavańe svrhu ovoga članka. M. A. Reļković, sabr. 23. Članak vire sveto. B. Leaković, gov. 95. — *d) napisano o čemu što god malo a cijelo. u naše vrijeme:* Da mogu u Ļetopis članke slati. Vuk, pisma 8. — *e) u gramatici ńekih jezika,* articulus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Oni ne promińuju isto ime kako mi, nego samo promińuju članke. Mikaļa, gram. 3. Članak muški, članak ženski. 4. — *f) sa* l *mjesto* l. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Viruj kako češ, nije članak od vire. A. Kačić, razgov. 141. — *g) sa* ń *mjesto* n. *u dva pisca prošloga vijeka ali je u prvoga, A. Kanižliča, redovno* n. *ima i u Voltiđijinu rječniku* članak, *ali u gen.* članka. U više dila ili ti članaka razdiliti. A. Kanižlić, bogoļub, 66. Od glasovitoga težačke skupštine članka. A. T. Blagojević, kin. VI.

ČLÀNÂR, članára, *m.* psallidium Illig. J. Šloser, kor. 633.

ČLÀNAT, *adj.* articulatus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tvoj križ črven, plodna Bosno! članat, trudļiv. J. Kavańin 286.

ČLÀNEN, *adj.* articularis. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Protiva članenoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481.

ČLÀNKAST, *adj.* articulatus. *u jednoga pisca našega vremena.* Fiļkaš člankasti, bembidium articulatum. J. Šloser, kor. 83.

ČLÀNKOŠA, *f. žensko čelade krupnijeh članaka. samo u Vukovu rječniku* (ein weib mit grossen hervorragenden gelenken, *s dodatkom da se govori u Srijemu).*

ČLÀNÔVAN, čļànôvna, *adj.* articularis. XV *vijeka.* Prьstomь članovnago sьstavļenija razdĕlivšimь se. Glasnik 11, 75. Daničić 3, 468.

ČLANÒVIT, *adj.* articulatus. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Članovita mahuna ili ļuska (lomentum, siliqua lomentacea). J. Pančić, flor. beog. 448.

ČLÁŃAK, čļańka, *m. vidi kod* članak.

1. ČLĒN, *m.* manubrium, *‚držaļe u kosijera, srpa, satare, pa i u svrda drvo odozgo'. samo u Vukovu rječniku, gdje se napominje da se govori u Srijemu. Bez sumńe pokvareno* cren, *dokle se još govorilo č mjesto* c. *akcenat može biti da nije dobro zabilježen: more biti da bi trebalo* člēn.

2. ČLĒN, *m. vidi* član, *s kojim je jednoga korijena. u dva pisca* XVI *vijeka i u Mikaljinu rječniku* (44b). *a) kao* član *pod a.:* Po članih i stavah. Anton Dalm., kol. 2, 19. — *b) kao* član *pod e.:* Članu četrti. Korizm. 81b.

ČLÉŃAK, čļénka, *m. vidi* članak. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu* (članak, articulus, zglob; od prsta) *i Jambrešićevu* (articulus). Ako bi ne veroval u dva nadese člani ili članakov sv. vere. F. Glavinić, svit. 54.

ČLENÒVIT, *adj.* nodosus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* članovit. Drivo članovito je. Naručn. 26.

ČLIN, *m. u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka neznana značeńa: može biti isto što i* cerjen. Da t' plavca izgori na suhu kako člin. Đ. Baraković, vil. 65.

ČLOV-, *što nema ovdje, vidi* čov-.

ČLÓVITI, čļóvîm, *impf. stajati na stražńijem nogama kao n. p. što čini kašto tkunica, zec, a po tome: stajati na glavi i na rukama digнuvši noge upravo u visinu kao što čine kašto djeca igrajući se. samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj. Postańem od* čovjek, *sačuvavši* l *među č i o. i u Nijemaca je* männchen machen.

ČLÓVLJĒŃE, *n. radńa koja biva kad se čłovi. isporedi* človiti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČĻÁN, *m. vidi kod* član.

ČĻÁNAK, čļánka, *m. vidi kod* članak

ČMÀR, *m.* intestinum rectum. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (151a), *Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku). Postańa neznana.* Do čmara. T. Pančić, zool. 23. *isporedi* debelo crijevo, guzno crijevo.

U ugarskih Hrvata crijevo u opće: Dokļen more ča va čmar stat. Jačke 268.

ČMARAN, čmarna, *adj.* colicus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČMÁVALO, *m. ko čmava.* I. Pavlović.

ČMÁVÂŃE, *n. spavańe od lijenosti. isporedi* čmavati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČMÁVATI, čmâvâm, *impf. spavati dugo lijeneći. samo u Vukovu rječniku. Od korijena istoga od koga je* čama, čamati. *isporedi* učmanuti.

ČMÈLA, *f. vidi kod* pčela.

ČMÈLIŃÂK, *m. vidi kod* pčeliňak.

ČMÌČAC, čmîčca, *m. vidi* čmičak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČMÍČAK, čmîčka, *m. vidi* ječmičak, *od koga je i postao izgubivši sprijeda* je. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci).*

ČMIN, *m.* iris. *samo u Mikalinu rječniku (u značeńu „stavleńem") i u dva pisca našega vremena.* Čmin (‚cmin'), lilium coeleste, gladiolus; vodeni, acorus; divlji, sideritis. Čas, čes. muz. 1852. 2, 48. Čmin vodeni, iris pseudoacorus L. B. Šulek; im 58. *isporedi* kmin.

ČMOJ, *m. crv u varivu, u vinovoj lozi. samo u rječnicima Mikalinu* (trux, volux), *u Belinu* (volvox 761b) *i u Stulićevu* (volvox). *postańa neznana.*

ČMŔČAK, čmrčka, *m. vidi* cvrčak *pod a. samo u Bjelostijenčevu rječniku i iz ńega u Stulićevu (gdje i ‚čmorčac' i što ne može biti ‚čmerak', oboje načińeno za rječnik). prvo je č kajkavski mjesto c, a m će biti promijeńeno* v.

ČMREN, *m. jedan između gradova koje je osvojio car Stefan Dušan od Grka:* Priloži kь zemli otьčьstvija svojego ... gradь Vodėnь, grad Čьmrėnь. Danilo 226. Čьmrenь. Glasnik 11, 161. Daničić 3, 481.

ČMRGNUTI, čmrgnem, *pf.* hiscere, *otvoriti usta. u rječnicima Bjelostijenčevu* („nit čmrgnuti zna', *ne zna ni usta otvoriti da bi što vrijedno rekao), Jambrešićevu i iz ńih u Stulićevu* („cmergnuti').

ČMŮLA, *f.* lagena, *zemlan sud za vodu, za vino, ulje itd. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (lagena 424a. soria 763b. urna 779b), *u Stulićevu* (oenophorum). — *akc. se mijeńa u gen. pl.:* čmůlâ. *postańa neznana. isporedi* čmulica, čmuo. Čini mi se bolja tvoja čmula razbijena neg li moja cijela. Poslov. dan. 13. Fratar pivac pusti misu, a pođe na čmulu. 22. Popio bi ga u čmulu vode. 98. Utopio se u čmulu vode. 148. Ko je tako srećan da nastupa gdje se čmula nahodi? A. Kalić 166.

ČMŮLICA, *f. dem.* čmula. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (424a), *Stulićevu i Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Dubrovniku).* Dijete donese vodu u čmulici. Magaz. 1851. 25.

ČMŮLINA, *f. augm.* čmula. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOAN, *adj. vidi* čohan.

ČOAŠEV, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sem. srb. 1881, 85.

ČÒBAN, *m. vidi* čobanin.

1. ČOBÁNAC, Čobánca, *m. selo u Ugar. blizu Sentandrije.* Bud. spom. glasn. II. 3, 55. Sem. prav. 1878. 38.

2. ČOBÁNAC, čobánca, *m. dem.* čoban. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čobančac, *oboje bez sumńe načińeno za rječnik.*

ČÒBAN-BÀŠA, *starješina nad čobanima. isporedi* bâša. Kad to čuo čoban-baša Đuro. Nar. pjes. vuk. 3, 93.

ČÒBANČÀD, *f. coll. mladi čobani. u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu (gdje ima u istom smislu i* čobańčońe, *bez sumńe načińeno za rječnik prema* „zvjereńe") *i u Vukovu.* Čobančad. Nar. prip. vuk 191.

ČÒBÂNČE, čòbâńčeta, *n. mlad čobanin. od prošloga vijeka između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Kako no se dogodi hrlom Golijatu, koga čobanče David iz ľučavirice čobanske zvrcnu kamenom u čelo. F. Lastrić, ned. 327. No ih vide čobanče Ivanče. Nar. pjes. vuk. 3, 333.

1. ČÒBAŃČICA, *f. dem.* čobanka. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu. govori se i* čobańčica. I. Pavlović.

2. ČÒBAŃČICA, *f. mali glog, gloščić. u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Baraňi.*

ČOBAŃČIĆ, *m. dem.* čobanin. *od prošloga vijeka između rječnika u Stulićevu.* Čobančić David. F. Lastrić, test. 20. Čobančić u polu stojeći. P. Knežević, živ. 54. Ćobančić i čobanica. Vuk, nar. pjes. herc. 255. Počnu oba čobančića plakati. Nar. prip. vrč. 144.

ČÒBANICA, *i* čobânica, *f. žensko čelade koje čuva ovce, čobanka. od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. — a) u pravom smislu:* Divojaka mladi čobanica. A. Kačić, razgov. 135. Ovce pasle dvije čobanice. Nar. pjes. vuk. 1, 525. Ja boga ti, čobanice mlada! Nar. pjes. petr. 2, 48. — *u pjesmi i o djevojci koja čuva paunčad:* I dve tice paunice i četvoro paunčadi, devojka im čobanica. Nar. pjes. vuk. 1, 431. — *b) ime izvorima: aa) izvor u planini Kunari:* Kad dođoše k vodi Čobanici, tuna Turci końe odjahaše. Nar. pjes. vuk. 3, 278. — *bb) izvor u polu Orahovu pod Šarom planinom:* Kod studene vode Čobanice. Nar. pjes. petr. 3, 307. — *c)* čobanica, motacilla alba L. *isporedi* govedarka, ovčarica, pastirica. — *u gorńoj krajini hrvatskoj.* V. Arsenijević. fringilla coelebs. *na Braču.* A. Ostojić.

ČÒBANIĆ, *m. a) dem.* čoban. Imeli sina jednoga čobanića. Nar. prip. mikul. 87. — *b) prezime u naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 9.

ČOBÁNIJA, *f. a) coll. čobani. u naše vrijeme, u rječniku nijednom.* To začula čobanija. Nar. pjes. vuk. herc. 281. — *b) plata čobaninu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Da mu danas čobaniju platim. Nar. pjes. petr. 3, 577.

ČÒBANIN, *m. tur.* čoban, *ovčar. govori se u jednini i bez* in *na kraju. akc. se mijeńa u gen. pl.:* čòbâńa. *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi primjere I. Gundulića i M. Alberti), između rječnika u Mikalinu* (čobanin 404a), *u Belinu* (čoban 547a), *u Bjelostijenčevu* (čobau), *u Voltiđijinu* (čoban), *u Stulićevu* (čoban *i* čobanin) *i u Vukovu* (čoban *i* čobanin). — *a) u jedn. sa* in: Prilikuje sam sebe gospodin jednomu pastiru ili ti čobaninu. F. Lastrić, od' 217. Sada vidite kakav je čobanin strah boži. F. Lastrić, ned. 211. Čobanin se naslonio na grančicu oraovu. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Id' odatle, mladi čobanine! 1, 172. Ľubila bi čobanina. 1. 336. Jedna ovca a tri čobanina 1, 501. Veli ńima Miloš čobanine. 2, 137. Za putnika dobro, a za čobanina zlo. Nar. posl. vuk. 85. — *u prenesenom smislu o biskupu kao i pastir. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bubić svet čobanin. J. Kavańin 94. — *b) u jedn. bez* in: čoban. M. Alberti XI. Ovca uput biži čobanu. Margitić, fala 203. Jedan čoban. J. Banovac, pred. 108. Pita ga čoban more li ga pomoći. M. Zoričić,

zrc. 197. Čoban, koji ovce pase. V. Došen 67. Jedna ovca tužaše se na čobana. N. Palikuća 8. Došavši čoban David. A. Kačić, korab. 160. Da ne zazoveš na pomoć onoga čobana. I. J. P. Lučić, razg. 44. Ovcama nema čobana. Nar. pjes. vuk. 1, 162. Čuješ li, čobane! 1, 171. Tuda čoban svoje stado javi. 1, 600. Evo ovde čobana Mihala. 3, 428. Ostave glavu čobanu. Nar. prip. vuk. 206. — *u prenesenom smislu o duhovnom pastiru. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svrhu posla čobana duševnoga. M. Zoričić, osm. IX. — *c) u množini, koja je svagda bez* in: Od čobana i pastira trgovačkih namistnika trg se carski tira. I. Gundulić 293. Da nije kara među mojim i tvojim čobani. J. Banovac, pripov. 117. Ukaza se udilj jedan andeo nikim čobanom. Fr. Lastrić, od' 385. Kad no se smišaju mnogi čobani zajedno na planini. M. Zoričić, arit. 97. Čobane za knezove mećuć. A. Kačić, korab. 960. Porazili su u pored s čobanima drobna stada. B. Cuceri 126. K njoj dohode čobani. Nar. pjes. vuk. 1, 167. A čobani stada ostaviše 2, 537. A kliknju ovčare čobane. Ogled. sr. 46. Stari čobane. Jačke 189.

ČOBANINA, *m. augm. čoban. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Pri seb' ruke, čobanino vlaška! Nar. pjes. vuk. 3, 547.

ČOBANINOV, *adj. što pripada čobaninu. samo u Vukovu riječniku.*

ČOBANITI, čobanîm, *impf. biti čobanin ili čobanica. u naše vrijeme. između riječnika samo u Stulićevu.* Selo, gdje Mande sirotuje i čobani. S. Ljubiša, prič. 85.

ČOBÁNKA, *f. žensko čeljade koje čuva ovce, čobanica. od prošloga vijeka, između riječnika u Belinu* (547a) *i Stulićevu.* A čobanke nek stoje kod majke. Nar. pjes. juk. 341.

ČOBÁNKIŃA, *f. vidi* čobanka. *samo u Stulićevu riječniku. riječ nepouzdana.*

ČOBANOV, *adj. što pripada čobanu. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* To je briga čobanova. Osvet. 1, 18.

ČOBANOVATI, čobanujêm, *impf. vidi* čobaniti. *samo u Stulićevu riječniku. riječ nepouzdana.*

ČOBANOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 95. Sr. Nov. 1879. 1170.

ČOBANSKÎ, *adj.* pastorius. *od prošloga vijeka, između riječnika u Belinu* (547a), *Stulićevu i Vukovu.* Život čobanski. J. Banovac, pred. 136. Koga iz lučarice čobanske zvrcnu kamenom u čelo. F. Lastrić, ned. 327. Ni pas, ni rt, ni čobanska vaška. Nar. posl. vuk. 222. Daleko od čobanskih koliba. M. Đ. Milićević, let. već. 276. — *nalazi se i u imenu gdjekojega bilja:* čobanska sviralica, alisma plantago L. *(prevedeno lat. fistula pastoris, njem. hirtenpfeife).* čobanska torba *ili* torbica, capsella bursa pastoris. Mach. B. Šulek, im. 58.

ČOBANSTVO, *n.* ars pastoria. *od prošloga vijeka, između riječnika u Belinu* (547a) *i Stulićevu.* S čobanstva bijaše na kraljesko pristolje uzišo. A. d. Bella, razgov. 86. — *u prenesenom smislu o duhovnom pastirstvu.* Na pristolje apoštolskoga čobanstva. J. Banovac, pred. IV.

ČOBANSTVOVATI, čobanstvujêm, *impf. vidi* čobaniti. *samo u Stulićevu riječniku za koji je i načińeno.*

ČOBAŃA, *f.* vasculum aquaticum. *od prošloga vijeka, između riječnika u Vukovu. od maj.* csobány, *koje je opet od slov.* čьbanъ (gban). Pristalija jest čobaña šuplja. I. S. Reljković, kuć. 205. — *gdje gdje zovu tako i sud u koji curi rakija kad se peče.* Rakija u čobańu curi. P. Bolić 2 29.

ČÒBE, Čôbā, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 43.

ČÒBIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Vuk, nar. prip. IX.

ČÒBIĆ-POLJE, *n. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 93. Zemlj. bos. 41.

ČÓBO, *m. hyp.* čovjek. *isporedi* čovo, *čemu se promijenilo v na b. od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukovu, gdje se napominje da se govori u Dubrovniku. Ake. se mijeńa u voc.* čôbo. Ako u zvono čobo ne tegne, ne će i kad zvoniti. Posl. dan. 4. *jamačno će biti ista riječ koja se govori kao nadimak u Crnoj Gori s akcentom u nom. kao u voc.:* čôbo. *u Vukovu riječniku.*

D. Daničić 13. nov. 1882.

ČÓGA, *f.* 1. *kratka kost koju djeca igrajući se gone štapovima. — Akcenat se mijeńa u voc.:* čôgo, čôge, *a samo je i drugi slog dug u gen. i instr. sing.:* čógē, čógōm, *i u gen. pl.:* čógā. *Postańe tamno. Daničić osn. 27. mnije da je* čoga *ili* goga *s premještenim glasovima* goǵa, *a to opet mjesto* koča *koje je u* kočań *i s premještenim glasovima* čokań. *korijen da je* skak, *ne gibati se, tvrdu biti.* (kor. 228.) *samo u Vukovu riječniku gdje se kaže da se govori u Bačkoj. vidi i* goga. — 2. *bilina* saponaria officinalis L. *u jednoga pisca našega vremena, koji je riječ primio iz Bosne.* B. Šulek 58.

ČOGIN BÙNĀR, *m. neko mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom:* Livada kod Čogina bunara. Sr. Nov. 1865, 358.

ČÒGLJAN, *m. gola kost od čereka odsječena za koju se čerek prikvača.* M. Pavlinović. — *kukast štap, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. Čoglan *se od ravna štapa razlikuje tim što se napravi od drveta nalik na sjekiricu pa se ta sjekirica nasadi na podebeo štap. vidi i* čoga.

ČÒGLJINA, *f. kosturina. vidi* čóga. M. Pavlinović.

ČÒHA, *f.* pannus, *sukno po najviše ne doma tkano, i od takova sukna haljina, pa i u opće haljina. tur.* čoha, čoka, *ngrč.* τζόχα. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između riječnika u Mikaljinu* 43a: dolama, chirodrotta, čoha od vlastela, toga; čoha vojvode, paludamentum; *u Belinu* 630a: clamys, 739, 762: toga; *u Bjelostijenčevu* 52b: čoha, muška gorńa duga haja s kapucem, chirodota, macrochera, toga rusticana; vsake vrsti sukno, pannus; *u Jambrešićevu* 332b: gausape; *u Stulićevu* 94a: toga, *i u Vukovu* 829a: pannus. — *Akcenat se mijeńa u acc. sing.:* čôhu, *u voc. sing.:* čôho, *u nom., acc. i voc. pl.:* čôhe, *i u gen. pl.:* čôhā, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čôhē, čôhōm. — *Bez* h, *kojega je po nekim stranama nestalo, dolazi u nekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u narodu:* čòa; *mjesto izgubljenoga* h *umeće se po nekim krajevima* v: čôva, *a po nekim* j: čôja, *u naše vrijeme. a) sukno:* Obloci od dvora kud se prohodi čohom i svilom pokriveni. F. Lastrić, od'. 336. Krpe od čohe. I. Jablanci 31. Er ćemo se dobaviti i čohe i drobno spendze. Nar. pjes. bog. 210. Mila ćeri moja, šta je tebi tamo nestanulo? il' ti malo svile i kadive, ili zlata il' bijela platna, al' lijepe čohe Paraguna i rezane pa i nerezane? Nar. pjes. vuk. 2, 380. Na bega je svilena košulja, vrh košulje pletena ječerma, vrh ječerme toke ubojite, a svrh toka zelena dolama od zelene čohe Venedika. 4, 56. Dočekujem Sarajlije mlado te otimam i srebro i zlato i lijepu čohu i kadifu. 3, 4. A slugo mu koña izvedoše, osedlali sedlom od po-

zlate, pokrili ga čohom do kopita. 2, 225. Dadoh babu čohu nerezanu. 1, 368. U Latina sva šta na svijetu: oni mogu srebro pokovati, sajaliju čohu porezati. 2, 536. Tko je vama čohu porezao? 4, 180. Nima čohu nekrojenu daje. 2, 37. Od šta bješe na čardak' prostirka? bješe čoha čardaku do vrata, a po čosi lijepa kadifa. 2, 231. Od čohe čakšire. Pjev. crn. 60. Krojiču dolame od najskuplje čohe. S. Lubiša, prip. 266. Vermen od crvene čohe. M. Đ. Milićević zim. več. 209. U sudnici je bio sto sa zelenom čohom koja je već požutela. 266. — *b) haljina:* Ako vidiš u snu da imaš lijepu čohu, toj prilikuje počitanje i čast. Zbor. 139. Vidiš ovu čohu na meni, nije pametara od kad ju sam učinio. Jes u mene čoha novijeh koje mi su djedi derali; a ova mi je očina čoha i pak ju sam meni prikrojio. M. Držić 406. Potmušiti će tanahna haljina i čoha. B. Kašić, nasl. 53. Sviona čoha od skrlata narešena hitrim cijenim. J. Kavanin 360. Gdi je sad čoha tva bogata s napravami raskošnime? 454. Gospodin je i bog pravi; čelo odiju kruna mnoga, čoha a kip mu do kraj noga. 530. Obučen u čohu, togatus. Bella 734. Kraj odijeva ga svojom zlatnom čohom. V. M. Gučetić, pohv. 218. Izvadi iz rukava vječničke čohe jednu smokvu. B. Cuceri 157. Iz kabanice u crljenu čohu. Poslov. daničk. 34. Ištući smoka izgubila mi se je čoha. 34. Kad je dijete bio, kneževu je čohu nosio. 41. Čoha se u Crnoj Gori zove i svita. Vuk, pisma 42. A naprijed pred svatov'ma Mujo u crvenoj čohi vedeničkoj, za nima je do pet konjanika sve u crnoj čohi vedeničkoj. Nar. pjes. vuk. 3, 154. U bijeloj čohi vedeničkoj. 3, 155. Pregrni se čohom pazarlijom, što je zlatom žicom prepredena. 2, 612. Udri čohu i udri kadifu i na glavu kalpak i čelenku. 2, 224 U skrlet se čohu obukosmo. 4, 246. Udari se po koljenu rukom, nova čoha pršte na koljenu. 2, 383. Udari se rukom po koljenu, nova čoha na koljenu puče. 3, 148. Udari se rukom po koljenu, koliko se lako udario, na koljenu čista čoha puče 3, 376. A pljesnu se rukom po koljenu, pod koljenom skrlet čoha puče. 4, 181. Oćeni konje i junake: udri konjma sedla osmanlije i zlaćene rate do kopita . . na junake dibu i kadifu i crvenu čohu sajaliju . . što od vode čoha crvenija, a od sunca čoha rumenija, a na glave kalpak i čelenke 2, 535. Udri na se dibu i kadifu, ponositu čohu sajaliju, što od vode čoha crvenija, a od sunca čoha rumenija. 2, 262. Svoju djecu ljepo darovala: svakom sinu nože pozlaćene, svakoj ćeri čohu do poljane. 3, 533. Nit smo pošli da čohu deremo. Osvet. 2, 43. Čohu od sebe odhitim. Jačke 223. — *c) bez* h: Da nam hučete uslati šest lakat čue selene *(zelene).* Starine 11, 103. Pute iste prikrili bi čoom i odilom. F. Lastrić, test. 223. Puti su pristrti čoom i čilimi od čoe. E. Pavić, ogl. 132. Pokroj na me sve novo odelo, sve zeleno od čoe zelene. Nar. pjes. vuk. 2, 77. — *d) bez* h, *ali mjesto ńega s umetnutim* j: Aljine od svile, skrleta ali ti čoje. A. Kačić, korab. 83. Tetki jeli čoju nekrojenu. Nar. pjes. vuk. 1, 550. Kalpak od crvene čoje. M. Pavlinović, raz. spis. 156. Čitakinja mu je već izgubila boju one čoje od koje je srezana. M. Đ. Milićević, zim. več. 244. — *e) s umetnutim* v *mjesto* h: Od ńe biva sve što je od čove, koja sukno slovinski se zove. J. S. Reljković, kuč. 58. I od čove ćurke prigrtahu. Nar. pjes. vuk. 3, 273.

ČOHADAR, čohadára, *m. čuvar oprave. tur.* čokadâr *podvornik. samo u Belinu rječniku* 763: vestispicus.

ČOHAGIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sem. sr. 1882, 97.

ČOHÀLI, *adj. indecl. vidi* čohan, čošan. *u narodu i u Vukovu rječniku.* Da ne kaja čohali papuča. Nar. pjes. vuk. 1, 262.

ČÒHAN, čòhana, *adj. građen od čohe,* e panno. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Darivala svakoj ćeri čohu do poljane. ‚Čohu do poljane znači čohane haljine.' Nar. pjes. vuk. 3, 533. Na nemu su čohane čakšire. Nar. pjes. juk. 139. Pa po nima čohane ječerme. 604. Nosili su *(knezovi)* plavetne čohane čakšire i od takove čohe dečerme. Vuk, živ. 251. — *bez* h: Još namjerava i čoanu fabriku za potrebu vojske da podiže. Sr. Nov. 1834, 146.

ČÒHÂR, čohára, *m. koji čohe pravi. riječ sama u knjizi ne dolazi ali je narod u Hrvatskoj govori a ima adj. od ńe:* čoharski.

ČÒHÂRSKÎ, *adj. što pripada čoharima. u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u narodu.* Kod čoharskoga zanata. 1. Jablanci 166.

ČOHILIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka:* Matej Čohilić. Mon. croat. 257 (1554).

ČOHLINA GLAVA, *f. ńeko mjesto u Srbiji na početku* XV *vijeka u Daničićevu rječniku* 3, 471. Otь Rybnika izь reke mimo luku Stankovu uzь brьdo na Čohlinu Glavu. Glasnik 11, 141.

ČOHLO, *m. ime muško,* XIV *vijeka:* Čoh'lo a synъ mu Bogojc. Glasn. 11, 12, 12.

ČOHÒDÂR, čohodára, *m. vidi* čohadar. *u naše vrijeme:* Car odpravi do tri kapigije i sa nima tridest čohodara. P. Petrović, šćep. 32 *(novo izd.)*

ČÒIK, *m. vidi* čovjek 10.

ČÒILUK, *m. selo u Hrvatskoj u sriemskoj biskupiji blizu Udbine.* Schem. segn. 1871, 39. *sravni* Čojluk.

ČÒJA, *f. vidi* čoha.

ČÒJAN, Čòjna, *m. muški nadimak u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku.*

ČOJE- *vidi* čovje-.

ČOJÈĆÂ GLÁVA. *f. selo u Crnoj Gori u Zabrdu u Vasojevićima.* Glasnik 40, 21.

ČOJKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Crnoj Gori:* Pjevanija crnogorska i hercegovačka sabrana Čubrom Čojkovićem Crnogorcem. Pjev. crn. 1. *sravni* čojek *kod* čovjek.

ČOJLE, *samo u djetińskoj igri kad se broji:* igne iplik, ušur, topi dušur, čojle, legšter, jabuka. M. Đ. Milićević živ. sel. 3, 22.

ČÒJLUK, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 66. *a jedno u zvorničkom.* 89. *dolazi i u narodnoj pjesmi:* Uza selo, Čojlukom ga zovu. Nar. pjes. juk. 372.

ČÔJSTVO *vidi* čovječanstvo 18).

ČÔK, *m. vidi* čovjek 11).

1. ČÒK, čòka, *m. pań,* truncus. *tal.* ciocco. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* 52b.

2. ČÒK, *indecl. mnogo,* multum. *tur.* čok. *samo u poslovici:* Čorbe čok, mesa jok. Nar. posl. vuk. 349. *i odatle u Vukovu rječniku.*

ČÒKA, *f. ime mjestima a) selo u Banatu.* V. Arsenijević. *b) mjesto u Srbiji a) u okrugu kragujevačkom:* Vmograd u Čoki. Sr. Nov. 1874, 381. *β) u okrugu crničkom.* Livada u mestu Čoki Đorđevoj. Sr. Nov. 1875, 515.

ČOKADINA, *f. pustara u Hrvatskoj u podžupaniji osječkoj.* Pregled. 100.

ČÒKÂŃ, čokáńa, *m.* 1.) *u kupusa ono od zemle do glavice,* caulis. *u Vukovu rječniku. vidi* čok. 1. *isporedi i* kočań, *od koga Daničić* kor. 228 *misli*

da i jeste s premještenim glasovima koč *na* čok. *sravni i mag.* csök, *držaļe.* — 2.) *staklenee od* ¹/₄ *satļika, u naše vrijeme i u Vukovu rječniku, gdje ima i primjer:* ‚daj mi jedan čokań rakije'. Nega se on nešto pribojavao, za to bi mu češće pružio po čokań rakije, koliko da ga malko nasmeje. M. Đ. Milićević, let. vcč. 89.

ČOKAŇA, *f. klas kukuruzni bez zrńa. u naše vrijeme:* Tuda se rodila 1817 glad, da su ļudi mleli čokańe od kukuruza i mešali u lebac. Letop. sr. 120, 45. *vidi i* kočań, okomak, okomina, tuluz.

ČOKAŇEL, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom:* Niva kod Čokańela. Sr. Nov. 1875, 316.

ČOKA'TORĐA, *f. ńeko mjesto.* S. Novaković, pom. 151.

ČOKČIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Avramović 267.

ČÕKEŠA, *m. prezime, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. 267.

ČÕKEŠINA, *f. ime rijeci i mjestima u Srbiji:* 1) *rijeka u Pocerini.* Vuk, rječ. 828ᵇ. 2) *manastir blizu te rijeke.* Vuk, rječ. 828ᵇ. M. Đ. Milićević, srb. 428. Jesto l' vid'li crkvu Čokešinu? Nar. pjes. vuk. 4, 165. — 3) *selo blizu toga manastira u šabačkom okrugu.* Vuk. rječ. 828ᵇ. K. Jovanović 82, 176. Polečeše dva vrana gavrana sa vrli Cera iznad Čokešine *(pogrj. štamp.* Čokctine). Nar. pjes. vuk. 4, 164.

ČOKEŠÍNAC, Čokešinca, *m. čovjek iz Čokešine. samo u Vukovu rječniku.*

ČÕKEŠINSKÎ, *adj. što pripada selu Čokešini. u Vukovu rječniku.* Jerez dolazi ispod Cera kod Čokešine i najpre se zove čokešinska reka. M. Đ. Milićević, srb. 420.

ČÕKETA, *f.* 1. *ptica* scolopax maior. L. Progr. spal. 1880, 39. *biće nazvana po tal. riječi* ciochetta. 2) *muški nadimak u Crnoj Gori:* Tade reče Mekića Čoketa. Nar. pjes. vuk. 4, 128. *i odavle u Vukovu rječniku.*

ČOKETINA, *f. vidi kod* Čokešina 3.

ČOKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Đorđije Čokić. Nar. pjes. vuk. 4, 645 *(među prenumerantima).* Filip Čokić. Rat. 397. Avramović. 252.

ČÕKLÂN, *m. svađa, inat,* contentio. M. Ružičić.

ČOKLÁNITI, čòklânîm, *imp. svađati se, inatiti se,* rixari. M. Ružičić.

ČOKLÁŃĚŃE, *n. svađańe,* contentio. *isporedi* čoklaniti. M. Ružičić.

ČÒKÕĆE, *n. coll.* vites. *isporedi* čokot — će *na kraju je postalo od* -tje *a tako i mnogi pišu. od* XVIII *vijeka. između rječnika samo u Vukovu.* Čokotje kako se obrižе plakati počme. Đ. Rapić 162. (1762). Naći hoćete da su više imali gospodara, nego je na ńivi buseńa a u vinogradu čokotja 442. Uzmi jedan lonac popela od čokoća. Orfelini, podr. 255. Kad bi ono čokoće istrebļavao koje premlogo vina ali rdavoga kačestva prinosi. P. Bolić, vinod. 1, 6. Tavan iz kremenog peska složen čuva čokoće od ruše. 1, 101. Ona ide svome vinogradu . . suze lije, čokoće zal'jeva. Nar. pjes. vuk. 3, 523.

ČOKOL, *m. ńeko mjesto u Ugarskoj u podžupaniji stolnobiogradskoj, spomine se u lat. spomeniku iz* XIII *vijeka:* Terra Chokol. Mon. cp. zagr. 1, 64.

ČOKOLÁTA, *f. tal.* cioccolata, cioccolato. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOKOLATJERNICA, *f. spremica u kojoj se pravi čokolata, tal.* cioccolattiera. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOKÒŃÂR, Čokońára, *m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 83, 122.

ČOKOR, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878, 39.

ČOKÒRDÎN, Čokordina, *m. potok, upravo pritoka Mlavina, u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Livada preko Čokordina. Sr. Nov. 1869, 393. Čokordin dolazi od sela Oreškovice, i stiče se između Papovca i Orļeva. M. Đ. Miličević. srb. 1021. — *pišu i* Čokurdin: Livada do Čokurdina. Sr. Nov. 1861, 449.

ČOKORI, *m. pl. selo u Bosni u bańolučkom okrugu.* Statist. 33.

ČOKÒRILO, *m. prezime, u naše vrijeme.* Avramović. 247.

ČOKÒRITI, čòkorîm, *imp. žuboriti,* susurrare. cum murmure labi, *kaže se za potočić koji tekući pušta zvuke. u jednoga pisca našega vremena:* Iz bokova kose čokore mnogi jedri izvori. M. Đ. Milićević, zim. več. 2.

ČÕKÕT, čokota, *m. a)* vitis, *rozgva. riječ tuđa bez sumńe prem da je Daničića domaća, koji* kor. 228 *veli da joj je korijen* skak, *otkle s premještenim glasovima* čok *mjesto* koč. *sravni* čokań i kočań. *Dolazi od* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Akcenat kakav je u gen. sing., taki ostaje u svijem oblicima do gen. pl.:* čõkôtâ i čokótâ. Čokot kako se obrižе počme plakati. Đ. Rapić, 262. Gdi se pako ne kriju čokoti. J. S. Reļković, kuć. 42. List mu gusti nad čokotom ridi. 327. Kad u proleće čokot potera. Orfelini 90. Moj mertik ne će ubiti, a dva mi ne dadu makar na svakom čokotu akov rodio (kažu da reče kaluđer kad ko kaže da je tuča pobila ili da će pobiti vinograde). Nar. posl. vuk. 182. Snih, a preda mnom čokot, i na čokotu bjehu tri loze, i napupi i procvati i grožđe na ńemu uzre. Đ. Daničić, Imos. 40, 9—10. Veže za čokot magare svoje. Imos. 49, 11. Pobi čokote ńihove psl. 105, 33. Mjesto gdje ima tisuća čokota. isai. 7, 23. Čokot, vitis vinifera. B. Šulek, im. 58. — *b) selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879, 175. Rat. 55, 58, 65, 71.

ČOKOTALO, *o nozi, samo u zagonetci:* Dva pera vitopera su dva rogatala i četiri čokotala. *(odgonetļaj:* vô). Nar. zag. nov. 22.

ČOKOTARE, *f. pl. selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 176.

ČÓKÕV, čókova, *m. klas od kukuruza bez zrńa. u naše vrijeme. u Vukovu rječniku, gdje se kaže da se govori u Srijemu. riječ tuđa po oblići kao da je mađarska. vidi i* čokańa, *pa i* čõk *i mag.* csök *držaļe. nu sravni i rum.* ciocălău, *koje će opet od tuđe rijeći biti. Akcenat kakav je u gen., taki ostaje u svijem oblicima osim gen. pl.:* čókôvâ.

ČOKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Avramović. 191.

ČÒKRĻA, *f. lozin čokot,* vitis. M. Pavlinović. *sravni* čok.

ČÒKRĻAN, *m. prezime, u naše vrijeme:* Đorđije Čokrļan. Nar. pjes. vuk. 2, 660. Mihailo Č. 2, 659 *(među prenumerantima iz Temišvara). isporedi rum.* ciocărlán *ševa, koje je iz slov.* čevrļuga.

ČOKTAR, čoktara, *m. praporac, ono zvono koje se vješa ovnu ili jarcu jednoga krda ovaca.* V. Bogišić, zbor. 571.

ČÒKTATI, čòkćēm, *impf. davati glas kao ptica kos. u jednoga pisca na početku* XIX *vijeka:* Svako se tu srdi, kos čokćuć. A. Kanižlić. rož. 6.

ČOKUR, *m. čvor na drvetu,* nodus. *u jednoga pisca našega vremena:* Pristupi cura s bremenom drva na glavi a pod bremenom skolila omotani poglavač da je ne utiru čokuri cjepanika. Š. Ļubiša, prič. 106.

ČOKURDIN, *m. vidi* Čokordin.

ČOL-MITAR, Čol-Mitra, *m. ime muško:* Mijajlo pokaza da je kupio od Čol-Mitra. Prot. šab. 108. *biće nadimak od* čol *u* Čolak.

ČOLA, *f. ptica neka, vidi* čola. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÓLA, *m. muški nadimak, u naše vrijeme. isporedi* Čolak. Došao sudu Petar Čola. Prot. šab. 21. Stevan Čola. M. Đ. Milićević, zim. več. 311.

ČOLADIJA, *riječ turska neznana mi još značenja. u jednoga pisca našega vremena:* Vrve age, vrve spahoļani, efendije i hoge učevne, drug do druga čoladije gňevne. Osvet. 7, 18.

ČÒLAK, Čòlaka, *m. prezime, u Srbiji:* Bud. spom. glasn. 2, 3, 78. Rat. 224. Čolak-Anta Simonović. M. Đ. Milićević, srb. 739. Čolak-Antić. Šem. sr. 1882, 126. *od tur.* čolâk, solak, *koji ima samo jednu ruku. nu može biti i od tur.* čalak, *hitar, lukav.*

ČOLAKOV GAJ, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Niva u Čolakovom Gaju. Sr. Nov. 1866, 485.

ČÒLAKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 88. 234. 349. Šem. sr. 1882, 58. *isporedi* Čolak.

ČÒLAMA, *f. jelo od zečijega mesa, koje se gotovi onako isto kao i červiš od piletine.* M. D. Milićević, srb. 856. *vidi* červiš.

ČOLADINAC, Čoladinca, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom:* Niva u Čoladincu. Sr. Nov. 1875. 1139.

ČOLEH, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Župan Čoleh. Mon. croat. 33. (1325).

ČÒLETA, *m. muški nadimak u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku:* Čòleta.

ČOLICA, *f. ptica* pirrhocorax alpinus. Vieill. Prog. spal. 1880, 14.

ČOLIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Bosni.* Schem. bos. 1864, XXI. *u Srbiji.* Rat. 87. 109. 177. 210. 396. Sr. Nov. 1878, 642. Šem. srb. 1882, 86. Prot. šab. mag. 32, 104.

ČOLIN BÙNÁR, *m. ńeko mjesto u Srbiji:* Niva ispod Čolinog Bunara. Sr. Nov. 1864, 22.

ČOLINA KAPA, *f. ńeko mjesto u Bosni blizu Gorice:* Sa Čoline Kape vratolomne. Osvet. 7, 50.

ČOLINO KUĆIŠTE, *n. ńeko mjesto u Srbiji u šabačkom okrugu:* Zemļa na Čolinom Kućištu. Sr. Nov. 1861, 556.

ČOLINA STIJENA, *f. ńeko mjesto u Bosni blizu Gorice.* Osvet. 7. 44.

ČOLOPEK, *m. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 101. — *ńeko mjesto u Srbiji u valjevskom okrugu:* Niva Čolopek. Sr. Nov. 1875, 675.

ČOLOVIĆ, *m. prezime u Srbiji u naše vrijeme.* Rat. 100, 200, 242. Šem. sr. 1881, 351.

ČOLTÀR, čoltara, *m. konjsko pokrivalo. tur.* čoltâr, *maģ.* csoltár. *u jednom listu od* 1700: Da si mo na viri ozeo čedan čoltar. Starine 12, 13.

ČÒM, čòma, *m. zamotak duhana. od maģ.* csomó, *uzao. samo u Vukovu rječniku:* fasciculus nicotianae, *s primjerom:* Čom duvana, lula okovana. *vidi* kalup.

ČOMAC, čomca, *m. samo u zagoneci o loncu:* stoji čomac i čomica pokraj vatre *(odgonetļaj:* lonac i kašika). Nar. zag. nov. 110. *sravni* štomac.

ČÒMAGE, Čòmâgā, *f. pl. zaselak u Srbiji u srezu jošaničkom.* K. Jovanović 83.

ČOMBA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom:* Trava u Čombi. Sr. Nov. 1868, 566.

ČÒMBAO, čòmbala, *m.* fimbria. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Imala nijes' brige dikom se gojiti, ni zlate verige na grlu nositi, ni rasplijet ni veze ki su sad nastali, najliše podveze zlatijemi čombali. M. Vetranić 1, 98. Gdi čombali zlatni vise. 1, 32. *sravni* čember.

ČOMBORJE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 111.

ČOMICA, *f. samo u zagoneci, o kašici. vidi* čomac.

ČOMIĆ, *m. prezime u Srbiji u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1880, 1340.

ČOMRDA, *f. planina u Srbiji u krajinskom okrugu:* Zitkovac se pruža i na severozapad te se sastaje s planinom Babina Mogila, odakle ide daļe preko planine Čomrde na Dunav ispod Dobre. Glasnik 43, 269. Najviši visovi na ovom povijarcu jesu: Čomrda, Babino Mašilo i Starica. M. Đ. Milićević, srb. 941.

ČONČAN *vidi* čunčan.

ČONDRIĆ, *m. prezime u Bosni u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864, 55. XIV.

ČONGRAD, *m. trgovište u Ugarskoj u čongradskoj županiji. u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Marmaruš, Mošon, Čongrad. I. Kanavelić, iv. 86.

ČONOPĻA, *f. selo u Bačkoj kod Sombora.* Šem. prav. 1878, 29.

ČOŃAGA, *m. prezime u naše vrijeme:* Svi junaci nikom ponikoše, ne poniče Čoňaga Živane. Nar. pjes. vuk. 4, 279. Ne ostavi Čoňage Živana. 4, 274.

ČOPA, *f. riječ koje uprav nema, ali ju je Stulić primio u rječnik, ne dobro čitavši u Mikaļe* ciopa, *što glasi* čiopa, *tako i danas Dubrovčani govore, kako tvrdi P. Budmani.*

ČOPA, *f.* artemisia vulgaris. Čas. čes. muz. 1852, 2, 49. *vidi* čopa.

ČÒPATI, čòpļēm, *imp. čupati,* depascere, avellere. *u jednoga pisca našega vremena:* Neka junac čopļe po okrajcima. V. Vrčević, niz. 136. Te se obje *(koze)* pripnu na duvar da brštan čopļu. Nar. prip. vrč. 144. *sravni tal.* ciuffare, arripere.

ČOPICE, *f. pl. selo u Bosni u mostarskom okrugu.* Statist. 122.

ČÒPĻITI, čòpļīm, *imp. odčupavati,* avellere. *u naše vrijeme:* Tanović uzme nožić pak počne čopliti pleće peciva. Š. M. Ļubiša, prip. 98. Ako i živim u gori, ne brstim zanovet niti čopļim travu kao ajvan. V. Vrčević, niz. 127. *vidi* čopati.

ČÒPÔR, čòpora, *m. više čeļadi ili životińa na okupu, krpa, ruļa,* grex, caterva, agmen. *od maģ.* csoport, csuport. *dolazi od početka* XVIII *vijeka. između rječnika samo u Vukovu* 828b. grex porcorum. — *Akcenat kakav je u genctivu, takav ostaje u svijem padežima, samo je i drugi slog dug u nom. i acc. sing., a i treći u gen. pl.:* čòpôrâ, *a mijeńa se u loc. sing.:* čopóru. *a) o čeļadi i što se kao čeļad misli:* Kada ugleda čoporove puoka izraelskoga. M. Radnić 119. (1683). Viditi čete i bugluke ali čopore vojske. 246.

Čopor djavala iska oblast u gospodina. 523. Izidoše prid njega čopori žena. E. Pavić, ogled. 242. Nači češ i jedan čopor proroka. 230. Lijevo krilo u jednom čoporu staja. I. Zaničić 41. Pak i *(cos)* razdili na tri čopore. F. Lastrić, svet. 35. Vidiš netom po čopor kaludera. D. Obradović. bas. 165. Skupila bi so na čopore detca. 343. Dica po seb' u čoporu side. J. S. Reļković. kuć. 96. Čitavi čopori *(griješkom čapori)* henkara stajali su pripravni. I. Tomiković 325. Nisu godišbeni zbori, no hajdučki sbiru se čopori. Osvet. 1, 38. — *b) o životinama:* Prem da mlogo najde u jeduom čoporu, za jednom se zvirkom samo hita. Đ. Rapić 254. Lisica lukavstvo sa svim svojim čoporom lisičića niti sme niti može tu svoj rep zavući. D. Obradović, bas. 105. I vidićeš toliko čopora *(pčela)*. I. S. Reļković, kuć. 241. Čopor svińa. Vuk, rječ. 828b. S. M. Ļubiša, prič. 61. Ovde jo marva od sve obćine u jednom ili u dva čopora. V. Bogišić, zbor. 441. Čopori pasa. M. Đ. Milićević, zlosel. 9. Na jednoj poļani okupe se svi zecovi i jedan najstariji zec otvori govor: milo mi je, djeco, da vas prijo moje smrti sviju u jednom čoporu vidim. Nar. bas. vrč. 106.

ČOPOR, *m. ime muško* XIV *vijeka u Hrvatskoj u župi sv. Martina, a to je danas Martinska ves:* ‚Chopor'. Mon. ep. zagr. 2, 76.

ČOPÓRAK, čopórka, *m. dem.* čopor. *u jednoga pisca našega vremena. o pčelama.* A. Maksimović, 45, 132.

ČOPÒRÁŠ, čoporáša, *m. gazda koji ima svoj čopor svińa, ovaca, itd.* P. I. Marković.

ČOPOTAC, čopoca, *m.* listera. Šloser-Vukot. flor. 1099.

ČOPULA, *f. čun od jednoga paña izduben,* monoxilus linter. *u rječnicima Belinu* 129 *i Stulićevu* 94a. *vidi* golica (cymbula).

ČOR, *m. prezime u naše vrijeme*: Schem. segn, 1871, 104.

ČÓRA, *f.* 1. *djevojka od dvanaest godina u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Momčilo. — 2. *strašilo kojijem se plaše djeca.* Slovinac 1880, 89. *sravni* čoroje. — 3. *prasica:* čora koti, čora prasi. Š. M. Ļubiša, prič. 105.

ČÓRAK, Čórka, *m. prezime.* J. Bogdanović.

ČORAKOVAC, Čorakovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu knježevačkom:* Niva u Čorakovac. Sr. Nov. 1873, 395.

ČORALIĆ, *m. selo u Bosni u bihaćkom okrugu.* Statist. 49.

ČÒRAP, *m. bječva, tibiale. od tur.* čorâb. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u naše vrijeme.* Odića uogu ili od vune kako čorapi. P. Filipović, ist. 30. Ovi čakširi, čorapi ne imadu proć gležno. 30. Čorape regula nosit ne zabraņuje. 30. Na nogami hrvatski čorapi. Nar. pjes. juk. 642. — *u Lici je* čorap *suknena čarapa koju djeca nose.* F. Hefele.

ČÓRAPA, *f. vidi* čorap *i* čarapa. *od* XVII *vijeka. između rječnika samo u Vukovu.* Oba pletjchu čorape. M. Divković, nauk 256. Jere gazdaluk ne umiju, za to se jedno za drugim osipa baš kako siromaška čorapa. Đ. Rapić, 201. Rukavice ili će čorape. I. S. Reļković, kuć. 318. Cipelam i čorapam u niko vrime svi misnici u službi mojoj služili su sc. I. Velikanović, upuć. 3, 367. Za čorapa u krv zagazio. Nar. pjes. juk. 383. A na noge svilene čorape. 147.

ČÓRAPICA, *f. dem.* čorapa. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niko ga ne mogaše nagovoriti da novu haļinu obuče ali barem čorapice. A. Kanižlić, fran. 149.

ČÓRBA *i* ČÒRBA, *f. juha,* iusculum. *od tur.* čorbâ, *arab.* šôrba. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* 149: ius, 488: pulmentum; *u Bjelostijenčevu* 52b.: v. juha, *i u Vukovu:* ius, iusculum. — *Akcenat kad je nom.* čórba *mijeña se u voc.:* čórbo, *u gen pl.:* čorâbâ, *a kad je nom.* čòrba, *mijeña se samo u gen. pl.:* čòrâbâ, *a u oba je slučaja i zadñi slog dug u gen. i instr. sing.:* čórbê, čórbē; čórbōm, čórbōm. Ako se ne bi prigodilo čiste vode budući čorbe ili ti jušice. M. Divković, nauk 286. (1611). Blagoslov likarije, čorbe ali koga drugoga pitja, koje se daje piti začaranim da ozdrave. L. Terzić 224. Ne vaļa čorba. A. Bačić 280. Ne će čorbu da srču. J. Banovac, pred. 118. Istu čorbu od kozleta. E. Pavić, ogled. 185. Žena: pu pu pušući čorbu ladi, a muž: uh uh uhćući još više grije. Đ. Rapić 84. Ali ne vaļa *(voda)* od ružica, čorbe, ni od cvića i trave izažeta. J. Banovac, razgov. 213. Davaj piti u jaju oli u čorbi. J. Vladmirović, lik. 19. Pije u čorbi. 21. U mlakoj čorbi. 24. Kuvaj jarebice pak onu čorbu pij. 39. Izbacivši svu čorbu vrilu po žeravici. F. Lastrić, ned. 218. Ta molitva je bļutava kao čorba neslana. 235. Smrzlu čorbu slatko grabe. V. Došen, 165. Juha oli čorba. M. Dobretić 25. Livajući u nega čorbu. M. A. Reļković sabr. 28. Na čast mu čorba! Vuk, kovč. 82. I kod našijeh ļudi u Turskoj se iznese čorba poslije i govore da je čorba kańija t. j. da nema ništa više. 82. Hļeb skuhan u govedoj čorbi. Nar. posl. vuk. 151. Od jeftina mesa čorba za plot. 233. Čorbe čok mesa jok. 349. Čorba čorbušta popa posipušta. 349 Sve Lazara čorbom polivaju. Nar. pjes. juk. 87. Što ih čorbom u oģaku hranim. 487. Jedna ruka samrtnoj je druga a dvije će začiniti čorbu. Osvet. 2, 43. — Čuk čorba *zove se neka igra djčja.* S. Tekelija, let. 119, 9.

ČÒRBAĢIJA. *m. gazda,* domiuus, herus. *tur.* čorbaģi, *koji juhu kuha, nekada poglavica janičarske čete. samo u Vukovu rječniku.*

ČÒRBAĢIJIN, *adj. što pripada čorbaģiji. samo u Vukovu rječniku.*

ČÒRBAĢÎJNICA, *f. gazdarica,* domina, hera. *isporedi* čorbaģija. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÓRBAST, *adj. u čem ima više čorbe nego drugo šta,* iurulentus, iusculeutus, *o jelu. samo u jednoga pisca našega vremena.* Pasuļ čorbast. M. D. Milićević, slave 28.

ČORBÈTINA, *f. augm. od* čorba. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÒRBICA, *f. dem.* čorba. *od* XVIII *vijeka. između rječnika samo u Vukovu.* Ako bi domaći donesli čorbicu za pokripiti tilo. A. Kanižlić, bog. 497. Gedeon uli čorbice u lonac. E. Pavić, ogled. 184. A kamo da ńima čorbicu u bolesti pošaļu. D. Rapić 243.

ČORBIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 181, 357, 358, 414 Avramović 242.

ČÒRBINA, *f. augm. od* čorba. *samo u Vukovu rječniku.*

ČORBÒLOK, *m. koji čorbu loče. samo u prenesenom smislu* parasitus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dok je čorbe dosta čorboloka. Nar. posl. vuk. 64.

ČORBÒVIT, *adj. u čem ima dosta čorbe, samo u jednoga pisca pod konac* XVIII *vijeka.* Jela čorbovita. D. Obradović, bas. 394.

ČORBÙRINA, *f. augm. od* čorba. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÒRBÛŠTÂ, *samo u pripovijesti, kad je pop, rekavši nešto iz knige, uzeo ribu preda se a đak ga onda rekavši:* čorba čorbušta popa posipušta, *posuo čorbom. samo u tome obliku, ponačinjeno po drugim participima crkvenoga jezika. u Vuk. nar. posl.* 349. *i u rječniku mu.* Čorba čorbušta vas svijet posipušta. Nar. prip. vrč. 1, 113. *sravni i* varka *u poslovici: varka pred Marka.*

ČÒRDA, *f. krd, stado,* grex. *od mag.* csorda, *a to opet od stsl.* črěda. *od početka našega vijeka i u Vukovu rječniku.* Za neg čorde po vas dan ne znadu. I. S. Relković, kuć. 155. Svaka marva da u čordu ide. 156. Kuda babo čordu pase. V. Došen, 35. Sve koliko na osvetu vrije, djčurije b'jesna čorda vije. Osvet. 4, 62.

ČÒRDÂŠ, čordáša, *m. koji čordu čuva,* gregarius. *samo u Vukovu rječniku, gdje se veli da se govori u Srijemu, i u jednoga pisca na početku našega vremena.* Za čordaše pak se dica ne će. I. S. Reljković, kuć. 156. Jer ju čordaš ovako ne vlada. 315.

ČORE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini.* Sabljar rječ. 70. Razd. 32.

ČÒRICA, *f. dem. od* čòra 1. *u Srbiji u kruševačkom okrugu.* Momčilo.

ČORIĆ, *m.* 1.) *prezime u naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 659 (*među prenumerantima*). — 2. *selo u Hrvatskoj u* 2 *banskoj pukovniji.* Sabljar. 70.

ČORIĆI, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 72.

1. ČORKA, *f. ptica.* garrulus glandarius. Slovinac 1880, 306.

2. ČORKA, *f. kao da je dem. od* čòra, *djevojčica. u jednoga pisca pod konac* xvi *vijeka:* Koje čorke ili kćeri rađa. S. Budinić, sum. 24. Dvižući sini, hćere, čorke, sluge. 257.

ČORKA, *m. prezime u Srbiji* xv *vijeka:* Nikola Čorka *vlastelin udovice vojvode Mrkše.* Spom. sr. 73. *a odavle i u Daničićevu rječniku.*

ČORLATIĆ, *m. prezime* xvi *vijeka:* Čorlatić Mikula. Mon. croat. 256. (1554).

ČORLE, *f. pl. selo u Bosni u bańolučkom okrugu.* Statist. 36.

ČÒROJE, *m. tako se zvao momak obučen u čupavu haljinu po kojoj su bili ispršivani kojekakvi repovi a najviše lisičji, imajući na licu obrazinu a u ruci zelenu grančicu ili kitu cvijeća. on je u Dubrovniku za vremena republike uz mesojede sa dva druga maškarana vilom i turicom išao po gradu i po ńegovijem predgradima. odatle nasta riječ kao poslovica:* Čoroje, vila i turica, maškarani sva trojica. Vuk, živ. 20 *i* rječ. 829ª. Viši od turice, debji od čoroja a od vile vuhveniji. Poslov. danič. 150.

ČÒROJICA, *f. obrazina,* larva. *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Vrgli su mu na božanstvom obraz jednu čorojicu, jednu maskaru. I. Ančić, vrat. 2, 4, 168. *vidi* čoroje.

ČÒRTANOVAČKÎ, *adj. što pripada Čortanovcima:* Vinograd čortanovački. P. Bolić, vinod. 1, 23. *isporedi* Čortanovci.

ČÒRTANÔVCI, Čòrtanôvâcā, *m. pl. selo u Srijemu koje je Jovan Despot dao Kruševdolu:* Čortanovce. Mon. serb. 541 (1496) Đ. Daničić rječ. 3, 471. *i sada.* Šem. prav. 1878, 7. Razd. 32.

ČÒRTANOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Šem. sr. 1882, 52.

ČÒRTITI, čortim, *impf.* florere. *samo u Mikaljinu rječniku* 43ª. *riječ nepouzdana. može biti štamparska pogrješka. vidi i* čotiti.

ČÒRVÂŃE, *n. samo u govoru: ode blago u čorvaće. isporedi* čorvati.

ČÒRVATI, čòrvâm, *imp. u proljeće kada još ni trave ni lista nema a lijep je dan da blago može izaći, reče se: pusti blago van, neka što god čorva, ili: bolje je blagu što god i čorvati, nego li na praznijem jaslima ležati. kod Gospića.* J. Bogdanović.

ČORŽI, *m. prezime mlečiću koji se latinski pisao* Georgio: Ivanъ Čorži, *poslanik općine mletačke k vojvodi Sandalju* (1423). Mon. serb. 326. 328. *u Daničićevu rječniku* 3, 471.

ČÒSALIJA, *f. igla velika trouglasta, čavaluša.* M. Pavlinović.

ČOSIĆ, *m. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 90.

ČOSLIJE, *f. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 63.

ČÒŠAN, čòšna, *adj. građen od čohe,* e panno. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Klonu ruka niz čošnu dolamu. Nar. pjes. vuk. 3, 29; 4, 221. Marinko imaše na sebi čošne čakšire. M. Đ. Milićević, zim. več. 210.

ČÒŠICA, *f. dem.* od čòha. *u jednoga pisca* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* 43ª: mala čoha, togula; *u Belinu* 374 *i u Stulićevu* 94ª: togula, *i u Vukovu.* Do dopetne duge čošice. B. Kašić, rit. 141. (1640).

ČOŠIĆ, *m. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 88.

ČÒŠINA, *f. augm. od* čoha. *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Ukaza mi uš njeku u razdrtoj čošini. M. Držić 337. Ogrni ve se tom čošinom. 371.

ČÒT, čòta, *m.* collis. *tal.* ciotto, *kamen. u naše vrijeme u Srbiji:* Vinograd u čotu. Sr. Nov. 1867, 325. Klisura Momina traje od sela Grdilice do čota koji se zove Uši. M. Đ. Milićević, zim. več. 156. Nasta vreme teško i nitko mu kraja ne može dogledati, reče starina Novak svojim drugovima, s kojima sedaše na čotu Vrmći gledajući lepu i rodnu dolinu reke Moravice. M. Đ. Milićević, let. več. 1. — *kao ime mjestima, u kragujevačkom okrugu:* Vinograd u Čotu. Sr. Nov. 1867, 325. *u okrugu valjevskom:* Sr. Nov. 1875, 203. *u okrugu podrinskom:* Zemla Čot. Sr. Nov. 1867, 398, 423.

ČÒTA, *f. čokot,* vitis. *u naše vrijeme u Banatu u brojenici:* Kam ta grlica? otišla pod čotu. kam ta čota? isekla je sikirica. V. Arsenijević.

ČOTA, *f.* glaeba. *u naše vrijeme.* Čote se ne lupaju vrbovim klinom nego drenovcem i gvozdeńakom. Nar. posl. stojan. 47. O tu čotu mnogi je klin razlupan. 47.

ČOTAV, *adj.* glaebosus. *samo u prenesenom smislu kao tvrd* durus. *u naše vrijeme u narodu:* Čotave je glave. Nar. posl. stoj. 47.

ČOTIĆ, *m. prezime* xvii *vijeka:* Tadija Čotić. Stat. pol. ark. 5, 311, 318.

ČOTITI, čotim, *imp.* florere. *samo u Stulićevu rječniku* 94ª: čotiti, *i možda u Mikaljinu, gdje ima* čortiti, *što može biti štamparskom grješkom mjesto* čottiti, *jer dolazi iza riječi* čošica *i pred riječju* čovjek, *ali tomu smeta dugo* o *u Stulića, a u Mikalje bilo bi kratko radi dva* t *iza* o.

ČÒTRA, *m. muški nadimak u naše vrijeme.* Vuk, odgov. na laži 30.

ČOTRIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji i u Crnoj Gori.* Rat. 348. Avramović 241. Vuk, odgovor na laži 30. *vidi* Čotra.

ČOVA, *f. vidi* čȍha.

ČÓVA, *f. znak za mjereńe, taj je znak motka i na ńu navijcno sijeno ili trava, zabode se između dvije livade pa se od protivne strane upravo na onu motku gledajući ide te se tako livade razgaze: načini se gažńa.* Podunavka 1878, 72. *ili je samo motka i na ńoj dvije daštice unakrst prikovane, gdje je zabilježeno kolik jc izmjereni prostor.* B. Mušicki. *od mađ.* csóva *svežńić sijena.*

ČOVAC, Čovca, *m. selo u ńegdašńoj hrvatskoj krajini.* Pregl. 32. *isto će selo biti ono koje se spomińe u listini od god.* 1469: Pisan' v Čov'ci. Mon. croat. 104.

ČOVADAR, *m. vidi* čohadar. *u jednoga pisca našega vremena:* Dozivļe čovadare svoje kapigije. Pjev. crn. 99.

ČOVČIĆ, *m. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 17.

ČOVE- *vidi* čovje-.

ČOVIČ- *vidi* čovječ-.

ČOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Avramović 197, 202. Schem. herc. 1873, 254.

ČOVIĆA GAJ, *m. ńeko mjesto u Srbiji:* Ńiva u Čovića Gaju. Sr. Nov. 1866, 292, 485. Ńiva u Gaju Čovića. Sr. Nov. 1875, 39.

ČÒVIĆI, Čòvȉćā, *m. pl. selo u Hrvatskoj blizu Otočca.* Schem. segn. 1871, 27. Pregl. 32.

ČOVIK, *m. vidi* čovjek.

ČOVIĻA, *f.* tuber, tumor, *kužni otok. u jednoga pisca našega vremena:* Nađe svjedoke da pričaju i da se kunu: kako su Vraćenu prije neg je izdahnuo izašli kužni petići po životu, crni kao zrno zmiočice, i napuļila na dimńama podkožna čovilja. S. Ļubiša, prip. 263. *sravni* čvilja, *a i* čibuļica.

ČOVINA MÈĐA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom:* Zemļa u Čovinoj Međi. Sr. Nov. 1861, 450.

ČÓVINAC, Čóvînca, *m. potok u Divoselu u Hrvatskoj blizu Gospića.* J. Bogdanović.

ČOVIS- *vidi* čovjes-.

ČOVIŠ- *vidi* čovješ-

ČÓVITI SE, čóvîm se, *imp. ponositi se, dičiti se,* gloriari. *Postańa kojega i* čovjek *(u značeńu pod* 3.) *u naše vrijeme.* Da se Hrvati tobož čove jezikom srbskijem. M. Pavlinović, raz. spis. 142. *sravni* čovńa.

ČOVJEČ, *adj. što pripada čovjeku ili ļudima,* hominis, hominum. -je *je od staroga* ê, *mjesto koga dolazi i po zapadnom govoru.* čo- *je od* člo- *a ovo jedino u toj riječi dolazi, sama se riječ čita u knjizi* XIII *i* XIV *vijeka. između riječńika samo u Daničićevu* 3, 470. *a) sa* ê: Po milosti i človêkoļubiju darova našimь pradědomь i našimь dědomь obladati sijovь zemļomь srьbskovь i vьsakoêko bogъ stroe na unьša človêkomь ne hote človêči gibêli, i postavi me veliega župana. Mon. serb. 4. (1198—99). Na lice človêče. Stef. kraļ. 7. Umь človêčь. Sava, tip. hil. 9. Sьmrьtь človêča. Domentijan, sav. 106. Po milosti roda človêča. Mon. serb. 562. Na človêče kosti. Glasn. 15, 288. Človêče sučьstvo. 253. Bogъ ļubi neraavь človêčuu. Mon. serb. 366. — *b) sa* i *mjesto* ê: Človiče sučьstvo. Mon. serb. 220. Ubistvo človiče. 225. *vidi* čovječji.

ČOVJÈČAC, čovjèčca, *m. dem. od* čovjek. -je *je mjesto staroga* ê, *koje u zapadnom govoru biva* i. -čo *je mjesto starijega* člo-. *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka i u riječnicima Mikaļinu* 45ª: mal čovjek, homuncio, homulus, homunculus, homullilus, človičac pumillio, pumillus, pumilius; *u Belinu* 369: homunculus; *u Bjelostijenčevu* 46ª *kajkavski:* človéčec, homunculus, homulus, homuncio, pumilio; *u Jambrešićevu kajkavski:* človéčec, homulus, *i u Stulićevu* 94ª: čovjèčac, homunculus, homulus, homuncio *a) sa* l *i* i *mjesto* ê: Na blaženu i pohvaļivu svrhu mene, lijena i nekorisna človička privedeš. B. Kašić, nasl. 269. Da mene lina i nepruđna človička na blaženi i pohvaļeni konac pripeļaš. P. Radovčić, nač. 427. — *b) bez* l *iza* č *a sa* i *mjesto* ê: Sveti David kraļ bješe malahan čovičac. M. Divković, bes. 299. To i čovičac najgorji more kraļu učiniti. A. Kanižlić, fran. 28. Koji *(Saverio)* mu se kao jedan ubog čovičac prama Fukarandonu čińaše. 41. Ti čovičac. 172. Jedno Grče, jedan čovičac. A. Kanižlić, kam. 79.

ČOVJÈČAK, čovjèčka, *m. dem. od* čovjek. *od* XVIII *vijeka. između riječńika u Stulićevu* 94ª: čovjèčak homunculus, homulus, homuncio. Stavļaju na pristoļu da sudi jedan čovičak šibikom od zapovidi u ruci. A. della Bella, razg. 165. Ti čovičak jedan! ti li se Isusu prilikuješ? A. Kanižlić, kam. 309. Bedni čovičak. D. Obradović, bas. 359. Slabьi čovečakъ mysli. Sr. Nov. 1834, 207.

ČOVJEČAN, čovječna, *adj.* humanus. -je *je od staroga* ô *koje glasi u zapadnom govoru* i, *a u istočnom* e. čo- *je mjesto starijega* člo-, *i v iza* o *u ńekim krajevima ispada. — Dolazi od* XVII *vijeka, između riječńika u Mikaļinu* 43ᵇ: virilis; *u Belinu* 336: humanus, 779ᵇ: urbanus; *u Bjelostijenčevu* 46ᵇ *kajkavski:* človečen humanus, beneficus, urbanus, liberalis, hospitalis, moribus elegantibus politisque imbutus. 2. benignus, comis, clemens, pius; *u Jambrešićevu kajkavski:* človečen humanus, *i u Stulićevu* 94ª: čovjèčan, humanus, benignus, urbanus, comis. — *Kompar.* čovječńiji. *a) naravi čovječije, kojom se čovjek razlikuje od boga, anđela i životińa:* Oni čas bi človik i bog, ali hoćemo reći bog človičan. P. Radovčić, simb. 40. Narodu svem čovječnu imate izreć' sva očito. J. Kavańin 562. Od poganstva da otme i steče tvoj mač bogu mesto rođuo, čoečnim stupom gdi sve teče i umri za nas pak slobodno. 223. — *b) koji se tako vlada kako čovjeku dolikuje čuteći milosrdno:* Svi ļube gosta već kada je človičan. D. Baraković, vil. 245. Ako hoćeš biti čovječan. K. Mađarović 106. Abraham bivši čovičan na svakomu dobru hoti biti zafalan. E. Pavić, ogled. 50. Biše blagodaran i čovičan u dileńu blaga svoga. A. Kačić, korab. 357. Vas se *(bog)* učini dobar, milostiv i čovičan u utrobi Marijinoj. J. Banovac, razgov. 137. Ciro bijaše mnogo čovičan. J. Filipović, prip. I, 88. Što je god vlada turska boļa i čovječńija, to je i hajduka u zemļi maće. Vuk, živ. 266. Hrabren i opazan i čovječan. M. Pavlinović, raz. spis. 125. Pribjegli su pod okrilje čovječne i prosvjećene vlade. S. M. Ļubiša, prip. 258. Hajduka će nestati: kad postupańe s građaninom u Srbiji i onamo preko granice bude razložnije, blaže, pitomije, čovječnije. M. D. Milićević, zim. 243. — *Adv.* čovječno, humane, humaniter. *u Belinu riječniku* 779ᵃ: urbane, *i u naše vrijeme.* Čovječno postupa. Sr. Nov. 1834, 60.

ČOVJEČÀNSKÌ, *adj.* humanus. — *Glasovi su* -je- *postali od* -č-, *te su samo u južnom govoru, a u istočnom je mjesto ńih* e, *u zapadnom* i. *najprije je riječ glasila* človêčьskі, *poslije je* l *iza* č *ispalo, a gdje gdje ispada i* v *iza* o. *kad je* ь *nestalo pisalo se bez ńega a sve drugo ostavļalo bez promjene, ili se mjesto* čs *pisalo samo* č, *koje se u ńekim krajevima pred* t *mińena na* š; *gdje gdje ispada* č *a s ostaje. ali su nastale i druge*

promjene kad je ь *nestalo: najprije se mjesto nestaloga* ь *umetnulo a među* č *i* s*, poslije se iza umetnutoga* a *dodalo jošte* n*. tako dobi riječ mnogo oblika:* 1.) člověčьsкi xiii *i* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 470: humanus: Spasь člověčьski. Mon. serb. 17 (1233). člověčьskiimi. 72. člověčьskago. 77. — 2.) *oblik bez* ь *među* č *i* s: člověčski *rijedak je:* člověčskoje. Glasn. 2, 12. — 3.) *oblik* člověčki *dolazi u naše vrijeme u Hrvatskoj kod kajkavaca i od njih u rječniku Bjelostijenčevu* 46a: člověčki, humanus. — 4.) *oblik* človječki xvi *vijeka i u Mikaljinu rječniku* 45a: človječki, ljudski, virilis. Sin človječki. N. Ranina 90. — 5.) *oblik* človički xvi *i* xvii *vijeka:* človičkom. A. Čubranović 163. človičkoj. P. Radovčić, simb. 33. človičke. Đ. Baraković, vil. 46. — 6.) *oblik* človiški *čita se u jednoga pisca* xvii *vijeka:* sridu srca človiškoga. I. Ivanišević 32. — 7.) *oblik* človječkî *dolazi od* xvii *vijeka do danas. između rječnika u Stulićevu* 94b *i u Vukovu* 828a: človječkî. človječkijem. B. Kašić, per. 140. človječkom. Đ. Palmotić christ. 13, 1. človječku. I. Đordić, uzd. 1. človječke. I. Kanavelić, iv. 154. *itd.* — 8.) *oblik* človički *od početka* xvi *do* xviii *vijeka:* človičke. H. Lucić 245. človička. 264. človički. 269. človičkimi. I. T. Mrnavić, ist. 80. človičkoj. P. Vuletić 89. človičkoga. P. Knežević, osm. 193. — 9.) *oblik* člověčkî *ima samo u Vukovu rječniku* 828a: člověčkî, n. p. kapa, viri, *gdje se kaže da se govori u Boci.* — 10.) *oblik* človječkî xviii *vijeka:* človječkoga. A. Vitaljić, ost. 132. — 11.) *oblik* človiški xix *vijeka:* človiškoga. M. Dragičević 47. — 12.) *oblik* človeški xviii *vijeka:* človeški. J. Kavanin 368. — 13.) *oblik* človjeski xviii *vijeka:* človjeska. J. Kavanin 528. — 14.) *oblik* človiski xviii *vijeka:* duša človiska. A. Kosta, zak. 1, 188. — 15.) *oblik* človeski xviii *vijeka:* človeska. J. Kavanin 457.

Dolazeći od človjek *znači* človječkî u *obliču* 1—15 *ono što* človjeku *pripada na koji god način, što on ima, što je u njega itd. a) kao biću koje se razlikuje od boga, anđela i životinja, ne gledeći na to da li je muško ili žensko, a to je aa) čeljade i što se kao čeljade pomišlja:* I spasь člověčьsky postiditь se jego predь angeli. Mon. serb. 17. Rodь člověčьsky toboju izbavljenь bystь. 67. Sin človječki ide kako je pisano od njega. N. Ranina 90. Jao tomu človjeku po komu sin človječki izdan bude. 90. Božji jesi ti namjesnik i anđela svih vojvoda, najprvaći srčen ljesnik čovjeskoga od naroda. J. Kavanin 493. Vi budete svi kolici čovješkoga vidjet sina. A. Vitaljić, ost. 132. Čovječki sin. I. Đordić, salt. 275. — *bb) stvar tjelesna:* I sva dobra ka su u kipu u človičkom igda bila sva ti budi svršno cila. A. Čubranović, jed. 163. Pomozi me povratiti na človječko lice opeta. Đ. Palmotić 2, 38. Sliku od človječke vidim sjeni. Đ. Palmotić 1, 75. Srcem človječkijem odkri. B. Kašić, per. 140. Sridu srca človiškoga. I. Ivanišević 32. Stvorene rukama človičkimi. I. T. Mrnavić, ist. 80. Človječke žeļan krvi. I. Kanavelić, iv. 154. Na mjesto človječkoga zvjersko srce ukazati. 586. Od mramora jesi i ti u človičkoj, bože, slici. P. Vuletić 89. Človječku pazeć sliku boga spozna u človiku. I. Đordić, uzd. 1. Odrizaju ruke. ali drugoga prilična uda človiškoga M. Dragičević 47. — *cc) stvar umna:* Donьdeže člověčьskoje jestьstvo u običai božьstv(ьnyi) nastavitь se. Mon. serb. 17. Božestvьnymi i člověčьskimi krasotami ukrašen. 72. Posla jednočedyi synь tvoi na zemļu spasenija radi člověčьskago. 77. Koja se *(gospoja)* ponaša lipotom i slavi više od mejaša človičke naravi. H. Lucić 245. Koj *(Nilu rijeci)* iščuć vrila človička moć susta. 264. Moć kom razum človički do neba može doć'. 269. Človičke naravi. P. Radovčić, simb. 33. Človičkim slogom vapiti. I. T. Mrnavić, ist. 183. Človječka djelovaña. I. Đordić, salt. 35. Mrak i samost opći skrijevat ku nevjeru človeške ćudi. J. Kavañin 462. Ali mu se človeska kleta ćud iznaravi i iznevjeri. 457. Duh sam čisti i razlozi človeski more razumiti po svoj smrti raskoš mnogi. 492. Vijeku ne će riječ človjeska otajnosti te visinu istomačit, a anđeska dobro izreć naravštinu ka je u bogu. 528. Od ńegova človičkoga razuma. P. Knežević, osm. 193. Duša človiska jest neumrla. A. Kosta, zak. 1, 188. Iznašo si način za u meni človječkoj naravi zdrak tvoje svjetlosti zakratit. A. Kalić 450. — *b) što pripada* človjeku *kao muškarcu, muški,* virilis, virorum *ili* viri: Se zabraňuje požuđeńe priļubodinstva toliko človičkoga koliko ženskoga. I. T. Mrnavić, ist. 108. Dumne svete i koludre sred zatvora samostana, da ih človeški dah ne udre, zaručniku božjem hrane djevstvo u molbi i čistoći. J. Kavañin 368. Da je človečko lukavstvo spram ženskoga ništavo. Nar. prip. vrč. 1, 110. — *tako i kad dolazi adverbijalno u acc. sing. fem. s prijedlogom* na: Obučena na človječku, razkosa, bosonoga ide ureda u pustiňu. B. Cuceri 85.

Adv. človječki, humane, more humano, xviii *i* xix *vijeka, ali rijetko. između rječnika u Belinu* 768: viriliter; *u Bjelostijenčevu* 46b: člověčki, človečanski, na način ļudih, 3. človečki t. j. prijazno, dvorno, ļubļeno, humane, benigne, comiter, blande, leniter, humaniter; *u Jambrešićevu:* človečki, humane, humaniter, *i u Stulićevu* 94b: viriliter, strenue, magno et forti animo. I za to tebe človički i pošteno moli. Đ. Rapić 114. — *hrabro:* Da će se vojnici držati človički. A. Tomikovič, pet. 215.

16.) *oblik* člověčaski *dolazi* xiv *i* xv *vijeka:* člověčaskomu. Mon. serb. 133 (1348). člověčaski. 466 (1454). — 17.) *oblik* človječaski xvi *vijeka:* človječaska. Š. Budinić, sum. 40. — 18.) *oblik* človičaski *od* xv *do* xviii *vijeka:* človičaskie. Mon. serb. 316 (1421). človičasku. I. T. Mrnavić, nauk 1708 *(a u izd. od* 1702 *ima* človičansku). — 19.) *oblik* človečaski *dolazi* xiv *i* xvi *vijeka:* človečaskie. Mon. serb. 103 (1333). človečaskoga. Postila tüb. 1562 Au. — 20.) *oblik* človječaski xvi *i* xviii *vijeka:* človječaska. Zbor. 78. človječaske. M. Divković, nauk 615. človječaska. Nar. pjes. bog. 340. — 21.) *oblik* človičaski *od* xvii *vijeka:* človičasko. A. Komulović, zrc. 57. človičaski. M. Dobretić 17.

Znači isto što i človječki pod 15.) *a) i to aa) čeljade i što se kao čeljade misli:* Gospodь s nebese prizre videti sini človečaskie. Mon. serb. 103. Sima velikoma arhistratigoma odь boga danii biše rodu člověčaskomu pohvalnije pohvali i blagoděti. 133. Gospodь s nebese prizri viditi sini človičaskie. 316. Koe razmirьe među nami usijao neprijateļь boži i člověčaski. 466. Narod človičaski miļujući. Živ. kat. Starine 1, 223. Svemu narodu človječaskomu. Zbor. 125. Sina človečaskoga. Postila, tüb. 1562. A u. Kada pride sin človičaski. Bernardin 1, 19. Kada bude viditi sin človičaski na pristolju. 2. 99. Ćića sina človičaskoga. 2, 101. Pride u istinu sin človičaski viditi. 2, 104. Da spaseš narod človičaski. M. Alberti 189. Avaj človiku tomu, kim sin človičaski pridan budet. 453. Sin človičaski. M. Angel 4. Veće plemenit od svije sinova človičaskije. P. Posilović, nasl. 73. Brez družbe človičaske. I. T. Mrnavić, ist. 16. Tvorite] človičaskago naroda nike obra apostole. Ivan, trog. 1. Uzorit izmedu sinova človičaskih. A. Kanižlić, utoč. 601. Narod človi-

časki. M. Dobretić 17. — *bb) stvar tjelesna i što se kao tako misli:* Tvoja govorenja vide se nam ne ustimi človičaskimi, nego li božastvenimi da su izgovorena. Živ. kat. Starine 1, 221. Put čovječaska. Zbor. 78. Jezik čovječaski ne bi mogao izgovoriti. 87. Anđeo dođe k ńemu u obrazu čovječaskom. 2b. Goleni kosti človičaskih. Katekis. od 1561, 46. Bolest srca človičaskoga. S. Budinić, ispr. 28. Ako bih jezici človičaskimi govoril. Bernardin 2, 13. Prilikam človičaskim posvetilišće činiš. F. Vrančić, živ. 7. Prijao jest put človičasku. I. T. Mrnavić, nauk 1708, 6 *(a* 1702, 6 človičanskU). Vaze put človičasku. I. T. Mrnavić, ist. 4. — *cc) stvar umna:* Tempal sazidam meštriom človičaskom. Živ. kat. Starine I, 219. Ona bude človičaske nevoje trpila. Katekis. od 1561, 59. Učeći zapovidi človičaske. Postila, tüb. u posveti 2. Umom človičaskim. S. Budinić, snm. 5. Požuđenja človječaska. 40. Bože, ki ne osujenje človičasko želiš. Bernardin 2, 14. Človičaska dela i službe. Anton Dalmat. ap. d. 2. Obraćeńe človičasko. A. Komulović, zrc. 57. Od slobodne voļe čovječaske. M. Divković, nauk 615. Dilo človičasko tad je najvridnije. I. T. Mrnavić, osm. 139. Bitje človičasko. M. Angel 68. Človičaska narav plače. Đ. Baraković, jar. 22. O človičaska ufańa! P. Posilović, nasl. 6. Od veličastva človičaskoga štije se u knjiga. P. Posilović, cvijet 145. — *jednom dolazi i oblik nominalni:* Ali joj je za ludu ļepota, er se hita lica čovječaska. Nar. pjes. bog. 340.

Adv. čovječaski humane, humaniter, more humano: Aleksandar nauči ih človičaski živiti. Aleksand. Starine 3, 277.

22.) *oblik* človičanski *dolazi samo u kajkavaca u Hrvatskoj i u knigama kajkavskijem pa odatle i u rječnicima Bjelostijenčevu* 46a: v. človečki, *i pod* človečki; *i Jambrešićevu:* človečánski, humanus. — 23.) *oblik* človječanski xvi *vijeka (vidi daļe primjere* N. Rańine). — 24.) *oblik* človičanski xvii *i* xviii *vijeka.* — 25.) *oblik* čovječanski *od* xvi *vijeka i u rječniku Stulićevu* 94. — 26.) *oblik* čovičanski *od* xvii *vijeka* — 27.) *oblik* čoečanski *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* čoečanskoga. M. Radnić viii.

Značeńe koje i naprijed iza 15.) *a) i to aa) čeļade i što se kao čeļade misli:* Kada dođe sin človječanski u veličanstvo svoje. N. Rańina 42b. Sin človečanski izdan bude. 53. Sin človječanski pridan bude. 91. Tadaj ugledaju sina čovječanskoga. 13b. Vas narod človičanski. A. Komulović 6. Stańe naroda človičanskoga. F. Glavinić xiii. Sin čovičanski. I. Zanotti, ned. 21. Za odkupiti narod čovičanski. P. Posilović, nasl. 66. Ti jesi slava naroda čovičanskoga. 73. Da mogu ukloniti se svije zala i dilovati se od stvoreńa čovičanskoga. 179. Vas narod čovičanski. I. T. Mrnavić, nauk 1702, 9. I nazv'o se čovičanski *(sin).* J. Kavańin 383. Isuse naroda čovičanskoga odkupiteļu. L. Terzić 119. Čisto četveronožje narodu čovičanskomu blagovati dopustio jesi. 211. Dojdo mu smiloće čovičanskoga naroda. P. Macukat 27. Čovječansko sjede pleme. I. Đordić, uzd. 132. Nasladeńe moje sinovim čovičanskim. S. Margitić, fala 224. Da su prilični sinu čovičanskomu. 292. Grih čovičanskoga naroda. M. Lekušić 11. Isus učini se sin čovičanski. F. Lastrić, test. 329. Izbaćeńe iz ženske utrobo zametka čovičanskoga ili neduhata ili duhata. A. Kadčić, bogosl. 542. Vas narod čovičanski nagrditi. E. Pavić, ogled. 6. Da se sa svim ne utrgno kolino čovičaneko. 14. Skoro ćete viditi sina čovičanskoga sidećega ob desnu božju. 613. Od same ļubavi prama narodu čovičanskomu. E. Pavić, jezgr. 26. Svrhu sviju sinova čovičanskih. A. Kanižlić, uzr. 6. Naroda čovičanskoga odkupiteļ. A. Kačić, korab. 359. Posli ovih znameńa sina čovičanskoga. J. Banovac, razgov. 2. Ako ne uzblagujete put sina čovičanskoga i ne uspijete krv ńegovu. 233. Za hranu narodu čovičanskomu. J. Banovac, blag. 183. Da ne naude sinovom čovičanskim. 334. Da ima i tko će uzmnažati narod čovječanski. I. A. Nenadić, nauk 98. Sin čovječanski jest *(Jesus).* J. Matović 72. Da sin čovječanski oblast ima na zemļi. 101. Sin čovičanski pridan bude da se popne. A. Kanižlić, kam. 516. Hoće li sin čovječanski na zemļi nać vjeru. Živ. is. 124. — *bb) stvar tjelesna i kad se reče tjelesno što a misli se umno:* U ńoj mnoštvo krvi človičanske prolije se. F. Glavinić, svit. 119. Mnozi *(vrazi)* uzimļu čina hitra čovječanska lica na se. Đ. Palmotić, christ. 96. Primio jest put človičanskU. I. T. Mrnavić, nauk 1702. 6. U kipu čovičanskomu. 8. Da nije jezika čovičanskoga. P. Macukat 24. Iz tila čovičanskoga. A. Kadčić, bog. 8. Za roditi čovika hoće se sime čovičansko. 131. Oko čovičansko vara. V. Došen, ažd. vi. Svit ovi vaga čovičanska *(= za ļude)* vii. Zemļa čovičanski pokrov *(kad je čovjek u grobu).* viii. I vatra se od ļubeznosti u srcim čovičanskim razgorila. ix. Imadući uda čovičanska. M. Dobretić 34. Žedu čovičanskoga srca zagasiti. I. J. Lučić, razg. 4. Ovo ruka čovičanska nije sazdala. M. A. Reļković, sabr. 56. Proliti hotino krv čovičansku. M. Dragičević 157. I pade truplo čovičansko. Nar. prip. mikul. 13. Ki će mi dat čovičanske oči. 63. — *cc) stvar umna:* Mene za čovječansko spaseńe utišti. A. Gučetić, roz. jez. 93. Rasap dobrote človičanske. F. Glavinić, svit. 17. Bramba božjom voļom i človičanskom odlukom potvrjena. F. Glavinić, cvit. xiii. Od pogibli života čoečanskoga. M. Radnić viii. Čovječansku pomoć čeka. I. Kanavelić, iv. 328. Človičanskoj poţeļnosti ne more bit nigdar dosti. P. Vitezović, cvit. 66. Budući vira početak od spaseńa čovičanskoga. M. Bijanković I. Hoti *(Isus)* narav čovječansku. J. Kavańin 534. Gospodin znade misli čovičanske. P. Posilović, nasl. 17. Koja se dostojiš svake fale andeoske i čovičanske. 73. Od zloća človičanskije. P. Posilović, cvijet 5. Četvrta ļubav koja giba pamet čovičansku. 23. Moć čovičanska uzmaže se. 67. Bože ti, ki si vlastita pomoć čovičanske mlohavosti. L. Terzić 2. Po napastovańu djavolskomu ali po kojemu mlohavstvu čovičanskomu. 74. Bože, koj mlohavost čovičanske naravi po tvojoj milosti kripiš. 193. I svaku inu živinu zemaļsku nebesku, plazuću i hodeću postavi pod oblast čovičansku. 289. Odluke su veće puta čovičanske i za to varavļive. E. Pavić, ogled. 620. I uzme narav čovičansku. A. Kanižlić, bog. 62. U ńegovu bistvu čovičanskomu. F. Matić 30. Ukor malovridnosti čovičanski. V. Došen, i. Človičanske misli idu baš kako i naše ure. A. T. Blagojević vii. Koja dila čini, živinska oli čovičanska. M. Dobretić 33. Bez truda čovječanskoga. D. E. Bogdanić 77. Ńem se trudba čovičanska mili. I. S. Reļković, kuć. 430. — *jednom* xvii *vijeka čita se i nominalni oblik:* Vidim nebo otvoreno i sina človičanska sideći na desnu sile božje. F. Glavinić, cvit. 422.

Adv. čovječauski, *kako ļudi čine,* humane, humaniter. xvii *vijeka i u Belinu rječniku* 373: humano more. Ako bih govorio čovječanski. M. Divković, nauk 107. Človičanski govoru cića slabosti puti vaše. I. Bandulavić 157. *kako ļudima dolikuje, milosrdno:* Ostali bi kod kuća da se s ńima čovječanski postupalo. M. Đ. Miličević, zim. več. 238.

ČOVJEČÀNSTVEN, *adj.* humanus. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* čovičanstvenije moje srce i jačja moja duša. E. Poštalić, utiš. 210.

ČOVJEČÀNSTVO, *n.* humanitas.

I. *oblièje:* *glasovi su* -je- *u južnom govoru od starijega* -ě-, *mjesto čega je u istočnom govoru* -e-, *u zapadnom* -i-. *najprije je bilo* člověčьstvo, *poslije je* l *iza* č *ispalo, a gdjegdje ispada i* v *iza o pa se može* oe *promijeniti u jedan slog i glasiti* oj. *kad je* ь *nestalo, pisalo se je bez njega a sve drugo ostavljalo bez promjene ili se mjesto* čs *pisalo samo* č, *koje se pred* t *mijeňa i na* š, *ili samo* s *bez* č. *ali su nastale i druge promjene: najprije se mjesto nestaloga* ь *umetnulo a među* č *i* s, *poslije se iza umetnutoga* a *dodalo još te* n. *tako su nastala mnoga oblièja:* 1) *oblik* člověčьstvo *dolazi* XIV *vijeka (vidi dalje primjer Domentijana) i u Daničićevu rječniku.* — 2) *oblik* člověčstvo XIII *vijeka:* člověčstvě Sava tip. stud. glas. 10, 161. (a tip. hil. glas. 24, 201 člověčьstvě). — 3) *oblik* čovječstvo XVI *vijeka:* F. Lukarević 10 *(a* 268 čovječstvo) *i u Belinu rječniku* 208: za čovječstvo officii causa, 336 elegantia, 779 urbanitas. — 4) *oblik* čovičstvo XVIII *vijeka:* čovičstvu. S. Margitić, fal. 25. A. Tomiković, pet. 261. *i u Voltigijinu rječniku* 30: menschheit. — 5.) *oblik* čoečstvo XVI *vijeka:* čoečstvo. M. Radnić 387. — 6) *oblik* člověčtvo *u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca i od nih u rječniku Bjelostijenčevu* 47ª: člověčtvo, humanitas, comitas, urbanitas, benignitas, lenitas, beneficentia, clementia, *i u Jambrešićevu:* člověčtvo, humanitas. — 7) *oblik* človičtvo *dolazi* XVI *i* XVII *vijeka:* Mon. croat. 244. B. Kašić, is. 39. — 8) *oblik* čovječtvo *od* XVI *do* XVIII *vijeka. između rječnika u Belinu* 372: humanitas, 786: virilitas, *i u Stulićevu* 94ᵇ: humanitas, virilitas, robur, vigor. M. Držić 142, I. Držić nauk gond. 303. B. Kašić, zrc. 64. J. Kanavelić, iv. 191. — 9) *oblik* čovičtvo *samo u Mikaljinu rječniku* 298ª *pod* naučiti: naučiti čovičtvo, moribus imbuere, vitae disciplina et moribus conformare. — 10) *oblik* človištvo *čita se* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića dalje pod* II. 5) *i u Mikaljinu rječniku* 45ª: vrijeme od čovika, virilitas, aetas confirmata. — 11) *oblik* čovječtvo *u naše vrijeme, između rječnika u Belinu* 186: urbanitas, *i u Vukovu* 828ª: čovječtvo. — 12) *oblik* čovištvo *dolazi* XVIII *vijeka.* — 13) *oblik* čoeštvo *ima u naše vrijeme.* Lj. Nenadović 183. Š. Ljubiša, prip. 209, *(ali uz to i* čoestvo). — 14) *oblik* čovjestvo XVIII *vijeka:* J. Kavanin 557. — 15) *oblik* čovestvo *i* 16) *oblik* čovistvo *dolaze samo u Vukovu rječniku.* — 17) *oblik* čoestvo *dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* — 18) *oblik* čojstvo *u naše vrijeme u Crnoj Gori i u Vukovu rječniku.* U rod. kaže se čôjka i otuda čôjstvo. Nar. posl. vuk. LI. — 19) *oblik* človječastvo *čita se* XVI *vijeka.* — 20) *oblik* človičastvo XVI *i* XVII *vijeka i u Vrančićevu rječniku.* Transit. 120 (1507). — 21) *oblik* čovečestvo *uplivom crkvenoga jezika na rusku dolazi u jednoga pisca našega vremena.* M. Pavlinović, razgov. 81. — 22) *oblik* člověčanstvo *u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca pa odavle u rječniku Bjelostijenčevu* 46ᵇ: človečánstvo, natura ili narav človečanska, humanitas, natura humana, philanthropia, philanthropium. — 23) *oblik* človječanstvo XVI *vijeka:* Zbor. 170ᵇ. — 24) *oblik* človičanstvo XVII *vijeka:* F. Glavinić cvit. 436. P. Radovčić, nač. 141. simb. 211. — 25) *oblik* čovječánstvo *od* XVI *vijeka do danas, između rječnika u Mikaljinu* 43ᵇ: humanitas; *u Stulićevu* 94ª: humanitas, *i u Vukovu* 828ª: čovječánstvo, humanitas. — 26) *oblik* čovičanstvo *od* XVI *do* XVIII *vijeka.*

II. *Značenje. postavši od* čovjek *znači:*

1. *narav čovječja,* natura humana: Jestьstvomь člověčьstva nadь Lazaromь proslavi se. Domentijanᵇ 162. Isuso pretrpěvy plьtiju strasti člověčьstvo uvěraje. Mon. serb. 121. Na nikoga gledaje ni odlagaje razvě na naše člověčьstvo. Spom. sr. 61. I tako ponižen bil je človičatvom, a pako uzvišen li bil je božastvom. M. Marulić 201. Sim putem *(o Isuse)* uzel si človičastvo. Transit. 120 (1507). Gdje bude božanstvo i carstvo i čovječanstvo moje. Zbor. 176ᵇ. Na se človičastvo vazel. Anton Dalmat. nov. test. *I u predgovoru.* Kako je on človičastvo na se vzel. ap. c. 2. Sin je mańi od otca po človičastvu. Katek. 1561, 68. Prisveto tvoje čovječanstvo. A. Gučetić, roz. jez. 254. Prije neg se Isukrst uputi bez čovječanstva Isukrstova. M. Orbin 101. U Isukrstu je božanstvo i čovječanstvo, ali jedan kip. M. Divković, bes. 18. Uze *(Isukrst)* čovičanstvo i nikada ga nije ostavio. 638. Ravan otcu po božastvu, a mańi otca po človičastvu. M. Alberti of. 444. Vidi ga *(Isukrsta)* djaval u človičanstvu. F. Glavinić, cvit. 436. Naš spasitelj u človičtvu umre. B. Kašić, is. 39. Ulizi kroz vrata otvorenih prsi Isukrstova človičastva. M. Angel, razm. 3. Jošče po razlogu človičanstva. P. Radovčić, nač. 141. Človičanstvo prisveto Isukrstovo. P. Radovčić, simb. 211. Oni kraj poznaše da je Isukrst počeo po človičanstvu, a da božastvo ne ima početka. S. Margitić, fala 5. Pozna veliko ponižanstvo gospodinovo po človičanstvu. 200. Po človičanstvu dotaknu zemlju. 295. Koje je bilo slučeno s človičanstvom. P. Macukat 27. Za sebe je osvojio sve što ponižanstva ima človičanstvo naše. A. della Bella, razg. 231. Negovo (*Isukrstovo*) človičanstvo. A. Kadčić, bog. 101. Za uviditi, je li u ńemu koji bilig človičanstva. 131. A samo je mańi od otca u človičanstvu. A. Bačić 13. Božanstvo sastavilo se s človičanstvom. 13. Ostavivši božanstvo pride u človičanstvo. 35. Človičanstvo Isukrstovo. S. Badrić 31. Da mu *(Isusu)* se poklone i poštuju ga u istom človičanstvu. F. Lastrić, test. 18. Odiča zlamenuje človičanstvo ńegovo *(Isusovo)* 64. Božanstvo je s človičanstvom u Isusu bilo sjedińeno. 100. Človičanstvu ńegovu toliko bistro prije nisu ova bila prikazana. 153. Človičanstvo Isusovo većma je pokripljivano od božanstva ńegova. 153. Otijući otac u človičanstvu sina svoga pokazati grihe. 100. Posli 33 godine imadijaše svući isto človičanstvo *(Isus)* 182. Da je narav naša ili ti človičanstvo u glavi, to jest u Isusu. 232. Isukrst sa svim kolikim človičanstvom svojim i božanstvom. 297. Čovječanstvo Isukrstovo. A. Kanižlić, utoč. 7. Ili ja na božanstvo ili na človičanstvo okom od vire pogledam. A. Kanižlić uzr. 3. Da je Isukrst s človičanstvom i božanstvom u onom s. sakramentu. J. Banovac, razgov. 42. Josip sveti kao na misto otca Isusu dokučuje dionstva božijega radi mnogi virnosti i kriposti koje bog od ńega primi u človičanstvu. 125. Isukrst uze človičanstvo. L. Vladmirović, slav. 30. Da se pokaže jedan najmańi grih u človičanstvu Isukrstovu. M. Zoričić 26. Isukrst uzide na nebo po jakosti čovječanstva. J. Matović 63. Zanijekaše da ne imade Isus čovječanstva. A. Kačić, razg. 154. Primljeńe Isusa istoga s božanstvom i človičanstvom. M. Dobretić 61. Sjedińeńe pričudnovato i nedostignuto ńegova *(Isukrstova)* božanstva i človičanstva. 456. Svako obvjetovańe, koga zamjerje jes čovječanstvo sina božijega. I. M. Mattei 218. Božanstveno človičanstva Isusova otajstvo. Grgur iz Vareša 24.

2. *što dolikuje čovjeku,* humanitas, urbanitas. *najčešće u obliku čovječtvo, čovištvo:* Djeca t' mi

sada luda i preluda a sve er bič majčin ne rabi, a čaće se malo haju. Da je istom dijete zdravo, a za čovječtvo se ne mari; da je dijete sito i odjevcno, a budi oslasto kako mu drago. M. Držić 142. Čovječtvo pravo jes imat, jaoh, bez svoga života jur boles od tuda zla koja. F. Lukarević 268. Dižu ornžanicima svaku misal od čovičanstva. A. d. Bella, razg. 78. A. To li sad svijes tvoja ne pozna tko si ti, ne pozna tko sam ja? B. Čovjek se ja poznam, i toj mi nije žao, čovječstvo er bog nam za velik dar je dao; i s tobom besjedim, s čovjekom, kako znaš, ali ti kako s tim ki čovjek bit imaš; besjedim od stvari čovječijeh, za koje kad čovjek ne mari, pameti nije svoje. F. Lukarević 10. Tko ne ima čovječtvo ni zadovoļnos. J. Držić, nauk gond. 303. Koji *(meštri)* im kažu čoečstvo. M. Radnić 387. Nauči ga svakomu čovištvu i pošteńu. S. Margitić, fala 25. Ki čovječtva ima u sebi. I. Kanavelić. liv. 191. Hotijući se od kraļa dilit reče im kraļ za ispunit svoje čovištvo: hoćete li još što? J. Filipović, prip. 1, 302. Koji svojim pijanstvom uļudstvo i čovištvo grde. Đ. Rapić 263. I čoviku za uteći čovištvu se smiš odreći? V. Došen, 13. Ja sam to radio da me ne nakude, za čovištvo da ne znado*(h)*, ńima više kad ne dado*(h)*. 252. Ti ne imaš ni mrvo čovištva. N. Palikuća 38. Još nije u sebi ugasio bio čovičanstvo. A. Tomiković, pet. 42. Neumoran je bio *(Petar veliki)* u redivańu čovičstva i uļudnosti 261. Zlovoļan bio oni narod poradi novina koji su se svaki dan uvodile za ńegovu uļudnost i čovičanstvo 187. U toga je końa bilo više čovještva nego u ńegova gospodina. M. Đ. Milićević, zim. več. 218.

3. *muževna dob naprama djetinstvu, mladosti i starosti*, aetas adulta: Koje se čine u djetinstvu, u mladosti, u čovječtvu i u starosti. B. Kašić, zrc. 64. Ko godišta razlučuju se na četiri još vremena, ko i ļudska doba čuju se na četiri razlučena: od mladosti i čovištva, od starosti i prigrebištva. J. Kavańin 474. Uzdižući nas na doba zrila i na vrimena čovištva izvrsna. A. Kadčić 142.

4. *što dolikuje mužu*, virtus, gravitas, animus virilis, mannheit, manneswürde: Kad izgubiš tvu prav krivim sudom, za toj človištva ne ostav' (esto animo forti cum sis damnatus inique). M. Marulić 135. Na to se mi zavezasmo človičtvom, virom i pošteniem našim. Mon. croat. 244 (1544). Lakomi sudci nit čovištva paze svoga. V. Došen, 68. Uboštvo čovještvo gubi. Poslov. danič. 144. U stidu gine i čojstvo i junaštvo. Nar. posl. vuk. 337. Teško onomu koji nema zlotvora, taj se ne broji u ļudi, nego u čeļad. Ti si, pope, mudar i junak, pa češ sve tvoje dušmane svojijem čoestvom obezoružati. Š. M. Ļubiša, prip. 179. Gospoština mni da je boļe iskopati masline nego kaludere i slijepce, slabu čeļad, jer težaci uļom bogate, pa kad obogate, stanu vragovati, a u nevoļi izgube čoestvo i junaštvo. 200. Sud Coka udavi. Imao je Ceko lijepu ženu, koja pode za mužom u Kotor i izađe pred providura da isprosi muža. Sramotni providur zaboravi na svoju čast i na čovještvo pak joj ga obeća darovati, ako ona š ńim pronoći. 118.

5. *muštvo prama ženstvu*, viri: Nema ženstva bez čoestva, to je: teško ženi bez čoeka. Nar posl. vuk. 202.

6. *rod ļudski*, genus humanum: Sada zemļu našu, sada jedan dio zemļe na priliku čovječanstvo svijet zvati običajemo. D. E. Bogdanić x Bog je Hrista spasiteļa poslao cijelomu čovečestvu. M. Pavlinović, razg. 81.

7. *u prenesenom smislu*: ļudi, homines: Smrt će s kugom, s gladom, rati, i ajera otrovańem svud čovjestvo pobivati. J. Kavańin 557. No Druško pokleknuo imućem, a ostao suhotan od novaca, trošeći u dobru čoestvu i zajmļući gospodi kotorskoj tek da s ńim druže. Š. M. Ļubiša, prip. 206.

ČOVJEČASKI *vidi* čovječanski.

ČOVJEČANSTVO *vidi* čovječanstvo.

ČOVJEČESTVO *vidi* čovječanstvo.

ČOVJEČĚTINA, *f. augm. od* čovjek, *prezirno. samo u jednoga pisca našega vremena*: Neka se čoečetina furlanska odmetnula duždu. Š. M. Ļubiša, prip. 12.

ČOVJĚČĬC, *m. dem. od* čovjek. XVII *i* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 369: homunculus; *Stulićevu* 94b *i Daničićevu* 3, 470: človečica. homullus. — *sa* l *iza* č *i* ć *iza* v: Možete takovu človečicu odoliti. Spom. sr. 36. — *bez* l *iza* č *i sa* i *mjesto* ć *pred* v: Da na blaženu i faļenu svrhu mene linoga i nevaļaloga čovičica privodeš. B. Pavlović, prip. 38.

ČOVJĚČICA, *f.* virago, ancilla. *riječ načińena prema čovjek. u jednom spomeniku* x *vijeka i u jednoga pisca našega vremena i u Daničićevu rječniku* 3, 470: človečica ancilla. a) ancilla: Vaša človečica u ime Kaata. Spom. sr. 78. — b) virago: Neka joj bude ime čovječica, jer je uzeta od čovjeka. Đ. Daničić, 1mos. 2, 23.

ČOVJĚČIĆ, *m. dem. od* čovjek. *od* XVIII *vijeka. između rječnika u Belinu* 364b: homunculus; *u Stulićevu* 94b: čovječić v. čovječac, *i u Vukovu* 828a: čovječić, čovečić. a) homo: Tri ova čovičića mala na veliko biu se uspeli. Nadod. 198. Nesretan je to čovečić, moj sine, u ńega nije mozak na svome mestu. M. Đ. Milićević, let. več. 13. Lekar je mali čovečić. M. Đ. Milićević, zim. več. 323. — b) *muškarac*, vir: Jeduomu čovječiću, jednoj ženici. A. Kalić 371.

ČOVJĚČINA, *f. augm. od* čovjek. XVI *i* XVII *vijeka, u naše vrijeme i u rječnicima Belinu* 370a *i Stulićevu* 94b: homo procerus, *i u Vukovu*. Čovo, čovulicu i čovječino! M. Držić 159. U meni pribiva stari človičina. A. Georgiceo, nasl. 205. Od zgar čovičina *(griješkom čovičena)*, doni dil ribina. I. T. Mrnavić, ist. 183. *velik jak čovjek. na Rijeci.* F. Pilepić.

ČOVJĚČIŠTE, *n.* monstrum hominis. *samo u Vukovu rječniku* 828a: čoečište, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom*: Nije ćoek, uo čoečište.

ČOVJĚČITI, čovječĭm, *imp. činiti čovjekom to je vaļanim čeļadetom*, excolere. XVII *i* XVIII *vijeka. u rječniku ni jednom.* Nauk vaļa da tko čovik bude, on čoviči i meće med ļude. J. S. Rejković, kuć. 440. — *sa se refleksivno: ponositi se, ponosan biti*, gloriari, iactare: Oni već človičeći se. P. Zoranić 34. Pravdom i pošteńem čovik se čoviči. 1. T. Mrnavić, osm. 133. Koji tebe ne svini, čoviči se zamani. 152.

ČOVJEČJĬ, *adj.* humanus. *od čovjek. — Glasovi su* -je *postali od* -ê-, *te su samo u južnom govoru, a u istočnom je mjesto ńih* -e-, *u zapadnom* i. *riječ je prije glasila* človječji, *poslije je* l *iza* č *ispalo te glasi* čoviečji, *a u ńekim krajevima ispada i* v *između* o *i* e *te glasi* čoečji, *a gdje gdje se mjesto ispaloga* v *umeće* j *te glasi i* čoječji.

I. *oblič je. Izišav nominalni oblik iz običaja rabe samo složeni oblici te i nom. sing. masc. dobi na kraju* i: čovječiji. — *između* č *i* j *is-*

pade i *te posta*: čovječji. — *došavši* j *iza* č *može se* i *odbaciti te po ńekim krajevima glasi i* čovječi, čovječa. 1) *oblik* -iji *dolazi od* XVII *vijeka*: čovičiji. I. Ančić, svit. 6. čovičiju 6. čovičija. J. Banovac, razg. 4. čovičije 104. čovičijega 215. kćeri čovječije. Đ. Daničić 1mos. 42. — 2) *oblik* -ji *je najobičniji, dolazi od* XVI *vijeka do danas a) sa* l *iza* č *aa) sa* ê: člověčji *u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca i od ńih u Bjelostijenčevu rječniku* 46b: člověčji, humanus, 47a: po človečje, humano more. — *ββ) sa* -je *mjesto* ê XVI *vijeka*: človječjega. N. Ranina 98, 170, človječju 85b. — *γγ) sa* i *mjesto* ê *od* XVI *do* XVIII *vijeka*: človičjih. živ. kat. Starine 1, 224. srtce človičje. Bernardin 1, 26. človičjemu 1, 63. človičju 2, 87. srce človičje. A. Georgiceo, pril. 92. človičjega. B. Kašić, rit. 7. dni človičji. P. Radovčić 11. človičjega. L. Terzić 59. — *δδ) sa* e *mjesto* ê XVI *vijeka*: slava človečka. Anton Dalmat. 1 petr. 1, 24. — *β) bez* l *iza* č. *aa) sa* je *mjesto* ê: čovječji *od* XVI *vijeka, u Vukovu rječniku* 828a: čovječji humanus: srce čovječje („човечије“) Zbor. 4. — *ββ) sa* i *mjesto* ê: čovičji *od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku*: Doba čovičja. M. Divković, hes. 473. *itd. γγ) sa* e *mjesto* ê: čovečji. *u naše vrijeme*: čovečjun. Nar. prip. mik. 124. — *γ) bez* l *iza* č *i bez* v *iza* o: čoečji *od početka* XVIII *vijeka*: čoečjega. M. Radnić VIII. čoečja. Nar. prip. vuk.2 198. — c) *oblik* -i *postao on ili tako da je ispadši i među* č *i* j, *ispalo i* j *iza* č, *ili tako da se* -iji *saželo na* i. *od* XVI *vijeka a) sa* l *iza* č *i aa) sa* ê: člověči, XVI *vijeka*: člověče radi nemošti. Sava tip. hil. glasn. 24, 182. i Sava tip. stud. glasn. 40, 141. — *ββ) sa* je *mjesto* ê: človječi, XVI *vijeka*: človječimi. N. Ranina 36. človječa. Zbor. 161. — *β) bez* l *iza* č *i aa) sa* je *mjesto* ê: čovječi: čovječe. Arkiv 9, 87. — *ββ) sa* i *mjesto* ê: čovići, XVII *i* XVIII *vijeka*: čovići. I. Ančić, ogl. 42. F. Lastrić, test. 221. — *γγ) bez* l *iza* č *i bez* v *iza* o *a sa* e *mjesto* ê: čoeći, *pod konac* XVII *vijeka*: dnevi čoeći. M. Radnić 165. — *δδ) bez* l *iza* č, *bez* v *iza* o, *ali s umetnutim* j *mjesto* v, *i sa* e *mjesto* ê: čoječi. — *Po što riječ nema nominalnih oblika, ne može glasiti nom. sing. masc.*: čovječij, *i gdje dolazi grješka jc.*

II. *Znači: što čovjeku, jednomu ili svima, pripada na koji god način, što on ima, što je u ńega, što on čini, što dolazi od ńega, što se ńemu čini i slično.*

1. *što pripada čovjeku kao biću kaje se razlikuje od boga, anđela i životińa ne gledći na to je li muško ili žensko, mlado ili staro. a) o čeladetu i što se kao čeladе pomišja*: Viditi hoćete sina človječjega. N. Ranina 98. Vide zlamena sina človječjega. 170. Narodu čovječjemu („човнечнему“) suprotivni. Zbor. 93. Narojenje svako človiče i ljudi živit će opako. M. Marulić 177. Bog smrti tolikoj človiči narodi da skupiš. 177. Narodu človičjemu. Bernardin 63. Zdrava rano desne strane prsi sina čovječjega. N. Dimitrović 24. Tko je sin čoviči? I. Ančić, ogl. 42. Koji je mirilac božiji i čovičiji. I. Ančić, svit. 6. Niti se može zvati mati čovječja. A. Bačić 12. O nevoljno čovičje stvoreńe! T. Babić 41. Rič moja k sinovom čovičjim. A. Kanižlić, uzr. 37. Tko se bude sramovat od mene i od mojih govoreńa, od ovoga će se sramovat sin čovičij. Turl. blago 2, 34. Videći sinovi božji kćeri čovječje kako su lijepe uzimaše ih za žene. Đ. Daničić 1mos. 6, 2. Sinovi se božji sastajahu sa kćerima čovječjim. 1mos. 6, 4. Gospod side da vidi grad i kulu što zidahu sinovi čovječiji. 1mos. 11, 5. Prvenac čovječiji neka se odkupljuje. 4mos. 18, 15. Sine čovječji! jez. 28, 2. Jer će doći sin čovječij u slavi oca svojega. Vuk, mat. 16, 27. Sav rod zvjerińa i ptica i bubina i riba pripitomljava se i pripitomio se rodu čovječijemu. Vuk, jak. 3, 7. — *b) o stvari tjelesnoj i kad se reče tjelesno što a misli se umno*: Ako jezicmi človječimi uzgovoru. N. Raniña 36. Tjelesa človečja. Zbor 101. Srce čovječje („човнечне“) 4. Anđeo u priliku čovječju („човнечно“) 7b. Z človičjih ud teče uli spasenosti. Živ. kat. Starine 1, 224. Človječja se krv prolijeva. M. Vetranić 1, 100. Človječe sjeme. 1, 123. Lakom nepokoj omasti vas saj svijet u krvi človječjoj 1, 159. Gdi ribe razvlače človječja telesa. 1, 169. Ka može satrti človječja telesa. 1, 178. Čovječje telo. 1, 317. Hudobno jest srtce človičje. Bernardin 1, 26. Pijavica ljubi krv čovječju. M. Držić 258. Bog prosi srce človičje. A. Georgiceo, pril. 92. Uzeti put čovičiju. I. Ančić, svit. 20. Od ruke čoečje. M. Radnić 42. Put čovječju prija na se *(Isus)*. J. Kavańin 537. Nije oko vidilo, ni uho slišalo, niti je srce čovičje začelo. L. Terzić 155. Jezik čoviči jest utočište ńegova srca. J. Banovac prip. 55. Tužno je i žalosno čovičje tilo, ma li je žalosnija duša čovičija koja je s ńegovim tilom svezana. J. Banovac, razgov. 104. Da se ne čińaše čovik *(Origen)*, da li jedan anđeo u čovičijem kipu 183. Ne ima gledat kipa čovičijega. P. Filipović ist. 15. Obraz čoviči. F. Lastrić, test. 221. Veseli srce čovičje. F. Lastrić, ned. 62. Saliti od voska na priliku čovičju kipovi. A. Kanižlić, utoč. 2. Naravna čovičja voda. A. Kanižlić, kam. 228. Kup sviju dobara koja čovičje srce zažditi može. A. Kanižlić, uzr. 4. Da se tvrdost čovičjega srca razbije. 37. Srdce čovičje vazda je nemirno. 134. Ti si vidio u snu jedan kip čovičji puno velik i čudnovat. A. Kačić, korab. 288. Da ne bi nas požuda od dobiti u čemu zaslijepila, ere je čovječj e srce jama bezadna. I. N. Nenadić, nauk 134. Čovičje slabo tilo od sebe je vrlo gńilo. V. Došen, ažd. 88. Uzimljući put čovičansku ne od sjemena čovječjega. J. Matović 35. Čovičja ruka. M. A. Reljković, sat. 177. Niti oko niti uho čovičje. 178. Ovde ima čoečja kost. Nar. prip. vuk2. 198. Ko prolije krv čovječiju, ńegovu će krv proliti čovjek. Đ. Daničić, 1mos. 9, 6. Ne ću više kleti zemlje s ljudi, što je misao srca čovječjega zla od malena. 1mos. 8, 21. Ko se dotakne mrtva tijela čovječijega, da je nečist. 4mos. 19, 11. Srce čovječije izmišlja sebi put. prič. 16, 9. Vukah ih uzicama čovječjim. os. 11, 4. Briga u srcu čovječijem obara. prič. 12, 25. U velike prostore tamo po nekoliko mjeseca ne stupi noga čovječija. M. Đ. Milićević, zim. več. 240. — *c) o stvari omnaj*: Smrt človječju nijesam želio. N. Rańina 85b. Da hrana ne lipše naravi človječjoj. M. Vetranić 1, 7. Neka svijet ne čuje človječe neharstvo. 1 77. Človječi da narav očuti tvoju vlas. 1, 79. Bez ke se shraniti ne more človječji narav taj. 1, 181. Zrcalo je toj človječjoj naravi. 1, 186. Človječjoj slabosti trudno je izriti. 1, 217. Vašu krivu ćud človeći nijedan sud ne može da ispravi. 1, 227. Človječje nespoznanje privede te na skončanje 1, 336. Na potribu človičju. Bernardin 2, 87. Kratci jesu dni človičji. P. Radovčić, nač. 11. O kratčine života čoečjega! M. Radnić XIII. Kratki jesu dnevi čoeći. 165. Od početka ponovljeńa i iskupljeńa človičjega. L. Terzić, 59. Koje dakle čovičje znaće može dokučiti. A. Bačić 6. Narav božja i čovičja. 35. Ostavljena voli čovičoj. 416. Tijelo učińeno bi bez i kakva djela čovječjega. J. Matović 37. Da se mi porodimo ne od krvi ni od volje čovječje 42. Jesukrst jest ime božje i čovječje. 208. Da su ostali bez i kakva ufańa čovječjega. 326. Gore jest osuđen biti su-

*

dom božijem, nego sudom čovječijem. 405. Jame, da se od ńih pamet plaši i čovičja narav straši. V. Došen, ažd. 15. O želo od ljubavi ištući čoviču ljubav. A. Kanižlić, uzr. 78. Uze narav čoviču. 46. Kada promišljam čovičju slabost. A. Kanižlić, kam. 69. Jer je svaka slava čovječija kao cvijet travni. Vuk. 1petr. 1, 24. Budite pokorni svakoj vlasti čovječijoj. 1pet. 2, 13. Nikad proroštvo ne bi od čovječije voje. Vuk. 2pet. 1, 21. Drugo iskušańe ne dode na vas osim čovječijega, ali je vjeran bog koji nas ne će pustiti da se iskušate većma nego što možete. 1kor. 10, 13. Ov je grad čovečjun krivńun proklet. Nar. prip. mik. 124.

2. *što pripada čovjeku odraslu,* hominis aetatis adultae: Kumovi već od doba človičjega da budu. B. Kašić, rit. 7.

3. *što pripada čovjeku muškarcu, muški oppos. ženski:* viri: Daklen je po razlogu veća krivica čovičja nego ženska. J. Banovac, prip. 187. Da bi se učinila Eva od boka čovječjega. J. Matović 315.

ČOVJEČKÎ, *adj. vidi* čovječanski 7.)

ČOVJÈČLIV, *adj.* humanus. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Jesu l' *(zvijezde)* skladne al' protivne, mlohave li al' moguće, zvjerske ali čovječlive. J. Kavańin 469.

ČOVJÈČNÔST, čovječnosti, *f.* humanitas *od čovječan. u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* 94b, *sa* e *mjesto starога* ê *po istočnom govoru:* Dela koja su čovečnosti protivna. Sr. Nov. 1834, 102. Koji čovečnostju diše. 142.

ČOVJEČNÒSTASAN, čovječnòstasna, *adj.* parectatus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

ČOVJÈČŃÎ, *adj.* humanus. XVI *i* XVIII *vijeka:* Biti hoću zaklan za človičńi narod. M. Marulić 172. Ti jesi, majko, svrhu svakoga pošteńa človičńa. P. Posilović, nasl. 72.

ČÒVJEČSKÎ, *adj. vidi* čovječanski 2.)

ČÒVJEČSTVO, *n. vidi* čovječanstvo. 3.)

ČÒVJEČTVO, *n. vidi* čovječanstvo. 8).

ČOVJEČÚĻAK, čovječúļka, *m. dem. od* čovjek. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 828a: čovječúļak, čovičúļak. Ahmet Bauk je bio mali čovečuļak, ali velik junak. Vuk, nar. pjes. 4, 462.

ČÒVJEK *i* čòvjek, *m.* homo.

I. *obliče. glasovi su* -je- *postali od* -ê- *koji su samo u južnom govoru, a u istočnom je mjesto ńih* e, *u zapadnom* i. *najprije je riječ glasila* človêk. *poslije je* l *iza* č *ispalo, u ńckim krajevima ispada i* v *iza* o *a mjesto* v *umće se* j. *po tome dolazi* 1.) *oblik* človêk *od* XII *do pod konac* XV *vijeka a u jednoga pisca i* XVI *vijeka po crkvenim knigama* (Š. Budinić 1583.) *pa u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca i u knigama kajkavskim, otkle i u rječniku Bjelostijenčevu* 47a *i Jambrešićevu:* človek; *pak i u Daničićevu iz starih listina srpskijeh:* človêky. Mon. serb. 4 (1198—1199). dva človêka. 6. človêkь 10. 13. 20. 24. 52. 64. 356. 565. človêke 42. 521. človêčь 53. človêci 137. 522. človêka 510. 388. človêku 47. 473. 501. človêkomь 540. odь našihь človêkь 48. človêki. S. Budinić, sum. 22. človêkij 24. človêkomь 11. 38. 45. — 2.) *oblik* človjek *od početka* XV *do* XVII *vijeka:* človiekь. Mon. serb. 312. (1421). človjeku. Zbor. 166b. (1520). človjeka. N. Ranina 98. človjeku. Š. Menčetić 8. človjek. B. Kašić, nasl. 33. — 3.) *oblik* človik *od početka* XV *vijeka:* človika. Mon. serb. 281. (1418). *Po ostrvima (u Dalmaciji) govori se i* človik. Vuk, nar. posl. LI. — 4.) *oblik* človek *od prve polovine* XIII *vijeka:* človeka. Mon. serb. 42. (1253) *do pod kraj* XV: človeku. Mon serb. 522. (1480) *i u* XVIII *vijeku u jednoga pisca* (D. Obradovića). — *između rječnika u Voltiđijinu* 30. — 5.) *oblik* čovêk XV *vijeka:* čovêka. Mon serb. 391. (1438). čovêkь 498. — 6.) *oblik* čovjek *od* XV *vijeka do danas:* čovjek. Zbor. 1b. 13. čovjeci. 3, 7b. 8. *između rječnika u Mikaljinu* 43a. homo, vir. *Belinu, Stulićevu* 94b. *i u Vukovu* 828a: homo, vir, maritus. — 7.) *oblik* čovik *od* XV *vijeka:* čoviku. Mon. serb. 519. (1478) *do danas i u rječnicima Voltiđijinu* 30 *i Vukovu* 828a: čòvik. *U Slavoniji, Hrvatskoj, Dalmaciji, (osobito po ostrvima) i Bosni (osobito kod onijeh koji su rimskoga zakona) govori se:* čovik. Nar. posl. vuk. LI. — 8.) *oblik* čovek *od* XV *vijeka:* čovekь. Mon. serb. 507. (1470). 527. čoveku. Spom. sr. 113. *U Srijemu, u Bačkoj i u Banatu kao i u Srbiji govori se:* čovek. Nar. posl. vuk. LI. — 9.) *oblik* čojek XVII *vijeka:* čojek. M. Ralnić 58. (1683). čojeku. 24. — 10.) *oblik* čoik *čita se u jednom listu* XVIII *vijeka:* Od nikakva čoika. Starine 10. 37. (1781). *tomu se obliču u ostalijem padežima u nekim krajevima obraća i na* j: čojka. P. Petrović, vijen. 37. 58. Nar. pjes. vuk. 5. V. Bogišić, zbor. 8. V. Vrčević, igre 41. S. Ljubiša, prip. 106. čojku. P. Petrović, vijen. 88. čojče: Nar. prip. vuk. 2, 200. *nu obliče* čojka. čojku. čojče *može nastati i od oblika* čoeka, čoeku, čoeče, *ako se brzo izgovara.* — 10.) *oblik* čoek *od* XV *vijeka:* čoek. Slovinac 1878, 13, 143. D. Ranina 28, čoeka. 44. *itd. sve do danas:* čoekom. S. Ljubiša, prip. 210. *u Hercegovini i po okolinama njenim govori se:* čock. Nar. posl. vuk. LI. *i u Vukovu rječniku* 828a: čòek. *u pjesmama rabi* -oe- *kao jedan slog.* — 11.) *oblik* čòk *biće nastao od vokativa* čoče *od* čoeče *u brzom govoru. dolazi od* XVIII *vijeka:* Tede ime dadosmo četiri čoka. Starine 10, 23. Kako smo one četiri čoka puštali enomu čoku na vieru veliku božu. 10, 23. *nominativu* čok *nema potvrde:* čok *u imen. padežu nijesam još čuo ni od koga, ali u zvat. slušao sam od ńekojih Bošńaka i Slavonaca rimskoga zakona n. pr.* dobar čôče! Nar. posl. vuk. LI. *ali u rječniku* 828a. *navodi* čok *s dodatkom da se govori u Piperima.* Čoče: P. Petrović, vijen. 81. Nar. prip. vuk. 2, 296. Nar. posl. vuk. 52. Nar. prip. vrč. 1, 61. — 12.) *oblik* čêk *čita se u Vukovim narodnijem poslovicama* LI: *U Perastu a i u Dubrovniku od Nikšićana (turskoga zakona) slušao sam;* čêk i čòk. — *Danas se plural od rijči* čovjek *više ne govori, mjesto ńega rabi* riječ ļudi, *koja se opet u singularu ne govori. ali u knizi dolazi i plural od* čovjek *od* XII—XVIII *vijeka:* čovêky. Mon. serb. 4, (1198—99), človêke. 42, (1253), človêci. 137, (1348), človêkom. 450, (1451). človêci 522, (1497). čovjeci. Zbor. 3, 7b, (1520). človêki. Š. Budinić, sum. 25, 47, 113. človêkom. 11, 38, 45, (1583). človici. M. Alberti 60, (1617). meu čovici. I. T. Mrnavić, ist. 69, (1699), pram čovikom. F. Lastrić, test. 65, 148, (1755). Vidi se množina čovika. A. J. Knezović 276. Bijaše li od trage bogova oli čovjeka. Živ. iz. 158, (1764). — *Akcenat kad je nom.* čòvjek *ne mijeńa se do voc.:* čòvječe, *a kad je nom.* čòvjek *mijeńa se u svijem padežima: gen.* čovjèka, *dat. loc.* čovjèku, *instr.* čovjèkom, *ali voc. ostaje* čòvječe. — *Postańe mu učeńaci jošte nijesu ustanovili. Daničić, osn.* 270. *piše: kor. misli se da je* kru slušati; *ali prije bih rekao da je* kar ići, trčati, činiti, *od koga su u drugim jezicima riječi i za momka i za djevojku, do toga će korijena biti najprije nastavak* va, *kojim je postala osnova*

pred nastavkom ka; *a kor.* 243. *veli da je korijen* skar, *ustajati oko čega, raditi. po Miklošiću stamml.* 246. *joj je nastavak* čkъ, *a lautl.* 63. *piše:* A. Potebńa K istorii *usw. trennt* čelo-vêkъ, čelo *ist ihm identisch mit* integer, vêkъ, robur, *daher* čelovêkъ *ein possessives compositum:* integrum robur habens. *dolazi u svim slovjenskim jezicima.*

II. *značenje.*

Čovjek *znači u opće čeljade bilo muško ili žensko, bilo dijete, odraslo ili staro, a u suženom smislu odraslo muško.*

1. *u općem značenju je* čovjek *biće koje se razlikuje od boga, od anđela i od životińa; naprama bogu je* čovjek *obično u biblijskom smislu stvor od duše i tijela nalik na boga, ali stvoren od zemlje osjeća se slabim i prolaznim, ovisnim o bogu koji ga stvori, koji mu je otac te ga ljubi da je i sam čovjekom postao, ali koji će ga i suditi, osjeća koliko je dalek od boga i što je prama bogu; a gleđe životińa ističe se ne samo oprjeka, nego i razlika u ponašańu, držańu, živ[e]ńu.* homo. Iskoni sьtvori bogъ zemļu i člověky na ńej. Mon. serb. 4, (1198—1199). Boga ne boje se i člověkъ ne sramļaje se. 75. Nebesny člověci i zemļny angeļii. 137, (1348). Devstvo čini človika jednaka anjelom. Transit 81. (1507). Otiše se *(đavo)* segur učiniti, ako *(Isus)* biše bog ali človik čist *(pravi).* Korizm. 13, (1508). Noć jure podtica da narod živine, človik, zvir i ptica, pustiv teg, počine. M. Marulić 9. Ludost je velika i škoda još mnoga ļubiti človika veću nego boga. 104. Tko je neumić, ni človik nego brav. 138. Narav je človika ki se rodiv pride na zemļi ovdika umrvši da otide. 150. Ļubav ma ku tebi, o človiče, nosib, pritegnu me k sebi. 171. Trpit' nisi bil lin pravden za grišnika, za slugu gospodin, i bog za človika. 194. Hteć pomoć človiku človik hti biti sam. 196. On, buduć bog velik i svita stvoritel učini se človik i bi naš spasitel. 198. Za ļubav človik *(Isus)* s nebes dojde doli. 203. Vičńi bog ļubi do smrti človika. 221. Prije človika ništa bog ne stvori. Š. Menčetić 33. Bog mene človikom na svitu satvori. 136. Ter ovo ni človik, nego li nješka zvir. 342. Človiče, tva ļubav čini me s neba sit'. 342. Jelinka od luga pas kad ga zateče, umiļen jak sluga človiku doteče. Đ. Držić 394. Ondaj spilica biše človjeku dom i stan. M. Vetranić 1, 6. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica. 1, 8. Ti si bog istini, Kristose, i človjek. 1, 213. Mramora tvrdi jes i človjek nije ti, ki tvoju hudu češ ne će sad žaliti. 2, 443. O čuda velika! človikom porodi bog se za človika. H. Lucić 279. Ti nijesi človjek, ma zmaj. M. Držić 367. Ovo kriposti od boga dane jesu človjekom. Š. Budinić, sum. 3. Bio jest hodataj meļu bogom i človêki. 19. Crkva hrani vsi človêki. 24. Van ove obćine človêki ne mogu biti spaseni. 25. Vse ierarhije angela i človêki narêcaju te blaženu. 47. I oni jesu človêki. 52. Mati boga i človika nareče se *(Marija).* F. Glavinić, cvit. 279. Vrženi za jestojsku vrloj nakazni, koja bješe do pasa človjek a u ostalomu svemu kipu četveronožni vo. I. Gundulić 3. Tako Arijadna umrloga človjeka na neumrlom bogu promijeni. 3. Vječna riječ u ļuckoj ka naravi pravi človjek si i bog pravi. 217. Dan večerom, človjek svrhom u životu svom se hvali. 218. Bjeh obličje izgubio i priliku od človjeka. 224. I sred ovijeh netom tmina ćock se rodi, mrijet počina. 233. Tko sam, človjek? ah jaoh! kako? nijesam, nijesam, neg crv jedan. 240. Gospodstvo mi vječno poda vrh stvorenja svoga u slavi, er htje da sam človjek vlada od istoka do zapađa. 244. Milost čini človjeka dionika naravi božanstveno. A. Komulović 28. Mati boga i človika nareče se *(Marija).* 279. Ćućenje, koje općeno s bijesnijem zvijerim človjek ima, rasrđbi je podloženo. D. Palmotić 1, 175. Protivit se voļi od nebi za mani se človjek krši. 1, 200. Oči jesu uda malena u človjeku. M. Radnić 24. Isukrst čińaše se z dvora sam ćoek, budući bog zakloněn. 434. Jest ćudnost da sluša ćoek djavla. 546. Mučna stvar jest človiku ostavivši u zlu okrenuti. P. Posilović, nasl. 346. Človjek svitovno stvoreńe. I. Zanotti, ned. 15. Mańe ćoeka, veće vraga. J. Kavańin 9. Svaka radi ćovika stvorio jesi. L. Terzić 279. Od pepela jošter tako ti stvorila človjeka si. J. Dražić 12. Za ćoeka sloboditi od oblasti pakla vrla. 22. Da je bog i ćovik za jedno. S. Margitić, fala 5. Da si pravi bog i ćovik. S. Margitić, isp. 58. Duša i tilo za jedno čine jednoga ćovika. A. Bačić 493. Pravi bog i pravi ćovik. H Bonačić 108. Učinio se ćovikom. S. Badrić, nač. 13. Vidi se množina ćovika. A. J. Knezović 276. Po kriposti ovoga sjedińeńa ćovik se čini bog. J. Banovac, pripov. 18. Da tko ubije ćovika. J. Banovac, uboj. 20. Bijaše li od trage bogova oli ćovjeka? Živ. is. 158. Ćovik smrad protiva bogu. V. Došen, iv. Kako indi ćovik ne će prid bogom se strašit veće? 140. Sin božji učinio se je ćovjek. I. A. Nenadić nauk, 33. Je li uzaš'o na nebesa kako bog oli kako ćoek? 70. Da je ćovik stvoreńe razložito. M. Zoričić, zrc. m. Jezus bog i ćovek. Đ. Mattei 72. I stvori bog zvijeri zemaļske po vrstama ńihovijem, i stoku po vrstama ńezinijem, i sve sitne životińe po vrstama ńihovijem. Po tom reče bog: da načinimo ćovjeka po svojemu obličju... i stvori bog ćovjeka po obličju svojemu, po obličju božjemu stvori ga; muško i žensko stvori ih. Đ. Daničić 1mos. 1, 25—27. Bog će ga oboriti, ne ćovjek. jov. 33, 12. Ćovjek sprema srce, ali je od gospoda što će jezik govoriti. prič. 16, 1. Od gospoda su koraci ćovječji, a ćovjek kako će razumjeti put ńegov? prič. 20, 14. Ćovjek ništa nije boļi od stoke. propov. 3, 19. Šta je ćovjek da ga mnogo cijeniš i da mariš za ń? jov. 7, 17. Kako bi mogao ćovjek biti prav pred bogom? jov. 9, 2. Ja sam crv, a ne ćovjek. psłm. 22. 6. Gospode šta je ćovjek te znaš za ń? psl. 144, 3. Ne ću izvršiti ļutoga gńeva svojega; jer sam ja bog a ne ćovjek. os. 11, 9. Što se ponese srce tvoje te veliš: ja sam bog, sjedim na prijestolu bežjem usred mora; a ćovjek si a ne bog. jez. 28, 2. A ko si ti, ćovječe, đa protivno odgovaraš bogu? Vuk, rim. 9, 20. Ću neiskazane riječi ļojijeh ćovjeku nije slobodno govoriti. 2kor. 12, 4. Ćovjek u piću, a koń u blatu poznaje se. Nar. posl. vuk. 349. Drvo se naslańa na drvo, a ćovek na ćoveka. M. Đ. Milićević, zim. več. 292. Ono je zver, a nije ćovek. M. Đ. Milićević, ļet. več. 49. Ali se tu nađoše pred zverom a ne ćovekom 43. Ta ono nije ćovek, ono je zver! 54. — *Pobliže označuje se* čovjek *adjektivima kojima se n. p. kazuje dob života:* Kakova je vrijedna stvar, kad mlad ćovek obikne samovoļstvu? D. Obradović, živ. 29. Star čovjek izlazi ogrnut plaštem. Đ. Daničić, 1 sam. 28, 14. Neka zna kako je dočekati matora ćovjeka. Nar. prip. vrč. 2, 155. *u svetom pismu novoga zavjeta adjektivima kojima se kazuje kakova je vladańa prama vjeri:* Znajući ovo da se stari naš ćovjek razape s ńime, da bi se tijelo grješno pokvarilo, da više ne bismo služili grijehu. Vuk, rim. 6, 6. Ja imam radost u zakonu božjemu po unutrašńem ćovjeku. rim. 7, 22. Tjelesni ćovjek ne razumije što je od duha božijega. 1kor. 2, 14. Ako se naš spoļašńi ćovjek i raspađa, ali se unutrašńi obnavļa svaki dan. 2kor. 4, 16. Da odbacite, po prvome živļeńu, staroga ćo-

vjeka koji se raspada u žeļama prevarļivijem. i da se obučete u novoga čovjeka koji je sazdan po bogu u pravdi i svetiñi istine. cfes. 4, 22. 24. Vaša ļepota da ne bude s poļa u pleteñu kose i u udarañu zlata i oblačeñu haļina, nego u tajnome čovjeku srca. 1pet. 3, 4. — *S riječju* sav *dolazi* čovjek *s obzirom na tijelo da mu se označuje svaki dio:* U subotu obrezujete čovjeka, ako se čovjek u subotu obrezuje da se ne pokvari zakon Mojsijev, srdite li se na me što svega čovjeka iscijelih u subotu? Vuk, jov. 7, 23. — *s obzirom na tijelo dolazi i adjektiv* umrli *uz* čovjek: Da jedan človik umrli smišļa i pazi konac svoga života. P. Radovčić, nač. 21. — čovjek *kao* čovjek *po tome što je općenito svakomu osobito s obzirom na osjećaňe:* Kad za tvu rabotu kupiš koga slugu, nis' kupil ugotu ni osla, da drugu: človik je kako ti. M. Marulić. 149. Svaki čovjek hoće da je čovjek. M. Đ. Milićević, zim. več. 237. Kad će nestati hajduka? Kad se s čovjekom bude postupalo kao s čovjekom. 237. Kako češ postupati s onima koji prže žive ļude? S krivcem kao s krivcem, a s čovjekom kao s čovjekom. 238. U ńekih vas čovjek je jevtiniji od brava. 238. Jesto li taj vladika čudan: mi ga molimo da nam dâ popa, a čovjeka da nademo sami, a on nam daje i popa i čoveka, pa evo izašao ni pop ni čovek, nego nekakav anatemńak. 248.

Često dolazi riječ čovjek *općenito te se ńom izriče čeļade koje se pobliže ne označuje, koje samo mislimo, ali što se za ń kazuje može se u jedno ticati više ńih. tuj se doduše obično misli muško čeļade, ali što se izriče vaļa i za žensko. tako dolazi a) riječ* čovjek *sama, i što se za jednoga čovjeka kaže to vaļa aa) za kojega mu drago čovjeka* = ko: Kada ima človĕkъ prištь čjumni dori se ne učini golemь. Starine 10, 94. *(= kada ima ko prišt).* Sve što veće vodu pazi čovjek, sve to veću žeđu čuje. D. Rańina 143. Ča človik mni al želi imiti, to t' mu s' u noći sni, to t' bude tlapiti. M. Marulić 137. Kada je človik prav, tko ga će ucvijelit togaj će sristi lav i strijela ustrijelit. Š. Menčetić 296. Što človik odluči, da tjera do čela. 297. Ne cinju dražu stvar od tebe, za koga, dim ovoj, no štedim strt sebe, vidit češ, bud živ, toj! more li slađe reć na svitu što človik? 319. Je li čovjeku na svijetu srjeća u ruci kako je meni? M. Držić 289. Kad potisno u nevoļu grijeh čovjeka i porazi, gane višńi blagi voļu, srce i duh mu novi stavi. I. Gundulić 238. U kojoj pismi ili govoreńu čovik sve ono slobodno izkaže i izgovori što mu na srcu leži, to jest gdi čovik ne meće jezik za zube. S. A. Reļković sat. 10. Voća je slava ne pristati k grijehu, kada je čovjek napastovan. M. Orbin, zrc. 37. Moći naći svaku riječ koju čovjek žudi. Mikaļa rječ. u predgovoru. Krenutje koje se čini rukama al nogama kad čovjek govori. Mikaļa. Sve što je čovjek veći u vlasti toliko ima voće truda. D. Palmotić 2, 103. Dok čovjek s čovjekom vreću brašna no izije, ne može poznati. Pravdonoša 1852. 12. Kad čoek umre, onda je lasno za ńim svašta govoriti. Nar. posl. vuk. 122. Kad se čoek šta prihvati, onoga nek se i drži 121. Kad čoek psa ubije, vaļa da ga i za plot zavuče. Kad čoek nema svoga posla, on govori koje šta za drugim 122. Kad čoek nada se pļune, na obraz će pasti 122. Kad čoek tone i vrela se gvožda hvata. 122. Kad čoek što izgubi i po svojim ńedrima traži. 123. Kakav čoek tako i zbori. 124. Čoek može siroti stati na skuț, ali ne može na sreću. 349. Ko ukorava čovjeka naći će poslije veću milost, nego koji laska jezikom. Đ. Daničić, prič. 28, 23. Bolje je da čovjeka srete medvjedica kojoj su oteti medvjedići, nego bezumnik u svom bezumļu. 17, 12. Jer se ona Kamila ne bi o tomu sekru otvorila da bi joj čoek poklonio carevo blago. S. Ļubiša, prip. 357. *(cir. izd.)* U Miloša je grlo tako glasovito da je mogao dovikati čoveka iza devetoga brda. M. Đ. Milićević, zim. več. 40. Sve je to pod hajdučkom rukom. Kad god hoće, mogu čovjeku da učine grdnu štetu. 196. Dokle god novci koje čovjek ostavi na putu, ne budu mirni bar za sedam dana, dotle ti ne damo Bosne. 206. Po ravnim pravim nasipima vrveli su putnici końici, końici, pešaci, tako bi čovek pomislio da su nasipi uvećali broj putnika. 294. Kad čovek, sedeći u hladu, izgovara reč radina, da ga nešto čuje neki Milenko Nekić, lukavo li se osmehnuo. 345. To ne razumevam da ugodan život udi čoveku. 346. Grujina kula koliko je lepa sobom, toliko joj je krasno mesto na kome je. Rekao bi čovek da ona nije gradena za obranu, nego za mirno živovańe. M. Đ. Milićević, let. več. 41. Da je čovek za sve kriv, za prezime ne može biti odgovoran. let. več. 58. — *Mjesto same riječi* čovjek *dolazi kašto po tudim jezicima i* jedan čovjek: Mnogo treba pitati dokle se za jednoga čovjeka reče: krivac je. M. Đ. Milićević, zim. več. 238. — *bb) za sve ļude:* Veliko jedenje, koje čini človjeku nedug. Zbor. 166b. Što čovjek već stara, to se već u razum pamet mu pritvara. F. Lukarević 88. Delo nasićuje človika. F. Glavinić, cvit. xm. Ka prigibļe človika kriposti sliditi. xvn Na sedam je načina prignut čovik na zloće. A. Bačić 225. Haļine su zavoji odkrit čovik da ne stoji. V. Došen, 24. Majka narav skrati da ne more čovik znati kakvo mu je misto bilo materino dalo tilo. 33. Za to pamet razboritu zadobismo svi na svitu da se čovik u vik uči stvari pravo da dokući. 135. Za radi toga bi najboļe bilo, da čovik k berbi makaze uzme. I. Jablanci, prik. 212. Nije potrebno da čovik sve ono čini što zna. M. A. Reļković, sat. 16. Čovjek je u nevoļi dosjetļiv. Nar. posl. vuk. 349. Čoek se do smrti uči. 349. Ko je dao usta čovjeku? D. Daničić, 2mos. 4, 11. Čovjek ne živi o samom hļebu. 5mos. 8, 3. Nego se čovjek rada na nevoļu jov. 5, 7. Čovjek roden od žene kratka je vijeka i pun nemira. jov. 14, 1. Izginulo bi svako tijelo i čovjek bi se povratio u prah. 34, 15. Ko zna što je dobro čovjeku u životu za malo dana taštega života ńegova, koji mu prolazo kao sjen? ili ko će kazati čovjeku šta će biti poslije ńega pod suncem? 6, 12. Kakva je korist čovjeku, ako sav svijet dobije a duši svojoj naudi? Vuk, mat. 16, 26. Čoek se u nevoļi hita drvļa i kameńa. Nar. posl. vuk. 349. Zlo i nesreća uče čovjeka pameti. S. Ļubiša. prip. 225. Čoeku je povjesnica najboļa učiteļica. S. Ļubiša prip. 361. *(cir. izd.)* S treznom glavom može čovek kud bilo a s pijanom baš nikud. M. Đ. Milićević, zim. več. 61. Od zakona se čovek zaštićuje zakonom. 345. — *cc) često u vokativu kad se komu progovara a misle se svi:* Ter kad ja najveće bih čestit i blažen, od hude nesreće plačno sam poražen, a za toj ne želi, človiče, niduu stvar, ar je sve taština. Š. Menčetić 323. Človiče, nikoga toliko srčano ne ļubi, bez koga živit je skončano: za što češ život svoj u ruke smrti dat, pokli se dragi tvoj drugi ti može zvat. 290. Do vijeka ne moj virovat, človiče, da pride na um moj, što mi se tuj reče. 294. Ciječ togaj, človječe, varuj se ļubavi, da ti se ne steče što mal um moj pravi. 308. Kad se prigodi da želi tko ļubav, taj miran ne hodi, ner tužan i nezdrav: tolika jes muka želiti, človječe! mnokrat se od ruka od svojih smrt steče. 308. Ovo je prilika. starica za pinez

kad mlada čovika zanila k sebi jes; što ne češ satvorit, človiče, za dinar! 334. Sve sobom zanosi jak rijeka sila ńo *(smrti)* i sebe sve kosi jak sijeno kad se žńe. Človječe, a za toj kamo se ć' uvrijeti, pokli je narav tvoj da budeš umrijeti? M. Vetranić 1, 38. Čovječe, no moj ti bez božjo pomoći vik i što početi. F. Lukarević 102. Čudna glasa, čoviče, da imaš jednom umriti. M. Zoričić, osm. 56. — *b) riječ* čovjek *u niječnoj rečenici često je koliko sama riječ* niko, nemo: Ne uznos visoko človika ni hvali, jer ako nizoko za tim se uvali, hoče to stid biti. M. Marulić 146. Ne mraz' se s čovikom, ne mlati sve usti. 108. Na svit ni človika koga smrt ne smože. 114. Tako da s te rati ne zgino ni človik. 40. Meni se tako mni da nigdir človika na svitu sada ni koji jo prez griha 107. Veći se jur prirok človiku ne stvori, ner meni za mal rok što postah na dvori. 320. Er na svit ni človik toliko zlovoljan, tko našal ne bi lik kon tebe podoban. Š. Menčetić 72. Draže ni človiku poslušat ner meni. 116. Ni ovdi človika tko me će ugrabit. 260. Sad sam stanovit da većma ni človik od mene darovit, nit će bit po vas vik. 279. Kako da govoru dobro ja za ljubav, pokli ńoj u dvoru ne žive človik zdrav. 297. Koliko bolezni cić tvoje ljubezni pritrpi ma mlados! ter se ja nikada ne tužih človiku. 301. Putu nijesam vješ, jezika ne umijem, spenzice trudjahan ne imam, ne poznavam čovjeka, ni tko mene. M. Držić 288. U svetoj nas crkvi čeka svom dobrotom Srd poznani, od kojega nije čovjeka svetijega u ovoj strani. Đ. Palmotić 1, 20. Nije se mogao naći na svijetu čovjek, koji bi se podnio tako vitežki. A. Kačić, razgov. 114. Nije bilo čovcka koji bi to video a ne začudio se. M. Đ. Milićević zim. več. 21. *uz* čovjek *može stajati i riječ* nijedan, nikojro *pa obje znače koliko sama riječ* niko: Za sije metohije nikoire člověkъ da ne ima pečali razvě opat. Mon. serb. 10. Ni jedьn člověkъ u srьpskoj zemļi malь že i velikь da ne udaje u udavu Dubrovьčanina. 52. Kada si srdit, ni odnoga člověka za tvoe srce ne osudi. Stari pisci 1, LXIX. Hoću vam odkrit jedan sekret koji dosle od ovizijeh strana ni jedan čovjek nije znao. M. Držić 239. — *c) riječ* čovjek *s riječju* svaki = svako, omnis, quisque, *njem.* jedermann: Gospodinь banь Stjepanь utvrьdi zakonь ki je prvo bio među Bosnomь i Dubrovnikomь, da zna svaki človekь koi je zakonь prьvo bio. Mon. serb. 101. Da e vědomo vsakomu člověku. 229. Damo vidjeti vsakomu človeku živomu na zemļi. 420. Pišu se knige sinu Katovu, ne toliko sinu, da vsakomu člověku koji ga hoće poslušati. Stari pisci 1, LXVIII. Človik će svak umrit. M. Marulić 224. Svaki bi mnil človik ńe lipos da bisni. Š. Menčetić 211. Toj svaki zna človik. 173. Za što bi prilika da ličće u tuzi svakoga človika srdašcem prosuzi. 292. *(Kotorani)* gladnikom zovu svakoga človika. 336. Svaki človik tako muška glava kako ženska. Stat. po]. ark. 5, 285. Svaki človik ima prodike verno, svršno i na plne i gusto čtati. Postila tüb. 1562. cz. Prigrli dakle vsaki človek ovu družbu A. Gučetić, roz. jez. 12. Pripovijedajte vandelje vsakomu čovjeku. 176. Svaki čovjek može živjeti ovijem četirima (‚četiriuma'). M. Divković, nauk 896. Svakomu čoviku, mušku i žensku. M. Divković, bes. 124. Svaki človik po naravi žudi umiti. B. Kašić, nasl. 3. Složeńe koristno svakomu čoeku. J Kavańin v. Svaki čoek i prijatej i neprijatej. I. A. Nenadić, 47. — *d) riječ* čovjek *s riječju* živ. Makar tve da u vik no vidah mladosti nada mnom živ človik ne bi imal radosti. Š. Menčetić 122. Bez ogńa dima ne vidi človik živ. 122. Ovu človik živ trpiti ne može nepravdu. 152. Do sad mi živ človik ne vidi suzice 171. Što znati ne može živ človik po sebi 176. Koje me sta toli pozirat ļuveno, da me živ človik veseljem ne stigne, da žive vik u vik. 273. Rajska ti bješe stvar, gdi jelje i borje i rajsko lovorje živ človjek uživa. M. Vetranić 1, 7. Oh je li živ čovjek da pravo procijeni slavni car što tolik tuj plijenak poplijeni? 1, 48. Ter ne će živ človjek do malo vrjemena najti se moć za lijek od moga sjemena. 1, 61. Gdi će ti streptjeti trud na put od tuge i jada ki do sad na svijeti živ čovjek ni mogal vidjeti. 2, 174. Toli grdu stvar ne bi po vas vijek penilom nikadar upengao živ čovjek. 2, 190. Bila su svakoga kojemu po vas vijek no može znat broja pod nebom živ čovjek. 2, 267. A što bi veće htio živ čovjek na svijeti razmi taj vir vidjeti? 2, 288. Po meni živ čovjek ne bude znati toj. 2, 341. Bez briga nidan ni pod nebom živ človik. M. Držić 90. No da živu čovjeku pristupit. 240. Od ovoga dana nikad se nije po sle požalio, no je trpio ženu, što ne bi živ čovjek. Nar. prip. vrč. 2, 178. *mjesto* živ *dolazi i* živući: Svaki živući človik. I. Zanotti, ned. 4. — *e) riječ* čovjek *s riječju* koji *aa) interrog.*: Oh komu človiku srce sad ne gori, videći za diku ńe ljepos što tvori. Š. Menčetić 36. — *bb) relativno*: Ki člověk grih učini tere ga za nemar pusti, na sudni dan mu se spomene. Stari pisci 1, LXIX. Ki človik hoće ļubiti mudrost, razumêi knigi ći od mudrosti i duševnoga spasenija. Stari pisci 1, LXIX. Vidiš li da u kom človiku pravda jest, još da ga triska grom, u dobro ga će unest. M. Marulić 55. Za liho piti i jisti ki će človik, nima svisti. 301. Ter koga človika tej stignu nesreće ne more do vika sčekati zlo veće. Š. Menčetić 123. Koga človjeka tva milos daruje, po vas vijek do vijeka s tobom se raduje. M. Vetranić 1, 168. — *cc) indefinitivno*: U oblast našu ni ča će reć ki človik (arbitrii non est nostri quid quisque loquatur). M. Marulić 138. Ne vim ja ini lik ovojzi ļubavi, ako će ki človik da je se izbavi, nego li umriti. Š. Menčetić 164. Ne može veći dar naći se jur u vik, nor ako ovu stvar satvori ki človik kako ja ku stvorih. 222. Što se obično ponavļa, kad naprasno premine koji pribraniji čoek. Š. M. Ļubiša, prip. 263. On poslije toga već traži koga človjeka koji je s hajducima prijatej. M. Đ. Milićević, zim. več. 200. *riječi* koji, tko *može se dodati i riječ* ļubo *ili* god: Ili vlastelinь ili kto ļubo člověkъ vь zemļi carskê. Zak. duš. 42. Prěde koga godie člověka segaj svêta. Mon. serb. 388. — *f) riječ* čovjek *s adjektivima gdje bi mogao stajati sam adjektiv u značeńu supstantivnom. ističe se više pojam adjektiva nego li supstantiva čovjek.* Malahna človika ne pogrdi jakost. M. Marulić 190. Človik svojevoļan srdit ter svojeglav vazda je nevoļan i reži kako lav 108. Človjek nenavidļiv na svakoga reži. 108. Ne mni da človik hud zgrišajuć dobiva 134. Ne krije zlat pjencz skup človik tolikoj, koliko svoj ures ovaj vil od gospoj. Š. Menčetić 8. Tako vas bog brani ludoga človika. D. Držić 406. Čovjek nevaļao i nitkov hodi za zlijem ustima. Đ. Daničić, prič. 6, 12. Bezumnik se ruga bližńemu svojemu, a razuman čovjek muči. prič. 11, 12. Milostiv čovjek čini dobro duši svojoj, a nemilostiv udi svojemu tijelu, prič. 11, 17. Čovjek nevaļao kopa zlo. prič. 16, 27. Opak čovjek zameće svadu. prič. 16, 28. Zao čovjek pazi na usne zle, a laļivac sluša jezik pakostan. prič. 17, 4. Pametan čovjek pokriva znańe, a srce bezumnijeh razglašuje bezumļe. prič. 17, 13. Tiha je duha čovjek razuman.

prič. 17, 27. Čovjek samovoljan traži što je nemu milo. prič. 18, 1. Srce razumna čovjeka dobavlja znanje. prič. 18, 14. Svaki je prijatelj čovjeku podatljivu. prič. 19, 6. Savjet je u srcu čovječijem duboka voda, ali čovjek razuman crpe ga. prič. 20, 5. Misli vrijedna čovjeka donose obilje. prič. 25, 5. Dragocjeno je blago i uljе u stanu mudroga, a čovjek bezuman proždire ga. prič. 21, 20. Pametan čovjek vidi zlo i skloni se. prič. 22, 3. Ne druži se s čovjekom gnjevljivjem. prič. 22, 24. Bogat čovjek misli da je dobar. prič. 28, 11. Čovjek vjeran obiluje blagoslovima. prič. 28, 20. Nagli da se obogati zavidljiv čovjek. prič. 28, 22. Gnjevljiv čovjek zameće svadu. prič. 29, 22. Strašiv čovjek meće sebi zamku. prič. 29, 24. — *g) riječ* čovjek *s relativnom rečenicom, gdje bi mjesto* čovjek *moglo biti i samo:* onaj. Človik je mudar ki čud svu promini kako u koju stvar potriba namini. M. Marulić 127. Ne čud se človiku ki no je pokajan, u korist veliku ne budući dostojan, za to t' napridak gre človiku ki je zal. 130. Blažen človik komu podan jest božji strah. 110. Ni s ni kimre skladan človik ki liše inih sobom je neskladan u ričeh i u dilih. 126. O tisknoj još pići človik kuntent bude ki će svit odvrći da s bogom pribude. 202. Čovjek koji samo ima jednu ranu jedovnu, koliku bolest i koliku žalost veće puta podnosi i trpi! M. Divković, bes. 12. Človik, koji žive, procinuje svit. I. P. Marki 19. Blažen je čovik komu je pomoć od tebe. B. Pavlović, prip. 6. Čovjek koji zade s puta mudrosti, poginuće u zboru mrtvijeh. Đ. Daničić, prič. 21. Čovjek koji sluša, govoriće svagda. prič. 21. 28. Čovjek koji čini nasilje krvi ljudskoj, bježaće do groba. prič. 28, 17. Čovjek koji po kazanju ostaje tvrdoglav u jedanput će propasti. prič. 29, 1. Ustеže riječi svoje čovjek koji zna. prič. 17, 27. Blago čovjeku koji se svađa boji. prič. 28, 14. Blago čovjeku koga bog kara. jov. 5, 17. Blago čovjeku, kojemu gospod ne prima grijeha. psl. 32, 2. Blago čovjeku koji nađe mudrost, i čovjeku koji dobije razum. prič. 3, 17. Pravi hajduk ne će nikada ubiti čovjeka koji mu ništa ne čini. Vuk živ. 267. Čovjeku koji hoće da zameće ulanik trebaju tri ušiša. S. Ljubiša prip. 192. — *u takvim rečenicama dolazi uz* čovjek *i pronomen* on, taj: Blaženi človik taj ki želne ljubavi ne pozna. S. Menčetić 171. Sva mi svis zade tja ter ne vih što veljah kako no taj človik ki nađe što žudi. 209. Blaženi taj človik ki jej (ljubavi) se izbavi. D. Držić 365. Tuguje tko prijeku smrt žudi, jak raňen taj človik ki jedva kopore. M. Vetranić 1, 69. — *h)* Čovjek *kao čeljade bilo muško ili žensko, mlado ili staro, koje pripada komu narodu ili zavičaju. tako rabi u sing. mjesto u plur. s kojim posesivnim pron. ili adj. n. pr. vaš čovjek znači ljudi kakvi su u vas. u knjizi rijetko:* Nad ňe zemlju naš čovik ne tvrdi. I. S. Reljković, kuć. 397.

2. *muško čeljade obično odraslo.*

a) naprama djetetu, djećaku, mladiću, momku, vir. *sravni o tom.* V. Bogišić zbor. 72: *„dijete se na djecu do 10, na djećake i djevojčice do 15, na momke i djevojke do ženidbe odnosno udaje, na ljude i žene do 50, a na stare i babe od 50 godine dalje“.* Ako se otrok mlad pohiri u bludu, ja ve sam človik sad, ne cvilim za ludu S. Menčetić 122. Uskrsnu jednoga djetička i malo poslije istijem načinom uskrsnu drugoga jur čovjeka učinjena. B. Kašić, fran. 129. I malahni i velici od človika do diteta slavte boga. A. Vitaljić, ist. 454. Dok sam do čovjeka dorasao. M. Pavlinović, rad. 36. Kad ja bijah dijete kao dijete govorah, kao dijete mišljah, kao dijete razmišljah; a kad postadoh čovjek, odbacih djetinstvo. Vuk, 1kor. 13. 11. S polja će ih ubijati mač a po klijetima strah, momka i djevojku, dijete na sisi i sijeda čovjeka. Đ. Daničić, 5mos. 32, 25. Oženi se za mladu devojku i, bojeći se da ne bi koga drugoga gledala, pazio je na ňu da nikakav ni čovjek, a kamo li momak nije smio u kuću priviriti. Nar. prip. vrč. 2, 185.

b) naprama ženskinu ne gledeći na dob: muško čeljade, vir: I pak este druge ljudi tri človêka tere ženu. Mon. serb. 42. (1253). Neka se čuvati umiju od žene, za što ňoj do vika o drugom ni marit, ne go li človika da more privarit. Š. Menčetić 331. Bieše človjeka i žene odjeća od kože. M. Vetranić 1, 8. Odjeću nošabu da je put sama človjeka i žene skrovena od srama. 1, 10. Nijesi li ti žena od kosti človjeka stvorena? 2, 221. Proči tuj ne smije ni žena ni človik. 226. Do sad tud človik moju put *(Susana govori)* ne taknu. 2. 358. Lagodna je put človika i žene. 2, 381. Žene su ke čine kroz gorki nepokoj človjeku da gine i skonča život svoj. F. Lukarević 28. Ženska ljubav drugo se ne sudi, neg smeća, plač i vaj i nemir od ljudi. Hoće se da človjek gdi godir pribiva, u djelu vas svoj vijek človjek se odkriva, još kada i ljubi, ako ima ljubit čud, da pamet ne gubi, nu da je človjek svud. 29. Bi li 'u udao za vrijedna človjeka? M. Držić 204. Svakoja tim žena vazda krat na sviti čoeka je sjena. Đ. Rañina 44. U meni vidi se i žena i človik. 61. Nikada s človikom ne progovori. B. Gradić djev. 155. Ne znaš li da s' žena, ne človik? (*γυνὴ μέν, οὐθ' ἀνὴρ ἔφυς*). D. Zlatarić 23. Po smrti pridragoga Herkula veće človika ne poznati odlučih. P. Zoranić 65. Svaki človjek i žena. A. Gučetić, roz. mar. 40. Svaki človjek i svaka žena. M. Divković, nauk 82. Kada sklad vidiše dva po dva združena, tad kolo skupišo: svo človik, sve žena. M. Baraković, vil. 138. Razlike misli imala je za iskati način da uzmože živjeti meu onijem redovnicijem pokriveno, kažući da je človjek, samo za pomagati dušo. B. Kašić, per. 65. I človik i žena pravedno gredihu. D. Baraković, jar. 10. Dogovor naravni među človjekom i ženom. I. Držić, nauk gond. 226. Neka se nikor može izvadit ali ti skušat ni veli, ni mali, ni človik, ni žena. P. Radovčić, simb. 5. Da ne prosti ui čoeku ni ženi ni djeci. M. Radnić. 308. Sramežljivstvo pohvaljenije jes u ženi nego li u človiku. I. T. Mrnavić ist. 108. Žena nazva se Eva a človjek Adam. Živ. is. 2. Kad se združi človik i žena po s. sakramentu od vinčaňa. J. Banovac, razgov. 104. Ženska glava obastrijeće človika (femina circumdabit virum). F. Lastrić, svet. 25. Radi koga se uzroka človjek i žena imaju združiti. J. Matović xxxi. Po združeňu zakonitom človjeka i žene. 135. Za što se imaju združevati človjek i žena. 308. Bilo bi ňoj dopušteno udati se za drugijem človjekom. 312. Budući da je žena svaka i slabija i ni tako jaka, za to človik nezinu stranu mora držat'. M. A. Reljković, sat. 99. Nek je hasna človjeku i ženi. 119. Ili ona unišla u človika ili u ženu. M. A. Reljković, sabr. 10. Katolik ili bio človik ili žena. M. Dobrčić 31. Ugovor i pogodba među človikom i ženom. 456. To te so ne prašta ženam ni človiku. Rojević, skaz. 26. Žena da ne nosi muškoga odijela, niti človjek da so oblači u ženske haljine. Đ. Daničić, 5mos. 22, 5. Ko god ne bi trazio gospoda boga izrailjeva, da se pogubi, bio mali ili veliki, človjek ili žena. 2dnov. 15, 13. Teško kući bez človka, a ognjištu bez kreka. V. Bogišić, zbor. 8. Človjek je glava, a žena trava. 268. Poslovi su odijeljeni: človjek u polju, a žena u kući. 273. Onijem ženskijem ponosom što uzvišuje ženu

nad čoekom. S. Ljubiša prip. 585 *(cir. izd.)* Ovde onde vidiš žene da su po jedna ili po dve obisle oko vrata kome čoveku. M. Đ. Milićević, zim več. 46.

c) tako dolazi čovjek, *značeći muško čeljade, još u mnogim slučajevima gdje mu se pobliže znače odreduje različitim načinima kao n. p.: aa) obližnom riečju u rečenici kojom se kazuje ime ili što drugo:* Bijaše čovjek u zemlji Uzu po imenu Jov. Đ. Daničić, jov. 1, 1. Jedan čovjek po imenu Ananija sa ženom svojom Sapfirom prodade njivu. Vuk, djel. ap. 5, 1. U Kosovu pokazivali su mi čovjeka iz sela Ridana po prezimenu Trifunovića koji ima šezdeset i dvoje čeljadi. Vuk, živ. 248.

bb) supstantivom koji se riječi čovjek *dodaje α) u istom padežu u kojem je sama:* E u gradu našem človik Eipćanin, muž hitar riečju i dilom. Ona čuvši brzo po Nektenaba posla i došad Nektenab reče mu Olimpiada: o človiče Eipčanine! Aleksand. jag. Starine 3, 224. Čovječe starče, velik te je vrag k njemu donio. M. Držić 217. Ja znam ovdi jednoga našega dubrovčanina vlastelina kao perlu, vas u velutu s kolanom na grlu, gospodar čovjek i zove se signor Marin. 251. Imaš sina gospodara čovjeka. 252. Čiju kako prijatelj človik koga prijatelj u tamnici bude. P. Zoranić 76. Jer i ja sam človik oblastnik i jimam pod sobom viteze. Bernardin 1, 12. Bješe neki čovik bogatac. M. Divković, bes. 194. Ocu jednoga boga čovjeka. Čestitosti 49. Čovjek mnogo-znanac, vir alti spiritus. Bella 373. Nauk s kojim imaš voditi čovika trgovca. A. Kadčić, bog. 262. Počasti putnika čovika. A. Kačić, korab. 197. Jest pravi i istiniti čovik-bog ... postavši mati čovika-boga. A. Tomiković 43. Radi čovjeka boga. Živ. is. 7. K'o je pristojno čovjeku učitelju. 118. Prilikuje se čovjeku kralju. 133. Ticio čovik gospodičić. M. Dobretić 100. Koji bi uvridio izvanca čovjeka. Pravdonoša 1851, 35. O čoveče pravedniče. Nar. pjes. vuk. 1, 137. I gle, čovjek Arapin bješe došao u Jerusalim da se moli bogu. Vuk, djel. ap. 8, 27. Čovjeka jeretika kloni se. Vuk, tit 3, 10. Rodiče sina a biče čovjek ubojica. Đ. Daničić, 1mos. 16, 12. Petefrije zapovjednik stražarski, čovjek Misirac, kupi ga od Ismailjaca. 1mos. 39, 1. Doveo nam je čovjeka Jevrejina. 1mos. 39, 14. Mojsije vidje gdje nekakav Misirac bije čovjeka Jevrejina. 2mos. 2, 11. Jesi li vidio čovjeka ustaoca na poslu? prič. 22, 29. Ugalj je za žeravicu, drva za ogań, a čovjek svadljivac da raspaljuje svadu. prič. 26, 21. Poslao je na dar Ščepanu rakije i suhijeh smokava neki Ceko Stefanović, čovjek provrtnik i pretrgarica. S. Ljubiša prip. 118. Ja sam ćoek prostak. 226. Ti znaš da sam ja fukara čovjek. Nar. prip. vrč. 2, 149. Ti si čovek radnik. M. Đ. Milićević, zim. več. 347. — *β) u genctivu aa) bez prijedloga ali s kojim adjektivom,* (gen. qualitatis.) Da ne sudimo človeku zemlje tvoe. Mon. serb. 47. Jer takovo človik čudi pogrješen je meju ljudi. M. Marulić 310. S toga čovjek zla življenja gubi snagu, zdravje i moć. N. Naljeković 195. Človjek male piće, sobrius. Mikalja, rječ. 45a. Zaman ti je bit čoviku svijetle moći i od plemena ponosita nosit sliku, kad je s tezijem čud himbena. Đ. Palmotić, 1, 310. Čovjek svijesna suda ovih razbluda pohvaliti ne će. 2, 18. Čovjek dobra izgleda, boni vir exempli. Bella 284. Čovjek dobra srca, dobre misli, bonae mentis homo. 112. Čovjek velike pameti, vir magni consilii. 317. Čovjek dobra vremena, homo voluptarius. 373. Čovjek čudi živinske, vir belvini moris. 81. Bude čovik male brade. S. Margitić, isp. vi. Čovik čudnovaste kreposti. A. Kanižlić, bog. 483. Koji naučitelj bilše čovik nauka velika. J. Filipović, prip. 1, 130. Nikad se ne najde čovik čitavoga razbora da procini dostojne klanjanja djavle i kipe. Turl. blago 2, 82. Čovjek vele riči a malo stvora, iactator, gloriosus. Stulić rječ. 94b. Čovjek pakosna srca. Đ. Obradović sav. 4. On nije bio čovjek vanredne pameti. M. Pavlinović, rad. 16. Pogiboh jer sam čovjek nečistijeh usana. Đ. Daničić, isai. 6, 5. Kanoš Macedonović, čovjek niska struka. S. Ljubiša prip. 10. Mahmud ćoek krvava oka, gruba pogleda, otrosna govora. S. Ljubiša prip. 366. *(cir. izd.)* Nikola Marinković bijaše čovjek krupnijega stasa, očiju velikih i oštrijeh, lica junačkoga. M. Đ. Milićević, zim. več. 232—3. To je čovjek crvenijeh očiju a pocijepana glasa. 193. On je čovek male glave, poduge ride brade, malih žućkastih očiju a nosa prćastoga. 282. — *ββ) s prijedl. od:* Ti mi si s njekijem tudeškom došao, od bokare čovjekom, za skartat mene. M. Držić 260. Čovjek od posla, homo industrius. Mikalja rječ. 43a. Čovjek od stare dobrote, vir documentum antiquitatis. 43a. Človjek od ništa, nebulo, homo nequam, homo nauci. 45a. Čovjek od velicijeh posala, homo ad summa natus. Bella 41. Čovjek od djece, homo pater. 373. Neka bude čovik od molitve. J. Banovac, pred. 51. Čovjek od riječi, promissi tenax. Stulić rječ. 94b. Severijan je čovek od novijega sveta. M. Đ. Milićević, zim. več. 47. Sudija je čovek od svojih 40 godina. 322. — *γγ) s prijedlogom iza:* Čovjek iza nemoći, convalescens. Bella 225. — *γ) u lokalu s prijedlogom na:* Čoeka na nizini (= *ponizna)* svaki cini. V. Došen, ažd. 14. — *δ) u akusativu aa) s prijedlogom za:* Čovjek za štap, verbero. Mikalja rječ. 43. — *ββ) s prijedlogom uz:* Čovjek uz konja, qui equi curam habet. Stulić, rječ. 94b. — *ε) u instrumentalu, ali rijetko:* Znam ovijem činom človjeka (Novi huiusmodi hominem *οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον*) N. Ranina 35. 2kor. 12, 3.

cc) adjektivima. α) koji pokazuju otkle je ko, kojega je roda ili naroda: Vsake vrlste človika dubrovački da je volna hoditi. Mon. serb. 314. — *mjesto adj. dolazi i subst. u gen. s prijedlogom* od *ili* iz: Došao je čovjek od zemlje haladinske. Jagić pril. 20, 33. Drugom sinčiću doveo je bio kući nekog čoveka iz Srema. M. Đ. Milićević, zim. več. 8. Pa mi priča jedan čovjek iz Ivanice ovo čudo. 197. Meni odrede zastupnika nekakvog advokata, čoveka iz varoši. 313.

β) koji pokazuju kakva je ko tijela, stasa: Debljega od njih ni človika tuj bilo. M. Marulić 82. Ali ga zec susrite ali čovik ćos. I. Anćić, vrat. 2, 28. Lep čovek. F. Lazić ist. 113. Što no si čovik mali. V. Došen, ažd. 25. Čovjek gorostasan, gigas. Bella 344. Čovjek krupan, homo lacertosus. 370. Čovjek debeo, pretio, obesus. 370. Eglon bješe čovjek vrlo debeo. Đ. Daničić, sud. 3, 17. Kad spomenu kovčeg božji pade Ilije sa stolice na uznako kod vrata i slomi vrat i umrije, jer bijaše čovjek star i težak. Isam. 4, 18. I opet nasta rat u Gatu, gdje bijaše jedan čovjek vrlo visok. 2sam. 21, 20. Reče se preprotilu čovjeku: grokće kao prase. Nar. prip. vrč. 2, 58. Konda je bio čovek omalen, okrušast. M. Đ. Milićević srb. 31. To je čovjek omalen, crnomanast. zim. več. 193. Marinku mogaše tad biti 40—45 godina. Čovjek je to stasit, crnomanast, bijel u licu. 210. Bijaše on lijep čovjek da očiju od njega ne odvojiš. 229. Ne grešite se, ljudi! reći će na to jedan povisok čovek. 297. Marko je čovek omalen, sitan i negledan na oči. 299. Sudija je zdrav, krupan čovek. 322.

γ) kojima se kazuje vijek ili dob života: Ne mnah ja do vik da možo plakati boz boja mlad čovik. S. Menčetić 68. Ovo ni znam u vik viro-

vat li ne će, da može mlad človik plakati ne hteće. 276. Izide iz rike jedan go star čovik zamirne prilike. F. Lukarević 25. Pop Mata je čovek mlad, tek ako je prešao 28 godina. M. Đ. Milićević, zim. več. 4. — *mjesto* star čovjek *kaže se i* čovjek u godinama: Načelnik je čovek u godinama, prešao je 50, ako nije ušao i u 60. M. Đ. Milićević, zim. več. 320.

δ) kojima se kazuje kako ko mjesto zauzima u životu, u društvu, kolika mu je cijena, kao bogat, siromah, priprost itd.: Ne prestymь člověkomь, nь dobrorodnymь. Mon. serb. 540. Plemenitь človekь. 366. Plemenit čovik ali kmetić. Stat. poļ. ark. 5, 244. Ja sam siromah čovjek. M. Držić 252. Njegda tvej bjeh u Dubrovniku, u Rimu si sada veličak čovjek. M. Držić 259. Človjek plemenit, vir nobilis, patritius. Mikaļa rječ. 45ª. Kto si poļubi odь jegověhь ļudi, ili kto svobodьnь člověkь. Mon. serb. 64. Da nê vojske ni jednomu člověku crьkovьnomu ni vlahu ni Srbinu. Glasnik 15, 307. Čeek oblastan meju Slavi. J. Kavańin 233. Človjeka naga ni gusa ne može odrijeti. M. Vetranić 1, 175. Ti su mali, pak siromas samoheć*(n)*e ki primaju svoga i blaga dragu pomas za Isusa ostavļaju kao povoļnu čeeku bijednu i onda za odkup kao svu vrijednu. J. Kavańin 76. On s' u Spańi na svit rodi od čovika potribnoga. P. Knežević, živ. 38. Crkovni čovik il' ti redovnik. M. Dobretić 574. Od onoga izvrsnitoga crkvenoga človika. F. Parčić, razg. 4. Svakoga crkovnoga čeeka. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Koji je u selu bio znatan čovjek. 1, 90. Ja sam bio čovjek siromašan. 3, 2. Čevjek siromah koji čini krivo ubogima jest kao silan dažd iza kojega nestaje hļeba. Đ. Daničić, prič. 28, 3 Siromah čoek gotov davo. Nar. posl. vuk 236. — *srarni i* 1. *f.*

ε) kojima se kazuju nutarńa (umna) svojstva: Obrête li se tko človekь zlь. Mon. serb. 20. Po navodu zla človika. 281. Kaludere človeko pečtene. 521. Ako bi se prilučilo da izgube monastiri beleg, paki da poidu človêci vêrovani da učine opet belegь. 522. Tebi kako človiku naučenu i mudru. Živ. kat. Starine 1, 219. Mi jesmo bezumni čovjeci. Zbor. 3, 7b. Bludni i nečistivi človêki obratiše ovu slobodu na nasladjenje. S. Budinić, sum. 113. Šamšon bijaše čojek vrstan. M. Radnić, 58. Čovjek nelažan, istinit homo gravis et certus, homo verax. Mikaļa rječ. 43ª. Čovjek opak homo praepostero ingenio. 43ª. Ja nad tobom ne bih moga' mudrijega najt' čovika. P. Vuletić 38. Oni milostivi čovik. A. della Bella razg. 192. O čoviče ispražni! A. Bačić 144. Učini kvara veće, neg bi čovik oduzdani. V. Došen, ažd. 43. Kakome pametnome čovjeku. Nar. pjes. vuk. 1, 85. S pravim se čoekom i u najvećemu zlu možo lakše živļeti nego s rdavim u dobru. Nar. posl. vuk. Noje bjeśe čovjek pravedan i bezazlen svojega vijeka. Đ. Daničić, Imos. 6; 9. Devedeše nam čovjeka razumna izmedu sinova Malija. jezdr. 8, 18. Koji ubiše čovjeka prava u kući ńegovoj na posteļi ńegovoj. 2sam. 4, 11. Zar će čovjek goverļiv ostati prav? jov. 11, 2. Ondje bi se pravedan čovjek mogao pravdati s ńim. jov. 23, 7. Čisto kaži pred narodom, jesi li car moškovski da ti se klańamo kao što caru pristeļi. Ako nijesi, a mi ćemo te svakako primiti kao dobra čojka. S. Ļubiša, prip. 106. Naimar Zarija, ma da je čovek na eči trom dežmekast i ałkav, zametnuo je na rame sekiru. M. Đ. Milićević, zim. več. 21. Kako je on kršan čovjek. 229. Pop Živko je neobično leń čovek. 247. Tako govoraše Stevan koga su svi uvažavali kao neobično dobra čoveka, i pametna i pravedna starešinu. 310. Kako su slučaji u životu naroda

tako raznovidni i raznorodni, da ih se ni najmudriji čovek ne može sviju svakad napred da seti 321. *tako bi se moglo još drugih adjektiva navoditi, ali po što svijeh nije moguće ni potrebno zakļučuje se još samo jednim komu je posebno značeńe:* dobar *se* čovjek *zove onaj koga obje stranke koje se pru izaberu sucem:* arbiter. Ki bude provati jednim dobrim človikom. Stat. krč. ark. 2, 284. Nije podoban biti za sudca, za svidoka, za dobra čovika. J. Banovac, pripev. 173. *tako i u pluralu:* dobri ļudi: Spustimo se u dobre ļude, poniamo la controversia in mano degli arbitri. Bella 97. *vidi* ļudi.

d) tako dolazi čovjek *kad se po sve općenito odnosi na drugoga koji se već napomenuo:* Kraļ smetenu družbu skupi, Ajač usta ne otvori, a Tersite tamni stupi i do kraļa svijeh prikori. Ja pedepsah zla človjeka. Đ. Palmotić 1, 217. Upita ga čovik oni. P. Vuletić 4. Čovik bo nam oni kaza. 57. Ovaj *(Lot)* je sam došao amo da živi kao došļak pa još hoće da nam sudi; sad ćemo tebi učiniti gore nego ńima. Pa naviše jako na čevjeka, na Lota. Đ. Daničić, Imos. 19, 9. Isak stade sijati u onoj zemli i dobi one godine po sto, tako ga blagoslovi gospod, i obogati se čovjek, i napredovaše sve većma te posta silan. Imos. 26, 12—13. Tada prestaše ona tri čovjeka odgovarati Jovu. jov. 32, 1. Petar sjedaše na dvoru, ugleda ga sluškiña i reče onima što bijahu ondje: i ovaj bješe s Isusom Nazarećaninom. I opet odreče se *(Petar)* s kletvom: ne znam tog čovjeka. Vuk, mat. 26, 71 (u N. Rańine 198b: Ne znam človjeka togaj). Isus povika iza glasa i izdahnu, i zavjes crkveni razdrije se na dvoje s vrha do na dne. A kad vidje kapetan koji stajaše prema ńemu da s takom vikom izdahnu, reče: za ista čovjek ovaj sin božij bješe. Vuk, mar. 15, 39. Isusa povedoše od Kajafa u sudnicu. Onda Pilat izide k ńima i reće: kakovu krivicu iznosite na ovoga čovjeka? Vuk, jov. 18, 29. Stepan je kmetevao u Ravńu, i tada se dogodilo da je selo odsudilo jednoga seļaka u zatvor, a on ne će. Stepan kao kmet molio je toga čoveka da se ne protivi. M. Đ. Milićević, zim. več 9. Pred sudnicom stojahu Mina Paranesić i Kuzma Gluvaković. Šta je, Mina? upitaće kmet. Došao sam, kmete, da vi se žalim na Kuzmana: potr me čovek. Šta je to bilo? Pustio čovek voleve u moju ńivu pa mi pojeli kukuruz sav do leka. Šta ti tražiš, Mina, a šta ti daješ, Kuzmane? Ja mu dajem da odmeri toliko ed moje ńive i da obere o jeseni, a on ne će. A što ti Mina, ne ćeš tako? Neću ja da berem tudu ńivu, nego svoju. Ali oto tvoja pojedena? A što da mi je pojede? E, što da pojede? čovek ti kaže kako je bilo, nije ni on rad; sad da se kako namirite. Ja ne znam kako da se namirimo. Evo uzmi ńegovu ńivu pa beri o jeseni kako ti čovek nudi. 269—271. Vozari se krenu i odu, a kmet zadrži Marka u zatveru dokle ga ispita. S ovim čovekom vaļa nam se poznati malko boļe. 299. Kapetan Mule oberi Stanojla Marinoga, i isprebija i prosu čoveka samo za to što misli da mu se keń poplašio od Stanojlove šubare. 311. Gvozdenom polugom napadač izvali vrata i ude u kolibu. Taj se čovek bijaše nagaravio, ali ga ja poznah. 316.

e) tako rabi čovjek *u vokativu osobito kad komu progovorimo a ne kažemo ko je što li je:* Ilo moj čoviče, ne mislite dobro. I. Velikanović, prik. 68. Kako? za što? što govoriš, čoče! P. Petrović, vijen. 81. Dobar čoeče! Nar. pjes. vuk. 1, 30. Za boga, čojče, od kud ti ovdo? Nar. prip. vuk. Iledi, čeečo, predimo se tih uspomena. N. Pavlinović, razg. 90. Sveti Igńatije jedan dan orašo

i o pasu mu visaše tikva iz koje prisrkivaše vodu kad ožedni. Prođe putem Hristos pa mu reče: pomaga' ti bog! Dobra ti sreća, odgovori Igńatije, a Hristos opet reče: oli mi dati malo vode da pijem? Oću, čoče, a za što ne, odgovori Igńatije. Nar. prip. vuk.² 296. Kako što, čoče, krstim se. Nar. prip. vrč. 61. Što se ti, čoveče, nešto viješ? M. Đ. Milićević, slave 22. — *sravni* 1. h.

f. tako općenito rabi čovjek, *značeći muško čeľade, često kad se pripovijeda što o kome za koga se pobliže ne kazuje ko je:* jedan čovjek, nekakav čovjek, *i samo* čovjek, homo quidam, vir quidam, *gdje bi često puta dosta bilo da se reče samo:* ńeko: Kako joj čovik jedan dva sina hoće da odvede. A. Kačić, korab. 252. San usnula gospoda carica, de joj na snu ćoek govorio. Nar. pjes. vuk. 2, 390. Pripovijedaju da je nekakav čovjek odveo na panađur ćorava końa. Vuk, rječ. 761. *pod* ćorpazar. Kad bio kod ulaska, zazrije ćoeka gdje pram ńega upravo końa jezdi. S. Ļubiša, prip. 259. Čovjek polazeći dozva sluge svoje i predade im blago svoje. Vuk, mat. 25, 14. Znam čovjeka u Hristu, koji prije 14 godina bi odnesen do trećega neba. Vuk, 2kor. 12, 2. Hodio nekakav čovjek na pazar. Nar. prip. vrč. 2, 101. Bio ńekakav čovjek vrlo opak. 191. Bio nekakav prelakomi i štedļivi ćojek. 179. Nekakav čovjek imao zlu i lajavu ženu. 191. U gluho doba noći nekakav ćovek vrlo lagano uđe u sobu. M. Đ. Milićević, zim. več. 303. Vaļalo je još dosta znańa, dosta rada pa da se Srbija pohvali dobrim putovima. Na sreću se nađe jedan ćovek koji uvidaše tu potrebu a imaše i voļu i umešnosti da je namiri. 292.

3. čovjek *kao čeľade kad mu se ističu svojstva kao snaga, jakost, junaćtvo i slično a) naprama slabiću, rđavici itd.:* Ne znah što je strah, a ova negromancija učini me da veće nijesam čovjek, da sam od junaka deventao zec i galina. M. Držić 385. Evo ti zgode da od potišteńaka postaneš ćoekom. S. Ļubiša, prip. 210. — *b) naprama plašivici, nevaļaocu,* vir fortis: Pripaši se kako no čovjek protiva vražjima zlobam. B. Kašić, nasl. 33. Ja idem kuda ide sve na zemļi, a ti budi hrabar i budi čovjek. Đ. Daničić, 1car. 2, 2. Opaši se sada kao čovjek. jov. 38, 3. — *vrlo čeľade vrijedno da se muž zove:* Tim divnim nastojańem kazao je ķakav čovjek leži u ńem. M. Pavlinović, rad. 11. Ćoek od ćoeka, *to je: i on je dobar, i stari su mu dobri bili. velika pohvala. u Crnoj Gori.* Nar. posl. vuk. 349. Be aferim ćoek od ćoeka. Pjev. crn. 55. Budi čovjek kao tvoji stari. S. Ļubiša, prip. 172. Mati me je podńivila i ćoekom učinila. 259. Rad sam bio da to načinim čovekom, a ti kad voliš da ostaneš kaļogaža, ostani. M. Đ. Milićević zim. več. 7.

4. *riječ* čovjek *znači i podanik, čovjek pod čijom vlašću,* subditus, iurisdictioni obnoxius, *naprama gospodaru državnomu, vlasteli ili poglavici crkvenomu, obično s adj. ili pronom. possess.:* Da se ne poziva arhiępiskupovь člověkь kraļu bez kraļeve pečati, nь ako je komu čimь dlьžnь arhijepiskupovь člověkь, da ga poziva s kralevomь pečatiju kь kraļu . . i ašte se pozove kralevь člověkь kь arhiepiskopu . . Mon. serb. 13 (1222—1223). Pridoše *(piše knezь veli hlъmьsky Andrěi knezu dubrovьčkomu Žanь Danьdolu)* vaši ļudie i eše moega člověka Lukana i dobitьke uzeše i poslahь kь vamь: vratite mi, i no daste ništare, nь pače ga prodaste; . . i pak mi este moega člověka Ruhotu i prodaste ga, i pak mi este moega člověka Dublanina i sъda ga drьžite; da ere mi ste pisali da vi puštu vašega človôka, ako hoćete (hokete) vi mьně moe ludi vratiti, i što mi ste uzoli, ja (‚êa⁴) vašega člověka da puštu.. što bih hotěl kь vamь govoriti, ne mogu toga vьsega ispisati, nь i toma po što će (‚ke⁴) moj člověkь govoriti, vêruj ga. 42, (1253). Da vi je otvorena zemla moja (‚moč⁴) u vsěhь vašihь pečalehь, a pravina da jestь, a vašь človikь ki pride u zemļu moju nevoļovь, komu je iskana pravina i neispьnńena mu bude, da stane i da učini pravinu. 24 (1234—1240). S kupļovь ako se naide odь našihь člověkь hode po zemli kralevьstva ti da što bude htênie učiniti odь nyhь to da učini. 48. (1254—1256). I kto ļubi iti iz moje zemle u Dubrovnikь ili srьbinь ili vlahь ili či gode člověka na kupļu, vsakь da grede slobodno. 206. (1387) *i* 209 (1387) *i* 271 (1405). Tko jestь čijega člověka prijeli. Zak. duš. 39. Nikto ničiega člověka bezь knige careve da ne priimetь. 41. Naj pri da se ima tužiti pridi gospodinomь čigovь je ćovik. Stat. poļ. ark. 5, 246. Oni gospodar čiji je ćovik. 5, 301. Ako bi ne bil od kneza ki ćlovik. Zak. vinod. 67. Ugrabi mojemu ćoeku u Šestinama zaručnicu, gdje tobož ja gospodarim i sudim. S. Ļubiša, prip. 50.

5. Čovjek *s obzirom na spolski mu život:* Čovjek i žena, pó čovjeka i pó žene, androgynus, hermaphrodytus. Mikaļa rječ. 43ª. Da nijo ćovika poznala. I. Ančić, vrat. 2. 4, 36. Žensko ne zna plesti kiku, a već misli o ćoviku. V. Došen 90. Evo imam dvije kćeri, koje još ne poznaše čovjeka. Đ. Daničić, 1mos. 19, 8.

6. Čovjek *u braku, muž,* maritus. Od tebe zla primam i tvoga človika. D. Zlatarić 14. Ako žena ne ima muža a čovjek ima ženu . . M. Divković, nauk 240. Da se ćovik i žena čini jedna put. A. Kadčić, bogosl. 428. Reče joj da dozove ćovika svoga . . ne imam ćovika . . dobro si rekla da ne imaš ćovika: sada koga imaš ni tvoj ćovik. A. Bačić, ist. 416. Ako li umre ćovik ńe. 415. Ni žena ima mogustvo svrhu tila svoga, nego ćovik. 411. Karaše ju ńe ćovik i tješaše. F. Lastrić, test. 204. I Jakov rodi Josipa, ćovika Marije. F. Lastrić, od' 360. Od događaja u kojim se može ćovik s ženom razlučiti. J. Banovac, razgov. 266. Može se žena i ćovik rastaviti, kad jedno od ńih upane u erežije. 267. To je ženi lipa dika, koja ima svog ćovika. V. Došen, ažd. 183. Ćovik ženi glava biva 68. Ćovik gospodar ženi. iv. Niti znade zgotovit jeđeka neg da joj je gledat u ćovika, jer se nije kod otca mučila. M. A. Reļković, sat. 81. To ni lipo da ćovik i žena jedno drugog sramote imena. 97. Je li pravo da me ćovik bije? 101. Rekne ńemu žena: hajd, ćoveče, da mi ovu tvoju đevojku pošļemo u svijet. Nar. prip. vuk 167. Moj je ćoek car orlujski. ²199. Kad joj dojde u veće ćovek kući. Nar. prip. Vila 1867, 287. Domaćinom biva žena u maňim zadrugama, gdje je sam ćovjek, žena i ńekoliko djece. V. Bogišić, zbor. 34 Ako čovjek umre a ne ostavi djece, onda mlada nosi svoju spremu. 287. — *sravni:* Ćoek ne može biti ćoek dokle ga žena ne krsti, *to je dok se ne oženi i ne postane ćoek svoje žene.* Nar. posl. vuk. 349.

7. *Čovjek divlji* simia: Čovek divļi afrikanski, troglodytes niger. J. Pančić, zool. 177. Čovek divļi azijatski, pythecus satyrus. 177.

8. *u nazovu bilja: a) crļeni čovjek* 1. papaver Rhoeas. L. 2. balsamina hortensis L. B. Šulek, im. 44, 58. — *b) lijepi čovjek* balsamina hortensis B. Šulek, im. 58. *prema tal.* begliomini. lep čovek die balsamine, impatiens balsamina. G. Lazić, ist. 113.

ČOVJEKOGÚBAC, čovjekogúpca, *m.* perditor hominum. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* 94b: čovjekogubac, qui hominum ruinam quaerit. Da člowêkogubac no bude vêk biti moje duše gubac. Š. Budinić, sum. 43.

ČOVJEKÒJEĐA, *m. i f.* anthropophagus, *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOVJEKOĻUB, *adj.* hominum amans. *samo u jednoga pisca našega vremena u značenu supstantiva*: To je crkva svih političnо izobraženih čovjekoļuba. M. Pavlinović, razg. 4.

ČOVJEKOĻÚBAC, čovjekoļúpca, *m.* hominum amans. *od* XIII *do* XVI *vijeka i jednom u naše vrijeme. između rječnika u Stulićevu* 94b: hominum amator, *i u Daničićevu* 3, 469: člowêkoļubacь, generi humano amicus. Slava tebê, gospodi, slava tebê, člowêkoļubče. Domentijanb 155. Člowêkoļubcь bogъ. Mon. serb. 124. (1347). Milosti vъsprijeti prosimъ o našihъ grêhopadenii tebe, blagaago člowêkoļubca, boga našego. 277 (1413). Člowêkoļubcemъ vladikoju naučavajemi. Sava tip. hil. glasn. 24, 204. Čin' člowêkoļubac da obraduje duh moj. Š. Budinić, sum. 48. Izlil oskorbljêno srce svoje predъ učastvujućimъ člowêkoļubcemъ. Nov. Sr. 1835, 159.

ČOVJEKÒĻUBAN, čovjekòļubna, *adj.* hominum amans. *od* XIII *do* XV *vijeka, između rječnika u Stulićevu* 94b: čovjekoļùban, humanus, benignus, urbanus, *i u Daničićevu* 3, 469: člowêkoļubьnъ, generi humano amicus. Premnogoe o nasъ člowêkoļubnoe božie smotrenïe. Domentijan.b 95. — *adv.* čovjekoļubno, humano generi amice: Člowêkoļubno poslušlivymi obladati. Domentijanb 175. Za milosrьdьe že milosti snide s nebese na zemļu člowêkoļubno. Mon. serb. 220 (1322). Iže pride s nebese člowikoļubьno na zemļu. 438. *i u istoj listini.* Mon. croat. 66. (1446).

ČOVJEKÒĻUBICA, *f.* generi humano amica. *u jednom spomeniku* XIII *vijeka i iz njega u Daničićevu rječniku* 3, 469: Presvetaja moja bogorodice člowêkoļubice. Živ. sim. u šaf. pam. 22.

ČOVJEKOĻÚBIV, *adj.* hominum amans, humanus. *između rječnika samo u Daničićevu* 3, 468: člowêkoļubivъ, generi humano amicus. — *a) koji ļubi ļude*: Čuditi se besčislьnomu promislu člowêkoļubivago boga. Domentijan 3. Člowêkoļubivomu bogu. 64. Blagy i nezlobyvi, člowêkoļubivi bogъ. Mon. serb. 110. (1321—1336). — *b) koji je čovječan*, humanus: Vašu zlobu prezrêvše krotьci i člowêkoļubivy vamъ byhomъ. Domentijanb 16. Duševne sile Srbina nisu na niskom stepenu, no Srbinu samo čovekoļubiva i otočeska ruka treba da postane čovekomъ iskusnimъ. Sr. Nov. 1834, 197. — *Kompar.* Medu timъ starao se njegovo veličanstvo imperator o uklonêniju nevolê najčovekoļubiviimъ načinomъ. Sr. Nov. 1834, 54.

ČOVJEKÒĻÛBĻE, *n. ļubav k ļudima,* amor hominum. *od* XIII *do* XV *vijeka, a tada je bilo na kraju* -bije *mjesto* -bļe, *i u naše vrijeme. između rječnika u Stulićevu* 94b: čovjekoļubje, philanthropia, amor in homines, *i u Daničićevu* 3, 469: člowêkoļubije, caritas generis humani. Po neizmêrьnoi milosti i člowêkoļubiju darova našimъ pradêdomъ obladati sijuvь zemlovь. Mon. serb. 4. (1198—99). Prizovetь imenomъ moimъ člowêkoļubije tvoje. Stef. kral. 5. Jegožе blagostinu člowêkoļubyê razumêvь. Mon. serb. 9. Sъmotrenije tvojego člowêkoļubija. 86. Po neizrečenomu milosrdiju i člowikoļubiju vladiki moego. 304. Člowêkoļubije. Sava tip. hil. glasn. 24, 215 *i* Sava tip. hil. stud. glas. 40, 171. Najboļe čovjekoļubje. M. Pavlinović, rad. 6.

ČOVJEKONENÁVIDNĪK, *m.* osor hominum, *koji ļudima nenavidi. samo u Stulićevu rječniku za koji je i načiňeno, gdje se veli: v(idi)* čovjekonenavidec, *a toga nema.*

ČOVJEKOÒBRAZAN, čovjekoòbrazna, *adj.* forma hominis indutus. XV *vijeka i u Stulićevu rječniku* 95a: čovjekoobràzan, humana forma instructus. Zviri člowikoobraznih mnogo naide i dvoglavi zmie. Živ. Aleksand. Stariне 3, 246. Dvi tisuče ptic člowikoobraznih. 285.

ČOVJEKOOBRAZÒVATI, čovjekoobrâzujêm, *imp.* hominis larvam fingere. *samo u Stulićevu rječniku u značenu kako je starļeno. riječ za rječnik načińena.*

ČOVJEKOUBÍJCA, *m.* homicida. *u jednoga pisca* XIII *vijeka i iz njega u Daničićevu rječniku* 3, 469. Člowêkoubiica diavolь. Domentijanb 79.

ČOVJEKOÛBIVSTVO, *n.* homicidium. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOVJEKOÛBOJICA, *m.* homicida. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOVJEKOÛBÔJNĪK, *m.* homicida. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOVJEKOÛBOJSTVO, *n.* homicidium. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Iz srca izhode čovjekoubojstva. Živ. is. 97.

ČOVJEKOUBOJSTVOVATI, čovjekoubojstvujem, *imp.* homines interficere. *samo u Stulićevu rječniku za koji je i načińeno.*

ČOVJEKOÛGODAN, čovjekoûgodna, *adj.* hominibus placens. *samo u Stulićevu rječniku* 95a: čovjekougòdan, *za koji je i načińeno.*

ČOVJEKOÛGODNĪK, *m.* hominibus placens. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČOVJEKOÛGÔDE, *n.* studium placendi hominibus. *samo u Stulićevu rječniku* 59a: čovjekougôdje.

ČOVJEKÒŽDERAC, čovjekòžděrca, *m.* anthropophagus, humana carne vescens. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÒVJEKOV *i* čòvjekov, *adj.* hominis, viri, *što pripada čovjeku. u naše vrijeme. u rječniku ni jednom.* a) hominis: Hite sakriti se pod krov čovikov. M. A. Reļković, sat 176. Sa strane čovekove. D. Obradović, živ. 12. I na onom svetu duša čovekova ne može. 65. Jer je broj čovjekov i broj ńezin šest stotina i šezdeset i šest. Vuk, otkr. 13, 18. — b) viri: Što su god ženske oči čoveku, to su i čovekove ženi. D. Obradović, živ. 44. Daju joj da pije iz čovjekova opanka. M. Đ. Miličević sb. 31.

ČOVJESKI, *adj. vidi* čovjočanski.

ČOVJESTVO, *n. vidi* čovječanstvo.

ČOVJEŠKI, *adj. vidi* čovječanski.

ČOVJEŠTVO, *n. vidi* čovječanstvo.

ČOVKOVINA, *f. sclo u Bosni u mostarskom okrugu.* Statist. 106.

ČÓVŇA, *f.* superbia, iactatio, ostentatio, *kao ponos. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. Osnova je riječi u* čovjek. Od čovńe štetne. I. Ančić, ogled. XXIV. Čovńa je velik krvavac pri bogu. XXIV. Koliko je štetna čovńa. 92. Čovńa privelik je krvavac. 92. Ponos i čovńa u misnika velika je šćeta. 96. *sravni* čoviti se.

ČÓVO, *m. hyp.* čovjek. *isporedi* čóbo. od XVI *vijeka. između rječnika samo u Vukovu.* Čovo, čovuļicu, čovječino! M. Držić 159. Boļe je, čovo,

bolje tebi za malo me potrpiti. J. Kavanin 435. Tako je, čovo, nu raduj se. 525. Bog ne hoće da se objavi ovijeh sreća. slišaj čovo! već mi je mučat. 461. Al čovo zatvorio ob noć dobro. F. Lastrić, ned. 54. Inglez je čovo, što se ne da nabijati na kojekakve kalupe. M. Pavlinović, rad. 9. — 2. *neki cvijet.* M. Milovanov.

ČOVOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 383.

ČOVŮLAK, čovůlka, *m. dem.* čovjek. XVI *i* XVIII *vijeka i u naše vrijeme. u rječniku ni jednom.* Djeco, djeti čovuljci, čuvajte se šijuna. M. Držić 407. Kad jedan tamni čovuljak boga uvriđuje. P. Knežević, osm. 80. Ti priprostiti čovuljak. 102. Ti čovuljak nevoljni. 338. Bio je čovuljak koji je vrebao na prigode. M. Pavlinović, raz. spis. 30. Divni ljudi da se svatko čudi, ko se daše dva ulovit lava od jednoga čovuljka mlohava. Osvet. 4, 53.

ČOVŮLJIC, *m. dim. od* čovjek. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Čovo, čovuljicu i čovječino! M. Držić, 159. Gdje pigmaleoni, čovuljici mali, s ždralovi boj biju. 239. Negromanti za lakomos od zlata daše duh zviratom barbačepom čovuljicom. 241. Da ovi čovuljici ožive 241. Od kamena čovuljica. 240.

ČOZGIJA, *f. obarača na puški, u Crnoj Gori.* Čurović. *vidi* makaj, otponac.

ČPÁG, čpága, *m. gep u sukne,* theca. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Postanem po Daničiću kor.* 235 *od korijena* skap, *grabiti, grtati, hvatati. stsl.* čьpagъ. Mnogi od slatkiša s trpeze pomeću i u svoje čpagove. Vuk, kovč. 69. *vidi* špag.

ČPAROG, *m.* ἀσπάραγος asparagus, *šparga, hladac. u jednom spisu* XIV *ili* XV *vijeka:* Egda ne možet' člověkъ vodu pustiti pelinъ svarivъ s vodomь i egda svarit se dobrě priměsi vino i dai piti. Drugo. čparoge svarivъ s vodomь daždь piti. Starine 10, 110. Egda kto imatь kamenь, slьzu lozinuju napoi s vinomь. Drugo. Korenь otь štavïa s vinomь svarivъ s vinomь davai piti. Drugo. Korenь otь čparogъ rastlьci i procědi sokъ i davai piti. 10, 111. Otь rasta. Loze bělě sěme rastlьci i napoi s vinomь. Drugo. Čparoge rastlьci i sokomь napoi. 10, 112. — *u Daničićevu rječniku* 3, 481 *dolazi riječ* čparoga, ungula (vaļa da je to): čparoge rastlьci. Š. lesek. 130. *ali taj je primjer iz ulomka spisa, koji je u Starinama* 10, 81—126 *priopćio Jagić, i u tome dolazi naša riječ na tri navedena mjesta, prva dva kažu da ne može da znači* ungula, *nego da je neka trava ili bilina i Jagić ju navodi među travama* 86: čparogъ, čparog. *ali bez dodana značenja. i u Mikloš. lex.* 1128b *dolazi* čparogъ, m. ungula. misc. šaf. 159. 160. čp- daničić, *a to je iz istoga vrela crpeno. — sing. nom. mogao bi prema ovim primjerima glasiti i* čparoga. *vidi* šparog, šparoga, *pol.* szparak.

ČPÍJŮN, čpijúna, *m. uhoda,* explorator. *ném.* spion. *u naše vrijeme.* Da u Tursku osem čpijuna nikoga ne pušta. Djelov. prol. 6—7. Opet da šalje čpijune u Tursku da razbiraju. 38. *vidi* špijun.

ČPIROVIĆ, *m. prezime u Srbiji u naše vrijeme.* Rat 107.

ČŘČAJ. *m. črkva, titla.* linea, apex. XVI *vijeka. isporedi* črčaj. Pače najmaņi črčaj zakona ima biti isplńen. Postila tüb. 1562, 8. Nad slovmi zgora nismo činili izdlesti vele onih grčkih nadmetic, črčajev ili titulov. Anton Dalmat. nov. test. I u predgovoru.

ČŘČAK, črčka, *m.* cicada, gryllus. *isporedi* cvrčak, čvrčak. XVI *i* XVIII *vijeka. između rječnika u Vrančićevu; Mikaļinu* 35a i 41b: cicada, gryllus, trixalis; *u Belinu* 192 cicada; *u Bjelostijenčevu* 38b *kajkavski:* črček; *u Stulićevu* 80a cicada. Ptičice po dubju i črčki po grmju. P. Zoranić 10. Ni črčki skrbnim črčanjem. 53. Tu zaglušni črčak črči. J. Kavanin 249. Lavskom febrom veoma gori mjesec črčak srpaņ vruči. 473.

ČŘČAK, Črčka, *m. prezime* XV *vijeka na otoku Krku.* Črčak Dumjan. Mon. croat. 49. Prěd Domjanom pridivkom Črčkom. 49 (1419).

ČŘČAŃE, *n.* fritinnitus, stridor. *isporedi* črčati. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ni črčki skrbnim črčanjem. P. Zoranić 53.

ČŘČATI, črčím, *imp.* fritinnire, stridere. *vidi* crčati. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Mikaļinu rječniku* 35b: kako žaba coaxo, 45a: kako črčak fritinnio, 45b: činiti glas od čvorca, pilito. Tu zaglušni črčak črči. J. Kavanin 249.

ČŘČKAR, *m.* polygraphus Er. J. Šloser, kor. 510, 523. *od* črčkati, *pisati.*

ČŘČA, *f. titla.* κεραία. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. od* črta. *isporedi* črkńa, brazgotina. Lagje je da nebo i zemļa premine, nego da jedna črča od zakona pade. Anton Dalmat. nov. test. 112b luk. 16, 17.

ČŘČAJ, *m.* apex, *značić nad slovom. u jednoga pisca* XVI *vijeka. od* črtati. *isporedi* črčaj, črkńa, brazgotina. Najmańe slovo ili črčaj. Anton Dalmat mat. 5, 18.

ČŘĚČAN, *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875, 41. — *selo u Hrvatskoj u zagrebačkoj županiji blizu gorńe Zeline.* Schem. zagr. 1875, 86. Pregl. 22. *od* čret.

ČŘED, *m.* vices. *samo u Stulićevu rječniku iz brevijara. vidi* črijeda.

ČŘĚDA, *f. vidi* črijeda.

ČŘĚDÁR, čredára, *m.* armentarius, *koji čredu čuva ili pase. u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca i odatle u rječnicima Bjelostijenčevu* 52b *i Jambrešićevu* 49b *pod* armentarius, hirt über grosses vieh.

ČŘEDMA, *f. neko mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom:* Zemļa zvana Čredma u Podkresu. Sr. Nov. 1867, 165.

ČŘĚDO, *to je* črijèdo, *n. vidi* črijèda, grex. *u Hrvatskoj u kajkavaca i u knigama pisanim kajkavski pa odatle u rječniku Bjelostijenčevu* 52b: črědo, grex, agmen, multitudo.

ČŘEDONAČELNIK, *m.* cohortis praefectus. XV *vijeka:* Božie dostoanïe, emnžo onь črědonačelnikъ běše. Glasnik 11, 83. *a odavle u rječniku Daničićevu* 2, 477.

ČŘEMUŠ, *m. vidi* crijemuš.

ČŘEMŮŠINA, *f. vidi* Cremušina.

ČŘEMUŠNICA, *f. selo u Hrvatskoj u zagrebačkoj županiji.* Schem. zagr. 1875, 188. Pregl. 32.

ČŘEMŮŠŇAK, Čremušńáka, *m. selo u Hrvatskoj blizu Petrińe.* Pregl. 32.

ČŘĚN, *m. vidi* crěn.

ČŘENZA, *f. vidi* crijemza.

ČŘĚP, *m. vidi* crijep.

ČŘĚPÁŃE, *n. vidi* crèpáńe.

ČŘĚPATI, *vidi* crèpati.

ČŘĚPČAC, *m. vidi* crepčac.

ČŘEPINA, *f. vidi* crepina.

ČŘEPNIĆ, *m. prezime u Srbiji.* XIV *vijeka. Car*

je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu Vladimira Crêpьnikja. Glasn. 15, 286.

ČREPOBAVNIČKI, *adj.* magicus. *u Daničićevu rječniku* 3, 477: Jako Saulь črêpobavьničkoe napisujutь desnago jestьstva Lazarevu voinstvu pobeždenie. Gilьf. bos. 274.

ČRÈPŎVJE, *n. vidi* crepovje.

ČRES, *vidi* črez.

ČRESLA, *n. pl.* lumbi. *stsl.* črêsla, *čes.* třísla inguina, *pol.* trzosla, lumbi, genitalia. *srodno je got.* hairthra viscera, intestina. *od korijena koji u slov. glasi* kerd *odkle* čerd, črêd. *dolazi samo u pisaca do* XVI *vijeka:* Izlьšdь izь črêslь gospodьstvujuštiihь srьbskoju zemjeju. Domentijan, 3. Bogorazumijemь i dêvьstvomь čistomь črêsla svoja prêpojasavь. Domentijan I21. Imaju se mazati oči,ušesa, usta, noge, ruke, čresla. Naruč. 58 (1507). Ako ne budete oružni i prepojasani veliku kripostju vaša čresla i vaše mišce. Transit. 82 (1507). Opašite čresla vaša kripostiju od vere. 86. Az iskušaje čresli. Š. Budinić sum. 350. — *mjesto* ê *dolazi jednom* ь: črьsla: Izь črьslь. Stef. kraj 1.

ČREŠŇA, *f. vidi* crešňa.

ČRÈŠŇÁK, črešnáka, *m. vrst pasuļa u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 58.

ČRÈŠŇAN, *adj. trešňov,* cerasinus. *pod konac* XIV *vijeka:* Vьzmi kosti črêšńany. Starine 10, 110.

ČRÈŠŇAVAC, črêšńâvca, *m. vrst pasuļa u Hrvatskoj u kajkavaca:* črešńavec, črešńevec. B. Šulek, im. 58. *vidi* črešńak. *pismeno bi bilo* trêšńovac.

ČRÈŠŇÁVKA, *f. vrst kruške u Hrvatskoj u kajkavaca.* B. Šulek, im. 58.

ČRÈŠŇEV, *adj. vidi* crešńev.

ČRÈŠŇEVAC, Črêšńêvca, *m. ime sclima a) selo koje je kraļ bosanski Tomaš dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Kļučem i s mnogim drugim selima :* Črišńevacь. Mon. serb. 439. (1446) *i odatle u Daničićevu rječniku* 3, 477: Črêšńevьcь. — *b) tri sela u Hrvatskoj u varaždinskoj županiji, kajkavski :* Črešńevec. *jedno blizu Rpeńa.* Schem. zagr. 1875. 100. Pregl. 56. — *drugo blizu Klańca.* Schem. zagr. 1875, 101. — *treće blizu Tuhļa.* Schem. zagr. 1875, 104.

ČRÈŠŇEVICA, *f. dva sela u Hrvatskoj, jedno* Mala Č. *blizu Kozarevca u bclovarskoj županiji.* Schem. zagr. 1875, 156; *drugo:* Velika Č. *blizu Pitomače.* Schem. zagr. 1875. 159 Pregl. 82.

ČRÈŠŇEVO, *n. selo u Hrvatskoj blizu Obreša i Varaždina.* Schem. zagr. 1875, 123. Pregl. 44

ČRÈŠŇIŠTE, *n.* cerasetum. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* 53a: črêšńišče.

ČRÈŠŇOV, *adj. vidi* trešńov. Črešńova gļiva, *vrst gļive.* B. Šulek, im. 58.

ČRÈT, črêta, *m. močvarno mjesto osobito u šumi,* lacuna, palus, silva paludosa. -e- *je od staroga* -ê-, *stsl. glasilo bi* črôtь. *rus. je* čerotь. Matzenauer *list. fil.* 38. *sravńuje sprus.* Kertene *ime šumi kod Bartensteina i imena moravska* Střítež *ńem.* Arnsdorf, *i* Střítna *ńem.* Waltersdorf. *vaļalo bi dakle* cret; *sravni* crijet phragmites communis. Miklošić tret, trat. IX, 25. *riječ u Hrvatskoj u kajkavaca dobro i danas poznata, i odavle ima u rječniku Bjelostijenčevu* 53a: črêt silva paludosa. *odatle imena mjestna u Hrvatskoj a) selo u zagrebačkoj županiji blizu Bukevja i Gorice.* Schem, zagr, 1875, 198. — *b) selo u županiji varaždinskoj blizu Ļepoglave.* Schem. zagr. 1875, 88. — *c) selo blizu Konobe.* 85. — *d) selo blizu Pregrade.* 36. — *e) selo blizu krapinskijeh Toplica.* 38.

ČRÉVAC, Črévca, *m. vidi* Crijevac.

ČRÉVAVAC, črévâvca, *m.* stellaria media Vill. *kajkavski* črévavec. B. Šulek, im. 58.

ČREVĻA, *f. vidi* crevļa.

ČREVNICA, *f. vidi* crijevnica.

ČREVOGLAĐA, *f. vidi* crevoglađa,

ČREVOGNÍĆE, *n. vidi* crevogniće.

ČRÈŽ, *praep.* per, *preko, kroz. od* XIV *vijeka između rječnika u Bjelostijenčevu* 43a *bez r iza* č: čèž, prek, trans: gledim čez oblok; contra: čez me, čez te, čez Pavla, *i pod* per 887: išel je čez oblok; *u Stulićevu* 94a: črez, inter: črez osminu pentekostnu čin bivajet, infra octavam pentecostes officium fit, *iz brevijara; i u Vukovu* 829a: črêz, per: črez ńega sam propao. -e- *je od* ê *mjesto kojega je u zapadnom govoru* i; *z na kraju je mjesto starijega s, kako pokazuju riječi srodnih jezika: sprus.* kirsa, *lit.* skèrsas, *grč. κάρσιος* obliquus, transversus. *stsl.* črêzъ, *slov.* črez, čez, *rus.* čerezъ, *starije* čeresъ *i* črezъ, *malorus.* čerez i kerez. *korijen biće* kar *slov.* ker *otkle* čer, črê, *a po Daničiću* 249 *je* skarg *skakati, prodirati, vaļa da radi z na kraju. — Stoji s akusativom pokazujući s ńim da je onome što riječ u acc. znači s gorńe strane mjesto po kome se što miče s jednoga kraja na drugi:* Projti črez igleni uši. Transit. 54. (1507). Bože ki si sinove izraelske čriz more (‚mora') susimi stupaji hoditi činil. M. Alberti of. 447. Prohajajući črez hor. I. Kraļić 54. Črez tu črnu goru bistra voda teče. Jačke 60. — *pravac prelazi i preko mjesta na koje nalazi prije kraja svoga:* Črесь Brezovu Luku vь Maševo. Mon. croat. 2. (1309). — *tako i u prenesenom smislu pravac prelazi preko onoga što nalazi prije kraja svoga:* Nanči mene slugu tvoga, kojega črez ostale dare tvoje dostojal si se prijati. I. Kraļić 25. Unutra črez vaše rane sakrito mene. 47. Črez sjeverni vetar ovde razumeva se Rosija. J. Rajić, boj. 12. Ono je narječije i u dubrovačkijeh spisateļa i tako se samo črez ńega možemo ujediniti s našom braćom rimskoga zakona. Vuk, pisma 20. — *značeńe prostorom može se prenesti na vrijcme, koje se onda misli od početka do kraja.* Spametiv se jednuč črez večeru (inter cenam) da ne biše dobro stvoril na ta dan. Š. Kožičić, žit. 35. (1531). Naredi postilo da bi se tri krat črez leto. 7b (1531). Ti on temeļiti, Dubrovniče, si dub, koji stanovito na siveru sidi i sušom čriz lito ni vene ni blidi, neg raste oholo. H. Lucić 261. Črez svu misu. I. Kraļić 58. Črez osmicu 79. Črez ove 30 misa. 77.

ČRÍDA, *f. vidi* črijeda.

ČRIJÈDA, *f.* series, ordo, vices, grex. *Glasovi su* -ijè- *od starijega* -ê- *mjesto kojih je u istočnom govoru* e, *u zapadnom* i. *oblik* črijeda *u knjizi ne dolazi, a oblik* črêda *govori se i danas u Hrvatskoj među kajkavcima u značeńu* grex. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u rječnicima Vrančićevu* 118: črida; *u Bjelostijenčevu, ali ne u redu nego pod* armentinus 129: kaj iz črede; *u Jambrešićevu:* črêda, grex, črеda velike živine, armentum; črеda, konjski minuš, equaria; *u Stulićevu* 95a: črеda, vicus: po vsih črеdah tvoih, per omnes vicos tuos, *iz brevijara; i u Vukovu* 829a: črêda (po manastirima i crkvama) ordo: sad je ńogova črеda. — *Akcenat se mijeńa samo u voc.:* črijedo, *istoč.* črêdo, *zap.* črîdo, *a samo je zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* črijêdê, črêdê, črijêdom, črêdôm. *i u gen. pl.:* črijêdâ, črêda. — *Korijen je po Daničiću* 256 skard *otkle u slo-*

venskim jezicima kerd, čerd, črčd. *stsl.* črěda, *slov.* čréda, *rus.* čeredá, *čes.* třída, *srodno je lit.* kerdzus, pastor, *stŭem.* hĕrta vicissitudo, *stprus.* kĕrdan *acc. sing.* tempus, *sanskr.* sarád *i* šaradâ auctumnus *od* karad, karadâ. — *a*) vices: *na črijede, to je na izmjenu*: Pri tihom Dunaju tamo gdi no Sava rike se sbajaju za jedno i Drava, tuj bliže gizdavi perivoj tere gaj, vidio ga ti, pravi, rekal bi da je raj: najveće ugodno bliže mi tuj stanje, prostrano, slobodno i mirno šetanje; tuj ti me na črideˇ dvorkiňe dvorahu i moje beside pomňivo zorahu. H. Lucić 236. Tim sunce otide i opet bude doć, da nam je na črideˇ sada dan sada noć. 287. Naredi da pojut se psalmi po čredi. Kožičić žit. 10. — *b*) ordo, series, *red, vrsta*: Duh sveti jest treti u oblasti i v čredi. S. Budinić, sum. 22. — *c*) *stado koje god živine a na po se pitome* grex: Množ꙳ство črědij jelenь. S. Novaković, aleks. 4. Toj kolo pritila živina vucišе, us ku druga čila na izmin grediše; taj ti črida bliže od jakih bivoli, vranih koňi liše, ter crļenih voli. M. Marulić 14. Da ni trudni oboj ni beteg ni jedan udi čridi našoj. P. Zoranić 79. Pastiri pri čredah vsi glave uzdržu. Jačke 193. — *o ribama*: Za tim popadoše kolač od kamika, mrižu povrgoše.. pojdoše naprida, opet ju spuščajuć kud je ribam črida, pobukom bučajuć. P. Hektorović 5. — *u prenesenom smislu*: pecudes *živina*: Po ńemu *(perivoju)* teciše vrućac vojen posrid, kon koga pasiše stado pitomih črid. M. Marulić 78.

ČRIJÈSLITI, črījeslîm, *imp. učiňati kože, to je namakati ih u sudu vode nalejane na črijesło.* — ijè — *je u južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u istočnom* e: črésliti, črèslîm. — *Akcenat kaki je u praes., taki je i u* 2 *i* 3 *sing. aor.*: črījeslî, *u imperf. cijelom*: črīješļâh, *i u part. praet. pass.*: črījeļen; *u ostalijem je oblicima kao u inf. samo je i treći slog dug u part. praes.*: črijèslēći, *part. praet. act.*: črijèslīv, črijèslīvši. — *U knizi ne dolazi niti u kojem rječniku, ali se govori u Hrvatskoj i u Slavoniji. ‚Opančar čresli u čreslu kožu.‘ u Posavini.* F. Hefele. *a još se češće čuje u značeňu prļati* maculare *osobito voćem te se ne da lasno oprati. u govoru: črijeslim si košuļu, rubac kad jedem trešňe.* M. Vaļavac.

ČRIJÈSLO, *n. kora od drveta sasjećena, ili na prah smreļena, kojom kožari kože učiňaju,* cortex coriarius. -ijè- *je u južnom govoru od staroga* -ě-, *mjesto čega je u istočnom* -e-. *riječ u knizi ne dolazi do u jednoga pisca našega vremena*: čreslo, rbus coriaria. L. B. Šulek, im. 58., *a da dolazi glasila bi i* crijèslo *ili* trijeslo, a *stsl.* črěslo; *českí je* tŕislo. *ali ima u narodu u Hrvatskoj kajkavski* črěslo. *i u Posavini*: opančar čresli u čreslu kožu. F. Hefele. — *osnova može biti* čret, *jer voda u čretu često prļâ i zalužuje.*

ČRÍSTI, čŕpěm, *imp.* haurire. *vidi* crpsti. *samo u jednoga pisca pod konac* xvi *vijeka*: I pride žena od Samarije za čristi vode. Bernardin I, 33.

ČRIVČICA, *f. vidi* crijevčica.

ČRKA, comma. *u Šulkovu rječniku pod* komma. *vidi* črkńa.

ČRKAVICA, *f. ptica bijeli orao,* neophron percnopterus. Savigny. Progr. spal. 1880, 6.

ČRKŃA, *f.* linea, lineamentum. *samo u rječniku Rjelostijenčevu* 39ª *u značeňu kako je stavļeno, i u Šulkovu pod* beistrich. *sravni* črka *i* čarkati.

ČRĻEN- *vidi* crļen-.

ČRM- *vidi* crm-.

ČRN- *vidi* crn-.

ČRPATI *vidi* crpati.

ČRSLA, *n. pl. vidi* čresla.

ČRSTINA, *f.* 1. *vidi* čvrstina. — 2. *vrst grožđa. u Glini,* weisse lamberttraube. B. Šulek, im. 60.

ČRSTLEN, *adj.* rubicundus. *samo jedan put u jednoga pisca* xvii *vijeka*: Poļubļeni moj bêl i črstleń. F. Glavinić, cvit. 423. *može biti griješkom mjesto* črvļen.

ČRŠČAG, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom*: Livada u Čršćagu. Sr. Nov. 1875, 539.

ČRT- *vidi* crt-.

ČRTAG, *m.* cubiculum. *samo u jednoga pisca na početku* xviii *vijeka*: U črtag orudje za tim se odpravi. I. T. Mrnavić, osm. 101. Iz črtaga kada se zavrati. 102. *vidi* črtog.

ČRTOG, *m.* cubiculum. xiii *i* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku*: Braka i črtoga. Domentijanᵇ 67. Vѣnčь črьtoga tvojego. 128 (1865). Vьsprijeti mi vѣnьcь carьstvija dijadimoju i prьvoje znamenije carьskoga črьtago. Mon. serb. 155. (1357). Sь ženihomь vь črьtogь vьšьdь. Glasnik 11, 84. Čedca moja, sbļudête se i hranite se otь nepŕïazni, da nětko ne ostanetь vnejudu črьtoga. Sava tip. hil. glas. 24, 175. *vidi* črtag.

ČRV, *m. ime slovu č. u jednoga pisca* xvii *vijeka*: ci, če, črv. I. Ančić, vrat. 2, 4, 12. Misto črva iliričkoga. 2, 4, 12. *vidi* čŕv.

ČRV- *vidi* crv-.

ČTÀC, čtâca, *m.* lector. *isporedi* čtati. *od* xv *vijeka, između rječnika u Stulićevu* 95ª *na ruskи*: čtec, *i u Daničićevu* 3, 484: čьtьcь. Osveštaše diakoni i čьtьce. Domentijanᵇ 133. Čtac bi je čtal. Mon. croat. 107. (1461—70). Ki je rekal čtacu. Naručn. 11. (1507). Red čtaca. 46. Ka bi more biti bila čtacem v mrskŏst. Transit. 11 (1507). Vratar, čtac, zaklinavac. Š. Kožičić. žit. 9. (1531). Predragi čtače, kada budeš čtal vu toj postili. Postila 2 tüb. K čtacu. Anton Dalmat. nov. test. I. u predgovoru. Čtac ne tvore povelině svetago evanděliě. Arkiv 9, 114. Služio je iguman samosedmi, a pjevalo je trideset djakona i čteca. Š. M. Ļubiša. prip. 272. *vidi* čatac.

ČTACÌJÛN, čtacijúna, *m.* statio. *prema tal. u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Na dan tih čtaciunih. M. Alberti, of. 530. *vidi* štacijun.

ČTÁČ, čtáča, *m.* lector. *isporedi* čtati. xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* 95ª: Prvi jest red vratara, drugi čtáčâ. S. Budinić, sum. 200 (1583).

ČTÁLAC, čtâoca. *m.* lector. *isporedi* čtati. *u jednoga pisca našega vremena*: Čtalac slijedi i ugodno sklada. Osvet, 1, 45.

ČTAMISAO, Čtamisla, *m. moglo bi glasiti ime muško u listini latinskoj pisano*, Citamusclᵉ=Čьtamyslь. Mon. Rački 499.

ČTÄTI, čtâm, *imp.* legere. *vidi* čitati. *isporedi* čisti, čtjeti, čtiti, štiti. *praes. ne dolazi.* xv *i* xvi *vijeka. u rječniku ni jednom.* Čtac bi je čtal. Mon. croat. 107 (1461—1470). Znaju pravo i razumno čtati. Naručn. 2ᵇ (1507). Pisa zakon i čta ga pred vsim plkom 24ᵇ. Ča se dopušćuje s. pismo čtati. 45. Ne more čtati. 90. Ki budete čtali. Korizm. 104 (1508) Ako si čtal v pritčah. 9ᵇ. Pride mu list i poče ga čtati. 21. Tuj historiju čtući ulize mi u pamet da ju stumačim našim jezikom M. Marulić 3. *(može biti i od* čisti). Tako po sebi i razlučno po nedelah tere praznikih čtati. Postila tüb. 1562. A 1. Mise čtu i čtati čine. C 1. Svaki človik ima prodike verno, svršno i na plne i gusto čtati. C2. Niste li čtali? Anton Dalmat. nov. test. 16ᵇ.

ČTÂVAC, čtâvca, *m.* lector. *isporedi* čtati. *u jednoga pisca pod konac* XVI *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu* 732ª *i Jambrešićevu* 486. *kajkavski:* čtavec. Pomolimo se i za vse čtavce. Bernardin I, 62.

ČTE, *adj. u neutru od* тьѣте *nastalo tim da je* ь *među* т *i* ѣт *nestalo a mjesto* тѣ *pisalo se č. isporedi* тѣт. *samo u frazi:* na čte srce, *na tašte,* ieiune. Syrъ starъ i smolu rastrъ jaždь na čte srьdьce. Starine 10, 106. Lukь bêli sь medomь jaždь na čte srьdьce. 10, 102. — č *pred* т *biva i* š *kao u drugim riječima te glasi i* šte *u naše vrijeme:* Na šte srce. Nar. pjes. juk. 117. Hajde, spavaj, šupʃoglavče, pa ćemo se sutra na šte srca razgovoriti S. Ljubiša. prip. 367. *vidi i* što.

ČTĒJAC, čtêjca, *m.* lector. *isporedi* čtjeti. *samo u rječniku Jambrešićevu* 486ᵇ *kajkavski:* čtejec.

ČTĒJĒŃE, *n.* lectio. *vidi* čteńe. *samo u Jambrešićevu rječniku* 486ª.

ČTĒŃE, *n.* lectio. *Postaćem od part. praet. pass.:* čten, *koje može biti od* čisti, *ali može biti i od* čtjeti *po istočnom govoru mjesto* čtên, *koji je oblik po južnom govoru* čtjen *u riječi* čtjeńe *(vidi dalje pod a) treći primjer iz* Ruk. Kuk), *a po zapadnom* čtin *u riječi* čtińe *(vidi dalje pod b) treći primjer); završetak* -ńe *je od* -nije *pa tako i, dolazi u* Sava tip. stud. glasn. 40, 160, *u* B. Gamańića 5., *a bez* - i - *ali* nj *ne sastavljeno u jedan glas* ń *dolazi u ostalih pisaca. — Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka, i u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca sa* ń. *između rječnika u Belinu* 435ᵇ: čteńe, lectio, *u Bjelostijenčevu* 732ª *i Jambrešićevu* 486ª, *i u Stulićevu* 95ª: čtenie v. čteńe. *a) čitaće:* Vь pêtijahь i vь čteńjahь. Sava tip. stud. glasn. 40, 160. Čtenije otь vasь da byvajetь. 40, 160. Po molitvi i čtjenju (‚čtieniu'). Ruk. Kuk. 642, 54ᵇ. Čtenje nas uči moliti i dobro činiti. 642, 54ᵇ. Da vidi tko pomni što ni čul u čtenje u tebi gde domni sve divno počtenje. Š. Menčetić 88. Kad vam bremena izostane od čtenja različih mudrih knjiga. D. Ranina 9. Čtenja tvoriti. 10. Čtenjem božje besede. Anton Dalmat. ap. e 3. Nastoje čtenju knig nepodobnih. Š. Budinić, ispr. 89 Budući se mi od djetinstva leganjem i čtenjem i pisanjem latinskoga jezika zadojili. B. Gamańić 5. — *b) što se čita, štivo:* Slavna nje ljepos kad moju zna misal ukaza tuj krjepos ku ne bih ispisal; er da čti u čtenju u kom je deklam svit, ne bi svom počtenju mogla nać taj odvit. Š. Menčetić 278. Vidih sve čtenje i ritko nadjoh toj da more počtenje s ljepotom stat u goj. 279. Ki složi taj čtinja mnozim za utihu. P. Hektorović 69. Čemu je čtit čtenja od knjižnih mudarca, a paka bit srca u svemu nemirna? D. Ranina 108. Čtinje peto. M. Alberti, of. 272. — *c) štovanje,* aestimatio: Tuj ako dobudeš tuj ti će bit dika, neka se ne budeš zabiti do vika, neka tve počtenje more sjat sve vrime; tuj se će u čtonje postavit tve ime. Š. Menčetić 43.

ČTĒTA, *f.* damnum *(upravo* vanitas). *Postaćem od* тьѣта: ь *između* т *i* ѣт *je nestalo kao i u drugih riječi a mjesto* тѣ *pisalo se č. isporedi* тѣт. *tako dolazi od* XIII *do* XV *vijeka:* Pri koimь ihь selь čteta naide, da plati selo bližńo. Mon. serb. 52. (1240—1272). Što se budu učinilo koje ljubo čtete. 170 (1362). Da imь se nękoja čtota u vladaniju ili u trьgovcu ne učini. 188 (1378). Hokje paki velikь gńevь i veliku čtetu otь gospodstva mi. 363 (1430). Da imь ne učinimь niekoje razьmirje ili koju čtetu. 411. (1442). Hoteće nimь namêriti takove čteto. 445 (1451). Obarovati ga da ne prime nękoju čtetu. Spom. sr. 7. — *lakšega izgovarańa radi umetnulo se kašto* ь *među* č *i* т: čteta: Ako imь se koja čteta učini. Mon. serb. 85 (1326). — *ali se i* т *promijenilo na* č *koje se pisalo* k: čьćeta: Ako li imь hokete koju pakostь učiniti i čьketu, to i mьnê činite, dê ihь e čьketa moê i korystь ihь moê. Mon. serb. 54 (1240—1272). — *poslije se* č *pred* т *promijenilo na* š *kako i u drugim riječima te je od* čteta *postalo* šteta.

ČTICE, *vrst robote. samo u jednom spomeniku srpskom od god.* 1330 *i odanle u Daničićevu rječniku* 3, 482: opera quaedam serva: Měropьša rabota: čьtice, žitotrêbʃenije. Mon. serb. 98 *i* Glasnik 2, 12, 61.

ČTĪLAC, čtîoca, *m.* lector. *isporedi* čtiti, čtjeti. *od* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* 435: čtioc, *u Bjelostijenčevu* 732ª *kajkavski:* čtelec; *i Stulićevu* 95ª: čtioc. Velo krat u tomu čtioca smetaju. R. Gamańić 21. Ovo je, moj čtiоče, cablo od starih knezova Kačića. A. Kačić, razg. 209.

ČTIMĻA, *f. ńeko mjesto u Srbiji blizu Prizrena. u Daničićevu rječniku* 3, 482. U Prizrenu ulijare u Čtimli. Glasn. 15, 284. Više Čtimʃe. 15, 284. *isporedi* Štimʃanin.

ČTIŃE, *n. vidi* čteńe

ČTIOC, *m. vidi* čtilac.

ČTIOCOREĐE, *n.* lectoratus ordo. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČTÌONICA, *f.* lectorium. *isporedi* čtiti, čtjeti. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* 732ª *kajkavski:* čtelnica, *i* 490 *pod* štelnica, lectorium, ambo, pulpitus, pulpitum, na čem kniga stoji gda se čteje, pluteus anagnosticus.

ČTĪTEĻ, *m.* lector. *isporedi* čtiti. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* 95ª: cultor, venerator, čtitelj božii, dei cultor, lector. Vid čtitelju, B. Gamańić 6.

ČTĪTI, čtîjêm, *imp.* legere, colere. *isporedi* čtati, čtjeti. *od* XV *vijeka. između rječnika u Mikaljinu* 45ᵇ: čtitti lego; *i u Belinu; u Stulićevu* 54ª venerare, colere, *i u Daničićevu* 3, 482: čьtiti, legere. — *Ima oblika koji mogu biti i od* čtjeti *u. pr. po zapadnom govoru:* čtiti, čtih, čtil *itd. takovi navode se ordje i iz onih pisaca u kojima dolaze oblici po čtjeti. — part. praet. pass. glasi i* čtjven. Mikaʃa, rječ. 54ᵇ. — *a) čatiti, čitati,* legere: Čini e čtiti prêdь sobomь. Spom. srb.ᵇ 128. Čtivše. Mon. serb. 503. (1467—70). Nieste li čtili? N. Raњina 44. Ludos je čtit s česa vrime s' i trud gubi. M. Marulić. 140. Dokla zemʃa ova bude na karte foʃ slovinska čtit slova. 66. Mnoge načine obkladaju, neka je vičnije onim ki budu čtiti. 3. Vi ki verse ovo često ćete čtiti, ča no u ńih slove nastojte činiti. 138. Ki smirno živiti i čudi želite hudob se ukloniti, nauke sej čtite. 142. Za toj mi ne zabav', tko bude čtit' ovo. Š. Menčetić. 254. Ter čti i ostalo ča t' kniga povida. H. Lucić, 187. Nu si čtil dobro ti Pavao gdi piše. N. Naljeković 330. Niste li čtili? Bernardin I, 20. Dokli strava ova bude čtiti slova našega jezika. P. Hektorović 49. Ka *(skladanja)* u svako misto tko god bude čtiti, tvoje srce čisto po ńih će sciniti. 56. Čtil si, čul i vidil. N. Dimitrović 34. Koji ova pisma bude čtiti. A. Gučetić, roz. jez. I. Negdje čtih na jednom javoru. D. Zlatarić 43. Ova ka idu čti i legaj pomńivo. A. Komulović 13. Do večerńe sestram čtjaše. F. Vrančić, živ. 53. Suznim očima sam knjigu čtila. P. Vitezović, odij. 46. *pasivno sa* se: čtije se od jednoga redovnika. M. Zoričić, zrc. 1. — *b) poštovati,* colere: Ona *(Judita)* posta biti slovuća po svitu, počaše ju čtiti više svih uznitu.

M. Marulić 64. Čti otca, honora patrem. Stulić, rječ. 66. — *c) svetkovati:* Dan u ki bi dobit Oloferne čtišе. M. Marulić 66. — *vidi* štiti.

ČTIVAC, čtivca, *m.* lector. *isporedi* čtiti. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Moj mili čtivče! M. Alberti, of. IX.

ČTÍVĚNE, *n.* lectio. *isporedi* čtiti. *samo u rječniku Mikaljinu* 45b.

ČTIVNIK, *m.* lector. *isporedi* čtiti. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Čtivniče, razmisli. B. Kašić, zrc. IV.

ČTJETI, čtim, *imp.* legere. *isporedi* čtati, čtiti, štiti. *glasovi* -je- *postali su od* -ê- *te dolaze u južnom govoru, mjesto kojih je u istočnom* e, *u zapadnom* i. *ńeki oblici osobito u kojih ima* i *osim u praes. mogu biti i od* čtiti, čtijem, *pa su s toga tamo navedeni kao i drugi koji mogu biti od* čtiti. *o part. praet. pass.:* čten *vidi kod* čteńe. *dolazi* XVI *i* XVII *vijeka, između rječnika bez sumńe samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu iz kajkavštine, gdje glasi* čtěti čtějem i čtêm *uz* šteti, štejem, štem, *u prvoga* 780 lego: čtejem, čtem, čteti kńige, *a u drugoga* 488b: čtejem, kńige čteti. — *a) prelazno, aa) čatiti, čitati* legere: Nikadare li ne čtjeste u pismijeh? N. Rańina 56. Poče čtjeti. Zbor. 1. Svi koji čtimo ovuj pripovijest. 46. Kad čtimo bog govori s nami . . ako stvoriš ča čtiš. Ruk. Kuk. 642, 54b. Tebe ki čtiš moju. M. Marulić 125. Koji čtiš sej pjesni. Š. Menčetić 3. Kako znat i ti mož ki ovo čtiš sada. 266. Ne smim sve tebi koji čtiš spovidit. 267. Koji čtiš ovo sad. 269. Blaženi jest on ki čti i ki sliši. Bernardin pišt. 2, 96 (1586). Da umiš čtiti i do slova čteći da razumiš. H. Lucić 288. Jer čtuju vas veće i druge države pjesance tve čteći. N. Naljeković 350. Ki čtiš zgod ovaj. D. Raňina 55. Ne čtimo li također da . . VIa. Kako od kraja Artasersa čtimo. IX. Ljudi čteći me nevolje. 82. Da vridnost tvoja, kad joj što domori, čteći pisma moja, o tom razgovori. P. Hektorović 69. Nisi li već krat čtil i čtiš svaki dan pisce? P. Zoranić I. Kako čtimo u pismijeh. A. Gučetić, roz. mar. 262. Čteći život ove svete djevice. A. Kašić, per. 89. Tko jega ali čti, ima razumjet riječi slovinske. R. Gamańić 24. — *bb) poštovati,* colere: Oni čtehu višńago hotêćago priti na spasenie vsega mira. Arkiv 9, 93. Sgriješil' su priludi sinovi Edipa oca ne čteći kako se podoba. M. Bunić, jok. 42. — *b) sa* se *pasivno u značeńu pod aa):* Od kojih se čti. Ruk. Kuk. 642, 22b. Kako no se čti u evanjelju. Š. Budinić, sum. 20. I da se pismo čti kako se tada čtil'. N. Dimitrović 94. U bulí od večere gospodinove koja se čti u veliki četvrtak. A. Gučetić, roz. jez. 60. Kako se čti po bulah svetoga oca pape Grgura XIII. 53. — *pod bb):* Službeniče pravi boga nebeskoga ki na te postavi bilig reda svoga, ki tako nosiš ti i tako provodiš, da ti se ime čti kuda ne prohodiš. P. Hektorović 65.

ČTO, *vidi* što.

ČTÒVÁŃE, *n. vidi* štovaňe, veneratio, cultus, religio. *isporedi* čtovati. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ni jedno stvorenje nima se čtovati jednakim čtovanjem z bogom. Naručn. 104 (1507).

ČTÒVATI, *staro* čtuju, *poznije* čtûjēm, *imp.* honorare, colere, aestimare, magni facere. *isporedi* čtiti, čtjeti, čtati, čisti. XVI *i* XVII *vijeka. između rječnika u Stulićevu,* 95a *i u Daničićevu* 3, 484: čtovati, honestare. Čtovati *je stariji oblik od još starijega* čtovati *za današńe* štovati, *koje je od* čtovati *nastalo tako da se je, kad je* ł *nestalo,* č *pred* t *promijenilo na* š *kako to biva u drugim riječima. — Korijen koji i u* čast.

I. *prelazno.*

1. *štorati koga, držati ga u časti, činiti mu ili pokazivati čast. čtuje a) čeľade ili što se kao čeľade misli boga:* Jakost od tvojih ruk oblomi ovoga oružje, strile, luk, ki ne čtuje boga M. Marulić 20. Bože, od ruk nas odnimi ki tebe ne znaju, ki priteč' ne daju da te čtuje tvoj stvor. 31. Nam je nepodob primat', ner onoga Abram, Isak, Jakob koga čtova boga. 33. Čtuju bogove. D. Zlatarić 7. Koga ľubiti i čtovati pravedno jest. Bernardin 2, III. I čtovati ga će u posvetiliščih i u darch. 2, 3. — *b) čtuje bog čeľade:* Za toj bogъ vasъ čtuje. Spom. srb. 90b. — *c) čeľade čtuje roditeľe:* Čtujemo i počitamo mater. S. Budinić, sum. 43. — *d) čeľade čtuje drugo čeľade:* Da me *(Oloferna)* se svak boji, svaki da me čtuje. M. Marulić 11. Slavan se učinih ter čtovan visoko 8 Kad godi čuje ime kraľa tada poniknuv da čtuje. 18. Svaki skuta podvija čtujući človika. 18. Po tiho nauči mlajših da te čtuju. 109. Nih *(vitezova)* slava primuče, nitkor jih ne čtuje. 112. Govoreći kako je v rečenom selcu čtovan bil. Mon. croat. 252 (1552). Hieronim gospodin umom svih minuje, svak mu je kako sin, svak ga zna i čtuje. P. Hektorović 16. Ja za svaka taj li htih se slobodit da te *(dom Mavra)* jedno krat daj još budem pohodit s dostojnim poklonom, s častju kom te čtuju. 335. Gospoda bnetačka ľube te *(Vidalija)* i čtuju. N. Naljeković 335. — *e) čeľade čtuje kaku god stvar:* Uzdvigni od zdola glas moj k nebu gori, gdi tvoja pristola čtuju svetih sbori. M. Marulić 7. Božje crikve veoma čtovati i ľubiti. Pop. duk]. 32. Nega slavno ime slaviti ne pristan', zakone čtujući vazda krat negove. P. Hektorović 60. Ako putujući pravo ćeš hoditi, u svem pravdu čtujuć van puta ne iti. 70. O muko žestoka! koji je razlog toj, da ľubeć sve živu u muci paklenoj? a paka neľubeć stvar koju sve čtujem, tisuću da smrti u srcu mem čujem? D. Raňina 94a. Čin' srgbu da tvoju Atamante čuje, ki strašnu vlas moju ni scijeni ni čtuje. F. Lukarević 219. Ki ne čtuje skladne vjere ženidbene. D. Zlatarić 4. Ono človik čtuje što svrhu svega ľubi. M. Divković, bes. 115. — *f) čtovati može koga i stvar tjelesna i umna kad se nom razumijeva čeľade:* Udahni duh pravi u mni ľubav tvoja da sobom ne travi veće pamet moja, bludeći ozoja s družbom starih poet, boge čtova koja kimi svit biše opet M Marulić 7. Dušo, za to li vazda stoj pripravna, ter će t' dat bog vikovni pokoj, z bogom ćeš vazda stat, z bogom ćeš s' radovat i s anjeli pojuć ime ńega čtovat ki no je sve moguć. 101. O srce mramorno, vaj srce ledeno, o srce jadovno, vaj srce kameno! što se saj led i mraz u tebi ńeguje ter boga i božju vlas priklono ne čtuje? M. Vetranić I, 77. Bog ti toj dopusti: on bo je tako htil, jezik tvoj da bude umić, sladak i mil, narešen od svude, da ga vazda slavi gdi godi ga čuje u pravoj ľubavi spovida i čtuje. P. Hektorović 57. Dubrovnik *(= Dubrovčani)* viru čtuje našu. H. Lucić 229.

2. *kao svetkovati koji znatan dan,* agere diem festum: Učini i čtova prazdnik i god naše gospoje. Mirakuli 141 (1508). Dan dobitja ńe svako godišće bi bržen i čtovan od svega puka. M. Marulić 5. Puk dan dobitja čtovaše. 6. Osvajen da soboti ne čtovaše. Š. Kožičić, žit. 3b (1531). Zapoveda da 7 nedil post pred pasku čtujet se 6. Naredi da čtujet se paska v dan nedilni. 7. Pogane čtujut sije dni jakože svetije. 9b. *(Papa)* zapoveda čtovati prazdnik vsih svetih. 18b. Imamo ovi slavni dan svetkovati, slaviti i čtovati. M. Divković, bes. 119.

3. *kao gostiti koga, gozbom pokazivati kome*

poštovaňe: Ti li si toj, Obrade, zla kozokradice? znaš, kad mi ukrade dvije jalovice tere čtova ńime lupeže družinu četr dni? Družbu sam ja gostio. M. Držić 64. Pjesancu ja bih pio koju smo mi pjeli, kad ovna zaklasmo i mlada junčića, ter Grila čtovasmo i Pribca Vukčića, kad ovce strigosmo. 450. Jezbine i piće čijem će ih čtovati i počitati. M. Divković, bes. 887.

II. *sa* se:

1. *refleksivno a) u značeńu koje je naprijed* pod I. 1. *d)*: Počtenjem meju sobom čtujući se. Bernardin, pišt. 1, 2. — *b) u značeńu koje je naprijed pod* 3.) Kako pijani gredihu ki se čtovaše s Holofernom. M. Marulić 71. Tere se čtovaše vino ljuć u žban (gban). 94. Čim se ki vas pićem čtuje, vi bez sumńe slatko ite. D. Rańina 50. Sidosmo blagovat i onim se čtovat ča biše gotovo. P. Hektorović 23. Tko se često čtuje, hteć grlu zgajati, on život skraćuje. 37. Gospoda Kujava u selu za Tvrdka udava djevojku Veselu, ter samo piruju i pir je slavan taj, i tamo se čtuju kako je običaj. M. Držić 443.

2 *pasivno u značeńu koje je naprijed pod* I. 1): Ali ča se čtuje. Bernardin 2, 4. Živе se opako, stari se ne čtuju. M. Držić 86. Da tebe daruje *(narav)* lipotom vrhu svih, od kih se sad ctuje glas vila umrlih. D. Rańina 71.

ČTRKALA, *f. ptica jarch grivoč*, perdix graeca. Bris. Prog. spalat. 1880, 34.

ČUADAR, *m. vidi* čuhadar. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka*: Kad je paša glase razumio, zaupio svoga čuadara. A. Kačić, razg. 240.

ČUBA, *f. usna* labrum. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* 50ª: čuba gorńa labrum, čuba doľna, labium; *u Jambrešićevu*: labrum, *u oba iz kajkavštine gdje se govori najčešće posprdno u plur.*: čube, čóbe *kao velika usta, i u Voltigijinu* 31: lefze.

ČUBAC, čupca, *m.* choragus, Kirby. J. Šloser, kor. 619, 627.

ČÚBÁK, čubáka, *m. čovjek u koga su velike usne*, labeo, labro. *isporedi* čuba. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* 53ª *pod* čubast: čubák labiosus, labeo, chilo, *i u Jambrešićevu*: labeo, chilo. *u oba iz kajkavštine.*

ČÚBÁN, *m. ime ovnu.* J. Bogdanović. *vidi i* čuban.

ČÚBAR, čúbra, *m. a) ńeka bilina*, satureia, *od grč.* θύμβος, θύμβρα. *a po Daničiću kor.* 264 *nije tuda riječ, nego joj je kor.* skubh, *visiti. isporedi* čumborak, čumborić. XV *vijeka i u naše vrijeme. izmedu rječnika u Belinu* 290ª timbra, *u Stulićevu* 95ª: satureja; *u Vukovu* 829ª: satureja hortensis, *i u Daničićevu* 3, 478: čubrь, satureja. Soln trenu i čjubrь sveži i oboja va krapu svil'nu i pari izь ukropa zube. Starine 10, 101 *i* šaf. lesek. 130. Čubar bíje, beru l' te devojke? Nar. pjes. vuk. 1, 368. Čubra cveća da me dobro čuva. 1, 468. Ocet od čubra. Bolić, vinod. 2, 362. Čubar, satureja hortensis. M. Đ. Milićević, selj. 2, 73. I. Pančić, bot. 255. G. Lazić, ist. 139. Šloser-Vukot. flor. 557. B. Šulek im. 60. *vidi* cupar. — *b) buba* mastigus Ill. J. Šloser, kor. 1, 223. mastigus Latr. 1, 226.

ČUBAR, Čubra, *m. ime muško, u naše vrijeme*: Pjevaulja sabrana Čubrom Cojkovićem. Pjev. crn. 1. — 2.) *selo* Čabar.

ČUBARSKA RIJEKA, *f. potok u Srbiji u okrugu biogradskom*: Vodeniea u Čubarskoj reci. Sr Nov. 1866, 479, *u okrugu krajińskom.* 292.

ČUBARSKI, *adj. što pripada Čubri, selu u Srbiji*: Čubarska opština. K. Jovanović 122.

ČUBAST, *adj. imajući velike usne*, labrosus. *isporedi* čuba. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* 53ª: čubást t j. z velikemi vusti, čubák, labiosus, *i Jambrešićevu*: labiosus. *u oba iz kajkavštine.*

ČUBER, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 38. *sravni* Čubar.

ČÚBETI, čúbīm, *imp. čube vješati i preda se zijati* desidere pendente labio, *i* hietare, oscitare. *samo u rječnika Bjelostijenčevu* 53ª. *i u Jambrešićevu*: čubim, ziam, v. hio; *u oba iz kajkavštine gdje dolazi najčešće o živini*: *krava čubi kad na paši stojeći gubicom u zemļu gleda a ne pase se, i čovjeku koji poklapļen u zemļu gleda reče se*: *kaj čubiš tu? vidi i* čubiti.

ČUBICA, *f. a) dim. od* čuba. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* 53ª: labellum, *i Jambrešićevu*: labellum. — *b) buba* orophius Redt. I. Šloser, kor. 504. 507.

ČUBIĆ, *m. prezime.* Ļet. srb. 112, 156.

ČÚBRA, *f. ime kozi.* J. Bogdanović.

ČUBRA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 83, 122.

ČUBRAK, *m. divji, ńeka trava.* B. Šulek, im. 60.

ČUBRAN, *m. ime muško*: Gradić. Čubran i Gučetić. J. Kavańin 127. Gledam Prima i Vetrana, Zlatariće stare i mlaje, Držu, Brauta i Čubrana, koj s Dimitrom pjeva slaje. 176. *sravni* Čubranić, Čubranović.

ČUBRANIĆ, *m. prezime* XV *i* XVI *vijeka*: Vincenco Čubranić. Mon. croat. 97. (1465). Č. Pavao *iz Baške podknežin novski.* 179 (1499). Č. Frančisko, *sudac sciški.* 249. (1549). De genere ‚Subranycz'. Starine 5, 153. *vidi* Čubran, Čubranović.

ČUBRANOVIĆ, *m. prezime* XVI *vijeku u Dubrovniku*: Jedupka gospodina Andrije Čubranovića Dubrovčanina. A. Čubranović 141. Andrija Čubranović. B. Kašić, rit. XVIII.

ČÚBRAST, *adj. čular, bez ušiju*, parvis auriculis. *samo u Vukovu rječniku, u Crnoj Gori.* — *Kor.* skubh. *otpadati*, Daničić kor. 264.

ČUBRETIĆ, *m. prezime* XV *i* XVI *vijeka. u rječniku Daničićevu* 3, 478: *vlastelin kralja bosanskoga Stjepana Tomaševića vojvoda* Pavao Čubretićь. Mon. serb. 488 (1461). Čubretić Antić. Mon. croat. 205. (15I3). Dalmacije bani gdi ste Juraj Bubek, Čubretiću? J. Kavańin 239.

ČUBRIC, *m. bilina* serpillus. B. Šulek, im. 60. *sravni* čúbar.

ČÚBRICA, *f.* 1) *vis planina Sunobora i Malena u Srbiji u valjevskom okrugu.* M. Đ. Milićević srb. 361. — 2) *planina u Dalmaciji blizu Pometenika, u Vukovu rječniku* 829ª. — 3) *ńeko mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom*: Livada u mestu Čubrici. Sr. Nov. 1875, 709.

ČUBRICE, *f. pl. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom*: Zemļa u Čubricama. Sr. Nov. 1845. 203.

ČÚBRIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ČUBRIĆI, *m. pl. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 15.

ČUBRIJAN, *m. ime muško.* Cyprianus. *u Daničićevu rječniku* 1, 331 *pod* Ζaničić: Vlastelin i dvoranin kralja bosanskoga Čubrijanь Zaničićь. Spom. sr. 32. Svetoga Čubrijana. Mon. croat. 73. Pri blaženomu svetomu Čubrijanu (‚Čubrićanu'). Stat. poļ. Ark. 5, 305.

ČUBRIKA, *f. bilina* satureia hortensis. B. Šulek, im. 60.

ČUBRILE, *m. ime jarcu. u Vukovu rječniku. sravni* čubrast.

ČÚBRILO, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović. — *ime ovnu.* J. Bogdanović. *srarni* čubrast.

ČUBRIN, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bos 1864, 55.

ČUBRK, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 214.

ČUBRLOVIĆ, *m prezime.* Nar. pjes. žen. petr. 351.

ČÚBRO, *m. muški nadimak u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku* (Čúbro, *u Danič. kor.* 264 Cúbro).

ČUBROVAC, Čúbrôvca, *m. potok u Bjelušiću u Srbiji.* Đorđević.

ČUBURA, *f. ime selu i mjestima u Srbiji. a) selo u aleksinačkom okrugu.* K. Jovanović 92. — *b) mjesto u okrugu smederevskom:* Zemļa u Čuburi. Sr. Nov. 1865, 66. Niva u Čuburi. Sr. Nov. 1868, 158.

ČUBURSKÎ, *adj. što pripada selu Čuburi:* Niva u predelu čuburskom. Sr. Nov. 1869. 234.

ČUCAK, *m. ńcko mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom:* Niva u Čucaku. Sr. Nov. 1874, 74.

ČUČ, *m. ime muško* XIII *vijeka. u Srbiji. u Daničićevu rječniku* 3, 480: *Između ļudi koje kraļ Stefan prvovjenčani dade Žiči jedan bješe* Čučь. Mon. serh. 12. (1222—1228).

ČÚČA, *f. koja čuči. samo u zagoneci:* čuča čuči, bjega bježi, skoči čuča te uvati bjegu. *(odgonetļaj:* mačka i miš). Vuk, rječ. 28b *pod* bjega.

ČÚČA, *f. mjesto u Srbiji u užičkom okrugu:* Zemļa u Čući. Sr. Nov. 1870, 269.

ČÚČAK, Čúčka, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ČUČALE, *f. pl. selo u Srbiji:* Centrum naših napadajućih trupa dolazio je s Čučala preko Rašice i Mụzača. Rat 42. Brigada je zauzela položaj kod Čučala. 52.

ČUČAĻSKI LAZ, *m. mjesto na granici sadašńe Srbije u kruševačkom okrugu.* Sr. Nov. 1834, 34.

ČUČANAC, Čučanca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom:* Zemļa u Čučancu. Sr. Nov. 1875, 361.

ČÚČÁŃE, *n. radńa koja biva kad ko čuči* ili conquiniscere. *isporedi* čučati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÚČATI, čúčîm, *imp.* conquiniscere. XVI *vijeka jednom gdje drugi čitaju* zučati, *i u naše vrijeme. između rječnika u Belinu* 23a: in clunes considere; 664a: in solo sedere; *u Stulićevu* 95: talis insidere, *i u Vukovu* 330b: conquiniscere. *Korijen je po Daničiću* 33 kak *savijati, kriviti. Sravni češ.* čučeti *i ńem.* hocken, *a i mag.* czücsül *sjesti.* Da izgubimo svetilišta da vas svijet se križu skuči, a Lucifer zbijen u ništa u kraļestvu praznu čuči. Marković, Osman 13, 57 (Gundulić 478 zuči). A kum švraka na vrh trńa čuči. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Voli kule na kocu čučati nego zao ručak ručati. Nar. posl. vuk. 38. Ou čučeći i gledajući u mjesec stao govoriti. 284. Mačak čući na prekladńu, koledo! Vuk, živ. 10. Sutorina, na ńem čući kuletina tavna. Osvet. 3, 40. *vidi* čuča *i* čučati.

ČÚČAV, *adj. kao čučeći,* pygmaeus. *isporedi* čučati. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Veronija čučava. I. Šloser, kor. 1, 53, spoļac čučavi 1, 53; teklić čučavi 1, 60; šiļkaš čučavi, 1, 84; zavojica čučava 1, 148; istočlanac čučavi. 1, 209.

ČÚČAVAC, čúčâvca, *m. grah koji se ne pritiče,* phaseolus nanus L. *u naše vrijeme, u rječniku Vukovu* 830b: phaseolus repens. Čučavac, phaseolus nanus. Javor 1881, 153. B. Šulek, im. 60.

ČÚČEG, *m. trava* sonchus oleraceus L. *u naše vrijeme, u rječniku Vukovu iz Crne Gore.* Iznikao bosiļok kao čučeg. S. Ļubiša, prip. 237. Naberi štira, tusta čučega, srpuļe i burazine. S. Ļubiša, prič. 7. Čučeg, sonchus oleraceus L. B. Šulek, im. 60.

ČÚČERJE. *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. dolazi u listinama latinski pisanim već* XIII *vijeka:* Vinea in Chucherie. Mon. ep. zagr. I, 187. Villicum de Chucheria nomine Maltk. 1. 199 (1278). Vinea in Chuceri. 1, 205. Villam Chucheryam. 2, 47. Magni cultelli preter Chucheriam et Bokouchan. 2, 75. Ecclesia sancte Marie de Chucherya. 2, 80. Ecclesia beate virginis de Chucherya. 2, 89. que *(via)* venit de Suseria et vadit Zagrabiam. 2, 107. Ad metas domini episcopi de Chucheria. 2, 117 Pregled 17. *pišu i* Čučerje. Schem. zagr. 1875. 60.

ČUČEVAC, Čučeva, *m ńeki vaļda izmišļen grad.* P. Zoranić 71a.

ČUČEVO, *n. ńeko mjesto.* S. Novaković, pom. 151.

ČUČIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka, u Daničićevu rječniku* 3, 480: *Vlastelin hercega Hrvoje knez* Milatь Čučičь *iz Luke.* Spom. sr. 176. Simko i Dujam Čučići. Mon. croat. 69. Čučići Vilko i Dujam. 69.

ČUČIĆANI, *m. pl. selo u hrv. krajini u listu od* 1712. *zove se i* Tučićani. Starine 12, 36.

1. ČUČINA, *f mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom:* Zabran u Čučinu. Sr. Nov. 1870, 288.

2. ČUČINA, *f. riba vučić-čučina,* centroprities hepatus. G. Kolombat. pesci 5.

ČÚČKA, *f ptica* sylvia rubecula. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, u naše vrijeme i u rječnicima Belinu* 559b: erithacus, *i Stulićevu* 95b: erythacus. Letušte su vrsti svake po svoj gori rajske ptice: čučke, kvinci, zebe, svrake, modrokosi i vavlice. M. Vetranić 2, 270, Čučka, sylvia rubecula. Slovinac 1880, 31, 32.

ČÚČKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Avramović 237, 261. *i* J. Bogdanović.

ČUČKOVO BRDO, *n. kao seoce u zagrebačkoj županiji utjclovļeno Crkvenom Selu.* Sabļar. 71.

ČÚČNUTI, čúčnêm, *pf.* conquiniscere. *isporedi* čučati. XVII *vijeka i u naše vrijeme. u rječnicima Belinu* 23a: in clunes considere, submissum occultari; *u Stulićevu:* v. čučuriti se; *i u Vukovu* 830b. — *Akcenat kaki je u infin., takav je u svijem oblicima, samo što je i drugi slog dug u praes. cijelom:* čúčnêm, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* čúčnû, *i u part. praet. act.:* čúčnûv, čučnúvši. Rijeće tizijem ki na ļijevo čučnu: ja vas toko ļubili da sam sebe za vaš odkup pogubih. J. Kavańin 565. Dečko izišavši na poļe čučne u mraku, pa izvadi iz torbe pogaču. Nar. prip. vuk. °257. Čučne pa zapali čibuk. Nar. prip. bos. 1, 82. Jedan vješt igrač stoji u sredini kola te čučne i sve se opire na jedan štap. V. Vrčević, igr. 30 — *Uz* čučnuti *ima* D. Bella *i* cucnuti 17a, 23a, 130b, *gdje se dodaje:* praes. cucnivam; *ima dakle i glagol* cucnivati *uz pravilni* čučati.

ČÚČUGE, Čúčûgâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 83, 105.

ČÚČUK, *m. ime muško* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* Zorislau filii Chuchuk. Mon. ep. zagr. 1, 62. — *selo u Hrvatskoj u podžupaniji delničkoj.* Pregled. 12.

ČUČULO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Zabran u Čučulu. Sr. Nov. 1861, 774. *nominativu nema potvrde, može i drukčije glasiti.*

ČUČUŇE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom:* Niva u Čučuńe.

ČUČUŇSKI POTOK, *m. u Srbiji u okrugu aleksinačkom:* Niva u potoku čučuńskom. Sr. Nov. 1867, 535.

ČUČUŠKÎ, *adj. što pripada selu Čučugama u Srbiji:* Čučuška opština. K. Jovanović 105.

ČUČÚRITI, čúčūrīm, *impf.* conquiniscere. *isporedi* čučati. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i part.* čučuren humi depressus. *vidi i* čučuriti.

ČÛDA, *f.* miratio, miraculum. *isporedi* čudo. *u jednoga pisca pod konac* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u narodu:* Kuliko već čude jest vrijedno. I. Jablanci 5. Velike čude jest vrijedno. 162. Kad ja videh čude čudnovate. Nar. pjes. Vila 1866, 486.

ČUDAČAN, čudačna, *adj.* curiosus, *rad vidjeti što nova neobičnu, čemu se čude. u jednoga pisca našega vremena:* To Bečkiće pjevale čudačne. Osvet. 7, 14.

ČUDALICA, *f.* curiosa, *čeľade žensko žeľno vidjeti što nova. u jednoga pisca našega vremena:* Vrve momci na boj odabrani: sve što može teče na gledańe, ponajprije navrle djevojke, te ih prate da se zdravo vrate, pa šuškale čudalice same: bože mili, silno li je carstvo. Osvet. 7, 14.

ČUDALUK, *m.* curiositas. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Iziskivańe, s kojom si ga odlukom učinio, i naći će more biti da si više zaradi čudaluka nikoga nego ľudobiľa. F. Lastrić, ned. 27.

ČÛDAN, čúdna, *adj.* mirabilis, mirus, mirificus. *isporedi* čudo. *od* XIII *vijeka,* (Čudua dêla tvoja. Domentijan[b] 31.) *između rječnika u Mikańnu* 43[b]; *u Belinu* 462[a], 489[a]: mirus; *u Bjelostijenčevu* 53[a] *kajkavski:* čuden, mirus, mirabilis, admirabilis, admirabundus, mirificus; *u Jambrešićevu kajkavski:* čuden, mirus, mirabilis, admirandus; *u Stulićevu* 95[b]: v. čudesan; *u Voltigijinu* 31: wunderbar, wunderlich; *u Vukovu:* morosus, admirabilis, *i u Daničićevu:* čudnь, admirabilis. — *Kompar.:* čúdnijî. — *Znači: što pobuđuje u kome čuđeńe kojim god načinom: novošću, rjetkošću, neobičnošću, osobitošću itd. ili tim što je što drugojačije od onoga što je do sele bilo.* admirabilis, mirabilis, mirus, admirandus. *čudno može biti a) čeľade i što se kao čeľade misli:* Gledaše to učitel ńegov čudni Aristotil. Živ. aloks. Starine 3, 227. Čovik čudan (admirandus), mnogoga znanija i dobrote. Transit. 110. (1507). Ta čudni čovik sluga boga večnoga. Mirak. 73. Vidi Hira, kraľa Pira, s ńim i čudna Kastriotu, koj s istoka cara tira. J. Kavańin 226. Sveti i čudni Vladmire. 251. S česa čudne svoje vojske Rim prvi put na nas brodi. 243. Ah moj bože, čudna kaludora! A. Kačić. razg. 18. Dolazili su k ńemu na nauk kako no k jednomu čudnomu naučiteľu. A. Kanižlić, kam. 12. Bože mili, da čudna junaka! Nar. pjes. vuk. 1, 451. Čudan junak u poľu našemu. 2, 259. Pred tamnicom čudan dobar junak. 2, 98. U tebe mi čudnu čerku kažu, hoćeš li je meno pokloniti? 3, 245. Al je Rado čudan plivač bio. 3, 361. Čudan junak Radojica. Nar. pjes. ist. 1, 36. — *više u zlom smislu, koji drugojačije što radi nego to obično biva,* morosus: Ne budi čudan prigovaraoc ni iziskaoc svrhu onoga što ti je zapovińeno. M. Zoričić 123 Što će ti reći tvoja družina kad oni poidu kud su i prvje hodili a tebe š ńimi ne bude? ter međer je u crkvi? posvetio se je? a a čudna svetca! J. Filipović. prip. 1, 489. — *b) životińa:* Aleksandar na čudnoga końa bucifala usede. Živ. aleks. Starine 3, 244. U svirepicah tvoih koń čudan rodil se e, u ńega je voluja (‚voluć') glava. 229. — *c) stvar ťelesna i kad se ńom misli što umno:* Aleksandar ńih srite u čudnoj velikoj parastasi. Živ. aleks. Starine 3, 322. Sud čudni urejen i urišen vsakim dragim kamenjem. Transit. 25. (1507). Danas vnidu s tobu *(o Isuse)* v prebivaliśte tvoje čudno. 134. Da bi *(bog)* pokazal zlameńo čudno. Korizm. 18. (1508). Pribivaše u čudnom i velikom gradu Solinu. Ľet. dukl. 3. Mene zamami i k sebi priveza jak čudan on kami ki gvozdje priteza. Š. Menčetić 195. Govore da je donio čudne prateži i trgovine. M. Držić 302. Ivan Statil čudoznani ki i blago čudno im'o je. J. Kavańin 113. Ne srć'te bez razbora čudno vino ciječ ukora. 171. A nemilos biči čudni bog pedipsa na dan sudni. 12. Neantu nije ostalo nego vami citra čudna *(Orfejeva).* 194. Kada se probudi, ugledaše na ńem dva čudna zlameńa. A. Kačić, razg. 84. I u vike mudro vlada *(bog)* sa svom silom čudnog grada. V. Došen 265. I po travi čudna rosa pala. Nar. pjes. vuk. 1, 463. Na junaku čudno odijelo. 2, 340. Tu je čudne dvore učinio na šezdeset i sedam direkah. 3, 273. I u ńima čudno blago kažu. 3, 434. Na vama su čudna obiježja: krvava vam krila do ramena. 3, 561. Puče tikva, iz ńe čudan vihar udario. Osvet. 3, 14. — *d) umno što, radńa, stańe itd.* Smrt je čudne moći. M. Marulić 113. Znaju negov čudan (admirandus) život i mudrost. Transit. 26 (1507). Ki štimaju jednim čudnim putem moći vzeti ‚plod od cirkve. 76. V toliki čudni lepoti. 138. Čte se jedna prilika čudna. Korizm. 25[b]. (1508). Bi pln čudne radosti. Mirak. 31. Vsi s čudnu slatkostiju i bogoľubstvom zahvališe. 88. Bješe plač čudan. Zborn. 77. (1520). Jerolim čini čudnu pokoru četire lita. Živ. jer. Starine 1, 230. Biše čudno slavno sriteńe ńegovo: dvanaeste tisuć venčanih vitezi sritoše ga i dvi tisuće divic. Živ. aleks. Starine 3, 244. U veliku i čudnu i neispisnu pripovist prigodiste se v svitu. 3, 250. Čudnimi nikimi glasi lipimi i žalostnimi pisni pojahu (‚poćhu'). 3, 286. Oni čudnu rič čuše i pripadoše se vele. 3, 314. Čudni i divni božii promislo 3, 315. Čudne t' je liposti onaj vil gizdava, čudnije kriposti ńe lipos i slava. Š. Menčetić 59. Za to se svak čudi ljeposti ńe čudnoj. 59. Ľubav se govori nikoji čudan san. 124. A to će biti svo za veľu dobrotu za slavno ličze tve ter čudnu ljepotu. 224. Čudno je naravi ova moć ľuvena. 268. Očutim čudnu slast. 329. Tuj sve kroz čudnu slas bude so smamilo. 351. Čudna t' mo čes tira, čudna je ńe kripos. 451. I vide se *(taki ľudi)* izvan u tisknu živinju, iznutra budu stan čndnomu iminju. P. Hektorović 44. Čudno t' su nesreće, čudni t' su jadovi, i tuge i smeće kih je pun svijet ovi. N. Naľeśković 89. Čudne riči govoreći. P. Zoranić 65. U snih strašne, čudne i pečalne tiže naskočahu me. 2. Čudni lov lovite. 38. Tvorit plač priľuti s načini čudnime. D. Ranina. 9. Tere ju *(plovku)* zapekoh s napravam čudnime. 55. Tuj s' ona *(lastova ptica)* odili s tugami čudnimi. 101. U ovoj vile čudne su kriposti i sile. M. Držić 120. Čudna robota, da vazda vile od satira bježe. 188. Ovijem divnim (dêvnim) i čjudnim dêlom těši nas. Š. Budinić, sum. 15. Zamjerne i čudne otajnosti jesu ove. A. Gučetić, roz. jez 6. Stari tvoji do zvijezda uzvisiše čudnim djelim kuću tvoju. I. Gundulić 277. Da daje *(glas rajske ptice)* vele čudan i sladak razgovor. M. Divković, bes. 23. Viđahu koliko čudan i

oštar život čińaše. 56. O čudna i čudnovata dilovanja! P. Radovčić 171. U ovomu mnogo čudnu i različnu sudu. A. Kadčić 344. Čudne kaže s česti prike ovi život zle prigode. J. Kavańin 32. Od ničesa u čudnom svojem znańu svijet učini i nebesa. 71. Odkle vadu oni isti čudne prude i koristi. 192. Cesarice čini pratit tvom oblast u mnogom dvorbom čudnom častju. 218. Vladislav blagomilo prija krajicu, i u veseła čudna lupi. 255. Kih čudne bojne slave toka pera pripisahu. 266. I razabrat ki bi smio čudnijeh muka stoti dio. 390. Čudnom vikom zaglušuju *(nas vrazi.)* 410. Ni jedno djelo nije zamjernije i čudnijo. I. Bunić, mand. 14. Čudno je, bože, nada svime tvoje ime. I. Đordić, salt. 18. Čudno otajstvo proviđeńa božjega. A. Kanižlić, kam. 617. Zamota Davida u čudnu zavadu. E. Pavić, ogled. 254. Jedan snažni i čudne veličine žiganat. A. Kačić, korab. 213. Sad ima nedjelica dana, od kada sam čudan sanak snio. A. Kačić, razg. 40. Čuvite glasa, čoviče! da imaš jednom umriti. M. Zoričić, osm. 56. To nemilost čudna biše. V. Došen 59. Čudan običaj. M. A. Reljković, sat. 14. Čudno pitańe. 17. Tada ja razumi moj plač, moje čudno suzeńe. M. Katančić 56. Poslušajte čudna događaja. 66. Čudna li mi godinica dođe. Vuk, nar. pjes. 1, 237. Jer sam noćas čudan san usnila. 1, 462. Već sam, oče, čudan san usnio, čudan sanak a u čudan danak u subotu u oči nedeje, ja đe pade gorńi kanat crkve, zemji pade i potr ikone. 3. 73. Čudne graje oko našeg dvora. 1, 535. Jer je kod nas čudan adet post'o: kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo groble, već se baca u to sińe more. 2, 23. U Momčila čudan nauk ima: svako jutro u svetu nedeju rano rani u lov na Jezera. 2, 107. Čudnu si mi, care, ostavio a nadnicu, po jednu aspricu! napojnicu, po jednu aspricu! 2, 207. Tu sam čudan šićar zadobio, i tu sam ti sablju zadobio. 2. 347. Čudan sam ti prilog ostavio: ti se opet moreš pograditi nańacima i buzdovanima. 3. 50. A čudnu je pjesmu zapjevao. 4. 333. Noćas mi se čudne stvari kažu: ljubi mi je zmija na srdajcu. Nar. pjes. ist. 1, 21. — *Čudno je i samo čudo i tim se kaže da je čudo veliko:* O čudnoe čudo! Arkiv 9, 100. Oću ti ukazati od ńega nika čudesa ne maće čudna. Transit 216 (1507). A čudna nut čuda! H. Lucić 285. Nut čuda čudnijeh! M. Držić 21. Čudno čudo, što se vijeku do današńi dan ne zgodi! I. Gundulić 448. Drugo je čudno čudo. M. Divković, bes. 5. Čudno čudo očitova bog Makarija. M. Divković, nauk 33. Vijahote tolika čuda čuda. M. Jerković 45. Nek ti čudna čuda pravi. J. Kavańin 392. Čudu naći kraj ne mogu po istini i razlogu, kamo l' da bi od svakuda našli svrhu čudnog čuda. V. Došen 5. Da na zemji trnlad trune a nikada ne dotrune, to bi čudno čudo bilo, i narav bi pridobilo. 229. Otud ide čudno čudo, čudno čudo neviđeno. Nar. pjes. vuk. 1, 116. U Budimu gradu čudno čudo kažu. 1. 216. U ńega mu čudno čudo kažu, čudno čudo, seju Anđeliju 1, 533. Već sam čula jedno čudno čudo, da ti imaš końa krilatoga. 2. 108. Čudna mi čuda! M. Đ. Milićević, let. već. 229. — *c) što god izvrćeno riječju* stvar, riječ: Čudna je stvar milosrdije božje. Transit. 190 (1507). Videći neko riči čudne učińene zvrh nature. Korizm. 75b. (1508). Oće se najti riči čudne. 4b. Sliši rič čudnu 8b. Ni li ti čudna stvar nepravdo viditi? Š. Menčetić 37. Da li je čudna stvar, ako se ne tužim? 51. Nu sliši čudnu stvar. 101. Ona čudna stvar veliku ima moć. 192. Ja se zahvalih učinit čudnu stvar. 252. Pohlepan zdravja i čudne stvari viditi. P. Zoranić 6. Stvar zamjerna i čudna je ka se prije vik ne zgodi od života meni odi ubojica uzrok da je. I. Gundulić 187. Gusar turski zemju robeć čudnu čińaše stvar. B. Krnarutić, voz. 6. Čudna i strašna rič jest se zgodila: jure smo od toliko malo grozdov tri velike bačve napunili i ča je čudnije, vino prez pristanka teče. Ivan trog. 5. — *ovako često kad se uzviknc u čudu, kad se što izredna, neočekivana dogodi:* mirum: O rič čudna, da jedno ime ima toliku moć. Korizm. 80 (1508). Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus i bistra vodica, i zimi i ljeti ter bješe — čudna stvar! — od boga vidjeti toliko slavan dar. M. Vetranić 1. 8. Čudna stvar! rastupi se plamen ogńa. F. Glavinić, cvit. 189. Čudna stvar! tudije rečeni čarovnik oslipi. 206. Čudna stvar! ditić od dneva jednoga progovori. 350. Čudna stvar! tudije Petar *(mrtav)* skoči se gori. 132. Koji poglavice? čudna stvar! A. Kanižlić, kam. 29. Čudna i nerazumna stvar! vapije andeoski bogoslovac. A. Kadčić, bog. 181. — *riječ* stvar *može se izostaviti a* čudan *metne se na grčki i latinski način u neutr. pl.:* Aleksandar čudna u pećini vidi. Živ. aleks. Starine 3, 304 — *mjesto* stvar *dolazi općenit neutr. sing* to, što: To ni čudno bilo. M Marulić 105. A što se čudnije može zvat na svijeti, ner zvijeri i zmije pitome vidjeti. 142. — *sing. neutr. dolazi i kao čudo:* Čudno mi još kaza *(vila)*, ti da si u ńih bil vrh gore Parnasa. N. Nalešković 315. — *na što se riječ* čudan *približe odnosi, to se izriče a) supstantivom u loc. s prijedlogom* u: Za istinu je bog čudan v svetih svojih čineći za čast nih čudne stvari. Transit. 274 (1507). Bog je čudan u svetih svojih 411. Bogu ki je u svjetih svojih čudan J. Kavańin 314. Čudan bog si u svetijeh tvojijeb. I. Bunić, mand. 14. Bernardin bi u obrazu poštovan, u pokorah čudan. F. Glavinić, cvit. 284. — *β) glagolom u infin.:* Čudno bi viditi da tako strašna zvir daje se prtiti. Transit. 285 (1507). Ńegove svitlosti čudne su slišati. Đ. Baraković, jar. 62. — *γ) privezanom rečenicom:* Da li je čudna stvar, ako se ne tužim? Š. Menčetić 51. — čudan biti *znači i rado svuda čudo vidjeti, rado se čuditi:* Ko je čudan, nek se čudu čudi. Nar. pjes. vuk. 2. 208. — čudan komu biti *znači na čudo mu biti:* Jakov koji u Vacimu budući izuć kipodijac stavi urijeze sve uljudne da su i danas svijetu čudne. J. Kavańin 113. — čudan ostati *je kao zapańiti se, naći se u čudu,* obstupuisse: Čudan ostah takve od spravi. J. Zanoti. en 50. — čudan *može značiti i* mnog, ingens, multus, magnus, *to je tolik da mu se ljudi čude:* Ispljuva čudno množastvo krvi. Korizm. 49 (1508). O ćućenja naša, s kih čudna množ gine, ne dajmo da paša budu ke taščine. P Hektorović 46. Negda i Kurio zvan zubati Samćanom kliče uljudno, ki hoteć mu prikazati za podmito zlato čudno, da on ne mari toku žderu, kad mu je rjepa za večeru. J. Kavańin 83. Ako bi opet trjebna bila tri sta vlastel posvetiti, čudnim zlatom posvetila ko si od prije za braniti samu Kandiju za tri krune, ne ć' htjet da skrb tva podune. 213. — *rijetko je* čudan *koliko čudotvoran,* miracula edens: Majko čudna! J. Banovac 101 I križ čudni tu se časti na kom se Isus propot vidi. J. Kavańin 318. — *u imenu biline.* čudno drvo, palma Christi, ricinus communis L. *prema njem.* wunderbaum. B. Sulek, im. 76.

Adv. čudno, mire, mirabiliter, mirum in modum; egregie: Polača biše postavlena čudno na koli od hitrosti mehaniške. Živ. aleks. Starine 3, 307. Koji su u raju čudno se veselo. Š. Menčetić. 190. Vid strijela gdi hodim napuńen svuda grem; i po tom vil ova, Ljubavi, mož vidjet, noseći luka dva gdi čudno hara svijet. 44. Ona

svaku zled na mene iznese, ter ne vim tomuj red, što čudno nanese. 109. Za toj se gospoji darovah životom, za č me tuj opoji angelskom lipotom, tere se zabih vas i smamih čudno ja, zoreći ńe obraz gdi rajskom slavom sja 226 Kako ja ovo čuh, idoh rad i vesel, ter čudno za radost pozađoh malo put: tuj moju on mlados uhvati sam za skut ter mu se dah vesti. 253. Gdi čudno s grlicom sokoli miruju i meu drobnim pticam po dubju stanuju. 360. Niki spati se kladoše, niki peti, niki surlati, niki čudno balikati. P. Zoranić 26 Čudno je lipa stvar. M. Gazarović 125. Satiric sam čudno pristo, stvari u mene grube nije. I. Gundulić 136. Biskup čudno znoji se i prikaza zbor tridenski. J. Kavańin 261. Zapali onu čudno široku gostionicu. A. Kanižlić, utoč. 461. Čudno Simo knigu izučio. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Čudno ih je care dočekao i čudno ih darom darivao: svakom svatu od svile košulju. 2, 57. Dušo moja, Strahińova ljubo, čudno li te Vlašče prepanulo! 2, 280. Čudno li si u krv ugreznula! 3, 26. Čudno ńega po imenu viču: od Jańoka Golotrbe Ivo. 3, 95 Hajduku bi čudno (= *jako*) trebovalo 3, 434. I odmah se stvari čudno preokrenuše. M. Pavlinović, razg 98 Luko, čudno si me skobio nenadom. Osvet. 2, 157.

kao čudeći se: Te mu Leka čudno odgovara. Nar. pjes. vuk. 2, 233. Gleda čudno bečka cesarice. Nar pjes. istr. 1, 41. — *prema čudno čudo može se rći i čudno čudan*: Najti češ spilu tuj gdje prvi najdeš brijeg ki je velmi kamenit i mučan i trudan, nu je mlogo znamenit i čuduo pričudan. M. Vetranić 2, 190. — *tako i: čudno se čuditi*: Čudno se čudu misleći taku stvar Š Menčetić 344.

ČŪDAST, *adj. vidi* čudan. *samo u jednoga pisca našega vremena*: Na pucama čudasti mosjaži. Pjev. crn. 11.

ČUDES, *m. vidi* čudo. *samo u Stulićevu rječniku* 95b: miraculum, prodigium, portentum. *iz brevijara.*

ČUDĖSAN, čudesna, *adj.* mirus, admirabilis. *vidi* čudan. *od* XIII *vijeka. izmedu rječnika u Stulićevu* 95b: mirabilis, *i u Daničićevu* 3, 478: admirabilis. *a) čudan, pobuđujući na čuđenje* mirabilis, admirabilis: Čudesna iscĵenjja tvorešti. Domentijanb 106. Učini čudesnaa. N Rańina 206b. Dobrota čudesnaa. Hrisov. Glasnik 15, 263. Ne ktijući ńu čudesnim načinom sačuvati. A. Kanižlić, utoč. 575. Čudesno ńegovo dostojanstvo. 7. Hoćemo od tebe vidjet bijeg čudesan. Živ is. 85. Ovo bi prvo čudesno djelo. 50. Onu čudesnu goru kad vidi. Nar. prip. vuk 150. Troje mi je čudesno. Đ. Daničić, prič. 30, 18. Čudesno je to za mene. D. Daničić, jov. 42, 3. Stao ertati čudesna djela Grka. M. Pavlinović rad. 67. Kako je Newton mogao doseći svojih čudesnih iznašašća. 39. Kad je priroda svoje čudesno djelo na mahove stvarala. S. Ljubiša, prip. 1. Ja sam videla bredu mladu ženu za starijem mužem, a ružnu šćer od ljepe matere, te je ovo još čudesnijo. Nar. prip. vrč. 1, 11. Ima čudesnih novosti. 2, 29. — *b) čudotvoran*, miracula edens: Oba čjudesnii radostiju ljudi svoe udivljahu. Domentijanb 139. Čudesnyi boga velikiimi čudesy svoimi udivi vsse svetyje svoje. b92. Slaveći svoga čudesnoga pomoćnika. D. I. Đordić, ben. 187. Pripovijest je i čudesan da se ńegda pretvorio ńeki Jove vrhnebesan, kad je zgubno šće gorio, orlom, volom, rosom zlata, istom ona da mu je plata. J. Kavańin 6. — *kao genet. objekta*, miraculorum: O čudesni tvoritelju. I. Đordić, mand. 199. Čudesnoga tvoritela pripovijedaj veličinu. Đordić, salt. 332. — *Adv.* čudesno, mirabiliter. Da im Isukrst providi uzmnožeći čudesno pet kruhova. M. Radnić 126. Ljubav u ńe srcu čudesno uležena. A. Kanižlić. uzr. 161. Učini čudesno uloviti srtnjeh riba. Živ. is. 62.

ČUDĖSO, *n. vidi* čudo, miraculum. XVII *i* XVIII *vijeka. u rječniku ni jednom. riječ je nastala kad je* čudo *u sing. prestalo glasiti gen.* čudese, *dat.* čudesi *itd., pa je* -es- *prešlo iz plur.* čudesa *i u nom. sing.* Ali i izbavi učinivši čudeso. M. Radnić 151. Da stvori čudeso. 203. Ne učini onda Isukrst čudeso. 203. Nikako čudeso ne kti učiniti pred krajem. 251. Gospodin ne kti učiniti ovo čudeso po uzprtijem. 500. Križ jest ljubavi čudeso. P. Knežević, osm. 295. Marija jest svetiše čudeso. 342. F. X*(aver)* sam u sebi bio je jedno čudno čudeso. F. Lastrić, test. 105. Obradova ovo čudeso rečenu ženu. E. Pavić, ogled. 304 Prilagajući kao god koji god izgled, dogodaj ili čudeso od boga djelovano. I. A. Nenadić 13. I ne znajući koji križ bijaše spasitelov, očitovaga čudeso. F. Lastrić, od' 324. Učini čudeso. F. Lastrić, svet. 44. Koliko godi bi puta otio učiniti koje zlamenito čudeso. 140. Jere čudeso tolikoga djela lastnje se vjeruje. J. Matović 22. Prosinulo čudeso od uskrsnuća. 47. Ovo se možo držati za veliko čudeso. 209. — *prema tome nominativu biće i ostali padeži singulara počam od* XVII *vijeka barem u onih pisaca u kojih dolazi nom. čudeso*: Zdrav, sveće, nebesom i bogu ugodan, ki slavnijem čudesom prosvijetli ovi dan. D. Palmotić 1, 22. Zamjernoga rad čudesa. 1, 27. Petar poznade moguństvo spasitelja u čudesu od ribe. M. Radnić 411. Istu ženidbu u došašću tvomu s najprvim čudesom čudnovato jesi poštova'. L. Terzić 264. Ogań po čudesu smide s nebesa. F. Lastrić, test. 247. Hoti gospodin Isukrst još kod prvog svog čudesa pokazati. E. Pavić, ogled. 506. Svoju opačinu potvrdit' čudesom. F. Lastrić, od' 141. Da ni komu ovoga čudesa ne očituje. 175. Što vam se čini od ovoga čudesa toliko velika? 247. Po čudesu milosrdne desnice božje. F. Lastrić, ned. 400. Ovo se prilaga dostojno jednoga čudesa privilika. J. Matović 37. Koji zlameni bi imali obličjo čudesa. 130. Ovo se ima podati čudesu. 145. Da nas bog ukloni po čudesu. T. Ivanović, nauk 56.

ČUDESTVO, *n.* miraculum. *u jednoga pisca našega vremena*: Čudestva Haği-derviša. Nar. prip. vrč. 2, 7. Čudestva činiti. V. Vrčević, niz. 285.

ČUDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* Sem. prav. 1878, 64.

ČUDIČEV, *adj. što pripada Čudiću*: Čudičeva svedoka. Prot. šab. 123.

ČUDIKA, *f. bilina* ricinus. Šlosser-Vukot. 1025.

ČŪDILA, *n. pl.* res mirae, mira, miracula. *samo u Vukovu rječniku, gdje ima primjer*: Kakva su to čudila?

ČUDIN, *m. gora u Hrvatskoj.* XIII *vijeka.* Mon. ep. zagr. 1, 165.

ČUDĪNA, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović. *i* XI *vijeka.* Mon. rač. 133, 173.

ČUDINKA, *f.* Judaea. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka*: Jedan dan nadskoči ga s napastovańi nećisti jedna divojka čudinka. M. Zoričić, zrc. 14.

ČUDINSKI, *adj.* Judaicus. XVIII *vijeka*: Isus Nazaranin kralj čudinski. M. Zoričić, zrc. 7. Rabin čudinski. 115.

ČUDISLAV, *m. ime muško* XIII *vijeka u listini*

latinski pisanoj: Liberorum hominum de Gorra . . Chudizlaum. Mon. ep. zagr. 1, 24.

ČUDITEĻ, *m.* admirator. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* 28ª: čudite], koji se čudi, *i u Jambrešićevu*: čudite], ki se čudi.

ČUDITEĻICA, *f.* miratrix. *samo u rječniku Bjelostijenčevu*: 181ᵇ admiratrix, *i Jambrešićevu. u oba sa* -l- *mjesto* ļ, *načińena radi latinske riječi.*

ČUDITI SE, *starije* čudu se, *poznije* čůdîm se, *imp.* mirari, admirari. *isporedi* čudo. *Dolazi od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima: u Vrančićevu*: mirari, admirari; *u Mikaļinu* 43ᵇ: admiror, miror, obstupesco, stupefacio; *u Bjelostijenčevu*: miror, admiror; *u Stuličevu* 95ᵇ: mirari, admirari; *u Voltiģijinu* 31: sich bewundern (!); *u Vukovu* 829ᵇ: miror, *i u Daničićevu* 3, 478 mirari.

1. *bez i čega čim bi se značeńe određivalo, na što bi se prostiralo*: Čudio se jest. N. Rańina 32. Čudaše se vladalac. 92ᵇ. Tvrdo se čudaše. Zbor. 7ᵇ. Čudil se jest. Anton Dalmat. nov. test. I. 10ᵇ. Da bi t' znati dila moja tere čudi, muka bi ti bila, listo bi se čudi'. M. Marulić 122. Kad ta vil doteče za milos ku dvoru, čudi se ter reče. Š. Menčetić 198. Ne moj se čudit, božice Dijana, i mudros ima svoga neprijateļa. M. Držić 143. Gledam ter se čudim. 404. Čudahu se svi kolici. M. Divković, bes. 7. Isus k tomu ne odgovori ničtore, toliko da se čudaše Pilat. M. Alberti, of. 477. Bude se čuditi i razširevati srce tvoje. I. Bandulavić 171. Kruto čudahu se i rekoše. F. Glavinić, cvit. 161. Isti angeli čudahu se govoreći. 278. Razmišļajući ta čudi se i snebiva. M. Jerković 28. Za moć svej mrijet i čudesa na svoje tijelo on naprti, da se čudu i nebesa. J. Kavańin 537. Kada čuše učenici ove riječi, počeše se čudit. Besjede kr. 69. Ah da vam je viditi, N. priobraženje, čudili bi se. F. Lastrić. ned. 144. Čudimo se i čini nam se stvar velika. B. Cuceri 274. Čudilo se malo i veliko. Nar. pjes. vuk. 3, 291. Al se cura čudi bez bojazi. Osvet. 1, 52. Kad je tebe podgojila nana, čudila se i boga molila. Osvet. 3, 106.

2. *kazuje se čemu se ko čudi: a) dativom:* Čjuždahu se čjudesi čjudnomu. Domentijanᵇ 32. Svetosti jego čjuždahu se. 165. Čito vьzmožete dostojno čuditi se nedomyslimu razumu i neizrečenoj blagosti i beščislьnomu promyslu člověkoļubivaago boga našego i sьboru blagodětьnomu jego? Domentijanᵇ3. Zvězdošastvij čjudešte se. Mon. serb. 58. (1293—1302). Veliku se čudu čudimo. 141. On tomu čude se pomuča nikoko. M. Marulić 9. Svak joj *(Susani)* se čudaše govore, krasnije od ńe da ne znaše. 75. Ne čud' se človiku ki no je pokajan, u korist veliku ne budući dostojan. 136 Gdi čuti nije ni zvijezde s kudami ke mnokrat vidimo leteći nad nami, ter im se čudimo. 97. Ļubili su ga i čudili se ńegovoj velikoj umi. Živ. jer. Starine 1, 228. Govoru da se nimaš tomu čuditi. Transit. 205. Tvomu govorenju vele se čudeći i tvomu živļenju. P. Hektorović 57. Izvrstnostim svak se čudi. I. Gundulić 433. Ńegove se lipote čude sunce i misec. F. Vrančić, živ. 34. Tomu se vele čudu *(mj.* čudu). M. Divković, kat. 120. Čudeći se čuđovatu čudu. M. Jerković 25. Kastelan otajno Olivu gļedaše, ńe veloj liposti vele se čujaše. Oliva 15. Ter se jošte ńima čude i mudre naučitelske pameti. J. Banovac, prip. 198. Da čete se mlogi čuditi zloći skupštine čifutske. F. Lastrić, test. 115. Čemu se čudaju i ne slušahu. J. Banovac, pred. 18. Čudahu se mornari ńegovu spavańu. 109. Čudeći se ona onoj neizmirnoj ļubavi. A. Kanižlić, uzr. 24. Ne moj se tomu čuditi ništa. A. Kačić, korab. 25. Da se čudimo opačini čifuskoj i neharnosti. F. Lastrić, ned. 176. Al što se čudimo onizim, imamo se čuditi više nama istim. 430. Kom se vas svit čudit mora. V. Došen, 5. Da se tomu čudu čude. 39. A tome se istom čudi, kad mu drugi kažu ļudi. 192. Pa prem tako da poludi *(svit)*, tom se malo tko i čudi. 138. Mogli su se čuditi tolikoga otajstva veličini. I. Velikanović, upuć. 3, 44. Ko god prode svak se čudu čudi. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Ne čudimo se dobru junaku, već se čudimo końu ńegovu gdje ga osedlan pri brijegu čeka 1, 84. Sama se sebe čudila, od kud joj zlato u ńedri. 1, 410. Ko je čudan, nek se čudu čudi. 2, 209. No se čude daru latinskome. 2, 551. Već se i on tvomu poslu čudi. 4, 136. Deca se čude svačemu a ļudi ni čemu. Nar. posl. vuk. 78. Da se čoek čemu čudi. 167. Dok se mi tome još čudasmo. Nar. prip. vuk. 8. A pak ńega i ne gleli Turci, no se čudu čudili nenadnu. Osvet. 1, 41. Pak se čudi jedan drugom druzi. 2, 46. — *b) genetivom: aa) s prijedlogom* od *kažući ńime od koga ili oda šta ili od kuda dolazi ono čemu se ko čudi ili što potiče na čuđeńe*: Čudom razgledaš ov tempal čudeći se od velike urehe i naredbe ńegove. Živ. kat. Starine 1, 219. Pamet se ma čudi od pitalca tvoga. M. Marulić 275. Od šta su se skule od mudaraca vazda veoma čudile. M. Držić 239. A maćeha oca moga da od pastorka mrzi sina čudit mi se nije od toga. I. Gundulić 310. Koji čudeći se od blagodarstva božjega. B. Kašić, ign. 21. Čudim se ja od tijeh vašijeh riječi. B. Kašić, per. 108. Od kojijeh se svijet čudi. 134. Svak se veomi čudi od toga. Đ. Palmotić, christ. 152. Svi se anđeli čude od tvoje lipote. P. Posilović, nasl. 75. Čudeći se od mirnosti. P. Macukat 67. Ono od šta hoću da se jutroska čudimo jes . . A. d. Bella, razg. 185. Čudeći se od tvrdosti Josafattove u vjeri. Bella 95ᵇ. Od koga vas puk čudaše se. J. Banovac, pred. 142. U ovomu dopušteno je čuditi se od privelika provideńa božjega. J. Matović 44. Bi se usilovali čuditi se od dobrote božje 161. Čudio se jest s. Agustin od privelike dobrote božje. 322. Koji *(bog)* se ne čudi od ni jedne stvari. A. Tomiković 172. — *bb) s prijedlogom* oko: To se sluga gļeda ter se okol toga čudi. Nar. prip. mik. 59. — *cc) s prijedlogom* vrhu: Vsi se dobri svrhu ńega čujahu. Transit. 19 (1507). Čudeći se svrhu onih koja se govorahu. I. Bandulavić 15. Čudeći se svihu toga cesar. F. Glavinić, cvit. 55. Svrhu ovoga dostojanstva čudi se nebo, čudi se zemļa. F. Lastrić, test. 17. — *c) akuzativom aa) pronomina* ovaj *u neutru*: Ja se ovo čudim, kako se od divojke divac porodi. F. Lastrić, test. 327. — *bb) s prijedlogom* na: Ne mogu se neg čuditi na ńegovo ja krzmańe. Đ. Palmotić 2, 225. Čudeći se na Jezusa. Živ. is. 51. Čudite se na vas istijeh. Besjede kr. 163. Čudite se na ustrpļenstvo gospodinovo. 164. Ko se ne bi čudio na jednu ženu. 171. Čudit se na pospješnost s kojom na božje nadahnutje i na zvańe odgovorîše. 192. Za to se ne mojte čuditi na me. 250. Čudiš se na ovu riječ. A. Kalić 65. — *cc) s prijedlogom* kroz: Turkińca, koja sudi za mladića Krunoslavu, snebiva se, pańi i čudi kroz ļepotu ńe gizdavu. I. Gundulić, 461. — *d) lokalom aa) s prijedlogom* na: Svi se ļudi čuđahu na ńe liposti. F. Vrančić, živ. 7. — *bb) s prijedlogom* o: Diviti i čuditi se o bogastviju. S. Budinić, ispr. 94. Da se svaki o ńegovoj kriposti čuđaše. F. Vrančić, živ. 104. Čudeći se o svetiúi gospodinovoj. B. Kašić, is. 37. Ne imahu o čem čuditi se. 118. — *e) instrumentalom aa) bez prijedloga*: Tko bi jak toliko,

čudu se riječi tom, ńe *(zemļe)* biće veliko provali da silom. I. Gundulić 41. Negova družba oholom se gradom čudi. Đ. Palmotić, christ. 61. Svaki im'o uzrok za čudit se ńom. Besjede kr. 171. Čudim se mnom istijem, kako u ova sva godišta nijesam one riječi Ivana učenika tumačio vam. B. Cuceri. 160. — *bb) s prijedlogom s*: Sam se čudi sa sobom pak stade motriti oči. M. Katančić 49. — *cc) s prijedlogom* nad: Čudite se nebesa na*(d)* ovom slipoćom. A. Kanižlić, bog. 515. — *e) u instr. sing. može biti glagolu dodana riječ* čudo *pokrepļujući mu značeńe i pokazujući način*: Kad Kopara k ńemu stupi blagomilo prija kraļicu, i gosteć ju na ńe muža ustuži se, kažuć da se čudi čudom da kroz ńeke sumļetaće ne vjeruje, ni svim udom ko i oni da ga izdaće. J. Kavańin 255. Velikim se čudom čudahu. F. Vrančić, živ. 88. Da li se čudim čudom od ļubavi. J. Banovac, pred. 24. Čudom čudeći se. J. Zanotti en. 2, 6. Pa se i on čudom čudi velim. Osvet. 2, 38. A čudom se čudio Mostare. 7, 86. Seļaci su se čudom čudili, što ih to snalazi na prava pravcita boga. M. D. Milićević, zim. več. 27. — *f) riječi* čuditi se *može biti dodan part. praes. istoga glagola pokrjepe radi*: Čudim se čudeći. Đ. Barakoviċ, vil. 261. — *g) za rečenicu u kojoj je* čuditi se *može biti privezana druga aa) riječju* da, *te se tom cijelom izriče čemu se ko čudi*: Čudim se da se ne morete v pamet poseći. Mon. croat. 207. (1518). Mnogo se čudimo tomuj da će (kje) Paskoje pustiti se koju gode zlu rĕč. reći (reki). Spom. sr. 39. Vidit bi ukor ovo vezirom svim; čude se da opor može tko biti ńim. M. Marulić 24. Kruto se čudit da ov himbeni svit pritegnu sve k sebi. 104. Ča ti blago prudi i da s' bogat mnogo, ako t' se svak čudi da živeš ubogo? 144. Er se svak na svitu gdi ona gre čudi da, stavši na cvitu, cvitku ne naudi. Đ. Držić 347. Čudi se da se ko četo al človik u ovih planinah nahodi. P. Zoranić 55. Ne čudim se ja, ļubavi, da nije mala ni velika koga u ovoj ti dubravi ne učini ļubovnika. I Gundulić 135. Čudahu se da kasni. F. Glavinić, cvit. 196. Čudim se ovi sud ne činiš da uprav. I. Ivanišević 280. Ni so kamo čuditi da pravedni živu s ovom pečalju P. Radovčić, nač. 17. Nu se sada ne čudite da me u ruhu od gorkosti s groznijem plačom ne vidite plakat stare me žalosti. Đ. Palmotić 1, 4. Od kud nije se čuditi da i*(h)* ni razum ļudski more dosegnuti. F. Lastrić, test. 100. Zudije čudau se priko načina da učenici Isusovi znadijahu govoriti po ti način. F. Lastrić od', 230. Nije se čuditi da je pakao jezero vatre goruće. F. Lastrić, ned. 391. Ovo je, moj čtioce, cablo od starih knezova Kačića, i no moj se čuditi da jih je ovoliko. A. Kačić, razg. 209. Čudila se Omerova majka da joj Omer ne dolazi dole. Nar. pjes. vuk. 1, 250. Čudim se da se tako odmah odvraćato na drugo jevanđeļe. Vuk, gal. 1, 6. — *u rečenici u kojoj je* čuditi se *može biti i sve ostalo što je kazano u b) do f) gdje i već ima po koji takav primjer*: Čemu se velo čudim da nam to činiš. Mon. croat. 229. Čudim se i ja veomi tebi da imaš žeļu tač veliku vrhu stvari ku pod nebi ne češ moći steći viku. Đ. Palmotić 1, 328. Dmitru kraļu svit se čudi tako tamno da poludi. V. Došen, 85. — *bb) riječju* gdje: Čudi se svak na svijet gdi ova ne će vil, videći stat na cvijet ki godi da bi bil, a staje na menje boz ni jedno milosti. S. Menčetić 40. Čudim se dan i noć gdi protiv naravi ovaj vil. stekši moć, svijes moju zatravi. 53. Nitkor se ne čudi gdi tužan usišem. Đ. Držić 364. I jor sam dosle živ čudim se od veće gdi me se ļuven gniv nigdir ostat ne će. 365. Čudim se sam sebi gdi možem živiti. 365. Ter se moj duh čudi, sebe van stojeći, gdi Karon tuj trudi toj mnoštvo brodeći. M. Vetranić 1, 115. Za toj se čudimo gdi od tebe vidimo mramorne tvrdine. 2, 359. Za toj se čudimo pričudno za dosti gdi zraku vidimo u vječnoj tamnosti 2, 203. Kroz toj se čudim ja kad od nas koga na on svijet pošļe tja, gdi plače svak svoga. N. Dimitrović 28. Nek se čudi malo i veliko do uvati Mustaj beže lički ta katanu pod svijem oružjem. Nar. prip. vuk. 3, 120. — *cc) riječju* što, *te se cijelom tom rečenicom kaže uzrok čuđeńu*: Čudi se pakļen dvor što se gori kaže taj odgovor. M. Vetranić 2, 203. Ne čudimo se dakle, braćo, što se u sadašńemu naraštaju ništa više ne vidi nego potlačeńe zapovidi božje. F. Lastrić, ned. 211. Tom se ne bi*(h)* ni čudio, što je gladan poludio. V. Došen, 73. Ne čudi se što ti nejmaš hrane. M. A. Reļković, sat. 112. Neka se nitko ne čudi što se ovdje Srbi jednoga zakona biju između sebe. Nar. pjes. vuk. 4, 12. — *dd) riječju* jer *isto tako kao predńom što*: Čudahu se jer s ńom govoraše. N. Raļina 60. Čudim se jer sam živ, kolik si, sunačce, spravila na me gńiv. S. Menčetić 148. — *ee) riječju* ako, *kažući uvjet čuđeńa*: Ne čudite se ako vaša telesna žańemo. Naručn. 1 (1507). Ne ima se nitkore čuditi na svijeti, ako ku stvar more bude mu uzeti. N. Dimitrović 12. Ter se ti od sada ne čudi, srce me ako se raspade i ako za te mre. N. Naļeškoviċ 60. Ne moj se čuditi, ako tač ļuven boj hti me zlo raniti. 10. Budući bio napastovan Isukrst ńije se čuditi, ako smo i mi napastovani. F. Lastrić, od' 195. Ńe ima se čuditi, ako prorok i apostoli toliko se trudili jesu. J. Matović 44. Da se čuditi ne ima, ako se još poslije naziva kruh. 211. — *ff) druga je rečenica privezana pitańem, te ono čemu se ko čudi dolazi kao pitańe koje mu pobuđuje čuđeńe za to što je odgovor nepoznat*: Čude se od kude je stvoreńje od kega sve od svita meje nimaju lipļega. M. Marulić 40. Čudim se ka sila sili me i krijepos da mi je tač mila andelska tva ļepos. S. Menčetić 53. Za toj se čudu ja kako svit ne zgori, ļuveno sva gdi sja jak sunce na gori. 59. Gledajući vele nesreću čujah se ja, kako bog se ne razsrdi nišćeta gdi tako ruži to i grdi. H. Lucić 242. Mi smo se i obje veomi čudile što ima bit da nije vidjeti ni vile. N. Naļeškoviċ 208. Čudah se ja gdi je naša mavasija. 283. Čudim se, gospode, kako vam svim srce bridak mač no prode. 195. Čudim se nebesa kako nas još zdrže. N. Dimitrović 36. Momice, čudim se neboga kako si živa. M. Držić 134. Svi ča bi to bilo čujahu so. F. Glavinić cvit. 308. Ja se čudim kako ńega od svijeh prije medu nami bilo ńije. Đ. Palmotić 2, 320. Djavli se isti čude kako je bog ustrpļiv. F. Lastrić, ned. 133. Sama se sebe čudila od kud joj zlato u ńedra. Nar. pjes. vuk. 1, 410. Divni ļudi da se svatko čudi k'o se daše ulovit'. Osvet. 4, 53. — *gg) mjesto druge rečenice može biti glavnoj privezan particip*: Muži oni čudijahu se kruto slišajući. F. Glavinić, cvit. 35.

3. *bez subjekta*: Bog s nama de! reče se kad se čemu čudi kao ludu ili đavolskomu poslu. Nar. posl. vuk. 19.

4. *pasivno, ali rijetko po tuđim jezicima*: Te stvari imaju se čuditi i zamiravati (haec admiranda sunt). J. Matović 203. Što se ne ima od nikoga čuditi (nulli mirandum est).

5. *bez se*: Tako da učim sve čuditi. F. Glavinić, cvit. 93. Tolikom živjašo svetińom da svakoga čuditi činńaše. 306. Čudim kako zemļu tlaču. M. Gazarović. 41.

ČÙDḶIVAC, čudḷîvca, *m. koji se rado čudi* admirator. *od* čudḷiv, *koja riječ u knjizi ne dolazi. samo u Jambrešićevu rječniku* 18b *pod* admirator *kajkavski:* čudlivec.

ČÙDNA, *f. ime žensko u naše vrijeme. samo u Vukovu rječniku.*

ČUDNEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 17.

ČÙDNIĆ, *m. prezime* XV *vijeka:* Čudniči. Mon. croat. 68. (1447).

ČÙDNÒGLAV, *adj. košljiv,* morosi ingenii. *samo u jednoga pisca pod konac* XVII *vijeka:* Dobru rič dat ni od kvara, čudnoglav je ki ju špara. P. Vitezović, cvit. 105.

ČÙDNÔST, čudnosti, *f.* rei novitas, miraculum. *isporedi* čudan. XVI *i* XVII *vijeka. u rječniku ni jednom.* Ako išteš ti čudnosti. V. Andrijaši, prav. 58. Jest čudnost da sluša ćoek djavla. M. Radnić 546. Andrijašić srebrn svijetńak noj *(crkvi)* ostavi, nu bi i zlatne srela sude, da taj čudnos drugdi bude. J. Kavańin 312. Iziti iz sebe od čudnosti. A. d Bella, razg. 47. Ove iste čudnosti često krat se zgajaju u mnogih. 127.

ČÙDNOTVÓRAC, čudnotvórca, *m. koji čudesa tvori,* thaumaturgus. XVII *i* XVIII *vijeka i u rječniku Belinu* 489: patrator miraculorum. Grgur čudnotvorac. B. Kašić, rit. 68. Prikaza se jednom svetomu Grguru taumaturgu čudnotvorcu. B. Kašić, is. 115. A najglasni*(ji)* čudnotvorče. P. Knežević, muk. 41.

ČÙDNÒTVÔRAN, čudnòtvôrna, *adj. koji čudesa tvori,* miracula edens. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Benedik u to doba bi mudar, čudnotvoran. I. Đorđić, ben. 27.

ČÙDNOTVÒRITEḶ, *m. koji čudesa tvori,* thaumaturgus. *samo u Belinu rječniku* 489a: patrator miraculorum.

ČÙDNÒTVÔRNICA, *f. koja čudesa tvori,* quae miracula edit *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Koliko je čudnovatom krepošću prosvitjena bila Genoveta čudnotvornica. B. Kašić, per. 14. *pridijeva se rueč kojom su se čudesa tvorila:* Kada li čudotvernico ruke tvoje čavli probodoše. B. Kašić, nač. 39.

ČÙDNOTVÓRSTVO, *n.* miraculum. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Vidi more tolicim čudnotvorstvom razdvojeno. A. d. Bella, razg. 87. Orude čudnotvorstva. 106.

ČÙDNOVAST, *adj.* mirabilis, morosus. *isporedi* čudan. XVIII *vijeka. u rječniku ni jednom:* Čovik čudnovaste kriposti. A. Kanižlić, bogoč. 483. Ne tajimo da smo svakojaki i čudnovasti. D. Obradović, bas. 52.

ČÙDNOVÂT, *adj.* mirus, mirabilis, admirabilis. *isporedi* čudan. *od* XVI *vijeka, u rječnicima Vrančićevu:* mirabilis, mirificus, mirus; *Mikaljinu* 13b: mirabilis, admirabilis, mirus, mirificus, admirandus; *Bjelostijenčevu* 53a: *pod* čuden, *ali s dodatkom* (D), *to je du je riječ dalmatinska; Stulićevu* 59b: mirabilis; *Voltiđijinu* 31: wunderlich, *i Vukovu* 829b: singularis *a) koji svojom osobitošću, neobičnošću pobuđuje čuđenje, komu ili čemu se čudimo s toga što nije taki ili tako kakav ili kako obično biva, koji ili što stupa iz općeno primitih običaja,* admirabilis, mirus, singularis. *aa) o bogu i čeḷadetu:* Čudnovato trojstvo, jedini bože moj, milost nam ne krati. M. Marulić 191. Objavḷaje se divan (‚dêvan') i čudnovat. Š. Budinić, sum. 61. Ilirski svi sinovi, ki za godin dvi sti više redeć lijepo vas svijet ovi na cesarski sijed sjedište pravi, krjepci, mudri, vjerni, čudnovati i zamjerni. J. Kavańin 272. Zvaće se, veli, čudnovati bog jaki. F. Lastrić, test. 63. — *kako je ko čudnovat, izriče se prijedlogom* u *s lokalom, ređe akuzativom:* Bože u svakomu dilovańih tvojih razdiḷeńu čudnovat jesi. J. Bandulavić 116. S. Katarina bi zlamenita i čudnovata u svetiń. F. Lastrić, test. 78. Ovi je sveti čudnovat u svemu priko načina. F. Lastrić, od' 340. Slaveći spasitelja ki budući čudnovat u sve stvari svoje i jošće čudnovatiji u svetih svojih no pristaje prez pristanka slaviti se. Ivan trog. 17. Došastje mladića u živḷeńu mnogo zamirita i čudnovata. I. J. Lučić, razg. 24. *ili instrumentalom samim:* Sveta Ediltruda razboritom čudi bila je čudnovata. B. Kašić, per. 100. — *bb) o stvarima tjelesnim i umnim, o radńi, stańu itd.* Privesti ih će na put čudnovat. N. Rańina 211b. Pop Eliakim dojde u Betuliju, viditi ju *(Juditu),* čuvši srca sminost, dila hrabrost i čudnovatu svetińu života ńe. M. Marulić 4. Čudnovata djela djelovati. A. Gučetić, roz. jez. 265. Tizijen čudnovatijem djelom. 240. Ovi čudnovati sakramenat daje žeḷu čudnovatu od ovoga stańa nebeskoga. A. Komulović 48. Ime sveto i čudnovato boga svemogućega. I. Bandulavić 264. O čudna i čudnovata dilovańa! M. Jerković 27. Dopušćeńa milosti i prošćeńa, koja su čudnovata. 9. Napuni se duša naša čudnovatijeh nasladeńa. B Kašić, zrc. 148. Čudnovata tva su dila. I. Ivanišović, kit. 86. Zlamenima čudnovatima početi se hote. I. Zanotti 1ned. 28. Čudnovate riječi toče *(dvori bijeli).* J. Kavańin 61. Red i ures čudnovati, ke s' postavio ti na svijetu, spovijedaju čuda tvoja. 70. Gospodine naš, koliko je čudnovato ime tvoje po svej zemḷi! L. Terzić 281. I vidi ovo čudnovato videńe. S. Margitić, fala 52. Koliko čudnovato jest ime tvoje. A. Bačić 68. Čudnovato uzašastje. S. Badrić 81. Drakun čudnovat strah stavi u srce učenika ńegovi. F. Lastrić, test. 109. Prije nego se razidoše, odrediše čudnovato dilo učiniti. E. Pavić, ogled. 23. Sveta Placida čineći sveti život i pokoru čudnovatu pođe s ovoga svijeta. A. Kačić, razg. 13. Čudnovatim načinom. A. Kačić, korab. 59. 106. Isukrst dade izgled čudnovate poniznosti. A. Kanižlić, uteč. 550 Đakle je ovo začetje bilo čudnovato. F. Matić 35. Čudnovat događaj. F. Lastrić, svet. 178. Donoseći nikoja zlameńa čudnovata. A. Kanižlić, kam. 6. Upoznađoše svi čudnovatu pomoć božju. 114. Čudnovato proviđeńe božje. 262, 617. U čudnovatom sakramentu eukaristije. I. J. Lučić, nar. 15. Čudnovati plač o smrti Marije Terezije kraljice. M. Katančić 55. — *i samo je čudo čudnovato:* Čuđeći se čudnovatu čudu od porođeńa Isusova. M. Jerković 25. Čudnovato čudo. I. T. Mrnavić, osm. 31. — *što god izrečeno riječju* stvar: Ova stvar jistinim načinom čudnovata i želima svrhu svih kraljestvih. P. Radovčić, nač. 18. Čini se stvar čudnovata samo onim .. A. d. Bella, razg. 48. *tako i kad se uzvikne čuđeći se:* O čudnovata stvar! M. Marulić 201. Stvar čudnovata do ista. I. J. Lučić, razg. 134. — *b) kao neobičan,* insolitus, insolens, mirabiliter moratus, *o čeḷadetu i o stvarima. o čeḷadetu:* Zide tad iz jame čudnovat človik van. D. Baraković, vil. 209. Focie je bio jedan čudnovati licumirac. A. Kanižlić, kam. 47. Odveli ga čudnovati ḷudi, čini mi se, baš da su hajduci. Nar. pjes. Vila 1868, 710. Sanduk emin začudi se ovome čudnovatome čovjeku *(Heru).* Nar. prip. vrć. 2, 38. — *o stvarima:* Za to se ovi naučite] usuduje reći ove čudnovate *(paradoksne)* riči:.. F. Banovac. razg. 11. Čudnovatim nastojećim i svrbećim ušima pevoḷnu čn. M. Dobretić, bog. 136. Sad su ḷudi

čudnovate čudi. Nar. pjes. vuk. 1, 532. — *c) koji čudesa čini*, miracula edens, *o čeljadetu*: Odlučivam obratiti misli moje djevi od Humca čudnovatoj, pomoz mene, ma gospoje, da bi čudo pravo pravil. J. Kavanin 311. — *o stvarima*: Čudnovate kosti od svetaca. A. d. Kosta 1, 268. Razdili tudje Mojses more s čudnovatom šibikom. A. d. Bella, razg. 131. Čudnovata dlaka. Nar. prip. vuk. 154. — *Komparativ*: čudnovatiji, *u riječniku Belinu* 462a: mirabilior. Čudnovatiji u dili od milosrdja držan jest. I. Ivanišević, kit. 134. Ne li samo ova, da li i druga čudnovatija Isukrst jest obcta'. F. Radman 17. I što bi čudnovatije bilo. A. Kanižlić, uzr. 69. — *Adverb.*: čudnovato, mirabiliter, mire, *u riječnicima Mikalinu* 43b: stupende, mirabiliter, mirum in modum; *Belinu* 462a: mirabiliter, 489b: supra naturam, 587b: prodigioso, 46[1]a: prem čudnovato, per mirum in modum; *Bjelostijenčevu* 53b *pod* čuden; *Stulićevu* 95b: mirabiliter. Koji čudnovato kripi život duše. I. T. Mrnavić, ist. 56 Čudnovato bijahu sačuvani. A. Kanižlić, utoč. xxiii. Bog je Adama i Evu čudnovato pristale stvorio. 601 Ovo je jedno otajstvo priveliko i nama čudnovato korisno. J. Filipović, prip. 1, 109. Pokornici čudnovato veselo živiše. 1, 419. Isus je mloge čudnovato nahranio. A Kanižlić, kam. 527. Tako da istom misničtva svoga slikovanom stavnošću čudnovato prikazuje vikovitu stavnos misničtva Isukrstova. J. Velikanović, upuć. 3, 321. *u komparativu*: čudnovatije, *u riječniku Belinu* 462a: mirabilius. Koje čudnovatije brani od tolikije neprijateja. F. Lastrić, test. 64. Prosja čudnovatije kripost riči: budi. 365.

ČUDNÒVATÒST, čudnòvatosti, *f.* mira proprietas, singularitas. *isporedi* čudnovat. *u dva pisca* xviii *vijeka i u jednoga našega vremena; između riječnika samo u Stulićevu* 95b: admiratio Da se čudnovatost uskrsnuća boje poznade. E. Pavić, jezgra 27. Čudnovatost moždani ženski*(h)*. N. Palikuća 33. Zbog čudnovatosti Ščepanove. P. Petrović, ščep. 1.

ČUDNOVIŠTINA, *f* mirabilitas. *isporedi* čudnovit. *samo u Jambrešićevu riječniku* 562b *pod* mirabilitas *kajkavski*: čudnoviščina.

ČUDNÒVIT, *adj. pun čuda*, mirabilis, admirabilis, mirus *isporedi* čudnovat. čudan. *od* xvii *vijeka, između riječnika u Belinu* 462a: mirus; *Bjelostijenčevu* 53b v. čuden; *Stulićevu* 95b: v. čudesan, *i u Voltigijinu* 31: wunderlich. *a)* mirabilis, mirus. *aa) o čeljadetu:* Majka čudnovita. I. A. Nenadić 247. Možete vjerovat er se o Dominiku čudnovitomu svecu povijeda. A. Kalić 490. Čudnovit svetac. Čestitosti 8. *kako je ko čudnovit, izriče se lokalom s prijedlogom* u: Lipa u mladosti, čudnovita u dili. S. Margitić, fala 55. Za to je *(bog)* čudnovit u sveti svojih. 93. Bože, koji blaženoga Vlasi u očerańu tudjeh nemoći čudnovita učini, Štit. 26. — *bb) o stvarima tjelesnim i umnim:* Čineći pokoru čudnovitu. S. Margitić, fala 21. Ova su imena čudnovita. 33. Josip vidi sne čudnovite. 55. Bože, tko ima krila od anđela za uzletjot da znat može čudnovita tvoja djela? I. V. Bunić, mand. 11. Da me od milosti tvoje dostojna učiniš ovoga otajstva čudnovitoga. S Margitić, isp. 61. Od snage čudnovite 195. Gospodine, koji ime Isusa učinio si virnim čudnovitom sladkošću poljubljeno. 272. Zaradi otajstva čudnovitoga tila. F. Parčić 90. Zaklad ovi čudnoviti. I. Đordić, uzd. 122. Čudnovite dare prima. I. Đordić, salt. 8. Dobra udijeli čudnovita. 38. Tvu milost čudnovitu ukaži mi. 95. Čudnovitom božjom pedepsom, 368. Navistiti upućeńe čudnovito božjega sina. A. d. Bella, razg. 160. Čudnovita dila dilovati, res mirabiles patrare. Bella 489a. Tada ćeš nasititi mene tobom nasićeńem čudnovitim. B. Pavlović 30. Dar od nebi čudnovitu rosu vodi. A. Bošković̀eva 13. Prikazivaše se jedna ruka čudnovita. Besjede kr. 51. Ova ńe krepos čudnovita. 78. Neka mogu govoriti tvoju čudnovitu krunicu. I. A. Nenadić, nauk 252. Bog načinom čudnovitim čudnovita dila čini. V. Došen 224. S čudnovitom i istinitom kreposti za izliječiti duše. J. Matović 141. Čudnovito dilo stvoreńa. 11. U ńegovu čudnovitu svetotajstvu. L. Radić 31. Reja učini na nogu tri skoka tolika velika i toliko čudnovita. A. Kačić, razg. 181. Trudit će s čudnovitom koristi. Đ. Mattei 8. Čudnovito uzvišeńe naše naravi. xii. Čudnovita života! Uživaju istinitu i cjelovitu slobodu i pokoj čudnoviti. 187. Po toj čudnovitoj prigodi. I. Đordić, ben. 28. Čudnovito zahtevańe. D. Obradović, živ. 55. Čudnovito neznańe. D. Obradović, bas. 441. Predloži mi čudnovito pitańe. 262. Čudnovito mjesto. 338. Božja milost sobom iznosi ovu čudnovitu vrhunaravnu krjepost. A. Kalić 77. Čudnovitijeh riječi! 247. Eto to jim odgonenu vila na tikvene čudnovite čine. Osvet. 3, 30. — *što god izrečeno riječju* stvar: Što je stvar sasma čudnovita. V. M. Gučetić, pohv. 161. Ne činit stvari čudnovite. Besjede kr. 120. Čudnovita stvar! D. Obradović, sov. 82. — *kako je što čudnovito, izriče se instrumentalom*: Treska udorcim čudnovita. I. Đordić, salt. 253. Manastijer uresom tako čudnovit. I. Đordić, ben. 40. — *b) neobičan, nezgrapan*, insolitus, insolens, morosus: Čudnovita besjeda, paradoxum. Bella 539a. Tko li će toliko čudnovitu glavu složiti. D. Obradović, sov. 64. Čudnovit i sa svim nerazuman postupak. 82. — *c) kao čudotvoran*: Čudnoviti drag prstene, koga krjepost neizrečena ne ima mjere ni procjene. Đ. Palmotić 2, 43. Čudnovite šibike Moyzesa. Besjede kr. 31. Šibka čudnovita Aronova. Grgur iz Vareša 114. — *Kompar:* čudnovitiji: S toga toliko čudnovitijem uztrpjeńem podnošaše divjačke nenačine apostola svojijeh. Đ. Mattei 150. Paček što je veće čudnovitije. A. Kalić 308. — *Adverb.*: Čudnovito, mire, mirabiliter, *između riječnika samo u Stulićevu*. Bog ga čudnovito prinese priko mora. I. Đordić, salt. 222. Kako si djelovao čudnovito. L. Radić 17. Čudnovito nam izgovara moguństvo i silu. B. Cuceri 128. Pošteni oni stid, koji tvoje lice resi čudnovito. Đ. Mattei III. Bog čudnovito providao je. I. J. Lučić 12. Leteći glas po svijetu toga zamjernoga izbavljeńa od kuge čudnovito ne samo po Franci, nu po svemu hristjanstvu uzmnoži uńańe. Štit. 4.

ČUDNÒVITÒST, čudnòvitosti, *f.* mirum. *isporedi* čudnovit. *samo u jednoga pisca* xviii *vijeka i u riječnicima Belinu* 461: res mira. *i Voltigijinu* 31: bewunderuug und überraschung. Sunca čudnovitost. V. Došen vii.

ČUDO, *n.* miraculum, prodigium, monstrum, res mira, admiratio. *Dolazi od* xiii *vijeka i u svijem riječnicima*: *u Vrančićevu* 62: miraculum, 63 monstrum; *u Mikalinu* 34b: miraculum, prodigium, ostentum, portentum; *u Belinu* 488: miraculum, 461: res mira, admiratio, 539a: paradoxum. 587b: portentum; *u Bjelostijenčevu* 53b: miraculum, mirum, res mira, res mirifice et divinitus gesta, prodigium, portentum, monstrum, ostentum, spectrum, res contra naturam facta. res mira; *u Stulićevu* 95b: portentum, mirum, res mira, miraculum, stupor; *u Voltigijinu* 31: wunder; *u Vukoru* 829b: miraculum, kao bijeda ili nesreća čemu se ljudi čuditi moraju; *i u Daničićevu* 3, 478: miraculum. — *u plur. sklaňa se i po konson.*

deklin.: čudesa, čudesima *uz* čuda, čudima. *ńekoč je bilo tako i u sing. gen.* čudese, *dat.* čudesi *itd., nu tako dolazi rijetko:* čjuždahu se čjudesi čjudnomu. Domentijan 32. *ali dolazi gen.* čudesa, *dat. loc.* čudesu *instr.* čudesom *kao od osnove čudes, nu će primjeri iz* XVII *i* XVIII *vijcka biti prema nom.* čudeso *gdje ih i vidi. — Akcenat se mjeńa u gen. pl.*: čûdâ, *a kad ima -es- glasi plur. nom. acc. voc.* čudêsa, *dat. loc. instr.* čudêsima, *gen.* čudêsâ. — *Postańem je po Daničiću kor.* 261 *od kor.* sku *gledati od koga je čuti te je* čudo: *o čemu se sluša, ili može biti: što gledati vaļa. stsl.* čudo *i* študo, *srodno je stsl.* kądesnъ magicus, kudesiti magicas artes exercere, *i stńem.* chundir res creata, animal, monstrum, portentum, prodigium, *i got.* gakunths visum, species.

Znači: čudnovat pojav, stvar prekonaravna, događaj ili pojav prekonaravan; u opće je čudo *svaka stvar, svaki čin, svako djelo, svaki pojav, sve što je sobom kako god toli vanredno, toli osobito da potiče na čuđeńe.*

1. *stvar prekonaravna, čin ili događaj prekonaravan,* miraculum, *najčešće u crkvenom pojmu:* Кто изъѣтетъ sego čjudesa? Stef. kraļ sim. 25. No skrij odь mene zapovědej tvoihь, пь otъkrij oči moi da razumêju čjudesa odь zakona tvojego. Mon. serb. 9. (1222—1229). Въ ńemь *(Jakinu)* viděhь nerukotvorenny obrazь prěslavьnye matere boga našego, jaže mnoga čjudesa i znameńa sьtvaraetь. 530. Videći vela dela i čudesa božja obratiše se k Isukrstu. Živ. kat. Starine 1, 223. Tko spovidati more sva čudesa? M. Marulić 15. Tvoja *(moj bože)* čudesa ne mńu da mogu seć ov svit, ni nebesa, ni sveti gori steć. 124. Isus kad ozdravi gubavca nikoga reče mu: ne pravi da ti ja dah toga; slipim vid kada da reče: da ne znaju ļudi čudesa ta činite, ni naju. 200. Poča sijati zamjernijem čudesi. A. Gučetić, roz. mar. 291. Knez videći ta čudesa, zamišļaše se. F. Vrančić, živ. 37. Po mirakulu ali po čudu božjemu ozdravi. M. Orbin 58. Pomaže g. bog čudesmi dobrotu ńih. B. Kašić, ign. 81. Prosvijetliti slugu svoga čudesmi. 58. Ter pri svih čudesah najde se ńegovih. F. Glavinić, cvit. 201. Zdrav sveče nebesom i bogu ugodan ki slavnijem čudesom prosvijetli ovi dan. Đ. Palmotić 1, 22. Slavna sveca slavno ime zamjernoga rad čudesa od svud glasom općenime dizaše se do nebesa. 1, 27. Nauči čudesama put spaseńa. I. T. Mrnavić, ist. 18. Ter mu glavu odsjekoše, ku na putu nijesu smili, er ga brani bog čudesi. J. Kavańin 256. Od svetaca, ńih jakosti, čudes, muka. 295. S dvima on čudesi sklada s bogom od nebesi 321. Od ovoga *(Dujma)* čudes truda moja Klio ne klikuje, neg dva sama čudes čuda za sve štiocu prikazuje: mrtva uskrisi Majcilina, žednim provri suha stina. 321. Potvrđen s tolicimi čudesima. I. P. Marki 15 Zaklińam vas kripostju i čudesima božjim. L. Terzić 322. Al je ovo čudo svrhu svije čuda. S. Margitić. fala 28. Koji u svemu pripovidańu navištuju puku kriva ali lažna čudesa i proročanstva. A. Kadčić, bog. 296. Da jedan čovik po čudu obrati vodu u vino. 53. Prem da je toliko vika od izkazana čuda. 91. Da je sveta u nauku, čudesi. A. Bačić 152. Prije potribe da se *(vira)* čudesi zaliva. F. Lastrić, test. 16. Trima čudesi nakićen dan sveti Štujemo. 60. Da ništa ne govore nikomu od ovoga čuda. F. Lastrić, od' 260. Videći toliko čudo poće boga faliti. 269. Prvo č do ukazuje nam i uči nas, u kolikom procińeńu imamo držati sakramente. 338. Jezus metnu ruku na čudesa. Živ. is. 97. Da in ne budem s čudesi moje božansstvo ukaza'. M. Zoričić, osm. 81. Svetińa rimske crkve bi potvrđena čudesi. J. Filipović, prip. 1, 187. Ako su istinita sva ta čudesa. I. A. Nenadić 207. Da bi potvrdio svoj nauk s čudesima. J. Matović 59. S čudesima osvidoči svoju svetińu. Norini 72. Život svoj čudesi proslavļen jest dovršio. A. Kanižlić, kam. 61. Ńiova svetińa po čudesih jest potvrđena. 479. Ova nisu prava čuda. 844. Stavio se zamjernijem čudesima svemu svijetu očitovati slavu. B. Cuceri 407. Da bi se pripovijedańe tvoje čudesima potvrdilo. Štit. 28. Da bog čini po čudesima ono što je moćno biti samo po sebi. T. Ivanović 56. Da on svoje poslańe čudesima posvidoči i potvrdi. I. Velikanović, upuć. 1, 253. Viru zadaju čudesima koja po zlameńu križa da su učińena. 379. Sliku Isusovu, o kojoj se pripovijeda da je samu spasitel čudom na rubac iznio. M. Pavlinović, razg. 101. Užas će se čuti do nebesa, mili bože, ne šćedi čudesa. Osvet. 3, 91. Izbjegao je kao po čudu turskom kocu. Š. Ļubiša, prip. 253.

2. Čudo *nastaje od svake iole neobične stvari te se često stvar sama čudo zove, n. p. zgrada velikom vještinom izvedena te ostale zgrade nadvisuje:* Što su svjetna sva čudesa: babilonski svijetli zidi, gorostasna dva tjelesa Dova Olimpja u Elidi, sunca u Rodu, turma u Faru, nego zgrade na obaru? J. Kavańin 486. Da vidite čudo nevideno: b'jel Vilindar usred Gore Svete, zadužbinu Save svetitelja. Nar. pjes. vuk. 2, 211. — *slika toli vjerna da možе original biti:* Ke se čudo meni odkriva! kliče paša *(ugledav sliku)* do istine kraļevića vidim živa. I. Gundulić 442. Ah jesu li čuda ova ļucke ruke učinile? *(slike o bici varšovskoj)* 435. — *vanredan čin junaćtva:* Tve viteško svako djelo za čudo se svud spovijeda. I. Gundulić 349. Sto jezika, sto naroda u jedno se sta s po svijeta: mač poļački smrt svim poda, a grob ova zemļa kleta. Nu er velika čuda često vjere lasno ne dostoje, mjesto ću ti sad po mjesto ukazati, gdi ko st'o je. 322. — *pojav neobičan u naravi:* Spovidjet ću tebi mnoga druga strašna čuda: nebesa se raspuknuše. Jedupka uezn. pjes. 239. Za veliko čudo u sebi pismo staro nam donese, što ńekada dva na nebi sunca u jedno vidješe se. I. Gundulić 446. — *neobičan čovjek:* Puk za čudo gleda ńega. J. Kanavelić, iv. 187. Peel je narodu čudo božje. M. Pavlinović, rad. 16. — *neobično lijepa djevojka:* Ke je čudo dikla mlada? I. Bunić, mand. 7. U nekakva Leke kapetana kažu čudo Rosandu devojku, da joj druge u svu zemļu nije, ni vila joj, brate, druga nije. Nar. pjes. 2, 223. Čudo ļudi za djevojku kažu: tanka struka, a visoka stasa. 3, 515. — Čudo *biva od neobičnih priprava za ženidbu:* Je si li vidio koja se čuda hoće kad nevjestu imadu povestit? M. Držić, 406. *itd. o koje čem; često u narodnijem pjesmama:* Gledah čuda prije ne videna: u Pavlovu svetom manastiru postavļeni od zlata stolovi, svi se sveci redom posadili, navrh sofre gromovnik Ilija. Nar. pjes. vuk. 2, 99. Da viš brate čuda velikoga: na mojemu bijelu čadoru uvatila šestokrila guja sivoga sokola. 2, 511. Gledajući čuda velikoga, đe se vila s orlom zavadila. 1, 489. Iznese mu ruho Momčilovo, Momčilovo ruho i oružje, al' da vidiš čuda velikoga: što Momčilu bilo do kolena, Vukašinu po zemļi se vuče. 2, 114. Da ti vidiš čudo ne glejano: nije ovo zmija kraosica, no je ovo ogńanitі zmaju. 2, 63. Išo sam doļe u Doļane te gledao čuda ne gledana u nekoga Komnen-kaurina: kakva jaše vranca od megdana, ovakoga u svijetu nema: na čelu mu jarko sunce sija, a na grlu sjajna mjesečina. 2, 155. Komnen razgleda opet po družine, al' da vidiš čuda velikoga: sve mu društvo

izgnbilo lice, a iz lica izgubi se krvca. 3, 177. Do udaje porasla djevojka, mlogi su je prosci zaprosili, al' je babo ni kome no dade, i kom dade, Zlatka poći no će. To se čudo na daleko čulo. 3, 130. Vidjeh čudo i nagledah se ga, de idaše patka potkovana. 1, 529. — *Često dolazi čudo u genetivu osobito kad ko čudćei se čemu uzvikne:* Vaj čuda vaj čuda! taj vitez krvavi od kuda na svijet se objavi? M. Vetranić 2, 199. Ti to plačeš? ti ohola? nut čuda! D. Zlatarić 70. Za to je dikla neboa mila s istijem suzam, ah čudesa! I. Bunić, mand. 27. Nu ti čuda! Vitaljić, ist. 404. Ma nu čuda! Osvet. 2, 65. A nu čuda! 2, 138. Naša braća steću pod turskom toļagom, pak — evo čuda! — isti im zemļaci stežu uzdi. S. Ļubiša, prip. 133. — *tako u narodnijem pjesmama kad se počima što vanredna pripovijedati:* Zbor zborila gospoda riščanska, bože mili, čuda golemoga! kud se djede car-Nemańe blago-sedam kula groša i dukata? Nar. pjes. vuk. 2, 101. Bože mili, čuda velikoga! ili grmi il' se zemļa trese, il' udara more o mramore? niti grmi nit' se zemļa trese, nit' udara more o mramore, već dijele blago svetiteļi. 2, 1. Bože mili, čuda velikoga! što carica ne ima poroda. 1, 470. Bože mili, čuda golemoga! gde dadosmo srebro za olovo. 1, 37. Mili bože, čuda golemoga! gde brat sestru deveru prodaje. 1, 24. — *riječi se* čudo *dodaje ono što je čudo ili s česa biva čudo u genetivu a) bez prijedloga:* Veličanstvo od Solina kažu templi, vodotoci, mramornijeh čudo stijena, stupi, kipi, luci, boci. J. Kavańin 164. Čudo mjerničke znanosti, tunel tamiški. M. Pavlinović, rad. 52. Koje čudo snage i lakoće u ńih danas ovde vidimo. P. Petrović, vijen. 4. — *b) s prijedlogom* od: A kako izreći mogla bi do vika oni dar najveći: čuda onaj nika od črnih očiju. H. Lucić. 206. Čudo od uboštva i poniženstva. A. Kanižlić, bog. 101. Kao čudo od mudrosti i kao svetca štovaše ga. A. Kanižlić, kam. 599. Koja biše jedno čudo od lipote. Đ. Rapić 310. Odvitak starca Noja bismo nadu holost svoja grad visoki da sazide da k nebesom po ńem ide, da po čudu od visine svud ńihovo ime sine. V. Došen 12. — *riječ* čudo *ima često uzu se pridjev* čudan *što će reći da je veliko:* Taj su čudesa pričudna. M. Vetranić 2, 175. Čudeći se čudnovatu čudu od porodeńa Isusova. M. Jerković 25. *više primjera vidi pod* čudan. — *izrazi kojimi se* čudo čini *jesu: činiti, dějati, djelovati, graditi, kazuti, praviti, tvoriti. a) čudo činiti:* Brizida blažena bi opatica i čini čudesa. M. Marulić 220. Činańe mnoga čudesa. M. Divković, bes. 377. Stipan činańe čudesa i zlamenja velika u puku. I. Bandulavić 11. Isukrst čudesa svaka činańe. F. Glavinić, cvit. 87. Koja čini mnoga čuda. P. Posilović, nasl. 60. Činili ste čuda. P. Vitezović, odil. 35. Kako je čuda mloga činio. Azbukv. 1690, 28 Koji himbom hoće činit i zlameńa i čudesa. J. Kavańin 558. Činiti čudesa i mirakule. A. Bačić 482. Nije još došlo vrime da čudesa činim. J. Banovac, prip. 129. Molitva jest po kojoj se sva čudesa čine. J. Banovac, razg. 19. Isus poče činiti čudesa. F. Lastrić, test. 60. Čudesa su činjena po duhu svetomu. 250. Gdi Isus poce čudesa činiti. 297. Nisam dostojan da bog priko naravi zaradi mene čudesa čini. A. Kanižlić, bog. 185. Čudesa čineći. A. Kanižlić, fran. 65. Sveti Adalberto čini sveti život i velika čudesa. A. Kačić, razg. 12. Činiti čudesa. M. Dobrotić 101. Niti je dužan *(bog)* činiti čudesa bez potribe. 209. Ne mogu danas veće čuda činit. A. Kalić 556. On ustade iz mrtvijeh i za to čini čudesa. Vuk, mat. 14, 2. Niz prodoļa ravna, gdi junaci čuda čino travna. Osvet. 3, 7. Isusovi nasļednici ka su čudesa počinili. J. Kavańin 337. Čudesa koja jest počinio naš sveti Franceško. F. Lastrić, test. 101. Čudesa koja počini Isukrst. M. Dobretić 457. Mnoga ina čudesa učinio jest. N. Rańina 131. Isus je vele veće čudes učinil. Kateh. 1561, 91. Čuda učini. A. Gučetić, roz jez. 7. Ako bi učinio koje god čudo. A. Komulović, zrc. 65. Bog po ńem *(Grguru)* mnoga učini čudesa. F. Glavinić, cvit. 74. Koji nije svet ni čuda učinio. A. Bačić 153. Za što je *(gospodin)* čudesa učinio. F. Lastrić, test. 327. Isus učini dva čuda. E. Pavić, ogled. 529. Dade mu lipu prigodu za učiniti čudesa. 506. Prvo čudo što učini spasitej. F. Lastrić, od' 172. Poslušajte jedno veliko čudo koje učini spasitej. 246. Karmel mlogim čudesi koja su na ńem učińena. F. Lastrić, test. 246. Čudesa kakva bog učini 14. — *b) čudo dějati (sьděti):* Svetyimь bogъ sьděa čjndesa. Domentijanъ 214. — *c) čudo djelovati:* Čudesa brez mire dilovana. I. Ančić, svit. 194. Po ńemu je takojer gospodin mloga čudesa dilovao. A. Kanižlić, fran. 59. Koliko ovaki čudesa jest po svomu moguństvu mater božija dilovala. J. Banovac, razd. 15. Tko će igda čudesa izbrojit, koja bog po molitva svoji sluga dilova? 19. Tolika čudesa koja bog dilova za naše spaseńe. M. Zoričić, zrc. III. U čudesima što dilovaše. Turl. blago 2, 83. — *d) čudo graditi:* Nađi sveca koji još nije počeo da čuda gradi. S. Ļubiša, prip. 248. — *e) čudo kazuti:* Telo ńegovo, po kom bog vnoga kaže čudesa. F. Glavinić, cvit. 32. Po kih bog vnoga kazaše čudesa. 181. І кьto ispověstь o mьně milosrьdija božija? pokaza čjudo divnője i slavьnője vsěhъ čjudesь. Mon. serb. 100 (1330) *i* Glasnik 2, 12, 65. Telo po kom bog vnoga skaza čudesa. F. Glavinić, cvit. 275. Bog po smrti ńegovi vnoga skaza čudesa. 193. Po kom *(Stanislavu)* bog vnoga skaza čudesa. 133. Po kom *(s. Hieronimu)* bog vnoga ukaza čudesa. 330. І tolika vnoga mili bog po utežańu arhangela svoga ukaza čuda. 134. ukazati ili učiniti čudo, miraculum patrare. Stulić, rječ. 95b. — *e) čudo praviti:* Bog učini ńega praviti čudesa svoja. I. Bandulavić 215. Čudesa pravišе. I. T. Mrnavić, ist. 183. — *f) čudo tvoriti:* Tvorei čudesa. Mon. serb. 203 (1386). Bog tvori taj čuda. N. Naješković 142. Nu mi rec' od kuda tvoj pogled medeni ima toj da čuda taj tvori u meni? H. Lucić 204. Množtvo divnih bog čudesa po svojemu sluzi tvori. J. Kavańin 300. Marta boga glasi, tvori čuda. I. Đordić, uzd. 48. Čudesa tvoriti, res mirabiles patrare. Bella 489a. Odlučnost, postojanost tvore čudesa. M. Pavlinović, rad. 82. Čьto sije čudo sьtvori se vь nasь? Domentijana 214. Ko se čudo ovo stvori? P. Hektorović 117. Po kom bog vnoga stvori čudesa. F. Glavinić, cvit. 149. 297. 307. І ne stvori onde čudesa mnogijeh za nevjerstvo ńihovo. Vuk, mat. 13, 58. Jaže *(majka božija)* mnoga čjudesa sьtvarastь. Mon. serb. 530. Pa se divi skladu bratinskome, kako može da čudesa stvara. Osvet. 3, 108. — Čudo *se javļa, sgađa ili nastaje:* Javišе se tagda va Italiji mnoga čudesa. Š. Kožičić, žit. 21b. (1531). Na kojega *(Ilara)* dan svečani zgodiše se ova čuda. D. Palmotić, I, 111. Čudo bo se prem ondeka ne čuveno sgodi. J. Kavańin 9. Od kako je svijet postanuo, nije veće čudo nastanulo, ni nastalo, ni se de god čulo, što kazuju čudo u Prizrenu. Nar. pjes. vuk. 2, 223.

3. *Često dolazi:* čudo, za čudo, za čuda, do čuda, mirum, *rek bi umetnuto u rečenicu kao: da se je čuditi:* Uhitišе ribe za čudo. Zbor. 119. Ovdje je vas ures ki slavom slaviti dostojno vinu jes,

kad budeš viditi u ličcu ńe rados, ku teče sliditi za čudo sva mlados. Š. Menčetić 190. Vidih za čudo uskrsnut telesa. 164. Srce kako led nemilo za čuda. J. Armolušić 21. I za čudo ne omasti se. J. Kanavolić, iv. 242. Ovako pouzdańe do čuda je ugodno naučiteļu. L Mattei 95. Iz pera ńegova izašlo je za čudo mnogo dela. M. Đ. Milićević, srb. 31. — *nu još ččšće dolazi*: čudo je, za čudo je, mirum est, nije čudo, non mirum est, ne scijenim za čudo, non miror, koje čudo, *ili* kamo čuda, quid mirum, *i slično, a na to je navezana druga rečenica a) riječju* da, *kojom se cijelom kazuje sadržaj čuđeńu*: Ako duhovna vam sijemo, ni čudo da vrimena žańemo. Naruč. 95b (1507). Kamo se, tko pravi: nije čudo da tuži u dvoru ļubavi pravedno tko služi? ako.. Š. Menčetić 51. Latini nije čudo da su u ovomu pismu toj isto stvorili. Đ. Rańina 161. Tim nije čudo, čim bez znanja dni u ispraznoj lasti traju ko Zagorka, da imanja s pricijeh vila ostavļaju. I. Gundulić 144. Sad u jedno sve mladice do pupka se gole kažu. Tim da ih slidom slide i žele nije čudo divļi ļudi 161. Za čudo ne scijenim, bez svijesti čim hodiš, da tako s pribjenim kostim se nahodiš. 166 Ah, nije čudo da ne jači trag Osmanov sveđ izlazi. 305. Nije čudo cića toga Sokolica svijetla i mila cara Osmana da je slidit ostavila. 395. Nu nije čudo da obrane proć ńima *(Poļacima)* se ne nahode. 309. Da mlada djevojčica nije čudo ļubav čuti. 464. A koje jes čudo da izgońaše vragove? B. Kašić, ign. 73. I ni čudo da nepokojno pogine on ki.. F. Glavinić, cvit. 406. Koje je čudo da se od svakoga u tomu pisańu pomańkava. R. Gamańić 5. Ni jedno čudo nije da ovi vitez tvoju mlados stravi i zani. Đ. Palmotić, 1, 42. Cijeća toga čudo nije da i hrabrena Captislava uzroči teške smeće. 1, 237. Da me majka ma zamiti zlatom duńom čudo nije. 1, 234. Nije čudo da, tko broji se nad svijem prvi, vjerenicu steć' nastoji od kraļevske svijetle krvi. 1, 297. Nije čudo da se uloži slagat rječnik Ilirjanom. J. Kavańin 157. Nije čudo da divjači ki god plemen i izlazi nekrjepki i nejači, kad se vrijednos žen ne pazi. 205. Čudo nije prema tima da je izprazna svačija sila. 266. Srce ļuće zmaja nije čudo da toj čini. 234. Nije čudo neznalica, gdi je kripos, da naliple. 78. Van prava razloga izide tko stvorom, nije čuda ni jednoga da izide govorom. M. Bunić, 29. Koje je čudo dakle da.. A. d. Bella, razg. 6. Nije čuda da.. F. Lastrić, svet. 122. Za čudo vam se čini da tolika dobra dila, koja mlogo puta čini grišnik, bog mu ji ne prima za dostojanstvo spaseńa vičńega. F. Lastrić, ned. 285. Niti je čuda da nije imala. Živ. is. 187. Al' je čudo mnogo veće da bludnicu bludnik meće usrid srca. V. Došen 85. Pak da onda *(muška glava)* sebe uda još bi mańe bilo čuda. 107. Al je čudo priko čuda da je tako pamet luda. 55. Nije čudo da su sbranište od oružja otari naši. B. Cuceri 43. Ako gonimo naučiteļa, nije čudo da nas obolas nadimļe. 8. Nije čudo da mu ne kti dati. A. Kanižlić kam. 35. Čudo da i ovde Meniata ne reče.. 70. Nije čudo da te dvori. I. Đorđić, ben. 57. Za veliko je čudo da u nas ima ļudi koji su dosta pametni i naučeni, ali kako počnu o svome jeziku, odmah zastrane. Vuk, pisma 83. — *b) riječju* što *ili* jer *kojom se kazuje uzrok čuđeńu*: čudo se vidaše svakomu, česa dilj? što slavno idaše jak vitez ova vil. Š. Menčetić 326. Pak se žderi čudo čini što viteza u mišini sila može pridobiti. V. Došen 178. Da se vaļa u mladosti, dok je vatra u naglosti, još bi mańe čudo bilo, što se ńemu vaļat' milo. 88. Za čudo nek no bude što na takve cvilim ļude 66. Nije ni čudo što bog nastoji ovoliko zlo izkoreniti. B. Leaković 461. Preko Drine malo ko prijede, kamo čudo što u Drini osta. Nar. pjes. vuk. 4, 259. Ali je za čudo što se u samome djelu slabo drži onoga pravila. Vuk, pisma 48. To i jest za čudo što vi ne znate od kuda je. Vuk, jov. 9, 30. Čudo jer ostah živ Š. Menčetić 379. Kroz toj sad nije čudo jere bi toj takoj. 381. — *c) riječju* ako *ili* da (si), *kojom se izriče wjet čuđeńu*: Ni čudo ako se ne boli. Naručn. 55 (1507). Ni čudo ere bi toj tako, nu bi bilo čudo da bude inako. Š. Menčetić 381. Ni čudo ako ja u žeļi ļuvenoj rih slavno. D. Rańina 8. Ako mu tavni tvoj ne scijeni me pjesni, ni čudo vele toj. 68. Nije čudo u ļubavi ako tebe divna vila jes dobila. 114. Ko čudo od tebe ako bih se užgal? A. Georgiceo, nasl. 338. Ako se je zasramila toj veliko čudo nije. Đ. Palmotić 2, 226. — *d) upitna rečenica najčešće riječju* kako: Ali je ovo za čudo kako gavran nađe gdi bi pao, a ne golubica. F. Lastrić, test. 256. Za čudo će biti nikojim kako se usudi.. A. Kanižlić, kam. 272. Čudo mi je kako se koj hrani. I. S. Reļković, kuć. 432. Za čudo je kako je moglo biti da g. Radišić prije nego je ovo počeo pisati nije čitao u Danicama što sam ja o ovome poslu govorio. Vuk, pisma 50. Ali je za čudo kako oni ne mogu da poznadu da to nije moguće. 5. Za čudo nam je kako može reći g. Živković.. 64. Ali je za čudo kako ovo ne razumije. Nar. pjes. vuk. 3, 43. Za čudo je kako se u Crnoj Gori ne kunu oružjem? 2, 76. *riječju* koliko: Ali je ovo čudo koliko se je to tražilo. M. A. Reļković, sabr. 28. — *e) mjesto rečenice doluzi infinitiv, ali rijetko*: Blizu lijepe djevojčice uženu mladu tebi drugu izbranom od družice učinit' se čudo ne bi. Đ. Palmotić 1, 150. — *f) jednom dolazi druga rečenica za prvu privezana riječju* koliko, *da odgovara riječi* toliko *u glavnoj rečenici kažući tim da je to posļedak čuđeńu*: Koja stvar toliko bi za čudo svemu onomu narodu, koliko odlučiše svi jednokupno lativši Isusa učiniti kraļem. F. Lastrić, od' 202. — *Ovako dolazi kašto čudo o posebnom čijem mneńu koje se drugomu nesgrapno vidi te mu se čudi*, paradoxon: Ne moj ni komu biti za čudo što govorim. F. Lastrić, test. 305. Ne budi vam za čudo što velim. 368. Za čudo vam se čini ovo more biti. 332. Bit će vam za čudo kad ja rečem. 146.

4. *kao čuđeńe, divļeńe*, miratio, admiratio, stupor: Ti, o cesare, čudom razgledaš ov tempal. Živ. kat. Starine 1, 219. Ki dohojahu prvom u žardin saj s čudom govorahu mneć je zemaļski raj. M. Marulić 78. Pride v toliko osupnenje od pameti i čudo, da se jedva poče poddržati. Transit 138. (1507). S tolikom radosti procinih život moj, gdi mojoj mladosti darova obraz svoj, od koga u čudu pozirah lijeposti. Š. Menčetić 249. Lovci s čudom i strahom vratihu se. F. Glavinić, cvit. 45 Od istine dâ svidočanstvo velikim čudom i strahom kraļa. 132. Angeli čudom rekoše 151. Ku stvar videći Hippolyt čudom velikim progovori:.. 270. Čudom i strahom svi gledajući. 311. On strahom i čudom opet reče:.. 314. S čudom i strahom domisli se. 344. On svitliji izlize nego ulize s čudom i strahom svega senata. 424. Krunoslava strepje, ublidje i ostinu sva od čuda zapańena ne vjeruje i vjeruje što od draga svoga čuje. I. Gundulić 466. Dobro poznam ja bojnicu slavnu svuda: oči je su me vidjeli veće puta ne bez čuda. 443. Ah ovo je ļubav prava, neka svit ju s čudom pazi. 47. Napuniše se čuda i zasničenja. I. Bandulavić 199. Što u meni porađa čudo.

F. Lastrić, test. 221. Tere se i danas pazi u Subjaku s čudom od svakoga. 1. Đorđić, ben. 114. Negovo napredovaše bi od čuda redovnicima. 30. Pun čuda reče: .. I. J. Lučić, isk. 13. Kad je Niko knjigu pregledao i Niko se knjigi začudio, što mu piše sirota devojka, i u čudu ka Novinu dođe. Nar. pjes. vuk. 3, 229. Malisor viđe u zemji nekakav novac stariuski, uzme ga i počne premetat s ruke na ruku čudeći se, šta je ovo, veli, i od čuda poče zvijukati govoreći: šta ovo može biti? Nar. prip. vrč. 2, 157. — *tako* čuditi se *čudom, to je veoma se čuditi*, demirari, valde mirari. *vidi* čuditi se *pod c.* — *govori se: čudo me obuzima, hita*, obstupefio: Čudo bješe obujalo njega i svijeh koji s njime bjehu. N. Ranina 150. Čudo biše obujalo njega. 1. Bandulavić. 155. Čudo biše obujalo njega i svih koji bihu s njim na gledanju rib koje bihu uhitili. L. Terzić 283. Svih čudo hita s ovaka ditića. A. Vitaljić, ost. 404. — *metnuti koga u čudo*: obstupefacere aliquem: Sve u čudo mećeš mi pandure. I. Zaničić 156. Neobična živina metnu ga u čudo. M. Pavlinović, rad. 54. — *isto tako: natjerati, staviti koga u čudo*: Vojsku andeosku u čudo jesi stavila, in stuporem adduxisti. J. Filipović, prip. 1, 561. Čudnovato uređenje stupova činjaše svakoga u čudo staviti. E. Pavić, ogled. 292. Taj ponizni trudnik svit je u čudo natjerao, kad mu se našlo 70.000 gotova novca. M. Pavlinović, rad. 133. — *stojati u čudu*, stupere: Ja stojah u čudu. Š. Menčetić 223.

5. *kao bijeda ili nesreća ili kaka god neprilika, čemu se ljudi čuditi moraju*, incommodum, perturbatio, molestia, *te se govori: biti na ili u čudu ili na čudo; udariti, udriti na čudo; naći se, vidjeti se na ili u čudu; navesti koga na čudo; čudo pade na koga, nađe, zadesi i slično*: A ja neboga od tolicijeh čuda mislim kako nijesam iz pameti izišla. M. Držić 134. Da na čudo ne udrite. 1. A. Nenadić, žamb. 27. Kad se Mujo na čudu vidio. Pjev. crn. 54. Da bez čuda iz Europe skokne. 90. Ma kako tvoja, našlo te čudo grđe od smrti! Pravdonoša 1852, 33. Ko čeka nožić na božić, na čudo mu je božić. Nar. posl. vuk. 159. Ne čini dobro, da te čudo ne nađe. 211. Tako me čudo ne zadesilo! 300. Tako me nenadno čudo ne zadelo! 299. Znaš li, bane, ne znalo te čudo! Nar. pjes. vuk. 2, 274. Al će Mujo zametnuti kavgu pa će mlogo čuda učiniti. 1, 542. Car se na čudu nađe (incertus, dubius erat) šta će, kako li će. Nar. prip. vuk. 144. Ti ćeš me, Mare, navesti na čudo, zavaditi primorcima. S. Ljubiša, prip. 44 Prospe se glas po cijelome selu da je Grujo prodao patrijaru u Latine za blago. Skupi se pred noć selo na zbor da sudi Gruja: evo, braćo, zaće starešina seoski, pađe na nas čudo i grdilo mimo ljude. Dođe među nama hrišćanska svetiња, a mi je prodasmo za pare, u nas se izleže novi Juda Iskariot da otruje soj i zemju. 158. Da nijesi drugi put takvu riječ izustio bez čuda moga i tvoga. 171. Knez mi posla pozivača s prijetnjom da podranim bez čuda *(to je: hoću li da mi ne bude neprilika)*. 198. Nas oba ne možemo kneževati, jer su jasli tijesno, no, gospodo, birajte među mnom koji sam na devet čuda s pukom, i njim koji ga uči da se odmeće i ustaje. 219. 220. Podu svi šest s trnovijem kocima na grob i nadu zbiju brata gdjo se naduo kao kožurica; skopaj koce i izbodi onu mješinu nabreknutu, a ostrkni i okropi ih po koja kap one pogane krvušine i nestanu svi šest u kratak rok a prešovo se zasobice tencima, da je bila na čudu sva barska država dok je davola istrijebila. 243 Sad se nađe u čudu, kako će učuvati kozu od vuka Nar. prip. vrč. 1, 204. Dopustite da se popovi žene kao i ostali ljudi, jer ko će živ od njih ostati, bilo bi trke i bruke da biste svi na čudo bili sudeći. 2, 2. Ne dajte ženiti se popom više od jednom, i tako je narod fukara udrio na čudo hraneći popa, popadiju i njihovu djecu. 2, 2. Ljudi rekoše patriarhama: ne dajte se popom ženiti više od jednom, a žene zavičn: dopustite da se i popovi žene kao i ostali ljudi .. a popovi: ne slušajte ljude ljude, no mudre žene. Sad se nadu na čudo svi patriari ne znajući kome će ugoditi. 2, 2. Slomi se Memet-agi jedna mršava krava, te on kako bi namirio štetu poruči za sve svoje čipčije i reče im: evo mene nađe velika šteta a vas nenadna sreća: vama se desilo mesojede, znam vi sto suvotni bez mrsa, ajte oderite je i pojedite pa da mi i platite po što nađete da je pravo. Prepanu se čipčije, e znadu da će s agom na čudo udariti. Nar. prip. vrč. 2, 33. Oženila se dva prijatelja jedne iste godine za dvije sestre pa se nakon godine negde sastali. Mladi upita starijega: kako si sa ženom? ja, brate, dobro ... blago tebi, brate, a ja sam ti udario na čudo, što nije čovjek na svijetu. 2, 43. U jednom selu živio je jedan stari pop i seljani pišu vladici kako im pop nije kadar više u svakoj potrebi doskočiti. Vladika im pošje jednoga mlada popa, ali kad dođe, udari na veliko čudo od staroga popa, koji mu nije dao ni da priviri u selo, a kamo li da š njime dijeli prihode parohijalne. Nađe se na čudu ovi mladi pop, i misli kako bi se staromu popu osvetio. Nar. prip. vrč. 2, 59. Privuče se jednom lisica blizu jedne seoske kuće i opazi kokoške pa put njih juriši, a one se uplašе i odlete na drvo. Kad lisica vide, nađe se na čudu i upita ih: što bježite? Nar. bas. vrč. 108. Zaprosio komarac u mrava šćer. Upitaće ga punica: jesi li vazda tako malešan i presmičav? Znadi da je naša djevojka od tebe mnogo trsnatija, pa gledaj da ne uradiš š njome na čudo. 110.

6. *kao množina*, multitudo, *to je* čudo *koje biva s množine čega*: Koje čudo mogu na godinu kokošaka oni pozobati. P. Petrović, vijen. 66. Koje čudo bješe čudno tu ješina naslagatih! P. Petrović, šćep. 82. Našli su ondi jedno čudo topova. A. Tomiković, pet. 229. — *ali tako dolazi najčešće adverbijalno kao mnogo, premnogo*, multum, permultum, *toliko čega da potiče na čuđenje, i to u dva oblika*: čudo *i* čuda. *a) čudo aa) s genetivom partit.*: Gdi se čudo siri i vune razdaju. M. Gazarović 139. Stiska dobro, zlo se šira, krjepost mali, štete množaju, jedno je zdravlje, al' se umira s čudo zledih ke nas haraju. J. Kavanin 58. Gdi je nečistih duha čudo, ki padoše s neba ljudo. 391. Vidim tu zvijezd jasnih čudo. 472. Životvorna gospa je trima djev i redov, kih čudo ima. 219. Ki u knjigah od pravljanja navlaš ima čudo znanja. 119. Mati kada ima čudo malakni sinova. S. Margitić, fala 179. U tijelu je za ludu čudo kosti. 270. Ljudi smućeni, neustrpljivi od čudo riči. M. Zoričić, osm. 139. Svit gospin: da je bolje govoriti i malo molitava a dobro, nego čudo a rdavo. M. Zoričić, zrc. 89. Osta ljudstva čudo pomoreno. B. Cuceri 401. Čudo pasa ujedoše vuka. Nar. posl. vuk. 350. Čudo putij. Jačke 4. Ne beri, sokol, bisera, aš ga j' nam čudo potreba. Nar. pjes. istr. 2, 32. Čudo vrimena nisi me vidila. 2, 114. — *bb) s drugim riječima*: Dragna čudo je zlo stala i velo zla bila. N. Naljeković 285. I u poganska pisma smina nam je izgleda čudo dosti. J. Kavanin 27. Kraj Gofredo bio je mao, al' velik svom jakosti i desnicom kom što hulo nije činio, moguć čudo. 351. Jednoga ljubljaše veće nego li samoga sebe, a drugoga kao i

sebe, a trećega čudo malo. Stulić rječ. 95b. Jedan dan moleći boga u crkvi reče mu đava': čudo mrmļoš. M. Zoričić, zrc. 102. Nije vrijeme da čudo zborimo. Osvet. 2, 69. — *b) čuda aa) s genetivom partit.*: Koji *(su)* uskoci čuda krat hodili robiti zemļu. Starine 10, 14. Čuda svoga blaga ubozim razdili. Živ. jerol. Starine 1, 233. Čuda krat hoće ti zlim vratiti 1, 232. Čuda je po tom toga pri onom grebu čudes se učinilo. F. Vrančić, živ. 95. Ki puni gńiva, za što ih čuda biše, kamenjem posuhu ga. F. Glavinić, cvit. 179. K'o je Gavan s čuda blaga s nepodnesa utonuo u ponore. J. Kavańin, 524. Da im prijateļa, nut velika čuda! posegnite u gep, nać ćete ih čuda. M. Kuhačević 44. Okolo obstriše Mostir na čuda mist. Oliva 46. Ne hod' k meni čuda puti. Jačko 8. Čuda ste ih lipo zapivali. Nar. pjes. ist. 2, 26. Pol mora sam rožice trgala. Si l' jih, Mare, čuda natrgala? Obe ruke i oba rukava. 2, 86. Si mi čuda, Mare, tih rožic nabrala? 2, 89. Aš je tamo čuda rodbine i bratje. 5, 11. Plavčica je malahna, čuda duš mi je nutre. 6, 9 — *bb) bez genetiva*: Ako bi ukral malu stvar koliko jedan groš, gdi bi mogal čuda ukrasti ter ni hotil. F. Glavinić, svit. 67. I jest čuda bolje, da ga oslobodi od svilovni hala. M. Kuhačević 76. Razlog mi prot drži, da je čuda bolje da u raki leži. 76. *tako će biti i*: *preko čuda*: Dite priko čuda lipo A. Kačić, korab. 63. Budući se sprijateļili i prjeko čuda zajubili medu se. A. Kačić, razg. 260.

7. *kao neman životińa*, monstrum, portentum: Bog sazda vode, napuni ih čudes. F. Glavinić, cvit. 79. U peti dan učini bog čudesa ili skazi morske. 3

8. *kao stvar*, res: Hvala t', hvala t' budi ki si sve to stvoril, ki s' svakomu čudi početje, konac bil. M. Marulić 197. Komu slava budi, hvala, tere dika u svakomu čudi po sve vike vika. 227.

9. *nenaravan tajni lijek*, remedium arcanum: Tim vidarce mnokrat kupih, znane žene ke su i ļudi, i vidah se svacijem čudi, i bolesti mnoge trpih. Š. Bobaļević 213.

ČUDOČINITEĻ, *m. koji čudesa čini*, thaumaturgus. *samo u rječnicima Bjelostijenćevu* 53b: patrator miraculorum, mirorum operator, *t(h)*aumaturgus; *Jambrešićevu* 984a: thaumaturgus, *i Stulićevu* 95b: prodigiorum patrator.

ČUDODJEJSTVAN, čudodejstavna, *adj.* miracula edens. *isporedi* čudodejstvo. *samo u jednoga pisca i od ńega u Daničićevu rječniku.* 3, 479. Čudodêistvьnь prьstъ. Domentijan 209. Čudodêistvьnyi grobъ. 211. Oboi sveti i čjudodêjstvьni. 217.

ČUDODJEJSTVO, *n.* miraculum. *samo u jednoga pisca i od ńega u Daničićevu rječniku.* 3, 479: Svetyimi svoimi čjudodêistva vь nasь sdêvaetь. Domentijanb 90.

ČUDODJEJSTVOVATI, čudodjejstvujem, *imp.* miracula odere. xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 479. Jako bogъ božьstvьnaja čjudodêistvuje. Mon. serb. 121 (1336—1347). Čjudodêistvovšii mnogaždi. Ļet. srb. šaf. pam. 217.

ČUDODJÊĻE, *n.* miraculum. -le *je od starijega* -lije *koje jedino u toj riječi dolazi. u jednoga pisca* xvi *vijeka, i od ńega ima u Daničićevu rječniku* 3. 479: Čjudodêlïa božïa. Štef. vis. Glasnik 11, 67.

ČUDOKRASAN, čudokrasna, *adj.* insignis pulchritudine. *u jednoga pisca našega vremena, kao da je prema ńem.* wunderschön, *ali mogu biti i dvije riječi svaka za se.* Izvede me iz one užasne i čudokrasne palače. Pjev. crn. 97.

ČUDÒLIK, *adj.* miraculo similis. *u jednoga pisca na početku* xviii *vijeka*: Zemļa drbće ustresena trusom čudolikim. I. T. Mrnavić, ist. 182.

ČUDOMERIĆI, *m. pl. ńeko mjesto u Hrvatskoj* xvi *vijeka*: Ivan' Noić' s' Čudomerić. Mon. croat. 185 (1503). Jakop' Vrunković (z) Čudomerić'. 200. (1512) *vidi* Čudomirići.

ČUDOMIL, *m. ime muško* xii *vijeka u rječniku Daničićevu* 3, 479: *Sin Bêle Uroša strie Stefana Nemańe* Čjudomilь Ļet. srb. šaf. pam. 57. 68. Čjudomila 58.

ČUDOMIRAN, Čudomirna, *m. ime muško*: Protopopa surčinski Čudomiran. Bud spom. glas. 2, III. 282

ČUDOMIRIĆI, *m. pl. selo u Dalmaciji* xv *vijeka*: Poslasmo Petra Pribislavća is Čudomirić. Mon. croat. 80. (1451). *sravni* Čudomerići.

ČUDOMIRSTVO, *n.* miraculum. *samo u jednoga pisca* xviii *vijeka*: Nu razmislih, ako s svega neba mi se toj dogaja čudomirstvo, s najvišega što će? J. Kavańin 467.

ČUDÒNOSAN, čudònosna, *adj.* miracula ferens. *prema grč. θαυματοφόρος. u jednoga pisca* xiii *vijeka.* Domentijana 79. 111.

ČUDOTVÒRAC, čudotvórca, *m. koji čudesa tvori*, thaumaturgus. *od* xiii *vijeka i u rječnicima Mikaljinu* 43b: miraculorum operator, *t(h)*aumaturgus; *Bjelostijenćevu* 53 *kod* čudočinitel; *Stulićevu* 95b: prodigiorum patrator; *u Vukovu* 829b: thaumaturgus, *i u Daničićevu* 3, 479: qui miracula edit. Čjudotvorca Nikolaje. Stef kraļ. šaf. pam. 4. Otьca našego čjudotvorьca Nikoli. Mon. serb. 17. (1233). Sьzdati hramь svetomu arhiêreju i čudotvorcu Hristovu Nikoli. 72 (1275 do 1321). Kь tebê, ijerarho i čjudotvorče Hristovь Nikolaje, pripadaju. 109 (1321—1336). Pridohь vь mêsto rekomo Dobrušta izobrêtohь crьkvь svetago i veliko slavnago čudotvorьca Hristova Nikoli zapustêvšuju i razorennu do konьca. 110. Čjudotvorьca kyrь Sava. 167 (1358). Pojuć boga čudotvorca. I. Đorđić, salt. 354 Crkva štuje čudotvorca svetkovinu. P. Knežević, živ. 25. Na pošteńe svetoga Frančeska apoštola i čudotvorca. 14. Nazvan čudotvorcem svita. 52. Koji ga pomoćnika čudotvorca spoznadoše. A. Kanižlić, bog. 403. Neocesareenski čudotvorac. 744. Čudotvorac i apošto od istoka. B. Cuceri. 405. Životom jednoga čudotvorca. I. Đorđić, ben. 5. O Goncagi čudotvorcu našega vijeka. D. Mattei 153. K tebi se za to vjerno utječemo, veliki čudotvorče. Štit. 28. To bi na ma pripisivao kom čudotvorcu. Đ. Obradović, bas. 271. Bog je stari čudotvorac. Nar. posl. vuk 18. Dođe do ćelije svetoga Stefana srbskog sina srbska čudotvorca. Pjev. crn. 77. Ako bude svetac i cjelokup, ja ti ne bih za ń paru dao, ako nije čudotvorac. S. Ļubiša, prip. 250.

ČUDÒTVÔRAN, čudôtvôrna, *adj.* miracula edens, thaumaturgus. *od* xviii *vijeka, između rječnika u Belinu* 489a: mirus; *Stulićevu* 95b: v. čudesan, *i u Vukovu* 829b: thaumaturgus. *a) o čeļadetu*: Poklańa mudrost i znańe svetomu Grguru čudotvornomu. A. Tomiković 194. Uđe s ńome k Sińu bijelomu, gdje je i sad gospa čudotvorna. Osvet. 7, 77. — *b) o stvari tjelesnoj i umnoj*: Slijeđaše čudotvorni put. I. Đorđić, salt. 217. Darom kriposti čudotvorne. A. Kanižlić, fran. 52. Čudotvorna prilika Saverije. 70. Zarad rana čudotvorni. P. Knežević, živ. 21. Čudeć se svak razgleda rane čudotvorne. 17. Oni prst čudotvorni. A. Kalić, 477. One ruke čudotvorne. 273. Staví svoje prste čudotvorne u ńegove uši. Besjede kr. 122. U ruku mu postavi šibiku čudotvornu. 232. Križem svojijem ko šibikom čudo-

tvornom višńe vlasti satro je silu Farauna. B. Cuceri 227. Moizes pružeći čudotvornu svoju šibiku prema moru ńom ga udri. 110. Ļeskova je mast čudotvorna. Nar. posl. vuk. 172. Ovi mladići imaše čudotvorni prsten. Nar. prip. vuk. ^{2}263. Čudotvorni nož. 151. Ono je čudotvorna gora. 148. Pokazaše čudotvornu silu ńegovu. Đ. Daničić psl. 105, 27.

ČUDOTVÒREŊE, *n. tvoreńe čudesa, čudo.* -ńe *je od starijega* -nije. XIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 489: patratio miraculorum; *Stulićevu* 95^{b}: miracula patrare, *i Daničićevu* 3, 479: miraculum. Čjudotvorenija i síly velikyje udivļajutь umь. Stef. kraļ. Šaf. pam. 27. Čudotvoreńemь udivi prêpodobnago. Domentijan^{b} 81.

ČUDOTVORICA, *f.* quae miracula edit. XIV *i* XV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* 3, 479. Odь prečistyje čudotvorice bogorodice. Glasnik 11, 137. Vь ime prêsvetyje i vъsesvêtlye čjudotvorice matere božie. Mon. serb. 134. (1348). Obitêļь bogorodice čjudotvorice crьnogorьskye. Starine 1, 50.

ČUDOTVÒRITEĻ, *m. koji čudesa tvori*, thaumaturgus. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu* 53^{b} *kod* čudočinitel *sa* -l *mjesto*]. Životi četiriju svetaca čudotvoritelja. P. Knežević, živ.

ČUDOTVORITI, čudotvorim, *imp.* miracula edere. *samo u rječniku Belinu* 489: res mirabiles patrare.

ČUDOTVÒRIV, *adj.* miracula edens. XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 479. Sveta i čjudotvorіva kraļa vь grobê leżešta imamy. Domentijan^{b} 160. Čjudotvorivaago otьca Nikola. Glasnik 11, 57.

ČUDÒTVÔRJE, *n.* thaumaturgia, miraculum. XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku* 95^{b}: miracula patrare. Vidite li ta božanstvene desnice čudotvorja? A. Tomiković 232. Proz svoja čudotvorja Živ. is. 7. Ako ne budete vidjeti ogledaja i čudotvorja. 59. Čudotvorja uraduje. 78. Dar čudotvorja. I. Velikanović, upuć. 1, 214.

ČUDÒTVÔRNÎK, *m. koji čudesa tvori*, thaumaturgus. XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 489^{a}; patrator miraculorum; *Bjelostijenčevu* 53^{b} kod čudočinitelj; *i Stulićevu* 95^{b}: v. čudotvorac. Vapeći u glasovitoga čudotvornika pomoć. I. Đordić, ben. 191. Kakvu oblast i gospodarstvo nisu imali čudotvornici? I. Tomiković 7. Kuša te čudotvornika. A. Kalić 541. Čudotvornik čini čudotvornike. 557.

ČUDOTVÒRNOST, *f.* vis miracula edendi. XVIII *vijeka. u rječniku ni jednom.* Što nad poļanam čudotvornos vječna ukaza. I. Đordić, salt. 260. Ali još slavnije uzveličana čudotvornostju Francoška Saverija gledajmo. A. Kanižlić, fran. 55. Nut samo promotrite ovu čudotvornost božju. Đ. Rapić 246. Nije stvari u ovoj privrati koja nije učińena po krjeposti čudotvornosti i božjega mogućstva. A. Kalić 193. Hoće da se vrh ńega bude ponovit čudotvornos prijašńa tvoja. 561. Po svojoj privišńoj čudotvornosti vodu u vino priobraćat. 455. *kao čudo* miraculum: ļrud je žudio od ńega vidjet' koju čudotvornost. A. Kalić 412.

ČUDOTVÒRSTVO, *n.* miraculum. XVIII *vijeka i u rječniku Stulićevu* 95^{b}: v. čudes. Ovo čudotvorstvo bi prvo koje Isukrst učini. A. đ. Bella, razg. 28. Frančeskova čudotvorstva gledaj. I. Đordić, uzd. 151. Zasijecite u spomeni čudotvorstva *(božja).* I. Đordić, salt. 355. Za vječno zlameńe od čudotvorstva Benediktova. I. Đordić, ben. 83. Čudotvorstvo božje. A. Kanižlić, kam. 845. *kao čudotvornost* vis miracula edendi: Dar od proročanstva i čudotvorstva. B. Cuceri 287.

ČUDOVÂŊE, *n.* admiratio. *isporedi* čudovati. XVI *vijeka a tada je* -ńe *na kraju glasilo i* -nije, *i u rječnicima Vrančićevu:* admiratio; *Bjelostijenčevu* 53^{b}: admiratio; *Jambrešićevu:* miratio, *i Stulićevu* 95^{b}: v. čudeńe. Ku stvar putnik vidivši vas osupni od čudovanija. Mirakuli 53. Plk pln čudovanija i bolezni. Transit. 259. (1507). Ako je stvar od čudovańa. Korizm. 99 (1508).

ČUDOVÂT, *adj.* mirus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* 53^{b}: v. čuden.

ČUDOVATI SE, čudujêm se, *imp.* mirari. *isporedi* čudo, čuditi se. XVI *vijeka. u rječniku ni jednom. a) absolutno bez dodatka čemu se ko čuduje:* Čudujući se nasledovaše ta tužbeni glas. Mirakuli 22. Čudovaše se plk i govoraše. Transit. 260 (1507). Vele se čudovaše. Korizm. 28 (1508). Mnogo većim zakonom se ļ čudovati. 99. — *b) s dativom:* čudovahu se veličiju glave jego. Arkiv 9, 99. — *c) s lokalom i prijedlogom* o: Čudovahu se o hitrosti grčkoj. Arkiv 9, 134. — *d) bez* se: Vele čuduju od tebe. Mirakuli 53.

ČUDOVATVORJE, *n. vidi* čudotvoreńe. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

ČUDÒVÎŠTE, *n.* monstrum. *samo u rječniku Stulićevu.*

ČUDÒVIT, *adj. vidi* čudnovit. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Jambrešićevu:* čudovitoga činim mirifico, *i* 562^{b} *kod* mirabilis: čudovit, *kod* miraculum: čudovito dugovańe; *i u Stulićevu:* v. čudesan. *a) o čeļadetu:* Ovako oni čudoviti Job učini. J. Matović 383. — *b) o stvarima tjelesnim i umnim:* Povede ih po jednom putu čudovitu. N. Rańina 190^{b}. Ovim jedan čudovit obed pripravi. Postil. tüb. R 2. K drugomu se takajše is toga učimo ovu čudovitu mudru voļu božju spoznati. Postila 2 tüb. 1562 V 3. Od čudovitijeh djelovańa ńegovijeh i darova. J. Matović XXIV. Ono čudovito otajstvo. 1. Jedna čudovita i priobilata korist. 26. Zvani iz tmina na čudovitu svijetlost. 13. Neki čudoviti plodi duha svetoga 81. Ne ima se scijeniti od i koga stvar čudovita. 91. Neki putovi čudoviti za dostignuti pravednost. 135. Moj blagodjetelj počeo je doznavati moja čudovita namjerenija. D. Obradović, živ. 24. — *adv.* čudovito mirabiliter, mirum in modum. *u rječnicima Jambrešićevu* 562^{b}: miraculose, *i Stulićevu* 95^{b}: v. čudesno. Ali ne budu od ńih za vsima pogubļeni, nego budu pred ńimi čudovito ohrańeni. Postila tüb. 1562, Q 4. Kako je Is. Ht. svake vrsti betežno zličli, ļudi čudovito čudno pital i braniļ, nima misliti govoreći. N 2'. Da je on crikvu verne po vsim svitu čudovito vojil. D 3. Pisma koja čudovito slavi fale svetijeh. J. Matović 331. Koje od ńega čudovito izvršeno bi. 55. Čudovito jest izopačen narod čovičanski. 481. Lupež čudovito poznajući svoje grijeho 470. Bog čudovito izbavļa od sadašńijeh *(zala).* 522.

ČUDÒVITÔST, čudovitosti, *f. vidi* čudnovitost. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČUDOZNAN, *adj. znan po čudesima. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Ivan Statil čudoznani ki i blago čudno im'o je. J. Kavańin 113.

ČUĐ, *adj. vidi* tuđ, alienus. *od* XIII *do* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 479: čuždь. *samo sa* -žd *mjesto* -đ. Jako ne svoja nь čjužda prodavaše, Domentijan 60. O prodanji čjuždi da nêstь voļanь nikto prodati čjuždo ni kupiti. Zak. stef. šaf. pam. 44. U čjuždei *(zemļi).* 15. Čjuždь da budetь sьpasnago têla i krъve. Mon. serb. 263.

(1389—1405). Za čužda *(pogrješno:* čožda) človeka. 551. (1517).

ČUĐE, *n.* miraculum. *isporedi* čudo. -đe *je od starijega* -dije *poslije je i među* đ *i* j *ispalo te glasilo* -dje *ne slivcno na* -đe. *samo u jednoga pisca na početku* XVI *vijeka:* Božo, pomiluj nas, jer evo dojdoše potrti nas danas; kako ti viš i znaš skaži tvoje čudje, da puka tvoga vlas ne pogine tudje. M. Marulić 29.

ČŪĐĒŇE, *n.* admiratio. *isporedi* čuditi se. *Dolazi* XVI *vijeka a tada je na kraju glasilo* -nje, *i u naše vrijeme. mjesto* đ *dolazi griješkom i* d. *između riječnika u Mikaljinu* 44ª: ‚cjughjenje' miratio, admiratio, obstupefactio, mirabilitas; *u Bjelostijenčevu* 53ª: čuđeńe miratio; *u Jambresićevu* 562ᵇ: miratio čuđeńe, 18ᵇ: admirabilitas; *u Stulićevu* 95ᵇ: admiratio; *i u Vukovu* 829ᵇ: admiratio. Čuđenje uhiti svijeh. N. Raňina 143. Evo občensko čuđeńe i takoder občensko veselje. Đ. Rapić 86. Tražio bi pohvale i čuđeńa. J. Rajić, pozr. 1, 21.

ČUĐEVAC, Čuđevca, *m. ńeko mjesto u Srbiji.* Livada u Čudevcu. Sr. Nov. 1865, 398.

ČŪG, *m. ńeka igra, upravo kratko drvo kao kakav poveći vraň. postaňem po Daničićeu* kor. 40 *od korijena* kug, *udarati, kovati.* Vuk, živ. 287. M. Đ. Milićević, selj. 3, 31, 32. *vidi i* popik.

ČŪGOVAC, Čūgôvca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj blizu Granešine, kajkavski:* Čugovec. Schem. zagr. 1875, 61. Pregl. 17.

ČŪH, *m. pogrješno mjesto* čuh, spiritus, halitus, aura. *u jednoga pisca* XVI *i jednoga* XVII *vijeka:* Njeki sladak čuh koji joj iz usti s mirisom izit čuh vrati mi um i svijes. F. Lukarević 37. Gdje me svaki čuh prepada. J. Kanavelić, iv. 414.

ČUHAKUĆ, *m. vidi* čuvarkuća. -h- *je mjesto* v. Čas. čes. muz. 1852, 2, 64. čuhakuća, sempervivo maggiore *(u Stńu);* sempervivum tectorum L. B. Šulek, im. 60.

ČUHOVIĆ, *m. selo u Hercegovini.* Statist. 117.

ČUJAKA, *f. selo u Crnoj Gori u Końuvama.* Glasnik 40, 21.

ČŪJĀŇE, *n.* auditus. *isporedi* čujati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČŪJATI, čūjâm, *imp.* audire. *isporedi* čuti. *samo u Vukovu rječniku* 829ᵇ, *gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori. vidi i* slušati.

ČUJÁVATI, čujâvâm, *imp.* audire. *isporedi* čujati. *u naše vrijeme. u rječniku ni jednom.* I glušac čujava kad mu se dava. Poslov. daničić. 28. Čujav'o si što vidao nisi. Osvet. 5, 39.

ČŪJĒŇE, *n.* auditio, auditus, audientia. *isporedi* čuti. XVII *i* XVIII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu* 54ª: auditio, auditus, audientia, auscultatio, *i Jambrešićevu:* čujeńe, auditio, auditus. *a) slušaňe:* Ni se uho napuńuje čujeńem. B. Kašić, nasl. 3. Vira po čujeńu. A. Kanižlić, kam. 838. Čujeńe riječi božje. A. Babić 86. — *b) sluh,* auditus: Glusijem čujeńe isprosiše. V. Andrijaši, put. 173. — *c) sjetilo,* sensus: Milost prosvitlila čujeńa. S. Badrić 3. Peteriju čujeńa. 51. *vidi i* čuveńe.

ČUJÉVATI, čujêvâm, *imp.* audire. *isporedi* čuti, čujavati. *ali samo o duhovima ili ti utvarama.* ‚U ovoj kući je čujevati', to je: u ovoj kući duhovi obilaze. *Na Rijeci.* F. Pilepić.

ČUJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864, XVII.

ČŪJNUTI, čūjnêm, *pf.* audire. *isporedi* čuti. *u jednoga pisca našega vremena:* Pa tek srbsku car dok čujne vojsku. Pjev. crn. 328.

ČUJPETLA, *(Čuj pjetla?) ńeko mjesto u Srbiji na granici bugarskoj.* Ide na Čujpetla. M. Đ. Milićević s dun. 49.

1. **ČŪK**, *m. kamenit vis u Srbiji blizu sela Čelija u rudničkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 309. 362.

2. **ČUK**, *m. muško ime* XIII *i* XVI *vijeka u Hrvatskoj:* ‚Chuk' filio Humerl. Mon. ep. zagr. I, 191. France ‚Chywk'. Mon. croat. 284. Ivan Kozlović vaze Francetw Chywka sudca krašičkoga. 284. (Ćuk?)

1. **ČŪKA**, *f. ńeka igra.* P. J. Marković.

2. **ČUKA**, *f. ńeka buba,* farsus Jaquell. Duw. I. Sloser, kor. 407. 410.

3. **ČŪKA**, *f. ime brdima i mjestima najčešće s kakvijem adjektivom. postaňem po Daničiću* kor. 33 *od korijena* kak *u značeńu savijati se, okruglu biti. a) u Srbiji: Selu je Sakatu išla međa:* na prêrovь u Čjuku. Glasnik 15. 287. — *u okrugu požarevačkom:* Čaur u Čuki. Sr. Nov. 1868, 939. Vinograd u Čuki. Sr. Nov. 1875, 991. — *u krajinskom okrugu:* Vinograd na Čuki. Sr. Nov. 1874, 287. — *u aleksinačkom okrugu:* Čuka. Sr. Nov. 1865, 398. — Crna Čuka, *karaula u kruševačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 725. — Glasnička Čuka: Između toga sela i jedne čuke koja se zove glasnička čuka. Otaǧb. 4, 354. — Grčka Čuka, *vis u krajinskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 941. — Kamena Čuka: *brdo blizu Nikšića:* Evo vojske niz Čuko kamene. Ogl. srp. 205. — Kilova Čuka: *ńeki vis onoga kraka balkanskih visina, koji ulazi u Srbiju kod Modre Stene.* M. Đ. Milićević, srb. 825. — Kumareva Čuka. Otaǧb. 5, 48. — Mala Čuka: *vis u crnoriječkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 873. Livada pod zabranom u Maloj Čuki. Sr. Nov. 1870, 734. Livada u mjestu Maloj Čuki. Sr. Nov. 1872, 584 — Ostra Čuka: *vrh jedan Ozrena u aleksinačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 778. Preko sedla Vučjeg Dela i Ostre Čuke. Rat 63. Otaǧb. 5, 503. — Vrška Čuka: *brdo u crnoriječkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 873. — Đurine Čuke: *mjesto u crnoriječkom okrugu:* Zabran u Đurine Čuke. Sr. Nov. 1875, 358. — Žarkova Čuka. M. Đ. Milićević, s dun. 31. — *b) u Crnoj Gori: selo u lošanskoj nahiji u Krajima (Vasojevića).* Glasnik 40, 21. — *rječ dolazi i u zagoneci:* Na čuki čurilo na bukvi burilo, na varde grade, na stup se bere *(odgonetłaj:* pčela). Nar. zag. nov. 186.

ČŪKA *i* **ČUKA**, *f. ovca bez ušiju, u Lici*; *u opće ime ovci. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČŪKAC, Čūkca, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875, 207, 260.

ČUKALE, *f. pl. selo u Bosni u bańolučkom okrugu.* Statist. 36.

ČŪKAĻ, čūkļa, *m.* 1. poples. *u vrh buta kraj za koji se drži čerek kad se nosi, ńem.* die häckse, der kniebug. Vuk rječ. 829ᵇ. *Korijen je po Daničiću* kor. 33 kak *savijati, kriviti. sravni i* kuka uncus *i maǧ.* csukló poples. *vidi i* čivija. On udari s obe strane toga baš od kuka do stražńega čukļa. Pjev. crn. 275. — 2. *klin u kući o koji se puške vješaju,* hamus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Što o čukļu visi a o zlu misli? *(odgonetłaj: puška dugačka).* zag. nov. 273. Kum se vrati i objesi prasicu o jednom čukļu u avliji. Nar. prip. vrč. 132. Žena mu opanke objesi negde o čukļu blizu vatre. 165. Pomoli obješenica domaćina da je slimi s čukļa. S. Ljubiša prip. 202. Dohvati nož s čukļa. 271. Prihvati

s čukļa pušku dugačku. V. Vrčević, niz. 52. Prihvati pušku s čukļa. 157.

ČŪKÂN, *m. ovan bez ušiju. u Lici.* V. Arsenijević.

ČUKAŃE, *prizivanje kokoši glasom:* čυ. *isporedi* čukati. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČUKAR, *m. ńeko mjesto u Srbiji a) u okrugu aleksinačkom:* Niva u Čukaru. Sr. Nov. 1875, 670. *b) u okrugu jagodinskom.* Sr. Nov. 1871, 314. Livada u Čukaru 1867, 171. *c) stara gradina u požarevačkom okrugu četvrt sata od sela Mutnice kod Bele Vode, zove se i Grad.* M. Đ. Miličević, srb. 1105.

ČUKARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Niva na Čukari. Sr. Nov. 1875, 865, *i u jagodinskom:* Niva u Čukari. Sr. Nov. 1866, 262.

ČUKARLA, (?) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Niva u Čukarla. Sr. Nov. 1871, 314.

ČUKAROVA MEHANA, *f. mehana u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. Nov. 1865, 213.

ČUKATI, čukam, *imp. prizivati kokoši glasom:* čυ. *samo u rječniku Belinu* 188: chiamar le galline, *i Stulićevu:* advocare gallinas. *vidi* čukati.

ČUKAVICA, *f. ptica* oedicnemus crepitans. Temm. Ćurlińača čukavica. Progr. splalat. 1880, 35.

ČUKÉTA, *f. brdovito mjesto u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 49, 255.

ČUKIĆ, *m. prezime* xvi *vijeka:* Ivan Čukić. Mon. croat. 238 (1535). *i u naše vrijeme:* Te u kulu Čukića Savića. Ogl. sr. 384.

ČŪKILE, *m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČUKIN, *m. ńeka buba,* phylax Brull. I. Šloser, kor. 525. 537.

ČUKLE, *f. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 59. Schem. bosn. 1864, 80.

ČUKLIĆ, *m. prezime* xv *vijeka u Srbiji:* Knez Radoe Čukličь. Mon. serb. 379. (1433). *i u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864, 66. — *dva sela u Bosni oba u travničkom okrugu jedno općine grbavičke a drugo prološke.* Statist. 65, 70.

ČUKLIJA, *f. ńeko mjesto u Srbiji:* Niva u Čukliji. Sr. Nov. 1866, 411.

ČUKĻA, *f.* membrum aliqua sui parte mutilum, laesum. *samo u rječniku Bjelostijenčevu u značeńu koje je stavljeno, iz kajkavskoga govora.*

ČUKĻA, *f. ńeko odijelo. u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Kupi mi opletje i čukļu i pas. F. Vrančić, živ. 98.

ČUKĻAJIV, *adj. u koga kad trči koļena udaraju jedno o drugo, o konju. samo u Vukovu rječniku. bez* j: čuklàiv.

ČŪKĻAV, *adj. klast,* manu mutilus. *isporedi* čukļa. *u rječnicima Bjelostijenčevu* 54ª: mancus, captus aliquo membro, *i Jambrešićevu:* mancus. *u oba iz kajkavskoga govora. sravni magy.* csonka.

ČUKĻENIK, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879, 175. Rat. 116. 121.

ČUKĻEVAC, Čukļevca, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 140.

ČUKĻEVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 200. *vidi i* Čuklevik'. Starine 10, 272.

ČUKĻIĆ, *m. selo i župa katolička u Bosni u travničkom okrugu.* Jukić zem. 69. *biće isto što* Čuklić.

ČUKNÚĆE, *n.* osculum, *poļubac. isporedi* čuknuti. *samo u Stulićevu rječniku* 96: čuknutje, osculum, suavium, basium.

ČUKNUTI, čuknem, *pf.* osculari. *u rječniku Mikaļinu kod* celivati 48ª *i kod* poļubiti 436ª, *i Stulićevu* 96ª: osculari, deosculari, suaviari.

1. ČÚKNUTI, čúknēm, *pf. potjerati čuku u igri.* P. I. Marković.

2. ČÚKNUTI, čúknēm, *pf. načuti,* inaudire. *u govoru:* to sam i to čuknuo đe o tebi govore, čuvaj se. J. Bogdanović.

ČŪKOJEVAC, Čukojêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 83. 117.

ČŪKOJEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Čukojevcu.* Čukojevačka opština. K. Jovanović 117.

ČUKOR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom:* Livada u Čukoru. Sr. Nov. 1873, 571. *i u požarevačkom.* Sr. Nov. 1875, 465.

ČUKOV, *m. ńeka riba, vidi* pās. Zore, rib. 19. *(tal.* ciuco, asinus).

ČUKOV LUG, *m. mjesto u Srbiji:* Livada s branikom u Čukovom lugu. Sr. Nov. 1866, 445.

ČŪKOVAC, Čúkôvca, *m.* 1. *prezime* xvi *vijeka:* Pred plemenitim' sudcem' Petrom' Čukovcem'. Mon. croat. 196 (1510). — 2. *ime selima a) u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj blizu Ludbrega i Koprivnice, kajkavski:* Čukovec. Schem. zagr. 1875, 162. — *b) u Međumurju blizu Preloka.* Sabļar 71. *pišu ga i* Čukovec. Schem. zagr. 1875, 136. — *c) selo u Bosni u baňolučkom okrugu.* Statist. 33.

ČUKOVCI, *m. pl. ńeko mjesto.* S. Novaković, pom. 151.

ČUKOVI, *m. pl. a) selo u Bosni u bihaćkom okrugu* Statist. 47. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom:* Niva u Čukovima. Sr. Nov. 1874, 157.

ČŪKOVIĆI, *m. pl. selo u riječkoj nahiji:* Hram ovaj nalazi se u riječkoj nahiji selu Čukovićima. Magaz. 1868. 162. — *hrpa kuća u zagrebačkom predgrađu s. Dulu.* Sabļar 71.

ČŪKOVSKÁ PLANÍNA, *f. brdo u Bosni blizu Bjelaja.* Glasnik 22. 66.

ČŪKUMBABA, *f.* atavia. *samo u Vukovu rječniku. prvi je dio riječi bez sumńe turski.*

ČŪKUMBABIN, *adj. što pripada čukumbabi. samo u Vukovu rječniku.*

ČUKUNDA, *f.* polygonum bis torta L. *u jednoga pisca našega vremena.* Korenast podanak može biti vijugast n. pr. u čukunde. Botan. crnog. 45.

ČUKUNDÉDA, *f. vidi* čukunda. Zora 1879, 196. *sravni* slakovina.

ČUKUNDÉDINO BRĐO, *n. ńeko mjesto u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 255.

ČUKUNDÉKIN POTOK, *m. mjesto u Srbiji u biogradskom okrugu:* Niva u Čukundekinom potoku. Sr. Nov. 1871, 678.

ČUKUNDENDA, *f. vidi* čukunda. Slakov koren dobiva se od slakovine, a kaže se i čukundenda. Đ. Popović 216.

ČŪKUNDJED *i* ČUKŪNDJED, *m. pradjedov otac. u ńekim se mjestima* dj *slijeva u jedan glas* đ: čukunđed. *samo u Vukovu rječniku. vidi i* šukundjed.

ČŪKUNDJEDOV *i* čukúndjedov, *adj. što pripada* čukundjedu. *samo u Vukovu rječniku.*

ČUKŪNDRUK, *m. a) kukuruzni klip bez zrńa, u Vukovu rječniku. vidi i* čokov, okomak. — *b) blitva,* beta rubra. *u Stulićevu rječniku* 96ª: rapa rubra, betae rubrae radix, *i u jednoga pisca na-*

šega vremena. beta rubra L. B. Šulek, im. 61. *tur.* čughundur.

ČUKUNĐED, *m. vidi* čukundjed.

ČÛKUR, *m.* 1. *kao da je* učkur *s premještenim glasovima, a to je gatnik od platna i na krajevima po najviše vezen svilom i zlatom, u varošana,* fascia braccalis. *sravni tur.* uč kurlyk *razrez na gaćama. u Vukovu rječniku bez značcńa ovako:* čûkur, *m.* i čûkura, *f.* (u Srijemu) *u* sukna. *riječ dolazi i u jednoj listini od god.* 1558: Šaļemo vašoj milosti dva testemeļa i dvi košuļe i dvoše svitice za ļubav i dva čukura i dvi marame. Starine 10, 12. — 2. *vidi* čokur. — 3. *sclo u Hrvatskoj blizu Kostajnice.* Schem. prav. 1878, 75. Razd. 32. *sravni tur.* čukur, *jama.*

ČÛKURA, *f. vidi* čukur 1.

ČUKURDIN, *m. vidi* Čokordin. Ńiva do Čukurdina. Sr. Nov. 1875, 1911.

ČUKURHANLIJA, *m. prezime:* Nikola Č. Spom. bud. Glasn. 2, 3, 71.

ČUKURI, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 63.

ČUKURNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Niva u Čukurnici. Sr. Nov. 1875, 475.

ČÛKUROVAC, Čûkurôvca. *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 83. 94.

ČUKUROVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Livada u mestu Čukurovu. Sr. Nov. 1875, 935.

ČUKURSUJAN, Čukursujna, *m. mjesto u selu Vrbnici u Srbiji:* Livada preko Čukursujna. Sr. Nov. 1863, 519.

ČÛL, *m. konjski pokrovac,* stragulum ad operiendum equum. *tur.* čul, ğül, *ngrč.* τζούλι, *od lat.* stola. *sravni i* čoltar. *u Vukovu rječniku.* Timar čini doru koña svoga, čul svalio, sedlo navalio. Nar. pjes. mar. 72. A moju čoju porezao, porezao rtma na čulove. Nar. pjes. stojad. I, 113.

ČÛLA, *f. u koga su malene uši. Korijen misli Daničić* kor. 35 *da može biti* skur *od* skar *sjeći. u Vukovu rječniku* 330ª: parvis auriculis, izagnala čula rogušu. — *ime ovci (u koje su malene uši) u Lici.* V. Arsenijević.

ĆÚLA, *f.* 1. *ńeka igra u Bačkoj kao u Srbiji krmača.* Vuk živ. 291 *i* rječ 330ª. — 2. *ime ovci. isporedi* čûla, čulav. J. Bogdanović.

ČÛLÂN, *m. ime ovnu. isporedi* čûla. J. Bogdanović.

ČÛLAV, *adj. u koga su malene uši, o ovnu, ovci. isporedi* čula. *samo u Vukovu rječniku* 330ª: parvis auriculis.

ĆULE, *m. prezime:* Ivan Ćule. Stat. poļ. ark. 5, 311.

ĆULICA, *f. suvrst vinove loze.* B. Šulek, im. 61.

ĆULIĆ, *m. prezime* xv *vijeka i u naše vrijeme.* Petar Ćulić, Mon. croat. 117 (1478). Schem. bos, 1864, iv. Schem. diac. 1877, 64.

ĆULIN, *m. ńeka buba,* symbiotes Redt. I. Šloser, kor. I, 306.

ČÛLINAC, Čûlînca, *m. selo u Hrvatskoj u zagrebačkoj županiji kajkavski* Čulînec. Schem. zagr. 1875, 62. Pregl. 17.

ĆULIŃA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom:* Livada na mestu zvanom Ćuliña. Sr. Nov. 1869, 629.

ČULIŠIĆ, *m. selo u Dalmaciji u okrugu šibeničkom kotaru skradinskom.* Rep. 25. *dolazi već god.* 1498 *u listini latinski pisanoj:* Stephanus Mylwthynych *(Milutinić)* de Chwlyssych de genere Kukarov. Mon. croat. 171. *za tim u jednoga pisca* xviii *vijeka:* Tebe štuju Šibenčani a takodjer Skradińani, i svi slavni Kotarani; s Čulišićem Dubravčani tebe slave i Rupļani. P. Knežević, pism. 113.

ČULKO, *m. ime muško u Srbiji. u Vukovu rječniku. upravo je čovjek u koga su malene uši. isporedi* čula. Nega pita Čulko barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 328. A Čulku se od ina ne može. 3, 330.

ČULKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme:* A delija Čulković Milošu. Nar. pjes. vuk. 4, 400.

ĆÛLÔKA, *f. ime kozi.* J. Bogdanović.

ĆULÒNOŠA, *m. ńeka buba,* claviger Preissl. I. Šloser, kor. I, 222. čulonoše clavigeridae. 1, 222.

ČÛLTÂN, čultána *i* čûltan. *m. vidi* čul. xviii *vijeka i u naše vrijeme i u rječniku Belinu* 361ª: instratum, *i Vukovu* 830ª: pokrovac. Gizdava mu poklonio vranca, a na vrancu čultan do koļena. Nar. pjes. vuk. 3, 519. *i* Nar. pjes. srem. 131 *sa ć:* Vranac końic pokriven ćultanom finog sukna. M. Katančić 69.

ČULTIĆ, *m. ńeko mjesto blizu Topuske u listini latinskoj od god.* 1311. Mon. ep. zagr. 1. 26.

ČULUK, *m. μόνοχις, čovjek u koga ima samo jedno mudo. tur.* čulak, unimanus, *bogaļ,* M. Pavlinović.

ČULUM, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 63.

ČÛLUMOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ČUĻA, *m. ime muško u Srbiji u naše vrijeme:* Raka Čuļa iz Jabukovca. M. Đ. Milićević. srb. 792.

ČÛĻAT *i* ČÛĻAT, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ČUĻATOVA GRÉDA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom:* Zemļa u Čuļatovoj Gredi. Sr. Nov. 1874, 74.

ČÛMA, *f.* pestis, *kuga. tur.* čuma. *Dolazi* xvi *vijeka i u naše vrijeme. između rječnika u Mikalinu* 41ª: pestis, lues, pestilentia; *u Stulićevu* 96ª: pestis; *a Vukovu* 830ª: kuga; *i u Daničićevu* 3, 480: pestis. Bystь čuma po vьsej zemli. Ļet. srb. šaf. pam. 84. Bi čuma u Bečanovića. Starina 10, 262. (1818). Tako me čuma carigradska ne omela! Nar. posl. vuk. 300. Kamo li su s kudjeļom djevojke i nevjeste vješte navijaļe, reć bi sve je čuma sćumijala. Osvet. 5, 27. Tamo ga omete čuma. S. Ļubiša, prip. 211. Prekužio je čumu, kraste, žuticu, srabi i petiće. 253. Čuma je živa kao žena.. idući čuma po svetu i moreći ļude dode nekom čobaninu. M. Đ. Milićević, srb. seļ. 2, 62.

ČÛMAN, čûmna, *adj.* kužan, pestilens. *isporedi* čuma. *samo u jednom spisu po prilici iz* xvi *vijeka:* Kada ima člověkъ prišťa čjumni dori se ne učini golemъ. Starine 10, 94.

ĆUMARAVICA, *f. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji:* Niva u Ćumaravici. Sr. Nov. 1875, 1200.

ČUMBORAK, čumborka, *m.* satureia hortensis. *isporedi* čubar. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 61.

ČUMBORIĆ, *m. vidi* čumborak. B. Šulek, im. 61.

ČÛMICA, *f. dem.* čuma, pestis, *kuga. u jednoga pisca našega vremena:* Oj čumice čumice, što si kosu rasplela. M. Đ. Milićević, srb. seļ. I, 102.

*

ČŮMIĆ, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 83. 120. — 2. *prezime u naše vrijeme.* Šem. sr. 1881, 45, 244.

ČŮMIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Čumiću.* Opština čumićska. J. Jovanović 120. Livada u brdu čumićskom. Sr. Nov. 1861, 316. Planine najviše u kragujevačkom okrugu ovo su: istočni visovi od Rudnika: Ramaća i čumićsko brdo. M. Đ. Milićević, srb. 226.

ČŮMIJATI, čůmijâm, *imp. strnuti i svenuti.* M. Pavlinović.

ČUMIJÈHATI, čůmijehâm, *imp.* pedetentim deficere. *samo u Stulićevu rječniku* 96ª. *vidi* čumjehati. *isto što* čumijati.

ČUMINA STRIJĚLA, *f.* echinops banaticus Koch. *u Srbiji.* I. Pelivanović, Javor 1881, 153.

ČŮMPRELA, *f. prosta djevojka. Bogišić misli da je od* čupa, *što je sluškiña koja prve godine služi, neočešljana:* m *da je umetnuto kao u čombo, čobo. Dolazi samo u Posl. danič.* 13: Čumprele su lan poplase *(popasle?),* sinsili donsili si kladen kolac, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

ČUMURLIJA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879, 175. — *brdo u Srbiji koje se zove i Lisinae:* Odma odstupe na Čumurliju .. zauzme brdo Lisinac (Čumurliju). Rat. 52.

ČŮN, *m.* cymba cymbula. *u naše vrijeme i u rječnicima Mikalinu* 44ª: čůn, golica, linter, faselus; *Bjelostijenčevu* 54ᵇ: linter, faselus, cymba, celox, lembus; *Stulićevu* 96ª: scapha, linter; *Voltiğijinu* 31: kahn und kegel, *i Vukovu* 830ª: cymbula: -u *je od starijega* lь: člьnь. *korijen je po Daničiću* kor. 244 skar *mahati, gnati, prolaziti. Miklošić lex. isporeda ńem.* tschinakl, *a Matzenauer list. fil.* 34 *sravńuje i stńem.* kiol, *skand.* kjöll navis, *ags.* ceol, carina, navis. — *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* čůnu *i u gen. pl.:* čůnâ, *a kad u pl. prima slovku* ov *glasi:* čůnovi, čůnove, čůnovima, *a gen. pl.:* čunóvâ. Čunovi mu vodom plove a ispolci zveče. Nar. pjes. vuk 1, 513. Ukrcaju se u jedan čun pet, šest prostaka i jedan pop. Nar. prip. vuk. ²294. Na čunu katana (reče se kad se za koga hoće da kaže da je rđav vojnik). Nar. posl. vuk. 192. Udivio se kao ruža u čunu. 327. — 2. *čunak u tkalca,* radius textorius. *u Vukovu rječniku.*

ČŮNAK, čůnka, *m. dem.* čun, cymbula, radius textorius, tubus aquae ducendae. *u naše vrijeme i u rječnicima Mikalinu* 44ª: ladica od krosan, drugula, radius, pannelium; *u Belinu* 507ᵇ: radius; *u Bjelostijenčevu* 54ᵇ *kajkavski:* čunek tkalečki od vutka, radius, instrumentum textoris, quo subtegmen stamini inseritur, pentalium, pannelium, navicula textoria; *u Jambrešićevu* 835ᵇ: radius textorius, tkalečki čunek; *u Stulićevu* 96ª: radius, *i u Vukovu* 830ª: radius textorius, tubus aquae ducendae. *a) malen čun* cymbula: Voda nosi čunak okovani. Jačke 53. — *b) tkalački čunak* radius textorius: Dani moji brži bišo od čunka i prođoše bez nadańa. Đ. Daničić, jov. 7, 6.

ČŮNCI, Čůnâcâ, *m. pl. mjesto u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 256.

ČŮNČAN, *adj. vidi* klečan. *o otki, čunčana je otka ona u koju su po naertu otkane debļe žice iz niti. u jednoga pisca našega vremena:* U Vuki zovu čunčanu otku koju u Bačkoj zovu čončanu a u Krajini kločanu. Kršńavi, list. 10. *sravni* čunak.

ČŮNČAR, *m. u tkalca drvo predom omotano, koje se meće kroz platno. u Vrhovcu kod Jaske. vidi* čunak b.) M. Vajavac.

ČŮNČIĆ, *m. dem. od* čunak. Na četiri čuna načiniti lijepoga mosta na Kumi i tu hotjeli viditi, može li 1 top 6 funtovi održati takij čunčića. S. Tekelija letop. srb. 119, 71.

ČUNDRUK, *m. prezime u Srbiji u naše vrijeme.* Rat. 38.

ČUNGULA, *f. samo u zagoneci:* Prati rt čungulu da mu dovede cara Klopotara. *(odgonetļaj: potrļ kad se ńim mlati voće)* Nar. zag. nov. 162.

ČUNGULE, *f. pl. selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 176.

ČUNGUROVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. sr. 1881, 198.

ČŮNICA, *f.* cymbula. *isporedi* čun. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Vozi se na čunicama. Vuk, dan. 2, 38. Čunica samotvora lađa Nar. pjes. petr. 3, 532.

ČUNIČKO BRDO, *n. brdo u Srbiji u okrugu kńaževačkom :* Vinograd u čuničkom brdu. Sr. Nov. 1872, 382.

ČUNIĆSKI POTOK, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Voćńak u čunićskom potoku. Sr. Nov. 1868, 532.

ČUNIŠTA, *n. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 9.

ČŮNKA, *f.* os animalium, *rilo u psa, mačke ili kukce god druge životińe.* Slovinac 1882, 188. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Belinu rječniku* 183ª: rictus, rostrum suillum. Pas troglavi na nas hrupi, ali poznav vila da je ka nošańe dan u licu, ostavi on čas krute laje i čunkami pade nicu. J. Kavańin 392. Grde svim *(vrazima)* su obrazine da gledati ih moći nije .. obraz ļudski počimaju, a na čunku pak dospiva, pasje uši imaju .. 409.

ČUNKOVA DRAGA, *f. selo u Hrvatskoj u jastrebarskoj podžupaniji u župi prekriškoj.* Schem. zagr. 1875, 90. Pregl. 36.

ČUNÒLIČŃÎK, *m. ńeka buba,* cercyon Leach. I. Šloser, kor. 1, 108. *isporedi* čuń.

ČUNOVO, *n. selo u Ugarskoj, ńem.* Sandorf. Jačke 193.

ČUNTIĆ, *m. selo i župa u Hrvatskoj blizu Petrińe.* Schem. zagr. 1875, 130. Šem. prav. 1878, 72. Razd. 32.

ČŮŃ, *m. vidi* čun. *u jednoga pisca našega vremena:* Evo ti čuń pak se prevezi sam. S. Ļubiša, prip. 20. U tom se odveze od ostrvice čuń i dopre k obali. 20. Ko se ne moga u čuńeve ukrcati ili se u jezeru utopi ili pogine. 122. Hiļada čuńeva. S. Ļubiša, prič. 20. Muož ladica i čuńeva. 129.

ČŮŃ, *m.* conus. *κῶνος. od tal.* zono, cono *(možda gdje i* cogno) *a to od lat.* conus. *vrst geom. slike. u kńiževnika našega vremena i u rječniku Voltigijinu.*

ČŮŃAC, čůńca, *m. plod biline* colchicum autumnale. *u jednoga pisca našega vremena kajkavski:* čuńec. B. Šulek, im. 61.

ČŮŃKAST, *adj. nalik na čuń,* carinatus. *u jednoga pisca našega vremena:* Balegaš čuńkasti, aphodius carinatus Er. J. Šloser, kor. 354. klišńak čuńkasti. 425.

ČUŃOLIĆNIK, *m. vidi* čunoličnik. J. Šloser, kor. 1, 116.

ČŮŃOSIJEČ, *m.* sectio conica, kegelschnitt. *u jednoga pisca našega vremena:* Apolonio pergjejski izumio je čuńosiječ. M. Pavlinović, rad. 52.

ČUP, *m. toliko čega koliko se može primiti prstima. samo u Stulićevu rječniku* 96ª: exigua rei quantitas, puta farinae, quae extremis digitis contineri potest.

ČŪP, čūpa, *m.* fasciculus capillorum. *od svršetka* XVIII *vijeka. vidi* čūpa. Lina mama sidi, od toga se već ne stidi što su čupi nečešjani. V. Došen 208. Nevaljane ima čupe. 208. I mrvoike sve pokupi, gdi plaćaju mnogi čupi. 166. Čup vratite svete brade koj od mraza rosijanskoga na obrazu vene i pada Muhameda svetca moga. J. Krmpotić, kat. 36. Sve okrene čupe na opako. Nar. pjes. stojad. 1, 51. Čup čupińaše. M. Đ. Milićević, seļ. 3, 35

ČŪPA, *f.* fasciculus capillorum. *u jednoga pisca pod konac* XVIII *vijeka i u naše vrijeme. između riječnika samo u Vukovu. korijen je po Daničiću kor.* 235. skap *grepsti, stršiti, grabiti, zahvatati, trgati (a osn.* 35 *vrči). srodno biće stńem.* chuppa, chupha, cucullus, mitra, *nńem.* kaupe, crista, kaup apex, *pa i got.* skupt capilli; *lot.* čupra cirrus, *lit.* czuprýnas. *sracni i što* A. de Cihac: dict. d' etim. dacoroman. *navodi kod* ciuc *pag.* 57. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čūpâ. Muči, kipro, tu ne skiči nit u moje čupe tići. V. Došen 125. Nek svekrva pazi čupa, da ńi snaša ne izčupa. 157. Da dokle smo ovde skupa podilimo ovo čupa. 125. *nu svim tim primjerima može biti i nom.* čup. — *dlakava strana kože, (kao da je to):* Od kozje kože načińene nogavice s čupom na poļe okrenutom. M. Đ. Milićević, seļ. 1, 67. — *vidi i kod* čumprela.

ČŪPA, *f. nepočešļano žensko čeļade, samo u Vukovu rječniku:* mulier impexis comis.

ČUPA, *m. ime muško u Srbiji:* Neki kapetan Čupa bio je tu posečen. M. Đ. Milićević, srb. 19.

ČŪPAK, čūpka, *m. dem.* čup. 1. *toliko burmuta koliko se uzme među dva prsta kad se smrće,* mica, *ńem.* die priese. Ļ. Nenadović. — 2. *ptica gńurac,* mergus. *u Stulićevu rječniku.*

ČŪPALAC, čūpaoca, *m.* ambedens. *samo u Stulićevu rječniku* 96ª *kako je stavļeno, i tal.* che va mangiando all' intorno qualche cosa. *isporedi* čupati.

ČUPÁNICA, *f. vuna s mrledina očupana. samo u Vukova rječniku:* lana de pellibus morticinorum animalium avulsa.

ČŪPÂŃE, *n. radńa koja biva kad se čupa,* vulsio. *isporedi* čupati. *u naše vrijeme u rječnicima Mikaļinu* 44ª: evulsio; *Bjelostijenčevu* 54ᵇ: evulsio; *Stulićevu* 96ª: actio qua aliquid circum obroditur vel comeditur, *i u Vukovu* 830ª: vulsio. a) evulsio, vellicatio: od trostrukog čupańa starih gusaka. I. S. Reļković, kuć. 281. — b) vulsio, *čupańe među sobom:* Poslije rvańa i čupańa za vratove nadvladaju Turci. Vuk, dan. 3, 183. Svađańe i čupańe. V. Bogišić, zbor. 595.

ČUPAR, *m. vidi* čubar.

ČUPARIĆ, *m. ime muško ńekoč u Spļetu.* J. Kavańin 90, 327.

ČŪPAST, *adj. kušļav,* implicatus, *o sukńu, bjeńevi.* M. Pavlinović.

ČŪPATI, čūpâm, *imp.* vellere, rixari. *od početka* XIX *vijeka, jednom se čita i u Gundulića* 513 *kao varijanta mjesto lusati; između riječnika u Mikaļinu* 44ª: evello; *Bjelostijenčevu* 54ᵇ: evello; *Stulićevu* 96ª: ambedere, corrodere, obrodere, comedere; *Voltigijinu* 31: ausrotten, *i u Vukovu* 830ª: vello. *Postaņa kojega i* čūpa. *Akcenat se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* čupâmo, čupâte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* čūpâ; *u part. praet. pass.:* čūpân; *na prvom slogu bez promjene a drugi je slog dug osim praes. još u cijelom imperf.:* čūpâh, *u cijelom imperat.:* čūpâj, *part. praet. act.:* čūpâv, čūpâvši; *tako je dug i treći slog u praes.* 3 *pl.:* čupajū *i part. praes.:* čupajūći.

I. *prelazno*

1. *izriče se što se čupa, a to je a) čeļade:* Svaki me vrag muze, svaki čupa i guli. Đ. Rapić 192. Da ga razjareni ļudi čupaju. D. Obradović, živ. 127. Leđa svoja podmetah onima koji me bijahu, i obraze svoje koji me čupahu. Đ. Daničić, isa. 50, 6. Za to ih karah i psovah i neke između ńih bih i čupah. nem. 13, 25. *objekat ne izriče sc:* Oni se raduju, kad se ja spotaknem, i kupe se, kupe se na me, zadaju rane ne znam za što, čupaju i ne prestaju. Đ. Daničić, psl. 35, 15. Da mi neprijateļ ne iščupa duše kao lav. Čupa, a nema ko ga izbavi. psl. 7, 2. — *b) životińa:* Kupjene, čičak i trńe užgavaju zmije i druge živińe otrovite, a čupaju i zlo drže živine priprostite, jer skubu ih i čupaju. M. Radnić 307. Sada žene čupat guske goni. I. S. Reļković, kuć. 195. Jagńe mu dati, noža ne dati, neka didija zubima čupa. Nar. pjes. vuk. 1, 385. — c) *stvar tjelesna n. p. brada, glava, kosa, krila, biline,* evellere. *brada:* Tilo moje dao sam udarajućim i bradu moju čupajućim. J. Velikanović, upuć. 1, 165. Vlastitim rukama svu bradu čupati. A. Knezović XXXVI. On bradu s rukama svojima čupa. 205. *kosa:* Tko ne bi s Mandalińom kose čupao? Đ. Rapić 75. Ne znade što ima početi, neg vlastite kose s rukama čupati. 110. Ļudi ih drže da se ne grebu i ne biju, da kose ne čupaju i ne strižu. Vuk, živ. 195. Da se ne načine čelavi čupajući kosu z glave. Đ. Daničić, 3 mos. 21, 5. *glava:* U ńoj se kuvaju ļudske glave a orlovi ih odozgo čupaju. Nar. prip. vuk. 112. *krila:* Jedan mu krila čupa. J. Rajić, boj. 7. *lan:* Drugog *(lan)* čupat kad kućani late. I. S. Reļković, kuć. 129. *trava:* Kao da čupa travu. Nar. pjes. vuk. 1, 184. *luk:* Ciganina našli đe krade luk pak ga zapitali što to čini, a on odgovorio da ne čupa luk da krade, nego se uhvatio za ń da ga vjetar ne obori na zemļu pa se luk sam iščupao iz zemļe. Nar. posl. vuk. 82. Što ko ima nek čuva, kazao Nasradin hoģa kad je luk u jutro sadio u veče čupao te nosio kući. 557. *kukoļ:* Da ne bi čupajući kukoļ počupali zajedno s ńime pšenicu. Vuk, mat. 13, 29. *strńika:* I raziđe se narod po zemļi misirskoj da čupa strńiku. Đ. Daničić, 2 mos. 5, 12. — *kazuje se od čega se čupa,* demere: primaše i držaše milostińe ali zadužbine koje pravovjernici čińahu svetijem apoštolom, od ńih čupaše ter čińaše dio rođacim. Besjede kr. 163.

II. *sa* se

1. *reciproćno,* vellere, rixari: Sačuvao te bog s rogatijem se bosti i s čelavijem se čupati. Nar. posl. vuk. 275. Nema drugo nšta nego šaka i perčin t. j. da se čupamo i bijemo. M. Pavlinović, razg. 351. Stari krščani stali se čupati s novim bizantincim. 84.

2. *pasivno,* evelli: Sad se čupaju koprive. I. S. Reļković, kuć. 204. Ima vrijeme kad se rađa i vrijeme kad se umire, vrijeme kad se sadi, i vrijeme kad se čupa posađeno. Đ. Daničić, propov. 3, 2. *o životińi,* vellere: Misli, svi se zverovi čupaju za kuku. J. Rajić, boj. 116.

ČUPAV, *adj. nepočešļan,* impexis comis, *kao nakostriješen,* hirsutus. *isporedi* čupa. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kroz kapu mu perčin gleda brez svakoga čupav reda. V. Došen 205. Kad je ko neočešļan i čupav. Nar. posl. vuk. 255. Ko ima velike čupave brkove. 30. Čoroje je imao haļinu čupavu. Vuk, živ. 19. Pravo, popo, tvoja

(glava) zdrava bila, gde si stig'o čupave nizame. Osvet. 2, 153.

ČŬPAVAC, čŭpâvca, *m.* I. *čovjek čupav*, homo impexis comis. *u Lici.* V. Arsenijević. — 2. *ńekakva šarena pońava. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 830ª: *(u Srijemu)* gausapae genus. *Jastuk čupavac:* Pred kućom pod orahom prostrta šarena pońava i poređani jastuci čupavci. M. Đ. Milićević, let. već. 179. Razboj na kom učitelja će jastuke čupavce. M. Đ. Milićević, zlosel. 326. — 3. *ńeka bilina* a) mesembryanthemum L. Sloser-Vukot. 407. B. Šulek, im. 61. *b) vrst vinove loze crna grožđa.* B. Šulek, im. 61.

ČŬPAVČICA, *f. ńeka bilina, vidi* čupavac 3. čupavčice, mesembryanthemeae. Slosser-Vukot. LXVIII, 407.

ČŬPAVICA, *f. čupavo žensko čeljade, čušja, nečešja, pelešavica,* mulier impexis comis. *u Lici.* V. Arsenijević.

ČUPÈNDATI SE, čupèndâm se, *imp. drpati se, koškati se s kim,* vellicare, altercari. Pavlović. *vidi* čupati se.

ČUPÉRAK, čupérka, *m.* fasciculus. *isporedi* čup. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku, obično pl.* čuperci, *vidi* vitice, cirrus, *u Srbiji:* Ako te uhvatim za čuperke, na mah ćeš me poznati. V. Ilić.

ČUPÈRLJIV, *adj. gavežljiv u jelu, o djetetu.* M. Pavlinović.

ČUPETIĆ, *m. prezime* XIII *vijeka: Vlastelin velikoga kneza humskoga Andrije* Thoma Čupetikь. Mon. serb. 34 (1249).

ČŬPICA, *f.* I. fibula, *ženska kopča. u Vukovu rječniku* 830ᵇ *gdje se veli da se govori u Boci.* — 2. villus *(kao da je to.)* Daničić, rječ. 3, 480. Pojasь srebrьnь pozlaćenь (‚pozlakjenь') s obêma čelьma i dvadeseti i dvê čupici po nemь. Spom. srb. 18. — 3. *zatiljak,* sinciput. Slovinac 1880, 389.

ČUPIĆ, *m. prezime u Srbiji.* Damijan i Jovan Čupići. Spom. bud. Glasn. 2, 3, 76. Čupić Stojan zmaju iz Noćaja. Nar. pjes. vuk. 4, 178. Stojan Čupić u Mačvi. Vuk, živ. 255. Zasio u Čupića pod smokvu. Dubrovnik 1870, 15. Nikola Čupić. M. Đ. Milićević, srb. 476. (431. 432. 449. šem. srb. 1881. 351).

ČUPIĆEV, *adj. što pripada Čupiću:* Vi mačvanske čujte buļubaše, Čupićevi lavi izabrani! kad Čupića među vama nema, vi hoćete drumom udariti. Nar. pjes. vuk. 4, 254.

ČŬPINA, *f. augm.* čŭpa. *u naše vrijeme:* Pale mu čupine niz ramena. S. Ļubiša, prip. 132.

ČUPINA ÚMKA, *f. spalište s. Save u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 69. *(humka* tumulus).

ČUPIŃATI, čupińam, *imp. grebenati, ogrebati ili rediti čup,* carminare, *u jednoga pisca našega vremena:* Čup čupiňašo. M. Đ. Milićević, sel. 3, 35.

ČUPJELE, *f. pl. srebrnarske škarice, samo u Stulićevu rječniku* 96ª: argontariorum fabrorum forficulae.

ČŬPKA, *f.* patolla vulgata, *lupar. u naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić. *i u Makarskoj.* L. Zore, rib. 22. Pokaza umjetniku ispisano oko a ovaj ga upita: Zar je to čupka? M. Pavlinović, rad. 67. — *i u prenesenom smislu:* ‚Daj mi čupku vina, ulaˈ, t. j. onoliko koliko bi stalo u čupku. M. Pavlinović.

ČŬPKÂŃE, *n. vidi* čupańe *čemu je demin. isporedi* čupkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČŬPKATI, čŭpkâm, *imp. dem.* čupati vellere. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Magare videći da ne može proći počne čupkati travu. Nar. prip. vrč. 39. Zecevi po planini travu čupkaju. Nar. bas. vrč. 48.

ČŬPO, *m čupavo muško čeljade, a ostaje i kao nadimak čovjeku.* U Miloša Obrenovića bio je kuhar i šaljivac Čupo. Pavlović.

ČUPOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 358. Šem. prav. 1878, 79, 82. *vidi* čupo.

ČŬPÔRKA, *f. ime ovci. u Lici.* V. Arsenijević.

ČŬPRA, *f. samo u zagoneci:* Čupra sjedi na trkļu, te sve nešto čeprļi, teško tome do smrti ko se s ńom uprti *(odgonetļaj: zmija). u Vukovu rječniku* 830ᵇ. Čupra sjedi na prkļu, te sve nešto čeprļa, teško tome do smrti, ko se s babom uprti. *(odgonetļaj: gvožđa).* Nar. zag. nov. 29.

ČUPRIJÁN, Čuprijána, *m.* Cyprianus. J. Kavańin. *vidi* Čuprijan *i* Ciprijan.

ČUPURISKI POTOK, *m. potok u Srbiji u okrugu kńaževačkom.* Glasn. 19, 292.

ČUR, *m. dim,* fumus. *tur.* kurum *čađ. u Srbiji.* V. Ilić.

ČURČIĆ, *m. selo u Bosni u bihaćkom okrugu.* Statist. 48.

ČURČÍĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* -ić *je stegnuto* -ijić. J. Bogdanović.

ČURČIĆA LUG, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 72.

ČURDIR, *m. kapa zavijena sa jemenijama i naprijed kao sa strehom. u naše vrijeme u Bosni u Sarajevu.* Žene nose duge čurdire atozove a pokriju se sa maramom. V. Bogišić, zbor. 129.

ČUREK, *m.* I. *vrst hļeba:* U Mostaru se o krsnom imenu mese neki čureci (osobiti hlebovi). M. D. Milićević, slave 26. — 2.) *ńeka bilina u rječniku Mikaļinu* 44ª: melanthium Gith. nigella, melaspermon; *u Belinu* 469ª: melanthium; *i u Stulićevu* 96ª: melanthium, nigella Gith. *vidi* ćurek.

ČURIC, *m. ime muško* XVII *vijeka.* Starine 11, 134. *vidi* Ćurić.

ČURIĆ, *m. prezime* XVII *vijeka.* Starine 11, 143, 144, 145.

ČURILO, *m. samo u zagoneci:* Na čuki čurilo, na bukvi burilo, na varde grade, na stup se bere. *(odgonetļaj: pčela)* Nar. zag. nov. 186.

ČURILOVAC, Čurilôvca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Novoga Marofa. kajkavski* Ćurilovec. Pregl. 46. *pišu ga i* Ćurilovec. Schem. zagr. 1875, 183. *vidi i* Ćurlovac.

ČURILOVIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka.* Mon. croat. 186.

ČURITI, čurim, *imp. dimļiv biti* fuligine infectum esse. *isporedi* čur *govori se:* Čuri mu kuća. *u Srbiji.* V. Ilić.

ČURKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. zadar. 1876, 52.

ČURLA, *samo u zagoneci:* Polećeše orli od mora pa padoše čurli kod tora. *(odgonetļaj: trgovci)* Nar. zag. nov. 225.

ČURLIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Dalmaciji.* Nar. pjes. vuk. 2, 653. *(među prenumerantima).*

ČURLIN, *m. ńeka ptica.* čurliu veliki, uumonius arquata Lath. Progr. splat. 1880, 38. *vidi* ćurlin.

ČURLINKOKA, *f. ptica* otis tetrax L. Progr. splat. 1880, 35.

ČURLINUŠA. *f. ptica* haematopus ostralegus. L. Progr. splat. 1880, 36.

ČURLO, *m. prezime u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Pjev. crn. 102, 103.

ČURLOVAC, Čurlovca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Belovara.* Sabḷar 72. *pišu i* Čurilovac.

ČURMA, *f.* remigium. *tal.* ciurma *a to od grč. κέλευσμα. samo u Mikaljinu rječniku* 44ª: vozci od galije, remigium.

ČÚRUG, *m. selo u Bačkoj, parohija žabaljskoga protoprezviterata.* Šem. prav. 1878, 27.

ČURUK, *m. nedostatak,* vitium. *od tur.* čürük *gñio. u naše vrijeme.* Ako u ńemu *(volu)* nađe kakva čuruka. Pravdonoša 1851, 33. Nikad se ne će udomiti sestra mlada prvo starije inače starija se već ne bi nikad udala, za što bi svijet rekao: jest nešto do obraza ili do čuruka (tjelesni nedostatak). V. Bogišić, zbor. 97. Koji kupuje konja ili vola, pita da nema kakve mane (čuruka). 467. — *kao adj. indecl.* fragilis, *pokvaren, patvoren. u rječniku Vukovu* 830ᵇ. Ej more emšerijo! daj mi jednoga *(dukat)* da vidim da nije čuruk. Nar. prip. vrč. 1, 143.

ČÚRUŠKÎ, *adj. što pripada selu Čurugu.* Paroh čuružki. Nar. pjes. vuk. 2, 651.

ČÚRUŠKIŃA, *f. žensko čeljade iz sela Čuruga.* V. Arsenijević.

ČÚRUŽANIN, *m. čovjek iz sela Čuruga.* V. Arsenijević.

ČUS, *m. prezime u naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875, 260.

ČÜST, *adj. krepak, ponosit,* superbus. *tur.* čüst *tačan, brz. u jednoga pisca našega vremena.* Momci, al su čusti i muždeni pusti. Osvet. 2, 104. A naprijed su zorom izaslani čusti ljudi s koñi naprtjani. 4, 24. *vidi i* čust.

ČUSTA, *m. muški nadimak u naše vrijeme.* Stojanъ Kalajčija prodao svoju kuću Nikoli Čusti. Prot. šab. 48.

ČUSTE, *f. pl. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 89.

ČUSTO BRDO, *n. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 137. *(a* 91 Čusto.) Schem. bos. 1864, 60.

ČUSTVEN, *adj.* sensilis. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u rječniku Stulićevu* 96ª: čustveni. D. Obradović, basn. 147.

ČUŠIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877, 67.

ČÜŠLA, *f. čušljavo žensko čeljade. u Lici.* V. Arsenijević.

ČÜŠLAV, *adj. neočešljane kose, čupav,* impexis comis. *u Lici.* V. Arsenijević.

ČÜŠLAVAC, čüšljâvca, *m. čušljavo muško čeljade, čupavac,* homo impexis comis. *u Lici.* V. Arsenijević.

ČÜŠLAVICA, *f. čušlja, čušljavo žensko čeljade.* mulier impexis comis. *u Lici.* V. Arsenijević.

ČÜŠPA, *f. paprika,* capsicum annuum L. *u Skoplu u Bosni, u Tetovu u Staroj Srbiji.* M. Ćurović.

ČUTAK, Čutka, *m. ime muško* XIII *vijeka:* Filii et nepotes ‚Chutk' (= Čutъkъ). Mon. ep. zagr. 147.

ČUTEĻAN, čutelna, *adj.* sensibilis. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČUTEĻSTVO, *n.* sensus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČUTI, *starije* čuju, *poznije* čûjêm, *imp.* audire, sentire. *od* XIII *vijeka, u rječnicima Mikaljinu* 44ª: sentio, sensu percipio, čutti ušima audio, auribus percipio; *u Bjelostijenčevu* 53ᵇ: čûem 54ᵇ: čûjem, audio, auditione accipio, auribus accipio, auribus haurio, arrigo aures; *u Jambrešićevu:* audio; *u Stulićevu* 96ᵇ: audire, auribus accipere, sensibus percipere; *u Voltigijinu* 32: hören; *u Vukovu:* audio, po jugozapadnim krajevima: sentio; *i u Daničićevu* 3, 480: audire, obedire, agnoscere — *Akcenat se mijenja u cijelom imperat.:* čûj, *part pract act.* I: čûv, čûvši; *u part. praet. pass :* čûjen, čujêna, slož.: čujenî; čûven, čuvêna, *slož.:* čuvenî, *rede:* čvên, čvêna, *slož.:* čvênî. — *Jednom u naše vrijeme čita se aor. sa* d *od* dê: čude. Osvet. 4, 43. *a jednom je na part. praet. act. dodan nastavak* 2 *osobe plur.* te: čul' te: Već čul' te me, moja djeco draga? Nar. pjes. petr. 3, 163. — *Postanem od kor.* sku *doznavati, slušati. stsl* čuti *ispoređuje Miklošić* 1, 168 *s got.* usskavs, usskavjan. *vidi* čuvati.

Znači

1. *imati sluh,* audire: Glusi čuju. N. Rańina 14 Uši imaju i ne čuju. P. Posilović, nasl. 46. Gluhi čuju. P. Knežević, živ. 46. Gluh tko je, čuje. 59. Popri i slip i gluh sad vidim i čujem. 63. I služićete onde bogovima koje su načinile ruke čovječije od drveta i od kamena, koji ne vide i ne čuju, niti jedn ni mirišu. D. Daničić, 5mos. 4, 28. Ali vam ne dade gospod ušiju da čujete? 5mos. 29, 4. Ja sam kao čovjek koji ne čuje. psl. 38, 14. Koji je stvorio uho, zar ne čuje, i koji je oko načinio, zar ne vidi? psl. 94, 9. Uši imaju, a ne čuju. psl. 115, 6. Nije otežalo uho ńegovo da ne može čuti. isai. 59, 1. Koji ima uši da čuje neka čuje. Vuk, mat. 11, 15. Jer se odrvenilo srce ovijeh ljudi i ušima teško čuju. mat. 13, 15. Stane kazivati kako ima oca stara i slepa i gluha i kako mu je otac usnio da ima negde studenac, i da bi se pomladio i da bi opet čuo i video, da mu je vode iz ńega da se okupa i umije. Nar. prip. vuk. 238. — *kašto se uzima uho kao da je živo, da ono čuje mjesto čovjeka:* Uho koje čuje i oko koje vidi, oboje je gospod načinio. Đ. Daničić, prič. 20, 12. Blago vašijem očima što vide i ušima vašijem što čuju. Vuk, mat. 13, 16.

2. *sluhom ili ti uhom primati glas,* audire. auribus percipere sonitum. *a) izričc se što se čuje a to je aa) glas koji dava čeljade, ali se kaže da se čeljade čuje:* O Agamemnone moj! kad te čuh, glas on čas poznah tvoj. M. Vetranić 2, 479. Poliksena da je od svih čuvena ovakoj pušta glas. M. Držić 246. Smiješ se, čujem te. F. Lukarević 73. Čujem te, imam uši. M. Držić 411. Kad te čujem, kad te vidim, ćutim slas u sebi. D. Palmotić 2, 14. Vila leti po vrh planine, Šarac jezdi po sredi planine, nigdi vile čuti ni videti. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Tako sužań Mićo svjetovaše a mišljaše niko ga ne čuje, no ga začu od Zadara bane. 3, 411. Ti nijesi ni čuo junaka, da kamo li očima vidio. 3, 254. Kantaj, Mare, da te gora čuje. Nar. pjes. istr. 2, 53. Ne viči, budalo, da nas ne čuju. Nar. prip. vrč. 2, 6. Dok je ovako vikao, čuje ga nekakav Turčin. 2, 108. — *bb) glas koji dava životiña ali se kaže životiña mjesto glasa:* Po školu nigdir miša nije čuti. M. Vetranić 1, 22. Tovar počne velmi rut da ga je gorom čut najmanje sto milja. 2, 168. Vele ki tamo putuju da šturka ni ptice putujuć ne čuju. 2, 264. A što ti su papagali žamoreći čut od svudi. 2, 268. Kom šturka čut ne bi. 2, 290. Mnokrat se toj zgodi da kuna dohodi gdje čuti nije pasa. 2, 331. Pje-

vao kos u kavezu pa ga čuo drug u šumi. Nar. bas. vrč. 80. — *cc) glas koji pušta stvar, a to je riječ:* glas *ili nazov glasu koji pušta stvar ali se kaže da se čuje stvar koja pušta glas. riječ* glas: Zatikaeть ušïi svoei da ne čujeть glasъ. Starine 11, 198. Glas čuven jest. N. Rañina 25. Gdi tvoj čujem glas, strne mi svaki vlas. Š. Menčetić 23. Kada tvoj čujem glas, što želu mnim stječem i rajsku pijem slas. 24. Tih budi vitren ćuh da čuje svak moj glas. Đ. Držić 462. Samo ćuh jedan glas ki sazva tuj mene. M. Vetranić 2, 115. Još mi se mni da glas Izaka ja čuju. 2, 261. Tužna koji glas ovo čujem? M. Držić 124. Čujem glasac, a ne smijem progovorit. 140. Vilu vidim a glas njeki čujem koji mi straha čini. 141. Kučivrate, zatisni uši da ne čuješ glas od one nemani. 390. Čujem glas a nije nikoga blizu odi. Đ. Palmotić 2, 36. Dopusti višña vlas da te se nagledam da čujem drag tvoj glas. 2, 475. Bi čuven glas boga otca. A. Kanižlić, kam. 767. Čuven je glas iz neba. A. Kanižlić, utoč. 558. Govoreći s neba glasom od svi čuvenim. M. Dobretić 32. Koliko ispovidnik more čuti glas. 11. Gospod bog viknu Adama i reče mu: gdje si? a on reče: ćuh glas tvoj u vrtu. Đ. Daničić. Imos. 3, 10. Dao ti je da čuješ glas ńegov s neba. 5mos. 4, 36. Kad zatrube u roge ovnujske, čim čujete glas od trube, neka poviče sav narod. nav. 6, 5. Kad narod ču glas trubni i povika iza glasa, popadoše zidovi. nav. 6, 20. Sužńi se odmaraju i ne čuju glasa nastojnikova. jov. 3, 18. Duh diše gdje hoće i glas ńegov čuješ. Vuk, jov. 3, 8. *riječ kojom se kaže kakav je glas kao: buka:* Silnijeb trubaḷ ćusmo buke. Đ. Palmotić 2, 66. *huka:* I ćujah huku krila ńihovijeh. Đ. Daničić, jez. 1, 2. Evo me, starče, *(reče smrt)* ćuo *(ćula?)* sam tvoju huku i muku, zvańe i jadikovańe. Nar. bas. vrč. 2. Srna i srndać čuju buku lovaca i lajańe pasa. 29. *plač:* Čuste li, sestrice, krvnika zloga plač? M. Vetranić 2, 475. *pršańe:* Pršańe brzijeh krila čujem od onuda. Đ. Palmotić 2, 327. *kucańe:* Čuše kucanje u jednoj dugańi gdi se majstorija drvena čińaše. M. Divković, bes. 374. *lelek:* Kad Stiḷanović dopre kući, čuje lelek. S. Ḷubiša, prip. 52. *rikańe:* Sam lug tuguje, od zvijeri strahovno rikanje kad čuje. M. Vetranić 2, 263. *šušań:* Ne čuvši za svitom šušńa ni govora, razmaknu zastora. M. Marulić 55. *vika:* Stan'te muče da u polu nje čut vike. M. Vetranić 2, 341. Kad čuše tuj viku, najbrže svak skoči. N. Naḷešković 121. Čuo sam viku sina Izraiḷevih. D. Daničić, 2mos. 16, 12. Filistejci čuvši veselu viku rekoše: Kakva je to vika vesela? Imos. 4, 6. Ilije čuvši viku reče: kakva je to vreva? Isam. 4, 14. *zveka:* Sinoć sam mu zveku čula. Nar. pjes. vuk. 1, 276. *žamor:* A što ti su papagali? žamor ih je čut od svudi. M. Vetranić 2, 268. — *trijes, trijęsak:* Gdi čuti nije trijeska. M. Vetranić 1, 97. Čuti ne mož trijes ogńeni grom kad praska. M. Pelegrinović, 198. — *stvar koja pušta glas mjesto glasa:* Pastirče pojaše iz glasa u pjesni, ter slađa čut bješe taj pjesan ḷuvona ner miris gdi ctiješe ružica rumena. M. Vetranić 2, 478. Po ručku kako čuju zvona, na večerńu idu. F. Lastrić, od' 213. Kad čuješ crkveno zvono. S. Badrić 10. *mjesto* zvona *kužc se i onaj koji zvonom glas daje: (Miševi)* su se dogovarali da mački objese na vrat zvono da je *(mačku)* čuju. S. Ḷubiša, prip. 48. Kad ti čuješ bubńe i svirale. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Ču haǧija puške u Koritim? 3, 460. Kako čuju trubu. Nar. prip. vuk. 198. Ćućemo zvono. Nar. bas. vrč. 2. — *što se čuje može biti neizvijesno izrečno riječju* to: Svo je to čulo uho moje. Đ. Daničić, jov. 13, 11. — *b) ne izriče se što se čuje, ali se umije iz svega o čem je govor:* Pride nika. ja me budit, rih: sestrice, čuju, čuju. M. Marulić 265. Ajme, ti ne čućeš, a vapim do voḷe. Đ. Držić 423 Tiho ga probudi, nu se čuva' i bludi, da Sara ne čuje. M. Vetranić 2, 238. Ove su djevojke zaspale ter ne će da čuju Kucao sam i kucao i nitko ne odgovara M Držić 391. Vika telal po Budinu belom, ko bi daḷe, čini se ne čuo, ko bi bliže, k zemḷi pogleduje. Nar. pjes. vuk. 3, 324. Ḷudi nevaḷali rekoše: taj li će nas izbaviti ?. i prezirahu ga niti mu donesoše dara; ali on se učini kao da nije čuo. Đ. Daničić, 1sam 10, 27. Saul zapovjedi te trubiše u trube po svoj zemḷi govoreći: neka čuju Jevrejci. Isam. 13, 3.

3. *paziti na to što se čuje, kao slušati, poslušati,* audire, aures praebere, auscultare *i* exaudire: *a) ne izriče se što se čuje:* Otče moj! čujem. N. Rañina 57. Govori, gospode, čuje sluga tvoj. Đ. Daničić, 1sam. 3, 9. *tako često u imperativu:* Čujte, kuće Davidove! N. Rañina 15b. Poslušajte, nebesa, i ušima čuj, zemḷo. M. Divković, bes. 89. Molim vas, čujte pomḷivo. A. d. Bella, razg. 185. Prigni, gospodine, uho tvoje i čuj. Đ. Daničić. 2 car. 19, 16. *tako dolazi imperativ reoma često u starih hrvatskih pjesnika metnut uz drugi imperativ kao za ojaku, a i od nevoḷe kao krpica stilu za dopunu, otkle ima i u Stulićevu rječniku* 96a: čuj, audi, ausculta. Gledajuć prćije uz ženu, čuj, ne sed', da ćudi čistije ka bude, pros' ju i ved'. M. Marulić 139. A meni jur kosti prigrizat, čuj, ne moj. Š. Menčetić 3. O slava u družbi zazrit mi, čuj, ne moj. 66. Čuj, togaj ne satvor! 223. I dokli bilig moj ne budeš koji čut, za život, čuj, ne moj iziti još na put. 249. Stvor' što ti se govori, za život, ino, čuj, ne moj da učiniš. 251. Za život, tvoje, čuj ne tvori služice. 255. Ino, čuj, ne moj da učiniš. 256. Drugo mnit, čuj, ne moj. 260. Postoj tuj, za život, tere, čuj, ni komur ne javi. 262. Za toj se, čuj, ne smut'. 201. Za život, čuj, ne moj veće rič govorit. 287. A za toj ne želi, človiče, nidnu stvar, ni se, čuj, veseli zemḷi da s' gospodar. 223. Misliti, čuj, ne moj da se god hvalim ja. 408. Nu se, čuj, ne križi ni mentuj ti boga. N. Naḷešković 190. Podimo na sud taj, al', čuj, te jabuke ni jednoj ti ne daj, 211. Kucat' nas poslije čin', ne zabud', čuj, zaspat. 258. Ne moj se, čuj, varat.' 269. Čuj, nam nitko ne zabavi, er smo stada ostavili. 164. Nepomńom, ženo, čuj, gosta ne zapusti. H. Lucić 196. Za toj me ni jedna vas, čuj, ne moj pitati. M. Držić 475. U ńemu ja čuju oni razum pravi, za to vas ne psuju, čuj, mi ne zabavi. P. Hektorović 10. Čuj, se ne prehini. 38. Samo im ovo rih: voḷu mi spunite, imam potrib mnogih, čujte, ne zaspite. 48. Pismo sveto tako pravi: prascem perle, čuj, ne stavi. M. Divković, kat. 123. — *b) izriče se što se čuje, a to je aa) čeḷade:* Slavu daju tebje, jere si uslišao mene; ja znam jere vazda mene čuješ. N. Rañina 78b. Ako te čuti bude, dobiti hoćeš brata tvoga; ako li te ne čuje, povedi sobom jošto jednoga ali dva. 62. mat. 18, 15. Ako ćeš mene čut i moj svit sliditi. Š. Menčetić 262. Nuder me dobro čuj. N. Naḷešković 188. Nut me čuj mirno svak *(u teatru).* 276. Kraḷ je prijatel od istine, on svih čujo dobrovoḷno. F. Lukarević 250. Slatkijem riječim nije vjerovat: Sirene u moru sladak glas imaju, ali tko ih čuje, varan se najde. M. Držić 399. Ah, u istok, care Osmane, mladahan se još ne uputi, dokle vjerne i uzdane tve svjetnike budeš čuti. I. Gundulić 297. Jeremija učini molitvu za puk izraelski i bi čuven. M. Orbin, zrc. 157. Bog sniženijeh lasno čuje. Đ. Palmotić 1, 71. Isukrsto, čuj nas. I. Ančić, svit. 111. Prosjako *(Epulon)*

ne čujući se je djav'o mog'o reći. J. Kavanin 10. Jezukrste, čuj nas. 1. A. Nenadić 248. Čujte me s pomńom. Besjedo kr. 27. Čujte ga pomńivo. 27. Čujete l' me, moje vjerne sluge, pazite mi moga gospodara. Nar. pjes. vuk. 2, 172. Kada bane knigu proučio, udrišo mu suze od očiju, a gleda ga Jubanja Ikonija pa mu tiho mlada govorila: od kud knjiga, što l' je učiš a suze proljevaš? veli ńojzi bane Milutine: čuj l' me, dušo, ova j' knjiga od Prizrena grada. 2, 169. Stade kralje ńemu besediti: čuješ mene, care od Prizrena, čuj li mene, duka Hercegovče! ti pokupi kićene svatove. 2, 171. Juda pristupiv k ńemu reče: čuj me, gospodaru. Đ. Daničić, Imos. 44, 18. I ja bih rad čuti toga čovjeka. A on reče: sjutra češ ga čuti. Vuk, djel. ap. 25, 22 Bog cigane ne čuje. Nar. prip. vrč. 2, 83. *dodaje se kašto jošte stvarni objekat rječima to*, ovo: Hotjej me, daj, ovoj smiriti što t' reku, a veće mirno toj ne moj me čut vijeku. N. Naješković 76. Ako češ s mirom da uživaš ljubav tuj, s načinom i mirom čin' da je, toj me čuj. — *bb) stvar kakva kao: riječ, molba, molitva, prošńa, sarjet, psost, tužba, uzdah, tuga i slično. riječ:* Blaženi jesu koji čuju riječ božju i shranjuju ńu. N. Ranina 60. Ljubi on tebe i čuje rijeći tve. M. Bunić 192. Čuj riječi Sinahirima. Đ. Daničić, 2 car. 19, 16. Bože, usliši molitvu moju, čuj riječi usta mojih. psl. 54, 2. *glas:* Teško onomu domu gdje se starački glas ne čuje. M. Držić 400. Puk vas skrušen sta molit, umiljen Pira glas da bude čuven bit. Đ. Palmotić 2, 44. *molba, molitva, prošńa:* Mi čuvše podobne i u svem počtene prošne i molbe rečenihь vlasteo grada Dubrьvnika zapovidesmo. Mon. serb. 230 (1397). Abrame, molbu moju po ništo ne č' čuti. M. Vetranić 2, 242. Da molbe ńe čuješ ka ti se umoli. 2, 419. Čaćko mili, nijesi stijena da od grešnika pokajana molitvu ne češ čuti. I. Gundulić 250. I ti proz ma usta od puka svega čuj molbe ove. 178. Podnižonijeh molbe čujte. Đ. Palmotić 2, 40. *sarjet:* Hude ni na svit, nego čut dobar svit ter se na ń ne svrnut. Š. Menčetić 297. Ljepo je čuti svjete znane. Đ. Palmotić 2, 93. *psost:* A nut čujmo nit marimo zla Pelagija hude psosti. J. Kavanin 18. *tužba:* Bog čuje svu tužbu. Š. Menčetić 147. *tuga, nevolja:* Toliko bolje i izvrstitije tuje tuge, nevolje i potrebe čuje i razumije. M. Divković, bes. 97. *uzdah:* Brijeme jes da čuješ s jadovi uzdah moj. D. Držić 469. — *amo ide c) stalni izraz:* misu čuti, *to je biti kod mise*, sacro interesse: Tko li čut misu bude. A. Gučetić, roz. jez. 87. Koji čuju misu i kako se ima čuti. I. Držić, gond 52. Da u te svetkovine čuje misu prije zore A. Bačić 54. I ako je baš i dao misu, poslenici al' je čuli nisu. M. A. Reljković, sat, 79. Koji misu i pridiku čuše. I. S. Reljković, kuć. 442. *vidi i* misu čuti, slušati. — *d) o tužbama na sudu i slično*, audire: Eto sam toga rad da čuješ razlog moj prida te pala sad i prid sud sveti tvoj. M. Vetranić 2, 459. Na pravdi ko sjedi da častan ostane ne štedi i druge čut' strane. Đ. Palmotić 1, 211. Svaki vas razlog svoj s načinom naj boljjem izrijeti sad nastoj prid mojijem pristoljem: kada vas čujemo, pravedne osude učinit' mi ćemo. 1, 203. I ne bje ni koga da ńih težke tužbe čuje. I. Kanavelić, dubr. 9. Te nek drugi kraj kraljuje i pomńivo tužbe čuje. V. Došen. 249. O gospodo, o sudnici, čujte me. Pravdonoša 1852, 1. Sudac čuje po stvoru, a sudi po razgovoru. 1852, 10

4. *kao poslušan biti*, oboedire: Koji čuje mene, ne bude potlačen. N. Ranina 191b. Ostavi praću tuj, ne moj se, brajo, bit, a starijeh vazda čuj, tere češ miran bit'. M. Držić 105. Molim te, toj me čuj, tako ti života. N. Naješković 123. Jao, s kijem tužna već govorim! što za mani trajem riječi! ki će razlog čut' ki dići vječnijem se razborim? I. Gundulić 111. *ali se svi ti primjeri dadu tumačiti i po* 3, *kao i ńcki pod* 3 *po ovome.* Naš su starostavnik priznali dovet careva rimskijeh i carigrackijeh od Dukljana do Kostadina. Potvrdi ga papa rimski.. potvrdiše ga carevi i knezevi srpski od Nemańića do Brankovića. Da sto meno čuli i Mločić bi ga potvrdio bez predaje. Nego čujte barom sad! dođe zgoda za popraviti pogrešku. S. Ljubiša prip. 16.

5. *čuvši doznati, čujući doznavati, čuvenem znati*, accipere, cognitum habere. *što se čuvenem doznaje izriče se a) akuzativom, a to može biti aa) čeljade:* Čul si Diojena ki blaga ne imiše, bačva ne zadńena kojemu stan biše. P. Hektorović 44. Gdi god su Arijani čuli koga biskupa sveta i naučna, činili su da ga cesar dozove. A. Bačić 251. Jesi l' čuo Noja patriarku? M. A. Reljković, sat. 153. Oj djevojko! nije ovo od Barata Mujo, već ako si čula po čuvenu od Janoka Golotrba Iva. Nar. pjes. vuk. 2, 100. Dok čujete mene u životu, ne mojte se, đeco, prepanuti. 2, 566. Još sam čula, moja mila majko! na Kladuši kladuškoga Muju. Nar. pjes. bos. 1, 42. A ovo je devet dana, da je nisu čuli ni vidjeli. Nar. pjes. istr. 1, 23. Bog t' ubio, Rajko, vojevoda! čim ti nasta na Srijem vojvoda, taki nama Turci dodijaše, a dok bješe vojevoda Mirko, mi Turčina nigdjer ne čujasmo, a kamo li očima vidasmo. 3, 53. *objekat se može pobliže označiti adjektivom ili participom*: Čusmo jošte uzmnožitu u slavnomu Dubrovniku svu gospodu plemenitu i razumnu i veliku. M. Vetranić 1, 231. Tad slugam posal svoj ispriporučuju pri gospodi onoj prijatih kih čuju *(gen. mjesto acc.)*. P. Hektorović 159. Kupido hoće vas svijet da gospodi, i kad blaga koga čuje, da mu vojom svom robuje, ne će da ga vik slobodi. S. M. Bobaljević 232. — *bb) stvar kaka god, radńa, staće itd.:* I čko ē *(ja)* čuju nekoje zlo na vaše kupiće ili na vašь gradь, da vy o tomь u skorē damь vēdēnje. Mon. serb. 44. (1254). Tko gode ovь našь obetь čuje. 284. Veli pop Eliakim dojde u Betuliju viditi ju *(Juditu)* čuvši sminost, dila hrabrost i čudnovatu svetińu života ńe. M. Marulić 4. Stan'te, zvijeri, moju tugu i nevolju da čujete. M. Vetranić 1, 12. Koje će srce bit kameno vajmeh tać da ne će prosuzit ovaki čuvši plač? 2, 421. Ako čudiš tać žalosnu čut ńe smrt, pripravi novi plač. 2, 439. Ne čuvši zla uzrok, ku pomoć da ti dam? 2, 456. Kada vi čujete rati i smeće, ne mojte se pripasti. M. Orbin, zrc. 232. Čujući ugodni plod onoga spasenoga truda. P. Radovčić, nač. 86. Što Kazimir kraj će riti, kada čuje tu sramotu? Đ. Palmotić 2, 260. Čuo si razlog, za ki nije trijebi oružanom rukom tebi Bisernicu osvojiti. 2, 321. Sada jesmo u tugah čuvši smrt koga prijatelja. P. Posilović, nasl. 40. Tako zemlju koju prije biše čuo sad poznade. P. Knežević, živ. 27. Vitezi svetogrđe kad čuše ovo, na svoj dom se povratiše. J. Kavanin 256. Ako čujete trešńe ovako ćeste. Besjede kr. 119. Čuvši svetińu ove velike pokornice, došao sam evo i ja u Kortonu. I Velikanović 80. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja rišćanske kotare i u ńima Janković Stojana? Nar. pjes. vuk. 3, 120. Čućeto ratove i glasove o ratima. Vuk, mat. 24, 6. Da vi čujem zdravlje! Nar. posl. vuk. 48. Pade zecka banovina a narod pribježe u te planine. Pa ko da nam pomože kad to more ošape turski brodi? Ne mogu nam čuti Srbi smrti ni života za godinu, a kamo li da nam pomognu. S. Ljubiša,

prip. 17. Kad ču Marko prijeku smrt svoga brata, dotrči doma. 53. *često se stvar izriče samo općenito riječju*: to, što, (ča) ovo: Odgovorite Ivanu što ste čuli i vidjeli. N. Rañina 14. Silu se podniti ča čuješ. M. Marulić 107. Čestit komu red čut se toj dopusti: jer čuje što čul ni od svoje mladosti. Š. Menčetić 24. Toj vila čuv reče: moćno t' me ucvili. 242. Što mi bi drago ovo čut. 243. Kako ja ovo čuh, idoh rad i vesel. 253. Veće joj bi drage čut ovoj. ner niko da blago darovat budem njoj. 257. Mnim da si čula toj što je odlučeno u vojsci Đ. Palmotić 2, 260. Molim ti se što si čula sve po tanke reci meni. 2, 80. Čuvši to Absolon. S. Margitić, fala 96. *riječju* stvar: Ne bih čul stvar novu. Š. Menčetić 106. Tko želi novu stvar da čuje, sad hodi ter sliši. 171. *ne izriče se ni čim, nego se razabire iz ostaloga što se kazuje*: Da li nijesu čuli? N. Rañina 172. Čujući svaki duh se će snebiti. M. Vetranić 2, 243. A. Kamilo nam se vjeri, jes' li čuo? B. Zli glasi i nezvani dohode: čuo i ne čuo, i čujem da ne čujem, ako i čujem što nije za čut'. A. Što nije za čut'? Čuju se i veće stvari neg su ove, meni para. Grubše je čut da se je Zlati kum star vjerio neg Kamilo mlad. M. Držić 229. Sara reče: bog mi učini smijeh: ko god čuje *(da sam zanosila)*, smijaće mi se. Đ. Daničić, 1mos. 37, 6. — *često dolazi glagol u partic. praet. puss.*: Dilo prije ni viđeno ni čuveno. A. Gučetić, roz. jez. 166. Što nije nikada čuveno ni viđeno od početa svijeta. M. Divković, bes 5. Čudna čuda ne čuvena. M. Jerković 69. Jedan čuveno težko potajno zlo pripovijeda. B. Kašić, zrc. 96. Koji odkriju čuvena u skrovitnici polače apostolske. A. Kadčić, bog. 290. Očivat ono što je na spovidi čuveno. J. Banovac, razg. 254. Čudo do onoga vrimena ne čujeno. A. Kanižlić, utoč. 613. Razgovor od nauka na prediki čujena. 460. Nova kazuješ i ne čuvena. I. Velikanović, upuć. 1, 533. — *b) akuzativom s prijedlogom za*: Jeda ste Ljubmira vidjeli ali što čuli za ń? D. Zlatarić 60b. Jer je jurve čuo za lupeže i prvje. M. Zoričić, zrc. 3. Ali za rat kake *(junak)* čuje, odmah jeca i boluje. V. Došen 122. Smele bi se *(zločе)* malo vrime, da im nije čut za ime. 139. Kako čuje za kakva kaura. Pjev. crn. 227. Pak sam čuo za svate careve. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Ako za kakav grad koji ti gospod bog tvoj dade (a u ńemu živeš čuješ gdje govore .. tada iztraži. D. Daničić, 5mos. 13, 12. Tri Jovova prijatelja čuše za sve zlo koje ga zadesi. jov. 2, 11. Čusmo za oholost Moava vrlo ponositoga, za penos ńegov i oholost i obijest ńegovu. isai. 16, 6. Ušavši *(Isus)* u kuću šćadijaše da niko ne čuje za ń, i ne može se sakriti, jer čuvši za ń žena što u ńezinoj kćeri bijaše duh nečisti dode i pade k nogama ńegovima. Vuk, mar. 7, 24—25. Božovica s odgovorom brza: nit vidjela nit čula za ńiha. Osvct. 4, 42. Mi još za ta mir čuli nijesmo. Nar. bas. vrč. 108. Nekakav Turčin čuje za nekakvu bogatu udovicu. Nar. prip. vrč. 2, 103. Ilođa za ovo čuje. 195. — *c) lokalom s prijedlogom o, ujedno može biti izrečeno i što se o kom ili o čem čuje*: Čuvšu caru o krotosti sego. Stev. kraj. 3. O vidinju evrejskoga proroka Daniela čusmo. Živ. aleks. Starine 3, 245. Sretnija bi mnogo bila, da sam onda mrtva ostala, kad mi o tebi čut bi sila sve što sam se naslušala. I. Gundulić 581. Komu da na svijetu već vjerujem, o vitezu Korevskomu kad nevjeru taku čujem. 581. — *d) genetivom začuđenja*: Ne mogah nikako sâm, ne opet zaželi i oženih se u primorju s udovicom, pa čuj sreće! nadi i u ńe kćer sirotu bez oca. S. Ljubiša, prip. 31. — *genetivom i prijedlogom* od, de: Prošla ljeta da od tebe jošte čula nije prijazan moja ništa. M. Pelegrinović 194. Ti ćeš čuti od onoga raja. M. A. Reljković, sat. 147 Pomńiv čuti od sijańa budi. I. S. Reljković, kuć. 133. *ujedno se izriče i što se od koga ili čega čuje*: Da nitkor me ne scijeni više neg vidi mene oli čuje što od mene. N. Rañina 35b. Ka nikad pojaše onu družbu virnu, od ke ti zgor pisah ča od ńe čuh i znah. P. Hektorović 33. Ah ke glase čuh od tebe, moj nevjerni vjereniče! komu veće i u koga i kad tužna da vjerujem, od viteza Korevskoga kad nevjeru čujem ovu. I. Gundulić 467. Od pravde kad što *(linac)* čuje. na opako prigluhuje. V. Došen 248 — *e) uz sve rečeno može izrečeno biti i od koga, odkle se čulo genetivom s prijedlogom* od, ab, ex: Što čuh od ńega ovoj govoru. N. Rañina 51b. Od gore tej rajske od tebe što čuju sve ti vjeruju. M. Vetranić 2, 286. Što čuh sad od parca ovoga, velmi sam tomu rad. 2, 382. Druge ljepše razloge od moga češ čaćka čuti. Đ. Palmotić 2, 265. Čuo sam više puta od tebe i od pravijeh Turaka da raja ne smije ni jahati uz svoga agu. Nar. prip. vrč. 2, 173. — *f)* čuti *dolazi u umetnutim rečenicama*: Sad himbeni ban Hrvoje, kako čujem s mnogo strana, na ńu stavla misli svoje. Đ. Palmotić 1, 308 Od toga će doć kolena, kako često čuh pjevati, slavna čeljad i brabrena. 2, 125. Plav je kraja ugarskoga, ku po sina ima svoga, kako čujem, poslat odi. 2, 211. Jutroska su, k'o čuh, bile izvan dvora. I. 156. Vrh brzećijeh koña ognenijeh odnesena je Biserńica, k'o smo čuli od ljubeznijeh ńe žalosnijeh dvorkińica. 2, 342. Hvale se ńeki, kako čujem ali malo vjerujem. A. Kačić, razg. 317.

6. *potičućim osjetnim ili duševnim iznutra doznarati: osjećati.* sentire: *a) izriče se što se čuje akuzativom steari aa) osjetno*: Isus v svojej plti i v duši čujaše bolizni. Korizm. 87 (1508). Vońu čujaše svak. Zbor. 78. Ču od svita ńegovijeh lijepu vońu. N. Rañina 57b. Ne bih čul venačac od slave na glavi Š. Menčetić 192. Gdi nije čut jeseni ni zime nikadar. M. Vetranić 1, 96. Ni pješac ni końik, gdje mirńs taj čuje, da ne će sebe van jak manen ostati. 2, 288. Znaš sude caklene, bantuze ke zovu; vazam jednu stavi na golu put tvoju, ne će ju nigdar čut. P. Hektorović 14. Što žedan ni človik od pitja slasti vik dobro čut ne more. D. Rañina 20. Sve što veće vodu pazi človik, sve to veću žedu čuje. 143. Hajdar rani Dilaveru lakat lijevi, vidi on teč krv i u obrani čuje štit težak, tim se gńijevi. I. Gundulić 539. Čujem ovdi voń od režic .. dobar si voń čul. F. Vrančić, živ. 19. Dobar voń čujah. 107. Ni jedna zla vanska ka podnaša ne čuje. F. Glavinić, cvit. 455. Ako bi tko bižao od ubozije za što smrde, ali sam se čuvao od ńih za ne čuti jedno malo ńiova daha P. Posilović, nasl. 114. Ne ču muke kako pijan. S. Margitić, fala 73. Svi okolu stoječi čujahu miris. 211. I čuv vrućinu. 276. Po jeziku i po grlu slasti čuje i razlikuje. A. Bačić 162. Isus ove rane ne čuje. F. Lastrić, test 119. Ne čujaše za er Lovrinac vatre? F. Lastrić, svet. 131. Je li Marija čula koju bolest poraćajuć Isusa? F. Matić 36. Kad se prenu žena, ču oko sebe mokrinu. J. Banovac, razg. 150. Nije moguće vatra taknut a ne čut je. J. Filipović, prip. 1, 174. Počešo ju bit, ali bolest udaraca ne čuje. 3, 267. A popadija kad ču pobratimovu ruku u ńedra. Nar prip. vrč. 1, 116. Čujem duh po pečenki. *na Rijeci.* Pilepić. *subjekat može biti i stvar*: Kad smokvenicu listi okruže, čuje ljeto. J. Kavańin 589. — *kao podnositi* perferre: Mnogi ljudi ne mogu ni mirisa od vina čuti, kamo li ga piti. J. Banovac, razg. 235. Ne mogu ni mirisa

od vina čuti. A. Bačić, ist 334. — *bb) duševno, abstraktno:* Duša je ma rada čuti rajsko slasti. M. Marulić, 228 Mri za ńe lipotu dokoli čuti mož duh u tvom životu. Š. Menčetić 18. Želu tebi život i ljepos, dokoli u sebi čuju moć i krepos. 177. Toli oholo nosaše svoj obraz, da tko bi okolo, ljuveni ču poraz. 207. Ovo za rados pamet mi sva bijesni, toliku ču rados cijeć tvoje ljuvezni. 234. Gdi me celiva, mńah moja da mlados u medu sva pliva, toliku čuh slados, toliku čuh milos, er kazat ne znaju. 265 Radovah ja tvoju zapovid obslužit, nu muku čuh dvoju s tobom se razdružit. 310. Čin' da nas smrtna noć obujmi pri tegaj, u ńem tej žalosti neka ne čujemo. 362. Tolikuj radost čujaše. Zbor. 74. Ni muke ni truda ni čuti ni čuje. M. Vetranić 1, 175 Recimo po jednu, za vrime minuti, bugaršćinu srednu, i za trud ne čuti. P. Hektorović 17. Dub je ovo, s koga voće kad skrušeno tko blaguje, ńeki život drugi čuje, kojijem živjet u vijek moće. N. Nalješković 152. Put po kome bude hoditi, truda čut nikadare ne bude. N. Dimitrović 11. Ako ti ljubavi ne čuješ, ka se rijet može uzrok sam pravi od dobar svih na svijet, da koju drugu stvar moćeš čut' i kadar? F. Lukarević 8. Sinak tvoj ne će nikako čut' iskre ljubavi 27. Snage ne čujah u bitju prem momu. 36. Srce u ńoj da je čulo u sebi najslađi celov moj. 37. Dubravko mili moj, ti s' ljubav sva moja, ali ju ne čuje još mlados, jaob, tvoja. 45. Neizmjernu rados čujah. 46. Ti čuješ u srcu jedan ćuh smiješa. 70. Ako si i kada čula ti ogań ńe, ki čujem ja sada, pomozi za milos jadovne tuge me. 103. Tko ni ljubio ne zna što je ljubav, što ću rit od mene, u srcu ka ńekad tej strile ognene ne čujah kako sad. M. Držić 80. Kada čuješ sušu i mlakos. 349. A nebog tužan ja nikako ne čuju u meni veseja. D. Rańina 3. Oni ki putuju po svitu svi veličak u sebi vaj čuju. 17. Što veće nevolje pate ki putuju, pokoja to boje na domu slas čuju 20. Ter čuju u meni sad rados ja veću. 90. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, ne uživa života ni čuje ni kuša. 93. Tisuću smrti u srcu mem čujem 94. 1 čiste djevice kad god taj čuju plam. 116. Vazda taj zled čuje ki . . 25. Ako čuju u sebi kad god takova ganutja. Š Budinić, ispr. 45. Kada čuješ u molitvi koju poždu. I. Držić, gond. 28. Ku rados izbranu, ku ćemo čuti slas, oružje na stranu kad stavi svaki nas. I. Gundulić 14. Ako moja svijes ište ga *(vez)* odrješit, muku, trud i boles čujem, jaoh, za umrit. 22. Ljubmire, komu je sudeno tužiti, ne pozna ni čuje radosti na sviti. 131. Neka mi *(vila)* vjeruje da u ognju gorim vas, u tebi kad čuje istoga ogńa vlas. 133. Da sred srca, ne sciješ', tvoga ti bi čuo žeje od boja, da od kojena kraljevskoga nije kaduna majka tvoja. 305. Nu su Turci izčeznuli, sjeverne im zvijezde prijete, er pogubu ńih su čuli, kad na carstvo stane dijete. 421. Koje radosti u duši čujaše! A. Gučetić, roz. mar. 146. Koji no čuše u ovi sveti dan ńeke osobite slatkosti i razgovora duhovnoga. M. Divković, bes. 86. Veće puta čuju ńeko unutrńe veselje i slatkost duhovnu. 106. Kad celunu tebe krunu čuje sladost moja mladost. M. Gazarović 101. Da možeš u tebi čuti i očutiti sedam bolesti. M. Angel 17. Put će biti sjedińena drage duše slast čujući. I. Ivanišević, kit. 79. Ljubljenoga plamika Kupido ga čini čuti. J. Armolušić 19. Čuti mirisańe prislatke ljubavi. P. Radovčić, nač. 328. Gospoda cvil u srcu grešnu čuju. Đ. Palmotić, dubr. 1, 82. Učini da ja čuti budem miris tvojije razlikije mirisańa. P. Posilović, nasl. 76. Marija, koja sedam prioštrije bolesti u srcu tvomu čula si. 182. I ostali grišnici čuti će priveliku smutńu srca svoga. P. Posilović, cvijet 46. S koga *(kruha)* u srcu kripost čuje. A. Vitaljić, ist. 351. Kada čuje isti nasladeńe. P. Macukat 60. Čuje u sebi smutńu. J. Banovac, pred. 8. Već ne čuje ujdańe duše. 8. Vazda čuje u duši užgańe od ljubavi. 65. Ako koju žalost u srcu čuješ. J. Banovac, razg. 69. Oni koji ovo ime zazivaju u najveći muka slatkost čuju. 68. Ko će čut u sebi kripost križa svetoga. J. Filipović, prip. 1, 21. Duša Isusova u ovih mislih ništa ne trpi, ni kakvu muku ne čuje. 1, 105. Kada čujete koju gorčinu, ovde trćite. 1, 115. Čujaše u duši veliko pokripljeńe i korist duhovnu. M Zoričić, osm. 109 Iznutra čuje nika ganutja za dilovati dobro. 150. Koju *(bolest)* čujaše od opačine grijeha. J. Matović 498. Da pokornik ni po što ne čuje u sebi take bolesti. M. Dobretić 182. Tko čuje u sebi grizodušje. I. J. Lučić, razg. 130 Ne čuju siromaštvo, ne osjećaju bolest. B. Leaković 133 Ko god čuje srce u prsima. P Petrović, vijen. 25. — *općenito:* Čini da ne čuje liva, ča čini desna. Naručn. 96b. *Stvar se može bliže označiti participom:* Jesu li uze ovoj. kim čuje svaki vas savezan život svoj? F. Lukarević 69. Srce užgano u sebi čujah. P. Zoranić 2. — *b) ne izriče se što se čuje ili ti osjeća:* Po kojoj *(duši)* čovjek žive, čuje, gibje se i razumije. A. Bačić 463. *ne izriče se što se čuje, ali se iz svega što se kazuje može razabrati što se misli:* Ako zub hoćeš taj sad ti ću izeti da ne č' čut'. N. Nalješković 186. Rijeti ne će kako čuje: jedno u srcu je, drugo u usti. J Kavańin 31. Ter se ne miče, ni čuje, kad je ribari ufate. J. Banovac, pred. 10.

7. kao čuvati, mariti za što, paziti na što, ali rijetko, custodire. *s akusativom:* Nut vraga, ne će da svoj posao čuju. M. Držić 316. *s genetivom:* Za to uresa čuj i ruha, da t' ne poju u zahvari. M. Pelegrinović 179. *u imperativu je koliko čuvaj se, budi na oprezu,* cave, *ali na ń je u vijek privezana rečenica riječju* da (ne): Onda kad ju vidiš, rumena rozice, čuj da ne ublidiš. D. Držić 373. Čuj da vas ne jame ovde napas nika. M. Vetranić 1, 183. Istom čuj da ti se ne zgodi jedan dan, jak ńemu zgodi se. D. Rańina 64. Velika skupos taj čuj da plam ljuveni ne bi vas na svit saj sgasnula u meni. 26. Čuj da ne budeš šala djavolom F. Vrančić, živ. 59.

8. na rečenicu u kojoj je čuti *u kojem god značeńu može biti i druga privezana.* a) *riječju* da, *i ńom se cijelom pokazuje sadržaj onoga što se čuje: aa) prema 2:* Vijem da je jelen plah i bijesno se plaši, od lava nu ga strah u gori utaži; ter lava kad čuje da gorom prohodi, u krovu tuguje čijem ga slobodi. M. Vetranić 1, 37. Još nije čuti ni za želju da u proljetje slavic poje. 1, 14. Eto čut' ni hvoje, ni slavic gorome pjesance da poje. F. Lukarević 5. Elija čujaše da mu bog priti. J. Banovac, razg. 12. Počne pjevati da je čuju da je pred kućom. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Pak je mene zapretila vila: ako mene čuje da popevam, oće mene ona ustreliti. 2, 215. Ko prvi put čuje kukavicu da kuka, ako je prije sunca, vaļa tri puta da reče: za mojim zlotvorom. Vuk, živ. 224. Dođe pred kuću Mrkońića, kad li je pusta zatvorena. Ne čuje ni da pas laje ni da kokot poje, a već je tobož razdanilo. S. Ljubiša, prip. 59. Vo čuo kravu da zamumi. Nar. bas. vrč. 102. — *bb) prema 5.:* Čuli smo da su nêki tamo ubjeni (‚ubêni'). Spom. sr. 43. Kako ću da pođe gospoja na zelen, po slijedu gospoje otidoh jak jelen. Š. Menčetić 244. Hoće nis fuńestru skočit, kako je čula da ju je otac vjerio za Zlatoga Kuma. M Držić 228. Po istinu

čuh glasu da se *(Korevski)* ukopan živ nahodi u dubokom mrklu jazu. I. Gundulić 591. Čujem da si na ńu stavio ti misli. Đ. Palmotić 1, 327. Čuh da svoje drage cića mladahna od junčića Jove sliku na se stavi. 2, 27. Nikad nije čuveno da bi se to dogodilo. A. Kanižlić, kam. 229. Čuješ da je umrla ona gospoda. B. Cuceri 66. Ako ko čuje da jedan crkovńak pribiva i opći (s) ženama, ne drži ga čista. Besjede kr. 271. Ja sam čuo da si tankopreļa. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Pak smo čuli da se ožењio. 1, 481. Pa sad čujem da se preudala. 2, 173. Čujući da me neko obtužio. Pravdonoša 1852, 9. Čujem da u Misiru ima žita. Đ. Daničić, 1 mos. 42, 2. Čuše da će on onde objedovati. 1 mos. 43, 25. Nijesi li čuo da ko nožem sиječe od noža i gine? S. Ļubiša, prip. 226. *u rečenici u kojoj je* čuti *može sve ono biti što se naprijed kazalo otkle, o kom, za koga se što* čulo: Ne vim od kuda čuh nada mnom da sta taj družba prihuda. Đ. Držić 405. Čuh od tebe da si razuman. F. Glavinić, cvit. 53. Od mnogih slišah i čuh da s' nemoćan, nezdrav i gluh. M. Pelegrińović 198. Čuo sam od otaca mojijeh da ti govoreći na križu: žeđam, hotio si zlamenovati žeđu od pravde. P. Posilović 146. Kad od stari čuje ļudi da je nigda kripost cvala. V. Došen 164. Kad od drugi samo čuješ Aleksandar da je bio. 256. Ja sam čula baš od jedne žene da je naša Ivka isprošena. M. A. Reļković, sat. 52. Za tebo čujem da umiješ kazivati sve. Đ. Daničić, 1 mos. 41, 15. Jer ste čuli moje živļeńe nekad u jevrejstvu, da sam odvše gonio crkvu. Vuk, gal. 1, 13. Ćućeš od mnogih ļudi, da rakija daje kuraž. M. Đ. Milićević, zim. več. 60. — *cc) prema* 6.: Do duše do moje čuh da me ukobi. Đ. Držić 403. Tko li grst usadi u grlu da čuje što je slatko da sladi a gorko da pļuje. M. Vetranić 1, 358. Ter mu *(oslu)* svu protri put kuda je izraњen dokoli budeš čut da je sasma ozdravļen. 2, 170. Čuje da mu se užeže krv od srgbe. S. Matijević 12. Čuh da usne moje tače plamen svijetao. J. Kavańin 466. Otiđe *(misnik)* obući se, kad poče naglavnik mećati, čuje da mu se ne dade. J. Banovac, razg. 63. — b) *riječju* gdje, *te se cijelom izrekom pokazuje radńa ili stańe u kojem se neposredno čuje ili ti osjeća: aa) prema* 2.: Ako čuje listje od duba gdje ńim vjetar kreće. Zbor. 6b. Za što je boļezan na smrti kufa čut gdi poje u pjesan. M. Vetranić 1, 3. Kufa tuj čuje gdi s velom boļezni na smrt klikuje. 1, 4. Čuješ li gdje veči tuj ovńić? 2, 309. Čuju gdje grače vran. 2, 318. Čula sam tihoga slavica u jelju gdi poje. 2, 260. K tomu psi stražnici čuješ li gdi laju? 2, 292. Kroz sanak čujah toj gdje me tač budjaše. 2, 166. Čujem ju *(vilu)* gdi poje. N. Naļešković 206. Čujah ja noćas gdi jedan ńih *(pastira)* sviri. 205. Da čuješ tvoj sluga gdi cvili od jada i tuga. 46. Veće ne bi čut slavica gdi poje. M. Držić 432. Za kojime ogań goruć vrže plame stisnut tmasta sred oblaka, iz kojega sjeni grube čuh gdi buka mukla izlazi. I. Gundulić 81. Za gotovo svaka Srpkińa kojoj je brat umro i danas oplače kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. Otišli su odavle, jer čuh gdje rekoše: hajdmo u Dataim. Đ. Daničić, 1 mos. 37, 17. I tako ću sav Izrail gdje rekoše: pobi Saul stražu filistejsku. 1 sam. 13, 4. Čuo sam ga gdje huli na Mojsija i na boga. Vuk, djel. ap. 6, 11. Čuo sam gdje ļudi govore. S. Ļubiša, prip. 192. Čuju kaluderi gdje se ori zvonik. 77. Kad izađe na ulicu ču đe neko za ńim pristaje. Nar. prip. vrč. 2, 112. Pošla novjesta u drva pa kad se vraćala kući, čuje ispred obora đe joj dijete u kolijevci plače. 2, 116. — *bb) prema* 3: Krunica povita, nu me čuj gdi tužu. S. Menčetić 153. — *cc) prema* 5: Čuh gdi se spovida da lijepim kosami Davida Bersabe zamami. S. Menčetić 28. Ovu ja od ļudi čuju rič svaki čas gdi vele tko trudi za trudom čeka las. 142. Možemo svaki hip čut ļudi gdi vele da gorči ni nalip ner ļubav. 303. Ja sam čuo đe govore ļudi: . . Nar. pjes. vuk. 3, 273. Jesi l' čuo đe pričaju ļudi đe j' Miloša kobila rodila? 2, 239. Čuo sam od starijih ļudi đe pripovijedaju. Nar. prip. vrč. 2, 133. — *dd) prema* 6: Strjelovite l' imaš oči, *(gospo)*, čuh gdi me iz ńih zrak srdašce grozno rani. S. Bobaļević 205. Jedva što pozrjeh obraz taj gizdavi, u srcu vas umrijeh, i njeki ogńen plam čuh gdi me obide. F. Lukarević 33. — *c) ovisna rečenica najčešće upitna aa) prema* 2.: Pa se uboja da je ne čuju kako pjeva. Nar. prip. vrč. 2, 75. — *bb) prema* 5.: Čuli smo kako našemu trgovcemu jestь dana zabava. Spom. sr. 9. Na riči himbene ne moj se ganuti: kako su vuhlene od mnozih mož čuti. M. Marulić 138. Mnim, kraļice, čula da si kako Akile sva ustavi drijeva *(naves)*. M. Vetranić 2, 407. Gospoja od tebe čut želi ki je taj dobar glas. 2, 326. Dijete ovo zaklah ja: jesam li s razlogom svitlost će čut tvoja. 2, 481. Kamenje još živo ja zovem da čuje koli boļežljivo moj život tuguje. 1, 42. Jeste li, pastijeri, čuli vi kako nas od strašne tej zvijeri danaska slobodi Dubravko naš odi? F. Lukarević 116. Čuvši Jakov kako braća bihu učinila Josifu. M. Divković, bes. 4. Ne znam ću li i kada koliko je prevelika boles ka mi srce jađa s robstva draga vjerenika. I. Gundulić 349. Ćućeš čija riječ i sabļa više smije. 528. Čuo si k'o bojnica moja mila život mi je sahranila. Đ. Palmotić 2, 190. Nijeste čuli kako je danas učińen mir? Nar. bas. vrč. 108. — *cc) prema* 6.: Čuti možemo je li u nami duh sveti. J. Matović 82. — *d) neovisna rečenica, prema* 2.: Čuju, grače vran, ne može dobro bit. M. Držić 468. — *prema* 5.: Svakojzi nemoći čovika nezdrava more, čuh, pomoći kami rič i trava. Š. Menčetić 303. Čuo sam, komu nežić udi, lijek je koji velmi prudi, uzet s mjerom stvari ove. M. Pelegrinović 199. Vaļa da si od starijeh čuo: za hajdukom u goru ne idi. Nar. pjes. vuk. 3, 187. Jer sam čula: ženi mi se dragi. 1, 384. Al čujete *(praes. mjesto futura)*, moja deco draga: ko se godi na Todora fali, sramotno je svaki se vraćao. 2, 494. Mi smo čuli od starih četnika: kada końic zopce zobat će, on se nada dobru dailuku. 4, 28. — *e) mjesto drugc rečenice dolazi infinitiv, a i ńekaki acc. cum inf.: aa) prema* 2: Meni već ni s družicami uživati lipe šetńe, slatke pjesni, u kih od svud pripijevati čujahomo našu mladost. M. Vetranić 2, 467. Kako da čuju gorom rog trubiti. F. Lukarević 40. Duša mi se vrati kad te čuh govorit. M. Držić 246. Ako vile izidu, poznaćeš; ako li ih čuješ začinat, strah te će bit, a u ovo ih doba čujem pjeti. M. Držić 135. Čujem starca o tezoru vačelat. 222. Čujem našijem jezikom govorit 257. Kad te čujem govorit, sve mi tuge od srca otidu. 405. Čuj *(ma Rumenko)* slavice pjevat'. I. Gundulić 353. Ou čuje ornice na plugovih i kolesa pod koli škripati. B. Cuceri 173. Ja ga naški prozivati ne čuh. I. S. Reļković, kuć. 134. Tko vrtoglav ne postane vaļa da mu na um pane, kad klapičat drugog čuje, da mu lako ne viruje. V. Došen 132. — *bb) prema* 5.: Ne čuh ja rič drugu ne lipos govorit S. Menčetić 255. Govorit' čuju toj da se je Ļubica vjerila. F. Lukarević 13. Prohodeći Skenderiju čuh reć' muža gospodita . . M. Pelegrinović 172. Što ću ino jur već riti ner ako mu kratko reda ne daš, da ga

ć' vele ureda čut prečudnom smrti umriti. A. Čubranović 156. Ljubdrag čuvši kćercu grabit milu, uhiti se za sjedine. 1. Gundulić 391. Zgodi se čudesna stvar do danas ku reči ja ne ćuh nikadar. D. Rańina 23. Ne znaš li, nijes' li čul kad godi gdi riti er ljubav slipa se piše. 123. Čuo si može biti pripovijedat ime moje. 349. Koga vi od mene ćuste pjet kreposti. Đ. Palmotić 1, 68. Po jezicijeh svijeh od ljudi tu ćuh karat djela plaha zadojena u zloj ćudi nevjernoga Vučistraha. D Palmotić 2, 176. Djevojčice stvar ne mogu dražu čuti. nego mlada vjerenika kada čuju spomenuti. 2, 189. Kad spomenut čuje ńega. 2, 190 Ovo bi suvišno slobodno bilo govoreńe da ne rečem brezobrazno, da bi ne čuo s. Ivana ovo potvrditi F. Lastrić, ned 227. Čuvši poglavari vratara zapovidati se da . . F. Lastrić, test. 229. Zar ti nisi ćula po odavna pripovidat od onog gavrana? M. A. Reljković, sat. 64. Kad ću junak majku spominjati, privari se. Nar. pjes vuk. 3, 551. Ima li mnogo kameńa u Hercegovini, kao što sam ćuo govoriti? Nar. prip. vrč. 2, 70. Zar nijesi od oca ćuo o meni pripovijedati? Nar. bas. vrč. 23. E sam ćula od pametnih ljudi govoriti da bog silu brzo salomi 33. — *cc) prema* 6.: Njeki sladak ćuh, koji joj iz usti s mirisom izit ćuh, vrati mi um i svijes. F. Lukarević 37. Od smrtnijeh mojijeh muka ćuh se štogod oblahćati. I. Kanavelić, iv. 450. Iz daleka ćuje smrditi usta ńiova ričma. F. Lastrić, test. 332. — *f) mjesto ovisne rečenice dolazi kašto particip:* Gospa sinka čuvši tako govoreći reče: sinko moj, na to t' ne znam reći. M. Marulić 179. Koli krat mene smrt ćuli ste zovući Š. Menčetić 105. I tuj se ću(d)jaše svaki stvor živući gdje ćujaše andele pojući. M. Vetranić 1, 304. Još vam bih rad svime vrh toga kazati ča sam ćul govore razumnu glavu ja. P Hektorović 16 Kraj Priamo čuvši govoreći jednoga filozofa. Arkiv 9, 73. Ča ćujaše Benedikta čineći *(Macro)*. F. Glavinić, cvit. 12.

9. *sa* se

a. *pasivno aa) kaže se tko ili što se ćuje nominativom ili u njećnoj rečenici genetivom aaa) prema* 2. *a to je glas koji ko ili što kakvim god načinom pušta a) čeľade:* Svati na sve grlo podvikuju da se k trećem selu ćuju. V. Došen 155. Ne ćuje ga se kad stupa. Posl. danič 70. I u dvoru nikog se ne ćuje. Nar. pjes. juk. 330. Misli junak da se ga ne ćuje. Nar. pjes ist. 1, 32. *iza rečenice u kojoj je* ćuti se *dolazi infin.*: Ah koli krat ćuh se riti ja uzdišuć: višńi bože! I. Gundulić 258. Dosta si se plakat ćula. 349. Koje molbe uzmnožite Kalkant prorok glasoviti, koje riječi zlamenite ću se s višńijem govoriti! Đ. Palmotić 1, 120. Krstjani malo da ne svaki dan ćuju se zlo govoriti za iskrńim. J. Banovac, razg. 115. Svaki dan se ćuju reći: mlado doba nosi sobom razpusteńe. B. Cuceri 64. *mjesto infin. privezana je druga rečenica riječju* gdje: Ćuju se one sluge i službenice gdi se kunu krivo. J. Banovac, razg. 27. — *β) životińa:* Zavede ih Lazar u planine od svijeta kud ga vidjet ne će, kud s' ne ćuje vaške ni kokota. Nar. pjes. vuk. 4, 303. *s infinitivom:* Mjedni pjet' slavici ćujahu se. I. Đordić, uzd. 60. — *γ) kakva god stvar. glas:* I pjevce po seli gdi se ńih glas ćuje. M. Vetranić 2, 292. Gdje se andelski ćuje glas pojući u pjesni. 2, 293. Koji se ovo u dubravi glas romonom mednijem ćuje? Đ. Palmotić 1, 139. Više a glas se ne ćuje. J. Rajić, pouč. I, 59. Po tom se braća ńihova razgovarahu s ńim, i ču se glas u kući. Đ. Daničić, 1 mos. 45, 16. I vikaše Esevon i Eleala, do Jase ćuće im se glas. isai. 15, 4. — *buka:* Na ovo me spravľaće više morskijeh ču se vala buka, romon, i lupańe bubań, truba] i vesala. Đ. Palmotić 1, 90. U jednomu gradiću u Fiandri velika se buka ob noć ćujaše. J. Banovac, razg. 35. — *jeka:* Opališe zelene lubarde, ječe brda i primorje ravno, do Novoga i do Dubrovnika ćujaše se jeka prevelika. Nar. pjes. vuk. 5, 303. Te se jeka na daleko ćuje. 4, 291. — *treska:* Kod Solima pokraj puta još vidi se taj palaća, gdje se sliša buka kruta od jaukańa i od plača, a u ńoj se ne stanuje, čudna bo se treska ćuje. J. Kavańin 29. — *romon:* Koji romon i pjevańe od mene se ovdi ćuje? Đ. Palmotić 1, 139. — *zvokot:* Oružni taj zvokot neka se ne ćuje. M. Vetranić 1, 87. — *žamor:* Izlezi tuj do vrat, žamor se jur ćuje. M. Vetranić 2, 333. — *žuber:* Tih žuber vodeni se ćujaše. M. Vetranić 2, 114. — *ćuh:* Najmańi vjetra ćuh se tuj ne ćuje. M. Vetranić 2, 266. — *vapaj, vikańe:* Gdi se ćuju strašna vikańa i tužne kletve. P. Posilović, cvijet 88. Ćujaše se vapaj od ljada anđela. F. Lastrić, test. 226. — *plač:* Plač se ćuje strana od svih. M. Vetranić 2, 468. U ona vrimena ne ćujaše se drugo nego plač. A. Kačić, korab. 325 U sve ono vrime ne ćujaše se medu ńima drugo nego žalost, plač i tugovańe. F. Lastrić, ned. 111. — *kletva, proklińańe, psost, psorka:* Prije nego li se krv prolije, ćuje se proklińanje. Zbor. 23. Ovo su psosti svetogrdne, koje se svaki dan ćuju u krščanluku. J. Banovac, prip. 61. Ćuju se iz nova po putijeh kletve i psovke. V. Došen 255. — *pjesma:* Po dubravi se ćuju pjesance. M Vetranić 2, 271. Rajske se pjesance ćujahu 2, 109. Ćujau se tada pisme. F. Lastrić, test. 226. — *bubań:* Misli da se bubań ćuje V. Došen 122. — *svirale:* Nit se ćuju bubńi ni svirale. Nar. pjes. vuk. 2 575. — *sa subjektom u genetivu mjesto acc.:* Uždi prva *(puška)*, druga istog časa, a trećoj se odli ćude glasa. Osvet. 4, 43. — *općenito riječju* ovo, *kojom se pokazuje na ono što se ćuje:* Koja se z daleče iz glasa nasmija: avoj me, rekoh ja, boga dil po lako, er se ćut' ovo tja mogaše daleko. Š. Menčetić 206. — *kašto slijedi infinitiv:* Pače zmaj se ovijem putom u orlovo gńijezdo umjesti, i pred bojnom sabľom ljutom prsten pirni ću se uljesti. I. Gundulić 306. — *kašto slijedi particip:* Kada no se ću s nebesa glas govoreći:.. F. Lastrić, test. 60. — *kašto je privezana druga rečenica riječju* gdje: Kad se gdje staju, ćuje se dva mila gdje se tuj mlaskaju celivom. M. Vetranić 2, 330. — *bbb) prema* 3.: Poslušajte dogodaj dostojan ćuti se. F. Lastrić, ned. 259. Za korisne ńeke istine pripovijestim hitrijem i pričicam navesti nam dobrovoljnije da se ćuju i tako u pamet da bolje uljezu. B. Cuceri 177. Da se čuje misa svaki dan. I. Držić, gond. 12. — *ccc) prema* 4.: Đe se stariji ne ćuju, tu bog ne pomaže. Nar. posl. vuk. 78. *i* Pravdonoša 1852, 14. Da sam se ja ćuo, kojega često pitate a rijetko slušate, ne bi slali vojsku. S. Ljubiša, prip. 239. — *ddd) prema* 5. a, aaa: Ko će moju silu predobiti? sve ću junake ogńem popaliti, da se i ja na daleko ćujem. Nar. pjes. vuk. 4, 79. *s dodanim adjektivom pobliže oznake radi:* Ini u Daniji velmi slavni ki se ćuju: Kanut, Samo... J. Kavańin 260. — *prema* 5. a, *bb.:* I takove dari naravi se ćuju, da se mudri i stari ńimi zaslipluju. P. Hektorović 40. To se čudo i do cara ćulo. A. Kačić, razg. 120. Ćula ti se vala čak do Carigrada. Nar. pjes. vuk. 1, 99. — *prema* 5. b. Od ńih sada muče, za ńih se ne ćuje. M. Marulić 112. Šta se ćuje za nas u selu? M. Đ. Milićević, zim. več. 221. — *ccc) prema* 6.: Tako se ćuje brjeme od vrućine. M. Orbin, zrc. 161. Ćuju se smradi i gorkosti neizrecene. P. Posilović, cvijet 88. Kad svi jednako

voňaju, jednoga se smrad ne čuje, ubi omnes sordent, unius foetor minime sentitur. J. Filipović, prip. 1, 47. Kako se koja bolest u tilu čuje, likarije i likari ištu se. 3, 140. Ovo se čuje jedan miris ružica. 3, 237. Sumpora se dah čujaše. I. Zanotti, en. 46. Čulo se jest složno izdisaće mirisa. I. J. Lučić, izk. 25. Kapla vina u vele vode ne čuje se. Poslov. danič. 45. Trista štapa po tuđem hrbatu ne čuju se. Nar. posl. vuk. 320. Krv ni jauk ništa ne pomaga, dok se živa u ńem čuje snaga. Osvet. 4, 12. — *b) ne izriče se što se čuje.* aa) *prema* 2.: Klikosmo plačne u glase da se čuje do nebesa. M. Vetranić 1, 240. Ona viče. čak se u mlin čuje. M. A. Reļković, sat. 58. Slovinska gospoda kako cvile do neba se čuje. A. Kačić, razg. 28. Đe se čuje, nek se kupi. Nar. posl. vuk 77. Pišti Rosa, daleko se čuje. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Kad uzdiše, do boga se čuje. 1, 272. Ćuk će ćuknut, čut' se i u selo. Osvet. 4, 5. — *bb) prema* 5.: Kako od nas po svetu čue se. Živ. aleks. Starine 3, 318. Ter se tamo u nas čuje da s prijazni svak vas čtuje. M. Vetranić 1, 231. U nas gleda c'jela Gora Crna, a čut će se i po sv'jetu b'jelu. Osvet. 3, 116. Paša rastr'je za stan čadorove. Bošńakom se ne ču ni za glase. 4, 50 — *cc) prema* 6. b.: Mańe se čue kad se i često strīže neg jednom odere. Poslov. danič. 59.

b. *refleksivno*

a) prema 2.: Za to crkva sveta čini se čuti veće puta na današńi dan s rička okruńenoga proroka. J. Banovac, razg. 165. — *b) prema* 6.: *a) s adjicktivom ili particìpom kojim se smisao opredjeļuje u nominativu:* Vsaki dan se čuju polahčani od onih muk. Korizm. 19b (1508). U ovomu se *(ja duša)* kriva čuju. M. Marulić 319. Nu uhitite me, to vam svidokujem, svi okrivite me, kriv vam se ne čujem. 183. Gizda se lipotom jaki no snagom lav i čovik životom, kada se čuje zdrav. Š. Menčetić 75. Za krivca se daje, vaj! tko se prav čuje. M Vetranić 1, 111. Za toj se kriv čuju. 1, 394. Ni u čem kriv tebi se ne čujem. 2, 77. Ja ui kriv ni dužan ništor se ne čujah. 2. 115. Što mu se kriv čuju, da mu toj povratim. 2. 243. Što sam se držan čuo. 2, 243. Veomi se od toga držani čujemo. 2, 423. Nu se do smrti čuh izrańen. F. Lukarević 37. Prem da se slab čuju, odlučih za tri dni da kud god putuju. P. Hektorović 4. Da te jedno krat daj još budem pohodit s dostojnim poklonom, i s harnostju onom kom se dužan čuju. 68. Jedva putuju, ne mogu hoditi, tegotna se čuju, brže ću roditi. M. Držić 420. To li je prekinut taj uzal ļuveni, kako ovo čuju se svezan u meni? D. Rańina 118. Čujuć se oslobojen. P. Zoranić 66. Svak želi ukazat, koliko vam se držan čuje. D. Zlatarić 36. Stvari u nas te nije kom voļan može se čut'. I. Gundulić 129. Ako se čuje tko i krepak na dobra djela. M. Divković, bes. 465. Ako se čuješ veoma držan ovomu gospodinu. I. Držić, gond. 353. Kad se čuju rańeni. P Radovčić, nač. 35. Što tko držan čujaše se. Đ. Palmotić, christ 3, 39. Tegotna se ona čuje. 10, 109. Jeda brojem mi jednaci nijesmo bludnim Trojanima ali snagom, ter se jaci ne čujemo rvat s ńima. Đ. Palmotić 2, 135. Vesela se voćma čujem, što sam tebe stokla sada, neg da vas svijet posjedujem. 2, 274. I ja držan ti se vas vijek čujem da te dvorim. 2, 287. Kada se čuješ ili u tijelu nemoćna ili u kojoj potrebi . . V. Andriaši, put. 63. Ako se čuju oskvrńeni od griha smrtnoga. M. Bijanković 25. Čujući se puno snažan. A. Kačić, korab. 139. Jedan mormorajući tri duše ubija: svoju . . ubija onoga za kim mormora za što se žalosti i zlo govori čujući se pogrdon. J. Banovac, razg. 119. Kad no se čovik čuje studen u duši. M. Zoričić, osm. 138. — *u genetivu mjesto nominativa radi negacije:* Ako on sam sebe ponižna ne čuje. A. Georgiceo, nasl. 2. — *β) lokalom s prijedlogom* u: Žena ka se čujaše v gribu. Mirakuli 133. Po drumu pravomu neka svi putuju u grijehu tamnomu koji se sad čuju. M. Vetranić 1, 441. Kad no se čovjek čuje u komu grijehu. M. Divković, nauk 281. Grišnik čujući se u grihu od svašta se plaši. J. Filipović, prip. 1, 174. Kad se čovik ni u jednomu grihu smrtnomu ne čuje. 1, 242. U grihu se smrtnomu ne čujem. 1, 299. Koji se u grihu čuješ. 3, 138. — *γ) adverbom, osobito: dobro se čuti* valetudine bona uti, *zlo se čuti,* minus valere: Pride nika, ja me budit, rih: sestrice, čuju, čuju, da ovo ti se nič zlo čuju. M. Marulić 265. Zlo se čujem, trijeba mi je otit u liječnika. M. Držić 386. Koji su zdravi, ne imaju potribu od likara, nego koji se zlo čuju. I. Bandulavić 213. Kad se tko zlo čuje tilesno, od potriba mu je zovnuti misnika. I. Ančić, ogl. 71. Jošte se čuje dobro. P. Posilović, nasl. 2. A bolni se dobro čuju P. Knežević, živ. 22. Malo se dobro čuje, budući da je bolesna. N. Palikuća 45. Može vazda reći da se zlo čuje u sebi. M. Dobretić 144. Među to se dogodi biskupu da se ne čuje dobro. 299. Ovi se imadu poslati na s. oficije, za što se čuju zlo u viri. 227. *rede dolaze drugi adverbi kao:* tako, kako: Tako se čujem da mi se čini kako da bih vas ponovļen. P. Vrančić, živ. 19. Kako da čuješ sad? F. Lukarević 153. Pita me kako se čujem. I. J. Lučić, izk. 22. — *δ) infinitivom:* U plam velik čuju se goriti. Đ. Rańina 6. Čuh se slatko zadrijemati. I. Kanavelić, iv. 578. *i s ńekakim acc. cum infin.:* Čuješ li se činit ovoj? M. Gazarović 87. — *ε) na rečenicu u kojoj je* čuti se *privezana je druga riječju* da: Ticio čujući se da je bolestan. M. Dobretić 88. Koliko se čuje da je sagrišio. S. Margitić, isp. 11. — *ε) prema* 7.: *aa) s genetivom:* Čuj se lažnih čudi: laža zlo navija. M Marulić 92. U dobrosrićnu stvar protivšćine se čuj, tranquillis rebus semper adversa timeto. 146. Čuj se prihiļena človika i dobrom. 146. Ńim dvori i vuhuj, nu, slavna gospoje, samo se sebe čuj u blatu tuj stoje. M. Vetranić 1, 51. Vaj, dragi Klišani, ali vi ne znate što su zli krstjani, a u ńih se uzdate! čujte se svakoga. 1, 56. Čuj ga se koko mož kad bude smijati. P. Hektorović 42. — *bb) genetivom i prijedlogom* od: Nu se čuj od kuka. N. Naļeškovič 189. Čujte se od žeļe ļuvenc. Đ. Rańina 103. — *cc) na rečenicu u kojoj je* čuti se *privezana je druga riječju* da: Čuj se močno togaj sada, da te ne ponese djaval tada. M. Marulić 310. Ne reci: sad sam zdrav, smrti se ne bojim, mlad jaki no lav moj život dug brojiu; da se ne privaraš, čuj se, ja te moļu. 113. Tijem se čuj svaki nesrećne naravi da vas moj plačni glas ne udari po glavi. M. Vetranić 2, 78. Molim te, smiluj se da mi svjet koji daš, govoru t' ja: čuj se da ma me ne gledaš. N. Naļeškovič 91. *slijedi i neovisna rečenica:* I vas se svaki čuj, ne mojte dalek poć. M. Vetranić 2, 295. Vukoje, ti za toj poved' psa ovoga ter skrovno s ńim postoj sred one zeleni, i, čuj se, *(štampano* čuv' se) s ńim ne doď nikako prije k meni. neg te zvat budu. F. Lukarević. 41. Ništa vi Sari, čujte se, no rec'te. M. Držić 461.

10. *part. praet. act. dolazi kao adjektiv te znači što se može čuti, osjećati,* quod sentitur, quod sensu percipitur, sensibus subiectus, sensibilis: Stvari božije i vrhunaravne procińuju se po drugi put, nego po ovije stvari svitovnije i

čujućije. P. Posilović, nasl. 38. Da je ovo sakramenat novoga zakona uzdržeći se u zlameńu čujućemu. J. Banovac, razg. 240. Sakramenat pokore čini se zlameńem čujućim. A Bačić 373.

11. *i part. praet. pass. dolazi kao adjektiv značeći: na glasu, daleko poznat,* famosus, clarissimus, *i u Vukovu rječniku.* Tefterdar bosanski među svom gospodom čuven bješe. Đ. Palmotić, dubr. 7. Da si pofaļen, čuven i viđen. M. Zoričić, osm. 37. Ima divojak drugeh ke su čujene i vijene. Nar. prip. mik. 132. Pred korakom čuvenoga Mićića. 193. To bijaše čuveni harambaša Marinko Rakov. M. Đ. Milićević, zim. već. 209.

ČÚTIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ČUTKOVAC. Čntkovca, *m. selo u Hrvatskoj u sadašnjoj županiji zagrebačkoj, dolazi u listini latinski pisanoj.* Decime vini de villis ‚Chudkouch'. Mon. ep. zagr. 2, 46. Villa ‚Chudkouch'. 2, 69. *prema tome stoji* u *mjesto* d. *danas toga sela više nema, kuće su mu ńeke pribrojene selu Dankovcu a ńcke selu Jalševcu.* Sabļar 74. *kod* Dankovec *veli:* 3 kuće su spadale prije pod bivše selo Čutkovec, *a* 154 *kod* Jalševec *piše:* 6 kuća spadalo je prije pod bivše selo Čutkovec.

ČUTĻIV, *adj.* sensibus subiectus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* 254ᵇ: sensibus praeditus sensitivus. 1107: sensibilis; *Jambrešićevu* 911: sensibilis; *Stulićevu* 96ᵃ: sensibilis, *i Voltićijinu* 31: empfindlich. — *adv.* čutļivo *u Jambrešića* 1107 *i Stulića* 96ᵃ: sensibiliter. *vidi i* čutļiv.

ČUTĻIVOST, *f.* sensibilitas. *isporedi* čutļiv. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* 1107ᵇ: sensibilitas, sensilitas, sensualitas; *Jambrešićevu* 911ᵃ: sensibilitas, *i u Voltićijinu* 32: empfindung.

ČÚTURA, *f. drvena ploska za vino i rakiju, grč. κάνθαρος lat.* cantharus, *slov.* čutara, čotara, *odkle maď.* csutra, *tur.* čôtra. *isporedi i tal.* ciotola *od lat.* cotyla *grč. κώτυλος. od* XVIII *vijeka. između rječnika samo u Bjelostijenčevu* 54ᵇ: baril, *i u Vukovu* 830ᵇ: vasculum vinarium. *Čutura ima od dvije ruke, jedna je plosna, koja se zove i ploska a u Crnoj Gori cica, a druga je okrugla i dugujasta koja se zove i bosanka. — Akcenat mijeńa se samo u gen. pl.:* čûtûrâ. *a samo je zadńi slog dug u sing. gen. i instr.:* čuturē, čuturôm. Koji indi muž ovakovo vinsko bure ili rakinsku čuturu uzme za ženu. Đ. Rapić 267. *(u prenesenom smislu o ženi).* Snaša se dugo prosi i čutura puna nosi. V. Došen 153. Na babine sve dovrvi, čuturom se tu klokoće. 153. A i majka u porodu za ispunit voļu čuturom se ponategne. 168. Ko l' bekrija nagińe čuturom. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Otvoriše drvene čuture. 4, 278. Izvadite drvene čuture. 4, 186. Kad se pije iz čuture. Nar. posl. vuk. 89. Udarila ga čutura u glavu, (to je: opio se). 326. U oči onoga dana kad imaju svatovi doći, jedan momak od roda djevojačka uzme čuturu punu vina, na čuturu vijenac od šimšira i bršļana, za vijencem peškir, pa ide i saziva djevojke u svatove. Vuk, živ. 305. I čuturu vina crvenoga. Nar. pjes. juk. 470. Za pogačom čutura, a za čuturom mješnice. Poslov. danič. 153. Natoči mu čuturu vina. Nar. prip. vuk.² 256. Natoči od najboļeg vina jednu čuturu. M. Đ. Milićević, ļet. već. 97. — 2. *prezime.* Spom. bud. Glasnik 2, 3, 77. Sem. herc. 1873, 254.

ČUTURĒTINA, *f. augm.* čutura. *samo u Vukovu rječniku.*

ČUTURICA, *f dem.* čutura. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Trže čuturicu rakije. M. Đ. Milićević, zlosel. 169.

ČÚTURIĻ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kńaževačkom:* Niva u Čuturilu. Sr. Nov. 1872, 328. *nom. bi mogao glasiti i* Čuturio.

ĆUTÙRILO, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871, 96. Šem. prav. 1878, 60. J. Bogdanović.

ČÛTURKA, *f. dem.* čutura. *u naše vrijeme.* V čuturki vina. Jačke 29.

ČUTUROISPÍLAC, čuturoispílca, *m. samo u Vukovu rječniku* 830ᵇ: der tschuturaaustrinker.

ČUTUROTVÓRAC, čuturotvórca, *m. riječ šaļiva mjesto* čudotvorac. *u Vukovu rječniku* 830ᵇ: on je veliki čuturotvórac.

I. ČÛV, *m. opaz, oprez,* attentio, *isporedi* čuti *i* čuvati. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nije ti skrbi turski vuci i bez čuva i bez bdeńa da te razdru bez smiļeńa. J. Kavańin 327.

2. ČÛV, *m.* spiritus, *dah vjetra.* v *na kraju je mjesto* h. *vidi* čuh, čuh. M. Pavlinović.

ČUVAC, čuvca, *m.* custos, *koji čuva, pazi. isporedi* čuvati. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Dušu istu za ńu stavi dobri čuvac, stadnik pravi. *(o biskupu kao pastiru duhovnome).* J. Kavańin 93. Toj kad Osin dobesjedi svej usilan i sve mrmo, pribreknu ga čuvac sijedi i u pako glavom strmo s ńim za jedno sunovrata. 418. Gdi arhandeo čuvac bļudi grad cesaru nebeskome. 492. Kud ulize čuvac andeo. 494. Kroz onu šup.. viče čuvcu, virit' ima drug tvoj. 496. Prij' neg čuvac još ki godi iz tog ada dođe po me. 444. Onom redu zapovjedit ki je ļudskih od čuvaca. 560.

ČÚVÁČ, čuváča, *m. vidi* čuvar. *samo u Vukovu rječniku.*

ČUVÀDÂR, čuvadára, *m. l.* custos. *sravni* čohadar. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ima crkva dobra čuvadara po imenu kaludera Sava. Nar. pjes. vuk. 3, 68. Postavi straže . . te oni čuvadari (‚čuvaduri' *biće griješka)* jedanak skoče. Nar. prip. vuk.² 259. — 2. *ono jaje što se prvo meće u farbilo o vaskrsu te se ogleda kako će boja bili, ńega ne vaļa jesti.* Ž. Radońić.

ČUVADUR, *m. vidi kod* čuvadar.

ČUVÀKUĆA, *f.* sempervivum tectorum L. *u Vukovu rječniku* 829ᵃ *i* B. Sulek, im. 61.

ČUVAL, *m. vreća. tur.* čuval. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Nar. prip. vrč. 1, 230.

ČÚVALAC, čúvaoca *i* čúvâlca, *m.* custos. *isporedi* čuvati. *od početka* XVII *vijeka. između rječnika u Stulićevu* 96ᵇ: custos, *i Vukovu* 829ᵇ: čuvar. *mjesto* v *dolazi u ńekih pisaca* h: čuhalac; *mjesto* -alac *dolazi i u nom.* -aoc: čuvaoc. *Akcenat u gen. pl.:* čúvalâcā. a) *o bogu:* Čuvalac je malahnije gospodin. M. Divković, bes. 299. Biti ću čuvalac tvoj kuda godir pojdes. I. Bandulavić 250. Momu gospodinu čuvaocu. P. Posilović, nasl. 86. Bože moj i pravi čuvaļce (‚çuualce') tila i duše. Turl. blago 2, 5. — b) *o anđelu straţaninu:* Anđele boži, koji jesi straţanin i čuvalac moj. M. Divković, nauk 407. 457. Anđeo straţanin i čuvalac. M. Divković, bes. 34. Na *(dan)* s. angela straţanina vlastitoga čuvaoca. I. Bandulavić 216. Anđelom čuvaocem. I. Ančić, svit. 113. Anđela moga čuvaoca. P. Posilović, nasl. 94, 100. Anđelu čuvalcu. Azbuk. 1690, 20. Koji jesi straţanin i čuvalac moj. I. Grlićić, put. 273. Anđela čuvaoca. S. Badrić 4. Anđele čuvaoče. 76. Daje veseļe istim angelom ńihovim čuvaocem. J. Banovac, pripov. 47. Nadańiva vas po vaših angelih čuvaocih. 204. K anđelu momu čuvaocu. P. Knežević, osm. 146. Ostaviće te ovi čuvalac

nebeski. F. Lastrić, svet. 21. Anđeo koji je sada tvoj čuvalac i stražanin. F. Lastrić, ned. 30. Anđeo čuvaoc. M. Zoričić, osm. 62. Štovati našega angela čuvaoca. J. Filipović, prip. 3, 29. Anđeli jesu naši čuvaoci od svih naših neprijatelja. 1, 66. Priporuči se tvomu anđelu čuvaocu. I. A. Nenadić, nauk 54. Molitva svetomu anđelu svome čuvaocu. 60. Anđele boži koji si čuvalac moj. 60. Dava li g. bog svakomu čeljadetu umrlomu jednoga od dobrijeh anđela za svoga stražanina i čuvaoca? T. Ivanović 33. Udijeli njemu anđela dobra čuvaoca. 126. Anđeo njegov čuhaoc iz daljega za njim postupaše. M. Zoričić, zrc. 121. Anđele njiove čuhaoce. 121. — c) *o čeljadetu a) u govoru svagdańcm. čcmu je ko čuvalac izviče se genetivom samim ili na tuđe s prijedlogom* od, *reče dativom ili adjektivom.* Razmislit još će dobro prije neg ranu smrtnu dade crncu koga car je obr'o za čuv'oca svomu stadu. I. Gundulić 552. Čuvaoci od tamnica. M. Radnić 49. Čuvaoci od groba otidoše k farizeom. 273. Po pismu pridati će ti ga *(grad)* čuvalac grada. 550. Tada se čuvaoci od vrata veoma začudiše. P. Posilović, cvijet 57. Koga postavi čuvaocem kuće svoje. S. Margitić, fala 14. Po pismu pridati će ga *(grad)* čuvalac grada. M. Zoričić, osm. 105 Za čuvalca velikoga dvora bje postavljen Petar Julijan. A. Kačić, razg. 105. Budući Basilio ugrabio sve državne slovinske, postavi po svim državam svoje Grke za vladaoce i svoju vojsku za čuvaoce rečenih mjesta. 35. Na obranu od Rima ostavio bijaše vrijedan broj čuvalaca. D. I. Đorđić, ben. 122. I od priproste prateži bješe on poman čuvalac. 198. Čuvalac crkovni. A. d. Kosta 1, 182. Druge straže ni čuvaoca ne postavi na vrata. I. J. Lučić, razg. 61. Budući se svršilo mise, čuvalac crkve ugasi svitńake. Turl. blago 2, 42. Čuvalac od tamoice. M. Dobretić, bog. 31. Jesi li ne hajo za blago sirotinsko bratinsko crkovno tebi pridano ko nastojniku i čuvaocu? T Jovanović 151. — *β) u govoru uzvišenijem:* Dobar čuvalac od svoga srca čuva s pomńom vrata od svojije usta. M. Radnić 432. Ter priklono ko dostoji rih čuvaocu ki me uzgoji. J. Kavańin 491. I za ručni tiho palac podrma me moj čuvalac. 495. Da je bio pastir i čuvalac od istoga Isukrsta. S. Margitić, fala 14. Fineeš čuvalac i branitelj zakona božjega. 41. Čuvalac vire katoličanske. 81. Nisam čuvalac brata moga J. Banovac, pripov. 152. Jeda sam ja čuvalac brata moga? A. Kačić, korab. 5. Čuvaoče divica. A. Kanižlić, utoč. 306. Drugi čistoće svoje čuvaoci. 499. Josip sveti čuvaoc istoga Isukrsta. J. Banovac, razg. 126. Da bude zaručnik one koju bijaše obrao za mater sina svoga i da joj služi za čuvaoca. F. Lastrić, od' 309. Obranome za čuvaoca čistoće Marine. F. Lastrić, svet. 21. Čuvalac mira. F. Lastrić, ned. 193. Izvan jednoga čuvaoca svoga divičanstva. Grgur iz Vareša 122. Čuvaoc brata moga. I. J. Lučić, razg. 43. — d) *o stvari umnoj:* Siromaštvo je dobrijem pastir i čuvalac umiljenstva. M. Divković, bes. 162. Ovo ima biti čuvalac jezika našega. 477. Strah boži jest jedina ograda i čuvalac za upaziti plodove od kreposti duhovnije. F. Lastrić, ned. 210.

ČUVALDUZ, *m. veoma velika igla kojom se samari šiju, samaruša. tur.* čuvalduz. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 879ª. acus consuendis fasciculis. *s primjerom:* Ko njegovu iglu izjede treba čuvalduz da izasere. Orańe je šetańe: sij vij pa u koš; ali je mučno čuvalduze togliti. Nar. posl, vuk. 241. Tražeći iglu izgubio čuvalduz. 319.

ČUVALICA, *f.* quae custodit, custos. *isporedi* čuvalac. *od* XVII *vijeka.* Marijo, čuvalice pomńiva pokoja unutrinoga. P. Posilović, nasl. 76. Ti si čuvalice duše moje. A. Kanižlić, utoč. 738. Pa si sila povrnula vrla, a ostala čuvalica straža. Osvet. 7, 86.

ČUVALIŠTE, *n. upravo: mjesto gdje se što čava* locus servandis rebus paratus, *ali i* custodia. *od* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Otidoše toliko slijepi da ne uzeše za čuvalište nego druge slijepe. M. Radnić 300. Ne stavljaju pomńu na stražu i čuvalište srca njihova 431. Izvedi iz čuvališta dušu moju za ispovidit se imenu tvomu. Turl. blago 2, 129.

ČUVALKA, *f. žena koja čuva, custos. u jednoga pisca našega vremena:* Il mu ne bje počudjiva kava: plane hajku na stravnu čuvalku. Osvet. 4, 17.

ČUVÀNÎK, čuvanika, *m. koji je u koga obrani,* cliens, qui est in tutela alicuius. *samo u jednoga pisca na početku* XVIII *vijeka:* A ja tvoje zapovidi čuvanika moga pratim, dovedoh ga ovdi da vidim božju slavu. J. Kavanin 493.

ČUVÀNSTVO, *n.* custodia, tutella. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Da i tvoje veličanstvo ima slijede i čuvanstvo. J. Kavańin 256. Ti znaš da s' mi preporuku i čuvanstvo njega obr'o. 493. Ostav' inim o kom radi i čuvanstvo vinogradi. 512. Odlučeni vazda bijeli za čuvanstvo vaše *(anđeli).* 504.

ČÚVÂŃE, *n.* custodia. *isporedi* čuvati. *od početka* XVII *vijeka. u rječnicima Mikaljina* 44ᵇ: čuvańe straže vigiliae, excubiae; *u Bjelostijenčevu* 54ᵇ: custodia, conservatio, observatio; *u Jambrešićevu* 168ᵇ: custodia, custoditio; *u Stulićevu* 96ᵇ: custodia, praesidium, defensio, protectio; *Voltiginu* 32: wachsamkeit; *u Vukovu* 829ª: custodia, *i u Daničićevu* 3, 478: custodia. -ńe *je od starijega* -nije *mjesto čega dolazi* -nje. a) *pažeńe da se komu a i samu sebi ili čemu što zla ne dogodi:* Biti pastiru čjuvanja stada Isukrstova. Mon. serb. 559 (1618). Općenim načinom žive se s toliko malim čuvańem od pomańkańih. P. Radovčić 313. Andele tvoje na naše čuvańe slati dostojiš se. I. Aučić, svit. 113. Da ću ja poći s ovoga svijeta pod tvojijem čuvańem. P. Posilović, nasl. 96. Komu sam bio dat u čuvańe. 98. Jedina Hrvatska da se primi čuvańa iztočnih vrata. M. Pavlinović, razg. 98. — b) *pažeńe da se što ne izgubi, ne otme:* Neka pastiri duš imaju knjigu pod čuvańem pomńivim. M. Bijanković 31. — c) *pažeńe da se što neoskrńeno, cijelo, čitavo uščuva:* Da nauče čuvańe i ljubav od čistoće. A. Gučetić, raz. mar. 126. Ovo je štit i čuvańe čistoće. M. Radnić 21. — d) *pažeńe da se što obdržava, opslužava:* Da mi je duša užežena u čuvańu tvoje naredbe. A. Vitaljić, ist. 425. Potrpil sam u čuvańu od tvojo zapovidi. 469. — e) *u opće kao pažńa, pomńa:* Srce tvoje sa svijem čuvańem sahrani. M. Divković, bes. 766. Proseći jedno sriđńe čuvańe i pomńu. P. Radovčić, nač. 51. Živiti s većim čuvańem i pažońom. M. Radnić 20. — f) vigilia: Od čuvańa jutarńega tja do noći. B. Pavlović 12.

ČUVAOČIĆ, *m. dem.* čuvalac. *samo u rječniku Stulićevu:* custos iuvenis.

ČUVAOSTVO, *n. vrst crkvenoga nadarja: samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Nadarja dupla rodovniška jesu kako no opastva, glavoredstva manajstirska, čuvaostva ... A. d. Kosta, zak. 1, 214.

ČUVAOTNIK, *m.* custos. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Sam bo on *(Blaž)* će vitez biti i uzdana vaša nada uvdržanstva ovd' na sviti i čuvaotnik posred grada. J. Kavańin 317. Čuva-

otnik svetih vrati *(Mihacl)* tako kliknu pak odstupi. 497.

ČÛVÂR, čuvára. *m.* custos. *isporedi* čuvati. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* 55a: custos, observator; *u Jambrešićevu*: custos, condus; *u Stulićevu* 96: custos; *u Voltiğijinu* 32: hüther, *i u Vukovu* 829a: custos. — *Akcenat kakav je u gen. sing., takav ostaje u svijem oblicima do voc.*: čûvâre *ili* čûvâru, čûvâri, *a samo je i zadñi slog dug u pl. gen.*: čuvârâ. a) *o bogu*: Bog čuvar jeste pravednih. E. Pavić. ogl. 80. Zgriješio sam, što ću ti činiti, o čuvaru ļudski? Đ. Daničić, jov. 7, 20. Gle, ne drijemļo čuvar Izraļev. psl. 121, 4. — b) *o anđelu stražaninu*: Od angela čuvara. F. Glavinić, cvit. 325. Andelu čuvaru. Azbuk. 1690, 19. Ovi su za čuvare svima ļudma određeni. A. Bačić, ist. 482. Imaju angela čuvara. 484. Anđeo čuvar. A. Kanižlić, bog. 39. O anđele blagoslovļeni čuvaru i braniteļu moj! 383. Od angela stražanina, koga sam ti dao za čuvara. Đ. Rapić 16. Imaju li također i nevirni svoje anđele čuvare? I. Velikanović, upuć 1, 24. Svetkovinu anđela čuvârâ 1, 512. — c) *o čeļadetu aa) u svagdañem govoru*: Čuvar noćni, koi grada, varaša čuva, circitor, *u Jelostijenčevu rječniku* 55a, čuvar dubrave, saltuarius; čuvar broda, portitor; čuvar račij, anatarius; čuvar kokošji, gallinarius; čuvar golubov, columbarius, 55a. Čuvar tavnice. A. J. Knežević, nep. 143. Kog *(gradiča)* čuvara Guaska zarobiše. I. Zaničić 196. Udari na čuvara vinograda. A. Kanižlić, kam. 171. Poslao je čuvara blaga crkvenoga. 376. Čuvar knigaonice papinske. 6. Načini ga nastojnikom ili čuvarom od knigaonice. 298. Nit joj vridi za čuvara dite. I. S. Reļković, kuć. 58. Marha brez čuvara hodi. 151. Čuvara od arhive pričañem zamađijam. P. Petrović, šćep. u predgovoru. David usta rano i ostavi ovce na čuvaru. Đ. Daničić, 1 sam. 17, 20. Neka odredi car pristave po svijem zemļama carstva svojega da skupe sve djevojke mlađe i lijepe u Susan grad carski u ženski dvor pod ruku Igaja, dvoranina careva i čuvara ženskoga. jestir. 2, 3. Kad je Kadan na vrelu Bioči pogubio vrelskoga čuvara. Osvet. 2, 60. Ja nijesam ni čuvar ni domaćin ovomu hramu. S. Ļubiša, prip. 189. — *bb) u uzvišenom govoru*: Jeda li sam ja postao čuvar brata moga? E. Pavić, ogled. 12. Kod ñega kano ti čuvara i braniteļa divojka ostane. A. Kanižlić, utoč. 72. Nismo od nas gospodari, da l' stražani i čuvari, da naš život mi čuvamo. V. Došen 180. Kad se tko usudi da živļeńu svom naudi, od kog čuvar motnut biše, skrivi u tom mnogo više. 180. Biskupi su čuvari čistoće. A. Kanižlić, kam. 211. Uslobodivši se kuditi čuvara zakona božjega. 22. Čuvarj i braniteļi crkve svete. B. Leaković, gov. 45. Čuvari zakona rišćanskoga. Vuk, dan. 2, 108. Tada reče gospod Kajinu: gdje ti je brat tvoj? a on odgovori: ne znam, zar sam ja čuvar brata svojega? Đ. Daničić, 1 mos. 4, 10. I onim što no su prvi zatočnici i čuvari nebeske stečevine krstjanstva. Osvet. 1, 2. Bili smo vazda čuvari ohičaja i bratske dike. S. Ļubiša, prip. 36. — d) *o stvari*: Za to ne imam brige da te krati štiti pečat čuvar knige. A. Kanižlić, rož. 5. — e) *o psu*: Preko 70 rasa ima pasa i najpoznatiji su: čuvar. K. Crnogorac, zool. 51. — f) *neka buba*, agrypnus Esch. I. Šloser, kor. 412, 416.

ČUVARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. Nov. 1868, 255.

ČÛVÂRAN, čûvârna, *adj.* parcus, minime prodigus, frugi. *u naše vrijeme. između rječnika u Bjelostijenčevu* 55a, *ali u značeńu* factus ad servandum: čuvarna komora, conservatorium, observatorium, *i u Vukovu* 829a: frugalis. Drugi nisu bili čuvarni da zaštede preko zime. M. Đ. Milićević, slave 60. Ovaj je arhimandrit vrlo čuvaran domaćin: on ne dâ ni jedna para da ode kud ne treba. M. Đ. Milićević, zim. več. 53. Iz ovoga vidi se da su ovi duhovnici ļudi čuvarni. 54. — *adv.* čuvarno, *u rječniku Bjelostijenčevu* 55: caute, *i Voltiğijinu* 32: behutsam.

ČUVÁREV, *adj. što pripada čuvaru*, custodis. *u Vukovu rječniku.*

ČUVÁRICA, *f. koja čuva*, custos. *od* XVIII *vijeka. između rječnika u Bjelostijenčevu* 55a: observatrix, 351a: conservatrix, *i u Vukovu* 829a: custos. a) *o ženskom čeļadetu*: čuvarica hiže, casaria, Bjelostjenac 1, 241b. Budi čuvarica srdca moga A. Kanižlić, utoč. 362. Ti si čuvarica grišńikâ. 473. Ja nisam gospoja duše moje, nego čuvarica. A. J. Knezović, nep. 94. Ja posadih vitu jelu i uza ńu vinu lozu, ja postavih djevojčicu, djevojčicu čuvaricu. Nar. pjes. vuk. 1, 363. — b) *o stvari, i onda kad se ńom misli čeļade, ali ta stvar mora da bude ženskoga roda*: Postidnost je čuvarica divičanstva i čistoće. A. Kanižlić, fran. 177. Crkva je čuvarica apostolskih pridaña. A. Kanižlić, kam. 906.

ČUVÁRINA, *f.* custodia, merces custodis. *u jednoga pisca na početku* XIX *vijeka i u Vukovu rječniku* 829a: merces custodis. Eto korist čuvarine naše. I. S. Reļković, kuć. 155. Dica i pusta mlađež za čuvarinu marve ne vaļaju... Sam kućnik neka sirće pod svojom čuvarinom ima. 249.

ČUVÁRITI, čûvârîm, *impf. vidi* čuvati. *samo u Voltiğijinu rječniku* 32: hüthen.

ČUVÁRKA, *f.* sempervivum tectorum. Lin. B. Šulek, im. 61. *kod* čuvakuća.

ČUVÀRKUĆA, *f.* 1. *vidi* čuvakuća. *u Vukovu rječniku.* Soka od ozluživa ili ti čuvarkuće. I. Vladmirović, lik. 32. Pančić, bot. 214. G. Lazić, ist. 130. B. Šulek, im. *kod* čuvakuća. — 2. *jaje koje se na veliki petak ostavi da prenoći u varzilu kako će boja bojiti; to se jaje poslije čuva do druge godine. u Banatu.* V. Arsenijević.

ČUVÁRNICA, *f.* 1. *kuća ili koliba gdje ko čuva*, custodia. *u rječnicima Bjelostijenčevu* 55a: custodia; *Jambrešićevu*: custodia; *Stulićevu* 96b: čuvalište, *i Voltiğijinu* 32: wache. — 2. sempervivum tectorum. Šloser-Vukotinović 144. *vidi* čuvakuća, čuvarka.

ČUVÁROV, *adj. vidi* čuvárev. *u Vukovu rječniku.*

ČUVÁRSTVO, *n. obrana, štićeńe*, custodia. *isporedi* čuvar. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gdi je sila ter ni šala i čuvarstvo malo vala. P. Vitezović, cvit. 113. Silna ruka kad navaļa i čuvarstvo malo vaļa. 134.

ČUVATEĻ, *m.* custos. *isporedi* čuvati. *samo jednom* XVI *vijeka*: Pop ki biše čuvatel crikve. Transit. 258. (1507).

ČUVATEĻAN, čuvateļna, *adj.* servandus, custodiendus. *isporedi* čuvateļ. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÚVATI, čûvâm, *impf.* custodire, tueri, conservare, cavere. *mjesto* -v- *dolazi i* h *te riječ glasi* čuhati, *ali se* h *u nekim krajevima ne govori te glasi i* čuati. — *Akcenat kakav je u infin., taki je u aor. cijelom*: čûvah, *u* 3 *pl. praes., gdje je i treći slog dug*: čûvajû, *u part. praes., gdje je također isti slog dug*: čûvajûći, *u part. praet. act.* II: čúvao, čúvala; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* 1 *sing. praes.: u impf.*: čûvâh, *u imperat.*: čûvâj, *u part. praet. pass.*:

čûvân. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje primjer iz* Mon. serb. 36) *i u rječnicima Vrančićevu:* custodire; *Mikalinu* 44ª: custodio, servo, asservo, *Belinu* 242ª, 362b: custodio, 318ª: excubo; *u Bjelostijenčevu* 54b: custodio, servo, observo; *u Jambrešićevu:* custodio, conservo; *u Stulićevu* 96b: custodire, servare, asservare, tueri, tutari, defendere; *u Voltiđijinu* 32: bewahren, wachen: *u Vukovu* 829b: custodio, *i u Daničićevu* 3, 478: custodire. — *Korijen* skav *od* sku *odkle u slov. jezicima* ču. *srodno je lit.* kavóju, *got.* usskavjan, *stnem.* scawôn, *lat.* cavere, *grč.* κοέω, ἀκόϝω=ἀκούω. *vidi* čuti.

1. *absolutno: paziti, na opazu biti, na oprezu biti* cavere, *s rečenicom privezanom riječju* da *i negacijom* ne: Stavi kalež na vodu teplu čuvajući da voda ne vlize v kalež. Naručn. 44. (1507). Čuvaj vsakojako redovnik da ne propovi griha. 92b. Ki mni da tvrdo stoji čuvaj da ne pade. Korizm. 68b (1508). Ježe tebi ne hoćeši čuvaj da drugu ne stvoriši. Kožičić, žit. 36b. (1531). Čuvaj da slobodu tvoju milu i života ne izgubiš. I. Gundulić 356. Ja ti ńega *(čedo troje)* šljem krijući, čuva' da ga tko ne upazi. Đ. Palmotić 1, 173. Čuvajte da mene ne plačete. F. Vrančić, živ. 39. A vi, reče dvoranom, čuvajte da komu ovomu od mojih ne navidite. F. Glavinić, cvit. 429—430. Ti takova čuvaj da ne činiš. A. Georgiceo nasl. 68. *po tuđem jeziku:* U crkvi božjoj vazda je čuvano (cautum est) da nikakva nije zabrańena na čas smrti. J. Banovac, razg. 252. — *s neoricsnom rečenicom:* Čuvaj, ni komure ne reci. Anton Dalm. nov. test. 1, 10. mat. 8, 4. Kada budeš preko plota, čuvaj, ne krškaj. Nar. pjes. vuk. 1. 521. — *tako i:* bog čuvaj, *to je: ne dao bog, s infin :* Bog čuva' to učiniti, bila bi mi velika sramota. J. Banovac, razg. 122.

2. *prelazno. u opće paziti da komu ili čemu ne bude kake god štete, gledati da se što ne zbude što se sbiti ne ima,* custodire, tueri. *čuvati može čeljade, rede životińa ili stvar. Što se čuva izriče se obično, samo rijetko nema objekta. od koga ili od čega i proti komu ili čemu se ko ili što čuva može biti izrečeno ili ne izrečeno. a) izriče se što se čuva aa) akusativom a to može biti aaa) čeljade i što se kao čeljade misli. α) paziti da ko od kle gdje je ne pobjegne ili ga ko ne otme* custodire: Koji čuvahu Isusa. N. Rańina 94. Pridavši ga *(Isusa)* četirima od viteza da ga čuvaju. 184b. Ako mir š nima žudi tva vlas sklopit, care od cara, s pomnom stražom čuva' i bludi Korevskoga tamničara. I. Gundulić 309. Stavi stražare da čuvaju onoga sužna S. Margitić, fala 52. Ukr'o ti je *(djevojku)*, al' je čuva straža. Nar. pjes. vuk. 1, 359. Kapitan i koji s nim čuvahu Isusa. Vuk, mat. 27, 54. Kojega i uhvati i baci u tamnicu i predade ga četvorici četvrtnika vojničkijeh da ga čuvaju. Vuk, ap. 12, 4. Stara ju dosta čuva da ne pobigne. Nar. prip. mik. 106. — *β) paziti na koga da mu se kako što zlu ne dogodi* custodire, tueri: Bože čuvaj, brani naju. M. Marulić 27. Komu ću pocvilit da si me požali, aj li kim primilit ki bi me čuvali? D. Držić 381. Oko ńe *(djevice)* ki stahu mladiće izbrano i ki ju čuvahu, poslaše sve strane. M. Vetranić 2, 141. Ki jesi dal meni čuvah je. Anton Dalmat. nov. test. 160, jov. 17, 12. Svijetli kralju pun vedrine, tvoje kćero obljubjene s tvrdom pomńom nad sve ine čuvane su sved od mene. Đ. Palmotić 1, 157. Desnica će moja dokle uzrasteš tebe čuvat i braniti. 2, 87. Čuvaj mene. F. Glavinić, svit. 130. Koj te pod'o meni da me čuvaš. I. Akvilini 338. I krstitelj s vami stati i vas čuvat obrao je. J. Kavańin 317. Nije dostojno ki čuvaju narod kralj da se ognuše. 347. Koje si dao meni, čuvao sam ji. L. Terzić 24. Evo t' Ivan moj primili, nek te čua, nek te služi. P. Knežević 44 Majku moju Ivanu, nek ju čuva i razgovara. F. Lastrić, test. 14. Ne znam *(gdi je brat moj Abel)*, ja ga ne čuam. J. Banovac, razg. 120. Lakomog kad zapane da čuvati druge stane, ovce vuku tad zapanu. V. Došen 61. Vaja da drug druga čuva. M. A. Reljković, sat. 98. Onoga sinčića kako oko svoje čuvaju. A. Kanižlić, kam. 15. Žena vaja da se podłati djecu raniti i djecu čuvati. B. Leaković 31. Čuvao vas bog! Nar. pjes. vuk. 1, 193. Majka ćerku čuva. 1, 356. Čuvaj, doro, moje čedo Ivu. 3, 393. U avliji na zelenoj travi ona *(rohińa)* čuva dva banova sina. 3, 414. Pogodi ga *(Koprivicu Vuka)* među toke zlatne, bog ga čuva i sveti Jovane, ne može ga zrno privaliti, 4, 17. Ako se ne umiješ čuvati, ko će te čuvati. Poslov. danič. 3. Koga bog čuva, onoga puška ne bije. Nar. posl. vuk. 136. Evo ja sam s tobom i čuvaću te kuda god podeš. Đ. Daničić, 1mos. 28, 15. Ja šaljem anđela svojega pred tobom da te čuva. 2mos. 23, 20. Vodi ga *(narod)* u naokolo, uči ga i čuva ga kao zjenicu oka svojega. 5mos. 32, 10. Ti me izbavljaš od bune naroda mojega, čuvaš me da sam glava narodima. 2sam. 22, 44. Čuvaj me, bože, jer se u te uzdam. psl. 16, 1. Čuvaj me kao zjenicu oka. psl. 17, 8. Kad zaspiš, čuvaće te. prič. 6, 22. Ko čuva gospodara svojega, biće poštovan. prič. 27, 18. Dok bijah s nima na svijetu, ja ih čuvah u ime tvoje. Vuk, jov. 17, 12. — *subjekat je stvar:* Milosrdje i pravda čuvaju kralja. M. Divković. bes. 7. Milosrdje čuva, pazi i sahrańuje kralja. 7. Razum će te čuvati. Đ. Daničić, prič. 2, 11. Pribavi mudrost, ne moj je ostaviti i čuvaće te. prič. 4, 6. Mudro čuvaju usta njihova. prič. 14, 3. Milost i istina čuvaju cara. prič 20, 28 — *kaže se poblže kako se čuva:* čuvati koga bez grijeha *znači paziti da ko ne sagriješi:* Dostojaj se, gospodine, u dan ovi bez grijeha čuvati nas. A. Komulović 54. Čuvati koga u zdravlju *je paziti da mu se uzdrži zdravlje:* Dobročiniocc naše i mista naša u svakom zdravju čuvaj. 1. T. Mrnavić, nauk 35. Mista naša *(= mještane naše)* u svakomu zdravju čuvaj. S. Margitić, isp. 379. — *bbb) životińa i što se kao životińa pomišla: paziti da joj ne bude štete, da se ne razbjegne, da je ko ne ugrabi, da ne ide u kvar,* custodire: Ptiće tude kao svoje čuva A. Gučetić, roz. jez. 142. *tako osobito o pitomoj marhi, kao pasti* pascere: Pakao poče bljuvat duše ko žeriše; ovce jaňac čuvat, kih no vuk deriše. M. Marulić 197. Psi mene *(jagńece)* čuvaju i stado ostalo. M. Vetranić 1, 156. Po vodah i gorah ovako teci ti, a od stada ne imaj strah, ja ću t' ga čuvati. 1. Gundulić 148. I da ovce čuva svoje, srijeta lave, tlači vuka. J. Kavańin 159. Pastir ovce čuva svoje. 540. Mojsija čuvaše cili 40 godina ovce. E. Pavić, ogled. 101. Posla Jakov Josipa k braći koji marvu čuvau. 78. Koga stado prima na se, da ga čuva i da pase. V. Došen 221. A najveći tad se ne stidiše čuvat ovce. M. A. Reljković, sat. 113. Čuvajući stada ovaca. M. A. Reljković, sabr. 59. Čuva ovčice po planini. D. E. Bogdanić 3. Babi ne ću čuvati goveda. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Po ńoj pasu dva gospodska konja, čuvahu ih dva gospodičića. 1, 440. Jedan spava, drugi ovcu čuva. 1, 501. Vi čuvajte po planini ovce. 2, 137. Te ti čuvaj jaračka goveda. 3, 338. Ni stari ti četovali nisu, već čuvali krave po Srijemu. 4, 168. Daci su ńeti čuvali koze ovce jariće. Vuk, živ. 298. Lakše je čuvati ovce nego novce. Nar. posl. vuk. 166. Nijesam s tobom svińo čuvao. 222. O svom komadu tuđa goveda čuvati.

224. Nijesu se mogli drukčije braniti, nego se on najmi da čuva sceska goveda. Nar. prip. vuk. 219. Jaúce, što ih čuva za šezdeset ljeta. Osvet. 2, 2. U djetinstvu sam čuvao jagance. S. Ljubiša, prip. 175. Izagna ga žena da čuva ovce. Nar. prip. vrč. 2, 73. Najmi se Herov sin u kadije da mu čuva krave i telad, a uz kadine čuvao je i svoje domaće. 2, 148. Jedno dijete čuvalo jarad. Nar. bas. vrč. 104. — *ccc) stvar tjelesna ili umna a) stvar tjelesna i što se kao tjelesno misli aa) paziti da čemu kojim god načinom ne bude štete, da se ne izgubi, da što ne čini što ne bi smjelo itd.*, custodire; *subjekat može biti čeljade, rede životinja i stvar.* Jesuse, nada sve ankore čuvaj mi. M. Vetranić 1, 174. Jošter ćemo čuvat poći što je razlog da čuvamo: bogu mile svete moći, u ne *(plavi)* krilu ke imamo. Đ. Palmotić 1, 59. Kud ohodim bojne zgrade, kijeh ponosni miri oholi čuvat će te, lijepi grade, i kružiti u okoli. 1, 102. Čuvaj nogu tvoju ulizući u kuću gospodinovu. A. Kadčić, bog. 98. Da sa svim poštenjem čuha dar. F. Lastrić, test. 130. Linac nit kože nit kese čuva. V. Došen 210. Bijaše onomu trgovcu čuvati svoje dobro. M. A. Reljković, sabr. 48. Žena vaja da zna kuću čuvati. B. Leaković 31. Ko ne čuva tude, ne će imati ni svoje. Pravdonoša 1852, 29. Ajde, sine, čuvaj rusu na ramenu glavu. Osvet. 2, 24. Runo, jer ga Davor ka no svoje čuva. 2, 64 Izmetala struk bosiljka, čuvala ga dilber Mara. Nar. pjes. vuk. 1. 293. Čuvaj dobro dizgen od kulaša. 2, 139. Pa obleče i otud i otud, čuva glavu Turčin-Vlah-Alije, a ošinu gospodara svoga. 2, 285. Ko čuva klinac, izgubi ploču. Nar. posl. vuk. 159. I otide car pješice i sav dom njegov, samo deset žena inoča ostavi car da mu čuvaju kuću. Đ. Daničić, 2sam. 15, 16. Lezi s inočama oca svojega koje je ostavio da mu čuvaju kuću. 2sam. 16, 21. Uzvši gospod bog čovjeka namjesti ga u vrtu edomskom da ga radi i da ga čuva. 2mos. 2, 15. Postaviše me da čuvam vinograde i ne čuvah svojega vinograda ki ja imam. pjes. 1, 6. Ko čuva smokvu, ješče roda nezina. prič. 27, 18. Ko čuva usta svoja, čuva dušu svoju. jov. 23, 12. (prič. 13, 3). Čuvaj nogu svoju kad ideš u dom božji. propov 5, 1. — *ββ) kao stražiti, stojeći uza što ili gdje paziti da se čemu šta ne dogodi, da se ko ili što od kud ne otme*, custodire: On podstupi Betuliju, odvrati vodu ka u grad teciše, zdence prigradske čini čuvati. M. Marulić 5. Zapovij da grob bude čuvan. Korizm. 97b (1508). Oni lotri ki čuvahu grob Isusov. 52. Nu našad vrtac taj s ńim najdu i trude za što ga ogńen zmaj i čuva i bljude. M. Vetranić 1, 164. Zapovidi čuvati grob. N. Ranina 94b. Kada jaki oružnik čuva polaču. 59b. Stražani prid vratmi čuvahu tamnicu. I Bandulavić 199. Toti poli mora dvi starice stahu, ke mriže ribarom i plavi čuvahu. Oliva 49. Vojnici čuhajući plijen. F. Lastrić, test. 223. Pas ki vele lajc dobro kuću čuva. Poslov. danič. 94. Koji čuva tope buljemeze. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Postavi pred vrtom edomskim heruvima s plamenijem mačem da čuva put ka drvetu života. Đ. Daničić, 1mos. 3, 24. Predade ih *(štitove)* starješinama nad stražarima koji čuvahu vrata doma careva. 2dnev. 12, 10. Zapis Davidov, kad Saul posla da čuvaju kuću da bi ga ubili. psl. 59, 1. Blago čovjeku koji me sluša straženi na vratima mojim svaki dan i čuvajući pragove vrata mojih. prič. 8, 34. Oni čuvahu vratа. Vuk, ap. 9, 24. *tako u prenesenom smislu o drvetu koje raste uz grob:* A vi borci, kosti vaše struše viš Bentbaše pokraj oskoruše, koja uzgor do preklani suha mjesto križa vaš pepeo čuva. Osvet. 4, 64. — *γγ) tako često o zemlji, strani, krajini, međašu, mjestu, putu itd. kao braniti, biti na obranu*, custodire, defendere: Koi se Dubrovčanini zabaštiniše u Novomь Brdu, tъzi da zigo *(zidje)* gradь i da čuva. Mon. serb. 206. Da zigin *(zidu)* gradove i da čjuvaju. 271. Neka svaki čuva svoje strane. I. Gundulić, 240. Ti češ stjecat porod novi, nova mjesta, nove sriće, a on čuvat grad će ovi, i od braće ti straža biti. 306. Sveta crkva, bujna zgrada zgradena će od ne biti, ka će svoga rodna grada mire čuvat i braniti. Đ. Palmotić, 1, 70. S četam junačkime morske kraje sve čuvajte. 2, 58. S bojnim plavim čuvah kraje. 2, 65. Ki su mesto čuvali. P. Vitezović. kron. 175. Vitežki čuvahu svoje ledeno podunavje J. Kavanin 261. Peti je čuvao krajinu. Vuk, grada 45. Kad se jaki naoruža i čuva svoj dvor, imaće je negovo na miru. Vuk, luk. 11, 21. Knez cara Arete čuvaše grad Damask. Vuk 2kor. 11, 32. Čuvajte sva mjesta kuda se ide k nama. D Daničić, nem. 4, 12. Bolje čuva u primorju kulu. Nar. pjes. vuk. 3, 286. Te čuvahu carevu granicu. 4, 433. Ko će, more, čuvat Parašnicu? 4, 277. A ti Miko, čuvaj dobro nabiju ješanski. Osvet. 3, 72. Staro i nejako: jedno čuvat bijele gradove. 3, 120. — *δδ) često dolazi izraz:* stražu *ili* straže čuvati *kao stražiti, stajati na straži*, excubare, excubias agere, *noću* vigilias agere, *sravni grč. φυλακὴν φυλάττειν, od* xvi *vijeka i u rječniku Mikaljinu* 44a: excubare, agere excubias, *i Belinu* 363a: excubias agere. Bdeći i čuvajući straže noćne. N. Ranina 21. Objestran od vrata dva lava još stahu u okovah od zlata ki stražu čuvahu. M. Vetranić 2, 107. Da me pozuaju vratari od raja ki stražu čuvaju. 2, 225. Vele krat im sam stražu čuvao. M. Držić 373. Čuvajući straže noćne. Bernardin 1, 6. Druzi straže čuvahu. M. Divković, zlam. 122. Razumismo da su se *(ormanice uskoka)* partile iz Makarskoga veliciemь moremь, a ne znaiući koiemь će putemь obratiti, i velite da se i vi boite i straže čuvate. Starine 11, 79. Spahu svi stražci, nego sam vratar stražu čuvaše. F. Glavinić, cvit. 71. Probudivaju oružanike koji stražu čuvaju. A. d. Bella, razg. 73. Prvo čine *(poglaviee)* da okolo ńih stoje mnogi vojnici čuvajući straže oružani. J. Banovac, razg. 30. Da on *(pâs)* dobro čuva straže. V. Došen 117. Da *(pravica)* u vik čuva straže. V. Došen 117. Da *(pravica)* u vik čuva straže, nek kriposti svoj put paze. 224. S ńima čosa i čuva im stražu. Pjev. crn. 140. Ti me posla da ti čuvam stražu. Nar. pjes. vuk. 2, 434. Ja sam čuv'o stražu do po noći. 4, 28. Što čuvaju stražu oko ńega. 2, 421. Vi spavajte a ja ću stražu čuvati. Nar. prip. vuk. 2, 187. Na obojim kutńim vratima sjedjela su po dva hajduka te čuvala stražu. M. Đ. Milićević, zim. več. 186. Treni malo te pospavaj, ja ću čuvati stražu da te ne bi čobani opazili. Nar. bas. vrč. 16. — *riječ straža može se i ispustiti:* Psi domaći uvijek laju pri kupusu ki čuvaju. J. Kavanin 31. — *slično je tomu i:* busiju čuvati, *to je biti u zasjedi, in insidiis esse:* A kad Simo na drum izašao, vrag mu ne da busije čuvati, veće Simo drumom putovaše. Nar. pjes. vuk. 4, 282. — *εε)* jezik čuvati *reći će: paziti da se ne govori što se ne smije, što može na zlo biti*, continere linguam: Znaj u napridak drugačije se vladati i jezik tvoj čuhati. M. Zoričić, osm. 65. Jezik vaja čuvati. J. Rajić, pouč. 1, 84. — *ζζ)* kuću čuvati *znači kod kuće biti, ne putovati, u naše vrijeme i u Belinu rječniku* 360a: domi manere. Hrom trgovac pazari, t. j. koji ne hoda kojekuda, već čuva dućan i kuću. Vuk, nar. posl. 343. *tako* sobu čuvati: *ne izlaziti iz sobe:* Od bolesti koja ga je primorala sobu čuvati. A. Tomiković, pet.

*

277. — poste|u čuvati *znači ležati u poste|i (obično bolestan)*: Kada je poste|u čuvao. A. Tomiković, pet. 295. Poste|u čuvati. 220. — *ηη) dodaje se komu ili čemu, za koga ili za što se što čuva i to dativom ili akusativom s prijedlogom* za, *kao imati u pohrani*, servare, asservare: Čuvaj dobro za tvoju potrebu. M. A. Re|ković, sabr. 20. Poda slike rođaku da mu ih tvrdo čuva. M. Pavlinović, rad. 43. Ona je čuvala pričisto krilo za jedno drugo veće ufanje. A. Tomiković 41. Majka ga *(biser)* bere, u krilo meće, snasi ga čuva. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Čuvaj bijele novce za crne dane. Nar. posl. vuk. 349. — *99) za pobližu se oznaku dodaje kašto i particip*: Čuvaj, gospodine, kuću ovu u vike neoskvrnenu. L. Terzić 238. — *β) stvar umna, itd. i kad se čim tjelesnim kaže što umno, aa) paziti da se što kako god ne ošteti*, custodire: Čuvaj život tvoj. N. Na|ešković 81. Za da djevstva lijer prebijeli, koga bogu jur prikaza, neoskvrnenoj noj udijeli do smrtnoga čuvat' časa. I. Gundulić (Sorkočević) 576. Sva čās u vas naša stoji, čuvajte je *(=ju)* i branite. Đ. Palmotić 1, 13. Ko je želan dobra svoga, čuvaj dobro od općine. 1, 161. Da naš život mi čuvamo. V. Došen 180. Imaju nima napomenuti da čuvaju čistoću. J. Matović 156. Stav'te pamet, vrijeme čuvajte i ne gubite ga. B. Cuceri 27. I čuvaj mu obraz ka' on tebi. P. Petrović, vijen. 43 Sudite pravo a čuvajte našu dušu i moj obraz. Pravdonoša 1852, 23. Najprvo starańe u rođenu čuvat' zavičaju i krst časni i slobodu zlatnu. Osvet. 3, 65. Bože mio, zakloni Cetińe i slobodu čuvaj rodu mome. 3, 158. Čuvaj pravu mudrost i razboritost. Đ. Daničić, prič. 3, 21. Čuva dušu svoju ko pazi na put svoj. 16, 17. Ko drži zapovijesti, čuva dušu svoju. prič. 19, 16. Oči gospodńe čuvaju znańe. prič. 22, 12. Čuvajte običaj i narodnost kao očiju zenico. S. Ļubisa, prip. 69. Čuvajmo crkvu i vjeru. 104. — *ββ) kao obdržavati, obslužavati, ispuńavati o skrovnosti, zapovijedi, narcdbi. sudu, ugovoru, riječi, obćańu, zavjetu i sličnom*, servare, observare, conservare: Manen je ki ne čuva skrovišća. Korizm. 70 (1508). Ako čuvat bude sve zapovijedi moje. N. Rańina 46b. Da čuvaš naredbe ńegove i zapovijedi. 48. Sude *(iudicia)* moje bude čuvati. 46. Da čuvaš naredbe ńegove i zapovidi i sude. I. Bandulavić 37. Ako hoditi budete u zapovidih mojih i čuvati budete poveliuga moja. 149. Ugovoro čuvaj. S. Badrić 23. Koji ļubu mene i čuvaju zapovijedi moje. J. Matović 336. Koji čuvaju zapovijedi ńegove. 339. Bog čuvajući obećańe. 339. Što je Avram čuvao narcdbu moju, zapovijesti moje, pravila moja i zakone moje. Đ. Daničić, 1mos. 26, 5. Čuvajte sve naredbe moje i sve zakone moje i vršite ih. 3mos. 20, 22. Činim milost na tisućama onijeh koji me ļube i čuvaju zapovijesti moje. 5mos. 5, 10. Drže riječi tvoje i zavjet tvoj čuvaju. 5mos. 33, 9. Koji čuvaš zavjet i milost slugama svojim. 2dnov. 6, 14. Da bi čuvali zapovijesti ńegove. psl. 105, 45. Čuvaj zapovijest oca svojega. Đ. Daničić, prič. 6, 20. Čuvaj zapovijesti moje. 7, 2. Ko čuva zakon, sin je razuman. prič. 28, 7. Čuvao sam riječ usta ńegovijeh više nego svoj užitak. jov. 23, 12. Čuvate zapovijesti i držite ih se. is. nav. 22, 5. Haran Milo dobro zavjet čuva. Osvet. 2, 134. Ko ne pošli na poslove ružne i zavjete čuvali obslužne. 4, 31. Vjeru čuvat' ne krenuti ńome. 3, 75. *tako i o blagdanih, suboti*: Nije taj človek od boga koji subotu ne čuva. N. Rańina 74b. Blagdano moje čuvajte. J. Banovac, prip. 136. Da biste čuvali subotu moju. J. Matović 359. Subote moje čuvajte. Đ. Daničić, 2mos. 31, 13. — *poblište se oznake radi dodaje i particip*: Da se simbol niconski neuvriđen ima držati i čuvati. A. Kanižlić, kam. 238. — babine čuvati kome, *vidi pod* babine. — *bb) genctivom, a sve ostalo može biti kao gore pod aa), najčešće je ono što se čuva stvar, rijetko čeljade ili životińa*: Da ostavimo tolikozi ļuđi koliko da mogu čuvati grada. Mon. serb. 36 (1253). Vratar koga je oficij čuvati vrat od crikve da nedostojni ne vnidu. Naručn. 45b (1507). Čuvaše grada Damaska. N. Rańina 35. Ki moga poštenja čuva. M. Marulić 52. Ki grada čuvajući ostali bihu svi. 57. Da čuvaše krmaka. M. Radnić 100. Ki su čuvali Srijema. P. Vitezović, kron. 100. Kad čuva grada ili kuće ili djetce ili bolestnika. I. Gričić 50. Jedan nevirnik čuva poštoña božjega. J. Banovac, prip. 63. Tko s većim opazom čuba poštoña vaše mlađeži. F. Lastrić, tost. 397. Pomļivi dvorci paze i čuvaju dobara gospodara svoga. F. Lastrić, ned. 309. Kako vojska bez razloga čuvala bi reda svoga. V. Došen 264. Koji bihu ostali čuvati istoga manastira. Norini 43. Fratar ima čuvat manastira. A. Kačić, razg. 167. Čuvaj, care, ti gospodstva tvoga. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Dobro čuvaj Posavine slavne. 4, 288. Dobro čuvaj Loznice i Jadra, dobro čuvaj Cera i Ļešnice, dobro čuvaj Mačve i Podriña. 4, 288. Osta paša Drine čuvajući. 4, 262. Uzmi društva pa ti druma čuvaj. 4, 280. Čupiću, koji Drine čuva. 4, 261. Jer ja čuvam druma kroz planinu. 3, 3. Čuvaj lonca k'o i oca. Nar. posl. vuk. 350. Čuvaj Ruže kako svojo glave. Nar. pjes. juk. 142. Tko će, bračo, čuvati kočija? 319. Tko je Turčin da za ńega nije prelovańe, već boj biti, čuvat' dina. Osvet. 1, 67. Čuvaj doma i kod doma blaga. 2, 43. Tko će diplit, nek jaradi čuva. 2, 129. Kada no sam čuvao jańaca. 7, 81.

b. *objekat može biti i ne izrečen*: Tko čuva, učuva. M. Držić 195. Dok imaš, donde i čuvaj. Pravdonoša 1852, 12. Malo vaļa dobivat' a ne čuvat'. Poslov. danič. 59.

c. *izriče se česa ko ili što koga ili čega čuva, ostalo može biti kao naprijed pod a), a izriče se aa) genctivom samim*: Čuvaj nas žalosti. M. Marulić 215. Ti se dostojaj čuvat nas zalih dan. 240. Ča je vridno jednomu gradu čuvati vsa vrata od ruk neprijatoļskih. Korizm. 63b (1508). Koji čuva vijek svojega vjerna slugu smrtne rane. N. Dimitrović 24. Mene i tvoje sve krstjane uze djavla paklenoga čuvaj. J. Gučetić, mol. 17. Da nas čuva gorjeh zala. J. Kanavelić, iv. 35. Da te čuva zla svakoga. J. Kavańin 316. Da vas čuva svakih šteta. 317. Vazda nas čuvaj griha. L. Terzić 347. Da nas čuva kuge i morije. Nar. pjes. juk. 358. — *bb) genetivom s prijedlogom* od, custodire, servare ab aliquo: Da vi čuva i bļude oda vsake zabave. Mon. serb. 175. (1356—1367). Da ih čuvamo oda vsakoga neprijatela. 337. Nesmo se oda úih bļuli ni čuvali. Spom. srb. 67. Redovnik svaki ima kako bojnik jaki hrabro se rvati srce čuvajući od svake taščine. M. Marulić 108. Čuvajte me sada od djavļe napasti. 228. Gdi sam ja ufano od vuka krvnika jaguoco čuvano oda psa stražnika. M. Vetranić, 1, 156. Da tobe čuvam od zla čovječka. M. Držić 290. Stado čuva' i brani od vučje ti sile. I. Gundulić 158. Bistra rijeka s veće traka u dubravu gustu ulazi, od sunčanijeh ka ju zraka čestijem kitjem čuva i pazi. 402. Dostoj se, bože, od svoga nas čuvati. J. Gučetić, mol. 13. Za ludu je blago svoje od protiva zlijeh čuvati, a za općeno svijeh pokoje malo harit i hajati. D. Palmotić 1, 161. Da me čuvate ovi dan od svakoga zla. Azbukv. 1690. 19. Sveti Vlasi ki od našijeh neprijatelja na svaku nas čuva stranu.

N. I. Buuić 4. Ki sve od zla čuvaš puke. J. Kavanin 332. Da nas čuva od napasti 426. Svaki gori dobrovo|no s toga milost od narcdba |udsko i zvjerče prenevo|no vikostnoga čuva od gljeba. 505. Ti me čuvaj od hudobe. I. T. Mrnavić, nauk kr. 1702, 31. Čuvaj i obrani vinograde naše od svake protivščine neprijate|ske. L. Terzić 291. Zaklinam vas s Isukrstom, koji na ovomu svitu pribiva s obranimi svojimi ńi braneći i čuvajući oda zla. 320. Ńu je bog vazda čuvao od svakoga griha. I. Gričić, put. 27. Tko svoju dušu od nepravde čuva i pazi. I. Đorđić, salt. 36. Ovi sakramenat očisti dušu od griha lakih i čuva od smrtnjeh. A. Bačić 317. Čuvaj nas od svako tuge. A. Kanižlić, bog. 395. Čuvajući nas od pogibilih. F. Matić 25. Koji ga je čuvao od neprijate|a. A. Kačić, korab. 37. Da nas čuha od zla. J. Banovac, razg. 17. Ovi sakramenat očisti dušu od griha laki i čuva od smrtni. 230. Braniće vas od ogńa, čuvati vašu marvu i imańe od kuge. F. Lastrić, od' 300. Čuvaj jezik od psovańa vire. M. A. Re|ković, sat. 179. Ova majka od neprijate|a videni i nevideni čuva. Grgur iz Vareša 10. Da ga čuva od zasjede. Besjede kr. 202. Da čuvaju stado od zvjeradi. P. Petrović, vijen. 44. Da ga moj pokojni otac čuva od našijeh a tvoj od vašijeh. Pravdonoša 1852, 3. Ko će čuvat Jadre i Pocerja od prokletih Turak' Zvorničara? Ko će čuvat Bańe i Kosova od Turaka |utih Arnauta? Nar. pjes. vuk. 4, 297. Tek čuvaju mene od Turaka. 4, 103. Ti mene čuvaj od nokta, a ja ću tebe od svakoga zla. Nar. posl. vuk. 316. Čuvaj nogu svoju od staze ńihove. Đ. Daničić, prič. 1, 15. Da te čuvaju od zle žene. prič. 6, 24. Da bi te *(mudrost)* čuvala od žene tude. prič. 7, 5. Ko čuva usta svoja i jezik svoj, čuva dušu svoju od nevo|a. prič. 21, 23. Od one koja ti na krilu leži čuvaj vrata usta svojih. mih. 4, 5. Da bog čuva od rata i glada. Osvet. 3, 24. Paša Stočeviću, što nam Bosnu čuva od prevrata. 3, 19. A ta bajna trava i od drijema preko noći čuva. 2, 72. Damo mu da čuva vrtla od letuštega. S. |ubiša, prič. 84. Koji nas od medvjeda čuva. Nar. bas. vrč. 50. — *pa tako i:* stražu čuvati *od koga:* Da mu čuva stražu od Turaka. Nar. pjes. vuk. 2, 433. Te čuvajte stražu od Turaka. 2, 507. Čuva Rade straže od Turaka. 4, 334. — *c) izriče se proti komu ili čemu ko koga čuva dativom s prijedlogom* suprot: I tulikaje suprot drugim našom moćjom čuvati *(pogrješno: čovati)* hoćemo. Mon. croat. 279. Dobrota je sama tvoja i krepćina čiste vire suproć svakoj smeći koja čuva i brani tvoje mire. Đ. Palmotić 2, 5.

d. *na rečenicu u kojoj je* čuvati *privezana je druga riječju* da, *kojom se cijelom pokazuje sadržaj čuvańa:* Ki moga počtenja čuva da ne uvene s nikoga sgrišenja. M. Marulić 52. Čuvah svijes da ne bi čula kako u sebi ono, jaoh, što čuše tad usti ove me koje ti otrova delovi tvojime. F. Lukarević 32. One *(djevice)* vječni plam čuvaše da se u vijek živ nahodi. Đ. Palmotić 1, 99. Čuvati ću pute moje da ne sagrišim. A. Kanižlić, kam. 308. Ako joj ispade kitica, ona čuva da ne razgrabe dica. M. A. Re|ković, sat. 47. Gospod čuvaće ti nogu da se ne uhvati. Đ. Daničić prič. 3, 26. Čuvaj vojsku da ne gine ludo. Osvet. 7, 21.

3. *sa* se

a. *pasivno. prema* 2. Čuvaš li koje t' bi zlato pridano? Čuva se lijepo toj, brani se za ńega. M. Vetranić 2, 472. Da se čuva grob. Anton Dalmat. nov. test. 46b. Dvi stvari se dake čuvati imaju već neg ine svake, jer se no staraju: srce i jazik. P. Hektorović 68. Iz libra koji u našu kancilariju postaviti će se i čuvati će se. M. Bijanković 32. Dok je duša u tilu, tilu se nosi pošteńe, miluje se, čuva se i goji. J. Banovac, razg. 97. Daklen toliko va|a naša duša koliko va|a sva krv Isukrstova, pak se ne će čuvati i od ńe pom|a imati. J. Banovac, prip. 18. Čuva li se i štuje jedinstvo. A. d. Kosta zak. I, 112. Ne čuva se tako divičanstvo. M. A. Re|kovi, sat. 44. Ako je u dvoru koja inkuna potegnuta vještom rukom starijeh pengaoca, tako se čuva da se jedva dopusti i pogledat' je. B. Cuceri. 197. Ni božij se grob za badava ne čuva. Nar. posl. vuk. 212. S vrh svega što se čuva čuvaj srce svoje. Đ. Daničić, prič. 4, 23. Pa ne da se ni čuvati marva golih ruka. Osvet. 1, 39. *izriče se i komu se što čuva:* Grešnikovo imańe čuva se pravedniku. Đ. Daničić, prič. 13, 22. *dodaje se i ono od čega se čuva:* Haline se čuvaju od praha. Besjede kr. 168. — *ne izriče se što se čuva:* Vrijeme kad se čuva i vrijeme kad se baca. Đ. Daničić, prič. 4, 12.

b. *refleksivno. od čega se čuva ne izriče se ili se izriče.*

aa) ne izriče se, a čuvati se znači: na oprezu biti, cavere, animum attendere ad cavendum: Davate glas da se je ukazala jedna fregata armana u konalu od Mljeta i da se scijeni do istine da su uskoci: neka se umijemo čuvati. Starine 11, 80 (1605). Tko se čuva, bog ga čuva. J. Kavańin 188. Kra|u dokazivaše neka se čuvati more. A. Kačić, korab. 254. Da se u napridak čuba. M. Zoričić, zrc. 151. Đok se čovjek čuva i bog ga čuva. Pravdonoša 1852, 12. Ko se čuva i bog ga čuva. 29 *i* nar. posl. vuk. 156. Hajte s bogom, Alija đizdare! te udari na mrkoga vuka, no se čuvaj, dragi gospodare. Nar. pjes. vuk. 4, 512. Za ludu se čoek čuva, ako ga bog ne uščuva. Nar. posl. vuk. 83. Lovac je da lovi, a prepelica da se čuva. 170. Rekao je bog: čuvaj se ti, čuvaću te i ja. S. |ubiša, prip. 71. Vi ste Pastrovići svakako u krvi sa Spičanima, pa vam se je lakše čuvati i učuvati. 169.

bb) izriče se od čega se ko čuva a to može biti čeljade, životińa ili kaka god stvar, cavere aliquem, aliquid, ab aliquo; vitare aliquem, aliquid, *paziti se, kao uklańati se od koga ili od čega, uzdržavati se, a izriče se aaa) genetivom samim. a) čeljade ili što se kao čeljade misli:* Čuvajte ih se. Transit 76 (1507). Kroz toj sam se čuvam jur svake družbe najveće što mogu za skriti uzrok od moje bolezni. Đ. Držić 409. Rec' mu da se čuva velika vraga. M. Držić 249. Djeco, čuvajte se šijuna. M. Držić 407. Čuvajte se tej čeladi treskovite jak od muńe. Đ. Palmotić, christ. 4, 51. Crne lasi, brki žuti: čuvaj ga se na svi puti. P. Vitezović, cvit. 123. Čuvaj se druga vuhvenoga k'o nalipa. Poslov. danič. 13. Čuvaj se dugijeh zajmenika. 13. Ne bojte se kra|a ni jednoga.. čuvajte se raje sirotińe: kad ustane kuka i motika, biće Turkom po Mediji muka. Nar. pjes. vuk. 4, 135. Čuvajte se kńiževnika. Vuk, mar. 12, 38. Čuvaj se stara Turčina a mlada Srbina. Nar. posl. vuk. 350. — *β) životińa:* Čuva' se psa ki ne laje. Poslov. danič. 13. Čuvaj se moga końa. Nar. prip. vuk. 195. No se čuvaj bijesnoga vuka. Nar. pjes. vuk. 4, 327. Čuvaj se pseta koje mučke ko|e. Nar. posl. vuk. 350. — *γ) stvar kaka god:* Počnimo |ubiti istinu, laže se čuvati. M. Marulić 61. Prva ti jest mudrost za se vazda čuvat'. 100. Misli da je to stvar huda no čuvat se taka bluda. 260. Čuvaj se hudih dil ter svake taščine. 103. Zaman uńaju ki goje smrdeć kip, zla se ne čuvaju, zgrišuju svaki hip. 122. Čuvaj se i suda. 121. Čuvaj se podičenja. Ruk. kuk. 642, 47. Za toj se svak čuvaj slavne ńe |jeposti. Š. Menče-

tić 11. Vinca se čuvaju. M. Vetranić 1, 141. Da mi se čuvati njegove hitrosti. H. Lučić 242. Laže se čuvaj. P. Hektorović 37. Čuvajte se neskladnosti. Anton Dalmat. nov. test. 87b. fil. 3, 2. Čuvamo se toga. 2kor. 8, 20. Čuvate sebe ljubavi. M. Držić 4. Da se čuvam zle godine. 397. Čuvaj se tamaše, govori istinu. 430. Smrti se čuvati. F. Lukarević 72. Domaćih smeća u bijesu čuvajmo se k'od zla prika. 1. Gundulić 503. Kaje se prošastije grijeha a čuva došastije. M. Divković, nauk. Kruto se ima čuvati grijeha. F. Glavinić, svit. 36. Svaki se čuvaše njegove oblasti. Đ. Baraković, jar. 31. Svak se dila toga čuvaj. P. Posilović, nasl 201. Čuvat' se griha. I. Zanotti, upit 17. Ti se imaš čuvati lakomosti. P. Posilović, cvijet. 83. Čuvati se zla. 42. Naše vlasti nek se čuvaju te propasti. J. Kavanjin 276. Neka svi mi s tvojih zgoda čuvamo se tih nezgoda. 394. Čuva se tamnijeh dila. 402. Da se griha čuva. S. Margitić, fala 270. Čuvati se zla. K. Magarović 24. Što se čovik čuva griha smrtnoga. J. Banovac, prip. 160. Doklen se valja uklanjati i čuvati ovakoga smradna griha. 188. Zlo kojega se svaki krščanin valja da čuva. E. Pavić, ogled. 135. Onomu se viruje koji se čuva kletve. J. Banovac, razg. 174. Čuvajmo se lisičije pohvale. D. Obradović, bas. 53. Što nam u drugim nije milo, toga da se čuvamo. 53. Kad smo zdravi čuvajmo se bolesti. 432. Ne se čuvaj, pobratime, od Vilipa kake prijevare. Nar. pjes. vuk. 2, 349. Matora lisica čuva se gvožđa. Nar. posl. vuk. 175. Đevojke, čuvajte se više jame. Nar. prip. vuk. 157. Čuvaj se bezposličića. M. Pavlinović, rad. 108. — *bbb) genetivom s prijedlogom* od, *a ostalo može biti sve kako pod a). od šta se čuva je a) čeljade ili što se kao čeljade misli, pa i bog i djavao:* Neka se čuvati umiju od žene. S. Menčetić 331. Čuvaj se od boga. Korizm. 52b (1508). Čuvaj se, brate, od djavla. 32b. Čuvajte se od lažnijeh proroka. N. Ranjina 152. Ako vidiš *(u snu)* da govoriš s neprijatejem, toj prilikuje da se od njega čuvaš. Zbor. 128b. Čuvajte se od krivih prorokov. Anton Dalmat. nov. test. 1, 9b. Čuvajte se od ljudi. 1, 14. Čuvaj se od usti, zle družbe i žena. N. Dimitrović 13. Kako se može čuvati od ovih duhov paklenih. P. Radovčić, symb. 5. Dejidamija da si znala iz početka, ko je tva druga, od ne bi se ti čuvala kako od ljute zmije. Đ. Palmotić 1, 189. Ako bi bižao od ubozije za što smrde, ali sam se čuvao od njih za ne čuti malo njiova duha. P. Posilović, nasl. 114. Da se ima čuvati od svakoga likara. P. Posilović, cvijet. 145. Čuvajte se od himbenijeh proroka. J. Matović, xxviii. Koliko se i od grube žene čuvati imamo. I. Đordić, ben. 25. Žena ima otrov u očima, i za to se od ne čuvaj kako no od baziliska. Turl. blago. 165. Čuvam se od neprijatelja, čuva' me, bože, od prijatelja. Poslov. danič. 13 Stanojlo ode, ne bi li de desio Turaka, al' jih nide desiti ne može: Čuvaju se Turci od hajduka. Nar. pjes. vuk. 4, 332. Čuvajte se od književnika. Vuk, luk. 20, 46. Čuvajte se od zlijeh poslenika. filib. 3, 2. Aleksandar kovač mnogo mi zla učini. Da mu gospod plati po djelu njegovu. Čuvaj se i ti od njega. 2tim. 4, 15. S manun si v ljubavi, od mene so čuvaš, s drugima govoriš a s manun se rugaš. Nar. pjes. ist. 2, 134. *kao uzdržavati se,* abstinere, se continere: Jesu li se momci čuvali od žena? Đ. Daničić, Isam. 21, 4. — *β) životinja:* Čuvajte se od pasa. Vuk, filib. 3, 2. Upitali lisičići: od koga ćemo se najviše čuvati? Najviše se čuvajte seoskih pasa. Nar. bas. vrc. 17–18. *vidi i pod a) primjer* Đ. Palmotića 1, 189 *i* Turl. blago 165. — *γ) kaka god stvar:* Čin stvari ke prude a čuvat' se nastoj od onih ke ude, ter ćeš imit pokoj. M. Marulić 143. Er se ja čuvat' vim od želje juvene. S. Menčetić 330. Čuvaj se oda vsakoga griha. Mirakuli 104. Od pregršenji srdčenim zakonom ima se čuvati. Naruč. 41b. Čuvajući se od umnoženja 51. Stanovito providenje čuvati se od grihov. Korizm. 76b. Čuvajte se od kvasa farisejskoga. Anton Dalmat. nov. test. 24. I od ne *(ljubavi)* svaki vas čuvat' se sad spravi. Đ. Ranjina 1. Ne ima pravu odluku za čuvati se od grijeha smrtnijeh. A. Komulović, zrc. 6. Ima čovjek vazda od grijeha čuvati se. S. Matijević, isp. 11. Čuvati se od zla. F. Glavinić, svit. 39. Znaš od česa se imaš čuvat i bježat. I. Držić, nauk gond. 119. Da se ne bi čuvao od takove trave. M. Radnić 118. Čuvajte se od svake lakomosti. L. Terzić 333. Od griha i zle družine čuvati se. S. Margitić, isp. 28. Čuvati se od mista skrovitih u ispovidanju ženskih glava. A. Kadčić, bog. 243. Boga se bojati a od griha čuvati T. Babić 2. Ako se čuvaju od griha smrtnoga. J. Banovac, pripov. 72. Kuga je jedna bolest tako strahovita da se valja vrlo od ne čuvati i ukloniati. 140. Pomljivo čuvat se od njiova opčeća. P. Filipović, istom. 18. Ni kim se ne čini ovo ubojstvo tako nemilo, za to se od njega i ne čuvaju. J. Banovac, razg. 118. Koja se čuva od ispraznosti i izvanština. Besjede kr. Ko se čuva u ovako doba od svijeh prigoda. 40. Da se čuva oda zla. 302. Ima se grišnik čuvati ne samo od griha prošastije nego još ter i od njiove prigode. F. Lastrić, ned. 35. Čuvati se od svakoga griha. I. Garanjin 18. Radim pak se molim bogu, i od griha čuvam kako mogu, al' ne mogu od vaših jezika. M. A. Reljković, sat. 61. Od obćeća njiova uzdržali se jesmo i čuvali. A. Kanižlić, kam. 783. Čuvaj se od psovke. M. A. Reljković, sabr. 15. Duše koje se čuvaju veoma pomno od svakoga sagrješenja. B. Cuceri 279. Čuvajte se od Bosne ponosne. Nar. pjes. vuk. 4, 288. Od maske i mrtve čuva' se. Poslov. danič. 88. Čuvaj se od ugla potajna. Nar. posl. vuk. 350. Ne boj se od svijetle puške, nego se čuvaj od čadave. 194. Oda šta se ćoek malo boji, od onoga neg se vrlo čuva. 231. Od podmukla pseta čuvaj se. 235. Bih mu vjeran i čuvah se od bezakonja svojega. Đ. Daničić, 2sam. 22, 24. Čuvajte se od sijećeća. Vuk, filib. 3, 2. Svetovao bih vojnike da se čuvaju od pića kao od žive vatre. M. Đ. Milićević, zim. več. 60. — *kao uzdržavati se,* abstinere, se continere, *koje je značenje i u nekim primjerima naprijed:* Da se čuvaju od priloga idolskijeh i od kurvarstva i od udavljenoga i od krvi. Vuk, djel. ap. 15, 20. *(i* 21, 29). Molim vas kao došlake i goste, da se čuvate od tjelesnih želja. 1petr. 2, 11. — *γ) rečenicom privezanom riječju* da, *paziti, na oprezu biti,* cavere, attendere: Vsaki bi se imil čuvati da nedostojno ne pristupi. Naruč. 33b (1507). Čuvaj se da dobit sramom ne razdiliš spovid. 81b. Čuvaj se da ne plune ali da pokaže ko koli zlamenje od pogrjenja 84b. Jošće svršeno se čuvaj redovnik da grišniku ne da prevele slatkih rići. 90. Čuvaj se da ga vele ne ogorčiš. 90. Čuvajući se da vode ne požrč. 32b. Čuvaj se da mi ne prideš otsle na oči. S. Kožičić, žit. 57. Pravi prijatelj čuva se da ne zavidi svoga prijatelja. Živ. jerol. Starine 1, 228. Čuvajte se da ne činite almužstvo pred ljudmi. Anton Dalmat. nov. test. 1, 7. mat. 6, 1. Svaki ima se pomno čuvati da ne bude imo božje izprazno imenovati. A. Gučetić, roz. jez. 36. Ide oni lupež da krade, ne ima opaza da ga bog ne vidi, neg se čuva da ga svit ne vidi. J. Banovac, razg. 27. Medu kojimi veće se čuvate da ne uvridite koje stvoreńe. 147.

Srdanu kad pristane vatra, brez ńe da ostane ne čuva se i ne pazi. V. Došen 199. Ali čuvaj se da za to ne mniš da je sa svim crkva odpustila oštrinu zadovoljeńa naređivati. I. Velikanović. upuć. 3, 101. Al se čuvaj da ne čuje tata. Nar. pjes. vuk. 1. 633. Čuvajte se da vas ne prevare. 4, 288. Čuvaj se da ne hvataš vjere s onijema koji žive u zemji u koju ćeš doći. Đ. Daničić, 2mos. 34, 12. Čuvaj se da ne zaboraviš gospoda. 5mos. 8, 11. Čuo sam da je maćuha na tebe kivna. Ako bi došla da te polazi, čuvaj se da te što ne prevari. S. Ljubiša, prip. 71. Samo čuvaj se da ne bi slagao nikad nikome. Nar. prip. vrč. 2. 4. — *riječju*: jeda: Čuvajte se, jeda tako grešnici tužni zasleplени razaberu se. B. Cuceri. — *ð) rečenicom neovisnom*: Ništo vi Sari, čuva'te se, ne rec'te. M. Vetranić 2, 288. Čuvaj se, ne slaži da te ne umorim. N. Naleškoviċ 215. Čuvaj se, ne hodi od oca daleko. M. Držić 464. Da se čuvaš, moja vjerna ljubo, ne moj sjutra na Bojanu doći. Nar. pjes. vuk. 2, 118. — *ε) infinitivom ili nekakvim acc. c. inf.*: Čuvaj se drugih ozloglasiti. M. Marulić 96. Čuvaj se ne biti sam sebi protivan. 126. Za toj se htij čuvat' ne pasti u taj blud. 146. Čuvaj se ukrasti jaki i ljuta zmaja. 222. Šest računov, kimi se duša čuva činiti zlo. Korizm. 74b (1508). Čuvaj se slušati đ. pjeva. V. Mađarović 98. Imali biste se čuvati psosti rigati. I. J. Lučić, razg. 111. Da se čuva tebe dragoga boga uvređivati. Pisanica 86.

ČUVĚŊE, *n.* auditus, auditio. *isporedi* čuti. *od* XVI *vijeka i u rječnicima Vrančićevu*: auditus; *Mikaljinu* 44b: čućenje od uha auditus, auditio, sensus aurium; poslušańe, auditio, audientia; *Belinu* 107b; auscultatio, 754a: auditus; *Stulićevu* 96b: auditus, *i u Vukovu* 829b: fama. — *završetak* -ńe *glasi* XVI *i* XVII *vijeka i* -nje. — a) *slišańe kao sluh*, auditus, sensus audiendi: Gluh prija milost od čuvenja. Transit 141. (1507). Ovo ti me uši koje duh po bludu s čuvenjem razdruži. N. Dimitrović 87. Glusi čuvenje dobivaju. A. Gučetić, roz. jez. 125. Gluhijem čuvenje dajući. A. Gučetić, roz. mar. 206. I čuvenje i veselo vidjenje mu blag podava. D. Palmotić, christ. 14, 186. Čuvenje moje izbistri. V. Andrijašević, put. 342. Od čuveńa koje jest u ušiju. P. Posilović, cvijet 7. Pozovi prid Pilata gluhe kojijem si čuveńe povratio. A. Kalić 442. Glušci čuveńe stijecahu. Živ. is. 82. Dovedoše ga k ńemu i moljau da mu on čuveńe i vid povrati. F. Lastrić, ned. 336. Što mu povrati riječ i čuveńe I. Đordić, ben. 191. — b) *u opće slišańe, slišańe čega, znańe po slišańu čega što je ko pripovijedao*, auditio: Ne bude po čuvenju od usiju pokarati. N. Rańina 16b. Od istine čuvenje će obratiti. 26b. Tke ima uši od čuveńa. 36. Zatravljena zatočnica svoje ovako tužbe svrši u čuveńu od vjetrica ki oko ńe tiho prši. I. Gundulić 352. Samo po čuveńu i po pismu vjerujemo. M. Divković, nauk 86. Koji ne će po čuveńu suditi, nego po videńu. M. Divković. bes. 57. Cijeća čuveńa od psovaka proć ljubvenomu imenu. B. Kašić, ign. 84. Uho čuveńa ne će sito biti. A. Georgiceo, nasl. 3. Mnozi iza česta čuveńa s. evanđela ćute. B. Kašić, nasl. 2. Daj da se ne sudi po samomu prvomu čuveńu. A. d. Bella, razg. 19. Na čuveńe od svidoci. A. Kosta, zak. 1, 160. Svedoci od vida i čuveńa. A. Kanižlić, kam. 52. Već ako si čula po čuveńu od Jańoka Golotrba Iva. Nar. pjes. vuk. 3, 100. Po čuveńu bega M. i svjedoka treba da vjerujemo. V. Bogišić, zbor. 552. — *dati čuveńu radost t. j. dati da čujem radost po vulgati* psl. 50, 10 auditui meo dabis gaudium et laetitiam: Momu čuvenju s veseljem daj rados. M. Vetranić 1, 436. Čuvenju ćeš momu dati mir, veseja i radosti. I. Gundulić 200. Čuveńu momu dati ćeš radost. A. Gučetić, roz. mar. 107 *i* roz. jez. 77 *i* L. Terzić 94 *i* M. Radnić 494. — *preneseno*: Koji glas ču Ivan unutrńjem čuveńem. B. Gradić, djev. 172. — c) *pasivno: ono što se čuje ili čulo*: Tko je vjerovao čuveńu našemu? N. Rańina 172. Čuvenje me to jak živa iznenadi muńa. I. Gundulić (Sorkočević) 591. Sad himbeni ban Hrvoje, kako čujem s mnogo strana, na ńu *(djevojčicu)* stavja misli svoje, ištuć da mu bude dana. Čuveńe me ovo smeta. Đ. Palmotić 1, 308. Začudi se kraj nenadno na čuvenje. I. Kanavelić, iv. 359.

ČUVETA, *f.* noctua, *sova. od tal.* civetta. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* U ovoj planini stoje satiri i stoji jedan smješan remeta koji nas vile čini smjejat: upije, dan i noć pomoć pita, ljubav ga mori a ljubav se ńime ruga, a satiri se oko ńega kao oko čuvete kupe i igraju. M. Držić 123.

ČUVIDA, *f.* 1. *nadimak ženski u Crnoj Gori.* 2. *(u Srijemu)* larva, *obrazina*: Evo čuvide, načinio se čuvida. *samo u Vukovu rječniku. riječ je svakako tuđa, vaļa da je od tal.* civetta *sova u prenesenom smislu najprije kao maškara pa za tim kao* larva, *obrazina, jer se oko maškare kupi svjetina te se ńom ruga a ipak je se kao plaši, kako no se oko sove rugajući joj se kupe druge ptice.*

ČUVITA, *f. vidi* čuveta. *u dva pisca: jednoga na početku* XVI *a drugoga* XVIII *vijeka.* Ptičar lipo piščat pticam se ne lini i čuvitom viščat dokla ih prihini. M. Marulić 130. I na kopnu i na vesku loveći nas prije nesriće golem lovac, čineć tresku prevara nas ko voliće, i da čini veće plijene za čuvite meće žene. J. Kavańin 6.

ČUVKATI, čuvkam, *imp.* custodire, *hyp.* čuvati. *u jednoga pisca našega vremena*: Ti tek čuvkaj dvorka sapletena. Pjev. crn. 331.

ČUVLIV, *adj. qui sensu percipi potest. isporedi* čuti 6. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka*: Znameńe čuvljivo. S. Badrić 46.

ČUVŃA, *f.* custodia, tutela. *isporedi* čuvati. *u jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku* 96a: čuvańe. Da bi lašńe s ńegovom čuvńom i nastojańem utek'o zasjede djavla. T. Ivanović, nauk 33.

ČUVSTAVAN, čuvstavna, *adj.* sensibilis. XIII *vijeka, a tada se pisalo* ČUVSTVENЬ *i* ČUVSTAVNЬ. Jako na ČJUVSTVENAGO zre. Domentijan, sav 64. Kь ČJUVSTVENOMU. 111. Ideže i vlasy sь čjuvstvny mysli otloži. Ļet. sr. 59. Daničić 3, 478.

ČUVSTVEN, *adj.* sensibus perceptus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, u jednoga pod konac* XVIII *vijeka iz ruskoga jezika, i u Stulićevu rječniku* 96b: sentiens, *gdje ima i adv.* čuvstveno, sensu. V ńih ni krvi ni muke čuvstvene. Korizm. 48 (1508). V pohotenji čuvstvenom. 48. Ko hoće da je ńegova radost slovesna i razumna a ne samo čuvstvena i skotska, on se mora za mnoge stvari truditi. D Obradović, bas. 147.

ČUVSTVIJE, *n. vidi* čuvstvo. *u rječniku Stulićevu* 96c: čuvstvje: čovik imaje obće čuvstvje s životnimi, homo habet commune sentire cum animalibus; *i u Daničićevu* 3, 478: čuvstvije, sensus. Čuvstvie moeju ustnu povědaju tebě. Sava, sim. 9. Vьsa svoja umaštae znamenaetь čjuvstvia. Domentijanb 72.

ČUVSTVILA, *n. pl.* organa sensus. *samo u Stulićevu rječniku, iz rus.*

ČUVSTVITELAN, čuvstvitelna, *adj. kao* ču-

teći. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da nije i ńima čuvstvitelna srca dao. D. Obradović, sov. 45.

ČÙVSTVIVÔST, *f.* sensus, facilitas molliores sensus concipiendi. *samo u jednoga pisca našega vremena:* Odtle čuvstvivost. M. Pavlinović, raz. spis. 193.

ČÚVSTVO, *n.* sensus. XIII, XVI, XVII *i* XVIII *vijeka, u dva pisca našega vremena, i u rječnicima Stulićevu* 96ᵇ: auditus, sensus, vis sentiendi, *i Daničićevu* 3, 478: sensus. Iže ļubitь boga vьsêmь srьdьcemь svoimь i vьseju dušeju svojeju i vьsêmь sьmyslomь svoimь i vьsêmi čuvьstvy svoimi. Domentijanᵃ, 107 (dan). Vьsêmi čjuvstvi prosvešťь se. Domentijanᵇ 48. Svoja pomazavь čjuvstva. 174. Ako prije bolizan ne pride čuvstvu. Korizm. 87ᵇ. (1508). Mnogo se služi čuvstvi i očućenji. S. Budinić, sum. 121. Pet čuvstva telesnih. M. Alberti, ofic. XLVI. I vladati dostoji se, gospodine, čuvstva, govorenja i tvorenja naša. 386. I mora misliti o svemu tome što u pet čuvstva pada. D. Obradović, sov. 46. Hoću kraj ukobit žitka, koji svojih čuvstva ne uživa. Osvet. 3, 5.

ČUVSTVONADAREN, *adj* sensu praeditus, sentiens. *samo u Stuličevu rječniku za koji je i načińeno.*

ČÚVSTVOVATI, čúvstvujêm, *imp.* sentire. *u jednoga pisca pod konac* XVIII *vijeka i u Stuličevu rječniku. u oba iz ruskoga jezika.* Ko sebi nikada ne da ogladniti, ne čuvstvue kakova je sladost hleba. D. Obradović, bas. 147. Ko nikada nije čuvstvovao gorest skorbi, on nije kadar ni pravu sladost radosti čuvstvovati. 147. Ovde se oće mnogo više nego čuvstvovati. D. Obradović, sov. 50.

ČUŽA, *f. seoce u protopopijatu mohačkom blizu varošice Šuļošhercega.* Šem. prav. 42.

ČUŽDAN, *m. tuđin. u rukopisu* XV *vijeka:* Ašte blagodetela svoego ubiste, mene li čuždana (tuina. aleks. jag. 275.) ne ubiete? S. Novaković, aleks. 74.

ČUŽIN, *m. prezime.* Bogdan Čjužinь. S. Novaković, pomen. 113.

ČVÀKÂŃE, *n.* crepitus, *isporedi* čvakati. *u Vukovu rječniku.*

ČVÀKATI, čvàkâm, *imp.* crepare. *o glasu koji daju batine kad se ļudi biju. Postańem po Daničiću kor.* 229. *od korijena* skak *udarati, lupati s promijeńenim* k *na* č *i dodanim* v. *u Vukovu rječniku.*

ČVÀKNUTI, čvàknêm, *pf.* crepare, *ošinuti da se čuje glas kao čvak,* icere cum crepitu. *isporedi* čvakati. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, u naše vrijeme, i u Vukovu rječniku.* Sto se puta događa, kada grad malo vinograde čvakne. Đ. Rapić 186. Ńih cvijelio kavazbaša Ibro, a brđani na osvetu brzi ako čvakne *(štampano* čvakni*)* Ibragina koga. Osvet. 7, 80.

ČVÀLÍK, *m.* crepitus. — *po Daničiću kor.* 242. skar, *udarati, lupati, s promijeńenim* k *na* č *i dodanim* v. *samo u Vukovu rječniku* 820ᵃ: *(u Srijemu)* n. p. sve stoji čvalik batina kako se tuku.

ČVALÍKATI, čvàlîčêm, *inp. vidi* čvakati, *isporedi* čvalik. *samo u Vukovu rječniku* 820ᵃ: crepare, čvaliču batine kad se ļudi biju.

ČVALINA, *f. selo u Hercegovini blizu Ravna.* Schem. ragus. 1876, 59.

ČVAĻINA, *f. selo u Bosni u mostarskom okrugu.* Statist. 118. S. Novaković, obl. 46. Kovačević, bos. 88.

ČVÂN, *m.* oenophorum. *stsl.* čvanъ sextarius. *lit.* zbonas, izbonas. *samo u Stuličevu rječniku. vidi* gban. žban.

ČVÁNAC, čvánca, *m. dem.* čvan. *ńekakav sudić. samo u jednoga pisca i u Stuličevu rječniku* 97ᵃ: čvanec, parvum oenophorum. Da ne oskudêjetь vy grьstь muky ni čvanьcь masla. Sava typ. orab. Kńiževnik 3, 141.

ČVARA, *f.* divinatio, incantatio *samo u jednoga pisca na početku* XVI *vijeka:* čvarami nikimi prelašćevaše plk rimski. Š. Kožičić, žit. 4.

ČVÁRAK, čvárka, *m.* recrementa adipis. *vidi* cvírak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVÁRATI, čvárâm, *imp.* divinare, incantare. *vidi* vračati, *ista je riječ samo izvrgnuta.* Magaz. 1861, 143.

ČVÁRÊŃE, *n.* stridor adipis liquati. *isporedi* čvariti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVARIĆI, *m. pl. selo u Bosni u mostarskom okrugu.* Statist. 107.

ČVÀRITI, čvárîm, *imp.* liquefacere adipem. *u Vukovu rječniku.* — *sa* se: *peći se uz vatru, u govoru:* odmakni se od vatre, što so čvariš tu? M. Pavlinović.

ČVARKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 387.

ČVARÒVATI, čvárujêm, *imp. vidi* čárati. *u Grbļu.* Vuk, rječ. 820ᵃ. — *Kor. je po Daničiću kor.* 239 skar, *činiti, opčiniti.*

ČVASTI, čvatem, *imp. vidi* cvasti. *u Stuličevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČVATITI, čvatîm, *imp. vidi* cvatiti, cvasti. *u Stuličevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČVÉŃE, *n. vidi* čuveńe, auditio. *isporedi* čuti. *samo jedan put u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Što se na nas a po čvenьju tužiš. Spom. srb. 1, 122.

ČVETRTAK, čvetrtka, *m. vidi* četvrtak. *u Bjelostijenčevu rječniku* 54ᵃ *kajkavski:* čvetertek.

ČVIČÉNICA, *f. vrst crnih smokava,* ficus quaedam. *u Dobrińu na Krku. vidi* čvićenica.

ČVIĆ, *m.* gentiana. B. Šulek, im. 61. *vidi i* cvić.

ČVIĆENICA, *f. suvrst crne smokve.* B. Šulek, im. 61. *vidi* čvičenica.

ČVILITI, čvilim, *imp. vidi* cviliti. *u Stuličevu rječniku.*

ČVĬĻA, *f. čvor u drvetu,* nodus. M. Pavlinović.

ČVĬĻAV, *adj.* čvorav, nodosus. *isporedi* čviļa. M. Pavlinović.

ČVINČIĆ, *m. ptica* parus caeruleus L. Progr. spalat. 1880, 26.

ČVÎR, *m. vidi* čir. *u Rađevini u Bosni.* L. Stojanović.

ČVÎT, *m. vidi* cvijet. *u Stuličevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČVOJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 82.

ČVÒKNUTI, čvòknêm, *pf. kao udariti,* icere. *u naše vrijeme.* Magarac nogom čvokne starca u čelo. Nar. prip. bos. 1, 144. *vidi i* čvaknuti.

ČVONTA, *f.* globus, tuber. *u naše vrijeme.* Kupus sve rastijaše više i razvijaše svoj list dok se i glavice ukažu. Videći ovo đavo mišļašo: kad je ovolika čvonta na zemļi, to kolika mora biti u zemļi. Nar. prip. vuk. ²276

ČVÔR, čvóra, *m.* nodus. *u naše vrijeme i u rječnicima Mikaļinu* 97ᵇ: frž, čvor u drivu, nodus; *Stuličevu* 97ᵇ: nodus, *i u Vukovu* 820ᵃ 1. na drvetu, nodus. 2 n. p. na marami, nodus. 3. iskočio mu čvor, tuber. — *Akcenat kaki je u gen.*

sing., taki je u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i osim gen. pl. koji kad je bez ov *tada glasi* čvôrâ; *mijeña se u loc. sing.:* čvòru, *i u cijeloj množini kad ima* ov: čvòrovi, čvòrove, čvòrovima, *a tada su u gen. pl. još oba zadňa sloga duga:* čvòrôvâ. — *Korijen je po Daničiću kor.* 240. skar *isticati se, stršiti.* Čvor ne treba na pravu mladiku. P. Petrović, vijen. 24. Gde je na stablu lišće naraslo ukazuju se guke a ispod ńih čvorovi. I. Pančić, bot. 47. — *u prenesenom smislu kao poteškoća,* difficultas: Kraj je našao čvoru koji je uzlao parnice. M. Pavlinović, rad. 95. — *sravni i* svor, *uzao, u Mikaljinu rječniku.*

ČVÒRAC, čvórca, *m. vidi* čvorak. *u Mikaljinu rječniku* 45b *pod* črčati.

ČVÒRAK, čvórka, *m. ptica* sturnus, *u naše vrijeme i u rječnicima Jambrešićevu* 946b *i Vukovu* 820b. — *Akcenat kaki je u nom. sing., taki je u svijem oblicima osim gen. pl.:* čvôrâkâ, *a mijeňa se, kad ima* ov, *u cijeloj množini:* čvôrkovi, čvôrkove, čvôrkovima, *a tada je gen. pl.:* čvorkóvâ. Da plaši čvorke. Nar. prip. vuk. 8. Čvorak, der staar, die sprehe, sturnus vulgaris. G. Lazić, ist. 55. Čvorak, sturnus. L. Pančić, ptice 51. *sravni* čvrļak, skvorac.

ČVÒRAN, čvórna, *adj.* qui indurari potest. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVÒRAST, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *u jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku.* Trčak čvorasti, carabus nodulosus. Fab. I. Sloser, kor. 1, 18.

ČVÒRAV, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *samo u rječniku Stulićevu i Vukovu* 820b: čvornat, *gdje ima primjer:* a u ruke čvoravu toļagu.

ČVORICA, *f.* spergula. Flora croat. 344.

ČVÒRIĆ, *m. dem.* čvor, nodulus. *u Vukovu rječniku. — prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 222. Avramović 191. Prot. šab. 61, 125.

ČVÒRINA, *f. augm.* čvor. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVÒRITI, čvórîm, *imp.* nodosum fieri. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVÒRIV, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVÒRIVÒST, čvórivosti, *f.* nodositas. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVORIVSTVO, *n. vidi* čvorivost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČVÓRKOV, *adj. što pripada čvorku,* sturni *samo u Vukovu rječniku.*

ČVORKÒVIĆ, *m. mlad čvorak,* pullus sturni. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVORKÒVLÎ, *adj. što pripada čvorkovima,* sturnorum. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVÕRĻIV, *adj.* nodosus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVÒRNAT, *adj.* nodosus. *o drvetu. isporedi* čvor. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVORNOVAČA, *f. ńcko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu rudničkom:* Niva u Čvornovači. Sr. Nov. 1874, 85.

ČVORNOVAKA, *f.* clava nodosa. *u naše vrijeme u dva pisca* Iskamči od ńega čvornovaku jaku. J. Rajić, boj 60. Čvornovaka propade. 79. Herkul na čvornovaku nasloňen obara oči gore. I. Stojanović u Sr. Nov. 1835, 57.

ČVORNÒVIT, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *u jednoga pisca našega vremena i u Vukovu rječniku.* Drvo čvornovito. P. Bolić, vinod. 2, 97.

ČVORORIV, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVORORIVOST, *f. vidi* čvorivost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana kao i predňa.*

ČVORÒVIT, *adj.* nodosus. *isporedi* čvor. *u naše vrijeme.* P. Bolić, vinod. 2, 94. Prašarica čvorovita, opatrum verrucosum Germ. I. Šloser, kor. 539.

ČVÒRUGA, *f. augm.* čvor. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVŔČA, *f.* crepitus, *škripa koja nastaje pod nogama na snijegu u velikoj zimi (kao da je to):* ‚Bila je velika zima i čvrča', *rekla na sudu u Zagrebu žena iz Mrkopoļa.*

ČVŔČAK, čvŕčka, *m.* cicada, gryllus. *vidi* cvrčak, črčak. *od* xviii *vijeka. u rječniku Bjelostijenčevu* 53b (436b. curruca), *i Jambrešićevu kajkavski:* čvrček, grillus, *i u Vukovu* 820b. Čvrčak pita' je kruba u mrava. N. Palikuća 7. Mrav dopušta kru sada čvrčku. 32. Ufati liti čvrčaka. I. Vladmirović 22. Rekne čvrčak slavuju. 223. Ali ćeš se prija prestaviti kano čvrčak pjevajuć do mraka. A. Kačić, razg. 2. Kad stari čvrčak pukne izidu iz ńega mladi. D. Obradović, sov. 67. Da si barem rekao, ako ću pući kao čvrčak pjevajući. 67. Ko čvrčak na suvoj kladi. M. Pavlinović, raz. spis. 315 Čvrčak, cicada. J. Pančić, zool. 261. — *u zagonech:* Čvrčak čvrči repom vrti, što god ļudi stekoše, to poda ń motoše *(odgonetļaj: mlin).* Nar. zag. uov. xx.

ČVŔČÁŇE, *n.* stridor. *vidi* cvrčaňe. *isporedi* čvrčati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVŔČATI, čvŕčîm, *imp. vidi* cvrčati, fritinnire, stridere. *u naše vrijeme i u rječnicima Bjelostijenčevu* 54a: kakti čvrček fritinnio, kakti vrabec, pipilo, kakti škvorc, pisito; strideo; *i Voltigijinu* 32: zwitschern. Čvrčak čvrči. Nar. zag. nov. xx.

ČVRGA, *f. komad,* frustum. *u Hrvatskoj oko Križevaca.* P. Brantner.

ČVŔGNUTI, čvŕgnêm, *pf. kao udriti, ošinuti,* icere. *u naše vrijeme.* U taj mah ga čvrgne u čelo i on se pretvori u lešńik. Vila 1867, 288.

ČVRKA, *f. vidi* cvrka. *u Vukovu rječniku.*

ČVŔKÁŇE, *n.* pulsatio cum sonitu. *isporedi* čvrkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVŔKATI, čvŕkâm, *imp.* pulsare. *samo u Vukovu rječniku.*

ČVŔKNUTI, čvŕknêm, *pf.* pulsare. *isporedi* čvrkati. *samo u Vukovu rječniku. Korijen je po Daničiću kor.* 247. skark *u značeňu vikati, drečati prenesenom od glasa na udarac.*

ČVŔKNUTI, čvŕknêm, *pf.* stridere. *o glasu koji dade voda kad pane na usjano gvožđe. samo u Vukovu rječniku vidi* cvŕknuti a) *Korijen je po Daničiću* kor. 247 skark *vikati, drečati.*

ČVŔĻ, *m.* sturnus. *u rječnicima Vrančićevu i Bjelostijenčevu. — muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ČVŔĻAK, čvŕļka, *m. vidi* cvrļak, sturnus, *od* xviii *vijeka. između rječnika u Mikaljinu* 45b, *Belinu* 710b, *Stulićevu* 97a *i Vukovu* 820b. *Postaňa kojega i* cvrčati. Ubij čvrļka ticu. I. Vladmirović 10. Čvrļak, sturnus vulgaris, Linn. Progr. spal. 1880, 19. Čvrļak pramalitňi, pastor roseus Temm. Progr. spal. 1880, 19. *vidi i* škvrļ. — 2. *guka,* tumor, inflatio, *u Mikaljinu rječniku.* — 3. *riba* labrus festivus. G. Kolombat, pesci 16.

ČVŔĻEVO, *n. dva sela u Dalmaciji jedno u okrugu trogirskom.* Schem. šib. 1875, 18. Repert. 34. *a jedno u šibeničkom.* Repert. 26.

ČVRĻITI, čvrlîm, *imp. ńešto tako primicati k vatri da gori i upaļuje se,* ustulare. S. Novaković.

ČVRĻKA, *f. dren klinčić u duvaru.* M. Ružičić.

ČVRĻUGA, *f.* I. gibbus, *guta. guka što izraste čovjeku na glavi, koñu na grebenu. isporedi* čvoruga. *u Vukovu rječniku.* — 2. *ptica ševa,* alauda. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u naše vrijeme. izmedu rječnika samo u Voltiğijinu. korijen je po Daničiću kor.* 240. skar *vikati, vrištati.* Vaḥļače i grlice, droñ, čvrļuge, kosić, bene, volić, vuge, bravarice nehajne su er općene. J. Kavañin 22. Čvrļuga, alauda arvensis. Linn. Progr. spal. 1880, 29. Čvrļuga planinska, melanocarypha calaudra. Boje. Progr. spal. 1880, 28. *vidi i* čevrļuga, kotarka.

ČVRŇEGA, *m. ime muško* XIII *vijeka:* Čvrsnêga. Mon. serb. 13 (1222—1228).

ČVŔSNICA, *f. planina u Hercegovini blizu Imoskoga. iza* s *je* t *ispalo, koje i nekoji pišu. u Vukovu rječniku.* Schem. herc. 1873, 17. Čvrstnica. 16.

ČVŔSNUTI, čvŕsnêm, *imp. debļati, jačati,* solidescere. *iza* s *je* t *ispalo, koje neki i pišu. isporedi* čvrst. *u naše vrijeme i u rječniku Stulićevu i Vukovu.* Čud čvrstne. M. Pavlinović, rad. 171.

ČVŔST, čvŕsta, *adj.* firmus, validus, durus. *od* XVI *vijeka i u rječnicima Mikaļinu* 45ᵇ: duritus, induritus; *Belinu* 282ᵃ: durus, duriusculus, 333ᵇ: solidus, 398ᵃ: duratus; *Bjelostjenčevu* 54: compactus, strictus, durus; *Jambrešićevu:* strictus, robustus; *Stulićevu* 97ᵇ: durus; *Voltiğijinu* 32: stark, fest; *i u Vukovu* 820ᵇ: plenus. — *Kompar.* čvŕšćî *i* čvŕšījî *u Belinu rječniku* 282ᵇ. — *Postańem od korijena koji u slovenskim jezicima glasi* čerd *od* kerd, krdh *i nastavka* tvь *hrv.* tav *te je riječ glasila stsl.* črьstvъ: d *od korijena pred* t *od nastavka promijenilo se na* s, *po tom bi pravi oblik u nas bio* črstav, *ali se* v *premjestilo u prvi slog te glasi* čvrst. *srodno biće got.* hardus *strûem.* harti. *po Daničiću kor.* 250 *je kor.* skart, *savijati, plesti, sukati, zbijati, jaku biti.* a) *o čeļadetu, jak,* firmus: O čvrsti sinu višńega boga. Korizm. 7. *kao tvrd* durus: O nemilostivi i čvrsti narode! Korizm. 43. *s dodatkom* suprot: Toliko je *(bog)* nemilostiv i čvrst suprot onim. 84. *tijelom jak:* Momaka bješe vaļastijeh, te ja smisli i pozovi k sebi najčvršćega koji od ńih bješe. P. Petrović, Šćep. 178 (143). — *kao nepokoļebiv: (Grješnik)* prevraćen, zal, čvrst, učvršćen v vsakom zli. Korizm. 84. Posta sudac drugi imenom Fabijan, ki bi čvrst poganin. F. Glavinić, cvit. 191. *dodaje se u čem je ko čvrst:* Čvrsti u viri. Nar. pjes. ist. 6, 37. — b) *o stvari tjelesnoj* aa) *što drži, što ne umiče, što se ne krši, ne lama, ne raspada,* firmus: Čini ju na jedno kolo položiti ter čvrstimi raztezati konopi. F. Glavinić, cvit. 228. Od stvari čvrste kako olova. B. Kašić, per. 46. Učinio si jedan uzao veoma tijesan i čvrst. M. Radnić 430. Dub kad bude jur čvrst i velik. A. d Bella, razg. 187. Kako će pako izkorepiti jur staru čvrstu dubovinu? 159. Bijaše ovi kip čvrst zaradi trbuha bronzenoga. P. Knežević, osm. 302. Čvrste uzle odrišiti. I. Zanotti, en. 2, 17. Čvrstim glibom kršit znadu pluge. I. S. Reļković, kuć. 108. *ne izriče se stvar, nego se govori u opće riječju* što: Prijegni sfo ti što jest čvrsto. B. Kašić, nać. 96. — bb) *kao gust, zgušten, kompaktan, trajan,* solidus, densus: Tko ima dlake čvrste. *u Mikaļinu rječniku* 72ᵃ. *pod* dlakav. Za tim ńima čvršću hranu nudi. I. S. Reļković, kuć. 316. Nit je *(slanina)* čvrsta, nit sa svime zdrava. 362. Da kupus ostane čvrst. 409. Ova hrana zimom čvrsta stoji. 409. Čvrst mrak oku vidjeti ne dade. Osvet. 4, 4. — *tako i:* Vježba se, e bi zdravu i čvrstu uzdržao glavu. M. Pavlinović, rad. 135. — c) *stvar umna, slaňe,* itd. *kao jak, neuskolebiv, strog, tvrd,* firmus, validus, durus: O čvrsto porazeńe! Korizm. 63ᵇ. Umriti smrtju čvrstu, nemilostivu. 73. Ne će okusiti muke žļhke, čvrste i večne paklene. 85. *(Bolezan)* oštra i čvrsta. 86. Bila je bolizan Isukrstova veće čvrsta nego nijedna druga. 86ᵇ. Slišahu čvrste psosti. 86ᵇ. U ono doba čvrsta zima biše. F. Glavinić, cvit. 70. Rečenoga cesara čvrstim jednim taknu betegom. 122. Učini se u to doba po svoj Špani jedan čvrst glad. 259. Ki čvrste veselim srcem podnašaše muke. 267. Za to Maksim čvrste po svoj Ingilteri posla zapovidi. 345. Podajte pomoć vašu čvrstu. M. Pavišić, isp. 50. Razvija se čvrstim naporima. M. Pavlinović, rad. 150. Tko ima čvrstu voļu. 171. — *čvrstim zakonom je koliko adv. čvrsto:* Vijte Isusa od Pilata fruštana čvrstim zakonom. Korizm. 91. Sluga mu da jednu zaušnicu čvrstim zakonom. 63ᵇ. — *Adv.* čvrsto, firme, firmiter, fortiter: Cesar mu čvrsto zapovida da ih umori. F. Glavinić, cvit. 175. Gdi vam se držahu čvrsto poleg mene. P. Vitezović, odil. 26. Žena čvrsto što zaļubi, u mal čas joj to pogrubi. P. Vitezović, cvit. 13. Kopļe čvrsto u koña bok zahiti. I. Zanotti, en. 7. Kojim glava u drvetu neka čvrsto stoji i orańa čeka. I. S. Reļković, kuć. 19. Čvrsto me je vlašće pritegnulo. Pjev. crn. 158. Boje je svoje lijeno nego tuđe čvrsto. Nar. posl. vuk. 25. Čvrsto ga je čordom udario. Nar. pjes. juk. 526. Mozak čvrsto radi svoju. M. Pavlinović, rad. 137. To li ove čvrsto duše veže vez zavjere. Osvet. 1, 59. Oben gredu peni na usta i još se čvrsto drže Nar. prip. mik. 37. Ukoči se tako čvrsto kao mrtac kad se ohladi. V. Vrčević, igr. 52

ČVŔSTAC, čvŕsca, *m. ńeka buba,* molytes. Schönh. I. Šloser, kor. 635. 719. *pogrješno* čvrstaci 718.

ČVŔSTAC, Čvŕsca *m. selo i župa u Hrvatskoj u belovarskoj županiji, kajkavski:* Čvrstec. Schem. zagr. 1875, 168.

ČVRSTAK, *m.* res nodosa, dura. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVŔSTAN, čvŕsna, *adj.* solidus, subdurus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVRSTICA, *f. vidi* čvrstak. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVRSTIMICE, *adv.* firme: „čvrstimice sam mu odgovorio".

ČVŔSTĪNA, *f.* firmitas, soliditas. *isporedi* čvrst. *samo u jednoga pisca na početku našega vremena i u Vukovu rječniku* 820ᵇ: plenitudo, soliditas. Različite zemļe po snagi i čvrstini. I. S. Reļković, kuć. 108. Pokislo žito izgubi bilinu i čvrstinu. 302. — *bez* v *iza* č *biće štam. pogrješka:* Kad su *(zemļe)* mokre, teško se usuše, suve sime čvrstinom utuše. 26.

ČVŔSTITI, čvŕstîm, *imp.* firmare. *u rječnicima Stulićevu* 97ᵃ: indurare, solidare, consolidare, curare, *i u Voltiğijinu* 32: verstärken. *sa se,* firmari, *u naše vrijeme i u rječniku Mikaļinu* 45ᵇ: obduresco, induresco. Prva odluka čvrsti se. M. Pavlinović, rad. 124.

ČVRSTJAHAN, čvrstjahna, *adj.* subdurus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVRSTJAŠAN, čvrstjašna, *adj. vidi* čvrstjahan. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVRSTOĆA, *f.* firmitas, soliditas. *u jednoga*

pisca XVIII *vijeka.* Da oni čvrstoću svoju ne imadu od drugog E. Pavić, ogled. 142. Sveti se Grgur vcoma čudi čvrstoći ovoga s. čiraka. 142. Da je po istoj zlamenovana čvrstoća pastira crkveni. 142.

ČVRSTONARAVAN, čvrstonaravna, *adj.* bene constitutus, robustus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načinjeno.*

ČVRSTOSLOŽAN, čvrstosložna, *adj.* ad corporis habitudinem pertinens. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČVRSTOSLOŽEN, *adj.* di buona complessione. *samo u Belinu rječniku. upravo adv.* čvrsto *i partic. glag.* složiti.

ČVRSTOST, čvrstosti, *f.* soliditas *samo u rječnicima Belinu* 282ᵃ: čvrstos, duritia; *Stulićevu* 97ᵃ; durities, soliditas, *i Voltigijinu* 32· stärke.

Ć

ĆA, *adv.* hinc, procul, longe. *isporedi* tija, tja *otkle je i* ća *postalo. od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* — *Znači*

1. *da se ko makne s mjesta gdje je. a) riječ sama bez drugih riječi rabi aa) onomu koji hoće da mu se vô makne i pôćme ići. tako dolazi u naše vrijeme u narodu i u Vukovu rječniku.* 758ᵃ: ća, vox impellentis bovem. Orao Turčin a Ero putem ćerao nekoliko koña natovarenih. Kad se Ero prikuči blizu, onda Turčin stane vikati: ća, šaroña, ća! i ti imaš pamet, a Ero je nema. Nar. prip. vuk. ²304. — *bb) onomu koji hoće da ko od ńega otide. u Vukovu rječniku:* ća, abi. — *b) riječ s drugim riječima i to glagolima po najviše takim koji pokazuju kretńu kao ići, vrći, poslati.* Hodimo ća, abeamus. F. Vrančić, živ. 64. Hodimo ća, hćerce. 83. Uzme svoja jajca zubim tere jih odkine i vrže ća lovcim. K. Magarović. cvijet. 30. Posla ih ća. A. Kačić, korab. 21. Idi ća (apage), sotone. Živ. is. 48. Priusijo vrat (lolium) posred žita i otišo ća. 87. Moliše da bi otišo ća š ńihovijeh granica. 88. Bez ńega bijahu pošli ća. 94. Budući pošli ća Moizes i Ilija. 100. Za tijem otide ća. 139. On ide ća a oni ne znadu mjesto. 146. Pustite da ovi otidu ća. 153. Vi hajte ća. Nar. prip. vuk. 140. Pošao ća. Vuk. rječ. 758ᵃ. Kad je bilo za ća poć, si zajašu koñi. Nar. prip. mik. 61. Poruči i gre ća. 3. Sad ńoj klade lonac na brbat i pošaje ju ća. 15. Mi je žal da greš ća. 116. Jesi li ti i kad padao s tavana? ne ja, odgovori mu hećim. A da ne znaš ni liječiti, nego bajde ća. Nar. prip. vrč. 1, 102.

2. *kad se kazuje daļina čemu do koje se ili od koje se što prostire, dodaje se ća riječima kojimi se ta daļina izriče da bi tijem govor bio jači. daļina može biti mjestom ili vremenom. a) daļina mjestom dokle se što prostire:* Obrazom ća do tles poklon ti poručam. Đ. Baraković, vil. 17. Napuniti će se ća do vrha. B. Kašić, nasl. 205. Ća do doništa sičeš. Živ. is. 92. Jure i Balša uzeše svu Zentu gorńu i doľńu ća do Albanije. A. Kačić, razg. 51. Začeraše Novļane ća do crkve svete Petke. Nar. pjes. bog. 172. Otišao ća u Dubrovnik. Vuk rječ. 758ᵃ. — *b) daļina vremenom aa) dokle se što prostire:* ća do večera.. ća do drugoga dne. F. Vrančić. živ. 24. Da bi učińeno ća do današńega dneva. J. Matović 335. Ća do božića, ća do sad. Vuk rječ. 758ᵃ. — *bb) odkle se što prostire:* Isteklo je žarko sunce ća iza gore. Nar. pjes. vuk. 1, 43. — *daļina može biti i u radńi ili stańu veličina do koje se razvija:* Izvade im sva perja ća do toliko dokle im ne rastu. V. Maģarović, cvijet. 36. Nije koji bi učinio dobro, nije ća do jednoga. J. Matović 496.

ĆA, *ćaća*, pater. *upravo prvi slog riječi* ćaća *koja sama nije no udvojeno* ća, *kao i* ma *prvi slog riječi* mati (mama). *u jednoga pisca na početku* XVI *vijeka:* Lota kad ļjanost ja, ne znajuć spi uz kih, ma ńih kim biše ća čimi sinov svojih. M. Marulić 470. Lota hćere opojiše, s pijanim spaše i rodiše. Za to di i onim kim biše ća, a to otac, učini jih ma, a to matere, svojih sinov. 70, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

ĆABA, *f. od arab.* kiábet, *sve što je četveronuglasto, na po se zove se hram u Meki* kiába, keabê, *ali se tako zove i hram u Jerusolimu. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 758ᵃ: locus desiderii, sveto mjesto u Turaka Meka a u kršćana Jerusolim. Kad haģija na ćabu polazi. Nar. pjes. vuk 3, 84. Davno bih vas poslao na ćabu. 3, 84. Ne videsmo ćabe ni Medine. 3, 84. Nit haģija da ide na ćabu. 3, 324. Te je vlašku ćabu polazio. 4, 141. Znam da to drugi ćoek no bi učinio do onaj koji je na ćabu išao. Nar. posl. vuk. 206. Što godir je u Trebińu živa, sve se klańa ćabi i Medini. Osvet 2, 69. Pripusti ga na Mļetičak mali, no bi l' i ńem tude ćaba bila. 2, 83. Pitali haģiju: haģo, kako ti bi tamo na ćabi? Nar. prip. vrč. 1, 219. Putnike i hoģe koji su na ćabu hodili odirao sam. 2, 4. Vračali se dva derviša s ćabe kući. 2, 9. Skupimo trošak za put pa ajde na ćabu. 2, 29. Znajte da se na ćabu ne ide sa darovnim parama, nego s onim te se od raje na silu oduzmu. 2, 29. — *bilina* artemisia annua, Wild. *dul. u Bosni.* V. Arsenijević.

ĆABLAST, *adj. suludast*, non sanissimae mentis. *samo u Vukovu rječniku. sravni tur.* kaba *neuļudan, grub, priprost, neotesan.*

ĆABOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878, 51.

ĆAĆA, *i* ćáća, *m. otac*, pater. *od* XVI *vijeka i u rječnicima Stulićevu i Vukovu. korijen je po Daničiću kor. udvojen djetińi glas* ta *s jotovanim suglasnim. — a) u pravom smislu* pater, genitor. Voh ćaća, dobar dan. M. Držić 102. Djeca t' mi sada što luda i preluda, a sve er bič majčin ne rabi a ćaće se malo haju. 142. Trudno ti je, ere ću s ćaćom poć. 163. Ja, moj ćaćo, veselo k bogu grem. 471. Ku ja do jučer učio sam za jedno i ćaću i mamu riječmi zvat. F. Lukarević 111. Tatarin ju *(majku tvoju)* ocu ote i tvom ćaći *(alia lectio* ćaćku) caru Ahmetu posla. I. Gundulić 306. Muško ne zna vczat gaća, a htilo bi biti ćaća. V. Došen 90. Više ćaću od babina: novi ćaća nosi vina. 169. Ćaća čedo nek prigleda. kad strinami piti ne da. 169. Al neka se s tim ne slavi, on da mu *(čedu)* je ćaća pravi. 169. Ćaća baća jedno selo plaća. Nar. posl. vuk. 323. Ili si bašta ili ćaća, ili hļeb ili kruh, sve je ter jednako. Poslov. danič. 32. Od bašte do ćaće koliko od ćaće do oca. 87. Mog su djeda pogubili Turci pa moj ćaća promašio kletvu. Osvet. 2, 11. Pa pusti mu i brata Rustana, grjehota bi ne doći mu bila ćaći svomu ne klańat opijelo. 2, 83. Kuka ćaća a jauka majka. 4, 46. Petroviću Mirko vrijedan ćaća vrednijega kneza. 3, 65. Jedan ćaća puno dužan daća. 4, 3. Onda mi je dite k ćaći

svom priteklo. Jačke 192. Dariva mlada ćaću i mamu. V. Bogišić, zbor. 232. U našega ćaće resnate gaće. Nar. zag. nov. 44. Siuko, digni ćaće ruku. Nar. prip. mik. 65. Aj ti boga, o moj stari ćaća! ča si tako tužan i žalostan? Nar. pjes. ist. I, 25. — *kućni ćaća*, pater familias: O čestita starešine, kad je slika stare psine, kad je perčin kućnog ćaće kao stare psine gaće. V. Došen . — *ime ćaća mlada pridijeva starijem muškom.* Skoroteča 1844, 248. — *b) o životinji:* To bi ružna hila sprava da se s krmkom spregne krava, da u brpi od buništa već ne rade skupa ništa, da l' kad kućni ćaća grune kućna mama da s njim trune. V. Došen 207, Jedan kozjeg ćaću muze, a rešeto drugi uze slatko mljiko da dobave. 262. — *c) u prenesenom smislu:* Što se oblak diže više, to da maće lipe kiše, jer vihori ńime mašu, dok zamute u ńem kašu, snig, oluju i mećavu i učine po sve spravu, holi ćaća *(t. j. oblak)* da ošteni plod ka i sam nopošteni. V. Došen 19.

ĆAĆAK, ćačka, *m. dem.* ćaća. *u naše vrijeme u Hrvatskoj u kajkavaca, u kojih nastavak* ek (=ak, ъkъ) *često rabi i za riječi ženskoga roda na* -a *kao:* Katek *od* Kata, mamek *od* mama, japek *od* japa. *itd.* Mlada stupi pred oca i majku pa će: dragi ćaćek i mamek, oprostite mi. V. Bogišić, zbor. 231. — *ime kamenčiću, kojim se dijete igra i zabavlja. u Posavini.* F. Hefele.

ĆAĆE, *m. vidi* ćaća, *otac*, pater. *voc.* ćaće. *od* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* 72b: ‚chiache'. Dragi ćaće, predragi otče! Postilla tüb. 1562 A 2. Ako se, ćaće, ja uvrgoh u tebe. N. Naljeković 293. Ne mo', ćaće! M. Držić 194. A. Jeste li gori? B. Gori smo, ćaće. 195. Kruha, ćaće, daj nam kruha. Besjede kr. 159. Dragi ćaće, sahrani dušu. B. Cuceri 158. Otac, ćaća, (u gradu ćâće) padre. V. Bogišić, zbor. 384. Što je tebi, moj mijeni ćaće? Nar. pjes. istr. I, 45. Ah ljubeznivi i prijaznivi ćaće moj. 5, 7. Ča vam je, ćaće? Nar. prip. mik. 3

ĆAĆICA, *m. dem.* ćaća. *u naše vrijeme u narodu:* Ne me već, ćaćice moji, leh me već ne tucite. Nar. prip. mik 110.

ĆAĆIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. bos. 1861 XXI. Schem. segn. 1871, 104. Schem. šib. 1875, 75; Schem. diak. 1877, 67.

ĆAĆILOVIĆ, *m. prezime* XVIII *vijeka.* Starine 12, 19, 26. *isto prezime glasi:* Čačoločić 20 *i* Čačuločić 26.

ĆAĆIN, *i* ćaćin, *adj. što pripada ćaći*, patris. *u naše vrijeme i u rječnicima Stulićevu* 72b: patris, ad patrem spectans, paternus, *i Vukovu.* Dva dječkaoba mlada dohranila za ćaćinu utjehu i diku. Osvet. 4, 65.

ĆAĆKATI SE, ćačkâm se, *imp. igrati se kamenčićem ćaćkom. u Posavini.* F. Hefele. *sravni* ćaćak.

ĆAĆKIN, *adj. što pripada ćaću, očev, očin*, patris. *samo u Belinu rječniku* 547: paternus.

ĆAĆKO, *m. otac*, pater. *isporedi* ćaća. *od* XVI *vijeka. u rječnicima Mikaljinu* 36b: parens, pater. genitor; *Belinu* 534: pater; *Bjelostijenčevu* 35a: otec; *Stulićevu* 72b, *i Vukovu* 758b: (po jugozap.) otac. — *a) otac u pravom smislu* pater, genitor, o *ljudima i o bogu:* O ćaćko moj. Zbor. 45b. Jer je i on, kćerce ma, od sinov ćaćko blag, i on svoj rod ima, zna koli je ćaćku drag. *(u drugom rukopisu:* čajko, čajku *i* čaku). M. Vetranić 2, 424. Malahni ćaćko moj ma sioni, ovo jo pripravan sinak tvoj na službo na tvoje. M. Držić 129. Rečeno je: ćaćka stara a ljubovnika mlada. 165. Bolje je doma s ćaćkom bilo. 207. Ugodi ćaćku, ako hoć starosti dočekat. Ćaćko jo našao djevojku, ne moj ti kao čini sadaňa mlados: Nije lijepa, ljevšu bih. Što ti ćaćko dava, ono je lijepo i tebi budi drago, er si i ti ćaćku drag. Ja sam za učinit sve što je ćaćku drago. 410. Ti si potvrdila kako je živila majka i ćaćko tvoj. P. Hektorović 58. Drugu obljubi ćaćko naš za sebe miliju prem ljubi. F. Lukarević 213. A vas veće ja viditi ne ću, ćaćko, majko moja. I. Gundulić 45. Ćaćka moga dvorne sluge obilnim se brašnom hrane. 219. Ah moj ćaćko Ahmet nije pravi istiniti vaš car bio? 564. Povratiti vidjenje ćaćku tvomu. A. Gučetić, roz. jez. 218. Mi smo držani sahraniti ovu ćaćka našega pridragoga djedinu. A. Gučetić, roz. mar. 82. Proklet bio ćaćko. M. Divković, bes. 169. O djevice, ćaćko izabra za jedinu kćercu tebe. J. R. Gučetić, mol. 18. Da je bog naš ćaćko. V. Andrijašević, dev. 8. Majku i ćaćka ljubjenoga mladahnoj mi prije zaplijeni, vjerenika sad miloga nemilosno grabiš meni. D. Palmotić I, 61, Poslo sam ju u ńe ćaćka ja prositi I, 293 Žeje sve odkriti dragom ćaćku namislila *(sam)* I, 320. Za to u vik ćaćko tebi blagosove posla s nebi. I. Akvilini, cf. 139. Sred raja zemaljskoga prvi ćaćko bi gosparom. J. Kavańin 25. Bog nije dao mnogoženstva prvom ćaćku. 47. Bez ćaćka i bez majke svoje odhranena. N. I. Bunić, mand. 7. Gledaj, kako s ćaćkom *(bogom)* svojim govori. 32. Ja ću, ćaćko, poslušati. *P.* Vuletić 4 Kako odluka bi mojega ćaćka mila. A. Vitaljić, ost. 286. Sin je u ćaćku, ćaćko u sinu. I. Đorđić, uzd. 133. Prikaživa nebeskomu ćaćku tegotu I. Đorđić, salt. 63. Dok se ćaćka tvoga gane srce tvrdo. A. Kanižlić, uzr. 244. Onda će se ćaćko umolit. 244. Moli ćaćka nebeskoga. Besjede kr. 15. Ćaćko, prosti jim. 24. Jur bijaše *(Isus)* izvršio do kraja sve naredbe koje mu dade ńegov ćaćko. 206. Kleknite prid ćaćka našega. F. Lastrić, ned. 355. Srce moga spasitelja, moga ćaćka. Đ. Mattei 145. Ti si moj ćaćko. 91. Moj višńi ćaćko, ne poznaš li me? B. Cuceri 59. Otac sinu reče: sinko, što učini? sin ocu odreče: ćaćko, što i ti. Poslov. danič. 91. Ćaćku po dobrotu. Jačke 31. — *b) častan pridjev čeljadetu štovaña radi aa) papi:* Papu Damasa on svjetova vanđeo da se čti u posvetu da se u pjesnah slava nova da otcu i sinu duhu i svetu, k'o i naredi ćaćko blagi svijetu i raji spomen blagi. J. Kavańin 97. Moskoviske u strane sveti ćaćko biše odlučio ńega poslat. 98. Ćaćku posla za čas taku od samura lihe i crna dva podmeta po ulaku, svoja svetost čim se ogrne. 187. Vjerne uči ćaćko znati po molitvi ufat krjepko, ljubit vruće. 223. — *bb) manastirskim redovnicima:* Naš ćaćko Franceško. I. Ančić, svit. 5. Život priblaženoga ćaćka Benedikta. I. Đorđić, uzd. VII. U pohvalu svetoga ćaćka Dominika. M. Gučetić, pohv. 1. Ko se klaňa mrtvomu i najmaňemu ostatku svetca koga godi, na priliku prstu svetoga ćaćka Dominika. Đ. Mattei XIV. — *cc) starijem ljudima:* Učin'mo zdravieu ovde mi na staru, rec'mo počasnicu oba gospodaru; za ńim češ ti meni, ja tebi, ćaćko moj, došad se ne kreni, dokle se spuni toj. P. Hektorović 9. — *dd) Rimu, ali se ńime misli papa:* Rim je sunce ko svim svijeti i jednako krijepi svude, svim je ćaćko po ljubavi. J. Kavańin 221.

ĆAĆKOV, *adj. što kakogod pripada ćaću*, patris, paternus. *od* XVI *vijeka. u rječnicima Belinu* 547: paternus, *i Stulićevu* 72b: patris, ad patrem spectans, paternus. Mojo sinove odnješe s oči ćaćkovih. M. Vetranić 2, 482. Što bi se zgodilo ove dni, da jošto ka ljubav ćaćkova pri nas ni. F. Lukarević 213. Ljubav ćaćkova već u ńem mogaše, neg taj riječ bogova ku slijedit

imaše. 269. Ćaćkov greb okropit. D. Zlatarić 2. O ćaćkova kuća *(ὦ πατρῷον δῶμα)* 69. Ostaviti rodno misto iz ćaćkova bježeć doma. I. Gundulić 246. Lauš ćaćkovo zovuć ime umrijo. 378. Kuda da podem ja uteći, gdi ćaćkova srgba prika sinka uze a grabeći hudi gusar vjerenika. Đ. Palmotić 1, 179. Ćaćkovoj se pridat voli. D. Palmotić christ. 7, 62. Tih ćaćkova smrt nezrila jest uznila. J. Kavanin 124. Ti na desnu sjediš stranu od ćaćkove ruke u raju. P. Kanavolić, iv. 55. Uputi se iz ćaćkova doma. I. Đorđić, uzd. 135. Na ćaćkove bile dvore. Nar. pjes. istr. 3, 3.

ĆAĆO, *m. vidi* ćaća, pater. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Još mi, bože, ćaća i braca sbrani. Đ. Držić. 505. *mogla bi biti pisarska pogrješka mjesto* ćaćka, *jer se riječ čita samo na tom mjestu.*

ĆÀ ĆÙ! nugae! *govori se:* to je ća ću! *u Vukovu rječniku.*

ĆAFIR, *m. nevjernik, arab.* kâfir *nevjeran. Turci zovu tako sve narode nemahometance i nepogane, prosto turski glasi* davur, daur. *u naše vrijeme:* Ne zna ćafir s kim se udario. Pjev. crn. 87. Šut, ćafire, dok ja govorim. Nar. prip. bos. 1, 51.

ĆAFIRSKÎ, *adj. što pripada ćafirima. u jednoga pisca našega vremena:* Bre kaure i ćafirski sine. Pjev. crn. 324.

ĆAFURIJA, *f.* campbora. *tur.* kjafur. *u naše vrijeme.* Farm. 76.

ĆAGE, ćägeta, *n.* charta, *hartija. tur.* kjagat, kjahat, kjagyd. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dadoh majci divu ćagetu. Nar. pjes. vuk. 1, 368. On dofati tankoga ćageta. Nar. pjes. juk. 342. On prifaća divit i kalema, i ćageta knige ne šarane. 383. Daj mi ćageta knige ne šarane. 530.

ĆAHIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u baňolučkom okrugu.* Schem. bos. 1864, 59.

ĆAHNUT, *adj. biće isto što* ćaknut, ćanut: Ponešen pa upušten, ćahnut kao da je upušten na zemju te se razbio kao lonac. Nar. posl. vuk. 255.

ĆAHORITI, ćahorîm. *imp. vidi* ćaoriti.

ĆAIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1864, 58. *vidi* Ćajić.

ĆAIĜIJA, *m.* placentarius. *isporedi* ćaija *samo u Vukovu rječniku.*

ĆAIĜIJIN, *adj. što pripada ćaiĝiji. samo u Vukovu rječniku.*

ĆAIJA, *f.* placentae genus. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆAJA, *m.* vicarius. *tur.* kjahja, *koji kućom upravlja, intendanat. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 758a: 1. vicarius. Ňu mi prosi ćaja iz Budima: ne ću za te polaziti, ćajo. Nar. pjes. vuk. 1, 607. Onda udri haračlijna ćaja. 3, 307. — 2. *čobanbaša u arnautskijeh čobana koji dogone ovce u Srbiju na zimovnik. u Vukovu rječniku.*

ĆAJA, *glas kojim se govoda tjeraju iz kvara. u Lici.* V. Arsenijević.

ĆAJA-PAŠA, *m. ime muško. u naše vrijeme.* Tražeć kulu paše Ćaja-paše. Nar. pjes. vuk. 4, 341. Pa dozivļe pašu Ćaja-pašu: Ćaja-pašo, od krajine krilo! 4, 355. *griješkom:* Daja-pašu 4, 342.

ĆAJA-PAŠINICA, *f žena* Ćaja-paše: Kaduna Ćaja-pašinica. Nar. pjes. vuk. 342. O gospodo Ćaja-pašinice. 4, 343.

ĆAJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 409. Šem. sr. 1882, 123.

ĆAJINA PŌJATA, *f. neko mjesto pod nivama u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 246.

ĆAJINO DRVO, *n. neko mjesto u Srbiji u valjevskom okrugu:* Niva Ćajino Drvo. Sr. Nov. 1873, 365.

ĆAJKO, *m.* pater. *od* XVI *vijeka. u rječniku ni jednom. o ljudima i bogu:* Ostani s bogome, a ćajkom i mnome ništor se ne brini. M. Vetranić 2, 253 *(u drugom rukopisu:* ćaćkom). Gdje si, ćajko, tve treskove ostavio? I. Gundulić 75. Mudri ćajko s biljeg veće pozna ovu ńe odluku. 379. A komu si ostavila ćajka *(u drugom rukopisu:* ćaćka) tvoga stara i slijepa? 391. Sad ćajko tvoj bez svijesti malo haje za tve česti. J. Palmotić 444. Ljubav vašemu ćajku i odkupiteļu. A. d. Bella, razg. 200. Neboski tvoj ćajko 202. Vječni ćajko. A. Kalić 139. Moj ćajko prislavni 492 Za što si me ti, moj ćajko, pritego? L. Radić 8. O ćajko milosrdja. 99. Svoga ćajka počastit. V. M. Gučetić, pohv. 18. Radosno govori svomu ćajku. 55. *prenesено:* Mladi se sinko zove i stariji se ćajko naziv|e. A. Kalić 69.

ĆAK, *vidi* ća, ćak. *u naše vrijeme: ćak do* usque ad: Ono golo i kamenito brdo vrh Perasta pruža se ćak do Kotora. S. Ljubiša, prip. 4. Topla, igalo ćak do Sutorine. 2. Ne ostanu ostrvice ćak do Krfa 1.

ĆÁKÁŃE, *n. dovikivańe volu koji vuče riječju* ća. *isporedi* ćakati. *u Vukovu rječniku.*

ĆÁKATI, ćâkâm, *imp. vola, dovikivati mu da vuče riječju* ća. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁKIN, *adj. što pripada ćaki. isporedi* ćáko, patris. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* I s lińcinom biva tako: on će lako te po lako; mlati, udri, tuci, dosadi se prije ruci, neg umetak ćakin lini mrtvi korak svoj promini. V. Došen 212b.

ĆÁKINICA, *f. žena ćáki,* uxor patris. *u anekdoti u Vukovu rječniku.*

ĆÁKNŪT, *adj. ne posve zdrave pameti,* non sanissimae mentis. *u Srijemu i u Srbiji. samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁKNUTI, ćâknêm, *pf. vola: doviknuti mu:* ća *da se makne, da vuče. isporedi* ćâ *i* ćakati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁKO, *m.* pater. *od* XVI *vijeka i u rječniku Vukovu. — Postańem po danič. kor.* 81 *od djetińega glasa* ta: *do t je došlo j te se š nim slilo na* ć. — *Akcenat se mijeńa u voc.:* ćáko. — *a)* u *pravom smislu,* pater, genitor, *o ljudima i bogu:* Nije sumnit i jes to prem je moj ćako mnil od strane u mjesto da me je postavil. M. Vetranić 2, 394. Ektoru što ću ja i starcu ćaku rit? 2, 432. Neka ńega *(boga)* zoveš ćakom. J. Kavańin 13. Da su svoga boga svoga ćaka uvridili. A. d. Bella razg. 103. Hod'mo, ćako, pogledati što sad radi. V. Došen 168. Kad su gora dica nego ćako i mamica, volim oči zakloniti. 208. Nek su dica kao ćako. 38. Ti moj ćako. A. Kanižlić, bog. 166. Ne boj se, dragi ćako. 494. Ćako moj. A. Kačić, korab. 27. Uze molit svoga ćaka. Besjede kr. 146. O ti ćako svud poznani. A. Nenadić, žam. 33. Ne bi li mogao sramotu ćake zatrpati. A. Kanižlić, kam. 130. Rekao bi da je ńegov ćako bio sin velikoga khana iz Kataje. M. A. Reļković, sat. 168. Zajde vanka Ivanovi ćako. Nar. pjes. istr. 126. Počeo je mladi plakati, što će ćaku lagati. 2, 149. — *b) u prenesenom smislu, n. pr. o papi, štovańa radi:* Općeni svega svijeta ti si ćako. J. Kavańin 226. — *o onom koji je sastavio koju knigu kao početnik* auctor: Tko je ćako ovoga književnoga čeda? A. Kanizlić, kam. 8. — *o suncu:* Sunce objav|a i u razi ko obličje u seb' ima, nit zaslijepa, nit porazi tako ļude s druzim svojima, i da svih ńih blag je ćako, sagledat so ne da Jako. J. Kavańin 496.

ĆÁKOV, *adj. što pripada ćaku*, patris. *u jednoga pisca* XVI *vijeka*: Prvo mi rec' ovoj: sin Polidoro moj je li živ, iz krila majke ove prijateļu ki tebi a iz ruke ćakove na uzdano pridan bi? M. Vetranić 2, 472.

ĆÁLE, *m.* pater, *isporedi* ćaća. ćako, ćajo. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 785ª, *gdje se veli*: ćále (u Hrv.) zovu Buńevci svekra. *Akcenat se mijeńa u voc.*: ćále. Sultanija ćali govorila: da, moj ćale, milo dobro moje! Nar. pjes. istr. 1, 10. Daleko je *(Sultaniju)* ćale ugledava. 1, 13. *tako govori mlada starijem muškom.* Skoroteča 1844, 248.

ĆALETA, *m. prezime, u naše vrijeme u Bosni.* Schem. bos. 1864, XII.

ĆALIĆ, *m. prezime, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÁLOV, ćalòva, *m. budala*, stultus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Ajde, ćalovu jedan, za što bi bježao? Nar. prip. bos. 1, 79.

ĆAMA, *f. ńeko odijelo. može biti tur.* kamis, *košuļa.* U kolu moja đevojka pustila ćamu do zemļe. Nar. pjes. vuk. 6, 232.

ĆAMIK, *m. nepoznata značeńa, ako ne vaļa čitati* kamik, lapis. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka*: Tu ćamici, to t palice polituju sve ramice. I. Zanotti, skaz. 18.

ĆAMPA, *m. brbļavae*, blatero. *na Rijeci.* F. Pilepić.

ĆAMPARITI, ćamparim, *imp brbļati*, blaterare. *na Rijeci.* F. Pilepić.

ĆÁNDÂN, *adv. upravo stegnuto: ća on dan: iza preksutra. u naše vrijeme u narodu*: Sutra, preksutra, on dan, ćandan, pandan, šandan. S. Ļubiša, prič. 53.

ĆÁNŮT, *adj. vidi* ćaknut. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: Nema četvrte daske u glavi: ćanut je malko. Nar. posl. vuk. 205.

ĆAONDAN, *adv. vidi* ćandan. *u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori.*

ĆAORITI, ćaorîm, *imp.* flare. *kada vjetar što blažije i tiše puše onda ļudi reku*: po ńešto ćaori vjetar, *ili*: bogme, bura dobro ćaori. *kod Gospića.* J. Bogdanović. *govori se i sa* h *ispred* o.

ĆAOTINA, *f. vidi* Ćehotina.

ĆÁP, *interiec. kad se kazuje kako je koga n. p. pseto ujelo.* schnapp! *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁPA, *samo u zagonetci*: Ćapa koza ćaporasta ća na boku bijela. *(odgonetļaj*: svraka) Nar. zag. nov. 203 i Vuk, rječ. 758ª.

ĆAPALAST, *adj. samo u zagonetci*: Časta koza ćapalasta, ća na boku šárena, ća na grčki gòvori, ća na prstu zânosi *(odgonetļaj*: gajde). Nar. zag. nov. XVII.

ĆÁPITI, ćâpîm, *pf. rukom ugrabiti*, intercipere. *tal.* chiapparo. *u naše vrijeme u narodu i u Vukovu rječniku. sa* se: Ter ubije do šesnajst hajduka, s Maletom se o pleća ćapio. Nar. pjes. marj. 39. Ćapišo se o pleća junačka. 116, 125.

ĆÁPORAK, ćâpôrka, *m.* gradus, haarflechte. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁPORAST, *adj. samo u zugonetci koju vidi kod* ćapa.

ĆAPŔDALO, *m.* fabulator. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆAPŔDÁŃE. *n.* confabulatio. *u Vukovu rječniku* 758ᵇ, *zanovijetaše* blatoratio. *u Slavoniji.* F. Ivančić. *isporedi* ćaprdati.

ĆAPŔDATI, ćàprdâm, *imp.* fabulari. *u Vukovu rječniku* 758ª; *zanovijetati*, blaterare. *u Slavoniji.* F. Ivančić.

ĆÁR, ćára, *m. trgovina, posao*, negotium, commercium. *tur.* kjar. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 758ᵇ: commercium. A drugo ćara ne imam u ovoj varoši. Spom. bud. Glasnik 2, 3, 113. S prijateļima se prijateļiti s čistom ļubavi po ćaru, po alemu i po zakonu. Magaz. 1851, 103. Našijem kumovima i prijateļima daj bože lijepo zdravļe, na putu dobri ćar, među ļudma pošteni glas. Vuk, živ. 77. Pak ne traži ćara ni sićara. Nar. pjes. vuk. 3, 64. Jer se bjehu, brate, zabavili oko pusta ćara i sićara. 3, 198. Nema ćara ni sićara dok ne dođe Karo iz Mostara. Nar. posl. vuk 204. Od inćara nema boļeg ćara. 233. Tako sretno ćar ćario. 310. Eto, Mujo, ćara i sićara. Nar. pjes. juk. 135. Ćara ne znam đe bih udario.. ja znam dobra za družinu ćara. Pjev. crn. 144. Kupuje proizvode za preprodaju na ćar. V. Bogišić, zbor. 87. Hajduci ili pârom ili ćarom to ńima nekad i preplate. 612. Trgovina, to je hajdučki ćar i zanat. 609. Kazuj mi, ima li što onaj momak i kako živi i koji mu je ćar. Nar. prip. vrč. 1, 141.

ĆÁRA, *f. vidi* cár. *u jednoga pisca* XVII *vijeka*: Ne mojte igrati na karte, ćare ni druge igre. I. Držić, nauk gond. 72.

ĆARÁČ, ćaráća, *m. štap kojim se u peći drva prevrću u Dubašnici na Krku. sravni tal.* chiaro, schiarire.

ĆARĠIJA, *m. trgovac*, mercator. *isporedi* ćar. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: Jera nije vojska od mejdana, već sve stare hoģe i haģije, zanatlije i mlade ćarģije Nar. pjes. vuk. 2, 314. Kupuje proizvode za preprodaju na ćar i obično ga zovu ćarģija. V. Bogišić, zbor. 87.

ĆÁRĚŃE, *n. obarļaše posala, trženje*, commercium. *isporedi* ćariti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁRICA, *f.* literae publicae, *ńem.* legitimationsschein. *isporedi* ćar. J. Bogdanović.

1. ĆÁRITI, ćárîm, *impf. trgovati*, commercium facere *isporedi* ćar. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. ćariti ćim*: Ou ne traži da i ńima ćari. Nar. pjes. vuk. 6, 202. *ćar ćariti*: Tako sretno ćar ćario! Nar. posl. vuk. 310. — *sa* se. Da se ćari s jadancima podaleko od grada. Djelov. pol. 175.

2. ĆÁRITI, ćárîm, *imp. duvati, puhati*, flare. vjetar ćari. A. Kovačević. *vidi* ćarlijati.

1. ĆÁRKÁŃE, *n. čareńe na malo. isporedi* 1. ćarkati. *samo u Vukovu rječniku.*

2. ĆÁRKÁŃE. *n.* ventus lenis. *isporedi* 2. ćarkati. *samo u Vukovu rječniku.*

1. ĆÁRKATI, ćárkâm, *imp. vidi* 1 ćariti. *samo u Vukovu rječniku.*

2. ĆÁRKATI, ćárkâm, *imp. vidi* 2 ćariti. *samo u Vukovu rječniku* 758ᵇ: ćarka vjetar, t. j. pirka. *vidi* ćarlijati.

ĆARKO, *m. ime muško, u naše vrijeme u Srbiji*: Ćarko Ćučić. Rat 360.

ĆARLÍJÁŃE, *n.* ventus lenis et mitis. *isporedi* ćarlijati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆARLÍJATI, ćárlijâm, *imp.* leniter flare, vjetar ćarlija, ventus est lenis et mitis. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÁROM, *samo u tom obliku, značeći*: *po sre, čisto. moglo bi biti od tal.* chiaro, clare. *u govoru*: 1. *pri prodaji žita upita se onaj koji prodaje žito*: *jeli ti, brate, žito čisto? odgovori*: *jest, brate, ćarom čisto.* 2. *ili upita ko osobito iz*

jutra: kako je na dvoru? ili: kako je nebo? odgovori: na dvoru je čarom čisto, ili: nebo je čarom čisto. J. Bogdanović.

ČÁSA, *f. někakva zdjela,* lanx profundior. *od tur.* kjase, *saplak, tas. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Kad provri, mešaju dok se ne sgusne, izruče u času vode. M. Đ. Milićević, živ. 2, 54. Uglevje baba gasi u časi vode. 2, 30. U drugoj kojoj staji spremi se barkač (ili velika časa) medenog vina. M. Đ. Milićević, slave 54. — *saplak,* phiala equitum. B. Mušicki. — *prenesено: kao kaciga:* Babo ti je sablju darovao, i na glavu času od čelika, da udari času po perčinu. Nar. pjes. petr. 1, 414.

ČASE, *f. pl. někto mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Niva u Časama. Sr. Nov. 1868, 488.

ČÁSICA, *f. dem. od* časa. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁSKALO, *m.* fabulator. *isporedi* časkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁSKÁŇE, *n.* confabulatio. *isporedi* časkati. *u Vukovu rječniku.*

ČÁSKATI, čâskâm, *imp.* fabulari. *sravni tal.* chiassone. *u Vukovu rječniku.*

ČÁTA, *m. pisar,* scriba. *tur.* kjatib *pisar. vidi* čatip. *od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Podpisa se rukoju grešnago Mihaila ieromoraha čate. Glasn. 20, 3. Sveče naš i čato! J. Rajić, boj. 54. Pa dovedo čatu velikoga. Pjev. crn. 252. Ćir-Ponča samo trči oko doktora i oko čate. M. Đ. Milićević, let. več. 96.

ČATIBA, *f.* biblia. *vidi* čitap. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Vridni imamili pro nih čatibami to su navistili. I. T. Mrnavić, osm. 79. Mi smo Muhine čatibe s hožami gledali. 93. *sravni* čatip.

ĆATIĆ, *m prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 391. Sr. Nov. 1879, 1214. *od* čata.

ČÁTIN, *adj. što pripada ćati,* scribae. *samo u Vukovu rječniku, i možda u mjesnom imenu:* Čatin Čâjîr, *u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 247, *i u okrugu biogradskom:* Niva u Čatinom Čairu. Sr. Nov. 1875, 487.

ČÁTINICA, *f. žena čatina,* uxor scribae. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U Šljivovici bejaše nekoliko ženskih glava koje su se brojale u nekakve varoško. To su bile dve mehanđinice, jedna čatinica i jedna kožušarska. M. Đ. Milićević, let. več. 244.

ČATIP, *m pisar,* scriba. *tur.* kjatib. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u naše vrijeme.* Čatipi s vesnedarom brojit harač svršivahn. J. Palmotić, 297. Ova se dava pismeno vodi, t. j. jedan čatip (pisar) piše što jedna i druga strana govori. V. Bogišić, zbor. 348. A ja jašikujem s čatipom mojega oca evo tri godine dana. Nar. prip. vrč. 4.

ČÁTO, *m. vidi* čata. *u Vukovu rječniku.*

ČÁTOV, *adj. što pripada ćatu,* scribae. *u Vukovu rječniku.*

ČATOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Pod bijelom Čatovića kućom. Nar. pjes. vuk, 4, 414. *od* čato.

ČÁŮK, *m. glava, tjeme. u govoru:* lupio ga po čauku. B. Mušicki. *sravni* 3. cik.

ČÁUŠAK, čauška, *m.* alapa. *u Vukovu rječniku.*

ČAVAROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Bosni.* Schem. bos. 1864, IV, XXVI.

ČAVASNA, *f. někto mjesto u selu Topolu u Srbiji.* Sr. Nov. 1880, 1049.

ČAVE, *f. pl. někto mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Niva u Čavama. Sr. Nov. 1868, 719.

ČÁVOLÍŠ, *samo u zagonetci:* imam klet od sto lêt u njem miš čavoliš *(odgonetaj:* praporac). Nar. zag. nov. 114.

ČAVRA, *f. někta riba.* Danica 1870, 351.

ČEAJA, *m. vidi* čehaja. Starine 12, 8.

ČÈBE, čèbeta, *n. bijel,* gausape, amphitapa. *tur.* kebe, *konjska pokrivača. od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* — *Akcenat se po Daničiću ne mijeња, samo su u gen. plur. i oba zadња sloga duga:* čèbêtâ, *a po Pavlću* Rad LIX, 100. *mijeња se u plur. nom. acc.:* čebèta, *dat. loc. instr.:* čebètima, *gen.:* čebêtâ. Oda šta je čebe? M. A. Rejković. sat. 127. Čebe se po jugozapadnijem krajevima zove bijel. Vuk, pisma 42. Boji se da se ispod njega čebe ne izvuče (da ga ne prevare). Nar. posl. vuk. 21. Nikakih drugih haljina nije imao osim jednoga čebeta. Nar. prip. vuk.[2] 307. Previ čebe, turi tatariju. Nar. pjes. petr. 3, 127, 247 *vidi i* čepe.

ČÈBEĆIJA, *m. koji čebeta pravi,* gausaparius. *između riječnika samo u Vukovu.* Benko čebeđija. Spom. bud. glasn. 2, 3, 74.

ČEBÉNCE, *n. dem.* čebe. *u Bačkoj.* V. Arsenijević.

ĆEBIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 386. Prot. šab. 150. Šem. srb. 1881, 230.

ĆÈBINKA, *f. někto mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva zovoma čebinka. Sr. Nov. 1871, 27, 162.

ĆEĆURAN, ćećurna *adj. dijete jedro, puno živahnosti.* M. Pavlinović. — *biće ista riječ, koja kajkavski glasi* deđeren, agilis, dexter.

ČEČA, *f. pust, pustina,* coacta, *ném.* filz. *tur.* keče. *u jednoga pisca našega vremena:* Stojan podbi doga debeloga: baci s njega čeču i hegbeta. Pjev. crn. 317.

ČEĆA, *f. sestra,* soror. *u Posavini.* F. Hefele. — *Postaniem biće od istoga djetinjega glasa* ta *od koga je i čaća.*

ĆEĆEVAT, *adj. jedar, o žitu, grozdu, djetetu.* M. Pavlinović.

ČEĆUNOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sem. srb. 1881, 129.

ČEDAR, čedra, *m. vidi* cedar.

ČEDIJA, *f. žensko ime.* S. Novaković, pom. 21.

ČÈF, *m.* lubitus, libido, *volja, veselje. tur.* keif, kejf, *zdravlje. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Tada sav čef biti so Muhameda prođe. J. Rajić, boj 79. Da ne kvari čefa vojvodama. Nar. pjes. vuk. 4, 221.

ČEFALIJA, *m.* praefectus arci. *ngrč.* κεφαλίδες. *dolazi u listinama* XIV *i* XV *vijeka i odavle u Daničićevu rječniku* 3, 548. Da ne ima za nj ni jednu kjefalija. Glasn. 15, 305. Tomu da ne zabavi ni kefalija ni knezu ni sêvastu. Mon. serb. 138. 157. 168. (1348, 57, 60). Kjefalie što su po gradovohь da uzimajuть svoi dohodьkы zakonomь. Zak. stef. car. 31. Kjefaliамь da prêdaдe putove. 40. Da pišu sudіe knigu kь kjefaliamь i vlastelomь u čiei budeть državi oni prêslušnici. 48. Vlastele i kefalїe careve koi drьže gradove. 48. Kefalija kaninski. Mon. serb. 178. (1368). Kefalija vavolьski. 178. Da se ne muče prêdь gospodstvo mi ni prêdь kefalija našega. 205 (1387). 270 (1405). Kefaliju prištevskoga. 264. Prêdь kefaliu. 267. Ferizь kjefalija večanski. spom. srb. 25. Kjefalii trepčskomu. 68. *vidi i* čepalija.

ČEFELOV DÔ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom:* Niva na Čefelov dol. Sr. Nov. 1872, 630.

ČEFEN-AGA, *m. tur.* kefen *je mrtvačko ruho, ruho u koje se mrtvaci zamotavaju, prema tomu bio bi* čefen-aga *onaj komu je posao mrtve sahraňivati. u naše vrijeme:* Vino piše triest janičara, s ńima pije stari čefen-aga. Nar. pjes. kras. 1, 27.

ČĚFENAK, čěfenka, *m. vratašca od dućana,* valva tabernae. *tur.* kepenek, *kapak. u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* 83ª *ali sa ú:* čefeńak fenestrarum postes; *i u Vukovu* 760ª: valva tabernae. Ne sjed vazdan, s tog' čefenka hopni. I. Zaničić, krat. 135. Eško Meho na čefenku, te on gleda niz čaršiju. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Pruži Maro noge niz čefenke. 6, 192. Bazrdani bježe u dućane pritvoraju drvene čefenke. Nar. pjes. juk. 278. Doklen je ovako vikao, čuje ga nekakav Turčin koji je sidio na čefenku jednoga dućana. Nar. prip. vrč. 2, 108. *vidi i* čepenak.

ČEFIL, *m. jemac,* sponsor. *tur.* kefil. *u jednoga pisca našega vremena.* Nar. prip. vrč. 1, 229.

ČĚFOLA, *f. neka riba u blatu skadarskom iz koje se vadi avgutar.* mugil cephalus? *ngrč. κέφαλη, stgrč. κέφαλος, arb.* čefěl, čěfél, *tur.* kefal, *tal.* cefalo. *zove se i* skakavica.

ČEGALUŠA, *f. selo u Bosni.* I. Kovačević, bos. 71.

ČEHA, *m. starješina nad čobanima pomješana stada.* S. Polivanović.

ČEHAJA, *m. biće isto što* čaja. *u dva pisca i u jednom listu* XVII *vijeka i u naše vrijeme:* Još priloži da je kjehaja ļute ćudi. J. Palmotić 125. Od mene Muharem čehaje (‚čehaie') Kostajnice grada. Starine 11, 82. Gaži čehaja na zlo janičarsko svi puti izvaja. I. T. Mrnavić, osm. 120. Za ńim ide haračlijn čehaja na kulašu końu debelome, za čehajom Fazli-haračlija. Nar. pjes. vuk. 3, 305. E se silan Hasan-hote fali na divanu sina vezirova pred pašama i pred begovima, pred agama i pred čehajama. Pjev. crn. 75. Mobu kupi Kopčića čehaja. 94. Što je bilo od čehaje pa od dva vezira. 320.

ČEHAJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme:* Paša Omer Čehajiću. Nar. pjes vuk. 3, 66. Iz Žabļaka Omer Čehajića. Ogl. sr. 58.

ČEHAJIN, *adj. što pripada čehaji. u naše vrijeme:* A za gusle końa čehajina. Ogl. sr. 60.

ČĚHOTINA, *f. rijeka koja teče kroz Plevļa, utiče u Drinu kod Foče.* V. Lešević. *sravni* Čiotina *i* Čaotina. Glasnik 22, 66.

ČEHOVAC, Čehovca, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 59.

ČĚIF, *m. vidi* čef. *u naše vrijeme i u rječniku Vukovu:* A u vinu čeif zadobiše. Nar. pjes. vuk. 3, 11. A od vina čeif zadobili. 4, 37. Od čeifa na noge skočio. Pjev. crn. 33. Popi Đuro čeif načinio. 62. Nosi begu pivo i jedivo, teški bega čeif ufatio te se napi vina crvenoga 315. Kad su srce i duša stegnuti ne ima čovjek čeifa zboriti. P. Petrović, šćep. 159. Rekoše Turci: mi ćemo držati svaki po četiri zakonite ženc, a robińa koliko komc čeif zaište a staño dopusti. Nar. prip. vrč. 2, 101.

ČEIFAN, *m. vidi* čeivan.

ČĚIFITI, čěifim, *imp. dobre voļe biti,* laetum esse, laetitia affici. *isporedi* čeif. *u naše vrijeme u narodu:* Ja kad pjevam onda čeifim. Nar. prip. vrč. 1, 127. Što će reći da ti tako rano ustaješ i čeifiš svaku jutro mimo ostaloga Turčina? 2, 189.

ČĚIP, *m. vidi* čef, čeif. *u naše vrijeme u narodu i u Vukovu rječniku.* Kad se momče malo napojilo i na sebi čeip ufatilo, onda ńima po istini kaže kako ih je Šujo pozdravio. Nar. pjes. vuk. 4, 478.

ČĚIV, *m. vidi* čef, čeif, čeip. *u naše vrijeme u narodu i u Vukovu rječniku.* I od vina čeiv zadobili. Nar. pjes. vuk. 2, 348. Kad se ladna napojiše vina i junački čeiv zadobiše. 2, 589. Dokle malo čeiv zadobiše. 3, 279.

ČEIVAN, *m. ime muško, u naše vrijeme, pišu ga i sa* f *mjesto* v *i sa* j *mjesto* i. U odmjeni starca Čeivana. Nar. pjes. vuk. 3, 294. Čuješ mene, starče Čeivane. 3, 293. Starac Čejfan. Pjev. crn. 228. To je glavom starac Čeifane. 228. Da vidiš starca Čeifana 228. Tu udari junak na junaka, na Vidaka šipka od čelika, na Čejvana pancijer košuļa. Kad Čejvana Vidak udaraše onud živi ogań posipaše, kudije li Čejvan *(pogrješno:* Čevun) udaraše onudije crna krvca vrate. 159. Čejvan stari agam besjedio. Nar. pjes. juk. 443.

ČEIVAN-AGA, *m. vidi* Čejvan aga.

ČĚJA, *interj. tako se dovikuje volu da otide otkle. u Vukovu rječniku* 759ª: vox reicientis bovem.

ČEJIZ, *m. prćija,* dos. *u naše vrijeme:* Kako ima lijep čejiz. V. Bogišić, zbor. 121.

ČEJVAN, *vidi* Čeivan.

ČEJVAN-AGA, *m. vidi* Čeivan. *u naše vrijeme:* Da l' je doma stari Čejvan-aga? Nar. pjes. vuk. 3, 181. Podranio stari Čejvan-aga, pa on gleda preko poļa ravna, ugledao Komnen-barjaktara, ali Čejvan poznati ne može šta je ono usred poļa ravna. 3, 184. Te pogleda stara Čejvan-agu, ńega gleda, puške ogań dava te pogodi stara Čejvan-agu: pade Čejvan u zelenu travu. 3, 185. Kupi četu stari Čejvan-aga. Nar. pjes. juk. 443. Svrni Tale Čejvan-agi starcu. Pjev. crn. 157. Ne bi l' ńašo babu Čejvan-agu. 451. Pred ńimi je stari Čejvan-aga. 509.

ČEJVAN-AGIN, *adj. što pripada Čejvan-agi:* Tu se desi Čejvan-agin Halil. Nar. pjes. juk. 519.

ČEKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji* Avramović 256.

ČEKLA, *f. ime žensko:* Sad će Čeklu opaliti crkvu. Ogl. sr. 197. Sveta Petka, Čekla i ogńena Marija. V. Vrčević, niz. 138.

ČĚKLIĆ, *m. jedan od Čeklića. vidi* Čeklići. *u Vukovu rječniku.*

ČĚKLIĆANIN, *m. čovjek iz Čěklića:* Dolovit se kršnje Rudina, il Baňana ili Čeklićana. Osvetn. 5, 32.

ČĚKLIĆI, Čěklićâ, *m. pl. pleme nahije katunske u Crnoj Gori. u naše vrijeme. u Vukovu rječniku.* I Čekliće selo opalite. Nar. pjes. vuk. 5, 78. Šakupiću četiri plemena: već Neguše i pleme Čekliće i Bjeliće i Čevo krvavo. 5, 110. Od Čeklića dva sokola siva. 5, 181. Dvije knige posla na Čekliće. 5, 270. Šaļe knigu u pleme Čekliće. 5, 320. Kćer sam uda, u selo Čekliće. 5, 497. Hodi kupi svo Neguše i Čekliće male. Pjev. crn. 71. Ode u Čekliće kršno. 141. U katunskoj nahiji ima 13 plemena ili kapetanija: Cetiňe, Neguš, Čeklići. Glasnik 40, 17.

ČĚKLIĆKÎ, *adj. što pripada Čekličima:* Knezu čekličkome. Ogl. sr. 403. Od barjaka bilo *(momče)* čekličkoga. Pjev. crn. 73.

ČEKO, *m. prezime u Baniji, u naše vrijeme.* V. Arsenijović.

ČĔLA, *f.* calvitium. *tur.* kel, calvus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Mjesto mirisa biće smrad i mjesto pojasa raspojasina, mjesto pletenica ćela, mjesto širokih skuta pripasana vreća. Đ. Daničić, isai. 3, 24. Načini se ćelava i ostrizi se za milom djecom svojom; raširi ćelu svoju kao orao. mih. 1, 16.

ĆĔLA, *m. ćelavac*, calvus. *isporedi* I ćĕla. *u naše vrijeme u narodu i u Vukovu rječniku.* Sluga kojega su zvali ćela, jer je bio ćelav. Nar prip. vuk. [2] 205. Rugahu mu se govoreći mu: hodi, ćelo, hodi, ćelo! Đ. Daničić, 2car. 2, 23.

ĆELALIJA, *m. ime muško, i jednoga pisca našega vremena:* Doziva Ćelaliju slugu. Pjev. crn. 315.

ĆĔLAV, *adj.* calvus, *tur.* kel. *od* XVIII *vijeka i u Stulićevu i Vukovu rječniku.* a) *o čeljadetu i djelovima tijela mu:* Ćelavi, šugavi, bagavi i siromasi neka ove riči zapišu na svoji vrati. D. Rapić 10. Tu su slipi i ćelavi. V. Došen 166. Glave ćelave. N. Palikuća 26. Muve koje lete na glavu ćelavu. 44. Ćelavi, gubavi, šugavi. M. Dobrotić 303. Karlą II. priimkom ćelavoga kraļa od France. 498. Ćelav covck. D. Obradović, bas. 215. Pišu za Julija Cesara da je bio ćelav. 246. Natiče kalpak na ćelavu glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Teško samur kapi na ćelavoj glavi. 1, 513. Nije za ćelava češaļ. Nar. posl. vuk. 215. Kud svi Turci, tud i ćelavi Mujo. 163. Lasno je ćolava obrijati. 167. Sačuvao te bog s rogatijem se bosti i s ćelavijem se ćupati. 275. Sluga kojega su zvali ćela, jer je bio ćelav. Nar. prip. vuk. [2]205. Al ti nekad i po dvije daješ prave glave za ćelavu krivu. Osvet. 2, 34. Kome opadne kosa s glave, ćelav je, čist je. Ako mu sprijeda opadne kosa s glave, pola je ćelav, i čist je. Đ. Daničić, 3mos. 13, 40—41. Sve će mu brade biti ćelave. isai. 15, 2. Jer će sve glave biti ćelavo i sve brade obrijane. jerem. 48, 37. Za tobom će se načiniti ćelavi. jezek. 27, 31. Načini se ćelava i ostrizi se za milom djecom svojom. mih. 1, 16. — b) *o stvarima kao o ncobraslom vrhu gore:* Planina glavu kaže golu i ćelavu. V. Došen 16. *o biļini bez cvijeća:* U pun misec što se s lavom sije, to u cvitu baš ćelavo nije. I. S. Reļković, kuć. 12.

ĆĔLAVAC, ćĕlâvca, *m.* calvus. *isporedi* ćelav. XVIII *vijeka i u rječnicima Mikaļinu* 36[b]: alopecus, porriginosus; *Stulićevu* 72[a]: calvus, calvatus; *i Vukovu* 759[a]: calvus. Počeše mu se rugati da je ćelavac. A. Kačić, korab. 251.

ĆĔLAVČAC, ćĕlavčca, *m. dem. od* ćelavac. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆĔLAVČIĆ, *m. dem. od* ćelavac. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆĔLAVICA, *f.* 1. *ćelavo čeļade žensko*, femina calva. *u rječnicima Stulićevu* 73[a]: mulier calva, *i Vukovu.* — 2. *bolest od koje kosa ispada*, alopecia, *u rječniku Belinu* 550, *Bjelostijenčevu* 38[a], *i Stulićevu* 73[a]. — 3. convicium in capram, *u Vukovu rječniku.*

ĆĔLAVITI, ćĕlavîm, *imp.* calvum fieri. *isporedi* ćelav. *u rječnicima Stulićevu* 73[a]: sensim calvescere, *i Vukovu* 759[a]: calvus fio.

ĆELAVJAHAN, ćelavjahna, *adj.* nonnihil calvus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆELAVJAŠAN, ćelavjašna, *adj. vidi* ćelavjahan. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆĔLAVLĔNE, *n. stanje koje biva kad ko ćelav. samo u Vukovu rječniku* 759[a]: calvities.

ĆĔLAVÔST, ćĕlavosti, *f.* calvitium. *isporedi* ćelav. *u jednoga pisca na početku našega vijeka i u Stulićevu rječniku.* Imao je čim ćelavost svoju pokriti. Đ. Obradović, bas. 246.

ĆELAVSTVO, *n.* calvitium. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆĔLČA, *m. ćelav čovjek. u Leskovcu.* M. Čurović, *i u Srbiji:* Ćelčo jedan! V. Ilić.

ĆELÈPĬR, ćelepíra, *m. plijen, dobit*, praeda. *tur.* kelepir. *u jednoga pisca našega vremena i u Vukovu rječniku.* A kod vlaškog godišbena pira još se može desit ćelepira. Osvet 1, 29.

ĆELEPÍRĔNE, *n. plijenčenje*, praedatio. *isporedi* ćelepiriti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆELEPÍRITI, ćelèpîrîm, *imp. plijeniti*, praedari. *isporedi* ćelepir. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆELEPIROVA KULA, *f. selo u Bosni.* F. Kovačević, bos. 34.

ĆELÈPÔŠ, ćelepóša, *m. vrst kape. tur.* kelepuš, *kapa, u Vukovu rječniku* 759[a]: galeri genus, *gdje se i dodaje: ćelepoši su bili od lijepe crvene čohe, i u Srbiji za vladaŋa turskoga nosili su ih ļudi i djevojke, a sad ih je gotovo nestalo i mjesto nih nose se fesovi.* Na glavi ili ćelepoše ili fesove ili svilene kape kićenke. Vuk, živ. 268.

ĆELÈPŮŠ, ćelepúša, *m. kapa koju svećenik nosi pod šeširom*, mitra sub pileo. *u Vukovu rječniku. vidi i* ćelepoš, *ista je riječ.*

ĆELEŠEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Šem. srb. 1881, 223.

ĆELĔTAK, ćelétka, *m. klip kukuruza u kom je do pola ili maņe zrna a ostalo pola kočanica.* Stojanović. *sravni* ćelav.

ĆELEVAC, Ćeļevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Niva u Ćelevcu. Sr. Nov. 1867, 160. Livada u Ćelevcu. Sr. Nov. 1866, 31. Ćaur u mestu Ćelevcu. Sr. Nov. 1865, 156.

ĆELEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Crnoj Gori.* I vitezu Beša-Ćeloviću. Nar. pjes. vuk. 5, 241.

ĆELÌBÂR, ćelibára, *m.* succinum. *tur.* kâhrubâ, keh-rubâ *obično* kehlibâr, keliber, kehribâr, *ngrč. κεχριμάρι, κεχριμάρι. samo u Vukovu rječniku. vidi* ćilibar, ćiribar.

ĆĔLICA, *f. vidi* ćelica. *na nekom zapisu:* Ko e zadu(h)liv, neka dobavi soli ćelice i jubero cerovo drvo. A. Kovačević.

ĆELIČANIN, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 170.

ĆĔLIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881, 349. Avramović 210.

ĆĔLIJA, *f.* cella, *ngrč. κελλίον. od* XIII *vijeka i u rječnicima Stulićevu* 73[a]: cubiculum, *Vukovu* 759[a]: cellula monachi, *i Daničićevu* 3, 547: cella. a) cellula monachi: Tako vъstavše vъ kelio vaše poidetę. Sava tip. hil. Glasnik 24, 179. Priložiхъ kelii svojej. Mon. serb. 61. (1293—1302). Sъzdahъ pirъgъ velikъ i tvrьdь sъ gradomъ okolo i sъ kelijami na pokoj hoteštimъ žiti crьnьcemь tu. 71. (1302—1321). O kjelii. 82. Kelïa Savina. 138. (1348). Da rabotaju keli toj svetoj. 138. Mimo ćel'ju idući. M. Divković, nauk 445. U ćeliji je remeta koji gradi rešeta i zlaćena vretena. Poslov. danič. 139. Toliko je od krama do ćelije koliko od ćelije do krama. 136. Ode Simo u svoju ćeliju. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Pa on gradi lučevu ćeliju. 2, 92. Od drveta on pravi ćeliju. 2, 128. A otide Stefan na ćeliju. 2, 129. Pa odvede koñe u podrumc, a odvede u ćelije Turkc. 4, 104. Niti

časne pri trapezi dveri, a kamo li ćelije opravne. Osvet. 3, 55. Stefan uđe u ćeliju u kojoj nađe igumna. Š. Ljubiša, prip. 67. Uđe u ćeliju i nađe Savu gdje boga moli. 102. *u opće* cubiculum: Kako lipir uz plam sviće veseli se vrti i vije, tako ti vik uz ćelije vi' se moje mene ćiće. A. Čubranović 150. Kad uzvidiš, *(gospo)* gđi puk vrvi nađa ú *(ljubovnika)* mrtva rana u krvi a prid pragom tve ćelije. 160. — b) *ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Branik u Ćeliji. Sr. Nov. 1872, 722; 1875, 345. — c) *vrelo u Raduću.* J. Bogdanović. — d) *manastir:* Piperska Ćelija, *gdje leži crnogorski svetac Stevan koji je živio u drugoj polovini* XVII *vijeka:* Prêstavi se *(Stefan)* leta Hristova boga 1697 v monastire Ćelic u Pipere blizu sela Crnaca. Starine 10, 261.

ĆĚLÎJCA, *f. dem. od* ćelija, cellula. *od* XIII *vijeka:* Kako podobaetь hoteštimь žiti vь ćelijci (‚kelici') sej. Sava tip. hil. Glasnik 24, 223. Otide u pustinju i učini ćelijcu (‚ćelicu') kod jedne vode. M. Divković, bot. 185a. Budući na molitvi u svojo*(j)* ćeli*(j)*ci. nauk 49. Učini ćeli*(j)*cu kod jedne vode. 601. *i u naše vrijeme u botanici:* cellula. Bijna ćelijca. J. Pančić, bot. 15, 35. Flora beogr.[2] 447.

ĆĚLÎJČIN, *adj.* cellularis. *isporedi* ćelijca. *u naše vrijeme:* Ćelijčino ili celularno tkańe. J. Pančić, flora biogr.[2] 417.

ĆĚLIJE, Ćělîjā, *f. pl. ime više mjestima.* a) *grad u Karabogdanskoj, vilâa* Kilia: Hodi carь Pajazitь na Karabogdana, i primi Kelьo i Belь gradь na moru, gradove Stefana moldovskoga. Let. 82. Ćelije su grad nekada glasovita bilo imena. I. Gundulić 319. — *b) selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *c) selo u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović. 127. — *d) selo u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879, 175. — *e) crkva blizu Valjeva koja je prije bila manastir:* Skrižalь manastira Ćelija u valje*(v)*skoj na*(h)i*i blizu varoši Valjevo. Starine 10, 268. Manastiru Ćelijama. 268. Izgori m. Ćelije. 269. *i u Vukovu rječniku* 759a. — *f) namastirište na istočnoj strani sela Kamenova.* M. Đ. Milićević, srb. 1032. *možda isto mjesto koje pod e)* — *g) varnica u Begajići u okrugu biogradskom.* Stojanović. — *h) mjesto u biogradskom okrugu:* Vinogrаd u Ćelijama. Sr. Nov. 1864, 484. — *i) mjesto u okrugu kruševačkom:* Šljivak u Ćelija. Sr. Nov. 1867, 267.

ĆĚLÎJNÎ, *adj. što pripada* ćeliji. XIII *vijeka.* Po litrě masla da imь se daje na godište za kelьinago radi prosvêštenija. Sava tip. hil. Glasnik 21, 210. Iže imaty i kelьiny ustavь dražati. 211.

ĆELIKA, *f.* tonsura. *u svećenika katolika. biće od tal.* cherica, chierica *(od* clericus). *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Ureseni s ćelikom ili kavkom. B. Kašić, rit. 141.

ĆĚLIN, *adj. što pripada ćeli, čorjeku komu je nadimak ćela,* calvi. *u naše vrijeme u narodu:* Udare neprijatelji na ćelinoga tasta. Nar. prip. vuk 2206.

ĆELINIĆ, *m. prezime* XII *ili na početku* XIII *vijeka u Dubrovniku:* Marinov Ćelinić. Mon. serb. 7 (1100—1200) *i odanle u Daničićevu rječniku* 3, 517.

ĆELINKA, *f. ńeka mjesta u Srbiji u okrugu valjevskom:* Niva u Ćelinci. Sr Nov. 1872, 262.

ĆĚLIŠTE, *n. upravo: mjesto gdje je ćelija bila -i- je stegnuto od -iji- ńeko mjesto* XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 517: ćelište. *Međa je zemljana hilandarskim u Srećoj Gori išla na* kelьišta. Mon. serb. 131. (1318). Domentijan 109.

ĆELIVAN, *biće griješkom mjesto* pelivan, *koji vidi:* On pojavi ćelivan ćilata Nar. pjes. vuk. 5, 364.

ĆĚLO, *m. ćelavo čeljade muško,* calvus. *isporedi* ćela. *samo u Vukovu rječniku, ako primjer iz Daničića pod ćela ne ide amo.*

ĆĚLOŃA, *m. ćelavo čeljade muško,* calvus. *isporedi* ćelav. *samo u Vukovu rječniku. vidi i* ćela, ćelo.

ĆELOŠEV, *adj. od prezimena kao prezime. u naše vrijeme u Crnoj Gori:* Oni bježe k selu Martinićima, boja biju, brane rańenike, dok dođoše k selu Martinićima, Martinići kuće ostaviše, do Ćelošev ne hćo Milutine. Nar. pjes. vuk. 4, 115.

ĆELOŠEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Po imenu Ćelošević Pero. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

ĆĚLOVAC, Ćělôvca. *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Livada u mestu Ćelovcu. Nov. Sr. 1864, 242.

ĆĚLOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 129. Dubrovnik 1868, 150 Boga moli Ćelović serdare. Nar. pjes. vuk. 4, 7. Marko Ćelović. 3, 573. *(među prenumerantima iz Budve).*

ĆELŮPAČA, *f.* convicium in calvum. *isporedi* ćelav, ćela. *u Vukovu rječniku* 759a *s primjerom:* A jetrve ćelupače.

ĆEMALUŠA, *f. dio Sarajeva:* Ćemalušo, rodna ti si. Nar. pjes. petr. 1, 320.

ĆEMÁNE, ćemáneta. *n. ńekakva gusla. tur.* keman, kemanći, *gusla. u naše vrijeme u narodu, i u Vukovu rječniku:* fides germanicae. Donesi tamburu i srebrno ćemane. Nar. pjes. petr. 1, 256.

1. ĆĚMER, *m. svod,* fornix, camera. *tur.* kemer, *ngrč. κεμέρι γερ. κεμάρα. od* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 777: fornix; *Bjelostijenčevu* 55a: fornix; *i Vukovu* 759a. Ponovi s ćemeri svu crkvu. Norini 75. Uzidan na ćemer, camoratus. A. d. Bella 777 i Bjelostjenac 25a *kod* boltan: camoratus, fornicatus. Soba na ćemer svedena. Jukić, zem 30. Do Sasije na ćemer ćuprije. Nar. pjes. vuk. 2, 365. *(Crkva)* pokrivena ćemerom od zlata. 3, 66. Kroz tamne izvišene ćemere. M. Pavlinović, raz. spis. 419.

2. ĆĚMER, *m.* zona, *šupal pojas kao kesa, najobičajniji za novce. ali ga nose i djevojke na tkanici. tur.* kemer. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 759a: der geldgürtel, zona. Nok se *(novci)* pri se u gepu jali ćemeru oko sebe ne pašu. A. Kačić 241. Na ńojzi je do devet ćemera, ispod grla do devet đerdana. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Kod mene su tri ćemera blaga. 2, 341. Da otpašem tri ćemera zlata. 2, 345. I na pleći tri kavada žuta, a po ńima tri ćemera zlatna. 3, 19. Ov' otpasa tri ćemera zlata, u svakome po tri sta dukata. 3, 366. Pak otpasa dva svilna ćemera, oba puna žutijeh dukata. 3, 372. Na čast tobi ovaj ćemer blaga. 3, 372. Devojačke opreme bivaju . . ćemer srebrni na tkanici. V. Bogišić, zbor. 132.

ĆEMERITI, ćemerim, *imp.* camerare. *isporedi* 1. ćemer. *u rječnicima Belinu* 777: camerare, *i Bjelostijenčevu* 25a *kod* boltati: fornico, fornicem exstruo, fornices facio, camero.

ĆEMĚRLI, *adj. indecl.* fornicatus, *na svod. isporedi* 1. ćemer. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Odvede ga na ćemerli kulu. Pjev. crn. 121. U Udbini na ćemerli longi. Nar. pjes. vuk. 3, 116. Idi, Mato, na ćemerli kulu. 3, 385. Da si meni na ćemerli kuli. Nar. pjes. juk. 64. Pa je svuče niz ćemerli kulu. Bos. prijat. 1. 12.

ĆEMĚRLIJA, *f. od* ćemerli, *upravo: kriva,*

kao svedena, nalik na svod. a) *kao subst. sabļa veoma kriva,* acinaces. *u naše vrijeme u narodu:* A o bedri kriva ćemerlija Nar. pjes. juk 129. I o bedri ćemerliju nosi. 255. Posijeci me sabļom ćemerlijom. Ogl. sr. 8. A pripasa krivu ćemerliju. Nar. pjes. petr. 3, 141. Pak pripasa krivu ćemerliju. 3, 353. A o bedri kriva ćemerlija. Bos. prijat. 1, 44. I dade mu krivu ćemerliju. Nar. pjes. petr. 2, 229. Prihvatiše krive ćemerlije. 2, 416. Ćemerlija sabļa od več kriva. Nar. prip. vrč. 1, 229. — b) *kao pridjev kuli,* camerata, *na svod:* Sa visoke ćemerlije kule. Nar. pjes. juk 342. Ka begovoj ćemeriji kuli. 496.

ĆEMERMEČIT, *m. svod. u jednoga pisca našega vremena:* Uzidana u gornu stranu, to jest u boltu ili ti ćemermečita. I. Velikanović, npuć. 1, 281.

ĆEMILÍNAC, Ćemilinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom:* Livada u Ćemilincu. Sr. Nov. 1872, 849.

ĆEMOVSKÒ PÒĻE, *n. poļe kod Žabļaka u Zeti. u narodnijem pjesmama i u Vukovu rječniku.* 1 na pogled poļa ćemovskoga. Nar. pjes. vuk. 5, 304. Minu četa niz poļe ćemovsko. Ogl. srb. 175. *i* Pjev. crn. 78b. Odvede ih poļem ćemovskijem. 381. I izvede poļu ćemovskomu. 467. *i bez* poļe: I otide preko Ćemovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 81.

ĆEMPRES, *m. vidi* čepres. B. Šulek, im. 61.

ĆĚNA, *f. vidi* tjena, membrana. *u Vukovu rječniku.*

ĆENAN, *m. prezime, u naše vrijeme u Bosni.* Schem. bos. 1864, xxi.

ĆĚNÁR, ćenára, *m.* margo, limbus, *kraj, granica;* latus panni, *krajac;* lintei genus. *tur.* kenâr, kenâre, kinâr, *otkle i ngrč.* κενάρι. *od početka našega vijeka i u Vukovu rječniku.* a) margo, limbus, *i bilo planinsko.* Otišli su zemļi po ćenaru. Nar. pjes. vuk. 4, 287. Najbliži si tamo na ćenaru. 5, 375. Ti si išo zemļom po ćenaru. Nar. pjes. juk. 252. Momak ode zemļom po ćenaru. 137. Pa ih jave niz Rudine ravne, jave ovce sentom i ćenarom. Ogl. srb. 154. Vazda je u četi jedan arambaša koji poznava sve staze i bogaze, gade i ćenare. V. Bogišić, zbor. 612. Ćenar: putovi svakojaki gorom i planinom. Nar. prip. vrč. 1, 229. — b) *vrst platna i odijelo od njega:* I oplečak od ćenara bilog. M. Katančić 66. Onog dica ćenarom se diče. I. S. Reļković, kuć. 388. 1 skide joj derdan ispod grla, ostavi je u samu ćenaru. Nar. pjes. vuk. 3, 43. Ćenar ili dereklija: tanahna pamučna otka. I. Kršňavi, list. 9.

ĆENÀRLI, *adj. indecl. od ćenara načińen. u naše vrijeme.* On se vijnu po tanku žeravu pa uzgrnu ćenarli košuļu. Nar. pjes. srem. 110.

ĆENDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji* Rat 409.

ĆĚNICA, *f. dem.* ćĕna. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆENIJE, *f. pl. neko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Livada u Ćenijama. Sr. Nov. 1870, 768.

ĆÉNO, *m. pās,* canis. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *u Lici.* V. Arsenijević; *ime psu. u Vukovu rječniku.*

ĆENOVAC, Ćenovca, *m. selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 176,

ĆENTENAR, ćentenara, *m.* centenarius. *u listinama* xv *vijeka a iz ńih u Daničićevu rječniku* 3, 547. 1. numerus centenarius: Da mu imamo davati na godište . e . po kentenarь. Mon. serb. 286. (1419). Koo dukate estь postavio u komunь dubrovački na dobitie na pet po kent(*en*)arь. 411. (1450). — 2. pondus centenarium: Prodalь je svoje soli po . m . i . d . perьperь kentenarь dubrovački, jerь bi došlo . ş . i . s . perьperь kentenarь drъvьski. Spom. sr. 81. *vidi* kentenar.

ĆENTINAR, *m. vidi* ćentenar. Dvě tisuki i . ē . catь dukatь, koe smo postavili u komunь dubrovački na dobitьe na . ē . po kentinarь. Mon. serb. 398 (1439). *tako i* 399 (1439). Spom. srb. b108.

ĆENTIRIJON, *m. ime.* S. Novaković, pom. 121.

1. ĆEPA, *f. neka riba morska,* alosa vulgaris. Cuv. Clupea alosa. L. Čas. čes. muz. 1854, 184. Clupea finta, *nem.* ventel. Čas. čes. muz. 1854, 184. *od tal.* cheppia.

2. ĆEPA, *f. pļuska,* alapa, *u naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić. On mu dade jednu poštenu ćepu da je vaļe mrtav opal. Nar. prip. mik. 80.

ĆĚPA, *f. počepana kapa, mjesto* cjepa. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

ĆEPALIJA, *m. vidi* čefalija. xiv *vijeka:* Têmь vьsêmь nitko da nêstь oblastьnь, ni kepalija ni vlastelinь ni inь kto ļubo kladuštii. Mon. serb. 135. (1348). Da se sudi predь carinikomь i kьnezemь, a ili predь kjepaliomь, koi bude grada togazi. 146. (1349). Ni otь ni jednoga kjepalie. 153. (1356). Predь kepaliomь. 162. (1357). Da imь ne imatь zabaviti za tuzi zemļu ni vlastelinь carьstva mi ni kepalija. 165. (1357). Da nê vašimь trьgovcemь posilnoga dara ni odь moega vlastelina ni odь kepalije. 204. (1386). Prêdь kjepaliju. 208. (1387).

ĆEPAN, *m. ime. u jednoga pisca našega vremena:* Od Ćepana Nika Lompara s Brkovoga. Pjev. crn. 173.

ĆEPANICA, *f. vidi* cjepanica.

ĆEPÀNÎK, *m. vidi* cjepanik.

ĆĚPARA, *f. vidi* ćepa.

ĆEPÀRIZ, *m.* cupressus, *od grč.* κυπάρισσος. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ćepariz nasred one livade. Nar. prip. vuk. 152.

ĆEPARLIN, *m.* chelidonia. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆEPATI, ćepam, *imp. pļuskati,* alapas ducere. *isporedi* 2. ćepa. *na Rijeci.* F. Pilepić.

ĆEPAZMO, *n.* stragulum. *biće od grč.* σκέπασμα, *pokrivalo. samo u jednom spomeniku* xv *vijeka:* Iznesoše jemu . . kiepaz'mo otь ribie kože. S. Novaković, aleks. 40. *gdje ima varijanta* hakizmo; *a u* Starinama 3, 250. *u tekstu* haizmo, *a u varijanti* ćepazmo i hakizmo.

ĆĚPČICA, *f. vidi* cjepčica.

ĆĚPE, ćĕpeta, *n. vidi* ćebe. *od početka našega vijeka.* Pak već legne pod rutavo ćepe. M. A. Reļković, sat. 166. Ili od ńe ćepeta se tkaju. I. S. Reļković, kuć. 57. Pokrivač ćepe zvano zatekne kod novog si muža. V. Bogišić, zbor 216.

ĆEPĚKATI, ćĕpĕkâm, *imp.* balbutire. *na Braču.* A. Ostojić.

ĆEPEKLIJA, *f. neka kruška.* B. Šulek, im. 61.

ĆĚPENAK, ćĕpénka, *m. vidi* ćefenak. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kroza te se proći ne mogaše od ćosaka i od ćopenaka. Nar. pjes. vuk. 1, 493. Ćepenci od srpskih dnčana. M. Đ. Milićević, per. 86.

ĆEPERAN, ćeperna, *adj. kao živahan, okrctan. u naše vrijeme:* Jedan dan dode na iskup i Kańoš Macedonović, čovjek nizka struka, ali živ i ćeperan, da bi se na igli vrtio. S. Ļubiša, prip. 10. Djeca ćeperna i zdrava. S. Ļubiša, prič. 77.

ĆEPĚRIZ, *m. vidi* ćepariz. *u jednoga pisca na-*

šega vremena. Sjedi med ćeperizom i maslinom. S. Ljubiša, prip. 2. U skriňi od ćeperiza. S. Ljubiša, prič. 156.

ĆÉPICA, *f. dem.* ćépa, *kapa. isporedi* ćepac. *samo u Vukovu rječniku* 759a: mitra parva.

ĆÉPNUTI, ćépnēm, *pf. plusnuti*, alapam ducere. *isporedi* ćepa, ćepati. *na Rijeci.* F. Pilepić.

ĆEPRIS, *m. vidi* ćepariz, ćeperiz, cupressus sempervirens. B. Šulek, im. 61.

ĆEPÚRITI, ćépûrîm, *imp.* blaterare. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Kad počnu govoriti i ćepuriti. F. Lastrić, ned. 403. *sravni* ćepurkati.

ĆÉPURKÁŇE, *n.* blateratio. *isporedi* ćepurkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÉPÛRKATI, ćépûrkâm, *imp.* blaterare. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÉR, ćêri, *f. vidi kod* ćî, filia.

ĆER, *vidi* ćir

ĆÉRA, *f. vidi* ći, kći, filia. *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku. akcenat se mijeňa samo u voc.:* ćére, ćére, *a samo je drugi slog dug u sing. gen. i instr.:* ćérē, ćérōm, *i u pl. gen.:* ćérâ. S dvima ćerama. J. Banovac, pred. 148. Duše sinova i ćera vaši. I. J. Lučić, razg. 117. Čuvši da me pozoveš i jedno krat samo s ugodnim imenom tvoje ćere. I. J. Lučić, doct. 20. Udaj ćeru pa zagradi deru. Nar. pjes. vuk. 1, 638. Za ňom trče dvje ćere djevojke. 3, 528. Dva je sina u čelo ljubila, a dvje ćere u rumena lica. 3, 530. Milu ćeru dužda od Mletaka. Vuk, rječn. 759b. Predi predi, ćero, tanku žicu sve po noći. Nar. pjes. kras. 1, 150. Jeste li se umorili od puta? Nismo, ćero, nismo, gospodo! M. Đ. Milićević, zim. več. 148. Imao je lijepu ženu, ćeru Arsa Doknića. S. Ljubiša, prip. 118.

ĆÉRALICA, *f. ńeka igra u Crnoj Gori kao u Srbiji klis, samo se baca s koňa koji se zove ćeralica, palica lakaš a klis špîčica.* Vuk, živ. 291 *i* rječn. 759b. *mjesto* tjeralica.

ĆERÀMIDA, *f.* tegula, *cigla. od ngrč.* κεραμίδα *stgrč.* κεραμί(δ)ς, *tur.* keremid, kiremit, *arab.* kirmid. *u Vukovu rječniku. tako se zove i ńeka mjesta u Srbiji: jedno u okrugu šabačkom:* Niva na ćeramidi Sr. Nov. 1866, 503. *jedno u okrugu požarevačkom.* 1865, 278. *i u plur.* Ćeramide, *u šabačkom okrugu:* Zemlja u Ćeramidama. Sr. Nov. 1868, 935 *i* 1871, 57.

ĆERÀMIDAN, ćeràmidna, *adj. od ćeramide ili za ćeramidu: Ćeramidna zemlica, kuća, itd.* S. Polivanović.

ĆERAMIDARA, *f. kuća od ćeramida, u naše vrijeme:* Čiča Miloje imao je sedam osam dana oranа pod ńivama, desetinu kosa livada, veliki votňak oko kuće, kuću ćeramidaru, i više raznih staja. M. Đ. Milićević, let. več. 230. To je obična ćeremidara s dve sobe. M. Đ. Milićević, zim. več. 265.

ĆERAMIDIŠTE, *n. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Niva u ćeramidištu. Sr. Nov. 1872, 658. *upravo: mjesto gdje su bile ćeramide.*

ĆERAMIĞIJA, *m. koji pravi ćeramide,* qui lateres fingit. *u naše vrijeme:* Zadrugari idu po drugim mjestima ra i novčane zasluge i rade zanate neke n. p. bivaju dunderi, ćeramigije. V. Bogišić, zbor. 87.

ĆERAMIŠNICA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom:* Niva kod Ćeramišnice. Sr. Nov. 1868, 136. *valda mjesto Ćeramidnica.*

ĆÈRANA, *f imc žensko. u Vukovu rječniku.* S. Novaković, pom. 121. *sravni* Ćera.

ĆERÀNA, *f.* 1. *staja gdje sapunǧije sviječe i sapun grade,* officina saponis. *u Vukovu rječniku.* — 2. *ciglana,* officina lateraria, *po istočnijem krajevima u Srbiji.* S Novaković.

ĆÈRANIĆ, *m prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović *i* V. Arsenijević. U krvavu goru Ćeranića. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

ĆERAŇA, *ime. rod se ne zna.* S. Novaković, pomen. 122.

ĆERAŇE, *vidi* tjeraňe.

ĆERATI, *vidi* tjerati.

ĆÉRCA, *f. dem.* ćer. filiola, filia. *od* XV *vijeka i u Vukovu rječniku a) u pravom smislu:* Biše zagrlila drugu ćercu Eustokiju. Živ. kat. Starine 1, 233. Ženo, ćerce, sinci. P. Hektorović 125. *u opasci.* Budući mu prist skršila kraljska ćerca. J. Kavaňin 329. Privišńega kralja ćerce. I. Akvilini 334. Mater ćercu nemilo pogleda. T. Babić 20. U komu se stanu nahodiš? pita ćer. Ah, ćerce, u paklu. J. Banovac, pripov. 178. Muž i žena s ćercom. A. Kanižlić, utoč. 49. Sinko mili, ćerce draga! J. Banovac, pred. 129. Ćerca mu Suzana. A. Kačić, korab. 390. Draga ćerce, spomeni se molit boga za me. J. Filipović, prip. 1, 126. Nije tako, ćerce. 1, 270. Majka ćercu kara. V. Došen 78. Pak uz ćercu ljuto cvili. 167. Sirenskog kralja pogledati, kako ćercu žali i celiva. F. Radman 29. Onda jadna ćerca priko grada. 32. Ajme meni, draga ćerce moja. 29. Zdrava ćerce vječnoga otca. L. Radnić 108. Moleći da bi joj bog očitova, u komu se stańu ćerca nalazi. M. Zoričić, zrc. 141. Ku je vezla mahramu jedinica ćerca tvoja. Nar. pjes. bog. 12. Na dalek de se spravljaju po ćercu bana Jovana. Nar. pjes. vuk. 1, 304. No sam ćerca jedina u majke. 1, 49. Za Milicu ćercu mlezinicu. 2, 183. Mila ćerca kralja arapskoga. 2, 377. I daću ti ćercu za ljubovcu. 2, 608. Pita ńega ćerca Jefimija. 3, 246. I dovedi ćercu Anđeliju. 3, 384. Da je ćerca erdeljske banice. 3, 498. Muči, ćerce, da bi zamuknula! 3, 512. Ćerce Fate, ne uzdaj se u me. 3, 548. Da sam ćerca samosida Luke. Nar. pjes. istr. 1, 21. Bi l' volila ćercu jedinicu. 1, 22. Dati ću ti svu Bosnu ponesnu i jedinu ćercu za ljubeňe 1. 54. — *b) u prenesenom smislu:* Pripusti narav mati ćercu vočku ludovati. V. Došen 19. Da putnici kad putuju istu majku zemlju psuju, da planinu rodi tvrdu ćercu majki na pogrdu. 15.

ĆÉRČICA, *f. dem.* ćerca, ćerka. filiola. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆERČÍVA. *f. vidi* ćerčivo. Lj. Kovačević.

ĆÈRČÍVO. *n. okvir, oplata,* margo lignеus fenestralis. *u Vukovu rječniku.*

ĆÈRDISATI, ćèrdišêm, *imp.* possum dare. *u naše vrijeme:* Tako me moro ne ćerdisalo! Nar. posl. vuk, 298. *vidi* ćerdosati.

ĆÈRDOSATI, ćèrdošêm, *imp.* possum dare. *jednom* XVI *vijeka i u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* No druzi togo kjerdosaše. S. Novaković, aleks. 136. I voda vas ćerdosala mutna! Nar. pjes. vuk. 2, 127. Da je voda udarila mutna te je ńino kosti ćerdosala. 2, 129. Pak me može more ćerdosati. 5, 266.

ĆERĚĆE, *n. vrsta platna što Mostarke tkaju.* N. Dučić.

ĆEREĆELIJA, *f. uzvod, platno uzvedeno,* linteum limitibus editis distinctum. *u Vukovu rječniku.*

CEREMET, *m. crijep*, later. *tur.* keremet *uz* keremîd, kiremit, *a to od ngrč.* κεραμίδα, *stgrč.* κεραμίς. *isporedi* ćeramida. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Ćeremeti ako se u dobroj vatri ne izpeku. S. Margitić, fala 152. Ćeremeti u peći izpečeni. 283.

ĆERÈMIDA, *f. vidi* ćeramida. *u Vukovu rječniku.*

ĆEREMIĆIJA, *m. vidi* ćeramićija. To leto dadosmo ma(*i*)storomь ćeremiĉiçmь novьca za ko što šesъ ćesa. Rad. 1, 188.

ĆEREMIT, *m. vidi* ćeremet. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Upenga na jednoj opeki ali ti ćeremitu grad Jeruzolim. M. Radnić 231.

ĆERENKA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom:* Livada u Ćerenki. Sr. Nov. 1861, 56.

ĆERÈSTA, *f. građa*, materia. *u Srbiji u trebińskoj nahiji.* N. Dučić.

ĆERÈŠINA, *f. augm.* ćer, ćî, filia. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆERÉTÂĆE, *n.* garritus. *isporedi* ćeretati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆERÉTATI, ćèrêtâm, *imp.* garrire. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆERGELET, *vidi kod* alćergelet.

ĆERGOVIĆ, *m. prezime, u Srbiji u naše vrijeme.* Rat. 341.

ĆÉRICA, *f. dem. od* ćéra, filiola. *u naše vrijeme:* On da ima osam ćerica. Nar. pjes. ist. 10. Sinu bih se neve dobavila, al' ćerice nikad nikolice. 1, 22.

ĆERIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 397.

ĆERIMAGIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme:* Ali skoči Ćerimagić Mujo. Nar. pjes. vuk. 4, 505.

ĆERIMOV ČAJIR, *m. ime mjestima gdje je livada, u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. Nov. 1867, 342. — *gorńi:* Livada gorńi Ćerimov ćair. Sr. Nov. 1870, 294. — *dońi:* Livada dońi Ćerimov ćair. Sr. Nov. 1870, 294. *sravni* ćajir.

ĆÈRIN, *adj. što pripada ćeri*, filiae. *u Vukovu rječniku.*

ĆERINIĆA GLAVICA, *f. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik 40, 20. -ni- *je stegnuto od* -niji-.

ĆÈRINSKÎ, *adj. ali samo kao* adv. *kako ćeri ili ćerima pristoji. u jednoga pisca našega vremena:* Možda joj je ondi negde nesretni čovek pa od njega ne sme ćerinski da nas primi. M. Đ. Milićević, zim. več. 150.

ĆÈRÎNSTVO, *n. to* filiam esse. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Hodi da duh sveti potvrdi ćerinstvo. J. Banovac, pripov. 14.

ĆÈRITI SE, ćèrîm se, *imp. vidi* ćjeriti se. *u Vukovu rječniku.*

ĆÉRKA, *f. dem.* ćèr, filiola. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu. voc.:* ćérko, ćérke. Moja mila ćerko. Đ. Obradović, bas. 17. Moja ćerko! 136. A za ńome ide ćerka Sindelija. Nar. pjes. vuk. 1, 101. U gospode majke lipu ćerku kažu. 1, 356. Kako ću te ja ne dati, ćerko? 1, 552. I odoše ćerki dizdarevoj. 1, 610. Blago majki koja ima ćerku. 1, 638. Idu, ćerko, kićeni svatovi. 2, 21. Znate l', ćerke, jeste l' zapazile? 2, 52. Kom ću proscu moju ćerku dati? 2, 480. Ako ne dam ćerku za Mađara. 2, 480. Dade ćerku za Otmanovića 2, 480. Pokloni mu ćerku za ljubovcu. 2, 577. Tu nek bude tvoja mila ćerka. 3, 17. U men' ima ćerka na udaju. 3, 245. Kakva majka onakva i ćerka. Nar. posl. vuk. 124. Lasno je ćerki s majkom predu snovati. 167. Rodila majka ćerku da je nauči vesti. 272.

ĆÉRKIN, *adj. što pripada ćerki*, filiolae. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆERKOVAC, Ćerkovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Niva u Ćerkovcu. Sr. Nov. 1875, 645.

ĆERLJEVOVA BARA, *f. ńeka bara u Srbiji: Međa je Dragoljevcima išla* posrèdu kjerlêvove bare. Glasnik 15, 299. *odatle i u Daničićevu rječniku* 3, 548.

ĆERLINKAVAC, ćerlinkavca, *m. ptica* agrodroma campestris, Swains. Progr. spalat. 1580, 28. *zove se i* žvrljinka.

ĆERLJEJEVCI, Ćerljejevaca, *m. pl. selo u Srbiji* XIV *vijeka, koje je car Lazar priložio Ravanici:* Selo kjerlêevcy. Mon. serb. 196 (1381).

ĆERMA, *ime. rod se ne zna.* S. Novaković, pom. 122.

ĆÈRPIĆ, *m.* later crudus. *tur.* kerpič. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku:* Za to naredi im zemlju kopati i ćerpiće praviti. E. Pavić, ogl. 97.

ĆÈRPIĆ, *m. vidi* ćerpić: Koji znadu ćerpiće pravlti. Nar. prip. bos. 1, 31.

ĆÉRŠA, *f. bratova ili sestrina kći*, neptis. *u jednoga pisca* XIV *i jednoga* XVIII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* 3, 584. Oda gospode Katarine kjerše gospodina hercega a kjere pokojnoga kneza Balše Hercegovića. Spom. srb. 171. Medu kojim biše Estera, ćerša rečenoga Mardokea. A. Kačić, korab. 406.

ĆÈRT, ćèrta *m. kad se na uglu zgrade (brvnare kuće) ukrste krajevi od greda, brvana kao kad čovjek proturi prste kroz prste od ruke, načini se ćosak, taj se ćosak napravljen ukrštenim brvnima zove* ćert. M. Ćurović *i* Lj. Stojanović, *i u Vukovu su rječniku* 759b *čêrtovi* trabes, tigna. *sravni tur.* kertik *urez, usjek, vidi* sjek.

ĆERTIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 98, 210.

ĆERUŽINA, *f. odrtina od odijela.* M. Pavlinović.

ĆÈSA, *m. vidi* kesa, crumena, sacculus. *tur.* kese, kise. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 145: crumena, *i Vukovu. ponajviše za novce, ali i za drugo što.* I to leto dadosmo ma(*i*)storomь ćeremiĉiçm osađanomь novьca za ko što šesъ ćesa i pohь ravьno. Rad 1, 188. Treba je da ih držim jur spravne u ćesi izabrane, izobļene i podobne mojoj praći. B. Cuceri 282. Za dostignuti i steći koju god korist po ćesi kojega god bogatca. I. J. Lučić, bit. 56. Da mi pošļeš i sto ćesa blaga. Pjev. crn. 41. Otišlo je tridest ćesa blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Koja vaļa tridest ćesa blaga. 2, 547. Došle mi u ćesu novaca. 4, 79. I u ćese četrest fišeka. 4, 430. Nekakve ni ćese uprtiše. 5, 505. Došli punanijeh ćesa i objuženijeh od rose pušaka. S. Ļubiša, prip. 197. Ćesa mu se pozlatila. V. Vrčević, igre 44. Imati prazan trbuh i suvu ćesu. Nar. prip. vrč. 2, 170. — *za duhan:* I duvanske ćese pokrojiše. Nar. pjes. vuk. 6, 192.

ĆESAK, ćeska, *m. ptica* carduelis elegans. Steph. Progr. spalat. 1880, 31. *vidi* ciz, čiz, čizak.

ĆÈSAM, ćèsma, *m. samo u govoru:* kupiti što na ćesam, *to je na srću. samo u Vukovu rječniku.*

ĆÈSÂR, *m.* imperator. *vidi* cesar. *između rječnika u Vukovu i Daničićevu. a) dvoranin u srp-*

skoj državi XIV *vijeka:* Kesarь Grьgurь. Glasnik 15, 273. Kesara Branka. Mon. serb. 152 (1351). Dьšti gospodina mi kjesara Voihne. 245 (1399). Kesara Ugleše synь 246. — *a) o rimskom vladaru:* Avьgustu kjesaru. Ļet. šaf. 68. Sego postavļaetь cara, bratiju že ego kjesarija ustroi. 55. Od ćesara Augusta Vuk, luk. 2, 1. — *c) o austrijskom vladaru:* Od Beča ćesaru. Pjev. crn. 6. Kada ide od Beča ćesaru. Nar. pjes. vuk. 2, 255. Vojsku vodi pod Beč na ćesara. 3, 45. Ne prepan' se u Beču ćesare! 3, 46. Ni u onog Josifa ćesara. 3, 557. Koji s bečkim trguje ćesarom. 4, 138. Car i ćesar kad se zavadiše kod ćesara obersteri biše. 4, 140. Turčin i katolik cara austrijanskog, kraļa hrvatskoga, naziva ćesarom. M. Pavlinović, razg. 47. Boka se predade ćesaru bečkome. S. Ļubiša, prip. 8. — *d) o ńemačkom vladaru:* Kesarь že o ńemь uvědevь prizivaetь ego kъ sebe. Glasnik 11, 126. Ni stide se cara ni ćesara. Nar. pjes. vuk. 4, 208.

ĆĚSAREV, *adj. što pripada ćesaru. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Našoj kruni ćesarevoj. Nar. pjes. vuk. 1, 176. Te ovčari ujaviše ovce u kamenu zemļu ćesarevu. 4, 454. Te je šaļe Beču ćesarevu. Vila 1867, 630.

ĆĚSAREVINA, *f.* a) terra caesaris, b) res caesaris. *u Vukovu rječniku.*

ĆĚSARICA, *f.* imperatrix, *vidi* ćesarica. *u naše vrijeme:* Kńigu piše gospa ćesarica. Nar. pjes. vuk. 3, 46. A od one gospe ćesarice. 3, 47.

ĆESARIJA, *f.* Caesarea. XIII *vijeka :* Priide svetyj vъ velikuju Kesariju. Domentijan 186.

ĆĚSARIJA, *f. vidi* ćesarija. *u naše vrijeme:* Stoku svaku da dopušta u ćesariju. Djelovod. prot. 55. Svoje familije spreme u ćesariju. Nenadović 19.

ĆĚSAROV, *adj. vidi* ćesarev. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U kamenu udjeļanu priliku ćesarovu. A. Kalić 5. Ono ti je pomoć ćesarova. Nar. pjes. vuk. 3, 49. I suviše zemļe ćesarove. 4, 433. Uz sjajnu krunu ćesarovu. Osvet. 3, 40. Da imadeš snagu ćesarovu. 3, 122. Hrđe vodci bijegom se spase u gradove bliže ćesarove. 4, 50.

ĆĚSAROVAC, ćesarôvca, *m. vidi* cesarovac. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. a) čovjek iz ćesarovine, u Crnoj Gori:* Da ih vide mladi ćesarovci. Nar. pjes. vuk. 5, 286. — *b) talijer, orlač od dvije forinte. samo u Vukovu rječniku.*

ĆĚSAROVINA, *f. vidi* cesarovina. *u jednoga pisca našega vremena i u Vukovu rječniku:* Kad okrene niz ćesarovinu. Osvet. 2, 100.

ĆĚSARSKÂ, *adj. kao subst. vidi* cesarovina 1. *u Vukovu rječniku.*

ĆĚSARSKÎ, *adj. vidi* cesarski. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Al iz vojske izlazi ćesarske dobar junak. Pjev. crn. 6. I veliki ćesarski doboši. Nar. pjes. vuk. 4, 346. Kaki zidi, koji bi topovi i ćesarsku zemļu poplašili. Osvet. 3, 42.

ĆĚSARSTVO, *n. vidi* cesarstvo. XVI *vijeka, u naše vrijeme i u Vukovu i Daničićevu rječniku.* a) caesaris dignitas: Ego že *(Likinija)* kjesarstva sьnomь počьlь běše. Ļet. šaf. 57. — *b) imperium:* Ne umidući vladati izgubi ćesarstvo. A. Kačić, razg. 31.

ĆĚSEĠIJA, *m. kradićesa turski,* latro turcicus equo vectus. *vidi* keseģija. *u naše vrijeme i u Belinu rječniku* 720: crumeniseca. Od Arapa i od ćeseģija. Nar. pjes. petr. 3, 401. Nikola je ļuća ćeseģija. 3, 524.

ĆESÈLBAŠ, *m. Perzijanac,* Persa. *tur.* kyzylbâš, kezelbâš. *crvenoglavac od* kyzyl, kezel, *crven i* baš, *glava. jedna se perzijska sekta, Šijiti, zovu kezelbaše radi crvenijeh kapa, i po ovima zovu turski ļetopisci često u opće Perzijance* kezelbaše. *ima ih i koji se zovu karakalpak crnokapci. u Meniskijevu* thesaurus linguae turcicae *stoji:* kyzyl baš Persa sectae Ali ob pileum quem gestant. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Belinu rječniku* 556: Persis. Cesar ńemški, kraļ franački.. i ćeselbaš poluvjerni . i gospoda sva od svijeta ištu pleme suprot sebi cijeć poroda. I. Gundulić 350.

ĆESELBAŠA, *m. vidi* ćeselbaš. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* S ovom Murat stavi uze krajišnicim hrvatskimi; ćeselbašu rvat uze i kraļevski Tavriš primi. I. Gundulić 567. *vidi i* ćeselpaša.

ĆESÈLBAŠKI, *adj.* persicus. *isporedi* ćeselbaš. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Belinu rječniku.* 556. Nih će učinit janičare; a spahoļan mjesto čeka ćeselbaške graničare i djevoje od Derbeka. I. Gundulić 518. Kraļevića su ugrabili ćeselbaški vojničari. 540.

ĆESELPAŠA, *m. vidi* ćeselbaš. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ćeselpašu bješe onada svoja otišla vojska rvati. I. Gundulić 497.

ĆESENĠIJA, *m. vidi* ćeseģija. *u naše vrijeme.* „Mi pamtimo: prije 30 godina bile su carske ćesenģije na Kosovu. Arap bi razap'o čador na polu uz put koji vodi u Carigrad. pa kad bi tuda naļego koji putnik, ugledan i pristojno odjeven kao trgovac i koji imućniji gradanin, Arap s kopļem — dekoji zanešeńak turski i sad nosi kopļe (sargiju) — u ruci ispane na put, ubije putnika, uzme mu novce i odijelo, ostavi lešiuu da je zvjerovi po polu razvlače, pa ubica nide i pred nikim ni kriv ni dužan za razbojničko djelo“. Nar. pjes. petr. 3, 578.

ĆESER, *m. ratilo u drvodjeļe s jedne strane poput dlijeta a s druge poput petice od mašklira. ńim se dube i zadjeļuje.* M Pavlinović. *vidi* keser.

ĆESERA, *m. ime gusaru.* M. Gazarević, Jub. 58.

ĆESERĠIJA, *m. vidi* ćeseģija. *u Vukovu rječniku* 760a: ćesercija.

ĆESICA, *f. dem. od* ćesa, marsupiolum. *samo u Belinu rječniku. vidi* kesica.

ĆESIĆ, *m. prezime.* Starine XII, 34.

ĆESÎM, *m. vidi* kesim, aversio. *u naše vrijeme:* A toliko više po ćesimu. Nar. pjes. petr. 2, 444.

ĆESKIN, *adj.* ardens, igneus, *vatren, ļut, o końu, duhanu. tur.* keskin, *oštar, rezak. u jednoga pisca našega vremena i u rječnicima Stulićevu* 73a: qui de re minima honorem quocunque modo respiciente facile offenditur, vel qui propriae excellentiae honorisque vel in minimis studiosus est, ac facile cum aliis de similibus contendit, *tal.* puntiglioso; *i Vukovu u značeńu koje je stavļeno, samo ma je* indecl. Neko ļubi końa višega i ćeskina. V. Bogišić, zbor. 468.

ĆESKINICA, *f. čeļade žensko koje brzo uvrijediš ne štaješ li ga kako misli da treba. isporedi* ćeskin. *tako vaļa da treba da se ćita mjesto* ćešinica *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ne mo' ve, moja ćešinice, s kijem govorit od šta smo sada besjedili. M. Držić 192.

ĆESKINSTVO, *n.* id per quod quis de re minima honorem quocunque modo respiciente facile offenditur. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆESK-, *vidi* tjesk-.

ĆESMA, *f. vidi* šupļika, foramina acu picta. *u Vukovu rječniku. tur.* kesim, der kleidschnitt. — *pl.* ćesme: *oni gajtani po listovima.* L. Lazarović.

ĆĚSMÁŊE, *n. probadaŋe iglom. isporedi* ćesmati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆĚSMATI, ćèsmām, *imp. graditi šupljike ili ti ćesme. samo u Vukovu rječniku.*

ĆĚSMECI, *m. pl. vidi* očipci: *ono ispod rešeta što ostane kad se žito čisti. u Srbiji oko Drine.* M. Ružičić, *tur.* kesmek, *rezati.*

ĆĚŠ. *m.* inspectio occisi. *tur.* keš, *čeljade, osoba. u naše vrijeme. u Vukovu rječniku.* Takovi se čovjek *(našast mrtav na polu)* ne smije prije sahraniti dok ne dodu Turci da ga čine ćeš. Vuk, živ. 266 *sravni* krvina.

1. ĆĚŠĚŊE, *n. vidi* tješeńe.

2. ĆĚŠĚŊE, *n.* inspectio occisi. *isporedi* ćeš, ćešiti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆEŠNICA. *f. vidi* ćeskinica.

ĆĚŠITI, ćèšīm, *imp. vidi* tješiti. *u južnom govoru. samo u Vukovu rječniku* 760ª, *gdje imaju i primjeri:* Zaplaka se devojka, ćešio je svetite].. Ona ćeši svoju milu snau.. ćešio je Mirko vojevoda.

ĆĚŠKE, ćèšketa, *m. neko jelo od pšenice i mesa. tur.* keškek, *jušnato jelo. vidi* keške. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆĚŠKET, *m. vidi* ćeške. *u jednoga pisca našega vremena:* Češket od pšenice i od pilićeg ili jagnjećeg mesa. M. Đ. Milićević, slave 30.

ĆEŠULOVAC, Ćešulovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. Pomiče se prošloga vijeka:* Ot Ćešulovca Jovan Šindarь. Glasn. 49, 12

ĆĚTEŊ, *m. lan,* linum. *tur.* këten, ketân, kitân. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Daje se od vune kuđeje, konopje i ćetena, lana. V. Bogišić. zbor. 113. Ćeten, linum usitatissimum. B. Šulek, im. 61.

ĆĚTEŊ-HALVA, *f. halva od konopljana (lanena?) sjemena, u Srbiji.* V. Arsenijević.

ĆĚTENÎŠTE, *n. lanište,* ager olim lino consitus. *u Vukovu rječniku. isporedi* ćeten. — *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom:* Niva u Ćeteništu. Sr. Nov. 1867, 59. *i u okrugu šabačkom:* Zemja Ćenište. Sr. Nov. 1872, 322.

ĆĚTENOV, *adj. lanen,* lineus. *isporedi* ćeten *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čistu krpu ćetenovu u hladnu vodu umaču. M. Đ. Milićević, srb. se]. 2, 52. U provrelu slanu vodu meću ćetenovu krpu da se ugreje. 2, 33.

ĆETHAJA, *m.* vicarius. *u jednoj listini od godine* 1537 *i odande u Daničićevu rječniku* 3, 548: Ferha kjetьhaje slavnoga Mehmet bega. Mon. serb 555.

ĆETÍŊAK, ćetíŋka. *m.* „riba od kamena", pesce sasso, *ima drače na krptu.* Čas. čes. muz. 1854, 184. *sravni* četiŋāk *i* ćetina.

ĆĚTKE, ĆĚTÂKÂ, *f. pl. voda u Štirnom.* V. Ležević.

ĆĚTKO, *m. vidi* Cvjetko. *u Vukovu rječniku.*

ĆĚTO, *m. ime muško, od* Četozar, Svetozar. I. Pavlović. *nu sravni i* Četko.

ĆĚTNA, *f. ime žensko u Crnoj Gori mjesto* Cvjetna, *koju vidi.*

ĆĚTOŊA, *f. vidi* cvjetoña.

ĆETRICA, *f. nepoznata značeńa. Vuk kod* ketrica *veli:* vide ćetrica, *a ove nema na mjestu.*

ĆETUT, *m. ime muško. u Daničićevu rječniku iz* Glasnika 15, 272: *Zemju nekoga* Pribislava Kjetuta *priloži car Stefan crkvi arhandelovoj u Prizrenu.*

ĆĚV, *m. vidi* ćef. *u naše vrijeme:* Ćev ti biti ćev ti milovati, ćev ti piti, ćev ti trgovati. Vila 1866, 607.

ĆĚVA, *m.* Stephanus. *hyp. od* Stjepko. B. Mušicki.

ĆEVAJTINA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Zemja u Ćevajtini. Sr. Nov. 1875, 375.

ĆEVÀNUŠA, *f. ńeka glavica u Srbiji.* J. Bogdanović.

ĆĚVÁP, ćevápa, *m. vidi* ćebab. *u naše vrijeme. između rječnika u Bjelostijeńcevu* 45ª. *vidi* pečeńa; *u Vukovu* 758ᵇ: frusta carnis simul assata (sine ossibus). Ćevap jest pečeńe, ali u nas nije svako, nego samo ono kad se meso izreže na komadiće pa se naniže na ražan i onako ispeče. Vuk, pisma 41.

ĆĚVČIJA, *f. saplak,* phiala equitum. B. Mušicki.

ĆEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 87. Schem. bos. 1864, XIII, XXVI.

ĆEVIRIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka:* Jakov Ćevirić. Mon. croat. 77 (1451).

ĆĚVKÁŊE, *n* latratus lenis. *isporedi* ćevkati. *u Vukovu rječniku.*

ĆĚVKATI, ćèvkām, *imp. lajati, ali ne jako,* leniter latrare. *samo u Vukovu rječniku. vidi i* ževkati.

ĆEZAP, *m. tvrda voda. tur.* kezab suju, *lučavka. u jednoga pisca našega vremena:* Belilo se pravi od vismuta, tvrde vode (ćezapa). Đ. Popović, pozn. 73.

ĆI, ĆĚRI, *f. vidi* kći, filia. *riječ ide među osnove na ŋ, ali je od te deklinacije malo prostalo, i to sing. nom.* ći, *od* ćer: r *na kraju je otpalo, a* e *pred ńim je postalo i još ne dovoljno protumačenim načinom; vaja da je radi otpaloga* r *prešlo* e *na* é *a od ńega postalo i kao u imperat.* nesi *od* nesē, *sravni lit.* duktē. *drukčije tumači Geitler, po ńem. je stsl.* dъšti *od* dъštrъa *preko* dъštrjē, dъštri, dъštri, fonol. 68. *nu nom.* ći *bez* k *ili* h *sprijeda ne čita se u knjizi do najnovijega vremena, ali se gdjegod i u Srba i u Hrvata i sing. gen. dolazi po konsonantskoj deklinaciji:* ćerē, *(pa možda, ali po sve nevjerojatno i pl. acc. u* P. Hektorovića 149: Sluge uhite Konkordiju i ostalih š ńom. a toj ćere i sinove.) *svi su ostali padeži prešli među ženske osnove na* i, *pa za ńima i sam sing. nom. od* XVIII *vijeka* (J. Banovac, prip. 12). *i u Vukovu rječniku, te riječ danas glasi: sing. nom. acc.:* ćer *(uz nom.* ći), *voc. gen. dat. loc.:* ćeri, *instr.:* ćerju *i* ćeri; *plur. nom. voc. acc. gen.:* ćeri, *dat. instr. loc.:* ćerima, ćerma *uz to dolazi stariji dat. plur.:* ćerem *u knjizi još* XVI *vijeka. riječ dolazi i po ženskoj a-deklinaciji:* ćera, *koju vidi.* — *Postańem je od kor.* dug *od* dhugh *stsl.* dъg, *hrv.* dug, dag, *dojiti, sati, masti, a po Miklošiću od* dugh *rasti, i nastavka* ter, *otkle* ti *po gore rečenom: glasa je* ъ *nestalo,* gt *promijenilo se na* št *koje glasi i* šč *a* d *i* š *na početku se izgubilo:* *dъgter *dagter,* *dъgti *dagti, dъšti dašti (dašti kneza Lazarьa. Mon. serb. 415. (1442), dšti (dšti cara Andronika. Mon. serb. 84 (1300—1321), *dšći, šći (Vuk, rječ. 818ª: šći: U Ilije u didije lijepa je šći), ći (Vuk, rječ. 760ª: ći vide kći). *mjesto* d *na početku dolazi* k *već od početka* XIII *vijeka:* kъki. Mon. serb. 7 (1100—1200) *vidi* kći, -i h XV *vijeka:* hki gjergjaševa. Spom. srb. 1, 78. Od kriposti cvit hći biše Merara. M. Marulić 32. — *riječ je indoevropska: stsl.* dъšti, *lit.* duktē, *sanskr* duhitr, *grč.* θυγάτηρ, *nvš.* duhitar. *Akcenat kakav je u sing. gen., taki je i u sing.*

voc. dat. i u plur. nom. voc.: ćĕri, *a mijenja se u sing. instr.*: ćerju, *loc.*: ćĕri, *plur. dat. instr. loc.*: ćĕrima, *gen.*: ćĕrī. — *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. a) u pravom smislu o ženskom čeljadetu:* Pride Brajanu dijaku poslanijem slavne gospogje Jelĕne kjere slavnoga gospodina kneza Lazara. Mon. serb. 251 (1403), 358 (1429). Ako bi sina ne bilo a kšti bila ili vekje kjeri, tъda kjerem kako sinu; zgodilo bi so terь i kjeri ne bilo, tъda da se ima dati polovina poklada knezu. 356, 360 (1429). Cesarovom ćeri obdari i tvu mlados višńi zgare. I. Gundulić 316. Jur je došo kazlar-aga k Smederevu bijelu gradu za iznaći ćer Ļubdraga Sunčanicu lijepu i mladu 376. Imaš činit išto s ćerima. 1. Držić, nauk gond. 224. Svoju jedinu ćer odrediti na posvetilište. J. Banovac, pripov. 16. U komu se stanu nahodiš? pita ćer. 178. Naša duša jest ćer boga svemogućega. 12. Bi mater s jednim sinom od dvanajest godišta i s jednom ćerju od 20. J. Banovac, razgov. 68. Blagdan začeća b. d. Marije, ćeri svemogućega boga. 7. Osta jim jedna ćer. 94. Što videći ćer dili se žalostna. 94. Ti si mater, ćer i zaručnica. F. Banovac, prvob. 68. Rebeka, ćer Batuelova sina. J. Banovac, blag. 20. Ćer kraļeva. A. Kačić, korab. 61. Izađe preda ń ćer negova. 131. Obeta jim dati ćer ńihova sina. 135. Mikol, ćer Saula. 165. Pođite u ukopajte onu prokletu ženu, jer je ćer kraļeva. 260. Koju biše za ćer uzeo. 300. Jerbo je s ńom otac kao svojom ćerju. F. Matić 29. Ova divica zove se Marija, ćer Joakima i Ane. J. Filipović, prip. 1, 76. Klara, moja ćeri i moja zaručnice. 1, 93. Kad no im umre ona ćer, što ono čine? 1, 96. Sara, ćer Raguela. 3, 236. Pitaše od Isukrsta zdravje svojoj ćeri. L. Vladmirović 60. Uzet je za svoju ćer. Besjede kr. 50. Al ne biva onda sama, kad ćer rodi, kod ńe mama, da l' su tetke tu i strine. V. Došen 168. Ćer je majci u tom slična. 119. Kada *(Lot)* s ćerma bludit stane. 148. Posla svoju ćer u selo. M. Zoričić, zrc. 36. Kraļeva ćer osudi se, jer zataja grih na ispovidi. 127. Ti, gospojo, mlideš da je tvoja ćer poštena. 141. Ćer pita ga: kamo zaručnik? 177. Kad se rađaše od ćeri jedinice. Grgur iz Vareša 120. Ćer božja. M. Dragićević 21. Ja sam Rada iza grada dizdareva ćer. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Oj Ajkuna, moja ćeri draga! 1, 578. Oj boga ti, mila ćeri moja! 2, 380. Kad ti pođeš ćeri u pohode. 2, 604. Osim ćeri glumca Osman-age. 3, 95. Sina ženi, milu ćer udaje. 3, 279. Ćeri moja, Zlatija devojko! 3, 293. Dade ćeri svijetlo oružje. 3, 294. Lijep porod oni porodiše: dvije ćeri i četiri sina. 3, 390. Ko ćer hoće da dobije materi vaļa da se umiļava. Nar. posl. vuk. 137. — *b) u prenesenom smislu:* I da pravdu, ćer visine, laž s pristoļa ne ukine. V. Došen 136. Pazeć pravdu, ćer visine, da na zemļi ne pogine. 221. Oblast ćer je od nebesa. 240. U smradu kad što leži, prije iz ńega kuga reži, nego jasna svitlost sine, ćer hitrine. V. Došen.

ČIBA, *f. krletka, kavez,* cavea. *stvńem.* kebia. *srdvńem.* kebige *a to od lat.* cavea. *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Zatvoren u čibi (u chibi) za ńegovo rugo. J. Radojević skaz. 51. *sravni* kajba.

ČIBRA, *f. vidi* čibret. *u narodnom govoru:* Spušća ńemu čibru i sviječu. Nar. pjes. juk. 397. *u Banatu.* V. Arsenijević.

ČIBRET, *m. žigica, prižega,* filum sulfuratum, assula sulfurata. *tur.* kibrit, *sumpor. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U narodu je našemu čibret vrlo malo poznat. Nar. posl. vuk. 176.

ČIBRIT, *m. vidi* čibret. *u naše vrijeme.* U ńega *(sumpor)* so umaču prižege (čibriti). Đ. Popović, pozn. 49. *u Banatu.* V. Arsenijević.

ČIĆ, *m. ińe,* pruina. *Postańem bio bi po Daničiću kor.* 229 *od korijena* skak *dosađivati, uditi, skocati se, ukočiti se, oba ć da su mjesto* č. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 761a, *gdje se kaže da se govori u Crnoj Gori.* Ļetno sunce i zimńi ćić. S. Ļubiša, prič. 62. — ćić *dolazi i u zagonetkama, ali znaćeńe mu nije jasno:* Ćić pić na dud, ćić pić pod dub; ćiću piću prijeti, glavu ću mu drijeti *(odgonetļaj:* mačka i miš). Nar. zag. nov. 127. Ćić picu, a more se smrzne *(odgonetļaj:* sirište). 206.

ČIĆAK, ćička, *m. vrst graška. u Prigorju.* F. Hefele. *vidi* čičak.

ČIĆARIJA, *f. ńeko selo, u listini latinski pisanoj:* Ecclesia beatissimi Martini de Chicharia. Mon. ep. zag. 2, 90.

ČIĆER, *m samo u zagoneci:* Ćićer, paćićer, na glavi mu kaloper; kad ćićer klikne, sve mrtve digne *(odgonetļaj:* pijetao). Nar. zag. nov. 165. *i u Vukovu rječniku, gdje ima* kositer *mjesto* kaloper.

ČIĆERKA, *f. vidi* čičerka. *maleno sočivo poput leće koje se meļe i od ńega naraste kruh. govori se: kopaju na ćićerku, to je plitko; kopaju kao da će sijati ćićerku.* M. Pavlinović.

ČIĆEROV, *adj. samo u zagoneci:* Nasred mora ćićerovo gnezdo *(odgonetļaj:* pupak). Nar. zag. nov. 180. *mjesto* ćicerovo *ima i* ćućerovo.

ČIĆERUŠE, *f. pl. sitne ribe.* Čas. čes. muz. 1854, 9.

ČIĆEVAC, ćićêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 85, 92. M. Đ. Milićević, srb. 776. Vuk, prav. sov. 15.

ČIĆEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Ćićevcu:* Obština ćićevačka. K. Jovanović 92.

ČIĆINA, *f. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović. 85, 92.

ČIĆIN-BÒBA, *f. ribizle,* ribes rubrum. L. Ļ. Stojanović.

ČIĆIR, *samo u zagoneci:* Ćićir poje pod lopuh, ćićirići dohode i mrvice donose. *(odgonetļaj:* pop). Nar. zag. nov. 173.

ČIĆIRIĆ, *m. samo u zagonceci. vidi kod* ćićir.

ČIĆMARI, *adj. indecl. samo u jednoj pjesmi narodnoj:* Draga ga maše ćićmari rukom. Nar. pjes. petr. 1, 301.

ČIĆUREJE, *n. ńcko mjesto* xiii *vijeka, u listini latinskoj:* Villicum de Chicburia nomine Malk. Mon. ep. zagr. 1, 196.

ČIFTA, *m.* tabernarius. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIFTICA, *m. dem.* čifta. *u Vukovu rječniku.*

ČIFTIHÁNI, čiftihánā, *m. pl. vidi* čiftijani. *u naše vrijeme:* Obuci mi burunǧuk košuļu i obuj mi gaće čiftihane. Nar. pjes. juk. 404. — *mjesto* h *dolazi* j: čiftijani, *ali pišu i bez* j: čiftiani: Vodi curu u bijelu kulu, izvede je u kavez odaju, ter je svuce pa je preobuče: na ń obuče svilenu košuļu, pod ńu meće gaće čiftijane. Nar. pjes. juk. 140.

ČIFTIN, *adj. što pripada čifti,* tabernarii. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIFTINSKÎ, *adj. što pripada čiftama.* tabernariorum. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIFTAR, čiftra, *m.* sceptrum. *dolazi samo na jednom mjestu u ńekoj listini pod konac* xiv *vijeka, u iz ńe i u Daničićevu rječniku* 3, 550:

Timь že i kyftrê carьsci po vsei vasolennoi utvrьždajutь se. Mon. serb. 221. *biće pogrješno.*

ČIGLIĆATI, *dolazi samo u obliku* čiglićala *u zagoneci:* Čiglićala jaretina, čiglićala drvetina, čiglićala ti duša dokli mi ne ugonetaš *(odgonetlaj:* dipli). Nar. zag. nov. 28. *i u Vukovu rječniku.*

ČIHIĆ, *m. prezime* XVII *vijeka:* Čihič Sulimanaga. Starine 11, 101.

ČIHOVO, *m. neko mjesto, u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Redovnici Dominika ki u gradu život traju Petra svoga mučenika i Ivana prste imaju, a oni ki su na Čihovo, propetje imaju Isusovo. J. Kavanin 326.

ČIKARA, *f.* phiala, *filgan. tal.* chicchera, vaso piccolo a forma di ciotoletta per lo più di terra, per uso di ber cioccolata o simili liquori. *u jednoga pisca našega vremena:* Filgan se u Hercegovini zove što u Boci: ćikara od italijan. chichera što se pije kava s tom razlikom što ćikara ima ručicu a filgan nema. V. Vrčević, igre 2.

ČIKAVAC, čikâvca, *m. ovan koji se nauči te vodi ovce kad udari neprijateljska četa: kad čobanin opazi četu on izbacivši pušku pobjegne kud hoće, a čikavac na kome je i zvono, odmah za čobaninom a ovce za njim. Ako čobanin nije rad metati puške, on se samo kamenom ili čim drugijem baci na čikavca i on odmah potrči za njim kao i puška kad čuje. u Vukovu rječniku.*

ČIKVA, *f. vidi tikva,* cucurbita lagenaria. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Na ti novac, starče Milovane, ter ćeš kupit jednu čikvu vina. A. Kačić, razg. 2.

ČILA, *f. kesa od duhana i okov joj od lima na otvoru. samo u Vukovu rječniku. tur.* kilid *katanac, ključ.*

ČILÁŠ, čilâša, *m. vidi* čilaš, equus albus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* On pojavi pelivan čilaša. Nar. pjes. vuk. 5, 364. A bi li ga trampio da ti dam moga bijesnog čilaša, koji vaja za 4 tvoja ždrijepca? Nar. prip. vrč. 2, 121.

ČILE, *m. vidi* čile, čilaš. *u Vukovu rječniku.*

ČILER, *m. kućerak,* penus. *tur.* kiler, *a to od ngrč.* κελλάρι, *a to od lat.* cellarium, *tal.* celliere. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ta je raja gradovima glava, te je čiler bijelu Mostaru. Nar. pjes. vuk. 4, 433. Pa mi izvukli iz čilera i pojeli sad uz post svu slaninu. M. Đ. Milićević, zim. več. 286.

ČILERĠIĆ, *m. prezime, u našc vrijemc u Srbiji.* Rat 354.

ČILÌBÂR, čilibára, *m. vidi* čelibar. *u Bačkoj.* V. Arsenijević. *u opće znači* čilibár *onaj kamen ili staklo ili kost na vrh kamiša što se u usta meće,* prostomis. *u jednoga pisca našega vremena.* Te zapali šaren čilibara. Pjev. crn. 190. *vidi* imam.

ČILIBÂRAN, čilibârna, *adj.* kiselina čilibarna, acidum succinum. Farmak. 68.

ČILIBARDA, *m. samo u zagoncci:* Poručio čilibarda da mu se otvori koraca da uvedo zelen rog. *(odgonetlaj:* kupus). Nar. zag. nov. 108.

ČILIM, *m.* tapes, praecinctorium. *tur.* kilim, kelim, *ngrč.* κιλίμι, *arb.* kjilim. *od* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* 722: tapes, *i Vukovu* 760b: 1 tapes. cf. šarevina 2. u Crnoj Gori nekakva vrlo vezena pregača, praecinctorii genus. *u prvom značenju:* Nosi vam od svoje čine dvanaiest bija i kilim na poštenje. Starine 11, 107. Mi ovo šaljemo vašemu gs. pet bilih aba i pet čilima od čine Blašeue, a šesti čilim vašemu g. 11, 144. Razgledajući čilime klinčane i zlatnimi širiti nakićene. F. Lastrić, test. 352. Puti su pristrti čoom i čilimi. F. Lastrić, ned. 272. Povrati se na stolicu sagoni ili ti čilimom pokrivenu. A. Kanižlić, kam. 832. Čilim koji se običaje sterat prid otarom. M. Dobretić 363. Čilimi su od svile zelene. J. Krmpotić, mal. 10. Sobu spavaću čilimama ukrašava. J. Rajić, pouč. 1, 53. Ne gleda na ćilime stare. Nar. pjes. vuk, 4, 368. Na otvorenoj čošci carigradskim čilimom zastrtoj. M. Đ. Milićević, zim. več. 86. — *neko ime.* S. Novaković, pom. 122.

ČILIMAC, čîlîmca, *m. dem.* čilim. *u naše vrijeme:* U nekih po ној *(poňavi)* prostiru izam. (čilimac). M. Đ. Milićević, živ. sel. 1, 72.

ČILIMAR, *m. koji pravi ćilime. u naše vrijeme.* Posle čilimara dolaze tkači platna. M. Đ. Milićević s dun. 47.

ČILIMARSKÎ, *adj. što pripada ćilimarima.* Vuk, nov. zav. 3, VII.

ČILIMČIĆ, *m. dem. od* čilimac. *u jednoga pisca našega vremena.* Prostrev im nešto čilimčića. M. Nenadović, mem. 119.

ČILING, *m. vidi* čilim. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* 34b.

ČILIT, *m. katanac,* reseda, sera apposita, (franc. le cadenas). *tur.* kilit. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Tri čilita na njih udariše. Nar. pjes. juk. 199.

ČILO, *n. vidi* čila. *kesa od baruta.* Ļ. Kovačević.

ĆIMÁNE, ćimáneta, *n. gusle. tur.* keman. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* fides germanicae. Nek me Garib razgovori ćimanetom i šarkijom. Nar. pjes. vuk. 1, 376. Pogubiše sitna ćimaneta. 4, 258. *vidi* ćemane.

ĆIMETA, *f. ime žensko:* Ni Ćimeta, tako mi nimeta. Nar. pjes. vuk. 6, 120.

ĆIMLIJA, *f. kao da je: dragocjena, tur.* kymetli, *dragocjen. u naše vrijeme:* Po noževim *(su)* sitne igle ćimlije. Nar. pjes. vuk. 1, 281.

ĆIMPRES, *m. vidi* čepres. B. Šulek, im. 61.

ĆINA, *f. neko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Livada u Ćini. Sr. Nov. 1873, 111.

ĆINĆERISATI, ćinćerišem, *imp. nepoznata značenja. u jednoga pisca našega vremena:* Kako rebjata Turkom ćinćerišu bradu. J. Rajić, boj. 40.

ĆINĆUROV, *adj. samo u zagoneci:* Trbuhan polje i u polju gnezdo i u gnezdu ćinćurovo zrno *(odgonetlaj:* pupak). Nar. zag. nov. 181.

ĆINDIL, *m. biće nekaka zgrada, a riječ turska koja bi mogla biti srodna s* čindere, *ńem.* dachschindel. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Mnozi čindili ognem tim zgoriše. T. Mrnavić, osm. 30.

ĆINÒVIJA, *f. grč.* κοινόβιον, coenobium. XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 549. Da se stavi igumnь ondě otь kinovije, koga izbere patrijarhь i carь. Glasnik 15, 306. Da živutь vь kinovijahь po zakonu. Zak. duš. 30.

ĆINÒVIJSKÎ, *adj.* coenobii. XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 549. Da ustavetь po crькvahь zakonь kinovьski kalogjeromь vь monastyrehь. Zak. duš. 32.

ĆINSORICA, *f. bilina nalik na arniku.* B. Šulek, im. 61. *vidi* činzorica.

ĆINTER, *m.* tunica pellicea. *samo u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori.*

ĆINTERAC, ćintêrca, *m. dem.* ćinter. *u jed-*

noga pisca našega vremena: Ajdemo. Ja sad ne mogu od zime. Eto ti moj činterac. Nar. prip. vrč 2, 40. Te papuče i ta činterac ostavi mene. 2, 41.

ĆINZORICA, *f. vidi* činsorica.

ĆĬOTINA, *f. voda u Hercegovini, utiče se u Drinu kod varoši Foče. u Vukovu rječniku* 760b, *gdje ima primjer*: U Trojicu nadomak Tasliće ukraj vode ukraj Ćiotine. *i u narodnoj pjesmi*: U Foči su do tri grada tvrda: jedno Drina, drugo Ćiotina, a treći je Crni Vrh planina. Nar. pjes. vuk. 3, 568. *vidi* Ćehotina, Ćaotina.

ĆĬP, *m. vidi* ćef, ćeif, ćeip. *u naše vrijeme*: Kad mi dođe oni čip, ja bih izio puno. M. Pavlinović.

ĆIP, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom*: Niva u Čipu. Sr. Nov. 1871, 174. *i u okrugu jagodinskom*: Niva na Čipu. Sr. Nov. 1875, 911.

ĆIPA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*: Livada u Čipi. Sr. Nov. 1875, 571 *i* 691. *vidi i* Čip.

ĆIPARIS, *m.* cupressus. *od grč. κυπάρισσος, ngrč. κυπαρίσσι, arb.* kjiparís. *u jednoga pisca* XIII *vijeka*: Gněvomь jako rysu podobno kĭparisu vyseštu se. Domentijanь 153. *vidi* čepres.

ĆIPARSKI, *adj.* Cyprius: Ostrovo čiparsko. Glasnik 31, 307.

ĆIPIRKAŃE. *n.* clangor, fritinnitus, *cvrćańe, cvrkutańe. u jednoga pisca našega vremena*: Bregovi progłušuju ptičijem čipirkańem. S. Ljubiša, prip. 3.

ĆĬPITI SE, čĭpîm se, *pf. vidi* dipiti. *u jednoga pisca našega vijeka*: Čipi se koiu na ramena. Pjev. crn. 307.

ĆIPOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme*: Na sokola Perka Čipovića. Pjev. crn. 302. Tanka puška Perka Čipovića. Ogl. sr. 198.

ĆĬPRANA, *f. ime žensko. samo u Vukovu rječniku.*

ĆIPRIĆ, *m. prezime, u Srbiji u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882, 108.

ĆIPRĬJĀN, Čiprijána, *m.* Cyprianus: Kypriańь ieromonahь račanińь. Glasnik 9, 216. Daničić, rječ. 3, 549. *isto će ime biti*: Čipriani. P. Knavelić, iv. 505.

ĆĬPŬR, *m. vrt*, hortus. *od ngrč. κηπούριον, dem. stgrč. κῆπος. samo u Vukovu rječniku* 760b: ‚u Crnoj Gori kao lijepa ńiva ili gradina (vrt)'.

ĆIPURAK. čipůrka *i* čipúrak, čipúrka, *m. dem. od* čipur. hortulus. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆIPURIJA, *f.* hortus, *vrt. grč. κηπουρία. u jednoj listini* XV *vijeka a iz nje u Daničićevu rječniku* 3, 549: Da ima gospodьstvo mi vь monastiri šestь adrьfatь i kjelije geresimovske, što to je i prěžde imalo gospodьstvo mi, i sije kjelije sь lozijemь i sь kipuriani i sь nadenarijami. Mon. serb. 570 (1441).

ĆĬPUROVAĆ, Čipurôvca, *m. mjesto u selu Belinu u Srbiji u biogradskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 67.

ĆIR, *m. i f. indecl.* dominus, domina, *od ngrč. κύρ, κύρης, κύριος, stgrč. κύριος, κύρ. dolazi u listinama* XIII—XV *i* XVIII *vijeka, a iz ńih u Daničićevu rječniku* 3, 550. *a)* dominus: Odь boga věnьčanoga kirь Aleksija cara grьčkoga. Mon. serb. 5. (1198—1199). Arhiepiskupa kirь Savy. 26 (1234 do 1240). Pri protъ svetogorьskěmь kyrь Arsenii. 48 (1261). Povelěnijemь arhiepiskupa kirь Nikodima. 84 (1324). Patrĭarhomь kyrь Joanikĭemь. 145 (1349). Roditeljemь carьstva mi blagověrnĭimь caremь kyrь Stefanom. 166 (1358). Gospodinь kyrь Stefanь Ostoja. 232. 235. 237. Vьspomenutĭemь eromonaha kyrь Nikona 540 (1495). Caremь kyrь Stefanomь. 521. (1497). Popu kyrь Venedikьtu. 571 (1411). Kyr Arseniju. Glasn. 49, 11 (1734). — *dolazi i pred adjektivima načińenim od imena vlastitih*: Na kyrь Theodorovь odrь. Mon. serb. 144. (1349). — *samo jednom dolazi u drugom padežu*: Kyra Aleksia cara. Ļetop. šaf. 60. — *b)* domina: Sь Kralicomь kyrь Alěnomь. Mon. serb. 180 (1370). Sь gospoiomь kralicomь kyrь Elenomь. 222 (1392). Z bogodarovanom *(m)i* gospoiomь kralicomь kirь Kuěvomь. 236. (1399). U Svetopočivšše gospogje kyrь Efrosini. 353. (1428). — *u jednom je spomeniku pisano* čerь: S gospoiomь kralicomь čerь Kuěvomь. Mon. serb. 272 (1409).

ĆIRA, *f. indecl.* domina. *od grč. κυρά. od* XIV *do pod konac* XV *vijeka u spomenicima i iz ńih i u Daničićevu rječniku* 3, 549. Sь carieiu avgustieju kyra Elenoju. Mon. serb. 133, 136 (1348). Sь blagověrnoju carieju kyra Elenoju. 156 (1357). Sь kraljevьstva mi materiju gospoomь kyra Elenomь i sь gospoomь kralicomь kyra Dorothĭomь. 189 (1378). Povelěnijemь carice srьpskyje kyra Evdokije. 193 (1379). U světo počivše gospogje i maikě mi kyra Efrosiny. 266 (1405). Azь carica i samodrьžica kyra Mara. 521 (1497). Sь materĭju moeju despoticeju kyra Angelinoju. 543 (1499). S kyra Katalenoju. Ļet. šaf. 69 *sravni* čir.

ĆĬRA, *f. ime žensko. u Vukovu rječniku.*

ĆĬRA, *m.* Cyrillus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: Onda Ćira poče beseditі. Nar. pjes. vuk. 3, 506. *vidi* Ćiro.

ĆIRAK, *m. nepoznata značeńa. u Vukovu rječniku* 784b *kod* upitovati *navodi se stih*: No ga ćirak upitovaťpođe.

ĆIRAKOVAC, Ćirakovca, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 67.

ĆIRAKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Od Jefte Ćirakovića uskoka iz Ogrinića. Pjev. crn. 205 228. Velimir Č. Rat 390.

ĆIRÀMIDA, *f. vidi* ćeramida. Đ. Popović, pozn. 39.

ĆIRANA, *f. ime.* S. Novaković, pomen. 122.

ĆIRČA, *f. ime.* S. Novaković, pom. 122.

ĆIRĬBĀR, ćiribára, *m. vidi* ćelibar. Đ. Popović, pozn. 22. *u Bačkoj.* V. Arsenijević.

ĆIRICA, *m. momče koje je u službi kod kaka gospodina*, famulus. *u Biogradu. samo u Vukovu rječniku.*

ĆIRIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 173. Sem. sr. 1882, 26, 69.

ĆIRIĆI, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 63. *(a* 136 Ćirići).

ĆIRIGIJA, *m. vozač*, vectuarius, vector clitellarius. *isporedi* ćirija. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Iz svijeta ćirigija ćeka. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Evo ide tridest ćirigija. 2, 34. Tri b' konaka ćirigijam bila 2, 617. *vidi i* kirigija.

ĆIRIJA, *f.* merces conducti *i* merces vecturae. *tur.* kira *od arap.* al-qirâ, *arb.* kjirá, *sravni ngrč. κυρᾶς, κυραστής, najam. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Izjede koňa ćirija. Nar. posl. vuk. 99. Ti s jednim mijehom ne možeš doma, nego mi daj i drugi mijeh da ti pošteno platim i vino i ćiriju. Nar. prip. vrč. 1, 106. — *najam*: Ovde se ne dajo pod ćiriju sva kolika kuća nego samo dućan. V. Bogišić, zbor. 176.

ĆIRIJATEJEV, *adj* *što pripada* Ćirijateju, *koje ime ne dolazi u knjizi. u jednom spomeniku* XIV *vijeka i odanle u Daničićevu rječniku.* 3, 550: *Manastir je Treskavac imao ńivu* odь kiriatheevěhь dětei. Glasnik 11, 132.

ĆIRIJATI, ćirijam, *pf. kao oslobóditi. samo u jednoga pisca našega vremena:* Ne će niko da ga od straha ćirija. Š. Ljubiša, prič. 18. *sravni* ćirija.

ĆIRIKA, *f. žensko ime. u Prokuplju.* Ļ. Kovačević

ĆIRĬKOVAC, Ćirĭkôvca, *m. dva sela u Srbiji, jedno u požarevačkom okrugu.* K. Jovanović 85, 138. Po više sela Ćirikovca na putu koji vodi iz Požarevca u selo Bradarce. M. Đ. Milićević, srb. 1037. *a drugo u jagodinskom okrugu, prije u nahiji ćupriskoj.* M. Đ. Milićević, sr. 1135.

ĆIRĬKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu* Ćirikovcu: Ćirikovačka opština. K. Jovanović 138. Vinograd u ćirikovačkom brdu. Sr. Nov. 1863, 132 *i* 1865, 47. Ćirikovačko polje. Sr. Nov. 1861, 16.

ĆIRIL, *m.* Cyrillus. *od početka* XIV *vijeka i u rječnicima Vukovu i Daničićevu.* Sъ episkupomъ moravьskymъ Kyrilomъ. Mon. serb. 60 (1293 do 1302). Kyr Arsenïa i Kyrila, 121 (1497). Kyrílь. Glasnik 11, 164. Domnju, Ćiril i Metodi. J. Kavańin. 296. *vidi* Ćirilo, Ćirilo

ĆIRILICA, *f.* alphabetum cyrillicum. *u jednoga pisca našega vremena:* Eh, za što bar ne bacite latinicu a ne primite ćirilicu? M. Pavlinović, razg. 74. *vidi* cirulica, ćurilica.

ĆIRILO, *m.* Cyrillus. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* I Jerolim i Ćirilo. J. Kavańin 96. *vidi* Ćirilo.

ĆIRILOV, *adj. što pripada* Ćirilu. *od* XVIII *vijeka.* Metod ki Ćirilov brat se nazva. J. Kavańin 299. Ćirilov dan je svetak apoštola slovenskih. Vuk rječ. 760b. *tu i veli:* Srbji pripovijedaju da tice na Ćirilov dan traže druga svaka sebi da grade gnijezdo i nose jaja, pa koja ga ne nađe ona se objesi.

ĆIRILOVAC, Ćirilôvca. *m. mjesto u Srbiji u smederevskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 132. Livada u Ćirilovcu. Sr. Nov. 1875, 161.

ĆIRILOVAČKÎ POTOK, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Vinograd u ćirilovačkom potoku. Sr. Nov. 1866, 69.

ĆIRILOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Prot. šab. mag. 151.

ĆIRINA JÀRUGA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u kragujevačkom okrugu:* Zabran u Ćirinoj jarugi. Sr. Nov. 1861, 602. Livada u Ćirinoj jarugi. Sr. Nov. 1865, 617; 1866, 621.

ĆIRINA MĚĐA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u smederevskom okrugu:* Niva u Ćirinoj međi. Sr. Nov. 1866, 199.

ĆIRINICA, *f. ńeko mjesto pod šumom u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 247.

ĆIRIN POTOK, *m. vrlo malena voda u Srbiji.* Glasnik 19, 247.

ĆIRION, *m.* ime. S. Novaković, pom. 122.

ĆIRIOPASHA, *f. uskrs kad padne na blagovijesti. od grč. κυριακὸν πάσχα. u spomeniku* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku:* Bystь kyrïopasha. Ļet. šaf. 74, 84.

ĆIRIŠ, *m. greda poprečnica. u Posavini.* F. Hefele. *a u Vukovu rječniku* 760b: 1 materiae genus. 2. gluten.

ĆIRITI, ćirîm, *imp.* leniter flare. *u govoru:* *ležimo na daskam pa nek malo ćiri, odmalь nam je zimu.* J. Grupković.

ĆIRJÂK, *m. ime muško, upravo* Ćirijak, Cyriacus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A kad dođe devere Ćirjače. Nar. pjes. vuk. 3, 507. Te osveti svojega Ćirjaka. 3, 511.

ĆIRJÁKOV, *adj. što pripada* Ćirjaku. U tom kolu sestra Ćirjakova. Nar. pjes. vuk. 3, 510

ĆIRJAKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 356. Sem. sr. 1881, 349. *vidi* Ćirjak.

ĆIRKA, *f. ime žensko u Srbiji u Prokuplju.* Ļ. Kovačević. *sravni* Ćirko.

ĆIRKINA KRČEVINA, *f. ńcko mjesto pod ńivom u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 247.

ĆIRKO, *m. ime muško*, Cyriacus, *u Srbiji:* Ćirko Ćurić. Rat. 180. Ćirko Popović, 181, 408. I mi Ćirka pokopasmo . . povampirio se Ćirko. M. Đ. Milićević, let. več. 307.

ĆIRKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 33. 172. 339. 349 382. Avramović 250. Sem. srb. 1882, 66. M. Đ. Milićević, srb. 728. *od* Ćirko.

ĆIRO, *m.* Cyrillus. *od* XIV *vijeka.* Bud. spom. Glasnik 2, 3, 66, 71; 24, 270. Nar. pjes. petr. 1, 296.

ĆIROVA PĚĆINA, *f. ńeki vis ńegde u Srbiji.* V. Lešević.

ĆIROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sem. srb. 1882, 143.

ĆITÂB, ćitába, *m. tur.* kitâb, *knjiga. u naše vrijeme:* Kadija da mi ćitab pošle. Pjev. crn. 259. Ti mi znadeš u ćitabu svomu. Nar. pjes. juk. 407. Tako nam je u ćitabu bilo. Osvet. 3, 16. Tako u ćitabu piše . . evo piše u ćitabu da mene krava ide. Nar. prip. vrč. 2, 160. *vidi* ćitap.

ĆITAJKA, *f.* demi-coton. D. Popović, pozn. 369.

ĆITÂP, ćitápa, *m. vidi* ćitab. *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* 761a: biblia. Zaklíne se Mehmed care silni na ćitapu svomu akoranu. A. Kačić, razg. 134. Zakle se car na ćitapu. Norini 25. Iz ćitapa što je naučila. M. A. Reljković, sat. 88. Te susrete tridest dece ludo đe idahu mlada iz gamije, a ćitape nose pod pazuhom. Nar. pjes. vuk. 3, 410. Zatječe se paša Ali-paša na ćitapu svomu alkuranu. 4, 238. Da mu raji po ćitapu sude. 4, 369. I kadija od Dizdarevića, u koga je ćitap hamalija. 4, 435. Pred ńome su tri ćitapa bila. 6, 172. Da zna kadija što je rakija, on bi mjesto ćitapa držao bardak pod glavom. Nar. posl. vuk. 49. Tako se ćitapu ne klańao. 310. Kunem ti se vjerom i ćitapom. Pjev. crn. 85. Ne da ćitap i svetac Muhamed bule vlaško da gledaju lice. 314. To je sve u redu po Tutilovu ćitapu mržne. M. Pavlinović, raz. spis. 10. Kako ne možeš znati ti koji sve ińgile i ćitape učiš? Nar. prip. vrč. 2, 85.

ĆITARI, *m. pl. ńeko selo, pod konac* XV *vijeka:* Paval Nemanić š Ćitar. Mon. croat. 148. (1492).

ĆITIĆ. *m. prezime, u naše vrijeme.* Ļ. Stojanović.

ĆITOB, *m. biće štamp. pogrješka mjesto* ćitab: Eto u nas kako ćitob kaže. Osvet. 3, 79.

ĆIVER, *samo u zagoneci:* Ćiver koza ćiverica ćiver sina porodila a unuka sumanita *(odgonetaj:* loza) *u Vukovu rječniku* 760a *i* Nar. zag. nov. 116.

ĆIVERICA, *f. kapa*, galerus. *ngrč.* κιβούριον, κιβώριον, *stgrč.* κιβώριον, *bug.* kivur, *rum.* kivĕrь. *u jednoga pisca našega vremena:* Ja uzimam na

zdravu ćoravu, čivericu s trupa neoprana. Osvet. 3, 51. — *psovna riječ za maloumnu glavu, u govoru: ta tvoja ćiverica puna je crvi. kod Gospića.* J. Bogdanović.

ĆĬVERICA, *f. samo u zagonoci:* U nas koza ćiverica ći na boku šarena, *bez odgonetļaja u Vukovu rječniku* 760ª, *a s odgonetļajem:* svraka. Nar. zag. nov. 203. *vidi* ćiver.

ĆĬVEROŠA, *f. samo u zagoneci:* Ćiver koza ćiveroša na boku bijela *(odgonetļaj:* svraka). Nar. zag. nov. 203. *vidi* ćĭverica

ĆÍVO, *samo u zagoneci:* Čivo pisnu, svo se more stisnu *(odgonetļaj:* sirište). Nar. zag. nov. 206

ĆIVORICA, *f. samo u zagoneci:* Ći ja pođoh ći-putićem, ći me srete ći-vorica, ći šćaše ći-vorisat', ći mi bog ći-pomaže, ći ja ńu ći-vorisah. *(odgonetļaj:* zmija kad hoće čoveka da ujede a on je ubije). Nar. zag. nov. 62.

ĆIVORISATI, čivorišem, *pf. kao da je pogubiti. samo u zagoneci. vidi* čivorica.

ĆĬVOT, *m. kovčežić,* arca, cista. *od grč. κιβωτός. pod konac* XIII *vijeka i u naše vrijeme. u rječnicima Vukovu* 760ᵇ: kovčežić u kojem se čuvaju moći, cista in qua servantur sanctorum ossa, *i u Daničićevu* 3, 549: arca. Prêdь kyvotomь. Stef. kraļ. 16 Kivota zavêtnago. Mon. serb. 57 (1293—1302). U zlaćen ga čivot zaklopiše. Pjev. crn. 286. Pod lučam so čivot otvorio, u čivotu svetac potreptio. Nar. pjes. vuk, 3, 71. Od srebra ću čivot sakovati, svetitelu vašem priložiti, čivot ću mu kadifom pokriti. 3, 76. Pak celuju krste i ikone i čivote po bijeloj crkvi. Nar. pjes. petr. 2, 569. I stane da klańa pred čivotom. M. Pavlinović, raz. spis. 10. Prevali oltare i čivote. S. Ļubiša, prip. 229.

ĆĬZA, *f. ńeka igra.* M. D. Milićević, živ. scļ. 3, 21.

ĆIZIČKI, *adj.* cyzicenus. *u jednoga pisca* XV *vijeka a iz ńega u Daničićevu rječniku* 3, 549: Čto mi ĸь semu dêlu kižyčьskyi hramь mnogo slovimŭi? Glasnik 11, 86.

ĆO! *glas, kojim se psi umiruju. u naše vrijeme:* Lovci krenu a psi hoće da za ńima podu te stanu kao da laju i da kviče potežući noge kadiji a kadija ih umiruje pružajući im malo hļeba iz ruke sve govoreći čas jednome čas drugome: na, moj, na! — ćo, žuti, ćo! V Vrčević, igre. 51.

ĆOBA, *f. vidi* cioba 1, 801ª.

ĆOĆIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Nar. pjes. petr. 1, 351.

ĆÖČKA, *f. raskuhano varivo ili drugo kakvo gusto skuhano jelo. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÖČKÂR, *m. koji se hrani ćoćkom. u bivšoj hrvatskoj krajini* V. Arsenijević.

ĆOJLUK, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu blizu Pećine.* Schem. bos. 1864, 82.

ĆOKLA, *f. grana,* ramus. *samo u Stulićevu rječniku* 73ª: ramus, ćokla smokava. *tal.* ciocca.

ĆOLA , *f. ńeka ptica. u Mikaļinu rječniku* 36ᵇ: vrana, cornix, cornicula, 37ª: ćola divja, gák, cornix cinerea varia, činiti glas od ćole, grakati, cornicor, *a* 42ᵇ *kod* čavka: monedula, graculus; *u Belinu* 562: pica; *u Stulićevu* 73ª: cornix silvestris, pica.

ĆOLKA, *f. dem. od* ćola. *u jednoga pisca pod konac* XVII *vijeka:* Iz duba grakajuć ćolka na livu stran. P. Zoranić 37.

ĆOLOV, *m. prezime u naše vrijeme:* Sudio se na kazan sa Radoicom i Jovanom Ćolovom. Djelovod. prot. 28.

ĆOPA, *f. vidi* ćoba.

ĆOPEKLUK, *m. objest (kao da je to) riječ turska može biti od* köpogluköpek, *pseto, sinu pseta! u naše vrijeme:* S tim Alaga na noge skočio, do dogata końa dohodio: od harluka i od ćopekluka, od holosti i od uzgornosti sa zemļe je u sedlo frčio. Nar. pjes. juk. 260.

ĆOPIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ĆÖPITI, ćöpîm, *pf.* percutere. *samo u Vukovu rječniku*

ĆÖPŘC, *samo u zagoneci:* Otud ide vilorog; istrčalo derèndalo da mu da ćöpřc. *(odgonetļaj: krava, misli se krava i tele).* Nar. zag. nov. 103.

ĆOPRIS, *m. vidi* ćesmina. Čas. čes. maz. 1852. 2, 48.

ĆÖR, *adj.* altero oculo captus, *koji vidi samo na jedno oko. tur.* kör, kör. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku, a tuj indecl. složeno:* ćörî. Jednu staru ćoru i sakatu. Ogl. sr. 131. No su ćori uzeli batine. 460. Sakati, ćori i svake vrste raněni padahu. Dubrovnik 1868, 130. *u opće slijep* caecus, *i u prenesenom smislu:* Tako mi ćorog' oka. V. Došen 126. Svako zna osim ćore vlade za te dogovore. Š. Ļubiša, prip. 50. O narode ćori i glupi. 108. Ćori puk svašto goneta i vjeruje. 231. Prodi se bezakońa, o narode ćori i glupi! 244. — *dodaje se riječi osobitu imenu sprijeda, tako već* XVII *vijeka:* A eto Ćorbeg Grgu posla po niega. Starine 11, 85. Ćor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši. Nar. posl. vuk. 324. Ćor-Husain paša bio i beg im je i vojvoda. I. Gundulić 362. I Ćor-Musa na halata kusa. Pjev. crn. 317. *u Vukovu rječniku:* Ćor-Božo, Ćor-Spasoje; *a u pjesmi stoji i samo* Ćor *bez imena:* Ćor-Spasoju po Tršića daju, Ćor se meće ni gledati ne će. — *kao ime ili nadimak, prošloga vijeka:* Ot Bresnice knez Ćora . . ot Rasohače Ćora . . ot Batužnica Ćora. Glasnik 49, 12.

ĆÖRA, *f.* altero oculo capta, *o kobili. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Oblatio kao hajgir ćoru. Nar. posl. vuk. 230.

ĆÓRA, *m.* altero oculo orbus, *koji je na jedno oko slijep. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ćora šta znači Rosijani ne znadu, za to naši Srbļi, kad govorili o Potemkinu da Rosijani ne znadu, Ćorom ga reknu. S. Tekelija, let. 119, 36. Ćora škiļu kara da i on ńega. Nar. posl. stoj. 87.

ĆÓRA, *f. rakija,* sicera. *u Baniji.* V. Arsenijević.

ĆÖRAC, ćörca, *m.* altero oculo orbus. *isporedi* ćor. *u rjećniku Belinu* 192 *i Stulićevu* 73ª: luscus.

ĆÖRÁK, *m.* altero oculo captus. *isporedi* ćor. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Ostale nakaze kao ćoraci. A. Kanižlić, utoč. 263.

ĆÖRAK, ćörka, *m. vidi* ćörâk. *u Stulićevu rječniku* 73ª: luscus.

ĆÖRAST, *adj. vidi* ćor, ćorav. XVI *i* XVIII *vijeka:* Ni će tko biti hrom, ni kļast, ni ćorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398ᵇ. Bude čovik ćorast. S. Margitić, ispr. VI.

ĆORAŠ, *m. biće što i* ćóra, *kao nadimak:* Girgo ćoraš. Starine 11, 95.

ĆÖRAV, *adj. isporedi* ćor, *na jedno oko slijep,* altero oculo captus, *ali i u opće slijep,* caecus, oculo orbatus. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Stulićevu* 73ᵇ: luscus, *i Vukovu. govori se: ćorav*

jednim, desnim, lijevim okom, objema očima, ili: ćorav na jedno, na desno, na lijevo oko, na oba oka, ili: ćorav u jedno oko. a) *u pravom smislu o čeljadetu i životiňi i o tijelu im:* Da nije kļast ili slijep ili ćorav navlastito lijevim okom I. Grličić, put. 163. Onda će se sva kolika *(tilesa)* učiniti lipa, prem da niko ćoravo, niko kļakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 3 Posli vinčaňa odkrije se da *(Mara)* ne ima ništa a ćorava je i roma. J. Banovac, razg. 270 Zna da je *(koň)* ćorav i sakat. A. d. Kosta, zak. 2, 78. Ćoravi, navlastito ako ne imadu livoga oka. M. Dobretić 303. Jerbo je bio na oba dva oka ćorav. M. A. Reļković, sabr. 26. On još onakvi ćorav odgovori. 26. Ako je ćorav koň, nije groš. Nar. posl. vuk. 4. I ćorava koka nađe zrno. 106. Među ćoravijem ko ima jedno oko meću ga za cara. 176. Na jedno oko ćorav a na drugo ne vidi. 186. Gdje ga sreteš kļasta i ćorava. Nar. pjes. juk. 414. Al to stričo ćoravi Tadija. 263. Hajde, tikvo, za Dragovu glavu, ja uzimam za zdravu ćoravu. Osvet. 3, 51. Sve bi sl'jepo i ćoravo bilo. Nar. pjes. stojad. 1, 168. Pitao raja zulumćara: Za što mi goniš toga koňa u jedno oko ćorava? — Ako je koň ćorav, nijesu groši. Nar. prip. vrč. 1, 216. Svi ćete u jedno oko ćoravi biti. 2, 26. Ali si ćorav! 2, 87. *kao nadimak:* Vuk Ćoravi. Glasn. 2, 3, 76. (1706—1707). — b) *u prenesenom smislu kao: bez uviđavnosti, bez razbora, rđav, nevaļao:* U ćoravoj zemļi i sakati koňi prolaze. Nar. posl. vuk. 338. Prođi se, sine, ćorava posla. Nar. prip. bos. 1, 97. — c) *ćorava anđelija zove se u Srijemu mećava,* imber nivium procellosus: Kad dune ćorava anđelija. *u Vukovu rječniku* 761ª.

ĆŌRAVAC, ćōrâvca, *m. 1. na jedno oko slijep,* altero oculo orbus. *isporedi* ćorav. *u Vukovu rječniku.* — 2) *fišek baruta. u naše vrijeme:* Slivovice rakije jedno 50 drama, 3 crveno paprike, jedan fišek baruta (ćoravac), sve to za jedno kuvaju. M. Đ. Milićević, živ. seļ. 1, 48.

ĆŌRAVICA, *f. na jedno oko slijepa,* unocula. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆŌRAVILO, *n.* hebes oculorum sensus. *isporedi* ćorav. *u naše vrijeme.* Žena koja je vrlo slabo očima gledala a krijući od muža svoje ćoravilo. Nar. prip. vrč. 1, 15.

ĆŌRAVITI, ćōravîm, *imp.* oculo capi. *samo u Stulićevu rječniku* 73ª: sensim lusciosum fieri; *i u Vukovu, kako je stavļeno.*

ĆŌRAVLĻĒNE, *n.* oculi amissio. *isporedi* ćoraviti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆŌRBAĠA, *f. nekakva jama na kući. od tur.* kjör, kör, *slijep, i* baģa, *okno na krovu. samo u Vukovu rječniku.*

ĆORBALTA, *f. buja, kijača za bijenje. u jednoga pisca našega vremena:* Zavadi se oko jedne ćorbalte žute od pirinča. N. Nenadović, mem. 201. *vidi* ćor *i* balta.

ĆORČA, *m. vidi* ćóra. *u govoru:* ćorčo jedan! *u Srbiji.* V. Ilić.

ĆŌRDA, *f. sabļa, arb.* kordа, *maģ.* kard, *sve od pers.* kârd. *od* XVII *vijeka. u rječniku ni jednom, samo u Vukovu ali ne na mjestu nego pod* đorda *i* korda. Ćorda o bedri .. ćorde o pasu. I. Gundulić 441 *(alia lectio* korda). Petra ćorda turska avraća, ki u vitežkoj umri slavi. J. Kavańin 83. Preko crna mora doni Osman ćordu. 220. Car meni najprije ćordom sine u rati smače. 237. Gdi sva sila kaže prsi, onde babo ćordu mrsi. V. Došen 35. Neprijateļstvo odbiti ćordom. M. Katančić 63. Čvrsto ga je ćordom udario. Nar. pjes. juk. 526. Još men' reci, što l' se moja s klina ćorda kreće. Osvet. 1, 64. Tko ne šćeo u družinu poći, turska će ga omilovat ćorda. 2, 71. Da dušmanin tvoju kuša ćordu. 3, 64. Pod svetčevom ćordom i barjakom. 4. 16. Ćorda sinu, rusu glavu svinu. 4, 63. Vrže ćordu pod bijelu glavu. Nar. pjes. istr. 1, 12. — Ćorda *je po tom što dobro siječe: sječna, britka, britkiňa, golobrija, oštra, a kao taka je svijetla i sijeva:* Neka sječna i ohola po bedrih im ćorda klapje. J. Kavańin 292. Kad mu britka ćorda sinu. V. Došen 36. Ter se britkim ćordam udariše. A. Kačić, razg. 28. Pade ruka na travu zelenu, i u ruci gola britka ćorda. 247. Ļevalice divna ti, koja si pratila i Marka i brijetku masatila ćordu. Osvet. 2, 12. U ruci mu kńiga pozlaćena, a uz bedro brijetkiňa ćorda. 1, 10. Jel' ti živa na ramenu ruka, i u ńojzi brijetkiňa ćorda. 2, 136 Već ti uzmi ćordu brijedkiňu. Nar. pjes. juk. 200. Na poklon ti moja oštra ćorda. Nar. pjes. vuk. 4, 160. O Đorđiju, svijetla ti ćorda! 4, 164 U ruci gola ćorda sijeva. Osvet. 3, 119. — *po obliku je* ćorda *duga, krivopera, krivošija:* Kada ju turske biše i divjačne *(ugarske)* ćorde duge. J. Kavańin 283. Krivopere motaju se ćorde. Osvet. 2, 142. Među ńima pala okovana a niz bedru ćorda krivošija. 1, 30. — *po nakitu je zlatna, zlaćena:* Držiš zajedno u ruci zlatne ćorde, driňe štape. J. Kavańin 388. Junak, pa ga zlatna okružila ćorda. Osvet. 2, 145. Eto momka, zlaćena ga obtrkuje ćorda. 2, 151. — *govori se:* ćordu *pasati, pripasati, spasivati;* ćordu *potegnuti, povaditi od bedre;* ćordu *zamahnuti, viti;* ćorde *kršiti:* I još da će ić' u vojsku raja, carsku pasat k'o i Turčin ćordu. Osvet. 3, 79. Paše ćordu. Nar. pjes. istr. 1, 59. I brijetku ćordu pripasao. Nar. pjes. mar. 2. Brijetke spasujemo ćorde. 2, 50. I'a poteže od bedrice ćordu. Nar. pjes. vuk. 4, 107. Od bedrice ćorde povadiše. A. Kačić, razg. 28. Noć premota, zora zazrļe rujna, ust'o paša, zamahnuo ćordu. Osvet. 4, 61. Stanko britku vije u opačac ćordu. 2, 14. Ćorde kršeć. J. Kavańin 263. — *mjesto sjeći kaže se i brije:* Gled, kako ćorda brije. M. Katančić 47.

ĆORDICA, *f. dem. od* ćorda. *u naše vrijeme:* I već stegne ćordicu da posiče ribicu. Nar. pjes. mik. 141.

ĆORDISĀNE, *n.* interitus. *isporedi* ćordisati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆORDISATI, ćordîšēm, *imp.* pessum dare. *u Vukovu rječniku, gdje se navodi i primjer:* Tako me more ne ćordisalo! *vidi* ćerdisati, đerdisati.

ĆORE, *n. selo u protoprezviteratu kostajničkom.* Sem. prav. 1878, 74.

ĆORGO, *m. ime prošloga vijeka u Srbiji:* Ot Balanice Ćorgo. Glasnik 49, 12.

ĆORIĆ, *m. nadimak i prezime od* ćóra, ćóro, ćor. *od* XVIII *vijeka:* Bude čovik male brade ali ćorast i tako Ćosići i Ćorići. S. Margitić, isp. vi. Uze za ženu Radu Ćorića. A. Kačić, kor. 461. *u naše vrijeme:* Schem. bos. 1864, XIII, XXVI. Schem. herc. 1873, 254.

ĆŌRIN, *adj. što pripada* ćōri, unoculae. *u Vukovu rječniku.*

ĆŌRIN, *adj. što pripada* ćóri, unoculi. *u Vukovu rječniku.*

ĆORINA MĖDA, *f. neko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Niva u Ćorinoj međi. Sr. Nov. 1872, 25; 1873, 39. *vidi* Ćirina međa.

ĆORINAC, Ćorinca, *m vrelo u Vrepcu* J. Bogdanović.

ĆÓRINICA, *f. žena ćórina,* uxor unoculi. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÓRITI, ćórîm, *imp. činiti ćorava,* oculis privare. *isporedi* ćor. *u jednoga pisca našega vremena:* Mi ne tražimo da toga kaludera spalite. Spasitelj je rekao: ako te oko tvoje sablažnava, izbodi ga, ako li ruka, osijeci je. Mi ne tražimo toliku žrtvu, tu ne treba ni ćoriti ni kļastiti. S. Ļubiša, prip. 255.

ĆORJAKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864, XXVI.

ĆORKO, *m. ime, prošloga vijeka u Srbiji:* Ot Smrndika Ćorko. Glasnik 49, 12.

ĆORKOVIĆ, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 68. — *prezime, u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864, VII, XXVI.

ĆORLÀISATI, ćorlàišûm, *imp.* clausis oculis petere, impetum facere. *isporedi* ćor. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆORLÍSAŃE, *n. skakaće, o djeci, u govoru: ostavite, djeco, to vaše ćorlisaće, ili: to vaše ćorlisaće samo robu na vama para.* J. Bogdanović.

ĆORLÍSATI, ćòrlîšêm, *imp. skakati, o djeci, u govoru: ne mojte, djeco, ćorlisati.* J. Bogdanović.

ĆÓRO, *m. koji samo jednim okom vidi,* unoculus. *u naše vrijeme, u rječnicima Belinu* 192: luscus: *u Stulićevu i Vukovu.* Ne reci mi: ćoro, dok ti ne rečem: beļa. Nar. posl. vuk. 209. — *neka buba,* adelops, Tollkampf. I. Šloscr, kor. 227, 229.

ĆÓRÔK, *adj. na jedno oko slijep,* altero oculo orbus. -ôk *je stegnuto* -ook. *samo u Belinu rječniku* 192: luscus, 443: cocles.

ĆÓROV, *adj. vidi* ćórin. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆOROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme:* Čekaćemo Ćorović Osmana. Nar. pjes. vuk. 4, 4. O Turćine Ćorović Osmane! 4, 2. U rukama Ćorović Osmana. Ogl. sr. 8. *isporedi* ćor, ćorov.

ĆÒRPANIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 410.

ĆÒRPAPIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat. 181.

ĆÒRPAZÂR, *m. pazar na slijepo, noću. od tur.* ćor *i* pazar. *samo u Vukovu rječniku* 761a: mercatus quin videas. *s dodatkom:* po panadurima kašto pazaruju tako noću koňe.

ĆÒRSAKAT, *adj. stane ko god na što a ne bi trebalo no nije vidio, to mu se kaže: baš si ćorsakat.* P. I. Marković. *vidi* ćor *i* sakat.

ĆORUŠA, *f. neko mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Niva u Ćoruši. Sr. Nov. 1875, 223.

ĆÓSA, *m. komu brada neće da raste, golobrad,* depilis. *tur.* köse, kjöse, barbatulus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kupi po Gabeli ćosa da mu gone kola i kočiju. Nar. pjes. vuk. 4, 438. Što će biti do u ćosa brada. Nar. posl. vuk. 281. Ćoso se drže za mudre i lukave ļude. 295. Sto ćosa sto groša, ćosbaša tri groša. 295.

ĆOSANLIJE, *f. pl. selo u Bosni ne daleko od Hlijerna.* Schem. bos. 1864, 67.

ĆÒSÂŃE, *n. šaļeće, ašikovaće. isporedi* ćosati. *u jednoga pisca našega vremena.* Vo ročo kravi: neka ti na um pano na nekadašńe naše ćosańe. Nar. prip. vrč. 1, 184.

ĆÒSAST, *adj.* imberbis. *samo u rječnicima Belinu* 128: impubescens; *u Stulićevu* 73a: rarissimam barbam habens; *i u Vukovu* 761a: imberbis, cui non crescit barba.

ĆÒSAT, *adj. vidi* ćosast. *u Stulićevu rječniku.*

ĆÒSATI, ćòsâm, *imp. šaliti se, spržati se.* Ļ. Stojanović, *ašikovati.* Nar. prip. vrč. 1, 229.

ĆÒSAV, *adj. vidi* ćosast. *u naše vrijeme i u rječnicima Mikaļinu* 37a: bez brade, glaber, imberbis, biti ćosav, glabreo, glaber sum; *u Stulićevu i Vukovu.* Jedan hromac ćosavi i šogavi. S. Ļubiša, prip. 150.

ĆÒSAVAC, ćòsâvca, *m. koji je ćosav,* imberbis. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆÒSAVITI, ćòsavîm. *imp.* glabrescere. *isporedi* ćosav. *samo u rječnicima Mikaļinu* 37a: ćosaviti, glabresco, glaber fio; *u Bjelostijenčevu* 28a *kod* bradu gladim: bradu gubim (dalmatinski) ćosavim, barbam amitto; *i u Stulićevu* 73a: ex bene barbato sentim barbatulum fieri.

ĆÒSE, ćòseta, *n.* imberbis. *samo u Belinu rječniku* 128: impubescons.

ĆOSE, *m.* imberbis. *u Stulićevu rječniku. vidi* ćoso. *kao nadimak ili ime:* S ovom *(sabļom)* Cose Ćelebija kraļa Šišmana s vojskom razbi. I. Gundulić 566.

ĆÒSE, ćôsâ, *f. pl. neka igra, ingl.* chess, lusus latrunculorum. *samo u Vukovu rječniku*

ĆOSETA, *m.* impubes. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* 27b *kod* brada 16: prez brade mladenec (d.) ćoseta (chyoseta) impuber, impubes. *biće krivo shvaćeno iz Belina rječnika* ćose, ćoseta

ĆOSETA, *f. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 87.

ĆOSIĆ, *m. dem.* ćoso. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Bude ćovik malo brade ali ćorast i tako ostanu Ćosići, Ćorići. S. Margitić, isp. vi. Daćete mi blaga koliko svi moji ćosići mogu poneti. Nar. prip Vila 1867. 719. — *kao prezime, u naše vrijeme.* Rat 170. Schem. prav. 1878, 38. Avramović 234. — *selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 67.

ĆÒSIĆI, Ćòsîćâ, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 60.

ĆOSIN, *adj. što pripada ćosi. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 761b: hominis depilis. Kad ćosino izameļe. Nar. prip. vuk. 201.

ĆOSIN MÂJŮR, *m. neko mjesto u Biogradu* Sr. Nov. 1868. 489.

ĆÒSINAC, Ćòsînca, *m. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji.* Pregl. 92.

ĆOSINICA, *f. žena ćosina,* uxor hominis depilis. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆOSINOVAC, Ćòsinôvca, *m. potok u Prosari* M. Ruzičić.

ĆÒSITI, ćòsim, *imp. vidi* ćosavoti. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆÒSKATI SE, ćòskâm se, *imp. kļoskati se u šali, jedno drugo udarati.* M. Pavlinović.

ĆÓSO, *m. vidi* ćósa. *od* XVIII *vijeka. između rječnika u Stulićevu* 73a: homo rarissima barba, *i u Vukovu* 761b: depilis. Koja kriva ka' na ćosu *(brada).* J. Kavańin 110. No da ćoso Bosne. Nar. posl. vuk. 198. U ńoj sjedi ćoso. Nar. prip. vuk. 201.

ĆOSOBRAZAC, ćosobrasca, *m.* imberbis. *samo u Stulićevu rječniku za koji je i načińeno.*

ĆÓSOV, *adj. što pripada ćósu,* hominis depilis. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆOSOVIĆI, *m. pl. dva zaseoka u Srbiji oba u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152.

ĆOSOVINA, *f. neko mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom:* Šljivar u Ćosovini. Sr. Nov. 1869, 490.

ĆOŠ, *adj. vidi* ćosav. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Ali ga zec susrite ali čovik ćoš. I. Ančić, vrat. 2, 4, 82.

ĆOŠA, *f.* angulus. *ugao, rogalj. tur.* köše, köjše. *u naše vrijeme.* Evo vrata pod istočnom ćošom. Pjev. crn. 192. Počne prebirati po ćeliji sve sanduke i druge paučge, te nađe u jednoj ćoši jednu kutiju pribijenu čavlima pri tavanu. Nar. prip. vrč. 1, 126. Za što latinski popovi nose klobuk na tri ćoše? 2, 153. Pop uvativši se rukom za ćošu od klobuka. 2, 154.

ĆOŠA, *m. ime muško. dem. od* Đorđije. Prot. šab. mag. 141.

ĆOŠAK, ćoška, *m. vidi* ćoša. *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Udarivši s prsam live strane o ćošak ili ti nuglo rečena kamena. A. Kanižlić, fran. 92. Srdco ima dva ugla ili ti ćoška k nebu okrenuta. A. Kanižlić, utoč. 341. Đa se na četiri ćoška korablice učine četiri okrugla koturiča. E. Pavić, ogl. 135. Otar na četiri ćoška bi učinen. 143. Grad jeste na četiri ćoška. 691. Pade udrivši glavom u ćošak od zida. J. Banovac, pred 145. Hoće graničica kao na tri ćoška ispravljena postati. I. Jablanci, pir. 188. On celicam ćoškove izmiri. M. A Rejković, sat. 148. Helda jeste od tri ćoška hrana. I. S Rejković, kuć. 174. U nekakom ćošku od kuće. Nar. prip. vuk. 140. Igra konja komar momče mlado pokraj ćoška kozje gigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Što bijase jedan ćošak bijel ćošak pade na Maksima tvoga, pod ćoškom mu ništa ne bijaše, ispod ćoška zdravo izišao. 2, 540. Stade igrat po begovoj kuli, zanjiha se iz temelja kula, zapucaše gami i ćoškovi. Pjev. crn. 316. Pa se sakrije u jednomu ćošku. Nar. prip. vrč. 6.

ĆOŠAK, ćoška, *m.* solarium. *tur.* kösk, köjšk. *u Vukovu rječniku* 761b *s primjerom:* Kad izide na ćoška prvoga.

ĆOŠE, ćošeta, *n. vidi* ćosak. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u naše vrijeme.* Sprida na sfodu imadijaše još jednu od četiri ćošeta haljinu. E. Pavić, ogl. 146. Ugleda otvoreno nebo i veliki čarčaf na četiri ćoseta visoć k ńemu doli padajući. 654. Bijeli se u visinu kula, na ćošeta sićani čardaci. Nar. pjes. vuk. 2, 526.

ĆOŠĚLI, *adj. indecl. uglast. isporedi* ćoša. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆOŠINAC, Ćošinca, *m. selo u Slavoniji u požeškoj županiji.* Schem. zagr. 1875, 46.

ĆOŠKAST, *adj. imajući ćoške,* angulosus. *u jednoga pisca našega vremena.* Zrna ćoškasta. J. Pančić, bot. 6. Ćoškasto. J. Pančić, flor.[2] 417.

ĆOŠTICA, *f. voda u Srbiji u knjaževačkom okrugu, utiče u Timok.* Glasn. 49, 65.

ĆOTEK, *m. udarac,* ictus, verber. *tur.* kötek. *batina. samo u Vukovu rječniku* 761b *gdje se veli da se govori u Crnoj Gori, i navodi primjer:* Omeo je ćotek dobar, t. j. dobio.

ĆOTGIN. *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

ĆOVDĬN, Ćovdina, *m. selo u Srbiji u požarevačkom okrugu.* K. Jovanović 142.

ĆOVDĬNSKĬ, *adj. što pripada Ćovdinu.* Opština ćovdinska. K. Jovanović 142.

ĆRLATI, ćrlâm, *imp. kao brbljati, govoriti,* effutire, *od tal.* ciarlare. *u jednoga pisca pod konac* XVII *vijeka.* Da ne će ni s kim ćrlati svrhu što mu je rečeno. I. Ančić, svit. 90.

ĆRV, *m. ime slovu ć u ćirilici. u jednoga pisca pod konac* XVII *vijeka:* Imena slova: a, b, . . će, ćrv . . I. Ančić, svit. VIII. Misto ćrva iliričkoga. IX. *vidi* ćrv.

ĆUBA, *f.* cirrus, *u ptica. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Korijen je po Daničiću kor.* 96 tu *napeti se; po Matzenaueru* list. fil. 39 kub, *on sraviuje strus.* ćuba, *pol.* czub, *čes.* čub, čubek, *stšem.* hûba. *nu sraveni i tal.* ciuffo. Takova veća pera kažu se ćuba, ako stoje navrh glave. J. Pančić, ptice 5.

ĆÚBA, *f. kokoš koja ima ćubu,* gallina cristata. *samo u Vukovu rječniku. — ime ovci. u Lici.* V. Arsenijević.

ĆÚBAĆA, *f. vidi* ćúba. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚBAN, *m. ime ornu.* J. Bogdanović.

ĆÚBARA, *f. vidi* šubara. galerus pelliceus. *u Lici u naše vrijeme:* Kosac kosi u bari u zelenoj ćubari. Nar. pjes. V. Arsenijević.

ĆÚBARICA, *f. dem.* ćubara. *u Lici.* V. Arsenijević.

ĆÚBAST, *adj.* cristatus. *isporedi* ćúba. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚBELIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* -ić *je stegnuto od* -ijić. Pogodi bega Ćubelijća. Pjev. crn. 34.

ĆÚBICA, *f. dem.* ćúba. *u Vukovu rječniku.*

ĆUBIĆ, *m. neko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom:* Niva u Ćubiću. Sr. Nov. 1875, 667.

ĆÚBITI, ćúbîm, *imp.* compingere se ad terram, *toliko se spustiti na zemlju kao da ćorjek svoju nuždu svršava, reče se: eno ćubi! ćubeć čeka lovne zeca; ma ćubio sam više od ure čekajući zeca i ne dođe. kod Gospića.* J. Bogdanović. *vidi* ćubeti.

ĆUČIĆ, *m. prezime u Srbiji, u naše vrijeme:* Ćarko Ćučić. Rat 360.

ĆUĆUMIJA, *f. ptica* noctua minor. Briss. Progr. spal. 1880, 10.

ĆUĆAŃE, *n.* sensus. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Da sva ńih ćućańa natope se i napunu. J. Kavańin 515. *biće od nevolje slika radi mjesto* ćućeńe.

ĆÚĆATI. ćućim, *imp.* domi desidem sedere. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Tko će znati red u kući, gdi po vas dan mama ćući? V. Doson 207. *vidi* čućati. *sravni skr.* kuć, *stisnuti se.*

ĆÚĆASTVO, *n.* sensus. *vidi* ćućenstvo. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Nasledńe svoje ćućastvo. Transit 68.

ĆÚĆE, *n. sluh, čujeńe, slušańe.* sensus aurium. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* 51b: ćútje.

ĆUĆENOST, *f. vidi* ćućenstvo. *samo u Stulićevu rječniku* 74a: ćutjenost.

ĆUĆENSKI, *adj.* voluptuosus. *samo u Stulićevu rječniku* 73b.

ĆÚĆÊNSTVO, *n.* sensus. *od* XVII *vijeka i u rječnicima Mikaljinu* 37a: sensibilitas; *u Belinu* 317: sensibilitas; *u Jambrešićevu* 911 *kod* sensibilitas: ćuteństvo; *i u Stulićevu* 74a: ćutjenstvo 1. opinio, sententia. 2. familiaritas, consuetudo, ćutjenstva izvańa sensus externi. — *tjelesno i duševno: ćućeńe, osjećańe, osjećaj, sjetilo:* Slijednici svoga ćućenstva mrce svijest svoju. B. Kašić, nasl. 3. Niti se imaju čovićijim ćućenstvom miriti. 99. Ne imaš suditi po sadańemu ćućenstvu. 163. Ńoj radoš sva ćućenstva priuzima. I. Đordić, uzd. 108. Ćućenstva sva od tijela ńemu posvetiti. A. Bošković-eva 51. Razpravitelom svake ćudi, ćućenstva i požudo Živ. is. 15. Da bude

imati maće ćućenstva od mučila. 160. Trpe muke od ćućenstva. Besjede kr. 43. Da ukrotim netrijezna moja ćućenstva. L. Radić 58. Bolim se sa svijem srcem i s najdubljem ćućenstvim duše moje. 6. Neka bi od ńegovijeh ćućenstva bila naša izčišćena. Đ. Mattei 25. Klańam ti ovo srce moje sa svijem ćućenstvima. 39. Što se očima vidaše i kušaše ostalijem ćućenstvima. 80. Bi u duhu zanesena van ćućenstva. 124. Da se ohaje od svoga telesnoga ćućenstva. I. Đorđić, ben. 183. Ćućenstvo poglavito stoji u duši: ona čini put u dionicu ćućenstva. A. Kalić 291. Izgubi ćućenstvo opak, kad zaroni u propas opačine. 480. Ustegnuta ćućenstva. 42. Da robuju ćućenstvu. M. Pavlinović, raz. spis. 191.

ĆUĆEŊE, *n.* sensus. *isporedi* ćutjeti. *dolazi od* xvi *vijeka.* -će- *nastalo je od* -tje- *pa tako u ńekih pisaca i dolazi, ali dolazi i samo* -t- *bez* j: ćuteńo *ne samo u kajkavaca i od ńih u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, nego i u ńekih drugih pisaca. Završetak* -ńe *koji je ispvra glasio* -nije *(vidi prvi primjer pod* 1.) *dolazi bez* i *glaseći* -nje xvi *vijeka (vidi primjer drugi pod* 1.), *a s* nj *sdruženim u jedan glas* -ńe *od* xvii *vijeka. u rječnicima Mikalinu* 37ª: sensus, sensatio, 44ᵇ *pod* čuveńe: ćućeńe od uha auditus, auditio, sensus aurium, 786ª *pod* vońańe: jedno od pet ćućeńa; *u Belinu* 210: opinio, 318: sensus, 363: ćućeńe bludno, veneris stimulus, 438: bludno ćućeńe, sensus libidine depravatus, 501: puteno ćućeńe, impetus ventris, 540: sententia, 408: bez ćućeńa, sensu carens; *u Bjelostijenčevu* 51ᵇ: ćuteńe, sensus, sensibilitas; *u Jambrešićevu:* 911ª *pod* sensibilis: ćuteńe gibajući, *pod* sensualis: ćuteńu vugoden, ćuteńu slušajući, 911ᵇ *pod* sensus ćuteńe; *u Stulićevu* 74ª: ćutjeńe v. ćućenstvo, *i u Vukovu* 763ª.

Riječ u narodu slabo dolazi, rabi malo ne samo piscem crkvenih knjiga koji ńom izražuju latinsku riječ sensus *malo ne u svim modifikacijama ńezinoga značeńa.*

1. *osjećańe bud tijelom, bud dušom,* perceptio sensu, sensus, *ńem.* das fühlen, empfinden: Mrtav ni jednoga ćućenija ńima. Transit 71 (1507). Kojegodje krenutje od ćućenja. Zbor. 9ᵇ. Ozdravit mogao bi moja ćućenja luta. 70ᵇ. A ne biše u ńem ni glasa ni ćućenja. Bernardin, pišt. 1, 39. Osta tako bez svakoga ćućeńa i kretańa. B. Kašić, ign. 19. Ne poznavajući se u ńemu ni ćućeńe ni krenuće. 37. Tko je poznao ćućeńe gospodinovo? I. Bandulavić 150. Priobrazite se u novini ćućeńa. 18. Mir božji koji nadhodi svako ćućeńe, učuvaj srca naša. 3. filib. 4, 7 (Vuk: *um, grč. νοῦς*). Da prosvitliš srca i ćućeńa naša. 104. Ponovljeńe od dobrijeh ćućeńa. B. Kašić, zrc. 169. S ćućeńem od slatke bogomilosti. B. Kašić, fran. 202. Ugasi u meni svako drugo ćućeńe ali želińe. P. Radovčić, nač. 276. Štabla i stijeńa ćućeńa ne imaju. J. Kavańin 8. Ćutjeńa bogoljubna vrhu sedam pjesnij od pokore. B. Betera, ćut. v. Što ćućeńe znat ne može, daj nam poznat' virom, bože. L. Teržić 348. Pade obrazom zemji nica, ćućeńe je izgubila. I. Bunić, mand. 13. Bez ćućeńa ostala bi ma vil pojeć. I. Dražić 26. Mir božji nadodi svaku pamet i ćućeńe ljudsko. S. Margitić, fala 196. Ter se lijepo razvedriše sva ćućeńa ńeja mila. A. Vitalić, ost. 67. Čudo toj depriti po ćućeńu moć nam nije. I. Đorđić, uzd. 122. Sve koliko ćućeńe od tebe bijaše odašlo. M. Lekušić, razm. 108. Nu ćućeńe unutrńe srca ne glodaše. Živ. is. 70. Vladati dostoj se srca i telesa naša, ćutjeńa, govoreńa. I. A. Nenadić, nauk 59. Nijeme stvari i koje ne imalu ćućeńe. J. Matović 48. Bez kakva ćućeńa muke. 51. Da se nauk ugodi ćućeńu i razumu slušaoca. 7. Na uspomenu tako slatcijeh ćućeńa. Đ. Mattei 52. Ljubežljiva ćućeńa svete Geltrude. 18.

2. *moć osjećańa, čuvstvo,* sensus, *ńem.* der sinn, *a i sjetilo:* Potrebńa je da odtisne od sebe vsako naslajenje od ćućenji. Transit. 83. (1507). Oće nasledovati voju svoju od ćućenji. 257. Kada malo ćute usta slasti svake, ćućenja se smute, ruke su nejake. P. Hektorović 67. Kad mu budu sva ćućeńa mazati jedno po jedno. P. Radovčić, nač. 122. Ke *(grihe)* je s onimi ćućeńi učinil. 122. Prvo nego izgubi ćućeńa nemoćnik. 124. Uzdrži nam vid, ruke i sva ina ćućeńa. P. Radovčić, symb. 16. A kad pohlep grla opazi i ćućeńa druzijeh slabost. J. Kavańin 24. Posvećujem ti i darujem moje tilo sa svim ńegovim ćućeńi. L. Terzić 84. Poželińa bezredna od ćućeńa. I. P. Marki 15. Naša ćućeńa nabuńaju se protiva nama. 32. Da je materija podložna kojemu od pet ćućeńa. A. Kadčić, bog. 110. Ako mu je *(pokornik)* pod videńe oli koje drugo ćućeńe. 189. Pet ćućeńa tila čovičanskoga. 170. Zaradi pet ćutjeńa tilesnih. A. Bačić 396. Jezbinama jest oteščano tilo, ćuteńa pritisnu se. 180. Čuvati pet ćućeńim tila našega. H. Bonačić 72. Budući bog duh pričisti, ni po jedan način ne može ga koje naše ćućeńe dosegnut. J. Filipović, prip. 1, 166. Koliko je ćućeńa tijela našega. I. A. Nenadić, nauk 50. Pet ćuteńa čovik ima. V. Došen 136. Stvari koje padaju pod ćućeńem. J. Matović 125, 508. Koja podaju videńe očima i razlike jakosti drugijem ćućeńima. 90. Ostali bijegi k drugijem ćućeńima pristoju. 126. Ova padaju pod ćućeńem i govoru se vidiva. 24. Koji izgubišę pravo ćućeńe okušeńa (sensum gustandi). 476. Ćućeńe je peto doticańe. A. Kanižlić, rož. 79. Tko je sagrišio s ćućeńima tila svoga. I. J. Lučić, razg. 32. Čuvaše svoja ćućeńa, a navlastito oči. I. J. Lučić, izk. 16. Stvari podložne ćućeńima. Grgur iz Vareša 21. Stvar podložna ćućeńu, kako no videńu, ticańu. M. Dragićević 117. Materija dalečna jest ona stvar vidjiva, oli ti podložna ćućeńu, od koje se čini sakramenat. 213. Pet ćućeńa telesna. T. Ivanović, nauk 12.

3. *smisao, značčńe, pojam, sadržaj, duh riječi,* sensus, sententia: Slova daju, ali ti ćućeńe omačiš. B. Kašić, nasl. 98. Suditi vrh pravoga ćućeńa i tumačeńa svetih pisama. A. Kadčić, bog. 551. Imaš mnoga u ovomu ćućeńu. J. Matović xxvii. I oni pristavak ima ovo ćućeńe. 482. Što se ćućeńe potvrđuje sudom s. Augustina. 108. Ćućeńe ili uzdržańe ńegovo (iv. *člana).* 42. Uzdržańe i ćućeńe sedmoga člana. 69. Koje se ćućeńe uzdržuje u ovoj zapovidi? 406. Da je ovo pravo i vlaštito ćućeńe onijeh riječi. 310. U ovomu ćućeńu (in hanc sententiam) s. Ignacio nagovaraše onijeh. 444. Koje je vlaštito ćućeńe ovo riječi u ovomu mestu. 123. Sveta pisma uzimju ove riječi u ovomu ćućeńu i razumu. 115. U komu ćućeńu može se uzeti što bi rečeno. 199. U ovomu ćućeńu bi rečeno da s. Augustin. . . 241. U ovomu ćućeńu govoraše Mardokeo. 469. U kom ćućeńu reče fariseo prid s. Lukom. 358. Suditi od pravoga ćućeńa i tumačeńa sveti pisama. I. J. Lučić, raz 29.

4. *kao misao, mnijeńe,* opinio, sententia: Vašu želju i ćutjeńe izrecite sad slobodno. Đ. Palmotić 2, 381. Imaj ponizno ćućeńe od samoga sebe. M. Radnić 349. Ja sam cića toga tiknuo ćućeńa jednih i drugih. A. Kadčić, bog. i. Može biti dobro redeu po ćućeńu svetih begoslovaca. 438. Ovo je općeni glas i ćućeńe naučitelja crkvenijeh. J. Matović 257. Sudeńa ovoga pristolja pritiču ćućeńe ostali naučitelji. Kosta, zak. 1, 6.

ĆUĆERICA, *f. samo u zagonetci:* Ćućerice ćućere pod bobote na zemļi, ćućerići dolaze, baburice odnose *(odgonetļaj* : kvočka na jajima). Nar. zag. nov. 87. *sravni* čučnuti *i* čūča.

ĆUĆERIĆ, *m. samo u zagoneci, vidi kod* ćućerica.

ĆŪĆERITI, ćūćerîm, *imp. samo u zagoneci. vidi kod* ćućerica.

ĆŪĆEŽĻIVO, *adv.* sensibiliter. *isporcdi* ćutjeti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆŪĆIV, *adj.* sensibilis. *isporcdi* ćutjeti. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Mikaļinu* 37(II)[a]: što se može ćutit, sensibilis, cadens sub sensu; *i Stulićevu* 73[b]: sentiens. Putevni i na ćutćiva prignut. B. Kašić, nasl. 11. Ni ište take ćućive sladosti. 80.

ĆŪĆKA, *f. ptica* sylvia rubecula. *samo u rječnicima Mikaļinu* 37(II)[a]: crvenka ptica, erithacus, *i u Stulićevu* 73[a]: rubecula erythacus. *vidi* čučka, ćuška.

ĆŪĆKÊ *i* ĆŪĆKÊ, *adv. kao čučeći,* conquiniscens. *u naše vrijeme: sa* č: Skupi se igrač čučke te dogna kolena uprav do zuba. V. Vrčević, igre 55.

ĆŪĆKOVAC, Ćūćkôvca, *m. vrelo u Popini niže Velebita u Hrvatskoj.* J. Bogdanović

ĆŪĻIVO, *adv.* sensibiliter. *samo u Belinu rječniku.*

ĆŪĆNUTI, ćūćnêm, *pf.* considere humi, conquiniscere. *samo u Mikaļinu rječniku* 37(II)[a]: demittere se. *vidi* čučnuti.

ĆUĆUR, *m. samo u zagoneci:* Ćućur sjedi na moru na zelenu javoru; što god ļudi stekoše sve ćućuru snesoše *(odgonetļaj:* mlin). Nar. zag. nov. 135. *gdje se uz* ćućur *navodi i* šućur.

ĆUĆURIĆA, *f. suvrst vinove loze sitna bijela grožđa.* B. Šulek, im. 61.

ĆUĆUROV, *adj. vidi* ćićerov.

ĆUĆUVIZ, *m. ńeka planinska ptica.* M. Pavlinović.

ĆŪD, *f.* ingenium, indoles, mos, mores, natura. voluntas. *od* XV *vijeka i u rječnicima Mikaļinu* 37 (II)[a]: ingenium, natura, mos; *Belinu* 506: ingenium; *Bjelostijenčevu* 53[a]: natura, instinctus, sensus; *Jambrešićevu*: sensus; *Stulićevu* 73[a]: inclinatio, mos, studium; *Voltiğijinu* 31: natur, sinn; *Vukovu* 761[b]: indoles, *i u Daničićevu* 3, 550: ingenium. — *Akcenat se mijeña u sing. loc.:* ćūdi, *u gen. pl.:* ćūdî, *u dat. instr. loc. pl.* ćūdima. — *stsl.* študa mos, voluntas. *po Daničiću kor.* 95 *je korijen* tu *silnu biti, moći.*

Znači:

a) trajno razpoloženc u čovjeka (ili što se kao čovjek pomišļa) da se onako ponaša i ono radi kako se ponaša i što radi. s ćudu se čovjek kao rodi ili je steće u životu (navikom), po tome dolazi: aa) u čovjeka α) u sing. αα) u značenju: ingenium, indoles: Vaša milost zna ćud našu. Spom. srb. 97. Prokleše starac ćud ki no su lagali. M. Marulić 91. Človik je mudar ki ćud svu promini kako u koju stvar potriba namini. (temporibus mores sapiens sine crimine mutat) 127. Ki smirno živiti i ćudi želite hudob se ukloniti, nauke sej čtite (vitiis quae moribus absint). 142. Prominio je ćud. 148. Ako si prem psovan od luda ki viska, ne di t' ča s' dostojan, da ča ga ćud stiska. 153. Vrime sve skončava: a ti puteni blud li sliditi hitiš, tvu pustit ne češ ćud: umriti li ne mniš? 223. Človik će svak umrit . . a ti ne ć' ostavit grihe ki li činiš, ne češ ćud ispravit; umriti li ne mniš? 224. Iščeš poznati dila ma tere ćud. 275. Ļuvena krjeposti, kaž' moći tej tvoje vrh slavne ljeposti od ove gospoje koja te ne scini ner mlada djeteta; tuj ukaž' veļu moć, tuj iskus' zlat stril tvoj, a ne moj na me doć' koji sam vinu tvoj, ar ti se ne prima za što si zlamenit, za što tuj ćud ima tko nije plemenit. Š. Menčetić 43. Da nitko ne sudi zazrijet mi u zal hip, tko ne zna me ćudi kom žeļu pozor. 111. Koja je ovoj ćud u semuj človjeku, ar ne bih ovi sud ispravil u vijeku. 337. Ne vijem drugi sud ner da nas po zlobi hitnoga djavla ćud tijem djelom oznobi. M. Vetranić 1, 99. Narodi lje svaci ki vam ćud poznaju da ste vi opaci, razlogom provaju. 1, 229. Tijem trpim ne mao trud, gdje u nova godišta taj tvoja stara ćud došla je na ništa. 2, 35. Roditeļu tvomu, kako je tvoja ćud, u djelu svakomu poslušan vazda bud. 2, 254. Ja vidim, vi ćudi ne znate još meni. N. Naļešković 1, 243. Nut gdi im part drži! toj li si gospodar? vraže, tuj ćud skrši, jur ve si eto star. *(govori žena mužu).* 247. Riči koje prostrih na dobar broj kladi, jere ih istom rih milošće zaradi; samo te svituju, ne da te ozdrave, ni da t' potribuju, ni da t' ćud isprave. P. Hektorović 60. Nu ćudi jaoh nismo *(mijenili),* ka nam je dal' poraz. N. Dimitrović 36. Ah nosvijesni sasma ļudi ki hoćete ļubav branit, od koje se bļusti i branit svak po svojoj opći ćudi. S. M. Bobaļević 234. Da jih mi tako budemo naslidovati ćudju. Bernardin, pišt. 2, 16. Da te ona sad vidi, gdje za ńu tako mučiš, kako mahnita bi srčala doli. Ja znam ńe ćud i kako ti dobro hoće. M. Držić 209. Laglje je skusiti ćud tisuću ļudi. P. Zoranić 51[b]. Nijedan budi da svu svoju ćud rekoše istumačit umi. 56. Kipom i ćudju poslenica. F. Vrančić živ. 42. Bi plemenita rodom, ćudju i djelom. M. Divković, nauk 202. Koji ćudju nasljeduje Isukrsta. M. Divković, bes. 94[a]. Djavao gleda i pazi svačiju ćud. 296[a]. Izvan moje ćudi, alienum ab instituto meo. Mikaļa rječ. 37 (II)[a]. Ono ča je ńegovoj ćudi pristojno. P. Radovčić, nač. 169 Nerejide i dobrotom ćudi mile i ljepotom glasovite. Đ. Palmotić 1, 180. Za kraļem je on najprvi i od moguće svijetle krvi, nu se s ńome ćud ne sklada, jer on opak svojijem djelim nesvijesnima pocrńiva svoje stare. 1, 291. Ćud ńegova dostojna je česarice svega svijeta. 2, 200. Ona rajska ljepos skriva pod sobome svijes pakļenu i ćud koja pridobiva tvrdo gvoždje, mraznu stijenu. 2, 68. Izvrsnos je moć živjeti s malijem: malo narav prosi; vele bude ćud žudjeti, žeļe nauk sobom nosi. 2, 498. Hoću prominiti ćud i život. P. Posilović, nasl. 10. Ti si cesar svih i svudi, za što nisi i svoj ćudi? J. Kavańin 346. Vrhnaravnom tvojom ćudi zavjete ove poniżene primi od mene. P. Kanavelić, iv. 3. Iziskuju dvorani ugoditi ćudi ńihova načelnika. I. Marki 90. Tva ļuba ugodna je li ti ļepotom i ćudi? J. V. Bunić, pok. 728 Promijeniti ćud, novum ingenium induere. A. d. Bella, rječ. 507. Saseći s mlikom ćud dojiteļice. A. Kadčić 507. On se ne promini u ćudi. E. Pavić, ogl. 85. Ļubav čini da ļubilac poļubļenoga ćud, prignutje i držańe kano ti na se uzme. A. Kanižlić, uzr. 145. Gori da promini ćud. A. Kanižlić, rož. 48. U zaručeńu od vinčańa od potribe je i iziskuje se velika priličnost u svemu, a osobito u ćudi. Đ. Rapić 91. Koji ćudju nasliļuje Isusa. 103. Dok ćud drugom ne saznade. V. Došen 99. Obladati opačinu svoje ćudi. 217 Što me se je dolatila, kad znam i ćud i ńezina dila? M. A. Reļković, sat. 58. Roditeļi, naučite ko se porod vlada: s prvijeh ļeta zatecite ćud ńihovu dok je mlada. N. Marči 16. On joj je ćud činio promijeniti. B. Cuceri 331. U ćudi pošteni. Grgur iz Varcša. 134.

Osobito što se dotiče zakona i ćudi Moskova. A. Tomiković, petr. VI. Nije mi ž'o er me ujede, koliko mi drago da ti ćud znam. Poslov. danič. 82. Ostario a ćudi ne ostavio. Nar. posl. vuk. 242 Otvorimo najviše veseļe, da ne čuju naši krajišnici, da nam naše ne opaze ćudi Nar pjes. vuk. 5, 520. Stojana razbludit ne smije, jer mu nije ćudi obiknula. Pjev. crn. 317. A sijaču preko ćudi bilo. Osvet. 1, 2, Ti si još dijete, ne poznavaš mletačku ćud. S. Ļubiša, prip. 53. Ne poznavaš ti ćud našemu narodu. 172. Gojitba poglavito radi oko ćudi. M. Pavlinović, rad 10. On je narodu ćud oplemenio. 37. Peelu je ćud, blažeć se, sazrijala 16. Ćud čvrstne. 117. — *ββ) u značeńu: običaj, mos:* Čin stvari ke prude, a čuvat se nastoj od onih ke ude, ter ćeš imit pokoj i hoć kuntent živit, jer tu imajuć ćud, biti ćeš stanovit da ti ni zaman trud. M. Marulić 420. Ćud imah pjet ńekad jak slavic u lugu. Š. Menčetić 163 Ženska je ćud nika, kad tugu ku pati, ne more človika u oči gledati. M. Vetranić 2, 471. Nije moja ćud, ni časno da je mnim prida se primit' sud a pak se vrći ńim. 2, 486. Likara ćud je (medici est) drugo dat, neg žudi smagļivi nemoćnik. M. Držić 4. — *β) u plur. dolazi aa) po tome što ima svaki čovjek svoju ćud, pa kad je govor o više ļudi vaļa da je i o više ćudi:* Mnozi razkladaju druzih, a ne vide ča sami sgrišaju, jere se ne svide; ako ć' razgledati ćudi ter činjenja nikoga ne ć' najti ki je brez zgrišenja. Si vitam inspicis hominum, si denique mores, cum culpas alios, nemo sine crimine vivit. M. Marulić 127. Meštru je prirok kada, druzih ćudi karajuć, bude uzrok da sam sebe osudi. 130. Da naučet se ļudi ćudi dobre obrati. Transit. 256. Da budu za moj grijeh dovesti ku godi od ćudi sadańijeh. N. Naļešković 1, 293. Ma što ću od vas rit starica nesvisnih? zlo se ne more skrit, pune ste griña svih .. za vaše ćudi svud se pakao vari. M. Držić 91. Koliko ļudi toliko ćudi (quot capita tot sententiae). I. Bandulavić IV. *i* F. Lastrić, test. XII *i* Poslov. danič. 48 *i* Nar. posl. vuk. 146 U moje vrijeme narav ina i nauka bješe od ļudi, sve je drugoga sad načina: druga doba, druge ćudi. 1. Gundulić 142. Naredismo život i ćudi ispraviti. J. Matović 236. Koji izopačili su ćudi i dilovańa ļudska. A. Kosta, zak. 1, 93. Bilig očiti tvoje ćudi i živļeńa jesu ćudi i život oni s kojim općiš. I. J. P. Lučić, nar. 21. K nauku su sviju ćudi složne. I. S. Reļković, kuć 413. Za izviditi ćudi, zakone, načine i obićaje drugiju naroda. A. Tomiković, petr. 78. Kriposti zloredne ili ti ćudoredne na to samo tegle da bi se ćudi čovičanske i ńegova dilovańa po pravomu razlogu upravļala. B Leaković 468. Kad su jedom uzavrjele ćudi. Osvet. 3, 30. Pa da vide što ih ćudi brijede. Osvet. 3, 31. Ako mogli što jim ćudi žude. 3, 70. Ćudi vuku, a izgledi mame. 4, 3. Nema ništa čijem bi nogo te ustavit ļude da ne hrle kud jim ćudi žude. 4, 37. — *ββ) po tome što se svaka promjena ćudi zove opet ćud te može jedan čovjek imati sad ovaku sad onaku ćud:* Da bi ć' znati dila moja tere ćudi muka bi ti bila, listo bi se ćudi'. M. Marulić 121. Hvala mu ti budi, o slatki bože moj, da človika ćudi pritežе svet duh tvoj. 278. Cesar Lovrinću govori: dobro znaju *(ja)* tvoje ćudi, vileniče zali i hudi. P. Hektorović 138 Ter nuć gledaj ńega *(vojna)* ćudi, ne će dvi, tri ni četiri *(lade)* neg ako jih sto zamiri, on sve hoće, on sve žudi. A. Ćubranović, jed. 145. *i* M. Pelegrinović 178. Blagost . . u študehu i obćećaji trězna. S. Budinić, sum. 327. Ti imaš sve ćudi pravoga pisnika. D. Baraković, vil. 261. Pamet uzdvigni, ćudi podobri. M. Alberti, of. 419. Daj mi, gospodine bože moj, razum tebe poznavati, . . ćudi tebi ugoditi. 432. Ti *(ļubavi)* vlasti tvom ganuti moguća si svačije ćudi, i tko mlad te ne ućuti trijebi je da star pak zaludi. I. Gundulić 135. Do večer iskusi tvoje ćudi (discute mores tuos). B. Kašić, nasl. 33. Nu gizdava Dejdamija od izborne te mladosti ke goditšim najstarija, tako i ćudim i ļeposti bi videna jedna od mene a me srce sveza. D. Palmotić 1, 144. Smotrivši jurve u ditinstvu ńegove ćudi na dobro nagnute. A. Kanižlić, fran. 17. Ako dobrota i ćudi ńegove ne bi pofaļene bile. I. J. Lučić, nar. 43. Za zakon same ćudi svoje slijedi. N. Marči, eg. 16. Dvije ti voļe a četiri ćudi. Pravdonoša 1852, 12 *i* nar. posl. vuk. 57. U ńega su ćudi naopake. Nar. pjes. vuk. 5, 525. Ćudne li ti djevojke u kojoj je sedam ćudi. M. Pavlinović, razg. 14 — *γ) kakva je ćud ili kakove su ćudi, izriče se najčešće aa) adjektivima i participima: andeoska:* Ćud andeoska, angelicus mos, *u Belinu rječniku* 80. *bijesna:* Perašte! tvoja bijesna ćud pasjega narava susjedstvu tolik trud otajno zadava. M. Vetranić 1, 232. *bistra:* On bi volio bistru ćud sklonu na vijek na gledańe stvari sa veselo strane, nego 500.000 talira uz mutnu ćud. M. Pavlinović, rad. 166. Bistra ćud i duh milovid. 172. *blaga:* Blagom ćudi Ektora nadhodi. D. Palmotić 2, 91. Himbeni su ovo ļudi, pod prilikom blage ćudi, strah me da nas ne prehine. 2, 384. *blagostiva:* Radi slatke blagostive tvoje ćudi koja te praštati prigiba, prosti mi. D. Matteï 221. *bludna:* Sad me napast vele trudi od tih tacih bludnih ćudi. M. Marulić 269. *božanska:* Mnoštvo ļudi š ńim gredjaše božanstvenom ńega ćudi i dobrotom zaneseno. Đ. Palmotić, christ. 1, 11 *božja:* Budući mrmošeńe krivina sasmą ćudi božjoj suprotivna. A. d. Bella, razg. 192. Ćud božja nije kako ćud ļudska. 101. *divļa, divjačna:* Ćud divja, mos incivilis *u Belinu rječniku* 310 Poglavar kad zločam vrat ulomi i sam sebe pripitomi, da diviju ćud ne nosi. V. Došen 217. Ćud divjačnu na stran stavi moja ļiepa ka me stravi. J. Kavańin 39. *dieska:* Na to divske uspriješe ćudi. Osvet. 1, 48. *đavļa:* Same čin'te sud ter vidte s razlogom, taj s grijehom djavļa ćud smrdi ļi pred bogom. M. Vetranić 1, 99. Tijem scijenit ja mogu da slijedi djavļu ćud protiva razlogu tko čini krivi sud. 2, 44. *dobra:* Koga možeš biti sam svojom jačinom, ne moj ga probiti. da svojom tišinom; svaki mudar sudi da podnest človika moj dobrimi ćudi kripost je velika. M. Marulić 132. Ne moro prika čes dobru ćud prominit. M. Vetranić 2, 444. Toliko mu bihu ugodne ńegove dobre ćudi. Mirakuli 82. Obrvmi očića razumi i dobru ćud, kako svitlost svića kroz bistar caklen sud. H. Lucić 208. *(Dvorkinje)* urešne odićom i dobrimi ćudi. 287. Tvoje dobre ćudi brojit se ne haju, koje vridni ļudi hvalom uznašaju. P. Hektorović 56. Milate, miran bud', i ne moj ni kako u tvoju dobru ćud da pasti po grijehu bude gdje opak sud. F. Lukarević 27 Zla govoreńa razbijaju dobre ćudi. F. Glavinić, cvit. 146. Ki je mudar, plemenit i dobrih ćudi. P. Radovčić, nač. 139. Ćud je dobra dar zlaćeni. D. Palmotić 2, 496. Ćud dobra u djotetu, indoles, ingenium in puero, specimen virtutis, indicium animi. Mikaļa, rječ 37(II)a. Josip omili svomu gospodaru. Videći bo gospodar ńegov u ńemu dobru ćud, pomńivu službu i virno nastojańe, dade mu oblast svrhu svega svoga doma. E. Pavić, ogl. 81. Dobra ćud, bona indoles. Stulić 73. *dobrostiva:* Ćud dobrostiva, benignitas. *u Belinu rječniku* 137. *gruba:* Koli je gruba ćud ļiepu stvar sakrivat. D. Rańina 7. *himbena:*

Zaman ti je bit čoviku svijetle moći i od plemena ponosita nosit sliku, kad je s tezijem ćud himbena. Đ. Palmotić 1, 310. Što imaš s našijem ti plemenom, o Sisifov rode hudi, ki si od ńega s tvom himbenom i lupeškom gori ćudi? 1, 205. Jer ciječ ćudi svoje himbene na pravi so put ne kreće. A. Vitaljić, ost. 29. Po ćudi svoj himbenoj hotihu ga zli satrti. A. Vitaljić, ist. 4. *hitra:* Nije hitra moja ćud, vazda sam pripravna učinit pravi sud. M. Vetranić 2, 139. *huda:* U mnoštvu svud hude ćudi se nahodi. M. Vetranić 2, 444. Vaša huda ćud ńeguje velik trud. M. Vetranić 1, 227. Ženska je ćud huda ku nije moć slomiti, svih zala i truda sam uzrok na sviti. F. Lukarević, 28. Oh paklena ćudi huda. N. Marči 62. *hudobna:* Kada tko uščini stvar ka no dostoji, ne muči, da ne mni da mu se pristoji, i da ni viditi da, mučeć taki blud, namišlaš sliditi i ti hudobnu ćud. M. Marulić 140. Jer su ogubavjene od hudobne ćudi. I. Garańin 23. *inaka:* Ini način od života, inake će pastat ćudi. Đ. Palmotić, christ. xi. 26 *jednaka:* Ćudi ļudske nisu jednake. M. A. Reļković, sabr. m. *kraļevska:* Gospodskoga da sred čela veličanstvo roduo sjaje s kijem viteških čas se djela i kraļevska ćud sastaje. I. Gundulić (Sorkočević) 581. *kriva:* Ter našu krivu ćud opake naravi človeči nijedan sud ne može da ispravi. M. Vetranić 1, 227. *krvava:* Kada zahode u tude države zlosrdo obhode ńih ćudi krvave. M. Vetranić 1, 222. *krvnička:* Prominivši ovu krvničku ćud. A. Kanižlić, kam. 57. *lažna:* Čuj se lažnih ćudi, laža zlo navija. M. Marulić 92. *licimira:* Fariseji novi hudi, licimire vaše ćudi ništare vam sad ne prude. M. Marulić 285. *ļubezna:* Rad ļubezne ćudi svoje. D. E. Bogdanović, dogm. 17. *ļudska:* Ćud božja nije kako ćud ļudska. A. d. Bella, razg. 192. *ļuta:* Ćud ļuta, neuļudna, barbaries. *u Belinu rječniku* 129. Po licumirstvu nije mogao pokriti ļutu i nemilu ćud svoju. A. Kanižlić, kam. 66. *mila:* Sinko, do nebesa si uzvisio ime tvoje ćudim milom. Đ. Palmotić 2, 151. Ćud mila, indoles ingenua. *u Belinu rječniku* 145, mila, slatka, mite ingenium 506. *milosna:* Ćud milosna clementia, *u Belinu rječniku* 196. *mirna:* Sava je pod mirnom ćudi krio duboko oštroumļe. S. Ļubiša, prip. 109. *narešena:* Jest jedan u našoj družbi, kojega za velik ńegov razum i za narešene ńegove ćudi i u ńegovu mladost vam želah ugoditi. Ivan trog. 3. *neharna:* Na sramotu od razloga iz pameti ćud neharna mene goni od svoga dobročinca blagodarna. I. Gundulić 464. *neļudska:* Ćud neļudska, mos indoctus. *u Belinu rječniku.* 452. *nemila:* Tim ustavi ćud nemilu. Đ. Palmotić 1, 192. Što će imańe, gdi je neznańe i nemila ćud opaka. 2, 128. *nenavidna:* Taj čas ćud se ma izkaza nenavidna takoj slavi. J. Kavańin 395. *neskładna:* ćudi neskladne, mores inhumani. A d. Bella, rječ. 392. *nestalna:* Nestalna, vrtļiva i prominļiva ćud. A. Kanižlić, kam. 807. Zlameńe nestalne ćudi i nevirnosti. 807. *nesvijesna:* U potok slova trijesnu, gdi mneć vrže ćud nesvijesnu. J. Kavańin 182. *nesvjestica:* Ćud nesvistiva, ingenium inemendabile. *u Belinu rječniku* 507. *oholu:* Ni jakost tvoja, vim, u mnoštvo ništih ļud', da u voļe tvoje sud kim si vazda nižil svaku oholu ćud, umiļenu visil. M. Marulić 37. Svu ću zabiti obolu moju ćud. M. Vetranić 2, 171. Na razblude ona mlada ćud oholu vijek ne prigne: bijesne konje kroti. I. Gundulić 331. Dogodiva ovako se ćudi oholoj svijeh silnika. 564. *ohvalna:* Ćud ohvaona, animi elatio. *u Belinu rječniku* 58. *opaka, izopačena:* Prem kad tvoja ćud opaka srčeno ih sad obhita. A. Vitaljić, ost. 23. On je ćud izopačenu slidio. A. Kanižlić, kam. 18 Za izpraviti zli običaj života i ćudi izopačeno J. Matović 234. *opora:* Na takve riječi zgrozi se opora ćud Todorijeva S. Ļubiša, prip. 104. *osvetna:* Ļudi od osvetne zanešeni ćudi. Osvet. 1, 63. *oštra:* Vi ste dračom obraćene, one oštrom svojom ćudi. D. Palmotić 1, 131. *otajna:* Misal, otajnu ćud sam bog znati moro. M. Marulić 277. *paklena:* Al' pakleno gledaj ćudi, što kod holi biva ļudi. V. Došen 43. *pastirska:* Ļubomore klete i smeće sve pastijerska ćud odmeće. N. Marči 22. *plaha:* Ah ovako s plahe ćudi nerazbornim smjenstvom gine, neprijateļa tko ne sudi za ono što je do istine. I. Gundulić 424. *plemenita:* Ćud ńegova plemenita, ures, lice i besjeda i hrabrenos glasovita ugađaju meni. Đ. Palmotić 2, 168. *ponosna:* Ah ponosna naša ćudi! I. Gundulić 319. *pravdena, pravedna:* Tuj pribudi, jere ne odstupi od pravdenih ćudi. M. Marulić 101. Dobri bog pravedne ćudi ne zapusti. P. Zoranić 76. *prazna:* Razbludit tvrdoglavoj čeļadi praznu ćud uobiknutu iskat sve znat. Živ. is. 109. *prikladna:* Sad su i knezi učińeni, nu ak' su riječju umiļeni, a imat budu ćud prikladnu, zrijet će plemske slobošćine. J. Kavańin 109. *priklona:* Uzvisi ga *(Kostu)* sbor Niceona, pravda, ļubav, ćud priklona. J. Kavańin 299. *prijeka:* Pridobit bo mlada viku tim nije mogla ni mogaše nemilosno srce i priku ćud vrloga Rizvan-pašo. I. Gundulić 458. *prokleta:* Dakle ste uzrok vi ciječ ćudi proklete pričajuć ļubavi od svake nam šćete. F Lukarović 28. Prokleta zla ćudi, ne gledaš razloga. N. Naļešković 1, 136. *putena:* Putenu zalu ćud ostavit li ne će. Đ. Baraković, jar. 116. *rajska:* Rajskom ćudi svijetlu i dičnu vjerenicu izaberi. Đ. Palmotić 2, 219. S ńegove rajske ćudi ona za ńim sahne 2, 231. *raspuštena:* Raspuštenim ćudima ńegovih sinova. A. d. Bella, razg 35. *razborita:* Sveta Editruda razboritom ćudi bila je čudnovata. B. Kašić, per. 100. *razlika, različna:* U razlikih ćudi mnogi od pastirov budući. P. Zoranić 43. Nu ko u sebi ļudske ćudi i misli su sve razlike, razlike su tako u ļudi i ļubavi sve kolike. I. Gundulić 135. Koliko je ļudi toliko ti ima i različnih ćudi. A. Kanižlić, rož. 5. *sebarska:* Ćudi sebarske, mores inhumani. A. d. Bella rječ. 392. *slatka:* Ne vido se ćud slada od ńe ćudi. Besjede kr. 226. Biše u biću i u ćudijeh prislatcijeh priblagi. B. Kašić, fran. 16. *strana:* I našu ćud stranu ne ćemo na bolje obratit. A. Vitaljić. ost. 385. *suprotivna:* Ćud suprotivna, morum dissimilitudo. *u Belinu rječniku* 88. *tamna:* Da no išćete ni ogńuse tamne ćudi dušu moju. P. Radovčić, nač. 447. Da *(čovik)* za svojom tamnom ćudi basajući ne zabludi. V. Došen 115. *turska:* Turska ćud za zlatom po naravi hlepi i gine. I. Gundulić 357. *tvrda:* Oholas ńe skrati i tvrdu jošte ćud, jeda se obrati kad godi na moj trud D. Držić 458. Ćud tvrda, ingenium inemendabile, *u Belinu rječniku* 507. *vatrena:* Dobroj krvi da vatrene ćudi. I. S. Reļković, kuć. 209. *vesela, veselasta:* Niki ima ćud veselu, niki zlovoļnu, niki strašivu. P. Knežević, osm. 97. Svjetina jedva dočeka zgodu, da razvije veselastu ćud. S. Ļubiša, prip. 61. *vilina:* K jezeru od vode često pastiri i vile prihode i gorsci satiri, vilina ter vam ćud ali pak satirska zadava ne mao trud. M. Vetranić 1, 102. *visoka:* Da kraļestvo i čas tvoju zaboraviš ti nerednо za željenje tašto jedno ćud visoku grdeć svoju. I. Gundulić 25. *vrla:* Ćudi svijeh sadańijeh nevjesta vrle su: ne misle nego o ńih samomu uresu. I. Gundulić, 158. *zla:* Redovnik ima biti pripravan opakih dobro naučiti, ne ri ju mazući da ga ļudi

hvale, ner dilom kažući, pustiv ćudi zale. M. Marulić 107. Jur tvoju ćud prizlu sa svima povrzi. 115. Ki blagu nastoje puni su ćudi zle: u brizi sve stoje, o dobru ne misle 119. Mnozim dike budu, kad priuzmu koga, jer himbom dobudu, ne boje se boga; jere ne pomisle da li bog svaka vi: on ti zna ćudi zle, ništar mu otaj ni. 120. Ostav' se zlih ćudi. 148. Ako vi zle ćudi pri sebi gojite. M. Vetranić 1, 120. Tijem zlu ćud parjajte. 1, 224. Bogom se svijem molim vašojzi naravi da zlu ćud prikrate. 1, 230. Oto ste čuli sad, za što ste svi ludi, i ki se goji gad pri vašoj zloj ćudi. 1, 230. Da se *(rob)* sad umori za svoje zle ćudi himbeno ke tvori. 2, 134. Rit će tako ja da je i ćud zla tvoja, davši zlu proć' takoj. 2, 486. Ne htih boji biti, budnć na raspinju, ni zlu ćud prominit na boljem živinju. P. Hektorović. 67. Poprav ti nije veće zlo u zlu čovjeku, nego zla ćud kad ne će puštati on vijeku. N. Naljeković 1, 142. Ljudi kijem nitko ne more izreći zle ćudi ni djela ka tvore. 244 Jedan ki za zlu ćud ljubit me hotio ni. F. Lukarević 20. Ki za zlu ćud od mene bježi svud. 80. Tko se bude rodit zlom ćudi, ja ću t' rit, zlom ćudi će i živit, zlom ćudi će i umrit. M. Držić 99. Smiće svom zlom ćudi zatravljene bijedne ljudi. J. Kavanjin 207. Zla ćud, pravum ingenium, mali mores. Mikalja rječ. 37(II)[a]. Zale u pakal odsuditi će za ćud njihu zlu i nepravu. A. Vitaljić, ist. 4. Ako zlu ćud ne prominim. A. Kanižlić, bog. 40. Uzmnaža se zla ćud. I. A. Nenadić, nauk 4. Ne ima gorje stvari na svemu svetu što je zla ćud. M. A. Reljković, sabr. 10. Zla ćud, prava indoles. Stulić 73. Da i od zli ćudi odučavaju. D. Obradović, živ. 4. Od zle ćudi nema većega zla na svijetu. Nar. posl. vuk. 233. Ma mu ništa nije besjedila, jer može se u zloj desit ćudi. Osvet. 2, 1. *zloradna:* Nit bog hoće da zločinca prije.. već ga snubi da se obazrije i povrne sa zloradne ćudi. Osvet. 1, 27. *zlosrda:* Smrt zlosrdom ćudi u zemji jednači svaku vrst od ljudi. M. Vetranić 1, 125. *ženska:* Na boj ide svak pod silu, grije ga ljeto zima mu udi, a oblače zlato i svilu, ljudska obličja, ženske ćudi. I. Gundulić 290. Ah stisnuta iz djetinstva ženska ćudi! ko mož' lasno bit prignuta, kad se s darim ište i nudi! Đ. Palmotić 1, 160. Zlato i svilu hoće ljudi što bi dano ženskoj ćudi. J. Kavanjin 173. — *rede se označuje kako drukčije:* Ćud bez varke. Zgode 3. Blagoća tvoje ćudi. Đ. Palmotić 2, 330. Milinom od ćudi tavnosti od beside priteže. I. Đordić, uzd. m. U ćudi pošteni. Grgur iz Vareša 134. Focio obilato i potpuno je ispunio ćud farisea. A. Kanižlić, kam. 118. Smotrivši jurve u ditinstvu njegove ćudi na dobro nagnute. A. Kanižlić, fran. 17. Urodena ćud junačkoga posteña ne dava nam da zlo izpunimo. Š. Ljubiša, prip. 146. — *ββ) kakva je u koga ćud, izriče se često genetivom qualitatis: blage ćudi:* Imaše ovi Turčin hudi dvije diklice blage ćudi. I. Gundulić 458. Ako su *(kraljevi)* blage ćudi ter krvničku mrzo želju ko zločeste šju ih ljudi medu žene pod kudjelju. 482. Bješe u sebi blage ćudi. Đ. Palmotić, dubr. 14, 27. Toj diklice dike drage, s inijem stvarim nam je otkrio jedan pastijer ćudi blage. Đ. Palmotić 1, 33. Da žena je hvalena i da vojna vik ne smote blage ćudi š nime budi i njegove slušaj svjete. Đ. Palmotić 2, 127. Gospodara ljubeživa, prava srca, blage ćudi svak poštuje. 2, 188. Car blage i mekane ćudi. A. Kanižlić, kam. 797. *božanstvene:* Da koje je ćudi srce tvoje? do isto božanstvene. Đ. Mattei 328. *brzeće:* A za što bješe brzeće ćudi, tu tako zapovidi. B. Kašić, per. 172. *čudnovate:* Sad su ljudi čudnovate ćudi. Nar. pjes. vuk. 1, 532. *divje:* O Divjače divje ćudi! plemenite t' mrze vile. I. Gundulić 160. Kraj divje ćudi. A. Kanižlić, kam. 145. Nike divje ćudi car bijaše. 855. Puku raspuštenomu i ćudi divije. Grgur iz Vareša 105. *dobre:* I sam ćudi dobre biše. Pop. duk. 31. Jest visoka roda ali ne dobrijeh ćudi. F. Vrančić, živ. 70. Ki je dobar, plemenit i dobrih ćudi. P. Radovčić, nač. 139. Trifuna hoću hvalit ki bi svake dobre ćudi. J. Kavanjin 152. Mir ljudima dobra btjeña, dobre ćudi. A. Boškovićeva 26. 1 još barem da je dobre ćudi. M. A. Reljković, sat. 81. — *u komparativu: bolje:* Imit prijatelja ki ne će t' viran bit, ako te je želja, ne gledaj, ima li blaga zadovolje, da meju ostali, je li ćudi bolje. M. Marulić 144. Ki je bolje ćudi. Đ. Palmotić 2, 127. *gospodske:* Za sve da su Turci hudi gospodstvo mu *(ocu Sunčaničinu)* staro oteli, gospodske se kaže ćudi, plemenit se djelim veli. I. Gundulić 376. *hude:* Jedan je nepočtenijeh i hudijeh ćudi. B. Kašić, zrc. 93. *jedne, jednake:* Sva četiri *(arambaše)* jesu jednolika, jednog rasta a jednog pogleda, jedne ćudi a jedne pomisli. Nar. pjes. vuk. 4, 167. Ćudi i vjere jednake su *(Grci i Samuel.)* J. Kavanjin 252. Ne bijahu jednake ćudi. A. Kanižlić, kam. 33. *krotke:* Primi u dobro sej besjede krotke ćudi ljubovnika. J. Kavanjin 450. *lakome:* Sveci nijesu kao mi samoživi i ćudi lakome. S. Ljubiša, prip. 191. *lepiraste:* Ljudi ćudi lepiraste. M. Pavlinović, rad. 41. *ljubežive:* Ka je u svem ćudi ljubežive. J. Palmotić 124. *ljute:* Još priloži da je kjehaja ljute ćudi. J. Palmotić 125. *meke:* Gospodin mila srca i meke ćudi. A. Kanižlić, utoč. 209. *mile:* Dosle žene svud cijeñene izvrsuije bjelu od ljudi svom dragoćom svom blagoćom dobrostive mile ćudi. D. Palmotić 2, 388. O kraljice Ipsile, hvalim što si ćudi mile. Đ. Palmotić 2, 384. Ali vam je ne ću prikazat blagu u licu i mile ćudi, nego silnu, hudu. Besjede kr 135. *milostive:* Kraj milostive ćudi da svakoga ispuña želje. J. Kavanjin 358. *nabunjive:* Lasno je vele govoriti nabunjive tko je ćudi. Đ. Palmotić 2, 107. *nagle:* Srdan pak vitrove nagle ćudi digne. V. Došen 199. *naprasne:* Boke] je osvetljiv i naprasne ćudi. S. Ljubiša, prip. 8. *nebojazne:* Ali ljudi nebojazne ćudi u vis zjaju. Osvet. 1, 40. *ohole:* Bješe on ćudi ohole, ljute i prike. Đ. Palmotić, dubr. 7, 111. Bijaše mladić vele ohole ćudi. A. Kanižlić, kam. 815. *opake:* Ćudi ste opake. M. Vetranić 1, 226. Budući ova vrsta čeljadi opake ćudi. A. Kadčić, bog. 466. Videći mladića uzorita, ali opake ćudi. A. Kanižlić, uzr. 159. Nije bog naše ćudi opake. S. Ljubiša, prip. 223. *plemenita:* Zlameña ćudi i srca plomenita. A. Kanižlić, kam. 256. Plemenite ćudi novi car. 467. *ponosite:* Tri su stvari baš mrzeće i pri bogu i pri ljudi: bogat, skup je ki od veće, ponosite ubog ćudi, star ki radi u zabavi još živiti od ljubavi. J. Kavanjin 6. *pravdene:* Te take spravi ne bihu od bludi, da svete ljubavi i pravdenih ćudi. M. Marulić 38. *prijeke:* Sam ja biću vrh svih zvjeri tvrda srca prijeke ćudi s neharnosti. I. Gundulić 245. Tko bi mislio da pod slikom mirnijeh ljudi nemirni se gusar krio vrla srca, prike ćudi. Đ. Palmotić 1, 170. *puzive:* Čovjek puzive ćudi, homo inconstans. A. d. Bella rječ. 394. *rajske:* Ona vjekoviti rajske ćudi ures ima. Đ. Palmotić 1, 183. Djevojčica medne riječi rajske ćudi 2, 264. *različite:* Koliko podnese od ljudi različite ćudi i zakona. A. Kanižlić, fran. 192. Jesu ljudi, ma različne ćudi. Osvet. 3, 32. *raspuštene:* On je ćudi raspuštenije. A. Kanižlić, kam. 17. *slatke, ugodne:* Tako biva i kod ljudi kad je koji slatke ćudi. V. Došen 14. Slatkoćudnost jest takva

kripost koja čini čovika slatke i ugodne ćudi, da se u svakomu društvu i općeńu koliko u govoreńu toliko i u dilovańu zna tako pošteno vladati da je svima mio i drag. B. Leaković, nauk. 473. *srdite:* Čovjek srdito i vrlo ćudi. B. Kašić, per. 181. *svakojake:* Sad su ļudi svakojake ćudi. Nar. pjes. vuk. 2, 339. *svete:* Ja vas drža da ste svete ćudi. Nadod. 26. *vesele:* On je vesele ćudi, ipse totus est factus ad hilaritatem. A. d. Bella rječ. 373. *vrijedne:* Od vječne je dike i časti mladcu ki je vrijedne ćudi da daleko živo od lasti. Đ. Palmotić 2, 202. *vrle:* Ugrini su ćudi vrle. 2, 309. Vrle i silno je ćudi. 2, 302. Divje ļudi vrle ćudi ja naučih živjet s mirom. 2, 378. *zle:* Za što tuj zli ļudi svakoga odiru koji su zle ćudi i svi zlu omiru. M Vetranić 1, 106. Za toj vas svijet sudi i narodi svaci da ste svi zle ćudi i da ste opaci. 1, 230. Mi nigdar zle ćudi ne bismo od svade. N Naļeśković 1, 224. Što ti je od žene? je li t' još zle ćudi? 254. Mnozi od ļudi zle su ćudi. D. Palmotić 2, 389. *zlobne:* Koliko smo zla imena, nijesmo toli zlobne ćudi. N. Naļeśković I, 154. *zlosrde:* Nijesam silnik ja nemili, ni zlosrde tako ćudi: u ļubavi a ne u sili car gospodit srcem žudim. I. Gundulić (Sorkočević) 578. *ženske:* Ženske ćudi, qui muliebrem animum gessit, *u Belinu rječniku* 284. Čovjek ženske ćudi. B. Cuceri 6. — *tako i općenitije mjesto adjektiva kojim pronominom kao: takove, ove, one, druge itd.:* Po voću se sudi kakova su stabla, i kih je tko ćudi, po dila dobra i zla. M. Marulić 135. Svaki je one ćudi ko mu zvizda sva prisudi; naša poni ni krivina da je naša duša lina. 298 Takove čovjek ćudi pogŕjen je meju ļudi. 310. Drazi su ti bludi Venere, i Jove tvoj otac jest ćudi, gospoje, takove. H. Lučić 195. Jove je take ćudi da koju god vilu vidi, hudi hotim svaku žudi. Đ. Palmotić 2, 81. Gospodin Isukrst nije ove ćudi. A. Kanižlić, uzr. 36. Koji bi druge ćudi ženu mogao zacŕjeniti. M. A. Reļković, sabr. 11. — *bb) u životińe:* Zlosrda je ćud zvijerenja od gore. M. Vetranić 1, 149. Ali ne znaš ćudi moje *(vuka)*, er ja zubi koļem stada. 1, 317. Orlova je ćud put sunca leteći. 2, 65. A muhe lajneno doli se kalajte, sve muke paklene ter oslu zadajte pod repom najliše dajte mu plačni trud, da jedva uzdiše za krivu svoju ćud . . mojemuča rekši toj od ćudi oslove, spusti se muha roj te na osla napuze. 2, 169. Za drugo vas narav nije neg za nemir dala od ļudi, ko srdite poda zmije i zvireńe vrle ćudi D. Palmotić 1, 326. Vas vijek sdrži lav očinu ćud i narav, kom se rodi. Đ. Palmotić 2, 494. Promijeni vuk dlaku ali ćudi ni kada. M. Držić 64. Vuk premiña dlake stare, ma ćudi nikadare. P. Vitezović, cvit. 59. Vuk dlaku promijeni, ali ćud nikada. Poslov. danič. 151. Vuk mijeńa dlaku ma ćud nigda. 151. Kurjak dlaku mijeńa, a ćudi nikad. Nar. posl. vuk. 164. Ćud lisičja ne treba kurjaku. P. Petrović, vijen. 33. Kano risi, kad jih na krv ćud ponese gladna. Osvet. 1, 47. — *cc) u stvari tjelesne i umne i kad se ńom misli čeļade:* Kad si dobrosrićan, protivšćine se bļud' da nisi nesrićan: sriće bo je taj ćud, da malo krat svrši kako počme činit. M. Marulić 128. Tva odića čin' da bude ćúdî ke no duši prude. 262. Budi sve kako sam praviš, me nesreće ćudi nisi jošte viš. Đ. Držić 181. Naravi stare ćud lipsati ne može. M. Vetranić 2, 44. A ni bog ni sveti ne može na svijeti, Porašte (= *Peraštani*) prokleti, tvoju ćud podrijeti. 1, 223. I ovu niku ćud uza tvoja ima: maňi mi daje trud, što veće zažima. H. Lučić 207. Sreća ima ćud kad koga priblazi da ga pak kroz ńe sud zlosrdo porazi. D. Rańina 47. Daje t' *(čest)* sad žestok trud a sada dobre dni, opaka zla ńe ćud ni u čem krepka ni. 125. Da li sad sela graćska ćud imaju? Đ. Zlatarić 51. Tko god prvi reče: o svite grbavi! ćud svita doteče razlogom naravi. I. T. Mrnavić 154. Uklonit se, ne poklonit', ohologa ćud je pakla. I. Gundulić 476. Ogań od ļubavi jest takove ćudi da srce isto sobom uzdiguje. A. Georgiceo, pril. 12. Budući da je narav i osobita ćud dobroto dobro činiti. P. Radovčić, nač. 218. Plam iz visoka srne protiv svojoj ćudi doli u dna naj nizoka. J. Kavańin 458. Jesu l' zvijezde zvjerske ali čovječ|ive, stoječ u tujo, svoje li kuće, mirne ali bojne ćudi, jedne il dvostruke prude. 469. Sreća ima ćudi i dvi sto i tri sto. P. Vitezović, odil. 60. Meniata za rana izdaje ćud svoga zlobnoga pera. A. Kanižlić, kam. 21. Ne možemo odoļet našemu srcu da se ne ukažemo harni našijem dobročincim, ciļeć er take je ćudi da nas silno na harnost privodi. D. Mattei 317. Stvoreno je srce ļudsko take ćudi. 327. Koje je igda ćudi ovo moje srce? 328. On *(mjesec prosinac)* ćud kaže u kožnoj opravi. I. S. Reļković, kuć. 8. On *(mjesec studeni)* ti odmah i ćud svoju pusti. 395. Zna on svojoj kapi ćud. Nar. posl. vuk. 93. — *b) i časovito tako raspoloženje može se zvati opet* ćud *(volja)*, voluntas: U djelu vas svoj vijek čovjek se odkriva, još kada i ļubi, ako ima ļubit' ćud. F. Lukarević 29. Dode joj druga pamet u ćud. Spom. bud. glasn. II, 2, 133. — *tako se mogu tumačiti i ńeki drugi navedenih već primjera. u tom smislu dolazi* ćud *osobito u lokalu s prijedlogom* po: *po ćudi, to će reći: prema ćudi, ugađajući ćudi čijoj, po volji, po želji,* ex sententia, ex optato, optato, ad voluntatem, gratum: Slava krstitelja bi dopuščena kćeri Erodijadnoj za uzdarje, što bijaše igrala po ćudi Irudovoj. Turl. blago I, 150. Čovik po ćudi božjoj. 2, 151. I tražište seb' mista po ćudi. M. A. Reļković, sat. 160. Da svakome učine po ćudi. I. S. Reļković, kuć. 37. Al po ćudi ne nađe djevojke. Nar. pjes. vuk. 3, 515. On ni dobar za svoj narod, ko ne igra po ńegovoj ćudi. 5, 525. Ti obide zemļu i gradove, a po ćudi ne nađe devojke. Nar. pjes. srem. 127. — *tako često: biti komu po ćudi, biti po ćudi čijoj ili čega,* gratum esse, placere, probari alicui; alicuius voluntati satisfacere. *u Stulićevu rječniku* 73a: biti ili ne biti što po ćudi, aliquid gratum vel ingratum esse, *u Vukovu* 761b: nije mi po ćudi, non placet. Što ne bi kralu po ćudi bilo. J. Filipović, prip. 101. Abelu bi po ćudi. E. Pavić, ogled. 12. Je li joj po ćudi tako brzo poći. 54. Ne bi mu po ćudi. 76. Sićemu bi to po ćudi. 76. To nemilo dilo po ćudi ne budući. A. Kačić, korab. 78. Ne li samo nije suproć zakonu božjemu, neg uzopet po ćudi je zakona božjega. Živ. is. 63. Ona nije po ćudi naših seļanina. J. Jablanci 70. On ne bijaše po ćudi Bulgarom. A. Kanižlić, kam. 336. Samo što ńima nije po ćudi ni po voļi. M. Dobretić 503. Ako tebi pak ne bi bila po ćudi. 477. Pos'o taj mi je po ćudi. Đ. Mattei 2. A tebi nije po ćudi zbijati se u pomńiv red živļeńa. 198. Ova će, rekoh, knjižica baš za to ńima po ćudi biti. M. A. Reļković, sat. 8. Kada ńojzi nije što po ćudi. 99. Lip je nauk i meni po ćudi. 121. Ovo biće nije uprav ni komu po ćudi. A. Kalić 387. Nije mu naj po ćudi bio ovaj posleđńi razgovor. D. Obradović, živ. 52. Ali mu lanac nije po ćudi. D. Obradović, bas. 61. Ako koja nije komu po ćudi bila. I. Rajić, pouč. 2, 62. Al' ti nije po ćudi devojka? Nar. pjes. vuk. 2, 529. Al' ti nisu po ćudi svatovi? 3, 491. Je li tebi po ćudi devojka? Nar. pjes. vila 1867, 425. On zna da mi to po ćudi nije. S. Ļubiša, prip. 137. —

ređe: biti u ćud: Je l' ti u ćud moja Anđe seka? Nar. pjes. vuk. 3, 206. — *tako: ići, izići, otići, hoditi po ćudi komu ili čijoj*, procedere, succedere ex sententia alicuius, optatis alicuius respondere, *u Stulićevu rječniku* 73ª: hoditi po čijoj ćudi, cupiditati alicuius suffragari. Nije se stavila i kad za priblaznit k sebi čovjeka i jednoga koji joj je išo po ćudi. B. Cuceri 85. Malo maňe nego svi svjetovni naši poslí taki su u sebi da, kad koji po ćudi našoj ne izide. lijek podoban za smirit nas iznađe mu se. 19. Ovo ne otide po ćudi inijem učenicima. Živ. is. 128. Priobilna obećaňa koja vam idu toliko po ćudi. Besjede kr. 7. Koliko puta hodijaše po ćudi drugoga prema svojoj volji. 9. Obvjetovaňe koje ne bi ńim išlo po ćudi. Đ. Mattei 12. S jedne rječce koja mi ne ide po ćudi, ne mirim se. 291. — *Govori se i*: ćud tjerati, tjeriti, ćudi gaňati: Mjesec vijeku ne stoji na mjeri, nego li prem njeku zamjernu ćud tjeri. N. Naļeškovič 112. *u V knjizi starih pisaca hrvatskih u pjesni koja je štampana i u* III *knjizi* 482 *te ju Jagić prisvaja Vetraniću*. Jednu ćud sve tjeram, jedan se mogu reć D Raňina 122ᵇ. Al sve vuče za kozu prijaňa i vjek svoje stare ćudi gaňa *(radi kako mu je urođeno)*. Osvet 3, 28. — *ćud me je (kao volja me je)*: Nudjer u lov, družbo mila, svi se hrlo opravimo, a u zaman ne želimo, er nas taj ćud nije bila. N. Naļeškovič 226 (V).

ĆUD, *m.* mos. *u jednoga pisca* XVII *vijeka*: Običajući se blagovati ćud s takijem običajem rečeni ćud ne samo da mu je ńaudio nego se on jošte okrenuo u blagovaňe. P. Posilović, nasl. 32ᵇ. Niste vi ni rodom, ni jezikom, ni ćudom Grci. A. Kanižlić, kam. x.

ĆÚDÂNE, *n plašeńe, o konima.* consternatio. *isporedi* ćudati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚDATI, ćúdâm, *imp* concupiscere, *kao voljeti, hotjeti se. u jednoga pisca našega vremena*: Davor bulo, ne će ti se sira i skorupa, ćudaš sati i sladora skupa. Osvet. 4, 18.

ĆÚDATI SE, ćúdâm se, *imp.* vereri, recusare, fugere, *plašiti se, bojati se; o konju*, consternari. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* 761ᵇ: scheu werden, consternor. A kako jadna da ti ne dođem? Kad neću tebi ja kome ću? Jes jes; ali znaš druga bi se ćudala, ili bi to raztolalila popu selu. M. Đ. Milićević, let. već. 183.

ĆÚDE! *uzrik. u jednoga pisca našega vremena*: Neki put bi na prečac prestao plakati i povikao bi sam sebi: ćúde! ćúde! eno ga! on je on! M. Đ. Milićević, let. već. 277.

ĆÚDINA, *f.* indoles. *augm. od* ćud. *od* XVII *vijeka*: Ćudina opaka i ńeka pusta bijes uzrok su da svaka vila mi nosi svijes. I. Gundulić 166. Odnijela bi mu u kļunu svraka biće, a ne bi ni deva ćudinu. Poslov. danič. 89. — *m. čovjek dobre ćudi, dobričina*: Oni danas hoće da ovoj zemļi zaniječu narodno ime. oni da narodnu sreću zatome, oni da nam jezik i sveta pradjedovska prava pogaze. a mi, ćudine hrvatske, mi potomci Krešimirevi, Zrinovićevi, Kačićevi, mi to više krat ravnodušno gledamo! M Pavlinović, raz. spis. 311

ĆÚDLJIV, *adj.* I. sensibilis, *o čeļadetu*, irritabilis, stomachosus. *u naše vrijeme*: Teško onome ko uvredi koga od tih ćudļivih a silnih ugodnika božjih! M. Đ. Milićević, zlosel. 259. — *o stvarma*: Da ćudļive okreti nemade. Osvet. 2, 32. — 2. *o konju, koji se ćuda.* pavidus, facile expavescens, qui facile aliqua re consternatur. *od početka našega vijeka i u Vukovu rječniku.* Stajao sam onda kao ćudļiv koń. D. Obradović, živ. 29.

ĆUDNOST, ćudnosti, *f. samo u Belinu rječniku* 628: mučna ćudnos, morum difficultas.

ĆÚDNUTI, ćúdnêm, *pf* concupiscere *samo u jednoga pisca našega vremena*: Nem ćud ćudnu na odluke skrajne. Osvet. 4, 4. Kad krv ćudne, tad mu bave sluge. 4, 16.

ĆUDORED, *vidi* ćudorede. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka*: Tkoji ļubav drži u ćudored dilovaňa. Turl. blago 2, 12. — *rod se ne zna.*

ĆUDÒREDAN, ćudòredna, *adj.* ad mores pertinens, moralis. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu i Stulićevu.* Nisu ovo dila koja ćudoredne kriposti izvode. A. đ. Bella, razg 58. Ćudoredni nauk, moralis documentum. A. đ. Bella, rječ. 496. ćudoredne nauke vaditi, informandis moribus documenta promere. 496. Ćudoredna kripos, virtus moralis. 496. Po zakonu ćudorednu, bonis moribus congruenter. 496. Od bogoslovja ćudorednoga. P. Kneževič, osm. 316. Tako i skup redovnički utvrđuje se u svomu tilu ćudorednomu. 325. Ćudoredne pripovidke za male i velike *(pisano je)* Pilpay bramin. M. A. Reļković, sat. 6. Ćudoredna opomena svrhu toga. I. S Reļković, kuć. 417. Izvadi ćudoredni nauk. Grgur iz Varesa. 31. Prem da je divica bila kći prvog otca Adama, sa svim tim nije bila ćudoredna i općuoredna strana Adama (pars moralis). I. Tomikovič 358. Sve zapovidi diloredne ali ti ćudoredne spadaju na ove dvi riči. I. Velikanović, npuć. I, 333. Kriposti nike su bogoslovske, a nike diloredne ili ti ćudoredne. B. Leakoviċ, nauk. 468. Ovi rijedki primjer božanstvenoga i ćudorednoga zakona. Pravdonoša 1852, 5. Sndjelovaňem napredna i ćudoredna naroda. M. Pavlinović. razg. 22. — *Adv.* ćudòredno, moribus congruenter, *u rječniku Belinu* 496, sensu morali, *u Stulićevu rječniku* 73ᵇ.

ĆUDOREDITI, ćudoredim, *imp. samo u rječniku Belinu* 769: moralibus virtutibus imbuere; *i u Stulićevu* 73ᵇ: sententiis moralibus imbuere.

ĆUDOREDITEĻ, *m.* magister morum. *u jednoga pisca našega vremena*: Prosvetitelje, ćudoreditelje naroda. M. Pavlinović, razl. spis. 181.

ĆUDÒREDNICA, *f.* doctrina de moribus. *u jednoga pisca pod konac* XVIII *vijeka*: Paka na kon toga učit ćeš ćudorednicu. I. J. P. Lučić, doct. 11. Uremeļen dobro u gramatici i u liposlovnici udiļ uzamši ćudorednicu . . 11.

ĆUDÒREDNÔST, ćudòrednosti, *f.* mores. *u jednoga pisca našega vremena. u rječnicima Belinu* 496: morale documentum, 297: ethicae; *i Stulićevu* 73ᵇ: morum ordinatio, ethices. Vire i ćudorednosti uprave dajući. I. Velikanović, npuć. I, 243.

ĆUDOREDOVAŇE, *n. vidi* ćudorede. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUDOREDOVATI, ćudoredujem, *imp. vidi* ćudoreditì. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUDOREDSKI, *adj. vidi* ćudoredan. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUDÒREDE, *n.* mores, res honestae *samo u jednoga pisca našega vremena. i u Stulićevu rječniku* 73ᵇ: morales sententiae, moralitas. Snaga države visi o ćudi i ćudoredu državļana. M. Pavlinović, rad. 6.

ĆUDÒVIT, *adj. vidi* ćudļiv. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Vukovu rječniku.* Dete razmaženo lasno biva ćudovito. D. Obradović, živ. 4.

ĆÚFTA. *f. vidi* ćufteta. B. Mušicki

ĆÚFTER, *m persijski i turski* kûfter. *gradi se od grožđa onako kao što se od suhih šliva*

grade i suše neki kolačići. Od vina izvaruju dobar ćufter. Jukić, zem]. 54.

ĆÚFTETA, *n. pl. neko jelo: isjeca se sitno prijesno meso i metne se u njega malo bibera i sitno isjecanoga crnoga luka, pa se ondu načine kao orasi i umeđaju se u šenično brašno, i to se zovu ćufteta. Poslije toga ćufteta se poprže na maslu pa se pospu bijelim lukom i kiselim mlijekom. u Vukovu rječniku* 763. *pers. i tur.* kûfte.

ĆÛH, *m.* spiritus, flatus. *od* XVI *vijeka i u rječnicima Belinu* 120: aura tenuis, 758: ventulus; *Stulićevu* 73b: spiramentum, flatus aurae lenis; *i Vukovu* 763b: spiritus. *Korijen je po Daničiću* kor. 31 tus, *kašlati, a u toj riječi prelazi na duhnuti, srodno će biti got.* kukjan *celivati, stvñem.* kûchen, hûchen, *nvñem.* hauch (*kûch). a) *u pravom značenu, o vjetru:* Ne kren' se, lisni vlas, tih budi, vitren ćuh! da čuje svak moj glas. S. Menčetić — Držić 462. Gdi prši u dubravi tihoga vjetra ćuh. M. Vetranić 1, 92. Kijem *(prutom)* trepti na voju od vjetra ćuh svaki. 1, 132. U krmu vjetra ćuh prši. 1, 169. A kada jedan ćuh krene lis ili vlas, mni mi se da ja ćuh od usti tvojijeh glas. N. Naljeković 17 (V.) *i* 178 (VIII). Nije ćuh od vitra ćut sada. 46 (VIII). Jaoh, je li vjetra ćub, koji će t' donesti ovi moj tužan duh i moje bolesti? 133 (VIII). Kad se do smrti ćuh tako izrañen kako taj ki ćuti u sebi da je smamljen, bih zacijeć osvete ugristi blizu njoj krvnice usnte. Neg neki stadak ćuh *(varijanta:* ćuh) koji joj iz usti s mirisom izit ćuh, vrati mi um i svijes, ter ne da učinit' taku joj tu boles. F. Lukarević 37. Ove duñe i jabuke ke sam brala o ponoći, uza me da nije duha, ni od vitra ćuti ćuha . . S. Bobajević 209. Još ne prši vjetra ćuh. Đ. Zlatarić 97. Blazi vjetri ki letite, vlažnijem ćuhom prosuzite. I. Gundulić 97. U jidro razvito udari vitra ćuh. Đ. Baraković, vil. 266. Ni od vitra ćuha da listom savije. 26. Hitrim ćuhom svića velika gasi se. I. T. Mrnavić, osm. 92. Ni ćuha ni praha se ne bojaše. 169. Kad dune vitra ćuh. Đ. Baraković, jar. 26. Nu po drumu hodeć tomu najmañi nas ćuh pripada. Đ. Palmotić, christ. XII, 66. Najmañega od ćuha s mraznom sumñom svi predaju. XXIV, 35. Svakoga se sada bojim ćuha od vitra i žamora. I. Zanotti, en. 2, 48. Na tih ćuh od vjetrica. I. Kanavelić, iv. 526. Na sami ćuh od vitarca preda. A. d. Bella, razg. 16. Nit je ćuha s gore od vihara. Osvet. 2, 87. — b) *u prenesenom smislu:* Zgar prhne vjetra ćuh od božje ljubavi. M. Vetranić 2, 9. Mučeći božanstveni ćuh ne bi se inako mogao ćut. B. Gradić, duh. 71. Ti ćuješ u srcu jedan ćuh smiješa. Đ. Zlatarić 70. Al nadmočja duša ne doprla, jer se leha tjelesima prhla, još na ćuhe bludnijeh namama. Osvet 4, 69. Đahne ćuh narodne ljubavi. M. Pavlinović, raz. spis. 303 — *govori se i sa* v *mjesto* h: ćuv *i pogrješno sa* č *mjesto* ć: ćuh, ćuv. — ćuh *može biti grješkom mjesto* duh: Kratak život za č ne more podnositi tej pokore, budući konac hrl pokori? Sve će s' slasti urcd skončati, da prez konca muku imati: toj usloni srcu i ćuhu, ter neh' voje dat trbuhu. M. Marulić 268.

ĆUHALO, *n.* scops pulchella, Pall. *u Srbiji u niskom okrugu.* I. Pelivanović, Javor 1880, 1535. *srvrni* čuveta, jejić, uhalka.

ĆÚHNUTI, ćûhnêm, *pf.* flare. *isporedi* ćuh. *u jednom spomeniku* XV *vijeka i iz njega u Daničićevu rječniku* 3, 550, *i u naše vrijeme.* Ako oda kude na suprotivu će koi godě vêtar kjuhne. Spom. sr. 1, 57. *Kad se koje dijete usrdi, reče mu drugo:* ja puhnuh ti ćuhnu. A. Kovačević.

ĆÛHTATI, ćûhtâm, *imp. vijati se zrakom, vijoriti se,* agitari vento. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Kon njega usajena horugva ćuhtaše. M. Marulić 13.

ĆÚJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Šem. sr. 1882, 114. *i u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÛJKATI SE, ćûjkâm se, *impf.* rumorem esse. *samo u Stulićevu rječniku* 73b.

ĆÛK, *m.* strix noctua. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Vrančićevu* 118: ‚chijnuk'; *Belinu* 66b: ulula, 152a; *Bjelostijenčevu* 54a: noctua; *Jambrešićevu* 1012a: ulula; *Stulićevu* 73b: bubo; *i Vukovu* 761b: ululae genus. *Korijen, veli Daničić kor.* 96 *može biti da je tu u značeńu napeti se, riječ ne dolazi ni u jednom drugom slovenskom jeziku, biće vaļda tuda, ako ne dolazi od glasa ću. nu srarni ćućnuti, ćućati, ta ćuk daňu ćući, i ńem.* chouh, kouch (kauh) *i skr.* kuć stisnuti se. a *u pravom smislu:* Dvaes puta ćuk gdi ćići drug carićeu bivši sluša, od ńega se izlišići. J. Kavanin 470 Kad su živine govorile, da su ćuci srali na kabanice. N. Palikuća 10. Ćuk plačni glas objavi. N Marći 19. Kada ručaše oli večeraše, vaļalo je da kao ćuk gleda. A. Kačić, razg. 35 Ne gubi sova slave rad goleme svoje glave kad do sove seke sidi, il' ćuk bratac kad ju vidi. V. Došen 34. Skri se Šćepan ka ćuk u plotinu. Nar. pjes. vuk. 5, 525. Nije tu ćuka da ulovi vuka. Nar. posl. vuk. 219. Dan i narod kako ćuku tica. P. Petrović, vijen. 1. I sovuļaga, i ćuk, i liska, i kobac po svojim vrstama Đ. Daničić, 3 mos. 11, 16. Nego će naslijediti gem i ćuk, sova i gavran naseliće se u ńoj. isai. 34, 11. I u ńoj će ležati stada, svakojako zvijerje između nârôdâ, i gem i ćuk noćivaće na dovratnicima ńezinijem. sofon. 2, 14. ‚Ćuk će ćukunt, ćut se i u selo. Osvetn. 4, 5. Ćuk dućuka s Ko-jereva b'jela, da su vode makli uza klance. 5, 41. Svi se oko mene okupe kao tice oko ćuka. S. Ļubiša, prip. 11. Nos mu je zakučast, a oći sijere kao u ćuka. 90. Glasića naličnа glasu ćuka u gradini. M. Pavlinović, raz. spis. 77. Ako sam do sada bio ludi ćuk, po san sega ću biti soko i vuk. Nar. prip. vrč. 1, 178. Ćuk, strix pygmaea. Slovinac 1880, 30. noctua minor, Briss. Progr. spalat. 1880, 10. — *reče se čovjeku neznalici:* Ako i to ne znaš baš si pravi ćuk. Đ. Obradović, bas. 137. — b) *ženska kapa visoka od glave oko jednoga pedļa, iskićena i na vrh ńe puce gotovo koliko jaje kokošińe o kojemu vise pare i različne trepetļike. Djevojka se dovede pod ćukom i nosi ga oko po godine. Čitavu nedļelu dana vise o ćuku jaglaci od kojijeh se mlada gore ne vidi, a kad joj po tom dođe mati i donese haļine, onda se jaglaci skinu i mjesto ńih priveže se crvena struka koja joj niz leđa visi dokle god ćuk nosi. Gdjekoje mlade i poslije kašto metnu ćuk na glavu kao stajaća kapu. tako biva u Bjelopavlićima u Crnoj Gori po Vukovu rječniku* 761b. *srvrni lat.* cuculus *kukavica i neki klobuk.* Na glavi joj fes a vrh ńega na samo teme stoji usporeni ćuk. S. Ļubiša, prič. 123. — c) *u Hercegovini zovu psa komu ostrigu uši da boļe čuje* ćukom. Magaz. 1807, 71. — d) *prezime, upravo nadimak muški. na početku* XVI *vijeka, ali tada dolazi samo adj. od riječi:* Ćukov: Pred Petrom Ćukovim sinom. Mon. croat. 158. (1495). *u naše vrijeme:* Schem. segn. 1871, 95.

ĆÛK ĆÛK! *interj. glas kojim se kokoši dozivlju. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Ćuk, kokoši, ćuk pilići moji! snesite mi stotinicu jaja. Nar. pjes. petr. 1, 301. - *i o tajni ili novosti koja se brzo raznosi:* Kad čovjek otkrije ženi tajnu, ona

to sveđ na tajno drugoj a ova trećoj dokaže. Ćuk ćuk po selu ova se tajna od uha do uha raznese. V. Vrčević, niz. 170.

ĆŪKA, *f. sprava za isjecaṅe vodeničkoga kamena koja ima ušica kao i sjekira ali je dole klińasta,* malleus exacuendis lapidibus molaribus. L. Novaković.

ĆUKA, *f. u poslovici:* Čaća baći, baća ćuki, ćuka dlaki a dlaka zaplaka. Nar. posl. stojan. 147. — *i u narodnoj pjesmi:* Katarina Danka goni krave vanka na morav na kršin kudar pase ćukin sin, ćuka mat', ćuka hći, jedan otac, to su tri. Nar. pjes. ist. 4, 20.

ĆŪKÂŃE, *n.* 1. *prizivaṅe kokoši glasom ćuk. isporedi* ćūkati. *samo u Vukovu rječniku. vidi* ćukaṅo. — 2. *igraṅe loptom.* Ļ. Stojanović. *vidi* čūka 1.

ĆŪKÂŃE, *n. vikaṅe poput ćuka. u Vukovu rječniku:* clamor bubonis.

ĆŪKATI, ćūkâm, *imp. prizivati kokoši glasom ćuk. u rječnicima Bjelostijenčevu* 54a: voco gallinas; *Stulićevu* 73b: vocare gallinas; *i Vukovu* 761b: allicio gallinas. *vidi i* ćukati. — *sa* se: ćukati so, *kao govorkati se na tajno. u naše vrijeme:* Po selu se počelo nešto debelo o Markiću ćukati. V. Vrčević, niz. 247. Kako se po selu ćuka. 61. Što se kroz selo ćuka. 208.

ĆŪKATI, ćūkâm *i* ćūčēm, *imp. vikati poput ćuka. u naše vrijeme i u rječnicima Stulićevu* 73; bubonis vocem edere, *i Vukovu* 761b: clamo ut ćuk. Ćuk ćuče. Ļ. Vuličević 14. Ćuk ćuka u lugu: da nije ćuka u lugu, svi ļudi za ludu. *(odgonetļaj:* mlin). Nar. zag. nov. 133.

ĆUKAVAC, ćukavca, *m.* 1. *ńeka ptica. u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 583. — 2. *ńeka trava,* anchusa L. medna trava. B. Šulek, im. 61, 496.

ĆŪKČINA, *f.* vilis bubo. *samo u Stulićevu rječniku* 73b.

ĆUKI, *interj. glas kojim se vabi mačka ili kokoš.* Nar. prip. vrč. 1, vii.

ĆUKI POTOK, Ćukoga potoka, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu užičkom:* Zabran u Ćukomu potoku. Sr. Nov. 1868, 267.

ĆUKICA, *m. ime muško. u naše vrijeme:* Za Ahmetom Ćukica Murata. Ogl. sr. 459.

ĆŪKĪLE, *adv. u gomili.* Ļ. Kovačević.

ĆUKIN, *adj. što pripada ćuki. vidi* ćuka.

ĆUKLIĆ, *m. vidi* Čuklić *i* Čukļić. Jukić, zem. 30. T. Kovačević, bosn. 39.

ĆUKLÍNAC, Ćuklinca, *m. predio između sela Draksenića i Demirovca u bos. krajini.* M. Ružičić.

ĆUKNIĆ, *m. prezime u Srbiji u naše vrijeme.* Spasoje Ćuknić. Rat 31.

ĆŪKNUT, *adj.* 1. *kao sulud.* — 2. *prilično napit. kod Gospića.* J. Bogdanović.

1. ĆŪKNUTI, ćūknēm, *pf. vabeći kokoši viknuti:* ćūk! *samo u Vukovu rječniku* 761b: dico ćuk.

2. ĆŪKNUTI, ćūknēm, *pf.* trudere. *a) udriti, kada se dvojica pobiju šakama te kada jedan umjestno i čvrsto sklopļenom šakom udari drugog, oni koji gledaju reku:* josi li vidio, ali ga pošteno ćuknu šakom u glavu. J. Bogdanović. — b) *na jedan mah popiti. kada se u društvu vino pije pak se naliju pune čaše, onda rečc jedan, kao u šali:* dajto da ovo vino u jedan mah ćuknemo. *ili:* vide! kako ovaj u jedan mah punu čašu vina ćuknu. J. Bogdanović.

ĆŪKNUTI, ćūknēm, *pf. viknuti kao ćuk viče. u naše vrijeme i u rječniku Vukovu* 761b: exclamo ut ćuk. Ćuk će ćuknut, čut' se i u selo. Osvet. 4, 5.

ĆÚKO, *m.* a) *pās,* canis. *u Baniji.* V. Arsenijević. Drži, ćuko! Nar. prip. bos. 1, 119. — b) *ńeka buba,* microcara, Thoms. I. Šloser, kor. 439. 440.

ĆŪKÔS, *m. ńekaka ptica kolika kos. ngrč.* κούκκος *kukavica. u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku* 762a.

ĆŪKÔV, *m. pās,* canis. *na Braču.* A. Ostojić.

ĆÛKOV, *adj. što pripada ptici ćuku.* bubonis. *u Vukovu rječniku. i čovjeku prezimenom Ćuk, vidi* Ćuk d).

ĆUKOVAC, Ćukovca, *m.* a) *brdo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 744. — b) *selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 175. 176. — c) *južni kraj sela Slanaca.* Glasnik 19, 247. — d) *ńeko mjesto kod Vaļeva:* Niva u Ćukovcu. Sr. Nov. 1866, 625. — e) *selo u Međumurju kajkavski:* Ćukovec. Schom. zagr. 1875, 136. — f) *po kazivaṅu bilo ńekad selo kod Bavaništa u Banatu.* Javor 1880, 857.

ĆUKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Šem. srb. 1881, 349.

ĆÛKOVINE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

ĆÚLA, *f. kijača,* fustis, *u Bačkoj. u Vukovu rječniku: klinac,* clavus, der keil. Hajdenak, naziv. 28. — *Krmačica (igra pastirska, upravo ono debelo drvo kao pokratak vraṅ koji tjeraju u kazan):* Krmačica se negde zove ćula. M. Đ. Milićević, živ. 3, 5. Ovo se zove igrati se ćule. 3, 5.

ĆULAH, *m. derviška kamilovka ili kapa. tur.* kulah, *a to od pers. ńeka kapa koju nose Persijci. ńekad se ta kapa nosi ispod fesa do glave, obično je bijela a plete se ili od pamuka ili od vune. u naše vrijeme:* Pa da makne nevjerničko ruho, a uztaknе svečeva ćulaha. Osvet. 3, 19. Skinuvši ćulah i čizme. Nar. prip. bos. 1, 50. *vidi i* ćulav, ćulak.

ĆULÀJEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ĆULAK, ćulaka, *m. pogrješno mjesto* ćulah *što vidi:* Ono silno dijeļahu blago baš ćulakom Tomića Mijata. Pjev. crn. 46.

ĆÚLAK, *m. dugu̯asta stijena ili više stijena jedna na drugu za bi̯eg namještenih.* M. Pavlinović.

ĆULÀNIJA, *m.* budala, stultus. *u naše vrijeme u narodu:* On vam nije kriv, što su vaši ļudi bili ćulanije. Nar. prip. bos. 1, 31. Bog me, ti si ćulanija nad svimi ćulanijami na svijetu. 1, 56. Gdje si ti to bio, ćulanijo? 1, 137.

ĆÚLÂŃE, *n. u Lici igra koja se u Crnoj Gori zove grabikapa: igrači naznaće na zemļi jedno malo kolo pa oko ovoga podaleko jedno veliko. Polovina igrača uđe u malo kolo i svaki se načetveronoži, a od ovijeh što ostanu na poļu svaki gleda da bi ugrabio kapu kome od onijeh što su u kolu, a oni to čuvaju i brane se nogama. Ako koji iz kola udari nogom onoga koji hoće kapu da ugrabi, onda onaj vaļa da dođe u kolo a ovaj iđe na poļe. Kad koji kome ugrabi kapu on s ńom pobjegne upravo k međi velikoga kola a onaj ga čija je kapa tjera: ako ga do naznačene međe stigne i uhvati, onda onaj vaļa da iđe u kolo a ovaj ostane na poļu. ako li ga dođe ne uhvati, onda vaļa na leđima da ga nosi od međe velikoga kola do maloga pa onda opet da iđe unutra. Vuk u rječniku* 762a. *isporedi i* M. Đ. Milićević, živ. 3, 22.

ĆÚLATI SE, ćûlâm se, *imp. igrati se ćulańa. u Vukovu rječniku.*

ĆÚLAV, *adj. vidi* čulav. *ne imajući uši ili maloměijeh ušîju. tur.* kulak, *uho. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Samo da nije vo čulav. Nar. prip. bos. 1, 57.

ĆULAV, *m. vidi* čulah. *u jednoga pisca našega vremena:* Momče nakrivilo crn čulav na glavi. M. Pavlinović, razg. 3. Ne bojim se ja tvoga čulava. 25.

ĆULÀVIJA, *f. budalaština u šali rečena. u govoru:* prodavati čulavîje, ineptias agere. Parnica potaknuta ostarjelimi čulavijami. M. Pavlinović, raz. spis. 223. *srarni* čulauija.

ĆULIĆ, *m. prezime u Srbiji, u naše vrijeme.* Rat 343.

ĆULIN, *m.* symbiotes, Redt. I. Šloser, kor. 1, 296.

ĆULINI, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Sińa.* Schem. spalat. 1862, 10.

ĆULINSKO PÒLE, *n. ńeko pole u Ugarskoj među Križem i Marišem:* Dekretomь cesarskomь svetlosti u godini 1694 namь izdatoj, i obeštano, kako se nami hoće data Slavonia i Sirmija među Dravomь i Savomь do hrvatske kraine, i polje bačko i ćulinsko *(bačku, ćongradsku, torontalsku i bekešku županiju)* među Križemь i Morišemь. Spom. bud. Glasn. 2, 3, 100.

ĆÚLITI, ćûlîm, *imp. uši, to je nadizati jih,* arrigere aures. *tur.* kulak. *uho. u Vukovu rječniku.*

ĆULITI, ćulim, *imp. kao čamati, ostati čekajući:* Đa ne čuli kod občine k'o pravi robijaš. M. Pavlinović, raz. spis. 274. *i čeľade čuli kad hoće da se oneredi.* M. Pavlinović.

ĆULKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sr. Nov. 1880, 1340.

ĆULSIJA, *f. voda od rusa,* aqua rosarum. *u naše vrijeme:* Treća nosi u boci ćulsije. Nar. pjes. vuk. 6, 15. *pogrješno mjesto* dulsija, *tur.* gülsusu. *vidi* duls, dulsa.

ĆULTAN, *m. vidi* ćultan.

ĆULUM, *m. topuz, tur.* külünk. Der junaci ćulum gor dignite, jer će biti zulum. I. Zaničić 230. *u zagoneci:* Okotila buha ćulum *(odgonetlaj:* sjeme). Nar. zag. nov. 205.

ĆÚLUMAC, ćûlûmca, *m. vidi* ćulumak. *u Stulićevu rječniku.*

ĆÚLUMAK, ćûlûmka, *m. malen topuz,* clavula. *u rječnicima Stulićevu* 73ᵇ: species clavae vel malleus quo rustici in Illyrio utuntur. *i Vukovu* 762ᵃ: clavula. Vukašinь udari ćulumkomь vo glavu Uroša. Glasnik 21, 249. *u zagoneci:* Mahnuh nogom, mahnuh drugom, zinu jama, upade ćulumak *(odgonetlaj: čunak za tkańe).* Nar. zag. nov. 241.

ĆULUMBRADA, *f. brada nalik na ćulum. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ćulumbrada ńekom stoji, ńekom brada metlom mete, ńeki u bradi smriče goji. J. Kavańin 410.

ĆULÙMINA, *f. augm. od* ćulum, *topuzina. u jednoga pisca našega vremena:* Puščanim se preturiše žarom, pa potegli ćulumine glnhe. Osvet 2, 142.

ĆULUNAC, ćulunca, *m.* sacculus. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ne uzimajto ni ćulunca ni torbice. Živ. is. 90.

ĆULAŠICA, *f. mjesto u Srbiji u kńaževačkom okrugu:* Niva u Ćulašici. Sr. Nov. 1873, 395.

ĆÚLJEŃE, *n.* arrectio aurium. *isporedi* ćuliti. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÛMA, *f.* 1. *bena, budalo,* stultus. — 2. *čvor na gorńem kraju štapa. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÚMA, *f.* 1. fasciculus, crista. — 2. *gomilica,* cumulus. *tur.* küme, *kup, gomila. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Da idemo jih dijeliti na ćume. M. Pavlinović, raz. spis. 212. — 3. *pogrda ženi velike i neiščešľane glave. u Lici.* V. Arsenijević.

ĆÚMAST, *adj. vidi benast. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆUMÈTINA, *f. augm.* ćûma. *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÚMEZ, *m. kokošar,* gallinarium. *tur.* kümes. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Mrtav oro u ćumczu pjeva. Nar. pjes. petr. 1, 294. — *i mjesto gdje krmci ili sviňe leže te tjerajući prase u negovu ložnicu reče mu se:* kiš tamo u tvoj ćumez. J. Bogdanović. — *reče se i djeci gdje ih je mnogo, da po svoj kući ne arluju:* odlazite u svoj ćumez. J. Bogdanović.

ĆÚMICA, *f. dem.* ćuma. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆUMIJÈHATI, ćumijèhâm, *imp. vidi* čumijehati. *samo u Stulićevu rječniku* 73ᵇ: ćumjèhati, pedetentim deficere.

ĆÚMILO, *m. ćumast čovjek,* stultus. *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆUMÌŠLI, *adj. indecl. dragocijen. tur.* kymetlü. *u naše vrijeme:* Svatovi vode devojku, oni meću ćumišli pištoje. Nar. pjes. vuk. 3, 492.

ĆÚMUR, *m. ugaľ,* carbo. *tur.* kümür, kömür. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Za žeženje toga ugľa ili ćumura, kako su ga onda svi zvali, nije trebalo velike mudrosti. M. Đ. Milićević, let več. 266. Turskom se vjerom kunete a vaše nemate, nego vam je zakon nakovań, a čekić i ćumur vjera. Nar. prip. vrč. 2, 87. Živi ćumur, *lignit, vrsta mrkog ugľa:* Bukorovac selo $1^1/_2$ sata na jugoistok od Kragujevca ima ugľa lignita. Seľaci u Jasenici ovaj ugaľ zovu živi ćumur ili živi ugaľ. M. Đ. Milićević, srb. 280.

ĆUMÛRANA, *f. ugľara,* carbonaria. *isporedi* ćumur. *u naše vrijeme:* Najposle im bejaše ostalo na malo, pa da sav ugaľ razvalo i ćumuranu sa svim da pogase. M. Đ. Milićević, let več. 270.

ĆUMURANI, *m. pl. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Livada u Ćumuranima. Sr. Nov. 1872, 420. *isporedi* ćumur.

ĆUMÛRĐIJA, *m. koji ćumur žeže,* carbonarius, coctor carbonum. *tur.* kümürdi, kömördi. *u Vukovu rječniku.*

ĆUMÛRNICA, *f. mjesto gdje se ćumur žeže,* carbonaria. *u Vukovu rječniku. vidi* ćumurana.

ĆUMÛRŇAČA, *f. vidi* ćumurnica. *u Vukovu rječniku.*

ĆÚN, *m. kľun u ptice,* rostrum. *u Vukovu rječniku* 762ᵃ, *gdje se dodaje da se u Grbľu govori, i navodi se primjer:* Tica ne gine ni s čoga, nego sa svoga ćuna.

ĆUNISI, *m. pl. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Vinograd u Ćunisima. Sr. Nov. 1873, 295.

ĆUŇSKI, *adj. što pripada selu Ćuňu na Lošinu.* Schem. vegl. 1876, 19.

ĆÚP, ćupa, *m. zemľani sud s povisokim grlićem iz kojega obično Turci piju vodu, lonac za med, maslo, ulje, vino itd. od tur.* kjup, koup, *arb.* kjüp, *a to od lat.* cupa. *od* XVII *vijeka i u rječnicima Stulićevu* 73ᵇ: vasis genus liquoribus adservandis, *i Vukovu* 762ᵃ: ollae genus. Udo-

vica napuni ćupove uljja. M. Radnić, pogr. 255. Napunite ćupove vode. F. Lastrić, od' 72. ned. 62. Vino u ćupovi. F. Lastrić, ned. 64. Da se gnizdo u ćupu ufati. I. S. Reljković, kuć. 247. Zija kao ćup za bijelom nedjelom (jer se u bijelu nedjelu pojede maslo, pa ćup ostane prazan). Nar. posl. vuk. 90. Od ove ištu svatovi ćup masla. V. Bogišić, zbor. 228. Napuni ćup sitnoga pijeska. Nar. prip. vrč. 2, 47. Evo vam ćup para. 47. Prazni ćupi bez masla i skorupa. 106. — 2. *neko mjesto u Srbiji u biogradskom okrugu*: Zemlja u Ćupu. Sr. Nov. 1865, 470. Niva u Lupeglavu kod Ćupa. Sr. Nov. 1870, 541. Niva kod Ćupa. Sr. Nov. 1873, 827.

ĆÚPA, *f. nekakav vrč, samo u Vukovu rječniku* 762ª: urcei genus. *isporedi* ćup. — *u šali mjesto glava. u Bačkoj.* V. Arsenijević.

ĆÚPARA, *f. u šali se ovako zove glava da bi se pokazalo da je glupa.* L. Kovačević. *vidi* ćúpa.

ĆÚPIĆ, *m. dem. od* ćup. XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Malih ćupića od zlata dvadeset hiljada. A. Kačić, kor. 226. — *u zagoneci*: Šara vara po potoku šara, u ćupiću na pańiću spava. *(odgonetłaj:* puž). Nar. zag. nov. XXI. — *kao prezime, u naše vrijeme.* Rat 395.

ĆÚPINA, *f. augm. od* ćup. *u Vukovu rjcčniku.*

ĆÚPNUTI, ćúpnēm, *pf. kao: turnuti. kada ugarci na vatri do prijeklada odgore onda reku:* Ćupni de te ugarke na prvo, *ili:* ćupni de malo u peć. J. Bogdanović.

ĆUPRELIJA, *m. ime muško tur.* Küprüli: Krenu sila ispod Bijograda pa okrenu vezir Ćuprelija. Nar. pjes. vuk. 2, 608.

ĆUPRELIĆ, *m. prezime.* -ić *je stegnuto od* -ijić *pa se piše i* Ćuprelijć: A drugo je Ćuprelijć vozire. Nar. pjes. vuk. 3, 66. Duman paša Ćuprelić vezir. Ogl. sr. 506.

ĆUPRICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*: Niva kod Ćuprice. Sr. Nov. 1875, 709. — *u okrugu smederevskom:* Livada u Ćuprici. Sr. Nov. 1873, 39; 1875, 4. Niva u Ćuprici. Sr. Nov. 1875, 693. *vałda* ćúprîca *dem.* ćúprija.

ĆÚPRIČANIN, *m. čovjek iz Ćuprije varoši u Srbiji:* Od Ćupričana. Sr. Nov. 1878, 251.

ĆÚPRIČIN PÒTOK, *m. neko mjesto pod nivom u Srbiji u vračarskom srezu:* Glasnik 19, 247. Niva u Ćupričinom potoku. Sr. Nov. 1865, 415.

ĆÚPRIJA, *f. 1. most,* pons. *tur.* köprü, kjöprü. *od* XVIII *vijeka i u rječniku Vukovu:* Ćuprije načinit. A. Bačić 80. Kod svake ćuprije. A. J. Knezović XXXII. Po ćupriji misto traže. 207. Čini care na vodi ćupriju. A. Kačić, razg. 222. I ćuprija most koja se zove. I. S. Reljković, kuć. 89. Zatvorene skele i ćuprije. A. Tomiković 235. Dok ne zida ćupriju od svog dvora do moga. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Gradeći po vodam ćuprije. 2, 104. Mutna teče Tara valovita, na njoj nema broda ni ćuprije. 2, 105. Ne gradimo ni na vodi kamene ćuprije. 2, 203. Otidoše uz vodu Sitnicu pod bijelu kamenu ćupriju. 2, 345. A kad dođoš vodi na ćupriju. 2, 599. Pred kapijom srebrna ćuprija 2, 622. Osta kao ćuprija na Višegradu. Nar. posl. vuk 241. Dode na srebrnu ćupriju. Nar. prip. vuk. 110. — *na po se: Jagodinska Ć. to je sadašna varoš Ćuprija* Glasnik 31, 297. — *Mustafa pašina Ć. kod Jedrena, inače Mostar.* Glasnik 22, 222. — *Kapetanova Ć.* Glasnik 32, 55. *Kozija Ć.* Glasnik 32, 56. *Rałevska Ć.* Glasnik 32, 62. — 2. *varoš u Srbiji na desnom brijegu Morave u Resavi.* Vuk, rječ. 792ª; K. Jovanović 179. Dokle dođem na Ćupriju ravnu. Nar. pjes. vuk. 4, 212. Ne vodi ga vezir u Ćupriju, no ga vodi u Stambola grada. 2, 608. Dok izadem na Ćupriju ravnu. Pjev. crn. 103.

ĆÚPRIJSKÎ, *adj. što pripada varoši Ćupriji. u Vukovu rječniku.* Ćuprijski okrug. K. Jovanović 184. Ćuprijska opština. 179.

ĆUPRILIĆ, *m. prezime. vidi* Ćuprelić. -ić *je stegnuto od* -ijić, *piše se i* -ijć. *od* XVII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* 3, 550. Ahmetъ paša Kjuprilikъ. Ļet. šaf. 86. Pogibe Ćuprilićъ vezirъ na Mihaleveu 1691. 87. Kupi vojsku Ćuprilić veziru. Nar. pjes. bog. 286. Posla na ńga Ćuprilić vezira. Nar. pjes. vuk. 2, 402. Veli ńemu hoća Ćupriliću. 2, 403 Ovđe ima Ćuprilijć vezire . . i pred vojskom Ćuprilijć vezire . . tad procvilje sto i dvadest paša uz koljeno Ćuprilijć vezira. 3, 87. Podiže se Ćuprilijć vezire 3, 342.

ĆUPRILIJA, *m. vidi* Ćuprilić. XVII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* 3, 550: Ahmetъ paša Kjuprilioj. M. Đ Milićević, srb. 1135.

ĆÚRA, *f. vidi* budija. *u Vukovu rječniku.*

ĆÚRÂD, *f. vidi* bučad. *u Vukovu rječniku*

ĆÚRAK, ćúrka, *m. kožušinom postavljena sukna, ogrtač postavljen lisičinom. tur.* kürk, *kožuh. od* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 550: vestis pellita; *Bjelostijenčevu* 54ᵇ: v. menten, *i u Vukovu* 762ª: toga pellibus subsuta et praetexta. Skinuvši *(s)* sebe ćurak pokri ono tilo golo. J. Banovac, prip. 83. Ako ima dva ćurka, dvi dolame. J. Filipović, prip. 3, 325. Kroz kapu mu perčin gleda brez svakoga čupav reda, jerbo linac ńeg timari kao ćurak žutov stari. V. Došen 205. Skide ćurak od skrleta tanka. A. Kačić, razg. 242. Osvoji mu koña i odoru, mur-dolamu, ćurak od skrleta. 248. Niti ćurak poderan do vika nosila ne bi. I. S. Reljković, kuć. 366. Poklañao mu atove i ćurkove, no on toga ništa nije ćeo primiti. Nar. pjes. vuk. I, 1 (1824). Često sam joj slao armagane: dvije dibe, četiri kadife, i dva ćurka kunom postavljena. Nar. pjes. vuk. I, 446. Prigrnu je ćurkom zelenijem. I. 476. I prigrnu ćurak od kurjaka. 2, 247. Na plećima ćurak od kurjaka. 2, 249. I prigrnu ćurak na opako 2, 338. On izvrati ćurak od kurjaka. 2, 397. I od čove ćurke prigrtahu. 3, 273. Kada Srbli dokopaše Turke zulumćare u bijele ruke, pa ih staše Srbli razvoditi preko polja bez svijeh haljina, bez ćuraka i bez anterija. 4, 151. Sićarimo koña i oružja i s Turaka ćurkov' i kalpaka. 4, 456. Sam joj ćurak stotinu dukata. Nar. pjes. juk. 141. Kratki ćurci a dugi rukavi. Nar. pjes. petr. 2, 280. Na ramo ćurak prigrnuo. Pjev. crn. 67. Marko izvraća ćurak na opako. 56. Pod jednim se ogrnuli ćurkom. Ogl. sr. 33. Ogrnuo ćurak od kune. Nar. prip. vuk. 222. Cincar ńemu za uzdarje darova ćurak. Nar. prip. vrč. 2, 184. — *bez* a *pred* k: *ćurk:* Gdi će svak ńih razviditi, ako i kasno, zlo kako je ćurk Isusa htjet d'jeliti. J. Kavanin 457.

ĆÚRAK, ćúrka, *m.* budac. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Pući se kao ćurak. Nar. posl. vuk. 267. Ćuti ćuti medvede, danas sutra nedelja medveda ću ženiti, ćurak barjak nositi. Nar. pjes. srem. 48. Ćurak, der truthahn, puter, meleagris gallopavo. G. Lazić, ist. 62.

ĆÚRÂN, ćúrana, *m. vidi* ćurak. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kod turske karaule ima debelijeh ćurana. M. D. Miličević, zim. več. 180.

Ima u gazda Stepe nebrojeno ćuraka i ćurana, pa su to ćuraui urañeni. 276. Ćurak, meleagris gallopavo. J. Pančić, zool. 206.

ĆURAN, *m. prezime. u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Gdi je Moresin a gdi Ćuran, gdi Valiorac, gdi li Griman? J. Kavańin 202.

ĆURÁNOVA KRÈSTA, *f. tratorak,* acanthus mollis L. B. Šulek, im. 61. *iz Vukova rječnika* 301b *pod* kresta.

ĆURAŠKOVIĆI, *m. pl. bratstvo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasnik 40, 19.

ĆÛRČE, ćûrčeta, *n.* tunica pellicea. *tur.* kürk, *kožuh. u Vukovu rječniku.*

ĆURČEVLE, *n. ńeko mjesto u Srbiji u požarevačkom okrugu:* Livada u Ćurčevlu. Sr. Nov. 1873, 657.

ĆÛRČIBAŠA, *m. poglavica ćurčijski,* magister pellionum. *u Vukovu rječniku.*

ĆÛRČIBAŠIN, *adj. što pripada ćurčibaši. u Vukovu rječniku.*

ĆÛRČIBAŠINICA, *f. žena ćurčibašina. u Vukovu rječniku.*

ĆÛRČIĆ, *m. dem. od* ćûrak *u Vukovu rječniku.*

ĆURČIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji,* -ić *je stegnuto* -ijić. Rat 407, 410. Šem. srb. 1882. 54. Šem. prav. 1878, 48. Avramović 256; 260. Al ga vidiš Ćurčića Vasilja. Ogl. sr. 161. *vidi* Ćurčijić

ĆURČIĆA DÒ, *m. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasnik 40, 19.

ĆURČIĆI *m. pl. selo u Hercegovini.* Ugnašo ih u selo Ćurčiće. Ogl. sr. 161.

ĆÛRČIJA, *m. kožuhar, krznar,* pelliо. *tur.* kürkči. XVIII *vijeka i u Vukova rječniku:* U Splitu kod Marka Mandića ćurčije. F. Lastrić, svet. 205. I ćurčije, terzije, lončari M A. Reljković, sat. 162. Po zanatu ćurčija. D Obradović, živ. 17. Al je sansar među ćurčijama. Nar. pjes. vuk. 6, 112. — *kao ime:* Ćurčija gorski arambaša. Nar. pjes. vuk 4, 168. Kad to vidje Ćurčija arambaša. 4, 169.

ĆÛRČIJÎ, *adj. što pripada ćurku ili ćurcima. u naše vrijeme.* Trudna žena ne sme nositi u ńedrima ćurčija jajca da joj dete ne bude pegavo. M. Đ. Milićević, živ seļ. 32. — *u imenima trave: Ćurčija kresta,* polygonum orientale. *u Vukovu rječniku* 762b. G. Lazić, ist. 126. B. Šulek, im. 61. — *Ćurčija trava,* malva sylvestris, *crni šljez, šljezovača. oko Sarajeva.* V. Arsenijević.

ĆURČIJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme:* Uzmi, majko, jabuku od zlata pa ti idi Ćurčijića dvoru, pa mi prosi Ćurčića Marija. Nar. pjes. srem. 137. *vidi* Ćurčić.

ĆURČIJIĆA LUG, *n. selo u Bosni blizu Skopja.* Schem. bos. 1864, 51.

ĆÛRČIJIN, *adj. što pripada ćurčiji, kožuharev, krznarev,* pellionis. *u Vukovu rječniku.*

ĆÛRČIJNICA, *f. žena ćurčijina,* uxor pellionis. *u Vukova rječniku.*

ĆÛRČIJNKA, *f. igla na tri sječenice kojom se ćurčije služe,* acus. pellionum. B Mušicki.

ĆÛRČIJNSKÎ, *adj. što pripada ćurčijama,* pellionum. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* Čehovi slave pirove, n. p ćurčijnski je pir Ilijn dan. Vuk, živ. 85.

ĆÛRČIJSKÎ, *adj. vidi* ćurčijnski. *u Vukovu rječniku.*

ĆURČILUK, *m. krznarstvo,* ars pellionis. *tur.* kürklyk. XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Martin Budimac koji je i zanat ćurčiluk učio. Spom. bud. Glasnik 2, 3, 150. U velikom ćurčiluku. Nar. pjes. petr. I, 204

ĆURČIĻE, *n. ńcko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Vinograd u Ćurčiļu. Sr Nov. 1875, 741.

ĆÛRČÎNSKÎ, *adj. vidi* ćurčijnski. *u naše vrijeme:* Čeh ćurčinski. V. Bogišić, zbor. 500.

ĆÛRDIJA, *f.* 1. *kratak kožuh, u Vojvodini, a u Srbiji ženska sukńa bez rukava. kad se je ko ženio po selima vaļalo je da kupi mladi ćurdiju od plavetne čohe. u Vukovu rječniku. od* XVIII *vijeka:* Uči Isus da se od svake svaďńe i priričeńa pazimo ćak tako da, ako bi nam tko ćurdiju oteo, da mu i dolamu vratimo. Đ. Rapić 41. Da te tvoj neprijatelj za ćurdiju ili dolamu ufati. 363. Danas ćurdiju a sutra sur-dolamu. 444. Poskidaće sa ćurdije rojte. M. A. Reļković, sat. 71. Pokrilo se od samura ćurdijom. Nar. pjes. vuk. I, 153. Što li će ti na ļetu ćurdija? Nar. pjes. petr. I, 243. Nam dakle mandur bila zelena ćurdija s crnim pervazom. S. Tekelija ļet. 120, 4.

ĆURDIJÈTINA, *f. augm.* ćurdija. *u Vukovu rječniku.*

ĆÛRDÎJCA, *f. dem.* ćurdija. *u Vukovu rječniku.*

ĆURDINA GRÈDA, *f., mjesto u Srbiji u vaļevskom okrugu:* Niva u Ćurdinoj Gredi. Sr. Nov 566.

ĆÙRĠIJA, *m. vidi* ćurija. XVIII *vijeka:* Damijanъ ćurġija. Spom. bud. Glasnik 2, 3, 72.

ĆÛRE, ćûreta, *n. vidi* buče. *u Vukovu rječniku.* — *kao ime muško:* Schem bos. 1864, 2, 26.

ĆUREK, *m. u* B. Šulek. im. 61. *gdje se navodi da je iz Mikaļe, ali u ńega ima* ćurek *kao i u Belinu rječniku.*

ĆÛRÊŃE, *n. duvańe,* flatus. *isporedi* ćuriti. *samo u Vukovu rječniku*

ĆUREVAC, Ćurevca, *m. jedan izvor u Guncatima.* P. Đorđević.

ĆURIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem bos. 1864, IX, XXVI.

ĆÛRIĆI, *m. pl. bučići* 1 *samo u Vukovu rječniku.*

ĆURIKA, *f. divļa,* nigella arvensis. B. Šulek, im. 61. *sravni* ćurek.

ĆURILAC, Ćurioca, *m. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik 40. 20. Ali ćemo malom Ćuriocu. Pjev. crn. 301. Da udarim na selo Ćurilac. Ogl. sr. 196., Huseine k Ćuriocu poďe . sve u pomoć trči Ćuriocu. 197. Od maloga sela Ćurioca. 470.

ĆURILI, *m. pl. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom:* Livada u mestu Ćurilima. Sr. Nov. 1875, 691.

ĆURÌLICA, *f.* alphabetum cyrillicum. *od* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* 60b: alphabetum, 135: litterae abecedariae; *Stulićevu* 73b: litterae elementares, *i Vukovu:* alphabetum cyrillicum. Slovom naše bukvice i ćurilice. M. Alberti x. Način pisaña naše bukvice i ćurilice. XI. U hoģe uči bukvicu a u Heza (Reza) ćur(i)licu. Poslov. danič 140.

ĆURÌLIČKÎ, *adj. što pripada ćurilici.* XVIII *vijeka:* Od ovoga slova ćuriličkoga. A. Kadčić, bog. II.

ĆÙRILO, *n. vis u Gacku u Hercegovini* V. Ļešević. *sravni* Kurilo.

ĆURILOVAC, Ćurilôvca, *m.* 1) *selo u Crnoj Gori. vidi* Ćurilac. Idemo selu Ćurilovcu. Pjev. crn. 301. — 2.) *selo u Srbiji:* Solu je Radeši

crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa na Kjurilovьcь. Glasnik 15, 281. *sravni* Kurilo, Kurilovo — c) *selo u Hrvatskoj, kajkavski* Ćurilovec. Schem. zagr. 1875, 183.

ĆURILOVIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka i u naše vrijeme.* Pred Valentom Ćurilovićem. Mon. croat. 186. Schem. segn. 1871, 84.

ĆURÎLSKÎ, *adj.* cyrillicus. XVII *vijeka:* Glagolskih i ćurilskih. B. Kašić, rit. XVII.

ĆÙRIN, *adj. od imena koje samo ne dolazi.* XIV *vijeka:* Kjurini vnuci. Glasnik 35, 121.

ĆÚRITI, ćûrîm, *imp.* 1. *duhati,* flare. *Daničić* kor. 96 *misli da korijen može biti* tu *u značeńu napińati se prešlom u duhati. u naše vrijeme i u rječniku Vukovu* 762b, *gdje ima primjer:* Iz drugoga studni vjetar ćuri. Sjever poče da ćuri. S. Ļubiša, prič. 151. — 2. delirare, deliramenta loqui, *u Stulićevu rječniku* 73b.

ĆÚRJÎ, *adj. vidi* budńi, ćuriji. *u Vukovu rječniku.*

ĆURK, *m. vidi* ćûrak.

1. ĆÛRKA, *f. vidi* budija, ćura. *srdgrč xoῦρα. od početka našega vijeka i u Vukovu rječniku.* Puran more dvanaest ćuraka imat. I. S Rejković, kuć. 159. Djavolski duh iz ńe *(vještice)* izide i stvori se u lepira, u kokoš ili u ćurku. Vuk, živ. 211. Nema pameti ni koliko ćurka. Nar. posl. vuk. 204. Nebrojeno ćuraka i ćurana. M Đ. Miličević, zim. več. 276. Divija ćurka, tetrao iveogallus. K. Crnogorac, zool. 97.

2. ĆÛRKA, *f. djevenica. u Podravini.* F. Hefele. *čuo sam i u Varaždinu:* Krańec Matija lagev nabija . . ćurke nadéva, milo popéva. Vaļavac.

ĆÚRKO, *m. ńeka buba,* opetiopalpus spinola. I. Šloser, kor. 480, 484.

ĆÚRKOVAC, Ćúrkôvca, *m.* 1. *mjesto u Srbiji u šabačkom okrugu:* Zemļe u Ćurkovcu. Sr. Nov. 1875, 991. — 2. *trava koja se zove i* ćurčija kresta. L. Kovačević.

ĆÚRKOVICA, *f. selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 175.

ĆÙRKUT, *m. psina.* Ļ. Stojanović.

ĆURLIK, *m. ime.* Cyrillus, *Ćilikije. u jednoga pisca našega vremena:* Skupi se hinorija na Ćurlika i Urlika. S. Ļubiša, prič. 29.

ĆÚRLIKA, *f.* 1. *vrst čobanske drvene jednocijevne svirale nalik na flautu, zove se i slavić i samica, griješkom stoji* I, 860b: curlika, *što se tim ispravļa.* V. Arsenijević. — 2. *psovna rječ za onoga koji je prilično prazne glave, u govoru:* odlazi, vražija ćurliko! *ili:* on je prava ćurlika. *kod Gospića.* J. Bogdanović.

ĆURLÍKÂŃE, *n. svirańe u ćurliku. isporedi* ćurlikati. *u Vukovu rječniku* 762b: fistulae modulatio.

ĆURLÍKATI, ćûrlîćêm, *imp. svirati u ćurliku,* modulari tibiâ. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku:* Kad po brzoj rijeki brode, kilikuju slatko Naje, kad po gustoj šumi hode, ćurlikaju milo Draje. Krmpotić 93. Sad uzvi se gori jako ćurlikajuć slatko i glasno. 118.

ĆÚRLÎN, ćurlina, *m. ńeka ptica,* ćurlin batoglavac, charadrius pluvialis. L. Progr. spal. 1880, 36. Ćurlin kijokavac, totanus calidris, Bechst. Progr. spalat. 1880, 37. *vidi* ćurlin.

ĆURLINA, *f. selo u Srbiji, u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879, 175. Iz sela Ćurline. Rat 65.

ĆURLINKAVAC, ćurlinkavca, *m. ptica* passerina melanocephala. Progr. spalat. 1880, 30.

ĆURLINKOVAC, ćurlinkovca, *m. ńeka ptica,* emberiza hortulana. Slovinac 1880, 389.

ĆURLINSKI, *adj. što pripada selu Ćurlini.* Zauzme ćurlinske visove . . iz sela Ćurline u pravcu ćurlinskih vinograda. Rat 65.

ĆURLIŃAČA, *f. ńeka ptica.* ćurlińača ćukavica, oedicnemus crepitans, Temm. Progr. spalat. 1880, 35. *vidi* ćukavica.

ĆÚRLITI, ćûrlîm, *imp. vidi* ćurlikati. *u naše vrijeme:* Ćurli danas ćurli sutra, nauči se ćurlikati, zaboravi s' oženiti. Iz nar. pjes. *u Lici.* V Arsenijević.

ĆURLOVAC, Ćurlovca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Belovara.* Schem. zagr. 1875, 169.

ĆURLUČUM, *m. ńeka vrst subordinacije, u govoru:* ti sve ka meni nešto uz ćurlučum očeš da deläš. *kod Gospića.* J. Bogdanović.

ĆUROVO, *n. ńegda mjesto niže planine Vučeva gdje utiče u Drinu rijeka Sutjeska.* S. Novaković, obl. 47.

ĆÙRŠIJA, *m. vidi* ćurčija. *u rječniku Bjelostijenčevu* 54b *i Belinu* 550.

ĆURŠÎLUK, *m. vidi* ćurčiluk. *u rječniku Bjelostijenčevu.*

ĆÚRTA, *m. hyp. od* ćurčija. *tako su osobito zvali Ćurčiju arambašu ńegovi momci, koji su se zvali Ćurtinovci. u Vukovu rječniku. kao nadimak.* Vuk, odgov. na laži 29.

ĆÙRTAÛK, *m. ćurija bolest,* desiderium veneris. *sravni tur.* tavuk, *kokoš. u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se u šali kaže i o ženama.*

ĆURTINA GRÉĐA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom:* Niva u Ćurtinoj Gredi. Sr. Nov. 1865, 469.

ĆÚRTINOVAC, Ćúrtinôvca, *m. momak ili pristaša Ćurčije arambaše. u Vukovu rječniku.* Nije dirao ništa u Ćurčijna brata ni u ostale Ćurtinovce. Vuk, dan. 3, 205.

ĆURTOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882, 93. Nar. pjes. petr. 1, 351.

ĆÛRTOVO BŘDO, *n. ńeko mjesto pod ńivom u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 247.

ĆURÙLICA, *f.* alphabetum cyrillicum. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Bjelostijenčevu rječniku pod* abeceda, abecedarium, alphabetum. Od Cyrila je izmišļena ona abecevica koja se zove ćurulica. A. Kanižlić, kam. 31. *vidi* ćirulica, ćirilica.

ĆURULIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Avramović 205.

ĆURÙLIJA, *f. ptica vuga,* parus pendulinus. *i u ńekoj zagonetci:* ćurulija svira, tankosava igra. L. Kovačević.

ĆURÙVIJA, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

ĆÚSA, *f. testija u koje je okrńen vraň.* L Kovačević.

ĆÙSARA, *f vidi* ćúsa. L. Kovačević.

ĆUSEGIJE, *m. prezime, na početku* XVIII *vijeka:* Simo Ćusegije. Spom. bud. Glasn. 2, 3, 76.

ĆUSÈLE, ćusèleta, *n. mekani turski don za cipele,* genus corii solcis efficiendis. Ļ. Stojanović.

ĆÚSKERA, *f. ńeki stolarski strug, ńem.* schrotthobel. L Stojanović. *vidi* ćustera, ćuštere.

ĆÚSKIJA, *f. poluga,* vectis. *u opće štap, gvozden kolac. tur.* küsi. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Mikaļinu* 37 (II)a: poluga kom se dvižu stvari težke, vectis; *Bjelostijenčevu* 54b: poluga, fustis,

vectis, v. šćap; *i Vukovu* 762b: vectis. a) *u pravom smislu:* Tu *(na pazarima)* ćuskijam se leda glade. V. Došen 173. Da l' ćuskije i poluge za mlado su i za sluge da ńi bude i da ganu od linosti da ustanu. 253. Volio bi u manastiru Krupi s ćuskijom kameńe krčiti kao ono. D. Obradović, bas. 123. Podupro dušom kao ćuskijom. Nar. posl. vuk. 252. U ruci ćuskiju drži. Nar. prip. bos. 1, 17. Zna plivati kao crtalo, kao ćuskija. Nar. posl. stoj. 148. Namjeravali graditi crkvu za koje im je trebovalo mnogo ćuskija da krče i vade kameńa za gradu. Nar. prip. vrč. 1, 149. Sijali igle da im rode ćuskije. 149. To se zbilo isti dan kad su Mlečići vaļali ćuskijama oltar s. Marka pod mahinama. S. Ļubiša, prip. 122. — b) *u prenesenom smislu kao poticańe, stimulus. u jednoga pisca po tuđem jeziku:* Lakomost usilovaše se podkopati temeļ uboţtva tilesnoga ćuskijama od poţeļeńa zlata. F. Lastrić, test. 55. Podkopati temeļ ćuskijama slave svitovńe. 55. Uze prijake ćuskije i poluge: riči ono Isukrstove. 104. Ovim i drugim priličnim oruţjem i ćuskijama. 104. *vidi* poluga, ozib.

ĆUSKĮJÁŠ, ćuskijáša. *m. koji ćuskiju nosi. u naše vrijeme:* Ćuskijaš i mlinar za jeduo pođu u svijet . . imaju dvojicu Biberaga i ćuskijaša. Nar. prip. bos. 1, 17.

ĆÚSLA *i* ĆÚSLA, *m. koji je ćuslav.* L. Kovačević.

ĆÚSLAV, *adj. ošišan do glave. u Mačvi u Srbiji.* L. Kovačević.

ĆÚSLO, *m. vidi* ćusla. L. Kovačević.

ĆUSLOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji:* Vladimir Ć. Sr. Nov. 1877, 270, 1136. *isporedi* ćuslo, ćuslav.

ĆÚST, *adj. vidi* ćust: ‚Skoči na gredu pa ostani ćust'. M. Pavlinović. — *kao ponosit.* M. Ružičić.

ĆÚSTEK, *m. spona końma na noge,* compes. *tur.* köstek. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A na nogam četiri ćusteka. Nar. pjes. petr. 3, 141, 454. — *skakati iz ćusteka znači skakati s mjesta skupivši dobro noge* Nar. prip. vrč. 1, 229. *pa tako dolazi:* A skaču se skoka iz ćusteka. Nar. pjes. petr. 3, 588. Al eto ti Turak iz mekane, zametnuše skoka iz ćusteka. Nar. pjes. juk. 198. Skakuću se skoka iz ćusteka. Nar. pjes. petr. 2, 66.

ĆÚSTERA, *f. strug,* runcina. B. Mušicki. *vidi* ćuskera.

ĆÚŠ, *m. magare,* asinus. *u Bačkoj.* V. Arsenijević.

ĆUŠ-ĆUŠ! *glas kojim se osli tjeraju da idu. u Stulićevu rječniku* 73b: vox qua asini ad incedendum incitantur. *vidi* ćuš.

ĆÚŠA, *f. surla (u svińe),* rostrum suis. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kao sviňa kad jede mekińe pa po ńima brbla ćušom i razmeće ih Vuk, nar. posl. 347.

ĆÚŠAK, ćúška, *m dem. od* ćuh. *u jednoga pisca na početku našega vijeka i u rječniku Stulićevu* 73b *i Vukovu* 763b. Ćušak od vjetarca. B. Cuceri 199. Drijevo bijaše ostalo dosadivom mlakaicom bez ćuška vjetra za puno dana osidrano. 405. Za puno ļeta nijesu smjeli oni vjetri ni jednijem ćuškom zapuhati. 408.

ĆÚŠÁŃE, *n.* colaphi impactio. *isporedi* ćušati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚŠATI, ćúšām, *imp. udarati po uhu,* colaphos impingere. *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Od mene si ćušan. Đ. Baraković, jar. 42. I počeše jedni pļuvati na ń, i pokrivati mu lice, i ćušati ga. Vuk, mar. 14, 65. I da se ne bih ponio za premnoga otkriveńa, dade mi se ţalac u meso, andeo sotonin, da me ćuša da se ne ponosim. 2kor. 12, 7.

ĆÚŠE! *interj. tako se rečc oslu da se otjera. u Vukovu rječniku* 763b: vox asinos repellentis. *odatle* ćúše, *n.* asinus, *magare. u Bačkoj.* V. Arsenijević. *a kaže se i blenastu čovjeku.* B. Mušicki.

ĆÚŠICA, *f. ono je glava od ćušice, reče se onome koji nije pristao kod ļudi.* Nar. posl. vuk. 239.

ĆUŠINCE, Ćušinaca, *f. pl. selo u Srbiji.* Sr. Nov. 1879, 176.

ĆÚŠITI, ćúšīm, *imp.* leniter spirare. *isporedi* ćuh. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* 73b: leniter spirare, flare. Taj slavic ļuveni vaj da me sadruţi po slavnoj zeleni tih vjetric gdi ćuši. M. Vetranić 2, 185. — *gibajući se šušļati,* agitari, moveri. Gdi prši u dubraviti tihoga vjetra ćuh na jelu visokoj ali pak na boru, gdi ćuši listak svoj. M. Vetranić 1, 92.

ĆÚŠITI, ćúšīm, *pf. priušiti,* colaphum impingere. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. koga:* Ko te jedan put ćušio, onaj će te drugi put kocem udariti. Nar. posl. vuk. 156. — *komu zaušnicu:* Udari ga nogom Ceroviću, a Milan mu ćuši zaušnicu. Osvet. 3, 113.

ĆUŠITI SE, ćušim se, *imp. zgražati se s kiseline vina n. p.: nek se žene ćuše, a mi ćemo ga muškarci piti. u Topolovcu.* P. Brantner.

ĆÚŠKA, *f. zaušnica, priušak,* colaphus. *od sgrč. κόσσος,* alapa. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚŠKA, *f. ptica* sylvia rubecola, *na Braču.* A. Ostojić. *vidi* čučka, čučka.

ĆÚŠKAC! *reče se kad se ćuši koga. u Vukovu rječniku.*

ĆÚŠKÁŃE, *n.* protrusio. *isporedi* ćuškati. *samo u Vukovu rječniku.*

ĆÚŠKAPA, *f. nekakva igra, u kojoj je glavno to, da ćuškaju kapu onoga koga dopane red da je zapne i položi na dolinu. u Vukovu rječniku:* ćúškapa, *u Vrčevićevim igrama* 69: ćuš-kape.

ĆÚŠKATI, ćúškām, *imp.* 1. *tjerajući nogom udarati,* protrudere. *Postańcm je po Geitleru,* Rad XII, 177 *od* tuk: j *pred* u *je parasitsko. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ćuškaju ga s noge na nogu kao krivo teleńe. S. Ļubiša, prič. 7. Oni koji pogne kapu trči za onijem te mu kapu ćuška. V. Vrčević, igre 69. — 2. *poticati magarca da ide vičući:* ćuš. *u Stulićevu rječniku* 73b: asinos ad incedendum incitare, lašńe magarca ćuškati, neg li breme cicati, nositi.

ĆÚŠKIJA, *m. vidi* ćuskija. *u Stulićevu rječniku.*

ĆÚŠNŪT, *adj. vidi* čanut. *u Vukovu rječniku.*

ĆÚŠNUTI, ćúšnēm, *pf nogom udariti tjerajući,* protrudere. *isporedi* ćuškati. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Počne okolo ńe obigravati, čuvajući da je ko nogom ne ćušne. V. Vrčević, igre 69. Putnik ćušne nogom oni kamen, a zmija kad se ispod kamena oslobodi ufati ga zubima za petu Nar. bas. vrč. 2.

ĆUŠTÈRE, *n. vidi* ćuskera. L. Stojanović.

ĆŪT, *f.* sensus, *osjećaj, osjećańe. od* XVII *vijeka. u rječniku ni jednom. Postańa kojega i čutjeti.* Ļubav jest prva od četiriju ćutije. M. Radnić, pogr. 239. Svih dobiva i prolomļa naša ţeļa, ćut i slados pohotivna. J. Kavańin 77. Čim k razlogu nas uveže, mjereć ćuti okušeńa. 348. Ma što su im umi kratkosežni, to su ńežne naglije jim ćuti. Osvet. 2, 81. Al mu nema uţivańa čraga

jer bez srca tašte su mu ćuti. 3, 4. Iudi u lov s družbom beg se puti, da vitežke izpokoji ćuti. 4, 19. Prosti narod ne zna ništa o tom, da se izvađa kroz ńegovu vjerozakonsku ćut. M. Pavlinović, razg. 69. Grozuica mu je prelazila na ogań. U toj muci koja draži ćut a mrači um, poče svega i svašta da klapiša. S. Ļubiša, prip. 94. Okolica svojom krasotom plijeni motrioca a ćut mu blaži. 98. Čuda ļudij čuda ćutij. Jačke 8.

ĆŪT, *m.* sensus. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Za č srce ni jedan ćut u sebi ne ima, koji van ne kaže nadvornim stvarima. N. Ranina 104.

ĆŪTAK, ćútka, *m.* segmentum caudicis, *šuļak. u Vukovu rječniku.*

ĆUTAK, ćutka, *m. ńekakvo žensko pokrivalo u gradiškoj i brodskoj pukovniji:* Đevojke nose kiku i odkritu glavu, a žene nose ćutak, crnom kapom svezanu kosu, koja je sva od straga na jednom mjestu skupita. V. Bogišić, zbor. 127.

ĆÚTALICA, *m. koji samo ćuti,* taciturnus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. isporedi* ćutjeti 2. Protivno od ćutalice kaže se otvoren. J. Bošković.

ĆÚTÂŃE, *n.* silentium, *mučańe. u naše vrijeme.* Mâlo ćutańe. M. Đ. Milićević, zlosel. 217.

ĆÚTATI, ćûtâm, *imp* tacere. *vidi* ćutjeti 2. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Sad kad umuknu i crkva oni se okameniše. Već nisu govorili ništa, samo su ćutali i gledali. M. Đ. Milićević, zim. več. 28.

ĆUTEĻAN, ćuteļna, *adj.* sensibilis. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUTEĻNOST, *f.* sensus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUTEĻSTVO, *n. vidi* ćuteļnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUTILO, *n.* sensus, *osjetilo. samo u Stulićevu rječniku.*

ĆUTIMOĆ, *f. vidi* ćutilo. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno prema* sentiendi vis.

ĆUTITEĻAN, ćutiteļna, *adj.* sensibilis. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆÚTITI, ćútîm, *imp. vidi* ćutjeti.

ĆÛTIV, *adj.* sensibus subiectus, sensibilis. *isporedi* ćut. *od* XVIII *vijeka i u rječnicima Belinu* 317, *i Stulićevu* 74ª: sentiens. Ako je plačna telesna nezgoda slipos, ere nam brani gledati stvari ćutive i sunčanu svitlost uživati. A. d. Bella, razg. 68. Pripovidańa božje riči su ćutivi glas našega boga. 108. Pamet naša za prijati prilike poznańa ćutivih stvari jest jedno zrcalo veoma čisto. 121. Stvari vidive ol ćutive. A. Kadčić, bog. 60. Duša kad sa svim ne ima bogoļubstva ćutivoga puna nemira i neploda porad stvari duhovnih ne bi imala brž pravi razlog bojat se, da ne ima u sebi ļubav božju? Turl. blago 2, 10. Zapečati svoje obitańe nikim bilizima ćutivim. 2, 197. Pravo posvetilište jest jedno prikazańe izvansko stvari vidive ol ćutive. M. Dragićević 117. Zlameńe ćutivo ili ti ositlivo. B. Leaković, nauk 150. Koje je zlameńe ćutivo u ovomu sakramentu? I. Velikanović, upuć. 3, 34. Potvrdeńe je zlameńe ćutivo. 3, 34. Sakramenti jesu zlameńa ćutiva ili ti vidiva. I, 7.

ĆÚTJETI, *starije* ćuću, *poznije* ćútîm, *imp.* sentire, sensu percipere. *od početka* XVI *vijeka i u rječnicima Mikańinu* 37 (II)ᵇ: sentio, sensu percipio; *Belinu* 318: sentio, 69: amo, blandior; *u Bjelostijenčevu* 54ᵇ: praesentio, coniectura perspicio; sentio, sensu percipio; *Jambrešićevu:* sentio; *Stulićevu* 73ª: ćućeti 74ª: ćutiti, ćutjeti sentire, sensu percipere, intelligere, putare, opinari, amare, diligere, blaudiri, praesentire, animadvertere, audire; *Voltiģijinu* 31: ćutiti, empfinden, ćutjeti begreifen, *i u Vukovu* 762ᵇ: ćutiti (zap.), ćutjeti (jugoz.) sentio. — *Akcenat ostaje bez promjene.* — *stsl.* štutiti, *usl. i bug.* ćutiti. *korijen je po Daničiću kor.* 96 tu. *sravni i* ćuti.

I. *prelazno*

1. *poticańem osjetnim ili duševnim doznavati. osjećati,* sentire. *a) osjećati uticańem ili djelovańem na tijelo ili na koji dio tijela. što se osjeća izriče se akusativom:* Ne ćućaše ni jednoga ohlajenja. Mirakuli 136. Budući po tom *(žena)* stavļena u plamen gorući ni jednu muku ćućaše. 10. Oči v tebi vide bilinu, okušenje ćuti vonju. Transit. 125 (1507). Žena ćuteći poli sebe toga človika. 217. Miris za isto mnogi su ćutili. 286. Glava kad ćuti boļezan od truda, u ostaloj svoj puti bole se sva uda. M Vetranić 1, 133. A život gdje traju ter tolik trud ćute, vinca se čuvaju. 1, 141. Kom se napih sit, naduh se kako mijeh, tolike boļezni u sebi ćuteći, u plačne me pjesni ke ne vijem izreći. 2, 115. Gdje trudan život moj boļezni sve ćuti. 2, 33. Htješe me sputiti jak snžńa i roba, da budem ćutiti boļezni do groba. 2. 127. Ni muke ni truda ni ćuti ni čuje kud godi putuje. I, 175. Ni žede ni glađa u sebi ne ćuti. 2, 65. Kada malo ćute usta slasti svake. P. Hektorović 67. Sidoše kraj mora da ćute vitra huk. Đ. Baraković, vil. 128. Ne zna neman al' strašiva, al' je u ļudskoj čovjek puti; stupa i stupaj uspregńiva, i nenadni łapat (cordis palpitationem) ćuti. I. Gundulić (Sorkočević) 580 Koji ćuti zimu. I. Držić, nauk gond. 116. Ne ćuti nigdar boli od glave. P. Radovčić, simb. 38. Vojska glad ćuti. Đ. Palmotić, christ. 164. Vas puk ćuti smrtnu žedu. VII, 78. Glad ćuteći od vočke ga žeļa dodo. XIV, 105. A on ne ćuti svoga smrada. I. Ančić, ogl. 57. Promisli, dušo, bolest i tugu, koju ćuti svaki čas uemoćnik. P. Posilović, nasl. 50. Ne ćućaše muke. S. Margitić, fala 56. Zimu ćuti. I. Đordić, uzd. 138. Ćutjeti zimu, frigeo, A. d. Bella, rječ. 329. Ćutjeti glad, esurio. 301. Ćutjet bolest po svemu tijelu, opprimi totius corporis doloribus. 318. Ćutiti čemernu bolest, dolorem acerbissiuum sustinere. 275ᵇ. Sada ćuti isto ganutje tilesno. A. Kadčić, bog. 526. Iste udarce jest i ona ćutila po tilu svomu. F. Lastrić, test. 100. Nemoćni ćute polaščicu. A. Kanižlić, utoč. 389. Niti truda od starosti ne ćutim. A. Boškovićeva, razg. 20. Sve se ovo nam događa, er ne ćutimo glad. Besjede kr. 2. Koji *(starci)* ćute na sebi tegotu od godišta. 34. Sve što je tijelo mekahnije, sve ćuti veću bolest kad je udreno. 55. Bi sva ostala uda ćutila bolest J. Matović 96. Jesukrst je ćutio gorkost mučenstva u tijelu. 49. Med ćutim u ustih. A. Kanižlić, rož. 58. Koliko bijeļa ćutiš, toliko noge steri. Poslov. danič. 48. Kao bog ne može i kad ćućet i kakove muke T. Ivanović, nauk 36. — *b) osjećati sobom ili u sebi djelovańem duševnim. što se osjeća izriče se akusativom, ali mogu i druge poblize oznake izrečene biti otkle dolazi ili u čem biva ono što ko osjeća. što se osjeća ili je ugodno ili neugodno, rede što drugo. ugodno n. pr. mir:* Mir i pokoj pravedna duša u sebi ćuti. I. Đordić, salt. 70 *nasladeńe:* Žena u tomu sastavļeńu ćuti veliko nasladeńa. A. Kadčić, bog. 427. Koliko nasladeńa ćutio si u sagrišeńu. I. J. Lučić, razg. 36. *pokoj:* Pokle ćutime taj pokoj i rados. Đ. Držić 362. Kad poje malahni taj šturak u travici stoje, pokoj ne

ćuti nit vidi tih sanak. M. Vetranić 1, 156. *raj u prenesenom značenju:* Ćutim njeki raj jak da bi snil u san. Đ. Držić 456. *radost:* Velmi se veselim i ćutim rados. Š. Menčetić 285. Ćutimo veļu rados. M. Vetranić 1, 232. Vesel se tuj najdoh, nu ne vijem kako ja s pameti ne zajdoh sebe van daleč tja, tolike radosti u sebi ćutoći, ke mojoj slabosti nije dano izreći. 2, 194. Tač lavica, koj pogine još nejaki porod mili, ne razbire, ali veću, jer ga steče, radost ćuti, ali jaču kuša smeću, negov pazeć poraz ļuti. I. Gundulić (Sorkočević) 580. Ne mogu ku bi htjeļa ćutjet radost. Đ. Palmotić 2, 292. Srce moje priveliku radost ćuti. A. Bošković̆eva 3. Koju rados ćutim? Besjede kr. 38. Zlamenuje radost, koju duša po pokori ćuti u sebi. A. Kanižlić, bog. 72. *razgovor:* Jeda li još ćuti razgovor veseli. Š. Menčetić 7. Kada se, sunačce, namirim u tvoj dvor, koji me srdačce ne ćuti razgovor? 93. Ini ne ćutim razgovor ko li smrt. 168. *slatkost, slados:* Momu žitku slatkost u ni čem ne ćutim. P. Zoranić 3. Sladost koju ćutimo od stvari žudne. J. Matović 420. *slast:* Kad pusti ovaj glas iz usti jak grimiz, misli svak koju slas ne ćutim i miris. Š. Menčetić 197. Koju slas ne ćutih ja tade! 246. Kad se još vidih ja u kril̆e radosti, toliku ćućah slas ar ne znam izrijeti. 266. Sve svjetovne ćutiš slasti. M Vetranić 1, 28. Višńa je htjela vlas da ćutim vječnu slas. 2, 220. Ter ne će nitko vas svoju svijes prignuti da gorje višu slas razbira i ćuti. 2, 69. Zavidil̆ vik ne bi ma misal ni jedan čas tim višńim od nebi, ki ćute vječnu slas. D. Rańina 128. *utjeha:* U sebi ćutijući utjehu. B. Gradić, djev. 103. *veselje:* Ki ćute veselje s ļubavi. M. Vetranić 1, 43. Ne umijemo kudi sada od veseļa ko ćutimo iz ovogaj slavna grada da se k lugom uputimo. 1, 247. Naše kad pjesni bi začule ptice bi s ļubavi goruše ćutile veselje. 2, 118. Pastijeri veseļe neizmjerno ćućahu. A. Gučetić, roz. jez. 18. Ćutiti preveliko veselje, laetissime gaudere. A. d. Bella, rječ. 64. Kad ćuti u svomu srcu veseļe u slav̆enu boga. A. Kadčić, bog. 343. Veseļe koje ćutimo ne možemo izkazati. A. Kanižlić, kam. 879. Da bismo tako veseļe ćutili. Grgur iz Vareša 35. Koje veseļe nijesi ćutjela uzdržeći u sebi božje prijateļstvo. Misli kr. 59. *u opće: dobro:* Je li duša na nebi od rajskoga okola, veću rados da ima, veće dobro da ćuti? Š. Menčetić 326. — *češće što neugodna kao: bol:* Koliki bol ćutim zarad tvojih nevoļa. A. Kanižlić, kam. 129. *bolest:* Ima se priklono moliti za zgriješenje svoje i gorku ćutiti u srcu boles. N. Dimitrović 58. Prsi me svak čas ćute veću boles i smrtni, jaoh, poraz. M. Držić 12. Ćutimo bolest od grijeha našijeh. F. Lukarević 251. Ja se od tebe vik ne krijem kad bolesti ćutim koje. Đ. Palmotić 2, 195. Ti vidiš koliku boles ćuti srce moje. M. Jerković 60. Duša ćuti i kuša veću boles nego tijelo. V. M. Gučetić, pohv. 134. Budući te tolikrat uvrijedio, da ćutim u srcu veliku bolijest. I A. Nenadić, nauk 251. Nije krutije bolesti na saj svijet pri onoj koju onada ćućaše srce ńegovo. Đ. Mattei 29. *bolezan:* Poče ćutiti bolizan. Korizm. 97b (1508). On ćuti veću bolizan 86b. Bolizan moj duh ćuti i sve trepti srce moje, razmišļaje konop ļuti ki završe grlo tvoje. M. Vetranić 1, 326. Sve imam ļuvezni, sve mi je na voļu, a ćutim boļezni i s trudom zlu voļu. 1, 481. Ja za mau u žeļah sve tužu, ćuteći boļezan tuj lijepos da združu. 2, 348. Ćutjeh sve nesreće i gorke boļezni. O. Mažibradić 129 Otče, ne umijem rijeti koju ćutim ja boļezan. I. Gundulić 248. *čemer:* I čemer prijuti i plačni nepokoj me srce ćuti. M. Vetranić 2, 34. Srdačce moje čemer ćuti 2, 72. O zvijezdo, vaj meni, da nalijep prijuti i čemer pak̆eni moj život ne ćuti, kako ga ćutim sad. 2, 75. Vila prosuzi, kako taj u tuzi tko ćuti čemer ļut. 2, 117. Čemer ļuti u sebi ćuti. 2, 170. *desnica (kao kazna):* U tugah svakdańijeh ćutimo desnicu tešku božijo pravde. B. Cuceri 184. *dreseje:* Od jada umiram i ćutim dreseļe. M. Vetranić 1, 481. *gorkost:* Da još te gorkosti ne ćutim. Š. Menčetić 3. *grizica:* Jeli ćutio grišnik koju unutrńu grizicu. A. Kadčić, bog. 217. *jad:* Za toj bih velmi rad da vas ja sadružim, ćuteći tolik jad da voće ne tužim. M. Vetranić 2, 5. U meni moj duh jadove sve ćuti. 2, 85. Ćutim smrtni jad. 2, 139. Ti plačeš za tvojim; scijeniš li da ja sad ne cvilim za mojim i ćutim gorki jad? 2, 487. Sa mnom svaki jad ti ćutiš na poli. N. Naļešković 86. Nu ćutim velik jad i velik nepokoj, ar ne vim što ću sad. M. Držić 443. I ki je ona *(vjerenica)* jad i smeću i ćutjela i podnila, čim na starcu svim mrzeću draga je mlaca promijenila. I. Gundulić 380. Drag prijateļ jad srjed srca ćuti svoga. B. Betera, pjes. 22. *mučenstvo:* Duša Jesukrstova ćutila je mučenstva. J. Matović 43. *muka:* A vidjeh ga ja na travi na molitvi kada staše gdje ga prođe znoj krvavi, svoju muku gdje ćućaše. M. Vetranić 1, 317. Čajko, što obļubit kćerka ne će vjerenika, ćuti muku. I. Gundulić 379. Tako u plaču čim ne može izjadati sve pečali, ćuti muke huđe i gore i toliko teže žali. 548. Gorka muko puna smeće, ku me srce ćuti u sebi. 26. Ćute neku muku i ostroću. M. Divković, bes. 354. Tko glede nebesa ne ćuti muka i nevoļa? S. Margitić, fala 56. *nalip, u prenesenom smislu:* Ter i sad povenu i ćutim gork nalip kad godi spomenu i smislim oni hip. Š. Menčetić 250. *napastovanje:* Mnogi bježe kad ćute nečisto napastovańe. Besjede kr. 14. *nemir:* Ke ćeš ćutjet ti nemire! Đ. Palmotić 2, 35. I savišńe ke u vami sad nemire vi ćutite. B. Betera, pjes. 19. *nepokoj:* Tužni nepokoj ćutim noć i dan. M. Vetranić 1, 41 Velik nepokoj ćutio sam i ćutim. 1, 169. U bolesti polipsa život moj, od veļe žalosti ćuteći nepokoj. 1, 452. Ter se vas skončavam ćuteći nepokoj. 2, 5. Sad ne bih cvilila ćuteći nepokoj. 2, 314. *nevolja:* Neka ja nevoļu toliku ne ćutim. M. Menčetić 115. Neka tu nevoļu ne ćutim u sebi. 291. Na zlo se prorica da ćutim nevoļe. M. Držić 466. Ako ćuti većma bogatac nevoļe nego ubogi, jest čisto da je ubogi većma blažen nego bogatac. M. Radnić 553. Koju silu nevoļa ćućaše aposto. J. Matović 467. *pečal:* Ćutjeti žalosti ńegove i pečali. Đ. Mattei 11. *pedipsa:* Pedips grijeha svak vas ćuti. J. Kavańin 293. Ćutiti hoće pedipse pravde božje. I. J. Lučić, razg. 105. *plač:* Ranom bridak mač rani me bez lijeka, da ćutim grozni plač i tužbu do vijeka M. Vetranić 1, 41. *poraz:* Ne će se hud poraz da ćuti taka vil. I. Gundulić 77. *smeća:* Bog zna koju ćutim smeću na veliku tvu nesreću. Đ. Palmotić 2, 38. Ćutjeti ću vječnu smeću s djela toli nerazborna. 44. *sram:* U ispovidi s ustima ćuti se veći sram nego s pismom. A. Kadčić 208. Po sramu kojega ćuti u odkriveńu svojih griha. 226. *strah:* Na taj glas mńah se će od tijela život moj rastati, u sebi ćuteći tolik strah i muku. M Vetranić 2, 126. Duše ke višńi strah ćutite. I. Dordić, salt. 213. Duša mu strah i smjelost ćuti. Osvet. 2, 88 *strahota:* Nigda kolo strahotu takvu pastirsko ne ćuti. M. Katančić 53. *tegota:* Da se Petar za to smućuje i ćuti tegotu od svoje ispovidi. A. Kadčić 326. *trha:* A srdašce tļenu trhu ćuti. Osvet. 3, 4. *trud:* Ćuti ne mao trud jadovna svijes moja. M. Vetranić

1, 87. Velik trud ćutim. 2, 53. Sva gora zelena trud velik sad čuti, o Eko ljuvena, gdje tebe nije čuti. 2, 32. Kad pročtih vajmeh toj, ja ne vijem, moj bože, u tijeli život moj ostati gdje može, čuteći tolik trud vaj meni nebogu. 2, 122. Boljezni nije mi moć zbrajati rad tvoje ljuvezni ke život moj pati, čuteći u sebi, oh! trude ne male. 2, 160. Starica zajde tja u spilu ne vijem kud, a tuj sam ostah ja, čuteći ne mao trud. 2, 193. *tuga:* s tobom na poli ćutim svu tugu. Š. Menčetić 284. Sliši, svitlo sunačce, koje tuge s boljezni čuti moje srdačce 326. *tužica:* Grlice od bistre vodice ne će se napiti svršeno tužice da bude čutiti. Đ. Držić 412. Ja ću prije izdahnut, čuteći tužicu, ner li će prisahnut me suze na licu. M. Vetranić 1, 154. Da vide tužice ke ćutim ja nebog 1, 194. Ja sam proz luge spravih se hodeći sve trude i tuge na glavi nosoći, tužicu prijutu čuteći hode pješ. M. Vetranić 2, 103. Ne moj mutiti vir bistre vodice, ako ne ć' čutiti vjekušte tužice. 2, 140. Stoje glave prignuv čuteći tužice. P. Zoranić. 73. *uza:* Grišnik ne čuti svoji uza. I. Margitić, fala 164. *vaj:* A djevice mlade . . jehte li i groze, čute li paklen vaj, kaka ih privoze nevjerni na on kraj? M. Vetranić, 1, 130. Absolon, sinko moj, skonča me nepokoj, u suzah plovući, čuteći gorki vaj. 1, 151 Tužiti tko ne će i čutit velik vaj, ne moj se od veće naslaćat na svijet saj. 1, 271. Svi otoci do škoja čutit će plačni vaj od morske vaj smeće i od mutnijeh valova 1, 284. Slijepac o štapu nabada ter čuti velik vaj. 2, 5 Ne mo' čutjet gorka vaja. D. Palmotić 2, 349. *zled:* Oko se me smuti i utroba ostala, i duša zled čuti od različijeh zala. M. Vetranić 1, 452. *zlo:* Da zla i nevolje naše čutiti možemo. A. Kanižlić, kam. 363. *žalost:* Čutil bi svak žalos ko bi vidil mene. Đ. Držić 407. Speugom mu piti daste, neka veću žalos čuti. M. Vetranić 1, 350. Gdi bi se smutile tej zviri od gore i žalos čutile. 2, 460. Ptičice gizdave, jeste li žalos bez njega čutile? N. Naljeković 131. Ako drugi žalos čute osuđeni na smrt hudu. I. Gundulić 247. Ucviljena duša čuti gorku žalost, jad nemio. Đ Palmotić 2, 49. Ne čuti žalosti, vazda vesel biva. A. Komulović, zrc. 74. Čutiti žalost od koje stvari, trahere dolorem vel molestiam ex aliqua re, molestia affici. Mikalja, rječ. 37b. Na mistu one žalosti koju čuti srce tvoje. J. Banovac, pr. ob. 79. Žalost koju čovik more čutiti. A. Kanižlić, bog. 117. — *tako često: ljubav i čim se ona opisuje te je i ugodna i neugodna:* Mogu li da plamen ne čutim ljuveni? Š. Menčetić 21. Do sada ljuven stril ne čutih srdačcem. 27. More se zvat kamen i mramor studeni tko godi sad plamen ne čuti ljuveni. 91. Ljuven stril me srce čuti. 172. Ter neka svak suzi i čuti ljuven vrid. 248. Za mal hip ne lipos ljuven stril bude čutit. Đ. Držić 378. Ki čute udorac ljuveni 380. Ajmeh jur ćutim goruću ognjen plam koji je skončanje mojemu životu. 447. Rad koga svak čuti ljuveno podsilje. M. Vetranić 2, 381. Od kad tvoj pozor svitli od sunačca proleti krez prozor od moga srdačca, prem da britku ranu ja ćutim ljuvenim trovanu čemerom prijutim. H. Lučić. 207. Od tada, znaj, ćutim u srci mom ranu ljuvenim prijutim čemerom trovanu. 245. Da ćutim ljuven nož u srcu nemilo. N. Naljeković 122. Svaka vrst od zvijeri čuti plam ljubavi. F. Lukarević 10. Ne znamo što je ljuven stril u srcu čutiti. M. Držić 80. Nu ne maću i ona *(Arijadna)* silu čuti od ognja sva blažena. I. Gundulić 54. Pastijeri tuj su svi sa dragijem gospodam, koji su ljubavi čutjeli sladki plam. 77. Da mlada djevojčica, nije čudo, ljubav čuti. 467. Sve što je bliže vidim toli veće ćutim plame. Đ. Palmotić 2, 213. Ona ljuvene čuti plame. 2, 138. Ne će doći svrha od goruće ljubavi koju ćutim. M. Jerković 95. Pastir Tirso i Melibe svojih pastirak ljubav čute. J. Kavanin 7. I tve prsi mrazna leda moj ne ćute plam ljuveni. 39. — *reče što drugo kao plod:* Neka odkupljeña tvoga plod u nas svejer ćutimo. L. Terzić 7. *napredovanje:* Napridovanje u krepostih čuti u sebi. A. Kanižlić, bog. 72. *razlog:* Za stabar tovara priputi kako ste divju stvar, ka razlog ne čuti. M. Vetranić 2, 167. *volja:* Ćutim u meni veliku volju tebi u sve ugađati. Đ. Mattei 21. *želja:* Za toj žudi srce moje i veliku čuti želju. M. Pelegrinović 194. *spravnost:* Kad u sebi čuti spravnost za podniti trude. A. Kadčić, bog. 343. — *što se osjeća izriče se općenito akusativom pronomina. u srednjem rodu:* to, što, ono što, sve što, ino, isto, ni šta: Ne čuti i pravo ne razumi ča bog govori. Katek. 1561, 75. Da pišem sva ljeta ne bih ja pripisal do konca od svijeta, što čuti ma misal. M. Vetranić 1, 106. Neka se uputi put mene ljuveno da čuje što čuti me srce ledeno. 1, 72. Što bi moglo biti goro, neg što čuti duša moja? 1, 317. Bog zna što srce me čuti i trpi u sebi. 2, 250. Ako je ljuveni, što ćutim, trud ovoj, on ti je pakleni smrtni nepokoj. M. Držić 98. Nu kad ja sam tvrdi od stijene ter ne plačem zadovoljno, daj proplači ti, kamene, bitje moje prenevoljno, što ne ćutim ja, ti čuti. I. Gundulić 243. Nu pašina kćerca ino u stravljenoj duši čuti. 465. Evo ča ćućaše Job. P. Radovčić nač. 27. Neka i ja pravim inijem sve što čutiš, sve što vidiš. J. Kavanin 394. Čutjeti isto, idem sentire. A. d. Bella, rječ. 294. Ko stup od mramora koji ni šta ne čuti. A. d. Bella, razg. 221. Er je duša naša satvorila se kako kami da ništar ne čuti. A. Gučetić, roz. jez. 151. — *dolaze i dva akusativa:* Neka ja sveđer ćutim tebe parčicu u potrebi. V. Andrijaši, put. 92. — *mjesto objekta dolazi adverb: kako, tako, uprav:* Naravno je kako ćutimo i znamo. A. Kanižlić, uzr. 12. Tako ćućaše božija ta službenica. Đ. Mattei 7. Vala da to ispovidi onako u sumńi kako istinito čuti. I. A. Nenadić, nauk 175. Koji uprav (recte) vjeruju i čutu *(mjesto* čute) od boga. J. Matović 459. — *na rečenicu u kojoj je* čutjeti *(obično bez objekta) privezana je druga riječju* da: Jur ćutim prišal da sam sužan. Đ. Držić 447. Ćutim da rić božja ploda u meni ne čini. Katek. 1561, 37. Lje sudim ja tako i ćutim u sebi, da joj je dano toj od višńijeb na nebi. M. Vetranić 2, 61. Svaki znade, svaki čuti, da je tuga gorko voće otca prvog. A. Kanižlić, fran. 196. Ne čute da su s čistoćom nadareni. I. J. Lučić, nar. 27. *subjekat take privezane rečenice može se prinuzeti u rečenicu u kojoj je* čutjeti *kao objekat:* Čute crva da im bez prestanka grize konšijenciju *(= čute da im crv..)* M. Orbin, zrc. 380. *je li takoj rečenici glagol* biti *u praes., otpada i glagol i riječ* da, *to je cijela rečenica:* Bježi sad od tudi, pokli mene ovdi ćutiš *(= pokle ćutiš da sam ovdi).* M. Vetranić 1, 250. *tako može biti i:* Daviću te tako staru, dok u tebi ćutim paru (= *dok ćutim da je u tebi para).* V. Došen 125. — *reče riječju:* gdje: Uzmnim život oć' čuteći gdi venu. Š. Menčetić 30. — *iza rečenice u kojoj je* čutjeti *dolazi i ovisna upitna rečenica:* Pod zemjom čute pakleno krijeposti, tve rane prijute kakve su vrijednosti. M. Vetranić 1, 384. Što može u nami sržba, tko je tko ne bi bio usilovan čutiti i kušati štetom svojom. J. Matović 508. — *samo* čutjeti *znači i: ljubav osjećati:* Razmi smrt jedinu ja ne vim zlo veće, ner meni istinu vjero-

vat gdje ne će, i cvilim i ćuću, ter taj vil od gore mni da se ja bluđu. Š. Menčetić 122.

2. *kao misliti*, opinari *prema lat.* sentire. *najčešće izriče se kako se što misli i to adverbima ili adjektivima u srednjem rodu kao: tako, kako, drukčije, inako, dobro, ponizno, protivno. izriče se kašto i o kom ili o čem se kako misli a to prijedlozi* o, od, svrh; *a što se misli izriče se akusativom, obično akusativom pronomina što, ovo, ono. od* xvi *vijeka.* Ktjeh čut što oni ćute svrh ovo parentijcre moje. M. Držić 218. Nastojaćeš podnizit se i čutjet od tebe stvari niske. I. Držić, nauk gond. 26. Osman mahnu rukom i uputi na mjesto se svjetnik svaki, odkli za odkrit' sve što čuti, poče vezijer govor taki. I. Gundulić 299. Što u srcu svomu čuti, odkri svaki slobodno. 499. U kratko rijeti ću ono što ja ćutim. M. Orbin, zrc. 21. Ne će moć' uzeti slobodu suprotiva ovomu nauku inako ćutjeti i rijeti. R. Gamanić 6. Svak čuti i čini kako hoće. 6. Od inih vazda dobro ćutiti velika je mudrost. B. Kašić, nasl. 5. Odluko su ovo moje, a vi reć'to što ćutite. Đ. Palmotić 2, 105. Ja što ćutim za čas tvoju slobodno ću sad izriti. 2, 105. Spomenuti sve što čuti po tiho mu kad god može. 2, 127. Poniženstvo jest čutiti od sebe istoga stvari niske. M. Radnić 36. Ćutjeti inako, aliter existimare. A. d. Bella, rječ. 294. e sententia decedere 540. Tako uče mnogi glasoviti bogoslovci, prem da sveti Bonaventura s mnogim ostalim prugačije čuti. A. Kadčić, bog. 207. Što o ńemu ļudi ćutijabu. Živ. is. 98. Počińu ponizno ćutiti od sebe istijeh. J. Matović 76. Koji suprotivno čutu i drže. 494. Gdi sveti otci među sobom se ne slažu, nego jedan ovo, drugi ono čuti i drži, ništa općeno crkva ne odlučuje. I. Velikanović, upuć. 1, 374. Ako li bi tko protiva ćutio, proklet budi. I. J. P. Lučić, nar. 3.

3. *osjećati dobrohotnost prema komu, ļubiti, voļeti koga*, diligere. *od* xvii *vijeka i u rječnicima Belinu:* blandior, ona ga veoma ćuti, ella molto l' accarezza, ćutiti na zbiļ tkoga u srcu ali iz srca, ex animo amare 69; *Stulićevu* 73a: imaro, diligere; *i u Vukovu:* čuti ga, diligo. Zavrtješe se suze dobrom starcu, crbo ga je veoma ćutio porad kreposti i dobrote. B. Cuceri 378. Skrovno ćutijaše Krista. Živ. is. 120. Ona ćutijaše Ivana k'o sina. 194. Ćućeti kod dubrov. obično so uzimļe mjesto ļubiti. A. Kalić 285. Da ne budu veće ćućet onijeh koji veće dostoje. 506. Kako sam bio pričekan, kako li ćućen od svakoga stvora od mene zaļubļena. Mattei 147. Zeti su neprijateļi ćućeni. Poslov. danič. 157.

4. *kao čuti*, audire, auribus percipere. *a) imati sluh:* Uši vele: mi ćutit ne ćemo. M. A. Rešković, sat. 150. Jedne uši bi rado ćutilo 151. — *b) sluhom što osjećati*, auribus percipere. *što se osjeća glas je koji ko ili što pušta, ali se mjesto glasa može kazati ko ili što glas pušta. aa) glas sâm:* Klikuju uzdah moj i plačan glas nebesa da ćute. M. Vetranić 2, 32. Rajski se glas ćuti, gdje u miru i goju pribijoli labuti začińu i poju. 2, 269. Ćutiti jauk i lelek prokletijeh. M. Divković, nauk 586. Ćutoći žamor puka. B. Cuceri 408. Psosti i prokliňaće skoro u oči ćutiti morašo. M. A. Rešković, sat. 117. — *bb) mjesto glasa a) čeļade koje glas pušta:* Ondi gdi stojah, prem bješe na puti, togaj se dil bojah da nas tko ne ćuti. Š. Menčetić 249. Koji žele gledati i ćutiti kraļicu. F. Lastrić, test. 355. Ivo misli da nitko ne čuje, al' ga ćuti mati Brdarića pa Ivana po imenu više. Nar. pjes. juk. 389. Za to svati čuju al ne haju, nego idu brdu uz planinu. Al to ćuti pope Riđanine, kako više vlaše golo-

glavo. 141. — *β) životiňa koja glas daje:* Koji jesu psi priļuti ki, kad laju, svak ih ćuti. P. Hektorović 91. — *γ) stvar kaka god koja daje glas:* Uzdah moj i plačan glas nebesa da ćute. M. Vetranić 2, 32. Rijeka se još muti i velmi tuguje tuj pjesan gdje ćuti. 2, 25. Muči, kradom ćutim od zlih žena hod mučeći. 2, 477. Pak otidu ćutiti tamburc. M. A. Rešković, sat. 60. — *c) čuvši ili čuvešem što doznavati:* Kad ga ne bi ćutili svitujućega. I. Ančić, ogl. 100. Vilo, naraštaj će tvoje ćutit glase. Osvet. 4, 9. — *d) kao slušati, poslušati a) čeļade:* Nema onijeh slušati i ćutiti koji hiće zlobc. M. Divković, bes. 129. Takovije molilac niti gn. bog ne ćuti, niti će i uslišati. M. Divković, nauk 426. A ja vas ne ću ćutiti. I. Ančić, vrat. 2, 4, 132. Krstjanin ima zatvoriti uši da ne ćuti zle družine. F. Lastrić, ned. 353. — *β) životiňa:* Nadoše da bješe slišao i ćutio one ptičice tri sta i četrdest godišta. M. Divković, bes. — *γ) stvar:* A sad svak na svijeti učini pravi sud, gdi mogu podnijeti nebesa tolik trud; i svako stvorenje kako se ne smuti, moje govorenje žalostno gdi ćuti. M. Vetranić 1, 48. Koji ćovik dobrovoļno sluša i ćuti riječi božje. M. Divković, bes. 149a. Koji se stide poći ćutiti pripovijedaňe i slušati pripovijedaoce. 209b. Po vaz dan slušate i ćutite taštinc i opačine. 227a. Svi ćutimo prediku, ali no marimo da nauk primimo. S. Margitić, fala 95. Ćuteći prigorku muku Isusovu. F. Lastrić, test. 207. Ranu jezik murmuraturski zadaje duhovnu ononu, koji ga ćuti dragovoļno. F. Lastrić, ned. 419. Ovake razgovore ne može ćutiti. M. A. Rešković, sabr. 46. — *amo ide izraz: misu ćutiti. vidi pod* ćuti: Svaki je krstjanin i krstjanka držan slušati i ćutiti misu. M. Divković, bes. 211a. — *mjesto stvari dolazi koji pronomen u srednjem rodu:* Budući im se dosadilo sve ovo isto ćutiti, rekoše mu: meštre, er nam sve ovo govoriš? F. Lastrić, ned. 153. — *ili rečenica relativna:* Ali nut ćutite što odgovara duh nečisti. S. Margitić, fala 156. Ali ćutite što govori bog. 281. Ali ćuti što od ńe pismo govori. 282. Koji su ćutili što sam govorio. F. Lastrić, test. m. — *ili rečenica s infinitivom:* Kad godi ćutito pripovidati se s. ivandeļe. ćujete i slišate glas ńegov. F. Lastrić, svet. 75. — *odatle i e) kao poslušan biti*, obedire: Da je Venceslav Ivana ćutio na tugu i žalost ne bi dospio. A. J. Knezović, nep. 272. *s akusativom i prijedlogom* na: Na riči nih ništar ćućah. Transit 202 (1507).

5. *ńuhom osjećati, ńušiti*, olfactu percipere: Pas kad ćuti smrad mrcine, no prileže nit počine, dokle na ńu ne napane. V. Došen 84.

6. *vidom osjećati*, visu percipere: Što ne ćuti oko očito. B. Kašić, rit. 321.

II. *sa* se:

1. *pasivno prema* 1. sentiri, percipi: Vaj gdi se ne ćuti, ni uzdah, ni suze. M. Vetranić 2, 21. Gdi se ćuto rajsko slasti. 1, 246. Ter se veļa žalost ćuti. 1, 327. K tomuj se ćuti trud pakļeni. 1, 467. Dokle duh se u čovjeku, za sve teško bolnu, ćuti, ufańo je da smrt prjeku jošte može poljegnuti. D. Palmotić 2, 140. Mirisańe se osjeća ćućašc. B. Kašić, per. 158. Što se voće muke ćuti bez očite štete od zdravļa. I. A. Nenadić, nauk 148. Jere se pedepsa ćuti s ćućeńem tijela. J. Matović 74. Trudi se ne ćute, gdje je ļubavi. D. Mattei 363. Ova se svakolika vide i ćute. I. Volikanović, upuć. 3, 34.

2. *refleksivno a) prema* 1. *tjelesno ili duševno potaknut u sebi ili sobom osjećati, osjećati se. u rječnicima Belinu (vidi daļe primjere) i Stulićevu* 74a: sibi conscium esse, *aa) s adjektivom ili participom u nominativu i s adverbima, a tim*

se kazuje kako se ko osjća. s adjektivom: Ćutjot se bolan, nezdrav, rđav, aogrotare. A. d. Bella, rječ. 318. Ćutiti se zločest, non bene valere. 396. Ako se ćutiš u tvom srcu kripostan. A. Kadčić, bog. 37. Ćuteći se ja slobodan djelovati. I. Đorđić, uzd. V. On se ne dobar ćuteći bješe prilego i pripočinuo. x. — *s participom:* Nije zdravja pred obrazom srgbe tvoje u moj puti, vas kolik se život ćuti pribijen teškijem, jaoh, porazom. I. Gundulić 197. Kada no se ćuti oskvrnen od grijeha. S. Matijević 17. Vi se ćutite veoma prignuti na svijet. Besjede kr. 7. Ćutu se s čudnovatim načinom smućeni. J. Matović 282. — *s adverbima kao dobro:* Saul ćutjaše se dobro. M. Radnić. 123. Nemoćnik kad govori da se ćuti dobro. A. d. Bella, razg. 17. Ćutjot se dobro, valere. A. d. Bella, rječ. 318. bene se habere. 545. Ćutjot se ne dobro, aegrotare. 318. Ako se tijelo dobro ćuti (bene affectum). J. Matović. 96. *boļe:* Ćutim se veoma boļe u zdravju. B. Cuceri 15. *slo:* Ćutjet se zlo, aegrotare. A. d. Bella, rječ. 138. Oprosti mi da ne mogu ustati i pošteńe ti učiniti, zlo bo se ćutim. E. Pavić, ogled. 70. *toplo:* V tolik mal hip ćuti se vele toplo. Korizm. 25. *kako:* kako se ćutiš? ut vales? A. d. Bella, rječ. 360. Kako se ćutiš, i smeta li te koja stvar? Besjede kr. 218. Kako se ćuti, pro viribus, Stulić 74a. — *bb) pron. u neutru* ńešto: I ja se hoću obratiti i pokajati, ali sada ńešto ne ćutim se (non sum paratus, displiceo mihimet ipsi), ćekaj, počekaj. B. Cuceri 50. — *cc) supstantivom i adjektivom u genetivu qualitatis:* Ako nejmaš bogoļubnosti, neg se ćutiš suha duha. L. Radić 12. — *dd) lokalom s prijedlogom* u: Jer se ćućaše otac v boliznih od smrti. Transit 266. Kada se ne bude ćutiti u pomańkańu. I. Ivaniševič, kit. 145. Ako bi se ćutio u griju. I. Ančić, ogl. 35. Ako i se ćutimo u griju. 92. Da imaju znati i razabrati grihe od griha, i u komu se ćuti, da ga umije ispoviditi. P. Posilović, nasl. xiv. Ako li bi se tko ćutio u komu pomankańu. S. Margitić, fala 143. Ne ćuti se u grihu smrtnomu. L. Vladmirović, slavod. 83. Naći ćete mlogi da ne morete ispovidniku reći kako ste mlogi običajni: šesta: ne sagriši bludno; oče, u ovomu se ne ćutim. F. Lastrić, ned. 151. Koji se u ńoj *(pogrdi)* ćutite. F. Lastrić, svet. 162. Kad se ćuti u kojemu god griju smrtnomu. I. J. P. Lučić, dost. 27. — *rijetko instrumentalom:* U čem se tko vidi, u tom je mišļenju, i svaki besidi o svomu živļenju; još ki se čim ćuti, obrazom pokaže: trudni su jur puti, da ličcem tko laže. Đ. Držić 355. — *ee) drugom rečenicom privezanom za predńu riječju* da: Ako se *(diklice)* ćute da su što skrivile. I. Đorđić, uzd. vii. — *b) prema* 4: *voļeti es:* Kad se muško i žensko ćute. V. Vrčević, igre 6. Ćutjeti se s kijem, familiarissime aliquo uti. A. d. Bella, rječ. 74a.

Partic. praes. ćuteći *dolazi i kao adjektiv* sensibus subiectus, sensibus perceptus, sensibilis. xviii *vijeka i u Belinu rječniku* 317: sensibus praeditus. Sakramenat jest zlameńe ćuteće. A. Bačić 261. Za to stvarma ćutećim tebi razumiti jest dao. 261. Govori se da sakramenat jest zlameńe ćuteće milost božiju. J. Banovac, razg. 197.

2. ĆÚTJETI, *ćútîm, imp. šutjeti, mučati,* tacere. *od* xvii *vijeka i u Vukovu rjećniku.* Samoga redovnik ima pomńivo slušati i ćutiti. M. Divković, nauk 390. Ćuti, babo, da ti jedno kažem. M. A. Reļković, sat. 62. Ti sad ćuti, dado. 133. Već bozi ćute. J. Rajić, boj 11. Jovo ćuti, ništa ne govori. Pjev. crn. 253. Zemļa stońe a nebesa ćute. P. Petrović, vijen 24. Stojan ćuti, ništa ne besjedi. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Ona ćuti, ništa ne govori. 1, 606. A što ćutiš, što mi ne besjediš? 1, 607. Fata ćuti, ništa ne govori. 1, 614. Kad sveti arandeo dođe sa suncem onako rańen pred boga, onda zaplače: što ću, bože, ovako grdan? A bog mu reče: Ćuti, ne boj se, ja ću narediti da svi ļudi imaju tako na tabanu kao malu dolinu. 2, 85. Ćuti, d'jete, ništa ne besjedi. 2, 190. Sestro, ćuti, ne moj budaliti. 2, 625. Sve mu ćuti trideset junaka. 4, 103. Budala kad ćuti, misle ga da je mudar. Nar. posl. vuk. 30. Mudriji si kad ćutiš. 184. Sad jaja kokoću a kokoši ćute. 273. Gospod će se biti za vas a vi ćete ćutjeti. Đ. Daničić, 2mos. 14,14. A zar ćuti kao nem. Nar. prip. vuk. ^{2}212. Ćuti dok zaglavi. M. Pavlinović, razg. 64.

ĆÚTKÂŃE, *n. zapovijedańe da se šuti. samo u Vukovu rječniku:* impositio silentii.

ĆÚTKATI, *ćútkâm, imp. zapovijedati da se šuti. samo u Vukovu rječniku:* silentium imponere.

ĆÚTKÊ, *adv.* tacite, *ćuteći. samo u Vukovu rjećniku, gdje ima primjer:* Ja se ćutke smijem (to jest radujem se u sebi).

ĆÚTKO, *m. muški nadimak, u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku.*

1. ĆÚTĻIV, *adj. vidi* ćutiv. *od* xviii *vijeka* i *u rječnićima Rjelostijenčevu* 54b: sensibus praeditus, sensitivus. 2. počutļiv, sensibilis; *i Stulićevu* 74a: v. ćutiv. *a) što se sjetilima doznaje,* quod sensibus percipitur, quod sub sensum cadit, sensibus subiectum: Po izvańijem ćutļivijem nakazańim. Živ. is. 49. Javi joj se Krist Jezus načinom ćutļivijem. Đ. Mattei, 170. Kako, budući ta ļubav duhovna, ńu im učiniti ćutļivu? 49. Zamjerak izčesni, telesni, ćutļivi ovoga obvjetovańa. xii. Može li krstjanin razgledati ovo obļeže ovu ćutļivu zamjeru. 50. Zlameńa ćutļiva milosti nećutļive. J. Ivanović. nauk 71. — *b) što lasno što neugodna osjća, osjetļiv,* quod facile offenditur: Biše zabjene ne u nogu žuļastu, nego u glavu, udo od svijeh uda najživije i najćutļivije. Besjede kr. 307. — *c) meka srca,* animo molli, humanus: Srce ćutļivo. Đ. Mattei 318. Sama mora ćutļiva srdaška. Osvet. 3, 7. Boke] je postojan muž, ćutļiv otac S. Ļubiša, prip. 8. — *adv.* ćutļivo. *samo u Belinu rječniku.* 317: sensibiliter.

2. ĆÚTĻIV, *adj. mučaļiv,* taciturnus. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Miloš je više ćutļiv, smeje se retko. M. Đ. Milićević, zim. več. 39. To je žena visoka, suva, ćutļiva, uvek sumorna. 351. Petar je vrlo ćutļiv i svakad ńešto zamišļen. M. Đ. Milićević, let. več. 258. Reče ćutļivi Čiča Stepa. M. Đ. Milićević, zlosel. 294.

ĆÚTNÔST, ćútnosti *f. osjćańe. u govoru:* Nisam potla nigda ima ćutnosti od nečistih stvari.

ĆÚTŃA, *f.* familiaritas. *isporedi* 1 ćutjeti 4. *u jednoga pisca pod konac* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* 74a: familiaritas, consuetudo, amicitia, necessitudo; zavrći s kijem ćutńu, cum aliquo consuetudinem inire; razvrći s kijem ćutńu, amicitiam cum aliquo dissolvere. Ako žudiš užívati prislatku ćutńu ńegovu i ńogovo mnogočastno prijateļstvo. Đ. Mattei 85.

ĆUTSTVEN, *adj. vidi* ćutiv *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* ćutstveno v. ćuteļno.

ĆUTSTVJE, *n.* sensus, vis sentiendi. *samo u Stulićevu rječniku.*

ĆÚTUK, *m. paň čvornoval i kratak tur.* kö-

tȍk, *palica. u Srbiji.* V. Ilić. *komad cjepanice kad se cjepanica testera. u Lici.* V. Arsenijević. — *u prenesenom smislu: smetenik,* homo mentis perturbatae. V. Ilić. — *govori se i kad se kaže da koji ni ne mari:* Ja mu kažem, a on ni u ćutuk. Ni u ćutuk kao ni brigeša. *u Lici.* V. Arsenijević. — *a u Vukovu rječniku* 763ª: turma.

ĆÛV, *m. vidi* ćuh, *ista riječ samo jc* v *mjesto* h. *u naše vrijeme. Kada vjetar puše pak prestane a iz kuće tko upita: vaj, puše li na dvoru vjetar? odgovori mu se:* „uema vjetra ni ćuva", *t. j. ni malo, ni zere, nego je sa svijem tiho.* J. Bogdanović.

ĆÛVÎK, ćuvika, *m. vršak brtski, zaošiljast brežuljak.* Počeše nastupati protiv turskog položaja na Ćuviku (Maloj Kamari). Rat 73. Osvoji ćuvik Čovrjugu. 128.

ĆÛVIĻE, *rcče se junetu kada se hoće odakle da oćera ili išćera iz kvara:* Ćuvi|e van! J. Bogdanović. *u Lici.* V. Arsenijević.

ĆÙVÎZ, ćuviza, *m. ńcka blatska ptica. u Neretvi.* M. Pavlinović.

ĆUVJERE. *f., pl. samo u Daničićevim poslovicama* 139: U Ćuvjerah tkati a u Balića krojiti i isti dan na pir hoditi.

ĆÙZA, *f. pogrda malenoj a širokoj ženi u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÙZÂD, *f. maleni koń. reče se:* Šta bi i mogao natovariti na onu svoju ćuzad? *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆÙZE, ćuzeta, *n. malcn koń, paripče. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĆUZEL, *griješkom mjcsto* ćuzel· Donesi ćuzel deisiju. Nar. pjes. petr. 2, 135.

ĆUŽIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. herc. 1873, 254.

ĆÙŽITI, ćûžîm, *imp. ići po zemļi. samo o pticama.* Ļ. Kovačević.

D

D', *okrńeno:* 1. da: D' u ńoj klańa dvanaest Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 83. *vidi* da *pod* I, A, 2, *β*, e. — 2. de: Nu d' pogledaj, mlada Mare, okolo sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 25. *vidi* nude. — 3. do: Kad mletačke plavi doplove d' Omišļa. Nar. pjes. istr. 2, 3.

1. DÀ, *conj. i interj. — Postańe je nejasno. Miklošić je isprva* (lex. palaeosl.²) *mislio da je* da *moglo postati od imperativa glagola* dati *ili* djeti; *a poslije* (vergl. gramm. 4, 260) *da bi mogao biti osobiti pronominalni korijen, isti onaj što u* dake *(vidi kod ove riječi). Za zadńe se postańe slaže i Daničić* (Korijeni 101). *Jagić misli* (Das Leben der Wurzel dê, 47), *da je* da *postalo od* dê *ili* de *a ovo da je imperativ glagola* dêti. *A može biti da po značeńu i istoriji jezika treba razlikovati trojako* da: *jedno adversativno* (I, D) *koje se nalazi i u starosl. i u ruskom jeziku iz kojcga se afirmativno* (II, 1) *razvilo (i u ruskom): ovo bi postalo iz indocvropskoga kor. da (sa značeńem* a) *iz kojega je u grčkom jeziku δέ postalo; drugo (i starosl. i ruski) što pokazuje vońu ili žeļu* (I, A, 1, a *i* b) *iz kojega su se ostala značeńa pod* A *i ona pod* B *i* C *razvila: ovo bi postalo od* de, *koje ne bi bilo drugo nego imperat. glagola* dêti (djeti); *isporedi* de *i* dje; *treće* (II, 2), *kojega nema u ostalijem slavenskim jezicima, ima doista smisao ovakovoga imperativa, te bi se moglo promisliti da je starije od drugoga i da se je ovo zadńe iz ńega razvilo; ali ovakovo (treće)* da *ne pojavļa se nego u novija vremena; ne može se dakle za ń primiti ngo novije postańe, i to po svoj prilici od* daj, *imperat. glagola* dati.

I. *conj.* ut, quod, si, sed, igitur. — *često gubi akcenat, te se izgovara s onom riječi (osobito ako je ova glagol) koja slijedi, kao da je jedna sama riječ, postaje dakle proklitika; n. p.* da znáte, da mògu *izgovara se* daznáte, damògu; *ali u tom slučaju ako ova druga riječ ima akc. ˊ* ili ˆ, *onda* da *dobiva akc.* ˋ, *a nestaje akcenta ˊ kod druge riječi; tako* da znam, da vidite *izgovara se* dàznām, dàvidîte. — *Ima u narodnijem pjesmama jedan primjer u kojem je* da *pred samoglasnikom okrńeno radi stiha. vidi* d', I. — *U opće stoji na početku rečenice u kojoj je; no može biti i u ńu umetnuto, ali i tad trcba da stoji prije glagola (a, ako je složeni oblik, prije pomoćnoga), te je posve neobično da stoji za ńim kao u ovijem primjcrima:* Vele bi joj bolje bilo, ne nahodi da se živa. G. Palmotić 1, 371. S vozom nisi da nikuda pristao. I. S. Reļković 65. — *Nerijetko se nalazi udvojeno* da: *kad je podložna rečenica poduļa, pisac metnuvši joj* da *na početku, nakom nekoliko riječi meće i drugo* da, *ili radi veće jasnoće, ili za to što je zaboravio na ono prvo. dapače u jednom primjeru* (XVI *vijeka) dolazi tako bez potrebe da do tri puta:* Priliku bo dah vam da kako ja činu tako da i vi da činite. Korizm. 83ᵇ.

A. ut *naznačuje namjeru, cil, pošļedak nopće, te pošto namjera, cil, pošļedak mogu uprav i ne biti, nego se samo promisliti, tako indikativ glagola uz da prima često smisao za koji u ńekijem drugijem jezicima ima osobiti način: konjunktiv. u takovom smislu često dolazi i kondicijonal (vidi* biti, budem *pod* II, 3, b), *a kod čakavaca i imperativ, i to drugo lice i za prvo i za treće. ovo dolazi od* XI *vijeka, a čuje se i u naše vrijeme. vidi* L. Geitler, Prilozi k hrvatskoj gramatici i glasoslovju, rad. 58, 191—193. Da iže to poreče, kląni i bog *(po smislu pripada pod* 1, b). Da iže sdě životъ, moli za ńe boga (1, a). Star. 7, 147. (XI-XII *vijek).* Mi hoćemo i zapovidamo da budi postavļen na muki (2, *α*, a, *α) aa)*). Stat. krč. ark. 2, 281. Hote, da, ako bi ńeki tat ukral v hrame ča bi vrědno 10 libar, ter bi našast, imoj platit 12 cekinih zlatih (2, *α*, a, *α) a)*). 284. Hoćemo da nijedan muž ne mozi vineti svoje ženi nijednu ligancu. (2, *α*, a, *α) a)*). 285. Poslušaj, ļubveni sinu, zapovědi meštra tvoga i prikloni uho srdca tvoga, i svit ļubeznago otca radostno primi i veličnо svrši; da k ńemu se vrăti poslušanijem i trudom (. . . ut ad eum per obedientiae laborem redeas). (2, *α*, a, *β)*). Regul. sv. ben. star. 7, 72. Učinismo milost fratrom crikveničkim u Vinodoli da oni mozite učiniti 1 pilu. (2, *α*, a, *α) b)*). Mon. croat. 54. (1428). I da ga ne mozi općina brižiti. (1, a). 119. (1482). Obznaniše jednoj i drugoj strani da vsa dlga brda imaju biti i b u d i t e komunu mumjanskomu. (2, *α*, a, *α) b)*). 36. (1546). U božju se kripost ufaj, da vidinje tebi podaj. P. Hektorović (?) 98. I da nitkor ne mozi priuzoti ali posesti crikovnoga

*

(1, a). Stat. pol. ark. 5, 249. Poveli mu da prez odluke ne mozi nijednoga na smrt osuditi. F. Glavinić, cvit. 406b. — *u naše vrijeme:* On mi nalaže, da mu ja predaj knigu. Rad, 58, 191. Rekoh li ti sto i sto putih, da ga se čuvaj. 192.

1. *u samostalnoj rečenici.*

a. *kao neka, s indikativom glagola vrijedi koliko imperativ, te onaj što govori pokazuje svoju volju, ištući od drugoga a gdjekad i od sama sebe izvršenje onoga što hoće. — Otkad dolazi i u kojim rječnicima vidi kod pojedinih lica; samo u Daničićevu rječniku izrečeno je ovo značenje za sva lica uopće* (tom se riječju želi ili naređuje ono što se kaže u rečenici u kojoj je. 1, 248).

a) s indikativom prezenta. (u jednom primjeru iz XVI *vijeka i u drugom iz* XVIII *glagol stoji u kondicijonalu, premda vrijedi kao imperativ:* Aku imate ošće ke pravice ali pisma, da biste naprid postavili. Mon. croat. 12. (1546). Da ne bi iko cijenio, da se s ovom zapovijedi zabranuje zanat. J. Matović 333). — *aa) glagol je u drugom gramatikalnom licu sing. ili plur. pošto za ovo lice ima osobiti oblik, konstrukcija se s* da *rječe nalazi; ali je obična za neke formule što se u sred govora umeću, kao* da znaš, da prostiš, *i u zapovijedi* da si, da ste *kojom se naređuje većom silom komu da kamogod ide. — Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu* („gebietend und verbietend“: odmah da ideš kući; sad da platiš čovjeku što si mu dužan. 109a.) *i u Daničićevu.* Da znate. Mon. serb. 174. (1356—1367). Da znate, učini me bog cara. Aleksandr. jag. star. 3, 254. Ako ti mene ubiješ, tako vsemu momu gospodin da jesi. 294. Bratjo, da znate, jere jest brijeme nam oda sna probuditi se. N. Ranina 13a. pavl. rim. 13, 11. Gospođe, da znate, svijem vam je sramota. N. Naljeković 1, 195. Vila II: I moj ti dil sada, al da ju ne daš njoj *(jabuku vili trećoj)!* 219. Da znadeš. F. Vrančić, živ. 20. Ako l' plača al' uzdaha na tebi se danas vidi ali da ti lišce zblidi, da počitaš mene vlaha. D. Baraković, vil. 196. Da znaš, mač sred moje ki dosnice vidje sjati, jer se opasa za gospoje slobodivat' ne hitati. I. Gundulić 413. Tim ne samo ljubim njega, nego mu se, da znaš veću, kletvom zakleh ja velikom. G. Palmotić 1, 311. Da imaš mi istinu, Svilojević, kazivati. Nar. pjes. mikl. 15. A vi da se njozi obećato. M. A. Reljković, sat. D 1a. Da mene vi naopako ne razumijete. D. Rapić 111. Kum da mi si, krstitelju Jovane! Ti da krstiš Hrista boga istina! Nar. pjes. vuk. I, 122. Da si brže na Rakitno ravno! 1, 564. Da se čuvaš, moja vjerna ljubo! 2, 118. Što te pitam, pravo da mi kažeš. 3, 14. Brže Jauo, da si dvoru mome. 3, 222. Čuješ li, čobane! stado da mi dadeš, ja sam te nadžnola. Nar. pjes. vuk. živ. 55. Knige piše: da si mene s prešom u Stambola. Pjev. crn. 30b. Azurala kićeni svatovi, azur da ste, ajte da idemo. Nar. pjes. vil. 1866. 699. Gazda im odgovori: „Sto rekoh to da učinito“. Nar. prip. vuk. 16. Ja sam došao da prosim tvoju sćer, nego da mi je daš. 129. Da no jedeš od mene mesa već kosti moje da pokupiš. 159. Ti više da no ideš za mnom. 181. Moja (da oprostite) žena ne će. Pravdonoša 1852. 1. Jutros mi žena, da oprostiš, radajući umrije. Nar. prip. vrč. 94. Der da si mi gotov, Vukotiću. Osvetn. 3, 72. Da si miran, vojevodo draga. 3, 85. Da ste naprijed! moji Crnogorci, za naroda oslobadaj svoga. 5, 94. — *bb) glagol je u trećem gramatikalnom licu u sing. ili u plur. u starija vremena oblik drugoga lica vrijedio je i za treće, i to vrlo često u sing. kod kojega se to uzdržalo do dana današnjega u ličkim tradicijonalnim formulama (vidi* Daničić, oblici srpsk. jez.7 61.) *mnogo rjeđe u plur.* (Daničić, istorija obl. 335). *po tome u naše vrijeme za* III *lice pl. svagda, a za* III *lice sing. gotovo svagda vrijedi ovakova konstrukcija (indic. praes. uz* da *ili* neka). *među* da *i* neka *ima razlika, što je* da *obično kad se ne ište odmah izvršenje zapovijedi, te se za to često nalazi u zakonima, poveljama, pogodbama. — ipak ne rijetko u istijem primjerima mijenjaju se* da *i* neka: Neka nas mrtvijeh u jedan grob stave, pak da nas vrhu svijeh ljuvenijeh proslave. N. Naljeković 1, 195. Neka ljubav vaša skrovna bude der do vika, a ne da ju zlob jezika po ulicah svud razglaša. A. Čubranović 154. 155. Da se carstvo prostre, a neka životi se naši skrate! I. Gundulić 290. Neprijatelj da ne žive, a zlo svako neka slijedi. 515. Po trgoviščih neka ne stoje za ludu i da se ne skitaju. M. Bijanković 94. Nek puk vidi, kuda hodi, i potribni da put sgodi. V. Došen 230b. Nek bi palo i vucima hrane, a ni ovce da nisu poklane! Osvetn. 4, 55. — *Dolazi iz prvijeh vremena a između rječnika u Mikalinu (uprav u gramatici talijanskoj štampanoj pred rječnikom:* Načina koji zapovijeda. vrijeme sadašnje. Imaj ti, da ima on, imajmo mi, imajte vi, da imaju oni. 17. Da uči on, da uče oni. 20. Da vidi on, da vide oni. 23 *itd.); u Belinu (također u gramatici što je pred rječnikom:* Modo imperativo: . . . imaj oni, ‚habbiano quelli‘, ‚vel‘ da imaju oni. 22b. Da uče oni, ‚insegnino quelli‘. 26a. Da imenuju oni. 33b.); *u Bjelostjenčevu* (Da bude tak, ‚sit ita, esto ita‘. 2, 63a); *u Daničićevu.* Ako li od županihъ ljudi prihode u manastirьske ljudi, da se vračaju opeta. Mon. serb. 6. (1198—1199). Sii vsegda da budutъ crьkvi. 10. (1222—28). Da jestь vědomo vsakomu. 50. (1240—1272). Rěše svi česnici: kъto ne da usu *(čitaj* vsu) pristavьštinu, da ne bude česnikъ u lokъve. Star. 13, 208. (1250). Po moj smrti da gre crikva mojim parentam. Mon. croat. 3. (1321). A voda koja izь blatьca poteče da imь jestь na polji. Glasn. II, 12, 11. Kъto li zabrani i ne dastь, da plati kraljevstvujuštumu 5 sъtъ ovьnь. 56. A zaselsci da oru kako i druga metohija. 71. Koga ujest zmija, da rečet: bože Moisêov pomiluj me. Ark. 9, 93. (1468). Ako budu ovi živi osam dan obišeni, slobodni i otrišeni da pojdut. Transit. 235. Gdo ima uši od slišanja, da sliši. 78. Otijdite i pustite ga i vaše zaside da oddajet se od njega. 203. Da ne zna liva ruka tvoja ča čini desna. Korizm. 7b. Ako gdo žedajet, da pride ka mni. 70b. Da imeni Isusovi vsako kolino preklonit se. 79a. Tako da budo (‚amen‘). N. Ranina 18b. Ova pisan da bude tvoj milosti na počtenje! P. Hektorović 19. Da se za ludu ne lži, neg preče sva da se taj zbudu. N. Naljeković 1, 225. Vila: Junače, dvigni se. Stanac: Da bude, gospoje. M. Držić 57. Rekoh joj: vilo, tvoj Dragić veće da je tvoj. 126. Da je istom dijete zdravo, a za čovječtvo se ne mari. 142. Ne ću zeta! Da mi mojo vrato. 237. Ako tko hoće napunije viditi, da čtit kanoni. Š. Budinić, ispr. 148. Komu otpustite grijehe, da mu su otpušteni. M. Divković, bes. 6a. O ljubovniče od duša, samo u tebi da se nasladi srce moje. B. Kašić, nač. 32. K bogu sada, družbo mila, da se prostru glasi naši. I. Gundulić 81. Da se ije, da se pije. 173. Živi dundo, sva kolika i ma bratja živa da su. 309. Mustafa opet naš car da je. 519. Najprije vrhu svoga da se u crkvi moli budo. G. Palmotić 1, 55. Da se ureda i njoj i njo ljubovniku život uzme! 1, 171. Što prosiš, da budo. 2, 204. Da se izgubi svijem kraljevstvom život prije, neg da osvojit tvoju ljubi silni gusar može i smije! 2, 247. Da bude tako. ‚Esto. Fac ita esse‘. Mikalja, rječ. 54a. Misnik da nije kopilan.

I. Ančić, svit. XIX. Nitkor u napridak da ne smi davati na svitlost, ni pripovidati nova proščenja. M. Bijanković 92. U imo Isusovo svako kolino da se pokloni. J. Filipović 1, 73b. Što bit ima da bude, reče komu smokve ne udo. Poslov. dan. 121. Reći će ti: stan', mrcino! da se prije kuša vino. V. Došen 64b. Kojim budete odpustiti grihe, da su im odpušteni. M. Dobretić 84. Ali da je to šusterom ne dat, jer kad vaļa da što sašivaju, onda oni na kocke igraju. M. A. Reļković, sat. E 3a. Da nije grih u tebi, kako kraļ u kraļestvu. Đ. Rapić 69. Piše knigu care gospodine: ‚koji ima sina al sinovca, da ga šaļe caru za soldata'. Nar. pjes. istr. 1, 10. Koji koga poplaši, onaj prvi da počne jesti. Nar. prip. vuk. 212. — *cc) glagol je u prvom licu jednine. onaj što govori ili nutka sam sebe na koju radńu, ili drugomu jarļa što je nakan činiti. i ova konstrukcija zamjeńuje svagda imperativ kojega nema za ovo lice.* da *vrijedi koliko* neka *s kojim se može miješati:* Neka ja ne budem na vječnu smrt priti, nego li da budem bez konca živiti. N. Dimitrović 49. — *Dolazi od* XVI *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Ja inu gospodu do smrti do moje da služit ne podu do tebe, gospoje. N. Naļešković 1, 179. Da otkrijem tebi veće, što bi razlog tajat bio. G. Palmotić 1, 330. Indi kad već amo zado, da ti rečem, to još nado. V. Došen 23a. Da ti kažem, moj dobri Slavonče, koja ludost kad se ženi momče. M. A. Reļković, sat. E 7b. Dojdi sada pak da ti ukažem moju kuću. H 1a. Slušaj, pobre koji znadeš naški, da ti kažem mejdan djevojački. And. Kačić, razg. 165. O Jovane, da te, sinko, pitam. Nar. pjes. vuk. 2, 32. Kad me pitaš, pravo da ti kažem. 2, 181. Ako su ti dvori izgoreli, ļepše ću ti dvore načiniti; ako ti je blago odnešeno, da t' učinim agom haračlijnskim. 2, 369. Jā da ti ib po imenu kažem. 4, 463. Eto sad ću leći u sanduk pa da ti kažem za što sam se nasmejao. Nar. prip. vuk. 17. Šta ću činiti? da pošļem sina svojega. Vuk, luk. 20, 13. A on reče: da čujem. Đ. Daničić, 2sam. 20, 17. A da nu braćo, kad smo svi na okupu, da vas pitam. V. Vrčević, niz. 323. — *dd) glagol je u prvom licu množine. onaj što govori (ili oni što govore) nutka i sebe i one s kojima govori na kakvu radńu. za ovo lice ima osobiti oblik kod imperativa, koji često zamjeńuje ovu konstrukciju. (u jednom se primjeru iz prošloga vijeka izmjeńuju obadva oblika:* Prosimo i podiliće nam se, da tuckamo i otvoriće nam se. Ant. Kadčić 347). — *Dolazi od prvijeh vremena a između rječnika u Vukovu (uprav u gramatici štampanoj pred rječnikom*[1]*, gdje Vuk i ne spominje osobiti oblik ovoga lica u imperativu:* budi, neka bude, da budemo. LVIII. Da igramo. LX. Da premo, da zapremo, da tresemo *itd.* LXII, *itd.*) *i u Daničićevu.* U tāde dānь da se stanemo. Mon. serb. 7. (XII *vijek*). Tko naš ures ļubit' bude, da svakoga mi ļubimo. N. Naļešković 1, 198. Nu vas prvo da čujemo. M. Držić 36. Vidismo što je virovanje; da vidimo što je članak. I. Ančić, vrat. 20. Među sobom zboreć: da vidimo, što će trbuh kad ga ostavimo. M. A. Reļković, sat. K 2b. Nemoj! da ne dilimo novaca. sabr. 49. Da mi lijepu četu sakupimo. And. Kačić, razg. 202. Da se indi razgovorimo u ime božje. Đ. Rapić 51. Sada da malo zastorom zaklonimo tako strašno patećega sina božjega. 218. Ustaj gore, Nikola! da idemo u goru da pravimo korabe. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Jedan veli: ‚lijepe djevojke!' Drugi veli: „da je upitamo". Treći veli: ‚da je obļubimo.' 1, 164. Da s' vatamo tanke slamke. 1, 173. Dušo Maro, da se ne varamo, de rečemo, da se sastanemo. 1, 354. Jedna veli: ‚da ga zakoļemo;' Druga veli: ‚da ga utopimo'; Treća veli: ‚da ga ubijemo.' 1, 398. Da falimo cara nebeskoga! 2, 158. Braćo moja, ļubimna družino! da čekamo dokle nočca dode. 4, 386. Znate li šta? Ovako da uredimo. Nar. prip. vuk. 102. Reče sveti aranđel: ‚Do da ronimo!' 115. Bijela vilo! da pratimo šajku. Osvet. 2, 180. — *ako oni (a može biti i jedan sam, vidi kod* ja) *što govore javļaju što su nakani učiniti, a ne nutkaju na radńu one s kojima govore, treba da ostane ova konstrukcija (s* da *ili s* neka) *i ne može se zamijeniti imperativom:* Ako hoć poznati, kako probivamo, da ti ukažemo u knizi ovoj. Aleks. jag. star. 3, 297.

b) s indikativom perfekta. onaj koji govori naređujući nešto, čvršće pokazuje da mu je jako stalo izvršeńe ńegove voļe, tim što stavļa glagol u prošlo vrijeme kao nadajući se izvršeńu još prije nego izgovori. — Dolazi iz XV *vijeka a između rječnika u Vukovu (s primjerom:* Da se nijesi makao odatle! 109a). Divice, nijedna iz dvora da nije izišla. M. Držić 130. Š ńom stoj, da se nijesi od ńe dijelila. 193. Da mi nijesi veće došao u gospodstvo ni na oči. M. Divković, bes. 717a. Sunce da se nisi maklo. F. Lastrić, test. ad. 12b. Od vočke da nijesi izio. S. Rosa 1b. Odma da si pošao k ovcam. And. Kačić, kor. 162. Takija da si od mene otišla. Đ. Rapić 267. Da srpska puška zaovda nije pukla više na Turčina. S. Milutinović, ist. 16. Da mi niste uradili ino. Osvetn. 3, 121. Danas da ste u Dubicu sjabli. 4, 45.

c) pred (glavnom) rečenicom u kojoj je da ima druga (podložna) u kojoj je relativna riječ (zamjenica ili adverb); glagol što je u podložnoj opet stoji u istom obliku i u glavnoj. smisao je svagda da nešto treba da ostane onakovo kakvo je. unatoč ńečemu drugome. ovakovijeh se primjera nalazi vrlo često, osobito u naše vrijeme. — Najstariji su s indik. prez. iz XVI *vijeka, a s part. praet. u iz* XVIII. *aa) glagol je u indik. prez.:* Kud pade da pade. M. Držić 268. Kud pase da pase, ļešto da se doma oteli. Poslov. dan. 51. Kakav je da je. J. Banovac, pred. IX. Kakav sam da sam. Đ Obradović, bas. 285. Čim mirišu da mirišu. Nar. pjes. petr. 1, 128. Kakav sam da sam, tvoj sam. (Kad se ko kome preporučuje i moli za što). Nar. posl. vuk. 124. Kakav si da si, teško onom čiji si. 124. Ko je, da je. 141. Što je, da je. 356. Udarimo nočas, pa gdje pukne, da pukne. S. Ļubiša, prip. 184. Kakvo je, da je. M. Đ. Milićević, let. več. 90. — *bb) glagol je u part. praet. u. ovaj oblik stoji mjesto cijeloga perfekta, jer je pomoćni glagol ili kopula ispala u obje rečenice:* Kud puklo da puklo. M. A. Reļković, sabr 23. Među to kako se oni izgovorili da izgovorili, vi ne uzdajte se samo u onu pokoru, koju vam ispovidnici odrede. B. Leaković, gov. 88. Kud puklo da puklo. Nar. posl. vuk. 163. Čije bilo, da bilo. 347. Šta car rekao da rekao. Nar. prip. vuk. 65. Kad bilo da bilo. Vuk, rječ. *kod* kad. Gren, kamo došal da došal. Nar. prip. mikul. 47.

b. utinam. *pokazuje ļelu onoga što govori. pošto nije svagda lako razlučiti voļu od ļele, može biti da bi nekoliko primjera navođenijeh pod a amo spadalo, a opet nekoliko od onijeh što ćemo sad navesti spadalo pod a. glagol je u indikativu ili u kondicijonalu. ako je u indikativu, vrijeme je prezenat, kad se ļeli što još nije, ili se ne zna, je li već. — često pred rečenicom ima usklik* o, a, ah, jaob, *a u jednom primjeru (prvom kod β) a) aa)) makar. — Dolazi iz prijeh vremena a između rječnika u Vrančićevu* (‚utinam' da bi. 116), *u Mikaļinu (u gramatici talijanskoj što je pred rječnikom:* Načina koji žudi, vrijeme sadašńe i

vrijeme neizvršeno . . . Da bi bog hotio da ja imam, i da bih imao *itd.* 17. *vidi još na strani* 20, 24, 28, 31, *a u rječniku:* da, riječ od poždne, (Che) ‚At. At tibi Deus benefaciat'. Da bog ti dao svako dobro. ‚At Deus judicet'. Da ti bog vidi. 54a), *u Belinu u gramatici pred rječnikom:* ‚Modo ottativo. Presente o imperfetto'. O da sam ‚vel' da jesam, ‚Dio voglia che io sia, vel Dio volesse che io fossi, *itd.* O da bijah, ‚o se io era', *itd.* 20b. ‚Perfetto remoto'. O da bih ja *itd.* ‚Perfetto propinquo'. O da jesam bio, ‚vel' da sam bio *itd.* ‚Pret. plusq'. O da bijah bio *itd.* ‚Futuro'. O da budem *itd.* 21a. *i na isti način kod drugijeh glagola; a u rječniku:* ‚che, quando significa desiderio'. ‚At'. ‚Che Dio ti dia bene'. Da ti bog dao dobro. 188a.), *u Bjelostjenčevu* (‚utinam'. O da bi, da bi bog dal, da bi bog hotel. I, 1283b. 2, 63a), *u Jambrešićevu* (‚utinam'. O da bi! da bog da! 1053b.), *u Vukovu* (3. ‚wünschend', ‚optative': Da si živ i zdrav! ‚du mögest leben und gesund sein!' ‚vivas et valeas!' Da bog naspori! Da bog ne ukrati! da si pošten! da vi čujem zdravje! 109a.), *u Daničićevu* (tom se riječju želi ili nareduje ono što se kaže u rečenici u kojoj je. 1, 248.)

a) može se zamjeniti optativom (part. pract. II); *rečenica je po sebi posve potpuna. u opće se misli, da ono što se želi moglo bi se izvršiti. — vrlo često u blagoslovu (i u pozdravu i u zdravici i u klicanju itd.) i u kletvi. (kod dvije rečenice što su među sobom samostalne može biti u jednoj optativ a u drugoj* da: To li sam, vilo, ja i u čem tebi kriv, ne dal mi *(bog)* pokoja, ni da sam dugo živ. N. Nalješković 2, 77. Da b' crkao! i još gore; proždrlo te strašno more! V. Došen 39b. Da bi bog da' i bogorodica, zaklala te puška crnogorska! Nar. pjes. vuk. 4, 55. Mirko, da si zdravo i srećno ti bilo! Osvetn. 3, 124). *a) glagol je u indic. praes.:* Ako li kto sije prětvori da mu bogъ sudi i da mu je supьrьnica sveta bogorodica. Mon. serb. 6. (1198—99). Bogъ da prosti i pomene. 567. (1389—1405). Da počijut v mire (‚requiescant). Naručn. 41a. Odstupajuće od tebe da pogibnut. Korizm. 63a. Da ne da bog. N. Rańina 197a. pav. gal. 6, 14. Da ti kļun povene! M. Vetranić 1, 23. Gizdavu tvu mladoš, ģiļu moj pribili, veselje i rados da od svud okrili. N. Nalješković 2, 90. Vaj, da je proklet čas najprvo za moj grijeh kad vidjeh tvoj obraz. 2, 99. Jokasta: Da jeda su Grci grad primili? rec' mi toj. Glasnik: Da višńi ukloni! M. Bunić 53. Koja *(milost)* da vas od svih napasti ovoga svijeta zaštiti. M. Divković, bes. 2a. Tko tebe blagosovi da se on blagosova napuni. 649ab. Bog da nas začuva od ove smrti. M. Orbin 14. Da dâ višńe vlas desnice, da od sreće danas hude prorok sree me ne bude. I Gundulić 33, 34. Da uzdrži višńa vlas u bitju vas tomu. 129. Ah, da je proklet, tko zameće u rodnomu nemir gradu. 372. O dostojni vrh svijeh kraļa kraļu, da ti je sreća u ruci, i da ti ova mjesta i daļa klańaju se, i svi puci. 417. Govorći: da si proklet. I. T. Mrnavić, istum. 107. Ah da bog dopusti da morskijeh od usti shrane se me plavi. G. Palmotić 1, 40. Da je čas proklet, kad u svitu majka me je porodila. 1, 379. Sve što sree tvoje žudi, da ti višńi zgora udili! 1, 389. I ti u vijeke čestit da si! 2, 275. O djevice da je blažcno tvoje ime! J. R. Gučetić, molit. 19. Ah da vječni bog vam prosti! P. Kanavelić, iv. 39. Ah, da j' proklet, tko najprvi svijet ockvrni vrlijem bojem. 154. Ah da je blažen ko pod nebi s dragom svojom drago živc. J. Palmotić 124. Zdrav da si, kraļu žudinski. M. Radnić 469b. Da božja pomoć bude sveđer s nami. I. Akvilini 165. Da mu je drača pod nogam a ploča nad glavom, nek ne može ni gori ni doli. Posl. dan. 14. Da mu se rodi vino i šenica bjelica i muška sva djećica. 14. Da 'e prokleto, kad smo bili i začeti i rodjeni. A. Vitaļić, ost. 213. Da bog sačuva, rekoše vojnici, da mi smaknemo onoga koji nas je ovako lijepo pričekao. J. Filipović 1, 112a. Ah blagosovļeni da ste od otca nebeskoga! F. Lastrić, test. 119b. Da me bog sačuva od hvale koja se meni ne pristoji. Đ. Bašić 234a. O da pravda to odluči, da od pravi lažce luči! V. Došen 138a. Viču: bako! da si zdrava! 165a. Da počinu u miru (‚requiescant in pace'). Ant. Kadčić 102. Još imade osobita skula, da bog dade da bi se rasula. M. A. Reļković, sat. E 3b. Ta s koga je, da od boga najde! I 7a. Čast da ti je, prvijenče i crveno vino! Popij i tu i drugu, da ti obje probudu. Nar. pjes. vuk. 1, 57. Da mi pomože bog i svi sveti. 1, 78. Da bog da, da mu prerone! 1, 225. Šta učini, da od boga nađeš! 1, 256. Nek se ženi, prosto da mu je! 1, 270. Što je bilo više da ne bude! 2, 3. Zdrav da si mi, vojvoda Milošu! 2, 200. S bogom ostaj, Ļutica Bogdane! Da s' u zdravļu opet sastanemo i crvena vina napijemo! 2, 222. Zdravo da si, kneževa vojvodo! 2, 302. Kad on dođe na gradsku kapiju, tvrda bješe da je bog ubije! 2, 478. Bog da znade hoću l' igda doći. Ogled. sr. 16. Da bog da! ali kako ja znam. Nar. posl. vuk. 47. Da bog dâ da rodi i po drvu i po kamenu, ali da ga ja ne jedem! (Reče se za ono što ćoek ne jede rado). 47 Da bog da pilići ti hļeb iz ruku otimali! (Kletva, i znači: da tako ostariš i oslabiš da ti život omrzne a da ne možeš umrijeti). 48. Da bog da sam da ne znaš, a drugoga da ne pitaš. 48. Da bog đetetu ne da ono, što mu otac i mati misle! (Jer otac i mati obično misle o svakojakoj nesreći, koja bi se đetetu, kad nije kod ńih, mogla dogoditi). 48. Da bog naspori i beriće učini! (Najviše se govori poslije jela). 48. Da bog ne ukrati! (Kad se govori o kakvu dobru). 48. Da bog u grijeh ne upiše! (Kad ko kazuje da je što činio što nije pravi grijeh). 48. Da vi čujem zdravļe! (U Paštrovićima vikne tako domaćin i domaćica gostu na pohodu). 48. Da mu je milost! (Reče se kad ko pomene kakvoga sveca n. pr. A Sjutra je sveti Luka. B. Da mu je milost!) 51, 52. Da nije urok (ili:) Da nije ûrôkâ! (Kad ko želi da se što ne uređo). 53. Da oprosti bog i tvoj obraz! (Kad ko kazuje što sramotno). 54. Da si kao što i jesi. (Kao blagosov u šali.) 55. Da si pošten. (Reče se obično onome koji na pitańe odgovori kako mu je ime n. p. A. Kako ti je ime? B. Mirko. A. Da si pošten! B. I ti da si živ i zdrav!) 55. Da si ti živ i zdrav! (Kad se hoće da kaže da je ko umro) 55. Da te bog sačuva vedra božića i oblačna Durdeva dne! (U Dubrovniku). 56. Da te sačuva bog od nenadne (smrti ili druge kake nesreće). 56. Da ti je dobra sreća! (Kaže se onome koji polazeći reče: ‚S bogom ostaj!' U Crnoj Gori). 56. Da ti je na zdravļe! (Kad ko kazuje da ga što boli, n. p. da ti je na zdravļe, boli me glava). 56. Šta uradiste da od boga nađete? Nar. prip. vuk. 67. Sad da vi je prosto. 139. Da živi car. Đ. Daničić, 1sam. 10, 24. Da ti gospod dadno odozgora izobilna roda! Osvetn. 1, 14. — *b) glagol je u indic. perf.:* Tko li drzne i potvori slovo i milostь kraļestva mi, da su vse kletvь na ńь pale. Mon. serb. 293—294 (1419). Pustińak odgovori mu: da si dobro došo! P. Macukat 77. — *c) glagol je u kondicijonalu:* Tko gode potvori . . . da bi se odrekao vjere angela na umrьli čas. Mon. serb. 230. (1397). Da bi u

dobri čas bilo! Spom. sr. 1, 44. (1403). Stani jure, brzi konju, da bi, konju, zaginuo! Nar. pjes. mikl. 8. (xvi *vijek*). Da bi ga ubio koš! ovoga, ostao pus! N. Naljeković 1, 180. Vaj guto prokleta, da bi se skončal vijek tvojijeh dan i ljeta, ali t' se našal lijek! 1, 334. Ah blaženi i čestiti da bi svi sni vaši bili! I. Gundulić 15. Ah, da bi u vik jakno sade živio miran i slobodan, Dubrovniče! 390. I na ovomu da bi ruzi dovršili našijem štetam! 476. O da bi bog dopuštio, da bi vladaoci slijedili... J. Matović 95. Da bi se bog smilovao onima, koji bi se smilovali meni. M. A. Reljković, sabr. 9. Ako Jozo ne osvetiš Marka, da bi tebe poželila majka! And. Kačić, razg. 305b. Da bi bog d'o svakom ko što hoće. Nar. pjes. vuk. 1, 221. Nek pucaju, da bi pocrkale! 1, 598. Ti nemao groba ni poroda i da bi ti duša ne ispala dok turskoga cara ne dvorio. 2, 197. Da bi bog da', ostali mu pusti! 2, 622. Otiš'o je, da bi ne došao! 3, 91. Čarne oči, da bi ne gledale! 3, 355. Da bi bog da' mene ne našao! 3, 439. Muči, ćerce, da bi zamuknula! 3, 512. Da bi nemu bila vječna muka! 4, 81. Gledaj, care, da bi oslipia! Nar. pjes. istr. 1, 13. Kako ste vi nu darovali, tako da bi vas bog s rajom! 3, 6. Kada vam je ovo leto ogńišće, da bi vam k letu smetišće. 3, 16. Neka kisne, da bi pokisnuo! Nar. pjes. vil. 1867. 377. *u jednom je primjeru iz narodnijeh pjesama kondicijonal krči. vidi* biti (budem) pod II, 3, b, *ð)*: Da bi nama u čas dobar! Nar. pjes. vuk. 176. — *d) glagol je u optativu (part. praet. act.* II). *samo u tri primjera iz prošloga i ovoga vijeka*: Da ti bog dao dobro! A. d. Bella, rječ. 188a. Da bog s vama, Turci, noćas bio! Nar. pjes. vuk. 4, 147. Cerović Novica, i jest glava, da mu bila zdrava. Osvetn. 3, 66. — *Često u zakletvi. ono što se tvrdi ili obećava pod zakletvu može tad stajati u podložnoj rečenici u kojoj je riječ* ako *(rjeđe* toli, te): *s indikativom prezenta*: Neću te ostavit, bog da mi svidoči. Š. Menčetić 185. A tako da sam zdrav, kako ću sada vam skazati sve. *(vidi kod* tako). N. Naljeković 1, 215. Ako ju žalosna ma mlados ne ljubi veće neg ona zna, da život izgubi! 2, 118. Nu tako da sam živ, naći ćeš, da ni ja, ni on ti nije kriv. 2, 119. Kad to vide Jerina gospođa, ndri licem o zemljicu čarnu, a zapišta, kao zmija ljuta: Za što, snao? da od boga nađeš! za što si mi braca umorila? Da nij' ovo Jerina gospođa! ni ti nećeš po svetu oditi. Nar. pjes. vuk. 2, 498. Da vidi da pati. (Kad se kazuje, kako se ko vrlo kleo za što). Nar. posl. vuk. 48. *s kondicijonalom*: Ako ti nam̀ nèsi dragь, da bismo mi vьsi bogu ne bili drazi. Spom. sr. 1, 41. (1402). Evo t' se ja kunu: da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeljad svu domom, ako ti dvaš veće od toga ne će bit'. N. Naljeković 1, 188. Ako t' sam ondi bil u tomuj nevjeran, da bih ja moj pustil grješni duh nemiran! 2, 117. Ako ja ne dike ne mišljah vijek služit', da bi mi u vike plakati i tužit'! 2, 118. Da bih ne bio za moje zledi na sred Peršije kraj i Medije, da tvoje kćere rog oholi ne postavim nizoko doli. M. Divković, nauka. 115. Da bi me ne bilo,... ako ne učinih. J. Mikalja, rječ. 54a. N. Tko se zakliñe da će zlo učiniti, govoreći: da bih ne došo, da bih vrat slomio, da bi me bog ubio, da bi me vrag ponio, da bi me zemja ali more proždrlo, i ovakijem drugijem načinima, koji *(griješkom* tkoji) grijeh čini? U. Grijeh smrtni. I. A. Nenadić, nauk. 116. Da bi mene ne rodila majka... već kobila koja ata moga, ako joj se osvetiti ne ću. Nar. pjes. vuk. 1, 474.

β) onaj koji želi misli da nipošto ne može ispuniti želju ili da je to vrlo mučno. ovakova se rečenica daje uopće shvatiti kao uvjet kojemu nema glavne rečenice u kojoj bi stajalo ono što bi pod tim uvjetom bilo (zadovoljstvo za izvršenu želju). — uz želju gdjekad se i što drugo ističe ili ima u misli. — dolazi od xvi *vijeka.*

a) uz želju se ne ističe ništa drugo osobito. aa) s indikativom prezenta kad se želi nešto u isto ili u buduće vrijeme: Er sveder ja stoju nevoljan, tužan ja, s ričim tom na ustih: oh da te ja imam! D. Ranina 100a. Ah da kako satirica, ma sumńiva divja lada može nazret' moja lica u prilici ovoj sada! I. Gundulić 157. Ah, da može k'o nazriti ova ljubav moja mila, koja ga je sada vila u snih došla pohoditi! 182. Višńi bože, da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može! 258. A da hoće ukazati svoje hrabrenstvo ovdi sade! G. Palmotić 2, 506. Ah da se možemo s naši očenaši doditi one svete oštije! J. Banovac, razg. 46. Ah da vi znate, sinci moji! F. Lastrić, ned. 67. Oh da sam taki, kako ti! 61. Da može mahnit za dan bit' čitav da proplače, a čitav za čas doba mahnit da odahne. Poslov. dan. 14. Ah da znaš! M. Zoričić, zrc. 196. Da ti vidiš kako mi je dobro. M. A. Reljković, sat. D2b. Da je meni svilen pojas! Nar. pjes. vuk. 1, 327. Da ti znadeš kako venem za te! 1, 639. Ona poće s preko mora banu. Al' da vidiš čuda velikoga! jer bog pušća od sebe moriju. 2, 39. (al' da vidiš, no da vidiš, a da vidiš, *vrlo često u narodnijem pjesmama*). Kami majci da uteći mogu! 4, 207. Da je pamet do kadije kao od kadije! (ili:) Da je pamet do suda kao od suda! Nar. posl. vuk. 50. Da si jabuka, da te u ńedra metne! da si cvijet, da te za kapom nosi! (govori obično ciganka kad vračajući kazuje kome kako ga ko miluje). 55. — *mješte glagola* moći *kojega ima u mnogim primjerima još se češće nalazi u istom smislu enklitika* je (III *lice sing. glagola* jesam) *s infinitivom i dativom*; *a može iza enkl.* se *i samo* je *izostati*: Noći slijepa, gluha noći, ah, da mi je ufat' moći, da smrknute tvoje sjeni ne će izgnat' zora bijela! I. Gundulić 241. Sâm sam eto ja bez družbe sred pustošne sej goleti, da mi je moći moje tužbe ovijem stijenam spovidjeti. G. Palmotić 1, 17. Ah da mi se micat moći, kô se miče po ložnici bolnik. J. Kavańin 397a. Ah da ti je moć razgledat. 457b. Ah da mi je razumjeti tebe bože, i tvoje dilo! 529a. Da vam je viditi, s kakvom slavom slavi se ovi dan u krstjanstvu! F. Lastrić, od' 335. Ah da vi se *(je)* nagledati... i da vi se *(je)* naslušati urnebesa! I. A. Nenadić, šamb. 27. Ah da mi se je napiti vode! And. Kačić, korab. 190. Da je meni leći, pa umreti, a da mi je smrti ne viditi, da ja vidim ko će me žaliti. Nar. pjes. vuk. 1, 634. Da je kome pogledati bilo... 2, 111. 3, 8. Da je kome stati, te viđeti, kad udari junak na junaka. 2, 399. Da ti se je, druže, nagledati...! Pjev. crn. 27a. — *bb) s indikativom ali u prošlom vremenu kad se žali da je nešto u prošlosti onako ispalo i želi se da bi drukčije bilo: aaa) s perfektom. kod pisaca prošloga vijeka stoji kao pomoćni glagol ne samo* jesam *nego* i budem: O nevojna mene, da se ne budem nigda rodio. F. Lastrić, ned. 26. Oh da nigda nijesam uvredio tvoje veličanstvo! I. A. Nenadić, nauk. 219. O da nisam nikada kraj bio! A. Kanižlić, bogoj. fran. 474. O da nikada ne budem sagrišio! Đ. Rapić 104. Da ju ti budeš vidio, o krivi i brezdušni sudče! 314. — *bb) s imperfektom*: Da ti, kado, beše pogledati! Nar. pjes. vuk. 4, 346. *(vidi* biti *pod* I, B, 1, c, *b) i usporedi sprijeda kod aa))*. O da šćasmo ostati preko Jordana. Đ. Daničić, is. nav. 7, 7. — *ccc) s aoristom*: Za što

si me izvadio iz utrobe? o da umrijeh! da me ni oko ne vidje! Đ. Daničić, jov. 10, 18. — *cc) s kondicijonalom:* Ah da bih ovako lijepo pribivalište pripravio na nebesijeh duši mojoj. M. Divković, bes. 27b. Ah da bi se tukla ovako ti, Venere bludna i huda, za Ljubavim tvojom svuda! I. Gundulić 85. Ah da bi me ti nazrio, mili bratco, oprćena! J. Kavanjin 416b. O da bi vi čuli! kako nesriće duše sve udilj cvile vapijući: o da bi samo jednu uricu za pokoru imali! A. Kanižlić, bogoj. fran. 254. O da bi ovdi ostala, u bostanu nam procvala! M. Katančić 72. O da biste malo potrpjeli moje bezumje! Vuk, 2kor. 11, 1. O da bi se dobro izmjerili jadi moji! Đ. Daničić, jov. 6, 2. — *u nekim je primjerima kondicijonal krnji (vidi* biti, budem *pod* II, 3, 6, *d)) glagola* biti *(vidi kod* I, 13, 1, c, *b)) s dativom i infinitivom (isporedi sprijeda kod aa) i bb) bb)).* xvi—xviii *vijeka.* Jaoh rajski tvoj obraz da bi mi celunut. N. Naljeković 1, 180. Da bi mi taku gospodu služit. M. Držić 138. A ti gdje si vas u blagu sad pogreben, hud bogatče! jaoh, da bi ti jošter nagu na svijet stati i me'u drače; al nemilos tva te 'e takla, da s' zakopan u dno pakla. J. Kavanjin 29b. Da bi mi te moć prognati. 55b.

b) uz želju se još nešto ističe ili ima u misli. to može biti pomoću koje druge riječi što pridaje i svoje značenje ili bez toga. često je rečenica s kojom drugom tješnje vezana. aa) riječju se barem *ističe da je malo ono što se želi no ipak da to se ne može ili da je mučno dokučiti:* Jal da barem dugo ne ostane, al on ne će, nego i osvane M. A. Reljković, sat. E2b. Da budeš barem što god za sebe ostavio! sabr. 19. Da je barem kako god privariti vraga. 34. — *bb) rečenica u kojoj je izrečena želja što se ne da ispuniti vrijedi koliko samo tvrđenje da jest zbilja ono što se želi da ne bude: aaa) takova rečenica stoji za pitanjem kao odgovor:* Je li ovo istina, grišniče ili ne? ah da bi tako ne bila! J. Banovac, razg. 91. — *bbb) rečenica je umetnuta u drugu da jače potvrdi, istakne riječ pred kojom stoji:* Vaše misli, želje, riči, da bi ne bila mlogo puta i dila otrovana nečistoćom . . . . F. Lastrić, ned. 369. — *ccc) stoji iza druge rečenice dodajući da ničega nedostaje onomu što se u njoj izreklo, te joj tako ograničuje i slabi smisao. uz da može biti i koja druga riječ kao* samo, još: Pofali ga lipo, da bi samo istinito. A. Kanižlić, kam. 392. Glavna ruha i načina! samo da je bolje čina. krasno ti je odivena, da bi bila k tom poštena. V. Došen 118b Svega imaš u bijelu dvoru, još da imaš ribe od Orida! Nar. pjes. vuk. 2, 411. — *ddd) kad se hoće izreći da nešto nije dobro barem s jednoga obzira, rečenici u kojoj ono stoji prilaže se druge dvije: jedna je krnji kondicijonal* da bi *s interogativnom zamjenicom* ko, što *itd. koja stoji u padežu i s prijedlogom što dopuna onu prvu rečenicu, ili s interogativnijem adverbom* kako, gdje *itd., a u drugoj koja je s prvom vezana pomoću riječi* nego *ili* već *stoji koje ime u istom padežu i s istijem prijedlogom kao što je interogativna riječ u prečašnjoj. ovo je smisao: želi se da ono što je u najprvoj rečenici bude uza što mu drago drugo, samo ne uz ono što stoji u trećoj. vidi i kod pojedinijeh interogativnijeh riječi. isporedi kod* D, 1, a, *d) cc).* Pogazio si zakon moj, da bi za što, nego za jednu šaku ječma. F. Lastrić, ned. 221. O muževi podloženi! da bi kome, veće ženi. V. Došen 68a. Kao kad se čovik uda, da b' za koga, već za ženu. 108a. — *može biti u trećoj rečenici mjesto imena i negativna zamjenica a istom u četvrtoj (opet uz* nego *ili* već*) ime koje dopuna prvu rečenicu:* Neg' te žena bubala, da bi čim, neg' ničim, već držalom motičnim. Nar. pjes. vuk. 1, 89. — *ee) pošto se je u jednoj rečenici iskazala želja koju nije lako ispuniti, drugom koju* a *s onom veže izriče se želja podnijeti i što nepovoljno samo da se ona ispuni. uz da ima i riječ* makar. *ovo je značenje (u drugoj rečenici) slično onome što da ima kod* C, 2. (etiamsi), *jer je uprav uvjet unatoč kojemu bi se htjelo ispuniće prve želje, no se razlikuje od onoga, jedno u koliko se uvjet izriče kao želja, a drugo što druga rečenica nije podložna prvoj nego njoj priložena.* Da bi mi taku gospodu služit, a da veće makar ne okusim ni hljeba ni vina. M. Držić 138. — *dd) u društvenom življenu izriče se na ovaj način i želja koju nije mučno ispuniti, čim onaj što govori kao da od skromnosti pokazuje da on ono nije zaslužio i da nema na ono oblasti:* Sešću, nego da beše koje momčadi da mi skine stvari s kola. M. Đ. Milićević, let. več. 106.

c. u pitanju.

a) u rečenici ima pred da interogativna zamjenica ili adverab. glagol stoji u indikativu prezenta i to perfektivnoga; može se zamijeniti futurom ili kondicijonalom (latinski konjunktiv). — Dolazi od xvii *vijeka, a vrlo je obično u naše vrijeme. aa) smisao je pitaća da ono što se pita ne može ili ne smije biti te vrijedi kao tvrđenje da zbilja suprotno biva onome što se pita.* Kako, vajmeh, da ne smete vidjenje me sej mrzeće? I. Gundulić 105. Kako smrti da slobodiš, komu poda ti smrt priku? 187. Tko da ćiča zloće prike na tvom sudu ne pogine? 206. Tko da iskaže lica tvoga sve liposti božanstvene, tko li srca privrijednoga misli i želje prihrabrene? 268. Tko vojvodi i vitezu Kotkoviću da odoli? 308. Što da učinit' mogu nage? 408. Ali jedna zatočnica što da može proć tisući? 410. ‚Koji da ti se na velike tve milosti har odvrati? G. Palmotić 2, 70. Kraljeviću Bojnislavu tko da jednak bude u sreći? 2, 168. Kako da mi ne poznamo uzrok našijeh svijeh radosti, od kè na svak čas primamo sve ljubavi, sve milosti? 2, 322. Ko da ne zna vedre slave tvoga imena? J. Palmotić 73. Čijem da budem tebi viku blagu milost zaplatiti, čijem li tvoju har veliku da uzbudem odvratiti? 434. Tko da hvali upravnika, kad mu još nij' plav u luci? J. Kavanjin 339b. Čemu dakle ja da se bolim? čemu da ja uzdišem za tobom, čemu da te ja cvilim? I. Đorđić, ben. 43. Kad ne vjerujete njegovu pismu, od kud da meni budete vjerovati? S. Rosa 66b. Ako uzdragujete onijeh koji vas draguju, koje uzdarje da budete imati? 75a. Petar odgovori veleći: ‚na koga da se mi svrnemo? ti imaš riječi života vječnoga.' 96a. Tužna čačka nad sve ine tko da bolna razgovori? tko li mu oči, kad primine, ‚pomnom rukom da zatvori? P. Sorkočević 577a. Šta da se mučite tako daleko? Nar. prip. vuk. 7. Vrlo se udivi pa reče: ‚E sad šta da mu radim? Ovo nije čovek'. 85. Šta da ja ovo delim s pobratimom? 214. Uzće jo a kako da ne će? Nar. pjes. herc. vuk. 130. Za što da govore Misirci? Đ. Daničić, 2moj. 32, 12. — *takovo pitanje može vrijediti i kao odgovor kojim se potvrđuje pitanje koga drugoga. tako je u ovom primjeru, u kom je rečenica krnja:* ‚Ima li od one vodice u kući?' ‚Kako da ne!' V. Vrčević, niz 153. — *bb) pitanjem se pokazuje zabuđenje i neodlučnost. ima ničkoliko primjera koji bi mogli i pod aa) i amo spadati.* Kud da se ja bez vas uputit sad budem? G. Palmotić 1, 53. Što da sada učinimo? Ki da so od nas način kuša? Koje puto da držimo? 2, 234. Al' sad i ta kći jedina, ka je razgovor ńem jedini, kad mu je iz skuta ugra-

bljena, što da starac tužni učini? P. Sorkočević 577a. Kako da podnesem tu kaštigu? M. Đ. Milićević, des. par. 41. Pa šta da radim? 41. — *cc) u ovim primjerima kakovi sada u narodnom pjevanju i pripovijedanju nijesu rijetki* da vidi *stoji, ali s nekom većom silom, mjesto* vîdî *ili* vidjeće. Na odaji otvorila vrata, šta da vidi? čuda golemoga. Nar. pjes. vuk 2, 59. Što da vide? čuda nevidena! 2, 167. Kad tamo, ali šta da vidi! Nar. prip. vuk. 160.

b) nema interogativne riječi u pitanju: aa) pitanje je negativno a smisao mu je da se pitalac boji onoga što u pitanju poriče i ufa da ono nije ili da neće biti. isporedi takovu konstrukciju kod glagola što znače bojazan (2, *α*, a, *α*) *a) dd)*). — *Dolazi iz* xvi *vijeka.* Petar odgovori: ‚da nisam ja od onih?‘ Korizm. 94a. Da ni ovo moj mladosti jadni glasnik i tužbeni? I. Gundulić 29. Gdi je Captislava, ma ljubjena? da i ona jošter nije ugrabjena? G. Palmotić 2, 342. Da nu nijesu primamili u zid oni viloviti? 2, 342. Vidiš ovdi mrtva brata tvoga; i da s vaše nije strane boga, pravde i razloga? 2, 357. Da se što nije dogodilo iznenada Isusu? F. Lastrić, test. 152a. Kakav je razgovor tvoj? da nije nečist? A. Kanižlić, utoč. 347. Da te nijesu ose ispocale? Poslov. dan. 14. On te pita: da nî štogod jio? M. A. Reljković, sat. H 8a. Zar si pokraden? ili da ti nisu propali novci na kamati? sabr. 18. Da nijesam ja oni po velikoj mojoj nesreći! B. Zuzeri 273. Serapione, da nijesi po nesreći upo u ruke od lûpêžâ? 366. Da ti nije ozebao vojno? Nar. pjes. vuk. 1, 528. Ja sam sinoć vrlo pijan bio, da što loše besjedio nisam? 2, 131. Što si mi se tako ražljutio? da ti nije nestanulo blaga? 2, 429. Da nije Turčin pod kapom? (Kad ko hoće za kim što zlo da kaže, i vidi se da je ono najprije rečeno govoreći zlo za Turcima). Nar. posl. vuk. 53. Stadoše govoriti jedan za drugijem: da ne ja? Vuk, mar. 14, 19. Da nijesi na sugreb stao? S. Ljubiša, prip. 141. — *u nekim primjerima pokazuje se ufanje i želja onoga što se pita, no je takovi smisao riječi od predašnjega:* O boga ví do dva pobratima! da nijeste degod ugledali, e da bismo šićar šićarili i dosta se blaga nauzeli? Nar. pjes. vuk. 4, 50. Da ve nije sreća donijela od Trebinja od Hercegovine? Vîdeste li moga gospodara? 4, 71. Da nijeste od zemlje Srbije? Ne znate li za mog gospodara? 4, 342. Da nijesi degod ugledao udovice, al' devojke divne, al' nevjestu skoro dovedenu, a koja bi za me trebovala? Ogled. sr. 496. — *još je rjeđe, da onaj što pita ne pokazuje ni straha ni ufanja, no samo jače ističe želju svoju da obazna, kao što je u ovom primjeru:* Je li tebe u životu majka? Da se nisi skoro oženio? Nar. pjes. vuk. 4, 234 — *posve pojedince u jednom primjeru dubrovačkoga pisca iz* xvi *vijeka u ovakvom pitanju nema poricanja, a ipak se javlja strah kod onoga što pita:* Kamo ona plitica? da si ju razbila? N. Naljeković 1, 243. — *bb) pitanje može biti i afirmativno i negativno, a vrijedi uprav kao uzvik, kojim se pokazuje čuđenje, nezadovoljstvo a i prezirање. pita se, biva li nešto, ili može li biti, ili treba li da bude. glagol stoji svagda u indikativu prezenta, u prvom je slučaju imperfektivan, u druga dva perfektivan, a imperfektivan samo ako se misli na trajanje ili na često ponavljanje radnje. svakako je smisao pitanja da je zlo (štetno ili nepristojno) da ono biva ili da bude poslije. često pred pitanjem stoji druga samostalna rečenica gdje je razlog izrečen radi kojega je zlo ono što je u pitanju. rečenice mogu tad i ne biti među sobom vezane nikakvom riječi, no ih češće veže a ili* pak. — *Najstariji su primjeri iz* xvi *vijeka.* Jučer sto, kako rijeh, iz vlaha, a sada da tako svaki grijeh, zločeste, vas vlada! N. Naljeković 1, 246. Da govorim poniženo ja božica prid tobome, kojoj uze ukradome sve dobro ti ljubljeno? I. Gundulić 105. Što s ovake, jaoh, bolesti, raspuknut' se sad nećete, ali tašte izvan svijesti da još boles ne čujete *(oči naše!)*? 267. Sabja ona kû sred rati loška izbit' mi vlas ne može, tko me čuva, tko me prati, da mi je ugrabi? ah jaoh bože! 565. Ja da utečem, ja da dilo meue učinim nedostojno! G. Palmotić 1, 57. Bjeh omrkla s hude česti potištena robinica, a osvanula s tvoje svijesti gospoja opet i kraljica, a da izdati tebe budem ki me iz smrtnijeh diže truda! 1, 358. I što sam mu verna bila, da smrt primim strahovitu? 1, 379. Da odsijećem glavu tebi? 2, 404. Sjen i drača razkoš da su! J. Kavanin 28b. Izgubio sam kravu i tele, pak da još izgubim i život! M. A. Reljković, sabr. 58. Čini mi se sva careva vojska kao mravi po zelenoj travi, a ti more megdan da dijeliš! Nar. pjes. vuk. 2, 282. Nemam ni ja koliko mi treba, a da dam vama! Nar prip. vuk. 171. Ja sam mnogo čuda preturio a sad da ne smem otvoriti ovu sobu!‘ 194. Da skočim u vodu da se udavim? M. Đ. Milićević, des. par. 41. — *uz* da *može biti i drugih riječi kojima se iskazuje čuđenje, kao* to, to li, to t' *obično za* da: Zagorka: Daj prvo ti meni dar ki mi s' obećao, kako znaš, ljuveni. Dubravko: Da to t' ga nijesam dao? F. Lukarević 45. Ljubica: Dake mi spovijedaš, istina da je toj? Miona: Kako isti život troj: da to li ne znaš ti? 54. Da to te druga stvar ne drži nego ta? 87. Da to li će nemu oteta vjerenica lijepa biti? G. Palmotić 2, 79. Da to li ću u ovoj ljuti izdahnuti? P. Kanavelić, iv. 70. Da to li ste vi ufanje tako brzo izgubili? 51. Jaoh da to ću ja ovako ustrpjeti bez osvete ovo izdajstvo? J. Palmotić 464. *vjeđe, stoji* to t' *pred* da: To t' da tebe ja ostavim? G. Palmotić 2, 13. — zar *prcd* da: Kuku mene kukavici! zar da majka ostane i bez sina! Nar. prip. vuk. 34 — *u ovom se primjeru ne misli da je zlo ono što se pita nego samo da nije istinito:* Kome je do sad ovaj narod rekao: hvala! te da sada reče meni? M. Đ. Milićević, let. več. 115. — *cc) u narodnoj pripovijeci (čakavskoj) iz hrvatskoga primorja ima rečenica što počiње riječju* da *i koju mislim da treba shvatiti kao pitanje: po smislu znači čudo i nezadovoljstvo kao kod bb), ali se već u pitanju poriče ono čim je pitalac nezadovoljan i glagol stoji u kondicijonalu:* Doleti k njoj jedna golubica i govori: ‚Daj mi, ženo, prosin te, malo pit'. Ona njoj pak odgovara: ‚Da ti ne bin ja još za divicu bila, hodi pa pij sama'. Nar. prip. mikul. 32.

d. *u pripovijedanju.*

a) može se izreći da neko ima namjeru, hoće da nešto učini, no ne izvrši djelo za to što se sam uzdrži ili ga što drugo od onoga uzdrži, tim što se metne da *uz ind. praes. glagola perfektivnoga. u ovakovijem primjerima može biti da se ima u misli glavna rečenica s glagolom* hotjeti *ili s drugijem sličnijem, te bi onda ovo spadalo pod* 2, a. — *U naše vrijeme, a nije rijetko.* Carev sin siromah čujući to, da se ubije. Nar. prip. vuk. 22. A koń, da se pomami pod njim. Nar. prip. vuk.2 206. On od žalosti da sam sebe ubije. 216. — *pred* da *može biti i riječ kojom se izrijekom pokazuje spremanje, namjera na ono djelo nesvršeno; i to* gotovo: Starija braća skoče na ń, gotovo da ga ubiju. Nar. prip. vuk. 78. — skoro: Već skoro da je prosim, a kad sada, otac je daje Manojlu. M. Đ. Milićević, let. več. 12.

— taman: Taman Turci Vida da svladaju, a dopade trideset hajduka. Nar. pjes. vuk. 3, 441. — tek: I tek da se baci niza ń, začuje jedan glas. Nar. prip. vuk.[2] 220. — već: Kad jedan put, ali zmaj već da ih stigne, onda koń pod zmajem poviče. Nar. prip. vuk. 32. Baba već da ih stigne, ali pade na um carevu sinu oni ješnik. 118. — *i* malo, *no tad ima uz glagol i riječ* ne: Malo da hiteći ne griših dar oni najlipši. H. Lucić 289. A ti malo da ne svaki dan uvriđuješ tvoga boga . . . J. Banovac, razg. 119. — *vidi drugijeh primjera kod* gotovo, skoro, taman, tek, već, mao.

b) kad ima usporedo više rečenica samostalnijeh metnuto je da bez potrebe pred glagol. — Ali se to nalazi samo u sadašńe vrijeme u narodnijem pjesmama iz ńekih krajeva i to rijetko. — Postańe je nejasno: ili je običaj nametaña onoga da (vidi pod B, 2) *u tuđe riječi navco pjesnika, ili se to možc u isti red staviti s istoričkim imperativom. — bez druge konjunkcije pred sobom dolazi takovo da samo u istranskim pjesmama:* Piše kńigu care gospodine: ‚koji ima sina al' sinovca, da ga šalje caru za soldata!' Svak da ima sina al' sinovca, neg da nima starac Viduline, on da ima do osam ćerica. Nar. pjes. istr. 1, 10. Došal vam je Vidoviću mladi, na poskoku da je mladi junak, na pogledu da j' divojka mlada. 1. 26. — no da *dolazi samo u pjesmama iz Crne Gore, i po značeńu gotovo je isto što* pa, onda. *u mogło bi biti i pokvareno od* onda, *kao što je* nodje *od* ondje: A kad sjutra zora dolazila, no da reče tanana Grkiña. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Pošto su se napojili vina, no da reče krstitelj Jovane. 2, 82. Šetaju se, razgovaraju se; no da reče Čuprelijć vezire. 3, 66. No da veli Vujadinov Tošo. Ogled. srp. 142. — *isto tako ima i* još da *također u crnogorskijem pjesmama:* Još da veli paša Ali-paša. Nar. pjes. herc. vuk. 37. *vidi još* 56. 83. 90. 160. 175. 184. 218. — *u jednom primjeru što nije iz Crne Gore ima i* a da *s takovijem značeńem:* A da reče Zmajogńanin Vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 589.

2. *veže s glavnom rečenicom podložnu u kojoj stoji, i naznačuje da je u ovoj pošledak radńi što je u glavnoj. u opće su obje rečenice cijele, rijetko je glavna krńa a još rjeđe podložna, a može glavne i ne biti. glavna stoji obično pred podložnom, no može gdjekad i ova stajati prije one:* Toj da je věrovano, postavismo našu pečatь. Mon. serb. 177. (1368). Da post bude dostojan ima imiti 4 stvari. Naručn. 96b. Reče: da bih ja hotila veru zatajati Isukrstovu, ne govorite mi za to. F. Glavinić, cvit. 49a. Telesa od svetih da svetim pošteńem imaju se častiti, bio je vičńi nauk od crikve. M. Bijanković 85. O! ljubavi da bih pjevo mene nuka. J. Kavańin 160a. Da bude ńu zgrabiti, zube i nokte sve oštraše. 193a. Ova crkva da je prava crkva, četiri navlastito izvrstitosti u sebi ima imat. J. Filipović 1, 178. Da boje razumiti morete, odite sa mnom. D. Rapić 11. Da ne uzplačoš na poslidku, ali zaludu, gledaj i baš rukama pipaj. 77. Da bi se pjesmo bolje razumjeti mogle, kod mnogijeh sam naznačio otkuda su. Vuk, nar. pjes. 1, vi. *može podložna biti umetnuta u glavnu:* Od boga je nami hrana, da živemo za to dana. V. Došen 145b. Mededović, da bi ga ogledao je li dobar, baci ga u nebo. Nar. prip. vuk. 3. *može i glarna biti umetnuta u podložnu:* Plemenito Slavsko pleme tko 'e da ne zna na sem svijeti? J. Kavańin 250b. O! mnoge ti tužne bule čini koso da pogule. V. Došen 35b. — *Dolazi od najstarijega vremena i u svijem rjčńicima* (‚ut').

a. ono što je u podložnoj rečenici nije samo pošledak, nego je i cilj na koji smijera radńa glavne rečenice. — u glavnoj bude kašto riječ na koju se odnosi da: *ta je riječ zamjenica taj, ili sama u sredńem rodu ili združena s kojim imenom i stoji u onom padežu ili s onijem prijedlogom što radńa glavne rečenice zahtijeva:* Toj boga da moļu da bi mi umrijeti. N. Naļešković 1, 180. Vazda boli o tom radi, gospodarstvo da izvadi. V. Došen 42a. Tvrdi malo za to haje, da se ńemu kuća sjaje. 60b. Žderu opet za rad toga iskru svisti da utrnu. 186a. Stvori bog slnce k tomu koncu da bude svitlost. Korizm. 1b. Na ta konac ti povida to, da razumiš. F. Vrančić, živ. 19. I još radi ovoga uzroka, da oni možebit ne bi pomankali. J. Matović 217. *drukčije je od toga kad subjekat podložne stoji kao objekat u glavnoj:* Čekaju te svi svatovi da ih daruješ. Nar. pjes. vuk. 1, 73. Gluhe čini da čuju, i nijeme da govore. Vuk, mar. 7, 37. — *glagol podložne rečenice može svagda biti u indikativu; ali je u mnogo primjera i u kondicijonalu, čim se s jedne strane ističe da je slabija žeļa kod subjekta glavne rečenice, a s druge se naznačuje, da se u vrijeme radńe kod glavne rečenice još nije namjera izvršila nego se očekuje a nađe se često kondicijonal samo za to, jer je i u glavnoj rečenici isti način. kad je glagol u indikativu i cilj se istom očekuje, vrijeme je prczenat i to perfektivni, a imperfektivni samo onda, kad se ističe trajańe ili često ponavļańe; ako se cilj već dokučio, vrijeme je ono prošlo koje bi bilo i tako da je samostalna rečenica; ako cilj nije ńešto novo, nego traje što je i prije bilo, vrijeme je prezenat imperfektivni. rijetki su primjeri s futurom:* Ja to oću zaručiti, da s tim patom, ako učiniš, da ne ćeš roditi. Naručn. 59a. Pruživši ruku, da će me zadaviti. A. Kanižlić, kam. 113. Bog će dati da će dobro biti. And. Kačić, razg. 25. Nar. pjes. vuk. 3, 550. 4, 17. Prigne glavu, da će se napiti. Nar. pjes. istr. 2, 28. Na javorku zlatne kite, trgne neva, da će jednu, da će kovat kļuče gradu, da će vidit što je u gradu. 3, 4. Prignul se je k vodici, da će se on ponapit. 6, 12. Nadrije Turčin da će Zetu preći. Osvetn. 5, 100. — *kad ima više od jednoga cilja radńi glavne rečenice, može se to izreći na više načina, i da u drugoj rečenici biti zamjeńeno: a) akuzativom ili dativom imena ili zamjenice koji ostaje u glavnoj:* Ništa drugo neću, nego da mi daš nemušti jezik. Nar. prip. vuk. 14. Ona mu ostavi dve: jednu ńemu a drugu da odnese svome ocu. 19. Zaište mjesto za vinograd i da mu se išparta. 83. Išti u cara galiju i u ńoj da se načini dvadeset dućana. 86. Ja ne bih ništa drugo, već da mi Bog da ženu. 101. — *b) infinitivom:* Nit' se dava ženit, ni udavat, nit' mirija careva da prode. Nar. pjes. vuk. 3, 323. — *c) riječju* neka *u drugoj rečenici:* Posla mene, neka znate tač ļuveni glas na vrijeme i da mu se vi nadate. G. Palmotić 1, 346.

a. cilj ili radńa što je u podložnoj rečenici po želji je onoga čija je radńa u glavnoj (logičnoga subjekta) ako baš ovaj i nije gramatikalni subjekat. — može onaj logični subjekat i namjeravati da što ne bude. to se naznačuje ili u podložnoj rečenici riječju ne, *ili u glavnoj, te onda na dva načina: istom riječju* no *metnutom uz glagol koji pokazuje namjeru (na primjer* ne htjeti, ne dopustiti *itd.), ili samijem takovijem glagolom koji već pokazuje namjeru da ne bude (na primjer* čuvati se, zabraniti *itd.) U ovom zadńem slučaju često se poriče bez potrebe riječju* ne *i u podložnoj rečenici.*

a) u glavnoj je rečenici izrijekom kazano, da je subjektu namjera izvršivańe onoga što je u

podložnoj, a smisao se glavne rečenice dopuña istom pomoću podložne.

a) radňa glavne rečenice ostaje pri subjektu i ne prelazi na drugoga. — ako je isti subjekat kod glavne i kod podložne rečenice, mješte da s prezentom indikativa može biti i infinitiv. vidi kod c. — *U glavnoj glagol ili druga riječ što zamjeňuje glagol pokazuje: aa) voļu, žeļu, voļeće glagolima* hotjeti, žeļeti, voļeti, biti rad *itd. i protivno: s indic. praes.:* Hoteći, da jesть ļubovь stara među nami. Mon. serb. 202. (1885). Богъ vъ, mi běsmo veseli, da pode. Spom. sr. 1, 9. (1397). Mnogo hotni běhomo, da dode. 1, 42.(1402). Oću, da ako bi ditić pomankal, da su volni razdiliti. Mon. croat. 87. (1460). V crikvi ne ću da držiš krizmu. Naručn. 29a. Bolezan ima biti velika, ako hoć da je pravo skrušenje. 50b. Grihe koliko koli oćeš da su otajni. *(vidi* koliko, koli *i* hotjeti). 79a. Hoću, da kadi ja jesam, totu i sluga moj da bude. Korizm. 73a. Hoću da pokle umru položit se telo moje. Š. Kožičić 23a. Da su dobrovoļni da ote pri tom ostat. Mon. croat. 10. (1546). Nemoj da sam karan. N. Naļešković 1, 213. Zašto hoć' da k tebi Maruša k samomu bude doć. 1, 252. Neću, da progovoriš. M. Držić 138. Vik neću, ja da sam združena, čaćko moj, a da ti hodiš sam. M. Bunić 84. Er hoće bog svudi, ki s dobrim pribiva, da sprva tko trudi, da paka počiva. D. Ranina 131. Nemoj toli smeća i nemir da odoli žalostima pri tvojimi. I. Gundulić 112. Ah, nemojte davńu slavu novi prikor da obliči. 568. Nemoj da te zli Trojani, moja kćerce, zaklat budu. G. Palmotić 2, 98. Pravda i razlog nijedan neće, da ti trudiš, ja počivam. 2, 145. Volim da smrt prika mladahnu me bude uzeti. 2, 246. Hoću vrijedna kćerca moja da mu draga nevjesta je. 2, 273. Djevojčica ka je rada da sramotan glas ne steče. 2, 384. Neće vile, da se lica druga štuju, neg zemaļska. J. Kavańin 193b. Voleć da svi mrtvi leže. V. Došen 193b. Ali neće da se nitko trudi, niti hoće da na svitlost dade. M. A. Reļković, sat. C 1a. Ne bih, da se može ova pripovijes na koga nanijeti. B. Zuzeri 92. Što hoćeš da ti se donese? F. M. Appendini, gram. 320. Ja sam rada da mi oba dodu. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Al' ćeš dušo, prelijepa Mare! da te dvori u babovu dvoru? 1, 462. Koga bi ti brata najvoļela da t' ostavim u bijelu dvoru? 2, 289. No ak' hoćeš da smo prijatelji. 2, 577. Oćete li da se poslušamo? 4, 183. Ko hoće da ga drugi ļudi poštuju, vaļa najprije sam da se poštuje. Nar. posl. vuk. 158. Ko hoće da mu se vidi, neka nosi svijeću naprijeda. 158 Šta ćeš da ti dam za to što si mi sina izbavio? Nar. prip. vuk. 14. Sad hoću da me ženite. 68. Šta bi ti da ti je? 100. *u ovom primjeru* mrijeti *vrijedi* mrijeti od žeļe: Ona mre da se s tobom sastane. M. Držić 198. *a ovdje je žeļa izrečena adjektivom* veseo: Srd veseo da pogodi požudami kraļa znana. G. Palmotić 1, 43. — *žeļa može biti na takovi način izrečena, da onaj koji želi nije gramatikalni subjekat glavne rečenice:* Bi htênije mnê, da budu jedinь od dubrovьčanь. Mon. serb. 178. (1368). Bogom ugodno bi, da vsa neznana poznaš. Alexsand. jag. star. 3, 305. Srce mi čezne, da k vili pridem. M. Držić 141. Neće da im nijedna privileģija vaļaju, od koje mu drago vrste da su. *(vidi* drag). B. Gradić, djev. 127. Voļa je božja stanovita, da budemo vjerenici. G. Palmotić 2, 250. Što komu nije milo, da b' od drugog ńemu bilo. V. Došen 109. Ako ti je milo da te glava ne boli, maće imaj posla sa svijetom. Nar. posl. magaz. 1869. 122. Nego mu je u srcu da zatre i istrijebi mnoge narode. D. Daničić, isai. 107 *žeļa se izriče i u blagoslivļańu i u proklińańu:* O! mnoga ti bula kuka kunuć, da mu sahne ruka. V. Došen 35b. I ostaše božji blagosovi, da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana *(ordje je logični subjekat* bog *a gramatikalni* blagoslovi). Nar. pjes. vuk. 2, 3. — *s kondicijonalom:* Jerь bi voļelь da bi ni draži bilь. Spom. sr. 1, 40. (1402). Terь bi hotělь, ako bi mu se moglo, da bi tuj našu ļubavь smelь. 1, 66. (1405). Radi bismo da bi vamь toj ne potrěbьvalo. 1, 91. (1407). Hoteći da bi učinili mirь. Mon. serb. 375. (1443). *(Bog)* oće, da bi se ti povrnula Korizm. 70b. On želeć, da bi stek'o drugu milos prid tvim licom. I. Gundulić 375. Nojevi želeći da bi pecivo dohvatili. Nar. prip. vuk. 200. — *bb) brigu da što bude riječima* imati brigu, hajati, gledati, pametovati, ne imati mira *itd. ovamo ide i čuvańe da što ne bude s indikativom:* Vsaki bi se imil čuvati da nedostojno ne pristupi. Naručn. 33b. Ima priglědati da ni ali ne bude ondi pristanutja. 51a. Čuvaj se da ne pļune ali da pokaže ko koli zlamenje od pogrjenja. *(u drugoj je rečenici izostavļeno* ne). 84b. Pametuj, da ne zabudeš tri puta reći ovoj. N. Naļešković 1, 189. Sred stravļena srca svoga čas ne može mira imati, da joj cara ļubjenoga prije se žeļnoj nagledati. I. Gundulić 415. Mješte inijeh pomńu imate, hude naše da zlotvore poplesate. G. Palmotić 1, 12. Ter ne haješ u toliko, da gospoju tvů prijemļeš. J. Kavańin 106a. Er ga učuva, da ne traska po svem glibu. 350a. Imaj brigu svrhu doma tvoga da gledamo kuću uzmložiti. M. A. Reļković, sat. G 2ab. Za ńim posla dvije vjerne sluge, da gledaju, da ne umre Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 368. Gledaj da mu skrhamo vrat. Nar. prip. vuk. 82. Čuvaj se da te ļuta zmija ne uvije. 154. Baš sam to ja mislio da kažem. M Đ. Milićević, let. več. 30. Ni jedna devojka ne mari da pode za ńega 87. *onaj koji se brine može ne biti gramatikalni subjekat glavne rečenice:* Ako mi ne bi žalost za Macedońane bila, da v tujih zemļah ne poginu. Aleksand. jag. star 3, 285. Niti ga je zato briga, da što nadvor kad izriga. V. Došen 60a. — *s kondicijonalom:* Nego li dan i noć pati trud i muke, da bi mu kako moć tvoje znat odluke. N. Naļešković 2, 14. Imamo čuvat se, da ne bismo našu dušu kojim grihom oskvrnili. J. Filipović 1, 165b. Zakune je da mu čuva šćer da joj se ne bi što dogodilo. Nar. prip. vuk. 164. — *amo spadaju i ovi primjeri s glagolima* ne mariti, ne hajati, šaliti se *u kojih je smisao suprotan i posve drukčiji nego briga i čuvańe (u svijem je primjerima glagol u indik.):* Ki da plavca k ńim obrća, nič ne haju, da izvraća. J. Kavańin 378a. Ne mareći da se ruši. V. Došen 49b. Ali se nemoj šaliti da mu daš ular. Nar. prip vuk. 47. I za mene ne mariš da poginem. 60. Ali se nemoj šaliti da i što počneš s ńim govoriti. 197. — *cc) nadu i čekańe kod nade spadaju amo samo primjeri u kojim stoji u podložnoj prezenat perfektivni, oni u kojim je futur idu pod* B. Na te bo upvaju, da ty mi prosvêtiši umь. Mon. serb. 10. (1222–28). Što iščekuješ na vratijeh da ja izidem? M. Držić 192. Devet mjesec u utrobi čeka, da se porodi. B. Gradić, djev. 180. *(Ti)* čekaše da u miru sa mnom dobra čes združi te. G. Palmotić 2, 139. Ako čekaš, da se odkriti ona tebi prvo bude. 2, 193. Koje *(lude)* čeka strašno more, da ńi božja ruka pusti, da ńi zgrabi u čeļusti. V. Došen 225b. Čekaju te svi svatovi, da ih daruješ. Nar. pjes. vuk. 1, 73. Počekaj me, sunce, na zahodu, da navezem bratu zarukavje. 1, 220. Jedva čekajući da vidi paunice. Nar. prip. vuk. 21. Barem ću če-

kati da ga otpratim do groba. 215. — *dd) bojazan suprotnu nadi, dakle kad se čovjek boji nečega što može biti protiva njegove želje (kad se subjekat boji učiniti što on sam, bojazan je suprotna odluci i spadala bi pod ff), ali pošto glagol obično stoji u infinitivu, spada pod* c, *e)). izriče se ne samo glagolima* bojati se, strašiti se, plašiti se, *ili imenima* bojazan, strah, *nego i drugijem riječima u kojih je opširniji smisao, kao* misliti, sumnjati, misao, sumnja, *ili im je prenesen, kao* tresti se, treptjeti, venuti *itd. često je logični subjekat različan od gramatikalnoga, kao u rečenicama* strah me je, strah me mori, srce trepti, čezne od straha *itd. treba razlikovati što se veće ističe, ili misao sama da može biti nešto što se ne želi, ili želja da ono ne bude. prvi smisao amo ne spada nego pod* B, 1, b, *a); drugi (koji amo spada) pokazuje se tijem što se u podložnoj poriče (riječju* ne*) ono čega se čovjek boji. — dolazi od* xv *vijeka. — ako se čovjek boji nečega što poslije može biti, glagol podložne rečenice stoji u indikativu prezenta perfektivnoga glagola (nigda u futuru), ili u kondicijonalu. aaa) indic. praes. perf.:* Bojeći se, da ne zagine. Mon. serb. 409. (1441). Ter me je strah, kruno, da ti pak nemirna ne budeš na puno. N. Nalješković 2, 33. Ljubavi bojeć se, kao godi da mene ne otravi. Đ. Ranina 125b. Nu me strah, da veća, neg' je igda bila, danas kar i smeća ne bude od vila. I. Gundulić 147. Ah jaoh, treptim vas u trudu, da ako t' ocem ja zvat budu, tvoj glas mene ne uzove zlobnim raspom svojih dara. 248. 249. Svačija srca čeznu od straha, da obje mlade zla ne steku. 346. Strah me, iz ove svetkovine da ne nikne naša šteta. G. Palmotić 1, 10. Zada svima sumńu hudu, da se od riba stada ńima rastrovati sva ne budu. 1, 25. Čuveńe me ovo smeta i žestoko strijeja i rani, da ga ne uzme kraj za zeta. 1, 308. Teške misli nu me more, da te tužna ne izgubim. 2, 13. Moje se ledno srce trese da te sunce ne odnese. 2, 27. Od vjetar se istijeh strašim, da ne ugrabe tvoga uresa. 2, 27. Vila u žestokoj sumńi vene da ne utečeš iz ńe krila. 2, 45. S česa od straha duh mi stine, da ne padem u pakleni i ja propad. J. Kavańin 431b. A trgovac strahom ide, da ga ne odru razbojani. 486b. Mi bismo ga se *(boga)* veoma bojali i strašili, da ga ne uvridimo. J. Banovac, razg. 23. Bojat se 'e, da ne pogineš. F. Lastrić, test. 185a. Nit' se boji zarad kese, da ju sudac ne istrese. V. Došen 210a. Moli junak Turke jańičare, da Anici odsijeku glavu, jer se boji, da se ne poturči. And. Kačić, razg. 163. Već ne preda, da ne izgubi čas s slobodom. P. Sorkočević 589a. Jer se boji da ga ne probudi. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Mededović se poplaši, da ga ne proguta. Nar. prip. vuk. 6. 7. Jer ga je strah da se ne utopi. 45. Može biti da i on sam strepi da ga ne potrese. M. Đ. Milićević, let. več. 32. — *bbb) kondicijonal:* Boju se da bih ne zadal mrskosti čtacem. Transit. 32. Bojim se, da ne bih meju ńimi nestala. N. Dimitrović 75. U meni sumńa ja, da ne bi Gove taj, za odnit te k nebu tja, kao sljezal na svit saj. Đ. Ranina 71a. Sumńi, i sved mu sumńa čini s uzroka se bojat' tega, kako ona, da se i ini upoznali ne bi u ńega. I. Gundulić 423. Er nije veće čeznut ńima da ih ne bi razdijelila s gospodarim ljubljenima polačkoga boja sila. 457. Primnogo se ima strašiti, da ne bi panula *(grada)*. J. Matović 141. Uzbojah se sam u sebi, da pod hitrom riječi ne bi ka god varka sakrila se. P. Sorkočević 586b. Bojeći se da ne bi Stojša tumario u svijet. Nar. prip. vuk. 33. *u ovom je primjeru bojazan naznačena riječju* pogibija: Nami je velika pogibija, da ne bismo sašli s puta. J. Matović 477. — *ccc) ako se čovjek boji onoga što u ono isto vrijeme može biti, u podložnoj je prezenat imperfektivni: (Govori novac)* Prodoh kroz dlan mojijeh gospodarih, paček roba, er im prêdâ srce od straha zlijem da nisam izmiješana. J. Kavańin 14a. Plahuo se, da potaje nije, da ga otkle ne habate Turci *(u prvoj je podložnoj što može biti u isto vrijeme, u drugoj što može biti u naprijed).* Osvetn. 7, 69. — *ddd) kad se čovjek boji onoga što je prije moglo biti, u podložnoj je perfekat.* Strah me, da je tko nemio nije svojoj majci ugrabio. I. Gundulić 86. Nu mi čini zlo misliti, da s vidjeńa sinoćńega nije se pošo poraziti. G. Palmotić 1, 352. Kada se strašimo, da nijesmo zaboravili kojigod grijeh. J. Matović 256. Pak sam se bila prepala da nijesi počem onamo pošao. Nar. prip. vuk. 150. *u perfektu može biti pomoćni glagol perfektivan* (budem). Bojim se za vas da se ne budem uzalud trudio oko vas. Vuk, pavl. gal. 4, 11. — *u ovom primjeru i u drugijem sličnijem u kojima se ne pokazuje izrijekom u glavnoj bojazan, ima se u misli:* No prodite naprijed, ovčari, da Ridicu vodu obidete, da nijesu zapanuli Turci. Ogled. sr. 389. *tako je i u ovom primjeru:* Tko zna da ti ne bude ova predika najzadńa! J. Banovac, pred. 99. *s istom se konstrukcijom u naše vrijeme govori često u Dubrovniku* ko zna, *i to ne samo uz bojazan:* Ko zna da ne bude sutra gore vrijeme nego je danas, *nego i uz nadu:* Ko zna da ne dočekamo i boljijeh dana. — *ima primjera u kojih je u podložnoj prezenat perfektivni bez* ne *a to kad je poričańe u glavnoj, s toga što nije potreba istaknuti želju da ne bude ono od čega se nema straha.* Ni se boj da Grci srditi dojdu sa vojskami i da se sva ova zemja uzbuči. H. Lucić 197. Niti se bojiš već da blago tve zgubiš. N. Dimitrović 21. Er se viku ne bojite, da tuj tkogod vas otruje. Đ. Ranina 50a. Straha ne ima da ga oštete trijeskih topâ nagle štete. J. Kavańin 194a. Nek *(griješkom* ‚neg') se nitko pak ne boji, da ga sablast prioblada. V. Došen 10b. Kao ribar, kad u vodi ribu ostvam k sreu zgodi, no boji se da mu živa već daleko kud odpliva. 99b. *to je rjeđe a u naše vrijeme i neobično, kad u glavnoj nema poričańa. jamačno su stariji pisci uzimali prezenat perfektivni u smislu indikativa futura, pa ga mladi uzdržali, ako ga i nije bilo kod naroda:* Bojeći se da mu je gdo ukrade. Korizm. 38a. Bojeć se oholosti tih poglavic da ga osvade cesaru. 96b. Pamet se jer boji, sunce ali zora da mi te posvoji. H. Lucić 219. A straši se, grijeh otrovni da ga izgubi. J. Kavańin 500b. Bojeći se da posli smrti ńegove bude među sinovim nemir i nesklad. And. Kačić, razg. 31. — *ee) nastojańe, trud. s indikativom:* Držan se je truditi, koliko more, da se spomene. Naručn. 78b. Tlci, gusto tlci, pospešaj, da bog bude silovan uslišati te. Korizm. 7a. Nastojte, da Aleksandra živa ka mni dovedete. Aleks. jag. star. 3, 271. Nemojte iskati, da znate savišе. N. Nalješković 1, 330. Na ńu stavja misli svoje ištuć da mu bude dana. G. Palmotić 1, 308. Ište i nastoji, Laviniju da osvoji. 2, 128. Nastojte svom pameti, nitko da ne bude očutjeti. 2, 328. Svakojako je tražila uzroke da je kara i muči. Nar. prip. vuk. 158. Mučâše se da rodi. Vuk, otkr. 12, 2. Tražeći da razumijem. Đ. Daničić, propov. 7, 27. *nastojańe je i u ovom primjeru:* Nijedne varke ne pustimo, da neprijatelja pogubimo. G. Palmotić 1, 49. — *s kondicijonalom:* Nastojeći da bi se mogli mišati. Naručn. 69a. Vsaki človik imal bi se potežati da bi pokopan poli crikav.

(vidi biti, budem *pod* II, 3, b, *ð*, *a*), *bb))*. Korizm. 20ª. Zato je nastojao, da bi mu prijatelji *(grješkom* ‚prijatelili') poklisari bili. A. Kanižlić, kam. 96. — *ff) odluku. u mnogijem primjerima logični je subjekat različan od gramatikalnoga. s indikativom*: Dubrovnikъ ima zakone, da u primoriju ne bude nigdêre postavljenъ novi trgъ. Mon. serb. 201. (1382). Odlučiše da službe ke je ličnî osal, da bi je činil rečeni lav. Transit. 14. Vsa gospoda obredište da imaju pri tom ostat. Mon. croat. 34. (1546). Bi sudeno od zvijezda na nebi, da t' služi ljuveno. N. Naljeković 2, 78. To li je zgara odlučeno da sred ovijeh oštrijeh stijena naše je ime pogrdeno. G. Palmotić 1, 7. Kad nebeski kralj odluči, da drugako slijedit bude. 2, 277. Na um pade Nahod-Simeunu, da on ide svome manastiru. Nar. pjes. vuk. 2, 66. Ja sam naumio da se podelimo. Nar. prip. vuk. 90. Sud osudi mene da platim dug. M. Đ. Milićević, let. več. 85. I on je presudio da se Penča zakune. 133. — *s kondicijonalom*: Pa se s dumom svojim svjetovali, da se ne bi makli iz domova. Osvetn. 5, 44. — *takovo značenje ima i* krenuti *u ovom primjeru*: Ali si ti krenuo, da svu krivicu oboriš na tri devojke. V. Vrčević, niz. 136. — *i* misliti: Digne je *(lisicu)* i baci u kola misleći kad dođe kući da je odere. Nar. prip. vuk. 225. — *amo ide i* pristati: Onaj pristane da vaja platiti. Nar. prip. vuk. 213. — *gg) obećavanje, zaključetvu. s indikativom*: Ja smь imalь kъ vamь obêtь, da prîêmь (?) tomu gradu. Mon. serb. 21. (1238). Prisegohь da Krajinjanê ne pakoste Dubrovčanomь. 31. (1247). Klъnemo se, da imamo mirь s vami u vêki. 34. (1249). I ješte se su zakleli kraljevьstvu mi vlastele dubrovčьci, da prêbiva popь srьbьski i da poje u crьkvahь, koje su u Stonu i u Rьtu. 108. (1334). Da vêru, da svaki dubrovčanina hodi svobodno. 220. (1391). Obećaj mi se da mi daš ča te prošu, a ja ti se obećam da privedu Aleksandra. Aleks. jag. star. 3, 311. I tu božju vjeru zadadoše, da nijedan ljubi ne dokaže. Nar. pjes. vuk. 2, 118. *(i ovaj primjer kod kojega je logični subjekat drukčiji od gramatikalnoga*: No jel', braćo, božja vjera tvrda, da ni jedan ljubi ne dokaže? 2, 118.) Đe su s' jedan drugom zavjerili, đe se jedan u nevolji nađe, da mu drugi u pomoći bude. 2, 221. 222. Ja sam ti se knezu zatekao da zakonem turskog car-Murata. 2, 313. — *amo spada i oklad, kad je u podložnoj rečenici zarok što plaća onaj koji izgubi oklad*: Okladi se s njima, ako ne pojede, da im da svoju kijaču, ako li pojede, da oni njemu dadu sve što je gvozdeno na njihovijem plugovima. Nar. prip. vuk. 2. — *i prijetna*: Zašto prete čobani, da mi jagńe ukradu. Nar. pjes. vuk. 1, 131. — *i dogovor*: S njim je udario uvjet da on i oni svi koji narode se od njega budu njemu poslušni. S. Rosa 5ª. Dogovore se da jedan od njih svoga konja zakolje. Nar. prip. vuk. 9. Najposle se dogovore da bože. 26. Pogode se da onaj što je imao šešarice dâ onome drugom dva novca. 213. — *u ovijem se primjerima misli na obećanje i kod glagola* nuditi se: Tada se ponudi drugi sin, da čuva jabuku. Nar. prip. vuk. 18. *i* hvaliti se *(kod kojega može biti i prijetnja)*: Što se vališ od nedelje dana, da pokupiš momke i junake? Nar. pjes. vuk. 1, 57. Još se fale da ti oģak svale, i govore da kuću obore. 1, 638. — govoriti *u predašnjem primjeru znači* prijetiti, *a u ovom* hvaliti se, obećavati: Josi sinoć riječ govorio da pogubiš provizur-Mijajla. 2, 132. — *s kondicijonalom*: Obećavajući namь, da rečeni gospodinь dužd̀ь i općina bnetačka davala bi i činila bi davati namь . . . Mon. serb. 326. (1423) Bojnik svaki tad se uputi, i pol sablju s kletvom hodi, da bi im'o od ne poginuti, ako se od zlijeh ne slobodi. I. Gundulić 486. — *hh) nakanu da ništo ne bude. Obično s negativnoga značenja glavne rečenice i podložna se poriče riječju* ne. *Ova negativna namjera može biti: aaa) propuštanje, izostavljanje. s indikativom*: Čiča muhe nima se *(kalež)* ostaviti da se ne primo. Naručn. 42b. Er se hoće izet, da mi ne plati navao. M. Držić 361. Ne će moć mańkati, da se prida ń ne prikaže. B. Gradić, duh. 12. Ti ne ustež milosrdja tvoga, da ne uskrisiš brata njova. F. Lastrić, test. 156ª. — *bbb) trpljenje, uzdržavanje. s indikativom*: Ne može trpjet, da ne ide š nom. M. Držić 151. Ali ne ima tej kriposti uzdržat se skup nemili, od žalosti, ne od milosti da ne plače i ne cvili. I. Gundulić 548. Ne može se uzdržati da ne privari. K. Magarović 65. Ja znam da se ti ne možeš proći da se ne ženiš. Nar. prip. vuk 143. — *s kondicijonalom*: Ne more se vzdržati da bi ne prosulzil. Transit. 214ª. Tko bi indi prigorio, da bi lince ne korio? V. Došen 211ª.

b) onaj, čija je radnja u glavnoj rečenici, ne izvršuje sam ono što je u podložnoj nego ište to od drugoga. glagol ili riječ koja ga zamjenjuje u glavnoj rečenici može značiti: aa) molbu, prošnju, iskanje, zaključanje, navaljivanje. s indikativom: Mole kraljevstvo mi i prose, da tuzi u tomь mêstê ne postavi kraljevstvo mi slanice. Mon. serb. 201. (1382). Tozi bjesmo iskali odь nihь, da namь učine. 229. (1397). Molim tve milosti, ovojzi da travi budeš dat' kreposti. N. Naljeković 1, 196. Prosim da mi ne zamiraju. F. Vrančić, živ. 4. Molite se i plačite da se vratit bude k meni. G. Palmotić 2, 58. Moleći ga da nam grihe prosti. L. Vladmirović 65. Molim štioca, da me ima zagovorena. V. Došen IX. Onda ćeš mene moliti da tvoje svate prevedem. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Ja sam tebo Bogom bratimila, da m' ne vodiš paši na divana. 1, 604. Zakliše ih krstom i zakonom, da brat brata u boju ne izda. 4, 166. Ali ženi ne bude to dosta, nego saleti muža da joj kaže za što se nasmijao. Nar. prip. vuk. 17. Stane je zaklinjati da mu kaže što je. 34. Pa će se iskati u oca da je pusti. 86. Devojka će te terati da joj doneseš živo vode. 87. Pa se zamoli u jednoj kući da ga prime na konak. 93. Zakumi ga da se miče. 125. Žena navali na čovoka da ih sutradan odmah vodi. 174. — *s kondicijonalom: vrlo često. ovim načinom postaje molba ńekako poniznija, jer se ovako u onoga drugoga ište, da* ushtije učiniti *ono što je svrha iskańa, a ne baš izrijekom da* učini: Molju vy da byste je dali crьkve. Star. 13, 206. (1250). Nas moli, da bismo rekli, da ne bude carêna. Mon. serb. 230. (1397). Moliše, da bi imь platilo kraljevstvo mi. 231. (1398). Prosimo vašu velikostь da biste têm ljudemь povelêli da onu štetu poprave. Spom. sr. 1, 58. (1405). Iskaše da bismo potvrdili. Mon. serb. 305. (1420). Moleći nas da bi nam bilo drago učiniti volju rečenoga gospodina duža. 326. (1423). Pomolih ga (‚gь') da bi poslao svoga vlastelina. 367. (1432). Prose da bi doslali svoje vlasteli. 367. (1432). Moliše me, da bihь u tomь nimь pravo i za dosti učinio. 448. (1451). Moli da bi preminula muka od ńega. Naručn. 36b. Počeh ga moliti da bi mi rekal. Transit. 198. Proseći ga, da bi otel učiniti vazam. Korizm. 90b. Prosi dala da bi mu se dižna muka. Š. Kožičić 9ª. Moli ve Marina, da bi se vjerio. N. Naljeković 1, 291. Šaljahu k ńemu molbo i vele vruće molitvo, da bi došao i da bi ih oslobodio. M. Divković, bes. 70ª. Zaprosi da bi umnožio nedostanak vina. M. Radnić 190. Moli ga, da bi mu posvirao. M. Katančić 15. Zaište i u ńih da bi joj dali jednu

ždrijebe. Nar. prip. vuk. 223. Zaište da bi mu prodao onoga roba. Vuk, posl. 106. Zamoli svog komšiju da bi mu dopuštio. V. Vrčević, niz. 136. — *bb) nutkaće, svjetovaće, učeće, opomenu, preporuku, itd. i protivno odvraćaće itd. s indikativom:* Poslušne i krotke, da boljši budut, potaknuti. Regul. sv. ben. star. 7, 78. Ima ga svetovati da ne prosi. Naručn. 33b. Svetujem redovnike, da su lahki k tomu dopuščenju. 77b. Žena ima nagovarati ga, da toga ne prosi. 87b. Gdo nauči kozlića, kada je v ustih vlku da kriči. Korizm. 61b. Zavidošć ganu Kaina, da ubi brata. 65b. Navela me ljubav slijepa, da potkradem ruho tvoje. G. Palmotić 1, 380. Er me ne ć' prignut vik, da bude ńoj hudi Enea vjerenik. 2, 90. Lasno će ih nabuniti, svojom snagom da se stave Turnov život obraniti. 2, 121. Kako bi ga uveo da se odmetne od Boga. S. Rosa 2b. Navela Evu da neposluhom pristupi moju zapovijed. 4a. Dokle gane kog ludoga, da ga cini za dobroga. V. Došen 41a. Satir ponukuje Slavonca da, gdi u kući nejma pravog gospodara, da ondi kuća izbere jednoga. M. A. Reljković, sat. K 1a. Jesam li te uvik učila, da ne skačeš oko bunara? sabr. 19. Majka sina svoga svjetovala da se čuva i da se sačuva. Nar. pjes. vuk. 1, 467. Čapļa je svaku ticu učila da pliva a sama se udavila. Nar. posl. vuk. 345. Nudeći ga da pije. Nar. prip. vuk. 135. Stanu ga odvraćati da se prode te sramote. 219. Pak nam pri samrti preporučiše da se čuvamo. Nar prip. vrč. 186. Neprestano sam vladiku podražavao da piše metropolitu. S. Tekelija, let. mat. sr. 120, 15. Opomenuvši me da ne idem putem ovoga naroda. Đ. Daničić, isai. 8, 11. — *amo ide i* krijepiti *u ovom primjeru:* Kripi ga ošće, da se ne sramuje ńemu spovidati. Naručn. 84b. — *i* mudriti: Dokle nevoļa ne omudri sve da se započnu boriti svi za sve. M. Đ. Milićević, let. več. 5. — *može amo spadati i ovaj primjer u kojem ima* zatraviti, *kao* provariti: Ove riječi blage i mile koga ne bi zatravile da zatravļen sahne i vene. G. Palmotić 1, 128. — *s kondicijonalom:* Vele nasļ světova da bismo primili za mirļ. Mon. serb. 367. (1432). Mudrcu dâ dobar svit da bi prodal vse svoje. Transit. 16. Pozov i ponukovaše sviju crkovńaka da bi činili dilovańa duhovna. M. Zoričić, osm. VII. Svetoga Eustakija nagovarajuć vojvode, da bi poklonio se kipima. Blago turl. 82a. — *c) zapovijed. s indikativom:* Povelě carstvo mi, da pode samь s věštiimi ļudmi, da ju *(medu)* teše. Mon. serb. 144. (1349). Povelěva carstvo mi, otь sźda naprěda da jestь porota. Zak. duš. nov. 6. Komu ni prepovidano da se nima ženiti. Naručn. 61b. Budući zapovidal vsim babam, da kada koli bi se rodil ki ditić da ga imaju umoriti. Korizm. 32a. Zapovij, da grob bude čuvan. 97b. Naredi da oni govore najgore što znaju onomuj filozopu. Zbor. 10a. Crkva, koja zapovijeda, da se ovoj svekoliko i mnoge ostale naredbe budu opslužit. B. Gradić, djev. 126. Naredbe nam dâ obilne, da dignemo vjetre silne. G. Palmotić 1, 7. Ona meni zapovijeda, da je slijedi miso moja, da ju dvori, da je gleda. 1, 31 Ili višńi zgar odredi da s vitezom nijednime ne sklopi se i no svеže vjera moja. 1, 41. Da tako je zli Hrvojo vami vajmeh naredio, da skratite danke moje? 1, 378. Bog biše ļudiom zapovidio, da ako bi se ovi grih medu ńima naša', da se ima kamenovat čovik. J. Banovac, razg. 106. Niti im zapovida, da takije' ne proždru. F. Lastrić, test. 187a. Ti si meni, aga, naredio, da ti kupim grošе i haračе. Nar. pjes. vuk. 4, 495. Gazda zapovedi da sve pse potuku. Nar. prip. vuk. 16. Carev sin zapovedi da svi izlazo jedan po jedan i da idu kud je kome drago. 63. Ja ću narediti da svi ļudi imaju tako na tabanu. 116. — *zapovijed je i kod glagola* prikričiti *u ovom primjeru:* Svagda bi prikričila ždrebetu da pazi na ńezin glas. Nar. prip. vuk. 224. — *logični subjekat nije gramatikalni:* Izide zapovijed od Cesara Augusta da se ispiše vaskolik svit N. Rańina 21. luk. 2, 1. Zapovijed je zgar višńega. da grad slavan sagradimo. G. Palmotić 1, 94. Ovo poveļeńe da žudjeli slobodni vrate se na svoje starine i zgrade templo u Jeruzalemu izađe od Cira. S. Rosa 14a. Dođe zapovijest od cara da svaki ko pušku nosi ide na vojsku. Nar. prip. vuk. 164. Ševket paši došle zapovijedi da udari na Zubačke klance. Osvetn. 5, 50. — *s kondicijonalom:* Zapovida ńim da bi otvorili onu ranu. Transit. 12. Zapovida tim ki ga držahu da bi ga imili pustiti. 224. — *dd) puštaće, dopuštaće. glagolima* pustiti, dopustiti, dati *(koje vidi),* podati, trpjeti, podnijeti *itd. s indikativom:* Puščamo tebi, da moreš izabrati. Naručn. 77b. Ja vam dopuščam da rečete. 92b. Pusti me, da od plakira plakir imam. M. Držić 142. Da skup bijesni ne će trpit', spahoļana, jańičara, bude ga odrijet' i razdrpit', gospodujuć mješte cara. Gundulić 496. Ki *(bog)* danas dopusti, u ogńu zmaj priki da život svoj pusti. G. Palmotić 1, 36. Tere čemo mi trpjeti, da sloboda naša vrijedna bude mrijeti? 1, 66. S barnijom pismom ńima poda, da slovinske lijepe strane vlaštita su sved gospoda. 1, 315. Ne trpeći da ļepota rajska bude poginuti 1, 393. I podnijećeš da pogine. 2, 13. Višńi tebi dopuštava, da pedepšeš vilu kletu. 2, 38. Dopusti, da koliko stratim kapâļ crna moga da toliko primam mita nebeskoga. J. Kavańin 311b. Da bi podnio da se časti. J. Matović 330. Puštaj me dušo da idem. Nar. pjes. vuk. 1, 346. Ne može mi ta obraz podneti da ja pijem, oni da gledaju. 2, 432. Onda ću te pustiti da ideš u svijet. Nar. prip. vuk. 1. 2. On se nadao da će mu i oni odobriti da dâ Stanku za Šestaka M. D. Milićević, let. več. 25. — *dopuštaće je i u ovom primjeru:* Dostoja se da bude kršten. A. d. Bella, rječ. 44b. — *dopuštaće se razumije i po riječima* milost, knjiga svobodna, oblast, pismo: Milostь stvori gospodstvo mi dubrovьčьkimь trьžnikomь, da hode po mojej zemļi svobodno. Mon. serb. 16. (1195—1228). Tamo vi jestь pisalo carьstvo mi knigu svobodnu, da gredete svobodno. 175. (1356—67). Kolici godijer ńega tudaj primiše, dâ ńim oblast sinovi božiji da budu. N. Rańina 22b. iv. 1, 12. Joli robu oblast dana, da se digne? V. Došen 12b. Davši mu sloboštinu i pismo, da može ići kamo hoće. M. A. Reljković, sabr. 8. — *s kondicijonalom:* Dopusti da bi se blagosloviti mogle sviće. Š. Kožičić 11b. — *ce) sileće koje se različitim riječima može iskazati.* — *s indikativom:* Prisoga ńega ne vežo ništar da reče. Naručn. 92a. Stvori Rimļanom mnogije škode, prisili je da dašе mu Benêdikta. Š. Kožičić 21a. Dobrota me tvoja veže, da sam vazda ńoj držana. G. Palmotić 1, 388. Gdi me otrovna vila usili, vjekoviti da sam kami. 2, 39. Usilova Plačida da svojijem blagosovjenijem rukami tegne glavu. I. Đorđić, ben. 142. Stanu nagoniti końa da brže trči. Nar. prip. vuk. 32. Đok ga najposlije nagna nevoļa da odbjegne od brata. Nar. prip. vuk2. 279. Nagone nas oni da dižemo na ńih mač. M. D. Milićević, let. več. 37. — *s kondicijonalom:* Ļubežļivo sviļeh usili, slovinskijem da jezikom u naprijed bi govorili. G. Palmotić 2, 162. Kako da otio bi usilovati krstjanina da bi pomańkao. M. Pavišić, 7. — *ff) u opće govor (glagolima* reći, govoriti, kazati, veļeti *itd.) kojim se*

ko nutka jednijem od prije navedenijeh načina. s indikativom: Vi ni ste rekli, da se stanemo. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Učini molitvu govoreći da ako je vzmožno da bi prenosal. Korizm. 92b. Reci, da vjeruju jere ti me si poslao. N. Ranina 78b. iv. 11, 42. Antiohu reče da da na znanje, da vsaki od brne zemje ove vazme. Aleks. jag. star. 3, 285. Reci bogu od ljubavi, da nam vrati čistu vilu. M. Držić 152. Ja ću rit, da Friso i Hele na boji podu svit. F. Lukarević 236. Tim ću bratu poći riti, da mi dode straža biti. Ġ. Palmotić 1, 336. Je li reko Captislavi, da so piru spravi veće? 2, 225. Kad mi reče, da ustanu *(ja).* J. Kavanin 495a. Ja mu velim da se toga projdo i da kući na večeru dojde. M. A. Reljković, sat. G 2a. Meni moja stara majka govori, da uranim svako jutro na vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 386. Kaže mu da ogleda, može li sad iščupati bukvu. Nar. prip. vuk. 2. Otac ga stane odvraćati i govoriti mu da se mahne toga. 20. Rekla mi je da ti kažem da smakneš gorni klin na doni. 23. Mesočeva joj majka odgovori da se malo skloni za vrata. 71. Rekoše koga najprije sretu da im o tome sudi. 107. — *logični subjekat nije gramatikalni:* Od ishoda riječi da opeta bude sagrađen Jeruzalem (‚ab exitu sermonis ut iterum aedificetur Jerusalem'. Dan. 9, 25). S. Rosa 18b. Od kad izide riječ da se Jerusalim opet sazida. Đ. Daničić, danil. 9, 25 — *govor može biti i kod vikanja:* I s krepkom zapovijedi viknu, da ga zmaj oholi slijedi. Ġ. Palmotić 1, 25. Baba se prepane i poviče da je ne posiječe. Nar. prip. vuk. 150. — *govor je i kod poručivanja:* Poručuje varica božiću, da joj pošje od prasca nožicu. Nar. pjes vuk. 1, 117. I tebe je ranen poručio, da ga vidiš jednom za života. 1, 466. *poručivanje se razumije i kod ovijeh primjera:* Car je tebe mene poklonio, i tebe je blagoslov kazao, da daš jedek kome tebe drago, da ostaneš sa mnom u Kruševcu. Nar. pjes. vuk. 2, 291. Za tebe je care opravio, da otideš nemu pod šatoru. 3, 69. Pozdravio te zet da mu i ti ideš u goste. Nar. prip. vuk. 111. — *i kod pisanja:* I napisa epistoliju da pridôt' i spaset' ego. Arkiv 9, 102 *(iz glag. rukop. god.* 1468). Ovo piše gospodin knez i gospoda da jutri pridu na razvodi. Mon. croat. 17. (1546). Pošlite ove listi komunu bulskomu i grožnanskomu, da pridu na razvodi. 33. (1546.) Piši da dojde k nam Olimpijada. Aleks. jag. star. 3, 318. Otac nezin otpiše da narod primi ono momče za cara. Nar. prip. vuk. 89. Pogledaj što si na ovoj karti potpisao: što mi bude najmilije da ponesem sobom. 136. Ona napiše knigu poslanicu . . ., u kojoj mu piše da sjutra do ne dode. 151. 152. *i ovaj bi primjer amo mogao spadati, no uprav pjesnik je shvatio knigu kao živo čeljade što govori:* Nemu knjiga kaže konja da ne jaše, sablju da ne paše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. — *govor se može zamijeniti i migom:* Onda mu sestra rukom pokaže da ga udari. Nar. prip. vuk. 10. Mahnu rukom da se svi utišaju. M. Đ. Milićević, let. več. 53. — *s kondicijonalom: (Isus)* poruči Petru, pasal da bi ovce jego. S. Kožičić. 3b. Na to mu reku otac i mati da bi on sam sobi izabrao koju hoće. Nar. prip. vuk. 68. — *gg) protivno: zabranu, zabavu, ometu. s indikativom: (Papa)* skrati ošće redovnikom da očito pijut. S. Kožičić 11b. Bogovi višći brane, da ju nemu dat budemo. Ġ. Palmotić 2, 89. Sačuvao me bog da koje ponosoće, sržba ili nenavidost jest mene privela. M. Pavišić, 7. Da nam je gospodin zabranio s jednom zapovijedi osobitom, da ga ljubimo. Đ. Bašić 125. Niš ne maro, niš ne krate, da se napijemo. Nar. pjes. istr. 3, 14. — *često negativno značenje glavne rečenice prelazi i na podložnu, te se iza* da *neće* no. *s indikativom:* Pâs ki zabrañuje svitam da se ne tlače po zemji. Naručn. 30b. Takov grih pripričujo, da se ne služi. 31b. Ča poglavito ima odtegnuti človika da ne sagriši. 54a. Branit' mi moći neć (nećeš), da colov mu si ne dam. M. Bunić 83. Ah, srami jezik veće vežo, da no kaže u naprijeda. I. Gundulić 19. Oprimo se sa svom moći, da ne može huda sila nami ovako vrha doći. Ġ. Palmotić 1, 65. Nije jaki ńoga smosti, da ne pođe, da ne uteče. 2, 23. Ne znam, koja ńu namjera drži, da još ne vraća se. 2, 48. Zabraniše svijem građanim, da ne opće s inostrauim. 2, 201. San, nočas ki sam snjela, smeta i trudi moju mlados, da ne mogu ćutjet rados. 2, 292. Branim tebi da ne ideš. A. d. Bella, rječ. 41. Protiva zapovidi božijoj, koja nam zabrañuje, da ne učinimo priljubodinstva. J. Banovac, razg. 104. Milosrdju oblasti ne diže, da u nama ne goji ljana rečenih i ružica. F. Lastrić, test. VII. Miris zabrañuje, da otrov ne naudi. 15b. Ovo ne diže, da on nije kraj naš. 64b. Svitlost sunčana zabrañuje oku, da ga no more gledati. 273b. Zapriječen slabostju naravi, da ne ljubi boga. J. Matović 322. Zabrañujući gospodin, da se ne klañaju bogovi inostrani. 334. Car Suleman jasak učinio, da s' ne pije uz ramazan vino. Nar. pjes. vuk. 2, 429. Niti se protivim, da tako ne bude. Vuk, miloš. 89. — *i prijetnja može biti zabrana:* Sto prikazni nami priti, da ona s nikijem sadružena neg s tudinom ne ima biti Ġ. Palmotić 2, 89. Sestri svojoj i devojkama oštro zaprijete, da nikome ne kazuju. Nar. prip. vuk. 11. I zaprijeti im da ga no razglašuju. Vuk, mat. 12, 16. — *s kondicijonalom:* Zabrañuje, da redovnik govoreći nisu ne bi bio od koga god smućen. J. Matović 291. Koji zaprječivaju, da *(bog)* ne bi slušao molitve. 443. Neki grijesi se primnogo suprotivaju, da se bog ne bi smilovao. 443.

β) ono što je u podložnoj biva po namjeri subjekta glavne rečenice, ali ta namjera nije izrijekom jasjena, te je smisao glavne rečenice po'pun, a podložna samo dodaje cilj na koji subjekat smijera pri svojoj radnji, ili uzrok radi kojeja ovu vrši. a) s indikativom: Otkrij oči moji, da razumeju čudesa. Mon. serb. 9. (1222—28). Piše kraljevstvo mi, vsêmu da je u svêdênije. 16. (1222—28). Onuzi vi zemju dava carstvo mi, da jesti vaša. 174. (1356—67). Ako ne uzmogu imati krivca, da ga damu vlastelomu dubrovčkimu. 183. (1373). Posla gospodstvo ni starinike, da im odnešu medje. 263. (1389—1405). Obeštaha se gospodevi bogu mojemu pandokratoru i sinomu kraljevstva mi mladimu kraljemu Stefanomu da ni pomože na suprotivniky naše. Deč. hrisov. 53. I dahu mu da si nasoli i da mu je u baštinu. 67. Tako nam podobajet vsaki čas jego blagosti radi poddanim jemu biti; da no jegda progněvajet se otac i otimet im sva dobraja. Regul. sv. ben. star. 7, 72. Prikažuju so vam, da vidite moju kunšijenciju, da sam seguriji. Naručn. 78b. Čuvaj i vladaj moja usta, da ne budu govoriti taščinu. Transit. 156. Vpeja ga v bižu i oslobodi ga, da ni veće sluga. Mirakuli 12. Oti ga rinuti doli, da se ubije. 18. Dâ *(Pilat)* Isuhrista v ruci poglavic popovskih da bude raspet. Korizm. 96b. Uzdvigni od zdola glas moj k nebu gori, da der u tvom dvori bude ti uslišan. M. Marulić 7. A nam glas pošalj, da i mi na ń od suda da pojdemo. Aleks. jag. star. 3, 291. Kopje moje vam poslah, da moju vami misto meno carstvuje. 298. Poslaše popove k Ivanu da uproso njega. N. Ranina 14b. iv. 1, 19. Hodite dokle svjetlost imate,

da vas tmine ne obujmu. 88a. iv. 12, 35. Vijeće učiniše da uhite Isusa. 168b. mat. 22, 15. Vojnik će deset lit bedevu hraniti, da jednom poslužit bude mu na sviti. N. Dimitrović 29. Bog žene stvori, da nas tužnijeh vazda more, da svak za ńe vazda gori. N. Nalješković 1, 156. Bi li ju udao za vrijedna čovjeka da je sita i odjevena? M. Držić 204. Skoči da se š ńim zakolje. I. Gundulić 527. Sakrij se svak s strane, pastirą skup grede, ńihove da znane čujemo besjede. G. Palmotić 1, 36. Izmislio to si u svijesti, da ļuvezni hudeš moje smesti. 1, 331. Ni se štedje, da ńu shrani, rusu izgubit glavu svoju. 1, 342. Da te sa mnom tko ne ugleda, u dvorove moje skrij se. 1, 368. Koga višńi zgar sahrani, da je potpuna rados vaša. 1, 398. Svi su końi osedlani, sve korablje oružane, da se Tatar nepoznani slijedi po sve kraje i strane. 2, 341. Počekajte, ńih govore da najprije poslušamo. 2, 393. Ter me čini s janičari na medanak izvoditi, da junaci medu sobom zavezana da me gube. Nar. pjes. mikl. 16. Putem ide pače teče, da prije k dvorim svojijem dode. I. V. Bunić, mand 10. Daj mi tvoje smilovanje, da sva zloba ma se smrsi. 12. Bog je tebe lipo namirio i svakakvim plodom nadilio, da ti rodi vino i pšenica. M. A. Reļković, sat. B 4a. Neka čuju, da u dan sudńi ne budu usilovani slušati. D. Rapić 2. Moju majku vjerno služi, da se na te ne potuži. Nar. pjes. vuk. 1, 54. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je. 1, 58. Navedoh vodu sa tri bladenca, da mi je loza vazda zelena. 1, 86. 87. Ženite ga, ne držte ga, da ga brada ne prevari, da mu moma ne zabavi. 1, 100. Molimo se višńem bogu, da udari rosna kiša. 1, 111. Nosi kitu zlata, da pozlati vrata. 1, 117. Kažite nam stazice do te svete vodice da operem ručice. 1, 136. 137. Daćemo ti zlatne nože, da nam poigraš. 1, 187. Ta ne plovi da tone, već plovi da vidi, oće l' majka žaliti. 1, 204. Budila mo tananom šibļikom, da joj budom tanka i visoka. 1, 313. Knigu moće a vijara kumi: „Ne nosi mi pismo i hartiju, nego pamet Materina zlata, da mi dode u bijelu kulu! 1, 474. 475. Ne zovom te da ti zapovijedam, već te zovem da te nešto pitam 1, 616. Nek nam dade kļuče od nebesa, da zatvorim' sedmera nebesa, da udarim' pečat na oblake, da ne padne dažda iz oblaka . . , da ne padne za tri godinice. 2, 2. Bačila je na sebe madije da š ńim nema od srca poroda. 2, 13. Daj ti mene tvojega dogata da ja idem u svijet bijeli, da ja tražim od kakva sam roda. 2, 66. Nije meno care opravio da ja pijem po Ledanu vino. 2, 133. Tek devojka čašu privatila i primičo, da s' napije vina . . . 2, 374. Utegni me, selo, od bedara, od bedara do vitib rebara, da se moje kosti ne razminu. 2, 465. Udri prije, da ti žao nije. 2, 467. Već ti sjedi na meke dušeke, da ti padnem u krioce glavom, da ja pustim moju gr'ješnu dušu. 3, 121. Kuni šćeri, obje da kunemo. Nar. pjes. herc. vuk. 105. Ne bacaj kost, da se pokolju kao psi. Nar. posl. magaz. 1869. 122. Trla baba lan da joj prode dan. (Kaže se o čovjeku koji se zanima nekorisnim poslom). Nar. poslov. stojan. 32. Mededović se odmah rukom hvati da jede. Nar. prip. vuk. 4. Hoćeš li mi dati ovu svoju kćer da se ženim ńome? 4. Sjedi na lopatu da te prebacim. 6. Lovac potegne iz puške da ga ubije. 81. Ńima baci iza pećke da jedu. 96. Daj mi, brate, Milicu da je moja. 99. Pa ga zapitaše da im kaže. 107. Pomozi božo da rodi vareni bob. 133. Davo zapita čoeka kakva ga je tu sreća donijela da ga izbavi. 182. Ustanu da podu. Vuk, nar. pjes. I, xii. Skoči da ide. Vuk, posl. 77. Udala se moma, da je nije doma a momak se ženi, da radi doma. V. Vrčević, niz. 33. Na noge su i mali i veli, da se dere i zvono i crkva. Osvetn. 5, 12. Pa se baci niz Moraču Meho, da bi niz ńu projurio krišom. 5, 102 — *u ńekijem primjerima, u kojih je glavna rečenica imperativ* hajde *ili* hodi *od glagola* hoditi, *obje rečenice zamjeńuju imperativ glagola što je u podložnoj (vidi dale kod* hajde, hoditi): Hajde, veli, da se podilimo. M. A. Reļković, sat. I 6a. Hodi, šćerce, da mi večeramo. Nar. pjes. vuk. 1, 384. Hod' da malu igru zametnemo. 2, 30. Ajte, braćo, da delimo blago. 2, 76. Nego hajde da se pomirimo. 3, 466. Hajde da je izvadim. Nar. prip. vuk. 182. *slično je tomu i ovo:* Stan'te, braćo, da vi čudo kažem. Nar. pjes. vuk. 2, 51. Stani malo, da se ogledamo. 2, 590. Stani da je *(sablju)* o ovoga mrca ogledamo. Nar. prip. vuk. 217. — *u glavnoj rečenici može biti potpun smisao, premda nema glagola, kad su u ńoj riječi* na ti, evo ti: Na ti, snaho, žita, da si žitna. Nar. pjes. vuk. 1, 615. Evo ti ovi drugi *(ćekin)* da mi kažeš otklen ti ova jaja. Nar. prip. vuk. 137. Evo ti onoga trgovca da vidi jeli pečeno. 137. *(u ovom primjeru smisao je glavne rečenice:* dode onaj trgovac, *te je logični subjekat* trgovac). Eto Turčina da to posiječe. Nar. prip. vuk.2 302. — *može glavna rečenica biti i za to krńa, što je izostavļen glagol u imperativu:* Lumbardu mi, pušku mi, Milica, da mi ga se je strijelit ribaoda. M. Držić 380. Lakše sinko, da ga ne probudiš. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Kamo te se da vidite svoga hvaļenog sina! Nar. prip. vuk. 80. — *b) s kondicijonalom, kojim se često ističe da nije kod logičnoga subjekta glavne rečenice tvrda volja, nego samo želja i nada da će se njegova namjera izvršiti:* Jesi li kada bil ipokrit da bi veće od inih počtovan? Naručn. 86a. Učiniše vrići zgoru na ńihь uļe da bi boļe gorili. Transit. 234. Zoviše devu Mariju da bi ju pomogla. Mirakuli 27. Bog učini čovjeka da bi razumil vse dobro. Korizm. 1b. Posilaše mnogu gospodu, da bi prosili. 27a. Veće krat sam važigal kuću da bih ga mogal prehiniti, da bi zabil to učiniti. 32b. Gredihu va vojsku rimsku da bi im dali jisti. 46a. *(Irud)* rojstvenije knjige požga, pokril da bi rojstva svojego porok. Š. Kožičić 3a. Rimske svetnike na rimsku zemļu odasla, strajali da bi tu. 51b. Bježi pokrivaje slijed svoj repom da bi ga po slijedu ne našli. Zborn. 6a. Ter ga će probudit, da bi im stvar onuj hotio osudit. N. Nalješković 1, 201. Za što sam strajao cvijet mojo mladosti, da bih steć mogao ugodne radosti. 2, 88. Iskahu krivu svjedoģbu, da bi Isusa na smrt pridali. M. Divković, bes. 372a. Mač poderi da te ne bi *(zvijeri)* za jedno sa mnom razdrpile. G. Palmotić 2, 420. Duhovna prodavahu da bi mnoga blaga stekli. J. Kavańin 458a. Ne raniše sve tri zajedno, da bi mu se muka ne skračala. F. Lastrić, test. 147b. Ovo u istinu dužno će biti napomenuti, da se po sreći vjerni ne bi uvoli u prijevaru. J. Matović 141. Služiti će ńemu, da bi znali razlikost službe svoje. 326. 2paralip. 12, 8. Koliko prvļe da na svit izajde, da bi ga primili. M. Dobrotić 24. Šeta, ne šeta, često pogleda, da bi mu moma i sama došla. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Ne nosi je, Petre, po sunašcu, da ti ne bi kita uvenula. 1, 235. Kad bi znala i videla, da bi tvoja bila, mlokom bi se umivala da bi bela bila; ružom bi se utirala, da b' rumena bila; svilom bi se opasala da bi tanka bila. 1, 427. Žaliću se caru u Stambolu, da bi care tebe pogubio. 1, 565. Zovo uja da i tebe zgubi, da bi s' uji careviua dala. 1, 626. *(u prvoj podložnoj stoji neposredno izvršivańe, a u drugoj odaļa namjera).* Udomi je kano čedo

svoje, da bi, majko, stekli prijatelje. 2, 375. Presijeku oputu da on ne bi mogao sići. Nar. prip vuk. 11. Dodite da bismo se i mi najeli! 16. Stane trčati da ne bi zaspao. 22. Car stavi ščer pod stražu, da ne bi opet što od svoga života sama sebi učinila. 145 146. To nijesam smjeo činiti, da se ne bi reklo da sam pokvario. Vuk, nar. pjes. 1, v. Metni ruku na mene, da bih se rastala s tvojijem djetetom. 2, 61. Pritiskao čunak u Savu, da bi malo vode zahvatio. posl 273. Ovo činim za jevanđelje da bih imao dijel u nemu. 1kor. 9, 23. Juriš čini, da bi sablja segla, što mu nije zrno donijelo. Osvetn. 7, 67.

b. *ono što je u podložnoj rečenici cilj je ‚radnje' što je u glavnoj, no nije po namjeri ni logičnoga ni gramatikalnoga subjekta glavne rečenice.*

a) glavna je rečenica potpuna. — u podložnoj je indikativ: Gdo sagriši, sa ali roditelji nega da slip rodi se? Korizm. 63b. iv. 9, 2. Biše ondje do priminutja Irudova, da se ispuni što rečeno jest od gospodina po prorocijeh. N Rañina 24b. mat. 2, 15. Nu da smrtni jad svjedoči, oči bolesti joj srce puknu, potop suza proli iz oči. I. Gundulić 548. Dali, slatki moj pokoju, ne mogoše kripos tvoju pridobiti Grci kleti, dali ti si blag i mio na sramotu ñih iznio na rameniјeh čajka tvoga, dali mnoge teške zgode podnesao si s krepkom svijesti. kroz ovaku da nevjeru moja majka umori te? G. Palmotić 2, 139. Sijedu starost da ne štuje tko god šprljad tu poraja . . . J. Kavañin 174a. Te ja tebe onde vide, da me uvek srce boli. Nar. pjes. vuk. 1, 339. Pļune na zemļu i od ńegove pļuvanke postane svraka da mu čuva sunce. Nar. prip. vuk. 115. A ovo je sve bilo, da se izvrši što je gospod kazao. Vuk. mat. 2, 22. I zaprijeti im da ga ne razglašuju, da se zbude što je kazao Isaija prorok. 12, 16. 17. I biće koliba, da sjenom zaklańa dańu od vrućine. Đ. Daničić, isai 4, 6. — *u podložnoj je rečenici kondicijonal, kojim se naznačuje da ono samo ‚može' biti:* Nije dobro nikom vodu piti, da nc bi čovjek ne videći šta pije popio kaku bubinu. Vuk, nar. pjes. 1, 150.

b) glavna rečenica nije potpuna; u podložnoj koja je dopuńa naznačeno je na što smjera radńa (logičnoga) subjekta glavnoj, ali tomu ne treba ńegove namjere. u glavnoj može stajati aa) subjekat sa samom kopulom (koja može i izostati); u podložnoj je izrečena svrha, uzrok radi kojega jest subjekat u glavnoj: Godišńice za ogńište, prelice za kuđelju, a vladika da zapovijeda u kući. M. Držić 213. Već je za nas vino i rakija i gospodstvo da gospodujemo, mudra pamet da pametujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 482. Lovac je da lovi a prepelica da se čuva. Nar. posl. vuk. 170. Nije druge, pobiće se Turci, mi i jesmo, da se pobijemo. Osvetn. 7, 20. — *bb) da je subjekat uzrok onomu što je u podložnoj rečenici; to se naznačuje glagolima* činiti, uzročiti, uzrokovati, *u prva vremena* stvoriti *itd. a i drugijem rijećima, kao što su* biti uzrok *ili* povod, biti kriv, naći način *itd. kad je subjekat po svojoj namjeri uzrok onomu, primjeri mogu spadati pod a. s indikativom:* Ošte se obećavamo stvoriti, da naglaviti ļudije prisegu. Mon. serb. 218. (1391). Dâ uzrok druzim da sagrišе. Korizm. 66b. Ki je uzrok da si za nas trpel? 73a. Ki bi uzrok bil da na črnu koñu jizješe? S. Kožičić 22b. Čin' da s' ostavil za zlimi hoditi. P. Hektorović 37. Da jesu meju nimi na prvih razvodih stvorili da imaju bit sveta trojica komunu šunberskomu. Mon. croat. 14 (1546). Ako nc ć' ti sade učinit', velike da budu bit' svado . . . N. Naļeškoviċ 1, 211. Učini, da sam tvoj. M. Držić 139. Slatke tvoje riječi neće učinit da ti nijesi naš rob. 149. Koji je način Zlatikum našao da mi ovo tezoro proždre. 218. Ti s' uzrok, zvijezdo mâ, da sam ja na silu izagnan iz doma. M. Bunić 85. Nijesmo dali uzroka mjestu ovemu da s oružjem na nas hodi. G. Palmotić 1, 57 Toj nenadno hudo dilo momu je bratu učinilo, da ga rijeka zla proždere. 1, 364. Nitko drugi kriv nam nije da smo ovako potisnuti. 2, 105. Ženbe uzrok su ļudske općine, da se društvo ne razvrže. 2, 218. Drugi uzrok da mi tijem latinskijem slovima dobro ne pišemo jest.. R. Gamañić 5. Kolikijem sam uzročila, da im se luša izgubila. I. V. Bunić, mand. 11. Ne bi straža od zvonika uzrok da otle puk se ukloni. J. Kavañin 125a. Nego čini žena huda s neposluha da i on pade. 363a. Upodobio ga je da razum i znanstvo uzmnaža. S. Rosa 3a. To bi povod gospolinu bogu da prigne se izvestit sebi jedan narod. 1b. Podaće mu čas da od ńegova plemena rodi se svijetu svemu spasitel. 5a. Srića ńemu biva kriva da slast svita ne uživa. V. Došen 201b. Ono čini da kakvi želi biti, da onakvi i bude. M. A. Reļković, sabr. 1. Čin' mi, čin' mi, moja robińice, da me ļubi Biglić Useine. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Hoću sjutra, braćo, napraviti, da se mira nigda ne učini. 4, 324. Ti si kriva, da *(ona)* ni ļuba moja. Nar. pjes. istr. 2, 128. To ćemo mi učiniti da on takav ostane kakav je noću. Nar. prip. vuk. 69. Za to će gospod učiniti da očeļavi tjeme kćerima Sionskim. Đ. Daničić, isai. 3, 17 — *takovo je i ovo:* Ke stvari su to da ste tako boliznivi? Korizm. 90b. Što ima bit' da nije vidjeti ni vile? N. Naļeškoviċ 1, 208. Ča ima biti, da muži naši u miru vazda ne živu z nami? F. Glavinić, cvit. 128b. Ča ti je Skendere, da si tako tužan? Nar. pjes. istr. 2, 112. — *u ovom je prinjeru logični subjekat u genitivu i konstrukcija je glavne rečenice impersonalna:* Kćeri tvoje vaskolik je uzrok bio, da je moj brat danke svoje lovršio. G. Palmotić 1, 363. — *s kondicijonalom:* Još mi je trijeba nać načine, da se komu ne bi otkrilo. G. Palmotić 1, 357. — *cc) da je subjekat dostojan onoga što je u podložnoj. s indikativom:* Tko bi kmetičk opsovao svoga gospodina, dužanь je da mu se jezikь uriže. Stat. poļ. ark. 5, 257. Mnoge *(pjesme)* ne vrijede da se štampaju. Vuk, nar. pjes. 1, 629. — *s kondicijonalom:* Grad bi takvi vrsan bio, svit da bi ga vas ļubio. V. Došen 33a. — *dd) da je subjektu dužnost ono što je u podložnoj:* Ke ćemo zadati grbavcu tužice što je dužan da plati? M. Vetranić 2, 127. Svaka crkva ima da propoveda ļubav i slogu. M. D. Milićević, iz beogr. 75. — *ee) da je subjekat spreman na ono što je u podložnoj. s indikativom:* Ali u tuzi, kad bješe da zene, čine ju stat' druzi. N. Naļeškoviċ 1, 308. A kad stoji sve da izgine, izgubit' je koris malo. I. Gundulić 500. — *s kondicijonalom: (Atila)* na tom biše da bi otstupil s vojsku Š. Kožičić 12a. — *ff) da subjektu može biti ono što je u podložnoj:* Dvije djevojke nijednoj nijesu dosta da ih sapiñu i oblače. M. Držić 212. Imaš li da mi prodaš dva aršina čohe? F. M. Appendin, gram. 329. Ne imade da iznese vina. Nar. pjes. vuk. 2, 623. — *gg) da subjekat ima pravo, oblast činiti ono što je u podložnoj:* Imao bih rašta da mi se nosa dohvatim. S. Ļubiša, prič. 141.

c) glavna rečenica nije potpuna i nema subjekta, glagol joj je impersonalan. u ńoj se izriče sud o onome što je u podložnoj. u tom sudu stoji: aa) da je onoga što je u podložnoj potreba i to ili materijalna (nevoļa) kad nešto ne može biti drukčije, ili moralna kad je nešto dobro, pravo, korisno. (vidi kod pojedinijeh riječi): aaa) potreba uopće pokazana rijećima: trebati, potrebo-

vati, htjeti se, vaḷati, potreba, trijeba, nevoḷa, sila *itd.* Potribuje, da joj je likarije. Naručn. 57b. Od potribe je nam da živemo. Korizm. 2a. Carski dar tribuje da velik je. Aleks. jag. star. 3, 321. Meni jes usilos da budem umrijeti. N. Naješković 1, 191. Kad je od potrjebe, vaḷa da se čovjek kaže. M. Držić 166. Potrebno je, da puštamo mi za sada sej besjede. G. Palmotić 1, 313. Potreba je taka bila, da čas moja sačuva se. 1, 318. Trijeba je, ḷubav da se očina pravdi bude pokloniti. 1, 376. Ovake knige toliko su korisne da svaki narod ima jih u svoj jezik; a u slovinski jezik dosle jih nije upisao, a vaḷaše da tisuća godina prija budu upisane. J. Mikaḷa, rječ. XIV. Gdi svak vaḷa da zažmiri. V. Došen 48a. Hoće se da ti posteḷa dobro rodi. Nar. posl. app. 306. Nije treba da s' u boju desi. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Treba još u jednoj sobi da prenoćiš. Nar. prip. vuk. 79. Vaḷalo bi da zna, kako se upravo govori. Vuk, pism. 53. — vaḷa da *često dobiva značenje:* po svoj prilici *i to od prošloga vijeka (vidi dalje kod* vaḷati): Kad tko ono ne dobiva po svojoj molitvi što od boga želi, vaḷa da ti se, moj bože, nepristojno moli. G. Pešťalić 111. Kud se dede car-Nemaňe blago? . . . Vaḷa da je raskovao blago na nagake i na buzdovano. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Vaḷa da mu je on gdješto popravio. Vuk, nar. pjes. 3, 530. — *bbb) moralna vrijednost i korist rečenicama, kao što su:* pravo je, dobro je, pristojno je, vrijedno je, korist je *i takove druge i protivno. s indikativom:* Nè *(nije)* dostojno da izgube. Spom. sr. 1, 95. (1409). Jeli dostojno da vaši prijateḷe toliku štetu i sramotu primu od vašèh ḷudi a na vašoj vêri? 1, 104. (1411). Zato bìše počteno i pravo da bude uzvišen. Korizm. 100a. Pravo bi bilo sad, najljepšu na saj svit djevojku da imaš. N. Naješković 1, 221. Bolje bi da mi daš smrt. 2, 121. *(vidi kod* biti II, 3, b, *đ), a), aa)).* Razlog je, da sestrica bratu uspomene, što je razlog. M. Držić 198. Nije razlog da ništa ne učiniš. 220. Pristojno je da se vidi, od kojijeh se stvari ima grešnik boljeti. B. Gradić, duh. 16. Er ni' pravo, da tko verno sve dvoreći služi da svoj život svak čas gubeć grozno i jadno tuži. D. Rańina 105b. Nije dostojno, svi kolici suproć ńima da strpimo. G. Palmotić 1, 11. Razložno je vrsta svaka da ńegovo ime slavi. 1, 22. Bi junačko dugovańe da ja branim tvoju diku. 1, 319. Je li pravo, da ikada srce ikomu na dar poda djevojčica? 1, 386. Najbolje je boj i sila bijeg Rugijerov da ustavi. 2, 23. Od male je dike i scijene, da kraḷevski porod cvili. 2, 95. Ki je razlog, pravda koja, da za vas plemeniti Turno pade? 2, 135. Lijepo je, da te puci tvoji nerođenijem čaćkom poju. 2, 188. Od vječne je dike i časti mladcu, da daleče živo od lasti. 2, 202. Kako biti stvar na sviti može prava i razložna, da naredna dikla vrijedna ludu vojnu jes podložna? 2, 389. Možebit bi pravo bilo, da se grijeh ńe već ne ḷiječi. 1. V. Bunić, mand. 3. Bolje zato da na svijeti uživam. J. Kavańin 15b. Što bi bilo veoma vrijedno, da u te dnevi nejmaju se djetići ni druga muška čeḷad skupiti u crkvi! I. A. Nenadić, nauk. 15. Nepravednos bo bi, da svemogućemu blagodarniku uzmakne poklon časti i harnosti tko je ni za dug ni za platu bio od ńega priobilno uzdaren. S. Rosa 3a. Je li pravo da pogubiš mene? Nar. pjes. vuk. 1, 444. Bolje da te smrt prijeka digne nego suza siromaška stigne. Nar. posl. vuk. 22. Bolje je da te drugi fali (nego da se sam fališ). 23. Bolje da si taki i bolje da si među ḷudima. Nar. prip. vuk. 68. Sedi, čoveče! nije za tvoje godine da stojiš. M. Đ. Milićević, let. več. 161. — *takovo je i kad su u glavnoj rečenici riječi* zakon je, suđeno je *itd.:* U gospodina moga Aleksandra zakon takov je, vsaki posal prvu čašu i drugu sebi da vzima. Aleks. jag. star. 3, 269. Za to mi je suđeno da dolazim na ovaj svet. Nar. prip. vuk. 105. *takovo je i ovo:* Sokolu je dato da lovi a prepelici da se čuva. V. Vrčević, niz. 136. — *suprotno* dobru, koristi *biva* zlo: Koje će zlo bit da t' nevjestica u kuću dođe? M. Držić, 212. *suprotna je pristojnosti sramota:* Nima biti velik sram, da po ńem *(grešnik)* ostavi reći istinu. Naručn. 81b. Velik joj je prikor i sramota da se druga misao u ńe srcu nađe B. Gradić, djev. 46. Akoli ona vas dobude, velika će vam sramota biti, da ste od jedne žene dobudeni. T. Vrančić, živ. 9. Sramota je, da sam klone. V. Došen 75b. To je tvoja velika sramota da tudina zoveš u svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 579. To je nama zazor i sramota, da ti nama ladno vino služiš. 2, 93. Sramota se Janku učinila, da on junak od društva ostane, da ostane i da ih izdade. 4, 183. — *u ovakovijem primjerima interogativna (često okrnjena, jer je izostavljena kopula) glavna:* gdje je sreća, kamo sreća, kuda sreća *znači da bi dobro i korisno bilo ono što je u podložnoj kad bi se izvršilo, ali da se ne vrši:* Gdi je sriča da promisliš! F. Lastrić, test. 106a. Kamo sreća, da se tkogod bude ositio i oni biser pokupio! A. Kanižlić, kam. 46. Kud ta sreća da ga poslušasmo? Nar. pjes. vuk. 5, 508. — *s kondicijonalom:* Dobro bi *(vidi kod* biti II, 3, b, *đ),* a), *aa))* da biste doslali. Mon. serb. 368. (1432). Ni podobno človika visoka dostojanstva v mesti da bi se bojal. Naručn. 66b. — *ccc) dovoḷnost jarḷena riječima* dosta (zadosti) je. *s indikativom:* Ah, sve imanje nije li dosta, ke se od nas za inijeh stjeca, teža sila da ne posta, od ke nam se grabe djeca? I. Gundulić 364. Dosta je, da sam ja ovako n moj glavi namislila. G. Palmotić 2, 94. Nije ti dosta da si mene u tom dvoru odhranio? 2, 273. — *amo spada i što je protivno dovoḷnosti a izriče se riječima* mańka, malo je *itd.:* Još mańka da žene počnu se biti vam. N. Naješković 1, 248. Malo t' vi je bosanskih planina, da vi vaša krila odmorite? Nar. pjes. vuk. 4, 342. Mali je to greh da upropasti jednoga mladića! M. Đ. Milićević, des. par. I. — *ddd) prigoda, vrijeme, izrekama* vrijeme je, red je *itd. a i samijem glagolima* biti, doći, *također i rečenicom* imam *ili* nemam kad. *s indikativom:* Iskaše podobna vremena da im ga dâ. Korizm. 89b. Cijem pride pravi rok od višńe ḷubavi, da svijetli svoj istok svijetu se objavi. M. Vetranić 2, 82. A kad je da se ije, dobra si svijati. N. Naješković 1, 243. Biće brijeme da o temu besjedimo. G. Palmotić 2, 168. Doć će brijeme, o ḷubjeni moji, opeta, da na piru vidite me. 2, 198. Dokli dođe srećno vrime, da si moja. 2, 301. Eto na nas sad red pade, da svak svoju glavu dade. V. Došen 48a. Kad bi vreme da se mladi sastanu. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Dode vreme, breme da se ima. 2, 53. Nejma kade da sedlom osedla. 3, 401. Nije došlo vrijeme da pogińemo, nego da vidimo ko je kakav. Nar. posl. vuk. 214. Kad dođe da se peńu uz oputu. Nar. prip. vuk. 9. Dođe red na najmladega sina da i on čuva jabuku. 19. Kad je bilo da mu ocijepi polovinu carstva. 129. Sad je vrijeme da se poslušamo. Osvetn. 5, 84. Kad dođe vreme da ostavḷamo ovo zemḷe. M. Đ. Milićević, let. več. 35. — *bb) da ono što je u podložnoj može biti: aaa) u koliko u sebi ima snagu, sposobnost, način, priliku da bude. u glavnoj se to izriče riječima* moguće je, lako je, lasno je, može biti *(kod ove zadne rečenice može se misliti da je podložna u*

lješnoj svezi s glagolom biti *nego s cijelom glavnom, te bi onda primjeri išli pod d) bb). primjere u kojima se izostavlja* biti *vidi kod* moći, možda, morda). *glagol u podložnoj može biti u indikativu onoga vremena u kojem bi stajao, da je samostalna rečenica:* Ni uzmožno prez vere da je človik bogu drag. Naručn. 103ª Nu ne može ino biti, nego u onoj morskoj sili da valovi prem srditi ńih su vajmeh potopili. G. Palmotić 1, 19. Veoma lasno, da *(s)* slabosti od naravi na razpušteńe sved prignute oslabili ste u duši štogod. B. Zuzeri 71. Može biti da je ļutit Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 226. Kako bi to moglo bit, da mi sestre doma ni? Nar. pjes. istr. 6, 11. Može biti da će se i više naći. Vuk, nar. pjes. 1, VII. Bit ne može da zavojštit neće. Osvetn. 5, 43. — *glagol je u indikativu, ali je vrijeme prezenat perfektivni:* Jel' moguće da ne skoči i otvori svaki oči? V Došen 11ª. Jer može biti, ako dalje odemo, da vode ne nademo de bi mogli zanoćiti. Nar. prip. vuk ² 188. — *glagol je u kondicijonalu (ali bi kondicijonal mogao ostati i da je samostalna rečenica):* Ne može biti, da bi se učinio od opaka bogoļuban. J. Matović 323. Može biti da bi se napili Nar. pjes vuk. 2, 482. Može biti da bi najpametnije bilo. Vuk, nar. pjes. 1, v. — *u ovom primjeru* stoji *znači po prilici koliko* može biti: Do vas, gospodo, stoji da to bude ili da ne bude. Vuk, pism. 27. — *amo ide i ovaj primjer u kom stoji što je protivno mogućnosti, vjerojatnosti:* Nije prilike da odi pasti (‚padstić') može govor o Ćiru. S. Rosa 16ª. — *i pogibao je ono što kome može biti:* Da bi divni Zagreb bio u opasnosti da se pretvori u nemačku varoš. M. Đ. Milićević, iz beogr. 77. — *bbb) u koliko nema zapreke, u koliko je prosto, dopušteno, slobodno. s indikativom:* Jeli prosto, malo da poslušam? Nar. pjes. vuk. 1, 608. Jel' slobodno, care gospodine, da ja idem na mejdan u polje? 2, 144. — *ccc) suprotno mogućnosti izriče se impersonalnijem* daleko je, abest, *i to* XVII i XVIII *vijeka (vidi* dalek, 3, a, *b) aa) bbb) ββ)). kod jednoga pisca toga zadńega vijeka često dolazi* toliko je daleko da ... da ... (tantum abest ut ... ut ...). *drugo da spada pod β,* a. Daleko od mene budi da ja venac mojega boja izgubim. F. Vrančić, živ. 44. Toliko je daleko da ga ļube i poštuju, koliko još ni primiti ga neće kako poštena gosta i putnika. F. Lastrić, test. 332ª. Toliko je daleko da se Marija pokripi, koliko se pristraši večma 371ᵇ. Toliko je daleko da oni dobiju Katarinu, koliko ona ńi svekolike pridobi. ad 85ᵇ. Da je toliko daleko da se skrativa slava božja, da toliko bi se veće uzmnažalo koliko bi se veće ufańe ļudih uzbunilo. J. Matović 331. Toliko je daleko da bi prudio, koliko bi uzrokovao veliku štetu. 344. Jere je toliko daleko da bi uskrsnuće Jezukrstovo razpuštilo ovo sjedińeńe, da ćemo čuti ... 456.

d) u glavnoj je rečenici glagol koji naznačuje postajańe, početak, bivańe, dogadańe, običaj ili bez subjekta ili s apstraktnijem subjektom to, ovo, ono; *u podložnoj je rečenici ono što postaje, počińe, biva, dogada se, ili je u običaju. ovo je cil radńi glavne rečenice u koliko se ova shvaća prema vršńu (pod b)) kao pasivni glagol prema aktivnom. kao osobiti slučaj bivańa spada amo i logički došljedak izrečen glagolom* slijediti, *i retoričko pridavańe naznačeno glagolom* ostati. *ako zbilja biva ono što je u podložnoj, glagol ove rečenice stoji u vremenu i načinu u kom bi stajao da je samostalna; ako li se ono samo misli kao da može biti, glagol može stajati u prezentu perfektivnom ili u kondicijonalu. — u glavnoj se rečenici izriče: aa) početak glagolom* početi: Pod sem arhijereom početo je najprěje da arhijerei prominujut sebi ime. S. Kožičić 18ᵇ. — *bb) bivańe glagolom* biti *i* bivati. *s indikativom:* Ako će toj biti da vi nečete inšde tražiti. Mon. serb. 247. (XIV *vijek).* Da reci, bi li kad da ńojzi ostavi dar koji u zaklad od tvoje ļubavi? I. Gundulić 154. Da uzmom vjerenika suprotiva srcu momu, to bit neće do vik vika. G. Palmotić 2, 200. Nije da razlog i istinu već tko ļubi na sem svitu. J. Kavańin 257ᵇ. To na moru barem biva, da po ńemu kad što pliva. V. Došen 68ª. — *s kondicijonalom:* I tuj nije da bi ka suza se niz obraz u zaman prolila. N. Dimitrović 77. — *za* budi (bud) da *vidi* biti (budem) *pod* I, B, 1, d, *i pod* II, 4, *b) bb)—cc).* — *za* budući da *vidi* biti (budem) *pod* I, B, 1, d, *i pod* II, 5, a, *b) cc).* — *cc) dogadańe glagolima* dogoditi se, zgoditi se, slučiti se, desiti se, izaći, zapasti koga, naći zgodu *itd. — radńa podložne rečenice uprav biva, te glagol kod ove stoji u indikativu u onom vremenu, u kojem bi stajao, da je samostalna rečenica; to vrijeme može biti i prezenat perfektivni, kad se hoće naznačiti da ona radńa obično biva u svako vrijeme i u sadašńe:* Ter nam se prigodi mjeseca časnoga, da djeva porodi človjeka i boga. M. Vetranić 2. 82. Što se ovoj vajmeh zgodi, da ista majka, ka me rodi, smrtno me je pogubila. G. Palmotić 2, 139. Zgodi se da ... stučišo se u gorirečenom mjestu. I. Đordić, ben. 47. Često tako dogodi se, da od gospara momčad šmigne. J. Kavańin 236ª. S česa izajde, da pogubih dušu. 128ª. Često se dogada, da nenavidļivci požańu gorak plod svoje nenavidosti. F. Lastrić, test. 199ª. Dogodi se kad i kada, da od ļutog' ovce glada jedna s druge runo skine. V. Došen 149ᵇ. Radi ovoga dogada se, da ne možemo istomačiti. J. Matović 78. — *radńa podložne rečenice uprav ne biva, nego se samo misli, te nezin glagol ili je u prezentu perfektivnom:* Ako se sluči, da se razbije drěvo dubrovčko. Mon. serb. 203. (1385). Budnim okom svud pazite, jeda se dogodi, da družba primila po sreći gdi godi bude se shranila G. Palmotić 1, 17. Morebit će naći sgodu, da ne bude on brez mlade. V. Došen 168ª. Nikada se to ne zgodi, sin brez oca da se rodi. 263ª. — *ili je u kondicijonalu:* Ako se sluči vrěme, da bi onь gospodinь kraļ hotělь doći u grad Dubrovnčkь. Mon. serb. 210—211. (1387). Ako bi se zgodilo, da bi ne mogli stati. Mon. serb. 454. (1452). Jer bi se moglo zgoditi, da bi mnozi mogli. Naručn. 86ᵇ. Ako bi se dogodilo da bolesnik ne bi moga prijati. L. Terzić 136. Premda se i dogodi, da tvoj babo plemenit bi bio dosti. V. Došen 30ᵇ. Al' da bi se i desilo, baš ńegovo da bi bilo. 169ᵇ. — *dd) običaj. — glagol podložne rečenice stoji u načinu i vremenu u kojima bi stajao, da je samostalna rečenica; što je perfektivni glagol u dva zadńa primjera znači samo, da ono obično biva:* Običaj taj imadu, da kad idu na pravicu, vode vola. V. Došen 64ª. I sad je običaj, kad se jabuka komo svome šalje, da se malo zagrize. Vuk, nar. pjes. 1, 283. Isto je tako u Turaka običaj kad duvanǧija puši ..., da onu lulu istrese i nanovo da je napuni. Vuk, posl. 76. — *ee) logični došljedak glagolom* slijediti. — *došljedak uprav biva te je glagol podložne rečenice u indikativu i u onom vremenu u kojem bi bio, da je samostalna:* Ovo mora k tom sliditi, da on ima niže biti. V. Došen 8ª. Bog stvori človika na svoju sliku i priliku, porad šta slidi, da mu podao jest jedno malo da ne nedospiveno mogućstvo. Blago turl. 2, 5. — *došljedak se samo misli, te je glagol ili u prezentu perfek-*

*

tivnom: Slidi sada, da kako sam obećao i Focia ikonu prid oči stavim. A. Kanižlić, kam. 5. — *ili u kondicijonalu (po svoj prilici zato što je kondicijonal i u glavnoj rečenici):* Slijedilo bi, da ne biste bile ni u djevstvu se sahranit držane, i da biste mogle i iz reda izaći. B. Gradić, djev. 124. Samo kad bi ne slidilo, da svit se ne bi raselio. V. Došen 138a. — *ff) neki retorički pridodatak glagolom* ostati. *s indikativom:* Ostaje da se ima govoriti. Naručn. 13b. — *s kondicijonalom:* Sada ostaje, da bi se istomačilo . . . J. Matović 170.

c. da *s indikativom može zamijeniti infinitiv, kad bi ovaj bio dopuňak nekijim glagolima koji naznačuju namjeru (pa bila ili ne bila logičnoga subjekta) na takovi način da im treba dopuňka. u podložnoj je rečenici svagda vrijeme prezenat i to uopće perfektivnoga glagola, a imperfektivnoga samo ako se ističe, da mu radňa traje ili se ponavlja. u glavnoj rečenici mogu biti i neki glagoli već navedeni u primjerima pod* a *i* b, *ali se oni primjeri razlikuju od onijeh što slijede, u tome što kod onijeh je isti subjekat glavne i podložne rečenice, a kod onijeh je drukčiji. — Ova konstrukcija dolazi od* xvi *vijeka, a u sadašńe je vrijeme običnija nego je prije bila. — Amo spadaju: a) glagoli već navedeni pod* a, *a) a) i drugi koji naznačuju volu, želju, brigu, nastojańe, odluku, obećańe, itd.* Ako će kî človik da je se izbavi. Š. Menčetić 164. Hoteše gospodinu caru da skažu sve malo i golemo. Mon. serb. 545—546. (1501). Nijedan sud ne može da ispravi. M. Vetranić 1, 227. Svaki voli i dan i noć da se trudi. N. Nalešković 1, 156. Neće da svoj posao čuju. M. Držić 316. Kupido hoće vas svijet da gospodi. Š. Bobaljević 232. Spomeni se da posvetiš dan od subote. F. Vrančić, rječ. 123. Ište da ju on isiječe i porazi i potlači. I. Gundulić 517. Neće da podnose. A. d. Bella, rječ. 44b. Neg htjo vas svijet da posvoji. J. Kavańin 242a. Rad bi dragoj da izusti. 253b. Neće da stoje u poniženstvu. J. Filipović 1, 167b. Toma neće da vjeruje. B. Zuzeri 61. Devojka se klela cveće da ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 333. *(isporedi* klela se devojka vjenca ne nositi. 1, 334.) Ne će slavuj da peva, nego oče da jadi. 1, 482. Ja se najmi da orem. 1, 511. Zarekoh se, zatekoh se, da ne ljubim mlada vojna. 1, 526. Majka hoće da ostavi sinu. 2, 22. Među se se hoće da pomore, zlaćenima da pobodu noži 2, 190. Neće snaha koňa da odjaše. 2, 523. Nemoj koji pušku da isturi. 3, 307. Naumi da ide u svet. Nar. prip. vuk. 20. Bio jedan siromah človek, pa se pribije u nekakva bogata čoveka da služi. 50. Nemoj da učiniš kao što su naša braća učinila. 111. Carev je sin bio namislio da je ne pušta, već da je čuva. 162. Namisli da ostavi prvoga muža. 196. Ja bih uzeo na se da ugovorim s Hamuz-begom. M. Đ. Milićević, let. več. 4. Preti da načini germanske gurbete. iz beogr. 77. — *uz bojazan kad je protivna nadi (vidi kod* a, *a) a) dd)), osobito ako je u glavnoj poricańe:* Ali na ko pute smione zajedril' je ma plav mala ne bojeć se da utone u pučini tvojijeh hvala. I. Gundulić 278. Al' kom bludnost uzme oči, ne boji se da uskoči u slipoći od bludnosti u grob. V. Došen 88b. Ni malo se već ne straši, da se s koňa kad ukine. V. Došen 119a. *ali i kod primjera u kojih je glavna bez poricańa:* Boju se da pred carem pogrišu Aleks. jag. star. 3, 321. Bojim se da se izgubim. J. Filipović 1, 173. — htjeti, *kad je pomoćni glagol, združi se uopće s infinitivom; ali nijesu posve rijetki primjeri u kojima i kao pomoćni glagol ima da uza se (vidi dale* hotjeti *i* htjeti): Ja ću da idem u tude selo. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Pak će onda da reku devojke. 1, 380. Al' je brza pusta bedevija, i tijaše da uteče Marku. 2, 399. Tebi je do jela, a vidiš gde gazda hoće da nmre. Nar. prip. vuk. 17. Pričekaj me, hoću da crknem tebe vijajući. 32. Kad vidi da će bukva da mu padne niz brdo. Vuk, posl. 47. — *b) glagoli i druge riječi što naznačuju nakanu, početak, spremańe, kao* spremati se, uzeti, početi, biti pripravan *ili* nakan: Pripravaњ je vsakomu ki se boli i kaje, da mu prosti. Naručn. 54b. Uze ovako da govori. J. Palmotić 186. Namijeńen da bude uživati na nebu u vijeke. S. Rosa 3a. Onda Miloš poče da popeva. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Počne da kuša sreću. Nar. prip. vuk. 121. Kad se svatovi spremaju da polaze. Vuk, nar. pjes. 1, 30. Bio sam nakan da ti dođem. Vuk, rječ. 391a. Ne budi brz da otideš ispred ńega. Đ. Daničić, propov. 8, 3. *takovo je i ovo:* Stanu da se kupaju. Nar. prip. vuk. 115. Uloži da kopa zemju. 125. — *e) glagoli* smjeti, pothvatiti se, pouzdati se *i drugi takovi:* Ne smim da usta otvorim. N. Nalešković 1, 255. Kom se no smi da naruga. V. Došen 160a. Može li se zmija podvatiti da dovede kićene svatove? Nar. pjes. vuk. 2, 55. A ne smije da Stojana budi. 3, 127. Bi l' se, Lazo, u se pouzdao, da Arapu na miejdan izideš? 4, 301. — *smjelosti je suprotna bojazan:* Gospodaru, kad se bojiš tako da provedeš svate kroz planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 480. — *d) glagol* morati: Mora da oprosti. V. Došen 224b. — *e) glagoli i druge riječi što znače da je subjekat ńečega dostojan (isporedi kod* b, *b) bb)).* Dostojan jesi danas da vsim svitom gospoduješ. Aleks. jag. star. 3, 303. Komu ja nijesam dostojan da odriješu remik od obuće ńegove. N. Ranina 15a. iv. 1, 27. Mâ je ljepos nedostojna svijetlom kralju da omili. G. Palmotić 1, 44. — *f) glagoli i druge riječi što znače da je ńešto subjektu dužnost. vidi kod* b, *b) dd).* — *g) glagol* moći: Misal ju srdačcem gdi more da obja. S. Menčetić 58. Ne bi po vas vik mogla *(pamet)* da povidi. H. Lucić 206. Moći ću da viju. 278. Tko ne može da pogine. I. Gundulić 188. Lav ne može da ga zdrpja. J. Kavańin 193a. Ne može da uteče. N. Palikuća 24. Ne može ovdi da se uzdrži Bernardo sveti. B. Zuzeri 24. Jer ne mogu da gledam u ńega. Nar. pjes. vuk. 4, 140. Drvo samo ne može da gori. Nar. posl. vuk. 112. — *mogu obadva glagola biti bez subjekta (impersonalna):* Ne mož' njozi na ino da bude. Nar. pjes. vuk. 1, 212. — *amo spada i ovo:* I ako nije vlasti moje, da ju mogu dopratiti. I. V. Bunić, mand. 13. On nije vredan jednu da umiri. Nar. prip. vuk. 18. Da mi je, da komegod kažem. 190. Sve što ti dođe na ruku da činiš. Đ. Daničić, propov. 9, 10. Tek da mi je da se kud uklonim. Đ. Milićević, let. več. 23. Ovoliko sam imao da kažem. 118. Ja ne imadoh snage da se odrečem zadovoljstva koje se kupuje za deset para, te ću sada imati srca da oduzmem sebi život! des. par. 41. — *h) glagoli* znati, umjeti: Ne zna da besjedi a ne umije da čuti. Nar. posl. vuk. 198. Ne znadu ništa da pjevaju, nego samo hogorade. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *i) glagoli koji znače micańe, kao što su* ići, hoditi, leći, sjesti, dići se *i drugi takovi:* Hoć' da vidiš, od rusaga kô baš vezijer tvoj primjen je. I. Gundulić 553. Dignete se da robito, prignete se da grabito. V. Došen 58a. Mi ćemo doći da je prosimo. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Pa otide da vodice pije. 1, 153. Mi idemo, snahu da vidimo. 1, 481. I dižo se braca da potraži. 2, 78. Oću leći malo da pospavam. 3, 34. Oću ići babu da probudim. 3, 35. Pa podoše u bańu na vodu da bijele prebijelo lice. 3, 296.

Ona trči, brata da zagrli. 3, 464. Otide u šumu da vidi šta je. Nar. prip. vuk. 13. Pa pode da ide. 14. Sjela četiri kaludera da rnčaju. Vuk, posl. 31. Kad stanu dolaziti da meļu. 47. — *u ovom primjeru (iz našega vremena) glagol je u kondicijonalu:* Što se hvali beže na divanu, pode beže da bi uradio. Osvetn. 3, 111. — *značenje supretno micaňu imaju glagoli* stati, ostati, *a i kod ńih je ista konstrukcija:* Kad čoban to vidi, stane da gleda šta će zmija raditi. Nar. prip. vuk. 13. Ostane kod babe da služi. 28. — *Gdjekad se nalaze obje konstrukcije:* Hotel bi prvo trpiti ku godi muku nego li sagrišiti ali da je sagrišil. Naručn. 51b. Ne dođoh kazat mene, nego narav da vam kažu. N. Naļeškoviċ 1, 155. Sami su oni krepci i jaci obraniti našu smeću i da se ovi ļudi opaci iz dubrave ove izmeću. G. Palmotiċ 1, 12. Voļu izgubit tebe, voļu moja kuća da je strena. 1, 376. Ne smemo joj ni do dvora doći, a kamo li da je dovedemo. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Boļe je slušati karaňe mudroga nego da ko sluša pjesmu bezumnijeh. D. Daniċiċ, propov. 7, 5.

d. *može da stajati uz prezenat perfektivni u podložnoj kao dale razlagaňe i tumaċenje imena što je u glavnoj, ali samo kad ono treba da bude ili može biti. ńekoliko ovakovijeh primjera nalazi se pod* a, b, c *za ona imena koja po svom smislu onamo ida. ovdje stavļamo ona imena koja se ne mogu lako među ona ubrojiti. a) što stoji u podložnoj treba da bude u glavnoj je ime:* stvar: Za što je, vaj meni, stvar plačna na svijeti, tolik trud pakleni da budem podnijeti. M. Vetraniċ 2, 85. — uvjet: Pod ovi svi uvjet na svijet smo jur prišli, da imamo opet it od kud smo izišli. N. Dimitroviċ, 21. — vlast: Jer bješe prišla vlas od zimńe naravi da studen, led i mraz zemļi se objavi. M. Vetraniċ 2, 81. — način: U toliko načiju ovi sam se dobar vidi meni, kijem samirit vitezovi mogli bi se uzbuńeni: da od vezijerstva velikoga meni uzmeš sad visinu i čas opet mjesta ovoga podaš paši Husainu, i da vojsci pak navijesti... I. Gundulić 506. Nije razloga ni načina, da mu obećam ļubav moju. G. Palmotiċ 1, 309. — promjena: Nu da pustoš hridna i strma, puna zvijeri, zmija i zmaja još perivoj bude ugodan, promjena je ova odviše vrh svijeh čuda čudna u sebi. I. Gundulić 237. 238. — kraj: Glavna je stvar da nademo kraj s kojega ćemo krenuti, a taj je da osudimo. V. Vrčeviċ, niz. 135. — milost: Je li milos koja, da ne budem tužna umriti? G. Palmotiċ 1, 381. — *b) što stoji u podložnoj može biti. u glavnoj je ime:* dar: Meni dar darova neizrečeni, da ti budem vjerenica. G. Palmotiċ 2, 165. — stvar: Glavna je stvar da nademo kraj s kojega ćemo krenuti. V. Vrčeviċ, niz. 135. — *ńekoliko imena:* Svrha, konac, tvar i izvršenje ovoga sakramenta jest da človik bude odrišen od grihov. Š. Budinić, ispr. 4.

e. *može cil radńi glavne rečenice biti izrečen u pitaňu, te u podložnoj rečenici osim da ima i koja interogativna riječ (zamjenica ili adverb). glagol je kod svija primjera u indikativu.* Razložnu te bog satvori, od razloga ti utječeš, i u sebi neć' da rečoš, kako sluga da se umori. S. Bobaļeviċ 224. Vrzimo sreću za ńu čigova da bude. B. Kašić, rit. 129. Bog pošļe svetoga aranđela, da gleda kako da uzme sunce od davola. Nar. prip. vuk. 114. Da gledamo, ko će s kime da se ļubimo. Nar. pjes. vuk. 1, 173. Ne zna kako da odgovara. M. Đ. Miliċević, des. par. 17. — *česti su primjeri kod kojih u glavnoj stoji glagol* imati *koji vidi:* Ne ima kamo da propane. V. Došen 17b. Ne imajući od kuda da kupi. Nar. prip. vuk2. 294. Nema za što da kupi duvana niti ima čim da plati kavu u društvu. 302. Nije imao čim da ga proslavi. Nar. prip. vrč. 93.

f. *gdjekad može ne biti glavne rečenice no se tad ima u misli i lako joj se je domisliti po onome što je prije ili poslije rečeno. osobiti su slučaji:*

a) na pitaňe se može odgovoriti samom podložnom rečenicom, kad je lako domisliti se glavnoj već po samom pitaňu: Što bi htjela? — Da sam veće prid Isukrstom se propetijem, neg prid zrcalom zabavļala. B. Zuzeri 195b. A što će im rano voda? Da operu bratu ruo. Nar. pjes. vuk. 1, 120. Zapita audeo sredńega brata: „Šta bi ti sad želeo?“ A on mu odgovori: „Da su to sve ovce, pa da su moje“. Nar. prip. vuk. 101. — *na taki način može čovjek i sam sebe pitati i odgovarati, osobito kad je čim nezadovoļan:* Za koga sam lice odgojila! da ga ļubi crni Arapine. Nar. pjes. vuk. 2, 390. — *može se ovakovom podložnom rečenicom odgovoriti i na tuđe riječi u kojih nije pitaňe. takovi se odgovor često daje na tuđ savjet, prošńu, zapovijed itd., kad onaj što odgovara nije zadovoļan onim što se u ńega ište, te podložnom rečenicom kaže koji bi škodni pošļedak onomu bio:* Dobre: Ja ti sam našla djevojku s prćijom od vele tisuć dukata. Zlatikum: To mi i u kući da, da mi govori: što, kupila to sam, prćiju ti sam donijela. M. Držiċ 199. 200. Veli ńemu mati ostarjela: „Ne boj mi se, Koprivica Vuče! ti imadeš devet mili brata, ti povedi devet bračinaca, ako tebe do nevoļe bude, neka ti se u nevoļi nađu! Progovori Koprivica Vuče: „Moja mati, jadna razgovora! da pogine devet bračinaca, da ostane devet udovica. da zakuka devet kukavica na našemu dvoru bijelome, lakše mene preboļet jednoga“. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Kažu kuvaru, da izvadi mleka, a ona devojka u mišjoj koži stane ga moliti da ona udrobi. „Idi bez traga“ prodere se on na ńu, „da upadne kakva dlaka s tebe, pa da platim glavom!“ Nar. prip. vuk.2 225.

b) ko ńešto pita, podložnom rečenicom javļa, čemu će mu odgovor koji čeka; prema podložnoj rečenici nije glavna pitaňe, nego imperativ glagola reći, kazati *itd., što onaj koji pita ima u misli:* Gdje su ove bijele vile, da im ukažem? M. Držiċ 147. Gdi su sluge moji verni, da mi ureda dovedu ga? G. Palmotiċ 2, 349. Ne znaš kaka bila od omraze? da omrazim brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 15. Možeš li mi rane preboleti? da poderem tanane košuļe da te vidam i da te zavijam? 2, 81. Možeš li mi, sinko, preboljeti, da ti tražim melem i ećime? 2, 368. A oni mu rekoše: ko si? da možemo kazati onima što su nas poslali. Vuk, jov. 1, 22. — *slično je i ovo:* Šta mi nisi kazala, da moj dragi boluje, da mu nosim ponude? Nar. pjes. vuk. 1, 179. — *amo spada i ovaj primjer, kod kojega, sa svijem da glavna nije interogutivna, ima se u misli pitaňe:* Ne vrati se što ne spijaš štogodi da umijem remedijat. M. Držiċ 201.

c) onakovo -pitaňe kao kod e može stajati i samo tijem što se izostavļa i ima samo u misli glavna rečenica. tako ovaj primjer stoji kao naslov pjesme a ima se u misli: kaže se, ovdje stoji *ili tako što.* Šta da čini, ko misli božij biti. Vuk. pjes 1, 137.

d) ima glavna rečenica, ali podložna nije uprav s ńom vezana, nego s drugom koja se ne izriče no se samo ima u misli: Tijem vile družice, da vam je svijem znati, smrtne mu tužice ne mislim zadati M. Vetraniċ 2, 139. Da mi boļe ime znaš, nije mi Arkulo ime, neg Arkulin. M. Držiċ

379. Astolfo sam, da ti je znati. Ġ. Palmotić 2, 37.

e) prije podložne rečenice koja amo spada po svom smislu (naznačuje cil) može biti jedna ili više podložnijeh prema onoj samostalnijeh rečenica koje ili ne naznačuju ciļ ili se u čem drugom od one razlikuju. u glavnoj je ili glagol koji se po svojem (dosta opširnom) smislu može upraviti i na jedne i na drugu: Roče da je bolesna i da ne može ići, već da je on nosi. Nar. prip. vuk. 226. *ili je glagol užega smisla koji samo vrijedi za prvu podložnu rečenicu a za drugu treba promisliti drugi glagol koji se od onoga po nešto razlikuje:* Donijeh glase ńim neprave, da gre gusa nepoznana . . . . i ako nije ńih požuda u zlo upasti od svijeh gore, da oružani oda svuda hrlo budu doć na more. G. Palmotić 1, 46. Bog je materi ńegovoj obznanio, da će poroditi sina koga imenom ńegovim da nazove. A. Tomiković 258. Zaište u ńih jedno prase, a ona ńima da dâ medenijeh kolača. Nar. prip. vuk. 223.

f) često se u govor umeću rečenice: da rečem, da ovako rečem, da ne rečem, da boļe rečem, da rečem istinu *i takove druge s različitijeh razloga. prema ńima može se imati u misli kao glavnu rečenicu:* govorim, kazaću *itd., ili se onaj cijeli govor u koji su one umetnute može shvatiti kao da je glavna rečenica prema ńima. aa) ublažuje se koja riječ što se čini onomu što govori odvće jaka:* Ne vidu ga, po svetoga Gulijana, dobre žene sina, da ovako rečem, koji bi mi sada dobar sramotu učinit. M. Držić 361. Primnozi su, da ne rečem, neizbrojni. B. Kašić, zrc. 33. Josip je ļubio Isusa, da reknem ovako, jerbo je mańkala ļubav otca vikovičnoga. A. Tomiković 32. — *bb) ispovijeda se, kao protiv voļe, nešto nenadno:* Evo uzrok, gospodine, da ti kažu do istine. Đ. Baraković, jar. 36. Pravo da kažem, čisto ne smem da hvalim momka rasipača. M. Đ. Milićević, des. par. 9. A, istinu da vam kažem, ipak mi je milo kad mi se javi. 13 — *cc) ispravļa se i zamjenuje jačom rijči nešto što je prije rečeno bilo:* Što patriarke, što proroci, što da rečem pleme ļusko nije moglo svekoliko. F. Lastrić, test. 368b. Vrla otca od obćine, il' da rečem: vrla vuka! V. Došen 59b. Med tim jatom nejma šuge, il' da rečem bludne kuge. 93a. Da je ovaj običaj, ili da boļe reknem sliparija. M. A. Reļković, sat. A 7a. Što nevirnik zemļom upravļaše, il' da reknem boļe rasipaše. B7b. Kada se promisli ovo vaļańe ili da razboritije reknem ovo dolazeńe i prolazeńe vrimena. A. Tomiković 10. — *dd) s jedne se stvari prelazi na drugu:* Indi da sad sve potresem, i na prvo da donesem, tko će ikad pobisniti, da se ili grisim smradi, il' zaklonit da ńi radi? V. Došen 9a. Al' starije da ostavim, mnogo mańe mlađe pravim. 43a.

β. u glavnoj rečenici nije namjera da bude ono što je u podložnoj, te ovo nije ciļ, no pokazuje što postaje ili što bi moglo postati po načinu, po veličini ili po kojoj drugoj osobitosti one radńe — glagol u podložnoj rečenici stoji u indikativu ili u kondicijonalu: u kondicijonalu samo da se pokaže da bi ono moglo biti, ali i u tome slučaju može biti indikativ. kad je glagol u indikativu vrijeme biva uopće prezenat perfektivni; no kad se hoće naznačiti, da se zbiļa onaj pošļedak zbiva, a ne samo da može biti, može stajati i ono vrijeme koje bi stajalo kad bi se ono pripovijedalo u samostalnoj rečenici. tako može gdje biti i prezenat perfektivni mješte aorista. — u dva primjera za da ima glagol u infinitivu, no je to neobično: Tolik plod imiše, da edva dvima človikoma ponesti jedan grozd *(jamačno po grčkom originalu).* Aleks. jag. star. 3, 306. Mi smo čistoću tako pazili, da prije na vatri izgorjeti nego čistoću izgubiti *(jamačno prema talijanskom).* F. Lastrić, ned. 369. *a u jednom primjeru iz prošloga vijeka u podložnoj je samo particip:* Imamo postni pristupiti k svetoj trpezi tako, da za najmańe od ponoća dneva prošastoga . . . da ne budući blagovali ni pili. J. Matović 221. — *Dolazi od* XVI *vijeka.*

a. *u glavnoj je rečenici riječ na koju se* da *odnosi. ta riječ naznačuje način kao* tako (tač), takovi *itd. a i* taj, *ili veličinu kao* toliko, toliki *itd. ili doszcuńe* (dotle *itd.) a) pošļedak se uprav zbiva. glagol je u indikativu a vrijeme je kao da je samostalna rečenica:* Kada je stvar toliko očita da ne potribuje svedočastva. Naručn. 18a. Gdo je ta tolke sminosti bil, da je smel položiti. 23b. Odkle ti imaš toliku sminost da si učinil bezakonje? Transit. 212. Danas oće biti ta dan da tvoje prezzakonje imiti oće konac. 222. Poda mu piti toliko močno vino da on tudije bi opijen. Mirakuli. 26. Bi vas gubav toliko, da ne mogaše živiti mej ļudi. Korizm 43b. Iže tolikoje mudrosti i nauka bisi da složi na kup rimskije zakoni. Š. Kožičić 13b. On uzoholi se tolikoj da pomisli suprotiviti se. Zbor. 15. Takova li je ļubav tvoja k mani, da nudiš me ulisti? Aleks. jag. star. 3, 304. Takova strilca ga povidahu, da kroz prsten promitaše strilu. 3, 320. Četiri češ sinke imiti togaj uma, tej vridnosti, da obašad svita dosti svude hote slavni biti. M. Pelegrinović 184. Ka se ono hrani zvir u ogńu koja *(griješkom* koji) moć ima tu, da može svim stvarem vrha doć'? D. Rańina 120b. Nih su końi vidjet taci, da ne tiču tli, čim jezde. I. Gundulić 426. I ta ih bi hora da Turke razbiše. I. T. Mrnavić, osm. 42. Imam svadit toli opako tebe i tvoga ļubovnika, da će biti vrijeme u svako to pripovijes svijeh jezika G. Palmotić 1, 326. Noć tmasta toli nije da ne može bit *(djevajka)* poznana. 1, 348. Taku ćutim slas u sebi, da svu sreću ne zavidim Jovu. 2, 14. Tač slobodan, smion toli, da na ń napne luk srditi. 2, 59. Ka tolikom ļepotom se mlada resi, da se gubi prid ńe slikom isto sunce. 2, 283. Al će biti pomama oniziju koji me budu vodit i mučiti taka, da me neće pripustiti s tobom se blagosoviti. F. Lastrić, test. 102a. Tako lakom blago tira, da ne ima nigdi mira. V. Došen 71b. Koga srčba tamo rine, da je gori od živine. 189b. Tako je bolestan, da ja ću ga izgubiti. L. Vladmirović 54. Dokle tako ne osiromaši da već nije imao ni opanaka. Nar. prip vuk. 90. — *b) pošļedak ‚može' biti. aa) glagol je u indikativu, vrijeme je prezenat perfektivni:* Ah, ter jedan zrak na sviti tamna lica umrloga lijepu svjetlos od razloga moć će dotle zasjeniti, da kraļestvo i čas tvoju zaboraviš ti neredno? I. Gundulić 25. Viloviti zapis nijedan ne nađi se ovdi sade, tako jaki, tako vrijedan, da na riječi me ne pade. G. Palmotić 2, 69. Tako da oni grih pakleni ki je koren zla svakoga da dospiven bude u meni. I. Ivanišević 27. — *bb) glagol je u kondicijonalu:* Da bi imel toliko vrimena, da bi se ispovidal. Naručn. 6a. Ako bi ka stvar od tolike potribe bila, da bi se no moglo inako učiniti. 32a. Daj mi toliko razuma da za malo naslaļeńa zemaļskoga da bih ne vpal v tolike teškoće. Korizm. 25a. Vječnica je srećńa u sebi tej naprave, tej ļepoti, da tko je u njoj, vijek se ne bi nagled'o je od milosti. I. Gundulić 432. Toliko se je uzvisio kroz čińeńa glasovita, on dostojan da bi bio, česarice, svega svita. G. Palmotić 1, 311. Takoga je hoda i čina, da bi pozno prava da je vuko-

dlačka upirina. 2, 60. Čuje toliku muku, da pamet ljuska ne bi mogla razumiti. P. Posilović. nasl. 50b. Jedni tako stoje boga moleći, da ne bi stali besideći prid jednim vladaocem svitovńim. J. Banovac, razg. 76. Tolika bijaše lipost, da ljudski jezik ne bi znao izreć. Blago turl. 45. Muka, koju niti smo imali niti je imamo, dali smo tako pripravni u srcu, da bismo je začeli kad bi nam došla na pamet. Ant. Kadčić 13. — *gdjekad se* tako (tać) *meće na svršetak glavne rečenice te ostaje gotovo spojeno s* da: Žeja časti bezredna je oholija prizlokoba, počet i zla vlastnica je svijeh duševnijeh našijeh zloba tać da tko ńu samu ima, i ostale zloće prima. J. Kavańin 51. S mita od zlata, s prijetńe od boja od vjere se ne poreče, tako da isti car oholi čudeći se tada klič: . . . I. Gundulić 389. Ovo se čudo razglasi po svijetu tako da je na hiljade prosilaca pristupljivalo. Nar. prip. vuk. 127. Bio je jedan čoek mnogo siromah i punan dece tako da ih nikako hraniti nije mogao. 154 — *u jednom je primjeru podložna rečenica krńa*: Sin oće nositi s sobu tolika javkańa, tolike toškoće i smućeńa, da jao materi nebozi. Korizm. 44b.

b. *nema u glavnoj rečenici riječi na koju bi se da osobito odnosilo; no se svagda po smislu može glavnoj rečenici dodati u misli koju od riječi* tako, toliko, takovi, toliki *itd. a) pošljedak uprav biva, glagol je u indikativu i u onom vremenu u kojem bi bio da je samostalna rečenica*: Crikva se vlada od svetoga duha, da ne more zabluditi. Naručn. 14a. Velika je tamnost griha da od sluge božja čini slugu diavla. 54b. Poče plakati, da jedva mogaše govoriti. Transit. 189. Pride mu velika bolizan na sreć da pade za mrtva. Mirakuli. 29. Prizvaše boga na gńev da ih umri 30 tisuć. Korizm. 56b. Srditost skraćuje razum da ne more razibrati istine. 49b. Mravlje pridoše ter vajmeh zgrizoše do zrna proso toj da po sva vrjemena od prosa od togaj ni zrno sjemena ne ostane na svijet saj. M. Vetranić 2, 84. Vražijega čovjeka, da je svakomu dodijao. M. Držić 382. Pokla ovčare, pobi stada, da od velike osta tuge puk zapańen. G. Palmotić 1, 24 Srce moje sveza i stravi, da u živom ogńu gine. 2, 192. Sreća blaga i vesela meni ugodi, moje drage da sam srela. 2, 321. Tegoh zloga Vilozmaja, da s kolima ogńevitijem pade u rijeku. 2, 346. Spuščajući se ńa ono ča je ugodno božanstvenoj voli ńegovoj po način da se kako prikaže u posvetilišće gospodinu. P Radovčić, način. 126. Oći po pustiń šest miseci da ne najde nikakva čeljadeta. P. Macukat 78. Rvaste se tja do smrti, da do duga nije se znalo. J. Kavańin 423a. Narav bo je ńemu dana, da pri toru busa i lupa. 472b. Naša se bogastva izgube iznenada da i ne znamo kako. J. Banovac, prip. 148. Franczuzi se pomamiše, kad latinsko vino piše, da rad ńega vojevaše. V. Došen 54b. Za svoj porod ima crve, da na jata iz ńeg vrve. 49a. I tu majka tvrda srca bila, da od srca suze ne pustila. Nar. pjes. vuk. 2, 305. Koje sam ti dobro učinio, da si mene vodom napojio? Nar. pjes. istr. 1, 36. Mladoženńu buzdovanom udari u glavu da je na mjesto mrtav pao. Nar. prip. vuk. 12. Dune jaki vetar te odnese galiju bog zna kuda, da za tri mesoca nije mogla izaći na svoj pravi put. 52. U taj će mah pasti tama da se ništa ne vidi. 87. Vrag potakne ovu maćehu da nije mogla svoju pastorku koliko krv na očima videti. 164. Čiće zmaj, da se sva gora ustrese. Nar. prip. vuk.2 217. Sjeme niče i raste da ne zna on. Vuk, mar. 4, 27. Divni ljudi, da se svatko čudi, kô se daše ulovit. Osvetn. 4, 53. — *b) pošljedak ‚može' biti. aa) glagol je perfektivni, stoji u prezentu indikativa*: Dobra likarija ima biti da ozdravi nemoć. Naručn. 93a. Kada ga počtišo da bude nosil gardinalski klobuk. Transit. 282. Dovoje krat se zgoda da 1 umre naglo prez spovidi, da ne bude popa ni fratra. Korizm. 39b. Koliko nebožae pogine prez ispovidi i da ne budu moći govoriti i da ne budu imiti vrimena. 63. Ne ufaj u Perside, da protu nam izideš. Aleks. jag. star. 3, 253. Kim zgasne zenica prez krsta da umre. Đ. Baraković, vil. 306. Sve se nebo naoblači, s prijekom bukom i ogńenom da nas satre i potlači. G. Palmotić 1, 19. Zavedeni od svojijeh zemaljskijeh požuda koje navlaće im maglu na oči od pameti, da razumjet ne mogu. S. Rosa 8b. Vrućina kad nagrdi meso, od ńe da zasmrdi. V. Došen 81a. Stavljaju ga u tamnicu tamnu, da ne vidi sunca ni mjeseca. And. Kačić, razg. 274. Jeste li se vraga odrekli? indi nemojte samim glasom, nego i dili, da potlan odricańa djavao neima išto u vama. Đ. Rapić 338. U tri dni da nestane svih, da ne ima ni jedne. P. Katančić 53. Udri, braca, puca niz ńedarca, da ne može ni jabuka proći. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Čim će Vata vatru zapretati, da ne žeže svoje bele ruke. 1, 609. Ja ću odvest' kićene svatove, da ih nigde sunce ne ogreje. 2, 57. Nije ukrao, već uzeo da niko ne vidi. Nar. posl. vuk. 219. *(Kraljević Marko)* bez vina nije mogao nikud i prema jačini svojoj mnogo ga je mogao popiti, da se ne opije. Vuk, živ. 240. — *bb) glagol stoji u kondicijonalu: (bmate)* oprati usta, da bi ništće ne ostalo v usteh. Naručn. 35a. Zać bi se mogla *(žena)* tim mužu omraziti, da bi ju pustil. 87b. Spenze da im carova riznica ne bi dosta bila. M. Držić 200. Višńi bože, da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može, da bih tako oda svudi gledajući u pokoju mogao užívat' u razbludi sve ujedno lijepu moju. I. Gundulić 258.

Među primjerima koji pod a *i* b *spadaju treba ih nekoliko napose poreditі zato što ima u njima nešto osobita: a) da se jače istakne veličina, strahota onoga što se pripovijeda u glavnoj, meće se u podložnu pošljedak koji ili sasma ne može ili jedva može biti. pošto se taj pošljedak zbilja ne zbiva, glagol stoji obično u prezentu perfektivnom:* Ter ta je u ńem sila mnoga, da mu i od slike strah se ima. I. Gundulić 440. Okrene snijeg sa sjeverom da se pometemo i mi i końi. Nar. prip. vuk. 8. Maćija na ńu mrzila da je očima ne vidi. 167. Prigrijala vrućina da pogore žeteoci. 205. Ovca na ńega skoči i ne dâ mu ga uzeti, nego na ńega nasrće da mu oba oka izbije Nar. prip. vuk.2 216. Glava me je zaboljela da pukne. S. Ljubiša, prip. 39. *u jednom primjeru stoji prez. imperfektivni, kao da se je uprav zbio pošljedak (retorička iperbola)*: Prepanu se Pastrovići, da živi nijesu. S. Ljubiša, prip. 180 — *β) onaj što govori ili piše obraća se slušaocu ili čitaocu, kao da se ovaj sam i nalazi pri onome događaju što on pripovijeda, da tijem istakne veličinu, strahotu onoga što je rečeno u glavnoj:* Paček se oko dotle vara i poznanja svačija gube, da, gdi bubań svaki udara, čuješ, i gdi trubje trube. I. Gundulić 435. Ispod štetna ńe stupaja, da ti od straha srce utrne, uženo tle od vaja puštavaše magle crne. G. Palmotić 1, 23. Rijeka utopna, netom *(vitez)* skoči, sve da ti se srce strese, ugrabi ga s mojijeh oči. 1, 354. Gdi troglavi pas zavijeva, da ti srce strah obide. 2, 460. Ima dvanaest koña za jaslama da ne znaš koji je od koga lepši 27. Puklo polje, da ga nagledaš se. Osvetn. 7, 29. — *γ) ističe se ono što je u glavnoj kažući u podložnoj da drugo onakovo ili više od onakovoga nije ili ne može biti*: Tožak

nam si glas donio, da se hudi čut ne more. Ġ Palmotić 1, 365. Od radosti poigravše da to od vika nije čuveno. F. Lastrić, svet. 172b. Odbraše se šezdeset delija, na lepotu da lepšega nema na visinu da višega nema. Nar. pjes. vuk. 2, 72. Netko bješe Strahiniću bane da takoga ne ima sokola. 2, 262. A Turčin je junak od mejdana, da mu nema u krajini para. 3, 392. Stvori se devojka, da nije bilo lepše u svemu carstvu. Nar. prip. vuk. 19. Sjedne ispod jednoga visokoga drveta, da takoga u svijetu nije. 126.

c. quin. *može se izreći da, kad ńešto biva, trcba da bude i ńešto drugo tim što se kaže da je nebivańu jednoga pošljedak nebivańe drugoga. u obje se rečenice poriče; no u glavnoj može to ne biti izrijekom, nego kojom riječi što ograničuje, umańuje (kao* teško *u prvom primjeru pod b) aa), a pod b) bb)* malo puta *u drugom primjeru iz Posilovića) ili pitańem na koje se očekuje poricańe: a) u glavnoj ima* toliki, toliko, toli *kao korelativ prema* da. *glagol je u kondicijonalu:* Ni bîl nigdare tolik grih, da bog bi ga ne prostîl. Korizm. 10a. Ne mogu ni nevirnici toliko muka i smrtî zadati, da ne bi gotov bio pritrpiti. A. Kanižlić, bogoj. fran. 220. — *u onom vremenu indikativa u kojem bi bio, da je samostalna rečenica.* Naše štete i porazi nijesu toli sad velici, vele veća da ne izlazi kletva svetoj carskoj slici. I. Gundulić 486. 487. — *tako je kod ovog primjcra u prvoj podložnoj rečenici, a u drugoj je indic. praes. glagola perfektivnoga:* Ni toliko grih mal, ki kad se zapusti, da nije uzbujal, i da ne otusti. P. Hektorović 40. — *b) u glavnoj nema korelativa a ima se u misli* tako. *u podložnoj je indikativ, i to: aa) prezenat perfektivnoga glagola:* Gustoća ńegova *(mästa)* teško se more očistiti da ča koli v kaleži ne ostane. Naručn. 20b. Kadi more človik ogań sakriti v krilo da se ńegove svite ne sažgu? Transit. 84. Nitko ne može sakriti ogńa u sebje, da mu se haline ne izžegu. Zbor. 18. *(Orao)* ne bi izio svoje lovine, da ne ostavi polovicu ostalim pticam. P. Posilović, cvijet. 75. Nitko ne more sakriti ogań u nidra, da se aline ne užegu, ni hoditi svrhu žeravice, da mu noge ne izgore, tako ti ne mogu stati ljudi *(s)* ženami, da ne sagriše. 192. Nemojmo ga ostaviti, da za ńim ne pođemo. F. Lastrić, test. 161a. Toli moreš gledat živa, da od gorke boli ne izdahneš kriva? A. Kanižlić, rož. 43. Iste jistvine ne mogu ni pogledat, da im se ne stuži žoludac. kam. 563. Ali se opet ne mogu rastati s ovijem poslom da se još jednom ne povratim. Vuk, pism. 45. — *bb) vrijeme koje bi bilo, da je samostalna rečenica:* Ne smiješ riječ pošaptat, da ne prisluškuju. M. Držić 199. Nijedan ne more biti poštovan, da drugi nije prognan; ne more biti velik da drugi nije malahan. P. Posilović, cvijet. 15. Malo puta vidi se, da leti u koju godir pustińu, da ostale ptice ne gredu za ńimo. 76. Jer se u sadańa vrimena ne može dvoje sastati, da ne govori zlo za trećim. J. Banovac, prip. 148. On se s čete nigda ne vraćaše, da turskoga robja no vodaše. And. Kačić, razg. 253. Može li biti duga da nije šarena? D. Obradović, sav. 48. — *cc) kondicijonal:* Ne mogaše stâti osam dana da ne bi pošo u polaču najti ga. P. Macukat 12. Proz ńu nigda nisu prošle vojske, da je ne bi okaljali krvju. Osvetn. 7, 63.

d. qui *s konjunktivom.* da *stoji kao relativna zamjenica prema imenu (a i prema osobnoj zamjenici koja može i izostati) što je u glavnoj rečenici i uz koje gdjekad stoji* taj *ali ga češće nema. u glavnoj se rečenici većim dijelom ńešto poriče i to ili izrijekom ili takovijem pitańem, na kakvo se očekuje, da će se u odgovoru poreći; a, ako se ne poriče, kaže se da se ne zna, jeli uprav ono što je u ńoj izrečeno. samo u jednom primjeru iz* XVII *vijeka tvrdi se afirmativno u glavnoj rččenici:* Jer su mnogi da smetaju priprosne. I. Ančić, vrat. 152. *amo bi mogao spadati i jedan primjer iz* XVII *vijeka, u kojem da znači koliko* u vrijeme kad: Fali se zli stvarma. da bi imao plakati. M. Radnić 22a. *a kod jednoga pisca prošloga vijeka ima ńekoliko primjera kod kojih kao da čeka afirmativni odgovor:* Oh koliko ji ima i sada da nasliduju Ěli. J. Banovac, razg. 26. Koliko vas imade, da malo da ne svaki dan psuju boga? 26. Koliko ih se nahodi, da prodaju dušu krivo trgujući. prip. 17. Ah koliko ima kršćana da su u ńihovo srce metnuli tolike idole. pred. 27. *ima kod toga istoga pisca jedan primjer, gdje je u glavnoj rečenici imperativ, ali tu pisac misli, da se ne može izvršiti ono što naređuje:* Nadito mi jednoga između vas, da će poći opsovati principa. J. Banovac, razg. 26. — *u podložnoj je rečenici pošljedak što bi bio kad bi bilo ono što se u glavnoj poriče ili pita, te glagol može biti u kondicijonalu, no takav nema nego jedan primjer iz prošloga vijeka, kod kojega ima i ta osobitost, da su dvije podložne rečenice, te je u prvoj* koji *a u drugoj* da: Nije čovjeka pravedna na zemji, koji bi učinio dobra, i da ne bi grijšio. J. Matović 496. eccl. 7, 21. *ipak vidi peti primjer pod a), aa) (iz Držića), i onaj pod a), bb), ggg). a) smisao je glavne rečenice da ńekoga ili ńečega nema. da se može uopće zamijeniti relativnijem* koji *ili* što *u ńekom padežu; kad je neupravni padež, uz da često stoji osobna zamjenica u onom padežu: n. p* da mu *odgovara relativnom* kojemu, da ga *odgovara* kojega. *itd. a ima primjer iz narodnijch pjesama, gdje uz da stoji relativna zamjenica:* ‚Nema l' ovde u vašim Brdima ja devojka, ja li udovica, da koja bi bila pašinica?' — ‚Ovde nema u našim Brdima, ni đevojke niti udovice, da koja bi bila pašinica'. Nar. pjes. vuk. 3, 89. — *Najstariji su primjeri iz* XVI *vijeka.* — da *stoji kao relativna zamjenica: aa) u nominativu (najčešće):* Pod nebom taj tko je, stoti dil da može dobrote rit tvoje? N. Dimitrović 58. Jel' itkor na svijeti, da može zamijerno ovo me izrijeti veselje neizmjerno? 59. Jaob, ali ikadar jeli bil itkore, od sebe dragu stvar odijelit' da more? N. Naļešković 2, 117. Nije tko, da ih uzdom od razuma ustegne. M. Držić 142. Tko je taj, da se ne bi privario? 148. *(kondicijonal je zato što bi ovdje bio, i da nije podložna nego samostalna rečenica).* Jeli tko da se sa mnom ukiduje? Jeli tko, da se sa mnom škrima? Jeli tko, da sa mnom tanca? Čovjeka se ne bojim. 363. Nitko se ne nađe da ovu ljepotu odkupi. 405. Ljubavi nije, stati da može pored s tom, ljubima ku mati sve nosi sinovom. M. Bunić 22. Na nebesijeh tko pribiva da u paklu stat' obere? I. Gundulić 113. Nije nikoga da ih čuje. 402. Koji od cara vijek je bio, da vojnikom k staroj plati nov dar nije priložio? 516. Nitko ako se nać ne bude, da nevjeru ńe sabljude i da mene pridobije. Ġ. Palmotić 1, 355. Nije da me mrtvu sada tko proplače, tko procvili *(umetnuta je podložna u glavnu, te da dolazi prije* tko *na koje se odnosi).* 1, 381. Tko je, na me da se smili? 2, 39. Nije mi ga odi, nije, da me tužnu bude čuti. 2, 55. I čovjeka u ńoj *(zemji)* nije, da se u krepos našu izgleda. 2, 523. Ne vidim ja dragoga još, da piše me gorkosti. P. Kanavelić, dubr. 16. Suprotivan nitkor nije, da ne mlati se al ubije. J. Kavańin 56b. Nij' naroda, da se k prvom ne

uvrača. 98a. Ne ima nikoga na svitu, da ne prima pomoći od nebeske kraljice. J. Banovac, razg. 7. Jeli još koja crkva da se može reći prava? J. Filipović 1, 188b. Jer ga nejma tko da kori. V. Došen 34b. Nije čeljadeta ijednoga, koje u pameti svojoj goji misli plemenite da ne žudi ostaviti iza sebe slavnu uspomenu. B. Zuzeri 8a. Nema majke da joj ga doveze, nema brata da joj ga donese. Nar. pjes. vuk 1, 30. Višnjičica rod rodila, nema niko da je bere. 1, 425. U cara se ne nađe junaka da dohaka mene i obraniť. 2, 287. Ti ne imaš brata ni kakvoga da sastavlja porez Arapinu. 2, 463. Nema brata, tome da kmetuje. 2, 546. Ko je ona lipa da ne gre s Plominâ? Nar. pjes. istr. 2, 83. Nije tu ćuka da ulovi vuka. Nar. posl. vuk. 219. Ne bi nikoga da makne krilom. Đ. Daničić, isai. 10, 14. — *može biti i krńa glavna rečenica (u naše vrijeme):* Pa je *(knjigu)* ponese mnogijema da je uče, no niko ni slova da je mogao razumjeti. Nar. prip. vrč. 100. — *može se u glavnoj rečenici kazati, da se ne zna, ima li ńekoga ili ńečega, tim što je u ńoj pitańe.* Jeli majka rodila junaka da uvati majstora Manojla? Nar. pjes. vuk. 3, 324. Ima li koji junak među vama da se vrati natrag? Nar. prip. vuk. 217. *ili žeļa:* Da je meni careva devojka da me poļubi u čelo, još bih te više bacio. Nar. prip. vuk. 58. Oh da mi je vjenčati djevojku da je bijela kao snijeg a rumena kao krv! 116. *ili uvjet za koji se ne zna hoće li se ispuniti:* Koji se mladić nađe da pogodi kakav bilęg ima ova đevojka, da će je dati ńemu za ženu. Nar. prip. vuk. 126—127. Otac ńezin nije je stio nikome drugome dati do onome koji bi se našao mudriji od ńega, da ga kako prevari. 206. — *bb) u neupravnom padežu, i to aaa) u akuzativu:* Nije stvari, među tvojijem ka je dari, da je ne držim za mrzeću. I. Gundulić 188. Neće biti tvrdi od stijena da ga boles neizrečena kroz smrt moju ne porazi. G. Palmotić 1, 61. — *u glavnoj se rečenici ne poriče, nego se pita, pokazujući tim, da se ne zna, jeli ono ili nije:* Zapita ih eda bi imali što da mu dadu za jelo. Nar. prip. vuk. 2. Imaš li, majko, kakav znak od mojih sestara da ponesem? 35. — *bbb) u dativu:* Majke nemam da je joj jade kažem, ni sestrice da joj se potužim. Nar. pjes. vuk. 1, 225. — *ccc) u instrumentalu:* Koji nema dvije pare da popije crnu kavu. Nar. pjes. vuk. 1, 339. — *ddd) mješte* u koji *(o vremenu):* Nije mjeseca, da u ńe krilu ja ne uživam rados milu. G. Palmotić 1, 330. Nije časa, nije dana, da o tebi ne govori. 2, 207. Nije dana bilo da k ńoj hodio nisam. Pravdonoša 1852. 9. — *eee) mješte* u koje, u kojem *(o mjestu)*, kamo, gdje: Nu na svijetu nij' nijednoga skrovna kraja, mjesta očita, da iz luka ogńenoga kleta ļubav ne dohita. J. Kavańin 7a. — *fff) mješte* o kojem: Nije škola, ni otoka, ni sela, ni grada da človjek može reć: ovdi je kraļestvo u kom se može steć pokojno blaženstvo. M. Vetranić 2, 83. — *ggg) mješte* s koje, po kojoj: ‚Da sam budna bila, ne bi ti dobio ni tih opanaka'. Onda joj on reče: ‚A ko si ti da ja ne bih dobio ni ovih opanaka?' Nar. prip. vuk. 91. *(kondicijonal stoji zato što se u odgovoru ponavļaju riječi prijašńega govora). — b) ńešto se o ńekome ili o ńečem poriče, ili izrijekom, ili pitańem. Dolazi od* XVI *vijeka:* Nije luda da želi od razblude i što joj nije od potrjebe. M. Držić 219. A ja nijesam tvrda stijena, da ne ćutim plam ogńeni. G. Palmotić 1, 35. Nisam zlato da me sažežete. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Nit sam vila, da zbijam oblake. 1, 432. Nisam riba, da po moru plivam, nisam drvo, da na vatri gorim. 2, 322. — *pitańe (ironičko) vrijedi koliko poricańe:* Ti li posta drugi car na zemļi, da otimļeš robļe od Arapa? 2, 374.

e. *u glavnoj rečenici koja pokazuje divļeńe stoji* kakav, kolik *ili druga takova riječ, na koju se* da *ne može uprav odnositi. ovdje se u misli nadostavļa druga glavna rečnica koja bi bila kao odgovor onoj prvoj i sadržavala bi korelativnu riječ* takav *ili* toliki: Kolika je od zlata ģamija, d' u ńoj klańa dvanaest Turaka. *(vidi* d'). Nar. pjes. vuk. 3, 83. Al' kakva je Kosa Smiļańića! što je zemļe na četiri strano da je ļevše u svijetu nema. 3, 147.

B quod. *veže podložnu rečenicu, u kojoj stoji, s glavnom, kao kod* A, 2, *te kao i ondje kod a,* a, *a) dopuńuje glavnu javļajući što govori ili misli logični subjekat, no s tom razlikom, da kod ovijeh riječi ili misli onoga subjekta ne pokazuje se ńegova namjera. ovakovi smisao koji se iz onoga razvio širi se još dańe i na osjećańe subjekta, i uopće na razjašńeńe i dańe razvijańe ńečega što nije dovoļno u glavnoj razvito. glagol u podložnoj rečenici stoji u onom načinu i vremenu u kojima bi stojao, da je ona rečenica samostalna; ipak u ova tri primjera glagol je u kondicijonalu (premda bi bio u indikativu, da je samostalna rečenica) zato što je i u glavnoj kondicijonal, no su opet rijetki ovakovi primjeri:* Ako bi se našlo, da bi se ne činila ta služba. Mon. croat. 71. (1448). Kad bi znala i videla da bi tvoja bila, mlekom bi se umivala da bi bela bila. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Ne ļubih ti pâsâ među oči, da bih znao da bih poginuo. 3, 467. — *pošto bivaju često u glavnoj rečenici ńeki glagoli već izbrojeni u primjerima pod* A, 2, *moglo bi biti gdjekad teško razlikovańe ovoga značeńa od onoga. tomu već pomaže s jedne strane i sam unutrńi smisao glagola u glavnoj, a s druge spošńni oblik glagola u podložnoj. amo spadaju i primjeri u kojih glagol glavne rečenice pokazuje izrijekom namjeru, ako se na samu namjeru nema obzira. ovo se po tome poznaje što glagol u podložnoj stoji u onom načinu i vremenu u kojem bi stojao da je samostalna rečenica. — kao kod* A, *stoji obično pred rečenicom, no može biti i u ńu umetnuto, samo da je prije glagola (pomoćnoga, ako je vrijeme složeno). — Kao kod* A, 2, *obično stoji glavna rečenica prije podložne, no ima i primjera, gdje ova stoji prije one:* Da kokoš kunu koļe, da ovca vuka nosi, da os'o župski leti, da ļupare slijepac lupa, da mlada za starijem luka, čuti nećeš od živa duha. Posl. dan. 11. Da će doći *(smrt)*, to svi znamo. V. Došen 28b. Da je turske glave odsijecao, svjedoči mu perje pozlaćeno. And. Kačić, razg. 283. *može i glavna biti umetnuta u podložnu:* Danica, veli se, da je bludnica. V. Došen iv. A knez mislim da je poginuo. Nar. pjes. vuk. 2, 308. — *glavna rečenica može biti i krńa. — može se reći da podložna stoji prema glagolu glavne rečenice kao objekat, a ima i primjera u kojima uz akuzativ u glavnoj stoji i ovakova podložna kao drugi objekat.* Silnijeh Gota staru plijenu spomenut ću ńih slobodi i, da zli kraļ po plemenu od ńihove krvi ishodi. G. Palmotić 1, 12. Kô ih vidjeh pune smeće i da ńihov plam srditi bez velike silę neće nijedna voda ugasiti. 1, 47. Il izdaju vlastito neznańe, ili sebe da poznaju maće. I. S. Reļković 14. *može i u glavnoj biti kao objekat akuzativ zamjenice sredńega roda koji se dańe razjašńuje i tumači podložnom, n. p.* to: To kazuju i pričaju ļudi da doista pobjeći mogaše. 4, 482. — ovo: A drugo opet mislili su i ovo apoštoli, da kako god je Isukrst više puta u

priričju ńima govorio, da im tako i sad govori. B. Leaković, gov. 66. Ovo nadoh: da je bog stvorio čovjeka dobra. D. Daničić, propov. 7, 29 — *drukčije je kad subjekat podložne stoji kao akuzativ u glavnoj:* Ne videh pravdena človika da v tesni potribi bog ńega bi ostavil. Transit. 15. Sveto pismo i ńega zove da je blažen. J. Filipović, prip. 1, 258b. Već te vidim da si dobar junak. 2. 257. — *može, kao kod* A, da *biti udvojeno ili s piščeve nepomńe ili radi reče jasnoće:* More pomisliti, da ako bi ga muž videl da bi mu drago bilo. Naručn. 95a. Obeča' je *(bog)* po s. Matiju, da svaka koja uzpitamo po molitvi da će nam dati. J. Banovac, razg. 16. Kû *(kńiga)* nam šaje vugerska kraljica, da ńoj Ive sada do potribe, da ako ga ńojzi neću dati, da će meni rata navestiti. Nar. pjes. istr. 1, 40. — *Dolazi od* XIV *vijeka i zamjenuje sve to veće riječ* jere (jer, ere, er) *koja je prije to značenje imala, te ga je u norija vremena posve izgubila a ima i primjera gdje se oboje nalazi:* Kad čuje sińora Laura er je Maru otac došao i da mu mńsli Fačende uzet iz ruka. M. Držić 275. *između riječnika u Vrančićeru* (‚quod'. 87.), *u Belinu (u gramatici pred rječnikom:* Videći da ide ‚vedendo che andava'. 44b. Scijenećí da je u družbi ‚stimando che fosse nella comitiva'. ibid.), *u Bjelostjenčevu* (‚quod. 2. adv.' da. 1, 1016a. ‚quod convalnisti, gaudeo' da si ozdravel, veselim se. ibid.), *u Jambrešićeru* (‚quod'. 833a), *u Voltigijinu* (‚che' ‚dassi'. 33), *u Stulićeru* (‚che' ‚quod'. 98b), *u Daničićeru* (‚quod'. 1, 250).

1. *kao latinski accus cum infin., dopuńa glavnu rečenicu u kojoj je glagol ili druga riječ što naznačuje javljańe, mńšlenje, sjećańe, pokazujući što se govori, misli, sjeća. no ni govor ni misao nijesu onako javljeni kako se je izustio ili kako je mogao promisliti onaj o kome je riječ, nego onaj što pripovijeda ńegove riječi ili misli izriče ih kao da iz ńega (iz sama pripovijedaoca) ishode, tijem što naznačuje samo sebe prvijem licem, a onoga što govori ili misli i onoga s kojim ovaj govori, trećim (drugim ako baš s ńim govori). i za riječi (adverbe ili zamjenice) koje naznačuju vrijeme i mjesto pripovijedalac nema obzira na vrijeme i mjesto u kom je onaj čije riječi ili misli pripovijeda nego na svoje, ali glagolsko vrijeme u našem jeziku ostaje isto koje bi bilo kad bi se one riječi ili misli izrekle onako kako su izrńečene ili promńšljene. no ipak ima nekoliko primjera u kojima pisac ne pazeći na ovaj zadńi zakon postavlja i u podložnoj rečenici glagol u prošlo vrijeme samo zato jer je ovakovo i u glavnoj; ali takove primjere treba držati da su uređeni prema tuđim jezicima:* Mneći da vrtar bješe, reče ńemu *(prema latinskom* ‚existimans quia hortolanus esset'. *u Vukovu prijevodu:* mińsleći da je vrtar, reče mu). N. Ranina 128b. iv. 20, 15. Bog objavi da imaše poslat spasitelja. S. Rosa 4a. Kroz san čińaše mu se da se naodijaše kod rike Nila. I. J. P. Lučić, razg 5. a. *u glavnoj rečenici glagol ili druga riječ što zamjeńuje glagol naznačuje javljańe: a) to biva uprav govorom, riječima. glagol je* reći, govoriti, kazati, veljeti, odgovoriti, pripovidjeti, pričati, praviti, ispovidjeti, priznati, kliknuti, vikati, šaptati, spomenuti, priložiti, zvati, razglasiti, *ili drugi takovi:* Da svêtъ ne reče da smo nekarni Dubrovniku. Mon. serb. 242. (1399). Reče mi da će biti vêranъ. 461. (1453). Isus s licem strašnim rečet da anjeli ote imiti velik strah. Korizm. 17a. Reče. poletiti da hoće. S. Kožičić 4a. I jedni i drugoj strani oznańše da ona stran zapada pene marak 300. Mon. croat. 9. (1546). Zatoj se govori da istupь ne ima imiti odstupa. St. pol. ark. 5, 269. Povidaš da našemu bogu propetomu glasa nije meu starimi pisci. F. Vrančić, živ. 10. Kliče da ne može bit inako, neg da ures tvoj čestiti zdrži u sebi dobro svako. G. Palmotić 1, 44. Vi podite svijem vitezim navijestiti, da tko bude doć braniti daću ńemu vjerenicu. 1, 377. Na to se odgovara da u mogujstvu uzdrži se mudrost, da u mudrosti ne uzdrži se mogujstvo. P. Radovčić, ist. 18. Tko bi t' reko, Mandalijena, da češ biti ulovjena od nebeske ljubavi? I. V. Bunić, mand. 6. Pomiri se s onim, koji veliš da te je uvridio. J. Banovac, razg. 55. Sveto pismo i ńega zove da je blažen. J. Filipović, prip. 1, 258b. Navijesti da naš spasitelj nije imo početka. S. Rosa v. Priloži da pokrajine biće poplińene. 7a. Kažu da je ńima dosti. V. Došen 74b. Pravi nam sveti Bonaventura, da kad bi imo jedan sam od krstjanâ osudit se, trijeba bi bilo da svaki od nas tripti u sebi i straši se. B. Zuzeri 273b. Kažu nam, da samo višńe milosrdje premda u sebi neizmijerno, neće grešnike sahraniti. 386b. Ako bismo rekli da grijeha ne imamo . . . J. Matović 496. Govoriće da malo i mari za dukate naši dida stari. And. Kačić, razg. 291b. Koji veli da sam od zla roda. Nar. pjes. vuk. 1, 38. I reći će da ne hajem za ńga. 1, 377. Neće reći da smo pobratimi 1, 405. Pa će reći da se milujemo. 1, 633. On joj reče da će učiniti. 2, 44. Kako je nekakva baba govorila da bi već željela umrijeti. Vuk, posl. 323. U gradu su vijećali Turci, pa zborili da bi se predali. Osvetn. 7, 43. Mogu pomenuti, da je mač odrubio glavu i Lazarevu sinu. M. Đ. Milićević, let već. 34. Milovan prizna od prve da je pucao na Penčn. 75. Ne samo da nije razglaševao da ima kod sebe tude dete, nego je još često premeštao čergu. 156. — *mješte glagola može biti u glavnoj ime kao što je* riječ, glas, proročtstvo *itd.:* Kako je dobro splńeno to proročtstvo, da se dvije božastvena pravda suprot tebi. Korizm. 45b. Paće riječ je, da tad ranu od vezijera Dant primi. I. Gundulić 527. Ne ima mjesta ova riječ, da su imali dopuštene opet sagradit i ponovit Jeruzalem. S. Rosa 16b. Ali su ga glasi dopanuli, da je paša šator razapeo. Nar. pjes. vuk. 1. 563. Ovo su riječi koje sam vam govorio još dok sam bio s vama, da sve treba da se svrši. Vuk, luk. 24, 44. — *b) može biti glagol koji znači govoriti, a dodaje još nešto smislu takovi mogu biti: aa)* lagati, varati, *i drugi kojima se kaže da nije istina ono što se govori:* Ti lažeš da to moj' učiniti. M. Držić 236. Lažuć, ništa da nejmađe. V. Došen 56a. — *bb)* svjedočiti, braniti, pokazati, dokazati *i drugi kojima se kaže da se potvrđuje:* Pokazaše da jesu vazda oni na svoju stran čistili polovicu te lokve. Mon croat. 18. (1546). Potvrdiše da se ima tako obdržati. 31. (1546). Prikazujući jim, da ako se ne ostave ńihovi zloća, da će se pod ńima prosisti zemja. J. Banovac, razg. 179. Uglavjeni smo da spasitelj imo se rodit od koljena Judina. S. Rosa 6a. Dokazano mu bi, da se nahodijaše niki čovik otvrdnuti. Blago turl. 2, 130. — *mješte glagole u glavnoj je ime, kao n. p.* svjedok, poruk *itd.* Kraj mi je svjedok od nebesa, da ne mislim ja ničesa izvan častit roditelje. G. Palmotić 2, 113. Nudjer nađi ti poruka, da sin nisi stražńeg' puka. V. Došen 32a. — *cc) glagol* hoćeti *kad znači: aaa) misliti i tvrditi da ńeštо jest što nije:* Onda ćemo gledati, jesu li pogrješke, ili samo on misli i hoće da jesu. Vuk, odg. na utuk. 30. — *bbb) dopustiti, primiti kao istinitu misao što se ne zna, jeli taka:* Ali silom hoću očitom da bojnici ne smiju ljuti tebi caru priče-

stitom u kraj skuta dotegnuti, a i da smiju u saraju tvoji dvorani i ostale sluge, ko ti verne ostaju, da se odrvu ńih navale, gdi jo sad sila taj združena, ka protiv im smjeće iziti, sad od ogńa, sad od plijena tvoj grad, tvoj puk obraniti? I. Gundulić 501. — *dd) glagoli koji naznačuju obećavańe, zakletvu, prijetńu, oklad. primjeri se razlikuju od onijeh pod* A, 2, *a*, a, *a) a) gg) u tome što se nema obzira na namjeru, s ćega glagol ne stoji ni u indie. praes. perf. ni u kondicijonalu, nego u futuru. a osim toga kod zakletve i oklada nema namjere i kad se ko kune ili kladi da ńešto jest ili da je bilo:* Kako jesi obećal da v ko godi vrime grišnik imel bi pravo i dobro skrušenje grihov da ćeš ga spasti. Transit. 116. Pokara tu koludricu priteći jej da ako ona ne ustavila bi se da neće stati. 240. Ondi se obeća preda vsu tu gospodu da oće prijaznivo š ńimi živet. Mon. croat. 17. (1546). Na svrhu se zakle lijepa djevojčica, da ničija biti neće. G. Palmotić 1, 308. Daj mi vjeru tve desnice, da me nećeš privariti. 1, 311. Zaklela zemja se je davno bogu, da ničija na ńoj djela dugo skrovna stat ne mogu. 1, 403. Neka miso meni priti, da ću moga ja Ruńjera izgubiti. 2, 9. Kraljevsku mi daj desnicu, da bjeguću djevojčicu veselo ćeš ti primiti. 2, 254. Zakleo se je ban da od crna neće učinit' bijelo. Poslov. dan. 154. Nareko je da mu će poslat spasitelja. S. Rosa 1ª. Zadajuć nam viru svetu, da kad skrivi ńegov sluga, bog da će ga osvetiti. V. Došen 198ª. Kojojzi si vjeru dao da je nećeš ostaviti. Nar. pjes. vuk. 1, 94. Junak se zakleo, da će je viditi. 1, 357. A evo ti tvrdu vjeru dajem da ti ništa učiniti neću. 1, 443. Djevojka se s pašom okladila . . . da će ustat' u po noći sama. 1, 484. Jeste l' mi se, brate zatjecali . . . da ćete me često pohoditi? 2, 40. I paša se caru kunijaše da ne vide moskovske delije. 3, 82. Tako se okladi u svoje oči da je bolja pravda. Nar. prip. vuk. 107. *zakletva je i u ovom primjeru:* Svaki uzeo bi na dušu da je onako. M. Đ. Milićević, let. več. 133. — *ee) glagol* hvaliti se *i drugi takovi:* Ove skupštine fale se, da su one prave. J. Filipović 1, 183ª. Faliti se vitez stane, da se kripko baš podnese. V. Došen 124ª. Nek se junak medu društvom vali da je ljuba dovela mu dora. Nar. pjes. 1, 604. Niti bi se Turčin zafalio, da će koña napojit' na moru 4, 82. — *ff) glagoli kojima se naznačuje učeńe. kad ko koga na ńešto uči, učeńe biva kao sjetovańe, i primjeri idu pod* A, 2, *a*, a, *a) b) bb).* Ti da b' jasno sunce bio, lasno bi me uputio, da bi bila tvoja dica bili danak il' zorica. V. Došen 38ªᵇ. I kažući nam pridaše, da štogodi maca rodi miše prežat sve pogodi. 38ᵇ. Svakog' mudrog' da nauče, da kriposti tu ne stoje. 41ª. Ono se ima učiti da nije protiva ovomu zakonu ono čašćeńe. J. Matović 329. 330. — *gg) izgovarati se, odgovarati se i takovi drugi:* Niki se ogovaraju (‚ogovarahu') da se kunu bogom, jer da im je bog drag. J. Banovac, razg. 173. Dete se stane odgovarati da ne sme. Nar. prip. vuk. 45. *amo spada i ovo:* Stane plakati i moliti se, da on to ne može učiniti. Nar. prip. vuk. 82. — *hh) može se imati u misli govor i kod glagola koji drugo znači. to biva n. p. u ovijem primjerima: kod* protiviti se: Koji se protivu *(sic)*, da oni ne griješe u onomu. J. Matović 404. protužiti: Kad već zemja protuži bogu, da hoće sva da izgori od sunca. Nar. prip. vuk. 114. — *ii) kad ima više podložnijeh rečenica medu sobom samostalnijeh, može biti u glavnoj glagol (isporedi* A, 2, *a, f, e)), koji upravo vrijedi samo za prvu i znači ńeki osobiti govor (u ovijem primjerima* prositi), *a ostale su mu podložne kao da naznačuje govor uopće: (Kralj)* posla k toj opatici proseći, da mu pošle tu mladicu, ako li ne, da joj oće kloštar strti. Mirakuli 37ª. Prošahu da bi do jutri do obeda počekali i tako da ote prit. 17. (1546). — *u ovom primjeru infinitiv* izvaditi se *vrijedi koliko podložna rečenica:* Šesti dan isprosi se Juda izvaditi, da misto križa hoće ukazati. F. Glavinić, cvit. 124ᵇ. — *c) može glagol kojim se naznačuje govor biti i izostavlen, ako se razumije po smislu. tako je u jednom primjeru iz* XVII *vijeka:* Dojde niki starac k ńoj, da ju hoće ozdraviti. F. Glavinić, cvit. 47. 48. — *d) može se što javljati i ne govoreći ustima, n. p. pismom:* Pisano jesta u životu svetijeh otaca da jedanh velikh gospodina bješe pustio množastvo zlata i srebra. Zbor. 4ᵇ. Ništa ne piše, da bi se bio prigovarao Ivan A. Kanižlić, kam. 740. Zapisaše da se zgodilo i učinilo ono. S. Rosa IV. Mida, što se piše, od Frigije da kraj biše. V. Došen 70ᵇ Šaljivčina neki piše da blagorad jedan biše. 76ª. *u ovom je primjeru ime* knjiga *mješte glagola:* Ali ńemu sitna knjiga dođe, da su ńemu dvori poharani. Nar. pjes. vuk. 2, 368. — *e) protivno je govoru tajańe i mučańe, i u podložnoj se rečenici može pokazati što se ne govori ili taji:* Zataj da jesi krstjanka. F. Vrančić, živ. 30. — *ima ńekoliko primjera u kojih radi negativnoga smisla glavne rečenice, umeće se i u podložnu* ne *komu ne bi bilo mjesta, ali to nije posve obično. isporedi zadńu opasku pod* A, 2, *a*, a *ispred a).* Ni tajil i ne taji, da bi boga ne bilo. F. Glavinić, cvit. prih. 1ᵇ. Petar zataja da on nije učenik Jezukrstov J. Matović 187. — *f) može se što javljati samijem djelovańem i postupańem bez ikakve riječi. u glavnoj mogu biti glagoli* pokazati, kazati se, izdavati se *i drugi takovi:* Ukažite, da tko trudi ime stječe on pošteno. G. Palmotić 2, 507. I ona se barem kaže, da se drugu svom podlaže. V. Došen 160ª. Ima ljudi, koji vele, da se on drži s Musom, u ovo što se izdaje da je s nama. vele da je samo prevara. M. Đ. Milićević, let. več. 11 *(oružjem)* braniti: *(Poći ću)* s oružjem u desnici proć svakomu branit odi, da se u bludnoj hotimici vjere i časti ne nahodi. G. Palmotić 1, 355. Ja ću branit proć svakomu, da su riječi moje istine. 1, 364. *u ovom primjeru i* režati: Koji *(pas)* kada glode kosti, reži, da mu nije dosti. V. Došen 201ᵇ. — *g) može u glavnoj biti glagol* (javiti, kazati. pokazati *itd.) koji znači javlańe uopće a ne ističe način kojim to biva:* Bog prid Adamom i Evom pokazo je, da će poslat spasitelja. S. Rosa 4ᵇ. Kada ti kesa kaže, da ti gladno jato laže. V. Došen 37ᵇ. Bore na čelu ńegovu pokazuju, da ńešto krupno misli. M. Đ. Milićević, let. več. 33. *tako je i* hiniti: Ne mož sa mnom sad hiniti, da ne poznaš moje pleme G. Palmotić 2, 228. *i* varati: Bdim li, ali san vara me, da se život moj nahodi i sve dobro moje uza me? G. Palmotić 2, 239. Što ga dugo vrime vara, da je ńega već opralo. V. Došen 34ª. — *h) kao javlańe može se shvatiti i smisao i značeńe koje stvari, riječi, misli, rečenice, što se izriče u glavnoj glagolima* značiti, znamenovati, htjeti reći *itd., ili imenima* smisao, značeńe, znameńe *itd.* Tu naidoše zlameńe, da je ondi pravi termen vrhovski i mrčeneški. Mon. croat. 7 (1546). Potom toga se nikada prijimje ova beseda ‚vera', kada jedan drugomu ča obeća, da se to ima držati. Kateh. 1561. E 5ᵇ. N. Što hoće reći *(griješkom* ‚rietći') to pokajati se od grijeha? U. Hoće reći (‚rietći') da se bolimo i da nam je žao da smo sagrijošili. I. A. Nenadić, nauk. 161. Zlameńe je, da on *(linac)* tmine sam oblubi.

V. Došen 267a. — *slično je tomu kad se kaže podložnom što stoji u listu, knjizi itd. glagolom* uzdržati se *itd.*: Pokaza listi v kih se udržaše da je jeneral kapitan Frjula. Mon. croat 4. (1546).

b. *u podložnoj rečenici stoji što čovjek osjeća, pa bilo to osjećanje unutrnje, u samoj pameti (mišljenje, znanje), ili spoljašnje, tjelesno (vid, sluh itd.).*

a) mišljenje: aa) uopće ili ističući, da se ono što se misli ne zna za cijelo jeli onako. to se izriče u glavnoj rečenici glagolima misliti, cijeniti (scijeniti), mnjeti, držati, vjerovati, suditi, činiti se (komu), razmišljati, sumnjiti, dvojiti, dvoumiti *itd. a i imenima kao što su* misao, sumnja *itd.* Smislihъ da ništor nije ugodnije gospodu bogu nego li mir. Mon. serb. 367. (1432). Negova misal je da misa je takmene cene pinezem. Naručn. 19a. Grišnik misli po grihu svojem slavu rajsku da je zgubil. 55a. Poče velo sumnjiti da bi ta bila kraljeva hći. Mirakuli. 25. Mnozi doktori drže da kada se služi, za vsaku misu gre 100 duš v raj. Korizm. 22a. Scijenim da gospodin naš ima sada doći. Zbor. 93b. Svi držimo i verujemo da je jedan bog. Kateh. 1561. E 5b. Tijem ništor sumnjiti činit mi ne može, da mene nećeš ti uslišit. N. Dimitrović 82. Ako se kojoj uzmni da ju u čemgod ožiže. B. Gradić, djev. m. Sumnim da jeste one jiste vire, koje su i oni. F. Vrančić, živ. 24. Sumnjeći, da ne bješe sveti Ivan krstitelj spasitelj svijeta. M. Divković, bes. 56a. Ne imaj sumnju, da ovaku ja mu davam čas i scijenu ko poznancu, ko rodaku. G. Palmotić 1, 339. Tko bi mogo pomisliti, da kraljevske djevojčice bludne ovako mogu biti? 1, 349. Tkogod drži, da je na svijeti zlato boje od kriposti. 1, 350. Mnah, da se nebo otvori. P. Kanavelić, dubr. 8. Ona sudeć samo da je veća ne čas. I. V. Bunić, mand. 4. Kad podete u večer počivati, mislite da (bojim se) nećete u jutru ustati. J. Banovac, pred. 99. Ovi strahoviti čas nama se čini da je daleko od nas. pripov. 73. Promišljajući da našega boga ne vidimo. J. Filipović, prip. 1, 261b. Ne sumljim da bi vam bilo žao i smutili bi se, kad bi vam ja rekao.... F. Lastrić, od' 97. Što scinite da su moje ove riči i drugi pripovidaoca i pastira? ned. 253b. Držimo da smo doprli istinu. S. Rosa v. Umisli se da moglo bi biti. 2b. *(Mrav)* misli, da je sin sokola. V. Došen 18a Misli i viruje, da ni dupja vrsno nije. 32b. Niti misli, što ti reko, da bi bilo još daleko. 45a. Sam ne može da dvoumi da je ovi svit pokora. 200a. Ne bnduć pristojno sumnjeti, da redovnik ne bi posvetio. J. Matović 199. Ne razmišljajući da i on isti jest sastavljen ženom. And. Kačić, razg m. Čini mi se stari svat da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Junak misli da je golubica. 1, 348. Čini mi se da bi pošla za me. I, 359. Misli mama da sam i sad mala. 1, 632. Do sad mislim da je poginuo. 2, 308. Turci misle da je raja šala. 4, 149. Veruješ li ti, da nama svi ti gradovi mogu pomoći? M. Đ. Milićević, let. več. 4. — *bb) da može biti nešto što se želi da bude (nada, ufanje) ili što se želi da ne bude (bojazan, strah). amo spadaju samo primjeri, kod kojih glagol u podložnoj rečenici stoji u načinu i vremenu u kojem bi stajao, da je samostalna rečenica, a, ako je u prezentu perfektivnom ili u kondicijonalu, primjeri spadaju pod* A, 2, *a*, a, *a) a) cc) i dd). aaa) želja da što bude pokazuje se glagolima* ufati, nadati se *i imenima* ufanje, nada: Nimajući ufanja da ju more pridobiti. T. Vrančić, živ. 11. Ufamo, da hoćemo blaženi i vikuvični život jimati. 23. Ali ufam, da je u boga milos veća grijeha moga. I. Gundulić 247. Neg' mi ufanje krepko ostaje, da ti praštaš tko se kaje. 250. Ufanje je, da smrt prijeku jošte može pobjegnuti. G. Palmotić 2, 140. Da mu je vidit muke paklene, uzdam se, da bi se uztegao, kao su i druzi. J. Banovac, razg. 107. Imadiše ufanje da će Boga vidit. J. Filipović, prip. 1, 258b. Ufam, da ti budući umaro za moje grijehe, da ćeš jih i oprati. I. A. Nenadić, nauk. 214. Gdi ufanja već ne biše, da kad more miran biti. V. Došen 26b. Jel' se nadaš, da ćeš doći, gdi se holit nećeš moći? 50b. Još se nada da je šalo radi. Nar. pjes vuk. 2, 122. On se nadao da će mu i oni odobriti. M. Đ. Milićević, let. več. 25. — *bbb) bojazan se pokazuje glagolom* bojati se *i drugima, imenima* strah, sumnja *itd.* Koga se uzboja, da će bit kraj novi. H. Lucić 281. Bojiš se tuga tijeh da će te dobiti. N. Dimitrović 30. Strah me, da opet brzo odi sasma tužna sa mnom doćeš. I. Gundulić 51. Ne imam sumnje, da pristati neće i čačko na mu voju. G. Palmotić 1, 312. Nemoj za to ti sumnjiti, da mi nijesi draga i mila. 1, 324. Srce moje u ledenoj stine smeći, da će od mene *(moj drugi)* dijeliti se i utići. 2, 22. Zaer ne imam se strašit da vas mlogo ima? F. Lastrić, test. 62b. Zašto se bojim da se imam ovdi zastidit. 66b. Ne imaju se bojati djavla, da će ji pridobiti. 188b. Strah me, da se zaman mučim. V. Došen 77b. Ali ti se ljuto bojim da nam natrag nećeš doći. Nar. pjes. vuk. 1, 91. — *cc) što se razloženiem dokučuje:* Očito se dovodi, da je on postavljen baštinik od svega. F. Lastrić, test. 64. Slidi, da ako duh sveti jest od otca i sina od obodvojice izhodi. A. Kanižlić, kam. 782.

b) znanje: aa) uopće glagolom znati *a u prva vremena i* vêdêti. To dobro vêjte da smь prihodilь prêdь vašь gradь. Mon. serb. 247. *(XIV vijek).* Tvoja milost more znati da mi tvojej milosti ne bismo rekli razvê što no je istinno. Spom. sr. 1, 32. (1400). Ki znajahu, da je vazda bilo po sredi te reki z ovu stran Savinsko z Vrhom. Mon. croat. 5. (1546). Svako djelo dobro da se zdvora najsvetije vidi, znajte da je prid bogom toliko dobro koliko se s draga i vesela srca... čini. B. Gradić, djev. 25. A to svaka zna po sebi, da tko godi tebe vidi, svud tvo liče da prizira. A. Čubranović 150. Ka sve znaše, da otvoreni poklisarom svud su puti. I. Gundulić 422. Znamo, da drugi način može se učiniti. B. Bijanković 121. Kad se zna, da bi mu korist bila. I. Gršić 42. Mogao bi lako znati, da se neće razaznati od onoga. V. Došen 44b. Da ja znadem, draga dušo moja, da mi tebe biju i karaju. Nar. pjes. vuk. 1, 377. — *i imenom* svijest: Ima imiti v svojem srci takovu svist, da to ni žal mužu. Naručn. 95a. — *bb) pamćenje, upamćenje:* I gradovi dospjeli su od kijeh sada drugo nije nog spomena da bili su. B. Betera, čut. 9. Potreba je stavit na pamet da ove sedamdeset sedmica jesu sedmice gôdištâ. S. Rosa 15a. Neka bude svim spomena da ne trpi bog holosti. V. Došen 13a. — *suprotno je pamćenju zaboravljenje:* Poče nastajat zaboravjenje da bog stvorac je od svega. S. Rosa 4b.

c) doznanje, obaznanje: aa) u opće, glagolima doznati, obaznati, saznati, poznati, razumjeti, razabrati, sjetiti se, spomenuti se i *drugijem takovijem:* Razumij, da ako Isus ne bi bil molil, nigdar ne bi bila spasena ni jedna duša. Korizm. 71a. Spomenut se trijebi, da u laži ne možemo nać koristi. S. Rosa v. Ima se razumjeti da mi bićemo izbavjeni od svijeh tuga. 6a. Da to može svak poznati, da ti slidiš tvoj rod vrsni. V. Došen 29a. Al' se bludnik sitit neće, da je proveć bludne meće. 84b. Pado na um Ljutici Bogdanu

da je seja braca savezala. Nar. pjes. vuk. 1, 544. I juče sam za ńeg' razabrala da s' naodi i da ajdukuje u zelenoj gori Garevici. 2, 77. Tada se je care osjetio da je ono Miloš Vojinović. 2, 154. Odmah pozna straža od Arapa da u vojsci ne imade Marka. 2, 366. Stavi se da je zamadijana. Nar. prip. vuk.[2] 216. *i ovdje je doznaše:* Tu se sjediniše da je ondi pravi termen. Mon. croat. 9 (1546). — *bb) tjelesnijem osjećaćem. često se ńeki glagoli i druge riječi kojima se naznačuje tjelesno osjećaće uzimaju u prenesenom smislu, te znače gotovo isto što* doznati, *a ne rijetko biva teško razabrati, jesu li u pravom ili u prenesenom smislu one riječi uzete. ako je glagol u pravom smislu, to se može istaknuti mećući* gdje *mješte* da. *a može gdjekad biti i jedno i drugo izmjenice:* Ti, vidimo, gdje poplesa sve božanstvo slavno tvoje, i da za raj i nebesa grob izabra sej gospoje. I. Gundulić 271. *čovjek pojedince osjeća: aaa) očińim vidom, koji je naznačen glagolima* vidjeti, gledati *itd. a ovi opet često stoje u prenesenom ili barem u širem smislu:* Kadi vidiši da shajajut grihom, korene issici je. Regul. sv. ben. star. 7, 78. Tu im se vidi da se mrtvi dvižu. Korizm 21[b]. Koju *(krv)* vidiš, da mi teče, da mi vrvi niz raněno lice moje. G. Palmotić, 2, 53. Videć da ga ma plav stiže. 2, 66. Nu dobri svetac videći je, da jur ne čuje, dijelio se i otišo. B. Zuzeri 38[b]. A kad vidje Skadarka djevojka da je Ture na po vode ladno. Nar pjes. vuk. 1, 602. A kad vide da mu ne naudi. 2, 153. Vidiš da sam końa umorio. 2, 457. Vidiš da sam čovek siromašan. 3, 3. Kad videše da ga opet nema. 3, 374 Videći da oni svu ribu uzeše. Vuk, posl. 32 — *u prenesenom ili u širem smislu:* Da je vidimo vsakomu člověku komu se podoba, da izvolě kraljevstvo mi. Mon. serb. 225. (1395). Namь je čudno vidětь da bi našemь něku škodu učinili oni ki su podь vašomь zapovědiju. Spom. sr. 1, 60. (1405). Kada vidi da uteći ne može. Zborn. 6. Vidim da od ńega gospodara nije većega. G. Palmotić 1, 339. On videći da ona ńemu vjerenica neće biti 1, 394. Videć da se hitrinami ńegovijema odoljelo. 2, 347. Što mož' kadi godi vidit i gledati da može pod suncem dugo pribivati? A. Georgiceo, nasl. 47. Gledajući mnoge da onako živu. J. Filipović, prip. 1, 259[b]. Koje vidite da duhovno novim jezici govore. F. Lastrić, ned. 249. Kad poznate i vidite da vas vežu strane tila. V. Došen 85[b]. Vidimo, da kad iz ambara, premda punoga, često grabimo a ne prisipamo, da se izgubi i nestane žita. B Leaković, gov. 25. Vidite li da smo izginuli? Nar. pjes. vuk. 3, 215. A kad vidi da će poginuti. 3, 402. Vide junak da je poginuo. 4. 63. *amo spadaju i ovi primjeri u kojima glavna nema glagola* vidjeti *nego ime* izgled (bilo je izgleda *vrijedi koliko* moglo se je vidjeti): U svako je doba i vrijeme bilo izgleda da su ljudi neprijatejim zlim svojijeme kazali se vrli i hudi. G. Palmotić 1, 383. Ne zloća izgled budi tvoj mladosti, da s nemilom bludnom vilom otrovne su sve radosti. 2, 75. — *treba osobito spomenuti glagole* čitati *i* štiti *kaji znače, da se vidom ńešto doznaje po ńečijim riječima:* Štijem, negda na hiljade Rim bogova da imade. V. Došen. 79[a]. Stijemo da anděli nijesu kćeli. J. Matović 330. — *bbb) sluhom, i to ili neposredno čuje se koji zvuk:* Ako mene čuje da popevam. Nar. pjes. vuk. 2, 215. Ko prvi put čuje kukavicu da kuka. Vuk, živ. 224. *ili po tudim riječima ńešto se doznaje:* Da jesu slišali od ńih starceh i častnih muži da je vsaki komun jedan del držal teh brd. Mon. croat. 35. (1546). Čuješ da je umrla ona gospoda. B. Zuzeri 66[a]. I čuli smo da se ožcnio. Nar. pjes. vuk. 1, 481. Pa sad čujem da se preudala. 2, 173. — *ccc) pipańem, no je to kod ovoga primjera u prenesenom smislu:* Gledaj i baš rukama pipaj, da izgubivši boga, sva si duhovna i tilesna izgubio. D. Rapić 77. — *ddd) nopće a osobito vidom, kad se na ńešto naiđe. to se pokazuje i glagolima* naći, sresti, sastanuti, dočekati *i takovijem drugijem:* Najdoše da mu gorahu dva duplira pri glavi. Mirakuli. 61. Najde Ceciliju u komori da boga moli. F. Vrančić, živ. 18. Prvoga covjeka koga srctu da nosi sud vode. S. Rosa 141[a]. Potrči i dode braći de ih još zastano da spavaju. Nar. prip. vuk.[2] 191. I nadoh da je grča od smrti. D Daničić, propov. 7, 26. Ne osećahu da već hvata noć. M. D. Milićević, let. već. 55. Selak pazari krčak, pa ga kuca prstom i po zveku nahodi da je prskao. 63. Lekar nađe da rana nije opasna. 85. — *eee) i kod sańańa:* Tko bi samo snio, da b' tko tako pobisnio. V. Došen 5[b]. Sinoć sam ti čudan sanak snio, da je trava po avliji nikla. Nar. pjes. vuk. 1, 463. A nočas smo zao san usnili da smo novo selo naselili. 3, 260. Ovaj usnio da je postao carev zet. Nar. prip. vuk.[2] 267.

c. *uz govor ili osjećaće javljeno kao što je kazano pod* a *i* b *ili pod* A. 2. *α,* a, *c) b) može biti u osobitoj rečenici koja počińe riječju* jer *izrečeni ili promišljeni uzrok ńečemu, te pisac iza* jer *neće* la *naznačujući tijem da ona rečenica ne ishodi iz ńega nego iz onoga čije riječi ili osjećaće on javlja. svi su primjeri jednoga pisca iz prošloga vijeka:* Stipan za svoje neprijatelje boga moļaše ļa im prosti, jer da ne znadi'u, što činahu. J. Banovac, razg. 53. Začudi se oni sveti, i pomisli u pameti, da djavli od one družbe pobigoše po lošastju onoga mladića, jer da je dobar i svet. 64. Niki se ogovarau („ogovarahu"), da se kunu bogom, jer da im je bog drag. 73. Misnik vaļa da ga *(pokornika)* ponukuje, da pode k onomu koji ima oblast, jer da ga on ne može odrišiti. 253.

d. *kad je u podložnoj rečenici pitańe koje počińe interogativnom zamjenicom ili adverbom, uopće da ne treba, no ima kod čakavaca primjera (jedan je štokavski) u kojih da stoji pred onom interogativnom riječi:* Oti bog pokazati, da kako prež ńega ne mogaše ostati. Korizm. 55[a]. Nek se vali po Orašcu Turkom da kako se bio oženio. Nar. pjes. vuk. 5, 261. Savetuje se z materum, da ča bi od ženi učinili. Nar. prip. mik. 30. Priľeli su konšijati, da komu te sestru dati. 138.

e. *može ne biti glavne: a) u odgovoru na pitańe. može i onaj što pita odgovarati sam sebi.* Hekuba: Znaš što ću riti vam i što od vas hoću iskat? Polinesto: Ja ne znam; recite. Hekuba: Da sinka moga tim srcem vi ļubite, kojim ja vas ļubim. M. Vetranić 2, 472. 473. Kako se to ima razumiti? Da veruju da bog za vsimi stvarima i skupa me je stvorit. Kateh. 1561. B 2[b]. I šta će se odgovoriti poslanicima narodnijem? Da je Gospod osnovao Sion. D. Daničić, is. 14, 32. Jadna Bosno šta si dočekala, da te Lika kukuruzom hrani. Osvetn. 5, 38. — *tako i kad onaj što pita sam sebi odgovara drugim pitańem:* Ta što si mislio? da ću u vike mučati? D. Rapić 11. — *b) u ovom primjeru rečenica u kojoj je* da *nije uprav podložna glavnoj što je izrečena nego drugaj što se za onom ima u misli:* i po ńima vidite, znajte: Vijte ruci i nozi moji, da ja jesam. Korizm. 103[b].

2. *kao grčki ὅτι, kad je u glavnoj rečenici glagol koji znači govoriti, dopuńa je kao pod* 1, *ali s tom razlikom, da se one tuđe riječi navode baš*

kako se je izustio onaj što ih je rekao. tu treba razlikovati dva slučaja:

a. *podložna rečenica može biti krnja za to što nema u ne glagola koji se lako može razumjeti po predašnim riječima, kao što biva osobito kod odgovora na kakvo pitaŋe, a navlastito kad se odgovora riječju* ne: Ima li ga vrići? odgovara se, da ne. Naručn. 6ª. Sumnì se v ko vrime se ima jisti. Govore dokturi da podobnim zakonom okol poldne. Korizm. 3ᵇ. Ako bi me ti pital, zač bog čini te kaštige, odgovaram da za tri uzroke. 18ᵇ. Zar su bili izvan svita? istinito da ne. A. Tomikovič 68.

b. *u podložnoj (cijeloj) rečenici subjekat glavne javla ništo. najstariji su primjeri iz* XVI *vijeka a najnoviji iz prošloga, a svi su kod pisaca sa zapadne strane. u naše je vrijeme to neobično.* Je prišel pred nas Blaž z Vrbnika tužeći se za jedan vinograd: ‚da mi ga ne dadu odkupit, a mene pristoji'. Stat. krč. ark. 2, 293. *(*1382). Starac odgovori da vole brže oču stati v mukah. Korizm. 19ª. Antioh govoraše da na sramotu božju oču razsipat Jerusolim. 30ª. Uranije reče da ov ditić silan bude, da ovo očito je viditi ob ńem. Aleks. jag. star. 3, 240. U vojsku otide govoreći, da car me posla straže narediti. 270. Tako tebi zapovida da ženu Kandavlusovu i kćer i vse imiće ńemu vrâti. 302. Ispovidi da ja nisam krst. I Bandulavić 3ª. iv. 1, 20. (‚Confessus est: Quia non sum ego Christus'). On opet zataja zaklet-vom da ne znam čovika. 86ª. mat. 26, 72.

3. *uz* da *stoje čije misli ili riječi, ako se u glavnoj rečenici iskazuje neka duševna razdraženost. to je već bivalo i kod nekih primjera pod* 1 *(n. pr. pod* a, *b) ee) i pod* b, *a) bb)), no s tom razlikom da amo spadaju samo oni, u kojih podložna rečenica javla ujedno uzrok onoj razdraženosti ovo se* da *od onoga i u tom razlikuje što se ovo može zamijeniti i riječju* što. *(u jednom primjeru stoji jedno i drugo:* Zato se nije čudit što oni koji za života putuje u Babiloniju, da na smrti otide u Babiloniju. M. Zoričić, osm. 72). — *S ovijem značenjem dolazi od* XVI *vijeka.*

a. *duševna razdraženost, bila unutrńa ili se javlja riječima ili drugim znakom, ustaje pri logičnom subjektu. takova razdraženost može biti: a) radost, veselje:* Ima se veseliti da se je izbavil. Naručn. 50ª. Jesam radostan da jest me progonil. Transit. 20. Idoše veseli domov da se tako s mirom meju sobu sjediniše. Mon. croat. 13. (1546). Veseleć se da sama ona s drugam svojijem cara osveti. I. Gundulić 404. Veselim se, da su iz rana tebi tako bojni trudi omilili. G. Palmotić 2, 115. Raduje se bog veseli da je bogat za darivat. J. Kavańin 538ᵇ. Da si ozdravel, veselim se. J. Bjelostjenac, rječ. 1, 1016. Trista ima on radosti da družine ima dosti. V. Došen 115ª. Raduju se gospodaru da je skoro s vojske došo. Nar. pjes. vuk, živ. 8. *amo spada i zadovoljnost i ugodnost:* Ni l' ti zadovolje da sam ti dal? Korizm. 32ª. To li je tebi milo, da lip obraz za vratara imaš? V. Došen 23ᵇ. — *b) žalost koja aa) ili ostaje unutrńa:* Žalosti se da on ne uči se tako dobro. Korizm. 36ᵇ. A vi znate od sužana kolika je žalos samo da slobodu ne imamo. N. Naješković 1, 161. Žao nam bi, da se opet ne sastasmo. Starino 10, 13. (1558). Bi mu žao da 'e čovjeka stvorio. Đ. Gradić, djev. 13. Boleći se u srcu, da si tvojimi grisi uvridio gospodina boga. A. Komulović 7. Ž'o mi je samo da bojnici moji istočni nijesu uza me. I. Gundulić 505. Ž'o mi je samo, da ljubjena ma gospoja neće utećí smrtne jade. G. Palmotić 1, 400. Žalostimo se, da u našoj crikvi metropolitanoj dilo toliko potribito i plemenito pomankava. B. Bijanković 121. Bolim se sa svim srcem mojim i žalostim se svrhu svake stvari da sam uvridio tvoje neizmirno veličanstvo. L. Torzić 76. Ne smućaj se odveće, da s' izgubio dijete jedno. J. Kavańin 151ª. Žao mi je, da vas nije dosad izdao ti nevirni drug. F. Lastrić, ned. 85. Ere mu je žao da to ima. I. A. Nenadić, nauk. 145. Tko će indi ovog' svita žalit da se š ńeg' odskita? V. Došen 182ª. Žališ da si boga uvridjedio. A. Kalić 128. Ovo je paklu teža muka, da ga slabos ženska smije varat. N. Marči 70. Da mlogi koji su izvan crkve katoličanske nisu u bolesti svojoj brez lika, jest doba žaliti. Đ. Rapić 70. Ja ne žalim da ću umrijeti. Nar. pjes. vuk. 5, 209. A Vidović tužan i žalostan da je ńemu na vojnicu pojti. Nar. pjes. istr. 1, 25. *i kajańe je žalost:* Kaju se, da stvorih človika. Transit. 82. Nitko se od nas kajat neće, da Kolombov stupaj slijedi. G. Palmotić 2, 527. Ja se kajem sa svijem srcem da sam vas uvridio. P. Posilović, nasl. 94ᵇ. Kajem se i žao mi je, da sam moga boga neizmireno dobro i dobročinitelja moga uvridio. Azbukv. 1690. 24. Pokajavši se da je uvridio tvoju dobrotu, k tebi utiče se. L. Terzić 81. Kajem se da sagriših. I. Kraljić 33. Kajući se da si uvridio i pogrdio svemogućega oca. F. Lastrić, ned. 88. Kajat češ se kako se kaj'o Kain da je brata ubio. A. Kalić 130. Kaja se devojka vinca da ne pije. Nar. pjes. vuk. 1, 335. *i u ovijem je primjerima žalost ili kajańe:* Ima mu mrsko biti da je sagrišil. Naručn. 52ᵇ. Teško trpeć da mu otpelal više zaručnicu. Š. Kožičić 18ª. — *bb) ili se javlja kojim znakom, osobito plačem:* Do danas nariće vas narod i tuži da li-vom usiče desnu i naruži. Đ. Baraković, jar. 13. Car Losandre s tobom *(mladosti)* hode, sit jednoga svijeta slave, plaka, da se još nahode novi svijeti i državе. I. Gundulić 297. A sad mi je u plač iči da ne mogu imat više. J. Kavańin 374ᵇ. Žalim i plačem, da sam uvridio tebe. A. Kanižlić, utoč. 661. Moje srce gorko cvili, da uvredih tebe boga. Nar. pjes. istr. 6, 26. — *cc) mješte glavne rečenice može biti uzvik kojim se pokazuje žalost:* Ajme, ajme da smo toliko nemilostivi! Korizm. 21ª. Ah blažena majka mila, da žalosna ova dila ne gledaju oči tvoje. G. Palmotić 1, 373. Jaoh, da tako udes ljuti hoće. 2, 79. - *c) gńev, ljutina:* Vrijedni junak vezijer slavni bi razgńivljen veomi priko, da sam jedan ńegov glavni neprijatelj smije toliko l. Gundulić 527. 528. Zato li ti srce plane, da brez slave zaostade? V. Došen 196ª. A zar ste se na me rasrdile da ja tužna malo dara nosim? a ja jadna dosta dara nosim. Nar. pjes. vuk. 3, 505. Ali si se na me rasrdio, da ti nisam na indatu bio? 3, 556 — *d) čuđeńe:* Ni čudo, ako se ne boli, pače je čudo da ne pukne na pol. Naručn. 55ª. Nije čudo da o sńjetu i stvari *(sic)* minućijeh misle. B. Gradić, djev. 45. Da od nemira ne umiram za veliko čudo brojim. I. Gundulić 467. Nu se sada ne čudite da me u ruhu od gorkosti ne vidite plakat. G. Palmotić 1, 4. Koje je čudo da se od svakoga u tomu pisanju pomańkava? R. Gamańić 5ª. Tko se na jedan kami dvaš potakne, nije čudo da glavu razbije. Poslov. dan. 132. Crkva da 'e sadaro veličanstvu u toliku, nije se čudit. J. Kavańin 381ª. Žudije čudau se priko načina da učenici Isusovi znadijahu govoriti po ti način. F. Lastrić, od' 230. Al' je čudo priko čuda da je tako pamet luda. V. Došen 55ª. Ovo je, moj štioče, cablo od starih knezova Kačića, i nemoj se čuditi da jih je ovliko. And. Kačić, razg. 209. Nije čudo da su shranište od oružja otari naši. B. Zuzori 43ᵇ. Za veliko je čudo, da u nas ima ljudi koji su dosta pametni i naučeni

koji bi se o mnogome koječemu mogli razgovarati; ali kako počnu o svome jeziku i o književnosti, odmah zastrane. Vuk, pism. 83. — *e) hvalisaće, dičeće. amo idu primjeri kod kojih se* da *može zamijeniti riječju* što, *ostali spadaju pod* 1, a, *b) ee).* Koja ti će hvala biti, da za službu moju vernu hoć' me tužna umoriti i dati mi smrt čemornu? S. Bobaljević 222. Diči se da mu jesu hćeri rijeke. J. Kavanin 538b. Nek so diči i proslavi *(nenavidnik)*, pravo ime da dobavi. V. Došen 117a. To je vaša slavna dika, da sto mene zarobili. 123b. S tim bi barem bio dičan, da je pasjem jatu sličan. 162a. Gdi je vami lipa slava, da ste mnogom puku glava. 219b. — *f) sramćeće, stiđeće:* Sada se stide, da su živi na svitu. J. Banovac, prip. 153. Pomuti se i zastidi *(razlog)* da razložni ljudi čine gore. V. Došen 15ta.

b. *duševna razdraženost upravljena je na drugoga u koliko logični subjekat prema ovomu nešto sjeća ili barem kaže da sjeća. tako može javljati svoju radost i zadovoljstvo prema onomu hvalom, zahvalom, a nezadovoljstvo kuđeńem, tužbom. glagolom dakle ili drugom riječi glavne rečenice može se naznačiti: a) hvala, pohvala:* Jedni hvale da je moguć. J. Kavanin 35a. Slavi i Petra da upiso je život svetāc svih najboje. 102b. Ńegova fale dida i davńega šukundida da su bili sokolovi. V. Došen 35b. Dali slave domaćina da brez reda žderat dade. 157a. — *b) zahvalnost:* Zahvaljamo vam, da ste čekali. Mon. croat. 77. (1450). Hvalu ti uzdaju da si me noćas ohranil. Kateh. 1561. C5b. Velika ti hvala budi, da si se dostojal priti. Star. 1, 235. (xvi *vijek).* Velike hvale joj davaše da mu jest tako očito ukazala kako jest bog jedini u triju kipih. F. Vranćić, živ. 21. Hvala bogu, da je tužna oživjela. G. Palmotić 1, 371. Isuse, spasitelu moj, hfala ti velika, da si se dostojao mene nedostojnoga grišnika stvoriti. Azbukv. 1690. 26. Rajskom' kralu vraćaj hvale, da te 'e... nadario. J. Kavanin 507a. Dužni smo bogu zafaljivat da se je dostojao ovu veliku milost nami učinit. J. Matić 8. O! nebesom vićna fala, da me srića ta zapala. V. Došen 127b. Zafaljujem ti, bože, da si me tvojom milostju uzdržao. L. Vladmirović 73. Višńem gosparu zahvaljuješ, da je prid tobom pripravio trpezu lijepu. B. Zuzeri 42a. Moli boga, kralice gospojo, da sam tebi tvrdu viru zado. Nar. pjes. vuk. 1, 441. — *c) karaće, kuđeće, zamjeravaće:* Neki neuprav kude ńega, da na grabše bio je davan. J. Kavanin 243b. Ali kara da popovi s toga uhilni hlepe veće na dobiti. 377b. Pokaravši ńi' da su ufaće izgubili u pomoć božiju. F. Lastrić, test. 19b. Istu majku zemju psuju da planinu rodi tvrdu. V. Došen 15b. Zamirio tko ńoj ne bi da to rugo čini sebi? 54a. Svit cigane vrlo kori, od svi ljudi da su gori. 211a. I da mene ne nakude za čovištvo da ne znado. 252b. Kore mene daci namastirski da se ne znam od roda kakva sam. Nar. pjes. vuk. 2, 65 — *i kletva kad joj se u podložnoj kaže uzrok:* Proklet bia ko te je rodia, da te nije u sriću puština neg da te je zemjom sarania. Nar. pjes. istr. 1, 16. Kune Marko staru svoju majku, da mu nije porodila sele. 1, 19. — *d) tužeće, krivćeće, potvorave:* Filip Macić kruto se pregovaraše i tužaše da ti od Plomina i Kršana ńemu prestupaju prek ńega termeni. Mon. croat. 11. (1546). Bi osvađena da jest krstjanka. F. Vranćić, živ. 5. Krive gospodare *(mladi)* da ńi mnogo posla tare. V. Došen 42b. Da potvore usta vodu da paleći čini škodu. 137b. Pripun trbuh tužit stanu da im svu noć spavat ne da. 248b. — *u ovom primjeru tuženje nije izrijekom kazano, nego se ima u misli:* Pitaj tej goduje, najlišo tuj veću, za múku, za uje, za ječam i leću, da t' s vragom spreše što je djed stekao i da nas poslaše svijeh na ošpedao. N. Naleśković 1, 247. — *e) i praštaće kao suprotno tuženu spada amo; u podložnoj je krivica što se prašta:* Prosite u ńega proščeće, da mu niste bili vazda virni. 1. P. Marki 52. — *f) rug, osmijevaće:* Te vam nebi bilo ruga da ste nuži od svog' druga. V. Došen 68a. Lakomcu se smiju dosti, da pse gladne slidi. 71a. Kom so svaki vrsni ruga, da pod svojom ženom stoji. 108a. — *g) tješeće:* Nu ga vriježa sred bolesti, da mu živa kćerca ostaje. P. Sorkočević 576b.

4. *podložna stoji kao apozicija prema kojemu imenu što je u glavnoj te ga razlaže i tumači. mješte imena može biti zamjenica* to, ono, ovo, *a ta može i izostati.*

a. što *može zamijeniti* da. *to biva kad se zna da je ono što je u podložnoj uprav onako. u glavnoj je ime:* Pop čini tri stvari: prvo da ga pomazuje. Naruč. 13a. Nijedna stvar ne smuti toliko papu koliko da sliša jakože Turci vazeše Carigrad. Š. Kožićić 32b. Dvojijem načinom krivac se čini, koji očito grijeh učini, jedno da ga čini, a drugo da ga uči činiti. S. Matijević 36. Koji su biligi ili izvrstitosti, po kojim se prava crkva poznaje? Jesu ove četiri, da je jedna, da je sveta, da je općena, i da je apoštolska. J. Filipović 1, 182a. Mi dakle imamo veliku sriću, da smo u ovoj crkvi rođeni. 1, 188b. — *b) u glavnoj je zamjenica:* to: Da je Mustafa u životu, oca moga i to dar je. I. Gundulić 557. Šta je to da sam zaslužio samo jedan novčić? Nar. prip. vuk. 50. Šta bi to bilo da ona voda nema roda? 97. — ovo: Ča je ovo, da ne mogu naprida pojti? Tondal. star. 4, 114. — ono: Jere ime djaka iz onoga bi izvađeno, da počiće imati gospodina za sreću i za očinstvo svoje. J. Matović 291. — *može se tako shvatiti i* da *u* za to da (= za to što) *u ńekim primjerima* xvi *vijeka kod pisaca čakavaca:* Za čto se hoćeš pričastiti? Odgovor. Za to da hoću dušu moju pravo z božju ričju i zlamenjem potvrditi. Kateh. 1561. C3b. Rrvete se i vojskujete, i nimate, za to da ne prosite. Anton dalm. nov. tešt. II, 162b. jak. 4, 2. (‚litigatis et belligeratis et non habetis, propter quod non postulatis'; *u Vukovu prijevodu:* borite se i vojujete, i nemate, jer ne ištete). — *c) zamjenica je u glavnoj izostavljena, a pošto se ova ima u misli kao nominativ, cijela podložna može se shvatiti kao subjekat kojemu je glavna predikat:* I da ti ju vrh tve glave još sad zoveš, sreća je moja. I. Gundulić 537. Koja je koris da je biser, ako me davi? Poslov. dan. 47. Koja ti je korist da si tako izmučen i izrańen? J. Filipović, prip. 1, 259.

b. što *ne može zamijeniti* da, *kad se još za cijelo ne zna, jeli zbiła ono što je u podložnoj, ili ako se to istom u glavnoj tvrdi a prije se nije znalo. a) u glavnoj je ime:* O riċ čudna, da jedno ime ima toliku moć! Korizm. 80a. Što ovo vide oči moje, koje su ovo čudne sreće, da ti lijepa ma gospoje, podpuno si moja veće? G. Palmotić 2, 239. — *b) u glavnoj je izostavljena zamjenica, te se, kao kod* a, *c), podložna shvata kao subjekat glavnoj:* Jel' istina da provarit' nećeš? Nar. pjes. vuk. 3, 116. Jeli istina da će narod živeti pod Turcima kao i pod Despotom? M. D. Milićević, let. već. 27.

5. *podložna stoji kao predikat, a indikativ glagola uz* da *stoji mješte infinitiva. u ovom jednom primjeru subjekat je relativna zamjenica a kopula vrijedi isto što* znači: Došpora se, ča je da izgubi ufanje od odpuščenja. Naruču. 81a.

6. *po tome što pod* 3 *pokazuje uzrok razdraženja, može kazati uopće uzrok onoga što je u glavnoj rečenici, te tako zamjenjuje* što, zato što, jer. *Ovo značenje počine od* XVI *vijeka, a u naše vrijeme dolazi samo kod čakavaca.* Ti nisi uvridil . . . zato ti nimaš umriti . . . Odgovori: ja ne umiram da bih učinil grih. Korizm. 90b. Podi djer ti vraže, da mi rijet' jedan čas molitve ne dašе. N. Naješković 1, 255. Sagrišismo, ne toliko od nas ni od nejubve, koliko da ob tom mišjeńu pisati vam ne mogosmo. Aleks. jag. star. 3, 275. Možemo obsluževati ta obččaj, liše da jošte u istom starom zakonu bêhu někoje prêlike. Š. Budinić, sum. 33a. Vele mi jest mučno bilo ovo malo pisati, jedno da sam malim ditctom budući iz naše zemje izveden *itd.* F. Vrančić, živ. 4. Žena nika, ke sin umiraše, a to da kost ribe u grlu zapriči mu se. F. Glavinić, cvit. 46a. *u ovom primjeru daje se podložnom rečenicom uzrok suda što se izriče u glavnoj:* Ti si, majko, luda žena, da si nam ti dušu zela. Nar. pjes. istr. 6, 4. — *češće se upotrebljava* da *s ovijem značeńem, ako ima* ne *pred sobom:* Poličnica se daje onomu, ki se berma, ne da je od potribe nego cića spomenuća. Naručn. 16b. Jer riječ upućena ltje odkup taj dati ne da si igda bil dostojna stvari ke, neg . . . N. Dimitrović 89. Moja kruno, dopusti mi da uzidu k tebi, ne da sumńu, da sve sreće jesu s tobom, nu jer poznam . . . S. Bobaljević 206. Imamo ih zvati na pomoć našu, ne da oni vlaščom moćiju svojom mogu ni dati što molimo. Š. Budinić, sum. 31a. Počinu *(bog)*, ne da bi trudan bil. F. Glavinić, cvit. 3b. Ne da si krščeník, nego zašto si strašjiv iz vojske želiš pobignuti. 367b. Na guvnu slama stoji svrhu žita, ne da je boja nego za što je malovrsnija i lakša. M. Radnić 344b. Smeću rekoh, ne da smeća nahodi se na nebesi. J. Kavańin 509a. Duh sveti peńga se u prilici golubice, ne da je on golubica ili da je narav golubice uzeo, nego se ovako peńga, jer se u ovoj prilici veće puta ukaza. J. Filipović 1, 168a. Ali što se ima reći od nikije, koji ne da ne znaju što prose, nego znajući, od zloče svoje oružje molitve okreću suprot bogu. F. Lastrić, ned. 236. To vapijahu ne da poznavahu ga da je sin božiji, nego jer to sumńahu. S. Rosa 88. Ne da ja imam od tebe potribu, nego zašto te ljubim. F. Radman 19. Ne da mu je moj obraz drag, već zarad imanstva. N. Palikuća 51.

7. *može ovakovo da stajati gotovo bez potrebe samo da po nešto istakne rečenicu u kojoj je. to osobito biva za nekim riječima.*

a. *riječju što je pred* da *potvrđuje se ono što je za ńim:* Jeli tako stezanje potrebno? I kruto da je. J. Mulih, šk. 424. Putnik: A imamo li mi takovih ljudi? Duhovnik: Da što da ih imamo! M. Pavlinović, razg. 9. *tako se često čuje:* da kako da, do duše da *itd.*

b. *riječju* ne *poriče se ono što stoji za* da. XVIII *vijeka kod jednoga pisca Bošńaka. može biti da u nekim primjerima treba razumjeti* ne da *kao* a ne, *ako je tako, pisac je upotrebio* da *po latinskom* autem *ili* vero. *isporedi* D 1, a *i* b. *a) poriče se cijela rečenica:* Veselje, s kojim ne da ide polagano, nego uzradovan trčeći snide. F. Lastrić, test. 149b. Oni dakle ne da nam nenavide istina je. 304a. Satrla jest, a ne da je ostala satrena. ad. 81a. To su, sinci moji, lupeštva od razbojničkije gora, a ne da su dila krstjanska kojim se traži kraljestvo božije. od' 268. Oni će isti vapiti ištući suprot tebi osvetu i osudu viečńu, a ne da će te braniti molbom svojom. ned. 30. Bacîše križ u rupu jur pripravljenu, ne da ga polagano spustiše. svet. 30a. — *b) poriču se pojedine riječi:* Sve su take ispovidi nevaljale i na osuđeńe veće, ne da na odrišeńe griha. F. Lastrić, od' 60. Nije li to u ispraznost uzimati i pogrdivat, ne da štovati veličanstvo božije. 72. Pita vas sada s Jerolim, ne da ja. ned. 392. Tako ćemo slatkost ne da gorkost ćutiti. svet. 130a.

c. da *stoji bez potrebe i za riječima* ne samo (takmo): Ne samo da smrtno sgrišuje, da presmrtno. Naručn. 18a. Bog ne takmo da mu odne uemoć, da ošće mu priloži 15 let. Korizm. 62a. Ter ne samo da se lini obrnuti k našoj viri. P. Hektorović 92. Ah, ne samo odgovora na me tužbe da ne daje, ma se gluši. I. Gundulić 47. — *u ovom primjeru poslije* ne samo da *izostaje poricańe što je potrebno po smislu:* A oni ne samo da bi se suprotivili i oprli lupežima, ma još dopuštaju ńima slobodu. J. Matović 400.

d. *u ovom primjeru stoji* da *u drugoj rečenici kako da je u prvoj bilo* pokle da: Pokle apoštoli duh sveti prijahu i da sebi, mećući ždribe, svît razdiliihu dopade. F. Glavinić, cvit. 389a.

8. ex quo. *od toga što se u podložnoj rečenici dalje razvija i tumači riječ ili misao koja je u glavnoj, postaje i to, da, kad u glavnoj ima riječ što naznačuje duljinu vremena, u podložnoj stoji što biva preko onoga vremena, ili što se na početku onoga vremena jednom dogodilo. — Dolazi od* XV *vijeka.*

a. *u podložnoj se rečenici afirmativno kaže da se ono jest zbilo ili da se zbiva. a) ono što je u podložnoj rečenici traje onoliko vremena koliko je izrečeno u glavnoj. glagol je u podložnoj imperfektivan. aa) ako pisac ili onaj što govori ili onaj čije se riječi navode kaže nešto što za njegova vremena biva, te duljina naznačena u glavnoj rečenici traje do onog časa u koji on govori, glagol kod podložne stoji u ind. praes., makar koje glagoljsko vrijeme stojalo kod glavne.* Jurve su pet lita, ja tebe da služu. Š. Menčetić 153. Koliko jes godiš, da luto i vrlo ti meno jur vodiš? 175. Ovo šesti misec teče, da me muče. P. Hektorović 54. Boz broja je prošlo dana, da u robstvu pribivamo. N. Naješković 1, 161. Vremena vele jes, da služim sa svu moć gizdavi ńe ures i u dan i u noć. 2, 102. Ovo je četrnaest godišća, la sam s ovom poglavicom. M. Divković, zlam. 103. Jurve su tri dni da stoji u grobu. B. Kašić, fran. 130. Jer je toliko hiljada godišta, da posluje ovo djelo. M. Radnić 334a. Jur je tisuć više ljetâ, da tvê kuće čes se objavja. J. Kavańin 161b. Ima blizu trista godina da nemili Turčin ńiovo veliko cesarstvo posiduje. J. Filipović 1, 167b. Jur su sada dva godišta da ne vida s livim *(okom)* ništa. P. Knežević, pism. 54. Mnogo ima već vrimena da stupovi i slimena ljulaju se. V. Došen 205a. Evo tri dni da me trpe. J. Matović XXVIIIa. Nije mjesec ni godina dana da je plemе Zrinovića bana. And. Kačić, razg. 161. Koliko ima vremena da te čekam! Nar. prip. vuka. 232. — *bb) ako se kaže ničšto što je prije bilo, te vrijeme naznačeno u glavnoj rečenici ne traje do onoga časa u koji se govori nego se prije svršilo, glagol kod podložne stoji u imperfektu ili u perfektu (no i ovo vrijeme, zato što je glagol imperfektivan, vrijedi tad koliko imperf.).* Veliko je vrijeme da si ti učio govoriti zlo. Pril. jag. arkiv. 9, 74a. (1520). Ovo jur danas treti je dan da te mi s velikom bolestju iskali jesmo. M. Gučetić, roz. jez. 169. *(i ovdje je trajańe svršilo prije nego su izgovorene ove riječi, jer iskańe traje do časa kad se nađe što se ište).* Biše veće oblizu godište dana, da živjaše s. Ińacijo ovi život. B. Kašić, iń. 22. *i u ovom primjeru mješte imperf.*

mučaše *bolje bi bilo da je praes., no pisac ne pazeći na vrijeme onijeh čiji govor on narodi (subjekta onoga* rekoše) *uredio je glagoljsko vrijeme u podložnoj rečenici po svojemu vremenu za koje je ono trajaće već bilo svršeno, držeći se u tom latinske ili talijanske sintukse*: Rekoše mu da su već četiri godišta d a ju hudoba mučâše. B. Kašić, iń. 54. — *b) u podložnoj rečenici stoji da se nešto jednom dogodilo na početku vremena naznačena u glavnoj. glagol je kod podložne svagda per fektivan. aa) vrijeme naznačeno u glavnoj rečenici traje do onoga časa u koji se govori. glagol kod podložne stoji u aor. ili u perf. u može i u praes.* Ni jošće velika svitlost, obhode svit, vrimena selika svršila vele lit, da je zaveden biti ovi puk. M. Marulić 24. I malo je dân da sam se počel dvizati s odra. P. Hektorović 54. Vele je vremena, gospoje od vila, tva ljepos ljuvena da me je ranila. N. Nalješković 2, 15. Devet je l:ta da je tvoj otac umrl. F. Vrančić, živ. 47. Ovo je šest let da se je počelo zidati. 68. Tomu je mnogo dân da brodar počinu Đ. Baraković, vil. 66. Još nisu tri lita, da vismo skupan zbor 83. Devedeset godin i devet mimojde, krstjanski gospodin da ovi grad ojde. I. T. Mrnavić, osm. 32. I prošadši dan desetak da s' uputih pisan peti J. Armolušić 8. Ima jedanajest godišta da smo se vinčali za dva brata. J. Banovac, razg. 78. Ima jur dvadeset i više godina, da je to pritežko brime na te naprtjeno. J. Filipović 3, vi. A kaš osam dana prođe, da već jato sve oglode. V. Došen 166ª. 14 godine jurve prilazi̇še da sam slavonskoga vilajeta ostavio. I. Jablanci 4. Prodoše tri godine, da sam se oženio. S. Ljubiša, prip. 199. — *bb) vrijeme naznačeno u glavnoj rečenici ne traje do onoga časa u koji se govori. glagol kod podložne stoji : aaa) kao kod aa), u aor. ili u perf. ili u praes.*: Jur bihu tri lita i šest miseci da je obudovila Judita. M. Marulić 68. Na tisuću i pet stotin i pedeset i sedam lita, da se rodi bog gospodin. M. Pelegrinović 201. Ne teče mnogo vrimena. da bog po ńe ruke poče nemoćnike ozdravljati. F. Vrančić, živ. 74. Prode niko 5199 godina da sta zatvoren raj, paka Isukrst uze pût. I. Ančić, vrat. 108. Jurve bijahu četiri dni da je umra. J. Banovac, pred 9. Kojijem mjesecom savršivahu se četiri tisuće godišta da svijet bio je stvoren. S. Rosa 31ᵇ. Zaglavivahu se dva godišta i pô da Ivan krstitelj bio je zabijen u tamnicu. 113ª. — *bbb) u plusquamp.*: Imaše pet godina, da se bješe odomio. J. Palmotić 43 Kako bjehu prošle dvije tisuće ljeta da svijet bješe bio stvoren. S. Rosa 4ᵇ. Prispijevaše bogorodici četrdeset dan da bješe rodila. 186ª.

b. *podložna je rečenica negativna. smisao je svagda da, dok traje ńeko vrijeme, ńešto ne biva. to se može izjaviti na dva načina: a) glagolom imperfektivnijem, kao kod* a, *a)*: Projdoše i tri dana da Simonides ne daje nikakova odgovora Hijeri (daje *je istoričnî prezenat*). M. A. Reljković, sabr. 6. Danas mi je devet godin dana, da mi iša junak na vojnicu, da mu ne znam smrti ni življenja. Nar. pjes. istr. I, 17. — *b) kaže se da ńešto nije bilo na početku vremena naznačena u glavnoj rečenici, ali se misli da ono nije bilo ni postoje. glagol je nopče, kao kod* a, *b), perfektivan i stoji u prošlom vremenu. neobično je da je glagol imperfektivan kao što je u drugom primjeru (iz Budinića) a i ovdje to je samo za to da se pokaže trajaće radńe prije nego je nestalo.* Izide sedam dana da ničesa ne okusi Abram Pril. jag. arkiv 9, 86. (1520). Koliko vrimena jest da se nije ispovidal. S. Budinić, ispr. 19. Se dvadeset lit je, da lica vašega ne vidih. Aleks. jag. star. 3, 323. Sada je osamnadeste godišća da nije muške glave svitovne obličje vidila. F. Vrančić, živ. 54. Mnogo vrimena je prošlo da se nisam pomazal. A. Vitalić, ist. 392. Evo ima devet godin' dana ka' j' otiš'o Rade u hajduke da ne mogoh serbes večerati, bogu vala, kad ga danas nema. Nar. pjes. vuk. 3, 361. A ovo je devet godin dana, da je nisu čuli ni vidili. Nar. pjes. istr. I, 23. Evo dva dana, da nijesam okusio krušne napore. S. Ljubiša, prip. 176.

C. si, etiamsi, dummodo.

1. *si. naznačuje pogodbu u složenoj rečenici, stoječi u podložnoj: u ovoj je urjet do kojega stoji da bude ono što je u glavnoj izrečeno. no uopće se misli da taj urjet nije istinit (n. p.* Da se riječi kupuju, mańe bi ih bilo. Poslov. dan 14). *i u tome se razlikuje od* ako *(no ipak isporedi* ako *pod* 1). *u jednoga pisca* XVII *vijeka nalazi se i* ako *i da s jednakim značećem, jedno mimo drugo*: Ako do toga biliža Isukrstovu ne ostavite veru, ter da se našim ne poklonite bogovom, na smrt osujeni budete. F. Glavinić, cvit. 24ᵇ. Ako ne vidim u rukah ńegovih zlameńe čaval, i da ne stavim prst moj u misto čavlov, ne verujem. 415ª. — *Podložna obično stoji pred glavnom, ali može stajati i za ńom a i biti u ńu umetnuta. — U glavnoj stoji kondicijonal, gdjekad i indikativ, a može biti i krńa*: Inačije *(bi bilo)*, da Adam ne bude sagrišio. F. Lastrić, test. 44ª. Doista *(bi to bilo)* katoličanski, da bi i razlog bio katoličanski. A. Kanižlić, kam. 81. *u podložnoj je indikativ ili kondicijonal; ima primjera u kojima su izuńenice oba načina*: Da bi mi srce sa mnom bilo, da je sa mnom, mirna bih bila. M. Držić 145. Da bog vazda strile digne, svoga krivca da dostigne, te da b' nikom ne prostio, svit bi davno opustio. V. Došen 198ª. — *ima i primjera u kojima je glavna vezana s podložnom još kojom riječi, kao što je* pa: Da imamo masla, kako nemamo brašna, pa bismo načinili pitu. Nar. posl. vuk. 49. a: Da mogu nać likariju, a što bi ne bi učinili? J. Filipović, prip. I, 209. Ti da vidiš četiri uskoka, a bi li ih junak poznavao? Nar. pjes. vuk. 3, 337. *(vidi a pod* II, B, 3, d, *b)). — kako se je ovo značeńe razvilo od onoga kod* A (ut), *vidi kod* a, *a) aa). — Dolazi od* XIII *vijeka (vidi* a, *a) aa)) u između rječnika u Belinu (samo u gramatici pređ rječnikom*: Da ne budem došao ‚se io non fussi venuto'. 41ᵇ. ‚Per dire ‚se non fosse stato Pietro" deve dirsi': da nije bilo Petra; ‚cosi' da nije bilo mene. 15ª), *u Voltigijinu (samo u gramatici pređ rječnikom*: Da bih bio ‚se io fossi' ‚wenn ih wäre', da bi bio *itd.* XVII. Da bijah bio ‚se io fossi stato' ‚wenn ich gewesen wäre', da ti bijaše bio *itd.* XVIII. Da bih imao ‚se avessi' ‚wenn ich hätte', da bi ti imao *itd.* Da bijah bio imao ‚se avessi avuto' ‚wenn ih gehabt hätte', da ti bijaše bio imao *itd.* XXIV), *u Vukova* (2. ‚wenn' ‚si'. 109ª) *i u Daničićeva* (otuda što po glavnom značeńu nareduje, ono postavja za kondiciju, ‚si'. I, 250).

a. *urjet što je izrečen u podložnoj rečenici ima se samo u misli i to da može biti i ne biti (isporedi ako pod* I, *β). ovo je značeńe starije ali rjeđe i gubi se po prilici oko* XVII *vijeka.*

a) u podložnoj je rečenici prezenat perfektivni: aa) u glavnoj je rečenici koji stoji svagda iza podložne prezenat uz drugo da (imperativ, vidi pod A, 1, a). — *Ovako dolazi samo* XIII *vijeka, i tumači se tijem što je isprva u obje rečenice koje su bile samostalne jedna prema drugoj glagol vrijedio kao imperativ; no, pošto je druga (u redu) pošljedica prvoj, ova se shvatila kao urjet onoj, te joj je tako postala podložna*: Da pridu

u Dubrovьnikь, da na me ne ustane nikьtorê, de ja smь u svoju zemļu. Mon. serb. 29. (1240). Da sê nêkoja krivina među ńi *(sic)* čini, da ta krivina sê sь pravinovь isьpravi. 29. (1240). Da Dubrovьčane poidu na Olьmišane, ni Krajińane nikakorê da damo Alьmišanomь ni svêtь ni vêču. 31. (1247). Da se nêkoja krivina među nami učini, da se sь pravinovь ispravi. 34. (1249). Da koji dlьgь bude među mojimi ļudьmi i među Dubrovьčani, ili da koji plêнь se učini u mirê među nami i među Dubrovьčani, da se to ispravi sь pravinomь po staromu zakonu. 45. (1254). — *bb) u glavnoj je rečenici indic. praes. ili fut. samo* XVI *vijeka*: Da je divica, jure jest osramočenje, ali da je bližika, jure je oskvrńenje. Naručn. 79b. Bolest češ biti ma, od mene da odpade, radost, da sa mnom sta. M. Marulić 88. Bog me ću puknuti, da braći od prve kom bude svanuti ne skažem do mrve. N. Naļešković 1, 252. — *cc) u glavnoj je rečenici (koja stoji prije podložne) kondicijonal uz* da *(optat.). samo u jednom primjeru iz* XVII *vijeka*: Da bih ne bio za moje zledi na sred Peršije kraļ i Medije, da tvoje kćere rog oholi ne postavim nizoko doli. M. Divković, nauk.2 115. — *b) u podložnoj je kondicijonal a u glavnoj ili indikativ, i tad stoji za podložnom, ili kondicijonal, i tad je pred nom. samo u dva primjera iz* XVI *vijeka*. Da bih ja vidil nikoga dobra človika, maneno je zato sumńiti. Naručn. 34a. Pop bi dobro učinil, da bi puk svoj učil. 34b.

b. *misli se da nije istina ono što je u uvjetu koji je u podložnoj rečenici, nego ono što je protivno (isporedi* ako *pod* I, *γ). podložna rečenica stoji uopće pred glavnom, no može stojati i za nom i biti u ńu umetnuta. — U naše vrijeme obično je samo ovo značeńe, koje je postalo od onoga pod* a *dańim razvitkom. — U glavnoj stoji kondicijonal, no u osobitijem slučajevima i indikativ; i u podložnoj može biti kondicijonal i (u naše vrijeme obično) indikativ. ako je pogodba u prošlom vremenu, može stajati u glavnoj kondicijonal prošli (vidi* biti, budem II, 3, c), *no je to rijetko. ima primjera u kojima je uvjet izrečen kao želja, te može pred ńim biti interjekcija* a, ah, o: Ah, da bi mi moglo biti povratit mu predńu sliku, no bih .... ustrúčo se krv proliti. G. Palmotić 2, 47. Ah, da bismo ovi sud često u pameti imali, lako bismo se od grija učuvali. J. Filipović 1, 157b. Ah, da mi se na život vrimenit povratiti, znao bi život prominiti. F. Lastrić, ned. 31.

c) u glavnoj je kondicijonal. od XIV *vijeka. a) u podložnoj kondicijonal: aa) uvjet se misli u sadašńe ili u buduće vrijeme; u prvom je slučaju glagol imperfektivan, u drugome perfektivan:* Da bi mi davali 5 perьperь na godište, jedva bi mi plačali. Mon. serb. 247. (XIV *vijek*). Da bih malo strašļiviji bil, pogibal bih. Mon. croat. 219. (1527). Mnim da bi mramorno srdačce toj bilo, da ne bi jadovno cvililo. M. Vetranić 1, 3. Koje putem da bih stao, no bih slatko blagovao. P. Hektorović 131. I da bi mi na povrate, ne bih ti ga zagubio. Nar. pjes. star. pis. 6, 18. Ke *(suzice)* da bi ti vidil', sa mnom bi cvilila. N. Naļešković 2, 32. Da bi išli kao njekad bozi sad po sviti, mogla b' ih svih ova u robstvo staviti. D. Ranina 98a. Tuj stvar učinit ne bih se ostala, da bih moći imala. D. Zlatarić 14b. Da bi ne bila milost božja svrhu mene, i ja bih u ove muke upao. Tondal. star. 4, 115. Da bi on veroval, ne bi ka nam došal. F. Vrančić, živ. 18. Ja bih ovi život ne hajal, da bih od toga mogal jistinu izuviditi. 27. Da bi ga no vadili iz duše skrušenjem i ispovistju, ukorenio bi se u ńih isti grih. A. Komulović 33. Da bismo malahnu silu sebi činili u početak, tada bismo poslije svaka činiti mogli s lagahnosti. B. Kašić, nasl. 18. A da bi ti od imanja posvetilišta ugodila, posvetil bih *(po svoj prilici* bi ih). I. Gundulić 201. Evanđeļju ne bih veroval, da bi crikva ne silila me. F. Glavinić, cvit. 15a. Dičica uskrsnuti će toliko velika, kolika bi bila, da bi dostupila do trideset i tri godišta. I. T. Mrnavić, ist. 44. Ne bih se dvigao, da mi ti ne bi podala slavnu ruku tvoju. M. Jerković 38. Mnogo bi prudilo, da bi se dali na svitlo i štampali osobiti oficiji. M. Bijanković 126. Od česa bi se najveće pristrašio, da bi ti imao umriti sada. I. P. Marki 20. Da ne bismo svi ufali imat pomoć, kad je trijebe, čemu bismo klevetali i molili za potrjebe? J. Kavańin 540a. Da bismo dat mogli, dali bismo. I. Đordić, salt. 59. Da bi ko izgubil ufanje od spasenja, bi l' sagrišil? H. Bonačić 45. Da bi *(ti)* znao procińiti lipotu i vridnost ove prilike, kao je ja poznajem, ne bi mi se rugao. J. Banovac, razg. 98. Da bi imali viru živu, ne biste toliko savišе mislili o nevoļi vašoj. F. Lastrić, od' 121. O koliko bi ih maňe uvridivalo boga, da bi maňe bili srični! 168. Da ne bi tko htio nijednu pokoru činiti, bi li mu vaļalo? I. A. Nenadić, nauk. 178. Da bi ļubio boga, ļubio bi i iskrńega. A. Kanižlić, utoč. 27. O kako bi bogatiji bili, da bi bili prama gospi blagodarniji! 366. Da bi on otvorio srce ńiovo, istinito bi se n ńima našle maće. E. Pavić 667. Okata da bi bila *(srića)*, nebi holog' uzvisila. V. Došen 28a. Da bi se tko izpovidio od svojih griha a ne bi žalio što je božanstvenu dobrotu uvridio, opet ni ovakvomu sama ispovid ne bi koristila. B. Leaković, nauk. 197. Od junaka da bi poginuo, ne bi meni ni po jada bilo. Nar. pjes. vuk. 3, 397. Da bismo se soļu prometnuli, ne bismo im ručak osolili. Ogled. srp. 34. Da bi tebi na probire bilo, bi l' volila čercu rodenicu, al po dvoru nevu odminicu? Nar. pjes. istr. 1, 22. Da bi znale matere, ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale. 6, 14. Ih! rad bi te zprohodila da se ļudij ne b' bojala. Jačke. 7. — *može gdjekad pogodba izrečena objema rečenicama biti opet podložna trećoj, te ovoj može biti njesto među ńima (kao u ovijem primjerima* more bit, cijenim, kažite mi, mislim i sudim). *pošto i tad rečenica u kojoj je ono što biva pod uvjet ostaje glavnom prema onoj u kojoj je uvjet, ovi primjeri spadaju amo:* Mogal da bih reći, ča f srdacu ćutim, ... morebit da bi plam ļubven očutila. P. Zoranić 12b. Da b' se Isus bio rodio, cijenim, da bi posvetio bio ... J. Kavańin 338a. Da bi ste vi znali, da do 5 godina imaju se srušiti sve ove kuće budimske, kažite mi, što biste dali za ovoga vašega velikoga prijatelja, za ovaj reko svit? D. Rapić 269. Koji god bi dobro promislio s jedne strane svetińu, dostojanstvo i veličanstvo ovoga sakramenta, a z druge strane da bi promotrio svoje stańe i svoju nevridnost, mislim i sudim, da ni jedan najsvetiji bi se smio usuditi da ga u sebe primi. B. Leaković 90. — *bb) uvjet se stavļa u prošlost. u podložnoj je kondicijonal prošli (vidi* biti, budem *pod* II, 3, c) *a u glavnoj prošli ili sadašńi prema smislu:* Jaoh! da ne bi vijeku bio tvo'e zakone prestupio, koliko bi sad mirnije živio. J. Kavańin 312b. Da bi sinoć bila ubjegnula, jutros bi to zorom uhvatio. Nar. pjes. istr. 1, 70. Više bi bil udilil, da bi bil imel. 6, 44 — *može biti i u podložnoj kondicijonal sadašńi, kad mu se vrijeme i tako može razabrati po smislu:* To bih bil nigdare no učinil da bih znal tvoju odluku. Mirakuli. 47. *to bira svagda kad je u podložnoj sam glagol* biti, *kod kojega nema pro-*

šloga kondicijonala: Da bi ti ovdi bio, brat moj ne bi bio umro (‚umrho'). I. Bandulavić 67b. iv. 11, 21. Da bi on ne bio zločinac, ne bismo ga bili pridali tebi. 104a. iv. 18, 30. Da bi to istina bila, sabor bio bi sudio. A. Kanižlić, kam. 701. — *b) u podložnoj je indikativ: aa) pogodba se stavlja u sadašne ili u buduće vrijeme. glagol podložne rečenice stoji tad u indic. praes. i to imperfektivnoga glagola, ako se ističe sadašnje vrijeme ili trajaće radnje, inako perfektivnoga.* Taj bi mi smrt mila, da budu ovi dan umrijeti od vila. N. Naljeković 1, 180. Ter bi mi zadosti, da mogu samo znat. 2, 41. Blažen bih bio, da se moje tuge u kilu obrate. M. Držić 163. Ne bi mi života bilo, da uzazna. 338. Ne bi zlo bilo da ja podem bit gvožde dokle je vruće. 410 Da ja znam er ono što riječi ti kažeš u srcu da tvom pak djelome ne lažeš, rekal bih mom srcu da se sve postavi u plamen. D. Ranjina 90. Na ćaćkov grob da sad poneseš tej časti, bi li im ou bil rad? D. Zlatarić 10b. Ne bih te strpjeno podnosil, da mi ni cića te pridrage me vil'. I. Gundulić 110. Da su od zlata polja i gore, da sve rijeke zlatom teku, da je pučina zlatna more, da vas saj svijet zlatan reku: svim tijem ne bi stoti dio ženske želje napunio. 228. Koliku bih ja pod nebi steko slavu, čâs i diku, da još dođeu vrha tebi. G. Palmotić 1, 356. Da te vidi tko civiliti, ku bi pred nim stekla diku? 2, 96. Još da mladu kćer Ljubicu kriposnomu Gradimiru mi podamo vjerenicu, u komu bih bila miru! 2, 168. Bez tvê dike, da mi carstvo darivaju, živjela bih plačna. J. Palmotić 160 Da sad svi pomru nenavidljivci, ostao bi svijet prazan. I. Ančić, svit. 24. Da čovik umira veće nego jedan put i da se vrati na prvaši život, veoma bi bolje naredio stvari svoje. P. Posilović, nasl. 13b. Da nijesu dobri kljući, ni gradovi se ne bi zatvorali. Poslov. dan. 14. Da ruka misao dosegnut' more, svijet bi bio uženo more. 14. Da se pos'o ima dvaš učinit', svak bi bio mudar. 14. Da su dobri zajmi, i žene bi se zaimavale. 14. Da je ovo krivina od bića, svi tijem načinom življeli bi. B. Zuzeri 64b. Da vi vidite jednoga čovika gdi ljubi jedno smrdljivo tilo u grobnici koje mu je na ovome svitu bilo milo, vi biste rekli da je ono bila velika ljubav. J. Banovac, prip. 69. Da je poslušati u nikim kućam, čule bi se svagdaše smutńe medu braćom. razg 182. Da je proštit nove živote, ja držim da bi imao onu korist. J Filipović 1, 9a. Da dođe tkogod ter da jednu divojku pofali, bi se proveselila. 1, 77a. Da jedan kralj učini se zarad tvoje ljubavi jedan mrav, bi li ovo velika ljubav bila? 1, 79a. Da mi ovo bude od boga, ne bi mi žao bilo. 1, 413a. Ob da vam se ne stide majke kazati, čuli bismo, koliko ste i puta na suze naveli. F. Lastrić, ned. 60. Sagrišio bi, da more brez svoje štete. 210. Da nije neuredne ljubavi vlastite, ne bi bilo na svitu nepravde nikakove. 314. Da umre, bi li se sahranio s takijem pokajańem? I. A. Nenadić, nauk. 163. Svi bismo se izgubili za uvik, da nije ovoga oprošteńa. F. Matić 52. Da vam je one duše upitat, sve bi jednim glasom odgovorile. L. Vladmirović 90. Jer da lažce svit iztira, sad s narodom zemja gusta tad bi, strah me, bila pusta. V. Došen 138a. To bi ružna bila sprava, da se s krmkom spregne krava. 207a. Da vuk pita od ovce užinu a da ne ima mu šta dat, što bi vuk učinio? N. Palikuća 7. Da sam ńome, ja na babu Maru ne bi išla. M A. Reljković, sat. D2a. Kakvi jesu koni u Turaka, da jih ljutim uzdam ne uztežu, skočili bi gradu na bedene. And. Kačić, razg. 220. A da se ne stidim, kazao bi. D. Obradović, sav. 12. Da mi j' ovde jagńešce, ja bi vam ga sad dao. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Da zna ženska glava što j' odojan trava, svagda bi ga brala. 1, 149 Da je muško, no bih ni žalio. 1, 154. Šta bi dala, da ti za ńi kažem? 1, 218. Da je za što, ne bih ni žalila. 1. 221. Da se hoće sa mnom pomiriti, to bi mene mnogo milo bilo. 1, 221. Da me hoće u svatove zvati, ja bih pošla i dar ponijela. 1, 226. Da ja imam šćercu na udaju, ja bih ńemu moju šćercu dala. 1, 228. Da ja znadem, moje belo lice, da će tebe star vojno ljubiti, ja bi išla u goru zelenu, sav bi pelen po gori pobrala, iz pelena b' vodu izvijala te bi tebe, lice, umivala. 1, 290. Cveće ja da nosim, ja bi lepša bila. 1, 334. Da j' u meno što j' u cara blago, ja bi znala šta bi kupovala. 1, 356. Da je vidiš, razbolio bi se, da je ljubiš bolau od grozńice, po ljubljeńu ti bi prebolio. 1, 458. Ne bih ti se junak poturčio, da mi dadeš i sve Sarajevo. 1, 478. Da si dobra, ne bi došla sama. 1, 495. Da izije ribi desno krilo, imala bi zlatoruka sina. 2, 61. Sad da su mi dva sestriča moja . . . sad bi oni na mejdan izišli. 2, 144. Da ti znadeš čij' su vinogradi, daleko bi końa obgonio. 2, 219. Da se jadna za zelen bor vatim, i on bi se zelen osušio. 2, 319. Jer da imaš sokolova krila, ne bi perje pronijelo mesa. 2, 598 Da tko broji, i više bi bilo 3, 105. Da ti vidiš Janković Stojana, bi l' ga mogla po čemu poznati? 3, 139. Da se, braćo, u so prometnemo, ne bi Turkom osolili ručka. 3, 195. Da je kome stati pogledati, bi rekao i bi se zakleo, da se zeko zemje ne dodjeva. 3, 242. Da je snijeg, već bi okopnio. 3, 257. A da mi se s ńima udesiti, volio bi neg' carevo blago. 4, 179. A da padne iz neba jabuka, ne bi pusta na zemju panula. 4, 453. Da se dignu naši Turci stari, da kaure vide u Rudine, što bi naši stari govorili! 5, 503. Da sam tvoja, u tebe bih bila. Nar. pjes. herc. vuk. 10. Da ga zemja ne vuče k sebi. pokćeno bi. (Kad se ko vrlo ponosi). Nar. posl. vuk. 48. Da ga objese, donio bi kući vješala. (Kad je ko vrlo veliki). 49. Da ga ćoek pošje po smrt, mogao bi se naživjeti. (Kad koji polako ide, ili se dugo bavi, kad se kuda pošje). 49. Da zmija okusi od mene, otrovala bi se. (Tako sam ljutit). 49. Da znam da mi nije bolje, ne bih ni u crkvu hodio. 49 Da ima ovsa, bila bi mu žena gospa. 49. Da je svaki dan božić, ne bi bilo duba vražijega. 50. Da može, metnuo bi ga u nedra. 51. Da nije sirótá, ne bi sunce grijalo. 53. Da padne na leđa, razbio bi nos. (Kad se kazuje za koga da je vrlo nesrećan). 54. I moja bi majka znala gibanicu umijesiti, da je sira i masla. 104. Mrtav da je a za novce da čuje, skočio bi. 183. Da koje od vas upadne vreteno u ńu, one bi se mati odmah pretvorila u kravu. Nar. prip. vuk. 157. Bi li ti štogod mojoj braći, da sad koji od ńih ovamo dođe? Nar. prip. vuk.2 197. Ali bih mu više zafalio da me zaboravi do pet šest godina. 297. Da se ja udam, pa da rodim sina, pa da se on ovuda stane igrati a da padne onaj krušac s tavana, i da ubije moga sina; što bi onda majka kukavica! Vuk, poslov. ix. Da ko izide na pazar pa da stane kupovati za kuću svoju različne stvari ne znajući šta u kući ima, šta li nema, tome bi se svi ljudi smijali. pism 14. Ja ti ne bih predavao bira da se slušam zrno da davolje. P. Petrović, gor. vijen. 85. I plako bi, da mu plakat liči. Osvetn. 1, 49. — *ima primjera od* xvi *do* xviii *vijeka u kojima je za sadašnje vrijeme praes. perfektivni* budem: Da budu dobri *(osli),* ne bismo ih prodavali. Zbor. 5a. ark. 9, 70. Da budem š ńimi ja, d'o bih jim i moj dil. N. Dimitrović 101. Da istina ovo bude, sam bih sebe porazio. G. Palmotić 1, 335. Da ti, majko, budeš

živa, po svitu bi ti bodila. P. Vuletić 15. — *bb) ako se uvjet stavlja u prošlo vrijeme, poznaje se uopće po smislu, stavlja li se radnja glavne rečenice u sadašnje ili u prošlo vrijeme. glagol kod podložne stoji: aaa) u perfektu kod kojega je pomoćni glagol prezenat perfektivni* budem. Da Eva ne bude zgriješila, ne bi ni djeva na saj svijet rodila. N. Naljeković 1, 118. Ne bih se ja nigdar vjerio, da sinoć jednu stvar ne budem vidio. 1, 289. Da ljubav tuj prvu ne budu ja tebi nosio neg lavu, činil mi toj ne bi. 2, 114. Da budem znao, u Kotor bih poslao sina. M. Držić 247. Da budemo znale da ćemo pod toj biti podvezane, sasma ne bismo u manastir uljezle. B. Gradić, djev. 133. Da vi budete vidjeli što sam ja vidio, učinili biste ovaku pokoru, jošte veću. M. Divković, bes. 185a. Ništo ne bi pomoglo blaženoj divici Mariji začeti Isukrsta tjelesno, da ga ne bude začela duhovno. nauk. 39a. Pastiru, hvala ti, ubjen bih ja bio, na pomoć da mi ti ne budeš prispio. I. Gundulić 165. Što bi bilo od puka, da ne bude ima Mojsija? M. Radnić 219a. Zašto bi i gospodar na njoj dobio da budeš udilj povratio. A. Bačić 113. Što biste rekli, da budete dali jednoga vašega sina na skulu, ter da ga meštar ne uči kripostima? J. Banovac, pripov. 249. Mlogi u pakao propadoše koji bi bili spaseni, da se budu pokripili. A. Kanižlić, bogoj. 492. Mlogo bi mu bolje bilo, da bude ostao u priprostom staňu. E. Pavić, ogled. 258. A da budu uštampane, ne bi ji tako lako nestalo. Norini 3. Da onaj seljanin ubio bude tvoju kravu, bi li tebi drago bilo? M. A. Reljković, sabr. 64. Da ne bude trpio i pogrdno umro, ne bi bio uskrsnuo. Đ. Rapić 285. Da me budeš za Ivana dala, sad bi ono moji svati bili. Nar. pjes. vuk. 1, 242. — *bbb) u perfektu s pomoćnijem glagolom* jesam. *ovo je mlađe od predašnjega, jer je najstariji primjer istom iz* XVII *vijeka, ali je u naše vrijeme mnogo obično.* Da se nije dundu momu on za kraja povidio, po licu bi svom samomu krv kraljevsku svjedočio. G. Palmotić 1, 40. I cara bi odbio, prevarili da ga nisu. J. Kavanin 262a. Da mi je neprijatelj moj to učinio, podnio bi. B. Leaković, gov. 97. Kô podpuna mâ bi danas rados bila . . . da sam sreću mog'o imati, vjerenici vrijednoj tvojoj slobodna te darovati! P. Sorkočević 592a. Da nijesi tako učinio, ja te ne bih više sinom zvao. Nar. pjes. vuk. 2, 429. Bolje (bi bilo) da sam rodila klupko pređe. Nar. posl. vuk. 22. Da je mene čelo dobro biti, ne bi Lazo na Kosovu poginuo. 50. Da sam juče umro, ne bih to danas čuo. 55. Da ti nije mene bilo, umio bi kazati šta bi ti se dogodilo. Nar. prip. vuk. 125. Da su u Sodomu bila čudesa što su u tebi bila. ostao bi do današnjega dana. Vuk, mat. 11, 23. Bolje bi mu bilo da se nije rodio onaj čovjek. mar. 14, 21. Da si bio ovdje, ne bi moj brat umro. jov. 11, 21. Pripovijeda se kako je nekakav tako iskao jedno po jedno dok se nije najeo; a u jedanput da je iskao hljeba i sira koliko mu treba, ne bi mu dali. poslov. 50. — *ccc) u imperfektu:* I da posluh od junaka slijedaše me, dobio bih. I. Gundulić 567. To da učiňaše *(sic)*, bi ga bil potvrdil n milosti. F. Glavinić, cvit. 4a. Da ne bješe Culiča konika, mučno bismo Sin grad obranili. A. Kačić, razg. 205. — *ddd) u aoristu:* I svršio još bi u plaču dni kroz teške nepokoje, razgovora da ne začu od jedine kćerce svoje. I. Gundulić 378. Da ti mene uvati, šta b' ti meni činila? Nar. pjes. vuk. 1, 521. Da ne bi jubavi, svita ne bi bilo. Nar. pjes. istr. 2, 116. — *eee) u plusquamperf.:* Da gospodin ne bješe od nas odstupio, skratilo bi se dostojanstvo vjere naše. J. Matović 67. Da s' ne beše Mutav prestavio, ni jedan ti ne bi ostanuo. Nar. pjes. vuk. 4, 353. Da nijesam bio došao i govorio im, ne bi grijeha imali. Vuk, jov. 15, 22. — *fff) u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji kao prošlo vrijeme praes. perfektivni* budem: Da ne bude svetoga Petra, otišao bi u pakao. S. Margitić, isp. 119. — *Može biti i ovdje vijela pogodba podložna trećoj rečenici koja je u nu umetnuta:* Da bude živio, može biti da bi opak bio. L. Vladmirović 64. Da se ništo ove orgije ukinut mogu, možebit bi prije koji siroma goli sukňačom zaodiven bio. M A. Reljković, sat. A 7b. Da bude Sihem znao da će morati umrti ako uzljubi Dinu, istinito da ju ne bi bio ljubio. A. Tomiković 69.

β) u glavnoj je imperativ: Da navijesti tko vandeo drugi, nemoj povjerovat. J. Kavanin 530a. Da te tko i tuži, samo meni ruku pruži. V. Došen 71a. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima je glavna rečenica kondicijonal glagola* biti *uz riječ* neka *(u smislu optativa). vijela pogodba naznačuje želju da nešto, barem djelomice, bude drukčije nego je:* Te da i je malo takije, neka bi. F. Lastrić, ned. 70. Da bi drugud, nek bi bilo, već u smradno tvoje tilo. V. Došen 187b.

γ) u glavnoj je glagol u indikativu. a) vrijeme je u glavnoj imperfekat ili aorist koji mogu zamijeniti kondicijonal, ako se pogodba stavlja u prošlo vrijeme. u podložnoj može biti kondicijonal, no je i u njoj obični indikativ prošloga vremena. aa) imperfekat. — dolazi od XVI *vijeka.* Znana da pomoć ljekara ne biše, taj mladac svoju moć prije reda zgubiše. D. Ranina 12b. Bolje biše njemu da se ne bude porodio čovjek oni. I. Bandulavić 84a. mat. 26, 24. Da se on danas ne nadkloni vrh dubrave ove naše, po tle idahu svi zakoni, sloboda se satiraše. I. Gundulić 171. I da ga ne pristraši, nigdar ne dopuščaše. F. Glavinić, cvit. 201b. Oj da ne bih rojen bio, koliko mi biše bolje! I. Ivanišević 47. Ne biše mu muka izajti iz njihovih ruk da bi kad hotio. P. Radovčić, ist. 51. Požudu ne znadijah, da ne bješe rekao zakon. J. Matović 163. — *bb) aorist. — dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer kod* 3, *a,* b). Odoh žedan kod moje tazbine, da mi ne bi moje zaručnice. Pjev. crn. 216b. — *može biti aorist i kad se pogodba stavlja u sadašnje vrijeme:* A da bratu sunce sjeva, od jada ti sebe ubi. J. Kavanin 59b. Da bi usta mâ imala tôke glase i jezike, koliko je sitna žala i zvijezde su svekolike, tebe izpuno i razložno meni hvalit ne bi možno. 227b. Da tko vičneg gospodina mudrost piše sto godina, drugo ništa ne nauči neg zaludu da se muči. V. Došen 3a. — *amo spada i ovaj primjer kod kojega u glavnoj stoji namjera da se nešto učini pod uvjetom što je u podložnoj:* Negov sin se na ń obrati da ga izsiječe, kad ga svrže s konja, da s' nij' oglasio brže. J. Kavanin 245b. — *b) mjesto kondicijonala može stajati indikativ ili u prezentu ili u kom prošlom vremenu, ako je u glavnoj riječ koja po svom značenju ističe da se ono što bi se zbilo po uvjetu ima samo u misli. takova je riječ: aa) glagol* moći: Da bih se hotila bila boja ukloniti, mogah i ja izlisti. F. Vrančić, živ. 57. Da se Luka zarnči s Lucijom, ne može ni posli smrti uzeti ňe sestru J. Banovac, razg. 272. Može se viditi, da se bude pomja stavila. uboj. 21. Mogao je on doista skinuti krune sviju kraja, da ne bude slave svitovne od sebe otio odbaciti. F. Lastrić, test. 64b. Bijah napravio malo za doručak, pa da bijaše jošt, mogaše se poarčiti. Nar. prip. vuk.2 272. — *bb)* htjeti: Ah da se furfanat sad ne uklańaše, er mu ja htijah dat' za sve er mač imaše. N. Naljeković 1, 287.

I da brzo ne pobignu, koleg hti nam da dogradi. J. Kavanin 271b. Neće, da o nebu visi. (Neće ako mu šaka ne padne, n. p. ukrasti što i t. d.). Nar. posl. vuk. 210. *također ako je* htjeti *pomoćni glagol (ne samo kod futura, vidi kod* htjeti): Da bi videl vas svit rasčineći se, neće nišće reći. Korizm. 48a. Tegnuti da ju hoć', on čas će tja uteć. N. Nalešković 1, 184. Da ga ubijemo, to što će nam napruditi? P. Vuletić 9. Da bjehu poznali, ne ćahu igda gospodina propeti. J. Matović 49. Da bih dala ruho na telala, kupovaću konja i sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 298 Da mi ne bi Šarca od mejdana, doista me uvatiti šćaše. 2, 220. Svakojako misli i premišlja: da bi mu se kazivao Marko, hoće nega Turc pogubiti, jer ne ima ništa od oružja; da ga pusti bijelu Prilipu, hoće isjeć' mloge uzavnice. 2, 412. A nijedan uteći ne šćaše, da ih turske straže opazište. 4, 60. Da malo okasniš, uzdisaćeš. M. Pavlinović, rad. 84. — *cc) uopće glagol ili druga riječ što znači potrebu, dužnost*: Da na priliku dođe jedan ..., tada vala da ga odriši. A. Bačić 381. Da je ko zatajal smrtni grih u svojih ispovidih, ča mu je potribno? H. Bonačić 101. Jesmo li držani s božjom pomoći umrijeti za svetu vjeru, da je potreba? I. A. Nenadić, nauk. 45. Vala da je spravan podnijeti sva progonstva i sve suprotivnosti i istu smrt, da je potreba. 102. Al' bunište našeg tila i najmaña sruši sila: da mu igla mozak takne, od tog vala da se smakne. V. Došen 177b. Da neviran kad postane *(bog)*, vala da bog bit pristane. 258a.

d) glavna je rečenica izostavljena: a) u pitanu, a ima se u misli: što bi bilo? *ili što takovo, ili se čeka da pogodba bude popunjena u odgovoru*: Eh, oče, neće doći. A da dođe? Ne će doći. B. Zuzeri 115a. ‚Da te bijasmo privezali?' rekli Turci na konaku nekakom čocku koga su vodili, a on im odgovorio: ‚To je vaš posao'. Nar posl. vuk. 55. — *bb) u nekijem primjerima takovom krnom pogodbom pokazuje se neispunjene uvjeta a u isto vrijeme i želja da bi se ispunio*: Mededović se naklopi i pojede sve, i još da je bilo. Nar. prip. vuk. 2. 3. Stojša sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: ‚Aha, sestro, da bijaše još!' 36.

c. vidi kod A, 1. b, *β).*

d. *pogodba nije potpuna, jer ono što je u glavnoj rečenici biva svakako, pa vršio se ili ne vršio uvjet, čim se pokazuje da je vršenje uvjeta neprilično ili barem nepotrebno (usporedi* ako *pod 2). u glavnoj je rečenici svagda indic. praes. imperfektivnoga glagola, a u podložnoj može biti: a) indikativ prezenta ili perfekta*: Uzvisiti ja da hoću, ne dobita znaće moje. I. Akvilini 133. To isto govorila mi je i moja žena, da je imala komu, ali ja pomislih ... M. A. Reljković, sabr. 19. Da s' bijemo, razbit' ne možemo; da bježimo, uteć' ne možemo. Nar. pjes. vuk. 4, 266. Da reku da su Slaveni, to su i Rusi i Poljaci i Česi. Vuk, kovč. 7. — *b) kondicijonal*: Ne znam jadna vas kako žaliti: već da bih vas u jagluku vezla, jagluk ide od ruke do ruke, a da bih vas u pjesmi pjevala, pjesma ide od usta do usta ... Nar. pjes. vuk. 1, 405. Da bismo ih blagom presipali, u kaura dosta blaga ima. 3, 87. A šta ću ti dati halvaluka? da bih dala vezena jagluka, u tom nema za se halvaluka. 3, 103. Da bi išli bježat', Brčko porobiti, daleko je bježat niza Savu. 4, 279. Da bih rekla da j' od roda? nemam roda milostiva. Nar. pjes. vila 1878. 560. Da bi kući — u nu nije puta. Osvetn. 4, 5. A da bismo bjegli u primorje, i tamo je kršno neimaćstvo. 5, 85.

2. si modo, dummodo. *pogodba je kao kod* 1, *ali se uz nu ističe da do onoga jedinoga uvjeta stoji vršenje radnje što je u glavnoj, a da drugih uvjeta nema ili da su ispunjeni. osim smisla, ovaka se pogodba razlikuje od predašnje i po tom što u glavnoj nije kondicijonal ili što* da *može imati uza se drugih riječi (n. p.* samo) *koje mu pridaju i svoje značenje. kad ovijeh nema, nije svagda lako razlučiti primjere od nabrojenih kod* 1, b. *γ). u podložnoj stoji obično indikativ, rjeđe kondicijonal.*

a. da *nema drugih riječi uza se. u glavnoj je svagda indikativ. — Najstariji je pouzdani primjer iz* XVII *vijeka, no se može promisliti da amo spada i koji primjer kod* 1, b. *γ), kao prvi (D. Rañine) kod γ) a), te bi onda ovo značenje dosizalo do* XVI *vijeka:* Da izgubimo glavu tvoju, i mi svi smo izgubjeni. G. Palmotić 2, 137. Da ne daháu, neživi su. J. Kavanin 533b. Odkud bismo dakle platili ove dugove? što imamo, što li smo mi, da nas ne bude obogatio naš spasitelj onim sakramentom? Al u nemu dao nam je blago četverostruko. F. Lastrić, test. 306a. Da se bratja među se što pririče na misto što bi se nastojalo sjediniti ih, nagovara se da se razdile. J. Banovac, prip. 120. Da je puta i pravoga suda, devojka je mene pokloñena. Nar. pjes. vuk. 2, 556.

b. *uz da (obično pred nim) ima* samo, istom (ištom, isto, listor), tek. *i u podložnoj i u glavnoj stoji indikativ, rjeđe kondicijonal.* Ne branim života od smrti najpreće, ištom tva ljepota jednu riječ da reče. N. Nalešković 1, 179. Tamo gde glava naša Isukrst uzišal jest i mi ufamo pojti, listor da jesmo pridruženi glavi našoj Isusu Krstu i da nega poslušamo. Š. Budinić, sum. 9a. Koja služba prinaša mnogu korist (‚korést') i polzu, listor da činimo ju. 31a. Neću ja mañkati za skazati svaku stvar, istom da si ti ustrpljen i da me hoć slušati. M. Orbin 10. Ištom da sam tebe blizu, o ljubavi ma jedina, mirna biću sred planina. I. Gundulić 19. Da bi nama istom sjenu prikazati neizrečeni mjesta, to bi 'oš živu dosta samo. J. Kavanin 490b. Ispovidnik odkriva i očituje ispovid, da samo reče .... J. Banovac, razg. 254. Ti, o Juda, desperati se očeš kod moga milosrdja s kojim te čekam, isto da ponizno nega zaišteš? F. Lastrić, test. 155a. Da bi tko dragovoljno ne slušao ozloglasnika, i samo da ne bi mu se suprotivio, bi li sagrišio? Blago turl. 2, 191. Dopuštiti će se nima podati sveto pričešće; istom da se ne bude bojati od koga dogodaja bljuvaña. J. Matović 224. Koliko imamo potrebu od dobrote i blagodarnosti božanstvene, tko ne zna, istom da bi pogledao priveliku potrebu i nevolju ljudcku? 433. Može se i na svijetu svjetovno čeljade sahranit, samo da zbilja hoće, samo da žive i djeluje, kako uči Pavô. A. Kalić 46. Ištom da mi zapovije tva vlas, svako djelo uzeću. P. Sorkočević 587b. I on mogaše lasno dati tek da hočaše. Nar. prip. vuk3. 295. I pjevo je, ali zgode male, istom da bi ne ostale puste. Osvetn. 7, 1.

c. *u ovom primjeru riječca* godijer *uz da dava mu takovi smisao (vidi dalje kod* god): Da godijer nijesam ja silom ga tisnula, zaludu sva moja namišlja bila bi. F. Lukarević 75.

3. etiamsi, etsi. *u podložnoj rečenici nije uvjet koji dopušta ili oblakšava izvršivanje onoga što je u glavnoj nego protivan, a u glavnoj se ništo nenadno ili mučno tvrdi unatoč onomu uvjetu. smislu ovoga da sličan je smisao konjunkcija* premda, prem ako, ako prem, ako i, dobro da, za sve da *itd., no se u tome razlikuje što kod da uvjet je samo promišljen, a često je tako do kraj-*

nosti dotjeran, da ne može ni biti. — u glavnoj rečenici rijetko stoji kondicijonal, obično indikativ ili imperativ, po onome što sam smisao ište. — Ima u nekim primjerima, osobito kad je da *samo, pred glavnom rečenicom po koja riječ što pomaže da se lakše spozna misao samoga* da. *takove su riječi:* ipak: Robovati tvoje susjedstvo i da gledaš, ipak car grabni gonetati htje da s nega ti ne prđaš, J. Kavanjin 200b. nu: Da je srce od gvozdja, nu bi ga zlato razlupalo. Poslov. dan. 14. još: Da nikakovije svidočanstvi ne bi imali, još bi sam razlog naravni u poznanje dovesti nas imao. F. Lastrić, test. 222b. i još: Da bi nam grih ne uzimao milosti božje nego samo zdravje tilesno, i još bismo ga imali bižati. J. Banovac, prip. 12. Da ne bi znali što je zlo, što li je dobro i kako vaja zloće izkoreniti a kriposti usaditi, i još imali bismo se čuditi. B. Leaković, gov. 45. sa svim tim: Da Adam ne bude sagrišio, sa svim tim bio bi se ùputio *(sin božji)*. A. Tomiković, gov. 51. samo: Da ne bude lik bio potribit, samo zarad ljubavi naše bio bi se sin božji ùputio. A. Tomiković, gov. 51. — *Dolazi od* xvi *vijeka.*

α. značeńe što ima da poznaje se po samom smislu, bez pomoći drugih riječi koje bi stajale uza ń.

a. *u glavnoj je rečenici indic. prars. ili fut., ili imperat.: a) u podložnoj je rečenici indikativ; i to za sadašńe vrijeme prezenat imperfektivnoga glagola, a za buduće prezenat perfektivnoga glagola ili futur:* Da svudi hoć iskat, ne mož nać na sviti sina. N. Dimitrović 30. Ostalo t' nije moći što je ovdi, dat znati, od jutra do noći da t' budem kazati. 104. Ja cijenim da čovjek odslužit ne može, d. ognjem gori vijek. N. Naješković 1, 153. Nu tvrdi neg kami u toj ću t' vik biti, da svijema mukami budu me mučiti. 1, 179. A bog me da dušu neboga ja kùpîm, toga no okušu. 1, 253. Za to im ne damo, da hoće puknuti, vidjeti nas samo. 1, 315. Tim od sužńa tebi tvoga s voljom svojom hoću reći, da prid tobom znam smrt stići, cesarice srca moga. A. Čubranović 153. Ah jaoh, što ću, da sve drago kamenje se moje broji? I. Gundulić 351. Da si od ognja sva goruća, nijesi mnoštvu neprijatéljâ jedna odolit' ti moguća. 356. Sve bjeloće da prid oči izberu se i sjedine, kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. 405. Nemoj pogrdivat nikoga, da je najpotišteniji. I. Držić, nauk. gond. 72. Ni jedna misao, da je najgora i gnusnija, nije grijeh. 150. Slobodno ću tebi riti, da znam ostat sad bez glave. G. Palmotić 1, 363 Ti se, da obideš vas saj svit, na bolu namjeru viku neć' namjerit. 2, 26. Da se crnoj zemji nica sada mrtav hoć' prostriti, ja ničija vjerenica van Turnova neću biti. 2, 113. Ni ću vijeku promijeniti ovu odluku stavnu moju, ne da padnu zgar nebesa, ne da usahne sińe more, ne da zemja sva se istresa. 2, 133. Da himbeni gusar ljuti u pako se sakrit bude, svudijer ga ću ja stignuti. 2, 339. Od desnice moje veće, da bez ljubi znam ostati, nijedne neće službe imati. 2, 363. Pak ova opačina, da nikomu ne naudi, istomu ńemu naudi. S. Margitić, fala 251. Da 'e vas svijet suproć ńima, srce i pamet straha nima. J. Kavanin 182a. Ne more ih napojiti, krv svu ljudsku da 'e proliti. 460a. Tko ne mari saraniti ovu jednu dušu, da ih imade ljudu, sve bi ih izgubio. J. Banovac, prip. 16. Bog je vićńi svet u sebi, mudar, mogući sam po sebi tako da se reć ne može od ńeg dosta, da se slože bogoslovci s pameti. V. Došen 2b. Da sve na ńem leži more, i nebesa da se sruše, ne mogu ga da zadušc. 263b. Da ćeš sade sablju povaditi, da ćeš pola vojske pogubiti; nevjere ti učiniti neću. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Nije kvara da stotinu dadeš. 2, 423. Da ću tamo junak poginuti, neću moju snahu ostaviti. 2, 542. A što će vam više pusto blago? Da mejete, izjest' ne možete. 4, 143. Hoću sjutra na planinu poći ... da ću svoju glavu izgubiti. 4, 324. Daj mi, bože, od srca poroda, da će biti guju šarovitu. Nar. pjes. petr. 2, 24. Neće, da mu na rep staueš (ujesti. Kaže se za mirno ili upravo za lijeno i nevaļalo pseto). Nar. posl. vuk. 210. Ko prosi, da krunu nosi, vaļa mu dati. V. Bogišić, zbor. 100. Kazuj da je za glavu. M. Đ. Milićević, let. več. 12. — *b) u podložnoj je kondicijonal:* Da bi veći broj od zloba bil tvojijeh, on će tva ljuveno uslišit moļenja. N. Dimitrović 36. 37. Nikadar već neću ucvilit nikogar, da bi mi najveću sakrivil koju stvar. 93. Majde ću čekat' ga, do noći da bih znao. N. Naješković 1, 202. Prileće strilovito, da bi bio na kraj svita. A. Čubranović 147. Reći sve svoje grihe cijelo i ne ostaviti, da bi jedan, dobrovoļno. P. Posilović, nasl. 106a. Može li se grišnik od svi griha odrišit? Može, da bi imao grihe svega svita i istoga Lucifera. J. Filipović. prip. 1, 211b. Ima koji reku, učiniću što sam namislio, da bi sad u pakao otišao. F. Lastrić, ned. 332. I radiću pravo reći, da bi znao ne uteći. V. Došen 82a. Stavit ću ga na vješala, da bi bila ista moja majka. And. Kačić, razg. 169. Neće tebe pogubiti uja, da bi nikad ne vidio carstva. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Čeraću te do grada Zvornika, da bi znao da ću poginuti. 4, 192. Veće hoću tako uraditi, da bi svoju izgubio glavu. 4, 239. Ja ću na ńeg' pušku opaliti, da bih znao da ću poginuti. 4, 495. Hoću tvoju predvoditi vojsku, da bi moju ne izgubio glavu. Osvetn. 7, 11.

b. *u glavnoj je aorist mješte kondicijonala ili futura:* Da pobjegne u kraj svita, da se skrije u dno pakla, vlas ga moja tješkovita svud posiječe, zbi i zakla! G. Palmotić 2, 248. Ne prodoh se barjaktar-devojke, da biste me svi odustanuli. Nar. pjes. vuk. 1, 420. Ne ļubih ti pásâ medu oči, da bih znao da bih poginuo. 3, 467.

c. *u glavnoj je kondicijonal:* Da ju u boga sama prosiš, ne bi mogla prosit' veću. M. Pelegrinović 183. Ne bih ju ńoj dala, da umrit' hoćše. N. Naješković 1, 218. Da bih bil u raju bes tebe svet prisvet, došal bih rad tebe na saj svit naglo opet. D. Rańina 87b. Da s Dunavom sve ostale sastati se rijeke budu, moga grijeha ne bi oprale. G. Palmotić 2, 34. Ne bih ti se junak povratio ... da bih znao da bih poginuo. Nar. pjes. vuk. 2, 291. Da je devet ģigerica za paru, ne bi se mogao hraniti. (Kad ko nije vrijedan ništa steći). Nar. posl. vuk. 50.

d *može glavne i ne biti, to biva često u poslovicama, no i kod ńih može se dodati u govoru glavna rečenica u kojoj biva glagol u indikativu ili u kondicijonalu ili u imperativu. tako kod poslovice* (Nar. posl. vuk. 54) Da sam ga na usta rodila, *sam Vuk dodaje:* udarila bih ga. (Reče se za dijete kad što skrivi). — Da bih znao i na kozi orati. (Da bih znao svo volove prodati). Nar. posl. vuk. 47. Da bih znao ļeb u pepeo (mjesto soli) umakati. 47. — da *s ovakovijem značećem uz krńi kondicijonal bi stoji pred zamjenicom* koji *(i* tko), *te je smisao* makar koji (tko), koji (tko) mu drago. *dolazi u jednoga pisca iz* xvi *i u jednoj poslovici iz* xvii *vijeka. sasma je drukčije* da bi *pred interogativnom zamjenicom kod* A, 1, b, *β), b), bb), ddd).* Općiti nemoj, čuj, s čeļadi da bi s kom! N. Dimitrović 8. Tko sebe ni svoj dom ne umije vladati, vladaće da bi koj'

nejmaš mu podati. 19. Jer ću ńega vijek ǀubiti bez sagrješe da bi koje. 24. Za nevoǀu od ǀudi i da bi tko sudi. Poslov. dan. 153.

e. *jamačno treba ovako shvatiti* da *i u ovom primjeru:* Svrvǀe svijet, da hoće i neće *(= htio ili ne htio).* Osvetn. 7, 17.

β. uz da *ima i drugih riječi koje mu daju ovakovo značenje; u ostalom je konstrukcija kao kod α. ima primjera u kojih* da *s onom drugom riječi vrijedi koliko uopće* premda, *i ističe da ono što je u glavnoj biva unatoč onome što je u podložnoj, ako ovo i nije nešto po sebi mučno. — takove su riječi:*

a. i *koje može stajati uz* da *i to pred ńim ili za ńim a može od ńega biti i odaǀeno: aa)* i da: Pak ovdi petnes hlib za majdin uzimaš, i da t' je svaki hlib veći neg tamo, dvaš. N. Dimitrović 104. Stavna kripos u kom siva i da zle je taj naravi, zlu *(griješkom* zla) mu narav pridobiva. Ġ. Palmotić 1, 351. Za obranu bitja i glave od onoga, koga ǀubiš, ne može ti bit zabave, i da vele još izgubiš. 2, 313. I da ga *(psa)* štap ki zamlati, vijek ne pušta što ufati. J. Kavańin 235ª. Ako se paka dogodi nagla bolest, može se pričestiti i da nije postan. J. Banovac, razg. 234. Ali i da vam svijet daruje svoja dobra s obilnosti, opet bi vam ib dignuo nakon malo vremena. Đ. Bašić 8. A i da znam, ne bih ti kazala. Nar. pjes. vuk. 2, 15 — *bb)* da i: Niti se š ńome more vinčati, da i ona oće. I. Ančić, vrat. 226. Bleče ovce, a ovčar najat, da i vuk vuče, neće lajat. J. Kavańin 378ᵇ. Ne može se lasno oprostiti, da i oće. J. Banovac, pred. 8. A da i dopusti, vinčańe ne bi vaǀalo. M. Dragićević 89. Bog me hoćeš da i nećeš! Prip. bos. 1, 29. Nego pričaj da i nije milo. P. Petrović, gor. vijen. 53. Ma se silna ukrmila vojska, da i hoće tko, kud vinut nema. Osvetn. 2, 136. — *cc)* i *je odijeǀeno jednom ili većim brojem riječi od* da, *koje može stajati prije onoga ili poslije.* i *stoji pred onom riječi koja se hoće istaknuti:* Ali i španska i franačka da ti bude pomoć doći, đela kruna tva poǀačka sahranit' se tijem će moći? I. Gundulić 451. On će ti ga dati, da ga ti i ne išteš. M. Radnić 133ᵇ. Da bismo prijali od jednoga poglavice ali kraǀa i maǀan dar, mi bismo ga cinili mnogo draga. L. Terzić 3. Djelovanje da je i malo, sva objavǀa ona tu se. J. Kavańin 354ª. I sto godin da produži život čovjek, što je paka? 389ª. Da bi grih, kojino je najviše zlo, i maǹu štetu činio nego je čini, još bismo imali našu svetińu od ńega kao ovcu od vuka čuvati. J. Banovac, prip. 12. Pitamo ga, da bi i bilo toliko istina, što bi slidilo. A. Kanižlić, kam. 88. Jer da b' bio i planina, koja bi ti bila cina? V. Došen 15ª. Eto tako vara lude, al' i mudar đa tko bude, lasno ńega on privari *(trgovac).* 120ᵇ. Da si i samodržac svega svijeta, dužan si biti čeǀade umrtvjeno i utreno, jere si učenik boga propeta. I. M. Mattei 164. Da bi tako, Stoko, i ne bilo, dosta mene što govoriš rabro. Nar. pjes. vuk. 4, 291. Da je mene i pološa vina, samo nek je krčmarica mlada. Nar. posl. vuk. 50. Daj mi, bože, od srca poroda, da bi i ǀuta zmija bila. Nar. prip. vuk. 68. Idem da bih se i ne vratio. 117. I cara da ubijem, ne mogu mi ništa više učiniti nego me pogubiti. Vuk, posl. 181. Da bih znao s tobom i umrijeti neću te se odreći. mar 14, 31. A da bi ga i zaboravila, ja neću zaboraviti tebe. Đ. Daničić, isai. 49, 15. Pa aratos, da bi i ne dali. Osvetn. 3, 58. Ja bih reko, ako vam je drago, ne maknuti oda doma svoga, pa da bi nam i ginuti bilo. 5, 35.

b. ni. *isto kao* i *ali s poričańem:* Čovjek će bit čovjek, da nejma ni novac. N. Dimitrović 10. Vaǀa t' ići da nećeš ni doći. Nar. pj. petr. 2, 209.

c. još (jošte, jošt): *aa)* još da: Ali budući duša nepristojnijem mislim oskvrńena, još da se tijelo zdvora neoskvrńeno vidi, tuj čistoće ni cjelosti nijedne nije. B. Gradić, djev. 47. Ki *(dar)* ne imaš, ni s' imal, ni č' imat' nikadar, još da bi tisuću godišta iskati mogal ga. D. Rańina 123ª. Ah, još da sam tvrđi od stijene, i smrznutiji, jaoh, od leda, suze ronim vrhu mene. I. Gundulić 247. Još da je pravo, tko će moći Janku odoljet? Ġ. Palmotić 1, 377. Čije srce, još da bilo tvrdoga bi od kamena, ures ne bi obǀubilo? 2, 9. Utažiti brzo će se, još da je muka ńe velika, mlada dikla. 2, 209. Još da ti ju ne povijem, sama je vidiš. 2, 212. Boǀa je božja voǀa, neg su sreće svekolike, još da budu prevelike. J. Kavańin 73ª. Još da bih glad ćutio, ne bih htio prosit. I. Đorđić, salt. 162. Erbo carska riječ visoka vik ne može doć' na maǹe, još da ima s toga uzroka na svě doći svijet skončańe. P. Sorkočević 590ª. — *bb)* da još: Nu da još gine svit, i u rasap sve grede, imaju slavne bit gospodske besjede. I. Gundulić 119. — *cc)* da - još, još - da: Za toj te ja neću nikako ostavit, da bih se jošte znal životom rastavit. D. Rańina 88ᵇ. Nikad neće moja mlados drugu vilu služit', da bih znao još moj život ka zloj smrti združit'. 106ª. Da bih još bila za dobra človika udana, smirila ne bih se do vika. D. Zlatarić 6ᵇ. Tvo'e mogućtvo more ... pod naglos tvoje kose sklonit jačje sve oblasti, još velikoj da su u časti J. Kavańin 387ᵇ. Neumitan raspe svekoliko, da bi bilo još dvaput toliko. M. A. Reǀković, sat. C2ª.

d. *uz* i *može biti i* još: Petar .. vidi još da i oči zatvori. A. Vitaǀić, ist. 37. Dakle nitko drugi može biti davalac i službenik ovoga sakramenta, i još da bi bila potriba najpokońa ni dijak ni pištular. L. Terzić 143. Ako li je strah taki, da čovik neće da sagriši, jer je bog pravedan i po svojoj pravdi grišnika kara, a ne ima čovik ovu misao, da nije pakla da bi sagrišio, nego jošte da i nije pakla, ne bi sagrišio, ovo je strah dobar. J. Filipović, prip. 1, 173ª. Koji je grijeh okliǹańe laživo? — Smrtni, još da je i malahna laž. T. Ivanović 54. Od najtežijeh *(truda)* strah me nije, još da i život izgubit' ću. P. Sorkočević 587ᵇ.

e. baš: U kuću ti ne bi dala ni devete kučke slipe, baš da iz ńe crvi kipe. V. Došen 167ᵇ. Išćeraću ispod Beča Turke, baš da bi mu kćeri ne uzeo. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

f. makar: Paće voǀu, znaj, bez plate robińom se tvom nazvati, ner se druzim samo ozvati, makar da me svu pozlate. M. Pelegrinović 169. — makar-i: Makar da si i sam car, ja ti kazati neću. Nar. prip vuk². 268.

g. pa: Svi ćemo te danas poslušati, pa da ćemo listom izginuti, barem ćemo ǵenet naseliti. Nar. pjes. kras. 1, 201.

h. najveće: Da najveće kraǀ mi prosti i ńegova kćerca mila, biću vazda u žalosti. Ġ. Palmotić 1, 391.

D. autem, sed, tamen, quin etiam, igitur. *veze riječi ili rečenice koje su među sobom samostalne (kod* 1, a, *d) bb) druga je podložna prvoj, ali ne zato što je* da *s ńom veže, nego s drugoga razloga) ističući drugu prema prvoj.*

1. autem, sed, tamen, quin etiam. *ističe da u drugoj riječi ili rečenici ima prema prvoj nešto više ili maǹe suprotno, ili samo drukčije, osobito. — Ovo značeńe dolazi od prvijeh vremena, no se gubi već prošloga vijeka, osim rijetkih slučaja (vidi kod* a, *b) cc), kod* b, *a) i d) i kod* d, *b)).*

duže se uzdržalo u zapadnoj strani našega naroda a osobito kod čakavaca u kojih i u starija vremena češće dolazi (vidi kod b *i* c*) između rječenika dolazi u Vrančićevu* (,ast, sed, sedenim, tamen, vero, verum'), *u Mikaljinu* (nego, a, ali, ma, ,sed, at, autem, at vero, verum enimvero, caeterum'), *u Belinu* (,ma' ,ast' 448a), *u Bjelostjenčevu* (a, ali, nego, nu, ma, manu ,ast, sin, vero, verum, sed, caeterum; verum enim vero'; da pače ,quin imo, imo vero'), *u Daničićevu* (a nego, ali ,verum' I, 251).

a. *dȇ*, autem. *kao a pod* II, *veže rečenice ili riječi, pridajući drugu prvoj tako da iz nih združenijeh postaje jedno cijelo, ujedno ističući da je druga po nešto suprotna prvoj ili samo od ne različna, drukčija.*

a) među rečenicama, ističe da u drugoj ima nešto suprotno onome što je u prvoj (isporedi a pod II, B, 1, a). xvi *vijeka.* Vidil jesam do istine, da je Isus bog istini. Da mnogo se vi varate, ki se bogom tim klanjate ki su krivi, tašći i hudi. P. Hektorović (?) 142. Tko bogat najveć jes vrhu svijeh pod nebi? najveću tko ima svijes i mudros u sebi. Da tko je na svijeti najveće ubožī? znanjem i pameti tko je najloši. N. Dimitrović 17. Ne more svit ne naviditi vas; da mene nenavidi. Anton dalm., nov. tešt. 142. jov. 7, 7. Sto Judi pomože, da onijem istijem izvrsnijem načinom samohočno . . . . na apostolat pride, pokli izvrsan početak toliko opakom svrhom zastupi, smrsi i obruži? Da što naudi svetomu Pavlu, ere iznenadke bi zaslijepljen i kakono po sili na put od spasenja pritegnut, pokli on poslije sa svijem bogoljubstvom pameti i srca slijedi gospodina? B. Gradić, djev. 95. — *kad se drugomu odgovara, može se ovako vezati odgovor s njegovijem riječima:* Vila I: Evo mi ljubice. Vila II: Da nut je u mene. Vila III: Da nuti ružice ovamo rumene. N. Nalješković 1, 208. Petruńela: Brižna, među crevjare koli krat me je uštinuo. Ovolihni bješe a nemanština u njem velika bješe. Pijero: Da mene, Mile, koli krat ve me si opsovala. M. Držić 279. Tir.: Dakle ti išteš znat', kako bi grad mogao svega zla sačuvat? Kre.: Da radi inoga malo prije ne poslah po te sina moga, da mi te odi zvah! M. Bunić 43.

b) u rečenici ili riječi koja je vezana za drugu nema ništa suprotno ovoj, nego samo nešto drukčije, novo, osobito. aa) veže pojedine riječi (vidi a *pod* II, A, 1). *dolazi do* xvi *vijeka.* Jaki da utežni pod njimi pastusi. M. Marulić 13. — *u priloženijem riječima shvaća se ono sve što se moglo izostaviti u predašnjem nabrajanju:* Zaklesmo se gospodinu vojde Šandalju i knezu Vukcu i knezu Vuoku i Stipanu sinu kneza Vuokca, da njih ostalemu i njih plemenu. Mon. serb. 284. (1419). — *bb) među rečenicama u pripovijedanju ističe što se za ričim drugijem dogodilo. uz da može biti i* pak, paka. Vi se sto obočali i rekli: da si sȇle tvoja sela svobodnu i tvoji ljudije; da ja smь byl rekl mojimь ljudemь, da se ne boje ništare; da vy kako si se ste naučili po kletьvě naša sela i naše bojary jemati, takozi ste i mně učinili. Mon. serb. 21. (1238). Bogь naredi v šesti dan i stvori vsě riči učińene, da v subotu počinu. Korizm. 11a. Nače knez nastojati pri kralju vsimi puti, zvan da bi na dvor. Š. Kožičić 56b. Čujući to cesarica žena Maksiminova, žeļaše viditi Katarinu i govoriti sa njome, a ne znadiše kako . . . . Da, došad jednoč ka njoj Porfirij . . . . , njemu otajno poče govoriti. F. Vrančić, živ. 12. S počela mi biše sladak, da pak mi se u strah stvori. D. Baraković, vil. 214. Jamu iskopaše za u nju hitit pravednoga, da oni paka tot' svrataše gdi vrȇ' htihu brata svoga. A. Vitaljić, ist. 25b. Zahvali se Vidoviću starče put mladoga cara na večeri, da on ima do devet sinova, a on nima sina ni sinovca neg do devet polepih devojak, svih devet do mlade Margarite. Da ni toga do nedilja dana od cara mu drobna knjiga došla. Nar. pjes. istr. 1, 25. — *ce) kao a pod* II, B, 2, *stoji među rečenicama i pokazuje da govor, pošto se je dovršio ili prekinuo iza prve prelazi na što drugo ili se nastavlja nekijem novijem načinom ili mu se što dodaje.* Vy, kako si se ste naučili po kletьvě naša sela i naše bojary jemati, takozi ste i mně učinili; da u tomь bogu da rasudi. Mon. serb. 21. (1238). Se što mi ste pisali i poručali, vsse razuměhь: da ere ste rekli, mi držimo vêru i prijateljstvo tebe i tvoimь ljudemь, to, vlastele, ne mogu ja pokriti, vidi se ta vêra i prijateljstvo. 42. (1253). Potrudihь o tomь i vьzmogohь i ustaviхь obšte žitije vь němь, da jegože izvoli bogь po mne vь něm žiti i načelstvovati, moļu i zaklinaju sь Hristomь, jako da ne razorits. 245. (1399). S vama imamo uvêts da ni ne usilujete nigdě poslati lêčiti osvêne Dubrovnika, da i to bismo mogli učiniti vas radi. Spom. sr. 1, 9. (1397). Da eto posilamo Petana da je onь voļanь kupiti vsse, da mnogo molimo gospodьstvo ti, budi ti milostь za to vidêtь. 1, 37. (1402). Posila kraļevьstvo mi kь vamь svojega unutrьnjega milostnika kuće kraļevьstva mi kneza Bisteta, da da mu ste dali dohodska kraļevьstva mi koji ste dlьžni kraļevstvu mi. 2, 9. (1328). Tacih uzpregnuše kon sinajske gore, koji no pojdoše boga čut govore, kad nitkor ne more prez straha čekati, grom s trubļom sa gore kad priča praskati. da tko spovidati sva more čudesa? M. Marulić 15. Padnuo je Radosave s družinom vince piti, da prvo to biše stražice razredio. Nar. pjes. star. pis. 6, 20. Pokora jest kripost i sakrament. Kripost jest kom se bolimo od grihof . . . Da koliko pokora jest sakrament . . . uzdrži u sebi dvoje delanje. Š. Budinić, ispr. 3. Tvoju knjigu prijah i prostih; da zahvaļam ti, da se o zemļi našoj pečališ. Aleks. jag. star. 3, 236. V Indiji jesmo, Indija nas umisti. Da ća se nam prigoda, ova knjiga vam kaže. 289. Jakova su to sinovi, da zovu se i Osibovi. A. Vitaljić. ist. 241a. Tko bi navlaš htio čuti koji (,tkoji') grijeh, sagriješio bi smrtno; da ili bi ga čuo navlaš, ili nehote, držau je mučati. I. A. Nenadić. nauk. 176. — *ovakim načinom prelazi se na što drugo i za riječima što je ko drugi rekao:* Skup: Ovdi se ustaviše dva viteza čudne moći, odavle se odijeliše . . . Koraļka: Da čuste li vi po sreći bližńe žale gdi zamniti na trubaļa glas? I. Gundulić 31. 32. Captislava: Ja sam veomi uživala bojnu mlados punu hvala, plemenite Ugričiće . . . Gradimir: Da vidje li, moj uresu, kraļeviće plemenite kijem državo slovinske su i sva Evropa glasovite? G. Palmotić 2, 317. 318. ‚Bog pomozi, Vuinova majko!' ‚Zdravļe bog daj, dvi delije mlade!' ‚Da gdi ti je Vuin dobar junak?' Nar. pjes. istr. 1, 23. — *nešto je osobito kad se u prvoj rečenici pokazuje vrijeme onomu što u drugoj biva (vidi a pod* II, B, 2. c). *u onoj stoji da nešto nije još ili da je istom dovršeno. dolazi kod čakavaca i u naše vrijeme.* Dobro ne izustiš da ti ěe sve dati ča godir obļubiš i budeš pitati. M. Marulić 10. I ne bih duboka još sanka saspala, da me je žestoka bojazan zapala. H. Lucić 239. Ne dobro izreče te beside Eugenija, da se tuđinca zemļa strese. F. Vrančić, živ. 80. Tečiše lêt 306, da Konstantin spravi vojsku. F. Glavinić, cvit. 123b. Ne projde vnogo dьnь, da biškup ide u Jerusolim.

183b. Jedva biše izrekao sudac osudu, da oni psi ugrabiše Isusa. M. Lekušić 88. Ne okasni bog dostojno pokarańe, jer netom bogogrdni psovalac bijaše izustio ove rči, da taknut od nemoći S. Antone do malo izgoren i sprežen nesrićno umri. Blago turl. 79b. Još si, Mare moja, u zibeli bila, da je tebe majka obećala bila. Nar. pjes. istr. 2, 4. Još ni ura za polnoći, da si Mare sina rodi. 2, 38.

c) sa značenćem što ima kod a) i b) često stoji pred složenom rečenicom koja počiñe riječima ako, kad, pokle, jer. *aa)* da ako (ašte, aće, ako li) *mješte* a ako *(drugo značće vidi kod* ako *pod* S. k) *vrlo se često nalazi od prvijeh do naših vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sin') *i u Belinu* (‚quod si'. 1858). *sažimlje se i u jednu riječ*: dâko, *tako je u najstarijem primjeru*: Nećemo iti kь vamь na onu stranu dê ni nê zakonь, dako ćemo pravomu stanьku, da se stanemo u Zatonê. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Da ga poziva s kraljevomь pećatiju kь kraju, da ako ne pride po pećati, to tuzi da se upisuju pećati u kraja 13. (1222—1228). Ašte ubo onь poveli, primi dobrê trêbovanije. da ašte no da, da umlъći paky vь sebê. Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Arhijerej da reće onomuzi vlastelinu da hrani popa po zakonu. Da ako onьzi gospodarь ne ime čuti, da jests popь svobodьnь kudê mu godê. Zakon nov. 20. 21. Da ne daje svoda za tozi; da ako si uzļubi uzeti koña, da si ga uzme. Mon. serb. 162. (1357). Da ako ti pravo virovati budeš, on hoće privesti tebe na vićna veselja. Živ. kat. star. 1, 219. 220. Cara vašega ubih i vas živih ulivatih; da ako hoćete život svoj kupiti, zemļu vašu k zemļi mojej priložite. Aleks. jag. star 3, 232. Tebi kako tribuje carski čast učiniti; da ako živ budeš, i boļe od ovoga vidiš. 273. Da ako meštar vaš umi noge vaše, i vi ste držani jedan drugomu umivati noge. A. Gučetić, roz. jez. 163. Ti sam ne znadeš koju oblast jimaš, da ako mene pitaš, ja ti hoću uprav kazati. F. Vrančić, živ. 29. Jesu svidoci koji svidokuju da si krstjanka: da ako zatajiš, konac hoće biti ńihovu osvadjenju. 30. Da ako kći tvoja svjetlos je, razlog ni, da bez ńe još ni ja pribivam u tmini. I. Gundulić 111. Vidi mi se da ovo za sada najveća biše potriba; da ako bog posudi život, za ovim i ča drugo u ruke hoćemo prijati. F. Glavinić, cvit. xix. Zapovidi cesarove poslušajte a ja vas obitam čestite učiniti; da ako li nećete, različitimi mukami budete mučeni. 30b. Ako pokornik jest prignut psovati, tada pokoru od molitve ima mu *(isporjednik)* odlučiti; da ako jest bludnik, tada postom ima se krotiti; da, ako lakomac, tada almuštvom. svitl. 105. Da ako glas me sprva zani neizrečene tve ljepote, razgovorom uzdanime još me uzvisi tvoja dika. G. Palmotić 2. 303. U dni svetačne imamo se čuvati od čińenja svakoga službenoga . . da ako se ostavit ne može prodavanje od onih stvari, najmańe neka se zatvaraju stacuni. M. Bijanković 21. Neka obsluže, da se s ńima ne sričmaju, ali karaju; da ako koje prigovaranje od pravde meu ńimi izašlo bude, neka se prijateļskim načinom smiri. 101. Ako sam zlo rekao, izvedi svidočanstve oda zla: da ako li sam dobro, zašto me biješ (‚biješe'?)? L. Terzić 27. Ne vjerovat što se govori; da ako je pak i istina, vaļa žalit . . . I. A. Nenadić, nauk 141. Ako budete odpuštiti ļudma grijehe ńihove. odpuštiti će i vami otac nebeski sagriješeńa vaša; da ako li ne budete odpuštili ļudma, otac vaš neće odpuštiti vami grijehe vaše. J. Matović 502. Dobro, ako se nije još dotočilo vrijeme, ako se nije broj nadopunio; da ako se dotočilo i prošlo, mi smo izgubjeni. A Kalić 331. — *bb) rječe se nalazi pred* kad, pokle, jer, *itd.*: Bježi pokrivaje slijed svoj repom, da bi ga po slijedu ne našli; da kada vidi da uteći ne može, krjepko medu ńih skoči. Zborn. 6. Ako bih vas živih vidil, čast po dostojanstvu vam učinil bih; da odkoli od ovuda izidoste i otidoste, mrtvu službu vam daju. Aleks. jag. star. 3, 250. Ne može muž od žene ni žena od muža odstupiti . . . Da kada jesu uzroci radi kojih kadgodir muž od žene ili žena od muža razdêļuje se, ima se znati da têmo razdêļenjem ne odvežuje se S. Budinić, sum. 109b. Milujući zato ja red vaš, protumačih prid dvadeset godišć nikoliko izvrstitih divic život. Da jere ono ča jest rukom pisano ne može se tako lahko ni od tolicih ni toliko vrimena čtiti, . . . evo vam one jiste knjižice sada činih istiskuti. F. Vrančić, živ. 3. Jošće jimaše cesar ufańe da se privrati. i zato . . . iskaše da ju kakogodir pribini. Da pokle vidi napokon da se za ļudo trudi, zapovida, da ju na ta kola privežu. 13. Sve bih tošte ja podala, da te iz pakla izmem zdala, da uzmnožno jer to nije, sreo moje žalosno je. M. Divković, nauk.2 142.

d) stoji među rečenicama ili riječima koje su i tako drugim načinom među sobom vezane, samo da istakne drugu prema prvoj. aa) rečenice ili riječi samostalne su jedna prema drugoj: aaa) vezane su riječju ni. *od* XIV *do* XVI *vijeka.* Da im se ne uzima carina na Trebińi, da ni na jednomь puti ni na brodu. Mon. serb. 146. (1349). Da imь nê volьnь nitko zabaviti da ni zadrъžati. 157. (1357). Ni ihь smo ustaļali da ni ihь ustaļamo. Spom. sr. I, 2. (1395). Ne bi čas da ni hip, kada me ugleda. Š. Menčetić 193. Koju stvar do danas ne vidjeh, da ni čuh. 340. Veće ja muke ne vim reć, da ni znam. 342. Ovdi je kon tebe kako graďanin, da ni kraļ od Tebe, da ni tvoj pravi sin. M. Bunić 21 — *u privezanoj se riječi često shvata sve ono što se moglo izostaviti u predańem nabrajanju*: Da ne uzima Dabživь Dubrovъčanomь ni carine da ni kojega dohodьka ni trgovcu dubrovъčkomu ni vlahu ni srьbinu da ni komu. Mon serb. 117. (1345). Da imь nikto ništo ne uzmê po silê ni zabavi, ni vlastelinь carьstva mi ni kraļevь vlastelinь, da ni kto ļubo vь zemļi carьstva mi. 146 (1349). Ni ja carь ni patrijarhь ni vlastelinь ni vlasteličićь ni čefalija ni knezь ni sevastь ni cariniкь da ni kto ļubo od vladuštihь. 157. (1357). — *bbb) vezane su riječju* ili: Straža li je, što li je, da ili su lovci. J. Rajić, boj. 108. Kome ću so privoleti carstvu? da ili ću carstvu nebeskome? da ili ću carstvu zemaļskome? Nar. pjes. vuk. 2, 296. Il' Opovu ili Krušedolu, da ili će u Maćedoniju. 2, 326. — *ccc) vezane su riječima* kamo li *(isporedi a pod* II, B, 3, a). XVIII *i našega vijeka:* Sve što ima ne bi bilo ńima teško i nemilo, da kamoľ bi ovo malo, što je ovde ńih zapalo? V. Došen 252a. Čudo za jednog' rodenoga Slovina, da kamo li za jednog' mostranca. A. T. Blagojević, khin. VI. Niti medu sobom govoreći jedan drugog' razumije, da kamoli s inostranci oda šta razloţiti bi mogli. VIII. Jedva š ńiju i simena ima, da kamo li na obilno ploda. I. S. Reļković 27. Kojoj nije ni vina u časi da kamo li da na sirće lije. 341. Ne dadu se ni gledati Turkom, da kamo li bojak biti s Turci. Nar. pjes. vuk. 2, 298. Ti nijesi ni čno junaka da kamo li očima vidio. 3, 251. Šala nije ni četiri sata, da kamo li dvadest i četiri. 4, 106. Davor bože, sam te bog ubio, što si meno metn'o u tamnicu! Nije šala tri bijela dana, da kamo li tri puno godine. Nar. pjes. kras. 1, 11. — *bb) ističe riječ koja nije sa-*

mostalna prema onoj s kojom je veže, nego je s ńom već vezana ili svojim oblikom ili po samom smislu aaa) stoji među jednijem imenom i drugijem što se š ńim slaže: s partiicipom u jednom primjeru iz XIV *vijeka.* (izjednačuje se s ‚a' toliko da dolazi i onda kad bi moglo biti i bez ‚a', tada po glavnom značeńu utvrđujući misao daje besjedi snagu, ali vrlo rijetko. Daničić, rječ. 1, 252): Knezu da vladuštemu grada Dubrovnika. Spom. sr. 2, 42. (1398). — *s apozicijom* (XVI *vijeka):* Mili svite očiju mojeju, da draga kći Roksando! Aleks. jag. star. 3, 274. — *bbb) pred imenom koje svojim padežem ili samijem smislom dopuńa ono što je prije rečeno. u jednom primjeru iz* XVIII *vijeka:* U Dobroti na 12. listopada da 1775. J. Matović iv. *(isporedi kod* a II, A, 3, a: Na 21. setembra a godišta 1582. A. Gučetić, roz. jez. 63). — *eee) pred adverbom koji veže s negovim glagolom.* XV *i* XVI *vijeka.* Da pošlu svoje dobre ljudi *(s)* svojimi listovšmi vêrovannêmi podь ńihь pečatьmi, da tako kako da imaju knezь i vlastele dubrovčcě izuvidêtь i pitatь. Mon. serb 357. (1429). Vzraste rečeno proglašenje da đari do Aleksandrije. Transit. 220 — *cc) rečenica u kojoj bi za glagolom trebalo da stoji padež kojega imena sa svojim prijedlogom, prekida se za glagolom, te mješte imena dolazi da uz interogativnu zamjenicu u onom padežu i s onijem predlogom što bi bio u imena, a istom zatijem ime za riječju već kao odgovor na ono pitańe. vrlo obično u naše vrijeme. premda se na prvi mah ova konstrukcija čini da je jednaka onoj kod* A, 1, b, *β) b) bb) ddd), i da je od one postala izostavljeńem glagola* bi, *ipak to nije; ondje je da riječca optativna a ordje adversativna kao* a. *isporedi:* Kad steče, stigne smrt za vrat i govori mu: ostavi tude što si nepravedno stekao. a kome? tko se neče nigda od tebe spomenuti. J. Banovac, razg. 91. *aaa) imenom koje dolazi za riječju već smisao je rečenice potpun. ovakijem se načinom ističe da je u onom imenu nešto sasma nenadno, čudnovato.* Knigu uze, te Minu vjenčava, da sa kime, već sa svojom ljubom. Nar. pjes. vuk. 2, 371. 372. — *bbb) za već stoji negativna zamjenica a istom zatijem ime kojim se odgovara na pitańe. na ovaj se način ističe da što se onijem imenom naznačuje slabo vrijedi i nije dostojno radńe prije izrečene (kojoj biva obično uzrok).* Zavadi se bego Radul-bego sa Mirčetom bratom rodenijem, da oko šta, veče ni oko šta, oko puste zemje karavlaške. Nar. pjes. vuk. 2, 445 Mlav-planino, krvava krajino! čudno li si u krv ogreznula! mloge li si majke ojadila! mloge sestre u crno zavila! udovice u rod opravila! da od koga, veče ni od koga, od Novaka i od Radivoja. 3, 27. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je i prva rečenica interogativna:* Od koga se plaši vojevoda! da od koga, veče ni od koga, od Turčina jednog nevjernika. Nar. pjes. vuk. 4, 96. — *dd) u sastavljenoj rečenici u koje je prvi dio podložna, veže s ovom glavna ističući je. od* XIII *do* XVI *vijeka:* Ače li toga ne učinimo, da da je na nasь kletva sija. Mon. serb. 22. (1234 *do* 1240). Ašte kako ne izprazdnu jestь igumenь, da da poveli komu godě... Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. Što ni pišete jerь carinici inako govore za carinu da my nikoga ne vêrujemo razme zapisanije gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Ako li ti ni drago, da (to, *glasn.* II, 9, 65) Persom neprijatej jesi. Aleks. jag. star. 3, 268. — *ee) stoji pred podložnom rečenicom što počińe interogativnom zamjenicom ili adverbom ističući je. često u narodnijem pjesmama u naše vrijeme.* Začudi se sedam kraljevina, da što radi mlada srbadija. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Mole sveca kud će glava poći, da kojoj će Laza zadužbini. 2, 326. Ostavih mu budak više glave, da čim će ga zakopati Turci. 3, 3. Neka znadeš, Bećir-aginice, da kakva je muka od klinaca! 3, 362. Ni na čije dvore ne padoše da de bi se malo odmorili, već na kulu Cengijć-Bećir-paše. 3, 561.

b. sed, at. *kao ali, no, veže rečenice ili riječi od kojih je druga ili sasma ili donekle prvoj suprotna: ovo se značeńe razlikuje od onoga kod a tijem što se druga misao ne pridaje prvoj da postane jedna cjelina, nego što se druga stavlja na suprot prvoj da je ispravi ili ograniči. — I ovo je značeńe, osim rijetkih slučaja, u naše vrijeme izumrlo, a kao prećušńe (kod a) dolazilo je češće u čakavaca kod kojih se duže i uzdržalo. tako n. p. u Jugićevoj Aleksandridi (vidi kod e) stoji:* Tila velika je i debela da gńila. 295. *a u Novakovićevoj:* Tela velika jestь i debela, nь gńila. 105. *vidi još:* Ja ńih vsih vidih, da tebe bolega imam. jag. 303. Azь sihь vsêhь vidêhь, nь tebe pače vsêhь bolьšaja imamь. nov. 115. Vidim, ubiti me hoćeš, da znaj da smrt moja tebe umoriti hoće. jag. 310. Vidu, jako hošteši me ubiti; nь znaj, jako smьrtь moja i tebe hoštetь ubiti. nov. 123. *a ima još nekoliko takovijeh primjera. a) prva se misao (rečenica ili riječ) tijem ograničuje što se izrijekom kaže da nešto kaj ne pripada; az da bira dakle i poriče.* Vćmo kako hitr est i dobro učen, da oca ne imat. Ark. 9, 102. (1468). U kom listu biše ponuda i prodaja, da ne uvod. Mon. croat. 148. (1492). Ja bih o tome kontenatь bio, da ne vijemь, koliko bi ti o tome miran ostao. Mon. serb. 500. (XV *vijek, poslije* 1466). Nebo i zemja hoće pomańkati, da riči moje neće pomańkati. Bernardin (1586). 1b. luk. 21, 33. Zakraćuju matrimonij učiniti, da ne razvaljuju učińeni. Naručn. 62b. Oni su stanoviti pojti v raj, da mi ne. Korizm. 20a. Reku sa slzami na očiju da ne na srci. 84b. Čudahu se jere s ńom govoraše, da nitkor mu ne reče: što govori s ńome. N. Rańiua 66a. iv. 4, 27. Mimonesi čaša ovuj od mene, da ne kako ja hoću. 97b. mar. 14, 36. Još imam vam mnoge stvari govoriti, da ne morete trpjeti sade. 133a. iv. 16, 12. Vojne su strane odmicati roko, da porotnici, oni nisu vojni jednoga roka odmaknuti. Stat. poj. ark. 5, 279. Vojaně ga je biti, da ne ubiti. 286. Ako jest mučen bil, bog je, da božastvo nije mučeno. F. Vrančić, živ. 10. Možeš živim život vazeti, da ne možeš mrtvim život dati. 31. Ako tko oprosti sa svijem sreem svomu iskrńemu, i ńemu će gospodin bog oprostiti grijehe ńegove; da tko li ne prašta svomu iskrńemu, neće ni ńemu gospodin bog oprostiti grijeha ńegovijeh. M. Divković, bes. 9. Evo jur osidih, da nigdar ne vidih do sada ovu stvar. D. Baraković, vil. 66. Nebo će i zemja projti, da riči moje neće projti. I. Bandulavić 2. luk. 21, 33. Vi ste čisti, da ne svi. P. Bakšić 32. Poželi dospitak da ne početak. P. Radovčić, nač. 19. Dobro je iskorijepiti zlobe, da ne zlobnijeh. Poslov. dan. 18. Pol bih cesarstva moga dal i veće, da to ma nesrića dopustiti neće. Oliva. 58. Jednim u prud, da ne drugim bi jizbina. F. Parčić 7. Biskup more biti privaren da ne ti. I. J. P. Lučić 29. Spasi sinko narod, da ne smrtju tvojom. M. Lekušić 24. Vi ste čisti, da ne svi. 34. — *u sadašńe vrijeme da s ovakovijem značeńem ne samo je rijetko, nego, i kad dolazi, može biti da mu je smisao ne samo adversativan nego i da, gotovo kao* dakako, *u isto vrijeme ńekako potvrđuje:* Jera muče redom Crnogorci, da ne muči Pecirep-Lazare, već se junak prope na koljena. Nar. pjes. vuk. 4, 37.

Živko je moj veliki prijatelj, da nije bolji od tebe! Nar. posl. vuk. 52. — *b) ograničuje kao kod a), ali ne poricaćem, nego tijem što se u drugu misao stavlja riječ suprotna nekoj što je u prvoj mišli:* Mao strah vidio jesi, da veliku bijedu. Zbor. 26b. Mnozi bo jesu zvani, da malo ih je izabranih. Anton dalm., post. P 2. Moje oči tada spahu, da bdijaše srce moje. M. Gazarović 35. Smiju se ovo ja, da smih je ovi plač. 106b. Mali od veličine, da veliki od ploda. M. Bijanković 53, 54. Ja sam tvoj sin (ah) pun grisi, da moj dobri otac ti si. A. Vitaljić, ist. 155a. Vazda kad opovidiše jest od potrebe i istinito, povidalac steče slavno ime od virnika, da ako bi opovidiše bilo suprotć pravednimi u toj prigodi koji mu drago laje ne ima se zvati pas viran. A. d. Bella razg. 72b. — *c) može biti ograničena prva misao i takovijem riječima druge koje nijesu sasma suprotne:* I to bismo mogli učiniti vas radi, da vi vidite jerь smo ljudije vrěmenni i stari mnogo. Spom. sr. 1, 9. (1397). I prede sьm bil u velike bolesti i skrьbi, da avo vidu ere prihodi končina moja Mon. serb. 518. (1476). Togaj bi govorenija i pisma mnogo bilo, da ja ću reći, što mi se vidi pravo. 500. (xv *vijek*). Imaše mnoštvo ljudi, da sve više izmišano. Dukljanin 13. *(Voda)* ima se mišati s vinom v kaleži, da vele malo. Naručn. 218. Sveta crikva kada letonije poje, vsakomu svetcu čini prošńu jedan trat, govoreći: Sveti Petre, moli za nas . . ., da kada pride k materi božijej, kriči trikrat. Korizm. 6b. Dokole bihomo mladahni, pod stvorenijem elementi segasvitnih bihomo služeći; da pokle pride napuńenje od vrjemena, posla bog sina svoga. N. Rańina 25b. paul. gal. 4, 3. 4. Toj su bili nauceni filosofi, da grlu se daše. M. Marulić 70. Dobar se i on di ki misal ne nuči a činit ne sidi ča ga tko naučiti. da tko ne umi sam, i druzih ne haje, on ti sebi i nam nevridan ostaje. P. Hektorović 41. Iskahu kako bi Isusa ubili. da bojahu se plka. Anton dalm., nov. tešt. 122. luk. 22, 2. I bil je zaisto nemočan dari do smrti, da bog se jest vrh ńega smiloval. ap. 871. Tim ti snaga i moć gine, da možem ti dati lika. A. Čubranović 148. Jistina je da tako pišu od ńih kako veliš, da i priloži i ono. F. Vrančić, živ. 10. Od potribe jest da ga slavimo svimi načini. da i ako to sve učinimo, još će recimo . . . F. Glavinić, cvit. xvi. Ovo bi najćudnovatije, da od nas vele vele malo poznano. P. Radovčić, ist. 21. Hvale dostojno jest virno služenje dobar . . . Da ništo veće išće Isus Isukrst od svojih družbenikov. M. Bijanković 139 Vas pribožen u svemu bijaše, da u duši zdrav. A. Vitaljić, ost. 405. — *d) popravlja se prva misao dopunjujući je i ističući da ono što je u ńoj nije dosta. uz* da *može se promisliti* svakako, jednako: Pri roka moreš umriti, da rok ne moš' priživiti. P. Zoranić 2b. Po srid otara neka se stavi prilika, ali midena, ali drvena, da lipo učińena. M. Bijanković 83. Vaja bogoljupstva činiti, da u isto doba strah božji gojiti, svoje zločudnosti krotiti. I. A. Nenadić, nauk. 208 — *e) dodaje se prvoj misli nešto od ne veće, vrednije, preteżnije. uz* da *može stojati* veće, više, još, još više *(i* pače, *vidi* dapače): Divica izvrsitom i jedinom lipostju narešena, da mnogo veće ukripljena kripostju vere svete. Živ. kat. star. 1, 218. Čudeći se od vele like ńeje mudrosti, da vele veće za čudo razglijedajući izvrsitu diku ńeje liposti. 220. Jad me, videć mnoga, kâ vidim, opteće; da veći, kad tvoga liča sam daleče. H. Lucić 193. Ona i u filosofiji bi dobro naučena, da sa vrhu toga nastojaše razumno živiti. F. Vrančić, živ. 70. I ne samo ovi, dali i ini drugi muži, još da duševni. P. Radovčić, nač. 23. Jednim trudom krtińake rušiš, ravnaš, da još i mravińce tušiš. I. S. Reļković 126.

c. tamen, nihilominus. *kao* ipak, *ne popravlja niti poriče prvu misao, no je kašto i izrijekom potvrđuje, ali joj opet nešto nenadno pridaje. Za* da *stoji kod nekih pisaca* ništamańe, ništanemańe. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka.* Zaisto je onaje rukovet, da mnozim cvitjem obkićena. M. Marulić 3. Vazda u početak od takova dila strah veći nego pak potriba jest bila . . . Da budi, da će vas taj narod i puci svikati se na nas s orużjem u ruci, jeda mniš Troja moć da nima ni snagu, protivit kom će moć grčkomu rusagu? H. Lucić 198. Podobno je što govoriš, da ja ne činim da će ona smiti dojti. F. Vrančić, živ. 9. Činil te je biti, da ništće ni opravil. 44. Jimam ti ništo kazati, da ne smuti se. 83. Znamo, da drugi način može se učiniti, da ovi scinimo veće podoban vrimenu i čeļadi. M. Bijanković 121. I papar je crn, da svak ga kupuje. Poslov. dan. 30. Zla je pustoš, da svak se na ńu poteži. 157. Slavne ńega stvari ne mogu sve reći, da zato nesrići ne more utići. Oliva. 31. *(Grijeh mali)* koji nam ne čini tolike štete; da ništa mańe mrzak je bogu. I. A. Nenadić, nauk. 93. Ima . . . priveliku krepost . . . ono stvoreńe i vladańe. Da ništanemańe ono djelo otkupļena toliko nadvisuje . . ., koliko je prosvijetlio pridobrostivi bog. J. Matović 454.

d. immo, quin etiam, *dapače. onaj što govori ispravlja prve riječi što je izustio kao da nima nije uprav izrekao svoju misao, i zamjeńuje ih drugima: a) prva je misao zamjeńena sasma drukčijom. u jednom primjeru iz* xvi *vijeka:* Hote simo, božji ubozi, da sveti mi božji mnozi. P. Hektorović (?) 131. *b) prva misao nije posve odbačena, no je povećana, uzvišena nečim većim, vrednijim, jačim, što je u drugoj misli. uz* da *može stojati* još, i, i još. *od* xvi *do* xviii *vijeka.* Čovjek umi već i zna od čovjeka koji pru li s dobra svjeta i korisna. da riječ ovu svud pisali jesu mudri, ki govore što sam jedan znat' ne more, ono znaju svi ostali. M. Pelegrinović 197. Imi ļubav k Isukrstu Petrovu, čistoću Ivana; da još više, bi priličan Isukrstu. F. Glavinić, cvit. 388a. Častiti ga poče mlada, da odredib s mislim jakom ne rastat se š ńim nikada. G. Palmotić 2, 196. Svi ostaviv posljednikom lijepi nauk svo'e mudrosti . . da i sad strasi tizih ime svijeh, ki rade o zlu kime. J. Kavańin 100b. Bi mu prošteno, da dostignu slavu. J. Banovac, pred. 22. Vrime sadańe jest veoma plemenito, da od ńega nije ni što plemenitije. 45. Onih koji su svoju volju s božjom složili. ne samo ne more im nauditi sotona, dali oni š ńim vladaju. da kad bi djavao i mogao usilovat' koga da sagriši, on toga ne bi učinio. razg. 111. Isukrst bi najveći prorok i meštar, da svi koji godijer su bili dostojni imena proroka bili su učenici ńegovi. J. Matović 30. Misec zemļu da i Venus vlaži. 1. S. Reļković 10. Tako deset, da i dvaest redi slanu vodu kroz kupus provedi. 408. Ja ti ne bih predavao bira, da se slušam, zrno da davoļe. P. Petrović, gor. vijen. 85.

e. sed, verum. *kao* nego, *veže rečenice ili pojedine riječi, od kojih prva se poriče, a u drugoj se ističe da nešto biva nasuprot onomu što se u prvoj poreklo. — Ovako značeńe kojega u naše vrijeme već nemu vrlo češće dolazi kod čakavaca i u starija vremena. najbolje se to poznaje, kad se isporede čakavski rukopisi s drugima u kojim isto stoji što i u onijem, kao što biva za Aleksandridu i za Trojanski rat. tako na primjer u životu Aleksandra velikoga štampanom od Jagića* (star. 3, 203—331) *po čakavskom rukopisu*

stoji: Mudrost i hrabrost ne veliku lipostiju ni uzrastom počtena bi, da dobrimi srci. 231. *a u pripovijeci o Aleksandru velikom štampanoj od Novakoviča* (glasn. 11, 9) *po rukopisu starosloven̄skom srpske recensije:* Mudrostь i hrabrostь ne mnogolêtijemь (‚mnogolêpijem'?) počtenьna jestь, nь tvrьdimi i dobrimi srьdьci. 15. 16. *tako i:* Ne zamirajte mi, da caru svomu rugajte se. jag. 253. Ne zazirajte mi, nь caru vašemu rugajte se. nov. 44. Ne bodi ti naglo u otok, da neka ja prija tebe idu. jag. 279. Ne hodi ty prьvêje vь otokь, nь azь prêžde tebe idu. nov. 81. Jesu u nas žene, da nisu ovde, da va ovom otoci protu nam. jag. 284. Jesutь u nasь ženy, nь nesutь zde, nь vь inomь otocě prêmo nasь. uov. 87. *takovijeh mjesta nalazi se još premnogo. na svakom od kojih u čakavskom je rukopisu* da *prema* nь *što stoji u srpsko-slovenskom. u trojanskoj priči objelodanenoj od Jagića* (ark. 9, 121—136) *po glagolskom rukopisu stoji:* Prišal sam k tebě, da ti služu ne na zlatě ni nijednom blazě, da oću viděti, ko je počteńe v tvojem dvoře. 125. *a u Trojanskoj priči koju je Miklošić na svijet izdao* (star. 3, 147—188) *po starobugarskom rukopisu:* Azь ne priidoh služiti tebě zlata radi ili srebra ni na inomь dobytcě, nь da videę, koja jest čьstь na tvojemь dvoře. 164. *vidi dalje:* Ne bi rekla, da su vitezi, da rekla bi, da vladike su. jag. 125. Ne bi rekla, vitezi sątь nь gospodini i vlastele. mikl. 166. *i kod mnogih drugih primjera. i u očenašu gdje prema grčkom allά a latinskom* sed *u starijim rukopisima istočnijeh hrišćana ima* nь, *a poslije* no *(i u Vukovu prijevodu:* I ne navedi nas u napast, no izbavi nas oda zla. mat. 6, 13), *u zapadnijeh kršćana (osim Dubrovčana) stoji* da: Ne vavedi nas u napast, da izbavi nas od neprijazni. Katch. 1561. A 5a. Ne uvedi nas v napast, da izbavi nas od neprijazni. Š. Budinić, sum. 18a. Ne uvedi nas u napast, da oslobodi nas oda zla. F. Vrančić, rječ. 127. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 10. I A. Nenadić, nauk. 26. *isporedi* M. Alberti xlm. H. Bonačić 14. J. Filipović 1, 505. E. Pavić, jezgr. 123. J. Matović vm. 517. B. Leaković, nauk. 411. *drukčije u Dubrovčana:* Ne uvodi nas u napas, neg li nas oslobodi oda zla. N. Dimitrović 95. Ma izbavi nas oda zla. B. Gradić, duh. 90. Neg oslobodi nas oda zla. S. Rosa 76. Nu oslobodi nas oda zla. T. Ivanović 5. *dan današńi se govori:* i oslobodi nas oda zla. S. Skurla, bogoljubna zabava U Dubrovniku 1872. 9 *samo M. Orbin (u kojega i tako ima mnogo oblika čakavskih) piše:* da oslobodi nas oda zla. 333.

a) među rečenicama: Ne ćemo iti kь vamь na onu stranu, da... u tьde dьnь da se stanemo u Zatonê. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* I takoj mi sьda ne bi naručno, da tamo ću poslati moje vlasteličiće. 174. (1356—1367). Moji ti ljudije ne te ponesti žita, da ja ću udati moga žita. 247. (xiv *vijek).* Ni se vzivati svetu; da prije biti, da se istina vzove (‚non velle dici sanctum antequam sit; sed prius esse quod verius dicatur'). Regul. sv ben. star. 7, 82. Za tu stvar ne dostojit božije milosti, da opaďe v mûku tih ki mrmńu. 84. Nê nasь nigdêrь ispudilь, da vele dobro udržalь. Spom. sr. 1, 40. (1402). Mi ne hotijući razbiti listi naših prvih, da hoteći je potvrditi. Mon. croat. 82. (1455). Ne klnite me, da blagoslovite i spravite vašim razumom. 129. (1486). Kanonik ki ne bude na misi nima imiti ta dan kanovničkí díl ki se da na misi, da ńega del se díli s druzim deli. Kapt. seń. ark. 2, 80. Neće suditi po vidinju očiju ni će kazati po sliśanju od ušiju; da suditi će v pravdi ubozih. Bernardin 3a. isai. 13, 3. 4. Zato ti ja ne dam sada, da čekaj vrimena. Naručn. 33b. Ne plači veće, da raduj se. Mirakuli. 28. Ne ubijahu ih, da sakrivahu ih. Korizm. 32a. To ni nijedan grih, da brže je kripost. 36a. Ne kako ja hoću, da kako ti hoćeš. N. Rańina 91a. mat. 26, 39. Nemojte se strašiti .... da pođite i reeite učenikom ńegovijem. 124a. mar. 16, 6. 7. Niste vi mene obrali, da ja sam obral vas. 198a. iv. 15, 16. Nemoj spat toliko, da veće bidt nastoj. M. Marulić 126. Ono to ne mi bihu, družino, dva siromaha, da jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću, .. Nar. pjes. star. pis. 6, 18. Nemojte ih po ništo, družino, razjagmiti, da isto *(istom)* jim vazmite jedno brime dobra vina. 20. Ni ga ovdi, da uskrsnul jest. Anton dalm., nov. tešt. 126b. luk 24, 6. Sam nisam, da ja i ki me je poslal. 114b. jov. 8, 16. Koji nêsu svoje slobodi, da starijim podložni jesu. Š Budinić, sum. 39a. To nije dêlo človečaskoga razuma, da jest dêlo krstjanske mudrosti. 113b. Ištem ukazat se, da nijesam nedostojan sluga vaše vrijednosti, da na ki god način dostojan milosti vaše. D. Zlatarić iv. Gdje niz klisuru i ćudne urvine nijednoga puta nij', da sńijene litice nad jednim dolom zgor strašivo nadstoje. 72a. Ne hini sebe i tolik narod, da poznaj, cesare, boga jistinoga. F. Vrančić, živ. 7. Ne boj se, ja sam sa tobome i neće te muka dotaknuti, da pokle tvojim ustrpljenjem vele ljudi ka meni dovedeš, vele češ dari za to od mene prijati 13. Gospodar ne drima, da plavci daje red. Đ. Baraković, vil. 266. Ne pristupi vire, da meni slavu daj. jar 39. Ne reće ńemu Isus da ne umira, da ‚ovako hoću ńega da stoji'. I Bandulavić 14a. iv. 21, 23. Nije umrla divojka, da spi. 183b. mat. 9, 24. Ne pridirajmo ju, da mećimo žďribe oba ńu, komu bude. M. Alberti 509. Ne plodila, ke sjeme u te bude pasti, na zloj travi da porasti, zemlo huda i nemila. I. Gundulić 89. 90. Ne to da ufam tamnijem neznanjem svitlos koju od vas primam zamjenito zaplatiti, da u ńoj rasvanuti vaša dostojanstva. 216. Ne jer sam ja *(griješkom* ‚za') dostojna, da jer si ti dobar. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 30. Ki ne povidaju viru cilovato i napuno; da nik*(i)* jedan dilak niki drugi. P. Radovčić, ist. 3. Ne hti bog učiniti sve stvari u jedan čas, da hti staviti šest dan 20. Živ mu ne ubignu, da tudije ga dobi. B. Krnarutić 6 Sami po gradu neka se ne skitaju, da neka po dvojica gredu. M. Bijanković 129 Nemoj kasniti, da poteži se. A. Vitaljić, ist. 142 Ne smi ga dočekati, da vrativši leda ostavi Zedekiju udesu boja D. E. Bogdanić 49.

b) veže pojedine riječi: Ne odь sele da odь velika vrêmena. Spom. sr. 1, 14 (1398). Ne imi biskup najtušće hjibe, da nedijnik. Kapt. seń. ark. 2, 82. Klevetnike svoje ne kleti, da blagosloviti je. Regul. sv. ben. star. 7, 81. Ne pridoh činiti moje voje, da ńega ki me posla. 84. Ne v jedenju nečistoće i nepočtenja, ne v prigovoranju od sržbe i nenavidosti, da obucite se gospodinom Isukrstom. Bernardin (1586) 1a. Ne pridoh zvati pravadnih, da grišnike. Naručn. 84b. Kolici jesu danas v crikvi ne pastiri, da najamnici. Transit. 44 Ti jesi pića od duše ne tlsto čineći telo da pamet. 126. *(Bog kaštiga)* ne kako sudac da kako otac. Korizm. 16a. Jistvina ne človičaska da anjelska. 81a. Jure ni veće sluga, da sin. N. Rańina 26a. pavl. gal. 4, 7. Ne bihu predljivi, da bistra pogleda. M. Marulić 14. Ne sobom da vami, bratjo, pečalan bih 31. Odij se u svitu ne ružnu da cilu. 99. Koga možeš biti sam svojom jačinom, nemoj ga probiti, da svojom tišinom (‚quem superare potes, interdum

vince ferendo[1]). 132. Ne budi neveran, da veran. Anton dalm., nov. tešt. 165[b]. iv 20, 27. Koga sa mnom, gospo, obdari . . ., ne čim stanje me dostoja, da velikos tvoje slave. A. Čubranović 143. Nije za toj voljan udriti, da odgovoriti Stat. pol. ark. 5, 256. Ne najde nas speći, da bdeći. Nauk. brn. 62. Ne sramotno ni oholo, da jistino i pravedno sam govorila. F. Vrančić, živ. 9. Ne očito da ukredom. Đ. Baraković, vil. 249. Ne biše stanovit, da himben, usilan. 278. Ne potok da rika s kamena restiše. jar. 46. Ne jurve od razumnih, da od onih koji ńih ne mogu razumiti. I. Bandulavić iv. Ki ne smrti grišnikov, da života vazda išćeš. M. Alberti 379. Ne kako ludi, da kako razumni. F. Glavinić, cvit. xix. Ne jednoč da dosta krat. A. Georgiceo, nasl iv. pril. 22. U istinu ono nije kruh, da pravo tilo gospodinovo. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 20. Ne kako službenica. da kako družbenica. P. Radovčić, ist. 25. Ne zajde kako sužań, da kako gospodar. 60. Ne grediše polagahno, da s velikom brzinom. 66. Tko ne sluša mudra i sida slušni čovik nije, da gluh zmaj. I. Zanotti, en. 40. I neće ti bit težina brime nosit to, da lasno. A. Vitaljić, ost. 41. Ne po dostojanstvih naših ni po miri slabosti naše, da po obilju milosrdja tvojega pomozi virne tvoje. L. Terzić 278. Nek pristojno ne u tuje, da u naš jezik već se štuje. J. Kavańin 87[b]. K tomu se prot meni svidočanstvo diže, ne božje, da vražje spletene od mriže. M. Kuhačević 53.

c) često uz ne stoji samo, takmo, istom (listo, isto), je (li), *a da može imati uza se i ili* još — non solum, sed etiam. *tijem se vežu i rečenice i pojedine riječi, i pokazuje se, da se je prva misao veće raširila ili da joj se je dodalo nešto novo: aa)* da *stoji samo:* Koludar ne li v srdci umiljenije drži, da va vsêm têli krotost kaže (‚non solum corde monachus, sed etiam ipso corpore humilitatem indicet[1]). Regul. sv. ben. star. 7, 90. Ne takmo na otkup, da daj mi vêru i oću ga na mom rameni donesti. Troj. rat. jag ark. 9, 132. Ovaj dar prija Adam ne samo za se, da za vas ostanak svoj. Naručn. 53[a]. Grihi ki ne samo skraćuju matrimonij učiniti, da razlučuju učińeni. 65[b]. Ne od samoga hlêba živo človik, da o vsakoj besêdi, ka ishodi iz ust božjih. Korizm. 13[a]. Ne klade listo varene ali pečene jistvine, da k tomu pridaje . . . M. Marulić 4. Ne istom ja, da svih nas veći dil. P. Hektorović 71. Koju grad ovi Hvar ne poznaje listo, da po svoj državi ovoj tvoja čast u slavi svuda je procvala 55. 56. Da smo ńim pokorni ne samo ćić kastiga, da ćić zaznanja. Katch. 1561. 52. Da ne samo taci nimaju se imiti ni držati za službenike crkvene, da da se imaju bêžati. Š. Budinić, sum. 106[a]. Ne samo dvanadestim apostolom, da veće nego petsto učenikom skupa račil jest ukazati se. F. Vrančić, živ. 23. Ne samo trudno, da vele mučno. I. Bandulavić iv. Ne samo na smrt tako, da osuduje grijeh me u pak'o. I. Gundulić 247. Ne ova samo, da svaka zna strana. I. T. Mrnavić, osm. 37. Budući ona ostala prez Isukrsta svoga no samo pridragoga sina, da kako stvoritelja i gospodina svoga. Michelangelo 17. Ne samo jih je stvoril, da uzdrži jih i hrani. P. Radovčić, ist. 15. Neka ne nastoje samo naučiti na pamet riči, da razumiti i znati stvari. M. Bijanković 10. Ne samo listo Rim, da sve cesarastvo hoću da je za tim. Oliva. 54. Nauci sveti ńegovi jesu ne samo čisti, da pričisti. A. Vitaljić, ist. 56. — *bb) uz da ima* i: Ne samo sada, da i već krat tužći se. Mon croat. 60. (1437). Ne samo ovdi, da i onamo. Korizm. 24[b]. Ne samo noge, da i ruke i glavu. Anton dalm., nov. tešt. 154. iv. 13, 9. Oblast crkvena ne samo prudna, da i mnogo potrêbna jest. Š. Budinić, sum. 56[b]. Ne samo ńih, da i vele ostalih š ńimi F. Vrančić, živ. 9. Videći ju ne samo živu, da i zdravu, osta zablenut. B. Kašić, per. 175. Kamonom ni samo utvrdjen, da i gńilom. D. Baraković, vil. 105. Ne samo ńega od ńih, da i posliđńe. F. Glavinić, svitl. 3. Neka ne samo se obrane, da i dobudu. P. Radovčić, nač. 39. Ne samo proklet jest, da i obustavljen od obsluženja redov. I. Zanotti, upit. 9. Mudroznanci isti naravni, ne samo krstjanski, da i drugi ńe neumrlost pokazuju. B. Leaković, nauk. 134. — *cc) uz da ima* još (jošte, ošće, jošće): Ne li svojim jazikom zovi se huji, da ošće v srdci vêruj se huji (‚se inforiorem et viliorem non solum sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu[1]). Regul. sv. ben star. 7, 89. Ne samo bog prašća grihe, da ošće popi. Korizm. 59[b]. Ne samo stvorio ih jest, da jošte do sada uzdrži ih. Š. Budinić, sum. 5[b]. Ne samo čini nas harnijeh, da jošte dvîže i probuđuje ni. 18[b] Učini se sniženiji ne samo od andela, da jošte od ljudi. A. Gučetić, roz. jez. 262. Čisti ne samo izvanka, da jošte iz nutra. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 18. Ne samo je slično u obrazovanju da jošte u micanju. ist. 12. Jest oboružan suprotiva svakomu poluvirstvu, i ne samo to, da jošće suprotiva svakoj napasti i grihu. P. Radovčić, ist. 5. Kuća božija ima biti ne samo brez nikakova oskvrńenja, da jošće brez svake sumńe. M. Bijanković 96. Ne samo ponavljamo onu naredbu, da jošće tiskno zapovidamo svakomu. 117. Ne samo ńemu kako ńemu, da jošće svim sinovom ńegovim. A. Vitaljić, ist. 56. — *dd) uz da ima* još i: Ne samo Adamu, da jošće i svim poslidnim. F. Glavinić, svitl. 3. Ne samo z besidom, da još i s prilikom. cvit. 182[b]. Bog ne samo je primogućć, da jošće i primudar. P. Radovčić, ist. 17. Ne samo trpi hoteći, da još i umri hoteći. 51. Ne samo nedostojno, da jošće i nepomljivo M Bijanković 39. Kitu ne samo vočem narčšenu, da jošće i listjem zaodivenu. A. Vitaljić, ost. ix. Koji ne samo sagrišnje, da jošće i drugim uzrok jest od zla. ist. 12.

2. igitur. *u drugoj riječi ili rečenici ima, kao kod* 1, *ńešto što je suprotno ili drukčije prema onome što je u prvoj, ali opet iz onoga istječe kao pošljedak.*

a. autem, igitur. *u pitańu u kojem ima drugijeh riječi koje naznačuju pitańe kao što su interogativne zamjenice* (ko, što, koji *itd.) i adverbi* (zašto, gdje, kud, kad *itd.), i riječi* li, da *(vidi kod* A, 1, c), dali, jeda li, to li *(i samo* to), jeli da. — *Dolazi od* xiii *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (da čemu? da radi šta? da radi česa? ‚ccur? ut quid ergo?' 1, 98[b]) *i u Vukovu* (6. ‚denn' ‚ergo': da ko si? da kako je kad nije tako? da šta je kad nije to? 109[a]).

a) veže s prijašńim pitańem ako je i na ovo bilo odgovoreno, te ga može zamijeniti a: Vlprosi že jego carь: Da gdê prêosvešteny kirь Sava? Za ljubve, reče, velikaago ti carьstva poide vь svoje otьčьstvo. Da čьto, reče, i kako o ńemь? Domentijanъ 338. Ča ste izašli u pustińu viditi? trstlikom vitar gibje? da ča ste izašli viditi? Bernardin 2[a]. mat. 11, 7. 8. Da mogu li se dica bermati? . . . Da more li se gdo ostaviti bez griha da bi ne berman? Naručn. 16[a]. Što ste izljezli u pustińu vidjeti? trsti vjetrom koljebajući? da što izidoste vidjeti? N. Rańina 14[a]. mat. 11, 7. 8. Da što bi već htjela? hoć' li što drugo rit'? M. Vetranić 2, 473 Paskoje: Što je najstarije, nudir me nauči, i dugovičnije, rec' ter me ne muči. Nikola: To je jedini bog . . . Paskoje: Da najlipje što je? Nikola: Oto vas ovi svit . . . Paskoje: Da najveće

ča je? P. Hektorović 27. A zač mi nije moć' ne dvoriv ńu živjet? Takoj htje božja moć prija neg te da na svijet. Da za što ugodna služba joj nije moja? N. Nalješković 2, 91. Da kojimi načini čiste se grêsi? Š. Budinić, sum. 141a. Da čto pismo govori o pravde? 161b. Kor: Ka je stvar? što čine? Elektra: Za ukop ona svoj spravļa sud, a kod ńe steć oni pazve toj. Kor: Da ovdi na što sad ti na dvor izide? D. Zlatarić 33b. Da što ste izašli viditi? J. Bandulavić 2b. mat. 11, 8. Nu ono li, svijetli kneže, milosti je vaša slika? . . . da oni ostali tko su veće, priuze paša, ki uz vas hode? I. Gundulić 443. Da o tebi što ču rijeti, Sekoviću prihrabreni? J. Palmotić 211. Zapovrnu hudoba pitati ga: da što se učinilo od Ivana? I. Đorđić, ben. 167. K tomu priložiše prašajući ih: da vi tko ste? 173. Tot si miso promijenila? Da kako promijenila? B. Zuzeri 196. N. Tko se zaklińa prijeteći da će koje zlo učiniti, sagrješuje li? U. Sagrješuje. N. Da jeli držan ispuniti ono zlo svrhu koga *(griješkom* ‚tkoga') se je zakleo? I. A. Nenadić, nauk. 115. Hoće li kad imati koje počivańe od svojijeh muka ti osuđjenici? Nikada. Da imaju li svi jednake muke? T. Ivanović 44. — *u ovom primjeru* da *stoji za to što se mnogo zagonetaka jedna za drugom goneće u društvu, te su jedna s drugom vezane riječju* da; *otale je postao običaj i najprvu započeti ovako (vidi* S. Novaković, nar. zag. IX): Dâ što mi ti dašto? u Vojvodini, tako se počińe kod zagonetańa. Vuk, rječ. 112a.

b) nešto što se prije kazalo, govorilo ili što se dogodilo daje povoda onomu što je govorio ili drugome da rečenicom u kojoj je da pita što iz onoga slijedi. uopće ova je rečenica slabo s prijašnim vezana, a i, osobito kad dolazi za tuđim govorom ili za pripovijedańem događaja, stoji kao samostalna. dakle *može zamijeniti* da. *aa) pošto se nešto o ńečem poreklo, pita se što se drugo može o onom istom (afirmativno) reći.* Izpovidil jest da *(vidi kod* B, 2) ja nisam Isukrst. i upitaše ńega: ‚da tko si ti?' jesi li ti Ilija?' A on reče: ‚nisam'. ‚da jesi li ti prorok?' Bernardin (1586) 2a. iv. 1, 21. Ispovidio jest ore ja nijesam Krst, i uprosiše ńega: ‚da tko si? Ilija ali jesi ti?' i reče: ‚nijesam'. ‚Prorok li jesi ti?' i odgovori: ‚nijesam'. riješe dake ńomu: ‚da tko si?' N. Rańina 14b. iv. 1, 20—22. Tuj kako gospoji svapi me srdačce: u meni ne stoji prisvitlo sunačce. ćiće toga još sta rit: da u kom stoji toj? Š. Menčetić, 200. Ore: Nije stvorom ńegovo neg ričju tijelo toj. Ele: Istinom, da gdi je nevoļnik ukopan? D. Zlatarić 28b. Da jesi li ti prorok? I. Bandulavić 3a. iv. 1, 21. Ne zapovijeda ni ovozijem da boj odmetnu i oružje. Da što im govori? B. Zuzeri 64b. Ni ovde ńiove muke no dospivaju. Da koje su još igda? J. Filipović 1, 237a. To nije svrha vaša poglavita na koju vas je višńi stvorio i stavio na svijet. Da koja je? Đ. Bašić 72. 73. Na koju vas je svrhu izveo? Jeda da se arajdavate na ńegovo stvoreńo? nije na tu. Da jeli da sjedite u pristoļu voličanstva? nije ni na tu. Da jeli da stočeto bitje obilno? nije ni na tu. Da jeli da provodito dnevi u gozbinah? nije ni na tu. Da jeli vas stvorio da živeto u lasti? ne na nijedan način. Da na koju vas je svrhu stvorio? 73a. Ăždaja joj reče: ‚Prodi se, luda ženo, nije tu moja snaga'. Onda baba zapita: ‚Da gde je?' Nar. prip. vuk. 56. 57. Da zove Nijemca u pomoć ne biva, to je za ńega sramota; da zovo Moskova, ni to ne biva, to je još veća sramota: da kakvu to vojsku misli car? Vuk, dan. 1828. 153. 154. — *amo spada i ovaj primjer u kojem onaj što pita ne po tuđim riječima nego drukčije (po svojem osjećańu) obaznaje da ńešto nije:* Samь že velikyj kralь Vladislavь ide na poradovanije otьca si blagověrьnaago cara. vprosi že jego carь: Da gdě prêosveštenyj kirь Sava? Domentijanъ 338. — *bb) pošto se ńešto riječima (afirmativno) tvrdilo ili se je drugim načinom osjetilo, pita se: aaa) što dalje iz onoga slijedi:* To s Macedoňani bismo se, da ča učiniti hoćemo? Aleks. jag. star. 3, 292. J. Jeli to zlo trudno . . ? P. Trudno tač, da moć' ni na puno izriti. J. Da ka stvar tuj čini najvećma truditi? M. Bunić 23. P. Apolo kralu reče da prascu divjemu dati će i lavu *(svoje kćeri).* tvrdo se začudi besjedi kralь takoj. J. Da tebi što prudi zvijereńo čuvši toj? 24. K. Iz vojske prem sade u ruke u moje rob jedan upade. E. Da koji pravi glas? 35. Da čto hoću učiniti od Isusa? Anton dalm., nov. tešt. 44b. mat. 27, 22. Ah privari vrle i prike, jaoh, dostojne od milosti i od grozna plača u vike! da što paka slidi veće od tolike, vaj, nevoļe, od tolike hudo sreće, ka nas pored s tobom koje? I. Gundulić 42. 43. Težak nam si glas donjo, da jeli se kralь smutio na nenadne tej govore? G. Palmotić 1, 365. Dostojna je vječne slave djevojčica taj hrabrena, da koje se sred držav̀e ńe nahodi slavna sjena? 2, 463. Bog mi toliko dobâr sveđer čini: da čijem ču mu moći odvratit? B. Zuzeri 225b. Da ti rečem pravu istinu i ja sam lovac. Da što loviš? Lovim, roče, boga moga. 269b. Presjednik veli: da što ću učinit od Jezusa? S. Rosa 158a. Ovo je ļubav kojoj ja imam nastojati moju sprilikovati. Da ļubim li ja na ti način boga moga? I. M. Mattei 2. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem se ne pita što slijedi, nego hoće li slijediti ili ne:* Vidu ja njekoga onamo; njeka je gospoja; da da ju čekamo? *(drugo* da *spada pod* A, 1, c). N. Nalješković 1, 235 — *bbb) što je onomu uzrok:* Sveta je crikva naredila sobotu v spomênutje svete dêve Marije. da (gospodo moja, oću opitati ovu sumńu) ki je račun da brže v sobotu ner ini dan crikva služi v čast matere Hristove? Korizm. 10b. Ti tuguješ, da što ti je, druže poļubni? M. Katančić 52. — *ccc) tumačeńe ńečemu što se čini da je onomu protivno:* Dobro se je i korisno čovjeku ne ženiti a ženi ne udavati, negoli se u čistoći tijela i duše sahraniti. Da na što stvoritoļ nareduje: Rastite i plodite se? B. Gradić, djev. 31. Prvi krstjani, kad se pričestivahu, uzimahu tijelo gospodinovo, i pijahu ńegovu krv, da zašto sadańijem krstjanom nije ovo dopušteno? Đ. Bašić 326a. Saul izađe prida ń, ter ga pozdravi veleći mu: ‚dobro došao, od boga blagosovļeni' evo sam se s vojskom zdravo nazad povratio i sve učinio kako mi ti od strane božije naredi'. Samuel reče mu: ‚da kakav se ono glas čuje od volova, ovaca, koza i ostalih živina?' And. Kačić, kor. 157. Sve to znaš: da kako možeš opirati se rvanju toliko silnu, ļubavi tolikoj srca Jezusova? I. M. Mattei 328. Jeli otac bog, sin bog, duh sveti bog? Jest. Da zašto nijesu tri boga? T. Ivanović 20. Što je zavjet? Obećańe bogu učińeno . . . Da što su oni zavjeti koji se čine B. Mariji djevici i ostalijem svecima? 55. — *cc) pitańem* da čuješ li *pozivļe se tko da bude pozoran na ono što će se dalje kazivati. sveza s predašnim riječima ili osjećajima slaba je ili nikakva. često u naše vrijeme:* Bratac Iva soji govorio: Da čuješ li, dilber Andolija! Nar. pjes. vuk. 1, 534. Besedo mu dva čauša mlada: Da čuješ li, kraļeviću Marko! 2, 131. — *dd) pitańe postaje, kao kod bb) iz onoga što se prije čulo ili drukčije osjetilo. ali kad je ovo nenadno a uopće i neugodno onomu što pita,*

samo pitaŋe pokazuje čuđeŋe a uz ovo može pokazivati i gŋev, strah, žalost ili takovo drugo razdraženje, ili prijekor onomu s kojim se govori: Jako sь velikyimь gnĕvomь rekъ jemu: Da ty kude hodiši? ne onamo li te posla igumenъ, a ty svoju voju činiši? Domentijan[a] 137. Reče jeklisijarьhь: Da človĕkъ li jesi, brate, ili prividĕnije? 340. I kada te jošće bude naju majka uprašati: da gdi ti je, kneže Marko, tvoj brajen Andrijašu? Nar. pjes. star. pis. 6, 19. Ako češ ti rijeti: da ki je trud veći nego li umrijeti? N. Naješković 1, 182. Maruša: Ah Mile, rasuta, da je li žigana? 1, 241. Givo: Ja prvo u ovi grad kad dođoh čestiti, bjeh star a ne mlad jak sam sad viditi. Stanac: Da to se s' pomladio? M. Držić 50. Gosparu, da ovako li se sluge hrane? 326. Da zašto se ovdi zove sińora Laura a u Kotoru se zvaše Mande? 338. Nije li jih deset očišteno? Da gdi su jih devet? J. Bandulavić 171. luk. 17, 17. Ali kaž' mi slatko ufanje, ma ljuvezni, sinko mili, da pustićeš ti da cvili rajska ljepos, di je tve stanje? I Gundulić 9. Da kako, htjej mi rit', mogoše bez buke tolike plavi izit' u jedno iz luke? 39. Ah, da u što možeš rijeti da se uzdaš veće odi? 235. Oni skače i prilaga: da što čekamo u naprijeda? 486. Gospodine moj jedini, da zač obra smrt od driva? I. Ivanišević 94. Nije ti vrijeme ljubit sada, izgubjene žali plavi ke satrše pune jada gńevni vali i nepravi. Da to li ću ja umriti bez uresa ńe rajskoga? G. Palmotić 1, 31. Da to li će po tvom sudu bit ubijena kćerca tvoja? 1, 376. Da tako je, ludo dijete, tvoja majka tebi mila, da tako si moje svjete pogrditi namislila? 2, 113. Da što ću te s hude česti mrtvu, bračе, ja raniti? P. Kanavelić, iv. 298. On je prvi bio uzrok moga raspa i štete; da zašto me zapustio bez moguće svoje osvete? 317. Da napokon dokle ć' mene, gospodine, pozabiti? A. Vitalić, ist. 39[a]. Pitaće te staros': da kamo ti mlados'? Poslov. dan. 95. Tada mu reče: da što si ovdi došao? M. Zoričić, zrc. 233. Hranite pomńivo i zatvorate sve što imate u vašem stanu svjetovnoga blaga, za sve da je i zalibo: da kako paka razmećete tako lasno vrijeme, blago vele veće? B. Zuzeri 27[a]. Može biti da se jur zavrgo u vas ili jedan kam ili jedna kapla, koja će vas svršit; da zašto se nećete s kreposti i s dostojanstvom sad odljepit s onijeh dobara? Đ. Bašić 71[a]. Ti govoriš da sam lijepa i dična, da zašto si me za ljepos umrlu ostavio? 236[b]. ‚N'jesam, majko, jošte ni počela.' ‚Kučko šćeri, da što si činila?' Nar. pjes. vuk. 1, 233. Da ti, Duro, naša poglavico! što izmećeš puške bez nevolje? 3, 91. A bre medet! na kulašu Tale! da đe si nam izgubio glavu? 3, 256. Bračo moja, ludo ti ve nadoh! Da kako ću ubiti Murata? 4, 323. Dvije tice, da vas bog ubije! Da znaste li, čija bješe vojska? 4, 390. Što će reći u gradu gradani, kad dođemo sjutra bez ovaca: Da đe bišo pet Mustafagića? ostala im samorana majka! 4, 427. Udari se rukom po koljenu: Ao ńemu do boga miloga! Da kako ću ńega prevariti? 4, 436. Hodi, Mare moja, ako si oprala. Nisam majko moja, skoro ni pričela. Da ča si mi, Mare, ludi dan delala? Nar. pjes. istr 2, 89. — *ee) pitaŋe je samo retorička figura i vrijedi koliko potvrđivaŋe ili poricaŋe. aaa) pitaŋe u kojem su interogatirne zamjenice i adverbi* ko, što, koji, kolik, koliko *itd. tako je obrazloženo predašńim riječima i postavljeno da se ńim uprav tvrdi ńešto veće o onom što je prije rećeno:* Po starom zakoni ki razbijaše věru od matrimonija umoralu ga ali kamenijem pobijahu, da ča je dostojan on ki razbija véru našega Isuhrista? Korizm. 15[a]. Tko može ikadar jezikom izrijeti ono neizmijerno veselje, koje čute i kušaju duše blažene u slavi vječnoj? da koliko će itkor moći vele mučnije misli svojom dosegnuti najmańi dio od slave nebeske koju uživa prislavna djevica Marija? A Gučetić, roz. jez. 284. Jedan čovjek koji samo ima jednu ranu jedovnu, koliku tugu, koliku bolest podnosi i trpi, da koliku je podnio Isus! M. Divković, bes. 11[b]. Koliko je pogrdno ubiti jednoga čovjeka, da koliko je pogrdnije pogubiti jednu dušu! 17[b]. Nu ako se ovako prohodi š ńima dokle su pošteni u životu, da koja scjena i uspomena imat će im se kad budu u grebu zakopani? B. Zuzeri 12[b]. Ovako svakomu dobročincu, da koliko veće roditeljima? A. Kalić 353. — *bbb) pitaŋe je isto što afirmativno terđeŋe i u ovom primjeru, u kojem svako pitaŋe vrijedi kao da se subjektu daje predikat što je u rečenici prije pitaŋa:* I ti ovo ne možeš trpjet? da dali nijesi bio dijete ti? Oni ludi; da što si bio ti? Oni nejaci, nemoćni; da što si bio ti? Oni uskošeni; da što si bio ti? Oni često suzit, jadit se, jedit se; da što si činio ti? A. Kalić 344. — *ccc) pitaŋe u kojem su interogativne zaimenice ili adverbi vrijedi kao poricaŋe onoga što se pita, kao da se čeka odgovor u kojem bi stajalo* niko, nijedan, nigdje *itd. prema interogativnom* ko, koji, gdje *što stoji u pitaŋu:* Da tko izagnat grih će svaki? A. Vitalić, ist. 58[b]. I sad koji besjednik krstjanski ugodi puku, drug druga zove, kupi mnoštvo, napuńa se crkva. Da koja je od toga korist? Ostavlja li plemić oholost, trgovac prijevare, žena naprave, mladost razbludnosti? A. Kalić 30. — *ovako se često odgovara na drugo pitaŋe potvrđujući ga (afirmativno) tijem što se poriče da drukčije ne može biti. može se gdjekad da zamijeniti i riječju* nego. Podi tja. Ja? da tko? *(imade se u misli: da tko, ako ne ti? vidi c) dd) ccc)).* Š. Menčetić 55. Što ti znaš? da tko će znati? F. Lastrić, ned. 97. Zar ti ne znaš da on tebe vara? Da oda šta on peče kolače? M. A. Rejković, sat. E 1[a]. Vaja da je on, da tko bi drugi? sabr. 51. Nijesi držo? Da zašto si se krio i zatvoro? B. Zuzeri 306[a]. Marica bela viola! bi li mi te mati dala? Da zač mene mati hrani, da me vzame ki me kani? Jačke. 9. — *s toga se često u naše vrijeme potvrđuje govor svoj ili tuđ krńim rečenicama* da kako, da što *koje se kašto i izgovaraju kao jedna rijeć:* dakako, dašto: Da kako; da bogme, allerdings, freilich' ‚omnino, utique'. Vuk, rječ. 109[a]. Putnik: A imamo li mi takovih ljudi? Duhovnik: Da što da ih imamo! M. Pavlinović, razg. 9. Sve se to čini, dakako, i dobro se čini. 17. — *amo spada i ovaj primjer, jer se pitaŋem pokazuje da se ostaje pri onome što se prije reklo:* Munuo: Lijepu čas činiš Kamilu djetića mu lupežom zvat. Pjerić: Da što neć *(nećeš)* ukazat, što je pod skutom? M. Držić 235. — *ddd) kad se pita, jeli što ili nije, a čeka se u odgovoru poricaŋe, samo pitaŋe već vrijedi kao poricaŋe. odgovor može uprav i slijediti iza pitaŋa:* Da hoćo li im tadar vjetar odnijet molitve pomne? Ne, ne po nijedan način. B. Zuzeri 388[b]. U jednu riječ svikolici de cigloga u komu čekaŋu nahode se. Da jeli tkogod koji smrt nazbilj čeka, držeći se sved pripravan? Ah koliko ih se malo broji! 115[a]. Da možemo li sumńit, da će nas privarit Isukrs? Ne, na nijedan način. Đ. Bašić 90[b]. *no se često izostavlja:* Jeli tako? Da nastojimo li svi skrušeni u sniženstvu i pokori utažiti božiju pravdu? B. Zuzeri 217[a]. Da možete li rijeti: sagriješili smo i nije nam se nijedno zlo dogodilo? Đ. Bašić 52[b]. I ja iznadoh

srce kraļa, brata, prijateļa, blagostivoga Jezusa. Da jeda li neću mu se klańati? I. M. Mattei 15. Trjebuje mi ili tebi darovati ovo srce moje ili svijetu. Da imam li ga svjetu darovati, ovem neharniku, ovem izdajniku? 151. Da dali je bog stavio zakon, što nije svak podoban oslužit? A. Kalić 33. — *neobično je što stoji u jednom primjeru iz* XVI *vijeka gdje ovakovo pitańe vrijedi kao afirmativno tvrđeńe:* Ako ćeš ti rijeti: da ako ne more tko miran umrijeti, jeli mu dvaš gore? N. Naļešković 1, 182.

c) povod pitańu može biti, kao kod b), u onome što se prije kazalo, čulo ili drukčije osjetilo; no se opet taj povod, uzrok pravi ili izmišļeni izrijekom javļa u podložnoj rečenici uz samo pitańe koje prema onoj postaje glavna rečenica. podložna može stajati pred pitańem, ili za ńim, ili biti u ń umetnuta. aa) kao kod b) aa) kad se ńešto poriče, pita se ńešto afirmativno: Da zaista krstiš, ako ti nisi Isukrst? Bernardin 2b. Da što krstiš, ako ti nijesi Krst? N. Rańina 15a. iv 1, 25. Kad nijesi Hrist, da tko si? S. Rosa 48b. — *bb) kao kod b) bb) kad se ńešto afirmativno tvrdi, pita se: aaa) što iz onoga slijedi:* Da čijem svetu smrt želite nazbilj, spravļate li se kô je podobno za susresti je? B. Zuzeri 206a. Da videći u ńemu ovoliku dobrotu, hoćete li ga već vrijedat? Đ. Bašić 49a. — *bbb) tumačeńe nečemu što se čini da je onomu protivno:* Kad ono ima crnac stari, da što meni donio jesi? I. Gundulić 462. — *cc) kao kod b) dd) pokazuje se unutrńe razdraženje:* Aleksandar ńemu reče: Da ako ti tamo poginеš, gdo mene utiši? Aleks. jag. star. 3, 279. Da ako jedan put pravda odoli, kako je doslek više mnozijeh odoljela, od tebe što će biti? B. Zuzeri 125a. — *dd) pitańe je, kao kod b) ee) samo retorička figura, te se ńim potvrđuje ili poriče: aaa) kao kod b) cc) aaa), pitańem se ńešto veće tvrdi nego je u podložnoj rečenici:* Ako bog ni prostil anjelom, da ča oće učiniti nam? Korizm. 29b. Da ako vas saj svijet nije veći, što ćemo mi biti prid ńime? A. Gučetić, roz. jez. 74. Tursku vojsku ka ogńem sijeva. mog'o je Poļak sam razbiti: da s toliko još kraļeva kad se združi, što će biti? I. Gundulić 477. Zlo ti, Mujo, današńe junaštvo! da bud' li me tice prokoriše, da kako te braća i družina! *(udvojeno* da). Nar. pjes. vuk. 2, 50. — *bbb) kao kod b) ee) bbb), tvrdi se o subjektu pitańa isto što o subjektu podložne rečenice:* Ako li ja po Belzebubu izgonim vragove, da vaši sinovi po čemu izgone ih? S. Rosa 109a. — *ccc) kao kod b) cc) ccc), u pitańu je interogativna zamjenica ili adverb, a čeka se poričańe u odgovoru:* Kad bi sam ovi život bil a ne drugi veće, dostojno bismo bojali se ne izgubiti ga; da, pokle jest drugi život, zašto se bojimo ovi izgubiti? F. Vrančić, živ. 20. Ako ja sam oni isti sad u sebi, jaoh, da gdi je sviono ruho, grimiz čisti, plemenito ki me odije? I. Gundulić 219. Mućite, mućite, ništa mi ne mrmļajte govoreći: siromasi smo, odkud nam zlato, još mańe tamńan? mi toga ništa ne imamo. Da ako vam ukažem očito da vi ovijem stvarma obilujete, što ćete onda? F. Lastrić, test. 68b. A pak se dičite da sto krstjani, to jes nasljednici Jezusovi? da ako ste ńegovi nasljednici, zašto ne slijedite ńegove stupaje? D. Bašić 239b. Da zašto bi se ja bojao smrti koja mene na tvoje naručaje nosi? G. Pešťalić 228. — *vrlo se obično što potvrđuje na ovaj način: u podložnoj rečenici (uz* kad *ili* ako) *stoji kao izmišļeni uvjet poričańe onoga što se hoće potvrditi, a pitańem (koje, kao što smo kazali, vrijedi koliko poričańe) kaže se da ne može biti drugo nego ono što se je reklo da nije:* Da što mi je žudjeti na nebu, što li mogu na zemļi ļubiti, ako ne tebe, moj bože, samoga? I. M. Mattei 152. Jeda li si bristjanin? da ako nijesi, što si? 165. Kad ujaku neću, da kome ću? Nar. pjes. vuk. 2, 138. Da kako je kad nije tako? Da šta je kad nije to? Vuk, rječ. 109a. — *sličnijem se načinom i poriče što: kao izmišļeni uvjet potvrđa se da jest ono što se hoće bašiti a pitańem se kaže da protivno onomu nije drukčije od onoga, čim se dokazuje da je ono tvrđeńe u uvjetu bezumno:* Ako je to ļubav, da što je omraza, što je nenavidos? A. Kalić 90. — *sasma je drukčije u ovom primjeru: uvjet što je u podložnoj ne potvrđa se kao izmišļen nego kao istinit ili kao da može biti istinit, te se pitańem ne odbacuje, nego se iz ńega vadi pošļedak da ńešto drugo nije ili ne može biti:* Koji ne ļubi svoje rodbine i takoder stvari svoje, da kako li će ļubiti druge? P. Posilović, cvijet. 17. — *ee) rečenica je krńa u koliko ostaje samo da s podložnom: aaa) pitańe:* što će biti, *ili što takovo, izostavļeno je i ima se samo u misli. ovakovom složenom rečenicom krńom pokazuje se neodlučnost, bojazan.* Kako smiješ spavati ne jednu noć, nego toliko godina pod grihom? da ako pu(h)ne vitar volje božije, te osta pod grihom zatušen? F. Lastrić, ned. 188. Sluga: Sve je spravno. Gospar: Da ako okisnemo? F. M. Appendini, gram. 320. Nije trijeba strašit se ni zlo slutjet, odgovori joj Miho, biće što bog da, ti ga moli, pa ne boj se. Da ako ih nade na moru? M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 205. — *bbb) ima se u misli pitańe:* što bi bilo, *ali bez unutrńega razdraženja:* Što nam zabrańiva g. bog s ovom zapovijedi? Ubojstvo. Da kad bi slijedilo to ubojstvo po putu megdana? T. Ivanović 58. — *ccc) pitańe (ovdje:* bi li griješio) *popuńa se po predašńem pitańu:* Bi li griješio ko bi se priprodavo da nije krstjanin? Bi smrtno. Da da bi se samo pripokrivo kao da nije krstjanin? T. Ivanović 25.

d) uz da može biti radi veće sile i dakle: Sved smo u boju, sved u trudu, nije mira, nije pristanka. Da koji je dake ovi tužni život i nesrećni? *(vidi kod b) dd)).* B. Zuzeri 167a. Živoj vjeri „nihil difficile est', tvojoj vjeri sve je trudno; sve može živa vjera, a sved se čuje iz tvojijeh usta: ja ne mogu, nevoļa mi je. Da kakva je dake ova vjera? 365o. 366a. Neće ona molitve ńihove uslišati. Da što dakle? *(vidi kod b) bb)).* A. Kanižlić, utoč. 103.

b. igitur, ergo. *kod* a, da *vrijedi kao* dakle, *ali još uzdrži adversativnu vrijednost. no je može i posve izgubiti, te kao* dakle *naznačiti, da ńešto slijedi iz onoga što je prije rečeno. — Dolazi od* XIII *do* XVIII *vijeka. a) najčešće stoji uz pošļedak da ńešto treba da bude. (isporedi* dakle *pod* a, *b): aa) glagol je u imperativu:* Sь bo jestь bogъ... Da da sьbļudete zapovědi jego. Domentijana 242 Rečeno bo jestь: pomoli se podati milostь nemoštьnyimь i ne javiši se tьštь prědь gospodemь. da nijedinoje vasь budi tьštь. Danilo 306. I reče gospodin: da slišajte, hižo Davidova. Bernardin 2b. (audite ergo, domus David'. isai. 7, 13). Ja od plača i od suz mojih ne poznaju ļudi svojih, da ako si oni človik koga na svit čušti želih, ukaži mi sińal. P. Hektorović (?) 118. 119. Koga bog hrani, toga ruke človičaske ne mogu obraniti; da prelomi tvoje neulomno srce i odloži srditosti tvoje. Aleks. jag. star. 3, 265. Ti si sam vidil, sada kom smrtju umiram. Da ti takoje smrti ubojao se, ne ostavi me pod nogami konjskimi umriti. 273. To isto je, da veruj. 315. Ti na zemļi dobro poživil jesi. da pohodi, Aleksandre, na ugotovano tebi misto.

327. Li ne cini da se reče, da on gorku smrcu steče, toli slatko tebe žudeć; da dopus' mu za svu službu istom toko izdvoriti, da se može sgovoriti s tobom. A. Čubranović 159. Žudim svaka teška trpiti za ispovid Isukrstovu. Da ne budi vam milo moje mladosti, jere me hoćete sada svake skrbi oslobiditi. F. Vrančić, živ. 28. Kći moja sada umrla jest, da dodi i postavi ruku tvoju svrhu ńe i oživjeti će. M. Divković, bes. 869. Čudna je za isto ljubav tvoja i ljepota ka te stravi... Da reci mi, drugdje i odi u koliko š ńom si bio G. Palmotić 2, 192. Ovu boles posobito patim radi jedne same čaše posvećene aliti kaleža koji oteh silom iz manastijera Benediktova. da sudi sada što patim i što ću patit za ine odore koje samosilno učinih na imańu kaluderskom. I. Đordić, ben. 172. Recite mi, bišе li ljudi od puti i od krvi kako i vi Teodozio i Gustinijan, podložni nemoćim kako i vi? Da čujte kako oni obsluživahu crkovnu zapovijed od posta. Đ. Bašić 34b. *u jednom primjeru iz* xvi *vijeka stoji da iza imperativa, no je to neobično:* Nemojte da biti dionici ńih. N. Rańina 59b. pavl. ef. 5, 7. — *bb) glagol je u futuru:* Ako bihь hotio govoriti ali ispisati . . . , togaj bi govorenija i pisma mnogo bilo. Da ja ću reći, što mi so vidi pravo. Mon. serb. 500 (xv *vijek*). Lisica že reče: Da azь, o caru, dovoljna na ńištu budu ti dańs. Stef. i ihńil. star. 2, 279. Neki ga od farizea upitaše, kojom oblastim one stvari čińaše. A on zamjenito upita ńih, odkud krstio je Ivan krstitelj . . Odgovorište mu: ‚ne znamo'. A Jezus reče im: ‚da ni ja neću vama rijeti, kojom oblastim ove stvari činim'. S. Rosa 132b. 133a. — *u ovom primjeru* da *s imperativom naznačuje prijetńu:* Ne češ da me poznaš? da čeka'. M. Držić 283. *često stoji na početku odgovora, kad se vadi pošledak iz tuđih riječi na koje se odgovara:* Onь že reče: Neofitь jesmь, bratь tvoj. Da reci mi, reče, kako prostь hodiši? Domentijana 340. Da veče tuj ne stoj, nego li najpreče učinit' pod'mo toj što sada ti reče. N. Nalješković 1, 208. Gospoda: Ne ću ti mučati. Gospar: Da vika' ter pukni. 250. Da kaž', prošlo sve kako je. F. Lukarević 244. Da ti nastoj, ma ljubavi, blaženu ju učiniti. I. Gundulić 13. — *u ovom primjeru naznačuje da se govorom prelazi na što drugo:* Eto bjeh zabio; da s bogom ostavaj. N. Nalješković 185. *slično je tomu i ovo:* Skup: Dovedi u tvoju voju i vodi djevojku doma u tvoju voju, već je tvoja. Zlatikum: Da zbogom! M. Držić 221. — *cc) osobitijem se glagolom pokazuje da ono treba da bude:* Odkoli Afina početa je, nijedan car ńu ne prija... Da ne tribuje nam Filipovu sinu predati se. Aleks. jag. star. 3, 239. 240. Jere ne ima išta biti, ali izmišljati se u pameti nejednako ali razliko u sopstvima božanstvenijema . . Da, kada slušamo da Jesukrst jest sin božiji, ne ima se razmišljati išta zemaljsko ali smrtno od poroda ńegova. J. Matović 32. — *b) pošledak je da ńešto jest ili nije. isporedi* dakle *pod* a, *a).* Grišnici ne te razumiti, da teško i jao ńim. Korizm. 76a. Dostojni su uze i smrti bud takoj ki no se oglušo, dat se sili jakoj. Da evo sve ovoj, ča je u našoj nadi, u ruci je tvojoj. M. Marulić 17. Ja ńega cara imam, a on mene razbojnika nazva. Da kada vas razbojniku poslal je, tada vam glavo odsikal je, car bo poklisara nigdar ne ubija ni odira; da vi k razbojniku došadšo, poginuli jeste. Aleks. jag. star. 3, 253. Ne biste mu vjerovali u istinu, da ne vjerujem ni ja vam. Đ. Bašić 101b. — *c) naznačuje da ono što se prije kazalo, samo je uvod, priprava na pravi govor, i da ovaj istom sad počińe. isporedi* dakle *pod* d. Poslušaj, ljubveni sinu, zapovědi moštra tvoga... Da k tebi vzvratit se moje slovo (‚ad te ergo nunc meus sermo dirigitur'). Regul. sv. ben. star. 7, 72. — *d) u priporvijedańu veže jedan događaj s drugim, kako da je drugi pošledak prvomu: isporedi* dakle *pod* c. Biše 1 bogatac ki so pregovaraše s jednim ubogim susědom postolarom . . . da jedan dan opita ta vlastelin toga uboga postolara. Korizm. 8b.

E. da *može imati uza se drugih riječi koje mu dodaju svoje značeńe.*

1. a *često stoji pred* da *(i piše se gdjekad kao jedna riječ:* ăda) *te jače ističe ono što za ńim stoji.*

a. *značeńe je kao kod* A *(vidi i* ă II, B, 3, d). *a) vidi* A, 2, *α*, a, *β):* Ki, je snagu svu poharo, a da prodeš ti naprijeda. G. Palmotić 2, 31. Život isti moj podo bih, a da tuge tve se skrate. 2, 195 — *b) vidi* A, 2, *β*, b: Kad ta promaja probija kroza sobu, može čovek zazepsti a da i ne oseti. M. Đ. Milićević, zlosel. 288. — *c) vidi* A, 2, *β*, c: Ne bi moglo biti uzmnožno da bi mogla podniti toliko utežlive bolesti, a da ne umre. M. Lekušić 120. — *d) vidi još kod* A, 1, d, *b) pri svrsi.*

b. *značeńe je kao kod* B. *a) vidi* I, a: Jovan mu se bogom kunijaše, a da mu je ugrabiti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 82. — *b) vidi* I, b: A kad vidje Skadarka djevojka a da će je Ture sastignuti. Nar. pjes. vuk. 1, 602.

c. *značeńe je kao kod* D, 1. *(vidi i* a *pod* II, C, 3, c). *a) vidi* a, *d) cc) bbb):* Procvilele tri srpske vojvode u sužaństvu paše skadarskoga. a da za što? veće ni kroza što, za harače od lomnijeh Brda. Nar. pjes. vuk. 4, 19. — *b) vidi* b, *a):* Iz koga se rađaše izbaviti, a da ne mogaše se. J. Banovac, pred. 12. — *c)* a da i *kao* a i. *vidi* a *kod* II, C, 3, a. Čuo sam od popa, đe kaže, kako je bio nekakav blndni sin, pa pošto je sve svoje rasprskao, povrati se go i bos doma k ocu, ada i ja tako. V. Vrčević, niz. 308.

d. *značeńe je kao kod* D, 2. *vidi i* a *kod* II, C, 3, c. *a)* a da, *kao* da *kod* a, *a), veže pitańa jedno s drugim:* N. Što čine u raju? U. Slave i uživaju boga i s ńim svako dobro. N. A da što će najposlije biti od naše puti? I. A. Nenadić, nauk. 75. — *b) kao* da *kod* a, *b) aa), pošto se ńešto porcklo, stoji pred rečenicom kojom se pita što se o onom može afirmativno reći:* Rekoše sada ńemu: ada tko si? Anton Dalm., nov. tešt. iv. 1, 22. Dakle nećeš moć uteći; a da što češ učiniti, cum surrexerit ad judicandum deus? J. Banovac, razg. 92. — *i kad onaj što pita osjeća da ńečega nije ne po čijim rijećima:* Poštotalo pet devojaka . . . Pitao ih je Kuši-đidija: A da de vam je šesta đevojka? Nar. pjes. vuk. 1, 519. — *c) kao* da *kod* a, *b) bb), pošto se ńešto afirmativno tvrdilo, stoji pred rečenicom kojom se pita pošledak onomu, ili tumačeńe ńečemu što se čini da je onomu protivno:* N. Tko kupuje stvari ukradeno griješi li? U. Griješi i držan je vratiti što je ukrao. N. A da tko će ńemu vratiti ńegovo aspre? I. A. Nenadić, nauk. 137. — *d) kao* da *kod* a, *b) cc):* Onda care stade besjediti: a da čuješ? pašo Sojdine! Nar. pjes. vuk. 2, 455. — *e) kao* da *kod* a, *b) dd), naznačuje unutrńe razdraženje:* Ubi Vuko, pos'ječe Mušeja, a da što ću kazat na dvorove? Nar. pjes. vuk. 4, 516. — *f) kao* da *kod* a, *b) ee) ccc), stoji pred pitańem kojim se uprav poriče ono što se pita, a potvrđuje se ono što je prije rekao onaj što pita ili ko drugi:* Ostavlam ga; a da što ću? V. Došen 51b. — *kao tvrđeńe stoje često u naše vrijeme krńe rečenice:* a da kako? a da gdje? A turčin: čera bre! a da kako? ha! ha! Nar.

prip. vrč. 31. Đe češ? Doma, a da de? 173. — *ima ne malo primjera u naše vrijeme kod kojih za rečenicom kojom se nešto tvrdi dolazi ovakovo pitanje s poricanem čim se iznova i jače ono potrđuje*: Jeste testir, a da za što nije? Nar. pjes. vuk. 3, 171. Hoću Uso, a da kako ne ću? 4, 187. Ima Pero a da kako nema! 5. 546. — *ono što se tvrdi može biti izrijekom kazano za pitanjem s kojim ga veže* nego: A da što je nego maštanije? P. Petrović, gor. vijen. 62. Pa zar samo jednu, jeli? upita ga sin. A da koliko nego jednu? Nar. prip. vrč. 50. — *g) kao* da *kod* a, *c) dd) ecc), služi za tvrđenje, kad uz pitanje stoji u podložnoj rečenici urjet kojim se poriče ono što se hoće tvrditi, a pitanjem se kaže da ne može biti drugo nego ono što se je u podložnoj poreklo*: A da za što me bog stvorio, ako ne, da bih vas u svako doba, u svakoj stvari posvetjen bio slavi ńegovoj? I. M. Mattei 44. A da komu bi ja prvinu moje očutlivosti posvetio, ako ne tebi? G. Peštalić 157. A da za što te imam, kad mi u nevolji nećeš pomoći? Nar. posl. vuk. 1. — *h) kao* da *kod* b, *naznačuje da nešto stijedi iz onoga što je prije rečeno*: Jesi li ti ikad padao s tavana? Ne ja, odgovori mu hećim. A da ne znaš ni liječiti, nego bajde ća. Nar. prip. vrč. 102. Čuo sam da svašto pogađaš, je li istina? Valaj te nijesu prevarili. E, a da kaži mi: ova tica, te mi je pod pazuho, jeli živa ali mrtva? 140. A da kad je tako, znadite . . . V. Vrčević, niz. 13. A da tako i moja šćer ugleda Luku. 34.

2. ako *može stajati pred* da *ili za ńim*:

a. ako (ašte, ače) da *vrijedilo je u starijem jeziku kao samo* ako: Ako da carstvo mi prihodi u trьgь, da me počituju. Mon. serb. 162. (1357).

b. da ako: *a) vidi* D, 1, a, *c) aa). — b) vidi* ako *pod* S, k.

3. barem. *vidi* A, 1, b, *β) b) aa).*

4. bez da. *vidi* 1. bez *pod* g, *c).*

5. cijeća (cijeć, cića, cić) da *vrijedi koliko samo* da *ili* radi toga da. — *Dolazi od* xvi *vijeka kod pisaca sa zapadne strane, a od rječnika samo u Belinu* (cijeć da ‚acciò', ut'. cijeć da ne ‚acciò non'. 16b) *i u Stulićevu (kod* cjeć). *najzadńi su primjeri iz* xviii *vijeka. vidi* cijeća 5, *a), cc).*

6. da da *nije udvojeno. prvo* da *ima značeńe što je kod* D, *a drugo može značiti što je kod* A *ili* B *ili* C. Ne može biti? Da da se ne bi po nesreći iznašo ovdi među nami ovi sin prokleti? B. Zuzeri 261b. *vidi drugih primjera kod* D, 1, a, *d) dd).*

7. dobro da. *vidi* dobar.

8. e, je *pred* da. *u naše vrijeme obično se sastarja u jednu riječ. vidi* eda *i* jeda.

9. da eda (jeda) *i* eda (jeda) da *vrijedi koliko* jeda *ili* da. *vidi kod* eda *i* jeda.

10. er da, ere da *vrijedi koliko samo* da. *vidi* er *i* ere.

11. da godijer. *vidi* god.

12. gotovo da. *vidi kod* A, 1, d, *a).*

13. i *može stajati pred* da *i za ńim.*

a. i da, quin. *u jednoga pisca* xvii *vijeka: a) vidi* A, 2, *β*, c: Jest neuzmnožno otići u mlin i da se no primi malo brašna hańine. M. Radnić 562a. — *b) vidi* A, 2, *β*, d: Što može učiniti bog za izliječiti našu oholost i da nije učinio? 346b.

b. *vidi kod* C, 3, *β*, a.

c. da i (?), saltem. *barem. od* xii *vijeka. najlakše bi se činilo proizvesti ovo značeńe od onoga što* da i *ima kod* C, 3, *β*, a (otiamsi), *no se to nikako ne da, jer najstariji primjeri kod* C *dolaze istom od* xiii *vijeka. s druge strane svi ovi primjeri nalaze se samo pisani ćirilskim i glagolskim slovima po kojima se ne zna, treba li čitati* da i *ili* daj, *a latinskim slovima svud stoji* daj. *sva je prilika dakle da i na ovijem mjestima treba čitati* daj *i tražiti ovomu drugo postańe (vidi* daj).

d. da *može imati značeńe što je kod* D, 1. *a)* da i *i* i da *vrijedi koliko* a i *(vidi a pod* II, C, 3, a): *aa)* da i: Da odь toga ne uzemje protopopa česty, nь vьse to piskupь da uzemje . . . da i ješte da su otь protopopь svobodne i 4 namastiri kraļevsci. Mon. serb. 13. 14. (1222—1228). — *u pogodbi može stajati pred glavnom rečenicom ističući u ńoj jednu riječ*: Ako li tomu ne vjeruješ, da i u Macedoniji sakriti mi se ne možeš. Aleks. jag. star. 3, 288. I toli mi ikad svane, da i dan kao noć crn mi ostane. I Gundulić 241. — *amo spada i ovo:* Tkogod žive kao zvijerenje, da i mrtav na sto dijela od zvijerenja razdrpjen je. I. Gundulić 24. — *bb)* i da: Često jego pogibьšee vzviskahь, i obnovihь i po izvoļenju vladicice bogorodice, i da, ere istprosihь Parike u cara u Prizrěně, da dahь odь ńihь manastiru *(da* udvojeno). Mon. serb. 6. (1198—1199). I da eto pišomo gospodinu knezu Stefanu, molimo te budi tuzi kьda listove prědade. Spom. sr. 1, 30. (1400). — *b) vidi* D, 1, e, *c) bb). — c) vidi* E, 1. c, *c).*

14. istom (isto. ištom). *vidi* 37.

15. jako (kako). *vidi* 17.

16. još *a) vidi* A, 1, b, *β) b) bb) ccc). — b) vidi* C, 3, *β*, c. — *c) vidi* D, 1, b, *e). — d) vidi* D, 1, e, *c) cc) i dd).*

17. kako. *ima* kako da *i* da kako.

a. kako (jako) da *vrijedilo je do* xvi *vijeka kao samo* da *kod* A. *vidi* jako *i* kako.

b. kako da *može značiti i što* da *pod* B, 1. xv *vijeka.* Damo viditi vsakomu kako da mi učinismo milost. Mon. croat. 51. (1428).

c. kako (jak, kao, k'o, ka', jak no, kako no, kao no, kano, kan') da, quasi. *kad* da *ima značeńe što je kod* C, 1, *obično stoji među rečenicama koje veže jednu s drugom, a može prve i ne biti. — Dolazi od* xvi *vijeka. a) kad stoji među rečenicama, isporeduje ih, izjednačujući način, mjeru a i porod radńe što je u glavnoj rečenu izrečenu u podložnoj sto se ima samo u misli a što zbiļa nije ili što barem može ne biti. kod ńekih primjera ima u glavnoj prema relativnom* kako *korelative* tako (tač). taki *itd.*: Tako se pripravite kako da bi vam sa moćnim protivnikom bilo dugovanje. F. Vrančić, živ. 9. Tvoja zakletva tako zlamenovańe ima i snagu, kako da bi bio rekao: kunem ti se . . . Blago turl. 91. Jak da blago u proļeće pomnom rukom tko sastavi raspršano ke je cvijeće niklo u poļu i u dubravi, ter naravne tej vrste koji krune zemļu plodnu u perivoj svoj prineso za raskošu sebi ugodnu: tako u saraj s svake strane prikupjene sad vide se sve najljepše vile izbrane ke pod nebom nahode se. P. Sorkočević 575b. — A nemoj vapiti, jak da te tko muči. H. Lucić 231. Rići mu potoči, jak perlo da niže. 253. Kroz toj se čudim ja kad od nas smrt koga na on svijet pošļe tja, gdi plače svak svoga, jak no da od nebes vladalac u temu sakrivil nami jes. N. Dimitrović 28. Ješte se dopustih, jak čovjek da sam ja, komu nije u ustih nigda pokarańa. 64. Prosuze me oči kako no da gledam proć' sunčoj istoči. N. Naļešković 1, 219. Ne smim reć, neg mučU, jak mramor da bih bil. 2, 6. Brineš se hańinami kako da u žudjela nije hańina. M. Držić 301. Jezik se zaveže, a lice poblidi, kako da njeka zlod sree mi uvridi. D. Rańina 93b. Nagovara vojnici svoji na platu kako da bi rekao: ki može boriti se, bori so. Š. Budinić, sum. 170b. Mogu ga sahraniti, kako da tuj ne bi

bila nijedna zaprečica. A. Gučetić, roz. jcz. 28. Ruka utrnu kako da bi mrtva bila. F. Vrančić, živ. 68. Živo kako da je slobodan od svake pogibili. M. Divković, nauk. 7ª Eto Milijenko u crkvu ide, izvan sebe k'o vas da je. I. Gundulić 170. Tim z bolesti teške umuknu, kako da mu srce puknu. 239. *(More)* s objesnijem valovima srne udarat kraj kameni, jak da morski kraj pun gńeva budi u sebi sumńe nove. G. Palmotić 2, 66 Tijem se diči, kô da je stoko carstvo i krunu svega svijeta. 2, 289. Mire bjehmo od grada ostaviti namislili, kao da ljepše bješe nami zemji u tudoj sužńem biti. J. Palmotić 4. Zlo ogrli *(ti)*, kô da boga ne poznaješ. J. Kavańin 1ª. Svaki razkoš gdi sada je, kô zemaljski tuj raj da je. 189ª. Veće će svu svoju svitlost izgubit' *(zvijezde)*, kao da su na zemju padnule. J. Banovac, razg. 2. Jer su ńemu laži mile kan' da b' dragi kamen bile. V. Došen 37ª. Zacvili kan' da b' na ńoj bila rana. 66ᵇ. A izgori kô da je smetena. M. A. Reljković, sat. D 8ª. Moje tašto žalost ćutit poče srdce potajnu, kao da bi mi prid oči smrt ljubnog došla nikoga. M. Katančić 55. On se skoči, ka' da se pomami. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Sve se pušiš kan' da šjive sušiš. 1, 493. Al' se pusta ne da izvaditi, kao da je za kore prirasla. 2, 110. A pospaše kao da pomreše. 3, 298. Radi kao da ćeš sto godina živjeti, a moli se bogu kao da ćeš sjutra umrijeti. Nar. posl. vuk. 268. Sve joj pode kao da je o ńoj krojeno Nar. prip. vuk 129. Pane pred ńom na gola kolena kao da joj se umoli i oprošteńe ište. Nar. prip. vuk.² 215. Mičući rukom kao da što naglo ispred sebe uzima i trpa u usta. Vuk posl. 49. — *radi veće sile u isporedivańu može biti pred podložnom rečenicom i riječ* baš *ili druga takova*: Sto si tako, brate, potavńco, baš kan' da si pod zemjicom bio? Nar. pjes. vuk. 2, 41. Baš se čini kao da je živa. 2, 551. Nćko pjeva drumom širokijem, .. baš ka' da je ćića Radivoje. 3, 12. — *b) može stajati, ako i nema prve rečenice s kojom se isporeduje. pokazuje tad da se ono što se u ńoj izriče, onakovo čini da je, ako baš i nije. može se pri tom imati u misli* rekao bi, čini se *ili što takovo*: Kud bi htio, ić ne more, dal' kan' da ga nosi more, i s talasim kan' da pliva. V. Došen 26ª. Otklen ti l'jepa devojka? ka' da je Jane sestrica. Nar. pjes. vuk. 1, 310. Kad govori, k'o da golub guče. 3, 257. Ima jedan u bućaku koń kao da je gubav, tako se čini, ali je on najboji. Nar. prip. vuk. 27. Ima šta i videti u dvoru kao da je carevina, tu su sluge i sluškińe . . . 94. Ti se Vnče ka' da sa mnom rugaš. P. Petrović, gor. vijen. 84. Car kao da je kriv govoreći tako. D. Daničić, 2sam. 14, 13. — *u ovom primjeru da stoji jer ga ište* neufańe, *a* kako *pred ńim pokazuje da je takovo neufańe nerazložito.* Da ne bi puk upanuo u neufańe, kako da ne može dostignuti oprošteńe. J. Matović 499.

d. da kako. *vidi* D, 2, a, *b) ee) ccc).*

18. kamo li. *vidi* kamo. *a)* a kamo li da. *vidi i* a *pod* II, B, 3, a. — *b)* da kamo li. *vidi* D, 1, a, *d) aa) ccc).*

19. koliko (kolik, koko) da, quasi. *kao* kako da *(vidi* 17, c, *a)) stoji među rečenicama ispoređujući ih. — dolazi od* XIV *vijeka. — može u glavnoj biti korelativ* toliko, tako (tač): Toliko u strahu veliku svak staše, koliko da mrahu. N. Naljeković 1, 142. Tač bježi smrt od mene dalek tja, koliko da druga smrt nova jesam ja. D. Kańina 85ª. Odluči toliko očito učiniti nepravdu koliko da on teško sagriši. P. Radovčić, ist. 52. — Da je tvrdo i nepokolebimo, koliko da bismo s gospodaromu učinili. Spom. sr. 1, 25. (1399). Vazdi ćeš nastupit na tamjan i miru kom te će kaditi muži, žene, dica, koliko da si ti prem prava božica. II. Lucić 197. Pitomo i milo svrtaše ka meni to ličce pribilo, ta pogled medeni koliko da praviš: da bi mi kako moć, lika da ozdraviš dala t' bih i pomoć. 202. Koliko da ni živ, riči ne govori. P. Hektorović 27. Koko da nikadar ne kušah taj dila, ni općih taku stvar, ni da mi bi mila. 66. A Jezus svoj obraz na Petra obrati koliko da reče: znaš, sinoć što ti rijeh? N. Naljeković 1, 131. Ter ti će sva muka u saj čas otiti, koliko da ruka bude ju odniti. 1, 187. Ptice od izgor po dubju pojahu, koliko razgovor da ńojzi davahu. D. Kańina 22ª. Objesi na dub taj i dipli sve mile, koliko da voli: moj život bez vile već spjevat' ne želi. 139ᵇ. Šibeńik ovi, kako u ńega stupiše vaši stari, kolik da ńiova plemena slavu bi žeļan uživati, primi ji'. J. Banovac, razg. vi. Sada narod dao i prignuo za koristju, kolik da će u vik na ovome svitu živiti. 33. U ovoj duhovnoj zabavi podnesi se, koliko da je najposlidńa. P. Knežević, osm. 10. Sva je slava ovog dvora iznutra, koliko da bi zdvora ne bio ništa vidio uzvelićana i slavna F. Lastrić, test. 352ᵇ. Petar polak Ivana, koliko da bi ga ne poznavao, pita gospodina govoreći: Gospodine, a ovi što je? ad. 32ᵇ.

20 li. *vidi* dali.

21. listo, listor. *vidi* 37.

22. ma da, *kao* no što, samo što, *u jednom primjeru iz* XVIII *vijeka ograničuje predašńu misao:* Drugo je uskrsnuće istinito, ma da opet brzo umre. J Banovac, razg. 165.

23. makar *stoji uz* da *(kod* A, 1): *a) samo da pokaže žeļu:* Makar svi popovi da dođu i fratri vidjeti rug ovi ki činiš s ove tri. N. Naljeković 1, 272. — *b) vidi* A, 1, b, *β) b) cc).*

24. malo *uz* da ne. *vidi* A, 1, d, *a).*

25. mań da. *vidi* mań.

26. mi. *u jednoj knjizi prošloga vijeka nalazi se nekoliko primjera u kojih dolazi* da mi (!) *i znači isto što* no, ali. *no pošto se to ne da tumačiti i nema drugovrdje takovijeh primjera, a i tako je cijela knjiga izgrđena štamparskim grješkama, sva je prilika da treba čitati* danu *mj.* da mi: Ciro sagna žudjele da produ templo sagraditi, . . . da mi sa svijem tijem ńih ne oslobodi. S. Rosa 16ᵇ. Tijem krštenom krstijaše, da mi to krštene Ivanovo nije imalo ne vrijednosti. 45ª. Što to pomišjate u srcih vašijeh? da mi recite mi što je lašne. 63ª.

27. mjesto da, mješte da, na mjesto da. *vidi* mjesto, mješte.

28. nego (nego li, neg, no) da. *vidi* nego *i* neg.

29. *uz da ima i* neka (nek, nekli) *u istom značeńu, tako da oboje zajedno vrijedi koliko samo* da *ili samo* neka, *no s ńekom većom silom;* neka *može stojati pred* da *ili za ńim. vidi kod* neka, nek, nekli. — *od ovoga je drukčije kad među* da *i* neka *ima riječi koje ih dijele. i tad pisac kao kod udvojenoga* da *ili zaboravivši na prvu riječ koja je na početku od rečenice ili radi veće jasnoće meće bez potrebe onu drugu*: Crn mu obraz učinite, neka, kako srce ima grubo, da i obraz ukaže grub. M. Držić 148 Meni podaj silu, da na koga ruku položim, neka duh s. vajn ulizet. F. Glavinić, cvit. 203ᵇ. Da potvrdiv riječi dilom neka svak zna. J. Kavańin 421ª. Počšce ga napastovati, da kada ne može inačije biti neka odbaci brime. A. Kanižlić, kam. 39. Da kud hóće nek ulaze. V. Došen 205ª. Ponukovaše Rimjane, da budući umrli po krštenu u Jezukrstu, neka bi opazni bili. J. Matović 169.

30. no *pred* da *u ovom primjeru ne uzdrži cjelovito svoje adversativno značeńe: drukčije je*

*

posve no da *kod* A, 1, d, *b)*. A navali i muško i žensko, no da sretu u poļu svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 547.

31. nu. *vidi* danu.

32. osim (osvem) da. *vidi* osim *i* osvem.

33. pače *stoji iza* da, *rjeđe pred ńim. vidi* pače *i* dapače.

34. prem *stoji pred* da, *rjeđe za ńim. vidi* prem *i* premda.

35. radi da. *vidi kod* radi.

36. razma (razmi, razvje) da. *vidi* razma, razmi, razvje.

37. samo, istom (ištom, isto, listo, listor), tek (teke).

a. da *ima značeńe što je kod* A. *naznačuje se da radńa glavne rečenice nema drugoga ciļa nego onaj što stoji u podložnoj. a) radńa glavne rečenice zbiļa se vrši:* Ti, žono, činiš svomu mužu ugodbe, listo da bi te ne bil. Korizm. 29ᵃ. Pripovijest je i čudesan da se njegda pretvorio njeki Jove vrbnebesan, kad je zgubno š ńe *(ļubavi)* gorio, orlom, volom, rosom zlata, istom ona da mu 'e plata. J. Kavańin 6ᵇ. Koju *(pravdu)* blatni čovik gazi, istom da se s bogom mrazi. V. Došen 223ᵃ. Stane je psovati i biti samo da bi ženi ugodio. Nar. prip. vuk. 167. — *može se poricańem odbaciti drugi ciļ, ističući riječju* nego *onaj na koji se smijera:* Ode k đevojci, ali ne da je prosi, nego samo da je vidi. Nar. prip. vuk. 127. *to može biti i bez* nego: Nije je *(Krunoslavu)* žeļa bijela dana, istom da svě sunce *(Korcvskoga)* vidi. I. Gundulić 471. Ništa na svetu ne ište, samo da mu car da onaj prsten. Nar. prip. vuk. 49. — *b)* modo ut. *nije u glavnoj radńa što se vrši nego ńešto što se ima u misli o čem se kaže da biva pod uvjetom da mu bude ciļ ono što je u podložnoj. ovo je dakle ujedno ciļ i uvjet za ono što je u glavnoj. aa) u glavnoj se izriče sud da je ili da nije ńešto ugodno, dobro, korisno itd., ili da može ili ne može biti:* To je meni vele drago, isto da imam ja to blago. P. Hektorović (?) 130. Ni' mi, znaj, životom mučno se rastavit istom da u tvome srcu ja na sviti za ko godi brime moć budu živiti. D. Ranina 23ᵇ. Svaka je dobit mila i draga, ili je dobit ili snaga, samo da se pridobude. G. Palmotić 1, 356. Što se hoće svo se može, istom da nije zlo. Poslov. dan. 123. Malo prudi, jeli na ovi ali na drugi način istomačeno, samo da bismo razumjeli. J. Matović 527. — *bb) u glavnoj se ńešto zapovijeda, dopušta, prima, ili se uopće kaže spremnost:* Neka Tezeo od svě pođe pogrđeno vjerenice, ištom da vlas tve đesnice ńoj na pomoć blaga đođe. I. Gundulić 9. Carstvo i vas svijet da pogine, istom da se on osveti. 515. Samo da se, moj Ruđijeru, k meni budeš povratiti, svę ću ostalo na mu vjeru tve krivino ja zabiti. G. Palmotić 2, 59. Ja sam pripravan na biče, isto da se operu dušo od grńa svoji. J. Lastrić, test. 112ᵇ. Na poklon ti carstva polovina! samo da povratiš ove jadne duše. Nar. prip. vuk. 129. Upita ga šta išto za ńih, a on mu odgovori: ‚Što daš, teke da mogu kupiti kruha'. 137. — *cc) vidi* A, 1, b, *β) b) bb) ccc).*

b. da *ima značeńe što je kod* C, 1. *vidi* C, 2, b.

38. si. *vidi* dasi.

39. skoro. *vidi* A, 1, d, *a).*

40. svo da, za sve da, sa svijem da. *vidi* vas.

41. taman. *vidi* A, 1, d, *a).*

42. to *pred* da *ńešto jače ističe ono što je u podložnoj. u naše vrijeme u narodnijem pjesmama:* I đaće mu po sańgaka svoga, to da sudi, kako paša sudi. Nar. pjes. vuk. 3, 324. Na ńega se Ture zagonilo, to da bi mu okinulo glavu. 4, 10.

43. tek (teke). *vidi* 37 *i* A, 1, d, *a).*

44. to, to li, to t'. da *pred ovijem riječima stoji na početku pitańa, i, kao kod* D, 2, a, *b) dd), pokazuje čuđeńe, nezadovoļstvo onoga koji pita, radi čega što je prije čuo ili drukčije osjetio.* — xvi *i* xvii *vijeka.* Zagorka: Daj prvo ti meni dar ki mi s' obećao, kako znaš, ļuveni. Dubravko: Da to t' ga nijesam dao? F. Lukarević 45. Ļubica: Đake mi spovijeđaš, istina da je toj? Miona: Kako isti život tvoj: da to ti ne znaš ti? 54. Da to te druga stvar ne drži nego ta? 87. Da to li će ńemu oteta vjerenica lijepa biti? G. Palmotić 2, 79. Da to li ću u ovoj ļuti izđahnuti? P. Kanavelić, iv. 70. Da to li ste vi ufanje tako brzo izgubili? 51. Jaoh da to ću ja ovako ustrpjeti bez osvete ovo' izđajstvo? J. Palmotić 464. *svi ovi primjeri griješkom stoje kod* A, 1, c, *b) bb) (str.* 169ᵇ), *te ih ondje treba izostaviti, jer onamo spađaju samo oni u kojima* to t' *stoji pred* da.

45. vako *koje vidi.*

46. van *koje vidi.*

47. već da. *vidi* već *i* A, 1, d, *a).*

48. za da *znači što i samo* da *pod* A, 2, *a.* — *Postalo je po talijanskom* perchè. — *Đolazi od* xvi *vijeka kod jednoga pisca s otoka Hvara, a od onda često, osobito kod pisaca sa zapadne strane, i u naše vrijeme kod mnogih. čuje se i sad kod naroda na zapađu, ali ga većina nije primila, te ga se treba čuvati u pisańu, kaonoti varvarizma. između rječnika nalazi se u Belinu* (‚acciò' ‚ut' 16ᵇ. ‚affinchè' 44ᵇ. ‚che, acciocchè', ‚ut' 188ᵃ), *u Stulićevu* (za da, za đabi, ‚acciocchè', ‚quo, ut'. za da ne, za da ne bi, ‚acciocchè non', ‚ne'). — *često u glavnoj rečenici ima* za to *kojemu odgovara:* Đala mi s' ufanje, kô, molim, anđelska tva lipost ispuni, za da so nebeska uredba napuni. H. Lucić 187. Za da se veseļu ja i ti, ti moju spuni, a ja žeļu ispunit ću tvoju. 196. Zato su učinili crekvu svetoga Anbroza blizu, za da bude znatna. Mon. croat. 14. (1546). Vidimo, da nas zove *(bog),* kad od ńega odstupamo po grihu, za da se ne izgubimo. J. Banovac, razg. 88. Nemojte suditi, za da ne budete sudjeni. S. Rosa 78. Zla drugom činit ne đa, za da može sam robiti. V. Došen 57ᵇ. Svě što izbranijeh jes naprava đariva im, nek gizdava ńih ļepota večma sine, za da od puta kad đugoga počinule budu u lasti za đana se žuđenoga mogu spravit' pirne časti. P. Sorkočević 79ᵇ.

49. zar da. *vidi* zar *i* A, 1, c, *b) bb).*

II. *interj.* sane, age.

1. sane, vero, ita, recte. *ovakovijem* da *onaj što govori potvrđuje tuđe ili svoje riječi. radi veće sile uz* da *često ima koja zaključka kao* bogme: da bogme (borme, bome).

a. *potvrđuju se riječi koga drugoga, pristaje se na ńih. gđjekad onaj što govori pita sama sebe i odgovara kao da ga je ko drugi upitao. — ovo značeńe jamačno postaje od onoga kod* D, *i to ili od adversativnoga kod* 1, c, *možebiti đuļim skraćivańem riječi* đakako, đašto *itd. (i u kajkavaca je* nego *odgovor afirmativni), ili od onoga kod* 1, d *(isporedi lat.* immo). — *Kod pisaca đolazi od* xvi *vijeka (vidi prvi primjer kod a) bb)), no da je kod naroda starije, svjedoči nam ruski jezik u kojem ima isto značeńe; a između rječnika samo u Vukovu* (8. ‚ja' ‚ita', cf. ja; da da; da kako; da bogme, allerdings, freilich' ‚omnino, utique'. 109ᵃ). *a) u našem se jeziku potvrđuju tuđe riječi tijem što se u odgovoru ponavļa koja od onijeh riječi, a osobito glagol (ako je složeno vrijeme, samo pomoćni). a uz to može stajati i da što ńekako podaje veću silu odgovoru. aa) u odgovoru na pitańe:* Oče li

tvoj meštar platiti? Oče da, odgovori im Petar. E. Pavić. ogled. 557. Ljubljah li ja kadgod? ljubljah da. G. Pešťalić 179. — *bb) u riječima na koje se odgovara može i ne biti pravo pitanje, no samo sumnja i dvojenje, jeli nešto ili nije:* Vila I: I meni toj para, ako me moja svijes i oko ne vara. Vila II: Da majde, sele, jes. N. Naljeśković 1, 209. — *cc) mogu se tude riječi potvrditi, ako u njima i nema dvojbe:* Pomet: Znam, gospoda vala da gospocki živu. Maro: Da bogme gospocki! M. Držić 262. — *b) može i samo da vrijediti kao odgovor kojim se potvrđuje, kao talijanski* sì, *franeuski* oui, *njemački* ja, *engleski* yes. *samo u naše vrijeme:* Dakle neka bude vaša riječ: da, da; ne, ne. Vuk, mat. 5. 37. Rekoše mu: da, gospode. mat. 13, 51. I rekoše mu: čujeś li što oni govore? A Isus reče im: da! 21, 16. — *c)* age, esto. *pristaje se na nešto. od* xvi *vijeka: aa) na želju koga drugoga:* Baba: Podi ve gori ti . . . Gospoda: Da poću ja gori. N. Naljeśković 1, 266. Givo: Djevojko, podi ti, čin' da nas čekaju. Djevojka tuda: Da, poću ja rijeti, neka so nadaju. 284. — *bb) dopušta se, prima se kao istinito nešto što se zna da nije, ili što se ne zna jeli istinito:* Da, budi tako, ‚dato, che sia così' ‚fac ita esse'. A. d. Bella, rječ. 295a. — *d) kao da se pristaje na čije riječi, no je to samo ironički, te se uprav ne primaju i odbijaju, kako se poznaje po smislu.* — *od* xvi *vijeka:* Dobre: Ja ti sam našla djevojku s prćijom od vele tisuć dukata. Zlatikum: To mi i u kući da, da mi govori: što, kupila te sam, prćiju ti sam donijela. M. Držić 199. 200. Žena ńegova Ksantipe dotrka govoreći: Evo gdje čovjek prav pravcat umira! Sokrata . . . joj reče: Nego da! zar ti voliš da ja kriv umrem? M. A. Reljković, sabr. 2. Al' doziva paša gospodine: ‚Id' otale. Skadarka djevojko! ne b'jel' platna, ne plaši nam konja, i ne draži po vojsci junaka; jer ću naći u vojsci junaka koji ć' k tebi vodu preploviti, uvatiti Skadarku djevojku.' Odgovara Skadarka djevojka: ‚Da boga mi, pašo gospodine! dok je meni po Skadru junaka, ne bojim se tvojije Turaka'. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Iskao sam ja taj dnevnik, no on mi ga nije hoteo dati, govoreći (‚govorjašti'): ‚da! da ga daš štampati!' S. Tekelija. let. mat. sr. 120, 13. Tu kancler reče da mi ne možemo imati sobor za drugo nego samo za izbranije mitropolita; onda ja se uzdržati ne mogo, i rekao: ‚dopustite mi predložiti da 1768 lêta za živuštega mitropolita Nenadovića *(sic)* rezolvirat je bio sobor, tako 1790 za živušta mitropolita Putnika; što su ti mitropoliti umrli pre neżeli se otvorio sobor, to je samo slučaj'. Na to kancler reče: ‚Da! pak su govorili da smo mi otrovali Putnika'. 16. Da, vi ste ljudi, i s vama će umrijeti mudrost. Đ. Daničić, jov. 12, 2. Ti veliš: ‚Deset je para, samo deset para; a cigara je samo nekoliko mrva duhana, mali je to grch da upropasti jednoga mladića za sav ńegov potońi život!' Da! i ja sam mislio tako a ižašlo je inako. M. D. Milićević, des. par. 1. *pred* da *može biti i druga interjekcija:* ê *koju vidi. odgovara se* ê dâ, *kad se s nekim prezirańem ne pristaje na riječi koga drugoga ili mu se ne vjeruje što govori. u naše vrijeme i samo u Vukovu riječniku:* ê da ‚warum nicht gar?' 152a. *drugo je* ê dâ, *vidi* 2. da.

b. *kao* doista, zaista, da kako, *potvrđuje jače govor. dolazi od* xvi *vijeka a) stoji pred rečenicom:* Da, ti s' nada sve svet, istini bože moj. M. Marulić 7. Da, vazda pravednih bog jest obaroval. 25. Da, vazdakrat bi u Spljetu kuća prava od mudrosti. J. Kavańin 89b. Da, ob noć se raskopa Ar Moavski i propade; da, ob noć se raskopa Kir Moavski i propade. Đ. Daničić, isai. 15, 1. Da, jest ńešto, što ti ljudi kane. Osvetn. 1, 71. — *b) može biti i umetnuto u rečenicu, no to gotovo samo u poeziji:* Ah, i blažen da u sebi po sve viko čovjek ti je, komu djelo nijedno nije stavio za grijeh višńi s nebi. I Gundulić 194. — *c) može se tako većom silom i koja pojedina riječ istaknuti, te se onda* da *umeće za nu, rjede preda nu:* Još tužbe prljute i trude paklene napokon ućute da mora serene, kada se rasrdiš. M. Vetranić 2, 20. Narodnost, da, liepo je ime. M. Pavlinović, razg. 21. — *radi još jačega utvrđeńa stoji često uz* da *i* bogme (borme, bome): ‚Dalmacija' da borme, i to ime ńešto znači. M. Pavlinović, razl. spis. 346. Srbija, da bome! razg. 15. — *d) stoji pred riječju što se ponavlja radi veće sile u govoru:* Nisu ti ubijena da nisu ti ubijena, nisu ti ubijena, da živa mi sta odvedena. Nar. pjes. star. pis. 6, 22. Er ga brani bog čudesi, da bog vječni na nebesi'. J. Kavańin 256b. — *može biti da tako stoji i u ovom primjeru:* Vaj lele da lele, ljubavi nemila! D. Baraković, vil. 273.

c. *često je udvojeno: aa) vrijedi kao kod* a, *c) aa):* Brodar: Ali vam priporučivam, što je naš običaj, malo napit se. Gospar: To se zna; mislim ja za to. Brodar: Da, da, gosparu, idem na brod. F. M. Appendini, gram. 319. — *b) kao kod* b, *a):* Kad će srce moje blagoću i podńiženstvo tvoga počet nasljedovati? Da, da, jur počelo ti moje srce svjedočiti veliku ljubav. I. M. Mattei 305. Ako li imaš štogod straha, ti ćeš umjet potajno, krijući, noćno na sve doprijet. Da, da, i ti si prava Rekabitka. A. Kalić 368.

2. age, *kao* de. dela, deder, *glas kojim se zazirle, potiče, sokoli ko, da ńešto učini.* — *dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚age' 530a; ‚age nunc' 371a; da junaci ‚macte animo, 764b) *i u Stulićevu* (‚age').

a. *ima uza se imperativ, ali ovoj nije onako s ńim združen kao kod* 1, A, 1, a *(ipak vidi ovdje zadńi primjer).* Da, da razbijemo vrata! M. Držić 359. Da čuj, sinko. ter se gani. I. Gundulić 8. Da sa mnom bod' sada i veće spravlja' pir. 132. Na to odloži Filip: da hod i vid. S. Rosa 50a. Da, brzo, nemojte više stat. N. Palikuća 61. — *u jednoj narodnoj pjesni ovakovo je* da *združeno s imperativom tijem što enklitika se koja imperativu pripada stoji odmah iza* da: Da se popni jeli na kićicu i ponesi durbin od bijura. Nar. pjes. vuk. 3, 153

b. *može se nutkati na govor i bez imperativa samijem pitańem:* Ali, misliš, kô onda Gaba, ustat na obranu tega zlotvora, koji je u tebi? Da, danu što ćeš rijet, što li možeš u obranu zla jezika? A Kalić 595.

c. *među da i imperativom stoji vokativ, a uza ń obično adjektiv ili koji drugi pridjev što znamenuje ljubav ili štovańe, osobito zamjenica* moj *(ili* naš) *koja svagda stoji odmah iza* da; *ovo tad pokazuje neko milovańe ili laskańe. vrlo često u narodnijem pjesmama.* Da, kralju pravedni, nemoj virovat ričma lažljivim. N. Palikuća 12. Da moj vjetre, ne lomi me! Nar. pjes. vuk. 1, 488. Da naš brate Zeko buljubaša! da si brzo Drini valovitoj. 4, 276. Da moj svekar care Simeune! nemoj posjeć' svoga sina Savu. Nar. pjes. petr. 2, 90. Da moj care, dobri gospodare! evo t' služim deset godin dana, plati mene, da ja doma gredem Nar. pjes. istr. 1, 9. Da, moj ćale milo dobro moje! kroji meni robu na jednako i sedlaj mi konja na junačku. 1, 10. — *može da biti i umetnuto u vokativ samo da stoji odmah za ńim* moj: Oj Lazare da moj mili sine! kad ti staneš

gledat' djevojaka, ne gledaj im skuta ni rukava. Nar. pjes. vuk. 1, 372. — *može imperativ biti na prvom mjestu:* Pođi s bogom da naš zete mio. Nar. pjes. petr. 2, 603. Ne boj mi se, da moj mio brate. Nar. pjes. vil. 1866. 661. — *mješte imperativa može biti i optativ:* Dobro doš'o, da moj mio sine. Nar. pjes. vil. 1866. 97.

d. *uz onakovo* da *kao što je kod* c *može se ne izreći imperativ koji se ima u misli: tako, kad slijedi pitańe, misli se* kaži, reci *ili što takovo:* Da moj sinko, Popović-Stojane! Jesi l' mene putovao mirno? Nar. pjes. vuk. 2, 515. Da moj brate, čobanine Đuro! da nijesi pogubio društva? 3, 94. Kad to čula ostarjela majka, ona kaže od Seńa Ivanu: ‚O Ivane, da moj mili sine! Anđa nam je vrlo nevesela, Jovan Anđi ni mukaet nije‘. Kad to začu Ivan Seńanine, on govori barjaktar-Jovanu: ‚Čuješ more, barjaktar-Jovane! što je moja seka nevesela? ti joj nisi ni mukaet bio!‘ 3, 207. Da moj brate, Jure barjaktare! ne znaš đegođ kamene pećine? 3, 419. A davori' da moj gospodaru! A šta si se na me naļutio? 3, 496. Čuješ li me, da moj mili kume! 3, 509. Da moj brate B'jelić Igńatija! . . . kuda ćemo, na koju li stranu? 4, 278. Da za boga, Kosović Drekale! koji j' ono junak po imenu? 4, 392.

3. *stoji pred rečenicama ili pred pojedinijem riječima kad se zaviče od čuda, a uz čudo može biti i žalosno ili radosno osjećańe (isporedi* a *pod* I). *jamačno je ovo značeńe postalo od onoga kod* 2, c *i* d, *premda se kod riječi* a *nalazi ujedno onakovo i adversativno značeńe, što bi dalo povoda promisliti da je i kod* da *ovo značeńe s adversativnijem (kod* I, D, 1) *tijesno svezano. no kod toga ima velika razlika u koliko se adversativni smisao riječi* a *izvodi iz interjekcije, a nasuprot* da *kao adversativna konjunkcija dolazi od prvijeh vremena, a s ovijem značeńem istom od* XVIII *vijeka, a između rječnika samo u Vukovu* (9. ‚als ausruf der verwunderung‘: da čudno ti ga prevari! da lijepa ti je, jadi je ubili! 109[a]).

a. *u čudu. pred* da *ili za ńim može biti i druga koja riječ kojom se pokazuje čuđeńe, kao n. pr. pred* da *interj.* a, ah, *vokativ* bože, mili bože, *ili vokativ imena onoga s kojim se govori; iza* da *riječi* boga ti, *ili vokativ. a) kad se ko čudi kakvo je što, ime ovoga može biti u genitivu, a uza ń kao atribut riječ kojom se kaže kakvo je:* Ah! da strašne mećave! Đ. Rapić 219. Bože! da mlogi slipaca! 283. Da moj brate, sjajne mjesečine! Nar. pjes. vuk, 1, 441. Mili bože, da lepa junaka! 1, 627. Mili bože, da čuda golema! 2, 577. Bože mili, da lijepe kite! 4, 183. Da lijepijeh drva za grebeništa! Nar. prip. vuk.[2] 310. — *b) uzrok je čuđeńu izrečen u cijeloj rečenici u kojoj može biti etički dativ* ti *ili riječca* li: Prvijeńe, mudra glavo, da mnogo ti znaš! Nar. pjes. vuk. 1, 69. Zlatni kove i srebrni, da lijepo ti sjaš! da naš Stjepo domaćine, da mnogo ti znaš! 1, 85. Da lep ti je Rumeniloviću! 1, 456. Da lud li si čelebija Mujo! 1, 563. Da l'jep ti je careviću Mujo! 1, 568. Ļuca Gano, da nesrećan li si! 5, 500. — *c) u rečenici nije izrijekom javļen uzrok čuđeńu, nego se ovo postavļa kao pitańe s upitnom zaimenicom:* Da kakva je Roksanda devojka! Nar. pjes. vuk. 2, 134 Da kakvi su golaći junaci! 4, 264. Da kakve su po Foči devojke! Nar. pjes. herc. vuk. 85. — *d) uz* da *ima drugijeh riječi* (hvala bogu; boga ti *s voc.) koje samo pokazuju čuđeńe, a uzrok je ovomu istom poslije izrečen u običnom pitańu:* Ali mi momče tako govori: ‚Da fala bogu, fala jednome! Jel' ovo igde u svijetu bilo da j' sestra sestru svoju zaklala?‘ Nar. pjes. vuk. 1, 217. Al' besjedi Merima djevojka: ‚A još većma zamirisa kosa, čini mi se mog milog Omera‘. Al' govori mila snaa ńena: ‚Da boga ti, mila zaovice! Zar ti ne znaš za Omera tvoga? Omer ti se drugom oženio‘. 1, 258.

b. *u žalosti, gńevu, kajańu. uz* da, *osim riječi kojim se izkazuje čuđeńe (vidi kod a)), može biti i osobitijeh za žalost, kao* jao! ah jao! *aa) pred genitivom (vidi* a, *a)):* Vidiš dakle da je od Turaka došlo kolo, da zla komšiluka! M. A. Reļković, sat. C 8[b]. Ah jao da strašni muka! a jao da strašni muka! a jao da opaka bola, pakla! pakla! Đ. Rapić 174. Da moj brate, velike sramote! gdje me šaļe od petero djece! Nar. pjes. vuk. 3, 529. Jao vrani, da zla toga glasa! 4, 206. Da grješna naroda! Đ. Daničić, isai. 1, 4. Napadoše zdravi rańenike, mili bože da nedaćna danka! Osvetn. 3, 102. — *bb) pred rečenicom (koja je kod prvoga primjera krńa u obliku, no potpuna u smislu). vidi* a, *b).* Ah jao! da teško meni. Đ. Rapić 186. Da vrlo sam bogu sagrešila! Nar. pjes. vuk. 2, 73.

c. *u radosti:* A da blažen ti sam ja! G. Peštalić 180.

d. *i* a da *stoji kao* da *u uzviku:* A da Draško jadan brate dragi! što će sade ova sestra grdna što izgubi brata ovakvoga! Nar. pjes. vuk. 4, 64.

4. a da *kao* ha ha, a a *(vidi* a *pod* I, 1 *pri svrsi), govori se u čudu kad se iznenada što opazi. samo u jednoga pisca u naše vrijeme:* Jedva živi dopru, gdje se stope presumitile. A da, reknu, ovdje je negdje ložnik zvjeretu. S. Ļubiša, prič. 24.

2 DÂ, *interj. isto je što* dâ *kod* II, *samo s produženim glasom radi veće sile. — u naše vrijeme.*

a. *potvrđuje se što je prije rečeno:* ‚Činovniče veli čuveni pisac, kad god ti jave da ima nekakav molilac nešto da traži, da pita, da protestuje, da se izveštava od tebe, svakad se seti da u plati koju si toga dana primio, može biti koja para iz poreze baš toga istoga molioca!‘ Dâ, činovnik je dužan svakoga lepo primiti, saslušati, uputiti. M. Đ. Milićević, zlosel. 127.

b. ê dâ *odgovara se na čije riječi kao u čudu, ali ne kao da mu se ne vjeruje. isporedi* ê dâ *kod* 1. da, II, 1, a, *d) pri svrsi.* Ê dâ! ‚so?‘ ‚sic?‘ Vuk, rječ. 152[a]. ‚A kako je u selu, snaho?‘ ‚Zdravo, bogu hvala! letina je dobra, stoka se potkrvavila, ali evo jada: medi se žir; burgijaša nema, pa boga mi devojke lupaju bakrače!‘ ‚E, dâ?‘ upitah ja kroza smeh. M. Đ. Milićević, zim. več. 353.

c. *stoji na svršetku pitańa, kao potičući drugoga da odgovori. samo u jednoga pisca s jugozapadne strane:* ‚Kako si dâ?‘ ‚Dobro, hvala bogu, a ti?‘ S. Ļubiša, prič. 136.

3. DÂ *u jednom primjeru iz našega vremena kod pisca s jugozapadne strane, koji sam tumači:* možda, *ali je po svoj prilici okrńeno* daj (minimum, najmańe). *vidi* daj, *b).* Evo ti jedno jutro dâ dvadeset primoraca gdje idu u sud. S. Ļubiša, prič. 98. — *i* da *u jednom primjeru* XVI *vijeka vrijedi kao* daj, *a), no je sva prilika da treba čitati* daj jednočь: Oni ki bi se ne htio ispovidati da jednočь na godište. Stat. poļ ark. 5, 249.

DAB, *m. pupavac. — po novosl.* vdab *i* vdeb *vidi se da je sprijeda otpalo* v; *po starosl.* vъdodъ *rus.* удодъ *vidi se da je* b *(po disimilaciji) postalo od* d *(isporedi* dabar *prema* bъbrъ); *isporedivši sve oblike, mislim da se dolazi na najstariji* vъdъdъ. *postaje udvajańem sloga* vъd *čim se htjelo napraviti zvuk sličan pupavčevu pjevańu (isporedi i* potpuden, *i lat.* upupa, *grč.*

žnov, češ. dedek *i poļ.* dudek *itd.). tomu bi bila potvrda i nepostojanost samoglasnoga slova (ima još i starosl.* vъdidъ*).* — *dolazi samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje ima i (kajkavski)* dȍb, *a u ovom obliku* (deb) *i u Jambrešićevu i u jednoga pisca našega vremena:* Pupavac ili deb. J. Ettinger 100.

1. DÁBA, *m. ime muško. hyp. od* Dabiživ *isporedi* Dabo. *Akcenat se mijeňa u vok.:* Dâbo. *Dolazi prije našega vremena a nije u nijednom rječniku.* Daba. Raba svojego Dabu. S. Novaković, pom. 57.

2. DÁBA, *f. ime žensko. hyp. od* Dabiživa. *Akcenat se mijeňa u vok.:* Dâbo. *Dolazi prije našega vremena a nije u nijednom rječniku.* Daba („muško i žensko, ali više žensko"). S. Novaković, pom. 57.

DABAC, Dapca, *m. ime muško. dem. od* Dabo. *Dolazi u spomenicima* XIV *vijeka samo u nominativu koji je pisan* Dabьcь *i u Daničićevu rječniku* Sin mu Dabьcь. Deč. bris. 50. Hranьcь i Dabьcь. 84. Dijakъ Dabьcь. Spom. sr. 2, 21. (1351).

DÀBAČINA. *f. selo u Bileć-kadiluku.* V. Ļešević.

1. DÀBAR, dȁbra, *m.* castor fiber L., *ńeka četveronožna životiňa isporedi* bobr, brebar, brebir. — *Akcenat ostaje u svijem padežima, samo je u gen. pl.* dȁbārā. *u Belinu je rječniku drugi ake.* (dȁbar) *nego u Vukovu.* — *Postaje od starosl.* bьbrъ *i* bьbrъ *(u spomenicima pisano* bebrъ *i* bobrъ, *ruski i češki* bobr, *poļ.* bóbr) *iz indoevropske osnove* bhabhru *(isporedi lit.* bebrus, *snsk.* babhrus ‚ichneumon', *lat.* fiber, *st. višeńem.* bibar) *koja udvajańem postaje od korijena* bhru, *smeđ. prvo* b, *po svoj prilici još prije nego je za ńim postalo* a, *pretvorilo se je u* d, *da ne bi stajala dva jednaka slova jedno uz drugo (isporedi* kći *i* ḥći *od* dьći *gdje se je* d *pretvorilo u drugo slovo, da ne bi došlo pred t kojim počińe glas* č*). no ipak i u litavskom osim* bebrus *ima i* dabras *s istijem značeńem. od* bьbrъ *postalo je kod kajkavaca i* breber *i* brebir*; a* bobr *je riječ nepouzdana.* — *Ne dolazi u nijednoga pisca prije ovoga vijeka, ali je u svijem rječnicima osim Daničićeva* — (Zivine divje i zvijeri. Sisavci. — Treći red. Glodavci). Drugi rod: Dabar dugačak je $2^1/_2$ stope, rep ńegov goliśavi, pļosnasti i ļuskavi je 11 palaca dug a do 5 palaca širok, pod repom ima dvije kese pune smrdļive tečine . . . pribiva uz potoke i jezera. J. Ettinger 24. 25. (Redovi sisara. — 7. red. Glodari.) U familiju ‚Palmipedia' koja ima izmedu prstiju raspete kožice za plivańe spada jedina nama u Evropi poznata životiňa dabar koja se izmedu sviju drugih sisara odlikuje osobito veštačkim obitalištima. J. Pančić, zool 182.

2. DÀBAR, Dabra, *m., ime za ńekoliko mjesta. akcenat nije kod svakoga jednak. u sviju je postańe od* dьbrъ, dolina. *a za ńeka od ńih naluzi se u spomenicima i stariji oblik* dьbrь *(isporedi* dbar*). između riječnika dolazi samo u Daničićevu* (dьbrь ‚vallis' *i ime selima).* — *isporedi* Dabri, Dbar. 1. *Sveti je Sava osnovao episkopiju i postavio biskupa u* Dьbrъ*; gdje je to mjesto bilo, vidi* J. Ruvarac, O episkopiji dabarskoj i dabrobosanskoj. godišńica N. Čupića 2. 247—254, S. Novaković. srp. obl. glasn. 48, 75. 76. Vь lěto 6727 (= 1219) postavļajet se Sava arьhiepiskops srьbьskij, svojimь že rukopoloženijemь postavļajetь . . . 3 *(trećega)* episkopa vь Dьbrě (vь Dьbru D, vь Dьbri 11), hramь svętago Nikoli. Okáz. šaf. 69. (XVI *vijek).* 1 da poimetь sь soboju episkopa i igumene . . . . i drugago svętago Nikoly u Dьbry i svętago Georgija u Dbri. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. *(prijepis* 1619). Vь Dьbrě crьkovь svętaago mučenika Hristova Georgija. Danilo 138. Doista niže Vasojevića u dońem Limu bio je predeo koji se zvao Dьbrь. S Novaković, srp. obl. glasn. 48, 75. — *u jednom rukopisu* XVIII *vijeka* Debar: *(Sava)* postavi . . . . u Debru u manastirь svętago Nikinije *(sic)* 3. *(trećega)* vladiku. Podgorički ļetop. star. 13, 182. (1737). *i u novijem prijepisu nepoznata rukopisa:* Vь Debrě svętago Nikolaja Verkovićev ļetop. star. 13, 191. — *u jednom ļetopisu i u jednom prijepisu Danilovijeh Života kraļeva i arhiepiskopa stoji u množini:* Dьbri: Tretiago *(episkopa)* postavļajetь vь Dьbrěhь vь hramě svętago Nikoly. Okáz. šaf. 59. (XVI *vijek).* Dьbrěhь. L. Danilo 138. — 2. *grad, sad razoren, u Staroj Srbiji u dibarskoj nahiji:* U Staroj Srbiji u sadašńoj dibarskoj nahiji gdje se i danas vide zidine manastira sv. Nikole i jepiskopije ‚vь Dьbrě' ne daleko od razvaļenoga grada istoga imena. N. Dučić, glasn. 42, 179. *isporedi* 2. dabarski *pod* 2. — 3. Dьbrь, XIV *vijeka selo u Srbiji, jamačno u današńem požarevačkom okrugu, koje je car Lazar dao Ravanici:* Selo Dьbrь, i meda mu Govedi Brodь, po tomь děloma hatarь otь Petke prěky putь i na ńemь hatarь; i otь Braničeva na Berańe Kušomь hatarь, nadь petačkskyimi vinogradii hatar na Draču, na Klenovnikь. Mon. serb. 199. (1381). — 4. Dábar: *a) selo u hrvatskoj krajini (kotar: Otočac).* V. Sabļar 72. Schem. segn. 1871. 25. Schem. prav. 1878. 65 Razdļeļ. kr. 32. *Dolazi od* XV *vijeka:* Dujam z Dabra stola krbavskoga. Mon. croat. 133. (1487). — *b) dolina i selo u Ercegovini u kotaru stolačkom.* Schem. rag. 1876. 57. Glasn. 22, 53. *(ovdje je griješkom zabiļežen akc. ovako:* Dâbār) — *Dolazi od* XVII *vijeka, a možebiti i od* XV *(vidi zadńi primjer).* Tvrdu još poda mu, ku u Dabru zgradio je. J. Palmotić 99. Od Trebesińa ide put južno-zapadno po sabata preko doline Dabra k ugibu izmedu Kubaša i Hrguda . . . Ima i u dolini Dabru rastrkanih kuća. Glasn. 22, 27. Ima u Hercegovini u stolačkoj nahiji jedan prijedļel s nekoliko sela, koji se zove Dabar. N. Dučić, glasn. 42, 178. — *može biti isto mjesto i ovo što stoji u jednom spomeniku* XV *vijeka:* Uda se Vladislava *(kći Iraila Mihojevića)* za Ivaniša Pićevića u Dabarь, *(umrije)* u Dbru. Mon. serb. 544. *(ne znam, je li zadńe mjesto isto što prvo, ili je sadašńi* Dbar). — *c) općina i selo u Bosni, u Bihaćkom okrugu.* Statist. 54. Tomina i Dabar *(štamp. griješkom* ‚Dobar') golema rišćanska sela *(u nahiji Staromajdanskoj).* J. Jukić, zem. 49. — 5. *(s nepoznatijem akcentom) selo u Dalmaciji u Sińskom kotaru.* V. Sabļar 72 L. Maschek, repert. 28. — 6. Dȁbar *selo u Bileć-kadiluku.* V. Ļešević.

DÁBAR-DOŠEN, *m. svoce u Lici blizu Baga.* V. Sabļar 72.

1. DÀBARSKÎ, *adj.* castoris, *dabrov. samo u Stulićevu rječniku.*

2. DÀBARSKÎ, *adj. što pripada mjestu Dabru. u starije vrijeme* dьbrьskyj. — *S tijem oblikom dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* — — 1. *gotovo u svijem primjerima razumije se* 2. Dabar *pod* 1: Jepiskupomь dьbrьskyimь Joanomь. Mon. serb. 60 (1203—1302). Dańь svetomu Nikolě jepiskupiji dьbrьskoj. 564. (1322). Města episkopomь srьbskymь: 1. zetskyj, . . . 7. dьbrьskyj . . . Města episkopomь i igumenom srьbskyimь: 1. zetskyj, . . . 7. dьbrьskyj . . . Okáz. šaf. 54. (XV *vijek).* — *2. samo u jednom primjeru*

razumije se 2. Dabar *pod* 2: *(Kraļ Milutin)* prijetь zemļu dьbrьskuju. Danilo 114.

DABAŠ, *m. livada u Slavoniji u virovitičkoj županiji.* I. Brlić.

DÀBÂŠNICA, *f. selo u hrvatskoj krajini, u doňolapačkom kotaru.* Schem. segn. 1871, 36. Razdjeļ. kr. 7.

DÀBÂŠNIČANIN, *m. čovjek iz Dabašnice.* V. Arsenijević. — *u množini:* Dabašničani. — *akc. se mijeňa u gen. pl.:* Dàbâšničânâ.

DÀBÂŠNIČKI, *adj. što pripada selu Dabašnici.* V. Arsenijević.

DÀBÂŠNIČKIŇA, *f. žensko čeļade iz Dabašnice.* V. Arsenijević. — *akc. se mijeňa u gen. pl.:* Dàbâšničkíňâ.

DABAŠOR *ili* Dapšor, *m. ime mjestu. dolazi samo u jednom spomeniku* XII *vijeka i u Daničićevu rječniku* ‚Dabьšorь', Stefan je Nemaňa dao Hilandaru nļanik ‚u Dabьšorě'. M. 6. *(Mon. serb.* (6. 1198—1199). nominativu nema potvrde. Đ. Daničić, rječ. 1, 253.

DABAVCI, Dabavaca, *m. pl. seoce u Bosni u banolučkom okrugu.* Statist. 33.

DÁBE, *m. ime muško. hyp. od* Dabiživ. *isporedi* Dabo, Daba. — *Akcenat se mijeňa u vok.:* Dâbe. — *Dolazi od* XIII *vijeka a između rječnika samo u Daničićevu.* Mon. serb. 61. (1293—1302). Deč. hris. 20 *i* 22 *i još na više mjesta.* Hrisov. stef. duš. glasn. 15, 297.

DABELIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. dubr. 1876. 47.

DABETIĆ, *m. prezime. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 582. Smilь Dabetić. Hrisov stef. duš. glasn. 15, 299. (1348?).

DABIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Đ. Avramović 202. M. Đ. Milićević, srb. 496. Schem. diac. 1877. 63. Šem. karlov. 1883. 71.

DABIĆKA LIVADA, *f. mjesto u Srbiji u smederevskom okrugu.* Sr. nov. 1863. 571.

DABIN KĻUČ, *m. mjesto u Srbiji u biogradskom okrugu.* Sr. nov. 1861. 146.

DABINOVAC, Dabinovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176. Rat. 101.

DABISAV, *m. ime muško* (Dabiživ?). I ovako ti reci slavnu kraļu Dabisavu. Nar. pjes. bog. 132.

DÀBIŠA, *m. ime muško. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Deč. hrisov. 43. Azь Stefanь Dabiša kraļ Srьbļemь, Bosni i Prêmorêju. Mon. serb. 221. (1392). *u Špletu* XV *vijeka.* Star. pis. 1, IX.

DABISIĆ, *m. Dabišin sin. postaje od* Dabiša, *dodajući patronimički nastavak* ić. — *Dolazi* XV *vijeka a između rječnika samo u Daničićevu.* — Kneza Hreveļana Dabišića. Mon. serb. 483. (1460). Po knezu Hreveļanu Dabišiću. 505. (1466).

DABIŽEVAC, Dabiževca, *m. mjesto u Srbiji u crnorječkom okrugu.* Livada sa branikom *i* ńivom u Dabiževcu. Sr. nov. 1869. 499. Niva u mestu Dabiževac. 1873. 1122.

DÀBIŽIĆ, *m. prezime u naše vrijeme, u Bačkoj.* V. Arsenijević.

DABIŽINOVIĆ, *m. prezime* XV *vijeka.* Lito od rojenija ńegova 1490 i drugo . . . a ovoj su ti imenom zdola pisani . . . Dabižinovići. Stat. poļ. ark. 5, 289. 290.

DÀBIŽIV, *m. ime muško. — Postaňem je cijela rečenica:* da bi živ (bio). — *Dolazi od* XIV *vijeka vrlo često a i u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* 1, 253 *i* 3, 582. — *isporedi* Dabživ. Posila kraļьstvo mi kneza Dabiživa. Spom. sr. 2, 2. (1320). Dabižive. Deč. hris. 16. *i još u istom spomeniku na mnogo mjesta.* Hrisov. stef. duš. glasn. 15, 271. Po Dabižvu knezu boračkomь. Mon. serb. 399. (1439). I ovako ti reci slavnu kraļu Dabižívu. Nar. pjes. mikl. 48.

DÀBIŽIVA, *f. ime žensko. vidi* Dabiživ. S. Novaković, pom. 57.

DABJEN, *m. ime muško. dolazi samo jedanput prije našega vremena u acc. i pisano je* Dabena. S. Novaković, pom. 57.

1. DÁBO, *m. ime muško. hyp. od* Dabiživ. *isporedi* Daba, Dabo. — *Akcenat se mijeňa u vok.:* Dâbo. *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* S. Novaković, pom. 57. Dabo Kopač. Glasn II, 3, 72. (1706).

2. DÁBO, *m. ime što se kao za šalu nadijeva davolu. — Akcenat kao kod predašnjega. — Može biti postalo iz latinskoga* diabolus. *no je veća prilika da je hyp. od* Dabog. *Dolazi od prošloga vijeka a između rječnika u Vukovu gdje stoji da se govori samo* hromi dabo. Od dvi vrste vina . . . jeste vino svitovńe i vino milosti božanstvene. Prvo vino nazdravļa Dabo i ovo pristaje onima koji ga protiva razlogu piju . . . Drugo pak vino jeste vino nebesko. E. Pavić, ogled. 507.

DÁBOG, *m. po ńekim krajevima narod misli i pripovijeda da je Dabog zli duh koji je bio jednako mogućan kao bog i nad zemļom gospodovao dok ga nije sin božiji nadvladao i osvojio. — Postalo je od* Dajbog, *starosl.* Daždьbogъ, *što je sastavļeno od imperat. glagola* dati *i od imena* bog. *uzdržalo se još iz slavenske mitologije u kojoj je po svoj prilici naznačivalo sunce. vidi* Miklošić, lex. palaeosl. *kod* daždьbogъ *i Jagićevu raspravu u* Archiv für vergl. sprachf 5, 1 *i dalje. — Samo u naše vrijeme u narodnijem pripovijetkama.* Bio Dabog car na zemļi, a gospod bog na nebesima. Pa se pogode: grešne duše ļudi da idu Dabogu, a pravedne duše gospodu bogu na nebesa. Nar. prip. vil. 1866. 642. Dabog skupio skupštinu pa vêćâ i smije se što se gospod bog muči. 1867. 655.

DABOJE, *m. ime muško. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 1, 253 *i* 3, 582. *isporedi* Dabiživ, Dabo. Deč. hris. 6 *i još na mnogo mjesta.* Hrisov. stef. duš. glasn. 15, 293.

DABOJEVIĆ, *m. prezime. dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* Rašsko Dabojevićь. Deč. hrisov. 11. 15. 83. Kudělina Dabojevića našega Dubrovčanina. Spom. sr. 2, 31. (1388). I pogibe Dabojević Đuro. Nar. pjes. vuk. 5, 124

DÀBOJEVIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasn. 40, 20. V. Ļešević. *isporedi* Dabovići.

DÀBOŠTICA, *f. selo u Bosni.* Do hana Daboštice, 4 i po sahata od Soli. Glasn. 21, 328. Ima od Daboštice 4 i po sahata, po tome 9 sahata od Soli do Gračanice. 21, 329. Dàboštica, selo. 22, 53.

DABOVAC, Dabovca, *m. mjesto u Srbiji, u jagodinskom okrugu.* Niva u Dabovcu. Sr. nov. 1870. 318.

DABOVIĆ, *m. prezime.* Na bijelo dvorove Nikole Dabovića. Nar. pjes. bog. 188. Schem. segn. 1871. 105.

DABOVIĆI, *m. pl. biće isto što* Dabojevići *koje vidi.* Ugnaše ih niz ploču Povijnsku, dognaše ih i do Dabovićah. Nar. pjes. vuk. 4, 109.

DÀBRAC, *m. tako se zvao dvor kraļa Stjepana Dragutina.* XIV *vijeka u jednoga pisca koji*

piše Dьbrьcь, *a nije u nijednom rječniku. nema potvrde nego nominativu i akuzativu.* Vьsi iděahu kь němu *(kraļu Dragutinu)* vь slavnyj dvorь jego iže vь Srěmě, město rekomo Dьbrьcь. Danilo 43. Prišьdьšu vь slavnyj dvorь jego Dьbrьcь vь zemļi rekoměj Srěmě. 44. Jamačno je ovo *(Debrc)* i onaj Dabrac u kome je sjedio kraļ Dragutin. Vuk, rječ. *kod* Debrc 114. *vidi cijeli članak.* U selu Debrcu, kod Maloga Dubokoga, 3—4 sata niza Savu ispod Šanca, kažu da su se do skora poznavale zidine od staroga grada, za koji narod priča da je nekad bio veliki, ali je Sava, roneći pod ńim zemļu, već i ńega veoma podronila. Ima još i šanac, koji je išao daļe u zemļu. Misli se da je ovde bio onaj grad Dabrac, u kome je sedio kraļ Dragutin. M. Đ. Milićević, srb. 425.

DABRAK, *m. ńekakva riba. u naše vrijeme.* Ima još mnogo imena riba, koje nisam mogao dobaviti, da ih naučno ispitam. Evo tih imena: ... dabrak šarena kao pastrmka no zuba kao u smuda. J. Pančić, ribe. 8.

DABRANIN, *m. čovjek iz Dabra. od* XVII *vijeka.* S Audi Begom od starina neprijateļstvo vrlo bješe od Dauta Dabranina Deli Kurtom koga rješe. J. Palmotić 109. Dabranin Miškoviću Luka. Osvetn. 5, 31.

DÀBRAVINA, *f. scoce u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 27.

DÀBRE, Dâbârâ, *f. pl. zaselak u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 69.

DABREVINE, *f. pl. zaselak Plaňanima. vidi* Plaňani. *dolazi u jednom spomeniku* XIV—XV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku. pisano je* Dьbrevine *što se može čitati* Dabrevine *i* Dbrevine. Zaselci Plaňanemь: Dojenci, Dьbrevine *(štamparskom grješkom* Dobrevine). Mon. serb. 265. (1389—1405).

DABRI, Dabara, *m. pl. vidi* 2. Dabar, 1 *pri svrsi.*

DÀBRICA, *f. selo u Hercegovini u kotaru stolačkom.* Statist. 123. Schem. rag. 1876. 58.

DÀBRINA, *f.* a u Hrvatskoj s turske strane selo i u němu zidine. Vuk, rječ. 109a. — b. *selo u krajini, u glinskom kotaru.* Razdjel. kr. 32.

DÀBROV, *adj.* castoris, castoreus, *što pripada dabru. u naše vrijeme, a između rječnika samo u Stulićevu, gdje stoji* dabrovi. — Sav svijet prodoh a dabrovu kožu ne mogoh. *(odgonetļaj* sjena). Nar. zag. nov. 205.

DABULÀNA, *vidi* dabulhâna.

DABULHÀNA, *vidi* dambulhana. *u naše vrijeme:* Čauš viče, dabulana riče. Nar. pjes. vuk. 2, 521. Telar viče, dabulhana riče. Pjev. crn. 88b. Čauš viknu, dabulhana riknu. 125b. Nar. pjes. petr. 2, 605.

DÀBŽIV, *m. ime muško skraćeno od* Dabživ. *prije našega vremena. samo na jednom mjestu gdje je pisano* Dabživ. S. Novaković, pom. 75.

DACIJ, *m.* tributum, *dânak, tal.* dazio, *carina. isporedi* dacija. — *Dolazi samo (no vidi i tri prva primjera kod* dacija) *jedan put u jednom spomeniku* XV *vijeka (u naredbama kaptola senjskoga), gdje je nomin. plur. pisan* daci *što po svoj prilici treba čitati* daciji: Narodiše da kada koli nikim prirokom niki daci bi se položili ki bi tikali vsu biskupiju, tako se ima dilit, da gospodin biskup plati jedan dil. Ark. 2, 85.

DÁCIJA, *f.* vectigal, tributum, *od tal.* dazio, *carina. — Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (daća, harac, ‚tributum' 2, 63a) *i u Vukovu (gdje stoji* vide dânak). — 1. *carina:* Ako danja ili daciji (‚daci') il haraći nepodobno prijimal.. jest. Š. Budinić, ispr. 68. Ako nisu napuno plaćali pravedni daciji ili gabele gospodske. 90. Postavļaju daćstva ili dacije, desetine ili ina brimena. 132. *(u sva tri primjera mogao bi nom. sing. biti i* dacij). Ili na vratih daciju cesarovu zbirahu. F. Glavinić, cvit. 316b. Da se kupi arač, danak (u Crnoj gori) i dacija (u Boci). V. Bogišić, zbor. 511. — 2. *dânak uopće:* Jest jedna golema dacija ova sinova Adamovi. M. Radnić 417b. Glavne su dacije zemaļske. Vuk, grada. 201. Brine se kako će platiti harač, porezu i ostale dacije. Vuk, živ. 249.

DACIJAR, *m.* tributarius, stipendiarius, *koji daje daću. samo u Bjelostjenčevu rječniku* 2, 63a. *gdje je ovako tumačeno.*

DÀCIJER, dacijêra, *m. koji kupi daciju. tal.* daziere. — *Akc. se mijeňa u vok.* dâcijeru, *a u ostalijem padežima ostaje kao u gen. sing. — Samo u Vukovu rječniku gdje stoji da se tako govori u Boci.*

DÀCKA, *vidi* daska. *samo u Mikaļinu rječniku* 54a. Dacka od lađe. 240b *kod* madir.

DACKALE, *m. učitelj. grčki διδάσκαλος. — samo u naše vrijeme u jednoj narodnoj pjesmi:* Ajde budi dackale na Bosni, u tebe ću i ja doć' učiti. Nar. pjes. petr. 1, 291.

DAČA, *ime muško ili žensko. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 59.

DAČANIN, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. pravosl. 1878. 41.

DAČE, *u jednom primjeru iz* XVI *vijeka može biti da znači isto što* paće, *a može biti i iskvareno.* Kraj ļuven nepokoj ki za te patim ja, pritužni život moj' dače mi dodija. N. Naļešković 2, 68.

DÀČICA. *f. dem. od* dacka. *vidi* daska, daščica, daštica, štica. *samo u jednoga pisca iz* XVII *vijeka.* Upiši zakon moj i zapovijedi moje na dačicah srca tvoga. M. Divković, nauk. 111b. — *na istoj strani u drugom primjeru stoji* dahlica, *to je jamačno štamparska griješka: pisac, koji nije znao dobro gdje je mjesto slovu h, bio je griješkom napisao* dahčica, *a u štampańu se slovo* v (ч) *izvratilo i postalo* x: Upiši zakon i zapovijedi moje na dahlici srca tvoga.

DAČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme:* Tanasije Dačić. Rat. 81. Milun Dačić. 185.

DÁČIN, *adj. što pripada Daču ili Daći. vidi* Dačo. XVIII *vijeka:* Dačina žena. Glasn. II, 3, 72.

DÁČKO, *m. ime muško.* Sr. nov. 1875. 595.

DÁČO, *m. ime muško.* XVIII *vijeka.* Glasn. II, 3, 74.

DÁČOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Sima Dačović. Rat. 198.

DAĆ, *adj.* liberalis, *podatļiv. — Samo kod jednoga pisca Zadranina iz* XVII *vijeka:* Bišе mnogo blag i dać i pogodan. B. Krnarutić, 22.

DAĆA, *f. postaje od glagola* dati *sufiksom* ja; *znači upravo uopće ono što se daje, a po tome prima osobita značeńa, prema kojima ima i različit akcenat.*

1. dáća, tributum, vectigal, *dânak, carina. — Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚tributum' datya), *u Belinu* (‚vectigal'; daća velika ‚vectigal magnum'; daća obiļajna ‚vectigal certum'; daća od mesa ‚vectigal carnarium'; daća od soli ‚vectigal salarium'; daća za

prinos ‚portorium'; daća za vino ‚vectigal vinarium'. Priuzeti daću ‚vectigal fraudare'. Uzeti daću, conducere vectigal'. Osloboditi od daće ‚aliquem immunem facere'. Navrći daću ‚imponere vectigal'. Staviti pod daću ‚aliquem vectigalem facere'. Zemje pod daću ‚agri vectigales' Skupiti daću ‚vectigal exigere'. Ponoviti daću ‚vectigal revocare' 335b), *u Bjelostjenčevu* (‚tributum'; 2. daća koja se daje od prehoda, vožne etc ‚vectigal'), *u Jambrešićevu* (‚tributum' daća od vožne ‚vectigal'. Daću ki daje ‚tributarius'. Daću za vožńu dati dužan ‚vectigalis') *i u Stulićevu* (‚vectigal, tributum'). *U pravom smislu sve ono što se pluća državi, vladaocu, a osobito što se pluća za unošenje, uvožene i prenošene trgovina:* List ki nam pišete za tu daću. Mon. croat. 262. (1567). Nimaju biti držani pod daće (‚datje') i gabele. Š. Budinić, ispr. 138. Bi osvajen, da tribut il daću cesarovu zabraňuje. F. Glavinić, cvit. 84b. Ki nove daće i desetine polagaju. svitl. 115. Koji su carevinu, to jest obićajnu daću u Carigrad vozili. A. Kanižlić, kam. 313. I veća se daje daća na putovim, kud prohodi *(roba).* V. Došen 120a. Povraćajte svima duge: komu harać, harać; komu daću, daću; komu strah, strah Blago turl. 2, 124. Koji *(vladaoci)* uzmnožuju ili nove haraće i daće postavljaju na svoje podložnike. Ant. Kadčić 283. Što su dužni puci kralјem? Pošteńe, ... harać, daću. I. Velikanović, uput. 1, 441. Jadan čaća puno dužan daća, agi mobu a sudiji globu. Osvetn. 4, 3 Ljudi znani, za sve dobro i obilnu daću tek primaju na vješalih plaću! 46. — *U prenesenom, duhovnom smislu ono čim čovjek vrši svoju dužnost prema bogu i svećima i pokazuje im svoju ljubav:* Angeli od njega *(človika)* daću, t. j dobra zbiraju dela F. Glavinić, cvit. 354a. Govorit oficije, litanije, ružarije i ovakova bogoljubstva, što su kakono daće svakdane što se prikazuju ovoj velikoj gospoji od nežinih podložnika. Blago turl. 2, 167

2. dáća.

a. convivium funebre, *gozba što po narodnom običaju, kad ko umre, daju kućani na čast mrtvomu. — U naše vrijeme a između rječnika samo u Vukovu.* Daje mu daću za pokoj duše. Nar. pjes. vuk. 3, 190. Beneće kao pijan na daći. Nar. posl. vuk. 12. Veseli kao na daći. 33. Uzdiše kao siroče za daćom. 330 Daće se obično daju tri (i to u subotu veče i u nedjelju u jutru): četrdesnica (poslije četrdeset dana), polugodišńica i godišńica. Na daću zovu sve seljake redom od kuće do kuće i obično ovako počiňu: ‚Dodite doveče da spomenemo mrtvé'. Tu treba da dođe i pop da očati koljivo. Na daći napijnju: ‚Za ispokoj duše brata (kako mu bude ime; ako li je žensko a ono sestre) bog da mu dušu prosti!' A ostali svi u glas poviču: ‚Bog da mu dušu prosti!' Vuk, rječ. 111b. živ. 210. Gotovo svuda u Srbiji daje se mrtvima pet puta za dušu. To se zove pòdušije ili dáća ... Daća se dakle daje: a) kad se mrtvac ukopa, b) drugi dan po ukopu ili u prvu subotu; c) četrdesetnica; d) polugodnica; i e) godina. M Đ. Milićević, živ. glasn. 22, 203. 204. Niti bi mu duši daću dali. Osvetn. 2, 105. Nećemo se vladat' na kosovsku, ni ponavljat' Brankovića dáća. 3, 85. — *u ovom primjeru znači uopće žaleńe, plač za mrtvijem:* Zavjerena nepo rušiv lica smrtnom daćom i crnijem lijesom. Osvetn. 1, 34. — *u nekim mjestima znači i nožbu što se daje veselom prigodom, kao što je krsno ime:* Pa se krsna razkrsnula daća. Osvetn. 1, 51.

b. munus, pensum. *što se komu daje da uradi, što mu je dužnost uraditi, nalog, zadaća. samo u jednoga pisca u naše vrijeme.* Al mjesecu za tijem stalo nije; sve te svoje pobacio daće. Osvetn. 1, 61. Abdi-paša komanduje vojsci, svakom dobru privezao daću. 3, 132.

3. dáća; *uopće ono što se daje, dar:*

a. *ima se u misli* dar božiji, *te po tome znači obilnost, osobito hrane.* XVIII *vijeka i to samo u Belinu rječniku:* daća ‚annonae affluentia'. 7a), *i u Stulićevu:* ‚annonae ubertas'.

b. *izrijekom stoji* božja daća *ili* od boga daća. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je rečeno da se govori samo u šali kao suprotno riječi* nedaća, *no se govori i ozbiljno.* Vala bogu ma njegovu daću. Nar. pjes. vuk. 5, 220. Jer mu sreća i od boga daća. Nar. pjes. juk. 206 Pa babajka pomenuo svoga, bojom srećom i božijom daćom. Osvetn. 2, 5.

c *dar uopće:* Bogu hvala, kada mi je *(glave)* ugrabili nisu bez krvave na mejdanu daće. Osvetn. 2, 69.

DÁĆE, *n.* datio. — *Verbalno apstraktno ime od glagola* dati, *koje postaje od partic.* dat, *kako* daće *postaje od partic.* dan. *Negdašńi je oblik bio* datje, *poslije* datje. *te tako i dolazi od* XVI *(vidi prvi primjer pod 2) do* XVIII *vijeka, a u naše vrijeme ćuje se u rijećima* po božjem daću. *Između rječnika u Stulićevu* (datje ‚datum'). 1. *djelo kojim se što da:* Bog ne plaća čoviku po veličanstvu lemozine, nego li po datju srca. M. Divković, bes. 684a. Isusovo prišastje i datje oblasti apostolom. I. Ančić, svit. XXXI. Križ jest svi zala pobignutje, svi dobara datje. J. Filipović 1, 21. 22. Po božjemu daću uzgojismo. V. Vrčević, niz. 48 Ako sam po božjemu daću vama crkovna glava. 64. Ali je naš otac po božjemu daću ostavio da njegovo naslijedimo. V. Bogišić, zbor. 36. Nije mi devojka na daće. S. Novaković. — 2. *ono što se da, dar:* Svako datje dobro i svaki dar izvrsan jest odizgara. B. Gradić, djev. 24. Svaki ima koje godi daće od boga. M. Divković, bes. 677b. Svako datje pridobro i svaki dar podpuni jest ozgor. F. Lastrić, ned. 226. — 3. *onaj koji da samo na jednom mjestu:* Dojdi duše sveti, dojdi datje od svitloste. M. Jerković 88.

DAĆNI, *adj.* tributarius, *koji pluća daću. samo u Bjelostjenčevu* (1, 1227a) *i u Jambrešićevu rječniku.*

DAČNIK, *m.* 1. *koji je dužan plaćati daću. samo u Bjelostjenčevu* (1, 1227a) *i u Jambrešićevu* (1, 998b) *rječniku.* — 2. *koji kupi daću. samo u Bjelostjenčevu rječniku* (‚vectigalarius'. 1, 1245b).

DAČSTVO, *n. vidi* daća, 1. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Postavljaju daćstva ili dacije. Š. Budinić, ispr. 132.

DÀD, *m. kocka, tal.* dado *samo u Mikaljinu i Voltigijinu rječniku.*

1. DÀDA, *m. tatu, čaća, turski* dada. — *ake. se miješa u vok.:* dádo. — *dolazi prošloga vijeka:* Al se friško siroma pokaje, jer sin za ńeg nit za kuću haje. On mu veli: ti sad ćuti, dada. M. A. Reljković, sat. I 2a. A peńu se uza ńega dica... a oni ga lipo zapituju: Jesi li se umorio, dado? L 2b.

2. DADA, *m. prezime, u naše vrijeme.* Vuk, nar. pj. 2, 645.

3. DÀDA, *f. majka, starija sestra.* — *ake. se miješa u voc.:* dádo. — *može biti djetińska riječ postala udvajańem glasa* da. *ali će prije neyo to biti iz turšk.* dada, *dadilja. u naše vrijeme.* a *majka. tako djecu mater zovu. samo u Vukovu rječniku u kom je ńemački prevedeno* ‚mama'. — b. *starija sestra. u Srbiji je običaj da mlađa braća i mlađe sestre taka zovu stariju sestru; a majka, samo ako je mlađa ili hoće da je mlađa ili za to što se stidi (u velikoj zadružnoj kući)*

prema svekrvi i drugim starijim ženama da je zovu materinskim imenima, uči djecu da je zovu dȁdo, kȅko *itd. što su imena za sestre.* M. D. Milićević. Zasta on doma i zeta i sestru, izruči im oboma mājčine pozdrave, pa izvadivši iz torbe i onu jabuku, pruži je Sindi govoreći: ‚Nana ti se, dado, pozdravila'. let. več. 263. 264.

4. DADA, *u pripjevu:* Oh! a dada lerde, lepa Ana Čarčarandi bandi lepa Ana. Nar. pjes. vila 1866. 323. *po tumačenu A. Pačića može biti pokvareno od turšk.* adilar da, *na ostrvima.*

DÀDÁJ, *vidi* daj.

DADAN, *riječ bez smisla u brojenicama. vidi* brojenica, 2. Jednole, dvole, . . dadan, davran, dadrs. Vila 1867. 774.

DÀDÀSOVIĆ, *m. prezime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. Šem. karlov. 1883. 71.

DADATI, dadam, *impf. davati samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz glagolskoga brevijara. riječ nepouzdana.*

DADBA. *f. dańe, davańe. samo u Stulićeru rječniku. riječ nepouzdana.*

DADE, *m. ime muško. dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 582. Glasn 15, 289. (1348 (?)).

DÀDIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 105. Šem. prav. 1878. 39.

DÀDIJA, *f.* ancilla parvulorum custos, *služkińa što čuva malu djecu. isporedi* baba, 5 *i* dadilja. *od turšk.* dady, *koje isto znači. — Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* dādījā. — *Stovo* j *može se zgustiti u* ļ *te se ćesto govori i* dadļa. — *U naše vrijeme a između rječnika samo u Vukovu.* Od gore vjetric puvao, mene je vilu šikao, to su mi bile dadije. Nar. pjes. vuk. 1. 65.

DÀDĪĻA, *vidi* dadija. *gen. pl.:* dādījā. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kao što je on slušao u detinštvu od svojijeh dadilja. Vuk, nar. prip. VII. Baba se zove svaka dojkińa i dadilja, makar bila i devojka od 15 godina ili još mlada. Vuk, poslov. XLIV. XLV.

DÀDĪNCI, Dādinācā, *m. pl selo u Srbiji, u okrugu niškom.* Sr. nov. 1879. 175.

DÀDIŠKA, *vidi* dadija. *u Dalmaciji.* A. Ostojić.

DÀDIŠKOVATI, *impf. babovati, ńegovati kao dadilja, dadiška. u Dalmaciji.* Dadiškuje dva begova sina A. Ostojić.

DADIV, *adj. što se može dati. samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DADRS, *vidi* dadan.

1 DÁFINA, *f.* elaeagnus angustifolia L., *ńeko drvo. grčki δάφνη, lovorika, a takovo je značeńe imalo jamačno u starije vrijeme. isporedi* dafinov. — *govori se i* davina *koje vidi. — dolazi u naše vrijeme ali je bez sumńe i prije bilo kod naroda kao što se poznaje po adjektivu* dafinov; *između rječnika samo u Vukovu* (‚der wilde oelbaum' ‚oleaster'. 112a). Rasło drvo sred raja, plemenita dafina. Nar. pjes. vuk. 1, 134. Dafina. ‚schmalblättriger Oleaster', ‚elaeagnus angustifolia'. G. Lazić, ist. 105. B. Šulek, imen. 61.

2. DÁFINA, *f. ime žensko. grčki δάφνη. — nalazi se i* Dahvina *i* Davina, *koje oboje vidi. — dolazi od* XIV *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dafina sa muženi. Glasn. 21, 273. (1395). Dafina. S. Novaković, pom. 59. Glasn. II, 3, 72.

DÁFINOV, *adj.* lauri, *što pripada dafini (lovorici). u ćirilskom rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku (δάφνινος). jamačno je onda* dafina *bilo isto što* lovorika *prema grčkom δάφνη; to se poznaje i po tome što* . . *napominje dafinovo maslo.* Dafinovo korenije i listije. Star. 10, 101. Dafinovo maslo. 103. Dafinovom maslom maži krasty. 104. — *vidi i* Dafinovo zrno.

DÀFINOVO ZŘNO, *n.* myristica moschata L. *(plod), oraščić. u Vukovu rječniku u kom stoji da se govori u Crnoj Gori i onuda po Primorju, i u jednoga pisca u naše vrijeme:* Dafinovo zrno, myristica moschata L. fructus. B. Šulek, imen. 62.

DAGAĻ, dagļa. *m. mast iz kosti.* Zemļak 1871. br 2. *postuńe nepoznato. isporedi ruski (u dijalektu)* deglo, *sjeme, mlijeko u ribe.*

DAGÀNĆIJA, *m. carinar, koji udara (dagmom) bileg na trgovinu. tur.* dagmağy. *vidi* 2. dagma *i* danga. — *u naše vrijeme u jednoj narodnoj pjesmi:* Za što će vi mrijet dagańće i svilari koji mjere svilu? Nar. pjes. vuk. 1, 397.

DÃGAŃ, dāgńa, *m. selo u Hercegovini u foćskom kotaru.* Statist. 111.

1. DÃGARA, *f. vidi* tandara. B. Mušicki.

2. DAGÀRA, *f. mangal. može biti od tur.* tagar, *velika zdjela, kalenica. u Srbiji u užičkom okrugu.* M. Đurović.

DAGARČAC, *vidi* dagarǵić.

DAGARČIĆ, *vidi* dagarǵić.

DAGÀRĆIĆ, *m.* pera pastoricia, *kožana torba kao što nose čobani. turski* dagarǧy, *kesa. dolazi samo u Belinu rječniku pod* zaino 782a, *gdje je onako i tumačeno s opaskom da je riječ nizoka i tuda* (‚parola e bassa e barbara') *i u Stulićevu rječniku ima* dagarčac *i* dagarćić *(sa značeńem* torba putnička ‚sarcina, viduluss'), *od kojih je zadńe krivo prepisano iz Belinа, a prvo će biti izmišleno od sama pisca.*

DAGINO BANIŠTE, *n. mjesto u Srbiji, u okrugu kneževačkom.* Niva u Dagino baniśte. Sr. nov. 1867. 123. *može biti da treba čitati* Braniśte.

DAGINO BRANIŠTE, *n. mjesto u Srbiji, u okrugu kneževačkom* Niva u daginom braniśtu. Sr. Nov. 1872. 256. 629.

DÀGMA, *f.* cauterium, stigma, cicatrix, *pers.* tagma, *tur.* dagma, *žig, bileg — akc. se mijeńa u gen. pl.:* dāgāmā. — *dolazi u naše vrijeme a nije u nijednom rječniku — isporedi* danga. — *a) žig, grožđe na kom su urezana prva slova imena i prezimena, te se ugrije i ńim se bilježe volovi, stvari drvene itd.* ļ. Stojanović. — *b) bileg napravljena žigom, iriš kod a).* — *c) trag od kakve mu drago rane što je zarasla, ožiļak, požiļak.* Znade mu se dagma uz obrvu; kad je prija Udbinu robio, moj ga babo ćordom udario, udario uz lijevu obrvu. Nar. pjes juk. 392. *Bileg od udarca ili kraste.* M. Pavlinović.

DAGMALÀISATI dagmalàišēm, *pf. isto što* dagmoisati. G. Martić. — *tur* damgalamak.

DAGMĚISATI, dagmèišēm, *pf. udariti dagmu na što.* Ļ. Stojanović.

DÃGŃA, *f.* Mytilus gallo-provincialis Lamarck *vrsta školjke s modrastijem tamnijem ļuśturama što živi u adrijatskom moru. — Akc. ostaje u svijem padežima, samo se u gen. pl. umeće dugo a pred ń:* dāgāńā. — *u naše vrijeme kod naroda u sjevernoj Dalmaciji po primorju i otocima (oko Dubrovnika* muśa) *i u jednoj zbirci imena za ribe i druge morske živine:* Dagńe, pidoći, pedocchi. Mytilus edulis; — pedocchio peloso, M. barbatus. Modiola adriatica. D. Lambl. časopis česk. mnk. 1854. 184.

DAGODIL, *m. mjesto u Srbiji, u okrugu požarevačkom.* Niva u Dagodilu. Sr. nov. 1868. 87.

DAGODIM, *m. mjesto u Srbiji, u požarevačkom okrugu.* Livada u Dagodimu. Sr. nov. 1868. 87.

1. DAGON, *m.* a. *filistejski bog. u ljetopisu* XVI *vijeka tvrdi se da su mu se negda Srbi klanali i od njegova se imena huće da stvori narodno ime* Daki. *otale je došlo i u Daničićev rječnik.* Vsa srbska idolu služaše Dagonu, otsuda i Dagoni i Daky imenujutь se. Okáz. šaf. 55. (1503). — b. Dacus, *Dak. vidi pod* a.

2. DAGON, *f.* Dacia. XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku. isporedi pod* 1. Vь Dagoni blizь Istra. Okáz šaf. 56. (1503).

DAGUDIN, *m. mala rijeka u Srbiji.* Rečica Dagudin koji izvire u hataru sela Bratinca a sliva se u Dolove, a Dolovi idu u Mlavu M. Đ. Milićević, srb. 1083.

DAGUL, *m. ime muško. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 582. I Dagulь *(s)* sinovi. Glasn. 15, 299.

DÂH, *m.* spiritus, halitus, odor. — *Slovo* h *pred* c *u voc. sing. pretvara se u* š: daše, *u padežima množine pred* i *u* s: dasi, dasima. — *Akc. se mijeňa u loc. sing.:* dáhu, *u gen. pl.:* dáhâ, *u dat., instr. i loc. pl.:* dásima: — *Stari je oblik bio* dъhъ *(isporedi starosl.* dъhnąti, *češki i pol.* dech, *gen.* tchu) *no u jezičnim spomenicima nema mu potvrde. osnova je* dъh *postala od* dus *(isporedi lit.* dusti, *zapijehati se), korijen je indoevropski* dhu, *duhati (isporedi* dunuti). — — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer pod* f) *a između rječnika u Belinu* (‚halitus', pokoni dah ‚extremus spiritus'. 313a; d. ištetjeni, d. smrdeći ‚halitus foetidus', zdravi d. ‚sanus odor'; s jednijem dahom ‚uno spiritu'. 313b. ‚afflatus' 45b. ‚aër' 101a. težak d. ‚afa' ‚aër crassus'. 39b. zao d. ‚graveolentia'. 521a.), *u Voltigijinu* (‚fiato, alito' ‚Athem'), *u Stulićevu* (‚halitus, aër, flatus aurae lenis'). — *isporedi* duh, dušak, hak.

a. *zrak što dihańem izlazi iz prsi kroz usta i nos: a) osobito ako zrak izlazi tiho iz usta, kao što je kod običnoga dihańa ili kod hakańa, a ne silom kao što je kod duhańa: aa) uopće:* Uzdahnuh, poslah iz usta mojih vanka isto dihanje, isti dah moj. A. Vitaljić, ist. 444. Što 'e tva hvala prigizdava? dah od ustâ bez istine. I. Đordić, uzd. 50. Što bi stisnuo jednom šakom i razpršo jednijem dahom. B. Zuzeri 247b. Ne ima gorega zlameńa u bolesniku, što kad mu se oladi para ili ti vam dah. J. Banovac, prip. 61. Osudeni pusti malo svoga dâ *(daha).* J. Filipović, 371b. *(Čovjek)* dušu živuću primio je ... udahnutu dahom božijem. S. Rosa 1b. V. Što zlamenuje trostruko dihańe od misnika u obraz krstećega? O. Pokazuje jakost daha misničkoga s kojim izgoni djavla. F. Matić 82. Pazeći pomńivo no odisati u vrime primańa svetoga pričešteńa, za da nebi s dahom svetu ostiju činio izletiti misniku ili iz ruke ili iz suda. J. J. P. Lučić, doctr. 44. Dah svemogućega dao mi je život Đ. Daničić, jov, 33, 4. Natrpane i zadušene svakim dahom dvorano sudačke. M. Pavlinović, rad. 137. — *i kod samoga disańa može biti silan dah po veličini i snazi onoga što diše (u svetom pismu često o Bogu):* Huhori *(ù glavôrâ)* se uzgor vide krvi puni i otrovi nadstojeći slane vode koje piňahu ńih dahovi. J. Zanotti, en. 16. Budući se ogńevitijem dahom stvoritelja prisušilo more. I. Đordić, salt. 52. Isus će smaknut Antikrsta duhom ili dahom usta svoji. J. Filipović 1, 1.0b. Dahom svojijeh usni stratiće nočasnika. S. Rosa 9a. Od daha nozdara tvojih sabra se voda. D Daničić, 2moj. 15, 8. Od dihańa božijega gine i od daha nozdara ńegovijeh nestaje ih. jov. 4, 9. *i u prenesenom smislu:* Vijek će gorjet u ogńu uženu dahom božije rasrģbe. Đ. Bašić 160b. — *bb) pošto je dah, koji tiho izlazi iz usta u čovjeka i u četveronožnih životińa, topao, može se ńim i grijati ono na što se haće:* S teplijem dahom htješe ńemu pût djetinsku razgrijati. A. Vitaljić, ost. 38. Vô ga i oslić tepli dahom. J Kavańin 338b. Dvije krotke živinice, da ga ogriju svojijem dahom. B. Zuzeri 24a. Ter te volak s dahom grije. P. Knežević, pism. 159. — *cc) može se isticati da s vodene pare, koja izlazi s dahom pohađuju svijetle stvari:* Čistoća jest kanoti ogledalo, koje se jednim dahom smrja. A. Kanižlić, fran 180. — *i u prenesenom, duhovnom smislu:* Da mu ne bi kojijem dahom od oholasti duhovnu čistoću oskvrnio. I. Đordić, ben. 154. — *dd)* halitus, *ako se ističe da onaj zrak ima ńešto osobito onoga komu izlazi iz usta, ponajviše ńcki voń, te zato može druzomu biti neugodan a i škodan:* Gruba grliš basiliška ki te dahom svojim truje. A. Vitaljić, ost. 23. Zmijom koja s jednim dahom otrova nebesa. S. Margitić, fala. 171. Da ih čoeški dah ne udre *(dumne).* J. Kavańin 368a. I zapahnuć (!) dahom žutijem nadmen paklene milosti krića glasom zakrknutijem. 416a. Imamo se naći, moje biti ne do vele vrimena, na trudnom skončańu života našega, kad gńiladom našega daha bićemo svim mrzeći. A. d Bella, razg. 232. Grob otvoren ńih su grla usmrdjena grešnu u dahu. I. Đordić, salt. 11. Kužni dah od smrti iz grla ńihova odiše. 34. Uče mnogi bogoslovci, ako jednomu vireniku teško usta vońaju, da drugi može odstupiti od zaručeńa, za ne biti do smrti podložan tomu smradu od daha. Ant. Kadčić 403. Dah je moj mrzak ženi mojoj. D. Daničić, jov. 19, 17. — *u prenesenom smislu:* Biju vas svijet, prije u žderi, pak smradljivijem bludnijem dahom. J. Kavańin 35b. I on kužnijem dahom paka kuži ljudska djela svaka. 57b. Jer otrovna vlaga sme ga tamničarstvo ka sved druži, dugo vrijeme na ńega prionući svoj dah pruži. P. Sorkočević, st. pis. 9, 590b. — *b) kad zrak izlazi silovito iz usta, kao kod duhańa. samo u dva primjera iz prošloga vijeka u kojih se tijem misli na svirańe:* I uzpjevańa svâ skladajuć godna zuka, hitre vrsti, i od daha i od prsti. J. Kavańin 498b. Pojte orudjem, kê pod rukom il nadmeno dahom poje. I. Đordić, salt. 495.

b. *zrak što ulazi u prsi dihańem, ili je već u prsima. samo u jednom primjeru: (Zmija)* uzdrži duh ter se nadme i napuni daha jedovita. I. Đordić, salt. 188.

c. *dihańe u opće:* Za ovijem pokli svak mučaše i dahom se tu ne kreće. J. Palmotić 307. Ostah mrtav dugo vrijeme i bez duha i bez daha. J. Kanavelić, iv. 459. Tiskno ńega tad stiknuše, dah mu oteše pleći ostrima. I. Zanotti, en. 17. Predobi ga kad nauči, da u tašte dah ne muči *(da zaludu ne govori).* J. Kavańin 18a. Stojah ondi vas zapańen jedva dahom trudnijem dihajući. B. Zuzeri 31b. Ugleda ga u haljnah svoje dvorbe obijeńijeh bez riječi i bez daha z bljedilom smrti na obrazu. 205b. Teža je zaduha a dah rijetak. 251b. Nije čut daha, svak stoji pomńivo i sluša. A. Kalić 30. Prođite se čovjeka kojemu je dah u nosu, jer šta vrijedi? D. Daničić, isai. 2, 22. Zasjednici održaše klance, pa hćedoše odahnuti dahom. Osvetn. 3, 102. — pokoni, napokoni *je* dah *na smrtnom času:* Tvoji vjetrici, čijem izdiše, svoj *(njegov)* pokoni dah primiše. I. Đordić, uzd. 65. Da će se biti do kapje krvi i do daha napokońoga. B. Zuzeri 397b. Da čujem u napokońem dahu tvoj glas prislatki. L. Radić

30. Dokli budu u životu najpokoúi dah odisat'. P. Sorkočević 593b.

d. odor, *po* a, *a) dd) može značiti voń uopće, a osobito zao:* Sumpora se dah čujaše smrdetljiva. I. Zanotti, en. 46. Ah otruj se kužnu u dahu, povjetarce najmilije. I. Đordić, uzd. 13. Koji dake dah ištećen gńio biće u onem tmastom grebu. B. Zuzeri 272a. Očistit jedan lonac zloga daha što prifati ne može se ni lako ni udi]. Blago turl. 2, 113. — *i u prenesenom smislu (i miris i smrad):* Načelnici ... ima'u davat .. podložnikom .. dah mirisne od krjeposti. J. Kavańiu 74b. Putenosti ne potiču da ih zlim dahom ne otruju 377a. Znaše dobro, da u razlikosti od puka, u slobodi od razgovórá, u vidjeńu od taština potajan se nahodi njeki kužni dah, koji lasno truje srca redovnička. I. Đordić, ben. 89.

e. *u prenesenom smislu: a) o tihu, slabu vjetru:* Na sve strane trepte stijezi junačkima na kopļima, gdje se vjetric blag s nebesi tihijem dahom bludi š ńima. J. Palmotić 221. Nema daha vjetra. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 206. — *b) o jakom vjetru (ŕeđe):* Dohodeć s neba iznenadi trjeskovit vihar, ńegov dah upla u kuću. S. Rosa 194. Grmilo je, sijevalo su muńe i gudila jugovina dahom. Osvetn. 2, 149. — *c) zrak što raspламćuje vatru:* Kakono plam, kad u slamu suha žita naglo ulize, praśći, i vitar daha da mu. I. Zanotti, en. 22.

f. *u duhovnom smislu: a) duhovno stańe, sjećańe:* Strašni glasi, sićen uzdah, plač nenadan, nažut obraz, strahļiv pogled, ti su poraz, ti odkriju ļuveni dah. M Gazarović 66. Jakob i Ivan uzļutjeni rekoše mu: ‚Gospodine, hoćemo li viknut da ogań s neba sido i dopali ih?' Na ti usioni i osvetni dah Jakoba i Ivana pruži svoj glas Jezus karajući ih i govoreći im: ‚Tot ne znate na što zvani ste, kojijom li duhom dihat imate?' S. Rosa 104b. Hrist Jezus koji imaše na srcu ugasiti svaki dah osvete. 74a. — *b) nadahnuće:* Netom bude zvati nas dah duha presvotoga; trijebi je ončas poplesati svaku ļubav svijeta ovoga, i primiti nadahnutje prem kada ga Bog pošaļe. P. Kanavelić, iv. 162. Jakob nahodeći se na umrću prizva k sobi svu dvanaestericu svojijeh sinova veleći im dahom proročkijem da od strane božije imaše im navijestiti što se svakomu koljenu dogodiće. S. Rosa 5b.

DÀHANIĆ, *m. selo u Ercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. 114.

DÁHÁŃE, *n. djelo kojim se daše. samo u Stulićevu rječniku gdje stoji sa značećima* respiratio *i* mucor, putor.

DAHAT, *vidi* dah *pod* a, *a) dd). samo u jednom primjeru iz* XVIII *vijeka gdje stoji u nom. sing., te se ne može znati ni za rod, ni za ostale padeže:* Ako bi mu dahat oliti para smrdila. M. Dobrotić 434.

DÁHATI, dâšêm, *impf. vidi* dahnuti. *dolazi kod pisaca* XVII i XVIII *vijeka, ali rijetko, a između rječnika u Stulićevu:* dahati, daham ‚mucere, mucorem contrahere'; dahati, daham, vide dahtati. *a) duhati, puhati. u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Da li sprot ńim naglo rate vitre dašuć, more i gńivom, ne da k domu da se vrate. I. Zanotti, en. 11. Borez daše. 11. — *b) mirisati. u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Kad će jednom početi moje srce dahati mirisom tvojijeh kreposti? I. M. Mattei 270.

DAHČICA, *f. daščica. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka, rodom Bugarina, u kojega ima i drugih takovih neobičnih riječi.* Upisa također Pilat uzrok od smrti na jednu dahčicu. P. Bakšić 128.

DÀHĆATI, *vidi* dahtati.

DÀHIJA, *m. ovako se sami prozovu baše ili janičari kad se god.* 1801 *vrate u Srbiju, i ubivši u Biogradu vezira stanu sami vladati. arapski i turski dâ'i, ko što prisvaja. — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dâhijâ. — *Može biti da bi i po etimologiji bolje bilo pisati* daija, *kako se ispriva pisalo, i kako se govori kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovava slovo* h — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kom stoji:* ‚der prätendent, vertriebene, emigrant' ‚exul (redux et ultor)'. Skoči raja sa četiri kraja, pa uzima Šabac od Turaka, na sramotu Begu i Mus-agi, i ostalim turskim daijama. Nar. pjes vuk. 1, 494. To gledaju Turci Biograci i iz grada svi sedam dahija. 4, 132. Baše podrže neko vrijeme pašu kao sužńa, pa ga onda pogube, i oglase ńiov bašaluk na novo: i ńi četvorica: Fočić i Memedaga, Kučuk Alija, Aganlija i Mula Jusuf, koji su kao poglavari te buno bili, nazovu se daije. Vuk, dan. 1828. 144. 145. Početak buno na dahije. nar. pjes. 1, 499. — *poslije je primļena ista riječ (može biti kao psovka) i za druge Turke, osobito Osmanlije:* Aga pođe, beg Rustan-beg dođe, on ne kupi groša ni harača, veće kupi tatarsko dahije, nevjernike i bezobraznike. Nar. pjos. vuk. 4, 464.

DÀHÍJNSKÎ, *adj. što pripada dahijama. samo u Vukovu rječniku. izgovara se i piše se također* daijnski.

DÁHÍJSKÎ, *vidi* dahijnski *samo u Vukovu rječniku. govori se i piše također* daijski.

DAHÍLUK, *m. vladańe dahija, zulum, plijen. — riječ je napravļena po turskom, od* dahija *s turskim nastavkom* luk. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje stoji* ‚dominatus (jus) dahiarum'. — *čuje se i piše i* dailuk. Kada konić zopce zobat' neće, on se nada dobru dailuku, il' će nosit' roba il' robińu, ili dobru glavu od jnnaka. Nar. pjes. vuk. 4, 28.

DAHLICA, *vidi kod* dačica.

DAHNEŃE, *n. kao* dahnuće *i* dahńene, *koje vidi, apstraktno ime od* dahnuti, *no tako je napravļeno kao da je kod ovoga partic. pas.* dahnen. *samo u tri rječnika: u Bjelostjenčevu:* dahneńe, v. dohneńe. dêhneńo ‚halitus'. 2. dehneńe, dihańe ‚olfactus, odoratus. 3. foetor'; *u Jambrešićevu:* dahneńe ‚halitus'. dehneńe, dihańe ‚olfactus, odoratus'; *u Stulićevu:* dahueńe ‚anhelitus, respiratio'.

DAHNEVAŃE, *n. verbalni supstantiv od* dahnevati. *samo u Stulićevu rječniku gdje ima isto značeńe što i* dahneńe. *riječ nepouzdana.*

DAHNEVATI, dahnevam, *i* dahnivati, dahnivam, *impf. oba su glagola samo u Stulićevu rječniku sa značeńem* flare, afflare, halitum emittere, halare. *i jedno i drugo nepouzdano.*

DÀHNÍK, *m. vidi* dahnitel. — *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Dviju dahnika *(oca i sina)* uzdah sami *(duh).* J. Kavańin 533b.

DÀHNITEĻ, *m. koji diše. — samo u teološkom smislu kod jednoga pisca* XVII *vijeka (koji piše* danitel) *i kod drugoga iz* XVIII Zato je otac danitel i sin, a duh sveti od ńi danut. I. Ančić, vrat. 19. Otac i sin nisu dva dahnitela. A. Kanižlić, kam. 181.

DAHNIVATI, *vidi* dahnevati.

DAHNOVEŃE, *n. vidi* dah *pod* a, *a). samo (i to po crkvenom jeziku) u jednom spomeniku* XIV *vijeka u kojem stoji* dahnovenije, *a otale u Daničićevu rječniku* (‚inspiratio'). Svojima dahnovenijema duha dahnuvь. Mon. serb. 166. (1358).

DAHNÚĆE, *n.* spiratio, *djelo kojim se jednom pušta kroz usta dah, zrak iz prsi. apstraktno ime od* dahnuti, *koje vidi. u starija vremena* dahnutje, *a* danutje *i* danuće *kod onijeh što ne izgovaraju slova* h. *dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka a između riječnika u Stulićevu, gdje stoji* dahnutje, v. dah. Isukrst malo dana po iskrsnutju svojemu dunu u učenike svoje i reče ńim: Primite duh sveti ... Dakle ovo dahnutje jest něka milost. Š. Budinić, sum. 102b. Koji bješe osuđen samo dihnu aliti puhnu i toliko zasmrdje ono negovo dahnutje, da oni koj biše živ nă pō mrtav pade. M. Divković, bes. 174. Kada mí rič izustimo, tada i dišemo zajedno, i ono dahnuće naše izvodi, tako rekavši, rič iz usta naših. A. Kanižlić, kam. 179. Zašto duša Adamova dahnutjem božjim bi stvorena, a Evina ne? D. Rapić 84. — *u ova dva primjera stoji u teologičkom smislu o postanku svetoga duha:* Jedno samo potvrđuju da je početje i jedno danutje duha svetoga. I. Ančić, vrat. 214. Ne brat, neg dvuh ńih dahnuće. J. Kavańin 531b.

DÀHNUTI. dâhnēm, *pf. (i impf. ali samo za značења pod* 1, *f) i g))* spirare, respirare, afflare, inspirare. — *Akcenat je prezenta i u aor.* 2 i 3. *sing.:* dâhnū *i u part. pract. pass.:* dâhnūt; *u srijem je ostalijem oblicima ake. infinitiva; drugi je slog dug u part. pract. act.* 1: dâhnūv, dâhnūvši. — *U starijim je spomenicima pisano* dhnuti. *vidi korijen kod* dah *od čega i postaje. — Nahodi se bez* h *kod onoga dijela našega naroda što ovo slovo ne izgovara i to od* xvii *vijeka (vidi primjere iz Ančića). a između riječnika u Belinu* (zlo dahnuti ‚putere'. 597b), *u Jiječlostjenčevu* (dehnuti ‚halare: foetere, putere, putescere, male olere, tetre, foetide, putide sordere'. dehni, suffla, inspira'. 2, 67a), *u Jambrešićevu* (dehnuti ‚halare'. 352a), *u Voltiđijinu* (‚spirare, fiatare' ‚athmen'), *u Stulićevu* (‚flare, afflare, halitum emittere, halare'), *u Vukovu* (spirare). *u Daničićevu* (dahnuti ‚inspirare'). — *isporedi* dihati *i* disati. 1. *neprelazno. a) jednom pustiti iz prsi zrak kroz usta i nos; kako čovjek (i više živoťiće) bez toga ne može živjeti, često (osobito kod rečenica* nedati komu ni dahnuti, jedva dahnuti *itd.) ńekako iperbolički naznačuje najkrajńe pritisnuće i silu i u tjelesnom a još ńše u duhovnom smislu:* Ne dase joj ni dahnuti. Zbor. 157b. Da se kako prikaže *(nemoćnik)* u posvetilińće gospodinu svakoč kada dahne. P. Radovčić, način. 126. Dje mi koza dahne, tu mi loza sahne. Posl. dan. 16. Brez kog *(boga)* nije moć dahnuti. V. Došen 4a. Ne da Turkom ni dahnuti paša. And. Kačić, razg. 214. Ne da mu dahnuti. Vuk, rječ. 112a. Ali mu sin božji ne dade ni dahnuti, nego ga udari kopljem. Nar. prip. vil. 1866. 642. — *može imati uza se instr.* dušom: Ne smije dušom dahnuť. Poslov. dan. 75. Ni dušom nema kad dahnuti. Nar. posl. vuk. 213. Jedva sam dahnuo dušom. Vuk, rječ. 112a. — *u ovom primjeru, kao odahnuti, počinuti:* Borci staše da dušicom dahnu. Osvetn. 3, 103. — *b) u prenesenom smislu: žestoko požeļeti, za čim se zanijeti, sa svom silom na ńešto nastojati. — u naše vrijeme. — može imati uza se za s akuzativom:* Slogom se opašite; ljubavju, mladenačkom ljubavju dahnite za jezik. M. Pavlinović, razl. spis. 295. — *može imati uza se podložnu rečenicu pred kojom je* da: 470 ljudi dahnulo je dušom: da se pobiju! M. D. Milićević, zim. več. 324. — *c) jednom pustiti kroz otvorena usta zrak iz prsi put ńekoga ili put ńečega. aa) može ne biti izrijekom naznačeno mjesto put kojega se ispušta zrak.* Dahnu, i reče ńima: ‚Primite duha svetoga' (insufflavit et dixit eis: ‚Accipite spiritum sanctum'. joan. 20, 22). A. Kanižlić, bogoj. 112. Dahnuvši *(Isus)* učenikom govoraše: Primite duha svetoga. A. Kanižlić, kam. 775. — *bb) s prijedlogom* u *s acc.:* Djaval stvori medvěda i dahnu va ń tri krat. Ark. 9, 107. (1468). Dahnuvši *(Isus)* v lica ńih. Korizm. 59a. Ter u ńu *(zemļu mrtvu)* duhom dahnuvši svojim *(bog)*, bi učińen človik u duhu živuć. F. Glavinić, cvit. 168a. Dahnuvši u učenike govoraše. A. Bačić 22. Da je Isukrst sakramenat pokore naredio, kad uskrsnu od mrtvi, dahnu u učenike svoje. J. Banovac, razg. 241. — *cc) s prijedlogom* na *s acc.* Dahneть na ńe. Star. 11, 197. (xvi *ili* xvii *vijek).* Misnik dahne tri krat na vodu. I Bandulavić 273b. Pokle ovo reče danu na ńe. I. Ančić, ogl. 66. — *dd) s prijedlogom* vrhu, svrh. Vrhu ńega pake dahnu. D. Barakovič, jar. 7. Dahnu svrh svojih učenika. Blago turl. 2, 273. — *d) u jednom primjeru iz našega vremena, kao izdahnuti, umrijeti:* Ne dobrojiv, skoprca se tjelo, iz ńeg para uprca na prelo, Huso dahnu, zloglas sv'jetom ganu. Osvetn. 4. 44. — *e) o vjetru, isto što* dunuti, puhnuti Dahneть duhь jego. i potekuть vody. Domentijana 87. Duh juga i bure dahnu(v) ka istoku otide. Aleks. jag. star. 3, 247. Vitar studen na ńih dahnu i vsi pomriše. 287. Kadno istočni dahne vitar. I. Zanotti, en. 29. — *f) impf. o vodi vrućoj.* Kad voda više ne vrije, ali je još vruća, onda se o ńoj kaže da dane. I. Krśńavi, list 20. — *g) impf. voňati.* Kao zlo veće dahne i smrdi. G. Palmotić, krist 35. — *s instr. imena čemu je voň sličan:* Svakolika *(vilenica)* grobom dahne. G. Palmotić 2, 60 Ti žuberiš s medenijeme slavicima privišńemu; odisańem mirisnijeme cvijetja iz usta dahneš ńemu. I. Đorđić, uzd. 64. — 2. *prelazno. s acc. imena* duh *ili* duša *a može biti uz to i drugi acc. s prijedlogom u. gotovo u svijem primjerima znači djelo kojim je bog svojim dahom stvorio ļudska dušu.* Životvoreśtaago duha dahnuvь i oživi. Mon. serb. 166. (1358). Tilo, u kom dušu vas lagahnu za dobrotu svoju dahnu *(bog).* P. Hektorović 91. Kada bog u ńega dahnu duh života. A. Kanižlić, bogoj 266. — *u jednom primjeru isto je kao* udahnuti: Dahni u me milosti krjposnivi duh tvoj. P. Zoranić 51. — *može biti i pasivno (u primjerima znači postańe svetoga duha):* Duh sveti niti je rodite] ni roden, nego danut. I. Ančić, vrat. 19. Duh da je dahnut, ne porojen. J. Kavańin 531b.

DAHŃEŃE, *n. kao* dahnuće. *u jednoga pisca prošloga vijeka. — isporedi* dahneńe. Način izhodeńa duha svetoga zovu vlastitim imenom: dihańe, dahnuće, dahńeńe iliti duhovańe, kako bilježi della Bella. *(citat vrijedi samo za zadńu riječ).* A. Kanižlić, kam. 181.

DÀHOVO, *n. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru fojničkom.* Statist. 15.

DAHSA *u jednom rukopisu prošloga vijeka mješte* Daksa *koje vidi.* Dahsa 7 agosta 1731. Star. pis. 9, vii.

DÀHTAŃE, *n.* anhelatio, *djelo kojim se dašće. vidi* dahtati. *onaj dio naroda što ne zna za glas* h, *izgovara* datańe *i* daktańe. — *dolazi samo u Stulićevu* (‚respiratio') *i u Vukovu rječniku* dahtańe *i* daktańe (‚anhelatio').

DÀHTATI, dâšćēm, *impf.* anhelare, *često i teško disati kao kod sipńe ili s kojega duševnoga uzroka, kao n. p. od straha. uprav je ovaj glagol kao deminutiv prema* dahnuti *i* disati, *te mu je prvo značeńe: često a po malo disati kao što biva kod malahne djece i vrlo mladijeh životińa, a pošto je češće disańe kad je teško, dobilo je poslije ono drugo značeńe. — onaj dio naroda*

koji ne zna za glas h, *izgovara* datati, *ili, pretvoriv* h *u* k, daktati *koje vidi. u Ercegovini* h, *prije nego je ispalo, pred c pretvorilo se je u* š *kao i kod drugih takovijeh riječi, (isporedi* bahtati, Bihać, drhtati *itd.), te je u naše vrijeme obično je u prez.* daščem, *u impt.* dašći, *u ger. praes.* daščući, *nego* dahćem, dahći, dahćući. — *u nekim je mjestima c iz prezenta grješkom prešlo i u infinitiv:* dahćati (daćati, daščati) *i u oblike što postaju od infinitiva. — Akcenat prezenta ostaje u tom vremenu, u ger. praes. i u impf.:* dăščući, dăhtăh, *a u ostalijem je oblicima isti kao kod infinitiva (tako Daničić,* Akcenti u glagola. rad. 6, 130. *no i on sumnja, vrijedi li ovo pravilo za* 2. *i* 3. *lice sing. aorista i za partic. praet. pass. kod ovijeh mogao bi akc. biti i:* dăhtâ, dăhtao, dăhtâla, dăhtâlo). — *Dolazi od* xvi *vijeka a između riječnika u Stulićevu* (dahtati *i* dahćati) *i u Vukovu* (dahtati *i* daktati). Takim strahom dahće bijeno srce ovih. M. Marulić 56. — *u ovom primjeru znači samo disati:* Oba *(otac i sin)* dahćuć njega dišu *(duha svetoga).* J. Kavanin 533b. — *isporedi* dahtjeti.

DÀHTJETI, dàhtîm, *impf. vidi* dahtati *s kojim ima isto značenje i postaje. — akcenat se mijenja samo u* 1. *i* 2. *pl. praes.:* dahtîmo, dahtite. — -je- *u infinitivu i u oblicima što od njega postaju odgovara starinskomu* -ê-, *te bi mjesto njega bilo u istočnom dijalektu* -e- *a u zapadnom* -i-. — *u naše vrijeme kod naroda, koji ne izgovara* h *čuje se i* daktjeti. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između riječnika u Stulićevu* (dahtiti *i* dahtjeti ‚anhelare'). a. *često i teško disati s tjelesnijeh ili duhovnijeh uzroka. a) od umornosti:* Jelin lagahti od lovac litni dan bez sumńe da dahti. G. Držić 361. Końi svi potni dahtjehu. D. Zlatarić 17a. Lov se jari, sunce jače žari, dan se duli, svak na odmor tuli, vižli dahte, a paripi vrću. Osvetn. 4, 22. — *b) o ribama izvan vode:* Gdi groze i cvile *(ribe)* dahteći mora van. M. Vetranić 1, 288. — *c) od žeje:* U žeļah sve dahti. S. Menčetić 72. — dahtjeti za čim, na što *može značiti žestoko željeti, žudjeti, hlepiti, čeznuti za čim:* Gdi za ńom svak dahti. S. Menčetić 216. Lice za kojim svis dahti i pamet životom. 230. Dvaš ću lipše, o ļuvezni, tvoje pjesni spjevat' na ke bez pokoja sve bi rekal, da svis moja dahteć bijesni. D. Ranina 117b. — *d) od radosti, od veseļa, od smijeha:* Radostju sve dahti. S. Menčetić 61. Od smiha ter sva mre i dahti kako hrt. 229. — b. *disati:* Nad ńim dahtješe sam volak i tovar. M. Vetranić 1, 302.

DÀHVINA, *f. ime žensko, isto što* Dafina. *od ovoga je postalo pretvaranem tudega slova* f *u* hv. — *prije ovoga vijeka.* S. Novaković, pom. 59.

DAICA, *m. ime muško. samo u jednoj narodnoj pjesmi u naše vrijeme.* Drugo bješe Savićev Daica. Ogled. sr. 179.

DAIČEVO, *n. ime mjestu.* S. Novaković, pom. 131.

DAIČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme. postaje od* Daica. Đe si, sinko, Daičiću Živko? Pjev crn. 258b. I na ovce Daičić Simona. Ogled. sr. 15.

DAIČIN, *ne znam, jeli ime muško ili adjektiv posesivni od* Daica *ili* Dajka. *dolazi jedan put prije našega vremena.* Daičinь. S. Novaković, pom. 58.

DAIĆ, *m. prezime* xvi *vijeka.* Kneza Radula Daića. Mon. croat. 336. (1583).

DAIĆI, *m. pl. ime selu. možda treba čitati* Dajići *koje vidi. prije našega vremena* S. Novaković, pom. 131.

DÀIĜA, *m.* avunculus, *ujak. tur.* dajy. *slog je ga dodat prema* amiga. — *akc. se mijeńa u gen. pl.:* dăîgâ. — *u naše vrijeme i u Vukovu riječniku isporedi* daja, dajo, dajka, dajko. — *piše se i* dajiga. O daiga. Kovačina Ramo! Nar. pjes. vuk. 3, 109. Kad te ļubi moj mio daiga. Nar. pjes. herc. vuk. 66. Oću tražit mog daiġu Muju. Pjev. crn. 212a. Pa je šaļe svojim dajigama. Nar. pjes. petr. 1, 327.

DÀIĜIN, *adj. što pripada daiġi. samo u naše vrijeme.* Po zelenoj daiginoj bašći. Nar. pjes. herc. vuk 106.

DÀIJA, *vidi* dahija. *u Vukovu riječniku.*

DÀÎJNSKÎ, *vidi* dahijnski. *u Vukovu riječniku.*

DÀÎJSKÎ, *vidi* dahijski. *u Vukovu riječniku.*

DAÎLUK, *vidi* dahiluk. *u Vukovu riječniku.*

DÀINICA, *f. daiġina žena, ujna. u naše vrijeme. — piše se i dajinica.* Dainice Hasan aginice. Nar. pjes. herc. vuk. 66. Dajige joj kosu ožalile, dajinice biserom kitiše. Nar. pjes. petr. 1, 327.

DAÍRA, *f.* diabolorum turba, *skup davôlā. isporedi* daire, b. *u naše vrijeme.* Ne pomaže sanduk od olova, kada dođe sila i daira. Nar. pjes. petr. 1, 24. Daira, skupština davolska. 342.

DAÍRE, *f. pl. u naše vrijeme. arap. tur.* dâire, *krug.*

a. *oblak na kojem je s jedne strane rastegnut kvîr, a porješena su po ńem zvonca, praporci, komadići bakra ili lima. daire se drže jednom rukom a udara se u ńih drugom uz pjevaņe i igraņe, na istoku i kod južnijeh evropskih naroda. talijanski se zove* cembano *ili* tamburello, *francuski* tambour de basque, *španoļski* cimbano *ili* tamboril, *arapski i turski* dâire. — *u Vukovu riječniku. — govori se i* dairota.

b. *ńeko vračaņe.* — Daire. vraġbina koju znaju u Bosni samo Muhamedani. ovom vraġbinom proriču vrači — vele. pomoću davola — čime će se koji bolesnik izliječiti, od šta je bolestan, kako će okrenuti momak djevojku i obratno itd. radi se ovako: kad se ko razboli pa nikako da ozdravi, ode kogod k Turčinu koji zna tu vraġbinu i pita za pomoć. vrač upita za ime bolesnikovo, godine starosti i drugo. za tijem uzme jatagan, ode kamo na stranu, okruži jataganom oko sebe kolik malo gumno, stane u sredinu i počne ne mičući se šaptati ńešto po zadugo. oni vele da prizivaju davole. davoli dodu i stanu oko kruga a u krug ne smije nijedan i to se zove sastaviti daire. kad davoli navale pitati vrača što ih je zvao, on im kaže n. p. bolestan je taj i taj. zna li koji šta mu je i oda šta će se izliječiti? tad jedan koji zna (a svi ne znadu) kaže ko mu je pričinio tu nesreću, zašto, i kako će se izliječiti. tad vrač stane mirno i šapće po zaduļe, dok davoli odu, koji u goru, koji u vodu, i to se zove raspustiti daire. Vele da je lako sastaviti daire, ali je veoma teško raspustiti ih. ko ne zna raspustiti daire ne smije ih ni sastaviti, jer, vele, davoli se ne bi nikako odmakli od kruga dok je god vrač u krugu. te tako se on ne bi smio s onog mjesta nikud maći. Vrača ovih malo je i veoma su na glasu; kad oni što kažu, narod vjeruje većma nego ikakvom drugom vraču. oni kašto veoma vješto postupaju. M. Ružičić.

DAÍRETA, *n. pl. vidi* daire *pod* a. — *akc. je u gen.:* dairêtâ. — *dolazi samo u Vukovu riječniku.*

DAÍŠA, *m. ime muško. može se čitati i* Dajša

i Dajiša. — *dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku a nema ga u naše vrijeme.* Daiša. Mon. serb. 12. (1222—1228). S. Novaković, pom. 58.

DÀJ, *adv.* saltem, minimum. *stoji pred riječi ili pred rečenicom, pokazujući da manje od onoga ne može biti ili se želi da ne bude manje dopuštajući da može biti veće; ili drugim riječima, ako je već nešto i tako ograničeno ili umanjeno, postavlja kraj preko kojega nema daljega ograničivanja, umanjivanja. isporedi* barem (bar, bare, bareu, bari, barim), dajbar, dajbare, dajbudi, 2. dar, makar. — *radi veće sile može* da *biti udvojeno:* da daj *što se može izgovarati i pisati kao jedna riječ:* dàdâj, *ili uz* daj *može stajati i* barem *(vidi i* dajbar, dajbare). — *Ne postaje od* da *i (vidi* 1. da, E, 13, c), *nego od afirmativnoga* da *s enklitikom* j. *vidi i* 2. dar. — *Dolazi od* XII *do* XVIII *vijeka, kod čakavaca i u naše vrijeme, a izmedu rječnika u Mikaljinu, gdje pod* istom 149b *stoji i* daj ‚saltem', *u Belinu* (daj *i* da daj ‚saltem' 66a), *u Bjelostjenčeru (pod* barem 2, 7a: dȍj ‚saltem, at saltem'), *u Stuliću* (dadaj *i* daj barem ‚saltem').

a. saltem, *barem. dopuštajući da bi moglo ne biti više od onoga što se izriče uz* daj, *želi se da bi bilo više.* Počinête ponê daj (‚da i') malo. Domentijana 330. Nekì byhъ daj (‚da i') nêkotoroje proštenije grêhomь ulučilъ. Danilo 173. Ki koli bi imel daj malo ljubve. Naručn. 50b. Pomozite daj da umim zahvaliti bogu. Transit. 281. Da bi jej daj nikoliko polahčala njeje bolězan. Mirakuli. 21. Pomilujte me, pomilujte me, daj vi prijatelji moji (‚miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, amici mei'. job. 19, 21). Korizm. 20a. Onda imamo daj niko ohlajenije. 24b. Ako bisto vi dobri bili bozi, vi biste daj sebe sabljuli. Zborn. 38a. priloz. jag. 20. ark. 9. 84. Ki sada nije znan biti će odkriven daj na pokojni dan. M. Marulić 134. Da bih tužna mati daj mogla s tugami tebe napajati. 188. Bješe daj na znanje onada dat mani. S. Menčetić 161. Tko je u sebi toliko tvrd kamen, očutil da ne bi od tuge daj zlamen? 295. Očice me za toj jezerom šatvori, jeda ju život moj daj plačem izdvori. G. Držić 429. Boga ću moliti, daj malo život moj da bude prodljti. M. Vetranić 2, 25. Daj bih bil umrl sit slatkoga pozora, kad mi je li umrit sujeno od zgora. H. Lucić 203. Hoćemo daj tada duga se odkupit. 258. Ako si imanje i blago izgubil, mirno t' je daj stanje što ti nije prije bil'. N. Dimitrović 21. Ne misli o tomuj, ne vrijedaj daj rana. N. Naljeković 1, 124. A platu ne pitam, što stojah na službi; daj neću biti sam, neg s mnozijem u družbi. 2, 39. Ter ako sad inu ne mož' mi pomoć dat, za tebo gdi ginu, daj me ćeš žalovat. 2, 47. Verujte meni da ja va otcu jesam a otac va mni, ako li ne, a vi daj ovih del radi vêrujte. Anton dalm., nov. tešt. 156. jov. 14, 11. 12. Gdi je mila majka ma? daj ona da sada nejacim rukama pomoć mi koju da, da se ona daj bude muom boljot. F. Lukarević 268. Tko so od nas daj najmanjijem dijelom od ovijeh kreposti može zahvalit? B. Gradić, djev. 183. Da ne budeš u naprijed daj smrtno grijèšiti. duh. 44. I ako toj dostojno ne mogu stvoriti, daj ću moć pokojno život moj voditi. D. Ranina 5b. Ja ću iznać oni drum, ako ne ki se kćaše daj ki će bit najkrači. D. Zlatarić 72b. I hoću da ga satre, ako moć ne bude boljezni, daj gvozdjem. 73b. Gori od nevjernika, koji daj ustima svojijemi časte i slavo ime božije. A. Gučetić, roz. jez. 33. Ako nećemo veće puta pričestiti se priko godišta, daj jedan put i ovi put imamo se pričestiti na uskrs. M. Divković, nauk. 134b. Svetom eukaristijom o vazmu pričestiti se, i to daj jednoč sfako lito. M. Alberti XLV. Ah, dopusti, čim rođenu zemju ostavjam, bračo, sada, daj uzdahom jednim mlada da počastim uspomenu. I. Gundulić 15. A nu vid oči me, ter vjeruj daj nima, ako neć' ovime vjerovat' riječima. 189 Ako nijesu milos tada daj su žalos očutili. 569. Neka daj bude prinesena ova tvoja muka dokle ja po prvo priminem. P B. Bakšić 19. Ako docna svoj grijeh plati, daj pedepsa teža budi. G. Palmotić 2, 57. Uzdržati se od one potači na grih, daj za ljubav svoga tila i života. P. Radovčić, nać. 31. Neg prevraćat nime svudo tako mrtvijem staviše se, grabeće im da požude daj u čem god zajaze se. P. Kanavelić, iv. 584. Ako je kolac, daj da je oštar. Poslov. danič. 2. Od koga strah imaju, daj mu ńegovo davaju. 88. Uzmi zlatna kola činit', daj ćeš jedno kolo svršit'. 149. Ah plačite daj vi sade, od Solina lijepe sgrade, kad hud čovjek i zloljivi neće da se plakat gane. A. Vitalić, ost. 205. Izrigaj suproć nemu sve što možoš i umri daj zadovoljen. A. d. Bella, razg. 138b. Jurve, draga mila, biš mi se smilila i za draga tvoga biš mane primila? Ko l' nećeš za draga, daj za prijateļa. Nar. pjes. istr 2, 143. — da daj: Vodo, koja moje milo dobro ugrabi, da daj vrati ńegovo mi mrtvo tilo. G. Palmotić 1, 359. Kô neprijatej da daj čini, da stupaje tvoje slijedim. 2, 437. Imaš nastojati govorit dobro o svakomu a kada ne, da daj mučat. I. Držić, nauk gond. 179. Ako svi ovi razlozi ne pokrenu te, ima te da daj pokrenut ono. 321. Veoma bi dobro bilo rijeti prid nime da daj ńegovo responsorijo. V. Audriaši, prav. 6. Smilujte se da daj vi na mene (‚miseremini mei saltem vos'). put. 224. Oko nih vuhvujući da daj što god da izvade. J. Palmotić 284. Da daj za najmanje, gospodaru, dopusti mi jošter koji dan od života. B. Zoizeri 336b. Najposlije posla k nima sina svoga, rekuć: da daj imaće bojazni od moga sina. S. Rosa 133a. Ne vjerujete da ja sam u ocu i otac u meni je? da daj cijeća samijeh učińeńa vjerujte. 148a. — *u nekim primjerima* daj *stoji za riječju koju ističe:* Nu ja za svaka taj li htih se slobodit, da te jednokrat daj još budem pohodit. P. Hektorović 68. Ako bi t' taj vila u nu dopustila uljesti jednom daj. N. Naljeković 1, 188. Bješe ga ti posjeć', neka ga poznaš daj. 1, 289.

b. minimum. *najmanje. pokazuje da ne može biti manje od onoga a da može biti više, bez ikakve želje.* Bê ih mrtvo daj 17 ļudi, a raněneh daj 70. Mon. croat. 94. (1463). Srjed gomile kamenite jošte rastu daj dva busa. M. Vetranić 1, 14. *vidi i* 3. dâ.

1. DAJA, *m. ime muško.* XVI *vijeka.* Kneza Daje. Mon. croat. 289. (1577). List Daje Vukovića. 336. (1583). Daja. S. Novaković, pom. 59. *ovo se zadnje ne zna, jeli muško ili žensko.*

2. DÁJA, *m. hyp. od* daiga *koje vidi.* — *ake. se mijeńa u vok.:* dâjo. — *u naše vrijeme.* U mog daje, Ive kapetana. Nar. pjes. juk. 403.

DAJAC, dajca, *m.* dator. *samo u Bjelostjenčevu rječniku* 1, 401b *gdje stoji kajkavski* dajec.

DAJAČICA, *f.* datrix *samo u Bjelostjenčevu rječniku* 1, 401b.

DÁJAK, *m.* crepido, anteris, *poduporań zidu, tur.* dajak. — *u naše vrijeme:* Zidati na dajak (ili dajak), zidajući nagińati na planinu (to se obično čini u suhozidini kad se uzbrdicom ziđe da je zemja ne razapne) tal. scarpare. M. Pavlinović. — *isporedi* dajak.

DAJAMAN, *m. ime muško. prije našega vremena.* Dajamanъ. S. Novaković, pom. 59.

DAJÀNA, *interj.* sis forti animo! *drži se! ne daj! od turskoga glagola* dajanmak. *držati se, braniti se.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno.* Dajana, Mujo, dajana! Nar. pjes. vuk. 1, 367.

DAJÀNDIŠITI SE, dajândišîm se, *impf.* pertinaciter resistere, *otimati se žestoko prkositi.* M. Pavlinović. — *u naše vrijeme.* — *postaje vidi kod* dajana. — *isporedi* dajanisati.

DAJÀNISATI, dajânisêm, *impf.* resistere, *braniti se, odolijevati.* — *u naše vrijeme.* — *postaje vidi kod* dajana. — *isporedi* dajandišiti se. — *može imati uza se genitiv.* Da sila navali, to ljudi ne bi mogli nekoliko dana, dok se banske naše priberu, dajanisati umora i sna. Golubica 5, 220. — *refleks.* dajanisati se, *izdržati kakav težak rad, n. p.:* Jedva se dajanisah vukući, radeći *itd.* Ļ. Stojanović.

DÁJAŃE, *vidi* davańe.

DÁJATEĻ, *vidi* davateļ.

DÁJATI, *vidi* davati.

DÀJBAR, *adv.* saltem, *daj, barem. sastavļcno od* daj *(koje vidi) i* bar. — *dolazi u naše vrijeme u Lici:* Ponesi danas na sajam dajbar pet vreća. Dajbar mi ovu samu vreću napuni. J. Bogdanović.

DÁJBARE, *adv.* saltem. *sastavļeno od* daj *(koje vidi) i* bare. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Držan je ispovidjeti se dajbare jedanput na godište. S. Matijević 16.

DÁJBUDI, *adv. riječ sastavļena od* daj *(koje vidi) i od impt.* budi. *samo u jednoga pisca u naše vrijeme. a)* saltem, *barem:* Kad gazim gostoprimstvo i vjeru, dajbudi ću ponijeti blaga dosta. S. Ljubiša, prip. 139. Idem da me ubije Šćepac, dajbudi ću umrijeti u poštenu. 178. — *b)* minimum, *najmańe:* Mislim, da se svake godine posijeku dajbudi šest tisuća dubova u badńake. 7.

DAJDUŠ, *m. ime muško prije našega vremena.* Daidušь. S. Novaković, pom. 58.

DAJEŃE, *n. ono što se daje. vidi* davańe. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Pripis od ńihova imańa i od dajeńa koga davahu u gradsko sokrovište (!). S. Rosa 31a. Umijete dobra dajeńa davat. 79a.

DÁJIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÁJIĆI, Dájîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 22. 151.

DÁJIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Dajićima.* Dajićska *(opština).* K. Jovanović 152.

DÁJINO SÈLO, *n. selo u Srbiji, u okrugu vrańskom.* Sr. nov. 1879. 176.

DAJINOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DAJIŠA, *m. vidi* Daiša.

1. DAJKA, *ime, ne zna se jeli muško ili žensko. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 58. *isporedi* Daja *i* Dajko.

2. DÁJKA, *m. vidi* 2. dajko. — *dolazi od* XVIII *vijeka.* I pobjče dajci pod čadore. Nar. pjes. bog. 281. ‚Ah gdje mi si, sestriće-Sekule?' Sekule dajki besjedjaše svomu. 285. Sokul dobro dajku poslušao. Nar. pjes. petr. 2, 428.

3. DÂJKA, *f. u Srijemu gdjekoji zovu mater tako.* Vuk, rječ. 110a. *isporedi* 3. dada.

DÁJKIN, *adj.* avunculi, *od imena* dajka. *u naše vrijeme.* Već opremaj dajkina kulaša. Nar. pjes. petr. 2, 428.

1. DAJKO, *m. ime muško. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 582. Dajko Budiništs. Glasn. 15, 272. (1348?). Dajko. S. Novaković, pom. glasn. 42, 58. — *isporedi* Daja i Dajka.

2. DÁJKO, *m. hyp. od* daiga *koje vidi. isporedi* 2. daja, dajo, dajka. — *akc. se mijeńa u vok.:* dâjko. — *dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* A ńemu je dajko besjedio. Nar. pjes. bog. 283. Na dajka se napučio svoga. Nar. pjes. vuk. 3, 219. Nisam, dajko, očińeg mi vida. Nar. pjes. petr. 2, 420.

DAJKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Peto bješe popo Dajkoviću. Ogled. sr. 479.

1. DAJMA, *f. rijeka u Srbiji, u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1866. 241.

2. DÀJMA, *adv.* continenter, perpetuo, *jednako, sve, neprestano. arap. i tur.* dâimâ. — *u naše vrijeme, oko Vlasotinaca, Leskovca i na drugim mjestima.* M. Đurović. — *isporedi* damija.

DÀJNICA, *f. ona što daje. isporedi* dajnik. *samo u Stulićevu rječniku* (‚quae dat, quae largitur').

DÀJNÎK, *m.* dator, *koji daje.* — *dolazi* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu* (1, 401b), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Ne ogleda toliko dar ļubećega, koliko ļubezan od dajnika. B. Kašić, nasl. 109. Elija, Moises prvoga proroka i dajnika zakona hotihu pohoditi. F. Glavinić, evit. 263. 264.

DÁJO, *m. hyp. od* daiga *koje vidi. isporedi* daja, dajka, dajko. — *akc. se mijeńa u vok.:* dâjo. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* O moj dajo, Glumac-Osman-aga. Nar. pjes. vuk. 3, 262. Te je šiļe .. svomu daju Šušović Paunu. Pjev. crn. 29a. A dajo mu i tada spavaše. Nar. pjes. juk. 411.

1. DAJŠA, *m. vidi* Daiša.

2. DAJŠA, *f. rijeka u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 1022. Sad mu *(Peku)* se dolina širi, i on teče preko pitomih poļa sve do ispod utoka Dajše. Glasn. 43, 269.

1. DAK, *okrńeno* dake, *vidi* dakle. *samo kod dva pisca čakavca* XVI *i* XVIII *vijeka:* Dak riječ ovu svud pisali jesu mudri. M. Pelegrinović 197. Na dvor dak istinom, vino nije voda. M. Kuhačević 136.

2. DAK, *m.* Dacus. *u ļetopisu* XVI *vijeka a otale u Daničićevu rječniku (pl.* Daky). Dagoni i Daky imenujuts se. Okáz. šaf. 55. (1503). *vidi* 1. Dagon.

1. DÁKA, *f. ime žensko, hyp.* Damjanka. — *akc. se mijeńa u voc. sing.:* Dâko. — *samo u Vukovu rječniku.*

2. DÁKA, *m. vidi* Dáko. *samo u Vukovu rječniku.*

DÀKAKO, *vidi* 1. da *pod* I, D, 2, a, *b) ee) ccc).*

DÀKÊ, *vidi* dakle.

DÁKIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XVII. Šem. karlov. 1883. 71. Đ. Avramović, 271.

DÀKLÊ, *conj.* igitur, ergo, itaque. *veze rečenice koje ostaju samostalne jedna prema drugoj (ipak vidi kod g) i znači da je rečenica u kojoj stoji, pošļedak onome što je prije rečeno.* — *stoji ili na početku rečenice ili nakom jedne a i više riječi.* — *Mješte* dakle *ima i* dake *(isporedi i* dak, dakļe) *koje je starije i dolazi od kraja* XV *ili od početka* XVI *vijeka (vidi primjer iz Marulića kod* a, *a)),* a dakle *dolazi gotovo vijek poslije (najstariji je primjer u Vrančićevu rječniku). osim u Marulića, dolazi* dake XVI *vijeka u Du-*

brovčana i u drugih pisaca sa zapadne strane našega naroda (u Lučića, u Hektorovića, u Zoranića, u Životu sv. Katarine), XVII i XVIII *vijeka samo u Dubrovčana i u pisaca koji su za njima išli kao što su Kašić i Della Bella, i osim toga u Kavanjina; a u ostalijeh (dapače i u Dubrovčana Đorđića i pisca Štita svagda, a u Radića, Kalića, u Kavanjina i u Della Belle djelomice) nalazi se* dakle. *u naše je vrijeme* dake *sasma izumrlo kod naroda. — osim* dakle *čuje se u naše vrijeme kod naroda* daklem *i* daklen *koja postaju od* dakle *dodavanjem slova* m *i* n *(isporedi* doklen, otklen). *i jedno i drugo dolazi od* XVIII *vijeka, ali onda samo kod pisaca iz sjeverne Dalmacije.* — dake *postaje od rum.* dakŭ, *ako, samo da, kao da, od kojega će biti postalo i malorus.* dak ; *a od* dake *je postalo* dakle *prema* dokle, pokle. — *Između riječnika dolazi u Vrančićevu* (dakle ‚ergo' 82); *u Mikajinu* (dake *i* dakle ‚ergo, igitur, itaque'); *u Belinu* (dake *i* dakle ‚igitur' 281b, ‚itaque' 721b); *u Bjelostjenčevu gdje stoji* dakle (2, 64a) *vidi* ada, *a kod ovoga* (2, 1), *ima* anda, dakle, indi ‚ergo, igitur'; *u Voltigijinu* (dakle ‚adunque' ‚also, sodann'); *u Stulićevu* (dake *i* dakle ‚igitur, ergo, itaque'); *u Vukovu* (dakle, daklem ‚ergo').

a. igitur, ergo. *naznačuje da se razmišljanem i razloženem nahodi, da ona misao pred kojom stoji potječe kao posljedak iz misli prije izrečenijeh: a) u rečenici u kojoj je* dakle, *izriče se da nešto jest ili da nije.* dake: I ako je druga zapovijed, u ovoj riječi kažet se: ‚ljubi ti iskrnjega tvoga kako sam sebe'. ljubav iskrnjega zlo ne učini; napuoñenje dake od zakona jest ljubav. N. Rañina 32a. Moja stran ima početak od mene, ma tvoja svršuje se u tebi. dake moja umnoži se za mene a tvoja pomankava za tebe. Zbor. 10a. jag. pril. ark. 9, 74. *(Govori tijelo duši):* ki se uzrok u mni najde, vid' po tebi najpri izajde. Kad pût pozna, ča duh blepi, toj stvoriti tilo trepi... Od zgrišenja uzrok bi duša, ka misliti najpri kuša... veće s' dake ti zgrišila. M. Marulić 318. Da će me jur ubit, odluči ljuveno; da će me izgubit, namisli svršeno. dake bi još bolje da nijesam ni začet. Š. Menčetić 140. Razmislih do pokom, da... onomu ki hoće grad sagraditi potribno jest znati sve pute i načine kojimi bi mogli neprijatelji podrvati ga... videći ja dake, da u toj knjižici svi himbeni ti načini nahode se, odlučih ne držati veće sakrvonu ni ńu ni ostalo. H. Lucić 186. Oholas s dobrijema ne može općiti, ni pak s nebeskima andjeli letjeti; potrebno dake poć ondi joj stati jes, gdi je mrkla vazda noć i vječna još boles. N. Dimitrović 13. Tko no se razdijelen s dragome nahodi, ter tako ucvilen život svoj provodi, veće su toj muke, bolosti, jad i trud, neg se dat' u ruke od smrti... dake bi jur bolje umrijeti meni sad, neg ove nevolje i ovi trpjet' jad. N. Nalješković 183. Uzdam se da će i tebi i onjezijem općeno koji talijanski jezik ne razumiju pismo ovo štampano našijem jezikom biti draže i lašne. primiti ćeš dake ovi moj dar. B. Kašić, ih. 6. Eto bog je moj spasitelj, u ufañem ću djelovati, bivši on moj odkupitelj, neću straha ja imati; tebe dake s srcem svijem podniženi svi molimo. I. Akvilini 269. Istina je dake očita, da gdi ljudske nije obrano . . . na pomoć nam višni ustane. P. Sorkočević 579a. — daklo: Daklo ovaka imena imaju se pisati na ovi način. J. Mikalja, predg. rječ. XIV. Molimo daklo sve pastire od duš. M. Bijanković 8. Krîvî sobo i svoje grihe i svoga svega puka; dakle su grisi uzrok od nevolje. S. Margitić, fala 272. Sinovi smo baš ńegovi, dakle i božji baštinici. J. Kavañin 73a. Ovi na taki urnebes mora, vitara, triskova spi, dakle je kriv. A. d. Bella, razg. 21. Jedan je svijet, dakle ima jedan pocetak. A. Bačić 30. Veličanstvo posvetilišta, koje se u naših crkva*(h)* prikazuje jest toliko veliko i toliko sveto, da se veće i sveće dat ne može. dakle crkva jest misto najpodobnije za molit boga. J. Filipović I, 312b. Tvoj je otac na nebesih, dakle si ti rodom s nebesa. I, 362a. I Marija Mandalina bila je grešnica i sasvim tizim saranila se jest; dakle i mi, vele taki, saranićemo se. F. Lastrić, od' 347. Meniata je proti crkvi pisao, dakle je neprijatel. A. Kanižlić, kam. 51. Ne može Golijat biti jači ni ženči od lâvâ ni mêdvîdâ, dakle, ako mi dopustiš, ja ću na ńega udariti. And. Kačić, kor. 162. Dužan je pastir opominati, ponukovati i karati zločince, dakle su i zločinci dužni poboljšati život svoj. B. Leaković, gov. 108. Moja krava, dakle moje i tele. Nar. posl. vuk. 181. — daklem: Sokci ubokci, Vlasi siromasi (daklem nijedni nemaju ništa). Vuk, posl. 352. — daklen: Smrt koja je došla na svit radi griha svakom je potribita i svrhu svakoga gospoduje, dakle svak će umriti. J. Banovac, prip. 1. Dakle nije djavao kriv, već vaša volja, daklen je ona veći neprijatel. razg. 110. Izvaditi iz O ne moreš; daklen mu valja zajat deset. M. Zoričić, aritm. 15. Vrisnu bane is sve svoje glave: gospodine, sam despote Vuče! daklen volis danas poginuti, neg mi dati do tri dobra svoja. Nar. pjes. kras. 1, 3. Kokoš pije a na nebo gleda (da je ne bi jastrijeb prevario; daklen i ćeek tako valja da se čuva). Vuk, posl. 144. — *može poteći pošljedak i iz tudih riječi:* Prozerpina: A tko to ti gledat' brani, ka zaprjeka i ka sila? Cerere: Er u ovoj neću strani ja ostati, kćerce mila. Pluton: Dake tebi ti si kriva od sve tuge, ti, Cerere. I. Gundulić 113. Jesi l' ga ti vide ali s ńim govore? Nit sam ti ga vide nit sam s ńim govore; ako l' bi ga vido, ja ga pozno ne bih. Lahko ga poznati po zlatnom prstenu, zelenoj dolami. Daklem sam ga vide v belom Carigradu. Nar. pjes. istr. 2, 7. — *b) iz predašnih misli i razloga dohodi se na to da nešto treba učiniti, izraditi; zato često uz* dakle (dake) *stoji imperativ.* dake: Ove pse vrzimo po tleh i bogati svi hoćete biti, dake dajmo smrt svijem kolicijem. Zborn. 77b. Uslišana je molitva tvoja; hodi dake, slavna, hodi, prisveta divice. Živ. kat. star. 1, 224. Velike su zledi moje, nu svak da je prav na svijeti, kako bi se moglo tvoje milosrdje izvidjeti? pridobudi dako veļa milos tvoja moje zledi. N. Dimitrović 23. Za što ti, gospoje, na me se rasrdi?.. promisli dake ti, gizdava gospoje, jesu li bolesti velike sad moje. N. Nalješković 2, 76. Znajte da sam svukoliku pomńu na toj postavio... primite dake i vi s draga srca ovi trud moj. B. Gradić, djev. 4. Nije krjeposti koja se podpuno ne zdrži u ovomu prisvetomu rozariju... pospiješi se dake, dušo bogoljubna, da si u ovoj svetoj družbi. A. Gučetić, roz. joz. 10. 11. Vino s preko mora mnokrat krčmo nam zatvora... da se morsko vino baci, stojmo dake svi u skladu. J. Kavañin 167. Bog ga je ostavio: dake progonimo ga. Đ. Bašić 66b. Nastoj dako po ti način, da čeljad redovna zagrle ga. I. M. Mattei 7. — dakle: Roci dakle otčenaš. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 10. Primite dakle ovi moj prvi trud. M. Bijanković 11. Primite dakle bogomili štioci ovi moj ubogi trud. L. Terzić VIII. Primi dakle svetilište, ko t' činimo s drage volje. J. Kavañin 24a. Tamno 'e zlato, kê se krije, sini dakle i odkrij svijetu ljepos. I. Đordić, uzd. 48. Jurvo daklo (‚oja orgo'), odvitnice naša, one tvoje primilosrdne oči k nama grišnikom obrati. J. Banovac, blag. 337. Noć je

odstupila a dan se prikučio, odbacimo dakle dila tmina i obucimo se oružjem svitlosti. F. Lastrić, ned. 283. Ajde dakle, ne boj se ništa. And. Kačić, kor. 64. Pokaži dakle sad da si mati božija priobla̱sna. Štit. 22. Primi dakle rado i usrdno ovu knjižicu. D. Obradović, basn. 7. Svade sam te mogo obaliti, dakle me se ti danas okani. Nar. pjes. marj. 22. — daklem: Reci svaki sam u sebi, koja mi je korist, da je vas svit na moju zapovid, kad mi je umriti i sva ostaviti; daklem znaj doisto, da ćeš umriti. J. Banovac, prip. 9. Daklem se zakunite. And. Kačić, kor. 105. — daklen: Misli su naši neprijatelji, daklen kad smo vojnici Isusovi, pridobijmo ih. J. Banovac, pred. 17. Držite daklen na pameti. L. Vladmirović 39. Daklen ajde. N. Palikuća 11. — *i u ovijem primjerima rečenica uz* dakle *vrijedi kao imperativ, premda je izostavljen glagol*: Veselo, veselo dakle, veselo, prisrićni slipče. A. d. Bella, razg. 68. Dakle na sud, kralji i cesari koji ste zapovidali od mora do mora. D. Rapić 13. — *uz* dake *može biti i riječ* nu *(koju vidi): obje zajedno vrijede kao* danu: Jur bjehu sve sprave odredil', da moje srdašce tej slave svjetovne opoje; ali ja krepko stah . . . nu dake sprave te hoćeš jim skoro ti sasma prikratiti. N. Dimitrović 57. Eto krepko moji neprijatelji živu i svaki ńih stoji vrh mene u gńivu . . . za uzrok jer pravi i dobri put slijedjah . . . nu dake, bože moj, nemoj me grješna oć. 65. *tako i uz* dakle: Nu dakle našim pokloni se bogovom. F. Glavinić, cvit. 41b. Nu dakle, odvitnice naša, one tvoje milosrdne oči k nami obrati. I. A. Nenadić, nauk. 27. *isporedi* F. Parčić 23, 1. Grličić 285. Dakle, dragi brate krstjanine, nu dignimo iz pameti tmine. T. Babić 4. — *u jednom je primjeru* a dakle: K tebi uzdišemo cvileći i plačući u ovoj dolini od suza, a dakle, pomoćnice naša, one tvoje milosrdne oči k nami obrati. L. Terzić 279. — *c) može rečenica biti i interogativna, čim se pokazuje: aa) da se ne zna kakav je pošljedak, ili da se sumńa jeli onaki.* dake: Odgovori Jezus: ‚kraljestvo moje nije od segaj svijeta. ako li bi bilo od segaj svijeta kraljestvo moje, sluge moje togaj radi rvali bi se da bih se ne pridao židovom. sada kraljestvo moje nije ovdje'. Reče ńemu Pilat: ‚dake kralj jesi ti?' N. Rańina 109b. iv. 18, 36. 37. Hoćete li dake da vam ukažem ruke i noge koje na krstu više pribjene? Zborn. 117a. Dubravko: Šališ ti? ali bi veli riječ taj tvoja? Ljubdrag: Šališ ti a ne ja. Dubravko: Dake je toliko blizu me vidjeti? F. Lukarević 6. Sin božiji čestitu učini mene. što ću dake učiniti? L. Radić 21. — dakle: Da bi još apoštoli pitali: tko jest otac dakle? F. Glavinić, cvit. 350a. Kako se dakle ovdi kaže prvo otajstvo? I. T. Mrnavić, nauk (1702). 4. Po čigovoj dakle kriposti začela je Isukrsta divica Marija? H. Bonačić 37. Što dakle vaja učiniti kada se čuju mrmošeńa? I. A. Nenadić, nauk. 141. Evo sam krenuo k tome i tome kralju da prosim u ńega devojku, ali on devojke svoje ne da nikome drugome do onome koji bi se našao mudriji od ńega da ga kako prevari. a ja vidu da si ti hitre pameti, i da umiješ dobro i mudro zboriti, bi li dakle pošao sa mnom k tome kralju? Nar. prip, vuk 207. — daklen: Kome očituješ tvoje grihe, kad se ispovidaš? Jeda svoj čeljadi od tvoje kuće ili od ovoga sela? No! Kome daklen? Samo misniku. J. Banovac, prip. 37. — *bb) da je pošljedak poznat i da je protivan pitańu koje se stavlja, te onaj što pita nada se protivnom odgovoru.* dake: Čemu je mis'o taj? ne znaš li majko ma, do smrti moje raj zatvoren bit' ima? kuda bi dake ti, čim se raj otvori, kâ imaš sidjeti uza me nad kori? N. Naljeković 1, 124. Krjepak je on i stanovit, ne more se promińati, što je dake ńega lovit? J. Kavańin 15b. Dake sinovi istoga oca . . . s kojijem imenom imaju se zvati, ako ne da su prava braća? A. Kalić 261. Što mi dake ostaje, nego plakati moje sljepilo? Misli 11. — dakle: Jedan jest bog, da onako ga u svetom trojstvu dilimo, kakono u jednome človiku velimo da jest nauk, pamet i razum. Dakle ako človik u jednom razumu sve te tri stvari skupa ima, kako bog svemog i u jednom jistomu božastvu trojstvo ne jima? F. Vrančić, živ. 21. Kakov godir ja jesam, vazda sam tvoj: k komu se dakle utečem ako k tebi ne pojdu? M. Alberti 396. Duša naša jest duh, kako će se dakle nazadovoljiti stvarima tjelesnijem? M. Radnić 372b. Pastiri su drugima a sami sebe ne znadu naučiti, odkud će dakle ljudi dobri biti, kad nikada nauka nikakva ne čuju? A. Bačić 104. On je *(sv. Josip)* uzdržao i čuvajo ovde na zemji Isusa i Marija, dakle jer mu ne bi davali sada milosti gori na nebesi? J. Banovac, prisv. obit. 75. Ima dobri krstjana od svake vrste, za što se dakle ova crkva ne bi imala reći sveta? J. Filipović 1, 190b. Sin božiji zaradi ljubavi naše našu narav i pût obuče . . . nije li dostojno dakle da ga štujemo? F. Lastrić, svet. 5b. Čemu se dakle ima itko strašit križa po komu se dopire do kraljevstva? L. Radić 37. — daklen: Drugo od vas ne želi izvan da prostite uvrideńa, obećajući se, da će nama prostiti što smo ga mi uvridili. hoće li se daklen itko naći, da u ovom neće ga poslušati i prostiti? J. Banovac, prip. 87. — *ce) čuđenje, gńev, žalost.* dake: Reče Tiberio *(Pilatu)*: dake ti da osuđenje istinomu Isukrstu? ma za toj sagrijošenje trpjeti ćeš pokoru. Zborn. 88b. Stvorenje prem svako napokon ljubi sad, razmi ti, Dubravko; ti dake sam ćeš bit, ki nećeš sad ljubit? F Lukarević 10. Dake ti stojiš speći raskošno; a moj sluga leži nag? B. Kašić, iń. 26. Zašto gorji od zvijerenja dake srnem na ncharnos? J. Kavańin 18b. Ti to znaš i ne krećeš se. U tebi je dake ljuctvo? Jes duša, nu bez duše. A. Kalić 261. — dakle: Anđeli uzeše dušu Barlaamovu i poniše je u raj. tada Dozafat poče vrlo plakati govoreći: ‚o otče moj, dakle si me ostavio sama!'. P. Macukat 83. Gdi si, ćaćko moj, gdi ste dakle mê družice? J. Kavańin 236b. Odgovoriše tada oni vuci razdrpljivi: dakle ti sin božiji jesi? M. Lekušić 63. Što se zgodi jur vidite, zašto dakle ne cvilite? P. Knežović, muk. 7. Eto što od nas ište i želi spasitelj naš. što dakle? hoćemo li ga odbiti? A. Kanižlić, uzr. 12. Jer dakle vi zlo od moga sluge govorite? And. Kačić, kor. 85. Dakle tvoja braća, tvoje sestre u nevoljam tuguju, a ti se lakomiš utješit ih? A. Kalić 264 — daklen: Daklen je, otče, Marija mogućnija od boga? J. Banovac, razg. 11. Ti si me poznao i prije, daklen što ja dolazim prid tebe? N. Palikuća 20.

b. stavlja u kratko pred oči ono što stoji u predašńem govoru. dake: Ljo se Job tvrše ter trudan po sebi višńemu davaše svu hvalu na nebi . . . stranputnu nijednu stvar ni za toj ne izusti . . . dobivši dake boj taj vitez izbrani, učini da duh strpjenje odhrani. M. Vetranić 1. 150. Veliku t' moć ima smrt i ńe, jaoh, poraz od kole vazima pod svoju svaka vlas, ne gledav nikoga, ni mlada ni moćna, bogata, uboga. zdrava ni nemoćna . . . dake moć od držav i mnoštvo od blaga i biti jak i zdrav ništor ne pomaga. N. Dimitrović 47. Oreste, tim sade ovo ti ja velju, i tebi, Pilade, da vam se svitovat potribno jes ured; jer ptice razbudi na pjesni sunčani zrak . . . Prije dake neg čeljad po dvoru počne it, na po-

spijeh ovdi sad htjet'e se zgovorit. D. Zlatarić 1b. Nije stvari slađe ni ugodnije od ove sladosti od prislavnoga rozarija; jere se u ńemu nahode otajnosti ... ne nahodi se dake ljepša zabava duhovna. A. Gučetić, roz. jez. 3. 4. Na koju mu drago stranu svrnem oči, svud nahodim nemirnu čeljad. tuži se rodite] na sina ... udovica provodi dnevi u plaču ... onemu je uska kuća ... onega sunce prli ... Nije dake na ovoj zemji mira. Đ. Bašić 36a. — dakle: To je dakle što se u ovomu osmomu članku zdrži, da je duh s. pravi bog. F. Lastrić, od' 140. — daklen: Daklen ga vaļa činiti čisto, lipo i razborito. L. Vladmirović 35. Dodoše daklen fratri u Bosnu na 1235. Norini 10.

c. *ističe da se govor vraća na ono što se ispriva kazalo i što je bilo prekinuto umetnućem nečega drugoga.* dake: Udijeli ńimi od zamijerne, obilne i božanstvene kriposti od duha svetoga ... koju krjepos večekrat obeća ńimi poslati ..... bi dake toj djelo ispuńeno na dan današńi. A. Gučetić, roz. jez. 265. 266. Rijet ti ću njeke stvari od boga i od ânjêlâ; i najposlije odgovorit ti ću na dubijo tvoje i na ono što išteš znati. Veļu ti dake da je bog jedna stvar koja se ne može izreći. M. Orbin 3. — dakle: Ja bi ti rada reći boļe glase od tvoga sina nego što ću ti reći, i ako ono što čuješ ne bude istina, udil ću baciti ja moje knige na ogań: dakle znaj, da ja ne naodim pod kojom zvizdom tvoj sin jest roden. P. Macukat 7. Bilo mi je rečeno da ti priličiš onomu Barlaamu, a ja sam za to poslo po te, i sada ti ja oču narediti jedno veliko prigovarańo ... dakle ti priličiš onomu Barlaamu. 54. Po svemu je narodu našemu običaj, da se nariče ili tuži za mrtvima; no nigdje na drugome mjestu, osim Paštrovića, nijesam doznao, da ima postojano naricańe u stihovima, već kako to osjeća i zna, onako i nariče ... Paštrovići dakle jedini imaju nešto postojanoga naricańa u stihovima. Vuk, nar. pjes. I, 89. Josif ugledav braću svoju pozna ih; ali se učini da ih ne poznaje ... Josif daklo pozna braću svoju. Đ. Daničić, 1mos. 42, 8. — *u jednom primjeru* i dakle: 1 dakle, gospodine, činićeš gojiti tvoga sina, kako sam rekao od ozgara. P. Macukat 9. — daklen: Sidoše u saboru pet poklisara kraļa od Bulgarije. Jesu Bulgari oni ... dodoše daklen Bulgari i sidoše u skupštinu ovu. S. Badrić, ukaz. 46.

d. *naznačuje da ono što je prije rečeno stoji kao uvod, a da sad uprav počńe govor, pripovijedańe, prošńa itd* dake: Ni li teško more, nudir ča mi č' najti, misli, kako more na goru izajti? ... tko s' rad viditi toj dake kako je, nu me htij slišiti. P. Hektorović 14. Ki se uzviše umom u mladosti, kadgodi pogrńe pamet u starosti ... Ča se dake hoće človiku svakomu, kad živļenju voće prizriva ovomu? 68. Usliši mene rabu tvoju. Molim dake tebe ... Živ. kat. star. I, 224. Rodio se je ovi sveti čovjek *(Ivan Mikon)* u Palomaru ...; rodaci ńegovi bili su časni i ńih su život provodili poļa kopajući i voća ijedući. Pasući dako Ivan stado, kazaše ... A Gučetić, roz. jez. 66. 67. Dosle smo govorili od ovoga slova c razmišļajući ga po sebi; sada *(štamparskom griješkom* ‚kada') ćemo od ńega besjediti u koliko zajedno s ovijem slovom ih čini jedno slovo koje je ch; i ukazaćemo, kako se ima izgovarati i s druzijema slovima skapati. Ova dake dva slova ch čine jedno slovo ... R. Gamańić 10b. Uharno je po tanko ovo proročanstvo razabrati, dake znat je trijebi najprije ... S. Rosa 13b. — dakle: Mnozi razumnici svojijem hvalami uznijeli su slavnu Skolastiku više od sunca; izmedu kojijeh ńeko male izabraću ... Neko je dakle zove blaženicom ... I. Đordić, ben. 54. Učinivši prvo dilo od procińena, čini drugo dilo od pokajańa, od potribe je dakle, prije toga, da protreseš tvoj život. A. Kanižlić, bogoļubnost. 18. — daklen: Daklen ću od ovoga danas govoriti. J. Banovac, razg. 17.

e. itaque. *u pripovijedańu znači da je jedan događaj pošļedak drugoga, koji onomu biva uzrok: pošļedak se uprav zbiva a ne dokučuje se samijem razmišļańem i razloženiem kao kod* a. *može se često zamijeniti rijećju* zato. dake: Uprosiše ńega: ‚Da tko si? Ilija ali jesi ti?' Reče: ‚Nijesam'. ‚Prorok jesi ti?' i odgovori: ‚Nijesam'. Riješe dake ńemu. N. Rańina 14b. iv. 1, 22. I može se primijeniti spoznanje h kamiliji koji po naravu jesta veće bludnija zvijer, nego li je na svijetu. dake pošao bi za jednom kamilijom pasane sto miļa. Zborn. 9b. pril. jag. ark. 9, 72. Mogu rijeti da od mene bi *(Arijadna)* začeta a od vas i urešena i proslavļena, k vami dake Arijadna, ja pošiļem. I. Gundulić 2. Stvar očita jest da kako se različni na svijetu jezici nahode, tako različna i izricańa jesu, i slova takoder ... budući dake jezik slovinski od inijeh jezika sasma različan i on osobita slova ima. R. Gamańić 4. Držim da si podpuno uvjeģbana ...; mislim dake samo te ponukovat. L. Radić 35. — dakle: I kako im reče: ‚Ja sam', idoše nazada i padoše na zemļu; drugoč ih dakle uprosi: ‚Koga išćete?' M. Alberti 501. U onoj dakle toliko presvete ļubavi slatkosti složeni jeste. F. Glavinić, svitl. 132 I jesmo vidili u koji čas i pod kojom zvizdom jest roden, dakle ti mi odgovaramo. P. Macukat 7. Slideći dakle kalauza, rečenu zvizdu, za trinaest dana dodoše u Jeruzolim. F. Lastrić, od' 296. Muž joj ne more na maće učiniti; sja *(sjaha)* dakle s paripa. M. Zoričić, zrc. 92. Evo sam ga dakle za ńiovu ļubav poprav io. M. A. Reļković, sat. A 3b. Ni u tomu kraļestvu ńiova naglost smiriti se ne može nego hoti napridovati i boļu sriću iskati. uze dakle Totila polovicu vojske. And Kačić, razg. 19. — daklen: Kad je daklen bilo vrime od jutreńe, zvoni i uźiže sviječe. M. Zoričić, zrc. 41. — *u jednom primjeru* i dake: Smrt otide i dake veće ne vidi se. Zborn. 68b.

f. *u ńekijem pojedinijem primjerima ima neobičan smisao, tako: a) u dva primjera vrijedi kao* a, da, a da (autem) *i znači da se prelazi na ńešto drugo:* dake: Jure ni veće sluga, da sin, a dake, ako je sin, i didić po bogu. N. Rańina 26a. (‚Jam non est servus sed filius, quod si filius, et heres per deum'). paul. gal. 4, 7. — dakle: Jedno i drugo dostižemo s pečatom krśteńa ... isto se daklo može poznati u počatu potvrdeńa. J. Matović 140. — *b) u dva primjera* xvi *vijeka odgovara lat.* enim: Nu ni sam (‚nijesam') sebe ne sudim, ništor dake u menje znan jesam. N. Rańina 19b. (‚Sed neque meipsum judico. nihil enim mihi conscius sum'). paul. 1cor. 4, 3. 4. Nemoj se bojati, uzmi Mariju domaćnicu tvoju: zašto dake (‚quod enim') jest u ńoj, našast od duha sveta jest. N. Rańina 20b. mat. 1, 20.

g. *ima primjera, no su dosta rijetki, u kojima je dakle suvišno, jer je sveza između rečenica već naznačena tijem što je prva rečenica podložna drugoj u kojoj je* dakle. *u prvoj rečenici stoji: a)* pokle (pokoli): Pokoli ja ne imam druge svrhe u pameti mojoj nego počtiti tebe, primi dako kako za jedan pomao biljeg. F. Lukarević 3. Pokle je tako, dakle prosim te, primi me. F. Glavinić, cvit. 16b. — *b)* zašto: Zašto djaval svetae onih ne mogaše trpiti dobrotu ponuka daklo nike idolske pope proti ńim. F. Glavinić, cvit. 175b. — *c)* ako: Ter ako je tako korisna živa vjera,

dake što će biti od tebe u komu je tako mrtva? B. Zuzeri 806a. Ako li ja duhom (prstom luk. 11, 20) božijim izgonim đavole, dakle je došlo k vama carstvo nebesko. Vuk, mat. 12, 28. luk. 11, 20. — *d)* kad: Jer kad je pastir dužan pripovidati i nauke davati, dakle i puk dužan je slušati. B. Leaković, gov. 108. — *e) glagol u partic.*: Ne budući ja tih ran prost pače li jadofno izrañen misalju, dake po dečeljah naših prohajajući susritih vilu jednu. P. Zoranić 1.

DÀKLÊM, *vidi* dakle.

DÀKLÊN, *vidi* dakle.

DAKLIĆI, *m. pl. selo u Bosni, u travničkom okrugu.* Skopje se deli u gorńe i dońe . . . u dońem nalaze se sela: . . . Daklići . . . T. Kovačević, op. 34.

DAKLJE, *vidi* dakle. *ne dolazi nego u Bjelostjenčevu rječniku kod riječi* ada (2. 1) *i u Jambrešićevu* (‚ergo' 1, 260b) *i u jednoga pisca iz Istre; biće dakle primjeno od kajkavaca.* Dakle ove knige poštujte. F. Glavinić, svitl. xxii. Reci dakle sada. xxiii

1. DÂKO, *sažeto* da ako, *a neki pišu* da 'ko — a. *i* da (= a, *vidi* 1. da *pod* I, D, 1, a) *i* ako *uzdržavaju svoje značenje, jedini je primjer iz najstarijih vremena:* Nećemo iti ka vamь na onu stranu dê ni nê zakonь, dako ćemo pravomu stanьku, da se stanemo u Zatonê. Mon. serb. 7. (xii *vijek*). — b. *kao* jeda, *pokazuje želju i nadaće nečemu što nije vrlo lako dokućiti. vidi* ako, 8, k. *ovako sažeto dolazi samo u naše vrijeme:* Šilji drugu *(knigu)* u Moraču doñu da'ko dođe barem polovina. Nar pjes. vuk. 4, 375. Rad bi bio da udarit hoće, da'ko bi me sreća nanijela na Remović-Ilinju. Ogled. sr. 487 Piše knigu Latinki divojki, da 'ko bi se za ńega ženila. Nar. pjes. istr. 1, 47. Turčin onako gladan promisli: dako bog da da u ovoj torbici bude hljeba. Nar. prip. vrč. 107. Ono Penča odnese na svojoj duši! a meni dako pomogne bog i dobri ljudi! M Đ. Milićević, let. već. 140.

2. DÁKO, *m. ime muško, hyp.* Damjan *i* David. — *ake. se mijeńa u voc. sing.:* Dâko. — *dolazi samo u Vukovu rječniku.*

DAKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Odmetnu se Daković Jakove. Nar. pjes. vuk. 4, 433. Grabovljani se pod svojijem vojvodom Jakovom Dakovićem Vujačićem malo po malo odmetnu sa svijem od Turaka Vuk, nar. pjes. 4, 458.

DÀKSA, *f. mali otok naprema Gružu blizu Dubrovnika na kojem je ńegda bio manastir fratarski. — isporedi* Dahsa. — *Dolazi od* xii *vijeka u spomenicima latinskijem pisano* ‚Daxa' (J. Kuzmić, cenni stor. 71. 72) *i* ‚Daksa'. Annal. rag. mon. hist. 14, 131. On se iz prvijeh bješe doba višńem bogu posvetio i daleko svijeta i zloba na Daksu se uklonio. J. Palmotić 83. Brod pomolio je iza Dakse, ulazi u Gruž. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 177.

DÀKTÂŃE, *vidi* dahtańe.

DÀKTATI, *vidi* dahtati.

DÀKTJETI, *vidi* dahtjeti. *u naše vrijeme. u ovom je primjeru preneseno na pčelu.* Pčela kad je došla pred košnicu a ona dakti i odmara se. F. Đorđević, pčelar. 57.

DAKUŠ, *m. nož, mač. mađarski* dákos. *samo u jednoga pisca čakavca iz* xvi *vijeka.* Sam sebi sasac dakušem probode. Š. Kožičić 34b.

DÁLA, *f. selo u Banatu.* V. Arsenijević.

DALAC, *m.* dator, *koji da. postaje od* dati, *kako* davalac *od* davati. *samo nomin. sing. u jednom primjeru iz* xvii *vijeka:* Zašto je on *(bog)* dalac, oblasnik i gospodin od svakoga dobra. M. Divković, bes. 219a.

DALÀČḶIV, *adj.* lienosus, *ko boluje od dalka. samo u jednoga pisca našega vremena. isporedi* dalàkḷiv. Kad mesec opada, dalačḷiv izide u zoru na polje kad petli poju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 100. glasn. 22, 176.

DALAĆIJA, *vidi* Dalakija.

DALÀGAN, *m. vidi* talagan. — *samo u naše vrijeme u jednoga pisca koji tumači:* kratki gunjati ogrńač. Baci o rame dalagan. S. Ljubiša, prič. 23.

DÀLAK, dâlka *(ovako je gen. u naše vrijeme; a još prošloga vijeka* dâlaka), *m.* splenis induratio, morbus lienis, *tvrdina na slezeni, turski* dalak, *slezena. — isporedi* rast *i* nerast. — *Akcenat genitiva sing. ostaje u svijem padežima, samo se mijeńa u gen. pl., ako ga ima:* dâlâkâ. — *Dolazi od* xvii *vijeka. u izmeđa rječnika: s gen.* dalaka *u Mikaljinu (nemoć od slezene,* ‚morbus lienis'. 54b. Tko ima nemoć od dalaka ‚lienicus, lienosus'. ibid.), *u Belinu* 487b; *s gen.* dalka *u Stulićevu i u Vukovu.* Kada se vazda ustuži i vazda bude nemoćan, sad od tuge, sad od kašlja, sad od dalaka. P. Posilović, nasl. 7a. Dalaku likarija. I. Vladmirović 10. Pijevac pjeva da svane, dalak tarem da spane. Nar. posl. vuk. 247. Od dalka. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 76.

DALAKIJA *ili* Dalačija, *f. ime ńekakva mjesta (ne zna se, jeli selo ili gora ili voda) u Srbiji, jamačno u dunašńem čuprijskom okrugu. dolazi u jednom spomeniku* xiv *vijeka a otale u Danićićevu rječniku. — međa selima (među kojima su dvije Sene, Bujani, Bigrenica, Židilije itd. danas u čuprijskom okrugu) što je car Lazar dao manastiru Ravanici išla je* prêko Garnoga na Dalakiju na krušku. Mon. serb. 197. (1381).

DALÀKḶIV, *vidi* dalačḷiv. *u Banatu.* V. Arsenijević.

DALBULHÀNA, *vidi* dambulhana. *u naše vrijeme:* Cauš viknu, kucnu dalbulana. Nar. pjes. vuk. 2, 544. 548. Velika dalbulana. M. Đ. Milićević, jur. 87.

DALE, *nejasna riječ u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena:* Prođe Jovo na konju, koń mu čini: dale, dale! a brkovi: vara, vara! Nar. pjes. petr. 1, 300. 301.

1. DALEČ, *f. daljina ili mjesto daleko. samo u jednom primjeru kod jednoga pisca našega vremena gdje stoji gen. sing. s prijedlogom* sa *a znači* s daleka, iz daleka. Braćo moja, tamo sa daleči ki na blizu s nami niste bili. Osvetu. 2, 28.

2. DÀLEČ, *adj. i adv. vidi* dalek.

DÀLEČAN, dâlečna, *adj.* longinquus, remotus. *vidi* dalek *od čije osnove postaje pridavańem sufiksa* ьn. — *u starije je vrijeme pisano* dalečьnь. — *dolazi od* xv *vijeka, no ga u naše vrijeme ili nema ili je rijetko, a i prošloga je vijeka nominalni oblik bio rjeđi nego sastavljeni; uz* daleční *ima i* dalečńi, *te u spomenicima pisanijem ćirilicom i glagolicom ne može se često razlikovati jedno od drugoga:* dalečńi *(koje vidi) potvrđeno je samo devjema primjerima iz prošloga vijeka u kojima nema sumńe o obliku. između rječnika dolazi u Belinu* (daleční ‚assente, il contrario di presente' ‚longinquus'. Za braću našu dalečnu 111b), *u Bjelostjenčevu* (daleční ‚dissitus, remotus, procul distans, longinquus'), *u Voltiđijinu* (dalečan ‚lontano, distante', ‚entfernt'. daleční

‚distante, allontanato' ‚entfernt, entlegen'), *u Stuličevu* (‚longinquus, remotus, dissitus'), *u Daničićevu* (daleč-ьnь ‚longinquus'). a. *u pravom smislu: a) o stvarima a osobito o mjestima:* Od bližńih i dalečnih *(ili* dalečńih) stran. Mon. croat. 141. (1490). *(Pojde)* v dalečnu *(ili* dalečńu) stranu. Naručn. 67a. Stoji u dalečnih stranah. Š. Budinić, ispr. 106. V dalečnoj strani zemļe. Aleks. jag. star. 3, 289. Nebeska višina dalečna mu nije. I. T. Mrnavić, osm. 79. U dalečnih stranah. P. B. Bakšić iv. Na daleče strane. P. Kanavelić, iv. 456. Iz dalečnih država došli jeste. A. Kanižlić, kam. 877. Živili su u strana daleční. A. d. Costa 1, 196. Daleče stvari poznavaše. I. J. P. Lučić, izk. 29. — *b) o čeļadi:* Odь susjedь bližńihь ali dalečnihь *(ili* dalečńihь). Mon. serb. 363. (1430). Za braću našu dalečnu. M. Alberti 341. Puci daleční i Turcima podložni. I. J. P. Lučić, izk. 10. — *c) o dugu putu, putovańu:* Putovanje dalečno. Š. Budinić, ispr. 31. — b. *o vremenu:* Duša človička jema voļu razložitu koja može ne samo želiti dobra sadańa i osobita i telesna, dali jošče dobra ka su dalečna, općena i duhovna. P. Radovčić, ist. 168. — c. *u prenesenom smislu: a) o srodstvu:* Sini dviju bratu pristoje sebi kitu poprik i vsaki od ńih ishaja od ravne kite, od deda ńih ki je bil pań od koga su vzeli začetje, i tako se ima razumiti od vsih tih druzih koliko od dalečnih *(ili* dalečńih), koliko od bližńih. Naručn. 63b. Tad ga uzme tko god, većom stranom rodaci ma i daleční pod svoje. V. Bogišić, zbor. 313. — *b) u filosofičkom, teologičkom smislu. vidi* dalek, 1, c, *b).* Koja jest materija sakramenta pokore dalečna i bližna? I. Zanotti, upit. 18. Jedan zove se daleční, a drugi bližńi *(početak).* A. Kanižlić, kam. 722. 1) prigoda dalečna, 2) prigoda bližńa. Ant. Kadčić 250. Učinio je grih od rodoložja premda daleč-noga. A. d. Costa 2, 4. Priprava duše: dalečna i bližja. I. J. P. Lučić, doct. 29. Materija bližńa i dalečna. M. Dragićević 24. — *c)* alienus, *drukčiji, neprikladan, nesnosan, protivan. ono čim se isporcduje stoji u genctivu s prijedlogom* od *i bez ńega.* Ovi jesu sveti daleční *(ili* dalečńi) i izbav-ļeni od vsake nečistoće. Š. Budinić, sum. 30b. Ov grěh jest dalečan od vsake ļubvi. 123b. Ovo vsake istine dalečno drznovenje. 188a.

DALÈČE, *adv. vidi* dalek.

DALÈČÈŃE, *n. verbalni supstantiv, djelo kojim se daleči. u Stuličevu rječniku, gdje stoji da znači* ‚longinquitas, distantia'.

DALÈČI, *adv. kao* daleče, daleko. *samo u jednom primjeru* xvi *vijeka i u Stuličevu rječniku* (daleče ili daleči ‚longe, procul'). Od moga ter stana daleči na dvori ńe lipos izbrana velmi me zlo mori. D. Rańina 1b.

DALEČÍNA, *f.* longinquitas, intervallum. *uprav apstraktno ime kojim se naznačuje o čem da je daleko kao da je osobina shvaćena napose, a otale dobiva i konkretno značeńe: prostor (u pravom smislu, mjesta) koji dijeli ono od čega drugoga. — isporedi* dalečnost, daleko ća, dalekost, daļina. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.:* dālečini, *u acc. sing.:* dālečinu, *u voc. sing.:* dālečino, *u nom., acc, voc. pl.:* dālečine, *u gen. pl.:* daleč ínā. — *Postaje od* dalek *sa sufiksom* ina. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a i u naše vrijeme, premda nije u Vukovu rječniku; a između rječnika u Vrančićevu* (daļečina ‚longinquitas'. 57, *no možc biti da treba čitati* dalečina, *jer na istoj strani ima* ‚longinquus' dalek, *a ne* daļek), *u Mikańinu* (‚distantia, longum intervallum' 54b). *u Belinu* (‚lontananza, distanza' ‚longinquitas', 443a. ‚assentamento, assenza' ‚absentia' 111b), *u Bjelostjenčevu* (dalečina, daleko ća, prostor ili mesto jednoga cila do drugoga ‚intervallum, spatium, distantia'. 2. dalečina velika ‚intervallum longum, distantia magna'), *u Voltiģijinu* (‚distanza, lontananza' ‚entfernung'), *u Stuličevu* (‚longinquitas, distantia'). a. *ime apstraktno:* ‚biti daleko' *skvaćeno kao osobina mjesta ili stvari. uopće se tad misli da prostor koji rastavļa ono od drugoga nije malen. mjesto ili stvar stoji u genetivu (ili u posesivnom adjektivu), a kod pisaca ima gdjekad i od uza se, a ono prema čemu je daleko obično stoji u gen. s prijedlogom* od, *a moglo bi i drukčije (isporedi* dalek, 4, a). *a) u pravom smislu:* Dalečina oko ustraša; gledaj, gdi se nebo skuča, dijarbečirski ondi paša s deset tisuć vojske zbuča. I. Gundulić 329. Mojoj ļubi smrt uzroči vajmeh moja dalečina. J. Palmotić 47. Sunce čini se malakno zaradi goleme dalečine svoje od našega videńa. M. Radnić 27b. Što će se moći imati š ńegovom *(Isukrstovom)* dalečinom nego smrt? 562a. Pripovijedajući okolostojećemu mnoštvu određeńe nebeskih okoliša, dalečinu od zvizda. A d. Bella, razg. 20b. U sjevernijeh stranah od svijeta gdi cijeć dalečine od vručine i svjetlosti sunčane trnu one nevoļne države. I. Đorđić, ben. 1. S Maurovom dalečinom lipsaše im sve ufańe. 44. Vjekovito razdijeļeńe od blaženijeh i od boga vjekovita dalečina. B. Zuzeri 358a. Niti se gleda kiša ni snig, zima ni vručina, planine ni dalečina, sve je ravno, sve je lasno. F. Lastrić, od' 236. Veće puta ne uzbudu zadosta molbe ponovļene, ili cijeć dalečine, ili cijeć zla puta. D. Bašić 310. Dalečina gospodinova dalečina nije. Blago turl. 269b Apostole žalostne radi dalečine ńegove. J. Matović 72. Ciča dalečine ne more puk pristupiti. I. J. P. Lučić, nar. 70. Svěci napridujući poradi dalečine cara, koji je u Mosku otišao. A. Tomiković, živ. 160. Jer ni mjesta dalečine, ni diļina od vremena učiniše, da izgine ńe hrabrenstva uspomena. P. Sorkočević 587b. — biti u dalečini *kao* biti daleko: Kad su u najvećoj dalečini jedan od drugoga. A. Kalić 470. — *b) u prenesenom smislu:* Kô od života da do smrti nije neg prst dalečine. P. Kanavelić, iv. 568. Medu visinom stvoriteļa i visinom stvoreńa i dalečina jest neizmirna. F. Lastrić, ned. 252. Pod bogom s neizmirnom dalečinom jesu sva kolika stvoreńa. A. Tomiković, gov. 50. — *c) o vremenu:* Najpri ji' *(Isus muke)* vidaše iz daleka radi dalečine vrimena. J. Banovac, razg. 157. — b. intervallum, *prostor koji dijeli dvije stvari ili dva mjesta, a može biti i malen, no se obično misli da je velik. imena stvari ili mjesta dijeļenijeh onijem prostorom stoje u instr. s prijedlogom* među *(a mogla bi i drukčije, vidi* dalek, 4, b). *a) u pravom smislu:* Kakono oči naše ne mogu vidjeti stvari, ako ne ima koje dalečine među ńima. M. Radnić 239b. Kako je jednaka dalečina među ńima. M. Zoričić, aritm. 10. Budući toliko dugom dalečinom razlučeni među sobom. J. Matović 235. — *b) u prenesenom smislu:* Meu duhom božanstvenim i ļudskim jest razlikost i dalečina neizmirna. P. Radovčić, ist. 154 U drugih darovih božjih vazda je jedna neizmirna dalečina među nami i među ńime. A Kanižlić, uzr. 74. - c. *mjesto daleko:* Učini da u zabitnoj dalečini vidu našem prikaže se što je na blizu i prid nami. B. Zuzeri 155a. Kraļestvo koje bješe zaprosio u dalečinami. S. Rosa 128b. On iduči na nebeske dalečine. 129a.

2. DALEČÍNA, *m. čovjek iz daleka. samo u Bjelostjenčevu rječniku u kom stoji:* dalečina, iz daleka človek, daleči ‚longinquus, longe distans, extraneus'. 2, 64a.

DALEČINSTVO, *n. daljina, dalečina. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

DALĚČITEL, *m. koji daleči. — akc. se mijeňa u gen. pl :* daleč̀ìtelâ. *— samo u Stulićevu rječniku.*

DALĚČITELJICA, *f. koja daleči. — akc. se mijeňa u gen. pl.:* daleč̀ìteljîcā. *— samo u Stulićevu rječniku.*

DALĚČITI, daleč̀îm, *impf.* removere, činiti da *što bude daleka, odalečivati, odaljivati. — Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* daleč̀imo, daleč̀ite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dâleči, *u part. pass.:* dâlečen. — *Postaje od* dalek *sufiksom* i. — *Ono prema čemu biva daleč̀eńe stoji u gen. s* od. — *Dolazi, ali dosta rijetko, od* xvi *(vidi prvi primjer kod* 2*) do* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚amovere, removere‘).

1. *prelazno: a) u pravom smislu:* Nije naroda među kojijem nijesu lupeži u omrazi do te mjere, da su najveće pomńe i straže za od knée daleč̀it ih. B. Zuzeri 342ª. — *b) u prenesenom, duhovnom smislu:* Blag Jezuse, sree tvoje me stupaje sved redilo, od me duše grešno što je svom milosti daleč̀ilo. I. M. Mattei 280

2. *sa se, refleksivno u pravom i prenesenom smislu:* Mudar boji se i daleč̀i se od zla. M. Radnić 53ª. Daleč̀i se od dila svitovnoga. I. Zanotti, upit. 10. U koje misto od svita hoćete da se uklone (*prŏklētī*) daleč̀eći se od vas? I. P. Marki 24.

DALEČNOST, *f. vidi* dalečina. *samo u Stulićevu rječniku.*

DÀLEČNÎ, *adj. vidi* dalečan. *nije sumńivo samo u dva primjera prošloga vijeka gdje vrijedi kao* dalečan *pod c, b):* Materija bližńa i daleč̀ńa. Ant. Kadčić 110. M. Dragičević 213.

DÀLEK, daleka, *adj.* longinquus, remotus, *o čem, ako među onijem i čim drugim ima nekoliko (a osobito ako ima mnogo) prostora. suprotno je bližńi. razumije se upravo o njestu, no se može prenijeti i na vrijeme i na drugo. — akcenat što je u gen. sing. masc.* (daléka) *ostaje u svijem oblicima nominalnijem, osim nom. sing. masc. i acc. sing. masc., ako je jednak s nom., u svijem je složenijem oblicima isti akc. što u nom. sing. masc.* (dàlek). — *U nekih pisaca prošlijeh vjekova* k *pred* i *(samo ne u nom sing. m. sastavljenoga oblika) pretvara se u* c : *gen. pl.* dalecijeh. N. Nalešković 1, 223. I. Đorđić, ben. 45; *loc. pl.* dalecih. I. T. Mrnavić, ist. 38, dalecijeh. B. Zuzeri 217, *(griješkom)* dalecimi. L. Dražić, 11. — *Osnova je* dal *koja se nalazi i u drugim rječima kao u imenima* daļ, daļina, *u comp.* daļi, *u glagolu* udaļiti *itd.; a takova je i u drugim slavenskiu jezicima: stslov.* daļьnъ, daļa, daleka, daleče, *rus.* даль, дальній, далекій, далеко, *češ.* dál, dálený, daleký, *pol.* dal, daleki, *itd. po svoj prilici postaje od indoevr. osn.* tâl *odakle je grč.* τῆλε, τηλοῦ, *lit.* toli, *daleko, premda pretvaraňe slova* t *u* d *nije baš obično. ako je tako, korijen bi mogao biti* tan, *rastezati.*

1. *kao adjektiv* dalek *dolazi kod pisaca istom od* xvi *vijeka, premda je bilo u jeziku u najstarija vremena, kako je poznati po rusk.* далекій, *česk.* daleký, *pol.* daleki; *dolazi i u naše vrijeme, premda ga nije u Vukovu rječniku; a između rječnika u Vrančićevu* (‚longinquus‘ 57), *u Mikaļinu* (‚disjunctus, remotus, longinquus, procul distans‘ 54ª), *u Belinu* (‚assente, il contrario di presente‘ ‚longinquus‘. 111ᵇ. ‚lontano, cioè distante‘ ‚longinquus‘. 443ª. ‚remoto‘ ‚disjunctus‘ 611ª), *u Bjelostjenčcu* (‚idem quod‘ daleč̀ni *kod kojega stoji* ‚dissitus, remotus, procul distans, longinquus‘ 64ª), *u Jambrešićevu* (‚longinquus‘), *u Voltiđijinu* (‚lontano, discosto‘ ‚entfernt‘), *u Stulićevu* (v. dalečan, *kod kojega stoji* ‚longinquus, remotus, dissitus‘). — *Uz* dalek *dolazi i* daleč, *često u starija vremena, rjeđe u novija, a u naše vrijeme samo kod jednoga pisca (pjesnika Osvetnika). postaje od osnove* dalek *dodavši joj* j *s kojim se* k *pretvara u* č. — *kao adjektiv, dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika samo u Stulićevu.* — *Komp.* dâlj, *kod pisaca i u Belinu rječniku* (443ª) dalèčijî. *u jednom primjeru* xvii *vijeka ima, kao superl.,* najdalek: Po najdalecijeh tijeh stranah. B. Kašić, fran. 29. — a. *u pravom (mjesnom) smislu: daleko je nešto od nečega drugoga, kad ih (osobito veliki) prostor mjesta dijeli: a) o stvarima a osobito o mjestima:* dalek: Prilohjahu iz dalekih stran. Mirakuli 19. Bješe čovjek plemenit koji pode na daleku zemļu. N Rańina 220ª. luk. 19, 12. Dalecijeh od strana jedna će vil' uteć'. N. Nalešković 1, 223. Od jednoga grada daleka. B. Kašić, iń. 54. U dalecih stranah. I. T. Mrnavić, ist. 38. Sunce dalek svijet obtiče. G. Palmotić, krist. 323. Vrti se i protiče po državah dalekih. P. Radovčić, nač. 31. Idahu od daleke zemļe. M. Radnić 539ª. Rijeka blizu zemļu mimohodi a daleku natapļa. Poslov. dan. 107. Prostranos od dalecijeh zemaļa. I. Đordić, ben. 45. Koga kad posla otac u zemļu daleku. F. Lastrić, test. 204ᵇ. Stvari, koje se u mistih dalekih dogadahu. A. Kanižlić, fran. 31. Otide u dalek vilaet. E. Pavić, ogled. 577. Otide u ńeku daleku pokrajinu. S. Rosa 116ª. Nije kraja svjetovnoga tako daleka, u komu se višńi ne nahodi. D. Bašić 48ª. Zamaknutje virenika u daleke strane Ant. Kadčić 400. Tako da su od dalekih strana od Josipa kupovali žito. M. A. Reļković, sat. D4ª. Da su došli iz daleka kraļestva. And. Kačić, kor. 110. Drugi mi donose iz daleki vilajeta svakojake potrebne stvari. D. Obradović, sav. 44. Da si, bane, preminuo u dalekoj tudoj zemļi. Nar. pjes. vuk. I, 95. Iz daleke zemļe putujući. 2, 492. 3, 396. Kratki danci, daleki konaci. 3, 239. — daleč: Grediše od vladanja daleča. Mirakuli. 25. U daleče strane brzo nas zaprati. M. Marulić 111. Tudije zapovidi kraļ jednomu sluzi onoga vrtića iz daleče straži. Oliva. 59. — daļi: Dojde iz najdaļih kraja od zemļe. B. Kašić, is. 69. Ter s razlike bude strane zemļa slavit' bližńa i daļa velikoga od Toskane kneza. I. Gundulić 276. Ali crnac ko sve prođe grčke strane bliže i daļe, uputi se prešno i dođe na ravnine od Farzaļe. 371. Iz daļijeh ide strana. G. Palmotić, krist. 577. Kneštva Ugarska bližńa i daļa na boj zovo. P. Kanavelić, iv. 61. Od nas sunce odhodi i na daļe strane odstupa. J. Kavańin 473ª. Mjesta bližńa i daļa. I. Đordić, salt. 278. Pakao jest u srid zemļe misto najdaļe od nebesa. J. Filipović 1, 234ᵇ. Pošļi po svemu svijetu i u strane najdaļe i najdivjačnije ćete izbrane. I. M. Mattei 48. — *o drugim stvarima:* dalek: Daleki ogńi ugod daju. J Kavańin 129ª. — daļi: Jur vrsi i dubje odsivajući najdaļe sini čińahu. P. Zoranić 18ᵇ. *i metaforički:* dalek: Ne samo svojijeb podložnika nu i daleka i inostrana srca k sebi pritežе. I. Đordić, uzd. iv. — daļi: Bi rek, da u kraļa desnica u tega, ni jača i daļa nogo li u ńega. H. Lucić 244. — *b) o čeļadetu aa) koje nije na onom mjestu, bez obzira jeli odande mnogo ili malo udaļeno,* absens: Za bratju našu daleku. B. Kašić, rit. 95. Tko nenavidi dalekoga, ne ubija ga nego ubija samoga sebe. M. Radnić 384ª. Zao jezik čak i mrtve vadi iz grobnice i uvrijeđuje daleke. 429ᵇ. Za bratju našu daleku. S. Badrić, nač. 84. Boga koga sada

daleka razmišljamo. J. Matović 68. — *bb) koje nije blizu, nego je odijeljeno velikim prostorom:* Dar nosit će svi najdalji kralji. I. Đordić, salt. 238. Tko se podložio samo stat na obrani od duše svoje prema protivnom nasrtanu a ne na neprijatelja daleka s oružjem van istjecati. ben. 94. — *cc) koje putuje na daleko (o pomorcu):* Primorje *(baltičko)* se diči Daničkim pazarom, glas koga se liči najdaljim mornarom. I. T. Mrnavić, osm. 38. Dalekomu pomorcu tutuma u tobocu. Poslov. dan. 15. — *dd) koje ide iz daleka (o putniku):* Nabasa stran i dalek putnik na obor Vuka Lapčića. S. Ljubiša, prip. 90. — *c) o dugu putu, putovanju za to što mu je kraj, cilj dalek:* Poni se ne tuži, *(bez novaca)* dalji češ bit u put slobodan u luzi, sigur domom i u kut *(razumijem* u dalji put. *ipak vidi* archiv 5, 86). M. Marulić 156. Jer kada budu poć' na oni dalek put, gledat' te neću moć. N. Naljeković 2, 103. Da na dalji put ne idu *(crnci),* dokli od bližnje Arbanije mjesto svako ne obidu. I. Gundulić 373. Kad muž na dalek put ide. F. Glavinić, svitl. 100. Bijaše na dalek put otišao. J. Banovac, prip. 16. Zašto bi se mi pustili na tako dalek put? M. A. Reljković, sabr. 47. Ako u vrime zimno i kišno dalek jest i mučan put. I. Velikanović, up. 1, 522. Daleko je naše putovanje. Nar. pjes. vuk. 5, 292. No od truda i daleka puta. Nar. pjes. herc. vuk. 87. Koga li će dočekati iz putova dalekijeh? vuk. živ. 190. Daleki su puti moji. Nar. pjes. istr, 2, 160. *u ovom je primjeru* dalek' *okrńeno* daleku: Dalek' se putu nadaju. Nar. pjes. vuk. 1, 303. — *tako se može reći i o šetanju:* Ja se mlada bojem dobru nadam, od devera daleku šetanju. Nar. pjes. vuk. 1, 63. — *i o sretanju i o praćenju:* Snaho Maro, daleko sretanje, sejo Jeko, daleko praćenje! Nar. pjes. vil. 1866. 436. — b. *o vremenu, kad od jednoga do drugoga prolazi mnogo vremena:* Ako li još bude dalek rok od smrti. Š. Menčetić *ili* Ğ. Držić 484. Biti će sladko dalekim vjekovom. D. Obradović, sav. 12. — *komp.* dalji *znači ono što biva poslije, što slijedi,* ulterior, posterus: Neka krščenike u daje vrime braniti mogal bi. F. Glavinić, cvit. 24ª. Na vrimena dalja da pronašaš diku. P. Vitezović, odij. 33. Rodstvo po brezakonitomu smišanju putenomu ne razmeće u dalim kolinima ženidbu posli učinenu. J. P. Lučić, nar. 49. On prekida svaki dalji razgovor. Š. Ljubiša, prip. 256. — c. *u prenesenom smislu. a) o srodstvu:* Toliko su medu sobom daleko, koliko se je najdalečiji stisnuo od hreba. Ant. Kadčić 424. Dalja rodbina, prijatelji, poznanici. Vuk, živ. 155. — *b) u filosofičkom, teologičkom smislu zovu se* dalekima *ili* dalima *nematerijalne stvari u koliko im je s nečijem mańe tijesna sveza nego drugima koje se nasuprot zovu* bližńima: Od nega *(sakramenta od pokore)* bo su dala materija grisi, a bližńa čini ili dila od pokornika. B. Kašić, rit. 50. Pri mise dvoje vrsti priprave potribne su, jedna daleka, druga bližńa. P. Radovčić, nač. 529. Govorim od oni prigoda koje no su dale i koje no nisu toliko s grihom sjedinone. J. Banovac, pred. 122. Ovog svetotajstva stava jest dala i bliža. S. Badrić, nač. 48. Prvi je ńe *(molitve pametne)* dio priprava dala, drugi je priprava bližńa. Đ. Bašić 251b. Podloga oli materija ovoga sakramenta dala, bistvena i osobita. M. Dobretić 53. — *c) u duhovnom smislu, drukčiji, neprikladan, nesnosan, protivan,* alienus. *ime onoga čim se isporeduje stoji u genetivu s prijedlogom* od: Život toliko dalek od svake nečisti. B. Gradić, djov. 26. Od kojega *(tijela)* jesu daleke svake tuge. A. Gučetić, roz. jez. 274. Da bi stvorcu bili tako domaćiji kako su od svita svake smutńe dalji. A. Georgiceo, nasl. 46. Koja je stvar dala od mudrosti ljudske, nego ubiti smrt? M. Radnić 157ª. Koliko godir je tko dalji od nečistoće. P. Knežević, osm. 248. Užoholeńe daleko će bit od ńega. S. Rosa 22b. Premda su mnogo daleka *(čudesa)* od našijeh ćućeńah. J. Matović 138. Što je dale od istine, nego svjedočiti s bogovima laživijema? 351.

2. *n.* daleko *stoji kao supstantiv s prijedlozima* do, iz, na, od, po, s, u, za *i s njima zajedno vrijedi kao adverab. mješte* daleko *nalazi se i okrńeno* dalek *s prijedlozima* iz, na, u. *tako i n.* daleče *stoji s prijedlozima* iz, na, s; *no nije već shvaćeno kao supstantiv, nego kao adverab i uz svaki prijedlog uzdržava isti oblik. i okrńeno* daleč *nalazi se s prijedlozima* na, od, s, u (va). a. do daleka, *za rasprostranivańe. primjeri su samo iz našega vremena:* To se čudo do daleka čulo. Nar. pjes. istr. 1, 15. — b. iz daleka, eminus, *piše se i kao jedna riječ:* izdaleka; *nalazi se i* izdalka *koje vidi, i* iz dalek. *dolazi vrlo često od* xv *vijeka a izmedu rječnika u Vrančićevu* („eminus' 32), *u Mikalinu* („procul, eminus, longe'. 154ª), *u Belinu* („a longinquo'. iz dalega ‚remotius'. 443ª), *u Bjelostjenčevu* (izdalka, izdaleka, eminus, a longinquo, de, e, ex longinquo, a procul, a longe'. 146b), *u Voltigijinu* (izdaleka, izdalka ‚da lontano, da lungi' ‚von weitem' 124), *u Stulićevu* (iz daleka ‚procul, eminus, longe'. iz dalega ‚longius'. 251b), *u Vukovu* (izdaleka, iz daleka ‚eminus, e longinquo'. 222b). iz daleče *dolazi* xvi *i* xvii *vijeka a nije u nijednom rječniku. a) u pravom smislu, znači da je dalek odlazak, ishod, početak: aa) pravomu micańu:* iz daleka: Sinove tvoji iz daleka pridu. Bernardin 10ª. Dodoše k tebi sinovi tvoji iz daleka. N. Rańina 28b. isai. 60, 4. Njeki bo od ńih iz daleka prišli bjehu. N. Rańina 151ab. mar. 8, 3. O kralu, sinu Latone, iz daleka strijajući moćni Febe! F. Vrančić, živ. 10. Trostruko oružje djavao nosi kojijem nas rve *(griješkom* ‚hrve'). najprvo strijelom iz daleka, drugo sulicom iz bliza, tretje mačem. M. Divković, bes. 293b. Niki su od ńih iz daleka prišli. I. Bandulavić 156b. Ovce vođahu iz daleka s mekahnijem se runom prije. I. Gundulić 143. Koji iz daleka dohode. I. Ančić, vrat. 150. Koga čifutom oni iz daleka došavši navistiše. F. Lastrić, test. 61b. Inako još iz daleka pošlje pitat. S. Rosa 115ª. Trgovac donese iz daleka jednu robu. M. Zoričić, aritm. 103. Sinovi tvoji iz daleka pridu. J. Matović 471. Izletjelo jato sokolova iz daleka od Bosne ponosne. And. Kačić, razg. 245. Gizda Mara roda gospodskoga, iz daleka, od sivera ladnog. M. Katančić 66. Ako nosiš pčele iz daleka. I. S. Reljković 64. Provede ga iz daleka, iz daleka, preko mosta. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Otkud ideš tako iz daleka? 3, 481. Iz daleka Turke povratiše. 4, 178. — *amo spada i kad se ko zove iz daleka, gdje se može pomisliti da je daleko onaj koji zove:* Iz daleka Jovo zovijaše. Nar. pjes. vuk. 4, 522. *ili onaj koji je zazvan:* Iz daleka zove staru majku. 1, 200. — iz dalek: Ovo sam iz dalek, kruno, k tebi prišal. Ğ. Držić 414. — iz daleče: Za mani ne moj da ja budem priti iz daleče. Jedupka nezn. pjesn. 236. Pridoh iz daleče. Đ. Baraković, jar. 36. Radovilski knez ono je, vodi tri četo iz daleče. I. Gundulić 438. Što ću od rijeke rijeti Nila ki gre tako iz daleče, da 'e trud odkrit, koga iz krila, iz koga li vira istječe? Ğ. Palmotić, krist. 301. Iz daleče od zapadnijeh eto strana novijem kolom meni isteče ljepša svjetlos neg sunčana. P. Kanavelić, iv. 3. — *bb) kod viđeńa, gledańa, može se shvatiti ili da onaj koji vidi daleko stoji*

od onoga što vidi, ili da vid onoga dolazi mu iz daleka: Narod iz bliza i iz daleka može ju gledati. Zbor. 114a. I upoznava se iz daleka u careva poklisara. I. Gundulić 347. Tko ljubi, iz daleka vidi. Poslov. dan. 130. Raj gledate iz daleka. J. Kavanjin 424a. Kad bi smrt bila ummi prid očima, kad bismo je razgledali ne iz daleka, nego kod nas svojom kosom pripravljenu. B. Zuzeri 155a. Ugleda je *(mater)* sin iz daleka. J. Banovac, razg. 9. I pošavši vidi iz daleka jednu ražeženu peć i u njoj nesrićnu svoju mater gdi goraše. 94. Nega videći gledaće zemju iz daleka. J. Filipović 1, 231b. Potom ga ugleda roditelj iz daleka, pozna ga. Đ. Bašić 289b. Da ne vide iz daleka strašne smrti. V. Došen 184b. Iz daleka Komnen-barjaktare mloge sveće u konaku vidi. Nar. pjes. vuk. 3, 190. — *amo spada i ovaj primjer:* Miloš im se iz daleka kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 139. — *sličan je smisao i ovdje uz glagol* uzaznati: Viditi stvari dohodeće, poznati pomišljenja i uzaznati stvari daleke iz daleka. B. Kašić, fran. 134. — iz dalek: Bjehu žene iz dalek gledajući. N. Ranina 100a. mar. 15, 40. Koji da bi jednom iz dalek nazrele. B. Gradić, djev. 98. Ka li *(stvar)* ono svim bolje od tizih ke lizu, iz dalek vidi se nego li na blizu? Đ. Ranina 121b. — iz daleče: Iz daleče ka vidi se. P. Kanavelić, iv. 29. Iz daleče vitez vidjet bje. 79. — *cc) kod svjetlosti, i u prenesenom smislu:* Kako ono njesec uživa sunčane zrake iz daleka. Đ. Bašić 201b. Imaju dvi crkve, takojer dvi skule i kuće, koje sve iz daleka prosvitljuju varoš. M. A. Reljković, sat. B 5b. — *dd) kod čuvenja, slušanja:* Tuć čuje se iz daljega *(nego zlato).* M. Radnić 54b. Čuvši glas izdaleka, pristraši se. F. Lastrić, ned. 343. — *ee) kod djelovanja, radnje uopće:* iz daleka: Dosad iz daleka boj bijaše mali. A. Kanižlić, rož. 122. Medu sobom Turke upuštite, iz daleka kavgu ne činite. Ogled. sr. 96. Bolje se iz daljega ljubiti nego se iz bliza mraziti. Nar. posl. vuk. 26. *u jednom primjeru iz* XVII *vijeka stoji* iz dalje *mješte* iz daljega: Da se iz dalje bolje brani. P. Kanavelić, iv. 33. — iz dalek: Iz dalek će sad boj biti. M. Vetranić 2, 200. Iz dalek' joj se ukloni. Nar. pjes. vuk. 1, 587. — iz daleče: Ne umi, gospo, iz daleče tugovati svoje boli, er umrijeti prije voli, ner da se uzna, što ti reče. A. Čubranović 154. U sniženu ja mučanju častit vas ću iz daleče. I. Gundulić 282. — *b) o vremenu, kao* davno, odavna: Prvi iz daleka vidihu proroki *(Isusa).* F. Glavinić, cvit. 197b. Spomenivam ja se sada, iz daleka da zareče *(Isus)* bjelodano posred grada sve što se u dni ove steče. Ć. Palmotić, kr. 580. Priteći će ovi strašni sud mloga zlamenja. Nika ćeništanemaće biti izdaleka kako trešńe, vojske, kuge, pomori i ovim prilična. F. Lastrić, ned. 1b. Da oni koji se veliki krste iz daleka za krštenje priprave se. J. Filipović 3, 25a. — *c) uz stajanje, ako se ovo shvaća kao prekinuto micanje:* Stadoše iz daleka. F. Lastrić, ned. 350. Ne stoje izdaleka, nego se prikučuju. 351a. Sretoše ga deset gubavijeh ljudi, koji staše iz daleka. Vuk, luk. 17, 12. — *d) kao što čovjek može zaustaviti svoje micanje* iz daleka *(vidi c)), može pratiti, slijediti* iz daleka, *umjeravajući svoj hod da se ne približi onomu kojega prati:* iz daleka: Petar nasljedovaše njega iz daleka. N. Ranina 91b. mar. 26, 58. Može otiti polak Isukrsta blizu i iz daleka. M. Orbin 269. Ma ga slidaše barem iz daleka. I. Ančić, svit. 136. Petar slijeđaše spasitelja iz daleka a ne iz bliza. M. Radnić 504b. Tri vojnika slijedili su ih iz daljega. B. Zuzeri 403b. — iz dalek: Petar ga i Ivan iz dalek slijedaše. N. Naljeković 1, 130. — *e) u prenesenom smislu:* Nije od potribe da iščem iz daleka razloge. A. d. Bella, razg. 63. Koja ne spadaju ovako uprav na slavu božju nego samo iz daleka. B. Leaković, nauk. 408. — *može značiti i* ne sasma potanko: Slavnoj dikli odkriti ću iz daleka plame moje. Ć. Palmotić 2, 191. Tako iz daleka odkrije njihova pomańkańa. Ant. Kadčić 320. Potajno, neistomačeno i iz daleka odkriti ispovid. M. Dobretić 122. — *kod govoru, ako se počiňe od stvari koje nijesu u tješnjoj svezi s onijem o čem se glavno govori:* Sad slidim ovi sakramenat ženidbe iz daljega tomačit. J. Filipović 3, 234b. Početi ću iz daleka. V. Došen 211b. Poče iz daleka, da mu otkrijeva, s čega je predujeo put. S. Ljubiša, prip. 229. — *o srodstvu:* iz daleče: More biti u dil budi da iz daleče bližika tvoja po rodu jesam. P. Zoranić 2b. — *f) kao* daleko *(vidi* 3, a, *c) bb)), naznačuje daljinu, mjeru prostora, no u prenesenom smislu, te kod isporedivańa ističe koliko jedno nadmašuje drugo:* iz dalek: Pokli se onomu ni iz dalek izjednačit ne može. B. Gradić, djev. 89. Koje nadhodi iz dalek svako veselje. 110. — c. na *stoji s acc.* daleko *i* daleče *i s okrenućem* dalek *i* daleč, *i s lve.* daleku: *a)* na daleko, na dalek, na daleče, na daleč *dolazi od* XVI *vijeka a između riječnika u Belinu* (na daleko to od nas ‚absit hoc a nobis'. 443b. na daleče ‚lontano' ‚longe'. 443a), *u Stulićevu* (na daleko, na daleče, na daje, ‚longe, procul, eminus' 1, 460b), *u Vukovu* (nadaleko, na daleko ‚longe'. 384a). *znači: a) cilj micańa u pravom ili u prenesenom smislu: aa) pravomu micańu:* na daleko: Spravio se putovati jest u kraljevstvo na daleko. N. Ranina 58. luk. 15, 13. Da se od nas na daleko odjeljuje. A. Gučetić, roz. jez. 101. Jeda bi se tim pronilo tve kraljestvo na daleko? I. Gundulić 452. Polikarpo učenike na daleko pripovidati slaše. F. Glavinić, cvit. 37a. Misô mu u svijes ta dohodi Audi Begov dom ostavit i otiti na daleko. J. Palmotić 103. Popade je i leteći ponese na daleko. I. Đordić, ben. 38. Svoju oblas jur na daleko prostiraše. 52. Strilom iz luka na daleko se dokući. F. Lastrić, ned. 25. Da su sveti oci na daleko po pismu davali odrišeńe. Ant. Kadčić 189. Ispovid učiniti misniku na daleko po pismu i po poruci. 208. Nego pravit na daleko dadu. I. S. Rejković 431. Ja sam isprošena davno, na daleko, u Veliko Selo. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Kamo mene moja majka na daleko opravila. 1, 142. Ili su ti dodijali česti puti na daleko? 1, 454. Al' se Maca na daleko baca. 1, 631. Kako ode care po devojku na daleko u zemju latinsku. 2, 137. Jer hoćemo, bane, vojevati na daleko u zemju bugarsku. 2, 168. Car me zove u njegovu vojsku na daleko u zemju bugarsku. 2, 169. Majka Maru na daleko dala. herc. 90. Nam su puti na daleko dalni puti kaloviti. Nar. pjes. vuk. živ. 8. Udaja na daleko. Vuk, nar. pjes. 1, 303. — na dalek: Ne odhodi na dalek od mene. Zbor. 151a. Na dalek razlučna s srčanim i milim. Ć. Držić 405. Kad godi na dalek u strane kad pođe tko godi, ke mu su neznane. N. Naljeković 1, 319. Ki na dalek letjet' vidi. I. Gundulić 371. Ludo, mlado, na dalek' zalete. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Na dalek' će se spravljaju. 1, 304. — na daleče: Put me čeka na daleče. Đ. Baraković, vil. 229. Svak odstupaj na daleče. mogorskoga kći sam cara. I. Gundulić 414. Stav'te oružja na daleče. J. Kavanjin 196b. Čemu ponje na daleče tvo'e stupaje? I. Đordić, salt. 25. Nagal Kiko hitac u cijev gura, ter za bjegšim na daleče tura Osvetn. 4, 43. *i o svjetlosti shvaćenoj kao micańe:* Dok ne obasja na daleče svijet jasnosti svom oholom.

I. Đorđić, ben. 202. — na daleč: Razlučite jih jednoga od drugoga na daleč. Bernardin 34b. Ne žeļu nikako dragoga na daleč sliditi. Š. Menčetić *ili* G. Držić 464. Odašli jesu na daleč. S Budinić, ispr. 107. Na daleč priko gor u Zadar potežu. Đ. Baraković, vil. 102. Ne smijući ga pustiti na daleč. M. Alberti m. Al' na daleč zrno ne doprlo. Osvetn. 7, 67. — na daļe: I glas svetiñe Hrisostoma na daļe razširi sc. F. Glavinić, cvit. 39a. Kad jih hoćeš poslati na daļe. I. S Rejković 87. na daļe *može značiti isto što* naprijed: Otac ide na daļe. F. Glavinić, cvit. 314b — *bb) čuveñu vijesti koja putuje od usta do usta ili drukčije do cilja:* na daleko: To so čudo na daleko čulo, čak daleko u zemļu arapsku. Nar. pjes. vuk. 2, 460. Da se i ja čujem na daleko. 4, 79. *tako se može shvatiti i u ovom primjeru:* To začnje na daleko jedan bogati čoek. Nar prip. vuk. 206. — na daleče: Na daleče čuda ova zlatnom trubļom glas prenese. P. Kanavelić, iv. 57. — *cc) gledañu, viđeñu. smjer gledaña se shvata kao cilj micaña:* na daleko: Pogledala na daleko mlada. Nar. pjes. vuk. 1, 466. — na dalek: *(Mlados)* ka na dalek ne pogleda. I. Gundulić 297. — *dd) u prenesenom smislu:* na daleče: Bježte, česti, na daleče. P. Kanavelić, iv. 144. Ali nijesu stranputile na daleče misli moje. J. Kavańin 165b. Nepomńivijem na daleče dobra sgoda često uteče. N. Marči 72. — na daleč: Vele na daleč od ovoga duha odstupiše. S. Budinić, sum. 151a. — na daļe: Ne hti cesar da stvar na daļe ide. F. Glavinić, cvit. 388a. *u ovijem primjerima* na daļe *znači* opširnije: Hoćemo od ńega *(purgatorija)* na daļe progovoriti. F. Glavinić, cvit. 10b. Od ke *(prilike divice Marije)* na daļe rekosmo. 344a. — *ee) o vremenu:* na daļe *znači* još, više: Još na daļe bil bi mahal *(Petar)*, da mu Isukrst ne zabrani. F. Glavinić, cvit. 202a. Ni lasno na daļe riči prostirati. A. Georgiceo, nasl. 229. Dal' na daļe da te pitam. V. Došen 35a. Pak što hoćeš ostavit na daļe to na tavan pod strihu se šaļe. I. S. Rejković 309. — *b) kao* na daleku, *mjesto gdje se stoji: aa) u pravom smislu:* na daleko: Fratre svoje, ki na blizu i na daleko bihu. F. Glavinić, cvit. 336b. Očitnik na daleko stojeći, ne smijaše oči uzdignuti. J. Matović 443. Na daleko kraj ostaje, poļa, gore. N. Marči 34. Jedno drago, i to na daleko. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Kad je dragi na daleko. Vuk, nar. pjes. 1, 440. — na dalek: I ki blizu staše, na dalek ostaše. N. Dimitrović 63. Rad bih znat' da mi daš na dalek stojeći po čijem me poznavaš. N. Naļeśković 1, 313. Odi cvijetja jošte izbrana, ka se ovudje, znaj, ne plode, na dalek se ner nahode. Jedupka. star. pis. 8, 238. Od nas na dalek provodite život. D. Zlatarić 84a. — na daleče: Znaj, da ne samo s strahom čekat na blizu jest mene, da i na daleče. H. Lucić 198. Evo i sad vide ovdi na daleče još slačam beside. 277. — na daleč: Tko bi na daleč stal rekal bi. M. Marulić 76. Na daleč se drazi ļube. I. Ivanišević 212. — na daļe: Koji su na daļe neka pridu. A. d. Costa 1, 70. — *kod praćeña, slijeđeña. isporedi* iz daleka *pod d):* na dalek: Slijeđah ih po tragu, nu vele na dalek. D. Zlatarić 64a. — *i kod viđeña* na daleko *ima ovakovi smisao, kad ne naznačuje smjer gledaña nego mjesto gdje se nahodi ono što se vidi:* na daleko: Vidio je mjesto na daleko. N. Rańina 116b. 1mos. 22, 5. Dobro mi se kaže, ali na daleko. Poslov. dan. 18. Ja, prem na daleko, vidio sam. I. Đordić, ben. 125. Zrak od plama ńeki vidi na daleko, gdje prosiva. N. Marči 20. Na daleko opazio Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 86. — na daleče: Taj čas vidje na daleče. I. Gundulić 337. Braću videć na daleče. P. Vuletić 6. — na daleč: Na daleč zelen bor prida mnom ugledah. M. Vetranić 2, 113. — *u ovom primjeru (i u Belinu rječniku) rečenica je krńa te se može imati u misli i micaňe* (neka otidu) *i stajaňe* (neka budu, neka stoje): Na daleko silni boji, na daleko stijeg krvavi, sred pastijerske kuće stoji mir i pokoj. N. Marči 21. — *i u rečenici:* na daleko prositi djevojku *koja vrlo često dolazi u narodnijem pjesmama može to biti dvojbeno; no po zadńem primjeru ima se bez sumńe u misli stajaňe:* Kad se ženi kraļu bugarinc, na daleko prosio divojku. And. Kačić, razg. 50a. Zaprosio čelebija Petro na daleko lijepu devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Na daleko zaprosi devojku, na daleko u zemļi primorskoj. 3, 192. *sasma je drugo što stoji u prvom primjeru iz narodnijeh pjesama kod a) aa). — bb) u prenesenom smislu:* Kćerce, tko bi reko da pod večer mojijeh ļeta od uńanja na daleko vidjet ću te odi opeta? P. Kanavelić, iv. 443. — *o srodstvu:* Josef braći svojoj ka mu na daļe, to jest po otcu bihu dva darova hliba. F. Glavinić, posl. 77. — biti na daleko od čega *može značiti isto što* biti dalek *kod* 1, c, *c):* Znam koliko ste vi na daleko od svake izvańe zahvale. I. Đordić, ben. vi. Al' je i to na daleko što od lude vatre reko. V. Došen 74b. — *β)* na daleku *ne može stajati za micaňe nego samo za stajaňe; no se rjeđe nalazi nego* na daleko; *između rječnika samo u Vukovu.* Staše puok na daleku. N. Rańina 63a. 2mos. 20, 21. Sta na daleku. M. Divković, zlam. 94. Nemoj činiti, majko blažena, da ja na daleku budem od tebe. P. Posilović, nasl. 68a. Na daleku mi se dobro vidi. Poslov. dan. 65. Za braću našu, koji su na daleku. L. Terzić 104. Te vičńa i božanstvena kao kroz maglu gledaju na daleku. F. Lastrić, ned. 377. Koliko pak na daleku more se dobro posvetit, bogoslovci se ne udaraju. M. Dobretić 10. Kako se nećemo zaboraviti od onih koji na daleku stoje? A. Tomiković 77. Blago, brate, onome junaku, koga nije na daleku draga; a moja je draga na daleku. Nar. pjes. vuk. 1, 443. — *griješkom stoji u ova dva primjera za micaňe:* Razlučite ńih među sobom na daleku. N. Rańina 68b. dan. 13, 51 *(deuterocan).* Da čto ću tvojega od oca da reku, dobrota kojega slove na daleku? *(radi slika).* H. Lucić 286. — d. od daleka, od daleč. *znači što* iz daleka, *no se nalazi rjeđe od onoga, a između rječnika u Mikańinu* (od daleka ‚a longe'. 353b), *u Jambrešićevu* (od daleka ‚eminus'). od daleka: Od daleka i od najkrajńijeh strana. B. Kašić, nasl. 87. Neznabožci kupeći se k ńemu od daleka. F. Lastrić, test. ad. 101b. — od daleč: Od daleč od ńih kleveću na ńe. Š. Budinić, ispr. 59. — e. po daleku. *stoji za preläženje, rasprostraňivaňe. nije vele obično. drugo je* po daleko, *uprav* podaleko, *vidi kod* 3, *ispred* a. Ako se trgovac vozi po moru, i po daleku trudi putujući. F. Lastrić, test. 156a. Znam da su vaše ovčice rastrkane po daleku. od' 6. Za kom pčela po daleku hoda. I. S. Rejković 284. — f. s daleka, s daleče (sa daleče, zdaleče), s daleč (zdaleč) *kao* izdaleka. *prvo rijetko dolazi a između rječnika u Mikańinu* (s daleka ‚procul, longe, eminus'. s daļega ‚longius, remotius, ominus'. 54b), *u Belinu* (s daļega ‚remotius'. 443a). s daleče *dolazi češće, i to od* xvi *vijeka a nije u nijednom rječniku,* s dalač *samo u jednom primjeru* xvii *vijeka. a) naznačuje mjesto s kojega počińe micaňe:* s daleče: Ogań, ki prid tobom mi se sad ukresal, da ki sam sam s tobom z daleče donesal. H. Lucić 188. Plav trgovska ka s daleče kruh od božije riječi nosi. A. Vitaļić, ost. 2. — s daļega:

Jer je tvrđa i lašńe se ima nego druge tko s daleča prima. I. S. Rejković 58. — *b) kod slijeđenja, praćenja (isporedi* iz daleka). Ter s daleka on slijedjaše uhitjena meštra mila. A. Vitaljić, ost. 109. — *c) kod viđenja, gledańa, za mjesto s kojega se vidi, gleda:* s daleče: Nu tako z daleče gledaje. H. Lučić 216. Da ga *(ogań)* gledati pomaga z daleče, nu u ń hoteć ticati nablizu zlo peče. D. Rańina 44a. Mlak Zakeo jer s daleče čudne čine zamijeraše, li Isus mlakos tuj preteče. J. Kavańin 9a. — *d) kod glasa, za mjesto s kojega dolazi, čuje se, glas:* s daleče: Kad ta vil' doteče, koja se s daleče iz glasa nasmija, avoj me, rekoh ja, boga dil polako, er se čut ovo tja mogaše daleko. Š. Menčetić 206. Cerović je čuo puškarańe sa daleče iza Poja - bijela. Osvetn. 3, 112. — *e) za djelovańe i ćućeńe uopće, kad je daleko mjesto s kojega ono počińe:* s daleče: Tim poznah, pravedno knjiga da se reče drazih bit za jedno čini sa daleče. H. Lučić 266. A tvoj plam, ki srce sve moje opteče, toliko gori me veoma s daleče. D. Rańina 96a. — s daleč: Kako nas dušmani z daleč očutiše. I. T. Mrnavić, osm. 164. — *f) u ovom se primjeru* s daleče *može razumjeti za vrijeme koje je prošlo:* S prilikom zdaleče tva hitra besida istinu povida Đ. Baraković, vil. 35. — g. u (va) *može biti i s acc. i s loc.:* u daleko (u dalek, u daleč) *i* u daleku; *kod jednoga i drugoga značeńe je kao kod* na daleko. *u primjerima se oboje nalazi i uz micańe i uz stajańe, premda bi uz prvo priličnije bilo* u daleko, *a uz drugo* u daleku. *a)* u daleko, *komp.* u daje: *a) uz micańe:* Odvrže toliko daleko od nas . . . i još u daje. A. Vitaljić, ist. 347. Medu se je robje besjedilo: u daleko końe razvodimo. And. Kačić, razg. 237b. — *o vremenu:* u daje *znači* naprijed, još, više: Ispitovati jih u daje. Š. Budinić, ispr. 35. Napridujući u daje ima ga upitati. 61. — *b) uz stajańe:* U daleko su ovi gradovi oko petnajest dana. I. Ančić, ogl. 143. Koga danas u daleko nema. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Da m' ljepote u daleko nema. 2, 548. — *β)* u dalek: *a) po smislu za stajańe, no se po glagolu može promisliti i micańe:* Medu otocim k lijevoj strani u dalek su raspršani Naso, Paro i Citera. I. Gundulić 366. — *b) kao mjera. isporedi* 3, a, *c) bb).* Jošte ni u dalek jasna zora vedro lice rumeńaše. P. Kanavelić, dubr. 6. — *γ)* u (va) daleč: *a) o glasu, zvuku shvaćenu kao micańe:* Zemja bući deset mil u daleč. B. Krnarutić 16. — *b) o stajańu:* Zač si udaleč od ńih bio. A. Vitaljić, ist. 32a. — *o mjestu onoga što se vidi:* Al va (*var.* na) daleč vidiv. M. Marulić 15. — *c)* staviti u daleč što od čega *kao* odalečiti, *u prenesenom smislu:* U daleč tvoje milosti od tvojih mirnih ti ne stavi. A. Vitaljić, ist. 122b. — *d)* u daleku: *a) uz stajańe:* Stadoše u dva romitorija, koja ne bijahu u daleku. J. Filipović 1, 44b. — *b) uz micańe:* Ovo se razglasi u daleku. M. Divković, zlam. 18. — h. *komp.* za daje *kod jednoga pisca prošloga vijeka znači* u duje, za duje *o vremenu,* diutius: Da se on za daje tu po gradu ne baši. J. Rajić, boj. 35.

3. *adv.* daleko *(okrńeno* dalek), dalěče *(okrńeno* dalеč), procul, longe, *komp.* dalje, *a kod pisaca i* dalječije. *(u jednom primjeru* xvi *vijeka* dali, *ali samo zato što pisac pravi igru imenom* Vidali: Slavni moj Vidali, prem te bog onada dostojno pohvali, kad vam toj ime da, koliko da reče: jer tvoje pameti bi' če v i d d a l e č e vrhu svih na svijeti. pameti za č tvoje v i d d a l i providi kriposno sve što je, s načinom ter slidi. N. Naleśković 1, 335). daleko *dolazi od* xvi *vijeka; tako i* dalek, *ali u naše vrijeme samo u poeziji;* daleče *od* xiii *vijeka, ali u naše vrijeme samo u jednoga pisca;* daleč *od* xv *do* xviii *vijeka; a izmedu rječnika u Vrančićevu* (daleko ‚procul', 82. daje ‚ultra' 114), *u Mikańinu* (daleko, s daleka ‚procul, longe, eminus'. daleko daleko, vele daleko ‚valde distans, longe procul, longe gentium'. 54b. daleko od istine ‚a veritate abhorrens, alienus a veritate'. biti daleko ‚disto, absum'. daleko to od nas ‚hoc deus avertat, absit a nobis. facessat hoc a nobis'. 55a), *u Belinu* (daleko ‚lontano' ‚longe'. 443a. daleko, daje ‚oltra e oltre, discosto, lontano' ‚longe.' daje ‚più oltre' ‚ulterius'. 523b. daje ‚più là' ‚ulterius'. 568a. biti daleko, daleče ‚esser lontano, distare' ‚disto'. 443a. daleko od mora ‚fra terra, cioè dentro a terra' ‚intra terram'. 327a), *u Bjelostjenčevu* (daleko ‚procul, longe, eminus, longinque'. daleko sam, dalko sam, daleč sam ‚disto, disto longe, remotus, dissitus sum, disto multum, absum longe'. daje ‚ultra, ulterius, remotius, proporro'. 64a), *u Jambrešićevu* (daleko ‚procul, eminus'. daje ‚ulterius'), *u Voltiđijinu* (daleko ‚lontano, lungi' ‚weit'. daje ‚più lontano, distante' ‚weiter, ferner'. 33), *u Stulićevu* (daleko, daleče ‚procul, longe'. daje ‚longe, ulterius'. 1, 99b), *u Vukovu* (daleko ‚longe' comp. daje. 110a), *u Daničićevu* (daleče, daleč ‚longe'). — *radi veće sile u značeńu može imati uza se riječ* ća (tja, tija), *a slabi se sastavljańem s* po: podaleko, podaleče a. *o mjestu; može biti i u prenesenom smislu. a) naznačuje cilj: aa) pravomu micańu:* daleko: S kćercom mu se veće odmak'o podaleko crni aga. I. Gundulić 392. Al' daleko se odmače. V. Došen 15a. Razdijeli dobra i daleko i prostrano razasu. J. Matović 464. Ne samo da s' daleko ne trude. I. S. Rejković 29. Daleko češ sada putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Daleko ih sretaj. 1, 412. Daleko bi końa obgonio. 2, 219. Jednom kroči, i daleko skoči. 2, 241. Brzo ide, daleko odmiče. 2, 427. Daleko je Rade otplivao. 3, 361. Drugom baci, daleko odbaci. 3, 443. Da je u Bagdatu vrlo daleko skakao. Vuk. posl. 2, 31. — dalek: Nikadar ne trči, ako hoć' dalek poć. N. Dimitrović 14. Ležeći odi ja dalek me odniješe. N. Naleśković 1, 146. Trudni će k stanu prit, dalek su hodili. M. Držić 477. Od kole ti minu, ma vilo, dalek tja. D. Rańina 138a. Dalek' da pode. M. Bunić 63. Odmakle se dalek bjehu I. Gundulić 401. Komu je draga ljuba otcta ku zli Tatar dalek nosi. G. Palmotić 2, 340. Dalek pošla je. I. Đordić, salt. 121. Spremaju se dalek' putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 575. Kad ga Lazo dalek' izmamio. 4, 307. — daleče: Otkdahšu mi se daleče otь strany toje. Stefan, sim. šaf. pam. 24. Daleče nękamo otьtiniuti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 49. Tuj te zgrabiv stišće, i odni daleče. H. Lučić 188. Odšetav podaleče. I. Ivanišević, kit. 234. I hrabrenstvom tijem daleče osramoćen pako utječe. I. Đordić, ben. 201b. Svijeta ljubovnici nek idu daleče A. Bošković-eva *kod* I. M. Mattei 357. Vidje Đedo sa alata svoga, al' daleče šiju izmašio. Osvetn. 3, 51. — daleč: Daleč se ukloni. M. Marulić 95. Ne daleč od hiže kada se putuje. P. Hektorović 67. Bižeć daleč. A. Georgiceo, pril. 15. Oblast daleč ide lava paklenoga. P. Radovčić, nač. 570. — daje: Kada se *(Dunaj)* daje pruži priko polja i dubrava G. Palmotić, krist. 3. Odstup' daje. P. Knežević, pism. 157. Hodmo daje iskat slavu. V. Došen 23b. Daleko ga néka ugledala, još je daje prida ń išetala. (Ovo se često može čuti u našijem narodnijem pjesmama, i čini se da je protiv razuma — jer nije mogla daje preda ń išetati, nego ga je ugledala; ali to znači da je vrlo daleko preda ń išetala. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 622. Od belega daje odbacio.

2, 486. Več on pode daje u Rusiju. 3, 564. — *bb) micańu u prenesenom smislu*: daleko: Ludo i daleko s puta zabludiše krivovirnici. A. Kanižlić, utoč. 608. Mislim da baš daleko ne bludim. I. S. Rejković 192. — dalek: Tako ću moći ja odagnat mû nemoć od mene dalek tja. D. Rańina 35a. Tač bježi huda smrt od mene dalek tja koliko da druga smrt nova jesam ja. 85a. — daleče: Bježte tja daleče skrovene ńe *(žeļe ļuvene)* mreže. A. Rańina 103b. Vrijeme daleče svak čas utječe. J. Palmotić 437. — daleč: Daleč sam zaridal, vrime se je vrnut *(k stvari o kojoj piše)*. M. Marulić 82. Vrijeme me kratko i moj rok na svijeti daleč će tutako moj život zanijeti gdi će moj bijeli dan i sunčana svitlos svrnut se u vječni san i u vječnu mrklos M. Vetranić 1, 5. *o svjetlosti*: Brašno sam primalo da mnoštvo nasiću, i tamno zrcalo da daleč posviću. H. Lucić 283. — daļe: Pače i daļe poć' na zada naše učini sve sgrišenje. A. Vitaļić, ist. 345a. A tad daļe još odlazi *(linac)*, kad kriposti jasne gazi. V. Došen 243a. — *cc) glasu koji dopire do uha*: daleko: Pišti Rosa, daleko se čuje. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Novci sitno zveče, al' se daleko čuju. Nar. posl. vuk. 226. — daleč: Ńihov glas blagovit daleč se prostire. Đ. Baraković. vil. 114. — *dd) cil može biti i ono na što se smijera ili prije nego počne micańe, ili što se dokučuje čim drugim, a ne micańem, n. p. pogledom. tako je kod glagola* upraviti, svrnuti, odvrnuti *itd.* dalek: Ńega dalek k desnoj strani hrle upravi ti stupaju. G. Palmotić 2, 46. Gdi znaš da je smrt gotova. dalek od ńe prsi odvrati. 2, 61. — daleč: Da svrćeš daleč tja od mene tvoj pogled. Š. Menčetić 314. Odvraćamo daleč od nas muke. Š. Budinić, sum. 97a. — *b) mjesto stajańa*: *aa) uz glagol* biti *(koji može i izostati) stoji kao predikat*, abesse; *aaa) u pravom smislu*: daleko: Jur mi je vrijeme poć', daleko mi je stan. N. Naļešković 1, 190. A kraļ španski, ako u ńega ti se ufaš, daleko je. I. Gundulić 451. Daleko su naši dvori preko lugova. Nar. pjes. vuk. 1, 173. Dugo poļe a voda daleko. 1, 306. Daleko je Tijana planina. 3, 329. Ako je daleko Bagdat, blizu je aršin. Nar. posl. vuk. 2. Bog visoko a car daleko. 17. — dalek: On dalek buduće. N. Rańina 209b. luk. 14, 32. Turska vlas, prem dalek da staše, strahom nas moraše. P. Hektorović 72. Kad ogńa zrak gdi sja, sve se zlo lediti, a kad je dalek tja, vas u plam vruć iti. D. Rańina 9a. Nije dalek, ovdi je ļubovca sad tvoja. I. Gundulić 167. — daleče: Ako ja daleče budu. Arkiv 9, 93. (xv *vijek*). Već ča si daleče, meu nami je gora. P. Hektorović 49. — daleč: On je vele daleč. Korizm. 84a. Daleč bile kobi hude! D. Zlatarić 67b. — daļe: Ko bi daļe, čini se ne čuo. Nar. pjes. vuk. 3, 324. — *može stajati uz ime kao atribut.* daleče: Žele ga sfi znati trgovci daleče. J. Armolušić VIII. — *u ovakovijem primjerima često se izostavļa optativ glagola* biti: Spiriti daleko od moje kuće. Amen. M. Držić 395. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Ogled. sr. 51. Daleko mu lijepa kuća! (Kad ko nije rad koga imati kod sebe). Nar. posl. vuk. 51. — *bbb) u prenesenom smislu*: *aa)* alienum esse, *vidi* 1, c, *c). može se izreći*: *aaa) o čeļadstu*: Koliko si još daleko od istine ļubavi. B. Kašić, nasl. 68. Daleko sam ja od toga, da ja komu ištućemu, koja su ńegova, uskratim. A. Kanižlić, kam. 118. Daleko je bio od nauka Apolinarija. 760. Dokle smo daleko od gospodina. J. Matović 470. Koji su primnogo daleko od ńihove svetosti. 508. Koji ste daleko od pravde. D. Daničić, isai. 46, 12. — *o čeļadetu se izriče što se govori o ńegovoj voļi* (dalek): Budući ńe voļa dalek od djevstva. B. Gradić, djev. 78. *i o srcu u prenesenom smislu* (daleko): Srce ńih daleko jest od mene. N. Rańina 63b. mar. 15, 8. J. Bandulavić (1665). 50b. Srce je ńiovo daleko od mene. J. Banovac, razg. 75. Srce ńiovo daleko je od mene. F. Lastrić, test. 275b. — *βββ) o stvarima duhovnijem, o mislima*: daleko: Što bi bilo od istine daleko. F. Lastrić, test. 36a. On od koga je daleko svaka nečistoća. svet. 4a. Daleko je to od odluke pera moga. A. Kanižlić, kam. x. Daleko je to od mene, da se ja u ind upletem. 340. Što je daleko od razloga, običaja i od naredbah svete crkve. J. Mastović 305. — dalek: Ļubav od nas dalek nije, blizu 'e. I. Đorđić, uzd. 96. — daleč: Gledaj kak su daleč još tvoja činjenja od prave ļubavi. A. Georgiceo, nasl. 81. — *ββ)* abesse, *impersonalno. ono što je daleko izriče ses podložnom rečenicom u kojoj je* da. *vidi* 1. da, I, A, 2, *a*, b, *c) bb) ccc).* — *bb) uz glagole koji znače stajańe, prebivańe*: daleko: Smrt daleko obitajuć. J. Kavańin 469a. Zato vaļa se paziti od oviziju, ukloňati i stajati daleko. F. Lastrić. ned. 350. Ali jezik, mač pogani, i daleko stojeć rani. V. Došen 130a. — dalek: Ti si svršil vijek od sestre tve dalek. D. Zlatarić 27a. U veseļu dan provodi od nemirna dalek boja. G. Palmotić 1, 180. *i u prenesenom smislu*: *(Bog)* dalek našijeb očutjenja a sved s nami svud pribiva. G. Palmotić, krist. 323. — daleče: Tim živit daleče boļe jes s ļubavi. D. Rańina 37b. — daļe: Stahu podaļe oko ńega dvorni građanski i vojnički naredbenici. B. Zuzeri 308. Daļe stani, moja mila seko. Nar. pjes. petr. 2, 693. — *i uz glagole* ustaviti se, ostati (dalek): I ki u momu bjehu broju, dalek su se ustavili. I. Gundulić 198. Ostanite dalek veće sve razkoše. I. V. Bunić, mand. 11. — *amo spada i ovaj primjer u kojem* daleko nije *znači* nema ni u dalekim mjestima (a kamo li u bližim): Daleko joj, vele, druge nije. Nar. pjes. vuk. 3, 516. *i ovaj primjer*: Od pastira paša uzrasti, poznan blizu i daleče. I. Gundulić 311. — *cc) kod glagola što znače vid, za mjesto koje se vidi ili gdje se što vidi*: daleko: Ne bi od dima mogle daleko viditi. A. Kanižlić, kam. 31. Daleko ih ugledao kneže. J. Krmpotić, jos. 11. Daleko ga sestra ugledala. Nar. pjes. vuk. 1, 539. 2, 40. Daleko je čale ugledava. Nar. pjes. istr. 1, 13. — dalek: Dalek' majka koňa ugledala. Nar. pjes. vuk. 1, 628. — daleče: Vazda uteče od mene nika vil, vidiv me daleče. Š. Menčetić 150. — daleč: Dokli te poziram daleč. Š. Menčetić 66. — *u prenesenom smislu*: Ima još ļudi koji ne vide daļe od nosa. M. A. Rejković, sat. H5a. — *dd) o mjestu u kojem se koja mu drago radńa vrši, a i micańe, ako mu ono mjesto nije cil*: daleko: Kad na Lemno Turci udariše, podaleko gori u Levantu. And. Kačić, razg. 165. Oko ńega daleko oblazi. Nar. pjes. vuk. 2, 443. — dalek: *(Ljepota je)* blizu i dalek od svijeh duša žeļa i pokoj drag jedini. I. Gundulić 374. Bio je nemir najžestoči, ki stvoļena dika očuti dalek sunca drazijeh očí tamnom noći zamrknuti. 396. Nu se strašim obļubiti mladca dalek porođena. G. Palmotić 1, 259. Poča dalek grada mostir zazidati. Oliva. 27. Ja posijah bjelicu šenicu dalek' sela, blizu puta. Nar. pjes. vuk. 1, 502 Da se dalek' s ńima pobijemo. 4, 170. *u prenesenom smislu*: Od pravoga dalek znanja drži da ono sva je sreća i božanstvo, koje klańa. I. Gundulić 330. Nastoj ,živjet časno iz mlada, od isprazne dalek lasti. G. Palmotić 2, 380. — daleče: Samo jošte ne daleče Simeonte rijeka sama s malo vode jedva teče. I. Gundulić 362. — *ee) s glagolom* isprositi. *isporedi* 2, c, *a) b) aa) pri versi*. Daleko sam curu isprosio, u Budimu gradu bijelomu. Nar. pjes. bos. prij. 1, 43. — *ff) u pre-*

nesenom smislu, o srodstvu: daloko: Koji su u jednomu i drugomu traku skrajnemu jednaku, toliko su blizu oli daleko među sobom, koliko su blizu oli daleko od trupa, t. j. od onoga od kojega počimlje kolino oliti naraštaj. Ant. Kadčić 424. — daleče: Ižo ne daleče otъ ńihъ plъtiju, na pravъnukъ i vanukъ. Mon. serb. 104. (1333). — daleč: Iže ne daleča otъ ńih putiju, na pranukъ i vaunukъ. Mon. serb. 317. (1421). Koliko je koleni daleč od onoga oso*(b)*stva. Naručn. 68ª. — *gg) s prelaznijem glagolima:* ostaviti: Ostaviv dalek tja tvu drugu jedinu. D. Rańina 67ª. — držati: Koji ga je držo daleko i od igre i od svoje čeljadi. M. Dobretić 107. — učiniti *(znači* odalečiti *u prenesenom smislu):* Sad me daleče učini od lika. Š. Menčetić 318. *to je u ovom primjeru po latinskom jeziku:* Nemoj učiniti daleko milosrdja tvoga od mene (,ne longe facias miserationes tuas a me'. pslm. 39, 12). M. Divković, bes. 462ᵇ. — *e) duľinu, mjeru prostora koji je između dva mjesta. isporedi* 1, a, *e). aa) u pravom smislu: aaa) za putovańe:* daleko: Daleko li put činimo. V. Došen 47ᵇ. Daleko je Savi putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 583. Daleko je moru putovati. 3, 280. — *u ovom primjeru u kojem je rečenica krńa, ima se u misli glagol kao u prethašńima:* Daleko je Beču bijelome. Nar. pjes. petr. 2, 686. — dalek: Dalek je na stada vratit se opeta. M. Držić 453. — *bbb) kod dijeljeńa, razdjeljivańa:* daleko: Daleko razdiļen od srdašca moga. Đ. Baraković, vil. 261. — daleč: Daleč rastavļaju od draga miloga. M. Marulić 244. — daļe: Tere nas *(nesreća)* razdijeli još daļe, vilo ma, da se mi vidjeli ne bismo očima. N. Naļešković 2, 67. — *bb) u prenesenom smislu, kod isporeďivańa ističe da jedno mnogo, jako nadmašuje drugo:* daleko: Da je daleko boļi od tebe. M. Radnić 55ᵇ. Prosti vaļ daleko nije tako težak. I. Jablanci 56. Koje su one građańske igre daleko nadmašile. M. A. Reļković, sat. L 7ª. Nije on bio daleko izučen preko svoga zanata. M. Pavlinović, rad. 64. — daleče: Jer tvoje pameti bit' će vid daleče vrhu svih na svijeti. N. Naļešković 1, 335. — *d) širinu prostora:* daleč: Kako nebo oblak, daleč poļe krije. B. Krnarutić I2. — b. *o vremenu:* daleko: Niti misli, što ti reko, da bi bilo još daleko. V. Došen 45ª. Duša sluti da čas izbavļeńa tvoga nije daleko. Osvetn. 1, IV. — daleče: Nu od tvojih trudnih zala može biti nî daleče žeļna svrha. I. Gundulić 50. — daloč: Od sedamdeset lit daleč se ne čuju. P. Hektorović 7. — daļe, diutius: Zašto drva daļe trpe na ogńu. F. Glavinić, cvit. 14ᵇ. Al to malo podaļe nastaje. I. S. Reļković 82. — *superl* najdaļe *ograničuje duľinu vremena do roka:* Jutri ili za jutrom najdaļe. Mon. croat. 247. (1545). — c. daļe, longius, porro, ultra, ulterius, *vrijedi ne samo kao jači stupań prema* daleko *(suprotno* bliže) *nego kod mjesta u pravom i prenesenom smislu i kod vremena može značiti uopće veće rasprostirańe prema kojemu nije* daleko *pozitiv, nego ono mjesto (u pravom i prenesenom smislu), onaj čas do kojega se već doprlo. u tom smislu može ga zamijeniti* naprijed, još, veće, više. *a) o mjestu, kod mjesta, kao* naprijed, *znači da se ne ostaje na onom mjestu na kojem se biva ili na koje se došlo:* Isusъ njekoliko od ńihъ izosta, čineći so da će daļe poći. Zbor. 115ª. Svud se vije i obtječe *(voda)* daļe k moru. J. Kavańin 7ᵇ. Svak drugamo nega *(linca)* šaļo; svak mu veli: skitńo daļe! V. Došen 210ᵇ. Onda oni i daļe hodišo. M. A. Reļković, sat. K 7ᵇ. Ne znadu, kojom *(kolotočinom)* bi trag daļo tirao. sabr. 27. Pa on bjega daļe u napredak. Nar. pjes. vuk. 4, 23. Pa ih daļe tjerat' otidoše. 4, 352. Pa me daļe. Vuk, nar. pjes. I, 128. — *i u prenesenom, duhovnom smislu:* Nenavidit kad tko stane daļe srnut no pristane. V. Došen 143ᵇ. — *b) o vremenu, kao* naprijed, još, *(uz poricańe)* veće, *znači trajańe preko sadašńega časa:* Cesarastvoval ako bi daļe. Š. Kožičić 43ᵇ. Ne bismo radi daļe živi biti. Mon. croat. 215. (1526). Ne poče daļe izpitovati. F. Vrančić, živ. 18. Nevoļe, koje što daļe, to žešće na ńega nasrću. A. Kanižlić, kam. 64. Ako hoćeš da daļe živim. bogoļ. 510. Nit' me mučće daļe mući. V Došen 41ª. Varati se daļo ne da. 132ª. Neka nam donese vriću novaca da možemo hranu plaćati i nauk daļe sliditi. M. A. Reļković, sabr. 34. Koje se vino od sada obdrži licem i snagom, ono će i daļe stalno ostati. I. S. Reļković 250. — *c) u prenesenom smislu: aa) u jednom primjeru, o duševnom, unutrńem osjećańu, metaforički, kao* više, veće: Došao je na najviši vrh ļubavi, od kuda se ne može daļe, niti više tkogod ļubiti. A. Tomiković 55. — *bb) u opće, kao* još, naprijed, *dodaje ńešto onome što se do onda radilo, mislilo, kazalo, pripovijedalo, pisalo itd.* Što iz prvine opitovah, rad bih daļe razumiti. F. Vrančić, živ. 21. Što ima daļe već tvoj sluga prid tobom neg se ponižiti? A. Georgiceo, nasl. 172. Koji još od nas daļe što narodu svom' slożiše. J. Kavańin 127ᵇ. A najveći tad se ne stidiše čuvat ovce, kako pismo piše, pak su od ńih izbirali kraļe. eno David, što češ tražit daļe? M. A. Reļković, sat. G 8ª. Pa što bi vam daļe povijedao? Osvetn. 1, 28. — i tako daļe, cetera, *kao kod mnogijeh zapadnijeh jezika* etcetera (etc.) *i ńem.* und so weiter *(po kojem je načińeno) dolazi od prošloga vrijeka kod pisaca, kad neće da nabrajaju ńešto što se lako po prethašńem razumije:* Dica za marvom hodeći iznenada verše prave pivajući: Dobro mi je i boļem se nadam, u čem hodim u tomu i spavam i tako daļe. M. A. Reļković, sat. A 3ᵇ. Jedna *(pjesma)* ima o caru Duklijanu, . . . četiri o knezu Lazaru, osam o Marku Kraļeviću i tako daļe. Vuk, nar. pjes. I, XIV. Kako koja *(narikača)* zna, nastavi hvalu mrtvome, žalost rodbine, i tako daļe do pozdrava predašńima mrtvima na onaj svijet. I, 89.

4. *uz daľinu može se još ńešto kazati:* a. *ono što je daleko od onoga o čem se govori pa bila daľina u pravom ili u prenesenom smislu stoji: a) najobičnije u gen. s prijedlogom od: aa) o mjestu u pravom ili u prenesenom smislu (vidi i* 1, c, *c) i* 3, a, *b) aa) bbb) aa)):* Ki daleče biše od Jeruzalema. Bernardin (1586) 62ᵇ. Najprvo potoče u pustinsku goru od ļudi daleče. Transit. 282. Daleče od spasenija. Korizm. 6ª. Nijesam daleko od vas. Zbor. 29ᵇ. Daleče od ńe poj. M. Marulić 140. Od smrti daleče ne scinim život moj. Š. Menčetić 104. Sva sumńa otide od mene daleče. H. Lucić 190. Od puta pravoga vele si daleče. P. Hektorović 13. Al da je od mora daleko rastao *(lovor).* N. Naļešković 1, 190. Daleče od dragoga. M. Držić 14. Daleko od nas zli nemir! 131. Vidoći ma pera k nebesom dignuti ne mnogo daleče od Šiška i Gore. Đ. Rańina 64ᵇ. Odojti će daleče od tebe. Nauke brn. 44. Koliko sam daleko od svršnosti one. F. Vrančić, živ. 110. A ti sama od pastira verna tvoga dalek hodiš. I. Gundulić 353. Što je lijepo blizu očima, da i od srca nije daleče. 382. Porodi se Agapit u Palestrini mistu ne daleko od Rima. F. Glavinić, cvit. 282ᵇ. Daleko budite od mene sve strile ļubavi nečiste. A. Georgiceo,, pril. 26. Od pogubna dalek boja ńu dovodoh. G. Palmotić 1, 116. Ti ukloni boj sioni našo od zemļe tja daleče. 2, 100. Mnozi živu daleko od boga. V. Andriaši, put. 7.

Daleko od oči, daleko od srca. Poslov. dan. 15. Kako 'e sunce od nas daļe, kad je u višem apogeu. J. Kavañin 474b. Od ńe na daleče čeznemo. I. Đorđić, ben. 65. Nu mi stare sudce jednoga podaļe od drugoga razlučite. B. Zuzeri 375. Nahođeći se na nauku daleko od svoje kuće. J. Banovac, prip. 50. Kada još podaleko od kuće otčeve bišo, ugleda ga otac. J. Filipović, prip. 1, 356a. I oni mu kazaše, da se ima poroditi u Betlemu gradu malašnu ne daleko od Jeruzolima. F. Lastrić, od' 296. Da svetci ne mogu čuti tako daleku od neba molitvu našu. A. Kanižlić, utoč. 18. Jerbo je mali prst daleko od srca. M. A. Reļković, sabr. 25. Ali da može promisliti kako smo svi od jednoga otca i matere rođeni, tu bi izpraznu misao od sebe daleko bacio. And. Kačić, razg. 317. Od Edipta prem daleče nekob stoji i potreba. N. Marči 15. Nek ti bude daleko od kuće. I. S. Reļković 323. Daleko je dvor od poļa. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Ne daleko od Novog Pazara. 2, 211. Ode Marko u goru zelenu podaleko od vojske careve. 2, 366. Od nas daleko bilo! Nar. posl. vuk. 234. Daļe od ńe moja mila majko, ńu je majka za nedraga dala. Nar. pjes. vil. 1867 62. — otle *vrijedi kao gen. uz* od: A kad do tog' sela doturite, otle nije daleko Cetińe. Osvetn. 3, 145. — *bb) o vremenu; uz* daļe *kad znači* unaprijed *stoji s prijedlogom* od *onaj čas od kojega počińe teći vrijeme*: Od danas daļe se ne predlžuje. Naručn. 63b. Jure te nećemo viditi daļe od sada. Transit. 103. — *b) u gen. s prijedl.* s. *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka*: Al' s zviradi, što izreko, lakomi je na daleko. V. Došen 72a. — *c) u gen. bez prijedloga. od* XVI *vijeka. u naše vrijeme rijetko.* Daleče istine ne bi taj. Š. Menčetić 22. Čim tebe daleč daj po smrti ne budem. H. Lucić 278. Dalek pokoja u tugah zlih stoju. D. Rańina 147b. Pravoga j' bio daleče velmi puta. M. Bunić 17. Gdje češ uzdisat cvileći u vječnoj daleč nas tamnici stojeći. D. Zlatarić 9b. Tko te ni daleče on ti ne izgine. Đ. Baraković, jar. 41. Ne daleče šator carskijeh glava od četa jańičarskijeh Ali-aga šator vrže. I. Gundulić 323. Da si daleč kraja tvoga. M. Gazarović 25. Gdi se daleč straha svakoga držaše. I. T. Mrnavić, osm. 169. Gdje daleko svijeh silosti čista vira raste. G. Palmotić 2, 161. Na daleče tve ļubavi. P. Kanavelić, iv. 255. Jaoh u dugo nu ja stavši dalek raja u tugami. I. Akvilini 64. Paka ju daleko kraja odvedoše. Oliva. 22. Stoji ńih daleče. A. Vitaļić, ist. 33a. Dalek svijeta i grjehote. I. Đorđić, uzd. 199. Luđi su daleko puta spaseńa. I. Velikanović, uput. 1, 245. Dalek sela, blizu puta. Nar. pjes. vuk. 1, 502. — *d) u dat. s prijedlogom* k. *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka*: Koje drvje daleko je k domu. I. S. Reļković 421. — *e) u dat. bez prijedloga, ali se često taj padež može shvatiti kao dat. commodi*: Stojeći im na daleče. I. Gundulić 195. Nikopoļe, komu nije od sto oka mos daleče. 319. Stignu gdi j' sveti Lovrenac no daleč Sigetu. B. Krnarutić 25. Sunce tvoga gleda daleko je sveder meni. J. Kavañin 39a. Ne ugleda sreću kâ joj dalek nije. I. Đorđić, uzd. 196. Bog mu stoji na daleče. N. Marči 46. Vidiš kulu, daleko ti nije. Osvetn. 1, 64. — *f) u gen. s prijedlogom* iza. *u jednom primjeru prošloga vijeka u kojem* biti daleko *stoji u prenesenom smislu kao* izostajati: Zimska jarica u vridnosti daleko je iza litne. I. S. Reļković 117. 118. — b. *kad* daleko *naznačuje duļinu prostora, puta (vidi* 1, a, *c)), što dijeli dva mjesta, mjesto u kojem se misli početak puta stoji u gen. s prijedl.* od, *a drugo u gen. s prijedl.* do: Daleko je od čuvenoga do vidjenoga. Poslov. dan. 15. Daleko je od mora do Save. Nar. pjes. vuk. 3, 453. — c. *mjera daļine stoji: a) obično u acc.*: 3 miļe daleče ot Rima. Š. Kožičić 7b. U kaštio, ki bješe dalek šezdeset stadija od Jerozolima. N. Rańina 124b. luk. 24, 13 Na onomu poļu daleko veće od trista sežańa. B. Kašić, iń. 51. Ki jur tri dni hoda daleko biše. F. Glavinić, cvit. 73a. Nahođeć se ja bijeloga Smederova dan daleče. G. Palmotić 2, 178. Na daleko od Rima ļetni dan hoda. I. Đorđić, ben. 14. Ulize u jednu planinu, četiri miļe daleko od Kroje. And. Kačić, razg. 105. Kad te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Daleko koliko dva puškometa. Pravdonoša 1851. br. 31. — *b) rječe u instr.*: Niži dalek od višega desetinom opet cijelom. J. Kavañin 476b. — *c) da mjera nije potanko naznačena, pokazuje se prijedlozima koji imaju uza se svoje padeže, n. p.* okolo: Ki daleče biše od Jeruzalema okolo sedam miļ. Bernardin (1586) 62b. — na *s acc.* Na drugu miļu daleče od Rima. Š. Kožičić 9a. Na cipelu nek su na daleko. I. S. Reļković 310. Na dva sata daleko od Seńa. Nar. pjes. vuk. 3, 190. Vrh četir' tisućine miļ od svijeta on dalek je. J. Kavañin 474a. — d. *kad je daļina u prenesenom smislu, može nešto i samo djelomice biti daleko. onaj dio ili ona osobina o kojoj se naznačuje i ograničuje da je jedina daleka stoji: a) u instr.*: A srcem od tebe daleko stojahu. N. Dimitrović 64. Od svega je togaj uzrok, jer smo daleko srcem od boga. A. Gučetić, roz. jez. 33. — *b) u loc. s prijedl.* u *(samo o osobini)*. Zimska jarica u vridnosti daleko je iza litne. I. S. Reļković 117. 118.

DÀLEKAHAN, dàlekahna, *adj. dem.* dalek. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* dalekašan.

DÀLEKAŠAN, dalekašna, *adj. vidi* dalekahan. *samo u Stulićevu rječniku.*

DALEKÒČA, *f.* longinquitas, intervallum, *daļečina, daļina. — akc. se mijeńa u dat. sing.*: dàlekoći, *u acc. sing.*: dàlekoću, *u voc. sing.*: dàlekoćo, *u nom., acc., voc. pl.*: dàlekoće, *u gen. pl.*: dalekòčā. — *Postaje od* dalek *sa sufiksom* oča. — *Dolazi u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚intervallum, spatium, distantia' *kod* daļečina), *u Jambrešićevu* (‚longinquitas'), *u Voltiģijinu* (dalekoča! ‚distanza, lontananza' ‚entfernung'), *u Stulićevu* (v. daļečina). Poradi dalekoće nezine činaše mu se malena. M. A. Reļković, sabr. 59.

DALEKOGLEDAN, dalekogleđna, *adj.* prospicuus, *što se iz daleka vidi. samo u Stulićevu rječniku za koji će biti i napravļeno.*

DALEKOKRAJAN, dalekokrajna, *adj. samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* dalekostojan, *a za obadvoje značeńe* ‚longinquus, remotus, dissitus'. *jamačno je i jedno i drugo za onaj rječnik napravļeno.*

DALEKOST, *f. vidi* dalekoća, daļečina, daļina. *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji* v. daļečina.

DALEKOSTOJAN, dalekostojna, *adj. vidi* dalekokrajan.

DALEUŠE, *(n. ili f. pl.?) scoce u Ercegovini u bilećkom kotaru.* Statist. 108.

DALFIN, *m. prezime mletačko* Delfin. *dolazi* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku, te je pisano* Dalsfinš, *a nalazi se pisano i* Dlsfinš i Dulsfinš. Jakovu Dalsfinu knezu dubrovčkomu. Mon. serb. 32. (1249).

DÀLGA, *f. valovi, talasi, turski* dalga, *val. — Nema pl., jer je kolektivno ime. — samo u naše*

vrijeme a nije u nijednom rječniku. — o moru: Udariše morske jugovine, zadrmaše more do obale, na obalu vodu isturahu, dalga tura nebu pod oblake. Nar. pjes. petr. 2, 22. Kad zadunu s planine vijuci, a dalga se po moru podigne. Nar. pjes. vil. 1867. 629. Ždaja skoči u more i od ne dalga udari na vatru. Nar. prip. vil. 1868. 447. — *o drugoj vodi.* dàlga: talasi na rijeci. Riječ mi je poznata od djetinstva. Kad se Sava od vjetra uskomeša, reći će se: velika dàlga. S. Novaković. A zaigra Jordan voda ladna, dalgu baci na zelenu travu. Nar. pjes. petr. 1, 37.

DÀLI, *conj.* sed, num, an, utinam, si. *conj.* da *(u koliko vrijedi kao* a*) sastavljena s* li. *isporedi* ali. — *može se pisati i rastavljeno, a ima i primjera u kojima je umetnuta riječ među* da *i* li: Da on li ne vnide v grob. Anton Dalm. nov. tešt. 164b. jov. 20, 5. Da učenici li ne poznaše. 166b. jov. 21, 4. A šta ono pojem zv'jezdi, da nije li ko od Bosne? Nar. pjes. vila 1868. 624. *a u jednom primjeru prošloga vijeka* li *(okrnjeno) stoji pred* da: Hoće l' da se nasladivati oči moje? G. Peštalić 161. — *često je okrnjeno:* dal'. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi kod* 1*) a između rječnika u Stulićevu* (dali? ‚an, anne?' dali toj dostoju od tebe gospoje? — dali ‚praeterea, insuper, ad haec, quinimo, ceterum'. dali ako ‚quod si vero, sin'. dali i zajedno ‚at simul'. dali paka ‚quod si vero'), *u Vukovu u kojem stoji* 1. ‚num?' dali će doći? dali je tako? 2. (po zapadn. kr.) ‚verum, cf.' nego.

1. sed, tamen, autem. *veže rečenice ili riječi među sobom samostalne, ističući da u drugoj prema prvoj ima nešto više ili manje suprotno, ili samo drukčije, osobito. — Dolazi s vrijem značenjem od svršetka* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod* a, *b)), ali gotovo samo kod pisaca čakavaca i kod štokavaca sa zapadne strane (i kod dvojice iz Boke kotorske: Nenadovića i Matovića) u kojoj se uzdržalo i u naše vrijeme kod naroda.*

a. sed, at. *kao* ali, no, da *pod* I, D, 1. b, *stavlja drugu rečenicu ili riječ na suprot prvoj ispravljajući je ili ograničujući je. a) u drugoj rečenici ili riječi poriče se nešto o onome što je u prvoj (isporedi* 1. da *pod* I, D, 1, b, *a)):* I mido je, ko se zove, još ko žarko svitlo obično, da li zlatu ni' prilično, ni imenom zlata slove. M. Pelegrinović 180. Vila II: Bi li te strah, sele? Vila III: Došle ste strašiti, dali ne bi vele. N. Nalješković I, 207. Kris mnogo zlata sabral biše, da li ne bi mu pomoći od njega. Aleks. jag. star. 3, 320. Koji primiuli jesu iz ovoga života, dali ne uživaju jošte blaženstvo věčne. Š. Budinić, sum. 13b. Budi, življenje svetih skazno jest, dali ni stanovito ljudem na ki konac su odlučeni. Nauke brn. 53b. Otče moj, ako uzmožno jest, mimojdi ova čaša od mene, dali ne kako ja hoću, da kako ti. M. Alberti 455. Sunčeno gibanje čini se u 365 dana i vrimen 6. dali doistine nije toliko, nego je ništo malahno (‚malhano') manje od toga. J. Bandulavić v. Najdoše kako žene rekoše, dali njega nisu našli. 131b. Ja vas poznah, dali ne jimah vašega straha. Michelangelo. 44. Naši razlozi mogu se privariti, dali bog ne možo po nijedan način. P. Radovčić, ist. 8. Nebo će i zemlja projti, dali riči moje neće projti. I. Zanotti, I ned. priš. 31. Ter mu preporučje dade paka kuć rečenijoh Talavere... dali i toj nebi dosta dostojanstvu to delije. J. Kavanin 129b. Da imam dvi duše, podao bih jednu radi poglavice, dali ne imajući nego jednu, neću ju izgubiti. I. P. Marki 37. Sakrištan ima lipo urešiti na oltaru pristolje gizdavo koliko se bolje bude moći, dali ne odveć visoko. L. Terzić 335. Pokaraj nas ali u pravdi, dali ne u gnivu tvomu. A. d. Bella, razgov. 37b. Vaša srca napuniše se žalosti, dali ne bojte so. M. Lekušić 41. Otče, ako je moguće, neka mimode čaša ova od mene, dali ne kako ja hoću. J. Banovac, blag. 194. Ktio bi te ljubiti, dali ne mogu bez tebe. M. Pavišić 10. Vladavac ih učini šakam izudarat po ustim da umuknu, dali se ni porad toga sustaviše. Blago turl. 82. Njoj dat više probitačno nije, dali svaka ni to ne pokriva. I. S. Reljković 157. Da bude dobro podana druga oblast, dali ne prva. M. Dragićević 93. — *b) u drugoj misli ima što suprotno onomu što je u prvoj (isporedi* 1. da *pod* I, D, 1, b, *b)):* Ne znate li da oni ki teku k zamirki da fsi v jistinu teku; dali jedan vzimje palij od dobitja? Bernardin 13a. Sliši vesel početak ti, dali sfrhu boleznivu. M. Gazarović 28. I tako su dva sopstva, dali jedan san bog. P. Radovčić, ist. 33. Pastiri iz počela pristrašiše se, dali na svrsi ostaše veseli. M. Radnić 477a. Pri je bio ospidal s. Lazara i svete Marije Mandaline za gubavce, dali jest sa svim razvaljen. M. Bijanković 151. Mnogi su zvani, dali su mali obrani. J. Banovac, pred. 110. Koliku bolijest ima, o slavni Jozefe, dali neprocijeńenu radost i smireńe primi. I. A. Nenadić, nauk. 267. — *c) druga misao ograničuje prvu, premda u njoj nije izrijekom ništa sasma protivno kazano. isporedi* I. da, I, D, 1, b, *c)):* Cesar zapovidi, da ostrimi gvozdimi ostro bijena bude; dali raba Isukrstova hvalu bogu uzdavaše. Živ. kat. star. I, 222. Elena bila jest... izvrsno lipa i uljudna, dali bludna i nepočtena. H. Lucić 185. Gizdavo dali počteno narešena bíše. P. Zoranić III. Ini jest otac, a ini jest sin, a ini jest duh sveti... dali ova tri sobstvija jesu jedna ista rič. Š. Budinić, sum. 4b. 5a. Vojan je čovik čovika izstupiti dali je zakon stari da istup ne ima odstupa Stat. poljar. ark. 5, 269. Plankita priminu, dali glas ostavi. Đ. Barakovič, vil. 146. Sva ta tri broja zajedno složivši najti češ koliko je dan po mini; dali, kad hi ti broj tako složen narestal više od trideset, tada odloživ od njega trideset, čto ostaje, biće broj dan po mini toga miseca. M. Alberti XXI. Duh sveti učini' je tilo sina božjega, dali ga je učini' od puti divice. I. T. Mrnavić, istum. 16. Prvi dan učini bog stihiju svega svita, dali ju učini prez razlučenja. P. Radovčić, ist. 21. Zva ga, dali zaman. B. Krnarutić 35. Opovidaju se jočte od svojih grihov, plačući ih; dali odveć kasno. I. P. Marki 26. Ovo se izkoli plemenitim, dali opakim gradovima Sodome i Gomore. A. d. Bella, razg. 91a. Ali mu kadgod i sasma u rijetko uteče da se zakune bez potrebe, dali sved pravo. I. A. Nenadić, nauk. 117. Nikoji uzadoše, dali upadoše. A. Kanižlić, utoč. 195. Bio je glas sviju da se odabere za cara isti patriarka, dali ovi pripoštovani starac izgovarao se je. A. Tomikovič, živ. 18. — *d) prvoj se misli dodaje nešto veće, vrednije, preteznije (isporedi* 1. da, I, D, 1, b, *e)):* Jere škode telesne nas pedipsaju, dali veće zapuštenje ljubavi nas ne pokoji. I. Zanotti, I ned. II. Imadu se ukazati dila milošće i pomoći vazda, dali najveće u vrime od bolesti. L. Terzić VIII. Izprosi nam jedno pravo, dali pravo i pripotrebno nastojanje. Čestitosti. 46. U veljačnom misecu poslovi poljski ridko prispivaju novi, izvan onih koje sičńem brojih, jer još zemlja u smrzlini stoji; dali zimna svakolika sila često jest se na veljaču slila. I. S. Reljković 73. Ćiča toga se dobro posvećuje i u jednomu i u drugomu. dali Rimńanin posvećujući u kruhu kvasnomu a Grk u kruhu prisnomu i jedan bi i drugi smrtno sagrišio. A. Dragićević 99.

b. sed, verum. *kao* nego, *nečemu što se poreklo stavlja na suprot ono što se govori da jest. isporedi* 1. da, I, D, 1, c. Ne umihu ča učiniti, dali rekoše mu. Transit. 217. Ti nisi dlžan opet spovidati se, dali učiniti onu pokoru. Korizm. 60b. Ča je meu braćom Poljičani, toj se ne more obslužiti: da li dobro je da bude nikoliko za počteńe onim ki bi se potrudili. Stat. poj. ark. 5, 291. On cara u goru ne tira ni jišće, dal' će ga na moru dočekat. Đ. Baraković, vil. 68. Nije grijeh, dali je stvar tašta. S. Matijević 47. Ono ne ima priti, dali je jure prišlo. I. T. Mrnavić, ist. 54. Nije ovo dilo dobra umrtja, kako su druga dila, dali je mnogo vridnije, trudnije i prudnije. P. Radovčić, nač. 1. Nutkamo virnike, da pohode svete crikve i to ne po običaju, ali nauku nikomu, dali neka misle, da dohode prid lišce božje. M. Bijanković 84. Dan najboje uložen nije oni u kojemu najveće uzmnožiste vaše posle svitovne; dali oni za isto u kojemu ugodiste bogu. I. P. Marki 48. Od dobre smrti izhodi ne smrt, dali vičńi i radosni život. L. Terzić VIII. Obićemo se, da u napridak nećemo te veće uvrditi, dali te hoćemo ljubiti. 184. Da ne pomńiš moju nepravednost, dali tvoju neizmirnu dobrotu. F. Parčić 78. Nemoj visoko znati, dali se straši. A. d. Bella, razg. 62. Knjižice one bile su pune pomańkańa, ne doisto bistvenih, dali oni*(h)* koja su okolo bistva. M. Lekušić 4. Takovi redovnici nijesu moji redovnici, dali izdajice. I. Kralić 7. A ti nesrićni grišniče, koji nijednoga dobra ne imaš, dali svake vrste zala. J. Banovac, prip. 9. Od onoga progonstva već ne bižahu, dali u ńemu dobrovoljno pribivahu. pred. 8. Ne nami, da li imenu tvomu daj slavu. blag. 284. Duša ne može jist ni piti kako jide i pije tilo, dali sve to veće hrani se milosti božje primajući. J. Filipović 1, 432a. Ne imamo boj biti protiva ljudem, dali protiva neprijatejem. 1, 484b. Ženo, nemoj već plakati, dali srdcu svomu mir daj. P. Knežević, muk. 43. Nijesam dostojan gospodine, dali samo roci riječ. I. A. Nenadić, nauk. 221. Vrazi pristupit ne smidoše, dali jošte više pogibohe. M. Zoričić, zrc. 27. Vaše gospostvo toga doisto ne traži, dali zadosta je ogledati se u vaše od kuće prizime. L. Vladmirović 5. Nije bolji, dali gori, neg' smrt. V. Došen 130a. Ne dade mu više govorit cesar, dali zapovidi da se metne u tamnicu. F. Radman 13. Cesar nisi, dali podložnik. Ne budi dakle laživ i brezakonit gospodin, uzimavši misto dostoinijemu od tebe, dali nastoj bit pravi cesar. Blago turl. 122a. Upravjanje i vladanje dobara kućnih ne pristoji majki, dali otcu. 178b. Ne bi dosta ni ovo, dali kralica čini ga opet metnut u vriću. A. Palikuća 58. Nije jedan biskup, dali razlikoviti koji drže. Ant. Kadčić 270. Ne u istinu po djelu kojega god umrloga čovjeka, dali po kreposti oca nebeskoga. J. Matović 30. Ovo ne bi bila oblast, dali zlo služeńe od oblasti. A. d. Costa 1, 21. Bogoljubstvo ne dospiva u ńima, dali prolazi do boga. Grgur iz Vareša 137. U napridak ne smijaše niko napastovat puk izraelski, dali poniženi i pristrašeni od ńiova se osiña plašahu. And. Kačić, korab. 156. Ne gubi se pošteńe, dali se stiče. I. J. P. Lučić, razg. 40. Toga lista po mokru ne beri, dali vlažna tanko na zrak steri. I. S. Rojković 203. Nije zadosti u crkvi učiniti dilo, uzrokujuće smrt za ockvrniti ju; dali je još od potribe, da isto dilo u crkvi ima svoje ispuńenje. M. Dragićević 156. Niti joj je medno cjelovańe, da l' nemilo zmajsko milovańe. Osvotn. 2, 62. — *mješte* nego, *stoji* dali *i u* ne samo — dali *(*dali i, dali još, dali još i *itd.)*. Ne samo je potriba moći, dali jošće i znati. P. Radovčić, ist. 17. Mi smo držani bogu ne samo radi milostih, ke smo prijali, dali još i radi onih, ke on mišljaše nam učiniti. I. P. Marki 50. Ne samo na čas od smrti, dali svaki dan. L. Terzić 36. Zač ne samo zove se ruzarij d. Marije i tila božjega, dali jošter psaltir sv. trojstva. F. Parčić 11. Ne samo imate im dati dobar nauk, dali suviše dobar izgled A. d. Bella, razg. 67. Ne samo praščam sva uvridjenja, dali jošte ljubim sve iskrńe. H. Bonaći 28. Ne samo ne daju dobra nauka, dali zle prilike. J. Banovac, prip. 253. Nije li ovo živi razlog i uzrok, da ne samo Dalmacija, dali vas narod ilirički životom zadužen ti ostane? J. Filipović 1, v. Ne samo oprostiti, dali i ljubiti neprijatelja svoga. I. A. Nenadić, nauk. 91. Ne samo da mogu sebi dobro učiniti, dali još i grišnikom. L. Vladmirović 27. To ne samo ja govorim, dal' svi ljudi od kriposti kažu. V. Došen 74b. Ne samo, reče, ova, dali i druga još čudnovatija Isukrst jest obeta. F. Radman 17. Izgubi ne samo krajestvo, dali i život. Blago turl. 32. Ne samo biskup i vladaoci duša, dali još kraljevi i vladaoci svjetovni. J. Matović XXIIIb. Svaki čovik ne samo ima nastojati koristi i napridovanju svomu, dali još i svoj općini A. d. Costa 1, v. Majka crkva ne samo je ńu umetnula u veliko svoje pivańe, da li još hoće da se ponavja. Grgur iz Vareša 50. Štetjiva ne samo krščanskomu skupu, dali i ljudskomu življenju. I. Garańin 13. Ne samo sve potopiše, dali još stabla izgubiše i satrgaše. And. Kačić, kor. 8. Ne samo imenom dali jošter i bivstom jesu pravi sakramenti. M. Dobretić 3. Koje sam ne slidio samo, dali mnogo više nadašao. I. J. P. Lučić, razg. 27. Wellington se tu nije samo ukazao vojvodom, dali i državnikom. M. Pavlinović, rad. 85.

c. tamen. *kao* ipak, *ostavlja nepromijeńenu prvu rečenicu, a gdjekad je i potvrđuje no joj pridaje ńešto nenadno. isporedi* da *pod* I, D, 1, c. *a) rečenice su samostalne među sobom:* Ozija predaše pogibil vidući, da li jos uzdaše *(se)*. M. Marulić 31. Tolik broj brez mire virovat tko more? da li su od vire ljudi, ki govore. H. Lucić 270. Znam da sam bio dostojan radi moji grihov tisuću smrti, dali ništar ne maše rači se bože ćića tvoje nedospivene dobrote ne gledati moje grihe velike. L. Terzić 72. Nisam dostojan raja, to znam, dali sam postavio sve moje ufańe u tvoje neizmirno milosrdje. 126. — *b) prva je rečenica podložna drugoj, i ima pred sobom: aa)* ako: Za isto hotiše, ali ne more; ako li i mogaše, dali ne smi. Aleks. jag. star. 3, 288. Ako ne činu dela otca moga, nemojte mi virovati. Ako li je činu, tere mi ne ćete verovati, dali delom verujte. Anton Dalm. nov. tešt. 149b. jov. 10, 37. 38. Ako drugim nisam apustol, dali vam jesam. II, 36. 1kor. 9, 2. — *bb)* prem ako, premda: Za što prem ako sve jedna rič na kratko ili na dugo izrečena zlamenuje stvari u svem meju sobom različne, dali ta razlikost i ne dvojeći slova može se dvima brazgotinama zgara postavjenimi razlikovati. M. Alberti XII. Premda nedostojan i grišnik, dali kakovgodir ja jesam ili dobar ili zal vazda sam tvoj. 396. Premda mu je mučno, dali neka bude za njegovo spaseńe a na tvoju slavu. L. Terzić 111.

d. *dš*, autem. *kao* a, *veže rečenice ili riječi tako da iz nih postaje jedno cijelo. isporedi i* 1. da, D, 1, a. Prohodeći Skonderiju, čuh reč' muža gospodita da svi ljudi sve umiju, dali došad ka Dunaju slišah tojer od gospode da svi ljudi svaka znaju. M. Pelegrinović 172. Jistino je da jimam mudrost kako no dar mojega boga, koga se bojati i ńegove zapovidi držati početak je od

mudrosti. Dali vaših bogov dila dostojna su smiha. F. Vrančić, živ. 9. Obih sam jih jadna majka svitloj zori odpravila, dali evo ne znadem za ńih smrti ni života. Nar. pjes. barak. 199. mikl. 12. Križ bolesti podnese i pritrpi sve vrime svojega živļenja, dali najveće onda kad se ožalosti. Michelangelo. 42. Neka svi pribivaoci ove kuće budu stati u miru slobodni brez buke i smetńe i brez svakoga naudjenja sotonskoga, dali da bude svŕu ove kuće i svih pribivajući u ńoj tvoj sveti blagoslov. L. Terzić 239. Mislim dakle da ni ja nisam ukora zaslužio, ako sam u ovoj knźigi morebit koju našku rič upisao, koja se u svakom našemu selu jednako ne razumije; dali, ako sam znao kojoj stvari ime naditi, i tudi mislim, nisam falio. J. S. Reļković xv. Ļubļah li ja kad god? Ļubļah da; dali Ļubim i sada moje roditeļe, moju ženu. G. Peštalić 179.

2. num, ne, utrum, an. *kod pitańa, pa bilo ovo u samostalnoj ili u podložnoj rečenici.*

a. num. *kao* edali, zar, *kad se pita u čudu i kao nadajući se protivnu odgovoru. u mnogim se primjerima to može shvatiti kao drugi dio pitańa kojemu je prvi dio izostavļen i ima se u misli, lat.* an. *isporedi* ali *pod* 2. — *dolazi od* xvi *vijeka.* Dali može zaboravit žena djetićka? N. Ranina 79a. isai. 49, 15. Dali ne vidjeh ja tebe u vrtu s ńime? 109a. iv. 18, 26. Dali ti ne rih toj: ne pridi na ov put dokole bilig moj ne budeš koji čut? Š. Menčetić 250. Kada ste ubili gospodina svoga, dali mene tujina nećete ubiti? Aleks. jag. star. 3, 275. Pol.: Tko cijeni, lud je taj i prilud, majko ma, u tuzi na svijet saj prijateļa da ima. Jok.: Pleměstina dali tva pomogla nije ti? M. Bunić 24. Dali sad sela gračsku čud imaju? D. Zlatarić 51a. Ah, dali žalostan drug mili moj biće, veseo u što dan svakomu osviće? I. Gundulić 131. Ah, dali se ne sramuješ plemstvo i svitlos tvu veliku pocrniti, čim stanuješ zbijena u grijehu tamnu i priku? 237. Dali, slatki moj pokoju, ne mogoše kripos tvoju pridobiti Grci kleti, dali ti si blag i mio na sramotu ńih iznio na ramenijeh ćajka tvoga, dali mnoge teške zgode podnesao si s krepkom svijesti, kroz ovaku da nevjeru moja majka umori te? G. Palmotić 2, 139. Dali ugodan Captislavi mlad Bojnislav neće biti, koga scijenom i ļubavi ima se ona svud dičiti! 2, 226. Dali i posluh krivina je u kraļevskom dvoru ovomu? P. Kanavelić, iv. 328. Tvoje smiļeńe veliko je, o pakleni protivniče, dali stari zaboravi boj i svaku zgodu inu kad promijeni raj gizdavi vječnijeh ogań u pučinu? I. Đorđić, uzd. 132. Dali nedohitnos božanstvena koja . . . obstire sve što bi, sve što jest i sve što bit može . . . dali, rekoh, tolika veličina može se složiti u ļudski hip? ben. 157. Dali nam ne dava gospodin bog sveder ńegovu pomoć i milost? I. A. Nenadić, nauk 94. Dali život nije već neg jestojska? S. Rosa 77b. Krepos, koja stoprva na svijet izašla, dali je neće bog novijem darom nadarit? A. Kalić 470. Dal' ne vidiš gde si poginula? Nar. pjes. vuk. 2, 120. Ne, za boga, Čuprilić-veziru! A dali mu vjeru ne zadade, da mu glavn izgubiti nećeš? 2, 611. A ne boj se, Stojkoviću Mato, dal' nijesmo vjeru ufatili? 4, 120. Za što si ti to od mene učinila? dali ti nijesam rekao da više nijesi moja žena? Nar. prip. vuk. 135. Dali bi ti štogod mojoj braći učinio da otkud dođu? 2199. — *u nekim primjerima ima* nedali *(koje vidi) mješte* zar ne, zar nije: Tko ih sačuva od noćnih mlogih pogibli? Nedali ti dobri bože? G. Peštalić 158. Što je ono biće komu sam na ovima svima dužan zafaliti? nedali oni koje je ovi svit stvorio? 167.

b. ne. *kao* li, *stoji kod pitańa uopće. jedan je primjer iz* xvi *vijeka u ostali su u naše vrijeme.* Jere ne pomisle dali bog svaka vi. M. Marulić 120. Dal' češ danas moj' ojadit' majku? dali sestru u crno zaviti? dali dati moju zaručnicu za Gruicu sina Novakova? Nar. pjes. vuk. 3, 26. Jel' vojvode srpske povatao? dal' je od ńih blago pokupio? jel' Srbiju zemļu umirio? jel' s Milošem paša u dosluku? dal' će skoro Skopļu na krajinu? 4, 343. Car zaželi doznati dali se zaista više zna. Nar. prip. vuk. 88. Dali me sad g. Svetić razumije? i dali još ne priznajo da sam pravo imao? *(drugo pitańe kao kod* a). Vuk, odg. na utuk. 16. Svaki dokučiti može, dali je potrebito bilo. Pravdonoša 1852, 30. Jer biše me prekorili ļudi, dali sam je za blago prodao. Osvetn. 1, 39. Plećim dadoh torbu prtenicu, u ńu glavu vrgoh braščonicu, dal' š ńom tvoja drugovati smije? 4, 6. — *kod ova tri primjera kao da onaj što pita više se nada protivnomu nego drugomu odgovoru:* Jedan bogat čoek namisli ogledati, dali je to istina. Nar. prip. vuk. 2310. Nijesam znao dali se ova imena govore. Vuk, nar. pjes. 1, ix. Dali ovo nije došlo iz talijanskoga jezika? posl. xxx.

c. utrum . . . an. *kad su dva takova pitańa (a može ih biti i više od dva) da, ako se jedno potvrdi, tijem se samijem drugo poriče (disjunktivno pitańe),* dali *kao* ali, *ili može stajati pred jednijem i drugijem pitańem, ili, kao* li, ili, ali, *samo pred jednijem. — u naše vrijeme a) pred oba pitańa:* Što se sija kraj gore zelene: dal' je sunce, dal' je mjesečina? Nar. pjes. vuk. 1, 166. Dal' da berem kitu cveća? dal' da ļubim mladu momu? 1, 331. Cijel Stambol jeste pozatvoran od mojega straha velikoga, osim vrata od novoga hana. Dal' u ńemu niđe nikog nema? dal' je kako ludo i manito koje jošte za moj strah ne znađe? 2, 396. Bože mili, čuda velikoga! dali soko pronese labuda, dali vranac Jakšića Todora? 2, 602. Dal' šta ćeraš, dali od šta bježiš? 3, 33. Ja za što se ne oženiš, Ivo? dali nemaš za ženidbu blaga, dal' ti niko ne daje devojku? 3, 173. Mili bože, čuda velikoga! dal' pucaju zadarski topovi? dal' duhaju primorski vjetrovi? 3, 492. Dal' ne znađeš, dal' za nas ne haješ? 4, 210. — *b) samo pred prvijem pitańem, a pred drugijem je* ili: Dal' ne čuješ il' ne aješ za me? Nar. pjes. vuk. 4, 380. Ou posluša brata uz okance, dali spava il se razgovara. Nar. pjes. istr. 1, 51. — *c) samo pred drugim pitańem, a u prvom je* li: Jesi l' čuo, dali zapamtio? Nar. pjes. vuk. 2, 486.

3. utinam. *kao* da *pod* I, A, 1, b, *β), stoji uz žeļu koja se posve ne može ili se teško može ispuniti. — dolazi od* xvii *vijeka.* Ah dali me prvo nestane! dali prvo razčiniš i u ništa obratiš grišno moje srdce! A. Kanižlić, uzr. 30. Ah! dali sam toliko nastojao za ispuniti zapovidi božije! bogoļubnost 473. Dali mi je jedna litra zlata, da pozlatim Bogdanova vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 261. Dali me je čuti, jal' vidjeti! 1, 267. Dali mi te rastaviti s majkom! 1, 322. Dali mi te, dušo, poļubiti! 1, 428. — *u nekim primjerima osim (podložne) rečenice u kojoj je izrečena žeļa ima i druga (glavna) u kojoj se izriče što bi bilo kad bi se žeļa ispunila; ono što je u podložnoj može se dakle shvatiti i kao uvjet.* Dali mi se natrag povratiti, umjela bih sada đevovati. Nar. pjes. vuk 1, 300. Dali mi se muhom pretvoriti, ja bi znao, gde bi zimovao. 1, 437. Dal' se bočeš junak poturčiti, dala bih ti pola Sarajeva. 1, 478.

4. *kao* ala, ali *(pod* 3, c), *stoji u jednom primjeru iz narodne pjesme, naznačujući čuđenje us*

žalost: Dragi brate, Galija Tomiću! Dal' nemilo ti junak poginu! Nar. pjes. vuk. 3, 423.

5. si. *kao* da *pod* I, C, 1, b, *stoji pred uvjetom. isporedi i zadnje primjere kod* 3. — *samo u jednom primjeru prošloga vijeka*: Nego još, dali je uzmožno, tako bi ga ljubili kako on ljubi sebe istoga. A. Kanižlić, uzr. 2.

6. *kao* da *pod* I, A, 1, c, *a), stoji u pitanju za interogativnom zamjenicom.* — *samo u dva primjera iz* XVI *i* XVIII *vijeka; a u prvom može biti da* li *stoji, kao* ili, *da veže rečenicu s predašnjom*: Tko da me u mojoj boljezni požali, tko da li bude dat tužnu mi razgovor? N. Dimitrović 39. Ali što dali ovo zlamenuje? G. Pešťalić 192.

7. *u jednom primjeru* XVII *vijeka* dal *stoji kao* barem. *a može biti da treba čitati* daj *ili* dar: Ne zastidiste se nit' mu dal kogodir poštenje učiniste. Michelangelo. 36.

DALIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 200.

DALIDA, *f. ili* Dalila, *ime žene koja izdade Samsona i predade ga Filistejcima.* Sudij. 16. *jevrejski* Delila, *u grčkom prijevodu Δαλιδά, u latinskom* Dalila. — *dolazi od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Ovo je bila Dalida; ńoj Sanson pravivši, u čem biše jačina ńegova, uspi ga na krilo, ostriže mu vlase, osta nejak i uhitiše ga neprijatelji. M. Marulić 69. Dalidi bi podobno za svè misto stati rodno. J. Armolušić 14. I Dalida reče Samsonu. Đ. Daničić, sudij. 16, 6. — *nalazi se preneseno kao ukor, psovka, na koju mu drago žensku koja upropašćuje čovjeka što se u nu uzda*: Priluči že so Radoslavu kralu žena Dalida ona ili rešti novy Ezaveb. Okázky. šaf. 51. (1453).

DALIDIN, *adj.* Dalilae, *što pripada Dalidi. u jednom primjeru* XVII *vijeka*: Šamšon spavaše u krilu Dalidinu. M. Radnić 268a.

DALILA, *f. vidi* Dalida. XVIII *vijeka*: Lipota Dalilc, za kojom se bijaše zaljubio. F. Lastrić, test. 354b.

DALILOV, *adj.* Dalilae, *što pripada Dalili. samo u jednom primjeru prošloga vijeka gdje stoji griješkom mj.* Dalilin *kako bi trebalo da bude:* Jaki Sansun jer se izmaknu tri puta iz ruku Dalilovi . . . J. Banovac, razg. 29.

DALKO, *adv. daleko, vidi* dalek *pod* 3. *u Bjelostjenčevu rječniku* (daleko sam, dalko sam, daleč sam ‚ušto'). —

DALKOBOLAN, dalkobolna, *adj.* lienis morbo laborans, lienicus, *dalačliv, dalakliv.* — *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

DALKOBOLNICA, *f.* mulier lienica, *dalačliva, dalakliva ženska.* — *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* dalkobolan, dalkobolnik.

DALKOBOLNIK, *m.* vir lienicus, *dalačliv, dalakliv čovjek.* — *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* dalkobolan.

DALMA, *f.* Dalma? Delminium? *spominje se u ljetopisu popa Dukljanina kao mjesto (grad?) u Dalmaciji.* Primorje razdili na dvoje, počamše od mista [grada ki po poganih bi razrušen, ki se zove] Dalma gdi sa shodom biše, deri do mista ko se zove Valdomin, od Dalmc do Valdomina prozva Hrvate bilo što su Dalmatini nižńi; i još od mista Dalme *(lat.* ab eodem loco Dalmae) do Bandalona grada ča se sada zove Drač, dotla prozva dońu *(vidi kod* Dalmacija) Dalmaciju. Dukljanin 18.

DÀLMÂCIJA, *f.* Dalmatia, *zemlja na istočnoj obali adrijatskoga mora; granice su joj se u prijašńa vremena često mijeńale; u naše je vrijeme kraljevina i pokrajina u austro-ugarskoj monarhiji. — riječ je tuđa, grčki Δαλματία, lat.* Dalmatia; *u ničim spomenicima pisanijem ćirilskim slovima stoji* Dalьmatija *i* Dalmatija *po grčkomu, u ostalijem po latinskomu* Dalmacija *(u starija vremena i* Dalьmacija); *a tako treba čitati i gdje je latinskim slovima pisano* Dalmatia. *u jednom primjeru ima i* Daomacija *koje vidi. isporedi i* Dalmantija. — *Dolazi od* XIII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (Dalmatia, *čitaj* Dalmacija), *u Belinu* 243a, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Vukovu, u Daničićevu* (Dalьmacija). Stefanь, po božije*(j)* milosti věnьčani prvi kraљь vьse srьpskije zemlje, Dijoklitije i Travunije i Dalьmacije i Zahlьmije. Mon. serb. 11. (1222—1228). Zapisujemo kuće naše koje imamo u mnogo plemenitomь gradu Dubrovniku u Dalmaciji. Spom. sr. 176. (1412). Štefanь Tomašь Ostojić, kraљь Srьbљemь, Bosni, Primoriju, Humьsci Zemji, Dalьmaciji, Hrьvatomь, Dońimь Krajemь, Zapadnimь Stranamь, Usuri, Soli, Podriniju. Mon. croat. 66. (1446). Od mista Dalme do Bandalona grada ča se sada zove Drač, dotla prozva dońu *(čitaj* gorńu; *lat.* ab eodem loco Dalmae usque Bambalonam civitatem quae nunc dicitur Dyrachium, Croatiam Rubeam vocavit quae et superior Dalmatia dicitur) Dalmaciju. Dukljanin 18. Ter ste kruna u kraj mora od sve dońe Dalmacije. M. Vetranić 1, 233. Odnesena u našu Dalmaciju kod Trsata. B. Kašić, is. 17. I Histrijom Vis vladaše, Dalmacijom (‚Dalmatiom') tolikoje. M. Gazarović 64. U Salone, kraљestva Dalmacije (‚Dalmatie') mestu. F. Glavinić, cvit. 99a. I Dalmaciju pune jeda izraniše gotske strile. J. Kavańin 115b. Dalmacija svijetla kaže tri krunate lavske glave. 284b. Spličani *(imaju)* s. Dujma, prvoga pripovidaoca vire svete u svoj Dalmaciji. A. d. Costa 1, 123. U Hrvatskoj i u Dalmaciji. Vuk, nar. pjes. 1, 90. Dalmacija, kraљovina, jedna čest trojedne kraљevine, dijeli se na staru i novu Dalmaciju *itd.* V. Sabљar 73.

DALMACIJANSKI, *adj.* Dalmatiae, *što pripada Dalmaciji, dalmatinski. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

DALMANTIJA, *vidi* Dalmatija. *samo u jednom primjeru iz* XVI *vijeka pisano ćirilskim slovima, a otale u Daničićevu rječniku* (Dalьmanьtija). I Dijoklitije i Dalmantije i Zahlьmija. Okázky. šaf. 59. (1503).

DALMAT, *m. vidi* Dalmatin. *lat. i tal.* Dalmata. — *dolazi samo u dva primjera* XVI *i* XVIII *vijeka.* Sunčana svjetlos Dalmate obsijeva. M. Vetranić 1, 206. Koji znajuć, svud da 'e smio Dalmat bojnik nouklonit. J. Kavańin 129b.

DALMATIJA, *vidi* Dalmacija. *pisano i* Dalьmatija, *a na jednom mjestu* Dalьmanьtija *koje vidi. — dolazi od* XIII *vijeka, no nestaje prije našega vremena, a između riječnika u Daničićevu* (Dalьmatija). Azь grěšьni Stefanь, velij kraљь, naměstьnyj gospodinь vьse srьbьske zemље i Dijoklije i Dalьmatije i Travunije i hlьmьske zemље. Mon. serb. 9. (1222—1228). Vьsěmi srьbьskymi zemjami ježe glagolut se Dijoklitija, Dalmatija, Travunija. Domentijanb 3. Dalmatija. S. Novaković, pom. 131.

DALMATIJSKI, *adj.* Dalmatiae, *što pripada Dalmaciji, dalmatinski. postaje od imena* Dalmatija. — *samo u dvije listine* XVI *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dalьmatijskyj). Janoš kraљ ugrьskij, hrьvaatskij, dalmatijskij. Mon. serb. 553 *(u Daničićevu rječniku štamparskom griješkom* 533). (1537). Daalmatijski. 555. (1537).

DÀLMATIKA, *f. poduḷe odijelo s kratkim rukavìma što sad po rimskom obredu u crkvi nosi dijakon kod velike mise. lat.* dalmatica. *dolazi od* XVII *vijeka, ali samo kod pisaca koji se tijem obredom bave.* Dijakon biti će obučen amitkom,... i s dalmatikom modrom. B. Kašić, rit. 141. Oblačiše efod koji samo po tila pokrivaše, na stranah sašiven a ozgor bi prorizan, kano i sadašne dalmatike. E. Pavić, ogl. 146. Aḷinica podjakonska i dalmatika djakonska. I. Velikanović, uput. 365.

DALMÀTÎN, Dalmatína, *m.* Dalmata, *čovjek iz Dalmacije. lat.* Dalmatinus, *tal.* Dalmatino. — *akcenat gen. sing. ostaje u svijem padežima, osim nom. sing. i voc. sing.:* Dälmatîne *i voc. pl.:* Dälmatîni. — *isporedi* Dalmat, Dalmatinac. — *Dolazi od* XV *vijeka, no jc u naše vrijeme maše obično nego* Dalmatinac, *a između rječnika u Mikaḷinu, u Belinu* 243a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǧijinu, u Stuličevu, u Daničićevu* (Dalьmatinъ). Zamorane i Dalmatini u naše mèsto prihode i pohode slobodno. Spom. sr. 1, 67. (1405). Od Dalme do Valdemina prozva Hrvate bile što su Dalmatini niži. Dukjanin 18. Dalmatini velikim pobojem pobiše Saražine. Š. Kožičić 21b. Hrabren Dalmatin. M. Vetranić 1, 55. Slovinski ga upisa B. Kašić Dalmatin. B. Kašić, nasl. 1. Zato pravi sveti naš Dalmatin Gerolim. per. v. Imenovahu se *(Slovini)* Dalmatini od ravnice Dulme. F. Glavinić, cvit. xv. Hvarani Dalmatini naseliše otok Vis. P. Vitezović, kron. 17. Klaudija a svoga Dalmatina na cesarski stol podvrže. J. Kavańin 241a. U ovakvoj smo se zgodi mi Dalmatini nahodili rata prošastoga. J. Banovac, prip. 133. Dalmatini sveder slavni. P. Knežević, pism. 72. Vid Došen, Dalmatin od mora Velebitskoga. V. Došen 1. Peraštani Dalmatini digoše se protiva Rimjanom. And. Kačić, kor. 358. Dalmatini vele. D. Obradović, basn. 100. Ja ću skupit moje Dalmatine. Pjev. crn. 23b. — *kao prezime ili mješte prezimena jednoga pisca* XVI *vijeka:* Prvi del novoga teštamenta, va tom su vsi četiri evangelisti i apustolska dějanьja, izь mnozihь jazikovь v sadašńi hrvatski jazikъ po Antonu Dalmatinu i Stipanu Istrijanu verno stlmačeni. Anton Dalm., nov. test. 1.

DALMATÍNAC, Dalmatínca, *m.* Dalmata, *čovjek iz Dalmacije. vidi* Dalmatin *od kojega postaje. — akc. se mijeńa u voc.:* Dälmatînče, Dälmatînci, *i u gen. pl.:* Dalmàtînâcâ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika samo u Vukovu.* Dalmatinci tog i sad imaju. M. A. Reḷković, sat. B 6a. Dalmatinci znadu različne vesele prepovedčice. D. Obradović, basn. 104. Ja ću dići moje Dalmatince. Ogled. sr. 163. Jedan Talijanac pozove Dalmatinca na mejdan. Nar. prip. magaz. 1868. 56. Nekakome učenom Dalmatincu. Vuk, nar. pjes. 3, 530. — *u jednom primjeru (u poeziji) našega vremena stoji, kao* dalmatinski, *ne za čovjeka nego za stvar (vino):* Napojili *(se)* vinca Dalmatinca. Osvetn. 7, 79.

DALMÀTÎNKA, *f. žensko ime prema* Dalmatin. — *akc. se mijeńa u gen. pl.:* Dalmàtînkâ.

1. *žensko čeḷade iz Dalmacije. — isporedi* Dalmatinkiia. — *dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 243a, *u Bjelostjenčevu* (*kod* Dalmatin), *u Voltiǧijinu* (*kod* Dalmatin), *u Stuličevu, u Vukovu.* Odvrativši na stranu obraz plemenita Dalmatinka poče moliti. B. Kašić, per. 114.

2. *neke vrste grožđa u naše vrijeme.* a) Dalmatinka, 1) ‚schwarzer Kleinungar'. u Glini; 2) ‚blauer Damascener'. u Glini. B. Šulek, imen. 62. — b) Dalmatinka modra ‚blauer Trollinger'. 62.

3. *ńekakva kabanica. u naše vrijeme.* Dalmatinka ‚Mantelkleid'. A. Hajdenak 33.

DALMÀTÎNKIŃA, *f. dalmatinka (pod* 1*). samo u Stuličevu rječniku.*

DALMÀTÎNSKÎ, *adj.* Dalmatarum, Dalmatiae, dalmaticus, *uprav što pripada Dalmatincima, pa otale i zemji Dalmaciji — postaje od* Dalmatin *dodavańem sufiksa* ski. — *isporedi* dalmacijanski, dalmatski, dalmatijski. — *Dolazi od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu (kao adverab:* ‚dalmatice'), *u Belinu* (‚dalmaticus', *i kao adverab* ‚more dalmatico'. 243a), *u Bjelostjenčevu* (‚dalmaticus'), *u Jambrešićevu* (dalmatinska zemja ‚Dalmatia'), *u Voltiǧijinu* (‚dalmatino' ‚dalmatisch'), *u Stuličevu* (‚dalmaticus'), *u Daničićevu* (dalьmatinьskyj ‚Dalmatiae'). *a) o kraḷevskoj časti:* Matijaš kraj ugarski, dalmatinski i hrvacki. Mon. serb. 494. (1465). — *b) o naroda i o pojedinom čeḷadetu:* Život svete Susane djevice i mučenice dalmatinske. B. Kašić, per. 107. I oni voje dalmatinske. J. Kavańin 240b. Sorabi dalmatinski. 246a. Svaki dalmatinski pisalac. S. Rosa VII. *i* slava *stoji ovdje u prenesenom smislu za čeḷade:* Moj vlastelin Marul Marko, druga slava dalmatinska. J. Kavańin 27b. — *c) o mjestu u opće, a osobito o zemji, državi:* Svaka strana od rusaga dalmatinskog bi pučata. J. Kavańin 116b. Dalmatinske od države. 267a. Sterući se dalmatinskoga do Pridmorja. B. Zuzeri 214a. *o međi:* Na međi dalmatinskoj. Vuk, nar. pjes. 3, 142. *o vodama:* Dalmatinska voda Četina. Vuk, nar. pjes. 3, 55. *o moru (adrijatskom):* More adrijansko, dalmatinsko ‚mare adriaticum'. J. Mikaḷa, rječ. 265b. Morje dalmatinsko i benetačko, koje se i ‚mare adriaticum' zove. J. Bjelostjenac, rječ. 1, 31b *kod* Adria. — *d) o jeziku (hrvatskom ili srpskom):* Dalmatinski jaziče lip. M. Gazarović 137b. Dalmatinskog i srbskog jezika *(ti Slavonijo)* mati bíše. M. A. Reḷković, sat. B 5b. — *e) o čem mu drago što pripada Dalmatincima ili Dalmaciji:* Vojevodu hrabrenoga dalmatinske od galijo. J. Kavańin 106b. — *f)* na dalmatinsku, more dalmatico, *kao Dalmatinac, kao što je u Dalmaciji običaj, po dalmatinskom običaju, osobito o nošńi. vidi i* na *dolazi u Mikaḷinu* 55a, *Belinu* 243a, *Stuličevu* (*kod* dalmatinski) *rječniku.* — *g) adv.* dalmàtînski *dolazi u Mikaḷinu, Belinu, Stuličevu rječniku. vidi sprijeda.*

DALMATSKI, *adj. dalmatinski. postaje od* Dalmat *kao* dalmatinski *od* Dalmatin. — *samo na jednom mjestu iz* XIII *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (dalьmatьskyj). Bliže Dijoklitije i dalьmatьskyje strany. Živ. sym. štěp. šaf. 24.

DÂLNÎ, *vidi* 1. daḷan.

DÀLNÎ, *vidi* 1. daḷan.

DALŠA, *f. rijeka blizu Golupca. samo u rukopisu* XV *vijeka koji je spomenut od jednoga pisca u naše vrijeme:* Monah Radosav, starešina Bogorodičinog monastira kod Golupca, ostavio nam je u nekoliko redaka ‚punije spomene o dolasku turskom u Golubac. Negov nacrt monastira koji sam podiže ‚u potkriḷu gore Visoke na izvoru reke Dalše' ... N. Mijatović, desp. dur. 1, 145.

DAḶŠATI, *vidi* daḷšati.

DALÙMBAS, *m.* tympanum, *vidi* talambas. — *samo na jednom mjestu u naše vrijeme:* Pocikńuše jasni dalumbasi. Nar. pjes. petr. 3, 631.

1. DÀḶ, *f.* longinquitas, *dalečina, daḷina. — akc. se jamačno mijeńa u loc. sing.:* dáḷi, *a mijońao bi se tako i u gen. pl.* (dáḷi), *i u dat., instr., loc. pl.* (dáḷima), *ako ima množina za ovo ime.*

*

— *dolazi u naše vrijeme samo u Vukovu rječniku (dodat.) i u jednoga pisca na dva mjesta gdje ima uza se prijedlog* u (u daļ, udaļ) *i stoji kao* u daleko *(vidi* dalek): A niti su krenuli na vojsku, jer ta vojska u daļ ne bi bila. Osvetn. 2, 37. l iz toga proćerali grada do Priboja, gdje već boja nema, i ja ne znam, kud bi udaļ bilo pa ni guslam nema davoriva. 7, 60.

2. DAĻ, *adv.* procul, longe, *daleko. samo jedan put u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Ki daļ kraju otišli su. J. Kavańin 441ª.

3. DÂĻ. Dâļa, *m. trgovište u Slavoniji u osiječkoj podžupaniji.* Pregled. 99. Schem. diac. 1877. 28. Šem. ist.-prav. 1878. 16.

DAĻA, *f. ime mjestu. po svoj prilici isto što* 3. Daļ. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* U Osiku, u Daļi, u Bilom Brdu. A. Kanižlić, utoč. XXIII.

DÀĻAK, *m. vidi* dajak.

1. DÁĻAN, dáļna, *adj.* longinquus, *dalek koje vidi. — mješte* ļ *može biti i* l *a mješte* n *i* ń; *mogu dakle biti četiri oblika:* daļan, dalan, daļań, dalań. *u spomenicima pisanijem ćirilskim i glagolskim slovima često se ne da razabrati oblik. — Akcenat je drukčiji kod složenijeh oblika:* dâļnî, dâļńî, dâļnôga, dâļnêga *itd. — Postaje od kor.* dal *(vidi kod* dalek) *sufiksom* ьn. — *Može biti da dolazi i od* XIV *vijeka (vidi primjer kod b)), ali svakako još* XV *(vidi prvi primjer kod a)); u naše je vrijeme običan sam složeni oblik* daļni; *između rječnika dolazi u Stulićevu* (daļan *i* daļni), *u Vukovu* (daļni), *u Daničićevu* (daļьn. 1, 255 *i* 3, 582 *što se može čitati na sva četiri načina). a) ne može se razabrati između sva četiri oblika (mješte* l *i* n *može se čitati* ļ *i* ń): Kto otь roda našego bližńi ili dalni. Mon. serb. 333. (1405—1427). Da ne zagine na dalni put. 409. (1441). *(i* Spom. sr. 100. *gdje stoji grješkom* dalki'. *vidi Daničićev rječnik* 1, 256). Toliko bliznî člověka koliko daļnь. 525. (1451—1481). Da se čuvaju od žen bližńih ali takoje dalnih. Transit. 264. V dalne i neznane zemļe otide. Aleks. jag. star. 3, 222. Ako bližńa i daļna jesu mista. 315. — *b)* dalań *ili* daļań: Ni da im jestь dalьńega *(ili* daļьńega) puti. Glasn. 15, 276. (1348?). — *c)* daļan *ili* daļań: Meju bratju bližńu i daļnu *(ili* daļńu). Mon. croat. 57. (1433). — *d)* dalan *ili* dalań. l *se pretvorilo u* o *na svršetku sloga po čem se poznaje da nije bilo* ļ: Toliko bližńi človeka koliko daoni *(ili* daońi). Mon. serb. 411. (1442). Ako je z bratjom bližńom ali daonom *(ili* daońom). Stat. poļ. ark. 5, 269. — *e)* daļan *(samo složeni oblik* daļni): Daļne i zvijezde laskataju. J. Kavańin 129ª. Jedna je priprava, koja se zovo daļna, a druga bližna. Đ. Bašić 188ᵇ. Koliko je vrsta tezijeh prigoda? Dvije, jedne su bližne a druge daļne. T. Ivanović 83. Što smo daļnu zemļu prohodili. Nar. pjes. vuk. 2, 233. Nam su puti na daleko, daļni puti kaloviti. vuk. živ. 8. 1 ode u daļnu zemļu. Vuk, luk. 15, 13. Mir vama daļnima. pavl. ef. 2, 17. Ili bi bio na daļnom putu. Đ. Daničić, 4mojs. 9, 10. — *f)* daļań *(samo* daļńi): Koje ćeš viditi u daļńem štiveńu. A. J. Knezović 92.

2. DÁĻAN, *m. pregrada kakve vode direcima između kojih se namješte mreže te se hvata riba. samo u Vukovu rječniku u kojem je ovako i tumačeno, a ima još da se govori u Crnoj Gori i da su takovi daļani kod Skadra gdje Bojana istjče iz jezera.*

DÀĻCI, dâļâkâ, *m. pl.*, cijevi u grlu kroz koje se diše. reče se da su daļci čeļadetu koje mučno izdiše i koje je utegnuta vrata. M. Pavlinović. — *isporcdi* dalak.

DAĻEČAN, *vidi* dalečan. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka u jednom primjeru gdje može biti da* daļečnju *stoji grješkom mj.* dalečnju: Čini, i ako daļečnju, opet ńima stojat tôku. J. Kavańin 281ᵇ.

DAĻEČINA, *samo u Vrančićevu rječniku. vidi* dalečina.

DAĻEČŃAK, *m. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj. u jednom spomeniku* XVI *vijeka:* Polag mosta i potoka Breznice ali Daļečńak. Mon. croat. 333. (1568).

DAĻEGOŠT, *m. ili* Daļegošta, *f. ime nekakvu mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DÁĻEVAC, Dáļêvca, *m. seoce u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 64. Schem. bosn 1864. 45. — *Akc. genetiva ostaje u svijem padežima osim nominativa i akuzativa.* — Među selima Bešpeļem, Daļevcem i Cvetovićem. T. Kovačević, opis. 30.

DÁĻEVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 71.

DAĻINA, *f.* longinquitas, intervallum, *dalečina. — Akcenat se mijeńa u dat. sing.:* dâļini, *u acc. sing.* dâļinu, *u voc. sing.* dâļino, *u nom., acc., voc. pl.* dâļine, *u gen. pl.* daļinâ. — *Postaje od osnove* daļ *dodavańem sufiksa* ina. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Voltićijinu (kod* dalečina. 33), *u Stulićevu gdje stoji* vidi dalečina, *u Vukovu* („longitudo'). a. *apstraktno ime. vidi* dalečina *pod* a: Porad velike daļine ne može se imati da mu se povrate stvari ńegove. B. Leaković, nauk. 350. Po daļini, nije ni daleko. Nar. pjes. vuk. 3, 486. — na daļini, u daļini *kao* daleko: Neizbrojna tjelesa na neizmjernoj daļini svrhu nas stojeća. D. E. Bogdanić x. U daļini koliko dva igrača ugovore. V. Vrčević, igre 65. — b. intervallum, *prostor među dvjema stvarima. vidi* dalečina *pod* b. Biše meju stupi daļina nog 170. Š. Kožičić 35ᵇ. Premda je velika daļina među nebom i zemļom. B. Leaković, nauk. 78. I doista su nasipi ubrzali putovańe, skratili daļine. M. Đ. Milićević, zim. več. 293. — *u jednom primjeru, od stvari među kojima je dalečina (u preneseńom smislu) jedna je s prijedlogom* među, *a druga s prijedlogom* s *s instr. sasma neobično.* Li meu skrińom su velike daļine s onimi ke u ńoj bili su svetińe. A. Georgiceo, nasl. 286. — c. *dug prostor uopće:* Crne gore i planine, ravno poļe i daļine *(priletit more magluština).* V. Došen 260ᵇ. — d. *daleko mjesto:* Da jednaku na daļinu glede. J. S. Reļković 369.

DAĻITI, daļim, *impf.* differre, *odgađati. samo u Stulićevu rječniku.*

DAĻNOKRAJAC, daļnokrajca, *m. i* daļnokrajanin, *čovjek iz daleka kraja. samo u Stulićevu rječniku. obje riječi nepouzdane.*

DAĻNOKRAJAN, daļnokrajna, *adj. iz daleka kraja. samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* daļnostran *s istijem značeńem. obje riječi nepouzdane.*

DAĻNOKRAJANIN, *m. vidi* daļnokrajac.

DAĻNOKRAJKA, *f. i* daļnokrajkińa, *žensko čeļade iz daleka kraja. samo u Stulićevu rječniku. obje riječi nepouzdane.*

DAĻNOKRAJKIŃA, *f. vidi* daļnokrajka.

DAĻNOSTRAN, *vidi* daļnokrajan.

DAĻNOSTRIJELEĆI, *adj. koji na daleko strijeli. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

DAĻNOVID, *adj. koji na dalcko vidi. samo*

u Stulićevu rječniku gdje ima i supstantiv daḷnovidac *s istijem značenem. obje riječi nepouzdane.*

DAḶNOVIDAC, daḷnovica, *m. vidi* daḷnovid.

DAḶNOZEMḶAN, *adj. iz daleke zemḷe. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. — isporedi* daḷnokrajan, daḷnostran.

DÂḶŃĚ BRĐO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Sr. nov. 1875. 5001.

DÂḶŃÎ, *vidi* 1. daḷan.

DAḶOK, *m. seoce u Baraňi.* Šem. ist.-prav. 1878. 40.

DAḶŠATI, daḷšam, *impf. dalećiti. samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* dalšati. *obje riječi nepouzdane.*

DAMAJEVAC, Damajevca, *m. mjesto u kragujevačkom okrugu, u Srbiji.* Sr. Nov. 1869. 88.

DAMAḶ, *m. seoce u Hrvatskoj u karlovačkoj podžupaniji.* Pregl. 31. Schem. segn. 1881. 67.

DAMAN, *m. ime muško. dolazi prije našega vremena u spomenicima pisanijem ćirilskim slovima, te može biti da treba čitati* Damjan. Damaṇ, *acc.* Damana, Dam'ana. S. Novaković, pom. 58.

DAMANA, *f. ime žensko. može biti da treba čitati* Damjana. S. Novaković, pom. 58.

DAMAS, *vidi* Damaso.

DÀMASAK, Damaska, *m.* Damascus, *vidi* Damašak. — *kod někih pisaca nalazi se nom. i acc.* Damask. — *dolazi pouzdano od* XVIII *vijeka (kod Bernardina* 30a u damaschu *po svoj prilici treba čitati* u Damašku, *tako isto i u Marulića* 9 Damask, 16 Damasku) *a između rječnika u Voltigijinu* (Damask). Zato ga za ruku tja u Damasak odvedoše. E. Pavić, ogl. 651. Žudije u Damasku. 651. A oni ga uzeše za ruku i odvedoše u Damask. Vuk, djel. ap. 9, 8. U Damasak. D. Daničić, 2car. 16, 10. Iz Damaska 11.

DAMÀSCÊNSKÎ, *adj.* damascenus, *što pripada Damasku. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Stvori človika od zemḷe u poḷu damascenskomu. F. Glavinić, cvit. 3a.

DAMASENO, *vidi* Damašen. *samo u dva primjera* XVI *i* XVIII *vijeka, no u oba može biti štamparskom griješkom. ako nije to, onda je ovakova riječ postala s toga što su pisci zlo izgovarali tal.* Damasceno. Grčki teolog Ivan Damaseno. Korizm. 5b. Nauk blaženoga Ivana Damasena. F. Lastrić, test. 201a.

DÀMASK, *vidi* Damasak.

DAMÀSKIJA, *f. vidi* dimišćija. *u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Nek' ti sine sabḷa damaskija. P. Petrović, gor. vijen. 71. Damaskiju da krvi napojiš. 71.

DAMÀSKÎN, Damaskína, *m.* Damascenus, *grčki Δαμασκηνός. isporedi* Damašen *i* Damašken. — *akc. ostaje u ostalijem padežima kako u gen., samo se mijeňa u voc.:* Dămaskîne. — *upravo* Ivan *ili* Jovan Damaskin, *no obično dolazi samo: a) kao ime muško od prije našega vremena:* Damaskinъ. kaludersko *(ime).* S. Novaković, pom. 58. — *b) kao prezime u naše vrijeme:* D. Avramović 276. Vuk, nar. pjes. 2, 659.

DÀMASKO, *n. vidi* Damasak *i* Damašak. *tal.* Damasco. *u Mikaḷinu rječniku. vidi i* Damaško.

DAMASO, *m.* Damasus. *tal.* Damaso. *isporedi* Damaž, Damažo. — *dolazi* XVI *i* XVIII *vijeka. ovoga vijeka nema potvrde za nominativ koji može biti i* Damas. Sveti Damaso papa. Š. Budinić, sum. 135a. Păpă Urbana, Eusebija, Damasa. J. Matović 183.

1. DÀMAŠAK, Dàmaška, *m.* Damascus, *grad u Siriji. — u někih je pisaca nom. i acc. sing.* Damašk. — *isporedi* Damasak, Damasko, Damaško, Demesak. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka (ako u tri prva primjera, kako mislim, treba čitati* Damašku *i* Damašk) *s nom.* Damašk *(vidi drugi primjer) a s nom.* Damašak *od* XVII *(vidi prvi Bandulavićev primjer), a između rječnika u Belinu* (Damašak 243a), *u Bjelostjenćevu* (Damašk), *u Jambrešićevu* (Damašk 171b). Ali nisu boḷe rike Abana i Jafara u Damašku („damaschu'[)] ? Bernardin 30a. Pridavši k vam Damašk („Damask'[)] s Cilicijom. M. Marulić 9. Damašku („Damasku'[)] prid vrati prišad. 16. Od Damaška strane doni ga znanac moj. P. Hektorović 26. U Damašku. B. Gradić, djev. 182. Uvedoše ga u Damašak. I. Bandulavić 191b. Biše u Damašku niki učenik. 191b. Za ruke ňega potežući, upeḷahu u Damašk. F. Glavinić, cvit. 35a. Da pri Damašku zatare janičare. I. T. Mrnavić, osm. 13. Od Damaška ki staroga plemenite mire ostavi. Ġ. Palmotić 3, 50b. U Damašku svud slavnomu. P. Kanavelić, iv. 30. Pavao otide u Damašak. M. Radnić 492b. Idući u Damašak. J. Banovac, pred. 80. Od grada Damaška. A. Kanižlić, utoč. 45. Osvoji grad poglaviti Damašak. And. Kačić, kor. 192.

2. DÀMAŠAK, dàmaška, *m. šamalaǵa, demašak koje vidi. — akc. kao kod* 1. — *od* XVIII *vijeka.* Za dva rifa lipoga damaška. M. A. Reḷković, sat. E 1a.

DAMÀŠÊN, *m.* Damascenus, *tal.* Damasceno, *upravo čovjek iz Damaška, no se samo nalazi kao nadimak někomu svecu (Ivanu iz Damaska), te stoji* Ivan Damašen *i samo* Damašen. *vidi* Damaskin. — *akc. je genetiva i u ostalijem padežima, osim voc.:* Dămašêne. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (ali vidi* Damaseno) *kod zapadnijeh pisaca.* Crkva istočna porodi Ivana Damašena. H. Pejkić 1. Ivana Damašena. S. Badrić, ukaz. 3. Kako reče Damašen. J. Banovac, razg 50 Kako potvrduje Damašen. J. Matović 109. Ovako me uči Damašen. A. Kalić 437.

DAMÀŠÊNSKÎ, *adj.* damascenus, *što pripada Damasku.* — *isporedi* damascenski. — *samo u Belinu rječniku* 243a *gdje ima i* damašenska svila „vestis damascena'.

DAMAŠKA, *f. vidi* 2. damašak. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Od damaške dici kroji kape. M. A. Reḷković, sat. E 1a.

DAMÀŠKÊN, *m. vidi* Damaskin *i* Damašen. *grčki Δαμασκηνός. — u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ivan Damašken. S. Budinić, sum. 45b. Joan Damaškeu. 66b.

DÀMAŠKÎ, *adj.* damascenus, *iz Damaška, što pripada Damasku. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* — *isporedi* damaštanski. Straže biše postavil v gradu damaških ḷudi. Anton Dalm., ap. 571.

DAMAŠKIN, *m. šamalaǵa, damašak, demašak, od grč. Δαμασκηνός. dolazi na jednom mjestu* XV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* („pannus damascenus'[)]. Plaštь crḷenoga damaškina. Spom. sr. 2, 125. (1466).

DÀMAŠKO, *n. vidi* Damašak. *tal.* Damasco. *u jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega treba po svoj prilici tako čitati riječ* damascho. Uvedoše ga u Damaško. N. Ranina 174a. apost. 9, 8.

DAMAŠO, *vidi* Damaso. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Sveti Damašo papa. I. Ančić, vrat. 188. Nareden od Damaša pape. svit. XXXII.

DÀMAŠTANIN, *m.* Damascenus, *čovjek iz Da-*

maska ili Damaška. — *plur.* Dàmaštâni. — *postaje od osnove* damask *sufiksom* jan(in), *te se* skj *pretvara u* sč, šč, *pa u* št. — *dolazi u jednoga pisca našega vremena:* To je Elijezer ovaj Damaštanin. Đ. Daničić, Imojs. 15, 2.

DÀMAŠTÂNSKÎ, *adj.* damascenus, Damasci, *što pripada Damaštanima.* — *od osnove* damaštan *(vidi kod* damaštanin). — *u naše vrijeme, u jednoga pisca:* Odnijeće se blago damaštansko. Đ. Daničić, isai. 8, 4.

DAMATI, *impf.* flare, *duvati, duhati, puhati.* — *samo na jednom mjestu u jednoga pisca iz Bosne* XVIII *vijeka.* — *vidi* duti. Koji mu drago vitar jaki damao. S. Margitić, fala 211.

DAMAŽ, *vidi* Damažo.

DAMAŽO, *m.* Damasus, *isporedi* Damas, Damaso, Damašo. — *dolazi samo u dva pisca* XVII *vijeka, a u jednoga od njih (Glavinića) ima i nom.* Damaž. Papa Damažo. M. Divković, nauk. 329. Sveti Damažo papa bi Španol. F. Glavinić, cvit. 410ª. Biše sveti Damaž mạlahan. 410ᵇ. Damažo vladajući osamnadeste let. 411ª.

DAMBULHÀNA, *f. turska muzika. tur.* davulhane, tabylbane, *vojnička muzika.* — *govori se i* dabulhana, dalbulhana, tambulhana, tambuhana, *a onaj dio naroda koji ne izgovara slovo* h, *izostavlja ga u svijem tijem oblicima.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dambulhana *s primjerom:* Čauš viče, dambulhana riče). *vidi i* Pjev. crn. 157ª.

DÀMČIK, *m. parna lađa*; *ńem.* dampfschiff. *u Srbiji*: Leti ko damčik. I. Pavlović.

DÂMFNA, *f.* Λάφνη. *u jednoga pisca* XVI *vijeka*: Za Damfnom tekući. M. Vetranić 2, 7.

DAMIĆ, *m. prezime* XVII *vijeka.* 1685 na 12 svibńa isti knez samo s svoji*(h)* pet druga, to jest: . . . Grgur Damić. Norini 84.

DAMIJA, *f.* u jednu damiju, *jednako, neprestano. arap. tur.* daima, *svagda, uvijek, neprestano.* — *isporedi* dajma. — *na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Prvašńi kršćani nisu se smili kleti, već ako u velikoj potribi; a ti, tužńače, sve u jednu sveder damiju, i govoriš da ti je bog drag? J. Banovac, razg. 173

DAMIJAN, *m.* Damianus, *ime muško.* — *isporedi* Damjan, Damjanin, Damjan, Damńan. — *Dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Damijanъ). Damijanъ Bočinьčić. Mon. serb. 40. (1253). Jepiskupomь prizrěnskymь Damijanomь. 60. (1293—1302). Damijanъ. Deč. hris. 5. 71. Damijanъ. S. Novaković, pom. 58. Svetijem Kuzmi i Damijanu. P. Kanavelić, iv. 513. S. Petar Damijan. F. Lastrić, test. 351ª. 392ª. *(ovako Lastrić piše ime ovoga sveca, a drukčije svetoga Damjana, vidi* Damjan). Ja bih mlada obrala Damijana Šajnovića. Nar. pjes. mikl. 51.

DAMIJANA, *f.* Damiana, *ime žensko.* — *isporedi* Damjana, Damńana, Damjanka, Damlanka. — *Dolazi od prije našega vremena:* Damijana. S. Novaković, pom. 58.

DAMIJANIĆ, *m. prezime* XIV *vijeka:* Bogoje Damijanićь. Deč. hris. 6. 73.

DAMIN, *m. ime muško. dolazi prije našega vremena.* Daminь. S. Novaković, pom. 58.

DAMÌŽÂNA, *f. okrugli povećí staklcni sud opleten prućicem ili šašem, tal.* damigiana. — *u naše vrijeme u Dubrovniku, i u Vukovu rječniku u kom je griješkom drukčije zabiležen akc.:* damižana.

DÀMJAN, *m.* Damianus, *ime muško.* — *isporedi* Damijan, Damlan, Damńan. — *u starija vremena pisano* Damьjanъ *i* Damjanъ. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Vukovu, u Daničićevu* (Damьjanъ *i* Damjanъ). Damьjanъ Menьčetićь . . . Damьjanъ Sorьgočevićь. Mon. serb. 419. (1442). Damьjanъ Žuńević. Spom. sr. 2, 117. (1462). Damьjanъ Benešić. 2, 129. (1466). Damьjanъ. S. Novaković, pom. 58. Šimun, Tomo, Damjan. J. Kavańin 144ª. U crkvu s. Damjana *(vidi* Damijan). F. Lastrić, test. ad. 57ª. Zovite mu Damjana, nek donese tamjana. Nar. pjes. vuk. 1, 496. Već je ńega Damjan naučio. 2, 306.

DÀMJANA, *f.* Damiana, *žensko ime. u Lici.* V. Arsenijević. — *isporedi* Damijana, Damńana, Damjanka, Damlanka.

DAMJÀNĜA, *m. augm.* Damjan. *u Lici.* V. Arsenijević.

DÀMJANIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DAMJANIN, *m. vidi* Damjan. *samo u Bjelostjenćevu rječniku (kod riječi* Damjan).

DÀMJANOV, *adj.* Damiani, *što pripada Damjanu.* — *dolazi od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Damьjanovъ). Bratu Damьjanovu. Spom. sr. 2, 117. (1462). Što nam vrišti Damjanov zelenko? Nar. pjes. vuk. 2, 305.

DÀMJANOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Podiže se Damjanović Živko. Nar. pjes. vuk. 4, 28. *vidi još* Ogl. sr. 506. Nar. pjes. petr. 1, 350. D. Avraamović 201.

DÀMLAN, *m.* Damianus, *ime muško.* — *isporedi* Damijan, Damjan, Damńan. — *postaje od oblika* Damjan *u kojem se* j *za* m *pretvorilo u* l. — *dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Damlanъ. S. Novaković, pom. 58. Sveti Kozma i Damlane. I. Ančić, svit. 114ᵇ. Danas će ti Damlan poginuti. Nar. pjes. vuk 1, 406.

DÀMLANOV, *adj.* Damiani, *što pripada Damlanu.* Pokrij lice, ljubo Damlanova. Nar. pjes. vuk. 1, 406.

DÀMLANOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Još do Marka Damlanović Živko. Nar. pjes. vuk. 4, 37.

DAMNA, *f. samo u Mikalinu rječniku gdje stoji da je grad* Delminium *ili* Dalminium.

DÁMNO, *vidi* davan.

DÀMŃAN, *m.* Damianus. — *isporedi* Damijan, Damjan, Damlan. — *postaje od ovoga zadńega tijem što se* l *pretvorilo u* ń *po asimilaciji prema* m. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a nije u nijednom rjčniku.* Sveti Kuzma i Damńan *(griješkom* Damńian) mučenici. M. Divković, nauk. x. Sveti Kuzma i Damńane. nauk.² 307. Sveti Kuzma i Damńane. M. Alberti 330. Damńanъ. S. Novaković, pom. 58. S. Petar Damńan. J. Banovac, razg. 8. Do Damńana Oblačića Rada. Nar. pjes. vuk. 2, 483. Treći bješe Damńan Kutišanac. 4, 167. Sveti Damńan. M. Đ. Milićović, srb. 721. Damńan Markov. let. več. 302.

DÀMŃANA, *f.* Damiana, *ime žensko.* — *isporedi* Damijana, Damjana. — *vidi* Damńan. — *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 58.

DÀMŃANIĆ, *m. potok u Srbiji u kruševačkom okrugu. u naše vrijeme.* Sveti je Damńan na utrini, za to se i potok zove Damńanić. M. D. Milićević, srb. 721.

DAMŃANOVA ČUHA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kńaževačkom.* Sr. nov. 1872. 382.

DAMŃANOVA VODA, *f. ime vodi u Srbiji u valjevskom okrugu.* Sr. nov. 1871. 462.

DÀMŃANOVIĆ, *m. prezime ili patronimični*

nadimak u naše vrijeme. Za Damńanom Damńanović Panto. Nar. pjes. vuk. 4, 171.

DÂMŃI, *adj. vidi* davan. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Da su istinite riječi damńijeh svetijeh otaca. J. Matović 101. Damńi običaj bi u crkvi katoličanskoj. 217.

DAMON, *m.* Δάμων, Damo, *grčko ime muško. u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Damon pitagorik. D. Rańina VI[ab]. Ni nosi Pitija Damonu vjeru ku nosi čes tvoja meni. 65[a]. Égloga u koj pastir Damon sam govori. 132[a].

DAMONOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Miloje Damonović. Rat 107.

1. DÂN, *m.* dies, *vrijeme od ishoda do zahoda sunca, dakle kad je sunce na nebu. početak mu je jutro a kraj večer; protivna je noć. — U prva se vremena pisalo* DЬNЬ, *tako je i staroslov.; ruski* день, *češ.* den *i* deň, *pol.* dzień. *osnova je* DЬNЬ *od indoevr. osnove* dina, *isporedi lit.* diẽna, *snsk.* dina, *lat.* nun-dinae (novem-dinae). *korijen je* di(v), *sjati. — Deklinacija se kod ovoga imena razvila kako kod nijednoga drugoga: gotovo za sve padeže ima više od jednoga oblika. i u samoj osnovi -ъ- ili je zamijenjeno od* a *ili ispada.* dan*prima sve nastavke obične muške deklinacije (ösnôvâ na* a), *a* dn- *ne samo je sačuvalo nekoliko starijeh nastavaka iz deklinacije ösnôvâ na* i *i na suglasno slovo, nego može primiti i slog* ev *(kao da je osnova na* u) *a za tim u većini padeža nastavke osnova na* a *i na* i. *kakvi su bili najstariji oblici, može se poznati po staroslovenskima za koje vidi* Miklošić, lex. palaeosl.[2], 185[a] *i* vergl. gramm. 3[2], 41, *vidi i* Archiv für slav. philologie 2, 521. *— sing. nom.: u prva vremena* DЬNЬ; *ovomu u najstarije doba nema potvrde, nego kao acc. koji je bio isti kao nom.* DЬNЬ *dolazi* XII *vijeka:* Mon. serb. 2. (1189); *od* XV *vijeka* dan: danь. 456. (1452). *— gen.: stari su oblici* dnê (DЬNE) *i* dnî (DЬNI); *prvi dolazi od* XIII *vijeka:* DЬNE. Mon. serb. 20. (1234), *drugi od* XIV: DЬNI. 159. (1357). *mlađi su oblici:* dněvi, *od* XV *vijeka:* 530. (1484), *pisano i* dnevê: Š. Kožičić 25[a]. 50[b]; dněva *od kraja* XV *ili od početka* XVI *vijeka:* M. Marulić 116; dâna *od* XVII: B. Kašić, instit. 32; dna *vće od* XV, *ali rijetko:* Otь denešńago dna. Mon. serb. 526. (1481). Onoga dna. Glasn. II, 4, 12. (1728). D. Obradović, živ. 71. Do čestita dana Đurđeva dna. Pjev. crn. 103[a]. *— dat.: najstarijemu obliku* DЬNI *nema potvrde;* dněvi (DЬNEVI) *javlja se* XIII *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom:* DЬNEVI. Domentijan[a] 330, *pa zatijem od početka* XVI *vijeka:* Mirakuli. 100. Š. Menčetić 233; dněvu *od* XVI *vijeka:* H. Lucić 216; dńu XVI *vijeka, ali samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom:* Star. 4, 77; dnû *od kraja* XVI *vijeka, ali vrlo rijetko:* Nauk brn. 41[a]; dânu *od* XVII *vijeka:* B. Kašić, instit. 32; *i* dnê *od* XVII: k Ivańu dne. M. Divković, nauk 132[b]. *— acc.* DЬNЬ, danь, dan *kako nom. samo u jednom primjeru prošloga vijeka dolazi (po svoj prilici za ovaj padež)* dne, *ali mislim da tijem ovaj oblik nije dovoljno potvrđen:* Za te moje srce ovo dne i noć gori nepristavno. I. M. Mattei 289. *— voc.* XVI *i* XVII *vijeka neorganično* dânu. F. Lukarević 202. D. Zlatarić 28[b]. P. Posilović, nasl. 43[b]; *od* XVIII *vijeka* dněve *i* dâne: A. d. Bella, rječ. 7[a]. *— instr.: za stare oblike* dněm (DЬNEMЬ) *i* dńu (DЬNIJU) *nema potvrde u prva vremena: prvi dolazi istom od* XV *vijeka:* dnemь. Spom. sr. 1, 111. (1412) *i u naše vrijeme nije običan, a drugi u naše vrijeme u Vukovu rječniku (samo adverbialno* ‚diu' 111[a]); *mlađi su oblici:* dněvi *od* XVI *vijeka:* M. Vetranić 2, 242, *a i griješkom* dněvim: 2, 247; dněv|u *(adverb.) koje neće biti mlađe od* dnevi, *ali je istom ovoga vijeka potvrđeno:* P. Petrović, slob. 68; dněvom *od* XVI *vijeka:* P. Hektorović 15; dânom *od* XVII: I. Gundulić 228; dâńôm *(samo adverbijalno) od* XVII *vijeka:* M. Radnić 103[b]. *— loc.: stari su oblici:* dnî (DЬNI) *koji dolazi od* XIV *vijeka:* DЬNI. Spom. sr. 2, 28. (1386); dně (DЬNE) *od* XV: 1, 48. (1403). *mlađi oblici:* dněvi (DЬNEVI, *a pisano je i* dnevê, dnevo, dnevie) *od* XIV: dneve. Mon. srb. 188. (1378). dnevê. Spom. sr. 2, 28. (1387). dnevi. 2, 41. (1397). dnevie. Mon. serb. 312. (1421). dněvu *od* XVII *vijeka:* F. Vrančić, živ. 97; dânu *u naše vrijeme. — plur. nom.: stari oblici: za* DЬNIJE *nema potvrde,* dnî (DЬNI) *dolazi od* XVI *vijeka:* Zborn. 27[a]. *mlađi oblici:* dněvi *od* XVII *vijeka:* M. Radnić 7[a]. 70[a]; dâni *od* XVIII: A. d. Bella, rječ. 7[a] *(gdje to stoji za voc. pl., ali nom. nije drukčiji od voc.). u jednom primjeru prošloga vijeka ima* dneva *kao nom. pl., i kao da je srednjega roda, no je to posve neobično:* S kih će dneva bit skratjena. J. Kavańin 558[b]. *— gen.: stari su oblici:* dnî (DЬNIJ, DЬNI) *koji dolazi od* XIV *vijeka:* DЬNI. Mon. serb. 165. (1357); DЬNЬ *i* dân *od* XV *vijeka:* danь. Spom. sr. 1, 117. (1413). DЬNЬ. I, 137. (1416) *a u naše vrijeme samo kod čakavaca. mlađi oblici:* dânâ *od* XV *vijeka:* Mon. serb. 380. (1435); dnévâ *od* XVI: Š. Budinić, sum. 29[a]; dnêvî *od* XVII: I. T. Mrnavić, ist. 26; dněvôv XVII *i* XVIII *vijeka kod pisaca čakavaca:* F. Glavinić, cvit. 87[b]. J. Kraljić 84. *(u po nikoliko* dneh. Mirakuli 99, *mislim da je* dneh *loc. a ne gen.) — dat.: stari oblik* dnem (DЬNEMЬ) *dolazi* XVI *vijeka:* Mon. croat. 7. (1508). *mlađi:* dnevom XVII *vijeka:* M. Radnić 115[b]; dânom, dânim, dnevim XVIII *vijeka:* A. d. Bella, rječ. 7[a]; *u naše vrijeme kod štokavaca samo* dněvima *i* dânima *(ovako biležim akcenat, jer sam ovako svagda čuo; a Daničić je mislio da je* dânima, *no je sam kazao da može biti da se vara.* Glasn. 8, 10. *i Della Bella bilježi* dânima *u ins.r. pl.* rječ. 7[a]). *— acc.: stari oblik* dnî (DЬNI) *od* XIII *vijeka:* Mon. serb. 45. (1254). *noviji:* dněvi *od* XVI: N. Naješković 1, 239; dně *također od* XVI: A. Čubranović 154. D. Zlatarić 36[g]; dněve *od* XVII: M. Radnić 8[b]; dâne *od* XVIII: J. Kavańin 149[a]. *u jednom primjeru ovoga istoga pisca stoji* dnije, *ali samo radi slika:* Od sve stare dospotije ne imadiše neg lîvâdâ gdi u miru trajuć dnije. 235[a]. *— voc. kako i nom. — instr.: stari su oblici* DЬNI *(starosl.* dьny) *i* DЬNЬMI; *za prvi nema potvrde, a drugi dolazi samo u knizi pisanoj crkvenijem jezikom vrlo rijetko:* Star. 4, 134. *mlađi oblici:* dnevi XVIII *vijeka:* F. Lastrić, test. 59[a]; *u naše vrijeme* dânima *i* dněvima *kao u dat., oba oblika dolaze već* XVIII *vijeka:* A. d. Bella, rječ. 7[a]. *— loc. stari oblik* dneh (DЬNEHЬ) *dolazi do početka* XV *vijeka:* dnehь. Spom. sr. 1, 45. (1403), *a u čakavaca i do današńega dana. mlađi oblici:* dněh (dneh *ili* dnih?) XVI *vijeka:* Kateh. 1561. A 3[b]; dnih XVI *vijeka:* P. Zoranić 51[a]; dnevih XVII *vijeka:* I. Bandulavić 149[c]; dânijeh *i* dnevijeh XVIII *vijeka:* A. d. Bella, rječ. 7[a]; *u naše vrijeme kako u dat. — stari nom., acc., voc. duala* DЬNI *uzdržao se je* (dnî) *do u naše vrijeme, ali od* XVI *vijeka stoji nepromijenjen u svijem padežima ne samo za brojem* dva *nego i za* tri *i* četiri: po dva dni. N. Rańina 89[b]. po tri dni. 29[b]. do tri dni. M. Vetranić 2, 92. četare dni. Bernardin 40[b]. *tako dolaze i mlađi oblici:* dněva XVII *i* XVIII *vijeka:* dva dneva. I. T. Mrnavić, ist. 25. tri dneva. J. Kavańin 558[b]. četiri dneva. F. Lastrić, test. 147[a]; dâna *od* XVIII *vijeka:* četr dana. I. V. Bunić, mand. 30; dna *u naše vri-*

jeme, ali samo na jednom mjestu u narodnoj pjesmi: dva dna. Nar. pjes. vil. 1868. 545. — *treba još spomenuti da kod ńekih dubrovačkih pisaca* XVI *i* XVII *vijeka oblik* dnevi *dolazi i u ženskom rodu, i to: kao gen. sing.:* ovej dnevi. B. Gradić, duh. 8; *kao dat. sing.:* svakoj dnevi. 8; *kao nom. pl.:* blage dnevi. B. Zuzeri 94ª. ove dnevi. 190ᵇ. 231ª. dnevi ńihove. S. Rosa 15ª. — *što s prijedlozima* do, od, preko *dolazi* dan *nepromijcńeno, vidi kod tijeh samijeh prijedloga.* — *Između rječnika dolazi u Vrančićevu* (daan ‚dies'. 28), *u Mikaljinu* (‚dies, lux') *u Belinu* (dan, dnevi, dan, dana ‚giorno e giornata' ‚dies'. 345ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (dan *i kajkavski* den ‚dies, lux'), *u Jambrešićevu* (dan (dana, dneva ‚giorno, di, tempo' ‚tag'), *u Stulićevu* (dan, dana, dneva), *u Vukovu gdje stoji:* pl. dâni i dnî, n. p. propadoše mi toliki dâni ili dnî; izgubio sam tolike dane ili dne; tako se kaže i: dvâ dâna i dvá dnî, trî dâna i trí dnî, a i pored četiri dâna moglo bi se reći i četiri dnî, a dalje samo dânâ; a pored ovoga oboga govori se (po južnijem krajevima) i dnêvi, n. p. propadoše mi toliki dnêvi; izgubio sam tolike dnêvi; kad se pak govori o praznicima, onda se u jed br. pored dana govori i dnê i dnêvi, n. p. uoči Đurđeva dana, uoči Đurđeva dne, noći Đurđeva dnevi; nadam se Đurđevu danu, nadam se Đurđevu dne, nadam se Đurđevu dnevi; o Đurđevu danu, o Đurđevu dne, o Đurđevu dnevi; *u Daničićevu* (DIRL).

1. *s pravijem značeńem koje je sprijeda kazano, ali i kod toga treba različiti, pazi li se više na svjetlost dana, ili na vrijeme koliko dan traje. u jednom i u drugom smislu protivno je* noć.

a. *misli se na svjetlost dana, premda se uz to može misliti i na ńegovu duljinu: a) uopće. često se stavlja* noć *nasuprot* danu: Učini gospodin bog dvi svêtili veliki: svêtilo vekše da oblada dnem. Korizm. 1ᵇ. Jeli dnevu misto još dala mrkla noć? H. Lucić 216. U njeko brijeme od dnevi i od noći. B. Gradić, duh. 40. Jak za dnem gre noć, tač za smijehom ide plač. H. Bunić 11. Kako noć za dnevi izlazi i hodi, tako jur huda zgod za ugodnom dohodi. D. Rańina 97ª. Dan večerom, čovjek svrhom u životu svom se hvali. I. Gundulić 218. *(Ljepoto,)* u sebi što si opeta?... Noć ku za dan slijepac obra. 230. Posao učińen prija dne ‚antelucanum opus'. J. Mikalja, rječ. 56ª. Blažen koji misli ... u večer da neće osvanuti k dnevu. M. Radnić 329ᵇ. Dan za noćim hodi a noć za danom hrli. Poslov. dan. 15. Jutros još prija dne na vodu idosmo. Oliva 51. Zaman pri dne ustavate. A. Vitaljić, ist. 461ª. Da od dneva noć ne činiš. J. Kavańin 58ᵇ. Prije dnevi; prid dan ‚ante lucem'. Vele prije dnevi; vele prid daua (?) ‚multo ante lucem'. Do dne, do dnevi, do dana ‚ad lucem'. A. d. Bella, rječ. 345ᵇ. Pri dnevi ‚ante lucem'. 346ᵇ. Kada sutra opet dan bi, svekoliko skupi se. J. Filipović 1, 131ª. Bog učini plamen dnevu goruć. A. J. Knezović XXVI. Ne lučeći dan od noći, niti kripost od nemoći. V. Došen 48ᵇ. Noć za dnevom nastaje. I. J. P. Lučić, razg. 11. Jer sad vaja do dana dva sata da se końma on za *(h)*ranu fata. J. S. Rejković 386. Prije dnevi, prid dan ‚ante diem'. Do dne, do dnevi, do dana ‚ad lucem'. J. Stulli, rječ. 1, 100ᵇ. Ni danica lica pomolila, a od dana ni pomona nema. Nar. pjes. vuk. 3, 52. U ń ratuju dnevi sa noćima. P. Petrović, gor. vijen. 103. U prvome prasku zore, kad se dijele dan i noć. S. Ljubiša, prip. 188. — *b) često, a osobito u poeziji, s imenom* dan *pridruži se kakav adjektiv kojim se naznačuje svjetlost. takovi epiteti stoje često i bez obzira, pristoje li se i za onaj pojedini dan o kom je riječ. aa)* bio, *među takovijem epitetima najobičniji (vidi* bio, 1, a, *a)).* Tko li joj *(gospoji)* da čelo već nego dan bili vedro i veselo? H. Lucić 208. Ako mi si tej svjetlosti uzeo dana pribijeloga. I. Gundulić 67. Nu kô svijetli zrak dno mora, i dan bijeli sunce ugasi. 493. Crna sestra bijela dana. P. Kanavelić, dubr. 6. Kô ona pozna da je dan bijeli, odijeli se. 17. Svjetlos bijela dana. Đ. Bašić 280ª. Ne pust' glasa do bijela dana. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Prije zore i bijela dana. 2, 340. Šavak šila od mraka do zore, a kada je bili dan svanio, Ana osta s majkom pivajući. Nar. pjes. istr. 1, 63. — *bb)* svijetao: Svijetla dana i sunčena čest noseći dobru. J. Kavańin 215ª. — *c) početak se i svršetak dana naznačuju različitijem načinima: aa) početak: glagolima* svanuti, osvanuti, rasvanuti se, svitati *itd.* Onda mi dan svita. H. Lucić 219. Nigda nami dan ne osvita ki nam ne da sto zlijeh tuga. D. Rańina 52ª. Dokle se dan razsvane. I. Bandulavić 218ᵇ. 2petr. 1, 19. Za tijem, po tom bio dan svane, poklisar se naš odijeli. I. Gundulić 310. Ob noć žudi da dan svane. A. Vitaljić, ost. 45. Kud dan sviće. I. Đorđić, salt. 7. Kad u jutru bio dan osvane. M. A. Reljković, sat. E 4ᵇ. Kad je svitao dan. M. Dragićević 165. Kad u jutru beli dan osvanu. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Dan osvanu i ogranu sunce. 1, 556. Kad je jutrom bili dan svania. Nar. pjes. istr. 1, 12. — sinuti, prosinuti: A meni prosini ovaki vazda dan. Š. Menčetić *u Belinu rječniku* 504ᵇ. Kad li mi dan sine, ja želim, najpreče opeta da mine. N. Nalješković 2, 108. S koga bili dan prosinu. P. Radovčić, nač. 562. Sinuti dan, sivam ‚diescere'. A. d. Bella, rječ. 504ᵇ. Kad dan sine. I. Đorđić, salt. 180. — zabijeliti se: Stoprva se dan zabijeli. I. Đorđić, uzd. 77. — učiniti se: Učińenu dnevi presta rečeni mrmor. Transit. 259. Kada se učini dan. Korizm. 94ª. I kad bi noć, dan se učini. A. Vitaljić, ost. 279. Kad se dan učini. J. Banovac, pred. 58. I sad se učini dan. Nar. prip. mikul. 14. — postajati: Dan postaje ‚diescit'. I. Bjelostjenac, rječ. 1, 439ª. — objaviti se: Kada pravi s novim zrakom dan se objavi. I. Gundulić 208. — isteći, istjecati: Nahodi se, ti mi reče, doli, vajmeh, tvoja mila, gdje dan bijeli ne isteče. I. Gundulić 97. Kad pribili dan s nebesa zgar isteć' će. 537. Kad svijetli dan iztica. A. Vitaljić, ost. 138. Isteći dan, istječem ‚diescere'. A. d. Bella, rječ. 504ᵇ. — izjesti, izlaziti: A to, er se, jaoh, bolesti grijeha moga ne podoba, da mi svijetli dan izljesti bude u nijedno viku doba. I. Gundulić 241. Ali pogled sad uputi, odkli bijeli dan izlazi, na vrh oni. 331. — otvarati se: Kako se je zora počela biliti i dan sebe veće otvarati. A. J. Knezović 233. — ogranuti: Dan ogranu kano platno bijelo. Osvetn. 2, 99. — *zora ili sunce* otvora, vodi, vraća *itd. dan:* Jure sunce u nazapađńe more svitlo lice ukri dońim, ako su ki, dan vodoći. P. Zoranić 18ᵇ. Zora bijeli dan s neba zgar otvora. D. Rańina 2ᵇ. Uzvodi zora taj umrlim bijeli dan. 63ª. Jasna zora bio dan vraća. B. Betera, or. 5. — *bb) da je blizu svrha danu, izriče se glagolima:* nagnuti se (prigibati se): Blizu jest večerńa i nagnuo se je dan. N. Rańina 125ª. luk. 24, 29. Zašto se noć čini i dan se nagnuo. M. Divković, bes. 407ª. Ali veće prigibaʼući tretji dan se opet k noći. J. Kavańin 431ᵇ. Ne budući meu to jošće preko pô se dan nagnuo. 447ª. — obaliti se: Priko podne dan se obali. P. Vuletić 65. — prevaliti: Sinu zora a ja još kod dvora, dan prevali a ja u lov pođoh,

ja na brdo a sunce za brdo. Nar. pjes. vuk. 1, 317. — uteći, utjecati: Utječe dan ‚inclinat in vesperum dies'. A. d. Bella, rječ. 346b. Utječe dan ‚inclinat dies vel sol, vesperascit'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. 101a. — *cc) sama svrha izriče se glagolima* poći: Kada ja vidih da *(s)* suncem dan pođe. Š. Menčetić 275. — ishoditi, izlaziti: Dan izhodi, izlazi ‚dies it, dies moritur'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. *pošto je ovakovi smisao ovijeh glagola posve protivan onome što je kazan kod aa), trebalo bi shvatiti ovaj primjer kao sasma nepouzdan, no ipak isporedi:* Dovečer, ča jest na ishodu dne. Dukļanin 30. — usnuti *(u poeziji)*: Bijel dan usnu, crn mrak na tle pade. Osvet. 1, 60. — *d) može značiti svjetlost dana pa i svjetlost uopće a otale i radost, sreću, slavu, život. često ima tad uza se koji epitet, a osobito* bio *(vidi kod b)). aa) svjetlost dana i svjetlost uopće:* Dokli se dan bijeli u tamnos obrne. N. Dimitrović 77. Eto opet iznova izlazi na bil dan kraļica iz svoje kuće van. F. Lukarević 260. Kako gdo sunčen zrak bude razgledati, sfud mu se vidi mrak kud oči obrati, od sfud mu mrhčati bude dan potamńen. P. Zoranić 3. Da slipim dan svane. Đ. Baraković, vil. 8. Onda te (= *će*) iz tmine izajti ovi van na ove svitline i vidit bili dan. 307. Nu kraļević smeten osta *(od udarca u glavu)* i u podne mu dan se smrče. I. Gundulić 540. Pod zemļome stoječ doli gdi dan bio vik ne svijeti. G. Palmotić 3, 123a. Gdje ja viđeh svijetlijeh zgrada vrhe obraćat zemļi doli, gdje se u noć dan mi obrati, gdje se sakri nebu lice. P. Kanavelić, dub. 8. A viditi vijek ne mari dneva lijepa *(noćna ptica)*. J. Kavańin 78b. Da sam žeļan bela dana. Nar. pjes. vuk. 1, 142. — *u ovom primjeru* čedu dan svanu *znači* rodi se: Kad čedu dan svanu utrobe iz ove. M. Bunić 6. — *bb) blaženost, uživańe, radost:* Onda mi dan svita, po raju onda grem, kad tebe od mita, sokole, gdi nazrem. H. Lucić 219. O kamenje svim čestito, miri *(na tamnici)* srećni i blaženi, sred kijeh sunce *(Korevski)* sja skrovito, s kijem dan svanut' može meni *(Krunoslavi)*. I. Gundulić 351. — *osobito uživańe, radost prouzročena od ženske ļepote:* O Dubravko lijepa, iz oči tvojijeh nami bio dan siva. I. Gundulić 127. Pođi, vijerni, pod' mučeći moj glasniče, prid oči one s kijeh dan bili noći mojoj sam ističe. 254. Da u jedno vrijeme izvodi *(Sunčanica)* tančac stupom, dan očima. 381. Pače bijelijem danom svanu crnom agi nočno lice, na ļepotu rajsku izbranu od sunčane Sunčanice. 384. — *cc) sreća:* Da na ń *(Mustafu)* opet bio dan svane, čim na carski svoj sto sjede. I. Gundulić 519. Čini im se, kan' da sviće dan odavna žeļne sriče. V. Došen 234a. — *dd) slava:* Oj ti krasni Dubrovčane, naš i danas beli dane. B. Radičević *(Novi Sad* 1882) 35. — *ee) život:* Gdi će moj bijeli dan svrnut se u vječni san. M. Vetranić 1, 5. Lijepa dušo, ka u nas shodiš neumrla, čista i bijela, ti od života dan izvodiš. I. Gundulić 236. 237. Jur bjeh umro, kad me sama na dan bili, slatka dušo, ti povrati. G. Palmotić 2, 240.

b. *kad mu se ima obzira samo na duļinu, shvaća se kao mjera za vrijeme. a) broji se dan za sve vrijeme od jutra do večera, dakle u srednje 12 sahata, ļeti više, zimi mańe. to se zove i jedno čelo (vidi* čelo *pod* 5*), a drugo je čelo noć; dva su čela zajedno 24 sahata.* Kako je Jona bil u crivi baline tri dni i tri noći. Bernardin 20b. mat. 12, 40. Nijesu li dvanaeste ura u dne? N. Rańina 77b. iv. 11, 9. Dļina dni u desnoj ńegovoj (‚longitudo dierum in dextera ejus'). 206b. prov. 3, 16. Ne bi mi dosti bil ļetńi dan najveći. N. Naļešković 1, 317. Da vazda sred luga ļetńi dan pripiva *(slavić)*. D. Rańina 139b. Ure od dneva. A. Komulović 65. Ni pijući ni jedući živje četrdeseti dana i četrdeseti noći. M. Divković, bes. 508b. U šestu uru dneva. F. Glavinić, cvit. 141. 142. Dan najkraći od godine ‚solstitium brumale vel hiemale, bruma'. J. Mikaļa, rječ. 55ab. Dan najdugļi od godine ‚solstitium aestivum'. 55b. Dan dosta dug. Dan kratak. 56a. Početak duļijeh dana ‚solstizio della state'. A. d. Bella, rječ. 685b. Sunce čini dnevi s noćima jednake. I. Đorđić, salt. 223. Medu ńimi dan i noć u dijele bjehu raspremjeni. S. Rosa 43. Likari tilesni trate dneve i noći. Ant. Kadčić 181. Što se iza dana i noći izleže. J. S. Reļković 202. Što bo sunce za šest dana skuva. 374. Dan najduļi od godine ‚solstitium aestivum'. Dan najkraći od godine ‚solstitium brumale, hiemale'. J. Stulli, rječ. 1, 100a. Oživļeti, oživļati, oživļivati dan ‚sensim diem crescere'. 101a. Kita cvļeća dan do podne. Nar. pjes. vuk. 1, 331. Tri dni i tri noći niti trave jedu niti vode piju. 1, 387. Ja ne odo za dva dni. 1, 278. Za tri dana i tri noći tavne. 2, 326. A kad dnevi oko podne bilo. 3, 446. Nije li dvanaest sahata u danu? Vuk, jov. 11, 9. S početkom proļeća kad se sunce sa juga povrati i kad počnu dnevi napredovat'. P. Petrović, gor. vijen. 110. Daleko je, ali mogu doći preko duga pramaļetna dana. Osvetn. 2, 92. — *za to što je ļeti duļi dan, nalazi se u narodnijem pjesmama* ļetni dan *kao poduļa mjera vremena:* Tražio je ļetni dan do podne. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Nosiše se ļetni dan do podne. 2, 284. — *dan se dijeli na pola u onaj čas u koji se sunce najviše ispelo. vidi* po, pola, polovina, podne. — *b) kad se shvaća kao mjera vremena kod kakve radńe ili kod hoda, nije svagda značeńe isto kao kod a); nego je vrijeme kraće, ako radńa ne traje za cijelo čelo, ili je duļe, ako se trajańu radńe diže samo vrijeme potrebno za spavańe, za prehranivańe itd takovi dakle dan od prilike traje od* 6 *do* 14 *i* 16 *sahata. dan može imati uza se genetiv imena radńe; n. p.* dan radńe, dan oraња, dan hoda. *s takovijem smislom dolazi i u Belinu rječniku* (dan, dana ‚giornata, opera o fatica che si fa ne' giorni' ‚opera'. po dana ‚semiopera'. 345b). Da orutь dьnь jesenine i dьnь proletine, i dьnь u vinogradě da rabotajutь. Mon. serb. 63. (1293—1302). Da daje vsaki ńihь u godišti tri dni oranja. 191. (1379). Da putujemo put od trih dni. Naručn. 49a. Gubi nadnicu dneva onoga. A. Bačić 111. Što majstori za dan ga sagrade, to sve vila za noć obaļuje. Nar. pjes. vuk. 2, 115.

c. *ako je kod kakve radńe dan vrijeme u koje ona biva, treba razlikovati dva slučaja: a) radńa traje od početka do svršetka dana. to se naznačuje: aa) mećući* dan *u acc.:* A bil je skoro dan raspet. M. Vetranić 2, 205. Ne spi noć, trudi dan. Đ. Baraković, vil. 275. — *vrlo često dolazi* dan i noć *ili* noć i dan *i znači kao* jednako, neprestano: Bižeći noć i dan. M. Marulić 15. Smrt dan i noć putuje. 113. Misle dan i noć o žeļnoj ļubavi. Š. Menčetić 17. Za tijem neću ja lijen stati, molit' za te i dan i noć boga. M. Pelegrinović 200. I čine tvoje uze da lijevaju grozne suze svu noć i dan. N. Naļešković 1, 204. Ali te žeļa bi gledat me noć i dan vrhu svih pod nebi gdi hodim žalostan? 2, 75. Za ńom gori dan i noć. M. Držić 8. Na koju pomno da nastoji dan i noć. B. Gradić, djev. 60. Uzmožan i nezmeran ogań dan i noć goreć me. P. Zoranić 1. Koji bi ńih čuvao dan i noć. B. Kašić, rit. 31. Moleći dan noć boga prid ńim *(bez* i*)*. per. 115. Ovako vidiš me truditi noć i dan. M. Jerković

22. Imamo procińivati dan i noć naše ništarstvo. I. Ančić, svit. 2. Dan i noć ‚dies noctesque'. A. d. Bella, rječ. 346b. Dan i noć ‚dies noctesque, noctes atque dies'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. Čovik trudi brez pristanka, nastojeći dan i noć. J. Banovac, prip. 13. Ovo su one velike knige, koje same ja učim dan i noć. J. Filipović 1, 63a. Plakaše dan i noć. F. Lastrić, svet. 40b. Zašto se tobom dan i noć brinemo. A Kanižlić, kam 368. Težina koju prime *(vladalac)*, i dan i noć biva š nime. V. Došen 25b. Imaju pastiri zabavljati se dan i noć. J. Matović 319. Dan i noć ‚diu noctuque'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. *i u množini:* Nevidjenu stvar svak more velmi željet' dnevi i noći. N. Naljeković 1, 339. 340. Ni bolesti smrtne dnevi i noći ka me cvili. S. Bobaljević 223. S kima leteć dne i noći. J. Kavanin 516b. Dnevi i noći moleći se. S. Rosa 36b. Tu čamaju i dnevi i noći. P. Petrović, gor. vijen. 58. *amo ide i:* Koje griješi noći ka i dnevi. Pjev. crn. 84a. — *bb) meću̇ći pred acc.* dan: *aaa) adj.* vas. *to biva vrlo često, te ńeki shvaćaju* vas dan *kao jednu riječ, i pišu* vazdan: Vas dan je bluvala. N. Naljeković 1, 285. I ona ńega okom gleda vas dan blazim. I. Gundulić 164. Vas dan ‚tota die'. J. Mikalja, rječ. 765a. Zvižda vas dan u ono mjesto hladno. J. Kavanin 195a. Sta u grobu vazdan u subotu. J. Filipović 1, 110b. Što ovdi stojite vazdan brezposleni? F. Lastrić, ned. 104. Koji vazdan šije. A. Kanižlić, rož. 9. Vas dan po šumi bačokaš. M. A. Reljković, sat. G 3b. Vasdan ‚tota die'. J. Stulli, rječ. 1, 101a. Volim reći: neću, nego vas dan: kec! kec! Nar. posl. vuk. 38. — *radi veće sile pridaje se još adj.* dragi, (dragovetni), dugi, božji: vas dragi (drag) dan: Da se po lugu vas dragi dan lovi. N. Naljeković 1, 225. Pojući vas drag dan pjesancu i svu noć. 2, 68. Vas dragi dan. Vas dragovetni dan ‚tota die'. J. Stulli, rječ. I, 101a. — vas dugi dan: Ako se vas dugi dan tko bude mučit. A Kanižlić, rož. 37. Vas dan dugi bosiljak sejala. Nar. pjes. vuk. 1, 22. — vas božji dan. *isporedi* božji *pod* II, *c) (dio* I, *str.* 572a *vr.* 9 *ozdo i dalje).* — *bbb) adj.* cijel: Prolivajući suze cijele dne. B. Kašić, iń. 67. Dmitar lovi cijel dan po gori. Nar. pjes. vuk. 2, 628. Kad ti se je cijel dan gledat dalo. Osvetn. 1, 55. Cjeloviti dan ‚tota die'. J. Stulli, rječ. 1, 101a. — *cc) meću̇ći acc.* vas (cijel, čitav) dan *(vidi kod bb)) s prijedl.* po: po vas dan: Niti se trapljaše po vas dan u brazdi. M. Vetranić 1, 7. Ti po vazdan ovdi sidiš. M. Divković, zlam. 27. Vitri pristaše ki manom po vazdan po moru vladaše. Đ. Baraković, vil. 287. Zaradi tebe jesmo umrtvljeni po vas dan. M. Radnić 414a. Ki po vas dan pliva u vodi. A. Vitaljić, ist. 293a. Po vas dan tuži. S. Margitić, fala 293. Trubiće mu po vas dan. P. Macukat 37. Po vas oni dan. 49. Čuti po vas dan riči nećiste. F. Lastrić, od' 320. Po vas dan u vas sedah. S. Rosa 154a. I nad nime po vazdan proživaš. M. A. Reljković, sat. D 6a. Što po vas dan plugom pluži. Nar. pjes. vuk. 1, 445. — po vas dragi dan: Trude po vas dragi dan. Đ. Bašić 96a. — po vas bijeli dan: Po vas bijeli dan točim rakija. S. Ljubiša, prip. 266. — po čitav dan: Pjevaju po čitav dan. Vuk, nar. pjes. I. (1824), xxxiv. — *b) radńa može ne trajati koliko je dug dan, to se naznačuje: aa) instr. bez prijedloga:* dnem: Posto i moljenja. obslužujuće bogu dnem i noću. N. Rańina 26a. luk. 2, 37. Dnem i noću s tobom hodo, i bez brašna i bez vode bil' bih sita uz lice tvoje. S. Bobaljević 205. 206. Dnem i noćem. J. Stulli, rječ. 1, 100b. Dnem ‚do die, interdiu'. Dnem i noći ‚diu noctuque'. I, 118a. — dnevi: Sunce sfijeti dnevi a mjesec i zvijezde noći. B. Gradić, dnh. 51. Vrh svega te molit' hoću da me u srcu imaš tvomu, javi, u sni, dnevi i noću. S. Bobaljević 218. Da se moje suze ne ustave ni dnevi ni noći. A. Gučetić, roz. mar. 279. Dnevi i noći ‚diu noctuque'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. 118a. I svi mole boga milosnoga bez prestanka i dnevi i noći. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Dnevi leže a noću putuju. 3, 371. Noći dnevi svagda bez prestanka. 5, 138. Ide vuče i noću i dnevi. Nar. pjes. stoj. 1, 186. Dnevi ‚diu'. Vuk, rječ. 123a. — dnevom: Po vas vik toj čini i dnevom i noćju. P. Hektorović 15. Da se nosi dnevom i noćom. Star. 15, 116. (1670). Dnevom i noću pivaju *(anđeli).* F. Lastrić, test. 230b. Dnevom ‚diu'. A. Jambrešić, rječ. 226a. ‚interdiu'. 443a. Ugledavši dnevom. And. Kačić, korab. 479. — dańom: Dańom ‚de die, interdiu'. J. Mikalja, rječ. *kod* obdan. 337a. Ljak videći ob noć jest slijep dańom. M. Radnić 299b. Strašna muka noćno i dańom na me 'e pala. I. Đorđić, salt. 97. Milost božja, koja prid ńima dańom u oblaku, a noćom u stupu vatrenom bodaše. E. Pavić, ogled. 113. Koji no su služili krstjanom sve pomńivo noćom a i dańom. Nadod. 63. Koje noćom pokri, dańom odkri. I. S. Reljković 45. Imam veliku brigu i starost i dańom i noćom misliti. Glasn. II, 3, 106. Dańom ‚interdiu, de die'. J. Stulli, rječ. 1, 101b. Dańom boluje, noćom vojuje. Nar. prip. vuk. 1, 491. Sjaje noćom, kako dańom sunce. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Niti spava ni noći ni dańom. 5, 219. Dańom žaba a noćom devojka. Nar. prip. vuk.[2] 208. Dańôm ‚diu'. Vuk, rječ. 111a. — dańu: Ej meseče, carev neveriče! za št' ne greješ dańu kako noću? Nar. pjes. vuk. I, 163. Dańu nosi za smijevcem, a u veče u čašicu. I, 303. Dańu ‚diu'. Vuk, rječ. 111a. Nekakom čoeku, koji je dańu davoln sviječu zapalio, dođe davo u snu. posl. 60. Dańu smo najviše spavali a noću pripovijedali. prip. VIII. — danom: Danom ‚de die'. A. d. Bella, rječ. 345b. Danom ‚interdiu'. A. Jambrešić, rječ. 443a. Danom i noćom. G. Pešţalić 3. Danom ‚interdiu, de die'. J. Stulli, rječ. 1, 101b. Pa kako se obično noću i danom nastoji okolo vatre i kotla. Nar. prip. vrč. 142. — *u Voltiđijinu rjčńiku* danom *znači* zorom, u zoru: Danom ‚col giorno, al far del giorno' ‚beim anbruche des tages'. 34. — *bb) prijedlogom* na *s acc.:* I na dan i na noć ‚diu noctuque'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — *cc) prijedlogom* na *s loc.:* na danu: Ne češ, Maro, ni noću spavati, a kamo li na belome danu. Nar. pjes. vuk. I, 552. — *dd) prijedlogom* ob *s acc.:* ob dan: Ni ob noć ni ob dan. F. Vrančić, živ. 86. No naš aga nećno voće, bije nas ob dan carska sabja. I. Gundulić 485. Obdan ‚de die, interdiu'. J. Mikalja, rječ. 337a. Kada je hodio ob dan. P. Posilović, nasl. 13b. Raskidivaše ob noć ono što bi otkala ob dan. M. Radnić 424b. Niti da imaju svrhu tebe nikakve oblasti ni ob noć ni ob dan. L. Terzić 243. Obdan ‚de die'. A. d. Bella, rječ. 345b. ‚inter diem'. 316b. Ob dan ‚interdiu'. I. Bjelostjenac. rječ. 1, 703b. Ob dan ‚diu'. A. Jambrošić, rječ 226a. Sunce će pomrčati ob dan. F. Lastrić, od' 291. Sunce da sviti ob dan. E. Pavić, ogled. 2. Ob dan poštono hodajmo. M. A. Reljković, sat. A 7a. Kos u kavezu ne hoćaše ob dan pojati D. Obradović, basn. 143. Obdan ‚interdiu'. od onle ne krećem se ni obdan ni obnoć, obdan i obnoć ‚diu noctuque'. J. Stulli, rječ. 1, 597b. Obdan, vide dańu. Vuk, rječ. 427b. Koliko bi god ob dan popio vina. Nar. prip vrč. 74. — *ee) prijedlogom* po *s loc.:* po dne: Po dno ‚interdiu'. A. Jambrešić, rječ. 443a. — po dnovi: Po dnevi učaše v templi. Anton Dalm. nov. tešt. 121b. luk. 21, 37. Za ko-

liko ću vrijeme postaviti bolijest u srcu momu po dnevi? J. Matović 244. — po dnevu: Jer ne smijemo nikud poći ni po dnevu ni po noći. M. Divković, nauk.[2] 38. Pohajaše i po dnevu i po noći kršćenike. F. Glavinić, cvit. 24[a]. Po dnevu ‚interdiu'. I. Bjelostjenac, rječ. 1, 703[b]. A. Jambrešić, rječ. 443[a]. Sunce sja po dnevu. A. Kanižlić, utoč. 226. Po dnevu ‚interdiu'. po dnevu i po noći ‚diu noctuque'. J. Stulli, rječ. 2, 50[b]. — po danu: A ne shodi po bijelu danu. Osvetn. 2, 37. — *ff) prijedlogom* preko (preo) *s gen.:* preko dne: Travu zbiram priko dne. M. Vetranić 1, 156. Sunce sija priko dne. M. Divković, nauk 38[a]. Priko dne ‚interdiu'. J. Mikalja, rječ. 490[b]. Jedna najmaće kandela priko dne i noći prid nime neka gori. M. Bijanković 37. — preko dnevi: Priko dnevi trudahu. B. Kašić, nasl. 29. Priko dnevi ‚de die'. A. d. Bella, rječ. 345[b]. — preko dneva: Veće puta jesti priko dneva. A. Bačić 181. O čemu se on zabavljaše priko dneva. M. Zoričić, zrc. 30. — preko dana: To pjevahu priko dana. N. Marči 36. Drug kosović, što ga budi prije jutra rana, i uspana ńekad preko dana. Osvetn. 2, 35. — *može* dan *ostati i nepromijeńeno za* preko: preko dan *ili* prekodan *što može imati i drugo značeńe. vidi* prekodan. Priko dan ‚de die'. A. d. Bella, rječ. 345[b]. Er ste priko dan djelovali. B. Zuzeri 115[b]. Uzleti k ńemu priko dan često Saverije molitvicom. A. Kanižlić, bogoj. fran. 206. Što priko dan zanatom zasluži to proigra. M. A. Reljković, sat. E 3[a]. Preo noć je na snu ga gledala, preo dan je groznica vatala. Nar. pjes. vuk. 2, 613 Preko dan sijeva a po noći gori. Nar. prip. vuk. 148. — *gg) prijedlogom* s *s instr.:* s dnem *i* s dnevi: Ter se z dnem odpravi, z dnevi češ pak poći. M. Vetranić 2, 247. Da s dnevi putuješ. 2, 242. — *hh) prijedlogom* u (va) *s acc.:* u dan: Neće moć ni u noć ni u dan nikuda od ńe poć'. N. Nalješković 1, 276 Da gorim plameni i u dan i u noć. 2, 21. U dan i u noć ne pokoje čijem ne pridu na sve svrhe. J. Kavańin 360[a]. Kriju se u dan i zvijezde. I. Đordić, ben. 26. U dan ‚diu'. J. Stulli, rječ. 1, 100[a]. I u dan i u noć. 100[b]. Usred tavne noći bez mjeseca kako u dan, kada grije sunce. Nar. pjes. vuk. 3, 78. 535. Vidi Marko iti bez mjeseca kako u dan kad ogrije sunce. Pjev. crn. 215[a]. — *ii) prijedlogom* u (va) *s loc.:* u dne: Misa nima se služiti nere va dne, a ne v noći. Naručn. 27[a]. Čtući va dne Tulija, a v noći Plata. Transit. 3. Ko godijer hoditi bude u dne ne potakne se. N. Rańina 77[b]. iv. 11, 9. Sunce da svijeti u dne a mjesec i zvijezde da svijete svu noć. Zborn. 25. U dne ter u noći. M. Marulić 23. Gdi u dne pribiva. Š. Menčetić 20. Kako ćemo moći mi pravo živiti, u dne i u noći pohvaljeni biti? P. Hektorović 29. Ne pristav cvileći u dne i u noći. N. Dimitrović 58. Mi umijemo pute svake bolje neg vi odi u dne. N. Nalješković 1, 157. Tako i ti, Blažu mili, trjeba da znaš lijek nemoći, koja u dne i u noći dušu t' s tilom trudno dili. M. Pelegrinović 199. Va dne ali v noći. Mon. croat. 34. (1546). Ne vijašo *(viđaše)* ga nigdor va dne. Aleks. jag. star. 3, 250. U dne i u noći. Nauk. brn. 53. U dne ‚interdiu'. F. Vrančić, rječ. 50. Od razgovarańa učińena u dne. B. Kašić, zrc. 41. Ne smi misec u dne sjati. D. Baraković, vil. 176. U to život u dne, u noći skončava mi se i odlaga. I. Gundulić 224. Ista ih *(stvari trudne)* zemlja pripovijeda svim putnikom u noć i u dne. I. Gundulić 321. Nigdje ni u dne ni u noći ni malahno ne počine. G. Palmotić 2, 340. Ća u dne čińaše, kada bijašo noć, sasvim razčińaše. B. Krnarutić 16. U dne ‚interdiu'. J. Mikalja, rječ. 711[b]. Neka u dne i u noći plakat grijehe budom moći. I. Akvilini 291. Fratar u noći, a vlastelin u dne, a kmeti u jedno. Poslov. danič. 22. Što se u noći čini, u dne se ukaže. 124. U noći svijetao, a u dne taman. 141. U noći svitlost u stupu od oblaka, u dne oblak od vrućine sunčane zasloňajući. S. Margitić, fala. 244. Da ne imaš mučiti ga u dne ni u noći. L. Terzić 186. U dne i noći ona vijeku ne misli o inom. I. V. Bunić, mand. 28. Ne gojaše u noći i u dne nego l' trbuh. J. Kavańin 20[b]. Ou ga zasjeni u dne, a u noći prosvijetli. I. Đordić, salt. 222. U dne (vu dne) ‚interdiu'. I. Bjelostjenac, rječ. 1, 703[b]. A. Jambrešić, rječ. 443[a]. U dne, u noći prid očim si sved mi stala. P. Sorkočević 582[b]. Oni u dne od ńih se odbiju. Osvetn. 4, 45. Va dne ćemo 'vako reć. Jačke 2. — u dnevi: Tješit ću se u dnevi i u noći. L. Radić 55. Da bi zabavljao sebe istoga sveđer u dnevi i u noći. J. Matović 344. — u dnevu: Svijeća u dnevu, čersa u mraku. J. Kavańin 42[b]. Zovi u dnevu i noći. A. J. Knezović xxxn. I u dnevu i u noći da jim nije trud zaludu. And. Kačić, razg. 3. Misa ima li se u dnevu, oli u noći govoriti? M. Dragićević 164. U dnevu i noći. Nar. pjes. istr. 2, 172. Ama zlatno odasijeva runo i u noći kô u dnevu bijelu. Osvetn. 2, 64. — u danu: Da vam bude u pomoći i u danu i u noći. Nar. pjes. vuk. 1, 141. Skupu škriňu, pred kom žari uljenica žarom i dva steća stupa vošteńika i u danu. Osvetn. 2, 22. — *kk) prijedlogom* za *s gen.:* za dana: Drveće v toplom saranito sad se za dana na sunce iznosi. I. S. Reljković 152.

2. *u ovom primjeru znači smjer (od istoka put zapada) po kojem nam se čini da se sunce preko neba pomiče:* Ide vitar uz dan, prama istoku. M. Pavlinović. *slično je i ovo:* Čudi se od narešenja nebeskoga, od sunca, od miseca, od zvizd, čud' se od posluženja ńihova i kako od početka svita do konca, dan i noć teku ka zapadu i vraćaju se ka istoku. Živ. kat. star. 1, 219. *tako se mogu shvatiti i rečenice:* dan istjoče, utječe *itd. vidi kod* 1, a, *c).*

3. *s gen. imena radńe često se govori kao mjera prostora; tako: a)* dan hoda, iter diei, *naznačuje duljinu puta koja se može u jedan dan (hoda) prevaliti; u takome smislu dolazi u Mikańinu rječniku* (dan hoda ‚iter diei'. dva dni hoda ‚iter dierum duorum et sic trium etc.' 56[a]), *u Belinu* (dan hoda ‚iter diei'. po dne hoda, po dana hoda ‚diei dimidii iter'. dan i po hoda ‚diei unius et medii iter'. 345[b]), *u Bjelostjenčevu* (2, 65[a]), *u Stulićevu* (po dana hoda, podne hoda ‚dimidii diei iter'. dan hoda ‚unius diei iter'. 1, 100[b]). Pođe u pustiňu putem jedan dan hoda (‚perrexit in desertum viam unius diei'). N. Rańina 44[b]. 3reg. 19, 4. Na riku dojdoše, koj širina dan hoda biše. Aleks. jag. star. 3, 277. Niniv biše grad velik tri dni hoda. I. Bandulavić 70[b]. jon. 3, 3. Sava gre tekući proti istoku dan 16 dobroga hoda. F. Glavinić, cvit. xv. Ki jur tri dni hoda daleko biše. 73[a]. Nahodeć se ja bijeloga Smederova dan daleče. G. Palmotić 2, 178. Daleko je od Rima pet dana hoda a dva dni od Napule. I. Đordić, ben. 40. Izađe pram ńim daleko dan hoda. F. Lastrić, od' 280. Daleko tri dni oda od Edipta. And. Kačić, korab. 67. Držao je parohiju dan oda dugu. D. Obradović, basn. 330. Tri dni hoda preko polja ravna. Nar. pjes. vuk. 1, 532. Gdje bi drugda i dan hoda bilo. Osvetn. 2, 58. — *b)* dan oranja, dan raji, dan zemlje, jugerum, *onoliko zemlje koliko se u jedan dan može izorati. isporedi* dnina, jutro. *u Belinu rječniku:* dan raji ‚iugerum'. 421[b]. *u Vukovu* (dan oranja ‚ju-

gerum'. 110b). Pravdajući se, za što? za dan orања. J. Banovac, prip. 117. Zapravdaju se dva o jedan dan zemje. J. Filipović 1, 459a. Uzorah tri stotine dana te sve posijah šenicu. Nar. prip. vuk. 209.

4. *kao dio vremena uopće ili godine, mjeseca, nedjеље vrijedi dva čela ili pravi dan (kod* 1) *i noć, te se dijeli u* 24 *sahata. obično se mjeri od ponoći do ponoći, a kod istočnijeh naroda od jednoga zahoda sunca do drugoga.*

a. duljina je dana mjera za vrijeme. a) mnoštvo, broj dana naznačen je više ili manje potanko: ili prostijem brojevima, ili riječima mnogo, vele, malo, nekoliko *itd., ili kojim drugim načinom.* I bi onde dva dni. Bernardin 33b. iv. 4, 40. Mojsej (‚Mojsoj') je postil na gori 40 dni. Korizm. 4a. Po nikoliko dneh. Mirakuli 99. U dni mnoge pribiva i živje s mužem svojijem. N. Ranina 26a. luk. 2, 36. Bješe tri dni ne videći. 174a. apost. 8, 9. Pribiva u Damašku njekoliko dan. 174b. apost. 8, 19. Nakon devet dana. Zborn. 8a. Izide sedam dana da ničesa ne okusi Abram. 39b. ark. 9, 86. Neka ju gladem i žajom dvanadeste dan morili budu. Živ. kat. star. 1, 222. Gdi prija malo dan jedva se obrani. P. Hektorović 65. Jurve sam parjal zled, ku ćutih vele dni. N. Dimitrović 58. Tko je glad za vele dan patil. 69. Veće su od dva dni. N. Nalješković 1, 256. Nu će bog učinit, do malo da će dan nemirna ona bit'. 2, 133. Jos dva dni er smo iz Fijerence. M. Držić 276. V šestih dnêh. Kateh. 1561. A 3b. U razmišljanju od urâ svake dnevi. B. Gradić, duh. 55. Dva dni ‚biduum'. F. Vrančić, rječ. 13. Ispunili se jesu dni da porodi. M. Divković, bes. 74a. Koji odar ne bi ni po dan *(za jedan dan)* slobodan. B. Kašić, fran. 52. Oda dne onoga projde dan petdeset. Đ. Baraković, jar. 105. Znate, da po dviju dne*(h)* vazam bude. I. Bandulavić 83b. mat. 26, 2. Kad u pustiñi četrdeset posti dnevov. F. Glavinić, cvit. 87b. Drža pristol Petrov let 12 i dva dni. 109a. Četrdeset dnevi pribiva. I. T. Mrnavić, ist. 26. Malo dana prije ‚paucis ante diebus'. Malo dana poslije ‚paucis post diebus'. J. Mikalja, rječ. 55b. Vrijeme od jednoga dana, od dva dni, od tri dni, od četiri dni. 794a. Pričestiti se svaku osan dan. P. Radovčić, ist. 218. Do malo dana umri. S. Margitić, fala 54. Poslije tri dni ukaza jim se. isp. 78. Lazar u grobu četr dana stô je. I. V. Bunić, mand. 30. Čuvati grob za tri dni. P. Macukat 34. Što u dan raste i opada. J. Kavanin 21b. Kô se triest dan mjesec miri. 474b. Malo dana prije ‚paucis ante diebus'. U jedan dan ‚intra diem'. Za dva dni ‚per biduum'. Tri dni ‚triduum'. Od dva dni ‚biduanus'. A. d. Bella, rječ. 346b. Izmećući iz sebe za šes cijelijeh dana smrdeću vodu. I. Đordić, ben. 33. Duša je Isukrstova bila u mistu ovomu ne puno tri dni naravna. A. Bačić 40. Kako produ ova tri dni J. Banovac, prip. 96. Ovo otajstvo uskrsnutja gospodinova svake godine štujemo i slavimo osobito za tri dneva. J. Filipović 1, 109a. Za tri dni puna. P. Knežović, živ. 59. Plâču za kćeri Jeftovom po četiri dneva. F. Lastrić, test. 147a. Isukrst u ona tri dneva smrti ne bijaše čovik. 182a. Prije osam dni ili najmanje tri dni. A. Kanižlić, kam. 213. Da su u sedam dni svi bili kršteni. 476. Da će on do tri dni moći u crkvu doći. E. Pavić, ogled. 356. Nakon tri dni nadošce ga u templu. S. Rosa 41a. U tri dni ja ću ga opet zgraditi. 53a. Svi prošasti naši dani od smrti su pozobani. V. Došen 46a. To sve bi učiñeno u jedan dan. And. Kačić, razg. 31. Imaju proći barem dva dni. Ant. Kadčić 414. Evo tri dni da me trpe. J. Matović xxviiia. Koji za one tri dni bješe mrtav. 57. Koji si se dostojo za tri dni bit pokopan. L. Radić 65. Simonides zaiska jedan dan roka. M. A. Reljković, sabr. 6. Dosta će nam biti za dva dni. D. Obradović, živ. 75. Ti nećeš kod mene ni tri dni biti. 93. Po tri dni drugda ništa ne bi okusio. 99. Kad još tri dni prid minom se glede. J. S. Reljković 120. Malo dânâ prije ‚paucis ante diebus'. Malo dânâ poslije ‚paucis post diebus'. J. Stulli, rječ. 1, 100a. Nakon dva dni kako odjedri. Nakon ćetiri dni ‚infra quatuor dies'. Nakon pet dana ‚infra quinque dies. Dva, tri dni zasob, dva tri dneva zasob ‚duobus vel tribus diebus consequenter'. 100b. Tri dni su, tri dana su ‚triduum est elapsum'. Do malo dana, do nevele dana, ne do vele dana ‚post paucos dies, paucis diebus post'. 101a. Svetac prođe u jedan dan. Nar. posl. app. 309. Do dan do dva zelena travica. Nar. pjes. 1, 446. Popio je trista dukat sve za jedan dan. 1, 456. Prenejaka od četrest dana. 1, 572. Piše vino tri bijela dana. 2, 54. Tako stade za petnaest dana. 2, 172. I amanet moj nejak Urošu u kol'jevci od četrest dana. 2, 187. Piše vino baš za sedam dana. 2. 572. Počinuo jedno osam dana. 3, 45. Kano mjesec kroz jelove grane kad obasja od petnaest dana. 3, 155. Mlada Juba od petnaest dana. 3, 168. Tko ne dođe za petnaest dana. 3, 365. Kad spahija pođe iz Hrvatske, na dan će ti glase opraviti da se nemu na večeru nadaš. 3, 436. Ova svadba do trideset dana. 3, 534. I biše se dnevi nekoliko. 4, 82. Ako je kratak dan, duga je godina. Nar. posl. vuk. 4. Najmilijeg gosta tri dana je dosta. 187. Kroz ovi tri dni. Nar. prip. mikul. 54. — *b) mnoštvo je dana naznačeno imenom koje veće mjere za vrijeme kao* godina, mjesec, nedjеља. *tako se govori:* godina dana: Godinu dan bi u jami M. Divković, nauk. xxxi. Jednoč u godini dana. F. Lastrić, test. 309a. Obetaše da će to kušati za godinu dana. M. Zoričić, zrc. 130. Za godinu stoji dana. V. Došen 66b. Za dvi godine dana. And. Kačić, kor. 201. Za godinu dana ozdravi. M. A. Reljković, sabr. 28. Bih na vojsci devet godin' dana. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Žalila ga tri godine dana. 1, 403. Još ne prođe ni godina dana. 1, 618. Da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. 2, 3. Kano jelen od godine dana. 2, 337. I godinu dana bijelijeh. 3, 106. — godište dana: Za godište dana. M. Divković, nauk. 4a. Više veće oblizu godište dana. B. Kašić, iñ. 22. Za godište cijelo dana. P. Kanavelić, iv. 88. Nakom godište dana. S. Rosa 35. — leto dana, *samo kod jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka:* Kadi Anton sveti leto dan leža bolan. F. Glavinić, cvit. 182a. U polaci Fausta leto dan zadržan. 207b. — mjesec dana: Misec dana, više od miseca dana živiti. J. Banovac, pred. 47. Vrlo mlado od meseca dana. Nar. pjes. vuk. 2, 119. Ima, babo, čitav mesec dana. 2, 164. Tako stade jošte mjesec dana. 2, 405. — nedjеља dana: Posti u nedilji dana petak i subotu. I. Ančić, vrat. 177. Prije šest nedilja dana. F. Lastrić, test. 224b. Pak pojidu za nedilju dana tvoju hranu na godinu dana. M. A. Reljković, sat. F 1a. Mili kume, kamo tvoja vala što se vališ od nedеље dana? Nar. pjes. vuk. 1, 57. Malo roka za nedjelju dana. 1, 253. Nijo prošlo ni nedjelju dana. 1, 480. Tu mi staše tri nedеље dana. 4, 76. Za bijelu nedjelicu dana. Nar. pjes. petr. 1, 147.

β. nema se obzira na duljinu dâna, nego na red po kojem dani slijede jedan za drugim. po mjestu koje ima u tom redu može se dan više ili manje potanko naznačiti kao doba ili rok u koji se što događa.

a. *može biti uopće govor da dan za danom slijedi, ne naznačujući nijednoga dana napose:* Za dnem leti dan. Š. Menčetić 181. Zadovo|no jest vsakomu dnevu svoja nevo|a. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 8b. Odredivši svakoj dnevi i svakom vrjemenu vlaštiti način. B. Gradić, duh. 8. Osuđuje taŝta zameranja hipâ, časij, dnévâ i vreménâ. Š. Budinić, sum. 29a. Gospodin stvori prvu materiju prije svakoga dnevi. M. Orbin 10. Januar ima dan 31, februar ima dan 28. F. Glavinić, cvit. xxi. Paziti dni za činiti nike stvari, nije grijeh smrtni. S. Matijević 47. Dan za danom, a iza dana dan. Poslov. dan. 15. Namjera siječan svoje dni. 69. Dan za dnevom grede. A. Vitaljić, ist. 428b. Izbrojio je misece i dneve. S. Margitić, fala 249. Parke predu dni i zore, ter ih pomno uvijaju. J. Kavanin 389a. Da im kažaše s nih svjetišta dni, vrjemena i godišta. 567a. Dva tri dni zasebice ‚duobus vel tribus diebus consequenter'. A. d. Bella, rječ. 346b. Svi su dnevi božji. F. Lastrić, od' 213. Prid oči stavi sva godišta, sve misece, sve dneve, sve čase, koje ti je bio dao *(bog)* da moliš. L. Vladmirović 88. Gledate dnevi i mjesece. J. Matović 356. Ne ima dnevi ni časa. D. Obradović, basn. 219. Veće je dâná nego komádâ. Nar posl. app. 303. Koliko je u nedelji dana, svi su dani od srebra skovani. Nar. pjes. vnk. 1, 640. Pa još ima dana za mejdana. 2, 354. I prokliñe dane i godine. 3, 411. Kada do dva kneza pogiboše jednog dana, a jednoga časa. 4, 145. Dan i komad. (Što zasluži to pojede). Nar. posl. vuk. 53. Nije dana bilo da k njoj hodio nisam. Pravdonoša 1852. 9, 3b.

b. *da se bolje naznači odulivanje, otezanje, odgađanje koje radnje, često se upotrebljava dan udvojeno s kojim prijedlogom: a) s prijedlozima* od, do, dan *stoji u gen. ili ostaje nepromijenjen; ako je u gen., oba dva puta ima obično isti oblik:* od dne do dne. *od* xvi *vijeka.* Jere me oda dne do dne išću. Bernardin 17. isai. 58, 2. Ne odvlači od dne do dne. Korizm. 40a. Od dne do dne vazda veće gnifna i veće nemila kazaše se. P. Zoranić 1. Protežući od dne do dne poupravljenje. Š. Budinić, ispr. 72. Da nastojiš od dne do dne. Nauk. brn. 58b. Ne ima odmicati oda dne do dne pokoru izvršiti. M. Divković, nauk. 202b. Nemoj ocknivati od dne do dne. P. Posilović, nasl. 6b. Od dne do dne tri bijela dana. Nar. pjes. vuk. 4, 455. Od dne do dne tri pune nedjeje. Nar. pjes. juk 112. Tako baba po poljani pleše od dne do dne godinu danaka. Osvetn. 2, 177. — od dnevi do dnevi. *od* xvi *vijeka.* Od dnevi do dnevi. A. Gučetić, roz. jez. 121. Od dnevi do dnevi ‚de die in diem'. A. d. Bella, rječ. 345b. Od dnevi do dnevi ‚in diem, in dies'. J. Stulli 1, 100a. *slično je i ovo:* Od jednoga do drugoga dnevi. A. d. Bella, rječ. 346b. — od dneva do dneva. xviii *vijeka.* Napridovati bude od dneva do dneva. L Terzić 167. Rastući od dneva do dneva. F. Lastrić, test. 387a. Neka bi dostignuli obilatiju milost od dneva do dneva. J. Matović 138. — od dana do dana. *od* xviii *vijeka.* Neg od dana do dana što jide. J. S. Reljković 70. — od dna do dna. xviii *vijeka (vrlo rijetko):* Od dna do dna. J. Rajić, pouč. 1, 11. — od dan do dan. *od* xviii *vijeka.* Od dan do dan pametniji i razumniji biva. D. Obradović, basn. 25. Mrtav Marko kraj bunara bio od dan do dan nedeljicu dana. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Od dan do dan tri bijela dana. 3, 195. — od dan do dne. xvi *vijeka:* Od dan ter do dne. M. Vetranić 2, 352. Ta vera od dan do dne u nas raste. Katch. 1561. F 1. — *b)* dan na dan *u jednom riječniku prošloga vijeka i u naše vrijeme:* Dan na dan ‚dies in dies, vel diem in diem'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. Svijest svoje snage dan na dan mu jedri. M. Pavlinović, rad. 146. — *c)* dan o dan. *u jednom primjeru* xviii *vijeka:* Da može dan o dan na boje uspevati. D. Obradović, basn. 236. — *d)* dan po dan. *od* xvi *vijeka:* U paklu vran jedan srce grize vik Titiju dan po dan. F. Lukarević 223. Prodjivajući dan po dan. A. Gučetić, roz. jez. 151. Čemu hoćeš dan po dan odmicati odluku. B. Kašić, nasl. 44. Pričešćenje dan po dan odlagat. A. Georgiceo, nasl. 317. Dan po dan ‚in dies vel in diem'. Čekati dan po dan. J. Mikalja, rječ. 55b. Da se *(žel)a* užgava večma dan po dan. M. Radnić 437a. Dan po dan ‚in diem'. A. d. Bella, rječ. 61a. ‚de die in diem'. 345b. Ozdravivši od bolesti dan po dan istira iz sebe ostanke bolesti. A. Bačić 263. Turčin dan po dan napriduje u sili. S. Badrić 51. Odmičeš dan po dan pokorit se. J. Banovac, pred. 18. Neka ubogi i prosjaci koji dan po dan promeću se iščući nima branu govore ove riči. J. Filipović 1, 429a. Nenavidost Saulova protiva Davidu uzmlo̊avaše se dan po dan. E. Pavić, ogled. 244. Dan po dan napridovali bi. A. d. Costa 1, 62. Dan po dan ‚in diem, in dies'. J. Stulli, rječ. 1, 100a. Dan po danak dok subota dođe. Nar. pjes. vuk. 3, 150. Dan po dan, dok i smrt za vrat. Nar. posl. vuk. 53. *u jednom primjeru* xviii *vijeka* dan *nije udvojeno nego stoji* sve po dan: Osim toga svagda radit neće neg sve po dan na dilje odmeće. M. A. Reljković, sat. E 2a. — *e) s prijedlogom* za, dan *stoji nepromijenično. od* xvi *vijeka:* Ne čin' me da tužu ovako dan za dan. Š. Menčetić 118. Da dan za dan privrlazi. V. Došen 210b. Dan za danak i Đurđev će doći. Osvetn. 2, 4.

c. *ponavljanje (a i trajanje) koje radnje naznačuje se: a) riječima* svaki (svak) dan. *uz* dan *radi veće sile može biti i druga koja riječ, kao* dragi, bijeli, božji, bogovetni, u boga. svaki dan: *aa) stoji najčešće u acc. bez prijedloga:* Koji sam svaki dan to hudi na sviti. N. Dimitrović 49. Ćoek u srcu miran nije, a svaki dan vidi očito da nije ništor vjekovito. I. Gundulić 234. Svaki dragi dan. A. Georgiceo, nasl. 262. Molitva koja se govori svaki dan. J. R. Gučetić 14. Da se svak dan tâ upravi otcu žrtva oprostiva za nas. J. Kavanin 69b. Videći se porugan i pogrđen svaki dan, odlnči bižati. And. Kačić, razg. 52. Da će on ńu, te svaki dan, biti. M. A. Reljković, sat. D 2a. Svaki dan, v. svakdan. J. Stulli, rječ. 1, 100b. Svaki u boga dan. M. Pavlinović, rad. 148. — *ako se kod ponavljanja radnje propušta jedan ili dva dni, govori se:* Svake tri dni, svaki treći dan ‚tertio quoque die'. Svaki drugi dan ‚alternis diebus'. A. d. Bella, rječ. 346b. J. Stulli, rječ. 1, 100a. 101a. — *bb) u gen. bez prijedloga:* Jali davaš po tovar cekina svakog bijela u godini dana. Osvetn. 2, 138. — *cc) u acc. s prijedlogom* po: Zato kuću po svaki dan meti. J. S. Reljković 71. — *dd) u acc. s prijedl.* u: Smrt mu žalc u svaki dan. I. Zanotti, en. 9. — *b)* na dan: Što nam je zadovolje za jedno priprostije živ|enje na dan. I. T. Mrnavić, ist. 58. Kojega na dan preotimajuće jakosti veoma se bojaše. D. E. Bogdanić 51. — *c) osim svagdanega ponavljanja može se isticati da svaki dan radna biva po jedan put ili da se više puta ponavlja. to se javlja mećući broj puta uz aa) instr.:* dnem. *samo u jednom primjeru* xvi *vijeka:* Sedam krat dnem hvalih te. Naručn. 28a. — dnevom. *u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Posli dnevom po tri puta (h)rani. J. S. Reljković 243. — *bb) acc.* dan *s prijedlogom* na: Ugoda tadaj učiniv̌i s težakom od dinara na dan. N. Ranina 34a. mat. 20, 2.

Jednokrat samo na dan blagujemo. Š. Budinić, sum. 149a. Po tridesti očenaša na dan. A. Gučetić, roz. jez. 330. Pohojavaše ju dvakrat na dan. B. Kašić, per. 78. Dvi ovce na dan polagahu mu *(drakunu)*. F. Glavinić, cvit. 100b. Ne blaguje nigda, nego samo jednom na dan. K. Magarović 103. Trikrat na dan svih prokliñu. J. Kavañin 452b. Trista puta proda boga rad dobitka na dan svoga. V. Došen 120a. Ako bi sedam puta na dan sagriješio. J. Matović 503. Na dan perce uzimala. Nar. pjes. vuk. 1, 54. — *cc) prijedl.* na *s loc.* Gdi človik ki je prav, ne more da na dne sedam krat strmoglav doli se ne padne. H. Lucić 281. — *dd) prijedl.* preko *aaa) s genetivom:* Kad je tri put priko dneva dojiš. J. S. Reļković 232. — *bbb) ili s nepromijenjenijem oblikom nominativa:* Da sebe tisućkrat priko dan zlo vara. D. Rañina 9a. Sagrešiš veće puta priko dan. A. Bačić 214. Ńoj priko dan jedan put se daje. J. S. Reļković 203.

d. *jedan dan ili više dana može biti na po se naznačeno i odvojeno od drugih dana, osobito ako se hoće istaknuti rok, vrijeme kad štogod biva.*

a) dan se može naznačiti među ostalijem danima u istoj godini, ako mu se doda neka osobina što ga razlikuje od ostalijeh dana. takove osobine potječu ili od astronomije ili od vjere ili od oboga ili od društvenijeh konvencija. a) onakovijeh naznačenijeh dana može biti više od jednoga u godini, te se razlikuju od ostalijeh dana, ali ne među sobom. naznačeni su takovi dani aa) osobitijem adjektivima. vidi blag (3, *c) bb)*), 2. blagdan, častan (c, *a) dd)*), slavan, svet, svečan, svetačan, svetašńi, velik, zapovjeđan; poslon, poslovačan, prost, slobodan, težan; postan, pokoran, mrsan; korizmen, pokladan, prijesni, prijesnikov; hođńi, ishođńi, ophođńi, mrtav; nedjeļni, subotńi; ļetni, jeseni, zimski, proļetni; pasji; pazarni, zborni *itd. itd. — bb) genetivom (samijem ili s prijedlogom* od) *imena koje znači kakvo vrijeme u godini u koje onaj dan spada, kao* dan od korizme, dani časnoga posta, *ili imena onoga sama dana, kao* dan velikoga praznika, od subote, *ili onoga na što je dan namijeñen, kao* dan od posla, od posta *itd. vidi kod pojedinijeh imena. — b) pojedini dan može biti tako naznačen da se odvaja od sviju drugih dana u godini, a ako je i godina među ostalijem naznačena, onaj se dan odvaja od sviju dana svakih vremena. to biva na koji od ova tri načina: aa) naznačujući ono što razlikuje onaj dan od ostalijeh, i osobito svetkovinu ili sveca što se u onaj dan časti. aaa) ime svetkovine ili sveca stoji u gen.* Dьnь svętogo Vita. Mon. serb. 35. (1253). Dan svetoga Vlasi. Spom sr. 2, 36. (1392). Dan svetih Filipa i Jakova apustolu. Mon. croat. 70. (1447). Dan svetoga Mavra opata. N. Naļešković 1, 343. Dan vazama ‚paschalis dies'. A. d. Bella, rječ. 346a. Dan božjega dneva. L. Terzić 338. Dan Benediktove svetkovine I. Đordić, ben. 8. Koga *(s. Ilije)* dan danas svečano slavimo. F. Lastrić, svet. 105b. Ovo se dogodi na dan rođeni s. Martina. M. Zoričić, zrc. 192. Dan uskrsa. M. Dobretić 81. — *uz gen. može biti i prijedlog* od: Ovi sveti i slavni dan od mladjonac. M. Divković, bes. 107. Vanđelje na dan od prisvetoga tijela Isukrstova. J. R. Gučetić 9. — *bbb) svetkovina ili svetac naznačeni su adjektivom posesivnijem:* Dan božićni, dan vazmeni. A. d. Bella, rječ. 346a. Drugi dan Trojičina dne. Vuk. živ. 30. Na osvitak vaskrsova dana. Osvetn. 3, 117. — *kod imena svetaca adjektivi su sa sufiksom* j: Od Miholja dьnc. Mon. serb. 20. (1234). Stepańa dьnь. 51. (1240—1272). K Ivańu dne. M. Divković, nauk. 132b. Nikoļ dan. Vuk, poslov. 31. *tako je i ovo:* Kako da bi se približal dan gospođńi. I. Bandulavić 7a. božji dan *(vidi* božji, II, *d)). sa sufiksom* ov (ev): Do Đurđeva dne. Mon. serb. 20. (1234). O vsakomь Dmitrovu dnevě. Spom. sr. 2, 28. (1387). Post k Petrovu dne. M. Divković, nauk. vii. Od Đurđeva do Petrova dana. Nar. pjes. vuk. 3, 313. Doći će Vidov dan. Nar. posl. vuk. 68. — *govori se i* Krstov *i* spasov dan. Krьstovь dьnь. Mon. serb. 52. (1240—1272). Sije zapisa kraļevьstvo mi u Moravě prěde spasova dьne vь lěto 6850. 117. (1342). — *sa sufiksom na za imena ženska i za muška što se svršavaju na* a: O Ili(ji)ně dьni. Spom. sr. 2, 28. (1386). Varica se na Varin dan vari, na Savin dan hladi, a na Nikoļ dan jede. Vuk, posl. 31. *amo spada i ovo:* Šokcem sjutri dan Gospojin mali *(vidi* mao). Osvetn. 4, 45. — *vidi i* badńi dan *i* prestupan. — *bb) bilježeći mjesec i broj (prosti ili redni) što kaže koji je ovo dan u redu dânâ onoga mjeseca.* Neka po četvrtomu danu oktubra slideći dan ne bi bio peti nego petnadesti otubra. B. Kašić, rit. 2. Od dana 27 novembra do dana 3 dečembra. 13. Prvi dan mjeseca ‚calendae'. A. d. Bella, rječ. 159b. 346b. Dan mladi ‚calendae'. 159b. Prvi dan meseca. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. Do desetoga dneva istoga mjeseca. I. Zaničić 102. — *ime mjeseca stoji u gen. s prijedlogom* od: Do drugoga dnevi od veļače. I. Akvilini 59. — *vidi drugih primjera kod c). — cc) bilježeći rednijem brojem dan ali ne po ńegovu mjestu u mjesecu nego u kakvom drugom redu dânâ:* Po osmom dne vazmenomu. Bernardin 9a. Prvi dan novoga ljeta. A. d. Bella, rječ. 311b. Dan ki dovodi godište. 170b. Prvi dan korizme. J. Banovac, razg. 80. — *c) da se naznači u koji se dan ńešto zgodilo, a osobito da se ńešto pisalo (dalo), dan (tal.* data, *ńem.* datum. *za samo bilježene dana ima u Stulićevu rječniku:* Pisati dan ‚metter la data' ‚diem dare, scribere, adscribere, adponere'. 1, 100b. *i još:* Dan zabiļežiti (na knjizi) ‚adscribere, apponere diem'. J. Stulli, vocabolario ital.-illir.-lat. 1, 452b *kod* data) *bilježi se: aa) svetkovinom ili svecem kao kod b) aa), i stoji najčešće u acc. s prijedlogom* na: Na Dmitrovь dьnь. Mon. serb. 50. (1240—1272). Lěta vьplьštinja gospoda našego Isu Hrista tisušta 253, měseca ijonja, na dьnь svętogo Vita. 35. (1253). Na Stepańa dьnь. Mon. serb. 51. (1240—1272). Sije se pisanije stvori na Krьstovь dьnь. Mon. serb. 52. (1240—1272). Sije pisanije pišu *(pišem)* na Semijuńa dьnь u Brьnačěhь. 69. 70. (1273—1314). Na dan sv. Ambrosa. Mon. croat. 3. (1321). Koji preminu na dan svetoga Mavra opata. N. Naļešković 1, 343. Da vam budem ja jednoga na vazmeni dan pustiti. A. Vitaļić, ost. 160. Na dan božjega dneva. L. Terzić, pokrip. 338. Na dan Blaža od opata bi izneseno. J. Kavañin 317a. Na badńi dan. A. Kanižlić, bogoļub. 230. Na spasov dan. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — *rječe s prijedlogom* u: U dan Benediktove svetkovine. I. Đordić, ben. 8. — *može stajati i u gen. bez prijedloga, ako se dan naznačuje adjektivom:* Badńega dne u noći nijedna se zled uzroči. Poslov. dan. 5. — *često stoji u loc. s prijedlogom* o, *no se tijem obično kaže da se ne zna za cijelo ili baš onaj dan nego može biti i drugi ne daleko od onoga:* A kad bilo o Petrovu danu. Nar. pjes. vuk. 3, 314. — *bb) brojem i mjesecom kao kod b) bb). aaa) broj je redni i zajedno s imenom* dan *stoji u acc. sing. — dolazi od* xiii *vijeka, no istom u primjerima* xiv *zna se za cijelo da je redni broj (vidi prvi i*

drugi primjer). Lêto upłьštenija gospoda našego Isu Hrista tisušta 240, mêseca marьta 22 dьnь. Mon. serb. 28. (1240). Pisano u našemь gradu u Bobovьcu, sedьmi danь miseca ferьvara. 185. (1358—1376). Pisano va lita roždьstva Hristova 1392 lito šesti dnь mêseca marьca. Spom. sr. 2, 34. Mêseca madija četvrьti danь. 2, 51. (1406). Lêt 1420 miseca maja prvi dan. Mon. croat. 50. U letih gospodinovih 1475 miseca aprila dan prvi. 114. Ki list je pisan i dan . . . miseca ijuna dan četvrti. 154. (1493). Leta 1581 dan zadńi novembra. 283. U Starom Hvaru četvrti naste dan miseca setembra. P. Hektorović 64. U starom Hvaru, prvi dan miseca luja šestoga godišća od spasenja našega nakon tisuća petsat i petdeset. 69. Umri leta Isusova 289 dan treti febrara. F. Glavinić, cvit. 46b. Pisao sam u Požegi 27 dan rujna ili ti sept. god. 1757. A. Kanižlić, uzr. xvi. — *bbb) broj redni (po načinu kako su u ovijem primjerima pisani brojevi, ne može se znati, jesu li prosti ili redni, ali pošto je* dan *u gen. sing. treba da su redni), i ime* dan *stoje u gen. sing.* Logofeть Radičь Žiličь pisa meseca nojembra 13 dne u Ulijarehь više Skadra vь lêto 6904. Mon. serb. 228. (1395). Mêseca sekьtemvrija 25 dne lêto roždьstva Hristova 1414. Spom. sr. 2, 61. Pisanь u Sutisci miseca maja 25 dne od rožastva Hristova 1446 lito. Mon. croat. 66. Dana 13 miseca lipńa, godine 1780. I. Velikanović, prik. 3. 15 dna togož mjeseca. J. Rajić, boj. 4. — *u naše se vrijeme obično izostavlja ime* dan: Prvoga marta. Đ. Daničić, sint. 61. — *ccc)* dan *je izostavljeno a broj ne može se poznati, jeli prosti ili redni.* 12 Augusta 1397. Spom. sr. 1, 9. U Beču miseca studenog 30 god. 1770. A. T. Blagojević, pjesn. viii. — *ddd) broj redni i ime* dan *stoje u acc. sing. s prijedlogom u (u nekim primjerima gdje se ne zna jeli broj prosti ili redni, može biti da je prosti s gen. plur.* dan). *od* xii *vijeka:* Mêseca avьgusta u dьvadeseti i deveti dьnь. Mon. serb. 2. (1189). Vь siju pride pustyńu mêseca nojembra v 2 dьnь vь lêto 6700 i 6. 3. (1197). Mêseca sekьtembrija vь 29 dnь odь roždestva Hrêstova lêtь 1393 lêt. Spom. sr. 2, 40. — *u ovom primjeru izostavljeno je ime* dan, *a ne može se poznati, jeli prosti ili redni broj.* Miseca sektembra vь 17. Mon. serb. 483. (1444—1460). — *eee) prijedlog* na *s acc., i to ili prostoga broja s kojim se ime* dan *slaže a (s brojevima većim od* 4) *stoji u gen. pl.* Pisano po leti rožastva Hrstova 1397 litoo miseca maža na 22 dni. Spom. sr. 2, 41. Na 3 dni prevara 1399. Mon. serb. 232. (1398). Mêseca aprila na dvadesti dni. 389. (1437). Na dvadeset i dva dni miseca aprila. M. Marulić 4. U Starom Hvaru na dvadeset dan miseca oktobra sedmoga godišća od spasenja vrhu tisuću pet sat i petdeset. P. Hektorović 55. *izostavljeno je ime* dan: Na dvadesetь i petь marьta na blagovistь 480. (1458). Na trinaest mjeseca studenoga. J. Matović xii. *jamačno je tako i u ovijem primjerima gdje je broj bilježen arapskim ciframa:* U Hvaru na 16 novembra 1541. P. Hektorović 75. Iz Dubrovnika na 30 ǵuńa 1639. R. Gamańić A 3b. Iz Perasta na 15 marča 1712. K. Maǵarović 4. Dano u Mleci na 8 rujna 1730. M. Lekušić 5. Na 6 marča 1784. T. Ivanović 4. Dana u Sutiskomu monastiru s. Ivana krst. na 24 veļače 1799. Grgur iz Vareša 11. — *ili imena* dan *uz koje je redni broj:* Na prьvi danь junija meseca 1466 lêtь. Spom. sr. 2, 128. Meseca nojevьrija a na pokoni dьnь u subotu. Mon. serb. 514. (1471). Ki list je pisan i dan . . . miseca aprila na dan prvi. Mon. croat. 164. (1496). *izostavljeno je ime* dan: Iz Mnetaka na prvi vejače na 1628. *kod* M. Orbin, ogled. iii. U Zadru na prvi studenoga 1690. I. Zanotti, prv. ned. 4. Na prvi miseca aprila. Norini 5. *jamačno je tako i kad je broj bilježen rimskim ciframa:* U Ninu Gradu na xx. Zril Voća miseca 1536. P. Zoranić iv. U Dubrovniku na iii setembra 1632. I. Gundulić 2. — *ili imena* dan *uz koje stoji kao apozicija prosti broj.* Miseca ijuna na dan deset. Mon. croat. 178. (1499). — *kod većine primjera iz starijega vremena ne zna se koji je od ova tri načina:* Let 1309 miseca oktobra na dan 15. Mon. croat. 2. Počina godište na 25 dьnь mêseca avьgusta. Mon. serb. 174. (1356—1367). Primihь na 12 dni mêseca oktovrija. Spom. sr. 2, 36. (1392). Lêta gospodina našega Isu Hrêsta na 1397 *(griješkom* 1497) lêtь, mêseca maja na 13 danь. Mon. serb. 230. Na 1399 lêtь, mêseca fervara na 25. 241. Na 15 dni rečenoga mêseca . . . . . Na 16 dьnь jenvara. Spom. sr. 1, 136. (1417). Let ot porojenja gospodina 1437 miseca ijuleja na dan 15. Mon. croat. 61. Pisah na 12 dan jenvara. 88. (1460). 1471 na 2 miseca aprila. 108. — *fff) posve je neobično da stoji gen. s* na *kao što je u jednom primjeru* xviii *vijeka:* Na šesnaestoga kolovoza. A. Tomiković, živ. 281.

β) neki dan može biti naznačen među ostalijem danima relativno, u koliko se pokazuje u kojoj je svezi s vremenom u koje se govori ili s vremenom u koje se nešto poznato dogodilo. na tu svrhu uz dan *može stajati: a) adjektiv koji naznačuje vrijeme, kao* današńi, jučerańi, jučerašńi, prekjučerašńi *itd.*; sutrašńi, sjutrašńi, zautrašńi, preksutrašńi *itd.*; sadašńi, predńi, prošli, prošasti, minuti, došasti, budući *itd.*; novi *itd. vidi kod pojedinijeh riječi. tako i još koji adjektiv koji ne znači po sebi vrijeme, kao* drugi (alius) *itd.* — *b) rednijem se brojem naznačuje dan da se pokaže koji je u tečeńu vremena poslije ńekoga naznačenoga dana. u tom se redu ovaj zove* prvi, *te je* drugi dan *isto što* sjutrašńi *prema onomu,* treći *je* preksjutrašńi *itd.* Po tretjemu dne najdošo ńega. Bernardin 10b. luk. 2, 46. Prišadšu dnevi drugomu. Mirakuli. 100. Evo ću ja vam dažditi kruhom s neba da izide puk tâ i da nakupi što im bude zadovoļno za oni dan . . . a šestoga dne *(ovo je petak, jer je subota prvi dan po zakonu izraelitskom)* da priprave . . . N. Rańina 88b. 2mojs. 16, 4. *(Judita)* pojde ka Oloforni u nakon četvrtoga dne odkla mu glavu. M. Marulić 5. Počińe prikazanje od drugoga dneva. P. Hektorović (?) 117. Jer od taj prvi dan vidjeh se da nijesam dostojan tvoj ures obazrit. N. Naļešković 2, 15. Ovo ću poć na dvor, doć ti ću *(griješkom* ‚doti ću', *vidi Belin rječnik kod* posdimane 575b) treći dan. 2, 90. Ku *(pjesan)* drugi dan stvori za tim dnem. D. Rańina 137a. Ńu zapovida da do tretoga dne čuvaju. F. Vrančić 13. Od prvoga dnevi u koji izide iz kuće. B. Kašić, iń. 11. U prvi dan, t. j. u nediļu učini *(bog)* svitlost. F. Glavinić, cvit. 2b. U četrti dan, t j. u sridu odiči bog nebo. 2. 3. Od danaska do treti dan mene hoćeš naslidovati. 269b. Drugi dan, dan poslije ‚postero die, postera die, postridie'. J. Mikaļa, rječ. 56a. Osmi dan teciše. B. Krnarutić 24. Svanu meni dan četvrti. J. Kavańin 433a. Drugi dan ‚dies posterus'. A. d. Bella, rječ. 346a. ‚postero die'. 346b. Treći dan ‚perendie'. 575b. Dan drugi, zutra dan ‚dies posterus'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. ‚postero die, postridie'. 2, 65a. Dan četrti, on dan ‚post tertium diem'. 2, 64b. Pazi grob ńegov tja do trećega dneva. M. Lekušić 148. Do osmoga dneva po porodenju. F. Lastrić, test. 39a. U deseti dan dađe duha

svetoga. J. Matović 66. Goji ga, sele, do treći dan; kad bude, sele, treći dan, trgaj mi, sele, cvijeće. Nar. pjes. vuk. 23. Sedmog dana da donoseo blago. 4, 200. — *c) adverbi* sutra (sjutra), zautra *stoje pred* dan *ili uprav su s njim združeni u jednu riječ, vidi* sutradan, sjutradan, zautradan *a i* jutrodan. *vidi i* prezdan, ondan. *nasuprot* dan *stoji pred* danas (danaska, danaske) *te obje riječi zajedno vrijede kao adverab, značeći uopće u sadašnje vrijeme. vidi* danas. — *dolazi od* XVIII *vijeka.* Pak ljudi i dandanas muku podnose. M. A. Reljković, sat. A 6a. Tu jedoše i veseliše se, proslaviše rođenje Hristovo, kao što ga i mi dan danaske proslavljamo s braćom riščanima. Nar. pjes. petr. 1, 36. A namastir dan danaske stoji za Hrišćane kao jarko sunce. 2, 96. danas *pred* dan *(kao* današnji dan) *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Na danas dan porodenja gospodinova. F. Lastrić, svet. 186b. — *mnje je čvrsta sveza s adverbima* prije, poslije *itd.* Budući glas imala *(Krunoslava),* da Podoljem na dan prije s drugami je projahala *(Sokolica).* I. Gundulić 347. Dan prije ‚pridie', pridie ejus diei, pridie quam'. J. Mikalja, rječ. 55b. Dan poslije ‚postridie, postridie illius diei, postridie quam'. 55b. Dan prije ‚pridie'. A. d. Bella, rječ. 346a. Dan poslije ‚postero die'. 346b. Gdino na dan veće prije sve sabrano selo pije. V. Došen 157a. Dan poslije, drugi dan ‚postridie'. J. Stulli, rječ. 1, 100a. Dan prije ‚pridie'. 1, 100b. *nije obično da* prije *stoji prije imena* dan *kao što je u ovom primjeru:* Da ih je prija na dan probudiva na bogoljubstvo. J. Banovac, pred. 146. — *d) zamjenice* ovaj, taj. onaj, isti *itd. naznačuju neki dan ili prema vremenu u koje se govori ili prema drugome danu. vidi kod pojedinijeh zamjenica. — e) ono što se u onaj dan događa ili će se dogoditi stoji uz dan: aa) u podložnoj rečenici:* Riječ učinih oda svijeh riječi koje poče Isus činiti i učini deri do dne u koji uzvišen jest. N. Ranina 135b. ap. 1, 1. 2. Dode dan od vijeka odlučen da budem ja izdan. N. Naljeković 1, 128. Skoro će svanut' dan kad ćete doći vi na željni rodni stan. I. Gundulić 14. Prije dnevi i časa u koji ja tebi imam dati. V. Andriaši, put. 132. Svetkuju priminuće svetoga Romana na dan u koji se prigodi. I. Dordić, ben. 19. Ne znate dneva, ni ure, kad ćete poći s ovoga svita. M. Zoričić, zrc v. I biti ćeš tja do dana *(rob)* kada bude zemlja zvana. V. Došen 46b. — *bb) kao ime u gen. bez prijedloga ili s prijedlogom* od, *ili kao adjektiv:* Ako mu tko ni obeću na njegov rođeni dan u vijek živjeti. N. Dimitrović 28. Taj mi bi jur zgara srića na svit dana od moga rodnoga nesrećnoga dana. D. Ranina 128b. Dan od rođenja ‚natalis' *(griješkom* ‚natatis'). F. Vrančić, rječ. 65. Dan od rođenja. J. Mikalja, rječ. 55b. Dan porodjenja, rodni dan. A. d. Bella, rječ. 346a. Dan rođena (‚rođena') ili rođeni. Dan narođena obslužavan ‚diem natalem ago vel celebro'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Od rođenog' našeg' dana vrimena su već pridana smrti u čeljusti. V. Došen 45b. Dan rodni. Dan porodjenja. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — Dan od krštenja ‚dies lustralis vel lustricus'. J. Mikalja, rječ. 55b. Dan krstni, od krščenja dan ‚dies lustralis, dies baptismalis, dies lustricus'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. — Dan od pira, dan odlučen za pir ‚dios dictus nuptiis'. J. Mikalja, rječ. 55b. Pirni dni ‚nuptiarum solemnia'. A. d. Bella, rječ. 312a. Dan svadbeni ili odlučon svadbo, piru. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Izvršivši so dnevi pirni. And. Kačić, kor. 276. — Dan goščenja (‚goschenya') ‚dies opularis'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. — Dan zborni, sprašišća ‚dies comitialis, comitiorum, congregationis, consilii, conferentiae'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Dan zborni ‚dies comitialis'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — Dan rasudni ‚dies decretorius'. A. d. Bella, rječ. 346a. Dan dosudenja, rasudni dan ‚dies decretorius. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Dan rasudni ‚dies criticus'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — Po dnevu boja. F. Lastrić, test. 348a. — U dan od zvanja, u dan od žalosti. I. Ivanišević 136. — U dan muke moje. M. Lekušić 24. — Da me ne zapusti u dan nevolje moje. I. Bandulavić 253b. Ne znaju *(tamničari),* da od slobode na žudjeni dan se veće približaju. P. Sorkočević 590a. — Dan od pisanja ‚dies epistolaris'. A. d. Bella, rječ. 692b. — Въ день смрьти i priminutija našega. Mon. serb. 291. (1419). Na umrьli danь. 456. (1452). Jeda ja daj miran od ove vil budu na smrtni na moj dan, s ke živem u trudu. N. Naljeković 2, 41. Zato će strašni sudac Isukrst na umrli dan svakoga upitati. M. Divković, bes. 55b. Od dnevi muke tja do dne napokonjega. P. B. Bakšić 12. Dan od smrti ‚dies mortalis, dies mortis'. J. Mikalja, rječ. 55b. Ne osudi mene na dan moj ishodni. V. Andriaši, dev. 169. U najposlidnjemu dnevu svoga života. P. Posilović, nasl. 84b. Nijesam promišljao strašnoga dnova od smrti. S. Margitić, isp. 24. Čim ishodni dan svoj vidi. J. Kavanin 295b. Čineć se u dni preminuća njiha prikaz svijeh goruća. 307b. Dan priminuća, napokoji dan, samrtni dan ‚dies supremа'. A. d. Bella, rječ 346a. Dan smrtni, dan preminutja, najpokojnej dan. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Nastojat ću s vami u pored dan od smrti naše razmišljati, kako dan u komu će svjetlos najveća obasjat nas. B. Zuzeri 191a. Ne mogu prije posliđnega dana dostojnu za zaslužena plaću primiti. I. Velikanović, uput. I, 321. Dan najpokoji ‚dies supremus'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — Prolivaše suze za njim na dan od ukopa njegova. B. Bašić, is. VI. — *može se i ne misliti na dan u koji se nešto događa, nego u koji se ponavlja svake godine uspomena događaja ili neka svetkovina:* A kad bijaše dan rođena Irodova. Vuk, mat 14, 6. Kad Irod na dan svoga rođena davase večeru. mar. 6. 21. *vidi i* krsni. — *f) zamjenica posesivna:* Ni ufam žalostan od tvoje ljeposti do smrtni do moj dan najmaće milosti. N. Naljeković 2, 45. I da sam njoj vijeran do smrti, do moj dan. 2, 70. Od moj prvi dan u ovemu vazda bih vrhu svijeh nesrećan. 2, 95. Da kuća na nezin dan *(kad ima svatove)* počasti nezine ljude *(svatove).* V. Bogišić, zbor. 126. — *g) zamjenica* koji, neki *ili broj* jedan, *čim se kaže da se dan ne može za cijelo naznačiti. obje riječi stoje u acc. da se pokaže vrijeme kojega događaja.* koji: Ter bi mi koji dan ovi plač i tugu pastijeri u pjesan pripjeli u lugu. N. Naljeković 1, 180 Ter da so povrati do mene koji dan, neka mi prikrati ovi plač jadovan. 2, 55. Jesi li koji dan ljuvenom u ognju uzdahnuo žalostan pazeći pomno ju? I. Gundulić 153. — neki: Ter mi so njeki dan zamirna stvar zgodi da mene ti na stan nenadna pohodi. N. Naljeković 1, 329. Od ke *(nemoći)* bih slobodan svršeno ostao, kad bih ju njeki dan prid tobom skazao. 2, 29. Kitu mi njeki dan jabuk da Ljubica, da joj hvalim pram zlatan i uros od lica. I. Gundulić 140. — jedan: S napravam čudnimo bješo se jedan dan tim porjem čudnime uresil crni vran. D. Ranina 38b. Istom čuj, da ti so no zgodi jedan dan jak nemu zgodi se. 64b. Dojde jedan dan Pavlin k Afru. F. Glavinić, cvit. 195a. Jedan dan unido u crkvu molit boga. J. Banovac, razg. 22. — *h)* kukov dan, *vidi* kukov.

γ) vidi rok. Ni prišal na dan uročni. Mon.

croat. 1. (1309). Dan od roka, dan od vade ‚dies certa, dies constituta, stata dies'. J. Mikalja, rječ. 55b. Dan odlučen za koji posao. 56a. Dan od roka, ročni dan, dan odredjen, odabran ‚dies dicta'. Odabrati dan, uročiti dan, narediti dan ‚diem statuere'. Na dan odabrani, na dan uročni, na dan od roka ‚ad diem statutam'. A. d. Bella, rječ. 346a. Dan odlučen ili stanovit ‚dies certa'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64a. U određene dnevi. J. Matović 159. U odlučene dnevi. 274. U odabrane dnevi. 300. Dan uročiti, odabrati, odrediti, naročiti ‚diem constituere'. Na dan ročni, odabrani, određeni, naročeni ‚die statuta'. Dan je izišao ‚il termine è spirato' ‚dies venit'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. — *tomu se slično može shvatiti i* suđen dan *u ovijem primjerima:* I kukaće do suđena dana. Nar. pjes. vuk. 3, 254. Nema smrti bez suđena dana. Nar. posl. vuk. 204.

γ. govori se da je dan onakav, kakvo što bîva preko ńega.

a. *dan je onakav kakvo je prcko ńega vrijeme:* Tihi dan. A. d. Bella, rječ. 346b. Dan zračan, (‚zračen'), vedren. Dan oblačan, pooblačan (‚oblačen, pooblačen'). Dan vjetren (‚vetren'). Dan tih. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. Dosta mi je štete, da izgubim ovako vedri dan, kad svak sije. S. Ljubiša, prip. 198.

b. *po onome što se čovjeku u onaj dan zgađa, misli se i govori se da je dan srećan ili nesrećan. a) za dan srećan upotrebljavaju se različiti adjektivi:* dobar: Š njime ne znam što je dobro ni što je dobar dan. M. Držić 164. Dobar kao dobar dan u godini. Nar. posl. vuk. 59. *vrlo često u pozdravu (obično u jutro):* Reče nemu vuk: dobar dan osle! i reče ńemu osao: ne budi dobra dne mojemu gospodinu, koji me je zlijem užem privezao, a ńemu jest tadaj zao dan kada si se ti namjerio na me. Zborn. 37a. Pastijeru, dobar dan! Od boga i vam dan, gizdave gospoje! N. Naljeković 1, 209. Mnogo vi dobar dan i zdravlje dao bog! 1, 213. Dobar vam dan budi, mladići gizdavi. 1, 235. Dobar dan komu dati, nazvati, narediti ‚diem prosperum alicui precari'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. Veli im kralje: dobar dan! Nar. pjes. herc. vuk. 240. — lijep: Lipa dana, milom bogu fala! Nar. pjes. vuk. 1, 243. — blag *(drugo je* blagdan *kad znači praznik. vidi* blag). Blagu dne i ptice se u gori vesele. Poslov. dan. 6. Uživat dane blage. J. Kavanin 149a. — blažen: Ovi blaženi dan čekao sam kako žudjeli mesiju. M. Držić 166. — čestit: Do čestita dana, Đurđeva dna. Pjev. crn. 103a. — srećan: Dan srečen. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. — slavan: O dneva prislavna! F. Lastrić, test. 204a. — veseo: O privesela dneva! o dneva prislavna! F. Lastrić, test. 204a. *i* od veselja: Učinite dneve od veselja. L. Terzić (B. Pavlović) 139. — žuđen: Povrati nam dni žuđene. I. Đorđić, uzd. 186. — *b) za dan nesrećan:* nesrećan: Dan nesrečen. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65a. — zlosrećan: Ko će pomoć koga u toj borbi dana zlosrećnoga? Osvetn. 3, 155. — zao: Ńemu jest tadaj zao dan kada si se ti namjerio na me. Zborn. 37a. Zao t' mi svanu dan! N. Naljeković 1, 316. — nevoljan: Navedi na ńih dan nevoljni. I. Bandulavić 75a. jer. 17, 18. — tužan: Ova naša *(ljubav)*, ku nemiri i množtvo jadova od prvi čas tiri do tužni ovi dan. N. Naljeković 2, 87. — cru: Kupe se mjedi za crne dnevi. Poslov. dan. 52. Bijele novce valja ostavljati za crne dane. Nar. posl. vuk. 12. Ljuto cvijeli, crna kune dana. Osvetn. 4, 17. — taman, tmast: Na ove tamne dni već ni' moć živiti. D. Ranina 36b. Oj junaci! pred vam dni su tmasti. Osvetn. 4, 56. — *c) može i ne biti izrijekom kazano, jeli dan srećan ili nesrećan:* Da bi mi taki dni često dohodili. P. Hektorović 49.

δ. množinom (ne potanko naznačenom) imena dan *kaže se od prilike vrijeme, doba kojega događaja.*

a. dan *uzdržava svoje obično značenje u koliko mu se množinom pokazuje vrijeme ne dugo koje se mjeri danima, a ne nedjeljama ni mjesecima, a još maňe godinama ili vjekovima. množina dakle imena* dan *znači tad ńekoliko, malo dana, ńekolika dni; stoji svagda adverbijalno pokazujući vrijeme kad se ńešto zbiva; ima često uza se zamjenice* ovaj (saj), taj, onaj. *a) stoji u acc.:* ove dni, *nedavno, onomadne.* Ove dni smo videli. Korizm. 63b. Ja ga sam vidio ove dni. Zborn. 10b. ark. 9, 75. — ove dni *(buduće), do malo dana.* Ove dni do Stona poslat' je trebuje. N. Naljeković 1, 264. Možemo k tomu uzrokom ovej dnevi razmislit. B. Gradić, duh. 52. — minute dni: Minute dni upita me ti svrhu njekoliko stvari. M. Orbin 1. — *b) stoji u gen.* Ka *(koprena)* se tče sijeh dana. M. Vetranić 1, 10. Irud onije dana bješe u Jeruzolimu zaradi dne svetčanoga. M. Divković, bes. 377a. Minutijeh dana, prošasnih dana ‚proximis superioribus diebus'. A. d. Bella, rječ. 346b. — ovijeh dana *(prošlijeh):* Koji su oprali dušu svoju ovih dana. F. Lastrić, od' 112. — ovijeh dana *(budućih):* Ja ću ti poslati temesuć ovijeh dana. Pravdonoša 1852, 3, 3b. — *c) stoji u acc. s prijedl.* u: Ne dojde u dni one. S. Margitić, fala 138. U te dneve božja otajstva promišljaše. J. Banovac, pred. 137. U prošaste dneve. M. Dobretić 92. — *d) stoji u acc. s prijedl.* na: Krađe su ne male na plaćne ove dni po gradu postale. F. Lukarević 238.

b. *dan se uzimlje dońekle i u prenesenom smislu, te mu množina znači koju mu drago duljinu vremena koja se dijeli ne samo u dane nego i u godine a gdjekad i u vjekove: a) uopće. često o vrlo dugom vremenu.* Kako si su bili u stare dńi. Mon. serb. 45. (1254). Slanice kude su bile u prve dnii, tudej da su i sada. 435. (1445). U dni one reče Izaija prorok. Bernardin 2b. U dni one. N. Ranina 15a. 24a. Od prije bog govoreći otcem našijem po prorocijeh najposlije ove dni govorio jest nam. N. Ranina 22a. hebr. 1, 1. 2. Nit bješe poznalo govedo u te dni ni jaram ni ralo. M. Vetranić 1, 7. Što dava zemlica u ove dni naše. 1, 8. Sad se dni vratiše vremena staroga. D. Ranina 139b. Ovo govori gospodin bog: evo dni gredu; obujati će rataj žeteoca. I. Bandulavić 174b. amos 9, 13. Žalosne boljezni na svitu nije te, s bremenom *(vremenom)* koju dni napokon ne skrate. I. Gundulić 26. Da u stare jošte dni, kad zlatni vik bjaše. 154. Dońi će dni. M. Radnić 65a. Ako bi se skračali dnevi oni, nitko se ne bi saranio. F. Lastrić, ned. 4. I sadańi*(h)* jošter dana pravica je napengana. V. Došen 69a. Nego će doći dni kad će se oteti od ńih ženik. Vuk, mar. 2, 20. Bijela kula od davnijeh dana. Osvetn. 1, 54. — *b) uz množinu imena* dan *stoji i* vas: svi dni (dani, dnevi): *aa) znači uopće sve vrijeme, osobito često stoji adverbijalno* po sve dni *i znači svagda.* Ja s vami jesam sve dni deri do skončanja svijeta N. Ranina 129. mat. 28, 20. Blagoslovljena biti češ po sve dni. M. Marulić 58. Od kad se uniti ljuben plam u meni, ki konca imiti, mńu, ne će po sve dni. H. Lucić 207. Sred pakla, gdi svak umira po sve dni bez mira. S. Bobaljević 211. Ne može stati toj po sve dni dreseje. Đ. Baraković, vil. 84. Evo sam ja s vama svi' dana do svrhe svita. J. Filipović 1, 120b. U sabori*(h)* sve dni se razumi da se uzdrži oblast papina. A. d. Costa 1, 22. Evo

ja s vami jesam po sve dneve. M. A. Reljković, sabr. 24. Po sve dni, v. svakdan J. Stulli, rječ. 1, 100b. — *bb) združeno je s gen. imena* život *i znači vas život, cijeli život:* Da bi vse dni životа svoga postila. Naručn. 100b. Zdrav sve dni života svojega. Korizm. 39a. Sagrišimo sada čto nam već sramota neće bit nikada po sve dni života. H. Lucić 195. Da budem služiti veličanstvo tvoje u pravednosti svekolike dni života moga. A. Gučetić, roz. jez. 169. Da ne ostupe riječi božje od srca tvoga svijeh dana života tvoga. M. Divković, nauk. 8a. Da mi dopusti pribivati u domu gospodinovu po sve dneve života moga. L. Terzić 132. Zemlju jestit češ sve dni života tvoga. S. Rosa 4a. U trudijeh blagovati češ od ńe u sve dnevi života tvoga. J. Matović 453. — *cc) i bez gen.* života, *znači, kao kod bb), vas život, cijeli život:* Da ihъ u sve dni imamo pomagatь sami sobomь i svojomь močьju i svojimi prijateļi. Mon. croat 66. (1446). Čovjek bezuman slijedi ju *(zlu odluku)* po sve dni. N. Dimitrović 3. Nemoj već vik ńih naravi takmit', zlatom ni družiti, ako sve dni neć' tužiti. M. Pelegrinović 180. Da bih radija, moja kruno, biti tebi sve dni sluga. S. Bobaļević 205. Neka po sve dni drže na pameti. Š. Budinić, sum. 74a. Ništare ovd' meni drago ni, nit' će bit ništaro sve moje žive dni. A. Georgiceo, nasl. 172. U ove pjesni svoje vaje sve dni glasi. I. V. Bunić, mand. 30. Po sve dneve dugo grlo nasladiva. J. Kavańin 20a. Uživat će po sve dnevi. V. M. Gučetić 53. Da će ju zlo i ļuto po sve dni otac i mati hotiti. Ant. Kadčić 149. — *c) kad se hoće kazati da je nešto bilo za vremena čijega živovańa, vladańa, uz množinu imena* dan *stoji ime što znači živovańe, vladańe u gen., ili ime čeļadeta također u gen., ili posesivni adjektiv što od ovoga imena postaje, ili posesivna zamjenica.* Mirь i tišina bystь vь dьni vladyčьstva jego. Mon. serb. 9. (1222—1228). U dьni gospodina mi otьca. 46. (1254). U dni Helizea proroka. N. Rańina 61b. luk. 4, 27. Ti s' izgled prem pravi na naše dni ove. D. Rańina 65a. U dni Iruda kraļa Judijskoga. I. Bandulavić 209a. luk. 1, 5. U dni moje vidaše se, o koristi gdi svak radi; uzlotrilo sada sve se. I. Gundulić 143. Za naše dnevi, za naše dni ‚actate nostra, memoria nostra'. J. Mikaļa, rječ. 823a. Za mojijeh dana, u moje dni, u moje dnevi ‚aetate mea'. A. d. Bella, rječ. 345b. U dni moje ‚meo tempore'. 770a. Neću puštat zla na ń u dni ńegove, dali u dni sinova ńegovih puštaću zlo svrhu kuće ńegove. J. Banovac, prip. 174. Tako se je vazda vičbalo u crkvi božjoj od dni apostolskih. Ant. Kadčić 155 Do našijeh dni. D. E. Bogdanić 7. 21. Za mojijeh dana, u moje dnevi, u moje dni ‚aetate mea' J. Stulli, rječ. 1, 100ab. Našijeh dana ‚nostris temporibus'. 1, 101a. — *d) stoji za čovječiji život, vrijeme života, živļeńa (vidi i b) bb) i cc)). — aa) znači život uopće. vrlo često s ovijem značeńem ima uza se posesivnu zamjenicu:* Moliti boga za konac naših dni. Mon croat. 82. (1455). Dni ńega kako cvet procvatut 151. (1493). Priložu k dnem tvojim 15 let. Korizm. 7a. Nisam vse moje dni lipļih *(konja)* videl. Mon. croat 220. (1527). Jer naši lete dni jak vjetar ali stril. N. Dimitrović 36. Sve moe dni služit i dvorit. M. Držić 5. Obadva bihu produžili u dnevih svojih (‚processissent in diebus suis'). I. Bandulavić 209a. luk. 1, 7. Drazijem ću pokojom sred lijepe zeleni s gizdavom vil' mojom nasladit' sve me dni. I. Gundulić 15. Pop veliki ki u dnevih svojih ugodan bi bogu. F. Glavinić, cvit. 368b. Kako ne dospiše dni tvoji i kako so ne raspade tužno srce tvoje. M. Jerković 47. Ti češ draga sve dni moje biti meni. Ġ. Palmotić 2, 271. U svojih dana istok prvi. A. Vitaļić, ost. 39. Među Bakom i Ciprińom blaženiti moje dneve. J. Kavańin 15b Sve dni moje. A. d. Bella, rječ. 770a. Koje bješe pritrpio Ivan krstitel u svoje dnevi. S Rosa 47b. Da bismo služili ńemu u sve dnevi naše. J. Matović 327. — *kad je množina imena* dan *s ovijem značeńem, može imati uza se i pridjeve* kratak *i* dug *koji se tad misle o cijelom životu a ne o pojedinijem danima.* Kratki su dni človičji. B. Kašić, rit. 203. Naše kratke dni poznamo. I. Đordić, salt. 312. Ploļi se po meni *(bol)* i ruke se hita; toj ti nam duzi dni *(starost)* donose i lita. P. Hektorović 71. O svite himbeni, o sriću laživa, nitko ti duge dni u tebi ne uživa. D. Rańina 142a. *isti je smisao i kod glagola* skratiti, prikratiti, skračati, produžiti, produļiti *itd.* Svi dni moji neredbeno kako sjena skratiše se. I. Gundulić 203. Da mu se skračaju dnevi. F. Lastrić, svet. 13a. Skračao je život i dneve svoje. 13b. Prije neg starcu žalosnomu dni pokońe smrt prikrati. P. Sorkočević 577b. I dao si ńemu produženje dâná. P. Posilović, nasl. 43a. Vašeg strica Krste, koga bog dneve života produļio. J. Banovac, razg vii. — *bb) često kao objekat uz glagole koji znače trajańe, končańe. aaa) za trajańe života, živļeńe stoji s glagolima:* boraviti: S drazijem kćercam dni boravi. G. Palmotić 1, 116. — prometati: Tako dvije druge boravile, i sjerotne dneve prometale. Osvetn. 2, 9. — trajati, istrajati, ustrajati: Udovice u crnu dni traju. M. Vetranić 1, 39. Ki žene puštaju s kimi ih bog sadvoji, a z druzim dni traju. F. Lukarević 219. Koji traju dni i rečenoj družbi. A. Gučetić, roz. jez. 3. Pod kim *(duhjem)* traju dni ļuvene čeļad mirna i vesela. I. Gundulić 319. Družbo mila, dni čestite ki trajete sred dubrave. 385. Provode i traju svoje dni u plakijere. I. Držić 174. I naprijeda trajat bude dni vesele s ļubi milom. G. Palmotić 3, 52b. Gdi slobodne dni ļubjaše sve trajati. 3, 60a. Tim dni u robstvu jošte traju. P. Kanavelić, dubr. 12 Tu Dijana primamļena vjekovite dnevi traje. J. Kavańin 194b. Trajati dnevi ‚diem ducere'. A. d. Bella, rječ. 683a. Trajati vesele dnevi ‚animo obsequi'. 726b. Trajati dni ‚vitam agere'. 770a. Da isprazan dni ne traje. I. Đordić, ben. 113. O l mene na daleče premda ńete dni trajati. P. Sorkočević 572b. Mirne dnevi s ńom iztraje. J. Kavańin 47a. Kad dni uztraje u dreselju. I Đordić, salt. 132. — prohoditi: Prohoditi i provoditi dni u plaču. Š. Budinić, sum. 93b. — voditi, provoditi, sprovoditi: S nemirom dni vodi. N. Dimitrović 6. Svoje dni bez straha vođahu od dubja u sjeni. F. Lukarević 258 Da se u miru dni vode sred sklada. I. Gundulić 146. I da vode dni vesele živeć jedan u drugomu 382. Dni neuredne vodeći. G. Palmotić 3, 122b. U svakomu grijehu vodih dnevi svoje. J. Kavańin 395a. Voditi dni ‚vitam agere'. A. d. Bella, rječ. 770a. I ja sam provodil oholo moje dni. M. Marulić 232. Što isprazno dni provodiš. M. Vetranić 1, 33. Ki je u zlu najgorem provodio svoje dni. F. Lukarević 157. Sve kolike dni i vrime provodaše u muci M. Jerković 32. Čovjek mirne dni provodi. G. Palmotić 1, 285. S drazijem pjesni dni provode. J. Palmotić 173. A tko s zlima dni provodi. J. Kavańin 393b. Provodi dnevi u plaču. D Bašić 36a. Sprovodiše v dobrih dni svoje. Korizm. 23a. — živjeti: Nu ako nećeš u samoći dakle živjet dnevi kratke J. Kavańin 46a. — *bbb) da je život zaludan, beskoristan, štiće se glagolima:* gubiti: I nam ti se grusti veće dni gubiti. P. Hektorović 48. U gradovih

žene dni ne gube. F. Lukarević 22. Svirale ne sviri, ni u to dni gubi. I. Gundulić 137. Išti druge vjerenice, dni ne gubi. G. Palmotić 2, 124. Dni kê on gubi u mis|enju. J. Kavanin 354b. Plačem i ja dni zgub|ene. 88b. — tratiti: Ob tomu dni trati. D. Baraković, vil. 58. Trate dueve svoje u dragosti. M. Radnić 108a. Dnevi trate s vele truda, s malo plate. N. Marči 21. — *ccc) svrha života, smrt glagolima:* dospjeti: Nu srjed one zgode hude tko je svoje dni dospjeo. B. Betera, pjes. dubr. 23. Čemerno dospit imadijaše dneve života. I. J. P. Lučić, razg. 127. — skončati: Kada skončaše se dni Avramu. Pril. jag. ark. 9. 90. — svršiti: Er tko mre i svrši dni svoje. D. Rañina 93a. Svršil svoje dni jes oni. D. Zlatarić 18b. Podi, liste moj ļuveni, podi k onoj, cijeća koje mûčći je sila meni dni u žeļah svršit' moje. I. Gundulić 254. Ovako Nepomuk svoje dneve svrši. A. Knezović 219. I svršio s hude česti bio bi dnevi. P. Sorkočević 576b. — *cc) ne znači cijeli život, nego nieko vrijeme, doba u životu:* On u svoje djctinske dnevi čini drijevca. V. M. Gučetić 142. — U moje mlade dni. P. Zoranić 30. Vaze te smrt u cvit mladih dni. D. Zlatarić 91a. Dni mladi ļuventus'. J. Stulli, rječ. 1, 118b. Čim tja gredu dni kratke mladosti. D. Rañina 47b. Spomeni se od tvoga stvoritela u dni mladosti tvoje. M. Divković, nauk 9a. Kako Benedik još u dnevi od svoje najogńenije mladosti. I. Dordić, ben. 84. Dni nezreli ‚aetas viridis'. A. d. Bella, rječ. 296b. — Pokli se trudiš sad u dobre dni tvoje. F. Lukarević 5. Tvom zelenom primaljetju zrelijeh dana jesen doć' će. I. Gundulić 298. — Ženi mojoj prošli su jur dni od toga. F. Glavinić, cvit. 196a. — Pod stare dni tvoje pamet si izgubil. F. Glavinić, cvit. 176a. Pod stare dane krenuli u nove nauke. M. Pavlinović, rad. 157.

5. *i u jednini može značiti dugo vrijeme, vijek: a) u jednoga pisca* XVI *vijeka ima* zlati dan, *kao* zlatno doba (aurea aetas) *sa klasičnijem, mitičnijem značenjem:* Kad sjaše zlati dan. M. Vetranić I, 6. — *b)* dan mladosti *kod jednoga pisca* XVII *vijeka znači vrijeme, doba mladosti (uprav je to prijevod iz svetoga pisma)* Spomeni se od tvoga stvoritela u dan mladosti tvoje. M. Divković, nauk. 9b. — *c)* dan gubiti *znači gubiti vrijeme, vidi* dangubiti. *tako i* dan tratiti, trošiti: Na glas Serena, ki uza ń dan trate, jeda t' se ļuvena spjevanja povrate. D. Rañina 58a. Dan kako bi potrošio, da bi lule ne pušio? V. Došen 207a. — *d)* dan današńi *često znači naše, sadašńe vrijeme, doba. vidi* današńi *pod a) dd).* — *e) u naše vrijeme* dan *može značiti, kao kod* 4, *đ*, b, *d) plur., život, vijek.* Nijesam nikad u svom danu tvrde usnuo. S. Ļubiša, prip. 189. Za moga dana ja toga nijesam upamtio, neću vidjeti. M. Pavlinović. — *f) i u ovom primjeru znači vrijeme uopće:* Da imь su tvrde, kripke i ničimь neporočne do dni i do vika. Mon. serb. 273. (1409).

6. *strašni sud zovc se i a)* dan sudńi (sudni, od suda, strašnoga suda): Na dan sudńi bog pitaj. Mon. croat. 63. (1444). Smotrenje dne sudńega. Naručn. 55a. Do dne sudńega. Korizm. 19a. Reče ńemu Marta: znam jere će uskrsnuti na uskrsnuće na sudńi dan. N. Rañina 225b. iv. 11, 24. Ka će mene na dan sudńi sa izabranijem postaviti. N. Dimitrović 23. Do oni sudńi dan. N. Naļeśković I, 302. Ako je prješa, nije sudńi dan. M. Držić 410. Na sudńem dnevu, na sud Isukrstov pozove narode *(s. Mihovil).* F. Glavinić, cvit. 324a. Nije promislio dneva sudńega. S. Margitić, fala. 139. Na sudńi dan svoleni moli, da bog svu sirotu ne iztjera. J. Kavanin 308b. Bit će čuvana do dnevi sudńega. I. Đordić, salt. 107. Svaka duša jest kriva . . . i svidočnica istini u dan sudńi. J. Banovac, pred. 4. Što će biti od vas na dan sudńi? razg. 102. Svakomu se činiše, da je sudńi dan došao. And. Kačić, razg. 106. Još ga kano sudńi dan porazi kobna riječ. Osvetn. I, 72. Pomiluj me vь dьnь sudnyj. Mon. serb. 114. (1321—1336). A nemilos bъći čudni bog pedipsa na dan sudni. J. Kavanin 12a. I ļudi će davati razlog od ńe u dan sudni. F. Lastrić, ned. 119. Tja do velikoga dneva od suda. J. Banovac, blagos 137. 270. Vь dьnь strašnago suda. Mon. serb. 4. (1198—1199). — dan napokońi, najzadńi, najposļednji: U oni napokońi dan od suda M. Jerković 76. Da sve uskrsnem o napokońemu dnevi. S. Rosa 95a. U najpokońemu onomu dnevu. J. Matović 69. Do najzadńega dneva J. Banovac, pred. 47. Vratiti razlog od svake riječi na najposļednjemu dnevu. J. Matović 353. — vječni: Vječńi dan, koji ima biti nakon ovoga svijeta i ovoga vijeka. M. Divković, bes. 303. Dan se vječni približiva. I. M. Mattei 298. — strašni: Nema suda bez strašnoga dana. Nar. posl. vuk. 204. — *i ovako:* Ufam krunu opravde na dan veli božje pravde. J. Kavanin 334b.

7. *vidi* dan-i-noć.

2. DAN, *m. ime muško. dolazi* XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Danь). Danь i Hranьcь. Deč. hris. 99. Vь tožde lêto (1440) umrê Danь vojevoda. Okáz. šaf. 77.

3. DAN, *m.* Danus, *čovjek iz Danske.* — *isporedi* Danes, Danež. — XVII *vijeka:* Goti, Sveci i Dani. G. Palmotić I, 111.

4. DAN, *f.* tributum, *dânak, dáća.* — *po prijmerima se ne može poznati kojega je roda, ali je jamačno ženskoga kako i u starosl. jeziku, premda je* dânak *muškoga.* — *Korijen je* da *kao u* dati; *sufiksom* n *prima značeńe pasivno; znači dakle ono što se daje.* — *Dolazi od* XIII *do* XV *ili* XVI *vijeka (vidi najpošļedni primjer): a između rječnika u Stulićevu* (dan, harač) *u kom stoji da je uzeto iz ruskoga rječnika i u Daničićevu* (danь ‚vectigal'). Danь što dajete za Rêku i za zatońske vinograde i za poļiče vinograde, odь toga vy osvobađa kraļevьstvo mi. Mon. serb. 19. 20. (1234). Da ne rabotaju rabote nikojere gospodstvujuštomu, ni dani daju. 135. (1348). Dokle davamo dani Turkomь. 223. (1392). Što su i danь gospodovali i drьžali u tojzi župe. 269. (1420). Aleksenьdrь dani (daani) odь tebê ištetь. Aleks. nov. glasn. II, 9, 115.

5. DAN, *vidi* dno.

DÂNAC, dânca, *m.* saltatio, chorea, *igra, tanac, tal.* danza. — *Akc. kao kod* 1. danak. — *isporedi* danca. — *Dolazi u jednoga pisca dalmatinca prošloga vijeka.* Gdi se danci vode nepristojni. Ant. Kadčić 4. Čuvati se od igre, danca, velika pića. 168.

1. DÂNAK, dânka, *m. dem.* dan, dies. *pravo bi značeńe bilo: malen dan, ali obično, i osobito u pjesmi, znači dan uopće.* — *Akc genetiva sing. ostaje u svijem padežima osim nom. i acc. sing., i gen. pl.:* dânâkâ. — *Dolazi od kraja* XV *ili od početka* XVI *vijeka (vidi primjer iz Menčetića kod* c, *d)) a između rječnika u Belinu (gdje stoji da znači kratak i malen dan* ‚diecula' 346a), *u Stulićevu* (‚diecula' *i još dodaje da gdjekad znači sretan dan a u množini dane mladosti* ‚florentes dies'), *u Vukovu.*

a. *kao* 1. dan *pod* 1 *znači vrijeme kad je sunce na nebu, i obično s večim obzirom na svjetlost nego na duļinu. a) u pravom smislu:* Kad li rabće trud prijate do bijeloga deri danka. D. Ra-

ńina 52a. Svak poslom putuje do kraj bila danka. Đ. Baraković, vil. 56. Ah da s zorom danak bili oba bude probuditi samirenijeh u pokoju. I. Gundulić 15. Kada svane bili danak. J. Armolušić 2. Svijetli danci, mrkle noći. I. Akvilini 41. Bješe rano podranila, prije neg' sinu danak bijeli. I. V. Bunić, mand. 5. Nek se sklada bijeli danak s mrklom noći. J. Kavańin 473b. Kad danak zorno u doba nebo pozlati. I. Đorđić, salt. 10. Od večera ter do danka gorke suze prolivaše. And. Kačić, razg. 16. Još ni zore ni bijela danka, ni danica pomolila zraka. J. Krmpotić, malen. 3. Kada s jutra bijaše bio danak učinio. Nar. pjes. bog. 190. I stajaše anđeli letńi danak do podne. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Što je vama heo danak, to je meni tavna noćca. 1, 145. Nit' je godina, ni dvije, neg' ļetni danak do podne. 1, 311. Kad u jutru danak osvanuo. 1, 549. Danak prođe, tavna noćca dođe. 2, 195. 3, 137. Kratki danci a dugi konaci. 2, 334. Prije danka i jasnoga sunca. 2, 537. Dok se bijel danak zapoznade. 3, 126. Tu ih bijel danak ostavio. 3, 152. Bili su se polovinu danka. 4, 292. Kad je care reči razumio, nije caru oko već zažmalo, komaj beli danak dočekalo. Nar. pjes. istr. 1, 34. — *b) svjetlost dana, svjetlost uopće i u prenesenom smislu. vidi* 1. dan *pod* 1, a, *d).* Vilo, ka imaš moć u pozoru tvomu prominit meni noć na danku bilomu. H. Lucić 204. I veće danak bil ne pozrim očima. N. Dimitrović 63. Zemļa u nebo obrati se, drag ti isteče danak bijeli. I. Gundulić 72. Žeļna bijela danka evili robstvo bez prestanka. J. Kavańin 252b. Ja sam žeļan bela sveta, bela danka, žarka sunca. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Jer ne vidim bela danka. 1, 140. — *i u ovakovoj zakletvi* danak *znači svjetlost ili očiń vid:* Tako mi, veli, danka! V. Došen 169a.

b. *na jednom mjestu u narodnoj pjesmi stoji za danište, danik, a može biti i da je štamparska pogreška te da treba čitati* danik: Pak Stanojlo ode u Gojsevac, u Gojsevcu pađe na danište ... Kad to čulo do sedam hajduka, potekoše, Turke optekoše, pa ih povataše, pred Stanojla na danak ih vode. Nar. pjes. vuk. 4, 334.

c. *kao* 1. dan *pod* 4, *vrijedi dva čela (pravi dan i noć). a) kao mjera za vrijeme. isporedi* 1. dan *pod* 4, *α.* Ne mogu se svake stvari po načinu pobrajati za ki triba nam trajati i tri danke i četare. Đ. Baraković, vil. 193. Ko da jih je jedan danak, majka jedna porodila. Nar. pjes. mikl. 20. Da ovi danak bez griha smrtnoga provedem. A. Kanižlić, bogoļubn. 2. Čedo muško od sedam danaka. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Jedan danak, kako jedan časak. 2, 94. Evo puno petnaest danaka. 2, 312. No potrpi jošte danak jedan. 3, 304. — *i gen.* danaka *(kao i* dánā*) može stajati bez potrebe uz veće mjere vremena, kao što su* godina, mjesec, nedjeļa: Kajaće me godinu danaka. Nar. pjes. vuk. 3, 513. Malo vrime toga postajalo, malo vrime ni nediļa danak. Nar. pjes. istr. 1, 15. Kruščić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. bos. prij. 1, 45. Tako baba po poļani plešе od dne do dne godinu danaka. Osvotn. 2, 177. — *b) ncma se obzira na duļinu dana, nego na red po kojem dan za danom dolazi. vidi* 1. dan *pod* 4, *β.* Na toj potaknutje jest verna svakoga često spomenutje danka umrloga. P. Hektorović 43. Bud' vazmeni da si danak provodila tugu mnogu, dali, hvala gospod bogu! sve toj minu kako sanak. M. Pelegrinović 187. Još će doć danak taj. M. Držić 292. Ti da imaš vas mir i goj do sudńega danka od smrce. S. Bobaļević 209. Daj mi na oy česmen danak sladak pogled, slatku ričcu. A. Čubranović 162. Daj mi zlata za ovi danak. I. Gundulić 462. Vapijući, da ih pomože segaj danka. P. Bogašinović 10. A kad mi se izvrši, dijevojko, osmi danak. Nar. pjes. mikl. 25. Da u boj ne greš svaki danak. J. Kavańin 468b. Kada, u koji li danak. A. Kanižlić, utoč. vi. Kad su danki svetčani. 285. Dolazi blagi danak narođeńa Isukrstova. 447. Od rođenog mremo danka. V. Došen 47a. Pod ńim Turci lito litovaše od Jurjeva do Mioļa danka. And. Kačić, razg. 173a. Danas mi je Spasov danak. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Đurđev danče, kad mi opet dođeš, kod matere mene da ne nađeš. 1, 298. Kad četvrti danak osvanuo. 1, 388. Susjeda me svaki danak kara. 1, 531. Sedmi danak u Mletke stigoše. 2, 571. U koji je danak isprosio u onaj se danak razboleo 2, 637. Dan po danak dok subota dođe. 3, 150. To se popu veće dosadilo svaki danak svate pričekivat'. 3, 472. Tu li tebe suđen danak nađe. 3, 521. De su danci tu su i lijeci. (Dok čoek još ima dana da živi, lasno mu je lijek naći). Nar. posl. vuk. 78. Đurđev danak hajdučki sastanak, Mitrov danak hajdučki rastanak. 78. Lete danci kao rijeka, a godišta kao ništa. 168. Dan za danak i Đurđev će doći. Osvetn. 2, 4. — *c) misli se i govori se da je dan onakav (srećan ili nesrećan) kakvo se što čovjeku preko ńega događa. vidi* 1. dan *pod* 4, *γ.* Oni danak plačni, tužni, gorki i žalosni u koji imamo umriti. M. Divković, bes. 8b. Ves'o ti je ovi danak. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Nek su majci crni danci. 1, 178. Te s' pomińe junak po junaštvu kao dobar danak u godini. 2, 262. Grdne li češ danke dočekati. 5, 506. Luka dobar danak nahvalio knezu. Osvetn. 3, 84. — *d) množina, ako nije ograničena ili ni po što potańe naznačena, može stajati za vrijeme uopće a osobito za vrijeme ļudskoga življeńa, za ļudski život. vidi* 1. dan *pod* 4, *δ*, b, *d).* Da mi se istraju ovako danci svi. Š. Menčetić 234. Neharnu služim gospoju, za mani danke traću. H. Lucić 213. Slatke su ńih pjesni, mirni su ńih danci. N. Naļeković 1, 202. Provodi vesele danke. M. Držić 10. Da svi danki svoji jadovito tuži. P. Zoranić 3b. Ne čin' da ti prođu danci bez trajanja ļuvenoga. A. Čubranović 144. Njegda biše danci meni mili, ļubci, slaci i drazi. D. Ranina 114b. Ako za te danke svoje sad provodi u gorkosti. I. Gundulić 84. Neockvrńonoj u čistoći tvoji danci svijetli biše. 269. Lijepa božica od dubrava, ka u lovu danke traje. 331. Neka odi s tvojijem kćercam danke vodi. G. Palmotić 1, 116. S mlađahnijema djevojčicam danke traješ. 1, 124. Da tvo danke smrt prikrati. 1, 272. Mirne danke svak boravi. 2, 218. Odkad svrši danke svoje tvâ mati. P. Kanavelić, iv. 268. Š ńim skladnoj u ļubavi milo danke svoje traja. J. Palmotić 100. Vesel tako danke vodi. A. Vitaļić, ist. 550b. I da danke ja ne gubim. ost. 180. A nij' boļe, neg opazno štijuć i učeć danke vodit. J. Kavańin 377a. Kreposno danke provoditi. I. Đorđić, salt. viii. U posjedijeh danci iđahu. uzd. 31. Traješ u gorkosti tamne danke. 95. Jure, koji vazda o nemiru i neviri nastoja, ne dađe mu u miru svoje danke svršiti. And. Kačić, razg. 42. Lijepo ti je danke trajat sred dubrave. N. Marči 21. Ko staro ļubi, danke gubi. Nar. posl. vuk. 156. — *i za ńeki dio života, za ńeko vrijeme, doba u životu (vidi* 1. dan *pod* 4, *δ*, b, *d) cc)).* Vazmi dobra, dokli moreš, vrni zajam ki dostoji, do kole su danci tvoji, or češ pak htjet', kad ne uzmoreš. S. Bobaļević 207. U svoji danci mladi. Đ. Baraković, vil. 189. Da u mlade danke grijeh sam moj parjao. J. Kavańin 432a. Istratih u taštinah danke mlađe. I. Đorđić, uzd. 100.

đ. *kao* dan *(vidi* 1. dan *pod* 5, *c))*, *ako stoji kao objekat s glagolom* gubiti, *znači vrijeme uopće. u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Ti danka ne gubi. M. Gazarović 23.

e. sudńi danak *(vidi* 1. dan *pod* 6) *isto je što strašni sud.* Ko pogubi Sibińanin Janka, biće čestit do sudńega danka. And. Kačić, razg. 138a.

2. DÀNAK, dánka, *m.* tributum, vectigal. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dânče, dânci *i u gen. pl.:* dânâkâ. — *U starije je doba pisano* danьkъ, *starosl.* danъkъ. — *Postaje od part. pract. pass. glagola* dati *sufiksom* ъkъ. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚tributum‘) *i u Daničićevu* (danьkъ ‚tributum‘). — *isporedi* danak, 2. dan, daće, daća, dancija, dacija. *a) ono što jedna država, (ili nezin vladalac) plaća drugoj (ili joj vladaocu) kojoj je podložna u znak podložnosti:* Kako ćemo plaćati danьkъ Turkomь. Mon. serb. 223. (1392). Ašte danьkъ kъ mně ne pustiši, svezanь kъ carstvu mi privedenъ budeši. Aleks. nov. 24. I danak mani po zakonu prinesite. Aleks. jag. star. 3, 235. Kraļi bližńi prinošahu mu danak. M. Radnić 26b. Kad ojača Izraiļ, udari na Hananeje danak. Đ. Daničić, sud. 1, 28. Ako se ovaj grad sazida i zidovi oprave, oni neće davati danka ni poreze ni carine. jezd. 4, 13. Ako ti odgovori mirom i otvori ti vrata, sav narod neka ti plaća danak i bude ti pokoran. 5mojs. 20, 11. — *b) ono što se plaća vladi, vladaru, porez, poreza:* Sija sela osvobodibь odь robotь i danka gospodьstva mi. Mon. serb. 571. (1411). Tko je vojvoda poļički da nima nijedan danak davati. Stat. poļ. ark. 5, 246. Da mu su svi danci prosti. 259. Ako će čovjek sam sebe prikazati za danak česaru. M. Divković, bes. 73b. Danak davati cesaru. M. Alberti 494. Da budem ja i moja kuća mirna i oproštena ot svakoga danka. Glasn. 11, 3, 112. (1708). Običajni harač iliti danak plati. A. Kanižlić, utoč. 528. Te on kûpî danke i harače. Nar. pjes. vuk. 3, 446. Plaćali su po nešto u ime carskoga danka. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Glavar *(bratstva)* u mirno doba sudi, globi, kupi danak. V. Bogišić, zbor. 514. — *c) ono što kmeti plaćaju gospodaru zemļe na kojoj su nastańeni:* Takoj učinismo za kmeti da nijednoga danьka gospockoga ne daju nikomu. Mon. serb. 531. (1485). Pridavati danke gospodi. F. Lastrić, ned. 134. Balša Zečanin dade u prćiju svojoj unuci Anđeliji, kad se zaruči s Damijanom Medinom zemļu Brestovik da mu oni ļudi služe i danak davaju. S. Ļubiša, prip. 46. — *Danak se udara na koga, — prinosi, daje, plaća, — kupi itd. vidi sprijeda.*

DANAKOVCI, Danakovaca, *m. pl. ńegda selo u današńem ćuprijskom okrugu u Srbiji. — Dolazi samo na jednom mjestu* XIV *vijeka a otale u Daničićevu riječniku* (Danakovьci). — *Među sclima što je car Lazar dao manastiru Ravanici bilo je* selo Isakovo *(sad* Isakov), selo Bukovьčь *(sad* Bukovac?), . . . selo Stańevci *(sad* Steńevac?), . . . selo Veluhka *(sad* Beļajka?) Doňa, selo Veluhka Goňa, . . . selo Daržimirovci *(sad* Dražmirovac), selo Drenovčь *(sad* Drenovac?), . . . selo Danakovci. Mon. serb. 197. (1381). *isporedi* M. D. Milićević, srb. 1133.

DÀNAŃÎ, *adj.* diurnus, *što biva po danu ili u jedan dan. Samo jedan put u pisca prošloga vijeka dolazi* pjenez danańi *i znači nadnica. — Biće načińeno od sama pisca prema* sadańi, tadańi. Čeļad naimena od otca od kuće na pogodaj od pineza danańega. A. d. Bella, razg. 53a.

DÀNAS, *adv.* hodie, *u ovaj dan, ovoga dana. — Oba* a *stoje mješte* ѣ; *u starijim knjigama dolazi* dьnьsь, dnesь. Mon. serb. 20. (1234), dьnasь. Spom. sr. 1, 45. (1403) *i* dьnaska. 1, 9. (1397); danasь *od* XIV *vijeka* (Mon. serb. 103. 1333). — *Postaje združeńem dviju riječi:* dьnь sь *(acc. =* dan ovaj). *to je združeńe davno, još od prije nego su se slavenski jezici razišli, isporedi starosl.* dьnьsь, *rus.* днесь, *češ.* dnes, *poļ.* dziś. — *Radi veće sile može dobiti na kraju slog* ka *ili* ke *a k tomu i* r *ili* re (že): danaska (dьnьska, dьnaska) *dolazi od* XIV *vijeka:* dnьska. Glasn. 35, 121; danaskar *od* XVIII *vijeka:* A. I. Knezović 194; danaskare *u naše vrijeme:* Osvetn. 3, 131; danaske *od* XVI *vijeka:* N. Rańina 182a; danasker *od* XVII *vijeka:* M. Divković, bes. 206a; danaskere *u naše vrijeme:* Osvetn. 2, 124. — Danas *dolazi od prvijeh vremena a između riječnika u Vrančićevu* (danas ‚hodie‘ 44), *u Mikaļinu* (danas, danaska), *u Belinu* (danas, danaska ‚hodie‘. danas po podne ‚post meridiem‘. i danas ‚etiam nunc‘. do danaska ‚ad hanc usque diem‘. 369b. do danaska, do danas ‚usquo ad hunc diem‘. 316b), *u Bjelostjenčevu* (danas, danaska), *u Jambrešićevu* (danas), *u Voltiģijinu* (danas, danaska), *u Stulićevu* (danas, danaska), *u Vukovu* (danas, danaske), *u Daničićevu* (dьnьsь, dьnьsьka). *a) u ovaj dan, ovoga dana. aa) razumije se o onom danu u koji se govori ili piše.* Bogь jedinь Isu Hristь vlčera i danasь tažde i va vijeki. Mon. serb. 103. (1333). Pisano danaska. Spom. sr. 2, 112. (1447). Jere se jest porodil nam danaska spasitel. Bernardin 6b. luk. 2, 11. Danaska nam je uzrok veselija velika. Transit. 150. Opovijedam se danas prid gospodinom bogom tvojim. N. Rańina 144a. 5mojs. 26, 3. O priludi ludi starče, danaska ti sa svim marče *(mrče).* P. Hektorović (?) 106. Kruh naš svakdańi daj nam ga danaska. N. Dimitrović 88. Nemu je toj danas, meni će sutra bit. N. Naļeśković 1, 195. Da riječ potvrdim koju ste vi same danaske rekle. 1, 221. Danaska mi jesmo a sjutra nismo. D. Raňina 100b. Kruh naš svagdańi daj nam danas. F. Vrančić, rječ. 127. Danaske ćeš biti sa mnom u raju. M. Divković, bes. 6a. Dati ću ga tebi danaska. B. Kašić, is. 68. Što plačeš, Vukoje? ke te je zlo smelo danaske? I. Gundulić 151. Danaska budeš z manom u raju. F. Glavinić, cvit. 172a. Vi danaske posred rati hotjahote nas vezati. G. Palmotić 2, 407. Danaska ćeš bit u raju. 3, 189b. Ni u grijeh nami daj upasti danas dana sred ovega. J. R. Gučetić 13. Vami danaska i vazda pridajem tilo. P. Radovčić, ist. 210. Danaska su peset ļeta. P. Kanavelić, iv. 163. Ono što ti moreš učiniti danaska nemoj čekati učiniti sjutra. P. Posilović, nasl. 6b. Ako ne danaske, sjutra ću. 12b. Svijeh će vas danaske do jednoga pogubiti. Nar. pjes. mikl. 23. bog. 8. Sveti je ovo dan danas. S. Margitić, fala. 53a. Danaske na istu besjedu povračam se. B. Zuzeri 34a. Tebi veļu da je danas dan od spaseńa. J. Banovac, pred. 23. Danaska ću vam u kratko govoriti. 121. Danaska ste ga stekli. D. Bašić 256b. Danas je svetac zapovidńi. Ant. Kadčić 13. Sve što budeš djelovati danaske. I. M. Mattei 236. Danas jeste nedeļa. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Evo danas već devet godina. 1, 210. Danas mi je dragi dolazio. 1, 384. Evo danasko devet godina. 1, 491. Danas petak, a sjutra subota. 2, 182. Vidiš de češ danas poginuti. 2, 197. Danaske u svetu nedeļu. 2, 639. Danaske ih ti provesti nećeš. Nar. pjes. petr. 3, 162. — *bb) razumije se dan koji je (a i davno) prošao ili još nije došao, ali mu je mjesto u godini (isporedi* 1. dan *pod* 4, *β*, d, *α)) isto što danu u koji se govori.* Danaska sveti Petar budući na vrhu dvignut i nadahnut govori ove

riči: Gospodine, dobro je nam ovdi biti. Korizm. 26b. Hvala tebi, gospodine, koji si danaske uskrsnuo. A. Gučetić, roz. jez. 237. Danaske po ždrijebu obraše ńega apoštoli. S. Margitić, fala. 11b. O prislavna majko, danaska se ispuni proročanstvo Šimunovo. M. Lekušić 134. Treći dan, danas u nediju u prvu zoru povrati se prisveta duša ńegova i ujedini se opet s tijelom. F. Lastrić, ned. 183a. — *cc) kad je u svezi sa* sutra (sjutra, zautra), *razumije se ne samo dan u koji se govori, nego koji mu drago drugi u koji što novo biva (obično iznenada) ili jednako traje.* Žao mi vas je da se u ono upljećete što danaska li zantra li potrebuje da pustite. B. Gradić, djev. 39. Jere su danaska a zautra ih nije. 39. Jao, jao, mogo bi umrijeti danaske ali sjutra. P. Posilović, nasl. 24a. Danas ima jato sluga, sutra ima hrpu duga. V. Došen 152a. Danas kod jednoga a sutra kod drugoga. M. A. Reļković, sabr. 16. Čeka danas, čeka sjutra. Nar. pjes. vuk. 1, 190. — *često u takom smislu stoji* danas sutra, *ili znači* od dana do dana: Nemojmo odmicati danas sjutra, danas sjutra, nego se tudje obratimo. M. Divković, bes. 247b. Da će danas sjutra u crnu zemļu poći. M. Divković, bes. 421a. Gorka da ubiti smrt nas možo danas sjutra. A. Vitaļić, ost. 325. Šlušajući danas sutra ńe slatku molbu. And. Kačić, korab. 138. Na kojemu bi oni mogli danas sutra služiti otačbini svojoj. M. A. Reļković, sabr. 34. Mlogo si me mlada izvarala: danas sutra: „oću poći za te". Nar. pjes. vuk. 1, 324. — *b) nije ograničeno na dan u koji se govori nego znači uopće u ovo, u naše vrijeme. isporedi* 1. dan *pod* 5, *i* dan danas *kod* 1. dan, 4, *β*, d, *β) c).* V istinu su danaska mali ki poslušni su zakonu. Transit. 41. Kolika oholas u ļudeh jes danas. M. Držić 97. Svak druga danaska nastoji da vara. D. Ranina 88a. Cesar, Sipijun, Mark Antoni, kih i danas vas svijet hvali. J. Kavanin 7a. Ajmo crkvo sveta, kako te to danaska vidim poručenu! J. Banovac, prip. 75. Ne pristaje se ni danaska napuńati jama paklena. M. Zoričić, osm. 34. Na koji se način danaska ockvrnuje ime božje. J. Matović 464. I ostale mloge običaje za koje se još i danas haje. M. A. Reļković, sat. B8a. Kako onda, tako i danaske. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Kako tadaj, tako i danaske. 2, 210. Da obiraš tri srpske vojvode, što ih danas u svijetu nema. 2, 236. Koji zeta obraniše moga, koga danas u daleko nema. 2, 287. Na poklon ti kolasta azdija koje danas u svijetu nije. 2, 552. Danas misle i govore ļudi da tri boja ne ima junaka. 2, 221. Niti mogu krvcu da umire, no i danas tu prosipļu krvcu. 2, 567. A danas nam dodijaše Turci. 3, 52. Otkada je svijet postanuo nije ļepši cvijet procvatio što je danas na ovu godinu u Lijevnu gradu bijelome mila sestra Đurković serdara. 3, 476. I danaske stoji košturnica. 4, 175. U Srbiji se danas svatovi daruju kod mladoženine kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 29. — *c) i s jednijem i s drugijem značenjem (pod a) i b)) stoji kao ime za predlozima: aa)* do: Odь dědъ vašihъ i odь otьcь vy dori do vasъ do dnьsь. Mon. serb. 20. (1234). Kakono smo vidili do dьnaska. Spom. sr. 1, 9. (1397). Mi do dьnasь nêsmo togaj lista imali. 1, 45. (1403). Od svoje mladosti do danas. Mon. croat. 83. (1457). Koju *(krv)* ste do danas po zemļi prolili. M. Vetranić 1, 39. Da im nije vidio do danaska vik prilike. N. Naļeškoviċ 1, 166. Ki slovo do danas. Đ. Baraković, vil. 4. Ot počętka sveta do danas. J. Rajić, pouč. 1, 30. Tako ostane i do danas. Vuk, nar. pjes. 2, 85. — *bb)* od: Odь dьnьsь po onude zemļe moje da ne pokrijeto ni jedьne pedi ili lozovь ili žitomь. Mon. serb. 20. (1234). Odь danasь naprêda do koje svêtь stoji. 306. (1420). Od danas daļe se ne predlžuje. Naručn. 63b. Eno što od danas odi smo iskali N. Naļeškoviċ 1, 228. — *cc)* po: Majka nema do tebe jednoga, a po danas ni tebo ne bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 558. — *dd)* za: Mi za danaska očemo viditi. Korizm. 82a.

DÀNASKA, *vidi* danas.

DÀNASKAR, *vidi* danas.

DÀNASKARE, *vidi* danas.

DÀNASKE, *vidi* danas.

DÀNASKER, *vidi* danas.

DÀNASKERE, *vidi* danas.

DÀNAŠNÎ, *vidi* današńi. — *Pouzdano je potvrđeno samo u jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka; gdje se još nalazi, jamačno to biva štamparskom griješkom.* Kad na današni uskrsnu dan. F. Glavinić, cvit. 88a. Kih pinez i današni dan nahodi se. 151a. Tri zdenci ki i današni dan vide se. 208b.

DÀNAŠNÎ, *adj.* hodiernus, *što pripada ovomu danu, što biva u ovaj dan, ali može imati i šire značenje, kao što i* danas *koje vidi.* — *U starijim knigama dolazi* dьnьšnij, dьnašńi, *a* današńi *od kraja* XIV *vijeka (vidi tri prva primjera kod a) aa)).* — *Postaje od* danas, *uprav od osnove* dьnь *sufiksom* ьń, *pred kojim se s pretvara u* š. — *Da je dolazilo u prva vremena (s oblikom* dьnьšńь), *svjedoči starosl.* dьnьšьnь, *rus.* дневнiй, *češ.* dnešní; *u svijem je rječnicima (u Daničićevu* dьnьšńь). *a) najčešće dolazi uz ime* dan. *aa) u pravom smislu, o danu u koji se govori, piše.* Ježe sposobiļ me jesi vь dьnьšńij dьnь vidêti puti spasenija tvojego načelo. Stef. živ. sim. šaf. 11. Kako to je bilo i jestь dьnašńi danь i bit će odsel' u naprêdь. Spom. sr. 1, 12. (1397). Da je pametno večno odь današńega dne naprêda. Mon. serb. 238. (1399). Zapisanь u današńi danь u drugomь listu. Spom. sr. 2, 66. (1419). Rečeni duplor trpi do dne današńega. Mirakuli. 53. Zatoj zvana jest niva krvna deri do današńega dne. N. Ranina 92b. mat. 27, 8. Od moga postanja do današńi dan. Zbor. 179a. Nije mi sramote učinila do današńega dnevi. M. Držić 385. D' ovoga dnevi današńega. A. Gučetić, roz. mar. 143. Čudno čudo što se vijeku do današńi dan ne zgodi! I. Gundulić 448. Ako bi današńi dan u nič se obratil. A. Georgiceo, pril. 34. Od porođenja mojega do današńega dneva. T. Mrnavić, nauk 1702. 30. Zahvaļivam ti na svijem milostima i darim koje sam od tebe primila a osobito u ovi dan današńi. V. Andriaši, pnt. 202. Do dnevi današńega ‚ad hanc usque diem'. A. d. Bella, rječ. 369b. Do dan današńi. 316b. 369b. Dan današńi ‚dies hodiernus'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64b. Najvećim dvima apostolom jest današńi dan posvećen. F. Lastrić, od' 114. Jučerašńi, današńi i sutrašńi dan. A. Kanižlić, bogoļubn. 258. Od koga vojvode do dneva današńega bani se prozvaše. And. Kačić, razg. 6. Kako su prošla tri dila dneva današńega. Ant. Kadčić 42. Neću vas dan današńi ino nego ono što ti hoćeš, moj božo. I. M. Mattei 276. Do dan današńi, do dnevi današńega ‚ad hanc usque diem'. J. Stulli, rječ. 1, 100b. Jeste, care, današńeg nam dana! Nar. pjes. vuk. 2, 161. *(Hvala)* ovomu danu današńemu, današńemu i još sutrašńemu. Nar. pjes. istr. 1, 63. Tako me u studene čelo pride današńega dana ne ļubili! Nar. posl. vuk. 300. — *bb) o danu u drugoj godini koji odgovara ovomu. vidi* danas *pod a) bb).* Budući današńi dan sam sebe mrtva u grobu od smrtnoga sna probudio. A.

Gučetić, roz. jez. 240. Današnji dan prošnu pravednoga Simuna ispunio jesi. I. Bandulavić 193b. Procinite, koliko ih je od lani umrlo, koji su s vama na današnji dan u ovoj crkvi rič božiju slišali. J. Banovac, prip. 9 *(Djeva)* porodi na današnji *(štamparskom griješkom* danasni) dan sina. F. Lastrić, svet. 185b. Pridade dakle gospa blažena bogu na današnji dan pričistu dušu svoju od' 355. — *cc) o danu druge nedjelje koji odgovara ovomu:* Današnji dan, n. p. danas je nedjelja; kad po danas dođe prva nedjelja, onda će biti ‚današnji dan': danas ti dodi meni, a ja ću u ‚današnji dan' tebi. Vuk, rječ. 110b. — *dd) o sadašnem, našem vremenu. vidi* danas *pod b)* i dan *pod* 5. Ludos vlada današnji dan. M. Držić 142. Koja *(vrata)* se imenom njegovim još te i dan današnji zovu Stezikorova vrata. D. Ranina vb. I dan današnji svaki koji smrtno sagriješi gubi miles. A. Gučetić, roz. jez. 48. Koja se i današnji dan zove ara caeli. B. Kašić, is. 7. Dan današnji jest mir meu ljudi. M Jerković 90. I dan današnji ‚etiam nunc'. A. d. Bella, rječ. 369b. Što i dan današnji činiti običajemo. I. Đordić, salt. 79. Gdje češ dan današnji iznać' takoga prijatelja? B. Zuzeri 147a. Tako čine zaslipleni grišnici i današnji dan. F. Lastrić, ned 331. Kojim se i dan današnji svit čudi. A. Kanižlić, utoč. 48. Posli pape u crkovnomu vladanju u stara vrimena naslidovali su patriarki, arcibiskupi i biskupi, u današnji dan rimski kardinali. A. d. Costa I, 23. I današnji dan u egipetskim grobnicama naode se balsamirata tjelesa od tri hiljade godina. D. Obradović, basn. 278. Dan današnji ‚hac tempestate, his temporibus'. J. Stulli, rječ. 1, 101a. Ovaj se rt i dan današnji zove Skočidevojkom. S. Ljubiša, prip. 80. — *Mješte* dan *dolazi i* danak: Zarad danka današnjega. Nar. pjes vuk. 1, 140. — *b) uz druga imena. aa) o nečem što biva onoga dana u koji se govori, piše: o djelu uopće, a na po se o govoru, o boju itd. što se zbilo danas:* Čim današnja pazih dila. G. Palmetić 2, 316. U današnjem *(griješkom* današnem) govorenju. F. Lastrić, test. 36b. Kad današnju premislim viječu P. Petrović, gor. vijen. 3. Ja ne vidi žešćega mejdana, ni gorega, ni žalosnijega od ovoga boja današnjega. And. Kačić, razg. 131b. — *o kakvu biću, stajanju što kroz ovaj dan traje; kao što je pokoj, mir itd.* Današnjega sred pokoja. G. Palmotić 2, 126. Mir današni medu nama nijedna sila razbit neće. 2, 133. — *o čeladetu koje je naznačeno kao nešto čim je danas postalo ili je i prije bilo i danas je:* Ne gubite nevoljnoga današnjega sužnja svoga. V. Došen 123b. — *o čijoj osobini koja se je danas pokazala:* Zlo ti, Mujo, današnje junaštvo! Nar. pjes. vuk. 2, 50. — *o svecu, blagdanu koji se danas svetkuje:* Kao no su bili blagosovljeni i prosvitjeni od Isukrsta i Marije današnja tri kralja. J. Banovac, razg. 78. Obra *(bog)* današnjega svetog Josipa kao najdostojnijega. 123. Vojvoda današni s. Stipan. F. Lastrić, svet. 189a. U prislavnomu mladiću današnjem. 189b. Posvetiti svetkovinu današnju. A. Kanižlić, utoč. 371. Na današni blagdan. Grgur iz Vareša 47. Ristos mi vam sreću dao i današnja svetkovina. Nar. pjes. vuk. 1, 141. Tako mi današnje carice nedjelje. S. Ljubiša, prip. 10. — *o onom što se danas u crkvi čuti:* V paramiji današnjej. Korizm. 4a. V evanjeliji današnjem. 55b. Današnja pištola. F. Lastrić, ned. 246. — *bb) o nečemu što se je zgodilo druge godine u dan što odgovara ovomu. vidi a) bb):* Pisma na božić: Koje čudo bi današnje, spomenimo se! T. Babić 49. — *cc) o onom što biva u sadašnje, naše vrijeme. vidi a) dd).* Prijatelji od današnje dobi. M. Držić 196. Od prijatelj današnjih daleče sveder stoj. D. Ranina 89a. Od vrimena Grgura pape do današnjega. A. Kanižlić, kam. 91. Množtvo opaki*(h),* današni*(h)* psovaoca. I. J. P. Lučić, razg. 80. Naše književnike današnjega naraštaja. Vuk, nar. pjes. 2, 384. Daušne naše literature. 2, 387.

DANCA, *f. vidi* danac. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka (a vidi i* dančica): S tolicijemi bali i dancami. I. Držić 114. Kretajući noge u danci i balu. 173. U dancah i balijeh. 174.

DÀNCATI, dàncām, *impf. igrati, tancati, tal.* danzare. *samo u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka:* Uljeze jedan mladac dancajući. I. Držić 173. Dancati i gledati gdi se danci vode. Ant. Kadčić 4.

DÁNCE, *n. malo dno, dem.* dno. — *Prvi je oblik bio* дъньце *kojemu nema potvrde, kao ni staroslovenskomu* дъньце; *isporedi rus.* донце, *češ.* dénce. дъньце *je postalo od* дъно *(vidi* dno*) deminutivnijem sufiksom* ьце. — *Da je bilo i u prva vremena, sejedoći ruski i češki jezik (vidi sprijeda), ali u književnijem spomenicima dolazi istom* XVIII *vijeka (najprije u Belinu rječniku), a između rječnika u Belinu (griješkom* ‚fundum parvum' 322b), *u Stulićevu* (‚parvus alicujus vasis fundus' 1, 101a), *u Vukovu.* Ne ispijaj svakoj čaši dance. Nar. posl. vuk. 200. Udešavah dance na svirajci. M. D. Milićević, zim. več. 342. — *u osobitom smislu kod košnice, ulišta. isporedi* dno, dano. Pčelar ozgor digav dance gleda. J. S. Rejković 285.

DÁNCIJA, *f. vidi* dacija *od kojega postaje umetańem slova* n, *možebiti u misli na* dan, dának. *samo u jednoga pisca iz Bosne u naše vrijeme:* Tko je carski, da cara poznaje i dancije i poreze daje. Osvetn. 1, 16. A dauri daju zapovijedi, da musloman dancije priznava 3, 14.

DANCIK, *m.* Gedanum, *Gdansko, grad blizu baltičkog mora, ńem.* Dancig. *u jednoga pisca prošloga vijeka koji piše i* Dancika. Grad Dancik. A. Tomiković, živ. 278.

DANCIKA, *f. vidi* Dancik. Prišao je u Danciku. A. Tomiković, živ. 277. Bilo je blagosovito *(vinčańe)* u Danciki. 277.

DÀNČAŃE, *n. selo u Dalmaciji, u okrugu dubrovačkom, nedaleko od Stona.* V. Sabljar 74. Schem. ragus. 1876. 36.

DÁNČE, Dânčā, *f. pl. mjesto hridovito na kraj mora kod samoga Dubrovnika na kojem je groblje. — Akc. nominativa ostaje u svijem padežima osim genetiva. — Prvi se put spominje u talijanskom ljetopisu* XVI *vijeka.* ‚Alle Dance'. Annal. rag. nod. 122. — *U Dubrovniku se govori kao poslovica:* odvesti, spratiti koga na Dańe *sa smislom: izmučiti ga do smrti, umoriti ga. isporedi* Dančice.

DANČEVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. ragus. 1876. 63. Stojan Dančević. Sr. nov. 1879. 1268.

DANČICA, *f. dem.* danca *koje vidi. samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka:* Od tries godiš su s Donatom u sajunijeh do pete na skulu dančice učili. M. Držić 224.

DÁNČICE, Dânčicā, *f. pl. dem.* Dańe *koje vidi. samo u dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka:* Zavodiš me u Dančice. Poslov. dan. 156.

1. DÁNČIĆ, *m. dem.* dânak. *u naše vrijeme u pjesmi čakavskoj:* Ako ja mlad umrem jutro po dančiću, ti češ se plakati. Nar. pjes. istr. 2, 84.

2. DANČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme:* Va-

silije Dančić. M. Đ. Milićević, živ. srb. seļ. 2, 25. glasn. 37, 130.

DÂNČUL, *m. ime muško i prezime.* — *U prva vremena pisano je* Danьčulъ *(vidi* F. Miklošić, bildung der slav. personennamen 56). *u naše vrijeme može u nom. od* 1 *postati* o: Dančuo. — *iz rumuńskoga (vidi* F. Miklošić, wander. rum. 3); *pisci* XVI *vijeka spomińu ga kao cigansko ime. a) kao muško ime. od* XVI *vijeka i u Vukovu rječniku* (Dančul). Imah sinke do četiri, svaki bińe kako rusa, Dančula mi odni gusa. A. Čubranović 142. Tako meni Dančuo zdravo! 151. Tako meni Dančul zdravo! M. Pelegrinović 170. — *b) kao prezime. u naše vrijeme* Dančuo. Šem. karlov. 1883. 71.

DANČŮLOVIĆI, Dančůlovîčâ, *m. pl. seoce u hrvatskoj krajini u kostańevačkom kotaru.* Razdjel. kr. 32, *gdje stoji griješkom* Dančulović. *vidi* V. Sabļar 73 *gdje stoji* Danculovići.

DÂNČUO, *vidi* Dančul.

DÁNDOBARA, *f.* (?) u selu Blatu kod Cetine mjesto na ulici, otkle zimi u povelikim povodńima izvire voda, i tad je bļeg da kińe staju. M. Pavlinović.

DANDOL, *m. prezime mletačko* Dandolo. *isporedi* Dandul. *dolazi (pisano* Danьdolъ) *od* XIII *vijeka. a između rječnika u Daničićevu* (Danьdolъ). Azь, Žani Danьdolъ, knezь dubrovъčki. Mon. serb. 22. (1234—1240). Knezu dubrovъčkomu Žanu Danьdolu. 24. Enrik Dandol hrabreni. J. Kavańin 206a.

DANDUL, *vidi* Dandol. *pisano* Danьdulъ *dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Knezu dubrovčkomu Zanь Danьdulu. Mon. serb. 24. (1234—1240). Od Antonija Dandula. Mon. croat. 221. (1527).

DANDULO, *vidi* Dandul. XVI *vijeka.* Dandulo zvan Antonio. Mon. croat. 221. (1527).

DANDULOV, *adj. što pripada Dandulu.* XVIII *vijeka.* Zatim vojstvom inih dužda, Dandulovim navlastito. J. Kavańin 211a.

1. DÁNE, *m. a) hyp.* Dančuo: Mcu to odkup ne zabndeš moga Dane il Elcza. M. Pelegrinović 185. — *b) hyp.* Danilo. *u hrvat. krajini.* V. Arsenijević.

2. DÂNE, *f. pl.* (?) *ime selima: a) seoce u hrvatskoj krajini u kostańevačkom kotaru.* V. Sabļar 74. Razdjeļ. kr. 32. — *b) vidi* 1. Dani.

DÀNÊS, *vidi* 3. Dan. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Odabrao je Danesa imenom Ebert. A. Tomiković, živ. 67.

DÀNÊSKÎ, *vidi* daneški. *isporedi* Danes. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Kraļa daneskoga. A. Tomiković, živ. 91.

DÀNÊŠKÎ, *adj.* danicus, *što pripada Daniji, Danskoj, Danima. od narodnoga imena* Danež *ili* Danez *kojemu nema potvrde.* XVIII *vijeka:* Svet Kanuto, kraļ daneški. J. Kavańin 303b. Stije se u životu s. Kanuta, kraļa danczkoga. F. Lastrić, nod. 326.

DÀNEŠKIŃA, *f. vidi* danickińa. *u nase vrijeme u narodnoj pjesmi:* Pa potežе dvije danežkińe. Nar. pjes. juk. 348.

DANEVAŃE, *n. vidi kod* danevati.

DANEVATI, *vidi* dańevati *i* danovati. *samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* danevańe. *oboje nepouzdano.*

DANÊŽ, *m. vidi* 3. Dan. *od tal.* Danese. XVIII *vijeka:* Dančži opaki ļudi došavši u Skociju. J. Filipović 3, 297b.

DANGA, *f.* stigma, *žig, bļeg od žiga, tur.* damga. — *isporedi* dagma. — *Dolazi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

DÀNGATI, dàngâm, *impf.* notam inurere, *žigovati, žigosati.* — *postaje od* danga — *isporedi* dagmeisati, dagmalaisati. — *Dolazi u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

1. DANGUB, *m. vidi* danguba. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. DÀNGUB, *f. vidi* dànguba. *samo u Stulićevu rječniku.*

3. DÀNGUB, *adj. vidi* danguban. *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Nevoļan izmet čeļadi dangube. Blago turl. 58.

DÀNGUBA, *f.* desidia, temporis jactura, *zaludno gubļeńe, traćeńe vremena.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dângûbâ. — *Postańe vidi kod* dangubiti. — *Dolazi od druge polovine* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* („desidia'. 532a. „temporis jactura'. 554a), *u Bjelostjenčevu* („temporis jactura, temporis perditio, amissio'. 2. 119b), *u Stulićevu* („otium, temporis jactura'), *u Vukovu* („jactura temporis'). — *isporedi* 1 *i* 2. dangub, dangubica, dangubnost, dangubļeńe, dangubivo. *a)* desidia, inertia, *ako ko stoji zaludan i ne radi ništa korisna, osobito svojom krivicom:* Vidimo većma gospodovati dangubu, otca od svije zloća. M. Radnić 130b. Bježati od dangube. danguba jest ukazala mnoge grijehe. 362b. Danguba zaziva na proždrlstvo. S. Margitić, fala. 253. Danguba iliti vam linost jest velik grih. J. Banovac, prip. 237. Od kad počeše dangube u tebi, od onda poče svaka nesreća. 292. I jer znaše da danguba uzrok svakog zla bijaše. P. Knežević, živ. 40. Dostoj mi se nastojat tvojom milostju i milosrdjem tako, da me danguba ne svlada. Blago turl. 5. Da se čuva dangube ili ti praznovańa priko dneva. Ant. Kadčić 254. Da bismo se uklańali od dangube i počivańa. J. Matović 391. Ispraznost i danguba. A. Kalić 28. Djakâ pohlepnih za svitom, za razbludeńem, za igrom, za dangubom i priličnim prikorednostima. I. J. P. Lučić 34. U pristojno vreme spavati, prohodati se i proigrati, ovo nije danguba, kad samo u svoje vreme biva. D. Obradović, basn. 203. Krvni neprijateļ dangubi. M. Pavlinović, rad. 54. — *b)* temporis jactura, temporis impensa, *uopće vrijeme istrošeno, pa i o korisnom poslu.* Da ćemo dostati sav naš trošak i dangubu. Glasn. II, 3, 142. (1709). Mańe zlo ali ti danguba zakrsmati na putu, nego svršiv put naći od grada vrata zatvorena. S. Margitić, fala. 182. Odsikavši mu ruku ili ga raniviši, vaļa platit likariju i ńegovu dangubu. J. Banovac, uboj. 39. Vaļa da plate potroške, dangubu i trude onomu. J. Filipović 3, 154a. Ne ništa za dužnost, vako da je truda stavio i dangube za iznać i sahranit to što je našo. I. A. Nenadić, nauk 137. Ovi posao i dangubu plati. J. S. Reļković 66. Žeļa i briga vlastitoga spaseńa ne pazi truda, ne gleda stida, ne osapi dangubu. B. Leaković, gov. 152. Pa im plati ļutu ostojbinu i dangubu u tvojoj tavnici. Pjev. crn. 93a. Pjevače nabavļao i dangubu im plaćao. Vuk, nar. pjes. 1, (1824), LXII. Kad prosapim muku, dangubu i brodarinu. S. Ļubiša, prip. 10. Samo dangubu da mu naknadi. D. Daničić, 2moj. 21, 19. — *c)* mora, *oklijevańe, krsmańe:* Brez dangube učiniti. A. Kanižlić. bogoļubn. 23. — *d) ono čim se čovjek bavi, ako je bez koristi:* Lipoto nesrićna ti dangubo moja! A. Kanižlić, rož. 48. O tamburo, o dangubo moja! Nar. pjes. herc. vuk. 205. Nevoļo moja, dangubo moja, ej jadi moji! 284. — *e)* ardea purpurea L., *ńcka*

ptica, vrsta čapļe. u naše vrijeme. Mrka čapļa ili danguba ‚ardea purpurea' ‚der purpurreiher'. Ova čapļa ńešto mańa od prvašńe *(plave čapļe* ‚ardea cinerea') razlikuje se od iste samo tim što je po leđi*(h)* i trbuhu crvenkasto mrka perja, inače je u svemu jednaka s ńom. J. Ettinger 209. — *f) ime mjestima: aa) selo u Bosni u Bjelinskoj.* M. Ružičić. — *bb) mlin što pripada selu Čakovcima u Srijemu.* V. Sabļar 74.

DÀNGUBAC, dàngupca, *m. čovjek koji dangubi. — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dàngubâcâ. — *Postańe vidi kod* dangubiti. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* — *isporedi* dangubnik, dangubitel. Takia bi sudac pitao, jeli taj čovik dangubac i linac? Đ. Rapić 146.

DÀNGUBAN, dàngubna, *adj.* otiosus, iners. — *Postańe vidi kod* dangubiti. — *Dolazi od druge polovine* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dangubni ‚otiosus' 532a), *u Stulićevu, u Vukovu (vidi* 1, *d)). — isporedi* 3. dangub, dangubeći.

1. *adj. a) o čeļadetu koje dangubi.* Ne samo jest danguban oni koji ne čini ništa, nego je još danguban tko trudi brez koristi. M. Radnić 241a. Saļe mudri dangubnoga linca k mravu. J. Banovac, prip. 242. Ele, u čoviku dangubnu ne ima uda ni očućeńa, da se more od ńega koje dobro ufati, dali svako zlo. 242. Misli dite dangubno o šibki i teče k nauku. Blago turl. 5. I dangubni jošter posleniče. M. A. Reļković, sat. G 7b. Ako si danguban, raztrkane pameti i neumitan. I. J P. Lučić, bit. 29. Postavi jednu dangubnu ženetinu. razg. 61. Druge također najde dangubne, i ńih odonuda izagna. Đ. Rapić 145. Djaci toliko dangubni. Grgur iz Vareša 104. — *i o čovječjoj duši:* Duša čovičja dangubna puna je trńa t. j. smrtnih griha. J. Banovac, prip. 237. — *b) kao* beskoristan, zaludan, *o stvari, kojom ako se čovjek bavi, dangubi. dangubna može biti uopće stvar, riječ, misao, trud itd. i sam život.* Da nigda ne govorim stvari dangubne. J. Banovac, prisv. ob. 32. Tko kara za riječi dangubne tjera muhe od trpeze Isukrstove. M. Radnić 402a. Jesi li govorio riči dangubne? P. Knežević, osm. 20. Nekorisne i dangubne riči. A. Kanižlić, utoč. 635. Misli dangubne. I. J. P. Lučić, razg. 53. Koji ju *(vjeru)* drže sa svijem dangubnu. M. Radnić 316b. Jerbo su nekorisna i dangubna sva tvoja tugovańa. 160b. Da ne bi provodili život dangubni i lijeni. J. Matović 361. — *c) o zemļi koja nije rađena:* Zemļa dangubna koja nije težana rada drače. M. Radnić 486b. — *d) o poslu za vršńe kojega hoće se mnogo vremena. samo u Vukovu rječniku* (‚temporis jacturam adferens').

2. *adv.* dàngubno, otiose, *u dangubi, s dangubom.* Trate život dangubno. M. Radnić 114b. Ako propustiš ovi život dangubno, umrijeti ćeš od glada. 486a. Hodeći po ulici, ne zadržavaj se dangubno. A. Kanižlić, utoč. 355. *(Grožđe)* ako dangubno stoji, zarđa. Blago turl. 157. Da dangubno za plugom se vučeš. J. S. Reļković 24. Dangubno ‚otiose, negligenter, segniter'. J. Stulli, rječ. 101b. Dangubno bi Turci se morili. Nar. pjes. juk. 262.

DÀNGUBĒĆĪ, *adj.* otiosus, *koji dangubi. uprav part. praes. glagola* dangubiti. *u Belinu* (532a) *i u Stulićevu rječniku.*

DÀNGUBICA, *f. dem.* danguba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dàngubîcâ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚otiolum') *i u Vukovu.* Da po svetu hoditi to je istom dangubica. Đ. Obradović, basn. 61. Ne ima ti huđeg zanata od dangubice. 202. U različitome vrimenu različite najde dangubice. Đ. Rapić 148. Tamburice moja dangubice. Vuk, rječ. 110b. Bio sam na toj kapetanovoj zaludnici a našoj dangubici. M. Đ. Milićević, zim. več. 195.

DÀNGUBIĆ, *m. prczime u naše vrijeme.* Gavro Dangubić. Nar. pjes. petr. 1, 357 *(među predbrojnicima).* Nikole Dangubića. V. Vrčević, niz. 47.

DÀNGUBITEĻ, *m. čovjek koji dangubi, zaludno živi. — Akc. je u gen. pl.:* dàngubitêļâ. — *U Belinu* 554a, *u Bjelostjenčevu* (dangubitel), *u Voltiđijinu, u Stulićevu rječniku.*

DÀNGUBITI, dàngubîm, *impf.* temporis jacturam facere, *gubiti dan (vidi* 1. dan *pod* 5), *vrijeme. — Akc. se mijeńa samo u aor.* 2. *i* 3. *sing.:* dângubî. — *Uprav su dvije riječi:* dan gubiti *kojc nijcsu sastavļene nego se izgovaraju kao da je jedna riječ; pa je narod shvatio kao da je* dangub *prava osnova, te od ńc pomoću ńekijeh nastavaka načinio supstantive* dangub, danguba, dangubac, *i adjektivc* dangub, danguban. — *Drugo je dân gubiti, gubiti zaludno ńeki dan; od toga se razlikuje ne samo što sc izgovara i piše u jednu riječ, ncgo i što kod poricańa* ne *stoji pred cijelim glagolom* dangubiti *(u drugom slučaju* dan ne gubiti). *vidi u Bjelostjenčevu rječniku.* — *Dolazi od prve polovine* XVII *vijeka (imena što su postala od osnove* dangub *istom od druge polovine istoga vijcka) a između rječnika u Mikańinu* (‚consumere diem, eximere diem'. 56a), *u Belinu* (‚otiari'. 532a. ‚tempus terere', 554a), *u Bjelostjenčevu* (dangubim ‚absumo, tero, contero tempus'. 2, 119b, *različno od* dan gubim ‚diem perdo, consumo'. 2, 65a), *u Voltiđijinu* (‚perdere giorno, oziare' ‚zeit verlieren'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚facio jacturam temporis'). *a) gubiti, trošiti uzalud ńeko vrijeme ili ne raditi ništa ili raditi o beskorisnoj stvari, i bez kriviec onoga koji dangubi. o čeļadetu ili o onomu što se kao čeļade misli.* Neka ne bi ondi dangubili. B. Kašić, per. 145. Tako tratih mnogi danci, dangubeći prez koristi. Đ. Baraković, vil. 233. Zašto tu stojite zaludu po vazdan dangubeći? I. Bandulavić 25a. mat. 20, 6. Odmetat i primetat, to je dangubit, ne poslovat. Poslov. dan. 89. Ima svak dobro viditi, ima li još posla, . . . ako ima, neka ne dangubi. S. Margitić. fala 161b. Pakļeni neprijateļ u ono vrijeme no dangubi. B. Zuzeri 39a. Jeda će milosrđe božje dangubit, ter neće grišniko saranit? J. Filipović 1, 271a. Nit tko kadgod vidi ńega da bi i malo dangubio. P. Knežević, živ. 40. Ni Gedeon tirajući ńi ne dangubļaše niti jim praštaše. F. Lastrić, test. 183a. Koji scine, da će dangubiti, boga poštujući i moleći. A. Kanižlić, fran. 175. Nije trijeba dangubit u obrańu. A. Kalić 422. I da daš im tridest kesa blaga, što su mladi mlogo dangubili. Nar. pjes. vuk. 3, 417. Hrsuzin plaća globu i dangubi u zatvoru. Vuk, poslov. 133. Nije meni dangubiti. S. Ļubiša, prip. 152. — *o stvari:* Ne *(h)*ti bog sunca ni miseca prvo sride stvoriti, jer ne bišc jošte stvorio živine ni ļude, koje imađiše i grijati i tako b' dangubili. J. Banovac, prip. 238. *osobito o stvarima koje daju korist, dobit, ako sc oko ńih radi, govori se da dangubc, kad sc oko ńih ne radi i ne vadi koristi:* Što stoje *(ledine)* dangubeći brez ploda? F. Lastrić, svet. 122b. I to Mitru da bude fajda na ńegove novce što mu dangube. Glasn. II, 1, 127. (1809). — *uz* dangubiti *može biti i acc. vremena koji ne trcba shvatiti kao objckat:* I dan i noć sve vi dangubite. L. Ļubuški 43. Đe si

bila, zvijezdo danice, đe si bila, đe si dangubila. dangubila tri bijela dana? Nar. pjes. vuk. 2, 626. — *b) gubiti, trošiti sve vrijeme, život bez koristne radnje, svagda s krivice onoga koji dangubi.* Ne dohodi kraljestvo nebesko spavajućijem ni dangubećijem ni ljenosti pogađajućijem. M. Divković, bes. 865b. Život svoj dangubeći provode A. Vitaljić, ist. 226. Ma kako poče dangubiti i liniti se, učini se veliki bludnik. J. Banovac. prip. 242. To bo svaki proždor ljubi, da planduje i dangubi. V. Došen 181a. Čin, ne budem vik dangubit neg naredne trude ljubit. I. M. Matteo 286. — *c) u jednoga pisca prošloga vijeka uz infinitiv drugoga glagola znači oklijevati, krsmati.* Nejma utopljača *(griješkom* utoplača) koji dangubi uhititi dasku. I. J. P. Lučić, razg. 38. — *d) u jednoga pisca* XVIII *vijeka* dangubiti od čega *znači isto što praznovati ili počivati po što je radnja svršena:* Udovice dangube od nošenja brimena u svojoj utrobi. F. Lastrić, test. 397b. Kad jedan težak ostari, . . . ako i dangubi od teškije posleva u polu .. 398ab. Dangubite od poslova tilesni, dangubite i vidite, da sam ja gospodin (vacate et videte quoniam ego sum dominus. psal. 45, 11). ned. 310b. — *i o zemlji (isporedi a) blizu kraja):* Ispusti sada dangube od plodova, fructibus feriantur. F. Lastrić, test. 396b. *(Ledine)* ako i dangube od sitve, ne dangube od koristi velike za sitvu istu. 397a.

DÀNGUBÎVO, *n. vidi* dangubа. — *uprav je adjektiv koji bi značio ono što se može dangubiti.* — *u jednoga pisca u naše vrijeme:* Jurve braćo! nema dangubiva. Osvetn. 2, 90. Ili gdjegod rujno pili pivo — česvo pivo, česvo dangubivo? 3, 128.

DÀNGUBLJÊNJE, *n. gubljenje vremena, vidi* dangubа. — *verbalni supstantiv od* dangubiti. — *Prošloga vijeka pisano i* dangubjenje *i* dangubjeńe. — *Dolazi od druge polovine* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dangubjenje. 554a), *u Stulićevu* (dangubjeńe), *u Vukovu.* Od brezposlice i dangubjeńa. M. Radnić 485a. Na igrah samo pristojnijeh bez ikakva ni izgubića saviśńega ni zaliha dangubjeńa. B. Zuzeri 130a. Dangubjeńe od izpraznijeh tvojijeh šaština kad bi u pomńu malo veću od troše duše obratila, ne bi li krunu stekla vjekovitu? 235b.

DÀNGUBNICA, *f. žensko čeljade koje dangubi.* — *isporedi* dangubnik. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DÀNGUBNIČIĆ, *m. dem.* dangubnik. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DÀNGUBNÎK, *m. čovjek koji dangubi.* — *Postaje sufiksom* ik *od* dangubn *osnove adjektiva* danguban. — *Dolazi od druge polovine* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* — *isporedi* dangubac, dangubitel. Oni koji u takovije poslovije skončavaju život jesu pravi dangubnici. M. Radnić 241a. Čovik linac i dangubnik. J. Banovac, prip 237. Tko ne čini dobra, on je dangubnik. 240.

DÀNGUBNÔST, dàngubnosti, *f.* desidia, *osobina onoga koji je danguban.* — *U svijem je padežima, osim nom. i acc. sing., akcenat koji je u gen.* — *Postaje sufiksom* ost *od* dangubn *osnove adjektiva* danguban. — *Dolazi* XVIII *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Jer s dangubnostju u grihe upada i vas zarđa. J. Banovac. prip. 237. Dangubnost čini čovika svakomu zlu učiti. 239. Dangubnost bo nije samo plodna mati hrsustva, nego i početak svakoga zloglašeńa. D. Rapić 146.

1. DANI, *m. ili f. (?) pl. sveze u Hrvatskoj u karlovačkoj podžupaniji.* Pregled. 31. *govori se* Dane. V. Sabljar 74.

2. DÂNÎ, *adj.* diurnus, *vidi* dańi *i* dnevni. *samo u Vrančićevu* (danni. 30) *i u Bjelostjenčevu rječniku.* — *Stari bi oblik bio* дьньнъ, *tako je i stslov.; isporedi rus.* денной, *pol.* dzienny. *mješte prvoga* ь *postalo je* a, *drugo je ispalo a od dva* n *ostalo je tad jedno. dolazi od osnove* дьн (dan) *sufiksom* ьнъ.

3. DÂNÎ, *adj. što pripada dani, dánku.* — *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

1. DÀNICA, *f.* lucifer, *jutarńa zvijezda, planet Venus, kad se vidi u jutro.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dânîcâ. — *U prva vremena pisano* дьньница (dьннica XIII *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom a* danica *od* XVI); *prvo se* ь *zamijenilo slovom* a, *a pošto je drugo ispalo, od dva* n *ostalo je jedno.* — *Postaje od* дьньи (*vidi kod* 2. dani) *sufiksom* ica. — *Dolazi od* XVI *vijeka (crkvenijem jezikom* дньница *već* XIII), *ali da je prije bilo, svjedoči stsl.* дьньница, *rus.* денница, *češ.* dennice; *i u svijem je rječnicima (u Daničićevu* дньница).

a. *jutarńa zvijezda. često stoji kao apozicija uz ime* zvijezda. Jako dvê mlńi, jako dvê danьnici, jako dvê svêtlêj vrêzdê. Dementijan[a] 101. Jakože nêkaja zvêzda dьnnica izь utra sijajuštij. Okáz. šaf. 61. (1503) Danica jutrńa dođe. N. Rańina 113a. Nego što svitliti bude jur danica. H. Lucić 216. A svijetla prem htješe danica isteći. N. Nalješković 1, 215. Kom zora zabijeli, danica ter sine. M. Držić 444. Dokle se dan razsvane i danica isteće u srdcih vaših. I. Bandulavić 218b. 2petr. 1, 19. Ne vidjeh već mi sjati zrak od sunca, ni danice. P. Kanavelić, dubr. 8. Mlad zemjak prije danice na teg teće. I. Đorđić, salt. 352. Zvizda rana, jasno noseć ime danica od dana. A. Kanižlić, rož. 15. Tekla zvjezda danica. Nar. pjes. vuk. 1, 294. Dan osvanu i ogranu sunce i danica na istok iziđe. 1, 556. Kad bijela zora zabjelila i izišla danica zvijezda. 3, 49. Prije zore i danice sjajne. 3, 133. Što j' danica krvava iźjegla? 3, 223. Ni zorice ni bijela dana, od danice ni spomena nema. 4, 102. I jutreńa istekla danica. Ogled. sr. 476. — *u poetičkom se jeziku govori često o danici i s danicom, kao da je čeljade:* Da misec i zvizda danica zadruženi zagrliv se. P. Zoranić 35. Objavi, danice, jasni zrak objavi. 1. Gundulić 125. Sele, sestrice, zv'jezdo danice! Nar. pjes. vuk. 1, 87. Rano rani devojčica i danicu vjernu moli: o danice, o sestrice! 1, 150. Falila se zvijezda danica. 1, 155. Raduje se zvijezda danica. 1, 156. Mjesec kara zvijezdu danicu: ‚De si bila, zvijezdo danice?' Danica se nemu odgovara: . . . 2, 626. Tvoja glava nek je prehodnica, kô danica kad čuva mjeseca. Osvetn. 3, 73. *takovo je možebiti i ovo:* Još bo sunce ni danica ne pomoli svoga lica. V. Došen 54a. Još zorica ne zabijelila, ni danica pomolila lica. And. Kačić, razg. 25. Još zorica nije zab'jelila ni danica lica pomolila. Nar pjes. vuk. 2, 605. Prije zore i dana bijela, kad s' danica rodi od istoka. 4, 303. — *često se ispoređuje s danicom ljepota, osobito ženskoga lica:* Obraz ne danici s jutra istekšoj protivljaše se. Aleks. jag. star. 3, 249. Tri deklice mlajahne, ke lipotom danici odsivahu. P. Zoranić 11. U pogledu ljuvenomu razbludno joj sja danica. I. Gundulić 380. Morebit si lipa lica kao sunce il' danica? V. Došen 21b. Gledaj ńoj u lice, lipše sjaje od danice. 119a. Rodiše se četiri imeńaka, koji sjaju lipše neg danica. And. Kačić, razg. 17b. — *i lijepo se oko ispoređuje*

s danicom: Dvije oči kako dvije danice. N Nalješković 2, 19. Ne su oči od istoči ponosite dvije danice. G. Palmotić 2, 379. I dvije oči dvije danice. J. Kavanjin 43b. Zovete danicam oči mile. I. Đorđić, uzd. 37. — *ženska se zove danicom od mila:* I ova danica moja i gospoja dužnica naziva se tvoja. H. Lucić 258. Kako brštan stabla dubi grli, a golub golubice ljubi, tako, ma danice, vik te tvoj drag grli i ljubi. M. Pelegrinović 191 *i od štovanja:* Ungarska kraljice, sriću naša, prisvitla danice. And. Kačić, razg. 314a.

b. *žensko ime. dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Olivera dê spota i podružje Mariju i čeda ihь Danicu . . . Glasn. 13, 294. (XIV *vijek).* Danica. S. Novaković, pom. 63. Danica. 58. Danica njegova *(Ostojina)* kći. G. Palmotić 1, 288. I tako ti Danice, tvoje lijepe vjerenice. Nar. pjes. mikl. 21.

c. *u narodnoj se pjesmi spominje kao da je rijeka pod Udbinom:* Povešču ih na vodu Danicu pod Udbinom gradom bijelijem. Pjev. crn. 139b.

2. DÀNICA, *f. vidi* danickinja. *u naše vrijeme u narodnoj pjesmi:* I izvadi dva para pušaka, dvi danice i dva ćeverdana, danice mu zlatom okovane. Nar. pjes. marjan. 155. 156.

DÀNICKA, *f. puščana cijev skovana u Gdansku, Daneiku. — isporedi* danickinja. — *samo u Vukovu rječniku.*

DÀNICKINJA, *f. mala puška skovana u Gdansku, Daneiku. — pokvareno iz njemačkoga* Danzig, danziger. — *isporedi* daneškinja, 2. danica. danicka, daničkinja. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A slušajte moje danickinje, kada puknu na bijeloj kuli Nar. pjes. vuk. 3, 19. Za pojasom dvije danickinje. 3, 94. No dobro ga starac dočekao na njegovu pušku danickinju. 3, 285.

DÀNIČIĆ, *m. prezime. uprav znači Daničin sin. — Dolazi od* XVI *vijeka.* Daničić Juraj knez. Mon. croat. 260. (1561). Daničići u junaštvu proglašeni. And. Kačić, kor. 485. Ono ti je sedam Daničića. Nar. pjes. vuk. 3, 156. Ono ti je Daničićeva Đuro. 3, 156. *Zašto se slavni osnovatelj ovoga rječnika (komu je pravo prezime* Popović) *tako prozvao, vidi* M. Đ. Miličević, Pomeni o Daničiću, 3. 4.

DÀNIČIĆI, Dàničićâ, *m. pl. seoce u Ercegovini, u Foćkom kotaru.* Statist. 110.

DANIČIN, *adj. a)* luciferi. *što pripada danici. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Daničinu bogom posestrimu. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — *b)* Daničin, *što pripada Danici (ženskomu čeljadetu):* Jerina je š nime vila Daničina druga izbrana. G. Palmotić 1, 291.

DÀNIČKÎ, *adj. što pripada gradu Gdansku, Daneiku. — isporedi* daničkinja *i* danickinja. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Primorje se diči daničkim pazarom. I. T. Mrnavić, osm. 38. Visla slavna rika srid njega protiče, u pristanište ka daničko se stiče. 38.

DÀNIČKINJA, *f. vidi* danickinja. — *u narodnoj pjesmi i u Vukovu rječniku.* Kad pukoše dvije daničkinje. Nar. pjes. vuk. 3, 91.

DANIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Danilo Danić. Nar. pjes. vuk. 2, 647 *(među prenumerantima).* Savko Danić. Rat. 81.

DÀNIJA, *f.* Dania (Chersonesus cimbrica). — *isporedi* Danimarka. — *Dolazi od* XVII *vijeka i u Mikaljinu rječniku.* Kraj od Danije. I. Ančić, ogl. 181. I u Daniji pri sjeveru velmi slavni ki se čnju. J. Kavanjin 260b. Među kralji Poljske i Danije. A. Tomiković, živ. 224.

DÀNIJEL, *m. muško ime bibličko, jevrejski* Daniel, *od kojega postaje preko latinskoga* Daniel; *a preko grčkoga Δανιήλ postaje drugi oblik* Danil (Δανίηλ) *ili* Danilo. — *u nom. sc* l *na kraju može pretvoriti u* o *(od* XVI *vijeka, vidi drugi primjer kod a)) a tad* -ije- *postaje* -i-: Danio. — *u jednoga pisca prošloga vijeka nom. je* Danijelo *koje vidi. — Dolazi ne samo u svetom pismu nego i kao kršćansko ime od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Danêl). *a) kao ime bibličkoga proroka:* Čtenje Danijela proroka. Bernardin 33b. Molio se jest Danio gospodinu. N. Ranina 50b. Danijel ditić sudi starce. M. Marulić 96. Danio, mladac, prorok. M. Vetranić 2, 340. Danijel, Ananija, Adzarija i Mizael. B. Gradić, djev 145. Molitvom Danijel od lavov ubignu. F. Glavinić, cvit 114b. On i Danijel s lavi ostaše. J. Kavanjin 58a. Kako prividi Danijel prorok. J. Banovac, razg. 41. S. Danijel prorok. F. Lastrić, test. 187a. — *b) kao kršćansko ime:* Danêlu Gunduliću. Spom. sr. I, 131. (1415). Samo meni moj Danio od četiri jes ostao. A. Čubranović 142. Sedam fratar reda s. Franciska: t. j. Danijel, Angel, . . F Glavinić, cvit. 181b. Dujam, Jerazd, Danijel, Nisko. J. Kavanjin 93b. Danijel Emir Bogdanić. D. E. Bogdanić VIII.

DÀNIJELO, *m. vidi* Danijel. Danijelo prorok. A. Kalić 88. Danijelo među lavima. 135.

DÀNIJELOV, *adj. što pripada Danijelu. od* XVI *vijeka.* Velik jesi, gospodine bože Danijelov. N. Ranina 82a. dan. 12, 40 *(deuterocan.).* Ne prostiše, kako lavi, Danijelovu životu. F. Lastrić, test. 200a. Čovjek je hotio Danijelovu smrt. A. Kalić 418.

1. DÀNÎK, danika, *m.* ephemeris, breviarium, locus morae per diem, etesiae. *prvo je značenje ništo što pripada danu. — Ake. koji je u gen. ostaje i u ostalijem padežima, osim acc. sing. koji je isti kao nom., i voc.:* dânîče, dânîci. — *Stari je oblik bio* дьньникъ, *ako mu i nema potvrde (vidi dalje). postaje od posesivnoga adj.* дьньнъ *(vidi* 2. dani) *sufiksom* ik. — *Potvrđeno je istom u naše vrijeme; ali da je i u prva vremena bilo (s prva tri značenja) svjedoči nam rus.* денникъ *(s* 1. *i* 3. *znač.), češ.* denník *i pol* dziennik *(s* 1. *i* 2. *znač.).*

1. ephemeris, *vidi* dnevnik. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. breviarium, horae diurnae, *knjiga u kojoj su molitve što se čate svaki dan u neke sahate. — samo u Stulićevu rječniku.*

3. locus morae per diem, *vidi* danište *i* 1. danak *pod* b. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ležahu hajduci na daniku. M. D. Miličević, zim. več. 209.

4. etesiae, *rjetar sa sjevero-zapada što leti svaki dan puše poslije podne. u Dubrovniku. isporedi* smorac. L. Zore.

2. DANIK, *m. vidi* dának. *samo u Stulićevu rječniku* (dannik) *gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DÀNIL, *m.* Daniel. *vidi* Danijel. — *u novija vremena u nom. obično je* Danilo *i* Danile, *vidi oboje. — Dolazi kao ime hrišćansko (osobito kod vladika i arhiepiskopa) od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Danilъ). *a) kao ime bibličkoga proroka:* Ostrim odgovorom Danil ga opsova. M. Marulić 90. — *b) kao hrišćansko ime:* Jepiskupomь zvečanьskyimь Danilomь. Mon. serb. 60. (1293—1302). Gospodina mi i otca arhiepiskopa Danila. Deč. hris. 3. Azъ smêrenьnі Danilъ po milosti božijej arhiepiskopъ. 67. Sь gospodi-

nomь mi prêosveštenniimь patrijarhomь kirь Danilomь. Mon. serb. 568. (1403—1405). Danilь . . . mahom kaluđersko *(ime)*, svetovno samo dva tri put. S. Novaković, pom. 58.

DÀNILE, *vidi* Danil. *u naše vrijeme.* Danile je stasa malenoga. Nar. pjes. vuk. 5, 3. Pa ih pita vladika Danile. Ogled. sr. 31.

DÀNILO, *vidi* Danil. — *potvrda je nom. i voc. od kraja* xv *vijeka. a) kao ime bibličkoga proroka:* Riči ke, reci nam, jesu toj, Danilo, totu ste? M. Marulić 89. — *b) kao ime hrišćansko:* Knez Danilo od Cetiña glava. Osvetn. 2, 97. *obično ovo ime nadijevaju onomu djetetu koje se đaňu rodi.* (Noćilo, Ponoćilo, Zorilo *i* Danilo). Ž. Radoňić. — *c) dva se sela u šibeničkom okrugu u Dalmaciji tako zovu; sad se razlikuju što se jedno zove* Danilo Biraň *a drugo* Danilo Kraljica. V. Sabljar 74. Repert. 26.

DÀNILOVIĆ, *m. a) prezime u naše vrijeme. uprav Danilov sin.* Stevan Danilović iz sela Skračana. Glasn. II, 1, 58 (1808). Ļubisav Danilović. Rat. 31. Jevrem Danilović. 264. — *b) seoce u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 27. — *isporedi* Danilovići.

DÀNILOVIĆI, Dànilovîćâ, *m. pl. ime selu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131. — *isporedi* Danilović, *b).*

DÀNILÔVSKÎ, *adj. u spomeniku* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Danilovskyj 3, 582). — *Između ostaloga što je imala crkva spasova koju car Stefan priloži crkvi arhanđelovoj u Prizrenu bješe i* lêha Danilovska. Glasn. 15. 270. (1348?).

DANÎMÂRKA, *f. vidi* Danija, *tal.* Danimarca. — xviii *vijeka a i u Mikaljinu rječniku.* Sveti Anskario *(obrati)* Danimarku. I. Đordić, ben. 5. U Danimarku. A. Tomiković, živ. 39.

DÀNIMICÈ, *adv.* quotidie, *svaki dan.* — *isporedi* danomice. — *u jednoga pisca u naše vrijeme.* Ja so danimice s pukom miješam. S. Ļubiša, prip. 218. Donosim joj danimice po tri put hļeba. 259. Muzovnicu koja mi danimice davaše po po vjedra mlijeka. prič. 101.

DÂN-Ì-NÔĆ, dâna-ī-noći, viola tricolor L. *cvijet sličan ļubici.* — *po njem.* tagundnacht. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dan i noć ‚viola tricolor'. G. Lazić 113. Dan i noć. Viola tricolor L. J. Pančić, flor. beogr. 95. B. Šulek, im. 62.

DÀNIO, *vidi* Danijel.

DÀNÎSKÎ, *adj.* danicus, *danski, iz Danske, što pripada Danskoj.* — *isporedi* daneški. — xvi *vijeka u jednoga pisca:* Iz Danisko državeve. B. Kašić, per. 139.

DÀNIŠA, *m. muško ime. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka.* V. Arsenijević.

DANIŠEVCI, Daniševaca, *m. pl. ime nekakvu mjestu* xiv *vijeka. dolazi samo u jednom spomeniku iz onoga vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Daniševьci). *Selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je među* između Daniševce i među Turovo. Sr. ļetop. 79, 54. (1381).

DÀNÎŠTE, *n.* locus morae per diem, *mjesto gdje se danuje.* — *Postaje od osnove* dan *(ne ime*na dan *nego glagola* daniti) *sufiksom* îšte. — *isporedi* danovište, 1. danik *pod* 3, dânak *pod b).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Crnobarac Stanko harambaša na daništu bješe kraj Salaša. Nar. pjes. vuk. 4, 189. Veće oni s daništa skočiše. 4, 189. Svi su Turci pali na daništa. 4, 506. Tu mi pade š četom na danište. Pjev crn. 208a.

DÁNITI, dânîm, *pf. i impf.* — *Akc. kakav je u praes. ťakav je u aor. 2. i 3. sing.:* dânî, *u impf.* dâňâh, *u part. praet. pass.:* dâňen; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u infin.* — *Postaje od osnove imena* dan *sufiksom* i.

1. *pf.* diem in aliquo loco transigere, *proći dan, ostati po danu na kojem mjestu. suprotno je* noćiti. *može imati kao objekat acc.* dan; *inako je neprelazni glagol.* — *Dolazi u naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Dan daniše pak i prenoćiše. Nar. pjes. vuk. 2, 537. Kako jesu danili u Tipovu lugu. Pjev. crn. 166b. Dan danili, dvije noći noćili. Nar. pjes. juk. 336.

2. *impf. refleksivno:* daniti se, illucescere, *svitati.* — *isporedi* dniti. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DANÍVATI, *vidi* daňivati.

DANKA, *muško ili žensko ime. prije našega vremena.* Danьka. S. Novaković, pom. 59. — *u naše vrijeme izmišljeno ime ili prezime u djevojoj pjesmi, možebiti od* dan: Katarina Danka goni krave vanka. Nar. pjes. istr. 4, 20.

DÀNKĻATI, dànkļâm, *impf. govoriti* daj, daj. — *u naše vrijeme.* M. Pavlinović.

DANKO, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 13.

DANKOVAC, Dankovca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Zagreba, kajkavski* Dankovec. — *u latinskim se knigama spominje od prve polovine* xiv *vijeka:* Predium Dancouch vocatur. Mon. ep. tkalč. 2, 43. Dankovec. V. Sabljar 74. Schem. zagr. 1875. 60. Pregl. 17.

DANKOVIĆ, *m. a) prezime* xvi *vijeka:* Danković Mikula. Mon. croat. 188. (1504). — *b) seoce u Srbiji u okrugu topličkom.* M. D. Milićević, kraj. srb. 390.

DANKOVO, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada u Dankovu. Sr. nov. 1868. 294. Ńiva u Dankovu. 1870. 569.

1. DÀNO, *vidi* dno.

2. DÀNO, *conj.* at, ut. — *Postaje od* da *i* no (ono). *isporedi* kojino, kaono *itd.*

1. at, tamen, *ali, ipak. vidi* 1. da *pod* I, D, 1. — *Dolazi* xv *(krajem) i* xvi *vijeka kod pisaca čakavaca.* Tako je, gospodine, dano i štenci jidu mrve, ke padaju od stola gospode svoje. Bernardin 21b. mat. 15, 27. Hlepi srce moje gospoji otvorit britke rane koje hoće ga umorit. dano ja za bolje maňega zla cića tuj zled ka ga kolje ne dam da očića. H. Lucić 201. S takimi trudniji dano je život vas, i vele mučniji, neg li je smrtni čas. P. Hektorović 31.

2. ut. *vidi* 1. da *pod* I, A. — *u naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* Kakono se, kađo, naučio, naučio često u planinu, dano lovi srno i košute. Nar. pjes. vuk. 4, 392. No čuli me, dijeto Nikola, dano Turke blizu napuštimo. 4, 392. Divna ću te naučiti veza dano vezoš po svilenu platnu. Nar. pjes. herc. vuk. 225.

3. *u jednom primjeru našega vremena kao da znači što i* 1. da *pod* II, 2, d, *str.* 214a: Dano sino jabuko od zlata, brzo si so k meni potežio, kom ostavi tvoje Crnogorce? Nar. pjes. vuk. 5, 534.

DANODJELAN, danodjelna, *m.* mercede diurna conductus. *samo u Stulićevu rječniku gdje je ovako prevedeno.* — *nepouzdano.*

DÀNÔJLA, *f. ime žensko.* — *Dolazi od* xvii *vijeka.* S Ļubomira čini zvati zlu Danojlu vile-

nicu. J. Palmotić 115. Danojla. S. Novaković, pom. 58. Danojla. *iz rukopisnog diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka.* V. Arsenijević. U Danojle ļube Manojlove. Nar. pjes. bos. prij. 1, 34.

DÀNÔJLIĆ, *m. prezime, uprav Danojlin sin. — u naše vrijeme.* Miloje Danojlić. Rat. 81.

DÀNOMICĒ, *adv.* in dies, *od dana do dana, dan po dan. — isporedi* danimice. *— u naše vrijeme.* Uzajmno milovaŋe danomice čezne a mržŋa na očigled kao kvas grezne. V. Vrčević, niz. 279. Nihovo ime i ńihova trgovina danomice sve to više raste. M. Pavlinović, rad. 113.

DÀNONOČAN, danonoćna, *adj. što biva dańu i noću. — u dvojice pisaca prošloga i ovoga vijeka. — nije sasma pouzdana riječ.* Danonoćnim trudom. J. Rajić, pouč. I, III. Moj trud danonoćni protiv Turaka. S. Ļubiša, prip. 147. — *adv.* danonoćno. Svijest zločina mori me danonoćno. S. Ļubiša, prip. 88.

DANORAST, *m. vrijeme (od 21 decembra dalje) u koje dani rastu prema noćima. tako se shvaća ova riječ u Belinu rječniku* 685b *kod* solstiziale *gdje stoji:* Od početka duļijeh dana, od početka danorasta ‚del solstizio di dicembre'; *ali na istoj strani kod* solstizio *griješkom stoji:* Početak duļijeh dana, početak danorasta ‚solstizio della state'. *ova je Belina pogreška jamačno navela i Stulića da upiše:* Danorast, danorastjeńe ‚solstitium aestivum'. — *riječ je složena od osnova* dan *i* rast.

DANORAŠĆEŃE, *vidi* danorast. *samo u Stulićevu rječniku* (danorastjeńe). *riječ nepouzdana.*

DANOVAC, Danovca, *m. zemļa pod ńivama u biogradskom okrugu, u Srbiji.* Ńiva u Danovcu. Sr. nov. 1873. 399.

DANÒVÂŃE, *m.* mora per diem, *prebivańe po danu, verbalni supstantiv od* danovati. — *u naše vrijeme i u Voltigijinu i u Vukovu rječniku.* Staroj majci dugo danovańe. Osvetn. 2, 7.

DANÒVATI, dànujêm, *pf. i impf.* diem in aliquo loco transigere, *prebivati gdje po danu. isporedi* daniti, dańevati, dańivati. — *Ake. kakav je u praes., takav je u impf.* dànovâh, *u impt.* dànûj, *u gcr. praes.* dànujûći; *mijeńa se u aor* 2. *i* 3. *sing.:* dànovâ *i u part. pract. act.* II. dànovao, dànovâla; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. — Postaje od* dan *po analogiji drugih glagola ove vrste. isporedi* darovati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Dojdosmo u Filibe i tu danovasmo. Glasn. 31, 309. (1704). U Koltaku svati danovali. Nar. pjes. juk. 318. Noću putuju, a u alugama danuju. S. Ļubiša, prip. 192.

DANÒVÎŠTE, *n. mjesto gdje se danuje. vidi* danište. — *Postaje od* danov *koje je shvaćeno kao osnova glagola* danovati *sufiksom* ište. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đe je Lazi vazda danovište. Pjev. crn. 239b.

DÂNSKÎ, *adj.* diurnus, *dnevni. — samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.* Žarko kolo veselja danskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181.

DANTOVIĆ, *m. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 24.

DÀNU, *interj. i conj.* eja, sod, at. — *Sastavļeno od* da *i* nu, *a može se pisati i napose:* da nu. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka, vidi prvi primjer (iz Bernardina) kod* 1, *a), a između rječnika u Belinu* (‚horsù, horvia, voce per confortare'. 371b. Paček, pače, danu, brže ‚imo'. 88b), *u Stulićevu* (da nu ‚eja, age'), *u Vukovu (gdje stoji* vide nuder *i dodano je da se govori u Dubrovniku; ake. je griješkom bilježen:* da nȕ).

1. *interj.* eja. *kao* dela, dedor, nuder, *govori se komu nutkajući ga, svjetujući, moleći da što učini. isporedi za pod* I, D, 2, b, *a) (str.* 208b) *i pod* II, 2 *(str.* 213b). — *pred* danu *može biti i a. a) stoji obično pred imperativom od kojega može biti rastavļeno riječima a i cijelijem rečenicama.* A sada sinove da nu slišajte mene. Bernardin (1586). 95a. prov. 8, 32. Danu postavimo ov uzrok. Korizm. 31b. Danu mi reci. Zborn. 62a. Danu ti sad malo promisli, što tvoriš. N. Naļešković 2, 43. Danu mi kaži ti, Radmile dragi moj, tko može sad biti srećan prem tolikoj? F. Lukarević 14. Danu još nam sad objavi, ko dođe? I. Gundulić 54. Danu ako ne znaš puta, trag od uzdah mojijeh slidi. I. Gundulić 254. Ovo vam kraļ piše, danu ga proštite. Oliva 36. Danu učinmo tu zaminu. A. Vitaļić, ost. 270. Danu, pravovirni, ako ne virujete da je Isukrst podnio tolike muke koliko sam vami spovidio, vašim očima pazite ga. A. d. Bella, razg. 206a. A da nu mi otvorite ovu ļepu bjelu raku. Nar. pjes. mikl. 39. Danu ih opet poslušajte, kada s ńima uzgovorim. Đ. Bašić 187a. Danu odgovori ti, ako imaš što god, na ovi razlog. A. Kalić 326. Da nu gledaj te mi to učini. Da nu! nu hodi! Vuk, rječ. 425a *kod* nu. Hajde pravo, rajo, valaj te ne ću danas mučiti orańem; ma da nijesi uzalud dolazio, danu prebroj koliko je na tome mome hatu dlaka u repu. Nar. prip. vrč. 93. A da nu neka čujem, zapita učitelj. 119. Bogme je ovi domaćin gluh, nego danu ti Jovane napij i boļe vikni no ja. 162. Danu pričaj što se dogodilo. P. Petrović, gor. vijen. 17. Danu, Bajko, puhni mi u oko. 36. Danu Vuče nemoj prekidati. 69. — *b) nema imperativa, nego je zamiļenen čim drugim, ili se ima u misli. aa) mješte imperativa stoji glagol* moliti, pitati *itd.* Danu te ja moļu, kad mirna ti budeš, da ovu nevoļu moju ne zabudeš. N. Naļešković 2, 135. Danu, Mare, ti nas prije upita . . . ali mi tebe sad pitamo. V. Vrčević, niz. 103. — *bb) kad se nutka na odgovor može stajati i samo pitańe bez imp.* reci, odgovori *itd.:* Danu, ako bi biskup isko od mene obiļežće, što ću rijeti tada tužan, gospodine? P. Kanavelić, iv. 536. Danu mlaja mă gospodo, što nesvijesno mrtvarite? J. Kavańin 105b. Danu hoće li mi to otit od snage bez pomoći milosti tvoje? I. M. Mattei 163. — *može se takim načinom i od sama sebe tražiti odgovor:* Da nu sada što ću nevoļau učiniti? B. Gradić, duh. 15. Danu ko sam ja? grešnik doisto krivinam naprtjen. I. M. Mattei 76. — *cc) s optativom:* Danu, ako te česti blage dostojan nijesam, daj *(= barem)* omilila ti istinita požuda, kojom govorim za ńom. I. M. Mattei 43.

2. *conj. veže dvije rečenice među sobom samostalne. dolazi od kraja* XV *ili od početka* XVI *vijeka do* XVIII.

a. sed, at. *kao* ali, *ńečemu što se izreklo stavļa na suprot što drugo. isporedi* da *pod* I, D, 1, b *(str.* 202b *i dalje).* Mnogo je medena i sladka kad je sprid, danu je lođena i gorka u naprid. Š. Menčetić 135. Velmi se nađoh rad, danu tej radosti pođoše sve u jad. 252. Gorka si, svak veli, danu me kako med tva gorkost veseli. H. Lucić 233. Ovo je vele rijet', danu ćeš vidjeti. N. Naļešković 1, 196. Reče ńim: kada vas poslah prez vriće i prez taške i prez obuće, jeda li vam što pomańka? A oni rekoše: ništare. Reče tada ńim: danu (‚at') sada, ki ima vrićicu, vazmi. Anton Dalm., nov. tešt. 123. luc. 22, 35. 36. Puk ovi

ustima mene časti; danu srcem daleko jest od mene. A. Gučetić, roz. jez 33. Veliko je zemlje bitje *(griješkom* biće), danu vlas češ rijeti mnogu veću od onijeh koji mogu na ńih posluh usilit' je. I. Gundulić 91. Ilepi zlato, biser hlepi, danu hlepi zlato draže. J. Kavańin 41b. Zakoni sve toga Augustina premda su obćeni, danu po nare lbah vide se narešeni. I. Đorđić, ben. 148. Bi ukopan, danu ga zemja izmetnu. 161. Ja vas vodom krstim, danu doće (= *doći će)* vrjedniji. S. Rosa 45b.

b. immo, quin etiam, *dapaće. drugom rečenicom popravlja se ono što je u prvoj kazano, dodajući nešto.* Kip božji kojijemo napuńa nebesa i zemju, da nu jošte pravijem i cjelovitijem bitjem A. Gučetić, roz. jez. 71. Ah, tako se, danu i gore, u našemu gradu zgodi. J. Palmotić 266. Svijet je blaga, danu pase slatkom pašom od ufanja svačija srca naponase. I. V. Bunić, mand 7. Prem malo se moje srce razbaja, što je toliko g. bog grijesima pogrdjen. Danu, vaj! vrijedam ga i ja sam. I. M. Mattei 44.

c. sed, verum, *nego. u prvoj se rečenici poriče, a u drugoj se kaže što biva mješte onoga što se poreklo. isporedi* da *pod* I, D, 1, d *(str.* 203b). Neću spovidit, neredno što bude, danu ću govorit rič ka jes prilična. Š. Menčetić 30. Tvoja moć neće na maće doć; da nu češ pribivat u slavi. N. Dimitrović 71. Znańu nigda glas ne umira, danu so svaki čas to više prostira. D. Rańina 58a. Nemoj grijeha gledat zloga, danu ljubav ljtjej pozriti. M. Bunić 39. 40. Ne imaš potrebe od ovega krštenja, da nu se tebi pristoji mene krstiti. A. Gučetić, roz. jez. 137. I zrcalo, ko imamo pred očima, vrć za pleći, neka ne mi, danu druzi vide, ki su naši ruzi. I. Gundulić 227. Zid u dugo ne podnese teške udorce, danu od zgori raspuknu se. 524. Molim te da pri mojoj smrti tvoje došastje ne zaskoči me ko lijena, speća i nepripravna, danu ko obrtna i vrijedna služiteja. I. M. Mattei 294. — *i kad je u prvoj rečenici* ne samo: Nadoh se ne samo isporučen ni malo od tega rečenoga duga moga, danu jošte po teži put držaniji tebi. F. Lukarević 2. Ne samo ga primiše s velikom časti, danu mu jošte dio daše u vladanju grada. D. Rańina va. Ne samo da je kletva, da nu je prava psovka. A. Gučetić, roz. jez. 42. Jaoh, ne samo vidiš odi stvar umrlu na očiju, danu najtužniju među umrlim' koja hodi. I. Gundulić 56. Jezus ne samo jes ńihov bog, danu prijatej ńihov. I. M. Mattei 202.

DANŮĆE, *vidi* dalnuće. Tja do najposliđnega od života danutja. I. Ančić, vrat. 225. Slovo učiniti s akcentom iliti bližkom danutja. F. Lastrić, tcst. xii

DANUL, *m. ime muško. prije našega vremena.* Danuh. S. Novaković, pom. 58. *a to će isto ime biti i* Danulo *koje ovako pisano dolazi u latinskom spomeniku* xi *vijeka.* Docum. hist. račk. 34. (1018).

DANUN, *m. ime muško. prije našega vremena* Danuh S. Novaković, pom. 59.

I. DAŃ, *m. danak. isporedi* 4. dan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

2. DAŃ, *m. bio je ńegda grad u Arbaniji na lijevoj obali Drine dva sahata i po više Skadra, gdje je bio brod preko rijeke i plaćala se carina* (S. Novaković, rad. 37, 19). — *Dolazi* (Dańb) xiii *i* xiv *vijeka a između rječnika u Daničićevu.* Dańb gradb, Sarьdonikij gradb, Drivosth, Rosafь gradь rokomiyj Skьdьrь. Stjepan, sim. šaf. 8. Siju imь kraljevьstvo mi zapisa milostь na Dańi. Mon. serb. 85. (1326). Za carinu koju smo postavili na Dańi. 177. (1368). Trьgovci koji minuju u Srьbje na Dańu, da ne plate ništa. 203. (1385). Da imь se pometaju dobri zakoni i slobodьštine prêtvaraju na Dańuju koje su vszda bile. Spom. sr. 1, 2. (1395).

DAŃA, *f.* vectigal, *danak. isporedi* 1. dańe, c. — *Dolazi samo* xiii *vijeka (pisano* danija *i* danija) *i u Daničićevu rječniku* (danija). Besь vьsakě deseštine i besь nikerě inьne danije. Mon. serb. 28. (1240). Prodavajuće i kupujuće bezь vьsakoje danьje. 37. (1253).

DÁŃAK, dáńka, *vidi* dának. *u dvojice pisaca u naše vrijeme, i u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.* Da ne cvijele sirotińu raju i da s mirom dańke uzimaju. Osvetn. 2, 112. Eto mu se odmetnula raja, pa mu neće da daňaka dade. 3, 68. Prirezi i dańci. M. Pavlinović, razl. spis. 244.

DÁŃATI, dáńâm, *impf. danovati.* — *Postaje od* dani *osnove glagola* daniti — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* dańati se v. dniti so. — *nije sasma pouzdano.*

1. DÁŃE, *n.* donatio, *djelo kojim se što da, pa i samo ono što se da.* — *U prva vremena pisano* danije; danje *od* 1253 (Mon. serb. 39); danje *od* 1419 (Mon. serb. 285); dańe *od polovine* xvii *vijeka (u Radniča).* — *Postaje od* dan, *part. praet. pass. glagola* dati; *isporedi* daće. — *Dolazi do* xviii *vijeka i u Daničićevu rječniku* (danije).

a. *samo djelo kojim se što daje u koliko ovo djelo traje i nije svršeno. u ovom smislu boje stoji* davańe. Govori se od slišanja ispovisti i danja pokore. Naručn. 44b. Na danju ne krsmaj. N. Dimitrović 5. Rěći koje u danju sego sakramenta izgovaraju se. Š. Budinić, sum. 68b. Dajete li odma zadušbinu, ali odmičete dańe k drugom duevu. A. d. Bella, razg. 131a. Ko je zakoniti služitej od sakramenta reda svetoga? Očito jest, da ovo dańe pristoji se biskupu. J. Matović 299.

b. *i djelo u koliko se shvaća da je svršeno, i ono što se da:* Dateh blagyihь i istočnikь vsakomu daniju. Mon serb. 8. (1222—1228). Potvrdismo imь i dasmo našimь novimь danьjemь selo rečeno. 226. (1395). Za to danje i posuđenje rečene polь župe Konavli prêmismo ihь za počtene vlastele i većnike grada našego Dubrovnika 285. (1419). Boga danjem pomoć i život naš je. Mon. croat. 140. (1490). Onim danjem on ni zadovoljan. 264. (1569). Božje je to danje da svaka na sviti jedino ufanje u ń budu staviti. G. Držić 386. Ne ištem danje tvoje, nego tebe hoću. B. Kašić, nasl. 266. Ako vi dobra danja umite dati sinovom vašim. I. Bandulavić 148b. luc. 11, 13. Da već božjim danjem nauk, nego svojim trudom imaše. F. Glavinić, cvit. 68a. Nijedno se danje neće vidit malo. A. Georgicco, nasl. 102. Bogateć nas većma do dańa samoga sebe za plaću. M. Radnić 283a. Ki već daje neg prima vsakim danjem maće ima. P. Vitezović, cvit. 43. I ki od dobar jes nam dańe s duhom svetijem do vik vika. I. Akvilini 214. Svako danje pridobro jest od tebo. A. Vitaljić, ist. 471. Da je od boga nami podano svako dańo pridobro. J. Matović 463.

c. *u jednom spomeniku* xv *vijeka kao da znači baština, dobro,* praedium. *isporedi rus.* дача *s istijem značenem.* Na to naše danje poslasmo Petra Budislavića, da obajde to naše danje cića mojašov okolušńih, ko naše danje počińe se od glav Lučnoga na riku sredńu . . . Mon. croat. 60. (1437)

d. vectigal, *danak. do* xvi *vijeka.* Da imь se

ne vezmeть nikore danje ni na vratehь ni na moste ni na brode ni na puti. Mon. serb 37. (1253). Da imь je svoboda otь vsěhь danij gospodstva mi. 334. (1405—1427). Vazel jest danja ili dohodke od crikveńakov. Š. Budinić, ispr. 57. Koji postavljaju nova danja il gabele nove. 128.

2. DAŊE, *n.* dies, *dani, dni. collect. ime od* dan — *u jednoga pisca prošloga vijeka, u kojega stoji* danje Vijek svakako boje meće neg godište, nego danje. J. Kavańin 436b.

DAŊELAŠIĆ, *m. prezime.* XVII *vijeka.* Daŋelašić od Mostara Mehmet aga bješe ovo. J. Palmotić 97.

DAŊÈVATI, dâŋujêm, *impf. danovati. samo u Stulićevu rječniku.*

DÂŊÎ, *adj.* diurnus, *dnevni.* — *Postaje kao* 2. dani, *ali sufiksom* ńî — *Potvrđeno je istom od* XVI *vijeka, ali može biti da nije mlađe od* dani. *između rječnika dolazi u Belinu* 274a. 345b, *u Stulićevu, u Vukovu, vidi kod* d.

a. *što pripada danu (a ne noći), što biva po danu. suprotno je* nočni. *o svjetlosti:* Znam, u stranah ja od Špańe najpri vidih zrake daňe. P. Hektorović (?) 154. Mrzeć daňu svitlost a želeć noćni san. P. Zoranić 15b. Kakonoti tamna noć pri svjetlosti daňoj M. Divković, bes. 585b. Rec'te, o zvijezde, o nebesa, i ti, o svijetla daňa zrako! I. Gundulić 53. Dignuti se rano prije svitlosti daňe M. Radnić 467a. S početkom zrake daňe. I. Dorđić, salt. 192. U svitlosti daňoj idaše. J. Banovac, pred. 24. — *o vremenu:* Veseo ostatak daňih časa lovci ovako čim trajahu. I. Gundulić 415. U noćno vrijeme i daňe. I. Dorđić, salt. 411. Ako bi bilo vrime noćno ili daňe nepodobno. P. Filipović 17. Oko trećega doba daňega. S. Rosa 159a. Od najprve straže daňe. L Radić 68. — *o poslu, trudu, radńi, uopće o onome što se po danu čini:* Svi razumni skupa vele, što god človik ku noć saňa, da je sve toj misal daňa, kom se stvari čudne žele. M. Pelegrinović 185. Svaki nas kako k večeru pristane od daňega truda. M. Divković, bes. 219b. Ah, pastirski stan po sreći da ki godi ono bude, gdi izpokojit' san družeći slatko ćemo daňe trude. I. Gundulić 19. Kućna ptica u vas kolik glas zapoja, da su blizu daňi trudi. Ġ. Palmotić 3, 76b. Počivalište u daňemu trudu. I. Dorđić, salt. XVII. Daće po jedan pinez za daňe težaňe. S. Rosa 126b. Daňega duga puta trud s pokojom oblakšamo. Ġ. Palmotić 3, 100a. Umorna od daňega stopaňevaňa. Dubrovn. 1870. 10. Ni jim dosta učiniti ovu zamirnicu daňu. P. Radovčić, nač. 86. Pade joj na pamet svaďňa daňa i poboja se. M. Zoričić, zrc. 11. Da se oficije gospino govori po daňemu oficiju. M Divković, zlam. 127. Da božanstveno oficije i daňe i noćno govore. P. Knežević, osm. 137. — *o plati za dnevnu radńu. isporedi* danańi. Pogodivši se s težaci od pineza daňega, posla ńih u vinograd. I. Bandulavić 24b. mat. 20, 2. Obećavši im pinez daňi. M. Radnić 153a. Da primimo plaću daňu. S. Margitić, fala. 160. — *o ńečemu što se javlja po danu (odzje o davolu):* Od djavla daňega biše napastovani. J. Filipović 1, 323b.

b. *što traje dan (ili dan i noć, dva čela). u jednoga pisca prošloga vijeka:* Solin ki pečurva daňa nije. J. Kavańin 117b. Gradci, kô omisi dijeto od kala za svoe daňe neuzdržno zabavljaňe. 485b.

c. *što se sastoji iz dâná. samo u jednoga pisca prošloga vijeka kod kojega* daňa sedmica *znači sedmica (nedjeļa) dana.* Toliko dana prazničkijeh priko daňe sedmice. S. Rosa 113a.

d. *stoji uz* dan, *dajući mu osobitu silu u značeńu. u naše vrijeme.* I dan daňi, t. j. još i današšńi dan ‚hodie quoque'. Vuk, rječ. 111a.

DAŊÍVÂŊE, *n. dijelo kojim se daňuje. verbalni supstantiv od glagola* daňivati. — *samo u Vukovu rječniku*

DAŊÍVATI. dâŋujêm *(i* dâńîvâm, *vidi kod b)), impf. vidi* danovati, daniti. — *Postaje od osnove* dani *ovoga zadńega glagola sufiksom* iva; *pred ovijem, i postaje j pa se steže s predńašńim* n *u* ń. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impt.:* dâŋûj, *u impf.:* dâńîvâh, *u ger. praes.* dâŋujûći (daňívajûći *kao u inf), u part. praet. pass.:* dâńîvân; *u ostalijeh je oblika onakav kakav je u infinit.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku. a) prebivati gdje po danu:* Tu daňivasmo tri dni. Glasn. 31, 297. (1704). Kada su sinovi israelski u pustińi prinoćivali, zažigao je angeo oni stup s vatrom vrha ńiovi šatora, da svejednako i nepristance imadu svitlost; a kada su daňivali i putovali, oblačio ga je angeo s jednim oblakom A. Tomiković, gov. 272. Na puri su Petar i Ranko daňivali i noćivali. M. Đ. Milićević, let. več. 269. — *b) u jednom primjeru prošloga vijeka kao da znači činiti, dovoditi dan. isporedi* daniti, 2. Na strani onoj koji se boga ne boje, nikada sunce ne daňiva, uvik je kod ńi noć. A. Tomiković, gov. 274.

DÀŊÔM, diu, interdiu, *vidi* 1. dan *pod* 1, c, *b) aa) (str.* 250b).

DÂŊSKÎ, *adj.* diurnus, *dnevni. isporedi* daňi *i* danski — *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DÀŊU, diu, interdiu, *vidi* 1. dan *pod* 1, c, *b) aa) (str.* 250b).

DAOMACIJA, *vidi* Dalmacija, *od čega postaje pretvarańem slova* l *na kraju sloga u* o. — *Dolazi na jednom mjestu* XV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku (kod* Dalьmacija). U inih gradih odь Daomacije. Mon. serb. 328. (1423).

DÀONÎ, *vidi* 1. daļan *pod d).*

DÀOŃÎ, *vidi* 1. daļan *pod d).*

DÀPAČE, *conj.* quin etiam, sed contra. *stoji među riječima ili rečenicama među sobom samostalnijem od kojih se drugom ispravļa prva.* — *Postaje združenjem da i* pače *koja se mogu pisati i napose.* — *Dolazi od* XV *vijeka kod ćakavaca, a* XVIII *i kod pisaca iz Slavonije; ne znam, žive li u naše vrijeme među narodom. a između rječnika u Bjelostjenčevu* (da pače ‚quin imo, imo vero'. 2, 63a) *i u Jambrešićevu* (dapače ‚immo'. I, 385a) *a)* quin, quin etiam, quin immo. *onaj što govori ispravļa ono što je prije kazao kao da nije dobro izrekao svoju misao i zamjeńuje ńečim jačim. isporedi* 1. da *pod* I, D, 1, d *(str.* 203b). Dasmo slobod, dapače zapovidamo. Mon. croat. 117. (1478). Kako rika tako vrime teče, dapače ne teče, nego leti. A. Kanižlić, rož. 19. *(Vatra)* počela se je trnuti, da pače jedna kaplica malo da ju ne ugasi. utoč. 683. Kamatnici nepravedni jesu pravi kradļivci, da pače grabioci. B. Leaković, nauk. 343. — *b)* sed contra. *pošto se ńešto poreklo, kaže se što biva nasuprot onomu. isporedi* nego, 1. da *pod* I, D, 1, e *(str.* 203b *i dalje).* Ku škodu je dal Lazaru? nijednu, dapače ti ponesen v raj. Korizm. 20a. Zato vam ne davaše života, dapače vsi umriste. 41a. Držimo da je bog dopustil razboj ne za zlo ili pogibeļ, dapače za dobro. Mon. croat. 215. (1526). Ne ima za toj nijedan ńegov bližńi ńikoje zlo podleći, dapače ńegov dio vas gubi. St. poļ. ark. 5, 282. Nije čudo da mu ne hti dati; da pače bilo bi čudo

da mu nedostojnu oprošteńe bi bio dao. A. Kanižlić, kam. 35. Jesu li nove bile ove zapovidi Izraelitjanom? Nimalo, da pače poznane su bile svima ļudma mlogo prije Moisije. I. Velikanović, uput. 1, 67. Niti ja ukidam niti zabrańujem veselje, koje je pošteno, da pače još vas nagovaram z Davidom kraļem: Veselte se u gospodinu. B. Leaković, gov. 64. — *tako stoji i* ne samo . . . dapače: Ne samo bojaše se videti je, dapače i slišati. Transit. 265. Ne samo da *(bog)* podnosi človiku zlu, dapače ga zove z griha. Korizm. 45a. Ne samo trpiti s tobom ću žeđu, glad, da pače ću i rad od meča turskoga umrit. P. Vitezović, odil. 22. Dobra dilovanja ne samo od mene učińena i prikazana, da pače od svega općinskoga svita. I. Kraļić 24. — *c)* at contra. *ispravļa se što je drugi kazao. kod takoga odgovora može se imati u misli:* ne, dapače, *po čem bi spadalo pod b).* Kada bi jedna žena falila divicu govoreći: blažena utroba koja te je nosila, odgovori ńoj Isus: da pače blaženi oni koji slušaju rič božju. A. Kanižlić, utoč. 753.

DAPCI, Dabaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj blizu Čazme u kriškoj podžupaniji.* Dabci. V. Sabļar 72. Schem. zagr. 1875. 109. Pregled. 84.

DAPČE, Dapčeta, *n. ime muško.* — *Dolazi na dva mjesta* XIV *vijeka i to samo kao nom. pisano* Dabьče. — *Mislim da treba shvatiti kao deminut. srednega roda kao što su* Jovanče, Nikolče. *postaje od osnove* dab *(isporedi* Dabo, Dapko, Dabac, Dabiživ) *sufiksom* čet (ьk + et). A sinь mu Dabьče. Deč. hris. 22. 90.

DAPČEVICA, *f. selo u bjelovarskoj podžupaniji; dijeli se u veliku i malu Dapčevicu.* — *Postaje od adj. posesivn.* Dapčev *koje opet postaje od* Dabac. Dapčevica. Schem. zagr. 1875. 115. Dabčevica velika. Dabčevica mala. Pregl. 80.

DAPČIĆ, *prezime. biće deminutiv od* Dabac. — *Dolazi* XV *vijeka a između rječnika u Daničićevu, te je pisano* Dabьčićь. — Grubač Dabьčićь Ļuštičanin. Spom. sr. 1, 48. (1403).

DAPĆATI, dapćem, *impf.* od česta dihańa prsi nadimati: bonik u groznici dapće, — pseto od umora dapće. M. Pavlinović. — *biće pokvareno od* dahtati, daktati.

DAPINOV, *adj. vidi* dafinov. *na jednom mjestu* XVI *vijeka gdje je i smisao zamršen:* Četrnadeste tisući ļudi, vsi va oružjih dapinovih. Aleks. jag. star. 3, 244. (Pročijih ļudi tisušta i četiri sta. siji že vьsi nošahu dafinovo větьvyje. Aleks. nov. 33).

DAPKO, *m. ime muško. isporedi* Dabo, Dabac, Dapče. — *Dolazi prije našega vremena, pisano* Dabьko. S. Novaković, pom. 57.

DAPKOVIĆI, Dapkovića *m. pl. seoce u Dalmaciji u kotorskom okrugu u Paštrovićima.* Dabkovići. Šem. prav. bokokot. 1882. 21. *griješkom* Dabković. Repert. 7. — Dapković *je Dapkov sin.*

DAPREM, *conj. vidi* prem *i* premda.

DAPSIĆ, *m. selo u Vasojevićima.* Udoše tri Vasojevića iz sela Dapsića u Ravnomo Hasu. M. D. Milićević, zim. več. 344.

DAPŠOR, *vidi* Dabašor.

1. DÁR, *m.* donum, *što se drugomu daje ili uopće što postaje iz davańa, kad se što drugomu daje bez dužnosti, dobrovoļno i bez naknade, u misli da će drugi dragovoļno primiti. darom se pokazuje štovańe ili milost ili ļubav prema onomu komu se daje, ili se hoće pobuditi u njemu takova osjećańa, ili se čeka da odvrati i on darom, vidi* uzdarje. *a često se daje samo zato što je dar kojemu su od davnina i bili takovi uzroci, postao običajem.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.:* dáru, *gen. pl.:* dárā, *dat., instr., loc. pl.:* dárima; *ako se u množini umeće* ov, a *postaje kratko u svijem oblicima: nom., voc.* dárovi, *acc.* dárove, *gen.* daróvā, *dat., instr., loc.* daròvima. — *Osnova* darъ *opća je slavenska, isporedi stslov.* darъ, *rus.* darъ, *češ. i poļ.* dar; *postaje od indoevropske* dâra *(ili* dâru, *vidi dalje), isporedi grč.* δῶρον. *korijen je* da *isti što u* dati. — *pošto je kod mnogih riječi koje od ove postaju, osnova* darov, *biće krajńe* ъ *u* darъ *postalo od u. vidi* Miklošić, vergl. gramm. 2, 53. — *U svijem je rječnicima. — Znači li ono što postaje davańem ili ono što se daje, najveće se može razabrati po tom što s prvijem značeńem ima se više obzira na samo djelo i na način kojim se daje, a s drugim više na to kakva je stvar koja se daje; drugi je znak što kod prvoga značeńa dar gramatikalno pripada onomu koji daje (subjektivni genetiv) a kod drugoga onomu koji prima (gen. posesivni); n. p.* ovo ti je moj dar, *t. j.* dar koji ja činim *(prvo značeńe);* uzmi, ovo je tvoj dar, *t. j.* dar za tebe *(drugo značeńe). ali ima nemalo primjera kod kojih se to ne da razabrati; takovi će se ovdje metnuti među one s prvijem značeńem.*

a. *uopće. ono što postaje davańem:* Ki bi razbil ta naš dar ki smo darovali crikvi. Mon. croat. 63. (1444). Onoj nije dar što po sili daš, nego po dobri voļi. Zborn. 3a. Nedostojan tko je, hvalit ga ne mari ćit blaga tokoje, ni za cića dari. P. Hektorović 39. Dukat djevojci častan dar. M. Držić 278. Toj se vidi po dareh i časteh, ke su stari spjevaoci od gospode i kraļeva na svijetu imali. D. Rańina IVb. Ne štedim se i ne kratim u razlike ńoj darove pjenez veći da potratim. I. Gundulić 223. Dar bi ńegov mâ sloboda. 244. Dar se uzdarju nada. (D). Dar uzdarje gleda. (D). Darovi su ludost a pohođńa mahuitost. (Z). Poslov. dan. 15. Ovu mazi svima dari, a ona malo za ń što mari. J. Kavańin 36a. Dar ‚oblatio'. A. d. Bella, rječ. 521b. Dar odvratiti ‚remunerare'. 611b. Dar za dar ‚antidorum'. I. Bjelostjenac 2, 65b. A. Jambrešić. Jeda li u ńe prosimo dare? I. M. Mattei xv. I gospodske dare dijeliše. Nar. pjes. vuk. 2, 4. Od dara se care izmučio, jer ne ima dara za uzdarje. 3, 78. Između dara i poklona u nas je ta razlika što se dar najviše daje kao od milosti, i za to onaj koji ga daje izgleda ‚uzdarje'. Vuk, rječ. 111a. — *ono što se daje:* Nije stvari, među tvojijem ka je dari, da je ne držim za mrzeću. I. Gundulić 188. Napręen darova i dariva. P. Posilović, nasl. 46a. Od dara se care izmučio, jer ne ima dara za uzdarje. Nar. pjes. vuk. 3, 78. *i u prenesenom smislu:* S nemarenja tako našeg dari s' gube naših ļudi *(kńige što su nam stari pisali i ostavili).* J. Kavańin 126b. Rim i crkva da 'o sadare veličanstvu u toliku, nije se čudit, kad na dare *(vode što se u ńu izliļevaju)* i malu češ vidit riku gdi veliča. 381a. Ļubiš majku jer s' primio iz ńe prsi bijola dara. A. Vitalić, ost. 19.

b. *u osobitom smislu: a) što mlađi daje starijemu, niži višemu, ili uopće što se daje kao znak štovańa, poniznosti ili da se steče čija milost. neki se takovi dari daju samo po običaju. isporedi* čast, poklon. *vidi* 2, *b). aa) što postaje davańem. ovdje su svi primjeri u crkovnom smislu i kod ńih dar znači ono što se daje bogu ili crkvi.* I poznati će Jejupci gospodina u oni dan i čtovati ga će u posvetilišćih i u dareh. Bernardin 3b. isai. 19, 21. I štovati ga će u posvetilištih i u dareh. N. Rańina 17a. Dar, poklon koji se crkvi dava i bogu ‚donaria, oblatio'. J. Mikaļa,

rječ. 56b. Dar koji se daje bogu u crkvi ‚donarium, donaria, offertorium, offertum, oblatio‘. I. Bjelostjenac, rječ. 65b. Bog neće dara od grišnika. F. Lastrić, ned. 285. *takovi se dar prinosi, prikazuje:* Prinosivě darь spasu našemu Isusu Hristu. Mon. serb. 11. (1222—1228). Da prikažuje darove i posvetilišta za grijebe. N. Ranina 25a. paul. hebr. 5, 1. Ako prikazuješ dar tvoj na otaru. I. Bandulavić 156a. mat. 5, 23. Bože, koji poklon tebi poklonivši ali koji dar tebi prikazavši. M. Jerković 13. Tri kralja istočna koji prišli bijaju poklone i darove prikazati rođenomu nezinu sinčiću Isusu. I. J. P. Lučić, razg. 71. — *bb) što se daje:* Poklisarije dubrovačьci obrětoše carьstvo mi u Prizrěně s čьstijemь i z daromь. Mon. serb. 161. (1357). Dari němu mnoge donesoše mnogocine. Aleks. jag star. 3, 243. Sabrali se bihu vsi jazici i baruni i knezi s velikimi darmi i pokloni. 317. Tim bi drago bilo meni, němu s mnogo svijetlijeh dara u dostojnoj poslat scjeni sto razumnijeh poklisara. G. Palmotić 2, 105. Poslao je knigu i plemenite darove. A. Kanižlić, kam. 267. Bavijera bile knige piše i pripravlja velike darove. And. Kačić, razg. 313a. — *b) što stariji daje mlađemu, viši nižemu, kao znak milosti ili po običaju, a u osobitom smislu što kralj u nekim prigodama daje, dijeli puku,* congiarium, *ili vojnicima,* donativum. *može se shvatiti u ovijem primjerima kao ono što postaje davanem:* Da vojnikom k staroj plati nov dar nije priložio *(car).* I. Gundulić 516. Svak sebi imaj var, kad je na polu van, jer će mu pošten dar napokon biti dan. B. Krnarutić 21. Dar cesarski ‚congiarium‘. A. Jambrešić, rječ. Od svoga bo gospodara već imaju dosta dara. V. Došen 74a. — *stoji za ono što se daje u ovom primjeru gdje znači neko dobro učińeno, neku oblast podanu itd. državi, gradu od kralja zakonom ili drugim načinom,* privilegium. Da se duždu bnetaškomu grad preda i podloži, a zakone da i dare on potvrdi naše stare. J. Kavanin 103b. — *c) dobro što bog daje ljudima. isporedi* blagodat, blagodjet, milost. *aa) što postaje davanem:* Dar od produženja u dobru do konca ne dotiče se po dostojanstvu nego po daru. P. Radovčić, nač. 96. Isprositi od boga darove i dobročińa. Ant. Kadčić 65. Gospostvo koje němu bi dano po daru božanstvenomu. J. Matović 41. Mili bože, na daru ti fala! Nar. pjes. vuk. 1, 244. Vala bogu na ńegovu daru! 2, 53. *često se govori* božjim darom *kao* po božjoj milosti: Darom božjim, bogu hvala ‚dei beneficio, dei dono munereque, per dei gratiam‘. J. Mikalja, rječ. 57a. Od pô badńa gradobita izaje božjim darom vina vele. J. Kavanin 325a. Darom božjim ‚dei munere‘. A. d. Bella, rječ. 357a. Darom božjim (‚božjem‘) ‚dei dono, dei munere, dei beneficio, per dei gratiam‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 66a. Dali ćemo boje istumačiti ovo s božim darom. Ant. Kadčić 26. — *bb) ono što se dajc:* Svaki dar svršeni zgora jest. N. Ranina 132b. jac. 1, 17. Tako svak ne umije, a to je božji dar. M. Držić 107. Udijelio jur kada si *(bože)* dar da pâkô ja procinim. J. Kavanin 462b. Da ocutimo dar svete ispovidi. Ant. Kadčić 205. Koliki je dar da se je primio zakon od boga. J. Matović 321. — *d) dobra uopće a osobito dobre osobine duhovne i tjelesne kod čovjeka dane su mu od boga ili od naravi. takovo dobro ili dobra osobina zove se: aa)* dar božji (božanstveni) *i* vrhunaravni. *razumije se o duhovnijem dobrijem osobinama.* Ljubak radi naravskih i svrhunaravskih dari. P. Radovčić, nač. 309. Božji dari ‚dona gratiae. A. d. Bella, rječ. 277a. Dari vrhunaravni ‚gratiae dona‘. 357a. Dari zvrhunaturalski, božji dari ‚dona supernaturalia, dona dei, dona gratiae‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 66a. Da nam grihe prašća, milosti daje i svoje darove duhovne. J. Banovac, razg. 18. Daj meni pravu i vičńu čistoću s ostalim tvojim darovima. B. Pavlović 23. Svaki krstjanin obogaćen virom i ostalim darovma božijem. F. Lastrić, ned. 308a. Dao je tebi otac nebeski darove svrhunaravne. M. Zoričić, osm. 37. Prvi nadaren bi s ovijem božanstvenijem darom. J. Matović 58. Strah od pakla i od pravde božje jesu stvari vrhunaravne i darovi božji. M. Dobretić 175. *amo spada i sedam dara svetoga duha:* Kojih tješe sedmerima darmi duha presvetoga. J. Kavanin 504a. Sedam dara duha svetoga. I. A. Nenadić, nauk. 31. — božji dar *može značiti i tjelesna dobra:* Kuća svakog božjeg napuńena dara. Osvetn. 1, 43. Prosi tužan božjeg milog dara. 4, 61. — *bb)* dar naravni: *obično duhovni.* Naravni dari ‚naturae dona‘. A. d. Bella, rječ. 277a. Naravski dari ‚naturae dotes‘. 352a. Da je bio naravnima darima urešen. razg. 234b. Dari naturalski, naravni dari ‚dona naturae‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 66a. Od naravi nakićen darovima za carevańe. A. Kanižlić, kam. 603. Ako jedan čovik po svojima kripostima i darom naravnim postane grof, plemić, papa, biskup. M. A. Reljković, sabr. 66. Ini naravni dari kojijem te obilno nakiti stvoritelj milostivi. I. M. Mattei v. Daj razlog od darova tvoje naravi. D. Rapić 16. — *cc) samo* dar: *aaa) duhovni: (Bog)* razum, mislenije, radost i druge dari je mani dal. Kateh. 1561. B2b. Skup od svijeh izvrsnosti i darova duhovnijeh. A. Gučetić, roz. jez. 2 Ljepša duša, koja ima sliku božju, dare draže. I. Gundulić 242. O djevice, tebe viši tak naresi i nadari svakijeh dara. J. R. Gučetić 20. I premda se duh tvoj slavi lijepim darom od razbora. A. Vitalić, ost. 4. Pamet, razum, osobite grabi jizba i pitje dare J. Kavanin 26a. Bnicijo pun poštenja i darôvî. 142a. Dar ‚dote, cioè bona qualità d' animo‘ ‚donum‘. A. d. Bella, rječ. 279a. Razumom, mudrostju i ostalima darovi nakićen. A. Kanižlić, kam. 638. *amo spada i ovo:* Rječi pripovijedaoca imaju njeki osobiti dar i krepost od boga. M. Divković, bes. 225b. Kê imaše na svijet nigda dar proroški, bistre sluti. J. Kavanin 302b. Dar prorokovati, dar čudesa činiti. A. Kanižlić, utoč. 513. Znańe, proročanstvo, darovi jêzîkâ. J. Matović 97. — *bbb) tjelesni:* Dare zdravlja i jakosti. J. Kavanin 330a. — *ccc) duhovni i tjelesni:* Ja videći dare složene naredno kimi te nadili viční bog. P. Hektorović 56. Izprose za živijeh dobra i dare duhovne i vrjemenite. M. Orbin, zrc. 141. Kojijem je darom koga gospodin bog nadario, onijem ima drugoga ugledati tko ima potrebu. M. Divković, bes. 8a. — *dd) amo može spadati i* dar sreće *(bogatstvo itd.):* Srjeće dari er su izmina kô i oblak u prolječu. J. Kavanin 104b. — *e) čim se nadaruje onaj što ńešto izvrsno uradi, što se pokaže bolji od drugih, koji u boju, u igri nadmaši, predobije, nadigra druge,* praemium, brabeum. Dar ‚praemium‘. A. d. Bella, rječ. 581a. A. Jambrešić, rječ. ‚brabeum‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65b. Dar viteškoga u boju držańa ‚brabeum‘. A. Jambrešić, rječ. Čigov megdan, tega i dar. (Z). Poslov. dan. 13. Jednoga mejdan a drugoga dar bit' ne more. (Z). 39. Određeni dari dobitnicima. I. A. Nenadić, šamb. 3. Ja kozu s dvim jarići staviću za dar. M. Katančić 41. — *f) kad se daje siromahu, milostiňa: aa) što postaje davańem:* Ino bo jestь otьrečonije i prinesonije, a drugo je darь i milostyńe podanije. Sava, tip. stud. glasn. 40, 175. Mnogi krat bog rassijen proti jednomu plku utiši se cića almuštva. kako

imaš v pritčah na 20prvom kapituli: dar sakriven ugašuje jarosti (prov. 21, 14). Korizm. 10ª. — *bb) što se daje:* Darujte me, braćo moja, nemojte me prolaziti, moga dara pronositi. Nar. pjes. vuk. 1, 138. — *g) kod vjenčaña. aa) što nevjesta donosi ili daje mladoženji, osim prëije; a i što mladoženja ńoj daruje kod zaručeña ili kod vjenčaña.* Dar zaručnika i zaručnice izvan dote ‚parapherna'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65ᵇ. A. Jambrešić, rječ. Jer se u opće po svuda znade što će devojka od kuće dobiti. a to se zove ‚svadbeni dar'. V. Bogišić, zborn. 213. Glede prčije slabo se ugovara; ovde se to obično zove ‚ruho i darovi'. 214. *(Kod drugoga zarugbenoga sastanka)* poslije ručka bivaju darovi od strane devojke; ona daruje: najprije svekrva i svekrvu i ostale rođake prema blizini i glasu; ako su braća svekrova, to i oni dobiju po košulju, ostali marame, mladoženja pak dobije zlatom izvezenu košulju. V. Bogišić, zborn. 167. Kad se razmetne vjera, te je uzrok devojka, tad ona vraća darove. V. Bogišić, zborn. 506. — *bb) što nevjesta daje svatovima i muževoj porodici. u svijem se primjerima misli na ono što se daje:* Jedan tovar dara svekru i svekrvi. Nar. pjes. vuk. 1, 100. Što god bide dara zetovskoga *(dara za zeta)*, da mi dara nitko ne dijeli. 2, 546. Đevojci je vrlo žao dara. 2, 557. Što ja nemam svilenoga dara da darujem kićene svatove. 3, 494. *običnije u množini:* Za toj splitaj zlatom kosi i resi se sva i slavi, i svatovom dare spravi, kako ńo se tebi prosi. M. Pelegrinović 183. Ko god bude roda gospodskoga, primaće mi kite za darove. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Jer sam djevojka vjerena, pak mi se hoće darovi. 1, 42. Svekrovi ti redom sjede, dara čekaju. Budi, snaho, sobom dobra, to su darovi. 1, 61. Predi, momo, darove. 1, 167. Šije, veze darove. 1, 440. Kod ńe majka bele dare slaže. 1, 551. I iznese gospodske darove. 2, 517. Pod'jeli im svilene darove. 2, 586. Cijepaše kićene darove, zavijaše svoje rane grdne. 3, 34. Ponajviše pl. dari i darovi ‚geschenke mit welchen die braut hochzeitsgäste beschenkt' ‚dona nuptialia'. Vuk, rječ. 111ª. Od toga doba djevojka se smatra kao isprošena i ne ide nikud iz kuće nego sprema darove. živ. 304. — *cc) i ono što još ko daje prigodom vjenčaña:* Poodi, mili kume, vreme ti je, ostavi nam kolu dara, zakon ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 31. — *h) što se daje, osim plate, sluzi ili drugomu komu mladomu, kao znak pripoznavaña i zahvalnosti za službu*, corollarium. *isporedi* jabuka. — *i) što se daje, kao znak zahvalnosti, onomu koji je donio dobar glas. isporedi* jakuka, kolač. Za glas glasonoša uče uzet dara loša. V. Došen 156ᵇ. — *k) što se daje prigodom nove godine i drugoga kojega praznika*, strena. *vidi* kolenda. Dar ‚strena'. F. Vrančić, rječ. 101. Dar koji se veli ‚dobra ruka' i ‚dobro leto' a daje se na božić i mlado leto ‚strena'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65ᵇ. Dar novoga ļeta ‚xenium'. A. Jambrešić, rječ. — *l) što gazda i gost daju jedan drugomu kao uspomenu i znak ļubavi i prijateļstva*, xenium. *isporedi* jabuka, kolač. Dar koji se dava prijateļu radi koga veselja ‚xenium'. J. Mikaļa, rječ. 56ᵇ. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65ᵇ. Mene Vuče zove na darove, na darove i na milovańe. Nar. pjes. vuk. 3, 378. Pošto razmijene darove i kolače, Boskuća krene put Kotora. S. Ļubiša, prip. 231. — *m) što se tuđim poslanicima a i kraļima daje* ‚lautia'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65ᵇ. — *n) što se kod kakve pogodbe (prodaje itd.) daje preko onoga što je pogođeno*, corollarium. Pogode se bracki za 16 talijera i obični dar. Pravdonoša 1852. 3, 3ᵇ. — *o) što se komu daje, da uradi što suprotno svojoj dužnosti, mito.* Popovi s toga uhilnî hlepe na dobiti, na darovi. J. Kavańin 377ᵇ. Dar, vidi mito. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 65ᵇ. Potle mita i darova. V. Došen 154ᵇ. S ńim se bane pobit ne smiđaše, već mu šaļe mite i darove. And. Kačić, razg. 30ᵇ. Namamļeńe, privara, moļeńe, darovi i obećańe blaga i drugoga. M. Dobretić 573. — *p) u jednom primjeru* xvi *vijeka kao da je mjera, dio lijeka, δόσις.* Hoće se oči obje od buhe, od kokoši crne mlijeka, fratarskoga zvona breka, žuč od zmije pepeļuhe: pak uzamši ove dare, trijebi je u rosi da od jaja da se u nov lonac svare. S. Bobaļević 217. — *q) ne tjelesna stvar što se daje nego djelo koje se čini drugomu od ļubavi, milosti, usrđa. isporedi* ļubav, milost, usrđe. Nemoj ješte tvojom smrti prilagati štetu k šteti, htjej se nami ti štedjeti, dopusti nam, draga, dar ti, daj nas tijeme htjej utišit'. M. Bunić 78. — *r) u nepravom smislu, o onom što se daje na silu:* Posilnoga dara i uzetija da imaš. Mon. serb. 147. (1349). — *s) ironički, o daru (smrti) koji se ne prima dragovoļno:* Jer tko inom smrtne kvari pravi, vaļa smrtnim da se darom davi. Osvetn. I, 13. Tama krije na dvoru bojnike, ter ih smrtni promahuju dari. 1, 73. Pa medu se brižni odziv|u se, jadnijem darom samrtnim udarom. 3, 42.

c. *glagol je najobičniji za djelo iz kojega postaje dar*, darovati, darivati; *ali to mogu značiti i neki drugi glagoli kad imadu uza se* dar *kao objekat; taki su: a) ako* dar *ima prvo značeńe:* učiniti: Vele je gruba stvar kada se prigodi učinit' komu dar. N. Naļešković 1. 221. Da mu dar učinim. M. Držić 3. Ona tebi velike dari i časti učiniti hoće. Aleks. jag. star. 3, 302. Želeći mu moći dar ki godi učinit. D. Ranina IXᵇ. Ako dužnik od svoje dobre voļe učini zajmeniku koji dar. Ant. Kadčić 263. — *b) ako* dar *ima drugo značeńe: dati (no se nalazi i s prvijem značeńem):* Dajući jim lipe dare ali odić ali sudih srebrnih. P. Radovčić, nač. 43. Er jednokrat dari dani vazet nemogu se. J. Kavańin 103ᵇ. Hotje mu dati obilne dare i darove. V. M. Gučetić 152. Ko ti veliki dar dade, on gleda i veliko uzdarje. Nar. posl. vuk. 157. — darovati dar komu: Ti si meni velik dar darovao. M. Divković, bes. 13ᵇ. — udijeliti, podijeliti, pružiti: Ili da mu dar udili. V. Došen 8ª. *(Zemļa)* darove mnoge pruži. 14ᵇ. A ni triba da podili dare. M. A. Reļković, sat. F1ª. — *c) govori se* darovati, darivati, obdariti koga darom; dar *može biti s prvijem i s drugim značeńem.* Čij' li će i(h) dvori dočekati? čija l' majka darom darivati? Nar. pjes. vuk. 1, 12. Lepšim ću te darivati darom. 2, 303. Pa se staše darivati darom. 2, 561. Obdari ga darom velikijem. 3, 57.

d. *akuzativom imena* dar *(s prvijem značeńem) uz prijedloge* na, u, *(rijetko)* za, *ili instrumentalom ističe se ja je davańe ili primańe čega takovo da iz onoga postaje dar. a)* na dar: *između ričńika u Mikaļinu* (na poklon, na dar, na čast ‚dono, gratuito'. 289ª), *u Belinu* (ua dar ‚dono'. 277ª), *u Bjelostjenčevu* (na dar v. na čast. 2, 234ª), *u Stuličevu* 1, 461ª. *za davańe:* Srce dat na dar prijateļu. M. Vetranić 1, 205. Gdi svaka *(vila)* dio svoj pokloni vam na dar. N. Naļešković 1, 219. Nijednomu se vik ne prima gospodaru uzimati stvar, ku na dar slugam svima bude dati. D. Ranina 114ᵇ. Na dar ti život moj! B. Kašić, per. 178. Blaga razlika na dar mu donese. D. Baraković, jar. 62. Ponudi mu kraļ onogo zlata i srebra na dar da mu bude. F. Glavinić, cvit. 101. Ja tebi ovo na dar, a ti meni

za uzdarje prikaži tvoje srce. I. Đorđić, salt. 11. Duša je naša po otačbini, jer kad je je bog stvorio dao je je čoviku na dar. J. Banovac, prip. 13. Eto ti ga na dar. J. Filipović 68b. Niti ju more drugomu prikazati na dar. F. Lastrić, test. 302a. Na dar tebi djevojko Komjene Jagúlović. Nar. pjes. bog. 138. Ne mogu prodavat ni na dar davat svojih sužańa krstjana. M. Dobretić 574. Od sad za sve moje dni do rastanka posvetivam ti i na dar neporočni prinosim ti srce ovo moje. I. M. Mattei 265. Na dar mu ga šje slobodna. P. Sorkočević 593a. Tako vam se ubelilo platno! dušo moja, na dar ga delile! Nar. pjes. vuk. 2, 492. I dok spremim tanane košulo da ponesem na dar mome Jovu. 2, 574. Na dar tebi moja Ikonija. 2, 592. — *uz primańe:* Pokle prija na dar Pompeovu glavu. Đ. Baraković, vil. 149. Koji je od lupeža koju stvar primio na dar. J. Banovac, uboj. 38. Na dar imao. prisv. obit. 14. Da budo imat na dar toliko jaspri. M. Dobretić 519. — *može značiti i bez plate, bez koristi:* Lijepa t' je na svijet stvar gospodi izvrsnoj služiti, još na dar ako se služi ńoj. N. Nałešković 2, 92 Da na dar i bez mita sve to blagodarno uščino. S. Rosa 90a. — *ima i* na darove: Don'jeće mi od zlata košulu, tebi ću je na darove dati. Nar. pjes. vuk. 1, 610. — *b)* u dar: *za davańe:* Sije moje sazdanje ježe vьdaxъ vь darъ spasu mojemu. Mon. serb. 75. (1302—1321). Tebi, koji u dar saj svijet vas nami da. N. Dimitrović 54. Er joj te šlem u dar za bijeg ljubavi. N. Nałešković 2, 3. Pastir kraljici ńegovoj da moje dijete u dar. M. Bunić 6. I vele s draga je srca vami u dar poklańam. I. Gundulić 2. Milosna jedina božice svijeh strana, tebi u dar maslina od mene je podana 176. To li neć' ga dat' za platu, daj ga u dar plemeniti. 470. A u dar tvoje od dobiti tebi davam mene istoga. P. Kanavelić, iv. 82. Poklonio mu u dar neprocijeńene baštine. I. Đordić, ben. 42. Si li Kate vse vzela, ča ti 'e mati v dar dala? Jačke 45. *u pasivnom smislu stoji* doći u dar: Ne kako onu stvar, dostojna koja jes da bude doć u dar prid slavni tvoj ures. N. Nałešković 2, 43. — *za primańe:* Malahnu ovu stvar i loše narednu primite vi u dar za ljubav za jednu. N. Nałešković 1, 276. Ako bi imil toga końa u dar. Š. Budinić, ispr. 109. Sve što imam u dar mili primi ljepos tva od mene. I. Gundulić 462. Dobi od kraja grad Šikloš u dar. S. Ljubiša, prip. 84. — *jedan put* (xvi *vijeka) stoji u* dare: Ne slab joj u dare kamenje pridrago, ni nijedne dinare. N. Nałešković 1, 159. — *u jednom primjeru prošloga vijeka stoji* dar *u loc. pl.* Kada u darih al za mito bih ńim dana. J. Kavańin 44a. — *c)* za dar *u jednom primjeru* xviii *vijeka:* Poslao je za dar papi ruku sv. Andrije. A. Kanižlić, kam. 836. — *d)* darom: Dasmo imь i darovasmo dobrovolьnimь daromъ. Mon. serb. 439. (1446). Pravim darom darovasmo i podarismo Martina. Mon. croat. 84. (1457). Dasmo i novim darom darovasmo. 279. (1577).

2. DÀR, *adv.* saltom, *daj, dajbudi, barem.* — *Biće postalo od* daže *(isporedi rus.* даже, quin etiam) *u čem je združeno afirmativno* da *(vidi* 1. da *pod* II, 1) *i* že; *u ovoga zadńega ž je postalo* r *a e je otpalo. isporedi* daj *koje je na takovi način postalo združenem riječi* da *i j.* — *Dolazi u dvojice pisaca čakavaca* xvii *vijeka, a* xviii *na jednom mjestu u knizi ne dosta vjerno štampanoj po piščevoj smrti; a izmedu rječnika u Vrančićevu* (‚saltem'. 93) *i u Bjelostjenčevu.* Hoćoš li dar sada, Febronija, pokorua biti? F. Vrančić, živ. 62. Poklo martirici ni drago iz monastira pojti, dar nam jedno ńe udo daj. 68. Kada tko ne bi mogal jino učiniti, neka dar samo pozdravi onih pet ran. Michelangelo. 1. Da bih ja dar toliko suz prolil, koliko vi proliste. 29. Ukažimo se harni takomu dobročinstvu dar s uspomenom od dobročinstva. A. d. Bella, razg. 99.

3. DÀR, *vidi* dari.

1. DÀRA, *f. kod kakve robe, trgovine teža suda, vreće itd. u čem je roba, tur.* dara. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* — *Pošto vrijednost dare nije gotovo nikakva prema vrijednosti trgovine, od cijene ove (trgovine) treba odbijati ńčšto na daru; otale se govori u prenesenom smislu (u šali):* Odbiti kome što na daru. Nar. posl. vuk. 231, *kao što se govori* na ludost *gotovo u istom smislu. vidi i Vukov rječnik.*

2. DÀRA *u zagoneci, možebiti kao glas sličan zvuku gadańa.* Jare se nadimalo, noge podvijalo; dara, dara čudnih nakarada *(odgonetłaj:* gajde). Nar. zag nov. 27.

DÁRAC, dárca, *m. dem.* dar. *isporedi* darak. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dárče, dárci, *i u gen. pl.:* dárâcâ. — *Postaje od* dar *sufiksom* ьcь. *a) malen dar uopće. samo u Mikałinu i u Bjelostjenčevu (kajkavski* darec) *rječniku.* — *b) vidi* darak *pod* 2. *samo u jednoga pisca u naše vrijeme.* Ja ću se zavjetovati da ću pri stražńem času ostaviti u svetoga Mine u selu cijelu okrutu, kalež, darce i kadionicu. S. Ljubiša, prip. 227.

DÀRAD, dârda, *m. strijela ili gilit, tal.* dardo, *strijela.* — *isporedi* darda. — *Dolazi na dva mjesta (na jednom* darad, *na drugom* dard) *u jednoga pisca* xvi *vijeka, i to samo u acc. sing.* Pojam dard ńegov, k srdačcu prislonif, probosti se hotiše. P. Zoranić 39a. Gizdav i prilipo ukovanim šipkom darad jedan da. 50a.

DÁRAK, dárka, *m. dem.* dar. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dárče, dárci, *i u gen. pl.:* dárâkâ. — *U starija bi se vremena pisalo* darьkъ, *no tomu nema potvrde.* — *Postalo je od osnove* dar *sufiksom* ькъ, *te bi prvi oblik bio* darъkъ, *kako je u staroslovenskom; da je riječ mogla postati prije nego su se slavenski jezici razišli, svjedoči starosl.* darъkъ, *rus.* дарокъ, *češ.* dárek, *poł.* darek. — *Kod naših pisaca dolazi od kraja* xv *vijeka a između rječnika u Belinu* 583a, *u Stulićevu, u Vukovu.*

1. *mali dar, vidi* dar. Kada darkom malim dojde te darovat. M. Marulić 129. Da ječaru zahvali i kojigodi darak i plačicu prikaže za dobro koje je primio od ljekara. M. Divković, bes. 238a. Primi daklo, pripoštovani gospodine opate, ovi mali darak moga truda. J. Banovac, razg. viii. Ono je bio darak koga sam poslao tebi. And. Kačić, kor. 35. Ja sam međutim posilao neke darke. D. Obradović, basn. 358. Jedan novčić mali darak, a velika zadužbina. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Ne pronos'te moga darka, već udeli pa nameni. 1, 146. Te i Jovu česu napraviše od daraka i od nastavaka. Nar. pjes. herc. vuk. 192.

2. u crkvi ono troje čim se pokriva a) diskos (**исркый покрокець**), b) putir (**кторой покрокець**), c) i diskos i putir zajedno (**покрокъ** ili **коздяхъ**). Vuk. rječ. 111a.

DÁRAN, dárna, *adj.* liberalis, dono datus. — *postaje od* dar *sufiksom* ьnъ. 1. *na jednom mjestu u pisca* xvi *vijeka kao da znači darežljiv, podatljiv.* Za što t' biti vik na sviti hoću t' haran, bože daran, dokli budu k moru vode teć'. D. Ranina 117ab. — 2. *podat na dar, ne zaslužen, samo u Stulićevu rječniku* (‚gratuitus, dono datus'. 1, 101b). — *i adv.* dárno, *na dar, bez plate, do-*

lazi samo u Stulićevu rječniku (‚gratis, gratuito, sine ulla spe mercedis'. 102b) *gdje stoji da je uzeto iz Gundulića.*

DÀRANOVAC, Dáranôvca, *m. selo u Slavoniji, u požeškoj podžupaniji.* Pregled. 89.

DÀRATI, dàrâm, *impf.* tangere, *doticati se koga.* — *Načińeno je kao imperfektivni glagol prema* darnuti, *od osnove* dar *sufiksom* a. — *Dolazi samo na jednom mjestu u narodnoj pjesmi.* Rukom dara Sijeńanin-Ivu. Nar. pjes. vuk. 3, 213.

DARÀUN, *m. biće pokvareno od bibličkoga imena* Faraun. — *u naše vrijeme, kao u poslovici.* Vala taj je tvoj guń zapamtio cara Darauna! L. Lazarević.

DÂRBA, *f. dar.* — *Od osnove* dar *sufiksom* ba. — *Samo jedan put u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Darbe jesu ne gamate. J. Kavańin 538b.

DARBOĻ, *m. ime muško.* — *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, koji će biti sam i načinio to ime od* dar *i* boļi. Dojde med ńimi Darboļ katunar poštovani. P. Zoranić 43b.

DÀRČÎN, darčîna, *m.* cinnamomum, *mirisava kora ńckoga drveta* (Laurus cinnamomum L.) *što se upotrebļava kao miris i kao začina, eimet, kańela, korica. pers.* dârčîn, *tur.* darčin. — *Dolazi u naše vrijeme.* Mnoge fele ovoga roda (‚cinnamomum') daju aromatičnu koru poznatu pod imenom korice ili darčina; ove se kore troše u jela i u lekove. J. Pančić, bot. 187. — *i za samo drvo:* Lika je više ili maňe zelena, a rede je žuta n. pr. u darčina ili cimeta (Laurus ili Persea cinnamomum). K. Crnogorac, bot. 39.

DARD, *vidi* darad.

I. DÀRDA, *f.* verutum, *ńilit, sulica.* — *Tuđa je riječ, i po svoj prilici došla je iz kojega ńemačkoga jezika, isporedi anglosaks.* daradh, darodh, *u starom skandinav. jeziku* darradhr, *u starom višeńem.* tart; *otale u srednjem latinskom* dardus *i* darda. *nije potrebno pomisliti na tal.* dardo, *pošto ima i češ. i poļ.* darda. — *isporedi* darad. — *Dolazi od* XVII *vijeka možebiti i do našega vremena (vidi najpošļedni primjer) a između rječnika u Vrančićevu* (‚venabulum'. 111), *u Mikaļinu* (‚aclides, tragula, framea, jaculum, missile, telum, bolis, hasta'. darda kratka ‚verutum, mucro hastatus'. 56b. hititi sulicu al dardu. 130b. cagaļa. darda. 46a. sulica za striliti, darda. 667b), *u Bjelostjneèevu* (‚verutum, aclides, bolis, falarica'; 2. ‚tragula'; 3. darda, sulica ‚venabulum maxime quo venatores utuntur cornibus hinc inde extantibus, missile, hasta missilis'; 4. darda mala i ostra ‚jaculum, lanceola, vormina, hastula, verutum'), *u Jambrešićevu* (‚verutum'. darda zverinska ‚venabulum'). Splaviti ćo maće svoje na raonike a sulice i dardo na kose i srpove. M. Divković, bes 70a. Prima udorce od dardi i strila. P. Posilović, nasl. 119b. O dardo nedobrostiva, koja otvorila si srce moga zaručnika Isukrsta. 178a. Dàrda, motka kojom mećkari biju medvjede (čuh od Jovana Andrića Arińca, vojnika), sumńam o toj riječi u narodu. M. Đurović.

2. DARDA, *f. varošica u Ugarskoj u Baraňi.* Šem. ist.-prav. 1878. 39.

DARDÀGAN, *m. seoce u Bosni u sarajevskom okrugu, tur.* dardagan, *raspršan.* Statist. 12.

DARDANIJA, *f.* Δαρδανία, Dardania, *ime gradu u trojanskoj priči.* XV *vijeka.* I Dardanuš kraļ učini silno dělo, veće ot oca svojego, imenova svojim imenem Dardanija. Ark. 9, 122 (1468).

DARDANUŠ, *m.* Δάρδανος, Dardanus, *ime muško u trojanskoj priči.* XV *vijeka. vidi* Dardanija.

DARETIN, *m. i* Daretino, *n. ime mjestu prije našega vremena.* Daretinь, Darêtino. S. Novaković, pom. 131.

DARETINO, *vidi* Daretin.

DAREVA JARUGA, *f. zemļa pod ńivama u Srbiji u kragujevačkom okrugu.* Sr. nov. 1875. 753.

DARĚŽĻIV, *adj.* largus, liberalis, *koji rado daje, podatļiv. adv.* darežļivo. — *Postaje sufiksom* ļiv *od nepotvrđenoga apstraktnoga imena* darež *(isporedi* drijemež, grabež, lavež), *a ovo sufiksom* ež *od osnove* dar, *isporedi* ļubežļiv, sramežļiv. — *Biće riječ kajkavska.* — *Dolazi u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod kojega ima i adv.* darežļivo), *u Jambrešićevu (samo adv.* darežļivo), *u Voltiģijinu, u Stulićevu (adj. i adv.) gdje stoji da je uzeto iz pisca kajkavca Muliha.* Jošte podražuje naselca darežļiva narav dohodkom pramalitja. M. A. Reļković, sat. L6b.

DARĚŽĻIVAC, darežļîvca, *m. čovjek darežļiv.* — *U Bjelostjenčevu (kajkavski* darežļivec) *i u Stulićevu rječniku (gdje stoji* darežļivec *i da je uzeto iz Barakovića, a u ovoga nema te riječi).*

DARĚŽĻIVÔST, darežļivosti, *f.* largitas, liberalitas, *podatļivost.* — *Ake. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc.* — *Postaje sufiksom* ostь *od* darežļiv, *a kod ovoga vidi ostalo.* — *isporedi* darežļivstvo. — *Kao i* darežļiv, *biće riječ kajkavska.* — *Dolazi* XVII *vijeka kod jednoga pisca ćakavca iz Seńa a* XVIII *kod jednoga pisca Slavonca, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu gdje stoji da je uzeto iz pisca kajkavca Muliha. Ni (nije)* darežļivosti, neg črna lakomost. P. Vitezović, odļ. 45. P. Koja je kripost protiva lakomosti metnuta? O. Metnuta je darežļivost. E. Pavić, jezgr. 138.

DARĚŽĻIVSTVO, *n. vidi* darežļivost. *samo u Stulićevu rječniku.*

DÀRI, *adv.* usque, *dori, ća.* — *Postaje od* daže i: e *je ispalo pred* i *a ž je postalo* r. da *može biti isto što do (isporedi* dori = dože i) *na što sam smisao dovodi, ali suprot toga možc se kazati da ima i* deri (deže i), *te bi da ili de moglo vrijediti kao afirmativno da (vidi* 1. da *pod* II, 1), *a* dože *bi moglo postati od* daže *po smislu i radi prijedloga do koji često za ńim stoji. — Može biti i okrńeno:* dar. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka do polovine* XVII *samo kod ćakavaca (primjer u N. Raňine prepisan je iz pisca ćakavca) a između rječnika samo u Bjelostjenčevu.*

a. *obično stoji pred kojim prijedlogom (najčešće* do, *rjeđe* u, na, pod *s acc.*, proti) *koji naznačuje primicaňe k cilju. a) za mjesto. s prijedlogom* do: Od rike velike Eufrata dari do mora od zapada budu mojaši vaši. Bernardin 23a. Deuter. 11, 24. Petar tada slijaše ga izdaleka dari do dvora. 48b. mat. 26, 58. Da su *(gubavci)* izgrizeni dari do grla. Naručn. 33a. Od Galileje dari do ovdi. Korizm. 35a. Sukńa razlicih svil dar do tla nizoka. M. Marulić 76. Od mora akvilonskoga dari do mora adrijatskoga. F. Glavinić, cvit. XIV. — *s prijedlogom* u *s acc.:* Projde dari u Etijopiju. F. Glavinić, cvit. 58b. Cesar čini ga dari u Egipat protirati. 414a. — *s prijedlogom* na *s acc.:* Oni veliki krug dvi drobne živinice dari na brdo Rovinskoga škola doukohu. F. Glavinić, cvit. 312a. — *s prijedlogom* pod *s acc.:* Dari pod zide mesta dohođeći. F. Glavinić, cvit.

100b. Dojde dari pod šator kraļa. 198b. — *s prijedlogom* proti *s dat.*: Raj zemaļski višinom svojom prohodi polovicu dila aera ili zraka dari proti okrugu misočnomu. F. Glavinić, cvit. 9a. — *b) za vrijeme. u svijem primjerima s prijedlogom* do: Da pod obraniteļi i pod odvitnici stoji dari do vrimena na to narejena. Bernardin 9a. paul. gal. 4, 2. Hoću s vami biti dari do iskončanija veka. Naručn. 30b. Ima napridovati pop dar do konca. Naručn. 30b. Činśaše oficij dari dotle dokle se rečena redovnica povrati. Mirakuli. 48. Da pod obraniteļi i pod odvitnici stoji dari do vrjemena na to narejena. *(prepisano iz Bernardina, vidi prvi primjer).* N. Rańina 25b. paul. gal. 4, 2. Od dni Ivana krstiteļa dari do ovoga dne. Anton Dalm., nov. tešt. 15b. I ova biše udovica dari do osamdeset i četiri godišća. Postila D4a. Obsluženje nauka crkvenoga ko je dari do nas prêšlo. Š. Budinić, sum. 102a. Kasni krstiti se dari do nemoći. ispr. 160. I to trpi, dari dokle telo jego prenesohu u Rim. F. Glavinić, cvit. 382a. Ne pokajati se dari do svrhe. S. Matijević 95. Da vam budem verni drug dari do smrti moje. Michelangelo. 18. — *u jednom primjeru* dari *stoji poslije prijedloga* do *i genetiva:* Od prve vičarńe do noći jutrńega dneva dari kada se crikva zapre. Kapt. seń. ark. 2, 83. — *c) i za drugo što nije mjesto ni vrijeme, kad se kaže koja granica može biti ili treba da bude kakvoj radńi. s prijedlogom* do: Klańahu jej se od starijih počanśi dar do malih. Mirakuli. 86. Dokle ne povratiš dari do najzadńe mire. F. Glavinić, posl. 67.

b. *u jednom primjeru dolazi iza* pače *kojemu podaje veću silu:* Pače dari u bogu, jeli jedan ali ih je več, sumńu položihu. F. Glavinić, posl. ix.

1. DÀRIĆ, *m. dem.* dar. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* dârîćâ. *može biti da bi akc. u nom. sing. bio i* dârîć; *tad je u gen.* darića, *te kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dârîću, dârîći. — *Postaje sufiksom* ić *od* dar. — *isporedi* darak. — *Dolazi u dvojice pisaca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Započimļe s malim kojim daričem. P. Knežević, osm. 251. Dostoj se primiti ovi darić od ruku mojih. And. Kačić, kor. 35.

2. DARIĆ, *m. prezime* xvi *vijeka.* Jandrij Darić, Paval Darić, Jelica žena Jurete Darića. Mon. croat. 233. (1527).

DARIĆI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u karlovačkoj podžupaniji.* Pregled. 26.

DÀRIJ, *m.* Dareus, Darius, *ime kraļu od Persije, staropers.* Darajavuš, *grč.* Δαρεῖος. — *nom. može biti i* Darije. *u Aleksandridi pisanoj glagolskim slovima stoji obično* Darij, *rjeđe* Darije; *u rukopisu s ćirilskim slovima stoji* Darije. Darij k němu reče. Aleks. jag. star. 3, 268. To Kandarkus Dariju govoraše. 269. Tu knigu Darije pročitao. 268. Азъ jесьмь Darije carь. Aleks. novak. 71. Kraļ Lehsandro razbivši Darija kraļa. D. Rańina va. Kod Darija kraļa. F. Lastrić, test. 199a.

DÀRIJA, *f. ime žensko. — Načińeno prema muškomu* Darij *kod kojega vidi postańe. — Dolazi* xvii *vijeka kao ime kršćansko.* Ńu Darijom zovu pravo. Đ. Baraković, vil. 182. Otac oženi ga s divojkom nikom, po imenu Darija. F. Glavinić, cvit. 347.

DÀRIJE, *vidi* Darij.

DARÌJEVIĆI, Darijevîćâ, *m. pl. zaselak u Srbiji u užičkom okrugu.* K. Jovanović 155.

DÀRILO, *n. dar. u naše vrijeme u narodnoj pripovijeci i u Vukovu rječniku gdje stoji da se govori* darilo božje. Da take ļepote i darila božjega nije bilo ni u jednoga cara. Nar. prip. vuk.2 230.

DÀRÎNKA, *f. ime žensko u naše vrijeme.* To ne bila rumena ružica, no Darinka na glasu devojka. Nar. pjes. vuk. 5, 265.

DÀRINÔVCI, Dârinovâcâ, *m. pl. ime selu prije našega vremena.* Darinovci (selo u Srému). S. Novaković, pom. 131.

DÀRITEĻ, *m.* dator, largitor, *onaj koji dari, daruje, udjeļuje. — Akc. je u gen. pl.:* dâritêļâ. — *Postaje od osnove* dari *glagola* dariti *sufiksom* teļ. — *Dolazi od* xvi *(vidi prvi primjer kod* a, *b) iz nauka sv. Brnarda) do* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* („dator". 245a. „donator". 277a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu.*

a. *onaj koji ńešto daje, daruje. a) ime stvari darovane stoji u gen. bez prijedloga:* Darite] poniženja. P. Radovčić, ist. 136. Poštovati darite]a života. M. Radnić 123a. Bože, darite]u mira. L. Terzić 352. Tako ćete biti uslišani od onoga privisokoga kraļa od slave, koji je darite] svakoga dobra. F. Lastrić, od' 178. Bog sviju dobara jest darite]. I. Velikanović, uput. 3, 248. — *b) ime stvari darovane stoji u gen. s prijedlogom* od: Od svako*(ga)* dobra sam jest bog darite]. Nauk brn. 77b. Kako darite]u od slave. P. Radovčić, nač. 448. Darite] od čistoće svake. F. Lastrić, svet. 3a. Er će vam poslat duha svetoga, darite]a od milòstî. Đ. Bašić 79a. — *c) ime se stvari darovane razumije po ostalome:* Što godi su veća dobra i darovi, to se očituje veća ļubav i dragost u darite]u. F. Lastrić, ned. 267b. Ne gledaš na dar nego na srdce darite]a. A. Kanižlić, utoč. 867.

b. *onaj koji uopće daruje, udjeļuje dobra. u svijem primjerima o bogu.* Oholost zabrańuje čoeku da ne prima veće darove od boga budući darite] uzveličani. M. Radnić 353. 354. Ne poznavaš tvoga stvoritela, ne zafaļuješ tvomu darite]u. A. d. Bella, razg. 82b. Boga va]a da se boje koji je ńiov braniteļ na svitu a darite] na nebesi. E. Pavić, ogled. 453. 454.

DÀRITEĻICA, *f.* datrix, *žensko čeļade koje dari, daruje. — vidi* darite]. — *Akc. je u gen. pl.:* dâritejîcâ. — *Dolazi samo u Belinu* („datrix". 245a. „donatrix". 277a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu rječniku.*

DÀRITI, dârîm, *impf.* donare (aliquem aliqua re), *darivati, nadarivati. — Akc. kakav je u praes. takav je u aor. 2. i 3. sing.:* dârî, *u imperf.* dârâh, *u part. praet. pass.* dâren; *a u ostalijem je oblicima onakav kakav je u infinitivu. — Postaje od osnove imena* dar *sufiksom* i. — *Stara je riječ, kako svjedoći starosl.* dariti, *rus.* дарить, *češ.* dařiti, *poļ.* darzyć, *ali, ako nije složena s kojim prijedlogom (isporedi* nadariti, obdariti, podariti) *dolazi vrlo rijetko i u naše vrijeme nije obična. — Potvrđena je pouzdano od* xvii *vijeka (prvi primjer iz* xvi *nije dosta pouzdan) a između rječnika dolazi u Voltiģijinu i u Stulićevu.* Koga *(Danila)* gospo, sa mnom dari *(a u najstarijem izdańu:* Koga sa mnom, gospo, obdari). A. Čubranović 143. Timi stvari Ružu darah. M. Gazarović 30. S česa bog ga zlamenima dari, i mnozijem čudesima. J. Kavańin 304b. Više dari ļudi osorne. 538b. Isuse tebe slavimo i otca s duhom darimo za biage ove prilike. E. Pavić, jezgr. 157. Da ta sitva dobro zrnom dari. J. S. Reļković 112.

DÀRÎV, *m.* dar. — *Postańe vidi kod* darov. — *Dolazi* xvii *vijeka kod jednoga pisca iz Bosne,*

XVIII *vijeka kod dvojice iz Boke kotorske, u naše vrijeme u narodnoj pjesmi i otale u Vukovu rječniku. u prvom primjeru može biti da je od nom.* darivo: *ovo bi tad postajalo od glagolske osnove* dari *(vidi* dariti) *sufiksom* vo *(isporedi* nošivo) *i značilo bi ono što se može darovati.* Danaska ne gleda se toliko koji ima pravdu nego koji ide naprčen darova (‚darovah') i dariva (‚darivah'). P. Posilović, nasl. 46a. Kadkoď hoće da mu se da veće nego je dao, ili s toga prima darive. I. A. Nenadić, nauk. 136. Proždiraju plate, poklone, ali darive. 137. Da se ne uzmnaža veličanstvo koga dariva plemenita. J. Matović 135. Jesu li to gaće od prodaje, ili su to gaće od dariva? Vuk, rječ. 111a.

DARÍVALAC, darivaoca, *m.* donator, *čovjek koji nešto daje na dar, daruje, dariva. — Akc. je u gen. pl.* darívalâcâ. — *Da je potvrđeno u starija vremena, bilo bi pisano* darivalьcь. *osnova je* darivalc, *ali l ostaje nepromijeńeno samo u nom. sing. i u gen. pl., u ostalijem oblicima zamjeńuje ga o, jer stoji na kraju od sloga. — Postaje sufiksom* ьcь *od part. pract. act.* II (darivao, *osn.* darival) *glagola darivati. — isporedi* daritę, darivalo. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku gdje ima* darivalac *i griješkom* darivaoc. Otca, sina i duha svetoga, darivaoca dobara. E. Pavić, jezgr. 130. Abel prikaza bogu prvine svoga stada a bogu omili darivalac i dar. Blago turl. 49a. Narod misli da darovana stvar nije po sve iz vlasti darivaoca predana, jer kad se prodade, darivalac traži više puta natrag svoje. V. Bogišić, zborn. 505.

DARÍVALICA, *f. žensko čeľade, koje koga daruje. u Lici.* V. Arsenijević. — *Akc. je u gen. pl.* darívalîcâ. — *Postaje kao* darivalac *sufiksom* ica.

DARÍVALO, *m. muško čeľade koje koga daruje. u Lici.* V. Arsenijević. — *vidi* davalo. — *Akc. je u gen. pl.* darívâlâ.

DARÍVÁŃE, *n.* donatio, *djelo kojim se što dariva. — Stariji bi oblik bio* darivanje, *pa* darivanje, *no nijesu potvrđeni. postaje sufiksom* je (ije) *od osnove part. pract. pass. glagola* darivati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Nije ženidba jedno samo darivańe, ma zamjenita pogodba. J. Matović 305. *(Svojina se stječe)* kupovinom, nasljedstvom, darivańem. V. Bogišić, zborn. 399. Pri darivańu nepokretnina treba da oni te dariva pokaže pred nekoliko ľudi, ili pismeno da ozuači šta i kome dariva. 505. — *u osobitom smislu prvi zaružbeni sastanak (u Banatu).* Ne brojeći svadbu ima takih sastanaka tri t. j. darivańe, prsten i ugovor. V. Bogišić, zborn. 166.

DARÍVATI, dârîvâm *ili* dârujêm *(i* darijem, *vidi* I, *b)), impf.* donare. *vidi* darovati. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impt.* dârîvâj *ili* dârûj, *u impf.* dârîvâh, *u ger. praes.* dârujûći *(a* darívajûći *po akcentu infinitiva), u part. praet. pass.* dârîvân, *a u ostalijem je oblicima kako u infin. — Postaje od* darovati, *izmiješivši u osnovi nastavak* ova *jačim* iva *(uprav* yva *počem bi u starije vrijeme bilo* daryvati, *ali tomu nema potvrde); da nije postalo od* dariti, *poznaje se po značeńu, jer u prvijem primjerima ima kao objekat stvar što se daje; a kod* dariti *je objekat čeľade kojemu se daje. — Dolazi od polovine* XV *vijeka (vidi prvi primjer kod* II, 1, a, *a)), a između rječnika u Mikaľinu* (darovnik, koji dariva. 57a), *u Belinu* (darivati, darivam komu što ili čijem koga ‚donaro'. 277a), *u Ljudostjenčevu* (darivam, darivati ‚dono, do, offero munus, munero, muneror'. 66a *kod* darujem), *u Voltiğijinu* (darivati, darivam ‚regalare' ‚schenken'), *u Stulićevu* (darivati, darivam ‚largiri, largitari, frequenter donare'), *u Vukovu* (darivati, darujem 1. kome što ‚darbringen' ‚offero'; 2. koga ‚beschenken' ‚dono'), *u Daničićevu.*

I. *oblici u praes. i u vremenima (impt., ger. pracs.) što iz ńega postaju: a)* darivam *od* XV *vijeka, vidi* darivamь *u prvom primjeru kod* II, 1, a, *a); b)* darivamo *(pisano* darêvamo) *u drugom primjeru. taj se oblik uzdržao i u naše vrijeme, premda ga nema u Vukovu rječniku, tako ima u narodnijem pjesmama skupljenijem od Vuka praes.* 3. *sing.* dariva 2, 46. 155. 332 *itd. — 2. pl.* darivate 1, 148 — *impt.* 1 *pl.* darivajmo 5, 292, *a u Dubrovniku oblik* darujem *nije poznat ni današńi dan. — b)* darijem *od kraja* XV *vijeka kod čakavaca i kod tri pisca što često imaju čakavskijeh oblika, a to su L. Terzić, Turlotov prevodilac, A. dalla Costa. praes.* 1. *sing.* darîju I. Ivaniševič 233. — darijem 56. 70. 108. L. Terzić 74. 135. — 3 *sing.* darije A. Georgiceo, nasl. 79. 96. pril. 87. P. Radovčić, ist. 90. 148. A. Vitaľić, ost. 24. ist. 275b. Blago turl. 217. 223. A. d. Costa 1, 260. 2, 76. — 3 *pl.* dariju P. Hektorović 64. — *part. praes. act.* darijući. M. Marulić 3. M. Gazarović 46. — *za imperativ nema potvrde. — c)* darujem *u prva vremena dolazi kao praes. glagola* darovati *i s imperfektivnijem značeńem; vidi kod* darovati. *najstariji primjer u kojem mislim da imperfektivni praes.* darujem *stoji prema inf.* darivati *dolazi* XVII *vijeka u pisca bošńaka:* Zaručnik brani i pomaže svoju zaručnicu i daruje joj stvari drage. P. Posilović, nasl. 177a. *a* XVIII *vijeka u drugoga Bošńaka: (Isus govori:)* Darujem svima virnim krv vlastitu. F. Lastrić, test. 164a. *a u naše je vrijeme kod većine naroda običnije nego* darivam.

II. *značeńe.*

1. *s acc. stvari što se daruje i s dat. onoga komu se daruje,* donare aliquid alicui, *davati komu što na dar.*

a. *aktivno. a) može se darivati svaka stvar, a osobito tjelesna:* Dahь i daju, darovahь i darivamь knezu i vlastelemь i vьsoj općini vladuštago grada Dubrovnika svu župu Dračevicu. Mon. serb. 449. (1451). Darovasmo mu i dasmo, pače darêvamo i dajemo tri sela. Mon. serb. 494. (1465). Vam ludim darivam zemaľska sva dobra. G. Držić 356. Dariva dipli Držiću. M. Drzić 25. Knige ke trudom mojo pameti budu pisati hoću jih Blezili darivati. Star. 1, 227. (XVI *vijek).* Vam, vitezi moji mili, grad darivam. G. Palmotić I, 109. Da ovi cvit od jedinstva s bogom tebi kako no ugodan darujem, kako darijem. I. Ivanišević 70. Sabľu mu dariva. B. Krnarutić 22. Dovrši*(h)* moju žeľu i trud, koji vašijem dostojanstvom darivam M. Radnić m. Sve što mogu, sve što imam i uživam tebi darivam i poklańam. I. A. Nenadić, nauk. 223. Svega svoga bogatstva polu dariva svomu zetu. And. Kačić, kor. 276. Uzmi ovi moj prsten, i ja ti ga darivam. N. Palikuća 44. Koji obita i darije ima obćati i darovati stvar svoju vlastitu. A. d. Costa 2, 76. Stvari crkovne no imadu se rodbini darivati. I. J. P. Lučić, nar. 55. No bi li mu štogod darivala. Nar. pjes. vuk. 3, 416. Svaki ńomu ovcu darivaše. 4, 96. Djever darujo vjerenici najviše forintu. Vuk, kovč. 51. — *b) može se darivati stvar duhovna, a i takova što se zove imenom apstraktnijem ili imenom stvari tjelesne u prcnesenom smislu: (Isus)* dariva slavu. Korizm. 79a. Ka darivaš istini život. Transit. 98. Koji krstom mir darivaš. P. Hektorović (?) 153. Darivam ti mu vjeru. M. Držić 79. Život ti darivam; može li

se veće dat? 363. Oni iz dvora polivaju, a ti plodnost darivaš. B. Kašić, nasl. 99. Kakono da bog dariva milost čovjeku za dostojanstvo ńegova posta. S. Matijević 78. Tu joj višńi moć dariva. Ġ. Palmotić 1, 103. Sreće su ovo neizgledne ke ti nebo zgar dariva. 2, 275. Voļu i srce teb' dariju *(ja)*. I. Ivanišević 233. Bog mu darije jednu milu i dobru voļu. P. Radovčić, ist. 90. Uzmi srce moje koje ti darivam. V. Andrijaši, put. 139. Tužńijem hromcem hod dariva. A. Vitaļić, ost. 50. Posvećujem ti i darijem moj duh. L. Terzić 74. Darivam ti srce. J. Banovac, prisv. ob. 95. Darujem svima virnim krv vlastitu za likariju i odkupļenje; razbojńiku skrušenomu raj nebeski za uživanje. F. Lastrić, test. 164ª. Isukrst dariva veliku ļubav krstjanima. V. M. Gučetić 15. Vrutak od sviju dobara nami poklańa i dariva gospodin Isukrst. A. Kanižlić, uzr. 73. Kadgod bog darije po krstjenju ne samo zdravje duhovno dańi i tilesno. Blago turl. 217. — *u ovom primjeru znači* praštati: Darivam ti život mili *(gdje bih te mogao ubiti)*. Ġ. Palmotić 2, 358. — *slično je i u ovom primjeru: (Osman govori:)* Darivam ih *(odmetnike, t. j. ńihov život)* staroj vjeri spahoļana, jańičara. I. Gundulić 504. — *c) objekat je ime* dar *(i* podarje). Dariva nam mnogi dari. Š. Budinić, sum. 31ᵇ. Bez pogleda od obraza dariваš podarja tvoja. B. Kašić, nasl. 147. — *d) bez objekta:* Ako štedjeť blago haju, od lakomijeh stječu ime; toli slugam darivaju, razmetni su vidjeť svime. I. Gundulić 482. 483. Vas dan darivaše iskrnijema. B. Kašić, fran. 52. Tko brzo dariva, dvaš dariva. (D). Poslov. danič. 127. Tko mučno uzima, mučnije dariva. (D). 130. Dvaš dariva, ko poteži. J. Kavańin 39ª.

b. *sa* se: *a) refleksivno.* Kroz toj se od sada darivam ja tebi. N. Naļešković 2, 45. Eto se vas kolik po svojoj voļi sam na službu ńe u vik veselo darivam. I. Gundulić 155. Ja im drago zahvaļivam i snižno se ńim darivam za ńih kćercu. Ġ. Palmotić 2, 223. — *b) pasivno:* Jere časti take tacim se darije. P. Hektorović 64. Pjesni pokorne Davida kraļa opeta u prvom svjetlilu svijetu se kažu, gospostvu se tvomu dobrovoļno darivaju. I. Gundulić 192. Da se bogu čast dariva. A. Vitaļić, ost. 3. Darovi svijema se darivaju i udjeļuju. J. Matović 152.

2. *s acc. čeļadeta i instr. stvari*, donare aliquem aliqua re, *nadarivati, obdarivati koga čim.*

a. *aktivno.* Ako bog dariva dobrih. Korizm. 23ª. Ki o mladom litu starijih svojih darijući. M. Marulić 3. Od svih stvari, kojimi mene darivaju. P. Hektorović 54. Sam zaručnik pokripļuje zaručnicu i darije. A. Georgiceo, pril. 87. Koji nas svakim dobrom dariva. I. Grličić 30. Stade ti ih gospoda uz trpezu darivati. Nar. pjes. mikl. beitr. 33. Darivat dobre i naučne. N. Palikuća 70. Dokle ja imadoh čim darivati unuke. M. A. Reļković, sabr. 18. Bog dariva slavom nebeskom naša dobra dila. B. Leaković, gov. 59. Starog svata darivala. Nar. pjes. vuk. 1, 54. Ruka vam se posvetila kojom ste me darivali! 1, 148. Stadoše je darom darivati. 1, 421. Bratac seju l'jepo darivao. 1, 549. Pa izvadi devet prstenova sve od čista saliveni zlata i u ńima dragi kamenovi i uza ńih stotinu dukata, te dariva svoju snahu dragu. 2, 46. Il' je kuma kumče iznijela da car krsti i da ga dariva. 2, 155. Stroši Đuro tri tovara blaga dok dariva svasti i punice. 2, 470. Mi ovako šure darujomo. 3, 128. A vezire robļem darivali. 3, 273. Hoće tebe dobro darivati. 3, 414. I cjeliva krste i ikone i dariva sveto ivanđelje. 4, 16. Pa izvadi dvanaest dukata te dariva svoju milo kumče. 4, 18. Svo dariva kitu i svatovo. Nar. pjes. juk. 143. Sita častiti, i bogata darivati, teško je. Nar. posl. vuk. 285.

b. *sa* se. *recipročno, kad jedan daruje drugoga.* Sad se hoću darivat' sa šurom. Nar. pjes. vuk. 3, 128. Odavno se jesmo pobratili al' se jošte nismo darivali. 3, 372.

DÂRÎVO, *n. vidi* dariv.

DÂRJE, *n.* dona, *darovi. uprav ime kolektivno od* dar. — *Stariji bi oblik, da je potvrđen, bio* darije. — *Postaje od* dar *kolekt. sufiksom* ije. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi kod b)) i u Stulićevu rječniku* (darje, *vidi* dar). *a) s pravijem značeńem:* Ni će se sciniti darje nevridno. B. Kašić, nasl. 85. Učiniti će se dostojan darja od bogomilosti. 288. Nit' je iće, nit' belo kovilje, nit' kupine cveće rasturile, no devojka darje rasturila. Nar. pjes. javor 1880. 244. — *b) nije shvaćeno kao kolektivno ime, nego vrijedi kao* dar, *a u prva dva primjera (osobitim značeńem) kao* mito *(vidi* 1. dar *pod* b, *))*. Ni primet za odkupljenje darja mnogaja. Š. Budinić, sum. 176ª. U čem i u koliko *(sudci)* pristupili jesu naredbe i odlučenja zakona ļuckoga od darja, koja prijali jesu. ispr. 82. Tomu rebru slavnom svetom i ńegovoj crkvi dana mnoga darja bišе. J. Kavańin 326ª.

DÀRKMÂR, *vidi* drkmar.

DARKO, *m. ime muško. Dolazi (pisano* Dar'ko *i* Darko) XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Darьko 3, 583). Dar'ko. Deč. hris. 25. 94. Darko. 98. Glasn. 15, 290. (1348?).

DARKOVAC, Darkovca, *m. selo u Srbiji u niškom okrugu.* Sr. nov. 1879. 175. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

DARKOVAČKI, *adj. što pripada selu Darkovcu.* Darkovačka i Drajinačka planina pola pripada Znepoļu a pola niškom okrugu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 2.

DÀR MÀR, *glasovi kojima se pokazuje nered, metež, tur.* tar mar. *samo u Vukovu rječniku gdje stoji* ‚durcheinander, wirrwarr' ‚sus deque': počinio (n. p. po kući, po zemļi) dar mar.

DÂRNO, *adv. vidi* daran, 2.

DARNOST, *f. uprav apstraktno ime što postaje od* daran. — *Dolazi samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka, u kom kao da znači isto što podatļivost.* Drži me u ovoj skupštini oblast po čudesi početa, po ufanju *(h)*rańena, po ļubavi rašírena, po darnosti utvrđena. J. Filipović 1, 184ª.

DÀRNUTI, dârnêm, *pf. u koga, komu u što,* tangere, offendere, *dotaknuti se koga ili čega, ali tako da je to neugodno onom u koga se ili komu se u što darne, obično u prenesenom smislu, gotovo kao uvrijediti. — Akc. kakav je u praes. takav je u aor.* 2. *i* 3. *sing.:* dârnû, *i u part. praet. pass.* dârnût, *u ostalijem jc oblicima kao u infinitivu. — Načińeno u novija vremena od osnove glagola* udariti *(isporedi i* darati). — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Darni u Ciganku, da te naruži. Nar. posl. vuk. 54. Darnuo mu u živac. 25. U rz naš niko nije darnuo. Vuk, miloš. 102. Zato u čifčije velikoga gospodara nije smio niko darnuti, baš i kad bi koji što skrivio. živ. 259.

DARODAJAŃE, *n.* donatio. *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je riječ ruska.*

DARODATEĻ, *m. čovjek što da dar. — Sastavļeno od osnova imena* dar (darъ) *i glagola* dati (da) *sufiksom* teļь. — *Dolazi jedan put u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rjčniku, i još u Stulićevu.*

Blagi že darodateļь i podvigodavьcь vsemogej bogъ. Glasn. 11, 192. (1319).

DARODAVAC, darodavca, *darivalac. samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je riječ ruska i pisano je* darodavec.

DAROJE, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Deč. hris. 5. 23. 58.

DAROJIĆ, *m. prezime krajem* XV *i početkom* XVI *vijeka.* Ivan Darojić. Mon. croat. 135. (1488). 144. (1490). Petar Darojić. 187. (1504).

DAROĻUBAC, daroļupca, *m.* munerum amans. *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji* daroļubec *s dodatkom da je riječ ruska.*

DARÒĻUBAN, darǒļubna, *adj. φιλόδωρος,* donorum amans, *koji ļubi darove (u aktivnom smislu), koji rado daruje. ovo je pravo značeńe, ali u primjerima ne stoji uz ime onoga što daruje nego uz sam dar, i znači: što se daje od daroļubna čovjeka, obilat. — Riječ je složena od osnova* dar *i* ļub *sufiksom* bnъ. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (daroļubьnь). Daroļubnyje dary darovaše se prorokomь. Mon. serb. 136. (1348). Daroļubni dari darovaše se prorokomь. Glasn. 24, 232. (1349).

DAROĻUBĻE, *n.* munerum amor, cupiditas. *samo u Stulićevu rječniku* (daroļubje) *gdje stoji da je riječ ruska.*

DARONIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 257.

DARÒNOSAC, darònosca, *m. vidi* daronoša. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* darònosâcâ. — *Dolazi* XIV *vijeka u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između riječnika u Stulićevu gdje stoji* daronosec *i dodano je da je riječ ruska i u Daničićevu* (daronosьcь 3, 583). Daronosca nositь. Glasn. 15, 266.

DARONÒSITI, darònosîm, *impf.* munera offerre. — *na jednom mjestu u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Zemļa božьstvnyimь povelěnijemь bogatně daronositь. Mon. serb. 332. (1405—1427).

DARONÒSIV, *adj.* munera offerens. *u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku.* Kyimi blagodětmi daronosivь azь ništij k tebě, otьče, javļu se? Domentijanᵇ 211.

DARÒNOŠA, *m. čovjek što nosi dar. — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* darònôšâ. — *Složeno od osnove imena* dar (darъ) *i od* nosi *osnove glagola* nositi *sa sufiksom* a *pred kojim* i *u* nosi *postaje* j, *pa se* sj *pretvara u* š. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DARÒSAVA, *f. selo u Srbiji u biogradskom okrugu.* K. Jovanović 97. M. Đ. Milićević, srb. 61.

DAROSLALIĆ, *m. prezime ili nadimak* XIV *vijeka.* Miloš. Daroslalićь. Deč. hris. 15. 83.

DARÒSLAV, *m. ime muško.* XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Daroslavь). Mon. serb. 63. (1293—1302). Deč. hris. 10. 17.

DAROTVÒRSTVO, *n.* beneficium, *dobročinstvo, uprav tvoreńe dara. sastavļeno od osnova* dar *i* tvor *sufiksom* bstvo. *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Do istine nije krstjanin oni koji ne misli svaki dan o ovomu darotvorstvu. M. Lekušić 114.

DĂRÔV, *m.* donum, *dar. — Načińno je od glagola* darovati, *shvativši ga kao da je postao od imena* darov. *tako je i* dariv *od* darivati. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* 277ᵃ, *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* Za darov svak poje a cvili za prirok. Š. Menčetić 119. Još ne vim izniti ńe darov prislavan. 210. U darov budi ti život moj. 222. Meni vječni plač za darov ostavi. M. Vetranić 1, 194. Ja ću ti svu službu darovom platiti. 2, 148. Ovo ti život moj u darov i mlados. N. Nalješković 2, 119. Arkulin: Život ti darivam; može li se veće dat? Vlah: Bijedan ti darov! M. Držić 363. Da to s' ti u darov primio, darovao što si bio? F. Lukarević 181. Pokońi darov taj sinku tvom ne krati. 267. Ne samo prijat celov ńegova hoće čes, nu drugi, znaj, darov, ki vredniji mnogo jes. D. Rańina 59ᵇ. Duša biv vječna stvar najljepši jur darov od boga ļudem zgar, ki svrhe imati ne more nikadar. 145ᵃᵇ. Ne dičim se tim darovom. I. Zanotti, en. 7. Broji se za poglavit višńi darov posvećeńe u utrobi. I. Đordić, ben. 103.

1. DARÒVAC, daróvca, *m. darivalac, darovalac. u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

2. DARÒVAC, daróvca, *m. grubo, debelo sukno, i odijelo od ńega načińeno. — Po svoj prilici postaje od mađars.* daróc *koje opet može biti iz slavenskoga došlo, vidi* F. Miklošić, slav. elem. im magyar. 25. *radi umetnuta* v(a) *isporedi* akov, aldov, hardov, hintov, latov, lopov, mezevo, *itd. vidi još u istom Miklošićevu djelu* ov, ovt. 43ᵇ. — *Od prošloga vijeka u Slavoniji.* Evlogio k sebi dođe, prije u dvoru, u bogastvu, u svili i zlatu zao i opak, a sada u špiļi, u siromaštvu i u darovcu bogoļuban, bogu i gospi ugodan. A. Kanižlić, utoč. 136. Darovac, malo čebe od kostrijeti kojim se pokrivaju końi u Slavoniji. M. Cepelić.

DARÒVÂČ, darováča, *m. koji daruje. — isporedi* darovalac. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Darovač bog je od slave. I. Ančić, svit. 218.

DARÒVALAC, darǒvaoca, *m. koji daruje. — isporedi* darovateļ, darovač, 1. darovac. — *Osnova je* darovalc (darovalьc). *mješte* l *na kraju sloga stoji* o. — *Postaje od part. praet act.* II *glagola* darovati *sufiksom* ьcь — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (darovalac, darovalca *i grińeškom* darovaoc, darovaoca). Procinimo darove, darovaoce i primioce. I. Ančić, ogl. 77.

DĂRÔVAN, dărôvna, *adj.* muneralis, donatus, largus. — *Isprva je pisano* darovьnь *i postaje od osnove* darov *sufiksom* bnъ.

1. muneralis, donatus, *što pripada daru, darovu, ili što je darovan. — Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Jambrešićevu* (darovni ‚muneralis', *u Stulićevu* (‚muneralis'), *u Vukovu* (darovni ‚donatus' *i dodano je da se govori u Crnoj Gori), u Daničićevu rječniku* (darovьnь ‚donationis'). *a) što pripada daru:* Darovьnomu priloženiju. Mon. serb. 122. (1336—1347). Prikaza i darova svoj vrt darovnim zakonom rečenomu Vidasu. Mon. croat. 185. (1504). Meni ostavio je sto dukata u darovno ime. A. d. Costa 2, 92. — *b) dărovân* (donatus, gratuitus): Pokle vidiše darovne zamire ke bozi pustiše. Đ. Baraković, vil. 143. Govorim da Benedik jest veći od svijeh inijeh blaženika toliko u onijeh krepostijeh koje su u nami i u ki dio po nami i zovu se ‚morali', koliko u onijeh koje su nam povoļno dane od samoga boga i zovu se od bogoslovaca ‚doni gratuiti' ali ti kreposti darovne. I. Đordić, ben. 98. 99. Końu darovnomu zubi se ne gledaju. (Z). Poslov. danič. 49. Darovnome końu zubi se ne gledaju. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 54. Trebaju mu tri ulišta, jeduo kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ļubiša, prip. 192. Novac što ga na dar kod udadbe dobiva (darovni penezi, novci) to je sama ženska osebina. V. Bogišić, zbor. 115.

2. largus, *koji rado daje, daruje, podatļiv.* Darovna ruka siromaška majka. Nar. posl. vuk. 54. — *s ovijem značeńem dolazi i adverab* darovno *u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Dal' nek jednom rukom priti, a darovno drugom miti. V. Došen 231a.

DARÒVÁŃE, *n.* donatio, donum, *što postaje kad se daruje, dar.* — *Isprva dolazi* darovanije, *poslije* darovanje, *a* darovaŋe *od* XVIII *vijeka. supstantiv je verbalni od* darovati, *i postaje od part. praet. pass.* darovan *sufiksom* ije. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (darovanje ‚donatio, datio, datus, -us'), *u Belinu* (darovanje ‚donatio'. 277a), *u Bjelostjenčevu* (daruvanje i darovanje), *u Jambrešićevu* (daruvanje), *u Voltiġijinu, u Stulićevu, u Daničićevu* (darovanije ‚donatio'). Sije moje prinošenije i darovanije hramu semu. Mon. serb. 100. (1330). Deč. hris. 65. Ja dajem to selo crikvi vikuvičnim darovanjem. Mon. croat. 91. (1461). Darovanje crikvi. Korizm. 21b. Imajuće darovanje po milosti. N. Raŋina 30b. paul. rom. 12, 6. Sisto peti potvrđuje svako drugo darovanje od koga mu drago pape. A. Gučetić, roz. mar. 81. Prosećemu podaj darovanje. B. Kašić, rit. 33. Darovanje pomoći avrhunaravskih. Ant. Kadčić 166. Ne budući dostojni ni pedipsaŋa ni darovaŋa. M. Dobretić 239. Ceroviću, ti za mala nisi darovaŋa. Osvetn. 2, 156.

DARÒVÀR, Darovára, *m. ovako se govori, premda se obično nalazi pisano* Daruvar. *a) trgovište u Slavoniji u pakračkoj podžupaniji.* Darovar. Sem. ist.-prav. 1878. 79. Daruvar. V. Sabļar 74. Schem. zagrab. 1875. 48. Pregled. 96. — *b)* Darovar dońi *i* Darovar gorńi, *dva sela blizu predašńega.* Daruvar doļńi. Daruvar gorńi. V. Sabļar 75. Schem. zagr. 1875. 48. Pregled. 96 — *c) uz plemićsko prezime.* XVIII *vijeka.* Po natojaŋu grofa Jankovića od Daruvar. M. A. Reļković, sat. H 5a.

DARÒVATEĻ, *m. čovjek što daruje.* — *isporedi* darovalac. — *Postaje od* darova *osnove glagola* darovati *sufiksom* teļ. — *Samo u Stulićevu rječniku.* Darovateļ sam je on. Transit. 130. O darovateļu vsakoga blaga. Korizm. 83b. Kakono darovateļa milosti. I. T. Mrnavić, ist. 149. Darovateļ svijeh dobara na svijetu. A. Kalić 507.

DARÒVATI, dàrujêm (darújêm), *pf.* donare. — *Ake. kakav je u inf. takav je i u ostalijem oblicima, osim praes., impt.* dârûj, *aor* 2. *i* 3. *sing.* dârovâ, *part. pract. act.* II. dârovao, dârovâla, *part. praet. pass.* dârovân. *U Dubrovniku je prezenat* darújêm, *što bi se moglo promisliti da je postalo radi razlikovaŋa od praes. glagola* darivati, *ali je baš u Dubrovniku kod ovoga glagola prezenat* darivam. — *Postaje od osnove imena* dar *sufiksom* ova (u-a) *u infinit., u u praes.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* darovati, *rus.* даровать, *pol.* darować. *potvrđena je od* XII *vijeka i u svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚dicare, munerare, remunerare'), *u Mikaļinu* (‚donare, dare munus; officio dare, dono donare'. darovati opet ‚redonare'. darovan ‚datus, donatus'), *u Belinu* (darovati komu što ili čijem koga ‚donare'. 277a. ‚munerare'. 582b. darovati koga kojom stvari ‚praemio aliquem afficere'. 581a. ‚remunerare'. 611b. darovan ‚donatus'. 277a. ‚muneribus affectus'. 583a. ‚praemio affectus'. 581a), *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (kajkavski* daruvati) *u Voltiġijinu* (‚regalare, premiare' ‚beschenken'), *u Vukovu* (kome što ‚darbringen'; koga ‚beschenken'). — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka stoji* darьvasmo *mj.* darovasmo: Darьvasmo vojevode Hrьvoju polaču u plemenito i u baštinu. Mon. serb. 238. (1399). — *U prva je vremena bio imperfektivni glagol kao i drugi glagoli s istijem sufiksom; tako je u ovijem primjerima (najmladi primjer u kojem je* darovati *bez sumńe impf. dolazi* XVI *vijeka):* Semu manastiru sije daruju. Mon. serb. 10. (1222—1228). Vam dajemo i darujemo i dopuščamo. Mon. croat. 5. (1325). Tebi od ruke moje život tvoj daruju. Aleks. jag. star. 3, 265. Verni ofra i daruje *(bogu)* svoj život. Kateh. 1561. G 7a.

1. darovati komu što, *dati što komu na dar.*

a. *aktivno. a) može se darovati u pravom smislu koja mu drago stvar, osobito tjelesna.* Prikaza i darova vrt rečenomu Vidasu. Mon. croat. 185. (1504). Darova tijelo Jodzefu. N. Raŋina 100a. mar. 15, 45. Što bog i srjeća daruje ne bi vaļalo da mi ļudi uzimļu. M. Držić 232. Zelenka ću końa moga ńemu i kopje darovati. G. Palmotić 2, 373. Sudi kê od srebra ńoj darova. J. Kavańin 92b. Štogod od vašega darujte mi. A. d. Bella, razg. 232a. Što mi obilnos tva darova. I. Đorđić, uzd. 32. Ali mi ćeš darovati ispod sebe końa dobra. Nar. pjes. mikl. beitr. 40. Ovi darova koludrom otok Mlit. And. Kačić, razg. 8. Kamo oni zlatni prsten što ti darovah? Nar. pjes. vuk. 1, 424. Darova mi kitu cv'jeća. 1, 424. Darova mu stotinu cekinah. 3, 431. Darova mu Osmanovu glavu. 4, 5. Darova mu crvenu dolamu. 4, 110. Pod sedlo mu końa darovao. Ogled. sr. 494. — *b) može se darovati stvar duhovna:* Daruj tebi gospodin bog duh mudri i razumni. Star. 1, 226. (XV *vijek). (Da bog)* daruje ńej kripost i stanovitstvo. Naručn 76b. Gospoda od gospoj pastijerom će avoj blagoslov darovat. M. Držić 419. Svit vzradova se o slavi, koliko tebe bog darova ńe kako nikomu drugomu človiku na vsem svitu. Aleks. jag. star. 3, 318. Darova nam život vični. I. T. Mrnavić, nauk 1708. 29. Pokoj vični daruj ńima gospodine. H. Bonačić 51. Molim ti se da mi daruješ milost, snagu i jakost. I. A. Nenadić, nauk. 53. — *c) može se darovati čeļade i u pravom i u prenesenom smislu:* Bog Sita misto Abela Adamu darova. Aleks. jag. star. 3, 283. Časlave, drago dite moje, puno sam te u boga prosio i bog mi te darovao biše. And. Kačić, razg. 26b. Daruj meni Anu sestru tvoju. Nar. pjes. vuk. 1, 578. Darova mi nevjestica seku. 1, 579. Darovaću t' duždu od Mletaka. 3, 458. — *tako je i u ovijem primjerima u kojima se izrijekom kaže, kao što ili kakvo se daruje čeļade:* Bog darova puku svomu vladaoca. And. Kačić, razg 16a. Da sam sreću mogo imati, vjerenici vrijednoj tvojoj slobodna te darovati. P. Sorkočević 592a. Bog uzdrži sve dosadašńe prijateļe, kumove, pobratime i ortake koje ti je bog darovao. Nar. pjes. herc. vuk. 354. — *d) čovjek može darovati i sama sebe u pravom i u prenesenom smislu:* Način, po komu bi i sebe istoga nami darovati mogao. A. Kanžlić, uzr. 68. Nego bi sebe cjelovite darovali Jesukrstu gospodinu. J. Matović 172. — *e) u prenesenom smislu može se darovati ńešto apstraktno, simbolično itd.* I namь darova věnьcь carstva zemļьnago. Deč. hris. 64. Molimo da nam daruje srićno odlučenje od sega svita. Kateh. 1561. B 8a. Mir nam daruj i veselje. A. Komulović 75. I tako darovao jest nam svoje božanstvo. M. Divković, bes. 5a. Molimo te da nam daruješ istino skrušenje. S. Matijević 96. Da za ļubav mjesta rodna tebi razlog svoj daruje. G. Palmotić 2, 106. Mandalijena koj prezime ovo Magdal grad darova. 3, 11a. Da svemu puku kršćanskomu mir i jedinstvo darovati dostojiš ae. L. Terzić 102. Neharna višńem bogu ki obilno darova joj ļepoa mnogu. I. V.

Bunić, mand. 4. Darova mi vas potočni odkup krvi svoje svete. J. Kavanin 15a. U prisvetom srcu tvomu, o Jezuse moj ljubjeni, jedno mjesto daruj meni. A. Boškovićeva *kod* I. M. Mattei 359. Al' ako mu bog daruje zdravje. And. Kačić, razg. 300b. Da nemu *(gospodinu)* daruje osvetu. Ant. Kadčić 256. Ja ću tebe darovati snagu i blago a ti mene za oba ova dara samo svoju dušu. Nar. prip. vuk. 120. Sud ti darovao života do jutra, da se od grijeha kaješ. S. Ljubiša, prip. 222. Stijeno; pa daruj mi utočišće tvrdo. Osvetn. 2, 61. — *često stoji* darovati srce: Da mu ja sa svim darujem moje srce. J. Banovac, prisv. ob. 91. Ah, s krivine druge koje nezgoda me je saj dopala, izvan samo srce moje jer sam tebi darovala? P. Sorkočević 581b. — *u ovakovijem primjerima* darovati srce *(ne čeljadetu nego)* čemu *(dobru ili zlu djelovanju, dobroj ili zloj osobini itd.) znači dati se na što:* Jemali bismo darovati i posvetiti srca naša ljubavi i štovanju njegovu. P. Radovčić, nač. 212. Krivijeme želam srce svoje darova. I. Đordić, salt. 259. — *f) objekat može biti i samo ime* dar: Darove darovati gospodu bogu. Mon. serb. 190. (1379). Ki bi razbil ta naš dar ki smo darovali crikvi. Mon. croat. 63. (1444). Kada jedan ubog prijatelj daruje ti jedan mao dar, primi ga milostivo. Zborn. 12b. Ti si meni velik dar darovao. M. Divković, bes. 13b. Ne može ti veći dar darovati. V. M. Gučetić 56. — *g) može se darovati komu dug kad mu se oprosti, ili od njega ne traži:* Darova objema dug. N. Ranina 85a. luc. 7, 42. Da im budeš isprositi, da im harač car daruje. J. Palmotić 63. — *h) može se darovati komu oblast da što učini, dopustiti mu da ono učini; s tijem značenjem kao objekat stoji infinit. glagola. u jednom primjeru* XII *vijeka:* Bogъ darova našimъ pradêdomъ i našimъ dêdomъ obladati sijovъ (‚sijuvъ') zemljovъ srьbьskovъ. Mon. serb. 4. (1198—1199). — *i) objekat se može ne izreći:* Ljubavi njegove svjedok je pravi dar; i zato samomu svaka vil vjeruje ljubovniku onomu, koji joj daruje. I. Gundulić 155. Daruj druzijema, ako hoćeš da druzi poklone tebi. K. Magarović 41.

b. *pasivno.* Bogomъ darovanьnimъ vênьcemь kraljevьstva srpьskago vênčanъ byhъ. Mon. serb. 90. (1330). I sь bogomь darovanьnimъ sinomь kraljevьstva mi Stefanomъ. Deč. hris. 65. Ti mi *(sinko)* jesi darovan, vsaki bo dar svršen ishodi od boga. Aleks. jag. star. 3, 226. Darovanomu se koňu zubi ne gledaju. (D). Poslov. danič. 15. Prije nego vam ova milost bi darovana. A. Kanižlić, kam. 241. Odkad tebi darovano ovo srce živo u tebi. P. Sorkočević 582b. Darovato tri put preprodato. Darovano je tvrđe no prodano. V. Bogišić, zbor. 505.

c. *sa se: a) refleksivno:* A ti se daruj meni, ter češ moja bit. M. Držić 273. Davno ti sam zapisala moju službu, mladost moju i tebi se darovala, izabrani moj pokoju. G. Palmotić 1, 292. — *b) pasivno:* Molitvami ihъ otъ vsêhъ tvorca i vladyky vtoriceju životъ darova mi se. Mon. serb. 334. (1405—1427). Gdi će se darovat lik mojoj boljezni. Š. Menčetić 32. Može se darovat zlatan pas ma nigdar vridna čas. M. Držić 18. Ti znaš što se ima darovati svakomu. B. Kašić, nasl. 147. Kroz koje se nama darovaše časna i prevelika obećanja. Vuk, 2petr. 1, 4.

d. *način kojim se daruje, svrha na koju se daruje mogu biti izrečeni: a) instrumentalom. samo* darom: Kû crikav više rečenu svetago Ivana krstitelja mi pravim darom darovasmo i podarismo Martinu Oštrerićiu. Mon. croat. 83. 84. (1457). Dasmo i novim darom darovasmo. 277. (1577). — *b) prijedlogom* u *s acc.:* Dasmo i darovasmo u baštinu i u plemenito ljudemь dubrovačkijemь a našijemь drazijemь prijateljemь vasь Ratь i Stonь i Prêvlaku i otoke koji su okolo Rata. Mon. serb. 106. (1333). Kad no t' se ja u dar darovab, dobro znam, pisah ti da nigdar ne mogu reć: moj sam. N. Naljeković 2, 76. I nemu zlatan sud kime on pijaše u poklon darova. D. Ranina IVb. — *c) prijedlogom* na *s acc.* Ali ju *(jabuku)* sad meni darujte vi na dar. N. Naljeković 1, 219. Nego li meni sad da na čas daruju najljepši jedan grad, da u nem kraljuju. 2, 102. — *d) kad se daruje čeljade nalazi se izrečeno kao što se daruje: aa) instrumentalom:* Svak tvojoj liposti slugom se daruje. Š. Menčetić 71. — *bb) prijedlogom* za *s acc.:* Komu sam ja mene daroval za sužna. Š. Menčetić 189. Rec'te, jer se njoj darovah za roba. N. Naljeković 2, 5.

2. darovati koga čim, *nadariti ga, obdariti ga čim.*

a. *aktivno. a) kad je izrečeno ono što se daje, može se ne razlikovati od značeńa pod* 1, *nego samo u gramatikalnoj konstrukciji, tako da* darovati koga čim *biva isto što* darovati komu što. Kako ću Dubrovniku darovati župome. Mon. serb. 241. (1399). Mene pristupi darovat pelinkom. Š. Menčetić 223. Sedlom ju darovah. M. Vetranić 2, 167. Koju kako je bog milostivi gospodstvom darovao. P. Hektorović 53. Antijoh Kandavlija darovati povele krznom mnogocinnim. Aleks. jag. star. 3, 303. Focio je Petra darovao episkopatom. A. Kanižlić, kam. 382. Darova njega bog osobitom milostju. 826. Ova odluka kojom si me smiljen darovo. I. M. Mattei 119. Još bi Nova dobro darovali, darovali zlaćenom čelenkom. Nar. pjes. vuk. 4, 380. Domaćica valja da ih daruje vinom, solu, sirom. Vuk, živ. 65. — *b) kad nije izrečena stvar što se daruje, glagol dobiva osobita značeńa, te se kaže* darovati koga: *aa) kad se daje što komu na čast, kao znak štovańa, ljubavi. isporedi* dar *pod* I, b, *a)—b) i* častiti. Kldi carьstvo mi prihodi u trьgъ, da me počituju i daruju. Mon. serb. 147. (1349). Ja tebe oću darovati i oću da duša tvoja ima plno veselije. Mirakuli. 15. Viteze poljubi, svakoga darova. M. Marulić 8. Izne dari i darova Aleksandra i Roksandu. Aleks. jag. star. 3, 319. Posli tebe dođoše k nemu dva mladića, te i oće darovati. F. Lastrić, ned. 415. Svu gospodu redom darovao. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Dočeka ih crnogorski kralje, pa vojvode dobro darivaše. I vojvode njega darovaše. 4, 483. — *bb)* praemio afficere, *kad se hoće pokazati zadovoljnost komu za to što je druge u čem nadmašio, ili zahvalnost za kakvu uslugu:* Darovati dobre a pedipsati zle. H. Bonačić 21. Vrlo ga pomilova i darova. J. Banovac, pred. 37. Djecu paka pomńivu i već naučenu darovati će parok. I. A. Nenadić, nauk. 22. Ciňaše, da će ga David darovati. And. Kačić, kor. 183. Darujdote vašu kravajnošu *(vidi kod* do). Nar. pjes. vuk. 2, 437. Već te molim, robińo divojko, sastavi me s gospojicom tvojom, a ja ću te lipo darovati. 2, 618. U zdravje onoga junaka, ko će poći u tursku Udbinu do bijele Muićine kule, da izbavi odidar Hajkunu, da pokloni mene za ljubovcu, dobro bih ga junak darovao. 3, 145. — *mješte čeljadeta može biti objekat osobina ili djelo s kojega je čeljade zaslužilo dar:* Kad je bog hotio ńegovu za spaseńe duša želju darovati. A. Kanižlić, fran. 50. Darovao je vridnost Galicina učinivši ga viteza. A. Tomiković, živ. 192. *vidi i prvi primjer kod* c, *b).* — *cc) kod vjenčańa. vidi* dar *pod* 1, b, *g).* Da te vjenčam i da-

rujem. J. Kavańin 511b. Naša neve prela, tkala, sve svatove darovala. Nar. pjes. vuk. 1, 29. Čeka tebe kum vjenčani, da ga daruješ. 1, 72. Da daruju zeta kod svatova. 2, 549. Da daruje tasta i punicu. 2, 583. Puno svata darovat ne mogu; tri bilađe i trista svatova, to ti mogu darivati, Nako. 3, 229. Kúma kúma ako nije darovala, nije mu ni brige zadala. Nar. posl. vuk. 163. — *dd) kod goščeńa. vidi* dar *pod* 1, b, *l).* Ugostili, darom darovali. Nar. pjes. herc. vuk. 86. — *ee) kod druge prigode:* Ustan', mila majko! te daruj kralјice. Nar. pjes. vuk. 1, 101. — *ff) o milostiń:* Darujte me, raniteļi, raniteļi, roditeļi, darujte me, braćo moja! *(pjesma sļepačka).* Nar. pjes. vuk. 1, 138. Daruj mene sužńa nevoļnika. 3, 133. Ona nosi tri dukata žuta da daruje sužńa nevoļnika. 3, 415. — *gg) s instr.* darom *u kojem od predašńih značeńa:* Čestnimi darovi daruje ihь. Mon. serb. 172. (1365). Darova ga velicijemi darovmi. Zbor. 36b. ark. 9, 147. Kada darkom malim dojde te darovat. M. Marulić 129. Er ćemo te mi, divojko, druzijem darom darovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 33 Ove zove i darom nebeskim daruje. Đ. Rapić 149.

b. *pasivno.* Ali je i paša opet bio hvaljen, čaństjen i darovan. I. Gundulić 455. Od ńegove ruke biše lijepim darim darovani. G. Palmotić 1, 306. Bi primļen u gnizdo milosti ńegove i darovan slavom rajskom. F. Lastrić, ned 42. On je od cara darovanu nazivkom meštra A. Kanižlić, kam. 5. Mi smo darom skoro darovani. Nar. pjes. herc. vuk. 342.

c. *sa* se: *a) reciproćno, kad jedan drugoga daruje, ćesto u kakvom osobitom smislu, kao u znak štovańa, prijateļstva itd.* Običaju na mlado lito prijateļi darovati se među sobom. S. Margitić, fal. 3. Običaju prijateļi na rastanku darovati se. F. Lastrić, test. 103a. Hodi, kraļu, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo što je koji učinio kvara Nar. pjes. vuk. 2, 478. Darovaše s', pa se razdvojiše. 3, 526. Da mi bracku našu izvršimo, da se, pobro, darujemo darom. 4, 89. — *b) pasivno:* Khinki je podmoran očitovati da se dobra dela svagda ne daruju. A. T. Blagojević, khin. 63. Da tilesa zajedno s dušom daruju se i plaću primu. I. Velikanović, uput. 1, 321. Kraļice slabo ištu da se daruju. Vuk, živ. 37.

DAROVÁVATI, darȍvâvam, *impf. darivati.* — *sasma neobićno načińeno od* darovati *sufiksom* (v)a. — *Dolazi samo dva puta: na jednom mjestu prošloga vijeka, a na drugom u naše vrijeme:* Kȏ mil ćaćko darovava a kȏ uvrijeden sudac sudi. J. Kavańin 539a. Knez se maće brojit isecoe, očim broji, rukom darovava. Osvetn. 5, 120.

DARȍVČAC, darovśca, *m. dem.* darov. *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji grińeškom* darovca *kao genetiv.* — *nije sasma pouzdano.*

DARȍVČEN, *adj. načińen od darovca.* — *Postaje od osnove* darovc *sufiksom* eнъ; c *pred* e *pretvara se u* č. —, *Prošloga vijeka u jednoga pisca iz Slavonije.* Ńu *(diku)* slide ne kosit, kopat, orat, žeti i tovare nosit naučeni kmeti, ne iz sela rodom darovčene vune, neg s mlogom gospodom slavni mači, krune. A. Kanižlić, rož. 76.

DARȍVČIĆ, *m. dem.* darov. — *Postaje sufiksom* čić (ьk-iću *ili* ьc-iću) *od osnove* darov. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÁROVINA, *f. postaje od* darov *osnove glagola* darovati *sufiksom* ina, *dolazi u naše vrijeme, i znači a) uopće dar ili darivańe. (Stjeće se svojina)* kupovinom ili darovinom. V. Bogišić, zbor. 398. — *b) novci što mlada o svadbi skupi od darivańa.* Vuk, rječ. (dodat.). — *c) dar kod vjenčańa:* Prijateļi se dogovore, kad će svadbu graditi, kakve će haļine momak devojci kupiti i kakvu darovinu doneti kućanima. S. I. Pelivanović. javor 1880. 598.

DARȍVIT, *adj.* liberalis, donatus, muneribus ornatus. — *Postaje od osnove* darov *(vidi* dar) *sufiksom* itъ. — *Dolazi od kraja* xv *ili od početka* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚liberalis'. *i adv.* darovito ‚liberalitor'. 436b), *u Stulićevu* (‚liberalis, munificus'). — *I po samom postańu značeńe je: koji ima darove ili darova, ali se dar može shvatiti aktivno i pasivno.*

1. *u aktivnom smislu* largus, liberalis, *koji rado daje, podatļiv. govori se o čeļadetu ili o onom što se kao čeļade misli ili o stvari kojom u prenesenom smislu znamenuje se čeļade; može biti uz to i dat. imena onoga prema kome je ko darovit.* Za moju nesreću bog ti je darovit; ar te je okrunil ljepotom od slave. Š. Menčetić 106. Il' je tiho, il' valovito more, hval' ga sve jednako, jer je uzmnožno svakojako, da ti bude darovito. M. Pelegrinović 185. Nu pokle t' je darovita takoj sreća u sve stvari, neka te još većma obdari, vazmi malo i moga svita. 187. Ki biše skup, da bude darovit. Nauk brn. 7b. Svak čas primamo iz pribogatoga i pridarovitoga tvoga srca blaga neizrečena. Štit 9. Blagi tvorac s darovitom desnicom napunio je sve jestastvo. D. Obradović, sav. 88. — *i o ļudskoj osobini, djelovańu:* Odtud darovito smiļenje svijem potrebnikom. I. M. Mattei vii. — *adv.* darȍvito, liberaliter, *podatļivo:* Ozivati se izbranijem milostim koje donosiš i dijeliš darovito. I. M. Mattei 26.

2. *u pasivnom smislu; a)* donatus, muneribus ornatus, *obdaren, darovan.* xvi *vijeka. aa) ne razlikuje se vele od part. praet. pass. glagola* darovati *i* darivati. *o onom koji u nekoj prigodi dobije koji dar:* Zašto bih stanovit da ću bit darovan, da ću bit darovit. Š. Menčetić 244. Koga bog pohodi, onda se darovit od boga prigodi. 332. Vele veće tvoja lipost darovita biti će, neg moja knjiga joj obita. H. Lucić 197. A čto se obita tvoj ures čestiti sobom darovita mene učiniti. 221. — *bb) o onome što je mnoge darove (vidi* dar *pod* 1, b, *d)) od boga, od naravi primio, što je mnogim takovim darovima oskrbļen. o čeļadetu:* Koli darovitu Palas te učini. H. Lucić 288. — *o čem drugom (o ženskom licu):* Svitle sunca sja tvoj obraz darovit, ter kad na ń pozjeram, u ńemu nabiram od hvale svu slavu. Š. Menčetić 70. — *b)* donatus, datus, *darovan, podan na dar. samo u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu gdje može biti da znači što se daje, dijeli drugima:* Nij' ńe ljepost darovita; er gospodara plemenita starca ima vrijedno *(vrijedna?)* dosti ki veseli se dobroj sreći. J. Kavańin 386b.

DARȍVITAN, darȍvitna, *adj.* liberalis, *vidi* darovit *pod* 1. — *Postaje od* darovit *sufiksom* ьnъ. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka:* Radi uvrijeđeńa dobrote božije darovitne prema nam. T. Ivanović 82.

DARȍVITEĻ, *m.* donator, *koji daruje, darovateļ, darovalac. — Možebiti od glagola* daroviti *kojemu nema potvrde u našem jeziku, no ima u starosloven skom. — Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka kod pisaca čakavaca i kod štokavaca iz sjeverne Dalmacije, a nije u nijednom rječniku.* Gospodine Isukrste, darovitelu čistoga vika. F. Glavinić, cvit. 378b. Svih dobrih na svitu ja sam darovitel. A. Georgiceo, nasl. 121. Imajući prijati plaću od dila tako potribita od boga darovitela. B. Bijanković 154. S Isusom darovitelom dobara. J. Banovac, blagos. 192.

DARÒVITNÔST, daròvitnosti, *f.* liberalitas, *vidi* darovitost. — *Postaje od* darovitu *osnove adj.* darovitan *sufiksom* ostь. — *Dolazi* xviii *vijeka samo u istoga pisca u kojega dolazi i* darovitan. Lakomost protivna darovitnosti. T. Ivanović 11.

DARÒVITÔST, daròvitosti, *f.* liberalitas, *osobina onoga koji je darovit, podatļivost.* — *Postaje od* darovit *sufiksom* ostь. — *Dolazi* xviii *vijeka u dvojice pisaca Dubrovčana, i u Belinu* (darovitos 346b), *u Voltiđijinu, u Stulićevu (gdje ima i* darovitstvo) *rječniku.* Prid pristoļem tvoga milosrdja i darovitosti. Štit 14. Kuša koliko je dobrota, milosrdje, darovitost, blagoća i plemenitost srca ovoga božijega. I. M. Mattei 71.

DAROVITSTVO, *n. vidi* darovitost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

DÀRÔVĻE, *n.* dona, *darovi, uprav collect.* darov. *samo u Stulićevu rječniku* (darovje) *gdje stoji da je uzeto iz Lastrića.*

DARÒVĻIV, *adj.* largus, liberalis, *koji rado daje, podatļiv, isporedi* darovit. — *Postaje od osnove* darov *(vidi kod* dar) *sufiksom* ļivъ. — *Samo u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Bише u srcu ponizan, u almoštvu darovļiv. F. Glavinić, cvit. 367a. Večera jedna ima imati darovļiva gospodara. posl. 75.

DARÓVNICA, *f.* donatrix, dono data. *isporedi* darovnik. — *Postaje od osnove* darovn *(vidi* darovan) *sufiksom* ica. *uprav znači darovno (koje vidi) žensko čeļade ili darovnu stvar kojoj je ime ženskoga roda.*

1. *u aktivnom smislu,* donatrix, *žensko čeļade ili što se kao žensko čeļade misli, i stvar kojoj je ime ženskoga roda, koja što daruje, daje. u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Pjesan Davidova je darovnica od anđelske pomoći. I. Đordić, salt. xvii.

2. *u pasivnom smislu stvar, kojoj je ime ženskoga roda, darovna, primļena, dobivena na dar. stoji svagda kao apozicija uz ime stvari darovane (obično sablę, ćorde). u naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* I evo ti darovnica ćordu, mila mi je kako desna ruka. Vuk, rječ. 111b. On poturi sabļu darovnicu. Nar. pjes. petr. 3, 577.

DARÒVNĪK, darovnika, *m.* largitor, donator, dono datus, *dārôvan čovjek ili darovna stvar kojoj je ime muškoga roda. — Akc. kakav je u gen. takav je u svijem oblicima, osim nom. sing. i voc.:* dārovnīče, dārovnīci. — *Postaje od osnove* darovn *adjektiva* darovan *sufiksom* ikъ.

1. *u aktivnom smislu,* donator, largitor, *čovjek (ili što se kao čovjek misli) koji daje na dar. — Dolazi od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚donans, largiens, dator, largitor'), *u Belinu* (‚donator' 277a), *u Bjelostjenčevu* (‚donator, munerator, dator, donans, largiens'), *u Jambrešićevu* (‚donator, munerator'), *u Voltiđijinu* (‚regalatore, donatore' ‚der freigebige'), *u Stulićevu (gdje stoji* vidi darite]). *a) koji uopće daje, dijeli dobra, dobročinac.* Za vse darovnike i pomoćnike. Mon. croat. 141. (1490). Prid bogom priblagim darovnikom. M. Bijanković 132. Ugodan je blag darovnik, njeki je prijat, njeki uživa. J. Kavanin 40b. Primi od svoga darovnika sve što on ima. I. Đordić, ben. 107. Bog darovnik od dobrih i podipsavac od zlih. H. Bonačić 34. — *b) koji nešto osobito daje, darivalac, darovatelj.* Bože darovniče vječnoga spasenja. B. Kašić, rit. 444. Ne gledajte uboga dara, jere ubog jest darovnik. M. Bijanković iv. Isus darovnik milōstī. J. Banovac 93. Bože oprošteńa obilni darovniče. I. A. Nenadić, nauk. 250.

2. *u pasivnom smislu, stvar (kojoj je ime muškoga roda) darovna, koja je na dar primļena, kao dar dobivena. — Stoji samo kao apozicija uz ime stvari darovane. — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku s primjerom:* A Komnenu mladu đuvegliju, ńemu dade końa darovnika. 111b. Pjev. crn. 168b.

DAROVNĪNA, *f.* donum, *ono što se daruje, dar. — Postaje od osnove* darovn *(vidi* darovan) *sufiksom* ina. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika samo u Vukovu.* Darovnina budalastoga neće biti korisna. M. Radnić 96b. — *u naše vrijeme osobito ono što se dariva kod vjenčańa (isporedi dar pod* 1, b, *g)).* Uze maća u desnicu ruku, u lijevu darovninu kūmu. Vuk, rječ. 111b. Daje u novcu i đevojci darovninu na prosidbi. V. Bogišić, zbor. 220. Majka nema ništa drugo da ti da, do ovaj talir, ovo je moja darovnina; ńim je mene darivao svekar. M. Đ. Milićević, let. več. 282. Daje snasi darovnine. zlosel. 186.

DAROVSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* darstvo *a kod oboga stoji* vidi dar. *— obje riječi nepouzdane.*

DARÓVŠTINA, *f.* donatio, donum, *djelo kojim se daruje, ono što se daruje, dar. — Kod čakavaca i kod ńekih zapadnijeh pisaca mjeste* št *ima* šć: darovšćina. — *Postaje sufiksom* ina *od osnove izmišļenoga adjektiva* darovski (darovskyj). sk *pred i postaje* sč, šč, *pa* št (šč). darovski *bi postalo sufiksom* ьskъ *od osnove* darov *(vidi* dar). — *Dolazi od kraja* xv *vijeka a nije u nijednom rječniku. a) što postaje darivańem:* Imijući razlučite darošćine. Bernardin 11a. paul. rom. 12, 6. Svakomu nas dana jest milost, po miri darovšćine Isukrstove. (1586). 98b. paul. eph. 4, 7. A ovo bješe darivati očine stvari; veća nazbļ bi darovština od milosrdja, služiti istijem ubogarom nemoćnijem. B. Kašić, per. 78. Svakomu dana jest milost po miri darovštine (darovšćine 231a) Isukrstove. I. Bandulavić 148b. paul. eph. 4, 7. Prve darovšćine nismo primili . . . ki dar prvańi su svi cari dilili. I. T. Mrnavić, osm. 93. Po milosti koju si našla, po darovšćini ku si dostojila. P. Radovčić, nač. 430. Povidajući darovšćinu didinstva vičńega. A. Vitaļić, ist. 396. Vrstan s carskih darovština vitez . . . J. Kavańin 188a. Radi darovšćine učińene cića duše. A. đ. Costa 1, 126. — *b) ono što se daruje.* Pokle je Janko vojvoda pobroja gradi, sela, mista, zemļe, koja darova knezu Jurju, zapisujući mejaši rečene darovšćine ovako piše. I. T. Mrnavić, osm. 12. Obitajući ne primati dohodak ili žitak od darovšćine. I. Zanotti, upit. 10. Ako zaludu jideš kruh crkovni, očinstvo svetih mučenika, darovštine bogoļubnih kršćana. I. J. P. Lučić, bit. 35. Daje li nam sveti sakramenat koju osobitu milost i darovštine? M. Dragićević 227. — *c) djelo kojim se što daruje, osobito u juridičkom smislu.* Po kriposti i moći testamenta, kodićila ali nadodanja i darovšćine po razlogu smrti. P. Radovčić, način. 391. L. Terzić 71. Ako od kojih mu drago odluk bogoļubnih po testamentih, darovšćinah i oporukah imaju poznanje. M. Bijanković 154. Štokod mi naše posidujemo zove se naše ili po darovštini ili po očinstvu, ili po trudu . . . kad vama, na priliku, kokod dađe od svoje dobro voļe jednu baštinu, koja prija nije bila vaša, posli darovštine jest tako vaša, da sto vi od ńe osobiti gospodari. J. Banovac, prip. 13. Narod misli da je tvrda darovština od kupovine. V. Bogišić, zbor. 505.

DARSTVO, *vidi* darovstvo.

DARUVAR, *vidi* Darovar.

DARÙVATI, *oblik kajkavski za* darovati. *dolazi jedan put u bilješci pisanoj čakavskim govorom i u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (gdje stoji da je uzeto iz Habdelovićeva) rječniku.* List zaradi jednoga kmeta ki se zvaše Vlah koga daruva klostru Frankopan. Mon. croat. 102. *(poslije* 1468).

DARŽMIROVCI *dolazi* XIV *vijeka po svoj prilici griješkom pisano mj.* Dražmirovci *koje vidi.* Mon. serb. 197. (1381).

DÀSI, *adv.* num, an, *stoji pred pitanjem, kad čovjek u čudu (i često u nezadovoljstvu) pita, biva li zbilja nešto što bi slijedilo iz predašnjega govora ili što se drugim načinom dokučuje. — može biti i okrnjeno:* das'. — *Dvije su riječi združene:* da *(vidi* 1. da *pod* I, A, 1, c, *b), str.* 169) *i* si *koje vidi. — Dolazi od* XVI *vijeka ali samo kod Dubrovčana.* Dasi se ne razumijemo? M. Držić 212. Gdje Bokčilo osta? das' je zašao? 325. I carinici i haračari vrve k nemu *(Ivanu krstitelju)* sniženo ga pitajući, što će učinit? Stavte pamet. Dasi će im sveti Ivan odgovoriti: Vaša zabava od lijepoga je onega mjesta prem daleka: dake ili se od ne ili od raja odrecite? Ne, pridrazi, on im tako ne odgovara. B. Zuzeri 614a. Upisnici poslani od čeonijeh svećenika i farizea za uhitit Jezusa bjehu jur došli; nu čuvši ga besjedit, staše slušati ga kô zapanćeni i nitko od njih usmioni se na njega stavit ruku, neg najposlije ostaviše ga slobodna, i neopravjena posla vratiše se k svećenicim i farizeom sloveći da ikad ne bijahu čuli čovjeka besjediti ko njega. Dasi (viknuše svećenici i farizei) i vi bili ste od njega zavedeni? S. Rosa 119b. Čini mi se da ne umiješ; dasi nijesi učio? *(u Dubrovniku).*

DÀSKA, *f.* axis, tabula, *poveći komad drveta (barem u pravom, najobičnijem smislu, a može biti i kamen i što drugo) koji je tako načinen da mu je debelina vrlo malahna prema duljini i širini. — Ake. se mijeňa u dat. sing.* dâsci *i* dâski, *u acc. sing.* dâsku, *u voc. sing.* dâsko, *u nom., acc., voc. pl.* dâske, *u gen. pl.* dasâkâ. — *Stariji je oblik* dъska *kojemu nema potvrde; te ili je* ъ *ispalo bez traga ili je mješte njega nastalo a: u prvom slučaju* d *ili je pred* s *postalo* t. *a* ts *je isto što* c, *dakle* cka, *ili je pred* s *otpalo, dakle* ska, *a u drugom je slučaju postala riječ* daska, *a od obadva oblika načinjeno je i* dacka. *isporedi i* štica. — *Riječ je praslavenska i prvi je oblik* dъska; *isporedi stslov.* dъska, *rus.* доска, дска, *češ.* deska, dska, *pol.* deska. *s toga što se nalazi u svijem slavenskim jezicima (ako i ne u litavskom) i to s takim oblicima da se iz svijeh izvodi jednaki najstariji* dъska, *mislim da nije uzeta ova riječ ni iz grčkoga jezika (σἀνις) ni iz njemačkoga (starovišeńem.* tisc, *skandin.* diskr, *anglosaks.* disk) *od kojih se razlikuje i vokalom i rodom. ako je tako, korijen može biti* da, dâ, *dijeliti ili pače* dak *(suskr.* danś), *gristi (razgristi, razlomiti, razdijeliti?) — Oblik* daska *dolazi od druge polovine* XV *vijeka (najprvo kao ime mjestu, vidi prvi primjer kod* 2), *i u svijem rječnicima: u Vrančićevu kod* asser *i* tabula, *u Belinu kod* tavola 724a, *u Bjelostjenčevu kajkavski* dëska, *u Jambrešićevu* deska, *u Daničićevu* Daska *kao ime mjestu.*

1. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) uopće služi za građu ili kao sprava za sjedańe, ležańe: (Isus)* razvrže van sedališća i daske tržnikom. Korizm. 48a. Goštaše *(= koštaše)* daski, cveki, voženja i ine špendije dukatov 30. Mon. croat. 321. (1523). Mru ali na dušeku, ali na slami, ali bare na dasci (‚dahci'). M. Divković, bes. 422a. Zabiti daske u jedno ‚coasso, coaxo, contabulo'. Zabitje dasak u jedno ‚contabulatio, coaxatio'. J. Mikalja, rječ. 59a. Pribijenje dasak. 483a. Spavati na jednoj dasci. M. Radnić 371a. Noseći grede, daske i listve. A. Kanižlić, kam. 819. Na daskah golih hrkat voli. rož. 33. Tvrde kule od greda i dasaka načińene. And. Kačić, kor. 337. Daske frcaju sa zločesto pokrivenih krovova. M. A. Rejković, sat. L 7b. Ako bi se krv prolila iz kaleža i ako bi pala na dasku drvenu. M. Dobretić 363. Živi paski, a spava na goloj daski. Nar. posl. vuk. 81. Ponajviše su *(kuće)* pokrivene daskom (šindrom). Vuk, živ. 248. Načini za šator daske od drveta. D. Daničić, 2mojs. 26, 15. — *u metafori:* Nema četvrte daske u glavi, t. j. sulud je. Vuk, rječ. *kod* daska. Nema treće daske u glavi. Nar. posl. vuk. 204. Nema četvrte daske u glavi. (Čanut je malo). 205. *metafora je uzeta od nedovršene građevine. — b) pošto je mrtvački sanduk pokloplen daskama, u osobitom smislu može (u sing. i u pl.) značiti sam takovi poklopac:* Nesrićni običaj psovati i pogrdivati nepošteno otca, dasku. A. Kanižlić, uzr. XII. Od onda se psovat naučiše viru, dušu, dasku i grobnicu. M. A. Rejković, sat. B 7b. Sine Konda, jel' ti zemja teška? il' su teške daske javorove? Nar. pjes. vuk. I, 272. Sine Jovo, jel' ti zemja teška, jel' borova daska dodijala? Nar. pjes. vil. 1868. 446. — *c) kad se razbije lađa, utopljenaci se hvataju (jelove) daske, da na njoj isplivaju na kraj, vidi:* Svezavši njega na jednu dasku, lako ga spustiše svrhu valova morskije. P. Posilović, nasl. 52a. Dva redovnika putujući priko mora, otvori se nav pod njima i padoše u more, koji se ufatiše za jednu dasku i dva dni na njoj plivaše. J. Banovac, prisv. ob. 74. Druga pak likarija, ako se lađa razbije, jest, da se tko prifati za dasku F. Lastrić, ned. 195. — *otale se nalazi u prenesenom, metaforičkom smislu, kao jedina pomoć u velikoj nevolji.* Sakramenat od pokore, kakono koji jest upadnutim po krstjenju jedina daska po razbijenju od broda od duše. M. Bijanković 50. U utopu svojem ne gine tko će daskom ne *(Marije)* plivati. J. Kavańin 520b. Jeli koje srce toliko kamenito koje ne bi mu dalo jednu dasku da se sahrani? A. d. Bella, razg. 46b. Sveti otci zovu krštenje: prvu dasku po potopu, a pokoru: drugu po potopu, t. j. kojih se hvatamo u potopu griha. Ant. Kadčić 115. — *d) drvena daska može za to biti da se na njoj piše ili načini slika itd.* Kako jedna daska na koj ništare ni pinturano. Transit. 92. Vidi na jednoj daski napisanu našu gospoju. Mirakuli. 103. Ogńa koji je upeńgan na zidu ali ti na dasci (‚dahci'). M. Divković, bes. 170a. Prilika ova na cedarskoj daski jest namalana. A. Kanižlić, utoč. 618. — *e) i daska (ploča) od kamena može biti za pisańe. u svijem se ovijem primjerima govori o dvjema daskama staroga zakona:* I podam tebi dvi daske kamenite i zakon i zapovidi ke sam upisal. Bernardin 20ab, exod. 24, 12. Arka božja z daskami od zapovidi. F. Glavinić, cvit. 115b. Bog svemogući dade Mojsiju na dvi daske 10 zapovidi svojije. na jednoj dasci su tri prve. F. Lastrić, ned. 58. Dade mu dvi daske aliti pločice od stine. And. Kačić, kor. 79. Zadržaju se *(zapovidi)* u prvoj daski. B. Leaković, nauk. 271. — *u prenesenom, metaforičkom smislu:* Napisali smo ne na kamenijem daskama nego na mesanijem daskama srca. Vuk, pavl. 2kor. 3, 3.

2. *ime mjestu po svoj prilici u Ercegovini.* XV *vijeka. stoji svagda s prijedlogom* na. Vlatko

primi na Dasku desetь tisućь dukatь. Mon. serb. 500. 505. (1466). Budući na Daski. Pisanь na Daski. 520. (1478).

DÀSKAL, *m. učitelj, grčki διδάσκαλος, διδάσκαλος. isporedi* dackale. — *u jednom spomeniku* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* Stefanu daskalu. Glasn. 12, 683. Stefan jermonah igumen i daskal. 684. Jovo je knjigu učio u mlada Pavla daskala. Nar. pjes. petr. 1, 300.

DASKALOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme, uprav daskalov sin.* D. Avramović 224.

DÀSKÁR, daskára, *m. čovjek koji po svom zanatu načiňa daske. samo u narodnoj pjesmi kod čakavaca u Ugarskoj.* V Cilindrofi je bogatstvo s daskami tržiti, a pri ovom tužno blago malo krat zasiti. daskari v krčmi drvaru, dokļen blago vse pokvaru. Jačke. 245.

DASKATICA, *f. seoce u bjelovarskoj županiji.* Pregled. 85.

DASKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Rat. 111.

DASLAV, *m. ime muško. dolazi latinski* (Daslai *gen. od* Daslaus) *pisano* XIII *vijeka.* Zamar, filius Daslai. Mon. episc. zagr. tkalč. 2, 108. (1217).

DASNICA, *f. seoce u Ercegovini.* Schem. ragus. 1876. 60.

DÀSOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

1. DÀŠA, *m.* dator, *onaj što daje, davalac.* — *Postaje sufiksom* ša *od korijena* da *glagola* dati. *riječ je samo za posloviću načiňena. — isporedi* nedaša, vratiša. — *Dolazi od kraja* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Svaki je daša dobar. (D). Poslov. danič 117. Svaki daša dobar daša, a nedaša didibaša. Nar. posl. vuk. 277.

2. DÁŠA, *f. hyp.* Dafina. — *Akc. se mijeňa u voc.:* Dášo. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u Vukovu rječniku.* Reče Daša: biću vaša. M. Držić 227. Sve devojke redom namamio, al' ne može Dašu materinu. Nar. pjes. herc. vuk. 202.

DÁŠAK, dášak, *m. dem.* dah. — *Postaje od osnove* dah *sufiksom* ькъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DÂŠAN, dášna, *adj. vidi* podašan. *samo na jednom mjestu u naše vrijeme.* Velika bi sramota bila ne pomoći svojim kad i koliko tko može. u tom je naš narod dašan i milokrvan. V. Bogišić, zbor. 100.

DÀŠČÁK, daščáka, *m. koń koji je kao plosan (poput daske). — Postaje od* dask *osnove imena* daska *sufiksom* jak: *od* kj *biva* č, *a s pred* č *postaje* š. — *isporedi* brvnaš. — *Samo u Vukovu rječniku gdje stoji da se govori u Hrvatskoj.*

DÀŠČAN, *adj.* ex tabulis ligneis factus, *načiňen od dasaka. — Postaje od* dask *osnove imena* daska *sufiksom* an (ьпъ) *pred kojim* k *postaje* č, *a s pred* č *pretvara se u* š. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kuća s visokim daščanim krovom. M. D. Milićević, zim. več. 191. Daščani krevetac. jurm. 37.

DÀŠČARA, *f. koliba zgrađena od dasaka. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* dášćârâ. — *Od osnove* dask *imena* daska *sufiksom* (j)ara *pred kojim* sk *postaje* šč *(isporedi kod* daščak *i* daščan). — *Samo u Vukovu rječniku.*

DÀŠČICA, *f.* axiculus, tabella, *dem.* daska, *mala daska. — Akc. se mijeňa u gen. pl.:* dášćîcâ. — *Postaje od* dask *osnove imena* daska *sufiksom* ica. *pred* i *slovo* k *pretvara se u* č, *pred kojim* s *se izgovara* š. *isporedi* daštica. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer Konstantina filosofa kod c) na kraju) a između rječnika u Mikalinu, u Bjelostjeněevu (kajkavski* deščica, *ali to uprav odgovara našemu* daščica *ili* daštica), *u Stulićevu* (daščica, *ali i tu treba čitati* daščica, *jer stoji da je uzeto iz brevijara), u Vukovu. a) mala drvena daska uopće:* Tri noći na daščici plivajući *(vidi* daska, 1, *c)).* A. Kanižlić, bogoļ. fran. 192. Četiri daščice bit će tvoja kuća *(vidi* daska, 1, *b)).* A. Knezović 39b. — *b) sprava za cijeļenje slomļenijeh kosti:* Posastavļa kosti jednu s drugom, poveza u daščice, pomaza melemom. M. A. Reļković, sabr. 28. — *c) mala drvena daska na kojoj se piše. isporedi* daska *pod* 1, *d).* Upisa Pilat uzrok od smrti na jednu daščicu. M. Lokušić 101. Nađe se kod ńega jedna daščica na kojoj upisane bijau ove riči. F. Lastrić, svet. 139a. A drugi kod nogu vrže daščicu na kojoj zlatom napisano bijahu riči ove. A. Kanižlić, uzr. 260. — *može i ne biti od drveta:* Daščica za učiti bukvicu ‚tabella abecedaria'. J. Mikaļa, rječ. 58b. — *može značiti i list u knjizi (u ovom primjeru stoji* ь *mješte a za to što je knjiga pisana crkvenijem jezikom):* Prostiraje se i do 5 ili 6 dščicь (‚dьščicь'). Konstantin fil star. 1, 30. — *d) od kamena. vidi* daska *pod* 1, *e).* Na dve kamene table ili daščice (?). Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgovor. — *e) daska načiňena za neke igre, n. p. za šah:* Daščica od škaka ‚tabula latruncularia, magis, pyrgus, alveus'. J. Mikaļa, rječ. 58b.

DAŠČÚRINA, *f. dvostruki augm.* daska, *poveća stara, nevaļala daska. — Sufiksom* ina *postaje od nepotvrđenoga augmentativa* daščura *koji opet postaje od* daska *sufiksom* jura. skj *postaje* sč *pa* šč. — *Dolazi u naše vrijeme.* Smlativ daščurinami nekoliko potrijema. M. Pavlinović, rad. 37.

DÀŠĆICA, *vidi* daštica.

DÀŠKALICA, *f. zagonetka. u naše vrijeme.* J. Bogdanović. *vidi* daškati se.

DÀŠKÂŇE, *n. zagonetaňe. u naše vrijeme.* J. Bogdanović. *vidi* daškati se.

DÀŠKATI, dáškâm, *impf. dem.* daždjeti, *vidi* daždukati. — *Postaje od osnove* dažd *sufiksom* ka; d *između dva konsonanta ispada, a* ž *pred* k *postaje* š. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdana riječ.*

DÀŠKATI SE, dáškâm se, *impf. zagonetati se. u naše vrijeme.* J. Bogdanović. — *Postaje od riječi* da što *kojima se obično počiňu zagonetke. vidi* dašto. Obično se naš narod najviše uz bijelu nedjeļu daška. — „Ajmo se daškati." J. Bogdanović.

DAŠKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Sr. nov. 1880. 852.

DÀŠNICA, *f. ime selima i vodi: a) dva sela u Srbiji, jedno u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125, *drugo u aleksinačkom.* 94. — *b) rječica u Bosni u Bjeļinskoj.* M. Ružičić. A kad bio na vodu Dašnicu. Nar. pjes. vuk. 4, 332.

DÀŠNÎK, Dašníka, *m. gora u Bosni. isporedi* Dašnica. Rama izvire u dubokom procepu između Raduše i Dašnika. Glasn 20, 393. Dášnîk, gora. 22, 53.

DÁŠO, *m. hyp.* Damjan. — *akc. se mijeňa u voc.* Dášo. — *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DÀŠTANSKÔ, Dáštanskôga, *n. seoce u Bosni blizu Vareša.* Schem. bosn. 1864. 21.

DAŠTI, *vidi* kći.

DÀŠTICA, *f. dem.* daska. *mala daska, daščica. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* dášticâ. — *Negda je oblik bio* dьstica, *premda mu nema potvrde; a u prasłavenskom je glasilo* dъstica, *isporedi staroslovenski* dъstica, *ruski* дщица, *češ.* deštice.

dъštica *postaje od* dъsk *osnove imena* dъska (daska) *sufiksom* ica *pred kojim* k *postaje* č, a sč *pretvara se u* šč *pa u* št. *u* dъštica *bilo je* ь *zamiješteno od* a, *i tako je postalo* daštica *a u čakavskom i zapadnom govoru u kojem mješte* št *stoji obično* šč, daščica; *ili je* ь *ispalo, te je* dštica *glasilo* čtica, *pa se* č *pred* t *pretvorilo u* š: štica *(koje vidi) a u čakavskom i zapadnom govoru* šćica. *mlađe je* daščica. — *Oblik* daščica *dolazi od* xvi *vijeka,* daštica *od* xvii, *a između rječnika u Vrančićevu* (daščica ‚tabella') *u Belinu* (daštica ‚assula' 724a), *(u Bjelostjenčevu i u Stulićevu, vidi kod* dăščica). *u naše vrijeme nema potvrde. a) mala daska uopće, pa bila od drvcta ili od ćega drugoga.* daštica: Dva fratra putujući priko mora, razrušivši se plav, padoše u more, uhitiše se niko daštice *(vidi* daska *pod* 1, *c)).* H. Bonačić 143. — daščica: Ta daščica *(nad oltarom)* ima biti kamena a ne od nike ine stvari. Naručn. 26a. Udiraše ga v lice, neže ako bi prědložena daščica ne branila. Š. Kožičić 42b. Učini Jakova biskupom u Jerusolimu . . . nošaše na glavi jednu zlatu daščicu, a to u zlamenje časti ńegove. F. Glaviuić, cvit. 119a. — *b) mala daska od drveta (a može biti i od šta drugoga) na kojoj se piše ili napravla slika itd. vidi* daska *pod* 1, *d).* daščica: Kadi se čtě va nom pismu ili daščici. Naručn. 99a. Kip sv. Jerolima na daščici. Transit. 271. Prošaše daščicu *(πινακίδιον,* pugillarem). Anton Dalm., nov. tešt. 82. luc. 1, 63. Najdohu mu daščicu jednu na prsih, gdi bi upisano ovako. F. Glavinić, cvit. 281b. U svakoj sakristiji, ali gdi sakristija ne bude, prid otarom neka je daščica, u kojoj neka su upisana sva držanja od misa. M. Bijanković 49. Jeli dužan reći misnik prid misu one molbe koje se nahode na daščici prid misu? Ant. Kadčić 95. 96. — *c) s predašńega je preneseno na kakav niz bilježaka, imena itd. koji je pisan kakvijem osobitijem redom na hartiji,* index, album. daštica *(kod pisca čakavca):* Kad se mogu u poreda svi razgledat po prilici u rečenoj gor daštici. J. Kavańin 310a. Biskupe izgovara pritiskopis boloňeški na daštici. 374b. — daščica: Pastiri od duš neka u daščicu upišu svih kojim je potriba nauk krstjanski naučiti. M. Bijanković 11. Upisan on prvi jest u daščici u kojoj upisana jesu imena od svi crkovňakov. A. d. Costa 1, 49. — *d) daska od kamena na kojoj je pismo urezano, izdubeno. isporedi* daska *pod* 1, *e).* daštica: Neka bi daštice i ploče od zakona u ńoj sahranio. B. Kašić, nasl. 242. Zakon od dvanadeste daštica. A. d. Costa 2, 146. — daščica: Daščice teštamenta. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149. paul. hebr. 9, 4.

DÀŠTO, da što, *vidi* 1. da *pod* I, D, 2, a, *b) ee) ccc), str.* 207b.

DÁTAK, dátka, *m. dának. — samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz pisca Mattei.*

DĂTAL, *vidi* datala.

DĂTALA, *f. ili* dătal, *m.* Phoenix dactylifera L. (arbor et fructus), *slatko i tečno voće s neke vrste paome koje raste i dospijeva u Africi, ali se i u Evropi jede osušeno, pa u nekim primjerima i samo drvo. tal.* dattilo, dattolo, *samo voće. — isporedi* datil, datuł, datula. — *Oblik* datal *dolazi od kraja* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod* b), datala *od* xvi *(vidi treći primjer kod* b) *a između rječnika u Belinu* (datala ‚dattilo, dattolo' ‚caryota' 245a), *u Bjelostjenčevu* (datala 1, 389b *kod* dactylus), *u Stulićevu* (datala ‚dactylus').

a. dactylus, *voće.* Vazme malo smokav i datalov. F. Vrančić, živ. 109. Pod česvinom dătâlâ ne išti. (D). Poslov. danič. 96. Nosi sobom smokve male, nješto leće i datale. N. Marči 105. ‚datal, datala, Phoenix dactylifera L. fructus. B. Šulek, imen. 62.

b. palma, *drvo. isporedi* paoma. *(Puk)* kada sliša da Isus grede u Hjerusalem, tada vazeše kitje od datala i pojdoše protiva ńemu. Bernardin 45b. joann. 12, 13. Pridoše sinove izraelski u Helim gdi biše dvanadeste vrutak i sedamdoset datalof. 46a. exod. 15, 27. A što su datale ke sam tuj vidila! pri ńih bi ostale sve voćke zabila. M. Vetranić 2, 274. Vidih narod pak ostali pisme pojuć na sve strane, od datala držeć grane, svaki kraja skupno hvali. D. Baraković, vil. 225. Datala uriže i na put prostire. jar. 99.

DÀTALOV, *adj.* palmae, *što pripada paomi (datalu kao drvu, vidi* datal *pod* b). — *S tijem značeńem na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Kita vlasima povita datalova cvita. D. Baraković, vil. 262.

DÁTAN, dátna, *adj.* dandus, largus. *postaje od part. praet. pass. glagola* dati *sufiksom* ьnъ. 1. dandus, *u pasivnom smislu, što se da, što treba dati. samo u Stulićevu rječniku.*

2. largus, *u aktivnom smislu, koji daje, preneseno:* Koji daje obilat plod, koji dosta daje: datna je maslina ove godine (t. j. masline daju dosta ulja). M. Pavlinović.

DÀTEĻ, *m.* dator, *koji da. — Postaje od osnove* da *glagola* dati *sufiksom* teļ. — *Dolazi od prvijeh vremena* (dateļь) *a ima i stslov.* dateļь *i ruski* датель. *a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji da je iz brevijara) i u Daničićevu* (dateļь. *prošloga i našega vijeka nemu potvrde.* Dateļь blagyihь i istočnik vьsakomu daniju neoskudnij, Hristosь bogъ. Mon. serb. 8. 9. (1222—1228). Vesela bo dateļa ļubit bog. Naručn. 96b. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 56b. paul. 2cor. 9, 7. Klańamo se bogu, dateļu vsake milosti. Š. Budinić, sum. 29a. Kada mi jesmo dateļi zaloga svêta. 125b. Ako se dostojanstvo od dateļa ogleda, nije nijedno darje malo. B. Kašić, nasl. 85. Duh sveti, milosti dateļ priizvrsni. M. Alberti 422.

DATEĻAN, dateļua, *adj. samo u Stulićevu rječniku gdje je prevedeno* dandus, tribuendus; (casus) dativus. *isporedi* datan, 1.

DÀTEĻI, Dătêļâ, *m. pl. selo u Bosni, u okrugu sarajevskom.* Statist. 21.

DATEĻICA, *f.* datrix, *žensko čeļade koje da. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* dăteļîcâ. — *Postaje od* dateļ *sufiksom* ica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÀTI, dâm *ili* dádêm *(i* dădnêm), *perf.* (ne dati *perf. i impf.),* dare, *govori se u najširem smislu kad ko učini da ńešto što je kod ńega prijeđe k drugomu; korelativno je* primiti, *suprotno* uzeti. *stvar što od jednoga prijeđe k drugomu pravi je objekat i stoji u acc. (ili u gen. partitivnom); onaj ka kojemu prijeđe (nepravi objekat) u dat. — impf.:* davati. — *Kad ima pred sobom* ne *može biti impf.; zato* ne dati *i u naše vrijeme ima i imperfekat i ger. praes. vidi i* II. — *Akc. vidi kod* I. — *Ovaj glagol ne samo dolazi od prvijeh vremena, nego je i praslavenski (stslov.* dati, *rus.* дать, *češ.* dáti, *poļ.* dać), *i indocvropski (litavski* dûti, *snskr.* dâtum, *grčki δοῦναι, δόμεναι, lat.* dare). *Korijen je* dâ (*grč. i lat.* dă). — *U svijem je rječnicima.*

I. *oblici. za praes. i za oblike što imaju istu osnovu kao praes. udvaja se korijen (isporedi snskr. i staropers.* dadâmi, *grč. δίδωμι) pa otpada drugo* a: dad. *u ostalijem je oblicima osnova sam korijen* da, *no u ńekim mlađim i udvojeno* dad. *a) praes. aa) osnovi* dad *bez sufiksa pristupaju lični sufiksi (isporedi kod* jesam, jesti) mь, si, tь *za sing.,* mь, te, ętь *za plur. krajńe* d *kod osnove*

otpada pred m *i* s, *a pred* t *pretvara se u* s; *tako postaju najstariji oblici* damь, dasi, dastь, damъ, daste, dadętъ. *takovi su oblici i u starosloven*skom, *a neki su se uzdržali i u drugim slavenskim jezicima. isporedi i litavski* 1. *sing.* dûmi, 3. *sing.* dûst, 1. *pl.* dûme, 2. *pl.* dûste. damь *dolazi prvi put* XIII *vijeka:* Mon. serb. 29. (1240), *i uzdržalo se* (dam) *do današnjega dana. ostali oblici i u prva vremena dolaze gotovo samo u knjigama pisanjem posve ili djelomice crkvenijem jezikom (vidi primjere u Daničićevoj Istoriji oblika); samo se je* daste *duže uzdržalo:* daste. Mon. croat. 119. (1482). 129. (1486), *i do* XVII *vijeka:* podaste. F. Glavinić, svit. 131. *tako i* dadętъ *u mladem obliku* dade *do* XVI *vijeka:* Vinograd pridan druzijem težakom koji dade ńemu dohodak. N. Rańina 56ª. mat. 21, 41. Vijeće učiniše da ńega na smrt izdade. 92ª. mat. 27, 1. Češu ih i glade i musi ne dade da im sjede na očas. M. Vetranić 2, 87. — *bb) prema* 1. *sing.* dâm *načinili su se oblici kao da je osnova* da: dâš, dâ, dámo, dáte; *za* 3. *pl. ostala je osnova* dad, *ali je primila mladi obični nastavak* u: dádû. daš *dolazi od početka* XV *vijeka:* dašь. Spom. sr. 35. (1401); da *od* XII: Mon. serb. 2. (1189); damo *(koje dakako može biti postalo uprav od* damъ) *od* XIII: Mon. serb. 22. (1234—1240); date *od* XV: Mon. serb. 484. (1461); dadu *od kraja* XIV *vijeka:* udadu. Spom. sr. 6. (1396). dadu. Mon. serb. 232 (1398). *za* 3. *sing. dolazi oko početka* XVI *vijeka kod dvojice pisaca i oblik* dat: Bernardin 32ª. (1586) 68. 73. N. Rańina 49. 140. *jeli taj oblik postao po tradicijonalnom crkvenom jeziku sufiksom* t, *ili je ovo enklitika, kao što misli Daničić* (glasn. 9, 47. 48. istor. obl. 274—276), *ne umijem odlučiti. — cc) po* 3. *pl.* dadu *(vidi* V. Jagić, Das leben der wurzel dê. 69) *načinili su se od osnove* dad *s nastavkom* e *i s mladim ličnim nastavcima oblici:* dádêm, dádêš *itd.* dadem *je potvrđeno od početka* XVII *vijeka:* podadem. F. Vrančić, živ. 99. *tako i* dadeš. 17. 114; dádê *od kraja* XV *ili od početka* XVI *vijeka (vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 274): M. Marulić 29; dádêmo *od* XVII *vijeka:* I. T. Mrnavić, osm. 129. — *dd) u naše vrijeme* dad, *prema glagolima druge vrste, može primiti nastavak* n: dádnêm. Nar. pjes. vuk. 5, 193. 310; dádnê. 1, 426. Pjev. crn. 196ª. Ogled. sr. 201. Nar. prip. bos. 1. Vuk, miloš. 24. 94. S. Ļubiša, prip. 56. Osvetn. 1, 44. 2, 93. 4, 18. dádnû. Nar. prip. vil. 1867. 717. S. Ļubiša, prip. 65. Osvetn. 5, 60. 6, 53. — *ee) u podložnoj rečenici dolazi u naše vrijeme i* dádbudêm, *u čem je združen okrńeni inf.* dat *i praes. perf.* budem. Ako dadbudem Vuk, rječ.[1] LVI. *vidi* biti, budem *pod* II, 1, b, *ζ) d)* (1, *str.* 358ᵇ). — *b) impf. već od prvijeh vremena načińao se od osnove* da: dâj. Mon. serb. 7. (XII *vijek);* dâjmo. Zborn. 124. prêdajte. Mon. serb. 50. (1265). dâjte. 185. (1358—1376). *doista se u prva vremena nalaze i stariji oblici od osnove* dad: daždь, dadimъ (dadimъ), dadite, *ali je samo u knjigama pisanijem crkvenijem jezikom; tako treba procijeniti i ovaj primjer:* Dadite i dast se vam. Korizm. 10ª. — *što se u naše vrijeme nalazi (ali vijetko) impf. od osnove* dad, *to je načińeno po praes.* dadem: dádi. Ogled. sr. 200. — *u narodnoj pjesmi prošloga vijeka ima* 2. *sing.* dâni *gdje je osnova* dadn *(vidi a) dd)) pa je* d *ispalo.* Ne znademo Jele i Ivana, neg' nami dani nojcu prenoćiti za zdravice Jele i Ivana! Nar. pjes. bog. 254 — *u naše vrijeme i* dajbudi. Nar. prip. vuk. 140. — *za oblike* dajde, dajder, dajdete *vidi kod* de. — *c) part. ili ger. praes. dolazi u starija vremena i onda kad glagol nije negativan. postaje od osnove* dad, *ali samo u novijem obliku* dadući *prema* 3. *pl. praes (stariji oblik* dady *samo po crkvenom jeziku.* Stefan. sim. šaf. 28). Dobrovoļno dadući zemļu. Mon. croat. 171. (1498). Ne dadući. J. Filipović 1, 413ᵇ. — *d) impf. obično je negativan, ali ima primjera u starija vremena, u kojima je afirmativan, premda je tad* dati *perfektivni glagol. najmlađi takovi primjeri pojedince dolaze* XVII *vijeka:* Da mu dadijehu. M. Divković, zlam. 58, *i* XVIII *vijeka:* daše. J. Kavańin 243ª. dahu. 261ª. Al mu Ivka na odgovor daše *(što bi moglo biti i sažeto* davaše). M. A. Reļković, sat. D 3ᵇ. *aa) osnova je* dad *za kojom je nastavak* ê, *u zapadnom govoru* i, *u istočnom* e, *u južnom* ije. *aaa) za nastavkom* ê *stoje odmah lični nastavci* h, še *itd. do* XVIII *vijeka.* Ti ne dadiješe. Zborn. 156ᵇ. *(on)* dadiješe. 48ª. dadijehu. M. Divković, čud. 29ᵇ. — ne dadiše. Bernardin 26ª. Dukļanin 7. J. Banovac, pred. 28. 35. dadiše. Korizm. 8ᵇ. D. Rańina vᵇ. — *bbb) među nastavkom* ê *i ličnijem nastavcima stoji* (j)a, *pred čim* ê *u južnom i u zapadnom govoru postaje* i: dadijâh, dâdijâše *itd. u naše vrijeme najobičnije.* ne dadijaše. I. Bandulavić 45ᵇ. 159ᵇ. S Margitić, fal. 146. 147. F. Lastrić, test. 149ᵇ. svet. 166ª. Vuk, mar. 11, 16. ne dadijahu. M. Divković, bes. 69ª. — *mješte i može biti i* j: ti ne dadjaše. M. Divković, nauk. 291ª. *(on)* ne dadjaše. Nar. pjes. vuk. 4, 22. *a* dj *može se stegnuti u* d: ne dadahu. Pjev. crn. 265ª. — *bb) osnova je da s ličnijem nastavcima* ah, *kše itd. s kojima se sažimļe u* dâh, dâše *itd. od* XVI *vijeka:* ne daše. I. Gundulić 555. Nar. pjes. vuk. 3, 539. Nar. prip. vuk.[2] 194. ne dahu. N. Rańina 58ᵇ. — *e) aorist. aa) od osnove* da *dolazi od prvijeh vremena:* dâh, (dahь), dâ (dastь = *stslov.* dastъ. *samo u knjigama pisanijem crkvenijem jezikom),* dâsmo (dahomъ = *stslov.* dahomъ *crkvenijem jezikom),* dâste, dâše. *jedan put početkom* XVII *vijeka dolazi i* 2. *dual.:* (vi dva) podasta. F. Vrančić, živ. 27. — *bb) od osnove* dad *načińene po praes. dolazi (dajbudi* 1. *i* 3. *sing.) pouzdano od* XIV *vijeka:* dâdoh (dadohь). Mon. serb. 169. (1362); dâde. Pam. šaf. 1873. 100. Mon. serb. 164. (1357); dadosmo. A. Čubranović 142. (dadohmo *jednom* XVI *vijeka:* Mon. serb. 554. 1537); prodadoste. Zborn. 25ᵇ. dadoste. I. Bandulavić 35ª; dadoše. Mon. serb. 475. (1456). — *f) ostali oblici postaju od osnove* da; *tako inf.* dati; *ger. praet.* dâv *ili* dâvši; *part. praet. act.* dão (dalь, dal), dála, dálo; *part. praet. pass* dân, dána, dáno *ili* dât, dáta, dáto. *no ovaj zadńi dolazi i od osnove* dad *u obliku* daden *kod dva pisca* XVII *vijeka od kojih je jedan čakavac a drugi roden Bugarin:* dadeno. A. Georgiceo, nasl. 218. daden. K. Pejkić 87. dadena. 22. 82. dadeno. 98. 101; *a* XVIII *vijeka kod jednoga pisca iz sjeverne Dalmacije:* dadena. S. Badrić, ukaz. 24. 80. dadenu. 90. dadeno. 42.

II. ne dati *ne može se svagda shvatiti samo kao negativno* dati, *nego može imati i osobito značeńe,* negare, denegare, *kratiti, s toga što onaj koji ne dade, ne da ‚ne može' ili da ‚ne mari dati' nego ‚neće da dade' i tu svoju volu pokazuje riječju ili djelom.*

III. *značeńe. osim onoga što je kazano sprijeda* (dare) *ima drugo glavno značeńe* (sinere, pati) *koje se iz onoga prvoga razvija. obično bira prvo kad je objekat ime, a drugo kad je mješte objekta infinitiv ili cijela rečenica. no nije ni to svagda; tako n. p.* dati *kod* A *ima gdjekad drugo značeńe (vidi* 1, *β,* a, *γ),* i 2, *α,* a, *b) bb) i cc),* i b, *c) i* c, i 3, d), *a kod* B *prvo (vidi* a *i* c).

A. *objekat je ime.*

1. *aktivno.*

α. ono što se da samo mjeňa mjesto prelazeći od jednoga k drugomu, ali ne postaje zato stvar vlastita onoga koji primi. objekat može biti samo ono što se može nositi, voditi, prenijeti iz ruke u ruku, kao svaka sitna stvar, pa i životiňa i čeľade. a) objekat je više ili maňe sitna stvar što nije živa. Daj mi dižvu il' bukaru odkud no sam piti višta. V. Došen 169ª. Daj mi, sele, klobuk svile bele, da ga poznam koga je vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Daj da vidim sabju dimišćiju. Dade Turčin, riječi ne reče. 2, 345. Dadnu mu jednu bivolsku kožu da u ňoj vode donese. Nar. prip. vil. 1867. 717. Djever popivši sve vino, ‚molitvenu' čašu da *(s ovijem značeňem)* djevojci, te je ona ostavi u sebe do vjenčaňa, a onda opet iz ňe piju, i po tom se sa svijem ňojzi dade *(sa značeňem kao kod β)*, te je ostavi i čuva. Vuk, nar. pjes. 1, XI. XII. *amo spada i ovaj primjer u kojem* dati komu vodu *(krstiti ga) znači ňešto osobito; a može biti da je uzeto iz talijanskoga jezika. vidi kod* voda. Ako je potriba krstiti ditešce u kući, vaľa mu dati vodu. Ant. Kadčić 135. — *kao način kako se što da, može biti i izrijekom kazano* u ruku: Ovu jabuku daše mi u ruku. N. Naješković 1, 216. *tako je i ovdje gdje je onaj što prima slika:* I sadaňi*(h)* jošter dana pravica je napengana . . .; al joj ruke sad pridaše i u livu miru daše. V. Došen 69ª. — do ruka: Hoć' poznat zla čovjeka, daj mu štap do ruka. (D). Poslov. danič. 26. — *b) objekat je životiňa:* Pa mu dade koňa da provada. Nar. pjes. vuk. 3, 352. — *c) objekat je čeľade:* Uzide ki bješe mrtav i poče govoriti. i dade ňega materi. N. Raňina 158ª. luc. 7, 15. *slično je i ovo:* Dadoše mi tog bolnika da lečim. Nar. pjes. vuk. 1, 351. *tako je i u ovom primjeru, ali u ňem* dati *stoji u prenesenom smislu, kao što u ovakovijem slučajima biva i kod* pokazati, donijeti *itd.*: A tko bi rad umrijet, nu mi ga ovdi daj; lasno je riječju rijet, ma stvora pod gledaj. Š. Menčetić 52.

β. ono što se da pripadalo je onomu koji da kao ňegova vlastita stvar, a od časa u koji se da pripada na isti način onomu koji primi. može biti i u prenesenom smislu.

a. *ono što se da ňešto je što se može dati u pravom smislu, (ali gdjekad i u prenesenom smislu) kao što je ne samo stvar tjelesna neživa, nego i čeľade i životiňa.*

α) ono što se da nije čeľade, nego stvar tjelesna neživa ili životiňa. a) u pravom smislu. aa) što se da, sitna je stvar (isporedi kod α), i može biti uopće što mu drago, a osobito pak novci, blago, životina, stado. Ja mu dadoh kitu bosioka. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Ne damo *(impf.)* ti tri aršina platna. 2, 507. Samo t' ne dam *(impf.)* tanka ǧeferdana. 3, 192. Daće svaka sitne perišane. 4, 4. Dao bi ti i kapu s glave (tako je dobar i pošten). Nar. posl. vuk. 54. Daće bog gaće, ali neznam kad će. 56. Novce ću ti, veli, dati; pak kad možeš, onda plati. V. Došen 58ª. Mene daste stotinu dukata. Nar. pjes. vuk. 4, 42. Činite me što vam drago; nebrojeno dat ću blago. V. Došen 123ᵇ. Ne daš *(impf.)* blaga, sa mnom se podsmevaš. Nar. pjes. vuk. 2, 424. Da mi dadeš i tri kule blaga. 3, 344. I da daš im tridest kesa blaga. 3, 417. Nigda ne da menje kozlića. N. Raňina 59. luc. 15, 29. U kuću ti ne bi*(h)* dala ni devete kučke slipe V. Došen 167ᵇ. Turci koňa ni po što ne dadu *(impf.)*. Nar. pjes. vuk. 3, 404. Da im dadem dvije tice utve. 3, 406. A daću ti od imaňa brava. Ogled. srp. 114. Al čobani ne dadahu ovce. Pjev. crn. 265. Ako mo nadžaňeš, daću ti ja stado. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — *bb) među stvarima koje bi spadale pod aa) treba istaknuti one što su za hranu i za piće. aaa) čeľadetu:* Primi Isus kruh, blagosovi i razlomi i da učenikom. N. Raňina 90ª. mat. 26, 26. Dozva car Abrama i Saru . . . i zapovidje da im dadu hranu. Zborn. 38ᵇ. Pril. jag. ark. 9, 84. Sira ovo što mati ručku mi jutros da. I. Gundulić 178. Oni bogatac toliko se ukaza nemilosrdan Lazaru da mu ne dadijaše ni mrva. S. Margitić, fal. 147ᵇ. Hleb i vodu, piću im dahu. J. Kavaňin 261ª. Dati mlijeko djetetu ‚lactare'. A. d. Bella, rječ. 62ᵇ. Dati pridručak. ‚dare jentaculum'. 199ᵇ. Ono više: daj mi kruha. V. Došen 209ª. U ponoći ište piti: ‚dig' se, snaho, daj mi vode'. Nar. pjes. vuk. 1, 308. Krilo da da gospodi kraljci, nek izede ono desno krilo. 2, 52. Da junaku dade čašu vina. 2, 98. Dadoše mu tridest čaša vina; popi Ivo, a ne skvasi brka. 3, 95. Pa mu daše dobrodošnu vina. 3, 214. Jedan komad daj ženi da izije. Nar. prip. vuk. 147. Nim da kavu u čast običajnu. Osvetn. 4, 14. — *tako je i ovo:* Dati sisu, podojiti, lactare, mammare, lac praebere vel mammillas'. J. Mikaľa, rječ. 60ᵇ. Dati sisu čedu ‚lactare'. A. d. Bella, rječ. 62ᵇ. Majka mi je draga, sisu mi je dala. Nar. pjes. vuk. 1, 195. — *bbb) životiňi:* Koňu dadoh snopak deteline. Nar. pjes. vuk. 1, 318. Koňma daše zobi i sijena. 3, 488. — *ccc) u jednom primjeru grlu mješte čeľadetu, u prenesenom smislu:* Dat sutra grlu hranu. V. Došon 39ᵇ. — *cc) kad ono što se da ne može se nositi, voditi itd, kao što je zemľa, zgrada (zid, kuća, grad itd.), treba razlikovati dva slučaja: aaa) ono što se da, postaje u pravom, najširem smislu stvar vlastita onoga koji primi, tako da on može ne samo iz onoga dobivati koristi, nego i raditi od onoga što hoće. to biva kod zemľe maňe prostrane, baštine, vinograda, livade, ńive a i sela itd., kod pojedine zgrade, kuće itd.* I da kraľevьstvo mi katunь Arbanasьs. Deč. hris. 55. I dahь mu selo Brodliće. 59. Dati ńima drugi vinograd. F. Lastrić, test. 296ᵇ. Ko ti dade tu livadu? Nar. pjes. vuk. 1, 302. Kad su stari na dijelu mu dali oranicu kršnu. Osvetn. 2, 63. Kataren, ki nam nove dade zide. J. Kavaňin 214ª. — *bbb) ono što se da ne postaje sasma vlastita stvar onoga koji primi, nego je ňegovo tad samo vladaňe. to biva kod veće zemľe s ľudima koji u ňoj žive, kao što je država, kraj, pokrajina itd. ili kod grada.* Boga mi se ne bih poturčio, da mi dadu Liku i Udbiňu. Nar. pjes. vuk. 3, 123. Ne da ćoso Bosne. Nar. posl. vuk. 198. Pa kad Mostar Vlahu pripustitę, sve ste dali do mosta Końica. Osvetn. 2, 74. Što je ňemu ľut zmaj za pojasom; ne bi ti ga mako za pojasom, da mu dadeš dva careva grada. Osvetn. 2, 101. — *tako se u ratu da grad ili uopće tvrdo mjesto neprijateľu, kad se ne može ili neće dalje braniti. isporedi kod 2, α, a, b) aa) aaa).* I ti poni odsud' dati grad i nas svih. M. Marulić 30. Vidite li, da se ne moremo držati, ni kašteľ ni nas samih obraniti; dajmo kašteľ Turkom! Mon. croat. 227. (1527). — *dd) imenom što je objekat kod glagola* dati *ne kaže se izrijekom koja se stvar da, nego kojim načinom, kojom namjerom, kojom mjerom ono se da. takovi objekat može biti: aaa) ime koje pokazuje da se da dobrovoľno bez dužnosti, kao* dar, poklon, jabuka *itd.* I dadu dar. N. Raňina 175ᵇ. luc. 2, 24. *(vidi drugih primjera kod* 1. dar, c, *b))* Razlvě što mi kъto da svojovь voľovь poklonь. Mon. serb. 2. (1189). Sada vaľa dat jabuku. V. Došen 154ª. — *milostiňa:* Car ti neće milostiňe dati. Nar. pjes. vuk. 2, 94. Vazda mu dadiše almuštvo. Korizm. 8ᵇ. — *bbb) ime što kaže da se ono da po dužnosti.*

da je takovi objekat može biti izrečeno uopće: Svakome svoje dati. V. Došen 232b. On nin već da, ča nin je hodilo. Nar. prip. mikulič. 80. — *ili imenom kojim se kaže da je jednomu (onomu koji da) dužnost da ono da. takova su imena koja znače dug uopće:* Dat najam svom virniku. V. Došen 257a. Ej Supuče vridni kaurine, ali voliš da te posičemo, al rańena Kninu povedemo, ter ćeš dati za se dugovańe. And. Kačić, razg. 247a. *ili osobito platu:* Zovi težake i daj nim plaću. N. Rańina 34. mat. 20, 8. Ne ištemo od vas plate u pjenezu da nam date. N. Naļešković 1, 166. Dati ću svakomu plaću po ńegovomu vladańu. M. A. Reļković, sabr. 33. *dānak:* Davše desetȣkȣ odȣ soli. Mon. serb. 46. (1254). Pa ne dadu carevih harača. Nar. pjes vuk. 4, 19. Ne dadu ti groša ni harača. 4, 484. *globu:* Moja majka globu da. Nar. pjes. vuk. 1, 367. — *tako je i ovo:* Dati ravnu, dati kaparu, ‚dare arrhaboni aliquid, dare arrham, arrhare'. J. Mikaļa, rječ. 59b. Dati zapogod ‚arrham dare'. A. d. Bella, rječ. 168a. Dati ravnu ‚dare arrham'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. — *amo pripada i ovo:* Tri odkupa imamo za našu dušu dati. M. Divković, bes. 597b. — *ili imenom kojim se kaže da po pravdi ono ide onoga drugoga (kojemu se da).* Vinograd prida druzijem težakom, koji dade ńemu dohodak voća u brijeme. N. Rańina 56a. mat. 21, 41. To dobitak, veli, biše, što na novce imaš dati. V. Došen 58b. Ako li mi ne daš *(moje)* očevine. Nar. pjes. vuk. 3, 83. — *ccc) ime koje pokazuje, kao što, u ime čega se ńešto da, ali se tijem ne javļa ni dobrovoļnost ni dužnost onoga koji da. takova su imena* prćija *i* baština, potrebe od prenoćišta *u ovijem primjerima:* Dati prćiju ‚dotare'. A. d. Bella, rječ. 279a. Ako mladica ne hoće za muža toga silnika, ovi joj je dužan dati prćiju. Ant. Kadčić 396. Dat ću tebi, narode, baštinu tvoju. F. Lastrić, test. 64a. Da mu potrebe od prinoćišta. M. Divković, bes. 320b. — *ddd) imenom kojim se kaže što je ono što se da prema čemu drugomu, n. p. da je dio od onoga:* Danu mu još dio daše u vladanju toga grada. D. Rańina va. *(Bog)* zabrani dati u razdiļenju zemļe od obečanja dio onim koji su na ńegovoj službi. Ant. Kadčić 2. Dasmo pravu polovicu. Mon. croat. 258. (1556). — *tako je i ovo:* Dati nadometak, priložiti ‚autarium adjicere'. A. d. Bella, rječ. 349b. — *ee) što se da kazano je uopće riječima kao što su* vȣsa jeliko dahь manastyrevi. Mon. serb. 6. (1198—1199). Da opet prosite stvar ku ste dali ńoj. N. Naļešković 1, 217. Vidje da uboštvo mojo nago ne imaše joj česa dati. I. Gundulić 227. Sve dadosmo što god imadosmo. And. Kačić, razg. 188a. Nitko ne da *(impf.)* šta ne ima V. Došen 208b. Sotona od svoga ništa nije dala nit može dati tomu začetju. Ant. Kadčić 534. Da bog dade svakom, tko što hoće. Nar. pjes. vuk. 1, 221. I ništa mi ne dade. 1, 130. Da li ko više? M. D. Miličević, let. več. 73. — *b) dati komu dio svoga tijela ili sve tijelo, govori se obično u prenesenom, osobito u simboličnom smislu. možc se dati: aa) ruka. aaa) govori se da se komu da ruka, kad mu sc pruži i položi u ńegovu ruku. obično sc to čini dcsnom rukom.* A kada ju *(snašu)* drugi prime *(u kolu),* slatko skače i za ńime, kan' da onog i ne znade, tko joj prvi ruku dade. V. Došen 100b. Pođe da ga poļubi u ruku, no Balla mu ne dadne ruke, nego se poļube u lice. Vuk, miloš. 24. *s metaforičkim značćnjem:* Ko prst da, i ruku će dati. Nar. posl. vuk. 152. — *često se to čini kao znak prijateļstva, štovańa, ili kao pozdrav:* Pak k meni *(mislim da treba čitati* pak meni) bolesnu s velikom ļubavi ručicu da desnu, jošte me pozdravi i roče: zdrav budi! M. Vetranić 2, 92. Ma te vidim dobra čovjeka, da' mi ruku. M Držić 334. — *ili kao znak da se pristaje na kakvu pogodbu ili da se što obećava.* Davše svoju ruku i svoju vêru. Mon. serb. 21. (1238). Zlatikum: Jesi li kontent? Skup: Kontent sam. Zlatikum: Da' mi ruku. M. Držić 205. Ńekosmo jedna drugoj, da, ako rodimo jedna djetića a druga djevojku, da ih vjenčamo, i ruku na ruku damo. Pravdonoša 1852. 1, 3o. Prodavac kupcu dotle ne dade ruke, dokle ne dođe do svoje cijene. V. Bogišić. zbor. 423. *tako i kod zaručivańa:* Kom sam ruku dala i srce predala. Nar. pjes. vuk. 1, 407. — *isporedi* ručiti se, rukovati se, zaručiti se. — *bbb) u prenesenom smislu* dati ruku komu *znači pomoći ga, pomoći mu.* Roditeļi mogu protiva ńemu vapiti i sudac jim ruku ima dati. Ant. Kadčić 393. Da ne bi drugim dali ruku na zlo. M. Dobretić 207. Dati ruku, pomoći, n. p. dajte mi jednu ruku, pomozite mi malko. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *ecc)* Dati míru prvu ruku klaka, istom oklačiti ‚murum incrustare'. A. d. Bella, rječ. 103b. *biće postalo po talijanskom* ‚dar la prima mano di calcina'. — *bb) glava, srce, krv, u prenesenom smislu. vidi kod tijeh samijeh riječi. — cc) oko. vidi kod te same riječi. — dd) uši. u prenesenom smislu* dati uši kome *kod ńekih pisaca znači poslušati ga.* Tijem poslušne uši sada daj svjetniku tvom vernomu. G. Palmotić 1, 237. Blage uši daj nesrečnu sad meni. 2, 37. Ja sam vas zvao tolike pute, i niste tili mi dati uši. P. Posilović, nasl. 11a. — *ee) pleći.* dati pleći *ili* pleća *govori se o onome koji se okrene da bježi. često u narodnijem pjesmama.* Učenici daše pleća. P. Knežević, muk. 16. Brzo Turci bila pleća daše, uz Graovo poļe pobigoše. And. Kačić, razg. 240b. Pleći dade, biježati stade. Nar. pjes. vuk. 1, 546. 2, 468. Dade pleći, čaše pobjegnuti, ne dade joj Mijat pobjegnuti. 3, 436. Pleći dati ‚terga dare'. Vuk, rječ. 111b. — *ff) sve tijelo. u prenesenom smislu* dati tijelo *može značiti dati sama sebe, posvetiti se komu:* Kô harnije vik pod nebi može biti drugo djelo, neg tko dava srce i tijelo, kako dah ja tužan tebi? S. Bobaļović 224. — *s drugim, osobitijem značćnjem* (de concubitu) *stoji u orijem primjerima o ženskoj:* Andrijana dade svoje tilo i Nikoli drugomu mladiću. M. Dobretić 441. Dati svoje tilo mužu. 537. — *c) objekat je ńešto (kao udarac, rana, cjelov itd.) što drugi (koji prima) sječa i gdjekad mu ostaje trag od onoga za ńeko vrijeme ili za svagda. aa) rana u pravom i prenesenom smislu:* Mojojzi rani koju mi tužnu da nemila, jaoh, smrca strjelicom od jada po srijedi od srca. N. Naļešković 2, 130. Da ti *(zmija)* ranu da nemilu. G. Palmotić 1, 280. Kajerskomu baši daše smrtne rane. B. Krnarutić 34. Kao da bi svaka fala ńemu *(nenavidnomu)* grdnu ranu dala. V. Došen 115a. — *bb) ńeki udarci s osobitijem imenom:* zaušnica, zaušak, pļuska, priušak *itd.* Jedan sluga da mu zaušnicu. A. Komulović 62. Da jedan sluga svomu gospodinu dade vele težak zaušak. M. Divković, bes. 418a. Dati pļusku; zaušiti ‚impingere vel incutere colaphos, dare alapam, caedere alapis'. J. Mikaļa, rječ. 60a Jedni mu daše i priuške. Vuk, mat. 26, 67. Dati kome zaušnicu V. Bogišić, zbor. 592. — *cc) za ńeke udarce može se kazati da se da ono (štap, bat, bič itd.) čim se udara; tako se nalazi i kod muka i kod same smrti rečeno da se da ono što prouzrokuje muke, smrt.* Ako neć' da ti dam sto bata. N. Naļešković 1, 259. Dati štápā ‚fuste caedere'. A. d. Bella,

rječ. 131b. Dati liti ‚dar colpi col piatto della spada' ‚gladii lato percutere'. 202b. *u ovom primjeru zamjenica* ju *ima ovakovo značenje:* Er mu ju btijah dat' za sve er mač imaše. N. Nalješković, pj. 287. *u Dubrovniku se govori:* dati komu pest, nogu *mjesto* udariti ga pešću, nogom Dati konop ‚tortorio func torquere' *(može biti po talijanskom* ‚dar la corda'). A. d. Bella, rječ. 228b. Eto dakle što mu tvoja šala tužnu dade pogana višala. M. A. Reljković, sat. C 3b. — *dd) cjelov. vidi kod* cjeliv, cjelov, ljubac, poljubac. — *ee) amo spada i* lijek, (ljekarija *itd.) kad se shvaća u širem smislu kao nešto čim se zdravlje popravlja (u užem smislu kao nešto što se ijc ili pije spadalo bi pod a) bb)).* Ako mi ne ures ne bude lika dat. M. Držić 8. Ne ima nikad dati bolesniku likariju od koje će mu smrt biti. M. Dobretić 76. — *u dativu može biti bolest, rana koja se liječi:* Otkrij meni skrovne rane, da im dati mogu lika G. Palmotić 1, 140. Kojim ranam dat ne more nitko lika. V. Došen 5a. — *ff) može amo spadati i ovaj primjer u kome* dati komu grob *znači ukopati ga:* Dmitru kralju svit se čudi, tako tamno da poludi, da Lamiju on bludnicu ne da vrći u grobnicu; dal' u kući njoj grob dade. V. Došen 85a. — *d) ili kod one stvari što se da, ili kod onoga komu se da, ili kod samoga djela ima nešto što treba shvatiti u prenesenom smislu. aa) ono što se da stoji u prenesenom smislu.* Maloharnim, ki im daše šuplju slamu. J. Kavanin 78a. Dati lice *(čemu),* poravniti, izravniti ‚complanare. A. d. Bella, rječ. 39b. Prva su vrata razum, iliti pamet, u koju mlogo puta dodu zle misli, ako im dadeš ključ od privoljenja. F. Lastrić, ned. 148. To je smrti kosu dalo. V. Došen 174b. A vatra mu lice dade *(zlatu).* 218a. Bogu hvala i bogorodici, i ovdje smo maglu Turkom dali. Osvetn. 3, 142. — *ono što se da, može biti i u pravom smislu, ali sa simboličnijem značenjem.* Daše ti štap od markeza J. Kavanin 162a Konstantin da joj krunu. 291a. — *bb) ono čemu se da, nije čeljade, nego nešto što se u prenesenom smislu shvaća kao čeljade.* Pšenicu će provijati, a slamu će ognju dati. Zborn. 28b. ark. 9, 79. I laži tolikoj tvoj jazik dat nemoj. P. Zoranić 52b. Meni je se vidlo ovi moj trud i muku uštampati i slobodno i veselo svijetu očito dati. M. Divković, bes. xvib. — *vidi* dati na svijet *dalje pod δ, g.* — *cc) sam način, djelo kojim se da i ono što se da imaju nešto osobito u sebi, po čem nije glagol shvaćen u pravom smislu* Ono što su stari bili, već su u grob sve odnili; tebi samo tilo daše, al' kriposti ne pridaše. V. Došen 29b. Bog mu dade vitra maestrala, ter zajedri gradu Šibeniku. And. Kačić, razg. 216a. — *dd) vatra, ogań može biti objekat kod* dati *s osobitijem značenjima. aaa) puški, topu, lagumu da se vatra, kad se pripali.* Od oka je Ivan pogledao i lumbardi živi ogań dao. And. Kačić, razg. 252b. Pa potеže pušku od pojasa, preko sebe dade vatru živu. Nar. pjes. vuk. 3, 102. Pak on šari dade ogań živi. 3, 423. Kad lagumu živu vatru dade. 3, 564. Zemlji pade, puški ogań dade. 4, 2. — *bbb) dati vatru nogama, tabanima u prenesenom smislu znači pobjegnuti.* Zaviri u podrum, jeli krava u njemu, kad on tamo, ali krava dala tabanim vatru. Nar. prip. bos. 1, 11. Sluge po dvoru tamo amo, nigdje ciganina, te prikažu caru da je dao vatru nogama. 96. — *e) može biti subjekat stvar neživa ili životinja, i govori se da dade nešto (češće korisno nego drukčije) što iz onoga izlazi. aa) o zemlji:* Zemlju onu ku budeš ti kušav poznati, podoban da t' neće na vrime plod dati. D. Ranina 15b. Dobra vina, voća slatka s vrtlom daše vinogradi. J. Kavanin 81b. Dat će t' cedre Liban sveti. 227b. A što srebra Srebrenica dala. Osvetn. 2, 100. — *bb) o drvetu:* Ne more zlo cablo dati iz sebe ol ti poroditi dobro voće. M. Zoričić, osm. 10. Deblo bez ploda koje ne da *(impf.)* dužnog' roda. V. Došen 17a. Kada voćka voća ne da. 67a. — *cc) o domaćoj životinji koja da meso, mlijeko, vunu itd. a i mlado.* Potle smrti krmak cinu ima, kada da slaninu. V. Došen 204a. Zafali ovci koja je dala u tvoju dolamu svoju vunu. M. A. Reljković, sat L 4b. Jarići, jao! koje jučeri plodna mati dade. M. Katančić 54. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? Nar. posl. vuk. 140. — *dd) o čem drugom a može biti i takovo što od čega se nije ni nadati onoj koristi.* Uzmi prut i skupi puk ti i Aron brat tvoj, i recite kamenu prid njimi, i on dati će vam vode. I. Bandulavić 55ab. numer. (4mojs.) 20, 8. Daće rosu dubovi i trave, to jest sok krvav. M. Orbin 198. Oblak visok malo kiše dade. V. Došen vi. Kako može leden kamen dati vatru, pak i plamen? 261a. Jer ga skoro bitilo se vlaše niže grudi, koža znala, al krvi ne dala! Osvetn. 4, 39. *i u prenesenom smislu:* Neplodno je zlatoljubno srce svako, jer... nit' već ikad dade cvita da plod ima drugog svita. V. Došen 77b. — *amo spada i ovo:* Koja mu *(kapelanija)* more dati na godinu toliko, da more živit redovnički i pošteno. M. Dobretić 298. — *f) govori se i* dati ručak, objed, večeru, gozbu *itd. amo bi spadalo i ovo:* Na večer da kraljev sin bal. Nar. prip. mikul. 25.

β) ono što se da, čeljade je, ili što se kao čeljade misli. a) u pravom smislu. To li neć' ga *(Korevskoga)* dat' za platu, daj ga u dar plemeniti. I. Gundulić 470. Al' ti đecu ja poslati neću dok mi ne daš brata Milutina, i uza njga tri tovara blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 408. *u igri, šali:* Imate li djevojak? Ima, kolo veliko! Dajte nama do dvije *(vidi kod* do). Ne damo vam ni jedne. Nar. pjes. vuk. 1, 2. — *govori se i: dati koga komu u ruke:* Prešno odpravi poklisare k Dubrovniku da mu u ruke Đurđa dadu. I. Gundulić 389. Ne imadu pak posli dat u ruke nevirničke oviziju sinova. M. Dobretić 36. — *i o kmetima:* I da kraljevstvo mi ribare u Plavê. Deč. hris. 56. I da kraljevstvo mi Prokopija Bogdanovića i za bratijomь i selomь Paleži u Vrьskovьskoj Zupê. 58. — *čeljade (u svijem ovijem primjerima bog) može dati samo sebe.* Isukrsta koji da sam sebe za nas. N. Ranina 20b. paul. tit. 2, 13. 14. Davši sebe za ránu duovnu. S. Margitić, fal. 295. On sâm sebe za nu *(dušu)* dade. V. Došen 111b. — *kad se dijete rodi, bog ga da:* Ako bi mu bogь sina dalь. Mon. serb. 356. (1429). Bog joj dade od srca poroda. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Bog mi dade sina iznenada, mojoj Grozdi braca rođenoga, moja Grozda vrlo brata želna, bog joj dade brata iznenada. 2, 156. — *u ovakovijem primjerima stoji u prenesenom smislu u koliko onaj što da nije čeljade, nego se retorički uzimlje kao da je čeljade (ali isporedi kod d) i kod a) e) aa)).* Mjesto rodno od Stagire da ga veće neg čovika svemu svijetu *(Aristotela).* J. Kavanin 96a. Obi *(kuće)* daše crkvi i dvoru ljude u snazi i u razboru. 111a. — *b) čeljade se ne da u širem smislu, kao kod a), nego samo kao nešto osobito. zato obično uz objekat (čeljade) stoji drugo ime (supstantiv ili adjektiv) kojim se naznačuje, kao što se ono daje. aa) to se čini supstantivom koji stoji: aaa) u acc s prijedlogom* za. Viknuše: ako ti ne propneš ovoga *(Jezusa),* tot ga hoć' nam dati za kralja i boga. N. Nalješković 1, 135. Slav-

noga kraljevića za vojevodu robju d'o bi. I. Gundulić 451. Davši joj svetoga Josipa za zaručnika. J. Banovac, razg. 125. Dade svoju mater za mater Ivanu a Ivana za sina svojoj materi. J. Filipović 1, 99a. Izvedenim dade anđela za vodu. F. Lastrić, test. 14b. — *bbb) u acc. bez prijedloga.* On je dao jedne apostole, a jedne proroke, a jedne jevanđeliste, a jedne pastire i učitelje. Vuk, pavl. cf. 4, 11. — *bb) adjektivom se naznačuje, kakvo se da čeljade.* Prvo neg petel novi dan kukurikom navisti, zdrava i oslobojena dati te hoću. P. Zoranić 64b. Radi šta i ja dado vas pogrdne i podložne svim pukom. I. Ančić, ogl. 151. Kako te je bog vesela dao. P. Petrović, gor. vijen. 101. — *u ovom primjeru stoji uz adjektiv prijedlog za, čim se naznačuje da objekat uprav nije onakovi, nego se hoće da kao onakovi bude prikazan. može biti da je ovo po talijanskom jeziku* („dare per...‘) Da ga za mahnita i kako mahnita posla ga nazad. Michelangelo. 32. — *cc) može ne biti izrečeno ime čeljadeta koje se da, nego samo supstantiv kojim se pokazuje kao što se ono da; ovaj supstantiv stoji tada kao pravi objekat.* Dati jamce „vades dare, cavere sponsione, satis dare, dare praedes‘. J. Mikalja, rječ. 59b. Da jamca dade za to, da će izvršiti. Ant. Kadčić 275. I dade mu mloge pratioce do ńegova grada Varadina. Nar. pjes. vuk. 2, 255. — *c) namjera, svrha radi koje se da čeljade može biti iskazana osobitijem riječima, i tad smisao glagola* dati *biva obično ograničen kao kod b). riječ kojom se pokazuje ona namjera, svrha, svagda je supstantiv (obično apstraktni) koji stoji u dativu ili uz koji prijedlog* (na, u, za) *u akuzativu, i uzet je: aa) u aktivnom smislu: čeljade čini ono na što je namijeńcno. aaa) acc. s prijedlogom* za: Za družbu ga ńemu dađe. Đ. Baraković, vil. 185. Kâ hti svijetu, djeva i mati, boga sina za odkup dati. J. Kavańin 170b. — *bbb) acc. s prijedlogom* na: Dati na službu „in servitutem dare, vel tradere aliquem‘. J. Mikalja, rječ. 59b. Već nek čini, bog na što ga dade. J. S. Reljković 417. Dati koga na službu „aliquem alterius famulis adscribere, vel ut adscribatur curare‘. J. Stulli, rječ. I, 105a. Kćer Mariju koju sam mu dao evo četiri godine na izmet (na službu). V. Bogišić, zbor. 548. 549. — *bb) u pasivnom smislu. ono na što je ko namijenen čini se ńemu, on ono trpi, podnosi. mješte imena apstraktnoga koje bi naznačilo namjeru, svrhu može biti ime čeljadeta, životińe (vidi zadńi primjer kod aaa)). tad ono (čeljade ili životińa) čini onomu koji je namijeńen ńešto što se već po smislu razumije. namjera, svrha stoji u: aaa) dat.* Kad te nauk moj al' riči dadu šćeti ali sramu, vražbu vapi na me samu! M. Pelegrinović 172. Čim imaju puk vladati da ga mogu paklu dati. V. Došen 13a. Dvajest trijest mučenika, druže, pa ih dašc mraku debelomu. Osvetn. 1, 24. Svc junake vatra ne zobala, a sudba ih svc smrti ne dala. Osvetn. 3, 92. *tako se može shvatiti i ovo:* Lavom ki dah Danijela. J. Kavańin 51b. — *bbb) acc. s prijedlogom* na. Sebe si na smrt dal. A. Georgiceo, pril. 2. Živc koje iznadoše dašc on čas tu na lijeke. J. Palmotić 206. Cića šta ja dado vas na pogrdu. I. Ančić, ogl. 122. Er nas htišo grijoh satrti i dat vječno dol na trudc. A. Vitalić, ost. 33. I on na muke da čoviku sebe, sluge na priliku J. Kavańin 337b. O! mnogo ti na višala pravica je svita dala! V. Došen 121a. Da te bůba na lckare dadc. Nar. pjes. vuk. 2, 488. Pa je babo dadc na dojilje. 3, 129. *vrlo često o djetetu kad počne učiti knjigu.* Da budete dali jednoga vašega sina na skulu. J. Banovac, prip. 249. Dadoše ga roditelji na nauk. A. Kanižlić, kam. 7. Otac me je rano dao na nauke. S. Ljubiša, prip. 147. Jura je dao svoju braću na knjigu. M. Pavlinović, rad. 182. — *ccc) acc. s prijedlogom* u: Da jih u ruke neprijateljske, u sužaństvo, u pogrdu i u rasutak. M. Divković, bes. 4a. Daj sinove ńih u glad i privedi ńih u ruku maća. I. Bandulavić 75b. jer. 18, 21. Tada će ji*(h)* dati u vičńe pogrde djavlom. I. Ančić, ogl. 123. Mlida*(h)* da te tad udado, u sužaństvo kad te dado. V. Došen 167b. — *amo spada i ovo:* I onoga, koga mi bog u sreću dadne. Nar. pjes. vuk. I, 426. — *ddd) govori se i* dati koga komu pod oblast: More sama sebe dati pod oblast drugomu. M. Dobretić 500 — *d)* dati na svijet *ili samo* dati *znači roditi, a i stvoriti (vidi kod aa) bbb)). aa) dati na svijet (svjetlost): aaa) u pravom smislu. o majci:* Sliši draga majko mila ka me na svijet jesi dala. M. Divković, nauk.2 112. Kad bi Nepomuka mati na svit bila dala. A. I. Knezović 10. Porod na svitlost dati. Ant. Kadčić 543. Lukrecija u taj čas dade jedno ditešce na svit. I. J. P. Lučić, izk. 35. *tako je i ovo:* Tirenu *(vilu)* voda studena da na svit i stvori. M. Držić 78. — *o ocu:* Čaćko vas na svijet da veselo s ljubavi. F. Lukarević 314. — *o objema roditeljima:* Gdi su majke naše, kamo l' otci biše, ki nas na svit daše i s trudom hraniše? M. Marulić 113. Vrsni bihu roditelji koji ńega na svit dašc. P. Knežević, živ. 25. Roditeljem, koji su ji na svit dali. M. Dobretić 501. — *bbb) ako je bog subjekat, znači stvoriti:* Ako me višńi bog slobodnu *(vidi kod b) bb))* na svit da. N. Nalešković 1, 232. Za koju je svrhu bog čovika na svit dao? J. Filipović 1, 10b. Kog nareši svakim darom bog još kad ga na svit dade. P. Knežević, živ. 37. — *ccc) u prenesenom smislu, o gradu, zemlji:* Spljet ki mudarce na svijet dade. J. Kavańin 107b. Dubrovniče plemeniti, ki uvijek mudre da na sviti. 180a. — *bb) i samo* dati *može značiti roditi. aaa) u pravom smislu.* Brezditne porod dašc. P. Knežević, pism. 8. — *bbb) u prenesenom smislu, o zemlji, mjestu, gradu, narodu itd.* Ka *(zemlja)* me je dala van. M. Vetranić 1, 439. Nisu l' dali Boemski Slavi tri cesara glasovita? J. Kavańin 272a. Momci divni isto ka' zvijezde što su do sad ove gore dale. P. Petrović, gor. vijen. 10. Tkalci dadoše Limpsona zbrojoslovca. M. Pavlinović, rad. 12. — *e) dati žensko čeljade (osobito kćer) znači udati. aa) ime onoga kojemu se da kao žena stoji: aaa) u dativu, kao uopće:* Otac ju *(kćer)* hoće dat njekomu zlostaru. M. Držić 190. Budi moj i kćer moju da ti dam, i po smrti mojej vsoj Indiji učińu te gospodina. Aleks. jag. star. 3, 295. Lijepu i mladu Vukosavu da Milošu Kobiliću. I. Gundulić 386. Daj svakako kćercu ńemu, za zeta ga primi svoga. G. Palmotić 2, 106. Mlaju Maru dade Vuku. J. Kavańin 234a. Prosio je, i dadoše mu je. Nar. pjes. vuk. 1, 242. — *dativ se ima u misli:* Zaprosi mladi Milonko lijepu Janu u majke; sva mu je braća dadoše, ma ne da bratac najmladi. Nar. pjes. vuk. 1, 309. Prosio b' te, no dadu *(impf.)* te. 1, 364. — *bbb) u acc. s prijedlogom* za: Tuj *(kćer)* da za uzmožne ljudi. Zbor. 3b. Dade svoju jedinu ćer za onoga mladića. J. Banovac, pred. 43. Da Dinu dadu za Sikema. And. Kačić, kor. 36. Ne daj mene, majko, za nedraga. Nar. pjes. vuk. 1, 220. Mene babo za boljega dao. 1, 267. Dala sam te, Maro, za Ercega. 1, 551. Ako ne daš *(impf.)* ćerku za Mađara, a ti podaj od Moskovske kralju. 2, 480. Majka bi me za cigana dala. Nar. pjes. istr. 3, 10. — *bb) ako se izrijekom hoće pokazati da se ono žensko čeljade da kao žena, to se čini, stavljajući ime* žena *(u pjesmi i*

ļubovca) *u acc.: aaa) s prijedlogom* za. *isporedi b) aa) aaa). ako je izrečeno ime onoga kojemu se da, ono stoji svagda u dat.* Gdi je Prokopij ki za ženu hćer Eriñu dao 'o Abelu? J. Kavañin 245b. Obetaše dati Rebeku za ženu Isaku. And. Kačić, kor. 24. Ho' l' je ńemu dati za ļubovcu? Nar. pjes. vuk. 1, 473. Daj mi Ajku za vjernu ļubovcu. 1, 576. — *bbb) s prijedlogom* u: Kad roditeļ neće da dâ komu kćer u ženu. S. Ļubiša, prip. 8. — *f) mogu se dati pojedini ļudi, cijela vojska komu u pomoć, pod ńegovu zapovijed, ako se to izrijekom i ne kaže:* Da daš meni dece devetoro, da ja, taste, u Kosovo pođem. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Da vi dadnem stotinu junakah. 5, 193. Da mu dadnem silnu svoju vojsku da š ńom pođe lovnoj Gori Crnoj? 5, 310.

γ) ne dati *može značiti obraniti (od zla), ne pustiti (u kakvo zlo). isporedi* B, b. *obično je objekat čeļade, a i više čeļadi, dakle i država, grad itd., ali može biti i što drugo. može se izrijekom kazati, od čega se ono brani:* Ako sê razbratitê sь kraļêmь, da vasь ne damь ni vašь dobitekь pače da vi uhrańu sь vьsêmь vašimь dobitkomь. Mon. serb. 29. (1240). Ne daj me, reče. P. Zoranić 28a. Evo otimač, pritecite, ne dajte me, izmaknite! J. Kavañin 236b. Virna slugo dizdar od Novoga, ne daj grada brez velika jada. And. Kačić, razg. 289b. Ne daj majku, dijete Jovane! Nar. pjes. vuk. 2, 38. Ne daj, bane, tvoje oči čarne, dosta si ih puta poļubio. 2, 179. Vi ne dajte dvije b'jele dojke, dosta su vas ml'jekom zadojile. 2, 179. I ponio sabļu okovanu da Turčinu odsiječe glavu, ne dadu ga ļuti Kolašinci, no ga ognem iz pušaka brane. 4, 409. Ne dati koga ‚defendere': ne daj me! Vuk, rječ. 111b. — *ako se kaže, komu se ne da, od koga se brani, to ime stoji, kao u opće, u dat.:* Bogom brate, Kraļeviću Marko! Ne daj mene crnu Arapinu. Nar. pjes. 2, 392. — *može se izrijekom kazati, kamo, u što se ne da.* Kad bjehu vam pitani, ne daste ih grada vani. J. Kavañin 186a. Blagosovļen bog koji ne da *(impf.)* nas u ujidenje zubom ńih. M. Divković, bes. 870a. Branite se, ne dajte Loznice, ja u Turke u proklete ruke. Nar. pjes. vuk. 4, 249. — *primjeri u kojima je cijelom rečenicom kazano, od čega se brani (kao:* Ne dajte me, ako boga znate! uzidati mladu i zelenu . . . Ne daj mene, dobri gospodaru! da me mladu u grad uzidaju. Nar. pjes. vuk. 2, 123) *spadaju pod* B.

b. *što se da nije stvar tjelesna nego može biti duhovna, ili mjesto, vrijeme, ili uopće ńešto što se naznačuje apstraktnijem imenom.*

a) dati mjesto komu *(u pravom i prenesenom smislu) može značiti: a) odrediti mu mjesto, namjestiti ga.* Bijahu njegda i meu pogani slavni ki za otažbinu krv prolište . . . mudroļubci od starine mjesto dahe im gor' na nebo. J. Kavañin 349b. Ako ćeš naprav namistiti broje i dati svakom svoje misto. M. Zoričić, aritm. 73. Od visine išteš misto koje narav blatu ne da. V. Došen 14a. Ne more čovik znati, kakvo mu je misto bilo materino dalo tilo. 33b. Rimski negda puk uzmožni, dok još bîše krivobožni, bogodojlu izmisliše, kojoj Rumna ime bîše; ńoj u crkvi misto dahe. V. Došen 104b. — *b) ostaviti mu svoje mjesto, ustupiti:* Izidi nečisti duše, i daj mjesto bogu. M. Divković, bes. 302b. Dati ‚tkomu' mjesto, ukloniti se ‚alicujus gratia loco discedere'. A. d. Bella, rječ. 245a. ‚cedere sua sede alteri'. 447a. Ukloniti se, ostupiti, učiniti mjesto, dati mjesto ‚cedere'. 182b. — *c) spustiti se, upustiti se, ne obraniti se od koje slabosti duhovne. dolazi kod pisaca iz sjeverne Dalmacije, biće po talijanskom* dar luogo. Čemernim suzam misto dati. P. Zoranić 2a. Nijedno utišenje ne išću, ni uživanju nijednomu ne dam misto. M. Jerković 104. Nima zato dati misto neufanju i slabosti srca. P. Radovčić, nač. 131. Veće nastoje dati misto sminosti i sržbi. 257. Ne dati misto smutńi i klevetańu. Ant. Kadčić 77.

β) vrijeme. a) dati vrijeme *u jednom primjeru* XVI *vijeka znači isto što posvetiti, darovati svoje vrijeme, svoje dni, svoj život:* Tere višńoj zgar kriposti vrijeme ovo ko imamo, sve na službu verno da'mo, neka našu zled oprosti. D. Rańina 144b. — *b)* dati komu vrijemo, vremena *obično znači počekati dok ńešto učini.* Da' mi malo ti bremena, smirena ćeš brzo biti. G. Palmotić 2, 215. Niti mu dadoše vrime da se promisli. A. Kanižlić, kam. 424. — *c)* dati rok *znači naznačiti rok, vrijeme, kad će što biti.* Da mi daš rok kad ćeš me se opomenuti. Đ. Daničić, jov. 14, 13. — *d) u blagoslovu, u pozdravu govori se (u Boci kotorskoj):* Bog dao dobar čas. Vuk, kovč. 45. I bog dao dobar čas, amin! Pravdonoša 1852. 30, 3b.

γ) stvar duhovna ili ńešto što je naznačeno apstraktnijem imenom.

a) kad je ovakovi objekat, obično se misli kao da onaj što primi, uprav ono steče, ali opet onaj koji da, tijem ništa ne izgubi. aa) objekat je ime apstraktno što je postalo od kakva glagola prelaznoga; značeńe je da onaj koji dade radi, čini ono što je naznačeno ovakijem glagolom, a onaj koji primi, pravi je objekat prema onom glagolu; tako dati hvalu komu = *hvaliti koga. — objekat glagola* dati, *ono što se da može biti: aaa) hvala, čast, slava.* Hvalu dajmo otcu. Zborn. 124a. Hvalu bogu daj, o dragi puče moj. M. Držić 419. Koje ti ćemo hvale i dike, o nebeska diko, dati? G. Palmotić 2, 70. Dati hvale ‚laudare'. A. d. Bella, rječ. 428b. Na kratko mu falu dade. V. Došen 204b. Daj čast bogu živomu i istinomu. I. Bandulavić 286a. Čast želîše dat tilu tvomu. A. Vitaļić, ost. 397. Dati čast ‚adorare, far atto di riverenza' ‚adorare'. A. d. Bella, rječ. 37a. Kaži bosanske junake, neka mogu i ńi zapjevati, čast i diku slavnoj Bosni dati. And. Kačić, razg. 315a. Koje ćemo dati pošteńe i čast bogu. J. Matović 365. Bogu uzima pošteńe, koje mu je dužan dati. A. Kanižlić, kam. 207. Da dadu slavu otcu. N. Rańina 178a. mat. 5, 16. Klańamo se tebi *(bože)* i ničice padamo da ti veću slavu damo. M. Držić 423. Daj slavu bogu, da tebe ni dopustio u te muke. Tondal, star. 4, 115. Tim ću imenu ko svud slove, po srjed crkve slavu dati. P. Kanavelić, dubr. 14. Anđeli pojuć bogu slavu daše. I. V. Bunić, mand. 34. Dajte slavu istini i kažite, jesu li ove prilike Ignatije? A. Kanižļić, kam. 261. Otidoše k poļu livanskomu slavu dati banu bosanskomu. And. Kačić, razg. 199a. — *bbb) pomoć.* Dati imь sьvêtь i pomoćь. Mon. serb. 2. (1189). Moļu se velikomu gospoctvu tvomu, rači nam pomoći dati. Aleks. jag. star. 3, 271. Pomoći mi tvoje daj. M. Jerković 32. Dati pomoć; pomoći ‚dare auxilium, ferre opem' itd. J. Mikaļa, rječ. 60a. Dati pomoć ‚succurrere'. A. d. Bella, rječ. 573b. Boļe je dati pomoć negli ju iskati. (Z). Poslov. danič. S. Niti nam dadoše pomoć suprot krivovircem. A. Kanižlić, kam. 84. Pomoć smo vazda gotovi dati iskrńemu. S. Ļubiša, prip. 75. — *ccc) posluh, vjera (slušati, vjerovati). po tuđim jezicima.* Molim vas da posluh date mi, gospođe. N. Naļešković 1, 195. Pokorni budte i dajte im posluh. Kateh. 1561. D 2a. Služeći i davši mu posluh. M. Orbin 13. — dati pamet *sa značeńem: paziti na što, može biti narodno:* Pamet ja ne dah što ima toj rći. Š. Menčetić 299. — Da bismo mu mi veće dali vêru, napisa . . .

Transit. 211. Da mu vire u tom ne daš, što očima sam ne gledaš. V. Došen 257b. — dati vjerovaće *može biti da je narodno.* Vele ńemu senatori redom: Vaļa vjeri dati vjerovaće. Osvetn. 3, 87. — *ddd) zadovoļnost, utjeha, sigurnost, i suprotno smutnja.* Obićem dati svako zadovoļstvo. L. Terzić (B. Pavlović) 35. Dati zadovoļnost jednomu od ńih uvridenu. Ant. Kadčić 300. Svo'emu sigurnost dat domu. M. Katančić 63. Jur bi se utišala ter me milovala i utihu dala. P. Zoranić 23a. — Nezin običaj obdržavajte, ako nećete smutńu dati ni primiti. A. Kanižlić, kam. 204. Niti će s tizim dati nego dignuti smutńu. Ant. Kadčić 253. Dao veću smutńu i začudeńe u puku. M. Dobretić 69. — *eee) smilovaće, milost, milosrde itd.* Bože daj mi tvoje smilovanje. I. V. Bunić, mand. 12. Ne bi izvrsne ńe ļeposti ļubio, i pune dô joj milosti. J. Kavańin 518b. I kad milost svoju dade čistoj duši. V. Došen 112a. Dati ću vam milosrdja i smilovati ću se na vas. I. Bandulavić 262b. jer. 42, 12. Vidite, kakovu je ļubav nam dao gospodin bog, da se mi zovemo sinovi božji. M. Divković, bes. 18a. joann. 1epist. 3, 1. Ter sultanu zbiļno svjetovali, da se raji dadnu blagodati. Osvetn. 5, 60. — *fff) proštenje.* Kakovo proštenje daš tvomu iskrńemu, takovo ćeš od boga primiti. M. Divković, bes. 9a. Ne bi on hotio oprošteńe ńemu dati. A. Kanižlić, kam. 35. Obodvojica blagosovismo se, prošteńe dadosmo i uzesmo. 399. — *ggg) pokora, pedepsa.* Kakve ćeš pokore tilu dati. M. Zoričić, osm. 4. Od pedipsa, koje je bog dao za grihe. 34. — *hhh) dopušteńe.* Nije od potribe da mu ga *(dopušteńe)* pokornik dade u pismu, dosta je na rič. Ant. Kadčić 329. — *iii) nauk, savjet.* Nauka ti neću dati, kako se imaš tu vladati G. Palmotić 1, 295. Dati ‚tkomu' nauk ‚dictatum alicui dare'. A. d. Bella, rječ. 435a. Kad Dijogen drugim hoti nauk dati, da ńî holost ne oblati. V. Došen 44a. Nauk dajte od kriposti. 231a. Kakav ćeš mi sada nauk dati. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Poče ńega uprašati, da bi joj u tom dal dobra svita. Živ. kat. star. 1, 222. Jutroska me majka mila zlatnom duńom zamitila i dala mi ove svjete. G. Palmotić 1, 233. Dati svjeta ‚consilium dare'. A. d. Bella, rječ. 219b. Dat svite i nauke potribite pokorniku. M. Dobretić 10. Da mi da savet. D. Obradović, živ. 74. Putem joj je savjet dao. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Ja ih ne prihinih, nego sveto dah jim viče. F. Glavinić, čvit. 379b. — *kkk) kod crkovnoga obreda. krštene:* Dati krštenje ‚sacro fonte abluere aliquem'. A. d. Bella, rječ. 133b. Osvin krstjenja, kojega svaki čovik može dati u potribi. Ant. Kadčić 111. — *blagoslov:* Patriarha dade blagosov caru. A. Kanižlić, kam. 832. Kapucina duhovnoga oca, da jim dođe dati blagosove i pokoru za ńiove grije. And. Kačić, razg. 303a. — *odrješeńe:* Nimaju ispovidnici brziti udije dati odrišenje. P. Radovčić, nač. 114. Brzo dođe fratar Franćeškane, ter jim dade sveto odrišeńe. And. Kačić, razg. 303a. More li mu ne dat odrišeńe i ustavit sakramento? M. Dobretić 520. — *sakramenat:* Sakramenat krizmanja ńemu dade. A. Kanižlić, kam. 233. — *lll) korist, šteta.* Svaka *(živina)* koju korist dado. V. Došen 204a. — Dat vijernim krajem škodu. J. Kavańin 210b. Svi bo maće dašе kvara, neg taj lupež. V. Došen 121a. — *mmm) naskočeńe, jagma, juriš.* Jadoviti ovi lav svaki dan mogal bi dati najzadńo naskočenje. P. Radovčić, nač. 70. Gradu jagmu dašе. B. Krnarutić 84. Dati juriš gradu ‚oppugnare civitatem'. A. d. Bella, rječ. 110a. — *nnn) početak, svrha. ovakove rečenice, kao* dati početak, svrhu *itd. (osim* dati *gevap što dolazi u narodnijem pjesmama) nijesu narodne nego načińene po tuđim jezicima, osobito po talijanskom.* Složnosti svita ovoga *(bog)* da početak. F. Glavinić, cvit. 1. Dat početak drugomu govorenju. M. Orbin 31. Dat početak dobru jerbo u isto vrime daje se svrha zlu. M. Zoričić, osm. 130. — Što ne uzmem nož ter ne dam svrhu tolicijem tugam. M. Držić 350. Daše ‚fin' svijem kruškami. 368 Ter dospijetak žudjen dajte jaoh gorkomu momu plaču. A. Vitaļić, ost. 273. Pak je teško gevap dati kavzi. Nar. pjes. vuk. 2, 134. — *ooo) red (urediti). po talijanskom jeziku.* U ime božje svemu ćemo red dat. M. Držić 411. Za to daj red, moja diko, kako bi mu biti moći otaj s tobom dne, al' noći za tve rajne majke mliko! A. Čubranović 154. Bil bi razumom red dal vojski cesara. B. Krnarutić 6. Grozujem suzam, ke proliva, nikakova (‚njekakova') ne da reda. A. Vitaļić, ost. 261. — *bb) objekat je ime apstraktno koje postaje od neprelaznoga glagola.* dati *s takovijem objektom znači što i sam glagol. tako* dati svjetlost *znači svijetliti. aaa) može biti bez dativa (nepravoga objekta). objekat je ime što znači: svjetlost. po bibličkom jeziku:* Tada će sunce potamnjeti i mjesec neće dati svjetlosti svoje. M. Divković, bes. 24b. Sunce će pomrčati i misec neće dati svitlost svoju I. Bandulavić 185b. mat. 24, 29. — *miris, smrad. po bibličkom jeziku.* Cinamom i balsam aromatizaje blagouhanje dah. Naručn. 2a. Kako cinamon i balsam mirisajući mirisanje dala sam. kakono mira obrana dala sam blagodihanje mirisanja. I. Baudulavić 221b. sap. 24, 40. Vinograd da mirise. J. Kavańin 511b. Od rugobe što smrad dade. V. Došen 81a. — *micańe. po talijanskom jeziku.* Ako izmetak dade od sebe koje micańe. Ant. Kadčić 543. — *bijeg.* Turci uzmakoše i bijeg dadoše. Osvetn. 3, 127. — *mjeru. amo spada u koliko* dati mjeru *ne znači mjeriti nego dati se mjeriti.* Propast iz dubina da bi Judu i Kaina van kadgodi izrigala i od sebe miru dala. V. Došen 76a. — *bbb) može biti uz ostalo i dat. nepravoga objekta. objekat je ńešto što se govori, naustice čini, i može biti: odgovor:* Da odgovor damo onijemi koji poslaše nas. N. Ranina 14b. joann. 1, 22. Pročitavši listi da odgovor govoreći. Mon. croat. 206. (1518). Bogu pravomu sudcu odvit dati. P. Zoranić 75b. Zakońaci odvit daše. I. Gundulić 515. Da nj' boļe, neg besjedi ne dat svakoj odgovore. J. Kavańin 79b. On ńima dade odgovor pun lipih rići. A. Kanižlić, kam. 83. Ja vam kažem da će za svaku praznu rječ dati odgovor. Vuk, mat. 12, 36. — *razlog, uzrok, račun:* Bogu svemogućemu od svega kolika razlog dati. M. Divković, bes. 8b. Dati razlog, pridati razlog ‚referre rationes'. J. Mikaļa, rječ. 60a. Dati razloge ‚rationes afferre'. A. d. Bella, rječ. 33b. ‚referre rationes'. 244b. Koliko će mučno mlogi razlog dati za ovu nepomļu. F. Lastrić, test. 106b. Povrativši se u Rim dade razlog svoga poklisarstva. A. Kanižlić, kam. 856. I da razlog bogu damo, kako život naš čuvamo. V. Došen 180a. Jere imaš za ńe bogu dati razlog. Ant. Kadčić 221. Biti će dužni od svi ovi dati razlog u saboru. I. J. P. Lučić, nar. 73. Dati razlog ‚rationes ferre'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. *drukčije je u ovom primjeru:* Tko god ždere priko reda i razloga sebi ne da. V. Došen 175a. Ako li ne bi mogli, neka dadu na pismu uzrok. A. Kanižlić, kam. 135. Ti imaš dati račun jednomu tržcu od 20 let. Korizm. 39b. Kojoj *(satniji)* ima skrbnik račun dati. V. Bogišić, zborn. 370. — *odluka, osuda, zapovijed, zakon.* Tolike naprvo da odluke ili sentencije. F. Glavinić, cvit. 183a. Najveći sudac odluku hoće dat. A. Georgiceo, pril. 96. Peti bi

Pilat koji da odluku i osudi ga. P. Radovčić, ist. 51. Dati sentenciju il osuđenje. A. Komulović 66. Vi ste isti dali osudu suprot vama. F. Lastrić, test. ad. 131b. — *zapovijed, naredba (red), zakon:* Tako mu bog upisavši dade zapovijedi i zakon. M. Divković, nauk 21b. Udilj dade zapovid, da se u manastir zatvore. A. Kanižlić, kam. 36. I taku im zapovijed dade. Nar. pjes. vuk. 5, 93. Najboljijem ću strijelaocima ja naredbe ove dati. G. Palmotić 2, 122. Dade jim nikoje naredbe, po kojima se imadu vladati. A. Kanižlić, kam. 93. Stupivši Radimir na vladaňe, dade naredbu banim i knezovim da sakupe vojsku silnu. And. Kačić, razg. 20. Red smo tuj dali da strigu ovčice. M. Držić 479. Da kućnikom dat će reda da mu piti dadu dosti. A. Vitaljić, ost. 95. Dadoh̄ imь stare zakone. Mon. serb. 169. (1862). *(Mahomet)* novu niku lažnu veru i zakon dast. Š. Kožičić 15a. *(S)* stola zapovijedat hoćete svakako i svemu zakon dat, a živit opako. M. Držić 92. Tko dat može zakon novi tomu ki inijem zakon dava? I. Gundulić 488. — *glas, vijest, znak o čem.* Ako li se ushoće carьstvo mi š nimi razmiriti, da imь damь glasь prьvo toga na šestь mêsecь. Mon. serb. 170. (1862). Glas ti dođoh dragi dati mile družbe žive i zdrave. G. Palmotić 1, 91. A ja dođoh vam čestite glase dati. 1, 189. Dali mu smo glas veseli da tva mlados želi doći k nemu. 1, 245. *s nešto drukčijim značeňem:* Čeka kralj, hoće li glasa dat Ivan mučeni. A. J. Knezović 168. *znak (glas, haber, znameňe) može se i ne dati naustice:* Puče puška niže Biograda, dade glase niz tijo Dunavo. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Glas dadoše starim sveštenikom. 2, 325. Puške meću, a iz grla viču, daše glase na četiri strane. 4, 395. Ne daj glasa bez bijela dana. herc. 4. Da glas dadne u Bjelopavliće. Ogled. sr. 201. A isturi dvije puške male, haber dade Seňu bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 194. Te izbaci pušku habernika, dade haber banu u planini. 3, 415. *tako se dade i znameňe, bilęg, slika:* Krumo dade četam ugovorito zlameňe. A. Kanižlić, kam. 2. Dade joj zlameňe. M. Dobretić 154. Bilјeg vjere da u ňem *(križu)* dâ mu. J. Kavaňin 256a. Dati koji bilig od svoje žeље. Ant. Kadčić 132. Otac od kog' dado niku malo prije pravde sliku. V. Došen 224a. *(čini se da je sasma drugi smisao u ovijem primjerima gdje* ne dati glasa *po svoj prilici znači ne pustiti da da glasa. isporedi kod* B. Te Turčina dobro pogodio posred pasa, ne dade mu glasa. Nar. pjes. vuk. 4, 64. 514). — *glas,* suffragium, sententia. Ne more izbran biti ni on drugoga izbrati ali glas dati Naručn. 26b. Dati drugomu svoj vot. M. Dobretić 128. — *svjedočanstvo:* Ki jošter glasom dati će svjedočanstvo prema grešnikom. M. Orbin 237. Krvjom svojom dâ svidočanstvo crikvi svetoj. F. Glavinić, cvit. 20b. — *vjera, riječ, besjeda, besa itd.* Daše nam viru i stanovitstvo, da jest vse istina. Mon. croat. 209. (1521). Ona meni vjeru dala. M. Držić 197. Kojoj vjeru dah prid bogom, da će ma bit prava ljubi. G. Palmotić 1, 168. Vjeru dajte da me ne varate. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Eto sam mu dao vjeru tvrdu da ga, care, pogubiti neću. 2, 609. I daću ti božju vjeru tvrdu. 4, 489. Zavika ‚vjera' i ja mu je dadoh. Pravdonoša 1852. 8, 3a. Kad si dao vjeru, ne pogazi je. S. Ljubiša, prip. 59. Da mi svoju rьječь, što gode bihъ odlučila, da mi je tvrdo i nepokolibimo. Mon. serb. 415. (1442). Dati riječ, obećati ‚promittere, spondere, polliceri'. J. Mikaljа, rječ. 60ab. Oni ne bišo na riječi koju dadoše bogu. M. Radnić 189a. Neka piše, ili im je ciduље davao, ili je teke reč ňima dao. Glasn. 11, 3, 114. (1708). Dati riječ, vjeru ecc. ‚fidem suam obligare'. A. d. Bella, rječ. 383b. Tko će meni rič dati da neću biti odkrivena. I. J. P. Lučić, razg. 44. *(drukčiji je smisao kod ovoga primjera:* Oče! dajte vašemu đetetu dobru riječ. Vuk, nar. pjes. 1, xi. *a opet je drukčije i ovo što može biti da je načiňeno po talijanskom jeziku:* Dati lijepi*(h)* riječi ‚lactare aliquem policitationibus, dare verba alicui'. J. Mikaljа, rječ. 60a. Dati riječi ‚verba dare'. A. d. Bella, rječ. 382a. Dati komu lijepijeh riječi ‚verba alicui dare, aliquem decipere, pollicitationibus aliquem lactare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a). Tvoja je riječ starija, kneže, daj besjedu na nas pouzdanu. Osvetn. 3, 150. I kad komu tvrdu besu dade. Osvetn. 1, 31. Nemu kletvu dasmo prije. I. Gundulić 518. Oj junaci! zavjet daste, al ga ne držaste. Osvetn. 4, 56. — *pozdrav (mogao bi spadati i pod aa), isporedi* dati blagoslov *pod aa) kkk).* Tako Turkom turski selam dade. Nar. pjes. vuk. 3, 251. On Turcima turski selam dade. 3, 442. *mješte apstraktnoga imena* pozdrav, selam *itd. mogu biti i one same riječi kojima se pozdravlja:* Dobar dan komu dati. J. Stulli, rječ. 1, 100b. A on ňima božju pomoć dade. Nar. pjes. vuk. 2, 500. Kako dođe, božju pomoć dade. 3, 95. — *tužba:* Jarko sunce bogu tužbu dalo. Nar. pjes. vuk. 1, 305. — *cc) imenom apstraktnijem naznačuje se stańe, biće u koje prelazi onaj kojemu se ono da, tako da ako ime apstraktno postaje od supstantiva ili od adjektiva, biva onijem što se supstantivom ili adjektivom naznačuje (n. p. kad se da komu kraљestvo, onaj postane kraљem, kad mu se da bogastvo, postane bogat itd.) ako ime apstraktno postaje od glagola, onaj što primi čini radńu naznačenu glagolom (n. p. komu se da život, onaj živi). ime apstraktno može biti: aaa) dobro, zlo uopće, dobra, zla sreća, sreća uopće.* Bog da' dobro! Nar. pjes. vuk. 1, 472. Bog ti dobro dao! Dao bog dobro! Dobro ti bog dao! *(obično se ovako odgovara na pozdrav).* Nar. posl. vuk. 60. Daj mi, bože, dobru sreću. Nar. pjes. vuk. 1, 413. — On mu kaže da je došao da ga *(Usuda)* pita za što mu je dao zlu sreću Nar. prip. vuk. 95. — Dade ti sriću da se nisi rodio nakaza. M. Zoričić, osm. 10. Bog neka im moju sreću dade. Nar. pjes. vuk. 1, 274. — *bbb) život, smrt:* Koji su ti *(roditeљi)* život dali. G. Palmotić 2, 217. Dati život ‚vitam dare, tradere, concedere'. J. Mikaljа, rječ. 60b. Svojim udihom *(bog)* da mu *(čovjeku)* život. J. Kavaňin 72a. Utješi Isus majku davši život ńeje sinu. 321b. Dati život ‚animare'. A. d. Bella, rječ. 122b. *slično je i ovo:* Prem su svaka lasna ńemu, ki svijet stvori i nebesa i da bitje stvoru svemu izvedenu iz ničesa. N. G. Bunić, dubr. 3. — Pridoše s ńom na misto, gdi joj smrt dati imihu. Živ. kat. star. 1, 223. Protivne pogubi i mačem smrt im da. N. Dimitrović 43. Gdi hoće sam sebi smrt dati. M. Držić 66. S jabukom, ka no smrt svitu da. P. Zoranić 17b. Kako iztočnom caru mladu smrt vitezi nesmiљeni daše. I. Gundulić 285. Nalip, kijem nam umorena vrag da. J. Kavaňin 3b. Ja sam ona, ja, koja sam smrt dala ovome *(mladiću).* J. Banovac, razg. 150. Na stotine srčba nagli*(h)* smrtî dade. V. Došen 191b. Otac no more nikad sinu smrti dati. M. Dobretić 76. — *ccc) zdravље, vesеље, pokoj, i tomu protivno: nemoć, žalost, briga. — zdravље, nemoć:* Bogь vi daj zdravije. Mon. serb. 7. (1100—1200). Što ako l' mu zdravja ne da. V. Došen 81b. Bog nam dao zdravље i veseље. And. Kačić, razg. 35b. Dati drugda nemoćńiku zdravje tilesno. Ant. Kadčić 170. Bog ti dao i sreću i zdravље! Nar. pjes. vuk. 1, 96. Bog mu dao sa životom zdravље! 3, 332.

Ako bog da zdravļe. Vuk, posl. xxi. — Dati nemoć, suprotivščine. L. Terzić (B. Pavlović) 3. — *snaga, krepost, duh:* Dati snagu, dati krepos ‚corroborare'. A. d. Bella, rječ. 232a. Dati snagu ‚addere vires'. 326b. Dati duh ‚animare'. 82a. Pa jako jih zamahaše vile i sile jim dadoše dvojake. Osvetn. 2, 133. — *radost, žalost. vidi i u primjerima sprijeda* zdravļe i veselje. Dati nasladjenje: ‚delectare'. A. d. Bella, rječ. 257a. — Da svim tugu velu naprišnom tom smrtju. P. Hektorović 61. Zač mnozijem tuge daš jak Jobu. N. Dimitrović 49. Dati tugu ‚molestiam afferre'. A. d. Bella, rječ. 86a. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Zlo toli ne cvili Proñina sestra tad, Tereo nemili kad joj da gorki jad. D. Rañina 18b. Koji su nam mnogo jada dali. Nar. pjes. vuk. 4, 397. Vojska, čim je pala, namah jade dala. Osvetn. 3, 153. Prodoše plameni i strijele ļuvene, ke muke tolikoj daše mi pakļene. D. Rañina 91a. On pameti tupe tuke i grbave babe ruke teb' za pamet i za ruku imao bi dati muku. V. Došen 37b. *(samo o tjelesnoj bolesti:* Kunući se da mu dadu muke ļute i da ga budu umoriti. Zborn. 105a.) Jer naša ļuvezan nikomu još ne da najmañu bolezan ni smeće do sada. N. Naļeković 2, 87. Dati boles ‚dolorem afferre'. A. d. Bella, rječ. 31a. Gdo mi da žalost, gdo l' mi ne čini čast? B. Krnarutić 24. Dati ‚tkomu' žalos ‚tristitia aliquem afficere'. A. d. Bella, rječ. 225b. Da će jih razlovoļiti ali jim dati ko godir neveselje. P. Radovčić, nač. 329. — *mir, pokoj, suprotno: nemir, briga, trud itd.* Ona prižestoka pohlepnost ne dade mu mira. A. Kanižlić, kam. 66. Kome nije briga druga, neg ne dati mladem mira. V. Došen 42b. Svijest grijeha ne dade mu mira. S. Ļubiša, prip. 146. Nektijući ni mrtvu pokoja dati, koga je živa uznemirivao. A. Kanižlić, kam. 376. Jer mrtvačke kosti gledaš? jer li mrtvim pokoj ne daš? V. Došen 44a. Ne moremo s mirom večerati ni pokoja našem tilu dati. And. Kačić, razg. 295b. Slavuj ptica mala svakom pokoj dala. Nar. pjes. vuk. 1, 392. Pokoj joj bog da' starici. S. Ļubiša, prip. 210. Misto tude ne da počinka. V. Došen v. Ovo se sve dogodilo u jednom jedinom danu; nije zlo zlu oduška dalo. S. Ļubiša, prip. 52. — Dati brigu ‚exhibere molestiam'. A. d. Bella, rječ. 244b. Dati veliku brigu ‚magnae sollicitudini esse'. 40b. Neka mi žestok trud i nemir daš i jad i tuge oda svud. N. Naļeković 2, 60. Dati truda ‚imponere laborem'. A. d. Bella, rječ. 305a. Ne damo sebi truda. D. Obradović, živ. 32. Dati komu posla, nevoļiti koga ‚facere vel exhibere negotium alicui, defatigare aliquem'. J. Mikaļa, rječ. 59b. ‚exercere'. A. d. Bella, rječ. 293b. Da mi se prozvati carem, dao bih dosta posla i Turčinu i Mlečiću. S. Ļubiša, prip. 95. Dati čińenja, to jest dati brige i dosade ‚exhibere molestiam, facere vel facescere negotium'. J. Mikaļa, rječ. 59a. ‚exhibere molestiam'. A. d. Bella, rječ. 244b. Dati čińeńa, dati posla, dati brige ‚molestiam exhibere'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Dati pomńu, dati misao komu ‚imponere onus alicui'. J. Mikaļa, rječ. 60a. — *zabava:* Daj mudru zabavu, mudriji bude. Aleks. jag. star. 3, 243. Dati zabavu ‚exercere'. A. d. Bella, rječ. 293b. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Dilo sam svršio, koje si dao meni, da učinim. I. Bandulavić 149a. joann. 17, 4. Dati podobnost, dati uzur ‚dare commodum'. J. Mikaļa, rječ. 60b. Dati podobnos ‚dare commodum'. A. d. Bella, rječ. 245a. Ako bi mu Ojdana od svoje dobre voļe ktila dat slobodu i razpušteńe. M. Dobretić 443. Sjaše, da końu put u dolinu na pašu. D. Obradović, basn. 262. Svojim protivnikom veliku rat daše. Oliva 28. — *ddd) slava, drukčije nego je to kod aa) aaa).* Daj slavu imenu tvomu, gospodine. I. Bandulavić 74a. dan. 3, 43. *(deuterocan.).* Jer *(kral)* mat može svita slavu. V. Došen 140b. Glave što su pale slavu rodu dale. Osvetn. 3, 159. *amo spada i:* Jer ne more dati cine nit' uzdignut na visine blato ozgor pogladeno, a unutra nagrdeno. V. Došen 21b. *drukčije je u ovom primjeru u kojem* dati čemu cijenu *znači ocijeniti, po čem bi primjer spadao pod aa):* Tko će stvari cinu dati, svu ju vaļa razgledati. V. Došen 21b. — *dobit:* Da bog dobit svojim Poļarom suproć Rusom i Tatarom. J. Kavańin 301b. — *eee)* Dati vidjenje slijepcu ‚visum caeco restituere'. A. d. Bella, rječ. 375b. — *fff) ufańe, strah, sumńa, žeļa.* Da biste mi vi ufanje ne dali. Mon. croat. 220. (1527). Dati ufanje ‚facere, afferre, dare, injicere spem alicui'. J. Mikaļa, rječ. 60b. Niti joj je dao ufańe od vinčańa. Ant. Kadčić 396. — Kano junci kad zarose čilni, bukom gluše, rogove vilaše, ter strah dadu na svu junad mladu. Osvetn. 4, 2. — Sumńu od sebe ne dati. P. Zoranić 28b. — Koja *(narav)* žeļu svima dade. V. Došen 180b. — *ggg) dostojanstvo, čast.* Svojem' Zadru dav gospodstvo. J. Kavańin 123a. I mene su starješinstvo dali. Nar. pjes. vuk. 4, 44. Tu Novici dade kapetanstvo. 4, 465. Serdarstvo vaļa da su mu dali Peraštani. Vuk, nar. pjes. 3, 418. Kara-Đorđe dade vojvodstvo Jovici. M. Pavlinović, rad. 178. — *slično je i ovo:* Ubojicu osude da dade bratu ili ocu ili sinu mrtvoga kumstvo ili pobratimstvo. V. Bogišić, zborn. 588. — *hhh)* dati mah nogama, *uputiti se, odalečiti se brzo, hitno.* Dade nogama mah bez obzira. S. Ļubiša, prip. 152. — *dd) ime apstraktno ne spada među ona izbrojena pod aa)—cc). uopće znači ńešto što onaj koji primi, drži kao svoje, uživa, kad mu je na korist, a može mu biti i na štetu. aaa) vlast, oblast, voļa itd.* Sstvori bogь nebo i zemļu i človêky na ńej, i dastь imь vlastь na vsêj tvari svojej. *(moglo bi spadati i pod cc) ggg)).* Mon. serb. 4. (1198—1199). I ko ti dade vlast tu? Vuk, mat. 21, 23. Dati oblast ‚authoritatem dare'. A. d. Bella, rječ. 121a. ‚facere potestatem'. 300a. ‚facultatem concedere'. 438b. Toliko je mogućstvo Marijino, da kad je začela sina božijega, da' joj je bog taku oblast. J. Banovac, razg. 142. Da bog svakom oblast dade osvetit se. V. Došen 198b. Dati potolice ‚iusto majorem vivendi licentiam concedere'. A. d. Bella, rječ. 438b. Dati testijer ‚facultatem concedere'. 438b. — *u prenesenom smislu:* Slomi bolno srce tvoje, ļutijem mukam ne da' oblasti. G. Palmotić 2, 51. Ako bi svojoj ženi dao voļu. S. Matijević 12. Ne dati veliko dopuščenje svomu srcu. P. Radovčić, nač. 51. Ne dati mu *(jeziku)* u napridak toliku povlastiću. M. Zoričić, osm. 48. — *pravo, krivo:* Dače mi pravo. D. Obradović, basn. 400. Niko im neće dati pravo, no svak krivo. V. Bogišić, zborn. 290. Ako što vodeno rečem, dajte krivinu vodi, koju pih. M. Držić 399. Dati krivinu drugomu ‚crimen in alium transferre'. A. d. Bella, rječ. 202a. — Na komu miru („mijeru') ih kraļ ugarski lijepo primi, darova i da velike slobode i priviledija. M. Divković, bes. xvi. — *bbb) prigoda, uzrok, način.* Dati prigodu, dati na ruku ‚dare facultatem'. J. Mikaļa, rječ. 59b. Dade prigodu istočnikom da bi pokazali. A. Kanižlić, kam. 137. Dati uzrok navlaš druzim da prokunu boga, grijeh je smrtni. A. Komulović 19. Da vâs tako pak pofali*(h),* tom ste sami uzrok dali. V. Došen 269b. Da nikomu ne da uzroka. M. Dobretić 67. Dati uzrok ili prigodu ‚ansam dare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Ti s' dô način vjerovanstva. J. Kavańin

68a. Kad ti 'e bog dô tej načine u izgledu i prilici. 107a. Dati komu koji način ‚subministrare alicui'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Davši nam kripost, milost, put i način, da svaki od nas možo dojti. M. Jerković 26. Koja *(rosa)* ńemu *(pužu)* kripost dade, da gamizat moć imade. V. Došen 4b. Da im *(vočkam)* dade kripost cvita *(majka zemlica)*. 16b. — *ccc) izgled, prilika:* Svak u uboštvu meštra slidi, ki uboštva da izgleda. J. Kavańin 379a. Dati izgled ‚exemplo esse'. A. d. Bella, rječ. 293b. Dati dobar izgled ‚specimen sui praebere'. 293b. Ako ne bi dao zao izgled iskrńemu. A. Kanižlić, kam. 560. Koji su dali svitu dobar izgled svojim živjeńem bez svake trohe. Ant. Kadčić 3. Stari ima mlajemu dobar svjet, nauk i priliku dati. M. Divković, bes. 8a. Drug' pastijorskoj u obrti dobra žitka da priliku svojem stadu. J. Kavańin 90a. Da nisi dao zlu priliku tvojim podložnikom. M. Dobretić 200. — *amo spada i ovo po značeńu:* Dati dobar nauk od sebe ‚specimen sui praebere, exemplum praebere'. J. Mikalja, rječ. 59ab. Dati dobar nauk ‚specimen sui praebere'. A. d. Bella, rječ. 293b. — *ddd) ime.* Kad Vladislava ime sebi *(Jagelon)* krsteć se uze, svê (= *svoje)* da kući. I. Gundulić 429. Žutim lavom oružana Vulgarija (= *Bulgarija)* prije se diči . . . Volga rijeka ime joj dade, lav a puku grabšu i snagu. J. Kavańin 291a. Nenavidnom ime dati, i malim ga paklom zvati. V. Došen 116b. Na proleće postrigu me i dadu mi moje poželjeno ime Dositej. D. Obradović, živ. 99. Od mila mu lepo ime dade. Nar. pjes. vuk. 2, 157. Što car reče da nema harača, krstiste ga, ime daste ino. Osvetn. 3, 79. — *eee) molitva u osobitom značeńu. vidi kod* molitva. Da joj dadu dobru molitvu. Vuk, nar. pjes. 1, xi. — *slično je i ovo:* I ako je baš i dao misu, poslenici al ju čuli nisu. M. A. Reļković, sat. E 7a. Niti bi mu duši daću dali. Osvetn. 2, 105. — *fff) zanat itd.* Da mi kuća ni dala zanata. M. A. Reļković, sat. I 3b. — *ggg) o drugom životu:* Bog mu dao život vičńi. F. Lastrić, ned. 412. Moleći, da jim bog vičńe spaseńe dade. L. Vladmirović 73. Bog mu dao rajsko radovańe. Osvetn. 3, 53. — *ee) ńešto duhovno, duhovna osobina. aaa) duša u pravom smislu:* Dušu živu dao 'e nami *(bog)*. J. Kavańin 341a. — *sasma je drukčije ovo:* Da svrhu ńih ruke postave i dadu im duba svetoga. A. Kanižlić, kam. 230. — *bbb) pamet, razum:* Pamet koja nas zapade i koju nam sam bog dade. V. Došen 34b. Kad ste ludi, ja vam pameti ne dado. D. Obradović, živ. 76. Slike ove male holom razum dati hoće. V. Došen 51b. — *ccc) krepost u osobitom teologičkom smislu* (virtus). *drugo je kod cc) ccc).* Zatoj nam da' krjepos i ļubav pokaži. M. Držić 422. Isukrst hoće dati tebi kripost i punost uminja pripovidanji. Živ. kat. star. 1, 221. Molimo ga da nam ove kriposti dade. L. Vladmirović 43. *o pojedinijem krepostima:* Ako ti ne imaš vire, moli gospodina da ti je dade. P. Posilović, nasl. 35a. *slično je i ovo:* Nevoļa sminost dav nazad vratih se. P. Zoranić 7b. On im isti mač u ruke stavi i smjenstvo dâ nemilo. G. Palmotić 2, 462.

b) onaj koji da izgubi ono što da. u svijem je primjerima objekat duša (duh) *ili* život. *aa) može se dati duša u pravom (teologičkom) smislu bogu ili vragu:* Svašto daše, sebi nišće, dušu a bogu na svetišće. J. Kavańin 140b. Da u jedan čas iznenadke dadu i ostave dušu djavlom. M. Orbin 46. — *bb)* dati dušu bogu *(u prvom primjeru* nadvor) *znači umrijeti:* S toga mi jest umor, s toga mi jest sila, da dušu dam na dvor, gospoje nemila. H. Lucić 203 Duh da bogu, meni suze. J. Kavańin 84a. G zemļi pade, bogu dušu dade. And. Kačić, razg. 78b. — *cc)* dati život komu, u čije ruke *može značiti: pustiti ga da ubije.* Skaza ńemu vse, kako ńemu Aleksandar život v ruke svoje *(ńegove)* da Aleks. jag. star. 3, 265. — *slično je i ovo:* Ńe sad zmija stisla oko grla i u žive oči smrt uprla: il dat život, il oružje težko! Osvetn. 4, 60. — *dd) govori se (često iperbolički):* dati život, dušu (za koga, radi koga, za što *itd.) da se pokaže velika ļubav k čeļadetu, velika hlepńa za stvarju.* Život naš vsi dali bismo. Aleks. jag. star. 3, 327. Za tebe bih život dala. G. Palmotić 2, 228. Da imam sto života i sto duša ja u sebe, poznala bi tva ļepota bih li sve dô cijoča tebo. J. Palmotić 435. Živjeńe mnogi dade da glas dobar svoj imade. V. Došen 7a. Ja bin za ńu i isti moj život dal. Nar. prip. mikulič. 21. A kamo lazańe, kamo li još žmire, dušu bi dao za ńe. M. Držić 429. Da dušu svoju u otkup da za mnoge. Vuk, mat. 20, 28.

γ. vidi kod davati *druga značeńa, od kojih je za* dati *potvrđeno samo* tribuere *u Vrančićevu i Belinu rječniku* 118a.

δ. osim objekta (pravoga i nepravoga) ima još što koje može gdjekad podati osobito značeńe glagolu.

a. *ńekim imenima apstraktnijem s prijedlozima* na, u, za *itd. kaže se kako se što da (za svagda ili za ńeko vrijeme). a) kad se što da tako, da ostaje za svagda stvar onoga koji primi, može se to naznačiti riječima* na dar, u dar, za dar, darom *za svaku stvar,* u baštinu, za baštinu *za zemļu, imańe,* u državu *za državu:* I daću ti sremsku banovinu u državu za života tvoga. Nar. pjes. vuk. 2, 258. *vidi drugih primjera kod* 1. dar, d *i kod* baština, 1, *d). — b) kad se što da samo za ńeko vrijeme ili uopće tako da ono ne postane stvar vlastita onoga koji primi, to se naznačuje riječima: aa)* u dug, u zajam, na zajam: Dati u dug. A. d. Bella, rječ. 395b. J. Stulli, rječ. 1, 151b. Nam je v zajam bil dal. Mon. croat. 288. (1587). Dajte u zajam ńišta od tole ufajući. Ant. Kadčić 264. Pod tim uvjetima da se u potrebi toliko poslenika onomu, koji je na zajam dao, vrati. V. Bogišić, zborn. 481. — *bb)* u vjeru, na vjeru, na uzdańe, u sahranu, u pohranu: Što bude Dubrovčanin Srbinu svoje imanije u vêru dalь. Mon. serb. 353. (1428). Dati na uzdanje, pridati na uzdanje ‚credere, committere'. J. Mikalja, rječ. 59b. Dati na vjeru ‚credere'. A. d. Bella, rječ. 214a. Dati u sahranu, u pohranu ‚deponere'. 250b. — *cc)* u najam, na najam: Kem bi oni te pile v najam dali. Mon. croat. 56. (1430). Dati u najam, najmiti ‚locare, locationem facere'. J. Mikalja, rječ. 59b. Dati na najam ‚locare, locationem facere'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. — *dd)* u zalogu, u založno ime *itd.* Za ku sumu dali smo ńemu u založno ime imenje naše. Mon. croat. 275. (1575). Dade im u zalogu jedan dragi kamen. F. Lastrić, test. 296b. Neka dade u zalogu svoja posidovańa. M. Dobretić 111. — *c)* dati na promjenu, na razmjenu *znači promijeniti i govori se osobito o novcima, ali se može i o drugom reći.* Dati pjenez na prominu, na kambiju ‚collybo pecuniam curare'. J. Mikalja, rječ. 60a. Dati pjenez na promjenu ‚pecuniam collybo curare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Hoćeš dati końa na razmjenu? Nar. pjes. vuk. 2, 141. *tako je i ovo:* Jednom živih (Turaka) trista uhvatišc, za veprove na otkupe daše. Ogled. sr. 226.

b. *imenima apstraktnijem s prijedlogom* ns *i s drugima kaže se, kojom namjerom, na koju se svrhu što da. a)* dati na dobit, na dobitak, na kamatu *govori se o novcima. vidi* kamata. Dati

pjenez na dobit ‚dare pecuniam quaestui'. J. Mikalja, rječ. 60a. Dati pjenezo na dobit ili na dobitak ‚dare paecuniam quaestui'. A. d. Bella, rječ. 244b. Dati pjenez na dobit ‚pecuniam quaestui collocare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Dati na kamatu, kamatovati ‚foenerari, foeneri dare, foenerare'. J. Mikalja, rječ. 59b. J. Stulli, rječ. 1, 105a. — *b) o domaćim životinama govori se:* dati na uslugu, na zimnicu, na žitak, pod izor, pod radnicu *itd. isporedi dva najzadnja primjera kod* 2, *β*, a. *vidi* usluga, zimnica, žitak, izor, radnica *itd.* — *c) dati na pomoć, u pomoć. vidi* pomoć. — *d) dati novaca na put:* Dade mu nikoliko forinti na put. M. A. Reljković, sabr. 28. — *e) dati što komu na uspomenu:* Da mu pol svoga facolića na uspomenu. Nar. prip. mikulič. 84. — *f)* dati na znaše *znači javiti. dolazi od* xv *vijeka, a između riječnika u Mikalinu:* Dati na znanje, poručiti, opoviditi ‚certiorem facere vel scientem, certiorare, significare, commonefacere'; *u Belinu:* Dati na znanje ‚nunciare'. 86b. significare'. 122b. 412a. ‚cognitionem facere'. 216b. ‚certiorem facere'. 302b. ‚denunciare'. 414a. *u Stulićevu* 2, 663b. *ono što se da na znaše stoji: aaa) u acc.:* Oto t' dah na znanje sve, ča ne navidi pisni i skladanje. P. Hektorović 68. Da caru na znanje taku stvar. B. Krnarutić 16. Svetkovinu ovu je puku do na znanje. I. Đorđić, uzd. 124. Učińenu stvar sudbeni papi na znanje dadoše. A. Kanižlić, kam. 788. — *acc. može i izostati i biti zamiješen loc. s prijedlogom* o: Vašoj milosti zahvaljujem, što ste nam na znaše dali o gospodinu mitropolitu. Glasn. II, 3, 186. (1715). — *bbb) ono što se da na znaše kaže se cijelom rečenicom u kojoj ima interogativna zamjenica ili adverab:* Dam na znanje vsakomu, kako prodah jednu ńivu. Mon. croat. 86. (1459). Kada da na znanje svitu, kako je malo onih ki nanajdu put od života. P. Radovčić, nač 46. Da vam dam na znanje, ča se simo čini. Mon. croat. 233. (1529). *ili konjunkcija* da: Antijohu reče da da na znanje, da vsaki vazme kami li drivo li. Aleks. jag. star. 3, 285. Na znaše dade papi, da će poklisari doći. A. Kanižlić, kam. 382. — *Mj.* na znaše *u knizi* xv *vijeka dolazi* na vêdênje: Damo na vêdênje vsakomu, kako prodasmo jednu ńivu. Mon. croat. 86. (1459). — *ima i* dati na glas *u Belinu riječniku* (‚significare'. 122b), *i prošloga vijeka:* Nemojte na mene imati zlu voju, da biste rekli, da vi nisam dao na glas. Glasn. II, 5, 111. (1708). Dati na glas Davidu. And. Kačić, kor. 207. — *U svijem ovakovijem primjerima podložna rečenica uprav zamjenuje akuzativ; ne treba dakle ovakovu konstrukciju pomêsti s onom što je kod* B, *kod koje da ima drugo značênje, a kod ovc znači ono što je kazano kod* 1. da, I, B.

c. *kaže se, kao što se nešto da, akuzativom imena apstraktnoga uz prijedlog: a)* na: Jošter mlogo Marjan kazivaše, al mu Ivka na odgovor daše. M. A. Reljković, sat. D3b. — *b)* u: I službu gdi moju i ljubav ne znaše, u platu za koju žostok mi trud daše. N. Naljeśković 2, 77. — *c)* za. *isporedi β,* a, *β) b) aa) aaa),* i *c) bb) aaa).* Dade prvijem za piću slavu nebesku. F. Lastrić, test. 296ab. Stid za stražu ženi dade. V. Došen 98a.

d. *kakvo se što da, s kojom osobinom, naznačuje se adjektivom. a) ako se uprav ono onakovo da, adjektiv stoji uz objekat u istom padežu. i tu treba razlikovati, dade li se stvar s onom osobinom, kao u primjeru:* Studena nidra, mračne jame, majka *(gora)* plahom jatu *(zviradi)* dade. V. Došen 15b. *ili stvari koju drugi već ima dade se sama osobina, drugim riječima, učini se da ona stvar onakova postane:* I oko i čolo sve ti bog do veselo. Nar. pjes. vuk. 1, 86. — *b) ako se ono uprav ne dade, nego što drugo, hoteći prevariti onoga koji prima, pravo ime stvari (ili adjektiv koji kaže kakova je u istinu stvar) stoji kao objekat, a adjektiv (a može biti i supstantive) kojim se kaže, kao što se dade ona stvar, u acc. s prijedlogom* za: Dati komu crno za bijelo, jedno za drugo ‚fucum alicui facere'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. *ili* pod: Uzima se tuđe krivom trgovinom, ako dadeš rdavo pod dobro. F. Lastrić, ned. 158.

e. dati što za što *može značiti promijeniti, za to što se primi drugo nešto (ono što je u acc. s prijedlogom* za) *mješte onoga što se da. i kod prodaje može se to reći o onome koji kupi (tad je objekat novac, cijena) i o onome koji proda (tad je objekat stvar prodana).* Za ku sumu jesmo mi ńim iz ruk dali naše imanje. Mon. croat. 307. (1598). Vladislav hti im svâ dati za sto tisuć dukat zlati'. J. Kavanin 247a. Da tko žuto miña zlato i za crno dade blato. V. Došen 63a. Neg za hranu opet novce dade. M. A. Reljković, sat. G 4b. Gde dadosmo srebro za olovo. Nar. pjes. vuk. 1, 37. Lepa Pavo, daću blago za te. 1, 264. Ne dam same Kaice vojvode za četiri na krajini bana. 2, 486. Ne bih za to dao ni lule duvana. Nar. posl. vuk. 194. *amo ide i ovaj primjer, u kojem mješte acc. s prijedlogom za stoji adverab* skupo: Sad ću moći skupo końa dati. M. A. Reljković, sat. H 4a. — *i u prenesenom smislu:* Neg ljubav da mi daš za ljubav ku t' nosim. N. Naljeśković 1, 197. Ne daj, što bi pravda bila, za tolika zlobna dila. J. Kavanin 66a. Za istinu laž prodati, i za sablast boga dati. V. Došen 141b. Nemoj dati vjeru za nevjeru. Nar. pjes. vuk. 1, 578. Dao bi oko za ńega. Nar. posl. vuk. 54. *vidi i β,* b, *γ) b) dd).*

f. dati svoj život na što *u jednoga pisca* xvii *vijeka znači dati se na što.* Koji su dali svoj život na nečiste grijehe putene. M. Divković, bes. 65b.

g. *može biti naznačeno mjesto kamo se što da, stavi: a) akuzativom imena koje znači mjesto s prijedlozima: aa)* na. *aaa)* dati na što, *na primjer* na sto, *postaviti.* Koje je *(vino)* imao najprije na stol dati. M. A. Reljković, sabr. 26. — *bbb)* dati na svjetlost, na svijetlo, na svijet *(isporedi kod β,* a, *β) d) aa)), objaviti, objelodaniti.* Na svijetlo s ovijem dati ljubav ku je nam nosio. A. Vitalić, ost. 171 Dati na svijet ‚in apertum proferre'. A. d. Bella, rječ. 444b. — *osobito o književnijem djelima, navlastito kad se štampaju.* Činio sam pjesni dat na svitlos. M. Držić 3. Na svitlo si razumne knige dal. A. Georgiceo, pril. 100. Dati na svjetlost ‚edere in lucem, in medium proferre, imprimere'. J. Mikalja, rječ. 59b. J. Stulli, rječ. 1, 105a. Dati knige na svitlos ‚edere librum'. A. d. Bella, rječ. 438b. Knižicu, koju na svitlo dade Vid Došen. V. Došen I. — *bb)* u. *aaa)* dati u što, *n. p.* u kuću, u zemlju, *može značiti staviti, postaviti.* Četvrta je došla udovicom, jednog vola s kravom dotirala, al' u kuću toga nije dala, neg' u drugog ńeg drži na strani. M. A. Reljković, sat. I 5b. Uči da zuaš što u zemlju dati. J. S. Reljković, kuć. 10. — *slično je i ovo, ali je po nešto u prenesenom smislu, za to što* u kuću *može značiti za kućne, domaće troškove:* Al on novce ne dade u kuću, neg sam sebi kupujo obuću. M. A. Reljković, sat. I 3b. — *bbb)* dati u ruke, *predati. vidi i a, a).* Dati u čije ruke ‚tradere'. A. d Bella, rječ. 218a. Davši jim sve u ruke. M. A. Reljković, sabr. 19. — *ccc)* dati u svjetlost, *isto što* na svjetlost. *vidi kod aa) bbb).* Dati u svjetlos ‚in apertum proferre'. A. d. Bella,

rječ. 444b. — *ddd)* dati u obraz, *u prenesenom smislu, prekoriti.* Dati u obraz, ftikati u oči ‚objicere, objectare, exprobrare, improperare'. J. Mikalja, rječ. 60b. — *eee)* dati riječi komu u usta, *biblička metafora o prorokovu nadahnuću:* I posla ruku svoju gospodin i taknu usta moja, i reče meni gospodin: Evo dadoh riči moje u usta tvoja I. Bandulavić 208b. jer. 1, 9. — *cc)* pod. *u ovijem primjerima u prenesenom smislu, vidi dalje kod* pod. Tad obrati duše mnoge, boge naše da pod noge. P. Hektorović (?) 156. Da prije neg daš ovce pod škare. J. S. Reljković 229. — *b) imenom mjesta u dat. u ovom primjeru gdje* dati plećima *znači metnuti na pleći.* Vjera druže! plećima dadoh torbu prtenicu. Osvetn. 4, 6. — *c) mjesnim adverbom: aa)* nadvor, vani, vanka: Daj ga *(blago)* vanka, to dim uprav, al na muke ti se odprav'. P. Hektorović (?) 131. Tvrde ruke što unesu u proždornu svoju kesu, tom se nije već nadati da će ikad nadvor dati. V. Došen 60a. — *u osobitom smislu o knigama što se objelodane, štampaju. isporedi kod a) aa) bbb).* Hoću li ju *(knigu)* dati na dvor, ali sa svima potušiti. H. Lucić 185. Koje *(knige)* minute dni dao sam na dvor i štampao. M. Orbin 70. Ne ktiše nikad u pismu na dvor dati. M. Dobretić 87. — *bb)* natrag, nazad, *koje vidi.*

2. *sa* se.

a. s refleksivnijem značenem, se dare, se dedere, se tradere, *ne braniti se, podložiti se.* — ne dati se *može značiti braniti se, oprijeti se, opriječiti se,* resistere. *vidi* II.

a. *subjekat je čeljade. a) čeljade se ne da u potpunom smislu, nego dopušta da ga (samo njegovo tijelo) ko za koje vrijeme drži, nosi, ili mu što drugo na tijelu učini.* Jeli se ova dužna dati pod ruke ličniku da ju proriže. Ant. Kadčić 461. U civotu svetac potreptio, igumanu na ruke se dade kao majci u radosti d'jete. Nar. pjes. vuk. 3, 74. — *tako je i ovo:* K moru pripadosmo za pribrodit' siće more pri' ner gusa dojde s gore, brodaru se svi dadosmo. A. Čubranović 142. — *b) čeljade se da u potpunijem smislu, u koliko se dade za svagda, ili dade ne samo tijelo, nego i život, ili dušu. aa) onaj kojemu se da, čeljade je ili što se kao čeljade misli. često se nalazi i* dati se komu u ruke, u čije ruke *u prenesenom smislu. aaa) ne braniti se dalje, predati se neprijatelju (u boju).* Nigdar ni rekal: ‚dajmo se!' Mon. croat. 228. (1527). Više učiniše ili Aleksandru dati se ili ga ka gradu no pripustiti. Aleks. jag. star. 3, 239. Bolje se j' viteški rvati neg sramotno dati. B. Krnarutić 26. — *amo ide i ovo:* Dostojni su uze i smrti bud takoj ki no se ogluše dat se sili jakoj. M. Marulić 17. — *bbb) podložiti se drugomu, predati mu se, tako da on može upravljati onijem koji mu se predao kako god hoće, ili činiti od njega što hoće.* Prvo ću odujat države od onih ki se ne htiše dat kako no ja hotih. M. Marulić 10. U ruke tve svete hotih se ja dati i rado muke te odlučih prijati. N. Dimitrović 87. Nu se u ruke tima ne kti' dat' nikako, ki živu opako. D. Rañina 108b. Dati se u ruke komu, spustit se komu u ruke ‚dedere vel tradere se in manum alicujus'. J. Mikalja, rječ. 60b. ‚dare se in manum alicujus'. A. d. Bella, rječ. 244b. Ako češ istinito dati se bogu. M. Radnić 79a. Koji se hoće dati duhu. M. Zoričić, osm. 135. *u poeziji, često iperbolički, čovjek se da ljubljenomu ženskomu čeljadetu:* Ciječ toga, ma vilo, pokli se tebi dah, ne drži me u mukah. N. Naljeković 2, 41. Gospode, dobro znaš, odkli te ja poznah, ti mnome da vladaš, tebi se samoj dah. 2, 114. *(i u ovom primjeru u kom riječju* ures = *ljepota naznačuje se žensko čeljade:* Od koli pogledah ńe ures gizdavi komu se sa svim dah, ere me zatravi. 2, 116). Božici ne ženi bih se da' sa svima. Đ. Baraković, vil. 155. *i ženska se da čovjeku:* Jur me 'e pogrdila davši se drugomu. F. Lukarević 138. — *kao što se ko da, može se izreći imenom koje stoji u nom. kao predikat (isporedi* 1, *β,* a, *β) b)):* Da mu se dam sužan. S. Menčetić 33 Nu se dir, vilo, spomeni, rob ti se dah i sužań. H. Lucić 214. Neg kako sve vili sluge se mi dasmo. N. Naljeković 1, 231. *ili u acc. s prijedlogom* za: I reku za slugu u vijek se njoj dati. N. Naljeković 1, 297. O gospoje svih gospoja, kojoj dah se sam za slugu. D. Rañina 111a. Bi mu drago dati se za pridobita ne od drugijeh nego od samoga sebe. M. Radnić 379a. — *na koji se način ili na koju se svrhu ko da, može se izreći acc. imena apstraktnoga s prijedlozima* u, na. *isporedi* 1, *β,* a, *β) c).* Boje je da se da u službu svaki živ. M. Marulić 17. Zašto se svak ne da i vas svit njoj na čas? Š. Menčetić 77. Jeli ti se ona u dar dala? M. Držić 406. Bježi, bježi more pr'o duhara, ja predaj se i na harač daj se! Osvetn. 3, 33. *tako je i ovo:* Dati se komu na vjeru ‚committere se alicui, credere se fidei alicujus'. J. Mikalja, rječ. 60b. I dajmo se pod úih oblas, po svem svijetu koja slove. N. Naljeković 1, 199. — *ccc) o ženskom čeljadetu, udati se. vidi* 1, *β,* a, *β) e).* Mara bi se jurve dala za junaka. M. Katančić 65. I ako ludna ženica kô ruža, od ljubavi dala se za muža. Osvetn. 4, 17. — *ddd)* ne dadu mi se djeca. *vidi kod* b, *c).* — *bb) nije rečeno, komu ili čemu čeljade se da,* cedere, *ne braniti se dalje, pustiti se.* Dati se ‚cedere'. A. d. Bella, rječ. 182b. J. Stulli, rječ. 1, 105a. *slično je i ovo:* Dati se u krivinu ali u grijeh ‚sese peccantem dicere'. A. d. Bella, rječ. 25b. — *često dolazi suprotno* ne dati se, resistere, *braniti se, držati se, ne puštati se. isporedi* 1, *β,* a, *γ).* Niki se otеže, ne da se do groba. Đ. Baraković, jar. 58. Braniti se, rvati se, ne dati se ‚repugnare, reluctari, reniti, obniti'. J. Mikalja, rječ. 26a. Ne daj se ‚sis forti animo'. Vuk, rječ. 111b. — *cc) ono čemu se čeljade da, nije čeljade i stoji: aaa) u dat. značeńe je kao kod bb),* cedere, *ne braniti se od čega, predati se čemu, a kod negativnoga* ne dati se, resistere, *braniti se od čega. ono čemu se čeljade da ili ne da, rijetko je tjelesna stvar (kao u primjeru:* Jak brodar od mora, iz plavi kad gleda valove jak gora, ter im se on ne da, neg li se još brani od take nevolje. N. Naljeković 2, 123), *a može se gotovo svagda shvatiti kao da nekako stoji u prenesenom smislu kao čeljade. (to je izrijekom kazano u ovom primjeru:* Toj se mi opeta u ruke snu dasmo. F. Lukarević 288). *ono može biti duhovna osobina, krepost, duhovna mahana, grijeh:* Ni se raskoši daj ni slasti vrimenoj. M. Marulić 144. Ti si se lastu dal da dobra ne činiš. 224. Ki se bludu i grlu dadu. 310. I grihu se veće ne daj P. Hektorović (?) 171. Ne daj se skuposti jer češ ubožiji biti. P. Zoranić 53. Sva se bludu dah. F. Vrančić, živ. 106. — *vjera:* Ki se daše svetoj viri, da 'u uzmuže na ńe diku. J. Kavańin 374b. Od kad su se ljudi krstu (= *hrišćanskoj vjeri)* dali, nije niko ovako zgrijesio kao što sam ja. S. Ljubiša, prip. 145. — *djelovańe, zabava:* Misli se zloj ne dah, makar smrt da vidim. S. Menčetić 194. Njeki . . . daše se pitju i jedenju, igranju i ostalom raskošju. M. Divković, bes. 419b. Tko se dade bogoljubnijem zabavami. M. Radnić 339a. — *duhovno sjećańe, kao radost, žalost, strah itd.* Dajte se dobri voli i veselu. Korizm. 40b. Ako se ja smiju, daj se ti radosti.

Š. Menčetić 206. Oni se dan ne dam veće ja zloj volji. 208. Ne mogu da ne dam tuzi se čemerno. 304. Tko je blagom nag, brizi se taj ne da. 323. Veselja se izbavi, a strahu se ne daj, ufanje ostavi, boljezni ne kušaj. P. Hektorović 70. Kako se njozi *(juvezni)* dah. N. Dimitrović 37. Nepodobnu ne daj se veselju. A. Georgiceo, nasl. 48. Dati se zloj volji ‚moerore affici'. J. Stulli, rječ. 1, 105ª. — *mir, pokoj, mučanje:* V noći ne daj se pokoju. Naručn. 82ª. Da se miru dadu. P. Zoranić 33. Pak mučanju sve se daše. I. Ivanišević 229. Sveti otci ne mogu se miru dat vapijući protiva ženam opakim. J. Filipović 1, 495ª. — *razlog, pravda:* Radate, boga rad razlogu daj se! M. Držić 89. Dajte se razlogu, sudite po bogu. I. Đorđić, salt. 281. Ako ne virujete svetim, ni bogu, da će zlo umriti tko bude zlo živiti, dajte se barem razlogu, ne biste li po ńem poznali vašu otvrdnost. J. Banovac, razg. 133. Ako se on pravdi ne bude dati. S. Badrić, ukaz. 61. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Pripravna volja dati se onim stvarim koje su na službu božju. A. Kanižlić, utoč. 107. Jedan vitoz mladac veoma se bješe dao ovomu svijetu. M. Divković, zlam. 81. Ne daj se napasti. P. Vitezović, odil. 20. — *bbb) u acc. s prijedlogom* na. *imena su svagda apstraktna i znače kakvo djelovańe, posao, zabavu, ili duhovno stańe, duhovnu krepost, mahanu. značeńe je okrenuti na što, latiti se čega, prionuti, nastojati na što u napriječ za svega života. s prijedlogom* na: Ki su se dali svakojako na plteni grih. Naručn. 17ᵇ. Dah se na nauk učenija jevrejskoga. Transit. 6. Ki žele dati se na molitvu, razmišljanje i kontemplanje stvari božanstvenijeh. B. Gradić, duh. 7. Ne prima djela lakomac, koji su se dali na dobitak bez razloga. M. Divković, bes. 65ᵇ. Čovik koji se dao na lakomost. 310ª. Na kradńu se daše. I. T. Mrnavić, osm. 41. Bješe se dala na svoje bludnosti. I. Držić 67. Dati se na trud ‚dare se labori'. J. Mikalja, rječ. 60ᵇ. Koji dadu se na razkoše i naslajenja ovoga svita. P. Radovčić, nač. 19. Ki se dadu toliko na ove rabote. 170. I tako se dade na sve nečistoće i grubino. P. Posilović, nasl. 33ª. Dali bi se na opačine. M. Radnić 332ª. Dati se na što ‚operam dare'. A. d. Bella, rječ. 93ª. J. Stulli, rječ. 1, 105ª. Zašto su duhovnici . . . dali se na stvari svitovńe. A. Bačić 257. Bogoljubnost jest volja dati se na ona koja su na službu božju. A. Kanižlić, bogoljubn. x. Tko na bogatstvo dao se je. S. Rosa 111ª. Niki ispovidnik davši se na zlo. M. Dobretić 81. Oni koji su se dali na pjanstvo. 98. Na posao se rukovni su dali. J. S. Rejković 34. Počme mu se rugati, što se je tako na svetińu dao. B. Leaković, nauk 177. Dati se na što ‚incumbere in aliquid': dao se na nauku, na trgovinu. Vuk, rječ. 111ᵇ. *amo može spadati i ovo:* Nahodi se kadkad ljudi brez razuma i preludi*(h)*, na galiju da se dadu, i za uvik već prodadu. V. Došen 55ª. — *u ovijem primjerima znači okrenuti na što, latiti se čega, ali to nije tako da traje vele dugo vrijeme:* Svakolika vojska dade se na sramotno bižańe. A. Tomiković, gov. 269. Dadomo se nas trojica na put. G. Zelić 522. — *ccc) u acc. s prijedlogom* u. *imena znače kakvu radńu, posao što ne traje za cijeloga života, i u tome se obično ova konstrukcija razlikuje od one što je kod bbb). značeńe je okrenuti na što, latiti se čega, nastojati.* Oni dake veći dil u lovi daše se. P. Zoranić 30ª. Dam se malo po malo u misli. D. Obradović, živ. 77. Car se većma u brigu dado. Nar. prip. vuk.² 196. Dadu se u razgovor. 292. Oni se dadoše nešto u šapak. S. Ljubiša, prip. 18. Sav se narod dade u plač i lelek. 69. Tu se dadu u smijeh. 163. Ako se lupeži dadoše u nijek i u hašu. 193. Kad se silna u bijeg dade snaga. Osvetn. 3, 133. Dati se za kim u potjeru. M. Pavlinović. *amo spadaju i ovi primjeri u kojima mješte acc. s prijedlogom* u *stoje interogativni mjesni adverbi* kud, kamo: Sumneći ne znav kud se dati. I. T. Mrnavić, mand. 47. Kamo ću se dati da u mojem srci mogu vračtva najti. Jačke 94. — *rjeđe je značeńe kao kod bbb):* Čovjek prognan da se u skitačinu. S. Ljubiša, prip. 102. Tako se narod skroti i dade u razmet. 246. *tako se može reći i* dati se u hajduke: Ljudi koji su se dali u hajduke. V. Bogišić, zborn. 616. — *u ovom primjeru znači namjestiti se, nascliti se:* Koji svoje rukotvorje dade. J. S. Rejković 438. — *ddd) u instr. ili (rijetko) u acc. s prijedlogom* za. *značeńe kao kod bbb).* Za što se sada narod dao i prignuo za koristju, kolik da će u vik na ovome svitu živiti. J. Banovac, razg. 33. Dati se za čim ‚incumbere in aliquid': dao se za naukom. Vuk, rječ. 111ᵇ. Tako su se za svitovńa dali, da jim se u ńima sve ńiovo uživańe vidi. J. Filipović 1, 386ª. — *eee) u loc. s prijedlogom* po. *značeńe kao kod bbb). obično u rečenici* dati se po zlu putu *(u prenesenom smislu):* Koji se bješe dao vele po zlu putu. M. Divković, nauk. 449. *rjeđe s drugim imenima:* Dao se po bludu. J. Banovac, prip. 40. Vidiš, da ćeš umrit' i svaka ćeš ostaviti; toliko si se dao po koristi, koliko da ćeš uvik živiti. razg. 91. — *fff) u jednom primjeru* XVIII *vijeka mješte acc. s prijedlogom* na *ima infinitiv:* Ja držim da svi kristjani žele ovo kralјestvo promišlјat, ali da mnogi ne znadu kako će, budući da su još od ditinstva dali se svitovńa i tilesna iskat. J. Filipović 1, 386ᵇ. — *ddd) vidi kod* B, b, *b).*

b. *subjekat nije čeljade, nego životińa ili neživa stvar. a) postaviti se, namjestiti se u što, samo o životińama.* Dok se vas roj da u sito cilo, dotle ovo jest s uljštem dilo. J. S. Rejković 239. — *b) okrenuti na što. uz glagol* dati se *ima svagda ime onoga na što se okrene, u acc. s prijedlogom* na, *(kod bb) i u loc. s prijedlogom* po). *aa) o vremenu.* Kad se vrime na toplinu dade. J. S. Rejković 163. — *u drugom je značeńu vrijeme u ovom primjeru u kojem i* na starost *stoji u prenesenom smislu:* Dok ožujak na starost se dade. J. S. Rejković 132. — *bb) o rani.* dati se na zlo, po zlu, *ozlediti se.* I ta joj se rana po zlu dala. Nar. pjes. vuk. 1, 400. Dala se rana na zlo (u pjesmama iz južnijeh krajova i: po zlu) ‚verti in malum'. Vuk, rječ. 111ᵇ. Ako li se rana podluti i da na zlo. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 110. — *cc) o kakvu događaju, govori se* dati se komu na žao, na žalost, na dosadu *itd. sa značeńem: ožalostiti ga, dosaditi mu. subjekat je obično zamjenica* to *kojom se shvaća nešto što se prije pripovidjelo.* Al' so majci to na žalost dade. Nar. pjes. vuk. 1, 575. To se Mandi vrlo na žâ dalo. Nar. pjes. istr. 1, 17. To se bratu dadno na žao. Nar. prip. bos. 1, 1. I knezu se na dosadu dalo tolj dugo strašno puškarańe. Osvetn. 5, 108. — *c) o domaćoj živini, govori se da* se ne da, *ako dobro ne uspijeva, osobito ako joj nema napretka, ako se ne plodi, ne množi. isto se može reći i o djeci ako ne žive.* Ne da mi se ‚non succedit': Ne dadu mi se konji; ne dadu mi se čele; ne dadu mi se djeca (kad umiru). Vuk, rječ. 111ᵇ. Pitaj i za nas za što nam se goveda ne dadu nego sve natraško idu. Nar. prip. vuk. 93.

c. *nema subjekta i* dati se *je impersonalni glagol. a)* ne da mi se, *ne uspijevam, nema mi*

napretka, koristi. isporedi b, *c).* Onako vidiš da nam se ne dade u tuđem dobru. M. A. Reļković, sabr. 50. Ne da mi se u dici (umiru, jali su nezdrava). Ne da mi se; ima više dana da mi se ne da = nije mi dobro. M. Pavlinović. — *b)* dade mi se na što *(na stańe, na radńu) govori čeļade, kad na što okrene, čega se lati, čemu prione, što počne, a ne zna ni samo uzroka k tomu.* Na nesan se bješe ńemu dalo. Nar. pjes. vuk. 1, 474. A Mirku se dade na jadańe, gdje mu krvca vruća dodijala. Osvetn. 3, 157. Muftija se na dosjetku dalo. 6, 44. *tako je i ovo:* Ubi Ture curu jevrejinku, nit je hćelo niti za ńu znalo, no što mu se od pomame dalo. Osvetn. 6, 75.

β. s pasivnijem značećm.

a. *s kojim od značeńa izbrojenijeh kod aktivnoga glagola pod* 1. Takovim ima se svet dati, da iznova vazmu. Naručn. 61b. Tada će se dati u zaboravļenje sve tuge, sve nevoļe, sve žalosti i sva progonstva od ovoga svijeta. M. Divković, bes. 478a. Kada ranam ļuvenijeme lijek podoban može se dati. G. Palmotić 1, 272. Menelau sva krivina od toga se ima dati. 1, 273. Obsluženje od života crikvenoga koje ćemo mi nastojati da se vanka dade. M. Bijanković 93. Dade se blagoslov puku sakramentom. L. Terzić 8. Da se u pjesnah slava nova da otcu i sinu. J. Kavańin 97a. Po ńoj da i smrt za ń mu da se. 537a. Što se ima dati ‚debitus'. A. d. Bella, rječ 245b. O kolik bi se lasno dao razlog na čas smrti! F. Lastrić, ned. 308. Neka se dade milost glavi tvojoj. M. Zoričić, osm. 2. Prosi da mu se dade zalogaj kruha. L. Vladmirović 58. Kojima se može blato za prilipo dati zlato. V. Došen 133b. Da se laži ne da mira, dali da ju svit iztira. 139b. Da se silom dade odrišeńe od proklestva. Ant. Kadčić 18. Ako bi se paka dite na svitlost dalo. 129. Zašto se je dalo isto ime njekijema ļudma. J. Matović 29. Ova osuda dati će se od spasiteļa protiva opakijema. 74. Izdati zapovest da se narodu na znańe dade. Glasn. ıı, 1, 75. (1808). Gleda čuda i nagleda ga se, gdi se caru carevina ne da. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Po tom se kolač dade materi. Vuk, nar. pjes. 1, xı. Glas se dade po bližńih selijeh. Osvetn. 3, 35. Koń se dade na poslugu, u svatove, u vršaj, u mlin, pod kiriju, na hranu; vol na izor, u drva itd. krava i ovca u napolicu na mlijeko ili hranu. V. Bogišić, zborn. 444. Końi se mogu dati i na nadnicu. 480.

b. dati se *može značiti desiti se, zgoditi se, naći se.* Mala je stvar od koje se je šteta dala. S. Matijević 13. U brodniku vijek se dalo dobrohtjenstva nije ni malo. J. Kavańin 420b. Jedna crkva ima se dat na svitu, koja je sveta. J. Filipović 1, 189a. Metnimo da se dade tako sitan prašić. M. Zoričić, osm. 67. Ako bi se pako dao dogadaj. M. Dobretić 261. Da se koje zlo na ńemu ne da. J. S. Reļković 356. Tud' se dala tanka staza. Nar. pjes. vuk. 1, 118. 327. Pred ńima se dalo bejaše jedno veliko poļe. Nar. prip. vil. 1867. 322. — *često stoji* dati se *s takovijem značeńem uz glagol* moći: Mogal bi se dati načiu dobre smrti. P. Radovčić, nač. 1. Kako se dakle može dat u jednomu ļubav božija, ako u ńemu ne ima ļubavi iskrńega? J. Banovac, razg. 40. Uzrešće u svakomu grihu koji se može dat na svitu. J. Filipović 1, 138b. Može li se veća slipoća dat? 3, 306b. More se dati dogadaj. M. Dobretić 58. *osobito uz negativni glagol* ne moći: Ne more se dati, da jedan ļubi boga, a ne ļubi iskrńega. J. Banovac, razg. 40. Virovat da na ove sude ima doć a ne promišļat što će mu se onda dogodit, veća slipoća dat se ne može. J. Filipović 1, 136b. Veličanstvo posvetilišta koje se u naših crkva*(h)* prikazuje jest toliko veliko i toliko sveto, da se od ńega veće i sveće dat ne može. 1, 312b. Ako se materinstvo ima faliti po veličanstvu sina, veće se dat ne može od materinstva blažene divice Marije, budući da veći sin niti se može dat ni zamisliti nego je sin ove divice. 1, 561b. On se ludak može zvati, nit se more veći dati. P. Knežević, muk. 25. Oni bi bio više puta krśten, što se ne more dati. M. Dobretić 32. Da se ne more dati jedno dilo brojem oli ti sobstvom koje nije ni dobro ni zlo. 240.

3. *s pasivnijem oblikom.*

a. *značeńe je onakovo kao što je kazano za aktivni glagol pod* 1. *ovakova je konstrukcija (kao i za druge glagole) rijetka kod naroda, ali se često nalazi kod pisaca.* Mudrostiju danovi mi otь boga. Mon. serb. 4. (1198—1199). Dokli se govori da je svit koncu dan. Š. Menčetić 9. Odkle sam tebi dan za slugu životom. 118. Videći, gdi ranu sakrivam, kruno ma, u srcu mom danu tvojijema očima. N. Naļešković 2, 26. Nam dan bi zakon brzo ubijati, *(a)* Persidom uzakoni se pred nami bižati. Aleks. jag. star. 3, 262. Vam budi dano na znanje da se vam naviščuje proščenje. Kateh. 1561. G 2b. Od razlicijeh proštenja koja mu su data. A. Gučetić, roz. jez. 52. Za pedepsanje od zla svjeta data. B. Bašić, per. 66. Od tamnice najposlije Korevskoga straža je dana Rizvan-paši. I. Gundulić 311. Hrana je moja drugijem data. 484. Er se ne nahodi dan na svjetlos put i način od ovoga pisanja. R. Gamańić 5b. Dât na kamatu ‚foeneratitius'. J. Mikaļa, rječ. 59b. Kada bi mu dana jedna smrtna rana. P. Radovčić, nač. 34. Kruna kraļu dana od Bnečani. J. Kavańin 323a. U stvarma datim na postavu. A. Bačić 119. Zato bi dadena zapovid. S. Badrić, ukaz. 24. Niti bo je drugo ime dato ļudma. F. Lastrić, test. 44b. Ima u puku, koji živu, koliko da im život nije dat na drugu svrhu, nego da tilesmi ugode. ned. 202. Knjiga data je na svitlost u Londinu. A. Kanižlić, kam. 14. Jeli pravo i dobro krśteńe od Židova dato? 149. Posli odgovora data od poklisárâ. 297. Ime Magdalene dato joj je od grada Magdala. S. Rosa 84. Vozi, meso ti prodano i pod oblast drugom dano. V. Došen 55a. Lipa dara puku dana! 70a. Kao da bi drugog' rane ńemu za lik bile dano. 115b. Svojom vojom i danim uzrokom. Ant. Kadčić 157. Jest kamata, što god se uzimļe više od danoga i glavnoga. J. Matović 398. Ako budem dobru rabru data. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Boga vami, za koga je moja sele dana. Nar. pjes. istr. 1, 10. Obećano već je dano. Nar. prip. mikulič. 121.

b. *na kraju listova, pisama, poslanica stoji uz ime mjesta i dana kojima se naznačuje gdje i kad je pisano i pređano listonoši.* Danь u našemь gradu Blagaju prьvi danь mêseca novobra u tisuću i 400 i 20 i 3 lêta. Mon. serb. 328 Ki list je pisan i dan v našem gradu Brińah na let rojstva Hristova 1493 miseca ijuna dan četrti. Mon. croat. 154. Bi dano u Rimu na 19. lipnja 1615. *kod* M. Divković, bes. xiv. Knjige ove dato su od pape Hadrijana godišta 869 deveti dan miseca juna iliti lipńa. A. Kanižlić, kam. 287. Ona je listina dana u Baru x ožujka 1361. S. Ļubiša, prip. 47.

c. *part. pract. pass. a uza ń ime apstraktno u acc. s prijedlogom* na: dan, dat na što, deditus, *o onome koji na što nastoji, ili je čemu (osobito duhovnoj kreposti ili mahani) podvržen. ovaka je konstrukcija postala od one pod* 2, *α*, a, *b) ee) bbb), ali jamačno po tuđim jezicima.* Budući oni

dani na oholije, na pitja i jidenja. Korizm. 29b. Na zlo biste vazda dani. M. Marulić 305. Tko li je dan na to, u zemli kopati to srebro i zlato. M. Vetranić 1, 114. Dovesti ću ja cocana *(grieškom* kocana) na krv ludsku svega dana. P. Hektorović (?) 160. Togaj rad svaki nas na krepos budi dan, jak ovi ki danas ovdi bi ukopan. N. Naleśković 2, 66. Imaju bit veoma dati na molitvu. Lj. Držić 254. Kada vidi koga godi na zlo dana. G. Palmotić 3, 161a. Ki su dani na mužiku ali na skladno spivanje. P. Radovčić, nač. 171. Svi bijahu prignuti aliti dati na grijeh puteni. P. Posilović, cvijet. 194. Ki su dani na taščine. A. Vitaljić, ist. 186a. Dan na zlo ‚iniquus'. A. d. Bella, rječ. 406a. Dat na bludnos ‚libidinosus'. 438a. ‚Zlosrdi' veoma dan na rasrgbu. I. Držić, salt. 508. Čeljad vrsna data na mudroznanje. S. Rosa 34b. Koji su vrlo dati na robljenje. A. Tomikovič, živ. 238. *tomu su slični i ovakovi primjeri:* Tijelo dato na grijehe. I. Držić 282. Ni mu lijeva *(ruka)* kradam dana štit nositi podobna je. G. Palmotić 1, 210. Strt će srca na zlo dana. A. Vitaljić, ist. 84a.

B. *objekat je infinitiv, ili podložna rečenica u kojoj je konjunkcija da sa značenjem kazanijem pod* I, A, 2 *(str.* 170a *i dalje), ili, rjeđe,* neka. *(može se podložna rečenica gdjekad zamijeniti zamjenicom u sredñem rodu:* to, što, *kao u primjerima:* Majde ne, nikako, ni dao tegu bog! N. Naleśković 1, 231. Ima li danas ovakih žena? Ah, bog bi to dao! ali ne ima, ne! J. Banovac, prip. 104. Ti govoriš: ne dao bog toga! M. A. Reljković, sat. H 8a. Ako li bi tko ubio brata prisnoga, ča ne daj bog. Stat. pol. ark. 5, 253). *nepravi objekat, ako je izrečen, stoji u dat.; što je u nekim primjerima u acc. s infinitivom, to je neobično i jamačno načinjeno po latinskom jeziku:* Koji *(grijesi)* su nas dali odavna umrijeti. M. Vetranić 1, 468. Nije izrijeti, gospe, moći boles ka je u starosti smišlav danke od mladosti, koje damo zaman proći. S. Bobaljević 207. 208. Turci način taj imadu, žensku izać da nedadu. V. Došen 94a. *drukčije je u ovakovijem primjerima koji bi mogli spadati i pod* A, 1: Pak di veru mlade ne daj da ju grli. V. Došen 159b. Jer Slavonac ne da svoje dice da se idu učiti a, b, c. M. A. Reljković, sat. C 2a. *ako je u infinit. ili u podložnoj rečenici prelazni glagol, njegov objekat može stajati uz glagol* dati, *te se čini kao da je ovomu objekat, n. p.:* Ma je sluge izgubit' ne dadu. 2, 26. Ne dam dece vodit' u Kosovo. 2, 270. Ne daj mene tvome društvu tući. 3, 437. Kamo li bi*(h)* da vodite dala od svog' srca dite! V. Došen 167b. *vidi i* b, *b).*

a. *s glagolima koji znače jesti, piti,* dati *uzdržava svoje prvo, pravo značenje. isporedi kod* A, 1, *β,* a, *a) a) bb). — od* xvi *vijeka. — s infinitivom:* Lačan bjeh i daste meni jesti. N. Ranina 42b, mat 25, 35. Onomu čovjeku dah se napit. M. Držić 287. Vi meni daste blagovati. M. Divković, nauk. 67a. Ako gladuje neprijatelj tvoj, napitaj njega; ako li žeda, piti daj njemu. I. Bandulavić 21b. paul. rom. 12, 20 Dati jesti ‚dare esui'. J. Mikalja, rječ. 59b. A. d. Bella, rječ. 244b. Dati se napiti ‚potum dare'. A. d. Bella, rječ 138b. Dati ‚tkomu' večerati ‚coenam alicui apponere'. 184a. Dati se nasisati ‚ad satietatem usque lactare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a. *pasivno:* Bi mu dato piti otrova. I. J. P. Lučić, izk. 9. — *s podložnom rečenicom:* Angel na listu upisa mu ‚Jesus', i da mu da izi. F. Glavinić, cvit. 3a. Dô nam jo da pijemo žučnu vodu. D. Bašić 63b. Mehangija daj da pijem vina. Nar. pjes. vuk. 2, 143. I daste mi da jedem. Vuk, mat. 25, 35.

b. sinere, pati, (‚permittere'. A. d. Bella, rječ. 556a), *pustiti, dopustiti, ne braniti. češće dolazi negativno* ne dati *sa suprotnijem značenjem ne pustiti, zabraniti. — od* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod a) bb)). a) kod* dati *nije isti subjekat koji je kod infinitiva ili u podložnoj rečenici. aa)* dati *(afirmativno). aaa) uopće. s infinitivom.* Očemo, da nam daste sada slišati. Mon. croat. 191. (1506). Prije bi se odvrgal boga nego dati mučiti tělo. Korizm. 29a. Kako ti srce da zaklati dijete toj? M. Vetranić 2, 454. Kroz toj rih: draga vil, za što daš činit' toj? N. Naleśković 1, 315. Tko tebi da skulu učit, on mahnitiji bio od tebe. M. Držić 182. Daj mi meju ženami ovimi carstvovati. Aleks. jag. star. 3, 298. Tva dobrota neizrečena daj dostojno pjevat meni. G. Palmotić 33a. Dati učiniti ‚sinere'. A. d. Bella, rječ. 426a. Da bi meni vrime malo od tog' dugo pisat dalo. V. Došen 51a. Dati ću njemu sjedjeti sa mnom na stolu momu. J. Matović 517. I na smrt ko ide dadu mu zboriti. Nar. posl. vuk. 104. — *s podložnom rečenicom:* Da'te joj da stupi. N. Naleśković 1, 265. Gospodine, daj i pusti neka jih ja poždrem. M. Divković, bes. 33b. Tko bi mi dao, da ja za tebe umrem. F. Lastrić, test. 162b. Daj da vidim sablju dimišćiju! Nar. pjes. vuk. 2, 345. I car dade da se crkve grade. Osvetn. 3. 23. — *bbb) osobito, o bogu. s infinit.* Bog *(Židove)* poganom da zavsima potrti. Kateh. 1561. F 5a. — *s podložnom rečenicom:* Pokli ti dao jes višni bog da imaš toliki um i svijes. N. Naleśković 1, 218. Bog i narav svitu dade, nek muž vlada svojom ženom. V. Došen 107b. Daj mi, bože, da ja vidim svako zv'jere s ocimama. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Bog ti je dao da si gospodar. S. Ljubiša, prip. 167. — *kad se hoće pokazati želja da nešto bude (osobito ako to nije lako da bude) govori se:* da bog da da . . . , eda bog da, da . . .: Jeda bog da da se prignu *(k istini).* J. Filipović 1, 149a. Još imade osobita skula, da bog dade da bi se rasula. M. A. Reljković, sat. E 3b. Da bog da, sine, da zdrav otideš. Nar. pjes. vuk. 1, 490. Da bog da sam da ne znaš a drugoga da ne pitaš! Nar. posl. vuk. 48. Da mu bog da da na dobro prođe. Osvetn. 2, 41. *s infinitivom:* Da ti bog da ubiti neprijatelja! A. Bačić 73. — da bi bog dao da . . .: Da bi bog dao da se ne bi nahodili koji . . . J. Matović 464. Da bi bog dao da se uprave (‚upravu') puti moji! 479. — bog bi dao da . . . ! *kondicijonalom se ističe da se želja nije doslije ispunila:* Ah bog bi dao da i nema, al ima. J. Banovac, pred. 102. Bog bi dao da se veće pošteně ne ukazuje svitu nego Isukrstu! razg. 46. Bog bi dao, da ne ima veće nemilosrdja medu krstjani nego milosrdja! al ima, ima. prip. 50. Ah bog bi dao da ovo nije istina! J. Filipović 1, 164a. Ah bog bi dao da ovdi ne ima grišnika! F. Lastrić, test. 121b. Ah bog bi dao, da nečeš naći. M. Zoričić, osm. 34. *kondicijonal u glavnoj rečenici prileže isti način i u podložnu, i to već od* xvi *vijeka:* Bog bi dao da bi bio gospodar moj u proroka, tutako bi izliječio njega. N. Ranina 60ab, dreg. (2sam.) 5, 3. Bog bi dao da bi razumili! F. Lastrić, ned 291. Bog bi dao da bi dobro bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 258. 3, 520. — bog dao . . .: Bog im se dao radovati! J. Banovac, pred. vi. Bog da', naša da gorčina nas ozdravi od ognjice! J. Kavanin 105a. — daj, bože . . . , bože daj . . .: Daj nam, bože, vojevati a Moravo ne broditi. Nar. pjes. vuk. 1, 431. Daj mi, bože, da rodim devojku. 1, 500. Kako vam se projelo, bože daj da se i proradite! M. Pavlinović, razg. 15. — bog daj . . .: Bog daj da ga još zagrlim! J. Kavanin 98b. — bog će

dati da . . ., daće bog da . . . *kaže i želju i nadu da će se ispuniti želja:* Poslušajte me, a daće bog da imate koga. Pravdonoša 1852. 31, 3b. *futur u glavnoj rečenici priteže isto vrijeme i u podložnu.* Bog će dati da će dobro biti. Nar. pjes. vuk. 3, 73. 512. 550. — *tako se govori kao uvjet:* ako bog (i sreća) da: Ako bog po svomu milosrđu dade nam još za koje vrime živiti. Norini 4. Ako mene bog uteći dade, na čast, braćo, svakom po devojka. Nar. pjes. vuk. 2, 640. Ako bi mi bog i sreća dala da bih bega ufatio živa, nove ću mu muke udariti. 4, 57. — *vidi dalje kod* C, 1, b, *b). — bb) vrlo često dolazi negativno* ne dati, *i znači ne puštati, dakle zabranivati s infinit.:* Stojati za svakogo dubrovčanina i ne dati mu zle učiniti. Mon. serb. 258. (1405). On ne bi dal toga činiti. Mon. croat. 181. (1500). Jere im ne daše pojti priko meje. M. Marulić 26. Vjetri ne daše ništa čut. M. Držić 26. Za usta ńu držaše, govoriti ńej ne dadiše. Aleks. jag. star. 3, 282. Brane vam i ne dadu slobodno k gospodinu se pritisknut. B. Gradić, djev. 76. Ne dadijahu ni dan ni noć počinuti građanom. M. Divković, bes. 69a. K selu pognah stada ureda; ere bo mi srce ne da tuj čekati kratka časa. I. Gundulić 81. Od bolesti i od žalosti zavrć' riječi plač mu ne da. 336. Naprijed slike koje stahu, sram gledati paši ne da. 446. Nu litica od svud strma sit' ne daše u dubinu. 555. Meni se ne daj bog slaviti nego u križu. F. Glavinić, cvit. 455a. Nije toliko zlo koga ubiju, koliko kad mu ne dadu plakat'. (D). Poslov. danič. 83. Ovo sve djavao speri i učini da mu se ovako sva naviste u jedan čas ne daduć mu odanut. J. Filipović 1, 413b. Želja ne dadijaše mu počivati. F. Lastrić, test. 149b. Ne dade im toliko poniziti se otvrdnuta oholost. A. Kanižlić, kam. 364. Pripun trbuh tužit stanu, da im svu noć spavat ne da. V. Došen 248b. Reja bi toliko hitar i neizrečeni junak, da bi se mogle od ńegovi slavni dilovańa velike knige napisati, al mi ne da vrime ni siromaštvo metnut na štampu. And. Kačić, razg. 181. Nije gladna Lazara dao nahraniti. M. A. Reljković, sabr. 73. Ne date mi s mirom vina piti. sat. E 4a. Ne dadu nam gospoda sići šumu. G 3a. Ko l' nam se sastat' ne dade? Nar. pjes. vuk. 1, 274. Bog ubio dva slavuja mlada! Svu noć meni zaspat ne dadoše. 1, 482. Gospodaru, bego Milan-bego! ne dam tebi lica obljubiti. 2, 43. Ne da vila temelj podignuti. 2, 117. Ali Miloš uteć' im ne dade. 2, 151. Ne daše im puške isturiti. 3, 11. Još Aleksa govoriti šćaše, ali ġelat govorit' ne dade. 4, 145. Turcima se ne da prevoziti. 4, 200. Ne daj mi ga, bože, ni na putu sresti! Nar. posl. vuk. 197. Ne da mu bijela zuba pomoliti. 197. Ne da mu vrag mirovati. 198. Ne da oka otvoriti. 198. Ščepanu ne dade grijeh da muči. S. Ljubiša, prip. 108. — *s podložnom rečenicom:* Ne daj bog da ja živem, a da pomru oni. Zborn. 15b. ark. 9, 77. Neću mu veće dat' da ga one svlače. N. Naljeković 1, 255. Ja mojoj *(kćeri)* ne dam, da toliko s jutra ustaje. M. Držić 213. *(Otok Tened)* skri grčke plavi i ne da, da ih trojanska vidi straža. I. Gundulić 364. Tej zlostari riječ opaka ne da da se puk privari. G. Palmotić 1, 47. Da te srčba vlada, ne daj. P. Kanavelić, iv. 121. Ne dao bog da ja ostavim igda moliti boga. M. Radnić 392b Ne dô bog da ja ičiji sluga budem. I. Đordić, ben. 190. Uje ne da da oružja zarđaju. J. Filipović 3, 39b. Da mene osramoti papa, ne dao bog. A. Kanižlić, kam. 27. A starost im već ne dade da se kao mladi smrade. V. Došen 165b. Ne dade mu davo da učuva. Nar. pjes. vuk. 3, 564. Ne bi li mi bog i sreća dala da bi ńega živa uvatio. *(značeńe je afirmativno).* 4, 4. Dati (osobito sa ‚no') kome što ‚admittere': ne da mu mati da ide na vojsku. Vuk, rječ. 111b. Pa im onda ne dadne nesreća da se opet izmaknu. miloš. 94. Vi ne ulazite niti date da ulaze koji bi htjeli. mat. 23, 13. — *b) kad je isti subjekat kod* dati *i kod drugoga glagola, pošto je smisao da tad subjekat pušta da nešto na ńemu samome čine, treba da drugi glagol bude pasivni. ovaj onda stoji u infinitivu s refleksivnijem oblikom (sa* se), *a kako enklitika se stoji uz glavni glagol* dati, *čini se da je ovaj postao refleksivnijem. (posve je neobično, kao u ovom primjeru, da glagol u infinitivu stoji u aktivnom obliku, ako mu došta i jest značeńe pasivno:* Dati se u ruke grješnikom umrijeti (= *biti ubijenu).* M. Vetranić 2, 39). *afirmativno* dati: Oni drokun dadiješe se voditi. Zborn. 48a. Za toj se umolit daj, slatki Isuse. M. Marulić 191. Za onake bi se stvari čovjek dao isjeć. M. Držić 232. Dati se jahati ‚dorso recipere'. A. d. Bella, rječ. 178b. Za krstjane dah se na križ ja propeti V. M. Gučetić 198. — *češće (osobito u naše vrijeme) dolazi negativno* ne dati. *(Koji)* ne dadu se obuzdati. Korizm. 49a. Ne dadu se te stvari tako činit. M. Držić 322. Stoj kripak i jaki, ne daj se dobiti. A. Komulović 71. U kom još je rat gvozdeni, ki izvadit nij' se dao. J. Kavańin 323a. Latini ne dadu se ni po jedan način uputiti. A. Kanižlić, kam. 45. Da se oni u takvoj pogrdi ne dadu viditi u Jeruzolimu. E. Pavić, ogled. 265. Jednim okom samo gledam, al' se u tom varat ne dam. V. Došen 119b. I ostale mloge običaje za koje se još i danas haje, pak se ove istrgnut ne dadu, jerbo koren duboko imadu. M. A. Reljković, sat. B 8a. Ne daj se, devojko, mlada prevariti. Nar. pjes. vuk. 1, 99. No se ne da Duka uvatiti. 2, 178. Niti može da obori Marka, nit' se dade Musa oboriti. 2, 408. Jer se trava gaziti ne dade. 4, 278. Zlo je ko ne zna, a učiti se ne da. Nar. posl. vuk. 92. Ne da se ni vilama sedlati. 198. Ne da se ni opepeliti. Ne da se ni osoliti. (Neće ni da zna za to što mu se govori.) 198. Ko se ne da poznati, motri ga s kim se miješa. 154. — *ime onoga kojemu se da ili ne da da učini ono što je izrečeno drugim glagolom stoji obično u dat.:* Daj mi se za milos, gospođe, viditi. S. Menčetić 5. Nije li grehota, da se da satrti krjeposna ljepota toj strijeli od smrti? N. Naljeković 2, 125. Čovjeku jes bolje smrti se dat dobit. N. Dimitrović 4. Privarit se je Jovu dala. G. Palmotić 1, 273. Dat se vladati požudam ‚parere cupiditatibus'. A. d. Bella, rječ. 92a. Jer se dadeš varat ženi? V. Došen 107a. — Srčbi se ne daj ti pridobit. M. Divković, kat. 151. Ne dajte se nikomu prihiniti taštimi ričmi. I. Bandulavić 50a. paul. eph. 5, 6. Da bi bili bogovi, umrlomu čoviku tirat se ne bi dali. F. Glavinić, cvit. 291. Ne da se uzdi on *(koń)* vladati. G. Palmotić 2, 47. A cesarom ne dadu se bune znati. J. Kavańin 263a. Zato se ne daj ti ńemu varati. A. I. Knezović 222. Svaki holi na to gleda, da se drugom vladat ne da. V. Došen 41b. Ne dadu se ni gledati Turkom. Nar. pjes. vuk. 2, 298. Te se Turkom varat' ne dad'jaše. 4, 22. Gospa ti se dat' poljubit neće. Nar. pjes. petr. 2, 587. — *rjede stoji ono ime tješne svezano s pasivnijem glagolom, te je s toga u gen. s prijedlogom* od: Zato se od vraga varati ne damo. A. I Knezović XLIV. *ili u instrumentalu:* Tim vladat' nitko se ne daj zlim žeļami. D. Rańina 109a. — *c) s pasivnijem značenem bez subjekta, impersonalno,* licet, *dopušteno je, može se, prigoda je, vrijeme je. aa) sa* se. *svagda s infinitivom. afirmativno:* I još više poslova imade,

kad je kiša, pak se radit dade. M. A. Reļković, sat. E5b. Sad se o tom radit poslu dade. J. S. Reļković 74. — *češće stoji* ne da se *i znači: ne može se.* Na sebi nosi brime, da se ne da plivat š nime. V. Došen 26a. Živit mu se dugo ne da. 177a. Ja kriv nisam, što se orat ne da. M. A. Reļković, sat. G 7a. Đe se p..i, ne da se klańati. Nar. posl. vuk. 76. Ne dade joj se mirovati. Nar. prip. vil. 1867. 655. Petar je ogledao da bi se opet pomiješao u srpske poslove, ali mu se nije dalo. Vuk, prav. sov. 75. Puške palit dati im se neće. Osvetn. 2, 125. *može i izostati infinitiv za to što se ima u misli po predašńemu govoru ili uopće po smislu:* S tijem sn išli dok jim se je dalo. Osvetn. 3, 32. Brez koji*(h)* se nikomu ne dade u raj. *(isporedi* C, 1, b, *c)).* I. Ančić, svit. 56. — *bb) s pasivnijem oblikom.* dano mi je, dato mi je, *dopušteno mi je, smijem, mogu. samo kod pisaca. s infinitivom:* Sudcem dano je ubijati a caru dano je pomilovati. Aleks. jag. star. 3, 320. Tim vi kim dano jes radosno živiti, nastojte u stanju tomu se shraniti. Đ. Rańina 99a. Vami dano jest znati otajstvo kraļevstva božjega. I. Bandulavić 26b. luc. 8, 10. Nemilosna sama sebi put ću od smrti objaviti, nit' mi je u toj zabraniti, nebarniče, dano tebi. I. Gundulić 188. Bez uzdaha ko ih gleda ter mu dano gorjet' ne bi, ili stvoren vas je od leda ili srca ne ima u sebi. 346. Nî sfakomu poznavati dano u gorah zlatu rudu. M. Gazarović 142b. Nek paripi ńihi znoje, opočivat tebi 'e dano. J. Kavańin 155a. Tvomu bogoļubstvu dato je od gospodina, ono što je istina razabrati. A. Kanižlić, kam. 85. *infinitiv može i izostati, kad se ima u misli po predašńim riječima:* Tež' vinograd, dok ti 'e dano. J. Kavańin 475b. Ma što ćemo kad nam nije dano? Osvetn. 2, 90. — *s podložnom rečenicom u kojoj je* da: Dano je mladicam, o gizdah da rade. M. Držić 92. Neg ti 'e dano, da s Lucerci i s Hrvati mož ga i ti svetkovati. J. Kavańin 326a. Nije mi dano da pobignu *(ja).* 407a. — *d) impersonalno* dati se *s infinitivom* pogledati *dolazi vrlo često u narodnijem pjesmama. smisao je da onaj kojemu se da pogledati, pogleda slučajno, i ne zna ni sam što ga je na to dovelo. isporedi kod* A, 2, *a*, c, *b).* Dalo mi se pogledat u zelene perivoje. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Dade mu se nešto pogledati. Nar. pjes. vuk. 4, 54. 105. herc. vuk. 6. petr. 2, 252. Ogled. sr. 10. Dade mu se k poļu pogledati. Nar. pjes. juk. 70.

c. dati komu što učiniti *ili* da učini, dare alicui aliquid faciendum, jubere aliquem aliquid facere, *učiniti da ko što učini, narediti mu da učini. potvrđeno je od* XVII *vijeka* (dati vêdêti *od* XIV, *vidi dalje) kod pisaca, ali kod naroda dolazi samo, kad se uz naredbu uprav i preda nešto tjelesno što će onaj ili oko čega će raditi. s infinitivom:* Dati napraviti, dati učiniti ‚faciendum locare'. J. Mikaļa, rječ. 60a. Dati štogod pripisati ‚quidpiam describendum dare'. A. d. Bella, rječ. 227b. Dati pripisati knjigu ‚describendam epistolam dare'. 434a. Isukrst je Petru dao vladati crkvi. A. Kanižlić, kam. 93. U stolńem gradu pritiskati dado *(satira).* M. A. Reļković, sat. A 3b. Jali sukno doma dat odtkati. H 4b. Uzmite ga pak ga dajte opet kolesom trti. sabr. 29. Dadoše mu kotle grepsti. Nar. pjes. vuk. 1, 522. Dadoše mi lučem svijetliti. 1, 323. Mislela je, da će ju on dat stirat. Nar prip. mikulič 21. Daj da odahne i počine ukopanijeh pepeo kosti Đurđa despota i Jerine. I. Gundulić 420. Slugam' dade da mu vino služe. Nar. pjes. vuk. 2, 94. — *i ovakovi primjeri mogu amo pripadati, ali se kod ńih prvo, pravo značenje glagola* dati *jače sjeća nego kod predašńih:* Dati nosit na rame ‚onus imponere'. A. d. Bella, rječ. 32a. Dadoše mu krst nositi. Nar. pjes. herc. vuk. 331. Petru i inim nasljednikom Jezus dô je pasti stada. J. Kavańin 455a. Dat' vuku kozliće pastit *(mješte* pasti). (D). Poslov. danič. 15. Ja joj dadoh końa provadati. Nar. pjes. vuk. 1, 299. — *slično je i ovo:* Mnokrat sam dao neprijateļem o meni govorit. M. Držić 3. — *osobito u ovakovijem primjerima gdje drugi glagol znači znati, razumjeti itd. shvaća se* dati *kao da ima jedno značenje (prvo, pravo, isporedi* dati na znańe *kod* A, 1, *δ*, b, *f)) i drugo (narediti, učiniti).* Mi knez Štefan damo viditi vsim. Mon. croat. 45. (1381). Jošće ja Odrjan više rečeni dam vedeti vsakomu. 59. (1436). Neka se da znati po svemu rusagu. M. Vetranić 1, 152. I misto se gore, prosih te, daj znati. Đ. Baraković, vil. 301. Dati poznati ‚declarare'. A. d. Bella, rječ. 216b. ‚Sińora' scijeni i ne bi jo' vas svijet dao razumjet da je inako, da tvoj otac ne ima velike trgovine. M. Držić 303. Dati razumiti ‚persuadere'. F. Vrančić, rječ. 77. Dat razumiti: uglaviti, nagovoriti ‚suadere, persuadere, inducere animum alicujus'. J. Mikaļa, rječ. 60a. Dati razumjeti ‚persuadere'. A. d. Bella, rječ. 244b. Dati sebi razumjeti ‚sibi persuadere'. 244b. ‚in animum sibi inducere'. 376a. *tako je i ovo:* Zač tebi znati dah jednu stvar za drugu. Đ. Baraković, vil. 299. Dat razumiti jednu stvar za drugu ‚simulare, dissimulare, fingere'. J. Mikaļa, rječ. 60a. Dati razumjet jedno za drugo ‚fucum alicui facere'. A. d. Bella, rječ. 245a. Kako li će sam sebi varavo dat razumjeti, da se može štedjeti i lakomiti s onijem bogom. I. M. Mattei 52. *s takovijem značenem* (imponere, dare verba, *prevariti) dolazi i samo* dati razumjeti, *ali će to biti po talijanskom* dare ad intendere: A i susjedi Trebińani kijem bi dano razumjeti, da je on gusar, bivši u mjestu čuli ovemu, da je on Slavim kraj vlaštjti, pošli su se ončas ńemu podnižено pokloniti. G. Palmotić 1, 69. Dat razumjet da osli lete. (D). Poslov. danič. 15. Lasno je ludu dat razumjet. (Z). 53. Dati razumjeti komu ‚verba alicui dare'. J. Stulli, rječ. 1, 105a.

d. *Oblici impt.* daj, dajmo, dajte *uz drugi glagol zamjeńuju impt. ovoga glagola. to postaje uprav od značenja kazana kod* b i c *(isporedi rus.* ыучть, *ńemački* lasst, *engleski* let *itd.), ali je do toga došlo, da često (osobito kod* daj) *nema ni spomene pravoga značenja. — dolazi od* XVI *vijeka, vidi prvi primjer kod a) dd). a)* daj. *ovaj oblik često gubi sasma svoje značenje, te se upotrebļava i kad se govori ne samo s jednijem čeļadetom nego i s većim brojem. vidi i kod* C, 2, c. *drugi glagol stoji obično u praes. s da, te mu ovaka konstrukcija zamjeńuje: aa)* 1 *sing. impt.* Stioca moga da ne grustim, neka ih ište daj da pustim. J. Kavańin 266a. Spļete, daj o tebi da govorim. 319b. Tada stane gospod bog promišļati šta će činiti: Daj, veli, da ja štogod radim ne bi l' se ovi ļudi smirili. Nar. prip. vil. 1866. 706. — *bb)* 2 *sing.:* Ali prije nego orat staneš, daj da dubre na mekotu ganeš. J. S. Reļković 252. — *cc)* 3 *sing.:* O ļubavi nestvorena, golubice rajskijeh dvora, daj, svjetlosti tve blažene da se odkrije ures lipi A. Vitaļić, ost. 1. — *dd)* 1 *plur.:* Daj da ištemo po vas. Zbornı. 27b. Što se ste pripali? stanite ovamo; kamo nam ostali? daj da ih čekamo. N. Naješković 1, 285. Vukodlak: Grubiša, hodimo. Grubiša: Ne mogu nikuda. Kojak: Ļaj da ga nosimo. M. Držić 43. Daj da vidimo, što je unutra. 143. Pastijeri, daj da svi jedino mi sada molimo s ļubavi toga ki sve

vlada, da bude imat smiļenje. I. Gundulić 81. Neću ja bižati od neprijatel̓â, sad je naše vrime stiglo; daj da junački izginemo za našu braću. E. Pavić, ogled. 453. Daj, draga braćo, da mi ļubimo ono što će nama jedan put veoma koristno biti. 687. Daj, rekoše, da to učinimo! M. A. Reļković, sat. K 6b. Ustani, gospoda! kraļice su došle; daj da darujemo; nećeš mlogo dati. Nar. pjes. vuk. 1, 103. Daj da jednu pokupimo vojsku. 4, 46. Daj ovako da se razdvojimo. 4, 47. — *ee) 3 plur.:* Pilato Židovom reče: daj da se sva razvide, nu što je preša taj? N. Naļešković 1, 133. Daj da vašu nasljeduju ļubav, vjernos i pošteńe svi koji se sadružuju takijem vezom mladožeńe. P. Sorkočević 592a. — *b)* dajmo *s infinitivom drugoga glagola zamjeńuje impt. 1 plur. ovoga. samo u jednoj pjesmi* XVIII *vijeka:* Da'mo malo poigrati dva viteza dobra konja. Nar. pjes. mikl. beitr. 40. A mi da'mo postaviti vjeru boga velikoga. 40. — *c)* dajte *s praes. 1 plur. drugoga glagola uz* da, *zamjeńuje impt. 1 plur. ovoga zadńega.* Dajte da se poklonimo svetomu uskrsenju. F. Vrančić, živ. 98. Dajte, krstjani, da ga ne držimo brezposlena. J. Filipović 1, 82b. Dajte, braćo, da se podignemo. Nar. pjes. vuk. 4, 40.

e. fingere, suscipere, *primiti, staviti kao istinu ńešto o ćem se ne zna, jeli istina, ili se zna da nije. samo u impt. ono što se tako primi, stavi, stoji u podložnoj rečenici. — od* XVIII *vijeka.* Dajmo da je tako ‚fac ita esse'. A. d. Bella, rječ. 317a. Nu dajmo da ćemo na to doći: što smo na svrhu stekli? A. d. Bella, razgov. 49b. Dajmo da se u tima rečenim državam prosto može rukovati jedna pravovirka s jednim poluvircem; a što će se sad reći od onoga zakona i pogodbe među ńima da sinovi imaju ostati u viri očevoj? Ant. Kadčić 478.

C. *nema objekta.*

1. *glagol je prelazni kao kod* A *i* B; *objekat je izostavļen, ali se ima u misli.*

a. *objekat što je izostavļen, ime je. značeńe je kao kod* A. *a) uopće. objekat se ima u misli po predašńem govoru, ili po smislu, ili može biti koji mu drago.* Želiše se nasititi mrf (= *mrvâ*) ke padahu od stola onoga bogatca, a nitkor mu ne dadiše. Bernardin 26a. luc. 16, 21. Žudiješe napuniti utrobu svoju želuda i ne dahu ńemu. N. Rańina 58b. luc. 15, 16. Treći ti brat kola pravit' znade, bog mu dao, tu pamet imade. M. A. Reļković, sat. I 3a. Ako je mučno dati, nije iskati. Nar. posl. vuk. 4. Bog daj gospodinu! Bog dao, a car nema šta uzeti. Bog dao, bog i uzeo. 17. Daj naj. (Iz ruke u ruku; daj novce, pa onda nosi). 51. Bog dajbudi gospodinu! Nar. prip. vuk. 140. — *b) udariti, biti. isporedi kod* A, 1, *β*, a, *a) c) cc).* Gospoda: Nu se još pobočiti; bogme ću t' takoj dat'. N. Naļešković 1, 247. Pod' s vragom, ti muči, sad ti ću bog me dat'. 1, 250. Ah da gdi izide, ja bih mu dao sad. M. Držić 103. *s instr. imena onoga čim se udari:* Da mu dam nogom u očas. M. Držić 361. — *u prenesenom smislu:* Kako najpri samom sebi posrid nosa dao ne hi. V. Došen 250b. — *c) o ženskom čeļadetu s osobitijem značeńem,* de concubitu. *prostački. isporedi i kod* A, 1, *β*, a, *a) b) ff).* Prije roka dade pa se ne udade. V. Bogišić, zborn. 632.

b. *objekat izostavļen infinitiv je ili cijela rečenica. a) uopće. što je izostavļeno ima se u misli po onome što je prije ili poslije kazano. značeńe je kao kod* B, b, *dakle kod afirmativnoga* dati, *pustiti, dopustiti.* Daleče od ńe poj ako ti crikva da. M. Marulić 140. Isto otijaše učiniti, da mu dadijehu. M. Divković, zlam. 29b. Ako vrijeme bude dati, ko zna da počme od ńih klikovati moja vila. J. Kavańin 110b. *vidi i* B, b, *c) bb). kod negativnoga* ne dati, *ne pustiti, ne puštati, zabraniti, zabrańivati:* Tuj majka htijaše da se š ńim poļubi, ali joj ne daše. N. Naļešković 1, 140. Hoće da riječ izgovori, žalos brani, boles uo da. I. Gundulić 239. Dobrotom bi mogao i pakao razvrći, ali ne da pravda. I. Ančić, svit. 166. Stid mi ne da, ah ne mogu glasit veće djela huda. N. Marči 33. Moliti počmem, suze grozne ne dadu. M. Katančić 56. Lale šćahu biti Bugarina, al' ne dade srpski car Stjepane. Nar. pjes. vuk. 2, 140. Ja šćadijah, mati, preko reda da napojim mojega Šarina, ne dade mi dvanaest Arapa. 2, 376. — *b) o bogu (i sreći). isporedi* B, b, *a) aa) bbb).* Al' bog dade, ne pogodi Ive. 3, 397. I ja mogu i koń mi može, ali bog ne da. Nar. posl. vuk 101. Drugi put kad sam zamahnuo, dade bog, posjekoh Laza Perova. Pravdonoša 1852. 8, 3a. — *žeļa se pokazuje riječima:* da bog da! dao bog! bog daj! bog bi dao! *itd.:* Eda bog da, te ne dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Bog bi dao, te bi dobro bilo. 3, 520. Bog daj tebi, divojko, i tebi mi dobra sreća! Nar. pjes. mikl. beitr. 30. Ah, bog bi dao! F. Lastrić, ned. 132. *i suprotnijem:* bože, ne daj! ne daj bog! ne dao bog!: A da nekrst, bože ne daj, ńu posvoji, težko nami! J. Kavańin 328b. Opak je način svim, koji me učiš ti; ne daj bog, s darovim k Dubravci hoditi. I. Gundulić 154. Ne daj bog ni me ubil ov. A. Vitaļić, ost. 425. Ko vi šćeo nauditi, ne dao mu bog! Nar. pjes. vuk. 1, 32. Ja ne cvilim, ne da' bog za tobom. 4, 364. *istijem riječima može se odgovoriti poričući na pitańe, da se jače pokaže, koliko je ono što se pita neistinito ili mrsko:* Pitam te, il ti voliš uzdržati u sebi ovu kripost, ili lakomost. veliš odma: ne dao bog, oče, ja oću pravdu. F. Lastrić, ned. 167a. Ne znate li da su telesa vaša uda Isukrstova? uzimajući dakle uda Isukrstova, učiniti ću uda bludnice? Ne daj bog. J. Matović 390. Bi li se ti, Marko, zakleo? Marko: Ne ja, ne dao mi gospod bog! Pravdonoša 1852. 31, 4a. — *riječi:* da (eda) bog da, da bi bog dao, bog dao, utinam, *često se umeću u govor bez tješńe sveze s ostalijem riječima, kao da ja sama interjekcija; glagol obično stoji u optativu:* Da bog da je lovci uvatili. Nar. pjes. vuk. 1, 274. Jesi, Nuko, curu isprosio, da bog dade, u sto dobrih časa. 3, 231. Da bog da mi svaka sreća posahnula i ne imala napretka kao ova slamka po jutros! (prekinuvši slamku). Nar. posl. vuk. 47. Da bog da prometnula mi se leturdija žabom korńačom i po kući mi proskakala! 48. Eda bog da, ļeti bolovao! Nar. pjes. vuk. 1, 286. Eda bog da, tavnice dopao! 1, 388. Da bi bog da' mene ne našao! 3, 439. Ustaj ļubo ne digla se bog dô. Nar. pjes. vil. 1867. 455a. — *vrlo često dolazi uvjet* ako bog da. *uopće naš narod neće nigda kazati šta o budućnosti, ako ne umetne ove riječi. vidi i primjere iz narodnijeh poslovica.* Ako mi bogь da i budu gospodarь. Mon. serb. 19, (1234). Koga ćemo drugi put istomačiti, ako bog da. F. Lastrić, od' 41. Dao mi ga bratac tvoj, ako bog da ńever moj. Nar. pjes. vuk. 1, 345. Ako bog da, te poznaš Roksandu. 2, 150. Al' ne veli Turčin: ako bog da! 4, 71. Ako bog da i sreća junačka. 4, 312. Ako bog da! (Šta god Srbi ugovaraju da rade, svagda obično govore: ako bog da!) Nar. posl. vuk. 1. Ako bog da? (Mjesto: kuda ćeš, kuda si pošao ili kuda si naumio, koje nijedno kažu da ne vaļa reći). 1. — *c)* ne dati komu *ili* čemu ka komu, k čemu, na koje mjesto. *izostavļen je glagol pristupiti,*

prići, uļesti itd. u pravom i prenesenom smislu. Kad se vrnu, ne daše mu k ńoj. M. Marulić 69. Ne da u kuću nikomu. M. Držić 207. Ako ga najdete, simo mu ne dajte. F. Glavinić, cvit. 290b. Ako li su po livadi buse koje kosi ne dadu među se. J. S. Reļković 176. On Turčinu ne da u knežinu. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Ne dadu poganu k vagann. Nar. posl. vuk. 197. — *često* ne dati na se, k sebi *isto je što braniti se.* Na se već ne ḑaj zloj voļi, da ni cvil. Š. Menčetić 57. Ma ne dadu k sebe Crnogorci. Nar. pjes. vuk 4, 59. — *d)* ne daj! *brani se! drži se! ne daj se!* Ne daj, Krsto, brate od matere. Nar. pjes. vuk. 4, 101. Vikne na čobanske pse: drži, ne daj! Nar. prip. vuk. 61. Drži se, ne daj! ‚sis forti animo!' Vuk, rječ. 110a. *kod* dajana.

2. *neprelazno.*

a. *udariti. a) u pravom smislu,* dati na suho, *udariti o kraj:* Kad je stina oplovita, ni se trudno varovati; da kada je utopita, na suho češ često dati. I. Ivanišević 177. — *b) u prenesenom smislu. aa) na koga:* Dati na koga ‚aliquem apud aliquem accusare'. J. Stulli, rječ. I, 105a. — *bb)* dati u što *govori se u Dubrovniku, kad ko u jedan put počne oko čega nastojati, čim se baviti, ili se čemu poda:* U što je sad dô? Dô je u štednu, u igru, u pijanstvo.

b. dati komu na voļu, *raditi po čijoj voļi, često u prenesenom smislu.* Čim da se varuješ grlu na voļu dat. P. Zoranić 52b. Ne dati na voļu srcu svomu. P. Radovčić, nač. 53. Dati na voļu svomu pohotinju. 530. Dakle sebi zle s odluke za hip jedan dat na voļu. A. Vitaļić, ost. 336.

c. *impt.* daj, *stoji često uz imperativ drugoga glagola poput interjekcije, za svaku osobu i broj,* age, eja. *od* xvi *vijeka.* Daj sele, hoḑ' sjemo, stan' odi' N. Naļeković 1, 207. Daj, s tobom ne vodi Izaka. M. Držić 462. Daj prosi, pitaj već, od mene sve češ steć'. I. Gundulić 119. Daj, daj veće hodi k meni, na medene igre hrli, ah, celivaj, miluj, grli, drag pokoju moj ļubjeni. 174. Daj, ne kasni, dojdi k meni! A. Vitaļić, ist. 510a. Daj, sinko moj, zadovoļi me. P. Macukat 50. Daj ‚macte animo'. A. d. Bella, rječ. 764b. Daj uzmi me s tobom! M. Lekušić 108. Daj, divice slatka, one tvoje milosrdne oči k nami obrati, i pogledaj svrhu nas. J. Banovac, razg. 143. Daj! nastojte i vi! prisv. obit. 87. Ah daj, krstjanine, probudi se! J. Filipović 1, 156a. Daj, gospodine, čini neka svit dospije, da grih dospije, neka ti sam kraļuješ. J. Filipović 1, 380b. Daj! daļe sad pitajmo. V. Došen 20b. Daj me puštaj u planinu živu. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Daj, trgovče, iznosi mi platna. 2, 640. Daj mi naḑi od tavnice kļuče. 3, 362. Ako mogu tude kod vas noćiti, daj dopustite mi. Nar. prip. bos. 1, 43 — *u ovom je primjeru plur.* dajte *radi vokativa* bratjo: Dajte, bratjo pridraga, poḑuprimo se dobro, u izkorenjenu zloća. B. Leaković, gov. 29.

DATIĆI, *m. pl. sevce u Bosni, u sarajevskom okrugu.* Statist. 15.

DATIL, *m. tal.* dattilo. *samo u Mikaļinu rječniku.* I. *vidi* datal. — 2. *pl.* datili, *prsci, prstići, vrsta školke, tal.* datteri di mare.

DATUL, *m. vidi* datala. *od tal.* dattolo. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka i u naše vrijeme u Dalmaciji.* Uzmi dvi spice od datula. J. Vladmirović 9. Datul = *palma.* Čas. čes. muz. 1852. 49. 56. B. Šulek, im. 62.

DÀTULA, *f. vidi* datala. *u naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 62.

DAŪLBAS, *m. mańi bubań, doboš, tur.* davulbaz, *dobošar, bubnar.* — *u naše vrijeme.* Udariše jasni daulbasi. Nar. pjes. vuk. 2, 582. Daulbas kuca a lumbarda puca. Nar. pjes. juk. 229. Daulbas, mali bubńić. 618. Pociknuše jasni daulbasi. Nar. pjes. petr. 3, 54. 55. 517.

DÀUT, *m. tursko ime muško, jevrejski* David, *arapski* Dâûd. — *od* xvii *vijeka.* Nadjede mu Daut ime. I. Gundulić 508. Po imenu Daut kapetana. Pjev. crn. 101a. Pošetala Daut pašinica. Nar. pjes. petr. 1, 308.

DAUTAŃ, *m. selo u Hrvatskoj u bjelovarskoj podžupaniji.* Pregled. 79. Dautan. Deutan, ńegda Theutonia. V. Sabjar 75.

DÀUTOV, *adj. što pripada Dautu. od* xvii *vijeka.* Dautov sin. I. Gundulić 509.

DÀUTOVAC, Dàutôvca, *m. vrelo u hrvatskoj krajini, u udbinskom kotaru.* J. Bogdanović.

DÀUTOVIĆ, *m. prezime, Dautov sin. u naše vrijeme.* Šem karlov. 1883. 71.

1. DÁVA, *f. kao apstraktno ime načińeno od* davati, *davanje. samo u narodnoj poslovici napisanoj* xviii *vijeka.* Bastoči su mama, a dzari su dava. (Z). Poslov. danič. 5.

2. DÁVA, *f. davļenje. samo u Stulićevu rječniku* (jugulatio') *gdje stoji da je uzeto iz Lastrića.*

3. DÁVA, *f.* lis, accusatio, *arap.* da'wâ, *tur.* dâva. — *Dolazi od* xvii *vijeka (u Mikaļe), a između rječnika, osim Mikaļina* (pravdanje, pra, dava; početi davu; otrgnuti davu. 480b. Prenje, dava. 482a. Dobiti pravdu, davu. 73b), *u Stulićevu* (‚lis'), *u Vukovu* (vidi tužba), *u Daničićevu* (dava, samo na jednom mjestu u zakoniku Dušanovu, pa mislim da je poznija glosa turska, ‚rixa': Ruke na sudu da ne ima i opadanija i dave. Zak. duš. šaf. 44. *ovo je uzeto iz rukopisa* 1700 *god., a po drugom rukopisu u Novakovića stoji* ndavê *mj.* dave. Zak. duš. nov. 7). *a) pravdanje, parba, raspra kod suda.* Ne ima teže parbe na svijetu nego dava od vire. S. Margitić, fala 215. Prid kraļem počeše činiti čudnovatu davu iliti parbu. F. Lastrić, test. 113a. Zato vaļa, da čini davu suprot sebi istomu. F. Lastrić, ned. 47. Niki advokati pootno dave ili ti parbe produžaju. ned. 335. Napiši pismo kako se ova dava prekinula. V. Bogišić, zbor. 554. — *b) tužba (na koga).* I ako velite, bratjo, da ću ja počinati iz nova koju davu, ja neću. Glasn. ii, 3, 142. (1709). Pisato vojevodi Antoniju Bļakiću da pošļe ona dva siromaška, koji su davu na Parovića činili. Djelovod. prot. 26. 27. Lažni dava predavati na Karamarka. 170. Zaplakaše, davu učiniše: ‚Haj pomagaj dragi gospodaru!' Nar. pjes. vuk. 4, 435. Osvud mene dave dodijaše. Pjev. crn. 82a. — *u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj* činiti davom koga *znači tužiti.* I vladici tebe opańkali, gospodaru davom učinili: ‚O vladiko dragi gospodare! već zuluma trpļet ne možemo od Turčina Čengijē-Smail-age'. Nar. pjes. vuk. 4, 463. Đevojka je davom učinila, zelen-travu na sudu pozvala. Nar. pjes. herc. vuk. 204 Ovu zemļu za koju me Budvanin davom čini, ńegov otac dao u kesim . . . (V. Vrčević) V. Bogišić, zbor. 553. Bojim se da nije pošao u Trebińe da te davom čini što si ga sinoć malo vikao. V. Vrčević, niz. 1.

DÁVAC, dávca, *m.* dator, *onaj što daje. isporedi* davalac. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dâvče, dâvci *i u gen. pl.* dâvâcâ. — *Postaje od osnove glagola* davati *sufiksom* ьсь. — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka, ali je starija riječ (isporedi stslov.* davьсь, *rus.* давецъ), *a između rječnika samo u Bjelostjenčevu.* Kom utegnusmo davca života prijati. M. Alberti 57. 200. Pridi davče darôvî. I. Bandulavić 153a. Da si blagi davac darov tvojih.

A. Vitaljić, ist. 519. Po kojoj smo dostojni bili prijati života davca gospodina našega Isukrsta. L. Terzić 306.

DÀVÂČ, daváča, *m.* dator, *davalac.* — *Akc. kakav je u gen., onakav je u svîjem oblicima, osim nom. sing. i voc.*: dâvâču, dâvâči. — *Postaje od osnove glagola* davati *sufiksom* ač (ačjь). — *Samo u Vukovu rječniku s primjerom*: Ja znam kaki smo mi davači.

DÁVALAC, dávaoca, *m.* dator, *onaj što daje. isporedi* davac, davač, davatelj, davalo, *a i* davalica. — *Stariji je oblik* davalьcь *(isporedi rus.* давалецъ, *mušterija), ali mu nema potvrde. u nom. sing. i gen. pl.* dávalâcâ. *mješte prvoga* ь *stoji* a, *a u ostalijem oblicima ispada, te se* l, *ostavši na kraju sloga, pretvara u o. od prošloga vijeka dolazi i nom. sing.* davaoc *griješkom načińeno po ostalijem oblicima.* — *Postaje od osnove part. praet. act.* davao (daval) *glagola* davati *sufiksom* ьcь. — *Dolazi istom* XVI *vijeka, ali po ruskome* давалецъ *može se misliti da je starija riječ, a između rječnika u Belinu* (davalac *i* davaoc. 245a), *u Stulićevu* (davalac *i* davaoc), *u Vukovu.* Vesela davaoca ljubi bog. N. Rańina 191a. paul. 2cor. 9, 7. Ludi davalac mahnitu se brat broji (D). Poslov. danič. 57. Vesela davaoca ti ljubiš. P. Knežević, osm. 58. Koliko davaoci, toliko primaoci. I. J. P. Lučić, nar. 43. Bog je stari davalac. Nar. posl. vuk. 18. I ne daju žita ni u šaku, do po runo i po grudu sira, pa i to mi daju ka' na silu. Dali ne znaš naše davaoce? P. Petrović, gor. vijen. 85. — *ime onoga što se daje stoji u gen.*: Davaoče milosti duhovne. I. Bandulavić 267a. Bog jest počelac i davalac i služilac blagosova. M. Radnić 563a. Davalac i službenik ovoga sakramenta. L. Terzić 143. Da je duh sveti davalac i vrutak svetosti. J. Matović 83. *pred genetivom se nalazi u kojega pisca i prijedlog* od, *ali to nije po narodnom govoru.* Duh sveti koji je davalac od darova božji. S. Margitić, fal. 271. Davalac od svakoga dobra. L. Terzić 126.

DÁVALICA, *f.* datrix, *žensko čeljade koje daje. isporedi* davalac, *a i* davatelica. — *Akc. se mijena u gen. pl.* dávalîcâ. — *Postaje od iste osnove što i* davalac *sufiksom* ica. — *Dolazi samo u Belinu* 245a, *i u Stulićevu rječniku, ali može biti da je riječ stara kao* davalac, *isporedi rus.* давалица.

DÁVALO, *m. onaj što daje. načińeno od* davalac. *isporedi* uzimalo, primalo. *dolazi u naše vrijeme samo u narodnoj poslovici i otale u Vukovu rječniku.* Uzimalo davalo, s kokošima spavalo, kokoši ga litale. (Govore đeca onome koji što pokloni, pa opet uzme natrag). Nar. posl. vuk. 330.

DÁVAN, dávna, *adj.* priscus, pristinus, *koji je negda, u staro vrijeme, prije sadašnjega vremena bio.* — *Akc. se mijeńa u svijem složenijem oblicima*: dâvnî, dâvnôga *itd.* — *Stariji je oblik* davьnь; *(prvo)* ь *ispalo je u svijem oblicima, a u prostom obliku nom. sing. m. i u acc. kad je isti kao nominativ zamjenuje ga* a. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* davьnъ, *rus.* давній, *češ.* dávný *i* dávní, *pol.* dawny. *sufiksom* ьnъ *(i* ьńь, *vidi* davńi) *postaje od osnove* dav, *a ona od indoevr. korijena* du, *ići. isporedi snsk.* dûra, *dalek, komp.* davijans, *superl.* davištha, *grč. δοάν, δήν, za dugo.* — *U Dubrovniku i u bližńim mjestima* -vn- *izgovara se* -mn-: damno *mj.* davno: Ja bi tebe damno vodio. Nar. pjes. bog. 331. — *Između rječnika dolazi u Vrančićevu* („diutinus, priscus"), *u Mikaljinu* („diuturnus"), *u Belinu* („vetustus" 87b; „diuturnus" 726b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Daničićevu* (davьnь). — *Komp.* dávnijî, *a u Mikalje* dávńî (davńi, od veće vrjemena „diuturnior". 61a).

1. *kao adj. stoji uz imena što znače: a) vrijeme. misli se svagda o vremenu koje je već vrlo daleko od našega:* vrijeme: Koje vьse namь izь novu nê, nu od davnêhь vrêmenь jestь. Spom. sr. 1, 166. (1422). Od toliko davna vrimena. Stat. pol. ark. 5, 251. Kade te jur čekan iz davna vrimena. Nar. pjes. istr. 2, 5. — vijek: Od vika davnoga bi slava kolina. I. T. Mrnavić, mand. 39. Ki sred starijeh davnijeh vika najprvi je sjedinio s vjerenicom vjerenika. G. Palmotić 2, 381. Od prvi i mnogo davni vikova. Grgur iz Vareša 138. — vjekost: Gdi se vrti svakolika u okolo vjekost davna. J. Kavańin 433b. — davnina (od davnijeh davnina): Kako od davnijeh bi davnina. I. Đordić, salt. 187. Od davnijeh davnina. ben. 7. Pogledo ga je od davnijeh davnina Izaija. A. Kalić 203. Od davnijeh davnina. J. Stulli, rječ. 1, 630a. — ljeto: Gora sveta, od starijeh Atos ka je bila u davna zvana ljeta. I. Gundulić 367. Čini da provcjeta u nas ona čistoća i pravednos davnijeh ljeta. Đ. Bašić 186. — dan: Bijela kula od davnijeh dana. Osvetn. 1, 54. — *b) stvar, ili tjelesnu, ili duhovnu, a može biti i apstraktno ime. aa) o čem što je nazad ńekoliko (obično mnogo) vremena bilo a sad već nije.* Simeonte rijeka sama s malo vode jedva teče, i ona usahla s davnijeh plama. I. Gundulić 362. Brazgotine davnih rana kaže. J. Kavańin 282a. Ter ga čujemo pripovijedat davne stvari od djetinstva svoga. B. Zuzeri 274a. Na selište, davno razbojište. Nar. pjes. vuk. 3, 275. — *bb) o čem što je nazad ńekoliko (mnogo) vremena bilo, i još je. uz ńeka imena vrijedi gotovo isto što* star. Požuda je naša davna vjerenice lijepe imati. G. Palmotić 1, 95. Davnijem dubom sjever vije. P. Kanavelić, iv. 228. Hižo davna Filipović' plemenitih. J. Kavańin 151a. I Konfucia naravnika da ostane davna dika. 372b. Vjero sveta, davne istine novi zrače. I. Đordić, uzd. 1. Utrnu se davna sržba. And. Kačić, kor. 35. Jeli običaj oni star i davni, da na pošteńe svetih zaviti čine se? I. Velikanović, uput. 1, 431. Što je davnija bolest, to mu se duže vreme valja zalagati ovom travom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 35. — *c) čeljade: aa) koje je mnogo vremena prije nas živjelo i umrlo.* Orijene jest naučitelj poglavit, častan i davni. Š. Budinić, sum. 47b. Stariji i davniji vsêh têh Ireneo. 49b. Maričići gdje su davni? J. Kavańin 100a. Svet Ivan, koji bi' je davni biskup svoga mista. 117a. U davnijeh Rimjana. S. Rosa 71b. Izhodjaše iz kolena davnijeh kralja navarscijeh. Đ. Bašić 231a. — *plur.* davni *stojeći kao supstantiv može značiti isto što* stari, djedovi: Opomeni se od pomilovanja tvojijeh davnijeh. B. Kašić, nasl. 102. Vidiš strašne grede one duba od davnijeh usječene. P. Kanavelić, iv. 88. — *bb) koje je još živo. aaa)* davan *znači isto što* star *(samo u poeziji)*: Striko stari, Nastradine davni! Pjev. crn. 85a. — *bbb) ne misli se o samom čeljadetu, ni o ńegovoj dobi, nego o kakvoj osobini koja mu od nazad mnogo vremena pripada*: Drag oca još moga dvoranin ki s' davni. M. Bunić 5. Aj nije li brata riščanina, jali kakva davna prijateља? Pjev. crn. 170b. Daj i nama brate koru hljeba, jer davni smo ovdje kućenici. Osvetn. 1, 39.

2. *n.* davno *stoji u gen. s prijedlozima* iz, od, s, *i s nima zajedno vrijedi kao adverab, značeći da je nazad mnogo vremena bio početak ńečemu što još traje. a)* od dâvna *ili pisano kao jedna riječ* òdâvna *dolazi vrlo često od* XIV *vijeka (vidi*

*

prvi primjer kod bb)), a između rječnika u Vrančićevu (od-davna ‚jamdiu, jamolim'), *u Mikalinu* (davno, odavna ‚diu'. 61a; odavna, davno ‚diu, jam pridem est'. 353a), *u Belinu* (odavna ‚jam olim'. 343a. ‚jampridem'. 559b. ‚diu'. 727a), *u Voltigijinu* (odavna ‚da lungo tempo' ‚lang her'. 330), *u Stulićevu* (od davna ‚diu, jampridem, perdudum, multo abhinc tempore'. 1, 630a). — *S toga što je shvaćeno kao jedna riječ, adverab, gdjekad se gubi ili mijeña nastavak genetiva; tako na jednom mjestu* xvi *vijeka stoji radi slika* odavan: Da koga imah ja pohodit' od davan, taj mi se dostoja u mene prit' na stan. N. Naljeković 1, 329. *a u naše vrijeme često dolazi i* odavno *koje vidi. — u jednom primjeru prošloga vijeka pred* odavna *kao pred pravijem adverbom stoji* po, *da mu oslabi značeńe:* Zar ti nisi čula po odavna. M. A. Reljković, sat. D7b. *aa) glagol stoji u prezentu. djelo početo* odavna *još traje.* Ah, jesi li ti, o slavna grčka zemjo, ona mati, plod čestiti ka odavna od razuma dat' ne krati? I. Gundulić 369. Bolest tilesna koja je odavna u tilu ne more se lako izličit. J. Filipović 1, 344a. Od davna, slideći zle običaje, provodiš život malo čestit. F. Lastrić, ned. 35. Prid njima je Ameža viteže, koji no se od davna zariče da će odsić rusu glavu tvoju. And. Kačić, razg. 111b. Veseli se, Bosno zemjo ravna, kojano si na glasu odavna. F. Radman 25. Što od davna il od skora znaju. J. S. Reljković 73. Bog te odavna čeka. A. Kalić 315. Ne znamo što sudbina vaja, jer odavna Osmanlija teži. Osvetn. 4, 40. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je glagol u kondicijonalu, te se javja davna želja još neispuńena:* Za Marijana bi smo od davna uslali, ali nimamo po komu. Star. 11, 78. (1600—1602). — *bb) glagol je u prošlom vremenu, kad se je što davno dogodilo, ali pošteci onoga još traju.* Jer je prodana od davna. Spom. sr. 1, 18. (1399). Odavna ke mi da ńe lipos. Š. Menčetić 150. Pisni od davna složene. H. Lucić 186. Od davna višńi sud odluči. 194. Tim u ńih se još začina, što se u pjesan stavi odavna od Lesandra Srbjanina. I. Gundulić 313. Ja sam oni koga si ti odavna zvao. J. Filipović 1, 250b. Vapiće zemja osvetu, koja je od davna tvojim pogrdama oteščana. F. Lastrić, ned. 29. Svakomu bi ovi čovik od davna poznan. E. Pavić, ogled. 640. Koji odavna ovakvi plemenit vilajet obagavili i naružili jesu. M. A. Reljković, sat. A2b. — *b)* iz davna *dolazi* xiii *i (na jednom mjestu)* xviii *vijeka:* Ježe nače se izь davьna Hristomь ulovjenu byvšu. Domentijan[a] 123. Tečaahu na ssrčtenije izdavьna želajemaago. 343. Da i meni budete dobri prijatelji kako ste i izdavna. Star. 12, 37. (1712). — *c)* s davna, *pisano i* zdavna *dolazi samo kod čakavaca na dva mjesta* xvii *vijeka i u naše vrijeme. a još na jednom mjestu* xvii *vijeka ima* zdavno, *isporedi* odavno. Da je rok zdavno (‚zdauno') prošal. Starine 11, 88. (1650). Zdavna me pustiti mogoste pod cara. P. Vitezović, od. 30. Jur sam te rožica s davna pozabila. Jačke 42.

3. *adv.* dávno, pridem, *nazad mnogo vremena. suprotno je* skoro. — *Komp.* dávnije, *u Mikalje* dávńe (davńe, veće davno ‚diutius'. najdavńe, ‚diutissime'. 61a. dugje vrijeme, davńe. 89b). — *Kao i drugim adverbima može mu se sprijeda pridati rijećca* po *čim mu se slabi značeńe. vidi* podavno. — *Dolazi od kraja* xv *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚diu, dudum, olim, pridem'), *u Mikalinu* (‚diu'), *u Belinu* (‚olim'. 67b. ‚multis abhinc annis'. 85b. ‚jam olim'. 343a. ‚diu'. 448a. 727a. ‚jampridem'. 559b. davnije ‚diutius'. 727a. prem davno ‚perdiu'. 443a. 559b), *u Bjelostjenčevu* (‚pridem, diu, dudum, olim'. davno negda ‚quam diutissime' *itd.), u Jambrešićevu* (‚diutine, pridem'. davno malo ‚diuscule'. davno negda ‚olim, quondam'), *u Voltigijinu* (‚lungamento, da gran tempo' ‚lang, längst'), *u Stulićevu* (‚diu'. davnije ‚diutius'. pridavno ‚diutissime'), *u Vukovu* (‚diu'). Dafno bog govoreći otcem u prorocih. Bernardin 7a. paul. hebr. 1, 1. Ki *(Stridon)* davno od Gotov razoren bi. Transit. 1. Koji su davno prije toga bili pomrli. M. Divković, bes. 29b. Ni s franačkijem kralem pazi vjeru davno uhićenu. I Gundulić 359. Ja bih želi srca tvoga jošter davno pogodio. G. Palmotić 2, 89. Ovako je gori davno na nebesijeh određeno. 2, 253. Koju *(Troju)* davno nemili Grci opliniše. I. Zanotti, en. 3. Zašto je on davno rekao, što učinite najmańemu od ubogije i siromaha ono meni činite. F. Lastrić, ned. 373. Jesu njeke *(knige)* koje su davno i skoro izljegle. I. A. Nenadić, nauk. 7. Da b' nikom ne prostio *(bog)*, svit bi davno opustio. V. Došen 198a. Ja sam jednom još davno odgovorio na ovi upit. Ant. Kadčić 174. Znati nije, jer je bilo davno. M. A. Reljković, sat. B5a. Ali ovi običaj jurve davno pristao je. I. Velikanović, uput. 3, 59. Ja sam isprošena davno, na daleko. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Mati moja, nije davno bilo. 1, 541. Davno bih vas poslao na ćabu. 3, 84. Davno bilo, sad se spominjalo. 3, 167. Oni su već (davno i davno) izvadili psaltir i časlovac iz škola. Vuk, pisma 72. — *na jednom mjestu prošloga vijeka kao da znači daleko o budućem vremenu:* Jer će vrime skoro doći, kad se svistit nećeš moći, neće davno vrime biti, kad će srdan zadobiti plaću, gdino srčba gori. V. Došen 203b. *tako i komp.* davnije *u jednoga pisca* xvii *vijeka znači isto što* dalje *u ovijem primjerima:* Neka ovu piću soli kušajućega ne dopustiš davnije gladovati. B. Kašić, rit. 43. Da ne smi davnije sužńa držati, koga si ti dostojao se na sliku tvoju učiniti. 362. Da mu je tužno davnije živiti. nasl. 19.

DÁVAŃE, *n.* datio, *djelo kojim se daje. — Postaje od* davan *osnove part. pract. pass. glagola* davati *sufiksom* je *te je najstariji oblik* davanije; *na isti način od glagola* dajati *postaje* dajanije. *za* davanije *nema potvrde, a* dajanije *dolazi jedan put u spomeniku pisanom crkvenijem jezikom* xv *vijeka:* Dajanije i priloženije. Mon. serb. 543 (1499), *i otale u Daničićevu rječniku. noviji je oblik* davanje *koji je potvrden od* xvii *vijeka, a najnoviji* davańe *koji prvi put dolazi u drugoj polovici* xvii *vijeka (u Radnića), ali još (i kod samoga Radnića)* xviii *vijeka zamijeńen gdjekad starijim* davanje. dajanije *se ne nalazi u novijem obliku. — Između rječnika* davanje *dolazi u Belinu* 245a, davańe *u Bjelostjenčevu, Voltigijinu, Stulićevu, Vukovu,* dajanije *u Daničićevu. a) u općem smislu:* Ne iščem ni jedno davanje tvoje. A. Georgiceo, nasl. 310. Daj rukam davanje almuštva. I. Ivanišević 130. Virni u davanju slave i poštenja bogu. M. Radnić 32b. Obilat u davańu onoga što prosimo. 190b. U davanju ovoga sakramenta. I. Grlićić 158. Kralevańe i davańe zakona. S. Rosa 5b. U primjeńu ili davańu reda. Ant. Kadčić 292. Tako mi tvoga lijepoga davana! Nar. posl. vnk. 306. Oh, bože! reći će anđeo, veliko je davańe tvoje; davaš što hoćeš da daš. M. Đ. Milićević, let. več. 330. — *b) u ńekim primjerima prošloga vijeka znači daću, danak.* Kako ga vas zbor plemića bosanski*(h)* i mogući*(h)* od kraljestva izbavja od općenite tegoće dávańá koja se običavahu kralem bosanskim davati. And. Kačić, razg. 183. Izba-

vļenje od davanja i svakoga arača. kor. 162. *(Pribislav)* u davaňu podložne pritisnu. Nadod. 143.

DAVAONICA, *f. davalica, vidi kod* davaonik.

DAVAONIK, *m. davalac. samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* davaonica, *davalica. obje riječi nijesu sasma pouzdane.*

DAVASIḶ, *m. vidi* devesiḷ.

DAVAŠŃI, *adj. davni, davnašńi. samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DÁVATEḶ, *m.* dator, *onaj što daje, davalac. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* dávatèļâ. *— Postaje od osnove glagola* davati *sufiksom* teḷ. *— Dolazi u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Iznutrńe utihe davateḷ. A. Georgiceo, nasl. 300.

DÁVATEḶICA, *f.* datrix, *ženska čeļade koje daje, davalica. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* dávateļîcâ. *— Postaje od* davateḷ *sufiksom* ica. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

DÁVATI, dâjêm *i* dâvâm, *impf.* dare, *znači što i* dati, *samo što je imperfektivni glagol. — Akc. vidi kod* I. *— Postaje od* da *osnove glagola* dati *sufiksom a pred koji se umeće v ili j radi zijevа; od osnova* dava *i* daja *što tako postaju, u infinitivu i u oblicima za prošlost druga se rijetko nalazi; u praes., impt., ger. (part.) praes. obične su obje, no kod druge gotovo svagda otpada krajńe* a, *s čega za ove oblike obične su osnove* dava *i* daj. *— Riječ je praslavenska: osnova se* dava *nalazi u svijem slavenskijem jezicima,* daja *u starom i novom slovenskom. — Dolazi u svijem rječnicima: u Vrančićevu* (davati *kod praebere*), *u Mikaļinu (nema napose, nego samo:* Dajnik, koji dava. 54[b]), *u Belinu* (‚dare' 244[b]. concedere' 210[a]. ‚dare spesso' ‚datare' 245[a]. ‚gignere' 588[a]), *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu samo praes.* dajem, *u Voltigijinu* (davati, dajem *i* davam ‚dare, ammanare' geben, einhändigen'), *u Stulićevu* (davati, davam *i* dajati, dajam), *u Vukovu* (dávati, dâjêm i dájêm, po jugozapadnijem krajevima i dâvâm), *u Daničićevu* (davati *i* dajati).

I. *oblici. a) praes. aa) osn.* dava: dâvâm, dâvâš *itd.*, dávajû. *ńeki oblici dolaze od* XIV *vijeka:* dava. Mon. serb. 98. (1330). Deč. hris. 61. 62; davaju. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 61. 64; davamo. Mon. serb. 223. (1392); davamь. 231. (1389—1398). *ostali nijesu potvrđeni prije* XVI *vijeka.* XIII *vijeka ima i stariji oblik* davaju *za* 1 *sing.*: Mon. serb. 18. (1233). *na jednom mjestu* (XIV *vijeka) ima* davatь *mj.* dava *(vidi* Đ. Daničić, istor. obl. 274): Mon. serb. 159. (1357). — *bb) osnov.* daja: *samo* 3 *sing.* daja *na jednom mjestu* XVII *vijeka (nepouzdano):* B. Kašić, zrc. 138. — *cc) osnov.* daj: dâjêm, dâjêš *itd.*, dâjû *ili* dájêm, dájêš *itd.*, dájû. *ńeki su oblici potvrđeni od* XIII *vijeka:* prodaju. Mon. serb. 17. (1222—1228); izdaju. 46. (1254); daju. 50. (1240—1272); dajete. 19. 20. (1234); podajemo. 23. (1234—1240); prodaje. 47. (1254—1256). *stariji oblik* daju *za* 1 *sing. dolazi od* XIII *do* XVII *vijeka:* Mon. serb. 50. (1240—1272); Spom. sr. 2, 84. (1429); Mon. croat. 87. (1460) *i ne vele rijetko kod pisaca* XVI *vijeka; najmlađi su primjeri:* F. Vrančić, živ. 36. I. Bandulavić 168[b]. — *Veliki dio pisaca upotrebļava za pracs. bez razlike oblike toliko od osn.* dava *koliko od osn.* daj; *samo se čini kao da su prošlijeh vjekova drugi oblici običniji kod čakavaca, a prvi kod Dubrovčana; u naše vrijeme većina štokavaca drži se drugih, a prvi se čuju samo u južnoj Ercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj, u Dubrovniku (vidi i Vukov rječnik). po* Nar. pjes. istr. *i* Nar. prip. mikul. *bili bi dan današńi običniji prvi oblici i kod čakavaca. — b) impt. aa) od osnove* dava: dâvâj, dâvâjmo, dâvâjte. *ovi oblici do prošloga vijeka dolaze u svijeh pisaca, i u onijeh koji u praes. imaju samo osnovu* daj *(n. p. u Marulića u kojega su i najstariji primjeri:* davaj. 130; davajte. 44); *u naše su vrijeme ograničeni na one krajeve u kojima je praes.* davam. *— bb) od osn.* daj: dâji, dájimo, dájite. *od* XVIII *vijeka (u J. Banovca, P. Kneževića, J. S. Reļkovića); u naše vrijeme kod naroda u kojega je praes.* dajem. *— c) part. ili ger. praes. aa) od osnove* dava: dávajûći. *od* XVII *vijeka:* odavajući. F. Vrančić, živ. 47. davajuć. F. Glavinić, cvit. 198[b]. davajući. I. Držić 36. *— bb) od osn.* daj: *stariji oblici:* daje. *do* XVI *vijeka:* Mon. serb. 9. (1222—1228). 235. (1399). M. Marulić 57. prodaje. M. Vetranić 2, 307. — dajuće. do XV *vijeka:* Spom. sr. 1, 21. (1399). Mon. serb. 412. (1442). — *mlađi oblik:* dájûći. *od kraja* XV *vijeka:* M. Marulić 58. dájûć. Š. Budinić, ispr. 153. — *Oblik* davajući *prošlijeh vjekova dolazi i u pisaca koji u praes. imadu samo* dajem; *u naše je vrijeme osnova koja je u praes. i u impt. — d) impf. aa) od osn.* dava: dâvâh, dâvâše *itd. obično u sva vremena. potvrđeno je od* XVI *vijeka:* davah. N. Naļeškoviċ 1, 160. M. Držić 199. davaše. Mirakuli. 61. N. Naļeškoviċ 1, 160. 192. Aleks. jag. star. 3, 225. 242; davahu. Korizm. 47[a]. N. Rańina 92[a]. Aleks. jag. star. 3, 262. — *bb) od osn.* daja. *krajem* XV *vijeka i početkom* XVI *kod čakavaca. samo na dva mjesta:* dajasmo. Mon. croat. 165. (1496); dajahu. Š. Kožičić 52[a]. — *e) infinit. aa) od osn.* dava: dávati. *obično u sva vremena. potvrđeno od* XIII *vijeka:* Mon. serb. 23. (1234—1240). — *bb) od osn.* daja: dájati. XIV *i* XV *vijeka kod čakavaca. na dva mjesta:* Mon. croat. 27. (1325). 156. (1493). — *f) ostali svi oblici postaju od osn.* dava: *aa) aor.:* dâvah, dáva *itd.*: dava. D. Rańina 106[a]. J. Kavańin 154[a]. 291[a]. Osvetn. 1, 22; davaše. Đ. Baraković, vil. 352. A. Kanižlić, kam. 29. — *bb) ger. ili part. praet. act.* I: dâvâv *ili* dâvâvši. *bez potvrde. — cc) part. praet. act.* II: dávao (davaḷь, daval), dávala. Deč. hris. 61, 64. Mon. croat. 255. (1553) *itd. — dd) part. praet. pass.* dâvân *ili* dâvât.

II. *značeńe. vidi kod* dati, III, *i isporedi pojedine ove članke s jednako pobiļeženijem člancima kod* dati.

A. *objekat je ime.*

1. *aktivno.*

α. činiti da stvar prijeđe k drugomu, a ne misli se da tijem postaje ńegova, predavati. Vila treća, dajući jabuku tomu pastijeru, govori: Pastijeru, dobar dan! mož' nam reć toj što je? N. Naļeškoviċ 1, 209. Ruku pruža, cv'jeće dava. Nar. pjes. vuk. 1, 423. Gospodarom redom čašu daje. 2, 93. Redom čaše oko sovre daji. 2, 411. Końe dašo, oružje ne daju. 2, 475.

β. tijem što se što daje, ono postaje stvar vlastita onoga koji prima.

a. *daje se ńešto tjelesno.*

α) što se daje stvar je neživa ili životińa. a) uopće. aa) stvar koja se može nositi, voditi itd., novci, blago, životińa itd. Koliko davamo našega pjeneza. D. Rańina 27[b]. On joj daje tri tovara blaga. Nar. pjes. vuk. 1, 549. Trgovci mu cijenili nože: ta jedan mu dva dukata daje, a drugi mu tri dukata daje, treći smisli i boga i dušu, te mu dade četiri dukata. 2, 97. — *bb) hrana:* Davaše 1 hlib velik i jedan vrč vina v almuštvo. Korizm. 21[b]. Za tve rajne majke prsi, ka ti mliko dáva! D. Rańina 106[a]. Kos*(t)* ku si oglodao, ne dava'

ju meni. (D). Poslov. danič 49. Mudar liječnik gorke trave da'e bolestnim. J. Kavańin 510a Budući ovo dilo pastirovo koji daje pašu ovčicam gospodinovim. Ant. Kadčić 160. Nilo obilnu Edipskima dava piću narodima. N. Marči 14. Daje svekru studene vodice. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Dora privežite, zobi mu dajite. 1, 394. Hljeb naš potrebni daji nam svaki dan. Vuk, luk. 11, 3. — *cc) zemla.* Vjekovite i baštine bolje od naših dava nima. J. Kavańin 104b. Kad zabraniš u polu livadu, jal' je kosi, jal' drugome daji. Nar. pjes. vuk. 2, 531. — *dd) nije kazano što se daje, nego kao što se daje.* Koje *(darove)* nam svaki čas dava. A. Gučetić, roz. mar. 306. Nit' je prosi, ni jabuke daji. Nar. pjes vuk. 3, 516. Prodajite što imate i dajite milostiňu. Vuk, luk. 12, 33. Pravdi, koja dava svakomu svoje. J. Matović 396. Za to bog dobru plaću daje. Živ. kat. star. 1, 228. Dajući svakomu plaću. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 7. Jedna glava dva duga ne dava. Osvetn. 2, 43. Imaju desetinu služit i dajati. Mon. croat. 27. (1325). Mani vojsku i dohodak davaj. Aleks. jag. star. 3, 294. Od općenite tegoće davańa, koja se običavahu krajem bosanskim davati. And. Kačić, razg. 183. Te agama četvrtinu davaj. Nar. pjes. 4, 423. Da ne dava groša ni harača. 4, 99. Ja davam duždu poklon i danak kao gospodaru zemle. S. Ljubiša, prip. 76. Učite se potrěbnaja dajati bogu. Mon. croat. 156 (1493). Dobar prilog care upisao da ga daje crkvi na godinu. Nar. pjes. vuk. 3, 72. Idolu nikomu posvetilišća davajuć. F. Glavinić, cvit. 198b. Mladi prvo bogu posvetilište kad Martin daje. M. Katančić 61. Da nikome dijela ne daju Ogled. sr. 222. Najprvo ti dava dobra vrimenna. Korizm. 10a. — *ee) što se dava izrečeno je samo uopće riječima* što, ńešto, sve, mnogo, malo *itd.* Eto život moj svjedoči, kakav svit je i što daje. I. Gundulić 232. Tko daje veće nego može. K. Maǵarović 39. *(Kralj)* malo dava, puno štuje. J. Kavańin 359b. Sve što steče uvik daje; ali dužan sve ostaje. V. Došen 58a. Koji svaka dava narodu ljudskomu. J. Matović 466. Ćoek sve dava za obraz, a obraz ni za što. Nar. posl. vuk. 349. — *b) daje se dio tijela ili cijelo tijelo. aa) ruka: aaa) u pravom smislu i kod pozdrava, obećańa itd.* U sanduku čedo muška glava, nit' se smeje, nit' ručicu daje. Nar. pjes. vuk. 2, 71. ‚Svi se, braćo, na noge dignite i pružite mene desne ruke, vjeru dajte da me ne varate.' Svi jedanak od zemje skočili i svi daku desnu ruku daju. 2, 6. — *bbb)* davati ruku *znači pomagati.* Koji tomu daju ruku oli svit. Ant Kadčić 290. Koji mu na to ruku daju. 294. Daje ruku ńegovu svetockvrńu. 410. — *bb), cc), dd), vidi kod* dati. — *ee)* davati pleći *znači bježati:* Malo bilo, Turci pleći daju. Nar. pjes. vuk. 4, 82. — *ff) tijelo:* Zemji davam moje tilo. J. Kavańin 49b. Isukrs dava ńegovo *(svoje)* tijelo. V. M. Gučetić 15. — *Amo ide i ovo:* Dajite ude svoje za sluge pravdi na posvećeńe. Vuk, pavl. rim. 6, 19. — *c) daje se rana, udarac, poljubac, ljek: aa) rana.* Davam rano prsem mojim. D. Zlatarić 3b. Ranu tešku dajući. Ant. Kadčić 300. — *bb) udarac s osobitijem imenom:* Zavratnice mu davahu i drugi zaušnice uz lice ńegovo davahu. N. Rańina 92a. mat. 26, 67. Ki im jadne pljuske dáva. J. Kavańin 154a. Za koji uzrok daje biskup potvrdenomu zamlatnicu uz obraz? Ant. Kadčić 142. — *cc) udarac je naznačen imenom stvari kojom se udara:* I davajte biće mnoge. A. Vitaljić, ost 164. — *dd) ljubac, poljubac, cjelov itd.* — *ee) ljek:* Ovi lik daval jest nikoji naučitel. Š. Budinić, ispr. 41. Nit' dajemo zdravu lika. V. Došen 37a. — *d) po ńešto u prenesenom smislu:* Razgovor duhovni, koji nam dava kreposno oružje. A. Gučetić, roz. jez. 9. — davati ogań, vatru puški: Sad puške puniti, sad vatru davati. A. Tomiković, živ. 63. Navi Brešu na lijevu ruku, desnom rukom živu vatru daje. Nar. pjes. 3, 93. Svojoj puški živi ogań daje. 3, 427. — davati vatru nogama, tabanima *znači bježati:* Tere koji snagom voljan bješe, ti tabanim brzu vatru daje. Osvetn. 1, 41. — trubji vapaj davati *u jednoga pisca (u poeziji)* = *trubiti:* Bojnijem trubjam vapaj daju. A. Vitaljić, ost. 187. *drugo je u ovom primjeru:* I riječ tihu tad ne pravi, nego vapaj dava veli. 29 — *e) o zemji, o drvetu, o drugoj stvari neživoj, o životińi govori se da daje ono što rađa, ili uopće čim koristi. aa) o zemji:* S glotinom pšenica jošte se ne znaše, što dava zemjica u ove dni naše. M. Vetranić 1, 8. Kada vinograd bude daval 25 vidar vina. Mon. croat. 255. (1553). Niti će moći ikada gora od Libana tako velike ni visoke cedre iz sebe davati. A. Vitaljić, ist. 222. Nijedna šuma ni planina takve voćke ne daje. F. Lastrić, svet. 118b. — *bb) o drvetu:* Stablo slabo od svoje naravi ne običaje plemenito voće davati. A. Bačić xi. Jabukam se zato lome grane jere voćke daju izabrane. M. A. Reljković, sat. B6b. Kalopere, begovo cvijeće, niti cvatiš ni sjemena davaš. Nar. pjes. herc. vuk. 95. — *slično je i ovo:* Progovara pitoma jabuka: Kada cvatim i kad cvijet dajem. Nar. pjes. petr. 1, 135. — *cc) o domaćoj životińi:* Mlikom pune kabliće dva put daje *(koza)* na dan. M. Katančić 41. Ako je i crna krava, bijelo mlijeko daje. Nar. posl. vuk. 4. Dobra ovca mnogo ne bleji, ali mnogo vune daje. 59. Stara koza slabo daje i mlijeko i kostrijet. Vuk, poslov. 124. — *dd) o čem što obično ne daje roda ili koristi:* Kamenja studena ka daju iz sebe plamenja ka žegu i sjaju. N. Naleśković 1, 338. Tebi daje i isto blato žabe. J. Kavańin 14b. — *i u prenesenom smislu:* Lakomos dava vele zao plod. M. Držić 220. — *amo spada i ovo:* Ráně ni dobitka ne ima izvan ono što mu župa daje M. Dobretić 109. — *f) daje se ručak, objed, večera itd.* Koji misle da s tim sjaju, kad potrošne ručke daju. V. Došen 150b. Braći daje pokojnu večeru. Nar. pjes. petr. 2, 637. *i konak:* Tko lupežom konak daje. V. Došen 255b. — *amo spada i ovo:* Nego se jedva *(koni)* mogahu videti preko polja gde trče na košiju, koju car davaše. Nar prip. vil. 1867. 322.

β) ono što se daje čeljade je ili što se kao čeljade misli. a) uopće. vidi kod dati. — *b) izrečeno je, kao što se daje čeljade:* Zač se sud prodava i sud se kupuje, za krivca dava vaj tko se prav čuje. M. Vetranić 1, 111. Daješ mi, sinko, Ivana za sina. F. Lastrić, svet. 31a. Davam ti jemca boga, da ću ga opremiti u Kotor. S. Ljubiša, prip. 231. — *c) izrečeno je s kojom se namjerom čeljade daje: aa) da ono ńešto radi (u aktivnom smislu):* Uzalud se siromah upinaše da uzme svoga sina od toga đavolskoga Jao, govoreći mu da ga više neće davati da uči zanat. Nar. prip. vil. 1867. 322. — *bb) da ono ńešto podnosi, trpi (u pasivnom smislu):* Sebe voljno na smrt daje. I. Gundulić 527. Na smrt gorku dajući svete apostole. A. Vitaljić, ist. 12. Ne šće davat čedo na dojilje. Nar. pjes. vuk. 2, 64. — *d) može značiti i rađati i stvarati. aa)* davati na svijet: Otac naravni i tilesni daje ga na svit. M. Dobretić 40. — *bb) samo* davati: Dardanija kâ Prijamu njegda dava rodna od boga vrijedna dida. J. Kavańin 291a. Nit' se ljubim ni poroda davam. Nar. pjes. herc. vuk. 95. — *e) davati žensko čeljade = udavati. aa) ime muža stoji: aaa) u dat.:*

Pero dava menje kćer. N. Naļeškoviċ 1, 290. Čaćko te mudri dava slavnom banu. Ġ. Palmotić 2, 96. Braća daju s preko mora banu. Nar. pjes. vuk. 2, 39 — *bbb) u acc. s prijedlogom za*: Lazar ćerce za gospodu daje. And. Kačić, razg. 56a. Mlad me prosi, za stara me daju. Nar. pjes. vuk. 1, 288. — *bb) izrečeno je kao što se daje žensko čeļade*: *u acc. s prijedlogom za*: Daju ti Ančicu za ženu. M. Držić 379. — *cc) nije izrečeno ni ime muža, ni kao što se daje žensko čeļade*: No ih sestru unce prosi, ni jedan je brat ne daje, najmlađi je brat davaše. Nar. pjes. vuk. 1, 154. Ja je dajem, ako je vi ne date. Nar. prip. vuk.2 187. — *f) daje se vojska, pomoć:* Tebi koliko po sili harač i vojsku dajemo. Aleks. jag. star. 3, 239. Svoj narod da nmnožaju, množ viteza za boj daju. J. Kavańin 238a. Vaļa davat indat u Loznicu. Nar. pjes. vuk. 4, 250.

b. *ono što se daje nije stvar tjelesna, nego duhovna ili nešto što se naznačuje apstraktnijem imenom, ili mjesto ili vrijeme.*

α) mjesto: a) u pravom smislu: Dajem prvo mesto ‚defero primas'. I. Bjelostjenac, rječ. 63b. Hologa golu glavu za ńegovu pitaj slavu nek ti kaže i svidoči: kamo su mu hitre oči? kamo mozak, nos i usta? . . . Da sve crna zemļa smrsi i u svoje uze tisto, svim jednako dajuć misto, odgovor bi glava dala. V. Došen 45a. — *b) ostavļati drugomu svoje mjesto, vidi kod* dati. *i ovo amo spada:* Koji indi ovom zmaju u svom srcu misto daju. V. Došen 114a. — *c) ne braniti se od koje slabosti:* Ti ne plači, niti daji tuzi mista. P. Knežević, muk. 8.

β) vrijeme, vidi kod dati.

γ) objekat je ime apstraktno ili stvar duhovna. a) onaj koji daje ne gubi ništa davańem. aa) objekat je ime apstraktno koje naznačuje djelovańe prelazno, tako da davati *sa svojim objektom zamjeńuje prelazni glagol (n. p.* davati hvalu = *hvaliti).* Mi hvalu gospodinu bogu na tom daru dajasmo. Mon. croat. 165. (1496). Božjoj veličini ja velike davam hvale. Ġ. Palmotić 1, 196. Vas svijet ńima slavu dava. I. Đordić, salt. 205. Davamo čast bogu i pošteńe. J. Matović 429. Jezik pjenav psosti dava. J. Kavańin 57a. — Davaše mu pomoć poglavice i crkvenici. A. Kanižlić, kam. 29. Nemoj davat' pomoć Brđanima. Nar. pjes. vuk. 4, 70. — Trudim svojima razgovor davaju. D. Rańina vna. Slas davaš meni. I. Đordić, uzd. 64. — Crkva je oprošteńe davala. A. Kanižlić, kam. 429. — Daja malahne pokore. B. Kašić, zrc. 138. — Nauk davam svijem od boja. Ġ. Palmotić 1, 216. Zaovu karaju a nevjesti svjet davaju. (D). Poslov. danič. 156. Inima nauku davaš mnogo izuću. J. Kavańin 107b. Da i bogom i vilam svoju lipost ne prikļadajući prigovor davaše. P. Zoranić 8b. — Od koje vrste ļudi mogu davati kršteńe. J. Matović 152. Da su sveti otci na daleko po pismu davali odrišenje. Ant. Kadčić 189. — Ter kada upazi *(zvir)* da joj zled tko dava, on čas ga porazi. D. Rańina 96a. — Oružje joj ures dava. I. Gundulić 343. — *bb) objekat je ime apstraktno koje znači djelovańe neprelazno, tako da* davati *s objektom može zamjeniti neprelazni glagol (n. p.* davati miris = *mirisati). aaa) nema nepravoga objekta. pravi je objekat ime što znači: miris, smrad, voń uopće:* Ko tělo davaše veliku vońu blagu. Mirakuli. 61. Vincenco davaše svaki miris od svetińe. V. M. Gučetić 168. Davati iz sebe miris dobra glasa za izgled od ostalih. Ant. Kadčić 139. Ako i jest kriva vrata *(ļubica),* ama lijep miris dava. Nar. pjes. vuk. 1, 226. Koji *(gnus)* iza svijeh strana dava iz sebe smrad. M. Orbin 45. — *svjetlost, plamen:* Dijamant dragi kamen davaše svoj plamen. B. Kruarutić 8. U sadańa doba u dici dvor mu kraļev svjetlos dava. I. Gundulić 424. — *glas, zvuk:* Ona mili zvon davaše. A. Vitaļić, ist. 2b. I davahu glase prevelike. Nar. pjes. vuk. 5, 295. — *bbb) objekat je takovi da se daje naustice. daje se: odgovor:* Kratko ti i čisto odgovor davamo. I. T. Mrnavić, osm. 133. — *izgovor:* Kamo riječi, ke davaše, još nezdrelo da si dijete? Ġ. Palmotić 2, 123. — *račun, razlog:* Papa će od svju ovaca Isukrstu razlog davati. A. Kanižlić, kam. 127. — *odluka, zakon, naredba:* Ovu vam sentenciju davam sada za vazda. M. Držić 260. Tko dat' može zakon novi tomu, ki inijem zakon dava? I. Gundulić 488. Što god hoćeš zapovidaj i naredbe tvoje daval. A. Georgiceo, pril. 59. — *obećańe, vjera, riječ, zavjet:* Ja ti davam moju viru. Ġ. Palmotić 2, 254. Davam ti riječ da ću se odlečiti. Đ. Bašić 193b. Evo tebi tvrdu vjeru dajem. Nar. pjes. vuk. 1, 604. Kunem vi se, a vjeru vi davam. 4, 423. Sve mu paša božju vjeru dava. 4, 447. Stane Druško da se kaje i zavjete dava. S. Ļubiša, prip. 268. — *blagoslov, pozdrav itd.:* Kaluđer mu blagoslove dava. Nar. pjes vuk. 4, 324. *same riječi kojima se blagoslov ili pozdrav daje stoje kao objekat.* Majka Petra na vjenčańe sprema, ona ńemu dobre čase dava: Sve ti, sinko, u čas dobar bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 55. Protopop im dobro jutro dava. 4, 454. Boga hvali, padšim pokoj dava. Osvetn. 3, 108. — *cc) objekat je ime apstraktno koje naznačuje stańe tjelesno ili duhovno ili nešto što trpi onaj kojemu se daje.* On dava dobro svako. I. Đordić, salt. 335. Ter tako dobrotu mi u tem imamo, da tko nas ubija, život mu davamo. D. Rańina 123a. Duša dava život udima telesnijema. J. Matović 90. Koji dava duši smrt. B. Kašić, zrc. 28. Smrt opacijem, skrušenima u isto doba život dava. J. Kavańin 68a. — Ako je za boļe od duše dava i zdravļe telesno. I. A. Nenadić, nauk. 105. Vince krjepos dava, staros uzdrži. M. Držić 400. I svim udom kripost davat prista. M. A. Reļković, sat. K 2b. — Kako da t', gospoje, ļuveni bog prosti, žalosti vrh moje davat' mi žalosti? N. Naļeškoviċ 2, 117. Ti, ki si mlad, ne davaj tuge na srce. M. Držić 332. Kad digneš tve oči, i snižiš kroz smih tvoj, ne znaš li er smrtni davaš mi nepokoj? D. Rańina 1, 83ab. Segaj truda ki mi dava zle pakļene jade svuda. 117b. Sokrat imaše dvije žene koje mu davahu dosadu. M. Orbin 25. Pristan'te urede davati veće trud onijem. I. Gundulić 100. Ali vele huda je muka ku vidjenje sved mu dava. 386. Na tabore Krunoslava vračaše se; nu pod silu; što ne vodi, trud joj dava, zatočnicu svû nemilu. 347. — Dajem ti svu koliku slobodu. M. Dobretić 427. — Bre daure, znaš li skoro, kad vojnicu dava? Osvetn. 1, 22. — Davati san ‚somnum facere'. A. d. Bella, rječ. 278b. — I ńim hrabra smrca slavu dava. Osvetn. 2, 179. — Slijepijem vid i progledanje davati. M. Divković, bes. 87a. — Sam zefir lad davaše travi. M. Katančić 73. — Velika mi dava ufańa. Ġ. Palmotić 2, 42. — Dava križ mu još kršćanstvo. J. Kavańin 288a. Svakomu sam davao ovo dostojanstvo, svaki jest odmetao od sebe. A. Kanižlić, kam. 41. — *dd) objekat je ime apstraktno koje ne spada među predašńa.* Tko mi dava tu krivinu, tko me zove izdavnikom. Ġ. Palmotić 1, 395. Davam tebi krivinu od toga ‚attribuisco a te la colpa di ciò'. A. d. Bella, rječ. 118b. Druzijema davati krivicu. I. A. Nenadić, nauk. 173. — Jer mi zril uzrok davaše. P. Zoranić 72a. Davao je prigodu svakoga zla i uzrok smutńe. A. Kanižlić, kam. 48.

— Dava bratu smradne izglede. J. Kavanin 36a. I mlađemu zao izgled davaš. M. A. Reljković, sat. D 6b. — Risan je davao nekad ime cijelomu zalijevu. S. Ljubiša, prip. 3. — Davajući zlamen od neizmirne dobrote svoje. P. Radovčić, nač. 28 U cvitu ditinstva davao je nika zlameña, kako bi on u došasto vrime srićno vladao. A. Kanižlić, kam. 2. Krštene očito dava zlamen života vječnoga. J. Matović 129. — Anđelski kruh, koji dava spasenje vjekuvječno. A. Gučetić, roz. jez. 94. — *ee) objekat je ńešto duhovno. vidi kod* dati.

b) onaj koji daje gubi ono što daje. aa) duša se daje bogu ili vragu. Ne ima potrjebu vragu dušu davat. M. Držić 229. — *bb)* davati bogu dušu *znači umirati.* Daje bogu dušu, a bog je neće. Nar. posl. vuk. 49. — *cc) vidi kod* dati. — *dd) govori se* davati dušu, život za koga, *da se pokaže velika ljubav ka komu.* Dobar pastijer dušu svoju daje za ovce svoje. N. Ranina 25b, joann. 10, 11. I reći će da ne hajem za ńga, a ja hajem i dušicu dajem. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Život za vas daju i čine vam kuće uzmožne. G. Palmotić 2, 41. Koji život davaše za me. F. Lastrić, test. 165a.

γ. gdjekad znači javljati, kazati.

a. srce daje *s acc. ili s podložnom rečenicom u kojoj je* da *(sa značeńem kazanijem kod* 1. da, I, B, *str.* 185b *i daje) znači: srce mi sluti, slutim.* Srce mi lje dava, da neće dobro bit. M. Vetranić 2, 247. Srce mi zlo dava. 2, 313.

b. *javljati po ńekom redu.* Ka *(pisma)* hoteći naprvo dati, odveć dugo bi nam bilo pisati. F. Glavinić, cvit. 310a. Jedan ću samo, jerbo domaći događaj naprvo dati. A. Kanižlić, utoč. 426.

c. *javljati, kazati, pripovijedati uopće.* Kako čovik na svitu postade, . . . to svete knige daju. J. S. Reljković 2.

d. *s dva akuzativa (objekta i ńegova predikata) znači javljati ili pripoznavati da je objekat onaki kaki je kazan predikatom:* Da ga liječnici ne davahu živa nego za tri dni. B. Kašić, iń. 99. *tako je i u ovom primjeru u kojem mješte drugoga akuzativa stoji acc. s prijedlogom* za: *(Linac)* daje sebe za mrcinu. V. Došen 243a.

e. davati komu što, tribuere, *kazati, tvrditi da što komu pripada, da je ńegovo, prisuđivati.* Daje sebi svu hvalu ‚sibi tribuit totam laudem'. A. d. Bella, rječ. 118b. *vidi i prva tri primjera kod β,* b, *γ) a) dd).*

δ. osim objekta (pravoga i nepravoga) ima još što u rečenici.

a. *apstraktnijem imenima s ńekim prijedlozima kaže se kako se što daje (za svagda ili za vrijeme). a) daje se na taki način da ostaje za svagda stvar onoga koji prima.* Neg tužno me srce ńoj davah u poklon. N. Nalješković 1, 160. Ne mogu prodavat ni na dar davat svojih sužańa krstjana. M. Dobretić 574. — *b) daje se za ńeko vrijeme.* Protiva biskupu koji daje u najam i u zajam svoje kuće kamatnikom. Ant. Kadčić 308. Dajite u zajam ne nadajući se ničemu. Vuk, luk. 6, 35. Imutnije familije davaju u veresiju siromašnim familijama žita. V. Bogišić, zborn. 475. — A ovaj ti na ostavu dajem. Nar. pjes. vuk. 3, 372. — Davati u najam ‚locatio'. A. d. Bella, rječ. 45. Kad kome daje kuću pod kiriju (u Crnoj Gori, u Hercegovini pod najam) a u Boki pod afit. V. Bogišić, zborn. 476. Zemļe pod zakup daju često. 475. Na dva načina težak kod nas daje životińu drugomo: ili u napolicu ili na glavnicu. 491. — *c) daje se na promjenu, na razmjenu, vidi kod* dati. *amo ide i ovo:* To ih nama daje na otkupe. Ogled. sr. 52.

b. *apstraktnijem se imenom kaže, kojom načinom, na kaju se svrhu što daje. a) na dobit, na kamatu:* Koji ne daju na kamatu. M. Divković, bes. 22b. *vidi i kod* dati. — *b), c), d), e) vidi kod* dati. — *f)* davati na znaće *znači javljati.* Mi knez na znanje dajemo. Mon. croat. 59. (1437). Dajemo na znanje vsim i vsakomu, kako mi . . . 257. (1556). Bog je dal človiku dvi uši dajući na znanje, da človik ima slišati dovolje. Korizm. 2b. Dajuć na znanje ča je zavidošć. 36a. Tako govori gospodin, ja vam dajem na znanje. P. Posilović, nasl. 15a. Dajem ti na znaće, da u spjevańu uzdržah ńeka imena. I. Đorđić, uzd. vi. Ignatija je poslao papi knigu na znaće dajući, u kakvomu se stańu nahodi. A. Kanižlić, kam. 99. Kako nam Evanđelista na znaće daje. A. I. Knezović 29. Koje *(zlameńe)* daje nam na znaće drugu stvar. Ant. Kadčić 108. Gdje mi *(u pismu)* daje na znaće da . . . D. Obradović, basn. 353. Dajemo vam pak na znaće, braćo, blagodat bożiju. Vuk, pavl. 2kor. 8, 1. Davam vam na znaće, kako sam pokoriо Crnu Goru. S. Ljubiša, prip. 182. — *ima i* davati na pamet: Na pamet dajemo. Mon. croat. 263. (1569).

c. *kaže se, kao što se ńešto daje.* Za gńizdo daješ glavu, gdi zmaj leži. V. Došen 16b. Na visinu gdi istina sam bog sjaje, i za plaću bese daje. 142a. Ja tebi dajem za svidoka gdikoji redak iz sv. pisma. M. A. Reljković, sat. A 8b.

d. *kaže se, kakvo se što daje. a) ono može biti uprav onako kakvo se daje. vidi kod* dati. — *b) kad, varajući koga, daje mu se ńešto kao da je ńešto drugo, ono je prvo kao pravi objekat u acc., a drugo u acc. s prijedlogom* za. Stići nepravedno, mīri i prodaji krivo, daji (‚daj') ljuvu robu za dobru. J. Banovac, razg 91. Rad izmiš|a i namiće, i laž daje za istinu. V. Došen 132b. Jesi li davo himbene pjeneze za dobre? T. Ivanović 150.

e. davati što za što *može značiti mijeńati, promjeńivati.* Za stvari davaj stvar. M. Marulić 130. A nebesku milost daje za varavo svita blato. V. Došen 53a. Jer svu kripost što imaju. za obilnost zlata daju. 77b. Čovik sa psim da zalaje i za lávu da rić daje. 136b. Ja je dajem skoro za ništa. A. T. Blagojević, khin. 69.

f. *vidi kod* dati.

g. *može se kazati mjesto kamo se što daje, stavļa.* I u zemļu po ńom sitve daju. J. S. Reljković 9. — davati na svjetlost, *o književnijem djelima.* Davajući na svitlost ńihove živote. M. Bijanković 86. Knige, koje na svitlost daju. M. Zoričić, osm. vii. Pišući život i pokoru sveto pokornice Marije Edipkińe, koju sad davam na svjetlost. N. Marči 3.

2. *sa* se.

α. refleksivno.

a. *subjekat je čeļade ili što se kao čeļade misli. a) vidi kod* dati. — *b) ne braniti se, puštati se, predavati se. aa) onaj kojemu se daje, čeļade je ili što se kao čeļade misli. aaa) ne braniti se dale, predavati se neprijateļu (u boju).* Živi t' se davaše ne smiješ biti boj. D. Baraković, vil. 352. Al' se lako ne daju Brđani. Ogled. sr. 467 — *bbb) podlagati se drugomu, predavati mu se tako da on može upravļati onijem koji mu se predao kako god hoće, ili činiti od ńega što hoće.* Ja sada Isukrstu se dajem. F. Vrančić, živ. 66. Sedam krat prez mita kraļu se davaste. D. Baraković, vil. 41. Kad župe volike strahom se davahu. I. T. Mrnavić, osm. 90. — Odkli se tvoj daju. Š. Menčetić 135. Ki je moj, a druzim se dava. M. Držić 124. — Er joj se daju rob. Š. Menčetić 140. *(Dubrovnik)* dužan ti se i kriv daje za zla svoja. J. Palmotić 20. Svi ti se za

sluge jednaga davamo. N. Naješković 1, 236. Budući slobodan, vo|no se daju ja za roba, da služim godišta sva moja D. Rañina 94ª. — *ccc) o ženskom čeladetu, udavati se.* Ženahu se i za muža se davahu. Anton Dalm., nov. tešt. 38. mat. 24, 38. — *bb) nije rečeno, komu ili čemu se daje. aaa) u ńekim primjerima znači primicati se, približavati se. (Kućanica)* jedno prima iza drugog jaje pak se š ńime prama suncu daje. J. S. Reļković 160. Jeli ona delijica mlada, ona će se do tebe davati; jeli ona mladana divojka, ona će se od tebe micati. Nar. pjes. istr. 1, 12. Care ne smi ni simo ni tamo, sultanija i bliže se dava. 1, 12. *i u ovom je primjeru kretaňe, micaňe:* S bogom dakle, tašti svijete! u višine već se dajem. J. Kavańin 478. — *bbb)* cedere, *ne braniti se daļe. vidi kod* dati. Za koju *(zlobu)* dužan se ja daju. M. Vetranić 1, 434. Dobar čovječe, prosti, u grijeh se davam. M. Držić 249. — *cc) ono čemu se čeļade daje nije čeļade i stoji: aaa) u dat. značeńe je ne braniti se od čega, predavati se čemu,* cedere. *ono čemu se ko dajc obično je ńešto duhovno (često dobra ili zla osobina).* Koji daje se oholosti M. Marulić 18. Ki se dobru na svit daju. 325. Za to ne htij već plakati, ni se voļi zloj davati. P. Hektorović (?) 94. Koliko god se većma daješ razkošama, vidi da veću tegoću mećeš na sebe. M. Radnić 420ª. Davati se dobru vrjemenu ‚sedere ad Eurotam' *(po talijanskom* darsi buon tempo). A. d. Bella, rječ. 244ᵇ. — *ńešto je drugo u ovom primjeru (vidi i bb) bbb)).* Svitu mudromu dužan se nahodim i dajem. I. T. Mrnavić, osm. 68. — *bbb) u acc. s prijedlogom* na. *vidi kod* dati. *imena su svagda apstraktna i znače duhovno staňe, duhovnu krepost, mahanu, ili kakvu radńu, posao:* Zač se daje tako razblujeno na sagrišenje. Transit. 61. Davajući se na svoje požude. I. Držić 36. Od dobar je svijeh daleče, na ispraznost ki se dava. G. Palmotić 2, 19. Dajući se svi kolici na ļubav života sadańega. P. Radovčić, nač. 48. Kad se dava na naslade ove zemļe. L. Radić 13. Na dobropis er se 'e davo. J. Kavańin 128ᵇ. Narod . . . er na pisma nij' se davo. 274ᵇ. — *drugo je u ovom primjeru u kojem se govori o tjelesnom staňu:* Sam se na smrt dajem. F. Vrančić, živ. 76. — *ccc) u acc. s prijedlogom* u. *u ovijem je primjerima značeńe kao kod bbb). vidi kod* dati. U raskoše se svjetovne davamo. A. Gučetić, roz. mar. 280. Jer se toliko nezauzdanim načinom daješ u dobitak svijetu. M. Radnić 12ᵇ. — *ddd) u instr. s prijedlogom* za: Stari kupus još jedva nestaje, ta za novim baščovan se daje. J. S. Reļković 188. — *eee) u loc. s prijedlogom* po: Daklem znaj doisto da češ umriti i da će smrt strašna biti, koji se budu po svitu davati. J. Banovac, prip. 10.

b. *subjekat nije čeļade, nego životińa ili neživa stvar. a) micati se, u osobitom smislu letjeti, isporedi kod* a, *b) bb) aaa) najzadńi primjer.* Što ga one više mame, sve se soko niže daje, pade ńima u krioce. Nar. pjes. petr. 1, 62. Što ga one više mame, sve se soko više daje, više nebu pod oblake. 62. — *i ovdje je micaňe, ali uprav* davati se *stoji u prenesenom smislu (kao predavati se) a subjekat* brod *shvaćen je kao čeļade:* K visokom se moru dajuć *(brod).* M. Gazarović 37. — *b) u ovom primjeru znači okretati na što, postajati čim:* Dokle ozgor u stablo se daje *(mladica).* J. S. Reļković 269. — davati se komu na žao = *žalostiti ga, dosađivati mu. vidi kod* dati. *u ovom primjeru vrijedi kao subjekat rečenica u kojoj je* da: Daje im se na žao da ne primaju gotov novac. M. Pavlinović, rad. 146

β. s pasivnijem značeńem.

a. *s kojim od značeńa izbrojenijeh kod* 1. Davahu se 2 hliba za 1 soldin. Korizm. 47ª. Da se tomu dava hvala gospodinu od svih ļudi. M. Držić 414. Onda se i obilo prima, kad no se dostojno dava. F. Lukarević 2. Ako se pismom vira daje i sadańim svidokom. P. Zoranić 19ª. Bog je hotil da mu se srce daje i prikažuje. A. Georgiceo, pril. 92. Piše se ištom da je upisano, i tako se dava na svjetlos. R. Gamańić 5. Kađe kô se dava za grad rodni svoja glava. G. Palmotić 1, 103. Kada se daje u veli zvon pet udarac. P. Radovčić, nač. 575. Dava se drago za milo. (D). Poslov. danič. 15. I glušac čujava kad mu se dava. (D) 28. Ne dava se peći koliko zja. (D). 71. U celovih slast je prava, kad se prima, što se dava. J. Kavańin 39ᵇ. Jednako se daju sakramenti. F. Lastrić, test. 65ª. Gdi joj se Ivan daje za Isusa. 118ª. Po kojemu se *(redu)* daje duhovna oblast k tilu Isukrstovu u posvetilištu mise. Ant. Kadčić 6. Slavu nebesku od koje nam se spomena daje. 98. Duha svetoga kojega se jakost daje u ovomu svetomu sakramentu. 139. Jer jim se za tu službu hrana daje od puka. 240. Iz koje se daju pinezi u dug svakomu. 296. Za psovku oli za krivu prisegu davalo se je sedam godina pokore. 359. U ovo sveto godište davaše se slobod službenikom. 375. Pak se daje svijeća goruća u ruku. J. Matović 175. Zašto se nikojim kńigama daje i nadiva ime satir. M. A. Reļković, sat. A 4ª. Kad se końma zob i ječam daje. D 3ª. Zato se na krizmi daje zaušnica. M. Dobretić 55. Jabuka se od milosti daje a prsten se daje po zakonu. Nar. pjes. vuk. 1, 422. Zajam se dava da se vrće. Nar. posl. vuk. 83. Ko mnogo pita malo mu se dava. 148. Kako se daje dobra molitva. Vuk, nar. pjes. 1, x.

b. *događati se, zgađati se, bivati.* Draga kćerce, diko moja, množ se moma tuj davaše, tebe mladu izabraše. S. Bobaļević 225. Žudije imadući crkvu tako plemenitu, tako lipu, tako svetu, da se od ńe plemenitija, lipša i svetija ne davaše. J. Filipović 1, 579ª. Staňe od zakona naravi u kojemu se ne davaše zakon pisan. Ant. Kadčić 114. Šižma kakono šižma daje se onda, kada . . . A. d. Costa 2, 119.

3. *pasivno:* Njeki neuprav kude ńega, da na grabše bio je davan. J. Kavańin 243ᵇ. *isporedi* dati *kod* c.

B. *objekat je infinitiv ili podložna rečenica u kojoj je konjunkcija* da *sa značeńem kazanijem pod* I, A, 2 *(str.* 170ª *i daļe), ili, rjeđe,* neka.

a. *s glagolima koji znače jesti, piti,* davati *ostaje kod prvoga, pravoga značeńa.* Naš pop ne dava ove godine ništa da jedemo u petak. Nar. prip. vrč. 206. *(vidi cijelu gatku:* Ne da pop da se išta jeđe u petak, *koja je i osnovana na razlici ovoga značeńa i onoga kod* b). Čovik zame žmuļ, natoči punoga vina i dava malomu neka pije. Nar. prip. mikul. 14.

b. sinere, pati, *puštati, dopuštati, ne braniti.* ne davati = *ne dopuštati, zabraňivati. a) kod* davati *nije isti subjekat koji je kod infinitiva ili u podložnoj rečenici. aa)* davati *(afirmativno). s infinitivom:* Vam dajemo, darujemo i dopuščamo pasti živine. Mon. croat. 5. (1546). Reci, davam ti rijet. M. Držić 303. Krsna slava, kad je šćekat božja milost dava. Osvetn. 1, 43. — *s podložnom rečenicom:* Svijes mi veli, srce dava, da otmemo silnom rukom. G. Palmotić 1, 121. *(Pilat)* odveće se strašiv dava, nepravda ga da dobude. 3, 171ᵇ. — *bb)* ne davati. *s infinitivom:* Pokli mi već živit ne dava gospoja. Š. Menčetić 151. Grajane babilonski na petnadeste miļ ne

davahu Aleksandru blizu priti. Aleks. jag. star. 3, 262. Nit se dava ženit' ni udavat'. Nar. pjes. vuk. 3, 323. — *s podložnom rečenicom:* Ali mi srce sad ranjeno ne dava, da opet onoga ja ljubim i služu. N. Nalješković 2, 77. — *b) isti je subjekat kod* davati *i kod infinitiva. vidi kod* dati. Čudno bi viditi da tako strašna zvir daje se prtiti. Transit. 285. Perje rumeno i rumena vrhu oružja zgar naprava i zrak lica razvedrena svakomu se poznat' dava. I. Gundulić 443. Al' se paša varat' ne davaše. Nar. pjes. vuk. 3, 82. — *ovaj primjer može spadati amo:* Sve se dava oprostiti, ako prijeneš kajanu. S. Ljubiša, prip. 88. — *c) sa se s pasivnijem značenem, impersonalno. vidi kod* dati. Kaduni se spavati ne dava. Ogled. sr. 451.

c. davati komu što činiti *ili* da učini, dare alicui aliquid faciendum, jubere aliquem aliquid facere. *vidi kod* dati. Ti daješ slatko pet. M. Marulić 7. *u ovijem primjerima stoji* davati se *s pasivnijem značenem:* Komu se daju u primanju reda ticati gostarice. Ant. Kadčić 8. Orudje vidivo koje se daje ticati od biskupa u podavanju reda. 12. — davati razumjeti: Gdi daje razumiti, da je kraljevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. Gdi slavni jezik s ovom rječju ‚christizo' to jest krstim daje nam razumit. M. Dobretić 27. *sa značenem varati:* Ja sam star, bogme star. donjekle davah razumjet, skuboh sjedine, staros ne mogoh skrit. M. Držić 199. Ali tužna što govorim? što razumjet sebi dajem? I. Gundulić 469. Razumjet svijetu dava, da što je crno, bijelo drži. G. Palmotić 2, 59. Davati razumjeti ‚verba dare'. A. d. Bella, rječ. 382a. — Ova rič ‚u boga' daje nam znati tri stvari. P. Radovčić, ist. 10.

C. *nema objekta.*

1. *glagol je prelazni kao kod* A *i* B; *objekat je izostavljen, ali se ima u misli*

a. *objekat što je izostavljen, ime je. a) objekat može biti što mu drago, ili je nešto što se ima u misli.* Dvakrat daje tko brzo daje. (Z.) Poslov. danič. 21. Razmi onima ki ne daju ubozima. J. Kavanin 12a. Obećava, da se ulove, a ne dava, da tuguju *(ljubovnici).* 40b. Pravda božja svakom' daje kaono svaki dostojaje. 230b. Nismo ondi bili gdi si ti ńima davao. M. A. Reljković, sabr. 38. — *b) udarati, biti. izostavljeni je objekat ime* udarac *ili što slično. ako je izrečeno ime stvari kojom se udara, ono stoji u instr.* Uza me je veći gospodar, veći maňemu pod bok dava. M. Držić 234. Ako živina koju jašeš se ustavi, daješ joj mamuzami u bokove. M. Radnić 397b. Daje štapom psetetu. 402a.

b. *izostavljeni je objekat infinitiv.* davati *znači dopuštati.* Kako jim duh i spametnost daje, spasovne i pristojne pokore imaju narediti. Ant. Kadčić 359. Ja bih s tobom besjedila, al' mi ne daju. Nar. pjes. vuk. 1, 426. A zavika što mu grlo daje. 4, 423. Grabi momak, što mu noge daju. Osvetn. 1, 57.

2. *neprclazno. voňati, udarati čim.* Vino daje sudom, u kom stoji. M. Pavlinović, rad. 137. Davati po čem = voňati po čem n. p. daje po smudu itd. *na Rijeci.* F. Pilepić

DÁVAVAC, dávâvca, *m davalac. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka. — Načiňeno je od* davati, *kao* davac *od* dati. Veseloga davavca ljubi bog. Blago turl. 182.

DAVČEVIĆ, *m. prezime prije našega vremena.* Dva Davčovića od Grblja. Starine 10, 23

DAVICA, *f vidi* davnica.

DAVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Srečko Davić. Rat. 80.

DÀVID, *m. ime muško iz svetoga pisma, jevrejski* David. *u običaju je kod Hrišćana, osobito kod kaluđera; u Turaka je* Daut *(koje vidi) to isto ime. — Dolazi od prvijeh vremena a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Davidь). *a) kao bibličko ime.* Po slovu proroka Davida. Mon. serb. 9. (1222—1228). David prorok okruňeni. J. Kavanin 439b. — *b) kao hrišćansko ime.* Vlьkan že bratь Stefanu prьvověnčanomu kralu i Save rodi syna Dmitra župana, vь inočьskomь obrazě narečenь Davidь. Okázk. šaf. 60. Davidь. Deč. hrisov. 16. 17. 22. 84. 85. 91. Davidь svetovno i kaludersko *(ime).* S. Novaković, pom. 59.

1. DÀVIDA, *f. ime žensko. prije našega vremena. — načiňeno od* David *sufiksom* a. Davida. S. Novaković, pom. 57.

2. DÀVIDA, *f. u naše vrijeme u narodnoj pjesmi pokvareno od imena davina, dafina.* Objesi me o suhoj davidi, ako budem prava srca svoga, davida će suha izlistati. Nar. pjes. petr. 2, 152.

DÀVIDINA LÍVADA, *f. zemlja pod livadama u Srbiji, u kragujevačkom okrugu.* Livada u Davidinoj livadi. Sr. nov. 1866. 591.

DÀVIDOV, *adj. što pripada Davidu. — od prvijeh vremena i u Daničićevu rječniku* (Davidovь). Davidovu glasu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. Miloš biše srca Davidova. And. Kačić, razg. 258b.

DÀVIDOVA BÀRA, *f. u Srbiji, u valjevskom okrugu.* Sr. nov. 1864. 178.

1. DÀVIDOVAC, dàvidôvca, *m. Davidov vojnik.* XVIII *vijeka.* Natiravši ih davidovci na jedne visoke stine. And. Kačić, kor. 208.

2. DÀVIDOVAC, Dàvidôvca, *m. ime selima u Srbiji: a) u kneževačkom okrugu.* K. Jovanović 111. — *b) u ćuprijskom okrugu.* 179. — *c) granična straža u vraňskom okrugu.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 272.

DÀVIDOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Davidovcu.* Davidovačka (opština). K. Jovanović 111.

DÀVIDOVA ÖGRADA, *f. mjesto u Srbiji, u crnoriječkom okrugu.* Zemlje u Davidovoj ogradi. Sr. nov. 1865. 243.

DÀVIDÔVCI, Dàvidovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u vraňskom okrugu.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 305.

DÀVIDOVICA, *f. a) manastir prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131. — *b) selo u Srbiji, u rudničkom okrugu.* K. Jovanović 145. — *ne znam, jeli drugo isto što prvo.*

DÀVIDOVIĆ, *m. prezime, sin Davidov. od prije našega vremena.* And. Kačić, kor. 494. M. Đ. Milićević, srb. 141. Šem. karlov. 1883. 71. Rat. 342.

DÀVIDOVIĆI, Dàvidovîćâ, *m. pl. ime selima. a) selo u Ercegovini u bilećkom kotaru.* Statist. 107. — *b) seoce u Bosni u travničkom okrugu, u jajačkom kotaru.* Statist. 65.

DÀVIDSKÎ, *adj.* davidicus, *koji pripada Davidu, koji je po Davidovu načinu. — Dolazi (pisano* davidьsky) XIII *i* XIV *vijeka u knigama pisanijem crkvenijem jezikom, i u Daničićevu rječniku* (davidьskyj). — *Postaje od osnove imena* David *sufiksom* ьskъ. Zovu i vьpiju neprěstanьno davidьskyimь glasomь. Domentijan 137. Mole se gospodevi davidьskyje glagoly věstaše. Danilo 170. — *Adv.* dàvidski (davidьsky), davidice, *po Davidovu načinu.* Davidьsky vьpije: prilьpe duša moja po tebě. Domentijan 4.

DAVIHNA, *f. ime žensko prije našega vremena. biće isto što* Davina *ili* Dahvina. Davihna. S. Novaković, pom. 58.

DÁVIJA, *f. vidi* dava. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I daviju caru iznesoše. Nar. pjes. vuk. 3, 68. Pred vezirom svi čine davije. 4, 366. Činićemo u cara daviju. 4, 367.

DAVÎJÁÑE, *n.* contentio, *pravdaňe. verbalni supst. od glagola* davijati. — *Samo u Vukovu rječniku gdje stoji da se govori u Crnoj Gori.*

DAVÎJATI SE, davijâm se, *impf.* contendere, *pravdati se, suditi se, preti se.* — *Postaje od imena* davija. — *Samo u Vukovu rječniku gdje imaju primjeri:* davijamo se, davijam se s ńim *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. DÀVINA, *f. vidi* 1. dafina. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U gradinu pod suvu davinu. Nar. pjes. vuk. 2, 165. Davina se suva pomladila. 2, 167.

2. DÀVINA, *f. ime žensko, vidi* 2. Dafina i Dahvina. — *Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Davina S. Novaković, pom. 58. Negova popadija Davina. M. Đ. Milićević, let. več. 249.

DÀVINIĆ, *m. prezime, Davinin sin.* — *u naše vrijeme.* Marku Daviniću iz Mišara. Glasn. II, I, 84. (1808).

DÀVINOVO ZRNO, *vidi* dafinovo zrno. — *Samo u Vukovu rječniku.*

DÀVITEĻ, *m. čovjek koji davi* — *Postaje od osnove* davi *glagola* daviti *sufiksom* teļ. — *U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DÁVITI, dâvîm, *impf.* suffocare, *daviti koga, ne dati mu da diše, stiskujući mu grlo ili kojim drugim načinom, dušiti, gušiti; a otale znači i uopće moriti, ubijati, klati.* — *Akc. kakav je u praes., takav je u impf.* dâvļâh, *u aor. 2 i 3 sing.* dâvî, *u part. praet. pass.* dâvļen; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* daviti, *rus* давить, *češ.* dáviti, *pol.* dawić. *stoji kao kauzalni glagol prema* duti, dunuti, *i postaje od osnove* du *sufiksom* i *i ojačańem vokala* u *u* av. — *U knigama što nijesu pisane crkvenijem jezikom nema mu potvrde prije kraja* XV *vijeka (u Marulića), a između riječnika dolazi u Mikaļinu* (‚strangulare, suffocare'), *u Belinu* (‚strangulare'. 711ª), *u Bjelostjenčevu* (‚suffocare'), *u Jambrešićevu* (‚suffocare'), *u Voltiđijinu* (‚strangulare, strozzare' ‚erwürgen, erdrosseln'), *u Stulićevu* (‚strangulare, jugulare'), *u Vukovu* (daviti ‚jugulare'. daviti se ‚suffocari'), *u Daničićevu* (‚suffocare'). *a) u pravom smislu.* Na grlo nogom zgar poče ga daviti M. Marulić 256. Davļaše ga govoreće: vrati što si duožan. N. Rańina 67b. mat. 18, 28. Plaho t' se metahu ribe, jedna drugu davi. P. Hektorović 34. Tuče t' se sve stado pusto po dubraviı, ter staro i mlado na voļu vnk davi. M. Držić 86. Kako uza tva davi. 94. Slijedite me, svi, slijedite, hudi silnik da se istira; tlač'te, dav'te, sijec'te, bi'te, itko nam se uzopira. I. Gundulić 519. Tigre ohole, strašne zmije raskidivat i daviti. G. Palmotića 2, 31. Uzo odriješi ki te davi. P. Kanavelić, iv. 145. Kada grli, davi. A. Kanižlić, rož. 79. Kuhači golnbe dave. kam. 562. Ne zna đavo decu daviti. Nar. posl. vuk. 198. Jer se car bio povampirio pa dolazio noću te davio. Nar. prip. vuk. 76. Posla na ńih lavove koji ih davļahu. Đ. Daničić, 2car. 17, 25. — *b) u ovakovijem primjerima znači ubijati, moriti uopće:* Ovo mač, koji me koļe i davi. M. Jerković 59. Oni uče poznavati trave koje dave i koje ozdrave. J. S. Reļković 168. Tu ih ļetńe gorijaše sunce i davļahu kiše i vremena. P. Petrović, gor. vijen. 58. — *c) progoniti, mučiti uopće i u pravom i u prenesenom (duhovnom) smislu:* Ti ńih tlače i dave. Transit. 60. Sudeći sude nepravedne, prave daveći a krive puštajući. I. Bandulavić 59ª. dan. 13, 53 *(vulg.).* Uboštvo puk nam davi. J. Palmotić 252. Scini da će siromae daviti, i ńovu krv sve sasnuti, krivo čineći i nepravedno napridujući. J. Banovac, razg. 90. Silom nepravednoga suda, zatušujući i daveći sirote F. Lastrić, test. 121ª. Budući velik bludnik i pijanac, poče svoje podložnike daviti. And. Kačić, razg. 24. Svak me psuje i nemilo davi. 160ª. Ne bi nas tudin pritiskivao i davio. S. Ļubiša, prip. 37. Koji hoće da dokine jade što tu zemļu od vajkada dave. Osvetn. 6, 18. — *d) mučiti, moriti, ali samo u prenesenom, duhovnom smislu u koliko čovjeka muči ono što u duši svojoj sjeća.* Srce jadi dave. M. Marulić 65. Na svijetu ni muke koja me ne davi. Š. Menčetić 164. Skroven jad koļe me i davi. M. Čavčić 2, 144. Smrtni nepokoj tužno me sad davi. M. Držić 466. Razgovori trudnu nemoć ka me mori toli vrlo, davi i koļe. S. Bobaļević 218. Kijeh zavidos usiona i strah leden smrtno dave. G. Palmotić 3, 36ª. Davļaše ga u bolesti zla lakomost. J. Palmotić 400. — *e) preneseno na biļe koje rastući više drugoga, dižc ovomu zrak i tako ga mori.* Kako god dračje davi dobro sime. E. Pavić, ogled 540. *i metaforički:* Da crikve svete pšenicu *(ļuļ)* ne davi. A. Vitaļić, ost. 414. — *f) u prenesenom, metaforičkom smislu, uništavati duhovne stvari, djela itd.* Pričestenje slavno gasi i davi požude. A. Komulović 47. Zla djela truju i dave dobra djela. M. Divković, bes. 216ª. Svaku kripost linac davi. V. Došen 243ª. — *g) refleksivno* daviti se čim *ili samo* daviti se *govori se i iperbolički kad čovjek mnogo čega jede, prijeđa se; ili kad naglo jede.* A vi po mańe zaharom se davite. M. Držić 196. A kad dojde poneđiak plavi, on se opet u mehani davi. M. A. Reļković, sat. E 2ª. Sama jide da se skoro davi. J. S. Reļković 67. Polako, nemoj se daviti (kad ko naglo jede). Vuk, rječ. 109b. Kahvu srčuć i tutunišući i carskim se daveći pilavom. Osvetn. 2, 82. *i u prenesenom smislu, o napuńavańu topova:* Jedni *(topovi)* grme i oglnem se dave. Osvetn 2, 130. *u duhovnom smislu:* Neka s' tašćom hvalom davi. A. Georgiceo, nasl. 245. Žeļa jedom ka se davi. P. Kanavelić, iv. 59.

DÂVLE, *adv. vidi* dovle. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Do davle će biti međa od Longobarda. Đ. Rapić 152.

DÁVĻÊÑE, *n.* suffocatio, *djelo kojim se davi.* — *Postaje od part. praet. pass.* davļen *sufiksom* je *(ispred* ije); *do* XVIII *vijeka dolazi* davļenje. — *Najstariji je primjer* XVIII *vijeka, a između riječnika dolazi u Mikaļinu* (davļenje), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* davleńe), *u Jambrešićevu* (davleńe), *u Stulićevu* (davļeńe *i* davjeńe), *u Vukovu* (davļeńe). Poplesanje, davļenje i pritiskovanje iskrńega. A. Vitaļić, ist. 147.

DÀVNAŠŊÍ, *adj.* pristinus, priscus, *davni.* — *Postaje od osnove* davn *adverba* davno *sufiksom* ašń (ašʟńi) *prema* ńegdašńi, ondašńi *itd.* — *Dolazi od druge polovice* XVII *vijeka (vidi Radničev primjer kod c) bb)), a između riječnika u Stulićevu i u Vukovu.* — *Komp.* davnâšńîj: Rastavļeńe jest starije iliti davnašńije nego sastavļeńe. A. Kanižlić, kam. 241. — *a) o vremenu:* Od davnašńega vrimena. A. Bačić 151. Promišlja*(h)* dneve davnašńe i godišta vikovita u pameti imado*(h)*. J. Banovac, prip. 207. — *b) kao* davan *pod* 1, *b) bb), o stvari koja je odavna.* Ne vaļa što je toliko davnašńe. A. Bačić 185. Mržńa jest

srčba davnašńa ukorijeńena u srcu suprot iskrńem. F. Lastrić, ned. 360. Zato je ļubav božanstvena prama nami ļudma toliko stara i davnašńa. A. Kanižlić, uzr. 20. Kako je davnašńi običaj. kam. 152. Složno mećat naučiše slova, slova reko iz knìga latinski u davnašńi jezik naš slovinski. Nadod. 114. Gdi ti stoji davnašńe drveće. J. S. Reļković 357. Posle običnih pitańa i obaveštavańa, koja u mene bejahu veoma davnašńa, učiteļka sede. M. Đ. Milićević, zlosel. 137. — *c) o čeļadetu: aa) koje je davno živļelo i umrlo. vidi* davan *pod* 1, *c) aa).* Tuberona davnašńega. J. Kavańin 177a. S jednim eretikom, toliko sadańim, koliko z davnašńim. A. Bačić 156. — *bb) koje odavna živi, staru. vidi* davan *pod* 1, *c) bb) aaa).* Jesu niki mladići u redu koji nadhode u dostojanstvami mnoge starce i davnašńe. M. Radnić 501a. — *cc) uprav o osobini koja odavna pripada čeļadetu. vidi* davan *pod* 1, *c) bb) bbb).* Prijateļ koga sam ļubio, ako je i davnašńi ili ako je i daleko od mene, ne gubi zaslužeńe, da ga ļubim. A. Tomiković, gov. 79.

DAVNAŠŃINA, *f. davno, davnašńe vrijeme. samo u jednom primjeru* xvii *vijeka. isporedi* davnina. — *Uprav je ime apstraktno što postaje od osnove adj.* davnašńi *sufiksom* ina. Nemoj pridavati bogu godišta od davnašńine ni vrijeme služeno. M. Radnić 501a.

DAVNEN, *adj. davni.* — *Postaje od osnove adj.* davan *sufiksom* en; *isporedi* općeni, hrabren, malen. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka* Davnenoga Teodora. J. Kavańin 87a. Djela predńa i davnena. 274b. Što 'e poznije, što l' davneno. 313b.

DAVNÌCA, *f.* antiquitas, *davnina. samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz pisca Đorđića, a u ovoga nema te riječi.*

DÂVNICE, dâvnîcâ, *f. pl.* tonsillae, *bolest u grlu, kad oteku žlijezde. isporedi* zadavnice, zadušnice, krajnici, žabice, zaušńaci. — *Postaje od* dav *osnove glagola* daviti *sufiksom* nica. — *Dolazi od* xvii *vijeka a to samo u ńekim rječnicima: u Mikańinu, u Belinu* (‚strangoglioni, male che impedisce la gola' ‚tonsillae'. 711b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu gdje ima sing.* davnica *(i* davica *što je nepouzdano) i stoji da je uzeto iz Gundulića.*

DAVNÍNA, *f.* vetustas, antiquitas, *davno, staro vrijeme, doba. uprav je apstraktno ime, kao* davnost, *ali stoji svagda s konkretnijem značeńem. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* dâvnini, *acc. sing* dâvninu, *voc. sing.* dâvnino, *nom., acc., voc. pl.* dâvnine, *gen. pl.* davnînâ. — *Postaje od osnove* davn *sufiksom* ina. — *Dolazi od* xvii *vijeka (u Mikańe), a izmedu rječnika u Mikańinu* (davnina, davnost ‚diuturnitas'. 61a. starina, davnina ‚antiquitas, vetustas' 653a), *u Belinu* (davnos, davnina ‚diuturnitas'. 727a. starina, davnina, davnos ‚antiquitas'. 87b), *u Bjelostjenčevu* (davnost, davnina ‚diuturnitas'), *u Voltiģijinu* (‚antichità, vetustà, lunghezza di tempo' ‚alterthum, eine lange zeit'), *u Stulićevu (štamparskom griješkom* davnica ‚antiquitas'), *u Vukovu* (‚frühere, ehemalige zeit' ‚antiquitas') *gdje stoji da se govori u Dubrovniku.* Tu davninom našim dvoja kraļstva Diomed grčki voja. J. Kavańin 239b. Ko s najprve jur davnine. I. Đordić, salt. 374. Zakopana u magli od davnine. ben. 52. Čim s početka svih davnina ti za ńega bi stvorena. A. Boškovićeva *kod* I. M. Mattei 343. — *vrlo često stoji adverbijalno od* davnînâ *i znači odavna ali većom silom. i u Belinu* (‚olim'. 67b), *u Stulićevu (kod* odavna), *u Vukovu* (‚antiquitus) *rječniku.* Objavit ću od davnina što se zgodi. I. Đordić, salt. 258. Objavļa se jedna zvijezda u istoku od davnina prorokovana. B. Zuzeri 158a. Mikea od davnina tako bješe navijestio. S. Rosa 35b. Od davnina jur darova nam srce svoje. I. M. Mattei 169. Da su se u ńemu dizale bune od davnina. D. Daničić, jezdr. 4, 15. Vaļa da ima znak na blagu da je od davnina, te mu nema živa gospodara. V. Bogišić, zbor. 407. od davnijeh davnina. *vidi* davan *pod* 1, *a).* od starijeh davnina: A od starijeh još davnina sve ovo u duhu proročanskomu sveti Job gledajući. B. Zuzeri 62b.

DAVNINOST, *f. vidi* davnina, davnost. — *samo u Voltiģijinu rječniku u kom stoji uz* davnina. — *nepouzdano.*

DÁVNO, *adv. vidi* davan *pod* 3.

DAVNÒĻETAN, davnòļetna, *adj. davan, star.* — *Složeno od osnova adj.* davan *i supst.* ļeto *sufiksom* ьпъ. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚annosus, antiquus').

DAVNORÒDITEĻI, davnoròditêļâ, *m. pl* majores, *djedovi, pradjedovi, stari.* — *Složeno od osnova adj.* davan *i supst.* roditeļ. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz pisca Đorđića.* — *nije sasma pouzdana riječ.*

DAVNORÒDITEĻSKÎ, *adj. koji pripada davnoroditeļima.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÁVNÕST, dávnosti, *f.* antiquitas, vetustas. *osobina stvari što je davna, starost, starina. isporedi* davnina. — *Ime apstraktno što postaje od osnove adjektiva* davan *sufiksom* ostь. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (davnina, davnost. 61a), *u Belinu (po dubrovačkom govoru* davnos, davnosti ‚antiquitas'. 87b, ‚diuturnitas'. 443a. 727a), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Radi mnogodavńe i stare davnosti. Š. Budinić, sum. 66b. Ta obèčaj potvrđen jes dulgotom i davnostiju mnogoga vrêmena. 83b. Biće od vrimena, plemenito jest također cića davnosti. A. d. Bella, razg. 5b. Koje sve stvari imaju svjedožbe davnosti svoje. J. Matović 240.

DÀVNOVIJEKA, *adv.* pridem, *davno.* — *riječ je sastavļena, te je shvaćena kao genetiv složenoga imena* davnovijek *kojemu nema potvrde, ili je pokvarena od* od davna vijeka. — *Dolazi samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Gdi se teška užegla buna i smeća, da ne začu ni sgodi se davnovijeka huđa i veća. G. Palmotić 3, 79a. Davnovijeka mi žudimo što i vi sada naglo ištete. 3, 109a.

DAVNÒVIT, *adj. davan. samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Svi zenu se iz korena davnovitih Dragoslava. J. Kavańin 159b.

DAVNOŽEĻAN, davnožeļna, *adj. samo u Stulićevu rječniku gdje je prevedeno* ‚multum vel diu desideratus'. — *nepouzdano.*

DAVŃAC, *m. zemļa pod vinogradima u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Vinograd u Davńacu. Sr. nov. 1875. 315.

DÀVŃAHAN, dàvńahna, *i* dàvńašan, dàvńašna, *adj. dem.* davan. *samo u Stulićevu rječniku.*

DÀVŃAN, *m.* Damianus, *pokvareno od* Damńan *koje vidi.* — *u jednoga pisca bošńaka* xviii *vijeka.* Sveti Kuzma i Davńan. S. Margitić, isp. xxi.

DÀVŃAŠAN, *vidi* davńahan.

DÀVŃAŠŃÎ, *adj. vidi* davnašńi. — *Postaje od* davńi *kako* davnašńi *od* davńi. — *Dolazi* xviii *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Najveće

i najdavńašńe crkve. A. Bačić 168. Davńašńe istorije ukazuju. 326. Ovo je običaj davńašńi. J. Banovac, razg. 266. Davńašńi jelinski stihotvorci. Đ. Obradović, basn. 291.

DÀVŇEN, *adj. davan. — načińcno je kao da je part. praet. pass. glagola* davniti *kojemu ncma potvrde. zato u jednoga pisca prošloga vijeka (vidi zadńi primjer) pisano je* davnjen. *— Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚antiquus'. 87b. ‚annosus'. 85b. ‚inveteratus'. 416a) *i u Stulićevu. — Komp.* davńèniji *u Belinu rječniku* 88a; *treba čitati* davńeuiji *i u ovom primjeru:* Nijedan se ni način od pisma davńeni ni stariji ne veli. Đ. Rańina VIIa. — Meu kojimi došadši mi na ruku nikolika moja davńena skladanja. H. Lucić 185. Znam, da jih *(pisni)* češ kako no srčeni i davńeni prijatej moj prijati. 186. Ako l' jim biše rod i kuća davńena, bihu li jur izrod svojega plemena? 241. Jure pokripi od truda davńena tvoj život prilipi, gospoje česmena. 249. Mnozi od starih davńenih grčkijeh mudraca. D. Rańina VIIb. U srcu mem stoji nenavis davńena. D. Zlatarić 30b. On u ćaćka svoga vrvi stan davńeni. 33a. Starostavnik kô da 'e davńen. J. Kavańin 120a. Jeli davnjen u crkvi običaj vode blagoslovjene? Pridavnjen. Blago turl. 38a.

DÁVŇI, *adj. davni. — Postańe kao kod* davan, *ali sufiksom* -ńь. *može biti da je praslavenska riječ, isporedi češ.* dávní. *— Potvrđeno je od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika dolazi u Belinu* (‚priscus'. 585b. ‚vetustus'. 87b. ‚diuturnus'. 727a. ‚vetus, pervetus'. 754b. ‚annosus'. 85b. ‚inveteratus'. 416a. ‚requietus'. 706b) *i u Stulićevu. a) o vremenu. isporedi* davan *pod* 1, *a).* vrijeme: Od davńih vremena. M. Držić 23. Blizu tijeh bremena davńijeh od zlata. I. Gundulić 148. U davńe vrijeme. J. Matović 260. 294. — doba: Plod davńega ja sam doba. G. Palmotić 2, 449. U davńe doba. I. Đordić, ben. 8. Motreći ona davńa doba. S. Rosa IV. Koja u davńe doba zapovijedaše žudjelima. J. Matović 164. — vijek: I premda je to mrcina davńeg vika i godina. V. Došen 119a. — ljeto: Još u davńa lita. J. Armolušić 111. K svjetlosti davńijeh ljeta. B. Bettera, or. 12. — dan: Kako si prisegal otcem našijem od davńih dan. N. Rańina 163a. mich. 7, 20. Ništa sobome promijenil još se ni' od onih davńih dni. F. Lukarević 183. — *b) o stvari uopće. aa) stvar je davno bila. isporedi* davan *pod* 1, *b) aa).* Jer kad vidu ljeposti prislavnoga obraza, čuju njeke krjeposti od davńega poraza. Š. Menčetić 326. O rvanje Pelopovo davńe i trudno. D. Zlatarić 12a. U staroga luku grada *(Atene)*, koga davńe slave rese. I. Gundulić 368. Istinita da je davńa riječ. P. Kanavelić, IV. 223. Vapi osvetu davńi grijeh. I. Đordić, salt. 380. Davńe mrtvo tilo, o kojemu nije spomene. 476. U davńoj crkvi, to jest u početku crkve. J. Matović 292. — *bb) stvar je odavna. isporedi* davan *pod* 1, *b) bb).* Iz Dalmacije iz daľnega i staroga grada koga Nin kraj sazidati i sfojim jimenom zvati čini. P. Zoranić 19a. U gradcu Savoriju hrani se jedan krst davńi. B. Kašić, fran. 201. Svetlište on *(redovnik)* najprije po običaji davńoj čini. I. Gundulić 169. Tako davńi dub, ki žile utvrdi od vik sred planina, krepak stoji na sve sile plasih vjetar, zlih godina. 372. Razlog ište da utvrdi se naša davńa vjera veće. G. Palmotić 2, 170. On ispuni moje davńe požude. I. Đordić, ben. 43. Da bi odagnao oblast zmaja davńega. J. Matović 173. Već ga išta ne ustavi svoju davńu smirit' želju. P. Sorkočević 594b. — *c) o čeľadetu. aa) čeľade je davno živ[e]lo. isporedi* davan *pod* 1, *c) aa).* Ime prislavno Osmana davńega pusti. I. T. Mrnavić, osm. 60. Još ńegova fale dida i davńega šukundida. V. Došen 35b. Davńi pisaoci našega zakona. J. Matović 124. — *pl.* davńi *kao supst. može značiti* stari, praoci. Ako je istina što davńi rekošo. G. Držić 392. — *bb) o čeľadetu još živu. aaa)* davńi *znači isto što* star. *isporedi* davan *pod* 1, *c) bb) aaa).* Ocem zovemo starce i davńe. J. Matović 369. — *bbb) o osobini koja odavna pripada čeľadetu ili onomu što se kao čeľade misli. isporedi* davan *pod* 1, *c) bb) bbb).* Od davńega ljudskoga neprijateja. I. Đordić, ben. 80.

DAVŇIŠŇI, *adj. davni, davńašńi. — Samo na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka; ali bi mogla biti i štamparska pogreška po tome što u onoga samoga pisca često dolazi* davńašńi. Protiva običaju davńišńemu svete crkve. A. Bačić 329.

DAVOLA, *f. žensko ime* XIII *vijeka. dolazi u jednom spomeniku latinski pisanome.* ‚Servorum et ancillarum nomina: Davola'... Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 149. (1269).

1. DÀVOR, *m. pisano i* Davori. *shvaćeno je kao da je ime ńekakvu bogu u staroj slavenskoj mitologiji, i nalazi se latinski prevedeno* Mars. *— Postańe nepoznato. — isporedi* davori. *— Dolazi (latinski) od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (u sva tri:* Davori ‚Mars'). ‚Romani si quidem coluerunt, ... Illyrici Davori' ... F. Glavinić, cvit. IV. Naši su se stari pre nekoliko stotina godina klańali Davoru i Koledu. Đ. Obradović, basn. 191. Mars je Davor, on utorka nosi. J. S. Reļković 10. Kad je Kadam pogubio vrelskoga čuvara i Davora razgńijevio gńijevom. Osvetn. 2, 60.

2. DAVOR, *m. ńeka igra. u Banatu.* Javor 1880. 118.

3. DÀVOR, *intcrj. vidi* 2. davori.

1. DAVORI, *vidi* 1. Davor.

2. DAVÒRI, *interj. uzvik koji najobičnije pokazuje žalost a uz ńu često i prijekor; rjeđe prijetńu, radost, čuđeńe. stoji gotovo svagda pred vokativom onoga (čeľadeta ili stvari) s čim se govori. — Postańe nije poznato. oblik je, kao da je impt. kakva glagola* davoriti, *ali tomu glagolu sa značeńem koje bi onda imao, nema potvrde. ne može se ni znati, jeli u kakvoj svezi s nejasnijem imenom* Davor. *— Često stoji udvojeno:* davori davori. *— od prošloga vijeka dolazi i okrńeno* davor. *— pred sobom ima gdjekad i drugih riječi: interjekcija i konjunkcija, kao* a *(vidi a pod* I, 8, a), ali, aj, ej, oj. *— Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Davori junački sine! ‚cum aliquem mirantur, vel animant' 66b), *u Stulićevu* (kod davoriti: Davori čovjeka! ‚o virum heroicum! o virum strenuum!'), *u Vukovu. a) u žalosti:* Tuj grješnici čuše tej riječi koje im roče gospodin bog i padoše licem na zemļu i zaupiše glasom strašujem i žalosnijem i čemernijem govoreći: Davori, davori staništa naša zla i pomrkla i smrdeća! mńahomo nevoļni grješnici da ti smo ispatili i slobodni od onijeh muka a mi gorijem pristupamo! Zborn. 126a. Upi glasom žalosnijem da te ne ostavi, takoj rekući: Davori ļubo moja Isuse, ne odhodi na dalek od mene! 151a. Turčin u ovake se tužbe oglasi: Ah, davori družbo mila, poznate li mjesta kleta gdi neizmijerna naša sila minutoga pade ljeta? I. Gundulić 321. A davori, davori, Milice Lazarovice, koga si odpravila veće nećeš pričekati! Nar. pjes. mikl. beitr. 25.

Oj davori, ti Kosovo ravno! šta si danas dočekalo tužno, da Arapi sad po tebi sude! Nar. pjes. vuk. 2, 421. — *okrńeno* davor: Davor' lice, davor' brigo moja! da ja znadem, moje belo lice, da će tebe star vojno ǀubiti . . . 1, 290. Davor lice ne ostalo pusto! davno li si i ti ostanulo ne grǀeno i ne obǀubǀeno! Nar. pjes. herc. vuk. 46. Davor, davor, moja desna ruko, kome li ćeš skoro jastuk biti. Nar. pjes. vil. 1866. 801. Davori, I) ej! n. p. davori starosti davori! davori pusta crna gorice, dosta li sam po tebi vojevao! Vuk, rječ. 109ᵇ. — *b) u žalosti a s prijekorom.* Vojevoda klikovaše: stani jure, końu, stani jure, brzi końu, oj davori końu, da bi, końu, zaginuo! kako no je meni tebe ćića zaginuti. Nar. pjes. hekt. 20. Tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu: Aj davori davori Radosave Siverine, mnozim ti nam si crno ruho postavio! 21. Jedna časti dostojna žena meni se prikaza i reče: Davori, davori, moj Zorane, kako turujtajuć greš! P. Zoranić 64ª. Ah davori! slavni Otmane i vi silni cari ostali; sad viteze vidˇte izbrane kijeh ste vašom djecom zvali, gdje ih dijete s prijeke žeǀe bjelodano koǀe i davi! I. Gundulić 516. Poče ti mi vitez Mitar tuj djevojku proklińati: Davori mi djevojko, bud prokleta sreća tvoja! dali hoćeš ti danas do dva brata pogubiti! Nar. pjes. bog. 115. Ej davori takvi domaćine koji piješ a kuća ti gine! M. A. Reǀković, sat. E4ª. Pa govori sirota đevojka: A davori! da moj gospodaru! ja što si se na me naǀutio? Nar. pjes. vuk. 3, 496. — *okrńeno* davor: Davor', Šaro, davor' dobro moje! Još mi nigda posrnuo nisi, a danas mi poče posrtati! Nar. pjes. vuk. 2, 439 Davor kulo ostala mu pusta! lani sam te pustu načinio, pa si ǀetos meni prokapala! Ogled. sr 448. On prokliňe bega Osman-bega: Davor bežе, sam te bog ubio, što si mene metn'o u tamnicu. Nar. pjes. kras. 1, 11. — *c) u prijetńi:* Al' davori, Jankovo kopile! baš da imaš sokolova krila, ne bi perje pronijelo mesa. Nar. pjes. vuk. 2, 597. Davori, 2) počekaj! n. p. davori Božo davori! uhvatiću ja tebe (mati govori djetetu, kad što skrivi pa uteče). Vuk, rječ. 109ᵇ. — *d) u čudu.* Davor, bože, krasni mladoženа! I. Zaničić 36. Davor pobre, čudnije čudesa! 181. Davor, bǎbo, baš si ti sotona! odkuda ti taj nauk imadeš? M. A. Reǀković, sat. F3ᵇ. — *čuđeńe je i u ovom primjeru u kojem nema vokativa:* Udiǀ poče misliti: Davori, tko ima biti ondi posaden? F. Lastrić, ned. 163ᵇ. — *e) u radosti.* Ovaki je glas pustio u veselju prem veliku: Davori mi, ah! davori, svijetli grade Dubrovniče, tebe treśńa ne obori, kad ovako čestit ničе. J. Palmotić 170.

1. DAVÒRIJA, *f. riječ ne sasma jasna kao i* davor *i* davori *od kojih postaje. prvo joj je značeńe pjesma, a u naše vrijeme (može biti s toga što je narod shvatio da postaje od tur.* davul, *bubań) znači tursku muziku.*

1. *pjesma, jamačno narodna, a može biti i koja osobita vrsta. s tijem značeńem dolazi od* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* A poju mu davorije. P. Kanavelić, iv. 337. Davoriju svoju ovako svršio kramar bješe. J. Palmotić 172. Pod čanguru davorije izpijeva. (Z). Poslov. danič. 96. To ja sve sam pomǀivo izvadio iz davorija i svidoǵbe staraca. And. Kačić, razg. 1. Zaigraše końe niz Graovo, zapivaše turske davorije. 240ª. Braćo moja i družino redom, vi ostavˇte vašu lakrdiju, poslušajte našu davoriju! Nar. pjes. vil. 1867. 284ᵇ. — *stoji kao apozicija uz* pjesme.: Svoj gospodi grada Dubrovnika čast i dika, slava privelika i junačka pjesma davorija. And. Kačić, razg. 178ᵇ. To svidoče pjesme davorije. 205ª.

2. *pl.* davorije, *turska muzika, dambulhana. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (davorije, *f. pl.* ‚allerlei musik zusammen' ‚concentus'). Bubńeve i davorije turske udarati pustiše. Golubica 5, 227. (1811). Začuše se svatske davorije. Nar. pjes vuk. 3, 519. Ugasite svatske davorije. 3, 520. Vojnici pjesme zakliktaše, udariše jasne davorije. Nar. pjes. kras. 1, 177. — *u jednoga pisca iz Bosne u sing.* Svirka ciknu, davorija rikнu. Osvetn. 2, 119. Bojni topi ogań naložiše a udari davorija banda. 2, 128.

3. *na jednom mjestu u narodnoj pjesmi tumačeno je: velika tambura.* Eto ti jednoga vojnika, i on nosi tursku davoriju, davoriju veliku tamburu, pa je daje Amelici Trivi. Nar. pjes. kras. 1, 187.

2. DAVÒRIJA, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71. — *isporedi pređašńe.*

DAVÒRIKA, *f. pokvareno* lovorika *(koje vidi) možebiti po drugom imenu* davina. *u naše vrijeme.* Lorber, a kaže se lovorika i davorika, Laurus nobilis L. Đ. Popović, poznav. robe. 331.

DAVÒRITI, davòrîm, *impf. pjevati davoriju.* — *Postaje od* Davor *ili od* davori. *vidi* davorija. — *Dolazi na jednom mjestu* XVIII *vijeka i kod jednoga pisca u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚cantare, canere'). Neg je meni davoriti sad od Petra velikoga. J. Kavańin 267ᵇ. Vijte vijence, plotite kitice, davorite plačne poskočice. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. 28.

DAVÒRITO, *interj, vidi* 2. davori. — *u naše vrijeme u jednoj narodnoj pjesmi.* Davorito, Golotińo Use! što ti činiš dobra doru svoga. Nar. pjes. marj. 118. Davorito, Golotińo Use! kako moreš końu kindisati, kad je tebi dorat obosio? 119.

DAVOR-POǴE, *n. ime nekakvu poǵu u narodnoj pjesmi.* Dušan silni pokupio vojsku kad je bio Carigradu blizu do široka poǵa Davorpoǵa. Nar. pjes. petr. 3, 105.

DAVRAN, *vidi* dadan.

DÀVRANA, *interj. drži se! ne daj se! ne boj se! od tur. glagola* davranmak, *podignuti se, ohrabriti se. isporedi* dajana *i* davranisati se. — *dolazi i okrńeno* dăvran. — *u nase vrijeme.* Davrana, drž' se, nedaj se. Davran' doro, davran' dobro moje *(isporedi* davori). Ļ. Stojanović.

DAVRÀNISATI SE, davrànišêm se, *pf. postaće vidi kod* davrana. *u naše vrijeme. a) podignuti se:* Odatle *(čela)* poleti te padne na topolov list, a on se stane tresti da jadna čela spadne na zemǀu. Odatle se opet davraniše te padne na tamńanovo drvo. Nar. prip. vil. 1867. 655. — *b) otresti se. n p.* Jedva se davranisah. Ļ. Stojanović. — *c) oporaviti se. u Gruži.* P. Đorđević.

DAVSKI, *adj.* Po Žovanu Potopanu davskomu. Mon. serb. 250. (1400). *Po svoj prilici treba čitati* drěvskomu. *vidi Daničićev rječnik kod* davьskyj.

DAVÙČIJA, *vidi* davuǵija.

DAVÙǴIJA, *m. ko čini davu, tužiteǀ, tur.* davaǵy. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* davúǵîjâ. — *U jednoga pisca prošloga vijeka (F. Lastrića) uz* davuǵija *nalazi se pisano i* davučija *i* davužija. — *Dolazi od* XVII *vijeka (najprije u Mikaǀe), a između rječnika u Mikaǀnu* (tko se pravda, davuǵija ‚litigator'. 448ᵇ) *i u Vukovu* (‚accusator'). Ti si ondi davužija iliti parbac. F. Lastrić, od' 66. Koliko ćeš mlogo i strahoviti*(h)* davučija ili ti paraca i svidoka suprot tebi imati. ned. 21ªᵇ. Da će svi dvorani nebeski i sva stvo-

renja suprot tebi biti davučije iliti parci. 29a. Oni će ti dakle biti davuģije iliti parci: oni će te osvađat i priti. 30b. Na ńih ć' doći mloge davuģije. Nar. pjes. vuk. 4, 384. Kad kadija začuje davuģije. herc. vuk. 170. Pozove je sud i sve davuģije skupa dodu na babu. Nar. prip. vrč. 7. — *i u širem smislu ko vodi s kim pravdu:* Jedan od dvije parnice u sudu. V. Vrčević, nar. prip. 223. Advokati ili davuģije. igre. 9.

DAVURLÀNA, *f. svatovska (ciganska) svirka.* V. Vrčević, nar. prip. 223. — *postańe vidi kod* dambulhana.

DAVŮŽIJA, *vidi* davuģija.

DÀZDAR, *vidi* dizdar. *od* xv *do* xvii *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Novìskomu dazdaru. Mon. serb. 528. (1483). Od mene dazdara kliškoga. Starine 10, 9. (1558). Od nas, Hasan age dazdara kostajničkoga. Starine 11, 78. (1600—1602).

DAŽBA, *f.* vectigal, *daća, danak. u jednoga pisca našega vremena.* I porez i druge dažbe razrezivali su tako. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 38

DÀŽD, dážda, *m.* pluvia, *kiša.* — *Akc. kakav je u gen. takav je u svijem oblicima, osim nom. i acc. sing., voc.:* dážde, dážđi, *gen. pl.* dážđâ. *u Vukovu je rječniku griješkom bilježen akc.:* dážd, dážda. — *U prva vremena pisalo se* dъždь; *a kod čakavaca mj.* žd *stoji ili* žj: daž*j* *kod kojega može otpasti krajńe j (drugo je što kod Dubrovčana u nom. i acc. sing. otpada* d), *gen.* dažja; *ili* žd: dažd, dažda; *tako je u jednoga pisca čakavca, Glavinića, a nerijetko i u zapadnom govoru kod štokavaca, n. p.* namisto dažda. I. J. P. Lučić, razg. 105. — *a stoji mj. ńegdašńega* ъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dъždь, *rus.* дождь, *češ.* déšť, *pol.* deszcz. — *Korijen je indoevropski* dugh *ili* dhugh, *dojiti, musti (ne* dhadh, *od kojega bi postalo* dad, *vidi* Đ. Daničić, osn. 58, F. Miklošić, vergl. gramm. 1², 284), *snskr* duh, *slav.* dъz, *od ovoga postaje sufiksom* djъ; *pa se* zdjъ *po običnim zakonima pretvara u* žđ. — *Štokavci (dajbudi od* xvi *vijeka) već ne sjećaju da je svršetak* žđ *bio mek; zato u instr. govore i pišu* daždom. *vidi* D. Rańina 79a. D. Zlatarić 66b. I. Gundulić 476. 543. za daždom. A. d. Bella, rječ. 566b. *istina, u pisca čakavca prošloga vijeka, Kavańina, dolazi* daždem 166a. 473a. 563b, *ali je po svoj prilici griješkom tako štampano, a u rukopisu vala da je* dažjem. *po tom bi trebalo da je voc.* dažde, *ali u jednoga pisca* xviii *vijeka stoji* daždu. B. Pavlović 44. *narod (u Dubrovniku i bližńim mjestima gdje se još ova riječ uzdržala) ne umeće u plur. ni* ov *ni* ev, *ali je Daničić upotrebio jednom nom. pl.:* daždevi. Pjesma nad pjesmama 2, 11. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* daž*j* (‚imber, pluvia'), *u Mikaljinu* daž *i* dažd, *u Belinu* dažd *i* daž, *gen.* dažda 566b, *u Bjelostjenčevu* dažd *i kajkavski* dežd, *u Jambrešićevu* dežd, *u Voltiđijinu* daž, dažja *i* dažd, dažda, *u Stuličevu* dažd *i* daž, *gen.* dažda, *u Vukovu* dažd *a dodato je da se govori po jugozapadnijem krajevima, u Daničićevu* dъždь. *a) u pravom smislu. (Bog)* šalje svoj dažj svrhu pravadnikov i grišnikov. Transit. 71. Daž s neba. Korizm. 4b. *(Bog)* dažji dažjem svojim. 36b. Ako vidiš *(u snu)* dažd, toj prilikuje zalihost od svega dobra. Zborn. 136b. Danas je sunce, a zautra daž. 147a. Ku *(ružu)* ne sja sunačce ni sladi daž s rosom. Š. Menčetić 145. Svak vidi, er zima, gospoje, i ti znaš, da ino ne ima neg vjetre, mraz i daž. N. Nalješković 2, 44. Daž zemji hranu daje. M. Držić 18. Slava koju želi duša moja kako suha zemja tihi daž. A. Gučetić, roz. jez. 182. Aer biti će bez vjetara i dažda. M. Orbin 260. Bog tih i zadovoljan poda daž. F. Glavinić 400b. Po vihru nasliduje tišina a po dažju suša. A. Georgiceo, pril. 72, Dan miran sine iza dažda plaha i duga. G. Palmotić 2, 17. On ki zemji daž podava. I. Ivanišević 24. Vitri, gradi, dažji i slane. 256. Daž priki *(prijeki)* ‚nimbus, imber'. J. Mikalja, rječ. 58a. Niti bišе dažja ki bi ju namočil. P. Radovčić, ist 23. Da t' gustirnu daž napuni. A. Vitaljić, ost. 9. Nebo zemju poji svojijem rosam i daždima. I. V. Bunić, mand. 27. Sitni dažd, ‚imber tenuis'. Nagli dažd, plahi dažd ‚nimbus'. A. d. Bella, rječ. 566b. U daždu sionu sva se uduši zemja. I. Đorđić, uzd. 10. Taj srećni daž dopade same baštine kaluđerske. ben. 184. Noseći razloge da Skenderbeg po snigu, daždu i ledu Turke lašńe može loviti nego po lipu vremenu. And. Kačić, razg. 107. Poslavši dar ugodni i obilat. kor. 149. Molitvama dažd izprosio je. I. Velikanović, uput. 1, 93. Plus dažda ‚effusio pluviae'. nalegli su daždi ‚continuant imbres'. J. Stulli, rječ. 106a. Za dažd i za smrt ne treba boga moliti, sami će doći. Nar. posl. vuk. 83. Ljetni je dažd ka' i vojska. 172. — *u poeziji shvaćeno kao čelade:* Većali su s morem vitri, dažji, snizi, gradi, gromi, da te svaki ńih naskoči. M. Pelegrinović 192. Nije čudo da te dvori grom, daž, ohlak. I. Đorđić, ben. 57. — *b) zove se daždom, kad se govori da pada s neba što drugo nego voda. ono što pada stoji u* dažd: *aa) u gen., obično, ako je jedno samo ime, s prijedlogom* od: Gove se satvori sad orlom, sad volom, sad daždom od zlata. D. Rańina 79a. Gdi *(u paklu)* ore potop teških sila daždi od ogńa, gradi od strila. I. Gundulić 236. Daž od krvi. J. Mikalja, rječ. 58a. Na prišastju jańca boga daždi krvi padati će. J. Kavańin 559b. Daždem ogńa nebeskoga. 563b. — *bb) u adj.* Jove zlatim dažjem se i volom satvori rogatim, labutom i orlom. H. Lucić 195. Snuce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. G. Palmotić 2, 432. Ne ktje podnit zloće take ki trjeskovim vas svijet stresa, neg ogńene spasti oblake i gorušti daž s nebesa. 3, 51b. Gradova, vrh kih smrada dažd ogńeni s nebes pada. J. Kavańin 564a. Krvavi dažd. zlatni dažd. A. d. Bella, rječ. 566b. — *c) u prenesenom, iperboličkom smislu kod pjesnika od* xvi *do* xviii *vijeka znači veliko mnoštvo. u tom su pisci išli za talijanskom literaturom* xvi *i* xvii *vijeka. ono od čega biva dažd izrečeno je kao kod b).* Nì, nì, od suz daž ov ki bruzji. P. Zoranić 4b. Daž od leške krvi lijeva *(Sokolica),* topeć mjesta bližńa dala. I. Gundulić 410. Po prozorijeh sa svijeh strana djevojčice lijepe sjaju, i od razlika cvijetja izbrana dažde obilno prosipaju. 422. S krvavijem se daždom ore *(sabje).* 543. Skuplen oblak zlatnijeh prama proli obilne dažde svoje. 547. Dažjem od suz mojih. M. Jerković 70. Prolijeva se krv junačka ljuto u daždu s obje strane. J. Palmotić 361. Gust prosuše dažd od strijela. 363. Ne kaže plačno lice groznijeh suza u daždima. B. Betera, or. 15. Da daždite rusijem dažjem svete krvi. A. Vitaljić, ost. 233. Uz plač jedne pokornice i ńe suza dažd čestiti. I. V. Bunić, mand. 42. Da *(puk)* okisne daždem znoja velikoga. J. Kavańin 473a. — *i o duhovnijem stvarima:* Ljubavi, prolij svom vlasti dažde od slasti. J. Palmotić 434. Svetotajnijeh daž milosti. I. Đorđić, salt. 217. — *d) o daždu se govori da aa) pada:* Kako pada snig i daž s neba. Bernardin 20a. isai. 55, 10. Bišе pal velik dažd i grad. Mon. croat. 234. (1529). Iz koga *(oblaka)* padaju dažji, snizi. P. Hektorović 15. Do sada sunašce ne dođe, nego daž sve pada.

N. Nalješković 2, 55. Prem ako je dažd iliti kiša padala. A. Kanižlić, kam. 283. Krvav daž padaše. Nar. pjes. istr. 2, 24. Da ne padne dažd na zemļu. Vuk, otkr. jov. 11, 6. — *ide, hodi, gre:* Kada dažd ide. Zborn. 20a. U temu ja čuju, gdi tih gre daž s nebi. N. Nalješković 2, 61. Kad bi mnogi dažd hodio. P. Knežević, pism. 174. Kada dažd ide oli pada s neba. M. Dobretić 24. — *shodi, siđe:* Kako shodi dažd i snijeg s neba. N. Rańina 43b. isai. 55, 10. I siđe daž i dođoše rijeke. S. Rosa 80b. — *nahodi:* Dažd nahodi, tebe korļen raste. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Otkud vama ļetni dažd nahodi? 3, 219. — *daždi:* Svijem kolicijem *(bog)* čini da sunce sja, da dažd daždi. M. Divković, nauk 51b. — *lijeva, prolijeva se:* Posvud okolo velik prolivaše se dažd. F. Glavinić, cvit. 184a. Kada s neba počnu lijevati daždi. V. M. Gučetić 192. — *kropi:* Iz ńega daž kropi. M. Marulić 31. — *bije:* Nije leden vik Dunaj, ni s neba daž bije. D. Rańina 118a. — *meće:* U ńu daždi vijek ne meću, grom ne prijeti. J. Kavańin 487a. — *udara:* Iz nebesa sitan dažd udari. Nar. pjes. vuk. 2, 329. — *bb) mine, prestane itd.* Čim ovi mine daž i sunce nam sine. N. Nalješković 2, 62. Pristati dažd ‚pluviam desinere'. A. d. Bella, rječ 700b. Za dosta je tebe zvati da dažd hodi i pristaje. P. Knežević, pism. 136.

DÀŽDA, *f. vidi* dažd, *od kojega je postalo u naše vrijeme, ali dolazi samo u pjesmama i pripovijetkama, a ne čuje se u svagdańem govoru. u Vukovu je rječniku u kom je bilježno da je stajaće.* Te ne pade dažda iz oblaka, plaha dažda, niti rosa tiha. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Udariće dažda iz oblaka. 3, 46. Tri dažde, tri ļetne kiše (u pripovijeci). Vuk, rječ. *kod* dažda.

DÀŽDAN, dážna, *adj.* pluvius, *što pripada daždu, što postaje od daždа.* — *Staroslovenski glasi* dъždьnъ; *mješte* ъ *u nom. sing., i u acc. kud je isti kao nom., stoji* a, *a u ostalijem oblicima* ъ *ispada bez traga.* — *Slovo* d *kad ostaje među dva konsonanta ispada; ispada dakle u svijem oblicima, osim nom. sing. m., i acc., kad je isti kao nom.* — *Postaje od osnove imena* dažd *sufiksom* ьnъ. — *Može biti da je odavna postalo, ali se ne nalazi nego u dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka (u oba je napisano* d *u srijedi suprot pravila kazana sprijeda) i u Stulićevu rječniku* (dažan, dažni *i* daždan, daždni). Kakono teku daždne vode niz strjehe od kuća. P. B. Bakšić 135. Kakono teku daždne vode niz strihe od kuća. M. Lekušić 106.

DÀŽDANSKÔ, Dáždanskôga, *n. seoce u Bosni u sarajevskom okrugu, u visočkom kotaru.* Statist. 26.

DÀŽDÂREVO, *n selo u Bosni u zvorničkom okrugu, u bjelinskom kotaru.* Statist. 84.

DAŽDATI, *vidi* daždjeti. *ima potvrde samo infinitivu i aoristu* 3 *sing.* — *Dolazi samo u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka i u Vrančićevu rječniku* (dažjati ‚pluere'). 3 dni dažda krviju. S. Kožičić 19b.

DÀŽDEN, *adj. vidi* daždan. — *Postaje od osnove imena* dažd *sufiksom* enъ. — *Dolazi u dva primjera* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u obadva kajkavski* doždeo). Od zgar polijevam daždene vodice. M. Vetranić 1, 354. *(Da simena)* ne smakne potop daždeni. I. Bandulavić 297b.

DÀŽDEŃAK, *vidi* duždevńak.

DAŽDEV, *adj. postaje od osnove imena* dažd *posesivnijem sufiksom* evъ *(ne* ovъ, *jer se je* žd *shvaćalo kao da je meko slovo). a)* pluvius, *što pripada daždu, što postaje od daždа, daždan. na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka:* Voda daždeva, tko ju navodi na svoju zemļu . . . Stat. poļ. ark. 5, 293. Pijesak morski, kapi daždeve i dni od počela svijeta tko je izbrojio? M. Divković, bes. 360a. — *b)* pluviosus, *daždiv, kišovit. u jednom rukopisu* XVI *vijeka:* Aŝte budetь kolêda v nedeļu, to budetь lêto vetrьno a jesenь dъždeva . . . Aŝte budetь kolêda vъ srêdê, to javit se zyma sněžana i zla, prolêtije dъždevo. Star. 10, 118. (1500—1501).

DAŽDEVAN, daždevna, *adj.* pluvius, pluviosus. *pisano* dъždevьnъ *dolazi u dvije knige pisane crkvenijem jezikom (starija je* XIII *vijeka), a pisano* daždevan *u Stulićevu rječniku* (‚pluviosus, imbricus, pluvius' *a stoji još da je uzeto iz brevijara) i u naše vrijeme* (daždevan) *kod čakavaca. postaje od osnove* daždev *sufiksom* enъ. *a)* pluvius, *daždan.* Strêly jako kapļe dъždevьnyje idêahu. Danilo 342. — *b) daždiv, kišovit.* Bъ nedêļu aŝte budetь rožd‌ьstvo Hristovo, zima dobra, lêto vedro, žetva dъždevna . . . Bъ vtornikъ aŝte budetь rožd‌ьstvo Hristovo, zima sněžana, prolêtije dъždevno. Starine 10, 117. Daždevan, daždevna, kišan, n. p. daždevno je vrijeme. *na Rijeci.* F. Pilepić.

DÀŽDEVICA, *f. postaje od* daždev *sufiksom* ica. *a)* cisterna, *čatrńa, gustijerna za dažnu, kišnu vodu. u pisca čakavca* XVI *vijeka (čakavski* daždjevica). — *isporedi* daždivica. Pohvali perivoj, zide sve kolike, . . . jednu živu vodu, i drugu, i tretu, š ńimi dragovodu, daždjevicu petu. P. Hektorović 35. — *b)* aqua pluvialis, *kišna voda. u Vukovu rječniku (s akcentom* daždevica, *isporedi kod* dažd) *gdje stoji da se govori u Sarajevu.*

DÀŽDEVINA, *f. čakavski* daždjevina. *postaje od* daždev *sufiksom* ina. *a)* imber, *kiša. u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Jure je zima minula, a daždjevine otidoše i odpraviše se. Bernardin (1586). 93b. — *b)* procella, *bura, oluja. u dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka.* Dub od daždevina (‚spiritus procellarum'). B. Kašić, rit. 407. J. Banovac, blag 324.

DAŽDEVSKI, *adj.* pluvius, *daždan. samo u jednom primjeru* XVII *vijeka u čakavskom obliku* daždevski. Daždevski naplovi vode nališe. I. T. Mrnavić, osm. 106.

DÀŽDÎC, daždića, *m. dem.* dažd, *mali dažd. — Akc. kakav je u nom. sing., takav je u acc. sing. a u ostalijem je oblicima onakav kakav je u gen. — Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚imber tenuis'. 566b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Priti će kakono daždic. N. Rańina 107b. os. 6, 3. Dočijem daždic zemļu svlaži. M. Vetranić 1, 15. Ku *(zemļu)* daždic taj poji. 1, 366. Da ove prvine poliva daždicem. B. Kašić, rit. 258. I mao daždic velik vjetar utaži. (D) Poslov. dauič. 29. Daždic pokorńjeh suza. B. Zuzeri 30a. U ponoći krvav daždic nade. And. Kačić, razg. 209. kor. 471. Nije, pobro, daždic Kosovijem. Nar. pjes. vuk. 3, 219. Ne bijaše magla od daždica. 3, 304.

DÀŽDICE, dáždîcā, *f. pl.* hyades, *sedam zvijezda na mjestu što se zove bikova glava. — Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara. — riječ nepouzdana, jamačno po grčkom imenu načińena.*

DÀŽDÎĆ, daždića, *m. dem.* dažd. *isporedi* daždic. *samo u jednom primjeru* XVII *vijeka u čakavskom obliku* daždjić. Iz očiju daždjić hitar kako potok da dol sica. M. Gazarović 75.

DAŽDÍKATI, dáždîkâm, *impf. vidi* daždúkati.

— *Samo u Stulićevu rječniku.* — *ne sasma pouzdano.*

DÀŽDITI, *vidi* daždjeti.

DÀŽDIV, *adj.* pluviosus, pluvius. — *Postaje od osnove* dažd *glagola* daždjeti *sufiksom* iv. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod b)), a između rječnika u Mikalinu* (daždivo ‚pluviosus'), *u Belinu* (‚di pioggia ‚imbricus'. 566b. ‚piovoso, che cagiona o conduco pioggia' ‚pluvius'. ‚piovoso, che abbonda di pioggia' ‚pluviosus'. 567a. dan daždivi ‚dies pluvius'. 566b)), *u Voltiğijinu* (‚piovoso' ‚regnerisch'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚pluviosus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* — *isporedi* dažljiv, daždan, dažden, daždev, daždevan, daždevski, daždovit. *a) koji prouzrokuje, donosi dažd, koji je obilat daždom. o vjetru:* Po nebesijeh tako oblake tjera i zgoni mrazni sjever, jug daždivi. I. Gundulić 44. Daždivi vihar ļuti. G. Palmotić 3, 101a. — *o oblacima:* U daždive oblake ogńonito sunce stane. G. Palmotić 3, 91b. — *o nebu:* Uzdisahu k nebu da bi se ukazalo veće milostivo, daždivo. Čestitosti 42. 43. — *o vremenu uopće i o osobitom vremenu u godini:* Za zimom daždivom proljetje obilno. (D). Poslov. danič. 154. U daždivo vrime. I. Velikanović, uput. 3, 367. — *b) koji pripada daždu, postaje od dažda. rijetko.* Vrhu ńih još pada daždiva vodica. M. Vetranić 1, 124. Voda daždiva iliti kišna. I. Velikanović, uput. 3, 20. — *c) koji pada kao dažd, na način dažda. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka. nije narodno* I nevjersko sve poplini u daždivom plamu imaće. I. Đordić, salt. 265. Teški rasap posla u grâdu koji na ńih iz nenade u daždivom plamu pade. 358.

DÀŽDIVICA, *f.* aqua pluvia, *vidi* daždevica *pod a).* — *Postaje od adj.* daždiv *sufiksom* ica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÀŽDJETI, dâždîm, *impf.* pluere, *može imati pasivno i aktivno značenje.* — *Stoji mjesto negdašnjega* dȕždjeti *kojemu nema potvrde, a ovo je postalo od starijega* dȕždjeti. *u tom je obliku praslavenska riječ (isporedi stslov.* dъžditi *i rus.* дождить, *s pasivnijem i aktivnijem značenjem, češ.* deštiti *pas.,* dštiti *pas. i akt., pol.* deszczyć *pas.,* dżdżyć *pas. i akt.). postaje od osnove* dažd *(vidi kod* dažd) *sufiksom* i. *mješte ovoga, za pasivno značenje bilo bi se nadati sufiksu* ê, *ali ovaj nije mogao ostati za mekim glasom* žd, *pa ni obliku* daždati *koji bi tijem postao nema pouzdane potvrde; vidi* daždati *koje može biti kao iterativni glagol, postalo sufiksom a od osnove samoga* daždjeti (ždj = žd *a čakavski* žj); *tako jamačno treba shvatiti praes.* dažgjajetь F. Miklošić, lex.[2] *kod* daždati. — *uz* daždjeti *od* XVII *vijeka javlja se u južnom govoru kod Dubrovčana i noviji oblik* daždjeti (M. Orbin 58. daždjet G. Palmotić 3, 63a. 111a. 123b) *a* XVIII *vijeka i* dažđeti *(aor.* dažđe Đ. Bašić 31b). *čakavski glasi* dažjiti *i (kod Glavinića)* daždîti. — *Kod pisaca ne dolazi prije kraja* XV *vijeka (najstariji su primjeri i to s čakavskijem oblikom u Marulića i u Bernardina), a između rječnika stoji u Mikalinu* (daždîti ‚pluit'. daždîti mlijeko ‚lactis imber effuit'), *u Belinu* (daždjeti ‚pluit'. 567a. daždjeti grâd ‚grandinat'. 355b)), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dežditi ‚pluere'. 2, 70a)), *u Jambrešićevu (kajkavski* dežđim ‚pluo'), *u Voltiğijinu* (daždîti ‚piovere, diluviare' ‚regnen'), *u Stulićevu* (daždîti *za koje je kazano da je uzeto iz brevijara, i* daždjeti ‚pluere'), *u Vukovu* (daždjeti ‚pluoro' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

I. *s pasivnijem značenjem.*

1. *impers.* dâždî, *dažd, kiša pada, šiši. a) s pravijem značenjem o vodi što pada s neba iz oblaka.* Ilija molitvom moli da ne daždi vrhu zemļe. i ne daždi tri godišta i šest mjeseca. N. Ranina 134a. jac. 5, 37. Zimi, kada daždi. Zborn. 56b. Ni daždilo ni rosilo vrhu tebe uvijek veće. M. Vetranić 1, 254. Astrolog govori da ima daždjeti. M. Orbin 58. Tu ne može daždjet vijeku. G. Palmotić 3, 111a. Koliko veće daždi svrhu pržine, toliko se ona veće čini tvrda. P. Posilović, cviet. 85. Iz daleka se vidi oblak iz koga će daždit'. (D). Poslov. danič. 34. Nigda nijesam prala da nije daždilo. (D). 81. Strahovito dažditi počo. And. Kačić, kor. 8. Koji sunce svoje izajti čini svrhu dobrijeh i zlijeh, daždjeti svrhu pravetnijeh i nepravetnijeh. J. Matović 492. Četrdeset dni daždijaše svrhu zemļe. E. Bogdanović 6. Kada dažji, na putu je vode. Nar. pjes. istr. 2, 96. — *b) u nepravom smislu, kad ne pada voda nego što drugo. ime onoga što pada kao dažd stoji u instr.* Čini daždit' ogńem svrhu ono pet gradova. J. Banovac, razg. 192.

2. *pers. padati kao dažd. a) o pravom daždu. subjekat može biti* dažd, voda: Kad će daždjet daž čestiti, suhu zemļu da pomože? G. Palmotić 3, 123b. Svit, kad je u staro vrime gloda, s neba voda gdi daržaše. P. Vuletić 88. — *b) o čem drugom što pada s neba isto kao dažd. n. p. mana:* Po mani onoj, ka dažjiše Judeom v pustiši. Korizm. 82a. Četrdeset liti s nebes jim dažji man. M. Marulić 23. Nim za hranu sladku manu blagodarno daždjet čini. G. Palmotić 3, 63a. Slatka 'e mana ńim daržila. A. Vitaļić, ist. 246a. Kad im daždaše iz neba mana. E. Pavić, ogled. 117. Da se gostiše slatkom manom, koja im daždje s neba. Đ. Bašić 212b. Odi češ iznaći manu nebesku, koja daždi u pustiši. I. M. Mattei 101. — *hļeb (mana):* Učiniću da vam daždi iz neba hļeb. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 4. — *grâd:* Naglo daždjeć' grad ledeni i žerave kusi ogńeni. A. Vitaļić, ist. 51b. Da grâde u gore neplodne dažditi činite. J. Banovac, blag. 295. — *trjeskovi:* Daždjeli trjeskovi s nebesa, ter ih spražili. A. d. Bella, razg. 20a. — *ogań:* Voda će tad žgati a ogań daržjiti. I. Ivanišević 310. Osvetni ogań vrli daždeć s nebes sva poprli. J. Kavańin 412b. — *dažd krvavi:* Gdje će dažd krvav s kamenjem dažditi. M. Vetranić 1, 285. — *kamenje:* Poče iz neba dažditi veliko kamenje. And. Kačić, kor. 112. 113. *tako je i ovo:* Daždeći grad od kamenja. B. Kašić, fran. 119. — *što mu drago drugo koje obično ne pada kao dažd:* Ti drago prolitje, daždi med s nebesi; razliko jur cvitje livade uresi. M. Držić 122. Dažditi će svrhu grešnika zamčice, ogań i sumpor. M. Divković, bes. 26ab. Još da bi poluge gvozdene daždjele. (Z). Poslov. danič. 40. *(Bog)* činiviši dažditi ńima pripelice. I. J. P. Lučić, razg. 134. — *c) u prenesenom, iperboličnom smislu o velikom mnoštvu stvari tjelesnijeh i duhovnijeh. vidi* dažd *pod c).* I eto niz ličce rumeno i bilo jaše joj suzice daržjiti u krilo. H. Lucić 254. I suze ke vrile daļeć su hodile. P. Zoranić 23b. Gdi *(na nebu)* vrh duša pravednijeh daždi obilno slatka mana od milosti božanstvene. I. Gundulić 192. Sjajn sablje, dažde strijele. 346. U obje vojske sa svijeh strana lete strijele, dažde rane. 346. Caru junake odhraņene rada od svijeta svaka strana, vojske mu od svud nebrojene dažde i mnoštva oružana. 450. Tad s javora zelenoga rajska pića ja daržjiti. I. Ivanišević 207. Dažde iz višńjeh ńemu strana svijeh darova vode obilne. P. Kanavelić, iv. 110. Bez pristanka dažde strijele a i zrna od olova. J. Palmotić 366. Ako ne daždi duh ozgor s neba i užeže tebe istoga u ļubavi božjoj. M. Radnić 54a.

Brez pristanka dažde svrhu duše tvoje ńegova milosrdja. 285a. Znoj čim daždi, porje snježi. J. Kavańin 279a. U taj mista dažde duše zlo odrišene. 452b. Dažde rane s desna, s lijeva. I. Đorđić, uzd. 45. Jeda u paklu? gdje više duša osuđenijeh daždi strašni potop svijeh muka. B. Zuzeri 41b. Neka na mene dažde najteže suprotive. D. Bašić 28b. Ti bi hotio, da ti s neba dažde boživji dari po putu čudesa. A. Kalić 269.

II. *s aktivnijem značeńem.*

1. *neprelazno. ako je izrečena stvar koja pada kao dažd, ime joj stoji u instrumentalu.*

a. *subjekat je stvar iz koje išodi ili se misli da išodi dažd. a) u pravom smislu, puštati iz sebe dažd. subjekat je aa) oblak.* Oblak ki ne dažji. Korizm. 48a. Oblaci, daždite, er zemḷa daž prosi. M. Držić 417. I crn oblak vazda ne daždi. (D). Poslov. danič. 28. Ni svaki oblak ne daždi. (D). 80. Prem da biše on naredil gori oblakom dažjit manom. A. Vitaḷić, ist. 246a. — *bb) nebo, nebesa.* Daždiše nebesa. M. Divković, bes. 513a. Poče̋še vitri naglo puhati, nebo se ohlaćiti i daždjiti tako naglo i obilno. And. Kačić, kor. 241. — *b) u prenesenom smislu.* Vidjaše tijelo sina svoga dažditi krvju. P. B. Bakšić 140. Ruke ke stvoriste zemḷu, nebesa . . ., noge, rajskijeh ke šetaste po ravnicah . . ., vidim (‚vidiem') da daždite rusijem dažjem svete krvi. A. Vitalić, ost. 233. Vaše oči neka dažde suzam groznijeh. B. Zuzeri 342a.

b. *subjekat je ko čini, pušta, dopušta da dažd pada. u glagola je dakle kauzalno značeńe: činiti da daždi. a) o bogu.* Da budete sinove otca vašega ki na nebesih jest; ki . . . daždji svrhu pravih i krivih. Bernardin 17b. mat. 5, 45. Reče tada gospodin Mojzesu: evo ću ja vam dažjiti kruhom s neba. 46b. exod. 16, 4. *(Bog)* daždji dažjem svojim. Korizm. 36b. Ja *(bog)* gromim i trijeskam i daždim svrhu svijeh. M. Vetranić 1, 355. Svrhu osuđeni' bog će ogńem i sumporom daždit. J. Banovac, pred. 92. On isti *(bog)* uze daždjet za četres dana i četres noći na zemḷu. D. Bašić 149b. — *i u prenesenom, duhovnom smislu:* Ovdi me satri, ovdi žeži, ovdi sici, ovde daždi na me nevoḷami, bolestima, suprotivami, samo da me izbaviš muke vikovite od pakla. A. d. Bella, razg. 222b. — *b) o vremenu u godini, mjesecu (u prenesenom smislu).* Kad veḷača ne daždi, marač dobra ne misli. Nar. posl. vuk. 115. — *c) iperbolično, o čeḷadetu koje lijeva suze kao dažd.* A kad suzam daždio bi. J. Kavańin 65a.

2. *prelazno. objekat je ono što pada kao dažd. Daničić* (Sr. sint. 403) *govori da se ova konstrukcija ne da potvrditi narodnijem govorom.*

a. *subjekat je ono iz čega ńešto išodi kao dažd. gotovo svagda u prenesenom smislu. vidi i* dažd *pod c).* Zvijezde od zemḷe lijepe i drage, stojte s istom sveđ prilikom, daždeć rados ḷubovnikom proz poglede mile i blage. I. Gundulić 21. Daždite, oči mê, daždite od obilnijeh suza rijeku. B. Betera, ćut. 171. On je s nebom tako svođor priatoḷovo, da mu je dare nove bez pristanka u skut daždjelo. B. Zuzeri 424a. Nebo se nije naoblačilo, ni daždelo svoje trjeskove na glavu ovako nemilu. Đ. Bašić 48b. 49a. I na ovo bezočno pitańe ne grmite, o nebesa, ne daždite strijele i trjeskove? 57a. Potom nebo poče daždjet slatku manu. 181a. Ne dažde nebesa slast vrh onijeh duša. I. M. Mattei 151. A oblaci dažde tuču krupnu. Osvetn. 3, 28. — *bibličko mjesto,* isai. 45, 8, *kako stoji u Vulgati, često se nalazi veće ili maṅe slobodno prevedeno:* Rosite nebesa zgora, oblaci dažjite pravednoga; otvori se zemḷa i porodi spasiteḷa. Bernardin 4a. Oblaci, daždite pravednoga. N. Raṅina 18a. I. Bandulavić 6b. J. Filipović 1, 76a. Oblaci daždiše pravednoga. B. Kašić, is. 91. Oblaci da dažde pravednoga. M. Orbin 135. Zarosite, o nebesa, milos vrhu srca moga, i vi oblaci puni uresa, jur daždite pravednoga. I. Gundulić 248.

b. *subjekat je onaj koji čini da ńešto pada kao dažd. značeńe je kauzalno. a) objekat je ono što pada kao dažd u pravom smislu. subjekat može biti aa) bog.* Kada bog daždi manu. Naručn. 27a. Nego im daždje i u pustiṅi slatku manu. Đ. Bašić 12a. — *bb) vrijeme u godini.* Bješe jesen jur počela daždit onu slas iz loza. P. Kanavelić, iv. 27. — *b) u prenesenom, iperboličnom smislu. vidi* dažd *pod c).* Gdi *(su)* razumni, s riječi blagom ki daždahu med besjede, gospodeći srca umrla? I. Gundulić 234. S uzdasim daždeć grozno suza rijeke. 257. Ti *(Osmane)* desnicom tvom hrabrenom, ja *(carica)* ću očima daždjet smrti. 419. Daždijah na egipsku raspe krunu. I. Đorđić, salt. 279. Iz zenica daždi strile ḷubav svoje. uzd. 84.

DAŽDÒKOBAN, daždòkobna, *adj. koji sluti na dažd, prorokuje dažd. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DAŽDÒNOSAN, daždònosna, *adj.* imbrifer, *koji donosi dažd. — Složeno od osnova supst.* dažd *i glagola* nositi *sufiksom* ьнъ. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

DAŽDÒVIT, *adj. daždiv. u Jambrešićevu rječniku kajkavski* deždovit ‚pluviosus'.

DAŽDÛKATI, dàždûkâm, *impf. dem.* daždjeti, *daždjeti po malo. — Akc. kakav je u praes. ťakav je u impf.* dàždûkâh *i u impt.* dàždûkâj; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. — Postaje od osnove* dažd *sufiksom* uka, *isporedi* čepukati, rosukati. *— Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* daždikati *s istijem značeńem.*

DÀŽDENÀK, *vidi* duždevńak.

DÀŽDĚ̋NE, *n. verbalni supstantiv. od glagola* daždjeti. *Dolazi u čakavskom starijem obliku* dažjenje *u jednoga pisca* xvi *vijeka, i to s prenesenijem značeńem:* U plačnu dažjenju jur je moj kip skončan. P. Zoranić 16b.

DAŽE, *adv.* usque, *dori, koje vidi. vidi i* dari, deri. — *Riječ je staroslovenska, i dolazi samo u knjigama pisanima crkovnijem ili mjćsovitijem jezikom. do* xvi *vijeka što u jednoga pisca* xvii *vijeka dolazi sa značeńem* dakle, *može biti štamparska pogreška:* Počnimo daže prije od karitadi. B. Kašić, fran. 102. — *Između riječnika dolazi u Stulićevu gdje stoji da je uzeto iz ruskoga i u Daničićevu. a) o mjestu. svagda pred prijedlogom* do. Do Save i Drave, daže do gore Zaprte. Mon. croat. 155. (1493). Oće priti daže do gore. Transit. 129. Prok Eufrata daže do Usumkašara. Š. Kožičić 37a. — *b) o vremenu. pred prijedlogom* do: Daže i do dьnssь. Mon. serb. 521. (1497). Poščaše daže do noći. Transit. 9. Dojde daže do vrimena Adrijana cesara. Š. Kožičić 5b. Da ga svejer daže do konca žȏvota tvoga uzdrži̋i. Š. Budinić, sum 173b. — *pred prijedlogom* od: Daže od junosti i dětinstva mojego. Š. Budinić, sum. 194b. — *c) u opće kod kakva poređivańa.* Ukrasihь svetyje i čьstnyje hramy otь malyhь daže i do velikyihь. Mon. serb. 125. (1347). Molitvami ihь mnogaždi spasenь byhь, daže i okajannuju dušu moju otь vratь sьmrьtnyhь vьzvratiše. 334. (1405—1427).

DÀŽḶIV, *adj. vidi* daždiv. — *Pravi bi oblik bio* daždjiv, *no* đ *ispada među dva konsonanta. — Postaje kao* daždiv, *ali sufiksom* ḷivъ. — *Do-*

lazi od početka XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚pluvialis' daslyvv), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dežd̨iv ‚pluvialis, pluviosus'), *u Voltigijinu. a) kao* daždiv *pod a), koji donosi dažd, obiluje dažd̨om.* Za dažḶivom zimom tiha vrimena pridoše. F. Vrančić, živ. 25. Jug dažḶivi. A. Vitaḷić, ist. 459b. — *b) kao* daždiv *pod b), koji pripada daždu, postaje od dažda.* Gdi bi mogla primiti u se vodu dažḶivu to jest kada dažd ide. M. Dobretić 24.

DAŽNICA, *f. selo u Bosni, u bańolučkom okrugu.* Schem. bosn. 1864. 35.

DAŽNIK, *m. uprav* daždnik, *jer postaje od osnove* dažd *sufiksom* nik, *ali* d *ispada između dva konsonanta.*

1. pluvialis, *dragocjena kabanica što katolički svećenici navlače u nekim svečanijem prigodama. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je tako preveo latinsku riječ.* Ukaži nam kâpâ iliti pluvijâlâ (dažnika) kako zovu početak? I. Velikanović, uput. 3, 367.

2. nassiterna, *sud kojim se zeḷe i cvijeće zalijeva. samo u Stulićevu rječniku. — riječ ne sasma pouzdana.*

DÄŽŇÄK, *vidi* duždevńak.

DBÄR, Dbrä, *m. selo u Ercegovini, u konjičkom kotaru, turski* Idbar, *te se tako nalazi pobilježeno gdjegdje i u našem jeziku. — a ostaje samo u nom. i acc. sing., a u ostalijem padežima ispada. — u starija se vremena pisalo* Dьbrь, *a* ь *u srijedi ispalo je (ali to samo kod ovoga sela, vidi* 2. Dabar). — *Dolazi od* XV *vijeka, a između rječnika samo u Daničićevu* (Dьbrь). U Dbri u Neretvê. Spom. sr. 1, 134. (1416). Dbar. Schem. herceg. 1873. 174.

DBREVINE, *vidi* Dabrevine.

1. DE, *conj. vidi* dje.

2. DĚ, *interj.* age, eja! *glas kojim se ko nutka da što učini. — Postaje od impt.* (dĕj) *glagola* dĕti (djeti, djesti), *vidi* V. Jagić, Leben der wurzel dê. 42—45. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka, vidi prvi (Marulićev) primjer; između rječnika u Stulićevu* (‚vox qua Illyrici jumenta ad incedendum excitant') *i u Vukovu. — isporedi* ded, dede, deder, deh, dela, der, dera, dere, nuder, *i još* 1. da *pod* II, *i* dati *pod* III, B, d.

a. *kad se govori s čeḷadetom. najobičnije je kad se govori s jednijem; ali se može upotrebiti i s većim brojem. može se u tom slučaju i dodati mu nastavak* te, *vidi* dete. *a) stoji pred rečenicom kojom se komu zapovijeda ili se uopće ko nutka da što učini. imperativ kojim se to radi može stajati odmah za de ali može od ńega biti razdijeḷen kojom riječi, osobito vokativom. najobičnije stoji s* 2 *sing., ali se čuje i s drugijem licima i s množinom. s* 2 *sing.:* De, puče krščanski, pomisli i gledaj. M. Marulić 242. De dopusti mi i biti ću kuntenat. M. Jerković 22. De čini da i mi umimo ga štovat'. J. Banovac, prisv. obit. 19. Pita ih misnik: De kaži, jesi li što sagrišio? F. Lastrić, ned. 96. De mi skupi kićene svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 25. De se popni drugu na ramena. Ogled. sr. 110. De zapjevaj jasno glasovito. Nar. pjes. petr. 2, 466. Moja majko! de mi kupi konja. 3, 390. De nam bar drva nasijeci. Nar. prip. bos. 1, 135. Pa de ako smeš opkladi se u ženu. Nar. prip. vil. 1867. 289. Hoćeš da ti kažem? De kaži. Nar. prip. vrč. 123. Ne znamo, ne znamo, nego de pričaj! M. Đ. Milićević, zim. več. 218. — *s* 2 *pl.:* De, krstjani dragi, ostavite rđave nauke. J. Banovac, prip. 63. De vidite ono smrdeće tilo. pred. 97. — *s* 1 *pl.* De da ronimo da gledamo koji može dubḷe. Nar. prip. vuk. 115. — *i kad se govori kome da što ne čini:* De nemoj der *(vidi kod b))* već kasniti. P. Knežević, muk. 29. De ne luduj, moja vjerna ḷubo. Nar. pjes. petr. 2, 45. De, draga braćo, nemojte Isukrsta ostavḷati. J. Banovac, prip. 84. Kad daklen Isus za nas žedan umire, de nemojmo ga zaboraviti. J. Banovac, prip. 87. — *impt. može se i imati u misli:* Pita ńih: jel' dobro? Oni rekoše: de još malo. M. A. Reḷković, sat. A 1b. De što veliš, lipa gospojo zaručnice? Đ. Rapić 80. — *umctnuto u rečenicu stoji pred impt.:* Tôke boje de! ne bi'te. J. Kavańin 222b. — *u jednom primjeru (iz Crne Gore) stoji u odgovoru i kao da znači:* da kako *ili što tako:* Pop Ćuk: Nisam prorok, nit' sam proricao. Mudijer asker: De, znam, pope, da prorok nijesi. Nar. pjes. vuk. 5, 496. — *b) umetnuto je u rečenici, te gubi akcenat i izgovara se kao enklitika s riječi koja je sprijeda. aa) često za* 2 *sing. impt. s čim se može združiti u jednu riječ i u pismu. od* XVIII *vijeka.* Čuj de i mile Hvarkoviće, muže u rati, i u miru. J. Kavańin 119b. Progoroviđe mi, mladiću. A. Kanižlić, utoč. 477. Reče: gledaj de moj sinko! bogoḷubn. 473. Dajde more, od Budima kraḷu. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Dajde, more, koña i đevojku. 1, 519. Sestro Jelo, pošḷide mi sina. 1, 626. Upitajde zmaja od Jastrepca. 2, 256. Dodajde mi malo vode ladne. 2, 492. Izidide na bijelu kulu. 3, 194. Držde, snašo, koña bracinoga. 3, 507. Pijde vina a pazi dogina. Pjev. crn. 274a. Izađde mi, Vidosava ḷubo. 282b. Odjašide vilovna dorata. Nar. pjes. stojad. 1, 141. Dajde, brate, da se oženimo. Nar. pjes. istr. 1, 50. Protrči de zeče sad između nogu! Nar. posl. vuk. 264. Đavo mu odgovori: hajde de. Nar. prip. vuk. 115. Hajdede neka čujem, reče mu kočobaša. Nar. prip. vrč. 46. Zovni de ga, nađi de to, podaj de mu to itd. Vuk, rječ. 114a. *kod* de. Nego dajde košuḷu. Vuk, posl. 179. Trči de k susjedu. 352. Zatvor' de, Marko, taj prozor. M. Đ. Milićević, zlosel. 288. — *i kad impt. ima pred sobom riječ* ne: Ne misli de! što misliš? J. Rajić, boj. 64. — *bb) s* 2 *pl. impt. umeće se de u samu riječ među osnovu i nastavak* te. *u naše vrijeme.* Darujdete vašu kravajnošu. Nar. pjes. vuk. 2, 437. Dajdete, deco, one moje zubne čačkalice. Nar. prip. vuk. 5. Razberidete, recidete mu, kažidete mu. Vuk, rječ. 114a. *kod* de. Starnidete vatru. M. Đ. Milićević, let. več. 317. — *cc) može stajati kao enklitika i za drugijem riječima, osobito ako su te takove da zamjenjuju impt.:* Na de, Marko, i tu čašu vina! Nar. pjes. marjan. 27. Govori Grujica vojvoda: Drago đjete, nejaki Stevane, na de tebi buna i tatuna, prevar' Turke. Nar. pjes. kras. 1, 30. De nu de kaži što je. Dubrovn. 1870. 6. — *i za drugijem riječima:* Ajde slugo i k moru de pogledaj. A. Kanižlić, utoč. 125. Nek de nam se na amvon popne. D. Obradović, sav. 81. Te svi pospe kano i poklani, još nuto de Save od Posavja. Pjev. crn. 151a. — *može spadati amo i ovo:* Bog s nama de! (Kad se čemu čudi, kao ludu ili davolskom poslu). Nar. posl. vuk. 19.

b. *kad se goni koń. u Stulićevu (vidi sprijeda) i u Vukovu rječniku.*

3. DE, *ime slovu:* A, b, va, ge, de ... I. Ančić, vrat. XII.

4. DE, *turski* de, *kazuj, interj. haj, conj. i. u pripjevima kod narodnijeh pjesama* Aj đidi, sarum de! Nar. pjes. 1, 422. De bejan de jorgan de šalić de vesić de vele da noće. Nar. pjes. vil. 1866 274b.

DĚÂN, *m. ime muško, isto što* Dejan *kojc vidi.*

*

— *u naše vrijeme kod čakavaca.* Lipo ti je more u pramore, još su lipše kule Deanove, ke je bia Dean zagradia. Nar. pjes. istr. 1, 53.

DĚÂNOV, *adj. što pripada Deanu. vidi kod* Dean.

DEÀNOVAC, Deànôvca, *m. ime selu. isporedi* Dejanovac. *a) u Srbiji, u kneževačkom okrugu.* K. Jovanović 113. — *b) u Hrvatskoj, u križkoj podžupaniji (kajkavski* Deanovec). Pregled. 84.

DEÁNOVIĆ, *m. prezime, uprav Deanov sin.* — *dolazi od* XVIII *vijeka (a i u naše vrijeme)* — *isporedi* Dejanović. Sviloević, Deanović . . . J. Davanin 232a.

DEÁNOVIĆI, Deánovîća, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini, u okrugu banskom, u kotaru petrinjskom.* Razdijeļ. kr. 11.

DEBALA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji, u požarevačkom okrugu.* Sr. nov. 1866. 609.

DEBALO, *n. selo blizu Bjelovara. — zove se i* Drebalo. V. Sabļar 75.

DĚBE, dȅbeta, *n. drveni sud izdjeļan iz jednoga komada, sa zaklopcem, pers. tur.* debbe, *mijeh (po obliku ne treba misliti na tur.* dibek, *korito, stupa). — U Vukovu rječniku u kom ima primjer iz narodne pjesme:* Iz debeta pekmez pojedoše.

DEBEL, *m. prezime ili nadimak* XI *vijeka. vidi* debeo. *dolazi u spomeniku pisanu latinski.* Adam Debel. Mon. hist. rač. 96. (1070—1073).

DÈBELÂ, *vidi* debeo *pod* 2, c.

DÈBELÂ BŬKVA, *f. ime mjestima: a) mjesto pod ńivama u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 142. — *b) izvor u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 289.

DEBELAC, Debelca, *m. prezime. dolazi* XVI *vijeka u kajkavačkom obliku* Debelec. Gašpar Debelec. Mon. croat. 310. (1599).

DEBELAČA, *f. kukuruz. — U jednoga pisca našega vremena.* Debelača, zea mays L B. Šulek, im. 62.

DÈBELÂ GLÀVA, *f. a) brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 297. — *b) karaula u Srbiji na granici kruševačkoga okruga.* M. D. Milićević, srb. 725. — *c) gora blizu skadarskoga jezera.* A ja idem s družinom ostalom krajem rta kod Debele Glavo, kako mogu četom pohitati, od Lesandra Blatom prekinuti. Nar. pjes. vuk. 5, 415.

DÈBELÂ GLÀVICA, *f. vis u divoseoskom Velebitu.* J. Bogdanović.

DÈBELÂ TÎKVA, *f.* bryonia alba L., *neka divļa biļka slična tikvi ali sa sitnijem crnijem plodom, što se peče po drveću i plotovima. — od prošloga vijeka, i u naše vrijeme kod naroda i kod pisaca; između rječnika u Vukovu. — isporedi* debelica. Uzmi semena od debele tikve. Orfelin, podr. 220. Debela tikva, bryonia alba. G. Lazić 161. Rod: Bryonia L. debelica, debela tikva. J Pančić, bot. 322. Debelica, debela tikva. bryonia alba. flor. okol. beogr. [3] 266. B. Šulek, im. 62.

DÈBELÊ LÌVADE, *f. pl. jedno ili možebiti više mjesta pod ńivama u Srbiji u požarevačkom okrugu.* Niva u debelim livadama. Sr. nov. 1864. 262. Niva u debeli livada. 1865. 20. 1867. 47.

DÈBELÊ MĚDE, *f. pl. mjesto na po puta među Dubrovnikom i Gružem. — u poslovici* XVIII *vijeka i u naše vrijeme.* Debele međe vode i u Gruž i iz Gruža. (Z). Poslov. danič. 15.

DEBELGUZA, *f. žensko čeļade s debelom stražńicom. prostački. — U Vukovu rječniku.*

DÈBELÎ BRÎJEG, *m. ime mjestu među Ereggnovijem i Konavlima. u naše vrijeme u narodnoj pjesmi i u Vukovu rječniku.* Stiže braću na Brijeg debeli. Pjev. crn. 234b.

1. DEBELICA, *f. vidi* debela tikva.

2. DÈBELICA, *f. selo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* K. Jovanović 114.

DÈBELIČKÎ, *adj. koji pripada selu Debelici.* Gradina na debeličkom brodu. Sr. nov. 1872. 408.

DÈBELIĆ, *m. prezime. — Dolazi od* XVI *vijeka, vidi* Debelić Novak i Starina Novak u glasn. 49, 41—45. To zovu šatorišta Marka Kraļevića i Miloša Obilića i Reļe Omućevića i Novaka Debelića. Glasn. 31, 298. (1704). Kuma kumi Debelić-Novaka. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Popijeva Debelić-Novače. 3, 16.

DÈBELÎ DÎJEL *ili* DÎO, *m. ime jednome ili više mjesta u Srbiji. ondje se (po istočnom govoru) zove* Dèbelî Dêl *ili* Deo. — *vidi* 2. dio. Debeli Del *u okrugu kneževačkom.* Glasn. 19, 299. M. Đ. Milićević, srb. 725. Srb. nov. 1870. 19. 442. Rat. 52. — *planina u okrugu niškom.* U Bukoviku, između Morave i Vlasine, imaju planine: Ostrozub, Debeli Deo i Jastrebac. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 3.

DÈBELÎ GÂJ, *m. mjesto u Srbiji u kragujevačkom okrugu.* Sr. nov. 1863. 314.

DÈBELÎ HRÍD, *m. vis na granici srpsko-bugarskoj u okrugu vranjskom.* Paučin Grob, Međid-Planina, Debeli Rid i Mali Strešer visovi su duž granice srpsko-bugarske. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 273.

DÈBELÎ JÀSÊN, *m. seoce u Srbiji u čačanskom okrugu.* K. Jovanović 173.

DÈBELÎ LÎST, *m.* sedum telephium L., *bobovnik. — isporedi* debeļača. — *U naše vrijeme u jednoga pisca koji dodaje da se tako govori u Istri.* Debeli list, sedum telephium L. B. Šulek, im. 62.

DÈBELÎ LŬG, *m. nekoliko mjesta. a) u Srbiji: aa) selo na rijeci Peku.* Pek se deli na troje: Od izvora, pa do prvog ńegovog ždrela više sela Debelog luga . . . Glasn. 43, 270. *(Pek)* ispod sela Debeloga Luga, kod Čekića, prima s desna rečicu Mali Pek. M. Đ. Milićević, srb. 942. — *bb) mjesto pod utrinom u biogradskom okrugu.* Glasn. 19, 142. *biće isto i ovo:* Zemļa u Debelom Lugu. Sr. nov. 1861. 692. — *cc) mjesto pod livadama u kragujevačkom okrugu.* Sr. nov. 1863. 314. — *dd) mjesto pod ńivama u aleksinačkom okrugu.* Sr. nov. 1872. 315. — *b) mjesto u hrvatskoj krajini.* J. Wessely, kras. 217.

DEBELÍNA, *f.* crassitudo, pinguedo, *debļina. — Ikc. se mijeńa u dat. sing.* dȅbelini, *u acc. sing.* dȅbelinu, *u voc. sing* dȅbelino, *u nom., acc., voc. pl.* dȅbeline, *u gen. pl.* debelînâ. — *Postaje od* debel *osnove adj.* debeo *sufiksom* ina. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod b)); između rječnika u Mikaļinu, Belinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu. a) u općem, širem smislu:* Ere polu debelina priklapa nas zemļe. J. Kavanin 397a. Učinio kip od čistoga zlata, u visinu lakata šezdeset, a u debelinu šest. And. Kačić, kor. 290. Mjere podima duļinu, debelinu. Dubrovn. 1870. 20. — *b) pretilina, tustina. (Karal)* debeli naročen debelino tola radi. Š. Kožičić 51b. Debelina, pritilost, tustina ‚pinguedo, obesitas'. J. Mikaļa, rječ. 61b. Debelina od stasa ‚corpulentia'. A. d. Bella, rječ. 230b. *i pl.* debeline *u naše vrijeme u Dubrovniku:* Ne može *(po smislu* dignuti se, micati se, govoriti *itd.)* od debelinâ.

DÈBELÎ ÒTOK, *m. otok blizu Zadra, kojemu je talijansko ime:* isola lunga, *ili* isola grossa. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka:* Debelijeh se kod otoka iznadosmo. J. Palmotić 30.

DEBÈLITI, debèlîm, *impf. gojiti, toviti, žiriti.* — *Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* debelimo, debelite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȅbelî. — *Postaje od osn.* debel *adj.* debeo *sufiksom* i. — *isporedi* debeḷeti.

a. *aktivno. u naše vrijeme kod naroda u Lici.* Debeliš li jednog prasca ili dva? V. Arsenijević. Debelim vola za prodaju. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno:* debeliti se, *debḷati. od* XVII *vijeka samo u dva riječnika: u Mikaljinu* (činiti se debeo ‚crassescere, angescere'; pritiliti, tustiti ‚pinguescere'), *u Voltiđijinu* (‚ingrassarsi, impinguarsi' ‚fett werden'), *i u naše vrijeme kod naroda u Lici:* debeḷeti se *(grijèškom mj.* debeliti se), *gojiti se.* V. Arsenijević.

DÈBELÎ VÂH, *m. brdo u hrvatskoj krajini.* Do velike Javornice na istoku Nedruškomu potoku mimo Tomićsela dȍ brdâ Kosice i Debeloga Vrha. J. Wessely, kras. 217.

DEBELKÓSA, *f. ńekakva trava. tako je tumačeno u Vukovu rječniku i u jednoga pisca našega vremena koji je tu riječ iz Vukova rječnika i primio.* B. Šulek, im. 62.

DÈBELÔ, *vidi* debeo *pod* 2, b, *d) bb).*

DEBELÒBOLAN, debelòbôlna *ili* debelòbôna, *adj.* hydropicus, *kojemu je debela bolest.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka:* Debelobolan imaćeš veću žeđu. M. Radnić 369b.

DÈBELÔ BRDO, *n. ime mnogijem mjestima: a) u hrvatskoj krajini: aa) selo u gospićkom kotaru.* Radiję]. kraj. 32. — *bb) selo u zavaļskom kotaru.* 32. — *b) planina u Bosni.* Glasnik 22, 53 — *c) mjesta u Srbiji: aa) mjesto pod ńivama u smederevskom okrugu.* Sr. nov. 1863. 166. — *bb) jedno ili veće mjesta u valjevskom okrugu* Sr. nov. 1864. 120. 1865. 176. 1867. 460. 1875. 179. — *cc) karaula na granici užičkoga okruga.* M. Đ. Milićević, srb. 724. Rat. 193.

DEBELÒBRDANIN, *m. čovjek iz Debeloga Brda.* V. Arsenijević.

DEBELÒBRDÂNKA, *f. žensko čeļade iz Debeloga Brda.* V. Arsenijević.

DEBELÒGLÂVKA, *f.* galanthus nivalis L., *visibaba.* — *U naše vrijeme u jednoga pisca koji dodaje da se tako govori u Istri.* Debeloglavka, galanthus nivalis L. B. Šulek, im. 62.

DEBELÒGUZA, *f. vidi* debelguza. — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DEBELÓHLÂDAN, debelòhlâdna, *adj. koji čini debeli hlad (o drvetu).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu riječ i načinio.* Debelo-*(h)*ladnu tu mnogu lipu vidiš. M. Katančić 42.

DÈBELÔ KÈSTÊŃE, *n. selo u hrvatskoj krajini u slunjskom kotaru.* V. Sabļar 75. Schem. segn. 1871. 59.

DEBELOKĻÛN, *m.* coccothraustes vulgaris Br., *ńeka ptica, tustokļunac, batokļun.* Slovinac. 1881. 418.

DEBELÒKOŽAN, debelokožna, *adj. παχύδερμος, kojemu je debela koža.* — *u jednoga pisca prošloga vijeka koji je po grčkome tu riječ načinio, i stoji o čeļadetu u prenesenom smislu (neosjetljiv):* (*Čovjek*) bezobrazni i *παχύδερμος* debelokožni i ono što je dužan, dati odlaže. Đ. Obradović, basn. 74.

DEBELÒNOG, *adj.* crassipes, *kojemu su debele noge. samo u Belinu rječniku* 563b.

DÈBELÔST, dȅbelosti, *f. debļina.* — *Akc. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Postaje od* debel *osnove adj.* debeo *sufiksom* ost. — *Dolazi od prve polovine* XVI *vijeka a nije u nijednom rječniku.* I tu ļudi najdeš, ki nisu osujeni Adamovim sagrišenjem ni živu debelostju putenom obrimeńeni *(i)* grisi. Aleks. jag. star. 3, 256. Jedva mogaše uljesti radi debelosti čavla. P. B. Bakšić 120. M. Lekušić 96.

DEBELÒSTÂSAN, debelòstâsna, *adj.* corpulentus, *koji je debela stasa.* — *Samo u Belinu rječniku* 230a.

DÈBELÔ ZÊĻE, *n. ńekakva trava.* — *U jednoga pisca našega vremena, koji kaže samo da se tako govori u Istri.* B. Šulek, im. 62.

DÈBEĻA, *m. ime muško.* — *postaje od osn.* debel *adj.* debeo *sufiksom* ja; *uprav znači debeo čovjek.* — *isporedi* debeļak, debeļko. — *od* XVI *vijeka.* Jedan se Debeļa, drugi Žet naziva. P. Hektorović 4.

DEBEĻÁCI, Debeļáká, *m. pl. selo u Bosni u bańalučkom okrugu.* Statist. 33.

DEBEĻAČA, *f. ime travama: a)* bryonia alba L. *vidi* debela tikva. Debeļačin koren dobiva se od debeļače, a kaže se i debela tikva, bryonia alba L. Đ. Popović, poznav. robe. 229. — *b)* sedum telephium maximum L. B. Šulek, im. 62. — *isporedi* debeli list.

DEBEĻÁK, debeļáka, *m.* homo obesus, pinguiarius. — *Akc. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dȅbeļâče, dȅbeļâci. — *Postaje od osnove adj.* debeo *sufiksom* jak. — *Dolazi od* XIII *vijeka (kao ime mjestu, vidi kod* d, *a)).*

a. *čovjek debeo. u Bjelostjenčevu i u Voltiđijinu rječniku.* — *isporedi* debeļko, debeļa.

b. *čovjek kojemu je mila debela (masna) hrana. u Bjelostjenčevu rječniku.*

c. *prezime.* Plemen Debeļaka. P. Vitezović, odi]. 84. Debeļak. Schem. bosn. 1864. XXVI. Scbem. zagr. 1875. 260.

d. *ime mjestima: a) ńekakva mjesta blizu skadarskoga jezera.* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku. spominje se* Debeļak *i* Mali Debeļak. Daju svetomu Nikolê (u Vranini) selo . . . , a međe imь . . . nadь Godimьcь po srêde Debeļaka (‚Debeļaaka') pod Maly Debeļakь (‚Debeļaakь'). Mon. serb. 26. (1234—1240). — *b) seoce u Bosni, u travničkom okrugu.* Statist. 63. — *c) nekoliko mjesta u Srbiji: aa) mjesto pod livadama u požarevačkom okrugu.* Sr. nov. 1861. 7. — *bb) jedno ili više mjesta pod livadama u kragujevačkom okrugu.* Livada u Debeļaku. 1861. 161. Čaur u Debeļaku. 1866. 111. Niva u Debeļaku. 1867. 215. — *cc) mjesto i brdo (ne znam jeli oboje jedno) pod vinogradima u smederevskom okrugu.* Vinograd u mestu Debeļaku. 1865. 80. Vinograd u brdu Debeļaku. 1875. 865. — *d) mjesto u hataru dračkom.* M. Đorđević. — *e) zidine od staroga gradića blizu Zadra (Skadra?). u Vukovu rječniku.*

DÈBEĻAST, *adj. dem.* debeo. — *postaje od osn.* debel *sufiksom* jast. — *Dolazi od* XVII *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Kako ste *(ruke)* sada probodene tvrdima čavli i debeļastom provirom raňene! P. B. Bakšić 181. Ruke debeļastom provirom raňene. M. Lekušić 138.

DEBEĻÁŠ, *m. vrsta oraha.* — *U naše vrijeme u jednoga pisca koji dodaje da se tako govori u Žumberku:* Debeļaši, suvrst ôrâhâ. B. Šulek, im. 62.

DEBEĻETI, dȅbeļîm, *impf. vidi* debļati. -]e-

stoji mj. -lê-; *zato bi ovaj glagol u istočnom govoru glasio* debeleti, *u zapadnom* debeliti. *u južnom govoru narod u nekijem mjestima s nepomne pometa ovaj glagol s glagolom* debeliti *(kao što biva i kod drugijeh ovakijeh glagola) i govori često* debeļeti *(vidi* debeliti *pri kraju) s prelaznijem značenĳem a* debeliti *s neprelaznijem. — Akc. je kao kod* debeliti. — *Dolazi* XVIII *vijeka u rječnicima: u Belinu (grĳeškom* debeliti ‚crassescere' 405a) *i u Bjelostjenčevu* (debeleti ‚crassescere, crasum fieri') *a u naše vrijeme kod naroda i kod pisaca.* Ne debeli gdje prenoćit dođeš, nit' poručuj da se konak gradi. Osvetn. 2, 24. Debeliti: 1. resti u širinu; 2. resti u tustinu; 3. na koga oli s kim, debelim glasom govoriti, starješinski: ‚sad je počeo na me debeliti'. M. Paulinović.

DEBEĻIĆ, *m. prezime. isporedi* Debelić. Debelić od Lazarića iz Servije. And. Kačić, kor. 454.

DEBEĻKO, *m. debeo čovjek. — isporedi* debeļak. — *Postaje od osnove* debel *adj.* debeo *sufiksom* ьko. — *U naše vrijeme kod naroda i u Vukovu rječniku. — u narodnoj zagoneci o žitu:* Poručio domedar domedarici: pošļi meni šetļe petļe na magarici, e osta mi moj debeļko na livadici, *var.:* pokise mi moj debeļko na zagarnici *(odgonetļaj: vršač).* U zagoneci se misli, kako čovek s gumna poručuje ženi za vreću, kad se naoblači. Nar. zagon. novak. 26.

DEBEŃAČKI, Debeńačkoga, *m. prezime u naše vrĳeme.* Mijajlo Debeńački. Rat. 354.

DÈBEO, debèla, *adj.* crassus, pinguis. — *u prva vremena pisano* debelъ. *osnova je* debel. l *postaje o samo kad je na kraju riječi, dakle u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. kod čakavaca* l *ostaje i dan današnji:* debel. — *Akc. je u nominalnijem oblicima onakav kakav je u gen. sing. m.* debèla *(dat.* debèlu, *nom. pl.* debèli *itd.), osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak nominativu; u složenijem je oblicima onakav kakav je u nominalnom nom. sing. m.:* dȅbelî, dȅbelôga *itd.* — *Osnova je jamačno praslavenska, ako je i nema u češkom i poļskom jeziku: isporedi stslov.* debelъ, *rus.* дебелый. *postaje sufiksom* el *od kor.* deb *koji se nalazi i u staropruskom jeziku:* debîkan, *debeo, acc. sing. m. biće od indoevropskoga korijena* dab *ili* dib *nagomilavati, isporedi snskr.* dip, dimbh *s istijem značenĳem,* dimba, *buna, jaje. — Komparativ se čini sufiksom* j *od sama korijena* deb, *tc* j *poslĳe* b *mĳeņa se u* ļ: dȅbļî. *u jednoga pisca* debẽljî: debeljų. M. Marulić 126. — *Između riječnika u Vrančićevu* (debel ‚crassus'), *u Mikaļinu* (debeo, debeli ‚crassus; pinguis, obesus, opimus'. *adv.* debelo, to jest netanko ‚crasse; pinguiter, obese'), *u Belinu* (debeo ‚crassus' 359b, ‚auctus' 405b; prem debeo, veoma debeo ‚praecrassus'. *adv.* debelo ‚crasse' 359b), *u Bjelostjenčevu* debel ‚(de inanimatis) crassus; (de animatis) obesus, corpulentus, carnosus, corporatus, carnalentus, pinguis'; *u Jambrešićevu* (debel ‚crassus'), *u Voltigijinu* (deboo i debel ‚grasso, corpolento' ‚dick'), *u Vukovu* (debeo ‚crassus, pinguis'), *u Daničićevu* (debelъ ‚crassus').

1. *koliko je što kad je izmjereno po najkraćemu smjeru (koliko je po drugijem dvjema smjerima, kaže se riječima* dug *i* širok *koje obojc vidi), ali samo kad je ono što se mjeri puno i sve u sebi jednako; a, ako je ono prazno ili ono što je unutra drukčije od onoga što je naokolo, tad se za mjeru praznine ili onoga što je drukčije unutra govori* dubok. debeo *stoji i za obadva kraća smjera (za širinu i debļinu), ako se ova među sobom malo ili nimalo ne razlikuju u veličini (kao n. p. kod niti, užeta, pańa, grede itd.) — ime kojim se kaže veličina mjere stoji u acc.* Ženu najdoše tisuće sežańi visoku i dvi sti debelu. Aleks. jag. star. 3, 282. Da ne bihu obe dvi debļe od prsta. B. Kašić, fran. 210. Među mnom i među smrtjų nije više ostalo nego je debeo jedan dinar. S. Margitić, isp. 10. Aranđel prekrsti rukom more te na ńemu postane led od devet aršina debeo. *(vidi kod* od). Nar. prip. vuk. 115.

2. *ako nema osobitijeh riječi kojima se kaže mjera, stoji apsolutno i znači da je stvar u onom (najkraćem) smjeru ili u oba kraća smjera (vidi kod* 1) *velika. suprotno je* tanak.

a. *u pravom smislu, uopće.* Jestь mladěnьcь vlsь krьvovidьnь, rumen, i vlse žily jego ‚debělы' i krьvy plne. Star. 10, 96. (XIV *ili* XV *vijek).* Činiše ńu obzidati jednĳem mirom debelĳem. Zbor. 91a. Makaruli kako štap debeli. M. Držić 429. Tko ima dlake debele ‚hispidus'. J. Mikaļa, rječ. 72a. *(Końu je)* vrat debel i širok. B. Krnarutić 7. Iz debela oblaka daždi. (D). Poslov. danič. 34. Da će mnogo lašńe moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. L. Ļubuški 35. Kao da bi se jednim debelim i kamenitim ledom smrznulo srdce naše. A. Kanižlić, uzr. 131. Nego se bijahu štapovim debelim. And. Kačić, kor. 152. Nađeni na debeo konac komad po komad. Orfelin, podrum. 207. I debele sastavļa snopove. J. S. Reļković 299. Nahodi se pet debeli komada knĳga. Grgur iz Vareša 13. Stotinu debelijeh grošah. Pjev. crn. 143a. Ototoli debelo, kao moje koļeno; ako li češ i debļe kao moje i bedre. (Kažu da govori žuńa preļama koje su se zadocnile kad u proļeće udarajući kļunom u šuplje drvo totrče). Nar. posl. vuk. 243. Moj mali prst debļi je od bedara oca mojega. Đ. Daničić, 2dnev. 10, 10. — *o kuli, misli se o zidovima:* Kula, premda puno široka i debela bińe. And. Kačić, kor. 11. Ode Marko na debele kule. Nar. pjes. juk. 55. Pa pobježe uz debelu kulu. 60. — *o brcima, gust:* Voć debele zasukuje brke. Nar. pjes. petr. 2, 252. 3, 352.

b. *o čeļadetu ili o životiňi. pošto tad debļina obično postaje od tustine, pretiline, može značiti isto što tust, pretio; suprotno je* mršav, mlodan. *a) o čeļadetu, tust, pretio.* Debļega od ńih ni človika tuj bilo. M. Marulić 82. *(Karal)* debeli narečen debeline tela radi. Š. Kožičić 51b. Debļa je neg viša. M. Držić 54. Ako bi koji god bio pretļi, o *(ili)* debļi. J. Matović 109. Debeo kao tenac. (Reče se debelu čoeku u Risnu). Nar. posl. vuk. 57. No si eto ka' čabar debeo. P. Petrović, gor. vijen. 48. Debel kako bačva. *na Rĳeci.* F. Pilepić. — *drugo je značeńe u ovom primjeru (krupan, težak itd. vidi kod* h). *(Na strašnom sudu)* četiri elementi podadut mrtve svoje i ki uskrsnuvši budut razlučeni: pravični budu svitli, grišniki tamni; . . . pravični tanki, grišniki debeli. F. Glavinić, posl. 38. — *u ovom primjeru stoji u prenesenom smislu kao nadut:* Čeļade debelo i naduto hvastom i cjenom sebe samoga. I. M. Mattei 187. — *b) o životiňi, a osobito o domaćem živińetu: utovļen.* On ugleda sedam debeli i lipi krava. E. Pavić, ogl. 84. Za stotinu debelih bravaca nĭ uzeo ni polak novaca. M. A. Reļković, sat. D 7a. Ako su svo ovce čiste, debele. B. Leaković, gov. 104. On udari porez na Soluna, svo na dvora po debela ovna. Nar. pjes. vuk. 2, 462. I oračo debele volove. 4, 438. Debelo lĳepo, a bogato mudro. (Debelo je živińce, n. p. koń, vo, lĳepo; a bogat je čoek mudar, ako je i lud). Nar. posl. vuk. 57. Debelo (prase)

kao nalivak. 57. Oda šta sviña sita, od tog i debela. 231. — *često o konju u narodnijem pjesmama:* Pak usede doru debeloga. Nar. pjes. vuk. 1, 598. Na silnoga hata debeloga. 2, 36. Te opremi debela kulaša. 2, 172. Te opremi Šarca debeloga. 2, 350. On okrenu debela dogina. 2, 501. Koji jaše konja debeloga. 3, 68. On odsede vranca debeloga. 3, 214 — *c) o tijelu (čovječijem i životinskom) i o dijelu (udu) od tijela.* Por tila je debela i jaka da gńila. Aleks. jag. star. 3, 295. Ima lipe i debele noge. A. Vitaljić, ist. 524. Pripasavši opregu po svom debelom trbuhu. M. A. Reljković, sat. A 6b. Po tananoj košulji, po debeloj stražnici. Nar. pjes. vuk. 1, 516. Oni širokijeh pleća, debela vrata, a kosmatih brka. Nar. prip. vrč. 212. Debelo tijelo njegovo omršaće. Đ. Daničić, isai. 17, 4. Crijevo debelo, *čmar, vidi kod* crijevo. — debelo, debela mesa, debeli kraj *vidi kod d) bb).* — *d) o mesu. aa) kod životinčeta: tust, pretio, mastan.* Primakni mi vina i rakije i debela mesa ovnujskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 404. I donese leba bijeloga i debela mesa ovnujskoga. 3, 42. Debeloga ispod Skadra mesa a pogače iz polja Kosova. 3, 352. Debelo meso kao sir. Nar. posl. vuk. 57. — *bb) kod čeljadeta,* debela mesa *govori se kao pristojnije mj.* stražnica: Zašto tebi kraj čini s čizmam crlenim pomodrit debela mesa bijući te. N. Palikuća 26. Ukaza mu, na čemu sidi, debela mesa. 39. — *i u sing., te se obično izostavi riječ* meso: Kuda ti tvoju ženu udaraš, kad je biješ? Ja bog mo ne znam ni sam nego kao slijepac đe se desi. Ne jadan čovječe, nego udri po debelome kao ja moju. Nar. prip. vrč. 19. Uhvati ga rukama za pas pa mu nasloni glavu na debelo. V. Vrčević, igre 57. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka* debeli kraj *ima to isto značeńe:* A tko doňe tilo kara, s ńim se malo razgovara, i malo ga ričma pere, dal' tojagom ńega dere. Tko tojagu indi ima, nek se oni*(h)* mladi*(h)* prima, zemlju prid ńim neka ljube, dok debeli kraj izgube, i dok iz ńi*(h)* zlo iztrese. V. Došon 253b. — *e) predašńe značeńe (kod d) aa)) može prijeći s mesa i na svaku hranu.* Željahu malovrsne i debele ječeke od Edipta. M. Radnić 296b. — *u ovom primjeru o žiru, ali za to (mislim) što je takovi žir da na ńem debljaju svińe:* U popa je žir debeo (D). Poslov. daničić. 141. — *i ovdje znači tust, mastan, ali u prenesenom smislu (kao koristan, obilan itd.)* Bolji je i mršav mir, nego debeo proces. (U Vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 27.

c. debela nemoć, bol, bolest, *ili samo* dȅbelâ, hydrops, *prokaza, vodena bolest kod koje čeljade žestoko odebља.* I ovo čovjek njeki nemoćan debelom nemoćiju bješe prid ńim. M. Divković, bes. 781b. Od debele nemoći otekla. J. Banovac, pred. 148. Debeloj nemoći likarija. J. Vladmirović 11. I evo čovik neki debelom nemoću napregnut bijaše prid ńim. B. Leaković, gov. 216. Uze za ruku čovjeka koji bolovaše debelom boli. Đ. Bašić 142a. Marija Vukovu opaše i raspane debela bolijest. S. Ljubiša, prip. 89. Debela ili vodena bolest. M. Đ. Milićović, živ. srb. 2, 51. Dȅbelâ, t. j. bolest ‚die wassersucht' ‚hydrops'. Vuk, rjoč. 114a.

d. *i o zemlji znači tust, a u prenesenom smislu:* Gdi joj nije piskovita zemja već ledina, il' dubretom debja. I. S. Reljković 76. Kad su ńive od sebe debele. 174. Napoj vaja i pašnik debeli. 194.

e. *o vodi, dubok. najveće u poeziji. a) o moru, vrlo često.* Ukraj siňeg mora debeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 386. Pa ga baci s Urvine planine a u siňe u debelo more. 2, 442. Uvezli se u more debelo. 3, 89. On uteče moru debelome. Pjov. crn. 25b. Vodi mene u more debelo. Nar. pjes. vil. 1866. 485. — *b) o drugoj vodi (riječi):* Na Cetiňi na vodi deboloj. Nar. pjes. vuk. 3, 55. — — *što drugo može značiti* debela voda, *vidi kod g, a).* — *c) o blatu (ovdje u prenesenom smislu):* Da se slavan po tom čini, što ga svaki smrad začini, i što debje smradno blato ima. V. Došen 44a.

f. *velik (u svakom smjeru) i u prenesenom smislu: a) uopće:* Debelu vojsku našu generalu Valdelskomu, toj njemačkoj sabji. Nar. pjes. bog. 148. Galija debela, od pet na veslo ‚galeazza' ‚quinqueremis (?)'. J. Mikalja, rječ. 98b. Iman galij četrdeset a debelih dobrih deset. I. Zanotti, skaz. 12. — *b) uz ime koje mjere za veličinu ili težinu stoji, da je razlikuje od druge (tanke) mjere istoga imena koja je maňa i kojom se mjere sitnije stvari. isporedi i kod* h. Soli devetx satx spudovx velěhx debelihx. Spom. sr. 1, 81. (1406). Ješte priložihx otx solilx našijeh 10 kьblx soly debelijehx. Mon. serb. 532. (1485). Kantinari sedam vulne na miru debelu od Kastva. Mon. croat. 248. (1546). Skorupmi i sirom bijeli se pazar vas, debelom ki mjerom dava se i na čas. N. Dimitrović 104. Naša mjerila na ovem svijetu tako su lijena i opora, da na utezu kažu samo debele litre i oke. B. Zuzeri 145a. — *slično je i ovo:* Gone Turci veļu gebehanu, debelijeh šezdeset tovara. Ogled. sr. 169. — *c) o mjeri za vrijeme, kad se hoće istaknuti da je ono vrijeme dugo, a i to, da nimalo ne maňka do mjere.* Tri debela sata juriš činiše Turci. And. Kačić, razg. 100. Te se biju ogńem iz pušaka niz Ponore tri debela sata. Nar. pjes. vuk. 4, 403. Trebalo je debelog sata. S. Ljubiša, prip. 69. Debele četri ure. M. Pavlinović, rad. 22. Kroz deset debelih godina. razl. spis. 296. Nikud sela, ni bijela stana, pa da bleneš tri debela dana. Osvetn. 2, 15. — *d) uopće o stvari netjelesnoj:* Nu slišite, o krstjaně, 6 malih i debělih računi *(razlǒgā).* Korizm. 10b. Da neznaňe ne izhodi od debele nepomńe. Ant. Kadčić 266. Sve mi zbore hajduci o debelu miru. Pjev. crn. 53a. Bez debele turske pogibije. Ogled. sr. 38. To biva samo debelom parnicom. V. Bogišić, zborn. 330.

g. *gust. a) o čemu žitku.* Vino tanko, debelo oli jako. M. Dobretić 347. Mutnomu i debelomu vinu potoći. Orfelin, podrum. 235. *(Vino)* razgoňava debelu i gustu sļunu. 43. — *o vodi, na ostrvima Silbi i Olibu* debela *znači: malo slana.* Na Silbi i Olibu ima žive vode, ali vele, da je debela t. j. malko je slana. J. Milčetić. — *o krvi (u prenesenom smislu) vidi kod* krv. — *b) o hladu vrlo često.* Počivajte u debelu ladu lišća moga. And. Kačić, kor. 127. Sidavši pod lipu lada debeloga. M. Katančić 40. Vezak vezla Merima djevojka na pengeru na debelu latku. Nar. pjes. vuk. 1, 258. Nema lepšega grada od Budima, ni debļega lada od jablana. 1, 369. — *c) o magli:* Marvi ude (‚hude') debele magle. J. S. Reljković 228. — *d) o mraku:* Vrnula sam se kući u debeli mrak. Dubrovn. 1870. 5. Dvajest trijest mučenika druže, pa ih daše mraku debelomu. Osvetn. 1, 24.

h. *govori se da je stvar debela i zato što su debeli dijeli iz kojih se sastoji. onda* debeo *može značiti isto što krupan, grub, i uopće se takova stvar cijeni gora i maňe vrijedna ili ružnija ili veće prostačka nego ona kojoj nijesu djelovi debeli. suprotno može biti* tanak *i* sitan *(franc.* fin, *tal.* fino, *ńem.* fein). *a) suprotno je* tanak. *često o tkaninama:* Nosimo tvrdu i debelu odiću. P. Macukat 42. A nijeste vi oni mekoputnici koji bježite od svakoga truda, koji ne možete nosit košulju malo debļu, ni ležat na odru malo tvr-

đemu? Đ. Bašić 281. Košulje od debela postava. I. J. P. Lučić, izk. 13. Mladić s ništo debele kostreti zaogrnut. razg. 24. Teško zlatu na debelu platnu i derdanu na garavu vratu! Nar. posl. vuk. 314. — *i o drugom čemu:* S paklom debelim tvrdeći, da ne bi voda probila. And. Kačić, kor. 11. Tankoga pakla . . . pakla debeloga. I. Vladmirović, lik. 40. 43. — *b) suprotno je* sitan: So debela ‚sal grosso' ‚sal popularis, vulgaris. J. Mikalja, rječ. 638a. Ostavi da debela drođina na dno sedne. Orfelin, podr. 130. — *c) u ovom je primjeru suprotno* plemenit: Unca se malo razdiljuje u debelim trgovinam ali u trgovinam plemenitim unca se razdiljuje u 8 drama. M. Zoričić, aritm. 66.

i. *govori se sa predašnim značenćem (krupan, grub) i o glasu u prenesenom smislu. a) o ljudskom glasu kojim čelade govori, pjeva. debeo se zove glas niži, krupniji, kao što je u muškoga, kad se isporedi prema tankom ženskome i djećijemu.* Glasove debeli i tanki. Aleks. novak. 140. *i o drugom glasu (kod muzikalne sprave). može biti da tako treba shvatiti u ovom primjeru* (pisci debeli = *koji daju debeli glas), ali može biti i da stoji u pravom smislu; u tom bi slučaju ovaj primjer spadao pod* a. Tri tisuće piskov imaju glasnih, razlici jesu, debeli i tanki, visoci i niski. Aleks. jag. star. 3, 322. — *amo ide i ovo:* Dvista truba i svirala, dvista glasa medenijeh sad debelo preobraču, sada tanko prez pristanka, sad na sredńi glas se vraću iz debela i iz tanka. J. Krmpotić, katar. 118. — *b) o pojedinom glasu, zvuku (slovu):* Jošte debļe ovo slovce *(c)* biva, ǵigerica (‚exigerica') kad se izustiva, jer se za ńim slovo x postavļa. Nadod. 115. Vesla ńima drvo odabrano, pobratime, to jerje tanano, krma beše debela jerina. B. Radičević (Novi Sad 1882). 47a.

k. *sa značenćem kazanijem kod* h *(krupan, grub) govori se o različitijem stvarima više ili maće u prenesenom smislu. a) o stvari uopće, poslu, djelu, radńi: krupan, težak, pretežan, oporan itd.* Evo nove debele laži! A. Kanižlić, kam. 362. Što je to debelo uradio, da preporučim popu. S. Ļubiša, prip. 143. O debelu me poslu raspitiva. 198. Maći dušom prave redovnike, stvar je debela! 233. Po selu se počelo ńešto debelo o Markiši ćukati. V. Vrčević, niz. prip. 247. Ako je što debela skrivio. V. Bogišić, zborn. 331. Ļudi se ubijaju iz dva glavna uzroka: ili da je sišao s uma, ili da mu je ńešto debelo do obraza došlo, n. pr. za veliki dug, da mu se žena ili kći javno na stidan život dala . . . 603. 604. — *b) o razumu, pameti: tup, slab itd.* Vaša debela razumština. Zborn. 113b. Imati jednoga boga ńihovoj debeloj pameti slična. A. d. Bella, razg. 223b. — *o moždanima u prenesenom smislu:* Prid pukom debelijeh moždani, nevještijem. S. Rosa 118a. — *c) o duši, sjećanu: tup, tvrd, neosjetļiv.* Mnozi krstjani koji su debelo dušine, koji koliko veće darove primaju od boga, toliko su vele veće neharni bogu. M. Divković, bes. 753a. Kad jedna stvar nije očućena, ima biti zarad jednoga od dva razloga, ili jer je toliko malahna u sebi, da je potriba od nastojańa neka očuti, ali zašto je očućeńe toliko debelo da prem ako je stvar golema, ima potribu, tko će ga uzbuditi. M. Radnić 172b. 173a. — *d) n.* debelo *i f* debela *kao supstantivi s prijedlogom na dobivaju advcrbijalnu vrijednost i znače uopće krupno, ne potanko. aa)* na debêlo. *od* xvii *vijeka.* Protumačivši mi na debelo i u skup otajstva. I. T. Mrnavić, ist. 2. Na debelo, ištot, kako god ‚rozzamente, grossamente' ‚inculte, rudi minerva, crassa minerva, impolite'. J. Mikalja, rječ. 275a. Sva mučenja koja sam vam na debelo zabiližio s vandeljima svetim. A. d. Bella, razg. 220a. — *drukčija su značeńa u ova dva primjera:* Kad mu što na debelo skrivi. V. Bogišić, zborn. 275. To klasa na debelo. M. Pavlinović, razg. 69. — *bb)* na dêbelû *može biti načińeno po talijanskom* alla grossa: Na debelu, to jest ne lijepo ‚alla grossa, grossamente' ‚pingui minerva, crassa minerva, impolite, inornate, crasse'. J. Mikalja, rječ. 61a. Na debelu ‚alla grossa' ‚pingui minerva'. A. d. Bella, rječ. 61a. na debelu, neotesano, nesmotrno ‚crasse'. 634a. Dati razumiti, sasvim da na debelu. Grgur iz Vareša 22. Evo vam u malo riči na debelu osnovano kraļestvo Marijino. 30.

l. debeli kum, *vidi* kum.

3. *adv.* dêbelo, *komp.* dêbļê. Zač se u toj varate bogato i debelo. M. Vetranić 1, 229. I zalepi zemļom debelo. Orfelin, podr. 127. Debelo, to jest netanko ‚crasse'. J. Mikalja, rječ. 61a. Pritilo, tusto, debelo ‚pinguiter, obese'. 505b. Tko debelo poje ‚chi fa il basso' ‚cantor gravissimus'. A. d. Bella, rječ. 131a. On se debelo i bezslovesno ošibava. D. Obradović, sav. 60.

DEBIĆ, *m. ńeke vrste vinove loze. — U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 62. — *a osobito:* debić mali, veli, talijanski, *vrste vinove loze bijeloga grožđa.* 62. — *isporedi* debit.

DEBIT, *m. ńeke vrste vinove loze. — U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 62. — *isporedi* debić.

DÉBLO, *n.* truncus, stipes arboris, *pań, hrek, stablo, stabar. — U gen. pl. među* b *i* l *umeće se dugo* a: (dêbālâ *ili* debâlâ?) — *Jamačno postaje od osnove adj.* debeo. — *Dolazi i u starosloven skom; ali u našem jeziku potvrđeno je istom* xviii *vijeka; između rječnika dolazi samo u Vukovu.* Deblo brez ploda imade se izvaliti i u vatru uvaliti. V. Došen 17a. Oni rižuć ne idu do debla J. S. Reļković 84. Deblo ali uzeblo. (Kaže se za čoeka koji je na očima veliki i pun a u sebi slab). Nar. posl. vuk. 58. Neće vočka ispod debla. 210. Po trajańu se stablo kaže jednogodišńe ili dugovečno; ovo se posleđne naziv je specijalno deblom. J. Pančić, bot. 49.

DÈBĻÂK, Debļáka, *m. ime mjestima pod ńivama u Srbiji: a) u kragujevačkom okrugu.* Sr. nov. 1861. 227. 260. — *b) u smederevskom okrugu.* 1861. 144. 156.

DÈBĻÂŃE, *n. djelo kojim se debļa. verbalni supstantiv što postaje od osnove* debļan *part. praet. pass. glagola* debļati *sufiksom* je (ije). — *U Vukovu rječniku.*

DÈBĻATI, dèbļâm, *impf.* crassescere, pinguescere, *postajati debelijem, debļijem. — isporedi* debeļeti, debeliti se (debeliti, b). — *Akc. se mijeńa u praes.* 1. *i* 2. *pl.:* debļámo, debļáte, *i u aor.* 2. *i* 3. *sing.:* dèbļâ. — *Postaje od osnove komp.* debļi *adj.* debeo *sufiksom a (kad bi se dokazalo da je stara riječ, a bi postajalo od ê).* — *Dolazi od* xviii *vijeka i u Vukovu rjčńiku.* Ovi debļa a oni tanča. A. Kalić 260. Šta u zlu debļa? — Sukno. Nar. zag. nov. 267. Drvo koje rastijući i debļajući zagradi vrata od pećine. Nar. prip. vrč. 192.

DEBĻIK, *m. mjesto u Srbiji u kragujevačkom okrugu.* Zabran u Debļiku. Sr. nov. 1874. 223.

DEBĻÍNA, *f.* crassitudo, pinguedo, *ime apstraktno od adj.* debeo. — *isporedi* debelina, debelost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* dèbļini, *u acc. sing.* dèbļinu, *u voc. sing.* dèbļíno, *u nom., acc., voc. pl.* dèbļine, *u gen. pl.* debļínâ. — *Po-*

staje od osnove komparat. debḷi *sufiksom* ina. *isporedi* daḷina, duḷina, dužina. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku. a) u pravom smislu, osobina, stanje ničćega što je debelo:* Molitve jimaju se zgovarati s rukama otvorenima, no zašadši od širine i debḷine života ili širine misala otvorena. I. Kraḷić 58. Trava koja se od debḷine svoje na zemḷu naleže. I. Jablanci 159. Kad je koren debḷinom kamiša. J. S. Reḷković 180. — *u ovom primjeru ima konkretan smisao i znači stvar debelu uopće: (Tjelo blaženo na sudńi dan)* biti će tako tanko da će moći proć kroz najveću debḷinu i tvrdinu brez truda. I. Grličić 15. — *b) pretilina, tustoća: aa) u apstraktnom smislu, kao osobina, stanje čeḷadeta ili živinčeta.* Debḷina nije čoviku cina. V. Došen IV. Tilo krupno i debḷina more vaḷat kod živina. 20b. Mlade svińe nisu za debḷinu. J. S. Reḷković 362. Ili je s velike debḷine bila tako leńa. M. D. Miličević, zim. več. 249. — *može stajati u plur. u ovakovijem primjerima (isporedi kod* debelina, *b) pri kraju):* Od debḷina dizati se line. J. S. Reḷković 174. — *bb) u konkretnom smislu znači meso pretilo, masno, pretilinu, mast:* Kad ko kakvu debḷinu jede. Vuk, poslov. 76.

DĚBRC, *m. selo u Srbiji u šabačkom okrugu.* Vuk, rječ. 114. K. Jovanović 177. *vidi* Dabrac. — *Riječ je postala od* Dьbrьcь, *ali ne organički (kao* Dabrac), *nego se čini kao da je narod, čuvši izgovarati* Dьbrьcь *u književnom (crkvenom) jeziku, htio uzdržati stari oblik, te tako da je na to došao da izgovara prvo* ь *kao e a drugo da izostavḷa.*

DEBRLICA, *f. ńeka trava, zlatoglav. — U naše vrijeme u jednoga pisca.* Debrlica, asphodelus L. B. Šulek, im. 62.

DEBUḶKA *f. samo u zagoneci:* Visuḷka visi, kasuḷka kasa, a debuḷka krade *(odgonetḷaj: žir, svińa i vuk).* Nar. zag. nov. 201.

DĚCĚMBAR, děcěmbra *m.* december, *najzadńi mjesec u godini, prosinac, po talijanskom* decembre *ili po ńemačkom* december. *isporedi* dečebar, dečembar, dećembar, dekembar. — *Dolazi od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (decembrь). Pisana měseca decembra 8. danь. Spom. sr. 2, 62. (1414—1419). December ima dan 31. F. Glavinić, cvit. XXVI. Na dva decembra. 397b. Decembar, prosinac. P. Posilović, nasl. XIV. Dvadeset i osmi dan miseca decembra. A. Kanižlić, kam. 88.

DĚCIMA, *f. desetina (danak), lat. ili tal.* decima. — *u jednoga pisca iz Dalmacije* XVIII *vijeka:* Dajete privedromu principu decimu. J. Banovac, pred. 42.

DECÍMÁR, decimára, *m. onaj što kupi, prima decimu, desctinu. — načińeno od* decima *sufiksom* ar. — *samo u jednoga pisca iz Dalmacije* XVIII *vijeka, u kojega ima i* decima: Isukrst hoće da ńegove uboge ugledate, jer su oni ńegovi decimari: što god siromah uzme, Isukrst prima. J. Banovac, pred. 42.

DĚČ, *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u zemunskom kotaru.* V. Sabḷar 75. Sem. ist.-prav. 1878. 15. Razdijeḷ. kr. 15. 25 *(na str.* 32 *griješkom* Deć).

DEČÁNAC, Dečánca, *m. kaluđer iz Dočana. — Akc. se mijeńa u voc.:* Děčânče, Děčânci, *i u gen. pl.* Děčânâcâ. — *Postaje od osnove imena* Dečani *sufiksom* ьcь. — *Po južnom govoru bilo bi* Dječanac *(vidi kod* Dečani) *ali taj oblik nema potvrde. — Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Da pođem s jednim igumanom Dočancem u Tursku. D. Obradović, živ. 27.

DĚČÂNI, Děčânî, *m. pl. manastir u Metohiji osnovan od srpskoga kraḷa Stefana Uroša* III *(vidi* dečanski) 1330 *god., takođjer i selo i mjesto na kom je bio zidan. — U starija vremena pisano* Dětьčani (Děčani, Dědьčani), *po čem bi trebalo da u južnom govoru glasi* Dječani, *u zapadnom* Dičani, *ali je u naše vrijeme poznat samo istočni oblik* Dečani. — *Ime je manastiru postalo od imena mjesta i sela; a ovo je plur. supstantiva* Dečanin (Dětьčaninъ) *koji vidi. — Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Dečani, *samo manastir) i u Daničićevu* (Dečani *i* Dětьčani, mjesto gdje je kraḷ Stefan Dečanski zidao manastir koji stoji i sada. — selo Dětčani koje je isti kraḷ priložio rečenoj crkvi). *a) selo i mjesto gdje je zidan manastir. kao nom. ima nastavak* e (Dečane) *i* i; *u dat. i loc. dolaze i kraći oblici* Dětьčamь, *vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 95 *i* Děčahь. 135. Zьde vь městě narečenêmь Děčani, vь Župě zatrьnavьskoj obrětь město krasьno i podobьno na sьzdanije domu božija. Deč. hrist. 5. Mon. serb. 91. (1330). Selo prьvo Dětčani *(s)* zaselki i sь međami. Mon. serb. 92. (1330). A se međe Děčamь ot črьvenoga brêga. Deč. hris. 4. Mon. serb. 92. A se međa Děčanomь u crьv[e]nyj brěgь. Deč. hris. 71. U Děčahь. Mon. serb. 96. Narekoše i hramь gospodьńь vь ime prazdьnьstva vьznesenija gospodьńa rekomoje město slavьnoje Dětьčani *(var.* Děčani, Dědьčani). Danilo 203 Synь že jego rečennyj Stefanь, iže i Dečanski imênujemь, tretij Urošь, i sь sьzda crьkovь prêkrasnu svetago vьznesenija na rêcě Bystrici na Dečanêhь. Okázk. šaf. 61. (1503). — *b) manastir. nom. samo s nastavkom* i; *gen. na jednom mjestu* Dečanyj *(griješkom mj.* Dečanij); *na dva mjesta ima i kraći loc.* Děčahь. Svetomu pandokratoru iže vь Dečahь. Mon. serb. 567. (1389—1405). Da dovedeть vodu otь reke Bystrice vьnutrь Dečanyj monastira. 558. (1613). Stefana srъbьskaago iže vъ Děčahь. Glasn. 11, 43. Dečani (mon. i selo). S. Novaković, pom. 131. Dok načini visoke Dečane u primorju (!) kod vode Bistrice. Nar. pjes. vuk. 2, 103 Sagradiše visoke Dečane, baš Dečane više Đakovice. 2, 199. Bijelu u Dečane crkvu. Pjev. crn. 187b. — *Što se u narodu pripovijeda o postańu manastira i ńegova imena, vidi* Vuk, rječ. *kod* Dečani, *i* živ. 232.

1. DĚČANIN, *m. čovjek iz sela Dečana (vidi kod* Dečani), *a stoji i o drugom čemu što pripada istomu selu. — Stariji bi oblik bio* Dětьčaninъ, *te bi trebalo da po južnom govoru glasi* Dječanin *(isporedi* Dečani). — *Postaje od osnove* dětьc *(jamačno iste što je kod kolektivnoga imena* djeca) *sufiksom* jan(in)ъ. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dětьčaninъ). *o čeḷadetu:* Dečane pridvorci da oru po jednoj mьti vsakomu žitu. Deč. hris. 71. Ḷudije Dečane Dragьčuj a brat mu Đurьdь. 81. — *o čem drugom (vinogradu):* Vinogradь dečaninъ sь vsêmi međami. Mon. serb. 92. (1330).

2. DĚČANIN, *m. čovjek iz Dcča.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u plur.:* Děčâni, Děčânâ *itd.*

DĚČÂNKA, *f. žcnsko čeḷade iz Dcča.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gcn. pl.* Děčanâkâ.

1. DĚČANSKÎ *ili* dečânskî, *adj. koji pripada Dečanima. — Stariji bi oblik bio* Dětьčanьskyj, *po čem bi glasilo u južnom govoru* dječanski, *u zapadnom* dičanski, *vidi kod* Dečani. — *Postaje od osnove* dětьčan *imena* Dečani *sufiksom* ьskъ. — *Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (dětьčanьskyj). Zaselьke

dẽčanьskij. Deč. hris. 69. 70. Monastyrь dečanskij. Mon. serb. 264. (1389–1405). Igumena dečanskago. 558. (1613). — Dečanski *se zove kraj srpski Stefan Uroš* III *koji je zidao manastir* Dečane. Vladislav že izьgnanь bystь Dẽčanskymь kraļemь. Okázk. šaf. 52. (1453). Sьj že Stefanь vьtori Urošь rodi 2 sina: Stefana kraļa Dečanьskaago Uroša tretijega i Konstanьtina. 70. (1501). Da vidite visoke Dečane kod Prizrena grada bijeloga, zadužbinu kraļa Dečanskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 212.

2. DẼČANSKÎ, *adj. koji pripada selu Deču.* V. Arsenijević.

DẼČẼBAR, dẽčẽbra, *m. vidi* decembar. *po tal.* decembre: m *je ispalo kao što često biva kod toga slova i kod* n, *kad su u tuđim riječima pred konsonantom; nije potrebno pomisliti na starosl.* ę. — *U spomeniku* XII *vijeka prepisanu* XIII. Prьvi meseca Dečebra. Star. 13, 210. (1250).

DẼČẼMBAR, dẽčẽmbra, *m. vidi* decembar. *tal.* decembre. — *Dolazi od* XV *vijeka a između riječnika u Mikaļinu i u Daničićevu* (dečembrь). Mẽseca dečembra. Mon. serb. 450. (1451). Piše mu se na 18 dečembra 1557. N. Naļešković 1, 329. Prosinac dečembar ima dana 31. B. Kašić, *rit.* 69a. Maračdugom kudom, dečembar bijelom bradom. (Z). Poslov. danič. 59. Mjeseca dečembra. S. Rosa 31b.

DEČẼTATI, dečẽtâm, *pf. izvaditi, isplesti ribu iz mreže. oko Dubrovnika. — Jamačno je od talijanske riječi postalo, ali od koje, ne znam; možebiti od* gettare, *bacati.* Kad je pak mreža iz mora izvađena, oslobodit je od ribe koja je u ńu upala, zovu ‚vaditi ribu, dečetati' ili samo ‚vaditi' ili ‚isplesti ribu'. L. Zore, rib. ark. 10, 351.

DEČIĆI, *m. pl. ime mjestu. — po svoj bi prilici stariji oblik bio* dẽtьčići, *po čem bi u južnom govoru bilo* djećići, *u zapadnom* dičići. — *Dolazi jedan put prije naščga vremcna:* Dečići. S. Novaković, pom. 131.

DEČKO, *m.* puer, *dječak, djetić. — Čuje se kod naroda samo u kajkavaca (od kojih je prešlo možebiti k Slavoncima i k Srijemcima) i u sjevernijeh čakavaca; ali su u novije vrijeme primili tu riječ i mnogi pisci, od kojijeh neki pišu* dječko, *shvativši e kao da je postalo od ẽ. — Postaće nije sasma jasno; ne može se prvo znati jeli e pravo* e *ili ẽ, a zatijem jeli osnova* dẽtьce, *uzcta iz kolektivnoga imena* djeca, *ili je osobiti korijen* dek *ili* dẽk *(vidi kod* dikla). — *Dolazi u naše vrijeme a nije u nijednom riječniku.* Naide u polu na jednoga siromaška dečka. Nar. prip. vuk.2 255. Onda dečko ustane pa izide na poļe. 257. Stari ga pita: ‚Dečko kamo ti?' Nar. prip. mikul. 11. Kad je to dečko čul, projde po svitu. 111. Ko je prije bio čovjek nego dječko *(nepouzdano; jamačno i ovdje narod govori* dečko)? Nar. zag nov. 254. Muški sluga ‚dečko', žensko ‚sluškiña, dekla, službenica, poslužnica'. *(u stubičkoj župi i hrvatskom Zagorju).* V. Bogišić, zborn. 145.

DẼČẼBAR, DẼČẼMBAR, DẼČẼMBRIJ, DẼČẼMRIJ, DẼČẼMVRIJ, DẼČẼNBAR, DẼČẼNBRIJ, *vidi* dekembar.

DẼD, *vidi* 2. dede.

DẼDA, *vidi* 2. *i* 3. Dedo.

DEDAJ, *m. zemļa pod vinogradima u Srbiji u knežcvačkom okrugu.* Vinograd u Dedaju. Sr. nov. 1872. 256.

DẼDÂK, *m.* homo stultus, *ludak, budala. — isporedi* dedeliti. — *Dolazi od kraja* XVIII *vijeka i u Vukovu riječniku* („stolidus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima).* Koji ńemu ne čude se za dedake drži. D. Obradović, sav. 80. Dva dedaka obadva jednaka. Nar. posl. vuk. 56.

DEDAN, *m. muško ime u naše vrijeme. — isporedi* Dedo. Od Dedana dva Dedanovića. Nar. pjes. vuk. 4, 31.

DEDANOVIĆ, *m. Dedanov sin.* Od Dedana dva Dedanovića. Nar. pjes. vuk. 4, 31.

DEDA-PÉJINO VRẼLO, *n. voda u Srbiji u pirotskom okrugu.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 173.

1. DÉDE, *vidi* Dedo.

2. DẼDÊ *ili* dẽde, *interj.* age, eja, *glas kojim se ko nutka da što učini, kao* de *(vidi* 2. de) *od kojega postaje udvajańem. — Može biti i okrńeno:* dẽd, te *ovako dolazi već od* XVIII *vijeka; cijelo* dede *potvrđeno je istom u naše vrijeme, a dolazi i u Vukovu riječniku* (dẽdê ‚age': dede ga zovni. dede ti to uzmi). ded: Ded mi sada privuci gudalo. I. Zaničić 247. Ded počmi staru, znaš? od Đurđica popivku. M. Katančić 47. Ded', Alile, oči ti ispale! ponesider zelena barjaka. Nar. pjes. vuk. 3, 280. Ded ustani i golače kreni. 4, 250. Uv'jek si nas vjerno poslužio, ded i mene danaske posluži. Nar. pjes. kras. 1, 34. A oni svi na ń skoče vičući: ded' pope, otvoraj knige! Nar. prip. vrč. 67. — dede: Dede reci tvojoj miloj seji neka skine zlaćenu maramu. Nar. pjes. vuk. 3, 380. Dedo Omere, a ti prije tako ne vlaše. 5, 529. Dede komšija, učini i meni jedan put oo! Vuk, poslov. 58. Dẽde, sine, da pođemo! M. Đ. Milićević, zlosel. 100.

DEDEK, *m. pupavac. — Postaje udvajańem ptičijega glasa* dek. *vidi kod* dab. — *U Mikaļinu i u Bjelostjenčevu riječniku.*

DEDẼLITI, dẽdẽlîm, *impf.* inepte loqui, blaterare, *govoriti ludo, blebetati. — Akc. kakav je u praes., onakav je i u impf.; u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.*: dẽdẽlî. — *Postaje udvajańem slovke* de, *čim se pokazuje kao da čeļade nejasno i brzo izgovara. isporedi* dedak. *nastavak je* l-i *nejasan. — Dolazi samo kod Dubrovčana od* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* 541b *i u Stulićevu gdje stoji da je uzeto iz Đordića.* Tko mnogo dedeli, da je lud i prilud. M. Vetranić 2, 251. Istom hlap dedeli. M. Držić 30. *(Newjcste)* šestere, dedele, jeziče i sjaju i drugo ne žele, neg' da ih gledaju. I. Gundulić 158.

DẼDẼR *ili* dẽder, *interj.* age, eja, *isto što* de (2), dede (2) *od kojega zadńega postaje dodavanem glasa* r *(negda že). — Dolazi od* XVIII *vijeka i u Stulićevu riječniku.* Što s' tu stao, viš' deder ne kasni! I. Zaničić 180. Deder mi kaži, od kada stekoše ploče i kameńe uši, da mogu čuti! Đ. Rapić 143. Deder ne pristupļujte mojih država mede. G. Pešťalić, utiš. 190. Deder ļudi, što smo učutali? Nar. pjes. vuk. 5, 485. Deder, brate, da ga oženimo. Nar. pjes. juk. 292. Dozivļe sina Useina: Deder sađi, sine Useine. Nar. pjes. kras. 1, 8. Pošto znaš, deder mi kaži. Nar. prip. vrč. 127. Svi se koňi zaigraše, deder i ti sivče! Nar. posl. vuk. 282.

DẼDIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DẼDIĆI, Dẽdića, *m. pl. ime dvjema seocima u Bosni. a) jedno u okrugu travničkom.* Statist. 66. — *b) drugo u okrugu zvorničkom.* 90.

DEDIJA, *f. ime brdu u vračarskom srezu u Srbiji.* Glasn. 19. 143.

1. DEDIN, *vidi* Djedin.

2. DÉDIN, *adj. koji pripada Dedu ili Dedi. vidi* Dedo. Pak uhvati svojega dorata i Dedina dogu od mejdana. Nar. pjes. petr. 2, 544.

DĚDINA, *vidi* Djedina.

DÉDINA BÀRA, *f. selo u Srbiji u riškom okrugu.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118.

DÉDIN DÔ, Dédina Dôla, *m. seoce u Bosni, u okrugu zvorničkom.* Statist. 81, *gdje grješkom stoji samo* Dedin.

1. DEDO *i* Dede, *m. ime muško prije našega vremena. u prvom obliku dolazi u spomeniku pisanom latinski* XI *vijeka.* Puer Dedo. Mon. hist. rač. 132. (1080). Dede. S. Novaković, pom. 59.

2. DÉDO *i* déda, *m. hyp. tur.* dede, *djed.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Dêdo. — *U naše vrijeme, ali vidi i* 3. Dedo. — *Tako se zove od štovańa derviš a i starac Turčin.* Zapita ga *(hoću)* jedan stari dedo. Nar. prip. vrč. 87. — *u narodnijem pjesmama dolazi i* deda Laudan. *vidi* Laud *i* Laudan. Mene bije deda Laudane. Nar. pjes. stoj. 2, 85.

3. DÉDO *i* Déda, *m. muško ime tursko.* — *Akc. kao kod* 2. — *Dolazi* XVI *vijeka u jednoj pjesmi (kao ime dervišu: može dakle biti isto što* 2. dedo) *i u naše vrijeme.* Zlovoļan sam Dedo derviš. S. Gučetić, st. pjes. kuk. 1, 105. Uteče mi od Gradačca Dedo. Nar. pjes. vuk. 4, 207. A Turčina Dedu Gidovića. Nar. pjes. petr. 2, 539.

DEDOBARAC, Dedobarca, *m. čovjek iz Dedine bare.* — *u naše vrijeme.* Savom Dedobarcem. M. Đ. Milićević, zim. več. 155. S ono Grdilićana i Dedobaraca. 157.

DEDOBARSKI, *adj. koji pripada Dedinoj Bari. u naše vrijeme.* Sklone se u veliki dedobarski han. M. Đ. Milićević, zim. več. 156.

DÉDOVIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi od* XVI *vijeka.* Ilija Dedović. Mon. croat. 183. (1501). Dedović. Šem. karlov. 1883. 71.

DEFÉŃĠATI, defeńgâm, *impf. braniti, tal.* difendere. — XVII *vijeka u jednoga pisca Dubrovčanina.* Branit i defeńgat kauzu. I. Držić 303.

DEFÉRÊNCA, *f. vidi* deferencija, *b).* Imajući med sobom porok i deferencu. Pravdonoša 1852. 30, 3b. (XVIII *vijek).*

DEFÉRÊNCIJA, *f. lat.* differentia, *tal.* differenza. *isporedi* deferenca. — *Dolazi od* XIV *do* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (deferenьcija) *a) razlika:* Od jednoga i drugoga ni jedna deferencija imiše se. Transit. 178. I to je deferencija, ku čine dokturi mej paklom i purgatorijum. Korizm. 18a. — *b) raspra:* Cića te tolike zmutńe i deferencije. Mon. croat. 18. (1325). Biše deferencije mnogo počtenoga ‚odca' igumna Nikodema od jedne strane, i ‚Kalođurađ Gurašević' *(ili* Đuraševič?) od druge strane. Mon. serb. 463. (1454).

DÈFLI, *adj. indecl. osoran, tur.* defli, *adj. načińen od imena* def, *odbacivańe, otiskivańe. isporedi* deflija. — *Samo u jednoj narodnoj pjesmi u naše vrijeme.* Kako neću defli biti? kuga mori, paša globi, moj se dragi rasrdio. *(isporedi* dertli). Nar. pjes. herc. vuk. 255. *u istoj pjesmi ima i kompar.* dèflijî. Deflija sam nego paša. 255.

DEFLIJA, *uprav kompar. f. od* defli, *krivo tumačeno ļepota.* Nar. prip. herc. vuk. 357. *vidi* defli.

DEGATI SE, degam se, *impf.* altercari, *prepirati se.* — *Osnova* deg *postaje jamačno od grč. ὄτεχ.* — *Dolazi* XVIII *vijeka u jednoga pisca čakavca na dva mjesta, ali s dosta nejasnijem značeńem: na prvom mjestu značeńe je jamačno drukčije; a u naše vrijeme u Boci kotorskoj, ali da može biti starija riječ, svjedoči apstraktno ime* degba. Siječań sječe drvo svako, u vremenu da je boļe, a dega se kmet polako čim okisne vas u poļe. J. Kavańin 473b. *(Bog)* bio je gospar vavijek svega, u gosparstvu ni'e se dego, da ga 'e prija' posli ńega. J. Kavańin, bog. 539b. Začuje đe se dvojica u velike degaju. Nar. prip. vuk. 126.

DEGBA, *f.* controversia, lis, *prepirka, raspra.* — *Postańe vidi kod* degati se. — *Dolazi na jednom mjestu* XV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku.* Bi rêčь i degьba moju kraļьstvo*(m)* mi i vlasteli dubrovьčьcimi za selo Lisacь i zaseoke Imotica i Trьnovicu, govore ńimь kraļьstvo mi: vaše tozi ni, a govore kraļьstvu mi vlastele dubrovьčьci: gospodine kraļu, pače je naše. Mon. serb. 255. (1405).

DEGÈNEK, *m.* verber, *udarac štapom, osobito po tabanima, tur.* degenek. — *isporedi* denderek. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* degènêkâ. Ogrističe trista degeneka. Nar. pjes. herc. vuk. 78. Držte ga, reče *(spahija)* onoj dvojici, pak mu udrite degeneka po tabanima, da zapamti kad je našu livadu harao. Nar. prip. vrč. 78.

DEGIDOVAC, Degidovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. kajkavski* Degidovec. Pregled. 17.

DEGLIN, *m.* gladius, *mač, nož, ńem.* degen, deglein. — *u Bjelostjenčevu rječniku.*

DÈGMÂŃE, *n. djelo kojim se degma.* — *verbalni supstantiv od glagola* degmati. — *u naše vrijeme u Lici. vidi* degmati.

DÈGMATI, dègmâm, *impf. biti, lupati (čcļade), tur.* dögmek, *lupati.* — *U naše vrijeme u Lici kod naroda:* Kada se dvojica pobiju, pak jedan od ńih dobro izlupan bude, onda reče se: ‚jesi li vidio bogme ga dobro degma!' ili: ‚bogme ga je ono degmaće!' ili: ‚ali ga izdegma!' J. Bogdanović.

DEGOJ, *m. a) selo u hrvatskoj krajini u banskom okrugu.* Razdiļe. kr. 32. — *b) seoce u Hrvatskoj u jastrebarskoj podžupaniji.* Pregled. 37.

DEGOVAC, Degovca, *m. ime muško u spomeniku* XIV *vijeka gdje je pisano* Degovьcь (‚Degovcь'). Milošь a bratь mu Nikola i Aladinь a dêdь imь Degovьcь. Deč. hris. 4, 71.

DEGRÀDATI, degrâdâm, *pf.* ex superiore ordine in inferiorem detrudere, *smetnuti, skinuti s časti, lat. i tal.* degradare. — XVI *i* XVIII *vijeka.* Od biskupa degradanoga. Š. Budinić, ispr. 159. Koji *(biskup)* ako bi bio i degradat oli dignut. M. Dobretić 290.

DEGRMEN, *m. seoce u Srbiji u okrugu topličkom* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 390.

DEGUR, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Degurь. Deč. hris. 48. 100.

DEGÙRIĆ, *m. selo u Srbiji u vaļevskom okrugu.* K. Jovanović 100.

DEH, *vidi* de, *od kojega se razlikuje samo dodavańem slova* h. *ovo vaļa da nije nego ortografički znak primļen iz talijanskoga jezika. a i kod pisaca (kao što su Rapić i Tomiković) koji možebiti nijesu to primili iz talijanskoga, isto je ortografički znak, jer i u drugijem riječima ne izgovaraju* h. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Deh, smrti, gdje si, prid', dodi me, umorit da veće ne živu, deh prospi me kosti! G. Držić 438. Deh neharna ženo luda, ča učini od človika! Đ. Baraković, jar. 22. Deh bože primili, što ov

svit ne stvara? 1. T. Mrnavić, osm. 111. Deh nemoj me odagnati! P. Radovčić, nač. 340. Deh Josipe, digni iz moga srca svaku tašću ljubav! J. Banovac, prisv. ob. 84. Deh otvorite oči! I. J. P. Lučić, razg. 12. Nepoznanče deh odgovori sada! Đ. Rapić 17. Deh mislite vi sada, koliki strah nije bio u svima na okolo državama. A. Tomiković, gov. 307.

DEHA, *interj. u narodnoj pripovijeci ciganin kažući kako je čuo misu:* Fratar jednu prozbori a dijete kano s klipa odgovori mu, te deha tako, te deha tako. Nar. prip. bos. I, 85.

DEHO, *m. ime muško. isporedi* Dehoje. XIV *vijeka.* I Deho sь vsomь baštinomь u Sobri. Glasn. 24, 255. (1377).

DEHOJE, *m. ime muško* XIV *vijeka. isporedi* Deho. Deč. hris. 28. 46.

DEHUT, *m. ime muško. isporedi* Dehoje, Deho. XIV *vijeka.* Dehutь. Deč. hris. 34.

DEJA, *m. ime muško, hyp.* Dejan. — *Po južnom bi govoru glasilo* Dija, *isporedi* Dije. — *Dolazi od* XIV *vijeka.* Deja i Dobroslavь a bratь mu Draganь. Deč. hris. 33. O tamnico, vatrom izgorela! đe pogubi moga sina Deju. Nar. pjes. kras. I, 59.

DEJAK, *m. ime muško. — Dolazi dva puta* XIV *vijeka pisano* Dejakь, *ali je sva prilika da je stariji oblik* Dějakь (*isporedi* Dejan), *po čem bi glasilo u južnom i zapadnom govoru* Dijak. Bratь mu Dejakь. Deč. hris. 29. Dojakь i Dejakь. 30.

1. DĚJÂN, *m. ime muško. — isporedi* Dean, Deja, Dejak, Dejko, Dejo *itd. — Stariji je oblik* Dějanь *po čem bi trebalo da u južnom i u zapadnom govoru glasi* Dijan *(Daničić upotrebljava taj oblik:* sevastokratoru Dijanu, rječ. I, 263 *kod* Denьkovo) *ali tomu ne samo nema potvrde, nego je oblik* Dejan *potvrđen i u južnom govoru. — Postaje od osnove* děj (dějati, *činiti, raditi*) *sufiksom* anъ. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Dejan) *i u Daničićevu* (Dějanь). Dějanь: Sevastokratoru Dějanu. Mon. serb. 143. (1349). Dějanь . . . Dějana. 143. Dejanь *i* Dejan: Dejanь a synь mu Hranoje. Deč. hris. 14. Ranko i Dejanь. 20, *i još na mnogo mjesta.* Vojevoda Dejanь Manjakь Mon. serb. 104. 105. (1333). Logotetь Dejanь. 171. (1362). O Dejane, jedini u majke! Nar. pjes. kras. I, 58.

2. DĚJÂN, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118.

DEJANA, *f. žensko ime. — Postaje od osnove imena* Dejan *(koje vidi) sufiksom* a. — *Dolazi prije našega vremena pisano* Dějana. S. Novaković, pom. 63.

DEJÁNAC, Dejánca, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 71. — *vidi* Dejan *od čije osnove postaje sufiksom* ьcь.

DEJÁNDIŠITI SE, DEJÀNIŠITI SE, *vidi* dajandišiti se. M. Pavlinović.

DĚJÁNOV, *adj. koji pripada Dejanu. u naše vrijeme.* Pa govori Dejanovoj majci. Nar. pjes. kras. I, 58.

DEJÁNOVIĆ, *m. Dejanov sin, a u naše vrijeme dolazi kao prezime. — Dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dějanovićь. 3, 591). Ranko Dejanovićь. Deč. hris. 22. Gojislavь Dejanovićь. 23. Pavlь i Vojislavь Dejanovići. 10. 77. Stanojlo Dejanović. Rat. 183. — *isporedi* Deanović.

DEJČE, Dejčeta, *n. ime muško, dem.* Dejko, *isporedi* Dapče. — *Dolazi u hrisovulji* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku.* Dejče Stanilovićь z bratijomь. Glasn. 15, 289. (1348?).

DĚJČIĆI, Dějčića, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 10.

DEJČIN, *m. ime muško. isporedi* Dejko, Dejan, Dejo. — XIV *vijeka.* Dejčinь. Deč. hris. 50.

DEJINIĆ, *m. može biti Dejin (vidi* Deja) *sin, ali bi tad bilo običnije* Dejić; *po pravilima postaje od imena* Dejina *kojemu nema potvrde.* Mirьko Dejinićь. Deč. hris. 15.

DEJKO, *m. ime muško. isporedi* Dejan. *vrlo često u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Deč. hris. 1. 5. 9 *itd.*

DEJKOV, *adj. što pripada Dejku, vidi* Dejko. — *Dolazi u hrisovulji* XIV *vijeka (gdje stoji uz ime* mlačište, *i s ovijem zajedno naznačuje nekakvo mjesto) a otale u Daničićevu rječniku* (Dejkovь). A međa mu (selu Radeši) . . . niz ostro kamenije u Dejkova Mlačišta. Glasn. 15, 281. (1348?)

DEJKOVCI, *vidi* Denkovo.

DEJKOVIĆ, *m. Dejkov sin, vidi* Dejko. — *Dolazi u hrisovulji* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (Dejkovićь). Voja Dejkovićь z bratijomь. Glasn. 15, 294. (1348?).

DEJO, *m. hyp.* Dejan. — *isporedi* Deja. — *ńemu nema potvrde, ali ima adjektivu* Dejov *koji od ńega postaje.*

DEJOV, *adj. koji pripada Deju (vidi* Dejo). — *Dolazi dva puta u jednom spomeniku* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dejovь). Grьčinь Dejovь synь . . . Petrь Dejovь zetь. Mon. serb. 62. (1293—1302).

DĚK, *m.* excusatio, *izgovor. — Može biti postalo iz osnove glagola* dekati, *a isporedi i kod* dedeliti. — *U naše vrijeme u Konavlima u dubrovačkom kotaru u Dalmaciji.* Pak to . . . pak ovo . . . trista nekakvijeh deka. Dubrovnik 1870. 7.

DĚKALICA, *f. žensko čeľade, koje dječe. u Lici.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dékalīcâ. — *Postaje od osnove part. pract.* II *glagola* dekati *sufiksom* ica.

DĚKALO, *m. muško čeľade, koje dječe. u Lici.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dékālâ. — *Postaje od* dekal *osnove part. praet.* II *glagola* dekati. *sufiksom* o.

DĚKÂN, dekâna, *m.* decanus, *onaj što je najstariji po godinama ili po časti u kojem zboru, a osobito među kanonicima. — Postaje od lat.* decanus *ili od tal.* decano. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu.* Gospodin D. Auberto Mirei dekan iliti najstariji Antuerpijenski. P. Knežević, osm. 372. Po isti način biše mnozi kanonici i dekani u svetomu Nikoli u Baru. And. Kačić, razg. 182.

DEKANOVAC, Dekanovca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Dekanovec. Schem. zagr. 1875. 136.

I. DĚKÂŃE, *n. djelo kojim se dječe. — od part. praet. pass. glagola* dekati *sufiksom* je *(ńegda* ije). — *Dolazi u naše vrijeme i u Stulićevu i u Vukovu rječniku* (excitatio jumenti ad progrediendum voce' de). Kako bi se lakše pribortala mala turma, veliko dekańe. Osvetn. 6, 48. Dekańe, pjevańe glasom, koji drkće. *u Lici.* V. Arsenijević.

2. DĚKÂŃE, *n. u zagonetkama i u Vukovu rječniku.* Prispi čare na mačare, na pańe dekańe, na seńe dupore *(odgonetłaj: mlin).* Nar. zag. nov.

133. Prispi čare na migare, na pańe dekańe, na seńe dupore. *(odgonetļaj: oči).* 158. Prispi čare na magare, na pańe dekańe, na seńe dupore *(odgonetļaj*: stupa). 216. 217.

DEKAR, *m. jamačno grčka riječ, vaļa da nekakva mjera što se dijeli u desetoro. — Dolazi (pisano* dekarь) *na jednom mjestu u knizi pisanoj* XVII *vijeka.* Na dekarь zlata komid koliko lešnik. Glasn. 25, 35.

DEKARE, *f. pl. (?) ime mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DÈKATI, dȅčēm *(i* dȅkâm), *impf. govoriti de (koje vidi). — perf.* deknuti. — *Ake. kakav je u praes., onakav je u impf. i u part. praet. pass.; u ostalijem je oblicima kako u inf. — Postaje od de sufiksom* k. *isporedi* bukati, stukati *itd. — U naše vrijeme. a) goniti konja, govoreći* de. *u Stulićevu (praes.* dekam) *i u Vukovu rječniku (praes.* dečem). *može biti i prelazno.* Šta ga dečeš? udri ga batinom. Vuk, rječ. 115b. *(Budalasti brat)* zbaci sa sebe vreću i ńu pojaši, te ju stane dekati; ali ona ni s mjesta. Nar. prip. bos. 1, 137. Ma tko deka, nikoji ne znade, jer samari gredu naprijeda, a tovari dekat ne umijedu. Osvetn. 6, 48. — *b) pjevati glasom, koji drkće, za to što se udara paleem po grkļanu. u Liei.* V. Arsenijević.

DÈKAV, *vidi* dvekav.

DEKEBAR, *vidi* dekembar.

DÈKÈMBAR, dèkêmbra, *m. vidi* decembar. *od lat.* december, *ali preko grč. δεκέμβριος. dolazi promijeńeno na ńekoliko načina:* k *pred* e *može postati* č, *ta kod ńekijeh primjera pisanijeh ćirilskijem slovima gdje stoji* k, *ne zna se treba li čitati* k *ili* č. em, *postavši u starosloveńskom jeziku* ę, *u našemu postaje* e; *mješte* m *u kojem primjeru dolazi* n. b *može se zamijeniti slovom* v *po grčkom izgovoru, a može i ispasti. nasvrhu mj. nastavka* ar (rъ) *može biti nastavak* rij *prema grčkome* ριος. *a)* dekembar *ili* dećembar: *aa) pisano je* k *a ne zna se, treba li čitati* k *ili* č: dekembra. Mon. serb. 202. (1382). — *bb)* dekembar. *u spomenicima i u knigama u kojima za glas* č *ima osobito slovo i u Daničićevu rječniku* (dekembrь). dekembra. Mon. serb. 273. (1409). dekembra. 329. (1423). Mjesec dekembar prosinac. M. Divković, nauk. XIII. — *cc)* dećembar. 29 prošloga dećembra. Glasn. 11, 3, 183. (1714). — *b)* dekebar *ili* dećebar. *aa) ne zna se, jeli* k *ili* č. dekebra. Mon. serb. 419. (1442). — *bb)* dekebar: dekebra. Mon. serb. 250. (1400). 294. (1419) *i u Daničićevu rječniku* (dekebrь). — *c)* dekenbar *ili* dećenbar: dekenbra. Mon. serb. 424. (1442) *i u Daničićevu rječniku* (dekenbrь). — *d)* dekembrij *ili* dećembrij: dekembrija. Mon. serb. 155. (1356). dekembrija. Spom. sr. 1, 4. (1395). Mon. serb. 342. (1427). *i u Daničićevu rječniku* (dekembrij). — *e)* dekembrij *ili* dećenbrij: dekenbrija. Spom. sr. 2, 51. (1407), *i u Daničićevu rječniku* (dekenbrij). — *f)* dekemvrij *ili* dećemvrij: *aa) ne zna se, jeli* k *ili* č: dekemvrija. Mon. serb. 177. (1367). dekembrija. 272. (1405) *i u Daničićevu rječniku* (dekembrij). — *bb)* dećemvrij: dekjemvrija. Mon. serb. 269. (1405). 355. (1428) *i u Daničićevu rječniku* (dećembrij). — *g)* dećemrij: dećemrija. Glasn. 11, 3, 66. (1707).

DEKEMBRIJ, DEKEMVRIJ, DEKENBAR, DEKENBRIJ, *vidi* dekembar.

DÈKIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Sem. karlov. 1883. 71.

DEKÍKA, *f* momentum, punctum temporis, *čas, trenutak, minuta, sekunda. arap.* daqiqa, *tur.* dakyka. — *U naše vrijeme.* Za tri sata i sedam dekika. Nar. pjes. vuk. 5, 352. Neki sluša saat u ńedrima, kako oda i dekike voda. Nar. pjes. petr. 3, 77.

DÈKLA, *f.* virgo, ancilla, *djevojka, sluškiња, vidi* dikla. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (djevojka, službenica ‚ancilla, famula'), *u Bjelostjenčevu* (službenica, službkiња, raba ‚ancilla, famula, serva, servitrix'; 2. dekla mlaja ‚abra'; 3. dekla dvorna, službena divojka ‚pedisequa'), *u Jambrešićevu* (‚ancilla, famula'), *u Voltigijinu* (‚serva, fantesca' ‚magd'), *u Stulićevu (vidi* dikla), *u Vukovu (vidi* dikla). *a) djevojka.* Kad dekle ko hode pogledaju te stav. M. Marulić 157. Ni da će bit žena, ni dekla, ni vila. H. Lucić 221. Vridne i poštene dekle i pristale. I. Ivanišević 314. Dekla splitskoga preko mora meno u svem zdrava odni. J. Kavańin 542a. Što je dekla navikla, to nevesta ne odviče. D. Obradović, sav. 91. Dekla, djevojka. u jednom dijelu Zagorja. F. Hefele. — *b) sluškiња.* Muški sluga: ‚dečko'; ženska: ‚sluškiња, dekla, službenica, posluznica'. *(U stubičkoj župi i hrvatskom Zagorju).* V. Bogišić, zborn. 145. Dekla, služavka. u Prigorju. F. Hefele.

DEKLARITI, deklarim, *impf.* ancillari, *služiti kao dekla, sluškiња. — isporedi* dekliti. — *Dolazi u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu rječniku.*

DEKLEŠANAC, Deklešanca, *m. seoce u Hrvatskoj u križevačkoj podžupaniji.* Deklešance *(kajkavski).* Pregled. 68.

1. DÈKLICA, *f. dem.* dekla. — *isporedi* diklica. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚puellula, virguncula; ancillula') *i u Jambrešićevu* (‚puellula'). Sad se čudim, da gore nisi dopala muke i pokore, deklice pristala. H. Lucić 242. 243. Svako tvrdo srce mladih deklic lasno se da dobiti. P. Zoranić 1b. A još ńikunjem gizdavu deklicu. I. T. Mrnavić, osm. 144. Još deklicom kad si bila. I. Ivanišević 264 Veseľte se, mê deklice, tako, kad vam nepristano uživat je rajsko lice vjereniško obećano *(o dumnama).* J. Kavańin 369b.

2. DEKLICA, *f.* galanthus nivalis L., *ńeka trava, visibaba. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 62. — deklica ivańska, *f.* chrysanthemum leucanthemum L., *rada, kod istoga pisca.* 62.

DEKLIĆ, *m.* puer, *djetić, momčić. — Postaje deminutivnijem sufiksom* ić *od osnove* dekl *imena ženskoga* dekla, *koja je ovdje shvaćena kao da je osnova muškomu imenu (sa značenjem* momak) *kojemu nema potrrde. — U Jambrešićevu rječniku, u Voltigijinu (u obadva kajkavski* deklič, *a griješkom stoji da je ženskoga roda, u Jambrešićevu* deklič ‚puella', *u Voltigijinu* deklič, -ča ‚serva, ragazzotta' ‚mädchen'), *u Vukovu (vidi* momčić).

DÈKLIN, *adj. koji pripada dekli. — U Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu rječniku.*

1. DÈKLINA, *f. anym.* dekla. — *Postaje od osnove imena* dekla *sufiksom* ina. Deklina, odrasla djevojka. u Prigorju. F. Hefele.

2. DEKLINA, *f. vrsta vinove loze. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 62.

DEKLITI, deklim. *impf.* ancillari, *služiti kao dekla, sluškiња. — isporedi* deklariti. — *Dolazi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

DÈKNUTI, dȅknēm, *pf. zavikati jedan put* de *(koje vidi), osobito goneći konja. — impf.* dekati

— *Akc. je u svijem oblicima osim praes., onakav kakav je u inf.* — *Postaje od osnove* dek *glagola* dekati *sufiksom* nu *u inf.*, n *u praes.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DEKOVIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka i u naše vrijeme.* Stepan Deković. Mon. croat. 282. (1581). Pred ńim bješe Deković Murate. Pjev. crn. 75b.

DEKÓVNICA, *f. dekav kruh. u Lici.* V. Arsenijević.

DÈKRÊT, *m. pisana naredba svjetovne ili crkovne vlasti (u svijem ovijem primjerima crkovne), tal.* decreto. — *Od* XVI *vijeka.* Kako no se čti u dekretu. Š. Budinić, ispr. 32. Suproć onoj naredbi ili dekretu. B. Kašić, rit. 55. Dekret ili ti zapovidi od skupa s. oficija. M. Dobretić 172.

DEKRETÁLI, *m. pl. lat.* decretales (epistolae): *a) papine odluke i naredbe (u crkovnom zakonu):* Zapeljavi i zmutljivi kanoni i dekretali. Anton Dalm., ap. 63. — *b) crkovna naredba uopće. na jednom mjestu* XVII *vijeka:* Svetoga Frane naredbo zapovidaju i dekretali da . . . I. Ančić, ogl. 105.

DEKRÈTÂLSKÎ, *adj. koji pripada dekretalima.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka gdje stoji nom. pl. n.* dekretalska *kao supstantiv i znači dekretale.* Ona dekretalska nisu učińena za nepomńivih. Naručn. 72b.

DEKRÈTATI, dekrètâm, *pf. odrediti pismeno, tal.* decretare. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka:* Da nam se ‚brebroje' dekretane plate više rečene. Starine 10, 38. (1783).

DÈKTÈBAR, dèktèbra, *m. vidi* decembar *i* dekembar. — *Postaje od oblika* dekebar *umetavańem slova* t *prema* septebar *i* oktebar. — XV *i* XVI *vijeka.* Miseca Dektebra. Mon. croat. 113. (1474). Dan 23 Dektebra miseca. Š. Kožičić 50b. Mjeseca dektebra. Zborn. 160a.

DÈKTEŠ, *m.* Ako je ular koński, odnosno oglavnik, od kajiša, a povodac od singira ili gvožda omotan, taj povodac onda zovu ‚dekteš'. J. Bogdanović. *u Lici.* — *postańe nepoznato; svakako je riječ turska.*

DEKUTINCI, Dekutinaca, *m. pl. selo u Srbiji u vrańskom okrugu.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 305.

DÈL, *vidi* deli.

DÈLA, *interj.* eja, age, *vidi* de *od čega postaje dodavańem sloga* la. *isporedi* ala. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dela, sroće ti! M. Đ. Milićević, zim. več. 178. A dela pričaj tu svoju žalost! 215. Nego dela ti ovde nama presudi da se ne svađamo! zlosel. 278.

DÈLA-ÀMETOVE ŃÍVE, *f. pl. mjesto pod livadama u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 143.

DEL-ÀLIJA, *m. muško ime tursko. u naše vrijeme.* Hoćeš poći za me Del-Aliju? Nar. pjes. vuk. 3, 478.

DÈLÂROVA ŃÍVA, *f. mjesto pod oraćom zemļom u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasn. 19. 144

DÈLÂROV ÍZVOR, *m. voda u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasn. 19. 144.

DELBEN, *m. čovjek trom, leniv.* Nar. prip vrč. 223. *pers. tur.* tembel. — *vidi* dembel.

DELEGOSTA, *f. ime dvaju sela u Bosni u okrugu zvorničkom: razlikuju se među sobom tijem što se jedno zove* Delegosta Mala, *a drugo* Delegosta Velika. Statist. 93.

DELÈKTATI SE, dèlèktâm se, *impf. uživati, naslađivati se, lat.* delectari, *tal.* dilettarsi. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Tko se delekta u stvari bludne. I. Držić 166.

DELEMOŠKA, *f. ńekakva ptičica.* — *Postańe ńije poznato.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka:* Toj su svračci, delemoške i slavici. M. Vetranić 2, 270.

DELÈNGALO, *n. u zagoneci i u Vukovu rječniku.* Daj mi, mati, delengalo, da se prodelengam, da izidem na dvor, da se poburam *(odgonetļaj: ključ i vrata).* Nar. zag. nov. 90.

DÈLET, *m.* voluptas, *raskoša, tal.* diletto. — *Krajem* XV *i početkom* XVI *vijeka.* A ti se zabavi deletom kim godi. M. Marulić 139. Od igre, ka se čini za delet. Naručn. 93b. Ki su živili va vsakom deleti i naslajeńi telesnom. Korizm. 101b.

DELETAN, deletna, *adj.* jucundus, *prijatan, ugodan.* — *Postaje od* delet, *koje vidi, sufiksom* ьнъ. — *Na jednom mjestu krajem* XV *vijeka.* Htoći viditi deletan ter šaļiv (‚cum vis urbanus haberi'). M. Marulić 141.

DELÈTATI, delètâm, *impf.* delectare, *ugodno zabavļati, tal.* dilettare. — *isporedi* delektati se. — *Krajem* XV *i* XVI *vijeka. a) aktivno.* Ako te deleta slišati batałe. M. Marulić 132. — *b) sa* se, *refleksivno.* O tom se deletaše slišati. Transit. 221. Ki se slači i deleta meu bilimi i mirisnimi kriposti svetih. Nauk brn. 15a.

DELÈUŠA, *f. selo i brdašce u Ercegovini u bilećkom kotaru. u* Statist. bosn. *stoji (možebiti griješkom)* Daleuše. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Imam kmete sela Koravļice, i do ńih je selo Deleuša. Nar. pjes. vuk. 4, 384. Deleuša, brdašce do Koravnice u bilećkom kadiluku. V. Ļešević.

DÈLFÎN, delfína, *m.* delphinus, *pliskavica, od lat.* delphinus, *ili od tal.* delfino, *ili od ńem.* delphin. — *isporedi* dolfin, dupin. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

DÈLI, *adj.* audax, *hrabar, nestrašiv. pridijeva se sprijeda supstantivima (obično muškijem imenima i prezimenima) i ne mijeńa se po padežima. tur.* deli, *malnit, hrabar.* — *isporedi* delija. — *Dolazi od* XVII *vijeka (prvi primjer nije sasma pouzdan) i u Vukovu rječniku.* Vojnici litvanskoga kńeštva slijede, . . . glavu imaju deli *(var.* del, Pac, pan) Stjepana velikoga kanģilijera I. Gundulić 438. U nesvijesti eto skače deli Aslan-beg oholi među puške, među mače. J. Palmotić 367. Šimun deli Ženerale. J. Kavańin 124a. Mio zete, deli Strahiń-bane! Nar. pjes. vuk. 2, 270. Deli Musa! uklon' mi se s puta. 2, 407. No da vidiš deli Radivoja! 3, 11. — *i pred ženskijem imenom:* Ovce čuva deli-Magdalena. Nar. pjes. vil. 1867. 773a. — *i pred drugijem supstantivom:* Dočeka ga ogań od topova, pogodi ga deli alka zlatna. Nar. pjes. vuk. 5, 363.

DÈLIBAŠA, *m. onaj što zapovijeda delijama (konjanicima, vidi kod* delija), *i uopće vojnički zapovjednik, časnik, tur.* delibašy, *četovoda kod delija.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚praefectus praetorianorum'). Gdi je sopra, tu je delibaša; gdi je vojska, tu je arambaša: gdi je krvca, tu je delibaša. Nar. pjes. vuk. 1, 444. Učiniču decu jańičare, pred njima ću biti delibaša. 2, 269. Već je ono carev delibaša. 2, 280. Jesi l' čuo, delibaša Ibro? 3, 89. De je svadba, da si delibaša, đe je sofra, da si delibaša. Nar. posl. vuk. 74.

DÈLIBAŠIĆ, *m. delibašin sin, kao prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈLIBAŠIN, *adj. koji pripada delibaši. u Vukovu rječniku.*

DÈLIBAŠINICA, *f. delibašina žena. — U naše vrijeme.* A nazdravlja delibaša Ibro: Zdravo bila, iz planine vilo! ti si bila dosad gorska vila, a odsele moja ljuba mila, gospojica, delibašinica. Nar. pjes. petr. 3, 296.

DÈLIBAŠINO SÈLO, *n. selo u Bosni u bańoluèkom okrugu.* Statist. 33.

DÈLIBLAĆANIN, *m. čovjek iz Deliblata.* V. Arsenijević. — *Ake. se mijeńa u pl.:* Dèliblaćâni, Dèliblaćânâ *itd.*

DÈLIBLAĆÂNKA, *f. žensko čeljade iz Deliblata.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Dèliblaćanâkâ.

DÈLIBLATO, *n. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 52.

DÈLIBLATSKÎ, *adj. što pripada selu Deliblatu.* V. Arsenijević.

DÈLIBRDO, *n. seoce u Bosni u kotaru travničkom.* Statist. 68.

DÈLIĈ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71. — *uprav* Delijić, *delijin sin.*

DELIĆ-POLJANA, *seoce u hrvatskoj krajini u slunskom kotaru.* Schem. segn. 1871. 59.

DELI-DUMAKOV POTOK, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u crnoriječkom okrugu.* Šr. nov. 1872. 310.

DÈLIGRÂD, *m. tako se zovu šanci zgrađeni god.* 1806 *od Srbijanaca protiv Turaka put Niša, sad razvaljeni. — Dolazi i u Vukovu rječniku* (‚narrenstadt') seit 1806 eine schanze der Serben' blizu Niša ‚gegen die Türken'). Na Loznici i na Deligradu. Nar. pjes. vuk. 4, 528. Opštinska je kuća *(za deligradsku općinu)* na Deligradu. K. Jovanović 91. — *vidi* M. Đ. Milićević, srb. 792—800.

DÈLIGRADSKÎ, *adj. koji pripada Deligradu.* Deligradska *(opština).* K. Jovanović 91. Deligradska utvrđeńa. M. Đ. Milićević, srb. 793.

DÈLIJA, *m. i f.* eques levis armaturae turcicus, vir fortis, *tur.* deli, *vojnik u ńekoj četi lako oružanijeh końanika kojima se četovođa zove* delibašy, *kao adj. mahmit, hrabar. vidi* deli. — *Kao ostali ovaki supstantivi (na* a) *u plur. je obično ženskoga roda, a u sing. muškoga a često (osobito u pjesmi) i ženskoga. — Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod b)), između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚vir strenuus, egregius, serenus; juvenis conspicuus'), *u Voltiđijinu* (‚vanarello, sbravo' ‚windbeutel'), *u Stulićevu* (‚egregius, strenuus'), *u Vukovu* (1. ‚der leibsoldat des' vezir, ‚miles praetorianus'. 2. ‚krieger überhaupt' ‚miles', cf. junak). *a) turski końanik lako oružani u carevoj ili vezirevoj straži.* Vitezovi uz ńih *(spahije)* prici, delije stahu u tri četo. I. Gundulić 324. Za ńim srnu sarigeti i delije svekolike. J. Palmotić 367. Sakroj meni ruho scratljinsko ka' što nose careve delije. Nar. pjes. 3, 294. Delije su sve konići, i imaju visoke crne kape kovrgake. Vuk, rječ. 115b. — *b) hrabar vojnik, junak.* Daću t' kožu kaplan posta kom se rese sve delije. S Gučćić. star. pjes. kuk. 1, 107a. I svojo delije po vojski nukaše. Đ. Baraković, jar. 57. K sebi pridružiti istočne delije. I. T. Mrnavić, osm. 92. Toj ne bi dosta dostojanstvu te delije, dohodak mu poda. J. Kavańin 129b. Rajaju se zmije od zmija, a delije od delija. 205a. Sve delije izabrane. I. A. Nenadić, šamb. 23. Ono bišo delija, koji Turaka ubijaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Pak ga dava neznanoj deliji. Nar. pjes. bog. 27. Svim delijam pisma na pošteńe. And. Kačić, razg. 35b. Nu se pridaj, kaurska delijo. 303a. O gospojo, o žono, ne žono, nego delijo glasovita! Đ. Rapić 333. Otud ide star delija. Nar. pjes. vuk. 1, 292. Tu dolazi mlad na końu, mlada delija. 1, 295. Dočekajte neznana deliju. 2, 78. Dođe tebi neznana delija. 2, 79. Ugleda ga Smiljanića majka, ona više na svoje delije: boga vama, delije mi vjerne! Nar. pjes. kras. 1, 15. Kad je vojsku vojevati, onda se više: kamo junak Kraljeviću Marko? A kad jo šićar dijeliti, govore mu: otkuda si, neznana delijo? Nar. posl. vuk. 117. Sve delije u demije, a u koše žita nije. (U Crnoj Gori). 280. Pucaj zemljo, delija te kopa! M. Pavlinović, razl. spis. 338. — *c) ironički, o čovjeku koji se hvali da je delija, junak, a nije, torlak, hvališa u naše vrijeme (vidi i u Voltiđijinu rječniku).* On se pušta za nos vući od dvije tri delije. S. Ljubiša, prip. 103. Da počasti dvije tri skorovečerńe delije što digoše svijet na toljagu. 219. — *d) prezime ili nadimak. od prošloga vijeka.* Tojša Delija. Stanoje Delija. Glasn. II, 3, 75. (1706—1707).

1. DELÌJÂŠ, delijáša, *m. vidi* delija. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Delijaše pjeva od mejdana. And. Kačić. razg. 273a.

2. DELÌJÂŠ, Delijáša, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 11.

DÈLIJATI SE, dèlijâm se, *impf. hvaliti se kao delija, baniti se, vidi* delija *pod c). — U naše vrijeme.* Počne se *(ciganin)* u putu baniti i delijati, da nije begenisao nikome ni pomoz' bog nazvati. Nar. prip. vrč. 39.

DÈLIJICA, *m. i f. dem.* delija. — *U naše vrijeme.* Ako j' ona delijica mlada, izbiraće svijetlo oružje. Nar. pjes. istr. 1, 11.

DÈLIJIĆ, *m. mlad delija, mlad junak, uprav delijin sin. — U naše vrijeme.* Prebijajmo prve za potońe, dva delijća za popa Milijća. Pjev. crn. 222a.

DÈLIJIĆI, Dèlijîća, *m. pl. zaselak u Srbiji u užičkom okrugu. — Postanje i značeńe vidi kod* Delić. Delijći. K. Jovanović 158.

DÈLIJIN, *adj. koji pripada deliji. — U Vukovu rječniku.*

DÈLIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada delijama, koji je kao što je u delija. — Od* XVIII *vijeka (u Bjelostjenčevu rječniku:* po delinsko ‚egregie, strenue, fortiter, generoso') *i u Vukovu rječniku* (delijnski). Stan' za pòsō ženskom nogom, a delinskom ga ufati rukom. (Z). Poslov. danič. 113. Ostavi mi delijnske perčine. Nar. pjes. vuk 3, 350. Pa kupuje delinsko odijelo. Nar. pjes. juk. 466. — Na delijnsku, t. j. kao što je u delija. Vuk, rječ. 115b. Na delinsku perčin ostavila, na se meće delijnsko odjelo. Pjev. crn. 190b.

DÈLIJÎNSTVO, *n. osobina onoga koji je delija, junaštvo. — Postaje od* delijin *sufiksom* ństvo. *— Od* XVIII *vijeka (u Belinu rječniku) a između rječnika u Belinu* (delinstvo ‚praeclarum facinus'), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (dèljînstvo *s primjerom:* Ti ne kupi svate po hainstvu, no pokupi svate po delijnstvu).

DELI-JÒVAN, *m. planina u Srbiji.* Oko vrhova Rtńa, Beljanice, Stola. Deli-Jovana i Miroča M. D. Milićević, zim. več. 259. Vezuje se (planinski hrbat) na spojašńoj strani sa Brezovnicom, Malinikom, i preko Stola sa Deli-Jovanom. Glasn. 43, 264

DÈLÎJSKÎ, *vidi* delijinski. — *U Vukovu rječniku.*

DÈLIKÂN, *adj. tal.* delicato *(što je shvaćeno kao da je part. praet. pass. izmišljena glagola* delicare), *mekašan, slab, nježan, izbran.* — xvi *i* xvii *vijeka. a) o čeljadetu i o ljudskom tijelu, mekašan, slab, nježan.* Mladahnijeh i delikanijeh djevic. B. Gradić, djev. 85. Čovjek od mnogo delikane puti i tijela priblaga. B. Kašić, nač. 69. — *b) o hrani i o drugom, izbran, skupocjen.* Delikanijem pivom napojen. B. Gradić, duh. 15.

DELIKÀNLIJA, *m. (živahan, vrijedan, hrabar) momak, tur.* delikanly, *kojemu je krv pomaŋena.* — *U Vukovu rječniku u kom stoji* vidi momak.

DELIKÁTAN, delikátna, *adj. vidi* delikan. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* On je delikatnijeg stomaha. D. Obradović, basn. 361.

DELÎLUK, *m.* superbia, *ponositost, oholost, tur.* delilyk, *bjesnoća, junaštvo.* — *isporedi* delija *pod c).* — *U Vukovu rječniku.*

DELIM, *m. ime mjestu u Hrvatskoj* xiii *vijeka. U spomeniku pisanom latinski:* Terra Delym. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

DELINO BRDO, *n. mjesto pod vinogradima u Srbiji, u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1861. 286.

DELISINA, *m. prezime* xvii *vijeka.* Ivaniš Delisina. Stat. poļ. ark. 5, 311. (1662).

DELIŠIMONOVIĆ, *m. prezime* xvii *vijeka.* — *pisano i* Delišimunović (xviii *vijeka).* Krištof Delišimonović razbi Mustaj-bega glavara bihajskoga (1676). P. Vitezović, kron. 201. General Delišimunović začeo je novine u kojije*(h)* krajina obstati ne može. Star. 12, 35. (1712).

DÈLIUSTÂVCI, dèliustavâkâ, *m. pl. treći dan po krsnom imenu. vidi* deli *i* ustavci. — *U Vukovu rječniku u kojem je dodato da se govori u Crnoj Gori.*

DELIVIĆ, *m. prezime.* — *od* xviii *vijeka.* Ovdi slidi Delivić fra Mato. Nadod. 54.

DÈLKUŠICA, *f. nekakva ptica u narodnoj pjesmi i otale u Vukovu rječniku.* — *Dem.* delkuša *koje nema potvrde. riječ je turska; ali ne znam, jeli od pers.* dil-kuša, *adj. koji otvora, razveseļuje srce, lijep, ugodan, ili od tur.* dilkuš, *subst. ptica od srca, duša. Vuk u rječniku kaže:* čini mi se da se papagaj turski zove ‚dil kuš'. Na grančici tica delkušica. Nar. pjes. 1, 197. — *govori se i* denkušica: Viš' glave mu tica denkušica. Nar. pjes. petr. 1, 276. Više vrata tica denkušica. 2, 618.

DELMA, *f.* Delminium, *negda grad u Dalmaciji po kojem bi se ova zemļa tako nazvala.* — xviii *vijeka u jednoga pisca.* Gdi 'e grad Pidaur, Norin, Delma? J. Kavanin 247b.

DELMANSKI, *adj. koji pripada gradu Delmi. vidi* Delma. Kraļ Svetopelk ki na poļu delmanskomu krst prijavši. J. Kavanin 243b.

DÈLÔNGO, *adv. odmah, brzo, tal. (u mletačkom dijal.)* delongo. — *Dolazi u narodnijem pjesmama prošloga vijeka (u dubrovačkom rukopisu) a i u naše se vrijeme čuje u Boci kotorskoj i po dubrovačkijem selima (ne u Dubrovniku).* Neg se bješe delongo pomirio s ļubi svojom. Nar. pjes. bog. 91. Tad mi ide gledati na vezijere oko sebe, da delongo pogubo Jakoba Maruškovića. 224.

DEMA, *m. muško ime našega vijeka.* Tu je 5 januara 1805 Dema, Gušančev sestrić i kapadahija, napao na Srbe. M. Đ. Milićević, srb. 105.

DÈMAŠAK, dèmaška, *m.* pannus damascenus, *šamalaģa, tur.* dimešk, *tal.* damasco. — *u Dubrovniku u naše vrijeme.*

DEMBEL, *m. lijen čovjek, lijenština, tur.* tembel. *isporedi* delben. — *Dolazi od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku* (ļenivac, koji od lijenosti ništa ne može raditi). Lenština i dembel niti je među ļude, niti među paļeve pristao. D. Obradović, basne 202. Kažu da turski car dembele hrani i odijeva, ali najprije svakoga ogledaju, jeli upravo za dembele: da ne bi mogao što raditi. Vuk, rječ. 116a.

DEMBÈLISÁŃE, *n. stańe onoga koji dembeliše.*

DEMBÈLISATI, dembèlišem, *impf. lijeniti se, lijeno živļeti.* — *Postaje od* dembel *sufiksom* is *(vidi* Miklošić, vergl. gramm. 2, 476 *i dalje).* — *U Vukovu rječniku.*

DEMBIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. viii.

DEMBUBA, *m. prezime u naše vrijeme.* Ilija Dembuba iz Bosuće. M. Đ. Milićević, srb. 339.

DÈME, dèmeta, *n.* fasciculus, *naramak, tur.* demet. — *U Vukovu rječniku.*

DEMELIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 664. *(među prenumerantima).*

DEMENICA, *f. zemļa pod nivama u Srbiji u vaļevskom okrugu.* Sr. nov. 1861. 710.

DEMERHAN, *m. tursko ime muško* xvii *vijeka.* Starine 11, 98. (1655).

DEMERJE, *n. selo u Hrvatskoj u zagrebačkoj podžupaniji.* Pregled. 21.

DEMÈROŃA, *f. brdo u Srbiji na lijevoj strani Ibra blizu Maglića.* — *U Vukovu rječniku.*

DÈMESKIJA, *f. vidi* demeškińa, dimišćija. — *U narodnoj pjesmi* xviii *vijeka.* Ali mi se odrva demeskijom britkom sabļom. Nar. pjes. bog. 17.

DEMEŠ, *m. selo u Ugarskoj blizu Ostrogona.* Šem. prav. 1878. 37.

DÈMEŠKIŃA, *f. vidi* dimišćija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I pripaši đordu demeškińu. Nar. pjes. vuk. 1, 594.

DEMETRIJ, *m.* Demetrius, *vidi* Dmitrije, Dmitar. *isporedi* Dimitrija. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Gdi 'e Demetrij Hvara istoga? J. Kavańin 243a. Svet Demetrij drugi Ivan. 304b.

DEMETRIJA, *m. vidi* Demetrij. — xviii *vijeka.* Bože, koji blaženoga Demetriju mučenika prosvitļuješ. A. Kanižlić, bogoļubn. 398. Ostaviši Teodora i Demetriju. A. Tomiković, živ. 10.

DÈMIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈMIJE, dèmîjâ, *f. pl. vidi* dimije. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje je dodano da se govori u Crnoj Gori).* Sve delije u demijo a u koše žita nije. Nar. posl. vuk. 280.

DEMIŃATI, demińâm, *pf. zabiti, stepsti, ostaviti (s nepomńe) što na takom mjestu da postije nije lako naći.* — *Akc. se mijeńa u prues.* 1 *i* 2 *pl.:* demińámo, demińáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dèmińâ, *u part. praet. act.* II. dèmińao, dèmińâla, *u part. praet. pass.* dèmińân, dèmińât. — *Riječ je tuđa, ali ne znam, odakle je (zar tal.* diminuire, *umanjiti?)* — *Dolazi u naše vrijeme kod naroda u Lici.* Ne znam, kuda si ti moju u. p. knjigu ili šta drugo demińao. J. Bogdanović. — *sa* se, *refleksivno: zabiti se, stepsti se.* Ne znam, kuda se ti demińa, već to odavno tražim. J. Bogdanović.

1. DÈMIR, *m. gvožđe, tur.* demir — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. a) obično se pridijeva sprijeda supstantivima ne mijenjajući se po padežima. onda znači gvozden, od gvožđa.* Na demir se peńger naslonio. Nar. pjes. vuk. 2, 45. Svrb košulje demir anteriju. Nar. pjes juk. 166. — *isporedi* Demir-kapija, demir-trava. — *b) dolazi samo po sebi kao supstantiv, ali tad kao da je izostavljena za nim riječ peńger, te znači gvozdenu rešetku na prozoru.* Na demir je naslonila ruku. Nar. pjes. petr. 1, 154. Pa se uz ńih peńe uz peńgere, i udara nogom u demire, svi demiri unutar padoše. 2, 518. — *U ovom primjeru po svoj prilici treba čitati* demirli peńgeru: Primakni se demir i peńgeru. Bos. prij. 1, 47.

2. DÈMIR, *m. ime muško turško i prezime. postaše vidi kod* 1. demir. *a) turško ime muško. od* XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Demirь). (1402) carь Demirь ubi cara Bajazita podь Janьgurome. Okázk. šaf. 75. (1501). Demirь, synь Pajazitovь, carstvova 35 lětъ. 88. (1680). Vrag nanese Kajović-Demira, odmah Demir kuburliju pali. Nar. pjes. vuk. 4, 432. — *b) prezime.* Schem. bosn. 1864. XVIII. Jovanu Demiru iz Draženovića M. Đ. Milićević, srb. 606.

DÈMIREVAC, Dèmirêvca, *m. selo u Prosari u bosanskoj krajini.* M. Ružičić.

DÈMIR-KAPIJA, *f. tur.* demir-kapy, *grozdena vrata. ima nekoliko klanaca koji se ovako zovu. spomińu se: a) blizu Rśave, gdje Dunavo prokrčuje put među banatskim gorama i Miročem* (Porta ferrea), *od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Od mora Adriatika do Demirkapije turski, a naški do gvozdeni vrata. I. Ančić, vrat. 173. Crvenoga vina iz Vidina, a rakije iz Demirkapije. Nar. pjes. vuk. 3, 352. — *b) na gori Goču u Srbiji u kruševačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 718. — *c) na rijeci Vardaru u Macedoniji.* XVIII *vijeka:* I tu na Vardaru stěne visoke do oblak, i tu je prosěčen kamen te naćinēn put, zove se Demir-kapija Marka Kraljevića. Glasn. 31, 300. (1704).

DEMÌRLI, *adj. grozden, tur.* demirli. *isporedi* 1. demir. *stoji pred supstantivom i ne mijeńa se po padežima.* — *U naše vrijeme.* Obaljena demirli kapija. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Više gradske demirli kapije. Ogled. sr. 449.

DÈMIROV, *adj. koji pripada Demiru.* — *U naše vrijeme.* I navede sestru Demirovu. Nar. pjes. vuk. I, 427.

DÈMIROVAC, Dèmirôvca, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom* Statist. 50.

DEMIRSKI, *adj. na dva mjesta u jednoga pisca* XVI *vijeka, nepoznata značena, vala da* demiški, damascenus (?). U svake luk demirskim tegom hitro napisan. P. Zoranić 31a. Razliki uzli demirski hitro pripisani. 45a. — *u zadńem primjeru može biti da je* demirski *adverab.*

DÈMIR-TRÁVA, *f.* thalictrum minus L., *očobajka. u niškom okrugu* Javor 1881. 122. Neki misle, da je to ona trava, kojom korńača otvara ogradu, kad joj se stavi oko gnijezda. S. I. Pelivanović.

DEMÌŠKI, *adj. demiskija. u jednom primjeru iz narodne pjesme u naše vrijeme stoji pred imenom* ćorda, *ne mijeńajući se po padežima.* Na krilo turiše dugu pušku i demiski-ćordu. Pjev. crn. 171b.

DEMÌŠKIJA, *f. vidi* dimišćija. *od* XVI *vijeka.* Bratu ostavjam sablju demiskiju. Mon. croat. 251. (1550). A potežo oštru demiskiju. Nar. pjes. juk. 502.

DEMÌŠĆÂNKA, *f. vidi* dimišćija. *kod jednoga pisca u naše vrijeme.* Zadje puške, spasa demišćanku. Osvetn. 4, 41.

DEMÌŠĆIJA, *f. vidi* dimišćija. — *U naše vrijeme.* Poslaću ti dvijo demišćije sve u čistu zalivene zlatu. Nar. pjes. 3, 491. Daj ti meni sablju demišćiju. Pjev. crn. 125b.

DÈMIŠKA, *f. vidi* dimišćija. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* I demiške po izboru krive. Osvetn. 2, 135.

DEMÌŠKIJA, *f. vidi* dimišćija. *od* XVI *vijeka.* Što li *(su)* demiškije srebrom okovane. M. Vetranić 1, 44. — *o igli:* Prošla bi proz uši igle demiškije tri krat kovane. (Z). Poslov. danič. 101.

DÈMIŠKIŃA, *f. vidi* dimišćija. *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Moja svitla sablja demiškińa. And. Kačić, razg. 102b. O bedri mu sablja demiškińa Nar. pjes. vuk. 4, 56. A o pasu đorde demiškińe. 5, 289.

DEMOGÒJ, *m. ime muško. spomińe se* XVIII *vijeka.* Na 864 Demogoj kraljeva' je nad Rvatim i Dalmatinim. And. Kačić, kor. 416.

1. DEMÒN, *m. vrag, đavo, grč. δαίμων, lat.* daemon. — *isporedi* demun. — *Od* XIV *vijeka kod pisaca.* Otь sьrěšte demona poludьnьnaage. Domentijana 299. Vьsi demoni izъčeznuše. 301. Demoni mu zaslipe dušu. I. Ančić, ogl. 187. Kako demon, odprije andeo lijep na nebi. J. Kavańin 412a. Preporučujem moju grešnu dušu gospodu bogu i andelu braniteju i svemu kolu nebesnome da mi je budu čuvati na čas smrtni od proklетoga demona *(u oporuci).* V. Vrčević, niz. 21.

2. DEMÒN, *m. muško ime, grč. Δαίμων.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Demonь). Dobrovoj i Šiča i Demonь. Mon. serb. 97. (1330). Deć hris. 60.

DEMONSKI, *adj. koji pripada demonima, vražji, đavolski.* — XIV *vijeka.* Iskušenjemь demonskimь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 195. tip. stud. glasn. 40, 154.

DEMRDAŠ, *m. u zagoneci. vidi* domrdaš.

DEMŠED, *m. selo u Ugarskoj* Šem. prav. 1878. 36.

DEMUN, *vidi* 1. demon. — XVI *vijeka kod pisacu čakavaca i u naše vrijeme kod naroda.* Hći moja ļute strajajet od demuna. Korizm. 22b. Jegože héer iscelil biše od demuna. S. Kožičić 4b. Poglavicu demunov. Anton Dalm., nov. tešt. 102b. luc. 11, 15. Demun, pogrdna riječ. Skoroteča 1841. 249.

DEMUNSKI, *adj. koji pripada demunima. isporedi* demonski. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Od ruka demunskijeh. Zborn. 162a.

DENA, *f. žensko ime.* Sr. nov. 1880. 750.

DĚNAK, děnka, *m. vidi* deńak. *u Mikaljinu, u Belinu* (‚sarcina' *s dodatkom da je tuđa riječ*: ‚illirico barbaro'), *u Stulićevu rječniku* (‚sarcina, fasciculus').

DEN-ÀLIJA, *m. turško ime muško.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Denalija Vlahoviću. Nar. pjes bog. 106.

DENÀLIJIN, *adj. koji pripada Den-Aliji.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Iz daleka ugledao Denalijin bio šator. Nar. pjes. bog. 107.

DENÀRIĆ, *m.* rhinanthus cresta galli L., *neka trava, pijetlova kresta, kokotova trava.* — *U naše vrijeme u jednoga pisca.* Denarić, rus. денежникъ, rhinanthus crista galli L. B. Šulek, im. 62.

1. DĚNČIĆ, *m. dem.* denak. — *Postaje od osnove* denk *sufiksom* ić. — *U naše vrijeme.* Dolazi *(duvan)* u malim denčićima umotan u bošču. Đ. Popović, pozn. rob. 244.

2. DENČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Arsenije Denčić. Rat. 365.

DENDĚREK, *m. vidi* degenek *od kojega je postalo pomijerańem i kvareńem. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* denděrêkâ. — *U Vukovu rječniku u kojem ima i primjer:* Da mu dade trista dendereka.

DENDRK, *m. prezime ili muški nadimak* XVIII *vijeka.* Milisav Dendrk. Glasn. u, 3, 74 (1706-1707).

DENIĆ, *m. ime mjestu prije našega vremena.* Deniča. S. Novaković, pom. 131.

1. DENIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 68.

2. DENIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Rat. 173. 417. 421.

DENÌGATI, denigâm, *pf. ne dati, lat. i tal.* denegare. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Stvar ka mu se može s razlogom denigat. M. Marulić 131.

DĚNIJE, *n. vidi* bdjeńe *pod b).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I držaše velika denija. Nar. pjes. vuk. 2, 74. 3, 326. I drži nam četvero denija. 4, 424.

DENINO BRDO, *n. mjesto pod vinogradima u Srbiji u kragujevačkom okrugu.* Vinograd u Deninom Brdu. Sr. nov. 1865. 296. 327. 1875. 652.

DENKO, *m. muško ime.* XIV *vijeka.* Deč. hris. 42. 71. 77.

DENKOVO, *n. ime selištu koje je negda bilo u Žegligovu ne daleko od sadašnega Kumanova. — Dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Denkovo) *gdje je kazano da će biti isto što se na drugom mjestu nazivle* Dejkovci. Selo Arhiļevica, selo Ruginci, selo Mokra Poļana, selo Drugoševci, selište Denkovo, selo Glažńa . . . Mon. serb. 143. 144. (1349). Selo Arhiļevica, selo Ruginci, selo Mokra Poļana, selo Glažńa, selo Dejkovci . . . 191. (1379). Među selima koja je car Stefan dao sevastokratoru Dijanu a poslije na molbu ńegovu crkvi bogorodičinoj u Arhiļevici bješe ‚selište Denkovo'. M. 144. poslije trideset godina među selima iste crkve kad ih je s crkvom zajedno carica Jevdokija prilagala Hilandaru ne pomińe se ‚Denkovo' nego ‚selo Dejkovci'. M. 191. a bez sumńe je isto pa griješkom stoji ili u prvom imenu n (ıı) mjesto j (ı) ili u drugom j (ı) mjesto n (ıı). Đ. Daničić, rječ. *kod* Denkovo.

DĚNKUŠICA, *vidi* delkušica.

DENOVI, *m. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u biogradskom okrugu.* Sr. nov. 1871. 507.

DENOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 28.

DENSKA, *f. vrh u Srbiji u niškom okrugu.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 82.

DĚNTA, *f. selo u Banatu — Dolazi od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131. Šem. prav. 1878. 48.

DĚNÛNCIJA, *f.* denunciatio, *objava kod suda, tužba, tal.* denunzia. — XIV *vijeka.* — *isporedi* denuncijati. Rečeni prisežnici imijte imit treti del od usudi ke se učino po denunciji ke oni dadu. Stat. krč. ark. 2, 290.

DENUNCÌJATI, denuncijâm, *pf.* denunciare, *objaviti kod suda, tužiti, tal.* denunziare. — XIV *vijeka* — *isporedi* denuncija. Da su obligani denuncijati gospodinu providuru vsih onih koji budu psovali gospodina boga. Stat. krč. ark. 2, 290.

DĚŃAK, děńka, *m.* fascis, *zavežļaj, svežań, smotak, tur.* denk. — *isporedi* denak, denčić. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje još stoji da može značiti i vreću pamuka.* Pa tovari deńke *(duvana)* iz Mostara. Osvetn. 6, 13.

DĚŃATI, děńâm, *impf. koga mlatiti šakom. vidi* izděńati. M. Pavlinović. — *isporedi* depnuti.

DĚŃATI SE, děńâm se, *impf. ponizivati se, tal.* degnarsi. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku i u Boci kotorskoj.* Ne deńamo se svitu nosit. M. Držić 223. Domaćin obično odgovori: hvala vama koji ste se deńali doći u ovu siromašnu kuću. V. Vrčević, igre 78.

DĚŃIZ, *m. more, tur.* deniz. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama.* Otolen se paše podignuše, i deńizom vojsku zaturiše, isturiše pod Hercegovinu, pa na suho vojsku izvezoše. Nar. pjes. vuk. 5, 354. 355. Daj ti meni bogaz na deńizu. Nar. pjes. petr. 3, 104. Ja ću šetat gradu po bedenu, s bedena ću u deńiz skočiti. Nar. pjes. stojad. 1, 159.

DEŃKOVAC, Deńkovca, *m. razvaline manastira u Srbiji u jagodinskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 182.

DEŃO, *u brojenicama riječ koja znači broj devet.* Jenoga, dvakute, trikute, čičeri, pega, lega, smokva, lokva, deńo, dič. Nar. pjes. istr. 4, 10.

DEOMEDEŽ, *m.* Διομήδης, *ime muško grčko u trojanskoj priči.* XV *vijeka.* I běše svrgal s koňa Deomedeža Deteušêvića. Pril. jag. 67. ark. 9, 131. (1468).

DEONIŽIJ, *m.* Διονύσιος, Dionysius, *grčko ime muško.* — XVI *vijeka.* Deonižij veliki doktur. Korizm. 54a.

DĚPATI, dêpam, *impf. biti, tući, lupati. vidi* depnuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. — isporedi* deńati.

DEPĚNGATI, *vidi* depingati.

DEPÌNGATI, depingâm, *pf.* pingere, *naslikati, tal.* dipingere. — *impf.* depingavati. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ako se čudiš od uminja depingati. P. Radovčić, ist. 163. — *na drugom mjestu* depengati: Vidinje umrtja ne depengano, da u dilu i u istini. P. Radovčić, nač. 24.

DEPINGÁVATI, depingâvâm, *impf. vidi* depingati, *od kojega postaje sufiksom* (v)a. — *ne dolazi nego u* 3 *sing. s oblikom* depingâjê. — *u istoga pisca u kojega dolazi i* depingati. Zač se depingaje u priliku golubice. P. Radovčić, ist. 83. Ovimi trimi načini može se i običaje da se zamira i depingaje. 88.

DĚPITI, dêpîm, *pf. vidi* depnuti. — *u Vukovu rječniku.*

DĚPNA, *f. zdrava i debela djevojčina ili ženturina. — isporedi* cuncupa, tolovača. — *korijen će biti kao u* depnuti. — *u Vukovu rječniku gdje je dodano da se govori u Dubrovniku.*

DĚPNAST, *adj. koji je malena a debela stasa. — isporedi* depna *i* dežmekast. — *u Lici.* J. Bogdanović.

DĚPNUTI, dêpnêm, *pf.* percutere, ferire, *udariti, bubnuti, lupnuti. — impf.* depati. — *korijen* dep *biće načińen po glasu što postaje od udarca. — isporedi* depiti. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* On će me jedan put depnuti kocem. Nar. prip. vil. 1868. 21.

DĚPOZIT, *m.* depositum, *ostava, tal.* deposito.

— *Od* xv *do* xvii *vijeka.* Shranjen v depozit. Mon. croat. 88. (1160). Grabit intrate općene i depozite. I. Držić 300.

DÈPSTI, dèbēm, *impf. vrebati, prežati, ali samo u hodu a ne stojeći. — nema potvrde nego samo prezentu. — u naše vrijeme u Vraňu, Ļeskovcu i u bližnijem mjestima.* M. Đurović. — *nepoznata postaňa.* ‚Debe mačka da uhvati (miša) poganca'. ‚Petar debe psa'. ‚Ja! ja! koliko onaj debe da udari psa'. i u zagoneci: ‚Visi visuļka, trči trčuļka, debe debuļka'(odgonetļaj: visi kruška, trči svińa, a kurjak debe da pojede sviňu). M. Đurović.

DEPUCIJA, *m. prezime u narodnoj pjesmi našega vremena.* U ńem leži Ante Depucija. Nar. pjes. istr. 1, 44.

DEPÙTÂT, *m. vidi* deputirac. *tal.* deputato. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Bih poslan kot deputat seński u Beč. M. Kuhačević 48.

DEPUTÍRAC, deputírca, *m.* legatus, apocletus, *ko je odaslan od kakva mjesta k višoj vlasti ili u vijeće, da brani ńegovu korist i za ń se brine, odaslanik, poslanik, poklisar. — Postaje od osnove ńemačkoga glagola* deputiren *sufiksom* ьсь. — *Dolazi od kraja* xviii *vijeka.* Od deputiraca država sjedińenih. A. Tomiković, živ. 91. Pošaļu k caru deputírca. 198. Tu se osobļivo Graf Almaši Igńatije kao deputirac varmede na astal peńao. S. Tekelija. letop. 120, 5.

1. DÈR, *interj.* eja, age, *glas kojim se ko nutka da što učini. vidi* 2. de *od kojega postaje dodavańem sloga* že, *a kod ovoga se ž pretvorilo u* r *a e je otpalo. — Dolazi od* xvi *vijeka (vidi Naļeškovićev primjer kod b)) i u Vukovu rječniku. a) stoji na početku rečenice, ili, ako je u ńu umetnuto, svakako prije imperativa, ili čega drugoga što zamjeńuje imperativ. isporedi* 2. de, a. *a).* Der vidimo i promislimo, kako pazismo ovije dobare. F. Lastrić, od' 253. Der Rvatska, što s' uzela. vrati! Š. Stefanac 20. Ana, der se malo protrizni! Đ. Rapić 313. Ļiļan goro Ļiļanova! der podigni Ļiļan listak. Nar. pjes. vuk. 1, 366. Der se prođi hoda i belaja! Nar. pjes. juk. 53. Der Mijate, da se napijemo. 399. Der polako, Đulić Ibrahime! 430. Cerovińu, na Cetińu diko, de da budeš i grahovska hvala. Osvetn. 2, 136. — *kad stoji uz* 2 *pl., može dobiti nastavak* te *(isporedi* dete): Derte sada promotrite, gdi ćete naći i jednoga grešnika koji slidi Mandalinu u pokori. F. Lastrić, od' 348. Pa nastavi: Derte vi dvojica drž'te toga vlaha. Nar. prip. vrč. 78. — *b) umetnuto u rečenicu, izgovara se kao enklitika s riječju koja je sprijeda. isporedi* 2. de *pod* a, *b). aa) za impt.* 2 *sing. vrlo često.* Sjedi der, sudče naš. N. Naļešković 1, 217. De nemoj der već kasniti. P. Knežević, mnk. 29. Likarn, izliči der sam sebe. F. Lastrić, od' 9. Daj der ti meni razlog službe i poslova tvojih. 252. Upitaj der s. Jerolima, oće li Bog tebe onda čuti! ned. 344. Slušajder Marko. A. Kanižlić, kam. 805. Poslušaj der malo glas boga živoga. M. Zoričić, osm. 43. Prijateļu Košarić Stipane, sakupi der tvoje Hercegovce. And. Kačić, razg. 69a. Baci der sad jedan pogled. D. Obradović, sav. 62. Postavi der oči svrhu jedne mladice .. u ńoj ćeš najti strahom božjim, da je tiha, poštena. D. Rapić 96. Okan'der se Ilija. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Izidider, Umo, izidider, dušo! 1, 446. Dignider mi rukav desne ruke. 1, 549. Stan'der, pašo, da ti najam platim. 2, 459. Dovat'der mi vode u maštravi. 2, 590. Ne kup' svata, ne trošider blaga. 3, 193. Daj der mi se vina napojiti. Pjev. crn. 274b. Grlom više paša gospodine: Đe a' kopile, Kneževiću Stojanc! Izađ' der mi na mejdan junački! Nar. pjes. kras. 1, 8. Uv'jek si nas vjerno poslužio, đed i mene danaske posluži: stau' der doļe u doňo podrume. 1, 34. Petre! otvor' der kapiju. Nar. prip. vrč. 55. — *u ovom je primjeru odijeļeno od imperativa drugijem enklitikama:* Daj mi je der majko za vjerene ļube. Nar. pjes. herc. vuk. 292. — *amo spada i ovo gdje je* 3 *sing. s oblikom* 2 *sing.:* Kij stoji vid der da ne upadet se. Š. Budinić, sum. 117b. — *bb) s impt.* 2 *pl. umeće se među osnovu i nastavak* te. Promislidderte malo, koliko vas je puta zazivala milost Božja. F. Lastrić, od' 242. Al nut! počekajderte malo! test. 152a. Vididerte, jeste li u koje od ovih pomankańa upadnuli. J. Filipović 3, 130b. Gledajderte ga, reče, kako traži uzrok protiva meni. E. Pavić, ogled. 323. Zamoćderte samo glavu u ovi čabar pak ćete viditi. Đ. Obradović, basn. 297. Nadiderte sirotu devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 589 — *cc) za drugijem riječima. često za* nek, neka: Neka der ja vidu najprvo što je to. M. Divković, nauk.2 67. Neka der se promisle mlogi jesu li ikad život prominili? F. Lastrić, od' 315. A nek der se pouzdigne *(štene),* ... bit će gore od staroga psa. V. Došen 129a. Nek der mi sad kaže ko zna. D. Obradović, basn. 333. Nek der samo pođemo. sav. 62. — *vrlo često za* un, *vidi* nuder. — *za* 1 *sing. praes. indic. u ovom primjeru, gdje vrijedi gotovo kao impt.:* Ustađe tada četvrti i reče: idemder i ja! J. Filipović 1, 470b. — *umetnuto u pitańe, jer se tijem nutka na odgovor:* Ne zataja li der Petar tri krat gospodina? F. Lastrić, ned. 348.

2. DÈR, *vidi* deri.

1. DÈRA, *vidi* 1. der *od čega postaje dodavańem vokala* a. — *u naše vrijeme u pjesmi.* Dera kaži svatim kićenijem. Nar. pjes. juk 124.

2. DÈRA, *vidi* deri. — *Ako je pouzdan primjer (dolazi jedan put u rukopisu, u kojem druge pute stoji* deri), *postaje od skraćenoga oblika der dodavańem vokala* a. Dera do konca. Nauk brn. 65.

3. DÉRA, *f. mjesto gdje je prekinut plot. isporedi* struga. — *Postaje od osnove der glagola* derati *sufiksom* a, *a po akcentu je shvaćeno kao ipokoristična riječ. — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kom je dodano da se govori u Bačkoj.* Sedam dera, četrnest švalera, udaj ćeru, pa zagradi deru. Nar. pjes. vuk. 1, 638.

4. DERA, *f.* tlaka, robota. u Nov. Marofu u Kamenoj Gorici. F. Hefele. — *vidi* Miklošić, fremdwörter 11b.

5. DÈRA, *f. rijeka i selo u Bosni, tur.* dere, *gudura, rijeka.* Kamengrad ispod koga teče rijeka Dera. F. Jukić, zem. 49. Dera, *selo u kotaru bihačkom.* Statist. 53.

6. DERA, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 266.

DÈRÂČ, deráča, *m. onaj koji dere. — Akc. kakav je u gen. sing. onakav je u svijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dèrāču, dèrāči. — *Od osnove* dera *glagola* derati *sufiksom* čь. *a) čovjek koji grabi, hajduk. — u jednoga pisca našega vremena.* Križar Wagener, pravi pravcati derač državni. M. Pavlinović, razl. spis. 45. — *b) (vo) koji prodire plot, isporedi provaļivač. u Vukovu rječniku.*

DERÀČINA, *f.* spolia, rapina. — *Postaje od osnove imena* derač *sufiksom* ina. — *U naše vrijeme. a)* spolia, praeda, *ono što se uzme kad koga oderu, odora. u Vukovu rječniku gdje je dodano da se govori u Crnoj Gori. — b)* rapina, *grabež, plaćkańe:* Kad se mirila mrtva glava ili

rāna, ili okolo granica, ili za otimačinu i deračinu. V. Bogišić, zborn. 541. Prijevara, vjerolomstvo, deračina, preljuba nijesu poznata u Boci. S. Ljubiša, prip. 8. 40.000 Španjolaca željnih plačke i deračine. M. Pavlinović, rad. 111.

DĚRAK, dĕrka, *adj.* Kada se opanci ozdo lijepo, jednako deru i noseć i deruć uvijek ozdo izgledaju kao caklo, onda se reče: ‚ovi su moji opanci derki' ili ‚jedan mi je opanak derak a drugi nije'. — tako isto o suknu, kada se lijepo i jednako noseć dere, reče se: ‚ovo je sukno derko'. J. Bogdanović. — *isporedi* nosak. — *Postaje od osnove* der *glagola* derati *sufiksom* ак.

DĚRALAC, dĕraoca, *m. čovjek koji dere (u svakom smislu).* — *Osnova je* deralc; *ali* l *ostaje nepromijeńeno samo u nom. sing. i u gen. pl.* dĕralāčā; *u ostalijem se oblicima (jer je na kraju sloga) mijeńa u* o. — *Postaje od* deral, *osnove part. praet. act. glagola* derati *sufiksom* c (ьсь). — *Dolazi samo u Belinu rječniku:* deralac, deraoca ‚tritor', *i u Stulićevu:* deralac *i (griješkom)* deraoc ‚decorticaus'.

DĚRALICA, *f. žensko čeljade koje dere.* — *Postaje kao* deralac, *ali sufiksom* ica. — *U Stulićevu rječniku.*

DĚRALO, *n. ono čim se dere.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dĕrālā. — *Postaje od osnove* dera *glagola* derati *sufiksom* lo. — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Scijene zli da bičevi i derala jesu učińena zarad dobrije. M. Radnić 560b. 561a.

1. DĚRAN, dĕrna, *adj.* rapax, rapidus, *plahovit, vrlovit, o vodi.* — *Postaje od* der *osnove glagola* derati *sufiksom* ьнъ. — *U jednoga pisca našega vremena koji sam tumači:* vrlovit, rapax. Pa on škrinu uza Drinu drevnu. Osvetn. 7, 22.

2. DĚRAN, *m.* puer, nebulo, *govori se kao pogrda povećem muškome djetetu.* — *isporedi* derče, derište, derle. — *Ne dolazi od mag.* gyermek. *moglo bi postati od osnove* der *glagola* derati, *te bi prvo značeńe bilo n. p. odrlija, droňo, ritinar. ali može dolaziti i od arap. tur.* deren, *neopranština, gnusoba, što bi se potvrdilo i oblicima* derče i derle *u kojih su drugi slogovi* če *i* le *jamačno isto što sufiksi* ča *i* li *kod adjektiva turskijeh.* — *U Vukovu rječniku gdje je dodano da se govori u Vojvodstvu.*

DERANCIJA, *vidi* durancija.

DERANČE, *n. muški i ženski jelek.* S Pelivanović.

1. DĚRÁŃE, *n. djelo kojijem se dere za sva značeńa što su kod* derati. — *supstantiv je verbalni koji postaje od* deran *part. praet. pass. glagola* derati *sufiksom* je *(iegda* ije). — *Dolazi od kraja* XV *vijeka (još* XVIII *u starijem obliku* deranje *a već* XVII *u novijem* derańe) *u između rječnika u Mikalinu* (deranje ‚decorticatio, excoriatio, pellis detractio'), *u Belinu* (deranje ‚pellis detractio' 659b; ‚scissura' 704b; ‚tritus' 442b), *u Bjelostjenćevu* (‚excoriatio, detractio corticis, pellis; laceratio'), *u Stulićevu* (‚decorticatio'), *u Vukovu* (‚laceratio; excoriatio; ploratus; verberatio'). Lupešćino i deranja *(vidi* derati *kod* 1, a, *c)).* M. Marulić 310. Ča nas pitate za list vrvni i za ńegovo deranje, da smo čuli i dobro smo višći da su popi presegli da je ukral pop Mikula Nemanić ta list vrvni i da ga je razdrl *(vidi* derati *pod* 1, a, *b) bb)).* Mon. croat. 191. (1506). Jauk i revanja i čuju se svo deranja *(vidi* derati *pod* 1, b, *b) cc)).* P. Posilović, nasl. 203b. Veliki jesu glasovi i derańa, koja se čine unutra u srcu. M. Radnić 215b. Udovice ruho poderano, djevojačko jako za derańe *(vidi* derati *pod* 1, a, *c)).* Nar. pjes. vuk. I, 227.

2. DERAŃE, *n. mjesto pod nivama u Srbiji u požarevačkom okrugu.* Sr. nov. 1861. 472.

DĚRAONICA, *f. vidi* deralica. — *Postaje kao* deraonik, *ali sufiksom* nica. — *U Stulićevu rječniku.*

DĚRAONÎK, *m. derač, deralac.* — o *stoji mj.* l, *jer je na kraju sloga; po čem bi bio stariji oblik* deralnik (deralьникъ). — *Postaje od osnove* deral *part. praet. act. glagola* derati *sufiksom* ьн-икъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DĚRATI, dĕrêm, *imp.* deglubere, lacerare, terere, diripere, verberare, ferire. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* dĕrâh *itd., u aor.* 2 *i* 3 *sing.*: dĕrâ, *u ger. praes.* dĕrûći, *u part. praet. act.* dĕrao, dĕrâla, *u part. pruet. pass.* dĕrân; *u ostalijem je oblicima kao u inf.*: *u aor.*: dĕrah, dĕrasmo *itd., u impt.*: dĕri *itd. u ger. praet.* dĕrâv, dĕrâvši. — *Postaňe vidi kod* drijeti. — *Infinitiv i prošlu vremena (od osnove* dera; *praes. i drugi oblici od osnove* der *praslavenski su, vidi kod* drijeti) *dolaze od kraja* XV *vijeka, u između rječnika u Vrančićevu* (‚laceratе'), *u Mikalinu* (‚glubere, deglubere, decorticare, excoriare'), *u Belinu* (‚pellem detrahere' 659b; ‚logorare, consumare' ‚terere' 442b; derati se ‚logorarsi' ‚atteri' 442b), *u Voltigijinu* (‚scorticare, stracciare' ‚schinden, zerreissen'), *u Stulićevu* (‚glubere, deglubere'), *u Vukovu* (‚lacerare; excoriare; verberare'; derati se ‚ploratе').

1. *prelazno.*

a. *aktivno (i pasivno). a) guliti kožu s koga (i s čega). aa) objekat je životińa (ili čeljade) s koje se koža guli.* Počeše ga *(sv. Tomu)* derati i odriješe ga. Zborn. 30b. Kom *(britvom)* brija i dere. Đ. Zlatarić 47b. Djavli drugoga derahu i kada ga odriješe soju ga soljahu. M. Divković, nauk 302b. Niki ovce nukaše, niki koljaše, niki deriše. F. Glavinić, cvit. 384a. Uz kelomnu kalavati nizdoli derući i probijajući put moju. V. Andrijašević, put. 254. Živе će nas na mihe derati *(vidi kod* mijeh). And. Kačić, razg. 37. Dobroga je pastira ovce strići, a ne derati. Nar. posl. vuk. 60. Ja derem jarca a on kozu. 107. Ta se igra zove: derati jarca. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 31. — *bb) objekat je koža.* Jam'te mlijeko i kostrijet sa koza, al sa živih ne derite koža! Osvetn. 4, 14. Neki stiza za rep liju krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. 4, 25. — *cc) ne zna se, jeli objekat jedno ili drugo.* Lašńe je strić' neg derat'. (D). Poslov. danič. 54. Kako je derano, nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. — *dd) i s neživе stvari može se derati ono što stoji na ńoj poput kože, n. pr. s drvetu kora, lišće. vidi primjere kod* b, a), *aa).* — *b)* lacerare, *kidati na komade, raskidati. aa) ono što se dere, ljudsko je ili životińsko tijelo. aaa) subjekat je zvijer koja dere, rastrza, raskida zubima, noktima:* Psi jih će derati. M. Marulić 116. *(Prasac)* zubi hotio bi život moj da dere i grubi. F. Lukarević 299. *(Lavica)* ni nokti ni zubi derati pristaje. I. T. Mrnavić, osm. 50. Psi deru vuka i risa. P. Kanavelić, iv. 64. Pastijer ovcu strиže a vuk dere. (D). Poslov. danič. 94. U množ lovnijeh tač sokola kada upade golub bili, svak ga tote na okola nohtom dere, kljunom strili. A. Vitalić, ost. 201. Kad kurjak među ńih u tor uniđe, i okolo sebe trgati, derati i klati počne. Đ. Rapić 274. Dvijo zmijo zubi derahu rođenoj ženi siso. M. Divković, bes. 184a. — *bbb) subjekat je čeljade koje dere, raskida kakvijem oružjem:* Derahu me oči iglami. M. Vetranić 2, 182. — *ccc) subjekat je oružje:* Ta kola deru i rižu goriňom

stranom. Živ. kat. star. 1, 222. — *ddd) čeljade dere, grebe svoje lice rukama (noktima) kao u znak velike žalosti.* Lijep obraz rukami deraše. Zborn. 108b. Videći ličce biserno gdi dere u tuzi. Š. Menčetić 295. Za drazima derat lice. M. Vetranić 2, 448. Poče duša derati obraz svoj vapijući. Tondal. star. 4, 113. Mnozi od žalosti sva lica derihu. Oliva 43. — *eee)* derati srce *u prenesenom smislu znači mučiti, ne dati mira.* Srce moje dere žalost. M. Marulić 159. *(Dukati su),* kad se spenđaju, zmije, lavi koji nam srce deru i ijedu. M. Držić 295. Gli joj jadi srce deru. M. Jerković 71. — *bb) ono što se dere, nešto je tkano, pleteno, kao haljina itd. parati, razbucati, razdirati.* S prsi deru svoje odjeće. G. Palmotić 3, 162a. Izleti ora', ter počme s panžami mrižu derat. J. Banovac, prip. 94. Ne trebuju meni aljine; odgovori trn, nego samo milo mi je derati i parati. D. Obradović, basn. 282. Cura dere vezene jagluke, te Tadiji krvcu ustavljaše. Nar. pjes. vuk. 3, 167. Derem nogavicu, pa krpim tur. (Kuburim). Nar. posl. vuk. 58. — *tako je i ovo:* Ja joj pišem, ona pismo dere i meće. I. Gundulić 222. Sad imadem od srće peng̃ere, sad mi kokoš papira ne dere. M. A. Reljković, sat. H 1b. — *ee) ono što se dere, nešto je zgrađeno, načinčno od čovjeka, ili je onako po naravi (n. p. zgrada, put, brijeg itd.), valati, razmetati.* Kvara i boja dužni jesu oni koji tuđe ograde deru. J. S. Reljković 167. *(isporedi* 3. dera). — *često je subjekat voda, rijeka:* Ali one *(vode)* ustegnute silnije se čine i jače, zastavljene deru pute, ravna polja tope i tlače. G. Palmotić 3, 162a. Voda dere brigove. D. Rapić 254. Voda leti, brege dere. Nar. pjes. vuk. 1, 363. — *c)* terere, *habati, harati, o odijelu, obući i o svakoj nošnji.* Jes u mene čoha novijeh, koje mi su djedi derali. M. Držić 406. Moš *(možeš)* derat' samohoć za vilam obuću; meni ga neće doć' nevjesta u kuću. I. Gundulić 158. Ni ćeš držat' ni ćeš derat'. (D). Poslov. danič. 79. Opredi sebi darove, u mom dvoru derala! Nar. pjes. vuk. 1, 164. Što ga vragu većma krpim, to sotona većma dere. 1, 301. Bolje zlato na pola derato, nego srebro iz nova kovato. 1, 321. Dala bi mu košuljicu da je dere za života. 1, 353. Zdrava bila, i gaće derala! 3, 103. U tvom dvoru prsteńe derala. herc. vuk. 10. U ńeg dereš čohu svakojaku, u mene češ svilu i kadifu. Pjev. crn. 265b. Belo ruho pere, svoj zlat prsten dere. Nar. pjes. istr. 2, 9. Živ i zdrav derao, na bolju promijenio! (Čestitaše onome koji obuče što novo). Nar. posl. vuk. 81. Pargal dere, jećmenicu ždere. 246. Odavno ja oko tebe derem opanke. Nar. prip. vuk. 228. Niti ima što jesti ni derati. Vuk, rječ. 116b. Kakvo ruho tajku dere zlopatnica. S. Ljubiša, prip. 40. *amo može spadati i ovo:* Ove luti po kojih bijedna derem noge. M. Držić 151. — *s nošńe je preneseno na što drugo, te znači tratiti, trošiti:* A tko bolje vino dere, da na ljubav hlepi bolje. J. Kavańin 23b. Sve skončava i sve dere tko veoma vele ždere. 26a. — *d) kad je objekat čeljade ili životińa može značiti* biti, udarati, raňivati, klati, ubijati. S (z') smrtju s onom koja vas svijet dere. Zborn. 62a. Lovi krvavi lov derući kolući. M. Marulić 20. Ter ti jih tiraše derući bijući. 57. Naši ih stizaše, naši jih deraše, oni predajući, naši ih rizaše, oni se ne rvući. 63. A on raňen jest zarad opačina naši; deran (izbijen. Đ. Daničić) jest zarad tamnosti naši. P. Knežević, osm. 81. isai. 53, 5. I malo ga ričma pere, dal' tojagom ńega dere. V. Došen 253b Dere ga kao vola u kupusu. Nar. posl. vuk. 58. „Šta tako djecu nomilo dereš? nemoj tako djece derati'. „Nemoj blaga tako derati!" „Eno dere kameńem i štapinom goveda, kao da ih je u kupusu uvatio'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *uopće mučiti, i u prenesenom smislu:* Mnogi čovik život dere, blago svita da sabere. V. Došen 7a. Al' pustimo blagobere, nek svak sebe ludo dere. 55b. — *c)* spoliare, *silom otimati kome sve što ima, harati, plijeniti, pljačkati. aa) objekat je čeljade kojemu se otimlje silom, koje se hara, plijeni, pljačka.* Ili bi tko ubio gusara a on ga hoće derati. Stat. poj. ark. 5, 248. Koljahu i derahu ki koli v ńih ruke prihojaše. Transit. 227. Popovi da koju i deru ovi grad. M. Vetranić 2, 383. Gdo prvo boja derati sasede s końa ta tako ratnik da umira brez osuđenja. Aleks. jag. star. 3, 262. One drugo ne nastoje nego da vas doru i plijene. G. Palmotić 2, 41. Turci svakoga derihu ki se s ńimi bije. B. Krnarutić 18. Ti slobodi mene od svijeh, ki me deru i plijene. I. Đordić, salt. 109. Turci dobro znadu da vi derete svot. D. Obradović, basn. 208. Globe i deru vilajet ni kriv ni dužan. živ. 65. — *bb) objekat je ono što se silom otimlje.* Ban Pereni dero od ńih pencze. P. Vitezović, kron. 135. — *tako trcba shvatiti i u ovom primjeru u kojem je izostavljen objekat.* Svako Ture sebi dere. Nar. posl. vuk. 279.

b. *sa* se.

a) s pasivnijem značeńem. aa) vidi a, *a).* Koža nam se ne dere, meso nam so ne ije. Nar. posl. vuk. 138. Kad odvugne list, lašńe se bere, a suv silom sa grana se dere. J. S. Reljković 48. Daj cipajuć da s' ne dere koža, a dere se kad je deblo vito. 144. *(vidi* a, *a) dd)).* — *bb) vidi* a, *b) bb):* Toliko množtvo riba zapasuje se, da se mriža đere. P. Knežević, osm. 373. — *cc) vidi* a, *c):* Čemu zlato toj se dere? M. Vetranić 1, 31. Kad se i svila dere. M. Držić 213. — *dd) vidi* a, *d):* Pravda tvoja ter to li je, da se dere tko kriv nije? P. Knežević, muk. 31.

b) s refleksivnijem značeńem. aa) mučiti se, truditi se. isporedi a, *d) pri kraju.* Blago oblo rad koga se čovik dere. V. Došen 7a. — *bb) česati se do krvi. u Stulićevu rječniku* (‚scabere se ad sanguinem usque'). — *cc) vikati sa svom silom, iz svega grla, (kao da će puknuti, razdrijeti se od nategе). o čeljadetu i o životińi. isporedi* izdirati se, prodirati se. *(Medvjed)* dere se strašno veoma od žestoke sve bolesti. J. Palmotić 321. Otide caru i poče se prid ńime derati i na Skenderbega tužbu činiti. And. Kačić, razg. 58. Derati se ‚absque necessitate clamare; clamando lacrymari'. J. Stulli, rječ. 1, 106. 107. Prema ńoj se Jovo dere. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Što star dedo po polju se dere. Nar. pjes. petr. 2, 122. Dere se uz tuda nosila. (Kad ko bez uzroka žali za tuđom stvari). Nar. posl. vuk. 58. Jao moj Vlaho! ni ti rad tu ležati ni se ja više tebe derati. 109. Kad kurjak noću čuje de se jare dere. Vuk, poslov. 295. Nemoj se derati; šta se dereš? rječ. 116b. Što se dereš na me? M. Pavlinović.

2. *neprelazno, lupati, bupati. stoji kao imperfektivni glagol prema* dernuti. — *Dolazi s ovijem značeńem od* XVII *vijeka.* Izagnavši Isukrst jednoga djavla iz tijela jednoga čoeka, izađe vičući i derući i udarajući zlo čoekom gdi staješe. M. Radnić 217a. Gdi top bojni s grada dere, onde babo glave bere. V. Došen 35b. Jer po ledi snig i kiša dere. M. A. Reljković, sat. G 5a. Taki od prvoga praska derućega groma. L 8b.

DERAVA, *f. Drava, rijeka. na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Z ovu stranu Derave. Mon. croat. 216. (1526).

DERBA, *f.* derańe u plaču, žalba (za žalost i za veliku ljutinu). M. Pavlinović.

DERBÈDENICA, *m. vidi* derbederina. — *u Vukovu rječniku* („homo deses“).

DERBÈDERINA, *m.* erro, *skitač, skitnica.* — *augm. turskoga supst.* derbeder, *prosjak, skitač.* — *govori se i* derbedenica. — *u naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* A kad sam se drugi put udala za Miloša za derbederinu, vas dan pije u mehani vino. Nar. pjes. srem. 30.

DERČA, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈRČÂD, *f. vidi* derče. — *U Vukovu rječniku.*

DÉRČE, dérčeta, *n. vidi* deran — *kao plur. ima coll. f.* derčad. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je dodano da se govori u Baćkoj.* Ja s onim derčetom lokajem podem. S. Tekelija. let. 119, 79.

DERDÈMEZI, Derdèmêzâ, *m. pl. ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Više Spuža sprema Derdemeza. Nar. pjes. vuk. 4, 74. Sproču Spuža više Derdemeza. Pjev. crn. 309a. Ogled. sr. 217.

DÈRE, *interj.* eja, age, *vidi* 1. der *s kojim je istoga postaña.* — *Dolazi od* XVII *vijeka, vidi najzadnji (Divkovićev) primjer.* — *U svijem primjerima stoji kao enklitika poslije impt.* 2. *sing.*: Dodìdere, sestro moja draga! Nar. pjes. vuk. 1, 612. Stanidere, Bećir pašo! 3, 566. Boga tebi, kavegija Use! Uzmi dere od tamnice kļuče. Nar. pjes. kras. 1, 12. Izid dere pred kamenu kulu. 1, 106. — *ili poslije druge riječi:* Katarinu dovedite, neka dere sad slišamo jeli mudra. M. Divković, kat. 155.

DÈREGLIJA, *f. vidi* deregļa. — *U Vukovu rječniku.*

DÈREGĻA, *f. veliki čamac.* B. Mušicki. — *od maj.* dereglye. — *isporedi* dereglija.

DERENČIĆ, *vidi* Derenčin.

DERÈNČÎN, Derenčina, *m prezime.* — *Dolazi od* XV *vijeka.* Derenčinu netjaku banovu. H. Lucić 226. I vrat rani Derenčinu. P. Kanavelić, iv. 183. Kraļ postavi bane Hrvatom i Primorcem Jembriha Dorenčina i Ivana Bota. (1493). P. Vitezović, kron. 120. — *u jednoga pisca prošloga vijeka pisano je* Derenčić: Ban rvatski Derenčić. And. Kačić, kor. 473.

DERÈNDALO, *n. u zagoneci. vidi kod* čoprc.

1. DEREŠ, *m. ili f.? na jednom mjestu* XVII *vijeka gdje jamačno znači:* clamor, *vika.* — *isporedi* derati se *kod* derati, 1, b, *b) cc)).* Ima se s razlogom plakati; ne ima se činiti velika treska, buka i dereš. M. Divković, bes. 475a.

2. DEREŠ, *m.* equus albus subrubens, *koń bijeli a malo riđasti, maj.* deres. — *U naše vrijeme u Posavini* (F. Hefele), *u Primorju i u Međumurju* (F. Kurelac, dom. živ. 17).

DEREŠANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u križkoj podžupaniji.* Pregled. 84.

DEREŠKA, *f.* equa alba subrubens, *kobila bijela a malo riđasta. vidi* dereš. F. Kurelac, dom. živ. 10. 17.

DÈRETA, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DERETIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DERÈTÎN, Deretina, *m. selo u Srbiji u užičkom okrugu.* K. Jovanović 155. — *isporedi* Daretin, Daretino.

1. DERÉZA, *f. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u križkoj podžupaniji.* Pregled. 85. — *b) selo u Slavoniji u pakračkoj podžupaniji.* 96. — *c) put pod Prosarom kod sela Međeđe u Bosni.* M. Ružičić.

2. DEREZA, peucedanum oreoselinum Mnch, *neka trava, divļi peršun, planinski petrusin.* — *isporedi* derezga. — *U naše vrijeme u jednoga pisca.* Dereza (derezga, dreza, drezga), rus. деревка (genista, galium), деряжка (lycopodium), cicuta, apium silvestre, apium montanum, oreoselino, peucedanum oreoselinum Mnch. B. Šulek, im 62. 63.

DEREZGA, *f. a)* nasturtium officinale, *garboć, b)* petroselinum sativum, *peršun.* — *U jednoga pisca našega vremena.* — *isporedi* dereza, drezga. Derezga, rus. деряжка (lycopodium), sisimbro aquatico, sium, 1) nasturtium officinale RBr.; 2) petroselinum sativum Hofm. B. Šulek, im. 63. — *s prvijem se značeñem zove i* derezga ļutolista. Derezga ļutolista, nasturtium (officinale) RBr. 63.

DEREZGIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Pantelija Derezgić iz Dubļa. Glasn. II, 1, 169. (1810).

DÈREŽ, *m. klupa, pri kojoj je privezan onaj kojemu se daju batine, maj.* deres. — *isporedi* macko. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

DERGA, *m. ime muško.* XIII *vijeka.* Derga Vlčina. Zak. vinod. 55.

DERGLE, *vidi* drļa.

DÈRI, *adv. i conj.* usque, donec. — *Postaće vidi kod* dari. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer kod* 1, a, *a) aa))* do XVIII *i to gotovo samo kod pisaca čakavaca i kod Dubrovčana, a između rječnika u Mikaļinu* (deri do „usque ad“), *u Stulićevu* (deri do „usque ad‘ 107a *griješkom kod* derevo), *u Daničićevu* („usque“).

1. *adv.* usque, *dori, ća.* — *Može biti i okrńeno:* der. *na jednom mjestu ima* dera *koje vidi.*

a. *pokazuje kraj ili početak smjeru kakva micaña, pružaña, prostiraña (u pravom i u prenesenom smislu). taj je kraj ili početak naznačen imenom u kojem padežu s prijedlogom ili cijelom rečenicom: a) o mjestu. aa) o mjestu na koje se smijera micañem u pravom smislu ili prostirañem. mjesto je naznačeno: aaa) prijedlogom* do *s gen.* Gorbre koje greduть vrьhь Žьrьnovьnicě deri do Vlaštice. Mon. serb. 38. (1253). Zemļe što su i koje su od Kurila deri do Stona. Mon. serb. 233. (1399). I poslaše Barnabu deri do Antijokije. Bernardin (1586) 90a. act. ap. 11, 22. Pokrov od crkve puče se na dvoje od vrha deri do dna. N. Raňina 94a. mat. 27, 51. Prođe mu kopje deri do zada. Zborn. 48a. Deri do nebes taj se glas čujaše. M. Vetranić 2, 221. Ki sada od istoka deri slove do zapada. M. Držić 23. Zacaparila mi se je trnova drača u petu deri do kosti. M. Držić 415. Grodihu deri do Betsame. Nauk brn. 8a. Pastirka mi se ukaza sva gola sred vrila deri tja do pasa. D. Raňina 22a. Od dno peta deri do vrh glave. A. Gučetić, roz. mar. 190. Deri do tretjega neba. I. Bandulavić 26b. paul. 2cor. 12, 2. Deri do šatora pak su nas slidili. I. T. Mrnavić, osm. 51. Deri do istijeh zvijozda od nebi. P. Kanavelić, iv. 199. — der: Glojuć meso der do kosti. M. Marulić 300. Visoka *(jabuka)*, mnijah, der do neba da tiče. H. Lucić 216. Ke *(mriže)* padaju der do dna morskoga. P. Hektorović 4. — *bbb) prijedlogom* k *s dat.* Solimanin Mameluke pobi tja deri g Babelu, Egipat vas dobi. B. Krnarutić 5. — der: Da ime tvoje *(ja)* ponesu k nebu der. H. Lucić 284. — *ccc) prijedlogom* na *s acc.*: Negovo sile prognaše Kasile deri tja na on svijet. M. Vetranić 1, 45. Deri sam poslat htil Dodoneov na otar. P. Lukarević 240.

— *ddd) prijedlogom* nad *s acc.:* Uzvisil pak se jes deri tja nad oblak. M. Vetranić 1, 380. — *eee) mjesnijem adverbom:* I pinezi samo (toli su mogući) deri jih ovamo mogli su dovući. H. Lucić 229. — *bb) o mjestu gdje je početak mičanu. ime mjesta stoji u gen. s prijedlogom* od: Deri od ovude poslasmo. Spom. sr. 1, 138. (1407). Zlato donijesmo deri tamo od istoka. M. Vetranić 1, 235. Ljubavi cijeć svoje deri od Sarakuze donijela žito je, ko'e za nas tamo uze. F. Lukarević 281. — *b) o vremenu. aa) dokle nešto traje, kraj trajanu naznačuje se: aaa) imenom s prijedlogom* do *u gen.:* I biše ondi deri do smrti Irudove. Bernardin 8b. mat. 2, 15. Zato zvana jest njiva krvna deri do današnjega dne. N. Ranina 92b. Od Adama deri do konca svijeta. Zborn. 173a. Kad li rabeć trud prijate do bijeloga deri danka. D. Ranina 52a. Ta predavanja uzdržala se jesu deri do naših vrimeni. Š. Budinić, sum. 44a. Od prve večerne deri do zahoda od sunca. A. Gučetić, roz. mar. 60. *(Ivan)* tako deri do tries ljeta sred planine puste divje u pogrdi tašta svijeta, ali ugodan bogu živje. G. Palmotić 3, 125a. Nečistoća ne rastavja se nečistnakom deri do greba. A. d. Bella, razg. 70a. Ja s vami sam svijeh dnevi deri do skončanja svijeta. S. Rosa 170. 171. Hoću ga ljubiti s pomoću njegove milosti deri do moga s životom rastanka. I. M. Mattei 57. — der: Dobrosrići bihu vazda der do vika. M. Marulić 24. I pak neka ljubav vaša skrovna bude der do vika. A. Čubranović 154. — *bbb) cijelom rečenicom u kojoj je conj.* dokle. Zvijezda, koju bjehu vidjeli u istoku, idješe prid nimi deri dokle došadše stanet zgora gdi bješe dijete. N. Ranina 29a. mat. 2, 9. — *bb) o času u koji što počine. u gen. s prijedlogom* od. Deri od počela njeje *(crkve).* Š. Budinić, sum. 32b. Varamo se, zašto deri od djetinstva, kad počnemo slova učiti, nančimo sklapati jih. R. Gamanić 10b. — der: Bio je do soga doba der od vika običaj ovega grada Dubrovnika. H. Lucić 255. — *c) o čem što je granica, kraj kakvoj radńi, stanu. takova se granica naznačuje: aa) imenom u gen. s prijedlogom* do. Žalosna duša moja jest deri do smrti. Bernardin 48a. mat. 26, 38. Od velikoga deri do malahnoga. N. Ranina 81a. jon. 3, 5. Kojim me izmori tač deri do plača. Š. Menčetić 167. Jer se jest on za nas podnižio deri do smrti. A. Gučetić, roz. jez. 9. Razboli se Ezehija deri do smrti. I. Bandulavić 30b. isai. 38, 1. Radi ljubavi naše deri do smrti križa. I. T. Mrnavić, ist. 14. Ujadana je duša moja deri do smrti. S. Rosa 151. 152. Ti nas obljubi deri do tvoga najkrutijega skončanja. I. M. Mattei 267. — der: Gdi no t' noće bit pokoja da rabote der do znoja. M. Marulić 308. *ili u acc. s prijedlogom* na. Razboli se Ezekija deri na smrt. Bernardin 16b. isai. 38, 1. — *bb) adverbom* dokle *(u ovom primjeru pred* deri): Dokla deri dušu našu uzimješ? N. Ranina 83b. joann. 10, 24.

b. *kad nije riječ o mičanu, ističe uopće daljinu u pravom ili u prenesenom smislu. a) o mjestu gdje nešto biva, ističe da je ono vrlo daleko ili baš najkrajne. isporedi i* čak. U stranah naših deri sunce gdje ishodi. M. Vetranić 1, 230. Iskala sam tebe svudi, deri u stranam pustošnime. P. Kanavelić, iv. 278. — der: Uzdvigni od zdola glas moj k nebu gori, da der u tvom dvori bude ti uslišan. M. Marulić 7. Der gdi je Hjerik grad sedoše na vrh gor. 19. Dal' na ovo der u Leču podah za te pinez toki, da se u mojoj krvi umiješ? A. Čubranović 158. — *u jednom je primjeru pridjeveno imenu poput adjektiva:* Prid kijem trepti vas deri istok. M. Divković, nauk.2 115. — *b) o vremenu, ističe da nešto biva nakom dugoga vremena uopće, ili samo nakom dulega nego se je čekade nadalo.* deri *je obično kao* jedva, istom, tek, *a gdjekad kao* na svrhu. Takoj stah velik čas, deri mi tuj reče. Š. Menčetić 247. Jedva me deri tja tuj srce ostavi. 253. Tuj deri virova mojojzi mladosti. 255. Nit se da *(mjesec)* vidjeti ner deri treti dan. M. Vetranić 1, 177. Budući *(Izak)* od Sare majke svoje deri veće odhranjen i odbijen od prsi. A Gučetić, roz. mar. 141. — der: Zginuvši Vlasko ban, ne vole dan izade po tomu, da svoje počaše krajine prostirat a stiskati naše Turci . . . Der tada biše čut svuda po rusagu Vlaskovo ime slut. H. Lucić 238. — *c) kod koje radńe uopće, kao* dapače, ta i, *ističe da je ono najkrajńa granica do koje se može pružiti ona radńa.* Zać te je strah veći, ner deri i mene. Š. Menčetić 43. Deri cvit svaki stav, mni mi se jer pravi. 61. Deri ni mislit moć toliko mučan put. 225. Za rados povenuh ter me bi deri sram. 246. Deri bih neredan za celov na usti. 266. Pače ja deri mrah za željnom ljubezni. 271. Što kusi moja svis, stid me je deri reć. 331. Kako li mu će deri od izprazne riječi razlog pridati. B. Gradić, duh. 12. Svako se stvorenje veseli, deri nerazložito. A. Gučetić, roz. jez. 242. Kolici grde ga deri i prid njegovijem otarima? I. M. Mattei 12. — der: Tako l' osuditi tuj izraelsku hćer na smrt hotiste der? M. Marulić 89. Poliničevu Eteoklе ruku probode lijevu i mišcu der prošad. M. Bunić 73. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji* deri do *kao adverb s takovijem značenjem:* Kako smo mogli toliku dobrotu ne ljubiti i srce ovako deri do u otajstvu njegove ljubavi rańati i sramotiti? Štit. 18.

2. *conj.* donec, *zamjeńuje* deri dokle. XV *vijeka:* Sej mislimo uzdržžati deri naše mêsto stoji. Spom. sr. 1, 38. (1402). Dokle gospodin bogъ hoće a deri bude živ gospodin vojevoda Sandalj. Mon. serb. 373. (1433).

DÈRIGUŠA, *f. ona što dere gušu, grlo.* — *U Vukovu rječniku u kojem stoji da dolazi u narodnoj šaljivoj pripovijeci:* oskoruša deriguša.

DÈRIJARAC, Dèrijârca, *m. mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1868. 185.

DÈRIKRAVA, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 71.

DÈRIKUĆA, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈRIN GÂJ, *m selo u hrvatskoj krajini u gračačkom kotaru.* Razdijel. kr. 7.

DÈRIŠČÂD, *vidi* derišče.

DÈRIŠČE, *vidi* derište. — *Kao plur. ima collect. f.* derišćad. — *U Lici.* J. Bogdanović.

DÈRIŠTÂD, *vidi* derište.

DÈRIŠTE, dèrišteta, *n. vidi* deran. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* — *U Lici i* derišče — *Kao plur. ima collect. f* deriśtad. Dojde jedno derište oficir. S. Tekelija. letop. 120, 19.

DÈRIV, *adj. koji se može derati. samo u Stulićevu rječniku u kojem je talijanski* (‚scorticativo') *onako prevedeno, a latinski* (‚pellem detrahendi vim habens') *posve protivno: koji može derati.*

DÈRLÂD, *f. vidi* derle. — *U Vukova rječniku.*

DÈRLE, dèrleta, *n. vidi* deran. — *Kao plur. ima collect. f.* derlad. — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Bačkoj.*

DERMAN, dertu, *pers.* der men, der tu, *u meni, u tebi. na počctku narodnc pjesme našega vremena:* Derman dertu duge noći. Nar. pjes. herc. vuk. 252.

DERMANOVAC, Dermanovca, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevačkom.* Sr. nov. 1875. 4.

DÈRNEK, *m.* nundinae, *sajam, tur.* dernek, *sakup, zbor.* — *Od* XVIII *vijeka i u Stulićevu i u Vukovu rjčniku u kojem je dodano da se govori oko Dubrovnika.* Koji idu na dernek a ne znadu igrat. N. Palikuća 66. Imade poosobnih sastanaka kod crkve, kad je praznik one crkve, koje se u Hercegovini i Crnoj gori zove dernek. V. Bogišić, zborn. 531. Tu se silan dernek sastanuo. Nar. pjes. petr. 2, 644. Obično kad su sajmovi (ovđe u Hercegovini zovu derneci). V. Vrčević, igr. 71.

DÈRNÎ, *adj.* infelix, miser, *nesrećan, jadan.* — *Postaje od turskoga imena* dert, *žalost sufiksom* лъ. *isporedi* dert, dertli. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Muhamedu dernomu nek se puši kika. J. Rajić, boj. 105. Kamo taj moj derni brat? Vuk, rječ. 116b.

DÈRNUTI, dèrnêm, *pf.* percutere, fragorem edere, mori. — *Postalo je u novije vrijeme sufiksom* nu (n) *od osnove der glagola* derati, *prema kojemu je načińeno kao perfektivni glagol prema imperfektivnomu. ali ujedno je* der *shvaćeno kao zvuk što postaje od udarca ili od padańa čega teška. isporedi* gruhnuti. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.*

1. *prelazno, udariti, lupnuti.* Dernuše ga dvije singirlije. Nar. pjes. vuk. 4, 58. 161. A Arapa sa kobile svali, pa ga dernu bavanom u grude. Osvetn. 3, 141. Ali ga šakom dušmanski dernu po ledima! *(u Lici).* J. Bogdanović.

2. *neprelazno.*

a. *duboko i jako zvćknuti, gruhnuti, o gromu, topu.* Sa grada dernuše topovi. Pjev. crn. 121a. Da grom derne niz Dužačke hride. Osvetn. 3, 101.

b. *umrijeti (prezirno):* dernuo *(o Turćinu)* ‚er hat ins gras gebissen, ist verreckt'. Vuk, rječ. 117a.

DÈRŃAVA, *f.* ploratus, *plač u glase. vidi* derati *pod* 1, *b, b) cc). isporedi* derba. — *u Vukovu rječniku s primjerom:* stoji ga derńava.

DÉROŃE, Déróńâ, *f. pl. selo u Bačkoj.* Šem. ist.-prav. 1878. 30.

DERPIĆ, *m. seoce u Dalmaciji u dubrovačkom kotaru.* Schem. ragus. 1876. 37.

DÈRT, *m.* cura, molestia, *briga, pers.* derd, *tur.* dert, *bolest.* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Da razbije težak dert. J. Rajić, boj. 50. Te se ona mlada razgovara i od derta i od muhaneta, od srdaha jada velikoga. Nar. pjes. vuk 1, 197. Kod ńega se nitko ne pridesi, kom bi svoje derte iskazao, no od derta pogleduje ljubu. 2, 532.

DÈRTE, *interj. vidi* 1. der, *a).*

DÈRTLI, *adj.* sollicitus, aegritudine affectus, *brižan, žalostan, tur.* derdli. *isporedi* dert. *ne mijeńa se po padežima.* — *Kompar.* dèrtljîi. Dertlija sam nego paša *(isporedi kod* defli). Otkud neću dertli biti? Nar. pjes. vuk. 1, 376.

DERTU, *vidi* derman.

DERÙPAŃE, *n. djelo kojim se ko derupa. vidi* derupati se.

DERÙPATI SE, derùpâm se, *impf. neprestano plakati bez uzroka (o djetetu).* — *Kao da je augmentativ glagola* derati se *(koje vidi pod* 1, b, *b) cc)) od čije osnove* der *postaje neobičnijem sufiksom* upa. — *U naše vrijeme u Lici.* Obično se matere na poganu djecu tuže: ‚Kakvo ti je dijete?' ‚Pogano, zločesto kao vrag, uvijek se derupa, lijepo mi je ńegovo derupańe već dozlogrdilo, ili mu što vâlî ili nè valî, vavijek se derupa'. J. Bogdanović.

DÉRVA. *viđi* Dervo.

1. DERVEN, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Derven, mesto na putu od Kneževca ka Gramadi. M. Đ. Milićević, srb. 841.

2. DÈRVEN, *u narodnoj pjesmi mj.* Dervent. *(vidi* 2. Dervent) *i shvaćeno je kao ime muško.* Po imenu Derven-kapetana. Pjev. crn. 100b.

1. DÈRVENT, *vidi* Derventa.

2. DÈRVENT, *što pripada gradu Derventi, derventski. pridjeva se supstantivu i ne mijeńa se po padežima. isporedi* Derven. — *U naše vrijeme.* Jer pogubi Dervent-kapetana. Nar. pjes. vuk. 4, 209.

DÈRVÊNTA, *f. ime mjestima, pers. tur.* derbend, dervend, *klanac.* — *Dolazi od prije našega vremena* (Derventa. S. Novaković, pom. 131, *vidi i kod b)) i u Vukovu rječniku* (Derventa, grad u Bosni). *a) grad u Bosni u okrugu bańolučkom.* Od Dervente do dva Atlagića. Nar. pjes. 3, 255. Derventa *(griješkom* Drventa), varoš u ravnici kod rijeke Ukrine. F. Jukić, zem]. 40. Dèrvênta, varošica. Glasn. 32, 53. — *pisano je* Dervent. Statist. 39, *no je taj oblik veće turski nego narodni.* — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. spominje se* XVI *vijeka (vidi* Rad 71, 22. 25). Na mestu Derventi, na kosi Karauli, 2 sata od Palanke, ne daleko od puta. M. D. Milićević, srb. 131 — *c) šuma u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

DÈRVÊNTSKÎ, *adj. što pripada gradu Derventi. isporedi* 2. Dervent. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pogibe ti derventski kapetan. Nar. pjes. vuk. 4, 207.

1. DÈRVÎŠ, dervîša, *m. turski kaluđer, pers. tur.* derviš. — *Akc. kakav je u gen. sing., takav je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dèrvîšu, dèrvîši. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Vukovu* (turski kaluđer) *i u Daničićevu* (Dervîš, tursko ime muško).

a. *s kazańjem značeńem.* Ja sam Dedo ašik derviš ki ti izrańen padam prid dvor. S. Gučetić. star. pjes. kuk. 1, 105. Već derviši har ne imaju. J. Kavańin 270a. Bogom brate! starišu dervišu! Nar. pjes. vuk. 2, 276. Neka kupi hoće i hağije i derviše turske knjževnike. 3, 62.

b. *tursko ime muško.* Sad i tada vrh ńih *(spahoļana)* stoja glava Derviš junak jaki. I. Gundulić 324. Derviš-aga iz grada Zvornika. Nar. pjes. vuk. 4, 168. *kad je pred turskijem imenima* aga, beg, paša *itd., obično se ne mijeńa po padežima.* Biše se Drobńaci i Nikšići i Pivļani s Derviš begom na Gacku. Okázk. šaf. pam. 85. (1597). Baš jednoga Derviš-pašu mlada. Nar. pjes. vuk. 4, 214. Po imenu bega Derviš bega. Pjev. crn. 104a.

c. *prezime u naše vrijeme.* Janko Derviš. Rat. 381.

2. DÈRVÎŠ, dervîša, *m. od gvožđa kao šiļak u čizmara, opančara, ćurčija, tur.* dirviš. — *Akc. vidi kod* 1. derviš. — *U Vukovu rječniku u kom je onako tumačeno.*

3. DÈRVÎŠ, dervîša, *m. ime mjestima.* — *Akc. vidi kod* 1. derviš. *a) planina u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dok bijela pokliknula vila iz Derviša zelene planine. Nar.

pjes. vuk. 4, 452. — *b) u Srbiji jedan dio sela Statovca zove se tako.* M. D. Milićević, kraj. srb. 386. 388. *može biti da je to isti* Derviš *što je prije bio mahala sclu Glasovniku.* 415

DERVIŠEVIĆ, *m. prezime, uprav dervišev ili Dervišev sin. u naše vrijeme.* D. Avramović 240.

DERVIŠI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu bañoločkom. — uprav je plur. imena* (1.) derviš. Statist. 33.

DERVIŠINA, *m. augm.* (1.) derviš, *od čije osnove postaje sufiksom* ina. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Id' otale, gola dervišino! Nar. pjes. vuk. 2, 351. Pjev. crn. 161b. — *dolazi i kao prezime ili nadimak.* Sa sinom Markom Dervišinom. Pjev. crn. 284b.

DÈRVÎŠKÂ ČÛKA, *f. planinski vrh u Srbiji u okrugu niškom.* M. D. Milićević, kraj. srb. 4.

DÈRVÎŠKÎ, *adj. što pripada dervišima, što je onako kao u derviša.* — *Postaje od osnove* derviš *sufiksom* ьski, *kod kojega s ispada poslije* š. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između riječnika u Vukovu.* Hrlo u obliču derviškomu na crno se more uputi. I. Gundulić 534. Tikvice derviške. I. T. Mrnavić, osm. 142.

DÈRVO *ili* Dérva, *m. turcko ime muško, hyp.* Derviš. — *Akc. se mijeña u voc.* Dêrvo. — *U naše vrijeme.* Od Stijene Stiješanin-Derva *(acc.)* Nar. pjes. vuk. 3, 263. No ne hoće Derva bulubaša. Ogled sr. 116. Eto ti mladi Udbińana i pred ńima Dervo sa Udbine. Nar. pjes. kras. 1, 95. On se Dervi na pleća izvija. 1, 95.

1. DÊS, *m.* fatum, sors, casus, *sreća, udes.* — *Postaje od osnove glagola* desiti. — *Dolazi* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji a nije u nijednom rječniku.* — *isporedi* 2. des, desa. *a)* fatum, sors, *ono što je čovjeku odredio bog ili sreća, pa bilo dobro ili zlo.* I meni tri djetića smrt ugrabi, toj se piše da je sreća ne nesreća kada oni s toga desa poletiše na nebesa. J. Kavańin 104b. Na nebu su ina mnoštva zvijezd, koje se pomiču svojim ganutjem noseć spravan des, sad gradom, sad državam. 207b. — *b)* casus, eventus, *što se iznenada dogodi, slučaj.* Videć do nikoliko malo neugašen ogań, i ne bojeć se od ikakova prikoga desa odili se. Blago turl. 93b. Toliko ožalosti ga ta des, da čineć se krivac ujde u jednu plavku i na daleko pojde. 221. 222. Za' me des pogodi. M. Pavlinović.

2. DÊS, *f. vidi* 1. des — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji još ćešće upotrebļava istu riječ u muškom rodu.* Držeć, da stoji des čestita u jestbini i u bludnosti. J. Kavańin 35a. Stegnut od svoje desi Kadmov unuk uzoriti. 199b.

1. DÉSA, *f. vidi* 1. *i* 2. des. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚terror, fatum'). — *nije sasma pouzdano.*

2. DESA, *m. ime muško, hyp.* Desimir, Desivoj? — *Dolazi prije našega vremena već od* XI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Desa fllius Cocini aliusque Desa'. Doc. hist. rač. 102. (1076). — *ovako se kod ńekijeh pisaca zove Nemańin otac, kod drugijeh* Deša *(vidi* 1 Deša). Nemańa sin Dese rečenoga za kraļa slovinskoga bi učińen. And. Kačić, kor. 421. Saglasno s ovim govori Mavro Orbini. Po ńemu otac je Nemańin bio Desa. S. Novaković, zemļ 75.

3. DESA, *m. ili f.? ime, ne zna se jeli muško ili žensko. ako je muško, spada pod* 2, *ako je žensko, biće hyp.* Despina. *isporedi* Despa, Deša. Desa, *acc.* Desu. S. Novaković, pom. 59.

1. DÈSAN, dêsna, *adj.* dexter, *najprvo o ruci koja je na strani tijela suprotnoj onoj strani gdje je srce, pa i o svoj onoj strani i o nezinijem dijelima, i o svemu onome što je bliže one strane. — suprotno je* lijev. — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima* dêsnî, dêsnôga *itd. — Stariji je oblik* desьnъ *od najstarijega* desьnъ; *ovaka je osnova praslavenska (isporedi stslov.* desьnъ, *rus.* десной), *ako se i nije uzdržala do današńega dana u češkom i u poļskom jeziku. ista je osnova i u litavskom* deszinė, *desnica, i u starobaktričkom* dašina, *a postaje od starije* daksina *(isporedi snskrt.* dakšina) *izbacivši k. u ostalijem je indoevropskijem jezicima osnova* daks, *isporedi grč.* δεξιός, *lat.* dexter, *got.* taihsvas. — *Nominalni oblik rijetko dolazi uz supstantive, osobito u naše vrijeme; ipak vidi:* Tužno tuži Alajbegovica, Alajbegu kraj desna kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 210 Udari ga po desnu ramenu. 2, 354. Posadi ju do desna kolena. 2, 374. Sede caru do desna kolena. 2, 431. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu i u Stulićevu* (‚dexter, potens, propitius, favorabilis') desan, *u Daničićevu* desьnь, *u ostalijem* desni.

1. *pridijeva se supstantivu koji može biti: a) ruka. aa) u pravom smislu. ističe se često (osobito u pjesmi) desna ruka, kao jača i vrednija od lijeve. — isporedi kod* 2 *i* desnica. Uhitivše ruku ńegovu desnu, uzdviže ńega. N. Rańina 183b. act. 3, 7. Ki bi mu skršili luk i ruku desnu. M. Držić 104. Proslavi ruku i mišicu desnu. I. Bandulavić 41a. sap. salom. 36, 7. On mi rańen prionu za ńegovu desnu ruku. Nar. pjes. mikl. beitr. 10. Ne smiš na mejdan izaći, zašto nisi desnom rukom junak. And. Kačić, razg. 56b. Ja s' ne mogu sam pomaći a bez vaše desne ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Te on slomi svoju desnu ruku. 1, 430. Za desnu je ruku ubitio. 2, 286. Nosi desnu u lijevoj ruku. 2, 293. Pa dočeka ono Ture mlado a na sabļu i na desnu ruku. 2, 323. I krepka ti desna ruka bila! 3, 393. — *pošto se drži da je desna ruka i srećnija i svetija od lijeve, ńom se daje vjera, obećańe, pružajući je ili na drugi način:* I pružite mene desne ruke, vjeru dajte da me ne varate. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Desnu ruku na srdašce meće... Što on ruku na srdašce meće, to on veli: Ostavit' te neću. 1, 477. — *s istoga razloga pokazuje se desnom rukom ļubav, milina čeļadetu, grleći ga, milujući ga i drugim načinom.* Svu noć mi si nočaske prispala na desnoj ruci. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Mekša mi je tvoja desna ruka neg' četiri najmekša jastuka. Nar. pjes. vuk. 1, 198. Desnom ga je rukom zagrlila. 1, 583 *amo bi spadalo i ovo:* I on nosi kitu ruže u desnoj ruci, te je daje Durđu knezu. 1, 613. — *u jednom primjeru zove se* desna *i lijeva ruka za to što čovjek može ńom raditi jednako kao i desnom:* Tko ima obe ruke desne ‚ambidexter'. J. Mikaļa, rječ. 62b. — *bb) u prenesenom smislu, pošto je desna ruka najvrednije udo ļudskoga tijela, govori se i o čeļadetu, koje je vrijedan i vjeran pomoćnik, obranitelj.* Đe si, Vuče, moja desna ruko! Nar. pjes. vuk. 3, 116. Pope Luko, moja desna ruko! 4, 288. — *b) o svoj polovini tijela i o svakom ńe dijelu što je sa strane desne ruke.* Urjeza mu uho desno. N. Rańina 91a. mat. 26, 51. Po glavi i po desnoj nozi. Aleks. jag. star. 3, 233 Nešto meni desni obraz gori. Nar. pjes. vuk. 1, 606. Uze ļubu pod desno pazuo. 1, 623. I desno ti oko iskočilo. 2, 80. Stajaše mu na desnom ramenu. 2, 94. Pa joj turi u desno ńedarce. 2, 241. Ima biļeg na desnoj mišici. 3, 140. Desnijem se brkom nasmijava. 3, 360. — *c) o odijelu koje je s desne strane.* Čisti skerlet na kolenu puče, zlatna kopča na desnom rukavu.

Nar. pjes. vuk. 2, 303. Te odseče desni skut dolame. 2, 358. — *d) o udu ili o strani tijela kod životińe.* Kad je bio usred druma puta, srete vrana bez desnoga krila. Nar. pjes. vuk. 2, 50. — *amo spada i ovaj primjer u kom se čeľade zove sokolom:* Ńoj doleti siv sokole, siv sokole, lepi Ranko: Navez' der mi, lepa Ružo, navez' der mi desno krilo. Nar. pjes. vuk. 1, 61. — *i u prenesenom smislu govori se* desno krilo *o čeľadetu, kao* desna ruka *kod a) bb), a govori se i samo od miline, kao u prvom primjeru:* Stipe, drago dite tvoje, koji no ti desno krilo biše. And. Kačić, razg. 50b. Koji no je bio desno krilo c'jele Bosne i ńene krajine. Nar. pjes. vuk. 4, 209. Tu dostiže i Haǵi Derviše, što se Loji desno krilo piše. Osvetn. 6, 55. — *e) o strani često dolazi adverbijalno (vidi kod 2 i* 3): *aa)* s desne strane: Počińe misu z desne strane oltara. Naručn. 41b. S desne strane uza ramo svoje sjede zeta Strahinića bana. Nar. pjes. vuk. 2, 263. Objesi ga Šarcu s desne strane. 2, 393. S desne ńemu strane do ramena, do ramena Kovačina Ramo. 3, 113. Bio je s desne strane namolovat go starac. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *bb)* s desnu stranu: Vidiš s desnu stranu. V. Došen 49a. — *cc)* od desne strane: Od desne strane taknu ga palicom. F. Glavinić, cvit. 257. Ot leve i desne strane sednu. J. Rajić, pouč. 1, 96. — *dd)* na desnu stranu: Na desnu stranu velikoga oltara. Mon. croat. 83. (1457). — *ee)* na desnoj strani: Obrnu se na desnojzi stranu. Nar. pjes. herc. vuk. 13. — *ff)* ob desnu stranu: Isukrste, stranu ob desnu sjediš Boga. J. R. Gučetić 12. — *gg)* s desnom stranom: On s' obrnu s desnom stranom, s desnom stranom put istoka. Nar. pjes. vuk. 1, 53. — *f) o čem mu drago što čeľadetu ostaje na desnoj strani.* Putemь koji gredo uz medu stьpьčьku uz dolь velij desnyj. Mon. serb. 144. (1344). Poharana grada zide s desna ostavi Turčin kraja. I. Gundulić 320. Još uz plosan šuplje rupe male desnijem se krajem poredale. Osvetn. 1, 65. — *g) u prenesenom smislu: aa) o česti (sreći), dobar. na jednom mjestu u rukopisu pisanome crkvenijem jezikom* xvii *vijeka.* Podobajetь krmiteju mudroumьnu mužu biti i razumnu i česti ‚dêsnije'. Stefanit. star. 2, 310. — *bb) o čeľadetu (samo o prijateju i o utješiteju), kao da znači vjeran. samo u dva pisca (a može biti da je i pisac Štita sam I. M. Mattei)* xvii *vijeka.* — *može biti da je ovo postalo od toga što su pisci krivo shvatili ime* desnoprijatej *koje vidi.* Desni i privijerni priatej kad nas svak i najdraži ostavľa, on nas ne zaboravľa. I. M. Mattei 180. Odmeće li od sebe dušu kojugodi pečaljenu? pače jes ńoj jedini desni utješitej. 214. Tad je dake vrijeme da se očituju desni priatelji i nevaravi službenici. 312. Bogu stvoriteju, uzdržateju, odkupiteju, kraju vlastitomu, desnomu prijateju. Štit. 21.

2. *stoji bez supstantiva i vrijedi kao supstantiv.* a. *složeni oblik:* dêsnâ, *f. a) obično ruka desna (i u Belinu, u Ejelostjenčevu, u Stulićevu, u Voltiǵijinu rječniku).* Kada činiš almustvo, ne čini da liva tvoja bude znati ono ča desna tvoja čini. Bernardin 17b. mat. 6, 3. Tva desna jaka ńih oslobojaše. M. Marulić 246. Desnu moju i grlo moje obujal jest dragim kamenjem. F. Vrančić, živ. 33. Došad svaki glavu skloni, sprid na prsi desnu stavi, skut na usta carski doni. I. Gundulić 298. Zla požuda, kad so rodi u zlu srcu, ńu moš zvati . . . lijeva koja sijče desnu. P. Kanavelić, iv. 58. 59. Desnom lijevu, ali ti lijevom desnu, osiječe. (D). Poslov. danič. 15. Odsjeć' lijevom desnu. (D). 90. ‚suo se gladio jugulare'. A. d. Bella, rječ. 782b. Mlatom teškim, jaoh, udire čaval gvozden desna jaka. A. Vitaljić, ost. 232. Zaštitiće *(bog)* svemogućom desnom ńega. I. Đordić, salt. 58. Liva ńegova pod glavom mojom a desnom svojom zagriče me. Po livoj razume se dobra zemaljska, po desnoj dobra duhovna. J. Filipović 1, 248b. Siče Turke i desnom i livom. And. Kačić, razg. 240b. — *b) s istijem značeńem kao kod a) adverbijalno, u ńekijem padežima bez prijedloga ili uz prijedloge, znači: na desnoj strani, uz stajańe, na desnu stranu, uz micańe. prema čemu je ona strana desna može se kazati genetivom (ili posesivnijem adjektivom), ili dativom. aa) instr.* desnom, *za stajańe. samo u jednom primjeru u naše vrijeme.* Desnom grada leži trg crnogorski. S. Ljubiša, prip. 5. — *bb) gen. s prijedlogom s. za stajańe:* Ča s' rekal, dobro je i s desne i s live. P. Hektorović 14. S desne i s lijeve neprijateji vrazi jesu. B. Kašić, nasl. 82. Sokolović paša od Bosne s desne mu je bio paka. I. Gundulić 326. Dva po dva gredihu, ki ga s desne bihu, svi bihu livaci. B. Krnarutić 11. S desne i s lijeve pak se vide dvi prilike vrh otara. J. Kavańin 320b. A prid ńom se *(pred dušom poslije smrti)* z desne i lijeve dva vjekuvječanstva nedovršiva rastvoraju. B. Zuzeri 21a. Vidićete pak ljudskoga sina sidit s desne boga. P. Knežević, muk. 23. Kad se šeta, svud očima striže po peńger'ma s desne i s lijeve. Nar. pjes. herc. vuk. 103. — *za odalečivańe:* S desne na lijevu. A. d. Bella, rječ. 252b. Prevrće je s desne na lijevu. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Obrni se s desne na lijevu. Nar. prip. vuk. 152. — *cc) gen. s prijedlozima* o (o *ili* od?) *i uz samo u jednoga pisca* xvii *vijeka. nije sasma pouzdano. aaa)* o desne (od desne?), *za stajańe:* Pogledah gospodina prid licem mojim vazda, jere je s desne moje, da se ne krenem. B. Kašić, rit. 105. psal. 15 (16), 8. — *bbb)* uz desne, *za stajańe:* Gdi sidi uz desne boga. is. 103. — *za micańe:* Side uz desne boga oca. is. 79. — *dd) dat. s prijedlogom* k. *za smjer micańa. u Belinu rječniku:* k desnoj ‚dextrorsus'. 252b. — *ee) acc. s prijedlogom* na. *za stajańe:* Sidi na desnu boga otca. F. Vrančić, rječ. 125. *vidi i* I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 5. P. Radovčić, ist. 65. Jedri hadum i ostaje na desnu mu gora sveta. I. Gundulić 367. Otac ima na desnu sina, na livu duha. I. T. Mrnavić, ist. 27. Ter na desnu i na livu snažnim okom već zamiri čudna množtva. J. Kavańin 509a. Na desnu, na lijevu ‚dextra laevaque'. A. d. Bella, rječ. 460a. Koji svitli vrhu najviših pristoja andelskih na desnu otčevu. Ant. Kadčić 47. Ovi sjedi na desnu veličanstva u privišńijeh. J. Matović 48. — *za micańe:* Obrnimo dake na bolu i projdmo putom na desnu. P. Zoranić 10. Tako misnik dojde na desnu oltara. F. Glavinić, cvit. 171a. Kako 'e ńega otac na svo'u desnu postavio. A. Vitaljić, ist. 4a. Vrzito mriže na desnu plavčice. L. Terzić (B. Pavlović) 233. Na desnu ‚dextrorsum'. A. d. Bella, rječ. 127b. Da ju hoti uzdignuti na svoje pristoje i postavit' je na desnu sebe krunеći je krunom. J. Banovac, razg. 7. Ili se na desnu ili na livu okrenuo. A. Kanižlić, kam. 56. Postavi mone na desnu tvoju. M. Zoričić, osm. 117. Upravite pogled i na desnu i na livu. I. J. P. Lučić, razg. 1. — *ff) acc. s prijedlogom* o, *običnije* ob. *za stajańe:* Sjedi ob desnu pristolja u višńih. N. Ranina 22a. paul. hebr. 1, 3. On ob desnu očinu sjedi. B. Gradić, djev. 158. Koji budu ob desnu ńegovu. M. Divković, nauk. 67a. Sidi ob desnu boga oca. B. Kašić, nauk. 112. I. A. Nenadić, nauk. 27. J. Matović vi. Biskupi mu svi ob desnu, a vojvode sjede s liva. I. Gundulić 446.

Da na dan sudńi ob desnu tvoju budemo dostojni slišati: hodite blagoslovjeni. L. Terzić 357. Ob lijevu, ob desnu ‚dextra, laevaque'. A. d. Bella, rječ. 460a Oh desnu oca svoga kraljuje. I. Đordić, ben. 43. Imajući ob desnu Petra. M. Lekušić 31. O desnu ńegovu i livu mnogo vitezi stalu. Aleks. jag. star. 3, 236. Isukrst sidi o desnu otcu. Živ. kat. star. 1, 221. O desnu misnikovu. B. Kašić, rit. 25. Stanovitost moguća i mudrost pribistra o (‚od') desnu i na lijevu ńoj su u družbi. per. 95. — *za micańe:* Postavi me o desnuju tebe stati. Mon. serb. 265. (1389—1405). Ob desnu oca sed'. M. Marulić 196. Na nebesa da uzide, i ob desnu oca sede. P. Hektorović 121. Ob desnu me postav tvoju. M. Orbin 202. Stade kraljica ob desnu tvoju. A. Kanižlić, kam. IV. Postavljajući ńu na krajevo pristoje ob desnu. J. Matović 370. — *u jednom primjeru prošloga vijeka stoji* s ob desnu *za odaljivańe:* Ne dijeli se Jezus s ob desnu svoga oca. A. Kalić 193 — *gg) acc. s prijedlogom* s: Da sêde z desnuju otьca boga. Mon. serb. 367. (1432). Zdravo tilo Isusovo, z desnu oca posađeno. S. Margitić, isp. 131. Side papa, s desnu ńega cesar od istoka. And. Kačić, razg. 155. — *hh) acc. s prijedlogom* uz. Sjedi uz desnu boga oca. B. Kašić, zrc. 139. Uzvišena uz desnu sina svoga. is. 109. — *ii) loc. s prijedlogom* na. *samo za stajańe.* Sedi na desnoj boga otca. Kateh. 1561. A 4a. — *kk) loc. s prijedlogom* o *ili* ob. *samo za stajańe.* Uzide na nebesa i sidi o desnoj Boga otca. M. Alberti 445. Tada biše propeti š ńim dva razbojnika, jedan s desnoga, drugi o livoj. 463. Ob desnoj roda svoga podviže se vrh svih sveti. J. Kavańin 520a. Ona sjedi tebi ob desnom *(griješkom mj.* ob desnoj). I. Đordić, salt. 146. — *c)* desnu davati kome *može značiti postavljati ga na svoju desnu (ruku ili stranu), kao znak štovańa:* Svagda ću vam desnu davati i na svakom mestu čest nositi. G. Zelić 296. — *d) u jednom primjeru* XVI *vijeka stoji za desnu nogu.* U dobri čas desnom naprijed stupih. M. Držić 356.

b. *složeni oblik:* dêsnō, *n. za što mu drago.* A pak svoje livo ima desno svako. Đ. Baraković, vil. 165.

c. *nominalni oblik:* dêsno, *n. destra strana uopće. stoji adverbijalno: a) u gen. i u dat. i naznačuje smjer micańu: k desnoj, put desne strane.* Ti okreni na čekrk barjake, svaki će se desnu postupiti. Nar. pjes. petr. 2, 78. Svaki nosi jatagan u ruci, živo mašu desna i lijeva. Osvetn. 2, 129. — *b) u acc. s prijedlogom* na, *kao* na desnu, *vidi kod* a, *b) ee). za stajańe:* Nav okol sebe i na desno i na livo tvrdine radi ima obruče. F. Glavinić, cvit. 418a. Razbojniku koji bijaše raspet na desno ńegovo. F. Lastrić, test. 162a. Na desno ima cesaricu Fauštinu. test. ad. 88b. — *za micańe:* Na desno (‚dêsno') na Beli Brêgь. Mon. serb. 127. (1347). Jedne na livo, a druge na desno položi. F. Glavinić, cvit. 392a. Pogleda na desno. F. Lastrić, test. 110a. Stade kraljica na desno tvoje. 346b. Ako ti na desno pođeš, ja ću na livo poći. And. Kačić, kor. 16. Na desno se okrenu. Nar. pjes. vuk. 1, 412. — *c) u acc. s prijedlogom* o *ili* ob. *vidi kod* a, *b) ff).* Sidi ob desno boga. F. Lastrić, od' 83. — *d) u gen. s prijedlogom* s. *vidi kod* a, *b) bb). za stajańe:* Gdi jelje i borje i s desna i s lijeva i rajsko lovorje živ človjek uživa. M. Vetranić 1, 7. Vratimo se tim s bosjedom kazati opot od carova vojstva obilna mjesta redom naprijed, nazad, s desna, s lijeva. I. Gundulić 328. Razbojnik, koji z desna bijaše. F. Lastrić, test. 117b. Da mu budeš s desna u policu. Nar. pjes. vuk. 3, 110. Ozdo more, a odozgo gore, s desna pločа, a s lijeva drača. Nar. posl. vuk. 237. — *za smjer kod micańa:* Zgledaj s desna, zgledaj s liva. Đ. Baraković, vil. 193. Gdi se svraća s desna al s lijeva? J. Kavańin 273a. — *za odaljivańe:* A s desna vojaše *(lupež).* N. Nalješković 1, 141. S desna, s lijeva svud nasrću *(koni).* I. Gundulić 345. Okreni se s desna na lijevo, ni kog s desna ni koga s lijeva. Nar. pjes. vuk. 1, 298. On s' obzire s desna na lijevo. 2, 292. Manu sabjom s desna na lijevo. 2, 373. Navi ńega s desna na lijevo. 3, 185.

3. *adv.* dêsno, *kao* na desnu, *vidi* 2, a, *b) ee),* na desno, *vidi* 2, c, *b), naznačuje smjer kod micańa u pravom i u prenesenom smislu.* Pa pogleda po zemji i desno i levo. J. Rajić, boj. 92. Car će gledat' i desno i levo, da s Momirom celiva vandeje. Nar. pjes. vuk. 2, 159. Al se Vuksan vatat' ne davaše, no se manu desno i lijevo, svijem turske odsiječe glave. 4, 23. Kad prođeš one vratnice, drži desno, pa ćeš doći npravo u grad. Nar. prip. vuk. 23. Sad ne zna ni levo ni desno. On bi šal nazad, al' kuda? zgubil je trag. Nar. prip mikul. 88.

2. DESAN, *m. ime muško* XIV *vijeka. pisano* Desanь. Deč. hris. 36. 38. — *isporedi* Desjen, Desin.

DESANČIĆ, *m. prezime, po majci Desanci, vidi* Desanka. — *Od* XVIII *vijeka.* Tu dohodi majka Desančića. Nar. pjes. bog. 296. Mih. Polit Desančić. Sem. prav. 1878. 7. 21.

DÈSÂNKA, *f. žensko ime. u naše vrijeme.* B Mušicki. — *isporedi* Desan *od kojega postaje sufiksom* ъka.

DESAVČIĆ, *m. prezime. — Dolazi u spomeniku* XIII *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (Desavьčićь). Hrelja Desavčićь. Mon. serb. 34. (1249).

DESÈČANÎ, *adj.* denarius, *na kojem ima ńešto po deset puta, o (ženskom) brdu. — Samo u Vukovu rječniku. — isporedi* devečani.

DESÈČÂR, desečára, *m.* exactor decumarum, decurio. — *Akc kakav je u gen. sing., onakav je i u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. sing.* dêsečâru, dêsečâre, *i voc. pl.* dêsečâri. — *Postaje od* desetk *osnove imena* desetak *sufiksom* jar. kj *pretvara se u* č *a pred ovijem se* t *ne čuje.* — *Dolazi od kraja* XIV *ili od početka* XV *vijeka, vidi prvi primjer kod* 1, *a između rječnika u Stulićevu* (‚koji nalaže desetinu'), *u Vukovu* (‚der zehentsammler' ‚decimator'), *u Daničićevu* (desetьčarь ‚qui decimam colligit' kao da je to, *vidi prvi primjer kod* 1).

1. *onaj što kupi desetinu.* Starinu vodi ikonomь Nikodimь dipjanski i Avgustijanь desečarь i Pavlecь desečarь. Mon. serb. 264. (1389—1405). Bješe puna Crmnica Turakah, desečara, age, izjelice. P. Petrović, gor. vijen. 112.

2. *koji zapovijeda desetorici vojnika. u Crnoj Gori u naše vrijeme. isporedi* desetnik. Stavići vi dobre desečare, desečare, to su kapurali. Nar. pjes. vuk. 5, 235. Vojvode se na noge digoše, pozdraviše redom kapetane, kapetani redom stotiňaše, stotiňaši momčad barjaktare, barjaktari decu desečare, desečari svu ostalu vojsku. 5, 322. — *takovi desečari upravljaju i običnijem poslovima po selima u Crnoj Gori.* Ako treba kakav posao obaviti, koji je čisto seoski a ne bratstveni, to ga glava sela s desečarima i stotinarima obavi. V. Bogišić, zborn. 519. 520. Ako je bratstvo sve u jednome selu, to se glava bratstva i sela zvao prije ‚knez'; sad knezova nema, pa biva glavom

ili kakav ‚stotinaš' i ‚desečar' ili ‚barjaktar', dakle jedan od vojničkih dostojanstvenika. 521.

DESEČÁRITI, desèčârîm, *impf. pravo bi značeńe bilo: živjeti ili raditi kao desečar.* — *Dolazi samo u Stulićevu rječniku uz* desečiti, *a za oboje stoji: vidi* desetkovati.

DESEĆITI, desečim, *vidi* desočariti. — *riječ nepouzdana.*

DESELIN DOLAC, *m. mjesto na otoku Braču. spominje se u poznijem prijepisu* (1250) *lista pisana* 1185. Polь Deselina dolьca. Starine 13, 209.

DÈSEŃ, *m. namjera, tal.* disegno. — xvii *vijeka.* Ako bi i otio što učiniti, ne more; jere mu smete sve ńeove deseńe tvoj Siauš paša. Star. 10, 17. (1652).

DESEŃATI, desèńâm, *pf. naumiti, izumiti.* — *Postaje od* deseń *sufiksom* a, *ili od tal.* disegnare. — xvii *vijeka.* Da mu nikakavь deseńь ne reuška, što je on bio deseńao. Star. 10, 18. (1652).

DESEŠTINA, *f. vidi* desetina, desetak. — *Dolazi* xiii *vijeka i u Daničićevu rječniku* (desetьština). Da si hodite svobodьno becь vьsakě desêštine i besь nikerě inьne danije. Mon. serb. 28. (1240). Besь vьsakě deseštine. 33. (1249).

DÈSÈT, decem, *koliko je prsta na obje ruke, broj među devet i jedanaest. — U prva vremena pisano* desetь; *drugo e stoji mj. starijega ę. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* desetь, *rus.* десять, *češ.* deset, *pol.* dziesięć. *postaje od osnove* desę = desen *(isporedi lit.* deszimtis, *snskr.* daśan, *starobaktr.* dasan) *dodavańem sufiksa* tь = ti *(isporedi litavski oblik i snskrt.* daśati) *po čem treba shvatiti kao apstraktno ime koje odgovara grčkome δέκάς. indoevropska je osnova* dakan, *isporedi grč. δέκα, lat.* decem, *got.* taihun. *ako je između* d *i* a *ispalo* v, *prvo bi značeńe bilo: dvije ruke ili dva puta pet, ali se to ne da dokazati. vidi i kod* pet. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* desetь). — *Obično je supstantiv (ali vidi kod* b, *c) i d); rod vidi kod* a), *te ime uza ń stoji u gen. pl.*

a. *rod. a) isprva je bilo ženskoga roda kao i ostali supstantivi sa sufiksom* tь; *muškoga samo kod* dvadeset *(stslov.* dъva deseti). *ženski se rod gdjegdje uzdržao (kod atributa) do* xviii *vijeka:* Drugu deset zdravije marija reci na uspomenu. M. Divković, nauk. 222b. Gdi je gospodin bog dao ovu deset zapovijedi? Najprvo u staromu zakonu da i naredi ovu deset zapovijedi. nauk2. 359. Svaku deset godišć imaju se izabrati dva prokuratura. M. Bijanković 117. Sinove te rodiše; onu deset ki idoše u Egipat. P. Vuletić 46. Svaku deset dana. A. d. Costa 1, 136. *i u naše vrijeme, vidi* Miklošić, vergl. gramm. 4, 56. — *b) obično je srednjega roda, kao i ostali brojevi veći od* četiri: Tko nam podade to deset zapovidi? Blago turl. 20. *vidi kod* c, *a).*

b. *deklinacija: a) isprva je bila kao i kod drugijeh ženskijeh supstantiva na* ь; *ali tome nema potvrde u našem jeziku izvan onoga što se kaže kod* d. — *b) obično se ne mijeńa po padežima, i tako je svagda u naše vrijeme:* S deset tisuća. N. Rańina 209b. Bivši prvi u deset grija *(grijeha)* a drugi u jednom. I. Ančić, svitl. 43. U deset i dva ljeta. J. Kavańin 242b. No malahnu od deset godina. Nar. pjes. 1, 382. Evo ti vlast nad deset gradova. Vuk, luk. 19, 17. — *c) proštijeh vjekova (od* xvi *do* xviii) *gdjegdje stoji kao adjektiv i mijeńa se po padežima; tako dolazi gen.* desetь: Otь desetyih slovь. Okázk. šaf. 63. (1503). — *dat.* desetim. Kada desetim gubavcem zapovida. Naručn. 3b. Prilično jest kraljestvo nebesko desetim divicam. I. Bandulavić 253a. mat. 25, 1. — desetijema, desetima: Prikladno jest kraljevstvo nebesko desetijema djevicam. N. Rańina 173b. G desetima djevicami. 222a. Svoju crkvu prilikuje desetima divicam. J. Filipović 1, 190a. — *instr.* desetijem: Vojevati s desetijem hiljadami. M. Radnić 206a. — desetima: Samson napre bi svezan desetima užima. 311a. *i pogrešno* desetimam: Da jedan s desetimam grisim učini jedan grije*(h).* I. Ančić, svit. 43. — *loc.* deseteh, desetih: Po desetch leteh umri. Š. Kožičić 51b. U desetih zapovidih ne čini se osobita spomena. I. T. Mrnavić, ist. 93. — *d) na ńekijem mjestima* xvi *i* xviii *vijeka stoji kao adjektiv (vidi kod c)) ali se ne mijeńa po padežima:* Ovo jesu deset zapovedi božje. Kateh. 1561. A 3a. Vse ove deset zapovědi gledajo. Š. Budinić, sum. 41a. Ki na priliku deset stupov templa Šalamunova tempal katoličanski verno pomogohu. F. Glavinić, cvit. 249a. *(Redovnici)* slave boga na sve kore, ter u citri deset žica, to jest deset zapovijedi, prikazuju dar dušica rajskom kralju, da ih vidi. J. Kavańin 365a. ‚Tkoje' jesu zapovidi božje? Slideće, uzdržane u desetici oliti u deset zapovidma. Blago turl. 18. Crkva prilična deset djevicami. J. Matović 86.

c. *predikat i atribut mogu se slagati u rodu i broju: a) sa samijem brojem* deset, *stoje dakle u neutr. sing.; tako i verbalni predikat stoji u sing. (kod predikata to je najbolje i najobičnije):* Deset tisuć okolo ga kruži, noseć bijele oklope. I. Gundulić 323. Al se deset povratilo druga. Nar. pjes. vuk. 3, 287. *primjere u kojima je atribut ženskoga roda vidi kod a). — b) atribut (i ako stoji prije broja) može se slagati s imenom uz koje stoji broj.* Kad na prvi*(h)* deset naišao. Nar. pjes. vuk. 2, 78. — *c) i predikat i atribut slažu se po padežu s brojem* deset *a po broju i rodu s imenom što stoji uz deset. dolazi dosta često ali je mańe dobro nego kod a) i b).* Oda ‚kojeh' *(čaša)* su desetь pozlaćenijehь. Mon. serb. 372. (1433). Pridavam ove deset zdravijeh marija. I. Držić 95. Da su bile udjeljane božanstvene deset zapovijedi u dvije ploče. J. Matović 366. Nisu li deset očišćeni? pak gdi su još devet? M. A. Reljković, sabr. 30. Okupi se sve selo i reku: ko uhvati deset miša ili deset skakavaca da će mu se platiti za svake deset vižlin. Nar. prip. vrč. 70.

d. *dolazi sastavljeno s drugijem brojevima: a) od* 11 *do* 19, *dodaju se jedinici riječi na* desete, *gdje je* desete *po svoj prilici mańe obični oblik loc. sing. (vidi* Miklošić, vergl. gramm. 3², 37). *kako se* desete *kod tijeh brojeva krši i drukčije pomijera, vidi kod* jedanaest, dvanaest... devetnaest. *isto biva i kod redniјeh brojeva* jedanaesti *itd. koje vidi. — b) brojevi od* 20 *do* 90 *postaju združenjem jedinica* dva, tri, četiri *s dualom* deseti, *a ostalijeh jedinica s gen. pl.* deset (desetь). *koje promjene kod toga bivaju, vidi kod* dvadeset, trideset *itd.*

DESÈTAČA, *f. banka od* 10 *forinata. u naše vrijeme. — isporedi* desetica *pod b).*

DESÈTÂČKA, *f. bačva što drži deset akova, vjedara ili drugijeh mjera. — isporedi* desetakińa, desetorka. — *Postaje od osnove imena* desètâk *sufiksom* ьka; *prvo* k *pred* ь *postaje* č. — *Dolazi od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku.* Pribavi na jednu desetačku musta. Orfelin, podr. 128. Obesi u desetačku do polovine bureta. 161. A da mu udcte u podrum! stoji sokak izmedu desetačaka, okovanih i punih kao oko. M. D. Milićević, let. več. 66.

1. DESÉTAK, desétka, *m.* decima pars, nume-

rus denarius. — *Stariji je oblik* desetъkъ; *mj. prvoga* ъ *ima* a *u nom. i acc. sing. i u gen. plur., a u ostalijem padežima ispada. — Akc. se mijeña u voc.:* dèsȅče, dèsȅči, *i u gen. pl.* dèsētākā. — *Postaje od osnove* deset *broja* deset *sufiksom* ькъ, *te je najstariji oblik* desetъkъ. — *Riječ je praslavenska; isporedi (s prvijem značenem) stslov.* desętъkъ, *(s drugijem) rus.* десятокъ *i pol.* dziesiątek, *(s oba značeña) češ.* desátek.

1. *shvaćeno je kao da postaje od rednoga* deseti, *te znači deseti dio, ali se obično uzimlje kao deseti dio dohotka što se plaća kao danak, porez. — isporedi* desetina. — *S ovijem značenem dolazi od* xiii *vijeka (vidi prvi primjer kod b)) a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 246a *kod* decima, *u Bjelostjenčevu* (desetina, desetek, deležna), *u Vukovu* (deseto što se daje spahiji), *u Daničićevu* (desetъkъ ‚decima'). *a) deseti dio u opće:* Dva desetka prisjal muke. N. Ranina 143b. levit. (3mojs.) 23, 13. — *b) danak, porez.* Da svobodno hodite u mojoj zemji, da vi ně desetka nikogare. Mon. serb. 30. (1240). Davše desetъkъ odь soli. 46. (1254). Takoj otь tej zemje uzesmo desetakъ. 264. (1389—1405). Misnici desetak uzet će od sviju gradova. A. Bačić 192. Desetina iliti desetak razumije se sviju plodova deseti dio koji se bogu pristoji. B. Leaković, nauk. 392. Spahije uzimaju ‚desetak' od žita i u novcima od ožeńenijeh glava. Vuk, živ. 257. Zemja seljačka od koje su davali spahiji desetak na ono što na njoj rodi. 258. Što dajete desetak od metvice. mat. 23, 23.

2. *kao kolektivno ime, znači oko deset komada, malo manje ili više, ali obično s nekijem deminutivnijem značenem, po kojemu se misli, ili da je veća prilika da je mańi broj nego da je veći, ili da je onaj broj po sebi malen. — S ovijem značenem dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚decas' 246b), *u Bjelostjenčevu* (desetka, desetek ‚decuria, decas'), *u Voltigijinu* (‚decina' ‚eine zahl von zehn'), *u Stulićevu, u Vukovu* (dem. deset, daj mi desetak para). *a) uopće:* I prošadši dân desetak da s' uputih. J. Armolušić 8. Slide broji, .. deseci, ... deseci ijada. I. Ančić, svit. vii. Biće desetak, petnajest godišta. And. Kačić, kor. 95. Desetak puta. J. Vladmirović 16. Dodem oko desetak koraklaji blizo. D. Obradović, basn. 338. Za Severom desetak Turakah. Nar. pjes. 4, 362. Marko uze desetak Nenuša. 5, 91. To izvadi desetak dukata. Pjev. crn. 107b. Donesu desetak boca vina. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Kako se s mora dođe u otoku, odmah je s jedne strane pod brdom do same vode desetak kuća koje se zovu ‚Rosé'. Vuk, poslov. xvi. — *gdjekad se shvaća kao pravi broj, te s toga: ili se ne mijeña po padežima:* I tako do desetak godina sve kraljestvo Uroševo bi od bánā ugrabljeno. And. Kačić, razg. 51. Bilo i*(h)* je oko desetak. D. Obradović, živ. 86. Sa desetak odbrane momčadi. Ogled. sr. 461. *ili je predikat i atribut sredńega roda:* Jedno desetak dana iza toga prizove ih opet. S. Ljubiša, prip. 117. Jedno desetak ovakijeh *(ljudi).* 172. — *ili je verbalni predikat u plur.:* Jednom podemo nas desetak sa trideset konja u Dubrovnik po so. Nar. prip. vuk. 7. Odvoje se desetak glavara i vežu šta da se radi. S. Ljubiša, prip. 181. — *b) u osobitom smislu, kod nekijeh pisaca zapadne crkve znači dio (clanak, kolence) krunješa, čisla, krunice u kojem ima deset zdravijeh marija.* Na svakom desetku jedan otčenaš nadostavljen je F. Parčić 11. Nego je ništo malo ostavio *(pozornik)* u. p. od krunice gospino jedan desetak. And. Kadčić 355. Na prvom desetku nadostavljaju ove riči. F. Radman 62. — *c) instr.* desetkom, *kao adverab, znači deset puta onoliko. — isporedi* desetinom *kod* desetina, b, *f).* — *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Tko prospe na vrime, ter pinez ne krati, mnogo krat već primo desetkom neg strati. Đ. Baraković, vil. 72.

2. DESĚTĀK, desetáka, *m.* denarius. *onaj u kojega ima nešto po deset puta, ali se obično govori samo u osobitom smislu, i to o čem živome i o novcu. — Akc. kakav je u gen. sing., takav je i u ostalijem padežima, osim nom. (i acc., ako je isti kao nom.) sing. i voc.:* dèsētāče, dèsetāci. — *Postaje od osnove broja* deset *sufiksom* akъ.

a. decennis, *čeljade (prije našega vremena) i domaće živińe kojemu je deset godina. — Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikalinu* (od deset godina ‚decennis'), *u Belinu* (‚decennis' 85a), *u Bjelostjenčevu* (‚decennis'), *u Stulićevu* (‚puer decem annorum'), *u Vukovu* (‚decennis' u. p. koń). Desetak *(o końu).* F. Kurelac, dom. živ. 9.

b. *novac što se dijeli u desetero, što vrijedi deset mańih novaca. od* xvi *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ili koja žena imijući deset desetakov, tere bi zgubila jedan desetak, neče li užgavši svěću i provratiti hižu i nastojno obiskati dokle ga najde? Postila d 2b. luc. 15, 8. Koji svešteniei nisu obučeni i budu na opelu po desetak. Glasn. ii, 3, 261. (1729).

c. *vidi* desétak *pod* 2, *b). samo u jednoj knjizi* xvii *vijeka.* Krunice šest desetaka. Razmišlaj za svakim desetakom *(griješkom* desatakom) jedno otajstvo. Azbukv. 1696. 26.

d. *negda* (xvi *vijeka) selo u Srbiji u rudničkom okrugu.* Sela ńena Desetak, Prislonica, Brdani i Luńevica. Glasn. 21, 63. (1597).

DESETĀKIŃA, *f. a) vidi* desetačka. — *u Vukovu rječniku. — b) kobila kojoj je deset godina.* F. Kurelac, dom. živ. 9. — *isporedi* desětāk.

DESETĀKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Milan Desetaković. Rat 343.

1. DESETAN, desetna, *adj. a) deseti. samo u Stulićevu (gdje stoji da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (desetъnъ) *rječniku. vidi* sedamnaestan *i* tridesetan. — *b) što pripada broju deset, što se sastoji iz deset dijela, glava itd. u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Prid desetnim vićem *(tal.* consiglio de' dieci) u Mleci. I. J. P. Lučić, izk. 17.

2. DESETAN, *adj. nejasna riječ u rukopisu* xvii *vijeka. može biti da griješkom stoji mj.* dvadesetan, *koje bi tad značilo:* od dvadeset godina i više *(vidi* 4mojs. 1, 45. 46). Osib po komu dvanadeste patriarki od kojih šest sto tisuć vojnikof desetanih u lumbe Abramove sahodeće od Ejipta meu inostrance daleko uzresli, kraje i kraljestva sharaše. Ivan trog. 23a.

1. DESETĀR, desetára, *m.* decurio, *vidi* desečar *pod* 2. — *Akc kao kod* desečar. — *Postaje od osnove* deset *sufiksom* ar. — *U naše vrijeme. a) onaj koji zapovijeda desetorici ljudi uopće.* Tada uzevši starješine od plemena vaših, ljude mudre i poznate, postavih vam ih za starješine, za tisućnike i stotinare i pedesetinare i desetare i upravitelje po plemenima vašim. Đ. Daničić, 5mojs. 1, 15. — *b) kod vojske.* Rat. 27 *i dalje.*

2. DĚSETAR, *vidi kod* deseter.

DĚSETER, *adj.* decem, decenus, decemplex. — *govori se i* desetor, *a u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena dolazi i* desetar, *vidi kod* deveter. — *Postaje od osnove broja* deset *sufiksom* er *ili* or. *vidi ostalo kod* deveter. — *Između rječnika dolazi u Bjelostjenčevu* (deso-

tere zapovedi ‚decalogus praeceptorum, decem praecepta‘), *u Jambrešićevu* (desetere zapovedi), *u Stulićevu* (deseteri ‚decem‘). *a) u jednini. aa) deseterostruk, uprav što se dcset puta mijenja ili ponavlja. pridijeva se imenu u dva primjera iz konca* XV *vijeka i* XVII. Deseteru prominu odiće. Bernardin 30ª. 4reg. (2car.) 5, 5. Deseteru prominu haljn. I. Bandulavić 51ª. — *i u sredńem rodu kao supstantiv.* XVIII *vijeka i u naše vrijeme.* Vi koji po sve godište radite i tratite oko zemlje, da vam odgovori, kad vam najbolje rodi, desetero, dvaestero za jedno. A. Kalić 268. A da brojiš smetove Turaka, bi li, vilo, troje toga bilo? bi tako mi bora zelenoga, i petero pa i desetero. Osvetn. 2, 162. — *bb) vidi* desetero. — *b) u množini. aa) o desct stvari sastavljenijeh u jedno. u svijem primjerima samo o zapovijedima božijim* (decalogus). — *od* XVI *do* XVIII *vijeka (i u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku).* Prve dvi zapovědi od ověh deseterch zapovědij poveljuju. Š. Budinić, sum 41ª. Desetere zapovidi božije. Azbuk. 1696. 8. Pisanica 12 E. Pavić, jezgr. 86. Sve ine *(zapovijedi)* o ovizim deseterima vise. Blago turl. 19. — *bb) kad bi ime za svako pojedino od onoga što dolazi deset puta bilo u množini, ili za to što mu nema jednine, ili za to što se sastoji iz više dijela. vidi* D. Daničić, obl.[7] 50. 51. *isporedi i* četver *i* deveter *i druge ovakove brojeve. — ovako je obično u naše vrijeme.* Na tavnici desetera vrata. Nar. pjes. marjan. 183. Desetore stajaće haljine. Đ. Daničić, 2car. 5, 5. — *c) adv.* desetero, *deset puta onoliko. u jednoga pisca prošloga vijeka kod kojega stoji uz* duplo: Saul kraj i vojevoda jedva je dopro do tisuće; David vele veće i desetero duplo. B. Zuzeri 352ª.

DESETERAN, deseterna, *adj. vidi* deseter *(pod a)) od čega postaje sufiksom* ьнъ. — *U jednom spomeniku* XV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (deseterьnь). Oпь имь daje deseterьno togaj. Spom. sr. 1, 123. (1414).

DESETÈRICA *i* desetòrica, *deset, ali samo o ljudima (muškijem odraslijem) i, rječe, o muškoj živinčadi (za ovo zadńe nema potvrde).* — *Postaje od osnove adj.* deseter *(koje vidi) ili* desetor *sufiksom* ica. — *Riječ je stara (isporedi stslov.* desętorica), *ali je potvrđena istom od* XVII *vijeka, a između rječnika dolazi u Belinu* (deseterica ‚dieci persone‘ 254ᵇ), *u Stulićevu* (deseterica ‚decem homines‘), *u Vukovu* (desetorica ‚decem, decuria‘). Deseterica od sljepila oslobodi. I. Đordić, ben. 35. Ozdravio deseterica. S. Rosa 123ᵇ. Desetorica počeše se srditi. Vuk, mar. 10, 41. — *može imati uza se genitiv:* Da bude među njima našao deseterica pravetnije. M. Radnić 219ª. Šaljući deseterica gubavaca k misnikom. F. Lastrić, ned. 347. Blizu jednoga varošića nađe deseterica gubavi*(h)* ljudi. E. Pavić, ogl. 560. — *kad je subjekat, glagol je obično u množini.* Susritoše ga deseterica ljudi gubavi*(h).* F. Lastrić, od' 264. Da se deseterica oberu. A. Kanižlić. kam. 788. Doprate me oko desetorica ńi. D. Obradović, basn. 336. *rječe u jednini:* Ne bijaše li deseterica gubavije? F. Lastrić, od' 265. — *nominalni predikat i atribut obično se slažu u gramatikalnom rodu (ženskome) i broju (sing.)* Ako su deseterica ukrala vola. F. Lastrić, ned. 168. Gdi su dakle ostala deseterica? E. Pavić, ogled. 560. *rječe u logičnom (muškome plur.), čemu nema potvrde kod ovoga broja.*

DĚSETERO *i* dèsetoro, *n.* decem, *deset; kad se upotrebljava, vidi dalje. — uprav je sredńi oblik adj.* deseter *ili* desetor, *ali stoji kao supstantiv, i ima osobitu deklinaciju: gen.* desetérga *i* desetórga, *dat., instr., loc.* desetérma *i* desetórma, *a (samo za* desetoro) *i* desetorme. *oblici* deseterma *i* desetorma *shvaćaju se kao plur. i može se reći n. p.* nama deseterma *ili* desetorma. *iza prijedloga može ostati nepromijenćno, onako kao što je u nom. — Između rječnika dolazi u Belinu* (desetero ‚numerus denarius‘ 254ᵇ; ‚decas‘ 246ᵇ), *u Jambrešićevu* (desetero marbe), *u Stulićevu* (desetero ‚decas‘. na desetero ‚in decem partes‘), *u Vukovu* (desetero *i* desetoro ‚decem‘). *a) s gen. aa) za čeljad i živinčad kojima je u jednini ime sredńega roda.* Toliko pomje ima jedno pile vodeći koliko da je desetero. S. Margitić, fal. 201. Ostala je mati s desetero djece. A. Kalić 346. Seljak nekakav pratio iz sela desetoro magaradi. Nar. prip. vrč. 76. Mogao bi nadvladati deset ljudi kao desetero male djece. Vuk, živ. 221. — *bb) za domaće životińe, kakva god su roda u jednini (rječe).* Ki bi imel svińe, ter bi ih bilo desetero. Mon. croat. 255. (1553). Jedan koń vaja više nego desetero hrava. M. Dobretić 227. — *cc) za čeljad i životińe, kad nije sve istoga roda.* Bilo nas je desetoro *(muških̆ijeh, ženskijeh i djece).* — *dd) za stvar nčživu (rijetko).* Desetero ljeta ‚decennium‘. A. d. Bella, rječ. 246ª. — *b) kad stoji samo, znači deset dijela u ovakovijem primjerima.* Dijeliti na desetero, u desetero. *i u Stulićevu rječniku.*

DESETERÒDJECNÎ, *adj. u kojega je desetero djece. — Dolazi jedan put u jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* deseterodicni). — *nepouzdano.* Majka deseterodicna. Blago turl. 125ª.

DESETERÒDNEVAN, deseterodnêvna, *adj. koji traje deset dana. — Složeno od osnova* deseter *i* dnev *(vidi kod* dan) *sufiksom* ьнъ. — *Dolazi jedan put u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bogoljubnost deseterodnevna. A. Kanižlić, fran. 231.

DESETERÒGODAC, deseterogoca, *m. vidi* desetogodac.

DESETERÒGODAN, deseterògodna, *adj.* decennis, *kojemu je deset godina. — Složeno od osnova* deseter *i* god *(vidi kod* godina) *sufiksom* ьнъ. — *isporedi* desetogodan, desetogodištan, deseteroljetan. — *U Belinu* 85ª *i u Stulićevu rječniku.*

DESETERÒKÛĆE, *n.* decagonon, *geometrički lik na kojem je deset kutova. — Samo u Stulićevu rječniku (u starijem obliku* deseterokutje) *za koji će biti i načińeno. — isporedi* deseterokutan *i* deseteronuglo.

DESETEROKUTAN, deserokutna, *adj.* decagonus, *na kojemu je deset kuta. — isporedi* deseteronugao. — *u Stulićevu rječniku.*

DESETERÒLJEĆE, *vidi* desetoljeće.

DESETERÒLJETAN, deseteròljetna, *adj.* decennis, *kojemu je desct godina, ljeta. — isporedi* desetoljetan. — *Složeno od osnova* deseter *i* ljet *(vidi* ljeto) *sufiksom* ьнъ. — *U Belinu rječniku* 85ª.

DESETERÒNUGAO, deseteronugla, *adj.* decagonus, *na kojem je deset ugala. — Samo u Stulićevu rječniku. — isporedi* deseteronuglo *i* deseterokutan.

DESETERÒNUGLO, deseteronugla, *n.* decagonon, *geometrički lik oko kojega ima deset ugala. — Samo u Stulićevu rječniku za koji će biti i načińeno. — isporedi* deseteronugao *i* deseterokuće.

DESETERORIJEČJE, *n.* decalogus, *dcset zapovijedi božijih. — Samo u Stulićevu rječniku*

gdje stoji da je uzeto iz brcvijara. — isporedi deseteroslovļe.

DESETERÒROG, *vidi* desetorog.

DESETERÒSAGNÛT, *adj. sagnut na desetero ili deset puta. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROSLOVĻE, *n. vidi* deseteroriječje. *— Samo u Stulićevu rječniku* (deseteroslovje).

DESETERÒSTRUK, decemplex, *deset puta onoliki. — Složeno od osnova* deseter *i* struk *(vidi* struka). *— Dolazi kod pisaca prošloga vijeka kao adverb i u Stulićevu rječniku. — Adv.* deseterostruko, *deset puta onoliko.* Voli prikučiti brata svoga da štetuje deseterostruko, nego li se naplatiti bratinski. F. Lastrić, ned. 159. Desecterostruko veća *(vojska).* And. Kačić, kor. 185. Kad jim štogod poklonu ili uzajmu, deseterostruko čekaju da im se povrati. B. Leaković, gov. 171.

DESETERÒSTRUŃ, *m. vidi* deseteružič je.

DESETERÒSTÛPAN, deseterò stûpna, *adj.* decastylus, *na kojem je deset stupova. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DESETEROVEĆ, *adj. deset puta veći. isporedi* deseter, deseterostruk. *— Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROVESLE, *n. brod s desct vesala. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROVLADAN, deseterovladna, *adj.* decemviralis, *koji pripada deseterovladaocima. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ sasma nepouzdana.*

DESETEROVLADAŃE, *n.* decemviratus, *vladańe deseterice. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROVLADAOCI, deseterovladalaca, *m. pl.* decemviri, *deseterica koji vladaju. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROVÔZJE, *n.* (navis) decemremis, *brod s deset redova vesala. — Samo u Stulićevu rječniku. — riječ nepouzdana.*

DESETEROZAPOVIJEĐE, *n.* decalogus, *deset zapovijedi božijih. — Samo u Stulićevu rječniku* (deseterozapovide). *— riječ nepouzdana.*

DESETERÒŽIČAN, deseterožična, *adj.* decachordus, *na kojem je deset žica. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DESETERÒŽIČJE, *n.* decachordon, *gusle ili lira s deset žica. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* deseterostruń *s istijem značćńem. — obojc nepouzdano.*

DÈSÈTÎ. *adj.* decimus, *koji po mjestu ili po vremenu dolazi nakom devet. — Postaje od osnove* deset (desęt) *sufiksom* ъ, *k čemu dolaze pronominalni sufiksi. — Riječ je praslavenska, stslov.* desętyj, *rus.* десятый, *češ.* desátý, *pol.* dziesiąty, *isporedi i lit.* deszimtas. *— U svijem je rječnicima osim Vrančićeva (u Daničićevu* desetyj). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda. aa) kao atribut uz ime koje može i izostati.* Tisušno i četiri sta i deseto lito. Mon. serb. 275. (1410). Mêseca jenvara deseti дньь. 331. (1427). Bješe brijeme kakono deseto. N. Rańina 171ª. joann. 1, 39. Deseti put ‚decimum'. J. Mikalja, rječ. 62ᵇ. A. d. Bella, rječ. 246ª. Ter priskoči devet dobrih koña, desetomu na sedlo skočio. And. Kačić, razg. 147ª. Bih na vojsci devet godin dana, kad deseta godina nastala... Nar. pjes. vuk, 1, 360. U men' ima devet grad' i deseti Beograd. 1, 417. Mati moja, nije davno bilo, sad je taman deseta godina. 1, 541. Rani majka devet mili sina i desetu ščercu mļezinicu. 2, 38. I da vidi devet Jugovića i desetog star-Juga Bogdana. 2, 304. Prošao sam devet kraļevina i desetu Tursku carevinu. 2, 330. Jedan kalpak, devet čelenaka i deseta fakļa okovana. 3, 96. Nije tu sreće dok iza devetoga (brata) desetom ne ostane. (Pripovijeda se u šali da je kazao nekakav Bošńak, t. j. dok kuga ne umori devet braće, na desetom ne ostane sve). Nar. posl. vuk. 219. — *bb) u sredńem rodu bez supstantiva. aaa) deseta stvar uopće, kod nabrajańa, poređivańa.* Otvorena vrata devetora i deseto brava dubrovnička. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Jedan kalpak, devet čelenaka i deseto krilo okovano. 3, 6. — *bbb) u acc. sing. kao adverb kod razdjeļivańa govora.* Za što Adam ne hti postiti, za to u deset zlob upade: najprvo...; drugo...; deseto, pade u različite betege. F. Glavinić, cvit. 60ª. Najprvo, u spomenutje Isusovo hoćeš živiti; drugo...; treto... deseto, u ļubavi božjoj hoćeš se ukripiti. 169ª. — *cc) u instr. ženskoga roda bez supstantiva:* dèsêtôm. *aaa) deseti put.* Čekam dni, mjesece i godišta; odagnan jednom, drugom, desetom, stotom, povraćam se. B. Zuzeri 67ª. Desetom ‚la decima volta' ‚decimo'. J. Stulli, rječ. 1, 108ª. — *bbb) kod razdjeļivańa govora, isporedi bb) bbb).* Pričešćenje diže grije zaboravļene; 2. čini...; 3.... pričešćenje, desetom, zatire po devocijonu grije. I. Ančić, svit. 56. 57. — *b) bez obzira na red, jedan u deset. aa) uopće:* O! desetu da bi čuli starešine takvi truli, puk kako kune. V. Došen 236ᵇ. Od sitne stoke koje dođe pod štap pastirski deseto, da je sveto Gospodu. Đ. Daničić, 3 mojs. 27, 32. Ni deseti doma nije. Osvetn. 2, 74. Sjeko si ih tri nedjeļe ravne, ni desetog pogubio nisi. 3, 159. — *bb) kad je što dijeļeno na desetero: aaa) kao atribut uz* dio. Desetina je deseta stvar, to jest deseti dio od dobitka. I. Ančić, vrat. 130. Deseti dio ‚pars decima'. A. d. Bella, rječ. 246ᵇ. Nego vojske od grihota i deseti dio vidi. V. Došen 246ᵇ. Sviju plodova deseti dio. B. Leaković, nauk. 392. — *bbb) u sredńem rodu bez supstantiva, deseti dio, desetina.* Dosta bi da tvoriš deseto što t' je glas. Š. Menčetić 43. — *u osobitom smislu, deseti dio dobitka, dohotka, što se plaća kao danak, porez, carina; isporedi* desetak, desetina. Carinicè gospodstva ti, kako nam govori naš građanins Dobrašinь, uzeli mu su deseto odь kožь što je nosiь. Spom. sr. 102. (1411). Svaki krstjanin ima dati deseto u crkvu. M. Divković, nauk. 134ᵇ. Abram dade mu deseto od svega. I. Ančić, vrat. 130. Da mogu ot svoga naroda deseto uzimati. Glasn. 11, 3, 99. (1708). Odkud slidi, da je velik grih deseta sakriti. A. Bačić 192. Niki subaše doodke od desetoga gospodskoga siromahom težakom krivo zabiližaju i uzimaju. F. Lastrić, ned. 335. Budući da je čak još Abram Melkisedeku deseto dao. B. Leaković, nauk. 392. Dèsêtô, ‚der zehent' ‚decimae'. Vuk, rječ. 117ª. Od svega ću deseto dati tebi. Đ. Daničić, 1 mojs. 28, 22. — *ccc) u ženskom rodu bez supstantiva, desetina što se plaća od dohotka, vidi kod bbb) biće načińeno po lat. ili tal.* decima. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Podaj pravo desetu. F. Matić 77. Ima li se od svašta davat deseta? 78.

DESÈTICA, *f.* numerus denarius, *uopće ńešto što ima deset dijela. — Akc. je u gen. pl.* desètîcâ. *— Postaje od osnove* deset *sufiksom* ica. *— Dolazi od prošloga vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji* deseti dio *i u Vukovu* (banka *ili* karta). *a)* decalogus, *deset zapovijedi božijih. u jednoga pisca* XVIII *vijeka* ‚Tkoje' jesu

zapovidi Božje? Slideće uzdržane u desetici oliti u deset zapovidma. Blago turl. 18. Jeli potribito za spasenje znat na pamot zapovidi desetice? 19. — *b) banka od deset forinata. u Vukovu rječniku.* — *c) karta kod igre na kojoj je deset znakova. u Vukovu rječniku.* — *d) srebrni novac što nosi deset novčića* ‚zehnkreuzerstück'. *u Dubrovniku.*

DESETIĆ, *m.* Povesma ogrebene kuđeje ili četena dva i dva vezuju se, a deset ovih zavezaka zove se desetić. Poduavka 1848. 54. Deset kuželja ili dvadeset povesama čine desetić. B. Mušicki.

DESETINA, *f.* decima pars, numerus denarius. — *Akc. je u gen. pl.* desètînâ. — *Postaje od osnove* deset (deset) *sufiksom* ina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* desętina, *rus.* десятина, *češ.* desatina, desetina, desitina, *poļ.* dziesięcina. *jamačno je prvo značeńe starije, jer se nalazi u svijem ovijem jezicima, a drugo se ograničuje na stslov. i češki jezik.* — *Između rječnika dolazi u Vrančićevu* (desetine ‚decimae'), *u Mikaljinu* (desetina, broj od deset ‚denarius numerus' 62ª. tko kupi desetinu ‚decumanus'. navrći desetinu ‚assiguare, addicere decimas alicui'. 62ᵇ), *u Belinu* (‚decima' 246ª. ‚vectigal' 335ᵇ. ‚decas' 246ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚decima') *u Jambrešićevu* (‚decima'), *u Voltiđijinu* (‚decima' ‚die zehnte'), *u Stuličevu* (‚decimae, decumae'), *u Vukovu* (1. ‚pars decima'; 2. u Dalmaciji ‚decimae' cfr. desétak; 3. ‚decem' franc. ‚une dixaine': desetina ļudi).

a. *kad se što dijeli na desetero, jedan dio, deseti dio u) uopće.* U godišću jest tristo šesdeset i pet dan; od kih trideset i šest jest desetina. F. Glavinić, cvit. 61ᵇ. Budući korizma desetina godišbena, zašto je deseti dio godine. F. Lastrić, ned. 137. $^{1}/_{10}$ jedna desetina, un decimo. M. Zoričić, aritm. 59. Gomor je desetina efe. D. Daničić, 2 mojs. 16, 36. — *b) deseti dio što se plaća od dobitka, dohotka. isporedi* desetak, deseto *(kod* deseti, *b) bb) bbb))*, deseta *(kod* deseti, *b) bb) cec)).* Imaju opatiji desetinu služit i dajati. Mon. croat. 27. (1325). Neće nigdore dati rizi ni desetine. 226. (1527). Desetinu dajem vsib, kimi obladam. Naručn. 78ª. Desetinu daju oda svega što imam. N. Ranina 154ª. luc. 18, 12. A desetine da se imaju plaćati. Stat. poļ. ark. 5, 249. Komu Abraam bîše dal desetine od plena. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 147. paul. hebr. 7, 4. Prikazaše dvije grlice ali dva goluba na vremenitu desetinu. A. Gučetić, roz. jez. 138. Kada budeš ispunil desetinu voća tvojega. I. Bandulavić 39ᵇ. deutor. (5 mojs.) 26, 12. Većma su se nagnuli kako će desetine brati, nogo kako će se dušе saraniti. S. Margitić, fal. 194. Obnovi desetine levitima. S. Rosa 19ᵇ. Koji nameću desetine, carine i druga prilična brimena biskupom. Ant. Kadčić 288. Desetina iliti desetak razumije se sviju plodova deseti dio koji se bogu pristoji. B. Leaković, nauk. 392. *amo spadaju i ova dva primjera:* Ova sveta i slavna desetina od korizme. M. Divković, bes. 242ᵇ. Neka mi od vrimena desetinu bogu damo, odlučila jest sveta mati crikva postiti *(korizmu).* F. Glavinić, cvit. 61ᵇ. — *u narodnoj pjesmi našega vremena znači zemļu koja plaća desetinu.* Na te plaće Lika i Krbava i Cetina turska desetina. Nar. pjes. juk. 212.

b. *deset (jednakijeh) komada, glava u jedno. isporedi* desetak. *a) o čeļadi (najobičnije).* Ne jedinogo človčka obrativa ota puti grěhovьnaago, to ni desetinu, ni sto, na i tysušte tysušťami. Domentijan[a] 30. Uzeo je od svake desetine ļudi tri čovika. A. Tomiković, živ. 68. Te udarih crna Arapina, ja jednoga, mene jedanaest, ja dvojicu, mene desetina. Nar. pjes. vuk. 2, 376. I skupio desetinu druga. 2, 553. Desetinu braće ukopaše. Pjev. crn. 98ᵇ. — *tako je i ovo:* I još s nima prislonio Vuče, a za nime desetina glava. Osvetn. 2, 57. — *b) o nčživijem stvarima uopće.* Desetina koljena njihovijeh bila je zarobjena. S. Rosa 41ᵇ. — *c) u aritmetici, broj koji nosi jedan put ili više puta deset.* — *u jednoga pisca* xvm *vijeka.* Broj od desetina, na priliku 30. M. Zoričić, aritm. 2. Kad nađeš dva *(broja)*, biti će desetine, na priliku 30, 41, 10; ... kad nađeš pet, biti će deset iļad oli desetine od iļada, na pril. 30661, *itd.* 2. — *d) dio korunice, kraļiješa, čisla u kojem je deset zdravijeh marija. isporedi kod* desetak *i* desètâk. — *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Svako *(rozarijo)* u pet desetina razdijeļeno. A. Gučetić, roz. mar. 9. Za svakom desetinom može se svoja otajnost misliti. 26. Koje otajnosti mogu se razmišļati i prije svake desetine. roz. jez. 23. — *e)* decalogus, *deset zapovijedi božijih. isporedi* desetica *pod a).* I u desetiui napre se stavļaju zapovijedi zaniknjuće a pak potvrdjuće. M. Radnić 478ª. — *f) instr.* desetinom *u jednom primjeru* xvm *vijeka znači deset puta.* Više nebo od nižega deset puta veće 'e tijelom, niži dalek od višega desetinom opet cijelom. J. Kavańin 476ᵇ.

DESÈTINÎK, *m.* decurio, decimarum exactor. — *isporedi* desotnik. — *Načińeno je od osnove imena* desetina *sufiksom* ik. — *Dolazi u Stuličevu rječniku* (‚decimarum collector', *ali je dodano da je uzeto iz ruskoga), i na dva mjesta* xvi *i* xvii *vijeka: na drugom je tako prevedeno lat.* decurio, *a biće to po svoj prilici i na prvom mjestu:* Budi desetinik *(grīješkom* desetnik Pril. jag. ark. 9, 85) o domu mojemu. Zborn. 39ª. Osip iz Abaramatije plemenit desetinik *(grč. βουλευτής, lat.* decurio, *Vuk:* savjetnik). I. Bandulavić 94ᵇ. marc. 15, 43.

DESÈTINOVATI, desètinujêm, *impf. vidi* desetkovati. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

DESÈTÎNSKÎ, *adj.* decumanus, *koji pripada desetini.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

DESÈTIŃA, *f. vidi* desetina *od čega je i postalo tijem što je u omekšalo i postalo ń.* — *Dolazi od* xvm *vijeka a između rječnika u Belinu (u drugom izdańu:* ‚decima pars'; ‚dazio o gravezza sopra beni o rendito' ‚decima'. 1, 266ᵇ) *i u Stuličevu* (‚decem': desetina ļudi). *a) deseti dio, desetina što se plaća od imetka, dobitka, dohotka. samo u Belinu rječniku.*[2] — *b) deset glava, komada.* Čineći ga svojim predsjednikom nad desetińom gradova. S. Rosa 128ᵇ. Biće kraļevstvo nebesko usliječeno desetińi djevica. 139ª. I divno im konak siguraju, po dvojicu i po cetvoricu, po petińu i po desetińu. Nar. pjes. vuk. 5, 299. A providur: Pisao sam zaludu desetińi (‚consiglio de' dieci' *u Mlecima).* S. Ļubiša, prip. 172.

DESÈTIŃÂK, *m. vidi* desečar. — *Postaje od* desetin *osnove imena* desetina *sufiksom* jak. — *Dolazi od* xvm *vijeka a nije u nijednom rječniku. a) koji kūpi desetinu u naše vrijeme.* M. Pavlinović. — *b) koji zapovijeda desetorici, desetini. na jednom mjestu* xvm *vijeka; biće po lat.* decurio. Da budu desetińaci, subaše, vladaoci baština. M. Pavišić 33.

DESETITI, desetim, *impf.* što, *udarati, nametati na što desetinu, porez, vidi* desetkovati. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Desetite metu i rutu. Anton Dalm., nov. tešt. 104. luc. 11, 42.

DÈSÈTKA, *f.* numerus denarius, decuma, *vidi* desetak, desotina. — *Akc. je u gen. pl.:* dèsètâkâ. — *Postaje od osnove* deset *sufiksom* ъka. — *Do-*

lazi od XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚decima' 246a), *u Bjelostjenčevu* (‚decuria, decas'), *u Jambrešićevu* (‚decas'), *u Voltiđijinu* (‚decade e decuria' ‚zahl von zehn'), *u Stulićevu* (‚decem'). *a)* decuma, *vidi* desćtak *pod* a. *samo u Belinu rječniku.* — *b)* numerus denarius, *deset glava, komada. vidi* desćtak *pod* 2, desetina *pod* b. *aa) u opće:* Tri križa zlamenuju tri desetke srebrnaka. A. Kanižlić, bogoljubn. 79. — *bb) dio rozarija, čisla, kratilješa, vidi* desetak *pod* b, *b).* desetina *pod* 2, *d).* Za svakom pako desetkom svake krunice govori se. A. Kanižlić, bogoljubn. 361. 15 desotki zdravih marija. utoč. 146. Idu babe, krunice potežu, za desetkom svakom u prsi se lupajući šakom ječe. rož. 92.

DESETKÍVATI, desètkîvâm, *impf. vidi* desetkovati, *od kojega postaje kao* darivati *od* darovati. — *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Jao vami, koji desetkivate najmaće stvari. B. Leaković, gov. 159.

DESETKOVALAC, desetkovaoca, *m. onaj što desetkuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima griješkom i* desetkovaoc. — *riječ nepouzdana.*

DÈSETKOVÂNJE, *n.* decumarum impositio, collectio, decimatio, *djelo kojim se desetkuje, verbalni supstantiv od glagola* desetkovati. — *Postaje od osnove part. praet. pass.* desetkovan *sufiksom* je (ije). — *Dolazi od* XVIII *vijeka samo u rječnicima: u Belinu* (desetkovanje ‚decimatio' 346a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* desetkuvańe i desetkovańe ‚decimatio'), *u Stulićevu* (desetkovańe ‚il decimare' ‚decimare'), *u Vukovu* (desetkovańe ‚collectio decimarum').

DÈSETKOVATI, dèsetkujêm, *impf. i pf.* decumas imponere, colligere, decimare. — *isporedi* desetinovati, desetiti, desetkivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dèsetkovâ. — *Postaje od osnove* desetk *imena* desetak *sufiksom* ova (u-a) *u inf.*, n *u praes.* — *Dolazi od* XVII *vijeka (najprije u Mikaljinu rječniku) a između rječnika u Mikaljinu* (‚decimare'), *u Belinu* (pedepsati svakoga desetoga ‚decimare' 246a), *u Bjelostjenčevu* (desetinu pobirati, dežmati ‚decimare'), *u Voltiđijinu* (‚decimare' ‚den zehenden auflegen'), *u Stulićevu* (‚decimare, decimas imponere'), *u Vukovu* (n. p. vinograd, ‚colligo decimas'). *a)* desetkovati što, decumas imponere, colligere, *udarati na što i kupiti od čega desetinu, desćtak.* Sva će vaša dobra desetkovati. I. Ančić, vrat. 132. Desetkuju metvicu. J. Rajić, pouč. 1, 9. Božja pomoć, divno kolo! car je mene opravio da ja kolo desetkujem, sve na momka po devojku, uz devojku po jabuku, uz jabuku po maramu. Nar. pjes. petr. 1, 64—65. — *b)* decimare, *od svako deset krivaca pedepsati jednoga. samo u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

DESÈTNÌK, desetnika, *m.* decurio, decumarum exactor. — *isporedi* desećar, desetar, desetinik, desetińak, desetńak. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dèsetnîče, dèsetnîci. — *Postaje od osnove* desetn (desetь, *vidi kod* desetan) *sufiksom* ikъ. — *Riječ je prastavenska, isporedi stslov.* desetnikъ, *onaj što plaća desetinu, a sa značenem pod* a, *rus.* десятникъ, *češ.* desátník, *pol.* dziesiątnik. — *Potvrđeno je od* XIII *vijeka, a između rječnika dolazi u Belinu* (‚decumanus' 246a), *u Bjelostjenčevu* (‚decurio, decumanus'), *u Jambrešićevu* (‚decurio'), *u Voltiđijinu* (‚caporale' ‚korporal'), *u Stulićevu* (‚decurio').

a. decurio, *onaj što je postavlen nad desetericom, što zapovijeda, upravlja desetericom.* Desetńiky i petidesetńiky i sotńiky i tysuśtńiky. Domentijana 28. 152. 322. Muž imenom Osip, desetnik *(vidi* desetinik). Anton Dalm., nov. tešt. 126b. luc. 23. 50. Ot kneza Ilijo i ot desetnika Martina i od desetnika Predoja. Star. 12, 36. (1712). Svaku deset koludara imali su vrhu sebe svoga desetnika. A. d. Costa 1, 91. Pa ih postavi nad ńima za poglavare, tisućnike, stotinike, pedesetniko i desetnike *(isporedi kod* desetar, *a)).* D. Daničić, 2mojs. 18, 21. — *i kod vojske, isporedi* kaplar. Imadijahu onda ove krajine svoje . . . stražmeštre, fire, desetnike. M. A. Reljković, sat. B3a. Ti Andrija, iđi češ na stražu kako meni desetnici kažu. E4b. Zarobili jednoga desetnika. A. Tomiković, živ. 316.

b. decumarum exactor, *onaj što kupi desetinu, desćtak. samo u Belinu i u Bjelostjenčevu rječniku.*

c. *na jednom mjestu* XVII *vijeka nejasno je značeće. jamačno je nešto što se dijeli na desetero, ali se dalje ne zna* Da bi odbio jedan desetnik, nebi mogao toga dati. Star. 11, 122. (1678).

DESÈTNÎŠTVO, *n.* decurionatus, *staće, čast onoga što je desetnik.* — *Postaje od osnove imena* desetnik *sufiksom* ьstvo. k *pred* ь *mijeńa se u* č, *za kojim* s *ispada, a* č *pak pred* t *mijeńa se u* š. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DESÈTNÌAK, desetńáka, *m.* decumarum exactor, *onaj što kupi desetinu, desetak. vidi* desetnik *i* desetińak. — *Akc. kao kod* desetnik. — *Postaje od osnove od koje je i* desetnik, *sufiksom* jakъ. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Haračije, desetńake i sve sluge kraljevine. Blago turl. 175.

DÈSÈTÔ, *vidi* deseti *pod b) bb) bbb).*

DESETÒGLAV, *adj. kojemu je deset glava.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje se dodaje da je uzeto iz ruskoga.*

DESETÒGODAC, desetògoca, *m. onaj kojemu je deset godina. isporedi* desètāk. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* deseterogodac *s istijem značeńem.*

DESETÒGODAN, desetògodna, *vidi* deseterogodan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DESETÒGODIŠNICA, *f. vidi* desetogodnica.

DESETÒGODIŠNÎK, *vidi* desetogodnik.

DESETÒGODIŠTAN, desetògodišna, *adj.* decennis, *kojemu je deset godina.* — *isporedi* deseterogodan. — *Sastavleno od osnova* deset *i* godišt *(vidi* godište) *sufiksom* ьnъ *pred kojim* t *ispada.* — *Na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Osim nika dica, ne još desotogodišna (‚desetogodištna'). M. Pavišić 39.

DESETÒGODNICA, *f. djevojčica kojoj je deset godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* desetogodišnica *s istijem značeńem.*

DESETÒGODNÎK, *m. djetić kojemu je deset godina.* — *isporedi* desètāk. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* desetogodišnik *s istijem značeńem.*

DESETÒGRÂĐE, *n.* decapolis, *država s deset gradova.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DESETÒKRÂTAN, desetòkrâtna, *adj. koji se ponavlja deset puta (krati).* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚duplicato dieci volte' ‚decuplus').

DESETOLJEĆE, *n.* decennium, *deset ljeta, godina.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (desetoljetje) *u kojem ima i* deseteroljeće (deseteroljetje) *s istijem značeńem.*

DESETÒLJETAN, decennis, *vidi* deseteroljetan. — *U Belinu* 85a *i u Stulićevu rječniku.*

DESETÒLETNICA, *f. djevojčica kojoj je deset leta, godina. isporedi* desetogodnica. — *samo u Stulićevu rječniku* (desetoljetnica).

DESETÒLETNÎK, *m. djetić kojemu je deset leta, godina. isporedi* desetogodnik. — *samo u Stulićevu rječniku* (desetoljetnik).

DESETOMJESEČAN, desetomjesečna, *adj.* decem menses natus, *kojemu je deset mjeseca.* — *samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DESETOMJESEČNICA, *f. žensko dijete kojemu je deset mjeseca.* — *samo u Stulićevu rječniku. nije sasma pouzdano.*

DESETOMJESEČNIK, *m. muško dijete kojemu je deset mjeseca.* — *samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DESETÒNOG, *adj.* decem pedes habens, *u kojega je deset noga* — *samo u Stulićevu rječniku u kojem se dodaje da je uzeto iz ruskoga, a ima još i* desetonožan *s istijem značćnem.*

DESETÒNOŽAN, desetônožna, *adj. vidi* desetonog.

DÈSETOR, *vidi* deseter.

DESETÒRICA, *f. vidi* deseterica.

DESÈTÔRKA, *f. vidi* desetačka. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* desètorâkâ. — *Postaje od osnove* desetor *(vidi kod* deseter*) sufiksom* ьka. — *U Vukovu rječniku.* — *U Lici se govori* deseturka. J. Bogdanović.

DÈSETORO, *vidi* desetero.

DESETÒROG, *adj. kojemu je desct roga.* — xviii *vijeka.* Našarana sedmeroglava desetoroga zvir. 1. J. P. Lučić, razg. 79. — *u drugom primjeru istoga vijeka ima* deseterog, *što je jamačno štamparska pogreška, ali se ne može znati, stoji li mj.* desetorog *ili* deseterorog. Drakun sedmeroglavi i deseterogi. F. Lastrić, svet. 103b.

DESETOSLOVLJE, *vidi* deseteroslovlje.

DESETÒSTRUN, *adj. na kojemu je deset žica (struna).* — n *stoji mjesto* nьnь. — *Postaje od osnova* deset *i* strun *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi u knizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiv *vijeka.* Glagoljušu vь desetostrunьnyihь knigahь nêkotoraago psalьma. Danilo 220.

DÈSETOVATI, dèsetujêm, *impf. vidi* desetkovati. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DESETÒŽIČAN, desetòžična, *adj. vidi* deseterožičan. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DESETSTVOVATI, desetstvujem, *vidi* desetkovati. — *samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DESÈTÛRKA, *vidi* desetorka.

DESIBRAT, *m. ime muško. ńemu nema potvrde nego adjektivu* Desibratov *koji dolazi jedan put krajem* xiii *ili početkom* xiv *vijeka u spomeniku, odakle je i u Daničićevu rječniku* (Desibratovь). — *isporedi* Desimir. Stefanъ Desibratovъ synъ. Mon serb. 63. (1293—1302).

DESIBRATOV, *adj. koji pripada Desibratu. vidi* Desibrat.

1. DÈSIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi od* xv *vijeka.* Ka hiža so drži s hižom Desića. Mon. croat. 111. (1472). Mihalja Desića i sina ńegova Ferenca takajže Desića. 274. (1575). Mikula Desić. Stat. pol. ark. 5, 302. *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. DÈSIĆ, *m. selo u Srbiji u šabačkom okrugu.* K. Jovanović 175.

DESIJEŽA, *f. u ženskijeh ili kakav ures na glavi, ili način kojim je spletena kosa.* — *Dolazi jedan put u pisca* xvi *vijeka i to u instrumentalu koji je naštampan* desišom; *ali je na dno strane zabilježeno da u najstarijem (za života samoga pisca) rukopisu stoji* desiesgiom *što treba čitati bez sumńe* desiježom. *što u drugom rukopisu stoji* desiscom, *to treba čitati* desižom, *koji oblik treba shvatiti kao da je u zapadnom govoru.* — *Jamačno je riječ talijanska, ali koja, ne znam.* Nn lijepe ńe kosi pomisli malo svak desiježom (‚s desišom') ke nosi za gizdu vas žitak. Š. Menčetić 295.

DESILO, *m. ime muško.* — *Postaje od osnove* des *glagola* desiti *sufiksom* ilo. — *isporedi* Desimir. — *Dolazi od kraja* xi *vijeka (pisano* Desila*) do* xiii *i u Daničićevu rječniku.* Desila. Mon. hist. rač 488. (1100). Desilo. Mon. serb. 12. (1222—1228).

DESILOV, *adj. koji pripada Desilu.* — *Dolazi* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Desilovь 1, 266 *i* 3, 584). Brazda Desilova. Glasn. 11, 135. (1336—1346). Otь Desilove vodênice. Glasn. 15, 302. (1348?).

DÈSIMÎR, *m. ime muško.* — *Složeno od osnova* des *glagola* desiti *(isporedi* Desilo, Deso, Desibrat, Desislav *itd.) i* mir *(vidi* F. Miklošić, bild. der slav. personennamen 77. 78). — *Dolazi vrlo često već od* xi *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Desimirь). Desimir. Mon. hist. rač. 82. (1070). 98. (1065—1074). Desimirь. Mon. serb. 13. (1222—1228). Deč. hris. 12. 18, *i još na mnogo mjesta.* Desimire, moje čedo drago!... Idi, sine, preko b'jela sv'jeta, te ti traži dva slična imena, traži, sine, Stojšu i Stojana. *(ime je Desimir ovdje u svezi s glagolom tražiti, vidi* Miklošić, bild. personenn. 56). Nar. pjes. 2, 116.

DESIMIRJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Desimir. — *Dolazi krajem* xiii *ili početkom* xiv *vijeka u jednom spomeniku, a otale u Daničićevu rječniku (gdje stoji da je ime muško).* Desimirja sь dětiju. Mon. serb. 59. (1293—1302).

DÈSIMÎRNICA, *f. brdo u Previšu u Drobńacima.* V. Ļešević. — *od imena* Desimir *sufiksom* nica.

DÈSIMIROVAC, Dèsimirôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116. — *Postaje od posesivnoga adj.* Desimirov *sufiksom* ьcь.

DÈSIMIROVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Desimirovcu.* — *mj.* desimirovčьkyj. Desimirovačka *(opština).* K. Jovanović 116

DESIMIROVIĆ, *m. prezime, upravDesimirov sin.* — *u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 52. Veļko Desimirović. Rat. 327.

DESIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Desimir. — *Dolazi pisano* Desênь *(po čem bi glasilo* Desjen) xiii *vijeka, a* xv *pisano* Desinь *i u Daničićevu rjčniku* (Desênь *i* Desinь). Desênь Berivojevićь. Mon. serb. 34. (1249). Sudьja Desênь. Starine 13, 206. (1185, *prijepis god.* 1250). Da Desinь ima toj srobro dati. Spom. sr. 1, 88. Ostalo je prêdalь Desinu. 89. (1407).

DÈSINA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

DESINAC, Desinca, *m. ime dvjema sclima u Hrvatskoj u jastrebarskoj podžupaniji.* Desinec *(kajkavski)* gorńi. Desinec dońi. Pregled. 31.

DESINIĆ, *m sclo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 54.

DESINIČKA GORA, *f. sclo u Hrvatskoj blizu Desinića.* Pregled. 54.

DESINOV, *adj. koji pripada Desinu.* — *U jednom spomeniku* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Desinovъ). Da toj srebro prêda u ruke Desinove. Spom. sr. 1, 88. (1407).

DĚSÎNSKÎ, *adj. koji pripada sclu Desini.* Desinska *(opština)*. K. Jovanović 140.

DESIRAD, *m. ime muško.* XIII *vijeka. vidi* F. Miklošić, bild. der slav. personenn. 57. — *Složeno od osnova* des *(vidi* Desimir*)* *i* rad *(vidi* Miklošić, l. c. 92). — *isporedi* Desiradić.

DESIRADIĆ, *m. Desiradov sin.* — *skraćeno mj.* Desiradović. — *Dolazi na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Milko Desiradićь. Deč. hris. 100.

DESISAḶIĆ, *m. prezime, Desis(l)avov sin.* — *mj.* Desisavļić. — *isporedi* Desislaļić. — *Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Desisaļićь). Knezъ Vukъ Desisaļićь. Mon. serb. 383. (1435). S knezomъ Ivanomъ Desisaļićemь. 515. (1472).

DESISLAḶIĆ, *m. Desislavov sin.* XIV *vijeka.* — *mj.* Desislavļić. — *isporedi* Desisaļić. Dobrijanъ Desislaļićь Deč. hris. 35. Pribatъ Desislaļićь. 54.

DĚSISLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Desimir. — *Složeno od osnova* des *(vidi kod* Desimir*)* *i* slav *(vidi* F. Miklošić, bild. der slav. personenn. 98). — *Dolazi od* XII *do* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Desislavъ 1, 266 *i* 3, 584). Desislavъ. Star. 13, 207. 210. (1185). Mon. serb. 12. (1222—1228). 56. (1289). 59. (1293—1302). Deč. hris. 29. 30 *i još na mnogo mjesta.*

1. DESIŠA, *m. ime muško.* — *Postaje od osnove* des *(vidi kod* Desimir*)* *sufiksom* iša. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Poradь a brat mu Desiša . . . Bratovanь a dědь mu Desiša. Deč. hris. 35.

2. DESIŠA, *vidi* desiješa.

1. DĚSITI, dĕsîm, *pf.* offendere, invenire, *slučajno naći (ne traživši) koga, nabasati na koga.* — *Riječ je stara (isporedi stslov.* desiti *i* dositi*), ali se čini da nije praslavenska.* — *Može biti da postaje (sufiksom* i*) od osnove* des *adjektiva* desan, *u koliko ovaj znači srećan.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi prvi primjer kod* 2, b, *a) i c)) a između riječnika u Stulićevu (vidi* 2. desiti*) i u Vukovu.*

1. *aktivno. značeńe je kao što je sprijeda kazano. obično je objekat čeḷade.* Mili bože, na svem' tebe fala!... Ti mi dade, danas ga desiti. Nar. pjes. vuk. 2, 589. Ne bi li đe desio Turaka, al' ih nigđe desiti ne može. 4, 332. Ako s mirom prebrodim Ribnicu, pa te gdjegod desim u planini, onda ću te jako darivati. Nar. pjes. juk. 107.

2. *sa* se.

a. *recipročno: sresti jedan drugoga.* A danas smo oba pobratimi, desili se oba neženeni. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Mi smo se desili. Vuk, rječ. 117ª.

b. *refleksivno. a)* desiti se s kim, *sresti se s kim, sresti koga.* Može li s deset tisuć vojnika desiti se š ńime koji ima ih dvadesti tisuća? S. Rosa 115ª. Desila se s bratom na veseļu. Nar. pjes. petr. 1, 42. Ja sam se s ńim desio. Vuk, rječ. 117ª. — *b) naći se, biti gdje slučajno.* Tu se desi Naod Simeune. Nar. pjes. vuk. 2, 72. Ja se ondi desi na vratima. 2, 316. Desio se danas među nama glavan junak vojvoda Miloša. 2, 545. Đetića se doma ne desilo. 3, 256. Glavarima koji su se kod ńega desili. Vuk, nar. pjes. 4, 462. Nego je pisao svaki po svojoj voļi (kako mu se kad na vrh pera desilo). pism. 85. U onaj dan koji se desi na krovu, neka ne silazi. luk. 17, 31. Da Đuro dade Jovu prvo kumstvo mokro koje mu se desi u kući. Pravdonoša 1852. 1, 3ª. — *može se izreći i kakvo, na kakav način što se desi.* Kad s' desiše zatvorena vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 591. Ma mu ništa nijo besjedila, jer može se u zloj desit ćudi. Osvetn. 2, 1. — *c)* praesto esse, *naći se, biti gdje (kao pomoć) u kakvoj potrebi, nevoļi, biti pri ruci.* Ne desi se dobroga junaka da uvati grdna zlosretnika. Nar. pjes. vuk. 2, 559. A iguman Aǵi-Konstantine, nije treba da s' u boju desi. 4, 170. Dosta zlata, al' ģebane nema, stade iskat' jedan do drugoga, ni u jednog nije se desilo. 4, 173. U sitno se ne desilo, a u krupno nema. (Kaže se u šali kad bi trebalo koga darivati). Nar. posl. vuk. 335. Nego je i novaca davao, kad bi ko u potrebi zaiskao a u ńega bi se desilo. Vuk, prav. sov. 77. — *s dat. imena onoga kojemu se dođe u pomoć.* Kamo noži, kamo vašo sabļe, te ne biste sa mnom na Kosovu, da činite s Turcima jnnaštvo, desite se mene u nevoļi? Nar. pjes. vuk. 2, 288. — *d)* na što, *slučajno naći što, nabasati na što.* Nije se lasno desiti ni na dobru kapu ali na opanke, a kamo li na onaku ženu. V. Vrčević, niz. 275-276. Ako se desiš na zlu ženu. 276. — *e) naći se, zgoditi se, zbiti se, ime čeḷadeta kojemu se što zgodi stoji u dat.* Što je udes? Kako komu se što desi. A. Kanižlić, rož. 18. Al' da bi se i desilo, baš ńegovo da bi bilo. V. Došen 169ᵇ. Ovđe se ne desilo! Nar. posl. vuk. 230. Uzmi Nikolu kad ti se desila sreća. Pravdonoša 1852. 23, 4ª. Prihvati dobre zgode kada se dese. M. Pavlinović, rad. 55.

2. DESITI, desim, *impf. plašiti, strašiti. u Stulićevu rječniku:* desiti, im ‚terrere, perterrefacere, deterrere, perterrere; desiti se ‚pavere' expavescere, in aliquem casu incidere', *s dodatkom da je i jedno i drugo uzeto iz Andrijaševićeva* razgovora duše bogoļubne. — *riječ nije sasma pouzdana, ali isporedi češ.* děsiti *s istijem značeńem.*

DESIV, *adj.* terribilis, *strašan. isporedi* 2. desiti. — *samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DĚSIVÔJ, Dĕsivoja, *m. ime muško.* — *Složeno od osnove* des *(vidi kod* Desimir*)* *i* voj *(vidi* F. Miklošić, bild. der slav. personenn. 46). — *Dolazi* XIV *vijeka* (Deč. hris. 27. 29 *i još na nekoliko mjesta) i u naše vrijeme.* B. Mušicki, *a između riječnika u Daničićevu* 3, 584.

DESIVOJEVIĆ, *m. Desivojev sin.* — XIV *vijeka.* Dobruj Desivojevićь. Deč. hris. 37.

DESIŽA, *vidi* desiješa.

DESJEN, *vidi* Desin.

DESJUH, *vidi* 2. despik.

DĚSKA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 92. — *Dolazi od prije našega vremena.* Deska. S. Novaković, pom. 131.

DESKO, *m. ime muško.* — *Stariji je oblik jamačno* Desько *i postaje sufiksom* ько *kao hyp.* Desimir *ili* Desislav *ili kojega drugoga takovoga imena.* — *Dolazi u latinskijem knigama* XI *i* XIII *vijeka.* Desько („Desco"). Mon. hist. račk. 132. (1080). Desko („Desco"). *vidi* Miklošić, bildung der personennamen 56. (1235. 1245).

DĚSKOVIĆ, *m. prezime, uprav Deskov sin.* — *Dolazi* XVIII *vijeka:* Deskovići, Mirkovići . . . J. Kavańin 143ª. *i u naše vrijeme.*

DESMARICA, *f. selo u hrvatskoj krajini u ogulinskom kotaru.* Sčbem. segn. 1871. 53

1. DĚSNA, *f.* gingiva, maxilla, *vidi* 1. desni. — *Postaje sufiksom* na *od korijena* des *(kod češke i poļske osnove* dęs, *vidi dalje), gristi, isporedi snskrt.* daś *i* dāś, *gristi, indocvr.* dak: *grč.* δάκνω. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* desna.

*

rus. десна, *a (od kor.* dęs) *češ.* dásně, dáseň, *pol.* dziąsła, *pl.* — *Dolazi* XVIII *vijeka u jednoga pisca iz Dalmacije, i u naše vrijeme u Dalmaciji* (M. Pavlinović, J. Grupković), *a između rječnika u Vrančićevu* („gingiva; mandibula, maxilla‘), *u Belinu* („gingiva‘ 340b; „maxilla‘; gorńa desna „maxilla supera‘; dońa desna „maxilla inferna‘. 464b), *u Stulićevu* („gingiva‘). Žrvni zub od desne tovarčića. J. Banovac, blagos. 38.

2. DÈSNÂ, *vidi* 1. desan.

DÈSNÂ ČÚKA, *f. šumovito mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 13.

DÈSNE, Dèsânā, *f. pl. selo u Dalmaciji u makarskom kotaru.* Repert. 20.

1. DÈSNI, désnî, *f. pl.* gingiva, maxilla, *meso i (sluzinasta) koža što je oko zuba (u Vukovu rječniku samo oko kutnih), i kost u kojoj su usađeni zubi. — Akc. kakav je u nom., takav je i u acc. i u voc., a u ostalijem je padežima onakav kakav je u gen. — Postaše vidi kod* 1. desna, *od čega se samo u tom razlikuje što je nastavak* ма. — *isporedi i* dešli. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (meso oko zubi „gingiva), *u Belinu* (desni, desana „gingiva‘ 340b), *u Vukovu* („gingivae pars quae est circa dentes molares‘). U desneh ne imaše ner samo dva zuba. M. Vetranić 2, 191. Uzet‘ s mjerom stvari ove: od jazavac vitno rebro, i od hrta lijeve desni, od komarca hrbat desni. M. Pelegrinović 199. Stisni žvalim, strgni uzdami, gospodine, desni veće svijem onijem ki ti neće približit‘ se među nami. I. Gundulić 196. Starcu su desni naj jači štap. (I). Poslov. danič. 114. Istom bijaše stara pristala žvatati i prometati zalogaj po bezubnijem desnima. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 193.

2. DÈSNÎ, *adj.* maxillaris, *koji pripada desni. — U Belinu i u Stulićevu rječniku.*

3. DÈSNÎ, *vidi* 1. desan.

1. DESNI, *adj.* fatalis, *što pripada udesu (desu), što je po udesu, udesni. — Načińeno od* des (1 *ili* 2) *sufiksom* ьнъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Razmetnost bi uzrok desni tocih smuća. J. Kavańin 360b.

1. DÈSNICA, *f.* (manus) dextra, *desna ruka. — isporedi* 1. desan *pod* 1, *a). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* dèsnîcâ. — *Stariji je oblik* desbnica *i postaje od osnove* desn *(vidi* desan) *sufiksom* ica. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* desьnica, *rus.* десница, *staročeš.* desnice. — *U svijem je rječnicima.*

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) u pravom smislu.* Svotago proroka prêdteče krьstitelja Jovana desnice. Mon. serb. 11. (1222—1228). Sujica tvoja desnicu tvoju otsiče tebi. Š. Kožičić 11a. Koga sam uhitil desnicu, da podložim prid obrazom ńegovijem narode. N. Ranina 17b. isai. 45, 1. Tako mi ova desnica neodsječena. M. Držić 183. Macedonijske desnice nepremožne jesu. Aleks. jag. star. 3, 293. Zaklinam ti se po ovu desnicu. B. Kašić, per. 150. Jer mu grede od desnice sad u starost kako s mlada. Đ. Baraković, vil. 193. S ńim junaka tries tisuća dođe za štit carske glave, desnica je ńih moguća. I. Gundulić 323. Evo t‘ verne me desnice koju davno podah tebi. G. Palmotić 1, 197. Od snage je mudros veća, desnica se glavi klańa. 1, 227. Mene stavi na desnicu *(isporedi* na desnu *kod* desan, 2, a, *b) ee).* I. Ivanišević 205. Koje isti Ivan vidi u desnici sina božjega. A. Bačić 257. Desnicom zamanuti. F. Lastrić, ned. 129. Desnica ńihova napuńena je darovi. A. Kanižlić, kam. 103. Lipo fala! desnica ti uvik cvala! V. Došen 69b. Ne brini se, care poočime, desnica je moja od mejdana. And. Kačić, razg. 86b. Čuo jesam gdi starci beside, da onake sablje ne bijaše, ni desnice teže u junaka u svem Zadru, ni okolo ńega. 235b. Kada se klańamo rani desnice spasitelјeve. I. M. Mattei 28. Tim ti u pored s desnicom srce i carstvo me darivam. P. Šorkočević 588b. Desnica vam cvećem cvala! Nar. pjes. vuk. 1, 146. Tebi, majko, burma potavnila na desnici u crnoj zemlјici. 1, 550. Trže Miloš sablju u desnicu. 4, 235. Manu Miloš sablom i desnicom. 4, 236. — *često (osobito u narodnijem pjesmama) stoji kao apozicija uz* ruka: Ruka desnica. M. Vetranić 2, 245. Brani, sinko, slovinsko kraljestvo svitlom ćordom i desnicom rukom. And. Kačić, razg. 47b. *(H)*rani majka devet mili sina sve s preslice i desnice ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Pa je ljubi u desnicu ruku. 1, 253. *(H)*rani majka dva nejaka sina u zlo doba u gladne godine na preslicu i desnicu ruku. 2, 75. Desnica mi ne usala ruka! 2, 76. Ima madež na ruci desnici. herc. vuk. 180. On je lovi za desnicu ruku. Nar. pjes. istr. 1, 17. — *b) u prenesenom smislu, aa) kad je riječ o bogu.* Desьnica tvoja, gospodi, sьtvori silu, desьnica tvoja vьznese me. Danilo 199. Da jestь prokьletь otь krêpkyje desnice vladyky našego tvorca nebu i zemji. Mon. serb. 534. (1485). Čudna desnica božja. Transit. 167. Prostri desnicu i ńom nas obrani. M. Držić 422. Razmrsit nitko neće van desnica božja sama. G. Palmotić 2, 232. Da desnicu tvoju svrhu truda naših prostreš. J. Banovac, blagos. 183. Promina ova jest dilo desnice Privisokoga. A. Kanižlić, kam. 258. Ovde sam očevidno poznao novidimu desnicu. D. Obradović, basn. 341. *i o božijim osobinama (atributima).* Silna desnica pravde božje. P. Radovčić, nač. 76. Iz desnice milosrdja božjega. A. Bačić 259. Desnica pravde božje. 1. J. P. Lučić, razg. 60. — *bb) znači moć, vlast uopće.* Jesmo područьny persidьskoj desьnici. Aleks. jag. star. 3, 255. — *cc) o čeljadetu koje je vrijedan i vjeran pomoćnik, obranitelj. vidi* desan *pod* 1, *a) bb).* Ja sam Ektor kraj trojska dêsnica. Troj. prič. jag. ark. 9, 130—131.

b. *na jednom mjestu o desnoj nozi.* Uzeh ńega za bijelu ruku i baš onu za nogu desnicu. Nar. pjes. vuk. 2, 347.

2. DÊSNICA, *f. dem.* dêsna. — *U Stulićevu rječniku.*

3. DÈSNICA, *m. prezime u naše vrijeme.* Luka Desnica. Rat. 145. 208. Šem. karlov. 1883. 71.

DÈSNICE, dèsnîcâ, *f. pl. ime drjema mjestima u Srbiji. jedno je u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1868, 694; *drugo u požarevačkom.* 1869. 293.

DÈSNIČICA, *f. dem.* (1) desnica. — *samo u Stulićevu rječniku.*

DÈSNO, *adv. vidi* 1. desan *pod* 3.

DESNOPRIJATEL, *m.* qui dextera manu apprehendit, *koji prima, hvata desnom rukom. — samo u Stulićevu rječniku. — riječ uzeta iz ruskoga. vidi* 1. desan *pod* 1, *g) bb).*

DESNÒRUČAC, desnòručca, *m. čovjek desnoruk. — samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DESNÒRUK, *adj. koji radi, obavlja posao desnom rukom. pošto je to i obično, ova riječ može dolaziti samo kao suprotna riječi* ljevoruk. *— u Stulićevu i u Jambrešićevu rječniku.*

DESO, *m. ime muško. — isporedi* Desoje *i* Dosimir. — *Dolazi krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka u jednom spomeniku i otale u Daniči-*

čevu rječniku. Doso ѕь dêtiju. Mon. serb. 59. (1293—1302).

DESOJE, *m. ime muško.* — *isporedi* Desimir. — *Dolazi u jednom spomeniku* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Desoje gramatikъ bana Ninoslava velijega bosnьskoga. Mon. serb. 24. (1234—1240).

DÉSOŇA, *m. ime volu. u Srijemu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

DÉSPA, *f. ime žensko, hyp.* Despina. — *Akc. se miješa u voc.* Dêspo. — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Despa. S. Novaković, pom. 59.

DESPAUŽITI, despaužim, *pf., kao da znači pokrasti, odrijeti, lišiti. biče od tal.* dispogliare, *mlet.* despogiar. XVIII *vijeka u pismu vladike crnogorskoga.* Moji dva monastira koji su Stanjevići i Mahine zašto biše krivi i despaženi ot plaćenikah? Starine 10, 35. (1770).

DÈSPÊNSA, *f.* dispensatio *(u teologičnom smislu), otpuštenje, oproštenje koje dužnosti prema crkvi, tal.* dispensa. — *isporedi* despensati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Imate zviditi ki imaju ke despense, ili ki bi u krvi živili prez despense. Mon. croat. 246. (1545).

DESPÈNSATI, despênsâm, *pf.* dispensare *(u teologičkom smislu), odriješiti od kakve dužnosti duhovne ili uopće prema crkvi, tal.* dispensare. — *isporedi* despensa. — XVI *i* XVII *vijeka.* Gdo more takovim despensati? Naruč. 47b. Ako despensaju bez zadovoļna uzroka u poste. I. Držić 309.

DESPERÀCIJÔN, *m. ili* desperacijôn, *m. i f.* desperatie, *očajanje, tal.* disperazione. — *Kod čakavaca ima i oblik* desperacijun. — *Kod primorskijeh pisaca ženskoga je roda, kod ostalijeh muškoga. — Dolazi od* XVI *vijeka a čuje se i u naše vrijeme po primorskijem gradovima. a) m.* Tke bi sebi smrt zadao od desperacijona. I. Ančić, svit. 204. Od desperacijona obisi se. A. Bačić 78. Nikada ga ne more djavao desperacijenom iliti neufanjem pridobiti. F. Lastrić, od' 147. Niki će padati na zemļu na lice svoje od desperacijona. Đ. Rapić 15. — *b) f. dokazan je ženski rod samo u ovom primjeru za* desperacijun: Napasti od neufanja ali desperacijuni. P. Radovčić, nač. 161. *ali je jamačno ženski rod i u ova dva primjera, ako se sudi po današnjem govoru:* Mene na desperacijen (‚desperation') navoditi. V. Andrijašević, dev. 53. Niti vaļa da ga *(grišnika ispovidnik)* vrlo oštro pokara, jer bi ga na desperacijon mogao devesti. J. Banovac, razg. 248.

DESPERACÌJÛN, *f. vidi* desperacijon.

DESPÈRÂŃE, *n.* disperatio, *očajanje, verbalni supstantiv od glagola* desperati, *od čijega part. pract. pass.* desperan *postaje sufiksom* (i)je. — *isporedi* desperacijon, desperacijun. — *Dolazi* XVII *(u starijem obliku* desperanje) *i* XVIII *vijeka.* Dokle dovede grešnika do desperanja. I. Držić 218. Desperańe Judino. F. Lastrić, test. 154b. Dan, koga će priteći razrušeńa smrti, desperańa. Đ. Rapić 12.

DESPÈRÂT, *adj. vidi* desperati *pod* c.

DESPÈRATI, despèrâm, *pf. tal.* disperare, *očajati i činiti da drugi očaja,* disperarsi, *očajati. — ima i impf.* desperavati. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi Marulićeve primjere kod* b *i* c) *ne samo kod primorskijeh pisaca nego i kod drugijeh.*

a. *aktivno,* desperati koga, *otcti mu ufańe, učiniti da očaja. — Samo u jednoga pisca iz Bosne* XVII *vijeka* Da ne bi koga pokaranjem velicim desperao. I. Ančić, vrat. 192. Da ne bi koga gore obetežio i desperao. svit. 84.

b. *sa* se, *refleksivno, izgubiti ufańe, očajati.* U vrime nevoļe ne htij se desperat. M. Marulić 136. Da bi po koji način učinio, da čovjek ne gubi ufanje i da se *(ne)* despera. M. Divković, nauk. 246a. Od moga sahrańenja desperah se. I. Držić 179. Da bogati . . . ne bi se smeli, izgubili i desperali. I. Ančić, vrat. 147. Nitko se ne ima desperati ni zloj voļi dati. S. Margitić, fal. 75. Toliko se zaslipi neufańem ili despera, da lativši nož dijete zakla. F. Lastrić, ned. 401a.

c. *part. praet. pass.* dèsperân *i* despèrât, *koji je izgubio ufańe, očajao. — drugi je oblik postao po tal.* disperato, *te ga treba shvatiti vće kao adjektiv nego kao particip.* desperan: Sa svim desperana, jer joj sina zgubi. M. Marulić 59. Druga svijest zla zove se brezufańe, štono se običaje reći, duša desperana. F. Lastrić, ned 50. Svi nesrićni brezufani t. j. desperani. L. Vladmirović 22. — desperat: Ne slidimo Judu desperatoga. I. Ančić, ogl. 150. S jednu stranu desperat iliti izgubļen u ufańu milesti božije F. Lastrić, ned. 281. Brezufani t. j. desperati Gižma. L. Vladmirović 21. Bogoļubni, mloge i u sadašńemu krstjanluku moremo viditi u duši bolestne, na niki način neizličive i desperate. Đ. Rapić 70.

DESPERÁVATI, despèrâvâm *(i* despèrâjêm), *impf. vidi* desperati. — *Postaje od osnove* despera *glagola* desperati *sufiksom* (v)a *a u prezentu i sufiksom* j. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno,* desperavati što, *ne ufati što, ne imati o čem ufańa.* Milosrdja tvoga ne desperajem. F Lastrić, test. 123a.

b. *sa* se, *refleksivno, ne imati ufańa.* Nijedan čovjek ne ima se desperavati od milosrdja božjega. M. Divković, nauk. 246a. Desperava se od ńegova milosrdja. I. Držić 149. Tko se viša desperaje so. I. Ančić, ogl. 91. Ne vaļa brez razloga se desperavati. svit. 5.

DÈSPET, *m.* contumacia, *prkos, tal.* dispetto. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi Naļeškovićeve primjere kod b) aa) i cc)) i u Vukovu rječniku* (1. nešto mi bi za despet, t. j. učini mi se krivo, kao da mi je nepravda učińena, ‚unrecht' ‚injuria'. 2. vide prkos). *a) uopće.* Koji će despet i tugu imat. I. Držić 37. Despet babi dušu gubi. Nar. posl. vuk. 58. — *b) u acc. s prijedlozima* na, u, za *stoji adverbijalno i znači uz prkos. uz ovo može ime biti u gen. (ili u posesivnom adj.) ili u dat. aa)* na despet: Koji će na despet toj ženi ocu reć' da ga on i vijera i ženi. N. Naļešković 1, 276. Da mi je će *(slavu)* na tvoj despet dati. V. Andrijašević, put. 388. — *bb)* u despet: A u despet budimskom veziru. Nar. pjes. juk. 502. A u despet budimskog vezira. 506. — *cc)* za despet: Al' se ću večeras za despet ńe vjerit'. N. Naļešković 1, 289. Pratiģije natrag povratiše, a za despet lijepe djevojke. Nar. pjes bog. 332.

1. DÈSPIĆ, *m. prezime, Despin sin. — u našc vrijeme.* Toma Despić. Rat. 238.

2. DESPIĆ, *m* artemysia abrotanum L, *božje drvce, turski neven. — Postaje vidi kod* dešpik. *U naše vrijeme u jednoga pisca koji tvrdi da se govori u Dubrovniku.* Turski ‚neven', despić (Dubr.) Artemisia Abrotanum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 56. — *nije sasma pouzdano.*

1. DÈSPÎK, *vidi* dešpik.

2. DESPIK: U ruci mu od mordana despik, ter se bogu on turski moļaše. Nar. pjes. bog. 298. Despik, linea globulorum, brojanica koju Turci

i drugi ļudi u istočnim stranama drže u ruci radi skraćeńa vremena. 358. *ali u rukopisu po kojem je štampana pjesma iz koje je uzet prvi primjer ne stoji* despik, *nego* desjuh. *kad bi ova riječ bila pouzdana, značila bi ono što je kazano u drugom primjeru; ali nije pouzdana ni ona, pošto je rukopis iz drugoga prepisan. svakako joj je postaňe nejasno, ako se i može poznati da je riječ turska. ako je složena riječ, prvi bi dio mogao biti od pers.* dest, *ruka, ali što bi bio drugi, ne znam.*

DÈSPÎKNÎ, *adj. od despika. — samo u Mikaļinu rječniku.*

1. DÈSPINA, *f. despotova žena, grč. δέσποινα. — Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Sveti Joane, pomiluj rabu si despinu Angelinu. Mon. serb. 572. (1461—1490).

2. DÈSPINA, *f. Δέσποινα,* Despina, *ime žensko po grčkom. — isporedi* Despiňa. *— Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Da se da gospođe Despine *(gospođi Despini).* Mon. serb. 416. (1442). Despina. S. Novaković, pom. 59.

DÈSPINIĆ, *m. prezime, Despinin sin. u naše vrijeme.* Aronu Despiniću. M. Đ. Milićević, srb. 1062.

DÈSPIŇA, *f. Despina, ime žensko. — Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Despiňa. S. Novaković, pom. 59.

DÈSPOSKÎ, *vidi* despotski.

DÈSPOT, *m. grč. δεσπότης, gospodar. — isporedi* despota, despotnik, desput. *— Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der despot' ‚despota' ‚titel einiger serbischen regenten'. 2. ‚mannsname' ‚nomen viri'. 3. u Srijemu snahe zovu djevera, cf. zlatoje), *i u Daničićevu* (despots *sa značeńima pod* a *i* b).

a. *tako se zvao po svojoj časti jedan od najglavnijih dvorana u srpskom dvoru; čast je ta bila načińena prema vizantijskoj koja se isto zvala. — Od* XIV *vijeka.* Posla kraļevstvo mi despota Dragoslava sь jepiskopomь Arsenijemь. Glasn. 49, 264. (1326). Svetoje carstvo mi vidêvь vseļubima i srьdьčna vlastelina despota Olivera. Glasn. 27, 388. (1347). Despotь Joanь Ugļeša. Mon. serb. 179. (1369). Blagovêrni despotь Dragašь. 227. (1395).

b. *pošto propade srpsko carstvo, tako su se zvale srpske starješine.* Azь vь Hrista boga blagovêrny i samodrьžavny po milosti božijej despotь Stefanь. Mon. serb. 266. (1405). Gospodinь Srьbļemь despotь Đurđь. 359. (1429). Vuk despot. Mon. croat. 321. (1483). Lazaru srbskomu despotu v boji ubijenu suću. Š. Kožičić 49b. Despoti i kraļi od Bosne što bjehu. M. Vetranić 1, 46. Juraj . . . despotom prvo zvan, vojvode Vuka sin. D. Baraković, vil. 321. Ali Murat budući sliš'o, Durađ despot sa svim blagom u Dubrovnik da je otiš'o. I. Gundulić 389. Dugo 'e bane i despote brojit. J. Kavańin 192a. Govori joj despot gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 398. Piše knige despote Ugļeša *(vidi kod* a, *ali narod shvaća ovu riječ s ovijem značeńem. isporedi i* despotski). 2, 190. Pristupiše slavnomu despotu. 2, 494. Despot Jovan hodi po Srijemu. 2, 576. Onđe bješe stari despot Đurđe. 3, 53. *— može biti združeno s drugom riječi kojom se naznačuje čast, kao* ban. Ročene despot-bane i hercege vi prijaste. J. Kavańin 186a. On doziva ban-despota Đura. Nar. pjes. vuk. 2, 511. *vidi kod* zmaj.

c. *u naše vrijeme u Srijemu snaha tako zove djevera od mila. u Vukovu rječniku.*

d. *ime muško. od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Despotь S. Novaković, pom. 59. Despot Stefanović. D. Avramović 195. Despot Despotović. Nar. pjes. petr. 1, 351 *(među predbrojnicima).*

e. *prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈSPOTA, *m. despot. — Biće načińeno po latinskom ili po talijanskom* despota. *— Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dva druga despotama stvori. Nadod. 198.

DÈSPOTICA, *f. despotova žena, despotovica. — Postaje od osnove imena* despot *sufiksom* ica. *— Dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Efimija monahiji, nêkogda že despotica. Mon. serb. 245. (1399). Blagovoļenijem despotice Anđeline. 540. (1495). Gospođa Jelena, milostiju božijeju despotica Srьbļemь. 548. (XVI *vijek*).

DESPÒTIJA, *f. despotstvo, po grč. δεσποτεία. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od sve stare despotije ne imadiše neg livada. J. Kavańin 235a.

DESPÒTINA, *f. despotstvo. — Postaje od osnove imena* despot *sufiksom* ina. *— U jednoga pisca* XVII *vijeka.* S ovom *(sabļom)* Murat drugi usarnu (= *usrnu)* u Đurđevu despotinu. I. Gundulić 566.

DÈSPOTNICA, *f. despotovica. — Načińeno od osnove* despot *sufiksom* nica. *isporedi* despotnik. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka, u kojega dolazi i* despotnik. Ljepše djeve bosanskińe, despotnice i knegińe. J. Kavańin 276a.

DÈSPOTNÎK, *m. despot. — Načińeno od osnove* despot *sufiksom* nik. *isporedi* despotnica. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Hêrcêga i župânâ, . . . dêspotnîkâ. J. Kavańin 232b.

DÈSPOTOV, *adj. koji pripada despotu. — Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (despotovь). Syny despotovy. Pam. šaf. okáz. 73. (1501). Gdje je blago despotovo? J. Palmotić 62. Izagna ćaćka s stola despotova. J. Kavańin 234b. Na tomu mi ne odgovori Jerina despotova. Nar. pjes. mikl. beitr. I, 51. Tud' prođoše sluge despotove. Nar. pjes. vuk. 1, 398.

DÈSPOTOVAC, dêspotôvca, *m. uprav znači čovjek koji pripada despotu kao sluga ili vojnik. — Postaje od osnove posesivn. adj.* despotov *sufiksom* ьcь. *— Dolazi u naše vrijeme a nije u nijednom rječniku.*

1. *sa značeńem kazanijem sprijeda:* Beži, male, da begamo, eto lovca despotovca. Nar. pjes. javor 1880. 424.

2. *ime mjestima u Srbiji. a) zemļa pod ńivama i zemļa pod vinogradima u okrugu biogradskom (može biti da je samo jedno mjesto).* Niva u Despotovcu. Sr. nov. 1867. 655. Vinograd u Despotovcu. 1873. 791. *— b) ovako je* 1882 *prozvano selo Vojnik u okrugu ćuprijskome, u srezu despotovačkome.* Sr. nov. 1882. 894. *vidi kod* despotovački.

DÈSPOTOVAČKÎ, *adj. uprav koji pripada despotovcu; ovako se u Srbiji zove jedan srez ćuprijskoga okruga.* U srezu despotovačkom (srpska je kuća kod sela Vojnika). K. Jovanović 181. *(vidi kod* despotovac, 2, *b)).*

DÈSPOTOVATI, dêspotujêm, *impf. biti despotom, vladati kao despot. — isporedi* despotstvovati. *— Postaje od osnove imena* despot *sufiksom* ov-a (u-a) *u inf.,* u *praes. — Dolazi* XVI *vijeka na jednom mjestu i otale u Daničićevu rječniku.* Despotovavь letь 42. Glasn. 10, 258. (XVI *vijek).*

DÈSPOTOVICA, *f. po prvom značeńu despotova žena. — isporedi* despotica, despotnica, despina. — *Postaje od osnove posesivnoga adjektiva* despotov *sufiksom* ica.

1. *sa značeńem sprijeda kazanijem dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Gospožda Jelena byvši despotovica. Pam. šaf. okáz. 83. (1521). Jerina despotovica. Nar. pjes. bog. 28.

2. *rijeka u Srbiji, u okrugu rudničkom. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* („fluss aus dem Rudnik-gebirge in Serbien'). Odatle se ta reka zove Despotovica. M. Đ. Milićević, srb. 308.

3. *ime mjestima u Srbiji. a) tako se prije zvala varoš u Srbiji, koja se od* 1859 *zove* Gorńi Milanovac. Varoš ova prozove se po reci koja tuda teče, ‚Despotovica'. Godine 1859 3 aprila knez Miloš nadene Despotovici ime ‚Milanovac' za spomen brata svoga pokojnoga Milana Obrenovića. A kako dole na Dunavu već ima jedna varoš s tim imenom, to se ova prozove ‚Gorńi Milanovac', a ona na Dunavu ‚Dońi Milanovac'. M. Đ. Milićević, srb. 348. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom u rudńanskoj opštini.* K. Jovanović 172. — *c) drugi zaselak u okrugu čačanskom u mlanačkoj opštini.* K. Jovanović 173. — *d) jedno ili dva mjesta pod ńivama u okrugu rudničkom. isporedi a).* Niva u reci Despotovici. Sr. nov. 1872. 204. Niva u Despotovici. 1875. 249. — *e) mjesto u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Dèspotovica, mjesto za 60 dana pod ńivama, livadama, vinogradima i baščovanǵinicama i kamenijem mejdanom u ataru sela Višńice na južnoj strani. Glasn. 19, 144.

DÈSPOTOVIĆ, *m. despotov sin. — Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Vukovu i Daničićevu* (despotovićь). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Despotovićь Lazarь. Glasn. 10, 272. (1447). Despotovićь Stepanь. Mon. serb. 479. (1457). Znalo te što i dva despotovića. (Z). Poslov. daničˇ. 159. Razbolje se Despotović Jovo. Nar. pjes. vuk. 2, 572. Zlatna šlaka despotović Đura. Pjev. crn. 31ª. Dvoje djece dva despotovića. Nar. pjes. petr. 2, 489. — *b) prezime. od* XVI *vijeka.* Ja Lukač Despotović. Mon. croat. 280. (1577). Fra Grgur Despotović. Norini. 62. Despot Despotović. Nar. pjes. petr. 1, 351 *(među predbrojnicima).*

DÈSPOTOVINA, *f. a) vidi* despotstvo. — *b) manastir osnovan od kakva despota. — Postaje od osnove posc sivn. adj.* despotov *sufiksom* ina. — *Samo u Vukovu rječniku u kom stoje oba značeńa.*

DÈSPOTSKÎ, *adj. koji pripada despotima, koji biva onako kao što je u despôtâ. — Postaje od osnove imena* despot *sufiksom* ьskъ. — *Ispred* s *može* t *ispasti (kod Dubrovčana):* desposki. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (despotьskyj). Vlikašinь spodobi se čьsti despotskago sana, potomьže vьzlagajetь na se vênьcь kraljevstva srьbskago, bratu že svojemu Ugleši vьručajetь brany zemlje grьčьskyje sь sanomь despotskyje čьsti. Pam. šaf. okázh. 54. (1453). Svijetla je ovo djevojčica od kojena desposkoga. I. Gundulić 376. Države one, gdje njekada vlas desposka sterala se, kratka mu je sad livada. 876.

DÈSPOTSTVO, *n. despotova čast. — isporedi* despotovina, despotina, despotija. — *Postaje od osnove imena* despot *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (despotьstvo). Stefanь veliky despotь vьručajetь despotьstvo sestriči̇u svojemu Đurdu. Pam. šaf. okáz. 73. (1501). — *u ovom primjeru znači zemlju kojom despot vlada:* A ti, striče, despote Ugleša, malo l' ti je despotstva tvojega? malo l' ti je? ostalo ti pusto! već s' o tuđe otimate carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 196.

DÈSPOTSTVOVATI, dèspotstvujem, *impf. vidi* despotovati. — *Postaje od osnove imena* despotstvo *sufiksom* ova (u-a) *u inf.,* u *u praes.* — *Dolazi* XVII *vijeka na jednom mjestu.* Taj jedino lêto despotьstvovavь, prijemlеть konьcь žitiju. Glasn. 32, 276. (1634).

DESPRIM. *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 21. Schem. zagr. 1875. 198 („Desprin').

DESPUT, *m. mj. despot, dolazi dva puta u jednom pismu* XV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (desputь). Gospodina desputa. Spom. sr. 1, 174. 175. (1414).

DESPÙTÀŃE, *vidi* disputańe.

DESPÙTATI, *vidi* disputati.

DESTANIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Vladisav Destanić. Rat. 333. Marko Destanić. 352.

DÈSTAR, dèstra, *adj. vješt, tal.* destro, *desni, vješt. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* O cocani („kocani') hitri meštri, muki krivi vele destri. P. Hektorović (?) 158.

DESTRÈGATI, destrègâm; *pf. svršiti što, osloboditi se čega, tal.* distrigare, *mlet.* destrigar, *rasputiti, osloboditi.* — XVIII *vijeka u pismu vladike crnogorskoga.* Dospêt i destregat zadužbine carske. Starine 10, 35. (1770).

DEŠ, *m. ime muško. — isporedi* Deša, Deso, Desoje, Desimir *itd. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka (pisano* Dešь). Bratь mu Dešь. Dеč. hris. 36.

1. DÈŠA, *m. ime muško. — isporedi* Deš. — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 59, *ali bi ovo moglo biti i žensko. ako je tako bilo ime Nemańinu ocu, (vidi kod* 2 Desa), *tad je dolazilo* XII *vijeka.* Nemańa Dešin sin. P. Vitezović, kron. 86. Deša sin bana Rašije. Nadod. 187.

2. DÈŠA *i* Dèša, *f. ime žensko. — isporedi* 3. Desa. — *S prvijem je akcentom (voc.* Dèšo) *ipokoristik, s drugijem augmentativ. — Dolazi od* XIV *vijeka (u latinskom spomeniku):* ‚Dessi matris sue'. Mon. rag. 1, 47. (1312). *vidi i prvi primjer kod* 1. Deša. Od Nenki Deša. A. Kalić 504. *i danas je obično u Dubrovniku s objema akcentima* (Dèše *i* Dèša). P. Budmani, *i u hrvatskoj krajini s prvijem* (Dèša). V. Arsenijević.

DÈŠAK, *m. drhtavac od straha ili od groznice, drhat što jednom obuzme.* M. Pavlinović. — *Postaće nepoznato; kao da je tuđa riječ, ipak isporedi* 2. desiti.

DEŠÁVATI SE, dèšâvâ se, *impf.* accidere, *događati se. — Postaje sufiksom* (v)a *od osnove* deša *nepotvrđenoga glagola* dešati, *a ovaj sufiksom* a *od osnove* desi *glagola* desiti *(koji vidi).* i *pred vokalom a postaje* j, *a od* sj *biva* š. — *U naše vrijeme na jednom mjestu.* Dešava se da momak od 15 god. uzme đevojku od 20 god. V. Bogišić, zborn. 154.

DÈŠEVA, *f. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 17.

DÈŠIĆ *i* Dèšić, *m. prezime, uprav Dešin sin. — Dolazi od* XV *vijeka.* Grgur Dešić. Mon. croat. 128. (1486). Todor Dešić. Glasn. 11, 3, 78. (1706—1707). Jeremija Dešić. M. Đ. Milićević, srb. 616.

DEŠIĆEV, *adj. koji pripada Dešiću. —* XV *vijeka.* Hiže Dešićeve. Mon. croat. 112. (1472).

DEŠINOVAC, Dešinovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 383.

DEŠINSELO, *n. selo u Ercegovini u kotaru trebińskom.* Statist. 124.

DEŠIŠKA, *f. seoce u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 390. 414.

DEŠKO, *ime muško.* — *isporedi* Deš, Deša *i* Desko. — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka.* Deš'ko (Deško). Deč. bris. 74.

DÊŠLI, dêšlî, *f. pl. vidi* 1. desni *od čega je i postalo krivijem izgovaraňem, ali isporedi i* poļ. dziąsła. — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DÊŠŃAK, dešńáka, *m. postaje od* desn *osnove adj.* desan *sufiksom* jak$_{ъ}$. nj *mijeňa se u ń a pred ovijem glasom* s *u* š. — *Akc. kakav je u gen. sing. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. (i acc. kad je isti kao nom.) sing., i voc.:* dêšńâče, dêšńaci. — *U naše vrijeme kod naroda.*

1. *marjaš ili petak na kojemu bogorodica drži Hrista na desnoj ruci.* — *u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.* — *isporedi* dešńakińa.

2. *vo ili koń koji se hvata s desne strane. u Lici.* V. Arsenijević.

1. DEŠŃAKA, *f. ime kokoši u koje je kuhor na desnoj strani.* F. Kurelac, dom. živ. 52.

2. DÊŠŃAKA, *f. alat kojemu je ime ženskoga roda (kao bradva itd.) što se drži desnom rukom.* B. Božić. — *isporedi* ļevaka.

DEŠŃÀKIŃA, *f. novac dešńak. u Lici.* V. Arsenijević. — *vidi* dešńak *pod* 1.

DÊŠO, *m. ime muško.* — *isporedi* Deš, 1. Deša. — *Dolazi jedan put* XVIII *vijeka.* Dešo i Sekula Hromi. Glasn. II, 3, 75. (1706—1707).

DEŠPERÁCIJA, *f.* disperatio, *očajaňe, ńem.* desperazion. — *isporedi* desperacijon, desperacijun. — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* Kada se sva sila paklena okolo tebe sklopi, pak tebe napastovati i u dešperaciju počme metati. Đ. Rapić 109. Koji se ne može i od koga namoliti, da po tome čovika u dešperaciju iliti sum|u od spaseńa navede. 455.

DEŠPÈRÂT, *m.* disperatio, *očajaňe, ńem.* desperat, *očajanik.* — *isporedi* dešperacija. — *u naše vrijeme.* Mustava barjaktar iz velika dešperata upali gębanu. Golubica 5, 156. (1808).

DEŠPÈRATI, dešpèrâm, *pf.* disperare, *vidi* desperati. — XVI *vijeka kod pisaca čakavaca.*

a. *neprelazno, izgubiti ufaňe, očajati.* Ļudi budu dešperali, dvojili, sami sebe topili. Postila A 4^{b}.

b. *sa se, ima isto značeńe kao kod* a. Dešpera se, ča je da izgubi ufanje od odpuščeńa. Naručn. 81^{a}. More psovati i dešperati se. Korizm. 38^{a}.

c. *pasivno. samo part. pract. pass.* dešperan. *vidi* desperati *pod* c. Bi vele žalostan i kako dešperan. Mirakuli. 11. O ti skupče, o bogati dešperani. Korizm. 8^{a}.

DEŠPERÁVATI SE, dešpèrâvâm se, *impf.* disperare. *vidi* disperavati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Siromasi, nemojte se u vaših nevo|a*(h)* dešperavati. J. Banovac, prip. 111.

DÈŠPET, *vidi* despet. *u naše vrijeme u Lici i kod čakavaca u Istri.* Učinit mužu dešpet. Nar. pjes. istr. 3, 21. Dèšpet kao neka medusobna zadevica, a kad i kad i ozbiļna, u govoru; ‚Potar je učinio Pavlu veliki dešpet', ili: ‚ti meni uvijek neki dešpet dilaš!' — ili: ‚ja ću tebi to i to, baš ńemu u dešpet učiniti'. J. Bogdanović.

DÈŠPETITI, dèšpetîm, *impf.* contumacem esse in allquem, *prkositi.* — *vidi* dešpet *od kojega postaje sufiksom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj ti meni dešpetiti'. ‚Ni dvojica uvijek jedan drugom dešpeti'. J. Bogdanović.

DÈŠPÎČKÎ, *adj. od dešpika, što pripada dešpiku.* — *U Stulićevu rječniku gdje stoji (po dubrovačkom govoru)* dešpiški.

DÈŠPÎK, dešpika, *m.* lavandula spica L., *trava s modrastijem cvijećem poređenijem u klasove, s vrlo jakijem i ugodnijem mirisom; radi mirisa meće se među složenu prteninu.* — *govori se i* despik. *isporedi i* despić *i* špikinarda. — *Postaje od tal.* spico *što isto znači; prva slovka de jamačno je postala od tal. prijedloga* di, *koji često dolazi pred imenom* spico *(n. p. u* olio di spico). — *Dolazi od* XVII *vijeka, i to u rječnicima: u Mikaļinu* (despik ‚nardus'. 504^{b}. ‚nardus italica' 699^{b}), *u Belinu* (despik ‚nardus'. 504^{b}. ‚nardus italica' 699^{b}), *u Bjelostjenčevu* (despik, *a despik kod* špikinarda), *u Stulićevu* (dešpik), *i u naše vrijeme:* Despik ‚lavandula spica'. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. Despik *i* dešpik ‚lavandula spica L'. B. Šulek, imen. 63. — *dolazi i s pridjevima: a)* mirisni: Despik mirisni, lavandula officinalis. B. Šulek, im. 63. *vidi i d).* — *b)* muški, *isto što i samo* dešpik: Despik *ili* dešpik muški, lavandula spica L. 63. — *c)* turski, lavandula stoechas L. Dešpik turski ‚amarantus flavus'. J. Stulli, rječ. 1, 107^{a}. Despik *i* dešpik turski, lavandula stoechas L. B. Šulek, im. 63. — *d)* ženski: Dešpik ženski, lavandula officinalis 63. *isporedi kod a).*

DEŠPIRAŃE, *n.* desperatio. *vidi* desperańe. — *Jedan put* XVI *vijeka.* Strašnost ali dešpiranje gredućega vika. Naručn. 85^{b}.

DEŠPÙTÂŃE, *vidi* disputańe.

DEŠPÙTATI, *vidi* disputati.

DÈŠTAR, dêštra, *m.* latrina, *zahod, tal.* destro. *isporedi* djestro. — *U naše vrijeme čuje se kod naroda u Lici, ali vrlo rijetko.* J. Bogdanović.

DÊTE, *interj.* agite, agitedum, *vidi* 2. de. *kad se nutka i potiče na što više od jednoga čeļadeta.* — *Postaňe vidi kod* 2. de *pod* a; *vidi i kod* te. — *U naše vrijeme.* Dete, bračo i moja družino, da mi ovđe vatru naložimo. Nar. pjes. vuk. 3, 420. Dete, braćo, da se ne izdamo. 4, 252. Dete, Turci, moja braćo draga, da pišemo listak knigu b'jelu. Nar. pjes. kras. 1, 92. Dete vi to preskočite. Prip. bos. 1, 24. Bratimim vas dva listića, deto meni loka nađte. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 53.

DETELE, *riječ bez smisla u narodnoj pjesmi našega vremena.* Švraka češļa solufe, oče jenda da bude, o detele, detele! pa uzjaši na tele . . . Nar. pjes. petr. 1, 292—293.

DETEOŠEVIĆ *i* Doteušević, *m. Τνδεΰης,* Tydei filius, *sin Deteošev ili Deteušev* (Deteoš *i* Doteuš *kojima ojema nema potvrde, postaju od grčk. Τνδεύς) dolazi po jedan put u rukopisu* XV *vijeka.* Ote ga Palimidež *(biće grijčškom mj.* Deomedež) Dêteošević. Troj. rat. jag. ark. 9, 129. Beše svrgal s koňa Deomodeža Deteušêvića. 131.

DETERMINÁVATI, determinâvâm *ili* determinâjêm, *impf.* determinare, *ograničavati, potaňe bilježiti, tal.* determinare. — *Postaje od osnove glagola* determinati *kojemu nema potvrde (ali vidi kod* dotirmenati), *sufiksom* (v)a. — XVIII *vijeka kod jednoga pisca.* Budući da ga crkva ni zakon ne zabiliža i ne determinaje. M. Dobretić 161.

1. DETI, *kao* dori *na jednom mjestu* XVI *vijeka, ali nije sasma pouzdano.* Da duša zahodi deti tja on svijet. M. Vetranić 2, 259.

2. DÈTI, *samo u Vukovu rječniku u kojem je tumačeno:* slobodno ‚erlaubt' ‚licet' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Jel' det' leči spored ńe? — *Riječ nejasna; može biti da je postala od* adet *koje vidi.*

DETIRMENATI, detirmenam, *pf.* determinare, *vidi* determinavati. — *U jednom primjeru* xv *vijeka, ali može biti da treba čitati* determinato. Kojim bi detirmenato dojti. Mon. croat. 103. (1468).

DETKOVAC, Detkovca, *m. ime dvjema selima. a) selo u Hrvatskoj (kajkavski* Detkovec*) u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 59. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* 109.

DÈTLĀK, *m. ime dvaju sela u Bosni u okrugu bańolučkom. a) jedno u kotaru derventskom.* Statist. 39; — *b) drugo u tešańskome.* 41.

DETĻAK, *m. vis u Srbiji u okrugu niškom.* Rat. 54.

DETRIĆ, *m. prezime. spomińe se* xviii *vijeka.* Radoš, Detrić. Đurmić, Beńa. J. Kavańin 131a.

1. DÈVA, *f.* camelus, *kamila, tur.* deve. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 161b, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) sa značeńem kazanijem sprijeda:* Odiveni odićom izatkanom od vlasi od deva. M. Radnić 73a. Lašńe će deva proć kroz uši iglene. J. Filipović 3, 351a. 3000 kamiļi ili deva. F. Lastrić, ned. 411. Ne samo ńemu, veće i devama ńegovima dragovoļno napoj dade. E. Pavić, ogl. 53. Odnijela bi mu u kļunu svraka biće, a ne bi ni deva čudinu. (F). Poslov. danič. 89. Reče deva: što si u meni pravo ugleđo? (F). 106. Deset deva s devčićima. Nar. pjes. herc. vuk. 285. Dovedite magarca, devu i jarca. Nar. prip. bos. 1, 32. — *b)* deva ptica. struthio camelus L., *noj.* — *načińeno ili po lat.* struthiocamelus, *ili po tur.* deve kušu. — *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Perje deve ptice ali ti štruca jest kako no ti svračje. M. Radnić 265b.

2. DÈVA, *f. ime žensko. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. vidi* Zemļak 1871, br. 2.

DÈVAK, dèvka, *m. mlada deva, isporedi* 1. dević. — *Postaje od osnove* dev *deminutivnijem sufiksom* ъкъ. — *u Stulićevu rječniku.*

1. DÈVĀR, devára, *m.* camelorum magister, camelarius, *onaj što goni ili čuva dcve. — isporedi* deveģija. — *Akc. kakav je u gen. sing. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* dĕvāru *ili* dĕvâre, dĕvâri. — *Postaje od* dev *osnove imena* deva *sufiksom* arь. — *Dolazi* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚camelarius' 161b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu* (‚camelorum custos'). Devar, to jest voda deva. I. Velikanović, uput. 1, 280.

2. DÈVĀR, devára, *m. u rečenicama:* Nemam devara od tebe. Šta mi je devar za to? što mi je stalo? Đ. Daničić. — *Akc. je isti kao kod* 1. devar. — *Može biti da je od tur. (arap.)* devvâr, *sreća.*

DEVČA, *f. ime dvaju selaca u Srbiji u okrugu topličkom, koja se među sobom tijem razlikuju, što se jedno zove* Dońa Devča *a drugo* Gorńa Devča. — *Postaše mi nije poznato; zar od starijega oblika* Dĕvъča? — *Od* xviii *vijeka.* Ot *(dońe)* Devče Stefan, ot gorńe Devče Radovan. Glasn. 49, 12. (1734).

1. DÈVČIĆ, *m. mlado u deve, uprav deminutiv. — Postaje od* devk *osnove imena* devak *(koje vidi) deminutivnijem sufiksom* ićь, *pred kojim se* k *mijeńa u* č. — *U naše vrijeme.* Deset deva s devčićima. Nar. pjes. herc. vuk. 285.

2. DĚVČIĆ *i* Dévčić *i* Dêvčić, *m. prezime u naše vrijeme.* J. Bogdanović. — *Postaše nejasno (od* dêva *ili od* deva?).

DEVČIĆI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u kotaru otočkom.* V. Sabļar 79. Schem. segn. 1871. 22.

DEVEBAGRĐAN, *m. vidi* Bagrdan. Vuk pomińe Bagrdan. on ga zove Devebagrdan, a to kažu da turski znači: ‚mesto gde kamile riču ili sîpļû'. 1 na jednoj karti od 1810 to se mesto zove Devibagrdan. M. D. Milićević, srb. 228.

DEVÈČÂT, *vidi* devet *pod* e, *b) bb).*

DEVÈČANĪ, *adj.* novenarius, *u kojega je devet dijela ili stvari uopće, o (ženskom) brdu. — isporedi* deseščani. — *u Vukovu rječniku.*

DEVÈČÂR, devečára, *m. onaj što prima devetinu, devetak. — isporedi* desečar *i radi postańa. — u Vukovu rječniku* (‚cui nona pars frugum debetur, nonarius').

DEVEDÈSĒT, nonaginta, *devet puta deset. — Postaje združeńem riječi* devet (devetь) *i* deset (desetь); *ovo je zadńe gen. pl. vidi* deset *pod* d, *b). pošto je* ь *na kraju prve riječi ispalo,* t *se ne može čuti ispred* d, *ali ga ńeki pišu:* devetdeset. — *u jednoga pisca prošloga vijeka ima radi stiha okrńeno* dev'deset: U dni tisuć i dev'deset. J. Kavańin 476b. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* devętьdesętь, *čes.* devadesát, *pol.* dziewięćdziesiąt. — *Dolazi u svijem rječnicima (u Vrančićevu kod* ‚nonagies' devedeset krat) *pisano* devedeset *(i u Daničićevu* devedesetь; *samo u Bjelostjenčevu* devetdeset *i* devedeset). — *Kao ostali brojevi veći od četiri, ne mijeńa se po padežima; ime onoga čemu se kaže broj, stoji u gen. pl.; predikat i atribut sama broja u n. sing.* Devedesetь i sedamь litrь. Mon. serb. 407. (1441). Devetdeset uzida kloštrov. F. Glavinić, cvit. 51b. Devetdeset ne bi u liti dopro svijeta do ovoga. J. Kavańin 476b. Devedeset krat; devedeset puta ‚nonagies'. A. d. Bella, rječ. 515a. Devedeset odsiječe glava. Nar. pjes. vuk. 3, 253. Ev' izabra devedeset brata. 4, 277.

1. DEVEDESÉTAK, devedesétka, *m.* numerus nonanagenarius, *oko devedeset glava, komada, isporedi* desétak, 2. — *i postańe vidi kod* desétak. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. DEVEDESÈTÂK, devedesetáka, *m.* senex nonagenarius, *čovjek kojemu je devedeset godina. za postańe isporedi* desètāk. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

ĐEVEDÈSÊTER *i* devedèsêtor, *adj.* nonaginta, nonagenarius, *isporedi što je kazano kod* deseter.

DEVEDÈSÊTERO *i* devedèsêtoro, *n.* nonaginta, *isporedi što je kazano kod* desetero. — *Obadva oblika u Vukovu rječniku.*

DEVEDÈSÊTĪ, *adj.* nonagesimus, *koji po vremenu ili po mjestu dolazi poslije osamdeset i devet. — Postaje od osnove broja* devedeset *dodajući joj sufikse složene deklinacije. — Riječ je praslavenska kao i* devedeset. — *U svijem je rječnicima osim Vrančićeva, Mikańina, Daničićeva.*

DEVEDESÈTIŃA, *f. devedeset glava, komada isporedi* desetińa. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVEDÈSÊTOR *i* devedèsêtoro, *vidi* devedeseter *i* devedesetero.

DEVĒDNĒVĻE, *n. devet dana, isporedi* devetnica, deveterodnevļe. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka* (devetdnevje) *koji će biti tu riječ i načinio.* Prošenje i žudjene milosti koje svaki dan ponavļaj u to devetdnevje, kad se ište milost duhovna. I. M. Mattei 300.

DEVÈĜIJA, *m.* camelarius, camelorum magister, *onaj što čuva ili goni deve, devar, tur.* deveği. — *Samo u Belinu rječniku* (‚camelarius' 161b).

DÈVENDEL, *m. sreća? govori se u ovakoj rečenici:* To on nije stekao, to mu je od devendela. S. Pelivanović. — *biće pokvareno od tur.* devel-den, *od sreće.*

DEVÈNDIKA, *vidi* devenduka kraļ.

DEVÈNDRKA, *vidi* devenduka kraļ.

DEVÈNDUKA KRÂĻ, *m. u zagoneci: a) varnica što skoči iz ognila. i u Vukovu rječniku. — govori se i* devendrka, divindika, devesiļa, devendika. Ja udarih gvozdenim maļem u kamen grad, iz ńega skoči devenduka kraļ i primi se uz mekiš grad *(odgonetļaj:* kremen, varnica, trud). Vuk, rječ. 114b. Nar. zag. nov. 150. Te izleće devendrka kraļ. Nar. zag. nov. 51. Iskoči divindika kraļ. 51. Te iskoči devesiļa kraļ. 51. Izide devendika kraļ. 51. — *b) pijetao, u zagoneci:* Devenduka kraļ ozida mekiš grad; kraļica ga dade, te iz ńe tvrd ispade *(odgonetļaj: kokot, kokoš i jaje).* Nar. zag. nov. 51.

DEVÈNTATI, devèntām, *pf.* fieri, *postanuti, postuti čim, što, tal.* diventare, *mlet.* deventar. — *Na jednom mjestu (u komediji)* XVI *vijeka.* Kad se dođe u Italiju, tako se i deventa drugi. M. Držić 275.

1. DEVER, *m.* abramis brama Cuv., *vidi* deverika. A. E. Jurinac. program. varaž. gimn. 1880. 4. — *Od maď.* dévér.

2. DEVER, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — može biti da postaje od tur.* devr, *krug (vidi kod* 3). Niva u Deveru. Sr. nov. 1875. 883.

3. DÈVER, *m. vrijeme, arap.* daur, *tur.* devr, *krug, doba, vrijeme. — U naše vrijeme u narodnoj pjesmi gdje* po deveru *znači nakom ńekoliko vremena.* Podiže se bosanski vezire po deveru u Hercegovini. Nar. pjes. juk. 97.

DEVÈRÂNCIJA, *f. tal.* deferenza, *počitane, popuštaće, laskaće. — U naše vrijeme u Lici.* Kada tko svome djetetu sve čini što ono zahtijeva onda se reče: ‚čini mu svaku deveranciju' ili: ‚činio sam mu svaku deveranciju pa svedno!' J. Bogdanović.

DEVÈRČÎN, *m. upletńak, upletnik. tako je tumačeno kod* Nar. pjes. juk. 618 (uplitńača, uplitńak), *ali postaje od turske riječi sastavļene u koje je prvi dio* devr, *krug, a drugi* čin, *vitica, kovrčica, po čem bi i cijela riječ značila viticu. Dolazi jedan put u narodnoj pjesmi našega vremena.* I britkom ga čordom dofatio po perčinu i po deverčinu. Nar. pjes. juk. 289.

DEVÈRIKA, *f.* abramis brama Cuv., *ńeka riba što žive u slatkoj vodi. — isporedi* dever, diver, sińevac. — *Postaće vidi kod* dever. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚cyprinus brama'). Abramis brama Cuv.... *(s potpunijem obilježjem)* deverika. J. Pančić, ribe u srb. 87. Abramis brama Cuv., deverika, diver, sińevac. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4. (Ribe: ... trboperke: ...) 6. Deverika (abramis brama L.) dugačka je 1—2 stope: ozgo crnkasta, ozdo je žućkasta sa crnim ‚točkicama'; peraja su modrićasta a guša crvenkasta. živi u tihoj vodi u dubini (jer je plašliva) i ima vrlo ukusno meso. K. Crnogorac, zool. 120.

DÈVERMÂVIŠ, *m. kovrtač, sastavļeno od tur.* devr, *krug i od* maviš *koje vidi. — u Vukovu rječniku.*

DEVÈSIĻ, *m. ili* devèsîļe, *n.* ferula L., seseli rigidum W. K., atropa, *ńekakva trava, ali se pisci ne slažu koja je. — Uprav su dvije riječi sastavļene:* devetь silь (devętь silъ), devet sila, *kojima je poslije dodan nastavak* ь *ili* je (ije). *to je ime došlo travi od velike kreposti, sile (ličeće ili otrovne) što se cijenilo da ima. — Riječ je praslavenska; isporedi rus.* девесилъ, девятисилъ, inula, *češ.* devětsil, tussilago, *pol.* dziewięćsił, dziewiosił, carlina. — *Govori se gdjegdje i* devesiń *i* davasiļ. *a)* devesiļ, *potvrđeno od* XVIII *vijeka:* Devesiļ ‚ferula'. A. d. Bella, rječ. 310b. J. Stulli, rječ. 1, 109a. Flora croat. 469. Devesiļ *i* devesiļe, (u Crnoj Gori) nekakva trava, od koje kažu da stoka u proļeće protoči krvļu. Vuk, rječ. 114b. Devesiļ, ferula, peucedano, nartex, 1. ferula glauca L.; 2. seseli rigidum WK. B. Šulek, im 64. Davasiļ, vidi devesiļ. 62. — *b)* devesiļe, *u naše vrijeme.* Devesiļe, seseli rigidum WK. J. Pančić, flor. knež. srb. 346. Devesiļe, moje rano cveće, što ne rasteš oko dvora moga, da se kite momci i đevojke? (Devesiļe je cveće koje raste u vrlo kamenitim ostešcima; ono s koncem januara istera gustu, metlastu zelenu kitu sitno izreskana lista. Ta je zelena kita lepa (cveta i mirisa nema) i ńom se kiti mladež. Ovo je cveće opasno brati i beručí ga mnogi su stradali). Nar. pjes. vil. 1866. 384. Devesiļe, seseli, 1. peucedanum officinale L.; 2. seseli rigidum WK. B. Šulek, im. 64. — *c)* devesiń, *od* XVI *vijeka.* Vazmi poni devesińa bilja, gospo, i kalopera, rute i maka. A. Čubranović 148. Trave devesińa davaj detetu, jer se uža reči: da ne bude trave devesińa i trave odolina ne bi majka sina odgojila. I. Vladmirović 42. Devesiń, 1. peucedanum officinale L.; 2. seseli massiliense, seseli tortuosum L. B. Šulek, im. 64.

DEVÈSIĻA, *vidi* devenduka kraļ.

DEVÈSÎĻE, *vidi* devesiļ.

DEVÈSÎĻKA, *f.* seseli montanum L., *ńeka trava, divļi komin. — isporedi* devesiļ. — *Dolazi u naše vrijeme u jednoga pisca.* Devesiļka, thapsia, seseli montanum L. B. Šulek, im. 64.

DEVÈSIŃ, *vidi* devesiļ.

DÈVÊT, novem, *broj među osam i deset. — U prva vremena pisano* devetь; *drugo* e *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* devętь, *rus.* девять, *češ.* devět, *pol.* dziewięć. — *Postaje od osnove* devęt *rednoga broja* deveti *(isporedi kod* osam) *sufiksom* ь, *čim dobiva vrijednost supstantiva kolektivnoga. — U svijem je rječnicima (u Daničićevu* devetь). — *Obično je supstantiv (ali vidi kod* b, *c) i d); rod vidi kod* a), *a ime uza ń stoji u gen. pl.*

a. *rod. a) isprva je bilo ženskoga roda kao i ostali supstantivi sa sufiksom* tь. *taj se rod uzdržao u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Prikažujen van gospodine onu devet misecih. P. Radovčić, nač. 410. — *b) obično je srednjega roda.* Za št' ja *(h)*ranim u mojemu dvoru devet nemo, drugo devet slepo. Nar. pjes. vuk. 2, 8. *vidi kod* c, *a).*

b. *deklinacija. a) isprva je bila deklinacija kao kod ostalijeh ženskijeh supstantiva sa sufiksom* ь; *ali tome nema potvrde u našem jeziku. — b) obično se ne mijeńa po padežima, i to biva svagda u naše vrijeme, a tako je i u najstarijem primjeru našega jezika gdje dolazi ova riječ.* Pisahь siju knigu tisuća i sьto i osьmь desetь i devetь lětъ. Mon. serb. 2. (1189). Zaleti se kano lastavica, ter priskoči devet dobri*(h)* koňa. And. Kačić, razg. 147a. Dan subotni na devet mjeseca prosijenca. J. Matović XII. S sobom vodi devet mile braće. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Donesi mi suve drenovine sa tavana od devet godina. 2, 404.

Služio ga za devet godina. 2, 450. S devet sina, s devet Jugovića. 3, 53. Onđe bješe Momčilo vojvoda s devet braće s devet vojevoda. 3, 55. U visinu od devet tavana. 3, 227. Ja ću ići na carevu vojsku bez promjene za devet godina. 3, 294. Gorko cvili devet godinica. 3, 403. Te gradove raja načinila, gradila ih po devet godina. 4, 150. — *c) prošlijeh vremena (od* xvi *vijeka) a kod čakavaca i u naše vrijeme stoji gdjegdje kao adjektiv i mijeña se po padežima. tako dolazi gen.* devetih: Skočil mi je Ive prik devetih stolov. Jačke. 185. — *dat.*: devetim: Prilični se ukazujemo onim devetim. J. Banovac, pred. 35. — *instr.* devetimi: Devet jes tĕh grĕha, kakono i devetimi načini čine se. Š. Budinić, sum. 125b. Napravi mu posteļu z devetimi lancuni. Nar. pjes. istr. 2, 41. devetim: Zaklinam tebe devetim redi anđeoskijem. I. Bandulavić 278b. devetima: Devetima kori neka nas pomaže. Đ. Baraković, jar. 120. *griješkom* devetimam: Da nas sjedini z devetimam korim anđeoskim I. Ančić, svit. 125. — *d) rijetko* (xvii *i* xviii *vijeka, a kod čakavaca uopće, kod štokavaca samo s gen. i u naše vrijeme) stoji kao adjektiv a ne mijeña se po padežima*: Da ti muže sve devet sad dvore i služe. N. Naļešković 1, 311. Z devet lekcioni. F. Glavinić, cvit. 326b. Vama zapovidam: devet korimi duhova nebeskih. J. Banovac, blagos. 329. Milu seju devet Jugovića. Nar. pjes. vuk. 2, 182. Mat zakļela devet sini va vuki. Nar. prip. mikul. 17.

c. *predikat i atribut mogu se slagati u rodu i broju: a) s brojem* devet; *stoje dakle u neutr. sing. (atribut i u femm. sing., vidi kod* a, *a)); i verbalni predikat stoji u sing. (najbolje i najobičnije).* A prid ńime jest devet horov angelov. F. Glavinić, cvit. 6b. A unutra *(u paklu)* devet pribivališć jest razdileno. 17a. Evo ima devet godińica kako dvorim cara u Stambolu. Nar. pjes. vuk. 2, 401. Devet stada osta na jednome. 2, 537. Mili bože, na svem tebe fala! evo ima devet godin' dana kako s' molim tebe istinome ne bi li se s Porĉom udesio. 2, 589. Kad vidilo devet nevjestica. Nar. pjes. juk. 35. — *b) atribut se slaže i u padežu (genetivu) s imenom uz koje stoji broj, a u ovom primjeru u rodu i u broju, ali ne gramatikalnom, nego logičnom:* Sa mojijeh devet mile braće. Nar. pjes. vuk. 2, 110. — *c) predikat i atribut se slažu u padežu s brojem* devet, *a u broju i rodu s imenom što stoji uz* devet. Devet mjesta od kuhińe pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Na vas svom vrlinom nahripiše devet kórî. J. Kavańin 422b. Na koji način ova zapovijed ugađa se s ostalijema devet. J. Matović 356. Viđeše je devet drugarica. Nar. pjes. 1, 472. Napiću je mojim devet šura. 2, 310. — *u ovom primjeru atribut se slaže u padežu s imenom što je uz* devet, *a također i u rodu i u broju ali ne gramatikalnom nego logičnom*: Gdje su mojih devet braće junaka? Nar. pjes. vuk. 1, 386.

d. *dolazi gdjekad s osobitijem značenjem. a) može značiti poveći broj uopće.* Devet puta majkom te nazivam. Nar. pjes. vuk. 3, 537. Na zlo će ti sjutra zora doći a na devet sunce ogrijati ... Na jad će vi jutro osvanuti a na devet sunce ogranuti. 4, 512. Da ne bi predńih zuba, one preko devet brda. (Kaže se kad ko što zausti da reče, pa se premisli i ućuti, i ovđe znači da bi riječ otišla preko devet brda). Nar. posl. vuk. 52. Devet braće (a) jedne gaće. 58. Devet čapara ima na obrazu. (U Crnoj Gori). 58. U devet *(sinova)* hvala, u jednom hrana. (Mati se obično ‚mnogim' sinovima hvali i ponosi, a i jedan je može onako hraniti kao i devetorica). 327. *(Ja)* sam na devet čuda s pukom da ga svedem na dužnost. S. Ļubiša, prip. 219—220. — *b)* ni pet ni devet *govori se, kad se pripovijeda, kako ko učini što odmah ili iznenada, ne dodavši ni riječi.* Ni pet, ni devet, (nego, n. p. uze batinu, pa po ńemu, t. j. bez ikakoga govora, odmah). Nar. posl. vuk. 222. Pa ni pet ni devet, nego raspali držalicom mene iza vrata. Nar. prip. vuk.2 304. On ni pet ni devet, nego zapali iz pištola. Vuk, dan. 1828. 192. — *c)* Pet za devet dati kome. (Prevariti ga). Nar. posl. vuk. 247. *isporedi dati pod* III, A, 1, *ð*, d, *b) str.* 298b. — *d)* Ne zna on pet na devet. (Ne zna mnogo za šalu). Nar. posl. vuk. 199.

e. *uz druge brojeve. a) kad se pridaje broju* deset *(dakle za* 19*) stoji pred* na deset. *kakve bivaju kod toga promjene, vidi kod* devetnaest. — *b) kad kaže koliko je puta uzet broj deset, sto, tisuća ili hiļada itd. (za brojeve* 90, 900, 9000 *itd.) stoji pred ovijem brojevima koji su po pravilu u genetivu. aa) za broj* 90 *vidi* devedeset. — *bb) kod broja* 900: *aaa) najobičnije stoji za drugi broj gen. pl. supstantiva* stotina. Devet stotina ‚nongenti'. J. Mikaļa, rječ. A. d. Bella, rječ. 515a. J. Stulli, rječ. — *ili kraći gen.* stotin *(do* xviii *vijeka a u Dubrovniku i u naše vrijeme).* Devet stotin ļeta. B. Zuzeri 304b. Na devet stotin godina. F. Lastrić, test. ad. 84a. — *bbb) do prošloga vijeka dolazi gen. pl.* sât (satь, satъ) *imena* sto *(koje vidi):* devet sat, *a ovo se izgovaralo kao jedna riječ:* devètsât, *te se tako često i pisalo; gdjegdje je glas* ts *pisan jednijem slovom* c: devecat, *a i griješkom* devetcat. Devetь satь dukat. Mon. serb. 504. (1468). Da Adam živje devetsat i tridesti godišta. M. Orbin 47. Da možeš devecat i šeset i devet godišta živjeti. V. Andrijašević, put. 293. Devetsat ‚nongenti'. J. Mikaļa, rječ. A. d. Bella, rječ. 515a. J. Stulli, rječ. Živio je Adam devecat i tries godišta. B. Zuzeri 304a. — *ccc) griješkom (vidi kod* sto) *dolazi nepromijeńeni nomin.* sto. Devet sto ‚noningenti'. F. Vranĉić, rječ. 67. Devet sto i osam mi]. F. Glavinić, cvit. 8b. — *cc) za* 9000 *itd. govori se* devet tisuća, devet hiļada *(prije našega vremena i s kraćijem gen.* tisuć, hiļad. *s prvijem se još ćuje u Dubrovniku).*

DEVETÁCI, Devetâkâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 50. *(gdje griješkom stoji* Devetaki)

DEVETÀČICA, *f. djevojčica kojoj je devet godina. — isporedi* devètâk i devetakińa. — *u Stulićevu rječniku.*

1. DEVÉTAK, devétka, *m.* nona pars, numerus novenarius. — *Akcenat, oblici stariji, postaše i uopće istorija, sve je jednako kao kod* desetak, *koje vidi.*

1. nona pars, *deveti dio. obično dolazi samo kao deveti dio dohotka što kmet plaća gospodaru od zemļe, isporedi* desetak *pod* 1. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čitluk-sahibija je uzimao od žita devetak. Vuk, rječ. *kod* čitluk. 826a. živ. 259. Sela koja su bila pod gospodarima plaćala su devetak na hranu koju seju na ńivama. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 135.

2. numerus novenarius, *kao kolektivni broj, znači devet glava, komada (ni mańe ni veće; drukčije nego* desetak *koje vidi pod* 2). — xviii *vijeka. devet dana:* Kad je osvanuo dan deveti i svoga posta i molitav vas devetak dovršivo *(isporedi* devetnica). B. Zuzeri 418a. — *broj* devet: Vaļa da izvadiš iz broja razdilitelja najpri sve devetke, i ako najposli bude sve goli deve-

taka učini se zero. Pak se vade svi deveteri iz poroda. M. Zoričić, aritm. 53.

2. DEVÈTÂK, devetáka, *m.* novenarius, *onaj u kojega ima ńešto po devet puta.* — *Akcenat i postańe kao kod* desètâk *koje vidi. a)* novennis, *čeľade ili (svagda u naše vrijeme) domaće živińe kojemu je devet godina.* — *Dolazi od* xvii *vijeka (u Mikaľe), a između rječnika u Mikaľinu, Belinu* 85ª, *Bjelostjenčevu, Vukovu (samo o živińctvu).* Da donese ovna devetaka. Nar. pjes. 3, 286. Devetak *(koń).* F. Kurelac, dom. živ. 9. — *b) gdje je bio običaj da je* krst *(koje vidi) žita od* 18 *snopova, polovina krsta zove se* devetak, *pa makar bilo u cijelom krstu* 20 *snopova a u devetku ih* 10. B. Mušicki. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81. — *d) dolazi u naše vrijeme kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 71.

DEVETÀKIŃA, *f. kobila kojoj je devet godina.* F. Kurelac, dom. živ. 9. — *isporedi* devètâk *pod a).*

DEVETÁKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Živko Devetaković. Rat. 400.

DÈVÊTAN, dèvêtna, *adj.* novenarius, *u kojemu ima ńešto po devet puta.* — *isporedi* deveter. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Kih *(kore ândĕlă)* nebeski kraj razdili u devetan red premili. J. Kavańin 495ª. — *po prilici će biti isto značeńe i u naše vrijeme u ovoj zagonetci, ako nije drukčiji akcenat:* Nadoh stan devetan, reče bog: ostavi, to je moj podupirač *(odgonetľaj:* dúga). Nar. zag. nov. 47.

DÈVETÂNKO, *m. u zagonetci:* Janko devetanko devet pluga pluži; sam se bog čudi, kako Janko devetanko devet pluga pluži. *(odgonetľaj:* razboj, stan). Nar. zag. nov. 189. — *isporedi kod* devetan *i kod* devečani.

DEVÈTÂŃE, *n. djelo kojim se deveta, lupańe.* — *verbalni je supstantiv koji postaje od part. praet. pass. glagola* devetati *sufiksom* (i)je. — *u Vukovu rječniku.*

DÈVETAR, *vidi* deveter.

DEVÈTATI, devètâm, *impf.* fuste dolare, *čvrsto biti, lupati koga.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* devetámo, devetáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dèvetâ, *u part. praet. act.* dèvetao, dèvetâla, *u part. pract. pass.* dèvetân. — *Postaje sufiksom a jamačno od broja* devet *(isporedi* devet *pod* d, *a)).* — *Samo u Vukovu rječniku.*

DÈVETER, *adj.* novem, novenus. — *govori se i* devetor, *a u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena dolazi i* devetar, *ali u istoj pjesmi ima i* deveter *(isporedi kod* deseter): I uzimľi kľučo desetero i otvaraj devetera vrata, kroz deseta ugledaj Mijata . . . I uzimľe kľuče desetare i otvara devetara vrata, kroz deseta ugleda Mijata. Nar. pjes. istr. 1, 55. — *Postaje od osnove broja* devet *sufiksom* er. *mislim da ovaj nastavak nije drugo nego kraj osnove* četver *(isporedi snskrt.* čatvar, *gr.* τέσσαρες = τετρᾶρες, *lat.* quatuor, *got.* fidvor, *dakle indocvrop.* katvar) *koja se u slavenskijem jezicima uzdržala kao adjektiv prema kardin.* četiri *(tako je i lit.* ketveri *prema* keturi), *te da je s nje prešao i na ostale (veće) brojeve. isporedi lit* ketveri, penkeri, szeszeri, septyneri, asztúneri, devyneri. *Fick* (die ehemalige spracheinheit der Indogermanen Europas, 118) *misli kod ovoga nastavka na lat.* decuria, centuria, *na starošved.* hundari *i staro višeńem.* huntari. — *Sa sufiksom* er *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* devetеrъ *(nema mu potvrde, ali su mu dovoľni dokazi oblici* devetericeju, *devetericom,* desetеrъ, *desecter; tako i u ruskom, ako nema potvrde za* девятерый, *ima za* девятерной, девятеричный, девятерицею, девятерикъ, *i za* десятерый), *češ.* devateřý, *poľ.* dziewięciory. *nastavak je* or *jamačno mlađi i ne dolazi nego u staroslovenskom (isporedi* desetorъ, *a za* devętorъ *nema potvrde) i u našem (i u bugarskom) jeziku. — Između rječnika dolazi u Belinu* 515ª, *u Jambrešićevu, u Stulićevu (u sva tri* deveteri ‚novenarius'). *a) u jednini: aa) isto što* devet, *malo obično.* Naš Janko deveterim plugom pluži. sam se bog čudi, kako Janko deveterim plugom pluži. *(odgonetľaj:* sisa: misle se mlazovi iz sise, kad dete sisa. *isporedi kod* devetanko). Nar. zag. nov. 208. Devetero biľe. *Tako Vuk naziv̌e pjesmu* (Nar. pjes. 1, 467) *a u njoj ne dolazi nego množina* devetora biľa. — *bb) vidi* devetero. — *b) u množini. aa) kad od onoga što dolazi devet puta za svako pojedino bilo bi ime u množini, ili za to što mu nema jednine, ili za to što se sastoji iz više dijela. vidi kod* deseter. Bio je jednu danaka, ter učini devetera vrata u Krojanu gradu bijelome. And. Kačić, razg. 134ᵇ. Činila sam devetore čini. Nar. pjes. vuk. 1, 620. Ostavila vrata otvorena devetera jedna za drugijem. 3, 137. — *isto je i u ovijem primjerima kod kojijeh pojedine stvari* (penčere, noži, jadi, *vidi kod* peńger, nož, jad) *već stoje u množini.* A penčere pet put devetere. J. Krmpotić, mal. 4. Povadite nože devetore. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Na meni su jadi deveteri. Nar. pjes. petr. 1, 339. — *amo može spadati i ovaj primjer s toga što je pojedina stvar, ako i ne množinom, naznačena imenom kolektivnijem:* Kad sam prvu večeru donela, u večeri devetora biľa. Nar. pjes. vuk. 1, 468. — *bb) kad ime pojedine stvari stoji u jednini. rijetko.* Haznu deveteri ku cari spraviše. I. T. Mrnavić, osm. 101. I redičja ńih brojio si devetera u poredu. J. Kavańin 509ª. Ńu mi prose svatovi, devetori banovi. Nar. pjes. vuk. 1, 417.

DEVETÈRICA *i* devetòrica, *f. devet, ali samo o ľudima (muškijem odraslijem) i, rječe, o muškoj živińčadi (za ovo zadńe nema potvrde).* — *Postaje od osnove adj* deveter *ili* devetor *sufiksom* ica. — *Riječ je stara (isporedi stslov.* devętericеju, *i rus.* девятерицею *i* девятерицы) *ali je potvrđena istom od* xvii *vijeka, a između rječnika dolazi u Stulićevu* (deveterica ‚novem homines') *i u Vukovu* (devetorica ‚novem'). Poče s. Ińacijo red od družbe Jesusove s devètericom. B. Kašić, fran. 10. Ozdravi deset gubavaca i upita za devetericu nespoznanije*(h).* M. Radnić 281ª. Čuo sam da jedna deveterici obeća se. J. Filipović, prip. 3, 243ª. — *za ostalo isporedi* deseterica.

DEVETERNIK, *m.* helianthemum vulgare Grtn. *neka biľka, žuta ružica.* — *U naše vrijeme.* Deveternik, rus. девятильникъ (tanacetum, ptarmica), češ. devaterník (helianthemum, allium victorialis), poľ. dziewięciornik, dziewięciornik (parnassia), helianthemum vulgare Grtn. B. Šulek, im. 64.

DÈVETERO *i* dèvetoro, *n.* novem, *devet.* — *pobliže značeńe, postańe, deklinaciju vidi kod* desetero. — *Između rječnika dolazi samo u Vukovu* (devetero *i* devetoro). *a) s genetivom. aa) za čeľad i živińčad kojima je u jednini ime srednjega roda.* Da daš mene đece devetoro. Nar. pjes. vuk. 2, 268. — *bb) za domaće životińe, kakva god su roda u jednini (rjeđe).* A za ńome devetero końa. Nar. pjes. juk. 85. Ne bi ga nadlajalo devetero pasa *(vidi* devet *pod* d, *a)).* Nar. posl. vuk. 193. — *cc) za čeľad i za živińčad, kad nije sve istoga roda. isporedi kod* desetero. — *dd) za nežive stvari (rijetko).* Otvorite devetero

vratah. Pjev. crn. 185a. Devetoro tokah sa ramenah. Ogled. sr. 11. — *b) kad nema genetiva, znači devet dijela, n. p.* dijeliti u devetero. *amo spada i ovo*: Majka Maru sitno plela od petero, devetero. Nar. pjes. vuk. I, 282. Opłoti me sitno devojački: od petoro i od devetoro. I, 567.

DEVETERÒDAŃÎ, *adj. vidi* deveterodnevan. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVETERÒDNÊVAN, deveterodnevna, *adj. koji traje devet dana.* — *isporedi* deveterodańi, devetodańi. — *U jednoga pisca* xvm *vijeka.* Način od deveterodnevnoga bogoļubstva. A. Kanižlić, fran. 15. Bogoļubnost deveterodnevna. 91.

DEVETERÒDNÊVĻE, *n. devet dana. vidi* devetnica. — *U jednoga pisca* xvm *vijeka i u Stulićevu rječniku* (deveterodnevje). Kad bi u ove osam dana zabavļo se, kako priko deveterodnevja. I. M. Mattei 266.

DEVETERÒGODAC, deveterògoca, *m. onaj kojemu je devet godina, isporedi* devètâk. — *Samo u Belinu rječniku* (‚novennis' 85a).

DEVETERÒGODAN, deveterògodna, *adj.* novennis, *kojemu je devet godina. isporedi* deveterogodac *i* deveteroļetan. — *Samo u Belinu rječniku* 85a.

DEVETERÒKÛĆE, *n. geometrički lik oko kojega je devet kuta, ugala.* — *samo u Stulićevu rječniku* (deveterokutje) *u kojem ima i* deveteronuglo *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

DEVETERÒĻETAN, deveteròļetna, *adj.* novennis, *kojemu je devet ļeta, godina. isporedi* deveterogodan. — *Samo u Belinu rječniku* (deveteroljetni ‚novennis' 85a).

DEVETERÒNAESTERO, *vidi* devetnaestero.

DEVETERONUGLO, *n. vidi* deveterokuće.

DEVETERÒSTRUK *i* devetorôstruk, *adj. devet puta onoliki.* — *Dolazi od* xvm *vijeka.* Deveterostrukim načinom može čovik za tude zlo djelo biti kriv. I. Gršić, put. 228. Tako mi kumstva što mi je deveterostruko (devetorostruko. Dubrovn. 1868. 136) s tvojom kućom. S. Ļubiša, prip. 99. — *adv.* deveterostruko *ili* devetorostruko: Da nijesam s banom Milońićem devetorostruko kumovao, bih mu mladu snahu ugrabio. P. Petrović, gor. vijen. 50.

DÈVÊTÎ, *adj.* nonus, *koji po mjestu ili po vremenu dolazi nakom osam.* — *Drugo* o *stoji mj. negdašnega* ę. — *Postaje sufiksom* тъ *od osnove* devę. — *Riječ je praslavenska, isporedi ne samo stslov.* devętyj, *rus.* девятый, *češ.* devátý, *pol.* dziewiąty, *nego i lit.* devintas *(radi sufiksa i grč.* ἔνατος, *got.* niundan). — *Osnova* devę *postaje od indoevr. osnove* navan *(nejasna korijena), devet, isporedi snskr. i starobaktr.* navan, *grč.* ννέα, *lat.* novem, *got.* niun. *u slavenskijem je jezicima (kao i u litavskom* devyni, *ali opet staroprus.* nevints, *deveti) prvo* n *zamijeńeno glasom* d, *i to možebiti po analogiji prvoga slova kod broja* deset *koji za ovijem dolazi; krajńe* an *postalo je* ę. — *Između riječnika dolazi u Mikaļina, Belinu* (‚novenarius' 515a), *Jambrešićevu, Stulićevu, Vukovu, Daničićevu* (devetyj). *a) sa značenem kazanijem sprijeda. aa) kao atribut uz ime koje može i izostati.* U devadeseti i deveti dan. Mon. serb. 2. (1189). O šestom času dne tme se učiniše vrhu sve zemļe deri do devetoga časa. i o devetom času dne uzazva Jezus glasom velicijem. N. Rańina 94a. mat. 27, 45—46. Odrániła, osam iženila; kad je stala devetog ženiti, a on majku u goru opravļa. Nar. pjes. vuk. I, 124. Osam paša biše i ubiše, devetoga biti započeše. 2, 297. — *bb) u sredńem rodu bez supstantiva stoji u acc. sing. kao adverab kod razdjeļivana govora.* Deveto se nareduje da . . . A. Gučetić, roz. mar. 37. Najprvo, u spomenutje Isusovo hoće živiti, . . . deveto, branba proti djavlu hoće ti biti. F. Glavinić, cvit. 169a. — *cc) u ženskom rodu bez supstantiva. aaa)* deveta, nona (hora canonica), *peti dio molitava što su dužni svećenici ćatiti svaki dan. tako se zove, jer spada na deveti dnevni sahat (po starinskom dijeļenu po kojem je bilo* 12 *sahata u danu a* 12 *u noći).* Deveta, ura od oficija ‚nona hora canonica' ‚nona'. J. Mikaļa, rječ. 63a. Koliko je dilî oli ti vrimêna ovoga svetoga oficija? Sedam: 1. jutreńa, 2. prva, 3. treća, 4 šesta, 5. deveta, 6. večerńa, 7. završnica oli ti kumplita. Ant. Kadčić 39. — *bbb) instr. sing.* dèvêtôm, nono, *deveti put. u Stulićevu rječniku. — b) bez obzira na red, jedan u devet, a osobito kad je što dijeļeno u devetero. aa) kao atribut uz dio.* Agama su agaluci bili, na deveti i na peti dio. Osvetn. 3, 25. — *bb) bez supstantiva, n.* dèvêtô, *deveti dio, devetina.* Deveto ‚nona pars'. Mon. ragus. 1, 314. (xiv *vijek*). — *osobito deveti dio dohotka što se pļaća kao danak, porez. isporedi* devétak. *u Vukovu rječniku.* — *c) pošto devet može značiti poreći broj (vidi* devet *pod* d, *a)),* deveti *znači onoga koji dolazi nakom većega broja, ili uopće jednoga u rećem broju.* U kuću ti ne bi*(h)* dala ni devete kućke slipe. V. Došen 167b. Devete pećke žarilo. Nar. posl. vuk 58. Kao da mu deveti mlin psima meļe. (Kad se ko ponosi i gradi bogat). 130. Nije tu sreće, dok iza devetoga *(brata)* desetom ne ostane. 219. To mi je deveta briga. (Ne marim za to nimalo) 319. Deveti u plugu ‚plane superfluus'. Vuk, rječ. 115a. — *d)* novenarius, *što pripada broju devet, isporedi* devetan, deveter. — *samo u Belinu rječniku.*

DEVÈTICA, *f.* numerus novenarius, *uopće ńešto što se dijeli u devet dijela.* — *isporedi* devetnica. — *Ake. je u gen. pl.:* devètîcâ. — *Postaje od osnove* devet *sufiksom* ica. — *Dolazi od* xvm *vijeka, samo u Bjelostjenčevu, Stulićevu, Vukovu rječniku. a) sa značenem sprijeda kazanijem, uopće. u Bjelostjenčevu rječniku* (‚ennas') *i u Stulićevu* (‚novem' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika). — b) karta kod igre na kojoj je devet znakova. u Vukovu rječniku.* — *c) krstina od devet snopova. u Vukovu rječniku.* — *isporedi* devètâk *pod b).*

I. DEVÈTINA, *f.* nona pars, numerus novenarius. — *isporedi* devetińa. — *Ake. je u gen. pl.* devètînâ. — *Postaje od osnoce* devet *sufiksom* ina. — *Riječ je praslavenska, kao i* desetina *koje vidi.* — *Između rječnika dolazi u Stulićevu* (devetina, *vidi* devetnica; devetina ļudi ‚novem homines') *i u Vukovu* (‚nona pars').

a. *kad se što dijeli u devetero, jedan dio, deveti dio.* — *isporedi deveti pod b).* $^1/_9$ jedna devetina ‚un nono'. M. Zoričić, aritm. 59.

b. *devet glava, komada, najobičnije o čeļadi.* Al' su u grad devet bratah, devetina sestru 'maju. Nar. pjes. vuk. I, 154. Ja udarih crna Arapina . . . ja trojicu, mene devetina. 2, 376. Kreńu ńih devetina. S. Ļubiša, prip. 192.

c. *u jednoj knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* xv *vijeka daća (koje vidi pod* 2, a) *što se daje deveti dan poslije čije smrti.* Tretiny i devetiny i četyridesotiny tvoretъ umrьšimъ. Starine 10, 96.

2. DEVÈTINA, *f. planina u Bosni.* F. Jukić. zemļ. 46. 70. Glasn. 22, 53.

DEVETINADESTI, *vidi* devetnaesti.

DEVÈTINE, Devètînâ, *f. pl. selo u Bosni blizu Osove u bańolučkom okrugu.* Schem. bosn. 1864. 59.

DEVÈTIŃA, *f. vidi* devetina, *od kojega je jamačno i postalo tijem što se* n *počclo izgovarati kao ń.* — *Dolazi od prošloga vijeka a nije u nijednom rječniku. a) devet dana, vidi* devetnica. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čini devetiňe, to jes posveti s osobitijem molbam devet dana. L. Radič 92. — *b) u naše vrijeme sa značenem: devet ļudi, deveterica.* Kad sjedu devetiňa radionika okolo bakrača, nema kašika. Nar. prip. vrč. 151. Lasno je očevena čoveka svući, ali gologa ne mogu ni devetiňa *(vidi* devet *pod* d, *a)).* V. Vrčević, niz. 262.

DEVÈTIŃÎ, *adj.* novenarius, *u kojega ima devet dijela ili devet stvari uopće.* — *isporedi* devetan, deveter. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVETIRKO, *m. u zagoneci. isporedi* devetanko. Mirko devetirko devet pluga pluži; sam se bog čudi, kako Mirko devetirko devet pluga pluži. *(odgonetļaj:* kriještalica, sojka). Nar. zag. nov. 104.

DEVÉTITI SE, dêvêtîm se, *impf.* mirari, *čuditi se.* — *Akc. kakav je u praes. takav je i u impf.; u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.*: dêvêtî se. — *Postaje sufiksom i od osnove ili kardin. broja* deset *(koje vidi pod* d, *a)) ili rednoga* deveti *(koje vidi pod c)).* — *U naše vrijeme u Lici* Ma i ja sam se devetio, šta taj i taj čovjek uradi ili učini. J. Bogdanović.

DÈVÊTKA, *f.* nona, numerus novenarius. — *Postaje od osnove devet sufiksom* ъka. — *Dolazi* XVIII *vijeka.*

a. nona (hora canonica), *vidi* deveta *kod* deveti, *a) cc) aaa). u Belinu i u Stulićevu rječniku.*

b. *molitva što se čati devet puta.* Pak devet puta: ‚svet, svet, svet' i ostala, a devet puta: ‚slava otcu' *itd.* i tako se tri devetke svrše nadomećući jedan otčenaš i jednu zdravu mariju. A. Kanižlić, bogoļubn. 185.

DEVETNADESTE, *vidi* devetnaest.

DEVETNADESTI, *vidi* devetnaesti.

DEVETNAESNI, *vidi* devetnaesti.

DEVÈTNAEST, undeviginti, *deset i devet, devet na deset.* — *Stariji je oblik* devetь na desete, *vidi kod* deset, d, *a), ali mu cijelomu nema potvrde. u svijem je primjerima riječ* desete *vće ili mańe okrńena.* — *Kojega je roda i kako stoji uza ń ime, vidi kod* devet. *a) kod* desete *ispada drugo* e: devetnadeste. XVI *i* XVII *vijeka i u Vrančićevu rječniku.* Na devetnadeste kapituli. Korizm. 101ª. A jesu pate devetnadeste. B. Kašić, rit. 4ª. — *b) kod* desete *ispada* d *i drugo* e: devetnaeste. XVII *vijeka, samo u Mikaļinu rječniku.* — *c) kod* desete *ispada* d *i drugo i krajńe* o: devetnaest, *najobičnije u naše vrijeme. krajńe* t *može otpasti (obično kod Dubrovčana). dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (devetnaest puta, devetnaest krat 63ª), *u Belinu* (devetnaes. 254ᵇ), *u Stulićevu* (devetnaest), *u Vukovu* (devetnaest). Devetnaes tisuća. A. Gučetić, roz. jez. 54. Na devetnaest paka travna. 1. A. Nenadić, šamb. 10. Devetnaest godina. A. Kanižlić, kam. 123. Vrgao se u devetnaest. (Reče se onome koji se ukoči u novijem haļinama, u Risnu). Nar. posl. vuk 39. — *d) kao kod c), ali je među* a *i* o *umetnuto* j: devetnajest. *u Bjelostjenčevu rječniku.* — *e) kao kod d), ali* e *iza* j *ispada:* devetnajst. *u bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.* — *f) kao kod c), ali je* ae *sažeto u* e: devètnêst, *i krajńe* t *može otpasti. od* XVIII *vijeka i u naše vrijeme u Dubrovniku i u drugijem južnijem krajevima, između rječnika u Stulićevu.* Devetnes cesarskijeh a sedamdeset i pet kraļevskijeh kćeri. I. Đorđić, ben. 54.

DEVETNAESTE, *vidi* devetnaest.

DEVÈTNAESTER *i* devetnaestor, *adj.* undeviginti, *devetnaest. za potańe značeńe, i upotrebļavańe vidi* deseter *i* deveter. — *Postaje od* devetnaest *dodavańem sufiksa* er *ili* or. *a) samo drugi broj dobiva nastavak:* devetnaester *ili* devetnaestor. *u Vukovu rječniku gdje ima samo n.* devetnaestero *i* devetnaestoro. — *b) samo prvi broj dobiva nastavak. potvrđeno je n.* devetorònaest, *vidi kod* devetnaestero. — *c) obadva broja dobivaju nastavak. potvrđeno je n.* deveteronaestero *i* devetoronaestero, *vidi kod* devetnaestero.

DEVÈTNAESTERO, *n.* undeviginti, devetnaest, *vidi* devetnaester. — *kad se upotrebļava, vidi kod* desetero *i* devetero. — *govori se i* devètnaestoro *(obadva oblika dolaze u Vukovu rječniku), i* devetorònaest *(u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), i* deveterònaestero *(u Lici:* Imam deveteronaestero goveda. J. Bogdanović) *i* devetorònaestero *(u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

DEVÈTNAESTÎ, *adj.* undevicesimus, *koji po vremenu ili po mjestu dolazi iza osamnaestoga.* — *S ovijem oblikom postaje od* devetnaest *sufiksom složene deklinacije; ali može imati i drugijeh oblika. a) samo prvi broj dobiva nastavak složene deklinacije:* deveti na deste. XV *vijeka.* Deveto na deste lito. Mon. serb. 291. (1419). — *b) i prvi i drugi broj dobivaju nastavak složene deklinacije:* devetinadesti. XVI *vijeka kod pisca čakavca* Glava deveta na desta. Nauk brn. 22ª. — *c) samo drugi broj dobiva nastavak složene deklinacije: aa)* devetnadesti. XVII *vijeka.* Ki odgo*(va)*ra devetnadestomu zlatomu broju. M. Alberti XXVII. — *bb)* devetnaesti. *od* XVIII *vijeka. u Belinu* 254ᵇ, *Stulićevu, Vukovu rječniku.* — *cc)* devètnêstî. *od* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Pjevanje devetnesto. P. Kanavelić, iv. 483. U poglavju devetnestomu. Đ. Bašić 25ª. — *d) drugi broj pred nastavkom složene deklinacije ima nastavak* ьn. *pošto* ь *ne ostavļa traga,* t *među* s *i* r *ispada:* devetnaesni. *dolazi kod jednoga pisca* XVII *vijeka koji je uzdržao* t *u pismu.* Od kruga devetnadestnoga zlatnoga broja. B. Kašić, rit. 3ª. — *e) samo drugi broj dobiva nastavak složene deklinacije, ali kod prvoga ima nastavak* o *kao što biva kod složenijeh imena:* devetonajesti. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* U broju devetonajestomu. I. Ančić, vrat. 152.

DEVETNAESTÒGODAC, devetnaestògoca, *m. vidi* devetnaestogodnik.

DEVETNAESTÒGODAN, devetnaestògodna, *adj. kojemu je devetnaest godina.* — *u Stulićevu rječniku* (devetnestogodan) *u kojem ima i* devetnaestogodištan (devetnestogodištan) *i* devetnaestoļetan (devetnestoļetan) *s istijem značcnem.* — *sve troje ne sasma pouzdano.*

DEVETNAESTOGODIŠNICA, *vidi* devetnaestogodnica.

DEVETNAESTÒGODIŠNÎK, *m. vidi* devetnaestogodnik.

DEVETNAESTÒGODIŠTAN, devetnaestògodišna, *adj. vidi* devetnaestogodan.

DEVETNAESTÒGODNICA, *f. žensko čeļade kojemu je devetnaest godina.* — *u Stulićevu*

rječniku (devetnestogodnica) *u kojem ima i* devetnaestogodišnica (devetnestogodištnica) *i* devetnaestoljetnica (devetnestoljetnica) *s istijem značenjem. — sve troje ne sasma pouzdano.*

DEVETNAESTOGODNIK, *m. muško čeljade kojemu je devetnaest godina. — u Stulićevu rječniku* (devetnestogodnik) *u kojem ima i* devetnaestogodac (devetnestogodac) *i* devetnaestogodišnik (devetnestogodištnik) *i* devetnaestoljetnik (devetnestoljetnik) *s istijem značenjem. — sve četvero ne sasma pouzdano.*

DEVETNAESTÒLJETAN, devetnaestòljetna, *adj. vidi* devetnaestogodan.

DEVETNAESTÒLJETNICA, *vidi* devetnaestogodnica.

DEVETNAESTÒLJETNÎK, *vidi* devetnaestogodnik.

DEVÈTNAESTOR, *vidi* devetnaester.

DEVÈTNAESTORO, *vidi* devetnaestero.

DEVÈTNAJEST, *vidi* devetnaest.

DEVETNAJST, *vidi* devetnaest.

DEVÈTNÊST, *vidi* devetnaest.

DEVÈTNÊSTÎ, *vidi* devetnaesti.

DEVÈTNICA, *f.* numerus novenarius, novem dies, preces novemdiales. — *Akc. je u gen. pl.* devètnîcâ. — *Postaje od osnove* devetn *adj.* devetan *sufiksom* ica. *a)* numerus novenarius, *uopće ono u čem ništo dolazi po devet puta. u Belinu* (‚ennas' 515ª), *u Bjelostjenčevu (kod* devetica), *u Stulićevu rječniku* (‚novem'). *isporedi* devetica. — *b) devet dana. samo u Stulićevu rječniku. — c) molitve koje se čate svaki dan za devet dana. kod dva pisca* XVIII *vijeka.* Sveta novena, to jest devetnica. J. Banovac, prisv. ob. 96. Početak bogoljubne devetnice saverijanske. A. Kanižlić, fran. 95. Devet kora ili ti redova anđeoskih, na kojih se spomenutje ova devetnica čini. 104.

DÈVÈTÔ, *vidi* deveti *pod b) bb).*

DEVETÒDAŃÎ, *vidi* deveterodnevan. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVETÒGODAC, devetògoca, *m. vidi* deveterogodac. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVETÒGODAN, devetògodna, *adj. vidi* deveterogodan. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVETOLJEĆE, *n.* novennium, *devet ljeta, godina. — u Stulićevu rječniku* (devetoljetje).

DEVETÒLJETAN, devetòljetna, *adj.* novennis, *kojemu je devet ljeta, godina. isporedi* deveteroljetan. — *u Belinu rječniku* (devetoljetni, *griješkom* ‚novennium'. 85ª).

DEVETOMJESEČAN, devetomjesečna, *adj. kojemu je devet mjeseca. — u Stulićevu rječniku. — ne sasma pouzdano.*

DEVETOMJESEČNICA, *f. žensko dijete kojemu je devet mjeseca. — u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DEVETOMJESEČNIK, *m. muško dijcte kojemu je devet mjeseca. — u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DEVETONAJESTI, *vidi* devetnaesti.

DEVETÒNOG, *adj.* novem pedes habens, *u kojega je devet noga. — u Stulićevu rjčniku gdje ima i* devetonožan *s istijem značenem.*

DEVETÒNOŽAN, devetònožna, *adj. vidi* devetonog.

1. DÈVETOR, *vidi* deveter.

2. DEVETOR, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1872 310.

DEVETÒRICA, *vidi* deveterica.

DÈVETORO, *vidi* devetero.

DEVETORÒNAEST, *vidi* devetnaestero.

DEVETORÒNAESTERO, *vidi* devetnaestero.

DEVETORÒSTRUK, *vidi* deveterostruk.

DEVETÒŽIČAN, devetožična, *adj. na kojem ima devet žica. — u Stulićevu rječniku.*

DEVÈTSÂT, *vidi* devet *pod* e, *b) bb).*

DEVÈTSTÔTÎ, *adj.* nongentesimus, *koji je najzadnji (vremenom ili mjestom) kod devet stotina. — radi postaña vidi* stoti. — *u Stulićevu rječniku.*

DEVIBAGRĐAN, *vidi kod* Devebagrđan.

DÈVIČ, *m.* manastir negdje u Srbiji (može biti da je sada i pust): U Drenici bijela Deviča. Vuk, rječ. 115ª.

1. DÈVIĆ, *m. mlada deva. u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku. — isporedi* devak *i* devčić. Deva ženskih z devićim malim trideset. And. Kačić, kor. 34.

2. DÈVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 268. Sem. karlov. 1883. 71.

DÈVÎNSKÎ, *adj.* camelinus, *što pripada devama. — isporedi* devski. — *Postaje od osnove adj.* devin *sufiksom* ьскъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ona sakrivši krive bogove pod pokrovce devinske. E. Pavić, ogl. 70.

DEV-KAZAN, *m. jezero u Srbiji u okrugu niškom.* Dev-kazan, veliko jezero nad selom Vučjem. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 10.

DÈVLET, *m. vlada (osobito turska), (turski) carski dvor, arap.* dauletun, daule, *tur.* devlet, *moć, vlada. — Dolazi u naše vrijeme a nije u nijednom rječniku.* Ova kosa u devletu rasla. Nar. pjes. petr. 1, 327. Koji je najsnažniji devlet (država) od sviju u Europi? V. Bogišić, zbor. 645. Za nagradu u devletu sjajnom ńim dâ kavu. Osvetn. 3, 14.

DEVOCIJÔN, *m. i f.* pietas, religio, *pobožnost, bogoljubnost (prema bogu i prema svetima), pa i zavjet, molitve, tal.* devozione. — *isporedi* devocijun. — *Neki pišu i* devotion *po latinskoj i starijoj talijanskoj ortografiji. — Dolazi od* XV *vijeka.*

a. devocijon, devocijóna, *m.* Spomenusmo se devocijona našega ki smo imili vazda istomu svetomu Mikuli. Mon. croat. 95. (1464). Imiše va veliku devocijonu slavnu devu Mariju. Mirakuli. 96. Govoreći očenaš z devocijonom. Korizm. 41ᵇ. S devocijonom i s reverencijom. B. Kašić, nač. 6. Sva mista sveta velikim pohodivši devocijonom (‚devotionom'). F. Glavinić, cvit. 248ª. Stijuć devocijone od muke Isusove. I. Ančić, svit. 12. I za svoj divocijon odredi poći prisvetomu grobu. P. Posilović, cvjet. 47. S devocijonom da je uzdržite. J. Banovac, pred. 117. Mi mlogi smrzli leđeni i studeni stojimo brez svake ljubavi i devocijona. F. Lastrić, ned. 263. S gorućim devocijonom (‚devotionom') bogu se u ńegovoj s. crkvi poklonivši. Đ. Rapić 103.

b. devocijôn, devocijóni, *f.* Ki ove sfiće z devocionju u rukah nositi želi. Bernardin (1586). 87ª. Vitez ki imiše veliku devocijon k jednomu molstiru. Mirakuli. 44. Za veliku devocijon koju imahu. N. Rańina 141ª. act. ap. 5, 14. Kleče s velikom devocijonju. Zborn. 47ª. Da pristupimo s najvećom devocijoni. B. Kašić, zrc. 150. Pod tvojijem imenom i ovo će libarce veću devocijon (‚devotion') steći. V. Andrijašević, dev. IV. Potribnita devocijon. P. Posilović, nasl. 93ᵇ. Ova

devocijon pram divici Mariji. J. Banovac, pred. 115.

DEVOCÌJÛN, *m. i f. vidi* devocijon. — *Dolazi od* XVI *vijeka.*

a. devocijun, devocijúna, *m.* Z devocijunom. Zborn. 60b. Da se prime ovi s. sakramenat s čistoćom, devocijunom i pripravom što se veće može. L. Terzić 9.

b. devocijun, devocijúni, *f.* S velikom devocijunju. Zborn. 102a. Koja *(ruka)* jest u nas s devocijunju postavljena. Ivan trog. 16a. Ine devocijuni („devotiuni"). P. Radovčić, ist. 183. Kim je jemal osobitu devocijun to jest poklon. nač. 338.

DÈVÔT, *adj.* pius, religiosus, *pobožan, bogoljuban (prema bogu i svetima), govori se o čeljadetu i o stvari, o djelu koje se od pobožnosti i s pobožnošću čini, tal.* devoto. — *isporedi* devotan, divot. — *Komp.* devôtijî. *vidi:* Ne može veće, lipše, devotije i uzmnožnije molitve dati. I. Ančić, svit. 47. Nego će devotiji veće slave primiti. vrat. 151. — *Dolazi od* XVI *vijeka.*

a. *adj. a) sa značenem sprijeda kazanijem.* Po devotu prijatju posvetilišča. Naručn. 78a. Gredište govoriti svoje devote molitve bogu. Mirakuli. 143. Devoti krstjanine. Korizm. 5a. Svi krstjane, bogoljubni ter devoti, pogrdite vaša tila. P. Hektorović (?) 171. Kad bi pospješni i devoti na molitvu bili. B. Gradić, djev. 151. S nikojimi drugimi stvari devotimi. B. Kašić, nač. 3. Toliko vaļa misa devota koliko smrt Isusova. I. Ančić, svit. 14. Budi devot vazda slušati svetu misu. 22. Devot budi na svako dobro dilo. 33. Imaju vazda govoriti oče naš, i zdravu mariju i ostale devote molitve. P. Posilović, nasl. 86. Način pridevot priporučiti se trima božanstvenim kipom. P. Posilović, nasl. 94a. I da će joj se sva devota Dalmacija razasuti. J. Banovac, prip. 133. Devotim promišļaćem gledam devote kraļe. F. Lastrić, test. 62a. Budući umro jedan mladić novic reda kapucinskoga, vele dobar i devot. ned. 410. Ko je devot neka Boga moli. Nar. pjes. bog. 261. Sve se kaže ko da je devota, al' u miru ne pusti sirota. M. A. Reļković, sat. D4b. Ženske glave navlastito imadu biti veoma sklonite, devote i poštene. M. Dobretić 63. O koliko će žalostno mlogi nevirni muževi jaukati, kada svoje devote i boga bojeće žene u broju od blaženih ostave? Đ. Rapić 8. — *b) o onom koji osobito časti, moli jednoga sveca. aa) s genetivom, ili s posesivnijem adjektivom.* Jedna žena vele devota deve Marije. Mirakuli. 32. Molim vas dakle majko pridobrostiva da mene primite u broj ostalije vašije devotije. P. Posilović, nasl. 82b. — *i s prijedlogom* od: Koji su devoti od ńegove prisvete majke. I. Držić 91. — *bb) s dativom.* Fratar niki svetoj Ursuli kruto devot budući. F. Glavinić, cvit. 347a. Zazvaše u pomoć s. Jozipa, komu bihu devoti. J. Banovac, prip. 145. — *cc) s akuzativom uz prijedlog* u. Opatica vele devota v slavnu dêvu Mariju. Mirakuli. 41. Prid tobom svetijem N. (u koga si devot). I. Akvilini 323 — *c) o svecu kojega ko osobito časti (vidi kod b)).* Moju devotu devu Mariju neću zatajati. Mirakuli. 11. Svih svetih navlastito mojih devotih. P. Radovčić, nač. 367. I ako svetoga koga hoćeš za tvoga zavitnika aliti devota. P. Posilović, nasl. 53a. Prid svim svetim mojim devotim odvitnici. L. Terzić 40.

b. *adv.* dèvôto. Devoto molito. M. Marulić 183. Neje oficij govoraše devoto. Mirakuli. 96. Ter devoto skuzan novu poslušajte svud sad ovu cić Lovrinca prisvetoga. P. Hektorović (?) 117. Da budem devoto razmišļat. B. Gradić, duh. 43. Kako se može devoto pomisliti. B. Kašić, nač. 14. Bojoć se devoto boga. I. Ančić, svit. 68. ‚Aleluja' zlamenuje kao izluditi devoto i sveto od radosti. F. Lastrić, test. 179b. Jesmo svi umiļeno i devoto pozvati, da očima vidimo. Đ. Rapić 216.

DÈVÔTAN, dèvôtna, *adj. vidi* devot. — *Postaje od* devot *sufiksom* BNB. — *Potvrđen je samo adv.* dèvôtno *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Devotno ga ima prositi. Korizm. 83a.

DEVOTIN, *m. opustošeno selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* Ispod toga brda *(Plačevice)* bilo je arnautsko selo Devotin koje je ostalo pusto. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 276.

DEVOTINSKI, *adj. što pripada Devotinu.* Vraňska reka ima dva izvora: jedan je devotinski potok. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 279.

DÈVÔTSTVO, *n. vidi* devocijon. — *Postaje od* devot *sufiksom* BSTVO. — *Dolazi na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ne zabi devotstva svetoga Jerolima. Transit. 262.

DEVRŇA, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÈVSKÎ, *adj.* camelinus, *što pripada devama.* — *isporedi* devinski. — *Postaje od osnove imena* deva *sufiksom* BSKB. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* 161b *i u Stulićevu.* Kozja i devska *(brada).* J. Kavańin 410a. Odića bijaše od dlake devske to jest kostretna odića. I. Velikanović, uput. 1, 314.

DEVÙRDA, *f. augm.* Déva. *u Lici.* V. Arsenijević.

DÈZBARAK, dèzbârka, *m.* eductio copiarum e navibus, *iskrcańe vojske s brodova na kraj, tal. mlet.* desbarco. — *Dolazi* XVIII *vijeka u narodnoj pjesmi iz Boke kotorske.* U to doba Maltezi junaci na Savinu dezbarak činiše. Nar. pjes. bog. 179.

DÈZDEŃ, *m.* fastidium, *prezirańe, nemareńe, tal.* disdegno. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Tko ih *(riječi)* prima u dezdeń, od potrijebe je da mu bude rečeno jošte veće krat. Zborn. 11a.

DEZDEŃÁVATI, dezdeńávâm, *impf.* indignari, irasci, *ļutiti se, tal.* disdegnare, *prezirati. — Načińeno je kao imperfektivni glagol sufiksom* (v)a *od nepotvrđenoga perfektivnoga* dezdeńati. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Tadaj remeta poče dezdeńavati videći onogaj koji bješe učinio tolikoj zala, *(da)* bi ponesen u raj za tolikoj malo dobro što bješe učinio. Zborn. 9a.

DÈZERAT, dèzêrta, *adj.* desertus, *pust, tal.* deserto. — *Kao atribut uz ime* mjesto *dolazi u pisca dubrovčanina* XVI *vijeka, i u naše vrijeme u Dubrovniku.* Hodahu u jedno mjesto dezerto. N. Raňina 145b. luc. 4, 42.

DEZEREDÌTATI, dezereditâm, *pf.* exheredare, *lišiti koga baštine, ne ostaviti mu ono što bi ga išlo po zakonu, tal.* disereditare. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Dat' ga *(sina)* ča iz kuće i dezereditat' *(griješkom* ‚desereditat'). N. Naļešković 1, 283.

DÈZÊRTA, *f.* meretrix, *kurva, ali kao maće nepristojna riječ, tal.* deserta, *puštenica. — Dolazi kod pisca dubrovčanina* XVI *vijeka, a čuje se u Dubrovniku i u naše vrijeme.* Kurvine dezerte *(griješkom* ‚deserte') putane smrdeće! N. Naļešković 1, 290. Neg stara vješčica, dezerta („deserta') otrena, moja je vrsnica. 1, 293.

DEZÈRTATI, dezêrtâm, *pf.* delere, funditus evertere, *porušiti, uništiti, tal.* desertare. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Reče, kako otiti on neće nigda, doklе grad ne bude dezertati. Zborn. 76a.

DÈZMA, *f.* decumae, *desétak, desetka, lat.* decima, *isporedi maǧ.* dézsma. — *Samo u Mikaljinu rječniku.* — *isporedi* dežma.

DÈZMATI, *impf. desetkovati.* — *Postaje od osnove imena* dezma. — *Samo u Mikalinu rječniku.* — *isporedi* dežmati.

DEZÛN, Dezúna, *m. ime muško alegoričko, izmišljeno po tal.* digiuno, *mlet.* dezun, *post.* — *Dolazi u jednoga pisca* XV *vijeka.* Trbuška viteza porazi fra Dezun. M. Marulić 254. Dezuna naskoči sladolik Katunar. 254.

DEZVÌJATI, dezvijâm, *pf.* transversum agere, corrumpere, *(u moralnom smislu) zavesti s pravoga puta, pokvariti, tal.* disviare. — *Dolazi samo part. praet. pass.* dèzvijân *u jednoga pisca dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ter kako dezvijan *(grješkom* ‚desvijan') da od ńe ne umije. N. Nalješkvić 1, 279. Sin nam je dezvijan (‚desvijan') i k vragu pošao. 1, 282.

DEŽAN, *m. selo u Banatu, u vršačkom protopresviteratu.* Šem. prav. 1878. 48.

DEŽANOVAC, Dežanovca, *m. selo u Slavoniji, u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 97.

DEŽELA, *f. vidi* dežeļa. — *Dolazi od* XV *do* XVII *vijeka, ali su svi primjeri (osim zadńega, Vitezovićeva) uzeti iz kńiga pisanijeh glagoljskijem slovima, s čega se ne može znati, treba li čitati* deželа *ili* dežeļa. Do dežele krańske. Mon. croat. 155. (1493). Stvoreni biše razvodi po vsej deželi. 3. (1275, *ali je prijepis god.* 1546). Onim deželam, ke jesu ob onu stran, predikovati. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 58. paul. 2cor. 10, 16. Ona jest slišala od drugih govoreći, da jedan človek imenom Isus hodi po Ijudejski deželi. Postila. K4. Počela se je seliti krańska dežela. P. Vitezović, kron. 50.

DEŽEĻA, *f.* regio, *zemļa, krajina.* — *isporedi* dežela. — *Miklošič* (vergl. gramm. 2, 108) *misli da je prvo e mješte* r; *po čem bi postalo sufiksom* ela *od korijena* drž *(isporedi* država). — *Dolazi* XVI *(a može biti i od prije, vidi* dežela) *i* XVII *vijeka kod čakavaca.* U ovih zagorskih deželah držali su i nesredan i naporit red. P. Zoranić 19ª. Tako mnoge župe, državе i deželе prošad. 65ª. Što morska deželа ribnim rodom plodi. I. T. Mrnavić, ist. 184. — *gdjekad je shvaćeno kao suprotno gradu, varoši, kao selo, baština (isporedi ńem.* land). Ne smiju vlasteli u svoju deželu. Đ. Baraković, vil. 75.

DEŽEĻANIN, *m.* incola, paganus, *čovjek iz ńeke dežeļe, mještanin, zemļak, a kao da znači i seļak (suprotno gospodinu i vlastelinu), vidi* deželа *kod najzadńega primjera.* — *U množini* deželani. — *Dolazi od osnove imena* deželа *ili* dežela *sufiksom* jan(in). Vsa gospoda i deželani. Mon. croat. 5. (1275, *prijepis god.* 1546). Dobrih deželan. Anton Dalm., nov. tešt. predgov.

DEŽEĻSKI, *adj.* provincialis, paganicus, terrestris. — *Postaje od osnove imena* deželа *ili* dežela *sufiksom* ьskъ. — *Svi su primjeri iz kńige pisane glagolskijem slovima (s čega svud stoji* deželski) *god.* 1275, *ali u poznijem prijepisu god.* 1546. *a) koji pripada ńekoj deželi, krajini.* Vse gospode deželske. Mon. croat. 3. — *b) koji pripada selu, poļu, a ne gradu.* Tu be veliko žlahtneh ļudi i muži deželskih. 4. — *c) koji pripada zemļi, zemaļski, suprotno* duhovni. Ima plnu oblast v duhovnih i v deželskih. 4.

DEŽEV, *m. ime muško ili prezime.* — *Dolazi* XV *vijeka u latinskijem spomenicima pisano* Desew. Nicolaus Desew. Starine 5, 118—120. 123.

DÊŽEVA, *f. rijeka, planina i razvaline ne daleko od Novoga Pazara.* — *u naše vrijeme. a) rijeka.* Rat. 95. 193. — *b) planina i razvaline. vidi* Deževo. Kod Deževo starijeh dverova. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Deževa, podor grada. F. Jukić, zemļ. 45. Deževa ‚berg und ruinen bei Novi Pazar'. Vuk, rječ. 115.

DÈŽÊVCI, Dèževâcâ, *m. pl. sclo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 89.

DEŽÈVICE, Dežèvîcâ, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* — *Dolazi od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Pojaha izь Deževicь da pojde u Podьvisoki. Spom. sr. 1, 112. (1412) Deževice. Schem. bosn. 1864. 55. Statist. 15. *(gdje stoji grješkom* Deževci).

DEŽEVO, *n. grad sad razoren nedaleko Novoga Pazara; razvaline se u naše vrijeme zovu* Deževa, *koje vidi.* — *Dolazi krajem* XIV *vijeka ili početkom* XV *pisano* Dêževo, *ali u naše vrijeme i kod Deževa i kod drugijeh imena iz istoga korijena stoji svagda* e *mj.* ê. Vь mêsto glagoļemoje Dêževo vь oblasti župy pašьskyjc. Danilo 25. Vь mêstê rekomêmь Dêževê. 27.

DEŽMA, *f* decumae, *desétak, desetina, lat.* decima, *isporedi maǧ.* dézsma. — *Dolazi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.* — *isporedi* dezma.

DEŽMATI, *impf. desetkovati.* — *Postaje od* dežma. — *isporedi* dezmati. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.* — *Dolazi i u naše vrijeme (u Moslavini) i znači: plaćati desetinu od vina.* F. Hefele.

DÈŽMEKAST, *adj.* habitu corporis brevis et obesus, *(o čeļadetu) ponizak a krut, zdepast, tur.* düzme, *zgrađen, pretvoreń.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čovek na oči trom, dežmekast i ąkav. M. Đ. Milićević, zim. več. 21.

DGÈ, *vidi* gdje.

DGÛŇA, *f. vidi* duńa.

DGÛŇEV, *adj.* mali cydonii, *što pripada dguńi, duńi, što se od ńe pravi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uspi onoga dguńevog musta. Orfelin, podr. 366.

DI, *interj. kao* 2. de *pod* b. *u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena.* Stade ļeļen kajno kamen stanac; a veli mu nagorkiňa vila: Di! ļeļene, ti se skamenio! zar si se ti brže umorio? Nar. pjes. petr. 3, 394.

DÍBA, *f.* vestis attalica, *skupa svilena tkanina u koju je zlato utkano, brokat, pers. tur.* dîbâ. — *isporedi* diva. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Vukovu (gdje stoji vidi* diva, *ali ove riječi nema).* Solomun obučen zlatnotkańem, dibom, skerletom. M. Radnić 80ᵇ. Svile, dibe i sa zlatom miješane odjeće. 287ᵇ. Po jeleku terli diba do zemļe, a po dibi soj-srmali tkanica. Nar. pjes. vuk. 1, 359. Često sam joj slao armagane, dvije dibe, četiri kadife. 1, 446. Udri na se dibu i kadivu. 2, 172. 262.

1. DIBAN, dibna, *adj.* dubius, incertus, *koji se diba (u prenesenom smislu), neodlučan.* — *Postaje od osnove* dib *glagola* dibati *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi jedan put* XVII *rijeka.* Mej žeļe dibna puka udna nesklad opruži se. I. Zanotti, en. 7.

2. DIBAN, *m. ńešto što Turkińe nose na glavi. ostalo mi nije poznato.* — *isporedi* diba. — *Dolazi jedan put u narodnoj pjesmi našega vremena.* Tę joj snima derdan od bisera, . . . još sa glave diban i istifan. Pjev. crn. 96ª.

DIBAŃE, *n.* titubatio, vacillatio, *djelo kojim se diba; verbalni supstantiv od glagola* dibati. *postaje od osnove part. praet. pass. sufiksom* je (ije). — *Dolazi u Mikalinu* (dibanje) *i u Stuli-ćevu rječniku.*

DIBATI, dibam, *impf.* vacillare, titubare, *kolebati se, ńihati se.* — i *stoji mj. ńegdašńega* v. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dybati ‚clam ire', *rus.* дыбать (ходить безъ цѣли, шататься. Dal), *pol.* dybać ‚furtim ire, insidiari'; *najstarije bi značeńe moglo biti: micati se polagahno. nije poznat korijen, može biti da postaje od indoevropskoga* du, *ići.*

a. *aktivno. dolazi u naše vrijeme u narodnoj pjesmi ugarskijeh čakavaca.* Da mi moj tužni želudac jur od glada diba. Jačke. 268.

b. *sa* se: dibati se *ima isto značeńe kao i aktivno* dibati. *u Mikalinu i u Stuli-ćevu rječniku.*

DIBIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Da upravla moj Dibiću bane. Pjev. crn. 83a.

DIBÌNA, *f. vidi* dubina. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh čakavaca.* Iz dibine srca. Jačke. 120.

DIBLE, *n. mjesto pod livadama u Srbiji, u okrugu čuprijskom.* Sr. nov. 1873. 475.

DIBNA, *f. djevojka.* — *Samo u Stuli-ćevu rječ-niku.* — *isporedi* divna.

DIBOČAJSKA PLANINA, *f. ime planini u Srbiji, u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1868. 49.

DIBOČANSKI POTOK, *m. ime vodi u Srbiji, u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1868. 49.

DIBOČICA, *f. ńegdašńe ime ńekoj ravnici u Srbiji u okrugu niškom.* Ta ravnica koja se pruža od Leskovca uz Veternicu čak do sela Strojkovca, po pričańu nekih starih pametara zvala se u staro vreme ‚Dibočica'. Za ovo ime doznali smo u selu Velikom Trńanu. Tamo se priča da se sva ravan od Strojkovca do Leskovca u staro vreme zvala ‚Dibočica' zbog mnogih bara plitkih i ‚dibokih' (dubokih). M. Đ. Miličević, kraj. srb. 112.

DÌBOK, *adj. vidi* dubok. — *Dolazi u naše vrijeme kod ugarskijeh čakavaca.* 'Z dibokoga srca. Jačke. 74. Kopajte mi jamu diboku na pušku, široku na sablju. 119. Ča dugle vse dible v zemlu 'e zapadala. 166. Va te guste gore, di-boke doline. 226.

DÌBRA, *f. zemla između Arbanije i Maćedo-nije.* — *isporedi* 2. Dabar. — *Dolazi u naše vri-jeme i u Vukovu rječniku.* Od Valońe i od Dibre dońe. Nar. pjes vuk. 5, 80.

DIBRAN, *m. grad u Dibri.* — *Dolazi u naše vrijeme.* Od Tirana do Dibrana grada. Nar. pjes. vuk. 4. 77. Od Tirana i Dibrana grada. Pjev. crn. 105b.

DIBRIJA, *f. vidi* Dibra. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* To je šaje u Dibriju ravnu. Pjev. crn. 103b.

DÍCMO, *n. polje u Dalmaciji.* — *Samo u Vu-kovu rječniku u kojem kod ove riječi stoji:* između Spleta i Siña lijepo polje i u njemu sedam sela (jedna nurija hrišćanska i jedna kršćanska).

DIČ, *u brojenicama broj deset. vidi* deńo.

DIČAK, dička, *m.* barbarea vulgaris RBr., *ńeka trava, ritka. vidi* Srp. arh. za cel. lek. 11, 16, 48 i VII.

DÍČAN, dična, *adj.* gloriosus, decorus, pulcher, *kojemu je dika, koji je pun dike.* — *Postaje od* dik *osnovc imena* dika *sufiksom* ьнъ. k *pred* ь *(pa ispalo ovo ili bilo zamijeńeno od* a) *pretvara se u* č. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod* c, *b)), a između rječnika u Belinu* (‚decorus' 246a; dičan ljepotom ‚formosus' 136a. *adv.* dično ‚eleganter' 19a; ‚decenter' 246a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dičen ‚speciosus; 2. gloriosus; 3. ho-noratus, praeclarus' *itd.), u Jambrešićevu* (dičen ‚gloriosus'), *u Voltiǰinu* (‚convenevole, onori-fico' ‚rühmlich'), *u Stuli-ćevu* (‚pulcher, venustus; gloriosus, gloria auctus; praeclarus, illustris'), *u Vukovu* (‚rühmlich, schön' ‚gloriosus'). — *Kompar.* dičniji *(u Belinu rječniku:* dičniji ‚ma-gis decorus' 246a; ‚formosior' 136a).

a. gloriosus, egregius, laude dignus, *slavan (uopće je dičan ńešto manje i slabije nego* slavan), *hvaljen, častan. o čeljadetu i o stvari.* Da više proslavi glas dična poroda. Đ. Baraković, vil. 9. Rajskom čudi svijetlu i dičnu vjerenicu izaberi. G. Palmotić 2, 219. Pogrđeno pleme dično. P. Kanavelić, iv. 463. Otačbina dična moja I. Za-notti, en. 4. Predike složene u dični hrvatski jezik. J. Banovac, prip. 1. Sin njekoga Antipa vlastelina dična u Idumeji. S. Rosa 35a. Nad svijem je dičan i izvišen. 55a. Sestre dične veomi u svojijem djelima. 106b. Mazat noge gostima dičnijem bila je običaj. 130a. Znadijaše ńe po-štenost dičnu. 182b. A s tim misle da su dični, kad su ljudma nepriliční. V. Došen 153a. Što si dičan, to te ime diči. Nar. pjes. vuk. 1, 629. Što je viši grijeh, dičnije je oprošteńe. Š. Ljubiša, prip. 259.

b. decorus, *pristojan. samo o stvarima.* Nije dično ljudem ritat protiv bogu. I. Zanotti, en. 28. Dično je ‚decorum est'. A. d Bella, rječ. 246a. — *amo spada i ovaj primjer u kom* dičan *isto je što priličan.* Takva *(grana)* nije za prisadbu dična. J. S. Reljković 313.

c. honorificus, *koji diči, koji čini, donosi diku, častan. a) o stvari netjelesnoj.* Svaki oni koji je nad inijem postavljen prima i stječe dvije stvari: dično biće i oblas od zapovijedi. A. Kalić 389. A iz grada svijet susretava, dobitniku dičnu hvalu dava. Osvetn. 4, 53 — *b) o tjelesnoj stvari koja diči onoga što je ima pri sebi, na sebi, često za to što je lijepa, krasna. s toga je* dičan *u ńekijem primjerima gotovo isto što lijep, krasan.* Vilo ka s' u gizdah moj dičan vinačac. G. Držić 397. Ere mu bijaše učinio jednu haljinicu dičniju. A. d. Bella, razgov. 54. Jezus među dičnijem dubja kitam pristupa na vid grada Jeruzalema. S. Rosa 130b. Imaš veoma lasno i grijehe koji idu sadruženi s dičnom haljinom i s dobrom ješom; ali svoto vandeje ne govori da se izgubi za drugo, nego za dičnu haljinu i dobru ješu. Đ. Bašić 28b. U ono će vrijeme gospod nad voj-skama biti slavna kruna i dičan vijenac ostatku naroda svojega. Đ. Daničić, isai. 28, 5.

d. gloriosus, gloriae, laudis cupidus, *koji se rado diči ili koji je pohlepan za dikom, hvalom.* Lakomi, dični, oholi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 113b. Začuđen mladić od take i tolike počasti a i onako dičan, pušti se da ga vuku. Nar. prip. vuk.2 291.

e. *ime onoga s čega je ko dičan stoji u instr.* U blagu bogati a dični dobrotom. Đ. Baraković, vil. 9. Dičan bi brat bratom a sestra sestrami. 341. Ne bi turskijem sad pobojom kraj poljački dičan bio. I. Gundulić 565. Bjelolavski mjesta no da strahu u srcu smijenstvom dičnu. P. Ka-navelić, iv. 272. Ako češ joj biti sličan, imaš čime biti dičan. V. Došen 16a.

f. *adv.* dično. Jeli se odival dično? Š. Budinić, ispr. 65. Koje dično naš svit kite. V. Došen 248a. Ruke dično ljubim, do smrti ostajem ponizan. M. Kuhačević 47. Veoma dično kićaše svoje tilo D. Rapić 310.

DIČANICA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1875. 23.

DIČATI, dičam, *impf. vidi* dičiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka na jednom mjestu.* Nije potrjebno da i ja sličan s inijem zetov doglas dičam. J. Kavanin 84b.

DIČĚNJE, *n.* laudatio, gloriatio, *verbalni supstantiv od glagola* dičiti. *postaje sufiksom* je (ije) *od osnove part. praet. passiv.* dičen. — *Dolazi od* XV *vijeka (do početka* XVIII *u starijem obliku* dičenje) *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚gloriatio'), *u Jambrešićevu* (‚gloriatio'), *u Voltigijinu* (‚lode' ‚lob'), *u Stulićevu* (‚ventosa et inanis gloriatio, ostentatio, jactantia'), *u Vukovu* (‚superbia, gloria').

a. *s aktivnijem značenjem, kao verbalni supstantiv od aktivnoga* dičiti, *hvaljenje, pohvala.* Kako Isusu dana onoga čast Židovi prikazaše i dičenja lijepa i mnoga. A. Vitaljić, ost. 66. Ne svo'u slavu, ni rešenje, ni dičenja plemenita. 317.

b. *s refleksivnijem značenjem, kao verbalni supst. od glagola* dičiti se, *djelo kojim se ko ponosi (u dobru smislu), ponositost, ili sam sebe hvali (u zlu smislu), hvastanje.* Zgubi dičenje svake s tobom slave. M. Marulić 65. Tako u stvari kako u riči imamo se varovati dičenja. Nauk brn. 47a. Svoj porod će tuj vidjeti pun dičenja, pun uresa. G. Palmotić 2, 451. Inačije nije dobro slavjenje vaše i dičenje. F. Lastrić, svet. 75a. Takovi će se mojem hvaljenu i dičenju kao bezumnom posmejavati. D. Obradović, basn. 400.

DIČICA, *f.* gloriola, *dcm.* dika. *vidi* dikica. — *Samo u Jambrešićevu rječniku.*

DIČINA, *f. rijeka u Srbiji. — spominje se od* XVIII *vijeka, a stoji i u Vukovu rječniku* (voda u nahiji rudničkoj, cf. Savinac). U selo Lozanu prij recě Dičina. Rad. 1, 182. (1762). Dičina, posle Čemernice najveća voda u rudničkom okrugu. M. Đ. Milićević, srb. 308.

DIČITELJ, *m.* jactator, laudator. — *Postaje od osnove glagola* dičiti *sufiksom* telь. — *Dolazi* XVIII *vijeka. a) onaj koji se sam diči, hvali. u Jambrešićevu rječniku* (‚gloriator'). — *b) onaj koji drugoga hvali. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Plinius glasoviti dičitelj Trajana cesara. Đ. Rapić 26.

DIČITI, dîčîm, *impf.* honestare, laudibus ornare. — *isporedi* dičati, dikati. — *Akc. kakav je u praes., takav je u impf.:* dîčâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dîčî, *u part. praet. pass.* dîčen, *a u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf.* — *Postaje od osnove* dik *imena* dika *sufiksom* i, *pred kojim se* k *mijeña u* č. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod* 2, a, *b) aa)) a između rječnika u Vrančićevu* (dičiti se 118), *u Mikalinu* (dičiti se, podnositi se ‚inaniter exultare'), *u Belinu* (dičiti se ‚superbire' 411a; ‚magnifice se circumspicere' 538b; ‚gloriari' 351a, 487ab, 751b; dičiti se ù rječi ‚de se ipso praedicare' 428b), *u Bjelostjenčevu* (dičiti ‚glorificare, gloriam tribuere'; dičiti se ‚gloriari'), *u Jambrešićevu* (dičiti ‚glorificare'; dičiti se ‚gloriari'), *u Voltigijinu* (dičiti se ‚deliziarsi, gloriarsi' ‚sich rühmen, loben'), *u Stulićevu* (dičiti ‚laudare, commendare, laudibus ornare'; dičiti se ‚ob rem aliquam se jactare'), *u Vukovu:* dičiti ‚stolz machen, ehre machen' ‚gloria (nostra) est'; dičiti se kim, čim ‚sich rühmen (mit recht), stolz sein' ‚superbio (jure)'.

1. *aktivno: dičiti koga ili što.*

a. esse honori, ornamento alicui, honestare, *biti komu ili čemu na diku, nositi mu, činiti mu diku, ne riječima, nego samom stvarju ili djelom, resiti.* U ova vrimena, moj hudi tamniče, druga sad imona naše pjesni diče. D. Ranina 39a. Bog crkvu svoju dĕci, narešuje i dariva mnozêmi dari. Š. Budinić, sum. 98. Koji rod svoj dĭče a ne onakovi koji se rodom dĭče. F. Vrančić, živ. 70. Da me dĭče tvoji uresi. A. Vitaljić, ost. 366. I on narod dalmatinski dĭči mudroglasjem svoje riči. J. Kavanin 275b. Nit' moj ukor onog' tĭče, koga vrsna dila dĭče. V. Došen 126a. Jedan đerdan od žutih dukata, a drugi je od bilog bisera, plesti ću mu koñu u pol grive, neka dĭči kraljeve svatove. Nar. pjes. reljk. sat. 18a. A na glavi kukumica koja dĭči sve tilo. M. Katančić 74. Svakog dĭče zabave poštene. J. S. Reljković 4. Zla rič nikog ni psovke ne dĭče. 16. Sve devojke vjence nose, vjence nose, majke dĭče. Nar. pjes. vuk. I, 190. Što si dičan, to te ime dĭči. I, 629.

b. laudibus ornare, extollere, *riječima praviti komu diku, slaviti, hvaliti.* S prva ju dĭči, hvali i slavi, za podobau dar joj paka ubićene druge odpravi. I. Gundulić 413. Ovi prorok, koga slave svud i dĭče I. V. Bunić, maud. 23. Slaviti ga *(boga)* i dĭčiti zaradi neizmirnosti ńegove. A. Bačić 338. Moremo dakle slavno ime božije i u sebi i u svima stvarma sad rečenim dĭčit i slaviti ustma našim. F. Lastrić, ned. 114a. Boga dĭčimo i štujemo kada posobita vire naše otajstva slavimo. I. Velikanović, uput. 1, 476.

2. *sa* se: dĭčiti se.

a. *reflcksivno,* superbire, elatum esse, gloriari, *biti dičan, ponositi se (u misli i djelima, često u dobrom smislu), hvaliti se, hvastati se (riječima). a) može ne biti u istoj rečenici kazano, radi čega se ko dĭči.* Dĭče se i bane anđeli tebe dvoreći. M. Jerković 103. I ki se u zlu više dĭče, ti podnose težje biče. J. Kavanin 444a. Sunce se bani, dĭči i gizda. I. Đorđić, salt. 54. Kakono se plodna voćka dĭči, na svojih grana obilno voće gledajući. J. Banovac, prip 138. Ni se dĭči, ni ponosi. A. Boškovićeva 14. Sam se Isukrs mogaše dĭčit, ter rijet slobodno židovim: Ko me od vas može grijehom prikoriti? Đ. Bašić 49a. Da se Marko među braćom dĭči. Nar. pjes. vuk. 4, 11. — *b) ono radi čega se ko dĭči, izrečeno je imenom: aa) u instr. (najobičnije),* Kroz toj se ć' mnom, vilo, vrhu svih dĭčiti. G. Držić 350. Gizdavo prolitje sobom se dĭčaše. 386. Koja se ljeposti dĭčašo gizdavom. M. Vetranić 1, 389. Gdi se dĭče cvitjem i travicom polja. H. Lucić 288. Do onoga slavnoga grada, kojim se svi dĭčimo, Dubrovnika. P. Hektorović 53. Ja sam kruna od svijeh vila, sve se vile mnome dĭče. N. Nalješković 1, 206. Dĭčiv se tudime. M. Držić 17. Zašto poda rados moju, da se ńome dĭče druzi? D. Ranina 114b. Ja, dĭčeći se dundom tako vrijednijem i pohvaljenijem. I. Gundulić 216. Jaše u zlatu koña vrana, glavu dĭže, gleda obolo, ter se gizda ter se dĭči taštom slavom od junaka. 291. Tim se pravo dĭči i resi nam slovinska zemja. G. Palmotić 2, 523. Tijem se razborito čeljade ne ima podnositi ni dĭčiti. V. Andrijašević, put. 3. Redi ki su ubogi, i prosinstvom svojim se dĭče. J. Kavanin 361b. Ptica ponosita, očnim perjem kâ se dĭči. 417a. Ne dopusti mu dugo dĭčit se tom slobodom. I. Đorđić, ben. 161. Dĭčeći se svojom sramotom. A. Kanižlić, kam. 48. I koza se rogom dĭči. (Z). Poslov. danič. 28. Tobom sam se sved dĭčio među braćom i gospodom. Nar. pjes mikl. beitr. 24. Da se neće sramit neg da će se dĭčit nama. Đ. Bašić 173a. Požeška varmeđa dĭči se na isti način svojimi kameniti drumovi. M. A. Reljković, sat. H 5a. Sva ina, kojijem se dĭče ljudi i ponose. I. M. Mattei 172. Neće bit zabava moga razgovora ono čijem se ima čovjek posramit,

*

nego ono čijem se dičit ima i ponosit. A. Kalić 1. Nek se diči ruom ujakovim. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Čim se koza dičila, tim se ovca sramila (što je digla rep). Nar. posl. vuk. 347. Prijatelji kojima se ćoek diči. Vuk, poslov. 72. Paštrovići pripovijedaju mnogo i o drugijem privilegijama, kojima se i danas diče i ponose. kovč. 38. Diči se svojim običajima kao paun perjem. S. Ljubiša, prip. 4. — *što nerijetko uz instr. stoji prijedlog* s, *treba shvaćati kao pogrešku:* S kim sada sramuju se, s tim potle budu dičili se. F. Glavinić, cvit. 389b. Pri cesaru niste l' skoro dičili se s Gundulićem deneralom? J. Kavanin 187a. Pak se s rodom slavnim diči. V. Došen 211b. *(Arbanija)* diči se s jednom rikom glasovitom koja priko ńe teče, imenom Drina. And. Kačić, razg. 84. Proždrlos s jamastijem se crijevim diči. N. Marči 67. Sjaju mu se brčna pera, pa se diči š ńim'. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Neg me dajte divojkam, ke se z manom dičiju. Nar. pjes. istr. 2, 163. — *bb) u dat.* Tebi, knjižniče komu u tojzi strani vridno se sad diče svi naši gradani. D. Ranina xa. Tim nikako ńim ne damo, da se diče ovoj časti. G. Palmotić 2, 396. — *cc) u gen. s prijedlogom* s. Ne diči se s te ljepote. G. Palmotić 2, 181. Trn je krune Isusove, najviše se s ko'ega dići. J. Kavanin 331a. Oholo se dičiš s toga. I. Đordić, uzd. 57. — *dd) u gen. s prijedlogom* od: Zovemo na pomoć svitlosti, od kojih diči se noć. M. Držić 60. Imaš prvo slavit se i dičit vele od imena krstjanskoga. I. Držić 383. Rasporak je na dolini, diči se od zeja. Jačke 245. — *c) ono radi čega se ko diči kaže se rečenicom (osobito ako se ko diči riječima, hvali): aa) s koni.* da. Vnogo u pismih diči se svojih, da jest bil učenik ńegov. F. Glavinić, cvit. 328b. Karlo peti cesar veliki dičaše se i fajaše da se na dan ńegov rodio. S. Margitić, fal. 13. Diči se i hvali da umije lijepo živjet. B. Zuzeri 98b. I još se savise diči da s ńima prohodi na ovi način. D. Bašić 11a. Ti se dičiš da imaš na svijetu poštenijeh prijatelja. I. M. Mattei 178. — *bb) u inf.* Ako l' i u tom odmetnika Zadar diči se ime nosit. J. Kavanin 165b. Kako se dičim biti vaš srcem. A. d. Bella, razgov. 123. — *cc) samijem riječima što je izustio onaj koji se diči* (oratio recta). Diči se z drugami: nut ča sam kupila. Đ. Baraković, vil. 341. Dakle s razlogom more se sveti Josip dičit': ‚hoc meum imperium est'. J. Banovac, razg. 127.

b. *pasivno.* Naš Dubrovnik dičaše se nad slovinske sve države. J. Palmotić 258. Po svetoj misi diči se i fali bog. A. Bačić 339.

DIČNÔST, dičnosti, *f. osobina onoga koji je dičan, vidi* dika. — *Akc. kakav je u gen. sing., takav je u svijem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl.* dičnòsti, *dat., instr., loc. pl.*: dičnòstima. → *Postaje od osnove* dičn *adjektiva* dičan *sufiksom* ost. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚decorum' 246a; ‚elegantia' 336a) *i u Stulićevu* (‚decorum, quod decet, aequitas, aequum, honestum').

DIČNOST, *f. pl. selo u Crnoj Gori, u katunskoj nahiji.* Glasn. 40, 18. — *isporedi* Didići.

DIDIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Blagoje Didić. Rat. 402.

DIDIĆI, Dìdīća, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153.

DIDLA, *m. muški nadimak. u hrvat. krajini.* V. Arsenijević.

DIDLI, *f. pl. dolazi jedan put u jednoga pisca* xvi *vijeka, i kao da znači nekakvo djelovanje nedobro, nepristojno kod ženske. i postaje je nepoznato. — u varijantama ima* dili *koje je još mučnije tumačiti.* Na vjeru i dušu za utra za vas dan kako ću t' rijet' mužu tvoj život sramotan i didli svakdańe i s kijem se vagigaš. N. Naleśković 1, 259.

DIDLOVIĆ, *m. prezime prije našega vremena.* And. Kačić, kor. 454.

DIDOVIŠTA, *ime mjestu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DÍG, *m. podizańe.* — *načińeno od osnove* dig *glagola* dignuti. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Naslon slabim, dig padućim J. Kavanin 505a.

DÍGATI, dìgām, *impf. vidi* dizati. — *U jednom primjeru od kraja* xvii *vijeka.* Kalfe ne slušaju, glave gore digaju. Glasn. 11, 3, 21. (1695).

DIGLIV, *adj. koji može biti dignut.* — *Postaje od* dig *osnovc glagola* dignuti *sufiksom* ljvъ. — *Dolazi u dvojice pisaca* xviii *vijeka.* Dignuvši most digljivi. I. Zaničić 119. Vladańu rečenomu kojigod pristaviti će se po voji digljivi. I. J. P. Lučić, nar. 101.

DIGNUĆE, *n.* elevatio, ablatio, *djelo kojim se digne. — verbalni je supstantiv koji postaje od osnovc part. praet. pass. glagola* d(v)ignuti *(vidi* dignuti) *sufiksom* (i)je. *najstarijemu obliku* dvignutije *nema potvrde:* dvignutje *dolazi od* xvi *vijeka (vidi prvi primjer kod* a), dignutje *od* xvii *(u Mikaljinu rječniku),* dignuće *od* xviii *(vidi najzadnji primjer Ant. Kadčića kod* b). *između rječnika dolazi u Mikaljinu* (dignutje, uzdignutje ‚elevatio'; dignutje, odnesenje ‚ereptio, subtractio, remotio' 64b), *u Belinu* (dignutje ‚surrectio' 689a; ‚mensae remotio' 694b), *u Voltigijinu* (dignutje ‚levata, alzata' ‚das hochheben'), *u Stulićevu* (dignutje ‚ablatio, erectio, elevatio').

a. *djelo kojijem se učini da što bude na višem nego je prije bilo. vidi* dignuti *pod* 1. dvignutje: Molitav je jedno dvignutje od pameti v boga proseći. Korizm. 5b. — dignutje: Izstavljenje kanata i dignutje vrata nebeskije. F. Lastrić, test. 231b. Dignutje ruku protiva sebi istomu. M. Dobretić 198.

b. *djelo kojim se učini da što već ne bude na mjestu na kojem je bilo ili kod onoga (čeljadeta) kod kojega je bilo. vidi* dignuti *pod* 2. dignutje: Ovo dvignutje od utišenja zove se ovdi ostavljenje očino. B. Kašić, is. 69. — dignutje: Molio bi

boga za dignutje herežija. I. Ančić, svit. 18. Dignutje ili ti skinutje jest pokaranje crkveno. A. Bačić 197. Dobrota velika bi uzrok od ńegova istiraña i dignutja s kraļestva. And. Kačić, razg. 81. Da ovo dignutje naredbe pride na znaće onomu. Ant. Kadčić 551. S križa dignutje istoga. M. Dobretić 410. — dignuće: To dignuće oblasti. Ant. Kadčić 235.

DÌGNUTI, dìgnêm, *pf.* tollere. — *Postaje od starijega oblika* dvignuti *izgubivši* v. — *S oblikom* dvignąti *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dvignąti, movere, tollere, *rus.* двинуть *i* двигнуть, movere, *češ.* dvihnouti, attollere, *pol.* dźwignąć, attollere *postaje sufiksom* ną *(i bez ńega, vidi dalje) u inf. i u prošlijem vremenima, a sufiksom* n *u praes. od korijena* dvig *koji je nejasan: na starobaktr.* dvaozh, *goniti i na lit.* daužiu, *tučem, ne bi trebalo pomisliti radi krajńega g koje bi onda bilo* z; *u može biti da je srodno s kor.* du, *ići, micati se, prema kojemu bi* dvi *imalo kauzalno značeńe, ali i tad ostaje nejasno krajńe g. — Inf. i prošla vremena imaju dvojaki oblik zato što mogu postati i bez sufiksa* nu; *to su inf.* d(v)ići. *aor.* d(v)igoh, d(v)iže *itd., ger. praet.* d(v)igav *ili* d(v)igavši *(u starije vrijeme i* dvikši), *part. praet. act.* d(v)igao, d(v)igla, *part. praet. pass.* d(v)ižen *(rijetko). ovakovi oblici (samo ne za inf.; ovaj je potvrđen u našem jeziku od kraja* XIV *vijeka, vidi prvi primjer kod* 1, b, *β)) dolaze i u staroslovenskom i u češkom jeziku, dakle su praslavenski. okrńeni impt. vidi kod* 1, b. — *Akc. se ne mijeńa, ali treba opaziti da je drugi slog dug u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dìgnû *(ali* dîže), *u ger. praet. pass.* dìgnûv, dìgnûvši *i* dìgâv, dìgâvši, *u part. praet. pass.* dìgnût *(ali* dîžen). — *Noviji oblici s osnovom* dig *dolaze već od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer kod* 1, a), *ali stariji s* dvig *traju uz one (i kod istijeh pisaca) u štokavaca do* XVII *vijeka (kod ńekijeh što pišu zapadnijem govorom i u rječnicima i* XVIII), *a u čakavaca do dana današńega; u između rječnika u Vrančićevu* (dvignuti ‚tollere'), *u Mikaļinu* (dvignuti *i* dignuti, ‚auferre, tollere, abducere, avertere, removere, summovere, amovere, demere, adimere, eripere, subtrahere, praecidere, extollere, elevare, sublevare'; dignuti silom ‚abripere'; dvignuti se *i* dignuti se ‚surgere, exurgere'), *u Belinu* (dvignuti ‚efferre'; dignuti ‚in sublime erigere' 68ª; ‚auferre' 436ª; ‚removere' 621ᵇ; ‚adimere dolorem etc.' 734ª; dvignuti se *i* dignuti se ‚surgere, assurgere' 68ᵇ. 436ª. 689ª; dignuti se ‚abire' 543ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (dignuti *i* dići *kod* dižem, dizati 2, 73ª, *a od* dvignuti *ima kajkavski praes.* dvignujem 2, 89ᵇ), *u Voltigijinu* (dvignuti *i* dignuti ‚inalzare, levare, rizzare' ‚erheben, erhöhen'), *u Stulićevu* (dvignuti, dići *i* dignuti ‚adimere, auferre, eripere, erigere, extollere'; dignuti se ‚animo constituere, abire'), *u Vukovu* (dignuti *i* dići ‚levare'; dignuti se *i* dići se ‚consurgere'), *u Daničićevu* (dvignuti *i* dvići, dignuti ‚movere'; dignuti se ‚surgere').

1. tollere, extollere, erigere, levare, *činiti da što bude na višem (visočijem) mjestu nego je prije bilo.*

a. *aktivno. a)* tollere, levare, *cijelo ono što je bilo na nižem mjestu prenijeti na više, podignuti, odignuti. aa) uopće.* dvignuti: Ter će te oda tla dvignut gori u raj. M. Marulić 100. Čto je toj, nego li k nebu me gori dvić visoko? H. Lucić 202. Kako dojdu k Lovrincu, tako ga dvigun s gradikul. P. Hektorović (?) 169. Potok plimu dvigši, dub javorof iz korena podri i zanese. P. Zoranić 28ª. Dvigne ju *(zastavu)* noseći visoko. Đ. Baraković, vil. 15. — dignuti: Taj vila sa tle vas *(pjesni)* digne i stavi sred krila. N. Naļešković 2, 4. Dignuti sidro ‚solvere anchoram'. A. d. Bella, rječ. 77ᵇ. Digni, digni na križ, propni ńega! F. Lastrić, test. 112ª. A sotona metlu gada na bedene diže grada. V. Došen 112ᵇ. Dignut slamku s zemļe. M. Dobretić 238. Živa pade, mrtvu ju digoše. Nar. pjes. vuk. 1, 252. I digoše Ļuticu Bogdana. 1, 545. Sluge ńega iz stola digoše. 2, 130. Digoše ga iz meka duśeka, drže ńega za oba pazuha. 2, 131. Diže cara sa svil'na duśeka, prisloni ga u naručje svil'no. 2, 187. Pa odjaha pretila zelenka, te mu diže noge sve četiri. 3, 242. Žabica mu roče, neka ju digne na jednu črešńu. Nar. prip. mikul. 15. Pruže ruke od sebe, pa dignu muško dijete, te ide preko ruku. Vuk, nar. pjes. 1, 119. Nećeš proći ni pronijet glavu, van te dignu pod oblake vile. Osvetn. 2, 93. — *bb) digne se, podigne se dio odjeće, te se otkrije tijelo (na sebi ili na drugome).* dvignuti: Dvignuti klobuk ‚operire, detegere caput'. J. Mikaļa, rječ. 93ª. — dignuti: Dignuti klobuk. J. Mikaļa, rječ. 64ª. A. d. Bella, rječ. 436ª. Digavši gospodin odiću, ukaza mu rane. F. Lastrić, ned. 184ᵇ. Diže skute poviše kolena, a rukave poviše lakata. Nar. pjes. vuk. 1, 598. Rukav dig'o uz bijelu ruku. 3, 140. Ona gleda dobroga junaka, hoće l' biti Janković Stojane. Stojan kalpak visoko digao, pozna bijeg viš' desne obrve. 3, 141. — On joj diže rukav desne ruke. 1, 594. Diže curi puli duvak s lica. 2, 43. — *cc) digne se oružje, kad se na koga udari.* dvignuti: Dviže oštri mač kijem sebe ubi samoga. F. Lukarević 17. Ne bih protiv ńemu dvigal kopļe moje. P. Radovčić, nač. 175. — dignuti: *(Konik)* čim konja teče, dig'o je u obje ruke ogńeni mač vrh glave. I. Gundulić 429. Da bog vazda strile digne, svit bi davno opustio. V. Došen 198ª. Mač osvete da ne digne i da krivca ne dostigne. 198ᵇ. — *u prenesenom smislu može značiti zavoļštiti, zaratiti:* Odvrže se od ńega sva hrvatska zemļa, dignuvši oružje protiva ńemu. And. Kačić, razg. 23. Nu buzduvan zlatni digni i razmotaj tvu zastavu, srdca turska na boj prigni. J. Krmpotić, kat. 61. — *dd) u ovakovijem primjerima znači dignuti u zrak, rasprsnuti (prahom, barutom):* Turci žestok lagum užegoše, po Segeta u lagum digoše. And. Kačić, razg. 169ᵇ. Nas će Turci lagumom dignuti. Nar. pjes. vuk. 2, 503. — *b)* extollere, erigere, *učiniti, ne da cijela stvar, nego samo ńezin dio (onaj kojemu se to i pristoji) bude na višem (drugijem riječima: učiniti da ono što je ležalo stane dupke), uzdignuti, oporaviti. aa) uopće.* dvignuti: Ivan ju tuj dviže s onijemi ženami. N. Naļešković 1, 133. Tada svi doteku, križ k nebu dvigoše. 1, 140. Težak je čaćko tvoj, dvigni me, po meni er mi dvić' moć' se ni'. F Lukarević 196. Dviže ga na noge. P. Macukat 46. — dignuti: Dignuti na noge ‚erigere, elevare'. J. Mikaļa, rječ. 63ᵇ. Digavši ga sa zemļe, trnovu mu krunu staviše na glavu. F. Lastrić, test. 114ª. Digoše križ i gospodina raspeta. 117ª. — *amo spada i ovo:* Tebi, narav za tve hvale glavu dignu put nebesa. G. Palmotić 2, 442. — dignuti *(s postelje) koga može značiti: ozdraviti ga.* Pak boluju oba mladoženje: boga moli Janočkińa Jana: digni, bože, Budimļju Jovu, a umori od Erdeļa bana! Bog ne sluša gospođe devojke, već on čini što je ńemu drago: diže bana, ne diže Jovana. Nar. pjes. vuk. 2, 637. *u ovom primjeru* ' dignuti od mrtvijeh *znači ozdraviti od smrtne bolesti.* Kojijeh sina ali kćer jedan ljekar ali ti od mrtvijeh digne; ali ti od vele velike nemoći izliječi. M. Divković, bes. 627ª. — *bb) kad se što zgradi (zid, kuća, crkva,*

grad, otar itd.) dvignuti: Staviti prvo temeļ i potle dvignuti zidi. I. T. Mrnavić, ist. 2. — dignuti: Alban sgradi joj biškupnicu, Kosma dignu sjemenšticu. J. Kavanin 92b. Ki grad Prenet negda dignu svojim slijednikom. 133b. U crkvah tri otara bogu diže za tutiju. 144b. Kâ božja raba dignu dumnam stan srjed Raba. 330b. Redovnici ńu *(crkvu)* iz temeļa digoše i uzidaše. A. Kanižlić, utoč. xiv. *tako i tabor:* Holost prvi tabor diže na nebesim, kad odbiže Svitlonoša duh najveći. V. Došen 41b. *i kup:* Dignuv kip mu još kameni. J. Kavanin 191b. — *u ovom je primjeru subjekat materijal kojim je građeno:* Tle podkova suho zlato, dragi kamen dignu zide *(u raju)*. J. Kavanin 487b. — *cc) značenje je kauzalno, kad se djelom ili riječima učini da se ko sam digne (vidi kod* b). *aaa) o zvijeri u lovu, kad stane bježati pred lovcem, istjerati* dvignuti: Jedan dvigne zeca, a drugi ga uhiti. (D). Poslov. danič. 37. — dignuti: Kad lovac pođe u lov i digne zeca ili drugu zvirku, pušta pseto za ńim. J. Banovac, razg. 91. — *bbb) o ļudima, osobito o većem mnoštvu, kad se spremaju na put.* Radi toga dozva Faraun Mojsiju i Arona, govoreći im, da dignu puk i otidu činiti svomu bogu posvetilište. And. Kačić, kor. 67. Treći dan diže Josue puk svoj i dovede ga k rici Jordanskoj. 106. Kad je Milić svate sakupio, diže svate, ode po devojku. Nar. pjes. vuk. 3, 517. — *rjeđe o pojedinijem ļudima.* dvignuti: S Popivom je junak otišal za dvignut starca i povest ga doma. M. Držić 300. *može značiti i: pozvati koga, poručiti po koga.* dvignuti: Mi sudci dvigosmo našega pristava i naš pristav tako povida. Mon. croat. 167. (1497). — dignuti: I da digne k sebi ńega sa svom svojom obitili. P. Vuletić 76. — *ccc) kao kod bbb), govori se vrlo često* dignuti vojsku, *no to već s pomešto prenesenijem značenjem: zavojštiti, zavojevati. može misao biti i dopunena, kad se kaže na koga (najobičnije prijedlogom* na, *a i prijedlozima* protiv, suprot, prema *itd.) digne se vojska.* dvignuti: Obituju dvignuti vojske naše i poslati je u humasku zemļu. Mon. serb 252. (1404). Bani hrvatski dvigoše vojsku. Mon. croat. 155. (1493). Vojsku tešku na se dviže. P. Macukat 88. — dignuti: Vojsku protiv Lehom kletim ja predńega digoh ljeta. I. Gundulić 564. *(Absalon)* se ne postidi dignuti vojsku suprot ocu. F. Lastrić, test. 162b. Sam pram sebi vojsku digne. V. Došen 189a. Akis, sakupivši silnu vojsku, diže je protiva Saulu. And. Kačić, kor. 179. Diže vojsku na Arape. 304. Digavši vojsku, ulize u Aziju. 310. Dižo vojsku care Kostadine. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Pa on diže mlogu silnu vojsku. 2, 107. Diže care silovitu vojsku, otidoše preko mora sińeg. 2, 356. Da će dignuti vojsku i zamotnuti krajinu. Nar. prip. vuk. 185. — *ddd) slično je onomu što je kazano kod cec), kad je objekat ime naroda ili zemļe,* dignuti *tad znači: uzbuniti ili oružati, pozvati na oružje, na rat.* Dić' ću na vas Srbļe i Maģare. Nar. pjes. vuk. 2, 214. Može dići sve iz Bišća Turko. 3, 307. Hajd'mo dići zemļu Arbaniju. 4, 69. Pivsku raju dići na oružje. 4, 489. Na nas dići prokletu gomilu. P. Petrović, gor. vijen. 11. Kaluđeri će dići narod. S. Ļubiša, prip. 209. *slično je i ovo:* Hoću dići silu i ordiju. Nar. pjes. 4, 32. Kad kaluđeri dignu kuku i motiku *(težnje).* — *amo može spadati i ovo:* Uzet našu zemļu cilu i svu na ńoj moć i silu, i dvorano sve visino i svu vojsku dońe tmine, pak dignuti prama bogu. V. Došen 2b. — *c) kad se kaže da čeļade ili živińce digne glavu, oči ili koje udo, može to biti s prvijem ili s drugijem već kazanijem značenjem. aa) glavu: aaa) s prvijem značenjem (kod a)) kad je glava bila na čem nasloņena:* dvignuti: Od postiļ istočnih dviže glavu Titan. M. Marulić 29. Junak glavu dvigne. Nar. pjes. istr. 2, 85. — dignuti: Glavu dižo Ļutica Bogdane, glavu diže, d i g n u t' ne mogaše; nogom miče, maknut' ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 1, 554. O Jovane, ne digao glave! 3, 105. — *bbb) s drugijem značenjem (kod b)). (Ižđaja)* jadovnu glavu digne. V. Došen 1b. Kako dizgen oslabi kulašu, diže glavu, ode kroz svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Gusak po običaju svome digne glavu i stane šikati. Vuk, poslov 1. — *u prenesenom smislu može značiti: ponijeti se, uzholiti se.* A crv zemļe jadoviti, bisni čovik siloviti, digne svoju holu glavu, da obori božju slavu. V. Došen 4b. To i čovik lako stigne, kad visoko glavu digne, da se vihor brzo digne i k zemļi mu glavu prigne. 17a. *tako je i u ovom primjeru gdje mješte glave stoji riječ* lica: Kano pavun tica dignu svoja hola lica. V. Došen 65b. — *bb) oči, pogledati uzgore.* dvignuti: Dvigni oko tvoje i pogledaj. Korizm. 4b. Ti ne smiš očiju dvignuti k spovidniku. 62b. Ne htješe ni očiju k nebu dvignuti. N. Ranina 154a. luc. 18, 13. K nebesom dvigni oči. M. Držić 17. Dvignuvši oči, stavih dobro pamet. Zborn. 65a. ark. 9, 81. Dvigni oči bogu i ne boj se ničesar. P. Radovčić, ist. 131. Nebog Osip dvignu oči. P. Vuletić 10. — dignuti: Kad digneš tve oči i snižiš kroz smih tvoj, ne znaš li, er smrtni davaš mi nepokoj? D. Ranina 83ab. *(Poklisar)* ovo čuvši, oči gori diže k slavnoj leškoj kruni. I. Gundulić 447. Riskup oči k nebu diže. P. Kanavelić, iv. 56. Ruke sklopivši i oči digavši. A. Kanižlić, kam. 264. Vaļa oči dignut gori. V. Došen 230a. — *s istijem značenjem kaže se* dignuti pogled, pozor: Sto krat dignu put nebesa sve pozore. G. Palmotić 1, 120. Diže pogled k nebu. I. Đorđić, uzd. 92. — *cc) ruku sa značenjem kao kod b) ali često u prenesenom, simboličnom smislu. aaa) u pravom smislu.* dvignuti: Dvignuvši ruke imaju reći. Kateh. 1561. C 7b. — dignuti: Digav ruke poteče k ńemu i poļubi ga. S. Margitić, fal. 211b. Digavši svrhu nas ruku govori. F. Lastrić, test. 16b. Digne ruku nad oči, te gleda. V. Vrčević, igre. 58. — *bbb) kod molitve* (dignuti ruke kome *ili* ka kome). dvignuti: Obe ruke staknute k nebu dvigši. P. Zoranić 66b. Dvignuti ruke k nebu. J. Mikaļa, rječ. 92b. — dignuti: Digav ruke k nebu. S. Margitić, fal. 26b. Ruke sklopivši, ili k nebu digavši F. Matić 98. Koji bi ruke digli k onomu koji gromove načińa i muńe pripravļa. M. A. Reļković, sat. L 8b. Kad oni to vide, dignu ruke bogu. Nar. prip. vuk. 103. — *ccc)* dignuti ruku (na koga) *razumije se s namjerom udariti ga, zlostaviti ga.* Ruku dignut na ńi *(roditeļe)* sačuvao bog svakoga! F. Lastrić, ned. 133b. Ako ga vidi pokorna i da se ostane onog dila, premda je digao ruku roditeļ i mogao bi ga strijeskati, uzdrži se. 429b. Koji bi se usudio na poklisare ruku dignuti. A. Kanižlić, kam. 463. Koji ruku digne na svoga starišinu. M. Dobretić 226. — *ddd)* dignuti na koga ruko, *uhvatiti ga (kao sužńa).* Digoše na ńih ruke i metnuše ih u zatvor. Vuk, djel. ap. 4, 3. — *eee)* dignuti ruke *ili* ruku (na što), *latiti se čega, posla.* Vrtit pamet, dignut ruku, to jest: s brigom sdružit muku. V. Došen 216a. Na plijen ne digošo ruko svoje. D. Daničić, jester. 9, 15. — *dd) nogu, razumije se sa zemļe, dakle sa značenjem kao kod a).* Kad većo nogu digne u pakleni da brod stane. V. Došen 72b. Vid'la žaba će se końi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 34. — *ee) rep,*

o čeljadetu (u poslovici, kao da je vo ili druga životiña) sa značeñem kod b) u prenesenom smislu: Kako je digao rep kao da ga je obad ubo. (Kad se kakav čoek ponese ili raskomada). Nar. posl. vuk. 125. — *ff) grane, u poeziji o drvetu.* Vitka jelo, digni gori grane. T. Babić 35. Oj višño, višñice! digni gore grane. Nar. pjes. vuk. 1, 111. — *d) u prenesenom smislu. aa) o glasu, govoriti, vikati, pjevati itd. jačim ili višim glasom.* dvignuti: K višñemu dvigni glas. M. Držić 117. — dignuti: Digne velik glas a usta otvori. N. Dimitrović 10 *(Pop)* malo po povše glasa digne. I. Bandulavić 111b. *(Divojka)* jauknu *o(d)* žalosti, i izmače iz žepa nož, dignuvši glas: Ja sam ona, ja, koja sam smrt dala ovome. J. Banovac, razg. 150. *(Pilat)* pokazavši ga puku, diže glas, govoreći im: ‚ecce homo!' 160. Stide se nikoji glas na pivañe dignuti. A. Kanižlić, utoč. 834. *o buci, vici:* Dali gosti dignu buku, za perčine da se vuku! V. Došen 150b. Najpri bisnu viku dignu. 184b. Zatim diže buku i viku u kući. Đ. Rapić 120. *sa sličnijem značeñem govori se i* dignuti jezik: Da otrovni jezik digne, živ s mrtvim dok dostigne. V. Došen 129a Jezik digne do nebesa, boga svoga da prikori. 185a. *amo spadaju i ova dva primjera:* dvignuti: Stvorenje sve živo uzdah k nebu dviže. Đ. Baraković, vil. 52. — dignuti: Kaluñeri prijete, da će dići na mene kletvena bdeña. S. Ļubiša, prip. 210. — *bb) o smradu.* Kad smrad digne do nebesa. V. Došen 2a. — *cc) u duhovnom smislu o pameti (i o duši, srcu, voli itd.) kad se hoće kazati da čovjek, ne misleći već o stvarima nižijem, tjelesnijem, zemaļskijem, stane misliti i baviti se višijem, duhovnijem, nebeskijem, uzdignuti, uzvisiti. pamet:* dvignuti: Dvigni tvoju pamet i gledaj. Korizm. 4a. Dvignuti pamet našu na razmišļanja stvari božastvenih. M. Jerković 7. — dignuti: Da digne svoju pamet gospodinu bogu. M Divković, nauk. 210b. Ona ni pameti k bogu ne bi mogla dignuti od velike boli. A. Kanižlić, utoč. xviii. Dali pamet dignut vaļa gori k voļi vičneg' kraļa. V. Došen 230a. — *misao:* dvignuti: Dvigni misal tvoju i pogledaj. Korizm. 4b. Misal, brigu gor na boga dvigni i hiti. A. Vitaļić, ist. 166a. — dignuti: Da na djela i ti vrijedna budeš dignut miso tvoju. G. Palmotić 2, 514. Tašte bipe ñih obori, i svu misao digni gori J. Kavañin 500a. — *razum:* Te da razum slavno digne da videne božje stigne. V. Došen 268a. — *dušu:* dvignuti: Zač sam k tebi dvigal dušu moju. F. Parčić 70. — *voļu:* Il' da tilu slast dostignu, il' da voļu slavno dignu. V. Došen 135a. — *srce:* dvignuti: Srce dvignut g bogu. Nauk brn. 54b. — *može se tako (sa značeñem koje je prema predašñemu kauzalno) i drugome dignuti pamet, srce itd.* Srce me prosvijetli i digni mu pamet visoko oda tli. N. Dimitrović 39. — dvignuti: S kojimi prilikami gospodin naš Isukrst hotil je dvignuti srca naša. P. Radovčić, nač. 190—191. — *dd) postaviti koga na višu čast, na časnije mjesto.* dvignuti: Ti si ovoga *(Davida)*, bože, htio na kraļestvo tvo'e dvignuti. A. Vitaļić, ist. 2a. Vas na lijepe dvignuv časti. ost. 306. — dignuti: Ovijeh dignuv dikom velom na čast svoga svijetla viča. J. Kavañin 185b. Na svrhi potisnuta dignu, a tijesnu udignuta. 290b. Gdi te *(bog)* dignu više svoga stvora. 425a. Koga pleme gori digne, sam neka se doli prigne. V. Došen 29a. — *i o uzdignuću u raj:* dvignuti: I ufam, taj vira da me će i ļubav uklonit od vîra u kom je ļuti lav, a dvignuv uzgora uzvest k tebi bogu, koga pri umora viditi ne mogu. H. Lucić 280. — dignuti: Sebi u Spasu svoj grob stavi, da ga on digne k vječnoj slavi. J. Kavañin 161b. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je smisao metaforički:* Ļubav kad hoće dignut ga u slavi, na nebo *(s)* zemļe ga podigne i stavi. Đ. Rañina 83b. — *ee) iznijeti, uznijeti, uzvisiti koga hvalama, pohvalnijem riječima.* dvignuti: Grih bo je, medone tve riči da gubiš, visoko hteć mene dvići, koga ļubiš. H. Lucić 283. Jazik želi dvignut te moj. M. Gazarović 143b. — *ff) uzbuditi, potaknuti. aaa) objekat je čeljade.* Al' srditi pram naravi sebe digne i postavi, radeć razum oboriti. V. Došen 190a. Slovo Danilovo što vojnike diže na junaštvo. Nar. pjes. vuk. 5, 327. — *bbb) objekat je ime što znači rat, raspru itd.* dvignuti: Ako bi pop ki at ali kveštijon dvigal. Mon. croat. 192. (1509). — dignuti: I pram bogu da rat dignu. V. Došen 184a. Da će on dignuti krajinu na ñih. Nar. prip. vuk. 89. — *amo može spadati i ovo:* Na oči dušmaninu ići, koji će sve moći svoje silu dići. A. Kanižlić, rož. 122. — *ccc) u ova dva primjera objekti su vjetar i plam, a to metaforički:* dvignuti: Djaval plame ogñene od svo'e sržbe na ñih dvignu. A. Vitaļić, ist. 4b. — — dignuti: Pak vitrove nagle ćudi digne. V. Došen 199b. — *gg)* dignuti koga na dušu *(svoju), što skriviti prema kome. vidi kod* duša. Ta je psina kao živ digao na dušu sve kaluñere, pak ga vaļa mrtva spaliti živijem klakom. S. Ļubiša, prip. 237.

b. *sa se (kod impt. 2 sing. dolazi od prošloga vijeka okrñeni oblik* dig' se. S. Rosa 37a. 39a. Nar. pjes. vuk. 1, 308. 4, 86, *i 2 pl.* dig'te se. S. Rosa 100b. 152b).

a) s refleksivnijem značeñem. a) prijeći (i pružiti se) s nižega mjesta na više (isporedi kod a, *a)).* dvignuti se: Prije nego li se ogañ užeže, dvigne se dim. Zborn. 23a. Dviže se čad i ogañ od praha puškja B. Krnarutić 40. — dignuti se: Izdihañe zemaļsko, digavši se kroz aer. A. Bačić 441. Pravedni dignuće se od zemļe i staće u aeru. J. Filipović 1, 145a. Orao, kad uči letiti ptiće svoje, toliko se dižo u visinu sa svom družbom svojije ptića. F. Lastrić, test. 222a. U zrak se dignuvši, iz očiju izčeznu. A. Kanižlić, uzr. 39. Prem planina da se digne, do nebesa ne dostigne. V. Došen 266b. Dimovi se do neba digoše. And. Kačić, razg. 218b. Sok u grane dokle se ne diže. J. S. Reļković 187. Ja se digoh na visoku kulu. Nar. pjes. vuk. 2, 59. Digoše se po moru alasi. 2, 74. Digoše se vjetri do oblaka. 2, 100. Već se diže *(utva)* nebu pod oblake. 2, 426. A soko se diže pod oblake. 2, 508. Jer se digla maglą od kotara, a kroz maglu sijevaju muñe . . . Što se ona magla podignula, to se diglo praha od kopita. 3, 260. — *b)* surgere, *o čeljadetu, koje je do onoga časa ležalo, sjedalo, stati dupke, na noge, ustati. isporedi kod* a, *b). aa) uopće.* dvignuti se: Otvori Isukrst greb ñegov *(Lazarov)* i reče: dvigni se. Zborn. 71b. Na tle padoše od straha svi tada; kada se dvigoše, reče im: tko je taj? N. Naļešković 1, 129. Grubiša, dvigni se, stan' gori, otresi se. M. Držić 43. Ali je lašne rijeti grešniku: praštaju ti se grijesi, ali klijenitu: dvigni se i hodi? A. Gučetić, roz. jez. 295. — dignuti se: A Daut se diže gori, usred vojske da besjedi. I. Gundulić 515. Jezus tadar pristupi k ñimi i reče im: Dig'te se i ne bojte se; i oni dignuvši se, ne vidjahu već ikoga nego samo Jezusa. S. Rosa 100b. Koji pane, ne digne se čist. N. Palikuća 60. Dignite se, dva devera, brijeme vi je. Nar. pjes. vuk. 1, 32. Što Momčilu taman ġeba bila, kraļ se pod ñom ni dignut' ne može. 2, 114. Tako čini dokle se god ne digne u slavu. M. Đ. Mili-

ćević, slave. 40 *(vidi i dalje).* — *dodaje se često* na noge: dvignuti se: Dvignuti se na noge ‚exurgere, surgere, erigere se'. J. Mikalja, rječ. 93a. — dignuti se: Digoše se na noge. N. Marči 97. Pa se Mijat na noge dignuo i dogata svoga poklopio. Nar. pjes. vuk. 4, 395. Daj digni se na noge lagane. 4, 425. *ustati nakom veće ili maše duge bolesti (vidi* pridignuti): Kad se Šćepan na noge dignuo. Nar. pjes. vuk. 2, 633. — *čeljade koje sjedi digne se da pokaže štovaće komu, ime ovoga može biti u dat.* Dignuti se (dvignuti se. 93a) na noge, ustati se za počastiti koga ‚assurgere'. J. Mikalja, rječ. 64a. Sto se ne digneš Turčinu? Pjev. crn. 264b. — *bb) može biti izrečeno s čega se ko digne. aaa) ono može biti mjesto (zemlja, postelja, stolac itd.) na čem je ležao, sjedio.* dvignuti se: Dvignuti se s odra, ustati se ‚surgere e lecto, exire de lecto'. J. Mikalja, rječ. 93a. *i u prenesenom smislu.* Dv(i)gli smo se iz *(sudnoga)* stola srbskoga prid vas. Mon. croat. 79. (1451). — dignuti se: Dignuti se od odra ‚e lecto surgere'. J. Mikalja, rječ. 64a. Ja ustah iz odra i digoh se zdrava. V. Andrijašević, put. 206. Dignuti se ali ti ustajati iz odra ‚surgere e lecto'. A. d. Bella, rječ. 68b. J. Stulli, rječ. 110a. Ne mogu se ni iz postelje dići. A. Kanižlić, bogoljubn. 205. Namesti mi mekanu postelju, s koje ti se ne dignuti ne ću. Nar. pjes. vuk. 1, 605. *(Kralj)* diže se s pristolja i sade k nemu. And. Kačić, kor. 121. Zemji nica padnul sam, s koje se nigdire dignuti jur nije moć. N. Dimitrović 39. Dignuvši se s zemje. M. Lekušić 50. *slično je i ovo:* A Miloš se dignuo iz gosposke iz trpeze. Nar. pjes. mikl. beitr. 22. Vi cijenite da će vas svijet nasitit za priobilnom trpezom i da ćete se s ńe dignut mirni. Đ. Bašić 30a. Dignu se taj čas iza trpeze, ter ga slijedi. 193a. — *bbb) može biti djelo (objed, večera itd., molitva) pri kojem je bio.* dvignuti se: Ovo začuvši divica, dviže se s molitve. Živ. kat. star. 1, 224. Imaš se dvignut dobrovoljno s tvoje molitve. I. Držić 27. — dignuti se: Dignuti se s večere ‚de coena surgere'. A. d. Bella, rječ. 184a. — *cc) često dolazi s osobitijem značenjem: ustati iz postelje. isporedi bb) aaa).* dvignuti se: U tri jutra dvić' se neću, pri ner tay red da se meni. M. Pelegrinović 199. Dvignu se na ponoća biskup. 1. Držić 182. Tko se prije dvigne, prije se i obuče. (D). Poslov. danič. 133. — dignuti se: Nemoj scijeniti za malo dignuti se rano prije svitlosti dańe. M. Radnić 467a. Dignuti se rano ‚antelucare'. A. d. Bella, rječ. 436a. Dig' se, uzmi čedo. S. Rosa 39a. Skropi vodom digavši se rano. J. S. Rejković 222. U ponoći ište piti: dig' se, snaho, daj mi vode. Nar. pjes. vuk. 1, 308. U po noći poledica pala; ja se digo*(h)* da potražim draga. 1, 352. Nu se digni, glavu ne digao! 2, 279. Dig' se, striko, već ga ne zaspao! 4, 86. — *c) o čem drugom što nije čeljade, kad samo po sebi podigne se, stane, upravi se.* Paklenom staresini mańe bi se uši digle. V. Došen 131a. — *d) kad se ko odakle uputi, shvaća se kao da je do onda na onom mjestu počivao (ležao, sjedao). s toga* dignuti se *može imati značće: spremiti se, krenuti, uputiti se. isporedi kod a, b) cc) bbb).* dvignuti se: Taj puk pojde stati, dvigši se, u Egipt. M. Marulić 22. Tako se sam dvigoh iz Pazara. Mon. croat. 234. (1529). Vojski reče, od grada dvignuti se i š nimi otide. Aleks. jag. star. 3, 241. Dvignuv se od tola počesmo hoditi. N. Naljeković 1, 217. U preši se dvignuh, ter im se ne javih. M. Držić 322. Dvignuše se kralji iz Jeruzalema. B. Kašić, is. 15. Kad se *(car)* z Vlahov dviže i pomaknu više. I. T. Mrnavić, osm. 44. Skupa se dvigoše pišci i końici. Oliva 28. — dignuti se: Kadi se diže Sracimirь i Đurđь i pade na Mati, kadi idêhu na Karla. Mon. serb. 177. (1368). Bez srama neg li ti dignuv se otide. N. Naljeković 1, 129. Dujo Papalić dignuv se i hodeći u prvi put po Poljici. Stat. poj. ark. 5, 309. Od tole se pastiri dignuvši u paše. P. Zoranić 18b. Dignuvši se odanle pođe prositi. B. Kašić, iń. 29. Suproć Turcim na boj teški tad u pomoć od susjeda i Korevski ban viteški s oružjem se diže ureda. I. Gundulić 338—339. A on s družbom svoga dvora diže se uprav put Dunava priko poļa, priko gora. 373. Diže se iskat' u svom dvoru Lazar despot od Servije dva junaka po izboru da uda za ńih kćeri dvije. 386. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga digosmo se tebe iskati. G. Palmotić 1, 94. Iz obilne zemje ove mi se mladi jur dignusmo. 1, 146. Dignuti se iz luke, iz porta diliti se ‚solvere portu'. J. Mikalja, rječ. 64a. J. Stulli, rječ. 1, 110a. Kada dođe vrime, u Egipat da se diže. P. Vuletić 78. Ovi srićni kralji, poznavši novoga kralja sviju kralja porođenje, digoše se na put. F. Lastrić, test. 61b. Od kud digavši se s Sarom, usilovan bi ići u Egipat. E Pavić, ogled. 26. Al' svatovi dok se dignu. V. Došen 166b. I zato se on sam digne, krivca svoga da dostigne. 198b. Kad je doša na poje Petrovo, onde peńe bile čadorove, ne diže se za trijest danaka. And. Kačić, razg. 215a. Digoše se dva stara putnika i odoše s bogom putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 10. Nenad sede na dobra końica, pak se diže svojoj staroj majci. 2, 76. Pak usede na dobra końica i diže se braca da potraži. 2, 78. Digoše se sva tri mladoženje, svaki vodi ijadu svatova. 2, 242. Digoše se kićeni svatovi, odvedoše lepotu devojku. 2, 24. Digoše se bogom putovati. 2, 302. Digoše se do ogńa živoga, al' spavaju oko ogńa Turci. 3, 290. On se diže Lijevnu b'jelome. 3, 478. Pa se diže do prve mehane. Nar. pjes. vil. 1866. 615. Digne se onaj što je imao mahovinu da traži svoga pobratima. Nar. prip. vuk. 213. Putniku to bude vrlo milo, i digne se k robu i stane mu sreću čestitati. Vuk, poslov. 106. Krenut iz luke jedreći, zovu ‚dić se na jedra'. L. Zore, rib. ark. 10, 328. — *amo mogu spadati i ova dva primjera u kojima nije riječ o čeladi:* Nek se dignu četiri planine, neka pođu na Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 3, 62. Digle su se ovce Vojvodića, one pasu na poje Košice. 4, 85. — *e)* oriri, exoriri, *o postańu, početku nekijeh događaja, kod kojih nešto uzlazi sa zemje u vis, ili mi mislimo da je tako, uzdignuti se, podignuti se. aa) o vjetru, oluji, moru i o požaru.* dvignuti se: Dvignut se će more. Zborn. 52a. Dvignuće se muńe i trjeskovi ogńeni. M. Orbin 198. Kad se dvigne jedna strašna naglost vitra. P. Radovčić, nać. 90. — dignuti se: S oštrinom garbini uzmutiše more; pak bura zapiui, dvigunuv se sa goro. P. Hektorović 72. Digoše se siloviti vitrovi. A. Kanižlić, utoč. 126. Digne se vetar. J. Rajić, pouč. 2, 112. Vihor se brzo digne. V. Došen 17a. Digla se bijaše mećava strašna. A. Kanižlić, utoč. 49. Vaja da se požar digne. V. Došen 160a. — *bb) može biti preneseno na huku, smutńu, bunu itd.* dvignuti se: Strašan huk se dviže. J. Armolušić 2. Smutńe, pizme i megdane, rat, bojeve, smrtne rane, najveć kriva usta ganu da se dignu i da planu. V. Došen 131b. Zaradi smutńa koje se mogu svrhu toga dignuti. M. Dobretić 484. Digne se buna Horina i Klońkina. S. Tekelija, let. 119, 26. — *cc) u prenesenom, umnom smislu o glasu, slavi itd.* dvignuti se: Sada se diže glas, da ljubav još rabi. Š. Menčetić 34. Dignuti se glas

‚famam oriri'. A. d. Bella, rječ. 301a. Dvigši se iz praha taj vaša pohvala. M. Vetranić 1, 56. — dignuti se: I da zemļom svom velikom od tega se digla slava, glaseć carskim dobitnikom kraļevića Vladislava. I. Gundulić 286. — *f) u prenesenom smislu*, dignuti se (na oružje), na koga, protiv koga, *ustati, govori se i o buni pòdložnìkâ i o ratu među nepriјatelјskijem državama.* dvignuti se: Da se vas svit digne proti vam. Transit. 76. *(S)* silom persidsku dvignuti se imam. Aleks. jag. star. 3, 252. Kraļu se narodi protiva dvigoše. Đ. Baraković, jar. 55. — dignuti se: Turci se digoše na Orsta maćara vojevati. Rad. 1, 179. (1682). Tako i kraļa na dobroga digнuše se uzbunuti. J. Kavanin 246b. Seļani dignu se protiva gospodi. J. Filipović 1, 191b. Jeli blatu ili robu u blatnome svome grobu oblast dana, da se digne? V. Došen 12b. Peraštani Dalmatini dignuli se jesu suproć Rimļanom. And. Kačić, razg. 4. Kako se vidi u Absolonu sinu Davidovu, koji se diže protiva istome otcu. Đ. Rapić 167. Svaku noćcu mjesec se vataše, da se Srbļi na oružje dižu, al' se Srbļi dignut' ne smjedoše. Nar. pjes. vuk. 4, 131. — *i o pojedinijem ļudima kad hoće da se kome ili čemu protive.* dvignuti se: Zali ļudi dvignut se na prehńenje priprostih duš. Transit. 110. — dignuti se: Znam da će mnozi i s kojim godi razlogom protiva ovomu pisanju dignuti se. I. Bandulavić iv. Da se digne tko obisno da osmradi ruho misno. V. Došen 112a. — *i o čemu drugom (apstraktnom imenu ili uopće neživoj stvari) što je poetički ili retorički shvaćeno kao čeļade:* dvignuti se: Da se dviže božanstvena pravda suprot tebi. Korizm. 45b. — dignuti se: Odredujući, da se odsiče ruka, koja bi se digla na roditeļe *(može biti i s pasivnijem značeńem, tad spada pod β)).* F. Lastrić, ned. 58. Jer se tebi srce digne i iz tebe srčba rigne. V. Došen 202a. — *g) u prenesenom (i ummom) smislu, postati bolim, čestitijim, stupiti na časnije mjesto itd.* dvignuti se: Silnim silniji padoše a nemoćni dvigoše se silom. Aleks. jag. star. 3, 246. — dignuti se: Koji kada se kraļem dže. J. Kavanin 138a. Da se digneš i proslaviš. V. Došen 14b. O kolika će onda biti slava, kada se izabrani digau u slavi velikoj. Đ. Rapić 9. Naš se grad digao do blagostaња. M. Pavlinović, rad. 7. Oni se golim umom svojim visoko digli i svoje pleme proslavili. 13.

β) s pasivnijem značeńem. dvignuti se: U tri dni da se imaju dvići i ispratitь sa vsêmь iz našega vladanja. Spom sr. 1, 7. (1396). Ako li bi se koja ratь na Dubrovnikь dvigla. Mon. serb. 338. (1427). Kada se ostija ima dvignuti. A. Gučetić, roz. jez. 10. — dignuti se: Da se ima glas dignuti, spušten bo glas jest zlamenje od poniznosti. M. Zoričić, osm. 42. Nit se pamet dignut dade da promisli i poznade. V. Došen 2a. Tko uskače slavu stigne, ua višala da se digne. 14a. A nisko se tko pokori, da se ima dignut gori. 28b.

c. *pasivno.* dvignuti: Pamet čovičanska ima biti dvignuta k bogu. Korizm. 67a. *(Slovo z)* na slidu prignuto, zad gori dvignuto. Đ. Baraković, vil. 99. — dignuti: Priviči dignut je na križu. I. Ančić, svit. 127. Treptećijem stupom pada, ter povrijeda rane i prima, dižen krutijem udorcima. I. Đordić, uzd. 81. To videći dignut izvan sobe. P. Knežević, osm. 182. — *griješkom stoji part. praet. act.* digao *s pasivnijem značeńem:* Prijetit rukom, diglom gore. J. Kavanin 561a.

2. *predašńe se značeńe širi dalje, kad se nema obzira, jeli ono što se diglo stalo poslije na više mjesto.*

a. *aktivno.*

α) removere, *činiti uopće da već ono ne bude na mjestu na kojem je do onda bilo, odmaknuti, odalečiti; uz to može onoga posve i nestati, kao ukinuti, uništiti.* — *suprotno je* staviti. *a) o stvari tjelesnoj.* dvignuti: Pođi mu tkogodi dlačicu s plašta dvigni sada! M. Držić 364. Er dviže najprije ures svoj, pak kose ostriže. D. Rańina 12a. — dignuti: Pokli je toj takoj da s mrakom sad prešiš, zavjetni uzao tvoj da s grla odriješi, digni ga i odriješi. M. Vetranić 2, 243. Kada nećeš rog dignuti svrh oči, pod' svińo u brlog. I. Gundulić 139. Kô ovo reče, diže s vrata lijep ogrļaj. 414. Bojni zaklop digni s čela. G. Palmotić 1, 397. Dignuti koru od duba ‚delibrare'. J. Mikaļa, rječ. 64a. Dignuti listje ‚frondare'. 64a. Dignuti droždje, kiselicu ‚defecare'. 64a. Za uzdarje dara ovega zlatan prsten s prsta svoga diže i poda ńe ljeposti. J. Palmotić 163. Dignuvši ju *(koru)* u tri ure *(voće)* iztrune. M. Radnić 21a. Žene sa sebe digoše sve menduše. 99b. Ovim putom tabor jasni močno *(noćno?)* dignu *(paša)*, pun bojazni. J. Kavańin 322a. Dignuti zaklop ili pokrivac ‚operculum demere'. A. d. Bella, rječ. 658a. Ne da dignu s groba ploču, dal' da žderu i da loču. V. Došen 170b. Digoše mu teške okove. P. Sorkočević 590a. Jesi li digao rosu sa srca? (Jesi li popio čašu rakije i što založio?) Nar. posl. vuk. 114. Avram diže šatore. Đ. Daničić, 1mojs. 13, 18. — *s osobitijem značeńem: raspremiti:* Dignuti trpezu ‚tollere mensam'. A. d. Bella, rječ. 694a. Večeraše i sofru digoše. Nar. pjes. vuk. 1, 474. *isporedi:* Žena jelo digne i legnu spavati. Vuk, poslov. 286. — *u prenesenom smislu:* Ne digni od mene tvoju primoguću desnicu. B. Kašić, per. 186. Srđba božja ne pristaje osvetnu svoju ruku od nas dignuti. A. Kanižlić, kam. 835 Nemoj dignuti ruku svojih sa sluga svojih. Đ. Daničić, is. nav. 10, 6. Carica će svoje milostivo oko od nas dići. S. Ļubiša, prip. 103. Dvignuće ńegovo veličanstvo ruke od kastiga i rasrčbe. I. Držić 134. Dignu očima suze grozne, tužbe plačne ustim uze. I. Gundulić 270. Bog dignuće suze od ńihovije očiju. M. Radnić 107a. Bješe joj dignut odlučio od sužaństva uzu tešku. P. Kanavelić, iv. 250. Da š ńi vežań vire digne. V. Došen 109b. *amo može spadati i ovo:* Odmah preboļe kao da mu ko rukom diže muku sa srca. Nar. prip. vrč. 10. — *b) o čeļadetu. aa) u pravom smislu, odalečiti, uklonuti.* dvignuti: Došao je da mu *(sinu)* uzme sve i da ga dvigne odovle. M. Držić 337. — dignuti: Niti ga mogoše posli dignuti iz onoga stana ikadar nijednom molbom. B. Kašić, iń. 50. Biskup onu divojku iz svoga dvora dignu. J. Filipović 1, 18b. Bog diže ji' iz raja. 3, 139a. Latine iz Bulgarije digoše. A. Kanižlić, kam. 340. On je uživao u one gospoštine veliki upliv i mogao čoeka dići s vješala *(prenesceno, iperbolički).* S. Ļubiša, prip. 49. — *ova dva primjera mogu spadati amo, ili pod* 1, *a, b) cc) bbb):* Sinko moj, ili digni vojsku izpod grada Rima il' mi uzmi život. J. Banovac, razg. 141. Da svu digne sa krajina vojsku. Osvetn. 3, 118. — *bb) skinuti s mjesta, s časti.* dvignuti: Dvignuo si moguće iz sidišta. B. Kašić, rit. 436. Tko god je s carastva Mustafu dvignuo. I. T. Mrnavić, osm. 130. Dvignuo si moguće s pristoļa, i uzvisio si poniżene. J. Banovac, blagos. 336. — dignuti: Za to sam ńegove raspraviteļe digao neka ne rasipaju. M. Divković, bes. 320a. Za koje djelo Osman mladi Husain-pašu diže, a ńega *(Dilavera)* vrh vezijera svijeh posadi na vladanje svijeta svega. I. Gundulić 330. Dignuti ‚tkoga' s vladanja ‚administratione aliquem sub-

movere'. A. d. Bella, rječ. 354a. Ja sam te na carstvo uzdigao, ja ću te s carstva dignuti. A. Kanižlić, kam. 468. Da digne s pristoja sirijanskoga kraja Dimitra. And. Kačić, kor. 345. Nit ga je *(župnika)* po svomu osuđenu još digao iz te župe. Ant. Kadčić 470. Pa iz nova postavi gospodu, neke diže, a neke potvrdi. Nar. pjes. vuk. 5, 35—36. — *cc)* dignuti sa svijeta (iz svijeta, od svijeta) *ili samo* dignuti, interficere, *smaknuti, ubiti; ali tijem glagolima ne da se zamijeniti, ako je subjekat bog (u jednom primjeru smrt), nego se onda shvaća kao da* dignuti *ostaje kod značeńa pod aa).* dvignuti: Da ih dvigneš iza svita. B. Kašić, rit. 124. Ne molim da ji dvigneš od svita. L. Terzić 24. — dignuti: Da ga digne iz segaj svijeta. B. Kašić, per. 213. Hoćete me dignuti s svijeta. I. Đordić, ben. 29. Sinko, ili gradu prosti, il' se mene odvrzi; ili digni vojsku izpod Rima, ili digni mene da već nisam živa. J. Banovac, razg. 10. Poče boga moliti, da ga s ovoga svita digne. And. Kačić, kor. 241. Bolje da te smrt prijeka digne nego suza siromaška stigne. Nar. posl. vuk. 22. — *i u ovom primjeru znači što kod aa).* Porazit ću i dignuti sa zemlje čovika. F. Lastrić, test. 99a. — *dd) ako je ono od čega se digne čeljade, kakvo dobro ili (običnije) zlo (u fizičnom ili u moralnom smislu), znači odalečiti, ukloniti, a u drugom slučaju i spasti, osloboditi.* dvignuti: Uhit'ga za ruku i dvigni ga sa zla puta. M. Držić 264. Kada ga *(Iliju)* hotje gospodin bog dvignuti od općenstva segaj tužnoga svijeta. A. Gučetić, roz. mar. 237. Dvignuti vas iz zla svakega. A. Vitaljić, ist. 320. — dignuti: Rad blaženstva nam vječnoga ne daj žeļam vik od svita, da te dignu s puta toga. D. Rańina 143b. Neka ga bog prosvijetli i digne s grijeha. B. Kašić, zrc. 115. Za ki uzrok majka moja od tve družbe pohvaļene mladahna me dić nastoja. G. Palmotić 1, 141. S puta te od izvrsnosti dignuti. V. Andrijašević, put. 52. Neće biti tko će ga dignuti od ńegovije duhovnije slijeđeńa. M. Radnić 6b. Dignut ih s dobra puta. I. Đordić, ben. 196. Dignut ga iz take prigode. M. Dobretić 436. — *c) objekat je ime apstraktno kojim se kaže: aa) zlo (ili dobro) uopće.* dvignuti: Dvić štetu tuj ńegovu. M. Bunić 19 Da ji *(zlo)* imate od onoga mista dvignuti. L. Terzić 265. — dignuti: Dignuti sve ovo zlo. P. Posilović, cvijet. 110. — *amo spada i ovo:* Eteokle: Kletve ti ńegove činiše na smrt prit. Kreonte: Toj digni bog s tebe. M. Bunić 37. — *bb) tjelesno stańe.* U vašoj kad puti vaša čes ku nemoć i malu ućuti, sto lika vazima za moć' ju dignuti. D. Rańina 145b. Digoše joj prislatke riječi svu bolest. B. Kašić, per. 185. Dokle god likar iz temeļa bolest ńegovu ne dokuči, ne poznade, i sasvim ńu iz tila ne digne. D. Rapić 437. Bog će ova dva biča, glad i kugu, dignuti. A. Kanižlić, kam. 145. Dignuti žeđu, ugasiti žeđu ‚depellere sitim, extinguere sitim'. J. Mikaļa, rječ. 64a. A. d. Bella, rječ. 436a. Nit ličnik može dignuti ta zli voń. Ant. Kadčić 403. Dignuti omrazu od jestojske ‚cibi fastidium auferre'. A. d. Bella, rječ. 389a. — *amo može spadati i ovo:* Da Jerini ozdravļonoj digno i biljeg rane od prijeke. P. Kanavelić, iv. 112. — *cc) duhovno stańe: sjećańe, mišļeńe, moralno stańe itd.* dvignuti: Dvignut nastoj žalost s sebe. M. Marulić 161. Toj bi mi sve muke od srca dviglo sad. N. Naļešković 1, 182. Ako ļubiš spoznanije, dvigni tija sve stvari zadovoļne i sve tvoje voļe uzdrži. Zborn. 9b. ark. 9, 72. — dignuti: Ni može vik vjera kroz dvorbu i službu *i(z)* srca dignuti jad, čemer i tužbu. D. Rańina 89b. Digni dake od mene sve opačine. B. Kašić, zrc. 168. Jedan i sâm taj grijeh digni, i ko od smrtna zla odbigni. J. Kavańin 5a. Da se sluče sa svim svetim nebeskim, ne bi mogli dignuti krivice i pogrde ńegove. F. Lastrić, ned. 222. Čoviče koji god trpiš i podnosiš, digni grihe s tvoje duše i boj će dignuti nevoļe koje trpiš. A. Tomiković, gov. 95. Moleći ga da joj digne ńe hotinje. B. Kašić, per. 83. Dignuti od tebe tu izpraznu žeļu. M. Radnić 372b. Digni težkoću tvoje vlastite voļe i stavi je u ruke starešine. M. Zoričić, osm. 124. Dignuvši mu svako pomišļenje puteno. B. Kašić, iń. 11. Dignuti sumńu ‚tollere dubitationem. J. Mikaļa, rječ. 64a. A. d. Bella, rječ. 281a. Da mu digne sve ine misli nekorisne i zle iz pameti. I. Ančić, svit. 4. Dignuti s pameti zle misli. I. Akvilini 352. Dvignuti uspomenu ‚oblivionem afferre'. A. d. Bella, rječ. 658b. Diže mu spasite] sumļu, prikazujući mu svoje rane. J. Banovac, razg 37. Dignuti svaku sumńu od nevirnosti svoga posla. Ant. Kadčić 5. Dignuti nike sumļe is svoje glave. M. Dobretić 134. Zato dignimo škropule. I. Ančić, svit. 6. Ako ne digneš od sebe ta primišļeńa. M. Radnić 129b. Dignuti strah ‚abstergere metum, eximere metum, liberare aliquem metu'. J. Mikaļa, rječ. 64a. A. d. Bella, rječ. 436a. Digni ukor naš. I. Bandulavić 122a. isai. 4, 1. Nedostojnu sramotu ovu s naše krune da dignemo. G. Palmotić 2, 261. Koji ne mogu dignuti iz srca svaku uspomenu pogrda. J. Matović 503. Da su držani dignuti s pameti pogrde i sramote. 504. Vazda sam pripravan smutńu dignuti. A. Kanižlić, kam. 117. — *dd) uzrok, prigoda, zapreka itd., zakon, običaj itd., ukinuti.* dvignuti: Dvignuvši uzrok može pojti bez grijeha. A. Komulović 18. Dvignuti uzrok zlijema da nemogu mrmńati. M. Orbin 241. Prozva se odmetnik jere dviže posluh crikveni. Dukļanin 26. Dvignuti zle običaje. M. Bijanković 21. — dignuti: Dignuvši uzrok diže se djelovanje. M. Divković, bes. 668a. Dignuti sve zaprike. M. Bijanković 10. Digni uzrok, dignut' češ i grijeh. (D) Poslov. danič. 16. Digni sve što smeta našemu spasenju. P. Knežević, pism. 50. Da dobrim naukom digne zlu priliku i smutńu, koju je dao mladim. F. Lastrić, ned. 36. Dignuti sve zaprike, koje bi ńegovoj odluki put smetale. A. Kanižlić, kam. 33. Pokornik neće da digne prigode grišne iz kuće svoje. M. Dobretić 83. Zakone taj za platu stavi, diže i promijeni. G. Palmotić 2, 461. Papa je stavio zapovid, ali malo posli usilovan biše istu zapovid dignuti. A. Kanižlić, kam. 86. Papa ne kti onu crkvenu pedepsu to jest skinutje dignuti. 90. Prokleta običaj koju dignuti naši prvo namistnici nastojali su. M. Bijanković 29. Dignuti običaj ‚abolere consuetudinem'. A. d. Bella, rječ. 436a. Digavši gorčinu i žestinu od obrizovanja, dostojao se jest naš spasite] prilasnu, prislatku i priugodnu likariju dati nam za očišćenje od griha istočnoga. F. Lastrić, test. 39a. Dignuti onu zavadu. A. Kanižlić, kam. 652. Da dignuvši vojske i neprijate]stva u jedinstvu i složnosti s pukom vladaju. bogoļubn. 181. Dignuti ubojstva koja se čińau među mužem i ženom. M. Dobretić 532. — *ee) djelo, djelovanje. značeńe je: ne činiti dale, prestati činiti djelo naznačeno imenom apstraktnijem.* Takoj i ti videć ukras, ki bludnosti duh zanosi, pozri razlog koli prosi, a pak pozor digni on čas *(ne gledaj dale).* D. Rańina 143b. Dignuti ‚tkomu' dosadu. A. d. Bella, rječ. 304b. Dignuti obsjedu grada. 111a. — *ff) osobina.* Nu dignimo iz pameti tmine. T. Babić 4. Usuo je sol u vodu i gorčinu digao. A. Kanižlić, kam. 229. — *d)* dignuti komu što

iz očiju. s očiju, ispred očiju, *odalečiti da onaj već ono ne vidi. u pravom i u prenesenom smislu.* Dignite s očiju mi ovoga. M. Vetranić 2, 489. Ah ko luda mis'o ova je, or se vara taj saviše, ko, čijem s oči ljepos diže, cijeni dignut' i s srca je. I. Gundulić 69. Kraļa s oči mojih digoste. G. Palmotić 1, 74. Digni s oči meni uzrok od mê vječne smeće. P. Kanavelić, iv. 226. Dignuti isprid očiju ‚auferre a conspectu, subducere'. J. Mikaļa, rječ. 63b. Moj otče, digni ovu čašu izprid moji' očiju J. Banovac, razg. 158.

β) movere, *maknuti, krenuti (čim), razlikuje se od predašnega značeña pod α) tijem što znači samo početak odmicaña, odalečivaña. vrlo rijetko u našem jeziku, ali isporedi i* 3. dvignuti: Svaki je rok blizu, zač ga vrijeme dvigne. G. Držić 364. — *može biti da amo spada i ovaj primjer:* dignuti: Brže digni sedmore kočije, doteraj i*(h)* mome belom dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 609. *i ovaj u kojem stoji u prenesenom smislu* (potaknuti): dvignuti: Koji *(Kaifa)* svêtom, svojim dviže i ganu radu, dati smrt Isukrstu. Š. Budinić, sum. 125b.

γ) demere, detrahere, *učiniti da nestane ili se udaļi koji dio čega tako da ovo bude maňe nego je prije bilo, suprotno je* pristaviti, priložiti, pridati. *α) u pravom smislu.* Ako dakle digneš ona tri najposljedňa slova ‚are' od ‚insegnare' ostati će ‚insegn'. J. Mikaļa, gramm. 33. Ilirici imadu slova 32, od koji digav pet brojeva i dva od danutja osta ji' 25. I. Ančić, svit. VIII. Kad se materija pristavļa, da ništa ni priloži, ni digne. M. Bijanković 26. Digao jest ili ti odnimio iz simbola rič onu ‚bogorodica'. A. Kanižlić, kam. 691. — *b)* excipere, *izreći, nabrojiti ono što ne spada pod kakav opći zakon. samo kod pisaca.* dvignuti: A onijema koji (dvignuvši svaku pravednu zapročicu) sve godište jednom na dan budu rijeti rečenu molitvu A. Gučetić, roz. jez. 319. — dignuti: Dignuvši samu dalečinu i različnos od ajera, sada veći dio od europejskijeh raskoša u Indijah ne žele se. B. Kašić, fran. 33. Potrebu dignuvši u osobitih mistih ne ima se nitko krstiti. B. Kašić, rit. 8. Iste se antifone od hvala govore, dignuvši samo četvrtu. I. Akvilini 207. Od krstjana pravovirnije (dignuvši malu dicu koja mru krštena prije nego znaju za grih) i govoreći od veliki, toliko je malo obranije*(h)*. F. Lastrić, ned. 396a.

δ) auferre, demere, *učiniti da ko već ňešto nema, oteti. suprotno je* dati. *ime onoga koji već ono nema stoji obično u dat. kao nepravi objekat. a) objekat je stvar tjelesna.* dvignuti: Popiva: Otvori malo, sińora, da uljezemo u kuću. Petruńela: To, da nam još dvignete štogodi? M. Držić 358. Što sam ti dao, mogu ti i dvignuti. B. Kašić, nasl. 164. Komu dvignu jedno rebro iz jednoga od ňegovijeh boka. M. Orbin 11. Pokle mu je drago bilo dvignut moj dio. I. Držić 201. Dvigni komaru nogu, sva mu su crijeva na dvoru. (Z). Poslov. danič. 21. — dignuti: Jak lavica, kad sred stijena laviće joj lovac digne. I. Gundulić 341. Djed moj diže Ugrom grad pritvrdi od Kaniže. 567. Kô li ga je smela i stigla i lijepu mu plijenu digla, ona vam će spovidjeti. G. Palmotić 2, 345 Oružje im diže iz ruke. 3, 48b. Dignuti plašt ‚expalliare'. J. Mikaļa, rječ. 64a. Srditomu ter medvjedu jednim mahom glavu diže. P. Kanavelić, iv. 33. Odlučite ne dignuti mu ništare od onoga što mu pristoji. I. P. Marki 18. Dignuti oružje ‚exarmare'. A. d. Bella, rječ. 261b. I da vam svijet daruje svoja dobra s obilnosti, opet bi vam ih dignuo nakon malo vremena. Đ. Bašić 8ab. Znajući da ste mu digli tolike duše odkupjene ňegovom krvi. 21a. Dignuh rečenijem vojnicima malo praha. 216b. Di ga stiže tu mu glavu diže. And. Kačić, razg. 104a. Diže sve jaspre, koje u crkvi nađe. kor. 322. U careve dvore ušetala i dignula caru saruk s glave. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Digni magaretu klašňe, magaretu lašňe. Nar. posl. vuk. 58. Komarcu digni nogu, i crijeva na dolinu. 146. — *objekat ili sam glagol može biti u prenesenom smislu:* Misli udrit' na Poļaka i dignut' mu krunu s glave. I. Gundulić 359. Iskrńemu ste zlijem izgledom digli boga. Đ. Bašić 21b. — *b) objekat je čeļade. amo spadaju i onakovi primjeri u kojima ňije čeļade nikomu drugomu oteto, daklc su bez nepravoga objekta; to biva kad je smisao: oteti čeļade protiva ňegove voļe, uskratiti mu slobodu. kao na nepravi objekat moglo bi se promisliti i na samo čeļade, kao da je samo sebi oteto.* A kada ga oblast prigne, i na vojsku silom digne. V. Došen 122b. Evo ti je baš sade nakastio dignut me pod silu gdje god me nađe. Dubrovn. 1870. 13. Istor navru strašila užasna: đavli došli živa na sud dići. Osvetn. 4, 68. — *c) objekat je što umno, duhovno, ili uopće apstraktno ime. aa) apstraktno ime koje znači što tjelesno. aaa) glas.* Ne buči na vuka da ti glas ne digne. (Z). Poslov. danič 70. — *bbb) život:* dignuti život komu, *ubiti ga.* Dignuti joj život. B. Kašić, per. 177. Moli da mu nebeska pedepsa ne digne život. I. Đordić, salt. 168. Život mi dignut u cvijet najljepši mojijeh godišta! B. Zuzeri 67b. More se čoviku smrt zadati i dignuti život brez suda. F. Lastrić, ned. 287. Ne samo svešteničtvo, nego da je moguće, i život bi mu digao. A. Kanižlić, kam. 44. Kain kada dignu život pravednomu Abelu. Đ. Bašić 64b. — *ccc) ļepota, mladost, snaga, ures.* dvignuti: Dvigni ljepotu, sestrice, i mlados našemu životu, bit ćemo tad ništa. F. Lukarević 88. Odijeļenjem vašijem ste dvigli mjestu ovomu našemu pravo uršenje. D. Zlatarić 84b. — dignuti: Dignuti ures ‚exuere ornatu aliquem' *(može spadati i pod a).* A. d. Bella, rječ. 261b. Koja suncu vičńemu snagu diže. F. Lastrić, test. 350b. — *bb) duša.* dvignuti: Dvignuti će dušu tvoju od tebe. L. Terzić (B. Pavlović) 280. Najposlidňa ona sila dušu digne nam iz tila. V. Došen 49a. — *cc) umna ili duhovna osobina.* dvignuti: Veselje tvoje nitkor neće od tebe dvići. B. Gradić, djev. 185. — dignuti: Radosti moje sve rad grijeha mojega dignuv vrgal jesi i u jad obratil. N. Dimitrović 71. Veselje vaše nitkor neće dignuti od vas. I. Bandulavić 241b. joann. 16, 22. Zapovida mu: ‚uzmi Izaka', da digne Abramu sve veselje. S. Margitić, fal. 222. Digne mu svist da ne zna što čini. M. Dobretić 216. Dignuti smionstvo, dignuti srce *(u prenesenom smislu)* ‚frangere animum'. A. d Bella, rječ. 261b. Jeli koja žena svojijem nesklastvom digla druzijem ženam stid i sramežljstvo? Đ. Bašić 19b. — *dd) što umno ili duhovno što se uživa. aaa) čast, pošteňe, dobar glas.* dvignuti: Klevetanje jest dvignuti ali vazeti dobar glas iskrńemu. I. T. Mrnavić, ist. 106. — dignuti: Dignuti ‚tkomu' čâs. A. d. Bella, rječ. 263b. Scinećí da su mu i pošteňe dignuli i život. F. Lastrić, test. 201a. Dignuti mu dobar glas i ozloglasiti ga kod naroda. F. Lastrić, ned. 417a. Da mu je materi oli sestri na silu pošteňe dignuo. M. Dobretić 143. — *bbb) sloboda.* Dignuti slobodu ‚adimere libertatem'. J. Mikaļa, rječ. 63b. — *ccc) izvrsnost:* Hoćeš da mu digneš osobnu ovu izvrsnost. P. Knežević, osm. 69. — *ddd) pomoć.* A odvrnut' lasno je moći i veliku sasma rijeku, kad joj digneš sve pomoći voda, koje u

ńu teku. I. Gundulić 498. — *eee) božja milost, pomoć.* Ne može nam dignuti milost božju. B. Kašić, zrc. 26. I svu od ńeg božju pomoć digne. J. S. Reļković 198. *blagoslov:* Svoj blagosov od ńeg' digne. V. Došen 7b. *duh sveti.* Duh sveti tvoj ne digni od mene. L. Terzić 94. Duha svetoga tvoga ne digni od mene. I. A. Nenadić, nauk. 276. — *ee) vlast, oblast, časno mjesto.* Dignut mu krańevinu. M. Radnić 28a. Dignuti ‚tkomu' vladanje. A. d. Bella, rječ. 250b. Dignuti oblast. 251a. 436a. 438b. Digoše mu patriarkastvo. S. Badrić 15. Što ću činiti? zašto gospodin diže od mene dvorništvo? F. Lastrić, ned. 312. Digao mu je oblast činiti službe cerkvene. A. Kanižlić, kam. 25. Papa je digao od ńega dostojanstvo episkopa. 347. — *ff) apstraktno ime kojim se kaže djelo, djelovańe.* dvignuti: Mrtvoj udovici plačni sprovod ne dvignuše. A. Vitaļić, ist. 250b. — dignuti: O sunce me milo, kad god mi digneš tja lipi taj pozor tvoj. D. Rańina 79a. Dignuti svaki u dio podstupļenom gradu obrane. P. Kanavelić, iv. 149. Dignuti Žudijom ogovor. F. Lastrić, test. 39b.

b. *sa* se. *a) refleksivno. odalečiti se, otići odakle. aa) u pravom smislu.* dvignuti se: Iz Rima se dvignut ne imam s čijem. M. Držić 350. Dvigni se odtle ti, dvigni se! F. Lukarević 173. — dignuti se: Digni se od tud. P. Kanavelić, iv. 455. Postolar, moleći boga, zapovidi planini, i planina se s onoga mista dignu, i stavi se na drugo. J. Banovac, razg. 19. — *bb) u prenesenom smislu, kad je ono od čega (iz čega, s čcsa) se čeļade digne, djelo, djelovańe (grijeh, zlo itd.), posao itd. značeńe je: ostaviti (ono djelo).* dvignuti se: Da se nijesu ni dvigli iz grijeha. I. Držić 143. Ne imate već oblasti od toga se zla dvignuti. A. Vitaļić, ist. 318b. Ako li se s zlobnijeh dila on dvignuti neće tada. ost. 126. — dignuti se: Digni se sada od zla dilovanja. P. Posilović, nasl. 5a. Budi da mučna stvar jest čoviku ostarivši u zlu, okrenuti se i dignuti se od griha, ništanemańe ovo nijc neuzmožno. 34b. Ako se digneš od poslova izvańi' uživaćeš dobar mir (‚mijer'). M. Radnić 4a. — *amo može spadati i ovo:* dvignuti se: Mal' da ne mâ se noga sa dobroga puta dvignu. A. Vitaļić, ist. 223. — *b) s pasivnijem značeńem.* dvignuti se: Kadno se dvigne ta sumńa i drži se, da nije grijeh smrtni. A. Komulović 6. Kada ti se bude dvignuti utiha. B. Kašić, nasl. 80. I pokle se sopra dviže. Đ. Baraković, vil. 194 Da bi mu se dvignula ta grdoba sprid očijuh. P. Radovčić, nač. 308. Da se dvigne *(proklestvo)* čoviku na smrti od svakoga misnika. Ant. Kadčić 28. — dignuti se: Od onoga koji ne ima, i što bude imati, digne se od ńega. I. Bandulavić 252a. Da mu se digne misničtvo I. Ančić, ogl. 99. Koje primļeńe ili jest dobro ili mu zlo, s mukom se more dignuti tija. P. Posilović, nasl. 36a. Kada se ovoj voći aliti jabuci digne kora. S. Margitić, fal. 73. Po sakramentu krštenja najpri se dobiva u dušu zlameńc ili ti pečat duhovni, koji se ni po jedan način od duše dignuti no može. J. Banovac, razg. 215. Nauk od boga objavļen ne može se od crkve dignuti. A. Kanižlić, kam. 11. Buna će se utišiti i dignuti. 384. Ova nepodobnost da se digne i ukloni. I. Velikanović, uput. 3, 58. Ima mu se dignut misa i ispovid za vazda. M. Dobretić 121. Žena muža korotuje toliko koliko vri zemļana pińata kad se s ogńa digne. Nar. posl. vuk. 80.

c. *s pasivnijem oblikom i značeńem.* dvignuti: Dvignuta drva od ogńa. Korizm. 3a. Dostojan je da mu je dvignut *(život).* M. Orbin 57. Onada će biti dvignuta svaka oblast djavlom. I. T. Mrnavić, ist. 53. — dignuti: Red mu budi dignut. B. Kašić, zrc. 141. Kada dignut budem od dvorničtva. I. Bandulavić 167b. luc. 16, 4. Kad s ovoga dignut mraka u stan svijetli prebrodi se. J. Kavańin 435b. Nit povraćaju onoga pošteńa dignuta, veće da naknade onu štetu učińenu. J. Banovac, razg. 55. Biše s višala dignut. J. Filipović 1, 98b. Bi mu dignuto dvorništvo, izgubi sriću. F. Lastrić, ned. 313a. *(Isus)* dignut je između živujućije*(h)* na zemļi, dignut vam je s očiju test. 119a. Otcu svetoga Remigija slipota je dignuta i vid povraćen. A. Kanižlić, utoč. 187. Iza toga dignuto je ovo dopušteńe. kam. 237. Zakon Moisesov odnesen i dignut bi. J. Matović 355. Koja zapovid nije dignuta, nego promińena od obrizovańa u kršteńe. M. Dobretić 34. Iz kojih *(manastira)* ne mogu bit dignuti brez ńiove voļe i dopušteńa. 322. U to evo u loncu riba tek s ogńa dignuta. Nar. prip. vrč. 112.

3. computare, *poračunati, izračunati. nejasno je, odakle je i kako je postalo ovo značeńe. dok je objekat* broj, *može se pomisliti na značeńe* movere, *maknuti (kod 2, a, β)), od kojega bi prešlo na drugo: promijeniti, pomjerti. ali ovako tumačeńe ne vrijedi za prvi i najzadńi primjer kod kojih bi se prije pomislilo na značeńe kazano kod* 1. — *Dolazi s ovijem značeńem* xvi i xviii *vijeka kod dva pisca i u Belinu rječniku* (dignuti broj ‚computare' 209b). dvignuti: Bog me ću puknuti da vam se do dlake bude kont dvignuti od stvari od svake. N. Naļešković 1, 244. — dignuti: Kako se more dignut broj mali i veliki. M. Zoričić, aritm. 1. Znati jošte bistrije dignut broj. 4. Ne zna, koliko će gazet dignut na libricu. 105.

DĪH, *m.* spiritus, halitus, *vazduh, koji kroz nos i usta ulazi u prsi ili izlazi iz ńih, dah.* — i *stoji mj. ńegdašńega y, po čem bi najstariji oblik bio* dyhъ. — *Postaje od osnove* dyh *glagola* dihati *sufiksom* ъ. — *Premda ima rus.* дыхъ, *češ. i pol.* dych, *ne može se kazati da je riječ praslavenska: u onijem jezicima kako i u našemu može biti kasnije postala od* dyhati *po analogiji prema* dah. — *Dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka (dosta rijetko) kod pisaca čakavaca, a između rječńika u Mikańinu, u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Do kol dihom ga ne zgrija tovarac tere vol. H. Lucić 279. Jimaš nos i dvi nozdrve kude dih pojimaš. Đ. Baraković, vil. 17. Pojimļe silom dih. 61. Ere ti se sve oboļa s ajerskoga diha škodna. J. Kavańin 125b.

I. DĪHAJ, dīhaja, *m.* spiritus, *djelo kojim se jedan put diše.* — *Akc. kakav je u gen. sing. takav je u svijem padežima osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* dīhājā. — *Postaje od osnove* diha *glagola* dihati *sufiksom* ъ, *pred kojim je umetnuto* j *radi zijeva.* — *Dolazi od* xvii *vijeka samo kod Dubrovčana, a između rječńika u Stulićevu. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Do najposljeńega dihaja moga. V. Andrijašević, put. 16. Jedan sam dihaj život tvoj s smrtim (!) razdjeļuje. 303. Aer.., zdravje vam će blazijem dihajima uzdržati. B. Betera, čut. 33. Po tijelu ishodi od zemļe, a po duši od dihaja božjega. S. Rosa 1a. I da dihaj moj svaki kako živa iskra ļubavi bude ńemu pokloněn. I. M. Mattei 297. — *b)* respiratio, *dihańe, disańe uopće.* Jedno vidiš tijelo izdišńe, drugo dihaj da ne ima. B. Betera, or. 26. Tijem hakom udahnuo mu je dihaj životvoran. S. Rosa 1a. Malo prije dihaj bijaše joj se uzdrhto, biće snijevala štogod grubo. M. Vodopić, tužn. jel dubr. 1868. 224. — *c)* spiritus divinus, *u prenesenom smislu, božije nadahnuće.* Svet starac na ime Šimun, pun dihaja proročnoga. S. Rosa 187a.

2. DȉHÂJ, dȉhaji, *f. vidi* dihaj. — *Samo u Stulićevu rjčniku.*

DIHÀNIJA, *f. ono što diše, čeljade i životiña. — U narodnoj pjesmi našega vremena, ali po crkvenom jeziku, vidi* dihaňe *pod f).* Pak na vodu načera*(h)* Šarina, te napojih sebe i Šarina; opazi me nagorkiña vila, pak počera naprijed Šarina. ja pogubih Vardaricu vilu i bez sablje i teška topuza, zaklah vilu zubim bijelijem, napoji se svaka dihanija. Nar. pjes. petr. 3, 137.

DIHANSTVO, *n. ime apstraktno koje znači osobinu onoga koji je dihan. — U teologičnom smislu o svetom duhu (vidi* dihati *pod* 2, b, *b)) kod jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam tu riječ i načinio.* Očanstvo, sinovstvo, dihanstvo ili duhovstvo. A. Kanižlić, kam. 194.

DÍHAŇE, *n.* spiratio, *djelo kojim se dišc. — Postaje od* dihan *osnove part praet. pass. glagola* dihati *sufiksom* ije. *oblik* dihanje (dyhanije) *s najstarijem tijem sufiksom dolazi od* xiv *(vidi prvi primjer kod f)) do* xvi *vijeka (vidi prvi primjer kod c)), oblik* dihanje *od kraja* xv *(vidi prvi primjer kod a)) do* xviii *vijeka, najnoviji* dihaňe *od početka* xviii *vijeka (vidi Margitićev primjer kod e)). u svijem je rječnicima:* dyhanije *u Daničićevu,* dihanje *u Vrančićevu* (‚anhelitus'), *Mikaljinu, Belinu, u ostalijem* dihaňe. *— isporedi* disaňe. *a) ispuštaňe i primaňe vazduha u prsi, vidi* dihati *pod* 1, a *i* 2, a. Razboli se sin žene matere od obitili i biše na ńem nemoć privelika, toliko da ne biše dihanja. Bernardin 39b, 3reg. (1car.) 17, 17. Kako ogaju grije, zrak dihanje podaje. F. Glavinić, cvit. 115a. Do najzadńega dihanja života moga. P. Radovčić, ist. 232. Zaduha jest koja zabraňuje dihanje. P. Knežević, osm. 121—122. Svi ljudi i svaka u kojima je dihaňe život na zemji, umrla su. I. Velikanović, uput. 1, 45. Jednim glasom zavapiše i tako podviknuše da se jesu apoštoli, koji su tija na drugome kraju bašče spavali, probudili, pak su Isusu brez dihaňa dotekli. Đ. Rapić 1. Gdjekoji pripovijedaju da je mora vještica koja se pokajala i zarekla da neće više ljudi jesti nego ih samo noću u spavaňu pritiskuje i dihaňe im zaustavlja. Vuk, živ. 216. — *b) s predašnjijem značenem, ali kad biva s mùkom i glasno. vidi* dihati *pod* 1, b. Što hoće taj znoj rijet? što li toj dihanje? D. Zlatarić 60b. — *c) vazduh koji izlazi iz usta kad se diše, dah. isporedi* dihati *pod* 1, c, *a) i* 2, b. Vdahnu bog v lice človika dihanijem života. Korizm. 13a. Zato stavi Isusa meu živine, neka ga parom i dihanjem svojijem griju. M. Divković, bes. 81b. *(Debela nemoć)* dihanje ali ti paru čini mu smrdeću. 781b. Od dihaňa božijega ginu i od daha nozdara ńegovijeh nestaje ih. Đ. Daničić, jov. 4, 9. — *d) u teologičkom smislu, vidi* dihati *pod* 1, c, *a) cc) i* 2, b, *b).* Koji od obadva jednim dihaňem izhodi. A. Bačić 23. Ovo dihaňe iliti izhođeňe duha svetoga. A. Kanižlić, kam 177. — *e) duhaňe, puhaňe, vidi* dihati *pod* 1, c, *b).* Vitarńim dihanjem. Aleks. jag star. 3, 315. Dihanja vitrov. I. Bandulavić 295b. Diaňe u vitar se okrenulo. S. Margitić, fal. 217b. Zapovidi vitru da pristane svojizim dihaňi. J. Banovac, pred. 30. — *f) konkretno, sve ono što diše.* Vь ńegože ruku vьsako dyhanije sь strahomь i radostiju pripadati jemu. Mon. serb. 88. (1330). *a osobito čeljade.* Vsakomu dihanju reče na sritenje carevo izajti. Aleks. jag. star. 3, 255. A oko tri hiljade dihaňa glede pokoj. S. Ljubiša, prič. 79. Zapitah jednoga Grbljanina koliko ima čeljadi u domu, a on mi odgovori: ja sa još pet dihaňa. G. Petranović. — *isporedi* dihanija, duša.

DÌHAT, *adj. uprav je part. praet. pass. glagola* dihati. *dolazi u teologičkom smislu o svetome duhu kod dva pisca* xviii *vijeka.* Ja te perem u ime roditeja i rođena i dihatoga. Ant. Kadčić 123. Ja te krstim u ime roditeja, rođena i dihatoga. M. Dragičević 239.

DIHATEL, *m onaj što diše, diha. — U teologičkom smislu (vidi* dihati *pod* 1, c, *a) cc) i* 2, b, *b)) kod jednoga pisca* xviii *vijeka.* Otac i sin nisu dva početka, to jest dva diatela; nego oba dvojica su samo jedan početak, jedan diatel. A. Kanižlić, kam. 181. Jedan stvoritel, jedan dihatel. 728.

DÍHATI, dȉšēm *i* dȉhâm, *impf.* respirare, anhelare, spirare, flare, oscitare, olere. — *Stariji je oblik* dyhati. — *Postaje od osnove* dъh *glagola* dahnuti *(vidi* dahnuti *i* dah*);* ъ *produljenom postaje* y. *kod infinitiva je nastavak* a*; kod prezenta može biti* a (dìham) *i* j, *te se* bj *mijeňa u* š (dìšem). — *Od praes.* dìšem, *za to što je* š *shvaćeno kao da je postalo od* sj, *načinio se u novija vremena inf.* disati. — *Inf.* dyhati *i praes. s jednom i s drugom osnovom praslavenski su, isporedi stslov.* dyhati, *rus.* дышать, *češ.* dýchati, *pol.* dychać. — *Akc. kakav je u praes., takav je i u impf.* dȉhâh *i* dȉsâh, *u part. praet. pass.* dȉhān *i* dȉsān, *i u impt. sa sufiksom* a: dȉhâj *(ali* dȉši*); u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., također i u* 3 *pl. praes. sa sufiksom* a: dihajû *(ali* dȉšû*). treba k tome dodati da dugi akcenat ne potvrđuje se svagda prošlijeh vjekova; tako kod Vrančića i Mikalje i kod* dihati *nema nikakva osobita znaka, a ovo dokazuje da su ga shvaćali kao kratki glas; takovijem pozitivnijem dokazom vrijedi i to što Daničić crpući iz starijih pisaca* (Rad 20, 150—233) *nije našao nijedan oblik glagola* dihati *ili* disati *s ikavijem znakom; u Belinu rječniku dolazi* dihati (‚dihati') 107b, *(jamačno štamparskom griješkom)* dȉhati (‚dȉhati') 313a, *i* dȉhati (‚dihati') 613a; *u Stulićevu* dihati (‚dihati') *i* dȉsati (‚disati'). *i u Vukovu rječniku premda je i dugo u prostijeh glagola* dihati *i* disati, *kratko je kod ovoga zadńega, kad je složen, vidi* izdisati, ȍdisati, prèdisati, ùzdisati, zàdisati *u Dubrovniku se govori samo* dìsati. *ova dvostručnost u akcentu potvrđuje se i ruskijem jezikom u kojem ima i* дышать *(prema* dihati*) i* дыхать *(prema* dȉhati*). po svem ovome mislim da treba ovdje već od starina pripoznati dva glagola: jedan* (dihati *od kojega je kasnije postalo* dìsati*) durativan s praes.* dìšem, *drugi* (dihati) *iterativan s praes.* dìham *(vidi* Miklošić, vergl. gramm. 4, 282—284 *i* P. Budmani, grammatica della lingua serbo-croata 131). — *Onaj dio našega naroda koji ne izgovara slovo* h, *ili ga sasma izostavlja: d*iati, diam, *ili umeće mjšte ńega glas* j *radi zijeva:* dijati, dijam. — *Stariji su oblici* (dihati, dìham, dìšem) *potvrđeni već od prvijeh vremena, a noviji* disati *(kao prosti glagol, ali kao složeni glagol već od prije, vidi kod pojedinijeh složenijeh glagola sprijeda nabrojenijeh) istom ovoga vijeka (prvi put u Stulićevu rječniku). izmedu rječnika dolazi* dihati *u Vrančićevu* (‚anhelare; spirare'), *u Mikaljinu:* ‚halare, exhalare. efflare, anhelare, spirare, respirare, spiritum ducere'; dihati se *(vidi dalje kod* I, d), zihati ‚oscitare, oscitari, hiare'; *s praes.* dìšem: komu se diše al' ziha ‚oscitans, oscitabundus'*,* i dìham: dihajući, koji diha ‚expirans, respirans'; dihajući, zihajući, to jest činiti poso nepomno nego zihajući i drimjeći ‚oscitanter, negligenter, oscitabunde', *u Belinu (s praes.* dìham: ‚respirare 613a; ‚halare' 313a. *s praes.* dìšem: mučno dihati, dìšem ‚graviter respirare'

107b; trudno dišući ‚anhelans' 70b), *u Bjelostjenčevu (s praes.* diham *i* dišem ‚spirare, halare, anhelare, flare, afflare'; diham teško ‚anhelo' 2, 72b), *u Jambrešićevu* (diham *i* dišem ‚spiro'), *u Voltigijinu (praes.* diham *i* dišem ‚respirare, flatare' ‚athmen'), *u Stulićevu (praes.* dišem *i* diham ‚spirare, halare, exhalare etc.'; dihati ko, dihati se komu, vidi zijehati), *u Vukovu:* dihati, dîšēm ‚spirare'. dijati, dîšēm (gdjekoji govore i dȉjām), vide dihati, *u Daničićevu* (dyhati ‚spirare'); disati *samo u Stulićevu:* disati, dišem *i (griješkom)* disam ‚spirare, afflare, respirare', *i u Vukovu* (disati, dîšēm ‚spirare').

1. *neprelazno.*

a. spirare, respirare, *primati kroz nos i usta vazduh u pluću i istijem ga putem ispuštati iz pluće, što je čovjeku i svijem višijem (plemenitijem) životiňama tako potrebno da bez toga ne mogu živjeti. a) u pravom smislu. obično se shvaća kao iterativni glagol (prema* dahnuti). On diha, ovo će bit prinemoženje kratko. D. Zlatarić 64b. Dokle čovik ječi i diše, istinito se zna i poznaje da je živ. M. Divković, bes. 407b. Rad bi časom priplut more, dihat moći a bez usta. J. Kavańin 63a. Koliko god puta mi dihnemo toliko vaļa da se od boga spomenemo ńega blagosivļajući, budući da dihat ne bismo bez ńega mogli. J. Filipović 1, 315b. Kako nam je potribito za uzdržańe života tilesnoga dihati. A. Kanižlić, uzr. 156. Triba je, kako izdahne mati, postaviti joj u usta jednu civ, da može porod dihati. Ant. Kadčić 129. *može biti shvaćeno i kao durativni glagol:* Hip u koji dihamo. A. d. Bella, razg. 89b. — *kad se je čeļade umorilo od teška truda, ili oslablio s kojega mu drago uzroka (tjelesnoga ili duhovnoga), ono slabije ili rjeđe diše. onda se kaže da* jedva *(u jednom primjeru* komaj) diše: Na zemļi ležaše, izgubiv snagu svu, da jedva dihaše. N. Naļešković 1, 146. Ńega jedva dihajući najde i reče: ustani, caru Filipe. Aleks. jag. star. 3, 233. Jedaņ glasnik s plavi grede dihajući jedva od truda. G. Palmotić 2, 397. Same joj se suze toče, od žalosti jedva diše. And. Kačić, razg. 16b. Od radosti komaj diše. J. Krmpotić, pjesm. 15. — *b) može vrijediti kao živjeti.* Tvoj sinak dokli je dihao, tuj ńemu služi svak, čim je duh puštao. N. Naļešković 1, 133. Diha i život svoj provodi. G. Palmotić 1, 207. Ufańe samo toj uzdrži život moj, da diham joštera. 2, 64. Svak nek plače, dočim diha. J. Kavańin 174b. Glas pošten vaļa više nog što čovik živuć diše. V. Došen 6b. Dokle dišem, neću odstupiti od svoje dobrote. Đ. Daničić, jov. 27, 5. — *u prenesenom smislu, kad subjekat nije ni čeļade ni životiňa:* Čačko ki umro bîše tu za vjeru i otaštvo, da i ńegova slava diše. J. Kavańin 214a. — *c) može se izreći što čeļade prima i ispušta iz pluće kad diše, te ono ime stoji u instr. aa) u pravom smislu. u instr. su imena* aer, vjetar, dah *itd. a češće* duša *i* dušica. Da ne ima aera čim bi diao. S. Margitić, fal. 220. Vjetar neka ńim dišu da no pomru. M. Divković, bes. 33b. Stojah ondi vas zapańen jedva dahom trudnijem dihajući. B. Zuzeri 31b. Ki si san vidila? jedva dušom dišeš! H. Lucić 239. U ovo ufam i ufat ću, dušom dihat dokle budem. J. Kavańin 432. Ove mi duše kojom dišem. M. A. Reļković, sat. B 1a. Ni se miče, ni dušicom dîše. Nar. pjes. vuk. 3, 360. Mrtva Mara ni dušom ne dîše. herc. vuk. 173. — *bb) u prenesenom smislu. u instr. stoji* duh (božji, sveti). Prvo duhom svetim, nego duhom osobitim na zemļi dihati poče. F. Glavinić, cvit 209—210. Duhom božijem dihajući. S. Rosa 80a. Kojijem duhom dihat imate. 104b. — *drukčiji je instr. u ovom primjeru, u kojem* ńom *znači* po ńoj: Prosi čas*(t)* nad svima zemļa ka nas je odhranila . . . ńom dihamo, ńom živemo. G. Palmotić 1, 160—161. — *d) dolazi gdjekad da onakovo ime kakovo može biti u instr. (pod c)) bude samo subjekat; takovo je ime:* duša: Dokle duša u nas diha. P. Hektorović (?) 152. *u ovom primjeru srce:* Koliko puta srce moje uzbude dihati. I. M. Mattei 309. — *u prenesenom smislu:* Uzvišenih Lovretića nu u tebi još duh diše. J. Kavańin 103a. Gledaš lava gdje no zubi škripa, iz ńeg duša zlokorjela diše. Osvetn. 4, 11.

b. anhelare, *primati i ispuštati vazduh kao kod* a, *ali mučno a s toga i glasno, pijehati. a) u pravom smislu.* Riječ ne progovori, nu dihaj najvećma, a oči zatvori. N. Naļešković 1, 271. Vidu gdi dihaš umoren od puta. M. Bunić 41. Đe dvoje diše, treće se piše. Nar. posl. vuk. 73. *amo spada i ovaj primjer u kojem je glagol impers. pass.* Nešto mi se diše i izdiše. Nar. pjes. herc. vuk. 102. — *b) ovakovomu dihańu može biti uzrok unutrńe, duhovno žestoko sječańe. s toga* dihati *gdjekad stoji u prenesenom smislu i znači onakovo sječańe. aa) ono osobito sječańe može biti izrečeno, i to instrumentalom.* Savao dihajući pričenjem i ubojstvom. I. Bandulavić 191a. act. ap. 9, 1. Ako vri krv od srditosti i prsa gorka jesu od nenavidnosti, ako osvetom dîše, zaludu jest. Đ. Rapić 55. — *bb) sječańe (u prvom primjeru* ļutina, *u drugome žalost) nije izrijekom kazano.* Paskasij još veće dihańe, videći da smih sobom čini ļudem. F. Vrančić, živ. 50. Koga *(braca Iva)* danas ovde nema, već kod dvora svoga diše, i za mnome sad uzdiše. Nar. pjes. vil. 1866. 274a. — *cc)* dihati ka komu, na što *znači: žestoko, jako žeļeti, hlepļeti.* Sva odluka ńih na dobra dihala jest ka s' u nebesih. A. Georgiceo, nasl. 53. Dihaju na vičńa i božanstvena. 125. K tebi bogu dihahu. 333.

c. *samo ispuštati vazduh iz pluće, a osobito kroz usta. to biva na dva načińa: a)* sprare, *kroz jače otvorena usta tako da vazduh (dah) tiho izlazi, hakati. ako je supstantivom izrečeno što tako izlazi iz usta (i dah i drugo što), supstantiv stoji u instr. aa) uopće.* Dokle je čovik živ, diše iz sebe parom vrućom i vlažnom. M. Divković, bes. 550b. *(Isus)* duhom svetim u ńih dihańe. F. Glavinić, cvit. 157a. — *subjekat mogu biti nozdrve, usta:* Nozdre, vrućim dimom koje dišu. J. Kavańin 410a. Usta ńegova ogńem dišu. J. Rajić, pouč. 1, 118. *u prenesenom smislu ńešto što nije čeļade ni životiňa:* Gore koje ogńem dîšu. J. Rajić, pouč. 1, 2. — *bb) može se izreći smjer kojijem se ispušta dah. aaa) aec. s prijedlogom* na. Kad dîšemo na obraz. L. Vladmirović 12. Dîšući trikrat na ńega. 12. — *bbb) aec. s prijedlogom* u. Redovnik triputa dîše ili ti udahne u obraz onoga. J. Matović 173. — *ccc) instr. s prijedlogom* nad. Nad ńime dihahu stoplit ga hoteći. M. Vetranić 1, 302. Čudne riči mrmńući i nad sudom dihajući. P. Zoranić 66a. — *ddd) gen. s prijedlogom* vrh. Pop ima dihati vrh kaleža dokle se rastopi. Naručn. 44a. — *ee) u teološičnom smislu.* Duhъ ideže hoštetъ i na kogože hoštetъ dyšetъ. Domentijan 92. Takuti duhom svetim ki dîše kadi hoće. Transit. 229. Sin ne diše drugim dihańem nego onim istim kojim i otac. A. Bačić 26. — *b)* flare, *kad su usta malo otvorena, te vazduh izlazi na silu i brzo, duhati, piriti, puhati. rijetko u pravom smislu.* Mnĕhu jako ogńь jestъ i načošo duti *(var.* dihati) neprěstano. Stefanit. star. 2, 280 — *češće u prenesenom smislu, o vjetru (božijem duhu), vihru.*

Dihati će duh negov i teći će vode. M. Divković, bes. 63b. Učini sridu peći kakono vitar rosni dihajući I. Bandulavić 7a. dan. 3, 50. Vjetar diše, gora romoniše. Osvetn. 2, 15. Vihar diše i vješali niše. 4, 47.

đ. oscitare, *zijevati. samo u dva rječnika: u Mikalinu (vidi sprijeda) u kojem stoji* dihati se *s takovijem značenem; ali jamačno refleksivni oblik stoji pogrešno radi primjera:* komu se diše *(gdje je glagol impers. pass.) koji za onijem dolazi; ger.* dihajući *s istijem značenem u obliku je aktivnom; i u Stulićevu.*

e. olere, *ispuštati (poput daha) voń, miris, ugodan ili neugodan, vońati, mirisati, zaudarati. isporedi* dah *pod* d *i* dahnuti *pod g). ime kojijem se izriče kakav je voń stoji u instrumentalu. — isporedi* dišati. Anbrožijom diha, i nektar prolije. H. Lucić 282. Ja mnih, da mi lica, grlo i prsi taj hladiće vodica dišući kako raj. 290. Koja diše paklom sve udije. I. Ančić, svit. 54. Pod ńima odmetnici neizabrani paklom ko smrdeće glavńe dihajući, tiještit će se potle kolovrat obroreni. B. Zuzeri 340a. Misto isto diše svom svetińom i miriše. P. Knežević, pism. 115. Balsam diše vońom prislastnim. Blago turl. 222. Diše junak kao pramalić-ruža. M. Katančić 69. A moj dragi amber-dušom diše. Nar. pjes. vuk. I, 360. Vihar puše, alkatmerom diše. herc. vuk. 117.

2. *prelazno. značeńa su uopće kao kod* 1 *razlika je samo u tome što je ovdje objekat onakovo ime kakvo bi kod* 1 *stajalo u instrumentalu.*

a. *ispuštati i primati vazduh. vidi kod* I, a. *objekat je vazduh.* Uspomenila se je na povjetarce koje je ona dihala. A. T. Blagojević, khiu. 39. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem adjektiv u acc. pl. n. stoji mj. adverba (možebiti po grčkom jeziku):* Ležaše poslêdńaa dyhaje. Domentijanb 57.

b. *ispuštati vazduh, dah. vidi kod* 1, c, *a). a) u pravom smislu. objekat je dah ili što poput daha izlazi.* Dihaju paklen dim. Đ. Baraković, vil. 305. Rekal bi da *(zmaj)* iz očijuh, iz nosa i iz ust diha otrovi. P. Radovčić, nač. 308. — *b) u teologićkom smislu. objekat je sveti duh.* Otac i rič dihaju duha svetoga. P. Radovčić, ist. 172. Da ima sam otac jakost dihati duha svetoga. A. Bačić 26. Kako otac diše duha svetoga. F. Lastrić, test. 279b. Niti mogu biti otac i sin, da ne dihau duha svetoga. I. Velikanović, uput. I, 18 — *c) u prenesenom smislu. aa) objekat je duh sveti. drukčije je kod b).* Dihajući *(sveta Klara)* na dvor duha sveta koga bješe puna. B. Kašić, per. 129. — *bb) objekat je misao, djelovańe, duhovno sjećańe. treba shvatiti* dihati *kao impf. glagol prema* udahnuti, *koje vidi.* Dusi andelski . . . dusi ljudskim dušam prudni . . . dusi dobri dišu dobra. J. Kavańin 506b. Vandelski duh kojijem ste nadihani ne diha ljutosti, ne diha žestoćine, ne diha osvete. S. Rosa 104b. — *cc) u ovom primjeru* dihati *(ne sasma jasno) znači ili posiłati ili odredivati:* Jerbo drugo zvizdoznanci pišu, drugo zvizde svrhu zemje dišu. J. S. Rejković 9.

c. *vońati, mirisati, zaudarati. vidi kod* 1, e. *objekat je voń.* Smradni voń diha ta duša. P. Radovčić, ist. 176. Miris svetńe iz svega hipa dihajući. I. M. Mattei 136.

DÌHAV, *adj. koji diše. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚respirans, oscitans').

DÍHAVAC, dihâvca, *m. čovjek koji (teško) diše. — Samo u Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* dihavec s teškoćum ‚anhelator'.

DIHÁVATI, dihâvam, *impf. često dihati. iterativni glagol prema* dihati *od čije osnove* diha *postaje sufiksom* (v)a. — *Samo u Voltiđijinu rječniku:* ‚fiatare spesso, sospirare' ‚athmen'.

DÍHAVICA, *f.* oscitatio, arteria, arteriarum pulsus. — *Postaje od osnove* diha *glagola* dihati *sufiksom* v-ica. — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka samo u rječnicima.*

a. *zijevańe, vidi* 1. dihati *pod* I, d. *u Mikalinu i u Stulićevu rječniku.*

b. *žila kojom teče krv iz srca put uda (prije se mislilo da ńom prolazi vazduh) i ńezino kucańe, bilo. u Mikalinu rječniku* (dihavica, žila duhatnica ‚vena pulsatilis'), *u Belinu* (‚venarum pulsus' 571a), *u Bjelostjenčevu* (‚pulsus, vena pulsatilis'), *u Stulićevu* (‚venarum pulsus'). — *isporedi i* žila, duhatica, treptavica, treptivica.

DIHAVIČAN, dihavična, *adj. koji teško diše. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚anhelator, anhelus, dyspnoicus').

DIHAVIČAŃE, *n. teško disańe. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚animae interclusio, spirandi difficultas, dyspnoea').

DIHAVIČATI, dihavičam, *impf. teško dihati. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚laborare, anhelare').

DIHAVITI, dihavim, *impf. samo u Stulićevu rječniku u kojem stoji:* vidi dihati. — *nepouzdano.*

DÍHNUTI, dîhnēm, *pf. i impf. vidi* dahnuti. — *Postaje od osnove* dih (dyh) *glagola* dihati *sufiksom* nu (nq), *u praes.* n. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Voltiđijinu* (‚fiatare, odorare, puzzare' ‚riechen, stinken') *i u Vukovu. a) pf. pustiti jednom dah, vazduh iz prsi.* Koji bješe osuđen samo dihnu ali ti puhnu. M. Divković, bes. 174a. Koliko god puta mi dihnemo, toliko vaļa da se od boga spomenemo. J. Filipović 1, 315a. Kad koga za ništo držimo, za sramotu dihnemo ili puhnemo na ńega. 3, 31b. Kada junak iz trave dine, uz jelu se uzvijaju grane. Nar. pjes. vuk. 3, 119. Kad dihne iz sebe onda se grane uzvijaju, kad povuče paru u se onda se savijaju k zemļi. Vuk, živ. 229. — *b) impf. vońati (mirisati i smrdjeti), vidi* dahnuti *pod* 1, *g). — samo u Voltiđijinu rječniku.*

DIHÓVATI, dihujêm, *impf. vidi* dihati *pod* 1, c, *a) cc) i* 2, b, *b). — Na jednom mjestu u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sin drugoga ne more rajati sina ni duh sveti dihovati. F. Glavinić, posl. 76.

DÌHTATI, dîšćem, *impf. dem.* dihati. *ostalo vidi kod* dahtati. — *Postaje od* dih *osnove glagola* dihati *sufiksom* ta *u inf.,* t-j *u praes. — Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dihtati *i* dihćati, *praes.* dihćem *i griješkom* dihtjem) *i u Vukovu* (diktati, diščem). Svud plamici dihćuć užgan. M. Alberti 424. *(Ptići)* jur dihćući oči otvoraju. I. T. Mrnavić, ist. 186. Izraņen jedva dihće na poļu ležeći bez utjehe. A. Kalić 310 Oči ginu, usta dihću, Jezus mre. 450 Mrtva Mara ni miče ni dihće. Nar. pjes. herc. vuk. 174.

DÍJA, *f. ime žensko. a) ipokoristik kakva grčkoga imena kojemu je prvi slog* di. — *u naše vrijeme.* I. Pavlović. — *b) (s nom.* Dijo) *hyp.* Dijana *(a možebiti i* Dejana *koje vidi). na Braču.* A. Ostojić. Ja ću troje ćeri razudati, ćerću Diju Zadru hijelomu. Nar. pjes. *na Braču.* A. Ostojić.

DIJÁCI, Dijâkā, *m. pl. ime manastira prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DIJAČKA, *f. vrsta jabuke. — u naše vrijeme.* B. Šulek, im. 64.

DÌJÂČKĪ, *vidi* đački.

DIJÀDÊM, *m. vidi* dijadema.

DIJÀDÊMA, *f. grč. διάδημα, trak oko glave, povezača kao znak carske ili kraljevske časti; došlo je preko lat. ili tal.* diadema. *isporedi* dijadima. — *Dolazi* XVI *vijeka. a) carska, kraljevska kruna, ili možebiti uprav sa značenjem sprijeda kazanijem.* Filon od Persidije ka Aleksandru dojde i donese mu dijademu mnogocinnu i stemu veliku. Aleks. jag. star. 3, 292. — *b) nekakav ures u ženskijeh na glavi.* S dijademom gdi se nose urešene tuđe kose? M. Vetranić 1, 33. Vlastite kose i strigu i strnžu, a tuđe pronose dijademom pokrovne. I, 98—99. *u ova dva primjera moglo bi biti i muškoga roda s nom.* dijadem *prema tal.* diadema *koje je toga roda.*

DIJADÍMA, *f.* diadema, *grč. διάδημα. vidi* dijadema. — *Dolazi od prvijeh vremena u knigama pisanijem crkvenijem jezikom (u tipiku hiland., vidi* Miklošić, lex.[2] *kod* dijadima) *i u Daničićevu rječniku. a) vidi* dijadema *pod a).* Filonъ otъ Persьidě prinese jemu (Aleksandru) dijadimu mnogocěnьnyu i stěmu mnogocěnьnu. Aleks. nov. 101. — *b) pojas oko prsi kao znak carske časti kod srpskijeh careva (vidi* S. Novaković, vijenac i dijadima. rad 43, 189—195). Mně Stefanu Urošu caru Srьbьlemь i Grьkomь ... Veselju se o božьstvьněmь darovanji iže mi dastь vladika Hristosъ vьsprijeti mi věnьcь carьstvija dijadimoju. Mon. serb 155. (1357).

DÌJÀK, *vidi* đak.

DÌJAKON, *vidi* đakon.

DIJAKÒNAT, *m. dijakonski, đakonski red, lat.* diaconatus *ili tal.* diaconato. — *isporedi* djakonat. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka i u Belinu rječniku* 254[a]. Zapovida sedam redov u crikvi: ostijarijat, ... subdijakonat, dijakonat ... F. Glavinić, cvit. 99[a]. Šesti *(red),* služitel, dijakonat ili evanđelištar. J. Filipović 3, 225[a].

DIJAKÒNIJA, *f. ili red i služba đijakonova ili hrana, grč. διακονία.* — *isporedi* đakonija. — *Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (kao da je ‚munus diaconi'). O služeščihъ dijakonijahъ manastyrьskihъ, kako podobajetъ (je. stud.) postavljati. Sava, tip. hil. glasn. 24, 212. tip. stud. glasn. 40, 169. Kaluđerije koji se su postrigli, topici iz metohyje koje crkve, da ne živu u tezij crkve, nь da gredu u ine monastyrě i da imь se dava hrana *(var.* dijakonija). Zakon. duš. nov. 19.

DIJAKONSTVO, *vidi* đakonstvo.

DIJÁKOV, *adj. vidi* đakov.

DIJÁKOVAC, *m. prezime. u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DIJAKOVIĆ, *m. vlja da ime manastiru prije našega vremena. isporedi* Dijaci. Dijakovičь. stoji pored imena kaluđerica, s toga je možebiti manastir. S. Novaković, pom. 131.

DIJAKOVIĆI, *m. pl. selo u Ercegovini.* Statist. 13.

DIJÀMANAT, dijàmânta, *m.* adamas, *dragi kamen od svijeh najtvrđi i najskupli, tal.* diamante. — *isporedi* dijomanat *i* alem. — *Osnova je* dijamant, *a u nom. i acc. sing. umeće se* a *pred* t, *ali često toga nema:* dijamant. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer kod b)), a između rječnika s nom. sing.* dijamant *u Vrančićevu* (‚adamas'), *u Belinu* 254[a], *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu;* dijamanat *u Mikaljinu i Stulićevu;* dijamanъtъ *u Daničićevu. a) uopće. s nom. sing.* dijamanat. Dijamanti i cafiri. M. Vetranić 1, 32. Donio sam rubin i dijamanat. M. Držić 349. Srce svoje postaviše kako no ti dijamanat. M. Divković, bes. 233[a]. Od dijamanta tvrda i stavna oko uzrastom brijeg širi se. G. Palmotić 3, 174. Da bude kano kami dijamanat. I. Ančić, svit. 129. Da imaju srce tvrdo i kamenito, i od dijamanta. J. Matović 499. Predrago Volosko, drag moj dijamante. Nar. pjes. istr. 2, 73. — *b) nom. i acc. sing.* dijamant. Jedanъ dijaman(t)ъ maljahanъ. Mon. serb. 498. (1466). Pošli mi oni dijamant i oni rubin. M. Držić 260. Da će prije gvozdje omehšati, mramor i dijamant. B. Kašić, per. 38. Plakal bi dijamant čuvši to i mramor. Oliva 47. Jasni dijamant. A. Kanižlić, utoč. 259. Kako dijamant usred prstena. Đ. Rapić 293.

DÌJÁN, *vidi* Dejan.

DÌJÁNA, *f.* Diana. *a) bogiňa od lova, lat. i tal.* Diana. — *Dolazi kod pisaca od* XVI *vijeka.* I poče Dijana svijem vilam govorit. M. Vetranić 136. Toj mi da za moj grijeh pričista Dijana. N. Naljeković 1, 224. I ako su druzi razlika složenja moja: Galateu, Dijanu, Armidu, ... prikaživali. I. Gundulić 192. Puk odobran čašćenu Dijane. J. Matović 83. — *b) ime žensko. od prije našega vremena i u Belinu rječniku.* Dijana. S. Novaković, pom. 60. Biše Dijana bogaboječa žena. F. Glavinić, cvit. 146[a].

DIJANEŠ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 69.

DÌJÁNIN, *adj. koji pripada Dijani (u svijem primjerima o bogiňi). od* XVI *vijeka.* Ukrade Dijanin peharac. M. Vetranić 2, 123. Dijanin kip prokleti u prah izmrvi. B. Kašić, per. 3.

DIJÀNÎRA, *f. Δηϊάνειρα,* Dejanira, *ime žensko u grčkoj mitologiji.* XV *i* XVI *vijeka kod pisaca.* Kada se boraše za z Dijanirom stat Herkules. M. Marulić 39. Da Alčidu ugrabi lijepu Dijaniru. D. Rańina 11[b].

DIJANIŠ, *m. ime muško. — Postaje od osnove* đèjan *(vidi* Dejan) *sufiksom* išь, *ali se nalazi pisano samo* Dijanišь, *a ne* Dèjaniš, *isporedi i* Dijanišević. — *Dolazi* XIV *vijeka i poslije.* Dijanišь. Deč. hris. 48. Dijanišь. S. Novaković, pom. 60.

DIJANIŠEVIĆ, *m. prezime, Dijanišev sin. ovako se izgovara i piše po južnom i zapadnom govoru, a stariji je oblik* Đèjanišević *(vidi* Dijaniš). — *Dolazi u novijem* (Dijanišević) *i u starijem obliku* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku. 1(z)* Sane Gašparь Dijanišević z bratijomь. Spom. sr. 176. (1412). Odь Sane knezь Marьtinь Đèanišević z bratijomь. Mon. serb. 379. (1434).

DÌJÂNKA, *f. dem.* Dijana. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nego luk strilami otežuć po gori z Dijanke drugami. Đ. Baraković, vil. 130.

DIJANKOVAC, Dijankovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Diankovcc. Pregled. 65.

DIJÁNOVIĆI, *m. pl. selo što se zove i* Deanovići *koje vidi. vidi i* Dejan. Dijanovići. Šem. prav. 1878. 72.

1. DIJAŃE, *vidi* djejańe.

2. DIJAŃE, *vidi* dihańe.

DÌJASPAR, dijaspra, *m.* iaspis, *tvrđi kamen zelene boje. tal.* diaspro. — *Dolazi* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 254[a] *i u Stulićevu.* A dijaspri i piropje, koraj ambre i agate. J. Kavańin 483[b]. Koji je imao za temelj kamen dijaspar. A. Tomiković, govor. 366.

DIJAŠTVO, *vidi* đaštvo.

1. DIJATI, *vidi* djejati.

2. DÍJATI, *vidi* dihati.

DIJAVAO, *vidi* đavao.

DIJAVAOSKI, *vidi* đavolski.

DIJAVOL, DIJAVOLJ, DIJAVOLSKI, *vidi* đavo, đavolji, đavolski.

DÍJE, *vidi* Dija.

1. DÌJEL, *vidi* dio.

2. DIJEL, *praep.* propter, causa, *radi.* — *Stoji s genetivom koji može biti pred prijedlogom ili za njim.* — *Ovako bi glasilo po južnom govoru, u kojem* ije *stoji mj. ńegdašńega* ê; *ali nema potvrde nego obliku* dîl *po zapadnom govoru.* — *Postańem je ńekakav okrńeni oblik osnove* dêl *(imena* dio), *vidi* dio *pod* b, *d) dd)). stariji je oblik bio* dijeļa, *i okrńeno* dijeļ, *koje oboje vidi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dĕļa, dĕlьma, dĕlьmi, *rus.* (бога) дела, *vidi i rus.* для *i pol.* dla *s istijem značećem. a da je bilo još i prije praslavenskoga doba, svjedoči lit.* dėl', dėlei. — *Dolazi od kraja* xv *vijeka do početka* xvii *(samo jedan put kod Barakovića) kod pisaca, a između riječnika u Belinu* dîl boga ‚dei causa' 76a; *u Stulićevu:* dîl *i* dijel *(kod ovoga je zadńega dodano da dolazi u Đorđića gdje ga nema)* ‚ob, propter, per'. Ki parńu dobude dîl suda skrivļena. M. Marulić 135. Vazda će ubog bit dîl svoje skuposti. 142. Ne vim ja, česa dîl svoj obraz gizdavi sakriva ovaj vil. Š. Menčetić 6. Zamjere koje dîl ostal sam smamļen vas. 52. Dobrote svoje dîl ļubi ih i mili. H. Lucić 262. Bļudi me na taj čas, ļubavi tvoje dîl! N. Dimitrović 48. Ter da mu je odsijeku uzroka moga dîl. 90. Privijerni druže moj, vijeran mi vazda bîl, koja bi zled ovoj ku patim tebe dîl? N. Naļešković 2, 119. Nauk ću ti, dušo, dati, da dîl toga već ne trudiš. A. Čubranović 149. Višńi bog molbam mojima se je svoje dîl milosti umolîl. F. Lukarević 102. Smrtno svaki čas ja patim toga dîl. D. Rańina 30b. Šta dîl tebi nijesu drage tej svirali, igre i pjesni? M. Bunić 38. Da je ńega dîl taku stvar učinîl. D. Zlatarić 14a. Šti' naprid ter sliši, moļu te, boga dîl. Đ. Baraković, vil. 253. — *često dolazi* boga dîl, *vidi* bog *pod* 2, *n) aa).* Tko je ova, boga dîl, rec'te mi, da ju vim. Š. Menčetić 10. Ti dake zabudi osvetu boga dîl. H. Lucić 275. Cijeć toga već ne ckni, molim te boga dîl. N. Dimitrović 36. Putniče, boga dîl, daleko odstupaj, počiva ovdi vil, koje pođe duh u raj. N. Naļešković 2, 130. Pogleda' na moje tužice boga dîl. M. Držić 77.

1. DIJÈLAC, dijèlca *ili* dìoca, *m.* particula, *vidi* 1. dijelak *od kojega se razlikuje samo sufiksom* ьсь. — *Dolazi jedan put* xvii *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* delec). Ļubezna potoka da bi dîlac proli'. Đ. Baraković, jar. 84.

2. DIJÈLAC, dijèlca, *ili* dìoca, *m. onaj koji dijeli.* — *Postaje od osnove* dijel *glagola* dijeliti *sufiksom* ьсь. — *Akcenat i ostalo vidi kod* 1. dijelak. — *Dolazi jedan put* xv *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* delec). Postavismo dioce, ki razdile mej bractvom, kako koga pristoji. Mon. croat. 77. (1451).

1. DIJÈLAK, dijèlka, *ili* dìoka, *m.* particula, *dem.* dio, *maleni dio.* — ije *stoji u južnom govoru mj.* ê, *a u zapadnom je* i: dîlak, *u istočnom* e: dêlak. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dijèlče, dijelci (dîlče, dîlci; dêlče, dêlci) *i u gen. pl.* dijelâkā (dîlâkā; dêlâkā). — *Postaje od osnove* dêl *imena* dio *sufiksom* ькъ; *po čem bi stariji oblik bio* dêlькъ *(vidi kod* 2. dijelak) *ali mu nema potvrde; prvo* ь *ispada bez traga u svijem padežima, samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl. mješte ńega ima* a. *u svijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. može se* l *(jer ostaje na kraju sloga) mijeńati u* o; *onda i u južnom govoru ê ne postaje* ije *nego* i; *n. p. gen. sing.* dioka, *dat.* dioku *itd. ali je obićnije da* l *ostane nepromijeńeno:* dijèlka, dijèlku. — *Dolazi od* xv *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (dilak ‚particula'), *u Mikaļinu* (dilak), *u Belinu* (dijelak, dijelka ili dioka ‚particula' 543a; dijelak, dijelka ‚portiuncula' 574b), *u Bjelostjenčevu* (dilak), *u Voltiđijinu* (dilak), *u Stulićevu* (dijelak *i* dilak). *a) uopće.* Dasmo ńemu jedan delak loze. Mon. croat. 170. (1498). Va vsakom delku oštije. Transit. 128. Daj mi dilak od ružice. Š. Menčetić—Ć. Držić 507. Nećeš izreći najmańi delak one slave i radosti ku blažene dušo jimaju. Živ. kat. star. 1, 236. Svaki od nas bivši prem malahan dijelak segaj svijeta. A. Gučetić, roz. jez. 75. Svaki je udak ali ti dijelak svete majke crkve. M. Divković, nauk. 70a Iz usta svojih uzimaše dijelak od svoje jestojske. B. Kašić, per. 117. Eto zrcalo, ko razbiješ, u svakom delku vas obraz očeš viditi tvoj. F. Glavinić, cvit. 168b. Misnik treti dilak od oštije vrže u kalež. 172b. Ali svih ali ki dilak od ńih. P Radovčić, ist. 60. Šezdeseti dijelak od ure: ‚minuto, parte dell' ora' ‚minutum'. A. d. Bella, rječ. 488b. Malahau dijelak kruha. I. Đordić, ben. 23. Kako jedan dijelak onijeh naravnijeh kreposti. A. Bošković ev. v. Razdrše knjigu na najmańe dilke. A. Kanižlić, kam. 60. Što još znamenuje oni dilak u kalež stavļen? bogoļubn. 85. Da mu dijelka ne ište od zeleńka, końa dobra. Nar. pjes. mikl. beitr. 26. Cjelovit se nahodi Jesukrst u svakomu dijelku jednoga i drugoga obličja. J. Matović 209. Bog je sada dijelak moj izbrani. L. Radić 11. Prvi dijelak toga odgovora. Vuk, prav. sov. 18. Gospoštini se odmetne jedan dijelak Srbļa. S. Ļubiša, prip. 251. Dilkom davati kome što, pomalo. M. Pavlinović. — *u ovijem primjerima stoji u acc. sing. kao adverab: djelomice (ali deminutivno), malo. isporedi* dio *pod* a, *c) aa).* Ovijema smo trijema stvari njeki dijelak priliċni bogu. M. Divković, bes. 751b. Voļa moja bila je pripravna poslužiti kigodir dilak svim našincem. P. Radovčić, nač. 7. Mastim našijem, koje su od zemļe, nije načina ni mao dijelak slikovat ga. B. Zuzeri 110—111. *adverbialno dolazi i* dijelak za dijelkom ‚particulatim': hoćemo istumačit ga *(simbol)* po tanko dilak za dilkom i svaku rič od ńega ponase. P. Radovčić, ist. 2. Dijelak za dijelkom ‚partite'. J. Stulli, rječ. 1, 114b. — *b) čestica kojom se pričešćuju katolici. u dvojice pisaca* xvii *vijeka koji su tako preveli lat.* particula. Ovo rekavši, primi s pošteńem svu krv z dilkom vrste kruha u kalež prije spuštena. I. Velikanović, nput. 3, 457. Da tilo gospodinovo ne ostaje u oblićnicam ili u dilcima posvećenim. I. J. P. Lučić, nar. 15. — *c) po lat.* particula, *riječca, riječ koja nije ni ime ni glagol. u jednoga pisca prošloga vijeka koji ovo upotrebļava i za adjektiv.* Zašto se prilaga ovi dijelak ili ti riječ ‚svakđańi'? J. Matović 490. Koji je plod od ovoga dijelka ‚amen'? 524. — *d) darak (osobito kod milostiže). isporedi* dijeliti, udijeliti. Može li biti dijelak meni pravi od vijenca tvoga? Š. Menčetić—Ć. Držić 505. O blažena i pridraga, daj nam dijelak od milosti. M. Vetranić 1, 425. I od toga koji dijelak ubozijem siromasim. Nar. pjes. bog. 51. I ovi dijelak proročanstva... imo je. S. Rosa 21a.

2. DIJÈLAK, dijèlka, *m.* monticulus, *dem.* 2. dio, *mala gora, gorica.* — *Akc., izgovor i po-*

stańe vidi kod 1. dijelak. — *Dolazi u spomeniku* XIV *vijeka (u starijem obliku* dêlькъ) *a otale u Daničićevu rječniku.* Hridomь na dêlькъ. Mon. serb. 131. (1348).

3. DIJÈLAK, dijèlka, *m. ńeka djetińa igra. u Banatu.* Javor 1880. 118. *(po istočnom govoru* ‚delak').

1. DIJÈLAN, diòna, *adj.* particeps, divisibilis, partialis. — *stariji bi oblik bio* dêlьnь; a *stoji mješte* ь *samo u nom. sing. m. nominalnoga oblika i u acc., kad je isti kao nominativ; u ostalijem oblicima* ь *nije ničim zamijeńeno,* te 1 *ostavši na kraju sloga mijeńa se u* o, *a pred ovijem stoji mj.* ê *i u južnom govoru* i. *u istočnom je govoru* dêlan, deòna, *u zapadnom* dîlan, diòna; *kod čakavaca ostaje* l *nepromijeńeno:* dîlna *i* delna. — *Postaje od osnove* dêl *imena* 1. dio *sufiksom* ьnъ. *a)* particeps, *koji ima dio čega, od čega. — jedan put* XVI *vijeka (čakavski* dîlno). Tilo človičasko jest dîlno od blaženstva. Korizm. 102a. — *b)* divisibilis, *koji se može, ima dijeliti. — jedan put* XVI *vijeka (?).* I potočno ima biti razliko kako i diono. Stat. poļ. ark. 5, 296. — *c)* partialis, *koji djeluje samo na dio čega, a ne na cijelo. — jedan put* XVIII *vijeka.* Od koliko se vrsti nahodi proštenje istumačeno? Od mnogo vrsti: 1. drugo je ‚podpuno', i diže svu osudu vrimenitu; 2. drugo je ‚diono', t. j. koje diže samo koji dio rečene osude. Ant. Kadčić 366.

2. DIJÈLAN, diòna, *adj.* montanus, *gorski, koji pripada gori. — Postaje od osnove imena* 2. dio; *ostalo je kao kod* 1. dijelan. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dêlьnь). Na putь dêlny. Mon. serb. 198. (1381). Putemь deonimь. Sr. Ļetop. 4, 53. (1381).

DIJÈLBA, *vidi* dioba.

DIJÈLČIĆ, dijelčića, *m. dem.* dijelak *ili* dijelac, *s čega je ovo dvojaki deminutiv. — Postaje od osnove* dijelk *ili* dijelc *sufiksom* ićь; *pred* i, k *ili* c *mijeńa se u* č. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* dîlčić) *i u Stulićevu rječniku.* Jedan dilčić prudi li tako kako cil jagańac? Blago turl. 51. U svakomu najmańemu dilčiću obojega obličja nahodi se istinito tilo Krsta gospodina našega. 243.

DÎJELI, Dîjelā, *m. pl. mjesto u hrvatskom primorju blizu Novoga. — isporedi* Dijelovi. *govori se* Dêli *(po sjevernom čakavskom govoru). uprav je množina imena* dio. Ima u novskom zemļištu jedan izvrstan komad zemļe na kome kažu da su sva braća htjela imati dio, a bilo ih nešto 7 ili 8. Uslijed toga taj je komad bio podijeļen na male komadiće te se i danas to mjesto zove ‚Deli'. V. Bogišić, zborn. 353.

DIJÈLIĆ, *m.* particula, *dem.* 1. dio. *isporedi* dijelak. — *Postaje od osnove* dijel *sufiksom* ić. — *U naše vrijeme.* U 16 komadića i u više dijelića. Sr.-dalm. magaz. 1868. 65.

DIJÈLITI, dîjelīm, *impf.* dividere, partiri, *činiti da kod ńečega (cijela) dijeli ostaju napose jedan od drugoga; to biva uprav, kad se jedan dio od drugoga rastavļa, ocjepļuje, odalečuje, te cijeloga nestaje, ili samo u misli, kad se dijelovi ne rastavļaju nego naznačuju tako da cijelo ostaje nepomjereno. — stariji je oblik* dêliti; ije *je postalo u južnom govoru od* ê; *a u istočnom je* e: dêliti, dêlīm, *u zapadnom* i: dîliti, dîlīm. — *Akc. kakav je u praes. takav je i u aor.* 2. *i* 3. *sing.:* dîjelī, *u impf.:* dîjeļâh, *u part. praet. pass.* dîjeļen, *a u ostalijem je oblicima kao u inf. — Postaje od osnove* dêl *imena* dio *sufiksom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dêliti, *rus.* дѣлить, *češ.* dêliti, *poļ.* dzielić. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* diliti ‚dispensare; partiri'; diliti se ‚proficisci'; *u Mikaļinu:* diliti ‚dividere, partiri, distribuere, dispartiri'; diliti se ‚discedere, proficisci', *itd.*; dijeliti ‚partiri, discriminare, deducere, dividere; erogare, dispensare, distribuere'; *u Belinu:* dijeliti ‚dispertire' 267a; ‚partiri' 543b; dijeliti se ‚abire' 543b; ‚abscedere' 263a; *u Bjelostjenčevu:* deliti *i* diliti ‚distribuere, dispensare, dividere, partiri'; deliti se *i* diliti se ‚dividi, partiri, partiri et dividi'; vidi odhajati; *u Jambrešićevu:* deliti ‚distribuere, dividere, partiri'; *u Voltigijinu* deliti *i* diliti *i* dijeliti ‚dividere, spartire' ‚theilen'; *u Stulićevu:* dijeliti ‚dividere, secernere, separare, distribuere'; dijeliti se ‚discedere, proficisci, secerni, separari'; *u Vukovu:* deliti, diliti, dijeliti ‚dividere'; dijeliti se ‚sich theilen (in etwas)' ‚dividere'; *u Daničićevu:* dêliti ‚dividere'.

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. ako je izrečen broj ili vrsta dijela, ovaj se stavļa u acc. s prijedlogom na ili* u *(vidi, osim ovijeh prijedloga, i brojne supstantive* dvoje, troje, četvero, petero *itd.). — pf.* razdijeliti. Zato Noje u tri reda najde da svit dili, drugač nejma fajde. M. A. Reļković, sat. K4b. Koji zemļe zna dilit u sitvu: kud luk vaļa, kud li sijat blitvu . . . . J. S. Reļković 15. Pa na troje dijeliti vojsku. Nar. pjes. vuk. 4, 69. Na četvoro dijeliše vojsku. 4, 399. *amo može spadati i ovo:* Jaoh, za što na poli život naš ne dijeli *(smrt),* jadovno nego li mene sad ucvijeli? N. Naļešković 2, 132.

b. dividere, scindere, separare, *po tome što dijelovi mogu biti rastavļeni, odalečeni jedan od drugoga, može značiti: rastavļati, razdruživati stvari (tjelesne, duhovne, umne) koje su bile združene, ali koje mogu i ne biti dijelovi ńečega cijela. može biti ńekoliko objekata, a, ako je jedan svagda je u množini. — pf.* razdijeliti. *a) subjekat je čeļade ili što se kao čeļade misli, koje svojijem djelovańem dijeli, rastavļa. aa) u pravom smislu, činiti, da pojedine stvari ili dijelovi ne budu daļe na istom mjestu. (Isukrst)* na svit će priti opet, da sa slavom pride i sudi, ponavļajuć, dileć ļudi. P. Hektorović (?) 124. *(Vlasi)* pravim, dijelim, skubem, strižem *(vidi* prodijeliti). I. Đordić, uzd. 41. Ja ne delim tebe i Grozdanu, rođeni ste bratac i sestrica. Nar. pjes. vuk. 2, 164. — *bb) u prenesenom smislu, o vremenu: jedno je rastavļeno od drugoga tijem što ne slijedi odmah za onijem.* Nimfe igru pismom uredno dile. M. Katančić 75. — *cc) u prenesenom, umnom smislu: zavađati, svađati. isporedi kod b) bb).* (Zla žena) kuću krede, muče trati, sine kune, bratju dili. I. Ivanišević, kit. 174. — *b) subjekat je nešto što stoji u srijedi među stvarima, te ih tako rastavļa. aa) u pravom smislu (o mjestu).* Brežujasti rât koji obalu dijeli. S. Ļubiša, prip. 258. Ako ńiha i dijele strane, vjera nije rastavila brâtâ. Osvetn. 2, 106. — *u ovom primjeru znači (u prenesenom smislu): silom rascijepati, razdvajati, razlamati (nije narodno): (Kupido)* žestoke svoje strile slađe čini vašijem smihom i razbludnom riječi tihom, ke umrlim srca dile. S. Bobaļević 228. — *bb) u umnom smislu, zavađati, svađati. — isporedi kod a) cc). subjekat je ono što je uzrok svađi.* Iskra bratju dijeli. (D). Poslov. danič. 33. — *cc) u prenesenom smislu, razlikovati. subjekat je ono u čem je razlika između jednoga i drugoga.* Dva svijetńaka u dne i noći *(bog)* stavi, dijele da vremena sa zvjezdami. J. Kavańin 72a. Odiča ji *(duhovnike)* dili; ali svi jednoga, i crni i bili, služe kraļa boga. A. Ka-

nižlić, rož. 92. Po tom reče bog: neka budu vidjela na svodu nebeskom da dijele dan i noć. Đ. Daničić, 1mojs. 1. 14. Vjera nije rastavila brâtâ, nit ih pleme dijeli junačko. Osvotn. 2, 106. — *c) kad su dva objekta, može jedan biti u acc. a drugi u instr. s prijedlogom* s. *ova je konstrukcija uzcta od glagola koji imaju suprotno značeńe: sastavljati, združivati.* — *dolazi* XVI *i* XVII *vijeka samo kod pisaca u osobitijem slučajima za rastavljańe duše i tijela (smrt).* Tako i ti, Blažu mili, trjeba da znaš lijek nemoći, koja u dne i u noći dušu t' s tilom trudno dili. M. Pelegrinović 199. Što l' su pjesni morske vile pri ńe slatkih mednih riči', ke mi dušu srcem dile? A. Čubranović 157—158. Oči me pridrage, vesele i mile, ke dušu srcome radosno sve dile. D. Rańina 95a. Koje s dušom srce dile. I. Ivanišević 214. — *kod jednoga pisca* XVI *vijeka dolazi* dijeliti *s istijem značeńem ali sa samijem objektom* (dušicu, duh): *(Kuf)* dijeleći dušicu umira i poje. M. Vetranić 1, 4. Ter se sva u plaču raspada dušicu dijeleći. 1, 71. Gdje trudan duh dijelim. 1, 91. Brižna duh dilim. 2, 321.

c. separare, sejungere, *značeńe je kao kod* b, *ali se razlikuje u tome što od dvoga koje se rastavlja, jedno (objekat) odalečuje se od drugoga koje ostaje na svom mjestu. ovo zadńe stoji u gen. s prijedlogom* od. — *pf.* odijeliti. — *dolazi i u prenesenom smislu. a) subjekat je čeljade ili što se kao čeljade misli koje svojim djelovańem dijeli.* Zabudi i duh tvoj ki dijeliš od tijela. M. Vetranić 1, 98. Zakliňući se da ga ne dijeli od svog sina. Vuk, prav. sov. 52. — *b) subjekat je ono što ostaje u srijedi među razdijeljenijem stvarima. isporedi* b, *b).* Potok dijeli kršni Orahovac od junačke Dobrote. S. Ljubiša, prip. 4. Planine dijele Crnu goru od primorja. 90. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je subjekat ono što razlikuje jedno od drugoga (isporedi* b, *b cc)):* I stvori bog dva vidjela velika . . . i postavi ih na svodu nebeskom . . . da dijele svjetlost od tame. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 16—18.

d. distribuere, *uz prvo, pravo značeńe kod* a *misli se da se svaki dio stavlja na osobito mjesto, ili da se daje pojedinomu čeljadetu (ili većemu broju).* — *pf.* razdijeliti, podijeliti. *a) što se dijeli, daje se pojedinijem (ako je ovima izrečeno ime, stoji u dat.). aa) uopće.* Bog, ki sve umrlijem dijeli sreće. G. Palmotić 2, 125. Da ću diliti zemļu imenovanu Sihem puku momu. A. Vitaljić, ist. 385. Bog sreću dijeli. (D). Poslov. danič. 7. ‚Donesoše' novce apoštolom, koji ji zatim dilau onako, kako komu potriba bijaše. E. Pavić, ogl. 642. Lipo plinke dilila i lipo se razdijala. Nar. pjes. mikl. beitr. 10. Od zlata nako jabuku, dado je ocu da deli. Nar. pjes. vuk. 209. Lov loveći, krivo dijeleći. 2, 427. Da je bog da', da ja sriću dilim, sve bi dala, što je kome drago. 3, 555. I šićar sam dijelio divno, i mene su starješinstvo dali. 4, 44. On je tude zemļe otimao i nogama krivo dijelio. (U Bosni kad zemļu dijele nogama je mjere). Nar. pjes. petr. 1, 27. Čauš kad na svadbi dijeli darove. Vuk, poslov. 161. — *bb) s objektom* pravda *znači suditi.* Pravdu dileći potribujućim. Mon. croat. 79. (1451). Pravdu i zakon dileći vsim potribujućim. 148. (1492). — *cc) s objektom* svijet, državo *govori se u naše vrijcme ironički o ļudima koji se o politici razgovaraju kao da su joj vješti.* Danom pjeva i topove pali, a po noći dijeli države u mehane i u kafeane. Nar. pjes. vuk. 5, 500. Dijeliti svijet *s istijem značeńem u Dubrovniku.* — *b) stavļa se svaki dio na osobito mjesto. ime mjestu stoji u onom padežu i s onijem prijedlogom što ište sam smisao.* Sad cvitari sve u lonce dile. J. S. Reļković 382. *amo može spadati i ovaj primjer:* Etijopskijeh iz strana *(Nil)* sedam vodnijeh traka dili. N. Marči 14.

e. largiri, *po onome što je kazano kod* d, *kad čovjek od svojega dijeli, postaje značeńe: davati, darivati, ali se od ovijeh glagola razlikuje tijem što se većemu broju (ne jednome) daje i što se misli da je dar obilan i ugodan onome koji prima.* — *pf.* udijeliti. — *i u prenesenom smislu. a) uopće:* Načeh̃ so bogom̃ kraļevati, dile *(dijeleći)* že milosti, čine zapisanija gradovom̃ i mêstom̃. Mon. serb. 233. (1399). Bože ki dijeliš radosti! Š. Menčetić 128. Vile slatke pjesni dile. M. Držić 15. Milos višńi dijeli s vrhom *(vidi* vrh) svijem, u ńega ki su ufali. I. Gundulić 218. Druge mile, čim sunce odzgar pripeklo je, hod'mo gdi sjen dubja dile. 403. Tko kripos slidit neće, koja slavu ļudem dijeli. G. Palmotić 2, 509. Primit one sve milosti ke kroz svoje blagosove on dijeļaše ļupko dosti. P. Kanavelić, iv. 21. Svakog grli, svakom dili i svi su mu ļudi mili. V. Došen 36b. Da t' je ova ostavio Aleksandro sin Filipa, ter je tebe proslavio blagodarstva dileć lipa. And. Kačić, razg. 3a. On već dili kom mladu ptičicu, komu vočku, kom cvita kiticu. M. A. Reļković, sat L 2b. Kad počne moje srce prionivati komugodi stvorenju, dijeleći mu štogod svoje ļubavi. I. M. Mattei 137—138. Tako vam se ubelilo platno! dušo moja, na dar ga delile! Nar. pjes. vuk. 2, 492. On na društvo dukate dijeli. 3, 363. Svakome dijelio, nikad mu ne presušilo, a najviše sebe ostavio! Nar. pjes. herc. vuk. 352. — *b) vrlo često o milostiňi. to značeńe može biti i kad je izostavļen objekat.* Ako joj ne bi pomagali koji za dušu dêle. Spom. sr. 2, 119. (xv *vijek).* Da bude dijeliti ubozijem od blaga. N. Dimitrović 48. Pavla udovica ubozim blago dijaše i svetomu Jerolimu služaše. Živ. kat. star. 1, 227. Ki su blago svoje dilili ubozim. Tondal. star. 4, 117. Svi sveti, za ime kojije prose i za ime kojije dijele, svîkolici se mole bogu za one koji dijele. M. Divković, bes. 275a. Čineći mnogu ļubav siromahom, navlastito sužńem u tamnici koje često pohođaše dileći im lemozine. And. Kačić, razg. 32. Nisam zato ńiova služkińa da mi dile, jali prosjakińa. M. A. Reļković, sat. 16b. I ńegovo potrošio blago dijeleći kļastu i slijepu. Nar. pjes. vuk. 3, 368. Boļe je dijeliti nego prositi. Nar. posl. vuk. 23. Za boga prositi a za dušu dijeliti (nije pravo). 82. Ko mnogo dijeli, skoro će prositi. 148. Ko prosi, ne dijeli. 152. Pale svijeće i dijele za dušu dajući prosjacima i siromasima. Vuk, živ. 23. — *c) s objektom* sakramente, ministrare sacramenta. Djelovati i dijeliti sakramente. J. Matović 140. Nemu *(biskupu)* i redovniku, kada djeluju stvari svete ali dijele sakramente. 294. *i u Belinu rječniku* 74a.

f. *uz značeńe kazano kod* a *i* d *dolazi da i subjektu pripada dio.* — *pf.* podijeliti. *a) subjekat je svaki kojemu pripada dio, te je jedan u množini ili ih ima više.* Dobar bocun mezan, za kijem, dragi prijateļu, moći ćemo rujno vince redkom dijelit' bez vodice u ļubavi. S. Bobaļević 216. Dijahu razbojnici igrom haļine ńegove. B. Kašić, is. 66. Da svijet u ti mejaš bijeh Jove i cesar na pô dijeli. J. Kavańin 284a. Ôdi da se ogledamo, dilićemo sreću i divojku. And. Kačić, razg. 95b. Ameriku onda ne diliše, jerbo za ńu jošter ne ‚znadiše'. M. A. Reļković, sat. K6a. Ajde, brate, da tovar delimo. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Kad oružje staše dijeliti, men' dadoše staro zarđalo. 1, 428. Već dijele blago svetiteļi.

*

2, 1. A vi hod'te da ih dijelimo: il' volite na sama Bogdana, il' ńegovih dvanaest vojvoda? 2, 221. A ti hajde u poļe Kosovo da sabļama zemļu dijelimo. 2, 309. De dijele braća očevinu. 2, 626. Tu hoćemo dijeliti blago, dijeliti blago kalpacima. 3, 301. Pa bajduci šićar dijeļahu. 4, 60. A kad je šićar dijeliti, govore mu: otkuda si, neznana delijo? Nar. posl. vuk. 117. — *b) subjekat je jedan a i više od jednoga, ali svakako ne svi oni kojima pripada dio. ako je izrečeno ime ostalijeh, stoji u instr. s prijedlogom* s. *aa) ono što se dijeli, prije dijeļeńa bilo je neraздijeļeno kod svijeh, ili se ne zna kod koga je bilo.* Kako dêlê *(dijele)* selo Dobrodoļane sь ńimi na polê. Mon. serb. 86. (1327). Stotina drugih seļana ńegovih dile š ńime ovu veselu i čudnovatu igru naravi. M. A. Reļković, sat. L6a. Tu sam s društvom dijelio ovce, dijelio ovce i dukate. Nar. pjes. vuk. 4, 42. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima dijeļeńe biva na megdanu. isporedi i c).* Pođi Eneji sam protiva i djevojku š ńime dijeli. G. Palmotić 2, 107. Kuda pođe gusar hudi, da djevojku sa mnom dijeli, koju s tolikom žeļom žudi? 2, 137. Udri, pobre, Đurđevića Suļa, a ne gledaj Đurđević-Murata, ja ću život dijeliti š ńime. Nar. pjes. vuk. 4, 327. — *bb) prije dijeļeńa, ono što se dijeli bilo je kod subjekta, te ovaj daje dio drugomu,* communicare. Što dobiste, ne dijel'te sa mnom. M. Držić 269. Nek dobitka tog ne dili s onim koji nisu ńili. V. Došen 252a. Ma da bi ih *(darove)* s druzijema dijelio. J. Matović 492. Drusta nemam, da ga s ńime delim. Nar. pjes. vuk. 3, 192. *tako je i u ovom primjeru u kojem objekat nije stvar ļelesna.* Dragi mi je u Mletke pošao, pisaću mu listak knige tanke, da ne d'jeli ļubav s Mletkińama. Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *cc) prije dijeļeńa, ono što se dijeli nije bilo kod subjekta, te ovaj uzimļe dio u drugoga.* S umiļenim volim dil škode imati, nego li s oholim dobitje diliti. P. Hektorović 39. Da mi dara nitko ne dijeli *(da je sve moje).* Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nitko t' dara dijeliti neće *(sve će biti tvoje).* 2, 547. Osijeci sedam mazgi blaga, ko ostane, s tobom da dijeli. 3, 307. — *kod pisaca često i kad je objekat stvar duhovna, djelovańe ili uopće ime apstraktno.* dijeliti *stoji tada u prenesenom smislu,* participem esse v. fieri. Za toj ću š ńom plač dijeliti. M. Vetranić 1, 101. Neka sve na pola trude dijelim s boļežļivom majkom tvojom. 1, 322. Dobro znaš, svaka zla i svaka veselja vazda sam dijelila na poli s tobom ja. N. Naļešković 2, 79. Sa mnom dijele plač. M. Držić 10. Žestoke bolijezni zajedno s tobom dijeļašo. A. Gučetić, roz. jez. 225. — *c) osobito je značeńe kod* dijeliti megdan *ili* mejdan, *vidi* megdan. *aa) subjekat može biti i jedna i druga strana.* Kan' da megdan dile bozi. V. Došen 31a. Ustan' more, bijelo Latinče, da junački mojdan dijolimo. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Ajd' izidi na vodu Verušu da bijeli mejdan dijolimo. Pjev. crn. 44a. — *bb) subjekat je jedna strana a druga stoji u instr. s prijedlogom* s. Kad dijolih megdan sa Turčinom. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Lasno j' s đocom mojdan dijeliti. 3, 30. *g. u jednom primjeru* xvi *vijeka dolazi* dijeliti *mj.* dijeliti se *(vidi* 2, *α,* b, *b) bb)).* Kad bi tvo dike dijelit me vidile, od suza dvi rike kao bi te polile! D. Rańina 25a.

2. *sa* se.

a. s refleksivnijem značeńem.

a. *prema značeńu kazanu kod* 1, a *i* b. *a) govori se da se dijele ńcke stvari (n. p. drvće, vode) na onom mjestu gdje im se javļaju dijelovi* (grano, traci) *a do onoga su cijele.* Velika rijeka nije, ka se u vele dijeli traka. I. Gundulić 303. Rastov vršak u resu se dili. J. S. Reļković 118. Prije nego u klasje se dile. 206. — *b) govori se o više čeļadi koja žive u društvu i o samome društvu, kad se razilaze čeļad koja su u njemu. subjekat može biti ime kolektivno ili plural ili više imena.* Gdi se dile bratja. Stat. poļ. ark. 5, 250. Što ste tkale, kada ste se klale, bijelile, kad se dijelile. Nar. pjes. 1, 560. U prvome prasku zore, kad se dijele dan i noć. S. Ļubiša, prip. 188. Boļe se i dijeliti nego mrziti. V. Bogišić, zborn. 321. O zadrugi koja se ne dijeli nego skladno i mirno žive kažu: evo gdje bog pomaga! 321. Kad su više braće u jednoj kući, pa hoće da se dijele, češće puta biva da ostanu po dva brata ujedno a ostali svi na po oseb. 326. — *c) značene je slično onome što je kazano kod b), ali se ne misli na čeļad, nego na imańe, blago, ili uopće na ńešto što svi zajedno imadu. isporedi* 1, f. Kada ste se dêlili, što je tebe dêlu došlo. Mon. serb. 501. (xv *vijek).* Hodi, Mitre, da se dijelimo. Nar. pjes. vuk. 2, 630. No se braća staše dijeliti, i najprije ovce dijeļahu. 2, 630. Kad se braća dijele, najstarijega dopane starinsko ognište. S. Ļubiša, prič. 130.

b. discedere, *po značeńu kazanom kod* 1, c, *rastavļati se (od koga, čega), ostavļati (koga, što). ono što se ostavļa može biti mjesto ili što drugo. a) ono što se ostavļa nije mjesto nego što drugo, najčešće čeļade. aa) kad ko ostavļa onoga ili one s kojima je do onda živio u društvu (u kući, rodu itd.).* — *pf.* razdijeliti se. Ako se žena dili od svoga muža i drugoga vazme. Anton Dalm., nov. tešt. 65. mar. 10, 12. Kćer se od majke premda dili. J. Kavańin 165b. Jer kada se brat od tebe dili, vaļa da se i ńem ris udili. M. A. Reļković, sat. I1a. Da se dili, muža nagovara: hajde, veli, da se podilimo i da sami po baška živimo. I6a. Kad se d'jeli sreća od nesreće, tavna noćca od bijela dana. Nar. pjes. vuk. 3, 278. Kad se d'jeli sreća i nesreća, tavna noćca od bijela dana. 4, 262. — *bb) kad pri odlasku, rastanku jedno se s drugijem oprašta, pozdravļa itd.* — *pf.* odijeliti se. *aaa) ime onoga od kojega subjekat odlazi stoji u gen. s prijedlogom* od. Dijeliti se od ‚tkoga' ‚valedicere alicui, digredi'. A. d. Bella, rječ. 438b. E se Mare od roda dijeli, ali joj se žao od'jeliti. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Kada se ńerčica od majke diļaše, ńima se obima srce rascipļaše. Nar. pjes. istr. 2, 14. — *bbb) ime onoga od kojega subjekat odlazi, s kojijem se oprašta stoji u instr. s prijelogom* s. Po svak čas želeći kon tebe da sam ja, želeći, da nigdar s tobom se no dijelim. N. Naļešković 2, 48. *često u prenesenom smislu. (Kuf)* jadove uklada s duhom se dijeleći. M. Vetranić 1, 3. Ter je ružna stvar, s umom se dijeliti. 2, 70. Kad se duša s t'jelom d'jeli. Nar. pjes. vuk. herc. 333. Uboga sirotica z dušun se j' delila. Nar. prip. mikul. 145. Duša mi se htjela dijeliti s ovijem svijetom. S. Ļubiša, prip. 206. Oboļeh i evo se s dušom dijelim. 207. — *cc) uopće ostavļati koga, odlaziti od ńega. često u prenesenom smislu.* — *pf.* odijeliti se. Tudo se on djaval dili od ńega. Korizm. 32b. Plk božiji otišo se diliti od Faraona. 39a. Držańu ga da se ne dijeli od ńih. N. Rańina 145b. luc. 4, 42. Da se nijesi od ńe dijolila. M. Držić 193. Dali će dub se moj od mene dijeliti, s kim malo tolikoj živil sam na sviti? D. Rańina 141a. Poslijo nigda se nije od ńega dijelio duh sveti. M. Divković, bos. 17a. Dilite se, prokleti, od mene. M. Orbin 166. I mož' sumńit, da će se bez potrebe od ļoposti tve dijeliti? G. Palmotić 2, 10. Od družbe se vik ńegove ovo

društvo ne dijeljaše. 3, 3b. Došavši ovi *(kralji od istoka)* u Jerozolim gdi se opaki Irud nahođaše, zvizda se sakri, a kad se od njega diliše, opet im se ukaza. J. Banovac, razg. 48. Da se ne imam ni diliti od tebe brez tvoga dopuštenja. F. Lastrić, test. 102a. — *amo može spadati i ovo:* Tako mi se ne delilo meso za života od moji kostiju. Nar. pjes. vuk. 2, 161. — *dd) ono što se ostavlja može biti štogod umno, duhovno, ili apstraktno ime. značeńe je: ostavljati ono, ne držati se onoga. aaa) ono što se ostavlja stoji obično u gen. s prijedlogom* od. Mi se ne moremo odь pravde dělitь. Spom. sr. 25. (1399). Dili se od vere otčeve na vrime. Đ. Baraković, jar. 57. Ne dili se on nikadar od svoje običaji. B. Kašić, fran. 57. Zašto ja od moje dobre odluke diliti se neću. F. Glavinić, cvit. 47b. — *bbb) ono što se ostavlja stoji u ovom primjeru u gen. s prijedlogom* s *za to što tako ište ime* put *(koje stoji u prenesenom smislu).* Pravi put pomrsi s koga se on dili. Đ. Baraković, jar. 17. — *ccc) u ovom primjeru ono što se ostavlja stoji u gen. s prijedlogom* van: Ne dilih se van razloga. Đ. Baraković, vil. 209. — *ee) u govoru, ne govoriti dalje o čem.* Ne mogu se diliti od ove korablje Noeve, dok vam još jedne sriće čestite ne ukažem. F. Lastrić, test. 276b. *tako je i ovo:* Vratimo se odkle smo se dijelili. M. Orbin 72. ‚sed ad rem redeamus'. A. d. Bella, rječ. 591b. — *b) ono što se ostavlja mjesto je. značeńe je: odlaziti. aa) izrečeno je mjesto koje se ostavlja i stoji u gen. s prijedlozima* od, iz, s. Dijeli se iz cele. Zborn. 9a. Ne umih se dijelit iz ovoga grada. M. Držić 25. Vukovi, risi i ostale zvijeri pripadu se i ne smiju se iz grma dijeliti ni pokomoliti. 416. Vraćam se ondi star, odkli se dijelih mlad. F. Lukarević 154. Dili se iz Monserata s. Inacijo prije zore. B. Kašić, iń. 13. Tere tako priobučena iz rodnijeh se strana dijeli. I. Gundulić 357. Neću se s prsi tvojijeh dijeliti. V. Andrijašević, put. 401. Dijeli se brod od pristaništa. M. Radnić 169b. Biše odredio iz manastira diliti se. J. Filipović 3, 4b Niti mogadijaše sinka skinuti, niti se diliti odanle. F. Lastrić, test. 119b. Dilivši se Bajazet iz pod Carigrada, pođe na Sigismunda. A. Kanižlić, kam. 643. Vala mi se iz doma dijeliti. And. Kačić, razg. 2b. Kad se ja dili od kuće. N. Palikuća 5. — *u prenesenom smislu.* Kada duša dili se is têla. Transit. 118. Tko vraća zlo za dobro, zlo neće se dijeliti nigda od kuće njegove. Zborn. 14b. Komu se dušica dijelila iz tila. N. Naljeković 2, 104. Da se dili z dušom srce iz ud mojih. P. Zoranić 3a. Koji budu dělili se iz ovoga života. Š. Budinić, sum. 9b. U koji se *(čas)* duša svetoga oca biše dilila iz tijela. B. Kašić, iń. 83. Ter sad ovi *(plač)*, sada oni *(uzdah)* prvi u tomu čim bit' želi, s usta i s oči se i ne dijeli. I. Gundulić 240. Dijelio mu se duh iz kosti. 550. Dijelile se tija daleče iz pameti bjehu moje . . . riječi tvoje. Ğ. Palmotić 3, 213a. Djavao koga vidi da se hoće dijeliti izpod njegove oblasti stisne ga. M. Radnić 520a. Kako se dili duša iz tila, tilo ostaje mrtvo. J. Banovac, razg. 148 Da ti nigda bog iz srca i iz pameti ne dili se. J. Filipović 1, 366b. — *često dolazi* dijeliti se s (od) ovoga svijeta, sa (od) svijeta *sa značeńem:* umirati. Diliti od svita spravljaj se, nebore. P. Hektorović 59. Četiri vrsti od duš dile se od ovoga svita. F. Glavinić, cvit. 12a. Da se dobro dilio s ovoga svita. P. Posilović, nasl. 3b. Dileći se s ovoga svita car Teofil. A. Kanižlić, kam. 15. Prije nego sutrašńi dan osvane moraćeš se diliti s ovoga svita. A. Tomiković, gov. 12. Ti se hoćeš dijeliti od svijeta bijeloga. Nar. pjes. vuk. 1, 92. — *bb) nije izrečeno mjesto koje se ostavlja.* Tъj časъ dělište se i pojdoše. Spom. sr. 64. (1405). Slušajući oni mladac ovu riječ, dijeli se mrmńeći. N. Rańina 228a, mat. 19, 22 Stasmo tuj za time na puno godište . . . oni dan brojeći, koji se dilismo. P. Hektorović 73. Nu š nim ne hteć da se dili djevojčica časna i lijepa, ugrabi ju on po sili. I. Gundulić 391. Dokle mi ne odtvoriš, diliti se neću. F. Glavinić, cvit. 11(11)a. Toli ću se ja dijeliti i odi samu dragu moju vjerenicu ostaviti? Ğ. Palmotić 1, 60. Dijeli se i ona i najpreče izvan crkve sama pođe. I. V. Bunić, mand. 10. Ne boj mi se, sad sam s tobom, dijelit nam se 'e za'edno obom'. J. Kavańin 461b. Dijeliti se muče ‚clam abire'. A. d. Bella, rječ. 79a. Kad bi se kogod na put dilio, ništa mu ne mogahu bolje ni sričnije navistiti izvan da pođe u miru. J. Banovac, prip. 114. Ostani doma, ne dili se na put. A. Kanižlić, utoč. 461. — *u prenesenom smislu.* Zapovidje nemoći da se dijeli; i nemoć se dijeli oni čas. N. Rańina 145a. luc. 4, 39. Noćni se mrak dijeli. M. Vetranić 2, 258. Pastijeri će doć prije neg se dijeli noć. M. Držić 419. Kom se mrak dijeli i mrkla noć mine. 444. — *i samo* dijeliti se *(subjekat može biti duša ili čeljade) može značiti umirati.* Duh mi se dijeli toj djelo misleći. M. Držić 434. Jedne *(duše)* se dile smrtnim grihom. F. Glavinić, cvit. 12a. Prikuči mu uho k ustom kušajući jeli mu se duša dilila. S. Margitić, fal. 172b. Kara posli smrti onoga koji se u grihu dili. J. Filipović 1, 201b. — *cc) može biti izrečeno njesto ka kojemu se ide, ili cilj. značeńe nije samo: odlaziti, nego i: otputovati, putovati, ići.* Ter se prem diliše put Grada Novoga. P. Hektorović 8. Dili se iz Bnetaka veoma ubog put Jeruzalema. B. Kašić, iń. 26. Ah, družbo, cijeć boga, k selima našijemi s mjesta se ovoga dijelimo veće mi. I. Gundulić 99. Sved bo misli put istoka da se dijelit' bude prije. 358. Dili se po državah cirenskih. F. Glavinić, cvit. 107a. Dili se proti Barcelone. 247a. S tezijem djelom ter me ostavi i dijeli se tja daleče. Ğ. Palmotić 2, 179. Er se imamo dijelit sade put rodnoga mjesta mila. 1, 276. Kada dospje sej govore, u visoke strme gore s družinom se svojom dijeli. 3, 6a. I s tim se dilismo zajedno na moj stan. I. Ivanišević 9. Kud češ se diliti, viteški bane moj? P. Vitezović, odil. 30. Ispovidi ga pak se dili u namastir. J. Banovac, pred. 17. Posli kako naš odkupitelj za četrdeset dana na zemlji pribiva, hoti se dilit na nebesa. J. Filipović 1, 117b. Ostavivši vojsku, dili se š nime put rečenoga grada. And. Kačić, kor. 258. On ustavši za poslom se dili. M. A. Reljković, sat. L 3b. Kada se u nebo dili, mir za sobom ostavi. Đ. Rapić 294.

β. s pasivnijem značeńem. a) vidi 1, a *i* b. Mramor . . . cijepa se i dijeli na dvoje. M. Vetranić 1, 89. Desetina se dili u četiri deli. Kapt. seń. ark. 2, 82. Da se dili na polovicu. Mou. croat. 259. (1556). Jer se vojska dili na końi i piše. Đ. Baraković, vil. 72. Noćno vrime dijaše se u četiri bdenja. A. Vitalić, ist. 307. Kô u dvaest i četiri naših vremen dan se dili. J. Kavańin 474b. Vrime dije misecma se dili. J. S. Reljković 8. — *b) vidi* 1, c. Oče, ako je vzmožno, da dili se od mene ova čaša. Korizm. 29a. Čin' da moj duh od tijela jošte se ne dijeli. M. Vetranić 1, 5. Gdje se dijele grješne duše od pravednijeh. Arkiv 9, 88. — *c) vidi* 1, d. Ka žmulom cidina mirom se dijaše. M. Marulić 30. — *d) vidi* 1, e. Da se dijeli milostińa. Mon. serb. 416. (1442). Gdi se pravda dijeli. M. Vetranić 2, 351. Eto, ako t' je dan, mladiću primili, u raju oni

stan, ki se dobrim dili. P. Hektorović 62. Pir blaženi, nerazdijen gdi se dili kruh prisveti. I. Gundulić 248. Razdrtu se krpe dile. V. Došen 37b. Ovo biše bili Carigrade; posli nego u sužanjstvo pade, nejma veće slave ni pošteňa, u ňemu se ne dile prošteňa. And. Kačić, razg. 100b.

DĬJELKA, *f. dio, razdio (kod sela, zemje).* — *Postaje od osnove* dêl *imena* dio *sufiksom* ka. — *Dolazi u sjevernoj Dalmaciji sa zapadnijem oblikom* dîlka. J. Grupković.

DIJĚLOVI, *m. pl. ime mjestima. a) (kajkavski)* Delovi, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* — *b) po zapadnom govoru* Dêlovi, *dva mjesta u Srbiji. aa) mjesto pod ńivama u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 144. — *bb) vrh u okrugu kruševačkom.* Najviši vrh Mojsińa zove se ‚Delovi'. M. Đ. Miličević, srb. 720.

DIJEĻ, *praep. vid* 2. dijel. — *Kao kod* dijel *potvrđen je samo zapadni oblik* dȋ]. — *Dolazi kod dva pisca na kraju* xv *i na početku* xvi *vijeka.* Upalih u nemoć dȋ straha protivnih. M. Marulić 28. A tebe dȋ toga reče da će ‚zgubit. 54. Dȋ toga poziram svuda ja po tanci. Š. Menčetić 86.

DIJĚĻA, *praep. vidi* 2. dijel. — *U istočnom govoru* dệa, *a u zapadnom* dȋa. *nema potvrde nego za stariji oblik* dệa *u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiii *vijeka, i za zapadni* dȋa *krajem* xv *i početkom* xvi. *između ryečnika nahodi se u Stulićevu (griješkom* dijela, *i* dijeļa *kod čega je dodano da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dệa). Svetago dệa mêsta. Sava, sim. šaf. 7. Jer ako krivine ke jesu, dȋa kih bog se ne pomene. M. Marulić 24. Griha brime tešča dȋa molbe tvoje. 125. Kad vidi ku mlados ńe dȋa da cvîli. Š. Menčetić 207. Rec' mi boga dȋa! Ġ. Držić 382.

DIJĚĻATI, dȋjệam, *impf. često dijeliti; iterativni je glagol prema* dijeliti *ali se u ńekijem primjerima ne razlikuje ni po što od ńega u značeńu. — isporedi* dje̋ivati, dje̋evati. — *Pošto je* ije *mj. ńegdašńega* ě, *u istočnom bi govoru bilo* dệjati, *a u zapadnom je* dȋjati. — *Postaje od osnove* dêli *glagola* dijeliti *sufiksom* a; i *pred* a *mjeńa se u* j, *a zatijem* lj *u* ļ. — *Dolazi samo u ńekijeh pisaca* xvi *i* xvii *vijeka.* Od majke ne dȋjaj svoje slatko rođenje. M. Vetranić 2, 419. Dȋjệam se, krunice, od tvoje ljeposti, roneći suzice gorke cijeć žalosti. N. Naļešković 2, 80. Er mi se čînjaše od muke i jada, da mi se dȋjệaše od tijela duh tada. 2, 124. Mučno ti se dȋjệam is kuće. M. Držić 195. Ne dȋjệa se s očîju od drazijeh. 240. Čim svoga dragoga gledaše dȋjệat se. D. Rańina 18a. S tobom pribivati, od tebe se ne dȋjati. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 30.

DIJĚĻĚŃE, *n.* divisio, partitio, largitio, discessus, *djelo kojijem se što ili ko dijeli.* — *Pošto* ije *stoji mj. ńegdašńega* ě, *u istočnom je govoru* dệļẽńe, *u zapadnom* dȋļẽńe. — *Postaje od osnove* dệjen *part. pract. pass. glagola* dijeliti *sufiksom* je. *starijemu obliku* dȋjệenije *nema potvrde; mlađi* dȋjệenje *dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka, a najmlađi* dȋjệeńe *od* xvii *do našega vremena; između ryečnika u Vrančićevu* (dȋjenje ‚partitio'), *u Mikaljinu* (dȋjenje, odȋjenje, otitje ‚profectio, discessio, discessus, itio, abitio, digressus, digressio'; dȋjonje, razdȋjenje ‚divisio, partitio, distributio'; dȋjenje jedne stvari od druge ‚divortium, sectio, separatio, divisio'), *u Belinu* (dijeļenje ‚abitus' 543a) *u Bjelostjenčevu (kajkavski* deleńe *i* dileńe), *u Jambrešićevu (kajkavski* deleńe) *u Voltigijinu* (deleńe, delba ‚spartimento, divisione' ‚theilung'; dȋjeļeńe ‚separazione, partenza' ‚theilung, abreise'), *u Stulićevu* (dijeļeńe ‚partitio, separatio, distributio, discessus, abitus'), *u Vukovu* (dijeļeńe, deļeńe, 1. divisio'; 2. ‚largitio stipis').

1. *supstantiv verbalni od aktivnoga* dijeliti *za sva značeńa kazana kod* dijeliti, 1. Gdi je vječno dijeļenje od božje milosti. M. Vetranić 1, 465. L'jepo su se Jakšići u d'jeļenju pogodili. Nar. pjes. mikl. beitr. 26.

2. *supstantiv verbalni od refleksivnoga* dijeliti se, *odlazak, odjeljivańe, vidi* dijeliti *pod* 2, b. O nemilosrdno dȋjenje, o strašno odlučenje! Korizm. 17a. Ne mogu, gospoje, ne sdružit' cvîjenje, kad godi na moje pomislim dȋjeļenje. N. Naļešković 2, 103. Tvoje mi dȋjen'je toli zlo cvîjenje u srce postavi. D. Rańina 19ab. Počeše oni svi prolivati suze cić ńe dȋjenja. B. Kašić, is. 107. Jeda ne znaš, u zamńenju i u kojoj buci stane nebo i zemja svake strane, kad je vojska na dȋjeļenju? I. Gundulić 32. Vjetric tih veseli na dȋjeļeńe plavi nuka. G. Palmotić 1, 277. Također od posidovańa župe i dileńa na dospitku od iste s hlagosovom puka. J. Banovac, razg. ix. Ne znaš, kad se od tebe dili duh od milosti, . . . s ovim ‚dileńem' gubi se kraļestvo nebesko. M. Zoričić, osm. 22. — *i o smrti:* Pokli t' je prišlo tač s životom dijeļenje. M. Vetranić 1, 95. Ako si u vaju, ne jer češ s svijeta poć, nego li jer mladu domaću imaš oć, ona kad bude tve dijeļenje uznati, take su žene sve, malo će hajati. N. Dimitrović 30.

DIJĚĻITI, dȋjệîm, *impf. dijeliti.* — *Dolazi dva puta (samo praes.* 3 *plur.* dȋjẹ) *u jednoga pisca* xviii *vijeka, ali će biti jamačno radi slika.* Jer do dvaest i jedne nedȋje one tebi mladu jańad dȋje. J. S. Reļković 385. S toga žene od svake nedȋje po dva dana od posla se dȋje. 413.

DĬJET, *f.* pueri, liberi, *kao* djeca, *vrijedi kao množina imenu* dijete. — *Pošto* ije *stoji mj. ńegdašńega* ě, *bilo bi u istočnom govoru* dêt, *u zapadnom* dît. — *Postaje od osnove* dêt *(vidi kod* dijete) *sufiksom* ь. — *Riječ je stara (u obliku* dêtь) *i možebiti praslavenska, premda još u drugijem slavenskijem jezicima nema potvrde kao kolektivnom imenu (osim stslov.* dêtь) *nego kao pluralu, isporedi stslov.* dêti, *rus.* дѣти, *češ.* děti, *pol.* dzieci. — *Kaonoti kolektivno ime nema množine, ali se gdjekad radi značeńa shvaća da je samo množina (kao u Stulićevu ryečniku); i u jednini nema potvrde za nom. i loc. a od ostalijeh padeža ńeki su se duļe, ńeki kraće uzdržali; u Dubrovniku se još čuje gen. i voc.* — *Između ryečnika dolazi samo u Stulićevu (pl.* dijeti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (dêtь). *a) gen.* dȋjeti *dolazi od* xii *do našega vijeka gotovo samo kod Dubrovčana.* Iziti mi od znanija mojego i dêti. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ukopaj tvoje mrtvo dvoje dȋjeti. M. Vetranić 2, 489. Tebi se pristoji svu pomńu uzeti od mene i ovo dvo'e dȋjeti. F. Lukarević 314. Ali tad dvoje diti Menelao ne imaše? D. Zlatarić 13a. Koji ima dvoje dȋjeti. I. Đorđić, salt. 286. Da udovička jedna kuća desetero dȋjeti ima. B. Zuzeri 199a. Da je na Mljetu, im'o bi kuću dȋjeti. (Z). Poslov. dauič. 14. ‚Rodila je petero dȋjeti'. *(u naše vrijeme u Dubrovniku).* — *i u ovom primjeru biće gen., premda bi se po smislu prije pomislilo na acc.:* Te nas je držao u dobroj pravici, kako otca deti svoje. Starine 12, 35. (1712). — *b) dat.* dêti *u knjizi pisanoj* xiv *vijeka:* Protopopê Prohoru i jegovê dêti i v'nučiju i prêv'nučiju. Dеč. bris. 66. Kako mu da u baštinu i jegovê bratiji i jegovê dêti. 67. Jemu i jegove bratiji i jegove dêti. 68. — *c) acc.* dêtь *samo u*

knizi pisanoj XIII *vijeka crkvenijem jezikom:* Vьsêhъ že vasъ jako i svoju dêtь vъspêhъ. Sava, sim. pam. šaf. 3. — *d) voc.* dìjeti *od* XVI *do našega vijeka samo kod Dubrovčana.* Dijeti! jeda jedenja što imate? N. Rañina 127a. joann. 21, 5. O dijeti, s vami bog! M. Vetranić 2, 306. Mûčite, vi dijeti! N. Naješković 1, 240. Djeco, dijeti, čovuļci, čuvajte se šijuna. M. Držić 407. Dijeti, brzo kleknite prida ń na koļena. B. Zuzeri 235a. Ne tič'te me, mila dijeti moja! er me jadna nješto kosti bole. Nar. pjes. bog. 236. ‚Jadna dijeti, što činite!' *(u naše vrijeme u Dubrovniku).* — *e) instr.* dêtiju XIII *i* XIV *vijeka.* Grьdь ksnezь i zь dêtiju. Mon. serb. 12. (1222—1228). Mirьša i z' dêtiju . . . Dragija i z dêtiju. Deč. bris. 8. Odoļa z dêtiju. 23, *i još na premnogijem mjestima.* — *početkom* XV *vijeka ima mladi oblik* detju: Ako li oba i z detju više rečenomь. Mon. serb 259. (1405).

DIJETAC, dijeca, *m. djetić, mladić.* — *U zapadnom govoru* ditac, *jer* ije *stoji mj. ńegdašńega* ê. — *Postaje od osnove* dêt *imena* dijete *sufiksom* ьcь. — *Dolazi* XVI *i početkom* XVII *vijeka.* Jest ofde jedan ditac ki jima pet kruhof ozimčenih i dvi ribe. Bernardin 35b. joann. 6, 9. Ta ditac pade v more. Mirakuli. 78. Dijetac od dvadeset i jedno godište. M. Držić 252. Smamni ditac ļubavju goraše. F. Vrančić, živ. 34.

DIJETE, djêteta, *n.* infans, puer (puella), filius (filia). — *Akc. kakav je u gen., takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. (koji je jednak nominativu), i voc.:* dijete. — *U južnom govoru* ije *stoji mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom je govoru* dête, *u zapadnom* dite. *kod oblika u kojih je* ê *kratko, u ercegovačkom govoru* dj *mjeńa se u* đ: đeteta, đetetu *itd. drugo* e *postalo je od staroga* ę; *osnova je isprva bila* dêtęt. *ova postaje sufiksom* ęt *od starije osnove* dêt *(isporedi kod* dijet), *a ova pasivnijem sufiksom* t *od korijena* di, *sisati (vidi* dojiti) *kod kojega se i ojačalo u* ê. *prvo bi dakle značeńe kod ove osnove bilo: dojen, vidi* Miklošić, vergl. gramm. I2, 137. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dêtę, *rus.* дитя *(starije* дѣтя), *češ.* dítě, *pol.* dziecię. — *U svijem je rječnicima.*

1. *oblici. nom., acc., voc. nemaju sufiksa, te još i krajńe* t *od osnove otpada; kod ostalijeh su padeža u novija vremena sufiksi isti što su i u sredńijeh imena sa sufiksom* o *u nominativu.* — *od starijih oblika dolazi gen.* dêtete *krajem* XIV *vijeka,* Spom. sr. 1, 32. (1400); *ne sasma obični dat.* dêtetevi *dva puta:* XII: Mon. serb. 6. (1198—1199) *i* XIV *vijeka:* dêtetevê, 225. (1395); *instr.* djetetem XVII *vijeka (mogla bi biti i štamparska pogreška),* M. Divković, zlam. 46. — *nije dobro što kod dva pisca* XVI *vijeka dolazi u acc. oblik genitiva kao da je ime muško:* Nađoše Mariju i Jozefa i djeteta postavļena u jasli. N. Rañina 21b. luc. 2, 16. Dajte ovoj djeteta živa. 71a. 3reg. (1car.), 3, 27 Djeteta uzdvignut zakoni svetima njeki je općen put i dobrim i zlima. M. Vetranić 2, 444. Još toga djeteta ste imali? 2, 457. *(što je još gore, u prvoga od ova dva pisca predikat i atribut na dva su mjesta muškoga roda:* Dijete moje leži u kući nemoćan. N. Rañina 31b. mat. 8, 6. Ozdravļen jest dijete. 32a. mat. 8, 13). *nešto je drugo u ovijem primjerima u kojima acc.* djeteta *stoji kao apozicija uz zamjenice* te (tebe), ga (ńega). Mozgom vrlijem od živina zadojih te jur djeteta. G. Palmotić 1, 124. Nedorasla još djeteta ja te naučih. 2, 312. Pelenica, u koju ga milo zavi djeva majka jur djeteta. N. Bunić, dubr. 4. — *plurala nema, nego mješte ńega dolazi collect. f., i to* dêtь *(vidi* dijet) *u starija vremena, u novija* djeca *(koje također vidi).*

2. *značeńe.*

a. *po postańu znači čeļade (muško i žensko) koje se istom ili nedavno rodilo, koje još sisa i ne ide; ali se često pruža i na mlado čeļade koje još nije doraslo (do ženidbe, do udaje), tako da je gorńa granica od* 12 *do* 18 *godina. a) uopće.* Uzmi dijete i mater ńegovu. N. Rañina 24b. mat. 2, 13. Sliši dobro, Inpolite, razum imaj, nisi dite. P. Hektorović (?) 122. Kleti Turci vitezovi djetetom ga zaplijeniše. I. Gundulić 507. A to drobno dite sebi prorokovaše. F. Glavinić, cvit. 404a. Dijete od sise ‚puer lactens'. J. Mikaļa, rječ. 69a. Da ulije vodu na taki način da voda dotegne i oplače pût od glave i kožu od diteta. M. Bijanković 30. Kada on još ditetom sveštenika pogrdi. A. Kanižlić, kam. 839. Koji poče ļubit gospodina mlado dite od malo godina. And. Kačić, razg. 18a. Istina je; to i dite znade. 161b. Dite od osam godina. kor. 286. I provede tri šćeri Karlove: jedno mi je dugokosa mlada, a drugo je pod prsten djevojka, a treće je dijete nejako. Nar. pjes. vuk. 1, 338. Plače Bogdan kao dete malo. 1, 538. Kad je dete do koña doraslo. 2, 71. Jedno mlado jučerańe dete. 2, 158. Todor uze dete u naručje. 2, 160. Al' kod dvora nije ni jednoga, već otišli na carevu vojsku, osim jedno dijete Stjepane, nema ńemu već dvanaest ļeta. 2, 595. Đetetu podaj, a ne obreci nikad, kao ni Turčinu. Nar. posl. vuk. 78. Jedno muško i jedno žensko dete. Nar. prip. vuk. 172. Lupež se uzda u kletvu, dijete u plač, žena u prijevaru. Pravdonoša 1852. 31, 4a. Koji je kao dijete došao u Dubrovnik. Vuk, nar. pjes. 1, VI. Koju su i meni, kao malome djetetu, pjevali. 1, 195. Nekako dijele muško na pet a i žensko na pet razdijela. po godinama, muško: ‚dete' do 15, ‚momak' do 20, . . . a žensko: ‚djete' do 13, ‚đevojka' do 20, . . . V. Bogišić, zborn. 72—73. — *b)* od malena (mala, malahna) djeteta, od djeteta, iz djeteta *znači: dok je ko bio još dijete, od djetiństva, iz djetiństva, isporedi* djetiństvo. Jerь si živêlь odь mala dêtete u dvoru gospodina kraļa Tvrьtka. Spom. sr. 1, 32. (1400). Od malahna sam djeteta uljezao u ovi manastír. M. Divković, bes. 409b. Od malahna djeteta ‚ab infantia'. A. d. Bella, rječ. 302a. Vjerno sam te dvorio od djeteta malahnoga. Nar. pjes. bog. 51. Mi smo mi od malahna djeteta hodili u crkvu. A. Kalić 21. Ni ostalu muku tvoju, koju no si ti mučio od deteta malenoga. Nar. pjes. vuk. 1, 95. — Ali mene većma smeta Milijenkova uspomena, komu je bila od djeteta još Dubravka narečena. I. Gundulić 164. Iz malahna, od djeteta ‚ab infantia, ab infante' *itd.* J. Mikaļa, rječ. 161a. S kijem s ļubavi prevelikom od djeteta jošte uzrasti. P. Kanavelić, iv. 28. Bješe od djeteta živio toli opako. I. Đordić, ben. 166. Na oni način, kako si od djeteta bio uvježban. A. Kalić 367. — Nemu obećah iz djeteta. G. Palmotić 2, 234. Oni su se iz malena gledali, iz malena do golema djeteta. Nar. pjes. vuk. 1, 401.

b. fetus, partus, *što još nije rođeno ili se istom rada* Uzveseli se dijete u utrobi ńe. N. Rañina 16b. luc. 1, 41. Ako do vraćenja moga ne primeš ditcta. Aleks. jag. star. 3, 223. O Aleksandre, pospešaj dite učiniti. 320. Dijete izvrći ‚abortum facere'. A. d. Bella, rječ. 10a. Žene koje utuše dijete u utrobi svojoj povoļno. F. Lastrić, ned. 140. Ako bi se paka dite na svitlost dalo. Ant. Kadčić 129. Niti češ se s tim detetom što ti je pod srcem rastati dokle ruku preko tebe ne prebacim. Nar. prip. vuk. 70. Po gradovima za

istino se drži, da ženi bređoj na um pane na kakovo jestivo pa ako joj se ne donese da može izbiti dijete. Nar. prip. vrč. 161. Sad osudi da Stana ostane kod potoñega muža doklen god rodi ono dijete. Pravdonoša 1852. 23, 4a.

c. filius, filia, *sin i kći, makar kojijeh godina bili, i stariji uopće zove svojim djetetom mlađega, kao od mila.* Da nê trêbê ni mojemu dêtetevi ni mojemu unučetevi. Mon. serb. 6. (1198—1199). Kraljevstva mi vsepočtenomu dêtetevê mojej kćerê Stanê. Mon. serb. 225. (1395). Onь te imaše i držžaše koliko svoje dête. Spom. sr. 1, 32—33. (1400). Poslahь k mnogo počtenoj općini, vlastelomь dubrovačćêmь slugu našega, dijete ukućńe Grupka. Mon. serb. 329. (1423). Ovo dijete naše Kamilo obļubio je djevojku. M. Držić 228. Dijete pozno, rana sirota. (D). Poslov. danič. 16. A nejma š ńom djeteta, na poštenja ki bi uzleta. J. Kavańin 101b. Ajme dite! kud te rinu*(h)* lipu kitu materinu! V. Došen 167b. Ustani se, moje dite drago. And. Kačić, razg. 25a. Posli nego š ńome dite imade, posla je k otcu. 49. Muč', ne luduj, drago dite moje! to je tvoja velika sramota da tuđina zoveš za divera. Nar. pjes. vuk. I, 579. Pa dijete majci govorilo. 2, 27. A ti tvoje dijete upitaj boji li se do boga ikoga. 2, 29. U jadnoga Mihaila bana kako nema muškoga đeteta. 2, 61. Prometnu ga kroz nedra svilena da b' se dete od srca nazvalo *(vidi kod* srce). 2, 157. Slatko dete, Sekula nećače! možeš li mi rane preboleti? 2, 509. Oče, dajte vašemu đetetu *(kćeri)* dobru riječ. Vuk, nar. pjes. I, xi. Koji uzmu koga mjesto svoga djeteta. 2, 157. Ne imamo drugo dijete nego ńu jedinicu. Pravdonoša 1852. 33, 4a. Nitko ne uzima tuđe dijete pod svoje. V. Bogišić, zborn. 311. *kad se govori* tuđe, mliječno, kraļevo dijete *s osobitijem značeńem, vidi kod* tuđ, mliječan, kraļev. — *amo spada i ovo:* Ovo je dubrovačko dijete *(= Dubrovčanin).* M. Držić 294.

d. *često (ali gotovo samo u poeziji) govori se* dijete *o odraslom mladom čovjeku, mladiću.* Još Biserko dijete mlado, ružom lice komu zene, u plahoći bez obzira, na bojnicu čim nasrće, izpod sabļe britke umira. I. Gundulić 410. Podiže se plaho dijete, mlad car Osman, s Carigrada na pogube, raspe i štete poļskijeh poļa i livada. 416. Ovdi dijete došav morno tirajući zviradi, spusti se na travicu meku. M. Katančić 48. Mene prosi Ive dite mlado. Nar. pjes. vuk. I, 241. Kako li je dite Nikolica .... odbigla ga majka i ļubovca. 1, 593. Ta ti li si, dijete Milošu! ta ti li si, moj mili nećače! 2, 154. Čuti nejak carević Urošu, čuti d'jete, ništa ne besjedi. 2, 190. S deśne strane dijete Maksime, što je Maksim krasan duveglija. 2, 544. Pred ńim sjedi dijete Maksime, na koļenu sitnu knjigu piše svome tastu duždu od Mletaka. 2, 565. Što uteče mladu Tatomiru dočekuje dijete Gruica. 3, 13. Zemļi pade dijete Tadija te on gađa na kulašu Tala. 3, 199. Kako d'jete vješto końa igra. 3, 389. Jer pogubi Ostroč-kapetana, ludo d'jete, jedinca u majke. 4, 209.

e. *u ńekijem krajevima u Srbiji* djototom *se zove badńak.* U Podibru, od tri badńaka, jedan je upravo ‚badńak', drugi ‚badńačica', a treći ‚dote' (ńihovo). M. D. Milićević, živ. srb. 2, 23.

f. *vidi* krsti-kume-dijete.

DIJÈTITI SE, dijetîm se, *impf. djetińiti.* — *U južnom govoru* ije *stoji mj. ńegdašńega* ê; *zato je u istočnom govoru* dětiti se, *a u zapadnom* dîtiti se. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* dijećah se *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dijetî se; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf.* — *Postaje od osnove* dêt *imena* dijete *sufiksom* i. — *Dolazi samo u Vukovu rječniku.*

DIJÈVATI, dijevâm. *impf.* ponere, collocare, *metati, stavļati.* — *U južnom govoru* ije *stoji mj. ńegdašńega* ê, *za to je u istočnom govoru* dévati, *u zapadnom* divati. — *Akc. kakav je u inf., takav je u praes.* 3 *pl.* dijèvajû, *u aor.* dijèvah, *u ger. praes.* dijèvajûći, *u ger. praet.* dijèvâv, dijèvâvši, *u part. praet. act.* dijèvao, dijèvala; *u ostalijem je oblicima onakav, kakav je u praes.* — *Postaje od osnove* dê *glagola* djeti (djesti, djenuti) *sufiksom a pred kojim stoji* v *radi zijeva.* — *Dolazi od* xviii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (devam, vidi polažem), *u Stulićevu* (divati ‚seponere, reponere rem aliquam aliquo ne alter sciat'; dijevati, vidi udijevati), *u Vukovu* (‚ponere, collocare').

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Meni više ne tribuje pivat, niti ovdi ńegva dila divat. Š. Štefanac 19. Nesuć jaja al pod se ne diva. J. S. Reļković 157. — *b) kao imperfektivni glagol prema* zadjesti, *zadijevati:* Ruže cvale, a one ih brale, Vukotićku za kalpak dijevale. Osvetn. 3, 110.

b. *sa* se, *refleksivno kao* namještati se, nastańivati se, *ali uz to tako, da nije poslije lako naći onoga koji se namjestio.* Može biti da ti ona dađe, ali za to sva kuća ne znade, neg se čudi kud se štošta diva. M. A. Reļković, sat. C4b. A za boga, moja mila majko! kad m' odvoji od oca mojega koji nema do meno jednoga, kud ćemo se majko dijevati? Nar. pjes. vuk. 2, 27. Još da smješe čekati u Nišu, dok im dođe sobom Karađorđe, ne bi znali kud bi s' dijevali. Pjev. crn. 108a. Kud se to deva rod s naše jabuke? Nar. prip. vuk. 18.

DIJÈŽA, *vidi* diža.

DÎJEŽVA, *vidi* dižva.

DIJOKLIJA, *f.* Dioclea, *vidi* Zeta. — *Dolazi na jednom mjestu* xiii *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Azь grěšьni Stefanь, velij kraļь, namêstьnyj gospodinь vьse srьbьske zemļe i Dijoklije i Dalьmatije i Travunije i hlъmьske zemļe. Mon. serb. 9. (1222—1228).

DIJOKLITIJA, *f.* Dioclea, *vidi* Zeta. — *Dolazi od* xiii *do* xvi *vijeka, i u Daničićevu rječniku. (Otac Stefana Nemańe)* izьšьdь vь město roždenija svojego rekomoje Dijoklitija rodi i sego svetago otroka. Stefan, sim. šaf. 2. Stefanь, věnčani prьvi kraļь vьse srьpskyje zemļe, Dijoklitije i Travunije i Dalьmacije i Zahlъmije. Mon. serb. 11. (1222—1228). *(Sava)* Dalmatije i Dijoklitije arhijepiskopь. Domentijanь 187. Azь grěšьni Božidarь Vuković, otьčьstvomь otь Dijoklitije jože jestь vь prědělěhь mačedonnskyihь. (1537). (Zna se da je Božidar ovaj bio iz Podgorice). Vuk, prim. 14.

DIJOKLITIJAN, *m.* Diocletianus, *ime rimskom česaru, grč. Διοκλητιανός.* — *Dolazi u knizi pisanoj* xvi *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dioklitijanь). Bê Dijoklitijanь rodomь otь Zote. Pam. šaf. okáz. 55. (1503).

DIJOKLITIJANOV, *adj.* Diocletiani, *koji pripada Dijoklitijanu.* — *Dolazi u knizi pisanoj* xvi *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (Dijoklitijanovь). Erkulijo že iměše ženu dьšterь Dijoklitijanovu. Pam. šaf. okáz. 55. (1503).

DIJOKLITIJSKI, *adj. koji pripada Dioklitiji. — na jednom mjestu* xvi *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (dioklitijskyj). U Zeto, dijoklitijskomь pomoriju. Pam. šaf. okáz. 59. (1508).

DIJÒMANAT, dijòmânta, *m. vidi* dijamanat.

od tal. diamante. — *Dolazi od* XVII *vijeka a u naše je vrijeme kod naroda običnije nego* dijamanat. Prsi tvrđe od dijomanata rastapate. V. Andrijašević, put. 26. Na ruci ‚jom' bijaše dijomanat zlatni prsten. Nar. pjes. mikl. beitr. 18. A bješe mi na ruci moj pus*(t)* prsten dijomanat. Nar. pjes. bog. 135. U zube im sjajni dijomanti. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Ostade mi prsten dijomanat. herc. vuk. 23.

DIJOMIDIJE, *m.* Διομήδης, Diomedes, *muško ime (kaluđersko).* — *Dolazi prije naščga vremena.* Dijomidije (jeromonah). Š. Novaković, pom. 60.

DIJONIS, *m. vidi* Dijonisije. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Dijonis Areopagita slipca jednoga dopeļa prida jn. F. Glavinić, cvit. 36b. Visom ki je slavan Dijonisom. J. Kavanin 137b.

DIJONISIJA, *f.* Dionysia, *ime žensko prije našega vremena. vidi* Dijonisije. Dijonisija (kaluđerička i svetovno). S. Novaković, pom. 60.

DIJONISIJE, *m.* Διονύσιος, Dionysius, *ime muško, osobito kaluđersko. u ovom obliku postaje po grčkome, a po latinskome i po talijanskom* Dijonisijo, Dijonizijo, Dijonižijo, Dijonis, Dijonižijo. — *Dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Izbravь prěpodobna muža imenemь Dijonisija jeromonaha. Sava, sim. šaf. 8. Dijonisije. S. Novaković, pom. 60. Jeromonah—Dijonisije. Šem. srb. 1882. 20.

DIJONISIJEV, *adj.* Dionysii, *koji pripada Dijonisiju.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dijonisijevь). Dijonisijevi obytěli Teodosije jeromonahь. Mon. serb. 128. (1347). Otь tole na Dijonisijevь vinogradь Židilca. 197. (1381).

DIJONISIJO, *m. vidi* Dijonisije. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka.* ‚Bogoslovci ili teoloji, Dijonisijo, Kliment . . . Š. Budinić, sum. 67a. Bogu, divici Mariji, s. Dijonisiju, . . . F. Glavinić, cvit. 430a. Dijonisijo iz Areopaga. J. Matović 178.

DIJONIŽ *i* DIJONIŽI, *m. vidi* Dijonisije, *tal.* Dionigi. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Obraćenje svetoga Dijoniža. I. Ančić, svit. XXVII. I Dijoniža Sensensmita od ljekara najmudrijega. J. Kavanin 108a. Poslije i stari Dijoniži sgradi zide i arsanu. 138b.

DIJONIŽIJO, *m. vidi* Dijonisije. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Koji sluga bijaše kraļa Dijonižija. I. Ančić, svit. 23. Uče ss. otci Dijonižijo, Ciprijan . . . J. Banovac, razg. 217. To nam svidoči s. Dijonižijo. F. Lastrić, test. ad. 61b.

1. DÍKA, *f.* decus, honos, gloria, *kao* slava *i* čast, *znači veliku hvalu, pohvalu, dobar glas koji se na daleko širi, ali mańe nego slava a veće nego čast. razlikuje se od slave i od časti i tijem što se ističe da se ona pohvala javno pokazuje, osobito riječima, i tijem što se može kazati o čem što uprav nije dostojno hvale. — Akc. se mijcna u voc.:* dîko, dîke. — *Postańe nije poznato. može biti i tuđa riječ. — Dolazi od* XV *vijeka, i u svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚gloria; laus'), *u Mikaļinu* (dika, čast, pošteńe ‚honos, honestas, decor, laus'), *u Belinu* (‚decorum' 246a; ‚gloria' 351a; ‚honor' 370b), *u Bjelostjenčevu* (dika, slava ‚gloria'), *u Jambrešićevu* (‚gloria'), *u Voltigijinu* (‚onore, gloria, e delizia' ‚ruhm, freude'), *u Stulićevu* (‚honos, decorum, honestum, laus'), *u Vukovu* (‚der stolz' ‚gloria'), *u Daničićevu* (‚gloria').

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) uopće.* Dike ter hvaļenja presvetoj Juditi hoću govoriti. M. Marulić 7. Hvala budi, slava i dika Isukrstu va vik vika. P. Hektorović (?) 99. Er ku ċ' *(češ)* dobit' na svit diku da ńegove grozne suze rad ļuvene tvoje uze obrate se š ńim u riku? A. Čubranović 159. Čuvaj se iskanja tašče dike. Nauk brn. 47a. O Šiško, pokoli ležiš sad pod ovim kamenom, ovu t' rič ja sada govoru za diku. D. Rańina 61b. Imanje čoviku s časti je i s dike. M. Bunić 25. Na slavu i diku blažene dêvy Marije. Mon. serb. 559. (1618). Slava ocu, sinu dika, čas svetomu duhu budi. I. Gundulić 194. Tvoja slava prostrijeće se i tva dika priko svijeh država. Ġ. Palmotić 1, 110. Bojni ostavi mač i kopje, i s kijem steče vječne dike, glasovito svoje oklopje. 2, 50. Našim bi dika i čast, a Turkom sramota. B. Krnarutić 20. U čas vidjeh diku strenu. B. Kanavelić, dubr. 10. Da ga u mnogoj slaviš dici. A. Vitaļić 74. Tanclingera nije omučat, kom je dika u rječniku, kog' sastavi, veću bi imo da ga objavi. J. Kavańin 157b. I sadri joj davnu diku, krunu i oblast svukoliku. 292b. Neka budu za veću diku i slavu božju. F. Lastrić, od' 330. Kolika nam je to dika i pošteńe! A. Kanižlić, uzr. 120. Ļubav uredna hoće da činimo veću cjenu od života iskrńega potrebnita, nego od naše dike i naše svjetlosti. Đ. Bašić 105a. Neka dikom tvoga imena svaka slovi pokrajina. P. Sorkočević 579a. Tko se mog'o nadat' viku da će Poļak glasoviti svijetla imena svoga diku tač sramotno pocruiti? 581b. — *dolazi s ńekijem glagolima:* dati, vratiti: Koje ti ćemo hvale i dike, o nebeska diko, dati? Ġ. Palmotić 2, 70. Ni dostojnu čast, ni diku, ni visoku davaš slavu. A. Vitaļić, ost. 4. Od sviju se ļudi tebi daje dika. A. I. Knezović 258. On ga stvori na svoju priliku da ga slavi i daje mu diku. M. A. Reļković, sat. F 4a. Koje ćemo hvale i dike veličanstvu tvom vratiti rad milosti tač velike? Ġ. Palmotić 1, 401. — učiniti: Diku komu učiniti ‚honore aliquem afficere'. J. Stulli, rječ. 110b. — steći: Neumrle dike i hvale steć dostoji. Ġ. Palmotić 2, 463. — *b) s osobitijem značeńem* rajska (nebeska) dika *što je što raj ili uživańe raja. isporedi kod* slava. Neka s tobom po sve vike veselim se u rajske dike. P. Hektorović (?) 146. Neka u vijeke gori u slavi jesmo, da uživamo u pokoju rajske dike život. J. R. Gučetić 13. Pokli u zraku svetom odi po sred rajske dike i gizde, prije neg stvorih nebo i zvizde tebe utroba ma porodi (‚in splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te'). I. Đorđić, salt. 383. Od ńega *(Isusa)* diku nebesku dobiti. A. I. Knezović 29. Ki nam daje rajsku diku. Nar. pjes. istr. 6, 15. A duša spasena va dike nebeskoj. Nar. prip. mikul. 141. *tako je i ovo:* U dici gor nebeskijeh od višina. A. Vitaļić, ost. 132. Tu se žive po sve vike uživajuć andeoske (‚angjeovske') dike. T. Babić 6. — *u ovom primjeru metonimički o bogu.* Ja prid tvu grem diku kako no nemoćnik, ki grede k ličniku. D. Rańina 146b.

b. jactantia, *djelo kojijem se sam ko diči, gizda, ili hvali, hvasta. često, ali ne svagda, u zlu smislu.* Gdje li ti je tvoja dika i gizda? Zborn. 154a. Svrće se još ova za diku u okol jaki no od lova brzi hrt i sokol. Š. Menčetić 77. Gizdah se ńe slavom jak dikom jelinčac i cvitak meu travom. 274. Ako gdje koja vil opira obraz bil za diku ļuvenu. M. Vetranić 1, 90. Kako se on isti diči . . . . Nikoji od ove ńegove dike mučeći, druga donose. A. Kanižlić, kam. 5. Tlačiš izprazne te dike i ludo bjeguće hvastanje. I. M. Mattei VII. Milosava vodi radi dike, radi dike i rad' razgovora. Nar. pjes. 4, 265.

c. *ono što se čini da se pokaže komu dika, čast.* I ukopne smrtne dike bjeh vam veće pripravio. Ġ. Palmotić 1, 91.

d. *ono radi čega je ko hvaļen, slavļen, ili čim se hvali, diči. a) uopće.* To će biti dike ńemu ki

je svet i milostiv u vijeke. M. Marulić 52. Vašega roda glas za diku svitu dan. Đ. Baraković, vil. 4. Pošteno umriti dika je života. 78. Er kad budoš ti uzeti zemji ovoj svoje dike. I. Gundulić 92. Držahote za čas svoju i najveću diku i slavu: za vašega cara u boju izgubiti rusu glavu. 290. I to je naša dika i hvala, pomńu imat vrh tve časti. G. Palmotić 1, 157. Plemenito srce gdi je, sve se imaju dike ufati. 2, 329. Kada kraļ zove gospodu, dika im je. S. Margitić, fal. 233. Časni lovor, ki je dika svijeh viteza, svijeh pjesnika. I. Đorđić, uzd. 178. Dicu rodit i imati, to je ženi lipa dika. V. Došen 183b. Učit nije sramota, već dika. J. S. Reļković 33. Od mojijeh devet milih brata što ti mene jednog ne ostavi, najmlađega, ja najstarijega, tebe diku, a mene zakletvu? Nar. pjes. vuk. 2, 209. Svi Srbini veseļe činiše, na gradov'ma pucaše topovi, jer je Lazar posjek'o Arapa, Srbinima svima dika jeste. 4, 309. Svaki nosi bjeleg od Turčina, krvavijeh rukah do lakatah, neki jednu, neki dvije glave, . . . Eto, pobre, sad junačke dike! Ogl. sr. 228. Što je veći teret na taļiga*(h)* to je riđi dika. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 355, — *u zlu smislu.* Nevjera i laž ńe su dike. G. Palmotić 3, 12a. — *b) javna služba, čast, vidi* čast *pod* 2. Kako poglavice gosposke onijema kojijeh uzdižu na koju veliku diku, udjeluju śe što je potrebno. Čestitosti. 48. Prem da bi sjali s dikom kardinalata. I. J. P. Lučić, nar. 108. — *c) što čini da je ńešto (tjelesno ili umno) lijepo ili ļepše, ures. aa) uopće.* Ruci zlat prstenčac za diku svak nosi. Š. Menčetić 49. Djevica bješe do pasa za diku prosula venčac. M. Vetranić 2, 101. Besjednici . . . besjede čińahu bez nijednoga uresa ni dike od riči. D. Rańina 91a. Ostriže s mrca vlase, te ih iz groba stavi na se, plijen od smrti da je sva dika. I. Gundulić 221. Vječna svjetlos tva vesela neba je zraka, svijeta dika. 237. Ako opade lijepa rusa, svitla dika od prolješća, i ostavi vrhu busa drače smrtne mješte cvijeća. I. Gundulić 268. Svakomu j' u ruci sulica, a na ńoj za diku svilna horugvica. B. Krnarutić 13. Pristoļe za diku veličanstva kraļevskoga uzdignuto. B. Zuzeri 174b. — *bb)* splendor, luxus, pompa, *ures kojijem što veličanstveno postaje, i koji se samo velikijem troškom nabavļa.* Ni Salomun zaisto va vsoj svojoj diki tako odiven bil. Postila 14b. Odiven u dici, kavadi do zemļe. Đ. Baraković, vil. 36. Vojevode, knezi i bani prid ńim redom jezde u dici. I. Gundulić 398. U sadańa doba u dici dvor mu kraļev svjetlos dava. 424. Ništa drugo ne hoće se ovoj pirnoj spravi i dici. G. Palmotić 2, 221. Sta na stolu prebogatu punom dike i obili. J. Kavańin 26b. Nij' se blagom raskašati Isusovim redovnikom, dom i odar imat zlati, i živiti mnogom dikom. 378b. Dika u odjećah ‚luxus vestitus'. A. d. Bella, rječ. 571b. Da se naša carska dika u robstvo promijeni. I. Đorđić, salt. 308. Na se turi odelo od dike: sve kadivu i ženo zlato. Nar. pjes. vuk. 2, 613. — *cc) tjelesna ļepota, krasota ili uopće milokrvnost, osobito kod ženskoga čeļadeta* Gledajuć, gospoje, tvoj obraz gizdavi u ki narav svoje sve dike postavi. H. Lucić 202. Jer slavno ličco tve i dike ostale nadhode na svit sve i slave i hvale. 206. Za toj rijesmo, do starosti da služimo dike vaše. N. Naļešković 1, 238. Poznat će po licu po momu, koliku ja patim tužicu za rajsku ńe diku. 2, 9. Er ako ti imaš ļepotu i dike, ja vjeru, neka znaš, ka stoji u viko. 2, 97. Tva dika ļuvena siluje na sviti taj srca kamena studena ļubiti. D. Rańina 71a. Zvijezda jasnos potamniva sunčanome prid svjetlosti; gdi su rajske sve ļeposti, dika umrla tašta biva. I. Gundulić 73. Dal' sve dike budu ostati tužne ove nesrećnice: svijetle oči, prami zlati, slatki pogled, rajsko lice? 96. A Varšovske lijepe i mlade sve gospođe pune dike izišle su vrh livade po kraj bistre Visle rike. 398. Plemenitoj Margariti, ke Pavlimir ļubi diku. G. Palmotić 1, 82. S tvojom ćercom, koje dike gospoduju srce meni. 2, 289. Ke iztrajah vrijeme, koja blaga, pomoći i hitrine, da naravna dika moja pristavļenom dikom sine! I. Đorđić, uzd. 39. Zaludu ti, zlato materino, zaludu ti dika i ļepota, kad si, zlato, na srcu bolesno. Nar. pjes. vil. 1868. 447. *u ovijem primjerima stoji metonimički i znači lijepo žensko čeļade:* Mnokrat smo Dubrovnika razumjeli čudne hvale, navlaš slavnijeh vašijeh dika, ke su lačne napitale i studenijeh ogrijale. N. Naļešković 1, 165. Tvu gizdavu diku *(kćer Prozerpinu)* daj nam za kraļicu. I. Gundulić 118. — *i kod drugoga:* Slast i dika tijela našega skoro bude kao i gńila. Zborn. 28a. ark. 9, 78. Cvijeće, gubeć predńe svoje dike, prigiba se zemļi nica. G. Palmotić 2, 48. Od nepomne tač živine rumen trator kad se uvrijedi, dika mu on čas sva ne izgine, nu po malo sahne i blijedi. 3, 130a. Kako jasnu zore diku od danice družba uzmnaža. I. Đorđić, ben. 57.

e. *metonimički ono (osobito čeļade) što se između drugijeh ističe svojijem osobinama, djelima, te je drugijem na diku ili se drugi ńim diče. a) čeļade, uopće.* Bližike i rod tvoj komu dika biše *(ti)* tišće u nepokoj *(svojom smrti).* P. Hektorović 61. Od svijeh žena ti si kruna, a svijem svetijem ti si dika. N. Naļešković 1, 116. O časti i diko i kruno svijeh gospoj. M. Držić 445. Sv. Jerolim je dika, poštenje i slava i svitla kruna hrvatskoga jezika. Živ. kat. star. 1, 230. Blaženi s. Juraj crikve katoličanske dika. F. Glavinić, cvit. 99b. Kad svijeh Grka štit i dika pade, Akile glasoviti. G. Palmotić 1, 220. Svo'em jeziku ki su dika. J. Kavańin 116a. Ti si slava i dika svega naroda. B. Zuzeri 352a. Budi dika i pošteńe u obslužeńu uprave svete tvoga meštra pridragoga Isukrsta. M. Zoričić, osm. 14. Jedan biše cvitak kalopere, po imenu Savo kaludere, slava, dika svetih pustińaka. And. Kačić, razg. 17b. — *b) čeļade se zove dikom od milne ili od štovańa.* Sto krat bih podnio toliko ja milo za tebe, ma diko, gizdava ma vilo. N. Naļešković 2, 20. A neg li nebog ja, komu si život ti, komu si gospoja i dika na sviti. 2, 60. Nemoj mnjet toj viku, za č tužno me srce jedinu svu diku ļubit će do smrce. 2, 62. F *(v = u)* tebi jedinoj ka si moja dika. P. Zoranić 12a. Majka kćerci tiho pravi: ti si cvijetak moj gizdavi, draga kćerce, diko moja, oholi me sreća tvoja. S. Bobaļević 225. O pokoju, o pohvalo, o majčina diko mila, ponosita s ke sam bila. I. Gundulić 84. O gospođe ma ļubļena, diko i časti moja mila. G. Palmotić 2, 95. A sad, moje svijetle diko, Ugričići drazi moji, slav'te srećne vjerenike. 2, 290. Mili i dragi sinko, mila i draga moja diko, moja slavo. M. Jerković 71. Začinahu: Naša diko, kraļu koga je bog obro. P. Kanavelić, iv. 502. Glava, sinko, kakva ti je! kakav l' obraz, diko moja, krvav i pun smrtnog znoja! P. Knežević, muk. 31. Kolovođa, diko naša! Nar. pjes. vuk. 1, 176. Diko, Vaso! u diki te nema. 1, 629. Da znaš, diko, kuda vaļa proći, mogo bi mi svako večo doći. 1, 633. More diko, gdi si za toliko? 1, 639. O Kaicu, moje čedo drago! . . diko moja svagda na divauu! 2, 484. Dika, ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. Skoroteča. 1844. 249. — *po tome u Bačkoj znači uopće: ļubovnik, dragi, ļubovnica, draga:* Za koga je

dika lice ubelila? za koga je dika kosu popuštala? Nar. pjes. vuk. 1, 630. Teško travi, koja rose nema, i devojki koja dike nema! 1, 636. Dika plava na srcu mi spava. 1, 637. Dika, (u Bačkoj) vide drago. Vuk, rječ. 119b *kad znači muškoga, može biti muškoga roda.* Sunce seda pred veče, kad treba, kad moj dika polazi menika. Nar. pjes. vuk. 1, 640. — *c) o čem drugom što nije čeljade.* Zadre grade naša diko! Đ. Barakovič, vil 95. Kninu grade naša lipa diko! And. Kačić, razg. 247a. O ti puško diko moja! Nar. pjes. herc. vuk. 268.

2. DIKA, *f. ime žensko.* — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 59.

3. DÍKA, *f. ime kravi. isporedi* dikuļa. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. DIKAN, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Dika. — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka.* Brat mu Dikanь. Deč. hris. 50.

2. DIKAN, *m. ime domaćem živinčetu: a) prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *b) volu. isporedi* dikoña. 24.

DIKANOVIČ, *m. prezime, Dikanov sin.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u naše vrijeme.* S popovi Dikanovići („Dikanoviky“) i s ńihь rodomь i s ńihь baštinami. Glasn. 15, 282. (1348?). Lazar D. Dikanović. D. Avramović 117.

DÍKÂŇE, *n. djelo kojijem se ko dika, supstantiv verbalni od glagola* dikati se. — *isporedi* dičeńe. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DÍKATI SE, dîčêm se *i* dîkâm se, *impf. vidi* dičiti se *kod* dičiti. — *S praes.* dičem se *dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka, s praes.* dikam se *u naše vrijeme u Vukovu rječniku gdje je dodano da se govori u Crnoj Gori.* Tebi se dostoja kteć da se ja dičem, ali u svem bit moja, ali prem u ničem. D. Rańina 24b. O vridni vrhu svih pastiru dragi moj, tobom se ma mlados sad slavi i diče, er meni toj se lik priklada i sliče. 91b. Tim, stvorče od nebi, kime se ja dičem, s priklonim sad k tebi srcem se utičem. 147a.

DIKAVA, *f. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićevic, kraļ. srb. 302. — *šuma u istom okrugu.* 281.

DIKCIJÒNÂR, dikcijonára, *m. rječnik, lat.* dictionarium. — XVIII *vijeka.* Niti imadoh slovnika ili dikcijonara. I. Jablanci 4.

1. DÎKICA, *f. dem.* dika, *koje vidi pod* e, *b).* — *Postaje od osnove* dik *sufiksom* ica; *trebalo bi da se* k *pred* i *promijeni u* č. — *Dolazi (samo voc.* dikice) *u naše vrijeme po ńekijem krajevima u pjesmama kao pripjev, i u Vukovu rjčniku gdje se dodaje:* Slabo se čuje u govoru, nego se pripijeva u pjesmama po Zemunu i po Novom Sadu, n. p.: Kupiću ti, dikice, sukńu od pargala, i kecelu, dikice, debeloga veza.

2. DIKÌCA, *f.* xanthium spinosum L., *vieka bodļikasta trava, bóca, tur.* diken, *trn, dračа.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dikica, xanthium spinosum L. B. Šulek, im. 64.

3. DIKICA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

DIKIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 277.

DÍKIN, *adj. koji pripada dici (diki).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Žeļa dikina. Vuk, nar. pjes. 1, 634. — *vidi* dikino oko.

DÍKINO ÒKO, *n.* viola tricolor L. *dan-i-noć.* Srp. arh. za cel. lek. II, 16, 62.

1. DÎKLA, *f.* virgo, *djevojka.* — *Uz* dikla *dolazi i* dekla *(i to od starijega vremena) ali tako da se ne da poznati jeli ono po zapadnom govoru, a ovo po istočnom; i obliku* djekla *(koje bi tad bilo po južnom govoru) nema potvrde, nego na jednom nepouzdanom mjestu* (J. Kavańin 155b) *samo se može poznati da kod kajkavaca dolazi* dekla, *kod čakavaca i kod štokavaca* dekla *i* dikla. *po svemu tome ne može se znati, jeli korijen* dêk *ili* dek *(vidi i* dečko) *ili* dik: *jamačno se je razvio od korijena* di *(vidi* dijete *i* dojiti). — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi i* diklica) *a između rječnika u Belinu* („adolescentula“ 347a), *u Stulićevu* („puella, ancilla“), *u Vukovu (s dodatkom, da se govori po zapadnijem krajevima, osobito u kršćana). a) djevojka.* Ti si, gospo, jošće dikla, to svak vidi primljahta. M. Pelegrinović 189. Kraļević se blag odveće s uhićenijem diklam kaže. I. Gundulić 409. Zanesena dikla mlada razvedri se i obeseli. 462. Diklu tako plemenitu vesela će srca uzeti za nevjestu svu čestitu. Ġ. Palmotić 1, 136. On je meni obrekal diklu. Starine 11, 84. (1648). Star pas, star koń, dikla stara, v ceni trpe mnogo kvara. P. Vitezović, cvit. 44. Zlu noć priboravit' a u jutro diklu rodit'. (D). Poslov. danič. 158. Boga ļubi sa svom dušom dikla sveta. I. V. Bunić, mand. 28. Drobnu ružu dikle ohole svom bjeloćom dobivaju. J. Kavańin 196b. Zašto ne ima se bogu ono častenje učiniti, koje se čini jednoj plemenitoj dikli, samo ere je dikla? A. d. Bella, razg. 133a. Kako ste prostrli, onako spavajte; kako je dikla šarala, onako se je gizdala. Đ. Rapić 200. Išla 'e dikla po travicu, vzela srpac i platnicu. Jačke. 46. Što dikla navikla, to nevjesta ne odviče. Nar. posl. vuk. 355. Što dikla vikla to i obikla. V. Bogišić, zborn. 175. — *b) mlado žensko čeljade, ako je i udato.* Slavna dikla *(Elena)* stotijem dilom sve ļepote zdrak nadhodi. Ġ. Palmotić 1, 245. Rajska dikla *(Kosara)* stotijem dilom svijeh ļepota zdrak nadhodi. J. Kavańin 255a. — *c) sluškiňa. u Stulićevu rječniku.* — *d)* dikla od ļubavi, meretrix. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pak se u puk žamor stavi, da je dikla od ļubavi. N. Marči 32.

2. DÎKLA *i* Dikla, *f. žensko ime.* — *Kod* Dikla *akc. se mijeńa u voc.* Dîklo. — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dikla. S. Novaković, pom. 59.

DIKLÁRITI, diklârîm, *impf.*

1. *služiti kao dikla, sluškiňa. samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu (u kojima stoji* deklariti) *i u Stulićevu.* — *isporedi* dikliti.

2. *vidi* djevojčariti. *u Stulićevu rječniku.*

DIKLENICA, *f. selo ili dva sela združena u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Diklenica stara. Diklenica nova. Pregled. 78.

DÎKLICA, *f. dem.* dikla, *koje vidi.* — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* („adolescentula“ 347a; „virgo“ 760b; diklica planinska „nympha“ 521a) *i u Stulićevu* („puella, virguncula“). Kročaha diklice, tako ti radosti, zač skrivaš tve lice od moje mladosti? Š. Menčetić 5. Rad tebe, diklice, budem sužan. M. Držić 13. Dobar dan, diklice, jeste li svi zdravo? M. Divković, plač. 94. Sve bjeloće, jasno srebro, snijeg s planine, kon biloče mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 405. Djevojčica i diklica izgledaj se u ńu svaka. Ġ. Palmotić 2, 128. Htjeh stavit diklicam ogledalo. I. Đorđić, uzd. VII. Meni dohođaše arapska jedna divojka, gizdava diklica. Nar. pjes. bog. 17.

DȉKLIČÂR, *m. vidi* djevojčar. — *u Stulićevu rječniku.*

DȉKLIĆ, *m. prezime, Diklin ili diklin sin.* — *U naše vrijeme.* Diklić Jaño čardak napravio. Nar. pjes. vuk. 3, 273. Diklić. Šem. karlov. 1883. 71.

DȉKLIĆI, Dȉklīća, *m. pl. seoce u Ercegovini u kotaru trebińskom.* Statist. 122.

DIKLIJA, *m. ime što ga nova mlada nađene kom muškom u kući. u Lijevču.* Javor 1880. 689.

DȉKLITI, dȉklīm, *impf.* ancillari, *služiti kao dikla, sluškińa.* — *u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.* — *isporedi* diklariti *pod* 1.

DȉKLO, *n. selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* V. Sabljar 79. Repert. 1872. 37. — *Dolazi od* XVII *vijeka.* U to izišla veće bješe vojska ugarska iza gora koju od Dikla razredište do Kladenca na kraj mora. P. Kanavelić, iv. 149. A od zapadne grada strane drugi otiti zapovijeda, iz polate gdje prostrane u more se Diklo izgleda. 237.

DȉKNIĆI, Dȉknīćâ, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 27.

DIKOJEVCI, Dikojevaca, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu bańoļučkom.* Schem. bosn. 1864. 72.

DÍKOŇA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović.

DȉKOSAVA, *f. ime žensko.* — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dikosava. S. Novaković, pom. 59.

DIKOSAVĻEVIĆ, *m. prezime, uprav onaj kojemu je otac* Dikosav, *ali ovo ime muško nema potvrde, nego samo žensko* Dikosava. — *U naše vrijeme.* Dimitrije Dikosavļević. Rat. 328.

DIKOŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* dikoša *i* dikuša.

DIKOŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* dikoš *i* dikuša.

DIKOVIĆI, *m. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1870. 456.

DȉKUĻA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. — *isporedi* dikońa, dika.

DIKUŠA, *f. a) ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* dikoš. — *b) ime prasici.* 41. — *isporedi* dikan.

DȉL, *m. po svoj prilici pokvareno od* div, *koje vidi.* — *U Vukovu rječniku u kojem je dodano:* Da li nije mjesto ‚div'? *i ima primjer iz narodne pjesme:* Kakva dila vodim od planinah.

DILÁVER, *m. tursko ime muško, pers.* dil-âver, *koji nosi (ima) srce, junak.*

1. *sa značenem sprijeda kazanijem.* — *od* XVII *vijeka.* A Dilaver, da govori, prvi vezijer, prvi usta. I. Gundulić 494. Ona budi roba Dilavera. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Dilaveru uvati se ruka. 3, 75.

2. *brdo u Srbiji u okrugu smederevskom.* — *u naše vrijeme.* Sr. nov. 1861. 156. 1872. 100. 602.

DILÁVĒRČE, Dilávērčeta, *n. dem.* Dilaver. — *u naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* Ńoj govori ropče Dilaverče. Nar. pjes. vuk. 1, 577.

DILÁVEROV, *adj. koji pripada Dilaveru.* — XVII *vijeka.* Dilaverov dvor po srijedi među lijepim obgradami na iznositu mjestu sjedi. I. Gundulić 520.

DILBÁGIJA, *f. riječ turska koja dolazi u narodnijem pjesmama našega vremena, kod* Nar. pjes. herc. vuk. 357 *tumačena: srebrna kutija. može biti da je složeno od* tel, *(zlatna) žica i* bag, *trak, uzao, zavežļaj ili* baga, *kora u koraače.* O đevojko moja dilbagijo. Nar. pjes. herc. vuk. 124. Da je turim među dilbagije. 134. Moja draga dilbagijo zlatna! Nar. pjes. petr. 1, 197.

DÌLBER, *lijep, krasan, pers.* dil-ber, *koji srce odnosi, grabi, tur.* dilber, *lijep.* — *Dolazi u naše vrijeme u narodnijem pjesmama.*

1. *kao adjektiv, pridijeva se supstantivima ne mijenjajući se po padežima. a) o muškom.* Sinoć sam bio s dilber Ilijom . . . Ti mi pozdravi dilber Iliju. Nar. pjes. vuk. 1, 477. — *b) o ženskom čeļadetu (češće nego o muškom).* Rad šćere Stane i dilber Jane . . . Otvor' mi vrata, šećerli Stane, šećerli Stane i dilber Jane . . . Kađe mi nahodi dilber Janu. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Kupuje ga dilber Stojna Bugarka. 1, 280. Al' govori dilber Mara. 1, 293. Falila se dilber Ikonija. 1, 565.

2. *kao supstantiv, muškoga je roda, ali može značiti i žensko čeļade.* — *dolazi i u Vukovu rječniku:* ‚der schöne, die schöne' ‚pulcher, pulchra'. *a) o muškome.* Svi dilberi, mog dilbera nema; dali mi je čuti jal' vidjeti, il' boluje, ili ašikuje! volim čuti i da mi boluje, neg' da s drugom dragom ašikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 267. Ako li si, sele, naumila uzet', sele, dilbera junaka. 2, 237. — *b) o ženskom čeļadetu.* Na ńoj sjede dva dilbera lijepa; kakve su im šainove obrve, zaniješe moju pamet do mrve. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Voda leti, brege dere, na ńoj Jańa noge pere, prema ńoj se Jovo dere, ne utoni, moj dilbere! 1, 363.

DÌLBÊRČE, dilbêrčeta, *n. dem.* dilber. — *Postaje sufiksom* ьк-ęт. — *Dolazi u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku u kojem se dodaje da je stajaće.* Ja joj reko*(h)*: dobar veče, dilberče! Nar. pjes. vuk. 1, 348.

DILBÈRČIĆ, *m. dem.* dilber. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Oj đevojko dilberčiću! u bijelu belnučiću. — *isporedi* dilberče.

DILBÈRIJA, *f. ime žensko u narodnoj pjesmi našega vremena.* — *Postaje od* dilber *sufiksom* ija *(tur. i).* Po imenu mlada Dilberija. Nar. pjes. juk. 236.

DILBÈRIKA, *f. ļepotica. u narodnoj pjesmi našega vremena govori se od mila djevojci. vidi* dilber *od čega postaje sufiksom* ika. — *isporedi* dilberka. Oj đevojko dilberiko. Nar. pjes. herc. vuk. 236. 250.

DÌLBÊRKA, *f. ļepotica.* — *Postaje od* dilber *sufiksom* ька. — *isporedi* dilberika, dilbernica. — *U naše vrijeme.* Ostane Zlatumbeg kod svoje kuće sa svojom dilberkom uživajuć ovi svijet. Nar. prip. bos. 1, 80. Dilberka, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249.

DÌLBERNICA, *f. ļepotica.* — *Postaje od* dilber *sufiksom* ьн-ica. — *isporedi* dilberka. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti si moja dilbernica. Nar. pjes. petr. 1, 169.

DÌLBERO, *stoji bez smisla u pripjevu kod narodne pjesme našega vremena. isporedi* dilber. Ej Nedeļo, mori, dilbero! *(Vuk dodaje:* Po svoj prilici ovo će biti bugarska pjesma, paļposrbļena). Nar. pjes. vuk. 1, 409.

DÌLČIK, *m. motka na varoškoj preslici (na dilčiku gore stoji bašluk oko kojega se navija povjesmo, a doļe se dilčik zabode u kolo) i na kantaru, tur.* dilgik, *jezičac (u pravom smislu i na mjerilima).* — *govori se i* divčik. — *Oboje dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kojem je onako tumačeno.* Mobarice, moje drugarice, udrite ga kolom i dilčikom. Nar. pjes. vuk. 1, 568. A ti uzmi divčik i povjesmo. 3, 108.

DÌLDÂŠ, *m. ime konju.* F. Kurelac, dom. živ. 10. — *Postaje od tur.* dil *(srce)*-daš *(drug), drug od srca, ime što se je ispriva od miline dalo.*

DILIGI, *štamparskom griješkom stoji mj.* ‚digli' (dìļi, *vidi kod* dug) *u jednoga pisca* XVI *vijeka, a otale je primio Stulli u svoj rječnik:* diligi, Ragn. *(Rañina)* ‚longius'. — A da mi diligi rok smrt živit dadiše *(prema metru, u* diligi *ima jedna slovka odviše).* D. Rañina v^{b}.

DÌLIKÂN, *adj. vidi* delikan. — *Dolazi u dvojice pisaca dubrovčana* XVII *vijeka.* S čeļadi veoma plemenitom i dilikanom. I. Držić 144. Dilikan je glas od časti. 286. Ruho oštro koje na tvojoj puti dilikanoj nosi. V. Andrijašević, prav. 42.

DILIN *ili* Dìļin?, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIII *vijeka u spomeniku pisanom latinski.* ‚Diliu cum parentela sua'. Mon. ep. zagr. tkalč. 29. (1213).

DILIN MOST, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva na dilinom mostu. Sr. nov. 1870. 180.

DÌLKUŠICA, *vidi* delkušica. — *U Vukovu rječniku.*

DÌLUM, *m. kriška, tur.* dilym. — *U naše vrijeme u trebińskom kotaru.* N. Dučić.

DIĻ, *adj. dug.* — *samo u Stulićevu rječniku. — riječ sasma nepouzdana. jamačno je sam pisac načinio po komparativu* dìļi.

DIĻAC, *vidi* udìļ.

DÌĻAHAN, dìļahna, *adj. vidi* duļahan. — *u Stulićevu rječniku.*

DÌĻAŠAN, dìļašna, *adj. vidi* duļašan. — *u Stulićevu rječniku.*

DIĻČICA, *f. dem.* dìļka. Podunavka 1848. 59.

DÎĻE, *adv. odmah. na Krku.* — *vidi* udìļ.

DÌĻÎ, *vidi kod* dug.

DIĻIĻAN, *vidi* duļìļan.

DIĻIN, *vidi* Dìlin.

DIĻÌNA, *vidi* duļina *i radi akcenta.* — *isporedi i* dìļina. — *Postaje od osnove komp.* dìļi *adj.* dug *(koje vidi) sufiksom* ina. — *Dolazi od* XVI *vijeka kod Dubrovčana i kod trojice pisaca (Kašića, Kanavelića, Della Belle) koji se drže dubrovačkoga govora. u Dubrovniku se čuje i u naše vrijeme. između rječnika u Belinu* (‚longitudo'; po dìļini ‚in longitudinem' 443^{a}) *i u Stulićevu.* Jer je kruto raspeļeno u širine i u dìļine tvoje tijelo. M. Vetranić 1, 327. Smišļaje dìļinu i ravne širine, visoku visinu. N. Naļešković 1, 300. Putovavši malo maňe po svoj dìļini od Italije. B. Kašić, iń. 29. Dìļinom dana napuniti ću ńega. rit. 102. psalm. (vulg.) 90, 16. Uklonit se od dìļine i fastidija. I. Držić 77. Ma će svak uzkrsnuti u svojoj istoj veličini, dìļini i širini. M. Orbin 213. Ćić mnozijeh promjena, ke sobom dovodi dìļina vremena. G. Palmotić 2, 487. Gdje dìļinu noćne tmine ne speći bi provodio. P. Kanavelić, iv. 26. Od života u dìļini. B. Betera, ćut. 70. Čine jedan trak neizmijerne dìļine. A. d. Bella, razg. 36^{b}. Naš jezik koji najprostraniji među inijem od adrijanskijeh pokrajina do ledenoga mora u dìļinu . . . prostire se. I. Đordić, ben. 5. Pružat se u dìļine govoreńa. S. Rosa 173^{b}. U prvoj ću vam *(besjedi)* stavit prid oči muke... a u trećoj dìļinu ovijeh muka. Đ. Bašić 153^{a}. Jer ni mjesta dalečine ni dìļina od vremena učiniše, da izgine ńe hrabrenstva uspomena. P. Sorkočević 587^{b}.

DÌĻITI, dìļîm, *vidi* duļiti *i radi akcenta.* — *Postaje od osnove* dìļ *komp.* dìļi *adj.* dug *(koje vidi) sufiksom* i. — *Dolazi kod dva pisca dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku:* ‚producere, protrahere'; dìļiti riječi ‚plura loqui' *(i s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina rječnika, ali u ovom te riječi nema).* Robu je ovo dosta odkriti, dìļit' riječi trijebi nije prid onijem ki na sviti vele može, mnogo umije. I. Gunduļić 307. Ruke od lira sve što može brže pruža, dìļi i prostira. 412. Nu nije trijebi zaman govor moj dìļiti . . . P. Sorkočević 591^{b}.

1. DÌĻKA, *f. puška, top.* — *Misli se da postaje od komparativa* dìļi *(vidi kod* dug), *ali to ne može biti, prvo zato što je* dìļka *mnogo veće rasprostraňena riječ nego je* dìļi, *a drugo što uz* dìļka *dolazi i* divka *i* dìvlija *s istijem značeńem. i sa same različnosti u oblicima nastaje sumńa da je tuđa riječ: jamačno i* dìļka *i* divka *postaju od* dìvlija *koje vidi. — Dolazi od* XVI *vijeka. a) top.* XVII *vijeka.* Sam je on mira jednu dìļku od sto vitez čuvat' vrijedan. I. Gundulić 522. Dìļka od mira, dìļka kolna ‚cannone'. A. Marković *kod* I. Gundulić, Osman. 1826. 1, 111. — *b) puška uopće. da se razlikuje značeńe od predašńega, uz* dìļka *meće se atribut* ogńena. — *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚archibuggio, archibuso' ‚sclopus' puška, samokres, cijev gvozdena, dìļka ogńena ‚schioppo' ‚sclopus'). S ńim junaka tries tisuća dode za štit carske glave, ogńenim se dìļkam slave. I. Gundulić 323. Ujedno kolnijem cijevim i dìļkami izvrgoše. B. Zuzeri 400^{b}. Al to Limun i gleda i sluša, dìļku svoju pušku napunio. Nar. pjes. bog. 333. — *c) (pušćana) cijev. samo u Stulićevu rječniku* (‚canna, cannone' ‚tubus'). — *d) duga puška. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Drže duge preko krila dìļke. Nar. pjes. vuk. 3, 159. Drže koňe dobre za dizgene, beg Mustaj-beg preko krila dìļku. 3, 161.

2. DIĻKA, *f. ono što se od velike ili neravne, nejednake, vrletne ńive u jedan mah zahvati, te se ore; obrazdak.* Podunavka 1848. 59. Kad je jedan velik a dugačak komad zemļe na više dijelova podijeļen, svaki taj mali komadić zovu ‚dìļkom'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DÌĻKE, Dìļâkâ, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu gačanskom.* Zemļa u mestu Dìļkama. Sr. nov. 1869. 498.

DIĻNÒREČAN, diļnòrečna, *adj.* (verbum) monosyllabum cum vocali longa, *o riječi što se sastoji iz jednoga sloga u kojem je dug vokal. — Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka koji je sam tu riječ načinio, složivši osnove adjektiva* dìļan *(koji je također sam načinio iz osnove komp.* dìļi, *vidi kod* dug) *i glagola* reći *sufiksom* ьнъ. — *isporedi* kratkorečan. ‚Bog, drug, stan' i ovake ostale diļnorečne riječi. R. Gamańić C6^{a}. Ove riječi: čâs i čâs, pâs i pâs, svâk i svâk i ostale ovake, kad dvije stvari zlamenuju, imaju se pisati, diļnorečne *(štamparskom griješkom* diļnorečno) s ačentom a kratkorečne bez ačenta. C6^{b}.

DÌM, *m.* fumus, *kao oblak ili magla što se podiže u vazduh iz tjelesne stvari koja gori ili je samo vruća, a sastoji se iz premalenijeh čestičica one stvari koje sila vrućine goni u visinu dok su još u tvrdom ili u žitkom stańu i nijesu usjale. — i stoji mj. ńegdašńega* y, *tc je u prva vremena pisano* dymь, *a ovo dolazi od najstarijega* dymъ. — dymъ *je riječ praslavenska, isporedi stslov.* dymъ, *rus.* дымъ, *češ.* dým *i* dym, *poļ.* dym. d *je postalo od indoevr.* dh, y od u, ъ od a, *te je i cijela osnova* dhuma *indoevropska, isporedi lit.* dumas, *snsk.* dhûma, *gr.* θυμός, *duh,*

lat. fumus, *staro višeńem.* toum. — dhuma *postaje od korijena* dhu *(vidi kod* dunuti), *dunuti, puhnuti, sufiksom* ma *koji daje pasivno značeńe (dunuto, puhnuto).* — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* dymъ).

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Kada dim ishaja is kadilnika. Naručn. 109a. Duh nečisti ostavi ga i izčeznu kako dim. Transit. 250. Dim od ogńa čini slze z očiju. Korizm. 24a. Krv i ogań i paru od dima. N. Rańina 141a. act. ap. 2, 19. Kako se ne može držati dim u slami. Zborn. 16b. Dimi ogńeni hoće se ukazati. 53a. Za (‚sa') ogńem kako dim općeno izide, tako zlo za (‚sa') dobrijem veće krat nam pride. N. Dimitrović 16—17. Ne može skroveno stati moj ļuven plan *(plam),* zač ogań triba je da meće svoj dim van. D. Rańina 84a. Podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krvavijem dimim *(vrag)* paha, smrdećijem pjenam hrka. I. Gundulić 472. Magle, oblaci, noćne tmine, crni dimi, ogńi živi vojsci od pakla družbu čine. 480. U oblake dim se vije. B. Betera, or. 21. Dim ne udi ležećim neg stojećim. (D). Poslov. danič. 17. Kako no pomańkaje dim, pomańkali oni. L. Terzić (B. Pavlović) 16. Ne uzima duhana u dimu ili u prahu. I. Grličić 116. Dimovi se u oblak digoše. L. Ļubuški 40. Dimom ocrniti ‚fumo inficere'. A. d. Bella, rječ. 49a. Sušiti na dimu ‚infumare'. 49b. Odisat će puni otari dima oblake mirisnoga. I. Đorđić, uzd. 49. Uzamši jedno drvo vrlo bijelo te ga često na dim mećite. F. Lastrić, ned. 304. Ako li bi se dim od užežene plive podigao. A. Kanižlić, kam. 31. Dim i miris idu nerazdiono iz kadila. (Z). Poslov. danič. 16. Kad dim slabi tko ugleda, uputit se drugo ne da, neg da onde vatre ima. V. Došen 263a. Opališe Tatari varoše, oboriše kule i gradove, dimovi se do neba digoše. And. Kačić, razg. 218b. Nitko živ nejma uzimat burmuta, ni u prahu ni u listu ni u dimu oli ti u luli. M. Dobretić 394. U gustome dimu od pušaka. Ogled. sr. 425. A bojali čibuk pripalili, odbijaju dime na svrdlove. Nar. pjes. petr. 3, 503. Ko se dima ne nadimi, on se ogńa ne nagrija. Nar. posl. vuk. 153. Na lijepoga dim ide. 188. Nijedan dim bez ogńa nije. 214. Zato se kašto puši po gdjekojijem kućama da hoće oči da ispadnu od dima. Vuk, živ. 248. — *b) često se s dimom isporeduje ispraznost i netrajnost zemaļskijeh stvari.* Vsa mira sego čьstь i slava ni vъ čьtože mi vъmêńena bystь, i vьsu krasotu žitija sego i divьno vьzbrênije jako i dymъ mi bystь vidimo. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ti si *(ljepoto)* uzrok vječnijeh šteta a u sebi što si opeta? vjetar, magla, sjen, dim, ništa. I. Gundulić 230—231. Sve je, što svijet gleda i dvori, na ogńu vosak, dim na vitru, snijeg na suncu. 232—233. Er sve 'e ništa, sjen, dim, pjene. J. Kavańin 35a. Dim je i osin, sve što žive. 136a. Kakvu slavu holi ima, kad je slika slabog' dima? V. Došen 31a. — *c) po dimu što se podiže iz kućnoga ogńišta, znači, kao i* ogńište, ogak: *kuća, porodica (koja ujedno, u istoj kući živi). — dolazi od* xviii *vijeka i to najprije u Belinu rječniku* (dimi ‚familiae' 334a) *i u Stulićevu* (‚domus'). Cojluk selo kraj vode Dunava, u ńem ima trista dima kmota. Nar. pjes. juk. 283. Ako bi s' do našo megdańija, dao bih mu Osman Ture mlado od kmetije šezdeset dimova; ko se primi bana i megdana, dao bih mu po vladańa svoga. Nar. pjes. marj. 106. Riječ ‚familija' čuje se u Boci, ‚ogak' u Hercegovini a ‚dim' u Hercegovini i u Crnoj Gori. Gdje je dima, tu je i domaćina. V. Bogišić, zborn. 8. O školi se starala cela opština, plaćajući učiteļu od dima a ne od poreske glave. M. Đ. Milićević, opšt. 42. — *d) sitni prah što se podiže u visinu sa zemļe, s puta radi vjetra ili kojega drugoga uzroka. s toga riječ* dimove *u Boci kotorskoj znači: bježi, trči; pred ńom je izostavļen impt.* podigni (nogama) *ili drugi takovi.* Ti onda dimove (pobježe) uz goru! V. Vrčević, niz. 112. Dohvati oružje, opaše se, obuje opanke, te pred Šćepanom dimove niz Ostrog i Vrančine, dok oba šļegu na Pod Šušań. S. Ļubiša, prip. 96. Otkopam blago i napunimo špage dukatima pak dimove dok dođi u Jańićule. prič. 12.

b. *u prenesenom smislu. a) znači: ništa, ili ono što vrijedi koliko ništa. isporedi* a, *b).* Skončavam se i od svijeh muka i od svijeh šteta život prima za svu platu vjetra i dima. I. Gundulić 223—224. — *b) prezirno o ļudskoj časti, štovańu, pohvali (koja se kao dim podiže u visinu, a kao dim nema vrijednosti).* I zamazat' s dima malo scijeniš rasap šteta pricih? I. Gundulić 511. Ako nam se ukaže jedno dobro vele malahno, malo čagodir dobitka, malahno čagodir dima i poštenja. P. Radovčić, ist. 120. — *c) s razloga kazana kod b) znači oholost.* Po ńoj da zgasi dim Oloferna ļuta. M. Marulić 62. Bjehu puni dima i oholasti. I. Držić 67. Tko li vjetra pun i dima sebe bude uznositi. P. Kanavelić, iv. 533. Ponosita i ohola vidiš šetat posrjed grada, nije mu nikad glava gola da pozdravi stara al' mlada; tikva mu je puna dima. J. Kavańin 53b. Kolicih oslipjuje dim od oholosti. A. d. Bella, razg. 70b. A ti me si za sramotnu jednu dobit, za malo dima od izpravne oholasti odmetnuo. B. Zuzeri 100a. Ah glave pune dima od oholije! J. Banovac, pred. 30. *(Kralj)* pun dima i oholosti osorno odgovara. I. J. P. Lučić, razg. 64. — *d) ne samo oholost, nego i drugo opako unutrńe sjećańe, razdraženje.* Od dima požuda, omraze i pohlepe užgan. A. Kanižlić, kam. 32. Dim se bludni uvik puši. V. Došen 84a. Al' dim srca paklenoga *(nenavidnoga)* doseć radi i onoga, i daleko tko odmiče, da ga stigne. 114b. — *e) o molitvi koja se kao dim (kod posvetilišta) uzdiže put neba (biblički stil).* Ima od sebe pustiti dim bogoļubne molitve. Naručn. 13a. — *f) o uzdahu (talijanski stil* xvi *i* xvii *vijeka).* Od ļubvenoga plamika u kom srce goraše stvaraše se dim on ki jadofnim uzdahom van grediše P. Zoranić 66b.

c. dim zemaļski, fumaria officinalis L., *ńeka trava, dimńača.* — *U naše vrijeme. — isporedi* dimńača. Dim zemaļski (prema lat. fumus terrae, ńem. erdrauch), fumaria officinalis L. B. Šulek, im. 64.

DÍMA, *m. ime muško, hyp.* Dimitrije. — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 59. — *isporedi* Dimo.

DÍMAC, dîmca, *m.* crepis rubra L., *ńeka bilka.* — *uprav dem.* dim, *isporedi* dim zemaļski *kod* dim, c. — *U naše vrijeme.* Dimac, crepis rubra. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. Dimac, rus. дымянъ (betonica), 1. crepis incarnata Vis., 2. crepis rubra L. B. Šulek, im. 64. — Dîmac zûkî, taraxacum officinale Wigg. Dimac žuki, taraxacum officinale. Cas. čes. muz. 1852. 2, 49. Dimac žuki, 1. taraxacum officinale Mnch.; 2. crepis taraxacifolia Thuil. B. Šulek, im. 64.

DÍMAK, dîmka, *m. vidi* dimac. Dimak, crepis incarnata. B. Šulek, im. 64.

1. DÍMAN, dîmna, *adj. vidi* dimļiv. — *Postaje od osnove imena* dim *sufiksom* ьnъ. — *Stara je riječ, ali u našem ježiku nema potvrde nego u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku u kojem stoji da je uzeta iz ruskoga.* Dimna glavńa ogńa živa. J. Kavańin 3b.

2. DIMAN, *m. ime muško. prije našega vremena (vidi* Dimanov). Dimanъ. S. Novaković, pom. 59.

DIMANOV, *adj. koji pripada Dimanu. — Dolazi na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dimanovъ 3, 584). Đurko Dimanovъ bratъ. Glasn. 15, 309. (1348?)

DÍMÂŃE, *n. djelo kojim se dima. — U Stulićevu* („ventorum flatus; fumus‘) *i u Vukovu rječniku*

DIMÀRINA, *f. vidi* dimnica. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bosni gdje se tako zove i ńekakav danak koji se daje Turcima.*

DÎMAST, *adj.* fumidus, fumosus. — *Dolazi od* XVIII *vijeka u Belinu* („fumifer‘ 334[a]), *u Jambrešićevu, u Stulićevu rječniku, ali se može čuti u Dubrovniku i u naše vrijeme. — isporedi* dimļiv. *a) koji je pun dima, koji čini, pušta iz sebe dim. — b) koji je sličan dimu, kao dim. — c) koji zaudara dimom.*

DÍMATI, dîmâm *i* dîmļêm, *impf.* flare, *duhati. — Akc. kakav je u inf. takav je u praes.* 3 *pl. kad je* 1. *sing.* dîmam: dímajû *(ali* dîmļû), *u aor.:* dímah, *u impt. kad je praes.* dîmļem: dímļi *(ali* dîmâj), *u ger. praes.* dímajûći, dimļûći, *u ger. praet.* dímāv, dímâvši, *u part. praet. act.* dímao; *u ostalijem je oblicima kakav je u praes. — i stoji mj.* y, *te bi stariji oblik bio* dymati. — *Postaje sufiksom* a *(u praes. a ili* j) *od* dym; *a ovo postaje ojačaňem od korijena* dъm *(vidi kod* duti *i* naduti). — *Dolazi od kraja* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu (gdje stoji da se govori uprav o vjetru:* dimati, dimam, „soffiare, proprio del vento‘ „flare‘ 682[a]), *u Stulićevu* (dimati, dimļem *i* dimam „flare, fumare (?)‘), *u Vukovu* (dimati, dimam *i* dimļem, vide duhati). — *Praes.* dimļem, *osim Stulićeva i Vukova rječnika, dolazi kod Divkovića i Radnića, kod ostalijeh* dimam. *a) o vjetru.* Dimajući garbun jidrom paha. M. Marulić 56. Kako vjetar dimajući. N. Raňina 18[a]. dan. 3, 50 (vulg.). Sjever i kozomor prid ńom dimaše. M. Vetranić 2, 82. I velik da vjetar vrh ogńa velika sve dima s neba zgar ugasit nikadar plam ńegov ne može. D. Raňina 76[b]. Iz ovoga svijeta tri vjetra vele strašiva dimļu i pušu. M. Divković, bes. 630[a]. Ide lađa kojoj dimļe vjetar. M. Radnić 427[a]. Počamši slaziti daždj, prilaziti rike i puhnuti i dimati vitri. A. d. Bella, razg. 241[b]. Brodeći ovo more valovito od svijeta, po komu dimaju tolici vjetri. Đ. Bašić 243[a]. — *b) o čeļadetu.* Tko dima u jedan šupaļ mijeh. M. Vetranić 2, 348. Stavi vь grьnilь i dimaj da se grêjetь brže. Glasn. 25, 34. (XVII *ili* XVIII *vijek). — drukčije je u ovom primjeru u kojem čeļade ne duha kroz usta:* Nije Rume za Rađa, niti je navikla, da mjehovima dima. S. Ļubiša, prip. 44.

DÎMAV, *adj. dimļiv, dimast. — U Stulićevu rječniku.*

DIME, *m. ime muško. vidi* Dima. — *Dolazi* XIV *vijeka u spomenicima pisanijem latinskijem jezikom.* Dime de Pabora. Mon. rag. 1, 121. (1322). (Demetrii de Pabora. 206. 1346). Dime Stephani aurificis. 210. (1346).

DIMENKA, *f. vrsta loze.* Dimenka, vinova loza bijela slatka grožđa kao staklenac. B. Šulek, im. 64.

DIMICA, *f. dimńača.* Dimica (prema lat.) fumaria officinalis L. B. Šulek, im. 65.

DÍMIĆ, *m. prezime, Dimin sin. — U naše vrijeme.* Rat. 142. 322. 376. Šem. karlov. 1883. 72.

DIMIJAN, *m. ime muško. — isporedi* Diman. *— Dolazi prije našega vremena.* Dimijanъ. S. Novaković, pom. 59.

1. DIMIJE, *f. pl. vidi* dimļe.

2. DÌMIJE, dîmijâ, *f. pl. (turske) široke gaće, čakšire od modroga platna ili od svile (a kad su od ćohe, zovu se* šalvare), *tur.* dimi, *pamučna tkanina. — Govori se i* dimlije. — *Akc. je u svijem padežima, osim gen., onakav kakav je u nom. — Dolazi i* dimije *i* dimlije *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* dimije: Mogu li ženske glave dimije nositi? A. Kanižlić, kam. 151. A na zecu svilene dimije. Nar. pjes. vuk. 1, 529. — dimlije: Muhamed i dimlije svukao. J. Rajić boj. 8. Eto sam nag i dimlija nejmam. 118. Tu ih druga četa susretnula, na ńih živu vatru oborila, mlogim tuna planuše dimlije i ostaše kape diňarlije. Nar. pjes. vuk. 4, 352.

DIMIN, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 270.

DIMINA, *f. vidi* dimnica. — *Dolazi na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (dymina). I što jestь dimina na ļudehь crьkvenihь, i takoj ju priloži carьstvo mi crьkvi ijerusalimskoj. Mon. serb. 134. (1348).

DIMÌRLI, *vidi* demirli. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Na avliji dimirli kapiju. Nar. pjes. vuk. 3, 280. 281.

DIMÌŠKIJA, *vidi* dimišćija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* O bedrici sabļa dimiskija. Nar. pjes. vuk. 1, 373. S desne strane o desnom kolanu objesio dumišli gadaru, a s lijeve sabļu dimiskiju. 3, 536. — *i o puški:* Puška dimiskija. Jačke. 38.

DIMÌŠĆIJA, *f.* ferrum damascenum, *nađo, čelik, (obično sabļa) modre boje, ili po kojem se različite boje ili kao prutovi prolijevaju, kako se ńegda u gradu Damašku kovalo (a sad se u Persiji kuje). — isporedi* damaskija, demeskija, demeškińa, demiski, demiskija, demišćanka, demišćija, demiška, demiškija, demiškińa, dimiskija, dimiškija, dimiškińa. — *svi oblici dolaze od tur.* dimiški. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. — Obično stoji kao apozicija uz* sabļa. I prodaje sabļu dimišćiju. Nar. pjes. vuk. 2, 344. Alil trže sabļu dimišćiju 3, 115. I imade sabļa dimišćija. 3, 434.

DIMÌŠKIJA, *vidi* dimišćija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s primjerom:* I da pašeš sabļu dimiškiju).

DÌMIŠKIŃA, *vidi* dimišćija. — *U naše vrijeme.* Mač vukovac, čarak ďurkovac i sabļa dimiškińa (vaļaju). Nar. posl. vuk. 176. — *i puška:* Puška dimiškińa. Pravdonoša 1851. 21.

DÎMIT, *m. ńeki način tkańa kojim se šara kao da je vezeno, tur.* dimit, *svileno tkańe, novogrč.* δίμιτον, *pamučno tkańe (od starogrč.* δίμιτος, *dvoščan). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku, u kojem stoji da dolazi u rečenici:* potpuniti dimitom (u vezeńu) *s dodatkom da se govori u Srbiji u naliji rudničkoj.* Jednom već beše sela i za razboj; mati joj bejaše nagradila neke peškire u dimit *(štamparskom griješkom* damit). M. D. Milićević, let. već. 228. Dimit, vrsta šarańa tkańem. tka se u četiri niti. ne znam od čega je. izgleda kao neke kocke po pojasu koji je ‚dimitom tkan‘, ili ‚tkan u dimit‘. M. D. Milićević.

DÌMITAR, Dimitra, *m. vidi* Dimitrije *i* Dmitar. *— Dolazi* XV *i* XVIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dimitrь). Vь lêto 1456 konьča se vojevoda

velikyj Dimitrъ Krajkovićь. Pam. šaf. okáz. 79. Čubrana koji s Dimitrom *(s Dimitrovićem)* pjeva slaje. J. Kavańin 176b. Kraļ Dimitar, Istrijane ki podjarmi. 243b.

DÌMITI, dîmîm, *impf.* fumare. — *U prva vremena* dymiti. — *Postaje od osnove* dym *imena* dim *sufiksom i.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dymiti, *rus.* дымить, *češ.* dýmiti, *pol.* dymić. — *Između riječnika dolazi u Vrančićevu* (‚fumigare'; dimiti se ‚fumare'), *u Mikaļinu* (‚fumare, fumigare'), *u Belinu* (‚fumare'; dimeći ‚fumans' 333b), *u Bjelostjenčevu* (‚fumigare, facere fumum, suffitum'; dimiti se ‚fumare'), *u Jambrešićevu* (dimiti se ‚fumare'), *u Stulićevu* (‚fumare, fumum emittere'), *u Vukovu* (‚rauch machen' ‚fumare'; dimiti se ‚rauchen' ‚fumare').

a. *neprelazno. a) puštati iz sebe dim, ili o stvari koja gori ili je vruća, ili o mjestu u kojem je ogań. ako je izrečen dim ili ono što se podiže poput dima, stoji u instr. aa) u pravom smislu, uopće.* Nosi kadilnik dimeći. B. Kašić, rit. 294. Gora sva dimi a nigder ne plane. Đ. Baraković, vil. 89. Crn stožer i slime i zatvor tamnici *(u paklu)* rad dima kim dime ńegovi uznici. 317. Za noge uzdignuvši ga, ogńa, neka mu dimi, pod glavu ńegovu podloži. F. Glavinić, cvit. 282b. Usiona strašna zgrada *(babilonska)* strena ogńenijem treskovimi, za izgled ļudi zlijeh i sada u strahovit način dimi. G. Palmotić 3, 181a. Nek mu oblacim zavjetnime mira i tamjan na čas dime. I. Đorđić, ben. 202. Ali će me vidjet dimit kako crnu glavńu razžarenu doli u paklu. B. Zuzeri 72a. Vrsnoća i dobrota tamńana onda se poznaje, kad na žeravici, ili ti na vatri počne dimiti. F. Lastrić, test. 68b. Fitiļi kako se pripravļaju da ne dime. J. S. Reļković 390. Đe u ńemu čisti tamjan dimi. P. Petrović, gor. vijen. 96. — *bb) o ogńištu kod kojega dim ne izlazi, kao što treba, kroz dimńak, nego se razlazi po kući.* Nije djestra ki *(sić)* ne smrdi, ni ogńišta ki *(sić)* ne dimi. (D). Poslov. danič. 81. — *cc) u prenesenom metaforičkom smislu.* Čini da pamet tvoja nebeskimi bude dimila mišleńi. F. Glavinić, posl. 60. Gori obraz, dimi glava, noge i uda sva trepeću. J. Kavańin 57a. Svakome svoja bratska krv još pred očima dimjaše. V. Vrčević, niz. 70. — *b) podizati se u visinu kao dim. aa) u pravom smislu.* Svijem se otrovna vidi para kroz krvave dimit usne. G. Palmotić 3, 8a. — *može biti i impersonalno, kad se misli o dimu u pravom smislu:* Mi ako nam je jedna kuća dimļiva, ili je ostavimo ili nastojimo napravit da ne dimi. J. Filipović 1, 108a. — *bb) u prenesenom smislu.* Dimiti ‚metaphorice, manare' v. g. znam odkle to dimi ‚so donde ciò procede'. A. d. Bella, rječ. 586b. Ijed u srcu kuhajući, koji na sve strane i pokriven dimio je. B. Zuzeri 103b—104a. U riječih tvojijeh i u djelih dimi jošter i oholas i razsrģba. 351b.

b. *prelazno, pušiti (lulu, duhan itd.). u naše vrijeme. (Paša)* lulu dimi, a očima vaļa. Osvetn. 6, 42.

c. *sa* se. *a) puštati iz sebe dim, isporedi kod* a, *a).* Tako se vazda u tebi *(grijeskom mj.* tebe) dimio komin i pritilo se peklo i varilo! M. Držić 394. Trepte slavne gore i do neba tja dimo se. G. Palmotić 3, 220a. Dimo mu so uši *(zmaju).* A. Kanižlić, rož. 85. Gora se Sinajska dimļaše. Đ. Daničić, 2mojs. 19, 18. — *b) podizati se kao dim, isporedi kod* a, *b). aa) u pravom smislu. impersonalno o samom dimu.* Kako u paklu zač se dimi. M. Vetranić 1, 16. Teško kući u kojoj se ne dimi. (D). Poslov. danič. 126. — *bb) u prenesenom smislu (metaforički, o čeļadetu ispoređenu s dimom radi male vrijednosti).* Did mogaše jasan biti, a babo se već dimiti, a ti čada od tamnosti već postade rad holosti. V. Došen 30b.

DÌMITOR, *m. gora u Bosni.* Jedna se *(grana Crne Gore)* produžuje kao Lisina na desnoj obali Sane, i svršava se sa Dimitorom na severozapadnoj strani ravnice Podražnice i južno od Kuka. Glasn. 20, 295. Dimitor, gora. 22, 53.

DIMITRAŠIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Marin Dimitrašić. Rat. 30.

DIMITRAŠKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Jovan Dimitrašković. Rat. 398.

DÌMITRIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Presuđeno Todoru Dimitriću prebivateļu Šabca. Glasn. II, 1, 103. (1809). Dimitrić. Šem. karlov. 1883. 71.

DIMÌTRIJ, *vidi* Dimitrije.

1. DIMÌTRIJA, *m. vidi* Dimitrije. — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dimitrija. S. Novaković, pom. 59. Pa besedi sveti Dimitrija. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Pa je pita Jakšić Dimitrija. 2, 621.

2. DIMÌTRIJA, *f. ime crkvi (posvećenoj svetomu Dimitriju).* — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* Pred bijelu crkvu Dimitriju. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Šta je vaša crkva Dimitrija? 2, 212.

3. DIMÌTRIJA, *f.* cyperus L., *neka trava, šiļ.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ciperus, juncus, scirpus') *i u Šulekovu imeniku:* Dimitrija ‚cipero, giunco' cyperus L. 65.

DIMÌTRIJE, *m.* Demetrius, *ime muško, od grč.* Δημήτριος. — *isporedi* Dimitrija, Dimitar, Dmitar. — *Nom. sing. može biti i* Dimitrij. — *Dolazi od* XIII *vijeka a između riječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dimitrij *i* Dimitrije). Dimitri*(j)* Меньетићь. Mon. serb. 39. (1253). Въ svetuju crькovь svetago Dimitrija. Domentijanъ 77. Metohь svetyj Dimitrije. Glasn. 11, 130. (1336—1346). Hvar kim Dimitrij preveliki kraļ gospodi. J. Kavańin 137b. Jedno slovo sveti Dimitrije. Nar. pjes. vuk. 2, 346. Kad to vide Jakšić Dimitrije. 2, 628. I ikona oca Dimitrija. 3, 83.

DIMÌTRIJEVIĆ, *m. prezime, Dimitrijev sin. u naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 99.

DIMÌTRIJIN, *adj.* Demetrii, *koji pripada Dimitriji.* — *Dolazi* XIV *vijeka u jednom hrisovuļu i otale u Daničićevu rječniku.* Dimitri*(ji)*nь dolь. Glasn. 13, 371. (1368—1371).

DIMITROVCI, Dimitrovaca, *m. pl. ime varoši (sadašńoj Mitrovici) u Srijemu.* — *u rukopisu* XV *vijeka* (Dimitrovьci). Prijde na Ugry i množьstvo neizrečeno poplêni. togda i Dimitrovьce prêseli i Zemlьnь gradь razbi. Glasn. 42, 271.

DÌMITROVIĆ, *m. prezime dubrovačke pučke (građanske) obiteļi, Dimitrov sin.* — *u talijanskom jeziku* Dimitri. — *isporedi* Dmitrović *i* Dmitrić. — *Dolazi od* XIV *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Dimitrovich Bogillo'. Mon. rag. 2, 380. Nadgrobnica Nikoli Dimitroviću složena po D. Mavru Vetrani Čavčiću. Star. pis. 5, 105. Prezime Dimitrović dolazi u pjesmah još u ovijem oblicima: Dmitrović, Dmitrić, no to će biti stihu za voļu; u prozi, kao u razuih naslovih, svagdje ga pišu: Dimitri ili Dimitrović. V. Jagić *u* Star. pis. 5, 1.

DÌMIV, *vidi* dimļiv. — *U Belinu* (‚fumaus' 333b) *i u Stulićevu rječniku.*

DIMJAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dimijan. — *Dolazi prije našega vremena.* Dimjanь. S. Novaković, pom. 60.

DIMJE, *vidi* dimje.

DÎMKO, *m.* Dominicus, *ime muško, hyp.* Dominik. — i *je postalo od* o; *isporedi* Rim, Jakin, Labin. — *Dolazi, samo kod Dubrovčana, od* xiv *do* xvii *vijeka (od* xvi *vijeka počiše se m prcd* k *miješati u* n: Dinko), *i u Daničićevu rječniku* (Dimsko). Knez Dimko Benešić. Mon. serb. 184. (1375). Dimko Grubetičь. 419. (1442). Gospodinu Dimku Rańini odgovor. N. Naješković 1, 337. Prem ako Dubrofnik Livijom procvita, ku Dimko Rańenik u pismi počita. Đ. Baraković, vil. 264. — Dinko: Gospodinu Dinku Rańini odgovor. N. Naješković 1, 336. Pjesni razlike Dinka Rańine. D. Rańina 1a. Vidim jošter u životu Dinka Rańu. J. Kavańin 176a.

DIMLĬJÂŠ, dimlijâša, *m. onaj koji nosi dimlije. — U Vukovu rječniku.*

DIMLIJE, dîmlījâ, *vidi* dimije.

DĬMLJAČA, *f. dimńača.* Dimjača, fumaria officinalis L. B. Šulek, im. 65.

DĬMLJÂK, *m. vidi* dimńak. — *Jamačno postaje od starijega* dimńak *krivijem izgovaranem. — Dolazi od* xvii *vijeka (u Mikalje), a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* („caminus' 163a), *u Vukovu.* Ako hoćeš da dimjak ne puši i vedro ti se nebo ukaže. Ant. Kadčić 247. Što se dimjak s kule salomio. Nar. pjes. vuk. 4, 451. — *u ovom primjeru* dimjak, *jer je po govoru onijeh čakavaca koji* ļ *miješaju u* j. Puknula j' bundaka spod Omišja grada, ona je hitila šezdeset dimjaka. Nar. pjes. istr. 2, 109.

DĬMLJAST, *adj. vidi* dimast, dimļiv. — *U Stulićevu rječniku.*

DĬMLJATI, dĭmljâm, *impf. vidi* dimiti. — *U Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DĬMLJE, dĭmljâ, *f. pl* inguina, *slabina. — Stariji bi oblik bio* dymije: *y se miješa u* i, *a pošto je* i *pred* je *ispalo,* j *iza* m *miješa se u* ļ *(isporedi* crevļa). — *Korijen je po svoj prilici* dym, *što ojačanem postaje od* dьm *(vidi* duti, *isporedi* dimati *i* nadimati), *te je prvo značeńe ili: ono što se nadimle dihańem (trbuh), ili: ono što otječe (žlijezde kod slabine u nekijem bolestima, n. p. u kuzi). — Riječ je stara, a osnova je praslavenska, isporedi češ.* dymě, dyměne, *pol.* dymię, dymienia *s istijem značeńem. — Obliku* dimle *nema uprav potvrde; ali u rukopisu* xv *vijeka dolazi stariji* dimije, *prema kojemu bi, po općijem zakonima, u naše vrijeme bilo* dimļe *(vidi sprijeda). to se dokazuje i slovenskijem oblikom* dimle (dimļe) *i mlađim* dĭmńa *(n. pl., gen.* dĭmańa) *koji se u naše vrijeme čuje u Boci kotorskoj: ovaj je bez sumńe postao od* dimļe *tijem što se* ļ *iza* m *po asimilaciji promijenilo u* ń *(isporedi* Damńan); *na nastavak en što je u češkom i poļskom jeziku ne može se pomisliti. — Između rječnika dolazi u Bjelostjenčevu:* dimje ‚ilia, inguen' 2, 72b; dimje, ili dve one jamice pod trbuhom 1, 689a; *u Jambrešićevu:* dimje ‚inguen'; *u Stulićevu:* dimje. *(jamačno griješkom)* n. sing. ‚inguen, inguina' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara* Kromidь bêli svari dobrê s vodomь i prilagaj na dimije i na lêdvije i sokomь têmь pari lêdvije i dimije. Starine 10, 111. (xv *vijek*). Pobolitь dimijami i žilami. 125. Ja ne io ništa no se napunio jada od grla do dimańa, pak mi se drob nategnuo da prsne. S. Ljubiša, prip. 11. No ga Arhanđeo sposobi, pritisne mu desnijem koļenom dimńa, zagrļuši ga lijevom rukom, da mu ne da oduška, a desnom mahne sa svom snagom da ga mačem posiječe. Druško postavi lijevu ruku da dočeka mač, a desnom dohvati Arhanđelu bedro da ga tobož odbije od trbuha. 271.

DĬMLJÊŃE, *n.* fumatio, *djelo kojijem se dimi, verbalni supstantiv od glagola* dimiti. — *U Vukovu rječniku.*

DĬMLJIV, *adj.* fumosus. — *isporedi* dimiv, dimńiv, dimast, dimjast, dimļast, diman, dimav, dimovit. — *Postaje od osnove imena* dim *sufiksom* ļivь. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* („fumans'), *u Belinu* („fumifer' 334a), *u Bjelostjenčevu* (dimliv ‚fumans, fumifer, fumosus, fumificus'), *u Stulićevu* („fumans'), *u Vukovu* (n. p. rakija ‚räucherig' ‚fumosus'). *a) koji pušta iz sebe mnogo dima, koji jako dimi kad gori (n. p. drvo, glavńa).* Sa sviju strana jesu *(glavńe)* dimļive i gòrê. M. Radnić 239a. Pamet je ļudska kano drvo dimļivo. S. Margitić, fal. 235. — *b) o kući u kojoj dim ne izlazi dobro kroz dimńak nego se širi.* Ako nam je jedna kuća dimļiva, ili je ostavimo ili nastojimo napraviti da ne dimi. J. Filipović 1, 108a. — *c) tmast, kao pun dima.* Crkva toliko je mračna i dimļiva. F. Lastrić, test 273a. — *d) koji zaudara dimom. u Vukovu rječniku.*

DĬMNICA, *f.* vectigal pro fumario, *porez što se plaća (osobito crkvi) na dim, dakle na ognište, na kuću, na porodicu. — isporedi* dimarina, dimina, dimnina, dimńarina. — *Postaje od osnove* dimn *adj.* diman *sufiksom* ica. — *Dolazi od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku:* ‚die rauchfangsteuer (an den bischof)'. Koji mi nisu mogli dimnice i podušja platiti. D. Obradović, basn. 184. Vladikama narod plaća dimnicu, to jest od svake kuće po nešto. Vuk, dan. 1827. 117.

DĬMNIĆI, Dĭmnîčâ, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 95.

1. DĬMNÎK, *m. vidi* dimńak. — *Postaje od* dimn *osnove adj.* diman *sufiksom* ikъ. — *Dolazi u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Tekelina stara kuća na dimniku imala 1705 godinu napisanu. S. Tekelija, letop. 119, 5.

2. DIMNIK, *m. vrsta grožđa* Dimnik, rauchler, rauchfarbige zimmettraube, v. dimenka. B. Šulek, im. 65.

DĬMNINA, *f. vidi* dimnica. — *Postaje od* dimn *osnove adj.* diman *sufiksom* ina. — *Dolazi* xiv *i* xviii *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dymnina 3, 591). Osvobodi *(ih)* svetoje carьstvo mi ot vsjehь rabotь . . . i ot soća i dimnine Glasn. 27, 294. (1347). Osvobodi ihь carьstvo mi odь priselice i dimnine. 24, 240. (1350). Gospodin episkup zakteva milostiňu od siromaške varoši, a varoš osiromašela ne ima odkud dati, nego dimninu po starom običaju ne zabrańujemo kupiti. Glasn. 11, 4, 29. (1730).

DIMNO, *m. ime muško.* — *isporedi* Diman. — *Dolazi prije našega vremena.* Dimьno. S. Novaković, pom. 60.

DĬMNUTI, dĭmnêm, *pf. ispustiti jedan put dim iz usta, pušeći. — Postaje od osnove* dim *glagola* dimiti *(koji vidi pod* b) *sufiksom* nu (ną) *u inf.,* n *u praes. — Dolazi u naše vrijeme.* Te zapali šaren-čilibara, te dimnula i dva i tri puta. Pjev. crn. 190b.

1. DIMŃA, *f. djevojka, isporedi* divna. Sinoć se je Ivan oženio lipom dimńom Mandalinom mladom. Nar. pjes. *na Braču.* A. Ostojić.

2. DIMŃA, *f.* fumarium, *dimnak. — Dolazi samo u Vrančićevu rječniku* („infumibulum'); *ali može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* dimńak.

3. DĬMŃA, dĭmâńâ, *n. pl. vidi* dimje.

DĬMŃAČA, *f.* fumaria officinalis L., *neka*

trava, dim zemaļski, rosopast, rosno zeļe, mali pelinak. — *isporedi* dimļača, dimńavica, dimica, zemaļski dim *(kod* dim, c). — *Postaje od osnove* dimn *adj.* diman *sufiksom* jača. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Uzmi pelena, . . . mravka, dimńače, . . . po tri šake. Orfelin, podr. 431. Dimńača, fumaria. 490. Rosopast, dimńača, fumaria officinalis L. J. Pančić, flor. beogr. 85. Dimńača, češ. dymnivka, poļ. dymnica, fumaria officinalis L. B. Šulek, im. 65.

DIMŃÀČÁR, dimńačára, *m. koji čisti dimńake, čađar.* — *Daničić je upotrebio tu riječ u ovom rječniku kod tumačeńa riječi* čadar.

DĬMŃÁK, *m. cijev (kod našega naroda obično zidana od kameńa ili od opeka, a može biti i gvozdena) što se izmaļa na kućnom krovu, kroz koju izlazi na poļe dim iz ogńišta ili iz peći.* — *isporedi* dimļak, dimnik, dimńa, dimńavica. — *Postaje od* dimn *osnove adj.* diman *sufiksom* jak. — *Dolazi od* XVII *vijeka (a može biti i od kraja* XVI, *vidi* dimńa), *a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu (griješkom* dimnak *s dodatkom da je uzeto iz Belina rječnika u kojem nema nego* dimļak), *u Vukovu.* ‚Ponam duces Juda sicut caminum ignis. Isai. 31 (?)'. položim vojvode Jude kako dimńak ogńa. F. Glavinić, posl. 59. *(Trisak)* pogodi u brk šiļatog dimńaka. M. A. Reļković, sat. L 8a. Ako je dimńak nakrivo, upravo dim izlazi. Nar. posl. vuk. 3. Dimńaka nema gotovo nigdje po selima. Vuk, živ. 248. Ako kuća izgori, dug na dimńak izleti, t. j. od pogorelca ne traži duga. Pravdonoša. 1852. 9, 4b.

DIMŃÀRINA, *f. vidi* dimnica. — *U naše vrijeme, u Bosni. isporedi* dimarina. U pašaluku travańskomu plaća se na godinu: 1. harač . . . 4. dimńarina, ovu plačaju oni koji ne siju žita, 6 groša na godinu. F. Jukić, zemļ. 11.

DIMŃATI, dimńam, *vidi* dimati. — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. DIMŃAVICA, *f. dimńak.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. DIMŃAVICA, *f. dimńača.* Dimńavica, fumaria officinalis L. B. Šulek, im. 65.

DĬMŃIV, *adj. vidi* dimļiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Niti će stiješ dimńiv ugasit. S. Rosa 9b.

DÍMO, *m. ime muško, hyp.* Dominik *(vidi* Dimko) *ili* Dimitrije. — *Akc. se mijeńa u voc.:* Dîmo. — *Dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Poslaše moga vlastelina Dima. Mon. serb. 178. (1368). Moj Dimo pošteni! N. Naļešković 1, 338. Dimo Ažđaha. Glasn. II, 3, 80. (1706-1707). Dimo Cincar. Golubica 5, 157. (1808).

DIMOJE, *m. ime muško. isporedi* Dimo. — *Dolazi (pisano* ‚Dimoe') *u latinskom spomeniku* XIV *vijeka.* ‚Dimoe filio Maroe Marcoevich'. Mon. rag. 2, 74. (1349).

DIMÒPIJA, *m. onaj koji pije dim, puši, duhani; duhańđija.* — *Složeno od osnova imena* dim *i glagola* piti *sufiksom* ja. — *U jednoga pisca našega vremena.* I cigara sama malena je stvar, ali je velika s onom družinom koju za sobom vuče. Sve one male dimopije koje mi svaki dan sretamo, ne moraju postati rdavi ļudi, ali oni već jesu slabi mladići. M. Đ. Milićević, des. par. II.

DIMÒŠEVCI, Dimòševâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Pregled. 55.

DIMOT, *m. ime mjestu.* — *Dolazi u spomeniku* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dimotь, mjesto na Marici, sadašńa Dimotika). V Odrinь i v Dimot. Mon. serb. 3. (1217—1241).

DĬMOVÂŃE, *n.* exhalatio, *djelo kojijem se dimuje, ili ono što dimuje.* — *Postaje od osnove part. praet. pass. glagola* dimovati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi u Belinu rječniku* (dimovanje ‚exhalatio'. Suho i toplo dimovanje ‚calidus siccusque halitus'. Studeno dimovanje ‚gelida exhalatio'. 290a) *i u Stulićevu* (dimovańe ‚exhalatio').

DĬMOVATI, dĭmujêm, *impf.* exhalare, *puštati iz sebe dim, paru.* — *U Belinu* (290a) *i u Stulićevu rječniku.*

DÍMOVIĆ, *m. prezime, Dimov sin.* Šem. prav. 1878. 78.

DIMÒVIT, *adj. vidi* dimļiv. — *Postaje od osnove imena* dim *sufiksom* ov-itь. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Drugu bo on od nas svitlos ište, ne dimovitu. Grgur iz Vareša 111.

DIMPLI, *vidi* diple. — *Jedan put u rukopisu čakavskom* XVI *vijeka.* Naredi trube glasovne i organi i dimpli. Aleks. jag. star. 3, 321.

DÌMSUZ, DÌMSUZIN, *m. vidi* dinsuz.

DIMŠIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 34.

DÌMŠIĆ, *vidi* damčik. I. Pavlović.

DÍMŠO, *m. ime muško, hyp.* Dimitrije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dîmšo. — *U naše vrijeme.* Pade Dimšo u vodu studenu. Nar. pjes. petr. 1, 178. Dimšo Pavlović *(među prenumerantima).* 353.

DÎN, *m.* religio (Muhammedi), *(turska) vjera, zakon, arap. tur.* dîn. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ko nas dvoje sastavio, bog ga s dinom sastavio, a i s dinom i s imanom! Ko nas dvoje rastavio, bog ga s dinom rastavio, a i s dinom i s imanom! Nar. pjes. vuk. 1, 275. A tako mi dina i imana. 3, 50.

DINA, *m. ime muško.* — *Dolazi u naše vrijeme.* Dina Rajković . . . Dina Sibinović. D. Avramović 212. Dina Stanojević. Rat. 342.

1. DĪNÂR, *m.* nummus, denarius, *novac od ńeke osobite vrijednosti; od lat.* denarius, *ali isprva preko grč.* δηνάριον, *a poslije preko tur.* dînâr. *vidi i* 2. dînâr. — *Akc. se ne mijeńa u nijednom obliku, a plur.* dînári *dolazi od sing.* dînâr. — *Gen. plur. može biti i* dînârâ *i* dînârî. — *Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (dinarь).

a. *u prva vremena srebrni novac (lat.* denarius, denarius grossus *i samo* grossus) *kojijem se često brojilo i plaćalo i koji se kovao po našijem krajevima (vidi* Š. Ļubić, opis jugoslav. novaca VIII *i dalje). težina i vrijednost mu se je često mijeńala i uopće smańivala.* Posluh, ruka, pečatь 4 dinari. Mon. serb. 99. (1330). Da imь se *(ćefalijama gradskijem)* prodavaju žita i vina i mesa za dinarь što inomu za dva. Zak. duš. nov. 9. Da plaćaju carinu, kako je prьvo bilo, po 2 dinara otь mantije. Mon. serb. 193. (1379). Dašo mi moj dio dukatь 414 i 20 dinara. 391. (1438). Primismo 202 (? *pisano* CCR) dukatь zlatiхъ i 12 dinari srebra, rečeno dukato i dinare primismo na puno. 556. (1544). Dukatь po 44 dinarь. Spom. sr. 2, 108. (1442). Tьdaj běše dukatь u Dubrovniku po 41 dinarь. Mon. serb. 514. (1470). Šes, osam grlica uzimaš za dinar. N. Dimitrović 103. Ovoga negromanta činim s dinarom kruha u Puļu poslat. M. Držić 385. Poslatь u gúiiu brodu s dinarom kruha u Puļu. (D). Poslov. danič. 99. Teško onomu koji pristupa na otar svako jutro

tijem načinom kao da ondi za drugo ne haje mu se neg za dobit osam dinar. B. Zuzeri 301a. Promijeni mu dinar mjedi — mjedenica. (Z). Poslov. daničk. 103. Razmijeniće ti dinar mjedi. (Z). 106. *i kad se brojilo na perpere, plaćalo se dinarima. u perperi je bilo* 12 *dinara. vidi* Š. Ljubić, l. c. XIV. *što na jednom mjestu stoji:* perperъ 166 i dinara 50 (II), *jamačno će biti* II *pisarska ili štamparska pogreška mj.* II (8). Tisuću i dve sti i 66 perpera dinara. Mon. serb. 394. (1438). *vidi dalje drugijeh primjera. — razlikovali su se po mjestu u kom su se kovali; tako se spominu dubrovački i kotorski dinari.* Dvi tisušti perьperь dinari dubrovačkihь. Mon. serb. 222. (1392). U dukatijehь zlatijehь i u dinarijehь dubrovačcijehь. 403. (1440). 45 perper dinari kotorscijeh. 464. (1454). — *bilo ih je* dobrijeh *i* zlijeh: Dukatь zlatijehь sedamь satь i dinarь dubrovьčcěhь dobrěhь tisuću i sedamь satь i tri deseti i jedna perьpera i dinarь dubrovačcěhь zlěhь dva deseti i dvě perpere. Spom. sr. 2, 50. (1406).

b. *po latinskom: a)* denarius, argenteus. Dvijesti dinara kruha ne bi dosta bilo. N. Rańina 70a. joann. 6, 7. Jedan mu imaše dati dinara pet sat. 85a. luc. 7, 41. Svomu drugu ne biše dužan nego sto dinari. *(vidi* mat. 18, 28). J. Filipović 1, 447a. Ne bi bilo dosta ni dvijesti dinara kruha. *(vidi* joann. 6, 7). Đ. Bašić 31a. Primiše svaki po jedan dinar. *(vidi* mat. 20, 10). J. Matović XVIIIa Obećaše ńemu dati tridesti dinara. N. Rańina 90a. mat. 26, 15. Prodaše brata svoga Jozepa za tridesti dinara. Zborn. 25b. Ter Judi tries dinar za toj obećaše. N. Nalešković 1, 126. Za tries dinara prodaćeš boga. A. Kalić 440. — *tako će biti i ovo:* Davši pristavniku svojemu 40 dinari. Š. Kožičić 19b. — *b)* as. Oktavijan cesar posla da se svak u svomu gradu i mjestu zapiše, . . . da se zapiše i plati jedan groš srebrn, koji vaļaše deset dinara kojijemi se općeno služahu. M. Divković, bes. 71b. Tries srebrńakov, koji svaki od ńih vaļaše deset dinara. M. Lekušić 29.

c. *u naše vrijeme, mali mjedeni novac. vidi:* Dinar koliko najveća predašńa para, ali je u broju od prije bio mańi od pare: dinar nije novac turski, nego nekakav hrišćanski (dubrovački ili mletački, čiji li je) i za to ga je od pare lasno bilo raspoznati. Vuk, rječ. 120b. Kupih pile za dinar. Nar. pjes. vuk. 1, 505. Nek je harač petnaest dinari, nek je harač i tridest dinari. 4, 134. Da je grad za dinar, kad dinara nije, zaludu je. Nar. posl vuk. 49. Zaludu je grad za dinar, kad dinara nije. 83. Ko ne ide na pazar ide mu para u dinar. (Koji sam ne ide te svojijeh stvari ne prodaje i što mu treba ne kupuje, nego to preporučuje drugome, on gubi. u Crnoj Gori). 149. Pogoditi u dinar zemļe. (Kad koga u šali ili u podsmijehu hvale da je dobar puškar; jer niko ne pogodi u više zemļe, nego u onoliko koliki je dinar). 250. Kad su u ženskoga mala lijepa usta, reče se: ‚kao da su dinarom prorezana'. *(isporedi* dinarić). Vuk, rječ. 120b. Tek smirimo. dinar prekinimo. P. Petrović, gor. vijen. 28. — *često u negativnijem rečenicama.* Za dva plava ne bi groša dala, za mlinara ne bi ni dinara. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Ovaj nije darovao kumu: kuma ńemu svetoga Jovana a on ńojzi pare ni dinara. 2, 11. A ja, bane, ni dinara nemam. 2, 276. Ja ću pustit' sužńa bez dinara. 2, 381. Dosta sam joj vina potrošio, a nijesam dao ni dinara. 2, 415. Ni imamo vina ni duvana, nit' imamo pare ni dinara. 3, 4. Koji vaļa kutije dukata, a Ćupića stoji bez dinara. 4, 229. Davaće mu jelo i za ńga i za końa (bez dinara, osim ako što pokloni slugama kad pođe). Vuk, živ. 263.

d. *u naše vrijeme u Srbiji je srebrni novac koji vrijedi koliko metrički franak.*

e. *kovani novac (osobito srebrni i mjedeni) od koje mu drago vrijednosti.* Ako se nađe zlatarь u gradu kove dinare bezь voļe careve, da se zlatarь iždeže a gradь da plati globu Zak. duš. nov. 45. Ne daš mu ulomak kruha, jedan dinar. A. d. Bella, razg. 110a. Snahe nose na glavi tumbane, a divojke srebrene dinare. J. Krmpotić, mal. 20. Ubog primļajući na ruku dinar po dinar, vidi što je primio. A. Kalić 15. Momak se je zurdnt dogodio, ne imade ni bijela dinara. Nar. pjes. juk. 523.

f. *plur.* dinari. pecunia, *vćci ili mańi broj novaca (u naše vrijeme i papirnijeh, banaka) bez obzira na oblik i vrijednost pojedinijeh, novci (uopće), isporedi* dinār. Da imь plati carstvo mi sije dinare za 3 godišta. Glasn. 27, 286. (1351). Daše mnoge dinare vojnikom. I. Ančić, ogl. 77. Ako bi mu hotili jedno množtvo dinari dati. P. Posilović, cvijet. 145. Juda otide k onim popovom, vrati dinare. S. Margitić, isp. 1. No ga mene prodaj za dinare. Nar. pjes. vuk. 2, 609. Mitru daje pare i dinare. 2, 630. Kazuj, gdje si sakrio dinare. Osvetn. 1, 23.

2. DÌNAR, dinára, *m.* pecunia, *novci uopće bez obzira kakvi su pojedini (a u naše vrijeme mogu biti i papirni, banke), isporedi* dīnār *pod g. — od tal.* denaro, dinaro, pecunia. — *Akc. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dīnāre, dīnāri. — *Razlikuje ga od predašńega, osim akcenta, i to što s ovijem značenjem dolazi samo po primorju.*

1. *sa značenjem sprijeda kazanijem. kao kolektivno ime, svagda je u sing. — Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Belinu* (dinar ‚pecunia' 495a), *i u Stulićevu* (‚nummus, pecunia, argentum, denarius'). Nê dostojno da tuždêmь dinaromь trьguju. Spom. sr. 94. (1409). Što nećeš satvorit, človiče, za dinar? Š. Menčetić 334. Dinar je gospodar svakojzi ļepoti, žena će za dinar svaku stvar podati. G. Držić 431. Prilična nijedna stvar, ni blago ni dinar prijateļu . . . nî. N. Dimitrović 15. Kada tko prijateļa odkupi na dinar. 89. Mješte boga dinar služe, drug u druga ne uzda se. I. Gundulić 325. Kupiti ga na dinaru od nedragosti. V. Andrijašević, put. 256. Dinar čini dinare. (D). Poslov. daničk. 16. Nije gospara bez dinara. (D). 82. Za koga bi dao vaskolik dinar. J. Matović 472. Osto je dužan velik dinar. A. Kalić 283.

2. *plur.* dinári, pecunia, nummi, *gotovo s istijem značenjem koje je i kod sing.* dinar; *ali ističući nešto više pojedine novce: tako se nalazi, n. p.* brojiti dinare, *a* brojiti dinar *nije obično. postaje od tal. pl.* denari, dinari. — *Dolazi od kraja* XV *vijeka a između rječnika u Belinu* (dinari ‚pecunia' 294b) *i u Vukovu* (*kod* dinar).

a. *uopće.* Gredu i naglosti dinare izgubih. M. Marulić 156 Ni za boga . . . nego za dinari. 286. U mošńu mu stavih nikoko dinari. P. Hektorović 23. Er sade dinari varaju i stare i mlade, svi dinar gledaju. N. Nalešković 1, 281. Istom da dinare ne broji. M. Držić 191. Poplavio je sve dinare moje i pet tisuć dukata. 324. Pak u čistu sudu svari dobar kutô zimńe rose, toj mož' lasno nać' s dinari, jer to s dvora nam donose. M. Pelegrinović 199. Budući držani sfekolike dinare u općinu postavit. B. Gradić, djev. 137. Kûpê na gotove dinare. I. Držić 308. Ti uzimaš toliko dinara na čenas. V. Andrijašević, put. 279. Dinara ko ima, što boće dobiva. (D). Dinari ne

muče neg buče. (D). Dinari su nespori k'o i djeca. (D). Poslov. danič. 16. On dinare na ńu trati. J. Kavańin 38a. Odluči povratiti one dinare. J. Banovac, pred. 21. Naodeći se prez pinezi ali ti dinara. L. Vladmirović 5. Mnoš dinara dijelit ćemo. Zgode. 7. Obilnos dinara. A. Kalić 554.

b. *jedna od četiri fele kod talijanskijeh karata od igre; druge su tri:* kupe, bati *(u Boci i* baštuni, *vidi* baštun), špade. Šestica kupa, aš od špadi, kraj od dinara. V. Vrčević, igre. 22.

1. DÌNARA, *f. planina na granici Dalmacije i Bosne. — Dolazi od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku:* planina u Dalmaciji (na turskoj medi blizu Kniña). Od gore Dinare, spod ke Krka toči. Đ. Baraković, vil. 90. Pa siđoše u Dinaru Turci, gaze Turci Dinaru planinu, i Dinaru zdravo pregaziše. Nar. pjes. vuk. 3, 152. Dinara i Draga između Lijevna i Dalmacije. Glasn. 40, 28.

2. DÌNARA, *f. ime kravi i ovci. u Lici.* J. Bogdanović.

DINÀRIC, *m. dem.* dinar. — *isporedi* dinarić. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka; može biti da treba čitati* dinarić. Dinarica kad bi mi poslali. M. Držić 362.

DINÀRIĆ, *m.* nummulus, *dem.* dinar. — *isporedi* dinaric. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Ako je u tobocu rđav solad, okrnut koji dinarić. B. Zuzeri 286b. Rakije po dinarić oka. Pjev. crn. 11b. *U Dubrovniku se govori o malijem lijepijem ustima u ženske:* prorezana dinaričem. *isporedi* dinar.

DÌNĀRNÍK, *m.* argentarius, nummularius, *mjenjač.* — *Dolazi na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Dinarnikom prosu dinare. N. Raňina 71b. joann 2, 15.

DÍNČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme. jamačno* n *stoji mj.* m. *isporedi* Dimko. Vučko Dinčić. D. Avramović 249. Vidan Dinčić. Rat. 254.

DÌNDÔ, Dîndola, *m. seoce u Ercegovini u kotaru koničkom.* Statist. 114.

DÌNDUŠMAN *ili* dìndušmanin, *m. neprijatelj (turske) vjere, tur. složeno* din, *vjera, i* dušmen, *neprijatelj. — vidi* dušmanin. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* Jučer me je ferman dopanuo od novoga kralja Nikolaja, sina Pavla ruskog gospodara, a unuka Petra golemoga, dìndušmana od stara vremena. Pjev. crn. 84b. Dìndušmanin nek je koji mańe. 132b.

DÌNÈVRAKA, *m.* benčina, čobanče. M. Pavlinović.

DINGAČE, *n. selo u Dalmaciji u kotaru korčulanskom.* V. Sabljar 79. Schem. rag. 1876. 43.

DINICA, *m. ime muško. — Dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Županě Dinica. Mon. serb. 190. (1378).

DINIČIĆ, *m. prezime, Diničin sin. — Dolazi krajem* XIV *i preko prve polovine* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Diničić). Dragiša Diničić *(griješkom* Dimčić. Mon. serb. 250). Glasn. 23, 53. (1400). Knezь Kovačь Diničić. Mon. serb. 234. (1399). Knezь Vukičь Diničić. 471. (1454).

DINIČINO, *n. selo blizu Dečana. — Dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* 3, 584. Selo Diničino i z Brěstovъcomь. Glasn. 15, 275. (1348?).

DÍNIĆ, *m. prezime, uprav Dinin sin. — U naše vrijeme.* D. Avramović 189. 201. Rat. 144. 184.

DÌNÎGLA, *f. neka riba, podlanica. — nepoznata postańa. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

DÍNKA, *f. vrsta grožđa koja se tako zove u Srijemu, a u Srbiji* plovdinka, niševčica, lisičica, *u Zagrebu* kraljevina. Đ. Daničić. — *isporedi* dińka *od čega je i postalo tijem što je ń prešlo u* n.

DÍNKO, *vidi* Dimko.

DINKOV GAJ, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1876. 433. — *isporedi* Dińkov Gaj.

DINOVO, *n. selo u Srbiji, u okrugu vrańskom.* Sr. nov. 1879. 78.

DÌNSUZ, DÍNSUZIN, *m. nevjernik (koji nije turske vjere), tur.* dinsiz. — *govori se i* dimsuz *i* dimsuzin. — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* dinsuz: Dinsuz to što i nevernik. J. Rajić, boj. 62. — dinsuzin: Nije kadar dinsuzin Beligrad uzeti. J. Rajić, boj. 62. Stan' Daiga, jedan dinsuzine! Pjev. crn. 30a. — ‚dimsuzin, protivniče moje vjere' kad opsuje turčin raju. V. Vrčević, nar. prip. 223.

DINULOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 222. Rat. 157. 248. 339.

DÍNUTI, *vidi* dihnuti.

DIŃ, *m. selo u Dalmaciji na otoku Hvaru.* Repert. 1872. 18.

DÍŃA, *f.* cucumis melo L., *plod sličan bundevi i lubenici, od kojijeh ga među ostalijem razlikuje jaki i ugodni miris. — isporedi* pipun. — *Stariji je oblik* dyńa. — *S tijem je oblikom riječ praslavenska, isporedi stslav.* dyńa, *rus.* дыня, *češ.* dyně, díně, *pol.* dynia (cucurbita pepo L.). *ali izvan slavenskijeh jezika gubi joj se trag (lit.* dynis *uzeto je iz poljskoga). korijen je indoevropski* dhu, *duhati, po čem bi prvo značeńe bilo: naduto, naduveno, ili (kako misli Daničić,* kor. 112) *postaje od istoga korijena s dalje razvitijem značeńem: mirisati.*

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda, dolazi kod većine naroda, a između rječnika u Vrančićevu* (‚pepo'), *u Mikaljinu* (‚pepo', *a vidi i kod* b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Vukovu (vidi i kod* b). Na obrazu vas pogrubi, žut ostane kako diña. D. Baraković, vil. 170. Posla im manu nebesku, a oni spominajući se od one mesine, diña, i kapule, omrze im mana nebeska. S. Margitić, fal. 146a. Da im se biše domrazilo manu blagovati, spomenuvši se lipa uživanja, koje su imali u Ediptu blagujući diñe. And. Kačić, kor. 84. Zna sviña što je diña. Nar. posl. vuk. 93. Opomenusmo se riba što jeđasmo u Misiru za badava, i krastavaca i diña i luka crnoga i bijeloga. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 5. Diña, cucumis melo L. J. Pančić, bot. 324. B. Šulek, im. 65.

b. citrullus vulgaris Schrad., *lubenica. s takijem značeńem govori se po cijelom primorju, ali da to nije svagda i svud bilo svjedoče kod a primjeri iz Barakovića i Kačića. — dolazi od* XVII *vijeka (u Mikalje), a između rječnika u Mikaljina* (diña vodeñača, lubenica ‚anguria, cucumis, cucumer', *ali vidi i kod* a), *u Belinu* (diña, ‚cocomero, melone d' acqua, frutto noto' ‚cucumer'. 197a), *u Stulićevu* (‚cocomero' ‚cucumis'), *u Vukovu:* (u Boci) vidi lubenica, cf. pipun *(vidi pod* a). ‚Diña' po svemu primorju zove se lubenica, a prava diña ‚pipun'. Vuk, poslov. XLVI. Te ubere jednu lubenicu (inače ‚diñu'). Nar. prip. vrč. 196. Diña, cucumis citrullus Scv. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 65.

c. *vrsta crne smokve.* Diña, suvrst krupne izvana crne smokve (u hrvatskom primorju). B. Šulek, im. 65.

d. divja diña, ecballion elaterium Rich., *štrkalj, štrkavac.* Diña divja, ecballion elaterium Rich. B. Šulek, im. 65.

e. grčka diňa, *lubenica. isporedi kod* b. Diňa grčka, citrullus vulgaris Schrad. B. Šulek, im. 65.

1. DÎŃÂR, *m. onaj što prodaje diňe. — U Stulićevu rječniku.*

2. DÎŃAR, *m. muško ime tursko, tur.* din-jar, *prijatelj vjere. — U naše vrijeme u narodnoj pjesmi.* Al' u gori Diňar Baňanine. Nar. pjes. vuk. 521.

DÎŃARLIJA, *f. turska kapa, fes. pridijeva se imenu* kapa. — *tur.* dinjarly, *adj. što postaje sufiksom* ly *od imena* dinjar, *prijatelj vjere, vidi* Diňar. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Mlogim tuna planuše dimlije i ostaše kape diňarlije. Nar. pjes. vuk. 4, 352.

DÎŃÂŠ, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 87.

DIŃÂŠANIN, *m. čovjek iz sela Diňaša.* V. Arsenijević.

DÎŃÂŠKÎ, *adj. koji pripada selu Diňašu.* V. Arsenijević.

DÎŃÂŠKIŃA, *f. žensko čeljade iz sela Diňaša.* V. Arsenijević.

DIŃCA, mercurialis annua L., *prosac, prosinac.* B. Šulek, im. 65.

DIŃEVAC, Diňevca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 82.

DIŃICA, *f. dem.* diňa, *ali znači i različite biljke. — Dolazi od* XVII *vijeka (u Mikalje), a između riječnika u Mikaljinu* (diňica, trava jarčija ‚pimpinella'), *u Belinu* (diňica, jarčija trava ‚pimpinella'), *u Stulićevu* (‚parvus cucumis, pimpinella'), *u Vukovu (dem.* diňa); *i u Šulekovu imeniku:* Diňica, serpillus, piper creticum, cicer rusticum, saturegia agrestis, pimpinella, pimpinella maggiore, melonaria, sanguisorba, 1. poterium sanguisorba L.; 2. pimpinella saxifraga L.; 3. linaria elatine Mill. 65. *a) u prvom pravom značeňu, mala diňa. — u Stulićevu i u Vukovu rječniku.* Prodoh kroz jednu baštinu, te naďoh žutu diňicu; požutele ti i noge i ruke, dok je ne pogodiš *(odgonetlaj: diňa).* Nar. zag. nov. 44. — *b)* pimpinella saxifraga L., *bedrinac, mrak, motrova mati. u Mikaljinu, Belinu, Stulićevu rječniku, i Šulekovu imeniku.* Oskružica *(oskorušica?),* diňica, pimpinella saxifraga. Čas. čes. muz. 1852. 2, 56. — *c)* poterium sanguisorba L., *krvosnica.* Srp. arh. za cel. lek. II, 16, 129 *i u Šulekovu imeniku.* Diňica, poterium sanguisorba L. J. Pančić, flor. ok. beogr. 130. — *d)* linaria elatine Mill. *u Šulekovu imeniku. — e) mala vrsta bundevice, koja se zove i* borović. *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *f)* jarčija diňica, pimpinella peregrina L. B. Šulek, im. 65.

DIŃIČIĆ, *m. prezime. — spomiňe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

DIŃIĆ, *m. prezime. — spomiňe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

DIŃIŠKA, *f. selo u Dalmaciji na otoku Pagu.* Repert. 1872. 35.

DIŃÎŠTE, *n. polje gdje se sade diňe. — U Stulićevu rječniku u kojem ima s tijem značeňem i* diňištvo *koje je sasma nepouzdano.*

DIŃIŠTVO, *n. vidi* diňište.

1. DÎŃKA, *f. tako se zovu neke vrste vinove loze. — isporedi* diňka. *a) s crvenijem grožďem.* Diňka, nekako crveno grožďe ‚rother traminer' ‚vitis apiana'. Vuk, rječ. 120b. Diňka ‚rothe gewürztraube' (u Slavoniji). B. Šulek, im. 65. — *b) s bijelijem grožďem.* Diňka bijela, suvrst vinove loze (u Srijemu). B. Šulek, im. 65.

2. DIŃKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mlaďem ženskom.* Skoroteča 1844. 249.

DIŃKOV GAJ, *vidi* Dinkov Gaj. Sr. nov. 1867. 267.

DÎŃSKÎ, *adj. što pripada diňi, od diňe. —* XVIII *vijeka.* Kada se sime diňsko izmiňuje. J. S. Reljković 181.

DIŃUŠA, *f. ime sviňi.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. DÎO, dîjela, *m.* pars, portio, divisio. — *Glas* i *pred* o *i* ije *pred* l *stoje u južnom govoru mj. ňegdašňega* ê, *mješte kojega je u istočnom govoru svagda* e: dêo, dêla, *a u zapadnom svagda* i: dîo, dîla. — *Akc. se mijeňa u loc. sing.* dijêlu *i u plur., ako umeće* ov: dijêlovi, dijêlôvâ, dijêlovima, dijêlove; *u istočnom govoru* dêlu, dêlovi *itd., u zapadnom* dîlu, dîlovi *itd. ovaki je akc. kod većine naroda, ali u Dubrovniku i drugdje (vidi* A. Mažuranić, slovn. hèrv.2, 16) *gen. je* dijêla (dêla, dîla) *i takovi je akcenat i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dîjele, dîjeli; *a u plur. kad se umeće* ov, *ovaki je akc.:* djêlovi, djêlôvâ, djêlovima, djêlove. *i kod čakavaca je prema ovome gen.* dîlâ, *kod sjevernijeh* dêlâ. D. Nemanić 1, 16. — *U nom. i acc. sing. krajňe o stoji mj. i, ali se i ovo može uzdržati i u naše vrijeme, osobito u južnom govoru i tad je pred ňim* ije *a ne* i: dîjel, *rjeđe u istočnom* (dêl) *i u zapadnom* (dîl) *govoru. nom.* dio *dolazi od* XV *vijeka:* Mon. serb. 339. (1427). 364. (1431). 373. (1433); dio odь zemaj. 258. (1405) *nije pouzdano, jer stoji u poznijem prijepisu. kod čakavaca je nominativ* dil *i* del *i u naše vrijeme, a gdjegdje i* dia *(isporedi* bia *kod* biti, II, 7, *u* I *dijelu, str.* 371b) *i to od* XV *vijeka:* Mon. croat. 79. (1451). J. Radojević Gizd. 14. J. Vladmirović 6. *množina s umetnutijem* ov *dolazi od* XV *vijeka:* onej dêlove. Mon. serb. 341. (1427). — *u ostalom je* dêlъ *riječ praslavenska, isporedi stslov.* dêlъ, *rus.* дѣлъ, *češ.* díl, *pol.* dział; *i lit.* dẽl', dẽlei, *radi (vidi kod* 2. dijel). *lit. è svjedoči da ne treba shvatiti slavenski glas* ê *kod ove osnove kao ojačaňe glasa* i, *nego glasa* e *(indoevr.* a). *po tome bi indoevropski korijen bio* dar, *puknuti, isporedi snskr.* dar *i* dal *s istijem značeňem, i grč.* δηλέομαι, *lat.* deleo. *u ňemačkijem jezicima dolazi ista osnova, got.* dails, *anglosaks.* dael *(engl* deal), *staro višeňem.* teil *(sad* theil); *ali po indoevropskom* d *trebalo bi da je u gotičkom i anglosaksonskom prvo slovo* t, *a ne* d, *iz čega se daje pomisliti da su ovi jezici uzeli ovu osnovu iz slavenskijeh. — Nahodi se u svijem rječnicima: u Vrančićevu* (dil ‚pars; portio'), *u Mikaljinu* (dil *i* dio ‚pars, portio'), *u Belinu* (dio, dijela *i* dil, dila ‚pars' 542b; ‚portio' 574b; ‚sors' 689b); *u Bjelostjenčevu* (del, dil, dio ‚pars, portio'), *u Jambrešićevu* (del, dil ‚portio, pars'), *u Voltiđijinu* (del, dil, dio ‚parte, porzione' ‚theil, antheil'), *u Stulićevu* (dijel, dil, dio ‚pars, portio, particula'), *u Vukovu* (dijel *i* dio ‚portio'), *u Daničićevu* (dêlь ‚pars').

a. pars, *jedno od onijeh iz kojijeh, ako su združena, sastoji se cijelo. ovo može biti što tjelesno ili umno. a) dijelovi su među sobom nejednaki, ili se nema obzira jesu li jednaki ili nijesu. aa) uopće.* Dêlь blata da si drže. Deč. hris. 56. Darьvasmo rečenimь polaču . . . , i k tomu dio odь zemaљ, koji to je bilь Dubrovnikь darьvao Radiču, da je rečena polača i dilь zemje rečenihь i ńihь ditce. Mon. serb. 258 (1405). Da je onь voљanь uzeti vьse ili koji dêlь. 361. (1429). Da su prodali dia vinograda. Mon. croat. 79. (1451). Kolika je najmańša čest ali dêl od veselija. Transit. 152. I *(mjesto)* razdiljeno je na 2 dela

(vidi kod na). Korizm. 18a. Cesarastvije razdeliše meju soboju, tako da bi 1 del Italije i Sicilije Irini bil. Š. Kožičić 18a. Koji godije dio od onogaj meda. Zborn. 15b. ark. 9, 77. Prinesoše jedan del ribe. Anton Dalm. nov. tešt. 128. luc. 24, 42. Ki bi me duše dil. D. Zlatarić 18b. Namjerivši se u crkvi na dio, aliti podpuno na svu svetkovinu. A. Gučetić, roz. jez. 55. Jest u sred raja zemaljskoga jedna rijeka, koja se razdjeljuje na četiri dijela. M. Divković, bes. 118b. Dijeli poglaviti od tijela. M. Orbin 205. Sin, ki dio blaga očina rasu, čim sve blude tiri. I. Gundulić 218. Tko god žive kao zvjerenje, da i mrtav na sto dila od zvjerenja razdrpljen je. 229. Veo na rusoj glavi okolo snježan svit mu je u sto dijela. 299. Priko pasa Đurda udara i rasijeca u dva dijela. 410. Daje bog često krat u mali časa dil što je on naprida dugo vrime kratil. A. Georgiceo, nasl. 335. Da je prijatelj dil srca, dil duše. I. Ivanišević 247. Nu mu kopje u dva dijela prvim mahom on razdijeli. P. Kanavelić, iv. 244. Odkle more viditi polje sve ili ga dil. L. Terzić 285. Od stida je poniknuta, ter se krije dijelom skuta. I. V. Bunić, mand. 9. Dio od ńih rijet mi je prigodno. J. Kavańin 295a. Fenicija jes dio od Surije. I. Đordić, salt. 88. Sabor tridentinski uči da su u sakramentu pokore tri dila. J. Banovac, razg. 255. Budući čovik dio i strana ovoga svita. A. Kanižlić, utoč. 22. Rakija je gospodarstva dio. M. A. Reljković, sat. G6a. Sciniš li da će Isukrst davati put svoju na dile iliti komade za blagovańe? I. Velikanović, uput. 3, 46. Zrcalo razmrvljeno u sto mali dila. I. J. P. Lučić, doct. 32. Ribica na tri deli razdeljena. Nar. prip. mikul. 68. — *bb) kod umnoga djela, pisma, knige, besjede, molitve itd.* Počina drugi dio ove besjede. M. Divković, bes. 29b. Baruk na tretom delu. F. Glavinić, cvit. 14a. Drugi dio od molitava duhovnijeh. J. R. Gučetić 1. Dil od pisma, dio knige ‚tomus'. J. Mikalja, rječ. 65b. Prvi dil od načina dobre smrti. P. Radovčić, nač. 11. Dio ‚tomus'. A. d. Bella, rječ. 734b. Satir u prvomu dilu piva u verše Slavoncem. M. A. Reljković, sat. 1. — *cc) u geografičnom smislu* dio svijeta: *aaa) jedan je od (tri, četiri, pet) dijelova u koje su prije dijelili ili sad dijele svijet gcografi.* Mlados prije ćić koristi svita obhodi četr dila. I. Gundulić 144. Na sva svijeta četr dijela. P. Kanavelić, iv. 152. Novi dili svita odkriveni. Grgur iz Vareša 79. — *bbb) uopće: veći ili manji dio.* Ki od svijeta ne zna dio tvoja dila, me ljeposti? I. Gundulić 467. On u nijedan svijeta dio potajati ne može se. P. Kanavelić, iv. 203. Tako će se umnožati likarije u našemu dilu svita. J. Vladmirović 3. *i bez genetiva* svijeta: U dalecih dilih provodeć dni moje. M. Gazarović 128b. — *ccc) bez genitiva* svijeta, *kao strana.* Del istoka je desni. Naručn. 26a. — *dd) da se istakne veličina jednoga dijela prema ostalima, dolaze uz* dio *adjektivi* velik, dobar, *i ńihovi komparativi. aaa)* velik. David zgubi velik dël posluha od plka. Korizm. 58a. Jere taj pošten glas, kojim si poznan bil, ne mnij, tvoj da je vas, imam ga velik dil. P. Hektorović 74. — *česće stoji komp.* veći (veksi, viši), *čim se kaže da je dio vći od polovine cijeloga.* V koga plebaniji stoje vekši del leta. Naručn. 76b. Voći dël grišnikov se preobraća. Korizm. 75b. Veći dio ńih *(starijeh)* na ljubav mrzi. M. Držić 94. Ostaviti s. misu ili veći dio od ńe. A Komulović 21. Jur prid zorom bješe uteko crne noći dio veći. Ġ. Palmotić 2, 292. Veći dijeli neće puka primit nauk, ki im dopada. J. Kavańin 76a. To ne bi li viši dio ljudi, il da rečem svatko stajao u sumlji i u strahu sve udilj, bojeći se da ubijen ne bude od koga godi. F. Lastrić, ned. 139. Veći dio krivoviraca učinio je ispovidańe. A. Kanižlić, kam. 16. Barem veći dio vrimena u molitvi imamo potratit. L. Vladmirović 87. — *u nekijem primjerima, kad je* veliki *ili* veći dio *subjekat, predikat je u množini.* Ljubovnik veći dil, koji su hvaljeni, nadvoru jesu bil' ljuveno smamljeni. D. Rańina 31a. Velik dil od ńi pokajaše se od onoga što bihu učinili. P. Macukat 32. Veći dio od ljudi jesu tašti. Zborn. 7b. Tako veći del od naučiteljov pišu. F. Glavinić, cvit. 277b. Veći dio od zbora naslidovali bi biskupa. A. d. Costa 1, 51. — *bbb)* dobar. Lijepa dikla i hrabrena, dobar dio naše slave. Ġ. Palmotić 2, 226. Nego se neće sahranit ni svi krstjani, nego će se dobar dio ńih izgubiti. Đ. Bašić 21b. Vidićete jedan dobar dio svita. I. J. P. Lučić, razg. 2. — *Vidi još kod c) aa). — b) dijelovi su među sobom jednaki. aa) koji je ono dio cijeloga, naznačuje se rednijem brojem što se pridijeva imenu* dio. *ovaj redni broj odgovara kardinalnomu kojijem se kaže u koliko je dijela cijelo razdijeljeno; tako je* treći dio *jedan od dijelova, ako se cijelo dijeli u tri dijela,* četvrti, *ako se dijeli u četiri dijela itd. vidi i kod pojedinijeh rednijeh brojeva.* Još nijesi treti dio, što ti ću spovidit, ni čuo ni vidio. M. Držić 23. Biše ih stanovito treti del. F. Glavinić, cvit. 4b. Svim tijem ne bi stoti dio ženske želje napunio. I. Gundulić 228. Podaj mu četvrti dio od krajeva. P. Macukat 67. Pak češ mi dati polovicu il treti dio od svega ploda. F. Lastrić, ned. 129. Za jedan četvrti dio ure. A. Kanižlić, fran. 229. Razumi se treći dio i jedna polovica trećega dila. M. Zoričić, aritm. 65. Tko govori treći dio rozarija. L. Radić 72. Deseti dio jednoga zlatna cekina. I. J. P. Lučić, nar. 43. Sviju plodova deseti dio. B. Leaković, nauk. 392. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka mješte rednoga broja stoji i kardinalni s prijedlogom* od: $^{50}/_{100}$, pedeset dila od sto. $^{5}/_{10}$, pet dila od deset. $^{15}/_{20}$, petnajest dila od dvadeset. M. Zoričić, aritm. 60. — *bb) kad se kardinalnijem brojem naznačuje toliko jednakijeh dijela da se do cijeloga samo još jedan hoće, nije potrebno metnuti redni broj uz ime* dio. *ima se svagda u misli redni broj koji se dobiva kad se kardinalnom prida jedan. tako* dva dijela *znači:* dva treća dijela; tri dijela: tri četvrta dijela *itd.* Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strane. A. Čubranović 141. Kako naš otac Adam sagrijoši, tudije bog uze sedam dijelov svjetlosti sunčane, a osmi dio osta. M. Divković, nauk. 9a. Bjehu tri dijela noći jur prošla. S. Rosa 93b. *tako i u ovom primjeru* jedan dio *znači polovinu.* Jednom samomu dijelu od svijeta, našemu ovomu poluokolišu tad se smrkno. B. Zuzeri 191b. — *drukčije stoji u Mikaljinu rječniku po kojemu bi* dio *kad nema uza se rednoga broja, trebalo shvatiti kao dvanaesti dio, prema latinskome* uncia: Dva dila ‚sextans'; tri dila ‚triens'; četiri dila ‚quadrans' *itd.* 65b. Dva dijela od noge ‚sextans'; tri dijela od noge ‚triens' *itd.* 258a. *to je sasma neobično, kako je neobično i krivo što u istom rječniku stoji:* Polovica dila, po dila ‚semissis *(sic),* media pars' 65b, *po čem bi bilo to isto što polovina cijeloga. — cc) može dio ne biti potanje naznačen.* Najpri imadu se *(brojevi)* razdilit na dile, to jest sve po tri figurice. M. Zoričić, aritm. 5. $20^{8}/_{14}$ gazet; to biva dvajset gazet i soldin i dio nedokučljivi. 105. Dvanes razmišljanja, u koje se možoš pobjed ali večer za koji dio ure zabavljati. I. M. Mattei 314. — *c) u nekijem padežima i s nekijem prijedlozima stoji adverbijalno. aa)* ex parte, ex

aliqua parte, *kad se kaže da ńesto ne biva kod cijeloga, nego kod kojega od ńegovijeh dijela. dio može biti potańe naznačen adjektivom ili kojom drugom riječi. aaa) u acc.* Da je veće od tri puta bio izbavljen iz dubine morske koja ga biše proždrla dio. B. Kašić, fran. 118. Poselo poganske tamnosti biše se dil smćlo. Đ. Baraković, vil. 47. Scinim ja, od sada velika ńeje moć toga cić na zada dobar dil da će poć. H. Lucić 267. Tej poste veći dio o samom kruhu i vodi priboravļaše. B. Gradić, djev. 156. Porušena u crnilu veći dio leži pusta *(grčka zemļo)!* I. Gundulić 370. Neke pjesance, koje veći dio prvina su moje mladosti. I. Đordić, uzd. VII. Kad se sluga ukradom napije, pak priko dan veći dio spava. M. A. Reļković, sat. D3b. Gadare viši dio srebrom okovane. Pjev. crn. 321b. — *bbb) u instr.* Dilom ‚partim'. F. Vrančić, rječ. 73. Zaplatit dobrijem djeli, stotijem dijelom, jaoh, ne mogu teške duge, zlobu mnogu. I. Gundulić 246. Da se je jurve većim dilom ispunilo. I. Bandulavić 120a. I jure dobrim dilom je prišlo. I. T. Mrnavić, ist. 54. Blažen je jošće nikim dilom i on koji na ovomu svitu tako je u srcu svomu odredil i odlučil, svej i vazda na više uzhoditi. A. Vitaļić, ist. 276. I š ńime se *(s Luciferom)* puk oholi zvijezd odreče trećim dilom. J. Kavańin 421b. Kojimgod dijelom ‚ex parte'. A. d. Bella, rječ. 542b. Turska je vojska brojila preko 100.000 višijem dijelom konańika. S. Ļubiša, prip. 85. — *ccc) u acc. s prijedlogom u.* Sa svim ili u dil. Š. Budinić, ispr. 76. Kad vidješe u dio dike povraćene gradu. P. Kanavelić, iv. 523. Ovo pak u dio znamo po izgledu apostola. J. Matović 68. Nikomur neć' drag bit, buduć usilan svim i ne hteći zgodit u dil ki godi ńim. M. Marulić 137. Kojim u veći dil i ostali tolikojer grisi privodet se. Š. Budinić, ispr. 51. Nastojaše da u najmańi dio ne bi osto uvrijeđen kraļ od nebi. P. Kanavelić, iv. 22. I da u dobar dio gine dostojanstvo. 46. U ovoj ćeš živoj vodi srčbu utopit svaki u dio. 129. Vik ne bismo ni u dil ki god razumili ča je uspival prorok. A. Vitaļić, ist. 6b. Jer tvoj zakon pristupiše i u ov dil razrušiše. 433a. U veći dio ‚magna ex parte'. A. d. Bella, rječ. 542b. Koje su u nami i u kî dio po nami. I. Đordić, ben. 98. Tako se u dobar dio ugasuje vrućina požuda. J. Matović 146. — *ddd) u loc. s prijedlogom u.* Kadgodi ali ti podpuno, ali ti u komugodi dijelu rečemo rozarijo. A. Gučetić, roz. jez. 7 Tako osta zemļa u većem dilu otkrivena. P. Radovčić, ist. 22. Učinio te je u boļem dilu duhovna. P. Knežević, osm. 33. Svako pismo ali ti djelo od pametnijeh i velikijeh ļudi u komu dijelu bude huljeno. N. Marči 6. — *bb)* partim... partim, *kad se ńešto kaže o cijelome, ali tako da nije isto kod svijeh dijela. oblici su i prijedlozi kao kod aa), ali dolaze po više puta. aaa) u acc.* dio ... dio. Ovi sveti jesu dĕl anjeli a dĕl človĕki. Š. Budinić, sum. 30b. Ti, gospodine, dil hoćeš da pravde tvoje cića trpimo, a dil nećeš. 195a. Najde on ovdi mjestane dio pogane, dio krstjane. B. Kašić, fran. 65. Bog dil po pripovidavcih, dil po knjigah, dil po nadahnutju iznutrńemu čini ga poznavati. I. T. Mrnavić, ist. 154. Na se uzmite slike i lica, dio najdražijeh od mladića, dio najljepšijeh djevojčica. G. Palmotić 2, 329. Smrt jest pristrahovita i čudnovata onomu siromau čoviku, koji se nahodi osuden na smrt po ruke pravde, dio zašto vidi veoma blizu svoju tužnu svrhu, i dio zašto se vidi umriti po ruke pravde. P. Posilović, nasl. 124b—125a. Prilična deset djevicami, dio ludijema, a dio mudrijema. J. Matović 86. Pisao je od došašća Isukrstova dio u žudijski a dio u kaldejski jezik. A. d. Costa 1, 190. — *bbb) u instr.* dijelom ... dijelom. Jednim dilom pravo kažeš a druzime čisto lažeš. M. Marulić 317. Čudesa ka dĕlom jesam slišal a dĕlom ka sam vidĕl. Transit. 226. Ova tretja dilom jest naravska, dilom uije naravska. I. T. Mrnavić, ist. 90. 4000 ļudi delom u sužanstvo odpeļaše, a delom nemilo poražaše. P. Vitezović, kron. 174. — *ccc) u acc. s prijedlogom u.* u dio ... u dio. Ovo prošenje najzadńe u dil potvrđuje prošenja zgora rečena, a u dil nadostavļa ... I. T. Mrnavić, ist. 63. Nastoje protiviti se ńegovoj dobroj odluci u dil s jednim slatkim i ugodnim nutkanjem, u dil jednom oštrom i teškom pritńom. A. Vitaļić, ist. 114. Da bi u dio štogod zabranile, a u dio zapovidjele. J. Matović 419. — *cc)* per partes, particulatim. *kad ńešto biva kod cijeloga, ali ne kod svijeh dijelova u isto vrijeme. aaa)* dio po dio: Ovako dio po dio uze skrušen razmišļati. P. Kanavelić, iv. 572. Dio po dio ‚partite'. A. d. Bella, rječ. 542b. — *bbb)* dio za dijelom. Ovo prorokovanje ispuńevaše se dio za dijelom. B. Kašić, fran. 148. — *dd)* partite, separatim, *kad se ističe da dijelovi nijesu na istom mjestu.* na dijele, na dijelove. I sidoše na dile po sto i petdeset. L. Terzić (B. Pavlović) 267. Bez uzroka ne prikažuje se vijernijema na dijelove. J. Matović 45. Nek mišaju sa zemļom na dile. J. S. Reļković 76. — otići na dijele: *dijeliti se, razdijeļivati se.* Granice se od ļudi ne bjehu zabile, ni mjerom sve svudi otišlo na dile. I. Gundulić 148.

b. rata pars, portio, *kao kod* a, *ali se uz to misli ili izrijekom kaže da onaj dio ńekome pripada. vidi* dijeliti *pod* 1, d. *a) uopće.* Dva dila, Galešinь i Bubańinь. Glasn. 23, 52. (1400). Da ne prĕmemo njednoga na našь dijelь župe konavaoske. Mon. serb. 320. (1423). Kanonik ki ne bude na misi, nima imiti ta dan kanovnički dil ki se da na misi, da ńega del se dili s druzim deli. Kapt. seń. ark. 2, 80. Otče, daj meni dio imanja što me dostoji. N. Rańina 58a. luc. 15, 12. Oči me bez dijela ostanu t', ružice. Š. Menčetić 291. Majde sam ja rada, na čas ti dio moj! N. Naļešković 1, 219. On s materom bi bez dijela izagnan iz kuće. A. Gučetić, roz. mar. 144. Bez dila ‚expers'. F. Vrančić, rječ. 33. Od dila ‚particeps'. 73. Kad ja obrah dil bezredni zatajavši meštra. A. Vitaļić, ost. 146. Evo onoga, ki svoj dio prosu. J. Kavańin 52a. Dijela u kradbi ni će bog ni bogińe. (Z). Poslov. danič. 16. Svaki se nastani u svomu dilu. And. Kačić, razg. 260. Bog govoreći: ja dio i baština tvoja. Ant. Kadčić 2. Pak kad pojdeš jednoč umirati i od dice bogu razlog dati, ostavićeš ńem dio najveći. M. A. Reļković, sat. C1b. Držću te kako svoju glavu, dati dio kako bratu svome. Nar pjes. vuk. 4, 66. Dobar ću ti dio ostaviti, kako mome najboļemu drugu. 4, 417. Ostave svoje delove na gomilama. Nar. prip. vuk. 217. Ona je sirota i prez dela ostajala. Nar. prip. mikul. 18. — *b) dolazi s ńekijem drugijem riječima. aa) ‚imati dio', participem esse, ne samo kad je ko dobio dio kod dijeļeńa, nego i kad je kod kakva djela zajedno s drugijem radio. i u rječnicima: u Vrančićevu:* dil jimati ‚participare'; *u Mikaļinu:* tko ne ima dila ‚expers'. 45b; *u Bjelostjenčevu:* del imam ‚participio' *itd.*; *u Voltigijinu:* dilimati ‚participare' ‚mittheilen'. *aaa) izrečeno je ono čega se ima dio i stoji u gen.* Pravļu da ļuven stril jadovno porazi, i tko gą ima dil, on rados ne skrasi. Š. Menčetić—G. Držić 482. Razrušen ki je bil malo ne sa svima od mnoštva, koje dil razbora ne ima. H. Lucić 268 S umiļenim volim

dil škode imiti, nego li s oholim dobitje diliti. P. Hektorović 39. Ne imo zrake dio sunčane, neslatka mu voda bila, ne dala mu zemļa hrane! Ġ. Palmotić 2, 57. — *bbb) u gen. s prijedlogom* od. Ni imati dijela od općenije molitvi . . . Ne ima ni od česa nikakova dijela. M. Divković, nauk 265a. Stvar posridńa, od jednoga i drugoga del imajući. F. Glavinić, cvit. 10b. Imaćeš dio od anđeoskog kora. A. I. Knezović 222. *kod djela.* Obećajem se, da ne imam dila od griha. J. Banovac, razg. 189. — *ccc) u loc. s prijedlogom* u. Ovim je načinom blažena majka slidila u mukah sina sfoga; tako je i dio u ńih imala i u dostojanstvu. B. Kašić, is. 100. On će imat' dio u carijeh, koji mu će bit' unuci. I. Gundulić 307. Bez dijela, tko ne ima dijela u kojoj stvari ‚expers'. J. Mikaļa, rječ. 12b. Koji ga čini ne ima dijela u raju. A. Bačić 106. Odričem se sviju dobara tvoji i sve baštine koju bi mogao od tebe imati; ne tražim u ńoj imati nikakova dijela. F. Lastrić, test. ad. 58a. Dio imati u kraļestvu Marijinu. Grgur iz Vareša. 17. *kod djela.* Ako u kojoj stvari imaš dio, kako u boju i vojevańu. M. Zoričić, osm. 131. — *ddd) izrečen je onaj s kojijem se dijeli i stoji u instr. s prijedlogom* s. Ako *(ja)* ne umiju tebe (‚tebje'), ne budeš imati dijela sa mnom. N. Rańina 107a. joann. 13, 8. Ako hoću s tobom dijela imati. B. Kašić, nasl. 240. Ulizi u crkvu božju da imaš dio s Isukrstom u život vičńi. I. Bandulavić 287b. Neka ima dio s onima, koji se ne slažu s crkvom. A. Kanižlić, kam. 308. — *bb) ‚uzimati, primati dio'*, participem fieri. *aaa) čega.* Oblasti moje dio na se prima. A. Kanižlić, kam. 118. Uzimati dio dobra krivo dobjena. T. Ivanović 12. Ja primam dio grehote. S. Ļubiša, prip. 140. — *bbb) čiji, što bi drugomu pripadao.* Jerbo se od priļubodinstva kopilad rađaju (‚rađahu') i uzimļu dio prave dice. J. Banovac, razg. 104. — *cc) ‚dio (koga ili komu) ide, dopada'. aaa) govori se ‚dio ide (gre) koga ili kome' kad je ńegov po pravdi, po zakonu, pa ga on dobio ili ne dobio.* Da smo voļni prodati i darovati onej dělove što nasь dojde u Konavlahь. Mon. serb. 341. (1427). Od kih ga ne gre dil. Đ. Baraković, vil. 132. Starešinam golem dio ide. V. Došen vii. — *bbb) govori se ‚da dio dopada koga' kad ga ovaj dobiva bez obzira, jeli to po pravdi ili ńije.* Ter da sam se ogolio i bez zdravja i bez časti, i da veće sunca dio ne može me š ńe dopasti. I. Gundulić 227. — *dd) ‚dati dio kome'. aaa) kao* dijeliti *pod* 1, d, *a).* Svijesnom Gradimiru dat se od hvale ima dio. Ġ. Palmotić 2, 276. Svim koļenom Izraela tuste zemļe dijel se dade. J. Kavańin 377b. — *bbb) kao* dijeliti *pod* 1, f, *b) bb).* A što steku, ali što ukradu da nikome dijela ne dadu. Ogled. sr. 222. — *ccc) ‚u kom djelu', pustiti ga da i on kod onoga radi.* Danu mu jošte dio dašo u vladanju grada. D. Rańina va. — *ee) ‚činiti komu dio' kao* dijeliti *pod* 1, f, *b) bb). biće po talijanskom* far parte. Nemoj to joj ja te molim, kriva dila učiniti. Nar. pjes. hektor. 18. Učin' ki god dio i meni od trudeńa viteškoga. Ġ. Palmotić 2, 145. Učiniše mu dio od ńegovijeh seļanskijeh darova. I. Đordić, bon. 24. ‚Trgovasmo i fajdu dijelismo od koje i vama dijel učinismo'. *(kod zdravice u Boci kotorskoj).* Vuk, kovč. 71. — *ff) ‚biti u dijelu'*, participem esse, *kao ‚imati dio' koje vidi kod aa).* Biti u dijelu ‚participaro'. A. d. Bella, rječ. 543a. — *gg) ‚na dio, u dio', adverbijalno, znači: kao dio. aaa) ‚dati, podati na dio'.* Razasu sve bogastvo, koje mu na dio podao bijašo otac. I. J. P. Lučić, razg. 4. — *bbb) ‚imati, primiti na dio'.* Svaki bi veću muku imao na svoj dio. M. Divković, bes. 183a. Red i zakon od primļenja na dil dobroga čińenja sestar naših. Živ. kat. star. 1, 225. — *ccc) ‚doći, dopasti koga ili komu na dio, u dio'. vidi kod cc).* Uboštvu je mudros u dio došla. (D). Poslov. danič. 144. Ovi razdiliše cesarstvo na troje: Konstantina dođe na dio Spańa, Franca . . . And. Kačić, razg. 10. Novu zemļu koja iz općinskoga razdijeļenoga pašńaka težačkomu čoviku na dijel došla. I. Jablanci 99. Al mi nije to na dijel došlo. Pjev. crn. 96a. Koliko je veće bratje, toliko im mańe dopada na dio. M. Divković, bes. 790b. Mandalenu grad Mandalo, a Martu Betanija dopade na dil. F. Glavinić, cvit. 243a. Galad je država koja pade u dio koljenu Manasovu. I. Đordić, salt. 197. — *ddd) u knjizi pisanoj* xiii *vijeka crkvenijem jezikom dolazi ‚pisati'* (vьspisati) *koga u dio čega' kao dati mu dio u onome.* Tebe vьspisuju i syna mojego takožde vь dělь crьkve seje svetyje. Danilo 202. — *hh) dio može biti: aaa)* jednak *ili* dvostruk *itd.* Hoće li svi sveti imat jednak dio od blaženstva? M. Orbin 281. Jednaki dio ‚pars aequa'. A. d. Bella, rječ. 542b. Dio dvostruki ‚portio gemina'. 574b. — *bbb) ako je po pravdi dijeļeno, dio je* prav: Prav dijel plijena kad se daje. J. Kavańin 345a. — *a ako je drukčije*, kriv *je:* Od svašta mu daje dio krivi. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Nije žao na mali dio, nego na krivi. Nar. posl. vuk. 214. — *c) dio čiji može biti i ne ono što onaj prima nego što daje, kad se kakav trošak ili drugo davańe dijeli među više čeļadi.* Dil koji svaki od družine stavi za večeru ili obid ‚symbolum, collecta'. Tko ne nosi dila na gozbu ‚asymbolus'. J. Mikaļa, rječ. 65b. Dati u dio ‚contribuire, concorrer con la spesa' ‚conferre'. A. d. Bella, rječ. 225a. — *d)* sors, conditio, *ono što je kome određeno da uživa, ako je dobro, ili da trpi, ako je zlo. isporedi* čest *pod* 3, *od čega se ipak razlikuje tijem što ne znači nigda sreću. aa) kao plata ili pedepsa (na drugom svijetu).* Među sveti jest dio ńiov, inter sanctos sors illorum. J. Filipović 1, 134a. Neka bude dio ńegov s Judom izdajicom. A. Kanižlić, kam. 407. — *bb) na jednom mjestu* xviii *vijeka* naravski dio *znači: osobina koja biva po naravi, koju je narav dala.* Vidimo živo sfako naravskim dilom i darom ńeje leći se u pasminah. M. Gazarović iv. — *cc)* u moj, tvoj *itd.* dio, a me, a te etc., *s moje, tvoje itd. strane (vidi kod* strana), *po meni, po tebi itd.* Makar bi ti bio u tvoj dio, kakva je ona u svoj. M. Držić 187. — *jamačno spada amo i ovaj primjer u kojem će* u taj dil *značiti: za to, obzirom na to.* Ako bi, bože moj, za sada u taj dil moļenje moje ovoj uslišat ne botil. N. Dimitrović 91. — *dd) ‚za čiji dio'* propter aliquem, alicujus causa, *radi koga. — dolazi* xvi *vijeka.* Za ńe dil život oč. Š. Menčetić 24. Što trpļu za ńe dil. 42. Gdi svaku pjesancu pojahu za ńe dil. 293. Muke, ke za ńe dil ja jesam patil. D. Rańina 47a. — *s istijem značeńem dolazi i* dijel *bez prijedloga, koje može biti i acc., ali će prije nego to biti koji drugi oblik okrńen. vidi* 2. dijel *i* dijeļa. *isporedi i* 1. djelo *pod* 2, *d). — e)* partes, persona, *ono što je određeno glumcu da vrši na teatru. biće po tal.* parte. — xviii *vijeka u jednoga Dubrovčanina.* Što smo drugo u sve vrijome od života, neg kô na svijet uvedeni prikazaoci jedne veoma kratke komodije? Moja gospo, koji to je od ńe dopo dio? koju prikazu u ńoj činiš? od gospođe, od mladice . . . Drugoga onega dopo je dio od gospara i tu prikazu čini od sebe . . . Ti paka trgovca nam prikažuješ i dio koji te dopo ne zlo uzdržiš. B. Zuzeri 282a. — *može biti da ima to značeńe*

i u ova dva primjera iz XVII *vijeka, samo što je s teatra preneseno na opće živ|enje.* S prijateljem tvoj dil čini dokli se on sam ne promini. I. Ivanišević 235. Evo moj činim dil; podložan sam sebi. 271.

c. particeps, *onaj što ima dio, dionik.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti dao to značenje po latinskom* partem esse alicujus rei. Po vjeri, ufanju i ljubavi s kojijem krepostima na neki način činimo se dijelovi kraljestva. J. Matović 469.

d. divisio, distributio, *dioba, dijeljenje.* Da med nimi učinimo pravi del oda vsega nih imanja. Mon. croat. 257. (1556). Slaba je ljubav razdvojena, dijela i družbe ona neće. Š. Palmotić 2, 214. Nije meni na dijelu krivo. Nar. pjes. petr. 2, 2. Koga nema na dijelu, nema mu dijela. Nar. posl. vuk. 136. Zadruga u Zagorju zove se skupčina; kad se podijele: sebuñak ili osebeñak, del i delitba. V. Bogišić, zborn. 7. Kad su stari na dijelu mu dali oranicu kršnu. Osvetn. 2, 63.

2. DÌO, dijela, *m.* mons, collis, *brdo, glavica.* — *Akc. i oblike vidi kod* 1. dio. — *Postaše je nejasno. Daničić misli, da je ista riječ što* 1. dio, *te da* onako kao što i strana znači i brdo. kor. 107. — *Dolazi od* XIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* (dijel ‚mons' cf. deo) *i u Daničićevu* (dêlъ ‚mons'). Daju selo svetomu Nikolê Godyńe sъ Rêkovь, a međe mu . . . po brьdu, kako se kami vali u Godiñe, po dêlu na vrьhъ . . . Mon. serb. 26. (1234—1240). Otъ Kostrьca uz dêlъ na Gorku Crešñu. 87. (1327). Pravo u dêlь i nizь dêlь u prьvij potokь. Deč. hris. 40. Prema Borьku uzь dêlь, i takore na dêlь i po dêlu na Prêslopь. 56. Dêlomь koji grede među Tolanovinu i među Štitaricu. 94. Kako dêlь spada u baru. 113. Oj na d'jelu na golemu mloga građa savezena. Nar. pjes. vuk. 1, 118. Oj na delu na golemu bob se zeleni. 1, 496. Momak ide uz deo. Vuk, rječ. 116a. ‚Rt, dêl' zove se ono rebro poduže kose, koje se među dve padine spušta od bila na niže. M. Đ. Milićević, s dun. 52.

DIÒBA, *f.* divisio, distributio, *djelo kojijem se što dijeli.* — i *stoji u južnom govoru mj.* ije *pred* o, *a ovo mj.* l; *stariji je oblik bio* dijêlba. — *u ovome* ije *stoji mj. negdašnega* ê; *te u istočnom govoru glasi* dêlba, deôba, *u zapadnom* dîlba, dîoba. — *Akc. se mijeña u voc.:* dîobo, dîobe, *a, ako ima gen. pl., jamačno je* djelâbâ. — *Postaje od* dêl *osnove imena* 1. dio *sufiksom* ьba. — *Stariji oblik (po istočnom govoru)* delba *dolazi u Voltićijinu rječniku (kod* deleńe 37), dijelba *u Stulićevu* (‚partitio, divisio, discessus'), *a mlađi* dioba *i* deoba *od* XVIII *vijeka (ali vidi i kod* diobica, diobnik, diolbiña, *koje riječi dolaze od prije) i u Vukovu rječniku.* Poradi kojih dioba i rasutak kuća i obitili biva. M. A. Rejković, sat. H8b. Kad sam bio s društvom na diobi. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Svakom svoje doć' će na diobi. Osvetn. 3, 39.

DIÒBICA, *f. dem.* dioba. — *Dolazi u starijem obliku (po zapadnom govoru)* dîlbica *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, te se po značeñu ne razlikuje od* dioba. Kada se čini jedno dijenje ili dilbica. A. Vitaljić, ist. 46.

DIÒBINA, *f. dolazi u jednom primjeru* XVII *vijeka pisano* dîlbina *(po zapadnom govoru), i znači isto što* dioništvo. — *vidi* dioba. I upadamo mi u ove grihe po devet načina . . . šesto upadamo dilbinom, kada no primamo dio od koje stvari ukradene ali zlo primljene. P. Posilović, nasl. 116b.

DIOBIÑA, *vidi* diolbiña.

DIOBNIK, *m.* particeps, *dionik.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* — *Načińeno je od* diob *osnove imena* dioba *sufiksom* ьnikъ. Začto tobom ploda života diobnici bismo. M. Alberti 33. Ako hoće biti diobnik dobra čińeńa. 515. Biva diobnik svih dobar. 529.

DIÒCE, *n. dem.* 1. dio. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano jer ne može biti srednjega roda. isporedi* dijelac.

DIOLBIÑA, *f.* societas, particìpatio, *dioništvo.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka griješkom mj.* diobińa, *ali ovoj riječi nema potvrde — Postaje od* dioba *sufiksom* iña. Da pripuste nih na pričešćenje i diolbiñu sakrâmêntâ. Š. Budinić, sum. 92a. Tovariš, to jest dionik . . . kako reći drug . . . ili koji inako kako god ima diolbiñu toga nepodobnoga dila. ispr. 103. Ulišuje od ploda, koristi, pričešćenja i diolbiñe stvari božastvenih. 121.

DIÒNICA, *f.* particeps, cella promptuaria, portio. — i *stoji mj.* ije *pred* o, *a ovo mj.* l. *stariji je oblik* djêlnica. *u ovom obliku* je *stoji mj. negdašnjega* ê, *po čem glasi u istočnom govoru* dêlnica, deônica, *a u zapadnom* dîlnica, diônica. — *Postaje od* dêl *osnove imena* 1. dio *sufiksom* ьn-ica.

1. *žensko čeljade (ili što se kao žensko čeljade misli, kao na primjer ‚duša') koje ima dio nečega, u nečem, odgovara muškome* dionik. — *I stariji oblik* (djelnica) *i mlađi* (dionica) *dolaze od* XVII *vijeka, prvi kod čakavaca i kajkavaca, drugi kod štokavaca, a između rječnika u Belinu* (dionica ‚particeps' 543a), *u Bjelostjenčevu* (delnica, dionica ‚particeps, compărticeps'), *u Voltićijinu* (delnica, dionica ‚partecipe' ‚theilnehmerinn'), *u Stulićevu* (‚mulier particeps'). *a) uopće. u starijem obliku. (Duša)* dilnica od božastva. Korizm. 69b. Mi tebe dilnicu činimo naših molitav. Živ. kat. star. 1, 225. Vičnega ti pokoja dilnica si. A. Vitaljić, ist. 128a. Služih mu ko djelnica kletijeh zloba. J. Kavañin 62a. I djelnicu dušu misti na sva dobra, što 'e on isti. 515a. Bit dilnica blagoslova tako velikih. Blago turl. 186. — *u mlađem obliku.* Tudije se duša učini dionica od svije tuga i nevolja tjelesnije. M. Divković, bes. 361a. Dionica gor na nebi vječnoga ćeš bit pokoja. A. Vitaljić, ost. 68. Čini se duša dionica bistva božanstvenoga. J. Filipović 3. 10a. Teodora i Tekla, dionice vladańa, caru dodijaše. A. Kanižlić, kam. 35. Jer bi bila uzrok i dionica od ńegovi grih. M. Dobretić 538. — *b) u osobitom smislu,* heres, *baštinica. vidi* dionik *pod* 1, a, *c). s* l: Neka divica Marija heres ili delnica imanju bude ńihovomu. F. Glavinić, evit. 262a. — *s* o: *(Duša)* postaje baštinica i dionica kraljestva nebeskoga. A. Kanižlić, utoč. 313.

2. cella promptuaria, *spremа, kućerak.* — *samo u Bjelostjenčevu rječniku:* Dišpenša, delnica ‚promptuarium, cella, domus promptuaria, cella penuaria'. 2, 73a.

3. *dio zemlje koji pripada jednom gospodaru. a) uopće.* — *dolazi u mlađem obliku od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (dionica ‚pars, portio') *i u Vukovu* (dionica ‚portio': dionica zemlje). Ako li tko hoće načiniti novu kolovaju, gdi nije prvo bila; ako je na ńegovoj dionici osobita, da je voljan na svomu graditi. Stat. poljark. 5, 283. Kako godi drži dionica po kraju, tako je ńegovo do po rike. 284 Đever joj reče: vidiš li, curo, ovo polje? ovo je sve tvojega đuvegije Šulja. A ona od radosti i čuda zapita ga: a po bogu brajo, kâd ovu silu preore i posije, a neka požńe? Bogme lasno, odgovori stari svat,

kad svaki svoju dionicu prihvati, to je kolaj. Nar. prip. vrč. 46. Što dolazi pojedincu da zagrađuje *(zove se)* deonica. M. Đ. Milićević, opšt. 17. — *b) kao ime nekijem mjestima u Srbiji, u različitom obliku i govoru. aa)* Deonica: *aaa) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107. — *bbb) mjesto pod oraćom zemļom u okrugu biogradskom, u srezu vračarskom.* Glasn. 19, 144. — *ccc) mjesto pod livadama i njivama u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1863. 42. 1866. 411. — *ddd) mjesto u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1875. 460. — *bb)* Delnica, *mjesto u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1873. 767. — *cc)* Dionica, *mjesto u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1871. 308. — *isporedi* Dionice.

DIÒNICE, Diònîcâ, *f. pl. ime mjestima.* — *uprav plur. imena* dionica, *koje vidi pod* 3. *(može biti da je ime* Delnice *pod a) aa) drugoga postaña i to od osnove imena* djelo). — *Dolazi u različitijem oblicima i govorima. a)* Delnice: *aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 10. — *bb) mjesto pod njivama u Srbiji u okrugu biogradskome.* Sr. nov. 1865. 408. 1867. 655. — *b)* Deonice, *mjesto pod njivama u Srbiji u okrugu biogradskome.* Glasn. 19, 144. Sr. nov. 1863. 101.

DIÒNIČICA, *f. dem.* dionica. — *U Stulićevu rječniku* („parva portio").

DIÒNIČKÎ, *adj. koji pripada: a) mjestu Dionici.* Deonička *(opština).* K. Jovanović 107. — *b) mjestu Dionicama.* Delnička *(župa).* Pregled. 10.

DIÒNIČKÔ BŘDO, *n. mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu jagodinskom (u istočnom govoru).* Vinograd u Deoničkom brdu. Sr. nov. 1863. 30.

DIONIČTVO, *vidi* dioništvo.

DIONIČTVOVATI, *vidi* dioništvovati.

DIÒNÎK, dioníka, *m.* particeps, distributor. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dîoníče, dîonîci. — *stariji bi oblik bio* dȅlsnikъ, *po južnom govoru* djèlnîk, *po istočnom* dèlnîk, *po zapadnom* dílnîk; *kod štokavaca* l *na kraju sloga mijeña se u* o, *a pred ovijem* ê *u* i *u južnom govoru:* dìonîk; *tako je i u zapadnom govoru, a u istočnom* deônîk. *kod čakavaca se je uzdržao stariji oblik* dilnik *i* delnik. *(bez ikakva razloga u nekijem se rječnicima daje različito značeńe starijemu i mlađemu obliku).* — *Postaje od osnove* dêl *imena* dio *sufiksom* ьn-ikъ. — *Dolazi od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (dilnik ‚partiarius'), *u Mikaļinu* (dilnik, koji dili ‚divisor, distributor'; dionik, koji ima dio ‚particeps, compos, consors'), *u Belinu* (dionik ‚particeps' 543a; dionik grijeha ili u grijehu ‚socius, particeps criminis' 208b), *u Bjelostjenčevu* (dolnik, dionik ‚particeps'; 2. delnik, t. j. koji deli), *u Jambrešićevu* (delnik ‚particeps, haeres'), *u Voltiġijinu* (delnik *i* dionik ‚partecipe' theilnehmer'; dilnik ‚distributore' ‚austheiler'), *u Stulićevu* (dilnik *i* djelnik ‚distributor, dispensator'; delnik *i* dionik ‚particeps, consors, socius'), *u Daničićevu* (dêlsnikъ ‚particeps').

1. particeps, *onaj koji ima dio čega, u čemu.*

a. *ono čega ima dio, stvar je tjelesna ili umna, dobro ili zlo, korist ili šteta itd. što se dijeli među nîm i drugima, i stoji obično u gen. (i s prijedlogom* od), *rjeđe u dat. (vidi drugi Menčetićev primjer kod a) aa)) i u loc. s prijedlogom* u *(vidi zadńi primjer kod c) aa)). a) uopće onaj kojemu pripada dio, ili koji prima dio, kojemu se daje dio. aa) u mlađem obliku (s* o *mjćste* l). Mjostu („městju") kojega je u vsakomь počtenьju dionikъ. Mon. serb. 324. (1423). Od novoga zakona dionik jest. N. Rańina 80a. paul. hebr. 9, 15. Da sam daj dionik od tvoga sad jada. Š. Menčetić 212. Da se sa mnom moj raduje takmo sad i da se veseli dokli mu teče vik; a tko mi zlo želi, da bi *(bio)* zlu dionik. 239. Ni hoće biti dionik ni prîčesnik svetosti, ki god jes van ove skupšćine. Š. Budinić, sum. 12b. Čini ga da je dionik od svijeh dobara duhovnijeh. A. Gučetić, roz. jez. 21. Milost čini človjeka dionika naravi božastvene. A. Komulović 28. Veće nijesu dionici od svetijeh sakramenata. M. Divković, nauk. 73b. Smrt me krsta čin' nositi, a dionika smrti biti. nauk.2 236. Dionik od onoga vikuvičńega stanja kraļestva nebeskoga. M. Jerković 84. Ja ću činiti vas dionike kraļestva moga. P. Radovčić, ist. 147. Nećeš biti dionik od ńihovije boļeńa M. Radnić 262b. Uživajući dobro koje drugi čine jesi dionik ńihovijeh dostojanstvi. 380a. I bi učińen dionik raja. A. Vitaļić, ost. 281. Koji bi drug i dionik od muke ńegove. S. Margitić, fal. 11. Ne može od istijeh dobara biti dionik. A. Bačić 198. Neće moći biti svetińe božje dionik. 515. Kao u tijelu našemu jednoga dobra svaki živi ud jest dionik. Pisanica 18. Jer ni po jedan način ne može biti dionik od milosti božiji. J. Banovac, razg. 231. Dionik sam svi misa. J. Filipović 1, 196a. Isus otje da siromasi težaci poļski i čobani od imańa budu najnapre dionici veseļa današńega. F. Lastrić, od' 385. Da mi blaga milosti tvoje i slave nebeske dionici postanemo. A. Kanižlić, uzr. 269. Kod koga služaše kano pisar i kano dionik sviju ńegovih protivština. E. Pavić, ogl. 393. Da sam dionik tuga i bolesti tvoji. M. Zoričić, osm. 110. Da vam je plaću ostavio isti sveti i dionike učinio vaše gospostvo i sve druge . . . svih pokora, postova, molitava. L. Vladmirović 4. Kako čovjeka i dionika naše naravi. J. Matović 31. Blaženi hoćete biti, jere ćete biti svega pošteńa, svo dike i sve kriposti ńegove dionici. Đ. Rapić 33. Da po dužnosti našega bitja dionici budemo od onoga dara. Grgur iz Vareša 127. — *bb) u starijem obliku (s* l *nepromijeńenijem).* Tih kanonici učini delnike od svih prihodak. Mon. croat. 155. (1493). Dilnici su učińeni prijazni božje. Bernardin (1586) 90b. sap. 7, 14. Ki jesu dêlnici ploda ovoga sakramenta. Naručn. 40b. Jesu dilnici na nebesih od slave večne. Korizm. 85b. Hoteći *(ja)* tebe od svih stvari kojimi mene darivaju dilnika učiniti. P. Hektorović 54. Večnoga života budemo dilnici. Kateh. 1561. G 1a. Da inako Isukrstove dobrote nijedan človek dilnik ne more biti. Postila D 4a. Učini me dilnika tvoga spasenja. P. Radovčić, nač. 270. Od dobra jednoga uda dilnici su sva ina uda. ist. 98. Izbavja človika, da ne bude ždribnik, ili dilnik božanstvenih oficijev. I. Zanotti, upit. 12. Da bude družbenik i dilnik od svih milosti. L. Terzić (B. Pavlović) 185. Kao djelnici prije bismo od časnoga nasladeńa. J. Kavańin 406a. Od jednoga privelikoga božanstva dilnici učińeni jesmo. I. Kraļić 31. — *b) onaj koji dijeli s drugijem (vidi* dijeliti *pod* 1, f), *koji pri dijeļeńu određuje s drugima dijelove, koji uzimļe svoj dio. (s* o). I da bratja ali ini dionici, dokle se godir ne razdile, tada im je sve zajedno. Stat. poļ. ark. 5, 250. Ako bi bilo selo sve jednoga čovika . . . .; ali pake, ako bi dionici od sela dogovorili se općeno zajedno. 265. *amo spada i ovo (u prenesenom smislu). s* l: Frane mâ utiho, delniče žalosti. M. Kuhačević 82. — *ako je izrečeno ime drugoga dionika, stoji u instr. s prijedlogom s. (s* o). Od ke sam dionik na poli s tobom ja. Š.

Menčetić 306. — *c)* heres, *onaj koji ima dio u baštini, našljedstvu, pa otale i uopće baštinik, našljednik. aa) ime* baština (djedina) *stoji u gen. (i s prijedlogom* od) *ili u loc. s prijedlogom* u. *s* l. Jere sin rabin neće biti dilnik didine s sinom slobodne. Bernardin 35b. paul. gal. 4, 30. — *s* o. Da budemo dionici baštine tvoje. P. Posilović, nasl. 84a. Baštinici doisto božji a dionici baštine s Isukrstom. F. Lastrić, ned. 368. Biti dionik od baštine. And. Kačić, kor. 20. Neće biti dionici baštine vićne. I. Velikanović, uput. 1, 51. — Ivana u svima ovim baštinama učini dionikom. F. Lastrić, test. ad. 39a. — *bb) u gen. (i s prijedlogom* od) *stoji ime onoga što se ostavlja, daje kao baština. s* l. Frangepan misleći, koga bi od blaga učinil delnika svoga. F. Glavinić, cvit. 141a. — *s* o. Učini ga dionika sviju svojih dobara. A. Kanižlić, utoč. 68. Da će ga svih svojih dobara dionikom učiniti. E. Pavić, ogl. 600. Baštenik oli ti dionik dobara njihovih. And. Kačić, kor. 130. — *cc) može ne biti izrečeno ime* baština *ni drugo ime za ono što se ostavlja kao baština. s* o. Ne može biti dionik sin rabe *(s)* sinom slobodne. N. Ranina 70a. paul. gal. 4, 30. — *dd) u gen. (ili posesivnijem adjektivom) izrečeno je ime onoga prema komu je ko baštinik, od koga mu pripada baština. s* l. Hercegov, kih jesmo ostavili dilnike naše i od vsega svita. F. Glavinić, cvit. xv. On bude dilnik tvoj. 441a. — *s* o. ‚Zakan' hoće reći dionik i baštenik gospodinov. Ant. Kadčić 2. M. Dragićević 5.

b. *onaj koji ima dio u kakvoj radńi, djelovańu, poslu, koji kod ovoga radi. ime radńe stoji ili u gen. (i s prijedlogom* od) *ili u loc. s prijedlogom* u. *a) uopće. aa) s genetivom (i s prijedlogom* od). *s* l: Ki daje almuštvo, jest dilnik posta. Naručn. 97b. Tomas bi dilnik od videnja mirakulov njegovih. F. Glavinić, cvit. 414b. Da smo dilnici molitav i svih dobrih dila. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 8. Ki delnici biste od ovoga boja. M. Kuhačević 128. — *s* o. Dionike svoga vićnega misničtva. S. Margitić, fal. 292. I biva dionik istoga griha. A. Bačić 273. Jesi li se dionik učinio od tudih griha? P. Knežević, osm. 19. Bijaše kardinal i dionik ovih poslova. A. Kanižlić, kam. 25. Svi pravovirni jesu dionici njovi dobri dila. F. Matić 50. — *bb) s loc. uz prijedlog u. s* l: Da budete dêlnici v vsêh molitvah. Mon. croat. 67. (1447). Čini se da pristaje k onomu istomu grihu, v kom je pop dilnik. Transit. 127. — *s* o: Biti dionik u ovijeh grijesijeh. S. Matijević 63. Jozip nije porodio niti bio dionik u porođenju Isusovu. F. Lastrić, svet. 22a. Po ispovidi jednoga dionika u grihu upituje drugoga Ant. Kadčić 328. — *b)* sceleri affinis, *osobito onaj koji pomaže kod kakva zla djela, radi čega je i on krivac uz onoga koji je zlo djelo činio.* Tko je dionik ali potačnik kradi. Zborn. 165a. Tako su roditelji krivci i dionici od svijeh kolicije zala koja čine kćeri i sinovi njih. M. Divković, bes. 105b. Priljubodstvo ter s' ljubio i s bludnici dilnik bio. A. Vitaljić, ist. 153b. Koji bijau našasti dionici iznevirena. A. Kanižlić, kam. 630. Bog svemogući hoti pokarati ubojicu i sve koji su bili dionici od njove smrti. And. Kačić, razg. 31. Koji su bili dionici lupeštine. J. Matović 400. Ne budući dionik od nezina svetogrđa. M. Dobretić 76. Sem i Jafet ne ktiše biti dionici nerazbornog vladańa Hamova. D. E. Bogdanić 8. Ako bi i on bio zajednoznanac ili dionik u ovomu zadržańu. I. J. P. Lučić, nar. 95. — *c)* dionik crkve, cooperator, *svećenik koji ima dio u upravljańu župe, župnikov pomoćnik. — kao da je takovo značenje u knjizi pisanoj godine* 1526 *u kojoj dolazi tri puta.* Domin Matko Duplić delnik v crikvi svetih Filipa i Jakova. Mon croat. 218. Plovanu i redovnikom delnikom novogradskim. 218. Ja pop Frančisko Radojčić delnik zgora rečene crikve. 219.

c. *kod značeńa kao što su pređašńa, ističe se kao društvo s ostalijem dionicima stvari ili posla. ime ovijeh stoji u gen. ili kao adjektiv posesivni. a) uopće.* Pomaza tebe bog tvoj uljem pravde prije dionicijeh tvojijeh. N. Raňina 22. paul. hebr. 1, 9. Neka se nazovem u muci dionik tvoj. M. Vetranić 1, 393. Ja sam dionik svijeh onizijeh koji se boje boga. M. Radnić 380a. — *b)* coheres, *koji ima dio baštine, našljedstva s drugijem.* Baščenici božji, a dionici Krstovi. I. J. P. Lučić, nar. 3.

2. distributor, dispensator, *onaj koji dijeli, djelitelj.* Da ofdi se sada išče meju dilnici. Bernardin (1586). 4b. paul. 1cor. 4, 2. Svaki od vas kako primio jest milost jedan u drugoga ńu obslužujuće kako to dobri dionici. N. Raňina 136b. 1petr. 4, 10. Kako božjemu delniku. Anton Dalm., nov. test. 2, 116b. paul. tit. 1, 7.

2. DĬONĪK, *m.* qui opus facit, *koji djeluje, radi, radnik. — stariji bi oblik bio* dêlьnikъ, *po čem u južnom govoru biva* djêlnīk, *u istočnom* dêlnīk, *u zapadnom* dîlnīk; *ali* l *na kraju sloga može se mijeňati u* o, *te pred ovijem u južnom govoru ê postaje* i; *tako je i u zapadnom a u istočnom* dêonik. — *Postaje od osnove* dêl *imena djelo sufiksom* ьn-ikъ. — *Dolazi* xviii *vijeka u oba oblika. a) s* l. Da sve dilnike, rabotnike ljudske ali djavaoske udarite. J. Banovac, blag. 165. Zazivańem čarovnika i čarovnica, vištica, zableniteļa i ostalih dilnika tvoga *(đavolskoga)* zanata. 167. — *b) s* o. Da sve dionike i rabotnike ljudske ali djavaoske udarite. J. Banovac, blag. 240. Ne bi li se i ja naučio, od nikoji' da b' dionik dio. A. T. Blagojević, pjesn. 45.

DIONISTVO, *vidi* dioništvo.

DIÒNĪŠNĪK, *m. dionik. — Postaje od* dioništv *osnove imena* dioništvo *sufiksom* ьnikъ. tv *ispada između* š *i* n. — *Dolazi samo u jednoga pisca* xvii *vijeka. vidi* dioništven. Da budem učińen dionišnik od svakoga dobra. P. Posilović, nasl. 98b. Ako bi dionišnik bio u kradi združujući, pomažući, ponukujući. 109b.

DIÒNĪŠTVEN, *adj.* particeps, *koji ima dio čega, od čega, dijelan. — Postaje od osnove imena* dioništvo *sufiksom* enъ. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka, i u Stulićevu rječniku (pisano* dionistven) *s osobitijem značeńem. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Krstjanin, dioništven od dostojanstvi Isukrstovi. P. Posilović, nasl. 136b. Učini ńu dioništvenu blagosova. 155b. — *b) vidi* dioniteļan.

DIÒNĪŠTVENITI, diònīštvenîm, *impf.* participem esse, *imati dio čega, od čega. — isporedi* dioništvovati. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka koji će biti sam ovu riječ i načinio od osnove adj.* dioništven *sufiksom* i. Učini mene dostojna, odkupiteļu moj, da tebe vidim u slavi tvojoj, i da dioništvenim od one, kako dioništvene sve duše ostale blažene. P. Posilović, nasl. 135a.

1. DIÒNĪŠTVO, *n.* communio, societas. *ime je apstraktno koje postaje od osnove imena* l dionik *sufiksom* ьstvo, k *pred* ь *mijeňa se u* č, *a za ovijem ispada* s, *te se* č *pred* t *mijeňa u* š. *što se gdjegdje nalazi pisano* dioničtvo (B. Kašić, rit. 142. 149. A. d. Bella, rječ. 543a. A. Bačić 198. 351. G. Peštalić 215. J. Stulli, rječ.), *to je samo ortografički: kod istijeh pisaca i u starije*

vrijeme ima i dioništvo. *tako treba procijeniti i pisaše:* dioničstvo. M. Radnić 886b. *nalazi se i* dionistvo (J. Banovac, prisv. ob. 7. I. Velikanović, uput. 1, 340) *što je jamačno griješkom pisano. jedan put dolazi i u starijem obliku (vidi kod* 1. dionik) *s nepromijeńenjem* l *(po zapadnom govoru)* dilništvo. Blago turl. 226b. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dioničtvo ‚participatio' 543a), *u Voltigijinu* (‚partecipazione' ‚theilnehmung'), *u Stulićevu:* dioničtvo, dioništvo, dionistvo *(sic)* ‚communio, societas'. *a) staše onoga, koji ima dio čega, u čemu (isporedi* dionik *pod* 1, a *i* b). Da ńegovo dioništvo *(otajnoga ‚misterija' svete miše)* veoma korisno i temeljito dostignuti uzmožemo. B. Kašić, nač. 95. Koji god ima dioništvo sakramenata u prisnu. A. Bačić 304. Devet načina s kojim čeljade upada u tuđi grijeh . . . ‚Dioništvom' koji lupežtva i otimańa dionici su. S. Badrić, prav. nač. 27—28. Dokučiti dionistva nebeskoga. J. Banovac, prisv. ob. 7. Pozvani na dioništvo obćeno raja. Blago turl. 117. Povraćam tebe na dioništvo svetih sakramenata crkvenih. Ant. Kadčić 279. Nebesku milost i dioništvo i općenstvo duha svetoga. J. Matović 130. Koje dionistvo pravde s opačinom? I. Velikanović, uput. 1, 340. paul. 2cor. 6, 14. *(Crkva)* diže po rečenomu proklestvu svako dioništvo duhovni dobara. M. Dobretić 373. — *b) staše onijeh koji nešto među sobom dijele.* Nijedan krstjanin (u dioničtvu od virnih priminuvši) ne ima se ukopati izvan crkve. B. Kašić, rit. 142. Vas zaklinam dioničtvom i družbom svetih graďana. 429. Povraćam te jedinstvu i dioništvu virnika. L. Terzić (B. Pavlović) 310. Vas zaklińem dioništvom graďana Isukrstovih. J. Banovac, blag. 326. — *c) ono što je kome udijeljeno, dar.* — *u jednom primjeru* xvii *vijeka.* Nijesi čoek kako no ostali nego bog po dioničstvu. M. Radnić 880b. — *d) ono što koga dopada u dio, dio.* — *u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Znam da je moje dioničtvo grih. G. Peštalić 215.

2. DÌONÎŠTVO, *n.* djelovańe. — *Postaje od* 2. dionik *na isti način kako* 1. dioništvo *od* 1. dionik. — *Dolazi jedan put* xviii *vijeka.* Oda svih začarańi, naudjeńi, vileništva, dioništva i zanata da pobigneto. J. Banovac, blag. 344.

DIÒNÎŠTVOVATI, diònîštvujēm, *impf.* participem esse, *imati dio u čem.* — *isporedi* dioništveniti. — *Postaje od osnove imena* 1. dioništvo *sufiksom* ov-a *u inf.*, u *u praes.* — *Dolazi jedan put* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku (pisano* dioničtvovati, *vidi kod* dioništvo). Dioništvovati u kradi, grijeh jest. S. Matijević 69.

DIÒNITEĻAN, diònitē]na, *adj.* alterius partis studiosus, *koji za kim priteže. samo u Stulićevu rječniku* (‚fautor, studiosus') *gdje ima i adv.* dionite]no, *i adj.* dioništven *s istijem značeńem.*

DIÒNITEĻNÔST, diònite]nosti, *f.* partium studium, *pritczańe za kim.* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dionite]stvo *s istijem značeńem.*

DIÒNITÊĻSTVO, *n. vidi* dionite]nost.

DIÒNITEĻSTVOVATI, diònite]stvujēm, *impf.* alicujus partium esse, *pritezati za kim.* — *U Stulićevu rječniku.*

DIONSKI, *adj.* participialis, *koji pripada dionstvu (participu). dolazi samo u Stulićevu rječniku (za koji će biti i načińeno) gdje je onako i tumačeno. isporedi* dionstvo *pod b).*

DIÒNSTVO, *n.* communio, societas, participium. — *Postaje od* dion *(što je shvaćeno kao da je osnova adjektiva* dijelan) *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku (s osobitijem značeńem). a) kao* 1. dioništvo, *stańe onoga što ima dio čega, ili u čemu.* Josip sveti kao namisto-vica Isusu dokučuje dionstva božijega radi mnogi' virnosti i kriposti. J. Banovac, razg. 125. Što oće od krstjanina s. crkva za ovako dionstvo? F. Matić 81. Z dionstvom i s uživańem nebeski darova vazda se veseliti. M. Zoričić, osm. 157. Dostizaše dionstvo sv. sakramenata. I. J. P. Lučić, razg. 26. — *b)* participium, *particip, u gramatičnom jeziku.* — *samo u Stulićevu rječniku za koji će biti i načińeno.*

DIÒŠTINA, *f.* communio, societas, *dioništvo.* — *isporedi* dioštiña. — o *stoji mj.* l, *a i mj.* ê *po južnom i po zapadnom govoru; po istočnom govoru* deòština. — *U Stulićevu rječniku* (‚communio'), *i u naše vrijeme kod naroda.* M. Bogović.

DIÒŠTIŃA, *f. vidi* dioština. — *Dolazi jedan put* xvii *vijeka.* Da razmisli, ako mišlenjem, govorenjem i djelovanjem, nepomńom ili dioštińom od zlobe sagrešio je. S. Matijević 31.

1. DIPLA, *f. ńeka haļina crkvena, bez sumńe od grč. διπλῆ, dvostruka.* — *Dolazi jedan put* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku u kojem je onako tumačeno.* I zavêsi i felony i diplami i vsakimi krasotami na prosvêštenije domu božija. Mon. serb. 92. (1330).

2. DÌPLA, dîpâlā, *n. pl. vidi* diple.

DÌPLÁŠ, dipláša, *m.* utricularius, *onaj koji svira u diple.* — *Dolazi u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

DÌPLATI, dîplām, *impf. vidi* dipliti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÌPLE, dîpâlā, *f. pl.* tibiae, *ńeka sviraļka. u starija vremena* dipli, *f. pl. a na jednom mjestu i* dipla, *n. pl.* — *Postaje od grč. διπλοῦς, dvostruki, po čem bi prvo značeńe bilo: dvostruka cijev.* — *U rječnicima i drugdje dolazi s različitijem značeńima: a) svirala, frula (od jedne cijevi).* Diple, svirale ‚monaulus'. J. Mikalja, rječ. Dipli, mješnice ‚monaulus'. A. d. Bella, rječ. 191b. *u Bjelostjenčevu rječniku kod* diple *stoji* vide dude, *a kod ovoga uz drugo (vidi kod b)) ima i* ‚monaulus'. *(može biti da je u sva tri rječnika shvaćeno lat.* monaulus *kao da znači* gadļe; *to je jamačno u Belinu, kako se razumije po riječi* mješnice). — *b) gadļe uopće, ili ńeka osobita vrsta što se zove i* mješnice. Dipli ‚fistula utricularis'. A. d. Bella, rječ. 229a. ‚tibia utricularis'. 568a. Duda, dude, diple ‚lyripipium, tibiae utriculares'. I. Bjelostjenac, rječ. Dipla, diple *(jamačno griješkom, jer jednina nije potvrđena na nijednom drugom mjestu)* ‚ciaramella' ‚dudelsack'. J. Voltiggi, rječ. Dipli ‚tibia utriculo infixa'. J. Stulli, rječ. Diple, nalik na gadļe, ali nema prdaļke. diple su osobito po Hrvatskoj i po Dalmaciji. Vuk, rječ. — *c)* fistula, *sviraļka što se sastoji iz ńekoliko cijevi.* Dipli ‚fistula multiplex'. A. d. Bella, rječ. 782a. — *d) sviraļka od dvije cijevi.* Diple napravļene većinom od javorovine, sastoje od dviju cijevi probušenih u jedan komad uglasti izrađena drva, od dva reda usporednih vrtliua, od obiju pisnika te od kutla (‚trichter')... U diple ne puše se u gorńi kraj cijevi nego u kutao. F. Š. Kuhač, rad. 45, 7.

1. *oblik* dipli *dolazi od* xv *do* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu i u Stulićevu.* Dipli privrtahu s ńimi nakaraši. M. Marulić 18. U dipli zvoneći. M. Votranić 1, 68. Tamo smo udarali i u dipli i u mješnice. 1, 245. U dipli svireći. 2, 117. I donesi dipli s sobom. N. Naļešković

1, 242. Tebi se hraniše dipli ove samomu. M. Držić 25. Trubi glasnije i organy i dipli. Aleks. nov. 139. Objesi na dub dipli sve mile, koliko da veli: moj život bez vile već spjevat' ne želi. D. Rañina 139b. Osladit bolijezni romonom prislacim od dipli izbranih. D. Zlatarić 62b. Glas iz luga jedan začu gdi se uz gorske dipli sklađa. I. Gundulić 352. S bubńim, s diplim, s svirokami množ pastijera dođe k nami. G. Palmotić 3, 102a. Tu su dipli, trstenice. J. Kavańin 498b.

2. *oblik* diple *dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Bjelostjenčevu, u Vukovu (vidi sprijeda).* Natječu se tuj pastiri, i ukazat' svaki uživa, da skladnije diple sviri. I. Gundulić 380. Svirit mu je diple čuti. P. Kanavelić, iv. 611. I pod zvijezdom i diplami ištu se igrat s svojim drugami. J. Kavańin 7b. Dîplê dîple i glasne svirale. T. Babić 33. Odniješe diple i svire i bubńake. I. A. Nenadić, šamb. 24. On čuje . . . ovčare u diple svirati. M. A. Reljković, sat. L6a. Od kada sam počeo pivati nuz diple popivke. M. Katančić 45. I on svira uz diple od zlata. Nar. pjes. juk. 106. U Jovana diple javorove. Nar. pjes. petr. 1, 324.

3. *oblik* dipla *dolazi jedan put* XVIII *vijeka.* Falite ga u dipla. B. Pavlović 46.

DÎPLEŠA, *m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DÎPLI, *f. pl., vidi* diple.

DÎPLICE, dîplîcâ, *f. pl. dem.* diple. — *Postaje od osnove* dipl *sufiksom* ica. — *U Stulićevu rječniku.*

DÎPLIČICE, dîpličîcâ, *f. pl. dem.* diple. *uprav je dvostruki deminutiv, jer postaje od osnove deminutiva* diplice *sufiksom* ica. — *U Stulićevu rječniku.*

DÎPLITI, dîplîm, *impf. svirati u diple.* — *isporedi* diplati. — *Postaje od osnove* dipl *sufiksom* i. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi kod b)) a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu. a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* U Jovana diple javorove, u Jovanke igle pozlaćene, Jovan dipli a Jovanka veze. Nar. pjes. petr. 1, 324. Tko će diplit, nek jaradi čuva. Osvetn. 2, 129. — *b) zvečati, o diplama.* — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Dîplê dîple i glasne svirale. T. Babić 33. — *c) pošto se misli da svirati u diple nije nikakav koristan posao, znači kao lastovati, besposličiti. u Lici.* Kada tko strani u kuću rupi, pred čim će kućani sjesti ručku, užini ili večeri, te ga onda zovu a on se nećka, onda mu doviknu: ‚bogme ti tu ne'š dipliti a mi ovdje jesti'. J. Bogdanović.

DÎPLJÊŃE, *n. djelo kojijem se dipli.* — *Postaje od part. praet. pass. glagola* dipliti *sufiksom* (i)je. — *U Vukovu rječniku.*

DIPOTA, *vidi* Dipotin.

DIPOTIN, *adj. koji pripada Dipoti, kojemu imenu* (Dipota) *nema potvrde.* — *Dolazi krajem* XIII *vijeka ili početkom* XIV *i u Daničićevu rječniku* (Dipotinъ). Miho, Dipotinь zetь. Mon. serb. 62. (1293—1302).

1. DÎR, *vidi* djer. — *isporedi i* di. — *Dolazi* XVI *vijeka u pisaca čakavaca.* Nu se dir, vilo, spomeni, rob ti se dah i sužań. H. Lucić 214. Misli dir u tebi, tko će se ženiti. P. Hektorović 30. Prikloni dir glavu doli, da ti podam smrtne boli! P. Hektorović (?) 108.

2. DIR, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* — *isporedi* dira, d. Ńiva u Diru. Sr. nov. 1872. 629.

DIRA, *f.* foramen, transitus exercitus, vestigium. — *Akc. je različit i kod istoga značeńa.* — *Postaje od osnove* dir *od korijena* dr *(vidi* drijeti *i* dirati) *sufiksom* a. — *Sa značeńem* foramen *riječ je praslavenska (isporedi stslov.* dira, *rus.* дира, *češ.* díra, *pol.* dziura), *ali u našem jeziku nema potvrde nego u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.*

a dira, *rupa n. p. na haljini kakvoj (što je razdrto).* — *U Stulićevu rječniku* (‚foramen' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu u kojem je onako i tumačeno, a s dodatkom da se govori u Ercegovini gdje može akcenat biti i ovako:* dîra, *a da se u Dubrovniku govori* dîra.

b. dira, *put kud vojska prođe ili ide.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Šumadiji.* — *isporedi* kod c.

c. dîra, *trag. u Leskovcu.* P Đorđević. — *može biti da je ista riječ koja je kod* b.

d. Dira, *jedno ili dva mjesta u Srbiji u okrugu kneževačkom.* — *isporedi* 2. Dir. Vinograd kod Dire. Sr. nov. 1871. 27. Ńiva u Diri. 1872. 249.

DIRAČA, *f. vidi* drača. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku.* — *isporedi* diračje.

DIRAČJE, *n.* spinae, *trńe.* — *Kolektivno ime koje postaje sufiksom* (i)je *od* dirač *osnove imena* dirača. — *Dolazi samo u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Pade meju diračje i zajedno zniknuvši diračje ga pritisnu. Anton Dalm., nov. tešt. 95. luc. 8, 7. Ko v diračje pade. 95. luc. 8, 14.

DIRAKA, *f.* paliurus aculeatus Lam., *neka biljka, crna drača.* — *isporedi* dirača. — *u naše vrijeme.* Diraka, *rus.* диракуша (rhamnus pallasii), paliurus aculeatus Lam. B. Šulek, im. 65.

DIRAKOVICA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

DÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se dira.* — *Postaje od osnove part. praet. pass. glagola* dirati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi u Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DÍRATI, dîrâm, *impf.* tangere, lacessere, *ticati u koga, u što, ali obično tako da je to neugodno ili štetno čeladetu u koga se, ili kome se u što tiče, ili stvari u koju se tiče. često u prenesenom smislu.* — *pf.* dirnuti, *isporedi i* darnuti. — *Postaje sufiksom a od osnove* dir, *koja kao da je postala produljeńem od korijena* dr *(kod* drijeti); *ali po značeńu može biti da je postala od kor.* der *kod* dernuti. — *Dolazi od* XVII *vijeka (u Mikalje), a između rječnika u Mikaljinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) objekat je neživa stvar. aa) s pravijem značenem kazanijem sprijeda.* Ele ńe se *(presudnice)* ne dodivaj debla: višje udi neg da je ozebla. ńu dirajuć slabe gibaš žile. J. S. Reljković 332. — *bb) diže se od onoga u što se tiče.* Što će, mlogo gdi ne ima žira i gdi čovik svoju branu dira, što je fajde što sviňe namiče, kada hranu iz žitnice smiče? M. A. Reljković, sat. G4b. Ovako govori gospod za sve zle susjede moje koji diraju našjedstvo što dadoh narodu svojemu Izrailu. Đ. Daničić, jer. 12, 4. Smiri se, rajo, mi nećemo vaše dirat blago. Osvetn. 3, 60. — *cc) vrijeđati.* Nek ni malo ne zamira, što mu molim ranu dira. V. Došen 250b. — *o srcu, u prenesenom smislu.* Ovde ću ti sad pridati stranu pisme što se piva, kad godina mlada biva, koja živo srce dira, kažuć da svak sad umira. V. Došen 45a. I već srce strilom dira. 127a. Kad tuga srce dira. 267b. — *b) objekat je čeljade.* dirati *može značiti: ticati ga (u pravom smislu) tako da mu je to*

neugodno, ili (u prenesenom smislu) dosađivati mu riječima ili djelom. Starešina čim ga dira kad mu krivo ne da mira. V. Došen 232a. Piļke baca, decu dira, rugaju se, cere se. Nar. pjes. srem. 51. Sjedi s mirom i mahni se vraga, nit' ga diraj, nit' mu traži traga. Nar. posl. vuk. 286.

b. *sa* se.

a) pasivno. Dal' trpeći pozažmiri kad se ličeć rana dira. V. Došen 250b. U glavu se tad odmira, a doñi se kraj ne dira. 253b.

b) refleksivno. sa značenem kao neprelazno kod 2. — *u jednoga pisca našega vremena.* Ne dirajte se u božju vječnu pravdu. S. Ļubiša, prip. 238.

2. *neprelazno. ono što bi bilo objekat kod* 1, *stoji u acc. s prijedlogom* u. *a) ako se dira u čeļade, znači: grubo ticati, pa, u prenesenom smislu, djelom ili riječima dosađivati, ne davati mira, vrijeđati.* Od ńega se naplatiti more, jere dira u siromaa sužña. Starine. 12, 24. (1696-1703). Smijuć se u šali sve u drugog dira. A. Kanižlić, rož. 79. Nit' ću dirat' u vašega sveca. Nar. pjes. vuk. 3, 76. Sjedi s mirom, kad u te niko ne dira. Vuk, poslov. 220. Osim teftiša, u hajdukovu rodbinu i u ženu i djecu ako ih ima, nije niko dirao nego su kod svojijeh kuća živjeli na miru. živ. 269. Isus reče: Ne dirajte u ńu. jov. 12, 7. — *b) ako se dira u stvar tjelesnu ili umnu, znače̊ne može biti i: mijeńati, dizati od onoga, vrijeđati.* Da se ne dira u ovaki običaj. S. Badrić, ukaz. 6. Nećemo dirati u ńegov štap episkopski ili ti dostojanstvo. A. Kanižlić, kam. 55. Jer kad straža u što dira, i lupež je i nevira. V. Došen 180b. Niko se sad ne boji, da će mu ko u zakon dirati. D. Obradović, živ. 117. U čije ti ptice tako drsko diraš? J. Rajić, boj. 21. U pšenicu zimusńu ne diraj. J. S. Reļković 210. Koji u tuđe ne diraju. B. Leaković, gov. 238. Kad zasvira, što u srce dira. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Dovedite lepotu devojku, u ńene joj dare ne dirajte. 2, 24. Ne dirajte u ńihove crkve. 4, 134. Da ne oče dirat u Nikšiće. 5, 498. U ličnost spisateļevu dira se. Vuk, odg. na utuk. 6.

DIRČANIĆ, *m. prezime.* XVIII *vijeka.* Za Filipa Dirčanića. Starine 12, 34. (1703—1706).

DĪRE, *vidi* 1. dir *i* dere. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka u jednoga pisca čakavca.* Neka dire meni vezat i okol tebe opet tezat. P. Hektorović (?) 161.

DĪREČIĆ, *m. dem.* direk, *od čega postaje sufiksom* ić, *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *U Vukovu rječniku.*

DĪREK, *m.* tignum, malus, *greda, osobito koja je u tle usađena i obrnuta u vis. drveni stup, tur.* direk. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi kod a) primjer iz* glasn. 31) *i u Vukovu rječniku. a) s pravijem značenem:* Da tko god od vas glasoviti oni dvor Solomunov bude promotrio, bio bi ga vidio . . . direci, lukovi i stupovi tomeļito podaprta. F. Lastrić, test. 352a. Savezala kose za direke . . . Ostavila kose na direku. Nar. pjes. 2, 112. Po direku udari hangarom, iz direka krvca pokapala. 2, 179. Tu je čudno dvore načinio na šezdeset i sedam direka. 3, 273. Gdje su pograđili na sohama ili na direcima čardake. Vuk, nar. pjes. 2. — *može i ne biti od drva.* Ti svi su direci od mermera. Glasn. 31, 305. (1704). Raskivati čelične direke. Nar. pjes. vuk. 2, 204. A po ńoj su direci od zlata. 3, 66. Na vodici dva aldum diroka. Nar. pjes. petr. 1, 275. — *b) u prenesenom smislu, metaforički.* Andrija među apoštoli prvi apošto, među krstjani prvi krstjanin, . . . prvi temeļ i prvi direk ali ti stup od crkve katoličanske. S. Margitić, fal. 100b. Svrhu ovi (dvanaest apostola) kako svrhu 12 stupova ili ti stanovitije direka Isukrst postavi i sagradi s. crkvu. F. Lastrić, svet. 16a. Pastiri ovaca jesu određeni, kano stalan direk postavļeni. A. I. Knezović XL. — *c) kao mali os zadjeden za kalpak oko kojega se okreće čelenka.* A na glavu kalpak i čelenke, kakvo mu je devet čelenaka i deseto na direku krilo! krilo mu se na čekrk okreće. Nar. pjes. petr. 3, 128.

DIRĖKÂČ, direkáča, *m. vidi* direklija. — *Postaje od imena* direk *sufiksom* ačь. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Risnu.*

DIRĖKLIJA, *f. španolski talijer na kojem su načińena dva direka, stupa (Eraklova); ledeńača.* — *u Risnu* direkač. — *Postaje od imena* direk *turskijem sufiksom* lija(li). — *U Vukovu rječniku.*

DIREVA JARUGA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 540.

DĪRÎNĜĒŃE, *n. djelo kojijem se dirinģi.* — *U Vukovu rječniku.*

DĪRÎNĜITI, dirîngîm, *impf.* in otio vivere, *lijeno, bezposleno živļeti.* — *Postaje od pers. tur.* derîm, *skitalica s turskijem sufiksom ĝi.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori osobito u vojvodstvu.*

1. DĪRITI, dîrîm, *impf. podbadati, poticati (n pr. na parnicu kakvu).* ‚Ima tu neko što diri'. *u okolini kragujevačkoj.* P. Đorđević. — *isporedi* dirati, dirnuti.

2. DIRITI, dirim, *impf. raditi, činiti, vršiti posao, o kojem mu drago poslu. obično u odgovoru kad se neće da se opet kaže glagol prije izrečen. u naše vrijeme po novijem krajevima kraļevine Srbije.* Reče surdulički kapetan: ‚Treba porez pokupiti, putove popraviti' itd a na to odgovori Jusuf Arnautin: ‚To prvo treba da se diri'. Daļe, pitah jednoga: ‚Pušiš li?' a on odgovori: ‚Ne dirim'. M. Đurović.

DĪRKA, *f. komad, kriška.* — *Postaje od osnove* dir *glagola* dirati *sufiksom* ьka. — *Dolazi u naše vrijeme.* Počeše mu kidati dirku po dirku od srca. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 114.

DĪRKALO, *m. onaj koji dirka, zadirkivalo, zadjevač.* — *Postaje od osnove glagola* dirkati *sufiksom* lo. — *U Vukovu rječniku.*

DĪRKÂŃE, *n. djelo kojijem se dirka.* — *U Vukovu rječniku.*

DĪRKATI, dîrkâm, *impf. dem.* dirati, *dirati po malo.* — *Postaje od osnove* dir *sufiksom* ka. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Još u krilca ne dirkaj letirka. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 330b.

DĪRNUTI, dîrnêm, *pf. značeńe je kao kod* dirati, *samo što je perfektivni glagol.* — *Ake. kakav je u praes. takav je u part. pract. pass.* dîrnût; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka, a nije u nijednom rječniku.* Dosta je glavom krenut', okom namignuti, prstom ganuti, ili nogom dirnuti. J. Banovac, razg. 118—119. Koja li svitovna prikaza može ovako dirnuti u srce čovičansko kako dirne grom? M. A. Reļković, sat. L8b. Ako li u oficira dirnem. sabr. 22. U dare joj ni dirnuli nisu. Nar. pjes. vuk. 2, 24. Oba živa oderao jarca, pa ih pusti u jelovo grańe, grana dirne, stoji dreka jarca. 3, 287. Da u ličnost ńegovu ne dirnem. Vuk, odg. na utuk. 6. Da je ko kome hotimice htio u obraz dirnuti. V. Vrčević, niz. 37. ‚Ne smiješ u ńega kao ni u osińak dirnuti'. ‚Nemoj ti u ovo za živu glavu dirnuti'. *(u Lici).* J. Bogdanović.

DIS, *m.* occidens, *zapad, grč. δύσις.* — *isporedi* disija. — *Dolazi* XIV *vijeka (o zemļama na zapadu srpskoga carstva) i u Daničićevu rječniku* (disь). Zapadnêj stranê, reku že Alvaniji i pomorijn i vьsemu disu. Mon. serb. 136. (1348). Carь vьsêhь srьpьskihь i grьčkihь i pomorskihь zemļь, reku že Alvaniji i zapadnoj stranê i velikomu disu. Glasn. 24, 232. (1348).

DÍSÂŃE, *vidi* dihańe.

DÍSATI, *vidi* dihati.

DISCÍPLÍNA, *f. bič kojijem se kršćanski asketi sami za pokoru biju, lat.* disciplina *(s ńemačkijem izgovarańem). isporedi* dišiplina. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Trikrat na dan disciplinom telo pokaraše svoje. F. Glavinić, cvit. 247b. Ovo promišļańe muka pakleni*(h)* jest opore pancire i oštre discipline iznašlo. Đ. Rapić 173.

DISIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Mika Disić. Rat. 370.

DISIJA, *vidi* dis *s čim je jednaka postańa.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Disiji rekše zapadnoj stranê. Mon. serb. 129. (1348).

DISITI, disim, *impf. vidi* dišiti. — *Samo u Voltigijinu rječniku. — nepouzdano.*

DÍŠKOS, *m. δίσκος, zdjela, tańur u koji se polaže proskura. — Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (diskosь). Tri kaleži, dva kukumarьja i diskosь. Mon. serb. 408. (1441).

DISPENSACÍJÔN, *m.* dispensatio, *vidi* despensa. — *od tal.* dispensazione. — *Dolazi* XVIII *vijeka.* Brez nikakva dispensacijona (‚dispensationa') oli ti dopušteńa. M. Dobretić 301.

DISPÈNSÂŃE, *n.* dispensatio, *djelo kojim se dispensa. vidi* dispensati. — *Dolazi (u starijem obliku* dispensanje) XVI *i* XVII *vijeka.* Po razmirenju ili dispensanju. Š. Budinić, ispr. 164. Zapovid od dispensanja. B. Kašić, rit. 393.

DISPÈNSATI, dispènsâm, *pf. vidi* despensati. — *od tal.* dispensare. — *impf.* dispensavati *i* dispensivati. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Dispensati, to je dopustiti. Narunč. 92b. U tomu ni isti papa dispensat, to jest oblahšat i popustit, ne može. B. Gradić, djev. 125. Ne ima biti odrišen il dispensan od neredja. Š. Budinić, ispr. 163. Oblasti apostolskom bude s ńimi dispensano. B. Kašić, rit. 392. Ako bi bila dana oblast ispovidniku, da more dispensati ali osloboditi od brezredja, tada će priložiti slideća. L. Terzić 361. Dispensati oliti oblakšati rečene zapovidi i navišteńa. M. Dobretić 486. — XVIII *vijeka dolazi i s oblikom* dišpensati. Papa mnoga more dopustiti oli dišpensati priprostitu misniku. M. Dobretić 279.

DISPENSÁVATI, dispènsâvâm *i* dispènsâjêm, *impf. vidi* dispensati *od čega i postaje. — isporedi* dispensivati. — *Dolazi* XVI *i* XVIII *vijeka.* Da se lasnije dispensava. Š. Budinić, ispr. 164. Istom oblastju dispensajem s tobom vrh brezredja. L. Terzić 361.

DISPENSÍVATI, dispènsîvâm, *impf. vidi* dispensavati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Dispensivam s tobome više bezredja. Š. Budinić, ispr. 48. Biskupi koji daju ti redi tudije dispensivaju. 164.

DISPOZICÍJÔN, *m.* dispositio, *pripravnost, tal.* disposizione. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Triba je dispozicijon od tila. I. Ančić, svit. 93. Dispozicijon (‚disposition') oli pripravnost pokornika. M. Dobretić 250.

DÍŠPUTA, *f.* contentio, *prepirańe (riječima), tal.* disputa. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Da se ne stavļaš na razloge i dispute s vragom. I. Držić, nauk. 150. Učini se velika disputa ili ti inad žestok i prigovarańe svrhu ovoga otajstva. F. Lastrić, ned. 257. — *mj.* s *može biti i* š. Cesar, cesarica izhod prigovaranja ili dišpute pomńivo gledajući. F. Glavinić, cvit. 433a.

DISPÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se disputa, vidi* disputati. — *Dolazi u oblicima* dešputanje, dišputanje, desputanje *od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Prizvah jeretika na dešputanje vrhu toga bluda. Transit. 211. To jest: da bi ga hotêli činiti sumńati z dišputanjem. Anton Dalm., ap. 18. Slavno ono desputanje tvoje. M. Jerković 39. Velik je kveštijon iziskivańa, dišputańa i prigovarańa među naučitelje. M. Dobretić 54.

DISPÙTATI, dispùtâm, *impf. (riječima) razlagati što s kim, prepirati se, lat. i tal.* disputare. — *Mj.* i *može biti* e, *a mj.* s *može biti* š. *a)* desputati, *od* XV *do* XVII *vijeka.* Još ću s tobom ja pòstâti i vrh toga desputati. M. Marulić 319. Najde ga u templu desputajući meu razumnici. M. Jerković 36. — *b)* dešputati, XVI *i* XVII *vijeka.* Tanko dešputaju i urišeno govore. Transit. 42. Neka s Katarinom imaju se dešputati, ili prigovorati. F. Glavinić, cvit. 384b. — *c)* dišputati, *od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Ne bojeći se dišputati i protiv stati progonitelјem vere. Transit. 193. Čto dišputate? Anton Dalm., nov. tešt. 61b, mar 8, 17. Naučitelji svetoga pisma pregovaraju se ili dišputaju. F. Glavinić, cvit. 58b. Ter se š ńime dišputaše. S. Margitić, isp. 166. Koji se u skula dišputaju i prigovaraju. M. Dobretić 85. — *d)* disputati, XVII *i* XVIII *vijeka.* Stavi se s napasnikom natjecati i disputati. V. Andrijašević, put. 386. Disputajuć protiva stranpucem. I. Ančić, ogl. 13. Da se z Grci disputaju. S. Badrić, ukaz. 52. Ove sve kolike stvari ostavļam bogoslovcem disputat u skula*(h)*. M. Dobretić 54.

DÍSTIK, *m.* distichon, *dva stiha združena. — U Belinu rječniku* 270a.

DÍŠA, *vidi* Dišo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u istočnijem krajevima.*

DÍŠÂŃE, *n. djelo kojim se diše (od glagola* dišati), *vońa, zaudara. — Postaje od osnove part. praet. pass. glagola* dišati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi (sa starijim oblikom* dišanje) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dišańe ‚odor'). Balsam se umišaje za zlamenovat dišanje prislastno života Isukrstova. Blago turl. 51a.

DÍŠATI, dîšêm, *impf.* olere, *vońati, mirisati, zaudarati. — isporedi* dihati *pod* I, e, dišiti, disiti. — *Infinitiv i prošla vremena načińena su od praes.* dišem *glagola* dihati. — *Dolazi od* XVII *vijeka u rječnicima: u Mikaļinu:* dišati, vońati, pahati, mirisiti ‚olere'; *u Bjelostjenčevu s praes.* dišim, ‚foetere'; dîšim lepo ‚oleo, bene, jucunde, suaviter oleo; olfacio'; *u Stulićevu:* dišati, dišem ‚olere'.

DIŠAVINA, *f. vrsta kruške. u naše vrijeme. — postaje od glagola* dišati. Dišavina, suvrst kruške. B. Šulek, im. 65.

DÍŠER, *tur.* dyšary, *na polje.*

1. *interj. na polje! kad se ko goni iz kuće (ili iz drugoga ograđenoga mjesta). — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dišer more, hoće i vaizi! Nar. pjes. vuk. 4, 136.

2. *adj.* externus, *spoļašńi. pridijeva se supstantivu, ne mijeńajući se po padežima. — U naše vrijeme.* Prostrije je na dišer-avliju. Pjev. crn. 145a.

DIŠÈRISATI, dišèrišêm, *impf. goniti koga na*

poļe govoreći: ‚dišer!‘ — *Postaje od riječi* dišer *sufiksom* is-a *u inf.*, is-j (iš) *u praes.* — *U Vukovu rječniku.*

DIŠÍPLĪNA, *f. vidi* disciplina. — *od tal.* disciplina. — *Od* xv *do* xviii *vijeka.* Tu t' bih dala dišiplinu. M. Marulić 263. Svue'te sada Katarinu ter joj dajte dišiplinu. M. Divković, kat. 167. Prikaživati bogu kugod dišiplinu to jest fruštanje. P. Radovčić, nač. 100. Između oštroga trńa od cilicija i dišiplina. F. Lastrić, test. 110b. Dišipline oliti bičevańa i šibańa žestoka sebe istoga. M. Dobretić 248.

DIŠIPLĪNATI, dišiplinâm, *pf. dati dišiplinu, biti dišiplinom, tal.* disciplinare. — *impf.* dišiplinavati. — xvi *vijeka.* Dišiplinat se jedan dan na nedjeļu. I. Držić 294.

DIŠIPLINÁVATI, dišiplinâvâm, *impf. vidi* dišiplinati. — xviii *vijeka.* Činila bi da se s ńom zajedno bičima biju i dišiplinavaju. B. Kašić, per. 64.

DÍŠIPUO, dišipula, *m. učenik, lat.* discipulus *(s talijanskijem izgovarańem).* — *Osnova je* dišipul, *ali se kod štokavaca* l *na kraju sloga (samo u nom. sing.) mijeńa u* o. — *Dolazi od* xv *do* xviii *vijeka. a) s pravijem značeńem.* Isusov dišipul *(griješkom* ‚discipul‘) ako hoćeš hodit. M. Marulić 205. Imaju dobro tjet svoje dišipule. I. Držić 282. — *b) ńeka knjiga i ńezin pisac.* Dovle Dišipuo. M. Divković, zlam. 55a. Dišipuo Ivan Halot. M. Orbin viii. U libru koje se zove Dišipuo. 155. Dokazuje Dišipuo. J. Banovac, prip. 195.

DÍŠITI, díšîm, *impf.* olere, *voňati, mirisati.* — *isporedi* dihati *i* dišati. — *Postaje od osnove* dih *(vidi* dih *i* dihati) *sufiksom* i *pred kojijem se* h *mijeńa u* š. — *Dolazi u naše vrijeme a između rječnika u Voltigijinu i u Stulićevu.* Krst mi diši, va kuće mora bit krst. Nar. prip. mikul. 88. Ruža diši a slava miriši. Osvetn. 2, 179.

DIŠKOVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1875. 42.

DIŠNIK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 81.

DÍŠO, *m. hyp.* Dimitrije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Díšo. — *Postaje od okrńene osnove imena* Dimitrije *sufiksom* šo. — *isporedi* Dimo *i* Dimšo. — *u ńekijem krajevima govori se i* Díša. — *U Vukovu rječniku.*

DIŠPÈNSATI, *vidi* dispensati.

DIŠPÈRÁŇE, *n. vidi* desperańe. — xvi *vijeka. (Srditost)* privodi čovika na dišperanje. Korizm. 49b.

DIŠPÈRATI, *vidi* desperati *i* dešperati. — xvi *vijeka.* I na pol sam dišperan. Korizm. 32b. Ne dišperaj se zato. 33a.

DIŠPÌRATI, *vidi* desperati, dešperati *i* dešpirańe. — xvi *vijeka.* Da bi se ona ne dišpirala. Korizm. 70a.

DÌŠPÔNITI, dišpônîm, *impf. pripravļati, tal.* disporre *(milet.* disponer). — *Dolazi* xviii *vijeka.* Koji dišpone i pripravļaju grišnika na pokoru. M. Dobretić 175.

DÍŠPUTA, *vidi* disputa.

DIŠPÙTÁŇE, *vidi* disputańe.

DIŠPÙTATI, *vidi* disputati.

DIŠPÙTAVAC, dišpùtâvca, *m. onaj koji dišputa. vidi* dišputati. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Kadi jest mudri? kadi jest dišputavac soga sta? Anton Dalm., nov. tešt. 2, 28. paul. 1cor. 1, 20.

DIŠPUTÍRATI, dišpùtîrâm, *impf. vidi* disputati. — *od ńem.* disputiren. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Dišputirahu meju sobom. Anton Dalm., nov. tešt. 61b. mar. 8, 16.

DÎŠTICA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 22. *griješkom* Dištrica. Statist. 18.

DÎTAM, *m.* dictamnus albus L., *jasenak, tal.* dittamo. — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka.* Njeku travu htje ubrati od ditama kreposnoga. J. Palmotić 199. Nema ļudska sila sama predotrova al ditama. J. Kavańin 77a.

DITANIĆ, *m. prezime* xvi *vijeka.* Jurjem Ditanićem. Mon. croat. 248. (1546).

DÎTI, dîm, *impf.* dicere, ajo, inquam, *kazati, govoriti.* — *Akc. vidi kod* 1. — *i stoji mješte ńegdašńega ê, po čem bi ovaj glagol u južnom govoru glasio* djeti, *u istočnom* deti, *ali su svi primjeri po zapadnom govoru* (dê. Mon. croat. 46 *god.* 1395. Ark. 9, 123 *god.* 1468 *glasi* di *ili možebiti* de, *ali ni po što po južnom govoru).* — *Nejasno je postańe. misli se uopće da je isto što glagol* dêti, ponere *(vidi kod* djeti); *ali se tomu među ostalijem protivi što se ovo značeńe u svijem slavenskijem jezicima u kojima dolazi ograničuje na ńeke oblike.* — *Da je značeńe praslavensko, potvrđuje stslov.* dějęši, *govoriš, slov* dějem, *češ.* diti, dím, *gorńosr.* džach, *govorah, dońosr.* žach, *govorah.* — *Dolazi kod pisaca i to samo čakavaca, zapadnijeh, dubrovčana od* xv *do* xviii *vijeka. po svoj prilici bila je narodna riječ samo kod čakavaca, a drugi su je od ńih primili; a između rječnika u Vrančićevu* (dim ‚inquam‘), *u Mikaļinu* (dim, govorim ‚dico, ajo, loquor‘), *u Belinu* (pravo dim ‚verum dico‘; ovo dim ‚hoc ajo‘ 260b), *u Bjelostjenčevu* (dim ‚dico, ajo, loquor; inquam‘), *u Stulićevu* (dim, diš, di, diti ‚dicere‘).

1. *oblici. dolaze samo praes., impf., inf., part. praet. pass.; ostalijeh oblika nema. a) praes. postaje od osnove* dê *(novijim) nastavcima* em, eš, . . . u, *pred koje se umeće* j *radi zijeva; po čem bi trebalo da je u zapadnom govoru* djem, diješ *itd. no se* -êje- *sažimļe u* -ê- *(zapadno* -i-), *te praes. glasi* dim, diš, . . . diju. *aa)* 1 *sing.* dîm *najčešće dolazi, i to od* xv *vijeka (u Marulića) do* xviii (I. Đorđić, uzd. 110), *osim rječnika.* — *bb)* 2 *sing.* dîš *od* xv *vijeka* (M. Marulić 177. 263) *do* xvii (M. Gazarović 66). — *cc)* 3 *sing.* dî *vrlo često od* xvi *vijeka* (dê. Arkiv 9, 123 *god.* 1468. di. Mon. croat. 104 *god.* 1470. M. Marulić 8. 22) *do* xvii (J. Armolušić 16. B. Krnarutić 6. 21). — *dd)* 1 *pl.* dimo xvi (Š. Budinić, ispr. 31) *i* xvii *vijeka* (Đ. Baraković, vil. 338). — *ee)* 2 *pl.* dite xv *i* xviii *vijeka* (Bernardin 38a. P. Vuletić 50). — *ff)* 3 *pl.* dîjû *dosta često od* xv *vijeka (u Marulića) do* xviii (P. Vuletić 7. 17). — *b) kod impf. dolazi samo* 3 *sing. i* 3 *pl. i to u dva različna oblika. aa) k osnovi* dê *pristupaju nastavci* âh, âše *itd.* (a *je sažeto* êa, *vidi* Daničić, ist. obl. 306) *a radi zijeva pred ńih se umeće* j. *od* xv *do* xviii *vijeka. aaa)* 3 *sing.* dîjâše. P. Zoranić 69a. Nauk brn. 52. Đ. Baraković, vil. 102. Michelangelo 31. — *bbb)* 3 *pl.* dîjâhu. M. Marulić 71. Anton Dalm., nov. tešt. 146b. F. Vrančić, živ. 93. Đ Baraković, vil. 343. P. Vuletić 5. — *bb) vokal* ê *osnove sažima se s vokalom nastavka u* ê. xvi *vijeka. aaa)* 3 *sing.* dîše. Mon. croat. 199. (1512). P. Zoranić 9. Dukļanin 15. — *bbb)* 3 *pl.* dîhu. Bernardin 38. P. Zoranić 26b. — *c) inf.* diti, *jedan put.* M. Marulić 45. — *d) part. praet. pass. su sufiksom* tu. *jedan put.* dît. M. Marulić 75.

2. *značeńe.*

a. *uopće. a) stoji pred riječima što je ko rekao a ove se kažu onako kao što ih je onaj sam izgovorio* (oratio recta). Stahu kako dica, kad skulan di: kvito *(tal.* quicto). M. Marulić 22. A nici dihu: nî on. Bernardin 38. joann. 9, 9. Za to di sveti Brnardo: ‚neposluh je jedna velika hudoba.' Korizm. 35b. Di svaka: čudan dar bože da na sviti. Š. Menčetić 75. Ta di: neću to puščati. J. Armolušić 16. Ta*(j)* im ruku shiti, ta*(j)* di: dobro došli. B. Krnarutić 21. Zavapiše suproć meni, ter mi diju: što će reći tvoji ludi sni? P. Vuletić 17. — *b) kad se čije riječi kažu kao kod a), može biti umetnuto iza jedne ili više riječi, kao lat.* inquam. Niki, diju, umri vino pijući. M. Marulić 70. Ino na svijeti u svako jur doba, diš, neću vidjeti neg tamnos od zloba. N. Dimitrović 70. Idoli, di, svi su ovi hudob puni. Živ. kat. star 1, 219. Učini, svi dimo, da puta ovoga Šibenik vidimo. Đ. Baraković, vil. 338. Evo, diju, gre sańavac. P. Vuletić 7. — *na takovi se način često umeću u govor riječi* pravo (uprav) dim, *čim onaj što govori pokazuje da mu je neugodno ono što onda ispovijeda, ili samo jače ističe što onda kaže.* Jer, pravo tebi dim, tužnu se meni smańkaše moji dni. N. Dimitrović 69. Ke *(kriposti)* željah, pravo dim, u pjesni izreći. N. Nalešković 1, 335. Želim ju, pravo dim, veće neg bijeli dan. 2, 78. Pridoh ja sada, pravo dim, od sunca zapada, k istoku ter hodim. M. Držić 436. Ja ću taj svjet slijedit, er vidim toliko da 'e vjeran i ljubim, razuman kolik i dobar, pravo dim. M. Bunić 37. Vrloća, dim uprav, krepos je velika. F. Lukarević 7. — *drugo je kad uz umetnuto* diti *stoji* kako: Tu poni hitrost, kako dim, nasliđujući. M. Marulić 3. Šesto bi Ivan, da zlamenuje, kako di sv. Bernardo... Korizm. 28b. Jur u devetom i desetom litu, kako dihu, biše. P. Zoranić 26b. Studenci, kako mnozi diju, gdi se zlatni venci, Juro, za te viju. M. Tomašević (Đ. Baraković, vil. 366). — *c) tuđe se riječi kažu u podložnoj rečenici s* da (oratio obliqua). Palas piše se oružna jer dijahu da je božica od rvanje; Dijana dijahu da je božica od lova. M. Marulić 71. Imaju li razum? dim, da ne Korizm. 29a. Diju dokturi, da ońemo vsi vskrsnuti. 102b. Ja sam hodil k ńemu, a on diše, da ne more priti. Mon. croat. 199. (1512). Ja dim da pod gorom nikla je iz cvitja. G. Držić 347. Ako bi ki otel pokazati nikoga od nikoga zla tvorenja pred dvorom, ima tako reći dvoru: Tebê dim, da takov je učinil takovu rič. Zak. vinod. 77. Prem ako diju da smrt najstrašniji konac jest. P. Zoranić 35b. A koko pristoji dati veliku pokoru za grihe, dimo da boje jest dati ju mańu. Š. Budinić, ispr. 31. Ne dim da neću milost mu podati. Đ. Baraković, vil. 284. Poluvirci diju da ni... Svaki dijaše da je človik. P. Radovčić, ist. 96. Bit će pošli Dotajinu, jer dijahu da će iti. P. Vuletić 5 — *d) što se kaže može se izreći imenom ili zamjenicom što stoji kao objekat u acc.* Ča veće dim tebi? M. Marulić 39. Molitve dit svoje. 45. Slište ča dim. 54. Ki od mene zlo diju. 153. Ovo dim istinu. Š. Menčetić 28. Zna l' pilozopiju taj vitez, od koga toke hvale diju? P. Hektorović 16. Da iskusim, tere viju, jel' istina, na ń ča diju. P. Hektorović (?) 87. Ja grišnik dim moj grib. Š. Budinić, ispr. 26. Tu pritač dim velu. Đ. Baraković, jar. 82. Istinu diš, i ja toj dim. M. Gazarović 66. Navlastito što mi dite. P. Vuletić 50. — *e) često uz adverab* pravo (uprav). — *sa se, u pasivnom značeńu.* Pravo se di ovoj da gdo slidi ljubav... P. Zoranić 3a.

b. *praes.* 1 *sing.* dim, *kao* dico, inquam, nimirum, quidem, scilicet, *često se umeće u govor radi jačega isticańa. a) kad se tumači, razjašńuje, ograničuje ńešto što se je prije kazalo. (u Stulićevu rječniku:* dim ‚idest'*). aa) tumači se rečenicom u koju se umeće* dim. Ljubav tvoja, slobodna, dim, koja učini mene sad. N. Dimitrović 34. Prez ńega svit ostaf, ganu plač ljudem svim, Juštinjan Anjel dim, plemenit vlastelin, kripostju biše smiu, a umom biše jak. D. Baraković, vil. 5. Tezeo: Vrijeme je, dom mili da vidi svak veće; da rados svak svoju nživa s ljubavi u miru, u goju, u igrah, u slavi. Svi: Umrla kripos, dim, bez snage ostaje, ako joj za trudim pokoj se ne daje. I. Gundulić 14. — *bb) razjašńuje predašńu riječ imenom koje stoji: aaa) u acc.* Da bi mi ovdi sad gospodar od toga, platil bih štogodi... dim vam starijega. P. Hektorović 10. Car mu prida u pohodu Gašparova namjesnika, dim Gašpara Milostića ki u hrvatskom rođen kraju, bi li znanje ali srića, jur stolova na Dunaju. I. Gundulić 312. — *bbb) u gen. s prijedlogom* od *(mješte loc. s prijedlogom* o). Jur češ parjat' sve tužice i šćekati sriću mnogu... dim ti od plodi, moja slavo, koje nijesi vik imala. A. Čubranović 143. Ureba je svitu žena a človiku glave kruna i dostojne slave puna, dim od one ka j' poštena. Đ. Baraković, jar. 91. — *b) kad se nakom ńekoliko riječi pisac povraća na ńešto što je ńsprva kazao.* Ovo tělo koje nosimo mlohavo... koje tělo po smrti crvi jesti hote, ovo, dim, tělo tada uskrsnuti hoće. Š. Budinić, sum. 14b. Koga no anjeli gledajući drhću... ovoga, dim, istoga mi jimo. A. Komulović 51. Ko ne vidi, da, noseći se človik ovim načinom, kako da bi jemal biti udi] prikazan prid božje pristoje, ko ne vidi, dim, da ga to čudnovato pripravja za ńegovo priminutje? P. Radovčić, nač. 79. — *c) u ovom primjeru kao da znači:* dapače, quin etiam. Ne bih ja život svoj, ne bih ja sto glava poštedil, dim, za toj. Š. Menčetić 9.

c. *u prenesenom smislu, kao značiti, glasiti, kad je subjekat ime što znači pismo, slova itd. ili govor, riječ.* Najdosmo se jablko, pismo dê, ka je vas lêpši, toj dajte jablko. Troj. prič. jag. ark. 9, 123. Sramota *(je)* ne umiti štit ča pisma diju. M. Marulić 146. Da joj na prsih pismo zlatih slov dijaše: Latinka. P. Zoranić 69. Čto uzdrži drugi član, koji di: I u Isukrsta. Š. Budinić, sum. 5b. Koje *(prošenje)* di: sveti se ime tvoje. 18b. Slova zgor velika, koja se vidjahu, ovako dijahu: Dojde, vidi, dobi. D. Baraković, vil. 343.

d. nominare, *nazivati, zvati, obično s dva akuzativa. a) u pravom smislu. aa) aktivno.* Nije ljubaf da zabaf... ku svit di ljubav. P. Zoranić 44. Čto Latin di ‚incompatibilia'. Š. Budinić, ispr. 21. — *bb) sa se, u pasivnom značeńu.* Kadê se dê: ‚U javora'. Mon. croat. 46. (1395). Dan blaga dna od prisnika ki se di vazam. Bernardin 54b—55a. luc. 22, 1. Svrhu svega ča se di bog. N. Ranina 19a. paul. 2thess. 2, 4. Za crkvom drugi šator ki se di sveti od svetih. 164a. paul. hebr. 9, 3. Hinac ki se od ńih di Lovrinac. P. Hektorović (?) 110. Najdoše kralja na planini ka se diše Hlivaj. Dukljanin 15. — *cc) pasivno.* Muž, Joakim ki je dit. M. Marulić 75. — *b) kao glasiti, proglašivati,* praedicare. *aa) aktivno.* Strane sa svake dostojna te diju. P. Hektorović 64. S tebe u tom živim ku mu gospoju dim. P. Zoranić 13b. Blaženih *(gen. mj. acc.)* sada diju, koji pinez vele imiju. M. Gazarović 62. — *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Tebe *(bože)* štujem, klańam, dim, uzdišem. I. Đordić, uzd. 110. — *bb) sa se, u pasivnom značeńu.* Jer slava človika, najveća ka se di, ne trpi do vika. M. Marulić 8.

Dobar se i on di, ki misal ne múčî. P. Hektorović 41.

DÎTMÂN, ditmana, *m. djetić. kod čakavaca po otocima dalmatinskijem. — osnova je jamačno* dêt, *ali je nejasan nastavak* man. Ditmân, (ditmâna) mladić. *na Korčuli.* Slovinac 1880. 86. Dîtmân, momak, mladić. *na Braču.* A. Ostojić.

1. DIV, *m. kao da je muško ime na jednom mjestu* XIV *vijeka. — isporedi* 1. Diva, Divac, Divoš. Voihьna Divь Doložičь a sinь mu Dobromirь. Deč. bris. 52.

2. DÎV, *m.* gigas, *čovjek prekonaravne veličine o kojem se priča u narodnijem pjesmama i pripovijetkama, tur.* div *(od pers.* dîv, *negda* dêv, *staropers.* daiva, *zli bog, snskr.* dêva, *bog),* daemon, gigas. *— Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kad Jovana divi ugledaše. Nar. pjes. vuk. 2, 28. I pos'ječe sedamdeset divab. 2, 28. A div joj je riječ govorio. 2, 31. I tu ima devet divova. Nar. prip. vuk.[2] 189.

3. DIV, *adj.* mirus, *čudan, čudnovat. — Postaje od iste osnove od koje je i* divan *sufiksom* ъ. *— Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Od ovih dveju rojstva se učimo, da ove besede i obêti božji, akos nam se prem dive vide, teške, velike i nemoguće, jesu slobodne, stanovite i istine. Postila. Ff1b.

1. DIVA, *f. žensko ime. — isporedi* 1. Div. *— Dolazi prije našega vremena.* Diva. S. Novaković, pom. 59.

2. DÍVA, *f. vidi* diba. *— U naše vrijeme.* Dadoh majci divu u čagetu. Nar. pjes. vuk. 1, 368. A nositi divu i kadivu. 2, 105.

DIVAC, Divca, *m. ime muško. dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Divьcь). Krьstьjaninъ Divacь. Spom. sr. 1, 147. (1419).

DIVAJSTVO, *n. divľač, divľaštvo. — Postaje od osnove* divj *(vidi* divli) *sufiksom* ьstvo; *a pred* j *je umetnuto* a. *— Dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Prilika moja veće ima v sebê divajstva nežeč lovičastva. S. Kožičić 23a.

1. DÎVAN, dívna, *adj.* mirabilis, mirus, pulcher. *— a stoji mj. nègdašnega* ь, *i ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. (i u acc., kad je isti kao nom.). — Postaje sufiksom* ьnъ *od div osnove praslavenskoga supstantiva* divo, *čudo. ovomu je korijen* div *koji (umetanjem glasa* v *radi zijeva) postaje od indoevr. korijena* dhî, *snskr.* dhî, videri, *stbaktr.* dî, *staropers.* di, *vidjeti. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* divьnъ, *rus.* дивный, *češ.* divný, *pol* dziwny, *a i lit.* dyvinas. *Po južnijem stranama u svijem oblicima gdje je* v *pred* n, *ono se mijeňa asimilacijom u* m: dimna. *— Kompar.* divnijî. *— Adv.* dîvno, *kompar.* dîvnijê. *— Između rječnika, nahodi se u Stulićevu* („mirus, mirificus, mirabilis, stupendus[4]), *u Vukovu* („mirabilis; perpulcer[4]), *u Daničićevu* (divьnь „mirus[4]). *a) čemu se je diviti, čuditi, čudan, uopće.* Divьno vьzьrênije jako i dymь mi bystь vidimo. Mon. scrb. 5. (1198—1199). Čjudo divnêje i slavьnêje vsêhъ čjudesъ. 100. (1330). Divnim utvŕjenjem utvrdi. Mon. croat. 66. (1446). Kobilice potrše franačku zemju divnim činom. Š. Kožičić 19b. Zvezda trakatica divnije veličine. 32b. Kako divna stvar, ne daleč od mene, zavrti tih vihar vrh jele zelene. M. Vetranić 1, 214. Za divno čudo, i gospodin obrkapetan sa ono malo katana toliku silu tursku u tri puta preko ćuprije otera natrag. Glasn. II, 3, 201. (1717). Množtvo divnih bog čudesa po svojemu sluzi tvori. J. Kavańin 300a. Isus videć da utjeha toj nevoji ne mogaše se dati, ako on ne bi učinio kojegod divno djelo. S. Rosa 50a. Što on sam ne priznaje biti takva sebe, nije divno. J. Rajić, pouč. 1, 19. Bože veliki, divna su djela tvoja! S. Ljubiša, prip. 245. *— adv.* divno. Ki u zatvori' zvijer svo'e puti divno umori. J. Kavańin 27a. Apostolski namjestnici divno tlače dobra svaka. 365a. *— b) čudan u dobru smislu, kad se je čuditi ljepoti, veličanstvu itd. po tome, osobito u novija vremena, znači gotovo isto što lijep, krasan.* U tebi gdi domni sve divno počtenje. Š. Menčetić 88. Kada mi se Radosave vojevoda oddiľaše od svojega grada difnoga Siverina. Nar. pjes. star. pis. 6, 19. Divne mladosti voj i slast ljubezniva. P. Zoranić 5a. I za mû da ću čas priniti lice me na divni ńe obraz. D. Ranina 111a. Moćni bog krilati ki strile sve svoje u mene potrati rad divne gospoje. 128a. Ter trudom takime dobi'te divnu čas, dokli vi jes vrime. 145b. O slavnih vil divno kolo. J. Armolušić 2. U dvoru su bubúi i svirale a prid dvorom divno kolo igra. And. Kačić, razg. 35a. Divan li se sabor bere okolo tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 25. E ćeš tamo dobra naći, divnu kitu svojte svoje. 1, 93. Ispod tebe vile divno kolo vode. 1, 111. Divan barjaktaru! 1, 98. Na mojemu divnu igralištu. 1, 183. Divno ti je pod noć pogledati đe gospoda piju vino ladno. 1, 279. Divna li sam i rumena! 1, 336. O javore, zelen bore! Divan li si rod rodio! 1, 449. Divna li je sina porodila. 1, 459. Dok su divno ime izabrali. 1, 471. Divne bih mu ponijela dare. 1, 384. A pred dvorom divno kolo igra. 1, 580. Divan li je, jad ga zadesio! 2, 63. Te oblači divno odijelo. 2, 227. Hoću nosit svojoj zemji divnoj. 2, 556. Ode pravo divnu Krušedolu. 2, 574. Koliko je divan i ugledan. 2, 607. Ja sam šićar uvodio divan. 4. 505. Divna li si, ujakova ujna! Pjev. crn. 148b. *— adv.* divno. Staru rimskago cesarastva slavu divno razširi. Š Kožičić 42a. U istinu sciňu ja, da s' gojen vrh zvizda, toliko divno sja liposti tve gizda. D. Ranina 128a. O listje me spjevno, ko stvori ljuven vaj, vilu mû kad divno ja služih na svit saj. 151a. Divno je Petar odede. Nar. pjes. vuk. 1, 65. A tebe ću darovati divno. 1, 458. Koliko su divno živovali, ispod sebe koňe mijeňali. 2, 48. A ti, sele, da s' udomiš divno. 2, 236. Divno zbore, a divno me dvore. 2, 267. Miloš dare divno privataše. 2, 550. U grad meće biljadu hağija, a u kulu trista janičara, sultanije u odaju zlatnu, neka im je divno tavnovati. 3, 86 Divno ih je Limo svjetovao. 3, 307. Divno ga je dizdar pozdravio. 3, 534. Divno ga je momče pogodilo, skočiše mu oči na dolinu. 3, 551. I mogah ih dočekati divno: dosta piva i dosta jestiva. 4, 38. I šićar sam dijelio divno. 4, 44. Divno Petar uredi druživinu. 4, 55. Sa š ńime se izljubio divno. 4, 383. On će divno uvoditi ovce. 4, 418. Tu nočio, i divno mu bilo. 4, 491. Tu je vojska poginula divno. Ogled. sr. 446. Pita Jana čelebiju Jova: „Jeli kako večerati samu?' Jovo Jani tibo progovara: „Staru divno a mladu nevoľno'. Nar. pjes. herc. vuk. 106. *— s mn mj.* vn. U to doba svati dojezdiše ter se dimno kolo razmetnulo. Nar. pjes. bog. 258. No se dimno Luka odednuo. Nar. pjes. vuk 4, 90. Pa se dimno vojska razredila. 4, 316. I Lazara dimno pogodio a u ruku na desnu ramenu. 4, 318. Te mi Petra ukopaše dimno. 4, 365. Dimno ih starac naučio. Pjev. crn. 31a. *— c) kao epitet imenu straža u jednoj narodnoj pjesmi napisanoj* XVIII *vijeka. nejasno.* Tere pođe despotu divna straža govoriti. Nar. pjes. bog. 33.

2. DÍVAN, divána, *m.* (turcicum) consilium, senatus, curia, circulus, *pers. tur.* dîvân, *glavno vijeće. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem*

padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: dîvâne, dîvâni. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi Barakovićev primjer kod b)), a između rječnika u Vukovu:* senatus(?), consilium; colloquium. *a) glavno (carevo) viječe u Turskoj.* Veziri ki s carom tuj divan čińahu. I. T Mrnavić, osm. 36. Kad je sjutra jutro osvanulo, skupiše se na divan gospoda, mlade paše, age i spahije, tiho im je care besidio. And. Kačić, razg. 89a. Kade caru na divan izide, on se caru smjerno poklonio. Nar. pjes vuk. 2, 206. Car čestiti divan učinio, sve vezire na divan poziva. 2, 454. Već pogleda po divanu redom. 2, 493. *i drugo (ne carevo) tursko viječe.* Crn ti obraz, od Barata Mujo, među braćom sjutra na divanu. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Divan čini paša u Budimu. Nar. pjes. juk. 490. — *b) koje mu drago viječe.* Neptunu na divan svak snaži i hrli. Đ. Baraković, vil. 135. Divan spljetski i trogirski. J. Kavańin 128b. A u divanu Meonida rijedko je vidit starca sida. 334a. Crn im bio obraz na divanu pred samijem bogom istinijem. Nar. pjes. vuk. 2, 1. Tvoje lice svjetlo na divanu! 2, 197. Crn ti obraz na božem divanu kako ti je danas na megdanu. 2, 558. — *c) sijelo. isporedi* 2. divana. Prva skula naziva se prelo, druga divan ili ti posilo, treća kolo gdi se uče igrat. M. A. Reļković, sat. C4a. Curam ne daj po divanu poći. J. S. Reļković 67. — *d) dvor, kuća gdje se čini carev divan, pa uopće dvor, polača, kuća turska i druga.* Mjesto gdi se pravda čini, od Turaka divan zvano. I. Gundulić 532. Srjed palača i divani svi mirisnu krjepos meću. J. Kavańin 157a. Al' pošeta carica Milica, lako šeta po carskom ¸divanu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Kada vezir u Čuprilju dođe na oģaku i divanu svome drži ńega uz desno koļeno. 2, 610. Poranio care od Stambola te se šeće po divanu svome. 3, 60. Dokle knige k divanu dođoše Mujezitu caru turačkome. 3, 78. Neg sam bila u turskom divanu gdi busuju bule turkińice. Nar. pjes. istr. 1, 21. — *takovo je značeńe i u ovom primjeru u kojem se pridijeva imenu* kula. Na divan je kulu izlazila, otvorila dva sanduka žuta. Nar pjes vuk. 2, 613. — *e) množina* divani *može imati isto značeńe što i jednina. u svijem primjerima stoji u acc. s prijedlogom* na. Pak i vaši idu na divane. M. A. Reļković, sat. E3b. Otić ćemo bogu na divane. Nar. pjes. vuk. 2, 2. E ga ne da Čuprilij vezire, no pred carem pade na divane. 2, 609. Izvedoše ńega na divane. 2, 610. Care grede majci na divane. Nar. pjes. istr. 1, 11.

3. DIVAN, *m. ime gori u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1019.

4. DIVAN, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović 267.

5. DÎVAN. *u Lici* divan ovo divan ono *znači: kaži sad jedno sad drugo. isporedi* divaniti *i* divankati. ‚Nami danas brzo prođe dan, divan ovo divan ono, te tako divankajući prođe nam da ga i ne opazismo'. J. Bogdanović.

1. DÎVÂNA, *f. vidi* divona. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vaj neka divana tužna i neboga od faosa škrivana ne gubi razloga. M. Vetranić 1, 170. Ki ob noć i ob dan divanu podkrada. 1, 170.

2. DIVÀNA, *f. vidi* 2. divan *pod c). u naše vrijeme u Lici.* Obično zimi, đe su kuće na blizu, sastanu se svudi u večer na razgovarańe, i redom u kuće sastaju se, večeras u ovu, a sutra veče u drugu, i skupļajući se i polazeći na taj razgovor, jedan drugog pozivļe ‚ajmo u divanu' ili ‚na divanu'. J. Bogdanović.

DIVANÀNA, *vidi* divanhana.

DIVANHÀNA, *f.* solarium, *mjesto otvoreno na kući ili pri kući za sunčańe po danu a hladovańe po noći, doksat, čôšak, tur.* divanhane, *mjesto gdje se čini divan, viječe, soba gdje se primaju gosti. — Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara slovo* h: divanàna. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (divanana). Tu mu jest divanhana golêma zêlo. Glasn. 31, 305. (1704). Morava u koju se s divanane može pļunuti. Vuk, dan. 1826. 3. Mogu momci riječ razasuti u kafane i na divanane. Ogled. sr. 450. Na lepoj visokoj divanani sedi knez. M. Đ. Milićević, jurm. 96.

DIVÀNIJA, *m. suludak, pcrs. tur.* dîvâne, *lud. — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚semicaptus mente'). Ne bi bio divanija tako da sebe naruži gore nego nas. Nar. prip. bos. 44.

DIVÀNITI, divânîm, *impf.* recipere in consilium; loqui, colloqui. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. i u part. praet. pass.; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.*: dîvânî. — *Postaje od osnove imena* divan *sufiksom* i.

1. *prelazno. dolazi jedan put* XVII *vijeka i kao da znači: primati u divan, u viječe.* Pa kad se vratimo svi na svoji stani, opet jih vidimo da jih car divani: neće li nam tada družtvo povratiti, ko'e jim mi sada budemo zajmiti? I. T. Mrnavić, osm. 124.

2. *neprelazno*, colloqui, loqui. — *dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku:* 1) vide razgovarati se. 2) (osobito u Hrvatskoj i u Dalmaciji) vide govoriti. *a) razgovarati se.* Istom gdigod stoječ na sokaku ašikujuć divane u mraku. M. A. Reļković, sat. D2a. Tri mudroznanca divaniše od različitih stvari i nauka. sabr. 9. O čem gospoda divane. Nar. pjes. vuk. 1, 586. On doziva svoju vjernu ļubu i dozivļe čercu jedinicu, da divane, što bi učinili. Nar. pjes. marj. 15. — *b) govoriti.* Što sad Prajzi od tebe divane. Š. Stefanac 6. Zlatka je Stojanu tijo divanila . . . Opet Zlatka divani Stojanu. Nar. pjes. kras. 1, 55.

DÌVÂN-KABÀNICA, *f. kabanica što se nosi na divanu, u viječu, plašt. ovako je tumačeno po Vukovu rječniku, u kojem je prevedeno* ‚der rathsmantel' *s dodatkom da je stajaća riječ. ali pošto često znači skupocjeno odijelo, može biti da isprva nije prvi dio riječi bio* divan, *nego da je ovo kvareńem postalo od* diva. — *Dolazi od* XVIII *vijeka, a između rječnika samo u Vukovu.* Darova svakomu divankabanicu. And. Kačić, kor. 458. Pak ogrće divan-kabanicu. Nar. pjes. vuk. 1, 600. S leda baci divan-kabanicu. 2, 584. Kom je kuća divan-kabanica, mač i puška i otac i majka. 3, 464.

DIVÀNKATI, divànkâm, *impf. kao razgovarati se. uprav deminutiv glagola* divaniti *od čije osnove* divan *postaje sufiksom* (ъ)ka. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sjedi tu pokraj mene, pa ćemo što divankati', ‚Što radite vas dvojica? ovo ponešto divankamo, samo da nam brže prođe vrijeme'. ‚Vas dvoje vavijek nešto divankate i šuperkate'. J. Bogdanović.

DÌVÂNSKÎ, *adj. koji pripada divanu. — Dolazi od* XVII *vijeka.* Veziri divanski. I T. Mrnavić, osm. 14. Došao je turski Hoģa-Đan, kabinetski i divanski sekretar u Kragujevac. Nov. sr. 1835. 106. — *adv.* dîvânski *u Vukovu rječniku:* Dîvânskî (u Crnoj Gori) n. p. svršiti što, t. j. na zboru, u dogovoru ‚in der versammlung, berathung' ‚coram senatu'.

DIVÁŃEŃE. *n. djelo kojijem se divani. — U Vukovu rječniku.*

DÎVÂR, *m. vidi* duvar. — *U Stulićevu rječniku.*

DIVATKA, *f.* res mirabilis, spectaculum, comoedia, tragoedia. — *Samo u Stulićevu rječniku* (divadka) *u kojem je onako tumačeno. — nepouzdano.*

DÍVCI, Divácâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 100. — *jamačno je isto što se pomiñe krajem* XVIII *vijeka.* U preděli vaļevskoj mnoge crkve pogoréše i monastiri . . . 10-o u Divcy*(h)* crkva. Rad. 1, 185—186. (1798).

DÎVČE, dîvčeta, *n. dem* div. — *Postaje od imena* div *sufiksom* čet (ьk-ęt). — *Dolazi u narodnijem pjesmama našega vremena.* Kad to začu divski starješina, on zavika devet braćenaca . . . U ńih Miloš načera ždralina a zavika grlom bijelijem: ‚More, divče! što bijesno skačeš?' Nar. pjes. petr. 3, 380. Među ńima divski starješina, do ńeg sjede dva milosna sina, onda djeca babu besjedila: . . . . Kad to reče divče momče mlado. 429.

DÍVČEVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161.

DÌVČIBARE, *f. pl. planina u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577, *i u Vukovu rječniku:* Divči-bare, f. pl. ńekakvo mjesto u Maļenu.

DIVČIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Divьčičь). Kneza Ružijera Divčića. Mon. serb. 401. (1439). Knezь Radoje Divčičь. 472. (1454). — *isporedi* Duvčić.

DÌVČIK, *vidi* dilčik.

DIVER, *vidi* deverika.

DIVESEO, divesela, *m.* trava hreka lozijega a lista poput kopršine. Majke ju nose na tijelovo k blagoslovu, i ńom kade djecu u zipci, osobito kad grmi. M. Pavlinović.

DIVIČ, *m. ime mjestima. a) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 50. — *b) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1871. 836. 1873. 523.

DÌVIČÂNI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. griješkom* Divičane. Statist. 65.

DIVIČ-MEĐA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1863. 416.

1. DÌVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

2. DÎVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 101.

DÌVIDÎKO, *kao da je voc. nepotvrđena supstantiva* dividika. *dolazi kao pripjev u narodnoj pjesmi našega vremena. može biti da se govori od mila i da je sastavļeno od osnova* div (divan) *i* dik (dika). ‚O ti Niko dividiko što tebe manka?' ‚Čuj mi Jelo, dilberdiko, česa mi manka'. Nar. pjes. herc. vuk. 269.

DIVIJ-, *vidi* divļ-.

DÌVIJÂK, *m. prezime u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÌVIJÁ RIJÈKA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom, po istočnom govoru* Divija Rěka. K. Jovanović 153.

DIVIJONA, *vidi* divona.

DIVIN, *m. ime gradu (tal.* Duino?) — *Dolazi* XIV *vijeka.* Po(d) Divin. Ark. 2, 308. Po-d-ivin. Mon. croat. 16. (1395).

1. DIVÌNA, *f. divļač.* — *Postaje od osnove* div *(vidi* divļi*) sufiksom* ina. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi Barakovićev primjer kod c)) a između rječnika u Vukovu (gdje je dodato da se govori u Crnoj Gori). a) osobina onoga što je divļe.* Neka si divjaci tiraju divinu, ne puste mudraci turski pitominu. I. T. Mrnavić, osm. 177. U vas nema vjere ni zakona, već divina k'o mloga živina. Nar. pjes. petr. 3, 618. — *b) divļa zvijer.* I letušća i divine, ke se love po dubravi. J. Kavańin 21b. Mi se tada u dobru zdravju vladamo, kako lovački hrti, kojima kako lance s vrata skinu, takija za divinom trču. Đ. Rapić 188. I ļeļeni visoke divine. Nar. pjes. petr. 2, 61. — *c) divļa bilka, trava.* Obajdoh dobar kus otočne glavice, jeda bih naša bus zelene travice, svińaka, jaglice . . . trud biše i muka divine gristi nat. Đ. Baraković, vil. 331. — *d) voń kod mesa divļe zvjerađi.* Zadaje meso (n. p. od divokoze) divinom. Vuk, rječ. *kod* divina.

2. DIVINA, *vidi* divizma. B. Šulek, im. 66.

DÌVINDIKA, *vidi* devenduka kraļ.

DIVINSKI, *adj. koji pripada Divinu, koji je iz Divina. dolazi* XIV *vijeka kao plemićko prezime.* Ivana Rahumbergara Divinskoga. Arkiv. 2, 308. Mon. croat. 46. (1395).

DÌVIŠĻICA MÂLA, *f. vidi* divižļica mala. *u naše vrijeme.* Divišļica mala, aster amellus L. B. Šulek, im. 66.

1. DÌVIT, *m. što treba za pisańe (pero i mastilo koje Turci nose uza se u zatvorenoj kutijici), arap.* dawâtun, *tur.* divit. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Zove starac slugu Nekteriju, pak zapita divit i artiju. And. Kačić, razg. 155b. Donesi mi divit i hartije. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Onda trže divit od pojasa. 2, 442. Zlatan divit u bunar bacio. 2, 443.

2. DÌVIT, *adj. kao da znači isto što* divan *u narodnoj zagoneci u kojoj stoji radi slika.* Dijete divito a unuče manito. *odgonetļaj: vino i rakija.* Nar. zag. nov. 20.

DIVITEĻAN, diviteļna, *adj. vidi* 1. divan. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DÍVITI, dîvîm, *impf.* stupefacere, *činiti da se ko čudi. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dîvļâh, *u aor. 2 i 3 sing.* dîvî, *u part. praet. pass.* dîvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove* div *(vidi* divan*) sufiksom* i. — *Riječ je praslavenska; isporedi stslov.* diviti se, *rus.* дивить, дивится, *češ.* diviti se, *pol.* dziwić się.

a. *aktivno. vrlo rijetko. a) sa značeńem sprijeda kazanijem. — samo u jednoj knizi (pisanoj crkvenijem jezikom)* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Drьznovenije jego divit me i užasajetь. Domentijanb 69. — *b) u jednom primjeru našega vremena* diviti koga *kao da znači isto što* diviti se komu. Grlio me kako grličicu a divio kako lastavicu. Nar. pjes. petr. 1, 155.

b. *sa se, refleksivno,* admirari, *čuditi se, često u dobrom smislu, kad je ono čemu se ko čudi, lijepo ili veličanstveno. — između rječnika nahodi se u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu.* Divećim se vsim tu sućim. Š. Kožičić 31b. Gledaćo trg i diviće se. Nar. prip. vuk. 86. Kad to čuše učenici, divļahu se vrlo. Vuk, mat. 19, 25. — *uzrok s kojega se ko divi može biti izrečen dativom.* Blagovêšteniju divešte se. Mon. serb. 57. (1293—1302). Divi se tomu. J. Rajić, pouč. 1, 69. Pa se divi skladu bratinskomu. Osvetn. 3, 108. — *lokativom s prijedlogom* o. Diviti se i čuditi o bogastviji nebeskomu. Š. Budinić, ispr. 94. — *interogativnom rečenicom.* Da vidite, pak da se divite, kakovi su i koliki li su. — *isporedi* čuditi se.

DIVIV, *adj.* mirabilis, admirabilis, *kojemu se treba diviti. — U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

DÌVÎZA, *f. ńekakav dragocjeni nakit, ne zna se uprav što je, od srlat.* divisa, *znameńe, grb. — Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (diviza, srl. divisa: između više značońa te srl. riječi, koja sam mogao naći, u našim spomenicima može biti samo ‚insigne'). Gospodństvu ti da pošljemo našega posla i po ńemь da vi udamo one vaše divize. Spom. sr. 1, 78 (1406). *(može biti da su* divize *ono isto što godinu prije zovu* zujel: Nêsmo je bili mogli odьpraviti i po ńihь bismo bili poslali onь vašь zujelь. 1, 75. 1405). Odь sudovь i odь pasovь i odь diviza i odь prьstenovь i kolarinovь . . . K tomu četiri kolarini . . . k tomu pasь . . . a ta je pasь čińenь z biseromь, k tomuj prьstenci gospodina hercega . . . k tomu četiri divize. Spom. sr. 2, 125. (1466).

DIVIZINA, *vidi* divizma.

DÌVIZMA, *f.* verbascum thapsus L., *ńeka trava. — Nejasna postańa. — Riječ je stara i možebiti prasłavenska, vidi primjer iz Šulekova imenika. — govori se i* divina, divizmina. *— Dolazi kod pisaca od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Svari trave divizme. 1. Vladmirović 48. Divizma *(griješkom* divisma), saxifraga. Čes. česk. muz. 1852. 2, 49. Verbascum L. srpski divizma. J. Pančić, flor. ok. beogr. 190. Verbascum L., divizma ili vučji rep. Flora croat. 645. Divizma (divina, divizina, divizna, rus. дывина, паннадзиванна, češ. divizna, divina, děvina, poļ. dzewanna; bardana, sasifragia, taxus barbascus, herba luminaria, lucernalis, verbasco lichnite, verbasco primo, 1) verbascum L.; 2) verbascum thapsus L.; 3) verbascum floccosum WK. B. Šulek, im. 67. — Divizma poļska, (verbascum) blattaria L. 67.

DIVIZMINA, *f. vidi* divizma. Divizmina, 1) verbascum tbapsus L.; 2) clematis flam. L. B. Šulek, im. 67.

DIVIZNA, *vidi* divizma.

DÌVIŽЉICA MÂLÂ, *f.* aster amellus L., *ńeka trava, zvjezdan, diviščica mala. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Dubrovniku, i u Šulekovu imeniku. — isporedi* divizma.

DIVJ-, *vidi* divj-.

DÌVJÂK, *m. prezime u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* divjak.

DÌVJANOVIĆ, *m. divjanov (divjanov) sin, prezime u naše vrijeme.* Divjanovići su starinom iz Hercegovine iz sela Podvorice u Drobńacima, prije su se zvali Karagići, docnije prozvani Divjanovići zbog visoka i junačkog rasta. B. Petranović u nar. pjes. petr. 3, XIV.

DÎVKOVIĆ, *m. prezime. — Dolazi od* XVII *vijeka.* Fra Matije Divković iz Jelašak, reda svetoga Frančeška, iz provincije primenkom Bosne ardentine. M. Divković, bes. 1. Divković. Schem. bosn. 1864. 17.

DIVLADAN, *m. ime muško. prije našega vremena.* Divladanь. S. Novaković, pom. 59.

1. DÌVLIJA, *f. vrsta duge puške. isporedi* dijka *i* divka. *— jamačno je tuđa riječ, i postaje od novogrć.* διβόλιον, *bliznak, singirlija. — u Vukovu rječniku.*

2. DIVLIJA, *f.* alatka dunderska za šarańe pervaza oko vrata i dr. Ļ. Stojanović. — *nepoznata postańa, bez sumńe tuđa riječ.*

1. DÌVЉÂČ, *f.* feritas, fora, caro ferina, locus desertus. — *S oblikom* divjač *dolazi u naše vrijeme, stariji je oblik* dìvjâč, *koji se još i sad gdjegdje čuje. vidi kod* divji. — *Postaje od osnove supstantiva* divjak *sufiksom* ь *pred kojim se* k *mijeńa u* č. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer kod c) a između rječnika u Belinu* divjač ‚feritas' 379b. 640a; ‚rusticitas' 785a; ‚animal ferinum' 81b; ‚salvaggina e selvaggina, carne di animali selvaggi' ‚ferina' 639b), *u Stulićevu* (divjač ‚ferina caro, asperitas, rusticitas'), *u Vukovu* (divjač 1) ‚die wildheit' ‚feritas'. 2) ‚das wildpret' ‚ferae, caro ferina').

a. feritas, rusticitas, *osobina, stańe onoga što je divlje. — isporedi* divjaštvo, divina. Pripijeva u pjesni divjači satira. M. Držić 26. Vaša pitomos namjeri divjači našoj. 189. Ufam vidjeti da će još Ļubmir tvoj bezumnu tuj divjač ka tobom oblada učinit pitomu jedan dan. D. Zlatarić 40a. Svaka zvir žestoka . . . kada li pak vidi dvorit se s ļubavi, pitoma stvori se, svu divjač ostavi. D. Rańina 96ab. Ispovjednik nejma držanstvo pitati pokornike, ali ńihova divjač stavi veće krat na ispovjednika jedno breme. Đ. Bašić 294b.

b. *divlje zvijeri, osobito one što se love i jedu, i ńihovo meso (vidi u rječnicima).* Divjači mnoge ine kipa razlika i imena kijeh pustoši i planine goje u jamah posred stijena. I. Gundulić 555. Idem u lov od divjači. A. d. Bella, rječ. 639b. Da ulovivši štogod divjači pripravi. And. Kačić, kor. 27. Ne broječi srna, jelina ni ostale divjači. 224. *i o osobitom vońu kojijem zaudara ovakovo meso:* Daba divjačim (!) ‚carnem ferinam sapit'. J. Stulli, rječ. 1, 112b. *isporedi* divlačina. — *tako se zove i divlja riba:* Udice od parangala za ribe od lenge, od voge i za divlači. L. Zore, hrv. lipa 131.

c. *divlje voće. samo na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Voćke još svake pitomo sve voće davaše s divjači. M. Vetranić 1, 8.

d. *divlje, pusto mjesto.* Priko noćne tako tmine sred divjači vukū prike vukovi ovce u načine nemilosne i razlike. I. Gundulić 401. Sred divjači sej pustošne. P. Kanavelić, iv. 70. U divjači živjeti ću. 324. Robińice gusarima zaisto bismo mi ostale i u gorskijem divjačima š ńima život naš trajale. J. Palmotić 192.

e. Divjač, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 144.

2. DIVLJAČ, *adj. divlji. — Dolazi samo komparativ* divlačiji *u poslovici* XVIII *vijeka, te se ne zna, jeli od pozitiva* divlač *ili* divlak, *a može biti da je u rukopisu izostalo* n *i da treba čitati* divjačnija. Toliko je srna divjačija koliko je u pitomijemu. (Z). Poslov. danič. 136.

DÌVLJAČA, *f.*

1. *voće. a) divlja kruška i jabuka, isporedi* divlaka. Divjača, 1) achras, pyrus silvestris Mnch.; 2) suvrst jabuke, pyrus malus silvestris Mill. B. Šulek, im. 67. — *b) vrsta trešńe.* Divlača, suvrst crne drobne trešńe. B. Šulek, im. 67.

2. *mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1874. 281. 1875. 718.

DÌVLJAČÂD, *f. vidi* divlač. — *Oblik je kao da je kolektivno ime, plural imenu* divlače, *ali je po značeńu ime apstraktno. — Dolazi* (divjačad) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nuto lude i bisne divjačadi. A. Kanižlić, uzr. XIII.

DÌVLJÂČAN, dìvjâčna, *adj. koji pripada divlači ili divlaku, divlji. — Prije našega vremena a i u naše vrijeme uz noviji oblik* divlačan *dolazi stariji* divjačan, *vidi kod* divji. — *Postaje od* divlač *ili od* divlak *sufiksom* ьnь. — *Kompar.*

divlačnìjî *(u Belinu rječniku* divlačnìji ‚silvestrior' 640a; ‚rusticior' 785a). *vidi i* 2. divlač. — — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi prve primjere kod b) i c)) a između rječnika u Belinu* (divlačan ‚agrestis' 54a; ‚ferus' 879b; 640a), *u Stulićevu* (divlačan ‚silvester, silvaticus, barbarus, rudis'), *u Vukovu* (divlačan, n. p. zemla ‚wild, wüst' ‚terra inculta, barbara'). — *Kod značenja isporedi* divli. *a) o čeladetu, narodu, vidi* divli *pod* a. Tuj divlačni puk stanuje nesmotrnijeh Samojeda. G. Palmotić 2, 252. I prije puke i divlačne ukrotio je. J. Kavanin 226b. Sud pameti ili neznatna diteta ili divlačna seljanina. A. d. Bella, razg. 142a. — *o divljem čovjeku, satiru, vidi* divli *pod* a, *f)*. Ka ti će hvala bit, jednoga divlačna satira pogubit i ženna i lačna? I. Gundulić 151. — *b) o životinji, zvijeri.* Zvijere divlačno poznava božju vlas. M. Vetranić 1, 79. Vepar divlačan ljutu mi da ranu. 2, 137. Divlačni vranovi po stijenah graču. 2, 264. I ne ljudi, nu divlačno zvjerenje ovo ganulo bi. I. Gundulić 321. Među zvijerim divlačnima. P. Kanavelić, iv. 462. — *c) o bilkama i o pojedinijem nihovijem dijelovima.* Gomila ka se je sva pokrila lozom divlačnom. M. Vetranić 2, 190. Ter zatravljen i ustrijeljen s prislatkoga ne pogleda, požudnijeh sklad besjeda pod svi-roku pit *(pjeti)* je usilen, i plam ki mu srce gori u divlačnoj djelat kori. I. Gundulić 73. S ločikam divlačnima nekisio kruh blaguju. G. Palmotić 3, 47a. Kroz zapletene zagranke od dubova divlačnijeh. I. Đordić, ben. 114. Ili bila divlačna mladica, ili voćka mlada prisadnica. J. S. Rejković 85. — *d) o mjestu.* Nije zemlje, nije grada, ni mjesta na svitu nigda bilo ni je sada, ni će biti toliko divlačna u svijeh jezicijeh od svita, gdje nije pjesan ljubljena. D. Ranina viia. Divlačna ova spila. P. Kanavelić, iv. 160. Ljepota sred divlačnijeh tezijeh strana raj čiňaše. J. Palmotić 184. Ne daleko od šatora brda i strane nahode se gdje divlačna gusta gora sva u grmu zaplete se. 313. Neg se pruži na sve strane, sad divlačne, sad težane. J. Kavanin 274a. Spile i prodoli divlačne. I. Đordić, ben. 15. Živjaše sred tmine u hridi divlačnoj. 200. Pošli po svemu svijetu i u strane najdaje i najdivlačnije čete izbrane. I. M. Mattei 48. — *e) o čudi.* Kô divlačne da si čudi. G. Palmotić 1, 225. Čud divlačnu na stran stavi, moja lijepa, ka me stravi. J. Kavanin 39a. — *f) o čem drugome, znači: onakav kakav je u divljega čeladeta.* Ti raskošne čine ugodne stvori gorke i divlačne. D. Zlatarić 49a. Krv divlačna uzdivači, plomstva u ženah tko ne pazi. I. Gundulić 305. Pastijer u dubravi zvaše vilu ka ga stravi, iz pojate svè divlačne. 352. Kada ju turske biše i divlačne čorde duge. J. Kavanin 283b. Žudjeli divlačnijem naukom svojijeh učitelja mrzijahu. S. Rosa 75a. — *g) adv.* divlačno. *u Belinu* (divlačno ‚ferum in modum' 640a) *i u Stulićevu* (divlačno ‚rustice, inhumane, ferarum more') *rječniku.*

DIVLÀČE, divlàčeta, *n. dem.* divlak. — *Postaje od osnove imena* divlak *sufiksom* ęt *pred kojijem se* k *mijeňa u* č. — *Mješte plurala trebalo bi da je kolektivno ime* divlačad, *ali ovo dolazi samo kao apstraktno ime.* — *Dolazi (u starijem obliku* divjače) xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚homo rudis'). Da gdi srjotem ja toj bijesno divjače. M. Držić 104.

DIVLÀČĚŇE, *n. djelo kojijem se ko divlači.* — *U Vukovu rječniku.*

1. DIVLÀČICA, *f. dem.* divlaka. — *Postaje od osnove* divlak *imena* divlaka *sufiksom* ica *pred kojijem se* k *mijeňa u* č. — *Dolazi jedan put* xviii *vijeka, ne razlikujući se u značeňu od* divlaka. Oraa, lešnika, suvi divjačica. D. Obradović, basn. 87.

2. DIVLÀČICA, *f. divla žena.* — *Postaje od osnove imena* divlak *sufiksom* ica *pred kojijem se* k *mijeňa u* č. — *Dolazi samo u Stulićevu rječniku:* divjačica ‚mulier rudis'.

3. DIVLÀČICA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 947. — *isporedi* Divlača.

DIVLÀČIĆ, *m. dem.* divlak. — *Dolazi sa starijim oblikom* divjačić *u Belinu rječniku:* ‚modice ferus' 640a.

1. DIVLÀČINA, *f.* caro ferina, *meso divljih zvijeri koje se love i jedu (i osobiti voň kojijem zaudara). isporedi* 1. divlač *pod* b. — *Postaje od osnove imena* divlak *ili od osnove imena* divlač *sufiksom* i. *u prvom slučaju* k *pred* i *mijeňa se u* č. — *Dolazi (u starijem obliku* divjačina) *od* xvii *vijeka (u Mikalje). a) uopće. između rječnika u Mikaljinu* (‚caro ferina, caro cervina'), *u Belinu* (‚ferina' 639b), *u Voltiđijinu* (‚salvaggina' ‚wildpret'), *u Stulićevu* (‚caro ferina'). Samoživac divjačinom voňa. (Z). Poslov. danič. 110. — *b) s osobitijem značeňem, samo meso divljega vepra. — postaje od* divlak *koje vidi pod* b, *b). u Bjelostjenčevu rječniku* (meso divjega prasca ‚aprina') *i u Jambrešićevu* (‚aprina').

2. DIVLÀČINA, *f. augm.* divlač. — *Postaje od* divlač *sufiksom* ina. — *U Vukovu rječniku.*

DIVLÀČÎNSTVO, *n. vidi* divlač *pod* a. — *Postaje od osnove imena* divlačina *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi sa starijim oblikom* divjačinstvo *u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku.*

DIVLÁČITI, divlâčîm, *impf.* efferare, efferari, ferocire. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* divlâčāh *i u part. praet. pass.* divlačen; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* dîvlâčî. — *Prije našega vremena svagda a i u naše vrijeme uz* divlačiti *dolazi stariji oblik* divjačiti. — *Postaje od osnove imena* divlak *sufiksom i pred kojijem se* k *mijeňa u* č. — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi Vetranićev primjer kod* 1, a) *a između rječnika u Stulićevu* (divjačiti ‚rudem aliquem reddere'. — 1) ‚rudis hominis instar se gerere'; 2) ‚rudem evadere') *i u Vukovu* (divlačiti se, vide divljati).

1. *prelazno*, efferare, *činiti da što postane dirče.*

a. *aktivno. u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Potajno se još privlače, krajem škola ter ribaju i ribe mi sve divlače, oko mene ke plivaju. M. Vetranić 1, 19.

b. *sa* se, *refleksivno, divljati, divljati se. u Vukovu rječniku.*

2 *neprelazno. a)* efferari, *postajati divljijem.* Nije čudo, da divjači kigod plemen. J. Kavanin 205b. Tom je uzrok, što krave divlače. J. S. Rejković 94. — *b)* ferocire, *raditi, živjeti kao divji. u Stulićevu rječniku.*

DIVLÀČKÎ, *adj. koji pripada divljacima, koji je kao što je u divljaka.* — *Postaje od osnove imena* divlak *sufiksom* ьski *pred kojijem se* k *mijeňa u* č, *a s iza ovoga ispada.* — *Dolazi sa starijim oblikom* divjački *od* xviii *vijeka (najprije u Belinu rječniku kao adverab). a) uopće. aa) kao adj. između rječnika u Stulićevu.* Čudnovitijem uztrpjenjem podnosaše divjačke nenačine apostola. I. M. Mattei 150. Sa divljačkom putenošću naglom. Osvotn. 1, 25. — *bb) adv.* divlâčki *u Belinu rječniku:* divjački ‚ferum in modum' 640a; ‚moribus rusticis' 660a; ‚inurbane' 785a. —

b) koji pripada divljemu vepru. u Jambrešićevu rječniku ‚aprinus'.

DIVLÀČNICA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 702. — *isporedi* Divlačica.

DIVLÀČNÔST, divláčnosti, *f.* feritas, rusticitas, *osobina, stanje onoga koji je divlačan, vidi* divlač *pod* a. — *Postaje od osnove adjektiva* divlačan *sufiksom* ost. — *Dolazi (sa starijim oblikom* divlačnost) *od* XVIII *vijeka (u Belinu rječniku); između rječnika u Belinu* (divlačnos ‚feritas' 640ª), *u Voltiđijinu* (divlačnost ‚salvatichezza' ‚wildheit'), *u Stulićevu.* Divlačnost tu mora biti nešto sa svijem prirodno. M. Đ. Milićević, zim. več. 240.

DÌVLJÁČTVO, *vidi* divljaštvo.

DÌVLJÁD, *f. coll.* ferae, herbae et arbores silvestres. — *Postaje od osnove adjektiva* divlji *sufiksom* ad. — *Dolazi (u starijem obliku* divjad) XVIII *vijeka kod pisaca a nije u nijednom rječniku. a) divlja zvjerad.* Da bi im se pak divjad i zvirje ne protivilo. E. Pavić, ogl. 19. Gore posićene, nî stana divljadi. M. Kuhačević 107. — *b) divlje bilke.* Nerađena zemļa ništa ne plodi nego divjad. J. S. Reļković 27. Ne prisaduj na divjad od trišńe. 147.

DÌVLJAHAN. divļahna, *adj. dem.* divļi. — *U Stulićevu rječniku* (divjahan).

1. DÌVLJÂK, divļáka, *m. onaj koji je divlji (čeļade, zvijer, stvar neživa). — Akc. je u svijem padežima onaki kaki je u gen., osim nom. sing. i voc.*: dìvļâče, dìvļâci. — *Prije našega vremena svuda, a u naše vrijeme uz* divļak *dolaze stariji oblici* divijâk *i* divjâk, *vidi kod* divļi. — *Postaje od osnove adjektiva* divļi *sufiksom* ak, *ili* jak. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod* a, *b)) a između rječnika u Belinu* (‚agrestis' 54ª; ‚ferus' 640ª; ‚rusticus' 785ª), *u Bjelostjenčevu* (‚aper'), *u Jambrešićevu* (‚aper'), *u Voltiđijinu* (‚salvatico' ‚wild'), *u Stulićevu* (‚homo rudis'), *u Vukovu* (divļak, n. p. čovjek ili vepar, 1) ‚homo ferus'. 2) ‚aper').

a. *divlji čovjek. a) iz divļega naroda. vidi* divļi *pod* a, *b).* Niti znadu ļudski živiti ni poštovati se kako drugi narodi, nego živu kako niki divjaci. F. Lastrić, ned. 258ª. Divjaci čińahu nami ne malu ļubav. Vuk, apost. 28, 2. Dužan sam i Grcima i divjacima. pavl. rim. 1, 14. — *govori se poněšto u prenesenom smislu o čovjeku grubu i neotesanu ili plašivu i sramežljivu koji bježi od ļudi (vidi* divļi *pod* a, *a) i d)).* Koji je ono divjak i strašivac sved zlovoļan? nije ga na igri, po gradu malo, u kući uklonen i po crkvah. B. Zuzeri 195ª. Mlados razpuštena ruga se dobrotom svojijeh vrsnika: er svu noć ne oblode tmaste pute ko psi pakļeni sved na tragu koje smrdeće zvijeri, divjaci su. 375ᵇ. Naziva ih imenom od divjaka, koji ne znaju ni što je skladnos ni što je uļudnos. Đ. Bašić 107ᵇ. *i o ludu čovjeku, ludaku:* Gdje je taj naš ludak, za vilom ki pode, vukovom a divjak u goru stado ode? M. Držić 99. — *b) osobita vrsta čovjeka koji se i u tijelu razlikuje od drugijeh ļudi. a kod pisaca i satir iz grčke mitologije. vidi* divļi *pod* a, *f).* Obrve mu bjehu odrasle kako i divjaku. Zborn. 35ᵇ. ark. 9, 145. Ono su divjaci satiri od gore. N. Naļešković 1, 228. Čuješ ti, divjače od gore! M. Držić 118. *u Gundulićevoj pastirskoj drami dolazi* Divjak *kao ime satiru:* Divjak satir. Goršťak satir. I. Gundulić 124.

b. *divļa zvijer. a) uopće. često stoji kao apozicija uz ime zvijeri.* Nekti bjehu kako u divjaka orla. Zborn. 35ᵇ. ark. 9, 145. I prasca divjaka pogrdih. M. Vetranić 1, 455. Nemoj se od mene odijeļat, da kragujca divjaka iz neba domamimo. M. Držić 408. — *b) u osobitom smislu divļi prasac, vepar.* Kad iz gaja vepar divji van se istira, . . . nije toga ko bi iz bliza udrit smio na divjaka strašivoga. I. Gundulić 542 Zečad, srne i jeline i divjake iz planine. V. Došen 151ª. *vidi i u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Vukovu rječniku.*

c. *neko divļe bilļe i voće. a)* avena fatua L., *divļi ovas, ovsika.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 67. — *b) divļa jabuka i kruška.* Divjak, 1) pyrus malus L.; 2) pyrus silvestris Mnch. B. Šulek, im. 67. — *isporedi* divļaka. — *c) neke vrste vinove loze bijela i crna grožđa.* B. Šulek, im. 67. — Divjak zeleni, grüner sylvaner (u Zagrebu). 67.

d. *prezime u naše vrijeme.* Divjak Šem. karlov. 1883. 91.

e. *neka mjesta u Srbiji* Divļak: *a) u okrugu Smederevskom.* Sr. nov. 1873. 463. 687. 1874. 357. 363. 375. 1875. 35. — *b) u okrugu valjevskom.* 1867. 503. — *c) u okrugu krajinskom.* 1867. 85.

2. DIVLJAK, *adj. vidi* 2. divļač. — *vidi i* 1. divļak *pod* b, *a).*

DÌVLJAKA, *f.* pomum silvestre, pomus silvestris, *divlje voće (i drvo), a osobito jabuka i kruška. — isporedi* divļakińa *i* 1. divļak *pod* c. — *Postaje od osnove adjektiva* divļi *sufiksom* ak. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (u starijem obliku* divjaka) *a između rječnika u Vukovu.* Sad čuj kako divjaka se kaļa. J. S. Reļković 144. Smotri šļivu il' divjaku trišńu. 272. Gļadnu svatu i divļake u slast idu. Nar. posl. vuk. 42. Divjaka, prunus avium L. (u primorju)... Divļaka, 1) pyrus silvestris Mnch.; 2) pyrus malus silvestris Mill.; 3) maslina divļa. B. Šulek, im. 67. — Divjaka bijela, suvrst vinove loze bijela grožđa (u primorju). Divjaka crna, suvrst vinove loze crna grožđa (u primorju). 67.

DIVLJAKE, *f. pl. seoce a Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Divjake. Pregled. 12

DIVLJÀKIŃA, pomum silvestre, pomus silvestris; mulier fera. — *Postaje od osnove imena* divļaka *sufiksom* ińa (yńa).

a. *vidi* divļaka. — *od prošloga vijeka (u starijem obliku* divjakińa) *i u Vukovu rječniku.* Gļadnu svatu divjakińe u slast idu i glogińe. V. Došen 37ᵇ. Za jabuku divļakińu. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Svaki dever svojoj snai daje po jedinu crvenu jabuku, a menika tudin divļakińu, ozgo žuta a u sredi ļuta. 1, 415. Divjakińa, holzbirn, holzapfel, pyrus silvestris Mnch. B. Šulek, im. 67.

b. *divļa žena, isporedi* divļačica. — *u Stulićevu rječniku* (divjakińa).

c. *prezime u naše vrijeme.* Divjakińa. Šem. karlov. 1883. 71.

DIVLJÁKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Glasn. II, 1, 52.

DÌVLJAN, *m. divji čovjek, vidi* divļi *pod* a, *f). — isporedi i* divļak *pod* a, *b). — Postaje od osnove adjektiva* divļi *sufiksom* an. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (u pripovijeci veliki čovjek s jednijem okom navrh glave). Počne ih divļan pipati iza vrata, da vidi koji je pretļi da ga zakoļe i ispeče. Nar. prip. vuk. 187. — *preneseno, o čovjeku neotesanu ili ludu.* Stade da me kori što sam mu doveo onoga divļana da s ńim posluje. S. Ļubiša, prič. 141.

DIVLÀNA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kra]. srb. 234.

DIVLJANI, *m. pl. kao da je bilo ime selu* XIV *vijeka.* Međa Grlmočelu s Divljani Deč. hris. 86.

DÌVLJÂNE, *n. djelo kojijem se divlja.* — *U Vukovu rječniku.*

DIVLJÁŠTVO, *n.* feritas, rusticitas, *osobina, stanje onoga koji je divlji (divljak).* — *isporedi* divljač *pod* a. — *Postaje od osnove imena* divljak *sufiksom* ĸstvo, *pred* ь k *se mijeňa u* č, *a s za ovijem ispada, tc se* č *pred* t *mijeňa u* š. — *Dolazi sa starijim oblikom* divjačtvo XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* („rusticitas‘ 785a) *i u Stulićevu.* Nastojao svoj puk izvući iz divjačtva i uljuditi ga. A. Tomiković, živ. 123.

1. DÌVLJATI, divljâm, *impf.* ferum esse, efferari. — *isporedi* divljačiti. — *Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *plur.*: divljámo, divljáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dîvljâ. — *Postaje od osnovc adjektiva* divlji *sufiksom* a. — *Najstariji oblik* divijati *dolazi od* XIV *vijeka, mlađi* divjati *od* XVI *a najmlađi* divljati *od* XVIII; *oba ova oblika dolaze u naše vrijeme. između riječnika nahodi se u Belinu* (divjati ‚ferum in modum vivere‘ 640a; divljati ‚silvescere‘ 408a). *u Voltiđijinu* (divjati ‚insalvatichire‘ ‚wild werden‘), *u Stulićevu* (divjati *i* divljati, ‚ferarum more vivere; silvescere‘), *u Vukovu* (divljati ‚ferus sum, ferocio‘), *u Daničićevu* (divijati ‚ferocire‘).

a. *biti divlji, živjeti kao divlji.* Podobno juncu neumučenu i divijašuštu. Glasn. 11, 88. (XIV *vijek*). Tim vrat' se tvoj ljubi, Divjače, ne divjaj, vlaštita ne gubi, a o tudem malo baj. I. Gundulić 145. Jer dok narod divijaše, nit' za varoš znadijaše. V. Došen 97a.

b. *postajati divljijem.* Plašiju od tebe vidil sam gdi stvore pitomu jednu zvir, ka divja sred gore. D. Rañina 91b. Već *(prave)* stanove, gdi divjaju krave. J. S. Reljković 25. Marva divja, rasipa se, gine. 154.

c. *sa* se, *refleksivno znači što i* divljati *pod* b. *u naše vrijeme.* Sokole pitomi, nemoj se divljati, jer će ti br'jeme doć, da ćeš se kajati. Nar. pjes. *u Dubrovniku.*

2. DÍVLJATI SE, dîvljâm se, *impf.* mirari, *diviti se, uprav iterativni glagol prema* diviti se, *od čije osnove* divi *postaje sufiksom* a. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DIVLJAVSTVO, *n. vidi* divljaštvo. — *Samo u Stulićevu rječniku* (divjavstvo *i* divljavstvo). — *nepouzdano.*

DÌVLJĒ BŘDO, *n. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu valevskom.* Sr. nov. 1872. 652. 1873. 31.

DÍVLJĒŃE, *n.* miratio, *djelo kojijem se ko divi. supstantiv verbalni što postaje od part. pract. pass. glagola* diviti se *sufiksom* (i)je. — *Dolazi (sa starijim oblikom* divljenje) XVI *vijeka, i u naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu i u Vukovu.* S velikim divljenjem vsih. Š. Kožičić 23a.

DÍVLJĒ PÒLJE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1861. 50. 1864. 118. 1870. 177. 1872. 234. 1874. 433. — *b) u okrugu kruševačkom.* 1873. 899. — *c) u okrugu smederevskom.* 1861. 496.

DÌVLJETINA, *f.* pellis ferina, *koža divje zvijeri.* — *Postaje od osnove adj.* divlji *sufiksom* ot(et)-ina. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme*: Postavljeno morskom divjotinom.

DÍVLJÎ, *adj.* ferus, rudis, silvester, *koji nije odgojen.* — *suprotno* pitom. — *Daničić pomiše nominalni oblik* diva[: ‚divlji‘ (govori se i neodr. ‚diva[‘). kor. 106; *ali ga nijesam nigdje našao da je potvrđen.* — *Postaje sufiksom* ij *od osnove* div *praslavenskoga imena* divo *ili* diva, *čudo (vidi kod* divan) *s čega je najstariji oblik* diviji; *poslije je otpalo i pred* j, *a ovo u novije vrijeme iza* v *mijeňa se u* l. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* divij, *rus.* дивій, *češ.* divý *i* diví, *pol.* dziwy. — *Najmlađi oblik s* l *prvi put pouzdano dolazi u knjizi štampanoj god.* 1794 (G. Ferrich Fabulae ab illyricis adagiis desumptae), *vidi*: Dodoše divlji, istjeraše pitome (F). Poslov. daničć. 19; *drugi je primjer u knjizi štampanoj krajem* XVIII *vijeka (ne zna se godina)*: divljega. A. d. Bella, razg. 225b; *primjeri iz starijih pisaca* (divlje. J. Palmotić 174. J. Kavanin 22a. 249b. divlji. 409b. divljim. 287b) *nijesu pouzdani s toga što su ne sasma kritično naštampani u naše vrijeme. ne može se kazati, kad se prvi put javlja srednji oblik s* j *s toga što u starijim rukopisima i knjigama* -vj- *može se čitati i* -vij- *i* -vj-; a -vi (divi), -viji *i* -vji; *i tako je u svijem primjerima iz prošlijeh vjekova koji dolaze dalje. svakako su se oba starija oblika* divijî *i* divjî *uzdržali do u naše vrijeme ne samo kod čakavaca nego i kod štokavaca, ako i samo u nekijem stranama, kao u Lici* (J. Bogdanović) *i u Dubrovniku. — Kompar.* divljîj (‚diviji‘ *t. j.* divjiji ‚agrestior‘ *u Belinu rječniku* 54a). — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* divji ‚agrestis; brutus; ferus‘; *u Mikaljinu:* divji ‚silvestris‘; *u Belinu:* divji (‚divij‘) ‚agrestis‘ 54a. 392a; ‚rudis factus‘ 105b; ‚inofficiosus‘ 659b; ‚rusticus‘ 785a; (‚divji‘) ‚ferus‘ 640a; *u Bjelostjenčevu:* divji ‚silvestris, agrestis, brutus, ferus‘; *u Jambrešićevu:* divji ‚silvestris‘; *u Voltiđijinu:* divji ‚salvatico, incolto, rustico‘, ‚wild, unerzogen‘; *u Stulićevu:* diviji (‚divii‘) ‚silvester, silvaticus‘; *u Vukovu:* divlji ‚ferus, silvestris‘; *u Daničićevu:* diviji ‚ferus‘.

a. *o čeljadetu. a)* rudis, *koji nije naučio što ostalo društvo zna, koji nije naučan živjeti u društvu, koji je u govoru i u ostalom grub i neotesan.* Vazda vile od satira bježe, i nije čudo: pitomi s divijemi ne imaju što činit. M. Držić 188. Divji čovjek, to jest sebar ‚rusticus, agrestis, rusticanus‘. J. Mikalja, rječ. 68a. Kad uzimate prid vašijem nogami pokornike ovako divje i ovako noumjetne. Đ. Bašić 294b. Ni mi nismo divji ljudi, i mi znamo, gdi se ljubi. Nar. pjes. vuk. 1, 420. — *b) o narodu koji je izostao ili nije dosta napredovao u kulturi. u naše se vrijeme zovu divji oni narodi koji zemlju ne teže nego žive lovom ili stokom.* Kako s. Patricijo bješe obratio na vjeru krstjansku sfu izulu ali ti otok od Ibernije: ona čeljad divja jedva hotijahu vjerovati da je drugi život nakon ovoga. M. Orbin 115. Ki se u gorah od sjevera od Lapona divijeh rodi. G. Palmotić 2, 302. Orfeo: Divje ljudi vrle čudi ja naučih živjet s mirom. 2, 378. Grci i još divjega naroda neuljudni ljudi dižu onima život koji su vridni osuđeña i smrti. A. Kanižlić, kam. 363. — *c) nemilo, nemila srca, krvoločan. — suprotno* blag. Obrnu se na šegu barbarski ili divji neprijatelj. S. Kožičić 40b. — *ovdje u prenesenom smislu o ruci.* Žestoka i divja ruka turačka. Mon. croat. 107. (1470). — *d)* homines fugiens, *koji bježi od ljudi, koji ne živi rado s ljudima, jer ih se boji, ili srami, ili ih mrzi.* Silom bi me natjerivao da ručam, naziv̆ući me divijim svecem. D. Obradović, živ. 97. S toga *(s čuvarine marve)* mladež biva prid starijim divja. J. S. Reljković 155. — *e) u ovoj poslovici znači nedomaći, tuđi.* Divjo (?) izagnaše pitome. (D). Poslov. daničć. 16. Dodoše divlji, pa iščeraše pitome. (Kad gosti u čemu smetaju domaćina). Nar. posl. vuk. 62. — *f) narod misli i priča da je divlji čovjek kao*

osobita vrsta, te da se od pravoga čovjeka razlikuje ne samo neotesanošću i nemilom ćudi, nego i tjelesnijem osobinama, kao što su n. p. rutavost cijeloga tijela, rogovi itd. pisci ga često sporeduju sa satirom iz grčke mitologije. Pripovis jes njeka, da pastir jednome divjega človika dovede domome. D. Rańina 44a. Desne ruke prsti divjega (‚difjega') človika. Đ. Baraković, vil. 262. Tim da ih slidom slide i žele, nije čudo, divji ljudi. I. Gundulić 161. Vrzi tja ćić tega nesličue odjeće, satira divjega pitoma vil neće. 166. Imadiše noge poput koze i čovika divjega. N. Palikuća 3. Satir ili ti divji čovik. M. A. Reljković, sat. 1. *amo spada i ovo:* Mnogo žen divjih na Aleksandra ustaše. Aleks. jag. star. 3, 246. — *g)* homo satirus L., *veliki majmun vrlo sličan čovjeku, orangutan. kao da takovo značeńe stoji u Belinu rječniku:* Divji čovjek ‚satiro, animale noto' ‚satyrus' 643b.

b. *o živińčetu. a) uopće o svakome koje nije domaće, pitomo. — isporedi* zvijer. Ne imih inu družbu nego škorpije i zviri divje. Transit. 7. Stojeći v pustiňi meju zviri divjimi. 161. Kostret od divjega zvirenja. M. Držić 416. Živine divje upitomiti. S. Margitić 160a. Divje cijeni svak orebe, šljuke, bazijane i tetrebe. J. Kavańin 22a. Budući da je čovik gospodar i kraj među svima živinam na zemji, lav među svima četveronogim divijem (‚diviem'). F. Lastrić, test. 222a. Nejma se razumiti samo od domaće ili divje živadi veće, nego i od ptica. A. Kanižlić, kam. 558. Rađa kojekakve jabučice no bez lepote, bez mirisa i bez sladosti, na koje niko ne gleda, van da divja zveriňa. D. Obradović, basn. 440. Blata ostaše; ter oko ńih divje ptice skvrče. N. Marči 30. — *amo spadaju i ova dva primjera:* I divje (‚difje') lovine nošaju junaci. Đ. Baraković, vil. 45. Sirote su gore, divje je plačno sve. M. Gazarović 123b. — *b) uz imena ńekijeh pitomijeh životińa često naznačuje osobitu vrstu različnu od pitome. vidi kod* vo, osao, prasac, golub, *i drugijeh imena domaćijeh životińa. — gdjekad se zove* divje *i ono što se od divljih životińa dobiva. vidi* med.

c. *o biću. a) uopće o svakom biću koje nije sađeno i gojeno od čovjeka, nego niče i raste samo.* Driva pitoma i divja. Mon. croat. 115. (1475). A ja ostah sred jama i dubja divjega i mrazna i sama u gori. I. Gundulić 144. I planine u divjemu strašnom dubju odjevene. G. Palmotić 2, 21. Stabla neplodna i divja podsijeku se. M. Radnić 487b. Raste u polju, ali u strani većekrat stabar divji koji ne rađa drugo voće nego ljuto i nezdravo. Đ. Bašić 2b. Misto divjih sij pitome trave. J. S. Reljković 164. — *b) uz imena pojedinijeh bilaka naznačuje osobite vrste, isporedi kod* b, *b). vidi kod imena pojedinijeh bilaka. — c) govori se i o pojedinijem dijelovima divje bilke.* Jidomo korenje divje. P. Macukat 42. Divjim listjem smokvenice. J. Kavańin 25b. Promislimo cvitje, koliko je iz prva priprosto, neugledno i divje, dok ga narav ne dotira na svoju izvrsnost. A. Tomiković, gov. 378.

d. *o zemlji, mjestu, kad je pusto ili neobrađeno od čovjeka ili kad u ńemu živi divji narod.* Pitome ptice pojdoše na gorńaja i divja mjesta. Š. Kožičić 24a. U jednomu mjestu divjemu. A. Gučetić, roz. mar. 214. Bolje nam je noćit' veće u divjemu mjestu ovomu. I. Gundulić 18. Tako grešnik sred planine u pustiňi divjijeh gora u nevolah dočim gine. 239. Ova divja pustošina kako i prije grda ostani. G. Palmotić 2, 69. Usred mjesta najdivjega *(najdivljega)*, gdi ljudskoga nije traga. 2, 353. Lijepa crkva sagrađena divje mjesto sobom resi. J. Palmotić 174. Kao da smo iz divijeg vilajeta došli. D. Obradović, živ. 100. Al je svo to kao dobra zemja, no bez ruku zemjedelca divja. basn. 138. Da lovimo i plaudište divje . . . Zahajkaše i plandište divje. Nar. pjes. vuk. 3, 343. Paša je Crnoj Gori bio oštrbnuo divje Kuče. S. Ljubiša, prip. 180.

e. divje meso, *vidi kod* meso.

f. *kao što se kaže o čeladetu (vidi kod* a), *kaže se i o ńegovoj ćudi:* O divjače divje ćudi, plemenite t' vile mrze. I. Gundulić 160. Nike divje ćudi car bijaše. A. Kanižlić, kam. 855. Da diviju ćud ne nosi. V. Došen 217a. Puku razpuštenomu i ćudi divlje. Grgur iz Vareša 105. — *o naravi:* Na ki hoćeš sud se stavi i divjačnu drži mene, samo divje zred naravi da čas moja ne uvene. G. Palmotić 1, 255. — *o duši:* Pomńa iz duše tako divje neplodeno vadi drivje. J. Kavańin 379b. — *o objesti, bijesu:* Ki će ńih rados divjome objesti svrnuti u žalos. M. Držić 66. Kih razdiliti neće ni taj divi bijes tvoj. 113.

g. *stoji i uz druga imena kakva došlje nijesu nabrojena i znači: a) onakav kakav je u divljega čeladeta, u divje zvijeri.* Ki li ć' steći život divi, da on tebe vik slovečí, i ljubavi tvom goreći, vas otađe u plam živi? A. Čubranović 159-160. Medvid grubi, kada se okoti, divjim glasom trubi vrhu svoje skoti. Đ. Baraković, vil. 91. Kojih razlozi su divja bezredšćina. I. T. Mrnavić, osm. 39. Grih toliko divji. J. Banovac, pred. 33. Koje no se utičete bajavicam, da vam nad dicom divje molitve govore koje nije crkva dopuštala. 102. Liče od bolesti govoreći uike divje molitve. prip. 192. Na te ńihove divije riječi. S. Rosa 146a. Ako je ikad u ńemu divije svetiće bilo. D. Obradović, živ. 94. Skinuo sa sebe ono što je bilo divije. A. Tomiković, živ. 197. — *b) onakav kakav je u divljem mjestu.* Divijem *(divljem)* mrakom lice krijem po pustiňi sjemo i tamo. I. Đorđić, uzd. 8. — *c) može značiti gotovo isto što mnogi, veliki. u naše vrijeme. isporedi* strašan. Vrlo je bogat čoek, ima divljijeh dinara. *u Dubrovniku.*

h. *adv.* divlje (divljé, divjé). Ne mogu se bratski pogledati, no krvnički i nekako divje. P. Petrović, gor. vijen. 39.

DIVLICA, *f. vrsta trešńe, isporedi* divlača, 1, *b).* Divlica, suvrst trešńe. B. Šulek, im. 67.

DIVLIKA, *f.* eupatorium cannabinum L. *ńeka trava, grozničica.* Divlika, eupatorium (cannabinum) L. B. Šulek, im. 67.

DIVLINA, *f. vidi* divina *i* divlač *pod* a. — *Postaje od osnove* divl (divij, divj) *adjektiva* divli *sufiksom* ina. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Sve divlina i budalaština. Nar. pjes. vuk. 5, 490. Začudismo se tolikoj divlini tijeh mladića. M. Đ. Milićević, zim. več. 236.

DIVLINE, *f. pl. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1873. 563.

DIVLIŠICA, *vidi* divižica mala. — *Dolazi u Stulićevu rječniku* (‚amellus') *i u Šulekovu imeniku:* Divlišica, aster amellus L. 68.

DIVLOĆUDAN, divločudna, *adj.* moribus rudis, agrestis. — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *ne sasma pouzdano.*

DIVLOKOZA, *vidi* divokoza.

DIVLOKOZINA, *f. koža od divokoze* (divlokoze). — *Samo u Stulićevu rječniku* (divjokozina). — *nepouzdano.*

DIVLOST, *f. vidi* divlač *pod* a. — *Postaje od osnove adj.* divli *sufiksom* ost. — *Dolazi jedan put* XVI *vijeka sa starijim oblikom* divjost. *(Lav)* ostavivši svaku divjost staše š ńimi kako živina pitoma. Transit. 13.

DÎVNA, *f.* virgo, *djeva, djevojka.*

a. *s tijem značenĕm dolazi u naše vrijeme na Korčuli.* Slovinac 1880. 86. — *isporedi* dibna *i* dimńa.

b. *kao ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom* Skoroteča. 1844. 249.

c. *ime žensko, od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Divšna. S. Novaković, pom. 59.

DÎVNÂ GÒRICA, *f. vrh planine u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 169.

DIVNA RASOVA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Sr. nov. 1872. 382.

DÎVNICA, *f. vidi* dimnica *od čega postaje tijem što se* mn *mijeńa u* vn. — *Dolazi* xviii *vijeka.* Divnica da se digne, drugi nam se podsmehuju. Glasn. ii, 3, 174. (1712).

DÎVNIĆ, *m. prezime, Divnin sin.* — *Dolazi od* xvii *vijeka.* Gospodinu Frančisku Divniću („Difniću") vlastelinu šibenskomu. Đ. Baraković, vil. 358. Slavna hiža od Divnića. J. Kavańin 121a. Radiveje Divnić. Rat. 214.

DIVNIN, *m. prezime* xviii *vijeka.* Novak Divnin. Glasn. ii, 3, 80. (1706—1707).

DIVNINA, *f. vidi* dimnina *od čega postaje tijem što se* mn *mijeńa u* vn. — *Dolazi* xviii *vijeka.* Divninu da dignu ot ļudi. Glasn. ii, 3, 173. (1712).

DIVNO, *n. dolazi kao ime mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena. doista je aliteracija s riječi* divan-kabanica. I imade divan-kabanica koja ne je u Divnu krojena . . . i imade puška mletačkińa koja no je u Mletku kovata. Nar. pjes. vuk. 3, 434.

DÎVNÔST, dîvnosti, *f.* mirabilitas, *osobina, staňe onoga što je divno. ime apstraktno koje postaje od osnove* divn *adjektiva* divan *sufiksom* ost. — *Dolazi* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* („miraculum, portentum"). Od tej ka vik neće scjene od divnosti tve činiti. D. Rańina 117a. Koje *(dilo)* nadhodi vsaku divnost. Š. Budinić, sum. 6b.

DIVNOSTRAŠAN, divnostrašna, *adj.* portentosus, monstruosus, *strašan, strahovit. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DÎVO, *m. hyp.* div. — *Akc. se mijeńa u voc.* dîvo. — *Dolazi u naše vrijeme.* Dragi moj divo! Nar. prip. bos. 13.

DIVÒČA, *f. vidi* divota.

DIVOJEVIĆ, *m. a) prezime prije našega vremena.* Divojević. And. Kačić, kor. 454. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. 1872. 34.

DÎVOKOZA, *f.* antilope rupicapra L. *divļa četveronožna životińa koja prežimļe; slična je kozi, a razlikuje se od ne što joj nema brade i rogovi su joj na vrhu kukasti. — Sastavļeno je od* div *osnove adjektiva* divļi *i od osnove* koz *imena* koza *sufiksom* a. — *Dolazi od* xviii *vijeka (ali vidi* divokozica) *a između rječnika u Stulićevu, gdje je griješkom pisano* divjokoza *s krivijem značenĕm* srna, *i u Vukovu. a) s pravijem značenĕm.* Brzi, kako no srne gorske, divokoze i najbrže živine divje. And. Kačić, kor 179. Ustruži rožine od divokoze. I. Vladmirović 47. Ruža stade da bježi hitro kao divokoza. S. Ļubiša, prip. 80. Divokoza koja je dosta nalik na domaće koze vagnuti može do 60 funti; glava ńezina, oči, uši i nos, sve je to kao i u domaće naše koze; rogovi koje mužak i ženka imadu dugi su 6 do 8 palaca, okrugli i na vrhu kukasti, i ne opadaju nikada kao u srne i jelena. J. Ettinger 18. — *b)* capricornus, *skup zvijezda u kojem se sunce nalazi mjeseca decembra.* Divokoza kad nebesna bļuje snijegom s lijeva, s desna. J. Kavańin 261b. Divokoza sat deseti mini. J. S. Reļković 12.

DÎVOKOZICA, *f. dem.* divokoza. — *Dolazi* xvi *vijeka.* Zaklinam vas, kćere jeruzolinske, za divokozice i laneteca jelinov. Nauk brn. 58a.

DIVOLIJÈSKA, *f.* corylus celurna L., *divļa lijeska, mećija lijeska. — ije stoji mj. negdašńega ē; po tom u istočnom govoru glasi* divoléska *a u zapadnom* divoliska. — *Složeno je od osnova adjektiva* divļi (div) *i imena* lijeska. — *Dolazi u naše vrijeme.* Planine su te obrasle gorom: jelovom, borovom, smrčevom, bukovom, rastovem, a ima i divoleske (mećije leske). M. Đ. Milićević, srb. 361.

DÌVOLOZA, DÌVOLOZICA, *f.* vitis silvestris Gmel., *divļa loza.* Divoloza, divolozica, vite salvatica, vitis silvestris Gmel. B. Šulek, im. 68.

DÌVÔNA, *f.* telonium, *mjesto, kuća gdje se plaća carina i gdje stoje trgovine dok se za ńih carina isplati, vidi* carina, dumrukana. — *isporedi* divana. — *Postaje od srednjega lat.* duana, *ili od tal.* doana, *ali pošto su ove riječi došle od arap. (pers.)* diwân, *čini se kao da postaje od starijega latinskoga oblika* divana *kojemu nema potvrde. — na jednom mjestu (u Velikanovića)* xviii *vijeka stoji griješkom* divijona. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (divona, dvor od carine 274b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* I da nije puta ovoga u diveni harač bio, da se ne bi u nikoga ni iznašo ni skupio. J. Palmotić 286. Tko ide iz jednoga kraļevstva u drugo zapiše u diveni sve ono što nosi. M. Radnić 263ab. Sjedite z dobrom srećom na vratijeh grada i dívôná za carine i harače prikupiti. B. Zuzeri 64. Matea od ‚divione' zazvo je i svojim učenikom pridružio. I. Velikanović, uput. 1, 141.

DÍVOŃA, *m. ime volu (krupnu, visoku i rogatu.* Ž. Radoňić). F. Kurelac, dom. živ. 24.

DIVÒPRASINA, *f. koža divļega prasca. — Dolazi jedan put* xvi *vijeka.* Na nogah mu bješe obuća od divoprasine. M. Držić 416.

DÌVÔR, *m. nejasna riječ što se čuje u narodnijem pjesmama našega vremena i otale je prešla u Vukov rječnik u kojem (uz dodatak da je stajaća riječ i da se govori u Crnoj Gori) stoji:* vaļa da je mjesto ‚divan' (razgovor, skupština): ‚Uzrasa' je zelen bor uz Alagin bio dvor, tu je kmetstvo i divor' . . . Ovdje bi rekao čovjek da je ‚divor' (mjesto ‚divan'?) za to uzeto da se složi sa ‚dvor'; ali sam ja još kao dijete u Loznici slušao gdje se pjeva: ‚Madistore, moja medna usta! ostala ti tvoja škola pusta! puštaj đake na divor sokake! *vidi i* Nar. pjes. vuk. 1, 205.

DÌVOROG, *adj. u zagoneci i otale u Vukovu rječniku.* Divoroga krava iz visoka pala, sva se raspršala, a tele učuvala. *(odgonetļaj: orah).* Nar. zag. nov. 153.

DÌVOROGA, *broj devet u brojenicama. vidi* dićman.

DÎVOSELO, *n. ime dvjema selima u hrvatskoj krajini: a) u gospićskom kotaru.* Razdjeļ. kr. 7. — *b) u zavaļskom kotaru.* 32.

DÎVOSEĻAČKÎ, *adj. koji pripada Divoselu.* V. Arsenijević.

DIVÒSEĻANIN, *m. čovjek iz Divosela.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u plur.* Divòseļâni.

DIVÒSEĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz Divosela.*

V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Divòseḷanākā. — *isporedi* Divoseḷka.

DIVÒSEḶKA, *f. žensko čeḷade iz Divosela.* J. Bogdanović. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Divòseḷākā. — *isporedi* Divoseḷanka.

DIVÒSTĪN, Divostina, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116.

1. DIVOŠ, *m. muško ime. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Divošь). Divošь Tjehoradovićь. Mon. serb. 102. (1332). Divošь Tihoraničь. 107. (1333).

2. DÌVOŠ, Divòša, *m. selo u Srijemu u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 120. *i u Vukovu rječniku.* Kokša iz Divoša. Nar. posl. vuk. 144. — *uz* Divoš *ima i* Stari Divoš. Pregled. 120.

DÌVOŠANIN, *n. čovjek iz Divoša.* V. Arsenijević.

DÌVOŠÂNKA, *f. žensko čeḷade iz Divoša.* V. Arsenijević.

DIVÒŠĒVCI, Divòševâcâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u kotaru garčinskom.* Razdjel. kr. 14.

DIVOŠEVIĆ, *m. prezime, Divošev sin. dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* S knezemь Dobrosavomь Divoševićemь. Mon. serb. 222. (1392).

DÌVOŠKÎ, *adj. koji pripada selu Divošu.* V. Arsenijević.

DÌVŌT, *adj. vidi* devot. — *od tal.* divoto. — *Dolazi* XV *(vidi najzadńi primjer) i* XVI *vijeka. (Fratar)* biše vele divot sv. Jerolima. Transit. 265. Pustińak vele divot v devu Mariju. Mirakuli. 102. — *adv.* dìvōto. Proseći nas umiḷeno i divoto. Mon. croat. 99. (1466).

1. DIVÒTA, *f.* mira pulchritudo, *osobina onoga što je divno (lijepo, krasno, vidi* 1. divan *pod b)), divna ḷepota. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* dìvoti, *u acc. sing.* dìvotu, *u voc. sing.* dìvoto, *u nom., acc., voc. pl.* dìvote, *u gen. pl.* divótâ. — *Postaje od osnove* div *adjektiva* divan *sufiksom* ota. *sufiksom* oća *postaje i* divoća — Divota *dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika samo u Vukovu;* divoća *dolazi* XVI *vijeka.* Moj duh ne želi na svijeti dar ini, ner da se naseli u višńoj baštini gdi je veḷa razlikos i veḷa divoća i ḷubav i milos blaženoga voća M. Vetranić 1, 440. Neizkazane krasote i divote. D. Obradović, živ. 82. Divota je pogledat junaka. Nar. pjes. petr. 3, 365. Ima u našemu selu cura na izbor po divoti. S. Ḷubiša, prip. 35. — *može značiti i lijepo (osobito žensko) čeḷade.* No veli mu divota Hajkuna. Pjev. crn. 159a.

2. DÌVOTA, *f. u zagonetkama:* Crna mama, crn tata, među ńima dìvota dijete. — Ozgo baba, ozdo mama a u srijedi od divote dijete. *odgonetḷaj:* tepsija, sač i pita među ńima. Nar. zag. nov. 169.

DIVOTIN, *m. mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1868. 136.

DIVOVAST, *adj.* o marvinčetu koje je kamileće dlake. Ž. Radońić.

DIVÒVRANA, *f. u zagoneci:* Divovrana na stožeru čnči. *odgonetḷaj: ḷula i čibuk.* Nar. zag. nov. 122.

DÌVOVSKÎ, *adj. vidi* divski. — *U jednoga pisca našega vremena.* I za ńu se mislilo da je zemḷa divovska; u ńoj prеđe živḷahu divovi. Đ. Daničić, 5mojs. 2, 20. Sivehaj Husačanin ubi Sifaja koji bijaše roda divovskoga. Idnev. 20, 4.

DIV-PTICA, *f. nekakva velika ptica izmišḷena od naroda u pripovijeci, jamačno noj, vidi* deva ptica *(kod* deva, *b)). — nije sasma pouzdano s toga što narod jamačno neće kazati* div-ptica *nego* div-tica. Uzme div-ptica mješine, pak ih objesi na lijevu stranu a zaoblice na desnu, ńega pako metne u antreše]. Nar. prip. bos. 21.

DÌVSKÎ, *adj. koji pripada divovima. — isporedi* divovski. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dok dođoše u divsku planinu . . . Među ńima divski starješina. Nar. pjes. vuk. 2, 28.

DIVSTVO, *n.* admiratio, miraculum, *čuđeńe, čudo. — Dolazi u knìzi pisanoj crkvenijem jezikom* XIII *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (divьstvo ‚miraculum'); *također i u Stulićevu* (‚admiratio') *gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.* Divstvo o semь i užasь na prêdьstoještihь bystь. Domentijanь 164.

DIVŠA, *m. ime muško. dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Divьša 3, 584). A se imena ḷudemь spasove crьkve: Divša . . . Glasn. 15, 270. (1348?).

DÌVTI, *nejasna riječ iz turskoga koja se u narodnoj pjesmi pridijeva imenu* kiša *a ne mijeńa se po padežima. ako postaje od arap. turs.* defʿaten, *jednom, u jedan put, može značiti: nenadna, ili možebiti koja jedan put pada.* Na krilu joj tri blizanca sina: jednom ime kiša divti kiša, drugom ime sjajna mjesečina, a trećemu na istoku sunce. Govorila kiša divti kiša: ‚Svašta mi se obraduje, majko, a najviše lijepa šenica'. Nar. pjes. petr. 1, 7.

DÌVUŠA, *f. selo u hrvatskoj krajini u kotaru dvorskom.* Razdjel. kr. 11. Šem. prav. 1878. 74.

DÌVUZA, *f.* styrax officinalis L., *djevica (vidi* djevica *pod h)). na Braču.* A. Ostojić.

DÌZALO, *m. onaj koji diže. — U naše vrijeme u narodnoj poslovici a otale u Vukovu rječniku. — Načińeno je samo za poslovicu od osnove* diza *glagola* dizati *sufiksom* lo. *isporedi* davalo. Spremo za Dizala (jemac, t. j. zao za gorega, jer jedan ‚sprema' s puta, a drugi ‚diže' t. j. obojica kradu). Nar posl. vuk. 292.

DIZANKA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1875. 23.

DÌŽÂŃE, *m.* elevatio, ablatio, *djelo kojijem se diže, vidi* dizati. *supstuntiv verbalni glagola* d(v)izati, *od čijega part. praet. pass.* d(v)izan *postaje sufiksom* (i)je. — *Između rječnika nahodi se u Mikaljinu* (dvizanje *i* dizanje), *u Stulićevu* (dvizańe *i* dizańe), *u Vukovu* (dizańe). Uztežući se od mormorańa, od dizańa pošteńa. Đ. Rapić 234.

DIZATEḶAN, dizateḷna, *adj.* tollendus, elevandus, *koji (kojega) treba dizati. — U Stulićevu rječniku. — ne sasma pouzdano.*

DÌŽATI, dìžēm, *impf.* tollere, *imperfektivni glagol prema* dignuti, *koje isporedi osobito radi značeńa. — Akc. se ne mijeńa, samo je drugi slog dug u impf.* dīžāh, *u aor. 2 i 3 sing.* dīžā, *u gen. praet.* dīžāv, dīžāvši, *u part. praet. pass.* dīžān. — *Stariji je oblik* dvizati; *dolazi i praes.* dvizam, *ali samo jedan put kod pisca čakavca:* Tad *(lovčari)* glasi dvizaju. I. T. Mrnavić, osm. 48. — *Postaje od osnove* d(v)ig *perfektivnoga* dignuti *u inf. sufiksom* a *pred kojijem se g mijeńa u* z *(vidi kod* dihati), *a u praes. sufiksom* j; *te sc* gj *ili* zj *mijeńa u* ž. — *Riječ je stara (s* v), *isporedi stsl.* dvizati *(praslavenski je* dvigati, *isporedi rus.* двигать, *češ.* dvihati, *poj.* dźwigać). — *Noviji oblici bez* v *dolaze od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer kod* 2, a, *β)). ali stariji traju uz one do* XVII *vijeka kod štokavaca, a i u naše vrijeme kod čakavaca. — Između rječnika nahodi*

se u Mikaljinu: dizati *i* dvizati; *u Belinu:* dizati zvijeri 314b; *praes.* dvižem *i* dižem *dolazi uz inf.* dvignuti *i* dignuti; *u Bjelostjenčevu:* dižem; *u Voltigijinu:* dvižem *i* dižem *kod* dvignuti *i* dignuti; *u Stuličevu:* dvizati *i* dizati; *u Vukovu:* dizati; *u Daničićevu:* dvizati *i* dizati.

1. tollere, extollere, erigere, levare, *činiti da što bude na višem mjestu nego je prije bilo.*

a. *aktivno. a)* tollere, levare, *cijelo ono što je bilo na nižem mjestu prenositi na više, podizati, odizati.* dvizati: Ne dviži sa silnijim sebe brani. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Lipo t' bi viditi, kada jih *(ribe)* lovjahu, kraj plavi siditi, gdi mriže dvizahu. P. Hektorović 33. — dizati: Silno dmjenje vihra bijesa sve razgara i raždiže, pali, prži, do nebesa strahovite plame diže. I. Gundulić 513. U obje ruke sablju hvati, i vrh glave diže gori. 528. Anđeli bi je *(Magdalinu)* na nebesa dizali. J. Filipović 1, 340b. Kako vidimo listiće da *(vitrovi)* dižu k nebu. F. Lastrić, test. 250a. Kad dizaše tilo sveto, onda mu anđeli ruke pridržaju *(= pridržahu).* M. Zoričić, zrc. 200. Tko brime na se diže, vaja da se k zemji sliže. V. Došen 28a. Kako ti smiš dizat strile od srčbene tvoje sile pram čoviku? 198a. Na svetoj misi kad vide dizati tilo gospodinovo. Ant. Kadčić 151. Sniska strea, visok duvegija, diž'te streu, novi prijatelji, da naš Ranko ne polomi perje. Nar. pjes. vuk. 20. Pobratim iz vreče poviče: Diži *(vreču),* pobratime, ujedoše me psi. Nar. prip. vuk. 214. Domaćin se prijesna hljeba maša, ter ga s drugijem u vis diže gori. Osvetn. 1, 44. — *b)* extollere, erigere, *činiti, ne da cijela stvar, nego ùezin dio (kojemu se to pristoji) bude na višemu, uzdizati, oporavljati. aa) uopće.* dvizati: Vila u govori prvoj dvižući ju: Družice, stan' goru! N. Nalješković 1, 196. — dizati: Dižem ljudi žive iz groba. G. Palmotić 2, 449. Ona mi je panula u onu b'jelu l'jepu raku, oni mi je dizahu od lijepe crne zemje, ali se je l'jepa Rude grešnom dušom razdjelila. Nar. pjes. mikl. beitr. 39. Kad nas *(u lađi)* počnu dizati *(vetrovi)* u visinu, rekao bi, odosmo živi na nebo! D. Obradović, basn. 387. Tad' đevojka na zemjicu pade, svi svatovi dizat' je do'diše. Nar. pjes. vuk. 3, 546. — *bb) kad se što gradi.* Građu nareduje, diže. A. Kanižlić, uzr. 187. Od prsi i od lica, i junački*(h)* od desnica dižu beden na bedene, oko grada izvedene. V. Došen 193b. — *cc) kad se djelom ili riječima čini da se ko sam diže. aaa) o zvijeri u lovu, kretati.* dvizati: Mali pas zcca dviže a veliki ga hita. (D). Poslov. danič. 39. — dizati: Po planinah, priko gora vrle zvijeri traži i diza. I. Gundulić 332. Dizati zvijeri ‚agitare feras'. A. d. Bella, rječ. 314b. I odoše u lov u planinu, oni dižu tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2, 46—47. Dizati zvijerje ‚auftreiben' ‚excitare' cf. kretati. Vuk, rječ. 119a. — *drugo je, kad je riječ o stoci, kao što je u ovom primjeru, isporedi bbb).* Nemoj dizat ovce u Rudine. Pjev. crn. 33a. — *bbb) o ljudima, kad se spremaju na put.* Stade dizat' pješce i konjike. Nar. pjes. vuk. 4, 228. Noćaš će ti udarit' Brđani, nego diži vojsku sa Mletička. 4, 479. — *o pojedinom čeljadetu, može značiti: buditi, zvati iz postelje:* Rano mene ljigegala majka, a docna me u jutru dizala. Nar. pjes. herc. vuk. 302. — *ccc) kad je objekat* vojska, četa, *ili ljudi uopće, može značiti: vojevati, četovati.* Diži, care, svu vojsku rišćansku, idi s vojskom na zemju jevrejsku. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Da ti dižem vojsku na Mletičak. 4, 475. Što sve dižu četu na Srbina. 3, 180. Nek su žive sve junačke glave, kojo dižu čete na krajinu. 3, 192. *tako je i ovo:* Kako i paša bio poslao svoga ćeaiju dizati nike age i puškare na Klis. Starine 10, 18. (1652). — *c) objekat je glava, ili koje udo.* dvizati: Guja gori glavu dviže. M. Marulić 11. Oružnik desnicu počel je dvizati, da ga po licu zamlati. M. Držić 456. Koń noge lipo dviže. B. Krnarutić 8. Kad mačku gladiš, tada rep dviže. (D). Poslov. danič. 42. — dizati: Ter ki tvrđe glavu diže cijeć proklete oholasti. N. Nalješković 1, 157. Jaše u zlatu koňa vrana, glavu diže, gleda oholo. I. Gundulić 291. Čovjek, koji put nebesa iznenadi krila diže. G. Palmotić 1, 241. Uboštvo glave ne diže. (D). Poslov. danič. 144. Ne dižete l' gori oka i nebesa ne gled'te li? J. Kavanin 491a. Momak leži, ni glave ne diže. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Glavu diže, dignut' ne mogaše. 1, 544. Koji zdravo diže nos, taj će skoro iči bos. Nar. posl. vuk. 142. *amo mogu spadati i ova dva primjera:* I kosti mê dižem ter k tebi grem sada. N. Dimitrović 40. K južnom kraju Vitoš diže vrh, u dubju niklu iz leda. I. Gundulić 317. — *d) u prenesenom smislu. aa) objekat je glas, hvala itd.* dvizati: Gori hvale ńe dvizahu. M. Marulić 44. Ki mrmńu i zal glas dvižu. Korizm. 52a. K nebesom dvizat odveće tužan glas. M. Držić 78. — dizati: Cijeć toga dižem glas k nebesom dan i noć. N. Dimitrović 43. Da misnik diže falu i slavu prisvetomu trojstvu. B. Pavlović 62. — *bb) objekat je pamet, misao itd.* (dignuti *pod cc)).* dvizati: Post misal čisti, pamet dvižne. Korizm. 5a. Da ne bude dvizat misli k nebu. I. Držić 225. — dizati: Kojijem ufanjem čovik diže pamet svoju g bogu. M. Divković, bes. 67a. — *cc) objekat je čeljade* (dignuti *pod dd)). metaforički može značiti i: oholiti.* Otče, ja sam mnogo žena od ove kćerce uvredena, koju dižu oholosti cijeć razuma i ljeposti. M. Divković, nauk.2 119. Plačaj grijeh oholi, koji te diže, da padeš pak niže. G. Palmotić 2, 461. Kraj me ljubi, scijeni i diže. P. Kanavelić, iv. 172. Te ti jakost daje cinu i diže te na visinu. V. Došen 20b. — *dd) hvaliti, slaviti* (dignuti *pod ee)).* dvizati: Tisuć krat jih *(pisni)* glasom dvižu i dvižuć jih uznesaju. A. Vitaljić, ist. 7a. — dizati: Hrvat bojni dizat će te do nebesi. G. Palmotić 1, 111. Ki slobodu dižu hvalam do nebesa. 2, 494. Man je dizat vrh vrlina slabost svojih osobina. J. Kavanin 74b. Svoje blago, svoju dicu slavno dižeš na visine zarad tvoje cine. V. Došen 37b. I lažive hipe ostale u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. Ta ga radńa diže na glas. M. Pavlinović, rad. 70. — *ee) buditi, poticati* (dignuti *pod ff)). aaa) čeljade.* dvizati: Pomêńanje tolêcêh dobrotvorij dviže i probuđuje ni. S. Budinić, sum. 18b. — *bbb) rat, raspru, sud itd.* dvizati: Takovyj koji . . . ime *(ima)* koji sudь dvizati na crьkovь u toj zemji, da plati kraljevьstvu mi tisuću perapepь. Mon. serb. 68. (1305—1307). Premda se kad zgodi ka godi mala stvar da t' se ne ugodi, zato ne dviži kar. M. Marulić 109. Rati dviže unutrne. B. Kašić, nasl. 173. — dizati: Stefanь že ne mogi dizati na ńihь rati. Glasn. 32, 273. (1634). Al' najljući i najgori dižu s bogom rat protivo ńi. V. Došen 184a. — *e) može* dizati *biti i neprelazni glagol, te onda znači isto što i* dizati se *(vidi kod* b): Teke dođe na Stijenu Mujo, te će jutro dvizat' iz Stijene. Nar. pjes. vuk. 4, 129. *to je uopće vrlo rijetko, ali u naše vrijeme dolazi često u rečenici* dizati *(ustajati, dizati se)* u slavu, *vidi kod* slava: Kad je dizao u slavu. M. Đ. Milićević, slav. 17. Kad hoće sam da diže u slavu. 24. Kad prođe četvrta čaša, red je da se diže u slavu. 40. *u ovom primjeru stoji* dizati slavu *s istijem značenjem:* Slavu diže svetitelj Nikola i napija u slavu Ristovu. Nar. pjes. vuk. 2, 100.

b. *sa* se.

a) s refleksivnijem značenem. a) prclaziti s nižega na više, pružati se u visinu, rasti. dvizati se: Kada se bude prah do nebes dvizati. M. Vetranić 1, 86. Gdi no se tanak dim prem dviže uzgora. Đ. Baraković, vil. 104. — dizati se: Trijesi umrli sve užižu, sve obujmiva magla crna, oblaci se strijela dižu, grâd ogńenijeh pada zrna. I. Gundulic 445. I pučina valovita suproć nam se gńevna diže. Ġ. Palmotić 1, 92. Orô, kraj od ptica reć bi k suncu da diže se. J. Kavańin 194ª. Rodne voćke toga biže, vrh da im se gori diže, dal' zemjice majke paze da visoko ne odlaze. V. Došen 16ᵇ. Talasi koji se do nebesa dižu. J. Rajić, pouč. 1, 21. Niti sade što se u vis diže. J. S. Reļković 13. Dim od grada dizaše se do neba. Đ. Daničić, is. nav. 8, 20. — *u ovom primjeru o stvari koja se ne miče i već je prije bila uzdignuta, znači: biti visok (po talijanskom jeziku):* Kraļevski se bijeli dvori dižu i vise put nebesa ponosito k zvijezdam gori na prostoru puni uresa. I. Gundulić 426. — *b)* surgere, *ustajati. aa) uopće.* dvizati se: I malo je dan, da sam se počel dvizati s odra, i po malo postupati. P. Hektorović 54. — dizati se: S trpeze svudi se čoek diže s bolesti, ki meso stavi se sirovo sve jesti. Đ. Rańina 28ª. Jedan se opet diže i vika, sabļu golu ter podire. I. Gundulić 486. Diže se on čas izprid ńega Bazilijo. B. Zuzeri 378ª. S nijedne se druge gozbe ne dižu siti i mirni gosti. Đ. Bašić 30ᵇ. — *bb) o mrtvijem, ustajati iz groba, povraćati se na život.* dvizati se: Tu im se vidi, da se mrtvi dvižu. Korizm. 21ᵇ. Mnim se će groba van još mrtvi dvizati. M. Vetranić 1, 86. Dvižte se zemļe van, mrtačke vi kosti. 1, 105. — *cc) ustajati iz postelje, oda sna.* dvizati se: Dvižnuo se prije svijeta, ter hrlo podʼmo tja. M. Držić 449. Vazda se malo mańe prije ponoća dvizaše. B. Gradić, djev. 157. — dizati se: Tko se docna diže, za život ne haje. N. Dimitrović 15. Kućnik nije koji rano liže težak pićem i kasno se diže. J. S. Reļković 15. Mlogoga sam tako napojio, pa kad zaspi, više se ne diže. Nar. pjes. vuk. 4, 236. — *i u prenesenom smislu:* Puk se dizao iz mrtvila. M. Pavlinović, rad. 183. — *dd) u prenesenom smislu, kao javļati se, isticati se.* Ki se *(proroci)* dvižu u sredi plka kako učitelj lastivi. Transit. 21. U našoj se zemļi nigda nije onakoga momčeta dizalo. P. Petrović, šćep. 107. — *c) o čem drugom što nije čeļade.* dvizati se: Koji *(valovi morski)* dvižući se kako no gore gredu vrhu ńega. P. Radovčić, nač. 27. — dizati se: Uzavri more dižući se na talase. A. Kanižlić, kam. 114. Čisto mi se koža uzme ježiti i dlake na meni uz goru dizati. Đ. Obradović, basn. 401. — *d) spremati se (na put), upućivati se.* dvizati se: Ovoj ti u preši velikoj sad pišu, jer patrun sad preši, neka se prije dvižu. N. Naļešković 1, 325. — dizati se: Ako kadgod *(pravda)* kasna i lijena hrlo stupit ne nastoji, koliko se tiša diže, vrļa i preča toli stiže. I. Gundulić 38. Galija se sad diže. Ġ. Palmotić 2, 243. Evo se mi dižemo na ovi put duhovni. F. Lastrić, test. 99ª. Ta s sikirom u šumu se diži. J. S. Reļković 11. Ti se diži noćas iz tamnice. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Kad poraste ruža na božuru, dizahu se prizrenske devojke, berijahu cvijet po planini. 3, 430. — *e) oriri, exoriri, o postajanu nekijeh događaja kod kojijeh nešto uzlazi sa zemļe u vis, ili mislimo da je tako, kao kod ogńa, vjetra, i u prenesenom smislu o glasu, buci, buni itd.* Cesarom ne dadu se bune znati ke dižu se. J. Kavańin 263ª. A najviše od jakosti djelo ʼe snižit srdba naši' silni ogań pun sminosti, koji mučno čovjek gasi, kad se diže na plamene, da požeže drvo i stijene. 350ª. Da su se u ńemu dizale bune od davnina. Đ. Daničić, jezd. 4, 15. Glas se diže iz tvorničarskih gradova. M. Pavlinović, rad. 149. — *f) o narodu, vojsci i o pojedinom čeļadetu kad se sprema na rat ili na bunu, ustajati.* dvizati se: Tere će zbiti pod moć nižu svih ki se na nas dvižu. M. Marulić 34. — dizati se: Proti kojima mogu se neprijateļi dizati. A. Kanižlić, kam. 135. Puk na kraļev se diže dvor. A. I. Knezović 247. Tko se diže i pram kome? V. Došen 3ᵇ. Grišnik se diže gori, slavu boga da obori. 4ᵇ. Da se Srbļi na oružje dižu. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Jer se đaur na oružje diže. 4, 215. — *g)* dizati se do nebesa *u prenesenom smislu kao dići se, baniti se.* S kojom družbom vitezova do neba se diže i bani Lazar despot. Ġ. Palmotić 2, 299.

β) s pasivnijem značenem. dvizati se: Linka kom se dvižu stvari teške. J. Mikaļa, rječ. 231ª. Most koji se dviže. 266ᵇ. — dizati se: Proz mostove ki se dižu, po strmu i usku putu shode. I. Gundulić 471. Vidim, gdi se diže i gradi put nebesa tvrda građa. Ġ. Palmotić 1, 102. Da se dižu vrata onda i razširuju. F. Lastrić, test. 228ª. Zazvoni zlameńe da se diže tilo Isusovo na misi. M. Zoričić, zrc. 191.

2. *predašńe se značeńe širi dalje, kad se nema obzira, stoji li poslije na višem mjestu ono što se diglo.*

a. *aktivno.*

a) removere, *činiti da ono već ne bude na mjestu na kojem je do onda bilo; uz to može onoga posve i nestati. suprotno je* stavļati. dvizati: Znat ćeš, kako dviže mokrinu vručina. P. Hektorović 15. Ponovļenje dviže starost. B. Kašić, nač. 75. Ona tihost od ovčica koja dviže sve nenavidosti. is. 29. Ovo spoznanje dviže zaprečicu. I. Držić 23. Nigdar ne dviže oči od tebe. P. Radovčić, ist. 132. Meso izpod perja dviže grešpe s obraza. (D). Poslov. daničˊ. 60. Ne dviži što nijesi stavio. (D). 71. Kada tmine od napasti počnu dvizati vedrinu. A. Vitaļić, ist. 129. On ti dviže sve nemoći. 344ª. Evo jańac božji, evo koji dviže grihe svita. L. Terzić 6. — dizati: Ar zledi sve diže zabitje i vrime. Đ. Rańina 100ᵇ. Zatim s križa prisvetoga dižu mrtvo božje tilo. I. V. Bunić, mand. 33. *(Bog)* šļe im *(kraļevima)* biče teške i ļute i diže ih iz pristoļa. Ġ. Palmotić 1, 268. Od svijeta ki grijeh dižeš tvom milosti. P. Kanavelić, iv. 106. Bolest diže duogove duše. M. Radnić 146ᵇ. Čijem mu dižeš pravi uzrok od nemoći. B. Zuzeri 380ª. Dan koji diže tmine. F. Lastrić, test. 59ª. Stvari, koje dižu i kvare mir i sklad među vama. odʼ 244. Uboštvo koje diže olost izprid očiju. M. Zoričić, osm. 107. Ne diže s ńe miso. Đ. Bašić 66ª. Dižući *(s)* sebe crnu odiću. Ant. Kadčić 164. Voda opira i diže nečistoću. J. Matović 159. Faliti se zato ima pomńa onih biskupa koji dižu ovi zao običaj i prošasti povraćaju običaj. I. Velikanović, uput. 3, 461. Rečeni s. sabor diže svakolika ostala robstva duhovna. M. Dobretić 43. Od ńe voļu pak i ruke diže. J. S. Reļković 367. Da dižete vojsku s granice i da nas ostavite na miru. S. Ļubiša, prip. 121.

β) movere, *micati, kretati. vrlo rijetko i samo u prva vremena.* Crkkvamь ponosa da nѣstь, razvѣ kьda grѣdetь kamo carь, tьdazi da ga dižutь. Zak. duš. šaf. 31. Cara vъsakъ da diže kude kamo grede, gradъ vъsaky do župe, i župa do župe, i paky župa do grada. Zakon. nov. 1.

γ) demere, detrahere, *činiti da nestane ili se udaļi dio čega tako da ovo bude mańe nego je*

prije bilo. suprotno je prilagati, pridavati. 1. nadodajući riči, 2. promińujući, 3. dižući. Ant. Kadčić 284. Ako se ne bi ništa drugo na ńi nadometalo ni dizalo. M. Dobretić 395.

δ) auferre, *činiti da ko već ńčšto nema, otimati. suprotno je* davati. *ime onoga koji ono poslije nema stoji obično u dat.* dvizati: Sada im katance dvižem. M. Držić 242. Dvižu im dobro ime. I. Držić 309. Dvizat učenike druzijem. 311. Dub mu dava hranu milu, a on dubu život dviže. A. Vitaljć, ost. 11. — dizati: Znan lupež it diže *(mj.* ide dizati, *isporedi primjere istoga pisca kod* činiti I, 2. *d) cc), str.* 34b) pjeneze svaki dan, a ogań zli užiže od dvora našijeh stan. D. Rańina 43a. Dižući on sebi san u noći. B. Kašić, fran. 52. Bože, svim narodom milosrdja tvoga dar udili, podajući, dižući strah. I. Bandulavić 151a. Smrt je ono što istini večni od raja život diže. I. Gundulić 235. Koji diže iskrńemu kojegodi od tijeh dobara, smrtno sagrešuje. S. Matijević 61. Protivnikom krune s glave dizati će. P. Kanavelić, iv. 475. Dojkińa daje mlijeko djetetu koje uzdiže, a diže ga onomu koje je veliko. M. Radnić 354b. Tri ubojstva čineći, ubijaju onoga za kojim govore, pošteńe mu dižući. S. Margitić, isp. 32—33. Grih smrtni diže čoviku život duše. J. Banovac, uboj. 14. Sve ovo pošteńe čaratari dižući od stvoritelja stvorenju pridaju. F. Lastrić, ned. 316a. Ljudi dižu onima život, koji su vridni smrti. A. Kanižlić, kam. 363. Kad vam dižu, kad vam kradu. Đ. Bašić 4b. Koliko je pjanaca kojijem savišńe vino diže razborstvo? 22b. Ako činite rečene stvari, a pak psujete, a pak proklińete, a pak dižete tuđe. 245a. Koji dižu i primaju te desetine il' carine. Ant. Kadčić 289. Ne dižući molba otčeva slobod sinu. 449. Koji dižu život neprijateljma. J. Matović 378. *(Crkva)* diže po rečenomu proklestvu svako dioništvo duhovni dobara. M. Dobretić 373. Diže ih bogu, dava ih vragu. A. Kalić 101. Sveđ bez sumńe diže plemstvo, svjetlost i ljepost čovjeku. 105. Toga radi dižu nam hranu i život uzimaju. Đ. Rapić 307. Mlogi travńom ovci vunu dižu. J. S. Reljković 229.

ε) impedire, *činiti da što ne bude, zaprečivati, ne dopuštati; dolazi samo negativno a mješte objekta ima podložnu rečenicu s* da *(jamačno po talijanskom* ciò non toglie). Uboštvo ne diže, da nijesmo mi drazi vilami na bliže kô jaci u snazi. I. Gundulić 151. Ovo ne diže, da on nije kralj naš. F. Lastrić, test. 64b.

b. *sa se.*

a) refleksivno. aa) uopće, odlaziti odakle, ostavljati. dvizati se: Veće se ne dviza od tud. M. Marulić 64. Dviž' se odtole. M. Vetranić 2, 107. Dvizati se s pravoga puta. A. Vitaljć, ist. 227. — dizati se: Ki pokoju svom se diže. J. Kavańin 342a. Ta pećina siń'a, gdje no vrane padaju neharne, a orlovi s ńe i ne dižu se. Osvetn. 1, 36. — *bb) micati se, kretati se.* dvizati se: Ostalo vse, ko se dvižo i ko se ne dviže. Mon. croat. 75. (1450). Tako se dvizahu *(koni).* M. Marulić 14.

b) pasivno. dvizati se: Kako se po zakonu grihi dvižu, nikun i rastu. Anton Dalm., ap. 94. Dviže se bo od ohologa, što se dati običaje podnizenomu. B. Kašić, nasl. 84. — dizati se: Na svit se zgađa tač u ki se zla zbiše, ili plač' il neplač' boles se ne diže. D. Rańina 46b. Ova se *(šteta)* ne diže s osvetom. M. Radnić 387a. Sluga crkveni diže se od službo crkvene. A. Bačić 197. Da mu se diže služba crkvena. 197. Jedau običaj po drugomu protivnomu diže se i kvari. A. Kanižlić, kam. 561. Premda se praštaju grijesi, ništanemańe ne dižu se podpuno u svemu. J. Matović 162. Ono niže s korena se diže. J. S. Reljković 52. Sofra se ne diže, niti se kuća čisti za tri dana. Vuk, živ. 4.

DÌZDĀR, dizdára, *m.* arcis praefectus, arcis janitor, *zapovjednik ili vratar kod tvrđave, kule, u starije vrijeme i* dazdar *koje vidi, od pers. tur.* dizdâr. — *Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dizdâre *i* dizdâru, dizdâri. — *Shvaćeno je kao da je postalo sufiksom* ar, *po tome je voc. sing.* dizdaru *i* dizdare, *instr. sing.* dizdarem *i* dizdarom. *tako je adj. posesivni:* dizdarev *i* dizdarov. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 176a, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu (u svijem ovijem sa značeńem* ‚praefectus arcis'), *u Vukovu:* ‚janitor arcis'; *u Daničićevu nema, premda kod* dazdarь *stoji* gledaj dizdarь. Kako su gospodari i gos. disdar upisali. Starine 11, 106. (1662). Ali više sa grada dizdare. Nar. pjes. bog. 287. Evo nami Turak Udbińana i prid nima dizdar od Udbine. And. Kačić, razg. 240a. Ja sam dizdar u Baratu gradu. Nar. pjes. vuk. 3, 98. Od Kamenca maloga dizdara a od Ploče staroga dizdara. 3, 263. U dizdara od gorńega grada. 3, 534. Gospodaru, klobučki dizdaru. 4, 505. Hajde s bogom, Alija dizdare. 4, 512. Nije svaka ala za dizdara. Nar. posl. vuk. 217. — *u naše vrijeme dolazi i kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 71.

DIZDÁRAC, dizdárca, *m. dem.* dizdar. — *Postaje od osnove imena* dizdar *sufiksom* ьcь. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I ako je moj mali gradac, ali sam ja u ńemu dizdarac. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 94.

DÌZDĀR-ÀGA, *m. sastavljeno od* dizdar *(koje se ne mijeńa po padežima) i* aga, *vidi oboje.* — *Dolazi u naše vrijeme.* Dizdarago, od Kaniže glavo. Nar. pjes. juk. 353.

DÌZDĀR-ÀGINICA, *f. žena u dizdar-age.* — *U naše vrijeme.* Sanak snila dizdaraginica. Ogled. sr. 447. Potje jedna dizdar-aginica. Nar. pjes. herc. vuk. 57.

DIZDÁREV, *adj. koji pripada dizdaru. govori se i* dizdarov, *vidi kod* dizdar. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kojem ima i* dizdarov. Još je ljepša dizdareva Javra. Nar. pjes. vuk. 1, 365. Do proklete dizdareve kule. Nar. pjes. juk. 351.

DIZDÁREV ĆÀRDĀK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. Stojanović.

1. DIZDÁREVICA, *f. dizdareva žena.* — *U Vukovu rječniku gdje ima i* dizdarovica *s ističem značeńem.*

2. DÌZDĀREVICA, *f. izvor u Srbiji u rudničkoj planini.* — *U Vukovu rječniku.*

DIZDÁREVIĆI, *m. pl. ime mjestu: a) u Bosni.* S Ćorkovače s' nočno opremiše pa eto ih na Dizdareviće. Nar. pjes. kras. 1, 206. — *b) u Ercegovini.* I kadija od Dizdarevića . . . S Gacka ravna Čengijć Smail-aga i Bakija od Dizdarevića. Nar. pjes. vuk. 4, 435.

DIZDÁRIĆ, *m. prezime, skraćeno od* dizdarević, *dizdarev sin.* — *Dolazi u narodnoj pjesmi našega vremena.* U veliku kuću Dizdarića. Nar. pjes. vuk. 2, 375.

DÌZDĀRKA, *f. u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena kao da znači: dizdareva kći.* Ti se ženi dizdarkom djevojkom. Nar. pjes. marj. 47.

DIZDÁROV, *vidi* dizdarev.

DIZDÁROVICA, *vidi* dizdarevica.

DIZDÁROV PÒTOK, *m. izvor i potok u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 780.

DÎŽDÂRSKÎ, *adj. koji pripada dizdarima.* — *U naše vrijeme i u Stulićevu i u Vukovu rječniku.* — *U jednoj narodnoj pjesmi stoji gotovo kao prezime i jamačno znači: dizdarev sin, isporedi* dizdarka. Čula jesam i ljudi mi kažu da j' u onog Muje dizdarskoga, da j' u ńega na glasu divojka; ti se šećí Muji dizdarskomu. Nar. pjes. marj. 49.

DÎŽDÂRSTVO, *n.* muuus тоѵ dizdar, *dizdareva služba, čast.* — *U Stulićevu rječniku.*

DIZDÀRUŠA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 87.

DÌŽDUM, *vidi* dizgen. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koñanik na ńemu kako dizdume svitlo poteže. M. Katančić 47.

DÌŽĐEN, *vidi* dizgen. — *Dolazi u naše vrijeme.* Pritegnu mu obadva dizdena. Nar. pjes. vuk. 2, 281.

DÌŽDIN, *vidi* dizgen. — *Dolazi u naše vrijeme.* Ufatio zoka za dizdine. Pjev. crn. 202b.

DÌŽGA, *f. krajac, ivica.* — *bez sumńe je riječ turska, možebiti* dizge, *podveza.* — *U Vukovu rječniku.*

DÌŽGEN, *m.* habenae lora, *jedan ili obadva kaiša od uzde što se drže u rukama kad se jaše, vođice, tur.* dizgin, *od čega postaju i drugi oblici:* dizgin, dizđen, dizdin, dizgum, dizdum, diždum. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čuvaj dobro dizgen od kulaša . . . Kako dizgen oslabi kulašu. Nar. pjes. vuk. 2, 139. On pokupi dizgene kulašu. 2, 140. Pak poteže dizgene Šarinu. 2, 222. Sabļa mu je u desnici ruci, u lijevoj kopļe ubojito, u zubima dizgen od Šarina. 2, 252. Pa desnicom za mač privatio a ļevakom vrancu za dizgene. 3, 28.

DÌŽGIN, *vidi* dizgen. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa je Krla prve sustigao, pa ou š ńima iz dizgina ide. Nar. pjes. vuk. 3, 240. Onda Krlo ostavio bana, a zelenku dizgin popustio, i pokaza zlatnu bakračliju. 3, 241. A dorata uze za dizgine. 4, 326. Vrančiću dizgin ustezaše. Pjev. crn. 148b. Na doratu dizgin prikupio. 271b.

DÌŽGUM, *vidi* dizgen. — *Dolazi u naše vrijeme.* Nukić trže za dizgum malina. Nar. pjes. juk. 433. Baci đogi dizgum na jabuku. 512. Potegni dizgume. Nar. prip. bos. 1, 13.

DIZGUST, *m.* taedium, molestia, *nepovoļnost, nepriliika, tal.* disgusto. — *Dolazi u Dubrovniku od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori po primorju).* Ako se hoće uklonit od vele grijeha i dizgusta. I. Držić 290. Slobodni od potreba, dîzgûstâ, nemôćî. V. Andrijašević, put. 236. Ko god ima gusta, ima i dizgusta. (Od prilike: ko se veseli vaļa da se i sneveseli. u Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 137.

1. DÌŽIJA, *f.* ordo, series, *red, niz, povorka, tur.* dizi. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Strašna kako dizija jednog tabora lipo uređena (‚terribilis ut castrorum acies ordinata'. cant. 6, 9). F. Lastrić, test. 348a. Koje *(dvorane)* bijaše razdilio u naredbe i u dizije. 391a. I sidoše svi na dizije. od' 287. Daj mi, bože, diziju dukata. Nar. pjes. vuk. 1, 264.

2. DIZIJA, *m. prezime. u našc vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 71.

DÌŽLUCI, dîžlûkâ, *m. pl. vidi* dizluke.

DÌŽLUKE, dîžlûkâ, *f. pl. vidi* tozluke. — *govori se i* dizluci *m. pl.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dizluke *i* dizluci). Te skinite kovče i dizluke. Nar. pjes. vuk. 3, 295.

DÍŽA, *f.* mulctrum, *drveni sud u koji se mlijeko muze, kravļača, muzlica.* — *isporedi* dižva. — *Stariji je oblik bio* dêža, *s čega bi trebalo da je po južnom govoru* dijêža, *a po istočnom* dêža; *ali nije poznato nego po zapadnom govoru.* — *Riječ je praslavenska: isporedi rus.* дѣжа, *češ.* díže, *pol.* dzieża, *a i lit.* diežė. — *Po Miklošiću* (vergl. gramm. 1', 137) *uzeta je iz ńemačkoga, isporedi višeńem.* dese, dëse, dose, *niženem.* doos, dooze, *island.* dôs, *dansk.* daase. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između riječnika u Vrančićevu* (‚mulctrum, scaphium') *i u Bjelostjenčevu.* — *može i ne biti od drva:* Razlika korenja u kameni diži. Đ. Baraković, vil. 262. — *u naše se vrijeme govori na Krku.* I. Milčetić, *i u hrvatskom Zagorju i Prigorju.* F. Hefele.

DIŽD, *m. vidi* dažd. — *Stariji bi oblik bio:* dyždь *ali nije potvrđen.* y *stoji mješte* ъ. — *isporedi* diždevica. — *Dolazi u dvojice pisaca* XV *i* XVII *vijeka.* Vidi da mu se je borit s vitrom, s morem, s diždi . . . Sve nebo poklopi oblak s tmasta lica, iz ńega diždi kropi. M. Marulić 31. U tuči je diždi, vjetar i oblak. M. Divković, nauk.2 30a.

DÌŽDEVICA, *f. vidi* daždevica. *isporedi* diždi. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Sarajevu.*

DÌŽDUM, *vidi* dizgen. — *Dolazi* XVIII *vijeka.* Jer mu liva zdrava ruka biše, kojom drži od uzde diždume. And. Kačić, razg. 247b. Na zelenu dobru koñu svome, puštajući srebrne diždume. F. Radman 38.

DÍŽICA, *f. dem.* díža. — *U naše vrijeme kod čakavaca na Braču.* A. Ostojić, *i u Fužini.* Đ. Daničić. — *Po svoj prilici* bîžica *u Belinu rječniku sama je štamparska pogreška, te i ondje i u Stulićevu rječniku (u kojem je uzeto iz Belina) treba čitati* bîžica, *po čem bi ova riječ dolazila još od prošloga vijeka.* Dîžica, maleni drveni sud u koji se ovce muzu; il' se iz ńega pije. F. Afrić.

DÌŽIM, *adj.* mobilis, *koji se može micati (dizati).* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÍŽVA, *f.* mulctrum, vas ligneum, *drveni sud u koji se muze mlijeko ili se u ńem drži vino i drugo. vidi* díža *od čega postaje sufiksom* va. — *Kao* díža, *dolazi samo po zapadnom govoru.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka u Hrvatskoj i u hrvatskom primorju, i u Vukovu rječniku* (vide kravļača *s dodatkom da se čuje u Hrvatskoj u kršćana).* Eto baba dîžvu nosi i rakije kapļu prosi. V. Došen 165a. Svako dîžvu s vinom ište. 166a. Daj mi dîžvu il' bukaru. 169a. *U dońem primorju sud za vino s jednom ručkom, kojijem se pretače vino, a i koñi poje.* P. Matković.

DJA-, *vidi* đa-.

DJABOLIK, *adj.* diabolicus, *vražiji, đavolski, po latinskom ili po tal.* diabolico. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Svu noć djabolika družba starac dviju, misleć zla tolika, ne suža očiju. M. Marulić 83.

DJAKÒNÂT, *vidi* dijakonat. — *Dolazi* XVIII *vijeka.* Djakonat jest mogustvo po komu redjen može blizu misniku na posvetilištu služiti. A. Bačić 407. Primiti red djakonata. A. Kanižlić, kam. 213. Šesti red jest djakonat oli ti red od evandeļa. M. Dobretić 275.

DJÁKOVIĆ, *m. prezime, djakov sin.* — XVIII *vijeka i u naše vrijeme.* Ivan Djaković. I. Zanić 131. Jovan Djaković. Nar. pjes. vuk. 3, 586 *(među prenumerantima). u Lici.* J. Bogdanović.

DJANKOVIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi na dva mjesta krajem* XV *i početkom* XVI *vijeka.* — *može biti da bi trebalo čitati* Djanković. *isporedi* Dejan. Juraj Djanković. Mon. croat. 133. (1487). Mikulu Djankovića. 188. (1504).

DJAŃE, *vidi* djejańe. — *pisano* djanje. — *postaje tijem što je iz zapadnoga oblika* dijanje *ispalo* i. — *Dolazi kod nekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Četiri evangelija i djanje apustolsko. Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgovor. Da mi listo skrozi veru va Isusa, prez vsakoga našega dobra djanja.... spaseni budemo. ap. 62ª. Pisarov ki djanja, trplenja i broj mučenikov budu izpisavali. F. Glavinić, cvit. 23ª. Dâ početak djanju svomu, biškupe posvećivaše. 116ᵇ. Takova bihu djanja Isusova. 169ᵇ. Vnoga djanja na ovom svitu zla i dobra zakrivena stojet. posl. 31.

1. DJĚ, *conj.* quia, *jer, za to što, što.* — *dolazi pisano* dê. — *Postaše vidi kod* 1. da *s čim (dajbudi za značeńa pod* I, A *i* B, *str.* 163-193ᵇ*) jamačno je bila ispriva* dê *jedna te ista riječ, te se je poslije* da *od ńe odvojilo mijeńajući oblik.* — *Dolazi* XII *i* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dê). — *Uz* dê *dolazi i* de XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku. a)* dê. Nečemo iti ѣ vamь na onu stranu, dê ni nê zakonь, dê vi Radoslavu davьše ruku tere ga vezaste, dako ćemo pravomu stanьku, u ki dьnь, Durьdevь (‚durьdevь') dьnь, u tьde dьnь da se stanemo u Zatonê, dê imamo vlastelьsku potrêbu. Mon. serb. 7. (XII *vijek*). Da pridu *(ja)* u Dubrovьnikь, da na me ne ustane nikъtore, dê ja sьmь radь pravьdu učine; i ako pravьde ne učińu, da sьmь krivь. 30. (1240). Ne mozite mu nikakore sьmesti, nь mu prêdajte ili selь ili zlato, dê vi znate, ere ja neću poreći inomu moje rêči a ne tьkmo Nikonu. 50. (1265). Ako li imь hoćete koju pakost učiniti i čьćetu *(vidi* čteta), to imь ne (‚nê') činite, dê ihь je čьćeta moja i koristь ihь moja. 54. (1240—1272). — *b)* de. Da pridu *(ja)* u Dubrovьnikь, da na me ne ustane nikъtorê, de *(Daničić na ovom mjestu tumači ovu riječ* verum, *ali nije sasma potrebito)* ja sьmь u sveju zemļu seda, kъto hošte iskati, išti, de ja sьmь radь pravьdu učine, ako pravьde ne učińu, to ja krivь *(isporedi drugi primjer kod a)).* Mon. serb. 29. (1240). Znate vi, kako kraļevstvo mi izvaše Nikolicu Žurgova netja za trьge (‚terge'), de mi behu povêdeli jere je opčnikь s Žurgomь. 66. (1302). — *U jednom spomeniku* XIII *vijeka dolazi* de *sa značeńem što ima* da *pod* I, A; *ali je taj spomenik pisao ńeko (možebiti Bugarin) vrlo nevješt našemu jeziku:* Klesьmo sê tebe, de mi obetovaniê i pisanije kê među ni (!) jestь, mi i naša opьčina pravo i verьno sьmo drьžali (‚derьžali') . . . a za siju (!) obetovaniê potvrьdimo (‚potverьdimo') de ni za našega sveta ni za sveta odь opьčina gradьska (!) Vladimirь ne *(nije)* plenovalь tvoju zemļu. 21. (1238).

2. DJĚ, *vidi* gdje.

DJĚCA, *f. coll.* pueri, liberi, *dem.* dijet, *ali u novije doba gotovo svuda zamjeńuje* dijet *kao množina imena* dijeto. — *Akc. se mijeńa u dat. i loc.* dječi, *u acc.* djěcu, *u voc.* djěco. — *Stariji je oblik* dêtьca: t *pred* c *ne čuje se, a* ê *u južnom govoru postaje* je: djêca, *ercegovački* dêca, *u istočnom* e: dêca, *u zapadnom* i: dica. — *Postaje od osnove* dêt *sufiksom* ьca. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dêtьca, *slov.* dêtca. — *Neki padeži griješkom imaju gdjegdje sufiksc množine, i to još od prvijeh vremena: dat.* djecam. A. Komulović 49; *instr.* dêcami. Deč. hris. 88. 100; dicama. A. Tomiković, živ. 33. 101. G. Pešťalić 183. — *Atribut i predikat nominalni stoje uz* djeca *u jednini ženskoga roda (s padežima koji imaju nastavak množine, u množini); predikat verbalni u množini; nalazi se nerijetko i nominalni predikat u množini muškoga roda (vidi Bačićev primjer kod* a). — *Između rječnika nahodi se u Vrančićevu* (dica ‚liberi; proles'), *u Belinu* (djeca mala i velika ‚pueri majores et minores'. djeca nedorasla ‚pueri parvuli' 597ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (deca), *u Jambrešićevu* (deca), *u Voltigijinu* (deca i dica ‚figliuoli, figliuolanza' ‚kinder'), *u Stulićevu* (djeca), *u Vukovu, u Daničićevu* (dêtьca ‚proles').

a. *vidi* dijete *pod* a. *(Daj mu)* vina kruto vodena, kako se čini ditci. Korizm. 43ª. Posla zaklati svu djecu. N. Rańina 24ᵇ. mat 2, 16. Ali svak čas gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju. I. Gundulić 235. Radi toga ne daje se pričestenje djecam. A. Komulović 49. Sred Solima tako grada djeca kruha čim pitahu. P. Kanavelić, dubr. 10. U povojih mala dica raztrgnuta na tleh ležu. J. Kavańin 248ᵇ. Malana dica nisu dužni posta . . . obsluživati. A. Bačić 183. Starci, dica, ļudi, žene. V. Došen 48ª. Malu dicu izdirahu materam iz ruku. And. Kačić, razg. 7. U zbor dice nigda ne primajte 291ᵇ. Ostavļate đecu nepovitu. Nar. pjes. vuk. I, 483. Kad smo bili deca u ludosti. 2, 258. Lasno j' s decom mejdan dijeliti. 3, 30. Stare babe i đecu nejaku. 3, 256. Ludu decu od sedam godina. 4, 137. Đeca, budale i pijani pravdu govore. Đeca se čude svačemu, a ļudi ničemu. Đeca su nevjerna vojska. (Jer samo jedu i troše, a slabo pomažu). Nar. posl. vuk. 78. *(Drugari)* dijele se u veliku (odraslu) i malu čeļad ili djecu, momčad odnosno đevojčad i stariju čeļad. V. Bogišić, zbor. 71. Dijele se na djecu do 10te, na dječake i djevojčice do 15te *(godine).* 72. Dijele se prvo na đecu, koja se tim imenom sve dotle zovu dok muški ne stane sve poļske poslove raditi a osobito dok ne stane kositi; a ženske dok ne stanu se ‚djevičiti' t. j. ļepše haļine nositi. 72.

b. *vidi* dijete *pod* b. Dicu rodit i imati i ozvat se plodna mati. V. Došen 183ᵇ. Našlo se je mladića koji su od deset i od jedanajest godišta dicu činili. And. Kadčić 463. Porod podvežuje muža i ženu da po ļubavi rađaju dicu. 492.

c. proles, liberi, *vidi* dijete *pod* c. Slvškupi blagorodnuju si dêtьcu. Sava, sim. šaf. 3. Ni gospođi ženê tvojej ni dêci tvojej. Mon. serb. 22. (1234—1240). Anьdronikь z dêcomь . . . Branko kovačь z dêcomь. Deč. hris. 80. Bogoje i sь dêcami. 100. Da je mir meju nimi i ńih ostankom i ńih dicu. Mon. croat. 130. (1487). Djeca moja sa mnom jesu u odru. N. Rańina 134ᵇ. luc. 11, 7. Trojanin jošće bi Ankiz, ki božicu Veneru poļubi, i ima š ńom dicu. H. Lucić 191. Ditcu svoju u strahu božjemu uzdignuti budu. I. Bandulavić 267ª. Oca, braću, djecu, ostale sve rodjake pomozi. J. R. Gučetić 16. Prežene mu ženu i decu a zemļu uzme sebi. Star. 12, 35. (1712). Kim ne ostaše mužka dica. J. Kavańin 145ᵇ. Neće imati dicc. A. Bačić 56. Kakav otac takva dica. V. Došen 38ª. To otčina nije dika, kad mu dica nisu slika. 38ᵇ. Počešе gorko plakati, veće, nego da su jim Turci dicu poklali. And. Kačić, razg. 102. Cveće sam, cveće, dok ja nemam dece; kad uzimam dece, uvenu mi cveće. Nar. pjes. vuk. I, 302. U men' ima puno djecc. 1, 514. Ne slušaju đeca roditeļa. 2, 1. Veli ńima ostarjela majka: đeco moja, dva Voinovića. 2, 136. Veli ńima stari Jug Bođane: đeco moja, devet Jugovića. 2, 185. Da daš mene dece devetoro. 2, 268. Viknu Juže dece devetoro. 2, 287. Veselili se i od dece decu vi-

deli! Nar. prip. mikul. 57. Pozna deca gotove sirote. Nar. posl. vuk. 252. Ima petero djece. Vuk, nar. pjes. 3, 531. Ti si na krdu djece i u dúgu do ušiju. S. Ļubiša, prip. 265. Imajuć ženu i djecu o vratu. M. Pavlinović, rad. 22. Narodilo mu se djece puna kapa. 35. Vidi da mu ae nije nadati, da će od srca djece imati. V. Bogišić, zbor. 311. — *djecom zove i stariji mlađe:* Tad' govori protopop Nedeļko: Đeco moja, četiri čauša. Nar. pjes. vuk. 2, 191. Đeco moja, četrdeset slugu! 2, 422. Đeco moja, dvanaest delija! 2, 428. Alipaša Turcim' besjedio: Jeńičari, moja đeco draga! 4, 255.

d. *kao junaci. isporedi* dijete *pod* d, *i* djetić *pod* d. El ja vodim đece pod barjake porodice ļuta Crnogorca, pod barjake dece pet stotina. Nar. pjes. vuk. 2, 541. Tri stotine đece argatara. 3, 231. Dopadoše đeca Crnogorci. 4, 16. Jer se brdska đeca posilila, pa ne dadu carevih harača. 4, 19. No ne dadu đeca Martinići, no brańahu robļe od Turaka. 4, 115. Veselʼte se đeco Srbadijo! 4, 287. A za ńim je dvoje đece ludo, đeca luda, ema zmije ļute. 4, 507.

DJECOMOR, *m.* infanticida, *onaj koji ubija (mori) djecu. — Samo u Jambrešićevu rječniku* (decomor).

DJECOMORSTVO, *n* infanticidium, *ubijańe, moreńe djece. — isporedi* djecomor. — *Samo u Jambrešićevu rječniku* (decomorstvo).

DJECÒVODAC, djecòvoca, *m. vidi* djecovoda. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Jer ako deset tisuća dicovodaca imali biste u Krstu, dali ne mnoge otce. Blago turl. 117b. paul. 1cor. 4, 15.

DJECOVÒDITEĻ, *m. vidi* djecovoda. — *Samo u Stulićevu rječniku, u kojem ima i* djecovoditeļica *i* djecovoditeļski, *sve nepouzdano.*

DJECOVODITEĻČIĆ, *m. dem.* djecovoditeļ. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚vilis paedagogus'). — *sasma nepouzdano.*

DJEDOVÒDITEĻICA, *f. žensko čeļade koje vodi djecu. vidi* djecovoditeļ.

DJECOVÒDITEĻSKÍ, *adj.* paedagogius, *koji pripada djecovoditeļima, koji je po načinu djecovòditeļâ. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i adv.* djecovòditeļski. — *vidi* djecovoditeļ.

DJECOVÒDITI, djecòvodîm, *impf.* paedagogi munus exercere, *biti djecovođa. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i verbalni supstantiv* djecovođeńe (‚djecovodjeńe'). — *oboje sasma nepouzdano.*

DJECOVOĐ, *m. vidi* djecovoda. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Braniteļi, *(h)*raniteļi, naučiteļi, djecovodi i mešteri. B. Leaković, nauk. 309.

DJECÒVODA, *m.* παιδαγωγός, paedagogus, *onaj koji vodi, uči djecu, učitelj. — Složeno od osnova supstantiva* djeca *i glagola* voditi. *tako je i* djecovodac *i* djecovod. *sve su tri riječi načińene po grčkome. — U Belinu rječniku* 519b *i u Stulićevu.*

DJECOVÒĐĚŃE, *n.* paedagogia, *djelovańe onoga koji je djecovođa. — načińeno po ovoj zadńoj riječi. — Dolazi u Belinu rječniku* (djecovodjenje 549b) *i u Stulićevu.*

DJEĆAC, dječca, *m. mladić. — Samo (kajkavski* dečec) *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku* (‚juvenculus').

DJEĆAČIC, *m. dem.* dječak. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (dečačić ‚pupus').

DJĚČÁK, dječáka, *m.* puer, *djetić. — Akc. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* djěčáče, djěčáci. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* jak; ej *miješa se u č. — Dolazi od* XVII *vijeka po sjevernijem stranama našega naroda u istočnom* (dečak) *i u zapadnom govoru* (dičak); *u južnom govoru samo kod pisaca u naše vrijeme; između rječnika u Bjelostjenčevu* (dečak juvenis') *i u Vukovu* (dečak ‚puer' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* On je meni obrekal diklu dobrom vojom sa trista talirov a dičaka od Apatića kule sa dvisto groša. Starine. 11, 84. (1648). Dijele se na djecu do 10te, na dječake i djevojčice do 15te *(godine).* V. Bogišić, zbor. 72. Kad sam ja bil mali dičak. Jačke. 6.

DJEČÁRAC, dječárca, *m. djetić, momčić. — Dolazi (u kajkavskom obliku* dečarec) *u Bjelostjenčevu* (‚pupus') *i u Jambrešićevu rječniku* (dečarec kruto mal ‚pupulus').

DJEČÀRIJA, *f.* nugae pueriles, *djelo kakvo čine djeca, kakvo se ne pristoji odraslu čeļadetu. — Postaje od osnove glagola* dječariti, *kojemu nema potvrde, sufiksom* ija. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da nikakve dičarije u svomu dilovańu ne pokaza. E. Pavić, ogl. 362.

DJEČĚTINA, *f. augm.* djeca, *zla, nevrijedna djeca, isporedi* dječina, djećurlija. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* et-ina *pred kojijem se* c *mijeńa u č. — Dolazi u Dubrovniku od* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku.* Nemojmo ko opaka djećetina svevoļiti. B. Zuzeri 8b. Svevoļna djećetina nakupļena oko ńega omicali bi mu sve pet prsta put obraza, pitajući ga koliko ih je. 418a. Jele ne bijaše ni othrańena ni odgojena kako današńa djećetina u Gružu. M. Vodopić. tuž. jel. dubr. 1868. 220.

DJĚČICA, *f. dem.* djeca. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* ica *pred kojijem se* c *mijeńa u č. — Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Voltiģijinu* (dečica), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (dětьčica). Od ńega i ńegove dičice. Mon. serb. 415. (1442). Z gospodomь despoticomь Jelenomь i š ńejnomь dečicomь. 481. (1458). Koliko žalim moje Anđeline i moje dêčice. 518 (1476). Zbirajte starce, skupļajte dječicu. N. Rańina 37b. joel. 2, 16. Djetčica i mnoge žene bjehu pobjegli. Zborn. 87a. Poklaun videći dječicu pridragu. M. Vetranić 2, 221. Dêčica malahta krštati se imaju. Š. Budinić, sum. 45b. Djetčica malahna ne imaju zlijeh misli. M Divković, nauk. 18a. Iz limba drobne dičice. F. Glavinić, cvit. 13b. Duše one ditčice, koji su umrli. I. T. Mrnavić, ist. 23. Dječici obrana, mladosti pomoć, starcima razgovor. I. Đorđić, salt. XVII. Što godi dičice nađoše u Betlemu, sve pomoriše. F. Lastrić, od' 391. Oci i matere, sva vaša dičica naučiće dobro i zlo od družtva. ned. 352. Dičica od osam dana 376. Sitnoj dičici pomru roditeļi. 436. Dičica od sedam godina. A. Kanižlić, kam. 239. Godine pohodjahu a dječica rastijahu. Nar. pjes. bog. 206. Kad se nađete s vele dječice u tijesnu bitju. Đ. Bašić 129a. I dičicu bogu odgojiti. M. A. Reļković, sat. F4a. A imamo i sitne dičice. G2a. Dica, pače pri sisi dičica jesmo. I. Velikanović, uput. 1, 17. Što sam ja ńiovu dečicu obučavao čitati. D. Obradović, basn. 327. Puna barka šenice i popove dečice. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Đe se svekri kotlom biju, . . . zla dečica ožicama. 1, 306. Ja imam doma svoju gospoju i svoju dičicu. Nar. pjes. istr. 2, 60. Videvši ovo troje dečice. Nar. prip. vuk.2 230. Dječice! još sam malo a vama. Vuk, jov. 13, 33. Žalim to jadno dječice. S. Ļubiša, prip. 145.

DJĔČIJÎ, *vidi* dječji.

DJĔČIN, *adj.* puerorum, liberorum, *koji pripada djeci.* — *isporedi* djećińi, djećji. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* инъ *pred kojijem se* e *mijeńa u* č. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Prestalije bi im bilo život svoj misto dičinoga postaviti. E. Pavić, ogl. 98. U narodu žudioskomu nije bila obika po materi i ńe djedim i pradjedim koljeno dječino uznositi. S. Rosa 27b. Poznao sam dečina svojstva. D. Obradović, živ. 6. Pade listak dreńine usred čaše dječine. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Jabuka je dečina zabava. 2, 244.

DJĔČINA, *f. augm.* djeca. — *isporedi* djećetina, dječurina, djećurlija. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* ина *pred kojijem se* e *mijeńa u* č. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječńika u Stulićevu i u Vukovu.* Od nijedne vridnosti puka i dičine. Michelangelo. 33.

DJEČINSTVO, *n. vidi* djetiństvo. — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Marijo, koja jesi porodila spaseńe ǀusko Isukrsta i u ‚svoje' dičinstvo zavila ga si u uboge baǀine. P. Posilović, nasl. 75b.

DJĔĆIŃÎ, *adj. vidi* dječin *od čega postaje sufiksom* jь. — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* Ištući plačnim glasom blagosov i pomoć za nike ispraznosti dičińe. F Lastrić, ned. 410. Otac i mati dičińa. M. Dobretić 41 Od strane dečińe. A. T. Blagojević, kbin. 83. Jabuka je djećińa zabava. Nar. pjes. marj. 199.

DJĔČJÎ, *adj.* puerorum, liberorum, *koji pripada djeci.* — *isporedi* dječin, djećińi, djetiń, djetiński. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* ijь; c *pred* i *mijeńa se u* č, *te postaje oblik* dječiji, *ali u naše vrijeme često ispada* i *iz sufiksa.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* Šest hiljada dičjih glavica. A. Kanižlić, kam. 86. To je jedan tašti i dičji razlog. 493. Pak se spustiti na dičju hranu. M. A. Reǀković, sabr. 18. Hasna dečja. J Rajić, pouč. 3, 115. Plač robǀa i cilik dječji. S. Ǫubiša, prip. 89.

DJEČÚRIJA, *f. vidi* dječurlija. — *U jednoga pisca našega vremena.* Svekoliko na osvetu vrije, djećurije bijesna čorda vije. Osvetn. 4, 62.

DJEČÙRINA, *f. augm.* djeca. — *isporedi* dječurlija. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DJEČÚRLIJA, *f. augm.* djeca, *isporedi* dječina, djećetina, dječurija, djećurina. — *Postaje od osnove imena* djeca *sufiksom* jur-lija; cj *mijeńa se u* č. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čobanija, đečurlija. Nar. pjes. herc. vuk. 281.

DJĔD, *m.* avus, *očev ili materin otac.* — *U prva se vremena pisalo* dêdъ *(od ńegdašńega* dêdъ), *te je sad po južnom govoru* djed *(ercegovački* ded) *po istočnom* dȅd, *po zapadnom* dȉd. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dêdъ, *rus.* дѣдъ, *češ.* děd, *poǀ.* dziad, *a i lit.* dėdas, diėdas, *starac.* — *Osnova* dêd *postaje udvajańem (kao što biva kod djetińskijeh riječi) korijena* dȇ, *pri čem otpada krajńe* č. — *korijen* dȇ *postaje od indoevropskoga* dha *ili* dhi, *stsl. isti, vidi kod* dojiti. — *isporedi grč.* τήθη *(mj.* θήθη), *baba.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* did ‚avus'; *u Mikańinu:* djed, očov otac ‚avus'; djed, starac ‚senex, longaevus, confectus aetate'; *u Belinu:* djed ‚avus' 120a; *u Bjelostjenčevu:* ded *i did* ‚avus'; senecio, senex, aetate confectus, longaevus'; *u Jambrešićevu:* ded, stari ‚senecio'; ded po otcu, po materi ‚avus'; *u Voltiǰińinu:* djed, ded, did ‚nonno, avolo' ‚grossvater'; *u Stulićevu:* djed ‚avus, senex'; *u Vukovu:* djed, ded, ded, did ‚avus'; *vidi i kod* f; *u Daničićevu:* dêdъ ‚avus', *vidi i kod* e *i* g.

a. *s pravijem značeńem sprijeda kazańijem.* Kako vy je držaǀe dêdъ i otьcь mi. Mon. serb. 25. (1234—1240). Dragošь a dêdъ mu Ozrenь. Deč. hris. 4. Zapisanije i utvrъždenije dêda kraǰevьstva mi, svetago kraǰa. 66. Otac, mati, ded. Naručn. 63b. Djed i pradjed, otac i sin. M. Držić 180. Da je moj did i otac kupil. Mon. croat. 283. (1581). A i Suliman, car hrabreni, pradjed slavni moga djeda. I. Gundulić 294. Djed po otcu ‚avus paternus'; djed po materi ‚avus maternus'. A. d. Bella, rječ. 120a Zametnu se među carom i unukom nesklad, koji dida svoga metnu u tavnicu. A. Kanižlić, kam. 635. Baba veli: Gospodine, ja znam rod tvoj od starine; znado tvoga još pradida, a još boǀe tvoga dida; oca sam ti dobro znala. V. Došen 235a. Da baba oli did drži na krstu svoga unuka. M. Dobretić 42. Po materi did to jest materin otac. M. Dobretić 496. Djed ‚der grossvater'. V. Bogišić, zborn. 381. Djed ‚avo'. 384. Moga oca ili majke mi otac djed mi je. 384.

b. auctor gentis, *onaj od kojega je poteklo cijelo pleme, cijeli narod.* Mudar človik biše prav Izraela did *(Abraham).* Đ. Baraković, jar. 46. Bog zakle se Abramu našem djedu. I. Đorđić, uzd. 191.

c. *pl.* djedi, djedovi, majores, *uopće oni (dańe od oca) od kojijeh ko ishodi bez obzira koliko su koǰena od ńega dańeko, ńegovi stari.* Darova našimь pradêdomь i našimь dêdomь. Mon. serb. 4. (1198—1199). Zakoni, i v ńih su vsagda živili i ńih dedi. Zak. vinod. 81. Dila vaših didi . . . mojoj se besidi izreći ne daju. H. Lucić 257. Jes u mene čoha novijeh, koje mi su djedi derali. M. Držić 406. Prut kraǰevski, njekad ki je u rukah mu djedim bio, ńemu je sad štap na ki je tešku staros naslonio. I. Gundulić 376. U državeve djede naše stavno usadi. I. Đorđić, salt. 141. Neka se sadašńi vitezovi mogu ogledati kano u zrcalo u *(h)*rabrenita vojevańa svoji*(h)* dida i šukundida. And. Kačić. razg 1. Koga pismice radno didovi slušaše. M. Katančić 62. E te žeǰa obuzela na banove, na đedove. Nar. pjes. vuk. I, 90.

d. *star čovjek uopće, starac. ovako se zove od štovańa, ali gdjekad i za rug.* Sad je vrime da se vidi, što u sopri čine didi. V. Došen 164b. Bog ubio stare djede koji ǀube stare bake. Nar. pjes. vuk. I, 187 Posija dede po dolu dińe. I, 297 Majde nečeš, stari dede! I, 435. Zavadi se baba i ded; neće da zbore. Nar. pjes. herc. vuk. 232. Starih bab i ded pod meč obraćati. Nar. pjes. istr. 2, 108 109. Izado jedan ded, sijed kao ovca. S Ǫubiša. prip. 14. Svakoga čovjeka koji je od ńega stariji naziva u govoru stricom počitańa radi, a tako i žensku strinom, ako li su odveč stari i sijedi, djedom ili bakom. V. Bogišić, zborn. 383.

e. *tako se zvao* XIV *i* XV *vijeka (patarenski) biskup u Bosni. vidi* F. Rački, bogumili i patareni, rad. 10, 183 *i Daničićev rječnik kod* dêdъ. Dêdь Miroslavь. Mon. serb. 69. (1305—1307). Vь dni episkupьstva i nastavnika i sьvrьšiteǀa crьkvy bosanьskoj gospodina dêda Radomêra. 253. (1404). Prêdasmo gospodinu dêdu i ńegovêmь strojnikomь i vsoj crьkvi bosanskoj. Spom. sr. 50. (1404). Na toj postavismo svȕdoke i sreditoǀe vêre našo dêda bosanskoga i š ńimь 12 poglavitijeh krьstijanь. Mon. serb. 461. (1458).

f. *čeǰade ńekako prevučeno u poklade.* U Risnu na hijele poklade obuku se nekoliko momaka u kožne haǀine izvrnuvši dlaku napoǀe, nakite se

različnijem repovima i drončima i objese niza se zvona; jednoga obuku u ženske haljine i dadu mu u naručje kao povijeno dijete; ovi se momci zovu ‚đedovi', a onaj u ženskijem haljinama ‚dedova baba'. Oni idu po varoši čitav onaj dan skačući, grleći babu i ljubeći ňu i dijete, i tako zbijajući šmijeh; za ňima pristane sila djcce koja viču: ‚bu đede! bu baba!' Vuk, živ. 18—19.

g. ime muško. XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dêdь. Mon. serb. 13. (1222—1228).

h. *ime nekijem travama: a)* carduus acanthoides L., *stričak, stric, vražji stric, osat. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. Djed, rus. дѣдюшникъ (cirsium), дѣдовникъ, дѣдъ, дядовникъ (carduus), poļ. dziady (rubus frut.), carduus L. B. Šulek, im. 64. — *b)* krîvî djêd, bellevalia pallens Vis. *u Srbiji u niškom okrugu. (štampano* kriv ded). S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.

i. mensis, *mjesec, kad se kazuje koliko je malome djetetu.* U Risnu kad se kazuje koliko ima malome djetetu, vele da ne vaļa reći: tri ili četiri ‚mjeseca', nego mjesto mjeseca reku ‚deda'. Vuk, rječ. 122a.

k. *ime mjestima: a) manastir prije našega vremena.* Djedь. S. Novaković, pom. 132. — *b)* vis u Goliji do Krsca. V. Ļešević.

DJĒDA, *vidi* djedo.

1. DJĒDAK, djětka, *dem.* djed. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje se po značenu ne razlikuje od* djed.

2. DJĒDĀK, *m.* bilka (iz reda kompozita), raste najobičnije u žitu. M. Ružičić. — *isporedi* djed *pod* h.

DJĒDBA, *f. vidi* nadjedba. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DJĒDE, *vidi* djedo.

DJEDĒTINA, *m. augm.* djed. — *Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* ot-ina. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Otud ide đedetina kako paň. Nar. pjes. petr. 1, 305.

DJEDIČAN, djedična, *adj.* hereditarius, *djedinski, baštinski. — U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano, jer se č ne da opravdati.*

DJEDIČTVJE, DJEDIČTVO, *n.* hereditas, *djedina, baština. — U Stulićevu rječniku. — oboje sasma nepouzdano, vidi* djedičan.

1. DJĒDIĆ, *m.* heres, *onaj kojemu ostaje od koga baština, baštinik, našļednik. — isporedi* djedinić, djedinik. — *Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* ić*, po čemu bi prvo značeńe bilo: djedov potomak. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дѣдичъ, *češ.* dědic, *poļ.* dziedzic. — *Dolazi do* XVIII *vijeka gotovo samo kod pisaca čakavaca, s toga nema južnoga oblika nego u rječnicima. između ovijeh nahodi se u Mikašinu* (djedić), *u Bjelostjenčevu* (dedić), *u Stulićevu* (djedić).

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* Težaci, kada vidiše sina, rekoše meju sobom: Ovo je didić; hodite da ga ubijemo, i jimiti ćemo baščinu ńegovu. Bernardin 27a. mat. 21, 38. Od koga vrjemena didić mladahan jest, ništar nî razlučen od sluge. N. Rańina 25b. paul. gal. 4, 1. Da kagodire gospoda prevelike harače, uroke i rabote nakladaju, napokon zlo poginu, ńih imenje do tretoga didića ili udržnika ne dojde. Postila. r2b. Da bi imel biti didić ovoga svita. Anton Dalm., nov tešt. 6. paul. rom. 4, 13. Ki su didići milosti i života. Kateh. 1561. D3b. Vazeo nas jest za sinove, naslêdnici i dêdići cesarastva nebeskoga. Š. Budinić, sum. 18b. Bližnik si i didić baščine te viran. Đ. Baraković, vil. 152. Sin slobodne, didić pravi od otčeva svega blaga. jar. 37. Da emo didići raja. I T. Mrnavić, ist. 49. Da budeš didić i prijamnik onoga testamenta. Michelangelo. 13. Ufaj stanovito jemati odpuščenje grihov i napokon vikovńi život z didići novoga i prislatkoga zakona ńegova. P. Radovčić, nač. 204. Nas za didiće obra svoje. A. Vitaļić, ist. 143b. Pravi Marije sin didić raja jest. L. Terzić 60. Ki krjeposti svê velike svojim didićem ostaviše. J. Kavańin 121a.

b. *na nekijem mjestima kao da znači vlastelin, plemić.* Ty vsi sutь dedići vladanê otočьskomu. Starine. 13. 206. (1250). Vsemirь iže bê dedičь vladanju knežьja otočьskoga. 207. Po starih didići' plemenit vlastelin. Đ. Baraković, vil. 10. Pustoša sva plače prez svojih didića. 35. Svitli ga duž klada kako no od grada pravoga didića. 110. I ostalih nij' didića, koji sjaše posrjed vića. J. Kavańin 104a. — *u Poļicima u Dalmaciji* djedić *se je razlikovao i mańe je bio nego* vlastelin: I prijaše Poļičane svi jedinьno i zapovidiše svim plemenitimь vlastelem i didićem i kmetićem i vlašićem: ki koli bi s Turci pošli na vojsku ili s marьtolosi, da didićь ima se uhititi i vlasteličićь i obisiti, a gibuće sve u općinu a bližńemu plemenšćina; a kmetićь i vlašićь da se ima uhititi i obisiti, a imanja ńegova polovina općini a polovina gospodinu ńegovu. i na ovoj zgora pisano prijaše tako vlasteličić, tako didićь, tako kmetić. Stat. poļ. ark. 5, 247. Učiniše po četiri vlastele i četiri didiće za tri misece. 247. Dogovoriviši se svi plemeniti vlasteli i plemeniti didići sa svim pukom. 310. Budući se dotakla nepristojna rič do poštovanoga vojvode Stipana Stazića i ńegove poštovane kuće, da nije didić, i svrhu toga učinismo zbor didićski na Kozjaku i otvorismo statut i nađe se po statutu i po znanje svega zbora didinskoga, da jest Stazić pravi poštovani brat didić i da su od ńegova plemena bili i do sada poštovani suci. 315. Poštovani vlasteli i poštovani didići. 318.

2. DJĒDIĆ, *m. seoce u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 386.

DJĒDIĆI, *m. pl. ime mjestima: a) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Dedići. Pregled. 18. — *b) seoce u Ercegovini u kotaru trebińskom.* Statist. 124.

DJĒDIĆSKÎ, *adj. koji pripada djedićima, koji se sastoji iz djedića (vidi* djedić *pod* b). — *Dolazi prije našega vremena.* Svrhu toga učinismo zbor didićski na Kozjaku Št. poļ. ark. 5, 315.

DJĒDIĆSTVO, *n osobina, stańe onoga koji je djedić. — Postaje od osnove imena* djedić *sufiksom* ьstvo. *a)* hereditas, *u konkretnom smislu, kao djedina, baština. — dolazi jedan put* XVI *vijeka.* Plaća vêčńega života . . . koji život možemo nazvati blaženstvo baštine ili dêdićstva. Š. Budinić, sum. 167b. — *b)* nobilitas, *stańe onoga koji je* djedić *(pod* b). — *dolazi* XVII *vijeka.* Potvrda didićstva Stazića. Stat. poļ. ark. 5, 315.

1. DJĒDIN, *adj. koji pripada djedu, djedov. — Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* inь. *isporedi* očin. — *Dolazi od* XIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dêdinъ). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Obećavaju se vam gostemь dêdinêmь mi i očinêmь i mojimь. Mon. serb. 25. (1234—1240). Prêstolь dêdinь i otьcinь. Domentijan[a] 116. Tako mi očine i dedine duše. Mon. serb. 528. (1481). Dedine nečistoće naslednik. Š. Kožičić 43a. Što ga je Rusija kao prestolnog princa i naslednika očina i djedina priznala. Sr. nov. 1834. 110. — *b)* avitus,

koji pripada djedovima, koji od ńih polazi. Prêpisane dêdinê naše zemļe. Mon. serb. 38. (1253). Drže svoju staru didinu plemenščinu. Mon. croat. 172. (1499).

2. DJĔDIN, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Dedin. Pregled. 10.

1. DJĔDINA, *f.* bona avita, patrimonium, hereditas, *ono (osobito dobra) što je čije zato što je bilo negovijeh djedova, starijeh, pa i uopće što kome od koga ostaje, ako mu ovaj i nije djed. isporedi* 2. baština *pod* 1. — *Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* ina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dědina, *češ.* dědina, *pol.* dziedzina. — *Između riječnika nahodi se u Vrančićevu* (didina, baština ‚patrimonium'), *u Mikalinu* (djedina, baština ‚hereditas'; djedina il' očinstvo ‚patrimonium, bona avita vel paterna'), *u Belinu* (‚patrimonium' 547b—548a; ‚hereditâ, l' havere che lascia il morto dell' havere' 368a), *u Bjelostjenčevu* (dedina ‚patrimonium, hereditas'), *u Stulićevu* (djedina ‚haereditas'), *u Daničićevu* (dědina ‚bona avita'). *a)* bona avita, patrimonium, *ono što je čije, jer mu je ostalo od starijeh njegovijeh.* Obnovihъ svoju dědinu i bolьše utvrьdihъ . . . i vьzdvigohъ pogibьšuju svoju dědinu. Mon. serb. 4. (1189—1199). Moja dedina vsa budi vь crkvь. Starine. 13, 207. (1250). Dijoklitiju i Dalьmaciju, otьčьstvo i roždenije svoje, istovuju dědinu svoju. Domentijan[a] 23 Ča je naša didina i otažbina. Mon. croat. 180. (1500). Da didinu ili hižu iskrńega našega himbeno ne išćemo. Kateh. 1561. B1a. Ostavit rod i djedinu vlaštitu svoju. A. Gučetić, roz. jez. 88. Svu tvoju didinu s onimi si stratila. F. Vrančić, živ. 48. Jaoh, ali se ma djedina meni otimļe sad pod silu. I. Gundulić 564. Porodiše se u gradu . . . koji bješe ńihova djedina po materi. I. Đorđić, ben. 10. — *b)* hereditas, *ono što uopće kome ostaje od koga.* Jer sin rabin neće biti dilnik didine. Bernardin 35b. paul. gal. 4, 30. Mi smo držani kako istini i pravi sinovi i baštinici ńih uzdržat i shraniti ovu otaca naših pridrazijeh djedinu. A. Gučetić, roz. jez. 65. Ovo je baštinik, hodite, ubijmo ńega i imati ćemo didinu ńegovu. I. Bandulavić 7a. mat. 21, 38. Kakono otac pokle su mu se rodili sini, ne zapušća jih, da hrani jih, uzdviže jih . . . i napokon daje jim didinu. P. Radovčić, ist. 15. — *c) u prenesenom smislu: raj je ļudima djedina, ļudi su (izraelski narod) božja djedina itd. isporedi* baština *pod* 1, *e).* Ta isti ima vazda jednu dobru vrst, veće se ne boji božjega suda, ni smrti, ni dijavla, stanovit je i ufan nebeske didine. Postila. S 1a. Dat nam djedinu svijeh svojijeh nebescijeh dobar. B. Gradić, duh. 83. Neprijateļi naši hoće nas pogubiti i didinu tvoju zatrti. I. Bandulavić 44a. esther. 13, 15. Kada istinim načinom gredu s ovoga svita na nebesnu didinu svoju. P. Radovčić, nač. 82. Didinu tvoju *(božju)* on *(David)* vlada. A. Vitalić, ist. 2a. Tijem ne budeš slavna raja, ni od nebeske gor djedine, nu vječnoga dionik vaja. ost. 26. — *d) pravo i način kojijem se dobiva ono što od drugoga ostaje.* Nima didine u kraļestvi Isukrstovi ni božjem. Bernardin 29a. paul. eph. 5, 5. Ne da ńemu didine u ńoj. Anton Dalm., nov. tešt. 180. act. ap. 7, 5. Ki su zvani u vičnu didinu. Bernardin 41c. paul. hebr. 9, 15. Koji zvani jesu do vječne djedine. N. Rańina 80a. paul. hebr. 9, 15. Nijedan razbojnik neće vlisti u didinu. Kateh. 1561. D 5b. Za djedinu zemļu imat će. I. Đorđić, salt. 117. Za djedinu djeci dô je *(zemļu).* uzd. 201. Ov isti grih vsi ļudi po didini imaju. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgov. Ku *(zemļu)* imijaše po didini prijeti. 2, 152b. paul. hebr. 11, 8. Koji smo od Adama grih po didini uzdržali. Kateh. 1561. F 4b. Pri Lehu ńih carstvo nije po didini. I. T. Mrnavić, osm. 44. Grih istočni jest oni, s kim se svi rajamo i imamo ga kakono po očinstvu ili po didini od prvoga otca našega Adama. nauk. 1702 25. Zvani jeste da blagosov djedinom uživate. N Rańina 150a. 1petr. 3, 9. — *e) prvo značeńe pod a) širi se i na mjesto, kraj gdje se ko rodio, gdje su mu djedovi živļeli; postojbina, zavičaj. isporedi* baština *pod* 4. Skupista vojsku veliku i pojdosta od svoje didine. Dukļanin 3. Jedan od gradof didine tvojih tetacih jest, od kih kolina ti jesi. P. Zoranić 54a Osib podan i priveden od rodbine zajedno i didine dostojan bi da bude gospodin Faraunov. Ivan trog. 23a. Nijedan prorok prijat jest u didini svojoj. 23b. *(Govori Prijam o Ahilu):* Sinu Ektoru ukop dade, u kraļestvo moje i odsla, tužna i mene u dom klade i k didini mojoj posla. I. Zanotti, en. 37. — *f) ime mjestima. aa)* Dedina, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 66. — *bb)* Dedina, *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 127. — *cc)* Đedina, *ńiva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1874. 262.

2. DJĔDINA, *m. augm.* djed, *isporedi* djedetina. To začuo star djedina. Nar. pjes. vuk. I, 295. Govorio star djedina. I, 296.

DJĔDINAC, djêdînca, *m.* heres, *baštinik, djedić.* — *Postaje od osnove imena* djedina *sufiksom* ьcь. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku u koji je iz onoga uzcto.* Ovi jest djedinac od raja nebeskoga. B. Kašić, nasl. 68.

DJĔDINA RIJĔKA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 92. — *Dolazi kao plemićsko prezime* xv *vijeka u latinskom spomeniku.* Katherina filia Stephani de Dedina Reka. Starine. 5, 124. (1483).

DJĔDÎNCI, Djêdinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176.

DJĔDÎNČEV, *adj. koji pripada Djedincu. — U Stulićevu rječniku.*

DJĔDIN DÔ, Djêdina dôla, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Djedindol. Statist. 15. — *zove se i* Djedov do *koje vidi pod b).*

DJĔDINIĆ, *m. baštinik, djedić.* — *Postaje od osnove imcna* djedina *sufiksom* ićь. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka u između rječnika u Mikalinu (kod* djedić*) i u Stulićevu.* Dionik će bit i didinić od vječne slave. B. Kašić, nasl. 252.

DJĔDINÎK, *m. baštinik, djedić. isporedi* djednik. — *Postaje od osnove adjektiva* djedin *sufiksom* ik. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* 368a *i u Stulićevu.* Budući služen, milovan i poznan kano djedinik i gospar svijeh bogastva očinijeh. Misli. 58.

DJĔDINÎKOV, *adj. koji pripada djediniku. — U Stulićevu rječniku.*

DJEDINITI, djedinim, *impf.* heredem instituere. *ostaviti (koga) djedinikom, djedićem. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* djedinovati *s istijem značeńem. — oboje nije sasma pouzdano.*

DJEDINOVATI, djedinujem, *impf. vidi* djediniti

1. DJĔDÎNSKÎ, *adj.* avitus, *koji pripada djedovima, koji polazi od djedova. — Postaje od osnove adjektiva* djedin *sufiksom* ьskъ. — *Dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka.* Jedno mnenje naše dedinsko. Mon. croat. 282. (1580). Rodi se na de-

dinska kraljevstva cesaru sin Josef. P. Vitezović, kron. 201. On prifati i iste krstjane ńima davši didinska ogńišta. Nadod. 134. Ke *(pleme)* uzmnožnijeh puno žeļa po djedinskijem stupim hodi. P. Sorkočević 588b, 589a.

2. DJĚDÎNSKÎ, *adj.* hereditarius, *koji pripada djedini.* — *Postaje od osnove imena* djedina *sufiksom* ьskъ. — *Dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* Kadi hotijaše imiti blagoslov po didinskoj pravici. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 155. paul. hebr. 12, 17.

3. DJEDINSKI, *adj. koji pripada djedićima, koji se sastoji iz djedića. s ovijem značenĕem dolazi prije našega vremena u jednom primjeru, ali može biti da mješte* n *treba čitati* ć. *vidi* djedić *pod* b. Svega zbora didinskoga. Stat. poļ. ark. 5, 315.

1. DJĚDÎNSTVO, *n. djědina. po postańu bilo bi ime apstraktno (vidi* 1. djedina *pod d), ali obično dolazi s konkretnijem značeńima koja su kod* djedina — *Postaje od osnove imena* djedina *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* 368a *i u Stulićevu.* Za to mu poda gospodin djedinstvo. N. Rańina 201b. ecclesiastic. 44, 26. Zakratiti didinstvo ili prćiju svomu porodu. Stat. poļ. ark. 5, 318. Ove takove i tolike grihe jesu vsi naši prvi stari otci prinesli i dosvršili, ko po didinstvu udržimo od ńih. Anton Dalm., ap. d4. U Cipar, gdi bi didinstvo Barnabe. F. Glavinić, cvit. 205b. Biše ostala gospoja od očinstva i didinstva. B. Kašić, is. 89. Dali dosta, srećo huda, djedinstvo otet' mĕ ne bi ti? I. Gundulić 391. Imamo uživanje našega didinstva. I. T. Mrnavić, ist. 49. Na djedinstvo oni tvoje svi jedini tebe zovu. G. Palmotić 1, 107. Prijati će didinstvo sinov božjih. P. Radovčić, nač. 219. Navlastito privodi človika na vičńe didinstvo. ist. 15. Ki na žare i na karte svĕ djedinstvo zaigraše. J. Kavańin 441b. Sime ńegovo dobi didinstvo. J. Banovac, blag. 144 Bi li jim zato mogli roditeļi zakratiti didinstvo oli prćiju? Ant. Kadčić 437.

2. DJEDINSTVO, *n.* aetas decrepita, *najveća starost.* — *Postaje od osnove adjektiva* djedin *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Mladost, muštvo, starost i didinstvo. F. Glavinić, posl. 11.

DJEDITEĻAN, djediteļna, *adj.* hereditarius, *djedinski, baštinski. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DJĚDNÎK, *m. baštinik, djedić. — isporedi* djedinik. — *Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* ьnikъ. — *Dolazi krajem* xv *i* xvi *vijeka.* Sih dan govoril jest nam po sinu kojega včinil jest didnika oda fsega. Bernardin 7a. paul. hebr. 1, 2. Ako smo sinove, dake i didnici. N. Rańina 152b. paul. rom. 8, 17. Bog nas otac čeka kako to sfe sinove i djednike . . . Božji nas sin čeka kako no bratju i sobom zajedno djednike. B. Gradić, duh. 83.

DJĚDO, *m. hyp.* djed. *govori se i* djéda *i* djéde. — *isporedi* djeko. — *Akc. se mjeńa u voc.* djědo. — *Dolazi od* xviii *vijeka (u voc.* djedo *što se ne zna, jeli od nom.* djedo *ili* djeda*) a nije u nijednom rječniku.* Što je toj, babe? Što je komu drago, djedo. (D). Poslov. danič. 122. Otъ dedi svojego. Rad. 1, 182. (1762). Na ńemu je ostarjeli dedo. Nar. pjes. petr. 2, 421. Jal' na nanu jal' na stara dedu. 2, 432. Didi ćemo holbu vina, on se hoće oblokati. Jačke. 47. Nešto si se zamislio, dedo. P. Petrović, gor. vijen. 110. Više ti, djedo, možeš pokvariti. S. Ļubiša, prip. 263.

DJĚDOJÊVCI, Djědojevâcâ, *m. pl. ime ńekakvu mjestu* xiv *vijeka. dolazi u jednom spomeniku iz onoga vijeka i otale u Daničićevu rjčńiku* (Dědojevьci). *Selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa* među Dedoevci i među Drenoovce na veliky hrastъ. Sr. ļetop. 79, 54. (1381).

DJEDOL, *m. ime muško. — Dolazi* xiii *vijeka i u Daničićevu rjčńiku pisano* Dědolь; *a još* xi *vijeka u latinskoj knjizi.* Dedullum. Mon. hist. rač. 135. (1080). Dědolь. Mon. serb. 13. (1222—1228).

DJĚDOMÎR, *m. muško ime. — Dolazi* xi *vijeka u latinskom spomeniku.* Filio suo Dedomiro. Mon. hist. rač. 129. (1080).

DJEDOMIRIĆ, *m. prezime. — Dolazi (pisano* Dědomirišь) xiii *vijeka i u Daničićevu rjčńiku.* Sь poklońenijemь kneza Drьžimira ot bratije jego Dědomirišьs. Mon. serb. 32. (1247).

DJEDOSLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Djedoslavu. pred* ļ *ispalo je* v. Deč. hris. 54.

DJEDOSLAV, *m. ime muško. — Dolazi* xiv *vijeka i u Daničićevu rjčńiku* (Dědoslavь). Dědoslavь Hrьsovićь. Deč. hris. 52. Bratь mu Dědoslavь. 53.

DJEDOŠ, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Deč. hris. 90.

DJĚDOV, *adj.* avi, *koji pripada djědu. isporedi* djedin. — *Između rjčńika nahodi se u Vrančićevu:* ‚avitus' didovo *(sic), u Mikaļinu* (djedov djed), *u Belinu* 120a, *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (dědovь). Prěstolь dědovь i otьcinь. Mon. serb. 48. (1261). Unuka ime z didovim sklada se. I. T. Mrnavić, osm. 23. Unuk fali didove šlivike. J. S. Reļković 380. — djedova baba, *vidi* baba *pod* 6, *d) i* djed *pod* f. — Djědova brâda, *f.* euphorbia spinosa L. *vrsta mliječera, bukavac, peraća. — u naše vrijeme u Dubrovniku.* Brada djedova, euphorbia spinosa L. B. Šulek, im. 28.

DJĚDOVAC, djědôvca, *m.* pulsatilla pratensis Mill. *ńeka bilka, sasa. — U naše vrijeme.* Dedovac, anemone pulsatilla. u Ļeskovcu i drugijem mjestima. M. Đurović.

DJĚDÔVAN, djědôvna, *adj.* avitus, *koji pripada djedovima. — isporedi* djedovski. — *U Jambrešićevu rječniku* (dedovni ‚avitus') *i u jednoga pisca našega vremena.* Ako se bude naturio na djedovnu ujčevinu. S. Ļubiša, prip. 242.

DJĚDÔVCI, Djědovâcâ, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 19.

DJĚDOV DÔ, Djědova Dôla, *m. ime mjestima. a)* ‚Dědovь Dolь', selu je Orahovcu koje Grgur sin Vuka Brankovića dade Hilandaru išla međa ‚na Dědov Dolь'. Glasn. 11, 142. (1399—1408). Đ. Daničić, rječ. — *b) selo u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 41. *vidi* Djedin Do. — *c) planina u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 27.

1. DJĚDOVINA, *f. vidi* djedina. — *Postaje od osnove adjektiva* djedov *sufiksom* ina. — *Dolazi od* xviii *vijeka a između rječńika u Stulićevu i u Vukovu* (‚hereditas avita, patrimonium avitum'). *a) ono što je čije (osobito dobra) jer mu je ostalo od starijeh, vidi* 1. djedina *pod a).* Da osvojim ravnu Italiju što no nam je didovina stara. And. Kačić, razg. 122a. Na Loznicu hoću udariti, na Loznicu, moju dedovinu, koju mi je dĕde osvojio. Nar. pjes. vuk. 4, 239. Bježte, Turci, Šamu i Medini de no vam je đedovina stara, ne gazite moje babovine. Nar. pjes. petr. 2, 352. On mi sjedi na djedovini. S. Ļubiša, prip. 166. Od otaca naslijeđeno imańe zove narod očevinom ili djedovinom. V. Bogišić, zbor. 22.

— *b) pravo, način po kojem što kome ostaje od djedova. vidi* djedina *pod d).* Održao ovo kraljestvo po djedovini ili ti po očinstvu. J. Matović 31. — *c)* patria, *mjesto gdje su djedovi živ|eli, otaĝbina, postojbina. isporedi* djedina *pod e).* Kad odvitak starca Noja bisno nadu holost svoja, grad visoki da sazide da k nebesom po ńem iđe . . . i nek beden od visine slava bude djedovine koja silu tu osnova. V. Došen 12b. Ńihova je didovina srbska zemļa. And. Kačić, razg 3a. — *d)* majores, genus, stirps, *kao kolektivno ime, djedovi, pa i koļeno, pleme.* Al' da linac ne zažali, misleć da se š ńim našali*(h),* sad ću ńega uzdignuti gdi će slavu dostignuti, svoje pleme kada vidi . . . Početi ću iz daleka, radosnije da dočeka takvu slavnu didovinu i kolina svoga cinu. V. Došen 211b. Svi ste došli iz propasti, jedan gori od drugoga, vrag od vraga otca svoga; koji tebe vrag izmini bit će gori još općini neg' opaka sva starina, i pogana didovina. 235a. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina, i kako se šukundidi zvaše, tako narod koji putovaše. M. A. Reļković, sat. K7b.

2. DJĚDOVINA, *f.* carlina acaulis L. *vieka trava, kračak, kravļak.* Djedovina, carlina acaulis L. B. Šulek, im. 68.

3. DJĚDOVINA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Djedovini. Sr. nov. 1863. 352.

DJĚDÔVSKÎ, *adj.* avorum, avitus, *koji pripada djedovima. — U Stulićevu rječniku.*

DJED-POTOK, *m. ime vodi u Hrvatskoj. dolazi* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* Ad rivum Ded potoka nomine. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 18. (1209).

DJEDSTVO, *n.* aetas decrepita, bona avita. — *Postaje od osnove imena* djed *sufiksom* ьstvo. 1. *najveća starost, isporedi* 2. djedinstvo. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sedam vikov ili dob čovičanskih: 1. otročje, do sedam let . . . 7. prestarenje, maturstvo ili didstvo od 70 do skončanja života. F. Glavinić, cvit. 451a.

2. *djedina, djedovina. isporedi* 1. djedinstvo. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Razsipajuć djedstvo i stan. J. Kavańin 48a. Djedstvo sve da svoje preprostrano, blagovito, družbi Isusa darovo je. 180b.

DJEDÙŠINA, *m. augm.* djed. — *Dolazi samo u zagoneci (u istočnom obliku* dedušina). U našega dedušine trideset i dve kožušine, p' opet mu se rebra vide. *odgonetļaj: luk.* Nar. zag. nov. 122.

DJEJANIK, *m. vidi* djejate]. — *Postaje od glagola* djejati *sufiksom* nikъ. — *Dolazi (pisano* deanik*) u istoga pisca u kojega ima i* djejate]. — *Nije narodna riječ, vidi kod* djejati. Ki bi bili . . . deanici, nastojnici ili sridostatnici te simonije. Š. Budinić, ispr. 143.

DJEJAŃE, *n.* actus, *djelo, djelovańe.* — *Verbalni je supstantiv od glagola* dȇjati *(vidi* djejati*) i postaje od* dȇjan *osnove part. praet. pass. sufiksom* ije, *kod kojega i obično ispada.* — *Nije narodna riječ, vidi kod* djejati. — *Dolazi* XVI *vijeka u pisaca čakavaca u kojijeh je jezik pomiješan s crkvenijem; mj.* ȇ *ima* e *i* i. Kako je v dejanji apostol. Korizm. 4a. Da ńihova rič i dijanje radi ńih nevere što dale to huje bude. Postila. M 4a. Dijanije apustolsko. Anton Dalm., nov. tešt. 171b. Uzdrži u sebi dvoje dejanje ili dvoje dilo. Š. Budinić, ispr. 3. Da se ne zamiri ničta u licu ni u dejanju il' gibanju tila ńegova. 12. Stradanja za zlo dejanje i zlo činenje. 97.

DJEJATEĻ, *m.* auctor (facinoris), *onaj koji čini koje zlo djelo, rukostavnik.* — *Postaje od glagola* djejati *sufiksom* teļь. — *Nije narodna riječ, vidi kod* djejati. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka koji miješa s narodnijem crkveni jezik.* Ako on koji čini i diluje to dilo nije ‚prvi i glasni ‚deatej' toga dila, ta nije proklet. Š. Budinić, ispr. 120.

DJEJATI, (djejem), *impf.* facere, *činiti.* — *Dolazi samo u starijem obliku* dȇjati; *trebalo bi da je po južnom i zapadnom govoru* dijati, *a po istočnom* dejati, *ali nema potvrde ni da je u starija vremena bila narodna riječ, a nije ni u naša kako ni ostale riječi koje iz iste osnove potječu.* — *Postaje od korijena* dȇ *glagola* djeti *sufiksom* a *pred koji se umeće j radi zijeva. u prezentu nema toga sufiksa:* dȇju *(nema potvrde mlađemu obliku* dȇjem). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dȇjati, *rus.* дѣять, *češ.* dȉti, dȇji, *pol.* dziać, dzieję. — *Dolazi u prva vremena u knigama pisanima crkvenijem ili mješovitijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dȇjati). Sego radi moļu i mil se dȇju *(vidi kod* mio). Domentijanb 119. Pripadaje i mili se dȇje kь vladicě mojemu Hristu. Mon. serb. 114. (1348). — *negativni impt.* ne dȇj, ne dȇjte *znači: pusti, pustite:* Ne dȇjte mene iti, ne trьpļu bo lišenja syna mojego. Domentijanb 38. Samь vь tvoju otьideši keliju i ne dȇj mene vь tišině duhь svoj kь gospodu otьdati. 201.

DJEJE, *n. djelo.* — *isporedi* djejańe. — *Postaje od osnove glagola* djejati *sufiksom* (je). — *Nije narodna riječ, vidi kod* djejati. — *Dolazi u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka u kojega ima i drugijeh ovakijeh riječi iz crkvenoga jezika.* Po dȇjih ńega. Korizm. 29b.

DJEJSTVO, *n* actio, efficacia, *djelovańe, korist.* — *Postaje od osnove glagola* djejati *sufiksom* ьstvo. — *Nije narodna riječ, vidi kod* djejati. — *Dolazi u knigama pisanima crkvenijem ili mješovitijem jezikom.* Vь jedinoj voļi i hotěni i dȇjstvě. Glasn. 24, 232. (1349). Dȇjstvo ‚efficacia': imatь i ina dȇjstva (‚srce od slijepoga miša'). III. jahrb. *(Wiener jahrbücher der literatur)* bd. 53. anz. bl. 116. Đ. Daničić, rječ.

DJÉKO, *m. hyp.* djed. *isporedi* djedo. — *Akc. se mijeńa u voc.* djéko. — *Postaje od okrńene osnove* dje (dȇ) *imena* djed *sufiksom* ko. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ah moj diko, bane Čidomire! And. Kačić, razg. 30b. Deko, jesi li čitav? D. Obradović, basn. 210.

DJÉKIĆ, *m. prezime (Djekov sin).* — *u Lici.* J. Bogdanović.

1. DJĚLÂČ, *m. vidi* djeļar. — *Dolazi samo u Mikaļinu rječniku:* Djeļar, djelač koji djela ‚faber lignarius qui levigat' 68b.

2. DJĚLÂČ, divisor, distributor, *onaj koji dijeli, djelitej.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DJELÁČI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Delači. Schem. segn. 1871. 73.

DJELAČIĆ, *m. dem.* dijelak. — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DJELAČITI, djelačim, *impf. dijeliti.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DJELÀĜIJA, *m. onaj koji dijeli, djelilac, djelitej.* — *Postaje od glagola* dijeliti *turskijem sufiksom* ģija (ģi). — *U Vukovu rječniku u kojem (kod* đelaģija*) ima i primjer iz narodne pjesme:* Donesoše blago i oružje, pa dogovor zgodni učiniše: za oružje što je ko uzeo, a u blago vrgli đelaģije, ne dijele brojem ni esapom, uo kalpakom Rospića Štefana.

DJĔLALAC, djĕlaoca, *m.* operator, *koji djela, radi. dolazi uz adverab* zajedno *kod jednoga pisca* XVIII *vijeka koji tako hoće da prevede latinsko* cooperator, *onaj koji zajedno radi, pomoćnik. — Načińeno je od* dĕlal *osnove part. pract. act. glagola* djelati *sufiksom* ьсь. Ma je slobodna stvar biskupom ļude podobne pomoćnike i zajedno dilaoce imati. I. Ančić, vrat. 210.

DJĔLAN, djĕlna, *adj.* profestus, *o danu u koji se radi, težatni. — isporedi* djelatan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ja djelujem i djelni i nedjelni dan. S. Rosa 66ª.

DJĔLÂŃE, *n. supstantiv verbalni od glagola* djelati. — *Postaje od osnove* dĕlan *part. praet. pass. sufiksom* (i)je. — *Dolazi* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dilanje, činjenje posla ‚actio, operatio'; dilanje, tesanje ‚dolatio, laevigatio'; dilanje, udilanje ‚caelatura'), *u Bjelostjenčevu* (delańe, v. delo), *u Voltigijinu* (dilańe ‚lavoro' ‚arbeiten', n.), *u Stulićevu* (djelańe ‚opus, operatio, officium, munus'), *u Daničićevu* (dĕlanije ‚actio'). Vъzvrъže sebe kъ dĕlanju takovago ustrojenija. Mon. serb. 558. (1613). Skoro će svrha biti i drugoga dobroga dilanja. A. Georgiceo, nasl. 20. Dan s'i noć ne boji protezat dilanje. 120.

DJĔLÁR, *m.* operarius, *onaj koji što djela, radi; poslenik, rabotnik. — Postaje od osnove glagola* djelati *sufiksom* arь. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Nosite klak i kami i drijevje i pržinu da djelari ne stoje. Zborn. 36ª. ark. 9, 146.

DJELATAN, djelatna, *adj.* profestus, *o danu u koji se radi, težatni. — isporedi* djelan *i* djelatnik. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* dan delatni, težačni, posleni dan ‚dies feriatus, dies ferialis, dies negotiosus, dies actionis'. 2, 65ª.

DJĔLATEĻ, *m.* qui facit, factor; operarius, *onaj koji djela, čini uopće, a u osobitom smislu poslenik, rabotnik. — Postaje od osnove glagola* djelati *sufiksom* teļ. — *Nije riječ narodna, nego je uzeta iz crkvenoga jezika — Dolazi u knigama pisanima crkvenijem ili mješovitijem jezikom od* XIII *do* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚operarius, artifex, opifex, auctor, sculptor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (dĕlateļь, operarius'). *a) uopće onaj koji čini, izvršuje, vršitel.* Božьstvnyhъ evangelskyhъ zapovědějь dĕlateļije. Mon. serb. 569. (1411). Budite delateļi riči. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159ᵇ. jac. I, 22. Kâ tobom davcem poznasmo tvoriteļna, tobom dilateļem izvršimo. M. Alberti 356. — *b) poslenik, rabotnik.* Dĕlateļь vinograda Hristova. Stefan, sim. šaf. 12. Dostojan jest delateļ mazde svoje. Korizm. 31ᵇ. Vinograd svoj predast drugim delateļem. 40ª. Ja sam trs istini, a otac moj delateļ jest. Anton Dalm., nov. tešt. 156ᵇ. joann. 15, 1. Ako uzdrži plaću ili mito (‚mĕto') rabov ili delateļev svojih. Š. Budinić, sum. 38ᵇ. Ovi jesu služiteļi i delateļi božji. 51ª.

DJELATEĻAN, djelateļna, *adj.* efficax, *o stvari koja dokučuje, izvršuje ono na što je namijeńena; probitačan, hasnovit. — Postaje od osnove imena* djelateļ *sufiksom* ьnъ. — *Nije narodna riječ. — Dolazi u pisca* XVI *vijeka u kojega ima i drugijeh riječi iz crkvenoga jezika i u Stulićevu rječniku* (‚actuosus, efficax' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).* Molitva kipuća, delateļna. Naručn. 97ᵇ.

DJELATEĻNICA, *f.* res efficax, operaria. — *Postaje od* dĕlateļьn *osnove adjektiva* djelateļan *sufiksom* ica. — *Nije riječ narodna.*

1. res efficax, *dolazi kod jednoga pisca* XVI *vijeka kao apozicija imenu* žeļa *sa značeńem: ona koja dokučuje ono na što je namijeńena. isporedi* djelateļan. Veličastvijem velike žeļe udiļne, jedine, nenasitime i svršeno delateļnice. Š. Budinić, ispr. 43.

2. operaria, *poslenica, rabotnica. u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DJELATEĻNIK, *m. vidi* djelateļ. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DJĔLATI, djĕlâm, *impf.* facere, agere, laborare; fabricari; dolare, sculpere; admonere. *prvo je značeńe: činiti, a iz ńega su se ostala (drugo i treće još u praslavensko doba) razvila. — Postaje od* dĕl *osnove imena* djelo *sufiksom* a. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dĕlati ‚laborare', *rus.* дѣлать, ‚facere, agere, perficere, laborare, afficere', *češ.* dĕlati ‚facere, agere, laborare, fabricari, exasciare'. *poļ.* działać ‚facere, agere, afficere'. — *Narodna je riječ samo kod čakavaca i možebiti kod ńekijeh zapadnijeh štokavaca.*

a. facere, agere, laborare. — *s ovijem značeńem između rječnika nahodi se u Mikaļinu* (dilati, činiti dilo, činiti poso ‚operari, agere, opus facere, laborare'), *u Bjelostjenčevu* (delati, poslovati, raditi, rukotvarati, rabotati ‚laborare, operari, opus facere, laborem et operam impendere, operam dare, laborem et operam insumere, studium et operam imponere, conferre, facere, fatigare et in labore se frangere'), *u Jambrešićevu* (delati ‚laborare, operari'), *u Voltigijinu* (dilati, delati, djelati ‚lavorare, travagliare, operare' ‚arbeiten'), *u Stulićevu* (djelati ‚facere, efficere, producere, operari'), *u Daničićevu* (dĕlati ‚laborare'). *a) činiti uopće. obično je objekat ime apstraktno.* I ono podobnoje iscjeļenije da djelajetъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. Znamo, ere ļubećim boga sva se dilaju (‚omnia cooperantur') u dobro. N. Ranina 204ª. paul. rom. 8, 28. Povedi ga u dom tvoj da ti djela hitrosti u domu tvojemu. Zborn. 30ª. star. 5, 99. Veliku čast gospodinu markezu delahu. Mon. croat. 4. (1546). Pred strahom ńih rubeži ke nam delahu bežali smo. 18. (1546). Tko dilat odluči ča malo razumi, pritilo ne ruči, zač dobit ne umi. Đ. Baraković, vil. 66. Sveti po veri pridobihu kraļestva, delali su pravdu. F. Glavinić, cvit. XVII—XVIII. Sva dobra dilati. A. Georgiceo, nasl. 334. Da u gradu kakvi zanat dila. M. A. Reļković, sat. L 1ᵇ. Za gorom je Koruna vojvoda, niš ne dila, neg robi divojke. Nar pjes. istr. I, 60. Ča si, Mare, letni dan delala? 2, 36. Ča delaš, mladiću? Nar. prip. mikul. 75. — *b) s objektom poļe,* colere, *raditi, težiti.* Poļe dilat. J. S. Reļković 4. — *c) bez objekta,* laborare, operari, *djelovati, raditi.* Jedna molećih, druga branećih, a treta delajućih. F. Glavinić, cvit. XIII. Od glasa prvih noćnih petehov do zore rukami dilaše. F. Glavinić, cvit. 208ª. — *d) bez objekta,* efficacem esse, *u prenesenom smislu, djelovati, raditi ńešto korisno.* Bog jest on ki va vas dela. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 87. paul. philipp. 2, 13. Vira i ļubav u najsvetijoj svetińi dilaju otajnim načini. A. Georgiceo, nasl. 345.

b. fabricari, *graditi, zidati.* Ako se po ńekojemь grĕhu nanese pogorĕti manastyrju, otroci da pomagaju dĕlati. Mon. serb. 98. (1330). U torńijeh u kamenu djelanijeh. Zborn. 154ª. Polača biše dilana od driva evanisa. Aleks. jag. star. 3, 307. Hrastovi samar, djelan vuhovito. J. Kavańin 417ª.

c. dolare, sculpere, *vidi* djeļati. — *s ovijem značeńem nahodi se u Vrančićevu rječniku* (dilati ‚dolare') *i u Mikaļinu* (dilati, tesati ‚laevi-

gare, dolare, polire; caelare, incidere'; dilati, izdilati, kako ti udilati jedan stup ‚caelare, incidere'; *ima s ištijem značeńem i oblik* djelati *kod* djeļati), *u Bjelostjenčevu* (dilam, 2. v. hoblam, 3. v. svetlam) Ishodi gorě na delani kami zabodeni što ima try rogovi. Mon. serb. 127. (1347). Pariž dělaše kučmu. a drugi sin dělaše bat. Troj. prič. ark. 9, 122. Otac ńegov djelaše idole. Zborn. 37b. Tko li će mramor djelati prilike da čini. M. Vetranić 1, 113. Isikita je taka, da ni ogań ńe pohititi ne more, ni želizo dilati ne more. Aleks. jag. star. 3, 299. Trpezu kamenu, grozde u ńoj dilane. P. Hektorović 35. Drvo djelat da se stavi. P Kanavelić, iv. 567. Još djelano ime ostaje, prikosila smrt a oba je. J. Kavańin 80a. Strugat glave i dilati zbice. M. A. Reļković, sat. 13b. Ako koje kameńe nijednim načinom ne da se dilati, rizati, sići. I. Velikanović, uput. 1, 88.

d. admonere, *svjetovati, opominati, koriti.* — *kao da ima ovakovo značeńe u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Ja sam ga svistila i dilala (mati dijete) al' uzalud'. ‚Neka me kara, svituje i dila'. J. Grupković.

DJĚLATNĬK, *m.* dies profestus; operarius. — *Postaje od* djelatın *osnove adjektiva* djelatan *sufiksom* ikъ.

1. dies profestus, *težatnik, težatni dan. isporedi* djelatan. — *s ovijem značeńem dolazi (možebiti samo kod kajkavaca)* xviii *vijeka (u Bjelostjenčevu rječniku* delatnik) *i u naše vrijeme.* U svetac teže nego u djelatnik *(u stubičkoj župi i u hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 596.

2. operarius, *poslenik, rabotnik. u l'oltigijinu rječniku* (delatnik ‚artiere, artigiano' ‚arbeiter').

DJĚLAVAC, djělâvca, *m.* qui facit; operarius. — *Postaje od osnove glagola* djelati *sufiksom* av-ьcь. — *Dolazi* xvi *i* xvii *vijeka u knjigama pisanima čakavskijem govorom i u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* delavec). *a) uopće, onaj koji djela, čini.* Sveti Grgur Thaumaturg, t. j. delavac čudes. F. Glavinić, cvit. 372a. — *b) poslenik, rabotnik.* Odlučismo, da ako bude hotil knez Gabrijel ča kadi zidati na svojem delu, da mu ima dati knez Gašpar onoliko delavcev svojih ļudih. Mon. croat. 258. (1556). Oni koji ovako i ove riči pripovidaju jesu pravi krivi lažńivi proroci, antikrsti i dijavļi sluge i delavci. Postila g3b. I vinograd svoj poda drugim delavcem. F. Glavinić, cvit. 442a.

DJELAVAN, djelavna, *adj.* (dies) profestus, negotiosus, *težatan (o danu). isporedi* djelatan. — *Postaje od osnove glagola* djelati *sufiksom* av-ьnъ. — *Dolazi u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka i u čakavskoj narodnoj pjesmi našega vremena.* U djelavni dan. F. Glavinić, svitl. 49. I va svete nedeļe i va dnevo delavno. Nar. pjes. istr. 6, 41.

DJĚLCE, *n. dem.* djelo. — *Postaje od osnove imena* djelo *sufiksom* ьce. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka (po zapadnom govoru* dilce). Meni će dosti biti, ako ti dilce ovo moje kakvo takvo povo|no primiš. I. Zaničić xvi.

DJELEŠCE, *n. dem.* djelo. — *Postaje od starinske osnove* děles *imena* djelo *sufiksom* ьce; s *pred* ь *mijeńa se u* š. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Vinac od cvića duhovnoga, to jest dobrih dilešca. A. Kanižlić, utoč. 243.

DJĚLILAC, djělioca, *m. vidi* djeliteļ. — *Postaje od* dělil *osnove part. praet. act. glagola* dijeliti *sufiksom* ьcь. *mješte* ь *u nom. sing. i u gen. pl.* (djělilâcâ) *stoji* a, *u ostalijem padežima ispada bez traga, a* l *na kraju sloga mijeńa se u* o. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Sveti Ivan lemozinijer a naški djelilac. M. Divković, bes. 318b.

DJĚLILO, *n. stvar koja dijeli. vidi* dijeliti *pod* 1, b, *b) i* c, *b).* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima s ištijem značeńem i* djelište *i* djelištvo. *ovo je zadńe nepouzdano*

DJĚLILOVAC, Djělilôvca, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 61.

DJĚLIMICĚ, *adv.* ex parte, partim, *kad se ističe da što biva ne kod čega cijeloga nego samo kod jednoga ili više dijela, dijelom. isporedi* djelomice, *od čega postaje tijem što se o mijeńa u* i *po asimilaciji prema i što za ńim stoji.* — *Dolazi u naše vrijeme u južnijem stranama našega naroda.* Blago, što sam djelimice uštedio od plate. S. Ļubiša, prič. 11.

DJĚLIŠTE, *n. vidi* djelilo.

DJELIŠTVO, *n. vidi* djelilo.

DJĚLITEĻ, *m.* divisor, distributor, largitor, *onaj koji dijeli. isporedi* dionik, djelilac, djelač, djelaģija. — *Postaje od osnove* dělі *glagola* dijeliti *sufiksom* teļь. — *Dolazi kod pisaca* xvii *i* xviii *vijeka (u svijem je primjerima značeńe prema* dijeliti, 1, e) *a između rječnika u Vrančićevu* (delitel ‚divisor'), *u Belinu* (‚distributor' 267a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* delitel ‚distributor, divisor, partitor, dispensator, promus, promus condus, parcarius'), *u Jambrešićevu* (delitel ‚divisor, distributor'), *u Stulićevu* (‚dispensator' divisor). Bože, dilitelu od proštenja. B. Kašić, rit. 176. Isus, dilitelj zdravja. J. Banovac, blag. 251. Dilitelı blaga nebeskoga. A. Kanižlić, utoč. 390. Almoštva dilitelja Ivana slidaše. A. I. Knezović 181.

DJĚLITEĻAN, djělitêļna, *adj.* dividendus, distribuendus, *koji treba dijeliti.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DJĚLITEĻICA, *f. žensko čeļade koje dijeli. isporedi* djeliteļ *od čije osnove postaje sufiksom* ica. — *Dolazi* xvii *vijeka (u primjerima je značeńe kao kod* djeliteļ), *a između rječnika u Belinu* (‚distributrix' 267a). Dilitelica svih milosti. J. Banovac, blag. 163. Ona je dilitelica milosti i darova božjih. A. Kanižlić, utoč. 23.

DJĚLIV, *adj.* dividuus, *koji se može dijeliti.* — *U Stalićevu rječniku.*

1. DJĚLO, *n.* actus, actio, facinus, negotium, officium, opus, res; acta; genus, *što ko čini, uopće shvaćeno ne samo u pasivnom nego i u aktivnom smislu, u koliko se misli i na način kojim onaj ono čini, stańe ńegovo pri tom.* — *Akc. je u gen. pl.:* djêlâ. — *U južnom govoru stoji* jo *mjesto ńegdašńega* ê *(u crecegovačkom* dj *mijeńa se u* đ: delo), *u istočnom* e: dělo, *u zapadnom* i: dilo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dělo, *rus.* дѣло, *češ.* dělo *i* dílo, *pol.* działo. — *Najlakše je pomisliti da postaje od kor.* dē *(indoevr.* dha) *glagola* djeti *ili* djesti *sufiksom* lo; *tako misle i Fick* (vergl. wörterb der indogerm. sprachen 2, 587) *i Daničić* (osn 119. kor. 107). *ali po Miklošiću* (steigerung und dehnung. 21. vergl. gramm. 1^2, 137) *to ne bi moglo biti radi litavskoga* dailė ‚kunst', dailus ‚zierlich' *i staropruskoga acc.* dylan ‚werk', *jer bi u indoevr. korijenu ovijeh riječi bilo* i *a ne* a. — *Radi oblika treba pomenuti: a) da se u knjigama pisanijem crkvenijem jezikom nalaze ńeki padeži od (staroslovenske) osnove* dělesъ: Dobryhъ dělesъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 204. Svěsi pomysli i dělesa. Stefan, sim. šaf. 22. — *b) da kod starijih*

pisaca ima gen. pl. djel *ne samo nego i* djèlî: I glas dili mojih prostri se široko. M. Marulić 8. Ljubav, i brez dili ufanje i vira jest platno, na gnili koje se opira. H. Lucić 281. Nigdar se odreka nisi dobrih deli. Đ. Baraković, jar. 84. Vrhu svih dili njegovih. I. Ivanišević, kit. 134. — *c) da je na nekijem mjestima muškoga roda kao da je nominativ* djel, *ali to treba shvatiti kao pogrešku:* Pozriv naši dili ki su umiljenstva. M. Marulić 27. Osvetiti željah dile brezsrdčene. I. Zanotti, en. 10. Ovo konac dilov Prijama bi. 37. — *d) pogreška je i što se gdjegdje nalazi loc. pl.* djelah: Vjekovita kad i cijela nisu u grobijeh neg u djela'. J. Kavanin 29a. U svijeh djelah tvojijeh spomeni se od napokonijeh. J. Matović 75. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* dilo ‚negotium; opus'; *u Mikalinu:* djelo *i* dilo ‚actio, operatio; opus'; *u Belinu:* ‚effectus' 284b; ‚negotium' 305b; ‚opus' 429b; ‚officium' 522a; ‚operatio' 525a; *u Bjelostjenčevu:* delo *i* dilo ‚opus, labor, actio, actus, opera, studium'; *u Jambrešićevu:* delo ‚labor, opus'; *u Voltiđijinu:* delo *i* dilo *i* djelo ‚lavoro, opera, azione, travaglio' ‚arbeit, that'; *u Stulićevu:* ‚opus, operatio, actus, opera'; *u Vukovu:* ‚facinus'; *u Daničićevu:* dêlo opus'.

1. actus, actio, facinus, *sa značenjem kako je sprijeda kazano, ali kad se samo jedno čini, koje kad je učinjeno, i djelo je svršeno. uz to se ima često obzira, koje je ili kakvo je djelo.*

a. *uopće* Sizi obeta da sê nikakorê nikimьre delomь i nikimьre konьcemь da sê ne reši Mon. serb. 29. (1240). Ako izьnademo hoćemo imь učinitь kako smo i druzêmь zlêmь uzь dêlo učinili. Spom. sr. 1, 42. (1402). Vidivši djela Isukrstova. N. Ranina 14a. mat. 11, 2. Evo plaća njega s njim i djelo njegovo prid njim. 17b. isai. 40, 10. Tač jn bog plati kako je ne djelo. M. Vetranić 1, 105. Mukom svakom za to dilo čičati će tvoje tilo. P. Hektorović (?) 134. Za koja li djela nočno si prije zore na drumu zasjela? M. Držić 445. Duša po delih prime zaedno s tilom. Aleksandr. jag. star. 3, 313. Da bi koji god s toga dêla mogao imati ku god šćetu. Š. Budinić, sum. 38b. Šetam, gledam, spjevam milo, nu je zaludu svako dilo. I. Gundulić 223. U svakom djelu i stvoru supротivna i nemila. G. Palmotić 2, 80. Ah prokleti nevjerniče u sva dila! 2, 121. Plemenitu diklu ljubit a kroz prike smeće i boje čačka i pleme ne pogubit, djelo u sebi protivno je. 2, 308. Nareditі će sva svoja dila osobito pazeći ono. P. Radovčić, nač. 26. Zapriči ti njihova dila. I. P. Marki 53. Znati će se tada i viditi svakolika dila svakoga čovika. F. Lastrić, ned. 15. Da se *(car)* ostavi oniju dila, po kojima se carsko ime pogrduje. A. Kanižlić, kam. 252. Marija kako bješe s uzrastom prišla na spoznanje i razabrala, što su djela udatbe, što li djevičanstva. S. Rosa 26b. Zašto da mu kažem dila, pravda bi ga pogubila. V. Došen 118a. Što me se je, veli, dolatila, kad znam i čud i nezina dila? M. A. Rejković, sat. D 4b. Uzela si grdna rabra, i mladića i nezrela koj' pokriva tvoja dela. Nar. pjes. herc. vuk. 244. Silni u djelima. Đ. Daničić, jer. 32, 19.

b. *naznačuje se kakvo je djelo: a) adjektivom. aa) s moralnoga obzira. aaa) kad je djelo moralno dobro, najčešće stoji adjektiv* dobar: Hotijući mi naših prvih naslidovati dobra dila. Mon. croat. 55. (1428). Vi brižni u staros grijehe vaše plaćate, kad bi brijeme *(bilo)*, od dobrijeh djela da platu, čas i pokoj imate. M. Držić 823. Ostavju vam veliko moje podvige i dobra moja dila. Aleksandr. jag. star. 3, 320. Čovjek tada, ki bi prija suh prut, z dobrijeh djela zene. I. Gundulić 238. Meni misli boles daju, er zaplatit dobrijem dili stotijem djelom, jaoh, ne mogu teške duge, zlobu mnogu. 246. Svim dobra dela jesu od potribe. F. Glavinić, cvit. xvii. Dobročincim našijem daj prošteńe od grijeha, u dobrijem djelima naprjedak za malo vele im ndijeli. I. Akvilini 346. Dobro djelo ‚actio honesta'. A. d. Bella, rječ. 525a. Zaviknost ol' ti jedno skupljeńe od dobri dila običajni. M. Zoričić, cvit. 132. Sveta Hema koja posli velike pokore i puna dobri dila pođe s ovoga svita u slavu nebesku. And. Kačić, razg. 12. Dobra dila: 1) mrtva, 2) živa, 3) umrtvena. Ant. Kadčić 351. A još ni to nije dobro dilo. M. A. Rejković, sat. E6b. Po sačuvanju i bižanju od griha i po dobrima dilima. B. Leaković, gov. 96. Na prestolu Hristovome gdino stoje dobra dela i hristjanske zadužbine. Nar. pjes. vuk. I, 145. — *od drugijeh adjektiva dolazi u primjerima:* blag: O vsakomь dêlê blazê. Mon. serb. 5. (1198—1199). — bogoljuban: Koliko je mańe imao bogoljubnih dila. A. Kanižlić, kam. 66. Jeda bi u njima uzbudio ovo dilo bogoljubno. M. Zoričić, osm. v. — bogu ugodan: Dila bogu ugodna diluje. A. Kanižlić, kam. 394. S dobrom odlukom, ne da te ljudi fale, nego da učiniš dilo bogu ugodno. fran. 258. — častan: Djelo častno ‚facinus egregium'. A. d. Bella, rječ. 117a. Sva dobra djela i častna imaju se ubrojiti. J. Matović 296. — izgledan: Djela izgledna ‚opere esemplari'. A. d. Bella, rječ. 293b. — izvrstan: U rajskoj strani, gdje od višnjega svi smo zvani doć izvrsnijem po djelima. B. Bettera, pjes. 23. Negova izvrsna djela koja činjaše kako čovjek. Đ. Bašić 60a. — krepostan: Činiti kripostna dila. P. Radovčić, nač. 5. Bjeguće vrijeme od života kreposnijem djelima napuńivat. B Zuzeri 5b. Činjaše ovakova kripostna dila. M. A. Rejković, sabr. 7. S molitvam, postima, milostinom i s ostalijem krepostnijem djelima. T. Ivanović 60. — lijep: Ovi kralj imade lipo ime, ali dila još lipša. And. Kačić, razg. 24. — pošten: Pošteno djelo ‚actio honesta'. A. d. Bella, rječ. 525a. Slava i pošteńe božje, komu se svako dilo pošteno, brez otrnje grija učińeno posvetiti i prikazati ima. And. Kačić, razg. 1. — pravedan: Pak se priporuči bogu i Mariji, da ti dade i pomoć, da ono dilo pravedno dovršiš. J. Banovac, razg. 23. Kad čovjeka smrt nađe, ništa sobom ne ponese, već skrštene bele ruke i pravedna dela svoja. Nar. pjes. vuk. I, 137. — svijestan: Te to li je svisno dilo, da vas trbuh vaš obori? V. Došen 149b. — Gdi je cijena i gdi plata, ne od zlata, neg od dili vjernih, trpljih, bogomilih? J. Kavanin 337b. — *bbb) zla se djela naznačuju adjektivima:* zao: Noj ćemo zla djela na glavu postavit. M. Vetranić 2, 351. Da zlim djeli moje duše u napreda već ne trujem. J. Kavanin 402b. Jer kad čini kako god zlo dilo. M. A. Rejković, sat. C3a. Koji zlima dilima iskrne jesu smutili. I. Velikanović, uput. 3, 100. Nije ga (grijeha) u jelu, već u zlu delu. Nar. posl. vuk. 213. — gori: Dilo čini mnogo gore. V. Došen 137a. — zloban: Ne daj, što bi pravda bila, za tolika zlobna dila. J. Kavanin 66a. — grešan: Želi skriti sebe i sva grješna djela. I. V. Bunić, mand. 20. — grub: Djelo gruho ‚turpe facinus, foede factum'. J. Mikalja, rječ. 69a. — hud: Pitajuć proščenje, i ne šćedeć truda za grišno življenje i za dila huda. P. Hektorović 66. Na hudo koje si djelo se pripravil? I. Gundulić 187. Mene majka i bije i kara i ni s kakva huda dela moga. Nar. pjes. vuk. kovč. 54. — hudoban: Jure se čini djelo hudobno. N. Ranina 19a. paul. 2thess. 2, 7. — klet: Ostavi djela kleta. N. Marči

33. — kriv: Prije zna svijetna kriva djela *(bog)*. J. Kavanin 537b. — opak: Milo djelo ostaviti, premda opako. J. Kavanin 5b. Opako djelo ‚pravefactum'. A. d. Bella, rječ. 525a. Da se grešnici razstave s opacijem djelima. I. M. Mattei 47. Tlačiti opakijem djelima ńegove prisvete zakone. Misli. 11. Opako djelo naumio je uraditi. S. Ljubiša, prip. 263. — pogrdiv: Ono dilo pogrdivo. Ant. Kadčić 80. — potišten: Djelo potišteno ‚actio vilis'. A. d. Bella, rječ. 131a. — prijek: Tere za sve bi gledana od tisuću ljubovnika, viku lipos tva izbrana ne učini djela prika. I Gundulić 269. Nijedno priko djelo izvršit vik ne krati. 302. Bog sam more djela prika svojim mogućstvom pretvoriti. J. Kavanin 8b. — prijekoran: Prikorno djelo ‚actio vilis'. A. d. Bella, rječ. 131a. — rdav: A *(Turci)* mene su zazlobili kleti, ne s rdava djela ničesvoga. Osvetn 2, 19. — sramotan: Sramotno djelo ‚actio vilis'. A. d. Bella, rječ. 131a. — taman: Živuć kao zvijer u brlogu, gnusoba me s tamnih dila bješe svega priklopila. I. Gundulić 227. *(Neće)* ni svijetloga svoga imena tamnijem djelom pocrniti G. Palmotić 2, 385. Tamno djelo ‚maleficium'. A. d. Bella, rječ. 454a. Što se kori tamno dilo. V. Došen 250a. Da sažeže trohu tamnih dila mojih. Ant. Kadčić 386. — vražji: Vražje djelo ‚prave factum vel dictum'. A. d. Bella, rječ. 254a. — *bb) s kojega mu drago obzira, i s moralnoga, ako kod toga ima ńešto osobito.* hrabren: Djelo hrabreno ‚facinus egregium'. A. d. Bella, rječ. 117a. — istinit: Murmurajući suprot dilima istinitim. F. Lastrić, ned. 420. — junački: Junačko djelo ‚facinus egregium'. A. d. Bella, rječ. 117a. — plodan: Brez koga razuma ne more nikad dila plodna učiniti. M. Dobretić 72. — slobodan: A vrhu ńe vedra čela viđaše se kruna sjati i od slobodnijeh bijeg djela u kamenu dragom stati. P. Kanavelić, dubr. 7. — svijetao: Položih učiniti svitlo delo na službu božiju. Mon. croat. 128. (1486). — viteški: Viteško djelo ‚facinus egregium'. A. d. Bella, rječ. 117a. ‚opus egregium'. 525a. Ovo ńegovo za pošteńe tila Isukrstova viteško dilo. A. Kanižlić, kam. 34. Kada Izraelićani razumiše vitežko dilo Jonatino. And. Kačić, kor. 152. — besvijestan: O ńimi prisudivati djelo je besvijesno. S. Rosa 78a. — krvan: Da zla kralja ne zakolju, da ne učinim krvno dilo. G. Palmotić 1, 76. Da za novce to krvno dilo učinite. M. A. Reljković, sabr. 43. — lud: Ludo delo zašto jest mali grih F. Glavinić, svitl. 7. — malovrijedan: Malovridno činit dilo. V. Došen 223b. — naopak: Nenavidnim to je milo, naopako činit dilo: žive rade pokopati a pokojne izkopati. V. Došen 133b. — nemio: Prođite se dila nemiloga. And. Kačić, razg. 296b. — nesmotru: Nesmotrna djela tvoreći. I. Đordić, ben. 188. — neustrpljiv: Zarad najmańeg jednog dila neuztrpljiva. M. Zoričić, osm. 79. — smioni: Padši dole na kolina pred nogama duhovnika, spovijedat ću djela smina. J. Kavanin 67b. — vrlo: Tlačih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh, na vrla se djela spravih, sram poplesah, boga ostavih. I. Gundulić 224. — bistar: Znano to jest oli po ispovidi oli po osudi oli bistru dilu. Ant. Kadčić 312. — čudan, čudnovit, divan: Ovijem đivnim *(divnim)* i čudnim đelom těši nas. Š. Budinić, sum. 8b. Bog načinom čudnovitim čudnovita dila čini. V. Došen 224b. — mao: Malo djelo ‚actiuncula'. A. d Bella, rječ. 117a. — mučan: Obratiti ga biše djelo mučno. B. Kašić, fran. 9. — rukotvoran: Djelo rukotvorno ‚per manus exerceri'. A. d. Bella, rječ. 234a. — težak, trudan, lak, ugodan: Trudna dila tim su ugodna, i najteža laka tebi. I. Gundulić 297. Djelo trudno ‚opus arduum'. A. d. Bella, rječ. 525a. — *b) zamjenicama* taki, takovi *itd.* Pedepsati takvo dilo, gdino jedne rad linčine mnoga vojska širom gine. V. Došen 245a. Ostavite vi takova dila koja bogu nigda nisu mila. M. A. Reljković, sat. C8b. Koja hasna s otakvima dili? E8b. Kakvo rilo, takvo dilo. Nar. posl. vuk. 125. Redovnici nijesu još u takova djela brođili. S. Ljubiša, prip. 213. — *c) genitivom apstraktnoga imena uz koji može biti i prijedlog* od. *nije posve narodno.* Odvrzimo jur djela tamnosti. N. Ranina 13a. paul. rom. 13, 12. Vi koji u djelijeh nepravde slijedite. N. Dimitrović 57. Gospodovat puke uzmnožne, s bojem činjt sve podložne, djelo je vječne dike i slave. G. Palmotić 2, 187. Sva dila pravde i dobrote daju veselje. P. Radovčić, nač. 77. Najviše od jakosti djelo 'e, snižit srgba naših ogań. J. Kavanin 350a. Ako 'e djelo od vrijednosti mrijet cijeć kralja. 352. Nejma dila od kriposti učińena u liposti. V. Došen 254b. Odbacimo dila tmîná. M. A. Reljković, sat. A7a.

c. naznačuje se potańe, ‚koje' je djelo a) imenom apstraktnijem u gen. uz koji padež može biti i prijedlog od. Dilo dobra umrtja. P. Radovčić, nač. 1. Djelo činim izpovisti. J. Kavanin 51a. Dila ljubavi iskrńemu našemu činimo. A. Kanižlić, kam. 842. Lupežtva tamnog' dilo. V. Došen 108b Ova djela dobročinstva. J. Matović 382 Premda projde djelo grijeha. 498. Djelo od izbavljenja i odkuplenja človečaskoga. Š. Budinić, sum. 8b. Ovo prvo djelo sveti naučitelji zovu djelo od stvorenja. M. Orbin 9. U djelijeh je od ljubavi veće straha, neg ufańa. G. Palmotić 2, 51. Tko bi prijat na oprošće brez kijeh djela od milošće. J. Kavanin 341b. Ova i djela od čudesa u krjeposti svôj imaju. 503a. Dajući mn vrijeme i prigodu da djelima od krepôstî viteških svoju smrt ljepše uresi. B. Zuzeri 423ab. Ono dilo od boja. Ant. Kadčić 80. Potičući voju na dila od spasenja. 166. — *s osobitijem značeńem dolazi u teologičkom jeziku s gen. imena* milosrđe, *triju bogoslovnijeh kreposti, imena* skrušeńe, kajańe, pokajańe, bogoljupstvo *itd.* Dilo milosrdja vrlo ljubeći. I. Bandulavić 80a. Dila tilesnoga milosrdja . . . Dila duhovnoga milosrdja. Azbukv. 1690. 14. Čini se dilima vire, ufańa, ljubavi i redovništva krstjanskoga. F. Lastrić, ned. 105. Podstiti i činiti druga djela bogoljubstva. J. Matović 185. Koliko je ńemu drago ovo djelo milosrđa. 384. Po dilu od pravoga skrušenja. P. Radovčić, nač. 36. Da ga čini začeti dilo od bogoljubstva i od skrušeńa. Ant. Kadčić 245. Pet je dila poglavitih jednoga krstjanina: 1) dilo od vire, 2) dilo od ufańa, 3) dilo od bogoljubstva, 4) dilo od skrušeńa izvrsnoga. 5) dilo od skrušeńa neizvrsnoga. 380. Molimo za ńega, jere je djelo od ljubavi. J. Matović 438. — *vidi i kod* f. — *b) adjektivom:* Ne listo lipotom života i obraza, da i duševnimi dili lipa bišе. Aleksandr. jag. star. 3, 275. Ovdi nidno krilo rodjaka moga ni', milosuo da dilo plakaje učini. D. Ranina 141b. Ako duhom oblomite djela tjelesna, živjeti ćete. M. Divković, bes. 98a. Od del milosrdnih duhovnih. F. Glavinić, svitl. 87. Nastojati kojemu dilu duhovnomu oli svomu kojemu razložitomu poslu. Ant. Kadčić 95. Druga pokorna dila dilovati. M. Dobretić 110. Sakramenat pokore, koji se zadržaje u dilima pokornima. B. Leaković, nauk. 201.

d. koje je ili kakvo je djelo, može se naznačiti kažući ko ga obično vrši. a) genetivom. Vim, da zna milos tva, Naleškoviću moj, pjesnivac dijela sva. P. Hektorović 70. Pak neka se drćuć čudi nenavidni*(h)* dilu ljudi. V. Došen 144a. — *b) ad-*

jektivom posesivnijem. Licumjersko djelo. M. Divković, bes. 642ab. Vojničkimi dili razbiv ga do poda. Đ. Baraković, vil. 40. Ki no biste lini na vojnička dila. B. Krnarutić 25. Djela sva viliña veoma izvrsno umijaše. J. Palmotić 115. Drugi grisi svi ostali reč se mogu ljudsko dilo. V. Došen 135a. Da živinskog ńemu dila ne bi vira zakratila. 268b. *(Jesus)* čini djela kraljeva u crkvi svojoj. J. Matović 31. Koja dila čini, živinska oli čovičanska. M. Dobretić 33.

e. *u aritmetici* djela, *prvi i glavni načini računańa. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Aritmetika ima sedam vlastiti dila oli ti posala u broju: prvi, brojit; drugi, skupłat; treći, izvadeńo činit; četvrti, umnožat; peti, razdiljivat; šesti, napridovat; sedmi, izvadeńe korena činit. M. Zoričić, aritm. 1—2.

f. *kod bogoslovnijeh kreposti* (‚djela bogoslovna') *kod skrušeńa, poniženstva itd. (vidi kod* c, *a)) govori se o ńekijem molitvama, riječima upravłenijem bogu kojima se one izjavłuju. o takijem se djelima kaže da se čine ili da se govore.* Dilo poniženja svagdan prikažite. M. Marulić 21. Djelo vjere. P. Ivanović 13. Djelo ufańa... Djelo łubavi. 14. Djelo pokajańa. 15. Djelo od poklona i prikazańa. I. A. Nenadić, nauk. 220. Djelo od vjere... Djelo od poniženstva... Djelo od skrušeńa. 221. Djelo od łubavi i požude. 222. Ko bogołubno svaki dan govori djela bogoslovna. 233. Činit u često dilo od łubavi božje. M. Zoričić, osm. 30. Učini na misto dila svršenog od skrušeńa nesvršeno. M. Dobretić 58.

g. opus, labor, *radńa, trud, kad se ne misli toliko na ono što postaje djelom, koliko na trajańe samoga djela, na način kojijem se čini.* Otroci da pomagaju rabotati dêla. Deč. hris. 62. Cesar sto i trideset volov na to dilo da. F. Vrančić, živ. 7. Nijednoga djela rukodjelnoga u nedjelju i u ostale dni svetčane nitko ne čineći. M. Divković, bes. 781b. Ne zastoj dilo najmeńka tvoga do sutra. I. Bandulavić 72b. levit. (3mojs.) 19, 13. Svako dilo rabotno ne budete učiniti u vrime dne ovoga. 176b. levit. (3mojs.) 23, 28. U sedmi dan bog od dela počinu svoga. F. Glavinić, cvit. 166b. I liječnici pomna djela sva stavište s ńim zamani. P. Kanavelić, iv. 571. Ne kasnit dilo od oraña. J. S. Rejković 25. Kakav je ko na jelu onaki je i na delu. Nar. posl. vuk. 123. Jednog nema ni na jelu a kamo li na djelu. V. Bogišić, zborn. 5.

h. *plur.* djela, gesta, res gestae, *što je ko junački učinio u boju; dolazi s tijem značeńem i samo prema lat.* gesta, *ali češće s adjektivom* (bojni, slavan, junački, viteški *itd.) koji ga potańe naznačuje.* Čuj, vid i ti pred očima vječnu žalos turskijeh djela *(ironički)*, ka nakon nas ostat' ima. I. Gundulić 321. Pazi uz ńega zatočnicu ka pritječe djelim slavu, Korevskoga vjerenicu. 443. Śliku i djela pohulila trojanskoga bješe bana. G. Palmotić 2, 122. Nij' mu svoj ki upisavo djela predńa i davnena. J. Kavańin 274b. Djela ‚res gestae'. A. d. Bella, rječ. 117a. ‚gesta'. 305b. Držaše sved opravno u svojijeh hrabrenijeh djelijeh. D. Zlatarić iv. Ńih ću slijedit djela slavna, dokli vas saj svijet osvojim. I. Gundulić 294. Spomeńuje ńe velika i hrabrena bojna dila. 348. S Dijomedom svijetli Ulise, kijeh svud lete svijetla dila. G. Palmotić 1, 194. Jasnijeh djela prazne slike. J. Kavańin 74b. I u bojih vrsna dila kad istino kaže vila. 84b. Da djela s ńih hrabrena budu od peri prikažena. 100a. Gdi još bojna djela slovu. 262b. Dišipline i pokora težka redovnikâ dila su vitežka. And. Kačić, razg. 167b. Pivati junaštva, dobitja i druga slavna dila ńiovi stari. M. Zoričić, zrc. IV. Kada slavna dila tvoriš. V. Došen 37b. Koga vrsna dila diče. 126a. Sva svoja junački učińena dila u pismah pivaju. M. A. Rejković, sat. A 3b. — *drugo je:* Djela apostolska. Vuk *u novom zavjetu. vidi* 6.

i. *vršeńe se djela naznačuje glagolima s kojima stoji* djelo *kao objekat.* činiti, učiniti: Djela koja ja činju. N. Rańina 180b. joann. 14, 12. Bolje dilo činim sveta pisma tumačeći. Živ. jer. star. 1, 228. Sam ne može činit dilo vrag. V. Došen 186b. Ne hti u zloći naslidovati brata svoga, nego dobroga otca, čineći dila bogu i ljudem vrlo ugodna. And. Kačić, razg. 22—23. Ako kâ dela suprot učine. Zak. vinod. 77. Počinu od djela koje bješe učinio. Zborn. 25a. Tako je potribito, da to dilo učinim. And. Kačić, kor. 30. Bańani kakvo djelo učiniše krvno! Osvetn. 2, 52. — djelati, djelovati: Ki ufajući ljube, ljubeći dobra dela delaju. F. Glavinić, cvit. 439a. Zamijerna djela djelova. A. Gučetić, roz jez. 7. Dobro dilo dilovala jest u meni. I. Bandulavić 90a. mar. 14, 16. Istim dilovańem diluju dila izvanska. A. Kanižlić, kam. 190. Ou djela djelujo. S. Rosa 148a. Plod od dila dilovana. Ant. Kadčić 65. — opraviti: Mozite opraviti vsa moja dela. Mon. croat. 87. (1460). Ako toga ne učiniš, zabadav si se dosadašńe delo opravil. Nar. prip. mikul. 92. — poslovati: Poslujući svako dilo potribno za čistoću i narešenje kuće božje. Ant. Kadčić 3. — raditi, uraditi: Kazuj, zašto tako nepriličnо djelo uradi? Pravdonoša 1852. 23, 3b. — tvoriti: Ašte dêlь ne tvoru, nь vêruju u boga i spasu se. Sava, tip. hil. glas. 24, 173. Veće je pristalo dobra dila tvorit. P. Hektorović 43. Nemila maćeha tvori sva huda nam dila. F. Lukarević 214. Izreći zle čudi ni djela ka tvore *(ljudi)*. N. Nalješković 224. I druga ovijem slična tvoriš djela. B. Zuzeri 346a. — vršiti, izvršiti, svršiti: Djelo jesam svršio. N. Rańina 135a. joann. 17, 4. S kima vrši hudo djelo. J. Kavańin 54a. Vojničko dilo izvršiti. M. A. Rejković, sabr. 5.

2 actio, negotium, officium, *ono čim se ko bavi za dugo vrijeme a i za cijeli život, što mu je posao, dužnost, zanat. a) uopće. djelo može biti potańe naznačeno genetivom ili adjektivom posesivnijem.* Ovi u istom djelu staše s istom pomńom, u isto vrime kad Mustafa stolovaše, cijeć toga se spozna š ńime. I. Gundulić 553. Budući da delo nasićuje človika. F. Glavinić XIII. Da nauk moj jesi dobro općinskoga posla. 182b. Ni prilično, da mi g delu od ruk nastojimo. 421a. Što jest dilo vratara. I. Zanotti, upit. 8. Staviti na zlo djelo koju god ‚aliquam prostituere'. A. d. Bella, rječ. 483a. O lakomi, sram vas bilo! tako li je vaše dilo, da za pokoj zlatne cine mańe znate neg živine? V. Došen 54b. Sve ono što ih Jozip naučio biše *(braća ńegova)* izvršiše, odgovorivši kralju da siromasi pastiri jesu i to je dilo ńiovo i ńiovih starih vazda bilo. And. Kačić, kor. 52. Činiti dilo kovačko. 152. Koji će činiti dilo misničko. 300. Koji čini dilo od kuma za drugoga. Ant. Kadčić 134. Redovnik u služeńu sakramenta pokore izvršuje i ispuńa djelo Isukrstovo. J. Matović 240. Biskup mećući ńega na to dilo *(čineći ga župnikom).* M. Dobretić 128. Pametan urani na djelo svoje. D Obradović, bas. 173. Zidar mi po svitu na delo otišal. Jačko. 165. — *b) ‚da je što čije djelo' može značiti, da mu se ono pristoji.* Po dilu i dugu dostojanstva. Š. Budinić, ispr 103. I ako carsko je djelo imati vrh podložnijeh milosrdje. I. Gundulić 495. Gospode je djelo vrijedne izgoniti svaku smeću G. Palmotić 1, 102. Djelo je vrijedna od bojnika, dobra svoja svakolika postaviti u zabitje. 1, 167. Krunoslav:

Sve pripravi što se pita za kraljevske djevojčice. Ljubislava: Djelo i misli to su moje. 2, 209. Moje je djelo ‚meum est'. A. d. Bella, rječ. 245b. Ispuniti svoje djelo ‚fungi officio suo'. A. d. Bella, rječ. 522a. Pravica je božje dilo. V. Došen 63a. *tako se u naše vrijeme govori:* To nije moje djelo, *to nije moj posao. — ime onoga čije je djelo može stajati i u dat.:* Vitri su jali put gdi je stat ńim dilo. Đ. Baraković, vil. 285. — *c) mješte ‚imam s kim posla' može se kazati: aa) ‚djelo mi je s kim'.* Sa jednom ženom hoće vam dilo biti. F. Vrančić, živ. 9. — *bb) ‚imam s kim djelo'.* Ništa ti nije gore nego s odlagalom imati djelo. D. Obradović, basn. 111. Dosta dobro narav dece poznajem, jer sam s ńima svuda imao delo. 111. — *d)* za čije djelo, *radi koga, za koga. isporedi* dio *pod* b, *d) dd).* Istumačenje nauka krstjanskoga za onih dilo koji uče dičicu. I. T. Mrnavić, ist. 1. Za tamne laži dilo pravda lažce da iztira V. Došen 138a. — *e) može se govoriti o ovakovom djelu ne samo kod čeladeta, nego i kod cega što nije čelade ili što nije ni živo.* Čineći svaka stvar svoje djelo. M. Orbin 13. Smjernijem glasom tad objavi *(liste!)* u zlu momu djelo tvoje, da ti nijesi od ljubavi, neg' li od smrti glasnik moje. I. Gundulić 255. Koji od pruta zna i šibe dilo. J. S. Reljković 418. Zmaja dilo biti hoće zaletiti se prama prsima. I. J. P. Lučić, razg. 103.

3. actio, agendi ratio, *kao* djelovanje, *znači stanje onoga koji čini, način kojijem čini, vrijeme preko kojega čini, bez obzira na to, koju ili kakvu stvar čini.*

a. *uopće.* Da nas jur otmeš ti jakosti tve dilom. M. Marulić 246. Spravi srce, htjenje, misal, tere knigu i crnilo na pisanje i na dilo pjesni, koje s' vazda pisal. M. Pelegrinović 196. Pomankanje eretika ikonoborac ki se pojaše dêla i vazeše progaňati, razruševati i kršiti vse prêlike Isukrstove. Š. Budinić, sum. 33a. Oni ga *(grijeh)* sami učiniše istijem djelom od ńih hotjenja. M. Orbin, zrc. 71. A i dila prez mojega s grihom sam se porodio. I. Ivanišević, kit. 30. Po djelu ‚re facta'. A. d. Bella, rječ. 305b. Kao da ste ufatili mene u tomu dilu. M. A. Reljković, sabr. 60. Po dilu i kriposti dilujućega. M. Dobretić 4.

b. *misli se o vršenju onoga što se pomislilo ili rcklo, te se ističe prema onome što nije pravo djelo (po ovom značenju) kao što je misao ili riječ. a) uopće.* Ku vazda hvalite dilom, tu pohvalite i ustmi. M. Marulić 4. Ča ričju spominaš dilom no skazuješ. 182. Djelom se trebuje, ne riječmi vjerovat. N. Dimitrović 18. Radat si obrazom ali nisi dili. M. Držić 101. Da te ni' vik ozlobio ričju, dilom, ni misalju. M. Pelegrinović 189. Muž hitar ričju i dilom. Aleks. jag. star. 3, 224. Kor: Atene odkriva lijepom riječi u svemu srce i što pribiva skroveno u ńemu. Poklisar Spartijanin: Djelo srce kaže koje vik ne laže. F. Lukarević 279—280. Jednomu neprijatelju, koji se riječima prijatel čińaše, a djelim pak svako zlo tvoraše. D. Ranina 37b. Ti ričmi odkrivaš njeki gńiv proć ovim, a djelom pribivaš s krvnici čačkovim. D. Zlatarić 9a. Istinito ustrpljenje imati i sahraniti voljom i djelom. M. Divković, bes. 87a. Ako štogod zabranjeno učinimo djelom. zrc. 24. Jedno misli, drugo odkriva, izvršiva treće dilom. I. Gundulić 470. Šupje riječi vjetar nosi, djela se ištu pri potrebi. 479. Do skora češ kazat' dilom, čije gospodstvo veće je palo. 580. Samo u riječi, samo imenom vjerenik se neću zvati, ali u djelijeh s mnogom cijenom tebe ljubit i gledati. G. Palmotić 1, 295. Ljubav ukazati i besjedom i djelome. 1, 306. Umrli se zaman muči djelom vršit sve požude, kad nebeski kralj odluči, da drugako slijedit bude. 2, 277. Svi ovamo pristupite vaše snage kazat dilom. 2, 356. Tko početak s neba uzima, u svijem mislim i djelima višńa vlas ga sadružuje. N. Bunić, dubr. 5. I u svjetih i u djelih. J. Kavańin 86a. Tu molit se djeli ima. 93b. Da potvrdiv riječi dilom. 421a. Biti krstjanin ne samo imenom, nego joštera dilima. A. d. Bella, razg. 107b. Spomenimo se i djelima ukažimo da čekamo sudca boga. B. Zuzeri 98a. Laž ričma, a licumirstvo ne samo ričma nego, te osobito, dilima varljivijem, čini se. F. Lastrić, ned. 301. Jedno misli u srdcu, a drugo ukazuje dilom. A. Kanižlić, kam. 31. Pun je raj dobrijeh djela, a pak'o dobrijeh volja. (Z.) Poslov. danič. 105. Tko istinu ričma uči, a od ńe se dilom luči. V. Došen 130b. Srca poznaš ka 'e požuda, za djelo je htjej primiti, da što djelo ne zamjeri, to požuda nadomjeri. N. Marči 89. Jače je djelo nego besjeda. Nar. posl. vuk. 111. — *b)* staviti, postaviti u djelo *često kod pisaca dolazi sa značenjem:* ad effectum adducere, *svršiti (ono što se pomislilo ili kazalo). načińeno je po talijanskom* ‚porre, mettere in atto', *a kod pisaca iz Slavonije po njemačkom* ‚in's werk setzen'. Stvari gospodińe da misli, o ńih da besjedi, ńih u djelo da postavlja. B. Gradić, djev. 70. Što t' pišu ovdi sad u djelo postavi. D. Ranina 79b. Vaše gospodstvo u djelo postavlja Cirove krjeposti. D. Zlatarić v. Onu misao nečeš staviti u djelo. B. Kašić, zrc. 23. Oni stavljaju u djelo znanje. M. Orbin 153. Stavi u djelo s pomńom mnogom sva vuhvenstva pakla ljuta. P. Kanavelić, iv. 65. Moći je stavno u djelo staviti. V. Andrijašević, put. 7. Vele žudimo da ovdi u dilo postavi se običaj od prisvitle skupščine u Padui. M. Bijanković 27. Koji ono ča znade u dilo postavlja. A. Vitalić, ist. 397. Da se ńegova naredba stavi u dilo. A. d. Bella, razg. 26b. Bog svaku je miso u djelo postavio. I. Đorđić, salt. 160. Zapovijedi božje stavljajte u djelo. ben 93. Hvali se riječ božija a ne stavja se u djelo. B. Zuzeri 182. Jesi li stavio u djelo ono što ja tebe naučih? V. M. Gučetić 8. Što želaše, odluči u dilo staviti. A. Kanižlić, kam. 16. Da oni svoje zle i nemile odluke u dilo ne mogu staviti. E. Pavić, ogl. 689. Da one istine u djelo stavite. S. Rosa 95a. Imate staviti u djelo sve što čujete od mene. Đ. Bašić 82b. Stavit ćete u djelo svjet velikoga naučitelja Agustina. 271b. Da nezino nakańenje nebu i zemji slatko i milo tvo viteško nastojańe za života stavi u dilo. J. Krmpotić, kat. 102. Bješe višńi bog mnogo različnijeh načina u djelo postavio. A. Kalić 528. *tako u jednoga pisca* XVIII *vijeka dolazi i* vrći u djelo: One nauke koje sam ti dao umij ji držati na pameti i vrzi ji u dila. P. Macukat 42. — *više će biti narodno* obratiti, ispuniti, ukazati, prostrijeti u djelo: Nimaju nijedne kriposti zakoni, ako se ne obrate u dila. M. Bijankovć 160. Prija nego himbu budu ispuniti u dilo. A. Vitalić, ist. 173. Da češ u dilo ukazati i milosrdje i istinu tvoju. 302. Er u djelo ne prostira želju od svoje volje krive. ost. 114. — *c) u nekijem padežima i s nekijem prijedlozima stoji adverbijalno, i pokazuje, kao doista, zaista,* revera, reipsa, *da je onako u istinu, a ne da onako samo može biti ili da se misli da je ili da se hoće da bude. aa) u instr.* Da ja znam, er ono što ričmi ti kažeš u srcu da tvom pak djelome ne lažeš. D. Ranina 90a. Djelom, činom, tvorom ‚re ipsa, efficienter, ita est'. J. Mikalja, rječ. 69a. Djelom ‚re ipsa'. A. d. Bella, rječ. 118b. 284b. 525a. J. Stulli, rječ. 1, 115a. — *bb) u loc. s prijedlogom* po. Ter bi im po dilu, kad bih moć imala, od srca nemilu omrazu skazala. D. Zlatarić 8a. Ovo po

djelu znam što ti govorim. 47b. Kad sila siluje čovika, po sili premda zlo diluje, ne zgriši po dili. Đ. Baraković, vil. 301 Jeda ne znaš ti po dilu, što spovijeda svudi slava? I. Gundulić 359. — cc) *u loc. s prijedlogom* u. Ako cić er nosi ljubav se velika, pedjepse sve *(pedjepsa se?)* prosi i muka zla prika, pravo ti govoru, daj meni u dilu s pedjepsam pokoru odveće nemilu. D. Ranjina 6a. Pozna ovu istinu u djelu jedan od onezijeh kaludera. I. Držić 16. Vidjenje umrtja ne depengano, da u dilu i u istini. P. Radovčić, nač. 24. Ona stvar koja nije u dilu ali se ne vidi, nije poznata; veće ako po kojoj drugoj stvari, koja jest u dilu ali se vidi. P. Posilović, nasl. 27b. U stvoru, u djelu, in effetto'. I. Đordić, uzd. 208. U djelu ‚re ipsa'. A d. Bella, rječ. 284b. Ne u priliku, ma istinito i u djelu daje se ljudma. J. Matović 201. Da onu pravicu koju svaki kraj kod svoga postanka ima u dilu izvrši. M. A. Reljković, sabr. 8. *i* u samome djelu *(rus.* въ самомъ дѣлѣ) *dolazi u naše vrijeme s istijem značenem:* Ovo su oni književnici naši, koji tobože sve govore o pravilu a u samome djelu niti kakvog drugog pravila hoće niti poznaju osim svoje volje. Vuk, pism 29. Ali je za čudo, što se u samome djelu slabo drži onoga pravila koje kod drugoga odobrava i hvali. 48.

4. opus, effectus, *ono što postaje kad se što čini.* a. opus. *onaj što čini čeljade je ili što se kao čeljade misli, te je prema djelu činilac, tvorac. a) uopće.* Iluš kral' učini silno dělo, i prizida veće ot oca svojego i imenova svojim imenem Ilion. Troj. prič. jag. ark. 9, 122. Er ste stvorenje njegovo i dilo. N. Naljeković 1, 218—219. Dila ruk tvojih jesu nebesa. I. Bandulavić 12a. paul. hebr. 1, 10. Lijepa dušo ka u nas shodiš neumrla, čista i bijela . . . ukaži, da si djelo božjih ruka. I. Gundulić 236—237. Ako ptica stere krila, lis na dubu ako prši, božje ruke sve su dila. G. Palmotić 2, 102. Misec mnogo lipo dilo jest. J. Filipović 1, 517b. O jeziče! sram te bilo! te to li je tvoje dilo? V. Došen 98a. Izašla je svakolika vika od njegove iste kuharice: Marjanovo dilo i Marice. M. A. Reljković, sat. D 4b. Izići će delo na videlo. Nar. posl. vuk. 98. — *b) u osobitom smislu, književno djelo, knjiga.* Komu vrimena ni dosti moći mnoge stvari čitati, hotijući ovo malo delo protећi. Transit. 1. Bobaj naški preni Basilija sveto dilo. J. Kavanjin 178b. Mnogo se ovih djelo vidi rukopisno i štiteno. 180a Način i složnost dila ovoga. F. Lastrić, test. II. Neka zajedno s vasijem velikijem djelima ovo moje malo budete pridat mu. A. Bošković va. Nastoje njegova dila i pisma pomrsiti. A. Kanižlić, kam. 92. Sastavljeno ovo dilo bogoljubno u naš hrvatski jezik. M. Zoričić, osm. v. Da našijem književnicima osobito učiteljima, spisateljima i pisarima pokaže pravi put u ovome djelu. Vuk, pism. 26.

b. effectus, *kao posljedica, ono što postaje od drugoga djela, djelovanja, koje je onome uzrok.* Što je *(djevojka)* slike zamišljene, promijenila što je lice, od ljubavi sasma ognjene to su djela. G. Palmotić 2, 226. Ovo odrišenje nije dilo od sakramenta nego od oblasti vladanja. Ant. Kadčić 18.

5. res, negotium, *u najširem smislu, ono što se čini, što se učinilo, što se zgodilo, što se može učiniti, posao, stvar.* Bez velika uzroka i dela da ne izimajets se. Mon. serb. 75. (1302—1321). Ni za prošnu ni za kupnu ni za nijedno djelo. 395. (1438). Kako im je dilo prošlo. M. Marulić 3. A dokli jednu stvar tko ima na svijeti, dotle ju nikadar ne bude željeti, ja vidim u meni inako toj djelo. N. Naljeković 2, 136. Ako ti je taj nevolja uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htjenje i tva volja. M. Pelegrinović 200. O sunce me milo, kom slike nigdi ni', isto se toj dilo, znaj, vidi u meni. D. Ranina 79a. Navijestit' od života trudna moga koje dilo. S. Bobaljević 212. Što se kćerca zasramila, stvar i djelo naravno je. G. Palmotić 2, 189 Da se ona ima vratit odi, ne vjerujem ja to dilo. 2, 262. Onijem dogodi se djelo čudno. P. Kanavelić, iv. 588. Kako god je za Turaka bilo, onako je baš i sada dilo. M. A. Reljković, sat. C 4a.

6. *pl.* djela, acta, *knjiga ili pisma u kojima je bilježeno što se gdje radilo, govorilo, odlučivalo. s toga se* acta apostolorum *obično prevodi:* djela apostolska. U knigah djela apostolskijeh. B. Zuzeri 182. Ovdi se završuju dila apoštolska. E. Pavić, ogled. 663.

7. genus, *rod (osobito plemeniti). nije lako dokučiti kako se je ovo značenje iz predašnjih razvilo. može biti da je* djelo *(u dobrom smislu) shvaćeno kao kolektivno ime, te da je metonimički preneseno na one (stare, djedove) koji su ono djelo činili. — dolazi od* XVIII *vijeka, često zajedno s riječi* koljeno. Nije kruna Mikleušu po djelu ni po koljenu. Nar. pjes. bog. 82. Ja, otče, reče vlastelin, koji sam postena dila da se oblažem? Ant. Kadčić 258. Od koga je dela i koljena, ko li otac, ko l' njegova majka? Nar. pjes. vuk. 2, 239. Dokle teče sunca i mjeseca i njegova dela i koljena. 2, 261.

2. DJELO, *n. u narodnijem pjesmama dolazi vrlo rijetko s nejasnijem značenem; može biti da je isto što* 2. dio *koje vidi.* Otera ovce na delo, pogleda s dela u selo. Nar. pjes. vil. 1866. 606a. Od jednoga momčeta iz Baica (na Cetinu) čuo sam ‚na delo pod oblake' (mjesto ‚na granu od oblaka'); no ono mi nije znalo kazati, šta je to ‚delo' (da nije ‚na delu' ili ‚na dijelu', to jest ‚na brdu' ili ‚na brijegu'?). Vuk, nar. pjes. 1, 152.

DJELOCE, *n. dem.* djelo. — *Samo u Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

DJELOHTEĆ, *adj. u Stulićevu rječniku sa značenem* ‚positivo' ‚positivus'; *i s dodatkom da je uzeto iz Belina rječnika u kojem nema ni talijanske riječi* positivo.

DJELOISPRAVAN, djeloispravna, *adj.* moralis, honestum aliquid monens, *koji ispravlja djela (u moralnom smislu), koji daje dobre i poštene nauke (o književnom djelu), moralan, isporedi* djeloredan, čudoredan. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu riječ načinio, i u Stulićevu rječniku u kojem je od onoga uzeto. — isporedi* djeloispravnik. Razlike pjesni duhovne i djeloizpravne. I. Đordić, uzd. 1. Djelo-ispravni, *(tal.)* ‚morale'. 206.

DJELOISPRAVITI, djeloispravim, *pf. vidi* čudorediti. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i impf.* djeloispravljati. — *oboje nepouzdano,*

DJELOISPRAVLJATI, djeloispravljam, *impf. vidi* djeloispraviti.

DJELOISPRAVLJE, *n.* refectio, *poprava. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam tu riječ načinio.* Stvari kupljene s trudom popravljene i lipše izmešene priprodaje se dražje i bolje: ovo ne zove se trgovina, dali diloispravlje. A. d. Costa 1, 80.

DJELOISPRAVNIK, *m.* magister recte vivendi, qui de recta vivendi ratione disserit, *onaj koji uči kako treba ispravljati (u moralnom smislu) svoja djela. — Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu riječ načinio a otale u Stulićevu rječniku. — isporedi* djeloispravan. Djeloispravnici ali ti moralisti. I. Đordić, uzd. VII.

DJELOISPRAVNOST, *f. vidi* čudoredе. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* djeloispravstvo *s istijem značenem. — oboje nepouzdano.*

DJELOISPRAVSTVO, *n. vidi* djeloispravnost.

DJĚLOMICĚ, *adv. vidi* djelimice. *u Dubrovniku u naše vrijeme. — Postaje od instr.* djelom *sufiksom* ice.

DJELOMUDAR, djelomudra, *adj.* sobrius. *trijezan. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem je ovako tumačeno. — sasma nepouzdano.*

DJELOPOḶAC, djelopoljca, *m* agricola, *onaj što radi (djela) poḷe, težak. — Dolazi u dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* U protolitju delopoljac vinograd prime težati svoj. F. Glavinić, cvit. 62b. Djelopoljcem čim gataju da u ko vrijeme teg činiti. J. Kavanin 468a.

DJELOPRATAC, djelopraca, *m., vidi* djelopravac. *uprav koji prati čija djela. — Dolazi samo nom. pl.* djelopraci *na jednom njestu u pisca* XVIII *vijeka; a i to može biti da je* djelopravci *okrńeno radi slika.* Vim Binčole, Goce, Buće .... kě spominu Urbin, Raci, tvoji njegdašńi djelopraci. J. Kavanin 177a.

DJELOPRAV, *f.* historia, narratio, *istiniti događaji i pripovijedańe o nima, istorija. — Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* djeloprava *i* djelopravlje *s istijem značenem; sve je troje on sam načinio.* Kŏ i Cesar on se umiša u djeloprav svojih vremena. J. Kavanin 112b. Veleć: živu kaž' diloprav boležlivu. 421a. Ovaj složi meu inime dilopravu od Uskŏkā. 90a. Glas je, Bandur da pismati iz grčkoga u latinsko riječi obranom još preobrati djelopravlje bizantinsko. 180b.

DJELOPRAVA, *f. vidi* djeloprav.

DJELOPRAVAC, djelopravca, *m.* rerum gestarum scriptor, historicus, *onaj koji pripovijeda (pravi) čija djela, istorik. — Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* djelopravnik *s istijem značenem; a sam je on oboje načinio. vidi i* djelopratac. Vim neizbrojni broj pjesnika, naravnika, bogoslovac, ... godišnika, djelopravac ... i svakoga znanja sbirac. J. Kavanin 205b. Kad od sedam svojih odbića dilopravnik bneški laje. 164a.

DJELOPRAVḶE, *n. vidi* djeloprav.

DJELOPRAVNIK, *m. vidi* djelopravac.

DJELÒREDAN, djelòredna, *adj.* honestum aliquid monens, ad mores pertinens, moralis, *(koji uređuje djela), koji daje nauku dobru i poštenu življenju, koji uopće pripada toj nauci, moralan. — isporedi* djeloispravan, čudoredan. *— Dolazi kod pisaca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku. a) o nauci, savjetu, zakonu itd.* S ponukovańem dilorodnim. F. Lastrić, od' 14. Bogoslovje diloredno. Ant. Kadčić 1. Sve zapovidi diloredne ali ti čudoredne spadaju na ove dvi riči. I. Velikanović, uput. 1, 333. Knige diloredne. 1, 366. — *b) o čeḷadetu.* Odgovorit će mi bogoslovac diloredni. F. Lastrić, test. 40b. Imam se služiti naukom plemenitijem diloredнoga Seneke. svet. 17a. — *c) o krepostima. vidi kod* čudoredan, glavan, stožeran. *isporedi* bogoslovan. Medu svima kripostmi krstjanskim ljubav druge ne samo diloredne nego i bogoslovne nadhodi. F. Lastrić, ned. 339 Kriposti bogoslovne, stožerne i diloredne. svet. 101b. Zarađi kriposti diloredнih. A. Kanižlić, kam. 394. P. Koje su to diloredne i glavne kriposti? O. Jesu ove četiri: razbornost, pravica, jakost i triznost. E. Pavić, jezgr. 133. Kriposti neke su bogoslovske, a nike diloredne ili ti čudoredne. B. Leaković, nauk. 468. — *d) o smislu. isporedi* duhovni. *protivno je* pravi, tjelesni. Uzrok gorčine Isusove u vrtlu duhovni ili ti diloredni. F. Lastrić, test. 154a. Tomačeći ovo pismo ‚in sensu morali' u razumu dilorednomu. ad. 53b. Jeli ovo istina od voća tilesnoga il' nije, ostavjam, ele znam, da je istina od voća diloredнoga. ned. 283. — *adv.* djelòredno. Kip Nabukodonozorov diloredno zlamenuje lakomost. F. Lastrić, te-t. ad. 53b. Svaki čovik diloredno koja god dobra čini. svet. 72a.

DJELÒREDNŌST, *f.* doctrina de moribus, mores, *nauka dobra i poštena življeńa, življeńe. — Postaje od osnove adj.* djeloredan *sufiksom* ost. *— Dolazi u pisaca* XVIII *vijeka.* Ispraviti djelorednost ili ti življeńe. J. Matović 252. Ovo svega nauka diloredнosti skup i sabrańe jest. I. Velikanović, uput. 1, 5.

DJELÒRESTVO, *n.* sententia moralis, *misao, riječi kojima se nutka na dobro i pošteno življeńe. — Složeno od osnove imena* djelo *i glagola* rediti *sufiksom* ьstvo, *ispred kojega krajńe* d *kod osnove* red *ispada. — isporedi* djeloredan, djelorednost. *— Dolazi sa značenem sprijeda kazanijem u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iskazanje muke Isukrsta trpećega nakićeno gdigdi dilorestvi. F. Lastrić, test. 97.

DJELORUČAN, djeloručna, *adj.* artificialis, manufactus, *rukama načińen, napravljen. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i supst. n.* djeloručno ‚opus, opificium'. *— oboje nepouzdano.*

DJELORUČNO, *n. vidi* djeloručan.

DJELOSTVEN, *vidi* djelostvoran.

DJELOSTVORAN, djelostvorna, *adj.* efficax, actuosus, *djelovan. isporedi* djelotvoran. *— Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* djelostven *s istijem značenem. — oboje nepouzdano.*

DJELOTINE, *f. pl.* assulae, *što otpada kad se drvo djeḷa, iverje. — Dolazi u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku (sing.* djelotina).

DJELOTVÒRAC, djelotvòrca, *m.* patrator, *onaj koji tvori, čini djelo. — Postaje kao i* djelotvoran *sufiksom* ьcь. *— Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚minister, ministrator'). Svako djelo bogugodno stjoče tri velike koristi onemu koji ga čini: prvo milost svetotvornu (ona se ne može drugijem darovati nego obogativa sama djelotvorca) ... T. Ivanović 87.

DJELÒTVÔRAN, djelòtvôrna, *adj.* actuosus, efficax, *koji (mnoga) djela tvori, čini, koji (mnogo) djeluje, obično samo o umnijem i duhovnijem stvarima. — Složeno od osnova imena* djelo *i glagola* tvoriti *sufiksom* ьn. *— Dolazi kod pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚actuosus' 117a) *i u Stulićevu* (‚actuosus'). *a)* actuosus, *uopće koji mnogo djeluje ili preko kojega (n. p. života) mnogo se djeluje.* Od potribe je da imaš ruke u dobru dilotvorne. A. Kanižlić, utoč. 359—360. Život djelotvorni. I. M. Mattei. 243. *— b)* efficax, *koji je uzrok mnogijem djelima. (isporedi* djolo *pod* 4, b). Pomoć koju zovu razumnici ‚efficacem gratiam' a naški bismo je mogli zvati ‚djelotvorna'. B. Zuzeri 47a. *(H)*rani ga kripostnom i dilotvornom milostju tvojom! A. Kanižlić, uzr. 267. Ljubav jeli užgana, sinovska i dilotvorna? fran. 208. Jerbo su ove riči kriposne i dilotvorne. bogoljubn. 192. Milos dilotvorna jest milost dilovna, koja ne samo probuđuje na dobro dilo, nego isto čini dilovati. I. Velikanović, upnt. 3, 4. Kakova ima biti ta odluka? Tvrda, djelotvorna i vjekovita. T. Ivanović 83. — *adv.* djelòtvôrno, revera, reipsa, *djelom,*

u djelu (vidi djelo *pod* 3, b, *c))*. Ja praštam grijehe i da ih djelotvorno i istinito odnosim i dižem Ivan vam je krstitelj nareko. S Rosa 66ab.

DJELOTVOREŊE, *n. supstantiv verbalni od* djelotvoriti. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i značeńe: vještina* (‚dexteritas, habilitas, capacitas, effectio'). — *nepouzdano.*

DJELOTVORITI, djelotvorim, *impf.* efficere, perficere, peragere, *činiti, djelati, vršiti.* — *Samo u Stulićeva rječniku.* — *nepouzdano.*

DJELÒTVÔRJE, *n.* agendi vis, *djelovańe.* — *isporedi* djelotvornost. — *Postaje kao* djelotvoran *sufiksom* (i)je. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mogućnost poznaje se po dilotvorju: tko je mogúć, vaja viditi što može dilovati, što može učiniti. A. Tomiković, gov. 298.

DJELÒTVÔRNÎK, *m. vidi* djelotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DJELÒTVÔRNÔST, djelòtvôrnosti, *f.* agendi vis, actio, *djelovańe.* — *isporedi* djelotvorje. — *Postaje od osnove adj.* djelotvoran *sufiksom* ost-ь. — *Dolazi u Belinu rječniku* (djelotvornos ‚agendi vis' 117a) *i u Stulićevu* (djelotvornost ‚actus').

DJELÒTVÔRSTVO, *n. vidi* djelotvornost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DJĚLOVAC, djělôvca, *m. vidi* djelovalac. — *Postaje od* dělov *osnove glagola* djelovati *sufiksom* bcь. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Bog ondi jest poglaviti učinitelj i nevidivi djelovac. B. Kašić, nasl. 260. Di je vele djelovaca, ondi je i izjelovaca. (D). Poslov. danič. 16.

DJĚLOVALAC, djělovaoca, *m.* qui agit, facit, *onaj koji djeluje, čini.* — *isporedi* djelovac, djelovatelj, djelotvorac, djelotvornik. — *Osnova je* dělovalьcь; *osim nom. sing. i gen. pl.* djělovalâcâ, ь *ispada u svijem padežima bez traga, a onda* l *na kraju sloga mijeńa se u* o. *griješkom dolazi* o *mj.* l *u nom. sing. od prošloga vijeka* (dilovaoc. J. Banovac, blag. 106. M. Zoričić, zrc. III.) *i u Stulićevu rječniku* (djelovaoc). — *Postaje od* děloval *osnove part. praet. act glagola* djelovati *sufiksom* bcь. — *Dolazi od* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (djelovalac *i griješkom* djelovaoc). Ovi krivi apostoli jesu dilovaoci od privare. I. Ančić, vrat. 81. Idite od mene, djelovaoci od nepravde! M. Radnić 454b. Odstupite od mene, dilovaoci zloće! M. Zoričić, osm. 76. Ministri oli ti očiti dilovaoci vladańa svitovni. M. Dobretić 303. Niti on čini sakramenat, zašto nije dilovalac poglaviti od istoga. 472.

DJĚLOVALICA, *f. žensko čeľade koje djeluje.* — *Postaje kao* djelovalac *sufiksom* ica. — *Samo u Stulićeva rječniku.*

DJĚLÔVAN, djělôvna, *adj.* activus, actualis, efficax, qui ad actum pertinet; agendus, *uopće koji pripada djelu, iz čega se različita značeńa razvijaju.* — *Postaje od osnove imena* djelo *sufiksom* ov-ьnъ. — *Dolazi kod pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (djelovni ‚agendus' 52a) *i u Stulićevu* (‚quod agitur, res gerenda, efficax'). *a)* activus, *pun djelovańa, u kojem se djeluje, u filosofičkom smislu; suprotno je* razmišljiv, contemplativus. Uči nas svršenstvo življenja dilovnoga koje stoji u ispuńevańu svega onoga što smo mi držani po pravdi i po milošći . . poteže nas na svršenstvo življenja razmišljivoga. I. T. Mrnavić, ist. 156. — *b)* (gratia) actualis, *o milosti, u teologičnom smislu.* Milost dilovna. Ant. Kadčić 9. I. Velikanović, uput. 3, 2. M. Dragićević 19. Milost djelovna. T. Ivanović 71. — *c)* efficax, *koji je uzrok mnogijeh djela (vidi* 1. djelo *pod* 4, b). *isporedi* dielotvoran *pod b).* Scijeno ovoga velikoga i djelovna posvetilišta. S. Rosa 20a. Ako ne ima s sobom djelovne prave vjere. 45b. Kako vaja iskrńemu dilovnu ljubav ukazati. J. S. Rejković XI. — *d) koji pripada djelu: o riječi (verbu, glagolu) kojom se izriče djelo.* Na svrsi od djelovne riječi, ali ti verba. I. Đordić, salt. 510. — *e) u pasivnom smislu: aa) koji postaje iz djela, djelovańem.* Grijehe djelovne koji iz grijeha istočnoga izaviru. S. Rosa 173b. — *bb) koji se može učiniti. u Belinu rječniku.* — *adv.* djělôvno, re, revera, *djelom, vidi* djelo *pod* 3, b, *c). isporedi kod* djelotvoran. On djelovno uništari za sved žrtve. S. Rosa 20a.

DJELOVANOST, *f.* opus, operatio, artificium. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je onako tamačeno a ima i* djelovanstvo *s istijem značeńem.* — *oboje (osobito drugo) nepouzdano.*

DJELOVANSTVO, *n. vidi* djelovanost.

DJĚLOVÂŊE, *n.* actio, agendi ratio, *razlikuje se od imena* djelo *tijem što se kod ‚djelovańa' jače ističe način kojijem se djeluje, stańe onoga koji djeluje u koliko djelaje; ali se često nalazi kao* djelo *i za ono što se čini.* — *Postaje od part. praet. pass.* djelovan *glagola* djelovati *sufiksom* (i)je. — *Stariji oblik* djelovanje *dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Raňina kod* b); *mladi* djelovańe *pouzdano istom* XVIII *vijeka (vidi Đordićeve primjere), no uza ń se uzdržao i stariji. između rječnika nahodi se u Mikaljinu* (djelovanje, rukodjelanje ‚operatio'), *u Belinu* (djelovanje ‚operatio' 525a; ‚opus; opera' 429b; ‚officium' 522a; djelovanja ‚res gestae' 117a; ‚gesta' 305b), *u Voltigijinu* (djelovańe ‚lavoro, fattura' ‚verrichtung'), *u Stulićevu* (djelovańe ‚opus, operatio, artificium').

a. *s prvijem značeńem sprijeda kazanijem. isporedi* djelo *pod* 3. Giblemo se u dělovanju ustrpenja. Š. Budinić, sum 8a. Propustivši za sada onu krotkost od djelovanja. B. Kašić, iń. 30. Po dilovanju od duha svetoga. nač. 82 Prorok mogúć dilovanjem i govorenjem prid bogom. I. Bandulavić 139a. luc. 24, 19. On *(bog)* u vječnom djelovanju ima pokoj vjekoviti. I. Gundulić 211. Ono čińeńe ili ti tilesno dilovańe griha. A. Bačić 209. Toliko si se dao po koristi, koliko da češ u vik živiti, a ostavľaš službu božiju i dilovańe tvoga spaseńa. J. Banovac, razg. 91. Kripostima kojima se dilovańe čudesa pristoji. blag. 307. On je prost u svomu dilovańu budući da diluje ono što hoće a što neće ne diluje. J. Filipović I, 7b. U dilovanju dílâ od milosrdja. F. Lastrić, test. ad. 126b. Misnik u dilovanju svetih sakramenata ne diluje u kripost svoju. Ant. Kadčić 112. Da je djelovańe stvoreńa općeno svijema sobstvima svetoga trojstva. J. Matović 25. Stvar duhovna bila je podata za dilovanje službe. A. d. Costa 2, 136. ‚Data mu je oblast al ne još dilovańe'. J. Grupković.

b. facinus, opus. *vidi* djelo *pod* 1. Počinu bog oda svakoga djelovanja koje djelova. N. Raňina 114b. gen. (1mojs.) 2, 2. Na ta nečistiva i nepodobna dilovanja poče zvati krstjane. Živ. kat. star. 1, 218. Dobra dělovanja čineći. Š. Budinić, sum. 34b. Od rodbine i djelovanja svetoga Ińacija. B. Kašić, iń. 7. Naredujući vas život naš i dilovanja naša na slavu božju. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 24. Uputih se bez krsmańa zlobne trage i grabeće zla podepsat djelovańa. G. Palmotić 2, 179. Djelovanje prašta opako. 3, 142b. One *(žene)* ljudsku svijes uzdižu na hrabrena djelovanja. J. Palmotić 122. Ovo dilovanje (prem da jest malakno) činim ga sa svom mojom ľu-

bavi. P. Posilović, cvijet. 5. Boje stoke ali imanja ni do sveta djelovanja. (D). Poslov. daničk. 9. Svoje opravda djelovaŋe. I. Đordić, uzd. 30. Svaki je čovjek od naravi pritegnut na koje djelovaŋe osobito. ben. 97. Imamo biti suđeni i osuđeni po naših dili i prija ćemo vidit ona strašna zlameńa i naša dilovaŋa skupļena. J. Banovac, razg. 1. Među svim dilovaŋi božiji Isukrstovo uskrsnutje jest najizvrsnije. 165. Sinod je sva dilovaŋa Focijova protresao. A. Kanižlić, kam. 50. Da se čini dilovaŋe od tolike koristi. M. Zoričić, osm. VII. Jer je danguba sijač od zlih misli i od opaka dilovaŋa. Ant. Kadčić 246. Da bismo mjerili sve naše misli i sva naša djelovaŋa. J. Matović 477. Nego je vrlo probitačno za svitovna dilovaŋa. M. A. Reļković, sabr. 7. Sva najtrudńa djelovaŋa ja ću čekat od tve ruke. P. Sorkočević 388a.

c. officium, munus, *ono što je čiji posao, čija dužnost. isporedi* djelo *pod* 2. Treta oblast jest, koja pristoji dilovanju spovidnika. Š. Budinić, ispr. 11. *(Bog)* zapisa sve koļeno Levovo na službu crkve, i zabrani da ne bi koji god od drugoga koļena imao smionstvo umetnuti se u ono djelovaŋe i službu. Zato kraļ Ozija bi udren s gubom od gospodina, zašto posvoji djelovaŋe redovničko. J. Matović 297.

d. effectus, *ono što postaje s kojega uzroka. vidi* djelo *pod* 4, b. Dignuvši uzrok diže se djelovaŋe. M. Divković, bes. 668b.

e. *račun, računaŋe. u jednoga pisca* XVIII *vijeka. isporedi* djelo *pod* 1, e. Dilovaŋe—operazione. M. Zoričić, aritm. 37.

f. *pl.* djelovaŋa, acta, *vidi* 1. djelo *pod* 6. Svidoče ovo dilovanja sinoda. A. Kanižlić, kam. 627. U dilovanji*(h)* apostolski*(h)*. A. d. Costa 1, 132.

DJELOVAT, *adj. vidi* djelovan. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tu istu *(viru)* dilovatu neporučnu istinito držiņ. P. Radovčić, ist. 232.

DJĚLOVATEĻ, *m. djelovalac.* — *U Stulićevu rječniku.*

DJĚLOVATEĻICA, *f. vidi* djelovalica. — *U Stulićevu rječniku.*

1. DJĚLOVATI, djělujēm, *impf.* agere, *kao činiti, raditi. razlikuje se od* činiti *tijem što se obično kod* djelovati *ima veće obzira na trud onoga koji čini nego na ono što postaje tijem trudom.* — je *stoji mj. ńegdašńega* č *po čemu u istočnom govoru glasi* dělovati, *u zapadnom* dīlovati. — *Postaje sufiksom* u, *koji radi zijeva pred sufiksom a infinitiva mijeńa se* u ov, *a u praes. dodaje mu se* j, *od osnove* dĕl *imena* djelo *(ili možebili glagola* djelati). — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (djelovati, poslovati, težati ‚operari, opus facere vel agere, laborare, elaborare'), *u Belinu* (‚agere' 302b. 525a; ‚operari' 429a), *u Voltigijinu* (‚lavorare, travagliare' ‚arbeiten, wirken'), *u Stulićevu* (‚operari, agere, efficere, facere, laborare opus, aliquid operis facere, aliqua in re se exercere').

1. *neprelazno. a) uopće bez obzira na samo djelo što se čini, kao suprotno glagolima* ništa ne raditi, biti besposlen, dangubiti, plandovati *itd.* Dilova s velikostiju mnozih velicih trudov. Transit. 177. Djelujući čovjek slobodnom vlasti do starosti. M. Orbin 63. Tko ļubi djeluje slatko, i premda djeluje mnogo želi činiti veoma veće. M. Radnić 380a. Ona djelu'e, ona trpi, a nikoga ne navidi. J. Kavańin 313a. Da štogodijer ne djeluje ili tijelom il' pameti. I. Đordić, uzd. 97. Postavi ga u raj, da diluje da se ne oblini. J. Banovac, prip. 200. Da je čovik stvoreńe plemenito, koje ima kripost dilovati. M. Zoričić, zrc. m. — *s takijem smislom djelovaŋe ističe se prema misli i govoru, isporedi* djelo *pod* 3, b. Dugo misli a pospiješno djeluj. (D). Poslov. daničk. 21. Dobar je ne tko dobro besjedi, neg' tko dobro djeluje. (Z). 17. Veće djelovati nego besjediti ‚melius facere, quam dicere'. A. d. Bella, rječ. 303a. — *b) smisao može biti po nešto ograničen, kad se kaže ili ima u misli o čem se djeluje, kojom namjerom, na koju svrhu, radi koga, čega, suprot koga, čega itd.* Vsi vĕrujući imaju dĕlovati i rabiti o veličenju i spasenju. Š. Budinić, sum. 133b. Trpil je i dilova' za nas. I. T. Mrnavić, ist. 21. Drugi dan poče dilovati okolo stran gorńih. P. Radovčić, ist. 22. Na spravu i sazdanje tila gospodinova dilova sve prisveto trojstvo. 41. Ali si veće za raja ali za pakla djelovala? V. Andrijašević, put. 265. Djeluje i duša, nu prem malo, božja pomoć sve je ostalo. I. Đordić, uzd. 68. Jerbo je svaki dužan dilovati za svoje spaseńe. A. Bačić 44. Vi koji moj zakon obsluźiste, koji, ako kad i dilovaste protiva ńemu, izmoliste od mene oproštenje. J. Banovac, razg. 5. Nit' na drugo dilo onda nastoji, izvan o kom diluje. prip. 240. On i sada na nebesih za naše spaseńe diluje. J. Filipović 1, 126b. U zgodi osobitoj možemo prikladno dilovati k svetomu sakramentu. Ant. Kadčić 117. *(Biskup)* ustavļa se dilovati protiva onim, koji su u sumńi od poluvirstva. 309. Jedino radi nas djelovo je, govorio, molio, trudio radi nas jedino. I. M. Mattei 180. — *c)* efficacem esse, *ku značeńu koje je kod a) dolazi i to osobito što se ono djelovaŋe poznaje istom po pośledicama. tako bog, milost, krepost ‚djeluju' u ļudskoj duši, lijek, otrov u tijelu itd.* Po krjeposti ka djeluje u nas. N. Rańina 158b. paul. eph. 3, 20. Krenuta božjom milosti koja u ńoj djelovaše. B. Kašić, per. 95. Što sakramenti u duši diluju. A. Kanižlić, kam. 497. Ova dva posliduа *(krśteńa)* diluju u kripost prvoga. M. Dobretić 24. — *u takom se smislu govori i uopće o stvarima tjelesnijem i umnijem koje čine, vrše ono na što su namijeńene.* Koliko jaki boj i rat za ukrotvenstvo od zloba djelovaše. B. Kašić, nasl. 29. Vatra vazda posluje i diluje gdi godi stoji. M. Radnić 27a. Ovako i ļubav trijeba je da se kreće, to jes trijeba je da djeluje, er ako ne djeluje, nije prava ļubav. Đ. Bašić 128. U ńima je sam' oko dilovalo. Ant. Kadčić XL. Tada počme zemļa dilovati. M. A. Reļković, sat. Lb. — *d)* se gerere, *kao raditi, postupati, podnositi se, živjeti, kad se misli ili kaže kako (osobito u moralnom smislu) ko djeluje.* Paskoje: Na svitu činiti ča nam je najboļe? Nikola: Toj moreš sam znati, mene ne prositi: dobro dilovati i dobro živiti. P. Hektorović 29. Kroz toj već ti s nami milosno djeluješ. N. Dimitrović 52. Tu su i oni, ki živješe djelujući vazda vrijedno. I. Gundulić 116. Parida da uslijediš ki djeluje naopako. G. Palmotić 1, 154. Pokli je ļubit meni śila, djelovat je trijebi ovako. 1, 297. I sam sebi smrt podava, po izdajstvu tko djeluje. 1, 380. Ne govori po načinu i djeluje s malom dikom, tko mi dava tu krivinu. 1, 395. Tko djeluje opako rada za sebe zlu svrhu. M. Radnić 339a. Boje je dobro djelovat neg se oda zla varovat. (D). Poslov. daničk. 8. Običajno stiska dilo, da djeluješ često onako kô si pričeo. J. Kavańin 5b. Ženitba je sveta satvar, sveto u ńoj svak djeluje. 169b. Oni koji viruju a ne diluju po zakonu Isukrstovu. A. d. Bella, razg. 14b. Koji kreposno djeluje i k dobru nastoji. I. Đordić, salt. 33. Jer ne *(h)*tiše onako dilovati, da jim muka Isusova bude za spaseńe. J. Banovac, razg. 4. Zašto dakle ne dilujete onako kako vaļa, da se u ovom stanju

ne nađete? 5. Niki ne samo ova ne obslužuju, ni krstjanski diluju. 101. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. Tako diluju koliko da kraljestva nebeskoga nije. 1, 386a. Ako pravda božanstvena djeluje ovako krutno sa mnom. S. Rosa 159b. Da se duša čovjeka koji zlo djeluje, napuni nedragòstî i skončâñâ. D. Bašić 63. Čovjek častan djeluje sved pošteno. 218a. Tko z drugim diluje lažljivo, privarno i izdajno. M. Dobretić 526. Svetci nijesu tako djelovali. I. M. Mattei 12. Razlog jest, jer je misnik protiva virnosti, pravici dilovao. M. Dragičević 141. Pa djetići kô čitali tako djelovali. Osvetn. 3, 130. — *e)* laborare, operari, *kao raditi, truditi, rabotati, osobito o radňi koja se rukama ili uopće tijelom vrši.* U subotu ne biše sestram svobodno dilovati. F. Vrančić, živ. 53. Djelovati i truditi u svetce zapovjedne, grijeh je smrtni. A. Komulović 22. Poznanje svrhe gibje i ponukuje djelujućega da jače i dobrovoljnije djeluje i trudi. M. Divković, bes. 84a. Trûdîmo dilujući rukami našimi. I. Bandulavić 251a. paul. 1cor. 4, 12. Djelovati inim, poslovati za ine ‚locare operam aliis'. Djelovati u polu, težati ‚colere agros, colere terram, opus facere'. J. Mikalja, rječ. 69a. Svak djelovat ima jošti svo'em u svakom rukočinu. J. Kavanin 355a. Ruke ima, a ne djeluje, noge ima, a ne grede. V. M. Gučetić 216. — *f) računati. vidi* djelo *pod* 1, e. Dilujući po trojici upravnoj porodiće se drugi broj. M. Zoričić, aritm. 96.

2. *prelazno. objekat je ime apstraktno ili stvar umna, i obično se nim naznačuje samo djelo a ne ono što djelom postaje.*

a. *aktivno. a) objekat je ime koje znači djelo uopće, a ovo može biti potanje naznačeno drugijem riječima.* djelovati *može značiti isto što vršiti, činiti, ili što baviti se onijem djelom, ali se to ne da kod svijeh primjera razlučiti. objekat je:* aa) djelo. Menje potrjebuje djelovati djela ńegova. N. Rańina 74a. joann. 8, 4. Oči otvori i djeluj djela taj, sa mnom da i ti gori uživaš vječni raj. M. Držić 15. Dobra dêla dêlovali i činili budu. Š. Budinić, sum. 50a. Svakolika djela koja je djelovao. A. Gučetić, roz. jez. 3. Ti sved djeluj djela viša, a ja pjet ih pristat neću. I. Gundulić 286. Hrabrena djela teška ti umiješ djelovati. G. Palmotić 2, 311. Koji su dila od milosrdja dilovali. S. Margitić, fal. 275. Medu ostali dili koja dilova naš spasitelj bi prisveti sakramenat ńegova tila. J. Banovac, razg. 178. Jošte hotiste dila opaka dilovat. J. Filipović 1, 150b. Vaja živiti krstjanski i krstjanska dila dilovati. F. Lastrić, ned. 370. Istim dilovańem diluju dila izvanska. A. Kanižlić, kam. 190. Biše još dite malahno, ne mogući dilo velikoga vladaoca dilovati. And. Kačić, kor. 317. Dilovat plodno i korisno svoje dilo. M. Dobretić 99. Druga pokorna dila dilovati. 110. — *u ovom primjeru bez sumńe znači: baviti se djelom.* Krvničko djelo djelovati ‚far l'arte del boia' ‚carnificinam exercere'. A. d. Bella, rječ. 144a. — *bb)* djelovańe. Počinu dan sedmi oda svakoga djelovanja koje djelova. N. Rańina 114b. gen. (1mojs.) 2, 2. Bog počinu od svakoga djelovańa, koje bješe djelovao. J. Matović 357. — *cc)* trud. Da mu nije mučno i teško djelovati bojne trude. G. Palmotić 1, 126. — *dd)* tvor, tvorba. *značeńe je: vršiti.* Viteške tvorbe slavne nedobitni djelujemo. I. Đordić, salt. 196. Od tvora koje u duši diluje sveto krštеńe. Ant. Kadčić 136. Koji tvor oli ti plod u duši diluje sveti sakramenat? 117. M. Dragičević 226. — *ee)* posao. *(Sveti Pavao)* ne govori: dilujte vaše posle, nego dilujte vaš posao. J. Banovac, razg. 85. Zabrańuje se djelovat poslove službe tilesne. F. Lastrić, ned. 124b. Diluj štogod posla, da te svakda djaval zateče zabavjenoga. Blago turl. 157a. Svaki neka djeluje posle svoje. J. Matović 361. Nijedan ne imadaše se unaprida usuditi dilovati taki posao. Grgur iz Vareša 64. — *ff)* stvar. Ostale stvari, koje za ljubav sam ńe djelovo. G. Palmotić 1, 329. Koji sam diluje velike i čudnovate stvari. P. Radovčić, ist. 130. Koji djeluju stvari zle. M. Radnić 313b. Tuj djelova stvari pričudne. I. Đordić, ben. 41. Da nikada ne dilujemo stvari koje su ńima mrske i nemile. F. Lastrić, od' 350. Kad diluješ ti stvar onu koja spada na Sotonu. V. Došen 135a. Sve stvari koje bog djeluje izvan sebe. J. Matović 36. — *gg)* zanat. *značeńe je baviti se. isporedi zadńi primjer kod aa).* S. Pavao ga naziva pridragijem Lukom likarom, odkud virovati mogu, da on dilovaše ovi zanat. F. Lastrić, od' 368. — *b) objekat je ime koje znači ńeko osobito djelo. aa)* čudo. Čudesa on djeluje svako u brijeme. P. Kanavelić, iv. 572. Djelova čudesa bezbrojna. I. Đordić, ben. 52. Tko će igda čudesa izbrojit, koja bog po molitva*(h)* svoji sluga dilova? J. Banovac, razg. 19. Po ńemu je takojer gospodin mloga čudesa dilovao. A. Kanižlić, fran. 59. Tolika čudesa koja bog dilova za naše spaseńe. M. Zoričić, zrc. m. — *bb)* sakramenat, otajstvo, prikazalište. Dilovati bezgrišno ovi sakramenat. Š. Budinić, ispr. 7. Koji djeluju sakramente s dušom nečistom. J. Matović 137. Zašto se imaju djelovati i primiti otajstva s najvećijem opazom. 189. Mogu svuda dilovati sveta prikazališća. A. d. Costa 1, 107. — *cc)* molitva. Molitva ova jest takoder tako lasna da ju svaki majstor i svaki težak more lasno dilovati. A. Kanižlić, bogoljubu. 14. — *dd)* boj. I djelovat počni veće trudne boje. G. Palmotić 1, 120. — *c) objekat je osobito ime dobra ili zla djela.* Djaval zled koju ne more djelovat po glavi djeluje po kudi. M. Vetranić 1, 374. Eto si jur s nami ne samo pravdu tvu djelovo. N. Dimitrović 51. Ako grešnik učini pokoru od svijeh grijeha svojijeh koje je djelovao. M. Divković, bes. 7b. Da koja god teška zla djeluje. B. Kašić, nasl. 5. Koji dilujete nepravnost. rit. 83. Djelovat kreposti. I. Držić 252. Diloval je i diluje sa mnom svoje milosrdje. P. Radovčić, nač. 230. Koji dilujete grije. I. Ančić, vrat. 13. Da mogu ukloniti se svije zala i dilovati sve dobro. P. Posilović, nasl. 179b. Koji ne diluju nepravdu. A. Vitalić, ist. 18. Oslobodi me gospodine od dilujući himbu i nepravdu. L. Terzić (B. Pavlović) 107. Ne djelujte grijeh prokleti. I. Đordić, salt. 250. Brez koga ne možemo nijednoga dobra dilovati. A. Bačić 86. Zašto su dilovali laž, svidoči prorok s. Osea. F. Lastrić, test. 332a. Zlamenovati i djelovati svetost i pravednost. J. Matović 128. Ako češ sa mnom dilovat kradńu i lupeštinu. M. Dobretić 528. Opačinu koju Vinko Lozić na ovome svitu običaje dilovati. D. Rapić 262. Odveće bi strašan grih u tomu dilovao. M. Dragičević 97. — *d) objekat je verbalni supstantiv koji znači ńeko djelo, djelovańe.* U ńih djelujući odpuštenje grijeha. M. Divković, bes. 364b. Ovijem putem djeluje bog tvoje spaseńe. M. Radnić 148b. Premda je duh sveti dilovao ovo upućeńe. A. Bačić 34. Putnici klańajući se onim mistom, u kojim Isus dilova naše spaseńe. J. Banovac, razg. 44. Kad bi ovaka promišljanja u srcu svomu dilovao. F. Lastrić, test. 329b. Za tolike trude, muke i brigu, koju gospodin imade za 33 godine dilujući tvoje odkupljenje. ned. 206a. Dilujući s ńime zajedno tvoje materinstvo naše posinovljenje i odkupljenje. M. Zoričić, osm. vi.

Koji će dilovati ispravljeńa i vladańe duhovno. I. J. P. Lučić, nar. 123. — *e) objekat je* milost, *u teologičnom smislu, a subjekat je* sakramenat. Sakramenti od sebe diluju milost božju. A. Bačić 262. Da sakramenti novoga zakona diluju milost božiju u duši. J. Banovac, razg. 202. Sakramenti novoga zakona po kreposti krvi Jesukrstove djeluju onu milost koju zlamenuju. J. Matović 139. — *u jednom takovom primjeru objekat je* dar. Da budu *(sakramenti)* u tebi djelovat svoje darove. I. Držić 205. — *f) objekat je jedna od zamjenica:* ovo, to, ono, što, ńešto, sve *itd.*, mnogo *itd.* I sve toj dan i noć djeluje svim dilom. D. Rańina 3b. Ḷubay, koja sve djeluje i sve hrani. I. Gundulić 211. Što diluje jedno sobstvo božanstveno, diluju skupa ostala dva. I. T. Mrnavić, ist. 26. Što nije mogla tva desnica, zdrak djelova tvoga lica, kijem si mlados mu dobila. G. Palmotić 2, 403. Što li 'e ona djelovala, da su na ńu svi napali. J. Palmotić 98. Kad očemo s bogom što dilovati. I. Ančić, cvit. 2. Dilujuć vi isti ono što želite da oni diluju. A. d. Bella, razg. 67ab. Kad tko što diluje, ni o čem drugom ne misli. J. Banovac, prip. 240. Mnoga je bog dilova' za naše spasenje. razg. 85. Milost božija duhovnim načinom diluje u našoj duši ono što duša ne diluje u našem tilu. 144—145. *(Čovik)* je prost u svomu dilovanju, budući da diluje ono što hoće a sto neće ne diluje. J. Filipović 1, 7b. Što je neharnost, što li diluje? F. Lastrić, ned. 386. To je ona dilovala, da kada bi radat stala, nikom ne bi k sebi dala. V. Došen 119b. Jer vo|a nasliduje misao, nit' može veće dilovati, neg misao začim|e. Ant. Kadčić 413. Budući da na ńegovo ime sve koliko diluje, što se iziskuje. M. Dobretić 40.

b. *sa* se. *s pasivnijem značeńem.* Onde se diluju sveta gospodinova otajna. F. Vrančić, živ. 32. One posle koji se brez griha mučno diluju. F. Lastrić, test. 188a. Inako čineć djelovalo bi se protiva božjem poštenju. Blago turl. 34b. Tomačenje stvari, koja se djelovaše. J. Matović 132. Da bi se sakramenti djelovali s cerimonijama slavnijema. 133. Na misi djeluje se i čini isto posvetilište. 229. Protiva komu diluje se. A. d. Costa 2, 38. Zlamenuje one načine po kojim se osobito diluje spaseńe naroda čovičanskoga. M. Dobretić 2. Nu dopusti, da za malo, što se je od mene djelovalo tvoj visini dam na znańe. P. Sorkočević 586b.

c. *s pasivnijem oblikom i značeńem.* Čudesa brez mire dilovana. I. Ančić, svit. 194. Ex opere operato t. j. po dilu dilovanu. J Banovac, razg. 202. Koja su u Carigradu dilovana. A. Kanižlić, kam. 414. Plod od dila dilovana. Ant. Kadčić 65. Odrišiti ženidbu dilovanu a ne ispuńenu. A. d. Costa 1, 21.

2. DJELOVATI, djelujem, *impf. dijeliti.* — *isporedi* dje|ovati. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Diluje li se Isukrst s nebes kada prihodi u hostiju ali ostaje na nebesih? I. T. Mrnavić, ist. 129.

DJELOVAVNIK, *m. vidi* djelovnik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Biskupi su dilovavnici občeni toga sakramenta. Blago turl. 220a. Razdilitelji svotih sakramenta i dilovavnici stvari duhovnih. 2, 315b.

DJELOVIT, *adj. vidi* djelovan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Djelujući tej kreposti djelovite ali ti poslovite, to jest podniženstvo i čistoća od srca. B. Gradić, duh. 67.

DJĚLOVNICA, *f.* officina; moneta. — *Postaje od osnove* djelovn *adj.* djelovan *sufiksom* ica. — *Dolazi samo u rječnicima od* xvi *vijeka.*

a. officina, *kuća, dućan gdje se radi po kojem zanatu.* — *u Vrančićevu rječniku* (dilovnica ‚officina'), *u Bjelostjenčevu* (delovnica), *u Jambrešićevu* (delovnica), *u Stulićevu.*

b. moneta, *mjesto gdje se kuju novci.* — *samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

DJĚLÔVNÎK, *m.* qui agit, facit, *onaj koji djeluje.* — *Postaje od* djelovn *osnove adj.* djelovan *sufiksom* ikъ. — *Dolazi od* xvi *vijeka (u Vrančićevu rječniku:* ‚actor'), *a između njega, osim Vrančićeva, u Belinu* (‚factor' 299b), *u Voltigijinu* (‚lavoratore, attore' ‚arbeiter'), *u Stulićevu.* Naslidovańe drugo nije, nego obrati ono osobito dilo, koje se nami od dilovnika prikažuje, i u ń izgledat se. A. d. Bella, razg. 239b. Kripost ovizih stvari ne izhodi od ńih, dali od dilovnika poglavitoga, što jest bog. Blago turl. 119a. Išće se, da sluga oli dilovnik ima misal i odluku dilovat što naš gospodin naredi. 209b. Želim te dilovnikom a ne govoritelom. Ant. Kadčić 1.

DJĚLÔVNÔST, *f. osobina onoga što je djelovno.* — *U Stulićevu rječniku* (‚efficacia, efficacitas, vis, virtus') *gdje ima i* djelovstvo *s istijem značeńem.*

DJELOVSTVO, *n. vidi* djelovnost.

DJELOVUKATI, djelovukam, *vidi* djelukati.

DJĚLUJÛĆÎ, *adj. koji djeluje, djelovan. uprav je part. praes. glagola* djelovati. — *Dolazi kod pisaca* xvii *i* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚actuosus' 525b) *i u Stulićevu.* Oni su *(oci)* uzrok dilujući naših teles. P. Radovčić, ist. 37. Prišla je na svršenost života dilujućega. 92. Milost dilovna oli dilujuća. Ant. Kadčić 9. Koliko je djelujuća riječ Jesukrstova. J. Matović 212.

DJELÚKATI, djělûkâm, *impf. dem.* djelati. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima s istijem značeńem i* djelovukati *koje je sasma nepouzdano.*

DJĚḶĂČ, dje|ača, *m.* lignarius, *drvodjeļa.* — *isporedi* djelač *i* dje|ar. — *Postaje od osnove glagola* dje|ati *sufiksom* ačь. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Koliko *(nauk od broja)* služi miračem, izvrsnim zidarem i di|ačem. M. Zoričić, aritm. predg. 9.

1. DJĚḶAČA, *f.* sculptura, *djeļačeva radńa. kao da je to značeńe ove riječi koja dolazi jedan put* xviii *vijeka.* Pravo 'e pravit, vrh sahrane od dje|ače čudo da je, i da na sve četri strane srebrom, mramrom obstrta je. J. Kavańin 327a.

2. DJĚḶAČA, *f. vidi* dje|aonica *pod* b.

DJĚḶĂK, dje|ăka, *m. vidi* djelitel. — *Postaje od osnove glagola* dijeliti *sufiksom* akъ. — *Samo u Mikaļinu rječniku* (di|ak ‚divisor, distributor').

DJĚḶALAC, dj|aoca, *m. vidi* dje|ar. — *Postaje od osnove* dĕ|al *part. praet. act. glagola* dje|ati *sufiksom* ьcь. — l *se mijeńa u* o *u svijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* dj|alâcâ. — *Dolazi u Belinu rječniku* (‚caelator' 662a) *i u Stulićevu* (dje|alac ‚caelator' *i griješkom* dje|aoc ‚tabernarius, faber lignarius'), *i u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Prava sliko, jer činio jest te kog je ruka višta, a ovo je vrsni bio di|ar Luka vandelišta, koji . . sa svom pomńom znanja svoga dlijetom te je izrizao od drveta čedarskoga . . . Tko je lipši, ne bi znao, il' tvoj obraz plemeniti il' sinčića kog ti dao jest di|alac glasoviti. P. Knežević, pism. 183—184.

DJĚḶAN, dj|ěna, *adj. koji se može dje|ati.* — *Samo u Stulićevu rječniku sa značeńem:* ‚lavorativo' ‚operae vel culturae aptus' *i s dodatkom da dolazi u pisca S. Rose.*

DJEĻANSKA ČUKA, *f. planina u Srbiji u okrugu topličkom.* Đeljanska Čuka koja liči na jaje; izmedu sela Šošića i Graševca. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 341.

DJÈĻÁŃE, *n. djelo kojijem se djeļa.* — *Postaje od part. praet. pass. glagola* djeļati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi (sa starijim oblikom* djeļanje *i s mlađim* djeļaće) *samo u rječnicima: u Mikaļinu* (djeļanjo, djelanje ‚levigatio, complanatio'), *u Belinu* (djeļanje ‚opus intestinum' 429b; ‚caelatura' 662a; ‚opus' 429b. 304b; ‚per manus exerceri' 294a), *u Stulićevu* (djeļaće ‚caelatura'), *u Vukovu* (djeļaće ‚sectio minuta').

DJÈĻAONICA, *f.* officina; mensa scalptoris. — *Postaje od* dȅļal *osnove part. pract. act. glagola* djeļati *sufiksom* ьn-ica.

a. officina, *vidi* djelovnica. *u Belinu* 146a *i u Stulićevu rječniku.*

b. *djeļarska klupa, klupa na kojoj se djeļa. u Vukovu rječniku* („sella sectoria'), *u kojem ima i* djeļača *s istijem značenem.*

DJÈĻAONIČKÎ, *adj. koji pripada djeļaonici. U Belinu* 146a *i u Stulićevu rječniku.*

DJÈĻAONÎK, *m. vidi* djeļar. — *Samo u Stulićevu rječniku* („tabernarius, faber lignarius').

DJÈĻÁR, *m.* lignarius, scalptor, sculptor, *onaj koji (po svom zanatu) djeļa. — isporedi* djelač, djeļalac, djeļatelj. — *Postaje od osnove glagola* djeļati *sufiksom* arь. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a od* XVI *vijeka u rječnicima: u Mikaļinu* (djeļar, djelač, koji djela ‚faber lignarius, qui levigat') *i u Stulićevu* („tabernarius, faber lignarius'). A ovo je vrsni bio diļar Luka vandelišta *(vidi kod* djeļalac). P. Knežević, pism. 183.

DJÈĻATEĻ, *m. vidi* djeļar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vrzi ono k djeļateļu kipova. S. Rosa 11b.

DJÈĻATEĻAN, djȅļatêļna, *adj.* actualis, *(u teologičkom smislu) koji postaje djelom. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Negovo rodjeńe prosto bez ikakve skvrni istočne i negov život takoder bez ikakva grijeha djeļateļnoga. S. Rosa 15b.

DJÈĻATEĻIŠTE, *n. vidi* djelovnica. — *Dolazi jedan put* XVIII *vijeka u prenesenom smislu o utrobi, materici.* Utroba bo je naravno djeļateļište, u komu tvori se tako zametnuće. S. Rosa 180a.

DJÈĻATI, djȅļâm *i* djȅļēm, *impf.* dolare, scalpere, sculpere; operari. — *Postaje od osnove* dȅl *glagola* djelati *sufiksom* j; *kao da je deminutiv glagola* djelati.

1. *bradvom, sjekirom, nožem, dlijetom obrađivati drvo ili što drugo. — od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (djeļati, djelati, gladiti drvo ‚polire, spianare con l' ascia, accetta' ‚levigare, polire, complanare'), *u Belinu* („dolare' 429a; ‚caelare' 411b; djeļati dlijetom ‚scarpellare, lavorar di pietre con lo scarpello' ‚scalpro elaborare' 650a; djeļati prilike ‚scolpire, formar figure per via d' intaglio' ‚caelare' 656b), *u Stulićevu* („polire, ascia aequare; caelare'), *u Vukovu* („secare minutatim'). *a)* dolare, *tesati, i graditi što od drva, tešući ga. aa) objekat je drvo koje se teše, ili iz kojega se što gradi.* Marangun gdi staše ter jedno tuj drvo u noći djeļaše. N. Naļešković 1, 132. Život vodim drva djeļuć. G. Palmotić 3, 82b. Obično bi poredali na gomilice i razgovarali bi se deļući kakvo drvo. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 47. — *bb) objekat je ono što se gradi djeļańem.* Od čedra križ priteški grade i djeļu. G. Palmotić 3, 172a. Od svakoga drva strijele se ne djeļu. (Z). Poslov. danič. 89. Diļati daske. And. Kačić, kor. 216. Đeļaj kolac kao ti i otac. Nar. posl. vuk. 75. Počne djeļati jedan mali šiļak. Nar. prip. vuk. 187. Evo đeļem šiļke. Nar. prip. vrč. 11. Koji je pred kućom deļao držalicu za budak. Vuk, posl. 199. *u prenesenom smislu:* Ļubav od jele sve struga i diļa kriposne te strile. G. Držić 416. — *cc) objekat je iverje. ja mislim da je to misao u poznatoj poslovici:* Sve što tko djeļe, prida ń pada. (D). Poslov. danič. 119. Što tko djeļe, prida ń pada. (D). 124. Što remeta djeļa, pred remetu pada. (Z). 123. Tko što djeļe, preda ń pada. (Z). 134. Ko god što deļa, preda ń pada. Nar. posl. vuk. 137. Ko što deļa, preda ń pada. 159. — *dd) kad nema objekta, može značiti: uopće raditi kao drvodjeļa.* Pilu i testu, kom diļati hti (Josip). J. Kavańin 338b. Ili gradi ili djeļa ili kuje ili maže ili piše. A. Kalić 234. — *b) tesati kamen.* Tko li će mramor djeļati. M. Vetranić 1, 113. Našavši meštre od stina, koji imadu stine kresati i diļati. And. Kačić, kor. 216. — *c)* scalpere, *reskati, urezivati drvo, reskańem što iz njega načińati.* Od šta ću svirali djeļat. M. Držić 415. Ter *(pastijer)* zatravļen i ustrijeļen s prislatkoga ńe pogleda, požudnijeh sklad besjeda pod svìroku pit je usiļen, i plam ki mu srce gori u divjačnoj djeļat kori. I. Gundulić 73. — *d)* sculpere, *urezivati, graditi, načińati kip, makar iz čega.* Jak desnica vješta i znana sliku djeļat kad se stavi koga rajskijeh od dvorana koji u vječnoj živu slavi, sve što može umjetnije pozlatja ju i uļudi, . . . zlatnom stupu tač prilična, prikaza se nepomična mom pogledu djeva sveta. G. Palmotić 3, 88ab. Inijeh množ sagrada i pengačih i djeļati*(h)*. J. Kavańin 219b. Ah oleđili se svi, ki djeļu te bogove! I. Đordić, salt. 454.

2. *kao* djelati, djelovati, *raditi (osobito o zanatlijinskoj radńi). — s ovijem značeńem dolazi u Belinu rječniku* („operari' 429a; per manus exerceri' 294a; ‚artem illiberalem exercere' 101a) *i u Stulićevu* („laborare'); *i u naše vrijeme.* Danas jeste nedeļa, u ńoj s' ništa ne deļa. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Diļati, raditi. J. Grupković.

DJEĻÈVATI SE, djèļujêm se, *impf. vidi* dijeliti se *kod* dijeliti, 2, *a*, b. — *Postaje od osnove* dêli *glagola* dijeliti *sufiksom* u (ev-a *u inf.*, uj *u praes.*); i *se mijeńa radi zijeva u* j, *a zatijem* lj *u* ļ. — *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka kod ńekijeh pisaca a nije u nijednom rječniku.* I od mnozijeh djeļevahu se neprijateļi. N. Rańina 145a. luc. 4, 41. Svi oni ki putuju po svitu, kada se od drazih od svojih djeļuju. D. Rańina 17b—18a. Biše mati, ka se od svoje puti diļevaše. Živ. jer. star. 1, 233. Isukrst diļu'e se od one kuće. A. Komulović 61. Gine ļepota, jerbo oni lijepi i mili kolur djeļuje se. M. Orbin 73. Diļujući se iz Jerika. I. Ivanišević 141. Kada se diļevaše duša tvoja iz tila tvoga. P. Radovčić, nač. 288.

DJÈĻKÁŃE, *n. djelo kojijem se djeļka. — U Vukovu rječniku.*

DJÈĻKATI, djȅļkâm, *impf. dem.* djeļati. — *U Vukovu rječniku.*

DJEĻNICA, *vidi* djelovnica. — *U jednoga pisca našega vijeka.* Poslě smo otišli u Verckstadt ili deļnicu gdi smo gledali kako rade. S. Tekelija, letop. 120, 32.

DJÈĻNÎK, *m. vidi* djelovnik. — *U poslovici prošloga vijeka.* Iruđe hvali djeļnika. (Z). Poslov. danič. 33.

DJEĻÚKATI, djèļûčēm *i* djèļûkâm, *impf. dem.* djeļati. — *Samo u Stulićevu rječniku* (1. ‚leviter laborare'; 2. ‚leviter polire'; 3. ‚leviter caelare').

DJENIČIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi* xv *vijeka pisano* Dêničićь. *jamačno isto što* Diničić. Knezь Vladislavъ Dêničićь. Mon. serb. 257. (1405). Dêničićь, gledaj Diničićь. Đ. Daničić, rječ.

DJENUTI, *vidi* djeti.

DJĚR, *interj. vidi* 2. de *i* 1. der, *s kojijem je riječima jednaka postaña. samo po južnom govoru, a po zapadnom dir koje vidi. isporedi i* djere. — *Dolazi u dvojice pisaca* xvi *vijeka.* — *U svijem primjerima stoji kao enklitika uz imperativ, vidi* 2. de *pod* a, *b) aa) i cc) i* 1. der *pod b), aa).* Doneste djer ga sjemo. N. Rañina 161ª. mar. 8, 18. Ali brate, moļu te, stani djer, boga dil. N. Naļeškovič 1, 227. Izmi djer sude ti. 1, 243. Podi djer ti vraže! 1, 255.

DJĚRE, *interj. vidi* djer *i* dere. — *Dolazi jedan put* xvi *vijeka.* Neka djere ju okopam. N. Rañina 164ᵇ. luc. 13, 8.

DJESTI, *vidi* djeti.

DJĚSTRO, *n.* latrina, *zahod, tal.* destro *s istijem značenjem.* — *isporedi* deštar. — *Dolazi u Dubrovniku od* xvii *vijeka.* Nije djestra, ki ne smrdi, ni ogńišta ki ne dimi. (D). (mjesto ‚ki' trebalo bi na oba mjesta ‚ko'. Daničić). Poslov. danič. 81. Djestro (destro) — zahod. P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 165.

DJESTVITEĻAN, djestviteļna, *adj.* activus, *koji djeluje.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DJESTVO, *n.* praxis, *djelovaňe, vježbaňe.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DJĚŠO, *m. hyp.* djever. — *Akc. se mijeňa u voc.* djěšo. — *Postaje od* dje *okrńene osnove imena* djever *sufiksom* šo. — *U Vukovu rječniku.*

DJĚTAO, djětla, *m.* picus, *ńeka ptica, osobito poznata po tome što tako udara kļunom u koru drveća da se iz daleka čuje. isporedi* žuna *i* žuńa. — *o u nom. sing. stoji mj.* l; a *se umeće samo u nom. sing. i u gen. pl.* djětâlā. — *uz* djetao *dolaze i oblici* djeteo, djetel *koje vidi.* — -je- *se izgovara po južnom govoru (po ercegovačkom mj.* dje- *kaže se* đe-) *a po istočnom* -e-, *po zapadnom* -i-; *ali ne stoji mj. ńegdašńega* ě, *nego mj.* ę. — *Sva su tri oblika praslavenska, isporedi stsl.* dętьl, dętelъ, dętelь, *rus.* дятелъ, *gen.* дятла, *češ.* datel, *gen.* datle *i* datele, *pol.* dzięcioł, *gen.* dzięcioła. — *Postańe je nejasno. Fick* (vergl. wörterb. 2, 379) *i Miklošić* (vergl. gramm. 1², 38) *misle na let.* demu, dimt, *snskr.* dam, *tutńiti; moglo bi se pomisliti i na indoevr. osnovu* danta, *zub, sa značeńem prenesenijem na jaki, oštri kļun.* — *Oblik je* djetao *istom ovoga vijeka potvrđen a izmedu rječnika nahodi se samo u Vukovu.* Đetao u kļunu nade (zlo; čuje ga lovac do kļuje pa ga dovreba i ubije.) Nar. posl. vuk. 78. Šarcn kao đetao. 351. Drugi red. Puzavice... Picus L. srpski detao. Kļun od dužine glave ili duži, čoškast, nozdre duguļaste, prikrite čekińama... čestim udareńem snažnog kļuna o suhare ove ptice proizvodo poznato klikańe *itd.* J. Pančić, ptice. 29—30. 3. red: puzavice (scansores)... Detao šareni (picus major L.) koliko čvorak i vrlo šaren (crno, crveno i belo). kļunom lupa u koru i vadi insekte... više ‚klikli klikli klik' i daleko se čuje. K. Crnogorac, zool. 92.

DJĚTECE, *n. dem.* dijete. *isporedi* djetešce. — *stariji bi oblik bio* dětetьce. — *Postaje od osnove* dětęt *imena* dijete *sufiksom* ьce. *drugo se t ne čuje ispred* c, *ali se kod ńekijeh nalazi pisano.* — *Dolazi čcsto* xvi *i* xvii *vijeka, rijetko* xviii, *a u naše je vrijeme izumrlo. između rječnika nahodi se u Bjelostjenčevu* (detece), *u Jambrešićevu* (detece), *u Stulićevu.* Ne znam govoriti, jere djetece (‚djeteca') jesam. N. Rañina 181ᵇ-182ª. jer. 1, 6. Djetetce od šest dana progovori. Zborn. 44ª. Smagnu mi očice i lice me blijedi, jak mlado djetece. S. Menčetić — Ġ. Držić 495. Da djetece strjelovito ustrili. M. Držić 123. Kučivrate, moje djetece, zlo stojim. 386. Biše lipo ditetce. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 153. paul. hebr. 11, 23. Tada dobro djetece opeta se vrati iz Murtije. A. Gučetić, roz. jez. 68. Djetece jošte ne bješe progovorilo. M. Divković, zlam. 46. Da ditecu ne naudi. B. Kašić, rit. 5. Najdoše ditece, pokloniše mu se. is. 11. Ono ditece biše bog. is. 15. Kao djetece ja ću ostati. I. Akvilini 92. Ovo ditece bit će vojvoda. S. Margitić, fal. 115. Udi] ditece uskrisi. M. Zoričić, zrc. 44. Djetece ima se krstiti. J. Matović 157. — *na ńekijem je mjestima muškoga roda kao da je nominativ* djetetac, *ali je jamačno smisao na to naveo pisce:* Ne imam komu priporučiti moga djetetca. M. Divković, zlam. 38. Meni se je dogodilo, kao djetecu, koji hrli. I. Gundulić 231. Djeteca nevoļnoga brani od zla. P. Kanavelić, iv. 612.

DJETEČAC, *vidi* djetešce.

DJĚTEČCE, *vidi* djetešce.

DJĚTEČĪ, *adj.* pueri, puerorum, puerilis, *koji pripada djetetu ili djeci, onakav kakav je u djeteta ili u djece.* — *Postaje od* dětęt *osnove imena* dijete *sufiksom* ij, *po čem je najstariji oblik* djětetijī; *tijem što ispane i kod sufiksa postaje mladi oblik* djětetjī; *a mijeňaňem* tj *u* č *najmlađi oblik* djeteći. — *Sva tri oblika dolaze u drugoj polovini* xvii *i preko* xviii *vijeka, a nijesu u nijednom rječniku.* Mi nismo ciganske vire ni đeteće riči. Starine. 11, 135. (1679). Nareste kolik i glava ditetija. J. Banovac, pred. 149. Napipati glavu ditetju. M. Dobretić 27. Jer se oni dio kožice uzdrži zajedno s tilom ditetjim i ista je stvar. M. Dragičević 250.

DJĚTEHCE, *n. dem.* dijete. — *Postaje od* djetešce *s toga što se shvaća kao da je š postalo od* h. — *Dolazi u Boci kotorskoj od prošloga vijeka, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u gorńem primorju.* Ako li je djetehce, za ńega će kum zakonito odgovarati. J. Matović 172. — *može se dańe i* h *mijeňati u* k. Videći ga tako malahno djetekce prolijevati živu krv. I. A. Nenadić, nauk. 267.

DJETEKCE, *vidi* djetehce.

1. DJĚTEL, *vidi* djeteo.

2. DJETEL, *m. vidi* djetelina. B. Šulek, im. 68.

DJETELA, *f. vidi* djetelina. B. Šulek, im. 68. — Djetela reska, oxalis acetosella L. 68.

DJETELAK, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

DJETELICA, *f. djeteo ženski.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Medu ńima gospe i djevojke, narešene kano ditelice. J. Krmpotić, mal. 16. *(isporedi kod* djetao: Šaren kao djetao).

DJĚTELINA, *f.* trifolium, *trava u koje je po tri listića na grančicama, što se sije po livadama kao dobra pića za stoku.* — *isporedi* djeteļina. — -je- *stoji u južnom govoru (po ercegovačkom se* dje- *mijeňa u* đe-), *a u istočnom je* -e-, *u zapadnom* -i-; *ali nc postaje od ńegdašńega* ě *nego od* ę. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дятлина, *češ.* dětelina, jetelina, *pol.* dzięciolina, thymus vulgaris L. — *Postaje sufiksom* ina *od*

osnove dętel *kojoj je postaŋe nejasno; čini se kao da je osnova ista što i kod* djetao, djetel, *ali se ne da naći sveze u značeńu. moglo bi se i kod ove riječi pomisliti na indoevr. osnovu* danta, *zub, te bi značeńe bilo preneseno na listiće.* — *Kod pisaca potvrđeno je istom* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (djetelina trava, tripŕstac ‚trifolium, trifolium pratense, trifolium acutum), *u Bjelostjenčevu* (detelina *kod* deteļa ‚trifolium, trifolium pratense, trifolium acutum, medica[5]), *u Voltiđijinu* (detelina *kod* deteļa, *i* ditelina ‚trifoglio' ‚klee'), *u Stulićevu, u Vukovu.* Denaliji Vlahoviću huda sreća priskočila: papuč mu se popuze po travi po djetelini. Nar. pjes. bog. 108. Uzmi trave diteline. I. Vladmirović 8. Ponajviše trave deteline. Nar. pjes. vuk. 1, 10 Pod glavom joj snopak deteline. 1, 317. Detelina do kolena. 1, 341. Đetelina trava do ramena. 1, 489. Detelina — trifolium L. J. Pančić, flor. beogr.[3] 496. Ditelina, melilotus, trifolium, medicago. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. Ditelina mišja, myosotis arvensis. 49. Svinduļ, ditelina, lotus. 61. Djetelina, trifolium, andraca, genesta, trifolium L.; napose: 1) trifolium supinum Savi; 2) trifolium pratense L.; 3) trifolium repens L. Djetelina bosanska, medicago sativa L. (u Gružu đe se negda sijala). D. brdska, trifolium montanum (u Dubici). D. divļa, trigonella corniculata L. D. goveda (u Konavlima, er je rado jedu goveda, a końic ne hoće), medicago cordata et denticulata W. (Vodopić). D. mačja, pes leporinus, trifolium arvense L. D. mala, medica, medicago sativa L. D. mišja, myosotis arvensis L. D. modra velika, psoralea bituminosa L. D. mohunava, lotus L. D. puzeća, trifolium repens L. D. rogata, trigonella corniculata L. D. spužja, medicago lupulina L. D. velika, stranfarlina, melilotus officinalis Dec. D. zečja, pes leporinus, trifolium arvense L. B. Šulek, im. 68—69. Ditelina, 1) trifolium L.; 2) loto domestico, melilotus Dec.; 3) medicago L.; 4) psoralea bituminosa L. Ditelina divja, modra cvita, lotus silvestris, melilotus coeruleus Lam.; psoralea bituminosa? cf. djetelina modra. D. kisela, (prema lat.) trifolium acetosum, oxalis acetosella L. D. końska, (prema tal. trifoglio cavallino), trifolium pratense L. D. ļuta, trifoglio acetoso, oxalis acetosella L. D. mačja (prema ńem. katzenklee), anthyllis vulner. L. D. mišja, auriculus muris, myosotis arvensis L. D. pitoma, d. trolista, lotus sativa, melilotus officinalis Dec. D. vela, herba medica, trifolium intercisum, medicago sativa L. D. velika końska, meliloto, melilotus offic. D. velika zlatna (prema lat. trifolium aureum), trifolium aureum magnum, hepatica triloba Dec. 66.

DJĔTELĬNSKÎ, *adj. koji pripada djetelini.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Detelinskih skut livada. J. Kavańin 80[a].

DJĔTELĬNÌ, *adj.* trifolii, *koji pripada djetelini.* — *isporedi* djetelinski. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka.* Dętelińe sême. Starino. 10, 84. Dętelińe sême rastlьkь s vinomь napoj. 110.

DJĔTĔLKA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. *ime kravi i ovci i kozi. u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* 2. djeteo *i* djeteļka.

DJETELNOSLIČAN, djetelnosličnа, *adj.* trifolio similis, *sličan djetelini.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DJĔTEĻ, *vidi* djetao. — *Potvrđeno je kod pisaca od* XVIII *vijeka, a između rječnika nahodi se u Bjelostjenčevu* (detel ptica ‚picus martius, cavator arborum'). Trostokļun i žune s ditelji draže, svoje kļune oštreći o grani . . . Svako se tu srdi, svako kako znade cvrčeći ńu grdi . . . detel klikćuć. A. Kanižlić, rož. 6. Treći rod. djeteļi. Crna žuna ili crni djetel ‚picus martius' ‚dor schwarzspecht'. J. Ettinger 107.

DJĔTEĻA, *f. vidi* djetelina. — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu:* deteļa trava; *u Voltiđijinu:* deteļa.

DJĔTEĻINA, *vidi* djetelina. — *Potvrđeno od* XVIII *vijeka kod pisaca, a nije u nijednom rječniku (samo u Stulićevu* djetelna *može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* djeteļina). Bijaše veržica trojnuga kanoti diteļina. A. Kanižlić, utoč. 259. Al' je boļa diteļina svaka. J. S. Reļković 126. Porasla je deteļina trava. Nar. pjes. herc. vuk. 153. Onde raste svake sorte trave, svake sorte, najveć deteļine. Nar. pjes. istr. 2, 80. Kisela deteļina, der sauerklee, oxalis acetosella. G. Lazić 129. Deteļina, der klee, die lucerne, medicago sativa. 147.

DJĔTEĻĬNSKÎ, *adj.* trifolii, *koji pripada djetelini.* — *isporedi* djetelinski *i* djeteliń. — XVIII *vijeka.* Ovo diteļinsko sjeme ne vaļa. I. Jablanci 58. Prvo kupi diteļinsko sime. J. S. Reļković 128.

DJĔTEĻKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *isporedi* djetelka.

DJETEĻNA, *vidi kod* djeteļina.

DJETÉNCE *i* djètênce, *n. dem.* dijete. *isporedi* djetešce. — *Postaje od osnove* dête *imena* dijete *sufiksom* нь-ce. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (dętenьce). Za toj se hitrah ńoj jaki no djetence. Š. Menčetić 277. Podobni detencu. J. Rajić, ‚pouč. 1, 11. Prima detence na svoje ruke. 3, 55. Šta zna jedno malo detence pre nego mu se počne ulivati znańe novo. M. Đ. Milićević, zlosel. 227.

DJETENIŠTI, *m. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Deteništima. Sr. nov. 1875. 745.

DJETEŃE, *n. dijete.* — *dolazi na jednom mjestu* XVI *vijeka* (djetenje), *a na drugom* XVIII *stoji* djetińe (ditińe) *s istijem značeńem.* — *oba su dva oblika nejasna u koliko se ne zna koja promjena u značeńu postaje sufiksom* eńe *ili* ińe. Tko ima djecu ne more dobro ni objedovat ni može mir imat; a ovo djetenje nitko neg mati ištetila. M. Držić 407. A jedan je osta doma, jer je mlado još ditińe. P. Vuletić 50.

1. DJĔTEO, djętela, *m. vidi* djetao. — *krajńe o stoji mj.* 1 *samo u nom. sing.* — *Potvrđeno je od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (djetel). Tuj su . . . djeteli i čikavice. M. Vetranić 2, 268. Slovo o dętelu ptici. Detelь jest čedoļubna ptica i krasna i letaje od dreva do dreva, rьtomь kļuje. Starine. 11, 194. (XVI *ili* XVII *vijek*). Zapiva diteo. A. Bačić 57. (*Vrabac*) kupi svate, ide po djevojku: staroga svata iz jele djetela . . . Nar. pjes. bog. 340. Gecinos viridis Boie. diteo, žuna. D. Kolumbatović, progr. spal. 1880. 15.

2. DJĔTEO, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

DJETĔRODICA, *f.* puerpera, *žena koja dijete rodi, rodiļa, porodiļa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Jambrešićevu* (deterodica) *i u Voltiđijinu.* Marija bi diterodica ali brez bolesti. P. Knežević, osm. 345.

DJĔTEŠCE, *n. dem.* dijete. — *isporedi* djetence, djetece, djetence. — *Postaje od osnove* dętet *imena* dijete *sufiksom* ьc-ьce, *ili, što je sve isto, od osnove* dętetьce *deminutiva* djetece *sufiksom* ьce. *prvo* c *pred* ь *mijeńa se u* č, *a ovo poslije pred* c *u* š. — *Stariji oblik* djetečce *dolazi*

xvi *vijeka*. Ditečce nago. Ǵ. Držić 378. — *Noviji oblik* djetešce *dolazi od početka* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* (‚infans' 126b. 399b), *u Bjelostjenčevu* (detešce *kod* dete), *u Stulićevu, u Vukovu*. Da mi se ne straši djetešce. M. Divković, plač. 69. Dozvavši Isus ditešce, postavi ga naprid ńih. I. Bandulavić 227ab. mat. 18, 2. Čuj što hoću, čuj što želim, o djetešce lijepo moje. I. Gundulić 6. Ditešce peterih godišć. I. T. Mrnavić, ist. 89. I djetešcu poboļenu. P. Kanavelić, iv. 484. Dojilica zadoji djetešce. M. Radnić 57b. Da će biti kruna u ruka*(h)* onoga ditešca. S. Margitić, fal. 116b. Koliko je žena sad na svijetu z djetešcima u utrobi začetijem. B. Zuzeri 78a. Izpitajte sve pomńivo o djetešcu porođenu. 93a. Jedno ditešce od sedam godina. J. Filipović 1, 26a. Jadna kraļica dade na svitlost ditešce crno kako arapče. F. Lastrić, ned. 260. Prilikuje malašnu ditešcu. 379. Tko je milosrdniji, nego vlastiti roditeļ svrhu svoga ditešca? 429. Ovom božanstvenomu ditešcu nadiše ime Isus. od' 293. Urban osmi još od ditešca uze S. Mihojla za svoga osobitog zaštititeļa. 364. Dojdoše se djetešcu Isukrstu pokloniti. V. M. Gučetić 33. Moļaše ga, da ditešce krsti. A. Kanižlić, kam. 7. Što štijem od ditešca ne od cilih tiji godinica. fran. 71. Pogibio koja bi se mogla i ńoj i ditešcu dogoditi. E. Pavić, ogl. 98. Ležaše na malo slame djetešce božanstveno. D. Bašić 192a. Vaļa uzet zarad lika, i ditešcu zarad mlika. V. Došen 168a. Da jedan bude ređen protiva svojoj voļi oli još ditešcem. Ant. Kadčić 438. Da budu kako jamci i poruci slavnih i svetčanih obećańa, koja od ńih misto ditešca obećaju se. I. Velikanović, uput. 3, 25. Da je župnik zazvan da krsti ditešce. M. Dragićević 248. — *nalazi se ne vele rijetko griješkom acc.* djetešca *i* djetešca, *kao da je nom.* djetečac, *ali ovoga nominativa nema. onakav pogrješeni acc. stoji često kao apozicija uz ime muškoga roda*. Jedan star čovik, djetešca doni jednoga na rukah. F. Lukarević 25—26. Držeći na ruci Jezusa djetešca. Čestitosti. 26. Ne ostavļahu nikada priļubleznivoga i prigizdavoga ditešca svoga Isusa. F. Lastrić, ned. 57. — *u ńekijeh pisaca dolazi griješkom u instrumentalu* djetešcem *mj.* djetešcem. Dok sam te još ditešcem držala u naručju. F. Lastrić, test. 163a. Još ditešcem od sedam godina otide u pustińu. ned. 150. S djetešcem Jezusom. S Rosa 176b. Tada gospoja s ditešcem izčaznu. M. Zoričić, zrc. 44. — *u naše vrijeme mogu svi padeži jednine, osim nom., acc., voc., postati od osnove* djetešcet: djetešceta, djetešcetu, djetešcetom. *tako je u Vukovu rječniku*.

DJETETAC, *vidi* djetece.

DJĚTETAN, djětetna, *adj.* gravidus, *zdjetan*. — *Dolazi samo f.* djetetna *u Stulićevu rječniku*.

1. DJĚTETINA, *f. augm.* djete. *govori se kao ukor (često u šali) djetetu, mladiću, koji hoće da se kaže starijim nego je, ili čovjeku koji djetiński i kaže malo pameti kao da je dijete*. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚leviusculus' 328b), *u Stulićevu* (‚leviusculus, nugator, malus puer'), *u Vukovu* (u Dubrovniku, osobito za luda čovjeka, cf. ağamija ‚ein mann, unerfahren wie ein kind' ‚homo imperitus'). Vjerio! ona djetetina, još mu usta mlijekom vońaju? za ńega su žene! M. Držić 212. Kad se je djetetina pošao vjerat. 221.

2. DJĚTETINA, *f.* nugae, *ludorije, putina i rutina (kao u luda djeteta). — Samo u Mikaljinu rječniku* (‚frascheta' ‚tetivilitium, tivilitium, testivilitium').

DJETETÒLIKAST, *adj.* puerilem aspectum vel vultum habens, *u kojega je lice ili lik kao u djeteta. — Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano*.

DJĚTETOV, *adj.* pueri, *koji pripada djetetu — Načińeno od osnove* djetet *(kao da je* dijete *ime muškoga roda) sufiksom* ov-. — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu* (‚pueri' 302a) *i u Stulićevu*. Da se trojim umivanjem glava ditetova polije. B. Kašić, rit. 5. Svijetlo u lice djetetovo žeļne upiru sve pozore. Ǵ. Palmotić 3, 103b. Pak palcem učiniti će zlamenje od križa na čelu i na prsih ditetovih. L. Terzić 166. Koja biše prava majka ditetova. And. Kačić, kor. 223.

1. DJĚTI, djědĕm (djěnĕm), *impf. i pf.* ponere, *staviti, stavļati*. — *Akc. vidi kod* 1. — -je- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ě-, *te je po istočnom govoru* děti, *po zapadnom* dîti, *a po ercegovačkom* deti. — *Riječ je ne samo praslavenska, isporedi stslov.* dêti, *praes.* dežđą *i* děją, *rus.* дѣть, *praes.* дѣну, *češ.* díti, *praes.* ději, *nego i indoevropska, isporedi lit.* dėti, *snskr.* dhatum, *grč.* θεῖναι, *lat.* con-dere, ab-dere, *anglos.* dôn, *engl.* do, *stvišeńem.* tuon, *novoviše.* thun. *korijen je de (koje produļeńem postaje* dê, *isporedi lit.* dė, *snskr.* dhā, *starobaktr.* da) *od indoevr.* dha. — *Između rječnika nahodi se u Mikaljinu* (diti se, djeti se, otiti ‚devenire'; djeti se, staniti se ‚devenire'), *u Stulićevu* (djeti, vidi udjesti, djeti se ‚discedere, proficisci, abire, subsistere, reperiri'), *u Vukovu:* djěsti *i* djěnuti, djědĕm (djěnĕm), pf. ‚thun, stellen, legen' ‚pono': kud si dio novce? — djěsti i djěnuti, djědĕm (djěnĕm), impf. t. j. sijeno ‚aufschobern' ‚in acervum colligo'; *u Daničićevu* (děti se ‚abdere se').

1. *oblici. ovi se među sobom tijem razlikuju što mogu postati od različitijeh osnova. a) od osnove* dê *bez osobitijeh nastavaka postaju svi oblici, i to još u praslavensko vrijeme, vidi sprijeda. pred sufikse kojima je prvo slovo vokal umeće se radi zijeva* j *a pred ovijem mješte* ě *u južnom govoru stoji* i. *aa) praes.* djěm, djěš, . . djîš, *impt.* dîj, djîmo, djîte *u prva vremena dolaze samo kod složenijeh glagola, a prosto istom od* xviii *vijeka (vidi tamo amo primjere J. S. Reļkovića). — bb) ger. praes.* djûći *dolazi jedan put* xviii *vijeka* (I. Zaničić 216). — *cc) imperfektu ncma potvrde. — dd) aor.* djêh, djê (N. Naļešković 1, 257), djêsmo, djêste (N. Naļešković 1, 235. M. Divković, nauk2 163), djêše (S. Margitić, isp. 250). — *ee) ger. praet.* djêvši. *potvrđeno je samo kod složenijeh glagola:* odivši. Nauk brn. 11a. — *ff) part. praet. act.* dîo (djel), djêla *dolazi dosta često u sva vremena. — gg) part. praet. pass.* djêven, dijen (dêjen), djên, dîjet *samo kod složenijeh glagola. — hh) inf.* djěti *dolazi u sva vremena, i u naše, premda ga nema u Vukovu rječniku. — b) u starija vremena ima za praes. i impt. osnova koja postaje udvajańem korijena* de *(isporedi* dati *pod* 1): dedje *mj.* ded(o)je, *vidi* Miklošić, vergl. gramm. 12, 109. dj *u staroslovenskom jeziku miješa se u* žd: dežđą, dežđeši *itd., a u našem u* đ, *po čem je osnova* ded. *premda ovoj osnovi nema potvrde ncgo u ova dva jezika, bez sumńe je praslavenska, a i najstarija, kako svjedoče litavski oblici* 1 *sing.* dėmi, 3 *sing.* dest *(isporedi kod* dati, I, *a) aa)), snskr.* dadhāmi, *stpers.* dadāmi, *grč.* τίθημι. *u našem jeziku dolazi do* xvi *vijeka, i to samo kod složenijeh glagola: aa) praes.* 2 *sing.* odeđeš. M. Vetranić 2, 10; 3 *sing.* zadeđe. Mon. serb. 85. (1326). 204. (1886). Spom. sr. 1, 94. (1409). 2, 18. (1349). D. Zlatarić 69a; odeđe. N. Ranina 46a; — *bb) impt.* 2 *sing.*

odedi. N. Rañina 39b; 1 *pl.* odedimo. N. Rañina 13a. — *c) u naše vrijeme svi oblici (osim imperfekta i obaju gerundija; part. praet. act.* dio, djela, *ne može se poznati, postaje li od ove osnove ili od* dê) *najčešće postaju od osnove* djed *koja je jamačno načińena po analogiji prema glagolu* dati. *tako je praes.* djêdêm, *impt.* djêdi, *aor.* djêdoh, *part. praet. pass.* djêđen, *inf.* djêsti. *U Vuka je inf. prema značeńu bilježen različitijem akcentom (vidi sprijeda); što Daničić* (rad. 6, 64) *ne priznaje. k tomu treba dodati da se u Dubrovniku svi ovi oblici izgovaraju sa slabijem akcentom* (`). — *d) u naše vrijeme može osnova kod inf. i svijeh prošlijeh vremena dobiti nastavak* nu (djênuti, *aor.* djênuh, djênû *itd.) a kod sadašńijeh vremena nastavak* n (djênêm, djêni).

2. *imperfektivni su svagda oblici sadašńega vremena koji postaju od osnove* dê (dij), *vidi* 1, a; *ostali su oblici obično perfektivni nego imperfektivni; samo kod značeńa pod* 3, a, *b) i d) svagda su imperfektivni.*

3. *značeńe.*

a. *aktivno. a) uopće staviti, postaviti, ali često kao* sahraniti, spremiti, *staviti na mjesto odakle je mučno da ono nestane, ili gdje nije lako naći, i u prenesenom smislu o stvari umnoj; osobito često u interogativnijem rečenicama (vidi kod* b, *a) aa)). pf.* Me željno srdašce kamo si jur dila? Š. Menčetić 46. Kamo djeste mače? kamo vam brokijeri? što se ste pripali? N. Naljeković 1, 235. Ki uzvišeni do neba biste, kamo vašu mudrost djeste? M. Divković, nauk.2 163. Kučko šćeri, da što si činila? — Majko moja, drobnu ružu brala. — Kučko šćeri, kuda si je đela? Nar. pjes. vuk. 1, 233. — *impf.* I u torbu svoju dijuć glavu, suprot ptiću Moskovskom dvoglavu, pojde junak. I. Zaničić 216. Što god ti gńije đubre biva, kad s' u jamu dije. J. S. Rejković 29. Još kad škropiš i na sunce diješ. 91. Neka jaja pod kokoši dije. 101. Drugi koren od neteska tuku ... jošter mokra i u pepel diju. 139. — *b) slagati sijeno u stog. impf.* Nekakav čovek denuo seno na taj dan, pa vêtar dunuo i odneo i ńega i seno. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 31. Muź mora žito i sijeno kositi, djeti, voziti. V. Bogišić, zborn. 271. ‚Diti plast sijena' trpati sjeno u plast. I. Grupković. *i u Vukovu rječniku.* — *c) kao zadjesti, zadijevati, zataknuti, nataknuti, naticati. impf.* Jedna ražńu kobasicu dije. J. S. Rejković 67. Nima, mladom i drugomu voću, da za leđa kolac diješ, hoću. 151. Pa djevojke kite viju i za glave diju. Osvetn. 3, 4. Eno vam jih, pak ih bijte, il na koje dijte. 4, 35. — *pf.* Nek zapjeva što je za junaka, a za kapu djene obilježje. Osvetn. 2, 6. Posvirati pa i za pas djeti. 4, 26. Krute glave ozad boka stave a lulice djenu u gubice. 4, 64. — *d) kao nadijevati (n. p. kobasicu). impf.* Djela je kobasice i kuljene. Dubrovn. 1870. 20. — *e) nadjesti, nadijevati (ime). pf.* Tko mu je ime dio vrhu svijeh imena? M. Vetranić 1, 378. Majka mu je lipo ime dila. Nar. pjes. star. pis. 6, 9. U sebra se djetić rodi, a ne umije mu ime djeti. (D). Poslov. danič. 142. Kum je staru majku zapitao: ‚kako ćemo kumi ime desti?' Stara majka ljuta odgovara: ‚Deni Jańa'. Nar. pjes. vuk. 1, 560. Tvoje je dijete, ti mu ime deni. (Odgovori se prodavcu kad pita kupca šta će mu dati za stvar). Nar. posl. vuk. 312. — *impf.* Celer (naški ne znam kazat svakom, jerbo vaja, da ga sadi prije Slavonac, pak da mu ime dije) ... J. S. Rejković 260.

b. *sa* se.

a) refleksivno. aa) kao sakriti se, nestati, o onome što nije na svom mjestu, ili što se ne zna gdje je. dolazi gotovo samo u interogativnijem rečenicama. aaa) o čeljadetu. može značiti i uopće otići, odaleciti se. U tom veselju ne mnim se kamo dit. Š. Menčetić 226. Oh kamo sam se dil? što velim? J. Vidali. star. pis. 5, 353. Nemoj se otole kamo djet. M. Držić 157. Tim vapije: gdi se dio? Pojak toli nije daleko, ili se je utopio, ili ga je tko posjeko. I. Gundulić 361. Kud se đede, moj mio ujače? Nar. pjes. vuk. 3, 497. Nit' znadosmo kud se đede Stanko. 4, 180. Ja se ne znan kuda diti, po Bitlemu kud hoditi. Nar. pjes. istr. 6, 32. — *bbb) o stvari tjelesnoj.* Znaš li kamo dje se jutrošńa kuplica? N. Naljeković 1, 257. Itre noge kud se diše? S. Margitić, isp. 250. Ali ne znam, kud se knige diše. M. A. Rejković, sat. 138a. Tekla voda tekelija, kad je tekla, kud se dela? Nar. pjes. vuk. 1, 49. Kud se đede car-Nemańe blago? 2, 101. — *ccc) o stvari umnoj.* Kuda im se pamet mudra dela? Nar. pjes. vuk. 5, 27. Gdje ti se djela svijest? S. Ljubiša, prip. 236. — *bb)* djeti se u što, *kao miješati se u što, postajati čim, u jednoga pisca* XVIII *vijeka. impf.* Kada misec na mańak se dije. J. S. Rejković 12. Neg se misec u vas okrug dije. 400. — *pf.* Duhan do sad, kad vrime ugodi, vaja u list da s' je davno dio. 175.

b) pasivno. vidi a, *a). impf.* U ńeg vaja da se sime dije. J. S. Rejković 77.

2. DJȆTI, *vidi* diti.

DJETIČE, djetićeta, *n.* adolescens. — *U Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno. — nepouzdano.*

DJȆTIĆ, *m.* puer, adolescens, juvenis, vir, *uprav je deminutiv prema* dijete, *ali se nema toliko obzira na deminutivno značeńe koliko na muški rod, po čem znači uopće: muško dijete. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* djêtîčâ. — *Postaje sufiksom* ić *od osnove* dêt *od koje je i* dijete. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dêtištь. — *Između rječnika dolazi u Vrančićevu* (ditić ‚infans; puellus; pusio'), *u Mikaljinu* (djetić, službenik, momak ‚famulus, minister, servus'), *u Belinu* (‚infans' 399b; ‚puerulus' 338a; ‚adolescens' 36a; ‚virilis sexus filius; filius' 315a), *u Voltigijinu* (detić, *griješkom* djetić *i* detić ‚paggio, fanciullo' ‚knabe'), *u Stulićevu* (‚puer ‚servus, famulus'), *u Vukovu* (‚vir; vir, vir fortis; juvenis; puer; famulus'), *u Daničićevu* (dêtić *i* dêtištь ‚puer').

a. *muško dijete koje se nedavno rodilo, ili i uopće koje još nije doraslo. isporedi* dijete *pod* 2, a. Od ostaloga moga dobra čińu red moj ditića ki je u Cibića ... Buduci živ do let 16, da mu se imij onda dati ... Mon. croat. 87. (1460). Najti ćete ditića u svite povita i postafjena u jasle. Bernardin 6b. luc. 2, 12. Danijel ditić sudi starce. M. Marulić 96. Po sedmih letih ditići i divičice počnu imiti pamet. Naručn. 59a. Kada koli bi se rodil ki ditić židovski. Korizm. 32a. Pisano jest u zakonu božijemu da svaki djetić na otvorenje utrobe svete gospodinu zvat se bude. N. Rañina 175b. luc. 2, 23. Najti ćete ditića v plenah povita. Postila 83a. Koju mladenac i dêtić prijah. Š. Budinić, sum. 195b. U sve vrime godišta mir se svitu navišćta, porođenje ditića od svete dive Marije. M. Divković, nauk.2 185. Majka ditiću golu put povija. Đ. Baraković, vil. 142. Ki od let 6 ditića nikoj ženi priporučivši. F. Glavinić, cvit. 146a. Po ustih one primudre žene ditić Makabejskih matere. P. Radovčić, ist. 130. U sebra se djetić rodi, a ne umije mu ime djeti. (D). Poslov. danič. 142. Dokle sam joščo ditićem nedospiven i nesvršen u putih svetih tvojih. A. Vitalić, ist. 312. Anđeo

govori Jozipu: Uzmi ditića i mater ńegovu. S. Margitić, fal. 75a. Kraļica porodi jednoga lipa ditića. P. Macukat 6. Prama ditiću Isusu. J. Banovac, prisv. ob. 9. Ovi djetići oli ti mladijenci. S. Rosa 37b. Djetić prije četrnaest godišta. J. Matović 304. Još ditić budući bio je odveden sužań u Babiloniju. A. d. Costa 1, 190. Starce i mladiće i male detiće. Nar. pjes. vuk. I, 79. Simo hote, simo, lepahni mladići, ki ste s manom bili mladjahni detići. Nar. pjes. istr. 2, 13. Kad se đetić rodi, i tigle se na kući obesele. (U Boci). Nar. posl. vuk. 120. Vjerne ļube osramili sramom i djetiće isturčili lude. Osvetn. 2, 169. — *u ovijem primjerima stoji i za nerođeno dijete, jer se zna da je muško:* Uzradova se ditić u utrobi ńe. I. Bandulavić 5a. luc. 1, 41. Zradova se ditić u utrobi ńe. F. Glavinić, cvit. 196b.

b. filius, *sin. isporedi* dijete *pod* 2, c. Od ditića moga hoću ubjen biti. Aleks. jag. star. 3, 228. Ti moj ditić jesi obrani. I. Ivanišević 196. Pero, sa mnom utješi se, jer i meni tri djetića smrt ugrabi. J. Kavańin 104b. Zatoj svoga on djetića zakonito koga rodi. 159b. Ja sam Milić mamin đetić. Nar. pjes. vuk. 1, 427.

c. juvenis, *mlad čovjek koji je odrastao, mladić, osobito neožењen. isporedi* dijete *pod* d. Kad ti djetić govori: uzmi me, ti mu reci: ne smijem od majke. M. Držić 135. Kada no se obeća ditić djevojci ali ti djevojka ditiću dati koje blago. M. Divković, nauk. 250b. Sve ditići mladi hrabrene desnice. I. T. Mrnavić, osm. 45. U djevojke pir, a u djetića ni spomene. (D). Poslov. danič. 139. Viska kóńa a jauk junáka sve ditića i mladi momaka. And. Kačić, razg. 28b. Amo šumski mladići ditići hode veseli. M. Katančić 75. Voda nosi čunak okovani, u ńem sidi ditić i divojka. Jačke. 53. Đe je đevojaka biće i đetića. Nar. posl. vuk. 73. U đevojke igraju, u đetića ne znaju. ili: U đevojke kolo igra, u đetića ni um nije. (Đevojka se za cijelo nada da će se udati: a onaj za koga misli poći, i ne misli o tom.) 329.

d. *od značeńa pod* c *postaje i značeńe: junak. isporedi* junak, mladić. Kad moj topuz iz mora izińo, onda 'vaki đetić postaauo. Nar. pjes. vuk. 2, 442. Namjeri se đetić na đetića. 4, 235. *i u Vukovu rječniku:* ‚der mann, held' ‚vir, vir fortis'.

e. *govori se i o čovjeku ožењenu.* U Stjepana loša sreća bila, te đetića doma ne bijaše, ni kod kule momka ni jednoga. Otiš'o je đetić u tazbinu. Nar. posl. vuk. 3, 90. *i u Vukovu rječniku:* ‚das mannsbild, (verheirateter) mann' ‚vir' (ovo se najviše govori pl.) n. p. nema ‚đêtîća' kod kuće (kažu žene kad nema ļudi kod kuće).

f. famulus, servus, *sluga (isporedi lat.* puer, *ńem.* knabe *i* knappe, *franc.* garçon *itd.). osobito po primorju (ne samo u Kotoru, kao što stoji u Vukovu rječniku).* Ne požudi od kuće iskrńega tvoga, ni poželje*(j)* žene negove ni djetića, ni djevojke. N. Rańina 62b. exod. (2mojs.) 20, 17. Šišman, pastir, djetić Abramov. M. Vetranić 2, 236. Ah s tobom je, što te može učinit vlastelina . . . od djetića gospodar. M. Držić 234. Za kojijem *(Laban za Jakovom)* skoči z djetićima oružanijem. M. Radnić 304a. Na dva načina jedan djetić može čekat gospodara svoga. B. Zuzeri 114a. Namahnuvši mu se na ruku njeki djetić vrhovnoga svećenika. S. Rosa 153b. Kako se dogodi djetiću Eliseja. J. Matović 152. Sad kada se Ivanbeg oženi s latinkom a postade gospoštini zet i duždu djetić, šta ću ovde da radim? S. Ļubiša, prip. 68. *i u Vukovu rječniku:* (u Kotoru) sluga, makar i star bio ‚der diener' ‚famulus', cf. momak. — *u Hrvatskoj kalfa:* Majstorski najmenik, Horvatom detić, Slavoncem kalfa. A. T. Blagojević, khin. 28. Detić, pomoćnik (kalfa) u Prigorju. F. Hefele.

g. *kod jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka* djetići *tumačeno je: sinovi sestara.* Sini dviju sestru ki se zovu detići. Naručn. 63b.

DJĒTIĆAK, djètića, *m. dem.* djetić. — *Postaje od osnove imena* djetić *sufiksom* ак*ъ*. — *Dolazi od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚infans' 126b. 399b; ‚parvulus' 540b; ‚puerulus' 597b), *u Stulićevu* (djetićak *i griješkom* djetičak), *u Vukovu* (đetićak *u dodatku).* Muž moj u tamnici moćno vezan stoji i sa tri ditićci. M. Marulić 276. Budući on jošće ditićak mal pojde v Rim. Transit. 1. Razdijelite ovogaj djetićka živoga na dva dijela. N. Rańina 71a. 3 reg. (1car.) 3, 25. Djetićka spravila iz mjesta ovoga tebo sam ja bila. D. Zlatarić 26b. Ako se kraļevi i puci bojahu Jezusa tada umrloga djetićka u jasleh postavļena. A. Gučetić, roz. mar. 302. Poslavši Irud pogubi sve djetićke. M. Divković, bes. 108b. Jedan ditićak židovski siluje mene da mučim. B. Kašić, is. 6. Kako ditićak komu se pokloniše biše veće nego kraļ. P. Radovčić, nač. 155. Naći ćete djetićka postavļena u jedne jasle. M. Radnić 63b. Olivi ditićak to veći restiše. Oliva. 52. Ovi ditićak k tebi ne može se uteći, zašto jošće ne ima razbora. L. Terzić 184. Triju ditićaka pismu pivajmo. B. Pavlović 43. Budući divica Marija i s. Josip odnili u crkvu ditićka Isusa. F. Lastrić, od' 165. Neizrečena utjeha bi tebi, sačuvati život djetićku. I. A. Nenadić, nauk. 268. Nakon porodjeńa dietićka svakoga obrezati. S. Rosa 185b. Šimun ditićak od deset oli od 11 godina. M. Dobretić 161. Ona dva djetićka probude se. Nar. prip. vuk. 137—138. Od djetićka Luke sina Laka Popovića. V. Vrčević, niz. 89.

DJĒTIĆEV, *adj. koji pripada djetiću.* — *Dolazi od* xv *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Jere su umrli ki iskahu dušu ditićevu. Bernardin 9b. mat. 2, 20. Postavi šćap moj na obraz ditićev. 39a. 4 reg. (2car.) 4, 29. Vrhu obraza djetićeva. N. Rańina 76a. Otac ditićev. Anton Dalm., nov. tešt. 63b.

DJĒTIĆINA, *m. i f. augm.* djetić. *s tijem značeńem dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Tko se dava vladat djetićinam. M. Držić 231. — *U naše vrijeme na otoku Silbi znači: uopće djetić, momak.* J. Milčetić.

DJĒTIĆKO, *m. dem.* djetić, *isporedi* djetićak. — *Dolazi u voc. na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Što činiš, djetićko privijerni? M. Divković, zlam. 63.

DJĒTIĆKOV, *adj. koji pripada djetićku (vidi* djetićak). — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Otac, mati i rodjaci dietićkovi. B. Kašić, fran. 126.

DJĒTIĆŃĪ, *adj.* puerorum, *koji pripada djetićima.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Iz ust djetićńih i onih ki sasnu. N. Rańina 44a. mat. 21, 16.

DJETINAD, *f. coll.* djeca. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je tumačeno* ‚juvenum copia'. — *nije sasma pouzdano.*

DJETINÀRIJA, *f.* ineptiae, nugae, tricae, *ludorije, putina i rutina (kao u ludc djece). isporedi* 2. djetetina. — *načińeno je sufiksom talijanskijem* aria. — *Dolazi u Stulićevu rječniku, a govori se u Dubrovniku i u naše vrijeme.*

DJĒTĪNCI, djètinâcâ, *vidi* djètińci.

DJĒTINITI, djètinîm, *impf. vidi* djetińiti. — *U Belinu rječniku* (‚puerilia facere' 126b; ‚nu-

gari' 191a. 328b; ‚parvulos imitari' 540b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

DJÈTINŌST, *f.* puerilitas, *osobina onoga koji djetini ili djetići, djctinčne. — Načinčno od osnove* djetin *glagola* djetiniti *sufiksom* ostь. — *Dolazi samo u Belinu rječniku* (djetinos ‚puerilitas' 126b) *i u Stulićevu.*

DJÈTÎNSKÎ, *vidi* djetinski.

DJÈTÎNSTVO, *vidi* djetinstvo.

DJETÍNŠTINA, *f. djetinstvo. — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (čakavski* ditinščina). Već pustiši ditinščinu, gredihomo u lovinu. M. Gazarović 31.

DJÈTIŃ, *adj.* puerorum, pueri; gravidus, *koji pripada djeci uopće. — Postaje od osnove* dět *kolektivnoga imena* dijet *dvostrukijem posesivnijem sufiksom* in-(i)j.

1. *kao posesivni adjektiv nema nominalnijeh oblika, dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (ditini *i* djetiňi, djetinski, od djeteta ‚puerilis, ut aetas puerilis'), *u Belinu* (djetiňi ‚infantilis' 129b), *u Stulićevu* (djetiňi ‚puerilis'), *u Vukovu* (djetiňi ‚puerilis'). *a)* puerilis, puerorum, *koji pripada djeci, i to djeci uopće ili nekoj djeci. aa)* puerilis, *koji pripada svakomu, kojemu mu drago djetetu, koji je kao što je u djece uopće.* Ty dětьskomu (*var.* detińemu) bezumiju podobьnь jesi. Aleks. nov. 25. Poslah tebi ditiňu igru, da se ňu *(ńom)* zabavljaje igraš. Aleks. jag. star. 3, 237. Djevica Aneta koja i djetińa godišta pridobi i usionika. B. Gradić, djev. 89. Viruje kada sni ditiňe ludosti. D. Baraković, vil. 237. Iz ust ditiňih i sasnućih svršio jesi hvalu. I. Bandulavić 36a. mat. 21, 16. Nemoj da bude vas put tvoj djetiňi... Ostavi se stvari djetiňe. M. Radnić 241a. David ki Goliju gorostasna djetińom pračom slomi. I. Đorđić, uzd. 46. Sve taština, sve ludos djetińa. B. Zuzeri 18b. U tebi je ditiňi vik proveo. P. Knežević, pism. 180. Detiňe zaludne suze. J. Rajić, pouč. 1, 89. Djetińa bolest, (u Risnu) nekaka bolest od koje djeca umiru (kažu da se u drobu začne). Vuk, rječ. 122b. — *isporedi* 2. djetiňe. — *bb)* puerorum, *koji pripada samo ńekoj djeci.* Glas je, da ona od djetiňe mliječne puti pomas kuha. I. Gundulić 301. Slabe misli ditiňe nek rede roditelj. J. S. Rejković 440. A i vi otci istoj šteti i nesrići djetińoj možete uzrok biti. B. Leaković, nauk. 67. — *b)* pueri, *koji pripada (ńekome) djetetu. ovo se značeňe pozńije (najstarije) je primjer iz* XVII *vijeka) razvilo iz predašńega.* Redovnik je kum z djetińijem ocem i z djetińom materju. M. Divković, nauk. 150a. A djetiňe tijelo jur živo zatrese se. I. Đorđić, ben. 140. Dahne svrhu obraza ditińega. J. Filipović 3, 31a. Postavivši svoja usta na usta ditińa. E. Pavić, ogl. 322. Vodi mene grebu djetińemu, hoću tvoje čedo otkopati. Nar. pjes. petr. 2, 513. Razgrne djetiňe brašno u mučńaku. Nar. prip. vuk. 202.

2. gravidus, *zdjetan. u naše vrijeme i u Stulićevu* (djetińa) *i u Vukovu rječniku* (djetiň). *isporedi* djetetan. I do malo vromena ona ostane djetińa. Nar. prip. vuk.2 229. Žena je djetińa, breda. S. Ljubiša, prič. 105. Sve je jedno kao i trudna, noseća, teška, zbabna i djetińa. V. Bogišić, zborn. 122.

1. DJETIŃA, *f. djetiństvo. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od djetiňe svoje. N. Rańina 161a. mar. 9, 20.

2. DJETIŃA, *f. rijeka u Srbiji u okrugu užičkom. — Po ercegovačkom govoru i* Detińa *a po istočnom* Detiňa. Djetińa. ova rijeka ima dva potoka koja se sastaju iz više kremanskih vrela. jedan se zove Konska Rijeka, a drugi Karačica. kad se ova dva potoka sastanu ispod brda Straže, zovu se Djetińa. Priča se da se ta reka zvala drukče, pa jednom odnela oko desetoro dece koja se kupala u ńoj, i za to se posle prozvala Djetińa. M. Đ. Milićević, srb. 581. Uz Detiňu muňe sijevaju. Nar. pjes. vuk. 4, 176. Detińa, f. rijeka što teče kroz Užice. Vuk, rječ. 149a. Trava pored vode Detiňe. Sr. nov. 1868. 716. — Detiňa. Vodenica na reki Detiňi. Sr. nov. 1867. 303. Niva do reke Detiňe. 1874. 305.

DJÈTIŃÂ BÖLĒST, *vidi* djetiň *pod* 1, *a) aa).*

DJÈTIŃÁCI, djètińâkâ, *m. pl. mladijenci, blagdan po Božiću.* Slovinac 1884. 31.

DJÈTIŃAK, *m. vidi* 2. djetiňe. L. Dorđević.

DJÈTIŃAST, *adj. o čeladetu koje je još dijete, ili koje djetiňi. — Postaje od osnove adjektiva* djetiň *sufiksom* astь. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti si još sasvijem djetińast, ti ćeš još rasti'. J Bogdanović.

DJÈTIŃCI, djètińâcâ, *m. pl. tako se zove treća nedjelja prije božića. isporedi* oci, očići, materice. — *govori se i* djetinci. — *Postaje od osnove nepotvrđenoga adj. poscsivnoga* djetin *ili* djetiň *sufiksom* ьcь. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* djetinci i detinci, (u Hercegovini) nedjelja pred matericama. 149a. Treća nedelja pred Božić zove se Detińci. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 16. Na Detiňce vezuju decu te ih matere otkupljuju jabukama. 2, 16.

1. DJETIŃE, *vidi* djeteňe.

2. DJÈTIŃĒ, *f. pl.* eclampsia, *grčevi koji djecu hvataju, te od ńih često i umru. — isporedi* djetińak. — *Dolazi u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Sarajevu.*

DJÈTIŃĒŃE, *n.* puerilitas, *djelo kojijem se djetiňi. — Dolazi u Belinu rječniku* (‚puerilitas' 126b. 595a; ‚parvulorum imitatio' 540b) *i u Vukovu.*

DJÈTIŃITI, djètińîm, *impf.* pueriliter facere, *raditi kao dijete, podnositi se kao dijete. — isporedi* djetiniti. — *Postaje od osnove adjektiva* djetiň *sufiksom* i. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rjčenika u Mikaljinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Razuman ne ljubi ča dica ditiňe. Đ. Baraković, vil. 155. Ne detiňi, kukala ti majka! P. Petrović, gor. vijen. 50. Đetińahu isto kao bebe. 55.

DJÈTÎNSKÎ, *adj.* puerilis, *koji pripada djeci uopće, koji je onaki kao što je u djecc. isporedi* djetiň *pod* 1, *a, aa). — Postaje od osnove adjektiva* djetiň *sufiksom* ьskъ. — *Često se mješte ń izgovara* n: djetinski. — *Oblik* djetiňski *dolazi od kraja* XV *vijeka, a između rječnika samo u Vukovu. — oblik* djetinski *dolazi od početka* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* (‚infantilis' 126b; ‚puerilis' 595a; ‚puellaris, puerilis' 302a; ‚puellaris' 597b), *u Bjelostjenčevu* (detinski ‚puerilis'), *u Jambrešićevu* (detinski ‚infantilis'), *u Voltigijinu, u Stulićevu.*

1. *adj. a) sa značeňem sprijeda kazanijem.* djetiňski: Vrgoh ka bihu ditińska. Bernardin (1586). 13b. paul. 1cor. 13, 11. Ki jazike ditińske činiš govornike. M. Alberti 433. Slavna dobitja kraljevska, smutńe dvorov gospodskih, rati, poslovanja velika jesu zabave i igre ditińske. I. P. Marki 35. Moja detińska pamet. D. Obradović, živ. 25. Kao detińskoj igri smije se. sav. 103. Detińsko sklonosti. J. Rajić, pouč. 3, 97. Začu se ozdol jedan glas kao detiňski. Nar. prip. vuk. 124. — djetinski: Odvrgoh koja bjehu djetinska. N. Rańina 86b. paul. 1cor. 13, 11. Ne imamo pamet mušku, ma djetinsku. M. Držić 198. Ka

bihu ditinska. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 416. paul. Icor. 13, 11. U limb idu sve duše ditinske svih narodov. F. Glavinić, cvit. 357b. Pet nas Betsajida mirna rodi, hranu iskati naučene od djetinskijeh ljeta u vodi. G. Palmotić 3, 127b. Dopusti mi jednu čistińu i kako pravednost ditinsku. P. Radovčić, nač. 275. Govore stvari djetinske. M. Radnić 402a. Hvala iz usta djetinskijeh. I. Akvilini 17. S teplijem dahom htješe ńomu put djetinsku razgrijati. A. Vitaljić, ost. 38. S ditinskim plačem. J. Banovac, pred. 24. On u svoje djetinske dnevi čini drijevca. V. M. Gučetić 142. Ditinsku hranu žalit hoćeš. A. Kanižlić, rož. 50. Kad mu je *(ispovjedniku dijete)* doreklo običajna djetinska pomańkanja. Đ. Bašić 323b. Odmetao je krščenje ditinsko. A. d. Costa 2, 18. Igre djetinske. A. Kalić 543. — *b)* na djetińsku, pueriliter, *adverbijalno stoji i znači: onako kao što je u djece, u djeteta vidi kod* na. Da rečem na djetinsku. M. Držić 233. Na djetinsku ‚pueriliter'. A. d. Bella, rječ. 595a. Igra se na djetinsku. A Kalić 542 — *c)* puerperae, *koji pripada djetińoj (vidi* djetiń *pod* 2) *ženi. samo u Jambrešićevu rječniku:* v detinskoj posteli žena ‚infantaria'.

2. *adv.* djètiński *i* djètînski, pueriliter, *onako kao što biva u djece, u djeteta. — dolazi i u rječnicima: u Mikaljinu* (djetinski, kako dijete ‚pueriliter'), *u Belinu* (djetinski ‚pueriliter' 595a; ‚puellariter' 301b), *u Stulićevu* (djetinski ‚pueriliter'). djetiński: Jednako se gojabu i ditiński ljubjahu. P. Zoranić 34b. — *i* po djetiński (djetinski): Ne vladam se po ditinski, da se pustim privariti. A. Kanižlić, kam. 340.

DJETIŃSTVO, *n.* infantia, pueritia, *vrijeme u koje je ko dijete, stańe ńegovo dok je dijete. — Postaje od osnove adjektiva* djetiń *sufiksom* ństvo. — *Govori se i* djètînstvo, *isporedi* djetiński. — *Oblik* djetiństvo, *premda je stariji, potvrđen je istom* XVII *vijeka, a između rječnika stoji samo u Vukovu. — oblik* djetinstvo *dolazi od* XVI *vijeka, vidi primjer iz korizmeńaka kod a) bb) bbb), a između rječnika u Vrančićevu* (ditinstvo ‚infantia, pueritia'), *u Mikaljinu* (‚pueritia, puerilitas, primus actus vitae'), *u Belinu* (‚infantia 399b; ‚prima aetas' 296b; ‚pueritia' 595a), *u Bjelostjenćevu* (detinstvo), *u Jambrešićevu* (detinstvo ‚infantia'), *u Stulićevu* (‚pueritia, puerilitas, puerilis aetas'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. aa) uopće.* djetiństvo: Želim ditiństvu tvojemu svako dobro. F. Vrančić, živ. 35. Moje djetiństvo ne bi slobodno od nemilijeh progonitelja. P. B. Bakšić 16. S Isusom koga božanstveno ditiństvo sveta starost Šimunova pozna. J. Banovac, blag. 127. U ditiństvu svomu rastijaše. I. J. P. Lučić, razg. 21. U vrime svoga ditiństva. Grgur iz Vareša 69. — djetinstvo: Djetinstvom dijete toj, a starac starosti provodi život svoj, a mladac mladosti. M. Držić 93. Nu u sebi opet sudi da od djetinstva plaha izhodi ta ńe miso, s koje žudi da dni tako sama vodi. I. Gundulić 379. Sedam vikov ili dob človičanskih. 1. otročje, do sedam let. 2. ditinstvo, od sedam do četrnadeste ... F. Glavinić, cvit. 450b. Prekostarost kâ opeta na djetinstvo šlo človjeka. J. Kavańin 475a. Povraćen na djetinstvo ‚rimbambito' ‚pucritiae redditus'. A. d. Bella, rječ. 621a. Po kristi tvoga prisvetoga ditinstva. J. Banovac, prisv. ob. 19. U ńoj se je on krstio i ditinstvo sve provco. P. Knežović, živ. 12. Lijepe izglede iz vašega djetinstva. A. Boškovićeva 111. Oni cvatući danki ditinstva i mladosti tvoje. A. Kanižlić, utoč. 421. Kad ditinstvo ti dovrši. V. Došen 46b. Kad se nahodi u ditinstvu, t. j. nejmajući četrnajest godina. Ant. Kadčić 276. Ko da su se povratili na djetinstvo. A. Kalić 344. Pokazivao jest onakve kriposti, kakve se ditinstvu pristoje. B. Leaković, gov. 27. — *bb) adverbijalno, sa značeńem: za vrijeme djetiństva, dok je ko dijete, stoji s prijedlogom* u *(koje vidi). aaa) u acc. s ń:* U svoje djetiństvo pobježe u krajeve i bučake od pustińe. M. Radnić 422a. — *s* n: Ovo je svak držan svojim roditeljem; zašto oni ńih hrane u djetinstvo. M. Divković, bes. 157a. Da zle zvijeri i nemilę vrženo su tvoje tilo u djetinstvo razdrpile. G. Palmotić 1, 276. Bi od svoga roditeļa u djetinstvo od dvanes godišta poklońen. I. Đorđić, ben. 30. Što sam činio u djetinstvo, čini mi se da je bilo jučer. B. Zuzeri 156a. — *bbb) u loc. s ń:* Ja sam još u djetiństvu slušao. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *s* n: V ditinstvi. Korizm. 54a. Budući došte u djetinstvu. A. Gučetić, roz. jez. 67. U djetinstvu nastojaše na nauk. B. Kašić, per. 16. Ditinstvu kad je u svomu svo'u pričistu krv prolio. A. Vitaljić, ost. 40. Koji kako uzmu nike zle običaje i slobodu sagrišivati u ditinstvu, onako ih uzmložaju u mladosti, slide u zrilosti niti ih ostave u starosti. F. Lastrić, nod. 18. U ditinstvu najprve se od ńega riči čuše. A. Kanižlić, bogoļubn. 447. Zagrli još u ditinstvu samoću i pustińu. M. Zoričić, osm. 137. Imade jih mlogo, koji su u ditinstvu i mladosti slušali zvańe božje. B. Leaković, gov. 58. U djetinstvu sam čuvao jagańce. S. Ļubiša, prip. 175. Oružje pa i ono ńima pristojano, jer su mu se svikli u djetinstvu. Osvetn. 2, 17. — *bb) adverbijalno,* ab infante, a puero, *kaže se da je ńečemu početak u djetiństvu genitivom s prijedlogom: aaa)* od. *s ń:* Koja biše od ditiństva zaručena Pompeju. F. Vrančić, živ. 78. — *s* n: Blezila od svojega ditinstva biše se učila i umijaše knigu grčku. Živ. kat. star. 1, 227. Podložit se na trude od djetinstva. I. Držić 402. Od djetinstva ‚a puericia'. J. Mikaļa, rječ. 69b. Povidajući ustaranu tja od ditinstva zlobu. A. Vitalić, ist. 171. Od djetinstva moga do starosti. I. Đordić, salt. 118. Od djetinstva, od kad počeh grijeh spoznavat. B. Zuzeri 192a. Blažena Metilda još od malana ditinstva usadi u svoje srdce ove riči. J. Banovac, razg. 6. Od ditinstva do trideset godina pribivajući u pustini. F. Lastrić, od' 341. Od djetinstva jošte svoga. A. Boškovićeva 18. Koje se od ditinstva upilo u ńegovo srdce. A. Kanižlić, kam. 161. Poče od ditinstva iskati boga. And. Kačić, kor. 281. Od ditinstva do mladosti. I. Velikanović, uput. 3, 225. Budući prijateļice od djetinstva. Pravdonoša 1852. 1, 3b. — *bbb)* iz. *s* n: Iz djetinstva još prvoga naučna sam ja truditi. G. Palmotić 1, 137. Iz djetinstva odredi još u potajnije mjesto pobjegnut. I. Đordić, ben. 15. Od kad sebe pamtim iz detinstva. D. Obradović, živ. 78. — *b) na jednom mjestu* XVIII *vijeka stoji kao kolektivno ime i znači isto što djeca.* Igrači ki svê djedinstvo zaigraše, tišćuć žene i djetinstvo. J. Kavańin 441b.

DJETIŠTE, *n. dem.* dijeto. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DJETKA, *f. voda u Hrvatskoj. pomińe se* XIII *vijeka u knizi latinski pisanoj.* In rivulum Dotcha. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 109. (1256).

DJETKI, djetaka, *m. pl.* filii, *djeca, sinovi. — Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DJĚTKOVAC, Djětkôvca, *m. ime selima. a) selo u Slavoniji* (Dotkovac) *u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 109. — *b) seoce u Hrvatskoj (kajkavski* Detkovec) *u podžupaniji zlatarskoj.* 59.

DJÉTLA, *f. ime ovci. u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* djetlan.

1. DJÈTLAN, *m. ime ovnu. u Lici.* J. Bogdanović.

2. DJÈTLÂN, *m. ime jarcu. u Lici.* J. Bogdanović.

DJÈTLIĆ, *m.* pullus pici, *dem.* djetao, *mladi djetao.* — *Postaje od osnove* djetl *sufiksom* ićь. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đetlići s jezika ginu. (Jer ih po kliktaňu nalazi lovac). Nar. posl. vuk. 78.

DJETOROLICA, *f. vidi* djeterodica. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* djetorodiтeljica *s istijem značeńem i s dodatkom da je oboje uzeto iz ruskoga.*

DJETORODITEĻICA, *vidi* djetorodica.

DJETORODSTVO, *n. radaňe.* — *Dolazi jedan put* (dětorodstvo) *u knizi pisanoj* xv *ili* xvi *vijeka crkvenijem jezikom.* Žena na jedinu potrěbu otь boga sьtvori se dětorodstva radi. Aleks. nov. 144.

DJETOŠ, *m. dolazi* (Dětošь) *u knizi* xiv *vijeka, te se ne može poznati, jeli ime čovjeku ili mjestu.* Logofeть (Логоѳетъ) Luka priloži crьkovь materь božiju u Dragobili, sь seli i sь metohomь, i s međami i pravinami crьkve te, što si je držžala pri Dětošu. Glasn. 24, 274. (1395).

DJETOVODAC, djetòvoca, *m. vidi* djecovodac, djecovoda. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kad ‚tkomugod' naučnomu u božanstvenim kako no ditovodcu bi pridavali. Blago turl. 215.

DJETOVODITEĻ, *m.* paedagogus, *vidi* djecovoda. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DJETOVODSTVO, *n.* paedagogi munus, *vidi* djecovođeńe. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DJETOVODSTVOVATI, djetovodstvujem, *impf.* paedagogum agere, *biti djecovoditeļ.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DJĚTSKÎ, *adj. vidi* djetiński. — *Postaje od osnove* dět *sufiksom* ьskъ. — *Dolazi* xiii *i* xv *ili* xvi *vijeka u knigama pisanijem crkvenijem jezikom i u Stulićevu rječniku (gdje stoji da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dětьskь). Vь dětьskomь vьzrastě. Domentijan[b] 5. Ty detьskomu bezumiju podobьnь jesi. Aleks. nov. 25.

DJETSTVEN, *adj. djetiński.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DJETSTVO, *n. djetińštvo.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DJETSTVOVATI, djetstvujem, *impf.* repuerascere, *od starosti djetińiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem stoji da je uzeto iz ruskoga.*

1. DJĚV, *adj.* virginalis, virgineus, castus, *ne samo o ženskom čeļadetu koje ne zna za mušku glavu, nego i o muškom koje ne zna za žensko. isporedi* 1. čist *pod* b, *a) cc).* — *Postaje od osnove* děv *supstantiva* djeva *sufiksom* ъ. — *Po svoj prilici nije narodna riječ, nego načińena od pisaca.* — *Složeni oblik f.* děvaja *dolazi već u staroslovenskom i u prva vremena našega jezika; ostali oblici dolaze kod nas od* xv *vijeka (vidi kod* b, *a)), a između rječnika u Stulićevu* (djev *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu (samo* děvaja).

a. *o bogorodici. složeni oblik f. u prva vremena* děvaja, *u naše vrijeme kod čakavaca* djěvâ *(po zapadnom govoru* dîvâ) *znači isto što i supstantiv* djeva. U presvetu bogorodicu deviju vladiku Mariju. Mon. serb. 28. (1240). U svetu bogorodicu děvuju Mariju. 43. (1254). Bogu hval. i Mariji divoj. Nar. pjes. istr. I, 63.

b. *o drugome. a) o čeļadetu:* Spovidnici sveti i čisti i divi. M. Marulić 101. Bi jedan fratar . . . div i čist v svojom têli. Transit. 265. — *b) o stvari tjelesnoj i umnoj što pripada ovakome čeļadetu.* Ništor ne pomaga put imati djevu i čistu. B. Gradić, djev. 46. Tvoja molitva diva moći će opraviti proščenja grihov mojih. Nauk brn. 72b. Sva ćućenstva zauzdana i zakovana od djeve svijesti, od djeva srca, réžě bez pristanka. A. Kalić 427. Svud ogań, svud okolo a u srijedi duh djev. 428.

2. DJĚV, *m.* vir castus, caelebs, *djevac.* — *Načińeno je kao i* 1. djev *od* djeva. — *Dolazi samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Krune, koje djevi uživaju, koje su djevima spravne. A. Kalić 423. Ali što su sve tvoje radosti pri slavi i kruni što je sin božiji djevu obećo i pripravio na nebesima? 424—425. Djev vas je božiji. 426.

3. DJĚV, *f.* virgo, *djeva.* — *Od osnove imena* djeva *sufiksom* ь. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka (vidi* 2. djev) *koji je bez sumńe sam ovu riječ i načinio.* Veselim se s vami slavočesne djevi, dobrosrećne razumnice. A. Kalić 422. Da što vi mnogo razumne djevi? Svaka kupi svoje misli. 431.

1. DJĚVA, *f.* virgo, *žensko čeļade neoskvrńeno koje nezna za mušku glavu. i udata je žena djeva dok ne zna za muža, a i djevojka može ne biti djeva.* — -je- *stoji u južnom govoru mješte ńegdašnega* ě, *a u istočnom je* -e-: děva, *u zapadnom* -i-: dîva; *u ercegovačkom* děva. — *Postaje od istoga korijena od kojega postaje i* dijete (Miklošić). *(s toga što je oblik onaki kaki bi bio kod supstantiva ženskoga roda prema indoevropskom* daiva, *lit.* dievas, *snskr.* deva, *staropers.* daiva, *bog, moglo bi se pomisliti da je od drugoga korijena i da znači: bogiňa. kad bi tako bilo, moglo bi se razjasniti današńe značeńe tijem što bi pokršteni Slaveni bili prozvali bogorodicu ‚djevom' (bogiňom), pa poslije zaboravili staro značeńe i primili drugo po glavnoj bogorodičinoj osobini. ali tome nema nikakva pozitivnoga dokaza, a s druge strane Slaveni se pokrstiše, kad već bijahu razdijeļeni u narode i jezike, kao i danas). — Riječ je bez sumńe praslavenska, ali može biti da u naše vrijeme nije nigdje narodna; u našemu je jeziku do današńega dana uzdržao obred i vjera. — U svijem je rječnicima, osim Vukova (drugo je djéva, vidi* 2. djeva). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem, uopće.* U radosti vičńe pojde, gdi su svete mučenice, dive tere udovice. P. Hektorović (?) 151. Djeve mladahne, pod poslušom svojijeh roditeļ stojeći. B. Gradić, djev. 77. Od sniga bilija na nebu će biti, krunu će nositi gorika z drugami . . . s prvimi divami. Đ. Baraković, vil. 246. Gdje će bogu posvećene djeve život provoditi. G. Palmotić 1, 99. S bogom! dakle, ni'e noćevat čistim djevam meju ļudi. J. Kavańin 462a. Za svetu divu Klaru. Nar. pjes. istr. 3, 18. — *vrlo često o bogorodici, u sva vremena.* Prěčistaja bogorodice děvo Marije. Mon. serb. 67. (1305—1807). Svetomь prečistomь divomь Marijomь. 379. (1434). Bogomaterь svetu djevu Mariju. 460. (1453). *(Isus)* mater devu devcu naporučujući. Naručn. 40b. Sveta děvo děvam. Korizm. 6b. U Starom Hvaru četvrti naste dan miseca setembra drugo godišće, odkle diva porodi nakon tisuća pet sat i petdeset. P. Hektorović 64. Pod'te s djevom, blagosovila vas! M. Držić 159. Da ostane mjesec

tamni opet djevi pod nogama. J. Kavańin 225a. Bogorodnu djevu pozna. I. Đorđić, uzd. 76. Kod ńih došla sveta djeva Marija. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Tako t' boga, sveta djevo Marijo! 1, 122. Uze ńega čista deva majka. herc. 314. Sama diva Marija. Jačke. 189. — *kod pisaca (u poeziji) zovu se djevama i ńcke bogińc iz grčke mitologije: n. p. Dijana.* Oba templa u Efesu i Taurici gdi se od prije posvetibu čistoj djevi i božici ludska tijela nepristojno. J. Kavańin 194b. — *Χάριτες*, Gratiae. Da s tvojih triju glavica djeve Gracije tebi uzprosu. J. Kavańin 225b. — musa. Reć' bi, kipe sve da izdilja kamenarska svijetla diva. J. Kavańin 489a. — *prcneseno, o gradu Mlecima (tal.* Venezia, *f.)* Od srebrne morske pine adrijaška djeva slavna porodi se. J. Kavańin 206b. — *b) skup zvijezda preko kojega prelazi sunce mjeseca avgusta, lat.* virgo. Ribâ, djeve, al' strijavca. J. Kavańin 472b. A kolovoz djevom šeta. 473a. Vaga sedmog izmińuje divu. J. S. Rejković 12. — *c) gdjegdje znači isto što* djevojka. *(u primjerima prošloga i našega vijeka može biti da treba čitati* djéva, *vidi* 2. djeva). Turci izbijajuće junoti, dive i vdovi. Mon. croat. 155. (1493). Jeli *(žena)* v matrimoniji, ali deva ali bližika. Naručn. 80a. Sitna djeva dajo svjete, istom da riječ izgovara. J. Kavańin 169a. ‚Diva imenom ‚Glasnica'. A. Kanižlić, kam. 263. Čer je majci u tom slična što je jošter divom smlična. V. Došen 119b. Il' momak il' diva. J. S. Rejković 155. Mladim dužnost jest iglom prostizat, i sve sašit što tribuje kuća: snaša s divom nek je na to vruća. 388. Nosioci momci nežeńeni, pratioci djeve nendate. Nar. pjes. vuk. 1, 259.

2. DJÉVA, *f. hyp.* djevojka. — *Akc. se mijeńa u voc.* djévo. — *U naše vrijeme (vidi i* 1. djeva *pod c)) i u Vukovu rječniku.* Oj devo, devojko! mlogo devovala! Nar. pjes. vuk. 1, 488. Devom vila a nevom gńila. Nar. posl. vuk. 58. Svaka je dobra devom, no da je vidimo nevom. 276.

3. DJEVA, *f. ime žensko.* — *Dolazi (pisano* Dêva) *prije našega vremena.* Dêva. S. Novaković, pom. 63.

DJÈVAC, djévca, *m.* vir castus, caelebs, *čovjek koji ne zna za žensku glavu, koji živc u djevičanstvu. isporedi* 1. djev. — *Postaje od osnove* dêv *imena* djeva *sufiksom* bcь. — *Po svoj prilici nije riječ narodna, nego načińena od pisaca. — Dolazi od* xv *vijeka a između rječnika u Mikalinu (kod riječi* čist), *u Belinu* (djevac ‚l' uomo vergine' ‚virgo' 760b), *u Bjelostjenčevu* (dcvac *kod* dev), *u Voltigijinu* (divac ‚scapolo, smogliato, celibe' ‚ledig'), *u Stulićevu* (‚virgo, puellus'). Ovo su oni ki z ženami nisu ockvrńeni, jere su difci. Bernardin 8b. apoc. 14, 4. Divac je, diva je ka ga je rodila. M. Marulić 205. *(Isus)* mater devu devcu *(Ivanu)* naporučujući. Naručn. 40b. Najveće lje slijedi djevce i djevice. M. Vetranić 2, 56. Djevci i djevice jesu anđeli zemaljski. B. Gradić, djev. 19. O Ivane priblaženi, koji si od onogajer Isukrsta gospodina našega obrani divac. M. Divković, nauk.2 231. Bi Paval ponizan u srcu, divac u pulti. F. Glavinić, cvit. 207b. Komu divcu Isus divac na smrti mater divicu pridade. I. Ančić, cvit. 214. Ivan među divci najčistiji. F. Lastrić, test. ad. 40a. O priblaženi Ivane! o divče pričisti! A. Kanižlić, bogoljubn. 390. Ivan vanđelista bijaše nad sve ine učenik prijubjeni, ali s česa? erbo djevac bijaše. I. M. Mattei 148. — *gdjegdje znači samo: čovjek neožењen, mladić, momak.* Kad udovica uzima drugoga muža, premda bi ovi bio i divac. M. Dobretić 482. *vidi i u Voltigijinu rječniku.*

DJÈVAČKÎ, *adj.* virginalis, virgineus, *koji pripada djevama a osobito djevcima, koji je onaki kao što je u djevaca. — Postaje od osnove* djevc *imena* djevac *sufiksom* bski. — *Dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Matrimonij predstavlja stanju dêvačkomu čistoće. Š. Budinić, sum. 111b. Koji su ta žêvot dêvački žêvili i koji ga žêvu. 112a.

DJÈVAN, djévna, *adj.* virginalis, virgineus, *djevičan. — Postaje od osnove imena* djeva *sufiksom* bnъ. — *Dolazi u dvojice pisaca* xvii *i* xviii *vijeka.* Krvju vitre ukrotiste divnom Grci. I. Zanotti, en. 11. Tvoj djevni život, tvoje krjeposti bile meni zrcalo. A. Kalić 432.

DJEVANA, *f. ime žensko. — Postaje od iste osnove od koje i* djeva. — *Dolazi prije našega vremena.* Dêvana. S. Novaković, pom. 63.

DJEVANIĆ, *m. prezime, Djevanin sin.* — xiv *vijeka.* Ozroje Dêvanićь. Deč. hris. 4, 70.

DJEVČANSTVO, *n. vidi* djevičanstvo.

1. DJEVČIĆ, *m. dem.* djevac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. DJEVČIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka, pisano* Dêvčićь. — *isporedi* Devčić. Draguj Dêvčićь. Deč. hris. 7. 73.

DJEVÈNICA, *f.* farcimen, *opće ime za krvavicu, kuļen i za kobasicu, osobito za prvo. — Postaje od* djeven *osnove part. praet. pass. glagola* djeti *sufiksom* ica. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (divenica ‚sanguinaccio' ‚botulus, botellus'), *u Belinu* (‚mortadella, salame noto' ‚tomaculum' djevenica ‚nome commune alle salsicce ed a' sanguinacci' 498a; ‚salciccia e salsiccia' ‚lucanica' djevenica ‚propriamente sanguinaccio' 637b), *u Bjelostjenčevu* (devenica, ‚farcimen'; 2. devenica bela ‚botulus, botellus'; 3. v. jetrnica; 4. devenica črna ‚apexabo, caryca, baldoni farcimen'; a navlastito koju ‚vražja mater' zovu i veli se ‚omasum'; 5. v. kobasica), *u Jambrešićevu* (devenica), *u Voltigijinu* (devenica i divenica, kobasica ‚salciccia' ‚wurst'), *u Stulićevu* (‚sanguinaccia, salsiccia' ‚sanguiculus, farcimen'). Gdje kuljene i djevenice ije. M. Držić 253. Krv stisnutu, kaono je u divenicah, jisti. A. Kanižlić, kam. 557. U božića tri nožića: s jednim reže pečenicu, a s drugijem devenicu, a s trećijem pogačicu. Nar. pjes. herc. vuk. 339. Božić zove s Ledenica: ‚doran'te mi devenica'. 341.

DJEVÈNIČÂR, *m.* fartor; farciminum amator. — *Postaje od osnove* dêvenic *sufiksom* jarь. cj *mijeńa se u č. — Dolazi samo u rječnicima. a) čovjek koji čini i prodaje djevenice. u Bjelostjenčevu rječniku* (deveničar), *u Jambrešićevu* (deveničar), *u Voltigijinu (griješkom* divenicar), *u Stulićevu. — b) čovjek koji djevcnice rado jede. u Bjelostjenčevu rječniku.*

DJEVENINA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada sa ńivom u Đevenini. Sr. nov. 1873. 779.

DJEVÈŃAČA, *f. duga i tanka bundeva što se nadijeva i tako se jede.* ‚cucurbita longa et exilis'. A. d. Bella, rječ. 785a. J. Stulli, rječ. B. Šulek, im. 69.

DJEVEŃE, *n. nadjedba (?).* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Djevenje is šake zubi se poteza. M. Držić 429.

DJÈVÊR, djêvera, *m.* levir, *mužev brat.* — -je- *stoji u južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-; *u ercegovačkom je govoru* dêvêr, *u istočnom* dêvêr, *u zapadnom* dîvêr. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* djêvêrâ. — *Riječ je ne samo prasla-*

venska (isporedi stslov. dêверь, *rus.* деверь, *češ.* deveř, *pol.* dziewierz), *no i indoevropska* (daivar), *isporedi lit.* dieveris, *snskr.* devŕ, *grč. δαήρ (δᾱ́ϝηρ), lat.* levir, *anglosaks.* tâcor, *stvnem.* zeihhor. *korijen je* di, *kako se poznaje po sanskrtskoj i litavskoj osnovi; nejasna je značeńa.* — *Između rječnika dolazi u Mikalinu* (diver, brat muža ‚levir'), *u Belinu* (‚levir'), *u Bjelostjenčevu* (dever ‚levir'; 2. dever svadbeni ‚paranymphus'), *u Voltiğijinu* (devor *i* diver ‚cognato' ‚schwager'), *u Stulićevu* (‚levir'), *u Vukovu:* 1. ‚levir'; 2. ručni djever ‚der brautführer' ‚paranymphus'; 3. ‚der sekundant (im duell)' ‚amicus, adjutor'.

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. (Cesarica)* ozdravivši brata cesarova svoga djevera. M. Divković, zlam. 10b. Nevjeste su udovice, plaču uz svekra i djevera. I. Gundulić 517. U jednoj kući imadu bratja i sestre, imadu neviste i diverovi. J. Filipović 3, 214a. Cvili jadna kćerca cesarova, divera je Karla dozivala. And. Kačić, razg. 313b. Koja Filipa pravoga zaručnika svoga ostavivši, Hirudu diveru svome priloži se. Đ. Rapić 20. Eto ti osam devera, eto ti osam jetrva. Nar. pjes. vuk. 1, 75. Milij' mi je dever moj no rođeni bratac moj. 1, 206. Svekar veli: ne bi snahe s vode. a svekrva: da ti i ne dođe! djever sjedi, te je ogovara. 1, 306. Dao mi ga bratac tvoj, ako bog da, dever moj. 1, 344. Oj bregovi, moji deverovi! obalice, moje jetrvice! 1, 534. — *u ovom primjeru sa širijem smislom:* Vse bližike krvne moje sesti diveri mojo žene. Naručn. 68a.

b. paranymphus, *između svatova onaj koji vodi nevjestu, snahu. jamačno je to isprva bio svayda mladoženin brat a često je i u naše vrijeme. — ovo značeńe dolazi od* XVIII *vijeka (najprije u Bjelostjenčevu rječniku), ali kod dem.* djeverak *još od* XVI *(vidi prvi primjer kod* djeverak) *a može biti mnogo starije, ako se sudi po češ.* deverec *s istijem značeńem.* Rabar će doći, prsten doneti, dever će doći, venac doneti. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Da mu budem dever kod devojke. 1, 13. Dok nisam stala uz milog kuma, uz milog kuma i uz devera. 1, 33. Svi svatovi na polje zaspali, dever s snahom pod žutom narančom. 1, 41. Ti ne vodi tuđina devera. 1, 581. Pak devojku ote u devera. 2, 563. — *da se razlikuje od predašńega značeńa, zove se i* ručni djevor. Milom kumu i starome svatu, po zakonu i ručnom deveru. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Izvedoše gospodu devojku, predadoše ručnome deveru. 3, 507. — *i* potvoreni djever (XVIII *vijeka).* Onu mladu korim s kojom diver potvoreni sobe, a ne muža ženi. V. Došen 159a. Zovni kuma i još starog svata i divera potvorenog brata. M. A. Reljković, sat. F 1b. — *i* prstenski djever. A čuješ li, prstenski djevere? Nar. pjes. petr. 1, 161. — *i* svadbeni djever, *u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku. — u nekijem mjestima kod svatova ima više od jednoga djevera, obično dva.* Ljepo ti je niz polje gledati žutu dunu među listovima, kano Maru među deverima. Nar. pjes. vuk. 1, 49. Posadše se dva dovera, neka vam je čast. 1, 52. Nit' je sunce, nit' je jasan mjesec, nego snaha među deverima. 1, 56. Sjutra će mi djeverovi doći, a preksutra ostali svatovi. 1, 267. Dva divera pod ńom koňa vode. 3, 514. Pjevaju dva djevera i dva svata. Vuk, nar. pjes. 1, 26. Evo deverova s devojkom pri trpezi, prate je otac i majka. V. Vrčević, niz. 256. — *u ovom su primjeru* djeveri *uopće svatovi:* Vodi sobom sirensku gospodu, neka tebi za divere budu. F. Radman 32.

c. *kod megdana onaj što je svjedok ili pomoćnik jednome od megdanğija, franc.* second, *ńem.* sekundant. — *dolazi od prošloga vijeka.* Gospoda su ńemu besidila: ‚ne *(h)*od' tamo, Babulinkoviću, Alija je silni mejdanğija i dosad je mejdan odnosio'. ali veli Babulin vojvoda: ‚ja ću poći, ako ću ne doći'. pak uzimje sinka za divera. And. Kačić, razg. 267b. Trže Bajo maća zelenoga, a Ļubović sabļu šamlijanku; pak deveri od ńih odstupiše, a oni se udarat' stadoše. Nar. pjes. vuk. 3, 470. Izjegoše dvije mejdanğije: Janko uze za sebe devera a od župe vojvodu Vučura, Petar uze vojevodu Rada. 4, 109. Tamo ti je, reče voda, na toj ostrvici megdanğija, a evo ti ćuń pa se prevezi sam. A Kanoš ńemu: ‚Hajde bolan sa mnom, zavezi i prevezi me, daću ti platu, pak mi budi i dever'. S. Ļubiša, prip. 20.

DJEVÉRAK, djevérka, *m. dem.* djever. — *Postaje od osnove imena* djever *sufiksom* ькъ.. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u Vukovu rječniku.* Čim sestre u ńih stan odprav|aš bogate, diverke pak izvan darivaš i svate. H. Lucić 286. I na objed zazovi i Stjepana, djeverka tvoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 26. Mara ļubi Lezu u čelo junačko, misli Mara, da joj je deverak. Nar. pjes. kras. 1, 79. Pratila sam dva diverka. Nar. pjes. istr. 3, 4. Pijanoj snašici mili deverci. Nar. posl. vuk. 247.

DJÈVERBAŠA, *m. glavni djever kod svatova, vidi* djever *pod* b. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dever-baše, braćo naša, dobro ste došli! Nar. pjes. vuk. 1, 19. Đeverbaša diko naša! Nar. pjes. petr. 1, 78. Djeverbašu Kraļevića Marka. 3, 567.

1. DJÈVERICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. DJEVERICA, *f. vidi* vjeverica. — *U Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚animal quadrupes mustelae similis'. *jamačno je ovo riječ* vjeverica *koju je Stulli krivo čuo ili krivo pročitao.*

DJÈVERIČIĆ, *m. djeverov sin (snasi) — dvostruki je dem.* djever *i postaje sufiksom* ić-ić. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku, gdje stoji da se govori u Boci.* Djeveričić ‚figlio del fratello del mio marito'. (u Hercegovini, Crnoj Gori i Boci kotorskoj). V. Bogišić, zborn. 384. Djeveričić, djeverov sin. Slovinac 1884. 108. Noseći hleba zaovičnama i djeveričićima. S. Ļubiša, prip. 35.

DJÈVERIČNA, *f. djeverova kći (snasi). — isporedi* djeveričić, *od čega postaje, izmijenivši krajńe* ić *sufiksom* ьna. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje stoji da se govori u Boci.* Djeverična ‚figlia del fratello del mio marito'. (u Hercegovini, Crnoj Gori i Boci kotorskoj). V. Bogišić, zborn. 384. Djeverična, djeverova kći Slovinac 1884. 108. Djeveričiće i djeverične. S. Ļubiša, prič. 138.

DJÈVERIĆ, *m. dem.* djever. — *Postaje od osnove imena* djever *sufiksom* ić. — *Dolazi u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku. a) sa značeńem sprijeda kazanijem. u Stulićevu rječniku* (‚parvus levir'). Ti si mene dobrim ļudim dala: sekru momu kano ocu momu, sekrvici kano miloj majci, djeverićim kano i prstenkom a zavicam kano i sestricam. Nar. pjes. istr. 1, 18. Deverići kako mili brati. 2, 16. Mesec će ńoj svekar biti, a Vlašići deverići. Nar. prip. mikul. 139. — *b) djeveričić. samo u Stulićevu rječniku* (‚leviri filius').

DJÈVERISAŊE, *n. djelo kojijem se djeveriše. — U naše vrijeme.* ‚Kani se ńega i ńegova djeverisańa'. ‚Ja sam već sit ńegova djeverisańa'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DJEVÈRISATI, djevèrišēm, *impf. biti djever, djeverovati.* — *Dolazi u naše vrijeme.* ‚On ne zna djeverisati'. ‚Ma ti ga ļudski djeverišem'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *i u prenesenom smislu.* Nije bivalo u Zeti zbora ni kmetstva gdje ne bi on djeverisao. *(sam pisac tumači:* kao djever uz nevjestu; poslovao kao najstariji). S. Ļubiša, prič. 57.

DJEVÈRITI, djevèrîm, *impf. pozivati kao djevera, činiti djeverom.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Djeveriću i Petra i Pavla. Nar. pjes. vuk. 1, 155. Starosvati Sredoja hajduka, a deveri deli Radivoja. 3, 25.

DJEVERÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se djeveruje.* — *U Vukovu rječniku* (‚officium paranymphi').

DJEVERÍVATI, djevèrujēm, *impf. i pf. biti djever.* — *isporedi* djeverovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* djevèrîvâh, *u impt.* djevèrûj, *u ger. praes.* djevèrujûći, *u part. praet. pass.* djevèrîvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I do sad se deverivalo, al' nije ovoga poštipivaña bilo. Nar. posl. vuk. 96.

DJEVÈRŃÎ, *adj. koji pripada djeveru, djeverov.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Prihvati se koñu deverñema. Nar. pjes. srem. 104. Za kumovskim kolima idu starosvatska, djeverña, pak vojvodina. Vuk, živ. 310. ‚Sekine seke, kumine kume, djeverñi pastorak'. B. Mušicki.

DJÈVEROV, *adj. koji pripada djeveru.* — *Potvrđeno je u naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Svaka nosi ď jete djeverovo. Nar. pjes. juk. 82.

DJEVERÒVATI, djevèrujēm, *impf. biti djever.* — *isporedi* djeverivati, djeverisati. — *Akc. je kao kod* gospodovati. — *Dolazi u naše vrijeme.* I prije se djeverovalo, ali se nije ovako štipalo. V. Bogišić, zborn. 217. — *može biti i prelazno, objekat je čeļade kojemu je subjekat djever.* Metnuše me da je deverujem. Nar. pjes. herc. vuk. 129. Neka mi dadu pratioca, da me deveruje *(na mejdanu).* S. Ļubiša, prip. 20.

DJEVÈRSKÊ, *f. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. 1872. 40.

DJEVÈRSKÎ, *adj koji pripada djeverima, koji je kao što biva u djevera.* — *Dolazi u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚leviorum, ad leviros spectans') *i u Vukovu* (‚des' djever, ‚ov' djever). *a) su značeñem sprijeda kazanijem.* Djeverske ponude. (Razbole se prošena devojka, deveri joj ponude nosili). Vuk, nar. pjes. 1, 284. Kad braća žive zajedno pa umre jedan od ńih bez djece, onda žena umrloga da se ne uda iz kuće za drugoga; brat ńegov neka otide k ńoj i uzme je za ženu i učini joj dužnost djeversku. Đ. Daničić, 5mojs. 25, 5. — *b) koji pripada djeveru (vidi u Vukovu rječniku).* Pozivļe te ujak u svatove, da si dever uz tanku Latinku . . . kupi svate lomnu Goru Crnu, neka bude barem pet stotina, pet stotina deverskijeh svata. Nar. pjes. vuk. 2, 534.

DJEVÉRSTVO, *n. stańe onoga koji je djever.* — *Dolazi od prošloga vijeka i u Vukovu rječniku* (‚paranymphatus'). *a) vidi* djever *pod* a. *isporedi i* tanka krv *kod* krv. Zaprjeke su ženidbene uopće ‚krvni rod, kumstvo' i ńekoje po ženidbi, kao ‚deverstvo' itd. V. Bogišić, zborn. 202. — *s osobitijem značeñem prema lat.* leviratus, *vidi zadńi primjer kod* djeverski, *a).* Jekonija ńegov rodak ožењo se je za ńu po zakonu božijemu od Mojzesa zapisanu, i tako Salatjel zove se sin Jekonijin po naravi a Nerin po svojdbi i zakonu, ‚jure leviratus' kako govore Latini, to jest zakonom djeverstva. S. Rosa 24b. — *b) vidi* djever *pod* b. Mene pobro u djeverstvo zove. Nar. pjes. vuk 1, 394. A ti zovi, sine, u deverstvo do dva brata, dva Jakšina sina. 2, 580.

DJEVÈRUŠA, *f.* paranympha; uxor paranymphi. — *Dolazi od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku* (‚uxor paranymphi'). *a) žensko čeļade koje prati nevjestu među svatovima.* Možeš zovnut i ženskoga uha, jer je prez ńih pir i gostba gluha, koje će ti uz bubań igrati, diveruše snašu zabavļati. M. A. Reļković, sat. F2a. — *b) žena ručnoga djevera. u Vukovu rječniku.*

DJEVÉRUŠIN, *adj.* uxoris paranymphi, *koji pripada djeveruši.* — *U Vukovu rječniku.*

DJÈVICA, *f. dem.* djeva, *ali se obično u značeñu ne razlikuje od pozitivnoga* djeva *(i to već u praslavenskom), a i ćešće se govori nego ono.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* djêvîcâ. — *Postaje od osnove imena* djeva *sufiksom* ica. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dêvica, *rus.* дѣвица, *češ.* děvice, *pol.* dziewica. — *Voc. sing. glasi* djevice; *ali se često nalazi (maše dobro) i* djevico, *n. p.* I. Ančić, svit. 111a; F. Parčić 91; I. Kraļić 50; F. Lastrić, test. 327b, 348b, 394a. — *U svijem je rječnicima. a) uopće, isporedi* djeva *pod a).* Evo će divica začati i roditi sina. Bernardin (1586) 2b. isai. 7, 14. Jimaše dvi héere, Eustokiju čistu diviću i Blezilu. Živ. jer. star. 1, 227. Mni, da je divica, a ona je oskvrńena. Naručn. 62b. Prikladno jest kraļevstvo nebesko desetijema djevicam. N. Ranina 173b. mat. 25, 1. Ako vidiš *(u snu)* da uzimļeš djevicu, toj priliknje radost. Zborn. 139a. O djevice čiste i blage *(muse)* ke vrh gore slavne i svete slatkom vlasti pjesni drage svijem pjevocim naričete! I. Gundulić 285. Bi u očiju ponizna, u pameti i u životu divica. F. Glavinić, cvit. 227a. Koji jednu divicu ockvrni. S. Matijević 35. Ova živina ima toliko nasladjenje stati s divojkami, koje su divice. P. Posilović, cvijet. 164. Ali djevici svoj god, ali svoj bog. (D). Poslov. danič. 4. Nagla djevica hudu mužu rada. (D). 68. U djevici da nečistu djaval ļubav užgao biše. A. Vitaļić, ost. 43. Ova divica bi toliko čista. P. Macukat 27. Djeva 'e djevic *(Marija).* J. Kavańin 520b. Čistih djetić i djevica. 523a. Djevicam darivaju čistoću. Ī. Đordić, salt. xviii. Kad se usiluje divica. A. Bačić 107. Ova imadijaše jednu tetku duvnu, to jest diviću u manastiru. F. Lastrić, ned. 155. Neizbrojeno mloštvo izpovidnika i divica. Đ. Rapić 13. Tri device gorom idu, uz goricu maslinovu, svaka nosi kitu cvļeća i u kiti svete masti, čim ć' Isusa namazati. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Milica je sad vjenčana devica. V. Vrčević, niz 248. — *često o bogorodici.* O majko djevice, o kćeri od sina, o slavna kraļice od nebes jedina! N. Naļeśković 1, 113. Zdrava da si po sve vijeke, o djevice plemenita! J. R. Gučetić 19. Zdrava, o djevice svijeh djevica od nebesa! 22 Sveta divico divica! . . . divice primudra! I. Ančić, svit. 111a. Marijo, divice i priliko svijeh ostalijeh divica! P. Posilović, nasl. 67b. Najprije bogu i djevici slavu vapijete. J. Kavańin 191b. Utrobu divice Marije. J. Banovac, pred. 24. Misirliji bog i sreća dade, on čas svoju sakupio vojsku, pomogla ga djevica Marija. Nar. pjes. bog. 286. O djevice Marijo! Nar. pjes. herc. vuk. 332. I prećiste djevice Marije. Nar. pjes. juk. 155. — *u prenesenom smislu, o neoranoj zemļi:* Zemļa tako budući sa svima divica. I. T. Marnavić,

ist. 15. — *o crkvi:* I kad crkvu on *(bog)* divicu sebi združi zaručnicu. V. Došen 112a. — *b) skup zvijezda, vidi* djeva *pod b).* Da znaši, zodio zovetь se iže na sinaksaru dny, a dobryihъ že i zlyihъ i srědьnyihъ. Dnyje že dobrii iže imenujut se: riba, ovьnъ, bliznьci, dêvica . . . Měsecь martъ rekše riba, luna mu imatь 30 dni, a dni jemu 31 . . . 14, 15, 16 dêvica (dobrь) . . . Starine. 10, 119. (1500—1501). Mjeseca ļuļa na 1 i na 2 rakъ, na 3 i na 4 lavь, na 5 i na 6 djevica . . . Zborn. 127a. — *e) vrijedi koliko* djevojka, *isporedi* djeva *pod c).* Ne mozi vazeti sebi za ženu devicu juže otac jego držal je na krste. Š. Kožičić 15a. Žene i divice koje te poznaju. P. Hektorović 62. Iduć gorom u prošetu ja djevica mlada s jutra dzorom, nađoh mlaca gdi ležaše. D. Rańina 104b. Ako bi zaručnica bila divica oli ti divojka. M. Dobretić 482. A devici riječ bosjedio. Nar. pjes. vuk. 2, 616. Ma što će starcu devica? herc. 270. — *f) jedna od djevojaka što prate nevjestu kod vjenčańa. u hrvatskom primorju. — isporedi* djeveruša. Prvi ide ‚bandiraš', onda kum s ‚prvom divicom', divice bivaju najbliže rodice nevjestine, mladoženа s ‚drugom divicom', za tim ostali ńegovi svatovi. V. Bogišić, zborn. 223. — *g) sluškiња, isporedi* djevojka. *u hrvatskom primorju* Van ni trebe divice držat. Nar. prip. mikul. 2. Prosi, ako ńin je trebe kakova divica, da će ona služit. 25. ‚Divica, divičina' znači na Krku i u Seńu: sluškiња; na Silbi dolazi već i u znamenovańu djevojka. I. Milčetić. Devica, služavka, na Rijeci. F. Pilepić. — *h)* styrax officinalis L., *ńeka bilka, iz čije se kore vadi ńeka mirodija. na Braču.* B. Šulek, im. 66. — *i) ime planini u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Severozapadno od Bogdanice je planina ‚Devica' koja se spaja s Ozrenom. Za ime ‚Devica' kažu da dolazi otud što se u toj planini na mestu Koviļaku nalaze nekoliki prirodni kamenovi u takoj formi, kao da su kakve devojke okameńene. M. Đ. Milićević, srb. 826. — *h) ime rijeci u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Jugo-zapadnu granicu ovog okruga čini reka ‚Devica' koja iz planine Device u Bańskoj izvire. Glasn. 19, 291.

DJÈVICE, *f. pl. ime mjestu u Bosni blizu Vidoša gdje je ńegda bio dumański manastir.* Schem. bosn. 1864. 65.

DJEVIČ, *vidi* djevičiji. — *Postaje od osnove* dêvic *imena* djevica *sufiksom* jь. cj *se mijeńa u* č. — *Dolazi do* xvii *vijeka u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i u Daničićevu rječniku* (dêvičь). Vь dêviču utrobu vьselьšaago se. Domentijana 236. Acêliš v dêvičem ruhi. Troj. prič. jag. ark. 9, 128. Ženu svoju Anьnu vь dêvičemь monastiry postriže. Glasn. 32, 249. (1634). — *u ovom primjeru znači: koji pripada (nekoj) djevici, vidi* djevica *pod d):* Ašte vь čislo dêviče pogrьmitь. Starine. 10, 122. (1500—1501).

DJÈVIČAN, djèvična, *adj.* virgineus, virginalis, *djevičanski.* — *Postaje od osnove imena* djevica *sufiksom* ьnъ *pred kojijem se* c *mijeńa u* č. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (djevični ‚virgineus' 760a) *i u Stulićevu.* Da srce djevično toj može trpiti? G. Držić 404. Djevičnoj mladosti tužbe ne lipše. M. Vetranić 1, 296. *(Ti)* divično crêvo ne omrzi. Kateh. 1561. E 4a. Jezik tvoj divičan rec' mi: dom ovi moj jeli ti običan? D. Rańina 29a. Kâ se smjesti na prijestoļu djevične česti. J. Kavańin 217a. Ńegovu *(Isusovu)* djevičnu košuļu ne razdijelišе. V. M. Gučetić 114. Ti sred krila djevičnoga čiste od krvi bi stvoreno. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 352. Vosak je dilo pčela čistih i divičnih živinica. A. Kanižlić, utoč. 540.

DJEVIČÁNSKÎ, *adj.* virgineus, virginalis, *koji pripada djevicama, koji je onaki kaki je u djevica. — isporedi* djevičaski, djevički, djevičan, djevičiji. — *Postaje od osnove adj.* djevičan *sufiksom* ьskъ. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 760b, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Od djevičanske utrobe. Zborn. 170b. Crkve Bogu posvećene, djevičanski sveti dvori. P. Kanavelić, dubr 9. Divičanskim prsimam dojiti. I. Ančić, svit. 109 Divičanski zaručnici Marija i Josip. F. Lastrić, od' 169. Ovako Saverija divičansko tilo svoje moreći. A. Kanižlić, fran. 160. Da je on u divičanskom staņu tija do svrhe zaostao. E Pavić, ogl 469. Da se imaju pokazati ockvrńeńa djevičanska. J. Matović 311. *(Biskup)* učuva svoju divičansku čistoću. I J. P. Lučić, isk. 16. Prigibaš k nami sina divičanskoga. B. Leaković, gov. 214.

DJEVIČÁNSTVO, *n.* virginitas, *stańe, osobina one koja je djevica (i čovjeka koji je djevac). — isporedi* djevičastvo, djevičtvo, djevištvo. — *Postaje od osnove adj.* djevičan *sufiksom* ьstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka izostavļeno je i radi stiha:* I on izvrstnost razmišļenja i djevčanstva vrati izuče. J. Kavańin 179a. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* 760b *i u Stulićevu.* Kako svjedoči i govori sveti Aguštin u knigah od divičanstva. M. Divković, nauk. 39a. Učinila si zavit divičanstva. P. Posilović, nasl. 67b. Promislimo cvijet od divičanstva. S. Margitić, fal. 17. Druge krune neće osim one od divičanstva. 105. Da će divičanstvo uzdržat. I. Grličić 61. Jer jesam dala divičanstvo bogu. P. Macukat 28. Grijeh puteni uzima djevičanstvo. V. Maģarović 99 Cvitak mili djevičanstva. J. Kavańin 523b. Matat po ulicah tuđe gladno djevičanstvo. B. Zuzeri 218b. Silom djevičanstvo gladno uloviti. 295b. Kad se usiluje divica i uzme joj se divičanstvo. A. Bačić 107. Budući da su anđeli i oni koji divičanstvo Isusu posvete. J Banovac, razg. 52. Divičanstvo jednom oskvrńeno. pred. 45. Progonili su divičanstvo i udovstvo. F. Lastrić, test. 396a. Poluvjerstvo hudo ockvrnu Mariju u djevičanstvu. V. M. Gučetić 41. Oskvrnuti divičanstvo svete crkve. A. Kanižlić, kam. 450. Postidnost koja je čuvarica divičanstva. fran. 177. Rodi se ne naudivši ništa nežinu divičanstvu. F. Matić 36. Jedna redovnica koja bijaše divičanstvo bogu obetala. M. Zoričić, zrc. 46. Da me pustiš plakati divičanstvo moje. And. Kačić, kor. 131. Isukrste pričisti, za prisveto divičanstvo i upućeńe tvoje. Ant. Kadčić 255. Ako se u divojci ne nađe divičanstvo 521. Ne čuva se tako divičanstvo. M. A. Reļković, sat. C 5b. Koji na silu uzmu divojci divičanstvo. M. Dobretić 221. Onu istu noć imadu se uzdržat u svomu divičanstvu. 460. Obslužili su sveto divičanstvo. 477. Da će u divičanstvu pomańkati. 510. I jedno i drugo u divičanstvu ostadoše. 511. Pribijeli lijer djevičanstva. A. Kalić 422. Od koga ste naučili, da je djevičanstvo cvijet bogu ugodan? 468. Po stvarma naravnima ovo divičanstvo i zajedno materinstvo Marijino možemo tomačiti. B. Leaković, nauk. 52. Jedni su, koji su još u divičanstvu i čistoći svojoj. 333. Glasovite prilike od ovoga plodorodnoga divičanstva. Grgur iz Vareša 114.

DJEVIČÁNSTVOVATI, djevičanstvujem, *impf. djevovati. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚virginitatis illibatum florem retinere'). — *nepouzdano.*

DJÈVIČASKÎ, *adj.* virgineus, virginalis, *dje-*

vičanski, djevički. — *Postaje od osnove* dêvic *imena* djevica *sufiksom* ьsk ъ *pred kojijem se* c *mijeńa u* č, *a* ь *u* a; *može* ь *ispasti bez traga, a tad i s ispada iza* č: djevički. — *Dolazi od* xiii *do* xvii *vijeka, a između rječnika samo u Daničićevu* (dêvičьskyj). Otь krьvyj dêvičьskyihь. Domentijanb 416. Vzel si človičastvo v črivu devičaskom. Transit. 120. Nisi se postidil divičaske utrobe. M. Alberti 24. Bože, ki divičasku polaču blažene Marije, u koj bi stanoval, izabrati dostojal se jesi. 51. U tvojih divičaskih prsih. M. Jerković 85.

DJÈVIČASTVO, *n.* virginitas, *djevičanstvo.* — *Postaje od* dêvic *osnove imena* djevica *sufiksom* ьstvo, *pred kojijem se* c *mijeńa u* č, *a mješte* ь *stoji* a; ь *može i ispasti bez traga, a onda* s *ispada iza* č: djevičtvo. — *Dolazi* xvii *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Djelo s djevicom jest ockvrnenje ili uzetje djevičâstva. S. Matijević 65. Misleći da bijaše izgubila divičastvo. P. Posilović, cvijet. 165. A kaludrica sarani svoje divičastvo. 189. Uze divičastvo jednoj divojci. 198.

DJÈVIČICA, *f.* virguncula, puella, *dem.* djevica, *često po značênu isto što* djevojčica. — *Postaje od osnove* dêvic *sufiksom* ica *pred kojijem se* c *mijeńa u* č. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (divičica ‚pupa'), *u Belinu* („virguncula' 760b; „puella' 126b. 597b; „pupula' 597b; „adolescentula' 347a; „virgo' 278a), *u Bjelostjenčevu* (divičica „puellula, virguncula, pupa, pupula, puera'), *u Jambrešićevu* (devičica „virguncula, pupa'). Po sedmih letih ditići i divičice počnu imiti pamet. Naručn. 59a. Jedna djevičica koja je prem na dvor odkrila svoja lica . . . krepka će moć biti da neće ljubiti! F. Lukarević 51. Djevičica gole tada van kazaše ruse bile. D. Zlatarić 48b. Gledaj, kô me izkušuje divičica nenaučna. M. Gazarović 47. Ako li bi divičicu porodila. F. Glavinić, cvit. 42b. Prid kih večerajućih ulize divičica kći Herodijade. 298b. Ditić ovi ali divičica ova. L. Terzić 235. Među ovim bile su nike divičice od mala vrimena. I. Grličić 5. Dan današńi, koji je prvi od tri pridhodna začeću pričistomu neockvrnene djevičice. B. Zuzeri 82b. Evo sam ja ove dvi divičice porodila. J. Banovac, pred. 55. Zapovidajte jednom sinčiću da načini ralo ili divičici da prede. F. Lastrić, ned. 404. Priviknuti imaju dica i divičice na zabave ili ti dila krstjanskoga bogoljubstva. I. Velikanović, uput. 3, 225. Ševa, mila ptičica, lipa kao divičica. M. Katančić 73. Zamirito uzdignutje, u kojemu vidi se, gdi divičica tako malahna sjedińivaše u sebi tako plemenite kriposti. Grgur iz Vareša 119. Ogań gori v črnoj gori na zelenoj travi, čuvala ga divičica po tri jutra sama. Jačke. 49b.

DJÈVIČIĆ, *m. prezime, djevičin sin.* — *Dolazi* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dêvičićь) *pa se pomiše i* xviii *vijeka (sa zapadnijem oblikom* Divičić). Knezu Milivoju Dêvičiću. Spom. sr. 1, 134. (1416). Štiju so u diplomama, kao no ti . . . Divičić. And. Kačić, kor. 459.

DJÈVIČIJÎ, *adj.* virgineus, virginalis, *koji pripada djevicama, koji je onakav kakav je u djevica. — isporedi* djevič, djevičan, djevičanski. — *Postaje od osnove* dêvic *sufiksom* ij ь *pred kojijem se* c *mijeńa u* č; i *može i ispasti:* djevičji. — *Dolazi do* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (djevičiji). djevičiji: Dêvičje bylije *(ime nekakvoj biljci).* Starine. 10, 126. (xiv *ili* xv *vijek). isporedi* djevojačka trava. — djevičji. Divičje čistoće. Nauk brn. 73a. Slas onijeh rajscijeh djevičijeh *(djevičijih)* pjesni. B. Gradić 172. Ostavljajuć započatjenu utrobu divičju. P. Radovčić, nač. 274. Nisi se pristrašio divičje utrobe. S. Badrić 92.

DJÈVIČIN, *adj.* virginis, *koji pripada djevici. — Dolazi* xviii *vijeka.* Nisi se pristrašio utrobe divičine. A. Kanižlić, bogoljubn. 221.

1. DJÈVIČINA, *f. augm.* djevica, *ali po hrvatskom primorju znači isto što* djevica, djevojka. Devičina, djevojka. *na Rijeci.* F. Pilepić.

2. DJEVIČINA, *f. neke vrste grožđa.* Divičina, 1) weisser räuschling; 2) grüner ortlieber. B. Šulek, im. 66.

DJÈVIČITI SE, djèvičîm se, *impf. nositi se i uopće podnositi se kao odrasla djevojka. — U naše vrijeme u rodevskom i azbukovačkom srezu podrinskoga okruga u Srbiji.* Dijele se prvo na ‚decu' koja se tim imenom sve dotle zovu, dok muški ne stane sve poljske poslove raditi; a ženske dok ne stanu se ‚djevičiti' t. j. lepše haljine nositi, kosu oko fesa zavijati i na sabore crkvi ići. V. Bogišić, zborn. 72.

DJÈVIČJÂ STIJÈNA, *f. ime mjestu. — Dolazi* xv *vijeka.* Dêviča Stêna, Domovićima i Tatarinu išla je meda ‚u Devičju Stênu'. (Glasn. 15, 283 *god.* 1348?) Đ. Daničić, rječ. 3, 591.

DJÈVIČJÎ, *vidi* djevičiji.

DJÈVIČKÎ, *adj.* virgineus, virginalis, *djevičanski. — Postaje vidi kod* djevičaski. — *isporedi i* djevički. — *Dolazi od* xv *vijeka, a između rječnika samo u Belinu* 760b. A ne skup tri krat troj divička okola *(muse).* M. Marulić 7. Libarce od djevstva i djevičkoga bitja. B. Gradić, djev. 1. Da je odlučila djevički život provoditi. 59. I pod silu s naglo sile djevički se boj razvrže. I. Gundulić 347. Koraļu se rumenomu sram djevički prilikuje. G. Palmotić 1, 163. Velik bi sram uzrok temu i djevičko ńe pošteńe. 2, 231. I djevički sin zvan biti. I. Akvilini 113. Mlado doba od prolječa djevičkoga. I. Đordić, uzd. 18. Uputî se u djevičkoj utrobi. ben. 143. Učuva podstanstvo svoga djevičkoga zavjeta. S. Rosa 27. Srce djevičko. I. M. Mattei 133. — na djevičku, *adverbijalno, znači: kao djevica, kao djevice (i kao djevac). (Jozef)* š ńom *(Marijom)* živijaše na djevičku. S. Rosa 183a.

DJEVIČNA, *f.* lappa major Grtn., *veliki čičak.* Divična divja ‚lappa personata'. J. Stulli, rječ. 1, 112a. B. Šulek, im. 66. Divična, lappa major Grtn. B. Šulek, im. 66.

DJÈVIČNÔST, djèvičnosti, *f. djevičanstvo. — U Stulićevu rječniku.*

DJEVIČTVO, *vidi* djevištvo.

DJEVIĆ, *m. djevac. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DJÈVIN VRH, *m. ime mjestu blizu Lastve i Spiča. — Dolazi* (dêvinь vrhь) *u spomeniku* xiv *vijeka a otale u Daničićevu rječniku.* Selima koja je kraļica Jelena dala i kraļ Milutin potvrdio bogorodici rtačkoj išla je meda ‚otь Prêsêke u Gradište i odь Dêvina Vrha, odь Srpiča u Kalesь'. (Mon. serb. 68. 1305—1307). D. Daničić, rječ. 1, 324—325.

DJÈVIŠKÎ, *adj.* djevički *od čega postaje tijem što se* č *pred* k *mijeńa u* š. — *Dolazi u dvojice pisaca* xvii *i* xviii *vijeka.* Bi satvoreno ono malahno tilo od krvi diviške. P. Radovčić, nač. 272. Od veličajnoga posvečenja diviškoga. A. d. Costa 1, 115.

DJÈVIŠTVO, *n.* virginitas, *djevičanstvo. — Stariji je oblik* djevičtvo; č *pred* t *mijeńa se u* š. — *Postaje oblika* djevičtvo *vidi kod* djevičastvo.

— *Stariji oblik* djevičtvo *dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku; mladi* djevištvo *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za prečistoga divičtva dostojnost. F. Glavinić, svitl. 132. U djevištvu stêć *(stojeći)* blaženom. J. Kavanjin 299b.

DJÊVKA, *f. dem.* djeva. — *U Stulićevu rječniku u kojem se dodaje da je uzeto iz ruskoga — dolazi i kao ime žensko (isporedi* 3. Djeva) *prije našega vremena.* Dêvka. S Novaković, pom. 63.

DJEVOČÀSTILAC, djevočàstioca, *m. čovjek koji časti bogorodicu (djevu). — Samo u Stulićevu rječniku (griješkom* djevočastioc) *u kojem ima i* djevočastitelj *i* djevočtovac *i* djevoštovac *s istijem značenjem.*

DJEVOČÀSTITELJ, *vidi* djevočastilac.

DJEVOČÀSTITELJICA, *f. žensko čeljade koje časti bogorodicu (djevu). — isporedi* djevočastitelj. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

DJEVOČAŠĆE, *n* beatae virginis cultus, *služba na čast bogorodici (djevi). — U Stulićevu rječniku* (djevočastje) *u kojem ima i* djevočašćenje (djevočastjenje) *i* djevoštovanje (djevoštovanje) *s istijem značenjem. — sve troje nepouzdano.*

DJEVOČAŠĆEŃE, *vidi* djevočašće.

DJEVOČTOVAC, *vidi* djevočastilac.

DJEVOGRABILAC, djevograbioca, *m. čovjek koji grabi djeve, djevojke. — U Stulićevu rječniku (griješkom* djevograbioc). *— nepouzdano.*

DJEVOJ *ili* DJEVOJA?, *m. dolazi na jednom mjestu u I. Gundulića (acc. pl.* djevoje *s varijantom* divoje, *po čem se ne zna, jeli nom. sing.* djevoj *ili* djevoja) *i u Stulićevu rječniku* (divoja *s dodatkom da je uzeto iz Gundulića) gdje je tumačeno* cinaedus. *ovo značenje doista i odgovara smislu onoga mjesta. — Riječ je po svoj prilici načinena od osnove imena* djevojka, *dignuvši nastavak* ka *i podavši joj muški rod i značenje. (Daut buneći Osmanovu vojsku govori:) . . .* Od turskijeh cvijet mladića kijeh kozaci i još koju zvijerma i pticam leži pića na bogdanskom ravnom polu. Jer vojnica ona uteče, da je ne sijeku poljski mači, *(Osman)* ište da ju on isiječe i porazi i potlači. ter kad ona tako izgine, da ne svijetlo mjesto iskoči, crnce lupeže Arapine i gusare od istoči, ńih će učinit jańičare; a spahoļan mjesto čeka česelbaške graničare i djevoje od Derbeka. I. Gundulić 517—518.

DJÊVOJAČKÂ RŮŽICA, *f.* lychnis coronaria Lam., *ńeka trava, zečje uho.* Divojačka ružica, lychnis coronaria. B. Šulek, im 68.

DJÈVOJAČKA STIJÈNA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Na Juboru, južno od Jagodine a zapadno od Morave, kod ‚Devojačke Stene' ima stara ‚gradina'. M. Đ. Milićević, srb. 180.

DJÊVOJAČKÂ TRÁVA, *f.* capsella bursa pastoris Mnch., *ńeka trava, gusomaća, tarčužak. — U naše vrijeme.* Ļuštičast plod ili ļuštica (silicula), to je plod u ovih krstatih bilaka: kravje trave, grbaštice, gronice, devojačke trave itd. K. Crnogorac, bot. 108. Devojačka trava, vidi oču—neču. Srp. arh. za cel. lek. II, 16. VI.

DJÊVOJAČKÂ VÒDA, *f. ime izvorima. a)* Divojačka voda, *izvor u Ercegovini blizu Mostara.* Schem. herc. 1873. 120. — *b)* Devojačka voda, *izvor u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. Stojanović.

DJÈVOJAČKÎ, *adj.* virgineus, puellaris, *koji pripada djevojkama (kojoj mu drago djevojci uopće ili ńekijem djevojkama), koji je onaki kaki je u djevojaka. — Postaje od osnove* dêvojk *imena* djevojka *sufiksom* ьskъ; *pred* ь k *se mijeńa u* č, *zatijem* ь i s *ispadaju, a među* j *i* č *umeće se* a. *— isporedi i* djevojaški. — *Oblici su svagda složeni, ali se u pjesmi nalazi i koji nominalni oblik samo radi stiha:* Jedan junak lica devojačka. Nar. pjes. vuk. 3, 337. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* („puellaris' 595a. 597b. 781a), *u Bjelostjenčevu* (divojački „virginalis'), *u Jambrešićevu* (divojačka hiža „gynaeceum'; divojačka čistoća „virginitas'), *u Voltigijinu* (divojački „verginale' „jungferlich'), *u Stulićevu, u Vukovu* („mädchenhaft' „puellaris').

a. *adj.* Biti meju igrami i tanci divojačkimi. Transit. 8. Djevojačkijeh množ naprava hoću ńima ja kupiti. G. Palmotić 1, 158. Ti si slava divojačka. P. Knežević, pism. 114 Pribivala je u kući skupštine divojačke. A. Kanižlić, utoč. 495. Što se dokazuje i iz one pesme devojačke. J. Rajić, pouč. 2, 128. Da promini divojačko ime. J. S. Rejković 154. Nešto jasno podvriskuje baš k'o grlo devojačko. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Udovice lice obļubjeno, djevojačko jako za ļubļeńe. 1, 227. Već su teške kletve devojačke. 1, 272. Od rodine vine loze . . . od ļepote djevojačke. 1, 363 Već sam junak da me obesite o zlu drvu, devojačkom grlu. 1, 397. Moja nedra ne mirišu niti duńom ni narančom . . . već dušom devojačkom. 1, 407. Tambura mu od suvoga zlata, žice su mu kose devojačke. 1, 451. Da joj bog da od srca poroda jal' muškoga, jal' devojačkoga. 1, 470. Pak s ńe skida ruho devojačko, na ńu meće ruho nevjestinsko. 1, 585. Od boga je velika grijota a od ļudi zazor i sramota devojačku sreću zalomiti. 2, 532. Čija ruka ima na pengeru? il' je ženska il' je devojačka? 3, 97. Ili sestra brata odńijala bez bešike na desnici ruci i na čistom krilu devojačkom. 4, 29. Oj junače, junače, komu me ti ostavļaš, v divojačkom vrimeni a va ženskom brimeni! Jačke. 68. Žitni kupac i devojački otac ne mogu sreći biti. Nar. posl. vuk. 81. Dojdi, dragi, v kolo divojačko. Nar. prip. mikul. 167. Grabež djevojački biva u Boki često. S Ļubiša, prip. 8 — *u naše vrijeme često znači, kao* djevojčin: *koji pripada ńekoj djevojci.* Lađa kaza studenoj vodici a vodica devojačkoj majci. Nar. pjes. vuk. 1, 324. Kad su došli dvoru devojačkom, išetala devojačka majka. 1, 582. Svatovi sazovu djevojačke roditeļe. Vuk, nar. pjes. 1, XI. Kad je mladoženina ili djevojačka kuća u žalosti. 1, 10. Kad mladoženja ulazi u kuću djevojačku. 1, 20. Momak se zagledao u obrve djevojačke. 1, 238. Dar djevojački. 1, 279. — *i u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi na takovi način sa značeńem genetiva subjektivnoga (uprav* = djevičin, bogorodičin): Na dvadeset i pet oktobra leta po divojačkom porodu 287. F. Glavinić, cvit. 348a. Leta po divojačkom porodu 252. 366a.

b. *adv.* djèvojački, puellariter, *kao što biva u djevojaka.* Opleti me sitno devojački. Nar. pjes. vuk. 1, 567. *i u Belinu rječniku.* 784a.

DJÈVOJAČKÎ GRÒB, *m. ime mjestima u Srbiji. a) vis u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 705. — *b) mjesto u okrugu biogradskom.* Devojački grob, malo mjesto u ataru sela Rušńa kod Straže. Glasn. 19, 142.

DJÈVOJAČKÎ PÒTOK, *m. ime potoku u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. V. Stojanović.

DJÈVOJAČKÎ VLÁS, *m.* adiantum capillus Veneris L., *gospin vlas, ńeka paprat.* Divojački vlas (vlasica), adianthum capillus Veneris L. B. Šulek, im. 68.

DJEVOJAČTVO, *vidi* djevojaštvo.

DJÈVOJASTVO, *vidi* djevojaštvo.

DJÈVOJAŠKÎ, *adj. dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka mješte* djevojački. Slušaj pobre koji znadeš naški, da ti kažem mejdan divojaški. And. Kačić, razg. 163a.

DJÈVOJAŠTVO, *n.* virginitas, *stańe djevičansko ili djevojačko.* — *Postaje od* dêvojk *osnove imena* djevojka *sufiksom* ьstvo; k *pred* ь *mijeńa se u* č, *a za ovijem* s *ispada i umeće se a među* j *i* č: djevojačtvo. *od* xvii *vijeka (u Vitezovića)* č *pred* t *mijeńa se u* š; *što se u naše vrijeme nalazi pisano* djevojačtvo, *to je samo grafički. u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj govori se i* djevojaštvo *(vidi primjer iz narodne pjesme).* — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (divojačtvo), *u Jambrešićevu* (divojačtvo), *u Voltiġijinu* (divojaštvo), *u Stulićevu* (djevojačtvo), *u Vukovu* (djevojaštvo s *primjerom iz narodne pjesme:* Za kim ćemo ostaviti majku i lijepo carstvo djevojaštvo. *isporedi dalje. treba još dodati da u prvom Vukovu rječniku nema ove riječi i da je u predgovoru k novom zavjetu god.* 1847 *stavļa među riječi koje nije čuo u narodu da se govore, nego ih je sam načinio.* vii). Divojačtvo svoje Isukrstu jest obećala. F. Glavinić, cvit. 47a. Divojaštvo kad odajde nikadar se već ne najde. P. Vitezović, cvit. 118. Za kim ćemo ostaviti majku i lijepo carstvo djevojastvo *(nije dubrovačka pjesma, nego bokeļska ili crnogorska, premda je bilježeno da je Vuk čuo u Dubrovniku).* Nar. pjes. vuk. 1, 373. Već ja svoje djevojaštvo (‚djevojačtvo') čuvam. Nar. pjes. juk. 247. Sedam je godina živjela s mužem od djevojaštva svoga. Vuk, luk. 2, 36.

DJÈVÔJČÁD, *f. coll. vrijedi kao množina imena* djevojče. — *Postaje od osnove* djevojč *sufiksom* adь. — *Dolazi u naše vrijeme.* Izbere najlepše žene i djevojke i djevojčad i žensku djecu i uzme k sebi, i tako načini čitav harem. Vuk, prav. sovj. 73. Drugari dijele se u veliku i malu čeļad ili djecu, momčad odnosno djevojčad, i stariju čeļad. V. Bogišić, zborn. 71.

DJÈVÔJČÁR, *m.* — *postaje od osnove* dêvojk *imena* djevojka *sufiksom* jarjь; kj *mijeńa se u* č.

a. amasius, puellarum amator, *čovjek koji miluje djevojke, koji rado š njima opći, ašikuje.* — *u Stulićevu rječniku u kom je onako tumačeno.*

b. *djetić koji se rodi poslije nekoliko sestara. u Dubrovniku.* Slovinac. 1884. 31.

DJEVOJČÁRITI, djèvòjčârîm, *impf.* puellas amare, *biti djevojčar, ļubiti djevojke.* — *U Stulićevu rječniku.*

DJÈVÔJČE, djèvôjčeta, *n. dem.* djevojka. — *Postaje od osnove* dêvojk *imena* djevojka *sufiksom* ęt *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *Krajńe* t *otpada u nom., acc., voc. sing. nema množine, nego kao množina vrijedi coll.* djevojčad *koje vidi.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A devojče ostade kod majke. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Stidńe momče neg' devojče. 1, 425. Devojče joj plačući pripovedi. Nar prip. vuk. 176.

DJÈVÔJČĒŃE, *n. djelo kojijem se djevojči, supstantiv verbalni od glagola* djevojčiti *i* djevojčiti se. — *U Vukovu rječniku:* 1) ‚das anstellen als ob man ein mädchen wäre' ‚simulatio aetatis aut status puellaris'; 2) ‚das begrüssen als ob sie ein mädchen wäre' ‚salutatio puellae nomine'.

1. DJEVÒJČICA, *f. dem.* djevojka. — *U Dubrovniku je za ovo značeńe drukčiji akcenat:* djèvôjčica, *i mijeńa se u voc. sing. i pl.* djèvôjčice. — *Postaje od osnove* dêvojk *imena* djevojka *sufiksom* ica *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod c)) a između rječnika u Mikaļinu* (‚virguncula, puellula'; djevojčica od sise ‚puppa, puellula'), *u Belinu* (‚puella' 595a. 597b. 784a; ‚virgo' 278a; djevojčica nedorasla, ne još od udadbe ‚virgo acerba'; djevojčica dorasla, djevojčica od udadbe ‚virgo nubilis' 784a), *u Bjelostjenčevu* (divojčica ‚puella, virguncula'), *u Jambrešićevu* (divojčica ‚virguncula'), *u Voltiġijinu* (‚fanciulla, zitella, verginella' ‚jungfrau'), *u Stulićevu* (‚puellula, puella'), *u Vukovu:* 1) dem. djevojka ‚das mägdlein' puellula'. 2) (u Dubrovniku) djevojka koja se nije udavala i koja nije sluškiña, pa makar bila i usiđelica od pedeset godina. *a) nedoraslo žensko čeļade, sve od rođeńa do 14 godina po prilici.* Nije umrla djevojčica, ma spi. N. Rańina 169b. mar. 9, 24. Nijedna dievojčica haļinu od nijednoga reda ne može uzeti, ako nije dvanaest godišta svršila. B Gradić, djev. 82. Divojčica od triju godišta. A. Kanižlić, utoč. xvii. Jedna divojčica od malo godišta. M. Zoričić, zrc. 181. Naše male devojčice rođene su da s vremenom matere postanu. D. Obradović, sav. 18. Dijele se na djecu do 10te *(godine),* na dječake i djevojčice do 15te, na momke i djevojke do ženidbe odnosno udaje. V. Bogišić, zborn. 72. — *b) govori se i odrasloj djevojci kao od mila.* Tud prolazi mlada moma, progovara čobanine: ‚Devojčice, belo lice!' Nar. pjes. vuk. 1, 114. Na vodici djevojka crpa . . . Tu dolazi star na konu, stara delija: ‚Božja pomoć, djevojčice, b'jela rumena!' 1, 294. Gazi, gazi, devojčice, ne bi l' moja bila! 1, 427. — *c) vrijedi kao* djevojka *bez ikakva deminutivnoga značeńa.* Biše nika divojčica, imenom Katarina, ka imiše osamnadeste let od porojenja svojega. Živ. kat. star. 1, 218. Za onu starežinu djevojčicu od šesnaes godišta! M. Držić 207. U družbi dvanaes ona djevojčica bojnijeh ima. I. Gundulić 331. Svijetla je ovo djevojčica, vid žndeni i zenica slijepa starca, ćaćka svoga. 376. Suzami se sva oblila djevojčica prigizdava. I. V. Bunić, mand. 9. Oženi se s devojčicom jednom. P. Vitezović, kron. 46. Neka svom snagom nastoje da imaju poznanje od bitja i potrib od ubozih, udovic, divojčic potribnitih. M. Bijanković 100. Djevstvo tužnijeh i gladnijeh djevojčica. B. Zuzeri 4a. Mlogo puta divojčice bivaju matere prije nego li zaručnice. F. Lastrić, ned. 306. Blažena divojčica Marija. svet. 24b. Po komu je ona djevojčica izgubila sreću? A. Kalić 397. Kad bi znale djevojčice što je miris od ļubice. Nar. pjes. vuk. 1, 226. — *d) ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. DJEVOJČÍCA, *f. još ne posve dorasla djevojka, po prilici od 12 do 16 godina. u Dubrovniku.*

DJÈVÔJČIČICA, *f. dem.* djevojčica. *isporedi* 2. djevojčica. — *samo u Belinu rječniku.*

DJÈVÔJČIN, *adj.* virginis, puellae, *koji pripada (neko) djevojci. isporedi* djevojački. — *Postaje od osnove* dêvojk *sufiksom* inъ *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. *u čakavaca može* k *ostati nepromijčeno, vidi* djevojkin. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Da nikomu ne glase smrt ni uskrsnutja divojčina. I. Ančić, vrat. 7. Reče otcu divojčinu. J. Filipović 3, 244b. Niko ti se ne mogaše sanku djevojčinu domisliti. Nar. pjes. mikl. beitr. 32. A Stjepana Lazarovića u kamari djevojčini. 50. Kad dodete u kotare ravne g bijelomu dvoru divojčinu. And. Kačić, razg. 29b. Glas začula devojčina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 382. Neg,

sam junak, da me obsjete o zlu drvu, đevojčinu grlu. 1, 398. Divna ti je brata uzgojila na čistome skutu đevojčinu. 1, 495. Žeļa djevojčina. Vuk, nar. pjes. 1, 262. Kletva djevojčina. 1, 381. Ne dade ni jednom ući osim Petra i Jovana i Jakova, i djevojčina oca i matere. luk. 8, 51.

DJEVÒJČINA, *f. augm.* djevojka. — *Postaje od osnove* dêvojk *sufiksom* ina *pred kojijem se* k *mijeña u* č. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ne vaļaš koliko đevojčina. (Reče se — u Crnoj Gori — rđavu muškarcu, osobito koji nije junak). Nar. posl. vuk. 196.

DJÈVÕJČITI, djèvõjčîm, *impf.* — *postaje od osnove imena* djevojka *sufiksom* i *pred kojijem se* k *mijeña u* č.

a. *neprelazno. djevovati.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

b. *prelazno. pozdravļati koga (žensko čeļade) nazivļući ga djevojkom.* — *U Vukovu rječniku:* ‚als mädchen begrüssen' ‚saluto pro puella'.

c. *sa se. podnositi se kao djevojka (i ko nije djevojka).* — *isporedi* djevičiti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich als mädchen anstellen' ‚puellam se ostentare'.

DJEVÒJČURA, *f. augm.* djevojka. — *Postaje od osnove* dêvojk *sufiksom* jura; kj *se mijeña u* č. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nađe jednu sedu matoru devojčuru Nar. prip. vuk. 91 One devojčure (sestre moje) drže stranu jedna drugoj, a za mene ne mare. M. Đ. Milićević, đes. par. 58.

DJEVOJČÙRINA, *f. augm.* djevojčura, *od čije osnove postaje sufiksom* ina. — *U Vukovu rječniku.*

DJÈVÕJKA, *f.* virgo, puella, *žensko čeļade neudato; obično mlado, ali ne svagda; kako se razlikuje od* djeva, *vidi kod ovoga, ali na više mjesta nema razlike.* — *Akc. se mijeña u voc.* djèvõjko, djèvõjke *i u gen. pl.* djèvojākā. — *Postaje deminutivnijem sufiksom* ka, *od osnove imena* dêvoja *(isporedi češ.* děvoje, *pol.* dziewoja, virago), *kojemu nema potvrde u našem jeziku.* dêvoja *postaje sufiksom* oja *od osnove imena* djeva. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod* a, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (djevojka *i* divojka), *u Belinu* („puella' 595a), *u Bjelostjenčevu* (divojka ‚virgo: puella; cosmeta, pedisequa'), *u Jambrešićevu* (divojka ‚virgo'), *u Voltigijinu* (divojka ‚fanciulla, zitella, verginella' ‚jungfrau'), *u Stulićevu, u Vukovu:* 1) ‚das mädchen' ‚puella'; 2) (u Dubrovniku) svaka sluškiña, bila udata ili neudata, udovica ili baba od šezdeset godina ‚die magd' ‚ancilla'; *u Daničićevu* (đevojka ‚virgo'). — *U dat. i loc. sing.* k *pred nastavkom i mijeña se u* c: djevojci; *ali ima primjera u kojima se ne mijeña:* devojki. Nar. pjes. vuk. 2, 491; divojki. 3, 548. — *što gdjegdje u pjesmama stoji* ije *mj.* je, *to je samo radi stiha:* Poče ti mi ovako dijevojci besjediti. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Za zlameńe da je dijevojka. F. Radman 34 Tere prosi Mandu dijevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Onoga ću biti dijevojka. 1, 558.

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) uopće. (Konstantin filosof)* napomiņe da je **дѣвица парѳенось**, a **дѣка кори**, pa dodaje k ovoj pošljednoj: **сн рѣчь дѣвонка**, i možemo mu biti zahvalni što nam svjedoči da je riječ ‚djevojka' bila u ńegovo vrijeme u običaju. Đ. Daničić, konst. fil. star. 1, 38. Od jedne mlade divojke. Mirakuli. 13. Tere razbiraj glasove, ča devojka mlajahta klikuje. P. Hektorović 22. Pripovisti od pritvora junakof i devojak u dube. P. Zoranić 11b. Ako je ńeka mužata ali divojka rukovana. Stat. poļ. ark. 5, 296. Od bugarskih mlados sela na igre se kupi ove; lijepe djevojke i gizdave i seļani mladi š ńima na ńe idu. I. Gundulić 379. Ova živina ima toliko nasladjenje stati s divojkami koje su divice. P. Posilović, cvijet. 164. Nike ńih divojke kad prati idoše i tako kraj mora tu škrińu najdoše. Oliva. 19. Kad se divojka proti ńezinoj voļi otme. A. Bačić 108. Imadiše u svojoj kući jednu robińu divojku. J. Banovac, prip. 129. K ńemu su se kupile sve devojke i neviste. Nar. pjes. mikl. beitr. 9. Kad divojku vidi lipu u obrazu i u kipu. V. Došen 119a I lijepa robja zarobiše, divojaka mladi neudani i ditića prija neženeni. And. Kačić, razg. 275a. Običajne su divojke ovoga grada dolaziti na ovi bunar. kor. 23. Da si divojku oli ženu priveo na tvoju opaku voļu po čarima. Ant. Kadčić 197. Pak kad bude od divojak hrpa, onda zgrabiv svaki svoju drpa. M. A. Reļković, sat. C5b. Al su lipše Valpovke divojke. M. Katančić 66. Ne naučivši štogod divojkom, ne vaļa u kući ni udata. J. S. Reļković 70. Osvanu zvezda na vedrom nebu, rabar devojci pred belim dvorom. Nar. pjes. vuk. 1, 21. Sve đevojke v'jence nose. 1, 190. Već ga ženi lepotom devojkom. 1, 232. Oj djevojko dušice! 1, 235. Nut', ne luduj, Jelina divojko! 1, 241. Pak devojki belo lice ļubi. 1, 249. Nek te ženi, zeļela te majka, tebe majka, a ti djevojaka! 1, 265. Oj devojko, dušo moja! 1, 276. Razbole se prošena devojka. 1, 284. Djevojci je cvijet potrgao. 1, 286. Car ja bijah dok đevojkom bijah. 1, 300. Oj devojko, pitoma ružice! 1, 312. Ļuto kune ļepota đevojka. 1, 321. Oj devojko, plava peruniko! 1, 323. A meni se preprosi djevojka. 1, 364. Divno kolo djevojaka, djevojaka i momaka 1, 366. Sadih višńu, a prosih đevojku. 1, 375. Oj devojko, rumena ružice! 1, 427. To začula neļubļena đevojka. 1, 447. Devojka junaku prsten povraćala. 1, 438. Oj devo, devojko! mlogo devovala! 1, 488. Teško zemļi kuda vojska prođe! i đevojci koja sama dođe! 1, 494. Rodi majka devet đevojaka 1, 560. Vino služi Cetińka đevojka. 1, 570. Bjež' odatle Turkińa devojko! 1, 577. Oj devojko, brigo materina! 1, 636. U Vlahińe čedo muško bilo, u Grkińe nije, no devojka. 2, 19. Kad to vide gospođa đevojka. 2, 162. Ja li š ńime, ja l' s tankom đevojkom 2, 237. Jesam, mati, mirno putovao, i đevojku sebe isprosio. 2, 333. Ovđe nema u našim Brdima ni devojke niti udovice, da koja bi bila pašinica. 3, 89. Pod mehanom kolo đevojaka. 3, 144. Svak bi dao za mene devojku. 3, 174. Kako raste trava na zavojke kako dojke u dobre devojke. 3, 174. Ni Turkińom ni vlaškom đevojkom. 4, 95. U svakoga ima po đevojka, u kog šćerca, u kog mila seja. 4, 260. Dijele se na djecu do 10te *(godine),* na dječake i djevojčice do 15te, na momke i djevojke do ženidbe odnosno udaje. V. Bogišić, zborn. 72. — *b) u ovijem je primjerima značeńe isto kao kod* djeva, djevica. S. Priska divojka i mučenica. F. Glavinić, cvit. xxi. Isus sin vrimeniti divojke matere. F. Lastrić, test. 145a. Na prsi češ Hrista poroditi i opet češ ostati đevojka. Nar. pjes. petr. 1, 32. Pomoži ńega bog i devojka Marija. Nar. pjes. istr. 3, 6. — *c) gdjegdje vrijedi gotovo isto što i* zaručnica *i* nevjesta. Stari se sad ženi, djevojku je danas doveo u svoj dvor. M. Držić 23. Sabjom našijem svijem vitezim djevojku je steći dika. G. Palmotić 2, 216. Ako li je ustrilit ne moreš, nit češ otić, ni odniti glavu, ni odvesti lipotu divojku. And. Kačić, razg. 146b. Kupi svate, ajde po devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 3. O tako ti, l'jepa Mare, pod v'jencem đevojko! 1, 40. Po svili će uļesti devojka,

*

na stolovi svatovi sidjeti. I, 51. Nek dovedo pod prstenom devojku. I, 317. Đe ja naći̇oh za te prijateļa, onde nema za mene đevojke. 2, 330. Eno, mati, za mene đevojke, eno za te dobra prijateļa. 2, 331. I da nađeš za sina đevojku. 2, 530. I prije su vođene đevojke, i prije su momci oženjeni. 2, 539. Kade ide momak sa đevojkom u ložnicu, da ne nosi svjeće. 2, 551. Došao je Todor za đevojku. 2, 596. Koji ide na drum pred svatove, te otimļe kićene đevojke. 3, 14. Da mi budeš đever uz đevojku. 3, 229. Grijota je udrit' na svatove i đevojci sreću ukinuti. 3, 458. Đever skide sa konja đevojku. 3, 520. Đe su svati? đe ti je đevojka? 3, 522. Kad svatovi s djevojkom hoće već da polaze. Vuk, nar. pjes. 1, xi. Kad prstenuju djevojku. I, 6. *tako se u narodnoj pjesmi iz sjeverne Dalmacije naštampanoj godine* 1774 *zove ‚djevojkom‘ žensko koje je prije bilo udato i imalo petero djece.* Kad kadiji b'jela kńiga dođe, gospodu je svate pokupio, svate kupi, grede po djevojku. Nar. pjes. vuk. 3, 532. *vidi cijelu pjesmu i što Vuk o ńoj piše. — d) može gdjekad biti gotovo isto što i* kći, *osobito ako stoji uz genetiv ili uz adjektiv posesivni koji postaje od očeva ili materina imena.* Koje se zgode na samrļsti mojej đevojke, da im se da prnićija, koliko se može, z govorom, kako da se ndome. Mon. serb. 416. (1442). Dokle bili sini na ženidbu, a đevojka bila na udaju. Nar. pjes. vuk. 2, 38. Car će dati za mene đevojku. 2, 54. Bogom sestro, kraļeva đevojko! 2, 380. Kad to začu careva đevojka. 2, 389. Dok ne ženiš sve đevet sinova a ne udaš đevet đevojaka. Nar. pjes. herc. vuk. 92. Kad je vjenčao moju đevojku, eto mu je, a da nisam sirak i nejak, znao bi on čiju je kćer silom vjenčao. Pravdonoša. 1852, 33, 4b. — *e) muško se ispoređuje s djevojkom: aa) po ļepoti.* Lipi konja a lipši junaka, kano jedna kita divojaka. And. Kačić, razg. 314b. A ļepši je od svake đevojke. Nar. pjes. vuk. 2, 66. Svaki bješe ļepši od đevojke. 3, 18. Ta ļepši si od meno đevojke. 3, 20. — *bb) po plašivosti, nevaļalstvu.* O Radule, gori od đevojke. Nar. pjes. vuk. 3, 552. O Osmane, grdi od đevojke! 4, 156. Strašiviji sam od svakoje djevojke. S. Ļubiša, prip. 271. *tako se muško zove ‚djevojkom‘ kao u prijekor:* Muč' đevojko, a ne mio sine! Ogled. sr. 10. — *cc) po tome što plače.* Pišti, plače kano i djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Zaplakaću kao i đevojka. 1, 360.

b. ancilla, *služkińa. u Dubrovniku. vidi u Vukovu rječniku. — isporedi* djetić *pod* f. Ne poželje(*j*) žene negove, ni djetića, ni djevojke. N. Rańina 62b. exod. (2 mojs.) 20, 16. Milica *(služkińa):* Nemoj nas psovati, neg počni prvi dan djevojke iskati, er ćemo i mi stan. N. Naļešković 1, 245. Djevojka: Oh gospo, brižna ja! što je taj gorki plač? Sara: Djevojko, podi tja, koje me bridak mač. M. Držić 475. Zapovjed' djevojci, a djevojka mačci, a mačka repu. (D). Poslov. daničić. 156. Ako služba ne umi stvari potribite, gospodarica ne samo ne uči, nu još ne dopušća da ide na nauk krstjanski; divojka no ima čim so obući; ako pita ono malo plaće, na misto jaspri, ište pritńe i psosti. A. d. Bella, razg. 64b.

DJEVÒJKARA, *f. ime kozi. u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* djevojčica *pod c).*

DJÈVÔJKIN, *vidi* djevojčin. — *od* xvi *vijeka.* Odgovori otcu divojkinu. Anton Dalm., nov. tešt. 97a. Odgovori divojkina majka. Nar. pjes. istr. 1, 62. Najđe zmaja na krilu divojkinom. Nar. prip. mikul. 38.

DJEVOMUŽAN, djevomužna, *adj. dolazi jedan put u ženskom rodu kod jednoga pisca* xviii *vijeka koji je po svoj prilici sam tu riječ i načińio kao prijekor djevojci koja nepošteno živi.* Mnoga biva mnogim žena prije neg' je izprošena: pak još hoće biti poštena, divomužna takva žena! V. Došen 91a.

DJEVÒSÎĻE, *n.* stuprum. *u dvojice pisaca* xviii *vijeka.* Divosilje jest puteno poznaće jedne divice protiva ńe voļi. Ant. Kadčić 528. Divosiļe ili ti divice silom oskvrńeće. I. Velikanović, uput. I, 350. 447.

DJEVOSTAVNIK, *m. djevac. — Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka koji će biti tu riječ i načińio po stslov.* dêvьstvьnikъ *(vidi kod* djevstvenik). *u istoga pisca ima i* djevoštak *s istijem značeńem.* Anđeo spljetski, anđel ù puti, dubok meštar bogoslovac, djevostavnik koji (‚djevostavnih kojih‘) sputi tijelo, da ga djavo lovac ne bi ufatio. J. Kavańin 308a.

DJEVOŠTAK, *vidi* djevostavnik. Djevojčice, djevoštaci i biskupi. J. Kavańin 310b.

DJEVOŠTAVSTVO, *n.* virginitas, *djevičanstvo. — Dolazi* xviii *vijeka u istoga pisca u kojega ima i* djevostavnik *(koje vidi) i* djevoštak. I sebi Isus kad ne sveti djevoštavstvo tijela sama, neg i duha i pameti. J. Kavańin 368b.

DJEVOŠTOVAC, djevoštovca, *m. vidi* djevočastilac.

DJEVOŠTOVAŃE, *vidi* djevočašće.

DJEVOŠTOVATEĻ, *vidi* djevočastilac.

DJEVOŠTOVĻE, *vidi* djevočašće.

DJEVÒVÂŃE, *n. stańe ženske koja djevuje. — Postaje od osnove part. pract. pass. glagola* djevovati *sufiksom* (i)je. *— Dolazi u naše vrijeme, a između rječńika u Stulićevu i u Vukovu* (‚virginitas‘). Devovańe, moje carovańe! car ti bijah, dok đevojkom bijah! Nar. pjes. vuk. I, 300. S djevovańem prođe i veseļe. Vuk, nar. pjes. 1, 301.

DJEVÒVATI, djèvujem, *impf. biti djeva, djevojka, širleti kao djevojka. — Akc. je kao kod* danovati. *— Postaje od osnove* dêv *sufiksom* ov(u)-a *u inf.,* u *u praes. — Dolazi od* xviii *vijeka a između rječńika u Stulićevu i u Vukovu.* Dok je jošter divovala, to je ona dilovala. V. Došen 119b. Da li mi se natrag povratiti, umjela bih sada đevovati. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Oj devo, devojko! mlogo devovala! mlogo devovala, malo nevovala! 1, 488. Jeli kako đevovati, Jane? herc. 106. Đevojka je malo đevovala, sedamdeset i sedam godina. Nar. pjes. petr. I, 194.

DJEVOVIČIN, *adj. koji pripada Djevovici (?). dolazi pisano* Dêvovičinь *na jednom mjestu* xiv *vijeka. imenu* Dêvovica *(muško ili žensko?) nema potvrde.* Dêvovičinь zetь. Glasn. 27, 292. (1351).

DJĚVSKÎ, *adj.* virginalis. *djevičanski. — Postaje od osnove* dêv *imena* djeva *sufiksom* ьskъ. *— Dolazi* xvii *vijeka a između rječńika u Stulićevu.* Molim te *(blažena divice)* za tvoje divsko poniženje. P. Radovčić, nač. 488. Koji djevski dvor blaženo Marije za tvoje pribivańe obratiti jesi htio. 1. Akvilini 173. Djevska dušo, prosvijetli me. 310.

DJÈVSTVENÎK, *m. vidi* djevac. — *Dolazi u Stulićevu rječńiku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga, a Vuk je upotrebio ovu riječ u novom zavjetu uzevši je iz (ruskoga) crkvenoga jezika; staroslovenski je oblik* dêvьstvьnikъ. *isporedi* djevostavnik. Oni se ne opoganiše sa ženama, jer su djevstvenici. Vuk, otkr. 14, 4. Zadržao sam 49 riječi slavenskijeh koje so u našemu narodnom jeziku ne govore, ali so lasno mogu

razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati; evo i ńih redom: ... djevstvenik ... nov. zav. predgov. (1847) v.

DJÈVSTVO, *n.* virginitas, *djevičanstvo.* — *Postaje od osnove* dêv *ili supstantiva* djeva *ili adjektiva* djev *sufiksom* ьstvo. — *Riječ je stara, a možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* dêvьstvo, *rus.* дѣвство, *češ.* děvstvo. — *Između rjčnika nahodi se u Vrančićevu* (divstvo ‚virginitas'), *u Mikaljnu, u Belinu* 760b, *u Stuličcru, u Daničićevu* (dêvьstvo). Dêvьstva tvojego. Mon. serb. 58. (1293—1302). Živila biše s mužem svojim sedam godišć od divstva svoga. Bernardin 9b. luc. 2, 36. Divstvo obslužiti. M. Marulić 269. Oskvrńenje je nepodobno devstva vzetje. Naručn. 87a. Devstvo čini človika jednaka anjelom. Transit. 81. Moje devstvo na čast i na hvalu slavne deve Marije hoću shraniti. Mirakuli. 47. Takoj dumna sahrani djevstvo svoje. Zborn. 17b. Rad moje mladosti i djevstva jur moga imajte milosti. G. Držić 403. Ni dosti čistoće i divstvo imiti vikovńe, tko hoće spasenje dobiti. P. Hektorović 42. Libarce od djevstva. B. Gradić, djev. 1. Da divstvo čisto i neoskvrńeno uzdrži. P. Zoranić 36b. Porodi se od djevice, koja ga u djevstvu zače. A. Gučetić, roz. jez. 123. Neka naš Dubrovnik štit isprosi vlaštitomu gospostvu i čistomu djevstvu, u komu po višńoj milosti naša sloboda uzdržala se. I. Gundulić 216. Ali je zaman, da itko sada ńe ljepotu dvori mnogu, za što djevstvo ona mlada zavjetova višńem bogu. 379. Divstvo uzdrţeći ne samo srdcome. I. T. Mrnavić, mand. 41. Svoje častj, djevstva svoga gospodara i silnika učiniħ te. G. Palmotić 2, 436. Nagovara na divstvo premda ne brani ženidbu. A. d. Bella, razg. 241a. Djevstvo, blago bez procjene. B. Zuzeri 4a. Svog divstva cvit izgubih. P. Knežević, živ. 5. Da je toliko mladić, koliko mladica u divstvu. Ant. Kadčić 428. Reče on, da je djevstvo cvijet svijeh krjeposti. A. Kalić 429. Tebe nije bog za djevstvo, ni za kaluderstvo stvorio. D. Obradović, živ. 63. Da djevstva lijer pribijeli koga bogu jur prikaza, neockvrńenoj on udijeli do smrtnoga čuvat' časa. P. Sorkočević 576b.

DJEVSTVOVATI, djevstvujem, *impf. djevovati.* — *Samo u Stuličevu rječniku, u kom se dodaje da je uzeto iz ruskoga.*

DJEVUHLIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Miroje Dêvuhlićь. Deč. hris. 14. Miroje Dêvuhlićь. 82.

DJÈVURA, *f. augm.* djeva, *ostarjela djevojka.* — *isporedi* djevojčura. — *U Stuličevu rječniku* (‚virgo aetate provecta').

DJÈŽEVICA, *f. rječica u Bosni.* Glasn. 22, 59.

DLAČĚTINA, *f. augm.* dlaka. — *Postaje od osnove* dlak *sufiksom* et-ina *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *isporedi* dlačurina. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DLÀČICA, *f. dem.* dlaka. — *Postaje od osnovc* dlak *sufiksom* ica *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu. — Često znači vrlo malahnu i nevrijednu stvar, vidi* dlaka *pod* a, *c).* Pod' mu tkogodi dlačicu s plašta dvigni sada. M. Držić 364. Ali jim nijednu dlačicu od ńih kosa ne bješe tegnuo. B. Kašić, per. 99. Od svega blaga ni gńilu dlačicu neć' iznijeti iz svijeta ovoga. B. Zuzeri 4a. Od svega što si reko, ne propusti ni dlačicu. 9b. Pravedna ńegova ruka kad pedepše, ne upire jače ni dlačicu, nego li je grijeh dostojan. 141b. Plaćat naše duge na onoj trpezi od razloga tako tankijeh da se cijepaju i dlačice. *(vidi* dlaka *pod* a, *c) dd)).* 144b. Ne scijenim ga ni dlačicu. 293a. Svaki put djavlu dlačicu jednu pridaješ. P. Knežević, osm. 112. Da neće pustiti ni dlačice kosa ńegovih na zemju pasti. E. Pavić, ogl. 233. Ja i moji sinovi i moja braća nećemo ni za jednu dlačicu odstupiti od zakona našega. 442. Da im ne ostajaše koja dlačica od sumńe o ńihovu izgubjeńu. Đ. Bašić 141a. Za svim time ogledalo pita, jel' još koja dlačica odvita. J. Krmpotić, mal. 23. — *i na biļkama (vidi* dlaka *pod* b). Žļezdano dlake; to su dlačice koje na svom vrhu imaju žļezdice, n. p. u duvana. K. Crnogorac, bot. 17.

DLÀČINA, *f. augm.* dlaka. — *isporedi* dlačurina. — *Postaje od osnove* dlak *sufiksom* ina. — *U Dubrovniku.*

DLAČŮRINA, *f. augm.* dlaka. — *isporedi* dlačina, dlačetina. — *Postaje od osnove* dlak *sufiksom* jur-ina; kj *mijcńa se u* č. — *U Lici.* V. Arsenijević.

DLÀGA, *f. daščica što se prisliańa uz slomļenu kost da se ne miče. isporedi* daščica *pod b).* — *Premda nije potvrđena prije našega vijeka, vaļa da je riječ praslavenska, isporedi češ.* dláha *s istijem značeńem. — Nejasna je postańa; osnova je u svezi s češ.* dlážiti, *zbijati kaldrmu, kaldrmati, pol.* dłazić, *gaziti, tabati. — Dolazi u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović, *i u Stuličevu rječniku.*

DLAK, *m.* convolvulus arvensis L., *neka trava, slak, slakovina. — u naše vrijeme na Cresu.* B. Sulek, im. 70.

DLÀKA, *f.* pilus, *kao više ili maņe tanak nit (od vožine) koji raste iz kože u čovjeka i u životińa. ako je jako debela, zove se* četina, čekińa, struna, struña *itd.; ako je jako tanka,* maja *itd. kod čeļadeta dlake na glavi zovu se i* vlasi *i* kose. — *Osnova* dlak *može biti da je praslavenska, ako je ista u drugom dijelu riječi* vlъkodlakъ (vukodlak), *ali je riječ* dlaka *potvrđena istom* XIII *vijeka* (F. Miklošić, lex.2). — *Postańe nije poznato. — U svijem je rječnicima, osim Jambrešićeva.*

a. *sa značeńem kazanijcm sprijeda. a) u pravom smislu.* Ne imah jošte mah na licu ni dlake. N. Naļešković 1, 322. Po svem kipu vlasi, dlake i mah navršiše mi se. P. Zoranić 7a. Haļinicu od kamilijeh dlaka nošaše. M. Divković, bes. 48a. Dlake *(djehu)* na tijelu ńegovu duge a sijede. zlam. 41a. Nikomu se ježe sve dlake do vlasi. Đ. Baraković, vil. 55. Mrči i lašti dlake sijede i od obraza suhor tmasti. I. Gundulić 459. Jakov pokri ruke dlakami kozletijem. M. Radnić 39b. Vuk premińa dlake stare, ali ćudi nikadare. P. Vitezović, cvit. 59. Kao dlake britva odnosi. A. Vitaļić, ist. 159a. I bez brka i bez brade s ništa dlaka na rilici. J. Kavańin 173a. Oni su dlake iz brade iztrzali. A. Kanižlić, kam. 225. Ne srami se učit ono što uče mladići s prvom dlakom. Đ. Bašić 218b. Videći, da ni aļina na ńima ni dlaka od perčina izgorila ne biše. And. Kačić, kor. 292. Mirisom ih *(kose)* svakojakim mažo, nek se ńojzi svaka dlaka slaže. J. Krmpotić, mal. 22. Čisto mi se koža uzme ježiti i dlake na meni uz goru dizati. D. Obradović, basn. 401. Hitio se za bradu, al' u bradi ni dlake. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Viđe dvades sijedijeh dlaka u junačku Muratovu glavu. 4, 519. Dlaka po dlaka, eto bjelača; zrno po zrno, eto pogača. Nar. posl. vuk. 59. Koji me pas uvijedao, svojom dlakom liječio. 143 Uzmi od mene jednu dlaku. Nar. prip. vuk. 26. Dlake na tijelu mojemu nakostriješiše se. Đ. Daničić, jov. 4, 15. Prije brkova izade momku

mah ili luda dlaka *(vidi kod* lud). S. Ļubiša, prič. 36. — *b) kao kolektivno ime znači: sve dlake na tijelu, a gdjegdje i: nekoliko dlaka; ćešće kad se govori o domaćijem životińama, ali se može reći i o drugoj životińi i o čeļadetu.* Jedna junica zlatne dlake. M. Držić 417. I koń pod ńom sivi soko sokolova nosi krila, srce ogań, plamen oko, snijeg ńegova dlaka je bila. I. Gundulić 344. Jaše on końa crne dlake. J. Palmotić 76. Su ńegova dva ata zelena, jedne dlake kako jedne majke. Nar. pjes. vuk. 4, 421. Vuk dlaku mijeńa, ali ćudi nikada. Nar. posl. vuk. 40. Koń se kroz dlaku ne hvali, nego kroz brzinu. 150. I u ńega mladež na mišici, iz mladeža bič dlake vučije. Nar. pjes. petr. 2, 496. Ako dlaka na boļetici bude pobijeļela. D. Daničić, 3mojs. 13, 3. — *kolektivno je ime i kad se govori* niz dlaku *i* uz dlaku, *vidi kod* niz *i* uz. — *c) često, osobito u poslovicama, stoji u prenesenom smislu i znači: vrlo malahna (ili nevrijedna) stvar. aa) uopće:* Kad budu svi uzkrsnuli, od mańe jedna dlaka neće se naći. Zborn. 54b. Od oblasti koje ni malahtu dlaku ne odstupam. Š. Budinić, sum. 195a. Ni jednu dlaku mańe ‚ne pilo quidem minus'. J. Mikaļa, rječ. 72a. Tko je svaku dlaku gledao nije oslovi orao. (D). Poslov. daničć. 129. U ubogu mudros a u kurvi ļepos a u bastahu jakos nije vrijedna dlaku. (D). 143. Da se ni jedna dlaka na ńima ne sužeže. J. Banovac, pred. 29. Da svi pastiri jedne tanke dlake brez ńega ne bi učinili sebi il' komu drugomu. P. Knežević, živ. 55. Đe je tvoja dlaka tu je naša glava. (Sve ćemo činiti za tebe. Ponajviše narod govori svojijem starješinama). Nar. posl. vuk. 74. Od dlake do grede. (Od najmańega do najvećega). 232. Koga god on preda i uzme na veru, da mu neće ni dlaka s glave poleteti. Vuk, miloš. 62. — *bb)* o dlaci, u dlaku, za dlaku (ne), *adverbijalno, znači isto što:* o malo, u malo, malo (ne). *aaa)* o dlaci Ujela je ova miso i stisnula tijem načinom onega tužna kaludera da o dlaci nije udrio u neufańe i hudobi se metnuo u ruke. B. Zuzeri 118b. O dlaci ‚parum abfuit quin etc.' J. Stulli, rječ. 1, 638b. O maloj me dlaci ne zarobe mletačke ubode. S. Ļubiša, prip. 95. — *bbb)* u dlaku. U malu se dlaku ne isklasmo. P. Petrović, gor. vijen. 14. — *ccc)* za dlaku. Za dlaku ga ne proždrije more sampetoga. S. Ļubiša, prip. 49. Za dlaku se ne dobvatih knezu nosa. 234. — *cc)* do dlake, na dlaku, *adverbijalno, kad se što vrši do kraja, do konca, do cilka, tako da onoga ništa već ne ostaje. aaa)* do dlake. Sve ti to do dlake bez sumńe vjeruju. M. Vetranić 2, 286 Evo t' se pravedno do dlake sve kaže. N. Naļeškević 1, 216. Bog me sve do dlake stavit ću na razlog. 1, 249. Bog mo ću sve znati do dlake najmańe. 1, 265. Sve mu razjagmaše, do dlake odriše. I. T. Mrnavić, osm. 168. Pazio je do tanke dlake u poslim veće vrijednosti. M. Pavlinović, rad. 107. — *bbb)* na dlaku. Na dlaku da reče kakav je dubak taj. M. Vetranić 1, 429. Mogu potanku svaku stvar procijenit na dlaku. 2, 145. Red je da bude svaka na dlaku istocijena. M. Pavlinović, rad. 110 — *dd)* cijepati dlaku *u poslovici znači: preveć potanko istraživati, ili izvrdovati. isporedi* cjepidlačiti. Ki dlaku na poli ne cijepa rad blaga. M. Vetranić 1, 165. Cijepat dlaku na dvoje, ali na pola. (D). Poslov. daničć. 11. Cijepa dlaku na stotero. (Z). 11. Dlaku na četvoro cijepa. (Kad ko što do najpošļeńe sitnice istražuje). Nar. posl. vuk. 59. — *ee) kaonoti tanki nit, metaforički znači najkrajńu svezu (u umnom smislu) koja ńešto drži ili združuje. aaa) govori se da ńešto ‚visi o dlaci', kad je ono u najkrajńoj pogibli da propadne (da padne kad se dlaka prekine).* Ali, o kraļu, mudar ti si, i prividiš i vjeruješ da ti o dlaci kruna visi. I. Gundulić 453. O dlaci mu život visi. (D). Poslov. daničć. 86. O dlaci mu turban visi. J. Kavańin 220b. Život tvoj o pritankoj dlaci visi. A. Kanižlić, fran. 230. — *bbb)* Dlaka me drži (da ne učinim to i to). Vuk, rječ. 123a. A Solomon ga *(orla)* počne rušiti govoreći: Dlaka me drži, da te sada ne prokunem da ti otpane kļun. Nar. prip. vrč. 194. — *ccc) u ovom je primjeru metafora uzeta od užeta kojijem je privezan brod ili sidro.* Molio ih je, da ne propuste ni ovu dlaku tanku od ufańa. B. Zuzeri 143b. — *ddd)* Prekinuli dlaku. (Pokvarili prijateļstvo). Nar. posl. vuk. 261. — *ff)* tražiti *ili* naći dlaku u jaju *(možebiti po talijanskom* cercare *i* trovare il pel nell' uovo) *znači istraživati do najmańe sitnosti (vidi dd)). ovdje* dlaka *stoji ne samo kao ńešto maleno nego kao ńešto čega ondje nema gdje se traži ili nalazi.* Iskat dlaku u jaju. (D). Poslov. daničć. 33. Nać' dlaku u jaju. (D). 67. Našao bi dlaku u jaju. Nar. posl. vuk. 192.

b. *po sličnosti zovu se dlake i koje ne rastu na tijelu u čeļadeta i u više živińčadi i nijesu od rožine, kao na primjer u ńekijeh buba ili u biļaka.* Pokožične izrasli predstavļaju sve čelijce koje se nad površińom pokožice izdižu i koje se zovu pupuļica, dlaka, čekińa, žarak, ... J. Pančić, bot. 19. — *zova se ‚dlake' i sitne kosti u ribe.* U ribe dlaka, t. j sitne kosti koje su kao dlake ‚die gräte' ‚spina piscis'. Vuk, rječ. 123a.

c. *s drugom riječi. a)* zle dlake, *vidi* badļe. Zle dlake (u Risnu), vide badļi. Vuk, rječ. 123a. — *b)* pasja dlaka, *pahuļica, n. pr. na piletu, kad se izleže; paperje, mašak, maļe. u Lici.* V. Arsenijević.

DLĀKÂR, *m. strunar, mutavģija. u Ńišu.* S. Pelivanović.

DLĀKAST, *adj.* pilosus, *dlakav. — Postaje od osnove imena* dlaka *sufiksom* astъ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između ńečnika u Belinu* (‚hirtus' 551a; ‚villosus' 756b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu (kod* dlakav), *u Stulićevu. — u Belinu rječniku ima i komp.* dlakāstijî 551a. Vas dlakast i rutav kao i druga živina. A. Kanižlić, utoč 73. *(Duhan)* ima tamnozelen, debeo, dlakast ili rutav list. J. S. Reļković 81.

DLĀKAV, *adj.* pilosus, *na kojem je (mnogo) dlaka. — Postaje od osnove imena* dlaka *sufiksom* avъ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između ńečnika u Mikaļinu, u Belinu* 551a, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Jakov ne bijaše dlakav. M. Radnić 34a. Obukavši na se oštru i dlakavu odiću. E. Pavić, ogl. 79.

DLĀKAVICA, *f. riba puna dlaka (vidi* dlaka *pod* b). — *U Vukovu rječniku.*

DLĀKAVITI, dlākavîm, *impf.* pilis conspergere, *posipati dlakama, napuńati dlakama. — Postaje od osnove adjektiva* dlakav *sufiksom* i. — *Dolazi u Stulićevu rječniku:* dlakaviti, 1. ‚pilosum pedetentim evadere' *(vidi* dlakavļeti); 2. ‚pilos in aliquem impingere, injicere'; *i u Vukovu.* — *sa se:* dlakaviti se, *refleksivno,* pilis conspergi, *napuńati se dlaka. — u Vukovu rječniku. — isporedi* dlakavļeti.

DLĀKAVĻAHAN, dlākavļahna, *adj. dem.* dlakav. — *U Stulićevu rječniku, u kojem je pisano i* dlakavjahan, *a ima i* dlakavļašan *(pisano* dlakavjašan) *s istijem značeńem.*

DLĀKAVĻAŠAN, dlākavļašna *vidi* dlakavļahan.

DLȂKAVLJȆŃE, *n. djelo kojijem se dlakavi (vidi* dlakaviti). — *U Vukovu rječniku* (‚adspersio pilorum').

DLȂKAVLJETI, dlȃkavîm, *impf. postati dlakav, dlakaviti se.* — -vlje- *stoji mješte* -vê- *koje u južnom govoru postaje* -vje- *ili* -vlje-; *po istočnom bi govoru bilo* dlakaveti, *po zapadnom* dlakaviti. — *U Stulićevu rječniku pisano* dlakaviti, *vidi* dlakaviti.

DLȂKOŠE, *f. pl. seoce u Ercegovini u bilećkom kotaru.* Statist. 108.

DLAMOČ, *f. kraj u Bosni. biće po svoj prilici sadašńi Glamoč u okrugu travničkom.* — *Dolazi* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dlamočь, kraj u državi bosanskoga kraļa Ostoje . . . vaļa da je sadašńi Glamoč). Vratismo mu ńegovȣ gradȣ u Dȣlamoči i vse ńegovo što je u Dlamoči bilo. Spom. sr. 1, 50.

DLȂN, *m. (isprva f.)* vola, *u ruke ona strana od zgloba do prsta koja, kad se stisne šaka, ostane unutra.* — *U starijem obliku* dlanь *(ženskoga roda) riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dlanь, *rus.* ладонь *i* ладонь, *češ.* dlaň *i* dlaně, *pol.* dłoń; *vidi i lit.* delna. — *Može biti da postaje od korijena* dlь *(vidi* dubsti), *i da je* ь *ispalo ispred* n *(isporedi* dlijeto). *tomu se dońekle protivi litavski oblik, ali i ovaj može biti da je uzet iz slavenskoga jezika.* — *Ženskoga roda dolazi od prvijeh vremena pouzdano do* xvi *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (dlanь ‚palma manus'). Iže podьdržitь krȇpȟkoju dlaniju otьcьstvije svoje. Stefan, sim. šaf. 23. Duše naše vьse vь dlani svojej držitь. Domentijan[a] 142. Dlanje svoje prostrla je k ubogomu. N. Rańina 187[b]. prov. 30, 20. Ka mjeri na dlani i uzdrži svakoja. M. Vetranić 1, 126. Nebesa i saj sviet na dlani da mjeriš. 2, 44. Stisnuvši obje dlani od vuka začrpe vode. D. Rańina ix[b]. *kao da je ženskoga roda i u ovom primjeru* xviii *vijeka:* Udari se dlańom po čelu. M. A. Reļković, sabr. 43. — *U ovijem primjerima (od* xvi *do* xviii *vijeka) ne može se poznati rod.* Put je kako dlan. M. Vetranić 2, 241. Ručnik dlani tre. Đ. Baraković, vil. 277. Dlani svoje prostri k ubogomu. I. Bandulavić 255[a]. prov. 31, 20. Drug druga zgledaše, stiskajući dlani. I. T. Mrnavić, osm. 34. Narav svim je upisala posred dlȃńi krjepka slova. J. Kavańin 389[a]. — *Od* xv *vijeka dolazi muškoga roda; tako je i u rječnicima, osim Jambrešićeva gdje te riječi nema, a u Vrančićevu* (palma; vola) *i u Bjelostjenčevu* (‚palma, vola, manus dilatata') *nije naznačen rod: u Mikaļinu* ‚vola; palma; dilatata manus'; *u Belinu* ‚manus vola' 460[a]; ‚manus palma' 537[a]; ‚palma' 561[b]; *u Voltiǵijinu* ‚palma di mano' ‚flache hand'; *u Stulićevu* ‚palma manus'; *u Vukovu* ‚die flache hand' ‚vola'. Ter svoj podstavi dlan. M. Marulić 32. Na dlanu nosi svijet saj. M. Vetranić 1, 378. S pleskanjem od dlana. 2, 111. Vidismo zemļu ka se teži i lipu poļanu, kon kuće ka leži, kako no na dlanu. P. Hektorović 33. Na ruke i dlane svoje. B. Kašić, is. 95. Biše naslonila glavu na livi dlan. Đ. Baraković, vil. 28. Ruke s dlani otvorenimi. Michelangelo 23. Nosit' kako malo vode na dlanu. (D). Poslov. daničć. 86. Od dlana selo učinit'. (D). 88. Misnikom ne mažu se ruke iznutra na dlanu, nego izvanka. L. Terzić 13. Na dlanu od ruke. I. Grličić 34. S malo pjenez on na dlanu pusti Lopud. J. Kavańin 189[a]. Dlan o dlan udrite. I. Đorđić, salt. 151. Svetom Prokopiju mučeniku krvnik napuni pune dlane žerave. J. Banovac, prip. 225. Viruju cigankama, kad im u dlan baju. F. Lastrić, ned. 324. Držan je kako malo vode na dlanu. (Z). Poslov. daničć. 20. Klasje žita zmeļivajuć medju dlanim. S. Rosa 64[b]. Žašto gladan linac trune? Jer u dlane nezapļune? V. Došen 213[a]. Traži lulu pak ńom o dlan tuca. M. A. Reļković, sat. G 7[a]. Ako moji dlanovi tako pravo pogađaju kao popa Mauka nos, neće godina proći, a ja ću više nego mi je od potrebe novaca imati, jer me sve svrbi kad desni kad levi dlan. D. Obradović, basn. 418. Turčina je dlanom ošinula, ošinu ga po desnom obrazu. Nar. pjes. vuk. 2, 279. Udari je dlanom po obrazu. 2, 351. Po dlanu se dlanom ošinula. 2, 238. Brojio zube na dlanu! (Kad ko broji tudu stoku; jer ļudi nijesu radi da im se to čini). Nar. posl. vuk. 30. Dok bi dlan o dlan udario. (t. j. brzo, za trenuće oka). 63. Drži ga kao malo vode na dlanu. 70. Ravno kao po dlanu. 268. Ni na moru mosta, ni na psu roga, ni na dlanu dlaka, ni na moje čele uroka. Vuk, živ. 2. Ja poznam Bosnu kȏ paru na dlanu. M. Pavlinović, razg. 46. Vaļa da se dlani griju (fervet opus). rad. 138. — *Može značiti i mjeru za duļinu (kolika je u dlana širina),* palmus. *vidi dva prva Vetranićeva primjera.* Kada ova žita jur za stojeći dlan izrastišće. I. Jablanci 58. — Dlan medvjeđi, heracleum sphondylium L., *ńeka trava, blatarica.* B. Šulek, im. 70.

DLȂNAC, dlȃnca, *m. mali čičak u žitu; uprav dem.* dlan *od čije osnove postaje sufiksom* ьcь. — *U naše vrijeme u Bosni.* B. Šulek, im. 70.

DLÁNCA, *f. dem.* dlan. — *Postaje od osnove ženskoga imena* dlan *sufiksom* ьca. *isporedi* dlanica. *a) s pravijem značeńem.* — *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Tko dlancu pozlati a pravdu prodava. M. Vetranić 2, 129. — *b) vidi* dlance

DLÁNCE, *n.* balsamita suaveolens Pers., *ńeka trava slična kaloperu.* — *govori se i* dlanka (?) *i* dlanca. — *uprav je sve troje dem.* dlan. Dlance (u Dubrovniku) ‚herbae genus'. Vuk, rječ. Dlance, dlanka (dlanca), herba s. Mariae, balsamita suaveolens Pers. B. Šulek, im. 70.

DLÀNČIĆ, *m. dem.* dlan, *dlanić. u Lici.* V. Arsenijević.

DLÀNČINA, *f. augm.* dlan. *u Lici.* V. Arsenijević.

DLÀNICA, *f. dem.* dlan. — *Postaje od osnove ženskoga imena* dlan *sufiksom* ica. *isporedi* dlanca. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka; značeńe je: udarac dlanom, zaušnica.* Udari dlanicom Isusa. M. Alberti 503.

DLÀNIĆ, *m. dem.* dlan. — *U Vukovu rječniku.*

DLÀNITI, dlȃńm, *pf. udariti (koga) dlanom.* Ļ. Stojanović.

DLÁNKA, *vidi* dlance.

DLANOČAR, *f. χειρομαντεία, gatańe u ruke.* — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka koji će biti sam tu riječ i načinio, složivši osnove* dlan *i* čar *prema grčkome.* Imade jošte koja se zove ‚dlanočar' ‚chiromantia' t. j. kad tko gleda u brazgotine od dlana, pogađajući, da će ti se zgoditi to i to. J. Banovac, prip. 192.

DLANUDORAC, dlanudorca, *m. udarac dlanom.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DLÁSKA, *f. ime ptici, ali se ne da dobro raspoznati ni oblik ni značeńe.* — *Dolazi samo u tri rječnika: u Mikaļinu pisano* dlaška *sa značeńem:* ‚suffuleno *(sic! zar* zuffolone, ciuffolone?), franguollo montano' ‚rubicilla, pyrrula'; *u Bjelostjenčevu (gdje je po svoj prilici uzeto iz Mikaļina):* dlaska, ptica ‚pyrrula, rubicilla'; *u Stulićevu (gdje je izrijekom kazano da je uzeto*

iz Mikalina): dlaska ‚suffolone, friuguello' ‚rubicula, phyrrula'. *po češ.* dlask, dlasek, dlesk, loxia coccothraustes L. *čini se da i u Mikalje treba čitati* dlaska. — *po latinskom značenju ova je ptica* pyrrhula vulgaris Pall., *ńem.* gimpel, *blijesak (vidi* blijesak *pod* 3), *zimovka, čučurin, antunac* (B. Šulek, rječ. *kod* gimpel); *ali bi po talijanskom značenju mogla biti i druga, vrsta zebe,* fringilla montifringilla L. — *Da je stara riječ svjedoči češki oblik, ako je nije kakogod sam Mikalja iz češkoga uzeo.* — *Nepoznata postańa.*

DLÀSNIK, *m.* na otočiću Premudi (na Silbi vele: Pârmuda) i Silbi zovu još gdjekoji starci Premudu: Dlasnik. I. Milčetić.

DLAŠKA, *vidi* dlaska.

DLAŠKOVIĆ, *m. ime mjestu.* — *Dolazi prije našega vremena.* Dlašьkovičь. S. Novaković, pom. 131.

DLESNA, *f. vidi* 1. desna. — *Dolazi u dvojice pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* — *Nejasno je kako se je* l *uvuklo.* Jezik se pritiska k dlesnam. Korizm. 79a. Udri toliko kruto da mu dlesne sve naduše. Michelangelo. 35.

DLIJÈCE, *n. dem.* dlijeto. — *Postaje od osnove* dlijet *sufiksom* ьce; t *pred* c *ne čuje se, ali se nalazi pisano.* — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dletce), *u Stulićevu* (dlijetce), *u Vukovu.* Dlitcem izdubu na kremenu. B. Kašić, rit. 214.

DLIJEČA, *f. ime selu u Srbiji.* Naija sjenička. Šume, Roščići, Svještice, Saćevac, Dliječa, Ivanica, Bijedina varoš, Crńevo. Vuk, dan. 1828. 231. *bez sumńe je isto selo koje se danas zove* Gliječa *a po istočnom govoru* Gleča. Šume, zas. Raščići, zas. Saćevac, Sveštica, zas. Crńevo, Bjedina varoš, zas. Gleča, zas. Šljivići. K. Jovanović 151. Ivańica, Šume, Raščići, Saćevac, Svještica, Crńevo, Bjedina varoš, Gliječa, Šljivići. M. Đ. Milićević, srb. 620.

DLIJETAK, *m. dem.* dlijeto. — *dolazi samo gen. pl.* dlitak *(po zapadnom govoru) u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, po čemu se ne može uprav znati ni kakav je nom. sing., ni kojega je roda.* Po koži od zlata mnogo bišo cvitak novih prem spod mlata i spod hitrih dlitak. B. Krnarutić, vaz. 8.

DLIJÈTO, *n.* scalprum, caelum, *gvozdeni alat za djeljańe drva i kamena; dug je a plosan; jedan mu je kraj (kojijem se radi) nuđen i oštar, a drugi je usađen u držak ili je debji da se po ńemu može kucati.* — *U južnom dijalektu stoji* -ije- *mješte ńegdašńega* -ê-; *u istočnom je* e: dléto, *u zapadnom* i: dlíto. — *Riječ je praslavenska, ali s* a *mj.* ê, *isporedi stslov.* dlato, *rus.* долото, *češ.* dláto, *pol.* dłóto. — *Postaje od korijena* dlb *(vidi kod* dupsti); l *produženjem mjeńa se u* la *i* lê, *a* b *ispada pred sufiksom* to. — *U novije vrijeme gdjegdje se* d *mjeńa u* g: glijeto, *ili otpada:* lijeto. — *Dolazi od* XVII *vijeka, i u svijem riječnicima (u Vrančićevu* dlito, *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu* dleto) *osim Daničićeva. (Zasnovu broda)* bišo kraj dlita natepa sve silom povisma savita smazana crnilom. Đ. Baraković, vil. 281. Cipaju dliti i polugama. I. Zanotti, en. 30. Kipi od svijetlijeh dragostina ter rajskoga dlijeta i mlata. J. Kavańin 183b. Ah! tko će mi dopustiti da se uvrežu u olovo moje riječi, ali u živac kami dlijetom hitrijem udjeljaju se? B. Zuzeri 62b. Dlijetom te je izrizao. P. Knežević, pism. 183. U šilu nije dlijeta. (Z). Poslov. daničk. 142. Učini u šilu dlijeto (Z). 144. Na ńoj kano dlitom urizano zlatni slovi bišе upisano. Nadod. 41. Rt kamenit, kao da si ga dlijetom odjeljao. S. Ljubiša, prip. 79. Propasti ću kao dlijeto iza pasa. 190.

DLUGOJNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 302.

DLÈTÂR, dlętára, *m. čovjek koji gradi dlijeta.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DLÈTINA, *f. augm.* dlijeto. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DLÎ, *vidi kod* dug.

DLÍN, *m. sclo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *može biti da je isto što i* Dlino *koje se pominje prije našega vremena.* Dlino (Dlíno?). S. Novaković, pom. 131.

DLÎNA, *f. vidi* dulina. — *isporedi i* dlina. — *Stariji je oblik* dьlina. — *Postaje od osnove komp.* dli *adj.* dug *(koje vidi) sufiksom* ina. — *Riječ je stara, a možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* dьlina, *rus.* длина, долина. — *Dolazi do* XVI *vijeka, a između rječnika samo u Daničićevu* (dьlina ‚longitudo'). Priložih dьlinu i širinu. Sava, sim. šaf. 3. Dline trideseti lakts. Glasn. 33, 121. (XIV *vijek).* Trista lakata budi dlina arke a pedeset širina. N. Rańina 115a. gen. (1mojs.) 6, 15. Širina, dlina, visina i dubina. 158b. paul. eph. 3, 18. Dlina dni u desnoj ńegovoj. 206b. prov. 3, 16. Po dlini od dvanajste noga. Zborn. 92a. Tri lakti u dlinu mu su zadosti. M. Vetranić 1, 40. Umom dohita širine i dline. 1, 377.

DLÍNO, *n. vidi* Dlin.

DLÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Dlínu. (Opština)* dlinska. K. Jovanović 168.

DLÌTI, dlîm, *impf. vidi* duliti. — *Postaje od osnove komp.* dli *adj.* dug *(koje vidi) sufiksom* i. — *Dolazi* XVI *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Silim se a ja, vaj, sve život moj dliti. D. Rańina 31b.

DMEŃE, *n.* flatus, *djelo kojijem se duše (dme), puše. u svijem primjerima (osim zadńega) o vjetru.* — *Postaje od osnove part. praet. pass.* dmen *glagola* duti *sufiksom* (i)je. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dmenje ‚il soffiar del vento' ‚flare' 682a). *sa starijim oblikom* dmenje. Jak na dmenje od sjevera kad zapjeni sińe more, vali uzrastu kako gore. I. Gundulić 490. Svijeh vjetara silno dmenje. J. Kavańin 221a. — *s mladim oblikom* dmeńe. Nije mogo natrag se vrnut put Malake radi vjetra sved protivna, koji dmeńem nepristajnijem uzdržo ga je dvaesti i tri dni na sidrijeh. B. Zuzeri 400a. — *mimo* dmeńe *dolazi i* dmjeńe *koje je griješkom načińeno kao da je od glagola* dmjeti *koji vidi; i u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je uzeto iz pisca B. Zuzeri u kojega je* dmeńe. dmjenje: Silno dmjenje vihra bijesa sve razgara i raždiže. I. Gundulić 513. — dmjeńe: Dmjeńem vrućijeh od vjetara. I. Đordić, salt. 46. — *U jednom primjeru kao da znači nadimańe:* Puk u bitju smijernu tako uzdignut se vik ne smije, što na pomoć dmenje *(var.* dmjenje *i* dminje) jako moguće mu glave nije. I. Gundulić 483.

DMIJA, *ime, ne zna se jeli muško ili žensko. isporedi* Dmitar *i* Dminko. — *Dolazi (pisano* Dьmija) *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 63.

DMINA, *m. ime muško. isporedi* Dmija, Dminko, Dmitar. — *Dolazi* XV *vijeka.* To su muži ki su ondě bili: dvornik Grgur, . . . Dmina Bratona, . . . Stat. krč. ark. 2, 286.

DMÎNAK, Dmînka, *m. vidi* Dminko. — *Dolazi*

xv *vijeka*. Najprvo bi na kanti Kuril, drugo Dminak, treto Tomašić Ledohnić. Mon. croat. 111. (1472).

DMINČICA. *f. ime mjestu u Istri. isporedi* Dminko. — *Pomiñe se* xiii *vijeka kao granica među Golom Goricom i Krbunom. (Idoše)* po zlameněh na Rožane Dolce i na Dminčicu, na dva topola. Mon. croat. 8. (1275. *prijepis* 1546).

DMINČIĆ, *m. prezime. isporedi* Dminko. — *Dolazi* xvi *vijeka*. Sinovac bivšega Antona Dminčića. Mon. croat. 218. (1526).

DMINIĆ, *m. ime muško i prezime. isporedi* Dmina. *a) ime muško.* — *dolazi* xiv *vijeka*. Paval Barić i ńegov brat Dminić... Paval i Dminiće *(sic)* Barić. Mon. croat. 44. (1379). — *b) prezime.* — *dolazi* xv *i* xvi *vijeka*. Našega graščaka ozalskoga po imeni Matija Dminića. Mon. croat. 57. (1433). Ivan Dminić. 244. (1544).

DMÎNKO, *m.* Dominicus, *ime muško. isporedi* Dimko. — *Postaje od* Dominicus *tijem što glas* o *i drugo* i *(oboje bez akcenta) miješaju se u* ъ *koje na oba mjesta ispada poslije bez traga. samo ako u nom. nema krajńega* o, *drugo se* ъ *mijeña u* a, *vidi* Dminak. — *Dolazi prije našega vremena od* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Dьminьko. 3, 591). Dêdь imь Dьminьko. Deč. hris. 6. 19. Dminko. Glasn. 15, 289. (1348?). Dasmo im drugoga kmeta, a to je mesto Jakova Čikulića Dminka od svetoga Vida. Mon. croat. 105. (1470). Dьminьko. S. Novaković, pom. 62.

DMINOS, *m. Μίνως*, Minos, *ime kretskoga kraļa koji je po grčkoj mitologiji sudac u paklu. — Čudnovato je što je* d *dodano; biće po svoj prilici po analogiji prema imenima* Dminko *i* Dmitar. — *Dolazi u jednoga pisca* xv *ili* xvi *vijeka*. Djaval Kalabrin vodeći osujenih govori ovako Dminosu i ostalim djavlom: O Dminosu, sej zlo sime dobih hinbom i napasti . . . A ti im češ misto najti; kako ki dostojan bude, takov u stan da se zbude. M. Marulić 307.

DMÎTAR, Dmîtra, *m. Δημήτριος*, Demetrius, *ime muško. isporedi* Dmitrije, Dimitrije. — *stariji je oblik* Dьmitrъ. — *Postaje od grčkoga imena tijem što se prvo* η *(koje je bez akcenta) mijeña u* ь *a ovo poslije ispada. — u naše vrijeme može i* d *pred* m *otpasti, vidi* Mitar. — *Dolazi od* xiii *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dьmitrь). Vlьkan že, bratь Stefanu prьvověnčanomu kraļu i Save, rodi syna Dmitra župana, vь inočьskomь obrazě narečeuь Davidь. Okáz. šaf. 60. Dmitrь Menьčetičь. Mon. serb. 43. (1254). Dêdь imь Dьmitrь. Deč. hris. 4. Dьmitrь. S. Novaković, pom. 62. Hvarski Dmitar. G. Palmotić 2, 517. Dmitru kraļu svit se čudi. V. Došen 85ª. Jakšić Dmitar i Jakšić Bogdane. Nar. pjes. vuk. 2, 620.

DMITI, *vidi* dmjeti.

1. DMÍTRA, *f.* Demetria, *ime žensko. vidi* Dmitar. — *isporedi* Mitra. — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dьmitra. S. Novaković, pom. 62.

2. DMÎTRA, *f. vidi* mitra, *od čega postaje dodavańem slova* d *pred* m *po analogiji prema* Dmitar *i* Dmitra. *isporedi i* Dminos. — *Dolazi u jednoga pisca* xv *vijeka*. Pape s gardenali ješte tuj vodahu, zlati plavijali na kijeh se svijetļahu, i dmitre bogate nošahu, biserne i zlate s drazijemi kameni. M. Vetranić 1, 75.

DMITRAŠIN, *m. ime muško. isporedi* Dmitar. — *Dolazi prije našega vremena.* Dьmitrašinь. S. Novaković, pom. 62.

DMITRÈŠILO, *m. augm.* Dmitar. *u Lici.* V. Arsenijević.

DMÎTRIĆ, *m. vidi* Dimitrović. — xvi *vijeka*. Dmitrića Nikolu milo mi pozdravi. P. Hektorović 75. Prika smrt ne ima milosti našemu Nikoli Dmitriću da prosti. N. Naļešković 1, 328.

DMÎTRIJE. *m. vidi* Dmitar. — *stariji je oblik* Dьmitrije. — *Dolazi* xiii *i* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dьmitrije). Velikago mučenika Dьmitrija. Stefan, sim. šaf. 10. Dmitrije. Glasn. 11, 196. (1319). Crьkvь svetago Dmitrija. Mon. serb. 564. (1322).

DMITROFAN, *m. Δημητροφάνης, ime muško. — Dolazi prije našega vremena, kao kaluđersko ime, pisano i s* hv *i s v mješte f.* Dьmitrovanь. Dьmitrofanь. Dьmitrohvanь. S. Novaković, pom. 63.

DMITROHVAN, *vidi* Dmitrofan.

DMITROV, *adj.* Demetrii, *koji pripada Dmitru. — Dolazi od* xiii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Dmitrov dan) *i u Daničićevu* (Dьmitrovь). Da daju kraļevьstvu mi na vsako godište dvě tisući perьperь na Dmitrovь dьnь. Mon. serb. 50. (1240—1272). Konь Dmitrova stьpa. Glasn. 15, 271. (1348?). Na Dmitrovu crьkvь. 276. Po srědь Dьmitrova dola. 279. Za dugo je Vuče odgodio, od Durdeva do Dmitrova dana. Nar. pjes. vuk. 2, 578. Dmitrov konić vrlo omršao. 3, 340. Ljeto prođe, Dmitrov danak dođe. 3, 369.

DMITROVAN, *vidi* Dmitrofan.

DMITROVCI, Dmitrovaca, *m. pl. ime mjestu. — Dolazi jedan put* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dьmitrovьci). Odь despota Stefana Benku i Jakši. Kupilь smь u Miha kuću u Dmitrovcehь, dajte mu za ńu poть litarь. Spom. sr. 2, 64 (1405—1427).

DMÎTROVICA, *vidi* Mitrovica.

DMÎTROVIĆ, *m. prezime, Dmitrov sin. — Dolazi od* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dьmitrovićь). Porь Bogoje Dьmitrovićь. Deč. hris. 22. Počtenoga razložnika komore dubrovačke kneza Maroja Dmitrovića. Mon. serb. 497. (1466). Dmitrović Nikola, prijatelj tvoj mili. N. Dimitrović 105. *(vidi* Dimitrović). Nikola Dmitrović razdijeli s Davidom na ļola, čijem ga bog nadijeli. N. Naļešković 322. *u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204b. J. Bogdanović.

DMÎTROVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskome.* Zabran u Dmitrovom Brdu. Sr. nov. 1865. 395.

DMJEŃE, *vidi* dmeńe.

DMJETI, dmim, *impf.* flare, spirare. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dmjeti *i* dmiti) *za koji je i načińeno po ńekijem oblicima glagola* duti. — *isporedi* dmuti se.

DMUTI SE, dmem se, *impf.* turgere. — *Samo u Stulićevu rječniku za koji je i načińeno po glagolu* duti se. — *isporedi* dmjeti.

DNÄ, *f.* morbus articularis, arthritis, *kostobolja, ulozi. — Dolazi u rukopisu* xiv *ili* xv *vijeka, a tumačeno je po češkom i poļskom jeziku u kojima je s onakovijem značeńem. — Riječ je praslavenska nepoznata postańa.* Otь dne. Jegda kto bolitь otь dne, da grizetь otь vlьčije jablьke korenь i izbudetь. Starine. 10, 113.

DNÄR, *m. vidi* dinar *od čega postaje tijem što se je* i *promijenilo u* ь *a ovo pak ispalo. isporedi* dnara. — *U Dubrovniku i u naše vrijeme.* Teško ti meni po mojijem kad ja ne bih imala moja dva dnara. („Dva dnara' mješte ‚di-

nara‘; način govora našijeh starijeh, kad se brojilo na dinare dubrovačke). M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 238.

DNÀRA, *f. vidi* dnar. — *Dolazi u Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Bog te sam na razlog stavio tri dnare za skip sam ki se je razbio. N. Naljeković 1, 249.

DNÊ, *vidi kod* 1. dan.

DNEPOLJE, *n. ime selu.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dьnepoje, u Hvosnu zaselak selu Kosorićima koje sa svima zaseocima dade car Stefan ćeliji sv. Save u Karejama (‚u Hvostьnê selu Kosoriće i sь vsêmi zaselьci, zaselьkь mu Dьnepoje, Dojani, Češkovo, Čelopeci. Mon. serb. 138. *god.* 1348). isto je bez sumńe poslije bilo selo Dnepoje koje carica Milica dade Dečanima (selo Dojanci, ... selo Češkovo, ... selo Dnepoje. Mon. serb. 265. *god.* 1389—1405). Đ. Daničić, rječ. 1, 323.

DNĚVAN, dněvna, *adj.* diurnus. *isporedi* dańi, dani, danańi, dnevašńi. — *Postaje od osnove* dnev *(vidi kod* 1. dan) *sufiksom* ьnъ. — *obično su samo složeni oblici. — Riječ je stara, isporedi stslov.* dьnevnъ, *rus.* дневный. — *Između riječnika nahodi se u Mikaljinu* (dnevni), *u Belinu* (dnevni 274a, 345b), *u Bjelostjenćevu* (dnevni), *u Voltiđijinu* (dnevni), *u Stulićevu* (dnevan *i* dnevni), *u Daničićevu* (dьnevьnь).

a. *kao adjektiv. a) koji pripada danu, koji biva po danu; suprotno je* noćan. *isporedi* dańi *pod* a. Oficij božastveni toliko dnevni, toliko noćni. Naručn. 26b. Vrijeme dnevno, vrijeme noćno. J. Mikalja, rječ. 794b. Lupeža očitoga dnevnoga nije dopušteno ubiti. A. d. Costa 2, 158. Službe na svaku uru dnevnu i noćnu. I. M. Mattei 297. Iza dnevne rabote. M. Pavlinović, rad. 155. — *b) koji se svaki dan povraća.* Dêlajući i rabeći u vinogradu gospodina Isukrsta prim|emo dnevno pinezo. S. Budinić, sum. 147a. Svidoči nam nezinu bogoljubnost red dnevni dilovańa. A. Kanižlić, utoč. 644. Dnevni, svakdańi ‚giornaliero, cotidiano‘ ‚täglich‘. J. Voltiggi, rječ.

b. *adv.* dněvno, *danu, po danu.* — *U Stulićevu rječniku.*

DNEVAŠŃI, *adj. dnevni.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Treći dio sunca i miseca i zvizda potavni, i tako treći dio dnevašńe svitlosti pristade a i noćašńe po isti način. E. Pavić, ogl. 673. Koji naimaše težake u svoj vinograd, s kojima se i pogodi o dnevašńu plaću. 584.

DNEVATI, dnevam, *impf.* dneviti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DNĚVI, *vidi kod* 1. dan.

DNĚVICĚ, *adv. u onaj sam dan. kao da to znači na jednom mjestu u naše vrijeme.* Dnevice na Božić dođe pismo. Vuk, prav. sov. 78.

DNĚVITI, dněvîm, *pf. i impf.* diem in aliquo loco transigere, *daniti, danovati.* — *U Voltiđijinu i u Stulićevu rjčeniku.*

DNĚVLJE, *n. coll. dani, dnevi.* — *Postaje od osnove* dnev *(vidi kod* 1. dan) *sufiksom* (i)je. — *Dolazi sa starijim oblikom* dnevje *na jednom mjestu* XVII *vijeka gdje znači: dni života, život.* Za dnevja, to jest dokle si živ, govori rožario. M. Divković, nauk. 236b.

DNÊVLJU, *vidi kod* 1. dan.

DNĚVNIČÂR, *m. nadničar.* Ļ. Nenadović.

DNEVNIĆ, *m. dem.* dnevnik. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DNĚVNÎK, *m.* ephemeris, commentarii diurni, fasti, breviarium. *isporedi* 1. danik. — *Postaje od osnove* dnevn *adj.* dnevan *sufiksom* ikъ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između riječnika u Belinu* (‚ephemeris‘ 254a, ‚diarium‘ 345b) *i u Stulićevu* (‚diarium, horae diurnae‘). *a) knjiga ili posobni listovi u koje se bilježe najglavniji događaji svakoga dana.* Grci crkve iztočne u jednoj svojoj pismi od osobite slave nazvali su divicu Marију dnevnikom božanstvena mogućstva, ‚diarium unicum domini creaturae‘, dnevnik jedini gospodina svega stvoreńa, i baš dobro: dnevnik je, jerbo nezina čudesa svaki dan vide se. A. Tomiković, gov. 300. U dnevniku careva izrailjevijeh. Đ. Daničić, 1car. 14, 19. To se zapisa u knigu dnevnika. jest. 2, 23. — *b) knjiga u kojoj su za svaku ili za neku godinu dani naznačeni po astronomičkom, crkvenom, građanskom redu.* Tvorci almanaka koji od toliko taštih prirečenja napunjaju liste svojih dnevnika. Blago turl. 56b. — *c)* breviarium, horae diurnae, *vidi* 1. danik *pod* 2. — *u Stulićevu rječniku.*

DNEVNOVAŃE, *samo u Stulićevu rječniku, jamačno štamparskom griješkom mješte* dnevovańe.

DNĚVŃÎ, *vidi* dnevan. — *Dolazi kod pisaca* XVIII *vijeka.* Svitlosti dnevńe početak. F. Lastrić, svet. 145a. Koji smo trud i žestinu dnevnu podnosili. E. Pavić, ogl. 584. Na dnevńu zvezdu. D. Obradović, sav. 2.

DNEVÒKRADAC, dnevòkraca, *m. čovjek koji krade dane, koji gubi vrijeme, dangubi; dangubac.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko posla svojega ne čini, već oguza il' se drugač lini, najmańe je ‚dnevokradac‘ ime, ako ništa, ostaje za ńime. J. S. Reljković 298.

DNEVÒVAŃE, *n. djelo kojijem se dnevuje.* — *U Voltiđijinu rječniku.* — *vidi i* dnevnovańe.

DNEVÒVATI, dnèvujêm, *pf. i impf. vidi* danovati. — *U Voltiđijinu i u Stulićevu rječniku.*

DNĚVSKÎ, *adj. dnevni.* — *Dolazi* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Način jutreni ... Način dnevski ... Način večerni. S. Badrić, prav. nač. 5—11. Od dnevske svitlosti plaši se, da se ńegova zla dila ne očituju. J. Rapić 124.

DNEVSTVOVATI, dnevstvujem, *impf. dnevovati.* — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DNI, *vidi kod* 1. dan.

DNIMKA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1873. 691.

DNĬNA, *f.* opera, jugerum. — *Postaje od osnove* dn (dьn) *imena* dan *sufiksom* ina. — *Dolazi u naše vrijeme. a)* opera, *radńa što se u jedan dan može obaviti, vidi* 1. dan *pod* 1, b, *b). — u Stulićevu rječniku* (‚diurnum‘). — *b)* jugerum, *koliko se zemje može izorati u jedan dan, vidi* 1. dan *pod* 3, *b).* — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srbiji.*

DNĬTI, dnîm, *pf. i impf. daniti. a) vidi* daniti *pod* 1. — *u Stulićevu rječniku* (‚commorari, diem ducere‘). — *b)* illucescere, *svitati.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi god sunce dni i mraka. J. Kavańin 275a. — *c) refleksivno* dnîti se, *impf.* illucescere, *svitati kao kod b).* — *u Stulićevu rječniku u kojem ima i frcqu.* dnivati se *s istijem značćnem.*

DNÍVATI SE, dnîvâ se, *vidi* dniti *pod c).*

1. DNÒ, *n.* fundus, *najdoњi dio kakva suda ili uopće kojega mu drago mjesta što je naokolo ograđeno ili drukčije ograničeno. suprotno je* vrh. — *Stariji je oblik* dьno *gdje* ь *stoji mjesto ńegdašńega* ъ. *obično* ь *ispada bez traga, samo u*

gen. pl. mješte ńega ima a: dânâ; *u sjevernijem stranama našega naroda ima* a *i u drugijem padežima:* dàno, *osobito kod ulišta, košnice i kod bačve, vidi kod* a, *b).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dъno, *rus.* дно, *češ. i pol.* dno. — *Korijen je* dъb, *dupsti, a* b *je ispalo ispred* n; ъ *stoji mješte* u: *isporedi lit.* dugnas *(gdje se* b *pred* n *promijenilo u g, vidi* dubinti, *dupsti,* dubus, *dubok, šupalj), lit.* dibbens, *staroprus.* dambo. — *U svijem je rječnicima (samo* dno, *u Daničićevu* dъno). — *S někijem prijedlozima, kao* do, iz, po, na, u, *vrijedi kao adverb, a i kao prijedlog, kad ima uza se supstantiv u genetivu (vidi primjere tamo i amo dalje, i kod pojedinijeh prijedloga, a isporedi i* 2. dno). — *još treba dodati, da za cilj primicańu i za mjesto stajańu stoji u acc. i u loc. toliko uz prijedlog* u *koliko uz prijedlog* na; *tako i za odaljivańe stoji u gen. toliko uz prijedlog* iz *koliko uz prijedlog* s. *vidi primjere tamo i amo dalje.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. a) u sudu, posuđa uopće.* S krincom juhe kojoj se dno uzvidi. M. Držić 261. Pa kad vidu dno bukari. J. Kavańin 170b. Po sve vike piti uze čašu koju pune suze; a izpit se nikom ne da, da se suzam dno ugleda. V. Došen 81a. Bludni mi se ļudi vide, da sud prazan vinski slide, u kom vina kad nestane, mutež na dnu vas ostane. 89a. Koliko more pokrit dno kaležu. M. Dobretić 347. Da u dnu čaše prisvete ne nađem moje osuđeńe. I. J. P. Lucić, bit. 37. Na dnu zdelice najde pol prstena. Nar. prip. mikul. 27. Da se iz ove skriže diže a ne meće, brzo biste joj dno viđeli. S. Ļubiša, prip. 23. — *b) u bačvi, bureta* dno *je i dońi i gorńi plosni kraj; također i u ulišta, košnice. za jedno i drugo govori se i* dano *(vidi sprijeda).* Dno od bačve. J. Mikalja, rječ. 72b. A. d. Bella, rječ. 322b. Orlandi bačve brez dânâ nabija. (Z). Poslov. danič. 91. Probuši burgicom dano. Orfelin, podr. 127. — Na stubļike ńim pridilaj dana, ta stvar našim pčelarom je znana. J. S. Reļković 285. Pak iznova i danom zatvori. 285. Zatim ozgor gotove se dana. 407. — c) *u broda, lađe,* carina, sentina. Dno od plavi ‚carina'. F. Vrančić, rječ. Nij' već brod nego crip; već da se pogruze, bihu ga moje suze do poli nalile i dno mu probile. Đ. Baraković, vil. 286. Kornula, ka strahom ženskim u dnu navi sakri se. F. Glavinić, cvit. 346b. *(Korabļa)* izgubļenoj svoj družini, već utopna i razsutna, od dna svoga grob učini. J. Kavańin 212b. Dno od broda ‚carina'. A. d. Bella, rječ. 322b. ‚sentina'. 668a. Na dnu bijaše korabļa široka. J. Banovac, prip. 239. — *d) u mora, rijeke, jezera, vode uopće (i u metaforičkom smislu).* Človik podvrgnut vodom i potegnut na dno. Transit. 280. Dno Dunaja melno i blatno je. Š. Kožičić 35b. Tonihu na dno. N. Rańina 117b. exod. (2mojs.) 14, 25. Mńah, da će na dno past korabļa i svi mi. P. Hektorović 72. Od kad dinare skapulaju iza dna od Fara od Misine. M. Držić 341. Ako li potrebna gdje vide da gine, ruku mu potisknu, neka ga paka ńom u dubļe dno tisknu. F. Lukarević 159. Od mudrosti prez dna riko, Zadre grade naša diko! Đ. Baraković, vil. 96. Jedno more beza dna. M. Orbin 25. Dnom može li morskim vuk zdravo stupati? I. T. Mrnavić, osm. 15. Tja sa dna doli množ riba gredišе na skorup gori. A. Vitaļić, ost. 423. Potopiše ih u dno rika. J. Kavańin 307b. Ja ću ji' činit po dnu mora posrćati. J. Banovac, pred. 106. Bog je jedno brez kraja i brez dna neizmirno od bitja more. A. Kanižlić, uzr. 4. Kad silni vjetri skoče na drijevo, najveća je sreća pomoraca namjerit se na jedno dno stavno, ter metnut sidro, da se ńega uhiti. Đ. Bašić 213a. Čâs je božije majke more toliko široko i prostrano, da se ne vidi ni ńegovo dno, ni ńegov kraj. 243b. Oblak svija, načińa gromove, do dna muti sve morske valove. And. Kačić, razg. 312b. Lađa brez timuna ide u dno od mora. M. Dobretić 205. Pučinu vam rastvaram nedospjetnu i beza dna svakoga dobra istinitoga. I. M. Mattei 171. Ivan pade u dno vode ladne. Nar. pjes. vuk. 4, 127. Onda se brže bolje vrati opet na dno mora. Vuk, nar. pjes. 2, 85. — *misli se na dno od mora, od vode i u ovakovijem rečenicama, ali u prenesenom, metaforičkom smislu:* Daješ pomoć zlijem a šaješ na dno kreposne. M. Radnić 135b. — *e) u jame, ponora, groba itd. često u prenesenom smislu o propasti (osobito u duhovnom moralnom smislu), o paklu itd.* Kad ležeš na dno groba. M. Vetranić 1, 31. Jedna jama u vrhu tijesna, u dnu priširoka. M. Orbin 254. Bez tebe sam bez života i bez dobar svijeh ostala, udovica i sirota podušena u dno pala. I. Gundulić 549. Da s' zakopan u dno pakla. J. Kavańin 29b. Kad ne sijeva iz dna greba. 30b. Hteć' ulesti u ovoga dno ponora. 456b. Bačen sam jurve bio po moji dili u dno pakla. M. Zoričić, osm. 128. Daleko je toj dno jami. V. Došen 229b. *radi jačega isticańa ima i* dno dna: Toneš u dno dna pakla. I. J. P. Lučić, razg. 120. — *u prenesenom smislu govori se o jami, jazu itd. kojemu nema dna, isporedi* bezdana, propast *itd.* Beza dna ja sam pnč. M. Vetranić 1, 353. Dubina brez dna. M. Zoričić, osm. 72. Što je grijeh smrtni? . . . jaz beza dna od grdoće. Đ. Bašić 47a. Da je pakô rastvorio svoje jame beza dna. 161b. Jamu nosi svak bezdanu, gdi no mnoge stvari stanu, niti dosta kad imade jer joj narav dna ne dade. V. Došen 66b. Ne bi l' bila od sveg' svita . . . bez dna svoga jedna propast? 265a. Proždrlos jami se beza dna sliči. N. Marči 67. *slično je i ovo:* Koja li *(duša)* zla bude, zlobnijem će tijem djelom trpjeti sve trude u mrkloj mrklosti, beza dna gdi je mraz. M. Vetranić 1, 105. — *govori se i o dnu onoga (bezdane, propasti) što ga nema:* Ja sam vas va dnu bezdna. Transit. 134. Dok dno propasti ne napipa. V. Došen 11b. — *f) u gaća onaj dio na kojem se sjedi. po talijanskom* fondo di calzoni. — *dolazi u poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka.* Lud si kako dno od gaća *(eufemizam mj.* stražńica). (D). Poslov. danič. 57. — *g) u zgrade (najčešće tamnice) najdońi dio, podrum.* Puče templo do dna i stijene. I. V. Bunić, mand. 34. I vrže ga u dno tamnice. J. Kavańin 12b. Bačiše ga na dno u tamnicu. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Ti me baci na dno od tamnice. 2, 274. Te ih pusti sa dna iz tavnice. 2, 500. Baci ga na dno u tavnice. Pjev. crn. 60b. — *i u grada:* Sarajevo, ogńem izgorjelo! po vrhu te ogań opalio a po dnu te voda zanijela! Nar. pjes. vuk. 1, 321.

b. *uopće kraj čega koji je na nižemu nego je ostalo. a) u gore, planine mjesto odakle se počińe uzdizati,* radices montis, mons infimus. Dno od gore. M. Vetranić 2, 294. Ne povraća se vazda na dno gore. B. Gradić, duh. 39. Getsemani koje selo bješe pri dnu gore masliuske. S. Rosa 151b. Pri dnu planine. And. Kačić, kor. 80. Prid ńime *(suncem)* biže magle, nike padu u dno planine. M. A. Reļković, sat. L5b. — *b) u svake stvari (n. p. u drveta, u perjanice itd.) koja je obrnuta u vis najdońi kraj.* Kako no mnoga stabla i drvje u dnu su debela i jaka, a u vršici tanka i slaba. M. Divković, bes. 342a. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno. Nar. pjes. vuk. 2, 302. — *u lista (pisma):*

Sam pripiši po dnu te knige. S. Ljubiša, prip. 235. — *po tome može značiti i temelj (u ovom primjeru u prenesenom smislu)*: Nij' dosti ljudska slava, kad ne imaš dno krjeposti. J. Kavanin 88a. — *c) u većega ili manjega prostora. može značiti i najdalji kraj bez obzira jeli na nižem mjestu.* Njega mi posadiše u dno čela od trpeze. Nar. pjes. mikl. beitr. 45. Reći ću mu: pogled' s okom put istoka u dno polja. Nar. pjes. vuk. 1, 192. Svi se sveci redom posadili: navrh sofre gromovnik Ilija, nasred sofre Sava i Marija, po dnu sofre Petka i Nedelja. 2, 100. Ja ću ići na dno od Rudina. 4, 47. Otidoše u dno polja ravna. Pjev. crn. 128a. Hodi meni na dno Sutorine. 233b. Hoćeš stati ti na vrh megdana, al' ostati baš u dnu megdana? Nar. pjes. marj. 87. Na dnu staze lesica. Jačke. 45. — *d) može značiti najskrovitiji dio kakva mjesta. (Aristotel)* svem' da jake odgovore kô orako iz dna gore. J. Kavanin 96b. Bog sad se čini čuti s ditinskim plačem u dnu Betlemskih gostionica. J. Banovac, pred. 24—25. Povešće ve u dno Sarajeva. Pjev. crn. 149b. Kako se oglasio carem neki Pugačev u dnu Rusije. S. Ljubiša, prip. 99. U dnu crkve nadn mrtvačka nosila. 196. — *tako se kaže i* dno od zemje. Dno od zemje ‚centrum mundi, centrum terrae'. J. Mikalja, rječ. 72b. Ponižnjem se ča do dna zemje. P. Radovčić, ist. 209. Dno zemje ‚centro del mondo' ‚medius mundi locus'. A. d. Bella, rječ. 185a. — *slično je i ovo*: Kao rančn lav sa dna gigerice podjekne. V. Vrčević, niz. 55. *i dno u srca u prenesenom smislu:* Iz dna svega srca tvoga. A. Georgiceo, nasl. 187. Kad jedno vaj izpusti tja iza dna srca svoga. J. Kavanin 434b. U dno srca riječi tvoje ukopo sam. I. Đordić, salt. 407. U dno srca usaditi *(božju sliku)*. uzd. 90.

c. *u nekijem rečenicama, osobito u poslovicama, stoji kao suprotno vrhu ili uopće gornjoj strani a) kao suprotno vrhu u* od vrha do dna, *vrlo često.* Pokrov *(zavjes)* od crkve puče se na dvoje od vrha deri do dna. N. Ranina 94a. mat. 27, 51. Odilo crkve razdri se od vrha do dna. J. Filipović 1, 99b. Napuniše je od vrha do dna. And. Kačić, kor. 261. Car je rascijepi uzdu̇ž s vrha do dna. Nar. prip. vuk. 157. — *tako je i ovo:* Od vrh glave do dna peta. I. Đordić, ben. 160. Zaogrnuti od vr glave do dna pete. I. J. P. Lučić, razg. 26. — *i* od dna do vrha: Raspara ga oda dna trbua do vrha. F. Lastrić, ned 405. — *b) i u ovoj poslovici protivno je vrhu:* Bio je i na dnu i na vrhu. (Z). Poslov. danič. 6. — *c) kao protivno gornjoj strani uopće u rečenici: ‚obrnuti, obratiti dnom uz gore' i sličnijem. često u prenesenom smislu.* Smrt sve uz gori dnom obrati. M. Vetranić 1, 36. Svasma poginu i dnom se privrati. 1, 59. Moja sva rados svrnu se gori dnom. 1, 62. S koga se sva Troja gori dnom obrati. 1, 112. Viteška gori dnom kopja svrnite. 1, 152. Pokli se smijenje gori dnom obrati. 2, 73. Lasno poznat jes, prav prijatelj tko t' je bil, kad ti se dobra čes dnom gori obratil'. F. Lukarević 280. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Ranina 130a. Crkve bogu posvećene, sve ostaše obraćene vrhom do dna, dnom do gori. P. Kanavelić, dubr. 9.

d. *u prenesenom smislu. a) o čem (u ovom primjeru o grlu) kazati da nema dna, znači da se ne može nasititi.* Grlu ne može se naći dno, ako kad (čoek) umre. (Živ čoek no može se nasititi. U Grbju). Nar. posl. vuk. 46. — *b) u stvari umne znači kraj, ono što je najkrajne ili ono što je najdublje.* Iziti iz dna smeće i pobune. P. Kanavelić, iv. 222. Stavlen na dno od muke. M. Radnić 290a. Naman blaga pripun do dna što 'e, kad guba nega cijepa? J. Kavanin 486a. *(Mudri)* dna nikad ne dokuče stvári, koje bog učini. V. Došen 262a. — *c)* do dna, iz dna (iza dna), funditus, *stoje adverbijalno uz glagole koji znače uništenje, radi veće jakosti, ističući da od onoga što je uništeno ništa ne ostaje.* I narječja imam ticat bezzakona njeka i škodna, jeda bi ih moći smicat naše iz zemje, i tja do dna izkorepit, da se opeta po zakonih hodi i šeta. J. Kavanin 156b. Iza dna prodrije tvrde i gradove. I. Đordić, salt. 21. Varnu do dna raskopao. Pjev. crn. 90a.

2. DNO, *praep.* in imum; in imo, *na dno, u dno; na dnu, u dnu (čega). stoji s genetivom. — uprav je bio acc. imena* dno, *ali vrijedi po sve kao prijedlog, te iza drugijeh prijedloga (vidi 2 i 3) ne mijeňa oblika. — mimo* dno *dolazi, ali vrlo rijetko, dnu koje vidi; ovo može biti da je nekada bio loc. — Dolazi od* XVI *vijeka a nije u nijednom rječniku.*

1. *bez drugijeh prijedloga.*

a. *za stajanje.* Seku dno mora nije vidjeti. M. Vetranić 2, 21. Vidil sam sred rike uhitit' tekuće ribu, ka hino gre, dno vode plijuće. D. Ranina 91b. Dno vječnoga leda i mraza, gdi su pukle ove gore, starijeh doba čeljad kaza od oružja boga dvore. I. Gundulić 317. Dno ponora udubena dublja je jama još propala. 471. Tko nije mrtav, dno tamnice u verigah robstvo tjera. 517.

b. *za primicanje.* Zli će pasti u ponore dno paklenih crnih jama. I. Gundulić 236. U sto dila isječeno vrzite ih dno pučine. G. Palmotić 1, 174. Dno morske se zabi vode rańen drokun. 2, 171. Ognjenijem će njega trijeskom dno paklene vrč propasti. 3, 54b. Kotore, miran sjediš u potaju, me'u visoke dvije planine dno Rizonske metnut luke kô u dragi sad jabuke. J. Kavanin 314a. Prešno side udubenijeh dno ponora. P. Sorkočević 589b.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači: do dna, do dno.* Znam da 'e veće proklestvo obuklo ga u način odjeće s vrh glave dno noga. I. Đordić, salt. 380.

2. *s prijedlozima* na, u *s kojima uzdrži nepromijeňeno svoje značenje. amo spadaju bez sumnje svi primjeri u kojima je stajanje, a mogli bi i mnogi (vidi kod* 1. dno) *u kojima je primicanje, kad uz* dno *ima samo jedno ime u genetivu (bez* od).

a. na dno. Treti red na dno svijeh zamjerih i vidjeh. M. Vetranić 1, 359. Na dno tamne jame stoji u okovijeh gvozdja teška. I. Gundulić 464. Zelenoga na dno Mjeta ovo je luka. G. Palmotić 1, 93. Speći snijeva da nahodi na dno rala zlatnu rudu. 3, 29a. Setka mu je srjed kreluta, na dno vrata kruna žuta. J. Kavanin 288b. Na dno ‚in imo'. A. d. Bella, rječ. 323a. Imaše ispovjednicu u jednom kutu na dno crkve. B. Zuzeri 149a. S mirom spavamo kao Jona na dno broda. J. Banovac, pred. 113. Drugi stani na dno Malovana. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Bolje se na vrh vinograda dogovarati nego na dno njega karati. Nar. posl. vuk. 26. Na dno sela, na dno polja, na dno trpeze ‚unten am ende' ‚in inferiore urbe, in extremo campo, in ima mensa'. Vuk, rječ. 123a.

b. u dno. Slavne gospode i kraljice, ah, vid, što su u ovo doba: malo praha u dno groba! I. Gundulić 234. Malo uja u dno suda bi. I. Đordić, ben. 89. U dno mora care opazio. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Sjedi Miloš dolje u dno sovre. 2, 200. Stade cika tankijeh pušakah u dno Kite zelene planine. 3, 321. Bolje u dno laza nego na vrh laza (dogovarati se). Nar. posl. vuk. 27. — *u ovom primjeru stoji adverbijalno bez genetiva, ali je tad*

običnije u dnu. Tvrdo s gara zatvara se, s dala u dno otvara se. J. Kavanin 463b. — *u ova dva primjera* dno *stoji kao pravi supstantiv i odijeljeno je od predloga* u, *ali to nije obično*: Kô u ove dno tamnice trpi ļute bubalice. J. Kavanin 394b. S inim krivci poraz, štete trpi u ono dno tamnice. 419b.

3. *s prijedlozima* do, iz, od, po, s *koji mu pridaju svoje značenje.*

a. do dno. Za te bih izbijen od vrh glave do dno noga. M. Orbin 92. Od konopa pas pritvrdi visaše mu do dno peta. G. Palmotić 1, 24. Od vrh glave do dno peta. V. Andrijašević, dev. 156. I. Đorđić, salt. 112. B. Zuzeri 37a. Od vrh čela do dno noga prikrila ga nepravda je. I. Đorđić, salt. 241. Pomas proteče tja do dno haļine. 450. Sad ga podušivahu do dno blata. ben. 172. *(Pomast)* slazi u bradi Aarona ča do dno skuta odiče ńegove. J. Matović 181. Od Babļaka zelene planine do dno Lisca visoke planine. Nar. pjes. vuk. 4, 441.

b. iz dno. Taj požuda ka je izišla iz dno pakla. M. Bunić 18. Iz dno jame, u koj sada trpi muke sveđ nemile nije ufanja moć' ikada slobodit ga s nijedne sile. I. Gundulić 349—350. Izet' iz dno mora. (D). Poslov. danič. 35. Sad donih mu svu istinu iz dno groba. J. Kavanin 62a. Iz dno pakla ti me izbavi. I. Đorđić, salt. 89. Izbavi ih iz dno jada. 370. Pak izpusti uzdah iz dno srca svoga. uzd. 36. Sjekiru iz dno vode je izveo. 195. Iz dna srca s uzdasima riječ je ovako ispustila. N. Marči 45.

c. od dno. Od dno peta deri do vrh glave. A. Gučetić, roz. mar. 90. Od dno pete do vrh glave. And. Kačić, kor. 210.

d. po dno. Er ko u muke oni hode, u dno *(var.* po dno) pakla ter se praže. (‚prže'). I. Gundulić 116. Po poļu je bosiļe sijala, po dno poļa ranu maguranu. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Po dno noga vodu navrnuše. herc. 7. Svakom banu punu čašu daje, babu svome po dno čaše daje. Pjev. crn. 155b.

e. s *(s genetivom)*: s dno, sa dno. Da se privuče na odar s dno noga. On priđe sa dno odra. I. Đorđić, pjesn. 48. Sa sred Bišća Poprženovića, sa dno Bišća Ogojenovića. Nar. pjes. vuk. 3, 274. Sa dno vrha nosab kam u ruku. 5, 512. Od Zagorka sa dno Pješivacah. Pjev. crn. 301a. Sa dno ravna poļa Dragovića. Ogled. sr. 426.

DNÒLUKA, *f. općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 65. Dnoluka, predijeļe od više sela krstjanskih i turskih. F. Jukić, zem. 24.

DNÒPOĻE, *n. selo u hrvatskoj krajini u kotaru doňolapačkom.* Razdijeļ. kr. 7.

DNÒVODA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada na Dnovodi. Sr. nov. 1872. 456.

DNŬ, *praep. vidi* 2. dno. — *Dolazi na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka za prijedlozima* iz *i* do. Nikad sunce iz dnu mora zlatim vlasom ne izide. M. Gazarović 29. Da mogu, do dnu pakla prignuo bi se. J. Filipović 1, 337b.

1. DŎ, *praep. i adv. i conj.* usque ad; usque; nisi, sed. — *Obično (osobito kao prijedlog) nema akcenta, nego se izgovara s riječi što slijedi kao jedna sama riječ*; *n. p.* do dûše, do mène *izgovara se* dodûše, domène; *ali, ako je jaki akcenat* (ˆ *ili* ˇ) *na drugoj riječi, ova ga gubi, a* do *prima akc.* ˋ *ili* ˊ; *n. p.* do čûda, do prâvdē, do bŏga, do sîna *izgovara se* dòčuda, dòprâvdē, dòboga, dòsîna. — *Pred riječju što počiņe vokalom o nalazi se, ali vrlo rijetko, i okrńeno*: D' ovoga dnevi današńega. A. Gučetić, roz. mar. 143. *vidi* d' *pod* 3. — *Riječ je praslavenska i nalazi se u svijem slavenskijem jezicima; isporedi i lit.* da *koje dolazi samo složeno s glagolima, n. p. u* da-daryti, *svršiti.* — *postaje od indoevr.* da, *isporedi starobaktr.* vaesmen-da, *kući, grč. οἰκόν-δε, lat.* en-do, in-du, *anglosaks.* tô, *stvišeńem.* zuo, *novovišeńem.* zu. — *U svijem je rječnicima.*

1. *praep.* usque ad, *naznačuje mjesto (u najširem smislu) gdje je svršetak mičańu. stoji s genetivom, ali često i s riječima koje se ne mijeńaju po padežima. — radi veće sile može imati uza se riječi* dori (dari, deri), ća (tija, tja), čak.

1. *o mjestu u pravom smislu.*

a. *kod pravoga mičańa. a) mjesto gdje je svršetak mičańu uzimļe se u najužem smislu, te i ako je naznačeno imenom čega što na ńem stoji (svagda, kao more, voda, drvo, kuća, grad itd., ili samo dok traje mičańe, kao čeļade, životińa ili drugo što se pomiče), ne misli se da je ovo svršetak mičańu, nego mjesto na kojem stoji; s toga ako je ono prostrano, kao n. p. more, voda, grad, kuća itd., svršetak je mičańu na kraju onoga. (Mriže)* padaju der do dna morskoga. P. Hektorović 4. Velika ti hvala i poklon do zemļe. M. Držić 415. I s istoka do zapada od svetińe glas ńegove po narodih leti sada. I. Gundulić 437. Mihovilu poklonih se tja do zemļe svim obrazom. J. Kavanin 494b. Talasi koji se do nebesa dižu. J. Rajić, pouč. 1, 21. Plovi, plovi, moj zeleni venče, te doplovi do Đurđeva dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 232. Ja sam bosa do Trogira došla. 1, 400. Bogom sestro, kupino, pridrži mi djevojku, dok ja dođem do tebe. 1, 440. Rasti, jelo, nebu u visine, spuštaj grane do zelene trave. 1, 442. Jabučilo krila popuštio, popuštio krila do kopita. 2, 109. Triput skoči, do grada doskoči. 2, 112. Skoči Miloš na noge lagane, pa se klańa do zemļice crne. 2, 311. Car s' odmiče, Marko se primiče, dok dotera cara do duvara. 2, 432. Kad dojezdi do b'jela čadora. 2, 600. Krotko hodi, dok do ńega priđe. 2, 121. Jednom kroči, do koňa dokroči, drugom kroči, koňa pojahao. 2, 281. Ti do mene ni doskočit' nećeš, a kamo li mene preskočiti? 2, 399. Kraļ do Toša koňa dogoňaše. 2, 598. Umače se jedan do drugoga i Nukici mjesto načiniše. 3, 238. Pa dućera koňa do đevojke. 3, 242. Boļe je s mužem od gumna do gumna nego (samoj) od sina do sina. Nar. posl. vuk. 25. Boļe se i od po puta vratiti nego rdavim (putem) do kraja ići. Nar. posl. vuk. 26. Da je pamet do kadije kao od suda! 50. Do groba: jao ńoj! a od groba: ko je moj? (Kažu da tako žena muža žali). 62. Do suda kao krvnici, a od suda kao braća. 68. Zaredio od kuće do kuće kao vodičar. 86. Još nije ni do vode došao, a gaće zasukuje. 114. Od nemila do nedraga (n. p. potucati se). 234. Kad dućeram trag do mora. Nar. prip. vuk. 203. Da ga otpratim do groba i da bacim zemļe na ń. 215. Došavši jež do jedne klade, uvuče se pod ńu. Vuk, posl. 182. *govori se u prenesenom smislu* dati do ruke, poslati, doći do ruke, *vidi* ruka. Ne dajte nikad sinu dinare do ruke. M. Držić 243. Toliko ili 25 forinti celi*(h)* neka pošļe nam do ruke. Glasn. II, 3, 211. (1719). I to bi bio učinio, da mu bude došlo do ruke. F. Lastrić, ned. 54. Koliko si puta odluku učinio, zlo dilo učiniti, al ti nije došlo do ruke učiniti ga. 384. — *mješte genetiva može biti i adverb koji naznačuje mjesto*: Do tamo čto no sad zovu more veće. H. Lucić 263. Kada je *(drva)* biše jure do gori donesla. F. Vrančić, živ. 89. Prut pod sobom gledaj riku

do tja, gdi opet Nester grede. I. Gundulić 322. — *u ovom primjeru ime uz* do *stoji nepromijenjeno u nom. (ili u acc.? vidi kod* 2), *ali je to neobično kod ovoga značenja:* Ter čini taj nesklad, s istoka do zapad da Otmani probode. M. Vetranić 1, 61. *drugo je u ovom primjeru u kojem ime stoji nepromijenjeno kao da nema osobitoga oblika za genetiv:* Ona pliva i simo i tamo, a sam care ni do po ne more. Nar. pjes. istr. 1, 13. — *b) ne misli se toliko da je svršetak micanu mjesto, koliko ono što na mjestu stoji. ako je ono nešto prostrano (kao kuća, grad, voda itd.) micanje se ne svršuje na kraju kao kod a) nego istom kad se u ono uđeze; ako je ono čeljade, obično se shvata kao svršetak micanu njegovo prebivalište, a ne mjesto gdje bi ono slučajno moglo biti dok traje micanje.* Doide i do Jerosalima i do svetyje gori. Okáz. šaf. 72. (1501). Prigodi mi se pojti do Dubrovnika. P. Hektorović 53. Ove dni do Stona poslat' je trebuje. N. Naljeković 264. Poći do svete zemje. B. Kašić, fran. 12. Blagoslov prijamši papin, dotegnu do Benetak. F. Glavinić, cvit. 247b. Id'te dolje, dva moja anđela, do bijela groba Jovanova, vašijem ga duhom zadanite, od groba mu koňa načinite. Nar. pjes. vuk. 2, 40. Pusti mene do bijela dvora, da obidem prebijele dvore. 2, 174. Piše knigu i šilje čauša do Prizrena grada bijeloga, do onoga protopop-Nedeljka. 2, 190. Pa se diže do prve mehane. Nar. pjes. vil. 1866. 615b. Toga listonošu našega posilamo do gospodina Kostadina. Spom sr. 1, 1. (1395). Ter bi rad, do mladih da ovo dopade. Š. Menčetić 331. Arijon gizdavi do mene neboga hrlo se sad spravi. M. Vetranić 1, 67. V polja neprezrima i do divjih ljudi dojdoh. Aleks. jag. star. 3, 290. Odi sam ja došao do vaše svjetlosti općeni za posao. F. Lukarević 238. Ona jest vijerni poklisar od nas potrebnijeh grešnika do svemogućega gospodina boga. A. Gučetić, roz. mar. 4. O da bi š nim došao do kraja! M. Divković, nauk. 240b. Kad ti kita uvene, dodi, dušo, do mene, da ti drugu uberem. Nar. pjes. vuk. 1, 235—236. Zdravo svati došli do djevojke. 1, 532. Pak pošeta opet do Novaka: ‚Jesi l', Novo, sabļa sakovao?' 2, 405. Da sjutra u jutro rano kradom do ńe dode, i da inako ne učini, ako želi da ńu uzme za ženu. Nar. prip. vuk. 151—152. *tako je i ovo:* Makar nigda ne došao, nek ide do vraga! J. Rajić, boj. 23. Stanu se oko ńe umiļavati da bi im što dala, a ona kao besna: ‚Do davola! nemam ni ja koliko mi treba, a da dam vama? Nar. prip. vuk. 171.

b. *kao micanje shvata se i protezanje, pružanje, duženje, širenje itd.; te ime uz* do *pokazuje uopće gdje je kraj nekoj daļini.* Međe imȁ sutȁ otь mora do mora. Mon. serb. 10. (1222-1228). *(Međa)* od Bujkova vinograda do vrha uzь brьdo i do Milošove nive. Deč. hris. 67. Jes ńoj dal pašišća do zemje ka se zove Ograda. Mon. croat. 3. (1321). Zguli ga do kože. M. Vetranić 1, 134. Pastirka mi se ukaza sva gola sred vrila deri tja do pasa. D. Ranina 22a. Reče ńimi Isus: ‚napunite sudi vode', i napuniše ih do vrha. I. Bandulavić 21a. joann. 2, 7. Zgrade ohole ke visjoše njekada se do nebesa sad rvane po tleh leže. I. Gundulić 233. Er htje *(bog)*, da sam čovjek vlada od istoka do zapada. 244. U vedrini nad oblacim s istoka mu do zapada sunce upisa ime. 287. Odnese u Gašpara vrh od glave vas do čela. 410. Crkve bogu posvećene, sve ostaše obraćene vrhom do dna, dnom do gori. P. Kanavelić, dubr. 9. Nenavidļiv pun je zloće do očiju. M. Radnić 279b. Kad se *(more)* krvju do dna smuti. J. Kavańin 311a. Bog ovu oholost sunovrati i do temeļa razruši. A. Kanižlić, kam. 831. Pak namisti velike topove pram bijelu gradu Carigradu, poče ńega biti sa svih strana i oriti do zemje bedene. And. Kačić, razg. 158b. U galiju tursku uskočiše, do polak je oni osvojiše *(vidi zadńi primjer kod* a, *a)).* razg. 175b. Oblak svija, načińa gromove, do dna muti sve morske valove 312b. Kad mi dragi ispred dvora prođe, čini mi se, do mora je moje. Nar. pjes. vuk. 1, 237. Visoka jela do neba. 1, 332. Kasplela sam rusu kosu, rusu kosu do pojasa. 1, 350. Duga Bosna, meni slugu dosta, barjaktara nema do Mostara. 1, 420. A ja końic žedan, gladan, kopam zemļu do kolena, grizem travu do korena. 1, 454. PoveščU vas u zemļu Indiju, de štir koňu raste do kolena, detelina trava do ramena. 1, 489. Zasukao ruke do lakata. 1, 536. Oboriše drvļe i kameńe, uzidaše dori do pojasa 2, 122. Bacio ih na dno u tavnicu, ńeno leži voda do kolena, a junačke kosti do ramena 2, 245. Manu sabļom Krajeviću Marko, ods'ječe mu ruku do ramena. 2, 406. Te raspori Musu keseģiju od učkura do bijela grla. 2, 409. Od Žabļaka do Cetińe vode udaren je čador do čadora. 2, 538. Krvava mu sabļa do balčaka, i desnica ruka do ramena, dobru koňu noge do kolena. 2, 564. Bogdan uze Srijem zemļu ravnu, Srijem zemļu i ravno Posavļe, i Srbiju do Užica grada. 2, 626. Dogoreo već luč do nokata. Nar. posl. vuk. 62. Jedno drugom do uha. (Kad se kazuje da ko ima mnogo male dece). 118. Koliko je od moje kuće do tvoje toliko je od tvoje do moje. 145. Ne čini mu se more do kolena. (Kad se ko veliki gradi). 211 Od glave do pete (n. p. odenuti koga). 232. Od kraja do konca. 234. Otegao se do neba. (Kad je ko visok). 242. *misli se na protezańe i kod ovijeh primjera:* Da mogu dohititi do vode. Ant. Kadčić 122. Doseći s rukom do ditešca. 129. Nekako pseto iznenada protrči ispod ńi *(haļina)*; ja to opazim, kad je ono već podaleko bilo, i nijesam mogao upravo znati, jeli dovatilo do ńi i opoganilo i*(h)* opet. Vuk, dan. 1827. 128. *i u prenesenom smislu:* Ako do svega ne može dopriti pamet tvoja. Ant. Kadčić 1. Nahode se mnozi uzroci i niki jih naučitelji rastežu do dvanajest. 400. *gdjegdje stoji* do *mješte samoga genetiva i uz glagole* dohvatiti se, dotači se, ticati se, kasati se *i uz druge takove:* Što se kasa do ovdašńeg života. J. Rajić, pouč. 3, 42. Dohvativši se do uha ńegova iscijeli ga. Vuk, mat 22, 51. Ne dohvataj se do mene. jov. 20, 17. Ako se zvijer dotakne do gore, biće kameńem ubijena. pavl. jevr. 12, 20. — *i u ovom primjeru* do *znači kraj daļini:* Kad je bil još dva dni do Rima, dojdu ļudi od onud. Nar. prip. mikul. 123. — *u ovijem je primjerima protezańe u prenesnom (iperboličnom) smislu:* Ozebao sam do temeļa. M. Držić 417. Od mene Šišmana poklon ti do nebes. 445. Veliki Ejipte do neba iznese se, a do ada snizi se. Aleks. jag. star. 3, 221.

c. *misli se na micańe ili na protezańe i kod glasa.* Dopriše do ńeje ušiju razlici glasi. Živ. kat. star. 1, 218. Biše vapaj do neba. Aleks. jag. star. 3, 242. Začnimo svi pjesan iz glasa do nebi. N. Naljeković 1, 226. To se čudo čak do cara čulo. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Stigla je *(h)*vala do cara. 1, 161. Ona vrisnu, do boga se čuje. 3, 137. To se čudo do daleka čulo, sve do dvora Fatime divojke. Nar. pjes. istr. 1, 15. — *i u prenesenom smislu, o hvali, o slavi.* Pravo je do neba ga slaviti. M. Držić 29. Do neba svak ga hvali. J. Palmotić 323. Ka *(slava)* se digla sa svijeh strana od istoka do zapada, ko Vladislav razbi Osmana. I. Gundulić 472. Uzvisuje sva zemja žudinska do nebesa Judit udovicu. And. Kačić,

razg. 166a. Glas do neba, a kad dobro pogledíš, a ono mućak Nar. posl. vuk. 42. — *ovijem značeńem Daničić tumači i riječi* do boga *u uzvicima, vidi* bog *pod* 10.

d. *kad se što proteže do čega drugoga (vidi pod* b*), ono stoji blizu ovoga tako da u srijedi ne ostaje ništa. s toga* do *može značiti gotovo isto što* pokraj, uz. *u naše vrijeme.* Ukopaše jedno do drugoga, kroz zemju im ruke sastaviše. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Kad ti podeš dol' u poļe, dol' u poļe, dol' u kolo, ne vataj se do Tomaša. 1, 282. Uzabra*(h)* stručak do zemļe, dado*(h)* ga dragoj do sebe. 1, 390. Kad sjedoše za stolove zlatne: uvrh sovre silau car Stjepane, a do ńega stari Jug-Bogdane, a do Juga devet Jugovića. 2, 184. Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koļena. 2, 195. Na obali do vode Sitnice jedan zelen tu bijaše čador. 2, 272. Koń do końa, junak do junaka. 2, 313. Kad je bio blizu do Udbine. 3, 178. Zavukao se crv u rotkvu, a do ńega repa. Nar. posl. vuk. 82. Zrno do zrna pogača, kamen do kamena polača. 94. Stani do mene, namjesti do zida. Vuk, rječ. 123a. Jedan uhvati rukom na dno štapa, pa drugi do ńegove ruke. poslov. 341.

2. *o vremenu. trajańe u vremenu shvaćeno je kao micańe u mjestu.*

a. *kaže se koliko što traje, naznačujući vrijeme kad je svršetak onome trajańu: a) genetivom imena koje znači vrijeme što nastaje, počińe svršetkom onoga trajańa.* Kto je sьdržao do sijega doba sьborьnago. Zakon. duš. okáz šaf. 44. Da se dava odь velika dьni do velika dьne na vsako godište peть sьtь perьperь. Mon. serb. 159. (1357). Što smo imali do današńega dne. 404. (1440). Nu je kratka noć i rados od sanka ku prijat nije moć ner do bila danka. Ǵ. Držić 390. Bio je do sega doba der od vika običaj ovega grada Dubrovnika. H. Lucić 255. Vazda ste do zoro naučni vi spati M. Držić 460. Ter iz jutra do večera skupno vika. I. Gundulić 491. Slideći zle običaje od grišenja povoļnoga od godine do godine. F. Lastrić, ned. 284. I imena moga mrtav do tog doba glas će iz nimoga probuditi groba. A. Kanižlić, rož. 21. Ali ćeš se prije predstaviti kano cvrčak pjevajuć do mraka. And. Kačić, razg. 2a. Ostavļati od dnova do dneva. M. Dobretić 176. Sužan ćo se oprostiti, iz tavnice izoditi, ja slepoće ni do veka, ni do časa umrloga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Ne pust' glasa do bijela dana. 1, 246. Volim sama i do noći nego s tvojom pomoći. 1, 294. Ļubiću ga do samoga mraka a grliti do sutrašńeg danka. 1, 356. Tvoja majka govorila: ‚ne dam sinka do proļeća'; a moja je govorila: ‚ne dam kćeri do jeseni'. 1, 438. Što s' tolike svate potrudio, kad je Mara još sinoć umrla, do zore se mrtva naležala? 1, 553. Neka gori s večer' do svijeta. 2, 92. Od dne do dne tri bijela danka 4, 455. Do božića nije ni gladi ni zime. Nar. posl. vuk. 59. Do svetoga Luke kud ti drago ruke, a od svetog Luke tur' u ńedra ruke. 67. — *mogu stajati u genetivu i adjektivi sredńega roda kojima se adverbijalno naznačuje vrijeme, kao* kasno, skoro *itd.:* Do kasna na večer goste se. Nar. prip. mikul. 8. Jer su se do skora ļudi na silu hvatali u soldate. Vuk, rječ. 56b. *tako je i ovo:* Do nova ne bihu znani ner kradjami. I. T. Mrnavić, osm. 39. — *mješte imena koje uprav znači vrijeme može biti ime koje znači što biva, što se događa, što se javļa onda kad je svršctak trajańu.* Da si se dohrani do smrьti svoje. Mon. serb. 116. (1342). Vsa gospoda ka su gospodovala do mene. 283 (1419). Vzměni se vsěh car 20 i 4 do Iruda cara. Arkiv. 9, 97. (1468). Ja inu gospodu do smrti do moje da služit' ne pođu. N. Naļešković 1, 179. Aleksandar do obeda k Aristotilu hojaše, a Nektenabu do večere. Aleksjag. star. 3, 227. Taki život provoditi do same smrti. A. Gučetić, roz. jez. 196. Što je bilo, prošlo je veće, na hipu se brijeme vrti, jedan hip je sve do smrti. I. Gundulić 235. Uzdavajući ti slavo i hvale do svrhe života moga. M. Jerković 41. Št je se do pô ručka. M. Zoričić, osm. 146. Drži do potribe. J Vladmirović 21. Vladao je veliki posvetitel samim imonom od poglavitoga do naroda Ažmonajskoga. A. d. Costa 2, 2. Rajske slave uživala ta u carstvu nebeskome a do suda božijega! Nar. pjes. vuk. 1, 147. Oni su se iz malena gledali, iz malena do golema djeteta. 1, 401. Oče li me do smrti *(h)*raniti? 1, 609. Mi dvorismo cara od malena, od malena pake do golema, i *(do)* sede nam brade do pojasa. 2, 158. Do sunca joj bistra voda bila, od sunca se voda zamutila. 2, 340. Od povoja do pokrova. Nar. posl. vuk. 235. Teško onom do smrti, ko se u zlo uprti! 315. Čoek se do smrti uči 349. Uzmi ovi orah, čuvaj ga do potrebe. Nar. prip. vuk. 117. O različnijem starješinama naroda našega do turske vlade u našijem zemļama. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. Koji pretrpi do kraja, blago ńemu! mat. 10, 22. Šćepan ne spava ni do prvijeh kokota. S. Ļubiša, prip. 97. Nije se u Novakovoj kući ļigalo prije po noći, no do kokota uz gusle, u igri. 219. — *b) adverbom koji znači vrijeme kad se ono trajańe svršuje.* Od početka svita do sada Korizm. 41a. Koja mi ne da san do sjutra od večer. Š. Menčetić 169. Da uećeš moć' vijeku do sjutra živjeti. N. Naļešković 1, 271. Do sad nijesam čuo besjedit takoj. M. Držić 49. Do malo prije sam bio Žuho, a sad sam Krpeta. 397. Jeste li gorčiju do danas boljezan vidjeli? 468. Rok vam do sjutra budi vrh ńe misliti. P. Zoranić 56. Ne zahvaļuj se do zajutra, jer ne znaš ća će donesti dan zautrašńi. Nauk. brn. 70a. Pak do nigdi jur za time opet mramor progovori, i dvigši se naglo gori prične glasit' tvoje ime. A. Čubranović 158. Ki do skoro u slobodi sam je sebi gospodio. I. Gundulić 364. Znam, do skori da 'e tva ļubi živa bila. J. Palmotić 46. S večom slom ter se izbiše neg su do tad vojevali. 363. Podi ti ter družbi objavi da budu spraviti za puta sve plavi; a ja ću poći sad gdje ziđu mire i grad do paka gledati. 450. Do sada smo pravili dila ali sada viditi ćemo... A. Vitaļić, ist. 482. Ki do negda produži je, a pokle se već obori... J. Kavańin 146b. Kap do najposli pritvrdi kamen izdube. P. Knežević, osm. 239. Isusa do u jutru staviše pod stražu. F. Lastrić, test. 111b. Da će se to izpuniti i do sutra. M. Zoričić, osm. 70. U kom *(gradu)* biše on do tada. V. Došen 33a. Svuda slave Zrinovića bana i mladoga kneza Frankopana... a ne znadu da su od težaka, do juċer su uzbijali ovce. And. Kačić, razg. 161a. Imađaše se ustaviti od jića i pića do prid podne. Ant. Kadčić 168. Od kada se mi dva rastadosmo, i do sada još ne sastadosmo. M. A. Reļković, sat. H 2b. Do jako si pila simoćńicu. Nar. pjes. vuk. 1, 45. Do sad si mi robińica bila a od sad ćeš po bogu sestrica. 1, 458. I do sad su knjige dolazile, al' se nisu sa suzam učile. 2, 137. Jed'te, pijte do u jutru, Turci! 3, 39. Kako tader tako i do sader. Oglod. sr. 29. Do jutros su tvoje ovce bile a po jutros moje ako bog da. 406. Pokopaj najprije one što si do sad pobio. Nar. posl. vuk. 253. Do prije neko dvadeset godina bio je običaj. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Vazda ste vi skupa vojovali i niste se do danas izdali. Osvctn. 3, 126. *vidi i* doslije, dosele, dokle,

dok *itd.* — *mješte adverba može adverbijalno stajati ime koje znači vrijeme u acc.* Ono mesto i do današńi dan je pusto Korizm. 26ª. Do treti dan ima priti k pravdi. Zak. vin. 69. Ter će duh tvoj biti na nebi vijek slavan, a ime na sviti do oni sudńi dan. N. Naļeškoviċ 1, 302. Do smrtni da me čas u robstvo vam stavi. 1, 337. Da mene obrani od smrti do saj čas. 1, 337. Kroz ke *(pjesni)* će ńegov glas i slava i dike do sudńi živjet' čas a duša u vike. 1, 343. Do taj čas ja ne znah najmańi nepokoj. 2, 41. Ni ufam žalostan od tvoje ļeposti do smrtni do moj dan najmańe milosti. 2, 45. Čudno čudo, što se vijeku do današńi dan ne zgodi! I. Gundulić 448. Bi ondi Luka, ter do treti, jedali uskrsne, počeka dan. F. Glavinić, cvit. 343ª. Spavaju do polovicu dneva. M. Radnić 114ᵇ. Meu vragovi kako stoji i kô stat će do sud svijeta. J. Kavańin 394ᵇ. Da je do dan današńi sveta djela viteškijem krepostima prikupļala. B. Zuzeri 344ª. Ne velim dneve i misece, nego od god do god čekaju korizme. F. Lastrić, ned. 195. Goji mi, sele, cviječe, goji ga, sele, do treći dan. Nar. pjes. vuk. 1, 23. — *c) genetivom imena za vrijeme koje kaže duļinu trajańa, tako da je svršetak trajańu na kraju onoga vremena. osobito često s takovijem značeńem dolazi* do vijeka. Pravy prijateļь byti vamь od selê i do vêka. Mon. serb. 2. (1189). Daju imь milostь do života mojega. Mon. serb. 50. (1240-1272). Da ne potvoru sije pisanije do moga života. 203. (1385). *(Muke)* od purgatorija jesu do vrimena. Transit. 200. Neka se satvori do vika oni dan. Š. Menčetić 9. Koli krat sta se klet imat me na pamet do svoga života. 318. Ke *(dvi stvari)* nigdar do vika na mańe ne hode. P. Hektorović 68. Do sto ļjet na svijeti višńega ki slavi. N. Naļeškoviċ 1, 343. Ni se će vidjeti ļepši stvar i dika po vas vijek do vijeka. M. Držić 425. Jaoh moje sunańce, vaj meni do vijeka. 467. I pak neka ļubav vaša skrovna bude der do vika. A. Čubranović 154. Sedam slavnijeh razumnika države ove porodiše od kih ufat' nije do vika dohititi znanjem više. I. Gundulić 369. Sudac odkraji jih u polaču do 30 dan. F. Glavinić, cvit. 190ᵇ. Kraļu slavni, živi, živi do sto ļjeta, do sto vika! P. Kanavelić, iv. 95. Živit hoće tja do vika. J. Kavańin 146ª. Da neće moći dobaviti druge *(h)*rane tja do 12 miseci. M. Zoričić, aritm. 83. Ove oblasti koje su ńemu bile date do vrimena. A. d. Costa 1, 35. Pričekaj me samo do po sata. Nar. pjes. vuk. 2, 347. Što ću jadna robińa do vijeka? 3, 435. Blago mene jutros i do vijeka. 4, 5. A dao mu *(h)*ranu iz begluka da je ńemu dosta do vijeka. 4, 465. Svačija je sila do vremena, a božija do vijeka. Nar. posl. vuk. 279. Kćerku Katarinu nutar postavite, nutar postavite do puneh sedan let. Nar. prip. mikul. 140. — *mješte* do vijeka *dosta često dolazi s* do vijek, *isporedi zadńe primjere kod b); u jednom primjeru ima* do vrijeme *mj.* do vremena. Do vik duhovi od pakla ne dali t' plaču lik. D. Zlatarić 7ᵇ. Moć ju ćeš zamani na svjetlos do vik zvat. I. Gundulić 99. Kraljeviću, živi, živi nedobitan do vik vika. 316. Slavom ćeš do vijek sjati. J. Palmotić 170. I da svaka do vik vike *(radi slika)* zla će primat kim nije slike. J. Kavańin 464ª. Gosposka do vrijeme, a bratinska (ili drugovska) do vijeka. (D). Poslov. danič. 24. *u jednom primjeru stoji* do vike *samo radi slika:* Gospoje, slavit ću tve dike u pjesnijeh ja poje od sada do vike. N. Naļeškoviċ 2, 62. — *i* do vijek *i* do vijeka *shvaćeno je gdjegdje u naše vrijeme kao jedna riječ.* Kuku onoj duši za dovijek. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ostadosmo rajom za devijeka. S. Ļubiša, prip. 18. — *d) adjektivom srednjega roda kojijem se kaže adverbijalno duļina trajańa: aa) u genetivu.* Da do duga ni'e se znalo. J. Kavańin 423ª. I za toj ne more trpiti do duga. H. Lucić 284. Što vojnik dobiva po trudu i muci do mala uživa. M. Vetranić 1, 139. Svake svitovne slave do mala. P. Zoranić 8ᵇ. Sve će stvari ovdika do malahna stati. A. Vitaļić, ost. 385. Da bi ga do mala, Jele, uživala, da bi ti mladahna dovica ostala. Nar. pjes. istr. 2, 12. — *bb) nepromijeńeno.* Do malo ga ti vario. M. Držić 192. Ne znaš, do koliko ćeš ti moći u dobru postati. B. Kašić, nasl. 5. Bogastvo zlo stečeno do malo trpi. (D). Poslov. danič. 7.

b. *kaže se da ńešto biva na svršetku ńekoga trajańa.* do *znači što i* nakom. *a) s do stoji riječ koja naznačuje ono trajańe. taka riječ može biti: aa) supstantiv (u genetivu).* Do mala vrimena obrnuše se. Korizm. 45ᵇ. I reče jabuka: ne posijecaj me i hoću ti dvojinu do ļeta roditi. Zborn. 37ª. ark. 9, 147. Kojom ćeš živiti pun slavna imena, skončanja ne imiti do duga vrimena. P. Hektorović 49. Do godišta Sara imaše začeti. A. Gučetić, roz. mar. 118. Do godišta ću te oženiti. M. Divković, zlam. 34ᵇ. Do godine vraćajući se. I. Držić 89. Do godišta, do ļeta ‚ad annum'. J. Mikaļa, rječ. 76ª. Do miseca ‚intra mensem'. 76(11)ᵇ. Da će ga još do jedne ure obisiti. M. Radnić 9ᵇ. Prodri laz do hipa. I. Zanotti, en. 32. Boļe danas jaje neg do godišta kokoš. (D). Poslov. danič. 7. Blago onim, kim do ļeta i milosti tej donese. J. Kavańin 367ᵇ. Ter mu prorokova da do godine dana opet isti kraļ ima na ńega udariti. And. Kačić, kor. 244. Ako misnik ne može zadovoļiti starim misama do miseca dana. Ant. Kadčić 72. Ko to kune mojega ovčara? do jeseni u mom dvoru bila! a do druge i čedo rodila! Nar. pjes. vuk. 1, 381. Rodila mu bjelica šenica, a ja, majko, do godine sina! 1, 382. I mi onda svadbu ustovasmo i ti kaza do prve godine, dok ti rodi vino i všenica. 2, 531. Na prstenu svadbu ugovara: ‚Ova svadba do mjeseca dana, dok ja dodem bijelu Novinu i pokupim kićene svatove'. 3, 229. Ne moremo vami toga učiniti, zač nam je do ure jadra otvoriti. Nar. pjes. istr. 2, 157. Ove godine na vratilo a do godine na grabilo. Nar. posl. vuk. 230. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima s* do *stoji ime koje znači broj te se ne mijeńa po padežima:* Do pet dan se hotihu pridati. M. Marulić 6. Do tri dni ćeš sa mnom gori s krunom pojti. P. Hektorović (?) 94. Do pedeset lit vsi ovi pod zemļu pojdu. Aleks jag. star. 3, 317. S kojijem do pet dana nađe se u Gacti. B. Kašić, iń. 23. Nu misleći da opeta neće od onijeh svijeh junaka živ bit jedan do sto ļeta grozno u srcu svom proplaka. I. Gundulić 335. Do tri dni hoćeš me naslidovati. F Glavinić, cvit. 265ª. Od danas do četrdeset dana Niniven privratiće se. M. Radnić 173ᵇ. Po odgovor do sto lita neka pride. J. Kavańin 437ᵇ. Do koliko pak vrimena posli Antikrsta ima sud biti, ne zna se: jedni su rekli, do sedam godina, jedni do tri godine, a jedni do četrdeset dana. J. Filipović 1, 140ª. Patrijarhu tako je izpribijao, da je do tri dni umro. A. Kanižlić, kam. 160. Pļuvaka može se izmetnuti po četvrtine od ure t. j. do tri virovańa. Ant. Kadčić 168. Prsten daje, svadbu ugovara: ‚Ova svadba do petnaest dana, dok ja odem dvoru bijelome i sakupim gospodu svatove'. Nar. pjes. vuk. 2, 520. I eto ga do petnaest dana, moj Todore, bijelu Budimu. 2, 595. Do sto godina ni kostiju ni mesa (od nas neće biti). Nar. posl. vuk. 68. Zgoda dug i do sto godina naplaćuje. 88.

— *tako se ne miješaju ni adjektivi i zamjenice sredńega roda (kao* malo, ńekoliko, koliko *itd.) kojima se kaže mnoštvo. vrlo često dolazi* do malo (dòmalo) *i shvata se uopće kao adverab za vrijcme.* Do malo dan učini so ređovnik. Korizm. 25b. Jer i mi do malo jošte dau imamo poći svi u vječni stan. N. Naješković 1, 329. Do malo dana dovedoše ka ńoj koludrice. F. Vrančić, živ 97. Do malo vremena od tvoga će se tijela leći crvi. M. Divković, nauk. 41a. I do malo prem vremena u Carigrad dođe bijeli. I. Gundulić 358. Učini se glavar ràzbôjnîkâ, do malo vrimena pade u ruke pravde. J. Banovac, razg. 14. Cvitje koje danas cvate a do malo vrimena usane i osuši se. F. Lastrić, od' 267. Do malo dakle dana nestade vode u gradu. E. Pavić, ogl. 374. Da ti navišćuje smrt do malo dana. M. Zoričić, osm. 59. Do malo dana od kako ju je zaručio uzeli su mu život. A. Tomiković, gov. 69. Jer ću ja do malo dana umrijeti. Nar. prip. vuk.2 228. Jošte do malo i svijet mene neće vidjeti. N. Ranina 138b. joann. 14, 19. Strah me je, do malo on da se ne kaje. Š. Menčetić 175. I za tim do malo brzo se spravišc. P. Hektorović 47. A do malo po tom ne zna ča je rekal. 65. Da i on nevjesti nada se do malo. N. Naješković 2, 71. Bogme te ću do malo još vidjet plakat. M. Držić 290. Do malo ondi se povrate. M. Orbin 45. Tko brzo odluči, do malo se kaje. (D). Poslov. danič. 127. Kad do malo svak oplače, što u pamet ludo zače. J. Kavańin 160b. Da ćeš se u prah do malo obratiti. F. Lastrić, svet. 17b. I on ti se do malo s grešnom dušom razdjelio. Nar. pjes. mikl. beitr. 37. Do malo ga kńiga dopanula. Nar. pjes. herc. vuk 60. Kad do malo evo ga. Nar. prip. vrč. 6. Ne do vele godišta bi usilovan sveti ćaćko tamo poslati Plačida. I. Đordić, ben. 42. I ne do vele uputi se k ńima. 52. A za tijem ne do vele osta gospodar od Rima. 120. Do ne vele poslije ugledaše . . . 24. I povidaše mi do ńikoliko vrimena po tom. P. Hektorović 54. Da se ja od ńega do ńikoko vrimena razlučim. P. Zoranić 6. Da bi ti istinito znao, da će se do ńikoliko godina sve ove kuće soriti. J. Banovac, razg. 90. Ali do ńikoliko dana pođe i opet u Jerusolim. E. Pavić, ogl. 589. Po tom do ńekoliko dana pokupi mladi sin sve svoje i otide. Vuk, luk. 15, 13. Da će on do toliko i toliko dana sa dve iljade momaka doći u pomoć. miloš. 47. *može se* malo *shvatiti kao supstantiv, te se kaže* do mala. Ona se ukinu i razbi do mala. Š. Menčetić 292. A mene jur veće do mala od danas način vam bit' neće imati polak vas. N. Naješković 1, 120. Mi mnoge tvrde gradove prijasmo, i vsu Asiju do mala primemo. Aleks. jag. star. 3, 248. Dali mi bi ovim nadom poginuti tač do mala? A. Čubranović 158. *(Dijete)* s pomńome hranćeno do mala uzraste. M. Bunić 7. U mjesti će ovemu bit tebi do mala, kako najvećemu lupežu, vješala. I. Gundulić 150. Tijem se oholit veće ustavi, silni čovječe i zlosrdi, znajuć da češ ti do mala u kô dospjet, ki si od kala. I. Đordić, salt. 27. Ova slava do mala bi se bila okrenula u nesriću. E. Pavić, ogl. 342. *u ovom primjeru uz* do mala *ima i gen. partitivni:* U ništa svrnuti do mala godišta ja bih so tač imal. N. Dimitrović 83. — *bb) adverab* (brzo, skoro, dugo, kratko). Biti će, neka znaš, do brzo zalogaj od ńega draži dvaš. N. Naješković 1, 331. Ali huda nad sve ine do brzo mu sreća uzroči, da mu u jedno zrak pogine i od dva sina i od dvije oči. I. Gundulić 378. Do brzo češ tegnut rukom, kako ljubim slavu tvoju. Ġ. Palmotić 1, 296. Koje i ja do brzo ufam uživati. V. Andrijašević, dev. 53. Do brzo češ na gospodstvo predńe uziti. P. Kanavelić, iv. 318. Al do brzo smrt ga smlati. J. Kavańin 470b. Do brzo se učini dostojna svoga imena. I. Đordić, ben. 49. Do skoro češ kazat' dilom, čije gospostvo veće je palo. I. Gundulić 530. Do skoro pokajaše se. I. Đordić, ben 28. Ne do dugo imaš pasti. G. Palmotić 3, 23b. Kô izvrši odluku, umrije ne do dugo. I. Đordić, ben. 166. Zambeli do kratko grad prosvjetliva. J. Kavańin 149a. — dugo *i* skoro *mogu biti shvaćeni kao supstantivi i staje u genetivu.* Da se neće do duga povratit. A. Kalić 534. I da steče toj do skora što odluči u pameti, Osmanovoj glavi prijeti. I. Gundulić 342. Do skora svuče odiću od milosrđa. F. Lastrić, ned. 207. Do skora poznade, kolika je briga biti bogatu. E. Pavić, ogl. 28. Željeh steći, da se zbude toj do skora. P. Sorkočević 591b. — *cc) supstantiv koji stoji adverbijalno u acc.* U kojoj do mal hip rukami zahitri na glavi venčac lip. Š. Menčetić 4. Da dokli teče svijet, vaj, do sva vrjemena nije čut ni vidjet od zlata sjemena. M. Vetranić 1, 167. Prijatelja uhvati, od koga pak se neć' do mal čas kajati. N. Dimitrović 19. Er vam ću sad rijeti, što ćete odi pak do mao čas vidjeti. N. Naješković 1, 201. Ja ću poć, opravit sve ću toj i do čas opet doć. F. Lukarević 27. Vojin: Danu mi kaž' sada: hoće li brzo doć vrhu nas mrkla noć? Ljubmir: Do uru, malo več. 198. Svijem unutra gradjanime srce obade straha jaka, ko'u do dugo jedva vrime utažiti budu paka. G. Palmotić 3, 208a Da imaš umrijeti od sada do jednu uru, bi li usuđivao se? M. Radnić 481a. Sad na tebi zelena dolama, do dan do dva zelena travica. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Brže bolje do nedelju dana. Bos. prijat. 2, 155. Ja joj se nadam do koji čas. S. Ljubiša, prip. 30. — *b) s do stoji adverab što kaže vrijeme kad je svršetak trajańu (u ovakijem primjerima do stoji po analogiji prema predašńemu, a može i izostati).* Pak do njegdi jur za time besjedu istu glasit uze. I. Gundulić 239. Malo do posli dođe k ńima jedan mladić. J. Banovac, pred. 55. Otide i do posli tri dni vraća se. J. Filipović 1, 521a. Bolje je jaje sada negli kokoš do paka. (Z). Poslov. danič. 8. Kad je do naj posle bilo. D. Obradović, basn. 155. Dali jošte i isti do napokon apoštoli posumńiše. Grgur iz Varcša 106. Pogledaj, vojno, pogledaj, jeli ti slika prilika; ako ti nije prilika, usedni konja, pa beži, da mi ne rečeš do posle: ‚Prevara što me prevari jošte u dvoru taštinom!' Nar. pjes. vuk. 1, 5. Na bratinsku sve ńemu pokaza, što će nama do poslijed biti, kakve ćemo dane dočekati. 5, 506. — *s ovakvijem se značećem govori i* dovečer, doveče *(koje vidi) gdje* večer *i* veče *stoji nepromijeńeno (jamačno u acc.).*

3. *od mjesta i vremena može biti preneseno na veličinu i silu kakve radńe.*

a. *kod radńe naznačuje se i ograničuje veličina i sila prijedlogom do s genitivom imena koje znači kakva postaje ona radńa kad je u naj većoj veličini i sili, ili u koje se stańe onda onom radńom dolazi. mješte onoga imena može biti i konkretno ime čega što onom radńom postaje (n. p. ‚krv' za prolijevańe krvi, ‚suze' za prolijevańe suza, za plač itd.), ili što se upotrebljava kod radńe ili stańa te biva kao znak (n. p. ‚torba' za prošńu, siromaštvo, ‚kudjelja' kao ono čim se ‚odrasla' žensko čeljade bavi itd.). a) glagol u rečenici znači micańe ili protezańe u mjestu; ali je to shvaćeno u preneseńom smislu, ne o mjestu.* Da me će *(tuga)* do mala do smrti dovesti. N. Naješković 1, 181. A to tvoga da umrlenstva hti uzdignut do blaženstva. J. Ka-

vanjin 507a. Doćerao do Milićeva krsta. (U kakvome poslu kad se slabo ide u napredak). Doćerao do pásâ (da ga mrtva pojedu, kao strvinu, t. j. osiromašio ili oboljeo). Doćerao do torbe (do prošnje). Nar. posl. vuk. 68. Ja ovaj put gonih do same smrti, vežući i predajući u tamnicu i ljude i žene. Vuk. djel. ap. 22, 4. Ako dilo ne dosiže do smrtnoga griha. Ant. Kačić 80. Ako su dičica doprli do razborišta. 176. Dok nejaki Jovo ne doraste do vranoga konja i do sedla i do kopja i do britke sablje. Nar. pjes. vuk. 1, 575. Kad joj bilo sedamnaest ljeta, do udaje porasla djevojka. 3, 130. Kad bi kada do vode dorasla, srebrnu bi vidru kupovala. rječ. 60a. Ti su ljudi došli do glasa. M. Pavlinović, rad. 11. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima nema onakovijeh glagola, ali se kod glagola* biti *ima u misli* dorasti. Rani majka Materino zlato dok je zlato do kuđelje bilo, a kad zlato do kuđelje bilo, skovaše joj srebrnu kuđelju. Nar. pjes. vuk. 1, 471. Kada zlato do povoja bude, majka će mu povoj načiniti, načiniti povoj i pelene sve od svile i suvoga zlata. 1, 500. — *b) u rečenici stoji koja mu drago druga radńa čijoj se veličini i sili naznačuje kraj prijedlogom* do *s genitivom.* Posiće ili okrvavi, a ne do smrti. Zakon. duš. okáz. šaf. 47. Žalosna je duša moja do smrti. N. Ranina 90b. mat. 26, 38. Do suz me uzvilja ne grlo od sniga. Š. Menčetić 20. Kad li te s prozora ne viju dan koji, srce do umora bolno mi uzstoji. H. Lucić 219. Tuj moje radosti sve mi se svrnuše u gorke žalosti i bolcs do duše. N. Naljeković 1, 316. Jer se jest on za nas podnižio deri do smrti. A. Gučetić, roz. joz. 9. Bila jest do smrti nemoćna. F. Vrančić, živ. 55. Blagovahomo kruha do sitosti. I. Bandulavić 77b. exod. (2mojs.) 16, 3. Nike pogane ki se z Vidom rugahu pomlati do smrti. F. Glavinić, cvit. 189a. Žao mi je, gospodine, do duše. I. Držić 81. Koji su se izopačili do osuđenja. 112. Žao mi je do srca. 345. Govorit uzo s nimi boleći se na nesreću ka 'e Dubrovnik porazila i kažući ljutu smeću do uzdaha i do cvila. J. Palmotić 295. *(Bog)* ne pristane bogatcć nas većma do daña samoga sebe za plaću našega spoznaña. M. Radnić 283a. Tilo gospodsko oštrim bičima do krvi frnstati. F. Lastrić, test. ad. 105a. Uboštvo te je do goloće i bosoće pritislo. A. Kanižlić, utoč. 37. On krunu svoju i do krvi brani. kam. 2. Ja do krvavoga znoja molitvu činim. M. Zoričić, osm 104. Izvreti ću do čistoga pjenu tvoju. J. Matović 403. Moći će dilovati sudbeno protiva istima do njova iskorenutja. A. d. Costa 2, 181. Kuvaj sa stučenim šećerom do gustote. Orfelin, podr. 168. U loncu kuvati se do mekana. 238. Belance razbij do pene. 289. Videći moje srce toliko plašivo i slabodušno, da se boji do trepeta svake protivne riječi. I. M. Matteï 292. ‚Jeli, sole, do boli udarac?' ‚Nisi, Ivo, do boli udria'. Nar. pjes. istr. 2, 125. Trpim zlo do samijeh okova kao zločinac. Vuk, pavl. 2tim. 2, 9. Pa se krve do žalosne majke. Osvetn. 2, 66. *ovako Daničić tumači i riječi* do zla boga, *vidi* bog *pod* 21. — *u ovom primjeru mješte imena u gen. stoji glagol u inf. to je neobično u ovom značenju (isporedi* 1. bez *pod g, b)*: Svih ubozih dari do svuć sama sebe pomagaše. P. Kanavelić, iv. 23. — *c) u rečenici stoji genetiv s* do *uz glagole* doći *ili* biti (budem) *koji su tad impersonalni, te pokazuje naj krajńe stańe što postaje ili što je postalo. ime onoga čije je onakovo stańe stoji u dativu.* Fala bogu, rdavoga drusta! . . . ja da bude negđe na megdanu da mi nešto do nevolje dođe, kako bi mi pomoć učinili? Nar. pjes. vuk. 3, 178. Došlo do gusta (do nevolje). Nar. posl. vuk. 69. Naručnije mu je bježati, ako dođe do muke. S. Ljubiša, prip. 101. Mnokrat bude još do plača. M. Vetranić 1, 15. Sve na vašu volju, druge moje mile, budi za nevolju, li kad je do sile. H. Lucić 253. Bit' ti će put prvi ne samo do znoja, nu bog me do krvi. N. Naljeković 1, 189. Do čuda bi, pobratime, bilo. Pjev. crn. 82a. Ako l' bide popu do bijesa. 172a. Ludi se peńe da visoko sjede; a kad bude do besjede, kaje se što onde sjede. Nar. posl. vuk. 171. Mački je do igre, a mišu do plača. 176. Kad ti do naj veće muke bude. Nar. prip. vuk. 117. Kad mu bi do nevolje. Vuk, mar. 2, 25. Kad bi bilo do posla krvava. Osvetn. 6, 65. *vidi drugijeh primjera kod* biti (budem) *pod* I, B. 1, b, *b) γ) bb) bbb)* (I, 353b). — *d) ovakovi genitivi s do često stoje adverbijalno, da pokažu vrijeme, prigodu. ovo značeńe postaje od predńašńe konstrukcije (kod c)) tijem što se misli:* kad dođe, kad bude, kad je *itd. (n. p.* do nevolje, do potrebe). Tužne mrježe moje do potrjebe zaman meću. M. Vetranić 1, 17. Dvije krune su u ke uzdati ti se možeš do nevolje. I. Gundulić 451. Dobro ih je znat do potrebe. 1. Držić 206. Tu s pet kruha i dvije ribe čes djeteta iznije mala, što mu bješe do potribe ljubežliva majka dala. G. Palmotić 3, 131b. Indi neće na sva usta vapit svagdi, već do gusta. V. Došen 234a. Krv će svoju do potrebe za svoje starije proliti. D. Obradović, živ. 67. Hoću kupit' groše i harače te bi do šta do potrebe bilo. Nar. pjes. vuk. 4, 471. Jer se mnoga lijepa puška nosi samo dike radi, a ružna se nosi baš do nevolje. Vuk, poslov. 194. — *e) može genetiv s do biti predikat i kod personalnoga glagola* biti, *te znači onda nešto krajńe što subjekat prouzrokuje, čini, pravi. ovakva se konstrukcija može protezati i na ńeke slučaje u kojima ono ne biva krajńe.* Poslužujući njoj ona koja joj bihu do potribe Živ. kat. star. 1, 222. Ne haje za spasenje i prud duše i ohaja one stvari koje nemu bile bi do pomoći. Š. Budinić, ispr. 71 Mogli bi ga tu ukrasti, pak nam biti do napasti. M. Divković, plač. 33. Bit mu će toj do skončanja. M. Gazarović 106. Svakomu drag, svakomu mil, svakomu ugođan, a nikomur do zmutńe ne biše. F. Glavinić, cvit. 15a. On ti more do nauka biti. P. Vitezović, odil. 73. Pisat ću bečkoj cesarici, da je meni Ive do potribe. Nar. pjes. istr. 1, 39. — *slično je i ovo:* Ime Isusovo jest alat do pridobitja. F. Lastrić, test. 13b.

b. *kraj veličini ili sili radńe nije naznačen naj krajńom radńom ili stańem kao kod* a, *nego nečim što izvan radńe stoji, kao što je n. p. volja (onoga što radi ili drugoga koga), moć, mjera. a) volja.* do volje *stoji adverbijalno i znači isto što* dosta, *ali često nešto veće, vidi* volja *i* dovolje. *u naše vrijeme dolazi sa zadńijem, jačijem značeńem i* do mile volje. Do volje se nami ruga. P. Hektorović (?) 131. Lica tvojega nemoj nam braniti, neg li nas ti njega do volje nasiti. N. Dimitrović 25. Puno ti je sad polje travice i cvijetja, božańa do volje jak u sred proljetja. 103. Er ovo što vladaš, tebi je do volje. N. Naljeković 1, 220. U kratko, gospodje, rekla si do volje. 1, 232. Jes brašna do volje. M. Držić 83. U vsakomu mudrci dovolje ludosti. Aleks. nov. 28. Bi pokolja do mile volje i do zloga prićańa. Pravdonoša. 1851. 21. Učile nas i zabavljale do mile volje. M. Pavlinović, rad. 171. *u orom je primjeru shvaćeno kao jedna riječ, te ima pred sobom prijedlog* za. A uzroka, kad uzište, nać će vazda za do volje. I. Gundulić 510. — *b) moć.* Al' ja radim, da do moći tebe osladim.

J. Kavanin 494b. — *c) mjera.* Govore lisicu da je znana do mjere. N. Dimitrović 17. Ter kako luk jedan otegnut do mjere grem sagnut po vas dan. 61.

c. *pokazuje se veličina radńe kad se kaže da kod ńe ne izostaje kraj ili naj maňi dio (onoga što je subjekat ili objekat). ovaj kraj ili naj maňi dio stoji tad u genetivu s* do *kao ono do čega se pruža radńa.* Tu cenu dosplatih do soldina. Mon. croat. 189. (1505). Ki tanko razmjeri do lakta vas svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Oštipļu do jagode što na divjoj raste lozi. 1, 15. Da rimske sve slave do traga popešu. 1, 42. Sve je smeteno do zvijeri, do ptice. 1, 95. Sve rataje do jednoga poklaše. 1, 147. Mravļe zgrizoše do zrna proso, do krpe šupaj mijeh. 2, 84. Tvoj se vir vjekušti do kapļe prisušil. 2, 116. Da umiš čtiti i do slova čteći da razumiš. H. Lucić 288 Evo t' se pravedno do dlake sve kaže. N. Nalešković 1, 216. Jučer je dva lonca velika razbila; sve ti sam do konca na razlog stavila. 1, 244. Da braći od prve kom bude svanuti ne skažem do mrve. 1, 252. Neka mi vukove sva stada do kusa pokoļu. M. Držić 425. Svi redom do jednoga moga sinka poļubite. 455. Gledajući sve deri do konca. P. Zoranić 9. Svak mu se veseli tko je živ porođjen, mali puk s vlasteli do dice i do žen. Đ. Baraković, vil. 8. Mogorkińa slavna robi do otraška leške puke, i kraļević, ki pridobi cara, od ženske padi ruke. I. Gundulić 480. Dokle ne platiš dari do najzadńe mire. F. Glavinić, cvit. 357b. Neka s tvojijem vladanjem budem se od svakoga uvrijedenja božijega do najmańega čuvati. V. Andrijašević, put. 149. Sva čutjenja silovo je da podložna budu ńemu do najdubļe misli. B. Betera, čut. 83. Sve do lista popasoše. A. Vitaļić, ist 260a. Čim dug plati vas do žice. J. Kavanin 12b. Pokli je grijehom se oprtio, sva izvrnu do korena. 65b Nestorijo tvrdo i do riči je simbol ispovidao. A. Kanižlić, kam. 704 Svijeh će vas danaske do jednoga pogubiti. Nar. pjes. mikl. beitr 23. Nije koji bi činio dobro, nije do jednoga. J. Matović 475. More pokarati i pedipsati do jednoga crkovńaka. A. d. Costa 1, 50. Dok ne platiš do novca sav dug. J. Rajić, boj. 14. Zaniješe moju pamet do mrve. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Bićemo se, more, do jednoga. 4, 150. Pij do kapļe tvoju kupicu. Nar. pjes. istr. 3, 11. Sve opucka do mrve. Nar. prip. vuk. 36. Istraživati što do najpošļeńe sitnice. Vuk, poslov. 174. Prođi se, da mi ne prevre, da ne izginem do kraja. S. Ļubiša, prip. 175. — *u ovom primjeru* do *je shvaćeno kao konjunkcija (vidi kod* III*) te uza ń ime stoji u nom.:* Sfi su u templu gor do jedan. M. Gazarović 59. — *amo spadaju i ovaki primjeri u kojima nema drugoga objekta nego genetiv* s do, *po tome što uz ovo što je najkrajńe kod objekta lako je domisliti se ostalome objektu.* Vi li jeste gol, ki do ptic perjem obukujete? Michelangelo. 37. *(Bog)* naplaćuje do djela koja po zakonu od naravi jesmo duožni činiti. M. Radnić 282b.

d. do *može stajati uz ime koje znači mnoštvo (osobito ako je broj), kad ovo stoji uz glagol kao objekat ili poput adverba, te naznačuje naj veće što biva ili što može biti kod one radńe (isporedi i kod* 5*). (Ogań)* požga ih do vele tisuć. Korizm. 56b. Koli krat sagrišeši menje brat moj i odpuštu ńemu? do sedam krat? N. Rańina 62b. mat. 18, 21. Do sedam krat poliv me. P. Zoranić 66b. Do toliko se mora pedepsati. B. Kašić, nasl. 123. Biškup zapovida puku do tri dni postiti. F. Glavinić, cvit. 134b. *(Ana)* osamdeset do četiri jur dospjela bješe lita. G. Palmotić 106b. I kad ko da nevoļnima, da za jedan do sto prima. J. Kavanin 11b. Potopiše ih stranputnici ti do triest i dva redovnika. 307b. Do triš ustegnuta na visinu do trikrat se čudnovito obori. I. Đordić, ben. 198. Ko ima misao krasti jednu po jednu do tisuća. Ant. Kadčić 57. Razmeću ženidbu do četiri puna kolina. M. Dobretić 558. *u ovom primjeru broj stoji u acc. (isporedi kod* 2, a, *b) pri kraju).* Da se bog smilnje grišuikom pokornim do ļudu naroda. I. Ančić, ogl. 171.

4. *može biti preneseno na svakakvo prostirańe (i u duhovnom smislu) te mu naznačuje kraj.*

a. *uopće.* Svi krstjani tad skočiše *(od)* velikoga do maloga P. Bogašinović 20. Dica i mladež sva do 21. godinu *(acc., jer je shvaćeno adverbijalno).* F. Lastrić, ned. 137. Od dlake do grede. (Od najmańega do najvećega). Nar. posl. vuk. 232. Kazaču ti sve od riječi do riječi. Vuk, rječ. 123a.

b. *razlika između dvije stvari shvata se kao dalečina što se od jedne prostire do druge.* Slijepac ne vije nikadar da od bijela razluči do crna nijednu stvar. M. Vetranić 2, 5. Velika jest i ima bit razluka od žene udane do jedne djevice. B. Gradić, djev. 41. Čine razluku od ckvrni putevne do pametne. 63. Vlas tva prosti, nije razluka druga od tebe do inijeh ļudi, neg' zapovijed ka vrh puka uzmnožnijem te čini svudi. I. Gundulić 496. Nije veće nijedno razlikosti od mene do ńih. A. Vitaļić, ist. 293. Kao od neba do zemļe (što daleko ili različno). Nar. posl. vuk. 132. Od rečena do stvorena ka' od lista do korena. 235.

c. *kako se jedan podnosi prema drugome i izmjenice, shvata se kao ńešto što se među ńima (od jednoga do drugoga) prostire.* Toj kako smo rekli od Poļičanina do Poļičanina; a ča bi Poļičanin oteo za izvańskoga, more se veće platiti. St. poļ. ark. 5, 291. Od brata do brata svu ļubav i milos od srebra i zlata rastavļa usilos. M. Vetranić 1, 115. U vremena njegda stara boj veliki oni posta od Pompea do Čezara, svemu svijetu štetau dosta. I. Gundulić 371. Svak besjedi da od Poļaka do Turčina mir žuđeni veće slijedi. 456. Pokaraj ga skrovito od tebe do ńega samo. I. Ančić, vrat. 90. — *amo može spadati i ovo: (Isus je)* posrjednik i parac od otca ter do nas. M. Vetranić 1, 314.

5. *od protezańa u mjestu (vidi* 1, b*) preneseno je na veličinu uopće, mnoštvo, osobito kad je izrečeno brojem. najveće je mnoštvo shvaćeno kao kraj do kojega se mnoštvo proteže. do znači da je od prilike onoliko ali ne veće, a često uz to ističe da je mnoštvo i tako veliko. (amo mogu spadati i primjeri kod* 3, d). Do trideset tisuć ih je. Aleks. jag. star. 3, 272. Kim neumrla svej zelena do tri vijenca čela kite. J. Kavanin 298b. Oj Cetiňo, vodo ponosita, ti se sinoč krivo kunijaše, da na tebe nide broda nema, a ja jutros i podocne dođoh, i na tebe do tri broda nađoh. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Za punijeh do devet godina ja nemađoh od srca poroda. 2, 55. Na Balačku jesu do tri glave. 2, 152 Na ńojzi je do devet ćemera, ispod grla do devet derdana. 2, 198. Udari me dlanom po obrazu, nagrdi mi prebijelo lice a pomjeri do tri zdrava zuba. 2, 352. Ku *(košulu)* j' krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Turčin se obveže opremiti do sto tisuća vojske. S. Ļubiša, prip. 114. Da ne vodiš množinu, do tri druga najviše. 152. — *vrlo često, osobito u pjesmi, ovakovo do stoji bez ikakve potrebe, samo gdjegdje ističe da je velik broj.* Nemoj to mi vaditi sabļice iz srdašca, mili brajene, dokle ti ne naručam do dvi i do tri beside. Nar.

pjes. star. pis. 6, 18. Vazmi poni devesiña bilja, gospo, i kalopera, rute i maka do dva pera. A. Čubranović 148. Ter kuščića do dva mesa sebi riza, ńoj udili. A. Vitaļić, ost. 60. Dajte nama do dvije. Ne damo vam ni jedne, a kamo li do dvije. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Do tri ću ti bilja kazat'. 1, 182. Bogom braćo, do dva pobratima! 1, 247. Pile su mi vince do tri jetrvice. 1, 429. Čujete l' me, do dve mile ćerke! 2, 52. Da ti kažem do dve do tri reći. 2, 73. Grad gradila tri brata rođena, do tri brata, tri Mrļavčevića. 2, 115. A sa bogom cigle do tri sluge. 2, 449. Nosi, brate, do tri sitne knige. 2, 569. A ti zovi, sine, u đeverstvo do dva brata, dva Jakšina sina. 2, 580. Sa mojijeh do šest mile braće. 3, 164. Đe se staju do puta četiri. 4, 401. *u ovom je primjeru shvaćeno do s brojem kao nešto cijelo; s toga stoji atribut nepromijenjen u srednjem rodu:* Su ńegovo do tri porodice. Nar. pjes. vuk. 4, 403. — *u ovijem primjerima do stoji gotovo adverbijalno (vidi kod* II), *te je zato broj u acc.:* Imah sinke do četiri. A. Čubranović 142. Ja gi imam do trojicu. Nar. pjes. vuk. 1, 340. *tako je i ovdje gdje ime* jabuka *(ima se u misli* jedna) *ostaje u nom.:* Na kitici do jabuka, na vrhuncu do četiri. Jačke. 311. — *može biti, da amo spada i ovaj primjer u kojem* do prve *znači: prvi put:* Kad podu do prve u medzan. N. Naļešković 1, 250.

6. praeter, *kao* osim, *izuzimļe nešto iz mnoštva. i ovdje je preneseno od protezaña u mjestu, te se shvata kao da se mnoštvo proteže do onoga, ali ga ne zahvata. ovo znaćenje dolazi od* XVI *vijeka.* Ja inu gospodu do smrti do moje da služit' ne podu do tebe, gospoje. N. Naļešković 1, 179. Dobra nećeš nać do boga. J. Kavańin 536a. Nije nijedna stvar do ove, o kojoj nam je toliko trijeba češće i pomńivije govoriti. B. Zuzeri 3a. Niko jim *(anđelom)* do boga odolit ne bi mogao. J. Filipović 1, 65b. Do ļubavi ne ište ino srce moje. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 363. A tko zna do boga? (Z). Poslov. danič. 1. Nije draže stvari čeļađetu do života telesnoga. S. Rosa 99b. Ako nejma vrhu sebe starišine do pape. Ant. Kadčić 309. Ovo ne vidi nitko od svatova koji na piru bijahu do samih sluga. M. A. Reļković, sabr. 26. Ali ko nas može bolje u ovemu poslu uvježbati, o komu besjedimo, do svetoga oca pape? I. M. Mattei 36. Koje plemenitije ime do ovoga možemo zažaljeti? 172. Nije rata do ovega rata. A. Kalić 429. Zaklo*(h)* je nebom i zemļom, ļubi li još kog' do mene. Nar. pjes. vuk. 1, 390—391. Ja nemam što do kamena kazat. 2, 13. Ne boji se nikoga do boga. 2, 107. Majka nema do tebe jednoga. 2, 557. Nemam ti što do grdila kazat'. 3, 321. Ne damo ti ništa do kamena. 4, 33. Na Krnovo da bit' ništa neće a do zlića i krvoprolića. 4, 422. Ko vidaše, vješt se ne čińaše do jadnoga Lopušino Vuka. 4, 429. Na domu nejmadem nikoga do starice ostarale majke. Pjev. crn. 7a. Voda svašto opere do pogana jezika. Voda svašto opere do crna obraza. Nar. posl. vuk. 37. Od rđe do rđe (nema ništa drugo). 235. Svega je mańe do volje božije. 279. Sve je lijepo šareno do čooka. 280. Sve se mijeńa do volje božije. 281. Da se drugom nikakvom devojkom neće oženiti do kćeri govedara iz toga i iz toga sela. Nar. prip. vuk. 219. Nemam više do dvije pare. To ne zna niko do boga. Vuk, rječ. 123a. — *ovakovo* do *dolazi i s drugijem riječima:* Božja od vas ne ostalo traga, do van zmije i kamena stanca. Nar. pjes. 2, 128. Dosim struke i oružja sjajna. Ogled. sr. 74. Ti od roda svog nikoga nemaš do li svoje ostarile majke. Nar. pjes. kras. 1, 111. *vidi* dosim, li, van.

7. *djelo se u prenesenom smislu proteže do onoga što mu jest ili mu može biti uzrok.*

a. *genetiv s* do *naznačuje ono što jest uzrok. obično, osobito ako je čeļade, shvata se u zlu smislu i znači da je ono nećemu krivo. u svijem primjerima glagol je ili* naći (obresti), *ili* biti *(kao kopula, a gen. s* do *kao predikat).* Ako se obrēte do ńega takova vina. Mon. serb. 81. (1302—1321). Što li bi našla pravda do koga, da ga je voļan gospodin hercega karati. 459. (1453). Do mene kriviņa najti se no more. Oliva. 39. Da imā ne potvoru ništo što imā smā zapisaā, i dokle ne bude do ńih, do mene da ne bude. Mon. serb. 231. (1389—1398). Nije do nas, mi se ne štedimo. A. Kalić 18. ‚Što si, ļubi, uzućela? ali ti je što do mene, al' do moga vrana koña, al' do moje britke sabļe, al' do moje mile braće, al' do moje drage sele, al' do moje stare majke?' ‚Nije meni što do tebe, . . . neg' do tvoje stare majke'. Nar. pjes. vuk. 1, 307—308. Nije meni ni do toga, majko. 1, 466. Pa do koga uzbude krivica, odgovar'o bogu i narodu. P. Petrović, šćep. 138. Ne znam, al' je do plemena, do podnebja ali do dobroga odgoja; očevidno je, da Inglezi sve druge ļude nadilaze. M. Pavlinović, rad. 9.

b. *genetiv s* do *naznačuje ono što može biti uzrok. po tome* biti *ili* stajati do koga *znači da je onome u vlasti da nešto bude. od* XVIII *vijeka.* Da se ukloniņu, koliko je do mene, upasti u taku nesreću. I. M. Mattei 20. Samo da nastoji, koliko je do ńega. T. Ivanović 69. Do nas je samih, da budemo ļudni. M. Pavlinović, rad. 172. To stoji do tebe ‚hängt von dir ab' ‚in te situm est'. Vuk, rječ. 123a. Do ńega stoji da nam da ili ne da. miloš. 146. Koliko do vas stoji, imajte mir sa svijem ļudima. pavl. rim. 12, 18. Nikad se neće mladi u kući oženiti ili djevojka udomiti prije onoga te ga je red, a osobito sestra mlada prvo starije, inače starija se već ne bi nikad udala, zato što bi svijet rekao: ‚Jest nešto do obraza ili do čuruka'. V. Bogišić, zborn. 97.

8. *znače̋e pod 7 širi se dale, te genetiv s* do *znači nešto što koma (čeļađetu) uzrok je ili može biti uzrok štete, koristi ili čega mu drago, pa s toga postaje pretežnijim za ono čeļađe. po ovome rečenica:* meni je (stalo) do koga *ili* do čega *znači: briga me je, marim za koga, za što.* Nikomu nije do boga, nogo svakomu do sebe. I. Anćić, vrat. 134. Nijo nam bilo do spavaña. D Obradović, živ. 75. Međer ti ovde nije do stajaña. basn. 301. Što je nama do ńega? J. Kajić, pouč. 1, 77. Nijo meni do vaše večere, već je meni do moje nevoļe. Nar. pjes. vuk. 1, 381. Ostan' me se, Turčine prokleti! mene nije do streļaña tvoga, već evo me teška bolest naša. 2, 358. Jednim *(je)* do zuba a drugim do suza. Nar. posl. vuk. 112. Tebi je do jela a vidiš gdje gazda hoće da umre. Nar prip. vuk. 17. Što je tebi do nas? Vuk, mat. 8, 29. Što je tebi do toga? jov. 21, 22. Nije mi do pjevaña nego do plača. Prodi me se, nije mi sad do toga. Vuk, rječ. 123b. Srbļima nije stalo do složeni članaka. L. Mićovanov 34.

9. *genetivom imena* istina, duša, bog *itd. u prenesenom, duhovnom smislu pokazuje da je ono kao granica koja se kod nečega ne prekoračuje, čim se tvrdi da je ovo istinito ili dobro (u moralnom smislu).*

a. *potvrđuje se da je ništo istina: u) uopće, bez osobitoga isticaña, kao riječima* za cijelo, u istinu, jamačno. Svak zna do istine i stanovit je umrit. P. Zoranić 52. Da bi moj gospodin bio pri proroku, do istine bi ozdravio ńega od gube.

I. Bandulavić 51a. 4reg. 5, 3. Ali ko mi do istine može riti, plavi one da su zaisto Tezeove? I. Gundulić 50. Djeva mati šalje sina na tvú pomoć do istine. J. Kavanjin 270a. *b) riječima* do boga, do duše, do moje vjere *srećano, kao zaklетvom.* Bolu te vik ne znam, ne, do moje vire N. Naljeković 1, 270. Do boga i do moje duše! Vuk, rječ. 123b. — *c) kao riječima* djelom *(vidi* I. djelo *pod* 3, b, *c) aa))*, doista, zbilja, *ističući da onako jest a ne da se samo misli da je, ili da može biti, ili da se hoće da bude.* Odkri mi sve onako kako 'e bilo do istine. F. Lukarević 241. Kako se imaše do istine dogoditi. A. Gučetić, roz. mar. 199. Tada mi do istine počinomo živiti, kada budemo doći na smrt. P. Posilović, nasl. 41b. Koja je potvrdila da je sin nezin do istine ubijen. A. Tomiković, živ. 15. Dokle god nisu opazili da topovi i puške luteranske dozbilja udaraju. 100. — *i kad se kaže nešto što potvrđuje ono što se prije kazalo:* Margarita bijaše mu *(Jezusu)* svoje *(sree)* posvetila . . . do istine po ńe smrti nađe se jedno ńe pismo kojijem darivaše božanstvenomu vjereniku svomu sve što bi unaprijeda djelovala ali podnijela. 1 M. Mattei 172. — *d) dopuštajući, priznajući da je onako, i ako se prije kazalo ili se hoće da se kaže nešto suprotno. s tijem značenjem često stoji* do duše. Seraskir nam do duše potrča na pomoć, al' Rusi preprečiše, učiniše otmoć. J. Rajić, boj. 48. Do duše ‚wohl, allerdings' ‚equidem': do duše ja ne mogu reći da nije tako. Vuk, rječ. 123b. Do duše ja tijema glasovima nijesam vjerovao, ali mi je draže čuti iz tvojijeh ustiju da nijesu istiniti. S. Ljubiša, prip. 171 Dosadi mi se sirotovati u tudoj kući, a do duše, nije fajde kriti, lijepo su me držali ńegov otac i majka. Pravdonoša. 1852. 23, 4a.

b. *riječima* do duše, do obraza *kaže se da je nešto moralno dobro.* Ali mi nije do obraza bilo da vi tako u brzo dosadujem. Pismo crnogorskoga vladike Save Petrovića *u* ark. 3, 133. (1767). Ubiti svoje dijete nije mi do duše, a odreći datu riječ do obraza. Pravdonoša. 1852. 33, 4a.

10. *govor se shvata, kao da se u prenesenom smislu proteže do onoga o kom se govori. tako* zlo govoriti do koga *dolazi u nekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka* Sućedi počeše govoriti veliko zlo do ńe Mirakuli. 9. Zlo govoreći očito do iskrńega Korizm. 37a. *(Žene)* govore zlo do muža. 62b. Govoreći zlo do ńega . . . govoreći krivo zlo do iskrńega. 1 T. Mrnavić, ist. 106.

11. *stoji pred nekijem prijedlozima, dopunjući im značenje svojijem. drugo je kad stoji radi veće sile adverbijalno (vidi* II) *pred prijedlogo..i ne dopunjujući; istina da nije svagda lako jedno od drugoga razlučiti.*

a. *kad stoji s prijedlogom* blizu *spada amo; ali i kod toga ima slučaja u kojima* blizu *sa svojijem imenom vrijedi kao adverab, vidi kod* 2, a, *b). a) o mjestu.* I dođose do blizu kapije. Nar. pjes. vuk. 3, 135. Da me među sebi u ńedarca, u ńedarca do blizu srdašca. Nar pjes. vil 1868. 559. — *b) o vremenu.* Da Juraj dijak sve ono izpravi i izpuni do bliz prišastnoga dne svetoga Jurja. Mon. croat. 244. (1544). Da bih do blizu tijerče mislio. B. Gradić, duh. 56.

b. do dno, *vidi* 2. dno *pod* 3, a.

c. do kraj. Zamujet' nam će s gorom gora od planine do kraj mora N. Naljeković 1, 242. *(Lesandra)* oružje i desnica prostriješe se do kraj svita. I Gundulić 373. Čolo odija krunja mnoga, čoha a kip mu do kraj noga. J. Kavanjin 530a. Tako se radi baš do kraj sloga. I. Jablanci 66. U Konavlji do kraj Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 5, 300. *u jednom je primjeru* do *odijeljeno od* kraj *riječju* samo: Do samo kraj gore. M. Vetranić 2, 211.

d. do među *je u ovom primjeru shvaćeno kao jedan prijedlog i ima uza se genetiv kao i* između. Ras'jeće ga do među ramenah. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

e. *i* do pred *u oca dva primjera stoji pred genetivom. s čega treba da se shvati kao jedan prijedlog.* Tuj stoje do prid svrhe mjeseca. S. Rosa 127b. Do prid večere. Ant. Kadčić 168.

f. do sred. Ramena do sred mišce oplažena. M. Vetranić 1, 32.

g. do vrh. Od nog podanka do vrh glave. I. Ivanišević 141. Da križ nosi do vrh gore. J. Kavanjin 29b. Od pete nožne do vrh glave. F. Lastrić, test. 159b. Od lakatah te do vrh nokatah. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Do vrh kape od Morače gorńe. 4, 432. Biće sreće dovrh vrće. (Kaže se u šali kad se čemu nada). Nar. posl. vuk. 14.

12. *složno s glagolima znači, da se radńom onoga glagola dokučuje ono na što je namijeńena.*

11. *adv.* u que, etiam. *po tome što kao prijedlog znači svršetak i kraj micanju, adverbijalno,* kao dori, ča, *ističe daljinu (u svakom smislu) kod početka ili kraja micanja ili uopće ono što je kod čega najkrajńe.*

a. *stojeći pred prijedlozima ne mijeńa im ni dopuna značeńe (vidi* I, 11), *nego samo ističe daljinu i u prenesenom smislu. — dolazi od* XVII *vijeka* Povedoše ga do na vrh gore. I. Bandulavić 52a. luc. 4, 29. Naslidovaše ńega do unutra u dvor velikoga popa. 92a. marc 14, 54 *(Misnik)* padši prid ńim *(otarom)* do na lakte. 129a. Miloš ide, a Kulaša vodi do pred šator srpskog car-Stjepana. Nar. pjes. vuk. 2, 144. Ode Jovo do pod svoju kulu. 3, 106. Odatle se svati podigoše do u Pračn u kasabu malu. 3, 156. Pa ćes otić' do na Duži b'jele. 4, 473. Do na Vrbiš dočeraše Turke. Ogled. sr. 477. Netinci koji živjahu u Ofilu do prema vratima vodenijem. Đ. Daničić, nemij. 3, 26. Pa sad na me ulomili zube, ter prijete do u mrtvu glavu. Osvetn. 2, 20.

b. etiam, ipse. *stojeći pred imenom ističe da je ono najkrajńe što se daje pomisliti.* Bez milosti se i bez reda grabi, dere, valja i žeže; do iz povitka mala čeda raztrgnuta po tleh leže. I. Gundulić 559. Nekrepčija *(žena)* od trstica, s kijem do jedan vihar vije. J. Kavanjin 45a. — *s riječi* jedan *može biti tijesno svezano kao da sačinia jednu riječ.* Pod dojeduim dilom. I. J. P. Lučić, nar. 15. Neka u do jedan razred uvede se hrvatski. M. Pavlinović, razl. spis. 82.

III. *conj.* praeterquam, nisi, sed. *kod značeńa kazana pod* I, 6, *upotrebljavaće se može dalje širiti, te* do, *kao prava konjakcija, veže među sobom riječi i rečenice.*

1. *veže pojedine riječi s rečenicom.*

a. *kao* samo ne, *kod tvrđena pokazuje da se o jednome ono ne tvrdi.* Sa svijem se svijet dotamani do u Srijemu, u to mjesto župno. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Ja bih svašto, majko, raskinuo, do prokleto drndarsko tetivo. 2, 33. Sve biti može do bred ćock. (U Primorju). Nar. posl. vuk. 279. Sve će biti do u ćose brada. 281.

b. nisi. *kao* nego, *izuzimlje nešto kod poricańa.* Nikom' ne sudeno do menika Durdu. Nar. pjes. vuk. 1, 109. Ovcama noma čobana, do jedno dete Radoje. 1, 162. Da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. 2, 3. A nema mu do petnaest ljetah. 2, 27. Što ne nose po mlogo oruža, do po jednu o pojasu sablu. 2, 266. A za

Markom ne ima nikoga do nekol'ko Grka i Bugara. 2, 360. Nigđe ne bi na zemļu padnula do na koña ali na Turčina. 2, 606. Ni bih ti se mlada pokrstila ni za kakvo blago od svijeta do za tvoju na ramenu glavu. 2, 615. Al' to niko ne ču od svatova, do sam glavom od Erdeļa bane. 2, 688. Al' ne mogu medovine naći do u neke krčmarice Mare. 3, 39. Ni kod moje ni kod svoje majke, do u gori pod jelom zelenom. 3, 522. Ala mene ne rodila majka do kobila, koja doga moga. 4, 39. Nisu nikoga imali do samo jednu mater. Nar. prip. vuk. 175. Ne da nikome drugome do onome. 207. Niko ne zna sina do otac; niti oca ko zna do sin. Vuk, mat. 11, 27. Nemamo ovdje do samo pet hļebova i dvije ribe. 14, 17. Ka' da posla do misliť nemamo. P. Petrović, gor. vijen 19. Vještica ne udi do milome. S. Luhiša, prip 200. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima se ne poriče izrijekom, nego u misli:* Od Turaka malo tko ostade do sam care, vesela mu majka! 3, 50. Kud će vještica do u svoj rod? Nar. posl. vuk. 163.

c. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji kao* nego *s komparativom.* Što je veća sad do posli zima. J. S. Rejković 98.

2. *veže među sobom rečenice.*

a. sed. *značenje je kao kod* 1, b, *samo što uz do opet dolazi isti glagol, te tijem postaje nova rečenica u kojoj se za ništo osobito tvrdi ono što se u prvoj poriče* Ali Dojčin nikoga ne ima do imade ļubu vijernicu. 2, 461. Od hiļade jedan ne ostade, do ostala dva Jakšića mlada. 2, 584. Od nas, majko, niko ne ostade do ostade tvoj sine Ivane. 3, 225. A od ńe me ništa došlo nije do me došla jedna čaša s vinom. Pjev. crn. 68[a]. Iz grada ga niko ne začuo do začuo Čuprilićeviru. Nar. pjes. vil. 1867. 645. — *ovaka se konstrukcija i značenje može pak širiti i na one slučaje kad nije isti glagol u objema rečenicama.* Ne bojim se nikoga do boga ni na zemļi kakoga junaka, do što kažem Srijem zemļu ravnu i u ńemu selo Kupinovo, a u selu Zmaj-Despota Vuka, ńega s' bojim na zemļi junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 257. A od Turske nije ostanulo, do pobježe Boičić Alija. 3, 271. I mogah ih dočekati divno, dosta piva i dosta jestiva, al' ne šćeše od grada graďani, do mi težak zulum učiniše. 4, 38. Više mene ne dadoše Turci, do me natrag ogńem otiskoše. 4, 40. Niko ńima nije poginuo, do otale vojske sastaviše pa odoše niz Rudinę s malom. 4, 49. Zanočiše, a ne osvanuše, do u Čačku osvanuše Turci. 4, 357.

b. *kao* samo, *izuzimļe cijelom rečenicom ńešto pojedino od onoga o čem se što tvrdi u prvoj rečenici.* I u ńemu tridest i tri kule, ja sam svaku glavom nakitio, do nijesam kulu na čuprij. Nar. pjes. vuk. 2, 349. Pogibe malo i veliko, do uteče silan Ali-paša. Pjev. crn. 140[b].

c. *značńe kod a širi se toliko da može* do, *kao* ali, *stajati u rečenici u kojoj se uopće kaže ńešto suprotno onome što se prije kazalo. — svi su primjeri iz Crne Gore.* I ja sam ga ćeo izgubiti, do imadah od ńeg poginuti. Pjev. crn. 135[b]. Ti ne pitaš, ja ti ne kazujem, što sam, pobro, noćas dolazio. Do mu veli Mitar: . . . 160[b]. Ļagat odo, do mu ne pomaga, bi slagao, do ne da mu brada. 219[a]. Stijenu je selo izgorio, do se na kraj nešto malo brane. Ogled. sr. 202.

2. DO, dôla, *m.* vallis, *polje okoļeno gorama, isporedi* dolina. — *osnova je* dolь. *u nom. i acc. sing.* l *na kraju mijeńa se u* o *koje s predašnjim* o *sažimļe se u* ô. — *Ake. kakav je u gen. sing. takovi je u svijem padežima osim nom. i acc. sing., loc. sing.* dôlu, *gen. pl.* dólā; *mijeńa se također u svijem padežima množine, kad se umeće* ov: dôlovi, dôlôvâ, dôlovima, dôlove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dolъ, *rus.* долъ, *češ.* důl, *pol.* dół. — *Osnova može biti indoevr.* dhara, *isporedi got.* dalath, *nizbrdo, anglsaks.* dal, *engl.* dale, *stvńem.* tal, *novovńem.* thal, *grč.* θόλος, *obla, niska zgrada, snskrt.* dharuna, *temeļ, tle, dno, sud; po ovome zadńem indoevr. korijen bio bi* dhar, *držati (na sebi kao temeļ? u sebi kao sud?).* — *Stariji oblik* dol *dolazi u naše vrijeme kod čakavaca i kod ńekijeh štokavaca (u sjevernijem stranama); mlađi do potvrđen je od* XVIII *vijeka (vidi kod b)).* — *Kod ńekijeh pisaca dolazi u ženskom rodu, vidi* 3. do. — *Između rječnika nahodi se u Bjelostjenčevu* (dol ‚valles, vallis' 1, 1241[a]; ‚descensus, declivitas' 2, 79[b]), *u Jambrešićevu* (dol ‚declivitas; ‚vallis, valles'. 1011[a]), *u Voltiğijinu* (dol ‚discesa, pendio' ‚abfahrt'), *u Stulićevu* (do *i* dol ‚vallis'), *u Vukovu* (do, vido dolina), *u Daničićevu* (dolь ‚vallis'). *a) sa značenem kazanijem sprijeda.* Vyše toga sela u Gradčanici na dolě. Glasn. 49, 362. (1326). Uzь dolь u Vlaški kućišta. Deč. hris. 27. V dol Josapatski. Š. Kožičić 25[a]. Da nas *(bog)* v ńeko prime iz ovoga dola od nevoļa. Kateh. 1561. B8[a]. Hodeći jednim dolom. F. Glavinić, cvit. 10[b]. U dolu nas čeka, da k ńoj snidemo. A. Kanižlić, utoč. 814. Tužni gaji, doli, gore, grmi, luzi potajni. M. Katančić 54. Posija ďede po dolu diňe. Nar. pjes. vuk. 1, 297. Na široku dolu Repovića. 4, 38. Na ravnome dolu Kobiļemu. 4, 521. I izide dolu oranome. Ogled. sr. 44. — *često se ističe kao suprotno brdu, gori, isporedi* doļe *i* gore. Jako slьnьce osijaješi doly i brьda. Domentijana 323. Po dolu do članka a po brdu do koļena. Nar. prip. vuk. 203. Žarko sunce obasjalo brda i dolove. Osvetn. 2, 173. Čovjoče, čisto namješćaj, a ne s brda u dolove. M. Pavlinović, razg. 46. — *b) u Dubrovniku veliki dolac. to će biti značeńc i u ovijem primjerima:* Da te tridesti pineza bit će metnuti u crkvu i na ńima da će bit kupjen do od koga se čine sudi i kipi. S. Rosa 11[b]. Prilično je kraļevstvo nebesko sokrovištu (!) sakrivenu u dolu. 87[b]. — *c) nizbrdica. u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu riječniku.* — *d) grobļe. u naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić. — *e) ime mjestima. aa)* Do. *aaa) selo u Dalmaciji u Ratu (u kotaru korčulanskom).* Schem. rag. 1876. 44. — *bbb) selo u Ercegovini blizu Ļubińa.* Schem. rag. 1876. 59. — *ccc) dva sela u Srbiji u okrugu pirotskom.* M Đ. Milićević, kraļ. srb. 234. 236. — *ddd) seoce blizu Dubrovnika u Zatonu.* Schem. rag. 1876. 26. — *eee) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 14. — *fff) više mjesta pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Do, ravno mjesto u ataru sela Žarkova, pola pod ńivama pojedinijeh ļudi a pola pod opštinskom šumom. Do, mjesto pod ńivama za 50 dana u ataru sela Železnika ispod Aluga. Glasn. 19, 145. Ńiva u Dolu. Sr. nov. 1861. 62. — *ggg) jedno ili dva mjesta pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Dolu. Sr. nov. 1863. 62. 212 — *hhh) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1861. 20. — *iii) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1863. 352. — *bb)* Dol. *aaa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 35. — *bbb) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875 201. — *ccc)* Dol veliki *i* Dol mali, *dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 6. — *ddd) selo u Dalmaciji na otoku Braču.* Repert. 1872. 31. — *eee) selo u Dalmaciji na otoku Hvaru.* Repert. 1872. 17.

3. DÒ, dôli, *ƒ. vidi* 2. do. — *u dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Noć prikrije doli. I. Đorđić, uzd. 60. Sastavši se u doli Vučjaka izpod Sokolovca. M. Katančić 45. — *može biti da amo spada i ovaj primjer iz* XVI *vijeka:* Po pustoj gori i doli. M. Držić 149.

DOABAR, doabra, *m. dabar.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOÀKATI, *vidi* dohakati.

1. DÒB, dôbi, *ƒ.* aetas, *vrijeme koliko je tko do nekoga časa živio, godine koliko mu ih u onaj čas ima.* — *Akv. kakav je u gen. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc., i loc.* dôbi. — *množine nema.* — *Postaje od osnove imena* doba, *zamijenivši nastavak* a *nastavkom* ь. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka roda je muškoga:* Malabnu dičicu privedi na dob jak. P. Radovčić, nač. 487. *a u jednom primjeru* XV *vijeka srednega je roda:* Koji grih podnose oni tad u to dob. M. Marulić 33. — *Dolazi (ženskoga roda) od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚aetas, tempus') *i u Vukovu* (‚aetas'). *a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* Govorimo, ako je jedan na pravoj dobi a drugi ne, jer on ki je v pravoj dobi ima drugoga čekati. Naručn. 59b. Budući star, nejaki kad je moje dobi svaki. P. Hektorović 94. I u cvijet tve dobi gorku smrt primiti. N. Dimitrović 25. *(Patrijarka Jakov),* upitan, ke dobi biše, odgovori: ‚Dni putovanja života moga jesu sto i trideset godišć'. P. Radovčić, nač. 14. Dužno je od te dobi počet ispovidat se. I. Grličić 147. Zaziva naj posli od zapada starce one, koji su primotali konopac života svoga i prikučili se k zapadu dobi svoje. F. Lastrić, od' 108. Matere i oci koji me slišate ovdi, ne imate se tužiti i žalostiti kada vam bog digne dičicu od male dobi. 391. Jedna divojka vele žełna Isusa viditi u onomu stasu i dobi. A. Kanižlić, uzr. 38. Kako se ima pripravit, tko ima primit s. sakramenat krizmanja? Ako jest jur dobi sridovične, imade se prikazat i pristupit dušom očistjenom od griha. Blago turl. 225b. Dovodi se krava crvenkasta zrile dobi. I. Velikanović, uput. 3, 316. Koji 25. godinu svoje dobi jest stignuo. I. J. P. Lučić, nar. 112. Rok je bio onda od nezrile dobi. A. Tomiković, gov. 250. Kako god je rasla u godinah i svojoj dobi, tako je po jsti način raslo š ńome zajedno bogoljubstvo. 353. Čovjek sredńo dobi. Nar. prip. bos. 74. To j' bil čovik sredńe dobi. Nar. prip. mikul. 13. Svake dobi ljudi. Mi smo jedne dobi. Vuk, rječ. 123b. — *b) kao* doba, *može značiti i uopće vrijeme kad što biva i koliko što traje.* Kojimi nije dobi, kad mene ne rve. Š. Menčetić 44. Koliko jes dobi, ljuveno, jaoh! da me ljepotom zarobi! N. Naljeković 2, 4. Prijatelji od današńe dobi. M. Držić 196. Kada ne gleda ni vrimena ni dobi od jela nego na živinsku. F. Lastrić, ned. 425. Bili su u običaju pri crkvi tja prija dobi velikoga Konstantina. Blago turl. 50.

2. DOB, *m. vidi* 1. dob.

3. DOB, *n. vidi* 1. dob.

4. DOB, *m. ili ƒ.? ime mjestu. dolazi jedan put* XIV *vijeka pisano* Dobь. Selu Ljubińu u Peku koje je car Lazar dao Ravanici išla je meda ‚na Dobь'. (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 284.

1. DÒBA, *ƒ. i n.* tempus, tempestas, aetas, opportunitas, *dugo ili kratko vrijeme, ali svakako ograničeno.* — *U ženskom je rodu riječ praslavenska, isporedi stslov., rus., češ., polj.* doba. — *Od prilike je osnova ista što i u lit.* dabinti, *resiti, u got.* ga-daban, *pristojati se, lat.* faber, *po čem bi indoevr. korijen bio* dhabh, *resiti ili načinjati.* — *U dva rječnika nije naznačen rod: u Vrančićevu* (‚aetas') *i u Mikalinu* (‚tempus, tempestas').

I doba, *n. ne mijeńa se po padežima.* — *Dolazi kod svijeh štokavaca, a ne rijetko i kod čakavaca, od* XIV *vijeka (najstariji je primjer u Dušanovu zakoniku:* do sijega doba. okáz. šaf. 44. nov. 28), *a između rječnika u Belinu:* ‚aetas' 296a; ‚stagione, tempo' ‚tempus'; ‚le quattro stagioni' ‚quatuor anni tempestates' četr doba od godišta. 705b; ‚tempus' *(štamparskom griješkom stoji da je gen.* dobe) 726a; *u Stulićevu:* ‚tempus, aetas, hora'; *u Vukovu:* ‚tempus'; *u Daničićevu:* ‚tempus'.

1. *upotrebljava se samo u nom., gen., acc. jednine i množine; moglo bi se čuti i u voc. (n. p.* Brzo li ti prođe, mlađo moje doba! *i u množini) ali nema potvrde kod pisaca; loc. sing. dolazi samo jedan put u naše vrijeme:* žena na tom doba. Vuk, rječ. 123b. *u jednom primjeru* XVII *vijeka ima i nom. duala:* Mimošla dva doba bihu ali t' vika. Đ. Baraković, jar. 38. — *kod genitiva stoji obično i atribut u genitivu; ali na nekijem mjestima iza prijedloga* do, od, oko *stoji i atribut nepromijenen (uprav u acc., vidi kod* do *i* od): Er od njeko jošte doba ljubav mene na to sveza. N. Nalješković 1, 170. Ki mu će nać drugu do malo još doba. 2, 72. A ot vas ne imam nikakva otgovora ot toliko doba. Glasn. II, 3, 107. (1708). Od ono doba uzmlo̱žavaše brižljive starešine. M. A. Reljković, sat. B5a. Ako mi ńega do to doba od sinoć poslužimo. sabr. 44. Isto učini oko podne i oko večerńe doba. F. Lastrić, od' 184. *to je i kod gen. pl. u ovom primjeru:* I misleći od ta doba svoje izgrdi pûte bijele. J. Kavańin 308b.

2. *značenje.*

a. *vrijeme kad što biva.*

a) bez obzira, jeli dugo ili kratko ono vrijeme: aa) uopće. Bio je do sega doba der od vika običaj ovega grada Dubrovnika. H. Lučić 255 Slaveći tve dike po svako ja doba. N. Naljeković 2, 52. Prišlo je već doba, prišao je hip i čas, kad mi se podoba razglasit naš poraz. D. Zlatarić 29a. Duše ke prid ńega dođoše u doba veselja mojega. I. Gundulić 101. Svaka strana, ka je naj dalja, svako doba, svako vrime Matijaša sliša kralja. 314. Bog od nebi, pri ńemu je pravda sveta po sve vijeke, po sva doba. I. V. Bunić, mand. 19. Niti su svaka doba prikladna. Grgur iz Vareša 102. — *bb) vrlo često i kod štokavaca i kod čakavaca pokazuje vrijeme kad što biva, stojeći uz zamjenice* ovo, to, ono, koje, svako, jedno, nijedno, isto *itd. u acc. s prijedlogom* u. Slavne gospođe i kraljice, ah, vid, što su u ovo doba! I. Gundulić 234. Razmišljaj, kako je u ovo doba primjeno srce prisveto Jezusovo. I. M. Mattei 318. Ki su u toj doba pri nasь bili. Mon. serb. 329. (1423). Va to doba posla knez. Mon. croat. 125. (1486). I ištući što je ugoduo, nađoh jade, brige i tuge, i u doba toj smeteno ostah kao drijevo odsječeno. I. Gundulić 232. Kralj Faraun u to doba dva od svojih službenika u tamnicu stavi. P. Vuletić 25. U to doba stigoše u varoš. M. A. Reljković, sabr. 39. U to doba ban Sekule bjelu vilu ufatio. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Skuce nose da se ne obrose, a rukavce da se ne otrune; u to doba čelebija Imbro *(izostavljen je glagol* dođe, dopade; *tako biva često u narodnijem pjesmama).* 1, 472 Teke Todor u slavu napija, u to doba junak pred tamnicu! 2, 97. Mrtav pade kod vode ćatrńe. u to doba

Krsto priskočio. 4, 97. Pozna jere u ono doba bješe u ko reče ńemu Jezus: sin tvoj živ je. N. Rańina 167a. joann. 4, 53. Kraļu od Kandije, koja se u ono doba Kreta zvaše. I. Gundulić 3 U ono doba ‚tunc'. A. d. Bella, rječ. 65a. Dojdeš u pustare u ono doba u koje će zločinci ńihove ovce pokrasti. M. A. Reļković, sabr. 65. I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroči ovo i tvori. I. Gundulić 225. U koje godir doba dođe. P. Posilović, nasl. 16a U njeko pak doba došad (!) ištom bjeh do Miļkova groba, prid sobom kad vidjeh. N. Naļešković 1, 216. Kako će mu u niko doba kripost potribna biti. A. Kanižlić, kam. 3. U neko doba nije bez tog bio. J. Rajić, pouč. 1, 20. U svako pak doba neka se može znat. N. Naļešković 1, 192. U vsako vrême i vsako doba. Š. Budinić, sum. 38b. Vazda i u svako doba nadu rajska vrata otvorena. M. Divkoviće, bes. 15b—19a. Grozne suze toj svjedoče, ke u svako lijevam doba. I. Gundulić 250. Primato doba u svako uzdah srca boļežļiva. G. Palmotić 2, 40. U svako doba dužni smo ļubiti ga. I. M. Mattei 82. Ter u isto doba od zgara perje sniježi, a krv rosi. I. Gundulić 543. U jednoga kamańnika dugovahu u isto doba dva dužnika. I. V. Bumć. mand. 23. Gdi su tvoji mudri muži i hrabreni u isto doba? J. Kavańin 176a. Moremo mi jedno i drugo ovo prosti u molitvi, al' u isto doba podlagati božijoj našu voļu. F. Lastrić, ned. 238 Ne sastaju se u jednomu istomu sve tuge svijeta u isto doba zajedno. A. Kalić 134. Jednu snagu jedno u doba u jednakoj sili od ruke ukazaše srca oba. I. Gundulić 345. Kano da će oni biti u jedno doba neprijatelji vaši. A. Kanižlić. fran. 215. U nijedno viku doba vitezu se Jezusovu žeļjet' Turkiń ne podoba. I. Gundulić 411—412. U drugo opet doba ukaza joj nebeski zaručnik radost. A. Kanižlić, uzr. 121. — *mješte acc. sing. dolazi dosta često i acc. pl.* U ta doba dvoja robļa mlada *(izostavļen je glagol; vidi i dalje i primjere iz narodnijeh pjesama kod* u to doba). Nar. pjes. bog. 254. I otide u goru zelenu; u ta doba izade silni Ali paša. And. Kačić, razg. 90b. U ta doba oba kapetana. Nar. pjes. vuk. 3, 241. U ta doba Kraļevću Marko. Nar. pjes. juk. 49. U ta doba Miloš na ždraļinu. Nar. pjes. petr. 2, 230 Viknu Marko već u neka doba. Pjev. crn. 153a. Budi hvaļen doba u svaka. I. Đorđić. salt. 131. U svaka doba. P. Filipović 24. Ne može u ista doba biti duša prijateļica i neprijateļica božija. M. Dragićević 21. — *cc) s istijem zamjenicama i s istijem značenjem kao kod bb) stoji u acc. bez prijedloga, često kod čakavaca Barakovića i Glavinića, rijetko kod ostalijeh.* Ja ti sam malo lit to doba imila. Đ. Baraković, vil. 103. David kraļ to doba prid gradom sidjaše. jar. 58. Vladalu to doba u stranah onih tri kraļi. F. Glavinić, evit. 5a. Pripovidaše to doba u Rimu Petar. 319a. Koji ono doba bijaše veće priminuo. D. E. Bogdanić 13. Koga služe svako doba. I. Akvilini 15.

b) aetas, saeculum, aera, *podule i vrlo dugo vrijeme koje može trajati i više godina i za cijeli naraštaj i za više naraštaja i vjekova. aa) adjektivima* star, davan, sadašńi *itd. naznačuje se koje je ono vrijeme prema vremenu u koje se govori.* Duo vječnoga leda i mraza, gdi su pukle ove gore, starijeh doba čeļad kaza od oružja dvore. I. Gundulić 317. Ah, zaista zn'o je vele taj, ki u stara doba stavi zlatan trkač, luk i strijele bogu ognjenom od ļubavi 169. U staro doba ‚antiquitus'. A. d. Bella, rječ. 87b. Jesu li imali krstjani u staro doba u poštovanju crkve i otare? Blago turl. 74a. Plod davńega ja sam doba. G. Palmotić 2, 449. Koja u davńe doba zapovijedašo Zudjelima. J. Matović 164. Er srećnoga kô proroka u staro davńe doba jazovita i duboka silne srde drža utroba. G. Palmotić 3, 205a. Riječi prošastoga doba. S. Rosa vn. Od Jure Rajičića i ńegovih sinova koji dođoše iz Ungarije u zadńa doba. And. Kačić, razg. 260. Ovako je i u posljedna doba *(božije providjenje)* izabralo Inacija od Lojole. Đ. Bašić 217b. *amo spada i ovaj primjer:* Tu u doba starijeh ļeta Mark-Antonija razbi Augusto. I. Gundulić 370. Vi Poļaci glasoviti, ni u stara, ni u sadańa doba od tudin dobiti. I Gundulić 449. Nije se čuditi da u sadańe doba učeni ļudi što lepše sastave i upišu. D. Obradović, basn. 248. Do današńega doba ‚hactenus'. A. d. Bella, rječ. 317b. U današńa doba pedipsa od zatvorena u manastir obraća se u vikovitu tamnicu. Ant. Kadčić 333. Stari veļahu: ‚uze ju, on ju ždi'; a ja, kako se sad u pozna doba običaji, rijeh: ‚uzo je, on je ždi'. I. Đorđić, uzd. vi. — *amo uprav spadaju i ova dva primjera:* Scijeńena oba, on u stara, ti u ova doba. J. Kavańin 177a. Er se staros u ono doba poštovala. B. Zuzeri 157b. — *bb) genetivom ili adjektivom posesivnijem ili zamjenicom posesivnom naznačuje se doba po kojem čeļadetu što je onda živļelo ili živi.* Povratili (!) su se doba Kuļen-bana. (Z). Poslov. danič. 99. Nu poļskoga posred vića eto i naša paze doba kraļa i mlada kraļevića. I. Gundulić 446—447. U doba ima naše slavna Troja izgorjeti. G. Palmotić 1, 239. Sad su ista svetotajstva koja bijahu u ńihovo doba. Đ. Bašić 241b. Izlićit se od one kuge, što u ńegova doba ožalostila bijaše Rim. Blago turl. 80. Pripovijest poborska našijeh doba. S. Ļubiša, prip. 188. — *cc) drugijem se načinom pokazuje koje je ili kakvo je doba.* Mir ki narod ļudski uživa u zlačena doba ugodna. G. Palmotić 2, 421. Gvozdeno doba ‚aetas ferrea'. A. d. Bella, rječ. 663b. Ovo su zla, koja se pomiču još od viteških doba. S. Ļubiša, prip. 8. Rani majka dva nejaka sina u zlo doba u gladno godine. Nar. pjes. vuk. 2, 75. U ratna i mutna doba. S. Ļubiša, prip. 46. Vlast je vojvode velika i u mirno i u ratno doba. V. Bogišić, zborn. 515. Tako sreća svim puziva u promjeni vječnijeh doba promjenivat' sved uživa roba u kraļa, kraļa u roba. I. Gundulić 367. U moje vrijeme narav ina i nauka bješe od ļudi; sve je drugoga sad načina, druga doba, drnge ćudi. 142.

c) kao razdio koje mjere za vrijeme. aa) kod dana i noći. Kad danak zorno u doba nebo pozlati I. Đorđić, salt. 10. U koje doba ustaješ? P. Knežević, osm. 289. Da vam kažem koga doba pođe: prije zore i dana bijela. Nar. pjes. vuk. 4, 303. Kad je doba oko ručka bilo. 3, 335. Kad je doba po jaciji bilo. 4, 476. Oko večerńega doba. F. Lastrić, ned. 315. I kad bi u nika doba noći, evo čuju, da jedan s naglostju dodo na vrata. J. Banovac, razg. 36. Koje li je doba noći? Nar. pjes. vuk. 1, 396. Ja ne gledam tavnoj noći doba. 1, 441. Sinoć meno crna kńiga dođe, crna kńiga a u doba crno. 1, 395. Ustavši u gluho noći doba. N. Rańina 70b. 3reg. 3, 20. Usnuo u gluho doba noći. Zborn. 153b. Budući gluho doba od noći M. Držić 416. Ona usred tmina, u naj gluše doba od noći. kad zasjede ko zapina, zovuć pako k svoj pomoći. I Gundulić 300. U to doba gluhe noći. P. Kanavelić, dnbr. 6. U gluho doba, okolo po noći. F Lastrić, od' 384. Po akšamu baš u gluvo doba dohodio bijeloj Udbiń. Nar. pjes. vuk. 3, 131. I kad gluo doba nastanulo. Nar. pjes. petr. 1, 24. Mrtvo doba

noći. P. Petrović, gor vijen. 49. — *Kod nekijeh pisaca znači sahat:* Oko devetoga doba, to jest tri doba prid zapadenjem od sunca B. Kašić, is. 76. Doba, ura ‚hora'. J. Mikalja, rječ. 73a. Koje je doba? ‚hora quota est?' A. d. Bella, rječ 370b. U svako doba ‚singulis horis'. 370b. Od doba do doba ‚in singulas horas'. 371a. Oko šestoga doba dnevi. S. Rosa 160a. Tako tmasta u crnilu pribiva do devetoga doba. 160b. — *bb) kod godine. na nekijem mjestima dolazi s osobitijem značenem za četiri dijela godine: zimu, proljeće, ljeto, jesen.* S križi dohode u niko doba lita. F. Glavinić, cvit. 312b. Od prolitja doba blaga, uživajmo prije zime. I. Gundulić 381. Jesen mila, doba od doba svijeh najdraže. G. Palmotić 3, 177b. Jeseńe doba ‚autumnus'. A. d. Bella, rječ. 121a. Svake godine u ono doba sastanu se kćeri. F. Lastrić, test. 147a. U isto doba od godine. ned. 57. Doba od godišta na četvero razredjena. Đ. Bašić 133a. U naj gora doba godišta postavi se na more. Blago turl 96. U zimna doba, koja su u Makarskoj veoma ledovita. I. J. P. Lučić, izk. 15. Ovo se slučilo u zimńe doba. D. Obradović, basn. 112. U ńojzi su sn'jezi i mrazi u svaka doba godišta. Nar. pjes. vuk. 1, 190. U naj boļe doba od godine zumbul momče ode na krajinu. (t. j. u jesen, kad se naj više ženi i udaje. Vuk) 1, 265. Kad će care doći po devojku, u koje li doba od godine? 2, 133. I u jesen i u svaka doba. Nar. pjes. petr. 1, 198. Do godine u ovo doba. Đ. Daničić, 1mojs. 18, 10. — *cc) kod života.* U najpokońe doba moga života. L. Terzić 121. U svako doba ńihova života. I. M. Mattei 8. — *dd) kod kakve radńe, posla, ili kod stańa.* U koje si doba? (zapitaju onoga koji što radi, i znači: koliko si uradio, koliko li ti još ima neuradeno?) Nar. posl. vuk. 332. U naj pokońe doba ńegova izdanutja. L. Terzić 52.

d) aetas, *dob, godine života.* Jere je *(djevica)* jur zrela i od doba. B. Gradić, djev. 78. Kumovi već od doba človičjega da budu. B. Kašić, rit. 7 Človik od starijega doba. 356. Ni se muž i žena ugada, kad su oba razlika plemena, imanja i doba. I. Gundulić 146. Ugrabi ti *(nebo)* mladca mila mladijeh doba sred proljeća, u komu je tebi bila sva kolika slava i sreća. 269. Mi združismo u pokoju lijepe mlade doba istoga. G. Palmotić 1, 195. Da su tvoja doba malo dozrilija. I. T. Mrnavić, osm. 94. Koji si čoek razložit i od podpuna doba. M. Radnić 206a. U mlado svoje i plaho doba. B. Zuzeri 111b. Smrt odnese ga s ovoga svita kad u naj lipša bijaše doba svoje mladosti. J. Filipović 1, 572b. A ti što si činila kad si bila u mo'e doba? F. Lastrić, ned. 307. Uzdižući nas na doba zrila. Ant. Kadčić 142. Djeca ne mogu razlučiti radi doba i vrjemena. J. Matović 347. Nego moma od naj ļevšeg doba. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Dok sam i ja tvoga doba bio, mogao sam tako udariti. 3, 10. Kad mu sinovi prispiju u neka doba godina. Nar. prip. vuk. 147. Kajmekam: Kaži mi samo dvije duševne sredovječne žene turske koje su čule to što ti kažeš. Beg: Valaj efendum! hoću i četiri, ako hoćeš. Kajmekam: ‚Jok, jok, samo dvije od doba žene. Beg: Evo prve Đulse Ahmet-beginice a druge Bezade Omer-aginice, obe su prošle preko 50 svojih godina. V. Bogišić, zborn. 550.

e) opportunitas, occasio; tempus rei gerendae, *zgoda, zgodno vrijeme, prigoda; vrijeme na što određeno.* Nigdi o večerńoj, u najboļe doba, velik jim biše znoj. P. Hektorović 43. Velmi se još boju da jedan ili oba, kako sve u boju, ne umru prije doba. M. Bunić 9. Sve je cvijetjem procvatilo, od cvijetja je doba milo. I. Gundulić 134. Na jednu su uru nami doba od mise a na drugu druzim. I. Ančić, svit. 28. Al' je odlučit jurvo doba, da i druge uzdignete. J. Kavańin 106a. Nem' tu objeta staršinu na prigodno prvo doba. 113b. Milo mu je saditi izabrane mladike, navrnivat ji u svoja doba. A. d. Bella, razg. 105b. U naj lipše doba od veseļa nesta vina. F. Lastrić, od' 172. Kad ne bješe doba tomu voću. S. Rosa 132a. Da mlogi, koji su izvan crkve katoličanske mru u bolesti svojoj brez lika, jest doba žaliti. Đ. Rapić 70. Dok no svane i sunce ne grane i dok bude doba leturdiji. Nar. pjes. vuk. 2, 160. U dobra je doba dolazio. Nar. pjes. juk. 122. U naj ļepše doba dolazili. Nar. pjes. petr. 2, 629. — *s osobitijem značeńem kaže se, kad je vrijeme da žena rodi.* Žena na tom doba (t. j. gotova se poroditi). Vuk, rječ. 123b. — *i suprotno:* Čutjeti žalosti ńegove i pečali u protivno doba. I. M. Mattei 11. Al' u zla se dogodilo doba. Osvetn. 3, 41.

f) u jednoga pisca prošloga vijeka znači na jednom mjestu vrijeme gramatikalno kod glagola: Ova su u istomačenu latinskomu u minuto, a ne u sadańe doba postavļena. I. Đordić, salt 2.

b. *trajańe vremena.* Ako bi se po ko doba našlo. Mon. croat. 192. (1509). Nemoj se pogubit za malo još doba. skoro češ mirna bit, gospoje, kou roba. N. Naļešković 2, 84. Sred gusta se bismo gaja po dne doba mi stanili. G. Palmotić 1, 301. Mnogo doba pak po sviti š ńim putujuć bez pokoja. 2, 263. Tako ležeć dugo doba. P. Kanavelić, iv. 459. Nismo jaki na užoženoj svići ni za malo doba ruku držati. A. d. Bella, razg. 217a. Nakon ure doba poče mu dodivati takovo ležanje. 221b. U malo doba podiguti dušu do najviše svetińc. I. M. Mattei 7. Ono malo doba postajalo. Nar. pjes. vuk. 4, 81.

II. doba, *f. dolazi od* xv *vijeka, ali samo kod ćakavaca, a od štokavaca kod drojice pisaca iz Slavonije prošloga vijeka (J. S. Reļkovića i pisca Nadodańa); a između rječnika u Bjelostjenćevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu.*

a) (vidi I, 2, a, *a)).* Do se dobe. Mon croat. 130. (1487). U dobu gda niki od ńih bi u istinu pakošćen. Kapt. seń. ark. 2, 81. Zora ne prosvanu lipļu do te dobe. M. Marulić 75. On bi imal s mirom stati do tih dob, dokle bi knez list donesal. Mon. croat. 254. (1552). Po tih dob pomańka rečeni knez. 257. (1556). Dobroga nauka, ki do sih dob naslidoval jesi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 107b. paul. 1tim. 4, 6. Človik se ne rodi te sriće do sih dob. D. Baraković, vil. 5. Zato od onih dob narodi stražu držahu. F. Glavinić, cvit. 4b. I po tih dob crikve prijahu se zidati na čast vojvode s. Mihovila. 135a. Sada ti odlučiš da češ se čuvati pak po jednoj dobi počneš zlo dilati. A. Georgiceo, nasl. 54. Ka se za ńegove dobe zgode. P. Vitezović, kron. II. U tebe ufah od tej dobe. A. Vitaļić, ist. 65a. O1 kih dobe slovu Slavi. J. Kavańin 241b. Do te dobe natiruje grane. J. S. Reļković 142. Do sih dob. Jačke. 72.

b) vidi I, 2, a, *b).* Vrimena starih dob. Đ. Baraković, vil. 317.

c) vidi I, 2, a, *c) aa).* Va onu dobu noći. Anton Dalm., nov. tešt. 198a, act. ap. 16, 33. Ki niku dobu noći okol mučenikov svitlost zagleda veliku. F. Glavinić, cvit. 71a. O ručańa ńeg smotriše dobi. Nadod. 112. Ondi buduć do večerne dobe. J. S. Reļković 295. Kad je bila doba večerati. Nar. pjes. istr. 1, 62. — *i kao sahat:* Jedan dan od dvaes i četer ura ili dôbâ ili sahata. B. Kašić, rit. 1a. Doba, vura, ‚hora'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 75a.

d) vidi I, 2, a, *c) bb).* U zimsku dobu. Sejnčica. 3. Oj kućo vesela svaku dobu leta. Nar. pjes. istr. 2, 92

e) vidi I, 2, a, *d).* Trinadesto lito svoje dobe Agnes izgubi smrt. F. Vrančić, živ. 33. Sedam jest vikov ili dob človika. F. Glavinić, posl. II. Budući Josef dobe svoje 69 let. cvit. 76ª. Došadši na vrime dobe spodobne. 375ᵇ. Uskrsnuti će u onomu cvitu dobe. I. T. Mrnavić, ist. 14 Kada smo došli na dobu razloga. 164. I što god dobome već napridovaše, kripostju krotkome već obilovaše. mand. 41. Koja ždribad k toj dobi se stiže. J. S. Reļković 234.

f) vidi I, 2, a, *e).* Ote moji sluge za dobe priti, kada vrime bude. Mon. croat. 222. (1527). To sam imil dati na znanje za dobe, da se vsak čuva. 245. (1545). Pače u dobu dojde, kad za svih dojde. F. Glavinić, cvit. 80ᵇ. V dobi mu ne pride glas moje nevolje. P. Vitezović, odil. 5. 1 smionstvom da nestidnim prij' svo'e dobe na ńih udre. J. Kavańin 351ª. Već i doba orat jim je prošla. J. S. Reļković 432. No još sam na dobu došal. Nar. prip. mikul. 85. Zač nisam došal va dobi. Jačke. 71.

2. DOBA, *f.* geranium robertianum L., *neka trava, igla. — u naše vrijeme oko Gospića.* B. Šulek, im. 70.

DOBÁBITI, dòbâbîm, *pf. vidi* dovabiti. — *složeno:* do-bábiti. — *U Dubrovniku.*

DÒBABOVATI, dòbabujêm, *pf. vidi* odbabovati. — *složeno:* do-babovati. — *U Dubrovniku:* ‚Dosta sam muke vidjela, dok sam te dobabovala'.

DOBÁCATI, dòbâcâm, *impf.* dobaciti. — *isporedi* dobacivati. — *Postaje sufiksom* a *od glagola* dobaciti. — *U Dubrovniku.*

DOBÁCITI, dòbâcîm, *pf.* adjicere, *baciti što tako da dođe na mjesto na koje je namijenjeno.* — *impf.* dobacivati, dobacati. — *složeno:* dobaciti. — *Ake. kakav je u praes. takav je i u part. praet. pass.* dòbâcen; *u ostalijem je oblicima kao u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòbâcî. — *Dolazi od* xviii *vijeka a između ričnika samo u Vukovu:* 1) ‚herbeiwerfen' ‚adjicio': dobaci de mi to amo. 2) ‚genug weit werfen' ‚assequor': nije mi ni dobacio, a kamo li odbacio. Prvom baci, malo ne dobaci, drugom baci, svijeh pribaci. Nar. pjes. bog. 263. Jednom baci, dok Vidu dobaci, drugom baci, daleko odbaci. Nar. pjes. vuk. 3, 413. — *isto je značenje i kod refleksivnoga* dobaciti se, *vidi* baciti *pod* 3, *a).* Sa zidova obadva ova grada može se dobaciti iz puške na crnogorsku granicu. Vuk, poslov. xvii. Koliko se može strijelom dobaciti. Đ. Daničić, Imojs. 21, 16.

DOBACÍVÁŃE, *n. djelo kojijem se dobacuje. — U Vukovu rječniku.*

DOBACÍVATI, dobâcujêm, *impf.* dobaciti. — *isporedi* dobacati. — *Ake. je kao kod* djeverivati. — *Postaje od glagola* dobaciti *sufiksom* iv-a *u inf.,* u(j) *u praes. — U Vukovu rječniku.*

DOBÀHTATI, dòbaščêm, *pf. baščući doći.* — *složeno:* do-bahtati. — *Dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Trudan je koń ovi na kom sam dobahtal. H. Lucić 273.

DOBÁĻATI, dòbâļâm, *impf.* doboļoti. — *Postaje sufiksom* a *od osnove* dobo| (dobol-ê); *drugo se o produļuje u* a. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒBAN, dòbna, *adj. posesivni što postaje od supstantiva* doba *sufiksom* ьn-ъ.

a. vivens, *živući; postaje od* doba *sa značenjem pod* I, 2, a, *d).* — *na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Teoci i krave i orna goveda dvigli su sve glave i k nebu sve gleda, i što je dobnoga rekal bi sve boga da hvali i slavi. M. Držić 424.

b. *koji pripada sahatu; postaje od* doba *sa značenjem pod* I, 2, a, *c) aa) (sahat). samo u Stulićevu rječniku:* ‚horarius': dobne promjene ‚mutationes horariae'.

DÒBANOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Dobanoveima. — Dolazi i kao prezime.* V. Arsenijević.

DÒBANÔVCI, Dòbanovâcâ, *m. pl selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u kotaru zemunskom.* Razdijeļ. kr. 15.

DOBANÓVČANIN, *m. čovjek iz Dobanovaca.* V. Arsenijević.

DÒBANÓVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Dobanovaca.* V. Arsenijević.

I. DOBAR, dobra, *m. dobar. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

2. DÒBAR, dòbra, *adj.* bonus, *o čemu što dokučuje ono na što je namijenjeno. shvata se u moralnom i u materijalnom smislu, a svagda vrijedi kao pohvala (osim nekijeh slučaja kod* I, 2, h *i* II, 2, c). *suprotno je zao (kod nekijeh značenja i* rdav *i* loš). — *Stariji je oblik* dobrъ *od ńegdašńega* dobrъ; a *se umeće samo u nominalni nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je s onijem jednak (u nekijem se krajevima čuje i* dobr dan *i* dobr večer). — *Ake. kakav je u nom. sing. m. takav je u složenijem oblicima* (dòbrî, dòbrôga *itd.); kakav je u gen. sing. m., takav je u nominalnijem oblicima (dat.* dòbru, *nom. pl.* dòbri *itd.) i u složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. m. kad je jednak s nom. i voc. sing. m. po nekijem krajevima kad neki oblici (u pozdravu) stoje pred riječima* jutro, večer, dan, čas, *izgovaraju se s ovijem zajedno kao jedna riječ, te ake. stoji na drugoj slovci:* dobròjutro, dobârvečer *(i* dobŕvečer), dobârdân *(i* dobŕdân), u dobričas; *u Dubrovniku se kaže i* dobrânôć. — *Riječ je praslavenska; isporedi stslov.* dobrъ, *rus.* добрый, *češ.* dobrý. *pol.* dobry. — *Po svoj prilici postaje od osnove* dob *imena* doba *sufiksom* rъ. — *Komp.* boļi *koje vidi; ovo je ńegda vrijedilo kao komp. adjektiva* velik, *isporedi stslov.* boļij, *rus.* бо́льший, *veći, gorieserp.* bole, *veće (vidi i* boļi *pod* 1). *indoevropski je korijen* bal, *isporedi snsk.* bala, *snažan. — U svijem je riječnicima: u Vrančićevu* ‚bonus, probus'; *u Mikaļinu* ‚bonus, probus'; *u Belinu* ‚bonus' 136ᵇ, 152ᵇ; ‚probus' 242ᵇ; *u Bjelostjenčevu (kajkavski)* dober ‚bonus, probus, agathos'; *u Jambrešićevu* dober ‚bonus'; *u Voltigijinu* ‚buono, ameno' ‚gut, gütig'; *u Stulićevu* ‚bonus, pius, probus, idoneus, magnus, pulcher, propitius, utilis, opportunus'; *u Vukovu* ‚bonus'; *u Daničićevu* dobrъ ‚bonus'.

I. *adj.*

1. *u moralnom smislu.*

a. *o svemu onome što svoju volu ima te po ńoj može raditi, kao o čeļadetu, o bogu, o anđelu i uopće o svemu onome što se kao čeļade misli (a i o životińi), kad ne samo neće da drugoga vrijeđa ni da mu krivo čini, nego još mu rado čini ono što mu je korisno i ugodno. od ovoga dvoga (negativnoga i pozitivnoga značeńa) gdjegdje se jače ističe jedno ili drugo. a) uopće, u širem smislu.* Ou me darova kako dobr muž i počten Mon. croat. 91. (1463). Jedni se ļudi nabodne dobri anđeli. M. Držić 307. Svi dobri i pravi mudrci vere Isukrstove ļubļahu ga. Živ. jer. star. I, 227. Dobar puk učini da i kraļ dobar jes, a gdi puk dobar ni', tuj ni kraļ ne ima svijes. F. Lukarević 241. Mir dopusti svim ko-

licim dobrim i pravednim. M. Jerković 82. O bože moj dobri! J. Mikalja, rječ. 22a. Dobru čovjeku malo je časti od potrebe. (D). Dobru čovjeku sve dobro stoji. (D). Poslov. danič. 18. Dobri bože! ‚O deus bone!‘ A. d. Bella, rječ. 259a. Dati dobrijema raj nebeski. I. A. Nenadić, nauk. 33. Dobar je kad spi, er kruha ne pita. (Z). *(ironički).* Dobar je ne tko dobro besjedi neg tko dobro djeluje. (Z). Poslov. danič. 17. Mlogi ima plemenitu ženu, dobru, lipu i vrlo poštenu. M. A. Reljković, sat. H8b. Jeli lijep, koliko ga kažu; jeli dobar, koliko ga hvale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Budi, snaho, sobom dobra, to su darovi. 1, 61. Dobri ljudi o zlu govoriše. 2, 431. Dobra nam je gospoda banica, hoće tebe dobro darivati. 3, 4. Bog je dobar, sinovi će doći. 3, 299. Jer me kore moje snahe mlade: da sam dobra, ja bih doma bila. 3, 525. Ema popu dobri bog pomaga. 4, 400. Dobri su ga kaluderi kleli. 4, 472. Ako čoek ne može biti lijep i bogat kao što bi ćeo. može biti dobar i pošten. Nar. posl. vuk. 9. Boje je u dobra dvoriti nego u zla goditi 25. Dobar je bog. Dobar kao dobar dan u godini. 59. Za zlom devojkom reci dobro a za dobrom kako ti drago. 83. Ni zlu teci ni dobru ostavi. 213. Imao je jednu ščer blagu kao andio, dobru kao kruh. Nar. prip. vuk. 164. — *amo spada i ovo:* Dobra je peča čovjeka u ńemu. M. Držić 250. — *b) jače se ističe voļa ne činiti kriva drugomu.* dobar *znači gotovo isto* što pošten. *aa) uopće.* Da pošļete mi dobre ļudi, da pozovu Žarka prêdā carьstvo mi. Mon. serb. 175. (1356—1367). Poznasmo po starêhъ i po starêhъ pametarêhъ, dobrêhъ ļudehъ. Mon. serb. 217. (1391). Tomu imь svidoci naši dobri ļuđe. Mon. serb. 379. (1434). — *bb)* dobar čovjek *(još češće u pl.* dobri ļudi), arbiter, *zove se onaj kojega kod parnice obje strane izaberu da im sudi, znajući za ńegovo pošteńe i zdrav razum. od* XVI *vijeka.* Povraćenje učinit se, kako dobri ļudi prosude. Š. Budinić, ispr. 111. Dobar čovjek ‚arbiter‘. A. d. Bella, rječ. 97a. Ča ga osude dobri ļudi. H. Bonačić 63. *(Lupež)* nije podoban biti za sudca, za svidoka, za dobra čovika. J. Banovac, prip. 172—173. Koliko bi bio pravo sudjen od suda ili od dobrijeh ļudih. I. A. Nenadić, nauk. 126. Da se oslone na dobre ļude (kmetove u Boci i u Crnoj Gori). Nar. prip. vrč. 183. Dobri ļudi, koji se pozovu da zadrugu podijele, jesu ļudi iz sela koji su u ńem opće poznati, pošteni i pravedni. V. Bogišić, zborn. 345. *u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka ima s ovijem značeńem i* dobar muž: Po sudu dobra muža, to jest kako dobar muž prosudi. Š. Budinić, ispr. 106. Ima se povratiti ne stvar, nere onoliko, koliko vridna jest po sudu dobra muža. 109. — *c) jače se ističe voļa da se čini drugome ono što mu je korisno i ugodno.* Uzđamo na dobroga boga da se smiluje. Spom. sr. 1, 29. (1400). Dobra bračo milostiva! Nar. pjes. vuk. 1, 141. Reče se za dobra i bezazlena čovjeka. Vuk, poslov. 88. — *d) voc.* dobri *i* dobar *(često* dobar čovječe) *dolazi: aa) s pravijem značeńem, kao od mila ili od štovaña.* To upamti, moj dobri Slavonče, domorodče i dragi zemļače. M. A. Reljković, sat. C1b. Dobar čoeče! dobro ti reče! Nar. pjes. vuk. 1, 30. — *bb) u čudu i u nezadovoļstvu, kad ko koga hoće prekoriti ali blagijem načinom. u Dubrovniku.* ‚Što činiš, dobar čovječe! ja ti se čudim‘. *tako je i ovo:* Što ove stvari, dobri ļudi, činite? M. Držić 182. — *sličan je i ovaj primjer u kom se čeļade zove ‚vuk‘ (u igri):* Pak se oni igraju vukova, oni viju ko i drugi vuci; pak se pridńak hoļudinom tuče, vika stoji: pristan', dobar vuče! M. A. Reljković, sat. C5b. — *e) može se kazati da je čeļade dobro u ńekoj svojoj osobini (kod čega nije potrebno misliti da nije dobro i u ostalom).* dobar *stoji s imenom kojijem se naznačuje čeļade s onom osobinom. (u voc. se govori i od mila kao kod d) aa)).* Na tomь, dobri prijateļu, odńgovaramo ti. Spom. sr. 1, 5. (1396). Skupe, dobri i stari prijateļu. M. Držić 203. Dobra žena praznu kuću čini da je puna. (D). Poslov. danič. 17. Tako i ti, dobri zaručniče. M. A. Reljković, sat. F7b. Ako budem dobru rabru data. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Evo su ti gosti došli, dobri gosti, koleđani. 1, 116. Služio sam dobra gospodara. 1, 413. Što je tebe, dobri gospodaru! 2, 122. Ja sam za te našao devojku i za mene dobra prijateļa. 2, 182. U Radula dobra ļuba bješe. 2, 445. Vrn' se natrag, dobri prijateļu! 3. 186. Ovo ti je dobar mušterija. 3, 474. Dobri brate, što ne gleđaš na me? 3, 556. Koliko je bijelijeh vrana, toliko je dobrijeh maćeha. Nar. posl. vuk 145. — *f) ako se izriče prema kome je ko dobar, onome ime stoji: aa) u dat.* Bog hoće ļudem dobar i milostiv biti. Kateh. 1561. F3b. Dobar je kraļ dobrim. F. Lukarević 240. Tko je samo sebi dobar, nije dobar. (D). Poslov. danič. 129. Vi nemojte raji gorki biti, veće raji vrlo dobri budte. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Ko je sebi zao, kako će drugom biti dobar? Nar. posl. vuk. 142. Rijetko je maćuha dobra pastorki. S. Ļubiša, prip. 38. — *bb) u acc. (gen.) s prijedlogom* za: Dobar za druzijeh, rđav za sebe. (F). Poslov. danič. 17. Malo dobar za se i za drugoga. M. Dobretić 128.

b. *o čemu umnom ili tjelesnom u čeļađetu, čim se pokazuje da je dobro. a) o duši, ćudi, srcu.* Dobru dušu imaš. M. Držić 210. S čovikom razboritim i dobre duše. H. Bonačić 76. Budući dobre duše a mlohave pameti Ant. Kadčić 193. To je dobra duša, što ni musi zlo ne misli. S. Ļubiša, prip. 145. *(drugo je kod* f). I sam ćudi dobre biše. Dukļanin 31. Tri daka dobre ćudi i dobra nauka. M. A. Reljković, sabr. 31. Pače je človik razuman i dobra srca. Korizm. 48a. Čujte komediju z dobrijem srcem. M. Držić 184. Bio je čovjek dobroga srca. S. Ļubiša, prip. 129. — *b) o odluci, voļi (drugo je* dobra voļa *pod* 2, k). Sa svim da je vižitatur imao prvļe koju dobru odluku svrhu Mevija. M. Dobretić 129. — dobra voļa *može značiti gotovo što ļubav.* Da vidi i pozna našu dobru voļu k sebe. Mon. serb. 328. (1423). Hoće l' živit š ńom u dobroj voļi? M. A. Reljković, sat. E7b. — voļa *je isto što namjera; po tom* dobra voļa *znači i nastojańe.* Vaša dobrota primi našu dobru voļu. M. Držić 189. — *c) o oku, vidi* oko. Ne mogadijau gledati dobrim okom cara. A. Kanižlić, kam 252. Gledana si od gospara dobrijem okom. D. Bašić 70b. — *d) o ustima.* To su ńegova dobra usta. Nar. posl. vuk. 319. — *e) o ruci.* Dobra ga je ruka ručila. (Z). Poslov. danič. 17. — dòbra rúka, corollarium, *što se kome (mlađemu, sluzi) daruje preko plate, kao znak zahvalnosti, kolač, jabuka. po tal.* buona mano. Dobra ruka ‚strena‘. A. d. Bella, rječ. 456b. J. Stulli, rječ. 120b. Može li pravedno iskati naļežu, ili za dužnost dobru ruku? I. A. Nenadić, nauk. 137.

c. *o radńi (ili o stańu), za to što je drugomu korisna i ugodna i tom je namjerom vršena. a) o djelu uopće.* Da uzreta dobraja vaša dêla. Mon. serb. 73. (1302—1321). Želaje poslêdovati učeniju i dêlomь dobrymь svetyhь roditeļь. Deč. hris. 2. Dobro djelo izmoļeno prodano je skupo. (D). Poslov. danič. 17. Duše od purgatorija koje možemo pomoći naši dobri dili. J. Banovac, razg.

38. Gdi no stoje dobra dela. Nar. pjes. vuk. 1, 145. *i o činěńu, učiněńu.* Na dil dobroga činěnja. Starine. 1, 225. Oni jih imaju vesceliti od nih dobra učiněnja. Dukǰanin 15. — *bez supstantiva stoji* dobar *u sredńem rodu kao predikat kojemu je subjekat rečenica s glagolom u infinitivu.* Dobro je caru carstvo obogatiti. Aleks. jag. star. 3, 320. Dobro je iskorijepit' zlobe, da ne zlobnijeh. (D). Poslov. danič. 18. Dobro je kadkada pokriti pomaňkaňe svoga iskrńega. M. A. Reǰković, sabr. 8. — *b) o životu i smrti.* Papa Liberi za voǰu dobroga života i mudrosti učini ga gardinala. Živ. jer. star. 1, 227. Nek kršćanski dobar život slidi. M. A. Reǰković, sat. C8a. Boǰša je člověku dobra smrt nego zal život. Arkiv. 9, 140. (1468). — *c) o običaju.* Kako to je bio našeh starelh običaj dobri. Mon. serb. 237. (1399). I mnoge se dobre običaji počeše. B. Kašić, iń. 55. — *d) o izgledu.* Puk u jedu dobar izgled nij' susjedu. J. Kavańin 183a. Dobar izgled dobru tvorbu tvori. (Z). Poslov. danič. 17. Koji su dali svitu dobar izgled. Ant. Kadčić 3. — *e) o riječi.* dobar *znači gotovo što* blag, *koje vidi pod* 1, *c) bb).* No zabivaj nevoǰnih utěšiti dobrimi i slatkimi rěći. Arkiv. 9, 140. (1468). Nikadar im ne reče dobru riječ. B. Kašić, zrc. 56. Ne kti ni jedno dobre rićice za ńega progovoriti. A. Kanižlić, utoč. 93. Dobra riječ ne koštuje novaca. Nar. posl. vuk. 60. To su vaše dobre riječi 319. Dajte vašemu djetetu dobru riječ. Nar. pjes. vuk. 1, xi. — *ńešto je osobito ‚dobra molitva'. vidi kod* molitva. Kad otac daje djevojci dobru molitvu. Vuk, nar. pjes. 1, 30. — *f) o miru.* Dobri mir, jedinstvo ǰube umiǰeni. M. Marulić, pjes. 108.

d *stoji s imenom apstraktnijem kojijem se kaže kako se ko s drugijem podnosi.* Od nas će ti biti prijazan i dobro društvo. M Držić 417. S dobrom milosti od parokijana. B. Kašić, fran. 27. Da ga povrati u se na dobru milost s bogom i s drugom. 36.

e. dobra vjera *(možebiti po lat.* bona fides), *kad ko neće da drugoga prevari i ne misli da će ga drugi prevariti. značeńe je u svezi s onijem što je pod* a, *b).* Da ih pridamo tvomu carstvu dobromь verovь. Mon. serb. 36. (1253). Jer si dobrom virom držao. J. Banovac, uboj. 38. Ako si s dobrom virom t. j. noznano i nehotino upustio koji grih. Ant. Kadčić 213. Tako u dobroj viri primi krizmu. M. Dobrotić 58.

f. *kao* dobra vjera *kod* e, *upotrebǰava se i* dobra duša; *ali se u ńekijem slučaǰima ističe i mirnoća onoga koji misli da poštено radi.* Ovo mogu reći dobrom dušom, i bogom se svidočim. Mon. croat. 220. (1527). Nim se ne pristoǰe nikako po nijedan način po razlogu, po pravdi i z dobrom dušom. M. Divković, bes. 698b. Niti bi s dobrom dušom mogao posidovati rečena dobra. A. d. Costa 2, 110. More dobre duše pitat dužnost ženidbenu. M. Dobretić 578. Bi li mogao dobrom dušom reći misu? M. Dragićević 183.

g. dôbrā *bez supstantiva u acc. (obično pl.) s prijedlogom* na *znači: dobrijem, ljepijem načinom, bez silovańa.* dobar *znači gotovo što* blag. *biće po lat.* alle buone. Na dobru nego ve taj se stvar napravǰa. N. Nalešković 1, 283. Ako ne da na dobru, možemo iskati sudom. M. Divković, bes. 849b. Ni da ih će tva hitrina moć na dobre privariti da te u grad bez načina budu s vojskom upustiti. J. Palmotić 137. Švarcenberg ne mogu na dobre nikaǰ s ńimi opraviti. P. Vitezović, kron. 179. Na dobre ‚ex civili more et acquitate'. A. d. Bella, rječ. 152b. U jednu riječ: ili na dobre ili na zle, ili moliš ili vikaš, ne haje. J̌. Zuzeri 58a. Da ga ne mogu ukrotit ni na dobre ni na zle. A. Kalić 374. — *ovdje stoji* s dobrim *u sredńem rodu s takovijem značeńem:* Daj mi dakle s dobrim novce, jer, ako nećeš, ja ću te tužit sudcu. M. A. Reǰković, sabr. 50.

h. *o glasu, imenu, spomeni, kad se kaže da se govori o kom ili spomińe da je dobar, vidi i kod* glas. *drugo je* dobar glas *kod* 2, e, *b).* Balsam znamenuje miris dobra glasa. Naručn. 14a. Pogǰuje druzim dobar glas. Korizm. 52a. Potriba je vratiti tuju pratež i tuje stvari, takojer dobar glas i čast. A. Komulović 89. Poštenje i dobar glas. J. Banovac, prip. 148. Boǰi je dobar glas nego zlatan pas. Nar. posl. vuk. 27. Dobar glase, na zlo li me napase! Nar. posl. vuk. 59. Boǰe je ime dobro nego veliko blago. Korizm. 58b. Ta samo mre, spomenu ki svu stre od dobra imena. Đ Rańina 62b. Dobro i pošteno ime. M. Dobretić 152. Dobroga uspomenutija gospodina Stefana. Mon. serb. 210. (1387). Po Marinu Držiću dobre spomene. M. Držić 62. Miri zemǰu i ostavi dobar spomen. S. J̌ubiša, prip. 156.

2. *u materijalnom smislu.*

a. *o kojoj mu drago stvari kojom se dokučuje ono na što je namińeńena. a) o neživoj stvari ǰelesnoj. aa) uopće.* Otpravite ih u dobrě drěvě u kojem se nete bojati. Spom. sr. 2, 28. (1386-1387). Svršena i dobra likarǰa. Naručn. 93a. Njeki z dobrom odjećom, a s praznijem tobocem. M. Držić 403. Dobro se drvo i na pole cijepa. (D). Poslov. danič. 18. Od sjemena u dobru zemǰu usijana. I. Grličić 244. Jer on kroji sve od dobre kože. M. A. Reǰković, sat. E2a. Nego nejma ni dobre postelje. E8b. Jerbo dobra ne ima halata G8a. Jeli dobra bjelica šenica? Nar. pjes. vuk. 1, 458. Dobroj puški dade vatru živu. J, 106 Ja sam čuo i kažu mi ǰudi da je dobar cvijet provcatio u belome BećU česarevu. Nar pjes. vil. 1866, 97. Dobar espap lasno kupca nade. Nar. posl. vuk. 59. Kakva je zemǰa u kojoj živi, jeli dobra ili rdava? Đ. Daničić, 4mojs. 13, 20 — *bb) o vjetru i vremenu.* Odjedriše s dobrijem vjetrom. B Kašić, iń. 29. Kako jedno puno drijevo, koje drugo ne čeka nego dobar vjetar. Đ. Bašić 188b Dobar mu je vjetar zapuhao. Pjev. crn. 224a. Mornar škodu prime i trpi dil voći, kada dobro vrime upusti hoteći. Đ. Baraković, vil. 161. Kada gospodar od broda ima dobro vrime P. Posilović, cvijet. 81. — *u ovom primjeru dobro vrijeme znači veseǰe, raskošu (to je po talijanskom jeziku):* Mi se dobru bremenu davamo. M. Držić 257. — *cc) o glavi, samo u pjesmi.* Ili dobre glave otkinuli. Nar. pjes. vuk. 4, 50. I dobru mu posjekoše glavu. 1, 88. — *b) o domaćoj životińi.* Vzo dobre viteze i dobre i brze końe Aleks. jag. star. 3, 230. Dobar koń kratak čini put. (Z). Poslov danič. 17. Paka se je posadio na svojega koňa dobra. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Oj u Marka Kraǰevića sina dobar końic u potaji ima. Nar. pjes. u M. A. Reǰković, sat. C8a. Pod ńime je dobar końic nejahan. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Nije babo raskovao zlato na nańake ni na buzdovane . . . ni dobrijem końma na ratove. 2, 101. Dobra koňa a loša junaka! 2, 140. Dobar koń ili će okrunuti ili očeraviti. Nar. posl. vuk. 59. Od plašǰiva ždrebeta mnogo puta dobar koń izide. 235. Dobra ovca mnogo ne bleji, ali mnogo vune daje. Nar. posl. vuk 59. Dobra jarca od sedam godina. Nar pjes. vuk. 3, 286. U ńoj *(plitici)* dobra kokoš i pritila patka. M. Držić 262. Da nam pošǰe dva dobra kravajca i dobru piplicu. M. Držić 411. — *c) o stvari umnoj. aa) uopće.* Molišc i prosiše da bismo ima dobri blagosovь za taj gradь učinili. Mon. serb. 324. (1423). U ovomu prošenju dobrim

redom prosi se spasenje I. T. Mrnavić, ist. 52. Današnjemu bivši miru i on dobar uzrok bio. G. Palmotić 2, 276. I premda post püti obisne dobar je ukrot. J. Kavanjin 19b. Ne vidi se u njima nijednoga dobra napridka od toga pokarańa. Ant. Kadčić 298. Tri daka dobre ćudi i dobra nauka. M. A. Reljković, sabr. 34. Da su *(razlozi)* po duši dobri i sigurni po zakoni. M. Dobretić 74. Ima mu narediti dobru pokoru koju more izvršiti. 79.

b. *o čeljadetu, kad se kaže da je za kakav posao (ili uopće) crijedno, bez obzira na moralnu dobrotu. a) čeljade se imenuje po poslu (zanatu) kojijem se bavi, te je značenje, da je ono u onom poslu vješto.* Ako je žena dobra težakinja. Naručn. 95a. Titus, strelac dobar. Š. Kožičić 35a. Ni vam mogu ne ugodit, ni sam dobar pisalac. M. Držić 3. Jesam dobar liječnik. 224. Dobar pastir ostriže ovce a ne dere. (D). Poslov. danič. 17. Dobar učenik i meštra priteče. (Z). 17. Posla mu jednoga dobra likara. M. A. Reljković, sabr. 5. Dobar pop do smrti se uči. Nar. posl. vuk. 59. — *b) o junaku, vojniku, momku, i o čovjeku uopće, znači: hrabar, junački* Dobar junak, idem iz tudeške zemje. M. Držić 334. A što nemu bježaše, slugam dobr'jem ne mogaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 22. A dobar junak svuđe trebuje. Nar. pjes. vuk. 1, 78 Bolje bješe tridest dobrih druga. 3, 14 Po izboru dobrih koñanika. 3, 118. Zla pogleda u dobra junaka! 3, 121. Uzmi, Šujo, pedeset pandura od Drobńaka dobrijeh momaka. 4, 500. Ko je dobar junak? — Dosta ljudi dobar junak. Nar. posl. vuk. 141. *jamačno i ovaj primjer amo spada, u ne pod a):* Al' se treće otvoriše ovce, a pred njima dobra dva ovčara, na ramena nose ġeverdane, za pojasom ledenice male. Nar. pjes. vuk. 4, 508. — *isto vrijedi i kod kolektivnijeh imena* vojska, četa, straža *itd.* 150 tisuć dobre vojske. Š. Kožičić 57a. Kade skupiš taku dobru četu. 3, 300. Dobru stražu od Nikšića tura. 4, 48. — *u ovijem primjerima* dobro srce *amo spada, u ne pod* 1, b, *a):* Tko dobra srca jes, slobodno boj slijedi. N. Dimitrović 30. Muožimi ljudi rat ne biva, da dobrimi hrabri srci Aleks. jag. star 3, 221. — *c) u ovakovijem primjerima naznačuje, kakovo je čeljade vidjeti, te vrijedi gotovo što* lijep. Sinoć mene ljepa projezdio a jutroske tri dobre djevojke. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Ti si mene lijep duvegija a dobri su kićeni svatovi. 3, 494.

c. *kod predašnjega značenja* (a *i* b) *može se izreći ono na što je stvar ili čeljade namijenjeno, čemu je podobno: a) imenom u acc. s prijedlogom* na. Da ni na to dobar ni pristal. Š Budinić, ispr. 79. Nisam dobar ni vridan na nijedno dobro. M. Jerković 40. — *b) imenom u acc. s prijedlogom* za. *aa) uopće.* Koja *(zemja)* bijaše dobra za pašu. M. Radnić 79a. Dokle dobar za misivo biva *(kvas).* J S. Reljković 344. A da vidiš maća zelenoga što bi dobar bio za hajduke. Nar. pjes. vuk. 3, 30. Kažu da su vrlo dobre za jelo. Vuk, živ. 225. Mlaci dobri za boj. P. Posilović, cvijet. 120. Da ovi muž no može biti dobar za ovu ženu a može za drugu. Ant. Kadčić 461. Koja je ljuta *(žena)* ona je i za posao dobra. Vuk, poslov. 140. — *bb) u akuzativu je ime kojijem se kaže, kao što biva ńešto dobro.* Da bi on bio dobar za prosca ono kraljeve ščeri. Nar. prip. vuk. 207. On govori sad s njima koji bi bio dobar za kmeta. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 38. — *cc) o čeljadetu,* biti *ili* stajati dobar za koga, za što *znači jamčiti, isporedi ńemački* gut sein, gut stehen. Ja sam dobar za ńe Starine. 11, 99. (1655). Mi smo dobri za ńega i za ńegovo dugovańe. 12, 30. (1703). Ne mogu biti dobar za imena planina na desnoj strani velike Morave. Vuk, dan. 1827. 25. Za to stojim dobar. D. Obradović, basn. 396. Pak nek oni koj' koña prodaje dobar zloću za svaku ostaje J. S. Reljković 233. Ondi kod otca svoga za nas dobar stoji. B. Leaković, nauk. 83. Paša opet zapita Vuicu Vulićevića, stoje li oni dobri za Radića Vuk, dan. 1829. 15. — *ono za što se jamči stoji u rečenici s* da. Durad Petrović stao dobar da plati za Ivka 37 groša. Glasn. II. I, 16. (1808). Tako mi presudili i dobri stali za Drozgića da ima do 1. Junija 1808 k sudu doći i naplatiti se. 31. (1808). Ja ti stojim dobar, da će svi krivci doći u tvoje ruke. Vuk, miloš. 64. — *c) imenom u dat. s prijedlogom* k. Ča je dobrih ljudi k oružju. Mon. croat. 225. (1527). *d) imenom u gen. s prijedlogom* radi. Ona *(zemja)* dobra rad kupusa biva. J. S. Reljković 173. — *e) imenom u loc. s prijedlogom* u: Ki se dobar u svem piše. J Kavanjin 122b. — *ili s prijedlogom* na: Ja sam dobar na moru. M. Držić 268 — *ili mjeste lokativa stoji adverab za mjesto:* Ištite druge pomoći, ja nijesam tu dobar. M. Držić 224. — *f) infinitivom.* Koji bi mi sada dobar sramotu učinit. M. Držić 361. Kad bih ga vidio, mni mi se, razaznat da bih ga dobar bio. F. Lukarević 183. Dobri sebe obraniti mi smo sami. I. Gundulić 491. Vrijedne dikle da dobre su i podobne svijet vladati G. Palmotić 2, 391. Nije dobar kokošem pâļâ zamesti. (D). Poslov. danič. 81. Kad ti nijesi bio dobar stavit istom za malo dana ni pomńivu jednu misu. B. Zuzeri 282b. On je dobar uredivat vojsku. Nar. pjes. vuk. 5, 358. Te delije ništa no vaļaju, no dobri su po kahvam se hvalit. Pjev. cru. 85b. — *infinitiv (premda je aktivni) ima značenje pasivno.* Stvar je dobra govorit *(da se govori, lat.* dictu). N. Dimitrović 20. — *s infinitivom je prijedlog* za *(po tuđijem jezicima, vidi kod* za). Kliješti nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnut sebi. M. Držić 277 I nije veće dobar za vojevati. P. Posilović, nasl. 4b. Ja san dobar za budit divojke, još san boļi za ļubit divojke. Nar. pjes. istr. 2, 80. — *g) rečenicom u kojoj je* da *(vidi i kod b) cc)).* Bremena promijeńena nijesu dobra da zemja da plod. I. Držić, nauk. 218.

d. *predašnje se značenje dale širi te je gotovo isto što* koristan. *a) o stvari tjelesnoj.* Da nijesu dobri ključi, ni gradovi se ne bi zatvorali. (D). Poslov. danič. 14. Da je kuća dobra, i vuk bi je imao. Nar. poslov. vuk. 50. — *b) o stvari umnoj.* Oni vmesto dobra sveta rokoše ńemu. Naručn. 77a. Dobru svjetu cijene nije. (D). Poslov. danič. 18. Dobra je namišļena nu je boļa razmišļena. (Z). Poslov. danič. 17. Dobro su kletve, a još boļe posti i molitve. S. Ļubiša, prip. 246. — *c) stoji kao predikat kojemu je subjekat cijela rečenica (s glagolom u inf.). aa) u sredńem rodu.* Dobro bi se člověku semu i ne roditi. Arkiv. 9, 113. (1468). Dobro je i u paklu imat' prijatelja. Dobro je (kašto) i davolu svijeću zapalit. Nar posl. vuk. 60. Dobro je svašto znati, na nije sve tvoriti. 61. — *bb) uz ime* stvar. Udat se je dobra stvar. M. Držić 134. Dobra je i korisna stvar ispovidjeti se u općeno. S. Matijević 18. — *d) može biti izrečeno, komu ili čemu je korisno: aa) dativom.* Ja budući ubog ni sebi nijesam dobar ni drugu. M. Držić 203. Ništo nije človjeku dobro bez dobra. M. Divković, bes 21a. — *bb) prijedlogom* po *s acc.* Svaka ujednost dobra 'e po te. J. Kavanjin 510a. Ako dakle hoćeš dobro dilo učiniti ko jo bogu milo i po tvoju istu dušu dobro. M. A. Reljković, sat. E6b.

— *cc) u ńekom osobitom slučaju prijedlogom* u *s acc.* Voda nije ni u čizmu dobra. Nar. posl. vuk. 37. — *dd) prijedlogom* za *s acc.* Istina jest da je putovańe dobra stvar navlastito za mlade ljude. M. A. Reljković, sabr. 47. Sadenica za trbuh i prsa jeste dobra. J. S. Reljković 185. Ni za koga nije dobra kavga. Nar. posl. vuk. 213. — *e) može se izreći da je dobro, korisno tijem što od ńečega brani; ovo onda stoji: aa) u dat prijedlogom* protiv. Biše dobre one stine protiva neprijatejom. I. Ančić, ogl. 53. — *bb) u gen. s prijedlogom* od, *samo o lijeku.* Ovo vele da je dobro i od crńa i od prišta. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 55. — *cc) takoder o lijeku, u gen. s prijedlozima* polag *i* radi. Cića ńegovi jajaca, zašto jesu veoma dobra polak nikije bolesti. P. Posilović, cvijet. 55. Cijeća ńegovijeh jajaca, zašto jesu veoma dobra rad ńekijeh nemoćih. K. Magarović 30.

e. *može značiti gotovo što* ugodan. *a) o hrani, mirisu.* Pripravlaše dobrih jistvin. Korizm. 8b. Ona pića nikim je podnosna i dobra na okušeńe. 82b. U toj plitici bude još dobre slanine. M. Držić 263. Trbuh me nigda ne izdava na dobru obroku. 272. Dobro vino. 345. Da do večer dobru večeru večeramo. 403. Čin'te spravit večeri štogodi dobro. 408. Jel' čemu rakija? Dobra, brate. M. A. Reljković, sat. G 5b. Dobra je i voda tko vina ne ima (Z). Poslov. danič. 17. Dobar je sir, nego šteta što je u pasjoj mješini. Nar. posl. vuk. 59. Dobrog je vina i kiselica dobra. 60. Stara kokoš dobra čorba. 294 Od tog kupus dobar miris ima. J. S. Reljković 409. — *o mirisu, u prenesenom smislu.* O glas veseli, pln vsake vońe dobre. Korizm. 17a. Sveto vanjelje jest prosvitilo svijet i napunilo ga dobrim mirišenjem slave božje. A. Komulović 56. — *b) o glasu, vijesti. drugo je* dobar glas *kod* 1, h. Vesele i mnogo drage i ugodne dobre glasove kazaše Mon. serb. 319. (1423). O Toma, dobar glas! vidismo gospodina. Korizm. 104b. Dobri su glasi dosle za nas. M. Držić 218. Nosim ti dobre glase. And. Kačić, kor. 209. Dobre glase odnijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 488. Radi bismo dobre kazat' glase. 4, 166. Koji javlaš dobre glase. Đ. Daničić, isai. 40, 9.

f. *može značiti da je što potpuno te da mu nema nedostatka. slično je tad značeńe kao kod* cio, prav. *a) o mjeri.* Miru dobru i nagnjetenu i strepanu i priko tekuću dati će u krilo vaše. I. Bandulavić 161a. luc. 6, 38. — *b) o zlatu u kojem nije smjese, i o novcu koji ima zakonitu vrijednost.* Dužan dobra zlata i puno potege. Mon. croat. 72. (1448). Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u ńoj moći sve nahodim, dobri pjenez i š ńom kupim. Jeđupka nezn. pjosn. 237. — *c) o ńekijem umnijem stvarima, znači: po zakonu učińen, načińen, određen; zakonit.* Da su dobre i prave granice. Mon. serb. 242. (1399). Potvrdiše sve poveље i dobre zakone i uvete. Mon. serb. 161. (1405). Nije dobro vinčanje, zašto nije ugovor izvršen. J. Banovac, razg. 270. Jest dobro i vrsno ńiovo krizmańe. A. Kanižlić, kam. 238. Krštеńe po polivańu dato jest pravo i dobro krštеńe. kam 575. Da se nigda primaju sveti sakramenti dobri i plodni. Ant Kadčić 119. — *d) amo može spadati i* dobra cijena, *u koliko je po pravdi.* Obići se davati dobru cenu našim konjikom. Mon. croat. 225. (1527). Dobra cijena, mudar oči otvori a lud zatvori (D). Poslov. danič. 17 Ići' dobre cijene, podi u ludne potrebne. 27.

g. *u ńekijem slučajima znači gotovo što* tvrd, čvrst, jaki, *u pravom i u prenesenom smislu.* *a) u pravom smislu.* Treba dobre drvene klinove udariti. Z. Orfelin, podr. 134. Te oseci dobar štap. Nar. pjes. vuk. 1, 516. — *b) u prenesenom smislu. aa) o zdravlju.* Testamenta jest učinila gospoda Jela u svom dobromu zdravju. Mon. serb. 415. (1442). Odlučil i ostavil budući u dobroj svojoj moći i zdravju. Mon. croat. 92. (1463). Za naše dobro stanje i spasenje. 99. (1466). Za toj žudi srce moje, moj izbrani prijatelu, čuj' za dobro zdravje tvoje. M. Pelegrinović 194. U dobru zdravju gospodin bog tebe uzdrž. B. Kašić, iń. 6. Još u dobru životu i zdravlu jemaju se činiti krńpostna dila. P. Radovčić, nač. 5. — *bb) o pameti, svijesti, razumu. isporedi* čitav, zdrav. Upisa z dobrom svêstāju svoju napokonu rêč̀ u testamentu. Mon serb. 425. (1448). Budući male moći, a dobre pameti učinih teštament. Mon. croat. 185. (1504). Čujaše se lipoti ńeje i dobru razumu. Aleks. jag. star. 3, 322. Drugda imaju svitlo razboršte i dobru svist. Ant. Kadčić 152. — *tako je i ovo:* Car posluša, jer je dobra glava. Osvetn. 2, 184. Sin dobre glave al' slaboga nastojańa. M. Pavlinović, rad. 41. — *cc) o čeladetu koje je zdrava tijela ili čitave pameti.* Budući u velikoj slabosti telom, a u pameti dobri. Mon. croat. 64. (1445). Biše mnogo jaki u životu i dobar na noge. Duklanin 28. Nijesam vele dobar, t. j. slab sam, malo sam bolestan. (u Dubrovniku). Vuk, rječ. 123b. — *po tome se u Dubrovniku (već od* xv *vijeka) govori* dobar došao! dobra došla! dobri došli! *mješte* dobro došao! *itd.* Ako dojdu, budite dobri došli. Spom. sr. 1, 168. (1422). Gospo, dobra došla! N. Nalešković 1, 242. Dođe otac doma, ter mu žena govori: dobar si došao! što ne daš meni plaš? 1, 282. I vi vele dobri došli i čestite vaše plavi! G. Palmotić 2, 219. Ti si došo dobar vele u grad ovi! 2, 286. I dockna kad dođeš doma, rijet' ti će: dobar došao! (D). Poslov danič. 28. Diklo mila, dobra došla na ove strane. N. Marči 23. Dobar si došo! A. Kalić 201. Dobri došli, kićeni svatovi! Nar. pjes. vuk. 1, 17. Dobri ste došli, svatovi! 1, 19. A dobre mi došle, mile zaovice! 1, 412. *tako je i ovo gdje je izostavljeno* došao: 1 nazvah joj: božja pomoć, draga i mila! Ona mene odgovara: dobar neznani! Nar. pjes. vuk. 1, 423. — *s toga se i trava čuvakuća, jer raste u kamenu i na zidinama, zove:* u zlu dobar. Ļ. Nenadović, *a u Dubrovniku:* ruža u zlu dobra.

h. *tijem što značeńe pod* e, *a) postaje jače, uz imena koja znače mjeru (a i uz druga) ističe da je mjera ne samo potpuna nego i da preko ńe čega ima. po tome gdjekad vrijedi gotovo isto što* velik, mnogi. *s ovakijem značeńem često nije pohvala.* Iskavši dobar hip po hiži. Transit. 217. Dobre sto lakata bješe širok. Zborn. 82b. Od lova morskoga dosti govorismo, i puta onoga dobar dil zbrojismo. P. Hektorović 44. Tuj postah dobar čas, kako no sebe van, a poslije pustih glas do nebes žalostan. N. Nalešković 2, 109. Od ovoga bitja ovdi se, ako ne sfe, dobar dio govori. B. Gradić, djev. 8. Pristrašen i zasnićen za dobar hip ostano. P. Zoranić 10a. Pak u čistu sudu svari dobar kuto zimńe rose. M. Pelegrinović 199. Posta s ńim dobar dio ure. B. Kašić, iń. 70. Krstivši u malo dana dobar broj od duša. fran. 70—71. Obajdoh dobar kus otočne glavice. Đ. Baraković, vil. 331. Četare dobre mile. jar. 133. I slišah i dobar dil gledah čudne zgode. I. T. Mrnavić, osm. 3. Lijepa dikla i hrabrena, dobar dio naše slave. G. Palmotić 2, 226. Mnoge duše zle i opake s jednom nogom i z dobrom od druge polovicom jur u paklu. B. Zuzeri 120a. Za jednu dobru kašiku. I. Vladmirović 21.

Odsiei mi dobar komad mesa. M. A. Reļković, sat. E1a. Uzmi jednu dobru šaku soli. Z. Orfelin, podr. 113. Metni u kalaisan kotao jednu dobru maramu višańa. 372. Dobar pedaļ nek bude prostora. J. S. Reļković 354. Dobavivši dobar broj od srčani vojnika. A. Tomiković, živ. 63. — *amo spaduju i ovi primjeri:* On me hoće velikom i dobrom plaćom platiti. Živ. jer. star. 1, 235. Od ńega sam dobru plaću imao. D. Obradović, basn 390. Dobra ļetina ‚annonae affluentia'. A. d. Bella, rječ. 7a. Dobar prilog care upisao. Nar. pjes. vuk. 3, 72. Budući već starija u dobroj starosti. B. Kašić, is. 105. Radost nije u Prizrenu gradu, no dobra se žalost dogodila. Pjev. crn. 281a. Kolik jedno dobro jaje. I. Vladmirović 28. Ali im on dobrih puta potvrdi. J. Banovac, razg. 35.

i. *kod dobitka, šićara, lova itd. može biti značeńe isto što kod* b, *ali u nekijem slučajima vrijednost dobitka nije u množini ni u veličini.* Dobar šićar ide uz planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 301. A dobar ti šićar zadobismo. 4, 415. I dobar ste lovak ulovili. 4, 197. — *i ‚rob' je dobitak za onoga koji ga je zarobio.* Još su dobra roba zarobili. Nar. pjes. vuk. 2, 607. Jesi dobra roba zarobio. 3, 267.

k. *o voļi (i hoćeńu) naznačuje da je ništa ne zaprečuje niti smeta (drugo je kod* l, b, *b)). a) kad ko što radi bez sile, slobodno.* Klńemo se s mojim dobrimь htěńijemь. Mon. serb. 44. (1254). Bez nijedne sile i bez nijedne nevoļe, tьkmo s mojomь dobromь voļomь. Mon. serb. 178. (1368). Učinih tako s moju dobru voļu. Mon. croat. 51. (1422). Onoj nije dar što po sili daš, nego po dobri voļi. Zborn. 3a. Svaki se grčšnik ima po svojoj dobroj voļi obratiti, prem ako nitko ne ponukuje ni usiluje. M. Divković, bes. 247a Gredem dobre voļe, da i mene ćačko ubije. Ġ. Palmotić 1, 180. Ja ću z dobre voļe totu s vami biti. Oliva. 52. Z dobre voļe ja ću poslušati. P. Vuletić 4. Ivan ide kraļu sam od dobre voļe. A. I. Knezović 195. ‚Da mi dadeš Rakelu za ženu'. ‚Dobre voļe', odgovori Laban. And. Kačić, kor. 30. Ako dužnik od svoje dobre voļe učini zajmeniku koji dar. Ant. Kadčić 263. Dobroj šari dobru voļu daje. Nar. pjes. vuk. 2, 453. Za nevoļu, ka' za dobru voļu. 3, 563. Na sramotu a ne s dobre voļe. 4, 54. Al' i tebe da će obļubiti ol' po sili ol' po dobroj voļi Nar. pjes. istr. 1, 66. — *b) kao veseļe (u prva dva primjera vidi se prijelaz od značeńa pod a) k ovome).* Dobro se ima činiti veselo i z dobre voļe. Korizm. 8a. Posluh ima biti s veselim srcem i s dobre voļe. 35a. Dajte se dobri voļi i veselju 40b. Igraj, pivaj i veseli ļude, neka svaki dobro voļe bude. M. A. Reļković, sat. F2a. Ne kantan od dobra ni od dobre voļe nego za okripiti tužno srdce moje. Nar. pjes. istr. 2, 53.

l. *o prigodi, prilici, vremenu, znači: zgodan, prilićan.* Prišadši tada sjutra plk v dobro vrime k toj crikvi. Mirakuli. 107. Dobra je prilika po ovom svetku da idemo. Mon. croat. 235. (1530). Bokčilo, sve će bit, mi smo na dobru skoku. M. Držić 339. Zatekosmo dobro doba. Đ Baraković, vil. 210 Ne mož' imat dobre zgode božjoj voļi suprotiva. G. Palmotić 2, 111. — *i o mjestu:* Na dobro ga mjesto pogodio, u azdiju među ploći žive. Nar. pjes. vuk. 3, 199. Na dobro ga mjesto pogodio: de spućava toke na prsima. 3, 143.

m. *kao* srećan, čestit, *ali o onome po čemu čeļade jest ili postaje srećno, čestito, blaženo. a) s imenima* sreća, čest, kob *itd. i bez potrebe.* Ja sam po kom se dobra kob nariče. G Držić 360. Dobra srjeća sa mnom je. M. Držić 315. Dok je š ńim na svijeti ńegova dobra čes. N. Dimitrović 15. Tim zlamenjem s dobrom čosti sve junake pomilova. I. Gundulić 506. Hod'mo s dobrom srećom sadruženi. G. Palmotić 2, 474. Ne dobra čes privede je k spili. I. Đordić, ben. 193. On je brez svake dobre sriće. J. Banovac, pred. 52. Još kada je kakva dobra srića. M. A. Reļković, sat. E1a. Ako vojno dobre sreće bude. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Ali mi je Kate dobre sriće bila Nar. pjes. istr. 6, 19. Dobra me sreća nagna na Dubrovčanina. S. Ļubiša, prip. 11. *često u pozdravu i čestitańu.* Odā boga zahtevamo tvojej milosti dobru srēću i narokь. Mon. serb. 553. (1537). Kada mi nazove dobru čes i srēću. Š. Menčetić 202. Dobra kob, junače! M. Držić 48. Dobra kob ‚salve'. A. d. Bella, rječ. 35a. Dobra vami sreća budi, dva Jakšića mila brata! Nar. pjes. mikl. beitr. 30. Susrela vas dobra sreća i gospodin bog! Nar. pjes. vuk. 1, 32. Dobra kob! Nar. posl. vuk. 59. Dobra ti sreća! (Odgovori se u Crnoj Gori kad ko nazove boga). Nar. posl. vuk. 60. Dobra sreća neznanu gostu! S. Ļubiša, prip. 90. — *može se i ne izreći riječ* sreća: Ako ti prorečem dobru, mila ti je. S. Ļubiša, prip. 27. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Ti se si pod njeku dobru zvijezdu rodio. M. Držić 282. Kad se k tomu dobra zvizda tvori. J. S. Reļković 153. — *b) o dijelu vremena. aa) o času:* u dobar čas, u dobri čas, u dobre čase, s dobrijem časom *itd. često se govori, osobito u čestitańu.* Da bi u dobri čas bilo! Spom. sr 1, 44. (1403). U dobar ter se čas on za me namiri. S. Menčetić 252. Pojdi u dobar ćas. B. Kašić, per. 43. Poj u dobre, rekoh, časi. Đ. Baraković, vil. 229. Potpuno će biti moja u čas dobar i veseli Captislava kćerca tvoja. G. Palmotić 2, 203. Podi, podi dobre u čase. 2, 306. U sto dobrijeh časa. P. Kanavelić, iv. 594. S bogom i u dobri čas pošli, a u boļi na svitu zauzdali živinsku voļu F. Lastrić, ned. 7. Feris paša zazva Juru na mejdan, ma po se ne u dobar čas. And. Kačić, razg. 101. Jeli se pak kogod naoštrio protiva ńemu zapjevati, bilo mu u sto dobri*(h)* čas! 317. U ime boga, u čas dobar sunco ističe. Nar. pjes. vuk. 1, 14. Brzo se steče u dobre čase. 1, 30. Đe Jovanu ļubi vode u čase dobre. 1, 44. Sve ti, sinko, u čas dobar bilo! 1, 55. Da bog dade, u sto dobrih časa! 3, 231. Podi sine, pošlo u dobri čas! 3, 393. U dobri čas! Nar. posl. vuk. 327. U sto dobrijeh časa! (Kad se što dobro dogodi, a i žeļa kad ko polazi kuda ili što počińe). 337. Nego sam čuo da se misliš s dobrijem časom udavati. Nar. prip. vuk. 128. — *može se kazati i u dobar a ima se čas u misli.* Ovako neznabožci svoga kraļa učahu ali ne u dobar i po se i po ńega. And. Kačić, kor. 245. Ter doziv̌je Luku kapetana: ‚U dobar se odmetnuo Luko!' Osvetn. 2, 78. — *bb) o danu i o ńegovijem dijelima.* Š ńime ne znam što je dobro ni što je dobar dan. M. Držić 164. Dobar se dan po dobru na večeri poznava. (D). Poslov. daničk. 17. Te s' spomińe junak po junaštvu kao dobar danak u godini. Nar. pjes. vuk. 2, 262. Dobar kao dobar dan u godini. Nar. posl. vuk. 59. Ona nije imala dobra dnevi od poroda do pokrova. S. Ļubiša, prip. 80 Da mu svaka sprava z dobrim jutrom svane! D. Baraković, vil. 243. *(drugo je značeńe u ovom primjeru:* Pokli se trudiš sad u dobre dni tvoje lijep, gizdav i mlad bez pomńe nikoje. F. Lukarević 5. *isporedi:* Dobra godišta ‚aetas media'. J. Stulli, rječ. I. 119a). — *osobito često u pozdravu.* Reče ńemu vuk: dobar dan! Zborn. 37a. Dobar dan, gospodaru! M. Držić 232. Ni dobar dan, ni kako si, ne rekoše jedna drugoj. B. Zuzeri 194b. Luka dobar danak nahvalio knezu.

Osvetn. 3, 84. Dobro jutro da ti je momu Bušiću Stjepanu! Nar. pjes. miki. beitr. 19. Dobro jutro počmu zvati. V. Došen 154b. Dobro jutro, careva carice! Nar. pjes. vuk. 2, 127. Na jutru mu nazva dobro jutro. 2, 173 Nima Todor dobro jutro više. 3, 160. Vidim ja tvoje dobro jutro! (Kad je kome zlo). Nar. posl. vuk. 34. Ko mene: dobro jutro! ja njemu: dobra ti sreća! (Kako ko sa mnom onako i ja s njim). 147. Dobar veče, sijeńska gospodo! Nar. pjes. vuk. 3, 191. Pa ti svijem dobar veče više. 4, 478. Ženiku nazivnu dobru noć. M Držić 397. Ako su posnule, bog njim daj dobru noć. Nar. pjes. istr, 2, 145. Nazove Vračenu dobru noć. S. Ljubiša, prip. 221. — *cc) o drugom dijelu vremena.* Dobro se proleće iz rana poznaje. Nar. posl. vuk. 61. — *c) o drugom čemu.* Dobar početak, muči. M. Držić 329. Dobar junak dobar san usnio. Nar. pjes. vuk. 2, 110. Dobre vi sijedoe! (Kad se dode ljudima koji sjede). Nar. posl. vuk. 60. Dobre hode! (Reče se, kad ko koga sretne ili stigne. U Crnoj Gori i u primorju). 60. — *o stvari uopće.* U stvarima ljudskijema suprotivnijema i dobrijema. J. Matović 71. *tako je i ovo:* Dvore meteš, suze roniš, to nije dobro. Nar. pjes. vuk. 1, 612.

n. *o rodu, koljenu, kući, znači gotovo što* plemenit. Lipa je i mudra je i vele od dobra roda je. Aleks. jag. star. 3, 275. Već to bila lepa Ruža od dobra roda. Nar. pjes. vuk. 1, 54. Dobra kada i od roda dobra. 3, 530. Gašpar kraj od dobra kolina. Nar. pjes. istr. 6, 31. Da ti djevojku nademo od dobro kuće. M. Držić 200. Sve po izbor od dobrijeh kuća. 3, 473. — *u orom primjeru i o čeladetu:* Dosti š njim žlahtneh i dobreh ljudi z Benetak. Mon. croat. 4. (1275, *prijepis* 1546).

o. *uz neka imena vrijedi kao genetiv objektivni supstantiva* dobro, *na primjer: a) uz supstantive što znače bilęg, znak.* Tko se boji srama u mladosti, jest dobar biljeg. Zborn. 20b. Ja imam još jedan dobri srok. S. Ljubiša, prip. 193. — *b) uz supstantive* ufanje, uzdanje *itd* Mi ne hotejući, da bi njega dobro ufanje brez plaće preminulo. Mon. croat. 83. (1457). Potecite s dobrijem uzdanjem pod obranu cesarova stijega. Osvetn. 6, 21.

p. *kao eufemizam mješte* zao. *tako se u Dubrovniku govori* dobra rana *mješte* zla rana *i* dobrâ *(nemoć) mješte* zla nemoć *(suha bolest):* ‚Sestro, reci mi koja je nemoć? kako to u jedan put tako se provratila?' ‚A što služi pitat? znaš koja je, dobra'. (‚Dobra' da ne spomenu zlu nemoć od prsi koja smiče i ništi čovjeka dok ga u grob svali). M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 180. ‚Eto u dobar išli po divojku' običajno se rabi kad je naopako što otišlo *(u Dalmaciji).* J. Grupković.

11. *adv.* dòbro. *uz to dolazi i* dobrê (dobre, dobri) *osobito u sturija vremena:* To vi znate dobrê. Mon. serb. 49. (1265). Mi z božjimь hotenjemь dobrê smo. Spom. sr. 2, 26. (1369—1388). Dobre razumêvaše. Mon. serb. 516. (1472). Jutri, jutri oču dobre učiniti. Korizm. 81a. Dobri ste učinili. Spom. sr. 2, 12. (1398). *s oblikom* dobre *dolazi i u naše vrijeme:* Dòbre, 1) (osobito u Lici i Hercegovini) n. p. ima nas ‚dobre'. t. j. podosta ‚genug' ‚satis'; dobre puta, t. j. dosta puta ‚mehrmals' ‚saepius'. 2) u pjesmi. Vuk, rječ. 125a. Po s tri kopļa u visinu skače, po s četiri dobre u napredak. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Dobre dode, dijete Maksime! 2, 519. — *Kao adverb nahodi se* dobro *u svijem rječnicima, osim Voltigijinu, a* dobro *i* dobrê *u Stulićevu* (dobrê *pisano* dobrje *s dodatkom da je uzeto iz vuskoga) i u Daničićevu (kod* dobrь).

1. *u moralnom smislu, po onome što je kazano kod* I, 1, a *znači i pošteno i blago (tako da je drugome korisno i ugodno).*

a. *uopće.* To malo vrimena dobro strati čineći sveta dila. Živ. jer. star. 1, 236. Ako bi se dobro ponio, bjeh odlučio sve mu u ruke dat. M. Držić 250. Imaš dobro podnijeti svaku muku M. Radnić 27b. Dobro radeć mlađe nagovaraj. M. A. Reļković, sat. G 2b. Postavši pošten čovik i dobro se vladajući. sabr. 2. Sve si dobro učinio. Nar. pjes. vuk. 1, 95. — *dosta često dolazi s glagolima* stajati, pristojati se, *ali to ne svagda u moralnom smislu; teško je to u mnogijem primjerima razlikovati.* I meni će dobro stati zajedno š ńime vojevati. G. Palmotić 1, 199. Zašto bi se ukazali samoslavci, što ne stoji dobro. And. Kačić, razg. 317. Ńoj se ne pristoji dobro prid muške glave dojti. F. Vrančić, živ. 79. Dobro mi stoji godišńicom se učinit. M. Držić 152. Tolika je tva ljepota, da je dobro stalo meni sve najveće podnijet trude. G. Palmotić 2, 152. Prsten ne stoji nidnoj dobro. Nar. prip. mikul. 24.

b. *jače se ističe pozitivno značeńe, vidi* I, 1, a, *c).* Majka sina dobro blagosilja. Nar. pjes. vuk. 1, 201. — dobro hotjeti koga *znači: mito imati, milovati, ljubiti (tal.* voler bene). Nije li za dosta, da ju dobro hoće ovaki gospodar? M. Držić 374. Nijesi mu prijatelj niti ga hoćeš dobro. M. Radnić 394a. Znaš li koliko te je ona hotila dobro i ti ńu? J. Filipović 1, 496b. Zovnu onoga s kojim se dobro hotijaše. M. Zorićić, zrc. 194. Zašto ga neće dobro kako ostale sinove. M. Dobretić 442. Mladići me dobro hoće. Nar. pjes. vuk. 1, 174. — dobro gledati *kao gledati dobrijem okom, vidi* I, 1, b, *c).* Tu od svih sam dobro gledan, ako i jesam malo vrijedan. J. Kavańin 109b. Dobro ne gleda onoga koji ga je privario. J. Filipović 3, 291a. Imade jedan *(prorok),* ali ga dobro ne gledam, jer mi vazda stvari protivne prorokuje. And. Kačić, kor. 216. — dobro govoriti (besjediti) o kome, za koga: Tvoja duša, ako bude spasena, za te *(tilo)* hoće prid sudcem dobro govorit. J. Filipović 1, 133b. Koliko smo dobro besjedili. B. Kašić, nasl. 7. I o svakom dobro besjedahu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. — stajati dobro s kim. Pripravan podnijeti sve muke paklene za ljubav božju, ištom da stoji dobro z gospodinom. M. Radnić 404b. — dobro dočekati koga *u ovijem primjerima kao da je ironički:* No ga dobro Stevo dočekao, na dobru ga konju poćerao. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Nego da ih dobro dočekamo: vi udrite, koji koga može. 3, 208. — *dobro misliti:* Pak ti misliš da svit dobro prima, ako služim ja u kapetana. M. A. Reļković, sat. D6a.

c. *ističe se negativno značeńe. tada* dobro *može značiti: po pravdi, po istini, pravo, istinito, te se upotrebljava kad se hoće pokazati zadovoļstvo na nešto što je ko rekao ili učinio. a) kao pravi adverb stoji uz glagol.* Vi me zoveto meštrom i gospodinom, i dobro govorite. Korizm. 83b. Dobro bo reče: uznošenje vrimennoga kola ima sniženje mnogo veliko. Aleks. jag. star. 3, 265. Tim dobro rit' mogu, proć meni nebogu, koga ti ucvili, žestoča da s' veće neg pakao nemili. D. Rańina 127a. Dobro se reklo: u svaki rod po jedan rog. S. Ljubiša, prip. 62. Dobro mi si to naspomenuo. B. Kašić, zrc. 15. — *b) može glagol izostati, te* dobro *vrijedi kao interjekcija kojom se pokazuje zadovoļstvo* Koji govore meni: dobro! dobro! I. Ančić, svit. 117. Dobro! dobro! mudra glavo! stvar gdikoju sgodi pravo. V. Došen 246b. — *govori se* (dobro! e dobro! ej dobro!) *i kad se pristaje na ono što je ko rekao, i bez osobitoga zadovoļstva.* Upita ńih: ‚Jeli, dico, nakrivo

toran?‘ Rekoše: ‚Jest‘. ‚Ej dobro‘, slidi dundjerin, ‚mi ćemo njega sada popraviti‘. M. A. Reljković, sat. A 1b. Dobro, odgovori Jao, ostavi ga još tri godine da uči zanat. Nar. prip. vil. 1867. 321. Otac vidi ludost svog sina, pa mu reče: e dobro! Nar. prip. vrč. 50. — *upotrebljava se i kad čeljade ne pristaje na tuđe riječi nego samo hoće kazati da je razumjelo što mu je drugi rekao.* Kad u veče dođe ala, zapita je: ‚Što nisi moju vatru stakla i moju kolebu počistila?‘ A ona joj odgovori: ‚Nisam ni kod svoje kuće čistila‘. ‚Dobro, dobro‘, kaže ala, ‚a ti me malo poišti‘. Nar. prip. vuk. 180. — *dolazi (osobito udvojeno) i kod prijekora ili prijetnje.* Dobro dobro! ‚bene, bene, quando si riprende o in simile modo‘ ‚at, at‘. A. d. Bella, rječ. 136b. — *c) ono na što se pristaje kazano je rečenicom u kojoj je* da, *te* dobro da *stoji kao konjunkcija u podložnoj rečenici potvrđujući ono što se u njoj kaže, a ističući ujedno da ono što je u glavnoj biva unatoč onome. isporedi* ako prem, prem ako *(vidi* ako *pod* 8, h) *i* premda — *nije potrebno pomisliti na tal.* benchè. — *dolazi od* xv *do kraja* xvii *vijeka (vidi Radničeve primjere kod bb) aaa) i ddd)). aa) u glavnoj nema korelativne konjunkcije. aaa) podložna je pred glavnom ili je u nju umetnuta.* One 4 Kotorane ke imamo u taliće, dobro da su učinili nevêru, hoćemo slobodno pustiti. Mon. serb. 328. (1423). Dobro da toj vrijeme za ljubav ne bude, daj mi češ tuge me požalit i trude. N. Naljeković 2, 35. Ako ti se vidi veći trud, dobro da je do istine mańi, veća je i plata. B. Gradić, djev. 31. Dobro da u staromu zakonu nahodimo da čovjek čovjeku noge jest umio, ne nahodimo da kralj sluzi ali ti sužnu igdar se je dostojao noge umiti. A. Gučetić, roz. jez. 165. Jedan mladac dobro da cvatjaše mladostju, jošte veće cvatjaše divičanstvom. M. Divković, zlam. 50. Vrhu ovijeh riječi, dobro da su dilnorečne, ne ima se stavljati ačent. R. Gamańić C6b. — *bbb) podložna stoji za glavnom.* Čovjek ima . . ne odijelit se nikadar od ljubavi njegove, dobro da bi ga koje mu drago tuge i nevolje obujmile. B. Gradić, duh. 31. Govorit ću i besjediti ću ja momu gospodinu, dobro da sam prah i pepeo. A. Gučetić, roz. jez. 73. Ne krenuvši se on nigda od svoga posla, dobro da ga bješe strah. M. Orbin 111. — *bb) u glavnoj rečenici ima korelativna konjunkcija (podložna je svagda pred glavnom): aaa)* ali. Dobro da jesi crna ali si lipa. Transit 100. Dobro da su djevstvo i čistoća anđeoska djela, ali tko ih priko volje i pod silu obslužuje, sa mnom ne ima što činit. B. Gradić, djev. 25. Dobro da u njegovoj muci kazaše priliku od grešnika, ali tada nebesa potamnješe, zemja se strese. A. Gučetić, roz. jez. 119. Gnoj dobro da je nečist, ali vele lijepo i uzorito čini ploditi vinograde. M. Divković, bes. 215b. Dobro da mogu biti mu uzeta bogatstva, zdravje i život, ali ne Isus Krst. M. Radnić 541a. — *bbb)* da. Dobro da je učinil grih smrtni, da ne spomenuje se kim načinom. Naručn. 53b. Dobro da je velika radost najti jednu rič ku želi, da veće je veća radost najti veće nego mni. Korizm. 98a. *i* da zato: Dobro da vse duše osujenih jesu v pakli, da zato je vsaka mučena veće i mańe. Transit. 201. — *ccc)* je. Oci naši v pustińi dobro da jiše manu, li ne pridoše v zemju obećanu. Transit. 129. — *ddd)* ništa mańe, ništanemańe. Dobro da duša je veća od tela, ništar ne mańe stoji vnutri v teli zatvorena. Korizm. 82b. Dobro da se vsi osujeni muće v jednom ogńi ńišće mańe nisu vsi jednako mučeni. 24a. Dobro da se on nahodi kipom svojijem u svemu stvorenju, ništa ne mańe posobno se nahodi u onjezijeh koji mole i srcem molitvu čine. A. Gučetić, roz. jez. 72. Dobro da bješe u sužanstvu, ništa ne mańe svaki dan se priporučivaše bogu. M. Divković, zlam. 59. Dobro da u našemu jeziku imamo ono izricanje, kojijem ga oni izricaju, ništa ne mańe ne izgovaramo ga nigda tijem izgovorenjem po sebi. R. Gamańić B6b. Dobro da jednijem oće biti lasno nehajati za fale ljudske, ništa ne mańe jest mučno . . . M. Radnić 30b. — *cc)* dobro da *privezuje pojedine riječi glavnoj rečenici.* Nije tej stvari, dobro da trudne, da ju nebi zagrlile. B. Gradić, djev. 97. Veselje vlaštito djevic Isukrstovijeh nije ono isto koje nedjevic, dobro da Isukrstovijeh. 177. Nijedan grijeh, dobro da lagahan i koliko mu drago malahan, onamo neće pustit proći. duh. 80.

2. *u materijalnom smislu.*

a. *uopće kad se što tako radi da se dokučuje ono na što je radńa namijenena.* Vêmo, kako hitr est i dobro učen. Arkiv. 9, 102. (1468). Ne dobro složene pjesni. M. Držić 3. Dobro Hero strijeja, neg mu na krivo pljevnica stoji. (D). Poslov. danič. 17. Dobro igra, nu gubi (D). 18. Da Žudije dobro boja ne bijahu. J. Banovac, pred. 60. I dobro će Turke poslužiti. Nar. pjes. vuk. 4, 137. Puče puška iz gore zelene, dobro Muja bješe pogodila. 1, 486. Dobro gađa, još bolje pogađa. 4, 429. — *osobito uz glagole koji znače: vidjeti.* Vidiš dobro da ne mogu ne poslušat moga udesa. J. Palmotić 161. Dobro vidi tko nevidom pazi. (Z). Poslov. danič. 18. Dobro sam ga, majko, zapazio. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Te te, Roso, dobro ne sagledah. 2, 240. Radi bi ti dobro kazivati, al' smo slabo dobro i videli. 3, 563. *gledati, paziti, čuvati, čuvati se, držati se:* Strah joj veli: dobro gledaj u što se uzdaš. I. V. Bunić, mand. 19. Pak pogledaj dobro na se. V. Došen 22a. Dobro gleda i puškom i okom. Nar. pjes. vuk. 3, 310. Na dušu dobro pazi. V. Došen 23a. Kad lisica predikuje, pazi dobro na guske. Nar. posl. vuk. 118. Čubra cveća, da me dobro čuva. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Čuvaj dobro dizgen od kulaša. 2, 139. Dobro čuvaj brda i Gučeva. 4, 253. Dvignuvši oči, stavih dobro pamet, vidjeh onuj krudelu smrt. Zborn. 61ab. ark. 9, 81. Da se dobro uzme u pamet. Nar. pjes. vuk. 2, 84. Dobro se čuvaj, da ne rasrdiš Jerolima. Živ. jer. star. 1, 228. Drž' se dobro, momče Prijepoljče! Nar. pjes. vuk. 2, 142. *čuti, slušati:* Čujte dobro. Nar. pjes. vuk. 3, 88. Dobro slušaj što mi sitna piše. 2, 579. Slušaj dobro što ću govoriti. 3, 367. *misliti, promisliti:* Držan si promisliti dobro i pomńivo grijehe tvoje. A. Komulović 5. Da ju barem dobro promislite. M. A. Reljković, sat. E8a. *znati, poznavati, razumjeti, spominjati se:* Čigov sin bil je, ne znajet se dobro. Š. Kožičić 51b. Zna se, te dobro. M. A. Reljković, sat. B1a. Znam dobro da me miluje onaj čovik, znam da me hoće dobro ona žena. D. Rapić 168. Ti znaš dobro da ja sestru imam. Nar. pjes. vuk. 1, 561. Znadem dobro Budimliju Jovu. 2, 611. Istina je, to ja dobro znadem. 3, 44. Dobro znadeš klance i bogaze. 4, 50. Va onoj juhi ne more se poznati dobro voda. Naručn. 6a. Djevički se glas čińaše . . nu se dobro ne poznaše dohodeći iz daleka. J. Palmotić 181. Ili bi sami kakovo rukotvorje dobro razumili. M. A. Reljković, sat. A2b. Dobro ne razumijem. Vuk, nar. pjes. 1, 406. Ako se dobro spomińam. I T. Mrnavić, ist. 115. Što dobro upametite. J. Filipović 1, 161a. Jeste li vi dobro upamtili? Nar. pjes. vuk. 3, 376. Tada se dobro stavlja da . . . B. Kašić, nasl. 20. *umjeti, znati:* Obojega jazika

dobro umiću. M. Marulić 3. Dobro umije zapovijedat' ko umije služit'. (D). Poslov. danič. 18. Koji dobro puškom biti znade. Nar. pjes. vuk. 4, 276. *govoriti, besjediti, zboriti:* Koji dobro govorit ne znade. M. A. Reljković, sat. B8b. Dobro zbori kralju Mijailo. Nar. pjes. vuk. 2, 135. Nisko sjedi, al' dobro besjedi. 2, 204. — dobro jesti *u prvom od ova dva primjera znači: jesti dobre, slatke hrane, a u drugome: rado jesti:* Dobro jedu carenici, ali umiru u tamnici. (D). Poslov. danič. 18. Kad gospodin u štalu unide, ja mu kažem da koń dobro jide. M. A. Reljković, sat. D3a.

b. *kad je stanje kod čeljadeta (a i čega drugoga) takovo da može biti onijem zadovoljno. a) s glagolom* biti (budem) *koje stoji impersonalno; ako je izrečeno čeljade čije je stanje, ono je u dativu.* Ako ka zemji grede tijelo da bi duši dobro bilo. Zborn. 28b. ark. 9, 79. Ali će meni s tobom dobro bit. M. Držić 128. Plači i umri vas svijet, meni 'e dobro. M. Držić 258. Najposlije mu će dobro biti. M. Divković, nauk. 6b. Dobro joj je k'o godišnici brez gospode. (D). Poslov. danič. 18. Dobro mu je k'o bubregu u loju. (Z). 18. Da ti vidiš, kako mi je dobro. M. A. Reljković, sat. D2b. Biće dobro i mene i tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Eda bi vam dobro bilo ovog sveta i onoga. 1, 137. Dobro ti mi kod tebe bijaše! 1, 229. Poći kćeri za ovčara, dobro će ti biti. 1, 378. Dobro mu je kao u materinu trbuhu. Nar. posl. vuk. 61. Dobro ti je Hajdaru u hladu! 61. *i kod čega što nije čeljade:* Kad je kozi dobro, onda ide na led te igra da se raščepi. Nar. posl. vuk. 117. *može izostati glagol, te onda* dobro *znači što i* blago: Dobro těmь iže živutь vь domohь tvojihь. Mon. serb. 65. (1302). — *nješte dativa može biti i acc. s prijedlogom* po *ili* za: Po nas dobro nije. Nar. pjes. vuk. 4, 132. A za tebe dobro biti neće. 1, 400. — *b) s personalnijem glagolima kojima se kaže stanje subjekta, kao što su* stajati (stâti): Ja pustinjak, ti pušteničica, dobro ćemo stat. M. Držić 134. Koja je to živina koja more dobro stati izvan svoga stada? M. Zoričić, osm. 25. ‚Ta vlastelin koliko može imati? jeli bogat?' ‚Stoji dobro, ma kod mene on je siromah'. N. Palikuća 51. *amo spada i ovo:* Dobro stoji kuća Petrovića. Nar. pjes. vuk. 3, 475. — proći: Mi nećemo dobro proć. Nar. prip. mikul. 1. Nećeš dobro proć. 36. — *kod futura može se imati u misli onakav glagol kao što su predašnji, te se ne izriče infinitiv nego samo pomoćni glagol* htjeti: Dobro ćemo, pašo gospodare! Nar. pjes. vuk. 4, 436. ‚Sad što ćemo od života svoga?' Tade reče Cerović Novica: ‚Dobro ćemo, vojevoda Šujo!' 4, 495. — *c) s glagolima* ići, prohoditi *itd., ali subjekat nije čeljade kao kod b), nego stanje (u ovijem primjerima kazano riječima* stvar, rabota, sve): Dobro stvari prohode. M. Držić 257. Od sele će dobro rabote prohodit. 404. Da tako sve dobro ide. M. Dobretić 93. — *d) o zdravlju, s glagolima* biti, stajati, imati se *itd.* Jeli dobro knez, hoće li i on na vojsku? S. Ljubiša, prip. 61. Stâti dobro ‚bene valere'. J. Mikalja, rječ. 17a. Na nemoćnike budu ruke postavljati i dobro će se imati. I. Bandulavić 150a. marc. 16, 18. *i o pameti:* Kada su dobro u pameti. P. Radovčić, nač. 105. — *c) s glagolima* doći, poći, naći *itd. vrlo često u pozdravu kad se dolazi i odlazi. misli se obično o zdravlju. isporedi* I, 2, *g, b) cc).* Pokli si se na mene namjerila, ti si dobra došla i dobro si došla. M. Držić 134. Dobro si došal, brezcinna glavo. Alcks. jag. star. 3, 317. Dobro došle, dobro došle, gospoje moje! F. Glavinić, cvit 347a. Ta*(j)* im ruku shiti, ta*(j)* di: dobro došli. B. Krnarutić 21. Sinko moj, dobro došа' na ovi svit, i ùputio se u moju utrobu! J. Banovac, razg. 141. Stari svate gospodine, dobro došao! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Dobro dođe, neznana delijo! 3, 442. Dobro svati došli do djevojke, i zdravo se povratili s ńome. 3, 532. Dobro pošo, dobro pošli! ‚felix iter!' A. d. Bella, rječ. 137b. Dobro pošli! (Reče se u Šibeniku mjesto: s bogom pošao!) Nar. posl. vuk. 61. Budite dobro našasti! Korizm. 102b. Dobro te najdoh sinu moj. Aleks. jag. star. 3, 322. Dobro našo! ‚salvus sis!' A. d. Bella, rječ. 137b.

c. *znači silu, množtvo, kao adverbi* jako, mnogo, sasma, čvrsto *itd. bez obzira na dobrotu. a) uz glagole, kao* vrlo, sasma, posve. Kada se *(človik)* dobro vzoholi, ne poznava se v delih svojih. Transit. 47. Ka svada dobro bîše trpila 10 let. Mirakuli. 138. Kako je dobro splńeno to proročastvo. Korizm. 45b. Kad dobro ozdravim. M. Vetranić 2, 173. Kad svińa zasjede, dobro poije. M. Držić 364. Ti na zemji dobro poživil jesi. Aleks. jag. star. 3, 327. Neto dobro zora svanu. Đ. Baraković, jar. 69. Sam car dobro odstupi. B. Krnarutić 31. Prve rane još ne vidi da joj dobro zarastoše. J. Palmotić 155. Kako se bješe dobro obnoćilo. S. Rosa 53b. Il' da sudcu dobro plati. V. Došen 69b. Ne diže se za trijest danaka, dok mu dobro ne počinu vojska. And. Kačić, razg. 215a. Od ńeg dobro pomladina vridi. J. S. Reljković 159. Još se nisam dobro počastio. Nar. pjes. vuk. 2, 367. I dobro sam ugojila dora. 2, 463. Dobro četa podranila bila. 3, 143. Dobro bih ga junak darovao. 3, 145. Ona braća, što se dobro fale. 3, 162. Pa u jutru dobro poranila. 3, 202. Ao kume, moje jarko sunce! dobro ti me bješe ogrijalo! 3, 495. Ma se Pero dobro osvetio! 4, 89. Dok se Luka dobro napojio. 4, 90. A Jovan se dobro nasrdio. 4, 119. Nega dobro zabolje tazbina. 4, 318. Dok im dobro odoljela žeđa. Pjev. crn. 285b. Piperi se dobro prepadoše. Ogled. sr. 238. — *b) znači* posve *i kad se dvjema rečenicama kaže da se jedna radńa posve (dobro) ne svrši a druga da počne: prva je rečenica negativna a druga je s ńom vezana: aa) adverbom* kad. Dobro još ne bjeh pokrio se očima, kad glasa množ njecijeh očutih ušima. F. Lukarević 288. I dobro noktima na ńu *(ribu)* zgor ne stupi *(orao),* kad ona tracima krila mu sva skupi. Đ. Ranina 77a. Tu joštera klasje žitno ne dobro se počnę bielit, ... kad ... nezdravi ga vihri sprže. G. Palmotić 3, 52a. Jošte dobro kraj ne bješe dovršio sej besjede, kad svi u kneza oči upriješe. P. Kanavelić, iv. 380. Ne bijaše dobro ove riječi dovršio, kad pada prida ń na koljena jedan kaluđer. B. Zuzeri 378a. — *bb) konjunkcijom* a, da. Ne dobro iz raja izajdoše i plodit se počeše a ńih se djeca nenavidit počeše. B. Gradić, djev. 13. Dobro jedna tuga ne mine, a za ńom izide pak druga s mukome veomi zlom. D. Ranina 127a. Bog Bako ne dobro na isti otok stupaj postavi, a nevińenu mladicu ugleda. I. Gundulić 3. Rekal bi da se dobro ne rodi a umire. P. Radovčić, nač. 13. Dobro ne izustiš, da ti će sve dati. M. Marulić 40. Dobro ošće sv. Jerolim ne biše svršil svoje besede, da pride ondi jedan posal. Transit. 15. Ne dobro izreče te beside Eugenija, da se tudje zemja strese. F. Vrančić. živ. 80. — *cc) riječju* eto *ili nije ni privczana.* Ne dobro bijahu izišli iz grada, eto opeta objavja im se zvijezda istočna. B. Zuzeri 28a. Još ne bjeh iz usti dobro rič ispustil, čemernu jur pusti ta vila na me stril'. G. Držić 394. Nijesam dobro doma došao, s prešom me zove. M. Držić

201. Ne dobro ja nogu na suh kraj postavih, naj brže ča mogu u grad se odpravih. Đ. Baraković, vil. 266. — *c) uz adjektive stoji kao* vrlo, jako, mnogo *itd.* Budući nih čriva dobro plna jistvin. Transit. 60. Ispovidaše da toga biše dobro dostojan za svoje grihe. 219. Ptolomej muž ļubven i prav ka vsemu, dobro mil i verau Aleksandru mnogo. Aleks. jag. star. 3, 251. Videći ga dobro zdrava u tijelu. B. Kašić, fran. 149. I s vruća se dobro kripke dižu. J. S. Reļković 404. On je bio dobro jak i dobro skloplen. A. Tomiković, živ. 374. Zalijev je ovdje dosta dobro širok. S. Ļubiša, prip. 3. — *d) uz ńeke glagole pokazuje kao* jako, čvrsto, tvrdo *silu radńe.* Oni dobro jedan s drugim svežu M. A. Reļković, sat. G 8a. Dobro Šarcu kolane potеže. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Dok ju dobro pasom utvrdio. 3, 184. Stisni mijeh dobro i dobro da ti ne popluzne da ne prospeš uļe. S. Ļubiša, prip. 244. Poteže se buzdovanom Marko pustimice dobro neštedice. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Dobro slugi leda namekšaše. 2, 434. On je Ibra dobro obranio baš pod kalpak u čelo bijelo. 3, 93. Pa Murata dobro udario, po ramena os'ječe Turčinu. 4, 88. Kad ju je dobro natukal. Nar. prip. mikul. 79. Kocima ih jasenovijem dobro i dobro isprebijaju. S. Ļubiša, prip. 154. Đaci dobro spavaju. M. A. Reļković, sabr. 41. Pak se u vojevańu dobro uzdrži. 32

d. *s glagolom* roditi se *znači: a) plemenito (isporedi* I, 2, n). Budući toliko lipa, dobro rojena i dobre krvi. Korizm. 58. — *b) zakonito (isporedi* I, 2, f, *c)).* Da je zakonito i dobro roden. A. Bačić 408.

DOBÁRCE, *n. dem* dobro. — *gen. pl.* dobarácâ. — *Postaje od osnove* dobr *sufiksom* ьce; *pred* r *umeće se* a, *da ne ostanu tri konsonanta zajedno.* — *Dolazi od* xviii *vijeka.* Oni su hotili svoja dobarca izgubiti. A. Kanižlić, kam. 143. Nisi dostojan ni najmańe dobarce od boga primiti. fran. 171. Dan i noć mlogi muževi iz mehane ne izlaze rasipajući ono dobarca što mu je žena donila. Đ. Rapić 89.

DOBARSTVO, *n. dobrota.* — *Načińeno od osnove* dobr *adjektiva* dobar *sufiksom* ьstvo; *umetnuto je pred* r a, *da ne ostane pet konsonanata zajedno.* — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Od tvoga harnoga božanstva i plemenitoga dobarstva izgubili smo se. P. Posilović, nasl. 167a.

DOBÀSATI, dobàsâm, *pf. doći basajući.* — *složeno:* do-basati. — *Ake. je kao kod* basati, *a u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dôbasâ. — *Dolazi od* xviii *vijeka.* Koja *(žena)* doma kad dobasa, cilo jato uz ńu kasa. V. Došen 106b. A kad svati dobasaše i do dvora doštrapaše, tu se tutań čini gori. 157a.

DÒBÂŠTICA, *f. selo i seoce u Bosni u okrugu zvorničkom. (griješkom)* Dobastica I. Dobastica II. Statist. 81.

DOBÀTATI, dobàtâm, *pf. doći batajući.* — *složeno:* do-batati. — *Akcenat je bilježen po Vukovu rječniku, te je isti kao kod* dobasati; *ali se može sumńati jeli uprav tako i po prostome* bátati, bâtâm, *i po Stulićevu rječniku, gdje stoji* dobátati; *po ovome trebalo bi da je* dobátati, dòbâtâm. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika samo u Stulićevu* (‚attrepidando pervenire') *i u Vukovu* (‚mühsam herbeikommen'). Mojemuča meni o štapu dobata pod borak. M. Vetranić 2, 158. Dobata sva bijela starica na vrata. 2, 191. Dobata na nogama i rukama do vode. Nar. prip. vuk. 108.

DÒBATRĻATI, dòbatrļâm, *pf. jedva doći, bilo po velikom blatu, po zlu vremenu, po vrućini, po mraku.* ‚Jedva evo živ dobatrļa(h)'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *Složeno:* do *i* batrļati *kojemu glagolu nema potvrde; biće postalo od* batati, *isporedi i* batrgati se.

DÒBAVA, *f. djelo kojijem se dobavļa (dobavļańe) ili ono što se dobavļa.* — *Samo u Belinu* (comparatio' 586b) *i u Stulićevu rječniku* (‚comparatio, cibaria annona').

DÒBÂVAN, dòbâvna, *adj. koji se može dobaviti.* — *Postaje od osnove* dobav *glagola* dobaviti *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi u Belinu rječniku* (dobavni ‚parabilis' 586b) *i u Stulićevu.* — *isporedi* dobavļiv.

DOBÀVITEĻ, *m. onaj koji dobavi.* — *Postaje od osnove* dobavi *glagola* dobaviti *sufiksom* teļь. — *Dolazi* xviii *vijeka, i u Belinu rječniku* (‚curator' 586b; ‚provisor' 593b) *i u Stulićevu (gdje griješkom stoji* ‚provveditrice' ‚quae providet, curat' *što bi pripadalo ženskom* dobavitelica *koje je također griješkom izostalo).* Bio je on dobavitelj i providitelj svega puka. A. Tomiković, gov. 380.

DOBÀVITEĻICA, *f. žensko čeļade koje dobavi, isporedi* dobavitelj *od čega postaje sufiksom* ica. — *Dolazi samo u Belinu rječniku* (‚curatrix' 586b; ‚provistrix' 593b), *a bilo bi i u Stulićevu, da nije griješkom izostalo (vidi kod* dobavitelj).

DÒBAVITI, dòbavîm, *pf.* iustruere (aliquem aliqua re); adipisci. — *Ake. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòbavî. — *Po starijemu značeńu (pod* 1) *čini se kao da je kauzalni glagol prema* dobiti *(učiniti da ko dobije) te da je je postao od* dobiti *onako kao što* baviti *postaje od* biti; *ali protiv toga ima što nije dosta stara riječ (starosl.* dobaviti *znači* perducere, *ruski: dopuniti, dodati). biće dakle složeno:* do-baviti, *te od staroslovenskoga značeńa (dovesti koga do čega) biće se razvilo značeńe pod* 1. — *impf.:* dobavļati.

1. instruere aliquem aliqua re, *učiniti da ko što ima (vidi sprijeda); objekat je onaj (obično čeļade) koji tad ima a ono što ima stoji u genetivu.*

a. *aktivno. dolazi od* xv *vijeka a između rječnika samo u Belinu* (dobaviti kòga zla ‚contagione quempiam inficere' 115a); *u naše vrijeme samo u čakavaca.* Po tebi, divice, bog nas je izbavil djavalske tamnice a raja dobavil. M. Marulić 166. A mene ništo ni da lika dobavi. Š. Menčetić—G. Držić 517. *(Bog)* me dobavi tolike žalosti. M. Vetranić 2, 258. O žestoka zla ļubavi, pokli na ovo imah doći, zač me s prva ti dobavi tve pomoći? D. Ranina 114b. *(Osman)* jih *(baše)* na zlo naše glavarstva dobavi. I. T. Mrnavić, osm. 183. Da ne bi *(rane)* okužile i dobavile zla sve ostalo mnoštvo. A. Vitaļić, ist. 336. Ako bi me dobavio desne ruke Sekulove. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Hoću tebe dobavit' lijepe Hrvatke djevojke. 53. Da bi nas dobavio svakoga dobra. I. M. Mattei 261. Lipše sam te ļubе dobavia. Nar. pjes. istr. 119. Moj dragi me 'zbavil srebrna prstenka, za to me dobavil tužnu olovnoga. Jačke. 248.

b. *sa* se, *refleksivno:* dobaviti se čega, adipisci, consequi, nancisci, *dobiti, steći što, ali u širem smislu, jer to može biti i bez truda i zasluge i bez pogibli.* — *dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (dobaviti se hrane ‚quaeritare sibi victum' 586b; dobaviti se prijatelļâ ‚parere sibi amicos' 72a), *u Volltigijinu* (acquistare, procacciarsi' ‚sich versehen, bekommen'), *u Stulićevu* (dobaviti koju stvar *i* dobaviti se koje stvari

*

‚quaerere, comparare, acquirere, assequi etc.'), *u Vukovu* (‚etwas erlangen' ‚consequor').

a) uopće. čovjek se može dobaviti stvari tjelesne, umne, čeljadeta. Gdi čista grimiza toli se dobavi. Š. Menčetić 63. Tko želi dobavit brašna se za dosti, dobav' se razuma. P. Hektorović 39. Tko dobre po sreći žene se dobavi. N. Dimitrović 16. Golema štita, gdje ga se si dobavio? M. Držić 374. Trijeba se rastavit životom, višńega hoteć se dobavit. D. Ranina 57b. Sinov se dobavi. Đ. Baraković, jar. 26. Budući u zibeli *(Tomas od Akvina)* dobavi se cednlice jedne. F. Glavinić, cvit. 66—67. Čovik kad umre dobavi se crvov. posl. 11. Mehmet . . Bosne se dobavi. I. T. Mrnavić, osm. 85. Da kraljestvo slavne Troje zla se teška ne dobavi. G. Palmotić 1, 243. Misli naše nisu ine, neg se žita dobaviti. P. Vuletić 49. Mrmljavci su kao bisni psi, i gladni, koji kad se dobave izbine, oblo je đern. J. Banovac, razg. 118. Ja se neću Jelice nikad veće dobaviti. Nar. pjes. bog. 106. Kanonik kad se dobavi zdravja. M. Zoričić, zrc. 189. Dobavivši se vladańa sirijanskoga. And. Kačić, kor. 344. Ne budući se misnik dobavio novoga uļa. Ant. Kadčić 171. Da doisto žena prva bude umrla i muž se po zakonu druge dobavio. 445. Nećeš u vijeke dobavit se onoga mira, na koji hlepiš. I. M. Mattei 150. Ne bih li se dobavio druga Nar. pjes. herc. vuk. 185. Da bi majki na probire bilo, volila bi čercu od srdajca, neg po dvoru nevu izminicu: sinu bih se neve dobavila, al čerice nikad nikolice. Nar. pjes. istr. 1, 22. — *nešto je osobito u ovijem primjerima:* Pak do Marka Miloš dolazio, pres'ječe mu sveze na rukama: kad se Marko ruku dobavio . . . Nar. pjes. petr. 3, 192. Pošto ti se dobavim noga. Pravdonoša 1851. 31.

b) čovjek se dobavi čega, i kad ono ne ostaje njegovo nego samo bude kod njega, dođe mu do ruku (kao dohvatiti se). Maća se dobavi. Đ. Baraković, jar. 53. U ruku se bijaše bojna kopļa dobavio. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Dobavivši se noža, ubode ga. And. Kačić, kor. 212. Kad se svoga dobavi dogata. Nar. pjes. vuk. 4, 18.

c) dobaviti se mjesta *znači: doći s mukom do onoga.* Za tim se zariče, ako se dobavi poļa ili gore, da veće ne stavi stupala na more. P. Hektorović 65. Hoću li se kada dobavit moga ubožkoga stana? M. Držić 325. Kad se Šujo gore dobavio. Nar. pjes. vuk. 4, 477. Širokog se poļa dobavio. Nar. pjes. juk. 455. A kada se suha dobaviše. Nar. pjes. petr. 3, 38.

2. adipisci, consequi, dobaviti što, *kao* dobaviti se čega *(vidi kod* 1. b), *ali često i u naše rrijeme kad ono što ko dobavi ostane njegovo. — dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (‚invenire, adipisci'), *u Belinu* (‚comparare, 586b. 593b; dobaviti žito, vino ‚frumentum, vinum providere' 594a), *u Bjelostjenčevu (kod* dobavļati), *u Stulićevu (vidi* 1, b), *u Vukovu* (‚verschaffen' ‚procurare').

a) uopće. aa) kad nije izrijekom kazano, za koga (na čiju korist) subjekat što dobavi, razumije se da to učini za sama sebe. Libra tvoja deset libar dobavi. Anton Dalm., nov. tešt. 117. luc. 19, 16. Dade kaparu dok dobavi svu plaću. F. Lastrić, svet. 3b. Kada davao koju dušu u svoje pange dobavi. E. Pavić, ogl. 573. Da neće moći dobaviti druge *(h)*rane. M. Zoričić, aritm. 83. A ne misli muž kukavi, kad za ženu ńu dobavi. V. Došen 91a. Tko će želit takvog brata nagrdena da dobavi? 162b. Gdi tu mudrost dobaviste? 242a. Zato noge dobavismo da lcžeća trulad nismo. 243b. I dobavi iz drugih kraļestva końe plemenite. And. Kačić, kor. 202. Ja onakih imam u tavnici, i ńega ću sada dobaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 250. Oružje sam skoro dobavio. 4, 423. Ko mi zabavi, nek me ne dobavi. (Vaļa da je nekakva đevojka ili udovica kazala). Nar. posl. vuk. 148. *u ovom primjeru stoji kao objekat rečenica (s* da): Pankracijo medu to dobavi iz Rima da bude parok. M. Dobretić 300. — *pasivno:* Ljekarije dobavļene po naravi i nastojańu ļudskomu. J. Matović 519. — *sa se, s pasivnijem značenem:* Ako ne bi se još novo dobavilo, more se starim pomazati nemoćnik dokle se novo dobavi. L. Terzić 139. — *bb) kad ko što dobavi za drugoga, ovome ime stoji u dat.* Podi ti Šara, dobav' mi hančara. M. Divković, plač. 67. Lijepe otoke od Lastova i od Lopuda vam dobavi. J. Kavańin 188b. Ja ću tebi drobne spendze za dovoļe dobaviti. Nar. pjes. mikl. beitr. 18. Ja sam kući štošta dobavio. M. A. Reļković, sat. 18a. Dobavi mi vranca Komnenova. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Koji ti je prsten dobavio. 4, 452. Pođe od kuće da dobavi otkud kruha svojoj dečici i ženi. Nar. prip. vuk. 136. *amo spada i ovo:* Pušci Arap vatru dobavio. Nar. pjes. juk. 610. — *i kad subjekat za sama sebe dobavi, to se može izreći dativom* sebi (sebe), si: Čim dobaviš opet sebi sve, što 'e carstvu u potrebi. J. Kavańin 216a. Koja nejma čime uzorati, niti sebi hrane dobaviti. M. A. Reļković, sat. E 6a. S ovim poslom gleda se, da si dobavimo nebo. A. Tomiković, gov. 12. Ja ću Hajku sebe dobaviti. Nar. pjes. vuk. 3, 144.

b) kad je objekat čeļade, značeńe može biti: naći, dozvati, dovesti (isporedi u stslov. jeziku). Ka u strane blažene zgubļenih dobavi. I. T. Mrnavić, mand. 38. Prosimo da nam oćete vašega knieta Valenta Tuškanca prid vaše gos*(podstvo)* dobaviti i pravicu učiniti. Star. 11, 132. (1679). Car dobavi tri berbera mlada. Nar. pjes. vuk. 2, 404. Pak dobavi od mora hećime. 3, 413. On dobavi trideset terzija. 3, 418. Te on dobavi ovoga lažļivoga proroka. Nar. prip. vrč. 3.

c) kad je objekat stvar tjelesna, može značiti dohvatiti se (vidi kod 1, b, *bb)).* Poletila na bijelu kulu, dobavila divit i kalema pa nakiti knigu na koļenu. Nar. pjes. bos. prij. 1, 43. Tu je sjeo i otpočinuo, pa sa pleća dobavio torbu. Osvetn. 2, 33.

d) kad je objekat stvar tjelesna ili mjesto, može značiti: doseći, doprijeti, dostignuti. Jur sa suncem da dobavi tepļa mjesta *(žđral).* J. Kavańin 473b. Da se bolest i skršeńe od griha toliko pruži i raširi da barem s kriposnim načinom dobavi i pokrije sve kolike grihe smrtne. M. Dobretić 180. Bakračlijom doru dobavio. Nar. pjes. juk. 456. Da se k nebu lastavica vine, zrnom bi je iz ńeg dobavio. Osvetn. 2, 101. ‚Dobaviti', rukom doseći: ‚Ne mogu dobaviti pero'. ‚Uberi mi krušaka, ja ne mogu dobaviti'. M. Pavlinović.

DOBÀVIV, *adj. vidi* dobavļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÒBAVĻÂŃE, *n. djelo kojijem se dobavļa.* — *Dolazi od* xviii *vijeka a između rječnika samo u Vukovu* (‚comparatio; consecutio'). Spravļeńe i dobavļańe ńihova simena. J. S. Reļković 199.

DÒBAVĻATI, dòbavļām, *impf.* dobaviti, *od čije osnove* dobavi *postaje sufiksom* a; *pred ovijem se radi zijeva i mijeńa u* j *a poslije (iza* v) u ļ. — *isporedi* dobavļivati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.:* dòbavļâ

1. *vidi* dobaviti *pod* 1.

a. *aktivno. dolazi* xviii *i* xviii *vijeka.* Da grad

uzbudu dobavljati travom, drvim, ribom, vinom. P. Kanavelić, iv. 111. Koji jesu podnožje i temelji ńihova reda i ńih dobavljaju lijepoga uresa i privelike kreposti. I. M. Mattei 9.

b. *sa se, refleksivno, vidi* dobaviti *pod* 1, b. — *dolazi u rječnicima: u Belinu* 586b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Vukovu.*

2. *vidi* dobaviti *pod* 2. — *dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* 593b, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Dobavljaš mu *(tijelu)* ljekarije. M. Radnić 164a. Duši svojoj pravu baštinu dobavlja P. Vitezović, odil. 38. Bakračlijom dogu dobavljaše. Nar. pjes. juk. 586. I đe god je bilo hećima u svijetu svakoga je dobavljao da je liječi. Nar. prip. vrč. 3. Jer ti on daje snagu da dobavljaš blago. Đ. Daničić, 5mojs. 8, 18. — *sa se, pasivno.* Sama gospoščina silom se dobavlja. I. T. Mrnavić, osm. 81.

DÒBAVLJÊNE, *n. djelo kojijem se dobavi i što tijem djelom postaje.* — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu (sa starijim oblikom* dobavljenje ‚comparatio' 586b; ‚provisio' 593b) *i u Stulićevu.* Zlih *(plaća jest)* truda dobavljenje. F. Glavinić, posl. 17.

DOBÀVLJIV, *adj. koji se može dobaviti.* — *isporedi* dobaviv, dobavan. — *Postaje od osnove* dobav *glagola* dobaviti *sufiksom* ljīvъ. — *Samo u Belinu rječniku* 586b.

DOBAVLJÍVATI, dobàvljîvâm *i* dòbāvljujêm, *impf.* dobaviti, *uprav frekventativ koji postaje od glagola* dobavljati *sufiksom* iv-a. — *Dolazi* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dobavljivati, dobavljivam ‚compararе' 593b) *i u Stulićevu.* Jerbo hranu kući dobavljuje M. A. Reljković, sat. L5a. Jesi li dobavljivo stvari ne plaćajući ih? T. Ivanović 149. Tu se obilno dobavljiva i spremiva. A. Kalić 39.

DÒBÂVNICA, *f. žensko čeljade koje dobavlja.* — *Postaje kao* dobavnik *sufiksom* ica. — *Dolazi u Belinu rječniku* (‚provistrix' 593b) *i u Stulićevu.*

DÒBÀVNĪK, *m. čovjek koji dobavlja, isporedi* dobavitelj. — *Postaje od osnove* dobavn *(vidi* dobavan) *sufiksom* ikъ. — *Dolazi u Belinu rječniku* (‚provisor' 593b) *i u Stulićevu.*

DOBAVRŠLATI, dobavrȉâm, *pf.* vagando pervenire, *doći bavrljajući.* — *stoženo:* do-bavrljati. — *U Vukovu rječniku* (‚geschlendert kommen' ‚advenio lente et negligenter') *s primjerom iz narodne pjesme:* Kada vrla jedva dobavrla.

DOBÈSJEDITI, dobèsjedîm, *pf. svršiti besjedu.* — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚sermonem complere' 541a) *i u Stulićevu.* Ovdi paša dobesjedi. I. Gundulić 454. — *može biti i prelazno.* Kô svu pjesan dobesjedi, sred usti mu riječ poginu. G. Palmotić 3, 107b. Toj kad Osin dobesjedi. J. Kavanin 418a.

DOBESJEDÍVATI, *vidi* dobesjedivati.

DOBÈSJEDĒNE, *n. djelo kojijem se dobesjedi i što tijem djelom postaje.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚peroratio').

DOBESJEDÍVATI, dobesjèdîvâm *i* dobesjèdujêm, *impf.* dobesjediti. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji grješkom* dobesjedivati, dobesjedivam.

DOBI, *n. vidi* doba. *kao ovo pod* I, *ne mijeña se po padežima.* — *može biti da je koji osobiti oblik imena* doba *(pod* II) *ili imena* dob, *od prilike lokativ.* — *Dolazi u dvojice pisaca* XVI *vijeka i u jednoga* XVIII. — *U svijem je primjerima u acc. sing., samo u jednome u gen. sing.* Do ovogaj dobi. M. Vetranić 1, 394. Trpeći velik trud na svako jur dobi. 1, 395. U svako još dobi tko tu putuje. 2, 182. Pomoć svim umrlim u svako jur dobi, milostiv sve biti velmi se podobi. D. Ranńina 137b. Ne bi padao u povojna pomańkanja u svo'e dobi. J. Kavanin 401b.

DOBÍCA, *f. dem.* dobit. — *Postaje od osnove* dobit *sufiksom* ica; t *pred* c *ne čuje se, ali se nalazi pisano.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka sa značenjem koje ima* 1. dobit *pod* b, *b) i u Stulićevu rječniku* (dobitca, vidi dobitak). Dvornik drugi dade mu ih pet od dobitce. S. Rosa 128b. *(vidi* luc. 19, 18).

DOBIČAJAN, dobičajna, *adj.* victor, *koji je dobio, predobio.* — *Postanc je nejasno: kao da je načińeno od* dobičan *po analogiji prema* običajan. — *Dolazi u jednoga pisca iz Bosne* XVII *vijeka.* Marijo, koja si bila obeseljena i utišena od tvoga sinka Isukrsta svojijem dobičajnim uskrsnutjem. P. Posilović, nasl. 71b. Slidi jošte tolike i tolike dobičajne mučenike. 126a.

DOBIČAN, *adj.* victor, *vidi* dobitan *pod b).* — *Postaje od osnove* dobitk *imena* dobitak *sufiksom* janъ; kj *se mijeña u* č, *a pred ovijem se t ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *isporedi* dobičajan. — *Dolazi u trojice pisaca iz Bosne* XVII *i* XVIII *vijeka.* Uskrsnu od mrtvijeh slavan i slavno dobitčan. M. Divković, nauk. 167b. Dobittčanu ruku tvoju zajedno pohvališe. I. Bandulavić 243b. sap. 10, 20. Kada bi kapetan ali vojnici došli dobičani s vojske. S. Margitić, fal. 42.

DOBIČANIK, *m.* victor, *onaj koji je dobičan.* — *Postaje od osnove* dobičan *sufiksom* ikъ. — *Dolazi u jednoga pisca iz Bosne* XVII *vijeka.* Virni najdimo se dobitčaniku smrti. I. Bandulavić 82a.

DOBÍĆA, *f.* lucrum, *dobit, dobitak.* — *Dolazi od* XVI *vijeka.* Muka i dobića slatka je svakomu. H. Lucić 262. Diči se dobićom izvrsne mudrosti. D. Barakovć, vil. 8. Uživa dobiću bogatu va vike. jar. 124. Vratiću mu ih s dobićom od prve brodarine. S. Ljubiša, prič. 19. ‚Dobića' dobivaše, što se radom dobije: ‚Moj je sin kovač, al' mu ja ne znam za nikakvu dobiću'. M. Pavlinović.

DOBÍĆAK, dobićka, *m. vidi* dobitak. — *Dolazi u dvojice pisaca čakavaca* XVII *vijeka s osobitijem značenjem* (‚praeda' *plijen), a u obliku kajkavskom* dobiček *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu rječniku.* Kad ki vojvoda z dobićkom vračaše se iz vojske. F. Glavinić, cvit. 315b. 30 tisuć robja i velike dobićke odpeljaše u Bosnu. P. Vitezović, kron. 127. Nazad se vrnu s velikim dobićkom. 140.

DOBIĆAN, dobićna, *adj.* quaestuosus, *koji mnogo dobiva (o čeljadetu).* — *isporedi* dobitan. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* dobićni (‚dobichni'), človek koji vnogo dobiva, ‚homo quaestuosus'.

DOBÍĆE, *n.* comparatio, quaestus, fenus; victoria, *djelo kojijem se dobije, a i ono što se dobije.* — *Postaje od part. praet. pass.* dobit *glagola* dobiti *sufiksom* ije, *kojemu i ispada, pa se* tj *mijeña u* č. — *Dolazi od* XIII *vijeka, u starijem obliku* dobitije *do* XV (Mon. serb. 432, *god.* 1445); *u mlađem obliku* dobitje *do kraja* XVIII *vijeka; najmlađi* dobiće *od druge polovine* XVII (‚dobićie' P. Posilović, nasl. 44a); *a između rječnika u Belinu* (dobitje ‚lucrum' 360b; ‚victoria' 771b), *u Bjelostjenčevu* (dobitje, 1. vidi ‚dobichek'; 2. ‚victoria, palma'), *u Voltigijinu* (dobitje ‚guadagno, vincita' ‚gewinn'), *u Stulićevu* (dobitje ‚victoria, triumphus'), *u Daničićevu* (dobytije ‚lucrum, fenus').

a. *djelo kojijem se dobije, steče, i što postaje*

tijem djelom. Dobitje dobra glasa po gradih. Korizm. 44a. U komu *(vrimenu)* stoji dobitje vičńega pokoja ali vikovńe muke. P. Radovčić, nač. 3. Drugo je nesvršeno *(skrušeńe)*, po komu se žalostimo za grihe radi grdoće isti' griha, izgubļeńa raja, i dobitja muka pakleni'. J. Banovac, razg. 255. Od ovoga dobića blaženstva imaš istiniti put i način. J. Matović xviiia. Koja nami skupļamo zlijem načiuima nijesu naša nego tuda; i češće putah jest nesrećno ńihovo oli dobiće, oli uživańe. 490.

b. *ono što se dobije, steče. a) uopće.* Odь vse soli koja se prodaje polovina odь dobitьja da ima světo ti carьstvo. Mon. serb. 38. (1253). Što imate dobitija odь mene i odь mojihь ļudi na moju vêru, da bi mi davali 5 perьperь na godište. Mon. serb. 247. (xiv *vijek*). Od tuja ni od zla dobitja nima se činiti almuštvo. Naručn. 93b. Gdi mi je dobitje, ko s trudom misleći najdoh? P. Hektorović 9. S umiļenim volim dil škode imiti, nego li s obolim dobitje diliti 39. Lemozina koja se daje od svoga vlastitoga truda i dobitja. M. Divković, bes. 89b. Umira kraļ od istoka i od svih svojih dobitja sobom ništa ne nosi. J. Filipović I, 286b. — *b)* fenus, *dobit, korist, kamata.* Da stoje na dobitje na 5 po kentenar . . . Mi dajemo dobitje, kako je zgora rečeno, vsako godište 5 po kentenarь. Mon. serb. 432. (1445). Obětovasmo knezu Brajilu davati na vsako godište dobitja petь po kantinarь do tolě do kolě budu stojati ti rečeni dukati u našь komunь na dobitь. Mon. serb. 330. (1427).

c. *u jednom primjeru* xvi *vijeka kao da znači živińad, životińe isporedi* dobitak *pod* c, *b). (Bog)* sve stvori, nebo, zemļu i dobitje. P. Hektorović (?) 91.

d. victoria, *djelo kojijem se predobije, pobijedi (kod bitke a i kod drugoga čega), i ono što tijem djelom postaje; pobjeda.* Dan dobitja ńe svako godišće bi bržen. M. Marulić 5. To je dobitje ko dobiva svijet, vjera naša (‚haec est victoria quae vincit mundum, fides nostra'). N. Rańina 130a. Ļoann. 5, 4. Gdi je sada, smrti, dobitje tvoje? . . . A mi bogu hvalu ùzdājmo ki nam je dal dobitje. 225a. paul. 1cor. 15, 55. 57. Križ sveti jest . . . mùka zalih, dobitje proti djavlom. F. Glavinić, cvit. 125b. Dobitje naše suprotiva ńima jest nestanovito. I. T. Mrnavić, ist. 62. Da imamo slavu steći od dobitja svu koliku. G. Palmotić 1, 267. Jazon i družina s vijencima od dobitja i od igara. 2, 393. Ufati dobitje Isukrstovo i zaščićenje svetih. P. Radovčić, nač. 262. Glava im je narešena jasnom krunom od dobića. J. Kavańin 516a. David velikijem dobitjem razbi Filistee. I Đordić, salt. xiii. David pripovijeda svoja dobića više neprijateļskijeh država. 194. Kami je počeo, mač je dobiće dovršio. B. Zuzeri 131b. Vide slavu i dobitje Isusovu. J. Filipović 5, 108b. Slavno dobitje Isusovo svrhu pakla i smrti. F. Lastrić, test. 183b. Vazda nam dajte dobiće suprema neprijateļu, moj veliki bože! Nar. pjes. bog. 177. Tursku vojsku razbiše i slavno dobitje kršćani imadoše. M. Zoričić, zrc. 206. Zafalivši mu na čudnovatu dobiću ńihovih neprijateļa. And. Kačić, kor. 115. Na koji način moglo bi so odnijeti dobiće od naopasti? J. Matović 514. Po dobiću junak kńigu piše. Nar. pjes. vuk. 5, 346.

DOBIĆKA, *f.* litterae victrices, *pismo, poslanica čim se javļa pobjeda. — U Bjelostjenčevu rječniku* (‚dobichka').

DOBÍJATI, dòbījām, *impf vidi* dobívati. — *Dolazi od* xvii *vijeka.* Stvari od neba ne dobijaju se nego sa žeļom. M. Radnić 85b. Ko ništa ne probira, ništa i ne dobija. Nar. posl. vuk. 150. Ako se ne dobija po mnogo, dobija se po štogod. Vuk, poslov. 7.

DOBIJÈGATI, dòbijegâm, *impf.* dobjeći. — *isporedi* dobjegavati. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DOBIJÈLITI, dòbijelîm, *pf. svršiti bijeļeńe, obijeliti sve, do kraja.* ‚Kad ńegovu kuću dobijelim, odmah ću onda tvoju'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *složeno:* do-bijeliti.

DOBINA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Generalskoga Stola.* Schem. segn. 1871. 49.

DOBÍRATI, dòbîrām, *pf. birati, pobirati sve, do kraja. — složeno:* do-birati. Kada tko po ńivi kupi zrńe otučena graha, ili okolo gumna gdje se grah tuče, reče: ‚Još nijesam sve dobirao'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DOBÌSTRĚŃE, *n. djelo kojijem se dobistri i što tijem djelom postaje. — Dolazi u Belinu rječniku (u starijem obliku* dobistrenje) 44b.

DOBÌSTRITI, dobistrîm, *pf. učiniti da što bude bistro, bistriti do kraja. — složeno:* dobistriti. — *Dolazi u Belinu rječniku* 44b *i u Stulićevu.*

DOBIŠ, *m. prezime. — u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

1. DÒBĪT, *f. vidi* dobitak, *od čega se razlikuje u tome što se jače ističe apstraktno značeńe. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* dobiti, *u gen. pl.* dobitî, *u dat., instr., loc. pl.* dobítima *— Postaje od osnove* dobi (doby) *glagola* dobiti *sufiksom* tь. *— Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod* b, *b)) a između rječnika u Mikańinu* (‚lucrum, quaestus'; dobit od vojske ‚victoria, palma'; stvar od dobiti ‚quaestuosus'), *u Belinu* (‚adeptio' 29a; ‚lucrum' 360b; ‚emolumentum' 781a; ‚commodum' 586a), *u Bjelostjenčevu* (‚quaestus, lucrum; usura, foenus'), *u Stulićevu* (‚adeptio, comparatio, lucrum, quaestus'), *u Vukovu* (1. ‚der gewinn' ‚lucrum'; 2. ‚das interesse' ‚interusuriae'), *u Daničićevu* (dobytь ‚fenus; lucrum').

a. comparatio, adeptio, *djelo kojijem se dobije, steče, i što tijem djelom postaje.* Koji učini veliku dobit. Zborn. 46a. Budi nami nauk na dobit od spasenja. B. Kašić, per 8. Nijedne stvari svjotovne ni htiše imati, ni u ńih se dobiti hotiše zabavļati. 30. Što godi se na sem svijeti bude oplijenit, bude orobit, silnijem bojem bude oteti, zakona je ono dobit. G. Palmotić 2, 181. Isukrs zazva i Matea, kad ga nađe za trpezom zabavļena o dobiti. Đ. Bašić 39a. Zadrugar samo ako dopusti domaćin može otići na dobit za sebe. V. Bogišić, zborn. 69.

b. *ono što se dobije, steče. a) uopće. često znači isto što* korist. Kakojrě je namь bogь veliku radostь i dobitь daļь u silnoga i čestitoga cara životu. Mon. serb. 554. (1537). Ako vidiš *(u snu)*, da primaš celov od ļudi moćnijeh, toj prilikuje veliku dobit. Zborn. 131b. Veliko dobiti u malo vremena brzo će otiti i ne imat imena N. Dimitrović 6. Koji drugomu izbija koju dobit iz ruku. M. Divković, nauk. 46b. Svaka je dobit mila i draga. G. Palmotić 2. 313. Dobit sinova, što siu stěče ‚peculium'. J. Mikaļa, rječ. 73a. Na jednu terciju stave boga a na drugu svoju dobit. M. Radnić 241b. Ńi svaka dobit nije korisna. (D). Poslov. danič. 80. Zla dobit šteti je sestra. (D). 157. Ńi'e ortaštvo s lavom imat, sam jer dobit svu će primat. J. Kavańin 251a. Što te većma potože, dobit ili pravda, božije prijateļstvo ili ļudsko, igra ili molitva. A. d. Bella, razg. 7a. Prosimo no za našu koris, no za našu

dobit. V. M. Gučetić 53. Ti si dobit moje krvi. L. Radić 12. Nakon godišta prigledaju sve svoje razloge, duge i dobiti. Misli. 80. Onda ćemo dobit podeliti. Nar. prip. vuk. 214. — *b)* fenus, *vidi* dobitak *pod* b, *b). govori se* dati (novce), uzeti, uložiti u dobit, na dobit. Šest̕a tisuć̕a dukat̕a postaviše u komun̕u dubrovački na dobit̕, na vsako godište da mi daju šest̕a po kantenar̕a. Mon. serb. 349. (1427). Dati pjenez na dobit. J. Mikaļa, rječ. 66ª. Držati na dobit ‚habere quaestui'. 85ᵇ. I od stvari ka smrdi, dobit miriše, reče skup. (D). Poslov. danič. 29. Pinezi da se ulože u dobit. A. d. Bella, razg. 81ᵇ. Kada radi zajma ja imam štetu, ali gubim dobit. I. A. Nenadić, nauk. 134. Osvem glavnoga stekoste dobit. Đ Bašić 181ᵇ. Đevojku tvoju šćer za glavno a tvoj nož čudotvorni za dobit. Nar. prip. vuk. 153. Uzajmio nekakav turčin u raje deset dukata s ugovorom, da mu ih povrati nakom godine i na ńih dobit. Nar. prip. vrč. 95. Kamata se zove interes, dobit, fajda . . . uzeo sam novac na dobit V. Bogišić, zborn. 473.

c. victoria, *pobjeda, vidi* dobitak *pod* d. Nad pako s pohvalom tve drage dobiti i s moći velikom u slavi prode ti. N. Dimitrović 25. Primila si već korunu radi tvoje dobiti. B. Kašić, per. 179. Da će mučat' grad Atene slavne dobiti i hrabrene. I. Gundulić 13. Koje strane, ki li puci oprijeće se kraļeviću, ako dobit nosi u ruci, a na vedru čelu sriću? 308. On s kozacim, od kijeh sada glava je stavļen, u dobiti do samoga Carigrada lasno sve će poplijeniti. 419. Dā bog dobit svojim Poļarom suproć Rusom i Tatarom. J. Kavańin 301ᵇ. Prikažujuć ńemu pome od dobiti prečestite. 512ᵇ. Nije tva dobit neg višńega. I. Đordić, uzd. 57.

2. DOBIT, *m.* (?), sedum maximum Sut., *neka trava, kravļa sisa, bobovńak.* J. Pančić, flor. beogr.³ 269.

1. DOBÍTAC, dobica, *m. onaj koji dobiva (u svakom smislu).* — a *se umeće samo u nom. sing. (a bilo bi i u gen. pl., ako ga ima);* t *pred* c *ne čuje se, ali se nalazi pisano. — Dolazi na dva mjesta:* xv *i* xvii *vijeka.* Vele krat ostane dobitcem ki je dobit. M. Marulić 134. Ter trga takova, gade ne človiče, celovom trgova, nečisti dobiče *(Juda)!* Đ. Baraković, jar. (1656). 101.

2. DOBÍTAC, dobica, *m. dem.* dobit. — *Samo u Stulićevu rječniku. — sa svijem nepouzdano, jer je muškoga roda a* dobit *ženskoga.*

DŌBITAČAN, dōbitačna, *adj.* lucrosus, *koji je na dobit, na korist. — U Stulićevu rječniku (gdje stoji* vidi dobitan *s dodatkom da dolazi u pisca Matteiʼ) i u jednoga pisca našega vremena.* Kakono će rodu biti drazi, i za naše poprište gojačni, i našijem borcem dobitačni. Osvetn. 5, 136. I zemļu bi učuvali mirnu, a i sebi bili dobitačni. 6, 42.

DOBÍTAK, dobitka, *m.* comparatio, lucrum, emolumentum, facultatos, pecus, fenus; victoria. — *isporedi i* dobiće, dobića, dobićak. — *U starija vrmena dolazi i pisano* dobyтькъ *i* dobitьkъ; -a- *stoji samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl. — Akc. se mijeńa u voc.:* dōbīče, dōbīći, *i u gen. pl.* dōbītākā. — *Postaje od osnove part. praet. pass.* dobit *glagola* dobiti *sufiksom* ъkъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dobytъkъ, *rus.* добытокъ, *češ. i pol.* dobytek. — *Između rječnika nahodi se u Vrančićevu* (‚lucrum; quaestus; victoria'), *u Mikaļinu (kod* dobit), *u Belinu* (‚quaesitum' 29ª; ‚lucrum' 360ᵇ; ‚emolumentum' 287ª; ‚utilitas' 412ᵇ; ‚commodum' 586ª; ‚census' 184ᵇ; ‚usura' 352ᵇ. 412ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobitek *kod* dobiček: ‚quaestus, lucrum; usura, foenus; spolium, manubiae'), *u Voltigijinu* (‚guadagno. vantaggio, vincita' ‚gewinn'), *u Stulićevu* (1 ‚lucrum, quaestus, victoria'; 2. ‚bruta, jumenta, pecus'), *u Vukovu (kod* dobit), *u Daničićevu* (dobytьkъ ‚facultates'; taki je dobitak i stoka; ‚vectigal; fenus').

a. comparatio, adeptio, *djelo kojijem se dobije, steče i što postaje tijem djelom.* Koji bjehu trudili veće na dobitak i spasenje od duša. B Kašić, per. 65. Za dobitak života vičńega. I. Ančić, svit. 169. Drugomu smete put na koje gospostvo ili na dobitak koga dobra. I Grličić 205. Ako uzgledate na dobitak baštine vičńe ovoga oca. F. Lastrić, od' 118. Koji čine dobitke s načinom nedopuštenim. Ant. Kadčić 313. Kada se čini kakvi god zemaļski dobitak, jeda li se pazi na vrime? Đ. Rapić 347.

b. *ono što se dobije, steče. a) uopće. često znači isto što* korist. Da dohode svobodno s trьgomь u zemļu carьstva mi i opeть da si pohode svojimь dobitkomь bezь vsake zabave u Dubrovnikь. Mon. serb. 168. (1360). O koliko mi je dobitak umriti. Transit. 96. Oberi pri škodu neg sraman dobitak. P. Hektorović 38. Ki štimaju da božja ļubav jest dobitak. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 109ᵇ. 1 tim. 6, 5. Tvoje muke meni jesu za dobitak. F. Vrančić, živ. 30. Ali je šteta ali je dobitak. M. Divković, nauk. 86ª. Na poslitku stoji sve izgubļenje ali ti dobitak. P. Posilović, nasl. 24ª. Lipše je ne zadobiti neg dobitak izgubiti. P. Vitezović, cvit. 20. Dobitcima zlo stečenijem. B. Zuzeri 158ᵇ. Izvadivši svoj trud od dobitka. A. Bačić 113. Jeda biste se ustegli od griha a navlastito krađe, kamate i drugih nepravednih dobitaka? J. Banovac, prip. 204. Odvede sa sobom plemeniti dobitak duša ss. otaca izbavļenije iz limba. F. Lastrić, od' 327. Zaradi grdnog dobitka kogagodi vrimenitoga. ned. III. Tovarite vašu svist snopjem krivije dobitaka i lakomosti. 76. Činite i sinci moji za korist vašu i dobitak. 372. Medu ostalim dobitkom ufatiše i Lota. E. Pavić, ogl. 30. Kamata jest oni dobitak ili ona korist koja se ima od zajma. F. Matić 70. Oli tratńa oli dobitak. M. Zoričić, aritm. 8. Gdi dobitak, gdi l' kvar slidi. V. Došen 53ª. Trista puta proda boga rad dobitka na dan svoga. 120ª. I kako poradi vlastitog dobitka nisam išao, tako se nisam za dobitkom ni žestio. M. A. Reļković, sat. A 3ª. U staro vrime ne bijaše dobitka za mise. M. Dobretić 403. Gdi je bog tvoj . . ? pitaj i traži, da nije u tvojoj voļi? to ne; jere je tvoju voļu odavna posidovao krivi dobitak i ļubav nečista. Đ. Rapić 75. Ove je misli bio i Teodorik cesar, koji kada ne razširivaše svoje kraļestvo s novim dobitkom od vladańa, gradova i vilajeta, ńemu se činjaše, da kraļestvo ńegovo smalaksavaše. 152. Jer je to ńemu radost i kao dobitak. Vuk, poslov. 331. Od svega što ļetina donosi, naj veći dobitak imaju od uļa. kovč. 39. — *b)* fenus, *kad se daju novci u zajam, ono što se prima preko glavnoga kao naknada za korist koja bi se imala od novca, isporedi* kamata. *govori se* dati (novce), staviti, položiti *itd.* na dobitak. Prьvo do kola ne izideta dvije godišti, da ihь ne mogu pitati ni uzeti iž ńih komuna, a da mi daju za ovije dvije godišti odь ńihь dobitakь. Mon. serb. 369. (1432). Primismo 250 dukat̕a zlatêhь za dobitakь odь dvê tisuć̕i i 5cat̕a dukat̕, koje smo postavili u komunь dubrovački na dobitke na 5 po kentinar̕, za koji dobitakь jesamь plaćenь za vsa vremena minuta i za 2 godišti. Mon. serb. 397. (1439). I napokon od trgovca koji jest svoje blago dal na dobitak.

Postila. t3a. One pineze tribuje staviti na dobitak. I. P. Marki 36. Uzaima bogu od koga će mu biti povraćeno na nebu s velikim dobitkom. I. Grličić 250. Stupi trgovati i dobitke činiti četvrtim pinezom. F. Lastrić, test. ad. 83b. Koji primivši ga *(talenat)* ne kti položiti na dobitak. E. Pavić, ogl. 601. Postaviti na dobitak . . . koji je prijao na dobitak rečene jaspre . . . A. d. Costa 2. 101. I dobitak vraća i glavnicu. M. A. Reljković, sat. L3b. I ja došavši uzeo bih svoje s dobitkom. Vuk, mat. 25, 27. — *c) u nekijem krajima malahno dijete.* Nikad žene za malo dijete ne će pitati mater: ‚Šta ti radi dijete?' nego uvijek: ‚Šta ti radi dobitak?' u Lici. V. Arsenijević.

c. *što ko ima, kako god ono dobio, stekao; imaće, dobro. a) o svemu imaću,* facultates, opes. Vinogradi kupļe opatъ crkvyimь dobytъkomь. Mon. serb. 10. (1222—1228). Zla da ti ne učinimo nikogare ni tebe samomu gospodinu ni gospodi ženě tvojej ni děci tvojej ni dobytku tvojemu vsakomu ni bojaromь tvojimь i ni vsakomu nikomure tvojemu ni dobytkom imь. Mon. serb. 22. (1234—1240). Ako Bošńaninъ uzьme dobitakь dubrovački na veru i kńiga bude u Dubrovnici, da plati Dubrovčaninu. 102. (1332). — *b) stoka, isporedi* 1. blago *pod* 2, b. — *ovo je značeće praslavensko.* Nepodobajuštemu izdaniju sьtokь i dobitka. Sava, tip. hil. glasu. 24, 206. Pašišta carinьskomu dobitku. Mon. serb. 60. (1293—1302). Da je zimovište crьkovьnomu dobitku. Deč. hris. 56. Svodь kónьskyj i inyihь dobytьkь. Zak. duš. šaf. 49. Izajdoše vode pribilne po ta put da se napi puk i dobitak nih. Bernardin 32b. num. (4mojs.) 20, 11. I koňi i dobici da ne okuse ništar. N. Ranina 81a. jon. 3, 7. Ovi grijesi čine čovjeka prikladn*(a)* g zvijeri i g dobitku. Zborn. 168b. Neće na volu vukovi ni lavi dobitak da kolu. M. Vetranić 1, 286. Ta pase dobitak, ta pčele izvodi. Đ. Baraković, jar. 14. On je iz ńega pio i sinovi ńegovi i dobitak ńegov. J. Banovac, blag. 32. joann. 4, 12. Dobitak, što se omladi od životińe, što se okozi, ojańi. J. Grupković. — *od stoke se može (kao* blago) *prenositi i na svaku životińu.* I učini bog dobitak zemaļski po plemenu svojem. Bernardin 64b. gen. I, 25. Od čovjeka do dobitka. N. Ranina 115a. gen. 6, 7. Prvi čovjek radi grijeha na sńjet u družbu nerazložitoga dobitka bi prognan. B. Gradić, djev. 17. Da gospoduje ribam morskijem, pticam nebeskijem i dobitkom sve zemļe. M. Divković, bes. 558b. — *Kad se hoće razlikovati stoku od ostaloga imańa, zove se ‚živ dobitak', a ostalo ‚mrtav'.* Čto sьmь dalь odь mojega doma ili živoga ili mrьtvoga dobytьka, rekъše jažo sutь vъnutrь crьkvo na služьbu i na ukrašenije crьkvnoje, kńige, ikone, zavěsi, čьstnii krьsti i sьsudi zlatii i srebo(rь)nii i ino vse malo i golěmo, takožde i izvьnь crьkve, . . . ili vinogradi ili maslice ili kobyle ili ovce ili koze ili govoda. Mon. serb. 80. (1302—1321).

d. victoria, *djelo kojijem se predobije, pobijedi i ono što tijem djelom postaje; pobjeda.* Vijerni uzvišuju dobitke i krune tvoje. B. Kašić, por. 43. Pogrdu psosti i održaćeš dobitak od tvojije neprijateļa. M. Radnić 8a. Veselo, vojnici moji! dobitak je u ruka naši. S. Margitić, fal. 11. Iz ovi i drugi neizbrojeni dobitaka i junaštvi. F. Lastrić, test. 20b. Razumivši kraļ junaštvo Abrahamovo, dođe sam k ńemu i čestitova mu dobitak. E. Pavić, ogl. 51. Saul nenavidi Davida radi slavnoga dobitka protiva Golijatu. Đ. Rapić 134.

DÒBÎTAN, dȍbîtna, *adj.* lucrosus, victor, vincibilis, *koji pripada dobiti ili dobitniku.* — *Postaje od osnove supstantiva* dobit *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚victoriosus' 771b; ‚vincibilis' 767a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobiten ‚quaestuosus'), *u Stulićevu* (‚lucrosus, victor, triumphans'). *a)* lucrosus, quaestuosus, *vidi* 1. dobit *pod* b. *s ovijem značeńem dolazi samo u rječnicima.* — *b)* victor, triumphans, *vidi* 1. dobit *pod* c. Pohvališe, gospodine, ime sveto tvoje i dobitnu ruku tvoju proslaviše. N. Ranina 211b. sap. 10, 20. Noseći u ruci dobitnu paumu. Zborn. 99a. Er dobitne tvoje plavi čim po moru silne trče. I. Gundulić 281. Zenovskoga i naj boļe još viteze makni sade, da na staro Nikopoļe tvoj dobitni stijeg usade. 420. Kada se David povrati s vojske dobitan. M. Radnić 179a. Od dobitnijeh bojnika obkruženo. I. Đordić, salt. XIV. Zarad slave vojske dobitne. I. Zaničić 222. Slava koju on prima iz ovega proštenja može se slobodno nazivat slava dobitna. Đ. Bašić 123a. Dobitnoj vojsci pripravi pogaču. S. Ļubiša, prip. 183. — *c) s pasivnijem značeńem: koji se može dobiti. samo u Belinu rječniku.* — *d) adv.* dȍbîtno, *s dobiti. u Belinu i u Stulićevu rječniku:* ‚cum victoria'.

DOBITAST, *adj. kojijem se mnogo dobiva (o stvari).* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚multinummus, valde lucrosus') *gdje ima i* dobitav *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DOBITAV, *vidi* dobitast.

DÒBITEĻ, *m.* victor, *dobitnik.* — *Postaje od osnove* dobi *glagola* dobiti *sufiksom* teļ. — *Dolazi prošloga vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobitel), *u Jambrešićevu* (dobitel), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Oni govorenja nenaučeu i dobiteļ naučenijeh nenaučen. K. Pejkić 96. Petar temeļ crkve, oni žestoki ļubitej Isukrstov, oni govoreńa nenaučen i dobiteļ naučnih. S. Badrić, ukaz. 105. Sam jedan sriećnost zdravja steće; a koji je to jedini dobiteļ zdravja? Đ. Rapić 103.

DÒBITEĻICA, *f.* victrix, *dobitnica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* dobitelica) *i u Stulićevu.*

DÒBITÊĻNICA, *f. vidi* dobiteļica. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* dobitelnica).

DÒBITI, dȍbijȇm (dȍbudȇm), *pf.* adipisci, lucrari, accipere; vincere, superare. — *suprotno:* izgubiti. — *impf.:* dobivati. — *u starija vremena pisano* dobyti; *složeno:* do-biti (budem). — *Akc. kakav je u inf. takav je u ger. praet.* dȍbîv, dȍbîvši; *kakav je u praes. takav je u part. praet. act.* dȍbio, dȍbîla *(u Dubrovniku* dobila), dȍbîlo, dȍbîli, dȍbîle, dȍbîla. *ostalo vidi kod* I. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i čcš.* dobyti, *rus.* добыть, *pol.* dobyć. — *U svijem je rječnicima osim Jambrešićeva: u Vrančićevu* ‚impetrare; lucrari; meritare; obtinere; potiri; vincere'; dobiti opeta ‚recuperare'; *u Mikaļinu* ‚lucrari, lucrifacere, lucrum vel quaestum facere, parere; vincere, superare, expugnare'; dobiti opeta ‚recuperare'; *u Belinu* ‚acquirere' 28b; ‚lucrari' 360b; ‚vincere' 766b; *u Bjelostjenčevu (kod* dobivam, *vidi* dobivati); *u Voltigijinu* ‚guadagnare, vincere' ‚gewinnen, überwinden'; *u Stulićevu* ‚acquirere, adipisci, consequi, lucrari etc.'; *u Vukovu* ‚vincere, lucrari, accipere'; *u Daničićevu* dobyti ‚obtinere'.

I. *oblici. u prva vremena kod praes. i impf. osnova je bila* -bud, *ali je od* XVI *vijeka (vidi kod b) bb)) ovu počela zamjeńivati osnova* -bi, *ista što i u inf., te je dan današńi kod većine*

naroda nadeladala. a) praes. aa) od osnove -bud: dȍbudêm *(i starije* dȍbudu. M. Vetranić 1, 384; P. Hektorović 6; D. Zlatarić 2[b]; Oliva. 16), dȍbudêš *itd.*, dȍbudû. *uz novije oblike (kod bb)) drže se i ovi kod štokavaca preko* XVII *vijeka* (dobudeš. Poslov. danič. 121 (D); dobude. M. Divković, nauk. 21[a]; I. Bandulavić 237[a]; I. Gundulić 475; G. Palmotić 2, 366. 3, 171[b]; J. R. Gučetić 15; dobudemo. M. Divković, nauk. 90[b]) *a još gdjegdje i* XVIII (dobudeš. I. A. Nenadić, nauk. 275; dobude. I. Dražić 16. 56. Poslov. danič. 31 (Z)); *kod (nekijeh) čakavaca i u naše vrijeme* (dobudeš. Nar. prip. mikul. 142; dobude. 39. 108). — *bb) od osnove* -bi. *aaa)* dȍbijêm, dȍbijêš *itd.*, dȍbijû. *najstariji primjeri dolaze u prvoj polovini* XVII *vijeka: kod štokavaca* dobijem. I. Gundulić 159; dobije. 138. 289. 404; dobiju. 502; *kod čakavaca* dobije. Đ. Baraković, jar. 92; I. Ivanišević 225. — *bbb) kao da se zaboravilo da je složeni glagol i shvatilo kao da je osnova* dobi; *s toga se krajnje i sažimlje s vokalom sufiksa:* dȍbîm, dȍbîš *itd.*, dȍbê. *ovi oblici dolaze samo kod četiri pisca* XVI *i* XVIII *vijeka, među kojijem su najstarija tri čakavci.* dobim. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 36[b]; dobiš. 2, 4; dobi 2, 176. Pisanica. 64; dobimo. Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgov. Kateh. 1561. B7[b]. Pisanica. 22. 78; dobe. J. Kavanjin 261[b]. — *b) impt. aa) od osnove* -bud: dȍbudi, dȍbudimo, dȍbudite. *nema mu potvrde kod štokavaca poslije* XVI *vijeka.* — *bb) od osnove* -bi: dȍbîj, dȍbîjmo, dȍbijte. *dolazi od druge polovine* XVI *vijeka:* dobîte. D. Rañina 145[b]. pridobi'. B. Gradić, djev. 28. — *c) impf. ne dolazi nigda u naše vrijeme, jer je perfektivni glagol, ali ima jedan primjer* XVI *vijeka u kojem postaje od osnove* -bud: dobudiše (i = ê). Živ. jer. star. 1, 229. — *d) ostali svi oblici postaju od osnove* -bi, *tako aor.* dȍbih, dȍbî, dȍbismo *itd.*; *što u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka ima* dobudoh (I. M. Mattei 171) *to je sama pogreška. samo kod part. praet. pass. ima nekoliko različitijeh oblika: sufiksom* tъ *postaje oblik* dȍbît; *a sufiksom* enъ *umećući radi zijeva poslije* i (y) *kons.* v, dobiven, dobivêna *(akc. kakav je u ženskom rodu, takav je u svijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je isti kao nominativ; kakav je u muškom rodu takav je u svijem složenijem oblicima); ova dva oblika najčešće dolaze; rjeđe dolazi oblik* dobijen *(akc. kao kod* dobiven) *koji postaje istijem sufiksom umećući* j: G. Palmotić 1, 204. 2, 164. P. Kanavelić, iv. 513. D. Obradović, živ. 76. *u dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka ima i oblik* dobļen *koji postaje od predašnjega tijem što se* i *mijeña u* j *a ovo u* ļ *(za* b): P. Vitezović, cvit. 140. Pisanica. 55. *a jedan put prošloga vijeka i jedan put našega vremena ima i* dobjen. J. Kavanjin 232[b]. Ogled. sr. 132. *jedan put kod pisca F. Vrančića* (živ. 9) *dolazi* dobuden *što je griješkom načińeno od osnove* -bud.

II. *značeńe.*

1. adipisci, consequi, lucrari; accipere, *govori se, kad ko učini da nešto postane njegovo, te je ovo objekat.*

a. *kao* steći, *kad ko trudi ili uopće radi namjerom da ono bude njegovo. dvoje se često ističe jače kod* dobiti *te se tijem razlikuje od* steći: *jedno je korist (po čem je* dobiti *suprotno glagolu* izgubiti), *drugo je što radńa može biti takova da se kod ńe može izgubiti koliko dobiti (vidi a) bb)). a) objekat je ńešto od čega se ima materijalna korist. aa) radńa kojom se ono dobije ili je uopće shvaćena u širem smislu, ili je obični, svagdańi trud kojijem se dobije što je potrebno čovjeku za živļeńe (hrana, novci, plaća itd.).* Što starьcь samь priteži ili dobude ili isprosi otь kude godě. Mon. serb. 80. (1302—1321). Ako se ubozim daje ča se nepravadno dobude. Naručn. 93[b]. S dinari tvojijemi ja ih sam dobio deset. N. Rańina 220[b]. luc. 19, 18. Bogastvo bez truda nije moć dobiti. N. Dimitrović 6. Tvoji dukati, koje si s velicijem znojem dobio. M. Držić 257. Što prudi čoviku, da vas svit dobude, a duše svoje štetu bude trpiti? I. Bandulavić 237[a]. mat. 16, 26. Ča godir fratar dobude, kloštru dobude. F. Glavinić, cvit. 443[b]. Kakono bludnica, ka nepravično dobude. svitl. 99. Neka dobude veću plaću. P. Radovčić, nač. 92. Mańi je špot ne dobiti, neg dobļeno izgubiti P. Vitezović, cvit. 140. Što dobudoš, izpeci mi na trbuhu. (D). Poslov. danič. 121. Zovu polja, vode, luzi na težauja, neka hranu svak dobude. I. Dražić 16. Er je slađe i slavnije što se dobije svojijem znojem i kreposti, nego li je što bez truda i milodarno sasma daruje se. B. Zuzeri 65[a]. Stvar je velika ukrasti težaku koliko može danas dobiti. J. Banovac, uboj. 36. Na mistih s našima litanijama štogod dobijemo. M. A. Reļković, sabr. 34. Što je nepravedno dobio po kamati. M. Dobretić 111. Neću blaga, uzeću mu glavu, da dobijem konja prema sebe. Nar. pjes. vuk. 2, 422. Da ti možeš dobit' agaluke, najprije bi sebe izvadio. 2, 343. Đe se hļada dobije, stotina se može pokloniti. Nar. posl. vuk. 77. Brat projde po svitu, da ča dobude i sestre donese. Nar. prip. mikul. 39. — *bb) radńa kojom se dobije natjecańe je s drugijem (kao boj, igra itd. isporedi kod* 2), *te se može dobiti ili izgubiti.* Ča se na igri dobude, nepravadno se dobiva. Naručn. 94[a]. Objesi na dub taj darove mnoge tad ke njekad dobil je za obklad. D. Rańina 139[b]. Grđahote vi sva blaga i sva plemstva, razmi ono, što dobije sabļa i snaga vojujući sveđ smiono. I. Gundulić 289. Posli toga cesari iz Rima Slavoniju dobiše i Srima. M. A. Reļković, sat. B5[b]. Pak još meni da oči zamaže, dobio sam pet forinti, kaže. E2[b]. Na mejdanu sabļu sam dobio. Nar. pjes. vuk. 2, 346. Oružje sam na boju dobio. 3, 427. Jesu l' Turci dobili Pipere? Ogled. srp. 202. — *b) objekat je stvar umna ili duhovna.* Dobudi svitovnu čistotu. Korizm. 67[b]. Da dobimo život večni. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Trudom takime dobi'te divnu čas, dokli vi jes vrime. D. Rańina 145[b]. Da dobudemo krunu od blaženstva. A. Gučetić, roz. mar. 275. Dobiti milosti i slave nebeske. A. Komulović 30. Neka se dobude iz ńih korist. B. Kašić, per. VI. Ovako čineći dobit ćemo vrijeme. M. Orbin 2. Car Lesandro primogući, u vremena starijeh ljeta mlad k'o i ja vojujući, dobi carstvo svega svijeta. I. Gundulić 294. Ke protive, koje trude, prije neg sreću tu dobude, mlad kraļević podnijet ima! G. Palmotić 2, 366. Štiođe, podnesi ove slabe trude, da platu s nebesi tva krepos dobude. I. Dražić 56. Blažen ubog zaisto je, ki nebesa dobio je. J. Kavanjin 75[b]. Dobiti proštenje ‚consequi indulgentiam'. A. d. Bella, rjoč. 397[b]. Dobiti veliko proštenje ‚consequi jubilaeum'. 348[b]. Dobiti ine neumrlo ‚immortalitatem consequi'. 380[b]. Opet je druga kripost od boga nami ulita, a druga je od nas dobita. J. Banovac, razg. 241. Igra plačku dobude. (Z). Poslov. danič. 31. Po ńemu ti najveće dobi materinstvo svega naroda čovičanskoga. M. Zoričić, osm. VI. Dobićo a ne izgubiti dobar glas. Ant. Kadčić 253. Dobro čini dilo ali ne dobije nijednoga dostojanstva kod boga. Ant. Kadčić 351. Taj je dan dobijen. D.

Obradović, živ. 76. Ti si ǵaba gospostvo dobio. Nar. pjes. vuk. 4, 250. — *e) objekat je čeľade ili što se kao čeľade misli. aa) glagol stoji u pravom smislu.* Od Slavojke Ágamkiňe, ľubi svoje, ku na kopju dobi i ote sinu kraľa od Persije. I. Gundulić 329. Na pokoň te oženila majka, a u z'o čas snašicu dobila! Nar. pjes. vuk. 1, 611. Ako bog da i sreća junačka, te mi tamo dobijemo Hajku, pa s' odonud zdravo povrnemo. 3, 175. Ko ćer hoće da dobije, materi vaľa da se umiľava. Nar. posl. vuk. 157. — *bb) glagol stoji u prenesenom smislu.* Boga dobude istinno. Korizm. 34b. A nijesam štedio vrjemena ni truda, da bi se dobio prijatel od svuda. N. Naľeškovič 1, 333. Da Isukrsta dobude. B. Kašić, nasl. 8. Ne daj dušu moju pako silni da dobude. P. Kanavelić, iv. 400. Kako bi lašńe i temeljitije onu dušu dobio i obratio. M. Dobretić 79. — *cc) može biti izrečeno s kojom osobinom, kao što čeľade se dobiva. ime koje pokazuje čeľade u onoj osobini stoji u acc. s prijedlogom* za. Ter me ćeš dobiti za slugu i roba, da vjerno služiti budem ti do groba. N. Naľeškovič 2, 103. Dobiti ‚tkoga' za prijateľa. A d. Bella, rječ. 360b. Ne mo'š je mladu videti, kamo l' za ľubu dobiti. Nar. pjes. vuk. 1, 591. Dobijem li Maru za ľubovcu, lepim ću je darom darivati. 3, 498. — *d) kad nema objekta (ili ako je objekat zamjenica koja potańe ne naznačuje, kao* što, ništa, *ili komp.* više, mańe), *znači imati korist, biti na koristi osobito kod trgovańa ali i kod drugoga posla od kojega se može imati materijalnu korist.* Ako si kupio stvar ukradenu i na ńoj dobio. J. Banovac, uboj. 38. Razmišľa, kako će jeftinije kupiti a skupľe prodati, na čemu li će više dobiti. F. Lastrić, ned. 243. Zeko znade po Bosni kamenoj đe se može dobit', đe l' izgubit'. Nar. pjes vuk. 4, 275. Daćemo im ovce po jevtino, kako mogu prodat' i dobiti. 4, 424. Lov loviše po gori zelenoj, ni dobiše, ni šta izgubiše. 2, 183. Lov lovio, ništa ne dobio. 3, 349. Boľe je na mekińama dobiti nego na zlatu štetovati. Nar. posl. vuk. 24. Najprije dobijmo, pa popijmo. 187. Na svińama se sviński dobije, ali se sviński i izgubi. 191. Dobio na kukuruzima, na svińama. Vuk, rječ. 124a. Da se kakav čovjek primi toga posla, ne bi mańe dobio nego n. p. na maramama ili na šljivovici. Vuk, pism 73. — *e) kao objekat ima rečenica s* da: Dobila si tvojom grabľom, da i tebe drugi svuku. J. Kavańin 285b. — *ili infinitiv:* Koji je po muci dobio sidit ob desnu. I. Ančić, ogl. 23.

b. accipere, *kao* primiti, *kad što čije postane bez ńegova truda a i protiv ńegove želje.* Tko mater i oca počitat ne bude, višńega vladaoca proklestvo dobude. N. Dimitrović 13. Ako mi ga *(Kupida Veneri)* od vas koji gdi objavit' sada bude hoću, sa mnom da dobude har, ku služba taj dostoji. S. Bobaľević 230. K srcima časnimi nije trijebi s darom it', ako u vik prid nimi omraze ucć' dobit. I. Gundulić 151. Ranu jednu u vojski dobitu imaše na čelu. F. Glavinić, cvit. 315b. Glas prikoran po svem svitu ovijem bijegom dobit ćemo. G. Palmotić 2, 395. A dobije tad vičńe žalosti. T. Babić 38. Da primi krśteno i po ńemu zdravje dobije. A. Kanižlić, fran. 59. Ako izgubimo raj i dobijemo pako. D. Bašić 39a. Da je ovaj običaj od ovih krivih bogova svoj početak dobio. M. A. Reľković, sat. A 7a. Koje bi zapovidi od osičko generalkomande dobili. B 3b. Zna funt dobi četerost krajcara. H 3b. Dobila sam *(kao* našla sam) rańena junaka na Marici na vodi studenoj. Nar. pjes. vuk. 2, 341. I daću joj dvanaest prstena kojeno sam od majke dobio. 3, 498. Dobili smo jednog jabanliju. Nar. pjes. petr. 2, 592. Pas cijeli dan prekasa, pa opet sadna ne dobije. Nar. posl. vuk. 246. Oni su znali, da su dosti batin dobili. Nar prip. mikul. 82. Umoče i treti put i sad dobude on oči kodi prvo. 108. Ovu sam pjesmicu ja dobio od Piročanina. Vuk, nar. pjes. 1, 219. Jaje zdravo dobije slomjeno. P. Petrović, gor. vijen. 35. Ta zlica dobije pomilovańe i dođe naredba da ga oslobode. S. Ľubiša, prip. 65. Dok je mogao naj stariji vlastelin dobiti slobodu da govori. 69.

c. *može značiti: činiti da što postane čije (koga drugoga); tad ime onoga čije postane stoji u dat.* Isus je dobil nam život večni. Kateh. 1561. F 7b. Da dobude bogu kojugod dušu. B. Kašić, fran. 58. Mi ćemo duši našoj raj dobiti. Oliva. 50. Ti ne boj se, moja snaho draga! dobiću ti ja skoro Ivana. Nar. pjes. vuk. 3, 541. Ja umrijeh, vama dobih carstvo. 4, 134. — *može se dativom istieati da subjekat dobije za sebe.* Bog koji nas i dobi sebi svojom krvju. J. Matović 328. A i sebe pošteńe dobili. Nar. pjes. vuk. 4, 505.

2. vincere, superare, *kao* odoľeti, svladati, nadvladati, pobijediti *itd. natječući se kako mu drago s kim (u boju, kod igre, kod raspre, itd.) pokazati se od ńega boľi i jači. ovo značeńe koje je samo u južnijem slavenskijem jezicima polazi od predašńega po tome što kao da se misli da onaj koji je dobiven postaje stvar onoga koji dobije.*

a. *objekat je onaj (obično čeľade ili što se kao čeľade misli) koji se natječe sa subjektom. a) natjecańe je u pravom smislu.* Ja se klańam vam v onom, v čem ste nas dobili. Mon. croat. 167. (1497). Bori se Herkules s Akelojom i dobi ga. M. Marulić 69. Gdo jo dobit, ńega sluga je. Naručn. 54b. Ako li jači od ńega dođe i dobude ńega, sve oružje ńegovo odnese. N. Rańina 59b—60a. luc. 11, 22. Ja dobih svit. Anton Dalm., nov. tešt. 159b. jov. 16, 33. Sada sam izusti, tko sviri boje od nas; dobit si i pusti od glumca meni čas. I. Gundulić 138. Ah, nuti n što ufa crni vran nesvijesni, da bijeloga on kufa dobiće u pjesni! 139. Sva podoľska zemja i ruska Tatarinu bješe uska, dokli ńega jači dobi. 334. Potlačio si Turke ohole i dobio cara kleta. 399. Tko dobije da slobodno zapovijeda dobitomu. P. Kanavelić, iv. 80. Ne mogoše prigovarańem svojim ńega dobiti. A. Kanižlić, kam. 614. Kraj Saul dobi mnoge kraľe. And. Kačić, kor. 156. Jovan svoju poslušao majku pa je š ńome igru zametnuo; on mogaše nadigrati majku, ou mogaše nego ne hoćaše, no je ńega majka nadigrala: ‚Ja sam tebe, dijete, dobila.' Nar. pjes. vuk. 2, 30. Ako mene bog i sreća dade te dobijem kraľa Bugarina. 2, 170 Da ti bog da, Sibińska vojvodo! da dobiješ cara na Kosovu. 2, 513. Pa ako mi bog i sreća dade te dobijem tobe na medjanu. 3, 450. Ako bog da, dobićemo Turko. 4, 185. Da carevu silu dobijemo. 5, 367. *u ovom primjeru* ľepota *stoji za čeľade (lijepu djevojku):* Tko dobude tvu lipotu pridobiće mene istoga. I. Gundulić 314. — *b) natjecańe je u prenesenom smislu; od onoga dvoga što se natječe često je jedno ili oboje stvar umna ili duhovna.* Ne htij da te zlo dobude, da ti dobudi dobrotom zlobu. Bernardin 12a. paul. rom. 12, 21. Koga li dobude hudih dili napast. M. Marulić 91. Čuvaj se, da dobit sramom ne razdiliš spovid. Naručn. 81b. Trpeć glad i znoj dobij vsaku napast. Transit. 282. Kada bude za tim u nikomu čudu, ne znam, kako, ni vim, pisni me dobudu. P. Hektorović 66. Nemoj da oholas bude to dobiti. N. Naľeškovič 2, 100. Sanak me dobi. M. Držić 50. Svako tvrdo srce mladih deklic lasno

se da dobiti. P. Zoranić 1b. U toj se ne daj ti nikako dobiti žalosti ljuvenoj. F. Lukarević 31. Ako vas grih ne dobude. Đ. Baraković, jar. 8 Što da molba ne ispita, kad je slatko naredjena? nije me srce od kamena, dobita sam, jaoh, dobita. I. Gundulić 118. Pod nebom truda ne ima, ki vi dobit ne možete. Ġ. Palmotić 2, 368. Sržbe i rate mir dobije. I. Ivanišević 225. Koji jest dobit od srčbe, tako jest dobit od ostalije griha. P. Posilović, cvijet. 61. Dobiti ispraznosti ovoga svijeta. M. Radnić 4b. Veće jakost i junaštvo nij', neg dobit našu voļu. J. Kavanin 349a. Eto si dobita od veseļa tvoga. I. Đordić, uzd. 57. Dobiti sve kolike a ostati dobiven od neizmirne ļubavi i milosti spasiteļa propetoga. M. Dobretić 142. — *c) također u prenesenom smislu znači da je boli nĕko ili nĕšto od drugoga u svemu ili u nĕkoj osobini. ime ove osobine obično je u instr.* Ne ruci pribile ģi su bil dobile. Š. Menčetić 82. Koja je ļepotom sve vile dobila. Đ. Rañina 91b. Kako me nikada nitkore prid kraļem službome dobiti ne more. M. Bunić 5. O Jezuse milosrdja tvoga djelo sva ina djela dobi. J. R. Gučetić 14. Betulija glasovita ka se dobit gradu nijednom ne da u djela plemenita. Ġ. Palmotić 3, 55b. — *u ovijem primjerima objekat je sama osobina:* Koja svu svitlos dobivaš danici. Ġ. Držić 402. Tebi ka s' lipos dobila svakojzi mladici. Đ. Rañina 67a. Jak no zlatna dva oblaka, u ke upira sunce od lita, sjaju puni jasnijeh zraka, zvijezda je ļepos š ńih dobita. I. Gundulić 445.

b. *objekat je ime (kao boj, pravda itd.) koje pokazuje samo natjecańe.* Fratri dobiše tu pravdu. Mon. croat. 55. (1428). Nitkor dobiti ne može š ńim boja. M. Vetranić 1, 51. Muči, er je dobio igru. M. Držić 411. Ja sam izgubio, vi ste pravdu dobili. 187. Sedam mejdan s prvim Turcim dobi u slavi. J. Kavañin 102a. Štije se također u istoj diplomi, kako dobi pravdu Hercegu Stjepanu. And. Kačić, razg. 183.

c. *nema objekta, ima se u misli objekat po* a *ili po* b. Zač uzgre obolo dosti kako kaj je dobila. Š. Menčetić 21. Troja će dobiti i ostat gospoja. H. Lučić 199. Da dobiš kad sujeu budeš. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 4. paul. rom. 3, 4 Počni ti najprije natjecat' ki se boć', ki od nas dobije, na pir će glumac poć'. I. Gundulić 138. Dobio si, svijetli bane. Ġ. Palmotić 2, 149. Da se opravdaš u besjedeńijch tvojijeh i dobudeš sudeći. I. A. Nenadić, nauk. 275. Tko dobije sjutra na mejdanu. Nar. pjes. vuk. 3, 378. I dovedi vjerenicu ļubu, ja ć' odovud moju kadu mladu: ko dobije, nek vodi obije. 4, 118. Jer svi u ńih upru očima te gledaju ko će kome dobiti. V. Vrčević, igr. 25.

DOBITIV, *adj.* qui vinci potest, meritorius.

a qui vinci potest, *koji se može dobiti. — samo u Mikańinu i u Stuličevu rječniku. — isporedi* dobivļiv.

b. meritorius, *u teologičkom smislu. — u dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Koliko je i koji su plodi od dila dilujućega? Jest jedan osobito koji se zove dobitivi i čini nas dobiti prid bogom milosti ńegove. Ant. Kadčić 65. M. Dragičević 126.

DOBÍTNICA, *f.* victrix, *žensko čeļade (i stvar ženskoga roda osobito ako se misli kao čeļade) koje dobiva ili koje je dobilo. — isporedi* dobitnik. — *Postaje kao* dobitnik *sufiksom* ica. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* 767a, *u Bjelostjenčevu, u Stuličevu. — U svijem primjerima znači: ona koja pobjeđuje ili koja je pobijedila (isporedi* dobitnik *pod b)).* Od poļačkih sila ova sama osta sred dobitih vitezova dobitnica nedobita. I. Gundulić 333. Uzajde *(duša)* dobitnica s palmon u rukah u vikovńu slavu. P. Radovčić, nač. 72. Pridobiti Italiju dobitnicu od svijeta. I. Đordić, ben. 82. Ukaza se lijepijem redom sva vojska naša dobitnica. B. Zuzeri 401b. Dobitnice dvije tartane. I. A. Nenadić, šamb. 31. Nije hiće dobitnici vojsci. Osvetn. 7, 37.

DOBÍTNÍK, *m.* qui consequitur aut consecutus est: victor, *onaj koji dobiva ili koji je dobio. — Postaje od osnove* dobitu *(vidi* dobitan) *sufiksom* ikа. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (koji dobiva ‚victor'; koji opet steče i dobude stvar izgubļenu ‚recuperator'. 73b), *u Belinu* (‚victor' 767a), *u Bjelostjenčevu* (‚recuperator bonorum; victor'), *u Voltigijinu* (‚ricuperatore' ‚wiedererlanger'), *u Stuličevu* (‚gloriosus, triumphans'). *a) koji stječe, koji je stekao. vidi* dobiti *pod* II, 1. Da bude dionik i dobitnik svih milosti. B. Kašić, rit. 444. Moja ļepos podobna će biti plata dobitniku krvne glave. G. Palmotić 2, 444. Kakono se vesele dobitnici dobitku kad ga razdiļuju. J. Banovac, prip. 9. Gospodin bog jest satvoritel milosti svoje, Isukrst dobitnik, jer nam ju je dobio svojom mukom. Ant. Kadčić 11. — *u Mikańinu, Bjelostjenčevu, Voltigijinu rječniku ima i značeńe: onaj koji opet dobiva stvar izgubļenu. — b) onaj koji pobjeđuje, koji je pobijedio. vidi* dobiti *pod* II, 2. *aa) uopće, u osobito u boju.* Tako slavan dobitnik *(Tezeo)* sebe hrabreno obranivši i slobodivši plemenito rodni grad od baraca. I. Gundulić 3. Toli blaga dobitnika razložno je sveđ želeti. Ġ. Palmotić 2, 165. Da dobudeš dobitnike i tlačit budeš. J. Kavañin 66b. Netom Joab podpuno se dobitnik vidi, šļe tekliće na ulake, da dobiće doglase kraļu. B. Zuzeri 383a. Dobitnik se nahodi i srećno se odlučuje svojijem dobićem. Nar. pjes. bog. 162. Dobitnik pun slave i veličanstva ulazi u neprijateļski grad. A. Kalić 205. A iz grada svijet susretava, dobitniku dičnu hvalu dava. Osvetn. 4, 53. — *bb) kod igre.* Ako li bi izgubio sve peče od igre i ua svrsi dobio najposliđni punat i dao bi mu škakomato, bio bi dobitnik od sve igre. P. Posilović, nasl. 24a. Među mnozijem, koji trče, jedan je dobitnik okruženi. B. Zuzeri 275b. Ovako se odijeli kad bi osudjen od druga dobitnika u igri djetinskoj. Đ. Bašić 215a. — *cc) kod pravde, suda.* Veoma teška onda suda bih dobitnik s mom kreposti. Ġ. Palmotić 1, 215. Na sudu sam ja dobitnik. I. Akvilini 212. — *dd) u prenesenom, duhovnom smislu.* Trijebi je, od pakla na sramotu križ dobitnik da ostane. I. Gundulić 281. Tko se uklańa i tko se rve u životu ter dobitnik izostaje može ufat veoma dobro, da dobitnik će izostati i na smrti. B. Zuzeri 39a. Ako vi žudite ostat dobitnici kad budete napastovani. Đ. Bašić 13a. — *ee) ime onoga koji je dobiven stoji: aaa) u gen.* Plemenita družba ova s dobitnikom turskijeh sila na odlučena mjesta od lova ovako se uputila. I. Gundulić 398. On dobitnik glasoviti smrti vječne, doći ima svijet suditi. I. Dražić 24. Bulgari, one države dobitnici. A. Kanižlić, kam. 338. Slavni dobitnik grijeha i smrti uzide na nebu kraļevati. I. M. Mattei 140. *vidi i prvi primjer kod cc) gdje genetiv stoji s drugijem značeńem. — kod pisaca nalazi se i gen. s prijedlogom* od: Bog Bako, dobitnik od istočnijeh Indija. I. Gundulić 3. Od vas kad smo dobitnici, trp'te jaram svikolici. J. Kavañin 416b. David obraňen i dobitnik od svojijeh odmetnika. I. Đordić, salt. 2. Hoteći da se vrati u svoje kraļevstvo dobitnik od svojijeh neprijateļa. Đ. Bašić 11a. — *bbb) u adj. posesivnom.* Glasoć carskijem dobitnikom kraļevića Vladislava. I. Gundulić 287.

Grad izdavni, ki sad svomu dobitniku stijeg oholi po tle stere. I. V. Bunić, mand. 21. I častite i poznajte za vaše nas dobitnike. G. Palmotić 2, 357. Bijaše se naduo proć svomu dobitniku. I. Đorđić, ben. 41. — *ccc) s prijedlogom* nad *u instr.* Ki oružani budu hoće ostati dobitnici nad svom paklenom silom. P. Radovčić, nač. 5.

DOBITNIV, *adj. dobitan.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. isporedi* dobitven. Crkvu rvatnu dragovojno dobitnivom sklada u slavi. J. Kavanin 223a. — *adv.* dobitnivo. Ki kao Decij za ńu u boji dobitnivo svejer stoji. 300b.

DOBITOBJEŽALAC, dobitobježaoca, *m.* lucrifuga, *onaj koji bježi od dobiti, koji neće da dobije.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji griješkom* dobitobježaoc. — *nepouzdano.*

DOBITÒĻUBAC, dobitòļupca, *m.* lucrio, *onaj kojemu je mila dobit.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBITOPOHLEPNIK, *m.* lucripeta, *onaj koji hlepi za dobiću.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBITOSLAVAN, dobitoslavna, *adj.* triumphalis, *koji pripada dobitoslavļu.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara.*

DOBITOSLAVĻE, *n.* triumphus, victoria, *pobjeda i čim se pobjeda slavi.* — *U Stulićevu rječniku* (dobitoslavje) *u kojem ima i* dobitoslavstvo *s dodatkom da je oboje uzeto iz brevijara.*

DOBITOSLAVOVATI, dobitoslavujem, *vidi* dobitoslavstvovati.

DOBITOSLAVSTVO, *n. vidi* dobitoslavļe.

DOBITOSLAVSTVOVATI, dobitoslavstvujem, *impf.* triumphare, *slavno pobjeđivati (dobivati) ili svetkovati pobjedu.* — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* dobitoslavovati *sa značenem za oboje:* ‚acquirere, adipisci, consequi, lucrari' *i s dodatkom da je oboje uzeto iz brevijara.*

DOBITVEN, *adj. dobitan.* — *Dolazi jedan put u jednoga pisca* XVIII *vijeka. isporedi* dobitniv. Da im pomoći dobitvene. J. Kavanin 9a.

DOBIV, *adj. koji se može dobiti, predobiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚vincibilis, superabilis'). — *nepouzdano.*

DOBÍVALAC, dobívaoca, *m.* qui lucratur; victor, *onaj koji dobiva.* — *Postaje od osnove* dobival *part. praet. act. glagola* dobivati *sufiksom* ьсь. *mješte prvoga* ь *ima* a *u nom. sing. i gen. pl.* dobívalâcâ; *u svijem ostalijem oblicima* ь *ispada bez traga, i* l *(na kraju sloga) mijeńa se u* o. *a)* qui lucratur, *onaj koji stječe, koji je na koristi (osobito kod trgovine).* — *dolazi u poslovici našega vremena a između rječnika u Stulićevu* (dobivalac, dobivalca) *i u Vukovu.* Kad bi trgovac svagda dobivao, ne bi se zvao trgovac, nego dobivalac. Nar. posl. vuk. 115. — *b)* victor, *onaj koji pobjeđuje.* — *dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ona od dobivalac bratje svoje trpe. I. Ančić, ogl. 178.

DOBÍVALICA, *f. žensko čeļade koje dobiva.* — *Postaje kao* dobivalac *sufiksom* ica. — *U Stulićevu rječniku* (‚quae lucratur').

DOBÍVÂNE, *n.* lucrum, acceptio, victoria, *djelo kojijem se dobiva, pa i ono što se dobiva.* — *Postaje od osnove part. praet. pass.* dobivan *glagola* dobivati *sufiksom* (i)je. — *Sa starijim oblikom* dobivanje *dolazi* XVI *i* XVII *vijeka; s mlađijem* dobivańo *od* XVIII, *a između rječnika u Jambrešićevu* (dobivańe nazad ‚recuperatio'), *u Voltigijinu* (‚guadagno, utilità' ‚gewinn, nutzen'), *u Vukovu.* Nastojimo dobivanju ili pribivanju imanja svitovnoga. Š. Budinić, sum. 155a. Da ne ide na boj ļuti neg na očito dobivanje. P. Kanavelić, iv. 97. Doći pred boga jest naše dobivańe. J. Banovac, pred. 88. U povratku dobivańa nema. Nar. pjes. petr. 2, 301.

DOBÍVATI, dòbîvâm, *impf.* dobiti *koje vidi.* — *Akc. kakav je u inf. takav je u* 3 *pl. praes.* dobívajû, *u aor.* dobívah, *u ger. praes.* dobívajûći, *u ger. praet.* dobívâv, dobívâvši, *u part. praet. act.* dobívao, dobívala; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u* 1 *sing. praes.* — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* добывать, *češ.* dobývati, *pol.* dobywać. — *Postaje od osnove glagola* dobiti *sufiksom a pred koji se umeće radi zijeva* v *(u mlađa vremena i* j, *vidi* dobijati). — *Između rječnika nahodi se u Belinu (praes.* dobivam *uz inf.* dobiti), *u Jelostjenčevu* (‚vincere, superare, victoriam reportare, consequi, adipisci, victorem evadere, evincere; impetrare, exorare, obtinere; potiri'), *u Jambrešićevu* (‚lucrari, acquirere'), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* — *Kod značeńa isporedi* dobiti *pod* II.

1. adipisci, consequi, lucrari; accipere, *kad ko čini da ńešto (objekat) postane ńegovo.*

a. *kad ko trudi ili uopće radi namjerom da ono bude ńegovo. vidi kod* dobiti. *a) objekat je ńešto od čega se ima materijalna korist.* Na teg se spravi svak dobivat hraniću. M. Vetranić 1, 140. Kantajući hljeb dobivaju. M. Držić 224. Dobivati hranu ‚victum lucrari'. A. d. Bella, rječ. 360b. Kruh tilesni trudeći dobivamo. J. Filipović 1, 433a. Sve od Turak' što smo dobivali. Nar. pjes. vuk. 4, 246. — *b) objekat je stvar umna ili duhovna.* Život vječni dobiva. Naručn. 82a. Po almuštvu se dobiva raj. Korizm. 10b. Koja se dobra dobivaju u ispovijesti. A. Komulović 3. Ali kô čas neumrlu tvoji djedi, slavom kitni, u požušnu boju vrlu dobivahu nedobitni! I. Gundulić 277. Tko kriposno ne djeluje, vijenca od slave ne dobiva. G. Palmotić 2, 175. Uči, kako se imaju dobivati kriposti. P. Posilović, cvijet. 5. Kakovu basnu po krstenju dobivamo? E. Pavić, jezgr. 49. I milosti božje dobivaju. M. A. Reļković, sat. K4b. Mir koji se po pravičnosti dobiva. B. Leaković, gov. 101. — *c) objekat je čeļade.* Zašto prijatej dobiva se i uzdrži za tri stvari. P. Posilović, cvijet. 20. — *d) kad nema objekta, značeńe je: imati koristi, biti na koristi.* Lakom ne pazi ni gleda kako dobiva. M. Divković, bes. 309a. Malo vaļa dobivat' a ne čuvat'. (D). Poslov. danič. 59. Jer si onda znajući na tudu dobivao. A. Bačić 113. Mnogo dobivamo poznajući sami sebe. D. Obradović, basn. 428. Kad bi trgovac svagda dobivao, ne bi se zvao trgovac, nego dobivalac. Nar. posl. vuk. 115. — *s odbitijem značeńem:* ‚Dobivati, grabiti' znači upotrebļavati časove, kad je vjetar ugodniji i tako postizati cilj. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

b. *kao* primati, *kad što čije postaje bez ńegova truda a i protiv ńegove žeļe.* On dobiva veću muku. Korizm. 84b. Glusi čuvenje dobivaju. A. Gučetić, roz. jez. 125. Dinara ko ima što hoće dobiva. (D). Poslov. danič. 16. U crkvi se dobiva milost. S. Margitić, fal. 145. Koji se suprotivi isti sebi osuđenje dobiva. A. Bačić 142. Ne dobiva se odrišenje. 388. Svaki brat i sestra dobiva podpuno proštenje. A. Kanižlić, bogoļubn. 289. Zato l' pamet dobivamo, blatu sluge da bivamo? V. Došen 147a. Glas iz grla kako biva? kako l' uho ńeg' dobiva? 261b. Prava ļubav k narodu ne rađa se s čovjekom, nego se dobiva kroz nauku i odgajańe. Vuk, kovč. 13—14.

c. *ako subjekat čini da što postaje koga drugoga, ime ovoga stoji u dat.; također se ističe dativom* sebi *da subjekat čini da što postane njegovo.* Djavao scijenoći da mu ono gine što se Isukrstu dobiva M. Divković, bes. 265b. Život ńegov pripravedni dobivaše scinu i vlast nauku. B. Kašić, is. 28. Ranu otrovnu sam sebi dobiva. M. Vetranić 2, 175. Jerbo svatko seb' noveo dobiva. M. A. Reljković, sat. 14a.

2. vincere, superare, *kod natjecańa pokazivati se bolji, jači od drugoga. vidi kod* dobiti.

a. *objekat je onaj koji se natječe sa subjektom. a) natjecańe je u pravom smislu.* Mnogo dan pričaše se s filozofi, kojih razumom svojim dobivaše. Dukljanin 11. Nepodložne neprijatelje i susjede dobivati. P. Kanavelić, iv. 9. I soko je tica primalcna, al dobiva orla velikoga. And. Kačić, razg. 303b. — *b) natjecańe je u prenesenom smislu; od onoga dvoga što se natječe često je jedno ili oboje stvar umna ili duhovna.* Da te praznost ne dobiva. M. Marulić 266. Ludos te, mogu reć, dobiva, nebore, ako mniš . . . Š. Menčetić 55. Razuman tko no jes dobiva napokon svakoju svu boles. F. Lukarević 83. Dostojan svim da ja nijesam har za taku, nu dobros tva velja dobiva zled svaku. D. Ranina 146a. Pût, svijet, vraga uporeda ovako imam dobivati. P. Kanavelić, iv. 64. I on odoliva i dobiva napastovanje. P. Posilović, nasl. 36a. — *c) biti bolji od drugoga, vidi kod* dobiti. Ka slavnim životom Dijanu dobiva. Š. Menčetić 15. Sve vil' visinom dobivaš. 17. Ružan cvit sva cvitja dobiva. 207. Nu je zrak ljepši našijeh oči, na licu u nas cvijetje draže; dobiva ures naš veseli primaletje i dan bijeli. I. Gundulić 134. Nas brojem dobivahu deset krati. G. Palmotić 1, 302. *(Nevjesta)* kroz bjeloću dobivaše lijer pribili. J. Palmotić 221. Ružu dikle ohole svom bjeločom dobivaju. J. Kavańin 196b. — *sama osobina može biti subjekat:* Lipota od danice sve zvizde dobiva. M. Držić 5. *ili objekat: (Elena)* lipost svih žena ostalih dobiva. H. Lucić 220. Svojom srećom sreće ostale sve dobiva. G. Palmotić 1, 286. *ili oboje:* Kojih žestoka *(mńu)* tvrdina da tvrdine sve dobiva. A. Vitalić, ost. 142.

b. *objekat je samo natjecańe.* Ki dobiva pravdu. Stat. poļ. ark. 5, 274. Kad vitez hrabreni trudan boj dobiva. M. Vetranić 2, 67. Za kripos za svoju tko bojak dobiva. M. Držić 469. S kim je bog, ta megdan dobiva. M. Kuhačević 141.

c. *nema objekta.* Ne mniį da človik hud zgrišajuć dobiva. M. Marulić 134. Ova će se vami dati, ki budete dobivati. J. Kavańin 491a. Običaj jest reći: koji tira, onaj dobiva, a koji biži onaj gubi. Đ. Rapić 24. Da ja viđu čija gine vojska, čija gine, čija li dobiva. Nar. pjes. vuk. 4, 379.

DOBIVÉŃE, *n. djelo kojijem se dobije i što tijem djelom postaje. — isporedi* dobiće. — *Od part. praet. pas.* dobiven *glagola* dobiti *sufiksom* (i)je. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBÍVLJIV, *adj. koji se može dobiti — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neznanstvo jest od dvi vrste, to jest dobivļivo i nedobivļivo (vincibilis et invincibilis). M. Dobretić 165.

DÒBJEĆI *i* DÒBJEGNUTI, dȍbjegnēm, *pf.* effugere, evadere; confugere, *bjegnuti do kraja. — složeno od* do *i* bjeći *ili* bjegnuti. — *Akc. i oblike vidi kod* pobjeći. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer kod* d) *a između rječnika u Stulićevu* (dobjeći *i* dobjegnuti ‚aliquo fugiendo pervenire; a fugiendo desistere'), *u Vukovu* (dobjeći ‚confugere'), *u Daničićevu* (dobȇgnuti ‚refugere').

a. *ne bježati dałe, prestati od bježańa. u Stulićevu rječniku.*

b. *pobjeći, izbjeći od zla, pogibli.* Sam *(jelinak)* lovcu dobigne. Š. Menčetić 39 Dva mi sta krajevića od bojka no dobegla, ali sta ubijena, ali sta živa odvedena. Nar. pjes. hekt. 22.

c. *doći bježeći. u Stulićevu rječniku.* U Dalmaciju iz Ungarije mnoga gospoda jesu dobigla. And. Kačić, razg. 271.

d. kome, ka kome, kamo, *pobjegavši spasti se kod koga ili gdje.* Upisamo listu našemu knezu u Stonu, ako je koji človȇk dobȇgalь. da ga izьrcne. Spom. sr. 1, 64. (1405). Neka otole ńegov bojnik k nem' dobjegne. J. Kavańin 256b. I tebi sam danas dobjegao. Nar. pjes vuk. 3, 205.

DOBJÈGALAC, dobjègaoca, *m.* transfuga, *čovjek (osobito vojnik) koji uteče (dobjegne) k neprijatelju.* — -l- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dobjègalâcā; *u ostalijem se oblicima mijeńa u o (jer je na kraju sloga). — U Vukovu rječniku.*

DOBJEGÁVATI, dobjègâvām, *impf.* dobjeći, dobjegnuti. — *Akc. kakav je u inf. takav je u* 3 *pl. praes.* dobjegávajū, *u impf., u ger. praes., u ger. praet., u part. praet. act.; u ostalijem je oblicima onakav kakav je u* 1 *sing. praes. — Postaje od osnove* dobȇg *sufiksom* a-v-a. — *Dolazi u naše vrijeme.* Može dočekati da joj deca dobegavaju. M. D. Milićević, zlosel. 260.

DÒBJEGLICA, *f. djevojka koja dobjegne (sama dođe) za momka. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kojem je ovako tumačeno.* Ukor dobjeglici. Vuk, nar. pjes. 1, 494.

DÒBJEGNUTI, *vidi* dobjeći.

DOBJÈŠŃETI, dobjèsnīm, *pf. bješńeti do kraja, prestati od bjesnila. — složeno:* do-bješńeti. — *U Stulićevu rječniku* (dobjesniti, vidi domahnitati). — *isporedi* dobješńivati.

DOBJEŠŃÍVATI, dobjèšńīvām *i* dobjèšńujēm, *impf.* dobješńeti. — *U Stulićevu rječniku* (dobjesnivati, dobjesnivam).

DOBJÈŽATI, dobjȅžām, *pf. vidi* dobjeći. — *složeno:* do-bježati. — *Akc. se mijeńa u impt.:* dȍbježi, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍbježā, *u part. praet. act.* dȍbježao, dȍbježāla. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* („confugere'). Dok do vode dobježaše Turci. Nar. pjes. vuk. 5, 224. Dobježaše od vojske glavari bezobrazni Skadru na Bojanu. Ogled. sr. 198. Koji je od svoje kuće bio dobježao što je imao nekoliko kuća od svoga čitluka. Vuk, živ. 260.

DOBLAGÒVATI, doblāgujēm, *pf. dojesti, doobjedovati, dovčerati. — složeno:* do-blagovati. — *Dolazi na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* („coenam absolvere'). Bivši doblagovali, Abram govori družini. M. Vetranić 2, 332. Želio je oni napokoń vazam zakona Mojzesova doblagovat. S. Rosa 143b.

DOBLÀTATI, doblàtām, *pf. dogaziti blato.* „Jedva dovde doblatah'. M. Ružičić.

DÒBLIŽE, *adv. isto što* poblže. *vidi* pobliže *i* blže *pod* I, 7. — *složeno:* do-bliže. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iđuć bliže to doblže. V. Došen 192a.

DOBLJEŃE, *n. vidi* dobiveńe. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÒBLJIV, *adj. dolazi prošloga vijeka, na dva mjesta. a) koji se može dobiti: u Jambrešićevu rječniku* (dobļiv nazad ‚recuperabilis'). — *b) koji mnogo dobiva (o stvari), kojijem se mnogo dobiva.* Tratńe za vrime nauka i majstorluka . . . te su

vrlo trpljive, skoro ništa za jedno bitje tako dobljivo. A. T. Blagojević, kbin. 65.

DOBNICA, *f.* hora, *sahat, ura.* — *Samo u Belinu rječniku* 370b. — *nepouzdano.*

DÒBNÍK, dobnika, *m.* horologium, *ure, sahat.* — *Dolazi u Belinu rječniku* (‚horologium'; dobnik vodotekući ‚klepsydra'; dobnik prahotekući ‚horologium arenarium'; dobnik zvoneći ‚horologium rotale'; dobnik sunčani ‚horologium solarium'. 371ab) *i u Stulićevu* (‚horologium').

DÒBŇÁK, dobńáka, *m. muško tele, kada navrši pune tri godine, sposobno za rad. u Lici.* J. Bogdanović.

DOBŇÀKIŇA, *f. žensko tele od dvije godine, sposobno voditi. u Lici.* J. Bogdanović.

DOBO, *n. vidi* 1. doba *pod* I. — *Dolazi tri puta prošloga vijeka; ali može biti da na sva tri mjesta treba čitati* doba. Da oproščenja tvoga dobo nigdi upisa prem osobo. J. Kavanin 390a. Svoje u dobo dijeliš hranu. I. Đorđić, salt. 483. U koje dobo dneva Isus na nebesa uzade? J. Filipović 1, 118b.

DOBOČAR, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Dobočaru. Sr. nov. 1866. 218.

DOBOČICA, *f. ime manastiru. — prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DOBÒDOLINA, *f. vidi* dubodolina. — *U Vukovu rječniku.*

DÒBÒJ, Dòboja, *m. ime dvjema mjestima u Bosni. a) varoš u okrugu bańolučkom.* Statist. 43. — *b) selo u okrugu sarajevskom.* 23.

DOBOJÈVATI, dobòjujêm, *pf. svršiti boj.* — *složeno:* do-bojevati. — *U Stulićevu rječniku (grješkom* dobojovati).

DOBOJEVIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Radoslavb Dobojević. Deč. hris. 72.

DOBOLÒVATI, dobòlujêm, *pf. bolovati do kraja.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOBÒLJETI, dobòljêm, *pf.* intolerando dolore afficere; dedolere. — *složeno:* do-boljeti. — *Akc. vidi kod* poboljeti.

a. *zaboljeti toliko da se ne može već trpjeti.* — *dolazi* XVI *vijeka i u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. a) subjekat je ono što prouzrokuje bolest.* Otidoh pomolit gizdayu onu vil', jeda ju dobolit bude plač i moj cvil. Š. Menčetić 178. Toli me doboli boljezan taj tvoja da s tobom na poli skonča se svis moja. 305. — *b) impersonalno.* S tobom na poli ja čutim svu tugu, zašto me doboli ne kako za slugu, nu kako za srce i kako za dušu. Š. Menčetić 284. Todora biju buzdovanom; kad junaka dobolelo bješe, i junačko pleće utrnulo, baci Todor i kondir i vino. Nar. pjes. vuk. 2, 495. Ode biti mladu begovicu; no kad bulu dobolelo bješe, na čardaku otvorila vrata, te iznese ruho i oružje. 3, 369.

b. *ne osjećati dalje bolest.* — *samo u Belinu rječniku* (‚dedolere' 275b) *i u Stulićevu s dodatkom da dolazi u Menčetića, ali je u ovoga drugo značenje (vidi* a) — *nije sasma pouzdano.*

DOBOŇA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva kod Dobone. Sr. nov. 1869. 303.

DOBONOVCI, Dobonovaca, *m. pl. ime mjestu. — Dolazi prije našega vremena.* Dobonovьci. S. Novaković, pom. 131.

DOBOR, *m. ime mjestima. a) mjesto u Slavoniji. spominje se godine* 1470. Star. 5, 118. — *b) razvaline staroga grada u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 40—41.

DOBORAČ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Doboraču. Sr. nov. 1872. 522.

DOBOROVCI, Doborovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 87.

DOBÒSTI, dobòdêm, *pf. bosti do kraja, svršiti što bodući.* — *složeno:* do-bosti. — *Akc. vidi kod* ubosti. — *Dolazi u naše vrijeme u Lici s osobitijem značenjem (o volu).* Kada se dva vola bodu, te koji na rogu jači bude, reče se: ‚dobode mu' ili: ‚moj će vô svagđe dobosti'. J. Bogdanović.

DÔBOŠ, *m.* tympanum militare, *mańi bubań kao što se kod vojske upotrebljava, mag.* dobos, *dobošar.* — *isporedi* bubań. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Začuše se jasni talanbasi i veliki česarski doboši. Nar. pjes vuk. 4, 346. Doboš kuca do bijela dana. Nar. pjes. juk. 516. S dobošem se zec ne lovi. Nar. posl. vuk. 283. Oglašuje se riješeńe pred varoškom kućom udarajući u doboš. V. Bogišić, zborn. 567.

DOBÒŠÂR, dobošára, *m.* tympanista, *čovjek koji (po zanatu) udara u doboš.* — *Ake. kakav je u gen. sing. takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing.* — *Postaje od* doboš *sufiksom* ar. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Opštine su bile dužne dobošarima i trubačima plaćati putninu. M. Đ. Miličević, opšt. 38.

DOBOŠÁREV, *adj.* tympanistae, *koji pripada dobošaru.* — *U Vukovu rječniku u kojem ima i* dobošarov *s istijem značenjem.*

DOBOŠÁREVICA, *f.* uxor tympanistae, *dobošareva žena.* — *U Vukovu rječniku u kojem ima i* dobošarovica *s istijem značenjem.*

DOBOŠÁREVIĆ, *m. prezime (dobošarev sin).* — *u naše vrijemo.* Šem. srb. 204.

DOBOŠÀRIJA, *f. plata dobošaru (kad se što na doboš prodaje).* Ž. Radoňić.

DOBOŠÁRLUK, *m. služba dobošareva, kao dobošar.* — *S turskijem sufiksom* luk. — *U naše vrijeme.* Da ga odpusti iz dobošarluka, a da ga tera na stražu. Djelovod. prot. 110.

DOBOŠÁROV, *vidi* dobošarev.

DOBOŠÁROVICA, *vidi* dobošarevica.

DOBOŠÁRSKÎ, *adj.* tympanistarum, *koji pripada dobošarima.* — *U Vukovu rječniku.*

DOBOVA MAHALA, *f. ime mjestu* — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DOBÒVÂŇE, *n. djelo kojijem se dobuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOBÒVATI. dòbujêm, *impf.* tympanum pulsare, *udarati u doboš.* — *Postaje od mag.* dob, *doboš, sufiksom* ov-a *u inf.*, u *u praes.* — *U Vukovu rječniku.*

1. DÔBRA, *m. ime muško, vidi* 2. Dobro. — *U Vukovu rječniku.*

2. DÓBRA, *ime žensko, hyp.* Dobrosava, Dobrana *itd.* — *isporedi* Dobre. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dôbro. — *Dolazi od* XIV *vijeka (prvi put u latinskoj knjizi).* ‚Cum Dobra matre dicte Velo'. Mon. rag. 1, 142. (1343). Puščam teti Dobri jedan dukat. Mon. croat. 61. (1437). Dobra. M. Marulić 258. Dobra. S. Novaković, pom. 60. Dobra, žensko ime. iz Diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. V. Arsenijević.

3. DÔBRA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 141.

4. DÔBRA, *f. tri seoca u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. radi razlike jedno se zove* gorńa, *drugo* doňa, *treće* bukovska. Dobra gorńa ... Dobra bukovska ... Dobra doňa. Pregled. 12.

5. DOBRA, *f. ime mjestu u Hrvatskoj.* XIII *vijeka (u latinskom spomeniku).* ‚Meta predii Dobra nomine incipit a Zawa et tendit ad lapideum portum'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 18. (1209).

6 DÒBRA, *f. ime vodama. a) mala rijeka u Hrvatskoj što utječe u Kupu blizu Karlovca.* Kras. 206. Regul save. 24. 137. *spominje se od* XV *vijeka.* Oda pol vode Dobre. Mon. croat. 57. (1433). Meju Kupom i Dobrom. 270. (1572). — *b) mala rijeka u Bosni.* Preko mostova na Dobri, Željeznici i Bosni. Glasn. 21, 312. Između Dobre i Željeznice ima pokvarena kaldrma. 314.

DÒBRAC, dobràca, *m. bolest od koje dobije čovjek u glavu jako sijevaće.* B. Mušicki.

DOBRAČ, *m. ime muško. — Potvrđen je samo adjektiv posesivni* Dobračev *koji vidi.*

1. DÒBRAČA, *m. nadimak muški i prezime u naše vrijeme.* Tu je ukopan junak Jova Dobrača. M. Đ. Milićević, srb. 235. Sima Dobrača. Rat. 421.

2. DÒBRAČA, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *b) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

DÒBRÂČAN, dòbrâčna, *adj. o ženskom čeljadetu koje je doraslo do udaje (braka). — Samo u Studićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DÒBRAČE, Dòbrâča, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

DOBRAČESNOST, *f.* felicitas, *dobra čest, čestitost. — Dolazi u dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka od kojijeh prvi jamačno je ovu riječ i načinio.* Ulizlo, gospodine Isukrste, u kuću ovu vičnо blaženstvo, božja dobračesnost, vedro veseje. B. Kašić, rit. 77. L. Teržić 10

DOBRAČEV, *adj. koji pripada Dobraču.* — XV *vijeka.* Anton sin Dobračev. Mon. croat. 51. (1422).

DÒBRAČKÎ, *adj. koji pripada selu Dobrači ili Dobračama.* Dobračka (opština). K. Jovanović 162.

DÒBRÂ GLÁVA, *f. mjesto i stari porušeni gradić u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 23.

DOBRAHAN, dobrahna, *adj. vidi kod* dobrano.

DOBRÁJATI, dòbrâjām, *impf.* dobrojiti. — *U naše vrijeme.* Kad se počnu dobrajati u odraslu čeljad V. Bogišić, zborn. 74.

DÒBRÂK, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 93.

DOBRÁKLIJA, *f. riječ načińena kao suprotna riječi* opaklija *koju vidi. — Dolazi u naše vrijeme u poslovici i otale u Vukovu rječniku.* Nije ovo opaklija, već dobraklija, opak bio ko joj ime nadenno. (U vojvodstvn). Nar. posl. vuk. 216.

DÒBRÂ KÚĆA, *f. seoce u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 97. — *isporedi* Dobrokuća.

DÒBRÂ LÒZA, *f. vrsta vinove loze bijela grožđa. u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 70.

DÒBRÂ LÚKA, *f. ime mjestu u Srbiji. — prošloga vijeka.* V leto 1763 . . . ots Mula Mustafe kupismo zemju Dobru Luku. Rad. 1, 183.

DÒBRAĻEVO, *n. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 14.

DÒBRÂ MÎSAO, *f.* origanum vulgare L., *vranilova trava. — S kajkavskijem oblikom* dobra misel *dolazi od prošloga vijeka.* ‚Origanum, origanus' dobramisel trava. A. Jambrešić, rječ. 649b. Dobra misel, ńem. wohlgemuth, pol. dobra mysl (erythraea cent.), češ. dobrá mysl; origanum vulgare L. B Šulek, im. 70.

DOBRAN, *m. ime muško. — Dolazi* XIV *vijeka.* Dobranь. Deč. hris. 28 *i još na nekoliko mjesta. — Kao prezime dolazi istoga vijeka u latinskom spomeniku.* Thomas de Dobran. Mon. rag. 1, 162. (1344).

DÒBRANA, *f. ime žensko. — Dolazi* XIV *vijeka u latinskom spomeniku, a i u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* ‚Dobrana soror dicti Marini'. Mon. rag. 1, 15. (1312).

DOBRÀNATI, dobrànâm, *pf. branati do kraja, do svrhe. — složeno:* do-branati. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada ostane u večer oraća uzorana, ali neposijana i nepobranata, onda sutradan reku: ‚najprije ćemo ono jučerańe orańe dosijati i dobranati, pak ćemo onda u drugu ńivu'. J. Bogdanović.

DÒBRANIN, *m. čovjek iz Dobroga. — plur.* Dòbrâni. — *Dolazi* XVIII *vijeka.* Tako Dobri zdrav ostade . . . što Dobrani kad poznaše . . . P. Knežević, pism. 132.

DOBRÁNO, *adv. dcm.* dobro. *uprav* dobrahno, *ali dolazi samo kod naroda koji ne izgovara slova* h. *adj.* dobrahan, dobrahna *kajemu nema potvrde i adv.* dobrahno *postaju od osnove* dobr *sufiksom* ah-ьnъ. — *Dolazi u naše vrijeme u Lici i u sjevernoj Dalmaciji, a u Vukovu rječniku (kao* dobre, podosta ‚genug' ‚satis' *s dodatkom da se govori u Lici).* Dobrano se širi sustav nabijańa u pamet. M. Pavlinović, rad. 149.

DÒBRANOVIĆ, *m. prezime, Dobranov sin. — Dolazi* XIV *vijeka.* Dobranovićь. Deč. hris. 27. 102.

DÒBRANSKÂ POČÌVÀĻKA, *f. stijena u Dunavu blizu sela* Dobre *(vidi* 3. Dobra). Dobranska Počivaļka; i tu ima kamen u vodi na našoj strani. M. Đ. Milićević, srb. 952.

DÒBRANSKÂ RIJÈKA, *f. voda u Srbiji.* Dobranska reka koja teče čitava tri sata ispod planine Babinog Mašila, pa se u selu Dobri sliva u Dunavo. M. Đ. Milićević, srb. 1022.

DÒBRANSKÎ, *adj. koji pripada selu Dobri (vidi* 3. Dobra). — *isporedi* dobrański. U planini dobranskoj. M. Đ. Milićević, srb. 1026.

DÒBRAŃA, *f. ime mjestima. a) ime mjestu u Srbiji u staroj župi Bjelici (vidi* Bjelica *pod* 2). XIV *vijeka.* Selo u Bêlici Trьnava više Dobrańe. Glasn. 24, 273. (1395). — *b) planina u Dalmaciji blizu Imotskoga.* Vuk, rječ. — *c) selo u Dalmaciji, vidi* 2. Dobrańe. U selu Dobrańi. M. Dragićević 264.

1. DÒBRÁŃE, *n. djelo kojijem se dobcre i što tijem djelom postaje. — U Belinu rječniku: u starijem obliku* dobranje ‚il finir di cogliere'. 1983.

2. DÒBRAŃE, *n. ime drjema selima u Dalmaciji, jedno u kotaru imotskom,* Repert. 1872. 14, *drugo u kotaru makarskom,* 20.

DÒBRAŃSKÎ, *adj. vidi* dobranski. Dobrańska *(opština).* K. Jovanović 141.

DÒBRÂ RIJÈKA, *f. selo na Limu. — Spominje se* (Dobra Rêka) XIV *vijeka.* Se mede Dobroj Rêcê: do Lima i od Lima u Lučinь krьstь i od krьsta u Bzhьńь. Deč. hris. 45. Dobra Rêka, selo koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima (Mon. serb. 96). meda joj je išla do Lima (Mon. serb. 96. 97). Đ. Daničić, rječ. 1, 277. Selu je Selu ‚na Srêdьskoj' išla meda ‚po dêlu medu Rašomь i među Dobromь Rêkomь' (Glasn. 15, 280 *god.* 1348?). 3, 584.

DÒBRÂ RÚŽA, *vidi kod* ruža.

DÒBRÂ SÈLA, *n. pl. selo u Drobnacima.* Glasn. 40, 22. Ti pritisni sva sela šaranska, a sva sela do Dobrijeh Sela. Nar. pjes. vuk. 4, 469. Te uzapti sva sela drobnačka od Mokroga do Dobrijeh Sela. 4, 490.

DOBRAŠ, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobrašin. — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka.* Sinь mu Dobrašь. Deč. hris. 41.

DOBRAŠEVCI, Dobraševaca, *m. pl. selo blizu Kosova.* — *Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobraševci). Prinesohomь sije prinošenije hramu svetago otьca našego Pavla iže vь Svetěj Gorě: selo Dobraševco na Drenice . . . Mon. serb. 278. (1433).

DOBRÀŠIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobraš. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dobrašinь). Dobrašinь Stanьkovićь. Deč. hris. 23. Dobrašinь. S. Novaković, pom. 60.

DOBRAŠINA, *f. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

DOBRAŠINOVIĆ, *m. prezime, Dobrašinov sin.* — *Dolazi u knizi* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

DOBRAT, *adj. kao da je dem.* dobar. *može biti da je pravi oblik* dobrahat, dobrahta. *isporedi* dobrano. — *Dolazi jedan put* XVII *vijeka.* Zaradi moje dobrate ljubavi i milosti. 1. Ančić, vrat. 168.

DÒBRATI, dòberêm, *pf. svršiti braće.* — *složeno:* do-brati. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 198a *i u Stulićevu.* Ako nis' dobrala za vjenačce drobnu ružu i cvitja ostala. Š. Menčetić—G. Držić 506.

DOBRAV, *m. ime muško.* — *Dolazi, pisano* Dobravь, *krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 59. (1293-1302).

DÒBRAVA, *f. a) selo u Staroj Srbiji blizu Ibra.* Za tim seče dobravsku reku, izmedu sela Mutivode i Dobrave, pa se spušta Ibru. Rat. 192. — *b) mala rijeka u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vuk, rječ. 124a. M. Đ. Milićević, srb. 420.

DOBRAVAC, Dobravca, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobrav. — *Dolazi* XIV *vijeka (u starijem obliku* Dobravьcь). Dêdь imь Dobravьcь. Deč. hris. 31 *i još na nekoliko mjesta.*

DOBRAVČIĆ, *m. prezime, Dobravčev sin (vidi* Dobravac). — *Dolazi* XIV *vijeka.* Prěvošь Dobravčićь. Deč. hris. 102.

DÒBRÁ VÒDA, *f. tako se mnogo voda i mjesta zove. a) mjesto u Bosni.* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Sej se pisa na Dobroj Vode. Spom. sr. 104 124. (1443). — *b) izvor u Srijemu.* Dobra voda, česma i crkvica kod Vukovara. Vuk, rječ. — *c) izvor u Srbiji u okrugu šabačkom.* Lešica izvire u Ceru kod sela Trobosila u srezu jadranskom. izvor joj se zove ‚Dobra voda'. M. Đ. Milićević, srb. 420. — *d) voda u Srbiji u okrugu podrinskom.* 522. — *e) mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* 725. — *f) voda ili mjesto u Crnoj Gori (?).* Na mojega s Dobre vode Vuka. Ogled. sr. 144.

DÒBRÂ VÒDICA, *f. ime planini.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Također dere i plavske planine . . . Dobra Vodica. Deč. hris. 56. Dobra vodica, planina plavska koju jo kraj Stefan Dečanski dao Dečanima. (Mon. serb. 95. 96). Đ. Daničić, rječ.

DOBRC, *m. ime muško.* — *Dolazi (pisano* Dobrьcь) XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dobrьcь *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

DOBRČANOVA TRÁVA, *f. vidi* dobričavica. — *U Vukovu rječniku i u Šulekovu imeniku gdje griješkom stoji* dobričanova trava.

DOBRČ DOL, *m. mjesto ne vele daleko od Dečana.* — XIV *vijeka.* Međe Babamь z Dobrьčimь Dolomь . . . Deč. hris. 15. ‚Dobrьčь Dolь', selo je Babe međilo ‚zь Dobrьčimь Dolomь' (Mon. serb. 93). kao da je i on bio selo. Đ. Daničić, rječ.

1. DOBRČIN, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrьčinь). Dobrьčinь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Deč. hris. 4 *i još na mnogo mjesta.*

2. DOBRČIN, *m. zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132

DOBRČINIĆ, *m. prezime, Dobrčinov sin.* — *isporedi* Dobrčinović. — *Dolazi (pisano* Dobrьčiničь) XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 587. Rahoje Dobrьčiničь. Deč. hris. 15. Bujakь i Dobrьčinь i Priboje Dobrьčinići. 9. Radoslavь Dobrьčinićь. Glasn. 15, 298. (1348?).

DOBRČINOVIĆ, *m. prezime, Dobrčinov sin.* — *isporedi* Dobrčinić. — *Dolazi (pisano* Dobrьčinovićь) XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 586. Dobre Dobrьčinovićь. Glasn. 15, 294. (1348?).

1. DOBRE, Dobrete *i* Dobreta, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobreta. — *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dobre sь dětiju. Mon. serb. 60. (1293—1302). Dobre Ozrojevićь. Deč. hris. 23. Dêdь imь Dobre. 87 *i još na mnogo mjesta.* Prěd Dobretomь *(griješkom* Dubretomь) Benьčulićemь. Mon. serb. 304. (1420).

2. DÓBRE, *f. vidi* Dobra. — *Akc. se mijeña u voc.* Dôbre. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u Vukovu rječniku:* Dôbre (u Crnoj Gori), hyp. Dobrana *(akc. je krivo bilježen po crnogorskom govoru).* Dobre, to li me svjetuješ? dockna si uhranila ti svjet, Dobre. M. Držić 199.

3. DÒBRE, *adv. vidi* 2. dobar *pod* 2.

DOBREČ, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dobrečь. Deč. hris. 5. 58. 71.

DOBREČIĆ, *m. prezime, Dobrečev sin.* — *Dolazi krajem* XV *i početkom* XVI *vijeka.* Mikula Dobrečić. Mon. croat. 120 (1484). Jurkom Dobrečićem. 194. (1510).

DOBREL, *m. ime muško.* — *Dolazi, pisano* Dobrělь, XIV *vijeka.* — *isporedi* Dobril *i* Dobrilo. Dobrělь Radošević. Deč. hris. 23.

DOBRÈLJI, Dobrêljâ, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. bosn. 114.

DOBRĚLSKÂ CRKVA, *f. mjesto u Gacku.* V. Lješević.

DOBREN, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka u dvjema rukopisima istoga spomenika: u jednom je pisano* Dobrěnь, *u drugom* Dobrenь; *i još jedan put u rukopisu istoga vijeka (odakle je i u Daničićevu rječniku:* Dobrenь. 3, 585) *pisano* Dobrenь. Miho i Dobrenь. Deč. hris. 5. Miho i Dobrěnь. 71. Priboje i Bolьšinь, a dêdь imь Dobrenь. 20. Priboje i Bolьšinь a dêdь imь Dobrěnь. 88, *i još na nekoliko mjesta.* Priloži carstvo mi Dragutina Vladića i Dobrena. Glasn. 15, 272. (1348?)

DÒBRENIĆ, *m. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u kotaru ogulinskom.* Razdije]. kr. 8.

DOBRENKO, *m. ime muško.* — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka, pisano* Dobrenьko, *a trebalo bi uprav* Dobrěnьko *isporedi* Dobren. Radosta i Dobrenьko. Deč. hris. 43.

DOBRENOVIĆ, *m. prezime, Dobrenov sin.*

Dolazi XIV *i* XV *vijeka, pisano* Dobrênovičь, Dobrenovićь, Dobrinovičь, *i u Daničićevu rječniku (na sva tri načina).* Bratoje Dobrenovićь. Deč. hris. 20. Bratoje Dobrênovičь. 88 *(vidi kod* Dobren). Boloje Dobrinovičь. 42. Stanilo Dobrinovičь. Glasn. 15, 296. (1348?) Božićь Dobrenovićь Mon. serb. 264. (1398—1405). Pisa Stipanъ Dobrênovičь kraļestva mi dějakь. 232. (1398). Odь ruke Stipana Dobrinovića kraļestva mi dějaka. 235. (1399).

DOBREŠ, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka pisano* Dobrešь. Deč. hris. 9. 36 *i još na nekoliko mjesta.*

DOBREŠEVIĆ, *m. prezime, Dobrešev sin.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobreševićь). Vojko Dobrošević. Mon. serb. 97. (1330).

DOBREŠKO, *m. ime muško, dem.* Dobreš. — *Dolazi* XIV *vijeka, pisano* Dobrešьko. Deč. hris. 43. 44.

DÒBRETA, *m. ime muško, mlađi oblik imena* 1. Dobre. *vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 12. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Deč. hris. 88. — *u naše vrijeme kao prezime u Lici.* J. Bogdanović.

DÒBRETIĆ, *m. a) prezime, Dobretin sin.* — *Dolazi od kraja* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobretićь) Dragoslavь Dobretićь. Mon. serb. 61. (1293—1302). Marko Dobretić. Norini 60. — *b) selo, vidi* Dobretići.

DÒBRETIĆI, Dòbretîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66. Dobretići, predijeļe krstjansko. F. Jukić, zemļop. 25. Dobretići, selo katoličko. T. Kovačević, opis. 31. — *dolazi na jednom mjestu u jednini:* Odavde ide jedan put k Dobretiću i daļe k Jajcu. Glasn. 21, 344.

1. DOBRETIN, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka pisano* Dobretinь. Deč. hris. 13. 14 *i još na mnogo mjesta.*

2. DOBRETIN, *m. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 11.

DÒBRETINA LÚKA, *f. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 28.

DOBRETINIĆ, *m. prezime, Dobretinov sin.* — *Dolazi* XIV *vijeka pisano* Dobretinićь. Deč. hris. 80.

DOBRETKO, *m. ime muško, dem.* 1. Dobre. — *Dolazi, pisano* Dobretьko, XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Deč. hris. 11. 12 *i još na mnogo mjesta.*

DOBREVO, *n. selo, možebiti isto što i* Dobrijevo. — *Dolazi prije našega vremena.* Dobrevo. S. Novaković, pom. 131.

DÒBRÊ VÒDICE, *f. pl. ime mjestu.* XV *vijeka.* Međa je selu Riječanima išla ‚u Dobre Vodice' (Glasn. 15, 278 *god.* 1348?). takođe je i selu Vraničima išla međa ‚otь Nerodimļe u Dobre Vodice, i otь Dobriihь Vodicь u Bukovu Glavu' (278). Đ. Daničić, rječ. 3, 585.

1. DÒBRÎ, Dòbrôga, *m. varoš u Spļetu, tal.* Borgo Pozzobon. Repert. 1872. 33. — *dolazi od* XVIII *vijeka.* Koja na Dobromu prid Splitom častno štuje se. P. Knežević, pism. 130.

2. DÒBRÎ, Dòbrôga, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

DOBRIC, *m. ime muško.* — *Dolazi (pisano* Dobricь) XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vlasi Paskalь, Ninacь, Dobricь ... Spom. sr. 1, 22. (1399).

1. DÒBRICA, *m. ime muško, dem.* 1. Dobra *i* 2. Dobro. — *Dolazi u naše vrijeme a može biti i otprije (vidi* 3. Dobrica), *a između rječnika u Vukovu.* Dobrica Veskovićь iz Teočina. M. D. Milićević, srb. 346. Dobrica Milosavļević. Rat. 33.

2. DÒBRICA, *f. žensko čeļade dobre i mirne ćudi, uprav dem. adj.* dobar *u ženskom rodu.* — *isporedi* dobričak, dobričina. — *U Stulićevu rječniku.*

3. DÒBRICA, *f. ime žensko, dem.* 2. Dobra. — *Dolazi od* XI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Cum uxore mea Dobriza'. Doc. croat. rač. 84. (1070). Dobrica *(m. ili f.?).* S. Novaković, pom. 60.

4. DÒBRICA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 49.

DOBRIČ, *m. poļe i planina u Srbiji u okrugu topličkom. prije se zvalo* Dobriče *(i sad na mjesta) i* Dobričje *(vidi jedno i drugo).* Dobrič (neki izgovaraju Dobriče) poļe među Jastrepcem, Moravom i Krajkovačkom rekom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 367. Na c. kr. generalštabskoj karti (M. 11. Kruševac) zove se i danas gora na lijevom brijegu dolńe Toplice ‚Dobrič planina'. P. Matković, rad. 49, 131.

1. DOBRÍČAK, dobríčka, *m.* vir simplex; aliquantum. — *Uprav je dem.* dobar *i postaje sufiksom* ic-ькъ.

a. *čovjek dobre i mirne ćudi koji ne misli na zlo te s toga se daje lako prevariti.* — *dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (dobričak, priprost ‚simplex' 72a) *i u Stulićevu* (‚vir bonus et simplex'). Služaše u kući profesoj rimskoj za kuhača jedan naš brat dobričak; ovi nerazboritom pokorom užeže sam sfoju ruku. B. Kašić, iń 71. Kakvu vrlo dobru ili mirnu čovjeku reče se, na upit, kakav je taj čovjek? ‚Kukavi dobričak'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *gotovo kao adverab, podobro, ne mnogo ali koliko je dosta. u naše vrijeme u Lici.* ‚Reci mu da mi dobričak uspe'. J. Bogdanović.

2. DOBRÍČAK, dobríčka, *adj. dem.* dobar. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima složeni oblik* dobrički *sa značenem* ‚bonus'. — *nije sasma pouzdano.*

DOBRIČANI, *m. pl. selo blizu Gnilana.* S. Novaković, nov. brd. 89.

DOBRÍČANICA, *f. vidi* dobričavica.

DÒBRIČANIN, *m. čovjek iz Dobrice.* V. Arsenijević.

DÒBRIČÁNKA, *f. žensko čeļade iz Dobrice.* V. Arsenijević.

DOBRÍČANOVA TRAVA, *f. vidi* dobričavica *i* dobrčanova trava.

DOBRÍČAVA TRÁVA, *f.* glechoma hederaceum L., *dobričavica.* — *U Vukovu rječniku* (‚gundelrübe' ‚hedera terrestris') *i u Šulekovu imeniku, vidi kod* dobričavica.

DOBRÍČAVICA, *f.* glechoma hederaceum L, *neka trava.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚edora terrestre, erba' ‚chamaecissus'). Dobričavica ‚hedera terrestris'. Z. Orfelin, podr. 490. Dobričanova trava *(griješkom mj.* dobrčanova trava), dobričanica, dobričava trava, dobričavica, dobričavka, dobričica, glechoma hederaceum L. B. Šulek, im. 70. Glechoma hederacea L., dobričava trava, dobričavica, dobričavka, dobričica, dobričanova trava, samobajka. u Srbiji u biogradskom okrugu. V. Arsenijević.

DOBRÍČÁVKA, *f. vidi* dobričavica. Samobajka, dobričica, dobričavka. glechoma hederacea. J. Pančić, flor. srb. 558.

DOBRIČE, *n. vidi* Dobrič. — *s ovijem oblikom*

dolazi od xv *vijeka*. Na poļe glagoļemoje Dobriče; to bo poļe divno jestь i veliko vь městě rekomẽmь Toplici, prileža bo kь rěcě Moravě. Danilo 180.

DOBRÌČEVICA, *f. vidi* dobričavica. Kad bajaće svrši uzme travu ‚dobričevicu' i zapali je. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 107. Dobričevica, neka trava, vaļda isto što dobričavica. B. Šulek, im. 70.

DOBRIČEVIĆ, *m. prezime, Dobričev sin (vidi* Dobric). — *Dolazi od* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobričevićь). Ja Grupko Dobričevićь sluga vojevode Sandaļa. Spom. sr. 2, 69. (1423). Dobričević. Šem. karlov. 1883. 72.

DOBRÌČICA, *f. vidi* dobričavica *i* dobričavka.

DÒBRIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petar Dobričić. Rat. 383.

DOBRÌČINA, *m.* caput festivum, *čovjek dobre i mirne ćudi (govori se kao pohvala, ali ujedno kao i s nekijem prezirańem).* — *Postaje od osnove adj.* dobar *sufiksom* ic-ina, *po čem je deminutiv i augmentativ zajedno.* — *Dolazi od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚strabuono' ‚optimus, bonus') *i u Vukovu* (‚ein lieber mann, ‚lepidum caput'). Drži se crkve dobričina. (Z). Poslov. danič. 20.

DOBRÍČITI, dȍbrīčīm, *pf. vidi* dobrijati. — *složeno:* do-bričiti. — *U Belinu* (603b) *i u Stulićevu rječniku.*

DOBRIČJE, *n. vidi* Dobrič. — *dolazi* xv *vijeka.* Na Dobričju i Arvenezь priide. Glasn. 42, 308. (1416).

DÒBRIČKÎ, *adj. a) koji pripada selu Dobrići.* V. Arsenijević. — *b) koji pripada poļu Dobriču.* Dobrički srez. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 382.

DOBRIČNICA, *f.* mulier honesta, *pošteno žensko čeļade.* — *isporedi* dobrica. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRIČNIK, *m.* vir integer, bonus, *pošten, dobar čovjek.* — *isporedi* dobričak *i* dobričnica. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno.* — *nije sasma pouzdano.*

1. DOBRIĆ, *m. prezime.* — *Akc. nije svagda jednak i pokazuje različno postaće:* Dȍbrić *(Dȍbrin sin),* Dȍbrīć *(mješte* Dȍbrijić, *Dobrijin sin).* — *Dolazi od* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrićь). Đuroje Dobrićь. Mon. serb. 97. (1330). Petr Dobrić Temačić. Mon. croat. 182. (1501). Jovan Dobrić. Rat. 398. Šem. karlov. 1883. 72.

2. DOBRIĆ, *m. ime mjestima.* — *dolazi s različnijem akcentima. a)* Dȍbrić, *ovako se zovu tri scla u Srbiji. aa) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 175. — *bb)* Gorńi Dobrić *i* Dońi Dobrić, *dva sela u okrugu podrinskom.* 136. — *b)* Dobrićь. S. Novaković, pom. 131. *može biti koje od predašnijeh.* — *c)* Dȍbrīć, Dobrića, *četiri mjesta, dva u Bosni a dva u Hercegovini. aa) selo u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76. — *bb) scoce u okrugu zvorničkom.* 96. — *cc) selo u Hercegovini u općini blatskoj.* 105. — *dd) seoce u Hercegovini u općini podveleškoj.* 106.

3. DȍBRĪĆ, *m. govori se kao enfemizam mješte* zlić *(zli prišt).* — *isporedi* dobar *pod* I, 2, p. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

DOBRIĆANIN, *m. čovjek iz sela Dobrića.* U Dobriću selu osvanuo. Dobrićane Srbļe doziváše. Nar. pjes. vuk. 4, 195.

DOBRIĆANSKI, *adj. koji pripada Dobrićanima ili selu Dobriću.* — *isporedi* dobrički *i* dobrićki. Dobrićanske kmete isjekoše. Nar. pjes. vuk. 4, 196.

DOBRIĆEVIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi (pisano* Dobrićevićь) xv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Knezь Vlatko Dobrićevićь *(vlastelin kraļa bosanskoga).* Mon. serb. 294. (1419).

DOBRÍĆEVIĆI, Dobrićevȉćâ, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru konjičkom.* Statist. bosn. 115.

DÒBRIĆEVO, *n. manastir i seoce u Hercegovini.* — *U Vukovu rječniku (manastir u Hercegovini) s primjerom iz narodne pjesme:* Opremi je slavnu manastiru Dobrićevu i Kosijerevu. Kosijerevo i Dobrićevo *(štamparskom griješkom* Dobričevo), samostani ristjanski. F. Jukić, zemļop. 58. *Seoce u kotaru bilećkom.* Statist. bosn. 106.

DOBRIĆKI, *vidi* dobrički. I Vilipa popa dobričkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 196.

DOBRIĆSKI, *adj. koji pripada selu Dobriću.* — *Postaje sufiksom* ьskъ; s *može i ispasti, vidi* dobrički. I to prepisano u manastir Dobrićsku crkvu. Glasn. ii, 1, 97. (1809). Dobrićska opština. K. Jovanović 136. 175.

DÒBRĪ DÔ, Dȍbrôga Dȍla, *m. ime mjestima. a) mjesto u Metohiji* xiv *vijeka.* — *i u Daničićevu rječniku* (Dobryj Dolь). So međe vьsemu Alьtinu: . . . po dělu u Trěšavьcь nadь Dobri Dolь. Mon. serb. 94. (1330). Deč. hris. 39. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *c) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390. — *d) pominje se* Dobri Dolь *kao mjesto prije našega vremena. može biti koje od tri predašńa.* S. Novaković, pom. 131. — *e) seoce u Hercegovini blizu Ravna.* Schem. rag. 1876. 59.

DÒBRĪ DÒLAC, Dȍbrôga Dóca, *m. potok u Srbiji.* Sa Beļevine silaze u Tisnicu dva potoka: Brusnik i Dobri Dolac. Glasn. 43, 299. Ispod sastavka Velike sa Crnom Tisnicom silazi u Tisnicu desno sa Beļevine Dobri Dolac. 338.

DÒBRĪ DÒLI, *m. pl. ime planini.* — *Dolazi krajem* xiii *ili početkom* xiv *vijeka.* ‚Dobrii Doli' planina koju je kraļ Milutin dao Hilandaru. (Mon. serb. 69 *god.* 1293—1302). Đ. Daničić, rječ.

DOBRIGOŠĆE, *n. selo u Hercegovini blizu Konica.* Schem. herceg. 1873. 176.

DOBRIHNA, *m. ime muško.* — *Dolazi* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrihьna). Dobrihna. Mon. serb. 564. (1322). Dobrihьna. Deč. hris. 39.

DOBRIJ, *m. ime muško.* — *Pisano* Dobrêj *dolazi* xiv *vijeka i poslije.* Deč. hris. 7 *i još na mnogo mjesta.* Dobrêj. S. Novaković, pom. 60.

DÒBRIJA, *f. ime žensko.* — *Dolazi od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dobrija. S. Novaković, pom. 60. Dobrija udovica. Glasn. ii, 3, 72. (1706—1707).

DOBRIJAK, *m. ime muško.* — *Dolazi* xiv *vijeka.* Dobrijakь. Deč. hris. 98.

DOBRIJAN, *m. ime muško.* — *Dolazi* xiv *vijeka.* Dobrijanь. Deč. hris. 35.

DOBRÍJATI, dȍbrijēm, *pf. svršiti brijańe.* — *složeno:* do-brijati. — *isporedi* dobričiti. — *Dolazi u Belinu* (603b) *i u Stulićevu rječniku.*

DOBRIJEVIĆ, *m. prezime, Dobrijev sin.* — *Pisano* Dobrêjevićь *dolazi* xiv *vijeka.* Ļubьslavь Dobrêjevićь. Deč. hris. 18. Dobrijević *u naše vrijeme. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DOBRIJEVO, *n. selo blizu sela Bakova.* —

Pomiŋe se XIV *vijeka, pisano* Dobrějevo. Selo Bakovo . . . Selo Dobrějevo. Glasn. 27, 290. (1347).

1. DOBRIK, *m. ime muško.* — *Dolazi krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrikъ). Manojlo sъ zetemъ si Dobrikomъ. Mon. serb. 62. (1293—1302).

2. DÒBRÎK, *m. dobar čovjek.* — *isporedi* dobričak. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka. vidi i* dobriković. Raduje se pas človiku, ne vsakomu neg dobriku. P. Vitezović, cvit. 145. Ako j' bos i grintav človik, kad je pošten, još je dobrik. 156.

DOBRÍKOVIĆ, *m. uprav dobra čovjeka (dobrika) sin; govori se kao od mila.* — *U naše vrijeme kod naroda.* — *isporedi* dragović. U razgovoru reče se: dobrikoviću! dobrikoviću moj! ‚mein lieber' ‚care'! Vuk, rječ.

DOBRIL, *m. ime muško, isporedi* Dobrilo. — *Dolazi, pisano* Dobrilъ, *krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 60. (1293—1302).

DÒBRILA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 105.

DÒBRILO, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobril. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Dobrilo. Mon. serb. 564. (1322). Deč. hris. 18. 20 *i još na nekoliko mjesta.* Glasn. 15, 284. (1348?).

DÒBRILOVIĆ, *m. prezime, Dobrilov sin.* — *Dolazi (pisano* Dobrilovičь) *od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 585. Deč. hris. 16, 49. Glasn. 15, 284. (1348?). Kod Dobrilovića kuće. Vuk, poslov. xxxv.

DÒBRILOVINA, *f. manastir u Hercegovini.* — *pomiŋe se* XVIII *vijeka, i u Vukovu je rječniku.* Da se zna koliko je srebra monastira Dob(ri)lovine . . . Toga leta ogradismo . . . koñušnicu kod manastira i drugu u doñe Dobrilovine. Rad. I, 182. (1749). Dobrilovina, namastir u Hercegovini (može biti da je sad i pust). Vuk, rječ. Manastir Dobrilovina (u Šarancima) zidan je onoga doba kad i Sokolac. nazad 58 godina opustio je . . . Sada ga Šaranci podižu. Glasn. 29, 181.

DÒBRIŁA, *f. dobra krava.* — *Samo u poslovici i naše vrijeme.* — *vidi kod* roguja.

DOBRIŁINA, *f. seoce u Bosni blizu Zenice.* Schem. bosn. 1864. 84.

DOBRIMIRIĆ, *prezime, vidi* Dobromirić. — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka.* Radoslavъ Dobrimiričь. Deč. hris. 49.

DOBRIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobren. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dobrinъ. Deč. hris. 8. 24 *i još na nekoliko mjesta.* — *U naše vrijeme kao prezime.* Tima Dobrin. Sem. pravosl. 1878. 88.

1. DOBRÌNA, *f.* bonitas, beneficium, bonum. — *Ake. se mijeña u dat. sing.* dòbrini, *u acc. sing.* dòbrinu, *u voc. sing.* dòbrino, *u nom., acc., voc. pl.* dòbrine, *u gen. pl.* dobrînâ. — *Postaje od osnove* dobr *sufiksom* ina. — *Dolazi od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚bonitas, bona sors') *i u Vukovu. a) kao* dobrota, *osobina onoga koji je dobar.* Za zlih bogu vapit da jim da dobrinu. M. Marulić 61. Krjepos mudrijeh nenavidi; . . . tmine svoje ere vidi, svjetlos druzijeh sve progoni, i gdi 'e bratska kâ dobrina s ñe mledni, tamña. J. Kavañin 58a. — *b) kao* dobro djelo, dobročinstvo. Sva dobra koja imaš držan si prikazati samu bogu od koga si *i(h)* primio a ne praznoslavit se dobrinami božijem. M. Radnić 36a. Ocu Ivi a drugom Martinu tu rečenu učini dobrinu. Nadod. 188. — *c) kao* dobro *uopće, vidi* 1. dobro *pod* a, b. U šali kore jedan drugoga šta je bilo boje pre šta li sada. jednom sednu u porti i počnu razbrajati: stare dobrine na desnu stranu a nove na levu! posle dugoga razgovora i računa uvere se da je sada gotovo više dobrina nego pre. M. Đ. Milićević, zlosel. 37—38. — *u naše vrijeme često kao eufemizam mješte* zlo. nesreća. Ne znam koja mu je dobrina ‚was ihm fehlt, dem kranken'. Vuk, rječ. *kod* dobrina. Ne znam koja je dobrina, ali se u sobi popovoj zapati silestvo stenica. M. Đ. Milićević, zim. več. 249. Ali ih je sada uzela neka dobrina te hoće da se dele. zlosel. 280.

2. DOBRINA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 71.

DÒBRINAČKÎ, *adj. koji pripada selu Dobrincima.* V. Arsenijević.

DÒBRÍNCI, Dòbrînâcâ, *m. pl. selo u Srijemu u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 119.

DÒBRÍNČANIN, *m. čovjek iz Dobrinaca.* V. Arsenijević.

DOBRINE, *f. pl. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1868. 413.

DÒBRINIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi* XVI *vijeka.* Gašpar Dobrinić. Mon. croat. 280. (1577).

DÒBRÎNKIŃA, *f. žensko čeljade iz Dobrinaca.* V. Arsenijević.

DOBRINOVIĆ, *vidi* Dobrenović.

DOBRIŃ, *m. ime mjestima.* — *a) varoš na Krku.* — *dolazi od* XI *vijeka (?).* Po kapitulu od Dobriña. Mon. croat. 315. (1100?). Pod Dobrińem. 205. (1514). Dobriń je bili grad, nasred je otoka, k nemu se ne more, nego prik potoka. Nar. pjes. ist. 2, 98. — *b) ravnica u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Schem. herceg. 1873. 72.

DÒBRIŃA, *f. ime mjestima i vodi. a) selo što je bilo u Srbiji negdje blizu Žiče* XIII *vijeka (zar što što kod b)?).* U Jelsciħъ sela: Dolńa Vьsь, Borьkь, Gŕńila, Dobriña, Vitahovo. Mon. serb. 11. (1222—1228). — *b) selo, uprav tri sela u Srbiji u okrugu užičkom.* Dobriña, selo u nahiji rudničkoj (gdje se rodio Miloš Obrenović). Vuk, rječ. 125a. Dobriña, selo u užičkom okrugu . . . Ima tri Dobriñe: Gorńa Dobriña, Sredńa Dobriña i Doña Dobriña. U Sredńoj Dobriñi rodio se Miloš Obrenović. M. Đ. Milićević, srb. 606. Sredńa Dobriña. Gorńa Dobriña. Doña Dobriña. K. Jovanović 156. — *c) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom. kao da mu je pravo ime* Dobrńe *(koje vidi).* Dobriña, 2) selo u nahiji Požarevačkoj (odakle je bio Potar Dobrińac). Vuk, rječ. 125a. Luta guja Petar od Dobriñe. Nar. pjes. vuk. 4, 220. Šarka guja Petar iz Dobriñe. Pjev. crn. 106a. Petar Teodorović iz Dobriñe (po čemu se najviše i zvao ‚Dobrińac'). Vuk, prav. sov. 15. — *d) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 90. — *e) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9. — *f) potok u Bosni.* Potok Dobriña. Glasn. 22, 2.

DÒBRIŃAC, Dòbrińca, *m. čovjek iz Dobriñe. dolazi kao nadimak, vidi* Dobriña *pod c) i* Dobrńac. Dobriñac je u nevolji teškoj. Pjev. crn. 107a.

DOBRIŃAK, *m.* allium schoenoprasum L, *tičji luk, luk drobńak. u Bosni.* Dobriñak (drobńak?), allium schoenoprasum L. B. Šulek, im. 70.

DOBRIŃANIN, *m. čovjek iz Dobriña.* — *Dolazi prije našega vremena.* Ako bi jel Omišanin Dobrińanina ali Dobrińanin Omišanina. Stat. krč. ark. 2, 286.

DÒBRÎŃE, *n. ime mjestima. a) dva zaseoka*

*

u Bosni u okrugu zvorničkom. Statist. bosn. 81. 82. — *b) tako se ńegda zvalo selo Krivaja u Srbiji i u ńemu manastir.* Selo ‚Krivaja' zvalo se nekad ‚Dobrińe' (a tako se zvao i manastir t. j. sadašńa crkva krivajska). M. Đ. Milićević, srb. 425. — *c) tako se ńegda (po narodnom pričańu) zvala crkva u selu Metliću u Srbiji.* Metlić, kažu, još u vreme cara Lazara bio je veliko selo . . . u ńemu je bila crkva koja se zvala Dobrińe. Nar. prip. vil. 1867. 656.

DOBRIŃKA, *f. žensko čeľade iz Dobrińa.* Dobrińke divojke, drž'te se oholo. Nar. pjes. ist. 2, 146.

DOBRIŃSKI, *adj. a) koji pripada Dobriću.* XIV *vijeka.* Mojim parentam i kapitolu dobrińskomu. Mon. croat. 3. (1321). — *b) koji pripada Dobrići. u naše vrijeme.* Dobrińska *(opština).* K. Jovanović 156.

DOBRISLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobroslav. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dobrislavь. Deč. hris. 42.

DOBRISLAVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Rat. 15.

DÒBRIŠA, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 12. (1222—1228).

DOBRIŠEVIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi (pisano* Dobrišević*)* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Po zapovijedi hercega Stěpana upisa dijakъ Radivoj Dobrišević. Mon. serb. 469. (1454). Po zapovijedi hercega Vlatka ja Radivoj Dobrišević dijakъ ńegovь unutrьńi svědokuju. 505. (1466).

DÒBRÎ ŠÒR, Dòbrôga Šòra, *m. mjesto* XIV *vijeka.* Međa je zemļama crkve arhiļevičko išla ‚na Dobri Šor' (Mon. serb. 144 *god.* 1349). Đ. Daničić, rječ. *kod* Dobryj Šorь.

DOBRITEĻAN, dobriteļna, *adj.* meliorem reddens, *koji čini da je što boļe, (koji dobri, vidi* dobriti *od čega je načińeno).* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno.* — *nepouzdano.*

DOBRITI, dobrim, *impf.* meliorem facere vel reddere, emendare, corrigere, *činiti da što bude boļe, ispravļati, popravļati.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno s dodatkom da je uzeto iz pisca Mattei.* — *nepouzdano.*

DOBRIVOJ, *m. ime muško.* — *isporedi* Dobrovoj. — *Dolazi prije naśega vremena.* S. Novaković, pom. 60.

DÒBRÎ ZDÉNCI, Dòbrijeh Zdênâcâ. *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 62.

DOBRIZGLED, *m.* bonum exemplum, *dobar izgled.* — *Samo u Stuličevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBRIZVOĻEN, *adj.* libens, spontaneus, *dobrovoļan.* — *Samo u Stuličevu rječniku gdje je onako tumačeno s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

DOBRKO, *m. ime muško.* — *Dolazi, pisano* Dobrьko, XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 58. (1293—1302). Deč. hris. S. 9 *i još na ńekolika mjesta.* Po Dobrьku dijaku. Spom. sr. 2, 102. (1441).

DOBŘKÔVCI, Dobřkovâcâ, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru mostarskom. zove se i* Dobrkovići. Na jednome niskome izdanku dońeg Crnca vidi se malo selo Dobrkovci. Glasu. 22, 22.

DOBRKOVIĆ, *m. prezime, Dobrkov sin.* — *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrьkovićь). Deč. hris. 46. 99. Ratka Dobrьkovića. Spom. sr. 2, 118. *(poslije* 1461).

DOBRKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini, vidi* Dobrkovci. Schem. herceg. 1873. 74.

DOBŘLÎN, Dobrlina, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćskom.* Statist. bosn. 49.

DOBRĻANI, *m. pl. pleme i bratstvo u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 19. *čovjek iz toga plemena zove se* Dobrļanin. Dobrļani i š ńima Građani. Nar. pjes. vuk. 5, 210. Od Ilije Sredanovića Dobrļanina. Pjev. crn. 78b.

DOBRĻANIN, *m. vidi* Dobrļani.

DÒBRŃA, *f. ime mjestima.* — *isporedi* Dobrńe. *a) pisano* Dobrsńa, *dolazi prije naśega vremena.* S. Novaković, pom. 131. — *b) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 33.

DÒBRŃAC, Dòbrńca, *m. čovjek iz Dobrńa. dolazi kao nadimak u naše vrijeme.* — *vidi* Dobrińac. Petar Todorović-Dobrńac. Petar se rodio u selu Dobrńu, u požarevačkoj nahiji. M. Đ. Milićević, srb. 1041.

DOBRŃCA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Dobrńci. Sr. nov. 1873. 731.

DÒBRŃE, *n. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 139. *vidi i* Dobrińa *pod e).* — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

DÒBRŃSKÎ, *adj. koji pripada Dobrńu.* Dobrńska *(opština).* K. Jovanović 139.

1. DÒBRO, *n.* bonum, *ono što je dobro, i to ili po sebi (apsolutno, moralno) ili za to što je korisno ili ugodno (relativno). uprav ispravo adjektiv sredńega roda shvaćen kao supstantiv, koji je uzdržao nominalne oblike u svijem padežima, te je po tome sad pravi supstantiv (isporedi franc.* le bien, *tal.* il bene). *tako je i u drugijem slavenskijem jezicima, isporedi rus., češ., pol.* dobro. — *Ake. se mijeńa u gen. pl.* dobârâ. — *Između rječnika nahodi se u Mikańnu* (dobra stvar, dobro ‚bonum' 72a; *pl.* dobra, to jest blago, imanje ‚bona, commoda, possessiones, fortunae res' 73b), *u Belinu* (‚bonum' 136b; ‚roba, facoltà' ‚res' 629b), *u Bjelostjenčevu (pl.* dobra ‚bona fortunae, possessiones, praedia'), *u Voltigijinu* (‚bene, podere, signoria, sostanza' ‚gut'), *u Stuličevu* (‚bonum'; *pl.* dobra ‚bona, facultates, opes, substantia, res familiaris'), *u Vukovu* (‚bonum'), *u Daničićevu (kod* dobra ‚bonum').

a. *ono što je po sebi dobro, u apsolutnom, moralnom smislu. znači dobro djelo, dobro djelovańe, i apstraktno dobrotu, dobru osobinu. isporedi* 2. dobar, I, 1. U koj *(pravednoj duši)* ńi zla slova, dobrom vazda plodi. M. Marulić 78. Nemoj se svetit zlobom, da dobudi dobrom zlobu. N. Ranina 31b. paul. rom. 12. 21. Mnokrat množtvo dobar ockvrni i mao grijeh. N. Dimitrović 14. Kada se dva tri u koje dobro združe, lašte im je, zašto jedan drugoga pomaže, ono se razumije koliko u stvari tjelesnije toliko u stvari duhovnije. M. Divković, bes. 263a. Ruko pohitne i skupļeno bjehu, a noge k dobru lijene. I. Gundulić 225. Nisam dobar ni vridan na nijedno dobro. M. Jerković 40. Pusti dobro i niz rijeku, ako riba ne pozna, a ono će bog. (D). Poslov. danič. 105. Tko bi imao bditi u kom dobru, spava mu se. F. Lastrić, test. 109a. Ti ga nećeš dobru naučiti. M. A. Reļković, sat. C2b. I vi ćete kako i bog biti, dobro od zla razlučit umiti. F5a. Tu je tvoja vjerenica, svakim dobrom ispuńena. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Čini dobro za

života. 1, 137. — *i bog se zove (apsolutno)* ‚dobro' *(značeńe može gdjekad biti kao pod* b). Ja sam mogo boga ostavit ki je dobro pravo i mnogo. I. Gundulić 242. Stvoriteļu ki je dobro brez priroka. J. Kavańin 3b. Dobro neizmijerno ‚deus'. A. d. Bella, rječ. 258b. Naslađeńe duhovno izhodeće iz ļubavi dobra neizmirnoga. Ant. Kadčić 166.

b. *ono što je korisno ili ugodno, i konkretno ono što se uživa kao takovo. često može značiti isto što* korist *ili* sreća. *a) uopće.* Gospodь ne lišitь dobra hodeštihь nezloboju. Mon. serb. 9. (1222—1228). Vsakomь vašemь dobru veseli smo. 250. (1400). Od boga dobra ishode. Mon. croat. 140. (1490). Za dobro i korist cesarovu ulizoh u tempal ov. Živ. kat. star. 1, 218. Jer se rado uzbolaše tujim dobrom. M. Marulić 261. Kain dug plati svijem dobrom razdijeļen. M. Vetranić 1, 299. Držimo, da je bog dopustil razboj ne za zlo ili pogibel dapače za dobro tomu rusagu. Mon. croat. 215. (1526). Ali se ćić dobar i koristi naše veselit'. N. Naļešković 1, 148. Državi dobro žele. M. Držić 18. Ne mogu s tobome neg dobro imati. 26. Š ńime ne znam što je dobro ni što je dobar dan. 164. Tu nije dobra ni veselja. 220. Vražica ona još je luda, ne zna svoje dobro. 234. Tako mi višńa vlas dal' duga vremena uživat s tobom slas od dobra ļuvena. D. Rańina 44b. Potrebna svijeh dobar provodim život. D. Zlatarić 5b. Ni mu si zahvaļivao na darovijeh i dobrijeh primļenijeh. B. Kašić, zrc. 128. Ganite se za općeno svačije dobro bez pripasti. I. Gundulić 569. Što mu donosi kojegod dobro, bare scińeno za dobro. I. T. Mrnavić, ist. 110. Od kuda meni toliko dobro da majka moga gospodina pride k meni? M. Jerković 19. Bog sam iz zlo stvari i hude umije dobro izvaditi. I. V. Bunić, mand. 6. Ti državе braniš zdrave i napuńaš svijem dobrima. Ġ. Palmotić 2, 100. Dobro koje se ima, boļe se pozna kad se ne ima. (D). Dobro mi se kaže, ali na daleko. (D). Poslov. danič. 18. Znam bo, da zla biti neće, a dobru se jest nadati. P. Vuletić 59. Zašto je naravno da onoga ļubimo od koga dobra primamo. A. Bačić 2. Drage voļe zlo i dobro primaš. M. A. Reļković, sat. F 3a. Pak se možeš kućnom dobru nadat. K 1b. Ja se mlada boļem dobru nadam. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Do tri ću ti dobra dati. 1, 151. Ko se skoro oženio, svakog dobra poželio. 1, 176. Radi bismo dobro kazivati, ali, kado, dobra čuli nismo. 4, 343. Zlo dobra donijeti neće. Nar. posl. vuk. 91. Ko zlo čini nek se dobru ne nada. 138. Ona je mene karala i učila za moje dobro. S. Ļubiša, prip. 71. — *u teologičkom jeziku razlikuju se dobra ‚zemaļska, svjetovna, vremenita' itd. od ‚nebeskijeh, duhovnijeh, vječnijeh' itd.* Dobra vrimenna, kako je i svite, hiže, pinezi. Korizm. 29a. Dobra vremenita. A. Gučetić, roz. jez. 107. Ne propuščavajući dobro vrimenito od siromaha. B. Kašić, iń. 38. Dokle smo u dobrijeh od ovoga svijeta i u taštinah. M. Orbin 45. Nu bi šteta mala bila dobra izvańa izgubiti, da me nije usilila blago lijepo potratiti unutrńe me kriposti. I. Gundulić 224. Odlipiti srce od onih dobar mimohodļivih. P. Radovčić, nač. 49. Zaseći dobra zemaļska. 80. Govori s. Job, da je *(smrt)* svrha sviju stvari zemaļski, i izgubļeńe sviju dobara svitovńih. J. Banovac, razg. 95. Blago, zemļe i druga dobra vrimenita i svitovńa. F. Lastrić, ned. 127. Uzdržanje od svijeh dobara neboskijeh. A. Gučetić, roz. jez. 2. Na dobra vjekuvječna. 8. Koji zavidi iskrńomu za dobro duhovno. S. Matijević 35. Da nemrlo dobro u raju vječnom steče. I. Gundulić 572. Da se veseli s tobom u dobrih nebeskih. L. Terzić 21. Od drugije dobara duhovnije. A. Bačić 199. Prokleti ne uživaju dioništvo od dobara duhovnijeh u crkvi. J. Matović 96. Dioništvo sakramenata i svih dobara duhovnih. Ant. Kadčić 16. — *b) takovo dobro: aa) može* biti *(kome),* imati se. Ako ženu tvoju tebi vraću, ko dobro mi od tobe bude? Aleks. jag. star. 3, 302. Dobra u boju nije nami, teška u boju zla trpimo. Ġ. Palmotić 2, 106. Bog će dati da će dobro biti. And. Kačić, razg. 25b. Bog bi dao da bi dobro bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 258. Čini mi se, dobra biti neće. 1, 606. Dobro nije, niti mu se nadaj. 3, 156. Đeno pasu dvije tice crne, da tu nema dobra nikakvoga. 4, 389. — *bb) može se* činiti *drugome.* Ako car zemļi budoš, ko dobro mani meštru tvomu učiniš? Aleks. jag. star. 3, 227. Činite dobro onijem koji nenavide vas. N. Rańina 39b. mat. 5, 44. Skot nesvijesni u vrlini ki u gorskoj stoji dubravi, spozna, ko mu dobro čini. I. Gundulić 245. Dobro u nebrijeme učińeno obraća se u zlo. (D). Poslov. danič. 18. Gavan, odliš iskrńemu kad ni'e dobra učinio. J. Kavańin 34a. Svaka sam učinio ńima dobra zaradi imena moga. F. Lastrić, test. 23b. Prigovoriće ti ona dobra koja ti je učinio. M. Zoričić, osm. 62. Pravo je rečeno: Ne čini dobra nepoznanu, da te zlo ne nađe. And. Kačić, razg. 7. Kakvo sam ti dobro učinio? Nar. posl. vuk. 2, 327. Što je tebi dobra učinio. 2, 328. Ko dobro čini, boļe dočeka. Nar. posl. vuk. 137. Ne čini dobro, da te čudo ne nađe. 211. *drugo je u ovijem primjerima u kojima* činiti dobro *znači: biti dobar, koristan (kao lijek) u pravom i u prenesenom smislu:* Da ove tri stvari čine dobro i za tilo i za duševno spasenje. P. Radovčić, nač. 357. Prah kovački ili pilotine u vodi jim vrlo dobro čine. J. S. Reļković 236. — tvoriti, stvoriti, stvarati: Dobro tvorim onim. I. T. Mrnavić, ist. 77. Da ti u svem dobro stvara. J. Kavańin 35a. — *cc) može se* dati: Moleći ga da nas sačuva oda zla, ili da nam dade dobro. L. Vladmirović 40. Bog da' dobro, čelebija Imbro! Nar. pjes. vuk. 1, 472. Božju su mu pomoć nazivali: božja pomoć, đakone Stovane! A on ńima lepše odgovara: d'o bog dobro, dva putnika stara! 2, 7. Da ti bog da svaku dobru sreću i svako dobro! 1, xi. — vratiti: Vrati mu dobro a ne zlo. I. Bandulavić 255a. prov. 31, 12. Vratiti dobro za zlo ‚injuriam beneficio rependere'. A. d. Bella, rječ. 136b. — *i* vratiti dobrom: Da svim dobročiniocem našim vičńim dobrom uzvratiš. I. Bandulavić 131b. Onim koji su nam zlo učinili, dobrom vraćati. F. Lastrić, od' 389. To će mi vratiti zlo za dobro. And. Kačić, razg. 317. A da bog da te mu dobrom vratim. Pjev. crn. 316a. — *c)* koje dobro *(donosiš, javļaš)? ovako se skladno, uļudno pita polaznik, što hoće.* Ona pita dva ulaka mlada: koje dobro, dva ulaka mlada? Nar. pjes. vuk. 1, 606. Koje dobro, Senkoviću Ivo? koje dobro, što si do nas došo? 3, 395. Koje dobro? ‚anrede eines ansuchenden', cf. hairala. Vuk, rječ. 125b. *tako je i ovo:* ‚Ja dođoh baš do tebe'. ‚A kojim dobrom?' M. Đ. Milićević, zim. već. 349. — *d) zove se od mila ‚dobrom' drago čeļade.* Sinko, dobro moje. M. Marulić 181. Ne bi rekla za istinu, majko, dobro moje milo, da se more u planinu punu dubja obratilo? I. Gundulić 11. Evo uza me moga dobra, evo uza me moga blaga, evo ļijepa, evo draga, ku moj život služit obra. 173. Želeć vidit sinka svoga svo koliko dobro svoje. M. Jerković 47. Ruģijera ištem, dobro moje. Ġ. Palmotić 2, 8. Kćerce, dobro mě

žuđeno! P. Kanavelić, iv. 437. Don Anton dobro moje! J. Kavanin 150b. Već te molim, diko dobro moje. And. Kačić, razg. 30b. Prvi vojno, prvo dobro moje! Nar. pjes. vuk. 1, 229. O ti, Petro, sinko, dobro moje! 1, 235. Majko moja, vrlo dobro moje! 1, 416. Muč ne luduj, brate, dobro moje! 1, 594. Da, moj ćale, milo dobro moje! Nar. pjes. istr. 1, 10. Ode Luka mahom mimo majku, mimo svoje dobro svekoliko. Osvetn. 2, 3. *i drugo što, na primjer koń.* Stani. końu, stani dobro moje! Nar. pjes. vuk. 1, 15. Davor', Šaro, davor' dobro moje! 2, 439. Jao ždrale, moje dobro drago! 2, 505. Oj końic moj końic, lipo dobro moje. Jačke. 302. — *e)* na dobro, u dobro *upotrebljava se s glagolima* iči, prijeći, proći, doći, prispjeti, pasti, obratiti se, okrenuti, biti *itd. i znači: na sreću, srećno.* Ovo zlamenje na dobro ima prit. Š. Menčetić 201. Taj stvar na dobro neće proć. D. Zlatarić 23b. Sve riči ke činiš u dobro bi pale. A. Georgiceo, nasl. 78. Zlim sve u dobro videć' iti. A. Vitaljić, ist. 224b. Na dobro vam božić došao. P. Knežević, pism. 161. Da čudnovata viđeńa u dobro se obrate. And. Kačić, kor. 323. Svemu selu na dobro prispije. J. S. Reljković 438. Ajde sine, na dobro ti bilo! Osvetn. 2, 24. Negova je trgovina okrenula na dobro. M. Pavlinović, rad. 35. *i bez glagola kod žeļe.* Sve na dobro, veli, ako bog da. Nar. pjes. vuk. 3, 214. Na dobro mu božić i badńi dan. S. Ļubiša, prip. 134. *slično je i ovo:* Pak u dvore bile ulizoše, na dobro mu božić nazivaše. And. Kačić, razg. 283a. — *f) glagoli* primiti, uzeti, imati *itd.* što za dobro, na dobro, u dobro, *znače: ne uvrijediti se čim, shvatiti kao da je dobrom namjerom učińeno.* Pišete, da mi je svitlost kraļeva za dobro imala. Mon. croat. 233. (1529). Za to ću što pitaš, na dobro sve prijat. H. Lucić 241. Tumačenije od nas za dobro vazmite. Kateh. 1561. A 1b. Za dobro imaj, o gospoje, ako rečem, što je istina: svijetlo i drago sunce tvoje sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 349. Sve što bitra dikla čini, drago i milo sve je ńima; sve što tlapi, sve što hini, sve se u dobro od ńih prima. G. Palmotić 3, 12b. Justo primi te svjete i razloge u dobro. I. Đorđić, ben. 108. Primi dakle ovi moj posao za dobro. J. S. Reļković xvi. Luko će nam za dobro primiti. Nar. pjes. vuk. 4, 335. — *amo pripada i ovo:* Uze stvar na dobro tolmačiti. M. A. Reļković, sabr. 9. — *g) može značiti dobro stańe, toliko tjelesno (zdravļe), koliko i drugo (n. p. sreću, uživańe, bogastvo).* Lačnih ter ubozih u dobro postavi. M. Marulić 213. Hodeći s dobra na bolje. A. Gučetić, roz. jez. 121. Ne znaš do koliko ćeš ti moći u dobru postati. B. Kašić, nasl. 5. Provode svoje dneve u dobru i brez bolesti. M. Radnić 120b. Na bolje s dobra skaču. A. Vitaljić, ist. 459b. Tijelo . . . u dobru držano. I. Grličić 259. Neka znate, moji vitezovi, da je od nas dobro odstupilo, vedro se je nebo pomutilo. And. Kačić, razg. 69a. Ne kantan od dobra ni od dobre voļe. Nar. pjes. istr. 2, 53. Ni se u dobru ponesi, ni u zlu poništi. Nar. posl. vuk. 223.

c. res familiaris, opes, *kao* imańe, imovina, *u konkretnom smislu što (tjelesno, materijalno) ko ima kao svoje. često stoji u množini. — isporedi* 1. blago *pod* 2. Od ostaloga moga dobra čińu red. Mon. croat. 87. (1460). Govore da je postavila mati rečene Stêpanide na postavu jedan pasь srebanь *(sic)* i jednu čašu, pitaje pravьde kako onaj kojoj pristoje taj dobra po ńe matere smrьti. Spom. sr. 2, 117. (1462). Da se menje da bratu ńegovu komu pristoje sva dobra rečenoga brata moga Mihajla. 2, 119. (1462). Možešь biti miranь glavomь svojomь i inijemь dobromь svojimь. Mon. serb. 500. (xv *vijek, poslije* 1466). Vse moje dobro gibuće i negibuće. Mon. croat. 180. (1500). Ima ostaviti dobra svoja ubozim. Naručn. 99b. Čovik niki biše bogat, koji imijaše dvornika i ta bi ozloglašen pri ńem, kako da bi rasčinil dobra ńega. Postila h 1b. Bi bez dijela izagnan iz kuće i iz dobara oca svoga. A. Gučetić, roz. mar. 144. Bez tebe sam bez života i bez dobar svijeh ostala. I. Gundulić 549. Oni koji će iza mene moja dobra posjedovat. B. Zuzeri 178a. Ne udeći mu u dobrijeh i u tilu. A. Bačić 1. Smrt diže život čoviku i rastavļa ga od sviju dobara. F. Lastrić, test. 188b. Što se ne polakomi za tuđim dobrom. E. Pavić, ogl. 31. Stada i ostala dobra Labanova. And. Kačić, kor. 31. Rassipljući svoja dobra u prožlrosti oli u igri. Ant. Kadčić 508. Ako li se drugačije mučiš tekuć dobra, a knigu ne učiš . . . M. A. Reļković, sat. C2a. Pošļi meni do tri dobra tvoja: prvo dobro sabļu navaliju, drugo dobro ždrala końa tvoga, treće dobro tvoju ļubu vernu. Nar. pjes. vuk. 2, 502. Ištu, brate, do tri dobra tvoja: prvo dobro na moru Solilo, drugo dobro beo grad Skutara, treće dobro tanana žerava. 2, 569. Sudi selima u živote i u dobra. S. Ļubiša, prip. 47. — *često u osobitom smislu o takvom imańu koje se ne pomiče, kao što su kuće, baštine, vinogradi itd. (može biti po talijanskom* beni *pl. i po ńemačkom* gut, güter). Da mu otočka stečeš dobra. J. Kavanin 151b. Nastojnik od dobara crkve antiokenske. A. Kanižlić, kam. 329. U Paleštini gdi imadijaše svoji dobara. F. Radman 7. Došavši prvi put na svoja dobra. M. A. Reļković, sabr. 11. Upravļeńe dobara manastirski*(h)*. I. J. P. Lučić, nar. 117.

d. *u ovom primjeru znači dugo vrijeme. isporedi* 2. dobar *pod* I, 2, h. Stavši ta divojčica za dobro u vodi, sva se biše smrznula. J. Banovac, pred. 143.

e. *nije dosta jasan instr.* dobrom *u ovijem primjerima (vidi* 2. dobar, I, 2, c, *b) cc)).* Krasni i vsakojimь dobromь obêtni prijateļь. Spom. sr. 1, 122. (1414). Naši prvi jesu ńimь za toj dobrom obitni bili. Mon. serb. 293. (1419). — *u jednom primjeru ima instr.* dobrim: Za tej zemļe moji praroditeļije dobrimь obitovali imь se su. Mon. serb. 233. (1399).

2. DÒBRO, *m. ime muško, hyp.* Dobrosav *ili kojega drugoga imena kojemu je prvi dio osnova* dobr. — *isporedi* 1. Dobra. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dôbro. — *Dolazi od* x *vijeka (u latinskom spomeniku) a između rječnika u Vukovu* (Dobro, hyp. Dobrosav). ‚A Bericino Cirnica (filio) Dobri'. Doc. hist. rač. 29. (1000). ‚Dobro de Ylia'. Mon. ragus. I, 62. (1322). Dobro. S. Novaković, pom. 60.

3. DÒBRO, Dôbrōga, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 70. — *pominje se već u spomeniku pisanome krajem* xiv *vijeka a otale i u Daničićevu rječniku.* Osidnici hlivansci: . . . tretije Bratъko Klašьčićь z Dobrog. Glasn. 23, 51. (1400).

4. DOBRO, *n. mjesto u Crnoj Gori.* — xv *vijeka.* Ivan Crnojević dade manastiru cetińskom po vinograda svoga koji je bio ‚na Dobro', a bilo je dońe i gorńe: ‚što godě su imali Ostojići Ratko z bratomь i sь sinovcima dońě Dobro', to Ivan Crnojević dade manastiru cetińskom, a Ostojićima dade drugo u zamjenu (Mon. serb. 531 *god.* 1485). prilozio je istom manastiru i ‚stupь zemļě na gorńě Dobro' koji mu je bio založio ‚Durdь Mrьkšićь' (Mon. serb. 532). rekao bih da je sadašńe Dobrsko blizu Cetińa. D. Daničić, rječn. 1, 278.

DOBROBÈSJEDAN, dobrobèsjedna, *adj. vidi* dobrogovoran. — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBROBOJ, *m. ime muško. dolazi na jednom mjestu* XV *vijeka, ali može biti da treba čitati* Dobrovoj. Dobroboj dijakъ. Spom. sr. 1, 36. (1402). ‚Dobroboj', mislim da je pogrješka mjesto ‚Dobrovoj'. Đ. Daničić, rječn. 1, 278—279.

DÒBRÔ BRDO, *n. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 66.

DOBROBUD, *vidi* Dobrobudić.

DOBROBUDIĆ, *m. prezime, Dobrobudov sin, ali imenu* Dobrobud *nema potvrde.* — *dolazi* XIV *vijeka.* Bogoje Dobrobudićь. Deč. hris. 8. 74—75.

DOBRÒČASITI, dobròčasîm, *pf. pozdraviti, čestititi (želeći dobar čas ili dobre čase, vidi* čas, 1, f). — *Dolazi jedan put* XV *vijeka.* Elijakim veli pop od Jerosolime ... za ńim ti gredìše popovi mnogi zbor, s ńim grede dopriše Betuliji na dvor; i kad pram ńim od zgor Judita iskasi, svakoga ju govor s hvalom dobročasi. riše joj: Slava si Jerosolime sve, sva radost naša si, počtenje zemje se ... M. Marulić 58.

DOBROČASNIK, *m. dolazi jedan put (jamačno grijčškom)* XVIII *vijeka sa značenem:* benefactor, *dobročinac.* Ļutovid pobiže u srbsku zemļu i bi primļen od vojvode srbskoga u dvor svoj; ali se Ļutovid ukaza nepoznau i žestoko neharan, jer pogubivši svoga dobročasnika učini se gospodar od ńegova grada i svega bogatstva. And. Kačić, razg. 7.

DOBROČASTAN, dobročasna, *adj.* venerabilis, *častan.* — *Dolazi na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Protêvu ‚dobročjastnoj' oblasti crkvenoj sude. Š. Budinić, sum. 84a.

DOBRÒČEST, *adj.* felix, *kojemu je dobra čest, čestit.* — *složeno od osnova adj.* dobar *i supst.* čest. — *isporedi* dobročestan. — *Akc. je bilježen prema* zločest. — *Dolazi* XVI *vijeka.* Još ufam ja biti dobroče i blažen. G. Držić 386. Gospoja se je sva stavila na onoga dobročestoga Mara. M. Držić 273. Na dobročestu mjestu ne umije zločes sjedit. 358. — *u ovom primjeru znači dobar, isporedi* zločest: Ovdi se tomače ostali *(sic)* dva načina po kojijeh djevice u manastire dobode, i kaže se, da, kako zločestijem prvi način ne pomaga, takoj dobročestijem drugi i treti način ne udi, ere sfekoliko u dobroj svrsi stoji. B. Gradić, djev. 93.

DOBRÒČÉSTAN, dobròčêsna, *adj.* felix, *čestit, vidi* dobročest. — *Postaje kao* dobročest *sufiksom* ьnъ. — -a- *stoji samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ; u ostalijem oblicima ispada i* t *između* s *i* n, *ali se nalazi pisano.*

a. *adj.* Dobročesni će za isto biti i blaženi narod naš. B. Kašić, rit. XVI. Vrime ono dobročesno dojde. is. 81. Odnosu onu prisvetu i vele dobročesnu dušu u raj. M. Orbin 103. *(David)* prorokuje sinu Salamunu dobročestno kraļevańe. I. Đordić, salt. 236. Konca moga dobročestno dosvršeńe. I. Krąlić 43—44.

b. *adv.* dobròčêsno. — *nahodi se i u rječnicima: u Mikaļinu (kod* česno, *vidi* čestan, *b)), u Belinu* (‚fortunate' 308b), *u Stulićevu* (dobročestno ‚feliciter, fortunate, prospere, fauste'). Koji je ondi dobro živio i dobročesno dovršio. B. Kašić, nasl. 28. S česa bih uzmogal k vičńoj radosti dobročestno dopriti. M. Alberti 426—427. Tuge premda čemerne, nezgode premda teške vitri su i zle godine koje dobročesno tiskaju plav u luku. A. d. Bella, razg. 116b.

DOBROČESTO, *adj. dobrovoļno.* — *Samo u u Bjelostjenčevu rječniku.*

DOBRÒČIN, *adj.* beneficus, *koji dobra čini.* — *složeno od osnova supst.* dobro *i glagola* činiti. — *Dolazi samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu* (‚beneficus') *i u Stulićevu* (‚beneficus, liberalis, munificus'). — *U naše vrijeme posve krivo dolazi kod pisaca kao supstantiv sa značeńem* ‚beneficium' *dobročinstvo.*

DOBROČÍNAC (dobròčinac), dobročínca (dobròčînca), *m.* beneficii, beneficiorum auctor, *čovjek koji čini dobra; ime onoga kojemu se čini dobra stoji u genetivu ili u adjektivu posesivnom.* — *isporedi* dobročinilac, dobročinitelj, dobročinik. — *složeno kao* dobročin *sufiksom* ьcь. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* — *U Vukovu je rječniku na dva načina bilježen akcenat. prvijem načinom akc. ostaje u svijem padežima kakav je u nom. sing., osim voc.* dòbročînče, dòbročînci, *i gen. pl.* dobročînâcâ; *drugijem načinom akcenat je u svijem padežima onaki kaki je u gen. sing., osim nom. sing. i gen. pl.* dobročinâcâ. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 137a, *u Bjelostjenčevu (kod* dobročinitel), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Ļubi dobročince. M. Marulić 120. Koji moć imaju svrhu ńih, dobročinci se zovu. N. Ranina 225b. luc. 22, 25. Ukazati se haran u čemu god dobročincem reda našega. B. Kašić, is. v. Skot nesvijesni ... spozna, ko mu dobro čini, i haran mu je po naravi, a ja biću z grijeha zloga dobročinca zlotvor moga? I. Gundulić 245. Zna živina dobročinca. J. Armolušić 6. Molimo se za dobročince naše. L. Terzić 103. Bi dobročinac svojijeh redovnika. I. Đorđić, ben. 146. Kako nazivat me zločincom u jednomu poslu u komu sam dobročinac? S. Rosa 66a. Neharnost prama dobročincu. And. Kačić, kor. 175. S ńim izgubih strica, š ńim oca i mater i š ńim dobročinca. M. Kuhačević 71. Ako bi te naš dobročinac počem zaustavio. Nar. prip. vrč. 157.

DOBRÒČINICA, *f. vidi* dobročinitelica. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBROČINIK, *m. vidi* dobročinac. — *Dolazi nom. pl.* dobročinici *samo na jednom mjestu* XVI *vijeka gdje može biti da treba čitati* dobročinci. Ki oblast imaju svrhu ńih dobročinici se zovu. Bernardin 55b. luc. 22, 25.

DOBROČINILAC, dobročinioca, *m. vidi* dobročinac. — *složeno od osnove supst.* dobro *i part. praet. act.* činio (činil) *glagola* činiti, *sufiksom* ьcь. — -a- *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.* dobročinilâcâ; *u ostalijem padežima kod štokavaca* l *(na kraju sloga) mijeńa se u* o. *kod ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka dolazi griješkom nom. sing.* dobročinioc (J. Banovac, pred. 34. razg. 153. P. Knežević, osm. 133. F. Lastrić, svet. 145a), *i gen. pl.* dobročinioca (J. Banovac, prisv. ob. 42. A. Kanižlić, utoč. xv). — *Dolazi od* XVI *do kraja* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dobročinioc). Duožni smo pozdravļati dobročinioce. M. Divković, nauk. 106a. Izdati svoga meštra i dobročinilca. P. B. Bakšić 26. Da svim dobročiniocem našim vičńa dobra podiliš. I. Ančić, svit. 116a. Imaš znati ime tvoga dobročinioca. M. Radnić 284b. *(Bog)* je priveliki dobročinilac naš. 509a. Dobročinioce i mista naša u svakomu zdravju učuvaj. L. Terzić 850. Svi*(h)* oni*(h)* koji su od moga roda i plemena, svi*(h)* moji*(h)* prijateļa i dobročinilaca. B. Pavlović 33. Priporučujem tebi sve kolike prijateļe i dobročinioce moe. 60. Imamo ga ļubiti svrhu svake stvari, kako dobro naj veće, dobročinioca i oca prilu-

beznivoga. F. Lastrić, ned. 105. Veoma se uvrieduje jedan dobročinilac, kada oni komu je dobro učinio ne spomina se zafaljivati mu. 386. Pogubi svoga dobročinioca. And. Kačić, kor. 415. ‚Peccavi' protiva tebi dobročiniocu momu. D. Rapić 107. Z dopuštenjem starešina, s troškom dobročinilaca. B. Leaković, nauk. 1.

DOBROČÌNILICA, *f. žensko čeljade koje dobra čini. vidi* dobročinitelica. — *Postaje kao* dobročinilac *sufiksom* ica. — *Dolazi jedan put* XVII *vijeka.* Jest dobročinilica naša blažena gospa. M. Divković, nauk. 105a.

DOBROČÌNITEĻ, *m. vidi* dobročinac. — *Postaje od osnova supst.* dobro *i* (čini) *glagola* činiti *sufiksom* teļь. — *Dolazi od kraja* XVII *do kraja* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* 137a, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobročinitel), *u Jambrešićevu* (dobročinitel), *u Voltićijinu, u Stulićevu.* Kajem se i žao mi je da sam boga moga, neizmireno dobro i dobročinitelja moga uvridio. Azbukv. 1690. 24. Pomozi roditeļe, rodake, dobročinitelje moje. A. Kanižlić, bogoļubn. 179. U putu spaseña nezin dobročinitelj. A. I. Knezović 252. Kako je onaj nesrićnik svomu dobročinitelju doktoru učinio. M. A. Reļković, sabr. 29. Zafalnost dobročinitelja opomina i prigiba da opet dobročinstva svoja dili. B. Leaković, gov. 202.

DOBROČÌNITEĻICA, *f. žensko čeljade koje dobra čini. — isporedi* dobročinica, dobročinilica. — *Postaje od* dobročinitelj *sufiksom* ica. — *Dolazi* XVIII *vijeka a između riječnika u Belinu* 137a, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobročinitelica), *u Stulićevu.* Falu dobročiniteļici našoj uzdajmo. A. Kanižlić, utoč. 54. Čuvajmo ovoliko moguću našu dobročiniteļicu i odvitnicu. A. Tomiković, gov. 197.

DOBROČÌNITI, dobročînîm, *impf.* beneficiis afficere, *činiti (kome) dobra. — Uprav su dvije riječi, ali je napisano kao da je jedna riječ u niekijem riječnicima: u Belinu* (‚beneficio afficere' 137a), *u Voltićijinu* (‚beneficare, riconoscere' ‚wohlthun'), *u Stulićevu* (‚benefacere, beneficiis afficere').

DOBROČINO, *n. dobročinstvo. — Dolazi samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Negova odizgar rečena dobročina bogoļubno razmišļajući. B. Gradić, duh. 27. Razmišļat djela i dobročina gospodińa. 49.

DOBRÒČINÔST, dobročinosti, *f.* beneficentia, *osobina onoga koji je dobročin. — U Stulićevu riječniku.*

DOBROČÍNSTVO, *n.* beneficentia; beneficium, *osobina onoga koji dobro čini; djelo kojijem se dobro čini i ono što tijem djelom postaje. — isporedi* dobročińe, dobročińeńe. — *Akc. je bilježen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je* dobrȍčînstvo. *može biti da prvi akcenat odgovara prvome značeńu a drugi drugome. — Postaje od osnova supstantiva* dobro *i glagola* činiti *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚beneficentia'), *u Mikaļinu* (‚beneficium, officium, gratia'), *u Belinu* (‚beneficium; beneficii collatio' 137a; ‚grazia, cioè favore o beneficio' 357a), *u Bjelostjenčevu (kod* dobročińeńe ‚beneficentia'), *u Jambrešićevu* (‚benefactum, beneficium'), *u Voltićijinu* (‚benefizio, favore' ‚wohlthätigkeit'), *u Stulićevu* (‚beneficium, meritum, beneficentia, benefactum'), *u Vukovu* (‚beneficentia'). *gotovo u svijem primjerima ima drugo značeńe (djelo i što djelom postaje: dobro koje se s jedne strane čini a s druge prima).* Da svako dobročinstvo bude spoznano. M. Držić 64. Kad se dvojica naticaju da jedan drugoga dobročinstvima pridobije. A. d. Bella, razg. 129a. Vi krstjani moji, budući osobito dobročinstvo i milost primili od boga, osobito ćete i razlog davati strašnomu sucu, za ovo dobročinstvo. F. Lastrić, ned. 379. Kako ću ja... na drugih dobročinstvih dostojno zafaliti tebi? A. Kanižlić, bogoļubn. 186. Istina je, da su dobročinstva svidočbe očite ļubavi. uzr. 87. Kada jedno primļeno dobročinstvo ili ne poznaje ili zaboravi. M. A. Reļković, sabr. 29. Harnost, kojom se oživļemo dobročinstvom čeļadi, koja nas ļube. I. M. Mattei 317. Dobročinstvo jest takvo dilo koje se ne čini od dužnosti, nego od milosti i dobrovoļnosti. B. Leaković, gov. 203. Onda se spomeni da mu imaš svako pošteńe činiti i vazda poslušan i zafalan biti za toliko dobročinstvo koje ti je učinio. nauk. 44. Čini da se nađe ili za kar ili za zemļu ili za dobročinstvo. Đ. Daničić, jov. 37, 13. — *ńeki pisci prevode tako lat.* beneficium, *kad znači ńeko imańe koje uz ńeke dužnosti pripada kakvu svećeniku.* Dobročinstvo ili beneficij imati. I. Zanotti, upit. 5. Kanunici koji imaju dobročinstva, ali beneficije. M. Bijanković 117.

DOBROČIŃA, *m. ime muško, načińeno po lat.* Bonifacius. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad dan bude svetog Dobročińe. J. S. Reļković 252.

DOBRÒČÍŃE, *n.* beneficium, *dobročinstvo. — Postaje od osnova supst.* dobro *i glagola* činiti (čin) *sufiksom* (i)je. — *Dolazi kod ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, ispriva sa starijim oblikom* dobročinje. Udiliti ovaka dobročinja. P. Radovčić, ist. 186. Za tolika milosrdja i dobročinja. nač. 206. Živļenje prohodiše brez prudnosti i dobročinja I. Krańić 7. Isprositi od boga darove i dobročińa toliko duhovna koliko tilesna. Ant. Kadčić 65. Obilnije isprosivaju darove i dobročińa božja. M. Dragićević 127.

DOBROČIŃÉŃE, *n. djelo kojijem se dobro čini, i ono što tijem djelom postaje, dobročinstvo. — Postaje od part. praet. pass. glagola* dobro činiti *(isporedi* dobročiniti) *sufiksom* (i)je. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka ispriva sa starijim oblikom* dobročińenje, *a između riječnika u Vrančićevu* (dobročińenje ‚beneficium'), *u Belinu* (dobročińenje 617a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dobročineńe), *u Jambrešićevu, u Voltićijinu i Stulićevu* (dobročińeńe). Za dobročińenje vjerno služe svomu gospodinu. M. Divković, bes. 81a. Zaboravļa se od dobročińeńa ńegovije. M Radnić 199b. Čini se uspomenutje od starih dobročińenjih. A. Vitaļić, ist. 243. Voļu prigiba na dobročińeńe. F. Lastrić, test. ad. 79b. Zahvaliti mu na sva dobročińeńa primļena. I. A. Nenadić, nauk. 200. Zato mu hoti za ovo dobročińeńe vratit. A. Kanižlić, utoč. 326. Zahvaļivati ńegovijem dobročińeńima T. Ivanović 65.

DOBRÓĆA, *vidi* dobrota. — *Dolazi dosta rijetko od* XVII *vijeka, a između riječnika samo u Vukovu.* Nijednom stvari more se veće uvriditi dobroća (‚dobrоćia') i božanstvo Gospodina, koliko ne ufajući. P. Posilović, nasl. 121b. Tmina ka razgoni lijepu jasnost od dobroće. J. Kavańin 55b. Dobroće bisera. J. Rajić, pouč. 1, 13. Kad god je od bremona dobroća, sve trći čela na ļepotu cvijeća. Vuk, kovč. 69—70. *(zdravica u Boci kotorskoj).*

DÒBROĆANIN, *m. čovjek iz Dobrote. — Akc. se mijeńa u množini:* Dòbroćâni, Dòbroćânā *itd. — Postaje od osnove* dobrot *sufiksom* jan(in)ъ; tj *mijeńa se u* ć. — *Dolazi u naše vrijeme i u*

Vukovu rječniku. Dobroćani sa svijem drukčije govore nego Kotorani. Vuk, poslov. xx.

DÒBROĆÂNKA, *f. žensko čeljade iz Dobrote. — Akc. se mijeña u gen. pl.* Dòbroćanâkâ. — *Postaje od osnove* dobroćan *(vidi kod* Dobroćanin) *sufiksom* ъka. — *U Vukovu rječniku.*

DOBROĆENSTVO, *n. vidi* dobrohoćenstvo. — *Dolazi u jednoga pisca (iz Boke kotorske)* xviii *vijeka.* Ļubav, dobroćenstvo, dragost i zadužbina, ove su stvari na ńeki način jednake. K. Maģarović 7.

DOBRÒĆUD, *adj. vidi* dobroćudan. — *Složeno je od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* ćud. — *Dolazi u Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DOBRÒĆUDAN, dobròćudna, *adj.* bonae indolis, *koji je dobre ćudi. — isporedi* dobroćud. — *-a- stoji samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. — Postaje kao* dobroćud *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika samo u Stulićevu (u kojem ima i adverb* dobròćudno ‚humane, comiter'). Dobroćudna treznost. Š. Budinić, sum. 149a. S podnizenimi i dobrostivimi, s bogumilimi i s dobroćudnimi uzdružuj se. B. Kašić, nasl. 13. Ki biše držan dobroćudan i scińen od ostalih. P. Radovčić, nač. 260. Dobroćudne duše otima. I. Đorđić, salt 331. Staše na srcu ne malahno ocu ļubežļivomu iznaći mu vjerenicu vrijednu, dobroćudnu, razboritu. B. Zuzeri 359b Budi i ti dobroćudna Rebeka. A. Kalić 516. Čovek potanka imańa, ali vrlo vredan i dobroćudan. M. Đ. Milićević, let. več. 238.

DOBRÒĆUDNICA, *f. žensko čeljade dobre ćudi. — Postaje kao* dobroćudnik *sufiksom* ica. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒĆUDNÎK, *m. čovjek dobre ćudi. — Postaje od osnove adjektiva* dobroćudan *sufiksom* ikъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBROĆUDNONAUČAN, dobroćudnonaučna, *adj. vidi* dobronaučan. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji* vidi dobroćudan. — *posve nepouzdano.*

DOBRÒĆUDNÔST, dobròćudnosti, *f.* bona indoles, *osobina onoga koji je dobroćudan, dobra ćud. — isporedi* dobroćuđe *i* dobroćudstvo. — *Postaje od osnove* dobroćudn *adj.* dobroćudan *sufiksom* ostь. — *Dolazi* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* To se nadam od tvoje dobroćudnosti. S. Rosa viii. Nebeski nauk dobroćudnosti. 111a. Dijak vrstan po dobroćudnosti, po nauku. I. J. P. Lučić, nar. 39. Puku koji imade biti ogledalo svake dobroćudnosti. Grgur iz Vareša 105.

DOBRÒĆUDSTVO, *n. vidi* dobroćudnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DOBRÒĆÛDE, *n. viđi* dobroćudnost. — *Postaje od* dobroćud *sufiksom* (i)je. — *Sa starijim oblikom* dobroćudje *dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Dobroćuđje kristijansko .. uzdržano da budet. Š. Budinić, sum. 47b.

DOBRODÁĆE, *n. vidi* dobrodańe. — *Dolazi na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Promišļanje dobrodatja i darova božijeh. M. Divković, bes. 672a.

DOBRÒDÂNSTVO, *n.* prosperitas, *dobra čest, sreća, uživańe. — Složeno sufiksom* ьstvo *od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* dan. — *Dolazi sa starijim oblikom* dobrodьnьstvo *u knjizi pisanoj* xiii *vijeka crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku.* Vъsêmi blagymi na zemļi vь dobrodьnьstvê zêlo gobzuje. Domontijanb 3.

DOBRODÁŃE, *n.* beneficium, munus, *djelo kojijem se dobro da i što tijem djelom postaje. — isporedi* dobrodarje, dobročinstvo. — *Složeno je od osnova supstantiva* dobro *i part. praet. pass.* dan *glagola* dati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi (sa starijim oblikom* dobrodanje) *u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dobrodańe ‚donum, munus, beneficium'). Ovo pozdravļenje .. nas spomêna od velikoga dobrodanja i blagotvorja. Š. Budinić, sum. 22a. Pogrđenje dobrodanja. 131b. Za velika dobrodanja i dobrotvorja. ispr. 40.

DOBRODÁRITI, dobròdârîm, *pf. učiniti, dati dobre dare. — Samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji* vidi dobronadariti, *a ovoga glagola nema). — obaje nepouzdano.*

DOBRÒDÁRJE, *n. vidi* dobrodańe. — *Složeno je od osnova supstantiva* dobro *i* dar *sufiksom* (i)je. — *Dolazi u dvojice pisaca* xvi *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚beneficium; beneficii collatio' 137a) *i u Stulićevu.* S umnoženjem dobrodarja božijega. Š. Budinić, ispr. 5. Da bi u našoj pameti probudila uspomenu poglavitijeh vrhovnijeh dobrodarja. I. M. Mattei 37. Svjedoče ovomu srcu harno spoznanje njegovijeh milosti i dobrodarja. 69.

DOBRODI, *vidi* Dobrodo, *d).*

DOBRODIJ, *m. ime muško, uprav* Dobrodêj, *složeno od osnova supstantiva* dobro *i glagola* dêjati. — *Dolazi* ix *vijeka u latinskom spomeniku, pisano* Dobrodei. Doc. hist. rač. 383. (850—896).

DOBRODIJAŃE, *n djelo kojijem se dobro čini (dije) i što tijem djelom postaje. — Složeno od osnova supstantiva* dobro *i part. praet. pass. glagola* dêjati *(vidi* djejati) *sufiksom* (i)je. — *Dolazi s najstarijim oblikom* dobrodêjanije *u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* xv *vijeka a otale u Daničićevu rječniku.* Mnoga dobrodêjanija i milostińe sьtvori. Okáz. šaf. pam. 51. (1453). — *s mlađijem oblikom* dobrodejanje *u jednoga pisca* xvi *vijeka, u kojega je pomijčšan jezik.* Od kripostnoga dilovanja na dobrodejanjih. Š. Budinić, ispr. 52. — *s oblikom* dobrodjejańe *u Stulićevu rječniku gdje se dodaje da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒDITI, dòbrodîm, *pf.* navigando pervenire, *doći brodeći. — složeno:* do-broditi. — *Akc. se mijeña kao kod glagola* dovoditi *koji vidi. — Dolazi od* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Enea k ńoj dobrodi. J. Palmotić 470. Nisu daleko od žeļnoga briga kuda dobroditi imadu. A. Tomiković, gov. 307. A do mora pojagmili straže, da ni ńima ne dobrode Turci. Osvoln. 5, 131. — *kao* donijeti, dovesti *(o vodi) u jednom primjeru iz narodne pjesme kod čakavaca u Ugarskoj:* Kudaj sam hodila, tudaj sam molila, da b' mi ga Dunajska voda dobrodila. Jačke. 18.

DOBRODJEL, *m. dobro djelo. — Acc. pl.* dobrodjele *dolazi na jednom mjestu* xvi *vijeka, ali može biti da u rukopisu griješkom stoji mj.* dobra djela. Kad mladi bjeh, dobrodjele činah: davah zlato ļudem blagodarnijem. M. Držić 400.

DOBRODJELATEĻ, *m. dobročiniteļ. — Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je riječ ruska.*

DOBRÒDJELNICA, *f. žensko čeljade koje dobro djeluje, čini. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DOBRÒDJELNÎK, *m. čovjek koji dobro djeluje, čini. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DOBRÒDJELNÔST, dobròdjelnosti, *f. dobročinost, dobročinstvo. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dobrodjelstvo *s istijem značenem.*

DOBRÒDJELSTVO, *n. vidi* dobrodjelnost.

DOBRODJET, *f.* virtus, *vidi* dobrodjeteļ. — *Dolazi* (dobrodětь) *u knjizi pisanoj* XV *vijeka crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku.* Dělo ļubьve, vьsaka dobrodětь prěiti mogušte. Glasn. 11, 167.

DOBRODJETEĻ, *f.* virtus, *dobra (u moralnom smislu) osobina, krepost.* — *isprva pisano* dobrodětelь *a bolje* dobrodětělь *(vidi* Miklošić, lex. palaeosl.). — *Složeno je od osnova supstantiva* dobro *i glagola* djeti *ili* dějati *sufiksom* elь; t *je umctnuto, možebiti po analogiji prema* dobrodjet. — *Dolazi od prvijeh vremena u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i u naše vrijeme ali ne kao narodna riječ, a između rječnika u Stulićevu (griješkom muškoga roda s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dobrodětelь ‚beneficentia, virtus'). Dobrodětelь si jestь ļubve radi. Mon. serb. 3. (1197). Kako že i paki ikonoma hotešte postaviti, tebě, igumene i vьsej bratiji izbrati po dobrodětelji vašej podobna. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. Dvanadeste dobroditelji človičaskih ženskimi obrazi izliti bihu. Aleks. jag. star. 3, 296. Ašče ka dobrodetelj, ašče ka pohvala, sija pomišļajte (‚si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate'). Š. Budinić, sum. 57b. paul. philipp. 4, 8. Lepa je i blagorodna dobrodjetelj blagodarnost. D. Obradović, živ. 45. ‚Virtue never grows old' dobrodjetelj (‚dobrodjetelь') nikada ne stara. basn. 439. Zadržao sam 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ... evo i ńih redom: ... ‚dobrodjetelj' ... Vuk, nov. zav. (1847) predg. v—vi. Prosta klasa naroda ne ustupa ni jednome od obližńijeh naroda ni u razumu ni u pošteńu, niti i u kakvoj drugoj dobrodjetelji. kovč. 16.

DOBRODJETEĻAN, dobrodjeteļna, *adj.* virtute praeditus, *krepostan.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ.* — *Dolazi (ispriva pisano* dobrodětelьnь) *od prvijeh vremena u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚bona indole praeditus' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dobrodětelьnь ‚beneficus, salutaris'). Dobrodětelьnoje žitije. Sava, tip. stud. glasn. 40, 179. Dobrodětelьnymi dělY. Domentijanb 189. Dostolěpno i dobrodětelьno i bogorazumno vsegda slavu vьsilati bogu. Mon. serb. 136. (1348). Prinosešte dobrodetelьnije dary. 166. (1358). Na ovi način bi se među onim bratoļubnim i dobrodjeteļńim narodom veća čast *(čest)* svetkovina praznovala. D. Obradović, sav. 61.

DOBRODJÉVA, *f.* campanula persicifolia L., *ńeka trava.* — *Dolazi u naše vrijeme u Srijemu po istočnom govoru* dobrodéva. Dobrodeva (u Srijemu), ‚pfirsichblättrige glockenblume' ‚campanula persicifolia'. Vuk, rječn. 126b. G. Lazić 108. B. Šulek, im. 70.

DOBRÒDÔ (Dòbrodô), Dobròdola (Dòbrodola), *m. ime mjestima.* — *složeno od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* do (dol). — *Stariji je oblik* Dobrodolь *(tako je i u Daničićevu rječniku) a i u naše vrijeme dolazi kod kajkavaca* Dobrodol. *a) kao mjesto u Srbiji u sadašńem okrugu požarevačkom pomińe se* XIV *vijeka.* Selu je Kamijevu išla meda ‚na Dobrodolь'. (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 279. *i u naše vrijeme ima u istom okrugu više mjesta tako nazvanijeh.* Sr. nov. 1861. 730. 1863. 376. 1866. 609. 1867. 47. — *b) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 238. — *c) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Dobrodol. Pregled. 28. — *d) seoce (pustara) u Srijemu u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 119. *pomińe se još* XV *vijeka. Među selima koja je Jovan despot dao manastiru Kruševdolu ima* ‚selo Indija a selo Ļukovo i selo Dobrodo'. Sr. Ļetop. 1847. 4, 148. (1496). *na drugom mjestu stoji grješkom* Dobrodi. Mon. serb. 541. ‚Dobrodi', selo koje je Jovan despot dao Krušedolu (Mon. serb. 541). biće pogrješka. Đ. Daničić, rječ. 1, 279. ‚Dobrodi', dodaj: drugi je pročitao ‚Dobrodo' (Sr. Ļet. 1847. 4, 148). 3, 585.

DOBRÒDOLI, *m. pl. ime jednome ili dvjema mjestima u Metohiji blizu Dečana.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dahь mu zaselьkь Čabiću Dobrodole. Deč. hris. 57. Zaselьkь Čabiću Dobrodoli. Mon. serb. 94. (1330). Otь Dobrodolь međa *(selu Bohoričima).* 76.

DOBRODOLSKI, *vidi* dobrodoski.

DOBRÒDOĻÂNI, *m. pl. selo u Metohiji.* XIV *vijeka (krajem* XIII ?). ‚Dobrodoļane' *(stariji oblik),* selo blizu Prizrena: polovinu ‚Dobrodoļanij' dade kraļ Milutin Hilandaru a druga je bila bogorodice studeničke. (Mon. serb. 59 *god.* 1293—1302). i tu drugu polovinu ‚Dobrodoļanь' dade kraļ Stefan Dečanski Hilandaru, a bogorodici studeničkoj za ńu selo ‚Jariñe na Ibru' (Mon. serb. 86 *god.* 1327). Đ. Daničić, rječ. 1, 279.

DOBRÒDÔĻE, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dobrodoļu. Sr. nov. 1875. 4.

DOBRÒDÔSKÂ, *f. voda u Srbiji. vidi kod* dobrodoski.

DOBRÒDÔSKI, *adj. koji pripada selu Dobrodolu ili Dobrome Dolu.* — *Stariji oblik* dobrodolьskyj *dolazi* XIV *vijeka.* ‚Dobrodolьskyj', selu je Studenčanima crkve arhanđelove u Prizrenu išla meda ‚do međe dobrodolьske' (Glasn. 15, 277 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 585. — *mlađi oblik* dobrodoski *dolazi u naše vrijeme.* Naj važnije je mesto na severoistočnom podnožju Kopaonika od stava ‚Reke Bele' i reke ‚Dobrodoske' do ispod ‚Graševaca'. M. Đ. Milićević, srb. 711.

DOBRODOSTOJAN, dobrodostojna, *adj.* benemeritus, *koji je dobro zaslužio.* — *načińeno po latinskom.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 137b *i u Stulićevu.* Popraviteļa istoga grada toliko dobrodostojna crkvi. A. d. Costa 2, 13.

DOBRODOSTOJNICA, *f.* mulier benemerita, *dobrodostojno žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBRODOSTOJNIK, *m.* vir benemeritus, *dobrodostojan čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBRÒDOŠAN, dobròdošna, *adj.* salutatorius, *pridijeva se supstantivima* čaša *i* vino *i s ńima zajedno znači što i samo* dobrodošna, *koje vidi.* — *Postajc od riječi* dobro došao *sufiksom* ьnъ, *isporedi* dobrodošlica. — *Dolazi u naše vrijeme.* Nećemo se ńemu dizat, Marko, ni t' mu dati dobrodošnu čašu. Pjev. crn. 41b. Vlah mu dade listak knjigu bilu, to je ńemu dobrodošno vino Nar. pjes. marj. 85.

DOBRÒDÔŠJE, *n.* salutatio, *pozdrav (riječima:* dobro došao!) *komu na ńegovu dolasku.* — *Dolazi u naše vrijeme svagda kao objekat glagolu* dati *ili* davati. Pak preda ńe u sretańe pođe i tu ńima dobrodošje daje, ruke šire, u lica se ļube. Nar. pjes. petr. 3, 466. Dalcko ga opazila majka, a malo ga bliže susrotala, svomu sinu dobrodošje daje, Nikola joj prihvatio zdravļe.

3, 515. — *u ovom primjeru kao da znači dobrodošnicu.* Pak natoči jednu kupu vina, . . . pak to dade milu bratu svome, s tijem bratu dobrodošje daje. 3, 471.

DOBRÒDOŠLA, *f. vidi* dobrodošje. — *isporedi i* dobrodošna. — *Dolazi u naše vrijeme.* Bogdan Đuru božju pomoć daje, a Đuro mu prihvatio zdravļe, pak on ńemu dobrodošlu daje, ruke šire, u lice se ļube. Nar. pjes. petr. 2, 477.

1. DOBRÒDOŠLICA, *m. i f.* hospes exceptus, *čeļade (gost) koje je pozdravļeno riječima* dobro došao (došla)! — *Postaje od riječi* dobro došao (došla) *shvaćenijeh kao osnova* (dobrodošl) *sufiksom* ica.

a. *m. (u množini f.) o muškome. u jednoga pisca našega vremena.* Posijedaju dobrodošlice na oko po poļani. S. Ļubiša, prip. 165. Mi dobrodošlice uhvatimo među ubojnicima vjeru. prič. 30.

b. *f. o ženskom čeļadetu. u narodnoj pjesmi našega vremena i u Vukovu rječniku* (‚die willkommene' ‚exoptata'). Naša snašice, dobrodošlice! Nar. pjes. vuk. 1, 48.

2. DOBRÒDOŠLICA, *f. a) dar (jabuka) što se daje (uz riječi* dobro došao!) *gostu. — u Stulićevu rječniku* (‚munus advenienti collatum'). — *b) vidi* dobrodošnica. *u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku.* On mu daje punu kupu vina ožđeldije i dobrodošlice. Nar. pjes. vuk. 3, 144. Dadoše mu čaše tri, četiri ožđeldije i dobrodošlice. 4, 478.

DOBRÒDOŠĻICA, *f. vidi* dobrodošje. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U veselja čudna lupi dajući 'oj dobrodošļicu. J. Kavańin 255a.

DOBRÒDOŠNA, *f. vidi* dobrodošnica. — *može biti da je uprav adjektiv (vidi* dobrodošan) *uz riječ* čaša *a da se ova izostavļa, jer se ima u pameti. — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa mu daše dobrodošnu vina. Nar. pjes. vuk. 3, 214. Te Harapu dobrodošnu daju. Pjev. crn. 41b.

DOBRÒDOŠNICA, *f.* poculum salutatorium, *čaša vina ili rakije što se daje onome koji dođe, kažući mu:* ‚dobro mi si došao!' — *isporedi* 2. dobrodošlica, dobrodošna. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dadoše mu tridest čaša vina ožđeldija i dobrodošnica. Nar. pjes. vuk. 3, 95. Dadoše mu tridest ožđeldija, ožđeldija i dobrodošnica. 3, 251. Pa mu redom daju . . hoždeldije i dobrodošnice. Pjev. crn. 209a.

DOBRODRAGOST, *f.* beneplacitum, *ovako u smislu teološčkom prevodi latinsku riječ jedan pisac* XVIII *vijeka, koji upotrebļava i* dobrodragostvo *s istijem značeńem.* Druga *(dila)* bog sam diluje ne iščući naše dilovańe, i ova se zove voļa dobrodragosti ‚voluntas beneplaciti'; zašto po ovoj voļi bog čini sve ono što mu je drago učinit, a bog ne može učinit nego ono što je dobro i tako zove se voļa dobrodragosti. J. Filipović 1, 405a. Po dva načina ova voļa božja nama se očituje: prvo, bog stvarajući i čineći ona koja on hoće po svomu osobitomu određeńu, ne gledajući što mi hoćemo ili nećemo . . . ovu voļu zovu bogoslovci dobrodragostva ‚beneplaciti'. 1, 400a.

DOBRODRAGOSTVO, *n. vidi* dobrodragost.

DOBRÒDUŠAN, dobròdušna, *adj. koji je dobre duše. — Složeno od osnova adj.* dobar *i supstantiva* duša *sufiksom* ьnъ. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. — Dolazi od* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚timoratus, pius, bonus, religiosus'). *a) vidi* 2. dobar, I, 1, b, *a).* Od mene si kušan, a za tvoje boļe: kad si dobrodušan, živi prez nevoļe *(govori bog Abramu).* Đ. Baraković, jar. 43. — *b) vidi* 2. dobar, I, 1, f. Ne znadući čovjek dobrodušan ova zabrańenja, nije pri bogu grješan. S. Matijević 18. — *c) blage, mirne ćudi, isporedi* dobričak, dobričina. Omalen starčić vrlo blaga i dobrodušna lica. M. Đ. Milićević, des. par. 43.

DOBRODUŠEVATI, dobrodušujem, *impf. dobrodušno raditi. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚sincera fide operari'). — *nepouzdano.*

DOBRÒDUŠNÔST, dobròdušnosti, *f. osobina onoga koji je dobrodušan. — U Stulićevu rječniku* (‚conscientia recte factorum').

DOBRÒDÍVATI, dobròdujēm *i* dobròdîvâm, *impf.* dobroditi. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dobrodivati, dobrodivam).

DOBRÒGLAS, *adj. vidi* dobroglasan. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒGLÂSAN, dobròglâsna, *adj.* bona voce praeditus, sonorus; laeta nuncians; bene audiens, *u kojega je dobar glas. — isporedi* dobroglas. — *složeno od osnova adj.* dobar *i supstantiva* glas *sufiksom* ьnъ. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m., kad je isti kao nominativ. — Dolazi od prvijeh vremena (isporedi i stslov.* dobroglasьnъ), *a između rječnika u Mikaļinu (kod* glasoviti ‚sonorus, ad cantus inflexus' 107a), *u Belinu* (‚sonorus' 687a; ‚fide dignus' 24b), *u Stulićevu* (‚famosus, sonorus, bona voce praeditus'), *u Daničićevu* (dobroglasьnъ ‚laeta nuncians' 3, 585). *a) u kojega je jaki ili lijep glas, u pravom smislu.* Pirъgъ sьzda i tu postavi zvona dobroglasьna. Danilo 206. Zvoneći u cimbale dobroglasne. A. Vitaļić, ist. 537. Hvalite ńega u poudricah dobroglasnih. I. Kraļić 41. Nek je fala podpuna, nek je dobroglasna . . . dobroglasna po slaganju glasa. P. Knežević, osm. 137. — *b) koji donosi dobar glas, dobre glase, vidi* 2. dobar, I, 2, e, *b).* Arbangela Mihaila i dobroglasnago že Gavriila. Glasn. 15, 264. (1348?). Vinčenco veliku grešniku na smrti pridava u ruke priporuku upisanu; Vinčencu sutradan na očigled puka dolazi s neba otpis dobroglasan. A. Kalić 557. — *c) o kome se dobro govori, koji je na dobru glasu, vidi* 2. dobar, I, 1, h. Jelika su istina, . . . jelika dobroglasna (‚quaecunque sunt vera, . . . quaecunque bonae famae'). Š. Budinić, sum. 57b. paul. philipp. 4, 8. — *d) adv.* dobròglâsno. Evo bo dobroglasno glasim vami rados *(vidi kod b)).* S. Rosa 184b. *i u Stulićevu rječniku* (‚bona voce, sonore').

DOBROGLÁSITI, dobròglâsîm, *pf. podati čemu dobar glas, učiniti da bude na dobrom glasu. — U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒGLÁSJE, *n. dobar glas. — U Stulićevu rječniku* (‚bona vox') *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒGLASNÎK, *m. čovjek dobra glasa, na dobru glasu. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚celeber, famosus').

DÒBROGLÊD, *m. ime mjestima. a) jedno ili više mjesta pod nivama u Srbiji u okruga kneževačkom.* Niva u Dobrogleđu. Sr. nov. 1867. 375. 1868. 267. 343. 1872. 249. 629. 1875. 11. 1283. — — *b) mjesto u Crnoj Gori.* Koji ovce uz Trešńevo javiš, ne obrni na Rokoče tvrde, e će ti se zatrijet' koļeno; no obrni Dobrogledom ovce, ka' češ saći doļe u Grahovo. Ogled. sr. 191.

DOBROGLIJEĐE, *n. dolazi kao ime mjestu* XIV *vijeka.* Među Dobrogleđe (‚Dobroglêgje') i Arhidijače. Deč. hris. 96.

DOBROGODAN, dobrogodna, *adj.* prosper; beneplacens.

a. *čestit, srećan. — dolazi samo adv.* dobrogodno *jedan put u jednoga pisca* XVII *vijeka. — isporedi i* dobrogodinost. Neka tobom vodičem kamo gredu dobrogodno dojdu. B. Kašić, rit. 260.

b. *ugodan. — dolazi samo u ženskom rodu* dobrogodna *u Bjelostjenčevu rječniku.*

DOBROGODINOST, *f.* prosperitas, *dobra čest, sreća, čestitost. — Dolazi jedan put u jednoga pisca* XVII *vijeka. — isporedi i* dobrogodan. Put tvojih službenika u dobrogodinosti spašenja tvoga spravi. B. Kašić, rit. 260.

DOBROGOJ, *m. ime muško. — Dolazi* XI *vijeka u latinskom spomeniku.* Dobrogoj. Doc. hist. rač. 82. (1070).

DOBROGOJEN, *adj.* bene institutus, *vidi* dobronaučan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚liberali educatione institutus, bene moratus'). — *nepouzdano*

DOBROGOJEŃE, *n.* bona institutio, *dobro (u moralnom smislu) odgajańe. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOBROGOST, *m. ime muško. — Dolazi* XI *vijeka (u latinskom spomeniku) i* XIV. ‚Ego Dobrogost'. Doc. hist. rač. 89. (1071). Dobrogostь. Deč. hris. 12. 89.

DÒBROGÔŠĆE, *n. ime mjestima. a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 92. — *b) selo u Hercegovini u kotaru konjičkom.* Statist. 116.

DOBROGÒVÔRAN, dobrogòvôrna, *adj.* eloquens, *koji umije dobro govoriti. — Postaje od osnova adjektiva* dobar *i glagola* govoriti *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi u Belinu rječniku* 286b *i u Stulićevu. — u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima adv.* dobrogòvôrno. Osam govoreńa koja arkibiskup Borgija dobrogovorno složi. Grgur iz Vareša 15.

DOBROGOVOREŃE, *n.* eloquentia. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOBROGOVORNICA, *f.* mulier eloquens, *žensko čeľade dobrogovorno. — Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DOBROGÒVÔRNÎK, *m.* vir eloquens, *čovjek dobrogovoran, koji umije dobro govoriti. — Dolazi jedan put* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* 286b *i u Stulićevu.* Milosti i pripovidanja Isus daje dobrogovornikom. I. Ančić, vrat. 58.

DOBROHNA, *m. ime muško. — Dolazi* XIV *vijeka pisano* Dobrohьna. Dôdь imь Dobrohьna. Deč. hris. 15.

DOBRÒHOĆAN, dobròhoćna, *adj. vidi* dobrohotan.

DOBROHOĆE, *n. dobra voľa. — U Stulićevu rječniku* (dobrohotje ‚alacritas'). — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒHOĆEN, *adj.* dilectus, *uprav part. praet. pass. glagola* dobro hotjeti *(vidi* 2. dobar, II, 1, b). — *-će- stoji mj. ňegdašńega -tê-, s čega u starije vrijeme glasi po zapadnom govoru* dobrohotin. — *Dolazi* (dobrohotin) *jedan put* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dobrohoćen ‚amatus, charus, dilectus'). Navisti svojim prijatelem i dobrohotinnim. Korizm. 102b.

DOBROHÒĆĚNSTVO, *n.* benevolentia, *osobina onoga koji je dobrohotan, koji dobro hoće. — isporedi* dobrohoćeńe. — *Postaje kao* dobrohoćeńe *sufiksom* ьstvo. — *-će- stoji mj. starijega -tê- (vidi kod* dobrohoćeńe*) s čega dolazi po južnom govoru s oblikom* dobrohotjenstvo *a po zapadnom s oblikom* dobrohotinstvo. — *Dolazi* (dobrohotjenstvo *i* dobrohotinstvo) XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dobrohoćenstvo). Neka bi nas većma užegao u ľubavi i dobrohotinstvu prema tebi. P. B. Bakšić 52. M. Lekušić 48. Uzdana od moga dobrohotinstva vikovnoga. I. Ivanišević 18. Ako žele imati milost božiju i papino dobrohotinstvo. I. Ančić, ogl. 181. Od dobrohotjenstva prema starijem. I. Dordić, ben. 86. Htio si dobrohotjenstvom tvojijem, kakono štitom, oklopit nas. Štit. 14.

DOBROHOĆENE, *n.* benevolentia, *djelo kojijem se dobro hoće, vidi kod* 2. dobar, II, 1, b *i kod* hotjeti. — *Postaje od adv.* dobro *i part. praet. pass. glagola* hotjeti *sufiksom* (i)je. — *-njse mijeńa u ń od* XVII *vijeka* (M. Radnić 164a), *ali dolazi još i* XVIII *nepromijeńeno. — pošto bi starija osnova part. praet. pass. bila* hotên, *stariji je oblik* dobrohotênije, *te i zbiľa u zapadnom govoru dolazi od* XV *vijeka do* XVIII *oblik* dobrohotinje, *a na mjesta s -e- mj. -i-* (dobrohoteńe). *istom druge polovice* XVIII *vijeka ima naj mlađi oblik* dobrohoćeńe. — *između rječnika nahodi se u Belinu* (dobrohotjenje 137b), *u Bjelostjenčevu* (dobrohoteńe), *u Voltigijinu* (dobrohoteńe), *u Stulićevu* (dobrohoćeńe). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem; često znači što i* ľubav, milovańe, milost. *vidi i* dobra voľa *kod* 2. dobar, I, 1, b, *b).* Da bismo mi ńimь milostь učinili i dobrohotinьe i obite. Mon. croat. 66. (1446). Čto može dobrohotinje bratsko užgati. Š. Budinić, ispr. 96. Ne budući oni dobrohotinjem potaknuti. P. Radovčić, nač. 149. I danas se uživaju obilne lemozine, mise, ľubav, pomagańa, dobrootińa. L. Vladmirović 3—4. Dobrohoteńe bez sramote. M. Radnić 164a. Zarad nikoga dobrohotenja, zarad onoga prijatelstva. J. Filipović 3, 254a. Sa svijem zavezama ľubavi i dobrohoćenja. J. Matović 479. Sva ona dostojnos na kojoj se uzdiže čovjek vrhu naravne nepodobnosti i nejakosti, dar je dobrohoćeńa božijega. A. Kalić 527. — *b)* beneplacitum, *vidi* dobrodragost. — *kao da je to značeńe u ovijem primjerima:* Sve molbe naše imamo spodobiti s dobrohotinjem hoće božanstvene. B. Kašić, is. 47. Ne ispuniti spravno svako dobrohotinje božje. fran. 203. *(Milosti)* dili bog komu hoće, kako hoće, polak dobrohoteúa svoje voľe. I. Velikanović, uput. 3, 9. — *c) u ovom primjeru može biti da znači ozbiľno nastojańe (isporedi* dobra voľa *kod* 2. dobar, I, 1, b, *b) pri svrsi):* Mislio sam da ćete možebiti sumńiti od moga dobrohoteńa, ako vam ne bi dao u isto vrime kakvi god dobar način koji bi vas učinio takve kakve vas želim. A. Tomiković, gov. 10.

DOBRÒHOTAN, dobròhotna, *adj.* probus, libens, benevolus, *u koga je dobro hoćeńe, dobra voľa. — -a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. — isto je i* dobrohoćan. — *Oboje je složeno od osnova adjektiva* dobar *i glagola* hotjeti *sufiksom* ьnъ. — dobrohotan *dolazi od* XV *vijeka, a* dobrohoćan *od* XVII, *oboje do kraja* XVIII, *a između rječnika u Belinu (adv.* dobrohoćno ‚libenter' 776b) *i u Stulićevu* (dobrohoćan ‚benevolus, benevolens'; *adv.* dobrohoćno *i* dobrohotno ‚libenter, lubenter, studiose, amanter, amice, benevole'). *a)* probus, *dobar.* Isusov sliduik pon' al' ńemu podoban ne bude t' človik on ki ni dobrohotan. M. Marulić 204. — *b)* libens, *vidi* 2. dobar, I, 2, k, *a).* Koji su dobrohotni večoj pokori. Š. Budinić, ispr. 31. Čast prema bogu dobrohoćena (‚honor in deum voluntarius'). B. Kašić, per. 44.

Primiti od ńe hotinje dobrohoćno. is. 3. Ono toliko uboštvo dobrohoćno koje nas *(Isukrst)* naučio jest. 29. — *c)* benevolus, *vidi* 2. dobar, I, 1, b, *b)*. Ne samo mej sobom dobrohotni da i svim jinim dobrovoļni bihu. P. Zoranić 27ª. Nose li se dobro i častno s onimi ki su ńim prikrńi, koji su iste baščine i dobrohotni ńihovi. Š. Budinić, ispr. 59. Meštru svomu kripostnomu i dobrohotnomu. I. Ivanišević 7. Ako sad imaju smije*(h)* u usti i štuju te, jest zašto hoće tvoju pomoć ali ti služiti se u čemgodi tobom, jere vide da si bogat ili dobrohotan ali pomožen. M. Radnić 26ª. Ļubav dobrohotna, koja želi da se bez broja uzmnože srca ńemu posvetjena. I. M. Mattei 69. — *d) adv.* dobròhotno *i* dobròhoćno. Koja dobrohotno i umļeno pristaju k nauku. Š. Budinić, sum. 58ᵇ. Ako si ih slušao dobrohotno. B. Kašić, zrc. 59. Kada ti blagi Jezus tako dobrohotno dodava ruku. I. M. Mattei 100. Primivši mi dobrohoćno danu od ńega pokoru. B. Kašić, zrc. 134. Moje književno nastojaće uzdržalo je sveđ osobitu ļubav svomu rodnom jeziku i svojoj pokrajini koju držim srčano i dobrohoćno sveđ prid očima. I. Đorđić, uzd. VII—VIII.

DOBROHÒTĚČĬ, *adj.* benevolus, *koji dobro hoće; uprav part. praes. act.* — *Dolazi u Belinu rječniku* 137ᵇ.

DOBROHÒTINĨK, *m. vidi* dobrohotnik. — *U Belinu* (137ᵇ) *i u Stulićevu rječniku.*

DOBROHÒTIONIK, *m. vidi* dobrohotnik. — *Postaje od osnove* dobrohotêl *glagola* dobrohotjeti *sufiksom* ьn-ikъ. -l- *na kraju sloga mijeńa se u* o, *a pred ovijem po južnom govoru* ê *glasi* i. — *Dolazi u dvojice pisaca prošloga vijeka.* Ja sam rekao da svi ļube svoje dobrohotionike. J. Filipović 1, 454ᵇ. Zapovidaju ńemu grisi . . ne kako dobrohotionici. P. Knežević, osm. 101.

DOBROHÒTJETI, dobrohôću, *impf. vidi* dobrohtjeti. — *Dolazi u rječnicima: u Belinu* 777ª, *u Voltigijinu* (dobrohoteti, *griješkom* dobrohoćem), *u Stulićevu.*

DOBRÒHOTNĨK, *m.* benevolus, *čovjek dobrohotan, koji dobro hoće, vidi* 2. dobar, II, 1, b. — *isporedi* dobrohotionik, dobrohotnik. — *Postaje od osnove adj.* dobrohotan *sufiksom* ikъ. — *Dolazi u Belinu rječniku* 137ᵇ *i u Stulićevu.*

DOBRÒHOTNÔST, dobròhotnosti, *f.* benevolentia, *osobina onoga koji je dobrohotan.* — *isporedi* dobrohotstvo, dobrohoćenstvo. — *Postaje od osnove* dobrohotn *adj.* dobrohotan *sufiksom* ostь. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dobrohotnos 137ᵇ) *i u Stulićevu.* Ti sad kažeš prema iskrńemu dobrohotnos i ļubav. A. Kalić 150. S unutrńom pravom dobrohotnosti. 587.

DOBRÒHOTSTVO, *n. vidi* dobrohotnost. — *Postaje od osnova adjektiva* dobar *i glagola* hotjeti *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Živjahu u krajńem dobrohotstvu i ļubavi. D. Obradović, basn. 344. Kako ne bi veseo bio videći na licu i očima ovi blaženi ļudi dobrohotstvo? 405.

1. DOBRÒHRAN, *adj. koji svaku hranu jede, te ga je lako hraniti.* — *složeno od osnova adverba* dobro *i glagola* hraniti. — *Dolazi kod naroda u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji i u Dubrovniku, i u Stulićevu rječniku* (‚omnivorus‘). Dobrohran, koji slatko i svašta jede te mu prija. M. Pavlinović.

2. DOBRÒHRAN, *m.* vultur, *vrsta jastreba.* — *Postaće kao kod* 1. dobrohran. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 120ª *i u Stulićevu.* Služi za stan i obranu ždrļivomu dobrohranu (na kraju tumačeno ‚milvo‘). I. Đorđić, salt. 351.

DOBRÒHRANAC, dobròhrânca, *m. čovjek dobrohran.* — *isporedi* dobrohranik. — *U Stulićevu rječniku*

DOBRÒHRÂNČE, dobròhrânčeta, *n. dem.* dobrohran. — *isporedi* dobrohrančić. *a) mladi dobrohran, vidi* 2. dobrohran. *u Belinu rječniku* 120ª. — *b) dobrohrano čeļade (uprav dijete ili mlado čeļade). u Stulićevu rječniku.*

DOBRÒHRÂNČIĆ, *m. dem.* dobrohran. — *isporedi* dobrohranče. *a) mladi dobrohran, vidi* 2. dobrohran. *u Belinu rječniku* 120ª. — *b) dobrohran djetić, mladić. u Stulićevu rječniku.*

DOBRÒHRANICA, *f. žensko čeļade dobrohrano.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒHRANĨK, *m. vidi* dobrohranac. — *U Stulićevu vječniku.*

DOBROHRÀNIV, *adj.* nutriendi vi praeditus, *koji dobro hrani (o hrani).* — *U Belinu rječniku* 516ᵇ *i u Stulićevu.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒHTJELAC, dobròhtioca, *m. dobrohotnik.* — *Postaje od adverba* dobro *i part. praet. act. glagola* htjeti *sufiksom* ьcь. — -a-*ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dobròhtjelâca; *u ostalijem padežima* l *na kraju slovke mijeńa se u* o, *a pred ńim je* (ê) *u i po južnom i zapadnom govoru.* — *Dolazi u jednom primjeru* XVII *vijeka u kojem je izostavļeno i* h. Koji nas prodaju i progone jesu naši dobrotioci. M. Radnić 388ª.

DOBRÒHTJETI, dobrohôću, *impf.* diligere, *dobro htjeti (vidi* 2. dobar, II, 1, b). *uprav su dvije riječi združene u jednu.* — *isporedi* dobrohotjeti. — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚amari ad invicem; cupere‘ 43ª; ‚amare‘ 69ª). Zato me dobrohtio kraļ. I. Akvilini 180.

DOBROHVAL, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrohvalь). Dobrohvalь. Deč. hris. 36. – *može biti da tako treba čitati i* ‚Dobroqual‘ *koje dolazi istoga vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Dobroqual Latesich‘. Mon. rag. I, 127. (1323). ‚Dobroqual‘. 131. (1324). Kraļ Milutin dade Gračanici s drugim ļudima i ‚Dobrohva‘, koje mislim da je pogrješka mjesto ‚Dobrohvala‘. (Mon. serb. 563 *god.* 1322). Đ. Daničić, rječ. 1, 282.

DOBROHVALAN, dobrohvalna, *adj. kojemu je dobra hvala.* — *U Stulićevu rječniku* (‚honestus, honoratus, laudatus‘ *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒIZGLĚDAN, dobròizglědna, *adj.* exemplaris, recti exempli, *koji daje (drugijem) dobar izgled* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚bonum exemplum praebens‘; *ima i adv.* dobròizglědno ‚bono exemplo‘, *s dobrijem izgledom).* Susretu se dva mladića: jedan od ńih dobroizgledau od djetinstva, drugi svevoļan i razpušten. B. Zuzeri 195ª.

DOBROIZVOĻAN, dobroizvoļna, *adj.* alacer. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je ovako tumačeno, a ima i* dobroizvoļen *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DOBROIZVOĻEN, *vidi* dobroizvoļan.

DOBROIZVOĻEŃE, *n.* alacritas, *dobra voļa.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je ovako tumačeno, a ima i* dobroizvoļnost *s istijem značeńem.* — *ni jedno ni drugo nije sasma pouzdano.*

DOBROIZVOḶNOST, *f. vidi* dobroizvoḷeńe.

DOBROJANCI, Dobrojanaca, *m. pl. zapušteno arnautsko selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 308.

DÒBROJE, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dobroje. Doč. hris. 5. 6 *i još na nekolika mjesta.*

DOBROJEDIVAN, dobrojedivna, *adj. dobar jesti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚vescus‘) *gdje ima i* dobrojestivan *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DOBROJESTIVAN, dobrojestivna, *adj. vidi* dobrojedivan.

DÒBROJEVIĆ, *m. prezime, Dobrojev sin.* — *Dolazi (pisano i* Dobroević*) od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrojevićь). Miḷunъ Dobrojevićь. Mon. serb. (1336—1347). Dragošь Dobrojevićь. Doč. hris. 57. Dobroević, Srić, Papali. J. Kavańin 131a. Dobrojević. Šem. prav. 1878. 29.

DOBRÒJITI, dòbrojīm, *pf. svršiti brojeńe.* — *složeno:* do-brojiti. — *impf.:* dobrajati. — *Akc. kao kod* izbrojiti. — *Dolazi u Belinu rječniku* (‚numerare‘ 222a) *i u naše vrijeme.* Ne dobrojiv, skoprca se tijelo. Osvetn. 4, 44. Ḷute rane naroda slovinskih tko vas dobroji! M. Pavlinović, razl. spis. 132.

DOBRÒJUTRO, *n.* ipomaea coccinea L., *neka bilka.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* B. Šulek, im. 70.

DOBRÒKÓĈÊNSTVO, *n. vidi* dobroščenstvo. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka sa starijim oblikom* dobroktjenstvo. Bi tegnut od blagosti, milosti, dobroktjenstva, ḷubavi. B. Gradić, djev. 15.

DOBRÒKOBAN, dobròkobna, *adj.* boni ominis, faustus, *u kojega je dobra kob (sreća, slutńa).* — *Složeno od osnova adj.* dobar *i supstantiva* kob *sufiksom* кнъ. — *Dolazi u dvojice pisaca* XVI *i* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚bene vel prospere augurans‘; *ima i adv.* dobròkobno, bonis avibus, *s dobrom srećom).* Jer po hitrih čarovnicah u dobrokobno vrime začarana biše. P. Zoranić 40a. Primi Osmanščicu koliko zlokobnu Turačkomu, toliko dobrokobnu narodu našemu. I. T. Mrnavić, osm. 12.

DOBRÒKOBNICA, *f. žensko čeḷade dobrokobno.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒKOBNÎK, *m. čovjek dobrokoban.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒKOŃÎK, *m. dobar konik.* — *U knizi* XVI *vijeka.* Trista dobrokońikov sa sobom vazeše. Aleks. jag. star. 3, 270.

DOBRÒKTJETI, *vidi* dobrohtjeti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBROKUĆA, *f. ime mjestu u Hrvatskoj. vidi* Dobra Kuća. — *Dolazi* XVI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚In claustro fratrum heremitarum beate Anne, in pertinenciis possessionis Dobrokwcha fundato et comitatu crisiensi existente habito‘. Starine. 5, 230. (1525).

DOBROLAGODAN, dobrolagodna, *adj.* mollis, debilis, *mek, slab.* — *Dolazi samo adv.* dobrolagodno *u Bjelostjenčevu rječniku.*

DOBRÒLOVIĆI, Dobròlovīća, *m. pl. ime mjestu.* — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DOBRÒḶUBAC, dobròḷupca, *m.* boni amator, *čovjek koji ḷubi dobro.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒḶUBAČKÎ, *adj. koji pripada selu Dobroḷupcima.* Dobroḷubačka *(opština).* K Jovanović 125.

DOBROḶÙBIV, *adj.* boni amans, *koji ḷubi dobro.* — *Složeno sufiksom* ивъ *od osnova adjektiva* dobar *i glagola* ḷubiti. — *Dolazi u jednoga pisca našega vremena složeno s riječcom* ne: nedobroḷubiv. Jer će ḷudi postati samoživi, . . . bijesni, nedobroḷubivi. Vuk. pavl. 2tim. 3, 2—3.

DOBRÒḶUPCI, Dobròḷupâcā, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* — *Složeno od osnova adjektiva* dobar *i glagola* ḷubiti *sufiksom* ьсь. b *pred* c *mijeńa se u* p. Dobroḷubci. K. Jovanović 125.

DOBRÒḶUPSTVO, *n.* benevolentia, *dobrohotnost.* — *U Stulićevu rječniku* (dobroḷubstvo) *gdje je ovako tumačeno.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒMAN, *m. ime muško.* — *Drugi je dio riječi kao u* Radman, Vukoman. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dobromanъ Doč. hris. 58.

DOBRÒMANI, Dobròmânā, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru trebińskom.* Statist. 122.

DOBROMIJÈROVIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 21.

DÒBROMÎR, *m. ime muško.* — *Dolazi od* XI *vijeka (prvi put u spomeniku latinskom) i u Daničićevu rječniku* (Dobromirъ 1, 280 *i* 3, 585). ‚A filiis Dobromiri‘. Doc. hist. rač. 96. (1070-1073). Dobromirь. Mon. serb. 12. (1222-1228). Doč. hris. 5. 11 *i još na mnogo mjesta.* Dobromir Janićijević. Rat. 109. — *i kao ime mjestu u naše vrijeme.* Dobromir, *zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129.

DOBROMÍRAN, dobromírna, *adj.* pacificus, *miran (dobro miran ili dobar i miran?).* — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka a otale u Stulićevu rječniku.* Dobromiran čovik takove je ćudi da svaka u dobro obraća i sudi; koji je u dobru miru i pokoju sumńu na nikogar ne prostira svoju. A. Georgiceo, nasl. 80.

DOBROMIRIĆ, *m. prezime, vidi* Dobromirović. — *Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobromirićь). Bogdanъ Dobromirićь. Mon. serb. 34. (1249). Stepanъ Dobromirićь. Doč. hris. 20.

DOBRÒMIRÎSAN, dobròmirīsna, *adj.* beno olens, *u kojega je dobar miris.* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dobromirisav *s istijem značeńem.* — *ni jedno ni drugo nije sasma pouzdano.*

DOBRÒMIRISAV, *vidi* dobromirisan.

DOBRÒMÎRNICA, *f. žensko čeḷade dobromirno.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBRÒMÎRNÎK, *m. čovjek dobromiran.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBROMIROVIĆ, *m. prezime, Dobromirov sin.* — *isporedi* Dobromirić. — *Dolazi* XV *vijeka i u naše vrijeme, a između rječnika u Daničićevu* (Dobromirovićь). Dobromiroviću Gojislavu. Spom. sr. 2, 64. (1415). Novak Dobromirović. Rat. 325. 373.

DOBRÒMÎSAḶAN, dobròmīsaona, *adj. koji dobro misli, u kojega su dobre misli.* — *Složeno sufiksom* ьнъ *od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* misao *po čemu bi stariji oblik bio* dobromyslьnь. *među* s *i* l *umeće se* a, *također u nominalnom nom. sing. m. (i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ) i među* l *i* n. *u svijem oblicima gdje se ovo* a *ne umeće,* l *(na kraju sloga) mijeńa se u* o. *može se prvo* a *ne umetnuti, ali se tad drugo umeće u svijem oblicima:*

dobromislan, dobromislana *itd.* — *Dolazi samo u Stulićevu rječniku (griješkom* dobromison, *po gen.* dobromisaona, *dubrovački* dobromisona) *u kojem ima i* dobromislan *sa značenjem za oboje:* ‚clemens, comis, humanus, placidus, tranquillus'.

DOBROMISAO (Dobromisal), Dobromisla, *m. ime muško.* — *Dolazi pisano* Dobromyslъ *i* Dobromislъ XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobromyslъ). Dobromislъ sъ dêtiju. Mon. serb. 59. (1293—1302). Dobromislъ. Deč. hris. 29. Dobromyslъ. 29. 32 *i još na nekoliko mjesta.*

DOBRÒMISAONICA, *f. dobromisaono žensko čeljade.* — *U Stulićevu rječniku* (dobromisonica).

DOBRÒMISAONÎK, *m. dobromisalan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku* (dobromisonik).

DOBROMISAONOST, *f. osobina onoga koji je dobromisalan.* — *U Stulićevu rječniku ima* dobromislnost, vidi dobromisonost, *a ovoga zadnjega nema napose.*

DOBROMISAOSTVO, *n. vidi* dobromisaonost. — *Postaje sufiksom* ьstvo *od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* misao. — *Dolazi sa starijem oblikom* dobromyslьstvo *u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* Vse otьčьsko ihь sevrьšaje dobromyslьstvo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 163.

DOBRÒMISLAN, *vidi* dobromisalan.

DOBRÒMISLIĆ, *m. prezime, vidi* Dobromislović. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Rudь Dobromislićь. Deč. hris. 14. 82. Priboje Dobromyslićь. 44

DOBRÒMISLOVIĆ, *m. prezime, Dobromislov sin.* — *isporedi* Dobromislić. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Tvrьdoje Dobromyslovićь. Deč. hris. 103. Tvrьdoje Dobromislovićь. 28.

DOBRONADÀRITI, dobronàdârîm, *pf. vidi* dobrodariti. — *Dolazi i u Belinu rječniku, ali samo part. praet. pass.* dobronadaren ‚beneficio affectus' 137a.

DOBRONÀRAVAN, dobronàravna, *adj. dobre naravi, isporedi* dobroćudan. — *Dolazi u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* dobronьravьnь) *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dobronravьnь ‚virtute praeditus'). Dobronьravьnyihь carьe. Stefan, sim. šaf. 23. Dobronaravni ljudi. D. Obradović, živ. 6.

DOBRONARAVLJE, *n. dobra narav.* — *Dolazi u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom sa starijem oblikom* dobronьravije *i u Daničićevu rječniku* (dobronravije ‚boni mores'). Sь vsakymь poslušanijemь i dobronьravijemь slušaše. Stefan, sim. šaf. 3.

DOBRONÁROČIT, *adj.* felix, *čestit, srećan.* — *Dolazi jedan put* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dobronaročitь). Slavni i dobronaročiti gradь Dubrovnikь. Mon. serb. 187. (1378).

DOBRONÁSTOJAN, dobronástojna, *adj.* perattentus, *vrlo nastojan.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je onako tumačeno.*

DOBRONÁŠÁŠĆE, *n.* approbatio, *djelo kojijem se nađe da je što dobro.* — *Složeno je od osnova* dobar *i* našast *sufiksom* (i)je. — *Dolazi jedan put* XVIII *vijeka sa starijim oblikom* dobronašastje. S dobronašastjem prividiteļa drugi put na svitlo dat. M. A. Reļković, sat. 1.

DOBRONÀUČAN, dobronàučna, *adj.* bene institutus, *koji je dobru nauku primio, koji je dobro (u moralnom smislu) odgojen.* — *U Belinu* (218a) *i u Stulićevu rječniku* (‚bene moratus').

DOBRONAZÍVALAC, dobronazívaoca, *m. čovjek koji dobronazivlje.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚beneprecans'). — *nepouzdano.*

DOBRONAZÍVALICA, *f. žensko čeljade koje dobronazivlje.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBRONAZÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se dobronazivlje.* — *U Belinu rječniku* (dobronazivanje ‚boni praecatio'). — *nepouzdano.*

DOBRONAZÍVATI, dobronàzîvâm *i* dobronàzîvljêm, *impf. kao blagoslivlati.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚beneprecari'). — *nepouzdano.*

DÒBRÔNČIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 21.

DOBRONICA, *f. jedno ili više mjesta pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dobronici. Sr. nov. 1869. 313. 1875. 621. 663.

DOBRÒNOSAC, dobrònosca, *m.* equus gradarius, tolutarius, *koń koji u hodu zajedno podiže obje desne, pa obje lijeve noge.* — *isporedi* prusac. — *Dolazi u Belinu rječniku* (jorga, koń dobronosac, koń prusac ‚cavallo di portante' .equus gradiarius' 179a) *a iz njega u jednoga pisca našega vremena.* F. Kurelac, im. 9.

DOBRÒNUKÂŃE, *n. nukanje na dobro.* — *Dolazi (sa starijim oblikom* dobronukanje) *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ko god utišenje ili dobronukanje ili poučenje. Š. Budinić, ispr. 34.

DOBROŃA, *m. ime muško.* — *Dolazi od* XII *do* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dobroña. Starine 13, 207. (1185). Dobroña (‚Dobrona') Lombpridićь. Mon. serb. 39. (1253). ‚Dobroña' jedan od vlaha koje kraļ Milutin dade jepiskupiji lipļauьskoj' (Mon. serb. 564 *god.* 1322). Đ. Daničić, rječn. 1, 280—281.

DOBROŃEŽ-DO, *m. selo u Crnoj Gori u naliji katunskoj.* Glasn. 40, 18.

DOBROOBIČAJAN, dobroobičajna, *adj. u kojega su dobri običaji.* — *isporedi* dobroobičan. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ i načinio po lat.* bene moratus. Da vide svoju dičicu dobroobičajnu. F. Lastrić, od' 166.

DOBROÒBIČAN, dobroòbična, *adj. vidi* dobroobičajan. — *Samo u Stulićevu rječniku sa značenjem* ‚bonis moribus ornatus, imbutus' *i s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBROÒPHODNICA, *f. dar (jabuka) što se daje kad se pohodi (ophodi) više mjesta ili više čeljadi.* — *isporedi* dobropohodnica, dobroothodnica. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je onako i tumačeno:* dobroobhodnica ‚dono dato nella visita di più luoghi o persone' ‚strena, vel quodcunque munus inter amicos collatum' — *nije sasma pouzdano.*

DOBROÒTHODNICA, *f. dar (jabuka) što se daje gostu kad odlazi (othodi).* — *isporedi* dobropohodnica. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dobroodhodnica ‚munus discodenti collatum'). — *nije sasma pouzdano.*

DOBROÒTHRÂŃEN, *adj. (uprav part. praet. pass.) vidi* dobronaučan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dobroodhrańen). — *kao složena riječ, nije pouzdana.*

DOBRÒPAMETAN, dobròpametna, *adj.* memor, *koji dobro pamti.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je ovako i tumačeno.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒPAMETNÎK, *m. dobropametan čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DOBRÒPÎRAN, dobròpîrna, *adj.* comissator, helluo, *koji dobro pirnje, kao prijekor čovjeku*

koji se dobro gosti i tako rasipa imaće. — U jednoga pisca XVIII *vijeka.* Prijateļu dobropirni! razsapniče ti nevirni! V. Došen 167b.

DOBROPÍROVIĆ, *m. čovjek koji dobro gòstī na piru. — Složeno od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* pir *sufiksom* ov-iću *kao da je patronimičko ime. riječ je načińena za narodnu poslovicu.* Niko se nije nazvao dobropirović, ma koliko trošio. *u Lici.* V. Arsenijević.

DÒBROPÎS, *m.* calligraphia, *dobro (lijepo, krasno) pisańe. — kao da je to značeńe na jedinom mjestu gdje ova riječ dolazi i to u jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji će je biti sam i načinio.* Od pisaca i teftedara cvijet od ļudstva tu se kupi, Foca, . . . i živi Karalipeo . . . Karalipej bistri Pavo dostojan je gorńim trojem, na dobropis er se 'e davo. J. Kavańin 128b.

DOBROPÍSÂŃE, *n.* calligraphia, *lijepo, krasno pisańe. — isporedi* dobropis. — *Samo u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚scriptura nitida, elegans' *i s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒPLODAN, dobròplodna, *adj.* fructifer, fertilis, *koji dobar plod daje, u pravom i u prenesenom smislu. — Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom i u jednoga pisca* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚optimis fructibus abundans' *s dodatkom da je ruska riječ) i u Daničićevu* (dobroplodьnъ). Raduj se, lozo dobroplodnaja. Stefan, sim. šaf. 26. Zemļi dobroplodnêj. Domentijana 102. Dobroplodьnoje začetije. Danilo 11. Dobroplodnijeh sred baština. P. Kanavelić, iv. 27.

DOBROPOBJEDAN, dobropobjedna, *adj. koji dobro pobijedi. — Dolazi* (dobropobědьnъ) *u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku* (‚victor egregius'). Dobropobědьnoje tělo jego. Stefan, sim. šaf. 28.

DOBROPÒHODNICA, *f. dar (jabuka) što se daje gostu. — isporedi* dobroophodnica, dobroothodnica. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚munus in visitatione collatum'). *— nije sasma pouzdano.*

DOBROPÒĻANA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* Repert. 1872. 37.

DOBRÒPÔĻCI, Dobròpoļâcâ, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom.* Repert. 1872. 6.

DÒBRÔ PÒĻE, *n. ime mjestima. a) seoce u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. 114. — *b) pomińe se* XV *vijeka kao selo u Bosni ne daleko od Kļuča na Sani.* ‚Dobro Poļe', selo koje kraļ bosanski Toma Ostojić 1446 dade s gradom Kļučem sinovima vojvode Ivaniša Dragišica (Mon. serb. 539). Đ. Daničić, rječ. 1, 281. — *c) selo u Srbiji u okrugu crnorijećkom.* K. Jovanović 166 — *d) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 160. — *e)* Dobro Poļe *ili* Masuričko Poļe, *ravan u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 280. — *f) mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 136.

DOBRÒPÔMAN, dobròpômna, *adj. vidi* dobropomńiv.

DOBRÒPÔMŃIV, *adj.* perattentus, *vrlo pomńiv. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* dobropoman *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

DOBROPOSLUŠĻIV, *adj.* obsequens. — *Dolazi u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku* (dobroposlušьļivъ). Dobroposlušļivy byste. Domentijanb 36.

DOBRÒPOŠNICA, *f. vidi* dobroothodnica. — *isporedi i* dobrodošnica — *Samo u Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

DOBROPOVIJESTAN, dobropovijesna, *adj. vidi* dobroglasan *pod e). — U Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚optimae existimationis' *i s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nije pouzdano.*

DOBROPOZDRAVĻEŃE, *n. dobar pozdrav. — U Stulićevu rječniku* (‚amica salutatio') *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒPOZNÂN, *adj.* pernotus, *dobro poznan. — U Belinu rječniku* 47a *i u Stulićevu.*

DOBROPRAVUĆI, *adj. (uprav part. praes. act.) koji dobro upravļa. — U Stulićevu rječniku* (dobropravuć) *sa značeńem* ‚sapienter moderans, diligens' *i s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

DOBRÒPRIGNÛT, *adj. (uprav part. praet. pass.) prignut na dobro. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚bene dispositus'). *— nepouzdano.*

DOBRÒPRIM, *adj. koji prima u dobro. vidi* 1. dobro, b, *f). — Samo u Stulićevu rječniku* (‚in bonam partem sumens'). *— nepouzdano.*

DOBROPRÚDITI, dobròprûdîm, *impf. dobro pruditi. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚prodesse'). *— kao složena riječ, nije pouzdana.*

DOBRÒRÂDAN, dobròrâdna, *adj. koji dobro radi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gospodari dobroradui koji nisu tuđeg gladni. V. Došen 73b.

DOBRORÁSADAN, dobrorásadna, *adj. koji se daje dobro rasaditi. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚quod ex uno loco in alium transferri ac plantari utiliter potest'). *— nepouzdano.*

DOBRÒRAZÛMAN, dobròrazûmna, *adj. u kojega je dobar razum. — Dolazi u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (samo adv.* dobrorazumnê), *a između riječnika u Stulićevu (sa značeńem* ‚optimo ingenio praeditus' *i s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dobrorazumьnъ). Dobrorazumnê reče. Domentijanb 139.

DOBRÒRAZÛMĻE, *n. dobar razum. — Dolazi* XIV *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom* (dobrorazumije) *i u Stulićevu rječniku* (dobrorazumje ‚egregium ingenium' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).* Služe jemu vь dobrorazumiji. Danilo 281.

DOBRÒREDAN, dobròredna, *adj. u kojega je dobar red. — Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka; može se na mjesta shvatiti, kao: dobar, uredan, prav, složan.* Jel' mišļenje dobroredno? A. Vitaļić, ist. 171b. Ki ima ćud dobrorednu. 196b. Zlobna riječ ako je, za ku ruka tva mo grdi. ti brańenje ti za tvoje toj svjedožbom sad potvrdi; nu da riječ bi dobroredna, ku prid ovijem pravih pukom, zašto mene ti pravedna nepravednom biješ rukom? ost. 130. — *adv.* dobroredno. Cvatu dakle dobroredno. ist. 313a. Ah ko' e dobro da zajedno dobra bratja pribivaju milo, ugodno, dobroredno! 476b. Spivajte dobroredno na čast boga. 533a.

DOBRÒREK, *adj.* eloquens, *koji umije dobro i lijepo govoriti. — Samo u Stulićevu rječniku u kojem je onako tumačeno.*

DOBRORJEČAC, dobrorječca, *m. čovjek koji dobre (ugodne) riječi govori, mazalica, udvorica. — Dolazi u jednoj knizi* XVII *vijeka a otale u Stulićevu rječniku (gdje je pisano* dobrorečac *i tumačeno* ‚eloquens'). A ti hoćeš svo imati prijateļe i dobrorječce. B. Kašić, nasl. 64.

DOBRORJEČAN, dobrorječna, *adj. koji dobre riječi govori (koji je dobar samo riječima). —*

U jednoga pisca XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* dobroričan). Dobroričan a zlotvoran sablast. V. Došen IV. — *Dolazi u Stulićevu rječniku s drugijem značenjem* ‚eloquens', *vidi* dobrorek.

DOBRÒRODAN, dobròrodna, *adj.* nobilis, fructifer. *a) koji je dobra (plemenita) roda. — dolazi* XV *i* XVIII *vijeka (u zadnje vrijeme primljeno iz ruskoga jezika) a između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dobrorodьnь). — *isporedi* blagorodan. Ne prostymь člověkomь nь dobrorodnymь. Mon. serb. 540. (1495). Dobrorodni gospodine! Glasn. 11, 3, 256. (1720). — *b) vidi* dobroplodan. — *u Stulićevu rječniku.*

DOBRORODE, *n.* nobilitas, *osobina onoga koji je dobrorodan. — isporedi* blagorode. — *Dolazi sa starijem oblikom* dobrorodije *u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* Prěmudrostiju i bogatьstvomь i dobrorodijemь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 164.

DOBRÒRODEN, *adj. (uprav part. pract. pass.) vidi* dobrorodan *pod a). — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — kao složena riječ, nije pouzdana.*

DOBRÒRODENICA, *f.* mulier nobilis, *žensko čeljade dobrorođeno. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOBRÒROĐENÎK, *m.* vir nobilis, *čovjek dobrorođen. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOBRORÚČITI, dobròrûčîm, *pf. dati dobru ruku (vidi* 2. dobar, I, 1, b, *e)). objekat je onaj kojemu se daje. — U Belinu* (456b) *i u Stulićevu rječniku.*

DOBROS, *m. ime muško. — Dolazi prije našega vremena.* Dobrosь. S. Novaković, pom. 60.

DOBROSAĻIĆ, *m. prezime po ocu Dobrosavu. — isporedi* Dobroslavić. — *Doluzi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrosaljićь). Radivoj Dobrosaljićь. Spom. sr. 2, 106. (1442). — *Dolazi također prije našega vremena kao ime mjestu.* Dobrosaljićь. S. Novaković, pom. 131.

DÒBROSAV, *m. ime muško. — isporedi* Dobroslav. — *Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dobrosavь). Dobrosavь Divoševićь *(vlastelin kralja bosanskoga Stefana Dabiše).* Mon. serb. 222. (1392). Dobrosavь. S. Novaković, pom. 60.

DÒBROSAVA, *ime žensko. — Dolazi prije našega vremena.* Dobrosava. S. Novaković, pom. 60.

DOBROSAVĻEVIĆ, *m. prezime po ocu Dobrosavu. — u rukopisu prošloga vijeka stoji* Mihajlo Dobrosavljević *kao tobožnje ime srpskoga kralja* XI *vijeka.* Glasn. 2, 206. (1786). *vidi* M. Đ. Milićević, srb. 232. — *i u naše vrijeme.* Nedeljko Dobrosavljević. Rat. 370.

DOBRÒSELCI, Dobròselâcâ, *m. pl. ljudi iz Dobrosela.* J. Bogdanović. — *isporedi* Dobroseljanin.

DOBRÒSELICA, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164. — *b) selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* 110. — *pomiše se nekakva* Dobroselica *i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DOBRÒSELIČANIN, *m. čovjek iz Dobroselice. — pl.* Dobròseličâni. Dobroseličani se odreku zemļe. M. Đ. Milićević, opšt. 8.

DOBRÒSELIČKÎ, *adj. iz Dobroselice.* U ovoj dobroseličkoj sudnici zastadoh okružnoga načelnika. M. Đ. Milićević, zim. več. 206.

DOBROSELO *i* DOBRO SELO, *m. ime mjestima. a)* Dobro Selo. *aa) prije našega vremena.* Dobro Selo. S. Novaković, pom. 131. — *bb)* Dòbrô Sèlo, *selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Statist. bosn. 105. — *cc)* Dòbro Sèlo, *selo u Crnoj Gori, može biti isto što Dobrsko selo.* Od Ilije Sredanovića s Dobra Sela. Pjev. crn. 25a. — *b)* Dobroselo. *aa) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52. — *bb)* Dòbroselo, *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdijel. kr. 7. — *cc) ovako se negda zvalo, po pučkom pričanju, selo Metlić u Srbiji.* Metlić kažu još u vremo cara Lazara bio je veliko selo kao i sad što je. Zvao se onda Dobroselo. Nar. prip. vil. 1867. 656.

DOBRÒSEĻANIN, *m. čovjek iz Dobrosela.* J. Bogdanović. — *pl.* Dobròseļâni. — *isporedi* Doboseļci.

DOBRÒSÈĻKA, *f. žensko čeljade iz Dobrosela. kaže se i* Dobroseļkiña. J. Bogdanović.

DOBRÒSÈĻKIŇA, *f. vidi* Dobroseļka.

DOBROSI *dolazi, jamačno grješkom, kao ime muško u rukopisu* XIV *vijeka.* Dobrosi sinь Bunilovićь; *treba čitati ili* Dobrosь *(vidi* Dobros) sinь *ili* Dobrosinь.

DOBROSLAĻIĆ, *m. prezime, Dobroslavov sin. — između* a *i* ļ *ispalo je* v. — *isporedi* Dobrosaljić. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (3, 586). Deč. bris. 10. 12 *i još na nekoliko mjesta.*

DÒBROSLAV, *m. ime muško. — isporedi* Dobrosav. — *Dolazi (vrlo često) od* XI *vijeka (prvi put u latinskom spomeniku) a između rječnika u Daničićevu* (Dobroslavь). ‚Dobroslaui filii Gorbine'. Doc. hist. rač. 151. (1089). Dobroslavь *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228). Dobroslavь. Deč. bris. 5 *i još na premnogo mjesta.* Kraļ Dobroslav vječne vijence s Krešimirom slavnijem stječe. G. Palmotić 2, 518. Pisma od kraļa Dobroslava. And. Kačić, razg. 36. *u novija vremena nema potvrde; kao da je zamiješeno oblikom* Dobrosav *koje vidi.*

DÒBROSLAVA, *f. ime žensko. — Potvrđeno je* XIV *vijeka.* Glasn. 35, 121.

DOBROSLAVAN, dobroslavna, *adj.* gloriosus, egregius, *slavan, kojemu je dobra slava. — Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒSLAVICA, *f. vis planinski u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825.

DOBRÒSLAVIĆ, *m. prezime po ocu Dobroslavu. — Dolazi u Dubrovniku kao prezime vlastelsko (ne zna se latinski ni talijanski oblik)* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vita Dobroslavića *(od vešega vijeća).* Mon. serb. 40. (1253); *kao pučko prezime* XIV. ‚Stephanus Dobroslauich, calegar de Budva . . . factus fuit civis ragusinus'. Mon. rag. 2, 263. (1359).

DÒBROSLAVIN, *adj. koji pripada Dobroslavi. —* XIV *vijeka.* Krьstь Dobroslavinь. Glasn. 35, 121.

DOBROSLAVĻE, *n.* bona gloria, *dobra slava. — Samo u Stulićevu rječniku* (dobroslavje) *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒSLIČAN, dobroslična, *adj. sličan dobru. — Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚bono similis') *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).* Dokli jedna *(misao)* priblazni je *(Mandalijenu)* dobrosličnijem privarama. I. Đorđić, uzd. 47. ‚Dobroslično' slično dobru. 206.

DOBROSLÒVITI, dobròslovîm, *pf.* benedicere, consecrare, *isporedi* blagosloviti. *a) blagosloviti,*

u jednoga pisca XVII *vijeka.* Da ovu vodu dobrosloviti, posvetiti i blagosoviti dostojaš se. I. Bandulavić 273b. — *b) posvetiti (česticu i kalež prekо mise).* — *u Belinu rječniku* („eucharistiam consecrare' 217b) *i u Stulićevu.*

DOBROSLOVĻÉŃE, *n.* benedictio, consecratio, *djelo kojijem se dobroslovi.* — *U Belinu rječniku* (dobroslovjenje 217b).

DOBROSLOŽAN, dobrosložna, *adj.* bene affectus, *dobro spreman.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem je onako tumačeno s dodatkom da je uzeto iz ruskoga i u kojem ima i* dobrosložen *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

DOBROSLOŽEN, *adj. vidi* dobrosložan.

DOBRÒSRČAN, dobrosrčna, *adj. vidi* dobrosrd. — *Postaje od osnova* dobr *i* src (srdьce) *sufiksom* ьnъ, *pred kojijem se* c *mijeńa u* č.

DOBRÒSRD (dòbrosrd), *adj.* humanus, benignus, *koji je dobra srca.* — *Složeno od osnova* dobr *adjektiva* dobar *i* srd *supstantiva* srce (sьrdьce). — *Dolazi kao adjektiv samo u Stulićevu rječniku (u kojem ima i* dobrosrdan *i* dobrosrčan *s istijem značeńem), ali već* XIV *vijeka kao ime muško.* Bratъ mu Dobrosrdь. Deč. hris. 12.

DOBRÒSRDAN, dobrosrdna, *adj. vidi* dobrosrd. — *Postaje kao* dobrosrd *sufiksom* ьnъ. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* dobrosrdno.

DOBROSRĐE, *n.* humanitas, *dobro srce.* — *U Stulićevu rječniku* (dobrosrdje) *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBRÒSREĆA, *f. dobra sreća.* — *isporedi* dobrećest. — *Dolazi u dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Da vičńa čestitost božanstvena, dobrosrića, bistro veselje, ļubav plodna, zdravje vičńe unide u kuću ovu. P. Posilović, nasl. 140a. Videć upućenu dobrosreću brata svoga. I. Đordić, uzd. 25.

DOBRÒSREĆAN, dobrosrećna, *adj.* prosper, felix, *u kojega je, s kojijem je dobra sreća.* — *-a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ.* — *Postaje sufiksom* ьnъ *od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* sreća. — *-e- (negda ê) ostaje u južnom i u istočnom govoru, a u zapadnom stoji -i-* (dobrosrićan). — *mješte -ću- u naše vrijeme često se izgovara -tŕ-:* dobrosretńi. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječńika u Vrančićevu* (dobrosrićan „prosper'), *u Belinu* (dobrosrećan „felix' 308a); biti dobrosrećan „fortuna uti prospera' 592a), *u Stulićevu* („felix, fortunatus'), *u Vukovu* (dobrosrećni i dobrosretńi „felix').

a. *adj. a) o čeļadetu i onome što se kao čeļade misli.* Kad si dobrosrićan, protivšćine se bļud'. M. Marulić 128. Dobrosrećna dakle Ana u osmi dan prosinca miseca ili decembra u utrobi zače. B. Kašić, is. 83. Dobrosrećnijem Paulu apostolu i proroku Mojzesu. I. Đordić, ben. 104. O tisuću tisuć krati dobrosrećni ļubovnici. P. Sorkočević 592a. — dobrosretńi: Taj mi je dobrosretńi zet podaleko. S. Ļubiša, prip. 43. Sad je ovome zlu lijek, da toga dobrosretńega *(kao eufemizam mj.* zlosretńega, *isporedi* dobrosrećnik) gosta spremite preko vrha. 111. — *b) o drugom čemu.* U dobrosrićnu stvar protivšćine se čuj. M. Marulić 146. Svoj dobrosrećni život dovršiše. B. Kašić, per. 112. Kada dan prosja nam čestiti, dobrosrićni i blagi. A. Vitaļić, ist. 129. Justin pisa liste papi Ormiždu rad dobrosrićnoga mira. K. Pejkić 18. Dobrosrećnijem i neizmijernijem uživańem. I. Đordić, salt. 43. Pomažu se među sobom u stvarih dobrosrićnih i suprotivnih. I. Velikanović, uput. 3, 207.

b *adv.* dobrosrećno. Zlobnim tako dobrosrićno stvari hode. A. Vitaļić, ist. 227. Svoj će život dobrosrećno zaglaviti. I. Đordić, ben. 163. Gdje nije s koristi i dobrosrećno Dominikov prst pristupio. A. Kalić 501.

DOBRÒSREĆNICA, *f. dobrosrećno žensko čeļade.* — *govori se i* dobrosretńica. — *Postaje kao* dobrosrećnik *sufiksom* ica. — *Dolazi u Stulićevu i u Vukovu rječniku. u ovome zadńem (vidi kod* dobrosretńica) *samo kao eufemizam prema ženskome djetetu.*

DOBRÒSREĆNÎK, *m. dobrosrećan čovjek.* — *Postaje od osnove adjektiva* dobrosrećan *sufiksom* ikъ. — *govori se i* dobrosretńik *(vidi kod* dobrosrećan). — *Dolazi u Stulićevu i u Vukovu rječniku. u ovome zadńem (vidi kod* dobrosretńik) *samo kao eufemizam, kad mati kara muško dijete te neće da ga nazove „zlosrećnikom'.*

DOBRÒSREĆNÔST, dobrosrećnosti, *f.* prosperitas, felicitas, *osobina onoga koji je dobrosrećan, dobra sreća.* — *isporedi* dobrosrećstvo. — *Postaje od osnove adjektiva* dobrosrećan *sufiksom* ostь. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječńika u Belinu* (dobrosrećnos „felicitas' 592a). *u Bjelostjenćevu, u Stulićevu.* Drugo bog iziskuje u suprotivštinah, drugu u dobrosrićnostih. I. Velikanović, uput. 1, 358.

DOBROSREĆSTVO, *n. vidi* dobrosrećnost. — *Postaje od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* srećan *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka s oblikom* dobrosristvo (*-i- po zapadnom govoru), u kojem je ć ispalo (a može biti i da se je promijenilo u* j *te da ovo nije zabiļeženo) ispred* stv; *između rječńika u Stulićevu* (dobrosrećstvo „felicitas'). Zašto se po tebi čini prišastje pričestito od tuga ua dobrosristvo i dragovoļnost, od života sadańega na život vičńi. P. Posilović, nasl. 41b.

DOBRÒSRESTVO, *vidi* dobrosrećstvo.

DOBRÒSRETŃÎ, *vidi* dobrosrećan.

DOBRÒSRETŃICA, *vidi* dobrosrećnica. — *U Vukovu rječniku:* „das weibliche von' dobrosretńik.

DOBRÒSRETŃÎK, *vidi* dobrosrećnik. — *U Vukovu rječniku:* „glückskind! (als euphemismus, wenn die mutter ein kind ausschilt)' „albae gallinae filius'.

DÒBROST, dòbrosti, *f. dobrota.* — *Postaje od osnove adjektiva* dobar *sufiksom* ostь. — *Dolazi u dvojice pisaca* XVI *vijeka i u jednoga* XVIII, *a između rječńika u Belinu* 145a *i u Stulićevu.* Dokli živješe, kroz dobros toliku svakomu on bješe za jednu priliku. N. Naļešković 1, 321. Tva dobros velika na ļubav gledaje, neće smrt grešnika, neg da se on kaje. D. Rańina 147a. Dobros, mudros, u kom vira jednoskupno, jaoh, cvatiše. J. Kavańin 84a. Svim trim sobstvom ista 'e dobrost prevelika. 536a.

DOBRÒSTANAC, dobròstânca, *m.* vir satis dives, opulentus, *čovjek koji (imańem) dobro stoji, koji je u dobrom stańu, dovoļno bogat.* — *Može biti da je načińeno po tal.* benestante. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* („dives, locuples'). Zabrańiva da se ne uzdrži tuđe, ili je jednoga dobrostanca, ili jednoga ubogara. D. Bašić 165b. Premda su pali u ubožtvo, hoće hodit obučeni ko dobrostanci. 167a.

DOBROSTĚĆEN, *adj. (uprav part. praet. pass.)* bene partus. — *Dolazi, kao složena riječ, u Belinu rječniku* 28b.

DOBROSTIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Hodoje Dobrostićь. Deč. hris. 39.

DOBROSTINSTVO, *n. vidi* dobrostivost. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka na jednom mjestu, ali može biti da je štamparskom griješkom mješte* dobrostivstvo. Prosiše dobrostinstvo i milosrdje božje. P. Radovčić, nač. 231.

DOBRÒSTIŃA, *f. vidi* dobrostivost. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚benignitas, clementia'). Po ńih takoder možemo poznati dobrostińu i blagos božju. B. Gradić, dub. 52.

DOBROSTISTVO, *vidi* dobrostivstvo.

DOBRÒSTIV, *adv.* benignus, clemens, *blag.* — *Postaje od osnove supstantiva* dobrost *sufiksom* IVA. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚benignus; comis; mitis; pius'), *u Mikaljinu* (‚benignus, beneficus, liberalis'; *adv.* dobrostivo ‚benigne, humaniter, humane'), *u Belinu* (‚benignus' 137a; ‚clemens' 196b; *adv.* dobrostivo ‚clementer' 196b), *u Bjelostjenčevu* (‚benignus, comis, pius, facilis et suavis'; *adv.* dobrostivo ‚benigue, comiter, suaviter, pie, mansuete et benigne'), *u Jambrešićevu* (‚benignus'), *u Voltiğijinu* (‚benigno, soave' ‚wohlthätig'), *u Stulićevu* (‚benignus, clemens, lenis, humanus, comis'). — *Komp.* dobrostivìjī: ‚clementior'. A. d. Bella, rječ. 196b. Dobrostivijega boga imamo nego li mi mislimo. A. Kanižlić, fran. 204.

a. *adj. ka značeńu adjektiva blag (vidi* blag, 1) *može se dodati: koji prašta uvrede. a) o bogu i bogorodici.* Obratite se gospodinu bogu vašemu zač dobrostiv i milosrdan jest. Bernardin 16a, joel 2, 13. Isuse prikrasni, ki jesi dobar vas, ki jesi dobrostiv, komu se daje glas da si sam milostiv. M. Marulić 192. Bog je dobrostiv i milosrdan. Transit. 63. Gospodin Isukrst naš pridragi, prislatki i pridobrostivi spasitel. M. Divković, bes. 2a. Bog dobrostiv, blag i mio me moljenje usliš'o je. I. Gundulić 194. Bog ti pomozi, slatka i ugodna Marijo, ... ti jesi sva dragostiva, ugodna, sva svitla i sva dobrostiva. P. Posilović, nasl. 74a. Da je bog svemogući dobrostiv. S. Margitić, fal. 141. Svim bo 'e ona dobrostiva *(Marija).* J. Kavańin 520a. Da je bog neizmirnim načinom dobrostiv. F. Lastrić, svet. 106b. Prignu se k zemji dobrostivi spasitel i ... pisa po zemji. Đ. Rapić 5. — *b) o čeljadetu.* Niki od nature jesu ljubeznivi i dobrostivi. Korizm. 48a. Plemeniti i dobrostivi skupe. M. Držić 242. Zač i on uljudan, dobrostiv i prikladan biše. P. Zoranić 26b. S podnizenimi i dobrostivimi ... uzdružuj se. B. Kašić, nasl. 13. Svaki budi dobrostiv a ne udoban. P. Posilović, cvijet 92. Prijatelju moj dobrostivi. I. Ivanišević, kit. 124. Ponizan kano Ižak, dobrostiv kano Jakov. S. Margitić, fal. 20. Izgubio je pomoć i utjehu dobrostive čeljadi. A. Kalić 397. Dobrostiva sestro moja. Nar. pjes. istr. 5, 15. — *c) o čem umnom ili tjelesnom (u prenesenom smislu) u koga čim se pokazuje da je dobrostiv.* Milošća podnosita jest i dobrostiva jest. Bernardin (1586). 13b. paul. 1cor. 13, 4. Milim i dobrostivim načinom. Š. Budinić. ispr. 27. Usliši mene, gospodine, zašto dobrostiv jest milosrdje tvoje. M. Divković, bes. 588b. Biser neizrečeni dobrostive tve naravi. G. Palmotić 2, 333. Podaj mi dobrostiv šćit od ustrpljenja. I. Ivanišević 131. Gledaj mene vazda tvojijem očima dobrostivijem. P. Posilović, nasl. 68a. Ove riječi govoraše s dobrostiva srca mila. A. Vitaljić, ost. 248. Tvê besjede dobrostive. I. Đorđić, salt. 107. Običaja vrlo dobrostiva. A. T. Blagojević, pjesn. 31. — *d) u prenesenom smislu o stvari tjelesnoj.* Stvori aer koji je toliko dobrostiv i daje put stvoreńu priko sebe ... S. Margitić, fal. 93b. — *e) ako je izrečeno prema kome je ko dobrostiv, ime onoga stoji: aa) u dativu.* Dobrostiv budi meni grešniku. M. Divković, nauk.2 198. Kaže se ženi mio, blag, dobrostiv. B. Kašić, per. 93. Tim dobrostiv u nevolji Sionu se tvom objavi! I. Gundulić 201. Poznajem da si dobrostiv svim onim koji ... A. Vitaljić, ist. 45. Car svima blag i dobrostiv. A. Kanižlić, kam. 69. — *bb) u dativu s prijedlogom* k. K svakomu dobrostiv, starim čast vasda daj. P. Hektorović 37. — *cc) u instr. s prijedlogom* s. Ljubav jest dobrostiva s ubogijem. M. Radnić 51b. Dobrostiv sa svakijem. 276b.

b. *adv.* dobròstivo ‚benigne, clementer'. Slabost naroda človičaskoga dobrostivo pozri Bernardin (1586). 14a. Dobrostivo ńim prosti i reče ńim. Transit. 16. Molim da dobrostivo pogledaš mene. M. Divković, nauk.2 194. On će svoga Izraela dobrostivo odkupiti od nepravad. I. Gundulić 206. Bićeš dobrostivo suden od gospodina. M. Radnić 25a. Ma se još dobrostivo i milostivo opraštaju sve pedepse. J. Matović 164. Odrane *i(h) (dicu)* dobrostivo. A. d. Costa 1, 151.

DOBRÒSTIVAN, dobròstîvna, *adj. dobrostiv.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I tvojim ljudi dobrostivan samo budi. J. Kavańin 32b.

DOBRÒSTÎVNÔST, dobròstîvnosti, *f. dobrostivost.* — *Postaje od osnove adjektiva* dobrostivan *sufiksom* OSTA. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dobra djela dobrostivnosti prema iskrńemu. J. Matović 122.

DOBRÒSTIVÔST, dobròstivosti, *f.* benignitas, clementia, *osobina onoga koji je dobrostiv, dobrostiva narav.* — *isporedi* dobrostivnost, dobrostivstvo. — *Postaje od osnove* dobrostiv *sufiksom* OST. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (‚benignitas, beneficentia, humanitas, comitas, clementia'), *u Belinu* (‚benignitas' 137b; dobrostivos ‚clementia' 196b), *u Bjelostjenčevu* (‚benignitas, morum suavitas'), *u Voltiğijinu* (‚benignità' ‚gutmüthigkeit'). Procińujući milosrdje i dobrostivost božiju Transit. 110. Procińevaše veliku dobrostivost ku jej nošaše slavna deva Marija. Mirakuli. 30. Blagost ili dobrostivost. Š. Budinić, sum. 164b. Dobrostivost tvoju molim. B. Kašić, rit. 36. Da ti ih daje za harnost i dobrostivost, zrc. 86. Utiši me žalosna dobrostivostju tvojom. A. Kanižlić, bogoljubn. 142. Dobrostivost jest družbenica ljubavi. J. Matović 382. Nisu li i drugi sudci bili, izvan kojije isti bog po dobrostivosti dava? I. Velikanović, uput. I, 81. Ne pokaza ino, neg svestano ustrpjeńe i dobrostivost blagohočnu. I. M. Mattei 57. Nije dostojan dobrostivost crkve kušati. I. J. P. Lučić, nar. 49.

DOBRÒSTÎVSTVO, *n. dobrostivost.* — *Postaje kao* dobrostivost *sufiksom* STVO. — *Dolazi od* XV *do* XVIII *vijeka, a nije u nijednom rječniku.* Obucite se ... dobrostîfstvom, umiljenstvom. Bernardin 12b. paul. col. 3, 12. Prihińeni krivim dobrostivstvom. A. Georgiceo, nasl. 214. Moleći božanstveno dobrostivstvo. L. Terzić 68. Radosno uznose dobrostivstvo tvoje. I. Dražić 54. — *u jednom primjeru dolazi bez prvoga* V: Slobodan sam se učinio od dobrostistva vašega. P. Posilović, nasl. 191a.

DOBRÒSTOJAN, dobròstôjna, *adj. koji dobro stoji. dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka te kao da je značeńe:* decens, honestus, *koji se podnosi kao što se pristoji; ali bi moglo biti i:* satis dives, *koji (imańem) dobro stoji (isporedi* dobrostanac). Negov otac zvaše se Dominik Bijan-

*

ković a majka Laura od neznane obitili; oba poštena i dobrostojna u živ|eńu. I. J. P. Lučić, izk. 3. Običavaše sazivati kipe uļudne i dobrostojne na svoju trpezu. 15.

DOBROSTÒJĚČÎ, *adj. (uprav. part. praes. act.)* satis dives, *koji (imańem) dobro stoji. — isporedi* dobrostojan *i* dobrostanac. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dobrostojeć ‚locuples'). Ako se naodi među vama dobrostojećije*(h)* neka se paze ne pogrđivati siromaha. F. Lastrić, od' 367.

DOBRÒSTÔJNÍK, *m.* homo satis dives, *čovjek koji (imańem) dobro stoji. — isporedi* dobrostanac *i* dobrostojan. — *Postaje od osnove ovoga adjektiva sufiksom* ik*b*. — *Dolazi u jednoga pisca našega vremena.* Rađe je dobrostojnik, radišan i viđen. S. Ļubiša, prip. 44.

DOBRÒSTVO, *n. dobrostivost. — Postaje od osnove supstantiva* dobrota *sufiksom* ьstvo. t *može ostati pred* s *ili ispasti, s čega ima dva oblika:* dobrotstvo *i* dobrostvo. — *Dolazi od* XV *do* XVII *vijeka.* dobrostvo. Budući ti *(Isuse)* kripost izvrstna dobrostva. M. Marulić 194. Šesta *(riječ)* skazuje priveliko dobrostvo, blagost i tihost. M. Divković, bes. 4*b*. Za tvoje dobrostvo meni pomozi. P. Posilović, nasl. 97*b*. Prosimo milostistvo tvoje, da primiš dušu z dobrostvom, koja okriče se k tebi. 167*a*. — dobrotstvo. Po svomu neizmijernomu milosrdju i dobrotstvu. M. Divković, bes. 663*a*. Gospodine, molim tvoje dobrotstvo. nauk.² 195. Molim tebe, majko božja puna dobrotstva. 226. Nije dobrostiv razsapnik, zašto mu vitar od izpraznosti diže što god ima. dobrotstvo jest kripost, dakle što ima činiti s opačinom? M. Radnić 101*a*.

DOBRÒSTVOR, *adj.* beneficus, *koji čini (tvori, stvori) dobro. — isporedi* dobrotvor. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* dobrostvoran *s istijem značeńem.* I steći ćeš dobrostvore. J. Kavańin 199*b*. Svi sabori mudri, jaci, dobrostvori. 207*b*. U fratara malijeh brata naskoļ je Isus dobrostvorni. 318*a*.

DOBROSTVORA, *f. dobročinstvo ili dobro djelo uopće. — Dolazi na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Osuđen sam ako u pakle, zalihe su dobrostvore. J. Kavańin 15*b*.

DOBROSTVORAN, dobrostvorna, *adj. vidi* dobrostvor.

DOBROSUDAN, dobrosudna, *adj.* bene judicans, *koji dobro sudi. — Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBROSVIJESNICA, *f. dobrosvijesno žensko čeļađe. — Samo u Stulićevu rječniku* (dobrosvjestnica). *— nepouzdano.*

DOBROSVIJESNIK, *m. dobrosvijestan čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku* (dobrosvjestnik). *— nepouzdano.*

DOBROSVIJESTAN, dobrosvijesna, *adj.* rectam conscientiam habens, *u kojega je dobra svijest, savijest. — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOBROSVJESTVOVATI, dobrosvjestvujem, *impf. vidi* dobroduševati. *— Samo u Stulićevu rječniku. — posve nepouzdano.*

DOBRÒSVJETAN, dobrosvjetna, *adj.* bona consilia praebens. *— Samo u Stulićevu rječniku (u kojem ima i* dobrosvjetujući *s istijem značeńem). — oboje nepouzdano.*

DOBROSVJÈTUJŮĆÎ, *adj. (uprav part. praes. act.) vidi* dobrosvjetan.

DOBROŠ, *m. a) ime muško. — dolazi* XIV *vijeka.* Dêdь imь Dobrošь. Deč. hris. 25. *— b) ime mjestima. aa) selo ne daleko od Dečana. — dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrošь). *Međa selu Babama (vidi* Babe *pod a)) išla je* ‚od Dobroša do Trьnave'. Deč. hris. 15. 83. Selo Čabićь, . . . selo Dobrošь, . . . selo Českovo . . . Mon. serb. 265. (1389—1405). *— bb) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva na Dobrošu. Sr. nov. 1872. 845.

1. DOBROŠA, *m. ime muško. — Dolazi* XIII *vijeka (?).* Z Ledenic Ratko prvad i Radoslav popove, Dobroša satnik. Zak. vinod. 55.

2. DOBROŠA, *f. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 47.

DOBROŠARAN, dobrošarna, *adj.* bene tinctus, bene coloratus, *dobro šaran, dobro bojadisan, dobro mašten. — Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBROŠĆÉNSTVO, *n. vidi* dobrohoćenstvo. *— Postańe vidi kod* dobrohoćenstvo *i* dobrošćeńe. — *Sa starijim oblikom* dobrohtjenstvo *(i po zapadnom govoru* dobrohtinstvo) *dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dobrohtjenstvo ‚benevolentia' 137*b*). — *isporedi i* dobrotinstvo. Opojen neprocijeńenijem dobrohtjenstvom. B. Gradić, djev. 16. Ukaži tvoje sa mnom dobrohtinstvo. I. Ivanišević 142. Da se nosi dobrohtinstvo isto ńemu, ko i nami da se prosi. J. Kavańin 342*a*. U brodniku vijek se dalo dobrohtjenstva ni'e ni malo. 420*b*. Zlatnijem uzam držanoga dugovańa i povoļnoga dobrohtjenstva. I. Đordić, uzd. IV.

DOBROŠĆÉŃE, *n. vidi* dobrohoćeńe. — *Postaje sufiksom* (i)je *od adverba* dobro *i od part. praet. pass. glagola* htjeti. *ovome bi starija osnova bila* htěn, *s čega dolazi po južnom govoru s oblikom* htjen. *u naše je vrijeme* -tê- *postalo* -će-, *a* h *pred* ć *mijeńa se u* š; *ali najmlađemu obliku* dobroščeńe *nema potvrde. — Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka sa starijim oblikom (i po zapadnom govoru* dobrohtinje), *a između rječnika u Belinu* (dobrohtjenje ‚amor' 43; ‚amare' 69*a*; ‚benevolentia' 137*b*; ‚voluntas' 777*a*). Samo dobrohtinje meu ńimi općaše. P. Zoranić 31*b*. Spominajući se od dobrohtinja ńeje do mene. 72*a*. Ča može bratsko dobrohtinje omaliti. P. Radovčić, nač. 428. Poznat ću, da vam sam u dobrohtjeńu. I. Đordić, uzd. IV.

DOBROŠEVAC, Dobrošêvca, *m. zasclak u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145.

DOBROŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Dobrošu. — Dolazi od* XIV *do* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobroševićь). Boļan Dobroševićь. Deč. hris. 25. Stêpanь Dobroševićь. Mon. serb. 472. (1454). Gašpar Dobrošević. Mon. croat. 244. (1544).

DOBROŠEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

DOBROŠEVO, *n. ime mjestima u Srbiji. a) seoce u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 305. *— b) selo u okrugu pirotskom.* Sr. nov. 1879. 175.

DOBROŠIN, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 75.

DOBROŠTINA, *f. dolazi na dva mjesta:* XVII *i* XVIII *vijeka. na prvom je nejasno značeńe; na drugom (čakavski* dobroščina) *znači: dobročinstvo ili milostina.* Ovijeje plodova *(duha svetoga)* jest dvanaest: . . . 6. dobrota dobroština . . . M. Divković, nauk. 288*a*. Promislite, kako se ponosite s ubozima: ako ńim činite sve dobroščine ke ste držani. I. P. Marki 61.

DOBROT, *m. ime muško.* — *Dolazi prije našega vremena.* Dobrotъ. S. Novaković, pom. 60.

1. DOBRÒTA, *f.* bonitas, virtus, *osobina onoga koji je dobar.* — *isporedi* dobroća, dobrost. — *Akc. se mijeña u dat. sing.* dȍbroti, *u acc. sing.* dȍbrotu, *u voc. sing.* dȍbroto, *u nom., acc., voc. pl.* dȍbrote, *u gen. pl.* dobrótâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., češ., pol.* dobrota. — *Postaje od osnove* dobro *adjektiva* dobar *sufiksom* ta. — *U svijem je ričničima.*

a. *u moralnom smislu, vidi* 2. dobar, II, 1. *a) uopće kao osobina čeljadeta koje je dobro, boga, anđela itd.* Kih dobrota i vernost razglasila se je. Mon. croat. 163. (1497). Ima l' se v službeniku od krščenja vzискovati dobrota života. Naručn. 9a. Kada grišnik smišla dobrotui božiju. 54a. Živući vazda va veliki dobroti svetosti. Mirakuli. 36. Nitko se ne nađe, da ovu ljepotu urešenu tolikom dobrotom odkupi. M. Držić 405. Boje t' je jimit dobrote slavan glas. P. Zoranić 52b. Ne hoti pozriti na moje zlobe nere na veliku dobrotu i milost tvoju. M. Jerković 12. Mila i milosrdna majko, koja si neizmirena dobrota i kripost neizrečena. 52. Ka je kako i Captislava rajske slike i dobrote. G. Palmotić 2, 266. Dobrota je boja vele neg prćije nevesele. J. Kavanin 106a. David bi nadaren blagoćom, dobrotom i pravednosti. I. Đorđić, salt. VIII. Kako komu bog oće dati po svojoj dobroti. A. Bačić 276. Što bog većma nama prašća, to većma pokazuje svoju dobrotu pram nama. J. Banovac, razg. 28. Oče nam po milosti svojoj i dobroti neizmirnoj dati svaka potribita za spaseńe. F. Lastrić, ned. 105. Ukaži, da je veća dobrota tvoja. A. Kanižlić, uzr. 268. Dobrota je naj veće blago. (Z). Poslov. danič. 18. Okruniše za kralja Vladana, koji u dobroti, poniznosti, pravdi nadađe oca svoga Selimira. And. Kačić, razg. 20. Da se koji ne bi postavio u ispovidnicu, nejmajući potribna nauka, spametnosti i dobrote od živ|eńa. Ant. Kadčić 239. Prikažuje neizmijernu dobrotu božju prema meni. J. Matović 36. Bog bijaše lipo uredio, i grihoti stida naredio, a dobroti neka bude lako. M. A. Reljković, sat. C8a. Od ńe zavisi sva naša dobrota ili ti zloća. D. Obradović, živ. 4. Od dobrote drage ljubi što je začuo. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Šta je derdan pri dobroti? 1, 329. Nit' joj druge u Erdelju ima u lepoti niti u dobroti. 3, 500. Dobrota se po svijetu glasi, a na ljepotu kupus se vari. Nar. posl. vuk. 61. On to u svojoj dobroti nije mogao vjerovati. S. Ljubiša, prip. 103. — *b) riječima* tvoja (vaša) dobrota *nazivše se čeljade s kojijem se govori, osobito kad se u ńega što prosi.* Vaša dobrota primi našu dobru voju. M. Držić 189. Za to molim tvu dobrotu da mi odgovor istin poda. I. Gundulić 349. Tvoje dobrote bratučed i otac duhovni. P. B. Bakšić 215. Dobrota, milost: ‚tvoja dobrota tak je htela' ‚tua bonitas ita voluit' t. j. tvoja milost. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 77a. I nek znade još dobrota tvoja. And. Kačić, razg. 177b. ‚Molim tvoju dobrotu' (reče se u primorju kad se ko kome moli). Vuk, rječ. 126a. — *c)* virtus, *kao* krepost, *pojedina dobra osobina u čeljadcta.* Iz ljubve izviraju vse dobrote. Transit. 86. Od ove dobrote ča je posluh ońemo viditi 3 stvari. Korizm. 33a. Posluh je mati vsih dobrot. 34b. Koren vsih dobrot je ljubav. 76b. Tako je umiljenstvo kraljica od svijeh kolicijeh dobrota. Zborn. 14a. Sedmokriposni duh ki sve dobrote nadiše. P. Zoranić 50b. Dobrota, vidi krepost. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 77a. — *d) u ovom primjeru ima konkretno značeńe: dobro žensko čeljade, dobra djevojka:* Pak gledate jel' kakva dobrota, ako će bit ona i sirota. M. A. Reljković, sat. G8a.

b. *u materijalnom smislu, vidi* 2. dobar, I, 2. *a) apstraktno, kao vrijednost, osobina onoga što je dobro, vrijedno. aa) kod čeljadeta, životińe.* Kraj mimo sve ine pse, čiča dobrote, ovuj vižlicu ljubljaše. Dukjanin 29. Iz valjanosti i dobrote pastira poznaje se valjanost i dobrota ovaca, a iz valjanosti i dobrote ovaca poznaje se dobrota i valjanost pastira. B. Leaković, gov. 104. — *bb) kod stvari tjelesne (i s apstraktnijem imenom).* Prodava se štogod od kogakod koji ne poznava vrijednost ni dobrotu od one stvari. B. Kašić, zrc. 80. Ova dobrota od zdravja. M. Orbin 48. Dobrota od jestojske i od hrane. 48. Dobrota vina. I. Jablanci 200. — *cc) kod stvari umne.* Dobrota od moga uma. M. Držić 3. Ne znam po visini i dobroti moje pameti. V. M. Gučetić 1. — *dd) s osobitijem značeńem: vrijednost, zakonita vrijednost, zakonitost, vidi* 2. dobar, II, 2, f, *c).* Posidovańe stoji za dobrotu rukovańa. Ant. Kadčić 501. *(Sakramenat)* ne prima svoje dobrote i svetińe od onoga koji ga čini. M. Dobretić 4. — *b) konkretno, znači što* dobro *pod* b. Ljubimo vašь mirъ i vašu dobrotu. Mon. serb. 32. (1247). Vsakomъ služьbomъ i dobrotami harni smo bili. Spom. sr. I, 129. (1415). Obetovanja nova ali nebeska ka nigdar se ne čte da biše obećana v starom zakoni nego samo dobrota telesna. i zato dobra telesna jesu minuća. Naručn. 24a. Množastvo dobrot vrimennih. Korizm. 31b. Adam na raj pogledajući gorko plakaše dobrotu rajsku pomišljajući. Aleks. jag. star. 3, 281. S ostalijem ne pribrojenijem i sakrivenijem dobrotami koje jošte ti isti ne znaš a on *(bog)* jest tebi učinio. P. Posilović, cvijet. 49—50. Koji mloge dobrote počini za života. E. Pavić, ogl. 310. — *u ovijem primjerima znači korist:* Treta korist ali dobrota ku po muci Isusovi primamo. Naručn. 24b. Jesta 2 dobroti od posta. Korizm. 2a.

c. pulchritudo, *ljepota. ovo je značeńe postalo krivijem prevođeńem grčkoga χάλος, te se je kod crkvenoga jezika uvelo i u knige koje nijesu prevedene s grčkoga. — ovo značeńe ima i u Daničićevu rječniku.* Sьsudy svešteny zlaty i srebrьny ukrašeny mnogocěnьnyimi dobrotami. Danilo 79. Krasьnъ ubo sy vьzoromъ obraza i divьnoju dobrotoju těla. 215. On vidiv dobrotu lica ńe, ustrijeli bi u srce ljubvom vlhvenom. Aleks. jag. star. 224.

2. DȍBROTA, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 59. (1293—1302). Dеč. hris. 10. 19 *i još na nekolika mjesta.* — *U naše vrijeme dolazi kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 72.

3. DȍBROTA, *f. ime mjestima. a) varoš blizu Kotora. dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Dobrota do Ljute. Mon. serb. 151. (1351). Po D. Josefu Matoviću iz Dobrote. J. Matović 528. *sad je varoš i općina u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. 1872. 9. — *b) selo u Konavlima blizu Močića.* Schem. rag. 1876. 32.

DOBROTAN, dobrotna, *adj. dobar, dobrostiv.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Takovo dobro prihodi od škode ljudi dobrotnih. Korizm. 36a. — *adv.* dobrotno *dolazi u jednom primjeru* XVII *vijeka; značeńe kao da je: dobrovoljno.* Dilivši se dobrotno od muža, pođe služiti gospodinu u mostiru. B. Kašić, per. 27.

DOBROTESI, *m. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* ‚Dobrotesi' selo koje je car Lazar dao Ravanici;

bilo je negdje između Morave i Kučajine. (Mon. serb. 197 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 282.

DOBRÒTICA, *f. dem.* dobrota. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako li samo jedna tanana sina, jedna kapļica, jedna hoću reći dobrotica tašťoga stvoreńa, na priliku jedna lipota koja se u pristalu bilorumenomu licu smije i laže; ako li je, rekoh, ona moguća primamiti i oslipiti oči . . . A. Kanižlić, uzr. 11.

1. DÒBROTIĆ, *m. prezime, Dobrotin sin.* — *Dolazi od* XIV *vijeka.* ‚Pervos Dobrotich' *(u latinskom spomeniku).* Mon. rag. 1, 258. (1347). Ranko Dobrotiћь. Deč. hris. 31—32. Radoica Jeremić Šapčanin tužio Ivana Dobrotića iz Metlića. Glasn. II, 1, 46. (1808).

2. DOBROTIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb 383.

DOBROTIMSTVO, *vidi* dobrotinstvo.

DOBRÒTIN, *m. ime mjestima.* — *isporedi* Dobrotino. *a) selo blizu Prištine. pomiње se od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrotinь). Se mede selu Slovińu: . . . do stlьpa grebnoga vyše Dobrotina i do Stubla studenьca i na Drugovь stlьpь posrêdê Suhodola na Smolušu . . . Mon. serb. 122. (1336—1347). Sije mede Gadimļi: kako grede puть otь Priština i otь Dobrotina dêlomь među Smolušu i među Drênovьcь i dêlomь među Gorńu Gadimļu i među Slovińu . . . 181. (1371). Komandant je . . . uputio: 1. bataļon sa ekskadronom putem Prištinskim na Lablan i Mramor, a dobrovoļce na Bresalovce, Žegovac i Dobrotin s tim da sutra na Kosovo do žeļeznice budu. Rat. 133. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 163. — *c) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

DOBROTINO, *n. ime mjestu.* — *isporedi* Dobrotin. — *Dolazi prije našega vremena.* Dobrotino (selo). S. Novaković, pom. 131.

DÒBROTÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Dobrotinu.* Dobrotinski vis *blizu Dobrotina (vidi* Dobrotin, *a)) uz Moravu.* Na desnoj obali (rijeke Morave) visovi: Dobrotinski spram utoka Kopašnice . . . Rat. 115.

DÒBROTÎNSKÎ VÎS, *m. vidi kod* dobrotinski.

DOBROTINSTVO, *n. dobrostivost.* — *Postaje od osnove supstantiva* dobrota *sufiksom* in-ьstvo. — *S istijem oblikom i sa sličnijem značeńem dolazi i riječ* dobroščenstvo (dobrobtjenstvo) *kod nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka koji ne izgovaraju dobro* h *i pišu zapadnijem govorom. uopće je mučno razlikovati jedno od drugoga. jamačno je prvo značeńe* (dobrotinstvo) *u ovijem primjerima:* Ne dobrotinstvo povidaše. F. Vrančić, živ. 94. Skazalo se jest dobrotinstvo i pitomština spasiteļa našega boga. I. Bandulavić 11ª. paul. tit. 3, 4. Neće zato izgubiti sinovļe dobrotinstvo. P. Radovčić, nač. 218. Veće ćeš dobiti z dobrotinstvom nego s strahom. M. Radnić 447b. — *u jednom primjeru* XVII *vijeka stoji* m *mj.* n: Stvorom dobrotimstvo rodno no tajati. I. T. Mrnavić, mand. 55. — *u ovijem je primjerima drugo značeńe* (dobroščenstvo) *ili je sumńivo, ješi prvo ili drugo:* O s kolikijem dobrotinstvom vapiju one riči nebeskomu otcu. M. Lekušić 99 Po ńegovu dobrotinstvu. J. Banovac, blag. 345. Dobrotinstvo i milost spasiteļa. A. Kanižlić, utoč. 585. Ogńu od ńegova dobrotinstva i milosrda. Ant. Kadčić 107.

DOBROTIV, *adj. dobrostiv.* — *Samo u Stulićevu rječniku, ali isporedi i* dobrotivost.

DOBROTIVOST, *f. dobrostivost.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka (isporedi i* dobrotiv). Jesi li toliku dobrotivost božju živo procińivao? A. Kanižlić, fran. 205.

DOBRÒTĻIV, *adj. dobrostiv.* — *Dolazi u trojice pisaca ćakavaca, od kojih su dva prva* XVI *vijeka a treći* XVII. Jesu milostivi i dobrotļivi, vsim ļudim dobro čine. Postila. Nn3ª. Budite meju sobu dobrotļivi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 81b. paul. eph. 4, 32. On je dobrotļiv svrhu nezahvalnih. 91b. luc. 6, 35. Na veselja da dopeļa obranih svojih naš dobrotļivi obveselnik. F. Glavinić, svitl. 133.

DOBRÒTOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiње se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

DÒBROTSKÎ, *adj. iz Dobrote.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kuće dobrotske. Vuk, poslov. xx.

DOBROTSTVO, *vidi* dobrostvo.

DÒBROTVOR, *m. čovjek koji dobro tvori.* — *Postaje od osnova adverba* dobro *i glagola* tvoriti. — *isporedi* dobrostvor. *a) dobročinac, vidi* 1. dobro *pod* b, *a). — dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Koji ńim upravļaju, zovu se dobrotvori. Vuk, luk. 22, 25. Ja ću ti biti dobrotvor. Đ. Daničić, 1mojs. 32, 9. — *b) koji tvori, čini dobro uopće u moralnom smislu, vidi* 1. dobro *pod* a. — *u Stulićevu rječniku (vidi kod* dobrotvorac, *b)).*

DOBRÒTVORAC, *m.* dobròtvôrca, *čovjek koji dobro tvori.* — *isporedi* dobrotvor. — *Postaje kao* dobrotvor *sufiksom* bcь. *a) dobročinac, vidi* 1. dobro, b. — *s ovijem značeńem dolazi od* XV *do* XVIII *vijeka.* Za imenovanih pomoćnikov i dobrotvorac. Mon. croat. 144. (1490). Da budemo dobrotvorci vsakomu. Š. Budinić, sum. 36b. Uzdarje podati dostoji se, gospodine, svim našim dobrotvorcem. M. Alberti 336. 356. 391. A hud čovjek sam ostaje, dobrotvorca sam izdava. A. Vitaļić, ost. 3. — *b) koji tvori, čini dobro uopće u moralnom smislu, vidi* 1. dobro *pod* a. — *dolazi* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dobrotvor, dobrotvorac ‚bene operans, bene agens, benefaciens'). Na ovoj zemļi pribivaju zajedno i dobrotvorci i zlotvorci. Đ. Bašić 175b.

DOBRÒTVÔRAN, dobròtvôrna, *adj.* bene faciens, bene agens, *koji dobro tvori, čini (kome ili uopće). isporedi* dobrotvorac. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBROTVORÉŃE, *n* beneficentia, *djelo kojijem se dobrotvori.* — *Dolazi* (dobrotvorenije) XIII *i* (dobrotvorenjo) XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Činь imêjte dobrotvorenija. Sava, tip. stud. glas. 40, 175. Ko je tako zavezalo ļubavļu drugoga z dragovanji i dobrotvorenjem. P. Radovčić, nač. 215.

DOBROTVÒRITEĻAN, dobrotvòritelna, *adj. vidi* dobrotvoran. — *Samo u Stulićevu rječniku u kom stoji* vidi blagotvoriteļan.

DOBROTVÒRITI, dobròtvorîm, *impf.* beneficiis afficere, *tvoriti, činiti dobro (kome), vidi* 1. dobro, b, *a) bb).* — *Dolazi* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Ne presta prepovedati i dobrotvoriti. Š. Kožičić 3b.

DOBRÒTVÔRJE, *n.* beneficium, *dobročinstvo.* — *Postaje kao* dobrotvor *sufiksom* (i)je. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu.* Crkvu svoju dariva obêtovanji i dobrotvorji. Š. Budinić, sum. 50ª. Almuštvo je dobrotvorje. 154b. Da toliko tvoje dobrotvorje ne bude zaludu. S. Matijević 97. Govoriti od dobrotvorja

i darih božastvenih. P. Radovčić, nač. 211. Za tolika dobrotvorja i čudesa koja si učinio. M. Lekušić 20. — *s osobitijem značenjem, vidi* dobročinstvo *pri kraju.* Jesi li primo ali davo pjeneze ili koju drugu stvar cijeć da budeš steći duhovne stvari i duhovnijem pridružene kô na priliku dobrotvorja (beneficii)? T. Ivanović 139.

DOBRÒTVÔRNICA, *f. dobrotvorno žensko čeḷade, isporedi* dobrotvornik. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBRÒTVÔRNÎK, *m. vidi* dobrotvorac. — *Dolazi u naše vrijeme u narodnoj poslovici (o danu) i u Stulićevu rječniku.* U četvrtak dobar početak, u utornik dobrotvornik. V. Bogišić. zborn. 249.

DOBRÒTVÔRNÔST, dobròtvôrnosti, *f. osobina onoga koji je dobrotvoran.* — *isporedi* dobrotvorstvo. — *U Stulićevu rječniku.*

DOBROTVÓRSTVO, *n. vidi* dobrotvorje. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka.* Tako potače me . . . dobrotvorstvo vaše. P. B. Bakšić v. Uzdati mu hvalu od tolikoga dobrotvorstva. M. Lekušić 37. Negova neizmirna dobrotvorstva s nepoznaṅem plaćamo. A. Kanižlić, uzr. 28.

DOBROUČÌNITI, dobroučînîm, *pf.* beneficiis afficere, prodesse. — *Samo u Stulićevu rječniku. a) vidi* dobrotvoriti. — *b) koristiti, pruditi.* — *kao složena riječ, nije pouzdana.*

DOBROUGÒDITI, dobroûgodîm, *pf.* placere, *dobro ugoditi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *kao složena riječ, nije pouzdana.*

DOBRÒÛMAN, dobròûmna, *adj. koji je dobra uma.* — *Dolazi u rukopisu* XV *vijeka.* Vidê ga dobro brumna (! mjesto ‚dobroumna') i reče: gdo si ti? Troj. prič. jag. ark. 9, 124—125.

DOBROÛZROČNICA, *f. žensko čeḷade koje uzrokuje dobro, koje je uzrok dobru.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOBROÛZROČNÎK, *m. čovjek koji uzrokuje dobro, koji je uzrok dobru.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano*

DÒBROVAC, Dòbrôvca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 105.

DOBROVAČA, *f. mjesto u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Schem. zagr. 1875. 50. *od* 1872 *ne postoji već kao osobito selo.* Pregled. 95.

DOBROVAČE, *f. pl. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Dobrovačama. Sr. nov. 1865. 194.

DOBRÒVÁŅE, *n. djelo kojijem se dobruje.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Od dobra se još bježalo nije: ka' ne žele Turci dobrovaṅe, da u miru raširuju ovce? P. Petrović, gor. vijen. 13.

DOBRÒVATI, dòbrujêm, *impf. živjeti u dobru, uživati dobro.* — *Dolazi u naše vrijeme.* U dobru je lako dobrovati, na muki se gledaju junaci. Nar. pjes. vuk. 5, 472. Ar si ti dobroval, od nas si vse imal. Jačke. 182. — *Nahodi se i u Stulićevu rječniku, ali s drugijem značeṅem: dobro djelovati* (‚bene agere, bene operari').

DOBROVČANIN, *vidi* Dubrovčanin. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

1. DÓBROVIĆ, *m. prezime po ocu Dobru.* — *Dolazi od* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Petroṅa Dobrovićь *(vlastelin dubrovački, tal.* Dobro, Dabro, *vidi* Ann. rag. 151. 182). Mon. serb. 40. (1253). Rista Dobrović. Rat. 321.

2. DOBROVIĆ, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 110.

DOBROVIŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118.

DOBROVIT, *m. ime muško.* — *Dolazi* XI *(u latinskom spomeniku) i* XIII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Dobrovitь). ‚A Dobrouito et filio suo Dedomiro'. Doc. hist. rač. 129. (1080). Dobrovitь Radovčićь *(vlastelin humski).* Mon. serb. 34. (1249).

DOBRÒVJERAN, dobròvjêrna, *adj. koji je dobre vjere.* — *Dolazi (po zapadnom govoru* dobroviran) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka sa značeṅem: pouzdan, koji neće prevariti (vidi* dobra vjera *kod* 2. dobar, I, 1, e). A Marković Frano miran svejer pomńi u trgoštvu skazovat se dobroviran. J. Kavańin 109b. — *Nahodi se i u Stulićevu rječniku, ali s drugijem značeṅem: koji pravo vjeruje* (‚recte credens') *i s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOBROVLADAN, dobrovladna, *adj. koji dobro vlada ili koji se dobro vlada.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka koji tako prevodi lat.* suae domui bene praepositum: Sveti Pavao piše da se posvećuju ḷudi koji su brez krivine, jednožen, trizan, razuman, narešen, gostḷiv, postidan, naučan, nepobojan, ne parac, ne požudan, dobrovladan . . . (*vidi* paul. 1tim. 3, 2—4). I. Ančić, svit. 71. ‚Domui suae bene praepositus' to jest, da dobro vlada svojom kućom i obitelju. 76. — *Nahodi se i u Stulićevu rječniku sa značeṅem:* ‚bene constitutus, bene rectus'.

DOBROVNIK, *m. ime mjestima. a) vidi* Dubrovnik. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nahodi se s. križa u Rimu, u Dobrovniku. F. Glavinić, cvit. 126a. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemḷa u Dobrovniku. Sr. nov. 1861. 8.

DOBROVNOST, *f.* benignitas, *dobrostivost.* — *Dolazi u rječnicima: u Vrančićevu, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.*

DÒBROVO, *n. mjesto u Hercegovini blizu Graca u kotaru počiteḷskom.* Schem. ragus. 1876. 58.

DOBRÒVODICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116.

DOBRÒVODIČKÎ, *adj. koji pripada selu Dobrovodići.* Dobrovodička *(opština).* K. Jovanović 116.

DÒBROVOJ, *m. ime muško. u naše vrijeme glasi obično* Dobrovoje. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dobrovoj. Deč. hris. 12. 16 *i još na mnogo mjesta. (Knez Lazar)* rodi velikago kneza Stefana, Vlьka i Dobrovoja. Glasn. 32, 266. — *U naše vrijeme dolazi kao prezime.* Schem. zagr. 1875. 210.

DÒBROVOJE, *m. vidi* Dobrovoj. — *U Vukovu rječniku.*

DOBROVÒJEVIĆ, *m. prezime, Dobrovojev sin.* — *Dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobrovojevićь). Vlatko Dobrovojevićь. Mon. serb. 102. (1332). Vrьsajko Dobrovojevićь. Deč. hris. 16. Vlaj Dobrovojevićь. Mon. serb. 176. (1366). *i u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

1. DOBRÒVOḶA, *f. dobra voḷa, vidi* 2. dobar, I, 2, k, *a).* — *Dolazi jedan put* XVII *vijeka.* Meni sam sebe po dobrovoḷi prida. M. Divković, bes. 32b.

2. DOBRÒVOḶA, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dobrovoḷa, starac. M. Gazarović VIII.

DÒBROVÔḶAN (dobròvoḷan), dòbrovôḷna (dobròvôḷna), *adj.* spontaneus, libens; benevolus, *s kim je dobra voḷa, u koga je dobra voḷa.* — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i*

u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. — U Vukovu je rječniku bilježen na dva načina akcenat: prvi (dȍbrovôlan) *ostaje nepromijenĕn u svijem oblicima; drugi ostaje onaki kaki je u gen. sing.* (dobrȍvôlna) *u svijem oblicima, osim nom. sing. m.* (dobrȍvôlan) *i acc. sing. m. kad je isti kao nominativ. — Složeno je od osnova adjektiva* dobar *i supstantiva* voḷa *sufiksom* ьnъ. *— Riječ je praslavenska, isporedi rus.* добровольный, *češ.* dobrovolný, *poḷ.* dobrowolny, spontaneus.

1. *adj. — nahodi se u svijem rječnicima: u Vrančićevu* ‚benevolus'; *u Mikaḷinu:* dobrovoḷan na koga ‚benevolus'; *u Belinu:* ‚benevolus' 137b; ‚alacer' 223a; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* dobrovoḷen ‚benevolus'; *u Jambrešićevu:* dobrovoḷen ‚benevolus'; *u Voltiǧijinu:* ‚benevolo' ‚wohlthätig'; *u Stulićevu* ‚contentus, benevolus, benignus'; *u Vukovu:* ‚guter laune' ‚bilaris'; *u Daničićevu:* ‚benevolus'. — *Komp.:* dobrovȍljîj, *u Belinu* 137b *i u Stulićevu rječniku.*

a. *vidi* dobra voḷa *kod* 2. dobar, I, 2, k.

a) spontaneus, *koji biva, postaje dobrom voḷom (onoga koji radi), o radńi (i o onome što radńom postaje) kad se čini bez sile, dobre voḷe.* Ćińu tastament moj naj poslidńi i dobrovoḷni. Mon. croat. 61. (1437). Dasmo imь i darovasmo novimь dobrovoḷnimь daromь. Mon. serb. 439. (1446). Da su dobrovoḷnim zakonom dopustili. Mon. croat. 72. (1448). Posluh brz, dobrovoḷan. Korizm. 35a. Jesu puti od uboštva dobrovoḷnoga. A. Gučetić, roz. mar. 3. Da moja smrt naravna i dobrovoḷna bude. M Orbin 86. *(Ispovid)* vaḷa da je dobrovoḷna. A. Bačić 387. Osim svijeh dobrovoḷnijeh prinosa vaših. Đ. Daničić, 3mojs. 2, 38.

b) libens, *koji što radi dobrom voḷom, vidi* 2. dobar, I, 2, k, *a) i daḷe* dobrovoḷno *kod* 2, *a). obično o čeḷadetu ili o čemu što se kao čeḷade misli. aa) čeḷade se imenuje po radńi koju dobrovoḷno vrši.* Koliku je veću slavu pripravio dobrovoḷnijem djevcem i djevicam. B. Kašić, per. VII. Ubojica dobrovoḷan. F. Glavinić, svitl. 118. — *bb)* dobrovoḷan *stoji kao predikat ili atribut uz subjekat (koji vrši radńu). radńa se pokazuje glagolom ili supstantivom verbalnijem.* S. Klara u oblićju vesela, u posluhu svršena, u uboštvu dobrovoḷna. F. Glavinić, cvit. 274b. Dobrovoḷni, blagodarni dajmo Ulisu slavno urese. G. Palmotić 1, 228. — *cc) o stvari umnoj ili tjelesnoj kojom se pokazuje da je ko dobrovoḷan.* Naredihь i utvrьdihь i pravo namĕstihь odь svršena i dobrovoḷna srьdьca. Mon. serb. 457. (1453). Ove dare s dobre voḷe veličanstvo vaše primi i dobrovoḷno srce š nimi. G. Palmotić 2, 222. S dobrovoḷnijem duhom imamo ǰubiti. J. Matović 41.

c) libens, hilaris, *kao zadovoḷan, vesео, miran, vidi* dobra voḷa *kod* 2. dobar, I, 2, k, *b).* U tomь miranь i dobrovoḷanь ostahь. Mon. serb. 520. (1478). Budi dobrovoḷna, bit ćeš u mom dvori prijata i voḷna. M. Marulić 41—42. Strane su kuntente i dobrovoḷne. Mon. croat. 189. (1506). Tomu svet otac bi vesel i dobrovoḷan. Dukǰanin 14. Otidoše po svem svijetu veseli i dobrovoḷni. A. Gučetić, roz. jez. 267. Lasno će bit miran i u svih protivnih ričih dobrovoḷan. A. Georgiceo, nasl. 87. Stoj dobrovoḷna i nemoj se bojati. P. Radovčić, nač. 175. Bivši veoma izbijen, smlaćen, dobrovoḷan i veseo bijaše. S. Margitić, fal. 72. Na svitu vazda jesu jedni nevoḷni a jedni dobrovoḷni. J. Filipović 3, 347a. Upraviti, otribiti i razkrĉiti ovi put, da mu bude ugodan i da po ńemu dobrovoḷan dođe, a ne srdit. F. Lastrić, ned. 20. Vazda je veseo i dobrovoḷan. B. Leaković, gov. 102. Koji u sebi nije miran i dobrovoḷan. 102.

b. benevolus, *u kojega je dobra voḷa, vidi* dobra voḷa *kod* 2. dobar, I, 1, b, *b).* Tvoriti prijazni ǰuvene i dobrovoḷne. Mon. croat. 66. (1446). Ne samo mej sobom dobrohotni i da svim jinim dobrovoḷni bihu. P. Zoranić 27. Da budemo mirni, krotci, dobrovoḷni, dobrostivi. Š. Budinić, sum. 36b. Ti me usliši dobrovoḷan. A. Vitaḷić, ist. 8b. Štiođe dobrovoḷni! A. Kanižlić, utoč. 872. I ńn milostivnima i dobrovoḷnima ušima primi. G. Peštalić, utiš. 36. — *u ovijem je primjerima adjektivom* dobrovoḷan *preveden latinski genetiv* bonae voluntatis *u vulgati:* Slava u višńih bogu, i na zemḷi mir ḷudem dobrovoḷnijem. N. Rańina 21a. luc. 2, 14. Mir čeḷadi dobrovoḷnoj. S. Rosa 184b.

2. *adv.* dȍbrovôlno (dobrȍvôlno), libenter, benevole. — *između riječnika dolazi u Vrančićevu* ‚sponte'; *u Mikaḷinu* ‚libenter, libenti animo, animi alacritate, summo studio, summa voluntate' 72b; *u Belinu* ‚libenter' 776b; *u Bjelostjenčevu* ‚benevole; sponte, ultro volenti animo, voluntarie, spontanee, libenter'; *u Voltiǧijinu* ‚volentieri' ‚gern'; *u Stulićevu* ‚libenter, lubenter, libenti vel volenti animo'. — *Komp.:* dobrovȍljnije. *a)* libenter, *kad se što ‚dobre voḷe' čini, ne samo ne od sile, nego još i veselo i sa žeḷom.* Hoteće dobrovoḷno platiti. Mon. serb. 248. (1400). Koje imańje dobrovoḷno primismo i u našь komunь postavismo. 496. (1466). Se mi dašе u zajamь dobrovoḷno. 502. (1467). Onde se obi strani dobrovoḷno utakmista. Mon. croat. 130. (1487). Ki nije hotio prezь parne dobrovoḷno platiti. Stat. poḷ. ark. 5, 273. U svaki boj dobrovoḷno hodit. M. Marulić 41. Ča godir mi rič tva voḷi, dobrovoḷno ja ću stvorit. P. Hektorović (?) 115. Neka mu dobrovoḷnije da imanje u ruke. M. Držić 312. Onih dobrovoḷnije i prije poslušati. Š. Budinić, ispr. 15. U noći čovik dobrovoḷnije spava, nego li u dne. M. Divković, bes. 364a. Mnoge suprot ńih hoći ijahu a mnoge i dobrovoḷno. B. Kašić, per. 143. I sam bih se s stola moga dobrovoḷno uklonio. I Gundulić 557. Rekoh dobrovoḷno a ne po sili. F. Glavinić, svitl. 97. Dobrovoḷno tamo svi će putovati. I. T. Mrnavić, osm. 100. Ne budući neprijateḷ ovomu slovu, ńime se dobrovoḷnije služim, neg druzijem novijem slovima. R. Gamańić 19. Kaže, kō se dava dobrovoḷno sa svom krvi za grad rodni svoja glava. G. Palmotić 1, 103. Pohodi dobrovoḷnije tužne i nevoḷne nego li zdrave. V. Andrijašević, put. 62. Za to pusti dobrovoḷno da se od tebe ja odijelim. P. Kanavelić, iv. 433. Mnogi dobrovoḷnije hoće živiti staresine nego biti podložni; dobrovoḷnije hoće biti bogati i osuditi se, nego ubozi. M. Radnić 9b. Bi li se dobrovoḷno ispovidio od svih tvoji grihov, ako bi ti došli na pamet? L. Terzić 62. Dobrovoḷno neg za viru Isusovu svi umiru. J. Kavańin 306b. Ako bi mu što dobrovoḷno dali. J. Banovac, uboj. 46. I uboštvo dobrovoḷno prigrlio. A. Bošković eva 27. Prignu se Jakov na taki ugovor dobrovoḷno. And. Kačić, kor. 30. Da bi on dobrovoḷno Goliǰatu na mejdan izašao. 162. Jer ga sva vojska dobrovoḷno slušaše i ḷubǰaše. 213. Koji dobrovoḷno praštaju pogrde. J. Matović 384. Videći majstor da dobrovoḷno pišem. D. Obradović, živ. 40. Svi dobrovoḷno pristanu. Pravdonoša. 1852. 23. — *b) aequo animo, tranquille, hilariter, ako ko i ne čini što od same svoje voḷe, osobito kad što trpi, podnosi, kao* mirno, veselo. Dobrovoḷno podnosite bezumńe ludih. N. Rańina 34b. paul.

2cor. 11, 19. Neka mi znamo suprotivščine dobrovo|no podnašati. F. Glavinić, cvit. 84b. Živio bi veselo i dobrovo|no. M. Radnić 309a. Hodila bi po putu ogńenome dobrovo|no bosonoga. J. Kavańin 411a. Pitajmo sve mučenike kako mogoše onako dobrovo|no i veselo one muke podniti. J. Banovac, razg. 68. Smrt dobrovo|no i sveto primiti. A. Kanižlić, bogo|ubn. 596. Sa svakim mirno i dobrovo|no živimo. utoč. 636. Osudu dobrovo|no podnosim. kam. 173. Siromaštvo i nevo|e dobrovo|no podnešene. V. Došen 200b. Moli Isukrsta za cesaricu da doj dade milost da dobrovo|no umre. F. Radman 22. David dobrovo|no podnese pogrde. J. Matović 384. Podnijeti . . . ne samo dobrovo|no, ma još s veselijem srcem. 523. — *c)* benevole, *vidi* 1, c. Dasmo i darovasmo milostivo i dobrovo|no i vsesrьdo. Mon. serb. 340. (1427). Ja ae zgovoriha vele dobrovo|no i milostivo s poklisari dubrovačcćmi. 367—368. (1432). Mnogo umi|eno i dobrovo|no prosi odь nasь. 418. (1442). Grihe dobrovo|no odpušća. Kateh. 1561. B4a. Kojih blagovo|no i dobrovo|no izbavio jest. Š. Budinić, sum. 6a. Primite ovi darak malahan svesrdo i dobrovo|no. M. Divković, nauk xxvi. Sa svakim ‚mijerno' i dobrovo|no živit. I. Grličić 24. Faraun starca dobrovo|no razgledavši. And. Kačić, kor. 52. Primi ju *(knižicu)* dobrovo|no, kako sam ti ju i ja dobrovo|no pisao. M. A. Reļković, sat. B2b.

DOBROVOĻĘŇE, *n. kao ļubav*, *vidi* dobra vo|a *kod* 2. dobar, I, 1, b, *b)*. — *Dolazi sa starijim oblikom* dobrovolẹnje *u jednoga pisca* xvi *vijeka*. Ļubav k veri i ka knjižnikom dobrovolẹnje. Š. Kožičić 51b.

DOBROVÒĻITI, dobròvo|īm, *impf.* satisfacere (alicui), (aliquem) benevolum reddere, *činiti da ko postane dobrovo|an*. — *Postaje sufiksom* i *od* dobra vo|a. — *Dolazi (dosta rijetko) od* xvi *do* xviii *vijeka, i u Stulićevu rječniku* (dobrovo|iti vidi blagovo|iti, *ali ovoga nema)*. Mi imamo zadovo|no činjenjem dobrovo|iti ńega *(boga)* Š. Budinić, sum. 93b. Toliš — krotčiš, dobrovo|iš. I. Bandulavić 299. Tako Osipa svi tišahu, da ga kako dobrovo|e. P. Vuletić 19. Pokorom dobrovo|iš se. S. Badrić 84. Istina nebeska ne slavi se u mnoštvu zločestih slišaoca, nego se slavi i dobrovo|i u skupštini dobrih. B. Leaković, gov. 169. S kojima riječma ńega prama nami dobrovo|imo i ńemu se umi|ujemo. 415.

DOBROVOĻNIV, *adj. dobrovo|an*. — *Dolazi samo adv.* dobrovo|nivo *na jednom mjestu* xviii *vijeka*. Svi dobrovo|nivo podlagali bi se sudjenju biskupovu. A. d Costa 2, 4.

DÒBROVÒĻNÔST (dobròvo|nôst), dòbrovo|nosti (dobròvo|nosti), *f.* benevolentia, aequus animus, *osobina onoga koji je dobrovo|an*. — *isporedi* dobrovo|stvo. — *Postaje od osnove adjektiva* dobrovo|an *sufiksom* ostь. — *Dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu. a)* benevolentia, *vidi* dobrovo|an *pod* 1, b. Imej dobrovo|nost suprotivnikom tvojim brzo, dokle jesi ž nim na putu. Postila. c4b. Da mu ukazujemo onu dobrovo|nost koju smo i drugim običajni. A. Bačić 48. Imati prijate|stvo, ili dobrovo|nost onoga. J. Banovac, uboj. 46. Kolika jest prama nami ļubav i dobrovo|nost. I. Velikanović, uput. 3, 288. Ako se dakle ne more najti zlameńe veće ļubavi, nego ńegovu dobrovo|nost poznati, još više toliko trpećega va|a da ļubi. D. Rapić 101. Ni jedno prijate|stvo, društvo niti dobrovo|nost vrimenita toliko kruto ujedińuje i veže među sobom ļude, koliko zavez ženidbeni muža i ženu po ļubavi veže. B. Leaković, nauk. 239. Držimo da ima materinsku ļubav i dobrovo|nost prama nami. 433. Prijate|stvo jest kripost, s kojom ļudi istinitu dobrovo|nost jedan prama drugomu porad pošteńa pokazuju. 473. — *b)* aequus animus, *vidi* dobrovo|an *pod* 1, a, *c)*. Jer koji u sebi nije miran i dobrovo|an, onomu ni isto bogastvo i dostojanstvo mir i dobrovo|nost ne mogu dati. B. Leaković, gov. 102.

DOBROVÒĻSTVO, *n.* animi aequitas, promptus animus; benevolentia, *osobina onoga koji je dobrovo|an*. — *isporedi* dobrovo|nost. — *Postaje od adj.* dobar *i supst.* vo|a *sufiksom* ьstvo. — *Dolazi od* xvi *(vidi kod c)) do* xviii *vijeka a između riječnika samo u Stulićevu* („benevolentia, benignitas, clementia'). *a)* animi aequitas, *zadovo|stvo, mirnoća*, *vidi* dobrovo|an, 1, a, *c)*. Mirniji („mijerniji') i skladniji vazda su dobrovo|ni, veseli, i dilje živu . . . Dobrovo|stvo u istinu čini život procvao, to jest veseo. M. Divković, bes. 452b. Kapelan, budući imao tako videńe, vas pun dobrovo|stva, kaza mnozijem toliku veliku stvar od videńa. P. Posilović, nasl. 154b. Ovako ti svako dilovańe dobro učińeno za ļubavom božju nosi sobom čudno dobrovo|stvo i utišenje duše. 164b. — *b)* promptus animus, alacritas, *vidi* dobrovo|an *pod* 1, a, *a)* i *b)*. Što dobrovo|stvom od ustrpļeńa i zanatom ne može učiniti. F. Lastrić, svet. 198a. — *c)* benevolentia, *vidi* dobrovo|an *pod* 1, b. Gdi nas uči prijati božje dobrovo|stvo. Naručn. 106b.

DOBROVOŇAV, *adj.* bene olens, *koji dobro vońa*. — *Samo u Stulićevu rječniku*. — *nepouzdano*.

DOBROVRIJÈDAN, dobrovrijèdna, *adj.* benemeritus, *koji je dobro zaslužio*. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka*. Od domovine dobrovridnomu Uriji. G. Peštalić, utiš. 16.

DOBROVSTVO, *n. dobročinstvo*. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku*.

DÒBROVÛK, *m. ime muško*. — *U Vukovu rječniku*.

DOBROZASLUŽEN, *adj.* benemeritus, *koji je dobro zaslužio*. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* dobrozaslužonik *i* dobrozaslužena. — *sve troje posve nepouzdano*.

DOBROZASLUŽENICA, *f. ženska čeļade dobrozasluženo*, *vidi* dobrozaslužen.

DOBROZASLUŽENIK, *m. čovjek dobrozaslužen*, *vidi* dobrozaslužen.

DOBRÒZRÂČAN, dobròzrâčna, *adj.* speciosus, *krasan*. — *Dolazi u knjizi* xvi *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a između riječnika u Stulićevu* („vnltu vel adspectu pulcher, venustus, speciosus'; *ima i adv.* dobròzrâčno ‚venuste') *i u Daničićevu* (dobrozračьnь ‚speciosus'). Sьtvori crькovь vь dobrozračьnêmь mramori. Okázk. šaf. 58. (1503).

DOBROZVON, *adj. vidi* dobrozvoneći. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka koji će biti sam tu riječ i načinio*. Tintilina dobrozvonih žica. J. Kavańin 498b.

DOBROZVONEĆI, *adj. (uprav part. praes. act.)* benesonans, *koji dobro zvoni*. — *isporedi* dobrozvon. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka koji je ovu riječ po latinskoj načinio*. Hvalite ga u cimbalih dobrozvonećih. B. Kašić, rit. 226.

DOBROZVOŇEŇE, *n.* instrumentum musicum, *sprava za sviranje, gudćńe, udaranje*. — *Dolazi* (dobrozvonenje) *u jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam ovu riječ i načinio kao da je supstantiv verbalni od nepotvrđenoga glagola* dobrozvoniti.

Pivanje na zvon od citare oli drugoga dobrozvonenja. A. d. Costa I. 187.

DOBROŽELAC, *vidi* dobroželac.

DOBROŽEĻAC, dobroželca, *m.* (alicui) bene cupiens, *onaj koji (kome) dobro želi.* — *Može biti da je načińeno prema ruskome* доброжелатель. — *Dolazi jedan put* XVIII *vijeka (u potpisu kod pisma), tc se ne zna, treba li čitati* dobroželac *ili* dobroželac. Svadašńi dobroželac Ilija Jakšić. Glasn. II, 3, 265.

DOBRÒŽEĻAN, dobròžêļna, *adj.* studiosus, amans, *koji (kome) dobro želi.* — *Dolazi samo adv.* dobròžeļno (‚studiose, peramanter, diligenter') *u Stulićevu rječniku.*

DOBROŽEĻEŃE, *n.* studium, sollicitudo, *djelo kojijem se (kome) dobro želi.* — *Dolazi sa starijim oblikom (po zapadnom govoru)* dobroželinje *u jednoga pisca* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (dobroželeńe). U ļubavi i dragosti bratskoj i koliko veće jest u dobroželinju dušam. Š. Budinić, ispr. 12.

DOBROŽIĆE, *n. vidi* dobroživļene. — *Dolazi (sa starijim oblikom* dobrožitje) *u jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega je jezik pomiješan s crkvenijem, i u Stulićevu rječniku* (‚boni mores' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara)* Stvari pristojeće nauku i dobrožitju hristjanskomu. Š. Budinić, sum. 3a.

DOBROŽIVĻEŃE, *n.* ratio rectae honestaeque vitae, *nauka dobra i poštena živļeńa.* — *isporedi* dobroživče, djelorednost, čudorednost. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nauk, dobroživļeńe, običaj, smrt, uskrsnuće. J. Matović 28. U naučeńu nauka i vjere i dobroživļeńa. 93.

DOBROŽÍVÛĆÍ, *adj. (uprav part. praes. act.)* bene vivens, *koji dobro živi.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nije pouzdano.*

DÒBRSKÎ, *adj. koji pripada selu Dobru (vidi* 4. Dobro). — *Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dobrьskyj). Svêmi kmeti dobrьscijemi *(pisano* ‚dobrьscinemy'). Mon. serb. 532. (1485).

DÒBRSKÔ SÈLO, *n. selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasn. 40, 19. *ńegda se zvalo* Dobro *(vidi* 4. Dobro i dobrski). *u naše vrijeme.* — *isporedi i* Dobroselo, *a) cc).* Pak kad dođe selu Dobrskome. Nar. pjes. vuk. 5, 320. S Dobrskog Sela u Crnoj Gori. Pjev. crn. 181b.

DOBRST, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dobrstu. Sr. nov. 1872. 333.

DOBRŠAN, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka, pisano* Dobrьšanь. Tvrьdoje i Dobrьšanь. Deč. hris. 20. 89.

DOBRŠEVO BLATO, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Dobrševu Blatu. Sr. nov. 1875. 806.

DOBRŠIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Nenad Dobršićь. Deč. hris. 38.

DOBRŠTAK, *m. planina u Crnoj Gori.* Dobrštak više Dobrskoga Sela. Glasn. 40, 27. — *Postaje od osnove* dobrsk *adjektiva* dobrski *sufiksom* jakъ: skj *mijeńa se u* sč, šč, št.

DÒBRŠTICA, *f. planina više Novoga (između Boke i Hercegovine).* — *isporedi* Dobrštak. — *U Vukovu rječniku.*

DÒBRUČA, *f. prijedjel među Dunavom i Crnijem Morem koji sad pripada Rumunskoj.* — *Od* XVII *vijeka.* Bugarska mu sela ostaju s lijeve strane, k desnoj kuča, gdi so k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. I. Gundulić 318. Od Dobruče, od Trnova. G. Palmotić 2, 220. Od Dobruče do Trnova. J. Kavańin 239a. Dobrunca je bogata i obilna država u bugarskoj banovini s ove strane od Dunaja, koja uze svoje ime od Dobre ńekadańega kraļa bugarskoga. A. Marković *kod* I. Gundulić, osm. (1826) 1, 109-110.

DOBRUJ, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Deč. hris. 4. 12 *i još na ńekoliko mjesta.*

DÒBRUJEVAC, Dòbrujêvca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 166. — *b) selo u okrugu aleksinačkom* 91.

DOBRUJEVIĆ, *m. prezime, Dobrujev sin.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Balьko Dobrujevičь. Deč. hris. 70.

1. DÒBRUĻA, *f.*

a. *ime žensko.* — *dolazi* XV *vijeka.* M. Marulić 258.

b. *ime kravi, ovci, kozi.* — *u naše vrijeme.* Ne dajo *(mlijeka)* dobruļa nego mnoguļa *(narodna poslovica).* Ž. Radońić.

DÒBRŪN, *n. vidi* Dobruńe. Dobrun, selo *(u nahiji višegradskoj)* 3 sata preko Drine, ovdje je bio samostan pravoslavni. F. Jukić, zemļop. 44. — *drugo je grad* Dobrunь *koji se pominńe* XIV *vijeka.* Kraļu *(Stefanu Dečanskom)* zemļamь mnogyimь drьžavy grьčьskyje prědavьšiimь se, i grady ihь že prijetь, ihьže imena si sutь: gradь Velesь, gradь Prosěkъ, gradь Štipь, gradь Črěšьče, gradь Dobrunь. Danilo 197. *i poslije se pominńe ńekakav* Dobrunь. S. Novaković, pom. 131.

DOBRUNOVIĆ, *m. prezime po ocu Dobrunu (kojemu nema potvrde).* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Boja Dobrunovičь. Deč. hris. 46. 98. Bolьčinь Dobrunovičь. 92.

DÒBRŪNSKÎ, *adj. koji pripada (manastiru?) Dobrunu.* — XVII *vijeka.* Vь darь svetêj bogorodici dobrunstêj vь lêto 1614. Glasn. 23. (248).

DÒBRŪŃE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru višegradskom.* Statist. bosn. 27. — *zove se i* Dobrun.

DOBRŮSITI, dòbrûsîm, *pf. svršiti brušeńe, brusiti do kraja.* — *složeno:* do-brusiti. — *impf.:* dobrušivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚exactionem perficere').

DOBRUŠ, *m. mjesto u Crnoj Gori, vidi kod* Dobrušta, *a).*

DÒBRUŠA, *f. ime mjestima. a) seoce u Konavlima blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 32. — *Daničić* (rječ. 1, 282) *misli da je ista* Dobruša *koja se pominńe* XIV *vijeka kao mjesto ili kraj u državi gospode zetskc Đurđa i Balše:* ‚na Dobruši'. Spom. sr. 2, 27. (1374). *ali vidi kod* Dobrušta, *a).* — *b) selo u Dukađinu u župi Ļumi.* Da su pored toga u Ļumi i Opoļu stanovnici bili srpskog roda i porekla, možemo samo nanomenuti da su sva ńiova sela i do danas srpska imena zadržala, n. p. Topoļane, Pobreg, Kolešane ili Kolešńak, Vranica, Dobruša, Šitke, Gostiļ, Imuije, Kalis, Viļna, Novoseja (Novo Selo) i dr. Glasn. 43, 39. — *pominńe se* XIV *vijeka s imenom* Dobrušta *(koje vidi) i* Dobrušto (Dobrušt?). — *c) selo blizu Giļana, vidi kod* Dobrušta, *b).*

DOBRUŠINAC, Dobrušinca, *m. dolazi* XIV *vijeka kao ime ‚katuna' koji se zove i* Jančišta *i kao potańe naznačeńe ńekijeh vlaha, a jedno i drugo blizu Prizrena. isporedi* Dobruša, *b).* — *i u Daničićevu jc rječniku* (Dobrušinьci. 3, 586). Katunь Dobrušinьcь Jančišta. Glasn. 15, 291. (1348?). A kobilo da pasu vlasi Dobrušinci. 307—308.

DOBRUŠÍVATI, dobrúšujêm *i* dobrúšîvâm, *impf.* dobrusiti. — *U Stulićevu rječniku* (dobrusivati).

DOBRUŠKO, *m. ime muško.* — *Dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dobruško). Dobruško. Spom. sr. 1, 119. (1413). Zapovêdiju gospodina mi kneza *(dubrovačkoga)* Dobruška Benčulića. 2, 85. (1429).

DOBRUŠT, *m. vidi* Dobrušte.

DOBRUŠTA, *f. kao ime selu pomiñe se na dva mjesta* XIV *vijeka. a)* Stefan je Dušan ‚na Dobrušti' potvrdio Dubrovčanima Stonski Rt... (Mon. serb. 109 *god.* 1334), a to mislim da je ‚Dobruša' koju vidi *(u ovom rječniku* Dobruša, *a))* pa je u prepisivañu pogriješeno. Đ. Daničić, rječ. 1, 282. *S. Novaković misli, da je Dobruša (koje vidi pod a)) i ova ‚Dobrušta' jedno te isto mjesto, i to selo Dobruš u Crnoj Gori.* O ‚Dobruši' za koju u Pucićevim spomenicima II, 26 ima zapisano, kako se na njoj gospoda zotska Đurad i Balša izmiriše s Dubrovčanima, Daničić je u rječniku iz kn. st. mislio da je ‚blizu Captata i Grude'. Pogledaću još jedno mesto iz spomenika, pa će se brzo videti gde treba tu Dobrušu tražiti. Na ‚Dobruši' je 19 maja 1334 kraj i potoñi car Stefan Dušan potvrdio Dubrovčanima ustupañe Stonskog Rta, ugovorivši s njima što još o tome treba. Oboje je to doista jedno mesto. Na aus. den. št. karti južno od Onogošta pri planini između Kčeva i Pļešivaca sa strane Pļešivaca vidim na karti selo ‚Dobruš' koje ne nañoh u spiskovima crnogorskih sela ni u Milakovića ni u Dučića. Na svaki način se mosto nekakvo ovde tako zove, i kako je pri planini, zgodno za izlazak u lov, ne sumñam da je to ‚Dobruša' i ‚Dobrušta' gore pomenuta, te da je treba Onogoštu pribrojati. S. Novaković, obl. 88. — *b)* Pridoh *(Stefan Dušan)* vь mêsto rekomo Dobrušta, izobrêtohь crькvь svetago... Nikoli zapustêvšuju ... i sьzidahь i obnovihь hramь tj... pače že kь toj crькvi da kraļevьstvo mi i prilozi selo Dobruštu, selo Žuri, selo Vrьbnica, selo Kalođeni (? ‚Kalogeni')... Mon. serb. 110-111. (1321—1336). *Daničić* (1, 282—283) *misli da je ta ‚Dobrušta'* sadašñe selo toga imena na bugarskoj Moravi blizu Gilana gdje ima i potok koji se tako zove. Hahn, reise 170, sama što mu je tu ime zapisano u knizi ‚Dobrudscha' a na karti ‚Dobruša'. *ali bez sumñe ima pravo N. Dučić koji tvrdi da je ta ‚Dobrušta' današña Dobruša u Dukađinu (vidi* Dobruša *pod b)).* Među župama južno istočnoga dijela staroga Hvosna, a u sadašñem Dukađinu nahodi se i Ļuma. U njoj je među selima i Dušanova ‚Dobrušta' i crkva sv. Nikole opet u razvalinama sada među Arbanasima. N. Dučić, dobrušta. rad. 70. 193. *i zbiļa nedaleko od ove Dobruše još se nahode sela Žur (negda* Žuri) *i Vrbnica. druga je potvrda što je ova ‚Dobrušta' i ‚Dobruše' (koje vidi) ili ‚Dobruši' jedno te isto mjesto, kako se poznaje po selu* Žurima *što se pomiñe da je blizu jednome i drugome, a Dobruše je opet ne daleko od Prizrena. i selo Kolešane blizu Dobruše može biti da je negdašñe* Kalođeni. — *od prilike je i* Dobrušta *pod a) ista što i ova.*

DOBRUŠTE, *n. selo u župi Ļumi u Dukađinu, danas* Dobruša *(koje vidi pod b)).* *dolazi* XIV *vijeka u instr.* Dobruštemь *po čemu se ne može poznati jeli nominativ* Dobrušte *ili* Dobrušti *(m). istoga se vijeka zove i* Dobrušta *(koje vidi pod b)).* I kьdi gredohь *(Stefan Dečanski)* iz Zete dahь svetêj crkvi ulijanikь kraļevьstva mi koji je stojalь u Žurêhь. i ukazahь samь jepiskopu selište đa ga postavi među Dobruštemь i među Milopusti... I ješte prida kraļevьstvo mi selište Pustomulču... da si je priloži kь Opoliju. Glasn. 49, 264—265. (1326).

DOBRUŠTSKI, *adj. koji pripada Dobrušti.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dobrušťskyjь). Sveti Nikola dobrušťski. Mon. serb. 111. (1321—1336). *na istoj strani dolazi pisano i* dobroštьski.

DOBRUTOVCI, *m. pl. ime mjestu.* — *Dolazi u spomeniku pisanu krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku.* Dobrutovci, kao da je bio zaselak selu Lojanu koje s njim dade Hilandaru kraļ Milutin (Mon. serb. 64 *god.* 1293—1302). Đ. Daničić, rječ. 1, 282.

DÒBRZO, *vidi* do brzo *kod* 1. brz, 2, *đ) a) i* 1. do, I, 2, b, *a) bb).*

DÒBŪJ, Dòbuja, *m. ime mjestima. a) u narodnijem pjesmama pomiñe se kao grad u turskoj krajini, i otale u Vukovu rječniku.* Ja sam junak od'ud iz krajine od Dobuja grada bijeloga, po imenu od Dobuja Mujo. Nar. pjes. vuk. 3, 134. Ja sam dizdar u Dobuju gradu. 3, 251. — *b) seoce u Bosni blizu Sutjeske kraļeve.* Schem. bosn. 1864. 20.

DOBULHÀNA, *vidi* dambulhana. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Čauš' viču, dobulhane ričU. Pjev. crn. 178b. Dobulana, bubni i svirale. Nar. pjes. petr. 2, 697.

DOBUŽEVAC, Dobuževca, *m. mjesto pod njivama u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva do reke u Dobuževcu. Sr. nov. 1860. 499.

1. DÓCA, *m. hyp.* Dobroslav. — *Akc. se mijeña u voc.* Dôco. S. Novaković.

2. DÓCA, *f. ime žensko, isporedi* 1. Doca. — *Akc. se mijeña u voc.* Dôco. — *Dolazi u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bačkoj i s primjerom iz narodne pjesme:* Gde ćeš biti, baba Doco?

DÒCAN, dòcna, *adj.* serus, tardus, *koji što docna radi, koji se odocñuje.* — *Postaje od osnove* docn *adverba* docna; a *se umeće samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je isti kao nominativ.* — *Dolazi (dosta rijetko) od* XVI *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚serus, tardus'). — *Komp.* dòcnijî *(vidi Bašićev primjer); i u Stulićevu rječniku.* Derući sva lica reče mati: evo sam docna pomoćnica, o sinci, došla vam. M Bunić 74. Pozni — docni, koji poslije dohodi. I. Đorđić, salt. 505. O budalasti i docni na virovañe. A. Kanižlić, utoč. 565. Ostavi unukom naj docnijeh vijeka. Đ. Bašić 244b. — *u ovom primjeru znači: večerñi, zapadni.* Odkle sunce izasjava, odkle sjever dune ledno, i odonud gdi u nemiru docni i južni vali uzviru (‚a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari'). I. Đorđić, salt. 369. — *u naše vrijeme ima adv.* dòcno. Docno je, prenoćimo ovde. V. Vrčević, niz. 134. U veče đođemo kući docno. M. Đ. Milićević, let. več. 98. Polete za lekove koji često docno stignu. zlosel. 200.

DÒCÂRSTVOVATI, docârstvujêm, *pf. svršiti carevañe, carstvovañe, ne carstvovati dalje.* — *složeno:* do-carstvovati. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚imperando vel imperio finem imponere').

DÒCESAROVATI, dòcesarujêm, *pf. svršiti cesarovañe, ne cesarovati dalje.* — *složeno:* do-cesarovati. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* docarstvovati).

DOCI, *vidi kod* dolac.

DOCIJÈDITI, dòcijedîm, *pf. svršiti cijeđeñe,*

cijediti sve, do kraja. — *složeno:* do-cijediti. — *impf.:* docjedivati. — *U Belinu rječniku* („totum colare‘ 199a; „distillare totum‘ 423a; docijediti se „purgor‘ 199a) *i u Stulićevu.*

DOCIJÈDĒÑE, *n. djelo kojijem se docijedi.* — *U Belinu rječniku* (docijeđenje *i griješkom* docijeđonje „stillatio‘ 423a) *i u Stulićevu* (docijeđenje „tota distillatio‘).

DÒCIJEP, *m* fragmentum, *komad što se od čega ocijepio.* — *Dolazi (sa zapadnijem oblikom* docip) *samo u Mikaljinu rječniku:* ulomak, mrvica, docip „fragmentum‘ 725b.

DOCIJÈPATI, dòcijepâm, *pf. svršiti cijepanje, ne cijepati dalje.* — *složeno:* do-cijepati. — *impf.:* docjepljivati. — *U Belinu rječniku* 344b *i u Stulićevu* („fissionem perficere‘).

DOCJEDÍVATI, docjèdujêm *i* docjèdîvâm, *impf.* docijediti. — *U Stulićevu rječniku* (docjedivati, docjedivam).

DOCJEPLÍVATI, docjèpljujêm *i* docjèpljîvâm, *impf.* docijepati. — *Dolazi samo praes.* docjepljivam *u Stulićevu rječniku kod* docijepati.

DÒCKAN, *adv.* sero, *kasno.* — *Složena je riječ:* do-ckan. *drugi dio postaje od osnove* kъsn *adjektiva* kasan *tijem što se je* k *i* s *premjestilo, a zatijem se* s *promijenilo u* c *i umetnulo se a među* k *i* n. *prvo je značeńe dakle* do kasna. *vidi i* ckńeti. — *Dolazi od* xviii *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Kad dockan doleće. J. Rajić, boj. 15. U večer sam rano lijegala, a u jutru dockan ustajala. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Draga umre dockan u subotu. 1, 240. Dockan Simu na um pripanalo. 2, 68. Gradu vrata rano zatvorajte a u jutru dockan otvorajte. 2, 363. Al' se veće dockan pokajati. 4, 146. Dockan je onda štećeti kad nestano. Nar. posl. vuk. 69. Što se danas može učiniti, sjutra je dockan. 360. — *U jednoga pisca našega vremena ima komp.* dockànijē. Dockanije dozreva grožde. P. Bolić 2, 130. — *Dolazi i složeno s riječcom* po, *s čega je značeńe slabije.* No podockan junak izlazio. Nar. pjes. vuk. 5, 149. Ne nade se nikakva junaka, do podockan sina pašinoga. Ogled. sr. 93.

DÒCKNA, *adv. vidi* dockan. — *Postaje kao* dockan *ali s nastavkom genetiva a (kao* do kasna); *a među* k *i* n *ne umeće se* a. — *isporedi i* docna. — *Dolazi* xvi *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu.* — *Komp.* dòcknijē, *i u Mikaljinu rječniku.* Dockna si uhranila ti svjet, Dobre. M. Držić 199. Da docknije dođoh, stvar bješe učińena. 218. Slijeđah ih, nu vele na dalek, zač podoh docknije. D. Zlatarić 64a. Kako ovako dockna ja na tvoje spoznanje dođoh? kako li ovako dockna tebe počeh ljubiti? V. Andrijašević, dev. 99. Rano i dockna tko došo je. B. Betera, ćut. 143. Hrom hodi, ali dockna dohodi. (D). Poslov. danič. 27. I dockna kad dođeš doma, rijet' ti će: dobar došao. (D). 28. Tko od veće pospiješi, docknije izvrši. (D). 131. Tko prava *(pravo?)* ljubi, dockna zaboravi. (D). 132. Tko se od mahnitosti razboli, dockna ozdravi. (D). 133. Zimńe sunce, koje dockna izade a rano zade. (D). 157.

DÒCKNE, *adv. vidi* dockan. — *Postaje kao* docna, *ali (adverbijalnijem?) nastavkom* o. — *isporedi* docne. — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Dockne je jur i jurve sunce zahodi. P. B. Bakšić 185.

DÒCKŃETI, dòcknîm, *impf. docńeti, kašńeti.* — *Postaje od osnove* dockn *(kod* dockna) *sufiksom* ê *u inf.,* i *u praes.* — *Dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Mikaljinu rječniku (sa zapadnijem oblikom* dockniti *kod* zakasniti). Cijeća zločestva moga sramujem se i docknim u tebe ih iskati. V. Andrijašević, put. 77.

DOCKOVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159.

DÒCNA, *adv. vidi* dockan. — *Postaje od* dockna *tijem što je ispalo* k *između* c *i* n. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* kasno), *u Belinu* („tarde‘ 722b), *u Stulićevu.* — *Komp.* dòcnijē *(i u Belinu rječniku* 722b *i u Stulićevu).* Tko se docna diže, za život ne haje. N. Dimitrović 15. Hod'mo ve, docna je. N. Naljeković 1, 259. Neka ti docnije prodavat budeš ńu. 1, 268. Dobre, ti docna ležeš. M. Držić 213. Jere se docnije i kasnije obratiš na molitvu. B. Kašić, nasl. 162. Pokle se svakako ima to učinit, dokle si u ovomu životu ili docna ili rano. I. Držić 237. Docna leti soko sivi, letušta je strijela lijena, kasno mine pļam strašivi pri taštini, s kom prohodi brijeme. G. Palmotić 2, 17. Koliko jest korisno umriti brzo veće nego umriti docna. P. Posilović, nasl. 141b. Premda tko docna počne, nu zaglavi dobrijem tijek svoga života. I. Đorđić, ben. 19. Veće je docna. M. Lekušić 140. Tko docna ustaje, i obojčina mu nestaje. (Z). Poslov. danič. 128. Kajući se što sam toliko docna tebe, srce prijubitejno, pozno. I. M. Mattei 264. Nijesu nego docna postali kraļovi i ostali vladaoci. A. Kalić 365. U večer me rano lijegaše a u jutro docna ustajaše. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Docna se vi poudavale. Nar. pjes. herc. vuk. 260. Veće je docna, pa se nijesmo nadale nikomu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 203. Zaludna moma docna viđa doma. V. Bogišić, zborn. 64.

DÒCNE, *adv. vidi* dockan. — *Postaje od* dockne *tijem što je ispalo* k *između* c *i* n. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Vukovu.* — *Komp.* dòcnijē. Ima bog čijem plati i onijem koji se docne obrate. M. Divković, bes. 127a. Kada se čovjek počne lijeniti, za dugo ležati, docne ustajati. 412b. Koliko docnije isprosi, toliko većma želi. nauk. 212a. Docne je jur i jurve sunce zahodi. M. Lekušić 141. Docne se ositio ovi nesrićni dvornik misliti o poslitku. F. Lastrić, ned. 312. Lika tražićeš, al će docne biti. A. I. Knezović 56. Ako je onima koji su docnije došli u vinograd raditi, platio jednako. Đ. Rapić 99. Sada je toprva, ali jurve docne poznajem. 278. Rano legnem a docne ustanem. Nar. pjes. vuk. 1, 229. Dok je ńemu docne na um palo. Pjev. crn. 272a. Ko docne ustaje, obojaka mu nestaje. Nar. posl. vuk. 137. Iza toga malo docnije dođe mu nekakav Turčin. Vuk, nar. pjes. 4, 461. Docnije je on i kmetovao u Ravńu. M. Đ. Milićević, zim. več. 9. — *Dolazi i složeno s riječcom* po, *vidi kod* dockan. A ja jutros i podocne podoh. Nar. pjes. vuk. 1, 316.

DÒCNICA, *f. smokva što docna zri.* — *isporedi* ozimica. — *Dolazi u Belinu rječniku* („ficus sera‘ 313b) *i u Stulićevu* (vidi ozimica).

DÒCNITI SE, *impf. docńeti.* — *Postaje kao* docńeti *sufiksom* i. — *Dolazi u jednoga pisca našega vremena.* Kad mi je voļa da idem u školu, išao sam uredno; a kad mi nije voļa, izostajao sam, docnio se. M. Đ. Milićević, dcs. par. 59.

DOCNIV, *adj.* cunctans, *koji se docni.* — *Samo u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÒCNO, *adv. vidi kod* docan.

DOCNOLÈGALAC, docnolègaoca, *m. čovjek koji docna liježe.* — *-a- ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* docnolègalâcā; *u ostalijem padežima* l *na kraju sloga mijeńa se u* o. — *Složeno je*

sufiksom ьсь *od osnova* docn *adv.* docna *ili* docne *i* leg *glagola* leći *uz koju ima nastavak* al (ьl) *kao da je part. praet. act.* — *Dolazi u naše vrijeme u narodnoj poslovici i otale u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Boci.* Ranoranilac i docnolegalac kuću teče. Nar. posl. vuk. 270.

DÒCŃAHAN, dȍćńahna, *adj. dem.* docan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÒCŃETI, dòcnîm, *impf.* morari; vesperascere. — -ńe- *stoji po južnom govoru mješte ńeglašńega* -ńē-; *s toga je po istočnom govoru* docneti, *po zapadnom* docniti. — *Postaje sufiksom* ē *u inf.*, i *u praes. od osnove* docn *adverba* docna *ili* docne.

a. *vidi* kašńeti. — *dolazi (svagda sa zapadnijem oblikom* docniti) *od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (docniti ‚moram facere' 722b), *u Stulićevu* (docniti, vidi kasniti), *u Vukovu* (docniti ‚säumen', sero venio, moror'). Docniti primiti posvetilišta jest veoma nekorisno. P. Posilović, nasl. 140b. Ovako docneći i krzmajući, stiže vrime. A. Kanižlić, utoč. 66.

b. *impersonalno,* vesperascere. dòcnî, *nastaje večer, mrači se.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* docniti, docni ‚farsi sera' ‚noctescere'.

DÒCÒK. 1.) kada se dvojica ili u šali ili prepirci razgovaraju ili prepiru, pak jedan od ńih umjesnu ili zaglavnu riječ reče, da onda onaj daje ni rječice ne može, onda reku: ‚docok i tu' ili: ‚ali mu docoka'. — 2.) kada se čobani plovaju na pule, spone, ili novčiće, pak ako ploča padne na piļ, i na ńem ostane, reče se onda: ‚docok je', ili ‚coka'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÒCÒKATI, dòcòkâm, *pf. vidi kod* docok, 1.

DÒCOŃATI SE, dòcońâm se, *pf. doći coňajući se.* — *složeno:* do-coňati. — *u naše vrijeme u Lici.* Reče se kakvu bezobraznu prosjaku ili klatnici, koji nemalo svaki dan u pojedine kuće dođe: ‚taj i taj svaki se dan docoňa', ‚evo ga đe se opet docoňa'. a i psu domaćem reku, kada đe uđe, đe mu ne treba, ‚orš vuk te ujio! tu si se docoňao'. J. Bogdanović.

DOCÚĻATI, dòcûļâm, *pf. svršiti cuļuńe, ne cuļati dalje.* — *složeno:* do-cuļati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOCVÀTÂŃE, *n. vidi* docvjetańe. *verbalni supstantiv od glagola* docvatati *kojemu nema potvrde.* — *Samo u Belinu rječniku* 673b.

DOCVÍĻETI, docvílîm, *pf.* elugere, *svršiti cviješe, ne cvijeti dalje.* — *složeno:* do-cviļeti. — *Dolazi* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* 561a *i u Stulićevu: u oba su zapadnijem oblikom* docviliti. Kad veće docvili sve jađe, oslabi i pađe. J. Palmotić 478.

DOCVIĻÍVATI. docviļujêm *i* docviļîvâm, *impf.* docviļeti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (docvilivati, docvilivam).

DOCVJÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se docvjeta — Postaje od osnove part. praet. pass. glagola* docvjetati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi u Belinu rječniku* (docvjetanje ‚florum amissio' 674a) *i u Stulićevu.*

DOCVJÈTATI, docvjètâm, *pf. svršiti cvjetańe, ne cvjetati dalje.* — *složeno:* do-cvjetati. — *U Stulićevu rječniku* (‚deflorescere, deflorere').

DOČAK, dočka, *m. u narodnoj zagoneci:* Skoči ovca preko dočka, te slomi trista i tri koca. *odgonetļaj: kosa.* Nar. zag. nov. 98.

DOČAKAŃE, *n. vidi* dočekańe. — *Dolazi* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu.* Priobraženje taborsko, uskrišenje Lazara, i u vrtlu naj zadńe dočakanje dvoranov. F. Glavinić, evit. 237b.

DÒČAKATI, dòčakâm, *pf. vidi* dočekati. — *Dolazi od* xvi *do* xviii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu (u kojem ima samo part. praet. pass.* dočakan ‚expectatus, praestolatus, usque ad adventum'). A sad nije Ugrina, Čeha i.i Poļaka, da s kopjem Turčina u poļu dočaka *(radi slika).* M. Vetranić 1, 55. Čakali smo . . . i ništar nijesmo dočakali. Stariне. 11, 89. *(oko god.* 1650). Koga kazan ne hti dočakati. P. Vitezović, kron. 178. Nego bi se moralo od onulikoga prostora dočakati. I. Jablanci 95.

DOČÁMITI, dòčâmîm, *pf. čamiti do kraja, kad dotuži čamļeńe.* — *složeno:* do-čamiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* I kad raja dočamila čajna, tužila je kud je kojoj drago. Osvetn. 7, 81.

DÓČANIN, *m. čovjek iz mjesta kojc se zove* Dolac. — *pl.* Dočani. — *Postaje od osnove* do(l)c *imena* Dolac *sufiksom* jan(in): cj *mijeńa se u č.* — *isporedi* Dolčani. — *Dolazi* xv *i* xvi *vijeka.* Pri svetomu Martinu meu Dočani. Stat. poļ. ark. 5, 289. (1480). Iz Dońega Doca: knez Ivan Šušić, Matija Radičić, Mikula Braojević, knez Pava Stazić; ovi su jamci i odgovornici za sve Dońe Dočane. 310. (1562).

DOČÁPITI SE, dòčâpîm se, *pf. kao* dočepati se. — *složeno:* do-čapiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa zbrav smokve na dlane uzete, brže časti dočape se svete. Osvetn. 4, 3.

DOČEGŔTATI, dočègŕćêm, *pf. svršiti čegrtańe, ne čegrtati dalje.* — *složeno:* do-čegrtati. — *Samo u Stulićevu rječniku (gdje ima* dočegrtati *i griješkom* dočegrćati, *a oboje se tumači* ‚a scalpendo aere cessare').

DÒČEK, *m.* exceptio (hospitis), *dočekańe, vidi* dočekati, 1, c, *a) aa).* — *Postaje od glagola* dočekati. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Činiće ti doček i pošteńe. Nar. pjes. vuk. 4, 381. Hvala tebi na dočeku tvome. Nar. pjes. stoj. 1, 145. Što se tiče časti i dočeka. Vuk, poslov. 26. Šćepan nađe lijepu gozbiju i doček. S. Ļubiša, prip. 92.

DOČEKÁČ, dočekáča, *m. na dovratniku ono za što se zamiče skakavica.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒČEKÁŃE, *n. djelo kojijem se dočeka, vidi osobito* dočekati, 1, c, *a) aa).* — *isporedi* doček. — *Postaje od osnove part. praet. pass. glagola* dočekati *sufiksom* (i)je. — *Dolazi od* xvii *vijeka (u Mikaļinu rječniku), a između rječnika u Mikaļinu* (dočekanje ‚exspectatio'), *u Belinu* (dočekanje ‚exspectatio' 108a), *u Bjelostjenčevu (kod* dočakańe ‚exspectatio, praestolatio usque ad adventum'), *u Stulićevu* (‚exspectatio'), *u Vukovu* (vidi doček). Pa da vidiš časti i pošteńa a i lopa, brate, dočekańa. Nar. pjes. vuk. 2, 355. Vidio sam tvoje dočekańe. 2, 355.

DÒČEKATI, dòčekâm, *pf.* exspectare, excipere, *svršiti čekańe kad ono što se čekalo dođe ili postane.* — *složeno:* do-čekati. — *impf.:* dočekivati *i* dočikati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* dòčekâ. — *Kad čakavaca dolazi i* dočkati *i* dočakati, *koje oboje vidi.* — *Riječ je praslavenska, dajbudi s oblikom* dočakati *ili* dočkati; *isporedi stslov. i novoslov.* dočakati, *gornšr.* dočakać, *donšr.* docakać, *ili poļ.* doczekać, *češ.* dočekati. dočkati. — *U našem je jeziku* dočekati *potvrđeno od* xv *vijeka (vidi kod* 1, a, *bb)), a iz-*

među rječnika u Mikalinu (‚exspecto, praestolor'), *u Belinu* (‚expectare usque ad adventum' 108b; ‚se insidiis locare' 55a), *u Bjelostjenčevu (samo kod* dočakan *part. pract. pass.* dočekan), *u Voltiđinu* (‚aspettare sino' ‚erwarten bis'), *u Stulićevu* (exspectare usque ad finem, exspectare'; čovječki, dvorno, ljudski koga dočekati ‚comiter cum aliquo agere'), *u Vukovu* (1. ‚erwarten' ‚exspecto'; 2. ‚auffangen, erhaschen' ‚excipio'; 3. n. p. goste ‚aufnehmen, empfangen' ‚excipere'), *u Daničićevu* (‚exspectare'). — *Objekat može biti i u genetivu, vidi* čekati, 1, *b).*

1. *aktivno.*

a. *sa značenjem sprijeda kazanijem, uopće. a) ističe se da se je željelo ono što se dočeka.* Srbnu ožidavše i ne dočekavše ju. Stefanit. star. 2, 293. Čekajući od vas pomoći i odkupa, nemogu ih dočekati. J. Banovac, prip. 44. Oua čeka Tatarina hana, čekala ga doke dočekala. Pjev. cru. 32b. — *osobito jako ističe se želja kad se kaže, kako je nestrpljivo čekanje, mučući uz* dočekati *adv.* jedva: To je jedva od žeje dočekao. J. Banovac, pred. 25. Jedva jutra dočeka. M. Zoričić, zrc. 101. Odreši mu svezu na rukama, a to Bogdan jedva dočekao. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Poziv|e ih Leka kapetane, uvrh sovre mjesto načinio, vojvode je jedva dočekao. 2, 232. Mila zeta jedva dočekaše, u naruče zeta zagriše. 2, 263. Te pred cara idu u poredo, a car znade ko su i kako su, pa ih care jedva dočekao, dočekao, oba poturčio 2, 566. Svjetina jedva dočeka zgodu, da razvije veselastu čud. S. Ljubiša, prip. 64. Jedva sam dočekao. Vuk, rječn. 136b. *rječe* teško: Pak je Nuki majka besjedila: ‚... Jer se ne će oženiti, sine?'... Onda Nuko majci govorio: ‚... Već mi, mati, spremaj brašćenice, hoću ići ka Gradašcu b'jelu, da ja prosim sirotu devojku'. Stara mati teško (‚teško' ovdje znači ‚jedva'. Vuk) dočekala, pa Nukici sprema brašćenice. Nar. pjes. vuk. 3, 228. To je care teško dočekao. Nar. pjes. juk. 64. *amo spadaju i ova dva primjera: u prvom je kao objekat infinitiv, a u drugom cijela rečenica s* da: Radimo po vazdan, teško dočekamo počinuti. F. Lastrić, ned. 310. Izraelićani koji hitiše, zašto bo su teško dočekali, da se iz sužanstva izbave. A. Kanižlić, kam. 512. — *amo spada i ovo:* Ne mogu da dočekam Vuk, rječ. 136b. — *b) ističe se da se nešto ne radi dok ne dođe ono što se čeka. u ovakijem primjerima gdje je objekat vrijeme, prigoda, kod značenja ima se u misli i: okoristiti se, upotrebiti.* Dočekavš svoje vrđme. Mon. serb. 259. (1405). Dočekah prigodu na polu Kosovu da Janka vojvodu nevirnim prozovu. Đ. Baraković, vil. 322. Dočekavši prigodu vitra. F. Lastrić, svet. 111b. — *c) u ovijem primjerima nema osobitoga isticaña nego stoji samo kao perfektivni glagol prema* čekati, *isporedi* počekati. Dočekaj nebore, malo se ustavi. M. Vetranić 2, 354. Dočekaj me tuka. M. Držić 164. Ako bi ne mogao dopuštenja dočekat brez goleme svoje sramote. I. Grličić 141. Do Ilijna dana bijeloga, dotle ćemo ñega dočekati; ako li ga i dotle ne bude, onda ćemo ići našem Señu. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Onđe mene hoćeš dočekati, onđe s', pašo, sastati hoćemo. 4, 261.

b. *živjeti, ne umrijeti dok ne bude, ne zgodi se nešto što čeljade želi ili čega se boji. isporedi* doživjeti. *a) objekat je neko doba, čas, dob, a može biti naznačen i čijem drugijem, i stoji: aa) u acc. a s negativnijem glagolom i u gen.* Svakomu vaj budi, tko tebe dočeka *(starosti)!* N. Naljeković 1, 342. Živ dočekat noći nijedan ne more. P. Vitezović, odil. 24. To vrijemo dočekati mnim da neću. I. Đordić, salt. 343. Ujezlo je godište novo ... a hoćemo li i svrhu od ñega dočekati? B. Zuzeri 26a. Od stotine u isto godište rođenijeh jedva se deset iznahode, koji su šeset godišta dočekali. 27b. More biti dana sutrašñega neću dočekati. A. Kanižlić, bogoljubn. 577. Nismo stanoviti, hoćemo li večer dočekati. A. Tomiković, gov. 12. Daj mi, bože, zdravlja i veselja da dočekam svetoga Đorđiju. Nar. pjes. vuk. 3, 319. Da mi dade dočekati danak. Nar. pjes. istr. 1, 51. U zdravlju da dočekaš božić. Vuk, rječ. 136b. — *bb) u gen. i kad glagol nije negativan.* Ugodi ćaćku ako hoć' starosti dočekat. M. Držić 410. Nisi slobodan, da češ noći dočekati. F. Lastrić, ned. 21. Živi godina mnogo i dočeka velike starosti. And. Kačić, razg. 31. Što trpljesmo, više ne možemo: bijelijeh brada dočekasmo, na koñma nam sedla potrunuše. Nar. pjes. vuk. 3, 88. U subotu, koja prva dođe, hoće doći Kosini svatovi, u nedelju danak predaniti, ponedeljak jutra dočekati i odvesti Kosu Smiljanića. 3, 147. Daj mi, bože, ljeta dočekati. Nar. pjes. juk. 527. Kô l' će žarka dočekati sunca! Osvetn. 1, 26. — *b) objekat nije vrijeme nego što drugo.* Ovaki ne imaju naslađeña nego žalost dočekati od svoje dičice. F. Lastrić, ned. 404b. Bivši togą veselja dočekali od svoji sinova. Norini 69. Što sam junak u boga želio, to sam danas jedva dočekao. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Ča sam ja dočekal od mojega sina. Jačke. 178. Jao našoj djeci nejačadi, gdje će oni bijedui dočekati i gorega jada. Osvetn. 3, 19. — *objekat je rečenica s* da: Hvala bogu, kad sam dočekao da ih i ovako vidim naštampane! Vuk, nar. pjes. 1, xiii.

c. excipere, *može značiti gotovo što i* primiti. *a) kad je objekat čeljade, ističe se kakav je način primaña. aa) uljudnijem, lijepijem, prijateljskijem načinom, osobito kao gosta, isporedi* pričekati. Na koljenijeh Petar svoga meštra dočeka. Zborn. 112a. Bi u veselju dočekan. A. Gučetić, roz. jez. 251. Da ga dočekaju kako no se pristoji dočekati i primiti svoga gospodina. M. Divković, bes. 61a. Hod'mo veće vrijedne ljudi dočekati. G. Palmotić 1, 104. Carigradani plemenite rimske goste pozdraviše i dočekaše. A. Kanižlić, kam. 95. Poklisari s velikim poštenjem i veseljem dočekani su i primljeni. 155. Ljepo ih je on kralju primio i dočekao. Nar. pjes. mikl. beitr. 37. Za takve prijatelje dočekane na veselje. V. Došcu 167a. Ili gosta dočekati smiješ. J. S. Reljković 195. Ode bratac sestri u poode. Sestra brata lepo dočekala. Nar. pjes. vuk. I, 538. Lepo ga je dočekala majka, pred ñeg' nosi slatku dakoulju. 2, 76. Već izid'te pred našu avliju, pa junaka dočekajte lepo, pred ñime se smerno poklonite, pod ñim dobra koña privatite, primite mu koña i oružje, pustite ga meni pod šatore. 2, 422. Pak izide kuja Vidosava, te dočeka kralja Vukašina, odvede ga na bijelu kulu. 2, 113. Kada dođe bijelu Ledanu, lijepo ga kralju dočekao; vino piše nedeljcu daua. 2, 133. Lijepo ga svati dočekaše: dobro doš'o, mladanо Bugarče! nek je jedan više u družini. 2, 139. Lijepo ih Duro dočekao i drža ih petnaest danaka. 2, 479. Kako sam vas dočekao lepo, a još lepše, braćo, ispratio. 2, 495. Lijepo ih kralju dočekao: koñe vode u podrume doñe, a junake na bijele kule, pridrža ih tri četiri dana. 2, 516. Na selam ih Osman dočekao. 3, 150. Lijepo ih tamo dočekali: koñma daše zobi i sijena, a svatov'ma gospodsku večeru. 3, 188. I mogah ih dočekati divno: dosta piva i dosta jestiva. 4, 38. Dobro su ga dočekali. Vuk, rječ. 136b. Mnogi begovi po Bosni imaju uz kuću osobiti konak gdje dočekaju goste. Vuk, živ. 263.

Paša ga dočeka s velikom slavom. S. Ljubiša, prip. 129. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem nije objekat čeljade nego događaj; glagol stoji u prenesenom smislu:* Kako ćemo dostojno dočekati slavno porođenje spasitelja našega. B. Leaković, gov. 18. — *bb) neprijateljskijem načinom: aaa) kad se čeka neprijatelj koji prvi nasrće, udara, ili uopće kad se ko čeka neprijateljskom namjerom. (Hrvati)* izajdoše i dočekaše ga na polje hlivansko i onde biše meu njima tvrdo rvanje i boji, i mnogokrat biše se. Đukjanin 24. Da na vratijeh budu od grada s oružjem ga dočekati. G. Palmotić 1, 278. Srčano i kripko dočekati neprijatelja i na njega udariti. A. Kanižlić, kam. 823. Dočekaj me na biljegu, ali ću te dočekati. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. Dočekavši ga Sirijani, vojsku mu razbiše. And Kačić, kor. 246. Kad pojašu vrane konje, a pripašu britke sablje, pak nakrive vuči-kape, straota je pogledati, a kamo li dočekati. Nar. pjes. vuk. 1, 365. Kad dođoše u zemju bugarsku, dočeka ih kralj Mijailo ukraj Laba ukraj vode ladne; tu se kralje s carem udario. 2, 170. Loša kralju sreća preskočila, te se kralje s carem susretnuo, no ga dobro Stevo dočekao, na dobru ga konju počerao. 2, 170. Dobro nije, moj brate Alile! dočekati: izginuti listom, ne dočekat: zazor i sramota. 3, 159. Kada su se oni uplašili od živoga oderana jarca, ja kako će sjutra dočekati, pobratime, Hasan-agu Kunu i njegovih tridest krajišnika! 3, 288. S belege se ukloniti neću, junački ću tebe dočekati. 3, 396. — *bbb)* in insidiis esse, ex insidiis concurrere, *udariti na koga iz zasjede.* Ispadnite na drum na busiju, dočekajte neznana deliju, nit' ga bijte, niti ga globite, već ga živa meni dovedite. Nar. pjes. vuk. 2, 78. Otići ću u Prolog planinu, dočekaću Voina trgovca kad on pođe s mora debeloga. 3, 313. Tu me, brate, dočeka busija, te mi oba brata poginuše. 4, 40. Ali jesam vidio priliku, đe bismo mi dočekali Turke. 4, 51. Hoće tebe dočekat' hajduci. 4, 384. Dočekaće maca vrapca na stoženu. Nar. posl. vuk. 69. Dočekali ga hajduci. Vuk, rječ. 136b. — *cc) u ovijem primjerima ne ističe se ni prijateljski ni neprijateljski način:* Grediješe Toma za trgovcem i dočeka ga trgovac, i reče. Zborn. 29b. Kraj dočeka šes svjetnika na oštro viječe. P. Kanavelić, iv. 8. — *b) govori se i u prenesenom smislu, kad je subjekat što neživo, koje može opet biti dobro ili zlo. značeńe je slično kao kod* dopasti, snaći *itd.* Nih u brijeme će potrebno pristojna plata dočekati i dostignuti. V. Andrijašević, put. 379. Da ga *(Isusa)* ovdi smutńa dočeka i nevesеlje. F. Lastrić, test. 152b. U vrtlu getsemanskomu Isusa dočeka druga sulica. 152b. Oće li vas dočekati ova sriča da uskrsnete. 208b. Svagdi će te nevolja dočekati. A. Kanižlić, fran. 196. Dobra će stvar dočekati onoga koji je ne dostojan. Vuk, poslov. 91. — *c) objekat je nešto (može biti i čeljade) što pada, leti, čim drugi maše itd. koje je zaustavljeno od onoga što dočeka. ako je izrečeno čim se dočeka, stoji u acc. s prijedlogom* na. Zašto će doći andeli i dočekaće te na ruke, da se ne ubiješ. F. Lastrić, od' 193. Momčil pade gradu niz bedene, kraljevo ga dočekaše sluge na mačove i na kopja bojna. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Miloš drži zlatnu šestoperca, na njega je kopje dočekao. 2, 146. Turčin manu, a dočeka bane, na sablju mu sablju dočekao. 2, 283. Pa dočeka ono Ture mlado a na sablju i na desnu ruku. 2, 323. Već se prope on *(konj)* na noge stražńe, i kobilu na predńe dočeka. 2, 399. — *tako se u pjesmi govori prenesenijem smislom o zemlji kad ko (mrtav, bez duše) pada:* Tuj ga bješe crna zemja i bez duše dočekala. Nar. pjes. mikl. beitr. 30. Mrtva ga je zemja dočekala. Nar. pjes. vuk. 4, 87. Te pogodi Mehmed-Arapina posred pasa, ukide ga s glasa, ni zemja ga živa ne dočeka. 3, 13. — *d) govori se da čeljade dočeka i ono (dobro, zlo itd.) što ga dopadne, snađe. kod nekijeh primjera nije lako razlikovati ovo od značeńa pod* b, *b).* Dostojno tko dvori, dočeka ćes svoju. S. Mončetić 120. I moj dil ćeš podati, kneže Marko, našoj majci, za što si ga nigdar veće od mene ne dočeka. Nar. pjes. star. pis. 6, 18. Što se bogu pristoji dati a čovjeku dočekati. M. Divković, nauk. 48b. Ajme, koju nevolju dočeka*(h)*, u koju žalost padnuo sam! J. Filipović 1, 266b. Čašu koju sam na zemji teško dočekao. F. Lastrić, test. 150b. Tužno glase dočekala sestra kralja Vladisava. Nar. pjes. mikl. beitr. 33. Što sam pod starost dočekao? ‚quid mihi in senectute evenit?' J. Stulli, rječ. 1, 125a. Za veje ga jade upitala što j' od majke čedo dočekalo. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Oj davori, ti Kosovo ravno! šta si danas dočekalo tužno, da Arapi sad po tebi sude! 2, 421. Što s' činio, to si dočekao. 3, 348. Ko dobro čini, boje dočeka. Nar. posl. vuk. 137. Ko zlo radi, vaja zlo i da dočeka. 138. — *i s objektom u genetivu, kao kod* b, *a) bb).* Dočeka velikog siromaštva. M. Zoričić, osm. 37. Zafalujem bogu velikomu i mojemu caru čestitomu, kad dočeka*(h)* ovoga veselja. And. Kačić, razg. 119a. Možemo li gorega zla dočekati nego smo dočekali? kor. 256. O Čapiću, žalosti dočeka'o! Nar. pjes. vuk. 4 209. Što želio, toga dočekao! Nar. pjes. juk. 527. — *mjesto objekta ima rečenica s* da: Ne bi htio dočekati da ga druzi molit budu. P. Kanavelić, iv. 24.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. dočekati se čega *znači isto što* dočekati što, *vidi kod* 1, c, *d).* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako ću se teška zla dočekati. A. Kanižlić, uzr. 152. Šta ću se u zao čas ja dočekati! utoč. 320.

b. dočekati se na što, *kao* naprijeti se, uprijeti se, primiti se, ostati, *i u Vukovu rječniku* (dočekati se, n. p. na nogu. na ruku ‚sich stützen, erhalten' ‚excipere se'. 136b). Pade dorat u zelenu travu, a Ivan se na noge dočeka. Nar. pjes. vuk. 3, 398. Pogodi ga u nogu lijevu, na desnu se hajduk dočekao. 3, 443. *i o puški:* Dočekala se puška na doći zub, t. j. kad se zapeta puška prstom obori, pa ne skreše, nego se dočeka na doći zub, kao što je bilo dok nije zapeta. Vuk, rječ. 136b.

DOČEKÍVALAC, dočekivaoca, *m. čovjek koji dočekuje (osobito goste). — Zadńe* -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dočekívalâcā; *u ostalijem padežima i* l *mijenja se u* o. — *Postaje od osnove part. pract. act. glagola* dočekivati *sufiksom* ac. — *isporedi* dočekivalo, dočekivaonik, dočekivatelj. — *U Stulićevu rječniku (s gen.* dočekivalca *i sa značeńem* ‚exspectator').

DOČEKÍVALICA, *f. žensko čeljade koje dočekuje (osobito goste). — Postaje kao* dočekivalac *sufiksom* ica. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (vidi dočekivatelica). Ako gostovaše gospodin u kući Martinoj, činjaše za korist svoje dočekivalice. M. Radnić 93b. Dočekívalica, *planinka, koja dočekuje goste ili čeljad s posla. u Lici.* V. Arsenijević.

DOČEKÍVALO, *m. čovjek koji dočekuje goste ili čeljad s posla. u Lici.* V. Arsenijević. — *isporedi* dočekivalac.

DOČEKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dočekuje. — U Vukovu rječniku* (‚das empfangen' ‚exceptio').

DOČEKÍVAONÎK, *m. vidi* dočekivalac. — *U Stulićevu rječniku.*

DOČEKÍVATEĻ, *m. vidi* dočekivalac. — *U Stulićevu rječniku.*

DOČEKÍVATEĻICA, *f. vidi* dočekivalica. — *U Stulićevu rječniku.*

DOČEKÍVATI, dočèkujêm *i* dočèkîvâm, *impf.* dočekati. — *isporedi* dočekovati *i* dočikati. — *Akc. je kao kod* djeverivati; *u impt. koji postaje od osnove praes.* dočekivam *ostaje kao kod prezenta:* dočèkîvâj, *a u ger. praes. od iste osnove onaki je kao što je u inf.*: dočekivajûći. — *S praes.* dočekivam *dolazi od* xvii *vijeka; praes.* dočekujem *može biti da dolazi* xviii *vijeka (vidi primjere Margetićeve, Banovčeve, Lastrićeve), ali ne prije (primjeri iz* xvii *vijeka jamačno pripadaju infinitivu* dočekovati *koje vidi). u naše je vrijeme kod većine naroda običnije* dočekujem. — *Između rječnika nahodi se u Belinu* (dočekivati, dočekivam ‚expectare usquo ad adventum'), *u Bjelostjenčevu (samo praes* dočekivam *kod* dočakavam ‚praestolor, exspecto'), *u Stulićevu* (dočekivati, dočekivam ‚exspectare'), *u Vukovu* (dočekivati, dočekujem, 1. ‚empfangen' ‚excipio'; 2. ‚erwarten' ‚exspecto, excipio').

1. *aktivno.*

a. *vidi* dočekati, a Kurati neka dočekivaju mrce iz njihovih kuć. M. Bijanković 109. Dočekujemo kugu. S. Margitić, fal. 271.

b. *vidi* dočekati, b. Malo ih je koji staros dočekivaju. B Zuzeri 289[b].

c. excipere, *primati. a) vidi* dočekati, 1, c, *a) aa).* Bijaše običajan svaki dan dočekivati i primati putnike na svoju trpezu. M. Divković, bes. 275[a]. Ako su od njega velike milosti primili, koji su ga u kuće dočekivali. J. Banovac, razg. 230. Vojvodu s tolikim poštenjem dočekujući. F. Lastrić, test. 223[b]. Tako li se koji provađaju i gospoda svati dočekuju. Nar. pjes. vuk. 1, 267. Divno dužde svate dočekuje. 3, 525. Vladika ih dobro dočekuje, poklања im zlaćeno medaje. 4, 367. Lijepo ih bane dočekiva. Pjev. crn. 18[b] Svakoga rado dočekuju i ugoste. Nar. prip. vuk. 113. Da naš brat domaćiu u svom domu a pod kutúem krovu sabira i dočekiva vrsne i izabrane ljude. *(Narodna zdravica).* Vuk, živ. 75. — *b) vidi* dočekati, 1, c, *a) bb) aaa).* No ga pope hitro dočekuje iz njegova bistra ćeferdana. Nar. pjes. vuk. 4, 408. No na sebe dočekuju Turke. 5, 96. — *c) vidi* dočekati, 1, c, *a) bb) bbb).* Lupež je, koji krade, koji dočekuje. J. Banovac, prip. 171. Dočekiva iza nugla. (Z). Poslov. danič. 18. Jer ja čuvam druina kroz planinu, dočekujem Sarajlije mlađe, te otimam i srebro i zlato. Nar. pjes. vuk. 3, 4. Što propušća deli Radivoje, dočekuje mladi Tatomire. 3, 13. U stara su vremena hajduci, kao što se i u pjesmama pjeva, naj radije dočekivali Turke kad nose novce od dacije. Vuk, živ. 267. Pa je Crnogorce dočekivao iz busije. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Jedan goni, drugi dočekiva. Osvetn. 3, 33. — *d) vidi* dočekati, 1, c, *c). ima primjera u kojijch je prijedlog* u *mjeste* na. Na sablju je Jovan dočekuje. Nar. pjes. vuk. 2, 32. Topuzinu baca u oblake, dočekuje u bijele ruke. 2, 407. On buzdohan baca u visinu a u desnu dočekuje ruku. 3, 305. Na gole ih prsi dočekuju. Nar. pjes. petr. 2, 605.

2. *sa* se, *reflexivno. vidi* dočekati, 2, b. — *u Vukovu rječniku:* 1. ‚sich stützen' ‚se excipere'. 2. dočekuje se puška na doñi zub.

DOČÈKĻIV, *adj.* hospitalis, *koji rado goste dočekuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOČEKOVATI, dočèkujêm, *impf. vidi* dočekivati. — *Dolazi* xvii *vijeka.* Malo ljudi starosti dočekuje. M. Divković, bes. 212[a]. Da i svete anđele u svoje kuće dočekovaše. 321[a]. Svak starosti ne dočekuje. V. Andrijašević, put. 297.

DOČELITI, dočelim, *pf.* intentum obtinere, optata perficere, *izvršiti svoju namjeru (do čela, vidi* čelo, 3, *b) cc)).* — *Samo u Stulićevu rječniku* (dočeliti) *u kom je onako tumačeno.*

DOČEM, *vidi* dočim. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu i u Stulićevu.* U komu dočem staše bješe neumrla. A. Gučetić, roz. mar. 267.

DOČÈPATI, dočèpâm, *pf.* arripere, *zgrabiti.* — *Složeno od do i* čepati *kojemu nema potvrde kao prostome glagolu, vidi* ččepati.

a. *aktivno. u Vukovu rječniku:* dočepati što ‚hastig ergreifen' ‚arripio', cf. dokopati, ččepati.

b. *sa* se: dočepati se čega, potiri, *mukom ili na silu dobaviti se čega.* — *isporedi* dočepiti se. — *Dolazi od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dočepati se *i* dočepavati se ‚aliquid ingenio assequi, consequi') *i u Vukovu.* Dočepat se raja. A. Kalić 513. Dočepao bi se vlaškog kazanija iliti poučenija. D. Obradović, živ. 23. U dlane zahuka, kako bi se dočepo hajdúkâ! Osvetn. 4, 50. Desetina pala je Turaka, ostali se Spuža dočepali. 5, 98. A oko ne vilovići mali, što se jako perja dočepali. 6, 70.

DOČÈPÁVATI, dočèpâvâm, *impf.* dočepati.

a. *aktivno. u jednoga pisca* xviii *vijeka.* A ovi ti kad jedno drugo dočepavajući sebi kao bolesniku na ponudu posvještava. D. Obradović, basn. 17.

b. *sa* se. *vidi* dočepati, b.

DOČÈPITI SE, dočepim se, *pf. vidi* dočepati se *kod* dočepati, b. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Jedva gdigod vode se dočepi. J. S. Rejković 315.

DOČÈŠĻATI, dočèšljâm, *pf. svršiti češljanje.* — *složeno:* do-češljati. — *impf.*: dočešljavati. — *U Belinu* (559[a]) *i u Stulićevu rječniku.*

DOČEŠĻÁVATI, dočèšljâvâm, *impf.* dočešljati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOČÉTAK, dočétka, *m.* finis, *svrha, svršetak.* — *Postaje od osnove glagola* početi *sufiksom* -ак-. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Koji je početak i početak svijeh stvari. S. Rosa 8[a]. Početak zâlâ. 137[a].

DÒČETI, dočènêm, *pf.* finire, *dovršiti, svršiti.* — *složeno:* do-četi, *vidi* početi. — *Akc. i oblike vidi kod* početi. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Boje je ne početi nego ne dočeti. Nar. posl. vuk. 24. Friško poče, friško i doče. 339.

DÒČIĆ, *m. dem.* dolac. — *Postaje od osnove* dolc *sufiksom* ić *pred kojijem se* c *mijeña u* č; *a* ol *kod štokavaca postaje* o *(dugo).* — *Dolazi (kao ime mjestu sa starijim oblikom* Dolčić) *od* xi *vijeka (?), a između rječnika u Stulićevu* (‚areola, agellus') *i u Vukovu. u narodnijem zagonetkama:* Pun dočić krivijeh kočića. *(odgonetlaj: zdjela i žlice).* Nar. zag. nov. 55. Pun dočić zelenih obojčića. (Misli se na kupus u toru posaden). 108. Projde va jedan dolčić. Nar. prip. mikul. 63. — *kao ime mjestima: blizu Dobriña.* Do zemaj ke se zovu Dolčići. Mon. croat. 315. (1100?). — *blizu Baga:* Priko Tatine više Dolčića. Mon. croat. 159. (1495). — Dočić, *seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

DOČÍJATI, dočijâm, *pf. svršiti čijanje.* — *složeno:* do-čijati. — *impf.*: dočijavati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOČIJÁVÂŊE, *n. djelo kojijem se dočijava. — u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOČIJÁVATI, dočijâvâm, *impf.* dočijati.

DÒČIJEM, *vidi* dočim. — *Dolazi kod nekijeh pisaca iz Dubrovnika, još kod jednoga iz sjeverne Dalmacije koji po onijem piše: od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚quando'. dočijem budeš doći ‚quando verrai'. 599[a]) *i u Stulićevu.* Gorko sunce kad sve spraži ter nije cvijetka ni zeleni dočijem daždic zemļu svlaži. M. Vetranić 1, 15. Čovjek podložan jes sve dni pod čemer, jad, dočijem od ovoga svijeta more brodi. N. Dimitrović 53. Dočijem naš spasitel krštenje primaše, sta vrhu ńega jedna golubica. A. Gučetić, roz. jez. 142. Kojih dobro poznaš, dočijem još živļahu. B. Kašić, nasl. 8. Dočijem svaka sebi spravļa lijep vjenačac sred livada, pojmo drago primaljetje. I. Gundulić 71. I vi u to sve ostale dočijem dođe ma ļuvezan, pojte ... ļesan. 107. U kojoj dočijem uzboravim, svaka gorkos obratiće mi se u slasti. I. Đorđić, ben. 23.

DÒČIJEME, *vidi* dočim. — *U jednoga pisca iz Dubrovnika* xvi *vijeka.* Trebuje u vrijeme rasrģbu satrti, čovjeka dočijeme nijes' dovel do smrti. N. Dimitrović 19.

DÒČÍK, *m. vidi* doček. — *Postaje od osnove glagola* dočikati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Svaki bira zgodn za dočika. Osvetn. 4, 24 I nemoj se narugat dočiku. 5, 113.

DOČÍKATI, dòčîkâm, *impf.* dočekati. — *isporedi* dočekivati. — *Postaje od osnove glagola* dočekati *produļenem vokala* e *u* i. — *Dolazi od* xvii *vijeka.* Koja straga dočikaju klase podkošene i primaju na se. J. S. Reļković 24. Dočikajuć s tim nediļu treću. 82. Dočikaju bale i trgovce. Nar. pjes. juk 90. Sve dočika Crnogorac Ivo. 149. A mi ļutim nožim dočikajmo. Osvetn. 2, 125. Dočikati, dočekivati: dočika se zvir na tirini; dočika se prijatel u goste. M. Pavlinović.

DÒČÎM, *conj.* dum, donec, *vidi* dok, dokle. — *složeno:* do-čim, *vidi kod* što. — *nalazi se pisano i* dočijem, dočem, dočime, dočijeme, dočima, dočin *koje sve vidi. — uz* dočim *može biti i riječca* god *(koju vidi) radi veće sile.* Dočim god svit bude. B. Krnarutić 25. Da ga uza se nosimo, š nim putnjemo, dočim god na nebesa dojdemo. S. Margitić, fal. 2. — *Dolazi od* xvi *vijeka (s oblikom* dočima *od* xv), *a između rječnika u Belinu* (‚donec' 316[a]. 482[a]; ‚dum' 481[b]) *i u Stulićevu. — u naše vrijeme nije narodna riječ.*

a. *radňa u glavnoj rečenici traje do početka radňe što je u podložnoj. u ovoj je glagol perfektivni. a) u podložnoj glagol nije negativan.* Dočim se taj spravi večera i sredi, o božjoj ļubavi Jezus im besjedi. N. Naļešković 1, 127. Ondi da pribiva dočim mu opet navisti. B. Kašić, is. 96. Dočim sred mraka tmastu sjen studenu od zlatnijeh od zraka strijeļanja iždenu, drazijem ću pokojom sred lijepe zeleni s gizdavom vil' mojom nasladit' sve me dni. I. Gundulić 15. Ter ga drža dočim zora i još bili dan desegnu. J. Armolušić 19. Ne čekajmo, dočim se vrata zatvore. S. Margitić, fal. 233. Čini grih za grihom i porad prvi*(h)* upada u druge, dočim posve ostane poražen od desnice božje. M. Zoričić, osm. 35. Posli odpadnutja Judina *(bijaše apostola)* jedanaest, dočim na misto Jude bi odabran s. Matija. Grgur iz Vareša 64. — *b) u podložnoj je rečenici negativni glagol.* Da togaj *(Jezusa)* ne muči nitkore dočim on ne side. N. Naļešković 1, 133. Postaviće bog svrhu tebe glad ... dočim te ne smakne. I. Ančić, ogl. 159. Neće mimojti narod ovi, dočim se svaka ne svrše. I. Zanotti, prv. ned. 31. Niti kti jesti ni piti dočim ga ne vidi od mrtvi uskrsnuti. S. Margitić, fal. 23. Misec ne može pomrčati dočim ne bude pun. 278. Jedno drugomu ne viruje dočim se bogom ne zakune. isp. 31. Ali ne smide pristupiti, dočim ne prilipiše glavu tilu. M. Zoričić, zrc. 62.

b. *radňa u glavnoj rečenici traje do kraja radňe što je u podložnoj. a) u ovoj je rečenici glagol imperfektivni.* Pogleđaj dočim ti dano jes. M. Držić 8. Dočim sunce sja vrhu nas na sviti, s ufanjem vjerno ja vazda ću služiti. D. Ranina 5[b]. Neka jezik moj slaviti bude iz glasa pravdu tvoju, u životu dočim stoju po milosti tvoj na sviti. I. Gundulić 201. Dočim bi u životu tvoj vjerenik pričestiti, vik ne prista tvu dobrotu vjerno dvorit' i ļubiti. 269. Voć se ne odvrtaj dočim mlada jesi. M. Gazarović 111[b]. Dočim živ biše, bio je slava onoga mjesta našega. P. B. Bakšić v. Zovite ga dočim je blizu. S. Margitić, fal. 233. Dočim se žive, prikazanja varaju nas. I. P. Marki 19. Svak nek plače, dočim diha. J. Kavańin 174[b]. Er dočim ću spavati, neće mi moć biti hvaliti moga boga. I. M. Mattei 297. — *b) u podložnoj je rečenici glagol perfektivni.* Ni me strah, dočim budem moći vladati rukami. B. Krnarutić 27. Al' ću u vike još cviliti, bog dočim bog bude biti. J. Kavańin 394[b]. Pa dočim se bogu pomolio, dotle otpro škrińu Milutine. Osvetn. 2, 22.

c. *radňa u glavnoj rečenici biva ili počine u vrijeme kad traje radňa što je u podložnoj. u ovoj je glagol imperfektivni.* I dočim razbiram ric moga jazika, trudan znoj otiram. D. Baraković, vil. 153. Tako grešnik sred planine u pustiňi divjijeh gora u nevoļah dočim gine, milos višńu ganu z gora. I. Gundulić 239. Ali dočim pute slidi k Carigradu on najpreče, eto se ulak jedan vidi. 394. Pod šatorom staše, dočim se vrvļaše vojska. B. Krnarutić 24. Dočim bi misu govorio, vidila bi se duga. S. Margitić, fal. 98. Dočim svijetla ta priprava u carskom se dvoru čini, sred tamnice Krunoslava sužna u mrkloj osta tmini. P. Sorkočević 579[b]. Dočim hajduk priteže opanke, u tom ńega vojska snstignula. Osvetn. 2, 71.

d. *ono što je u glavnoj rečenici shvata se ne samo kao da biva u isto vrijeme s onijem što je u podložnoj, nego i da je ovo uzrok onome.* dočim *dakle vrijedi kao* tijem što, zato što. — *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* O božice, razlog nije, ako kćerca mila ti je, da jom' sreću sad zavidiš, kraļicom je dočim vidiš. I. Gundulić 110. Vas kolik puk zavapi u sve glase, da se voļa božja izpuni, dočim lijepu lijepa da se. 170. Drugo donijet' nabuna ova ne može vam neg' sramotu, dočim svaki s ńe osnova vječni prikor svom životu. 490.

DOČIMA, *vidi* dočim. — *Samo u jednoga pisca* xv *vijeka.* Služit ću t' dočima na zemļi pribudem. M. Marulić 194.

DÒČÎME, *vidi* dočim. — *Dolazi* xvi *i* xvii *vijeka.* Dočimo bih čestit, mnozi t' me ļubiše. S. Menčetić—G. Držić 498. Nu dočime siňe vale crnac brodi mora ovega, od ńegove družbe ostale sve korabļe sretoše ga. I. Gundulić 368. Dočime na svitu, Režepe, živemo, igdar stvar dospitu znati no možemo. I. T. Mrnavić, osm. 28. Dočime vrvļaše vojska u red, Hasan beg moste ciňaše. B. Krnarutić 16.

DÒČÍN, *vidi* dočim. — *Dolazi u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka i u jednoga štokavca (možebiti štamparskom griješkom)* xviii Dočin me ne

pomilujoš, neću se diliti od tebe. M. Jerković 56. Udilj je ostavite, dočin ne primi osudu od gospodina. M. Zoričić, zrc. 31.

DÓČINA, *f. augm.* dolac. — *Postaje kao* dočić *(koje vidi) sufiksom* ina. — *Dolazi (s* 1: dolčina*) u jednoga pisca* XVIII *vijeka: (Lav)* vijući i režući u jednoj dolčini. J. Banovac, pred. 35; *i u naše vrijeme u Lici s osobitijem značenjem*: duboka draga ili dolina: ‚Ne'š nikad iz ove dočine izaći'. ‚Nijesam još ni one dočine izorao'. J. Bogdanović.

DOČINITI, dòčinîm, *pf. svršiti činěnje, djelo, ne činiti dalje.* — *složeno:* do-činiti. — *impf.*: dočinjati. — *U Belinu rječniku* (‚peragere' 302b; ‚absolvere' 317b; dočinĕn ‚perfectus' 317b) *i u Stulićevu* (‚perficere, absolvere, peragere').

DOČÍNJATI, dòčînjām, *impf.* dočiniti. — *Dolazi u jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku* (‚actu perficere'). S toga je mnogo započinjala a malo dočinjala. M. Đ. Milićević, let. več. 228.

DÒČISTITI, dòčistîm, *pf. svršiti čišćeńe, ne čistiti dalje.* — *složeno:* do-čistiti. — *impf.*: dočišćivati. — *U Belinu rječniku* (‚depurgare' 494b; ‚expurgare' 597a; ‚finir di affinare' 44b) *i u Stulićevu* (‚depurgare').

DÒČIŠĆĚŃE, *n. djelo kojijem se dočisti.* — *U Stulićevu rječniku* (dočistjeńe ‚optima purgatio').

DOČIŠĆÍVATI, dočišćujêm *i* dočišćîvām, *impf.* dočistiti. — *U Stulićevu rječniku* (dočistivati).

DOČÍTATI, dočitâm, *perf. svršiti čitańe, čitati sve, do kraja.* — *složeno:* do-čitati. — *U naše vrijeme.* Pak čim misnik dočita vandeje. Osvetn. 4, 45 ‚Večeras ću tu i tu knjigu dočitati'. J. Bogdanović.

DÒČKA, *f. mjesto gdje lovac bez lovačkoga psa dočekuje u večer zečeve.* — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Postaje od osnove* dočk *glagola* dočkati *sufiksom* a.

DÒČKATI, dočkâm, *vidi* dočekati. — *Dolazi kod nekijeh pisaca čakavaca od* XV *do* XVIII *vijeka.* Ako sunce zajde, nimamo ufati, kad opet izajde, da ćemo dočkati. M. Marulić 123. Da me češ u skore na ta kraj dočkati. H. Lucić 273. Proklete pogube dočkati. I. T. Mrnavić, osm. 94. To od vas dočkah, da svakoga veće od mene priljubi te. J. Kavanin 566a.

DÒČTITI, dočtîm, *pf. vidi* dočitati. — *složeno:* do-čtiti. — *Dolazi* XVI *vijeka.* Ne daše ni listove dočtiti. Dukļanin 34.

DÒČUDITI SE, dočudîm se, *pf.* satis mirari, *vidi* načuditi se. — *složeno:* do-čuditi. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme*: Ne mogu se čudu dočuditi). Svakomu se mogu dočuditi i svakomu jadu dosjetiti, a ne mogu svoj prizrenskoj zemļi, ja na komo drži kapetanstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Nikako se nijesu mogle dočuditi. Nar. prip. vuk. 162.

DOČÚPATI, dočúpâm, *pf. svršiti čupańe.* — *složeno:* do-čupati. — *U Stulićevu rječniku* (‚ab ambedendo vel circum edendo cessare, finire').

DÒČUTI, dočujêm, *pf.* inaudire, exaudire, *uopće vrijedi kao perfektivni glagol prema* čuti. — *složeno:* do-čuti. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚praesentire' 582b), *u Stulićevu* (‚audire, praesentire'; dočuo sam, ‚accedit ad aures meas'), *u Vukovu* (1. ‚vernehmen' ‚inaudio'; 2. ‚aus der ferne her vernehmen' ‚exaudio'). *a) obaznati po čuvenu.* Kad ovo ja dočuh.. S. Menčetić 201. Ah viteza vi onoga dočuste li svi veljenje? I. Gundulić 34. Dočuvši ovo starac bižao je. A. Kanižlić, kam. 61. Dočuše, da je unišao u grad Gazu. E. Pavić, ogl. 202. Poboja se, da ne dočuje muž. 266. Antipa dočo čudesa. S. Rosa 92a. To dočuo majstore Manojlo. Nar. pjes. vuk. 3, 325. Kada Zrnić dočuo riječi. Nar. pjes. herc. vuk. 23. Dočula ga sestra mu Jelena. Nar. pjes. petr. 2, 94. Ovo nekako dočuje carev sin. Nar. prip. vuk.2 233. — *b) čuti do kraja, čuti sve, čuti dobro.* Ma nu me dočuj ti. F. Lukarević 25. Age čuše, ali ne dočuše, nego krešu a u lulu pušu. Nar. pjes. vuk. 4, 99. On nešto reče, ali ja ne doču*(h)*. Vuk, rječ. 136b. — *c) u jednoga pisca našega vremena stoji gotovo kao deminutiv prema* čuti. Dođe tajno do mene riječ i uho moje dočuo je malo. Đ. Daničić, jov. 4, 12.

DOČUVATI, dočûvâm, *pf. čuvati do kraja, svršiti čuvańe.* — *složeno:* do-čuvati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ako gńizdo i dočuva. J. S. Rejković 100. Nije sedmu noć dočuvan, *vidi kod* babine. *isto je značeńe i kod*: Nije ‚treću noć dočuvan. Nar. posl. vuk. 218.

DÒĆI, dȍđēm, *pf.* pervenire, venire, *svršiti micańe, hod, kad onaj ili ono što se miče bude na mjestu ka kojemu je micańe bilo upravļeno.* — *složeno:* do-ići, *s čega su stariji oblici* doiti, dojti; *vidi* I. — *impf.*: dohoditi, dolaziti. — *Akcenat vidi kod* I. — *Riječ je prasłavenska, isporedi stslov.* doiti, *rus.* дойти, *češ.* dojíti, *pol.* dojść. — *U svijem je rječnicima, osim Jambrešićeva: u Vrančićevu* (dojti ‚venire'; dojti, priti ‚appellere'), *u Mikaļinu* (doći, priti, doprit ‚venire, advenire, pervenire 72b; dojti, doći ‚venire, advenire' 77b), *u Belinu* (doći ‚pervenio' 104a; ‚devenio' 169b; ‚supervenio' 687b; ‚venio' 758a), *u Bjelostjenčevu* (doći *i* dojti *kod* dohajam ‚venio, advenio, appello'), *u Voltiģijinu* (doći *i griješkom* doći, dojti ‚venire' ‚kommen'), *u Stulićevu* (doći, dojti ‚venire, accedere, pervenire, advenire, attingere, pertingere, cadere, crescere, oriri'), *u Vukovu* (doći, 1. ‚venio', 2. ‚pervenio'). — *u Daničićevu* (doiti *i* doći ‚venire').

I. *oblici. gdje je osnova drugom dijelu i (u infin.)* ili id *(kod većine oblika), i promijenilo se u* j; *to je već bilo u prva vremena, ako se i ne da potvrditi prije* XV *vijeka (kod Marulića) za to što ni ćirilsko ni glagolsko i ne razlikuje se od* j *u pismu. da je stara ona promijena, može se poznati po tome što već od* XIV *vijeka nalazimo jt (u inf.) promijeńeno u* ć *a* jd *(kod drugijeh oblika) u* đ, *jamačno s toga što su se glasovi* j *i* t *ili* d *premjestili noviji oblici* (doći, dođem *itd.) u naše su vrijeme kod većine naroda izagnali posve starije* dojti, dojdem *itd., ali su ovi još ostali kod čakavaca a oblici s* jd *(ne* dojti) *kod nekijeh štokavaca zapadnoga govora (vidi oblike* dojdete, dojdu. Nar. pjes. vuk. 3, 549. 550 *u narodnoj pjesmi iz Sińa). tako je bilo po svoj prilici već od* XVI *vijeka, premda pisci onoga vremena a i pozniji često zaimaju u drugoga dijela naroda oblike koji nima nijesu narodni: Dubrovčani već od onda upotrebļavaju mlađe oblike, ali uz to neki od nih i starije, kao N. Ranina (koji često prepisuje iz čakavske knige), Zbornik, S. Menčetić i G. Držić (ne vele često), M. Vetranić (dosta često), A. Gučetić (rijetko), ta i još prošloga vijeka V. M. Gučetić; tako i J. Matović iz Boke koji ima gotovo svagda starije oblike (ali ne* dojti *nego* doći). *između pisaca štokavaca zapadnoga govora koji upotrebļavaju svagda starije oblike s* jd *mogu se izbrojiti A. d. Costa, M. Dobretić, dva Rejkovića; imaju jedne i druge J. Filipović, F. Lastrić, A. Kanižlić, Ant. Kadčić, A. Tomiković; sami se mlađi oblici*

nalaze u I. Ančića, P. Posilovića, J. Banovca, M. Zoričića, V. Došena, And. Kačića. i kod samijeh čakavaca ima gdjekad (u P. Kanavelića možebiti svagda) mladijih oblika, kao n. p. u H. Lucića, u J. Kavanina. — što se ovdje kaže o ovom glagolu, vrijedi i za ostale (naći, poći *itd.) koji postaju slaganjem glagola* iti *s prijedlozima u kojijeh je zadnje slovo vokal.*

a. *u drugom je dijelu osnova* id. *a) praes. aa) sa starijom osnovom* doj̀d: dôjdêm, dôjdêš *itd.*, dôjdû. *u nekijeh pisaca ima do* XVII *vijeka kod* 3 *sing. i pl. na kraju* t *(vidi* dati, I, *a) bb)):* dojdet. Bernardin 17ª. F. Glavinić, cvit. 68ª. posl. XIIIª; dojdut. F. Glavinić, cvit. XIX. — *bb) s osnovom* doć: dôdêm, dôdêš *itd.*, dodû. *od* XIV *vijeka:* dođeš (‚dogješ'). Spom. sr. 6. (1396). 24. (1399); dođe (‚dogje'). 32. (1400). 1 *sing. dolazi* XVI *vijeka i sa starijim nastavkom* u: doću. N. Ranina 31b. — *cc) s osnovom* doj. *ova po svoj prilici postaje od predašnje tijem što đ (po čakavskom govoru) mijenja se u* j: doje. H. Lucić 230. P. Hektorović (?) 130. M. Orbin 41. 44. 107. 111; doju. J. Kavanin 565ª; *od svijeh ovijeh primjera samo su Orbinovi dosta pouzdani. i kod dva Dubrovčana dolazi* doje, *ali samo radi slika:* N. Naljeković 2, 28. 108. I. Gundulić 39. — *b) impf. aa) s osnovom* doj̀d: dójdi, dójdimo, dójdite. — *bb) s osnovom* doć: dôdi, dôdimo, dôdite. *od* XIV *vijeka:* dođi (‚dogi'). Spom. sr. 24. (1399) — *cc) s osnovom* doj *(isporedi a) cc)):* dojte *koje može biti da stoji i mj.* doj̀đ'te. P. Hektorović (?) 116. — *c) ger. praes. dolazi kao particip, da pače kao adjektiv, od osnove* doj̀đ: dojdući *koje vidi. — d) aor. aa) s osnovom* doj̀đ: dôjdoh, dójde, dójdosmo *itd. — bb) s osnovom* doć: dôdoh, dóde, dôdosmo *itd. od* XIV *vijeka:* dođe (‚doge'). Mon. serb. 174. (1356—1367). 202. (1385); dođoh (‚dogohь'). 183. (1373); dođoste (‚dogoste'). Spom. sr. 14. (1398); dođoše (‚dogoše'). Mon. serb. 204. (1386). 207. (1387). — *u Crnoj Gori i u Boci dolaze u naše vrijeme skraćeni oblici* dôh *za* 1 *sing., i* dôše *za* 3 *pl.* Doh glavom. S. Ljubiša, prip. 106. Doh na esap. 153. Došo. Nar. pjes. 1, 356. 419. 4, 6. Pjev. crn. 18ª. 31b. 82ª. Ogled. sr. 436. Dôše, u pjesmi mjesto ‚dođoše': Zdravo doše u Bjelopavliće. Vuk, rječ. 136b. — *cc) s osnovom* doj *(vidi a) cc)):* doje. B. Kašić, fran. 143. Nar. pjes. juk. 54 *(nijesu dosta pouzdani primjeri). radi slika:* M. Vetranić 2, 326. N. Naljeković 2, 16. 20. I. Gundulić 41. 53. 334. 361. — *e) kod ger. praet. osnova je u drugom dijelu* šьd *(vidi* c, *a)), ali u jednoga pisca* XVI *vijeka ima i sasma nepouzdani oblik (od osnove* doj̀đ) dojdivši. P. Hektorović (?) 160. — *f) impf. nije u običaju u naše vrijeme, kaonoti kod perfektivnoga glagola, ali dolazi* XVII *vijeka u dvojice pisaca čakavaca:* dojdiše. F. Vraučić, živ. 104; dojdjaše. I. T. Mrnavić, osm. 55. *dolazi također u jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji nije dosta vješt narodnome jeziku:* doidjaše. I. Jablanci 4.

b. *u samome je infinitivu osnova drugoga dijela* i; *dva su oblika: stariji* dojti, *i mlađi doći. ovaj je potvrđen od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 211. (1387). (‚doki'). Spom. sr. 1, 6. (1396); doći *se govori u naše vrijeme i kod štokavaca zapadnoga govora koji su uzdržali osnovu* doj̀đ. *osamljen i bez sumnje grješkom dolazi oblik* dojći *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* B. Kašić, is. 54.

c. *u drugom je dijelu osnova* šьd. *a) ger. i part. pract. act.* I. *aa) bez nastavka:* došad *od* XIV *do* XVIII *vijeka.* došadь. Spom. sr. 1, 14. (1398). 1, 83. (1406). Mon. serb. 394. (1438). M. Marulić 21. N. Naljeković 1, 203. D. Zlatarić 29b. B. Krnarutić 23b. P. Kanavelić 536. J. Kavanin 465ª. — *bb) s nastavkom* ši: došadši. dš *izgovaralo se je kao* č, *te se nahodi pisano različitijem načinima od* XV *do* XVIII *vijeka.* došadši. Mon. croat. 103. (1468). P. Hektorović 43. F. Glavinić, cvijet. 13ª. M. Radnić 32b; došadči. M. Marulić 84. B. Gradić, djev. 37. A. Gučetić, roz. jez. 67. M. Orbin 76. 99; došači. B. Gradić, djev. 88; došatši. Nauk. brn. 61. F. Glavinić, cvijet. 8ª. 11b. V. Andrijašević, dev. 2; došatči. M. Divković, nauk. 29b. 106b. *s krajnjijem* e: došadše. N. Ranina 29ª. Aleks. jag. star. 3, 305. *u dat.:* došadšu. Mon. serb. 187. (1378). — *cc) s nastavkom* v *pred kojijem ispada* d: došâv. *od* XVIII *vijeka.* S. Margitić, fal. 87. 150. 200. F. Lastrić, ned. 154. 190. 273. — *dd) s nastavkom* vši *pred kojijem ispada* d: došâvši. *od* XVII *vijeka do dana današnjega.* I. Gundulić 358. M. Gazarović 55. F. Glavinić, cvit. 8ª. 115b. Poslov. danič. 37b. — *b) part. praet. act.* II: došlь, došal, dôsao (dôšla). *vidi kod* ići. — *c) part. praet. pass. (s aktivnijem značenjem) dobiva nastavak* tь *pred kojijem se* d *mijenja u* s: došast, *koje vidi napose.*

II. *značenje.*

1. *subjekat je čeljade ili što se kao čeljade misli, ili životinja. glagol je u pravom (ali vidi i* e) *ali širem smislu, jer se kod micaña ne misli svagda na pravi hod, nego subjekat primičući se može voziti se, letjeti, plivati itd.*

a. *kaže se izrijekom mjesto što je kraj primicaña. ono može biti: a) u dativu.* A ne znam od kude došadši dubravi. N. Naljeković 1, 229. Koji došavši gostionici. P. Posilović, nasl. 37b. Kad li Ana sretno domu dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Kad su došli Omerovom dvoru. 1, 254. Pa kad dođeš Prijepolju tvome. 2, 143. Svud su brodi, đe god dođeš vodi. 2, 278. Kad dođoše gradu Carigradu. 2, 365. Kad dođoše crkvi Petrovici. 3, 420. Kad dođoše mostu velikome. 4, 338. I kad vezir Bosni zemji dođe. 4, 366. — *b) u dativu s prijedlogom* k. Kada mi povidi došad k mistu svomu. P. Hektorović 69. Dali došad ka Dunaju slišah tojer. M. Pelegrinović 172. Putem ide pače teče, da prije k dvorim svojijem dođe. I. V. Bunić, mand. 10. Došavši k žalu hladom gledam ribe. J. Kavanin 80b. Kad k razdrtoj dođe kući. V. Došen 39b. Doći k sopri med družinu. 165ª. Došavši k Jordanu. And. Kačić, kor. 106. Kad dođete ka Kosturu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Doklen k Risnu bijelome dođe. 4, 6. — *c) u akuzativu s prijedlogom* u (vь). Došadšu mi *(vь)* zemje pomorskije. Mon. serb. 187. (1378). Da bi onь . . . hotělь doći u gradь Dubrovnękь. 211. (1387). U porat dojdosmo. M. Marulić 94. Dođi, Gojo moj brajeue, u zabrdje sam do mene. N. Naljeković 1, 241. *(Kralj poljački)* zapovidje, sa svih strana da vojevode sve najveće u varšovsko dođu viječe. I. Gundulić 416. Doći u luku ‚appello'. A. d. Bella, rječ. 94ª. Došavši u stan gdino mrtvo tilo priminuta mladića ležaše. razg. 226ª. Došavši u okoliš ogña. A. Bačić 441. Došavši u kuću rečenoga poglavara. F. Lastrić, od' 288. Jer kada mi on dojdo u primorje valovito. Nar. pjes. mikl. beitr. 14. A gospoda dođoše u kraljeve bijele dvore. 37. Kad snašica u dom dođe. V. Došen 157ª. Nit' u nebo doći žele. 229ª. Posli toga nazvan bi od pape, da u Rim dođe. And. Kačić, razg. 21. Došavši u Slavoniju. M. A. Reljković, sat. A 3b. Da ja dođem u Petrove dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 8. A kad došla u bele dvorove. 1, 212. Te ne može u crkvu da dođe. 2, 159. Dođe zdravo u Kotare. 3, 117. I dođemo zdravo u Sijeńe. 3, 175. A kad jeli u vrhove dođe. 4, 54. Doći će vranac u

tijesan klanac. Nar. posl. vuk. 69. — *d) u acc. s prijedlogom* na. Došad na livadu i ne našad nikoga. N. Naješković 1, 203. Došadši pak na stan. 2, 84. S neba na svijet radi tega hotjela sam doći odi. S. Bobajević 228. On moškovskieh priko polja dode ruske na granice. I. Gundulić 418. Vjerenici tim se obeća, čestit na dvor doć' s odora. 543. Došavši na biškupiju svoju. F. Glavinić, cvit. 8a. Došadši na gore. 318b. Tako i ti učinivši doć ćeš s nama na nebesa. J. Kavanin 501b. Kada dojde Mandalina na grob. F. Lastrić, test. 204b. Grigorija imade na sud doći. A. Kanižlić, kam. 26. Došavši naj posli na Kalvariju. M. Zoričić, zrc. 17. Kupi vojsku, doći na Kosovo. And. Kačić, razg. 69b. Kad dođoše na sud pred sudiju. Nar. pjes. vuk. 1, 422. Kad je došla moru na obalu. 1, 534. Dok on dođe na gradsku kapiju. 2, 478. Kad đevojka na bijegu dođe. 3, 197. Kada dojdu na Miletin vodu. 3, 549. Na Inogor malo polje doše. Pjev. crn. 18a. Kada doje na debelo more. Nar. pjes. juk. 54. Doć' će koka na sjedalo. Doć' će ovca na solilo. Nar. posl. vuk. 69. — *e) u genetivu s prijedlogom* do. Brijeme utječe, ah, molim te, dođ' do žala. I. Gundulić 50. Pliveći mûkâ more, a do kraja doć ne more. V. Došen 11a. Dok do grobnog' dođe dvora. 203a. Kad dođoše do vode studene. Nar. pjes. vuk. 1, 157. Nisam, majko, ni do vode došla, a kamo li ubelila platno! 1, 382. Ja sam bosa do Trogira došla. 1, 400. Kad on dođe do ogńa živoga. 3, 289. — *f) u acc. s jednijem od prijedloga* pod, nad, pred. Pod mire da došad ogań tuj zaduše. H. Lucić 272. Kada mi dođosmo pod taj dub u sjencu. N. Naješković 1, 317. I došavši s vojskom pod Rim obsidnu ga sa svih strana. J. Banovac, razg. 9. Kad carica pod naranču došla. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Nad jamu došadši. F. Glavinić, cvit. 150b. Došavši pred grad Nakor. And. Kačić, kor. 23. Mi dođosmo ovde pred popove dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 101. — *g) u gen. s prijedlozima* sred, vrh (vrhu). Kad mi oni dođoše sred zelene sred planine. Nar. pjes. mikl. beitr. 27. Toj polje poznaćeš ti bolje došadši vrh gore. N. Naješković 1, 314. Nitkore bez njih *(vila)* moć ne ima vrhu te doć' gore. 1, 314—315. A prije toga bivši doša' duh gospodńi vrhu voda. J. Kavanin 71a. — *h) mjesto se može kazati adverbom.* Došavši Hernđ, kako rekosmo, opet nazad. F. Glavinić, cvit. 427a. Kad umrije bez ostanka, kraj ugarski dojde vanka. J. Kavanin 247a. Ako dojdemo gori po milosti ńegovoj. F. Lastrić, test. 230b. Kada, bane, tamo dođeš. Nar. pjes. vuk. 1, 92. I tu mu dođe đevojke. 1, 419. A kad koze dodu blizu. V. Došen 123a. Gospodin došav doma poče misliti. S. Margitić, fal. 87. Sve su koze doma došle. Nar. pjes. vuk. 1, 526. A ako li doma doći neće. 1, 269. I zdravo nam svuda hodi i veselo domom dojdi. Nar. pjes. mikl. beitr. 9.

b. *kraj je primicańu čeljade (i životińa) ili mjesto blizu čeljadeta, ime kojijem se kaže čeljade stoji: a) u dativu.* Bog ljuveni hrlo će tebi doć. M. Vetranić 2, 54. Evo ti kraj tvoj dođe tebi tih. M. Divković, bes. 3a. Slatkoj dragoj svoj ljepoti da Tezeo sada dojo, djelo to je nedobitne tve kreposti. I. Gundulić 53. Ako jedan duh taki je, ki Martinu došo biše. J. Kavanin 397a. Pošali se Dombeg kapetane kada dođeš svecu Muhamedu kako si mi glavu odsikao. And. Kačić, razg. 232b. Došavši kralju Ludoviku. M. A. Reljković, sabr. 2. Domaćinu dobri gosti dođoše. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Al' joj dođe ńena stara majka. 1, 572. Dođe mene tamnici na penger. 2, 379. Opet dođe poočimu tvomo. 2, 401. Arap dođe ranjenu Voinu. 3, 318. — *u ovakovijem primjerima dativ je posesivni ili etički.* Dojdoše k carstvu mi poklisari dubrovačcsci. Mon. serb. 171. (1362). Evo su ti gosti došli. Nar. pjes. 1, 116. Za što mi, brate, ne dođeš? 1, 212. A dobre mi došle, mile zaovice! 1, 412. A kad mi je u dom došla. 1, 517. Još ti nisam ni ka dvoru došla. 1, 581. Došla ti je u poode majka. 1, 607. *tako je i u izreci* doći kome na oči: Ne ću smjet nigda na oči veće k mojoj teci doć. M. Držić 266. Ni mi veće dođi na oči. 411. Ako mi dođeš opet na oči. M. Divković, bes. 71a. — *b) u dat. s prijedlogom* k. K nam došadši. Mon. croat. 278. (1576). Od kuda toj bi meni, da dođe mati gospodinova k menje? N. Rańina 16b. luc. 1, 43. Anđeo dođe k ńemu u obrazu čovječaskom. Zborn. 6. Došad ka ńoj jakost joj davaše. F. Vrančić, živ. 13. Pustite dičicu dojti k meni. F. Glavinić, cvit. 7a. Došav ka apoštolom. S. Margitić, fal. 200. Grije plači, vaja g bogu doći. And. Kačić, razg. 316b. Kad đevojka k majci dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 190. A ti, bane, danas k mene dođe. 2, 276. Kad si došla k mene pod šatora. 2, 374. A kad dođe k braći svatovima. 2, 551. A kad pope ka družini dođe. 4, 396. — *c) u gen. s prijedlogom* do. Proseći ga, da do ńega u Ravenu dojde. F. Glavinić, cvit. 154a. Pridrži mi djevojku dok ja dođem do tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Doklen dođe do vojvode Draga. 4, 95. — *kraj mieańu može biti i živińe:* Kada dođe do dobrijeh końa. Nar. pjes. vuk. 2, 148. — *d) u acc. s prijedlogom* pred. Dojde prid Lovrinca. P. Hektorović (?) 143. Kad dodu prida te, razmišljaj i gleđa' čine me. D. Rańina 93b. Naj brže učini da dođe prida me. I. Gundulić 104. Uprosi otca, da bi ž ńim prid biškupa došal. F. Glavinić, cvit. 334b. U jedan čas umriti, a sa svim svojim pogrdam prid strašnoga sudca doći. J. Banovac, razg. 95. Došavši dakle sluge prid kralja. And. Kačić, kor. 248. — *e) u acc. s prijedlogom* među (med) *ili u gen. s prijedlogom* sred. Dojde med ńih Fabijan. F. Glavinić, cvit. 23a. Da među ńe dođe jedan mladić. J. Banovac, razg. 64. Viknu došad sred junaka. I. Gundulić 569.

c. *ne izriče se gdje je kraj primicańu, nego se ima u misli. a) uopće.* Došađi popove, pristupiše bliže. M. Marulić 84. Ako tko hoće doći sa mnom. N. Rańina 208b. mat. 16, 24. Došad svaki glavu skloni, sprid na prsi desnu stavi. I. Gundulić 298. Došavši nađose ga kakoti mrtva. P. Posilović, cvijet. 195. Dojdoh, vidih, sebe gubih. J. Kavanin 200a. Prosi ga da sada došavši da te nigda ne ostavi. Pisanica. 83. Idi, pomiri se s bratom tvojim i tada došavši prikazaćeš dar tvoj. F. Lastrić, ned. 290. Kada ga nađoto poručite mi da mu se i ja došavši poklonim. od' 296. To ih paša na tefter uzeo, al' Turaka sto hiljada dođe. Nar. pjes. vuk. 4, 241. — *može biti izrijekom kazano, odakle ko dođe:* Da ne može nitko ni od kuda doći. Zborn. 39b. Videć sred tvojega svijetla grada stat' kraljica, došlu iz mjesta iz tudega. I. Gundulić 23. Ova *(đva)* kada z vojske dojdoše. F. Glavinić, cvit. 67b. Ovo ni človik, nego angel iz neba došal. 334—335. S Bosne dođe pleme ovo. J. Kavanin 120b. Došavši jednu večer s posla umorna. J. Banovac, prip. 64. Nije još nitko s onoga svita došao. M. A. Reljković, sabr. 56. No sam sinoć s vojske doša'. Nar. pjes. vuk. 1, 154. Sinoć mi je s puta doša'. 1, 194. Dokle ja dođem iz lova. 1, 309. *i način kojijem ko dođe:* Druzi učenici u plavi dođoše. N. Rańina 127a. joann. 21, 8. Dođe vozom uz jezero Mahmut paša. S. Ljubiša,

prip. 116. Kako došao, tako pošao. M. Držić 273. Došavši na prijateļsku dok privari. F. Lastrić, ned. 82. Koji zdravo došavši, ulizoše pred principa. And. Kačić, kor. 44. Kako je bludeći do ńih došao. M. A. Reļković, sabr. 59. Premda bi na viru došli. M. Dobretić 304. U kuću dođe vratma zatvorenim. F. Lastrić, test. 227b. *kakav, kao što, ko dođe:* Dokle bismo mi ne došli sami. Mon. croat. 263. (1567). Tko pod mitom znojan dođe. V. Došen 69a. Ako dođe prav, ne izide zdrav; ako dođe kriv, ne izide živ. Nar. posl. vuk. 2. Virujem da ćeš doći na svit Isusom. F. Lastrić, test. 20a. Isukrst dojdet kako lav. F. Glavinić, posl. xna. *s čim ko dođe:* Drugi s istijem duhom prvoga došači. B. Gradić, djev. 88. Došadši niki drobanti z oružjem ranihu ga. F. Glavinić, cvit. 38a. Došavši s rečenijem darovi, nađe svoga prijatcļa. P. Posilović, nasl 164a. *kad ko dođe:* Koji o jedanaestom času bjehu došli. N. Ranina 34a. mat. 20, 9. Noćom ode, noćom dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 490. Još san na dobu došal. Nar. prip. mikul. 86. — *b) kao lat.* venire, *znači da je kraj primicańu samo čeļade koje govori.* Dođe (‚doge') odь vasь Nikola Sorьkočevičь. Mon. serb. 174. (1356—1367). Reku ovomu: pojdi, i pojdet; i drugomu: dojdi, i dojdet. Bernardin 17a. mat. 8, 9. Podi, čedo, i brzo opet dodi. Zborn. 25b. S blagoslovom božjim pojte, tere s jutra opet dojte. P. Hektorović (?) 116. Kad ti dođeš, ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat' plijenit' i harati? I. Gundulić 339. Dođite, blaženi oca moga. J. Matović 73. Rekla mi je draga doći. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Da zdrav otideš i natrag dođeš. 1, 490. Dođidere, sestro moja draga. 1, 612.Ođ'te, đođ'te, ako boga znate. 4, 241. — *često kod pozdrava. vidi* 2. dobar, I, 2, g, *b) cc) i* II, 2, b, *e).* — *c) ističe se kajom namjerom ko dođe. namjera se izriče: aa) podložnom rečenicom s* da. Mi ćemo doći da je prosimo. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Mi smo došle da te sestrimimo. 1, 620. Pa sam došo da ti vidu lice. 3, 138. Nisam došo da ti se predajem. 3, 396. — *bb) infinitivom.* Nijesam došao raščinit nauk. N. Ranina 178a. mat. 5, 17. Da i on hoće dojti . . . pokloniti mu se. F. Glavinić, cvit. 5b. Dođe ńoga pohoditi ko prijatcļa svoga i gosta. G. Palmotić 2, 176. Došavši tražiti ploda na ńoj. F. Lastrić, ned. 71. Jedna mlada gospoja dojde jednu pametnu gospoju moliti. M. A. Reļković, sabr. 10. Ja ću doći cveće zalivati, a ti dodi końe prepińati. Nar. pjes. vuk. 1, 428. I došo sam poteći na trku. 3, 251. Ja nijesam došo vino piti. 3, 388. Kao da si došao vatre uzeti. Nar. posl. vuk. 190. — *u jednom primjeru* xvi *vijeka* doći *stoji u infinitivu, a glagol koji bi trebalo da je u inf. stoji u obliku u kom bi trebalo da je* doći. *u istoga se pisca nahodi često ovaka pogreška i kod drugijeh glagola, isporedi* činiti, I, 2, *d) ee), str.* 34b. Nu hteć dobro da govori svak na tebe, diko moja, izbavi me zla pokoja, pri' nego me doć umori smrt žestoka. D. Ranina 111b. — *ee) priloženom rečenicom.* Dojdi i vidit češ. J. Kavańin 491a. Dever će doći, venac doneti. Nar. pjes. vuk. 1, 1. ‚Pa mi kaži, što si mi došao? . .' ‚A dobro sam do tebe došao . . . došao sam, don'o svadbarinu'. 2, 423. — *osobito kad su oba glagola u impt., nije potrebno vezati ih nikakvom riječi.* Uzamši bridak nož, dođi me zakolji. N. Naļešković 2, 94. Dojdite, blagujte kruh moj. J. Matović 492. Đođ'te, vidite, za boga! koliko je ovđen jaja. Nar. prip. vrč. 204. — *dd) supstantivom (osobito verbalnijem): aaa) u acc. s prijedlogom* na. Moju se vam, na pomoć mani dojdite. Aleks. jag. star. 3, 294. Noseći križ u ruci na boj doje. I. Gundulić 437. Da će joj dojti na pomoć u čas smrti. P. Radovčić, nač. 97. Bijau dva brata trgovca, koji došavši na ispovid. M. Zoričić, zrc. 129. Dođi na pomoć moju tvojom milosti primogućom. I. M. Mattei 195. — *mogao bi amo spadati i ovaj primjer:* Na to bo je došao da smrtju odkupi grišnike. F. Lastrić, svet. 131b. — *bbb) u acc. s prijedlogom* u. Ovi bi u pomoć mu došo prvi. J. Kavańin 264b. Došavši u podpomoć. D. E. Bogdanić 49. — *ccc) u acc. s prijedlogom* za. Š ńim junaka tries tisuća dođe za štit carske glave. I. Gundulić 323. — *ddd) u dat. s prijedlogom* k. Junaci su k igri došli. Nar. pjes. vuk. 1, 276. — *ee) kad je namjera uzeti, oteti, dignuti, odnijeti što, ime ovoga stoji u acc. s prijedlogom* po. Jer ću doć po tebe. D. Zlatarić 43b. Tu Bogdancim vojevodu prida, ki po ń došli bjehu. I. Gundulić 336. Kako djavao biše rekao da će doći po ńega. J. Banovac, razg. 82. Kad ja sutra po moj zobun dojdoh. M. A. Reļković, sat. E1b. Da je došo Todor po devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 596. Doći će vrag po svoje. Nar. posl. vuk. 69. — *ff) namjera uopće može se pokazati drugijem načinom.* A nema im Latinke devojke, a devojke oko što su došli. Nar. pjes. vuk. 2, 549. Koje dobro, što si do nas došo'? 3, 395. Došao čipčija u age nekakvim poslom. Nar. prip. vrč. 208.

d. *može kod primicańa namjera biti i neprijateļska, te* doći *onda znači što i* udariti, navaliti *itd. ono k čemu je upravļeno micańe stoji: a) u acc. s prijedlogom* na, *te može biti: aa) čeļade.* Njeki divji čovjek dođe na me. M. Držić 153. Kako no na lupeža došli ste na mene s mači. B. Kašić, is. 50. Ž'o mi je samo, da bojnici moji istočni nijesu uza me, a neka ovi svi kolici došli bi i vas zapad na me. I. Gundulić 505. — *bb) mjesto.* Dijonižij car na Afinu dojde i rva ju mnogo vrimena i ništor ne dobi. Aleks. jag. star. 3, 259. Nadahu se s bojnom moći na Dubrovnik da će doći. J. Palmotić 143. Šta obično radite, kad dođete kome na kuću? M. D. Milićević, zim. več. 187. — *b) s prijedlogom* protiva, suproć *itd.* Polače velike suzeti neće moć trojanske vladike, protiva ke t' će doć. H. Lucić 190. Suproć ńemu car srditi od sto vojska s vojskom doje. I. Gundulić 421. — *c) amo spada i ovaj primjer:* Sad bih ovjezijem nokti u oči došla. M. Držić 182.

e. *uz acc. s prijedlogom* na *značeńe možc biti kao kod* prispjeti *ili* nabasati. Doći na sprovod ‚venire ad funus'. A. d. Bella, rječ. 291b. Došo je na gotovo. (Z). Poslov. danič. 19. Došo je na meštra. (Z). 19. Ako sam ti na moļbu došao. M. A. Reļković, sat. E6a. Kad god bi komu zetu na ručak došao. sabr. 17. Nek doveče na večeru dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 459. Teško tome, kom' na konak dođem. 1, 486. Dobao gost na golu kost. Nar. posl. vuk. 69.

f. doći za koga *(muškoga), o ženskom čeļadetu, znači udati se.* A nut sad gdi kune kad dođe za mene. N. Naļešković 1, 253. Da je proklet oni čas, kad za te dođoh. M. Držić 182. Četvrta je došla udovicom, dovedena na priliku s dicom. M. A. Reļković, sat. I5b. Milo snahe, za koga su došle. Nar. pjes. vuk. 1, 461. Noće snaha końa da odjaše dok ne vidi za koga je došla. 2, 523. Od kako sam ja za Đuru došla želja sam se kola naigrati. Nar. pjes. vil. 1868. 673. *i o muškome se kaže da dođe ‚na ulaž'.* Ako ostane kuća na kćeri jedinici, predo k ńoj zet iz drugo kuće i uzme ime kuću u koju je došao na ulaž. V. Bogišić, zborn. 19.

g. *u prenesenom smislu.* Odkle dojdoh na svit, i po ńem putuju. P. Hektorović 7. Pravi i istiniti put, kojijem imamo doći u život vječńi. M. Divković, bes. 10a. Kaono zmija, koja ne progrizavši utrobu matere svoje ne može na svitlost doći. A. Kanižlić, kam. 278. Svetac došao popu u san. S. Ļubiša, prip. 249. Dok ovoj krađi ne dođemo u trag. 189. Da mu gospoda ne dodu u trag. 228. Da joj ne dođete u stope. 199.

2. *pravo je (šire) značeńe i kad je subjekat neživa stvar, pa mislilo se da se ova sama miče (n. p. vjetar, voda, sunce itd.) ili tijem što se nosi ili vozi. a) uopće.* Ako vodu lin ne budu ja vodit da mi doje na mlin. H. Lucić 230. Dođe veli jedan vjetar i udunu svijeću. M. Divković, bes. 374a. I na mjesec doć će sjena. J. Kavańin 292a. Došo je brod poramenica. (Z). Poslov. danič. 19. Došla su kola do brijega. (Z). 19. Blato doć' ne može nego samo svrhu kože. V. Došen 220a. Medu to jim već i ručak dojde. M. A. Reļković, sat. G7b. Dojde nam na glavu ovo prieteško brime. M. Dobretić, predg. v. Došli su ti premnogi darovi. Nar. pjes. vuk. 1, 280. Kad tu dođe tudeg brata ruka, sama će se puca raspińati. 1, 316. Kamen dođe Kaici vojvodi. 2, 485. Oblak dođe baš više Žabļaka. 2, 540. Od kako je Erdeļ postanuo, nije taka trgovina došla. 2, 639. Kad Osmanu čaša vina dođe. 3, 212. Doć' će kosa do brusa. Doć' će tikva na vodu. Doć' će sunce i pred naša vrata. Došao mu luč do nokata. Nar. posl. vuk. 69. Došla voda, ‚angeschwollen' ‚crevit'. Vuk, rječ. 135b. Došlo more i sve proso poplavilo i odnijelo. Nar. prip. vuk. 204. Neće sultan na pašu, dok mu ne dođe voda do ušiju. S. Ļubiša, prip. 173. — *b) često o pismu (knizi, poslanici), pa i o vijesti uopće, o glasu (i u pravom smislu), o čijim riječima (pisanijem ili govorenijem).* Ovaj moja knjiga kada k vama dođe (‚doge'). Mon. serb. 529. (1483). Za to ja sa svima učinih odluku, da dojde knjiga ma tebi sad u ruku. P. Hektorović 58. Eto lista, ki iz nutra došo nam je iz saraja. I. Gundulić 485. Knjiga u ruke ńegove nije došla. A. Kanižlić, kam. 107. Sinoć meni crna knjiga dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Četir' knjige od uje su došle. 1, 626. Još nam nijedan glas ne dođe. M. Držić 475. Niki glas va uši moje dojde, da do Rima došal jesi. Aleks. star. 3, 252. Došo nam je glas, da nije ono vitez bio. G. Palmotić 2, 350. Malo posli dođe mu glas, da je oni mladić umro. F. Lastrić, ned. 385. Budući molitvu svršila, dojde glas z neba. Živ. kat. star. 1, 224. Došal je prida me tvoj uzdah i tvoj plač. M. Držić 472. Kad mu odvjet takov dojde. J. Kavańin 186b. Oli nije *(naredba)* došla na uši onomu. Ant. Kadčić 551. Ta zlica dobije pomilovańe i dođe naredba da ga oslobode. S. Ļubiša, prip. 65. Dođe mi sinoć zvače od suda. 198. Kakav nam odgovor dođe? 209.

3. *o vremenu, u prenesenom smislu.*

a. *subjekat je imc koje znači vrijemc uopće ili osobito koje doba, ili što u ono doba biva (s ovakovijem subjektom može gdjekad značeńe biti kao kod* dogoditi se). *može biti izrečeno na čiju korist ili štetu vrijeme se pomiče, te ime onoga stoji u dat. (‚dativus commodi').* Jošte četiri mjesecі, i žetva dođe. N. Ranina 66b. joann. 4, 35. I kad starost dojde, ka nas k smrti vodi. P. Hektorović 67. I tebi da dođe sve dobro godište! N. Naļešković 1, 214. I vrijeme ko mine, da opet ne doje. 2, 28. Ter kad mi pride noć, ja želim, gospoje, da bude u čas proć', a bio dan da doje. 2, 108. Za slatkijem ļetom dođe i gorka zima. M. Držić 255. I za lijepom godinom dođe daž. 258. Još će doć danak taj. 292. Jeda brijeme dođe kada. 455. A sebi smo i druzim svijeme mrske kad nam staros dođe. S. Bobaļević 207. Tvom zelenom primaljetju zrelijeh dana jesen doć' će. I. Gundulić 298. Ja nmijem privideti mojijem znańem što ima doći. G. Palmotić 1, 224. Dokle dođe zora slatka došastoga dne. P. Posilović, nasl. 15b. Još nije bio došao vazam, nego se je približao. A. Kanižlić, kam. 525. Došla je svrha rata i truda. 822. Izađi mi na mejdan junački u nediļu, koja dođe prva. And. Kačić, razg. 267b. Noć je prošla a dan došao. M. A. Reļković, sat. A7a. Dojdoše svetkovine od duhova. M. Dobretić 151. Jur je došo dan čestiti, da se svijetu svemu objavi plam razbludne tve ļubavi. P. Sorkočević 588b. Kad je doša' Spasov danak. Nar. pjes vuk. 1, 189. Čudna ti mi godinica dođe. 1, 237. Doći će ti Đurđev danak. 1, 296. O jeseni koja prva dođe. 1, 299. Kad će ono krasno vreme doći. 1, 314. A kad mi pak do'še duge zimske noći. 1, 335. U neđeļu, koja prva dođe. 1, 354. Godinice, loša ti mi dođe. 1, 361. Jedva čeka dok mu noćca dođe. 1, 382. A kad sjutra dan i zora dođe. 2, 28. Dođe vreme, breme da so ima. 2, 53. Nit ja znadoh kad mi ļeto dođe, nit ja znadoh kad mi zima dođe. 2, 377. Već kad meni sudni časak dođe. 2, 509. Na zlo će ti sjutra zora doći. 4, 512. Doći će Vidov dan (videćemo ko je vjera, ko li je nevjera). Nar. posl. vuk. 68. Doći će i meni božić. Doći će i ńemu zlo jutro. Doći će i ńemu crn petak. 69. Čekaj, magarče, dok ti Đurđev dan dođe. 345. Dođe zgoda, da popravimo pogrešku. S. Ļubiša, prip. 16. Sve da se izvrši do Petrova dnevi, koji prvi na zdravļe dođe. 164.

b. *govori se o crkovnoj svetkovini da dođe u koji dan u nedjeļi. ime ovoga dana stoji u acc. s prijedlogom u ili* na. Kadgodi božić i u petak dođe. (D). Poslov. danič. 41. Dan s. Andrije, ako u nediļu dođe. S. Badrić 21. Govorenje na s. Matija, kad dođe na čistu srijedu. F. Lastrić, svet. 15.

c. *subjekat je čeļade. misli se kao da tečeńem vremena čeļade primiče se do ńekoga doba; ovo stoji obično u acc. s prijedlogom* na. Kada budu doći (‚dooki') na vreme od 14 godišta. Mon. serb. 414. (1442). Da će banovati, kad dođe na lita. H. Lucić 235. Došađći na trinaesto godište. A. Gučetić, roz. jez. 67. Kadno je došao na vrijeme zakonito, to jest da zna razabrati dobro oda zla. S. Matijević 16. Nisan došal na godišća otac mojih. P. Radovčić, nač. 14. Siromaše, kad dođeš na naj zadńi čas tvoga života, ter budeš ostavļati, koja si toliko ļubio. J. Banovac, razg. 95. Dođe na smrt. prisv. obit. 87. Došavši na godišta od snage. And. Kačić, kor. 134. Dok mu sin dođe na godišta od razuma. 331. — *amo spada i ovo:* Posevin dođe u razgovor od ujedińeńa. A. Kanižlić, kam. 854. Posli toga dojti ćemo na osobita besidovańa. Ant. Kadčić 1. Kada smo veće u taj razgovor došli. M. A. Reļković, sabr. 69. Dok dođe kazivańem na sinovńu ženidbu. S. Ļubiša, prip. 37.

4. oriundum esse, originem trahere, *kad se kaže od koga ili od čega ko postane (po rodu).* Svi ste došli iz propasti jedan gori od drugoga, vrag od vraga oca svoga. V. Došen 235a. — *i o riječi (po etimologiji).* Jer s početka Slovinci se zvaše, pak poslije Slavinci prozvaše, jel' od slova ovo ime došlo ... znati nije. M. A. Reļković, sat. B5a

5. *subjekat je stvar umna ili duhovna; često znači što i* dogoditi se. *a) uopće.* Vele, da je ńih konac došal i da će Turci poginuti. Mon. croat. 234 (1529). Plačeš sad, jer prika došla je

po te smrt. N. Dimitrović 29. Ako li po sreći dođe koja protivština i nadzadak. M. Divković, bes. 49b. Dođe nesriča i osiromašiš. A. Bačić 72. Dobro došlo kraljestvo božje koje sam odavna čekao. J. Filipović 1, 382a. Jeda bi mi utišeńe s nebesa došlo od vičnega oca. F. Lastrić, test. 106b. Da odiće način novi koji dođe u grad ovi, na se prime. V. Došen 146a. Vidiš dakle da je od Turaka došlo kolo, da zla komšiluka; jerbo da je došlo od kršćana ... M. A. Reļković, sat. C8a. Jer će iz nenada doći srčba ńegova. M. Dobretić 176. S vama došla svaka sreča i sam gospod bog! Nar. pjes. vuk. I, 18. S vama došla svaka dobra sreća! 1, 46. Sve će doći pred boga. 1, 136. — *b) kad je ono što dođe nešto zlo, ono (obično čeļade) do čega dođe, može biti u acc. s prijedlogom* na; *značeńe je tad često kao kod* napasti, navaliti, *isporedi* 1, d, *a) aa)*. Proklectvo da dojde na onej. Mon. serb. 219. (1391). Dojde na ń guba. M. Marulić 96. Ļubav na koga bude doć da je tvrd kako lav. Š. Menčetić 330. Što dođe toj na te? kamo t' um? kamo t' svijes? N. Naļešković 1, 181. Jach, za što ne dođe taj nemir na me sad? ja bih ga, gospođe, podnosil tebe rad. 2, 135. Prokliñu priku smrt ka na me ne htje doć. 2, 36. Ne štedu, da dođe na mene sto tuga. D. Ranina 31a. Mnoge tuge, nevolje i žalosti dođoše grešnikom na glavu. M. Divković, bes. 341ab. Strašna groza na ńu dođe. plač. 9. Da ne dođe na ńe srčba božija. I. Ančić, vrat. 126. Pokarańe da ne dojde na te. M. A. Reļković, sat. K5a. Tvrda muka kad dođe na čoeka, vaļa da trpi dok skapļe. Nar. posl. vuk. 312. — *mješte* na *može biti i prijedlog* vrh, svrhu *s gen.* Kad godi, gospoje, promislim žalosti i nemir, ki dođe vrh tvoje mladosti. N. Naļešković 2, 64. Strah i trešńa došli su svrhu mene. M. Orbin 76. Sve ono što je svrhu tebe došlo, jeste došlo od boga. J. Filipović 1, 414a. — *c) o misli, osobito kad se hoće istaknuti da ko ńešto iznenada ili bez dovoļna razloga pomisli, govori se da dođe* na pamet: Ni mi već silna moć vladanja, ni zlato na pamet more doć. H. Lucić 190. Doći na pamet ‚occurro'. A. d. Bella, rječ. 758b. Petar mi ne dođe uba na pamet. M. Zoričić, osm. 5. Činit sve što ti dođe na pamet. D. Bašić 186b. *tako je i ovo*: To mi nije nikad ni na kraj pameti došlo. M. Pavlinović, rad. 56. — u pamet: Promisli i dojdi ti u pamet. A. Georgiceo, pril. 32. Neka mu u pamet dođu pomankanja, koja je učinio. S. Matijević 29. Došla mi je u pamet lipa jedna stvar, koju ću vam prikazati J. Banovac, prip. 123. Kakva ti je to budalaština došla u pamet? F. Lastrić, test. 56b. Opet mu ista zla misao i žeļa dođe u pamet. ned. 56. Drugi mliju, da je grih svaka misao zla, kako u pamet dođe. 383. U to vrime dojde mu u pamet rečeni grih. M. Dobretić 58. — na um: Doći na um ‚occurro'. A. d. Bella, rječ. 758b. Miso ka vam na um doći bude. I. Đordić, salt. 8. Nikomu na um ne dođe, da će biti ono. A. Kanižlić, utoč. 293. — u misao: Sve da bih hotil, čto dojde mi u misal, ispisat. H. Lucić 195. — u glavu: Luciferu njeki vjetar i njeke misli dođoše u glavu i tako se poholi. M. Divković, bes. 662b. Premda mu je posli došlo u glavu pobignuti. M. Dobretić 313. — *d) o riječima, kad ko govori ne razmišļavši, kaže se da dođu* na usta. Koji govori što mu na usta dođe. Vuk, poslov. (*kod* neslan ček). 209.

6. *u prenesenom smislu govori se da ‚dođe' i ono što se dobije, po čem je doći nekako kao pasivni glagol prema* dobiti. *ime onoga koji dobije stoji obično u dat., ali vidi* 7. *a) subjekat je što tjelesno, materijalno. aa) uopće, osobito kad je u subjektu materijalna vrijednost, korist.* Inêms biskupijams ke su došle župe. Mon. serb. 13. (1222—1228). Da mi znat' vi dato po ki put vam dođe (*jabuka*). N. Naļešković 1, 216. Ne mogoh čekat toliko prćije, ka mi ima doć. M. Držić 165. Doć će i ńemu plata. G. Palmotić 2, 58. Da jednomu dojde iznova kakva baština oli kakav miraz. M. Dobretić 435. — *često kod diobe.* A šta su devetь satь dukatь koje zajmi u mene vojevoda Ivanišь, a kojijehь s vami razdijelio, kada ste se dêlili, što je tebe dêlu došlo hotêo bihь da mi ihь (‚mihь') dašь; ako li ihь (‚lihь') nije s vami dêlio, ja hoću, što bi došlo dêlu vojevode Ivaniša odь držańija vašega onej dukate sebê naplaćevati odь ńegova dêla. Mon. serb. 501. (xv *vijek, poslije god.* 1466). Svakom dođe sve po litra zlata. Nar. pjes. vuk. 4, 286. — *amo spadaju i ovakovi primjeri kod kojijeh subjekat nije potańe naznačen:* Što dođe, i prolazi. V. Došen 71b. Kako došlo onako i prošlo. Nar. posl. vuk. 125. — *bb) često s riječima* u ruke, na ruku, na ruke, k ruci, rûkê, pod ruke, do ruke, *vidi kod* ruka. Oda grada Kotora koji je došao u ruke rečenoga gospodina duža i općine bnetačke. Mon. serb. 326. (1423). Došavši mu u ruke. M. A. Reļković, sabr. 9. Udrit ga ću čijem mi dođe na ruku. M. Držić 158. Kako vas se ću sad bačkjelom vrć, čijem mi na ruke dođe. M. Držić 359. Kad će opet k ruci doći *(zlato).* V. Došen 58b. Jer ako mu degod ruke dođem, da ć' i mene ukinuti glavu. Nar. pjes. vuk. 3, 330. Da ih svijeh zakoļemo, ko mi pod ruke dođe. M. Držić 360. Budući mu došle pod ruke knige Isaije proroka. And. Kačić, kor. 299. Ča god ńim pod ruki došlo. Nar. prip. mikul. 42. Dođoše mi pod ruke Tbomas-ova djela. M. Pavlinović, rad. 164. Kad do ruke dođe tica lovcu. V. Došen 94b. *drugo je u ovom primjeru:* Došao hļeb za rukom, t. j. uskislo tijesto u načvama, može se razmješivati ‚in gährung gekommen' ‚ferveo'. Vuk, rječ. 135b. — *b) subjekat je stvar umna.* Zač vele nesreća podnijesmo, nu ova dođe nam najveća i puna jadova. N. Naļešković 2, 87. Neće t' s me besjede zlo doći nikoje. F. Lukarević 66. Požuditi zlo druzim u sržbi, ne imajući volju, da jim ono dojde, grijeh je vaodani. A. Komulović 15. Ufa, da mu od ńe same mir i pokoj može doći. I. Gundulić 10. Ako sam ikadar ostao kripak, po milosti tvojoj mi je toj došlo. M. Jerković 38. Kolike su tebi došlo suprotivšćine. I. Ivanišević 56. Zač je smrt naj veće zlo kô mi može dojti. P. Radovčić, ist. 28. Jeda bi mi ne došlo proklestvo. I. Ančić, ogl. xix. Jesmo li se dužni voļi božjoj priložit, kad nam dođu tuge i nevolje svitovne? J. Filipović 1, 414b. Niti ima misnik čekati svoga vrimena dok mu prigoda na noge dođe. M. Dobretić 389. Nije mu došla smrtna. S. Ļubiša, prip. 27. — *c) subjekat je osjećańe, stańe tjelesno ili duhovno.* A dođe nam opet snaga. N. Naļešković 1, 155. Nea mi snaga, kad počinem, dođe. M. Držić 326. Tijem dođe meni smijeh. D. Zlatarić 53a. Jedan put starješini ovoga redovnika dođe taki san i drijem. M. Divković, bes. 393a. Dojo ńim toliko velik strah. B. Kašić, frau. 143. Došadći mu bolesti. M. Orbin 76. Ako gleđaju u vodu, običaje mnogijem smutiti se glava i prikreunut mu se trbuh i doć mu bļuvańe (‚bļuhańe'). M. Raduić 390a. Potom posli dođe joj druga pamet i čud. Glasn. 11, 3, 133. (1709). Dođe joj um i žeļa. J. Banovac, pred. 130. Kad se uzmu štiti knige života [sukrstova, udi] mu dojde san. J. Filipović 1, 439b. Jer mu je n. p. nemoć prika došla. Ant.

Kadčić 59. Jor jim dojde niki stid prokleti. M. A. Reljković, sat. C8a. Oli mu dojde jedno zanesvištenje. M. Dobretić 174. Ako bi komu od ńi došlo nadanutje da se učini redovnik. 537. Ali banu druga snaga dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 286. *amo spadaju i ovaki primjeri:* Nut riječi ogoti koje su došle sad! N. Naljeśković 1, 258. Arkulin: Kučivrate, ne mogu se krenut, pomozi me. Kučivrat: Gospodaru, što ti to dođe? M. Držić 386. Došla mu je mala snaga. Nešto mu je došlo *(pao je u nesvijest, poludio je). u naše vrijeme u Dubrovniku. — mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojem je subjekat osobina nežive stvari:* Iztok, s koga 'e doći svjetlost suncu. J. Kavańin 536b.

7. *sa značeńem sličnijem značeńu kod* 6 *dolazi i s acc. mješte s dat. jamačno treba shvatiti nominativ ne kao subjekat, nego kao predikat, ispored* biti (budem), I, B, 2, *b)* (I, 354b). *a) o dijelu, o onome što dođe u dio.* Delove, što ihь dojde u Konavlahь. Mon. serb. 347. (1427). Dila, ki ih more dojti. Stat. poļ. ark. 5, 266. Arkadija, starijega brata, dođe na dio sva istočna strana. And. Kačić, kor. 401. Svakoga bi došlo toliko od one mise. M. Dobretić 370. Kad je naša umirala majka, skupa smo si ruvo razdilile, tebe došla kruna biserova a mene je štito mile majke. Nar. pjes. istr. 1, 18. — *b) o osjećańu, stańu.* Doje žeļa jednoga krpca od crevij. M. Orbin 111. *(Božji sin)* kô čovjek glad čuteći, od voće ga žeļa dođe. Ġ. Palmotić 3, 132b. Dođe ga žeļa i uļem da slika. M. Pavlinović, rad. 74. *tako se kuže i:* došla me je voļa, tuga, došao me je sram, stid, strah, *ako i nema potvrde kod pisaca. — c) vidi* 8, *b).*

8. *govori se da ‚red dođe', i to a) s dat.* Evo meni tužnoj redak dođe da doveče idem Arapinu. Nar. pjes. vuk. 2, 419. Dođe red Vuku da progovori. S. Ļubiša, prip. 178. — *b) češće s acc.* Koju *(djevojku)* oni dan bješe došao red. Zborn. 47. Dođe Ahmeta red opeta. I. Gundulić 561. Za Novakom dođe red Mijata. S. Ļubiša, prip. 214. — *c) s prijedlogom* na *s acc.* Redak dođe na tvoje dvore. Nar. pjes. vuk. 2, 463. Iza Kroje dođe red na Skadar. S. Ļubiša, prip. 82. — *d) s gen. ili s adjektivom posesivnijem, koji stoji uz* red. Kad i ńegov red dođe da s ovoga svita primine. Pravdonoša. 1852. 2, 2b.

9. stare, constare, *kao* stati, *o cijeni kod kupńe; s dva akuzativa: jedan za čeļade koje kupuje, drugi za cijenu; u jedinom primjeru (Dubrovčanina iz prošloga vijeka) mješte drugoga acc. ima adv.* cijeno: Je li cijeno raj vas došo? B. Zuzeri 320a. *i u naše vrijeme čuje se u Dubrovniku:* ‚Došlo me je sve zajedno deset fjorina'.

10. pondo valere, *težiti, tegliti, s acc. mjere. — u naše vrijeme.* Od čuda su ploču izmjerili, sama ploča šest litara dođe. Nar. pjes. vuk. 3, 336.

11. *od micańa je preneseno značeńe na protezańe, pružańe (u obadva primjera u prenesenom smislu); kraj se protezańu pokazuje genetivom s prijedlogom* do. Koji*(h)* doseć nijo moći, nit' s pameti do ńi*(h)* doći. V. Došen 262a. Koje bi *(pomańkańe)* prišlo polovicu oli do polovice došlo. M. Dobretić 444.

12. *od micańa i protezańa (u prenesenom smislu) širi se značeńe dańe, te se misli kao da subjekat stoće, dobije ono do čega se primiće (proteže). ako je kraj primicańu (protezańu) stańe tjelesno ili duhovno, misli se da ńeka promjena biva kod subjekta.*

a. *što subjekat stoće ili ńegovo novo stańe stoji: a) u acc. s prijedlogom* na. *aa) novo je stańe fizično ili uopće tjelesno. u ńekijem slučajima* doći na što *znači kao* dobiti, steći što. Tuj češ na lik doć od žeļne ļubezni. S. Menčetić 199. Kad će taj biti dan, da na mir budu ja u ovi doći stan? N. Naļeśković 1, 247. A ja sam došao na misli, na nesan, na velika fastidija M. Držić 297. Stari otac moj cijeć moga pošastja na smrt došao jes. F. Lukarević 39. Ako je došao na uboštvo. M. Divković, nauk. 238b. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć' od svijeta. I. Gundulić 497. Vajmeh meni, na kakve sam došla jade. Ġ. Palmotić 1, 179. Na zlo ti smo došle, kade djevojčice misle mlade o Veneri. 2, 97. Na ovoliku doć nevoļu. P. Kanavelić, iv. 113. Doći na potrebu ‚pauperem fieri'. A. d. Bella, rječ. 386b. Svijet (tko bi reko) došo je na toli tužno biće. I. Đordić, ben. 89. Masliništa je nasadio a stoprva su na rod došla, drugi ih bere. B. Zuzeri 177b. Kako ćoek dođe na prosjački štap, svak ga se kloni. Nar. posl. vuk. 127. Foks dođe na velik glas. M. Pavlinović, rad. 107. — *bb) novo je stańe duhovno.* Jedina gospoje, velika hvala ti, na milos er doje, da me htje slušati. N. Naļeśković 2, 16. Jur na junačku stav i pamet došńi. P. Zoranić 34b. Da bi se pogani obratili k tebi i došli na pravu i istinu viru tvoju. M. Jerković 82. Od kojega nije mogo nitko dosle doć na znańe. Ġ. Palmotić 2, 174. Da sam došal na odlnku obdariti ļubav tvoju. I. Ivanišević 108. Sinoć sam ih sedam puta brojio dok dôh na esap. S. Ļubiša, prip. 153. Doći na ćud, steći ravnu ćud'. M. Pavlinović. — *cc)* doći na mańe, *kao* umańiti se. Zgora rečeni pokladь neće poginuti ni na mańe dojti. Mon. serb. 361. (1429). Da tolikaj ļubavь, milošta i sklada na mańe dojde. 445. (1451). Kojo ti *(stavno ime)* ni čovjek ni vrijeme neće moć' učinit' da u vijek na mańe bude doć'. N. Naļeśković 1, 302. Od velike od radosti došo je život moj na mańe. Ġ. Palmotić 2, 15. Ne straši se, da će tebi doć na mańe milos moja. A. Vitaļić, ost. 68. Doći na mańe ‚labasce'. A. d. Bella, rječ. 326a. Jeda bi ti zloće na mańe došle. M. Zoričić, osm. 61. — *slično je i* doći na gore, doći na ništa. Ako se ne bi *(stvar)* prominila i na gore došla izmutrńim oli izvanskim načinom M. Dobretić 434. Došal je na ništa, došal je na mańak. M. Vetranić 1, 50. Doći na ništar ‚in nihilum redigi'. A. d. Bella, rječ. 758b. Koliko je kûćâ na ništo došlo. M. A. Reljković, sat. B1a. — *s osobitijem značeńem govori se* doći na mańe *o riječi, obećańu, kad se ne drži što se obećalo.* Obećanja, ko na mańe ne more dojti. F. Glavinić, cvit. 88b. Riči Isusove na mańe doć ne mogu. J. Filipović 1, 186a. Erbo carska riječ visoka vik ne može doć' na mańe. P. Sorkočević 590a. — *što se u takom slučaju nalazi rečeno o čeļadetu, da ‚dođe na mańe oli riječi' ili ‚svojoj riječi', to će biti po tal.* mancar di parola, alla parola. Usiļen ja sam bio od me riječi doć na mańe i ovu vjeru obratio u nevjerno vojevańe. Ġ. Palmotić 2, 103. Doći na mańe riječi ‚fidem fallere'. A. d. Bella, rječ. 308a. Može li gospodin bog doć na mańe svojoj riječi? I. A. Nenadić, nauk. 77. Bog neće svom obećańu na mańe doći. L. Vladmirović 63. — *dl) novo je stańe djelo, djelovańe.* Kako da bi nigdar jemali dojti na ubijenje. P. Radovčić, nač. 21. Kad mu bude potriba sa svimi djavli na ruke dojti. 41. Doći na ruke, na oružje ‚venire ad arma'. A. d. Bella, rječ. 758a. Doći na molbe ‚descendere ad preces'. 758b. Da na dilovańe i ispuńeńe tiziju dužnosti neće nikad doći. M. Dobretić 511. Da na to dilo ne imadijaše nikad doći. 511. Doći

na kar, zavaditi se: ‚do sad smo u kući skladni, još nismo nikad došli na kar'. M. Pavlinović. — *ee) novo se stańe pokazuje uopće riječima* to, ovo, što *itd.* A budu, srdačcm da zgoru, na toj doć. Š. Menčetić 19. Na što je došao svijet i razlog i pravda. M. Vetranić 2, 87. O žestoka zla ļubavi, pokli na ovo imali doći, zač me s prva ti dobavi tve pomoći? D. Ranina 111b. Biše došla na tc, da joj se spravļaše ukop. B. Kašić, in. 94. Na to dodu i linčine, kad koristi već ne čine. V. Došen 242b. Budući stvar na toliko došla, da . . . J. Matović 223. Na što će moje siromaštvo doći? M. A. Reļković, sabr. 70. — *b) u acc. s prijedlogom u. aa) uopće.* Darij od velike skrbi u veliku radost dojde. Aleks. jag. star. 3, 271. Neka se učiue neprijateļi ili da dodu u nesklad. S. Matijević 74. Doći u pamet ‚ad mentis sanitatem redire'. A. d Bella, rječ. 628a. Dica prije nego dodu u razum. A. Bačić 201. Opet došavši u milost božju. 389. Svaki kad u razum dode. J. Banovac, uboj. 19. Ti ostavi svit a dode u red. M. Zorićić, osm. 75. Doći u razum i od ostalih dogodaji. Ant. Kadčić 334. Ne žele doći u muke. M. A. Reļković, sabr. 37. Doći u krupne riječi: u inat, u kavgu. Pravdonoša. 1851. 21. Dok tijesto dode u kvas. S. Ļubiša, prip. 28. Neće vaga u krst doći. 250. ‚Stoprv me ostavila bolest, neću doći u život još do petnaest dana'. M. Pavlinović. — *bb) vrlo često dolazi* doći u poznańe (čega), *te obično može značiti: poznati (što).* Došadši človik u poznanje kratčine života ļudskoga. P. Radovčić, nač. 20. Neka dojdu u poznanje, što li bješe, što su sada. J. Kavańin 277b. Doći u poznanje: ‚certum aliquid scire'. A. d. Bella, rječ. 189a. Da duh pakleni ne dode u poznańe ovoga otajstva. A. Kanižlić, utoč. 505. Da dode u poznańe nauka. Ant. Kadčić 230. Čovik po ovakovom ispitivańu dojde u poznańe samoga sebe. M. A. Reļković, sabr. 7. — *c) u gen. s prijedlogom do znači: steći, dobiti ono do čega se dođe.* Da do blaga mogu doći u svitovńoj lažuć noći. V. Došen 239b. Ko zua, nijesi li za ovako vrijeme došla do carstva? Đ. Daničić, jest. 4, 16. Ti su ļudi došli do glasa. M. Pavlinović, rad. 11. Dodoše do svoga plemstva svojimi žuļevi. 180. Prosuo svu svoju očevinu i dode do prosjačke torbice. 127. Prodavac kupcu dotle ne da ruke, dokle ne dode do svoje cijene. V. Bogišić, zborn. 423. Doć do umi, doumiti se. J. Grupković.

b. *kaže se* doći u se, u sebe, k sebi, sebi, *kad se čeļadetu, koje je posve ili nekoliko izgubilo svijest, ona povrati.* Neka u se dojde. F. Vrančić, živ. 62. Doći u se ‚in potestatem mentis redire'. A. d. Bella, rječ. 187a. Iznenada dođe u se. J. Filipović 3, 218a. Da bude promišļajući tolika zlotvorstva u se došao. A. Kanižlić, kam. 260. Bivši on u ovoj nevoļi i tugi dođe u se. E. Pavić, ogl. 348. Da koji pravedan velikim strahom uplašen zapovid božju pristupi i u sebe poslije došavši, oporeće se, bi li prostno ili smrtno sagrišio? I. Velikanović, uput. 341. Dodem u se i pomislim. D. Obradović, basn. 372. Neka se puk stravi i u sebe dode. S. Ļubiša, prip. 231. Od muke ne znajući za se, kada došavši k sebi priporuči se majci od utočišta, rodi ditešce. A. Kanižlić, utoč. xx. Kada od smija malo k sebi dojdoše. M. A. Reļković, sabr. 11. Dojde k sebe i razveseli se. Nar. prip. mikul. 26. Ļekovito piće što se osobito daje onome koji padne u nesvijest, da bi došao k sebi. Vuk, nar. pjes. 1, 94. Dode Petar k sebi. djel. ap. 12, 11. Jedva Anda sama sebi dode. Nar. pjes. vuk. 3, 484. — *suprotno je* doći izvan sebe. Došavši izvan sebe vidjeh utvaru. Vuk, djel. ap. 11, 5. Dode izvan sebe. Đ. Daničić, 1 car. 10, 15.

c. *uz imena* vrh, svrha, kraj, konac *dobiva značenje: svršiti, dovršiti, ispuniti.* Za dojti na svrhu od ovoga moga dilovanja. M. Jerković 99. ‚Imam krepko prem ufańe doć na svrhu me požude. G. Palmotić 1, 295. Ja ću s varkom nastojati na vrh misli mojijeh doći. 2, 121. Oni, koji jesu jurve došli svrhu života svoga, ne mogu postiti. P. Posilović, nasl. 3b. Doći na svrhu ‚desinere'. A. d. Bella, rječ 187b. Doći na svrhu od požude, doći na vrh želi ‚optata perficere'. 34a. Počet nije moći, a kamoli na kraj doći. V. Došen 3a. Do konca ki nada sve žeļah ļubvenoga dojti. P. Zoranić 1b. Sada smo tomu na konac došli. Mon. croat. 262. (1567). — *s istijem riječima, ali ne svagda s istom konstrukcijom često znači: odoļeti, nadbladati, svladati, pokoriti. tako se govori* doći do vrha komu: Koji ne slušaju, da ih pokarate; ako li nećе se hajati, da im do vrha dođete (‚dogête'). Mon. serb. 529. (1483). — doći vrhu kome: I umje mi vrhu doći. G. Palmotić 3, 10a. Ište doći vrhu neprijateļu. Đ. Bašić 127a. — doći na kraj čemu: Izplatit nije moći, nit' težkoći na kraj doći. V. Došen 27a. — *tako je i* doći kome do glave: Lav na svakog po na osobito udarajući svoj trojici dode do glave. D. Obradović, basn. 30. Ako snahi do glave ne dodem. Nar. pjes. petr. 2, 314. — *s ovakijem značeńem još češće stoje genetivi* vrha, kraja, glave *uz dativ imena čeļadeta ili stvari čemu se odoli.* Jednu ću sad prositi milos u tve moći, svakomu koja doći vrha more. N. Naļešković 1, 204. Nemiloj smrti vrha doći. A. Gučetić, roz. jez. 178. Neprijateļu hudu i kletu vrha doći sad je vrijeme. I. Gundulić 541. Hitri Palamede vrha dođe tvoj hitrini. G. Palmotić 1, 205. Da sva na me dode Troja, jaki sam joj vrha doći. 2, 119. Paklenijeh vrata moći ne mogu mu vrha doći. J. Kavańin 221a. Ti češ lasno doć vrha tvomu grijehu. A. Kalić 127. Nigda vragu kraja ne dodosmo. Nar. pjes. vuk. 5, 72. Ne mogasmo tome kraja doći. 489. Doći kome glave ‚einen um den kopf bringen, aus dem wege räumen' ‚e medio tollo'. Vuk, rječ. 135b. Pošto čoban tako dode glave ađaji. Nar. prip. vuk. 62. Da će tebi ona puška doći glave. 82. — *isto je značeńe i kod* doći haka kome, haka glave kome: Izsiječe množ Turaka i iznebļušen dojde im haka. J. Kavańin 138b. I kad ńemu haka glave dođoh. Nar. pjes. vuk. 3, 361. Došlo mi je haka glave (u. p. to i to, t. j. tako mi dosadilo da sam već gotov umrijeti). Nar. posl. vuk. 69.

13. fieri, *od mićańa prenceno je značeńe na promijenu uopće. ova se naznačuje adjektivom ili supstantivom (kaže se, kakav ili što subjekat postanc promjenom) koji obično stoji u istom padežu u kojem je i subjekat.* Kako će tovar taj pitom doć. M. Vetranić 2, 168. Naša će ļubav doć u tugah krepčija. N. Naļešković 2, 84. Oni čas problijedi i doje takojer nejaki. M. Orbin 44. Kakav ti želiš doći u oni dan? P. Posilović, nasl. 1a. Kada Dozafat bijaše posto niko vrime u polači, dojde vele lip i ļubezniv. P. Macukat 12. Negovo tilo dojde rumenije. 83. Cijeneć, da grad po krjeposti mož' doć opet slavan dosti. J. Kavańin 95a. Čin', da dođe bistro vino. 475b. Doći gori ‚deteriorem efficere se'. A. d. Bella, rječ. 252b. Jur nam je mana došla usiona jestojska. V. M. Gučetić 9. Neka stoji doklen ne dode mlako. J. Vladmirović 29. Kad bi jedno od ńi posli istih *(zaručeńa)* došlo bogatije od drugoga. M. Dobretić 135. Taki je došo vas svijet. A. Kalić 595. Krvav konic do ušiju dode.

Krvav Marko do očiju dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 225. Došli smo i mi zli i opaci, pa i brijeme. Nar. posl. vuk. 69. *slično je i ovo:* Dođe lice kao rujno vince. Nar. pjes. u Vukovu rječniku 135b. Kako tridest napuni godina svaki dođe kao babetina. P. Petrović, gor. vijen. 66.

14. *impersonalno.*

a. *aktivno. a) značenje je kao kod predašnjih brojeva, samo što subjekat nije naznačen. aa) vidi* I, c, *c) bb).* Došlo ga strašit. Nar. prip. mikul. 12. — *bb) vidi* 5 *i* 6. Ako bi ti u razgovoru došlo. A. Bačić 254. Ovako smućenu na pamet dođe, da se uteče. A. Kanižlić, utoč. 203. Onako kako im na um dođe. M. Zoričić, osm. 16. A morete li vi ikada virovati, da je meni i u pamet došlo, da ja uvridim vaše veličanstvo? Đ. Rapić 17. Dođe mu na um da obide braću. Vuk, djel. ap. 7, 28. Mučno mi dođe, pogiboh. Nar. pjes. vuk. 1, 415. — *cc) vidi* 12, a. Na toliko da je veće došlo u običaj i na svit izišlo pivat pisme koje ne vaḷadu. M. A. Reḷković, sat. C7b—8a. — *b) s infinitivom ili s podložnom rečenicom u kojoj je* da *i s dativom, znači, da je čeḷade (u dat.) silovano nekijem unutrnjim osjećanem da nešto učini. aa) radna pokazana glagolom u infinitivu ili u podložnoj rečenici samo je fizično stanje koje nije u voḷi čeḷadeta, isporedi i* 6, *c).* Dođe mi još plakati. M. Vetranić 1, 15. Mnokrat mi, jaoh, dođe od muke puknuti, kad smislim, gospode, život naš minuti. N. Naḷešković 2, 89. Došlo mi se braćo pomamiti. Nar. pjes. vuk. 5, 469. — *bb) glagolom se pokazuje prava radna, kod koje se može pomisliti, da je čeḷade slobodno i ne vršiti je.* Bog t' ubio, goro Romanijo! đe u tebi kapi vode nejma, došlo mi je moga konja klati, da s' napijem krvce od konjica. Nar. pjes. vuk. 3, 490. Došlo im se bješe poklat' tuna. Ogled. sr. 98. Došlo mi je da potkujem dora, da pregazim studena Dunava. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Došlo mi je da bježim od kuće ‚es ist mir dahin gekommen . . .' ‚eo deveni ut . . .' Vuk, rječ. 135b. — *c) s genetivom uz prijedlog* do. *vidi* 11 *i* 1. do, I, 3, a, *c).* Dođe mu do zgode. J. Banovac, pred. 31. Opet počme misliti isto s odlukom učiniti, ako mu dođe do ruke *(vidi kod* ruka). F. Lastrić, ned. 56. Kakono čine oni, kada jim do ruke dođe. And. Kačić, razg. 266. Ukrast ako joj ruke dojde. M. Dobretić 442. Kada god bi do mejdana došlo. Pjev. crn. 280a. Došlo do gusta (do nevoḷe). Nar. posl. vuk. 69. Kako j' čovik domišḷat, kad mu do tepla dojde. Nar. prip. mikul. 85. Kad dođe do nevoḷe. Vuk, poslov. 116. A kada jim pa do puške dođe. Osvetn. 2, 155. — *d) s acc. uz prijedlog o (koji vidi). značenje je kao kod c).* Sad je došlo o njihove glave. Osvetn. 6, 23.

b. *sa* se, *pasivno. značenje je kao kod* a. Tada nije moguće, da se ne dojde na osvetu. F. Lastrić, ned. 12. Kadkad se dođe i do krvi. 307. Koliko se mučim dok se do toga posla dojde. test. 150a. Hodeći dođe se. (Z). Poslov. danič. 26. Kad ćo se doći na svrhu. M. Zoričić, osm. 47.

DOĆÚKATI, dȍćûkām, *pf. sa* se *u pasivnom smislu:* doćukati se, *o čem (glasu, vijesti) što čukańcm (vidi* čukati se *kod* čûkati) *do nekoga mjesta dopre, dočuje se, obazna se.* — *složeno od* do *i* ćûkati *(činiti ću ću, šaptati). — U jednoga pisca našega vremena.* Jer kada se doćuka do grada kako se je odmetnuo Luka, potjera će potjerati Luku. Osvetn. 2, 29.

DOD, *m. ime muško.* — *isporedi* 1. Doda. — *Dolazi krajem* XIII *vijeka ili početkom* XIV *i u Daničićevu rječniku* (Dodъ). Dodъ *(vlah)* sь dětiju. Mon. serb. 59. (1293—1302).

1. DODA, *m. dolazi kao ime muško* XI *vijeka (u latinskijem spomenicima) i* XIII, *i u Daničićevu rječniku.* Doc. hist rač. 96. (1070—1073). 176. (1096). Mon. serb. 12. (1222—1228). — *kao prezime* XVIII *vijeka.* Todor Doda. Glasn. II, 3, 76. 80. (1706—1707).

2. DÓDA, *f. hyp.* dodola. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi i u Vukovu rječniku.* Naša doda boga moli. Nar. pjes. vuk. I, 112.

DODÁĆE, *n. vidi* dodaće. — *Dolazi sa starijim oblikom* dodatje *u Bjelostjenčevu rječniku kod* dodaće.

DODÁDAK, dodátka, *m. vidi* dodatak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DODADBA, *f. djelo kojijem se dodaće i ono što se dodade. — U Stulićevu rječniku.*

DODÁJAŃE, *n. vidi* dodavaće. — *U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DÒDÂĆE, *n. djelo kojijem se doda. — stariji je oblik* dodanje. — *isporedi* dodaće. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Mikaḷinu* (dodanje ‚porrectio'), *u Belinu* (dodanje ‚porrectio' 573b. 702a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu.* U dodanju jizbine. A. d. Costa 1, 202. — *u ovom primjeru ima osobito značeńe* ‚traditio' *u prenesenom, teologičnom smislu:* Ove knige staroga zakona po dodanju crkve katoličanske jesu . . . 1, 184.

DODÁTAK, dodátka, *m.* additamentum, *ono što se dodaje, što se dodalo.* — a *pred* k *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòdâtâkâ. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dòdâće, dòdâći *(ili* dòdâče, dòdâći?) *i u gen. pl.* — *Postaje od part. praet. pass.* dodat *glagola* dodati *sufiksom* ъкъ. — *Dolazi u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Pisma . . . o srpskome pravopisu sa osobitijem dodacima o srpskom jeziku. Vuk, pism. 1. U dodatku k ‚Srpskimъ novinama' nr. 31. 1842. 47.

DÒDATEĻ, *m. čovjek koji doda. — U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DÒDATI, dòdâm *i* dodâdêm, *pf.* porrigere, tradere; addere. — *složeno:* do-dati. — *impf.:* dodavati. — *Akc. ostaje kao kod prostoga* dati *u onijem oblicima u kojima je akc. ' (n. p.* dodámo, dodádēm) *osim part. praet. act. f.* dȍdâla *(u Dubrovniku* dodála) *i n.* dȍdâlo; *u oblicima gdje je akc.* ˇ, *ovoga nestaje, a do prima ` (n. p.* dȍdah, dȍdadoh) *osim part. praet. act. m.* dȍdao; *u oblicima gdje je akc.* ^, *slovka ostaje duga, a do prima ` (n. p.* dòdâm, dòdâj, dòdâvši) *osim 2 i 3 sing. aor. od osnove da:* dȍdâ, *i part. praet. pass.* dòdân, dòdât. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Držića kod* a, *b) i c)) a između rječnika u Mikaḷinu* (‚porrigere, admovere, tendere, extendere'), *u Belinu* (‚aliquid alicui porrigere' 573ab; ‚porrigere' 702a), *u Bjelostjenčevu (kod* dodajem), *u Voltigijinu* (‚ammanuare, porgere' ‚einhändigen'), *u Stulićevu* (‚porrigere, praebere, dare, offerre, tradere'), *u Vukovu* (1. ‚zulangen, zureichen' ‚promere'; 2. ‚hinzugeben' ‚addo'. cf. pridati).

a. porrigere, *prijedlog* do *s jedne strane naznačuje kraj protezańu, pružańu, a s druge nekako daje deminutivno značeńe glagolu. s toga* dodati *ima značeńe kao* dati *pod* III, A, 1, *a, ističući da je ono lako dati s toga što i stvar koja se daje i onaj kojemu se daje nije daleko od onoga koji daje. a) uopće.* Brašno ovamo dodajte. M. Divković, plač. 73. U pustiňi istina je da mogaše Isukrst od ništa stvoriti kruh i na-

sititi vas narod koji ga slijeđaše, ali hoti da mu ga apoštoli dodadu. M. Radnić 457b. Da mi tko čašu vode dodade. F. Lastrić, ned. 292. Dodaj nama kraj gajtana. Nar. pjes. vuk. I, 115. Daj mi vidro, da ti dodam vode. 1, 595. Dodaše mu zlatnu kupu vina. 2, 200. Turiše ga doru na ramena, dodaše mu kopļe ubojito. 2, 466. Dodajde mi malo vode *(h)*ladne. 2, 492. Po listu ću pisati jaziju, dodaću je sivome sokolu, neka nosi staru babu mome. 2, 558—559. Ivan slugi dodade đogina, pa on ode uz tananu kulu. 2, 594. A sestra mu dodade oruže. 3, 554. Dodajte mi da s' napijem vode. Pjev. crn. 11b. — *b)* dodati ruku *govori se u pravom i u prenesenom smislu, vidi kod* ruka. Da ti ruku dodam. M. Držić 82. — *c) objekat može biti i umna stvar, kao* glas, pomoć. Pak ve mi dodaj glas, ki će put slijediti. M. Držić 464. Dodati pomoć ‚succurro'. A. d. Bella, rječ. 573b. — *d) deminutivno značeńe može doći do toga da znači: krijući dati iz ruke u ruku, n. p.* ‚Ukradu pa dodadu drugom suvezniku'. J. Grupković.

b. tradere, *kao* predati. *objekat je: a) stvar tjelesna.* Ja sam još lani poslao po Ali ćehaje što je na mene bilo; jeli dodano, ne li, da znam, kńigu mi piši i pošalji, da znam, jeli ti dodao, ne li. Starine. 11, 101. *(oko* 1655). — *b) stvar umna.* Ako hoćeš da bog prolije u tvoje srce svoju božanstvenu milost, vaļa da mu ga dodađeš prazno od ļubavi svitovńe. M. Radnić 2b. Negova ciječ brabrenstva dužd mu doda red vitenstva. J. Kavańin 139a. Pristupaju naredbe dodate nama od starih. S. Rosa 96b. — *c) čeļade.* To kad viđe ļuba Ikonija, stade bjegat' mlada niz avliju, ne dađoše dva banova sina, veće odmah kuju uvatiše, u ruke je banu dodađoše. Nar. pjes. vuk. 2, 179. Panduri me tvoji uhvatiše, u ruke me tvoje dodađoše. 2, 274. — *u ovijem primjerima znači: izdati,* prodere: Juda ki ga proda (pinez ga bi žeļa). Žudijem ga doda. Đ. Baraković, jar. 100. Ne izdađoh, ni dodađoh tebe. Nar. pjes. vuk. 2, 277.

c. addere, *kao* pridati. *uz dativ može biti i prijedlog* k. U ‚skuhano' (mjesto ‚skuhan') dodato je ‚o', da se ispuni stih. Vuk, nar. pjes. 1, 520. Da je ovaj stih dodat. 2, 303. Niti što dodajte k tome ni oduzmite od toga. Đ. Daničić, 5moj. 12, 32. — *i o govoru, kad se još što reče.* Pruži knezu glavu i doda: glava ide glavi. S. Ļubiša, prip. 34. ‚Oče, ili je to božja, ili božje nema!' ‚Ili vražja!' dodade kaluder namrgođeno. 227.

DODAVAK, dodavka, *m. vidi* dodatak. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* dodavek), *u Jambrešićevu* (dodavek), *u Stulićevu.*

DODÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se dodaje. — stariji je oblik* dodavanje. — *Dolazi od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (‚porrectio, additio'). — *u primjerima prošloga vijeka ima osobito značeńe (preneseno)* ‚traditio', *predavańe.* Običaji i dodavanja crkovna. A. d Costa 1, 3. Od dodavanja apostolskoga. 1, 126.

DODÁVATI, dòdâjêm (dodâjêm) *i* dòdâvâti, *impf.* dodati. — *Akc. je kao kod glagola* davati, *samo u oblicima kod kojijeh je u onoga akc.* ˆ, *slovka ostaje duga a* do *dobiva akc.* `. — *I oblici su kao kod* davati. — *Postaje od* dodati *kao* davati *od* dati. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚porrigere'), *u Bjelostjenčevu* (dodajem ‚addo, superaddo, infero, incutio; porrigo, extendo, admoveo'), *u Jambrešićevu* (dodajem ‚addo, attribuo'), *u Voltiġijinu (praes.* dodajem *kod* dodati), *u Stulićevu* (dodavati, dodavam ‚actu porrigere; fucum facere'), *u Vukovu* (dodávati, dòdâjêm).

a. *vidi* dodati *kod* a. Služenja od ruke do ruke dodavana. Š. Budinić, sum. 66b. Oni dodavahu sudove, a ona ih nalivaše. I. Bandulavić 52b. 4reg. (2car.) 4, 5. Vodit bojna końa tebi i dodavat kopļe teško. G. Palmotić 2, 437. Jakoj mišici svak strijele dodava. (D). Poslov. danič. 37. Skočila se ļuba Nikolina, ter je Turkom vodu dodavala. And. Kačić, razg. 147a. Dodavati podslužiteļu oli ti podjakonu gostarice. Ant. Kadčić 35. Stvari koje su mi tribovale ruke su mi moje dodavale. A. d. Costa 1, 80. Kada ti blagi Jezus tako dobrohotno dodava ruku. I. M. Mattei 100. Końa kuje mladi Pavle, a ļubi mu dodavaše sitno čavle i potkovi. Nar. pjes. vuk. 1, 307. Al' mu s vinom čaše ne dodaje. 1, 545. Te zavati vode u kondiru te junaku na końu dodaje. 2, 492. Desnu ruku na jatagan metne, a lijevom porezu dodaje. 4, 139.

b. *kao* davati, predavati, *isporedi* dodati, b. Ova dostojanstva tebi oružje dodaju. P. Knežević, osm. 172. Ova ista različnost nami dodaje priliku. I. Jablanci 16. Navratnik ne dodaje biskupu većega dostojanstva. A. d. Costa 1, 31. I slabim snagu dodavati. Z. Orfelin, podr. 200. A đevojci końa dodavaše, te đevojka dobra zeku voda. Nar. pjes. vuk. 3, 243. — *vidi* davati, II, A, 1, *γ*, e *(str.* 312a): Začeće Hrista gospodina dodava se osobno duhu svetomu. S. Rosa 33b.

c. *vidi* dodati, c. Dodajuć k tugi tugu. V. Došen 193b. Ovako se u pjevańu kod svake vrste dodaje na kraju. Vuk, nar. pjes. 1, 236. Stane joj govoriti da se pomire . . . dodajući da se ono već ne može povratiti što je učińeno. poslov. 63.

d. *kao varati.* — *u Stulićevu rječniku.*

DODEBÈLITI, dodèbelîm, *pf. dotoviti, dožiriti. — složeno:* do-debeliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚S to malo krme nećeš ti tvoje vole dodebeliti'. J. Bogdanović.

DODÈRATI, dòderêm, *pf. tjerati derańe do kraja. — složeno:* do-derati. — *isporedi* dodrijeti. — *Dolazi od* xviii *vijeka s osobitijem značeńem* (terere, *vidi* derati, 1, a, *e)).* Dok se ne dodere *(košuļa).* V. Došen 205b. Već smo turske ćurke doderali. Nar. pjes. juk. 429.

DODÈSITI, dòdesîm, *pf. kao* desiti *s ńešto silnijim značeńem. — složeno:* do-desiti. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dodesiti se, vide dogoditi se).

a. *aktivno. vidi* desiti, 1. Muškijem ga opasala pasom, junačkijem dozivala glasom, i kod tebe danas dodesila. Nar. pjes. petr. 3, 598.

b. *sa se, refleksivno. a) vidi* desiti, 2, b, *b).* Kod ńega se dodesile bile. Nar. pjes. petr. 2, 274. Daleko se bješe dodesio. 3, 432. — *b) vidi* desiti, 2, b, *e).* A tako se dodesi baš u svetu nedeļu. Nar. pjes. vuk. 1, 129.

1. DODIĆ, *m. nejasna riječ, kao da je ńekakva mjera. — Dolazi jedan put* xvi *vijeka.* Pokrade mi dodić grozdja što kosovom bješe ostalo. M. Vetranić 1, 22.

2. DÒDIĆ, *m. prezime. — u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DÒDIJALAC, dòdijaoca, *m.* vir molestus, *čovjek koji dodijeva. — U Belinu rječniku* 304b.

DÒDIJÂŃE, *n. djelo kojijem se dodije (viši* dodijati). — *stariji je oblik* dodijanje. — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka, najprije u Mikańinu rječniku* (dodijanje ‚importunitas, molestia, fastidium'), *i još između rječnika u Belinu* (‚molestia' 86a.

386b. 492b; ‚fastidium' 304b; ‚vexatio' 492b; ‚taedium' 724b) *i u Bjelostjenčevu.* Najmańe dodijanje od svije jest mučanje. M. Radnić 19a. Ne nahodi nego zlo vrijeme i dodijańe. 210a. Tražio nas je umoran brez dodijańa. A. Kanižlić, uzr. 123. Ukloniti će se i očuvati od mlogih pomańkańa, dodijańa. 188. Sva dodijańa i muke lastnije podnosimo. J. Matović 74.

DÒDIJATI, dòdijêm (dòdijâm), *pf.* molestiam afferre, taedere, *dosaditi.* — *složeno:* do-dȅjati *(vidi* djejati), *po čem bi prvo značeńe bilo: raditi što dok drugome dosadno bude.* — *impf.:* dodijavati, dodijevati. — *U Vukovu je rječniku praes.* dodijam, *ali je potvrđen na malo mjesta:* dodija. D. Obradović, živ. 90. Nar. prip. vuk. 211; dodijaju. J. Kavańin 77a. (‚dodijau'). A. Kanižlić, uzr. 267; *mnogo češće dolazi drugi oblik* dodijem. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.:* dòdijā. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* (dodijati ‚molestiam afferre' 86a; ‚molestia afficere' 304b. 492b; ‚taedium facere' 724b; dodijati komu, dodijeva mi ‚taedet' 115b. 724b; dodijati što komu, dodijeva mu ‚molestia affici' 304b; dodijati komu koja stvar ‚moleste ferre' 367a; dodijati se komu ‚molestia affici' 86a), *u Bjelostjenčevu* (dodejati, dodejam), *u Voltigijinu* (dodejati, dodejam ‚molestare, importunare, annojare' ‚ungelegen seyn'; dodijati, dodijevam ‚tediare' ‚verdrüssen'), *u Stulićevu, u Vukovu* (dodijati, dodijam ‚verdriessen' ‚taedet').

1. *aktivno.*

a. *personalno,* molestiam afferre, *dosaditi, biti dosadan. subjekat može biti čeljade i što se kao čeljade misli, životińa, koja mu drago stvar tjelesna i umna.* Da ti pri dodiju *(praes. 1 sing.)* neg zgodim u temu. H. Lucić 235. Moj gorki jad s koga ću umrijeti, toli mi dodija. N. Nalješković 1, 223. I svaka na svit stvar u dugo dodije, a mudros nikadar; taj se u ńoj slas krije. D. Rańina 132a. Komu cvil moj dodije. D. Zlatarić 19b. Dodija duši mojoj život moj. M. Alberti 263. Neću od ńih razgovorom duzijem odi dodijati. P. Kanavelić, iv. 12. Slatkost medena dosadi se i dodije mnogo puta. M. Radnić 297b. I lijepa igra napokon dodije. (D). Poslov. danič. 28. Gdi ajerska zla ļutina ni naudi ni dodije. A. Vitaljić, ost. 158. Davidu jedan put bijaše žeda vcoma dodijala. S. Margitić, fal. 124. Ni sve te mušice ne mogu ti dodijati. J. Kavańin 155a. Vojvoda ńih Unija Korvin, Turkom ki dodija. 238b. Nima ne može dodijat uboštvo, starost, glad, žeda, progonstvo. J. Filipović 1, 416a. Nitko mu ne bi dodijao, u kojo bi godi vrime došao. A. Kanižlić, kam. 4. Ali mu nijedan trud ne dodija. fran. 219. Da mi od tvoje prama tebi ļubavi dodijau i omrznu sve stvari svita ovoga. uzr. 267. U dugu putu i košulja dodijo. (Z). Poslov. danič. 139. Er su moni Milici ļute rane dodijalo. Nar. pjes. mikl. beitr. 24. Ali ti je gladak dodijao, al tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 34a. Nitko nami veće ne dodija, što dolija Barčiću Martinc. And. Kačić, razg. 252b. Reci mi, ako ti nisam dodijao, zašto se redovnici odivaju crnim. Blago turl. 2, 37. Sve razkoše ovoga svijota dodijalo bi ti. I. M. Mattei 206. Vaše nepoštenо napravļeńe bogu je dodijalo. A. Kalić 95. Tako bješe bogu dodijo Dubrovnik. 604. Al' je zmaju žeda dodijala. Nar. pjes. vuk. 1, 163. A čardače ogńem izgorio! veće si mi mladoj dodijao, šetajući sama po čardaku. 1, 298. Ili ti je dodijalo bojno kopļe šimširovo. 1, 451. Ili su ti dodijali česti puti na daleko. 1, 451. A kad oni raji dodijaše sa zulumom i svojim jordamom. 1, 494. Jeste ńemu tama dodijala te on cvili jutrom i večerom. 2, 320. Tavnica mi nije dodijala, dodija mi Arapka đevojka dolazeći jutrom i večerom. 2, 377. Kada caru tužbe dodijaše. 2, 402. A Muju je muka dodijala. 4, 25. Pak ćem' onda zaći kroz nahije, te isjeći sve srpske kmetove. Kako bi nam raja dodijala? 4, 141. Mone Turci jesu dodijali svako veče dvoru dolazeći, ne mogu im vatre nadavati, ja kako ću ļeba nam'jesiti? 4, 165. A kad umor konju dodijao. Pjev. crn. 10a. Kad davije caru dodijaše. Ogled. sr. 83. Meni tvoji prosci dodijaše. Nar. pjes. juk. 127 Da mu vatra ne dodije živa. Nar. pjes. petr. 3, 147. Za rana mu život dodije. M. Pavlinović, rad. 129.

b. *impersonalno,* taedere. Meni dodija tuže se svaki hip. Š. Menčetić 126. U ovoj nesreći živjet mi dodija. N. Nalješković 2, 48. Komu je dodijalo, sjedi. (D). Poslov. danič. 48. Nije sit, jer mu ne dodije. I. Đorđić, uzd. 53. Mihajlu veće je bilo dodijalo čekati. A. Kanižlić, kam. 536. Vama bi štiti dodijalo. A. d. Costa 2, 31. Nije meni dodijalo gladi, već je meni dodijalo žedi. Nar. pjes. srem. 90. Malo mu već bilo dodijalo. Nar prip. mikul. 11. Dodijalo mi je. Vuk, rječ. 128a. Dodijalo mi je; neću do vijeka živjeti. Đ. Daničić, jov. 7, 16. Dodija mi podnositi. isai. 1, 14.

2. *sa* se, *impersonalno (ali vidi pri kraju). značeńe je kao kod* 1, b. — *dolazi od* XVIII *vijeka (najprije u Belinu rječniku).* Da se ispovidniku bijaše dodijalo slušati. M. Zoričić, zrc. 122. Er će se i ńim dodijati stati s vami za toliko vremena. D. Bašić 12b. Govori mu starac: ‚bre! pij, pij, jer češ se kajati', i to mnogo krat, dok mu se dodija. D. Obradović, živ. 90. Već se meni dodijalo sve sjedeći na prozoru. Nar. pjes. vuk. 1, 263. Da ne gleda sunca ni mjeseca ni bijela danka ni junaka, neće li se ńemu dodijati. 2, 611. Kad s' Milošu veće dodijalo. 4, 230. Već se mene dodijalo tvrdo šiļuć sitne knige po brdima. 4, 376. Kad se onome čoeku što oraše već dodija slušajući ga. Nar. prip. vuk. 211. Dodije se selu, te se jedan dan svi okupe pred crkvu i zaviču, da se onaj lupež ima kamenovati. Nar. prip. vrč. 44. Dodije se babi, te počne u plaču i u ijedu proklińati sebe. 69. Obično se starim ļudima i ženama dodije. V. Vrčević, igr. 77. — *u dva primjera stoji personalno:* Ako so komu posao dodijao. I. Jablanci 86. To se caru vrlo dodijalo. Nar. pjes. kras. 1, 68.

DODIJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se dodijava.* — *U Vukovu rječniku* (‚der überdruss' ‚taedium').

DODIJÁVATI, dodijâvām (dodijâjēm), *impf.* dodijati. — *isporedi* 1. dodijevati. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* dodijâvāh *i u impt.* dodijâvâj; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* dodija *osnove infinitiva glagola* dodijati *sufiksom* (v)a. — *Kod dvojice pisaca* XVIII *vijeka praes. je* dodijajem: dodijaje. J. Kavańin 5b. P. Knežević, pism. 9. 83. osm. 357. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Vukovu* (‚verdriessen' ‚taedet'). — *Odgovara svagda značeńu perfektivnoga* dodijati *samo pod* 1, a. Ako ti bolest dodijava. M. Radnić 148a. Ako te *(biće štamparskom griješkom mješte* ti) san dodijava, moli. 523a. Ako daž nam dodijaje. P. Knežević, pism. 88. Da bi mu malo kad mušice ovake dodijavalo. osm. 140. Kad ti trud posluha dodijavati počmo. 214.

DODIJÁVLJIV, *adj.* molestus, *dosadan.* — *isporedi* dodjevļiv. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka, pisano* dodijavjiv. Što su tmine u paklu? Jedna vikovika noć puna strahota dodi-

javjivih. Blago turl. 2, 310. Ovo će *(tmine)* bit pristrahovitije od egiptskih, dali tako guste, da učinit će se dodijavjive. 2, 311.

DODIJÈVAJÛĆI, *vidi* dodijući

DODIJÈVALAC, dodijèvaoca, *m. čovjek koji dodijeva.* — -l- *se mijeña u o u svijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* dodijèvalâcā *kod kojijeh a ne ispada.* — *Postaje od part. praet. act. glagola* dodijevati *sufiksom* ьсь. — *Dolazi u Stulićevu rječniku* („vexator, vexans' *s gen.* dodijevalca *i* dodijevaoca *i grìješkom s nom.* dodijevaoc) *u kojem ima i* dodijevaonik *s istijem značenjem.*

DODIJÈVALICA, *f. žensko čeljade koje dodijeva.* — *isporedi* dodijevalac. — *U Stulićevu rječniku u kom ima i* dodijevaonica *s istijem značenjem.*

DÒDIJEVÂNOST, *f.* molestia, *dosada.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* dodivanost). Narav često se tuži od dodivanosti. B. Kašić, nasl. 219.

DODIJÈVÂŊE, *n. djelo kojijem se dodijeva.* — *stariji je oblik* dodijevanje.

1. *vidi* 1. dodijevati. — *dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dodijevanje „fastidium' 304b; „vexatio' 492b), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Osven sveudilnoga dodivanja koje on ćućaše. B. Kašić, fran. 14. Jur peti put do dosade može biti i dodijevaña povraćam se. B. Zuzeri 241a.

2. *vidi* 2. dodijevati. — *dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* („das anrühren' .attactus'). Koje dodivanje može ti u pamet grih donit. J. Filipović 3, 373a. Imamo se čuvati od misli nečisti, od dodivaña, od pogleda nečista M. Zoričić, osm. 65.

DODIJÈVAONICA. *f. vidi* dodijevalica.

DODIJÈVAONÎK, *m. vidi* dodijevalac.

1. DODIJÈVATI, dòdijevâm, *impf.* dodijati. — *Ake. kakav je u inf. takav je u 3 pl. praes.* dodijèvajû, *u aor.* dodijèvah, *u ger. praes.* dodijèvajûći, *u ger. praet.* dodijèvâv, dodijèvâvši, *u part. praet. act.* dodijèvao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes.* — *Postaje od osnove* dodè *glagola* dodijati *sufiksom* (v)a. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikalinu* (dodivati *kod* dodijati), *u Belinu* 492b, *u Bjelostjenčevu* (dodivam *kod* dodejam), *u Voltigijinu* (dodijevam *kod* dodijati), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

1. *aktivno.*

a. *personalno.* Tero mi tužnu glad dodijeva na jedno. N. Dimitrović 40. Poče dodivati Ivanu. B. Kašić, fran. 136. Turska sila nam dodiva. B. Krnarutić 36. Grintanje ti i tužbe ne dodijevaju. V. Andrijašević, put. 295. S dobrijem drugom put no dodijeva. (D). Poslov. danič. 108. Gorko mi dodijevaju s rasrdnosti neizrečene. I. Đordić, salt. 175. Nemoj mi dodijevat. S. Rosa 108b. Neka strašive duše dodijevaju ispovjednicim. D. Bašić 247a. Težka briga kad dodiva. V. Došen 25b. *(Djavao)* ne pristaje naopastovati nas i dodijevati. J. Matović 523. Živi i ne smetaj i ne dodijevaj. A. Kalić 345. Koliko sam ti preporučio da ne puštavaš vele dodijevat joj! M. Vodopić, tužn jel. dubr. 1868. 194.

b. *impersonalno.* Komu dodijeva „molestia affectus'. A. d. Bella, rječ. 492b. Dodijeva mi pomno stratit jedan tužan ure dijelak. B. Zuzeri 215b.

2. *sa* se, *impersonalno. nema potvrde kod pisaca, ali se u Dubrovniku govori:* „Ovdje mi se strašno dodijeva. Dodijeva mi se stat zaludu'.

2. DODIJÈVATI, dòdijevâm, *impf.* dodjeti. — *Ake. je kao kod* 1. dodijevati. — *Postaje od osnove* dodè *glagola* dodjeti *sufiksom* (v)a.

1. *aktivno i prelazno.* — *dolazi na dva mjesta u naše vrijeme.* Moga milog belo lice mene dodiva. Jačke. 10. Jer je suahi muka dodijala, što je turska dodijeva ruka. Osvetn. 1, 25.

2. *sa* se, *refleksivno. s genetivom.* — *dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Tko se god njegova mrtva tila dodivaše. J. Banovac, prip. 53. Jerbo se usta voće dodivaju. pred. 87. Može se dogoditi da čovik ne sagriši, ali da se dotakne onoga šta se nejma dodivati a ne sagriši, ovo se mučno dogodi. J. Filipović 1, 474a. Nemoj me se dodivati. M. Zoričić, zrc. 102. Trčaše tako brzo, da se zemje ne dodivaše. And. Kačić, kor. 295. Dodivajući se u isto vrime rukom ili prstom čela. M. Dobretić 54. Onda težak pluga se dodiva. J. S. Rejković 304. Da se zeko zemje ne dodjeva. Nar. pjes. vuk. 3, 242.

DÒDIJÛĆI, *ger. praes. glagola* dodijati *(premda je ovaj perfektivan) dolazi u dva rječnika kao adverab: u Mikaljinu:* dodijući, dosadivo „morose, importune, *i u Belinu:* „moleste' 386b. — *U Stulićevu s istijem značenjem ima* dodijevajući *ger. praes. glagola* dodijevati.

DODIRKÍVÂŊE, *n. djelo kojijem se dodirkuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DODIRKÍVATI, dodirkujêm, *impf.* attingere, *kao* dodirnuti. *samo što je imperfektivni glagol.* — *Ake. je kao kod* dogradivati. — *Postaje kao impf.* dodirkati, *ali ovome glagolu (složenu:* do-dirkati) *nema potvrde.* — *U Vukovu rječniku.*

DODÍRNUTI, dòdîrnêm, *pf.* attingere, *kao* dirnuti, *ističući pružaše ruke ili drugoga čim se dirne; razlikuje se od* dirnuti *i tijem što je prelazni glagol i objekat je u acc.* — *složeno:* do-dirnuti. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Nije ga nitko ni prstom dodirnuo. Glasn. 11, 3, 88. (1708). Sva kolika briga onoga angela bila je, da ih nikada sunce ne dodirne. A. Tomiković, gov. 272. — *Sa* se: *a) pasivno.* Ne da se momku dodirnuti. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 57. — *b) refleksivno; značenje je kao kod aktivnoga, ali objekat ovoga stoji u gen.* — *dolazi od prošloga vijeka i u Vukovu rječniku.* Ne bi smio dodirnuti se prsiju moje mlade. D. Obradović, živ. 47. Ako se i jedne devojke dodirne. V. Vrčević, niz. 54.

DÒDJELÂŊE, *n. djelo kojijem se dodjela.* — *U Stulićevu rječniku* („perfectio, absolutio, finis').

DÒDJELATI, dòdjelâm, *pf. svršiti djelanje.* — *složeno:* do-djelati. — *U Stulićevu rječniku* („perficere, finem alicui rei facere, imponere').

DODJELÍVATI, dodjèlîvam, *impf.* dodjelati *ili* dodjelovati. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* dodjelati *i* dodjelovati *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).*

DÒDJELOVATI, dòdjelujêm, *pf. svršiti djelovanje. složeno:* do-djelovati. — *U Stulićevu rječniku (uz* dodjelati).

DÒDJENUTI, *vidi* dodjeti.

DÒDJESTI, *vidi* dodjeti.

DÒDJETI, dòdjedêm (dòdijêm, dòdjenêm), *pf.* attingere, *dotaknuti se.* — *složeno:* do-djeti. — *impf.:* dodijevati. — *Oblici su kao kod* 1. djeti, 1, *koje vidi, samo nema potvrde oblicima od osnove* ded.

1. *aktivno. ono čega se ko dotakne stoji u acc.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dobro jest ženu ne dodit. Blago turl. 2, 151.

2. *sa* se, *refleksivno. ono čega se ko dotakne stoji u gen. — dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vukovu:* dodjesti se, dodjedem (dodjenem) se *i* dodjenuti se. Kako grom s nebesa, koga se dodit mož. Š. Menčetić 314. U ovu noć rodi boža sina žena, ke se muž ne dodi. H. Lucić 278. Kakonoti jedan sud, . . . ako je prazan, prem ako ga se malahno čijem dodiješ, učini veliku zveku. M. Divković, bes. 88a. Ne b' joj se dodio skuta. I. Ivanišević 146. Dodit se nogom ili rukom. J. Banovac, prip. 151. Koje se god bolesti dodije relikvija. pred. 151. Tko bi se nepošteno divojke ili žene dodio. J. Filipović 3, 190b. Slipi, hromi, nimi, klasti koji god se ńeg dodiše. P. Knežević, živ. 31. Vinac taj jest cvao, a kad ga se dodi ona, cvit jest pao. A. Kanižlić, rož. 90. Kako se mrtac dodi kostiju Eliseovih, uskrsnu. And. Kačić, kor. 265. Tko se bude dodit pakla, ostat će oskvrńen od ńega. Blago turl. 2, 154 Sinoć me je potvorila da sam, jadna, muža bila; nisam ga se ni dodela. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Još mene se nije ni dodio. Nar. pjes. juk. 338. Tako se poplaši *(vuk)* da se jareta i ne dođene. Vuk, poslov. 295. ‚Dok se nismo vinčali, nije me se ni prstom dodio'. M. Pavlinović.

DODJÈVLJIV, *adj.* molestus, *koji dodijeva.* — *isporedi* dodijavljiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sad dodivljivi, sad ugodni. A. d. Bella, razg. 180b.

DÕDO, *riječ nejasna značeńa i postańa što se pripijeva uza svaku vrstu u dodolskijem pjesmama, n. p.* Molimo se višńem bogu, oj dodo, oj dodo le! da udari rosna kiša, oj dodo, oj dodo le! Nar. pjes. vuk. 1, 111. *ne zna se, treba li shvatiti* dodo le *kao jednu ili kao dvije riječi; i postaje li supst.* dodola *od ovoga ili ovo od onoga.*

DODÒJITI, dòdojîm, *pf. svršiti dojeńe, odojiti.* — *složeno:* do-dojiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DÕDOLA, *f. u Srbiji i u vojvodstvu žensko ili muško čeljade osobitijem načinom nakićeno koje kad je suša ide s drugom čeljadi od kuće do kuće pjevajući ńcke osobite (dodolske) pjesme i sluteći da udari kiša. cijelo se takovo društvo zove* dodole, *f. pl.* — *isporedi* čarojice, prporuše. — *Nejasna postańa; može biti da postaje od riječi* dodo le *(vidi kod* dodo*) što se pripijevaju uz pjesme — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nekoliko djevojaka kad je suša idu po selu od kuće do kuće, te pjevaju i slute da udari kiša. Jedna se djevojka svuče do košulje sa svijem, pa se onako gola uvože i obloži različnom travom i cvijećem tako, da joj se koža nigdje ne vidi nimalo, i to se zove ‚dodola', pa onda zadu od kuće do kuće. Kad dodu pred kuću, onda dodola igra sama, a one druge djevojke stanu u red i pjevaju različne pjesme *(vidi i* Nar. pjes. vuk. 1, 111—114); po tom domaćica ili drugo kakvo čeljade uzme pun kotao ili kabao vode, te izlije na dodolu, a ona jednako igra i okreće se. U dodolskijem se pjesmama pripijeva na kraju uza svaku vrstu: ‚Oj dodo! oj dodo le!' U Srbiji su od prije u dodolo išle po selima naše kućevne djevojke, a sad ponajviše idu Ciganke, da bi što isprosile. U vojvodstvu novi svešteńici zabrańivali su dodole, kao i kraljice, ali se opet mogu još gdješto vidjeti. Vuk, živ. 61—62. Kao dodola (u. p. načinio se, — kad se ko vrlo nakiti cvijećem). Nar. posl. vuk. 181. Načinila se kao dodola (reku djevojci ili ženi, koja se mnogo nakitila po glavi). Vuk, rječ. 128a. Kad preko leta zapeče suša, onda se koje muško obuče u žensko haljine, i još se nakiti korovom i drugom travom, nađenu mu ime ‚dodola', pa onda sva omladina ide za ńim preko sela i kroz polja, posipļu ga vodom i pevaju: ‚Naša doda boga moli, oj dodo; oj dodole! *itd.* (Podibar). M. Đ Milićević, živ. srb. 2, 14.

DÕDOLE, *a) f. pl. vidi* dodola. — *b) vidi* dodo.

DÕDOLSKÎ, *adj. koji pripada dodoli i dodolama. — Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pjesme dodolske. Vuk, nar. pjes. 1, 111.

DODOMIR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Zabran u Dodomiru. Sr. nov. 1866. 451.

DODOŠ, *m. prezime. — u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DÕDOŠANIN, *m. čovjek iz sela Dòdòšâ. — pl.* Dòdošâni. — *U naše vrijeme.* I ńegovu braću Dodošane. Nar. pjes. vuk. 5, 109.

DÕDOŠI, *m. pl. pleme i selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* N. Dučić. rad. 40, 19. Rańen Mašan u Dodoše krenu. Nar. pjes. vuk. 5, 226. Sad će udrit' na selo Dodoše. Ogled. sr. 475.

DÕDOŠKÎ, *adj. koji pripada Dodošima. — U naše vrijeme.* A dodoško robļe porobiti. Ogled. sr. 475.

DÒDRIJETI, dòderêm (dòdrêm), *perf. vidi* doderati. — *složeno:* do-drijeti. — *U naše vrijeme.* Ne vez' veska, moja šćeri draga! da bog dade ti ga ne dodrla! Nar. pjes. here. vuk. 318. Dodńo je već vrag opanke. (Kad se hoće da kaže da su čija nevaļala djela već na kraj izišla). Nar. posl. vuk. 62.

DODRŽATI, dodržîm, *pf. podržati, uzdržati do ńekoga vremena, časa. — složeno:* do-držati. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (dodržati ‚continere'). Odsłbivšе dva na desetь dni što ne dodržaše rečene carьne *(carine).* Spom. sr. 2, 35. (1392). Da je sluga naš Blaž Prišik nam kaštel v Letovanih, budući porkolab naš i stojeći v ńem i braneći pravo i verno i za nas dodržal. Mon. croat. 334. (1572). Zafali bogu, što te je dodržao do onoga dana. B. Leaković, gov. 83. Bog t' ubio kupino! jera mene dodrža do junaka plav'oka. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Blago bracu kad si tako verna! kad si bracu końa dodržala. 3, 507. U Hercegovini još se samo gdjekoji nalaze koji su po koju kuću dodržali kojekako. Vuk, živ. 260.

DODÙRATI, dodùrâm, *pf. durati (trajati) do ńekoga časa. — složeno:* do-durati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dokle moje carstvo doduralo. Osvetn. 7, 39.

DODVÁRATI, dòdvârâm, *impf.* dodvoriti, *od čije osnove postaje sufiksom* a *i produļivańem drugoga o u* a. — *U Stulićevu rječniku. — Sa* se. Dodvarati se komu, udvarati se. J. Grupković.

DODVÒRITI, dòdvorîm, *pf. svršiti dvoreńe, ne dvoriti dale. — složeno:* do-dvoriti. — *impf.:* dodvarati.

a. *aktivno. — dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚comitatum officiosum perficere'). Pod' tja, ovdi si dodvorił. Š. Menčetić 312. Od tebe kad no se *(dvorkińe)* dodvoriv oddile. H. Lucić 287. — *i kao prelazni glagol.* Oni koji su pokojnoga Igńata često pohodili, koji su ga dodvorili, i sveću mu dodali. M. Đ. Milićević, let. več. 304.

b. *sa* se, *refleksivno. — dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. a) udvoriti se.* I teško se kneže dodvorio, za zvašto se umolit' mogaše. Nar. pjes. vuk. 4, 195. I tako se bogu dodvorila, te se zove majka Anđelija. Nar. pjes. vil. 1866. 238. — *b) dobiti, steći što dvorećі. ono što se steće stoji u gen.* Jedno mlado jučerańe dete,

kako s' lepa dobra dodvorilo! Nar. pjes. vuk. 2, 158.

DÒĐUBRITI, dòđubrîm, *pf. dognojiti.* — *složeno:* do-dubriti. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOFAT-, *vidi* dohvat-.

DÒFITITI, *vidi* dohititi.

DOGA, *f. brdo u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1866. 19.

DÒGAĐÁJ, *m.* eventus, casus, *ono što se događa.* — *isporedi* događaj. — *Akc. se mijeña u voc. sing.* događáju. — *Postaje od osnove* događa *glagola* događati *sufiksom* ја *(uprav* ъ *pred koje se radi zijeva umeće* j, *a za ovijem* ъ *mijeña se u* ь). — *Kod čakavaca ima i oblik* dogajaj: Štenjem od kńig toliko potvrdjenih, koliko od dogajajih od duše. M. Bijanković 130. — *Nalazi se i s gen. pl.* događâjī: A od toliko je ovaki događaji tebe bog obranio sve vrime tvoga života. J. Banovac, razg. 156. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka ženskoga je roda:* Ima taka prit događaj u vremenih, od kê nam se 'e varovati. J. Kavańin 468a. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer kod* b, *b)), a između riječnika u Vukovu.*

a. eventus, *uopće nešto što se događa, pa bilo dobro ili zlo, s poznata ili nepoznata uzroka. a) obično takovo je što da je po sebi jedno i cijelo, te se ne mijcša s čim drugijem što se događa u isto vrijeme, ili istom čeljadetu ili narodu, ili u istom mjestu itd. gdjekad znači i samo pripovijedańe onoga što se dogodilo.* Privariše naša ufańa razliki događaji. M. Radnić 258a. Poslušajte jedan lip događaj, koji se dogodi onom velikom filosofu Krišiponu. J. Banovac, prip. 103. Dogodi se kakov događaj i u jedan čas bogastva nestane. J. Filipović 1, 264a. Iz ovoga događaja, koji čusmo iz današńega evanđela, tri stvari moremo izvaditi. F. Lastrić, od' 194. I drugi*(h)* takije*(h)* događaja na svitu događalo se. ned. 227. Za uspomenu događaja. A. Kanižlić, fran. 58. Dva samo događaja za svidočanstvo stavļam. 67. Drugi događaj jest crniji i žalostniji. kam. 829. U događajaji apostolski i pistola sv. Pavla često se uspomena čini od Marka. E. Pavić, ogl. 464. Jesu različite prilike i događaji koji se prošasti vrimena dogodiše. M. Zoričić, zrc. m. Kako ti čini sve događaje gorke da su ti slatki. osm. 104. Al' poslušaj, kazaću ti pravo vas događaj, tako bio zdravo! And. Kačić, razg. 231a. Razumivši Abram sinovca nesrični događaj. kor. 16. Tko je knige od historija iliti događaja štio. Đ. Rapić 373. Taj moja s dvora, vidiš, događaj nova tikvica kaže. M. Katančić 47. Poslušajte čudna događaja. 66. Ja ću pripovjediti istiniti događaj. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Ja imam još četiri pjesme o ovome događaju. 4, 502. Knigu od znamenitijeh događaja. Đ. Daničić, jest. 6, 1. — *genetivom ili adjektivom posesivnijem može se naznačiti, kome se ono događa.* Eve i Adama tužni događaj svi poslušajte. I. J. P. Lučić, razg. 14. Događaje naroda našega slabo je kad rođeni Srbin opisivao. Vuk, miloš. IX. Ne kazivat drugom svoje događaje žalosne. M. Zoričić, osm. 101. — *b) sve ono što se događa od početka do svrhe ńckoga vremena. rijetko.* Koja mista svetoga pisma vas događaj naroda čovičjega tomače. A. Bačić 222. Vas događaj naroda čovičanskoga tomači. J. Banovac, uboj. 25. Okrenimo oči u svagdańi događaj, i očito poznati hoćemo ovu istinu. D. Rapić 41.

b. eventus, casus, *ono što se može dogoditi, ili što se misli da se može dogoditi. a) uopće.* U takvu događaju najprije rodjake vaļa pomoći. A. Bačić 47. Ni u jednomu događaju može se očitovat' ono što je na ispovidi čuveno. J. Banovac, razg. 254. Kada bi se čovik našao u događaju, da ga tko oče nepravedno baš ubiti. F. Lastrić, ned. 140. Ovo nikada nije dopušteno izvan u jednomu događaju, to jest, kada bi te nadskočio silnik. 288. Ako bi se pako dao događaj. M. Dobretić 261. U ovom događaju bio bi se *(sin božji)* učinio čovik, da zadosti učini svojoj ļubavi. A. Tomikovič, gov. 51. Što bi vaļalo učiniti u ova dva događaja? M. Dragićević 93. Koji bi se u ovakom događaju primio barem jednu korekturu da pročita. Vuk, poslov. XXVI. — *b) ńeki pisci prevode ovom riječi lat.* casus *u teologičkom smislu, kad znači ńešto osobito što se može dogoditi kod čega se traži ili se odgovara što treba raditi.* Znanje misničko je . . . da zna svete kanone i događaje od duše. I. Ančić, svit. 85. Od događaji ali kaži. L. Terzić (B. Pavlović) 115. Događaji pak koje papa sebi zabraņuje razlučuju se od događaja biskupovi. J. Banovac, razg. 253. Ispovidnika koji ima oblast od događaji zabraņeni. 254. Broje naučitelji šest događaji. 266. Od dvi vrste ima događâjī, koji zabraņuju ženidbu. 268. Iskuševati događaje ženidbene. A. d. Costa 1, 39. Događaje zabraņene papi i biskupu. M. Dobretić 71.

c. casus, *kao* sreća, slučaj, namjer, *kad se čemu što se događa ne zna uzroka, te se misli da postaje bez uzroka.* Ubiti čovika u događaju ili ti ne ote. A. Bačić 99. Ako što z događajem pogine. 127. Koji bi rekao, da su ova po zgodi i događaju brez svakih ruku učińena. I. Velikanović, uput. 1, 10. Po događaju Latini reku ‚per accidens'. M. Dobretić 214. Što je on došo posli bogatiji to je sama srića i događaj. 435. Da to bude po događaju i neotimice. 487. Koji bi nehotimce i po samomu nenadnomu događaju ubio čovika. B. Leaković, nauk. 323.

d. occasio, opportunitas, *kao* prigoda, zgoda, *ono što može namamiti čovjeka da što učini. u teologičnom smislu.* Znańe i imańe koje ti bog dade . . . da mu služiš s većijem užgańem, poniženstvom, ti nzimaš za događaj da si većma prost nego ostali i veće isprazan i oho. M. Radnić 7a. Da ga izbavi od događaji koji su veoma blizu grijeha. 308a. Bježati događaje od sagriješeńa. 308b. Kad jedan nije sa svim skrušen, ili da neće da ostavi događaje po kojima sagrišuje. J. Banovac, razg. 247.

e. *ńeki pisci prevode ovom riječi lat.* accidens *u filosofičkom smislu i* species *u teologičnom, kad kod kakve stvari znači ne ono što je unutrńa narav nego ńešto što je samo izvańe, kao n. p. obličje.* Većma životno govori bistvo ono što jest stvar, nego ńegov događaj. M. Radnić 162a. Mudar promisli pomńivo ne samo ono što govori, nego i vrijeme i kip s kojijem besidi i događaj mjesta. 425b. Što razgledamo, tičemo i okusivamo u sakramentu, jesu isti događaji, što prija bijau u kruhu i vinu. Blago turl. 2, 238. Ostajuć samo događaji i obliča kruha i vina. 2, 244.

DOGÁĐAŃE, *n. djelo kojijem se događa i ono što se događa. — stariji je oblik* događanje. — *U rječnicima: u Mikaļinu* (događanje), *u Belinu* (događanje ‚casus' 175b), *u Bjelostjenčevu* (događańe ‚eventum, eventus, casus, successus, exitus rei'), *u Stulićevu.*

DOGÁĐATI, dȍgâđām, *impf.* dogoditi. — *Akc. kakav je u inf. takav je u* 3 *pl. praes.* dogádajū, *u aor.* dogádah, *u ger. praes.* dogádajûći, *u ger. pract.* dogádāv, dogádāvši, *u part. praet. act.*

dogádao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes.* — *Postaje od osnove* dogodi *glagola* dogoditi *produljivańem drugoga* o *u* a *i sufiksom* a *pred kojijem se* i *mijeńa* u j, *a* dj *u* đ *(kod čakavaca i u* j).

1. *aktivno, vidi* dogoditi, 1, *a).* — *u Vukovu rječniku:* dogadati ‚treffen' ‚incido in casum': on događa da će tako biti, t. j. nagađa, pogađa.

2. *sa* se, *refleksivno.* — *dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu (praes.* dogada se *griješkom pisano* ‚dogadja se' 519b), *u Bjelostjenčevu* (dogajam se ili događam se ‚incido, casu advenio'), *u Voltiđijinu* (dogajati se ‚accadere, accade' ‚es geschieht'), *u Stulićevu, u Vukovu.*

a. *vidi* dogoditi se, 2, a. *nema potvrde ovom značeńu, nego samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

b. *vidi* dogoditi, 2, b. *a) vidi* dogoditi *pod a) i b).* Druga nam se dogaja od drugijeh ļudi. B. Kašić, fran. 89. Okolo ovoga otajstva dogajaju mi se nikoja sumńenja. I. T. Mrnavić, ist. 18. Ńenađane gdje se smeće događaju među nama. G. Palmotić 2, 232. Događaju ti se sve stvari na tvoju voļu. M. Radnić 150a. San događa se naravnim načinom. A. Bačić 58. Što godi se zala od počela svita plemenu ļuskom dogodilo, što godi se ļudma suprotivština događa i što godi će se do svrhe svita dogoditi, sve su plodovi grieha smrtnije. F. Lastrić, od' 192. I drugi takije događaja na svitu događalo se. ned. 227. Ovakovo rastavļeńe događalo se je u prva vrimena. A. Kanižlić, kam. 210. Kada bi mu se kakvagodi protivna stvar događala. uzr. 109. Ne događa se to svakomu. M. A. Reļković, sabr. 36. Od kuda se to događa. Đ. Rapić 70. Događaje naroda našega slabo je kad rođeni Srbin opisivao u ono vreme kad su se događali. Vuk, miloš. predgovor. Kad se ko hvali da mu se što zlo nije događalo. poslov. 207. Kad se što protiv voļe događa. 317. — *b) vidi* dogoditi *pod* 2, b, *c). aa) s adverbom.* Kako se događa onizijem. P. Posilović, nasl. 3b. Još im se gore događa. J. Filipović 1, 250a. Katarina prorokuje i tako se događa. V. M. Gučetić 199. Kako se običaje napitim ļudem događati. E. Pavić, ogl. 21. Kako radi ko, tako mu se i događa. A. Kalić 595. — *bb) s rečenicom u kojoj je* da. Tako svakom, vajmeh meni, događa se, da izgine. J. Kavańin 65b. Događa se, da se istom odsiče glava, koja zavapi. M. Zoričić, zrc. 62. Događa se, da ne možemo istomačiti. J. Matović 78. Čoviku događa se, da čini mu se kroz san da blaguje. I. J. P. Lučić, razg. 53. Događalo se u našo vrijeme da momak s djevojkom otide u hajduke. Vuk, nar. pjes. 3, 493. — *cc) s infinitivom.* Uklońati se i bižati od oni trgovina i ugovora, od oni mista i družtvi, gdi mu se događalo sagrišiti. F. Lastrić, ned. 35.

DOGALÁMITI, dogàlâmīm, *pf. s vikom (s galamom) doći.* — *složeno:* do-galamiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nońas moj čovjek oko ponoći sa svojim drugom dogalami iz birtije kući'. ‚On neće nikad mirno doći kući, nego uvijek dogalami'. J. Bogdanović.

DOGÀMBATI, dogàmbâm, *pf. doći gambajući.* — *složeno:* do-gambati. — *U Vukovu rječniku.*

DOGÀMIZATI, dogàmižēm, *pf.* arrepere, *doći gamižući.* — *složeno:* do-gamizati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Pak nek lako pamet stiže, dok do znańa dogamiže. V. Došen 34a.

DÒGAN, *m. prezime, tur.* dogan, *soko.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 211.

DOGÁNGIJA, *m.* falconarius, *sokolar, tur.* doganǵy. — *Dolazi* xvii *vijeka. (Kajmakan)* grad bješe ostavio doganǵiji Mehmet paši. J. Palmotić 234.

DOGANIĆ, *m. prezime, isporedi* Dogan. — *U naše vrijeme.* Radomir Doganić. Rat. 31.

DÒGANÔVCI, Dòganovâcā, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66. — *od turs.* dogan, *soko.*

DÒGAŃA, *f.* taberna, *dućan, od arap.* dukkân, *tur.* dukan *preko maďar.* dogány, *mesarnica* (F. Miklošić, türk. elemente. 1, 51). — *Dolazi od* xvi *vijeka najprije u Mikaļinu rječniku* (dogańa, stacijun ‚officina'; dogańa gdi se prodaje ‚taberna'), *i još između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je stajaća riječ, i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Od dogańe jedne te do druge. Na dogańu terzibaše Muje). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Ńiova čińenja od trgovina i od dogańe. P. Posilović, nasl. 86a. Djavao, svijet i tijelo jesu tri himbena i laļliva trgovca koji te zazivaju kupovati na ńihovijem dogańami. M. Radnić 366a. Koji ulazi u dogańu zlatarsku. 388b. Tržnici krivo mire ke činiše u dogańe. J. Kavańin 442b. Ja sam juče na dogańe bila. Nar. pjes. vuk. 4, 84. Eno sade sjede na dogańe. Pjev. crn. 68a. — *b)* Dogańa, sobna pećka, n. pr. Ložim vatru pred dogańom pa mi je i soba topla. Ž. Radońić. — *c) dva mjesta u Srbiji. aa) u okrugu smederevskom.* Ńiva u mestu Dogańi. Sr. nov. 1865. 416. — *bb) u okrugu užičkom.* Livada u Dogańi. 1875. 671.

DOGÁŃATI, dògâńām, *impf. iterativni glagol prema* dognati *i* dogoniti. — *Postaje od osnove* dogoni *produljivańem drugoga* o *u* a *i sufiksom* a *pred kojijem se* i *mijeńa* u j, *a zatijem* nj *u* ń. — *Dolazi u rječnicima: u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu.*

DOGÁRÁŃE, *n. djelo kojijem se dogara.* — *stariji je oblik* doganje. — *Dolazi od* xvii *vijeka samo u rječnicima: u Mikaļinu* (dogaranje ‚ambustio'), *u Bjelostjenčevu* (‚conflagratio, consumptio per ignem, exustio'), *u Jambrešićevu (kajkavski* dogarjańe ‚conflagratio'), *u Voltiđijinu* (‚scottamento' ‚brennen'), *u Stulićevu* (‚extinctionis cessatio, finis, a flagrando, ab ardendo cessatio').

DOGÁRATI, dògârām, *impf.* dogorjeti. — *isporedi* dogoravati, dogorijevati. — *Ake. je kao kod* dogoditi. — *Postaje od osnove* dogorj *glagola* dogorjeti *sufiksom* a *i produljivańem drugoga* o *u* a; j *iza* r *ispada.* — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi kod* 1, d) *a između rječnika u Mikaļinu* (‚amburo, circumuro'), *u Belinu (praes.* dogaram *uz inf.* dogorjeti 9a. 99b), *u Bjelostjenčevu* (‚conflagrare, comburi usque ad finem, exuri, consumi igne'), *u Jambrešićevu (kajkavski* dogarjam ‚conflagro'), *u Voltiđijinu* (‚scottare' ‚brennen'), *u Stulićevu* (‚ignem lente mori').

1. *neprelazno.*

a. *vidi* dogorjeti. a. Jedno je svijeća pogorena, drugo svijeća, kâ dogara. J. Kavańin 43b. Crne su joj oči dogarale. Nar. pjes. istr. 1, 71. — *u prenesenom smislu.* Eto život moj dogara, više mrtav, neg živ osta*(h).* A. Kanižlić, uzr. 259.

b. *vidi* dogorjeti, 1, b. Kad k nohtom dogara, ni tribe čekati. I. T. Mrnavić, osm. 160.

c. *vidi* dogorjeti, 1, c. Razlikomu cvitju ne dogara gorušte ljeto M. Držić 240. Febo zlatokosi kad zemļi dogara, ļudi li da rosi s oblaka od zgara? Đ. Baraković, vil. 261. Ogań im dogara, ne da im odluke. B. Krnarutić 36. Ali o podne pak pripiče *(sunce)* i vrućinom svud dogara. A. Vitaļić, ost. 39. — *u prenesenom smislu: dosadivati uopće.* Da mu zled odvrati koja ga

umara, ka mu je prid vrati i ka mu dogara. Đ. Baraković, vil. 242. Dogárati, dogorijevati — dodijavati: njihova trka nama dogara. M. Pavlinović.

d. *kao* gorjeti *uopće.* — *samo u jednom primjeru* XVI *vijeka, gdje stoji u prenesenom smislu:* U gori zelenoj gdje živ plam dogara lje po božjem daru, Apolo gdje udara i zvoni u čitaru. M. Vetranić 2, 4.

2. *prelazno.* — *u Mikašinu i Voltiđijinu riječniku.*

DOGARGÀŠATI, dogargàšām, *pf. svršiti gargašaće.* — *složeno:* do-gargašati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOGÁSITI, dògâsīm, *pf. svršiti gašeće.* — *složeno:* do-gasiti. — *impf.:* dogašivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Bjelostjenčevu rječniku (samo part. praet. pass.* dogašen ‚extinctus, extinctus in totum, totaliter') *i u Stulićevu* (‚extinctioni finem dare').

DOGÁŠEŇE, *n. djelo kojijem se dogasi.* — *U Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu rječniku.*

DOGAŠÍVATI, đogàšujēm *i* dogášîvām, *impf.* dogasiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (samo praes.* dogašujem, *pisano* dogasujem), *u Jambrešićevu* (dogašujem), *u Stulićevu (griješkom* dogasivati, dogasivam, *ali kod* dogasiti *praes.* dogašujem *i* dogašivam).

DÒGAZITI, dògazīm, *pf. doći gazeći.* — *složeno:* do-gaziti. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dògazî. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* 360b, *u Bjelostjenčevu kod* dogazujem, *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Napokom na drugi kraj dogazih. P. Zoranić 67b. Ako li na dnu leži, da ne more čovik dogaziti. Stat. poļ. ark. 5, 302. Nu lažčine, sad pazite, kamo lažuć dogazite. V. Došen 143b. I do hrane druge ne dogazi. M. A. Reļković, sat. G4b.

DÒGAŽÊŇE, *n. djelo kojijem se dogazi.* — *stariji je oblik* dogaženje. — *U Belinu rječniku (griješkom* dogazenje ‚il guadar o passar a guado').

DOGAŽÍVATI, đogàžujēm *i* dogážîvām, *impf.* dogaziti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Dolazi (svagda sa z mj. ž) u Bjelostjenčevu rječniku (samo praes.* dogazujem) *i u Stulićevu* (dogazivati, dogazivam).

DOGÉGATI, dògêgâm, *pf. doći gegajući se.* — *složeno:* do-gegati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOGINE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa u Doginama. Sr. nov. 1863. 248.

DÒGLÂS, *m.* nuncius, fama, *ono što se doglasi, kao* glas, vijest. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Ni'e potrjebno da i ja sličan s inijem zetov doglas dičam. J. Kavanin 84b.

DOGLASATI, doglasam. *pf. vidi* doglasiti. — *složeno:* do-glasati. — *Dolazi u dvojice pisaca Dubrovčana* XVII *i* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku.* Da bi doglasao gvardijanu. I. Držić 177. Doglasaše im kako bjehu vidjeli. S. Rosa 168b. Andeo Jezusovo rodjeńe doglasa pastirom. 184b.

DOGLÀSITEĻ, *m.* nuncius, *čovjek koji doglašuje, glasnik.* — *U Belinu rječniku* 515a *i u Stulićevu.*

DOGLASITEĻAN, doglasiteļna, *adj.* nunciandus, *koji treba doglasiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. navjestiteļan) *u kojem ima i* doglasiteļski *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DOGLASITEĻSKI, *vidi* doglasiteļan.

DOGLÁSITI, dòglâsīm, *pf.* nunciare, *javiti, navijestiti (što kome što je podaļe).* — *složeno* do-glasiti. — *impf.:* doglašivati. — *isporedi* doglasati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* 86b. 514b. 516a, *u Bjelostjenčevu kod* doglasujem, *u Voltiđijinu, u Stulićevu.* Kada meni doglašena bi junačka tvoja slava. G. Palmotić 2, 286. Koji ćete doglasiti kraļu odgovor. P. Kanavelić, iv. 290. Ako koji mladić žudi podjačiti se, to nami na vrime neka doglasi kurat. M. Bijanković 61. Doglasi mu nesrećnu sgodu. I. Đordić, ben. 89. Netom Joab podpuno se dobitnik vidi, šļe tekliće na ulake, da dobiće doglase kraļu. B. Zuzeri 383a. Brzo Marku glase doglasili. Nar. pjes. bog. 242. Jedan doglasi zlo učińeno. A. d. Costa 2, 165. S onijem si govorio, od kojijeh si se uzdo, da mu neće doglasit. A. Kalić 90.

DOGLÀSIV, *adj. čim se doglašuje.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (vidi navjestiv). Karta i štampa biti će prilična u svemu ovoj doglasivoj knjigi. A. d. Costa 1, VI.

DOGLASÍVĻATI, *vidi* doglašivati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zato im doglasivļaju dobra. M. Orbin 141.

DÒGLÂSJE, *n. vidi* doglas. — *U Stulićevu rječniku.*

DOGLASNIK, *m.* nuncius, *glasnik.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Glas donio hitar doglasniče. Osvetn. 7, 57.

DOGLAŠAK, doglaška, *m. vidi* doglas. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOGLÀŠĒŇE, *n. djelo kojijem se doglasi.* — *stariji je oblik* doglašenje. — *Dolazi sa starijim oblikom u jednoga pisca* XVIII *vijeka (griješkom* doglasenje) *a između rječnika u Belinu* (doglasenje 81b) *i u Stulićevu* (doglašeńe). Takovo ‚doglasenje' učiniti se ima ostalima poglavicami. A. d. Costa 2, 10.

DOGLAŠÍVATI, doglàšujēm *i* doglàšîvam, *impf.* doglasiti. — *Postaje od osnove* doglasi *sufiksom* iva *pred kojijem se i mijeňa u j a zatijem sj u š.* — *Dolazi (često griješkom pisano* doglasivati) XVIII *vijeka (već od* XVII *griješkom napisano* doglasivļati *koje vidi) a između rječnika u Belinu* (doglasivati, doglasivam 86b), *u Bjelostjenčevu* (doglasujem), *u Stulićevu* (doglašivati, doglašivam *ali i praes.* doglašujem *kod* doglasiti *i part. praes. act.* doglašivajući, doglašujući *napose).* Nami odzgara doglašuje mir veseli. I. Đordić, salt. 291. Dođoše listi iz otoka od Sicilije doglasivajući. ben. 35. Jedan dan kraļu uhode doglašuju, da s malo družbe oružane u prodoli od gore Akil sakriven David nahodi se. B. Zuzeri 124ab. Mandalijena doglasuje apostolima Jezusovo uskrsnuće. S. Rosa 165b. Doglasivaju jedan dan pastijeri kraļu Sauliu, da se David nahodi s malo ļudi na brijegu Hakilskomu. Đ. Bašić 148a. Koji razmeće pokrov od kuće i ne doglasuje onima koji prohodu. A. d. Costa 2, 161. Jedan dan vračajući se iz paše ostali sinovi i doglasivaju ocu: odnekle izašla je zvijer i umorila Jozefa. A. Kalić 164. Ovi mu doglašuje: plemenita gospoda ište blagosov od tebe. 557.

DOGLÀVAČA, *f.* mabrama kojom se povezuje baš odmah do glave. B. Mušicki.

DÒGLÂVNÎ, *adj. koji je prvi od poglavice (glave).* — *Postaje od* do glave *sufiksom* ьнъ. — *U Vukovu rječniku:* ‚der erste nach einem (z. b. oberhaupte)' ‚secundus a principe'.

DÒGLÂVNÎK, *m. onaj koji je prvi do pogla-*

viee (glave). — *Postaje od osnove* doglavn *adjektiva* doglavni *sufiksom* ikъ. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku, gdje je tumačeno:* ‚die zweite person (nach dem oberhaupte)‘ ‚secundus a principe‘. U onoga cara bio je doglavnik stric onoga momka. Nar. prip. vuk. 82. Car i ńegov doglavnik. 88.

DOGLÈDÂČ, dogledáča, *m. čovjek koji dogleda (vidi* dogledati, *b)).* — *U Stulićevu rječniku* (‚qui aliquid a longe attingit‘).

DÒGLEDATI, dògledâm, *pf. složeno:* do-gledati. *a) gledati, čuvati, paziti što do kraja, dočuvati.* — *dolazi prošloga vijeka u Bjelostjenčevu rječniku* (‚advigilare‘) *i u naše vrijeme u pjesmi čakavskoj.* Dva su brata, dve sestre rodene staru majku smrti dogledali, u svetu ju zemļu zahranili. Nar. pjes. istr. 1, 53. — *b) ugledati što u najvećoj daļini dokle oko može doprijeti.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚mit augen erreichen‘ ‚videre qua visus est‘: daleko je, ne mogu dogledati). Pa pogleda Hainom planinom i dogleda Garvan barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 364. — *c) svršiti gledańe.* — *u Vukovu rječniku:* ‚zu schauen aufhören‘ ‚videre desino‘: hoćeš dogledati.

DOGLÍBATI, dòglībam, *pf. doći glibajući.* — *složeno:* do-glibati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Lici se govori s istijem značeńem* doglimbati *i* doglinbati. J. Bogdanović.

DOGLÌMBATI, doglìmbâm, *vidi* doglibati.

DOGLÌNBATI, doglìnbâm, *vidi* doglibati.

DOGLÒDATI, dòglođem, *pf. svršiti glođańe.* — *složeno:* do-glodati. — *Dolazi (griješkom* doglodati) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Glodući kosti brez ikad doglodati. I. J. P. Lučić, razg. 103.

DÒGLODE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62.

DÒGLODI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

DÒGMIZNUTI, dògmiznêm, *pf.* arrepere, *doći gmižući.* — *složeno:* do-gmiznuti. — *Dolazi samo part. praet. act. f. s kraćijem oblikom* dogmizla *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da je teško do rečenog dvora dogmizla. E. Pavić, ogl. 207.

DÒGNÂŊE, *n. djelo kojijem se dožene.* — *stariji je oblik* dognanje. — *U Belinu rječniku* (dognanje 33b) *i u Bjelostjenčevu.*

DÒGNATI, dòženêm (dòrenêm, dògnâm), *pf.* propellere, advehere, *dovesti ženući, dotjerati.* — *složeno:* do-gnati. — *impf.:* dogoniti. — *Ake. se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes. (samo od osnove* dogna): dognámo, dognáte, *u impt.:* dožèni, dorèni, *ali* dògnâj, *u part. praet. pass.* dõgnan, dõgnât. — *Neki pisci griješkom načińaju inf. i prošla vremena od osnove praes.* dorenem, *vidi* dorenuti. *može biti da to gdjegdje i narod čini.* — *U jednoga pisca prošloga vijeka ima i aor.* 3 *sing.* dorna *mj.* dogna; *i ovaj je oblik načińen prema praes.* dorenem. Dorna mnogu živinu. And. Kačić, kor 158. — *Premda je glagol perfektivni, u rukopisu* XVI *vijeka ima impf.* 3 *sing.* doreniše *(po zapadnom govoru). vidi prvi primjer kod* 1, a, *a).* — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod* 1, b, *b)) a između rječnika u Belinu* (‚advehere‘ 33b. 212b), *u Voltiġijinu, u Stulićevu* (‚ducere, adducere, impellere‘), *u Vukovu:* dognati, doženem (dognam), vide dotjorati *s primjerom iz narodne pjesme:* Ti doženi końa do bedema.

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) objekat je životińa. (Lav)* s poslenikom u pašu grediše; kad se napasiše, doma ga dorenišе. Živ. jer. star. 1, 231. Dogna Šarca caru do šatora. Nar. pjes. vuk. 2, 195. No ću dobra końa okrenuti, dognaću ga moru do obale. 2, 558. Mrtve nose, a dognaše ovce. 4, 124. — *b) objekat je čeļade.* Treću vojsku pred cara dognao. Nar. pjes. vuk. 2, 368. Počeraše četu uz planinu, dognaše ih u Korita ravna. 4, 59. Pohvali se beže na Gusińu, da ćeš dognat svezana Milana. Osvetn. 3, 113. — *c) objekat je ono što nose ili voze živinčad koja se gone.* Doć' će Voin i dognati blago. Nar. pjes. vuk. 3, 320. — *može biti subjekat i životińa što nosi.* Deset hiļada kamiļa doženu ratnu spravu. S. Ļubiša, prip. 82. — *d) u širem smislu, o onome što se samo ne miče nego tijem što ga drugo tiska.* A među to dogna tamo iza Birńa i dotjera jedan ravni oblak samo plahi vjetar od sjevera. P. Kanavelić, iv. 34. — *e)* impingere, *kao primaknuti, dovući, ali brzo i silovito, o nožu, britvi itd* Tek dogna britvu do grkļana Šćepanova, da ga podbrije, zadube gvoždem, prekine mu lijetńak i dogna tilut do vratnijeh žila. S. Ļubiša, prip. 129. Dohvati nož, doženе mu tilut do grkļana. 271.

b. *u prenesenom smislu. objekat je čeļade. a) subjekat može biti stvar umna, ili tjelesna shvaćena u prenesenom smislu.* Budući me vjetar k vami dognao. M. Držić 239. I toj se sve jur sgodi, dognav me stupaj moj, gdi rasteć dub rodi. D. Rańina 61a. — *b) često dolazi sa značeńem: biti kome (objektu) uzrok kakva zla, činiti da ko (s boļega) upane u kakvo zlo; ako je ovo zlo izrečeno, stoji u acc. s prijedlogom* na *ili u gen. s prijedlogom* do. Nastojat svak ima sa svim dobro stati, jer ne zna još zima gdje ga će dognati. N. Dimitrović 19. Ako me kad jedan do smrti doženе, drugi tuj otjera pak zlu smrt od mene. D. Rańina 81b. Dognati na nevoļu ‚paupero‘. A. d. Bella, rječ. 386b. Do malo se vidi dognan na taku potribu da bi usilovan činit kovat pinoze midene. Blago turl. 2, 85.

c. *ženući načiniti, uraditi, svršiti, n. p. vrpu (u primjeru iperboličkoga goru) ženući zemļu:* Zemļu ku kopaju prida se meću van . . . U koj stvari takov način su držali, da goru na obrov zemļe su dognali; goru, dim, s ke od zgar mogu sa višine viditi svaku stvar, u gradu ku čine. H. Lučić 271. *put (ženući u neprelaznom smislu: hodeći):* Dognat' dug put, a o malu brašnu. (D). Poslov. danič. 19.

d. *neprelazno, kao* dognati se, *vidi* 2, b. *može biti da s takovijem značeńem stoji u ovom primjeru:* Polagano uz Gol'ju planinu dok dognasmo u Nozdre kameno. Nar. pjes. vuk. 4, 40.

2. *sa se.* — *i u Vukovu rječniku* (vide dotjerati se, *ali ovoga nema).*

a. *receipročno. kad goni jedan drugoga.* Za ńim trči, stići ga ne more; dognaše se Avali planini. Nar. pjes. vuk. 2, 591.

b. *refleksivno. a) čeļade koje jaše, ženući końa, žene i sama sebe.* No se opet dogna do devojko. Pjev. crn. 251a. — *b) kao doći, ali s trudom i mukom.* Proz noć crnu . . . putovali, niti spali, niti četovali, niti znali gdje su se dognali. Osvetn. 2, 111.

DOGNÁVATI, dògnâvam, *impf.* dognati, *vidi* dogoniti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DOGNÒJITI, dõgnojîm, *pf. svršiti gnojeńe.* — *složeno:* do-gnojiti. — *isporedi* dodubriti. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOGŊÁVITI, dõgŋâvîm, *pf. svršiti gŋavļeńe.* — *složeno:* do-gŋaviti. — *impf.:* dogŋavļivati. — *Ake. je kao kod* dograditi. — *U Stulićevu rječniku* (‚contusionem perficere‘).

DOGŃAVLJÍVATI, dogńávljujêm *i* dogńávljîvâm, *impf.* dogńaviti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dogńavivati, dogńavivam).

DOGŃEVAC, Dogńeveca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. kajkavski* Dogńevec. Pregled. 57.

DOGO, *conj.* nisi, *nego, isporedi* 1. do, III, 1, b. — *Dolazi jedan put u crnogorskoj pjesmi; može biti da je uprav* do god, *i da se krajńe* d *ne čuje ispred* danas. Bi sudeno da se sastanemo, ni kod moje ni kod tvoje majke, dogo danas u gori zelenoj. Pjev. crn. 238ª.

DÒGOBA, *f. vidi* događaj, b, *b). uprav* dogoba, *ali je* d *ispalo ispred* b. — *Postaje od osnove glagola* dogoditi *sufiksom* ьba. — *Dolazi jedan put* XVII *vijeka.* Dogobe ali grisi zapriječeni u crikvi. M. Bijanković 57.

DÒ GÒD, *conj.* quousque, *uprav* dok god *(vidi oboje), ali se* k *ispred g ne čuje.* — *isporedi* do god, do godi. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (dogòd, vide doklegod, *ali ovoga nema).* Do god se pokoran ne vrati ocu svome. S. Badrić 4. Gubavac, dogod je gubav, stoji izvan ostalije sam. F. Lastrić, ned. 350. Dogod je volja suprotivna, kad se ositi zloći ńe, ne more duše otrovati misao nikakova. 383. Jesu vazda, dogod su živi. I. A. Nenadić, nauk. 123. Pristati ovdi neće kuga, dogod varoš svakolika ovdi milostivu majku ne pohodi. Nadod. 81. Dogod ko može davati, svaki će mu blagodaran biti. D. Obradović, basn. 428. Dogod se tudima slovi služimo, dotle moramo . . . J. S. Rejković XIII.

DÒGODA, *f.* eventus, casus, occasio, *vidi* događaj. — *Postaje od osnove glagola* dogoditi *sufiksom* a. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚eventum' 519ᵇ) *i u Stulićevu. a) što se događa, vidi* događaj, a. O koj li mniš da ti ja sad odi besjedim dogodi? F. Lukarević 204. Navisti Saulu tužne i smrtne dogode. J. Banovac, pred 6. — *b)* casus, *što se može dogoditi, vidi* događaj, b. Ne ima se u takoj dogodi smesti. A. Gučetić, roz. mar. 175. Na razlikost od potribni dogoda. A. d. Costa 1, 247. — *c)* occasio, *prigoda, vidi* događaj, d. Nijesu imali ovaku čes i dogodu. V. M. Gučetić 59.

1. DOGODAN, dogodna, *adj.* futurus; ad tempus propositus. — *Složeno od prijedloga* do *i osnove* god *(vidi kod* godina) *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi* XVIII *vijeka. a)* futurus, *koji će biti u napredak, budući.* Primloge stvari došaste u razlikih mistih i vrimenih dogodne prije navisti. A. Kanižlić, fran. 80. Vinčenco sve zna, prošasto, dogodno, došasto. A. Kalić 550. — *b) koji samo za neko vrijeme biva. kao da je to značeńe na ovom mjestu:* Zakone činiše on poleg volje svoje, i za to bijahu dogodni; ništa ne maće poslije kada bijahu jedan puta proglašeni, ne mogaše ji više vladalac opovrći. D. E. Bogdanić 56.

2. DOGODAN, dogodna, *adj.* fortuitus, *koji se (slučajno) događi.* — *Postaje od osnove glagola* dogoditi *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi s ovakovijem značeńem u jednoga pisca* XVII *vijeka, a u Stulićevu rječniku s drugijem* (dogodan, vidi dogodiv). Štogod . . . dogodno . . . učińeno je. I. Ančić, svit. 109.

DOGÓDATI SE, dȍgôdā se, *pf. vidi* dogadati. — *Dolazi od* XV *do* XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Prȍdь koga se ‚dogooda' saj naš zapisь ogledati. Mon. serb. 388. (1437). Komu se dogoda i ‚prȍdь' koga se iznese ovь našь zapisь. Spom. sr. 104—105. (1442). Što li se za time dogoda? H. Lucić 252. A ubogu se da vrime *(blagovati),* kad uzmore i kad se dogoda, al' bolje al' gore. P. Hektorović 31. A to im se dogoda za cića nemilosti. Š. Budinić, sum. 139ᵇ. Kada dogoda se da ljubav uniti tve srce. I. Ivanišević 315.

DÒGODBA, *vidi* dogoba.

DÒ GÒDI, *conj. vidi* do god. — *Dolazi u dvojice pisaca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Poštovani bit ćete dogodi ste živi. S. Margitić, fal. 185. Pridade ga na muke dogodi vas dug plati. 279. Neću te pustiti, dogodi me ne blagosoviš. F. Lastrić, test. ad. 21ᵇ. Niti ga prima, dogodi ne vidi mira među bratjom. od' 244. Ono što se drži u ruci, dogodi je u ruci ne more se izgubiti. ned. 356.

DOGODIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Rajko Dogodićь. Dcč. hris. 32.

DÒGODIŠŃÎ, *adj.* proximi anni, *koji će biti do godišta, do godine.* — *isporedi* dogodištan. — *Postaje od* do godišta *sufiksom* ьnь; t *ispada između* š *i* ń. — *Dolazi u naše vrijeme.* Dogodišńi zabavnik biće onoliki kolik i ovogodišńi. Sr. nov. 1834. 136.

DOGÒDIŠTAN, dogòdišna, *adj. vidi* dogodišńi. — -t- *ispada u svijem oblicima, osim nominalnoga nom. sing. m. i acc. kad je isti kao nominativ, u kojijeh a ne ispada.* — *Akc. je kod složenijeh oblika onakav kakav je kod* dogodišńi. — *Postaje kao* dogodišńi *sufiksom* ьnъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DOGÒDITI, dȍgodîm, *pf.* destinatum ferire, offendere. — *složeno:* do-goditi. — *impf.:* dogadati. — *U svijem je oblicima akc. onaki kaki je u inf., osim praes. i aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍgodī.

1. *aktivno. a) kao* pogoditi, *udariti u ono na što se smjera.* — *dolazi u ovakovijem primjerima iz narodnijeh pjesama našega vremena u kojima je u prenesenom smislu, i u Vukovu rječniku* (‚treffen, errathen' ‚offendo'). Bog godio, i bog dogodio! na tebe se taki sanak zbio! Nar. pjes. vuk. 2, 541. Vrag dogodi, te Meha pogodi. 4, 236. Zlo dogodi, nesreća pogodi. 5, 226. — *b) slučajno naći, desiti.* — *u naše vrijeme.* Nije l' majka rodila junaka, jali seka brata odgojila (kod mene ga danas dogodila!) da naloži ogań vatru živu? Nar. pjes. petr. 2, 65. Nije l' majka rodila junaka (a danas ga ovde dogodila u mojemu slavnu Carigradu!) da je čuo od starijeh ljudi . . ? 2, 71.

2. *sa* se, *refleksivno.* — *dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer kod* b, *c) bb)) a između rječnika u Mikaljinu* (‚succedo, evenio, accido, contingo, obtingo. occurro, advenio, intervenio, cado, fio, usuvenio, emergo'), *u Belinu* (‚accidit' 519ᵇ), *u Voltigijinu* (‚avvenire, succedere' ‚geschehen'), *u Stulićevu* (‚accidere, evenire, contingere'), *u Vukovu* (‚sich ereignen' ‚accido'), *u Daničićevu* ‚accidere').

a. *desiti se, naći se, biti slučajno na kojem mjestu.* U to vrijeme dogodi se jedan redovnik u istoj crkvi. S. Margitić, isp. 82. Jedan čovik spominući se svo često mrtvih, dogodivši se jedan put na pogibli vode, zazva duše od purgatorija. J. Banovac, prip. 49. *(Inače)* ložeći raňen u postelji zaiska da mu se koje god knjige dadu; naredba božja bi da se druge ne dogodiše nego rečene. J. Filipović 1, 439. Pripovidajući jedan redovnik vele vruće, dogodi se u puku nika žena grišnica, koja pristraši se toliko, koliko prinemože se i izdanu. F. Lastrić, ned. 396.

*

Oče, da si se ovdi dogodio, kći moja ne bi bila umrla. A. Kanižlić, fran. 61. Kad si se u srjed bojeva dogodio, život tvoj nijesi mario. I. Zaničić IX. U led smrznute kapi padajući na zemlu sataru ono što se pod ńima dogodi. M. A. Reljković, sat. L8a. Zaradi tolikih i tolikih nemoćnika koji mu se u to vrime dogodiše. M. Dobretić 261. Za Dunavom skela dogodi se. Nar. pjes. vuk. 2, 248. Al' povika dubrovački kralju, na kuli se onoj dogodio. 2, 478. Nije li se u kog dogodilo ja viševa, da nama dokuči? 4, 173. U Tadije dobra sreća bila, dobar mu se konic dogodio, pa odmiče pred Turčinom. Nar. pjes. kras. 1, 43. — *od mjesta može biti preneseno na vrijeme.* Dokla se dogodi mojega roka čas. Đ. Baraković, vil. 298. Kad se dogodi vrime i misto tomu podobno. I. Grličić 42. Da se dogodi prigoda, lasno bi upao. A. Bačić 135. Kad se dogodi rečena svetkovina na veliki četvrtak. 351. Na božić, kad se u petak dogodi. P. Filipović 39. Ako se dogodi prilika, primi dragovoljno putnika. A. Kanižlić, utoč. 447. Četrnaesti dan dogodio se je u petak. kam. 507. Krsno nam se ime dogodilo. Nar. pjes. petr. 9, 475. *ovdje* da se bude dogodilo *stoji impersonalno i znači: da se je dala, desila prigoda:* Da se bude dogodilo, bojim se, ne bi se uztegao. S. Margitić, isp. 14. — *može biti izrečeno, kakav se ko dogodi.* Al' se junak hitar dogodio. Nar. pjes. juk. 192. Đauri se pjani dogodili. Nar. pjes. petr. 2, 298. Koliko so silan dogodio. 3, 201. Al' se Panga jači dogodio i Ivana po sridi fatio. Nar. pjes. marj. 44.

b. accidere, evenire, *slučajno pokazati se, postati, o kakvom stanu kojega prije nije bilo, češće o zlome nego o dobrome. ako je izrečeno ime onoga čije je ono stanje, stoji obično u dat. (ali vidi b) cc)). a) subjekat je ime apstraktno kojijem se pokazuje novo stanje uopće ili potanje naznačeno.* Ako bi se dogodilo koje godše razmirje. Mon. serb. 471. (1454). Kad se od taj dva *(čovjeka)* jednomu dogode nezgode. N. Nalješkovi 1, 304. Kô se sreća dogodila, htjej nam rijeti. G. Palmotić 1, 190. Kô se ovi sud dogodi. 1, 241. Na očim svega svijeta ovi ti se rug dogodi. 2, 348 Kad se dogodi potriba. I. Grličić 88. Da se iskrnjemu zlo dogodi. I. Đordić, salt. 382. Poslušajte jedan lip dogadaj, koji se dogodi onom velikom filosofu Krišiponu. J. Banovac, prip. 103. Sagrišio sam, pak koje mi se zlo dogodilo? J. Filipović 1, 272a. Ako bi se u napridak nemu nemoć dogodila. F. Lastrić, test. 151b. Da mu se dogodi smrt prijo nego li je imat mogao prigodbu ispovidit se. ned. 52. More biti, da će se ona nesrića meni dogoditi. 395. Stvari došaste koje će se dogoditi na svijetu. V. M. Gučetić 217. Dogodi se ovi rat godišta 812. A. Kanižlić, kam. 2. Ovo izagnaće dogodi se iste godine. 37. Jedne noći dogodi se trešna. 109. Kakva so promina dogodi? 383. Čudna se stvar dogodi. M. Zoričić, zrc. 123. Da ti se nije koje zlo dogodilo? And. Kačić, kor. 276. Premda se po tima likarijam dogodi smrt ditešcu. Ant. Kadčić 545. Upropastiše se od čuda što se dogodi. M. A. Reljković, sabr. 45. Ako bi se dogodila parba među sudcem i narednikom. I. J. P. Lučić, nar. 99. Namjeravam različne slučaje, koji su mi se dogodili, napisano ostaviti. D. Obradović, živ. 4. Novjera se može dogoditi. Nar. pjes. vuk. 3, 371. Domaća se dogodi nesreća. 5, 535. Teži su so jadi dogodili. Nar. pjes. petr. 2, 394. Počo Isus vikati na gradove u kojima su se dogodila čudesa ńegova. Vuk, mat. 11, 20. Kud bih ja, da mu se što rdavo dogodi! S. Ljubiša, prip. 137. — *b) subjekat je zamjenica* to, ovo, ono, isto, što, *ili* sve. *aa) uopće.* Što godi se dogoditi u ovomu bude boju. G. Palmotić 2, 133. Ako vas je obruštiti jedna dikla bila jaka, što vam će se dogoditi od ovaka tri junaka? 2, 356. Mnogi iznenada umru ter se čudimo što im se dogodi. J. Banovac, prip. 10. Ma nije se ovo po namiri dogodilo nego naredbom božjom. F. Lastrić, od' 132. Da se to tebi i mojoj dičici ne dogodi. ued. 108. Erbo se i nama može isto dogoditi. V. M. Gučetić 12. Tebi će se isto, redovniče, dogoditi. M. Zoričić, osm. 2. Koliko ima vrimena da su se ova dogodila? aritm. 20. Dogodilo se tebi sve što ti se moglo dogoditi. Đ. Bašić 5a. To se dogodi na ovi način. And. Kačić, kor. 27. Koja nam se mogu dogoditi na čas od smrti. M. Dobretić 16. Sve mu kaza što se dogodilo. Nar. pjes. petr. 2, 183. Upita ga komšija: sto ti se dogodi? Nar. prip. vrč. 9. Da vidimo to što se tamo dogodilo. Vuk. luk. 2. 15. Pripovjedište mu sve što im se dogodi. Đ. Daničić, 1 mojs. 42, 29. — *bb) subjekat* što *može stajati kao eufemizam da se ne izreče zlo koje može postati.* Da mu nikada ne oprosti, ako mu se što dogodi. And. Kačić, kor. 46. Treba kovangija u vreme rojidbe da nadgleda košnice, da se ne bi štogod dogodilo. F. Đordević, pčel. 34. — *slično je i u ovijem primjerima gdje uz* kojagod *ima se u misli* nesreća. Da se ne bi kojagodi na Kosovu dogodila. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Ako bi se kojagod na Kosovu dogodila. 21. — *cc)* što *stoji kao subjekat u rečenici kojom se pita, kako se promijenilo čije stanje, ističući da je velika promjena, i misleći češće na zlo nego na dobro. ime onoga čije se stanje mijeńa stoji: aa) u gen. s prijedlogom* od, *isporedi* biti (budem), I, A, I, c, *c) β) ce)* (I. 346a). Da mu kaže, što se je od Adonije dogodilo. E. Pavić, ogl. 280. Što će se od mene dogoditi. M. Zoričić, zrc. 77. Što se dogodilo bijaše od tovarica izgubljeni. Grgur iz Vareša 51. Pazi dobro, da ti se od ńe i od dvoje dece što ne dogodi. Nar. prip. vuk.2 233. Znaš li, što se od ńe dogodi? S. Ljubiša, prip. 211. — *bbb) u gen. s prijedlogom* iz, *isporedi* biti (budem), I, A, I, c, *c) β) dd)* (I, 345b). *amo spada ovaj primjer u kojem ž stoji mj.* iž (iz): Ča se je ž ńih dogodilo? Nar. prip. mikul. 18. — *ccc) u instr. s prijedlogom* s, *isporedi* biti (budem), I, A, I, c, *c) ε) ce)* (I, 348b). Što se s kćerom groša dogodi. A. Kanižlić, utoč. 75. Što se je s kravom dogodilo. M. A. Reljković, sabr. 64. Ča se j' s vami i kako dogodilo. Nar. prip. mikul. 19. — *c) nema subjekta, te je glagol impersonalan. aa) novo se stańe pokazuje adverbom.* Meni se je dogodilo kao djetecu. I. Gundulić 231. Da nam se ne dogodi kauo onoj smokvenici. S. Margitić, fal. 246. Uprav tako dogodi se Epolunu. J. Kavańin 9b. I kako reče, onako se dogodi. And. Kačić, kor. 245. Meni se je još gorje dogodilo. A. T. Blagojević, khin. 30. Da se tako dogodilo nebrojeno puto. M. Dobretić 502. Što će znati mrtve kosturino kako će se kome dogoditi. P. Petrović gor. vijon. 67. — *bb) novo stańe pokazuje se rečenicom u kojoj je* da, *vidi* 1. da, I, A, 2, *a*, b, *d) cc)* (*str.* 179b). Ako bi se takoj dogodilo da bi potrěba bila. Mon. serb. 455. (1452). Koliko godir krat dogodi so da pomankaju. Mon. croat. 232. (1527). Neka mi se ne dogodi da žudim prije bremena što imam početi. I. Akvilini 332. Dogodilo se je, da car usilovan biše vojsku sakupiti. A. Kanižlić, kam. 2. Ako li se kad dogodi, da što pravo reći sgodi. V. Došen 130b. Dogodi so, da oba brata umriše. And. Kačić, kor. 140. Tako se može dogoditi da so gdjekoji uz ove riječi i nasmije. Vuk, nar. pjes. I, xii.

— *cc) novo stańe pokazuje se infinitivom.* Jeli se ikada ikomu dogodil' ovaki primit dar od svoje drage vil? N. Nalješković 2, 92.. Blijeda ti te tegaj dana dogodi se vidjet meni! G. Palmotić 2, 139. Da joj se ne dogodi kad god ukora trpiti. F. Lastrić, test ad. 82ª. Koliko bi se puta dogodilo sagriješiti poslije krštenja. J. Matović 232.

DOGODIV, *adj. koji se lako može dogoditi.* — *isporedi* 2. dogodan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚quod evenire potest, successu facilis'). — *nepouzdano.*

DOGODIVATI, dogodivam, *impf.* događati. — *Dolazi u dvojicc pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, koji su sami ovaj oblik i načinili.* Čudna djela, čudne vlasti! ovako se dogodiva ljubovnikom, da je strašiva ljepos, ka se od ńih časti. I. Gundulić 183. Dogodiva ovako se čudi oholoj svijeh silnika! 564. U događaji*(h)* koji dogodivali bi se. A. d. Costa 1, 55.

DOGODLJIV, *adj.* accidentalis, *u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao suprotno adjektivu* bivsten (‚ossentialis'). *isporedi* događaj *pod* e. Koja su dobra dogodljiva s kojijema će blaženi obilovati? J. Matović 120.

DOGODNOST, *f. događaj, uprav osobina onoga što je dogodno.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako ne po inoj (‚inom') dogodnosti. A. Kalić 35. Vidjet i zamjerit uprav dogodnosti svjetovne. 423.

DOGODOVŠTINA, *f.* historia, *pripovijedańe (istinitijeh i pretežnijeh) događaja.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOGODOVŠTINICA, *f. dem.* dogodovština. — *U Stulićevu rječniku* (‚brevis historia'). — *sasma nepouzdano.*

DOGODOVŠTNIK, *m.* historicus, *čovjek koji kaže, piše dogodovštinu.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DÒ GÒĐ, *vidi* do god. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Te ga drža dogod greja sunce. Nar. pjes. vuk. 3, 180.

DOGOĐA, *f. vidi* dogoda. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DÒGOĐÂJ, *m. vidi* dogadaj, *mješte čega dosta se često nahodi kod nekijeh pisaca, s toga što se misli da postaje od* dogoditi se. — *Na mjesta je pisano* dogodjaj, *kod čakavaca i* dogojaj. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ženskoga je roda:* Htjet stati istinito na svaku dogodjaj i od zla i od dobra. I. A. Nenadić, nauk. 134. *i u Stulićevu rječniku.* — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dogodaj ‚casus' 175ᵇ), *u Voltigijinu* (dogodjaj ‚avvenimento' ‚zufall'), *u Stulićevu* (dogodaj *i* dogodjaj, *m. i f.* ‚eventus, successus, casus'). Početak od mnozijeh dogojaja. B. Kašić, iń. 62. Tako si duožan činiti službu neprijateju kada možeš i kada imaš dogodaj. M. Radnić 394ª. Među svijem razlicijem ovega života dogodajim. I. Akvilini 350. Razkrivajući sve otajstvo pripovidjena dogodaja. B. Zuzeri 43ᵇ. Viruju u sve i niko dogodjaje. H. Bonačić 65. Kaživati dogodjaje i okoliše zaludne. I. A. Nenadić, nauk. 43. Zato vaļa kazati vas dogodaj. And. Kačić, razg. 49. Sama vjcština mlogo puta i u mlogih dogodajih čovika često privari. I. Jablanci 14. Mučno se može namiriti ta dogodaj. Ant. Kadčić 51. Da zakon bude pridivio ove dogodaje, ne bi jih uklopio među svoje naredbe. 473. Prirečeńo Jesukrstovo bi dovršeno s dogodajem. J. Matović 43. Dogodjaji svijeta. D. E. Bogdanić 1. Od viteških dogodjaja pjeva. J. Krmpotić, pjesm. 5.

DOGOĐAJAC, dogođajca, *dem.* događaj. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dogođajčac *i* dogođajčić *s istijem značeńem.* — *sve troje nepouzdano.*

DOGOĐAJČAC, dogođajčca, *m. vidi* događajac.

DOGOĐAJČIĆ, *m. vidi* događajac.

DOGOĐAJSTVO, *n. vidi* događańe.

DOGOĐAJŠTINA, *f. augm.* događaj. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOGOĐAŃE, *n. događaj.* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* događajstvo *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DOGOĐENSTVO, *n.* događaj. — *Samo u Stuličcvu rječniku (pisano* dogodjenstvo). — *nepouzdano.*

DÒGOĐĚŃE, *n. djelo kojijem se što dogodi, i ono što se dogodi.* — *stariji je oblik* događenje. — *mješte đ nalazi se pisano i* dj. — *Dolazi od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (događenje), *i još između rječnika u Stulićevu* (događjeńe). Elijezer . . . sve dobro događenje ńegova putovanja podili bogu. M. Radnić 32ᵇ. Da će se viditi u tomu boju jedno dobrosrićno događjenje. A. Vitaļić, ist. 135. Iskazanja od događjenja učinjena u vrime od 29 godina. A. d. Costa 1, 185. Dali Andrijani znati događjeńe. Nar. pjes. istr. 2, 174.

DÒGÔMBATI SE, dògômbâm se, *pf. svršiti gombańe.* — *složeno:* do-gombati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÓGON, *m. čovjek koji se do ńekle dognao, govori se kao ukor čovjeku koji se gdje naselio iz drugoga mjesta.* — *Postaje od osnove glagola* dogoniti. — *Dolazi u naše vrijeme.* Ko se god naseli u selu kupivši kuću i baštinu . . . odmah postane članom općine. ipak, osobito ako se počne protiviti i svadati, odmah ga stanu opominati da on nije urođeni član toga mjesta, nego ‚došlo' došļak, a kad ga ruže reku mu i ‚dógone jedan!' *(u Hercegovini i Konavlima).* V. Bogišić, zborn. 535.

DOGÒNITI, dògoním, *impf.* dognati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Postaje od* dognati *kao* goniti *od* gnati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku (praes.* dogonim *uz inf.* dognati 33ᵇ. 212ᵇ), *i još između rječnika u Voltigijinu (praes.* dogonim *kod* dognati) *i u Vukovu.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) objekat je životińa.* Dogońaše krave i volove. Nar. pjes. vuk. 4, 496. — *i onaj što jaše dogoni živińce na kojem jašc.* Već dogoni końa do devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 436. Kraļ do Toša końa dogońaše. 2, 598. — *b) objekat je čeļade.* To su dobro Turke povratili, do b'jela ih Spuža dogonili. Pjcv. crn. 29ᵇ. — *c) objekat je uopće ne samo što ide nego i ono što se nosi ili vozi.* Često tursko plino dogońaše. And. Kačić, razg. 200ᵇ. Da dogone hranu na samaru. Oglod. sr. 439. Na końu odgonio, na koli dogonio. Magaz. 1868. 61. — *d) uopće kao* primicati, *osobito kad to biva brzo i žestoko, vidi* dognati, 1, a, *e).* Do mesa je sabju dogonio. Pjcv. crn. 197ª. Providnik Drušku dogoni stôćić, da sjedne. S. Ļubiša, prip. 264.

b. *načińati, napravļati kojim osobitijem načinom, isporedi* dognati, 1, c. Svaki nosi po dvadeset pušaka, sve na jedau arzlak izgońene a na jedan čakmak dogońeno. Nar. pjes. vuk. 3, 333. Oko glavo laor zavijaše, kako koju burmu dogońaše, svoju dragu u lice ļubļaše. Nar. pjes. petr. 1, 162. Sjedi Mirko, a dogoni brke na zavojke. Osvetn.

2, 112. — *i o stvari umnoj: (Pjesme)* dogoñene prema narodnijem pjesmama. Vuk, nar. pjes. 4, 68.

2. *sa* se.

a. *reciproćno.* Eto ozdo dva dobra junaka đe s' ćeraju uz goru zelenu i sad će se tuna dogoniti. Nar. pjes. vuk. 2, 591.

b. *refleksivno, vidi* dognati, 2, b. Osta Turčin čekat' na mejdanu, na ńega se Vuče dogonio, ńega Turčin jeste dočekao. Nar. pjes. vuk. 3, 382. E se do ńe momče dogoñaše. 4, 84. Do ńega se Ture dogonilo. Pjev. crn. 79ᵇ. Srbi su se dogonili do šanca, i vatali rukama za ńega. Vuk, miloš. 85.

DOGÒŃĒŃE, *n. djelo kojijem se dogoni. — stariji je oblik* dogoñenje. — *Dolazi u Belinu rječniku* (dogonjenje 33ᵇ) *i u Vukovu.*

DOGORÁVATI, dogòrâvām, *impf. vidi* dogarati. — *U jednoga pisca* xvm *vijeka.* Koji grm goraše ali ne dogoravaše. E. Pavić, ogl. 102.

DOGÒRĒŃE, *n. djelo kojijem se dogori. — stariji je oblik* dogorenje. — *U Mikaljinu rječniku* (dogorenje ‚ambustio'), *u Belinu* (dogorjenje ‚exustio' 9ᵃ; ‚il finir d' ardere' 99ᵃ), *u Stulićevu* (dogorjeńe).

DOGORIJÈVATI, dogòrijevâm, *impf.* dogorjeti. — *vidi* dogarati, 1, c.

DOGÒRJETI, dogòrîm, *pf. složeno:* do-gorjeti. — *impf.:* dogarati. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (dogoriti ‚amburo, circumuro'), *u Belinu* (dogorjeti ‚deflagrare' 9ᵃ, 99ᵃ; dogoriti ‚exstinguor' 149ᵇ), *u Stulićevu* (dogorjeti *i* dogoriti ‚exstingui, ignem mori'), *u Vukovu* (‚ardeo usque—').

1. *neprelazno.*

a. *svršiti goreńe, ne gorjeti dalje (kad već nema što gorjeti). a) u pravom smislu.* Kako svići kad dogori do dospitka plami tanak. Đ. Baraković, vii. 214. U nikoje doba i vrime koji *(ognj u paklu)* neće dogorjeti. Ġ. Palmotić 3, 197ᵇ. Kad je kuća dogorjela, *(s)* sudom si došla. (D). Poslov. danič. 41. Sunce uvik vatrom gori, a ne može da dogori. V. Došen 260ᵃ. Ako ni dogoril, bog daj ter pogori! Jačke. 184. — *b) u prenesenom smislu.* Mučat ću jak kamen, do koli dogori u meni tvoj plamen, i smrt me umori. N. Nalješković 2, 34. Plam će ovi moj ljuveni s mîm životom dogorjeti. Ġ. Palmotić 1, 257. Rasap pride nam i Troje dan dogori. I. Zanotti, en. 23.

b. *kad ognj dođe do ńekoga mjesta koje može i ne biti kraj onome što gori* Dogorio je luč do nokata. (D). Poslov. danič. 19. Gorela je gora tri dni i tri noći, dok je dogorela sokolu do gnezda. Nar. pjes. vuk I, 487. Kad dogore do čarni očîju. 3, 44. Kad dogori zublja do nokata. (Kad dođe taka nevolja da se više ne može trpljeti). Nar. posl. vuk. 116.

c. *kao dosaditi čemu ognjem, vrućinom da ne može već trpljeti. — ono čemu se dosađuje stoji u dat. a) u pravom smislu.* Er toli san sladak nî kad jes pri zori, ni ljeti jur hladak, kad sunce dogori. Š. Menčetić 91. Suuačce u ljetu ima vruć toli zrak, dogori ter cvijetu da želi noćni mrak. 111. — *u ovom primjeru stoji impersonalno:* Posrjed ogńa nije mi dogorilo. N. Ranina 173ᵇ. sap. 51, 6. — *b) u prenesenom smislu.* A kad ona *(raja)* bude mirovala, s Crne Gore dogorit im *(Turcima)* neće. Osvetn. 3, 119.

2. *prelazno. vidi kod* gorjeti. *a) kao* izgorjeti, *učiniti da goreńem čega nestane. (Osuđenici)* govoreći puni jada: Žestoki plami, jes tisuće godišta da nas prlite, i još nas nijeste dogorjeli. Đ. Bašić 160ᵇ. — *i u prenesenom smislu.* Kad ga bis dogori, zakon božji smrsi. J. Armolušić 27. — *b) kao* pogorjeti, *ili* ožeći, oprliti. Iz lova mu žarko sunce liće dogori, traži Kosto malo lada da se zakloni. Nar. pjes. vuk. kovč. 55. *i u Mikaljinu rječniku.*

DOGORŮHNUTI, *vidi* dogorunuti.

DOGORŮNUTI, dogòrûnēm, *pf. kao* dogorjeti, *u ovakovijem izrekama:* ‚Kada mi do nokata dogorunulo, pušti ga, dosta mu je'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *kao da je dem.* dogorjeti; *po svoj prilici pravi bi oblik bio* dogoruhnuti.

DOGOTÁVLÂŃE, *n. djelo kojijem se dogotavlja. — U Bjelostjenčevu rječniku i u Jambrešićevu.*

DOGOTÁVLJATI, dogòtâvljam, *impf.* dogotoviti, *od čije osnove* dogotovi *postaje sufiksom* a *i produljivańem trećega* o *u* a; *i mijeńa se u j pred* a, *pa u* ļ *iza* v. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *Dolazi od* xvm *vijeka, naj prije u Bjelostjenčevu rječniku, i još između rječnika u Jambrešićevu i u Stulićevu (griješkom* dogotovljati). Dogotavljati i spravljati višala. A. Tomikovič, gov. 325.

DOGÒTOVITI, dogòtovîm, *pf. svršiti gotovljeńe. — složeno:* do-gotoviti. — *impf.:* dogotavljati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dõgotovî. — *Dolazi od* xvm *vijeka, naj prije u Bjelostjenčevu rječniku (samo part. praet. pass.* dogotovljen), *i još između rječnika u Stulićevu.* Kada je crkva dogotovljena. A. Kanižlić, utoč. 387. Dogotoviti biča. A. T. Blagojević, khin. 50.

DOGÒTOVLJĒŃE, *n. djelo kojijem se dogotovi. — stariji je oblik* dogotovljenje. — *Dolazi u rječnicima: u Mikaljinu* (dogotovljenje), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dogotovleńe), *u Stulićevu* (dogotovljeńe *i* dogotovjeńe).

DOGOVÁRÂŃE, *n. djelo kojijem se dogovara, ili se ko s kim dogovara. — stariji je oblik* dogovaranje. — *Dolazi od* xvm *vijeka u rječnicima: u Belinu* (dogovaranje ‚machinatio' 218ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dogovarjańe ‚idem quod' dogovor), *u Jambrešićevu* (dogovarjańe ‚condictio'), *u Voltiğijinu* (‚consulta, concertamento' ‚verabreduug'), *u Stulićevu* (‚colloquium'), *u Vukovu* (‚die berathung' ‚deliberatio').

DOGOVÁRATI, dogòvârâm, *impf.* dogovoriti. — *Akc. kakav je u inf. takav je u* 3 *pl. praes.* dogovarajû, *u aor.* dogovárah, *u ger. pracs.* dogovárajûći, *u ger. praet.* dogovárâv, dogovárâvši, *u part. praet. act.* dogovárao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes. — Postaje od osnove* dogovori *perfektivnoga* dogovoriti *produljivańem trećega* o *u* a *i sufiksom* a *pred kojijem se* i *mijeńa u* j, *a ovo poslije ispada iza* r.

1. *aktivno, kao* ugovarati, *prema značeńu perfektivnoga* dogovoriti *pod* 1, d *(za ostala značeńa nema potvrde). — u narodnoj pjesmi našega vremena.* Prsten stavja, svadbu dogovara. Pjev. crn. 147ᵃ.

2. *sa* se, *reciproćno, vidi* dogovoriti *pod* 2, b, *ali treba dodati da se kod imperfektivnoga* dogovarati se *svagda jače ističe djelo. — dolazi od* xv *vijeku a između rječnika u Mikaljinu* (dogovarati se od koga posla ‚ago, tracto, agito, molior, contendo'), *u Belinu* (‚colloquor cum aliquo' 5ᵇ; *i pracs.* dogovaram so *uz inf.* dogovoriti so 21ᵇ, 218ᵇ), *u Ilijelostjenčevu (kajkavski* dogovarjam se), *u Voltiğijinu, u Stulićevu* (‚identidem congredi, convenire, colloqui'), *u Vukovu* (‚sich berathen' ‚deliboro'), *u Daničićevu* (‚consultare'). *a) uopće.* Dogovaraje se o dobromь miru. Mon.

serb. 466. (1454). Ako se dogovaraju s druzijem trgovci. I. Držić 308. Budalast ne dogovarajući se s razlogom tegli ono što govori iz usta na jezik. M. Radnić 428b. Kraj dogovaraše se veoma sa svojizijem. 489a. Kapetan se s vojskom dogovara ter ovako caru odgovara. And. Kačić, razg. 101b. I *(s)* svojim se drugom dogovaraj. M. A. Reljković, sat. G2b. Pa se Niko s majkom dogovara: ‚koje ćemo mi svate kupiti?‘ Nar. pjes. juk. 362. Bolje se navrh vinograda dogovarati nego se nadno njega karati. Nar. posl. vuk. 26. Pa se odmah stanu dogovarati, kako bi se popoli. Nar. prip. vuk. 9. S ljudima koji bi se u glavnoj stvari sa mnom slagali, ja bih se u mnogijem sitnicama s velikom radošću dogovarao. Vuk, pism. 95. — *b) vidi* dogovoriti se, 2, b, *c)*. Ja ću kćeri sad ukazat što se je dogovarat s ribaodi i meni tezoro ukrasti. M. Držić 235. Šapće s njekijem i dogovara se da dođe k tebi. 311. No se kučka s divom dogovara: ‚Čuješ li me, divski starješina! ti dofati ludoga Jovana, slijepa ga na Labuda bači‘. Nar. pjes. vuk. 2, 33. Kako se nekakav čoek s tuđom ženom u društvu dogovarao zijevaćem. Vuk, poslov. 87.

DÒGOVÒR, *m.* colloquium, consensus, conventum, conspiratio, assensus, *djelo kojijem se ko dogovori i ono što tijem postaje. — Ake. može biti na dva načina: ili ostaje u svijem padežima, osim loc. sing.* dogovòru, *onakav kakav je u nom. sing. (ovako je bilježen u Vukovu rječniku), ili se mijeña u gen. sing.* dȍgovora *i takav ostaje u ostalijem padežima, osim acc. sing. koji je isti kao nom., loc. sing.* dogovòru, *gen. pl.* dogovórâ, *a može biti da je tad u dat., instr., loc. pl.:* dogovòrima. — *Postaje od osnove glagola* dogovoriti *sufiksom* ъ. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer kod* b, *a)) a između rječnika u Mikaljinu* (‚congressio, congressus, colloquium, sermo‘), *u Belinu* (‚colloquium; colloquium clandestinum‘ 5b; ‚conventio‘ 226b), *u Bjelostjenčevu* (‚colloquium, ex colloquio mutuus consensus; condictum, promissio seu pactum ad invicem, consilium ex mutuo consensu‘), *u Jambrešićevu* (‚conditio‘), *u Stulićevu* (‚conventus, conventio, pactio, assensus, conspiratio, foedus, colloquium‘), *u Vukovu* (‚der rathschluss‘ ‚consilium‘), *u Daničićevu* (‚consensus‘).

a. colloquium, *kad se dvoje ili više čeladi sastanu i govore među sobom namjerom da bi što odlučili složno.* Imismo pun svit i cel dogovor meju sobom. Mon. croat. 150. (1492). Sveta majka crkva čini mnoge skupe i dogovore. M. Divković, bes. 480a. Gdje ga zvaše tad svekrva na svim strašne dogovore. I. Gundulić 509. I paša išao u Budim k veziru na niki dogovor. Starine. 10, 18. (1652). Koji grad dođe na dogovor, blizu je za pridat‘ se. (D). Poslov. daničć. 47. Dogovor čińasmo na Nikoļ dan pred božić. Vladika crnog. Danilo r. glasn. 17, 315. *(poslije* 1707). Kad idete i kupite so na koje viće, na dogovore. F. Lastrić, od‘ 231. Onda se čine ugovori i dogovori, onda trgovine i dobitci. 236. Jeda je papa potajno dogovore s Turci imao? A. Kanižlić, kam. 640. Pa stadoše činit‘ dogovore. Ogled. sr. 410. Poslije dugoga promišļavaña i dogovora. Nar. prip. vuk. 9. Ti si ušao u tajne dogovore s pašom. S. Ļubiša, prip. 185.

b. *što dogovarañem postaje. a)* consensus, *ističe se jače složnost kod odluke nego sama odluka.* Ostala čeļadь da se pomiluje z dogovoromь, koliko se uzmože. Mon. serb. 416. (1442). Bi dogovor naravni među čovjekom i ženom. I. Držić, nauk. 226. Ako je koji čarovnik, po svoji čara ali s kojom ričju ali uvitom ali dogovorom z djavlom ali s kojom mu drago čarju tebe jest začara. L. Terzić 272. Nemojte jedno drugom krivice činiti, ne tijući biti među sobom poslušni, već kad biste se s dogovorom za niko vrime uzdržali. J. Banovac, razg. 80. Andronik imadijaše otajni dogovor s Genuesi. A. Kanižlić, kam. 642. *(Josip)* je jedan čovik koji ima dogovor s nebom. A. Tomiković, gov. 36. Bez zbora nema dogovora. Nar. posl. vuk. 11. Dogovor kuće ne obara. 62. Dogovor kuću teče. V. Bogišić, zborn. 44. — u dogovoru *znači kao* složno: Do sad s grčkom crkvom bili smo u dobrom dogovoru. S Badrić 21. Da u dogovoru još sa nekoliko neziuijeh članova sastavi i odredi srpsku bukvicu. Vuk, pism. 3. — *b)* conventum, *što se dogovarañem odlučilo, isporedi* dogovoriti, 2, b, *b)*. U ovomu saboru učiniše dogovor kako će pripovijedati vjeru. M. Divković, nauk. 58a. Pak svakomu, da se muči mis‘o ovoga dogovora, za koristan svjet odluči bogoļubstvom skrit‘ ju z dvora. I. Gundulić 296. Učinivši dogovor s tovariši na drugo leto u Benetcih najti se. F. Glavinić, cvit. 249b. Sklopi s vele gospode opak dogovor. I. Đorđić, salt. xv. Jedni stave novce a drugi trud, kako je u dogovoru. A. Bačić 127.

c. conspiratio, *i djelo dogovarańa i što tijem postaje, kad biva u potaji i trećemu na štetu, isporedi* dogovoriti, b, *c)*. Slišaje dogovor tijeh vila, da mene umore. M. Vetranić 2, 131. S junaci dogovor stavivši Juda tu, podoše svi na dvor. N. Naļešković 1, 128. Diko znana od Parnasa i Elikone sveto gore, ka potanko meni kaza strašne od pakla dogovore. I. Gundulić 480. Kad se dvoje dogovore, da ubiju čovika . . . i dogovor izvrše. J. Banovac, razg. 272. Razumivši jednom dogovor dvaju sluga, kako će zadaviti kraļa, kaza kraļu njov dogovor. And. Kačić, kor. 305. Nabuna nije bez koga dogovora. A. Kalić 579. Snovati zaside i dogovore himbene činiti. A. Tomiković, gov. 325. Kada je Sofija snovala protiva životu ńegovomu strahoviti i nemili dogovor. živ. 50.

d. assensus, *kad se na što pristaje.* Dogovor plemenski tribuje kupiti. I. T. Mrnavić, osm. 45. Papa š ńihovim dogovorom svrši ovi posao. K. Pejkić 11. Ako brez ńiova znańa, dogovora i dopušteńa kakve mu drago ugovore teške i goleme učine. F. Lastrić, ned. 133b. On prodaje (s dogovorom kućana) što je za prodaju. Vuk, živ. 249.

DÒGOVÒRAN, dȍgovȍrna, *adj.* consentiens, qui convenit. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je isti kao nominativ. — Postaje od osnove imena* dogovor *sufiksom* ьnъ.

a. *u aktivnom smislu, o čeladetu koje je s kim u dogovoru, koje je složno po dogovoru. — U jednom primjeru* xv *vijeka.* Budući plovan s plkom dogovoran. Mon. croat. 165. (1496).

b. *u pasivnom smislu, o stvari koja biva po dogovoru.* xvi i xvii *vijeka.* Dogovorna je boļa šteta, neg koris bez dogovora. M. Držić 265. Boļa je šteta dogovorna negli koris samovoļna. (D). Poslov. daničć. 7.

c. dȍgovȍrnâ, *f. (ima se u misli* riječ, besjeda) *ono na što će pripovijedati oni koji se dogovaraju. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dogovorna je najboļa. Dogovorna selu odgovara. Nar. posl. vuk. 62. Dogovorna nepogovorna. V. Bogišić, zborn. 530. Neki veli tako, a neki ovako, pak sve ništa, jer im nijedna dogovorna zrna boba vaļala nije. Vuk, rječ. 127a. Ja ću skupiti selo i donijeti doma dogovornu. S. Ļubiša, prip. 193.

đ. *adv.* dȍgovȏrno, unanimi consilio, *u dogovoru, po dogovoru.* — *od* xv *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ovoj Poljica kupno i dogovorno učiniše. Stat. poļ. ark. 5, 249. (1485). Ne čine svjetno i dogovorno. M. Divković, bes. 480a. Ako se ktili oni skladno i dogovorno medu sobom ostaviti. M. Dobretić 491. Dogovorno kńige napraviše. Ogled. sr. 439. Nas dva dogovorno kupismo. S. Ļubiša, prip. 166. Suđa osudi dogovorno s družinom. 218.

DOGÒVORĚŃE, *n. djelo kojijem se ko dogovori, dogovor.* — *naj stariji je oblik* dogovorenije, *poslije* dogovorenje. — *Dolazi* xv *i* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* 5b, *u Jambrešićevu* (dogovorjeńe ‚conspiratio'), *u Stulićevu, u Daničićevu* (dogovorjenije). Sь dogovorenijemь poddružija mojego i synovь mojihь. Mon. serb. 531. (1485). Dogovorenje učinivši. Bernardin (1586). 105b. S dogovorenjem i patom vražijem. I. Držić 149.

DOGOVÒRITI, dogòvorîm, *pf. svršiti govor, ili dokućiti ono na što je govor namijeńen.* — *složeno:* do-govoriti. — *impf.:* dogovarati. — *Akc. kakav je u praes. takav je u part. pract. pass.* dogòvoren; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., osim* 2 *i* 3 *sing. aor.:* dȍgovorî.

1. *aktivno.* — *dolazi od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dogovoriti, razgovor zaglaviti ‚pererare'), *u Belinu* (‚sermonem complere' 541a), *u Stulićevu* (v. dobesjediti), *u Vukovu* (dogovoriti kome ‚einreden, durch reden zu etwas bewegen' ‚persuadeo').

a. *svršiti govor. a) objekat je ono što se je govorilo.* Toj on dogovore . . . svi usta rastvore. M. Marulić 53. Jedva ovo dogovori, a . . . ukopni se kami otvori. G. Palmotić 3, 16b. Vrlih misli kraļ velika sva žeļenja dogovori. P. Kanavelić, iv. 10. Kad riječi ove dogovori. 68. Budući onu besjedu dogovorio. S. Rosa 148b. — *b) nema objekta.* Neka ova dogovori, pak češ ti govorit. M. Držić 404. Kad ovako dogovori. P. Kanavelić, iv. 137. Eno je on ńima dogovorio, eno izlazi, eno se zatvor razmeće. A. Kalić 533.

b. nunciare, *javiti govorom.* — *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Kad ovake nemilosti i ove zgode budeš čuti; kad ti, vajmeh, dogovore u smrtnomu nepokoju da sred ove puste gore ti izgubi djecu tvoju. J. Palmotić 182.

c. persuadere, dogovoriti kome *(u svijem primjerima bez objekta), kao* nagovoriti koga, *učiniti govorom da ko ńešto uradi ili ńekako misli.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* ‚Ja mu govori*(h)*: ‚nemoj . . .'; on kaže: ‚ja oću ovako' . . . čoveku se dogovoriti ne more. Golubica. 5, 192. (1812). ‚Ne možeš mu dogovoriti' ili ‚ne može mu se dogovoriti'. Vuk, rječ. 127a.

d. *kao* ugovoriti. — *s ovijem značeńem dolazi samo part. pract. pass. u jednoga pisca* xvii *vijeka. isporedi* dogovarati, 1. Dojdohu na misto dogovoreno. F. Glavinić, cvit. 433a.

2. *sa* se, *recipročno,* colloqui, componere, pacisci, consentire, *složiti se s kim, složno s kim odlućiti da se što uradi, kad dvoje ili više čeļadi govoreći jedno s drugijem (u širem smislu i drugijem načinom) dodu do takove odluke.* — *dolazi od* xv *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (dogovoriti se, sastati se ‚venire in congressum, in collocutionem, congredi, ad colloquium congressumque venire'), *u Belinu* (‚convenio' 21b. 226b; ‚machinor' 218b; dogovoriti se sproć komu ‚conjuro' 216a), *u Bjelostjenčevu (kod* dogovarjam se ‚consilio, consilior, consulto, consulo, consilium ineo; venio in colloquium, in congressum venio mutuum, habeo mutuum colloquium, per mutuum colloquium in aliquid consentio'), *u Voltiģijinu* (‚consultarsi, concertarsi' ‚sich verabreden'), *u Stulićevu* (‚congredi, colloqui, convenire etc.'; dogovorili smo se ‚convenit inter nos'; dogovoriti se suproć, prema komu ‚conjurare, conspirare'), *u Vukovu* (‚sich verabreden' ‚consilium capio'), *u Daničićevu* (‚consentire'). *a) jače se ističe djelo (govor) kojijem se došlo do odluke i složnost koja je tijem postala, nego odluka.* Totu mi dogovorivši se odlučismo. Mon. croat. 72. (1448). Dogovorismo se i odslućismo s vlasteli dubrovačcijemi. Mon. serb. 466. (1454). Jeli se ona od toga s Jozipom dogovorila? A. Kanižlić, utoč. 501. Ja i ti hoćemo se dogovorit, i naj poslije to odlućit. uzr. 154. — *u prenesenom smislu.* S nogami se dogovori*(h)*, pak potego*(h)* k crnoj gori. V. Došen 127b. — *b) jače se ističe sama odluka. ova se pokazuje: aa) podložnom rečenicom s* da. Jesu se dogovorili da tako bude obdržano. Stat. krč. ark. 2, 290. Dva prijateļa plemenitoga i svitloga roda dogovoriše se da došasti život u svetiňi provedu. A. Kanižlić, uzr. 169. Ja i moj drug Pravović dogovorismo se da idemo putovati. M. A. Reļković, sabr. 51. Dogovore se da jedan od ńih svoga konja zakoļe. Nar. prip. vuk. 9. — *bb) infinitivom.* Kako su se bili dogovorili boga privariti *(radi značeńa vidi c)).* F. Lastrić, od' 141. — *cc) interogativnom rečenicom.* On se mora sam sa sobom dogovoriti, kojijem će narječijem pisati. Vuk, pism. 67. Ja se nijesam selom dogovorio, hoćemo li lupeže sudom goniti. S. Ļubiša, prip. 192. — *c)* conspirare, *kad biva dogovor tajno od koga trećega, i obično ovome na štetu.* Dogovorili su se ovi zli ļudi, da u ńih moje tezoro ostane. M. Držić 236. Ona se dogovori sa svekrvom, pa mu košulju spale na vatri. Vuk, nar. pjes. 2, 60. Pešikani doznavši to dogovore se, pa otidu te ih dočekaju i otmu im vino i rakiju i sve ostalo. 4, 94.

DOGOVORJE, *n.* dialogus, *razgovor.* — *s ovijem značeńem dolazi jedan put* xvii *vijeka.* Istumačenje složeno po načinu dogovorja. I. T. Mrnavić, ist. 7. — *Može biti da je štamparska griješka mj.* dvogovorja.

DOGÒVÔRNÎK, *m. čovjek koji je s kijem u dogovoru, pa, u širem smislu, prijateļ.* — *U naše vrijeme.* Za zdravļe naših plemenika i dogovornika! *(narodna zdravica).* Vuk, kovč. 70.

DOGÒVORNÒST, *f. osobina onoga koji je dogovoran.* — *U Stulićevu rječniku* (v. dogovor).

DOGÒVÔRSTVO, *n. vidi* dogovor. — *U Stulićevu rječniku.* — *nije sasma pouzdano.*

DÒGRABITI, dȍgrabîm, *pf. svršiti grabļeńe, uopće kao perfektivni glagol prema* grabiti, *isporedi* zgrabiti. — *složeno:* do-grabiti. — *U naše vrijeme.* Ko će srpsku dograbiti glavu. Pjev. crn. 106a. Pa je golu dograbio ćordu. 197a. Skoči bijesan ter dograbi dva Srbļina teška, za svilene zgrabio ih pase. Osvetn. 6, 46. ‚Amo to sijeno ili slamu dograbi'. J. Bogdanović. — *sa* se, *kao* dočopati se. *s genetivom.* I on mrijo od pohlapna bijesa, ne bi li se dograbio mesa. Osvetn. 4, 20. Lojo se je dograbio vlasti. 6, 41.

DOGRÁDITI, dȍgrâdîm, *pf. složeno* do-graditi. — *impf.:* dograđivati. — *Akc. kakav je u praes. takav je u part. pract. pass.* dȍgrâđen, *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dȍgrâdî. — *Dolazi od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚aedificationem perficere' 298a), *u Stulićevu* (‚aedificationem absolvere'), *u Vukovu* (1. ‚zu ende bauen' ‚exstruere'; 2. ‚bauen bis . . .' ‚struere usque . . .';

3. ‚anbauen, hinzubauen' ‚adstruere' cf. prigraditi). *a) svršiti građeńe. aa) uopće, kao perfektivni glagol prema* graditi, *shvata cijelo građeńe od početka do kraja.* I da brzo ne pobignu, koleg hti nam da dogradi. J. Kavańin 271b. — *bb) obično se ističe svršetak građeńa.* Neću smrt doći meni tako brzo, . . . dopustit ću mi da dogradim onu kuću. B. Zuzeri 114b. Ovo ne hoće rijeti da opet bude zgrađen Jerusalem, neg samo dograđen. S. Rosa 18a. Pošto crkvu dograde, pokriju i narese. S. Ļubiša, prip. 108. — *u prenesenom smislu, kao* dovršiti. Kako će dogradit svoje izdajstvo S. Rosa 154b. — *cc) svršiti građeńe, ograditi sve, do kraja. u ncše vrijeme u Lici.* Kada tko ńivu ograđuje, bilo plotom, bilo kamenom, bilo živicom, reče: ‚još nijesam te i te ńive dogradio'. J. Bogdanović. — *b) graditi do ńekle (do ńekoga mjesta ili časa).* Dokle si dogradio? Dogradio sam do penģera. Vuk, rječ. 127b. — *c) kao* prigraditi, *zgraditi ńešto uz drugo već zgrađeno. — u Vukovu rječniku.*

DOGRÁĐĚŃE, *n. djelo kojijem se dogradi. — stariji je oblik* dograđenje. — *U Belinu rječniku* (dograđenje ‚aedificationis perfectio' 298a).

DOGRAĐÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dograđuje. — U Vukovu rječniku.*

DOGRADÍVATI, dogràdujêm *i* dogràdîvâm, *impf.* dograditi. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* dogràdîvâh, *u impt.* dogràdûj *i* dogràdîvâj, *u ger. praes.* dogràdujûći *(ali kod osnove* dograđiva *kao u inf.:* dograđivajûći), *u part. pract. pass.* dogràdîvân; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. — Dolazi u Stulićevu rječniku (griješkom* dogradivati, dogradivam) *i u Vukovu (s praes.* dogradujem).

DÒGRAJATI, dògrajêm, *pf. svršiti grajańe. — složeno:* do-grajati. — *U naše vrijeme.* Nu kad graja vela dograjala. Osvetn. 6, 30.

DÒGRAM, *m. vrsta duhana. — može biti od tur.* dogramak, *rezati, križati. — Dolazi u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) a iz ńega u Sulekovu imeniku.*

DOGRÀNDATI, dogràndâm, *pf. iznenada doći s bukom ili s vikom. — složeno:* do *i* grandati *(nepoznata postańa). — u naše vrijeme u Lici.* ‚Istom se mi tako nešto razgovarasmo, u tom i on dogranda'. J. Bogdanović.

DOGŘCATI, dogŕeâm, *pf. doći grcajući. — složeno:* do-grcati. — *isporedi* dogŗati. — *U Vukovu rječniku.*

DOGŔDJETI, dogŕdî, *pf. dosaditi kome tako da onaj ne može već trpjeti.* — -dje- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -dê-, *s ćega glasi po hercegovačkom i crnogorskom govoru* dogŕdeti, *po istočnom* dogŕdeti, *po zapadnom* dogŕditi. — *Složeno je od* do *i* grdjeti *koje bi značilo: postajati grđijem; ovo postaje od osnove* grd *sufiksom* ê (i *u praes.*). — *U Vukovu rječniku.*

DÒGREBAC, dògrepca, *m. što od jela ostane na pošletku u posudi, pa se izgrebe; izgrebac. u Lici.* V. Arsenijević.

DOGREBÈNATI, dogrebènâm, *pf. svršiti grebenańe. — složeno:* do-grebenati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÒGRIJATI, dògrijêm, *pf. svršiti grijańe, zgrijati koliko treba. — složeno:* do-grijati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ako si dogrijala juhu, donesi je'. — *češće sa se, pasivno i refleksivno.* ‚Jeli se utija dogrijala?' ‚Kad ste se dogrijali, dignite se isprid ogńa'. — *u čakavskoj pjesmi našega vremena stoji* dogrijati *(mj.* dogrijati se) *sa značeńem: zgrijati se toliko da se ne može veće trpjeti:* Mandalina slugam govorila: ‚Boga vami, virne sluge moje! i vi ote *(od'te)* u srid gore crne, naložite dva ogńa žestoka suprotiva žarkomu sunašcu, da bi mladoj lice izgorilo'. Kad je mladoj lišce dogrijalo, ona vadi štito iz nidarja, pa ga meće po obam obrazim. Nar. pjes. istr. I, 17.

DÒGRÎNTATI, dògrîntâm, *pf. kao doći polako i oklijevajući. — složeno:* do *i* grintati *koje je nejasna postańa. — U naše vrijeme u Lici.* Kada se spor čovjek kuda opravi, da što donese, ili da kakav posao ovrši, reče se: ‚Neće taj nikad dogrintati'. J. Bogdanović.

DÒGRLITI, dògrîm, *pf. svršiti grļeńe. — složeno:* do-grliti. — *impf.:* dogrļivati. — *U Belinu rječniku* 8a *i u Stulićevu.*

1. DOGRĻATI, dogrļam, *impf.* dogrliti. — *U Stulićevu rječniku. — nije sasma pouzdano.*

2. DOGRĻATI, dogrļam, *pf. vidi* doglibati. — *isporedi i* dogrcati. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Al' jo glibina! jedva smo dogrļali.' J. Grupković.

DOGRĻÍVATI, dogŕļujêm *i* dogŕļîvâm, *impf.* dogrliti. — *U Belinu rječniku (pracs.* dogrļujem *uz inf.* dogrliti 8a) *i u Stulićevu (griješkom* dogrlivati, dogrlivam).

DOGRMIJÈVATI, dogŕmijevâm, *impf.* dogrmjeti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DOGŔMĻETI, dogŕmîm, *pf. svršiti grmļeńe, ne grmļeti dalje. — složeno:* do-grmļeti. — *U Belinu rječniku* (dogrmjeti ‚detono' 734b) *i u Stulićevu* (dogrmjeti).

DOGRMĻÍVATI, dogŕmļujêm *i* dogŕmļîvâm, *impf.* dogrmļeti. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* dogrmivam *uz inf.* dogrmjeti 734b.

DOGŔNUTI, dògŕnêm, *pf. svršiti grtańe. — složeno:* do-grnuti. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚ab accumulando cessare'). Kada tko žito na gumnu progŕe i miješa i suši, reče: ‚Dogrni de amo i tu rpu žita'. — *neprelazno, može značiti kao skupiti se (o čeļadi) na jedno mjesto* Kada se de ureče sastanak više ļudi, to na urečeno doba i vrijeme svi skupa dodu, reče se: ‚Svi u jedanput dogrnuše'. J. Bogdanović.

DOGRŃÍVATI, dogŕńujêm *i* dogŕńîvâm, *impf.* dogrnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DOGŘSTITI SE, dògrstî se, *pf. grstiti se do kraja, tako da se već ne može podnositi. — složeno:* do-grstiti. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka kao aktivni glagol (bez* se), *a značeńe mu je: dosaditi.* Buduć mu dogrstilo ńiovo dosadno pitanje u pritisno vrime. Blago turl. 2, 183b.

DOGRÚBĻETI, dogrúbîm, *pf.* deturpari, *pogrubļeti, izgrubļeti. — složeno:* do-grubļeti. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Tim nastojat trijebi je svima, čas istinu koji ļube, da im sva *(dobra? za dopuńeńe vrste hoće se još dva sloga)* s kripostima zla s jednoga ne dogrube. G. Palmotić 2, 500.

DOGRÚSTATI, dògrûstâm, *impf.* dogrustjeti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kad već žena ‚o dogrustala, stari zakon dopustiva, prij' neg bi se otrovala, da so od muža pušta živa J. Kavańin 172b.

DOGRÚSTITI SE, dògrûstîm se, *pf. vidi* dogrustjeti. — *impf.:* dogrušćati se. — *dolazi u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku (kod* dogrušća mi se ‚taedet me,

taedio jam afficior'). Abramu se stat dogrusti. Đ. Baraković, jar. 36.

DOGRÚSTJETI, dogrústīm, *pf. grustjeti do kraja, tako da se već ne može podnijeti, u svijem primjerima u prenesenom smislu, kao dosaditi.* — *isporedi* dogrustiti se. — *složeno:* do-grustjeti. — *Dolazi (svagda po zapadnom govoru* dogrustiti) *u pisaca čakavaca* XVII *i* XVIII *vijeka a između riječnika u Mikaljinu* (dogrustiti, omrznuti ‚facere nauseam, causare nauseam'), *u Voltigijinu* (‚tædiare, venir a noja' ‚eckeln') *i u Stulićevu* (‚nauseam facere'). Nikadar meni ne ima dogrustiti i dosadijevati tebe služiti. B. Kašić, nasl. 121. Ako nam od prija dogrusti ova stvar. Đ. Baraković, vil. 62. Pripovist duga dogrustiti more. 90. Pitoma *(će)* jaćica dvi majke pomuzti, a bisna kozlica i jednoj dogrusti. I. T. Mrnavić, osm. 115. Neće ov trud dogrustiti meni. I. Zanotti, en. 46. Jeda mu ta bič dogrusti. A. Vitaljić, ist. 248a. Bog već kad dogrusti, i vremene biče pusti. J. Kavanin 458b.

DOGRUŠČATI SE, dogrušćam se, *impf.* dogrustiti se. — *isporedi* dogruščivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DOGRUŠĆÍVATI, dogrúšćujēm *i* dogrúšćîvām, *impf.* dogrustjeti. — *isporedi* dogruščati se. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dogrustivati, dogrustivam).

DOGÚRATI, dògûrām, *pf. dotisnuti, dotjerati.* — *složeno:* do-gurati. — *U naše vrijeme u Lici. a) prelazno.* ‚Ded mi to i to amo doguraj!' J. Bogdanović. — *b) neprelazno, kao dotužiti, dogustiti.* Kada je što čovjeku tijesno reku: ‚Bogme mu je doguralo'. J. Bogdanović.

DOGÚSTITI, dògûstī, *pf. govori se da čeladetu* ‚dogusti' (‚dođe do gusta', *vidi* gust), *kad dođe u naj krajnu nepriliku, nevolu. — Postaje od* do gusta *sufiksom* i. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kad čovjeku dogusti. Dogustilo mu je, t. j. došlo mu je do gusta. Vuk, rječ. 127b. Kad vidjela vila sa Hrguda, da je carskoj dogustilo vojsci. Osvetn. 7, 90.

DÒGUZ. *vidi* doguzac.

DÒGUZAC, dògusca, *m. gorńa kratka halina. — U naše vrijeme u gorńoj krajini. — govori se i* doguz. V. Arsenijević.

DOH, *interj. kao u čudu. — isporedi* doj. — *Dolazi u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* Počela je tičica žejno spopivati, začula ju Ane v devetu kamaru: ‚Doh, bože moj mili, jel' ovo tičica? al ovo mlad junak?' Nar. pjes. istr. 2, 105.

DOHÁĐAŃE, *n. djelo kojijem se dohađa. — U Bjelostjenčevu i u Voltikijinu rječniku: u obadva s kajkavskijem i čakavskijem oblikom* dohajańe.

DOHÁĐATI, dòhâđām, *impf. iterativni glagol prema* doći *i* doholiti. — *Ake. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove* dohodi *produljivańem drugoga* o *u* a *i sufiksom* a *pred kojijem se i mijeńa u* j, *pa se* dj *mijeńa u* đ *(čakavski* j). — *Dolazi od* xv *do* XVIII *vijeka kod pisaca čakavaca (svagda s* j *mješte* đ) *i u jednoga pisca štokavca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dohajam), *u Jambrešićevu* (dohajam), *u Voltigijinu* (dohajati), *u Stulićevu* (dohadati *i* dohajati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva rječnika).* Nisu dužni poli purgarov nego jedan glas, ča na ńih dohaja. Mon. croat. 173. (1499). Iže dohajahu vsaki dan od jazik na veru. Š. Kožičić 9b. Ka slasta dohaja *(pisano* ‚dohagja') ja malo lastujuć. P. Hektorović 71. Na pripovidanje koga čestokrat Augustin dohajaše. F. Glavinić, cvit. 294b. Ob noć k ńemu dohađaše. I. Velikanović, uput. 1, 140. Počeli se mladi meju sobom biti, vili su mi bele pene dohajalo, ali Marku bele i krvave. Nar. pjes. istr. 1, 29. Žabica j' bila vavek vane va trsju i malo kad doma dohajala. Nar. prip. mikul. 15.

DOHÀKATI, dohàkām, *pf. kome, doći mu haka glave. — Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dohakámo, dohakáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòhakâ, *u part. praet. act.* dòhakao, dòhakâla. — *Složeno:* do *i* hakati *(nema potvrde) koje postaje od* haka. — *Dolazi u naše vrijeme (kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara glas* h *s oblikom* doakati) *i u Vukovu rječniku* (doakati ‚zu grunde richten, verderben' ‚perdo'). U cara se ne nađe junaka da dohaka mene i obrani. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Ni naši mu sileni sultani nisu mogli dohakati glavi. Osvetn. 6, 27. — *sa* se, *pasivno i impersonalno.* Ali mu se dohakalo radu. Osvetn. 5, 55. Da ustmice vijećaju sami, kako bi se dohakalo smeći. 5, 61.

DÒHARATI SE, dòharām se, *pf. harati se do kraja, do smrti.* — *složeno:* do-harati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Ki (‚tki') je slobodan pleso zemju, doharo se (‚defecit') i dospio. (isai. 16, 4). B. Zuzeri 253b.

DOHÀŠATI, dohàšām, *pf. govoreći ‚haša', oprati se od čije tužbe. — ime onoga od čije se tužbe subjekat opere stoji u acc. — složeno:* do-hašati. — *Ake. je kao kod* dohakati. — *U naše vrijeme.* M. Pavlinović.

DÒHAŠTRITI, dòhastrîm, *pf. svršiti haštreńe. — složeno:* do-haštriti. — *impf.:* dohaštrivati. — *U Belinu rječniku* 259b *i u Stulićevu.*

DOHAŠTRÍVATI, dohàštrujēm *i* dohàštrîvām, *impf.* dohaštriti. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒHIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se dohiti. — stariji je oblik* dohićenje. — *U Belinu rječniku* (dohitjenje zubima ‚morsu apprehensio' 6a).

DÒHIJA, *f.* hospitium, culina, *(u manastirima) mjesto gdje se gosti primaju i hrane, ili kuhińa (mađupnica), grč.* ξοχεῖον. — *Dolazi* XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dojdê voda Kosatica velmi silna i strašna i otnese igumnariju i dohiju i vsse sssudi služžvńiji iže bêhu vъ ńej. *Bilješka god.* 1623 *u* Vuk, dan. 1826. 33. — *Sad se govori samo kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *te glasi* dovija *što vidi.*

1. DOHÌJÀR, dohijára, *m.* hospitalarius, *u manastirima onaj koji prima goste, koji dijeli hranu, od grč.* ξοχεύριος *ili* ξοχιάριος. — *Dolazi (pisano* dohjarь, dohijarь, dohiarь) *od* XIII *do* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dohijarь. 3, 587). Dohjaru (‚dohêrū'), ikonomu i parikonomu. Sava, tip. hil. glas. 24, 207. Dohьjarju, ikonomu i paraikonomu. tip. stud. glas. 40, 166. Da se stavi ikonomь i eklisiarhь i dohijarь i paraikonomь kaludercь. Glasn. 15, 306. (1348?). Dohiarь Isaia. Glasn. 24, 285. *(oko* 1420). — *u naše vrijeme kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *kaže se* dovijar *koje vidi.*

2. DOHÌJÀR, *m. ime muško, grč.* ξοχιάριος *ili* ξοχιάριος *(?). vidi* 3. Dohijar *pri kraju.*

3. DOHÌJÀR, *m. manastir u Svetoj Gori, grčki se zove* ξοχιαρίον. — *Dolazi od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dohijarь. 1, 296). Dohiaru igumenь Romilь ieromouahь. Mon. serb. 127. (1317). Monastir Dohijar. . . . Naj pre je na ovom mestu bila mala crkvica koju je neki srpski velmoža sazidao i ovde kao monah živio, a ime mu

beše Dohijar; pa ńegovim se imenom monastir i do danas naziva. D. Avramović 151.

1. DOHITAJ, *m. vidi* dohitańe. — *U Stulićevu rječniku* (‚actio qua aliorum mens attingitur‘) *u kojem ima s istijem značeńem i* dohitaj, *f. i* dohitajstvo. — *sve troje (osobito treće) nepouzdano.*

2. DOHITAJ, *f. vidi* 1. dohitaj.

DOHITAJSTVO, *n. vidi* 1. dohitaj.

DÒHITALAC, dòhitaoca, *m. čovjek koji dohita.* — *U Stulićevu rječniku* (dohitalac *i griješkom* dohitaoc ‚qui aliorum mentem attingit‘).

DÒHITALICA, *f. žensko čeľade koje dohita.* — *U Stulićevu rječniku* (‚quae aliorum mentem attingit‘).

DÒHITAN, dohitna, *adj. postaje od osnove glagola* 1. dohititi *sufiksom* ĺнъ.

a. *s pasivnijem značeńem, koji se može dohititi (u prenesenom smislu, vidi* 1. dohititi, 1, a, *b) bb)). — dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚comprehensibilis‘ 209a; dohitan razumom ‚quod sub intelligentiam cadit‘ 411b) *i u Stulićevu* (‚quod percipi potest‘). S nevidenja nesrjećnoga, od vas nikad dohitnoga. J. Kavańin 426a.

b. *s aktivnijem značeńem, koji lako dohiti (u prenesenom smislu, vidi* 1. dohiti, 1, a, *b) bb)). — u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Oni koji bi imo pozor òčî veoma iztančen i dohitan. B. Zuzeri 343a.

DÒHITÂŃE, *n. djelo kojijem se dohita.* — *Dolazi* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dopriti na svršenost pravu i podpunu duše i na dohitańe spaseńa vičńega. I. J. P. Lučić, bit. 71. U večoj se cini držat imade jedan mračni osiń poznańa stvari nebeski*(h)*, nego li dohitańe bistro i podpuno stvari zemaľski*(h)*. Grgur iz Vareša 30.

1. DÒHITATI, dòhitâm, *impf.* 1. dohiti. — *isporedi* dohvatati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòhitâ. — *Postaje od* dohiti*ti kao* hitati *od* hititi. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* 22a. 209a, *u Stulićevu* (‚aliorum mentem penetrare, perspicere‘), *u Vukovu* (vide dohvatati).

1. *prelazno.*

a. *aktivno, dosezati. a)* comprehendere, *subjekat uzimľe, hvata ono što doseže.* Često s ńega *(stabra)* ľudi dohitahu plod. G. Palmotić 3, 132b. Lud ki obira i ko pita, štap pastijerski no dohita. J. Kavańin 93b. Nebeska te moć dohita. N. Marči 63. — *b)* attingere, *subjekat se samo dotiče onoga što doseže. aa) u pravom smislu.* Ka *(pravda)* zločince svud dohita. M. Vetranić 2, 402. Jedva s tle malim rukami dohitah na vočci prignute granice. D. Zlatarić 44b. Kako zvir leteća da sunce dohita. Đ. Baraković, vil. 140. ‚Svako gvozdje siječe i tlači i tvrdine ke dohita. G. Palmotić 2, 323. Neprijateľske strijele Dominika ne dohitaju. V. M. Gučotić 97. — *bb) u prenesenom smislu.* Umom dohita od mora dubine. M. Vetranić 1, 377. Znam da bog dao t' je razum, kijem dohitaš da prazno ništor nijo. N. Naješković 1, 323. Ako ne razumiš ni dohitaš koja su niža od tebe. B. Kašić, nasl. 295. Počińem dohitat i poznavati stvari. M. Orbin 19. Svijesti moja, tko ova stvori, poj mu otajstva zlamenita, krepka vjera ter govori, što tva slabos ne dohita. I. Gundulić 210. Gdj svijes ľudska ne dohita slaba vida i naravi. G. Palmotić 2, 238. Misao ľudska ne dohita kako mi se srce smuti. P. Kanavelić, iv. 165. Ko *(cvijetje)* mirisom svojim dohita nas i naše sve slabosti. A. Vitaľić, ost. 12. Sile od tmaste vječne noći kratak moj glod ne dohita. J. Kavańin 391a. Može ne razumjet besjedovańe, er riječi ne dohita. I. Đorđić, salt. 12. Bonedik dohitaše još i zgode daleke. ben. 126. Tebe nigda no dohita ľudska pamet svega svita. N. Marči 41.

b. *sa* se. *refleksivno je značeńe kao kod* dohvatati se *(vidi i* 1. dohititi, 1, b, *b)), ali mu nema potvrde kod pisaca.*

2. *neprelazno. vidi* 1. dohititi, 2. Svud li huda čes dohita. M. Vetranić 2, 436. Kraci ľudi visoko no dohitaju. M. Držić 243. Dohita od kraja tja do kraja. M. Divković, bes. 78a. Na svijetu nije toga mjesta otajna i skrovita, gdi iz luka ľuvenoga zlatna strijela ne dohita. I. Gundulić 460. Vele daľe nego sunčan zrak dohita. G. Palmotić 2, 308. Na svakom kapenka bila ka mu dohita doli niz pleća. B. Krnarutić 12. Do kijeh naša ne dohita pamet. P. Kanavelić, iv. 481. Svud pomoći svom dohita. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 341. Kad vrh rógâ ramena mu s krivijem plećim dohitaju. N. Marči 60.

2. DÒHITATI, dòhitâm, *pf. svršiti hitańe (hvatańe).* — *složeno:* do-hitati. — *impf.:* dohitati. — *isporedi* pohitati. — *Akc. je kao kod* 1. dohitati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

3. DOHÍTATI, dòhîtâm, *impf.* 2 dohitati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove glagola* dohitati *produľivańem vokala* i. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

1. DOHITÁVATI, dohitâvâm, *impf. iterativni glagol prema* 1. dohititi *i* 1. dohitati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. DOHITÁVATI, dohitâvâm, *impf.* 2. dohititi. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

1. DÒHITITI, dòhitîm, *pf.* comprehendere, attingere. *vidi* dohvatiti. — *složeno:* do-hititi *(vidi kod* uhititi). — *impf.:* dohitati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòhitî. — *Kod naroda koji glas* h *ne izgovara dolazi s oblikom* doititi, *a u jednoga pisca* xviii *vijeka iz Boke kotorske (J. Matovića)* dofititi *po analogiji prema* dofatiti. — *Može biti da je riječ praslavenska (isporedi češ.* dochytiti, *pol.* dochwycić); *u našem je jeziku potvrđena od* xiv *vijeka (vidi prvi primjer kod* 2) *a između rječnika u Mikańinu* („pertingo, extendor, pervenio“; dohititi razumom, poznati, razumiti ‚nosco, cognosco, percipio‘), *u Belinu* (dohititi zubom ‚abboccare, dicesi del cane quando prende la fiera‘ ‚morsu apprehendo‘ 6a; dohititi ‚comprehendo‘ 209a; ‚adverto‘ 22a; ‚rem acu tangere‘ 93b; ‚sapio‘ 290a; dohititi s pameti ‚percipio‘ 169a; dohititi razumom ‚intelligo‘ 412a; dohititi se kraja ‚appello‘ 94a; dohititi se česagodi ‚apprehendere‘ 460b), *u Stulićevu* („tangere, attingere, percipere, cognoscere, pernoscere, comprehendere, penitus introspicere, penetrare, intollectu consequi‘), *u Vukovu* (vide dohvatiti), *u Daničićevu* (dohytiti ‚assequi‘).

1. *prelazno.*

a. *aktivno, doseći. a)* comprehendere, *subjekat uzme, uhvati ono što dosegne. aa) u pravom smislu.* A kad je da se ije, umiješ i moje hljobine dohititi. N. Naješković 1, 243. A jeda ga priguši oni Turčin; dinar ti, dohiti ga. M. Držić 174. Ako bi po sreći mogao dofititi štucu kojugod od broda razbijena. J. Matović 232. Te Arapu odsiječe glavu, pa na sabļi glavu dohitio, Arapove oči izvadio. Nar. pjes. vuk. 2, 468. — *bb) u prenesenom smislu, kao stećі, dobiti.* Ki s ńim krunu dohitišo Jezusove vjere čića. J. Kavańin 306a. Svoju svrhu dohititi. A. Boškovićeva 13. Nisi mogao tvoj žudjeni kraj dohititi. D. E. Bogdanić v. — *b)* attingere, *subjekat se samo dotakne onoga što dosegne. aa) u pravom smislu.*

Da me ne bi onom fastulesijom dohitio. M. Držić 364. Rekao medvjed za nekakve kruške, kad ih nijo mogao dohititi. Vuk, poslov. 218. — *bb) u prenesenom smislu.* Što mi ‚pametim' dohitit ne možemo. B. Gradić, djev. 174. Tko može dohititi pametju .. boles tvoju? A. Gučetić, roz. mar. 179. Stvar koju um i pamet ljudska ne može dohititi ni dosegnuti. M. Orbin 3. Sedam slavnijeh razumnika države ove porodiše, od kih ufat' nije do vika dohititi znanjem više. I. Gundulić 369. Da dohitim proročke visine nezapletenijem istomačoćem. I. Đordić, salt. II. Prije bi mogo s zemje ove broj svih zvijezda dohititi. A. Boškovićeva *kod* I. M. Mattei 342. Ne možemo veličanstvo ńegovo s pameću dofititi. J. Matović 47. Koja umrla pamet može ih viku dohititi! Misli. 43. Dido dohiti tamne odluke brata u vrijeme. D. E. Bogdanić 74. — *u ovijem primjerima u kojima mješte objekta ima podložna rečenica, značeńe je: razumjeti, shvatiti.* Bez koga dohititi će da ne more nijedno dobro steći. B. Kašić, nasl. 19. Moć' ćemo lasno dohitit koliko napredova. I. Đordić, ben. 49.

b. *sa* se.

a) pasivno. svi primjeri spadaju pod a, *b) bb).* Ne može se človićanskim poznanstvom dohititi neizrečeno veselje. B. Kašić, is. 9. Tvoje bogu zahvaļeńe tadar bi se veoma lasno dohitilo. B. Zuzeri 42a. Niti se mogu s mislijų dofititi od nas *(ove stvari).* J. Matović 119. Ne može se s ćućeńem dofititi ono. 214. Ono se ima virovati niti dvoumiti, ili se moglo pametju dohititi i dokučiti ili ne. I. Velikanović, uput. 1, 16.

b) refleksivno. aa) značeńe je kao kod aktivnoga glagola; ono što bi kod ovoga bio objekat stoji u gen. Dok s' doiti Vršačke planine. Nar. pjes. vuk. 2, 481. Pa se dobri doitiše końa. 2, 488. — *mješte genetiva stoji acc. s prijedlogom* za: Za oštre se sablje dohitiše. 2, 521. — *bb)* se excipere, *kao nasaditi se, dočekati se.* Na dobre se końe dohitiše. Nar. pjes. vuk. 2, 210. Na dobra se dora dohitio. 2, 384.

2. *neprelazno. značeńe je kao kod* 1, b, *b) bb) a što se dosegne kaže se adverbom ili genetivom s prijedlogom* do. Po vsemь mojemь vladaniju i gdi godi ja uzmogu dohititi. Mon. serb. 220. (1391). Gdi kopje dohiti i sablja. M. Vetranić 1, 51. Na visoko s' pogledao, gdje ne mož' dohitit. M. Držić 411. Gdi ne može molba mila ni riječ blaga dohititi. G. Palmotić I, 260. Ako do nebesa dohitiš tvojijemi djeli. M. Divković, hes. 220a. Da mogu dohititi do vode. Ant. Kadčić 122. Premda i nisu dohitili do sedmoga godišta. 220.

2. DÒHITITI, dòhitîm, *pf.* jaculando assequi, projicere. — *složeno:* do-hititi. — *Dolazi* XVIII *vijeka. a)* jaculando assequi, *dobaciti se do čega, doseći što bacańem (hićeńem).* — *u Bjelostjenčevu rječniku (kod* dohitavam ‚jaciendo, projiciendo assequor') *i u Voltiģijinu* (‚arrivare, raggiugnere gittando' ‚durch werfen erreichen'), — *b)* projicere, *dobaciti.* — *u jednoga pisca.* Nim ječmeni kruh dohiti, a vam s nebes ki snišo je. J. Kavańin 458a.

DOHITIV, *adj. vidi* dohitan, a. — *U Belinu rječniku* (‚quod sub intelligentiam cadit' 411b) *i u Stulićevu* (‚ad percipiendum aptus').

DOHÍTJETI, dohítîm, *pf.* accurrere, *hitno doći.* — *složeno:* do-hitjeti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lovorikom ter so kiti, da k Apolu ś ńim dohiti. J. Kavańin 176b.

DÒHLABATI, dòhlabâm, *pf. svršiti hlabańe.* — *složeno:* do-hlabati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚a potando cessare (tantum de quadrupedibus)'.

DOHLÉPITI, dòhlêpîm, *pf. svršiti hlepļeńe.* — *složeno:* do-hlepiti. — *impf.:* dohlepļivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚optata consequi').

DOHLEPĻÍVATI, dohlèpļujem *i* dohlèpļîvâm, *impf.* dohlepiti. — *U Stulićevu rječniku (grješkom* dohlepivati, dohlepivam).

DÒHOČAC, dòhočca, *m. dem.* dohodak. — *isporedi* dohodačac. — *Postaje kao* dohodačac, *samo što prvo* ь *ispada bez traga.* — *U Stulićevu rječniku* (dohodčac) *u kojem ima i* dohočić *(pisano* dohodčić) *s istijem značeńem.*

DÒHOČIĆ, *m. vidi* dohočac. — *Postaje kao ovo sufiksom* ićь.

DÒHOD, *m.* adventus, aditus, reditus. — *isporedi* dohodak. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dòhôdâ. — *Postaje od osnove glagola* dohoditi *sufiksom* ъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dohodъ, *rus.* доходъ, *češ.* důchod, *pol.* dochód. — *U našem jeziku dolazi pouzdano od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer kod c)), a između rječnika u Belinu* (‚adventus' 104b. 349b), *u Bjelostjenčevu* (v. došestek), *u Jambrešićevu* (‚adventus'), *u Voltiģijinu* (‚arrivo' ‚ankunft'), *u Stulićevu (uz* dohodak *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu:* 1. ‚die ankunft' ‚adventus' cf. dolaz. 2. ‚kuća mu je u selu odmah s dohoda', t. j. odovud idući ‚der zugang' ‚aditus'. 3. (u Crnoj Gori) vide dohodak 2, cf. dovod; *u Daničićevu* (dohodъ, vide dohodькъ). *a)* adventus, *djelo kojijem se dohodi.* Ne žali si o tomь po ńčže kъ namь zdravo priišalь jesi. пь priidi kъ namь dnьsь da obêdujemь i da poradujem se o tvojemь dohodê. Stefanit. star. 2, 282. A zač me gospoda zadarska znadihu rad česta dohoda kad liste primihu. Đ. Baraković, vil. 296. Ah, da u što možeš rijeti da se uzdaš veće odi? jeda u brijeme? brijeme leti, i u dohodu svom prohodi. I. Gundulić 235. Mraznoj zimi dode svrha s primaljetna jur dohoda. 311. Ostani srećan u pohodu a u dohodu srećniji. I. Đordić, ben. 46. Dohod narečeni .. izvršio se je. S. Rosa 100a. Svatovi su na dohodu, brzo će nam doć'. Nar. pjes. vuk. I, 44. — *b) mjesto kud se dohodi. — u Vukovu rječniku. — c)* reditus, *vili* dohodak, c. Kako jesmo mi ovidê postavļeni na suhu kamenevi i kako velêhь dohodь nêmamo i kako dukate naša općina nêma. Spom. sr. I, 19. (1399). Nih ulazak i dòhôdâ J. Kavańin 175a. Osim toga dijele izmedu sebe što se skupi od nurijaša i od čitaña molitava i to su im svi dohodi. Vuk, živ. 88.

1. DÒHODAC, dòhoca, *m. čovjek koji dođe u ženinu kuću (u ulaž), ulez.* — -a- *stoji mješte ńegdašńega* ь *i ispada u svijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* dòhodâča; *u ostalijem padežima d ne čuje se ispred* c. — *Postaje od osnove* dohod *glagola* dohoditi *sufiksom* ьcь. — *U Vukovu rječniku.*

2. DÒHODAC, dòhoca, *m. dem.* dohod. — *Obličje je kao kod* 1. dohodac. — *Postaje od osnove supstantiva* dohod *sufiksom* ьcь. — *U Stulićevu rječniku, ali pisano* dohodec *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOHODÀČAC, dohodâčca, *m. dem.* dohodak. — *isporedi* dohočac. — *i prvo i drugo a stoji mj. ńegdašńega* ь, *te drugo ispada u svijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* dohodačâcâ. — *Postaje od osnove* dohodьk *imena* dohodak *sufiksom* ьcь *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *Dolazi* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dohodьčьcь). Da onaj dohodačak dajete u taj dva manastira . . . Nijeste imь dali togaj dohodačca odь nêkoliko godine. Mon. serb. 546. (1501).

DÒHODAK, dòhotka, *m.* adventus; aditus; reditus, tributum, *djelo kojijem se dohodi, mjesto kud se dohodi, ono što dohodi.* — *isporedi* dohod, dolazak. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dȍhodâkā; *u ostalijem padežima* d *pred* k *mijeña se u* t, *ali se često nalazi pisano. kod pisaca koji ne izgovaraju* h, *nalazi se i* doodak *(naj prije u F. Lastrića) i (sažimanem dvaju* o *u jedno)* dôdak *(naj prije u J. Filipovića).* — *Postaje od osnove glagola* dohoditi *sufiksom* ъкъ. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer kod c. b) cc)) pisano* dohodьkъ, *a od* XIV *s a mješte* ь *(vidi drugi primjer kod* c, *b) cc)) a između rječnika u Vrančićevu* („vectigal'), *u Mikaljinu* (dohodak, desetina ‚decuma, decimae'; carina ‚vectigal, portorium, gabella'; prihodišće od blaga, od dobara ‚census, proventus, vectigal'), *u Belinu* („vectigal' 289[a]; ‚annuum' 83[b]; ‚canon' 442[a]; ‚census' 184[b]; ‚usura' 412[b]; ‚pensio' 553[a]; crkovni dohodak ‚vectigal ecclesiasticum' 137[a]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dohodek ‚census, proventus, redditus, vectigal; naulum, portorium, gabella'), *u Jambrešićevu* (dohodek ‚proventus, vectigal, portorium'), *u Voltiđijinu* („finanza, entrata, imposta' ‚einkunft'; dohodak ugovorni ‚enfiteusi, livello' ‚erbzins'), *u Stulićevu* („reditus, proventus, vectigal, beneficium ecclesiasticum'), *u Vukovu:* 1. ‚die ankunft' ‚adventus'. 2. (po jugozapadnim krajevima) što gospodar uzima od seljaka na svoju zemju (u Crmnici daje se treći dio ili polovina od onoga što zemja donese) ‚die einkünfte' ‚reditus' cf. dovod. 3. ‚der zugang' ‚aditus': s dohotka, t. j. ovuda iduć; *u Daničićevu* (dohodьkъ ‚reditus, tributum').

a. adventus, *djelo kojijem se dohodi.* — *s ovijem značenem dolazi od* XVII *vijeka.* Tko hoće doći za mnom, neka se odreče samoga sebe, govori gospodin. Ovi dohodak nije po micańu nogu. M. Radnić 396[b]. Na koga dohodak svi ljudi vaja da uskrsnu. A. Bačić 495. Jošter podražuje naselca jednoga darežljiva narav dohodkom pramalića. M. A. Reljković, sat. L6[b]. Ako prije nego u moju sobu uniđeš, na vrati budeš kucala i tvoj dohodak meni objavila. D. Rapić 418. Fala tebe, Ture, na dohodak. Nar. pjes. vuk. rječ. 136[a].

b. aditus, *mjesto kuda se dohodi.* — *s ovijem značenem dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Urosni su svi dohodci. ki se k nemu upravljaju. J. Kavańin 480[a]. — *u jednom primjeru* XVII *vijeka znači mjesto odakle se dohodi.* Ako te potreba usiluje izaći vanka povrativši se k tvomu dohodku kako no k pristaništu od pokoja, stavi u nega ustavjalo od tvrdosti. M. Radnić 423[b].

c. reditus, *korist, dobit što ko prima od svojega imańa ili od kakva njegova dijela ili od svojega truda za neko osobito naznačeno vrijeme, obično za godinu dana.* — *s ovijem značenem dolazi naj prije i naj češće. a) uopće.* Sa vsimi dohodki i prihodišćem. Mon. croat. 84. (1457). Umnoži ga hišami i dohotkom. Š. Kožičić 27[b]. Ki od dohodak ili od truda dobiva svojega. F. Glavinić, svitl. 99. *(Svijet)* neće povrći dohodaka. M. Radnić 10[a]. Svit zapovida ali ne dava dohodke, ni pineze kojima možeš na tolika trateńa odoliti. A. đ. Bella, razg. 26[b]. Količak je dohodak ljetni tvoga imańa? Dvije tisuće. B. Zuzeri 26[b]. Niki troše priko razloga na odiću i na kićenje ne motreći svoga stanka, komu se onoliko ne pristoji, ni svoji doodaka, koji so onoliko ne pružaju. F. Lastrić, ned. 335[b]. Koji je imao deset hiljada talira dohodka na godinu. M. A. Reljković, sabr. 15. Umeri svoj trošak prema svome doodku. D. Obradović, basn. 300. — *b) s osobitijem značenem. aa) kad ko ostavja što svoje kod drugoga, ono što po pogodbi za ono prima na godinu ili uopće za koje naznačeno vrijeme.* Selo imenemь Kucovo sь vinogrady i sь dohodьky. Mon. serb. 74. (1302—1321). *(Dajem mu)* sve zemje nasajeno da ima priimati od ńih dohodak četrtinu od početija kada počnu rodit. Mon. croat. 64. (1445). Što gode je zemьja rabotnijehь svekoliko, ali je drago crьkvi da sama rabota, ili da daje na dohotke; i kto gode by na dohodьkъ usẽjao žito, da daje crьkvy četvrьtu. Mon. serb. 531. (1485). Posla sluge svoje k težakom, da vazmu dohodak od vinograda. Bernardin 27[a]. mat. 21, 34. Od onih niva tribuje uzdvignuti dohodak. I. P. Marki 36. Niki subaše iliti pisari doodke od desetoga gosposkoga siromahom težakom krivo zabilježaju i uzimaju. F. Lastrić, ned. 335. Ne daju mi pare ni dohotka. Nar. pjes. vuk. rječ. 136[a]. Raja neće da nam dohodaka dava. Osvetn. 2, 73. — *bb) osobiti je slučaj predašnjega ono što se plaća za novce primljene u zajam, isporedi* dobitak, b, *b),* kamata. Tri sta dukatь zlatijehь za dohodakъ odь 6 tisućь dukatь, ko je postavio gospodinь vojevoda Sandaljь u komunь dubrovački na dobitьe petь po kentenarь. Mon. serb. 492. (1465). — *cc)* tributum, vectigal, *što vlada ili vladar prima, kao dańak, carinu, porez.* Ako li si kьto onehь uzljubi stati bliza radi ili na Sẽnici ili gdẽ, da si stane, i vina da daju dohodьkъ gospodьski. Mon. serb. 41. (1253). Vi znate što je dohodakъ odь vasь kraljevstva mi. Spom sr. 2, 5. (1325). Općina dubrovačka da mi daje na vsako godište na velikь danь 5satь perperь vnetačkihь od togajzi mẽsta dohotka kraljevstva mi . . . i da posila kraljevstvo mi vynu na velikь danь uzeti dohodakъ više pisani, kako i drugi dohodakъ dubrovački uzima kraljevstvo mi. Mon. serb. 104. (1333). I braneći davati dohodak cesaru. Bernardin 56[b]. luc. 23, 2. A ovi *(Jezus)* ne daje da se da dohodak. N. Naljeković 1, 134. Mani vojsku i dohodak davaj. Aleks. jag. star. 3, 294. Ja sam mnogo puta tude prifatio ili pravo ne plaćajući deseto ili dodak. J. Filipović 1, 130[b]. Ne daju mi pare ni dohotke. Ogled. sr. 214. — *u prenesenom smislu.* Ovo je boljezan ka na se svijeh prima jak dohodak jedan ki narav dat ima. N. Dimitrović 53. Drugi vam prida iz daleka koji godi dohodak u pismu u biljeg od svoje službe. D. Zlatarić VIII. Da sam vašemu cvijetnomu imenu poklonio koji godi dohodak rosom od pjesni. 84[b]. — *dd)* crkveni dohodak, beneficium, *što kakav svećenik prima na godinu za izvršivańe nekijeh dužnosti, isporedi* dobročinstvo *i* dobrotvorje *pri kraju.* Kada je držan zavjetom dohodka radi crkvenoga. S. Matijević 52. Dostignuti koju dobru baštinu ili dohodak crkveni. Ant. Kadčić 2. Ima biti svržen s posla i dohodka crkvenoga. 264. Ako se ne bi ńima podao kojigod obilati crkveni dohodak. J. Matović 286.

1. DOHODAN, dòhodna, *adj.* futurus, *koji dohodi, ali samo kad je riječ o vremenu. pošto onaj koji dohodi nije još došao, znači, koji će doći, budući.* — *isporedi* dohodńi. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing m. i u acc. kad je isti kao nominativ.* — *Postaje od osnove glagola* dohoditi *sufiksom* ьпъ. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („futurus' 335[a]; ‚venturus' 75[b]) *i u Stulićevu* („futurus', venturus, provenieus, proximus'). *a) o vremenu i o njegovijem dijelima.* Bješe vrijemo, u snu milom trudni umrli kad borave, i dohodnom danu bilom posle i djela ava ostave. G. Palmotić 3, 37[a]. Kon dohodnijeh vele vika ugodno vam sa mnom

budi. 3, 49ª. Naši unuci svijem putnicim da u dohodna kažu lita, ko se s drazijem učenicim gos nebeski ovdi čita. 3, 61ᵇ. Ne odmiče na dohodna godišta početak spaseńa našega. A. d. Bella, razg. 5ª. Dohodna u vremena tvoj Mateo neće li u vandeļu upisati: . . .? B. Zuzeri 210ᵇ. Ukazat ću vam da se nejmate uzdat u vrijeme dohodno. Đ. Bašić 247ª. Koja se imadu u dohodna vrimena dogoditi. G. Pešťalić, utiš. 108. — *b) o onome (stvari, događaju, sreći itd.) što će biti u dohodno vrijeme.* Ter s dohodna paka dila za se izabrat' svjet naiboļi. I. Gundulić 552. To li bi nas žeļa bila, da dohodne stvari znamo. G. Palmotić 2, 370. Vješ odkrivat ja sam ļudem sve dohodne sreće i zgode. 2, 310. Toj činjenje bješe biljeg i zlamenje od zakona dohodnoga. 3, 31ᵇ. Bog zna naše dohodno sagriješeńe. I. Đordić, salt. 187. Ovu dohodnu nezgodu privida u duhu David 270. Prostire svojo gospostvo samovlaštito vrh svake vrste od stvoreńa i sadašńega i dohodnoga. B. Zuzeri 82ª. Srce ke ne vara čim dohodne sluti česti. P. Sorkočević 580ª. — *c) o čeļadi koja će u dohodno vrijeme živjeti.* Obrni se da daj hodi na dohodno tvoje pleme koje će slovit slavno svudi. G. Palmotić 2, 33. Očito prem neka je svijem pucim dohodnima. B. Betera, čut. 81. Neka lice isto stvora ponositoga pripovijeda svijem narodim dohodnijem blagodarnos graditeļa B. Zuzeri 8ª. U svemu ļudskomu narodu sadańemu i dohodnomu. Štit. 24.

2. DÒHODAN, dòhodna, *adj. koji pripada dohodu, dohotku (vidi oboje pod c).* — *isporedi* 2. dohodńi. — *Obličje je isto kao kod* 1. dohodan. — *Postaje od supstantiva* dohod *sufiksom* ьнъ. — *Dolazi* xvi *i* xvii *vijeka.* Ukažite mi dohodni pinez. Postila. Q4ᵇ. Dohodni pinez. Anton Dalm., nov. tešt. 34. mat. 22, 19. Zač na vrime pride zgoda da dohodnih ni pinezi. Đ. Baraković, vil. 181.

DOHÒDÂRNÎK, *m. čovjek koji upravļa dohocima.* — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 162ª *i u Stulićevu, na sva tri mjesta s adjektivom* općeni *i sa značenem:* quaestor, *čovjek koji upravļa općijem, javnijem, državnijem dohocima.* Koji ne daju dobar i pravedan račun dobara drugih, koja su ili za uživańe ili za nastojańe oko nih imali; na priliku: . . . dohodarnici općeni . . . I. Velikanović, uput. 1. 457.

DOHÒDÂRSTVO, *n. služba dohodarnikova.* — *U Belinu rjčniku* 162ª *i u Stulićevu s adjektivom* općeno *i sa značenem:* quaestura, *vidi kod* dohodarnik.

DOHÒDÎŠTE, *n.* aditus, *vidi* dohod, *b) i* dohodak, b. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zatvora dohodišta milosrdja božanstvenoga i čini se nedostojan oproštenja oni koji zaštićujo svoj grijeh i ogovara se. M. Radnić 40ª.

DOHÒDITI, dòhodîm, *impf.* pervenire, venire, ventitare, *impf.* doći. — *isporedi* dolaziti. — *složeno:* do-hoditi. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h dolazi ne samo bez ovoga slova (prošloga vijeka kod F. Lastriča), nego se i dva o sažimļu u jedno dugo (n. p.* dóditi; *takovi oblici dolaze već prošloga vijeka kod F. Lastriča i J. Filipovića, a i u čakavskoj pjesmi našega vremena:* dodila. Nar. pjes. istr. 1, 11). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dohoditi, *rus.* доходить, *češ.* dochoditi, *pol.* dochodzić. — *Između rječnika nahodi se u Mikańinu* („venio, advenio'), *u Belinu* („venio' 758ª, *a praes.* dohodim *svud uz inf.* doći), *u Bjelostjenčevu* (dohodim, v. dohajam), *u Voltiđijinu* („raggiungere, asseguire' „erreichen'), *u Stulićevu* (v. doći), *u Vukovu* (vide dolaziti), *u Daničićevu* („venire'). — *Kao što biva uopće kod imperfektivnijeh glagola, može značiti ne samo jedno djelo (dohodak) koje traje i nije svršeno, nego i više djela koja mogu biti i svršena, ili jedno djelo ali kod više subjekata od kojijeh ga svaki napose vrši. ovakovo ćemo (iterativno) značeńe istaknuti kod primjera kod kojijeh se mogbude to učiniti.*

1. *subjekat je čeļade ili što se kao čeļade misli, ili životińa; vidi* doći, II, 1.

a. *kaže se mjesto koje je kraj primicańu.* I dohodi k mjestu tomu. I. Gundulić 547. U crikvu dohodi. M. Marulić 79 Kadi dohodi Grubeša i Nikula poklisarь na Stepańь dьnь na Dьgo Poļe. Mon. serb. 51. (1240-1272). Koje mnoštvo, družba koja dohodiće na me dvore plemenitijeh od gospoja. G. Palmotić 1, 260. Dominik dohodi na rijeku. V. M. Gučetić 122. Na Goransko selo doodiše. Nar. pjes. vuk. 4, 382. Divnu kitu nakitila, do Dunava dohodila. 1, 336. A kad blizu grada dohodio. Nar. pjes. vil. 1867. 426. A kad sluga doma dohodila. Nar. pjes. vuk. 2, 62. — *iterativno.* Gdi za tri godine ne dohodi kući. M. A. Reļković, sabr. 58. Svojoj kući ne dohode. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Tri put sam mu dohodio kuli. 4, 44. Mlogi doođahu k tavnici. F. Lastrić, test. ad. 86ᵇ. U ove strane opći dohodit jedan junak. M. Držić 402. Ļuvene su naše strane, blaženе su svudi zvane, a to er u ńe tko dohodi, veseo se svak nahodi. I. Gundulić 115. U dvore ove ugodne dohođaše on mnokrati. G. Palmotić 3, 60ª. Kad dodite u crkvu. J. Filipović 3, 265ᵇ. Isukrst voļno dohodi u naše prsi. V. M. Gučetić 26. Ne bi mnozi u crkvu ni dohodili. I. A. Nenadić, nauk. 16. Od kada je započeo dohoditi u ova mista. I. J. P. Lučić, izk. 28. Na mjesto sad moje ja vidim gdi druzi dohode i stoje, a ja mrem u tuzi. N. Naļešković 2, 96. Nevjerene djevojčice na tuj vodu dohodjahu. G. Palmotić 3, 20ª. Dohodio je na zečju lokvu. (Z). Poslov. daničć. 19. Dari pod zide mesta dohođeći. F. Glavinić, cvit. 100ᵇ. Bogovi od nebesa tuj dohode i božice. G. Palmotić 1, 240. Ja ovdi posli dohodio nisam. M. A. Reļković, sabr. 50. Dokle Tale zahođaše, zdravo doma dohođaše. Nar. posl. vuk. 65. Hodila, doma dohodila. 342.

b. *kraj je primicańu čeļade ili životińa.* Kralica dohodi kraļu i kaže mu. A. I. Knezović 224. Svu braću zove na svadbu, sva braća ńemu dohode. Nar. pjes. vuk. 1, 58. Dohodi joj momče najamniče. Nar. pjes. petr. 1, 54. Noj dohodi gizdav junak. Nar. pjes. istr. 2, 48. Ovo se dogodi, slavui ures jednu noć da k meni dohodi. N. Naļešković 2, 54. Nikodem ob noć biše k Isusu dohodio. J. Filipović 1, 108ᵇ. I ja sam se jadan potrudio i ka tebo care dohodio. Nar. pjes. vuk. 2, 55. Da ovo dohodi pred nas Miklouš dijak Klasinić. Mon. croat. 285. (1585). Vidje duha božijega doođećega svrhu ńega. F. Lastrić, test. 60ª. — *iterativno* Da na radosti dohode jedna drugojzi u čast i u pošteńe. Nar. pjes. vuk. 1, 81. Ko god caru bješe dohodio, svakomo se care pofaļuje. 3, 78. Odavno ti dohodio nisam. 3, 366. Otac često dohodi k svojoj nepoznanoj kćeri. B. Kašić, per. 7. Puci k ńemu dohodahu. P. Kanavelić, iv. 21. Prijateļi, koji k ńoj doođau. F. Lastrić, test. 205ª. Ko god k meni dohodi, da mi se l'jepo pokloni. Nar. pjes. mikl. beitr. 22. Gledaj, kako k onome kupci i trgovci dohode. Đ. Rapić 134 Tja dijeli se, ni mi na oči već dohodi. G. Palmotić 2, 311. Ako pak počmo opet u ono družtvo dohoditi. Đ. Rapić 363. Zašto je

doodio duh sveti svrhn ove divice. F. Lastrić, test. 349a.

c. *ne pokazuje se izrijekom kraj primicaňu. a) uopće ili se ima u misli da je kraj primicaňu čeľade koje govori (lat.* venire), *vidi* doći, II, 1, *c, a) i b).* Kada dohodiše poklisari dubrovački. Mon. serb. 184. (1375). Blagoslovļen koji dohodi u ime gospodinovo. B. Kašić, is. 40. Pa je junak pohrlio naglo i u dobra dohodio doba. Osvetn. 3, 112. — *iterativno.* Dohodil je oni pijanac. M. Držić 179 *(u ovakovom primjeru može glagol i ne biti iterativan; te imperfektivni glagol tad znači da djelo nije sveršeno s toga što je dolazak bio zaludan jer subjekat nije našao onoga ka kojemu je dohodio).* O jednako prilnd viku, il vraćaš se, il dohodiš, kako smrti da slobodiš, komu poda ti smrt priku? I. Gundulić 187. Tko ne dohodi, ne donosi. (D). Poslov. danič. 131. Vidjećete andele dohodit i odhodit. S. Rosa 50a. Dohode mlogi koji ga na pokoru i ispovid nagovaraše, ali zaludu. Đ. Rapić 72. Kako koji junak dohodaše. Nar. pjes. vuk. 3, 269. Dohodili, zime zimovali. 3, 357. Pok je moja korta sagradena, ni ovaka dodila delija. Nar. pjes. istr. 1, II. I straviti majku i ļubovcu, rano raneć, kasno dohodeći. Osvetn. 2, 11. — *b) ističe se kojom namjerom ko dohodi, vidi* doći, II, 1, c, *c).* Kaluđer je dohodio da kupi ujam nļanoga mlina. S. Ļubiša, prip. 203. Da dohodi kupovati prateži. B. Kašić, zrc. 86. Dohodiće podlagati sebe pod tvu moć izbranu. P. Kanavelić, iv. 16. Koji mu dohodi na susrete. M. Pavlinović, razl. spis. 249. — *iterativno.* Koja se *(mudrost)* dohodi učit u redu. I. Držić 263. Vidim . . . gdi sve zemļe, gdi svi puci dohode se klańat ńima. G. Palmotić, 2, 156. Svi svatovi dizat' je do'diše. Nar. pjes. vnk. 3, 546. Tri puta sam na vojsku hodio, sva tri puta zdravo dohodio. I, 462. Ne dohodi veće po ogań. M. Držić 190.

d. *kao udarati, navaļivati, vidi* doći, II, 1, d. Na frote dohodite na Arkulina kao i bvrļci na ruinu od smokava. M. Držić 379. Ako na divje ļudi dohodil jesi. Aleks. jag. star. 3, 305.

e. *u prenesenom smislu.* Djevica slavna i sveta na čestiti svijet dohodi. G. Palmotić 2, 485. Vrime u koje svi ļudi dohode pod ruke božje. P. Ravlovčić, nač. 111. Kako svijot čini povlasticu onizijem koji ńemn dohode. M. Radnić ix. Prosvitļuje svakoga čovika dodećega na svit. F. Lastrić, svet. 146a. Niti po ovima putovi bog u duše naše dohodi. Đ. Rapić 50. Prid oči dohodi mi s. Petar dvima lanci svezan. 111.

2. *subjekat je neživa stvar. vidi* doći, II, 2. Tudinaca plav dohodi. G. Palmotić I, 158. Kaži meni, lipi misec, koji dohodiš s istoka. Nar. pjes. mikl. beitr. 15. Jug koji doodi od podne. F. Lastrić, test. 248b. — *iterativno.* Zli glasi i nezvani dohode. M. Držić 229. Kada dar dohodi od gospode velike. B. Kašić, fran. 113. Tmino ni oblaci nigdar mrakom ne dohode. Đ. Baraković, vil. 160. U životu čezne svomu Korevskoga vjerenica, a to, er sami ne dohode ńoj u glasu mira općena mirni glasi od slobode gospodara ńe ļubļena. I. Gundulić 457. Svo uzima turska sabļa gdje dohodi. J. Palmotić 62. Nagli vjetri, trusi, gradi, ki dohode iz Zagorja. J. Kavańin 166a. Od svud paši dohode pokloni. Ogled. sr. 495.

3. *o vremenu.*

a. *subjekat je vrijeme ili koje doba osobito ili što u ono doba biva; vidi* doći, II, 3, a. *uopće je značeńe iterativno.* Ja ću želit meni da bi mi taki dni često dohodili. P. Hektorović 49. Kako noć za dnevi izlazi i hodi, tako jur huda zgod za ugodnom dohodi. D. Rańina 97a. Viditi stvari dohodeće *(vidi kod* I. dohodan). B. Kašić, fran. 134. Ovo dan je, ki dohodi jednom nami na godište. I. Gundulić 125. Jedan *(dan)* odhodi a drugi dohodi. M. Radnić 161b. Koji vidi i dopire sve što je prošlo i dohodi. A. Kalić 272. Rados je sveđ naj veća, iza suza ka dohodi. P. Sorkočević 583b.

b. *svetkovina crkovna dohodi u ńeki dan u nedjeļi ili u mjesecu, vidi* doći, II, 3, b. *ime onoga dana može biti i u gen. i u acc. bez prijedloga* na *ili u. značeńe je uopće iterativno.* Koja *(kruna gospodinova)* dohodi na sedam maga. A. Gučetić, roz. mar. 62. U ki dan koga miseca svaki svetac dohodi. M. Alberti xiv Naj posliđńi dan od godine dohodi ńegova svetkovina. I. Ančić, ogl. 111. Jednom božić dohodi. A. d. Bella, rječ.2 2, 136a.

c. *subjekat tečeńem vremena kao da se primiče do ńekoga doba.* Kada bih počeł dohoditi na razborstvo. A. Vitaļić, ist. 216. Katarina dohodi na godišta od poznanja. V. M. Gučetić 181. — *iterativno.* Mali dan današńi dotle *(do 70 godina)* dohode. M. Orbin 19.

4. *kad se kaže, od čega što postaje (vidi* doći, II, 4), *u. p. riječ po etimologiji.* Rič ‚satir' dohodi od latinske riči ‚satyra'. M. A. Reļković, sat. A 4a. Rujnu ime od rumenila grožda dohodi. J. S. Reļković 347.

5. *subjekat je stvar umna ili duhovna, često kao* dogadati se. *a) uopće.* Da ovi dar dohojaše od boga. M. Orbin 37. Čekaju smrti i ne dohodi jim. I. Ančić, vrat. 183. S jednom dragostju dohodi hiļada nedragosti. M. Radnić 409a. Ovdi dohodi jedno pitańe. Đ. Rapić 235. — *iterativno.* Koliko zlo dohodi cića grla. M. Marulić 71. Kad ti srjeća sama u kuću dohodi. M. Držić 274. Od kojega dohode sve svitlosti i milosti. M. Jerković 40. Ispraznos je gora od boja, s kom dohode sve protive. G. Palmotić 2, 6. Ne zovi zla, er i samo dohodi (D). Poslov. danič. 77. Od ńega izhodi i dohodi k nam dobro svako. A. Vitaļić, ist. 471. Dohoditi po voļi ‚accidere ex voluntate'. A. d. Bella, rječ. 758b. — *b) vidi* doći, II, 5, *b).* Na Ivana bolest sve veća dohodi. A. I. Knezović 16. — *iterativno.* I sva koja na tebe dohode na hvalu Isukrstovu imaš trpjeti. B. Kašić, nasl. 78. Nevoļe, koje na nas dohode. J. Banovac, prip. 100. Jerbo kuga živim škodi, al' na mrtve ne dohodi. V. Došen 129a. — *c) vidi* doći, II, 5, *c).* Jere im ino ne dohodi na pamet. I. T. Mrnavić, ist. 84. Dopustite mi da vam ja rečem ono što meni na pamet dohodi. D. Bašić 30a. Dohodi mi na pamet jedan strašan događaj. Đ. Rapić 107. Ne samo joj ne dohodi srđba u pamet toga cića. G. Palmotić 1, 253. — *iterativno.* Nikako mi misal na um ne dohojaše od vas. Aleks. jag. star. 3, 276. Što veće puta čovjeku ni na pamet ne dohodi. M. Divković, nauk. 29b. Prem ako im naj nepoštenijo misli u pamet dohode. bes. 259a.

6. *značeńe je gotovo kao pasivno prema* dobivati; *ime onoga koji dobiva stoji u dat. a) subjekat je stvar materijalna; u svijem je primjerima značeńe iterativno. aa) uopće.* Ako li ti nije godi ništa toga meni dati, nu mi ļaj to ne zakrati, što t' za pinez ne dohodi. A. Čubranović 162. — *bb) subjekat je ono što se dobiva svake godine od svojega imańa (ili od svojega truda), isporedi* dohodak, c. Čto dohodi ili otь popovь ili otь vlahь, ili zemļana popovska birь, čto dohodi otь popovь, polovina da se uzima sijej crkvi. Mon. serb. 13. (1222-1228). Nijesam redovnikom davao desetine od ostaloga što mi je dohodilo s moje baštine na godište. M. Divković, zlam. 136.

cc) u ovom primjeru dohoditi komu *znači: pripadati mu, biti njegovu.* Tko koña kupi julаrom svezana, doodi li i jular kupcu? F. Lastrić, ned. 332. — *b) subjekat je stvar umna, o njekijem primjcrima nije lako znati, spadaju li amo ili pod 5. značenje je uopće iterativno.* Za toj se ne čudi, ako nam nezgoda i jadi i trudi to veći dohode. N. Nalješković 2, 67. Dohodi nam toj zlo s mraka, s noćne sètńe i studeni. M. Pelegrinović 198. Zla koja nam dohode od ljudi. B. Kašić, fran. 93. Dobra, koja nama od božje milosti dohode. Đ. Rapić 306. — *c) subjekat je osjećańe, stańe tjelesno ili duhovno.* Smijeh mi dohodi od trata sińora Mara. M. Držić 290. Dohodi mi volja uzet nož, ter se ubosti. M. Držić 302. Ovdi mi sada devota žeļa doodi znati, zašto gospodin ranu na boku svomu u srce otje primiti kad izdanu. F. Lastrić, ned. 205. — *iterativno.* Razumijem one sne koji nam dohode od prijašńega zamišļeńa. N. Marči 7.

7. *vidi* doći, II, 7. *nema potvrde kod pisaca.*

8. *subjekat je* red. *a) s dat.* Komu red dohodaše. Zborn. 47 Dohodi svim svoj red. M. Vetranić 2, 419. — *b) s acc.* Vas se Siren redom obredio, pak je redak kraļa dohodio. Radman 28.

9. stare, constare, *kao* stajati, *o cijeni kod kupovańa, vidi* doći, II, 9. *ime onoga koji kupuje stoji: a) u acc.* Tko dariva što ga dohodi veoma drago, dariva s svoje strane nemalahno. B. Zuzeri 119a. — *b) u dat.* Griše li brž trgovci ‚tkoji' su običajui klet se bogom, dušom, da to i to ńima toliko dohodi? Doisto. Blago turl. 2, 90.

10. *od micańa je preneseno značeńe na protezańe, pružańe. vidi* doći, II, 11. Nizs potokь kako dohodi potokь podь Golozlovь mlinь. Deč. hris. 67. Zagradiše sve pute, koji dohodahu h kući Abramovi. Zborn. 39b. ark. 9, 86. Da dohodi *(raj)* do neba mjesečkoga. M. Orbin 22. Da mu *(jezik)* dohodaše do zemļe. I. Držić 179. Gdi no ne dohode ruke lupežke. M. Radnić 89b. Jedan drugomu dohodio bi glavom stati pri prsima. S. Rosa 142b. — *u prenesenom smislu.* Da ča se nahodi potajno i duboko, k čemu ne dohodi uminje visoko? P. Hektorović 29. A znanje jim od kreposti do dubine ne dohodi. P. Kanavelić, iv. 565.

11. *vidi* doći, II, 12.

a. *što subjekat stječe ili njegovo novo stańe stoji: a) u acc. s prijedlogom* na. *aa) novo je stańe fizično ili uopće tjelesno.* Svak na to dohodi ki se je rodio. M. Marulić 157. Koliko mnogi narodi na veliko uboštvo dohode i spadaju! M. Divković, bes. 299b. Trijeba ‘e, na padanje da dohodi svaka sgrada. J. Kavańin 277b. Na rod mi jur dohode novi moji vinogradi a druge ću raztrapiti. B. Zuzeri 186b. Vicenco razbaja se i dohodi na smrt. V. M. Gučetić 174. — *bb) novo je stańe umno, duhovno.* Vazda se učeći a nigdar na mudrost istine dohodeći. P. Zoranić 76b. Er svrhu na svoju dohodi svaka stvar. D. Ranina 7a. Na toliku opačinu dohodaju. Ant. Kadčić 464. — *cc)* na mańe. *vidi kod* doći. Tijelo Isusovo nikako na mańe ne dohodi. M. Divković, bes. 609a. Dohoditi na mańe ‚decresco'. A. d. Bella, rječ. 263b. — *b) u acc. s prijedlogom* u. Barem bi izgubili onaj halat, po kome u muke vićne dohode. Đ. Rapić 122. Dohodi u poznanje, što god prijeti zvjezdoznanje. J. Kavańin 284b.

b. dohoditi u se, u sebe, *vidi* doći, II, 12, b. Ako nigda u se ne dôde. J. Filipović 3, 218b. Ovim načinom mlogi u sebe dohode, oholost (‚ohlost' *mj.* olost) ostavļaju i k bogu se povraćaju. I. Velikanović, uput. 1, 396.

c. dohoditi vrha komc, *vidi* doći, II, 12, c. Smrt dohodi sama vrha plaču. M. Vetranić 2, 414. Umjetelan čovjek svemu vrha dohodi. M. Držić 328. Moć s mudrosti sjedińena vrha trudijem svijem dohodi. G. Palmotić 1, 123. Ma desnica vrha ovako izdavnicim svijem dohodi. 1, 396.

12. fieri, *vidi* doći, II, 13. Ovi se svijet stara i hudi dohodi. D. Zlatarić 53b. Pamet slaba dohodi. M. Orbin 73. Na komu se duša čisti i svjetļa od zlata dohodi. V. Andrijašević, put. 280. Tko slijedi u grijehu dohodi utvrdnuti. M. Radnić 269a. Po ovomu što ńe virenik sričniji dohodi. Ant. Kadčić 404. — *iterativno.* Ali koliko više traže obogatiti se s nepravdom, toliko više nevoļni doode i potribiti. F. Lastrić, od' 370. Grješnik ako ne omekša, koliko veće sluša, toliko tvrdi dohodi. A. Kalić 32.

13. *impersonalno.*

a. *aktivno. a) značeńe je kao kod* 5, *samo što nema subjekta.* Pišuć svak prije kako mu na pamet dohodi. R. Gamańić A3a. Kako ‚tkomu' na um dohodi. I. Đordić, uzd. v. — *b) vidi* doći, II, 14, a, *b).* Meni se smijejati dohodi od njecijeh, na oči velicijeh prem ļudi na sviti. D. Ranina 108a. Ne mnij tko godi, da meni od zlobe ovo reč dohodi. Š. Menčetić 331. Nu mi se života dohodi odreći, er tvoja ļepota podnosi trud veći. N. Nalješković 2, 77. Dohodi mi sada da ga zakoļem. M. Držić 408. Hodi na solac, kud ti od voļe dohodi. M. Držić 164. — *c) po tome što znači pripadati (vidi kod 6, a) cc)), može, u prenesenom, moralnom smislu, značiti* pristojati se. *aa) s dativom.* Imь dohoditь pače otьpustenimь biti. Sava, tip. stud. glas. 40, 144. — *bb) s akuzativom.* Ako ga dohodi reći. K. Magarović, cvijet. 105.

b. *sa* se, *pasivno.* Lasno se dohodi u poznanje. A. Vitaļić, ist. 158. Nenavidost kud vas vodi, na što li se š ńom dohodi. V. Došen 143b. Jere se po krstjenju dohodi na svetu viru. Ant. Kadčić 58.

DÒHODNÎK, *m. čovjek koji dobiva neke dohotke. — U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Ako žakan nije dohodnik crkveni. Ant. Kadčić 527. Koji su primali ove litine bili su zvani dohodnici. A. d. Costa 1, 213.

DÒHODNÎ, *adj. vidi* 1. dohodan. — *Postaje kao* dohodan *sufiksom* -ьńь. — *Dolazi* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dohodań). David prorokuje dohodńemu narodu. I. Đordić, salt. 493. Promisli . . . svoje dohodńe osuđeńe. ben. 166. Da se ne imamo brinuti s dohodńijem potrebam. T. Ivanović 48.

DÒHODSKÎ, *adj. koji pripada dohodu, dohodima. — U Stulićevu rječniku* (‚censualis', ad censum pertinens').

DOHODSTVO, *n. vidi* dohođe.

DOHOĐE, *n. dohod. — Samo u Stulićevu rječniku (sa starijim oblikom* dohodje ‚adventus, accessus') *u kojem ima i* dohodstvo *s istijem značeńem.*

DOHÒĐĚ̀NE, *n. djelo kojijem se dohodi. — stariji je oblik* dohođenje. — *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka (u čakavskom obliku* dohojenje) *i u naše vrijeme, a između rječnika u Belinu* (u ništa dohodjenje ‚in nihilum versio' 84a) *i u Vukovu.* Kako da kazuje ńej dohojenje boga Amona. Aleks. jag. star. 3, 224. Brzinom dohojenja. P. Radovčić, ist. 63. Mene majka i bije i kara, a ni s kakva huda đela moga, nego s tvoga česta dohođeńa. Nar. pjes. *u* Vuk, kovč. 54.

DOHRÁNITI, dòhrânîm, *pf. hraniti do njekoga časa. — složeno:* do-hraniti. — *impf.:* dohrańivati. — *Akc. je kao kod* dobaciti. — *Kod onoga*

dijela našega naroda koji ne izgovara h *govori se bez ovoga:* doraniti. — *Dolazi od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (‚alo' 65a; ‚repono' 219a), *u Stulićevu* (‚alere, conservare'), *u Vukovu* (1. ‚bis zu ende ernähren' ‚alere'. 2. ‚aufbehalten' ‚servare' cf. dočuvati), *u Daničićevu* (‚conservare'). *a) u naj užem smislu; objekat ne može biti nego čeljade ili živinče. čas do kojega traje hranjenje stoji u gen. s prijedlogom* do, *a kod prvoga primjera u dat.* Dohrani me ѕмьrti a moja dodina vsa budi vь crькovь. Starino. 13, 207. (1185, *u prijepisu god.* 1250). Da si se dohrani starьcь Joanь do smrьti svoje u crьkvi Mon. serb. 116. (1342). Ja sam bio do sadańega časa dohrańen. B. Gradić, duh. 23. I kad sam jih jadna bila do viteštva dohranila. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vil. 199. Na ovo li me, jaoh, dohrani, teška i trudna ma starosti? I. Gundulić 391. Ja do smrti dohraniviši ga, ondi pokopah ga. F. Glavinić, cvit. 257b. On ga . . . bješe doslek dohranio, da ga zajedno š ńom ubije. G. Palmotić 1, 193. Dati ću onoj koja me dohrani do smrti. M. A. Reljković, sabr. 22. Ko l' će babu lebom doraniti? Nar. pjes. vuk. 3, 392. Gdje god kojeg podgojila majka i do muškog dohranila pasa. Osvetn. 5, 74. — *b)* servare, conservare, *kao* dočuvati, *ne pustiti da što pogine, propane. objekat može gdjegdje biti i čeljade.* Ovaj vil . . meni dohrani vinu cvit za kosom. Š. Menčetić 236. I nas na tvojoj službi tja (‚tća') do konca dohrani. M. Alberti 409. Veseljaše se da spametno bijaše dohranio one pineze za onu potrebu. A. d. Bella, razg. 31a. U davnijem prorocima koje Židili isti naši nejuvenici nama su dohranili. S. Rosa 6b. Kako da uzimavši otrov, razrušio bi iznutreno, što narav svakako nastoji dohranit i uzdržat. Blago turl. 2, 136. Svoj miraz do svoje smrti dohrani. V. Bogišić, zborn. 116. — *c) može se kazati, kad se što hrani namjerom da se kome poda, po tome može dobiti i značeńe: dočekati koga čim, dati mu, ponuditi mu što na dočeku.* Za službu dohrani prislavni svoj obraz. Š. Menčetić 273. Dohráni ti *(bog)* pokoj čestiti na nebi. P. Hektorović 64. Al zašto nijeste vi mogle mi boli glas dohranit' neg ovi? N. Nalješković 1, 272. Dohranio bjeh da ručamo. M. Držić 135. Domaćin sve dohrani spravno ńimi. G. Palmotić 3, 63b. Ke *(žene)* im dohraniše što će blagovati. J. Palmotić 208. Prida se im ne da sjesti ni im stola tu dohrani. 244. A Stana mu kavu doranila. Nar. pjes. vuk. 4, 449. Otrov snahi vodom doranila. Nar. pjes. herc. vuk. 147. Doran'te mi drva. 341. Kako u majke radila tako i doranila. Nar. posl. *u* V. Bogišić, zborn. 214. Ondar ih *(haljine)* nikomu neću kazivati nego ću ih dohraniti svojoj nevjesti. Nar. prip. vuk. 128. Pričekat ih kad dođu s posla i dohranit im objed. V. Bogišić, zborn. 274.

DOHRANIV, *adj. dolazi u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚servans'. — *nepouzdano.*

DOHRÁŃĚŃE, *n. djelo kojijem se dohrani.* — *stariji je oblik* dohrańenje. — *Dolazi u Belinu rječniku* (dohrańenje ‚educatio' 65a) *i u Stulićeva* (‚conservatio').

DOHRAŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dohrańuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOHRAŃÍVATI, dohrȁńujêm *i* dohrȁńîvâm, *impf.* dohraniti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (dohrańivati, dohrańivam *i* dohrańujem ‚repono' 219a), *u Stulićevu* (dohrańivati, dohrańivam, *ali ima i praes.* dohrańujom *uz inf.* dohraniti), *u Vukovu* (dohrańivati, dohrańujem). Vazda ti ću i od ručka i od večore štogodi dohrańivat. M. Držić 128.

DOHŕKATI, dòhŕčēm, *pf. svršiti hrkańe.* — *složeno:* do-hrkati. — *impf.:* dohrkavati. — *U Stulićevu rječniku* (‚a stertendo cessare').

DOHŕKÁVATI, dohŕkâvām, *impf.* dohrkati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒHRLITI, dòhrlîm, *pf.* accurrere, *doći hrleći.* — *složeno:* do-hrliti. — *impf.:* dohrljivati. — *Akc. se mijcna u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòhrlī. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* 22a *i u Stulićevu.* Tatar vrli u nas ovi kraj dohrli. G. Palmotić 2, 303. Prema ńemu kraj dohrli. P. Kanavelić, iv. 266. Vi dusi blaženi, vi dohrlite na pomoć. A. d. Bella, razg. 202a. Nek bi i on na to videńo dohrlio. I. Đordić, ben. 132. To izreče pak dohrli na grob. N. Marči 55. Pa u Livno dohrlile vojske. Osvetn. 7, 77.

DÒHRLJÊŃE, *n. djelo kojijem se dohrli.* — *stariji je oblik* dohrljenje. — *U Belinu rječniku* (dohrljenje ‚accursus' 22b).

DOHRLJÍVATI, dohrljujêm *i* dohrljîvâm, *impf.* dohrliti. — *U Belinu rječniku (praes.* dohrljujem *uz inf.* dohrliti 22a) *i u Stulićevu (griješkom* dohrlivati, dohrlivam).

DOHRTJETI, dohrtîm, *pf. dolazi jedan put* xviii *vijeka sa subjektom* hrt. *značeńe kao da je: ne moći dalje loviti kao hrt.* Li, kad pride staru zima, mučno 'e veće sredu snijega tjerat stopim mlohavima košuticu hitra bijega, trudno 'e hrtu, ki dohrti, u ljuvenoj stat obrti. J. Kavańin 6a.

DOHÚKNUTI, dòhûknem, *pf. tisnuti hučući (o vjetru).* — *složeno:* do-huknuti. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zavrnuhu ju *(barku)* vitri, ter ju dohuknuhu u porat od Ostije. F. Glavinić, cvit. 224a.

DOHÚKTJETI, dohúktîm, *pf. doći hukteći (o vjetru).* — *složeno:* do-huktjeti. — *U naše vrijeme.* U isto vreme dohukti crveni vetar. Nar. prip. vil. 1868. 450.

DÒHVAĆATI, dòhvaćām, *impf.* dohvatiti, *vidi* dohvatati. — *Postaje od osnove* dohvati *perfektivnoga* dohvatiti *sufiksom* a *pred kojijem se* i *mijeńa u* j, *a zatijem* tj *u* ć. — *Dolazi od* xviii *vijeka.* Koji se za ńima hita s kamenom, strilom i priličnim, premda jih ne dohvaća. Ant. Kadčić 286. Dofaćaju plane i mirčine, da ban vidi, jeli ono Luka. Nar. pjes. marj. 98. I dofaća ńemu jošter tinte. 103.

DOHVÁLITI, dòhvâlîm, *pf. hvaliti koliko je dosta.* — *složeno:* do-hvaliti. — *Dolazi (pasivno) u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Po veliku čudu višńega boga i po molbam nedohvaljena našega parca dan današńi živoš ti, živem ja. A. Kalić 95.

DÒHVÂT, *m. dolazi samo adverbijalno u acc. ili u loc. s prijedlogom* na, *te znači: koliko se može dohvatiti.* — *Akc. se mijcna u loc.* dohvátu. — *Postaje od osnove glagola* dohvatiti *sufiksom* ъ. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *čuje se* dovat *i* dofat. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dohvat *i* dofat ‚der erreich' ‚ut assequi potui': Udario ga nā dohvât). Udari ga mačem na dovatu. Nar. pjes. vuk. 3, 471. Prema sebe udario Meha na dovatu po bijelu vratu. 4, 236. Što god bešo vodi na dohvatu, bilo je u opasnosti. M. Đ. Milićević, zim. več. 260. Na dovat noža. J. Grupković.

DÒHVATÂŃE, *n. djelo kojijem se dohvata.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das herlangen' ‚porrectio'. 2. ‚das erreichen' ‚assecutio'. 3. ‚das greifen, berühren' ‚attactio'.

DÒHVATATI, dòhvatâm, *impf.* dohvatiti. — *isporedi* dohvaćati. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *Postaje od* dohvatiti *kao* hvatati *od* hvatiti. — *Dolazi u naše vrijeme a između riječnika u Vukovu.*

1. *prelazno.*

a. *aktivno.* Ustavlja ga đemom od čelika, a dovata malo babračlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 549. Kako koga rukam' dovataše, te o zemļu ńime udaraše. 3, 119. Hajka ga za ruku dofata. Pjev. crn. 316b. Pa u ruke dohvata šišanu. Ogled. sr. 396.

b. *sa* se, *refleksivno.* Svaki joj se ruke dovataše. Pjev. crn. 113b. Za svoje se lice dofataše. 283a. Dobro je čovjeku da se ne dohvata do žene. Vuk, 1 kor. 7, 1. Ne dohvatajte se do nečistote. 2 kor. 6, 17. Strva se ńegova ne dohvatajte. D. Daničić, 5 mojs. 14, 8. Ne dohvataj me se. isai. 65, 5.

2. *neprelazno.* A pod grlo zubom dovataše, zakla ńega kako vuče jagńe. Nar. pjes. vuk. 2, 286.

DÒHVATITI, dòhvatîm, *pf.* comprehendere, attingere. — *složeno:* do-hvatiti. — *impf.*: dohvatati i dohvaćati. — *Akc. se mijcńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòhvatī. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *čuje se i* dovatiti *i* dofatiti *(ovako je i u Boci i u Crnoj Gori). — Može biti riječ praslavenska (isporedi rus.* дохватить, češ. dochvátiti), *ali joj u našem jeziku nema potvrde prije* XVIII *vijeka, te do onoga je vremena drugi dio* hiti *mješte* hvatiti *(isporedi* dohititi) *a tako je još u ńekijem mjestima (dajbudi u Dubrovniku). — Između riječnika nahodi se samo u Vukovu:* 1. ‚herlangen' ‚porrigo'. 2. ‚erreichen' ‚attingo'. dohvatiti se 1. čega, do čega ‚greifen, berühren' ‚attingere'. 2. ‚erreichen' ‚assequor'. 3. n. p. na noge ‚sich stützen' ‚se excipere'.

1. *prelazno.*

a. *aktivno, doseći pružajući ruku ili što drugo: a)* comprehendere, *kao kod* dokučiti, *subjekat uzme, uhvati ono što dosegne. aa) uopće.* Pasijaše ńihov sinčić od 12 godišta ništo ovaca od kojih jedna upade u jedan bunar prisušen, i dite dozva roditeļe koji dotrčavši ne mogahu je dofatiti. J. Banovac, prip. 214. Ona baci u zobnicu ruku, ono pleće mesa dofatila. Nar. pjes. vuk. 2, 21. Te dofati sa bukve jabuku. 2, 32. Tadar Marko . . . Andrijnu glavu dofatio. Pjev. crn. 9b. Dohvatio bi s neba tarane (tako je visok). Nar. posl. vuk. 69. Nojevi želeći da bi pecivo dohvatili. Nar. prip. vuk. 200. — *ono što se pruža da se objekat dohvati stoji u instr.*: Nu dofatit rukami naglo žeļaše lakim. M. Katančić 49. — *gdje se što dohvati (dio cijeloga što se dohvati) stoji u acc. s prijedlogom* za: Dostiže ga na nebeska vrata, za desnu ga nogu ufatio, što dofati, ono i okide. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Te dovati Hajkunu devojku, dovati ju za bijelu ruku. 3, 184. Dovati ga za grlo bijelo. Pjev. crn. 42a. *ili u loc. s prijedlogom* po *(samo u ovakovijem primjerima)*: On dovati pušku po srijede. Nar. pjes. vuk. 3, 323. Po srijedi puške dohvatiše. Ogled. sr. 107. — *bb) kad subjekat uzme ono što dosegne da ga doda drugome, može značiti i gotovo što* dodati. *vidi u Vukovu rjčniku gdje ima i primjer:* Dohvatide mi to. Dovati mi divit i artiju, da ti pišem do dv'je do tri r'ječi. Nar. pjes. vuk. 1, 255. Dovat' đor mi vode u maštravi, da s' napijem studene vodice. 2, 590. Kad se kome reče da mu što dohvati ili učini. Vuk, poslov. 195. — *cc) kao uhvatiti, uzeti uopće, bez osobitoga isticańa da se kod toga pruža ruka.* Ļetko je đerdan dofatila i bači ga na zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ti dofati ludoga Jovana, slijepa ga na Labuda bači. 2, 33. Ona mlada ode u riznicu, dovatila sabļu Momčilovu. 2, 109. No dovati trista neimara, povede ih u Šaru planinu. 2, 125. Pa dovati đakona Jovana i ńegove đece trista lude, u ćeliju te ih zatvorio. 2, 128. Pak dovati onu kupu s vinom. 2, 431. Brže końa svoga dovatio, sedla końa što ga ļepše može. 2, 566. Da do paše u odaju pođem, da dovatim divan-kabanicu. 2, 616. Dovatiše ranene i mrtve, i veliki plijen okrenuše. 4, 524. Dohvati nekaku sviralu dugu prevjenu. Nar. prip. vuk. 192. — ruka, ruke *može biti u acc. s prijedlogom* u: U ruke mi dofatila svilena lijepa pasa. *(gen. mj. acc.).* Nar. pjes. mikl. beitr. 58. Ode Ture u kulu bijelu te dovati końa debeloga i u ruku okovanu đordu. Nar. pjes. vuk. 3, 354. Dovatiše torbe uprtńače, tanke puške u ruke desnice. 4, 75. A u ruke kape dovatiše. 4, 517. U ruku je vode dofatila. Pjev. crn. 140a. — *može se i na drugi način (u ovijem primjerima akuzativom s prijedlogom* na) *pokazati gdje se primi, metne ono što se dohvati*: I na glavu kami dofatio. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Te ugrabi Mićunović-Vuka, dovati ga na pleći junačke. 4, 9. — *dd) kao zgrabiti, spopasti.* Skoči hrče i odmah dotrča, te banovu Ļubu dovatilo. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Pak dovati Ļuticu Bogdana, dovati ga zubi za ođreļe. 2, 453. Ona *(voda)* provre preosred Kosova, i dofati ujaka mojega, ponese mu końa i oružje. 3, 218. *i u prenesenom smislu.* Kad kucnem na vrata, svako mi čeļade dohvati trostruka groznica. S. Ļubiša, prip. 240. — *b)* attingere, *subjekat se samo dotakne onoga što dosegne. takovo je dotićańe i kod udarca, rane. ono što se kod toga pruža stoji u instr.* Zamaivańći na ńe s rukom oli s drvom prem da jih ne dohvate. Ant. Kadčić 513. Dovati ga malo topuzinom. Nar. pjes. vuk. 2, 251. I malo je dovati zubima. 2, 399. No ga jelen rogom dovatio. 2, 632. — *kad se ističe mjesto kojega se subjekat dotakne, ono stoji obično u loc. s prijedlogom* po. Dovati me po svilenu pasu, pobratime, sapom od topuza. Nar. pjes. vuk. 2, 220. Dovati ga po ramenu đesnom, đesnu mu je ruku osjekao. 3, 271.

b. *sa* se.

a) recipročno, vidi a, *a) cc).* Za bila se grla dovatiše, te se dvije ale poniješe. Nar. pjes. vuk. 2, 284 Svaki od dolaznika kad se dohvate za ruku. Pravdonoša 1851. 27.

b) refleksivno. aa) značeńe je kao kod a. *ono što ko uhvati, uzme, ili čega se dotakne stoji: aaa) u gen.* Pak se bješe dofatio Ugrin Janko końa svoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 34. I Jovanu oči satvorila; kad se Jovan očih dofatio. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Đevojke se rukom dofatio. 2, 553. Dovati se pomamna vrančića. 2, 593. Dovati se sabļo okovane. 3, 468. Pos'ješe mu konopac na ruke; kad se Luka ruku dofatio, skoči Luka, ka' četiri vuka. 4, 92. Dofati se kola đevojakah, dobroga se dofatio druga, baš za ruku vojvodinu Jelu. 4, 157. Ja se moga ne dovatih blaga. Pjev. crn. 190a. Kad se Gašo puške dohvatio ka' da se jo krila dohvatio. Ogled. sr. 158. Kad se đavo dohvati skuta, otkini skut. Nar. posl. vuk. 120. — *u prenesenom smislu.* Mladi Uroš soja gospodskoga dovati se snage i pameti. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Vlašče joj se srca dofatilo, već Hajkuna uije za Turakali. Pjev. crn. 287b. Posjedaše jedan do drugoga, svakoga se zbora dofatili. 297a. — *kad se govori o mjestu, znači: doći s mukom do mjesta, dobaviti ga se, vidi kod* dobaviti, 1, b, *c).* Kad se Marko zemļe dovatio. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Tek da mi se dvora dovatiti. 2, 275. Hajduci se gore dovatiše. 3, 367 *tako se govori*

i o vremenu: Pa se mrkle noćce dohvatiše. Nar. pjes. vuk. 5, 102. — *bbb) u acc. s prijedlogom* za. Za britke se sablje dovatiše. Nar. pjes. vuk. 3, 21. Za platno se Momčil dofatio. Pjev. crn. 267b. Za grlo se rukom dovatila. 286a. — *ccc) u gen. s prijedlogom* do: *u Vukovu rječniku.* — *ddd) u jednom primjeru iz narodne pjesme u acc. s prijedlogom* na. Na tanko se puške dofatiše, obadvije puške zavatriše. Nar. pjes. vuk. 4, 329. — *bb)* se excipere, *kao uprijeti se, nasloniti se, nasaditi se, ostati. isporedi* dočekati se *kod* dočekati, 2, b. Dovati se Šarcu na ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Na dobre se konje dofatiše. 2, 242. Na noge se s koña dofatio. 3, 310.

2. *neprelazno. značenje je kao kod* 1, b. Ona mauče koja dohvatiti ne može. Nar. posl. vuk. 239. — *ono što ko uzme, uhvati stoji u acc. s prijedlogom* za. Za brńicu rukom dovatio. Nar. pjes. vuk. 4, 8. Pa on junak u vodu skočio i za ladu rukam' dofatio. 4, 127. — *ono čega se ko dotakne stoji u gen. s prijedlogom* do: Ovu šalu mladi ljudi čine samo za to da bi im usta dohvatila do djevojačkih usta. Vuk, živ. 37. — *u ovom primjeru mjesto kojega se subjekat dohvata stoji u loc. s prijedlogom* po *(subjekat nije čeljade nego ono čim se čeljade drugoga dotiče).* A po srcu sablje dovatile. Nar. pjes. vuk. 2, 563.

DOÌGRATI, dòigrâm, *pf. svršiti igranje, doći igrajući, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-igrati. — *impf.:* doigravati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u* 3 *pl. praes.* doìgrajû, *u aor.* doigrah *(osim* 2 *i* 3 *sing.* dòigrâ), *u ger. pract.* doigrâv, doìgrâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes., osim part. praet. act.* dòigrao, dòigrâla, *i pass.* dòigrân. — *Dolazi od* xviii *vijeka a između književnika u Belinu* („finir di ballare' 244a), *u Stulićevu* („a ludo, a saltatione cessare'), *u Vukovu* (1. „gesprungen kommen' „advenio saltans'. 2. doigrao je već „sein tanzen ist schon aus' „saltare jam non potest').

a. *svršiti igranje, ne igrati dalje.* igrati *može značiti i* ludere *i* saltare. *uopće je neprelazno. — samo u rječnicima.*

b. *doći igrajući. a) skačući, neprelazno. — u Vukovu rječniku. — b) igrajući koña, prelazno; objekat je koń, ali može i izostati.* Izvedu mu ždrala velikoga, kušao ga i kušao Rade, odigra ga pak opet doigra. And. Kačić, razg. 292b. Kupih koña za hiljadu, poigrah ga niz livadu, doigrah ga do vodice. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Doigra Kosto iz lova. vuk. kovč. 49.

DOIGRÁVÂNJE, *n. djelo kojijem se doigrava. — U Vukovu rječniku.*

DOIGRÁVATI, doigrâvâm, *impf.* doigrati. — *Akc. je kao kod* blagoslavljati. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu* („advenio saltans').

DOIJÈDATI, dòijedâm, *vidi* dojedati.

DOÌLNUK, *m.* praeda, *plijen, tur.* dojumluk. — *U jednom rukopisu* xvii *vijeka.* Princ Evgenije razbi Turke pod Varadinom, i mnogi doilnuk dobiše Nemci. Glasn. 20, 10.

DOINÁDITI SE, doinâdîm se, *pf. svršiti inađenje (inaćenje).* — *složeno:* do-inaditi. — *impf.:* doinadivati se. — *U Stulićevu rječniku* („disputationi finem imponere').

DOINAĐÍVATI SE, doinâđujêm se *i* doinàđîvâm se, *impf.* doinaditi se. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* doinadivati se, doinadivam se).

DOISKORIJÈNITI, doiskòrijenîm, *pf. iskorijeniti do kraja, posve.* — *složeno:* do-iskorijeniti. — *impf.:* doiskorjeńivati. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka, a iz njega u Stulićevu rječniku* („exstirpationi finem dare'). Žitje žudjolsko vidjeste doiskorijeńeno sa svijem. S. Rosa 41b. Ńihovo ostatke doiskorijeniće. 129a.

DOISKORJEŃÍVATI, doiskorjèńujêm *i* doiskorjèńîvâm, *impf.* doiskorijeniti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÌSPUNITI, doispunîm, *pf. ispuniti do kraja.* — *složeno:* do-ispuniti. — *impf.:* doispuńati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* („perficere'). Doispunit uradjeńe izustjeno u proročanstvu. S. Rosa 19b.

DOISPÚŃÂŃE, *n. djelo kojijem se doispuńa. — U Stulićevu rječniku.*

DOISPÚŃATI, doispûńâm, *impf.* doispuniti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÌSPUŃÊŃE, *n. djelo kojijem se doispuni. — U Stulićevu rječniku.*

DÒISTA, *adv. vidi* isti *i* doisto.

DOÌSTI, *vidi* doći *i* iti. — *U Vukovu rječniku.*

DÒISTINÊ, *adv. uprav su dvije riječi:* do istine *(vidi* 1. do, I, 9, a). *vidi i* doisto. — *Dolazi sastavljeno* xviii *vijeka i u Belinu rječniku* („asseveranter' 14a; doistine sada „nunc enim vero' 34b). Doistine tvoj bog jest svrhu svih bogova. And. Kačić, kor. 289.

DÒISTINITI, dòistinîm, *pf.* comprobare, ad effectum perducere. — *složeno:* do *i* istiniti *koje postaje od osnove supstantiva* istina *sufiksom* i. — *impf.:* doistinjivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòistinî. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između književnika u Belinu* („probo' 595b; „comprobo'; doistiniti se „comprobor' 761a) *i u Stulićevu* („comprobare, confirmare'; doistiniti se „comprobari').

1. *aktivno.*

a. comprobare, *pokazati, dokazati da je što istina.* Usilovahu se doistiniti hinbenimi računi da duše imihu se drugoč sajti s telesi. Transit. 187. Mnozi veļau, da on iznesvistjen besidjaše, dali jur suviše to doistini ńegova smrt što se do mala dogodi. Blago turl. 2, 30. Vi svidoci morete biti i doistiniti što govorim. I. J. P. Lučić, razg. 5. Što je god od potribe bilo nadostaviti ili s svidočanstvom doistiniti. Grgur iz Vareša 73. Doistiniti, dokazati da je istina: „hoćeš li mi doistiniti da sam ja rekao to što ti kažeš?' M. Pavlinović.

b. declarare, *pokazati, kako je što u istinu.* Vele mučno jest doistiniti od koga načina i masti ima biti odića crkovńaška, budući da na razlikost od vrimena i mista različite imahu *(imaju?)* biti i odiće. A. d. Costa 1, 79.

c. ad effectum perducere, *učiniti da bude što se reklo da će biti.* Nemoj me se odvrići, jer sam tvoja ovčica ... da budu doistińene tvoje riči kako jesi obećal. Transit. 116. Ako se ne doistine ovi ugovori i uviti. Ant. Kadčić 434. Svrha doistini jedno i drugo proročanstvo. I. J. P. Lučić, izk. 11.

2. *sa* se.

a. *pasivno, značenje je kao kod* 1. Zakon zabrańiva pogubiti pravednika, ako se prija ne doistine uzroci. I. J. P. Lučić, izk. 18. Udilj netom se doistinit bude ugovor, udilj netom budem ozdravio od nemoći. Blago turl. 2, 97. Prvo nego se dojistini pogodba. A. d. Costa 2, 71.

b. *refleksivno, uvjeriti se da je što istina.* Čuvši od ńe, da ga *(pepeo)* bijaše primila od anđela, ktide doistinit se, dodivši joj glavu i našavši da istina bijaše, uze od toga i on i ńime čelo sebi opepeli. Blago turl. 2, 47. Ustaloše se i svidočanstvom dnova i ogledom ispečenoga tila doisti-

niše se to veće, da strahovito vidiuje nije bilo zamišljeno. 2, 146.

DOISTINIV, *adj.* probabilis, *koji se može doistiniti (vidi* doistiniti, 1, *a)). — Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DÒISTINOVATI, dòistinujêm, *vidi kod* doistiñivati.

DOISTINUĆE, *n. djelo kojijem se doistini. — Dolazi* (dojistinutje) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam načinio kao da postaje od* doistinuti. Pedipsa zadana s pogodbom ne podvežuje prvo dojistinutja pogodbenoga. A. d. Costa 2, 71.

DOISTIÑÍVATI, doistiñujêm *i* doistiñîvâm, *impf.* doistiniti. — *Dolazi* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (griješkom* doistinivati, doistinivam). Doistiñujući nepravadnimi i lastivimi računi ovu odluku. Transit. 211. — *Oblici praes. (griješkom)* doistinujem *dolaze i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali može biti da odgovaraju infinitivu* doistinovati *kojemu nema potvrde.* Obranje trpeće doistinuje se *(štamparskom griješkom* ‚dojistinije se') u oni*(h)* koji mogu i imaju (‚imahu') biti obrani. A. d. Costa 1, 69. Ne doistinuje se pogodba utvrdena. 1, 154. Ovo doistinuje Ribera. 1, 192.

DOISTIT, *adj.* verus, *istinit. — Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Rijeka ... ka ne kaže doistita nijednoga svoga vrila. J. Kavanin 117[b]. Na Korčuli nije tjelésâ doistitih. 317[b].

DÒISTO, *adv.* vere, revera, certo, quidem, *do istine, u istinu. — isporedi* doista, zaisto, zaista. *— Uprav je ista riječ što* doista, *ali je shvaćena kao prosti adverab s čega se je nastavak a promijenio u o (ili možebiti po analogiji prema* zaisto). *— Kod ńekijeh pisaca i se mijeńa u* j: dojsto. F. Lastrić, test. 152[b]. L. Radić 9. I. J. P. Lučić, razg. 113. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između riječnika u Belinu* („certe' 186[b]), *u Bjelostjenčevu* („certe'), *u Voltiđijinu* („certamente' gewiss'), *u Stulićevu* („serio, vere, certe, sane, quidem, mehercule etc.').

a. vere, *kao u istinu, bez sumńe, kad se što tvrdi kao posve istinito.* Taci misnici nisu moji misnici nego istiniti izdavnici, oni doisto i mene prodaju kano Juda i izdaju. I. Ančić, ogl. 188. U ovoj čaši neprocina krv mâ sveta doisto je. J. Kavanin 476[a]. Da ga òbrânīš od smrti a da on tebe udre nožem, doisto bi ti vapia od boga i od pakla osvetu pram onom neharniku. J. Banovac, razg. 155. Jeli od potribe da krstjanin zna nauk krstjanski? jest doisto od potribe. J. Filipović 1, 5[b]. Ako to učinite, vaš je raj doisto. F. Lastrić, ned. 378. Moreš li ti ubiti jednu zmiju, kada unide u kuću tvoju te se sakrije? ne moreš doisto, od' 105. Kada so izgubi ključ od jedne brave, ne moreš je doisto otvoriti svakojakim iliti isto kakvim godi. 106. Neću doisto otvoriti, ako mi ne kažeš, tko si. A. Kanižlić, utoč. 70. Koje je zlo učinio tebi David? Nije doisto nikakovo. Aud. Kačić, kor. 167. Jeda li se ponosiš svjetlosti tač davnijeh plemena i bogatstvom aliti dikama tvoje rožbine i svjete, aliti slavam djeda i pradjeda glasovitijeh? no doisto. I. M. Mattei VII. Koji dakle želite nobesku slavu uživati, doisto i broz svako sumje jest potribno štogod trpiti. Đ. Rapić 32.

b. revera, reapse, *kao* zbilja, do istine *(vidi* 1. do, I, 9, a, *c)),* djolom *(vidi* 1. djelo, 3, b, *c) aa)), kad se ističe kako što jest prema onome što se može pomisliti ili reći.* On držaše da se šalo ... dali kad ga jur šukošo i škripnuše nad ńim zubi ... dna pozna, da doisto od smrti mu nastojahu. P. Vuletić 8. Ako je ovo istina, kako je doisto. A. d. Bella, razg. 11[a]. I to otje gospodin biti ukopan za svidočbu, da je doisto bio umro. F. Lastrić, od' 130. Pokaza z dvora niko začuđenje, zašto iznutra doisto bog ne more se začuditi ničemu. 175. Kako oni redki jesu na falu, tako imaju biti i ovi, i doisto jesu. A. Kanižlić, kam. 91. Da, ako će doisto proći i vaša dobra svjetovna, zašto ih uzmnažate? Đ. Bašić 98[a]. Govore niki možebit, ali što velim možebit, kada doisto govore? A. Tomiković, gov. 13. Pridoh na Kuntradu, doisto nad more. Nar. pjes. istr. 2, 102.

c. certo, *kao* za cijelo, pouzdano, *u rečenicama u kojima je glagol što znači misliti ili govoriti, može potvrđivati ne da se misli ili govori nego ono što se misli ili govori.* Ako bi redovnik znao doisto, da je ti nemoćnik u grihu. L. Terzić 147. Ako budeš poznati doisto da je mučen. (B. Pavlović) 232. Tada joj Isus reče: znaj doisto, da ćeš ji čuti. J. Banovac, razg. 6. Zaisto ne biste ga *(boga)* s tolikom slobodštinom uvriđivali, kad biste doisto znali, da će svît brzo svršiti. 90. Ja sada poznajem doisto, da je ogledalo. N. Palikuća 13. Oni koji mûći ne ispovida, ma doisto ne more se reć ni da taji. M. Dobretić 506. Doisto ti turšku vjeru dajem. Nar. pjes. vuk. 5, 496.

d. quidem, *kad se što tvrdi, da se boje istakne nešto onome suprotno.* Ne bismo doisto uživali život ... nego bili bismo u nevoljah. A. d. Bella, razg. 154[ab]. Duh je doisto pripravan, ali put slaba je. F. Lastrić, test. 107[b]. Stara mudrost grčka, ako i nije posanula, doisto je povenula pod turskim jarmom. A. Kanižlić, kam. 838. Indi moramo li ńega i u ovomu naslidovati, da se i mi ovako priobrazujemo? doisto to bi lijepo bilo, kad bismo se mogli ovako priobraziti. B. Leaković, gov. 76. To kazuju i pričaju ljudi da doisto pobjeći mogaše, al' ne može Turčin od junaštva. Nar. pjes. vuk. 4, 482.

DOIT-, *vidi* dohit-.

DOIZBOJÒVATI, doizbòjujôm, *pf. svršiti izvojevańe, izvojevati do kraja. — složeno:* do-izbojovati. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

DOIZDIJÈLITI, doizdijelîm, *pf. izdijeliti do kraja, sve. — složeno:* do-izdijeliti. *— impf.:* doizdjeljivati. *— U Stulićevu rječniku.*

DOÌZDIRATI, dòizdirêm, *impf.* doizdrijeti. *— U Stulićevu rječniku (samo u pracs.* doizdirem *kod* doizdrijeti).

DOIZDJELÍVATI, doizdjèljujêm *i* doizdjèljîvâm, *impf.* doizdijeliti. *— U Stulićevu rječniku.*

DOÌZDRIJETI, dòizdrêm (doizderêm), *pf. izdrijeti sve, do kraja. — složeno:* do-izdrijeti. *— impf.:* doizdirati. *— U Stulićevu rječniku* („scindere violenter, excoriare, pellem detrahere').

DOIZLIÑATI, doizliñâm, *pf. izliñati po sve, do kraja. — složeno:* do-izliñati. *— U Stulićevu rječniku (griješkom* doisliñati ‚evanescere').

DOIZVRŠITI, doizvršîm, *pf. izvršiti do kraja. — složeno:* do-izvršiti. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovi san nije se doizvršio *(štamparskom griješkom* ‚doizvrnio') u Jozofu. S. Rosa 51[b].

DÔJ, *interj. glas u žalosti, u čudu, i kad se ko moli. — Može biti da postaje od tal.* doh *kod kojega je isto značeńe. — Dolazi u dvojice pisaca Dubrovčana* XVI *vijeka, i u Stulićevu rječniku u kojem je uzeto iz Š. Menčetića.* Doj, višńi moj bože, veliku t' ima moć, poznati tko može, što će bit ali doć! Š. Menčetić 63. Doj bože, tva kripos moljenje usliši! 106. Doj bože, pogledaj! 128. Doj neboska krjeposti, zašto vili toj malo

mańe ne da ljeposti? 326. Jadi su zled stisli, da oči me suze, doj medne me misli, ko mi vas sad uze? D. Ranina 142a. Doj ma dušo, s ke sve ginu, bivši u sreću dana meni, što noć' pustit' hude sjeni, zagrlivši pravu istinu? 143a.

DOJA, *m. ime muško.* — *isporedi* Dojak, Dojan, Dojin, Dojko, Dojka, Dojčin. — *Dolazi prije našega vremena od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 587. Bratь mu Doja. Deč. hris. 75. Doja Kokorićь. Glasn. 24, 294. (1348?). Doja. S. Novaković, pom. 61.

DÒJAATI, *vidi* dojahati.

DOJÀBUŠOLITI, dojàbušolîm, *pf. doći jabušoleći, polagahno i s mukom doći.* — *složeno:* do-jabušoliti. — *U naše vrijeme u Lici.* Osobito kada polubolestan čoek ili starac kuda ide, reče se: ‚jedva evo dojabušoli'. J. Bogdanović.

DÒJAČA, *f.* mulctra, *muzlica.* — *isporedi* dojionica, dojilište, dojiliштvo. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dòjâčâ. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić.

DOJÀČATI, dojàčâm, *pf. odojeti.* — *složeno:* do-jačati *(vidi kod* nadjačati). — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* Ne dojačamo ńegovoj sili. A. d. Bella, razg. 215. Dojačati kome, nadjačati ga. M. Pavlinović.

DÒJADATI, dòjadâm, *pf. vidi* dojaditi. — *Postaje kao* dojaditi *sufiksom* a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne bi gradu jadi dojadali. Osvetn. 5, 108.

DÒJADITI, dòjadîm, *pf. doći do jada, dogrdjeti, dosaditi.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòjadî. — *Postaje od* do jada *sufiksom* i. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dojaditi *i* dojaditi se).

a. *aktivno.* Meni tvoji prosci dojadiše ... E Turćiji zemji dojadiše. Nar. pjes. vuk. rječ. 129a. Svoj su Bosni, pašo, dojadili. Pjev. crn. 51a. Već su paši dave dojadile. Ogled. sr. 61.

b. *sa* se, *refleksivno. a) personalno.* Pak se ńemu dvorba dojadila. Pjev. crn. 163b. — *b) impersonalno.* Čekaše ih .. dokle im se bilo dojadilo. Pjev. crn. 78a. Dojadi se zadarskoj banici. Nar. pjes. juk. 472.

DÒJADRITI, *vidi* dojedriti.

DOJAGÀNČATI SE, dojagàńčâm se, *pf. dočepati se.* — *složeno:* do *i* jagančati; *može biti da ovo postaje od osnove glagola* jagmiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Da se ja mogu ikako toga i toga dojagančati, bogme će mi mučno iz ruke izaći'. J. Bogdanović.

DOJÀGMITI, dojàgmîm, *pf. složeno:* do-jagmiti.

a. *prelazno, osvojiti jagmeći.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Al' se krvni ne smetaju Turci, no juriše da dojagme vise. Osvetn. 5, 99.

b. *neprelazno, doći jagmeći se.* — *u narodnoj pjesmi Hrvata u Ugarskoj.* Pod Haimburski varoš jesu dojagmili. Jačke. 210.

DÒJAHÁŃE, *n. djelo kojijem se dojaše.* — *U Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stuličevu rječniku.*

DÒJAHATI, dòjašêm, *pf. doći jašući; svršiti jahańe. može biti neprelazno i prelazno (objekat je samo koń ili uopće živińče koje se jaše).* — *složeno:* do-jahati. — *impf.:* dojahivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòjahâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 178a, *u Bjelostjenčevu (kod* dojahujem), *u Voltiđijinu, u Stuličevu, u Vukovu* (dojahati *i* dojaati *i* dòjâti). *a)* adequitare, *doći jašući.* Amiviz blizu k Aleksandru dojaha. Aleks. jag. star. 3, 264. Na ravnine tad dojaha nedaleče od Varšova. I. Gundulić 423. Nek dojaše dvoru bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 417. Kad dojaha vilena kulaša a galešu svede u povodu, pa u mlade posestrime pade. Osvetn. 1, 12. — *b) svršiti jahańe.* Dojahao je već. Vuk, rječ. 129a.

DOJAHÁVATI, dojàhâvâm, *impf.* dojahati, *vidi* dojahivati. — *U Jambrešićevu rječniku.*

DOJAHÍVATI, dojàhujêm *i* dojàhîvâm, *impf.* dojahati. — *isporedi* dojahavati. — *Dolazi u rječnicima: u Belinu* 178a, *u Bjelostjenčevu (samo praes.* dojahujem), *u Voltiđijinu (praes.* dojahujem *kod* dojahati), *u Stuličevu* (dojahivati, dojahivam), *u Vukovu:* dojahivati *(i* dojaivati), dojahujem.

DOJAÍVATI, *vidi* dojahivati.

1. DOJAK, *m. ime muško.* — *isporedi* Doja. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dojakь. Deč. hris. 17, 21 *i još na ńekoliko mjesta.*

2. DÒJAK, dòjka, *m. dojka, sisa.* — *Dolazi samo u narodnoj pjesmi našega vremena i to gen.* dojka, *po čemu se ne zna, jeli nom.* dojak *ili* dojko. Fati joj se rukom u ńedarca, ali nema dojka ni jednoga (U govoru nigda nijesam čuo ‚dojak' muškoga roda ili ‚dojko' srednjega, nego sve ‚dojka', a naj više u mn. broju ‚dojke'. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 15. Ti ne imaš dojka ni jednoga. 16.

DOJÀKO, *adv. doslije, vidi* jako.

DOJAKOSTAN, dojakosna, *adj.* satis firmus, *dosta jakostan.* — *U Stulićevu rječniku* (dojakostan, dojakostni). — *nepouzdano.*

DOJÀKOŠŃÎ, *adj. vidi* dosadašńi. — *Postaje od* do jako *sufiksom* šńь. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Uzdajući se u svoju dojakošńu sreću. Vuk, miloš. 3.

DÒJAMITI, dòjamîm, *pf. odalečiti, dignuti do kraja, sve.* — *složeno:* do-jamiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Odgovara iz pećine Luka: ‚Jami vilo, zla ne dojamila!' Osvetn. 2, 81.

1. DOJAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Doja. — *Dolazi* XIV *vijeka.* Dojanь. Deč. hris. 21. 28 *i još na ńekolika mjesta.*

2. DOJAN, dojna, *adj.*

a. *koji doji ili koji se muze.* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dojna koza već je dična neg divojka kâ je mlična. P. Vitezović, cvit. 30. Tko za kuću dojne drži krave. J. S. Reļković 403.

b *koji je dojen, koji sisa.* — *u Jambrešićevu rječniku* (dojne dece napitek ‚bua'), *i u Stuličevu sa značeńem: kojega treba dojiti* (‚lactandus').

DOJANOVIĆ, *m. prezime po ocu Dojanu.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DOJAŠITI, dojašim, *pf. dojahati.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena i u Stulićevu rječniku.* Turske dobre końe dojašili. Nar. pjes. juk. 429.

DOJAŠÍVATI, dojàšujêm *i* dojàšîvâm, *impf.* dojašiti. — *Samo u Stulićevu rječniku (s praes.* dojašivam).

1. DÒJÀTI, *vidi* dojahati.

2. DÒJÀTI SE, dòjmêm se, *pf. dohvatiti se, prihvatiti se, latiti se.* — *isporedi i* dojmiti se. — *oblici su kao kod* oteti, uzeti *(u inf. i prošlijem vremenima stoji* -ja- *mjesto* -e-). — *Složeno od* do *i* jati; *kod ovoga je ista osnova što i kod* oteti *i* uzeti; *ali po čakavskom govoru u inf. i u prošlijem vremenima mjesto* e *(negdašńega* ę) *ima* ja *(jer je na početku sloga), a u sadašńijem vremenima* jm *(od* jьm). — *Uprav*

je riječ čakavska, ali su je od čakavaca primili i štokavci u sjevernoj Dalmaciji. — U naše vrijeme. — a) sa značenjem sprijeda kazanijem, osobito često s gen. imena koje znači kakav posao. Držimo da su se poljodjelska društva zazbiļa posla dojala. M. Pavlinović, razl. spis. 60. Nego se još vaļalo dojati izbirańa novoga kraļa. 118. Dojati se posla, *voļno i svojski latiti se posla, tal.* lavorare a tutt' uomo. *(na Braču).* A. Ostojić. — *b) prionuti uz koga pitajući što, tako mu dosađujući.* Dojati se koga, uz koga prionuti, pitati: ‚Doja me se ka' vrag krštene duše.' ‚Dojmi se strica, on će ti zajati jaspri'. M. Pavlinović. — *i dosaditi uopće:* ‚Što si me se doja' sinko'. M. Pavlinović. Dojati se koga, dosaditi komu, tražeći kakovu ļubav, navlaš uznemiriti, pravdati koga. A. Ostojić.

DOJÁVITI, dòjâvîm, *pf. složeno:* do-javiti. — *Akc. je kao kod* dobaciti. *a) javiti što kome koji je podaļe. — u naše vrijeme u Dubrovniku. — b) dovesti (stado, ovce itd.) idući sprijeda. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa ńegove ti dojavi ovce. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Dojavi mi stotinu ovnova. 4, 439. Da Nikčevo stado dojavimo. Ogled. sr. 118. Dako oklen šićar dojavimo. 387.

DÒJAZDITI, *vidi* dojezditi.

DÔJBA, *f. vidi* dojitva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Troja dojba do Bartolova. (Do poznatog Bartolova dneva marvu doji po tri puta dneva). J. S. Reļković 337.

DÔJCI, dòjâcâ, *m. pl.* gemini, *blizanci.* — *Jamačno postaje od* dvojci *tijem što je ispalo* v, *a može biti za to što se shvatilo kao da postaje od* dojiti. — *Dolazi* XVII *vijeka u Mikaļinu rječniku* (dojci, blizanci ‚gemellus') *i* XVIII *u jednoga pisca; između rječnika još u Stulićevu.* Jednijem porodom dvoje sinova porodila *(je).* Ovi dojci drugo nijesu nego pravedni i grešnici. B. Zuzeri 172a.

DÓJČA, *m. kao hyp.* Dojčević. Lakomu kuļu Vuka Dojče (s ruge, mjesto Dojčević). S. Ļubiša, prič. 99.

DOJČETIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Dojčević. — *U narodnoj pjesmi.* Elči-bašu Dojčetića Vuka. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

DOJČEVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Dojčić *i* Dojčetić. — *U narodnoj pjesmi.* Pobratima Dojčevića Vuka. Nar. pjes. vuk. 2, 568.

DÔJČICA, *f. dem.* dojka, *od čega postaje sufiksom* ica *pred kojijem se* k *mijeńa u* č. — *U Stulićevu rječniku* („parva mammilla; nutricula').

1. **DOJČIĆ,** *m. prezime.* — *isporedi* Dojčević. — XVII *vijeka.* Stipanu Doičiću popu. Starine. 11, 136. (1681).

2. **DOJČIĆ,** *m. u rukopisu* XVI *vijeka nadimak l'atroklu u trojanskoj priči.* I pride Protokološ Dojčić i reče: Aćêliš gospodine. Troj. prič. jag. ark. 9, 130. *načińeno od osnove glagola* dojiti, *vidi u drugom rukopisu:* Pride otrok Acilošev imenem. Potrikolušь Donćikъ *(čitaj* Dojčićь) koji bêse sъ ńimъ jedino mlêko salъ, i reče jemu: O gospodine Acilešu. Troj. prič. mikl. star. 3, 178.

DÓJČIL, *vidi* 1. Dojčilo.

1. **DÓJČILO,** *m. ime muško, kao da je isto što* Dojčin. — *U narodnijem pjesmama.* O Dojčilu, bogom pobratime. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Poznado ga Dojčilo vojvoda. 2, 383. — *nominativ može biti i* Dojčil. Uzo Dojčil onu sitnu kńigu. Nar. pjes. vuk. 2, 383. Pobratimu Dojčil-kapetanu. Pjev. crn. 116a.

2. **DOJČILO,** *m. u zagoneci (tele).* Zamumla roguša *(krava)* iza vrbika, odmumla đojčilo iza planika. Nar. zag. nov. 102.

DÓJČIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dojčil *i* Dojčilo, Dojko, Doja. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dojčinь). Dojčinь z bratijami. Mon. serb. 564. (1322). Dojčinь. S. Novaković, pom. 60. Vino pije Dojčin Petar, Varađinski ban. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Razboļe se vojvoda Dojčine. 2, 460. Ćera ga Dojčin na labudu. Pjev. crn. 117a.

DÓJČINOV, *adj. koji pripada Dojčinu.* Redak dođe dvoru Dojčinovu. Nar. pjes. vuk. 2, 461.

DÓJČINOVICA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Dojčinovici. Srp. nov. 1867. 705.

DÓJČINOVIĆ, *m. prezime po ocu Dojčinu.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DOJDEŽE, *conj. dokle (po crkvenom jeziku).* — *U knjizi* XVI *vijeka pisanoj miješanijem jezikom.* Ne otimet se žazal od Jude dojdeže ne pridet, iže pošļim je. Š. Kožičić 3a. Dijakon šuju ruku pokrvenu imat, dojdeže služit se. 11b.

DÒJDŮĆÎ, *adj. (uprav part. praes. act. glagola* doći *koji vidi pod* I, a, *c))* venturus, *koji će doći, budući.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad izađeš iz dojdućeg boja. A. I. Knezović 177.

DÒJĐĆÎ, *part. praes. act.* dojiti, *dolazi samo u ženskom rodu, o ženskom čeļadetu i živinčetu koje doji (vidi* dojiti *pod* a) *obično bez objekta.* — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* 62b, *i između rječnika još u Stulićevu* (dojeć). Žene trudne i dojeće. A. Bačić 184. Žene noseće i dojeće djecu. B. Leaković, nauk. 386. Neg dojeća nek ne pije žena. J. S. Reļković 395. Tako zdrave biće ti dojeće *(krave).* 228.

DOJĐĐAN, *vidi kod* 1. do, II, b *pri kraju.*

DOJĐĐATI, dòjđđâm, *impf.* dojesti. — *U Stulićevu rječniku, gdje uz* dojesti *ima praes.* dojedam *što se može čitati i* doijedam.

DÒJEDRITI, dòjedrîm, *pf.* appellere, *doći jedreći.* — *složeno:* do-jedriti. — *impf.:* dojedrivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòjedrî *(u Vukovu je rječniku griješkom drukčije bilježen akcenat:* dojêdriti; *vidi i* D. Daničić, akcenti u glagola. rad. 6, 107). — *Po zapadnom se govoru kaže i* dojidriti, *a po čakavskom i* dojidriti *i* dojadriti. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 104a, 756a, *u Voltiđijinu* (dojadriti i dojedriti), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u primorju).* Za tim dojidrismo... u naj lipļu luku. P. Hektorović 7. Dojidrivši u Puļu rečeni kraļ. Dukļańin 28. Dojedri naj poslije na otok. B. Kašić, fran. 49. Na koje *(krajine)* svete djevojčice bjehu na drijevijeh dojedrile. por. 144. U toliko dojedrila plav bješe. P. Kanavelić, iv. 482. U toliko drijeva na kraj dojodrišе. B. Zuzeri 403b. Dojidriti u otačbinu. J. Banovac, pred. 46. Genuesi u Carigrad dojedrišе. A. Kanižlić, kam. 820. Od Budima šajko dojodrišc. And. Kačić, razg. 144a. Pokle jesu, majko, Bnetci sagrađeni, ni takova driva nutar dojadrilo. Nar. pjes. istr. 2, 156.

DOJEDRÍVATI, dojêdrujêm *i* dojêdrîvâm, *impf.* dojedriti. — *U Stulićevu rječniku (s praes.* dojedrivam).

DOJEK, *m. ime mjestu* XIV *vijeka.* Selu je Korotinu išla meda ‚na Dojekь' (Mon. serb. 565 *god.* 1322). Đ. Daničić, rječ. *kod* Dojekъ.

DÒJENAC, dòjênca, *m. mlada svińa.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

DOJENCI, Dojenaca, *m. pl. zaselak selu Plaňanima. — Dolazi krajem* XIV *ili početkom* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dojeньci). Zaselci Plaňanemь: Dojenci, ... Mon. serb. 265. (1389—1405).

DÒJENICA, *f. žensko (dijete) dojeno. — Postaje kao* dojenik *sufiksom* ica. *— U Stulićevu rječniku* (‚quae lac suxit') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DÒJENÎK, *m. muško (dijete) dojeno. — isporedi* dojnik. *— Postaje od part. praet. pass.* dojen *sufiksom* ikъ. *— U Stulićevu rječniku.*

DÒJÊNJE, *n. djelo kojijem se doji. — stariji je oblik* dojenje. *— Dolazi od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (dojenje ‚lactatus'). *i još između rječnika u Belinu* (dojenje ‚lactatus' 62b), *u Bjelostjenčevu* (‚lactatio, lactatus, mulsio, emulsio'), *u Stulićevu* (‚lactatus'), *u Vukovu* (1. ‚das säugen' ‚nutritio'. 2. ‚das saugen' lactatio'). To dojeńe *(vidi* dojiti, b) do Bartola biva. J. S. Reļković 232.

DÒJESTI, dòjedêm *i* dòijem, *pf. svršiti jedeńe; ne jesti dałe. — složeno:* do-jesti. *— Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu (grijeskom* dojestiti *po dubrovačkom govoru,* ‚exedere, absumere') *i u Vukovu* (dojesti, dojedem *i* dojesti se, dojedem se).

1. *aktivno. a) jesti do kraja, dok već ništa ne ostane.* Da su kruh jeli a ne mogli nigda dojesti ga. A. Kačić 545. *— b) ne jesti dałe.* Već si dojeo ‚du wirst nie mehr essen' ‚non amplius comedes'. Vuk, rječ. 129a.

2. *sa se, refleksivno, kad omrzne hrana, jer se je mnogo jelo. — ime koje znači ćełade stoji u dat.* Već mi se dojelo meso ‚ich bin schon dessen überdrüssig' ‚satietas ejus me tenet'. Vuk, rječ. 129a.

DÒJEZDITI, dòjezdîm, *pf.* adequitare, *doći jezdeći, dojahati (pod a)). — složeno:* do-jezditi. *— Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòjezdî. *— U jednoga pisca čakavca ima i oblik* dojazditi: Koji .. biše dojazdil pod naši šatrari. I. T. Mrnavić, osm. 57. *— Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* 178a, *u Stulićevu, u Vukovu.* K vam dojezdih u radosti. G. Palmotić 1, 218. Dojezdiše u manastijer od Kazina. I. Đordić, ben. 44. I već su ti dojezdile blizu tvoga perivoja. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. Srpńa danak trinajesti biše, kada pod Beč Turci dojezdiše. And. Kačić, razg. 218b. Kum dojezdi, dvori zazvoniše. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Kad dojezdi do b'jela čadora. 2, 600. Dojezdiše Jankovića kuli. 3, 141. Pred dvore mu svati dojezdiše. 3, 517. *— u prenesenom smislu, o knjizi (poslanici).* Do tri knige meni dojezdiše. Nar. pjes. kras. 1, 20.

DOJEŽDÍVATI, doježdujêm *i* doježdîvâm, *impf.* dojezditi. *— U Stulićevu rječniku (griješkom* dojezdivati, dojezdivam).

DÒJICA, *f. dojilica. — U Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu rječniku.*

DÓJIĆ, *m. prezime po ocu Doji. — U naše vrijeme.* D. Avramović 268. Sem. prav. 1878. 81. Rat. 139.

DÒJILICA, *f.* nutrix. *isporedi* dojica, dojka *(kod* b), dojkińa, dojiteļica, dojla, dojlica, dojnica. *— Postaje od osnove* dojil *part. praet. act. glagola* dojiti *sufiksom* ica. *— Dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer kod b)) a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu. a) žensko ćełade koje doji uopće (svoje ili tuđe dijete).* U post jisti mogu težaci, kovači, dojilice. F. Matić 75. Teško trudnima i dojilicama u te dane. Vuk, mat. 24, 19 Kao što dojilica neguje svoju djecu. pavl. 1 sol. 2, 7. *— b) žensko ćełade koje doji tuđe dijete (obično za platu), isporedi* 1. baba, 4 *i* 1. babica, 3. Djećica obļube mlijeko dojilica. M. Radnić 185b. Kate ... nî dała dojkam bludnijeh dojilica, da 'u nadoje. J. Kavańin 302b. Dojilica bišo ga sakrila J. Filipović 3, 339b. Pristupi Justini djava u prilici nežine dojilice. M. Zoričić, zrc. 8. *— c) žensko živińe koje doji.* Trideset kamila dojilica. Đ. Daničić, 1 mojs. 32, 15. Krave dojilice. 1 sam. 6, 7.

DÒJILIČIN, *adj. koji pripada dojilici. — Od* XVIII *vijeka.* Dojiličino mleko. Z. Orfelin, podr. 13.

DÒJILIŠTE, *n. muzlica, dojača. — U Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) u kojem ima i* dojilištvo *s istijem značeńem.*

DOJILIŠTVO, *n. vidi* dojilište. *— nepouzdano.*

DÒJÎĻA, *f. vidi* dojilica. *— Postaje od osnove* dojil *part. praet. act. glagola* dojiti *sufiksom* ja; ļ *se mijeńa u* l. *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer kod b)) i u Vukovu rječniku. a) žensko ćełade koje uopće doji.* Dojiļe s gladi obezmliječene nosilo bi porod u povojama. S. Ļubiša, prip. 52. Svaku boļku neka zamuze svojim mlekom žena dojiļa pa će proći samo muškom ona koja muško doji, a ženskome ona koja doji žensko dete. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 68. *— b) žena koja doji tuđe dijete.* Ali joj pomaga dojiļa i mati. D. Zlatarić 52b. Dobavi mu mlađane dojiļe. Nar. pjes. petr. 2, 514. Dojile je po dvije dojiļe. Nar. pjes. stojad. 2, 35. Dobavi dojiļu i pothrani ih do oružja. Nar. prip. vuk.2 230.

DÒJÎĻE, *n.* nutricatio, *dojeńe. — Postaje kao* dojiļa *sufiksom* je (jeⱬ). *— Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ne šće davat' čedo na dojiļe. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Pa je babo daje na dojiļe, na dojiļu tri godine bila. 3, 129.

DOJIN, *m. ime muško. — isporedi* Doja *i* Dojan. *— Dolazi prije našega vremena od* XIV *vijeka.* Dojiньe. Deč. hris. 4, 12 *i još na nekoliko mjesta.* S. Novaković, pom. 60.

DOJINA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Doini. Sr. nov. 1861. 433.

DOJINE RUPE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Bašta u mestu zvanom Dojine Rupe. Sr. nov. 1873. 1133.

DOJINO SELO, *n. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kra]. srb. 302.

DÒJIONICA, *f.* mulier lactans; mulctrum. *— Postaje od* dojil *osnove part. praet. act. glagola* dojiti *sufiksom* ьn-ica. 1 *(na svrhu sloga) mijeńa se u* o *kod štokavaca.*

a. *žena koja doji. — na jednom mjestu* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚doilnica' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Jao prisobnicam i dojionicam (‚dojonicam') u dni one. I. Bandulavić 185b. mat. 24, 19.

b. *muzlica, isporedi* dojača. *— dolazi u obliku* dojilnica *u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku, a u Stulićevu* dojionica.

DÒJIONÎK, *m. muzlica, dojača, isporedi* dojionica, b. *— U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga. — nepouzdano.*

DOJITEĻAN, dojiteļna, *adj.* lactandus, *kojega treba dojiti. — Samo u Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DÒJITEĻICA, *f. vidi* dojilica. *— Postaje od osnove glagola* dojiti *sufiksom* teļ-ica. *— Dolazi od* XVII *vijeka naj prije u Mikaļinu rječniku (kod* baba *i* dojnica), *a između rječnika još u*

Belinu 62b. 125b *i u Stulićevu. a) žena koja doji uopće.* Dojiteļice, prisobnice iliti noseće. I. Velikanović, uput. 1, 526. — *b) žena koja doji tuđe dijete.* Babe i dojiteļice niove dice. M. Pavišić 13. Potrebu ima od dojiteļice i voditeļa. J. Matović 154. Čuvati se, da za godinu dana oni s ditetom u jednoj posteļi ne leže ili dite *(s)* svojom dojiteļicom i to radi pogibili utušeńa. I. Velikanović, uput. 3, 224. — *c) žensko živinče koje doji.* S ńima se ovce dojiteļice hrane. I. Jablanci 131.

DÒJITEĻIČICA, *f. dem.* dojiteļica. — *U Belinu rječniku* 126a *i u Stulićevu.*

DÒJITI, dôjīm, *impf.* uberibus alere; sugere (mammam); mulgere. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: dojímo, dojíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dôjī, *u impt. s kraćijem oblikom:* dôj, dôjmo, dôjte *(ali* dòji, dòjimo, dòjite), *u part. praet. pass.* dôjen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* dojiti, *rus.* доить, *pol.* doić. — *Po svoj prilici treba shvatiti ovaj glagol kao kauzalni prema drugome glagolu (sa značeńem sisati) kojemu nema potvrde u nijednom slavenskom jeziku; ovome bi korijen bio* di *(vidi i* dijete), *koji opet postaje od indoevr.* dhā, *isporedi snskrt.* dhā *i* dhê, *sisati,* dhi, *nasititi,* dhēnu, *krava muzara; grč.* θῆαι, *podojiti,* θῆσθαι, *pomusti; lat.* fellare; *got.* daddjan, *stvńem.* tâjan, *dojiti.*

a. uberibus alere, *(o ženskom čeladetu i živinčetu) hraniti svojijem mlijekom dajući ga sisati iz svojijeh sisa. — s ovijem značeńem nahodi se u svijem rječnicima. a) u pravom smislu. aa) subjekat je žensko čeladе ili živinče. aaa) uz glagol je izrečen i objekat.* Mati poče me dojiti. M. Vetranić 1, 435. Baba ju je dojila i hranila. M. Držić 185. Hoti ona sama dojiti Katarinu. B. Kašić, per. 63. Žene koje dicu doje i nose. F. Lastrić, ned. 137. Budući ona mati ńegova, od potribe je bilo, da ga sama doji. A. Kanižlić, utoč. 529. Ja ću ti naći dojilicu koja će ti ga dojiti. And. Kačić, kor. 60. Meno je vila dojila. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Ko se žene boji, neka ńecu doji. Nar. posl. vuk. 153. Tu je kujicu morala nevesta gojiti i dojiti. Nar. prip. mikul. 21. — Ne dojiše nas zviri u toj dubravi. M. Držić 78. Sviña prasad tri nedilje doji. J. S. Reļković 61. Bil je rutav kodi ona medvedica ka ga je dojila. Nar. prip. mikul. 80. — *uz glagol može biti i ime* mlijeko *u instr.* Blagoslovļeno je mliko kim te dojih. M. Marulić 181. Kako će djetece nejako mlijekom dojiti. M. Držić 420. Mlijekom ga ona jes dojila. I. V. Bunić, mand. 35. Za ono mliko kojim sam tebe dojila, prosti, sinko! A. Kanižlić, utoč. 214. U svilen povoj povila, majčinim mľjekom dojila. Nar. pjes. vuk. 1, 65. — *u istom padežu može biti ime koje znači sisu, dojku.* Prsmi ovim dojih Kupida. M. Držić 37. Koga si u nidrije tvojije priplemenitije vlastitijem sisam dojila. P. Posilović, nasl. 159b. Pokaza mu *(Koriolanu mati)* prsi, s kojim ga je dojila, pak mu ovako govoraše. J. Banovac, razg. 141. — *bbb) može i ne biti objekta, te glagol znači uopće: biti u onom stańu u kojem je žena ili živinče što doji.* Žena koja doji. B. Kašić, zrc. 124. Doklе baba dojila, dotlo baba brojila. (Z). Poslov. danič. 19. Žene koje noso ili doje. I. Gršičić 78. — Lijepo bleji, ali zlo doji. Nar. posl. vuk. 169. — *bb) subjekat je sisa, dojka, prsi itd.* Blažene . . . prsi koje ne doje. N. Ranina 105a. luc. 23, 29. Blaženi saski . . koji dojiše tebo. Š. Budinić, sum. 23b. Ja s početka rodih ńoga, prsi ga ove me dojiše. S. Bobaļević 231. Prokline sisu, što ga je prokletova dojila. S. Ļubiša, prip. 276. — *cc) subjekat je mlijeko.* Blaženo mlijeko, koje te doji. M. Držić 264. — *b) u prenesenom smislu. aa) kao hraniti, pitati uopće.* Zmije je jadovne ńih mlijekom hraniše, a trave otrovne s ćemerom dojiše. Đ. Ranina 45b. Bojnom trubļom mješte pjesni sveđ je šika i pokoji, a gdje sjever dme nesvijesni, od lavice mlijekom doji. I. Gundulić 337—338. Tako ptići svoji mrtvi jur matica krvi svojom doji ļubezniva ptica. Ī. T. Mrnavić, ist. 186. — *bb) metaforički, o onome što se shvaća kao duhovna hrana.* Koje crkva dojeći mlikom nauka. F. Lastrić, test. 62b. Mlikom od nauka doje se pravovirni po svemu svijetu. 65a.

b. mulgere, *musti. — s ovijem značeńem dolazi od* XVIII *vijeka u Slavoniji a između rječnika u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu.* Krava pako nek brez ńeg *(teleta)* se doji. J. S. Reļković 57. A ovce ti triput daju mlika, kad je triput priko dneva dojiš. 232.

c. sugere, *sisati, sati. — s ovijem značeńem dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* S kojim no si ti dojio mlijeko. Nar. pjes. juk. 540. Doji sisu, moj Nenade sine. Nar. pjes. petr. 2, 385. Umiļeno jagńe dvije ovce doji. Nar. posl. vuk. 333. Ono dvoje bliznova, kao dva crvića, doje mater. Nar. prip. vil. 1867. 462.

DÒJITVA, *f. muzeńe, vidi* dojiti, b. — *isporedi* dojba, dojivo. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tako slab'ja i dojitva biva. J. S. Reļković 276.

DOJIV, *adj. u Stulićevu rječniku sa značeńem: koji doji* (‚lactans, lactens'). — *Nije (osobito s tijem značeńem) pouzdano.*

DÒJĪVO, *n. vidi* dojitva. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prifaća se marva uz dojivo baščenim zeleńem. J. S. Reļković 316. Š ńim i treće dojivo pogine. 337.

1. DÒJKA, *f.* mamma, nutrix, *ona koja doji: sisa, dojilica. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* dôjākā *(nalazi se i* dójkī, Nar. pjes. vuk. 2, 179. 3, 44, *a griješkom i* dójkā). — *Postaje od osnove* doj *glagola* dojiti *sufiksom* ka.

a. mamma, *sisa (ali je pristojnija riječ nego* sisa *i kaže se samo o ženskoj, nigda o muškoj). — s ovijem značeńem dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (dojke ‚ubera'), *u Mikaļinu, u Belinu* 455b, *u Stulićevu, u Vukovu.* Gdje bi me u dojke počeli štipati. M. Vetranić 2, 283. Planin hvojke bile mi su brašno hode, i poskupo hladne vode, ja trim dajuć čedom dojke. A. Čubranović 142. Odsiče joj desnu dojku. F. Vrančić, živ. 63. Pri dojkah mê ļubļene majke. I. Đordić, salt. 64. Iz dojaka sasne se mliko. F. Lastrić, od' 16. Silujuć ih izmust mliko iz dojka. M. Pavišić 23. Vadi majka svoju b'jelu dojku, pa zakliñe svojom b'jelom dojkom. Nar. pjes. vuk. 1, 254. Ko li će ga dojkom odojiti. 2, 120. Kade dođe da podoji dojke. 2, 123. Kad dogore do bijelih dojki. 2, 179. A u zemļu pogledali crnu kako raste trava na uvojko kao dojke u mlade devojke. 3, 145. Pozaplećeš joj na prsima dojke. 3, 295. Ruke su joj krila labudova, b'jelo dojko dva siva goluba. 3, 543. ‚Kamo biš ti bile dojke svojo?' ‚Hranit ću ih, ko drugo devojko'. Nar. pjes. istr. 1, 26. — *u ovom primjeru zove se dojkom ńeka vrsta sira (tal.* tottina) *po obliču sirca:* Erbo tvrdi i slani su, svim nam gruste vlaški siri, a od Pjačenco prijati su još da prega iz ńih viri; svim drage su dojke iz Puje *(Puļe)*, or su izvansko, or su tujc. J. Kavańin 21b.

b. nutrix, *dojilica. — s ovijem značeńem dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚nutrix'), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu (kod* dojica), *u Stulićevu (s do-*

datkom da je uzcto iz brevijara). Kad dojka hrani otročeta svoja. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 97. 1thes. 2, 7. Dite svoje ne doji nego drugoj dojki dade. A. Kanižlić, utoč. 530. Na pošteńe božje dojke ukup majke i divojke. M. Kuhačević 89. Dojka oli ti gojnica. Ant. Kadčić 133. Dojke i gojnice dice. M. Dragićević 260. Hod'te, dojke, hod'te, pridojte sirote! Jačke. 168.

c. *po značeńu kod* b, *dolazi u naše vrijcme kao ime: a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ovci.* 32.

2. DOJKA, *m. ili f.? ime, ne zna se jcli muško ili žensko.* — *isporedi* Dojko *i* Doja. — *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 60.

DÔJKE, Dôjkâ, *f. pl. kamen u Dunavu.* M. D. Milićević, srb. 952. — *biće tako nazvan po obličju.*

DOJKINAČKI, *adj. koji pripada sclu Dojkincima. jedan od pritoka Visočnice ili Visočke rijeke zove se* Dojkinačka rijeka *(u Srbiji u okrugu pirotskom).* Od tih pritoka najveća je Dojkinačka Reka. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 173.

DOJKINCI, Dojkinaca, *m. pl. sclo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 235.

DÔJKINO VRĚLO, *n. izvor Trgoviškome Timoku.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 174.

DÒJKIŃA, *f. vidi* dojilica. — *Postaje od* dojka *sufiksom* ińa (yńa). — *Dolazi od* XVII *vijcka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Dojkińa daje mlijeko djetetu. M. Radnić 354a. Koja ... zloj dojkińi svoje dijete dade. I. Grličić 53. — *u prenesenom smislu.* Laskavac je dojkińa djavaoska. M. Radnić 318a. Kralj će ranitelji crkveni postati a kraljice dojkińe iste. E. Pavić, ogl. 199. Carevi će biti hraniteljі tvoji i carice ńihove tvoje dojkińe. Đ. Daničić, isai. 49, 23. — *b) u ovom primjeru znači: babica, primalja. isporedi* 1. baba, 3. *(Bog)* dade sinove i postańe od obitili onijem dojkińama od Edipta, zašto nijesu hotile ubiti sinove koje radahu žudjelke. M. Radnić 282b.

1. DOJKO, *m. ime muško.* — *isporedi* Doja. — *Dolazi prije našega vremena od* XIV *vijeka.* Deč. hris. 17. 85. S. Novaković, pom. 60.

2. DÔJKO, *n. vidi* 2. dojak.

DOJKOVIĆ, *m. prezime po ocu Dojku.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

DÔJLA, *f. vidi* dojilica. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* — *isporedi* dojlica. Kao dojla kada doji mlado čedo. V. Došen 260b.

DOJLICA, *f. dojilica.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka, te se ne zna, treba li shvatiti kao dem.* dojla *ili kao samu riječ* dojilica *griješkom pisanu bez* i. Ja ću ti naći dojlicu Izraelićanku. And. Kačić, kor. 60. Ovoga dakle z dojlicom sakri u crkvi tetka ńegova. 262.

DÒJMITI SE, dójmîm se, *pf.* attingere, *dotaknuti se, dodirnuti se.* — *složeno:* do-jmiti *(vidi kod* primiti). — *isporedi* 2. dojati se. — *U naše vrijeme.* ‚Kad sam divojkom bila, nije me se ni dojmila muška glava'. M. Pavlinović. — *i u prenesenom smislu: progovoriti o kome, o čem, pomenuti koga, što. u Vukovu rječniku:* dojmiti se koga, čega ‚mit worten berühren' ‚attingere, mentionem facere'.

1. DÔJNICA, *f. vidi* dojilica. — *Postaje od osnove* dojn *adj.* dojan *sufiksom* ica. — *Dolazi od* XVII *vijeka a izmedu rječnika u Mikaljinu* (‚nutrix, educatrix, mater nutricia'), *u Belinu* (‚nutrix' 125b), *u Stulićevu* (‚nutrix, altrix'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Imoskome).*

a) žena koja doji uopće. Učińeni josmo kano dojnica dojeća sinove svoje. I. Zanotti, prv. ned. 3. Jao prisobnim i dojnicam! J. Kavańin 558a. Jao trudnicami i dojnicami u one dnove. B. Leaković, gov. 263. — *b) koja doji tude dijete.* Koje ne doje porod svojim mlikom bez uzroka oli jim nahodo dojnice malo dobre. Ant. Kadčić 507. Niti mogu uzdržati babe ni dojnice niti službenice krščansko. A. d. Costa 2, 181. Neka oberu dojnice bogoljubne, naravi dobre. I. Velikanović, uput. 3, 225. — *c) krava koja doji ili koja se muze.* Onda drži dojnice u štali. J. S. Reļković 228.

2. DÔJNICA, *f.* muletra, *muzlica.* — *u naše vrijeme u Posavini.* F. Hefele.

DÔJNIČICA, *f. dem.* 1. dojnica. — *U Belinu rječniku* 126a *i u Stulićevu.*

DÔJNIČKÎ, *adj. koji pripada dojnici ili dojnicama.* — *Dolazi* XVIII *vijeka.* Dojnička plata ‚nutricia'. A. d. Bella, rječ. 126a. Studenac nazvan imenom prsa dojnički svekolike zemje. A. Tomiković, gov. 193.

DÔJNIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 73.

DÔJNÎK, *m. vidi* dojenik. — *Postaje kao* dojenik, *ali od osnove adj.* dojan *(pod* b). — *U Stulićevu rječniku.*

DÒJSTO, *vidi* doisto.

DOJUL, *m. ime muško.* — *Isto je što* Doja *s rumunskijem sufiksom* ulъ. — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dojulь 3, 587). Dojulь Popovićь *(vlah).* Glasn. 15, 289. (1318?).

DOJÚRITI, dójûrîm, *pf. doći brzo, hitno.* — *složeno:* do-juriti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOJUTRAVNICA, *vidi* Dojutrovica.

DOJUTROVICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36. *zove se i* Dojutravnica. Schem. zagr. 1875. 98.

DÒK, *conj.* quoad, donec, dum, simul ac; quum. *vidi* dokle, II *i isporedi* doka, doke, doku, dočim. — *veze rečenice.* — *Postaje od cijelijch oblika* dokle, dokli, dokla, doklu *tijem što su otpali krajńi glasovi.* — *Radi veće sile može imati uza se riječcu* god (goď, godi, godir), *n. p.* Dog je goďi bog. M. Zoričić, osm. 69. Dok bo godi tko svatuje. V. Došen 158b. Ali dok godir nami ne bude očito ... do toga imadem ... I. Jablanci 68. *vidi i* do goď, do goď, do godi. — *u jednom primjeru narodne pjesme ugarskijeh Hrvata ima uza se riječcu* der: Da počekam malo na ńu, dok der vidu, sam li za ńu. Jačke. 49. — *Dolazi naj prije u dva primjera* XV *vijcka:* Dokь bogъ hoće tere smь ja vojevoda živь. Spom. sr. 2, 68. (1419). Dok im smo mi živi. Mon. croat. 88. (1460); *a poslije istom od* XVIII, *s čega ona dva primjera nijesu sasma pouzdana: prvi je uzet s razdrta i oštećena lista (vidi* Spom. sr. 2, 67), *a u drugom treba čitati* dokim. *između rječnika nahodi se u Bjelostjenčevu (kod* dokle), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (dokь *s prvijem primjerom sprijeda kazanijem).*

1. *rečenica u kojoj je* dok *podložna je drugoj (glavnoj). uopće se podložnom naznačuje vrijeme u koje biva radńa glavne rečenice.*

a. *radńa što je u glavnoj rečenici traje do početka radńe što je u podložnoj. mješte radńe koja uprav traje može biti u glavnoj i radńa koja se ponavlja ili koja se zbiva jedan put bez trajańa, ali je svakako vrijeme preko kojega to može biti ograničeno onijem što se izriče u pod-

ložnoj. prema tome u glavnoj može biti imperfektivni i perfektivni glagol; u podložnoj je svagda perfektivni koji je često u praes., osobito kad se samo misli da može biti ono što je u ňoj izrečeno. po tome što se shvata kao da se radňa u glavnoj svršuje u isti čas u koji se počiňe radňa u podložnoj, ili da se ona svršuje čas prije nego se ova počne, glagol je u podložnoj afirmativan ili negativan. — u glavnoj može biti korclativ dotle, donde *itd. a) podložna je rečenica afirmativna. aa) radňa u podložnoj nije pošledak radňi u glavnoj, te počiňe ili bi mogla početi i kad one ne bi bilo. aaa) u podložnoj je praes.* Strah od pokaraňa iliti pakla jest sluga, a ljubav božija jest gospoja; da ne posiduje djavao srca tvoga, nek unide sluga te pazi, dok dode gospoja. F. Lastrić, ned. 210b. U rane tvoje utičem se, o Isuse, u ňima sakrij me i brani danas i vazda, dok mi dopustiš milost tebe viditi. A. Kanižlić, bogoljubn. 213. Dade im jednu polaču lipu u kojoj će stati dok sveto pismo prinesu. And. Kačić, kor. 316. Žetvu žele tri jetrve, legoše mi pospavati dok sa žita rosa spane. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Majka tebe pjevat' hoće dok ti sanak oči sklopi. 1, 193. Pridrži mi djovojku dok ja dodem do tebe. 1, 440. Te se ráni i oda zla brani, dok se vratim iz Hercegovine. 2, 176. Dok pamet dode, blago prode. Dok se neva obučo, svadba se provuče. Nar. posl. vuk. 66. Ne lipši, magarče, dok trava naraste. 202. Ovo nikomu ne kazivaše dok jednu noć u snu javi mu se nekakva prelijepa žena. Nar. prip. vuk. 139. — *bbb) u podložnoj je aor.* Mnoge vrsti od mučenja podni, dok Aristid na ń se uzgrsti i glavu mu s trupa odni. J. Kavaňin 305a. Tekla zv'jezda danica da preteče mjesecа, ne more ga preteći, dok zajedno zadoše za visoku planinu, za studenu vodicu, na vodici djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 294. Piše vino i veseliše se, dok u jutru beli dan osvanu. 3, 4. — *ccc) u podložnoj je perfekat.* Očima je zažmurio dok je babu poljubio. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Dosta ti sam straha podnijela dok sam sitnu knigu naučila. 1, 479. — *bb) radňa u podložnoj rečenici postaje iz radňe u glavnoj, te je potpuňa, savršuje; glagol koji je pokazuje može biti od iste osnove od koje je glagol u glavnoj. podložna obično dolazi iza glavne. aaa) u podložnoj je praes.* Tim iz jaza u jaz tone, dok u vječni jaz potone. J. Kavaňin 3a. Ždaju po srid srca udre, dok se zakoprca. V. Došen 10b. Slipac slipca vodi, dok u jamu š ňim pogodi. 27b. I bludnice tako zovu, bludni pazar dok sazovu. 102b. Tako linac pravdu tare, dok s nepravdom puk sataro. 248a. Krotko hodi, dok do ňega pride. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Svu ću vojsku tursku uvoditi, dok ja nadem dušmanina moga. 2, 269. Jednu ruku u ğepove tura, drugu ruku bratu u ňedarca, dok ukrado ključo od tavnice. 3, 124. Već ga vučê kano jare vûče, dok dovuče gdje je mjesto svući. Osvetn. 4, 11. — *bbb) u podložnoj je aor.* Što se ovde popomući*(h)*, linu sablast dok dokući*(h)*. V. Došen 250a. Oni bježo zemljom i svijetom, dok dodošo u divsku planinu, tu nadoše studenu pećinu. Nar. pjes. vuk. 2, 28. Piše vino tri bijela dana, dok se rujna ponapišo vina. 2, 54. Nosišo so ljetni dan do podne, dok Turčina pjene popanušo. 2, 284. Aršić grede od ruke do ruke, dok zapade u careve ruke. Nar. pjes. istr. 1, 82. — *ccc) u podložnoj je perfekat.* I dotle su ga progonili, dok su ga umorili. D. Rapić 31. Te premjeće drvlo i kameńe dok je našla guju otrovnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Ona misli misli svakojake, dok jo mlada na jedno smislila. 2, 10. Ránila ih dok ih odranila. 2, 38. Uze torbu na lijevu ruku, od zobnice jedne te do druge, dok je svoju punu napunio, pa on ode tražit' mehaňiju. 2, 143. Te omanu tamo i ovamo dok Turčina s nogu ukinuo. 2, 286. — *ddd) u podložnoj je optativ kao i u glavnoj.* Neg' te žena bubala dok ti duša ispala! 1, 89. — *cc) nešto je osobito kad je u glavnoj rečenici glagol* čekati; *podložna onda nije nigda negativna.* Treći čeka, dok nasrnu na ń, tad i on se k ňima svrnu. J. Kavaňin 350b. Ne samo imade milosrdje čekati ga, dok platiti uzmože, nego mu oprosti i pokloni vaskoliki dug F. Lastrić, od' 282—283. Čekajte me u belome dvoru, dok otidem na nove pazare da ja kupim svile svakojake. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Čekaj mene za tri godinice dok se vratim iz zemlje Bugarske. 2, 169. — *ako uz* čekati *nema drugoga objekta nego samo podložna rečenica,* da *može zamijeniti* dok, *osobito ako je s čekaňem združena i želja.* Teško čekaš dok se to izvrši. F. Lastrić, test. 104b. Jedva čeka dok mu noćca dode. Nar. pjes. vuk. 1, 382. — *b) podložna je rečenica negativna. češće to biva kad je negativna i glavna. aa) u podložnoj je praes.* Ne mogao ni po jedan način znati, dok ne dojde želna golubica. S. Margitić, fal. 24. Malo ih zna se ispoviditi po sebi i razumiti dobro otajstva, dok ne počnu dooditi na misu. F. Lastrić, od' 16—17. Neće uspjevat pijevac dok triš me ne budeš ponijekati. S. Rosa 147b. Već se lasno ne razstanu dok sabora ne utvrde. V. Došen 97a. Ne kti blagovati, dok jim no kaza svrhu za koju došao biše. And. Kačić, kor. 24. Onda zgrabiv svaki svoju drpa, dok jih tkogod od nud ne rastira i spavati doma ne protira. M. A. Reljković, sat. C5b. Gorušica ima zrnca sitna, koja, dok se ne stuku, ne poznaje se, koliku kripost i jačinu u sebi imadu. B. Leaković, gov. 51. Luda bi bila kad bi mu došla, dok ne dotera kola sedmera. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Neću tebe pohoditi dok ne rodiš muško čedo. 1, 219. Ne pust' glasa do bijela dana, dok se braća vina ne napiju. 1, 255. Neka spava Naode Momire dok ne svane i sunce ne grane. 2, 160. Nemoj koji pušku da isturi, dok ne pukne moja puška prva. 3, 307. Dok dijete ne zaplače, mati ga se ne sjeća. Nar. posl. vuk. 63. Dok jedne koze ne legnu, a druge ne ustanu (n. p. sjedićemo, t. j. zadugo). 64. Dok puška ne pukne, čuti se ne može. Dok se jedan ne otegne, ne može drugi da se protegne. Dok se jednome ne smrkne, ne može drugome da svane. Dok se ne namuči, donde se ne nauči. Dok se čoek dima ne nadimi, ne može se vatre nagrijati. Dok se čoek sam ne osramoti, ne može ga niko osramotiti. 66. Dok srce ne zaboli, ne može oko zaplakati. Dok čoek s čoekom vreču brašna ne izije, ne može ga poznati. 67. Nema čara ni šićara dok ne dođo Karo iz Mostara. 204. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem je glagol podložne rečenice uprav u prošlom futuru:* Iz neba neće pasti ni rosa ni daž na zemlju, dok me drugi put ne vidio budeš. And. Kačić, kor. 237. — *bb) u podložnoj je aor.* No vjeruje od Jańoka kralju dok ne vido crnijem očima. Nar. pjes. vuk. 3, 102. — *cc) u podložnoj je perfekat.* Obratito se dakle dok nijo izvadio *(mač)*. F. Lastrić, ned. 72a. Al' dok nisu došli svati, vala mladu obuvati. V. Došen 154a. Bila, me, majko, od prede zvati . . . dok nisam stala uz milog kuma. Nar. pjes. vuk. 1, 33. — *radi veće sile stoji u perfektu radňa koja se nije izvršila, nego se može izvršiti.* Pomozi me dok nisam od glada umro. M. A. Reljković, sabr. 19. Majko moja, oženi me mlada, dok me nijo obuzela brada.

Nar. pjes. vuk. 1, 380. Reci mi dok ti nijesam rekao. Nar. posl. vuk. 271. Bježi, dok te nijesam ubio. Vuk, poslov. 226.

b. *radńa glavne rečenice traje (može i ne biti pravo trajańe, vidi kod* a) *do kraja radńe što je u podložnoj, ńekako ističući da dałe od onoga kraja ne može ili ne smije biti ili ne treba da bude. — korelativ može biti kao kod* a. *a) u podložnoj je glagol imperfektivni, i stoji: aa) u praes.* Neka najprije budu jesti, dok su živi, kruh u trudu. J. Kavańin 25a. Dok se može obslužiti, sagrišuje protiva zavitu ne obslużivši. A. Bačić 72. Dok ste mladi i zdravi tovarite svijest snopjem poganije misli. F. Lastrić, ned. 76. Niste li se svi kolici podfatili dok ste na zemji u životu vrimenitomu, dvore na nebesi za život vičńi sagrađivati? 422. Obratimo se oda zla i činimo dobro dok vrime imamo. 431. I dosta se pronapati glada dok sin tako gospodarstvom vlada. M. A. Reȷković, sat. I2a. Dok lice božije promišȷaju, donle i paze se. B. Leaković, gov. 218. Ne bojim se tebe, vilo, dok su mene dva sestrića. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Dok je meni po Skadru junaka, ne bojim se tvojije Turaka. 1, 601. Ime ti se svuda spominało dok je sunca i dok je mjeseca. 2, 198. Požali me dok sam u životu. 2, 268. Dok imaš, donde i čuvaj. Dok ja gledam moj rep, a ti tvoga sina grob, nema pravog prijateȷstva među nama. Nar. posl. vuk. 63. Dok je boga i dobrijeh prijateȷa, donle se ništa ne vaȷa bojati. Dok je glave, biće kapa. Dok je komada, dosta pasa. Dok je sreće, nije štete. Dok je telaca, biće i novaca. Dok je aša, dotle je kuća naša. Dok je ćeok zdrav, i voda mu je slatka. Dok je šiba tanka, treba je ispravȷati. 64. Dok peče dotle i teče (rakije). 66. Dok se ćeok čuva, i bog ga čuva. Dok smo nek smo, kad umremo nek se spominemo. 67. Krpi rupu dok je maña. 161. Dok se ovo pjeva, svak po ńešto meće na skrińu. Vuk, nar. pjes. 1, 29. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je izostavȷen glagol (kopula* je). Dok đevojka, dur đevojka; kad nevjesta, baš ni s mjesta. Nar. posl. vuk. 63. — *bb) u impf.* Dok zdrav bijaše, nije živio brez pokore. F. Lastrić, ned. 81. Jer dok Adam ženu ne imaše, on se ničim tada ne brinaše. M. A. Reȷković, sat. F7b. Dok bijaše, dobar ti bijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 230. Dok bijaše u mile majčice sve bijaše mamom pomamila. 1, 301. Dok mi, brate, skupa prebivasmo i majka nam dvori upravȷaše, tad se naši dvori bijeȷeše. 2, 634. — *cc) u perfektu.* One niti su se bojale, ni stidile dok su grišile. F. Lastrić, ned. 84. Drag i mio dok je io i pio. (Z). Poslov. danič. 19. Dok sam i ja tvoga doba bio, mogao sam tako udariti. Nar. pjes. vuk. 3, 10. — *b) u podložnoj je glagol perfektivni koji znači potpuńivańe ili svršetak radńe što biva (traje ili se ponavȷa) u isto doba kad biva radńa glavne rečenice. onaj glagol stoji: aa) u praes.* Dok se sakupi sinod, ništo ćemo zabiježiti. A. Kanižlić, kam. 96. Dok se ovo na plugu opravi, do taj čas marva se okrene. I. Jablanci 51. Dok zapali projde frtal sata. M. A. Reȷković, sat. G7a. A ȷeti je vodom zaȷevala; dok đevojka uzgoji naranču, rodile joj tri naranče žute. Nar. pjes. vuk. 1, 625. Vi čuvajte po planini ovce dok ja odem i natrag se vratim. 2, 137. Dok isprosi lijepu đevojku, stroši Đuro tri tovara blaga. 2, 469. Tu je malo počinuo s vojskom, dok pričesti i naredi vojsku. 3, 48. Ustavito zilo i borije a savijte svilene barjake, dok prođemo kroz Korita ravna. 3, 457. Dok se spusti, on dušu ispusti. 3, 523. — *bb) u aor.* Dok Omeru raku iskopaše, dotle sanduk Merimi stesaše. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Dok s' okrenu nekolika puta, svih dvanaest od koña rastavi. 2, 221. I zaiti vode u kondiru. Dok se žedni vodom obredišo, kad su crnoj zemji pogledali, nesta glave sa zelene trave. 2, 325. Te se biše i sekoše s Turci dok pogibe šezdeset vojvoda. 2, 504. — *cc) u perf.* A vrag mu je u pomoći bio dok je lipše stvari izmislio. M. A. Reȷković, sat. C8a. Dok Ļutica đoga opremio, stara majka spremila kolače. Nar. pjes. vuk. 1, 542. Dok je Svetu goru podigao . . . tu je dao dvije kule blaga. 2, 103. Pa udara sa Kladuše Muja, dok je ńega tri put udario, s Tadijom je ńoga rastavio. 3, 166—167. Ondo sede za petnaest dana dok se silna sustignula vojska. 4, 218. Dok su međeda navukli na kruške, otrgli mu uši; a dok su svukli s krušaka, otrgli mu i rep. Nar. posl. vuk. 67. — *dd) u kondicijonalu.* Dok bi dlan o dlan udario. (t. j. brzo, za trenuće oka). Nar. posl. vuk. 63.

c. *uz značeńe, kakovo je kod* b, *b), pokazuje se i namjera da što bude ili ne bude.* Ovo će biti uzrok moje đanašńe predike, koju mi je otac iz svoje udilio lemosine, dok ja opet vama udilim, vi otvorite žepove. D. Rapić 36. I nemoj lagati dok nisi ovdje ostao pod gomilu (t. j. dok nisi kamenovan). Pravdonoša 1852, 1, 3a.

d. dum, *radńa glavne rečenice bivа preko trajańa radńe koja je u podložnoj, ali nije potrebno da ona traje do kraja ove. — korelativ bi mogao biti* tad, onda, u to, preko toga *itd. — u podložnoj je svagda imperfektivni glagol i stoji: a) u praes.* Od koga si meštra naučio, dok naški pišе se metati ‚ae'? F. Lastrić, test. XII. Isus dok se vodi k Pilatu koliko trpi! 112a. Evo, dok meštra pitam, učenik mi odgovara. 270a. Prorok govori od slatkosti blaga ovoga, dok pjeva. ad. 59b. I dok one tako se nađneću kuća trpi sve škodu to veću. M. A. Reȷković, sat. I5b. Koja dok ovako promišȷa, nek se spomene da je grišnik. B. Leaković, gov. 92. Sjedite tu dok ja idem tamo da se pomolim bogu. Vuk, mat. 26, 36. — *b) u impf.* Što videći Isus, otje ga utišiti i dok idaše s ńim k domu ńegovu, evo jedna žena pristupi. F. Lastrić, od' 287. Dok sudac ovako ńima pitańe postavȷaše, evo udari zvono. M. A. Reȷković, sabr. 43.

e. ubi, simul ac, *kao* netom, istom da, samo da, *pokazuje da radńa glavne rečenice postaje u isti čas u koji i radńa podložne ili odmah poslije ove. kao korelativ u glavnoj može biti* onda, tad *itd., ili* odmah, namah, baš, ta. *glagol u podložnoj stoji u onom vremenu u kojem bi stajao kad bi bila prosta rečenica. a) misli se na vrijeme u užem smislu.* Scineći da je u ńima prava ȷubav bogu prijatna, dok čine nike pokoro. F. Lastrić, ned. 339a. Dok s kȷučem zakrenušo, odmah se vrata otvorišе. A. Kanižlić, utoč. 188. Dok sunce pripeče, već rosa opade. A. I. Knezović 28. Sva ona tijela . . . dok se u žestoku vatru metnu, baš onakvo praskańe . . . načińaju. I. Jablanci 34. Zaradi toga jest vrijedno da gospoda poglavari i spahije dok opaze da seȷanski puk voȷu dobije okolo sađeńa bmeȷa pomȷivo nastajati, odmah naredbu učine. 168. Dok u svetac bio đan osvane, i iz svoje postеȷe ustane, odmah ide u bašće zeleno. M. A. Reȷković, sat. C6b. Ja već znađem sve naše šustore, dok što sprave, ta se i podore. E2a. Mi ćemo ńemu obećati dušu, dok on nami donese vriću novaca. sabr. 35. Nemila bo zapovid kraȷa bijaše, da nijedno od malo dičice mužko rođeno nejma živiti nego se ubiti, dok se rodi. I. Velikanović, uput. 1, 58. Odmah posta pravdi božjoj dužan, dok zapovid koja jedna bija, on pristupi. J. S.

Reļković 3. Dok ožujak pojači rogove tad češ činit oko sitve ove. 81. Dok se koje razgovarat zine, odmah ruke sa svog posla skine. 255. Dok u selu je što priko reda ili kvarno, ta se na ńeg gleda. 298. Marva dok poslabi, likom se pomaže. 384. Dok maline zrele budu i same će opadati. Nar. pjes. vuk. 1, 374. Sad češ viđet' dok se starac krene. 2, 251. Na troje se kopļe salomilo do jabuke i do desne ruke. Dok satrše ona kopļa bojna, potegoše perne buzdohane. 2, 282. Dok ja prodam hļadu volova, kupiću ti svijetlo oružje. 3, 451. Dok od kraļa zaiskah divojku, namah mi je lipu poklonio. Nar. pjes. marj. 5. Vješt čoek svakoga od ńih, dok progovori, može poznati. Vuk, poslov. xx. — *b)* quum, *kao kod* pošto, *ono što biva prije shvata se kao uzrok onome što biva poslije.* Jer već vidim da on nije miran, dok nî svomu gospodinu viran. M. A. Reļković, sat. D2b. Vaļa da si u Egiptu bila dok si takve čarolije svila. F3b.

f. *u jednom primjeru prošloga vijeka znači što i* kad *uopće ili* od kad. Dok se momčad s Turadma mučiše, od onda se psovat naučiše. M. A. Reļković, sat. B7b.

2. quum, *rečenica u kojoj je* dok *nije podložna nego priložena rečenici što je pred ńom. nasuprot značenju pod* 1, *drugom se rečenicom kaže ńešto što postaje u vrijeme kad biva rađa što je u prvoj. u drugoj se često javļa ńešto nenadno, a mješte glagola mogu biti riječi* evo ti, eto ti. — *u naše vrijeme.* Šator peńe Ugrin Janko ukraj Save vode ladne . . . dok eto ti b'jela vila Ugrin-Janku govorila. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Istom oni u besjedi bjehu, dok se pramen zapodede tame, pogledaše tri srpske vojvode. 2, 220. To su oni u riječi bili, dok eto ti Kune sa družinom. 3, 208. Svi govore da harače daju, . . dok eto ti Mrčarića Peja. 4, 32. Još zorica ne zabijelila ni danica pomolila lica, i od dana ni spomena nema, dok poklikta sa Javora vila. 4, 293. Taman mrku kafu prijario, dok grom puče, a sinuše muńe. 4, 500. Malo vrime za dugo ne bilo, dok evo ti Ļutice Bogdana. Nar. pjes. petr. 2, 526. Pak i narod izide iz crkve, dok evo ti devet denerala. 2, 575. Taman sjeli te se odmorili i hladna se vina napojili dok eto ti Toplice Milana. 2, 663. — *u ovijem primjerima stoji* dok *bez potrebe, jer u prvoj rečenici ima* kad *s čega je ova podložna drugoj:* A kad treće jutro osvanulo i na popas sunce iskočilo, dok evo ti Stankovića Steva. Nar. pjes. vuk. 4, 444. Kad svanulo a granulo sunce, dok viknuše ogńeni čauši. Nar. pjes. bos. prij. 1, 46. A kad trećeg nasta polovina, dok zavika troglav Arapine. Nar. pjes. petr. 3, 149. *slično je i ovdje:* U tu riječ koju besjedaše dok bijela pokliknula vila. Nar. pjes. vuk. 4, 452.

1. DÓKA, *f. ime žensko, hyp.* Evdokija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dôko. — *Dolazi od prije našega vremena (ako se shvati u prvom primjeru da je žensko ime, kako i jest po svoj prilici), i u Vukovu rječniku (hyp.* Dokna?). Doka. S. Novaković, pom. 60. Ciganka Dóka. M. Đ. Miličević, let. več. 148. Dóka, žensko ime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

2. DÕKA, *vidi* dok *od čega postaje dodavańem glasa a da se u pjesmi dobije slog više.* — *Dolazi u naše vrijeme u narodnijem pjesmama, osobito bosanskijem, i u jednoj poslovici, a između rječnika u Vukovu.* Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Doka Vuče Zlato izprosio. Nar. pjes. juk. 86. Doka svane i ograne sunce. 125. Doka mene u životu bude. 557. Ne sjeti se jada, doka ne postrada. Nar. posl. stoj. 173.

DOKÁCATI SE, dȍkācâm se, *pf. kao dovući se, dosmucati se (kaže se s prezirańem mješte doći).* — *složeno:* do-kacati *(koje može biti da je dcm.* kacati). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kada se ńih više u društvo sastane, te hoće koga da pohode, a ovaj tu pohodu kao preo srca primi, kašńe reče: ‚šta ih se danas tu meni dokacalo!' — ili: ‚došao mi je taj i taj danas u pohode, ajde milo mi je, ali ne znam šta se š ńim N. dokacao'. J. Bogdanović.

DÒKAČITI, dȍkačîm, *pf. istom dotaknuti se mašući rukom ili čim drugijem; objekat je ono čega se subjekat dotakne.* — *složeno:* do-kačiti *(vidi kod* okačiti). — *U naše vrijeme.* Ako ovi ne pobegnu, nego ih koji rukom dokači ma gde, onda je onaj okačeni ‚rob'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 3, 29.

DOKÁDITI, dȍkādîm, *pf. svršiti kađeńe.* — *složeno:* do-kaditi. — *impf.:* dokađivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Posve drugo značeńe ima u Lici:* O kakvu mladu djetiću, koji se nigdje nastaniti ne može, nekoliko dana probavi kod jednog gazde, a nekoliko kod drugog itd. i naj posļe dođe kući, reku: ‚bogme je dokadio kući' ili: ‚jesi li brže dokadio kući?' J. Bogdanović. — *postaje li s ovijem značeńem od* do kad?

DOKAĐÍVATI, dokāđujêm *i* dokāđîvām, *impf.* dokaditi. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒKALÊ, *conj. vidi* dok *i* dokle. *uprav je isto što* dokle, *samo što se umeće a među* k *i* l. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A polako, neznani junače, dokale te ja upitam samo, od koga si kraja iz svijeta. Pjev. crn. 198b.

DOKANAVAC, Dokanavca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa u Dokanavcu. Sr. nov. 1873. 836.

DOKÁNČĀŃE, *n. djelo kojijem se dokanča.* — *U Jambrešićevu rječniku.*

DOKÁNČATI, dȍkānčām, *impf.* dokončati *i* dokončiti. — *isporedi* dokončavati. — *Dolazi u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s neprelaznijem značeńem) a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu.* Muke . . . koje nikadar ne dokančaju. Š. Budinić, ispr. 27.

DÒKĀNI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 81.

DOKÁŃATI, dȍkāńām, *impf.* dokońati. — *isporedi* dokońavati *i* dokońivati. — *Dolazi* XVII *vijeka u jednoga pisca čakavca.* Smrt dokańa vse nevoļe. P. Vitezović, cvit. 17. Vse nevoļe smrt dokańa, v ńoj spi človik, a ne sańa. 64.

1. DÒKAPATI, dȍkapļêm *i* dȍkapām, *pf. svršiti kapańe, ne kapati dalje.* — *složeno:* do-kapati. — *isporedi* dokapiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dokapļem) *i u Stulićevu.*

2. DOKÁPATI, dȍkāpûm, *impf. vidi* dokopavati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DÒKAPITI, dȍkapîm, *pf. vidi* 1. dokapati. — *složeno:* do-kapiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOKÁRATI SE, dȍkārām se, *pf. svršiti karańe, ne karati se dalje.* — *složeno:* do-karati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒKASATI, dȍkasām, *pf. doći kasajući.* — *složeno:* do-kasati. — *impf.:* dokasivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍkasā. — *U Vukovu rječniku.*

DOKASÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dokasuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOKASÍVATI, dȍkāsujêm, *impf.* dokasati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Vukovu rječniku.*

DȍKASKATI. dȍkaskâm, *pf. dem.* dokasati. — *složeno:* do-kaskati. — *impf.:* dokaskivati. — *Akc. je kao kod* dokasati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOKASKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dokaskuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOKASKÍVATI. dȍkāskujem, *impf.* dokaskati. — *Akc. je kao kod* dokasivati. — *U Vukovu rječniku.*

DOKASNO, *adv. sastavljeno:* do kasno. *vidi* 1. do, I, 2; *isporedi* dockan. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koja ne mogu dospit dokasno. M. Dobretić 399.

DOKȁSTITI, dȍkastîm, *pf. dosaditi, dodijati.* — *složeno:* do *i* kastiti *nepoznata postaňa (od pers. tur.* kâst, *mahana?).* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Zaludu pitaš, ukloni se od mene, jer si mi dokastio do duše. M. Pavlinović.

DOKÁZÂŃE, *n. djelo kojijem se dokaže.* — *Dolazi od* XVII *vijeka (u jednoga pisca* XVIII, *A. d. Costa, i sa starijim oblikom* dokazanje). Ovo dokazaňe ganu kraļa. M. Radnić 203a. Ovu viru prija sakramenta krštеňa po dokazaňu apoštolskomu katekumeni od crkve prose. J. Banovac, razg. 216. Po dokazanju pravednomu ličnika. A. d. Costa I, 181. Ima dokazaňe učiniti od ńegova izvršeňa namisnikom od pravde. 2, 50. Po dokazaňu ļudî pravedni*(h).* Grgur iz Vareša 37.

DOKÁZATI, dȍkāžêm, *pf. složeno:* do-kazati. — *Akc. kakav je u praes. takav je u part. praet. pass.* dȍkāžān; *u ostalijem je oblicima kao u inf.* — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi Divkovićev primjer kod b) aa)), a između rječnika u Stulićevu* (‚suggerere, monere') *i u Vukovu* (1. ‚begreiflich machen' ‚facere perspicuum'. 2. ‚heimlich sagen, hinterbringen' ‚defero, denuncio'). *a) sršiti kazaňe, kazati sve, do kraja. aa) u pravom smislu.* Neću dospiti moju besidu prije neg vam dokažem što se jednomu redovniku dogodi. A. d. Bella, razg. 162b. — *bb) kazati što kome tako da posve razumije. (značeńe:* probare, comprobare, *potvrditi, doistiniti, posvjedočiti, s kojijem pisci u naše vrijeme upotrebļavaju ovaj glagol, ne da se potvrditi).* Kako će razum voļi dokazati i ńu prosvitliti, ako je on isti od griha zasliplen? J. Banovac, pred. 8. Naumi da mu dokaže da to nije istina. Vuk, poslov. 354. — *b) kao javiti, kazati, pripovidjeti: aa) kad subjekat odakle dođe samom namjerom da kaže.* Gledite, jeda koji glasnik glasove dokaže. M. Divković, plač. 94. Iz rečenoga boja izmače jedan i dokaza Abrahamu, da je Lot u sužanstvo odveden. E. Pavić, ogled. 30. Otrka dakle sv. Mandalena i dokaza apoštolom. 630. — *bb) ističući da je onome kojemu se dokaže stalo do onoga i da na drugi način mučno bi mogao obaznati.* Kad je dijete doma u potrebi bilo kršteno, jeli dužno dokazati paroku? I. A. Nenadić, nauk. 101. Žena, izmamivši iz ńega razvezaňe zagonetke i dokaza društvu. E. Pavić, ogled. 199. Kraļu budući dokazano Davidovo govoreňe. And. Kačić, kor. 162. I u ribi kļučeve nađoše, dokazaše starcu igumanu. Nar. pjes. vuk. 2, 70. Vide vezir, pa dokaza caru, ja kakav sam junak za megdana. 2, 276. Kad iz Čačka Turci pobjegoše a Milošu straže dokazašo: ‚O Milošu, slavan gospodaru! iz Čačka ti utekoše Turci'. 4, 350. *i kad se kome tajom kaže.* I tu božju vjeru zadadoše, da ni jedan ļubi ne dokaže. Nar. pjes. vuk. 2, 118. — *cc) uopće.* Ne male stvari dokazao je od Isukrsta. A. d. Costa, zak. 1, 189—190. Nije od potribe, da mi drugi dokaže, sam ću viditi. B. Leaković, gov. 28. I to su mi dokazali ļudi. Nar. pjes. juk. 515. Jedno drugom dokaže da se ļube. Nar. prip. vuk. 152. Materi svojoj nekako dokaže da je i ona kao i ostale žene. 199.

DOKAZITEĻ, *m.* explorator, emissarius, *uhoda. vidi* dokazati, *b) bb).* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *Nije pouzdana riječ jer ne postaje od* dokazati *nego od* dokaziti *kojega glagola nema.* Sve bi se tako dogodilo, da Jure nije imao svoje virne dokazitele koji mu svu naredbu Balabanovu očitovaše. And. Kačić, razg. 131. Doeg Idumeanin, prikaza aliti dokazitel Saulov. kor. 170.

DOKAZÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dokazuje.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 1. ‚das ersagen (begreiflichmachen)' ‚curatio ut quis rem norit'. 2. ‚das heimliche angeben' ‚delatio'. Vjera je ... dokazivaňe onoga što ne vidimo. Vuk, pavl. jevr. 11, 1. Zaokupe s dokazivaňem da to ne može biti istina. poslov. 212. I g. je Svetić poslije svega predašńega svoga dokazivaňa, da je drugo pravilnije od prvoga, to priznao. pism. 38.

DOKAZÍVATI, dȍkāzujêm *i* dȍkāzívâm, *impf.* dokazati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi Banovčev primjer kod c)), a između rječnika u Stulićevu (griješkom* dokaživati, dokažujem *i* dokaživam) *i u Vukovu* (dokazivati, dokazujem). *a) vidi* dokazati, *a) bb).* Kako podpuno dokazuju pisaoci onoga vika. Norini 8. Ćoek dokazujući da je košeno a žena da je striženo. Nar. prip. vuk. 181. Dokazujući da je skupļa vuna od oraha. 213. Neka duboko zamišļeni Solarić istražuje i dokazuje kakjem su jezikom govorili zemļaci i vrsnici Rema i Romula. Vuk, nar. prip. III. Kad ko što dokazuje ili se pravda za što. poslov. 78. Kao što se u Srijemu mnogi ļudi opomińu i pripovijedajo da su im se stari doselili iz Srbije, tako u Srbiji dokazuju da su iz Hercegovine. 341. — *b) vidi* dokazati, *b, bb).* Da je Elizeo prorok taj koji mu sve odluke izvrće i kraļu izraelskomu svaka dokazuje. E. Pavić, ogl. 325. Kraļu dokazivaše neka se čuvati more. And. Kadčić, kor. 254. Jelisije prorok u Izraļu dokazuje caru Izraļevu riječi, koje govoriš u ložnici svojoj. Đ. Daničić, 2car. 6, 12. — *c) vidi* dokazati, *b) cc).* A što čuješ od tuđih usta, i po tvoji se dokazuje. J. Banovac, razg. 119. U komu *(ogledalu)* sve što vidi dokazuje joj uspomenu svoga ļubezника. P. Knežević, osm. 62. Dan danu dokazuje. Đ. Daničić, psal. 19, 2.

DȍKE, *conj. vidi* dok *od čega postaje pridavaňem vokala* e *(kao* ńime, ńome, jeste *itd.)* — *Dolazi od* XVIII *vijeka (naj prvi je primjer iz* XVII, *ali kod ńega po svoj prilici stoji štamparskom griješkom* mj. dokle). *u naše vrijeme naj češće nalazi se u pjesmama, isporedi* doka. *između rječnika samo u Vukovu.* Taki človik doke jest u navi tela ovoga ... F. Glavinić, posl. VIII. Ja dotle ne mogu doći, doke ne dođe pismo od vas. Glasn. II, 3, 107. (1708). Ode pravo preko Vlaha Starog doke stiže u Hercegovinu. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Da ih rani medom i šećerom doke nam se care poodļutiš. 2, 210. Doke tako izredili bili, dugo bilo i vrijeme prodo. 2, 264. Da joj neću lica obļubiti doke jednom u četu ne odem. 3, 207. Čekala ga doke dočekala. Pjev. crn. 32b.

DȍKĒNTATI, dȍkēntâm, *pf. vidi* dogrintati. — *složeno:* do *i* kentati *nepoznata postaňa.*

U naše vrijeme u Lici. ‚Ne šalj ga, neće on nikad dokentati'. J. Bogdanović.

DÒKES, *m. ribañe ostima u lađi obnoć uz svjetlost luća. — Riječ je nejasna postaña, jamačno tuđa (od lat.* decessus?). — *U naše vrijeme (svakako od prošloga vijeka, vidi* dokesati) *u Dubrovniku. — Govori se* ribati na dokes, ići na dokes, biti na dokesu *itd.*

DOKÈSATI, dokèsām, *impf. ribati na dokes. — U Belinu rječniku* (‚pisces fuscina venari' 558a) *i u Stulićevu.*

DÓKIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Rat. 85. 319. 421. Šem. srb. 1882. 204.

DOKIJA, *f. žensko ime, jamačno* Evdokija. *isporedi* Doka *i* Dokna. — *Dolazi prije našega vremena.* Dokija. S. Novaković, pom. 60.

DOKIM, *vidi* dočim. — *složeno:* do-kim *(vidi kod* koji). — *isporedi* dokom. — *Dolazi* xv *vijeka u dva spomenika pisana čakavskijem govorom.* Tu misu da imijte služiti dokim (‚dok imь, *vidi kod* dok) smo mi živi. Mon. croat. 88. (1460). Da ja držu zajedno . . . dokim sam živa. 180. (1500).

DOKINÚĆE, *n. djelo kojijem se dokine. — U naše vrijeme u Lici, ali nije čuti kod prostoga naroda.* J. Bogdanović.

DÒKINUTI, dòkinêm, *pf. ukinuti, svršiti ukidaňe. — složeno:* do-kinuti. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòkinū. — *U jednoga pisca našega vremena.* Koji hoće da dokine jade što te zemje od vajkada dave. Osvetn. 6, 19. *čuje se i u Lici, ali ne kod prostoga naroda.* J. Bogdanović.

DÒKISNUTI, dòkisnēm, *pf. uskisnuti do kraja, koliko treba. — složeno:* do-kisnuti. — *Akc. je kao kod* dokinuti. — *U Belinu rječniku* (‚fermentari perfecte' 310a) *i u Stulićevu.*

DÖKLĀ, *vidi* dokle. — *isporedi* doklam. — *Dolazi od* xv *do* xvii *vijeka a između rječnika u Daničićevu.*

1. *adv.*

a. *o mjestu samo relativno.* Da ga nije voļaņa svrьći drugi do mêsta dokla se oni bude naimio. Mon. serb. 467. (1454). Do mêsta ugovornoga, dokla je ugovoreno. 468. (1454).

b. *o vremenu. interogativno:* Dokla deri dušu našu uzimješ? N. Rańina 83b. joann. 10, 24. — *relativno vidi kod* 2.

2. *conj.* Da nitko ne uzmože ni smêt bude uspomenuti dokla stoji svêet. Mon. serb. 370. (1432). Da im se ne može nijedna nepravda ni zlo učiniti, dokla mi stoje u posluhu. 458. (1453). Da on Juraj drži . . . dokļa Martin oslobodi . . . Mon. croat. 80. (1451). Čekajte ofde dokla se vratimo k vam. Bernardin 20b. exod. 24, 14. Misal mâ vele me grize i jî dokla ne vidim ja . . . M. Marulić 10. Nikomure ne recite vidjenje ovoj dokla sin človjčanski od mrtvijeh uskrsnuti bude. N. Rańina 50a. mat. 17, 9. Dokla svjetlost imate, vjerujte u svjetlost. 88a. joann. 12, 36. Ovomu se ne more dati proštenje, dokla povrati. Zborn. 165a. Ako, dokla si živa, stojiš . . . Nauk. brn. 68a. Drža me i vodi dokla se dogodi mojega roka čas. D. Baraković, vil. 298. A grišnik ne hajo, dokla je gori živ (‚žif'). 303.

DÒKLĀM, *vidi* doklo *i* dokla. — *Isto je što* dokla *samo što je pridan glas* m, *isporedi* doklem. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka ima uza se, radi veće sile, riječ* godar: Ja nigdar tamo Hababa ne dam, doklam godar on sve one družine ne da. Starine. 11, 108. *(oko* 1662). — *Dolazi* xvii *i* xviii *vijeka kod jednoga pisca čakavca i kod štokavaca iz Slavonije i susjedstva, a između rječnika u Bjelostjenčevu, Voltiğijinu, Stulićevu. — U svijem primjerima kao konjunkcija.* Vira moja, da i(h) ne ima sada, doklam ne donesu. Starine. 11, 147. *(oko* 1686). Doklam vino glavu grije, pijan muž se veseli smije. P. Vitezović, cvit. 55. Trgaj cvitje, doklam cvita, doklam živeš vživaj svita. 121. Doklam ovo ne ukažete, ne možete reći. A. Kanižlić, kam. 9. Doklam je vrime, činite pokoru. A. I. Knezović 59.

DOKLAM GODAR, *vidi* doklam.

DÒKLAŃATI, dòklańām, *pf. svršiti klańaňe (tursku molitvu), ne klańati dalje. — složeno:* do-klańati. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòklańā. — *U Vukovu rječniku:* 1. n. p. podne ‚bis ende beten (von den türkischen serben)' ‚orationem finio': čekaj dok doklańa. 2. doklańao si ‚du wirst nicht mehr beten' ‚non amplius orabis': Neka klańa, već je doklańao.

DÒKLAPATI, dòklapām, *pf. dogrintati, dogrcati, doglibati. — složeno:* do *i* klapati *(vidi* klapiti). — *U naše vrijeme u Lici.* Doklapati, mučno ili jedva doći, u govoru: ‚jedva evo doklapa'. obično se ovako reče, kada se po blatu ide, ili kada slabuļav čovjek mučno ide. J. Bogdanović.

DÒKLATI, dòkoļêm, *pf. svršiti klańe, posve (do smrti) zaklati. — složeno:* do-klati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes., imperat.* dokǫ̀i, *part. praet. pass.* dòklân, dòklât. — *Dolazi od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* doklan) *i u Vukovu.* ‚Nećeš, nećeš već živjeti, doklaće te moja sila. Ġ. Palmotić 2, 121. On ga zakla, ali ga ne dokla. Vuk, rječ. 129b. Živ klan ne doklan. Nar. prip. vuk.2 246. Luko, da si lane po redu počeo, do godine doklao bi teško. Osvetn. 2, 81. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka* doklati *je neprelazno, i kao da znači: doći kraja, glave.* Gremo l' mu doklati? D. Baraković, vil. 62. Tač ļuti ogari priteći doklaše. 75. Za radi nevoļe koja nam bti doklat. 349. — *tako je značeńe i u naše vrijeme u Lici:* Kada se dva pijevca ili dva čovjeka između sebe koļu, inate i pravdaju, onda onom koji dojačao budo reku: ‚bogme mu je doklao'. J. Bogdanović.

DOKLÁTITI SE, dòklâtîm se, *pf. docoňati se, dosmucati se. — složeno:* do-klatiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Doklati se i on među nas'. J. Bogdanović.

DÖKLĒ, *adv. i conj.* quousque, *pokazuje uopće kraj micańa (interogativno i relativno). — Složeno je od* do *i* kle; *kod ovoga je ista osnova što i kod* koli *i* kolě *(vidi* dokoli) *samo što je o ispalo. pošto je jamačno to ista osnova koja je i kod* kolik, *prvijem značeńem pokazuje veličinu uopće, ali je ovo značeńe kod veće osnove* (kol) *ograničeno na vrijeme, a kod druge* (kl) *pruža se na mjesto i vrijeme. isporedi* otkle, pokle *itd. — drugi se dio ove riječi shvata često kao gen. ili kao drugi koji padež te zato dobiva različne nastavke, isporedi* dokla, dokli (doklě), doklu; *može biti i okrńeno, isporedi* dok, doku. — *radi veće sile može imati uza se riječcu* god *(isporedi* dokle godi, dokle godȉr) *i* koli *(koje vidi):* Zabranjuje se služiti dokle koli su v pokorah. Naručn. 19b. Da budo zignau dokle je koli živ. Korizm. 59b. Dokle koli mi je duša u tilu. Starine. 1, 227. Da ne pušća nikakova sužna u vašu zemļu, dokle koli ne dode Ivan Lucić. Starine. 11, 78. (1567). — *Dolazi pouzdano od* xiv *vijeka (vidi naj prvi primjer kod* 1, 1, b); *ima i primjer od kraja*

XII *ili od početka* XIII, *ali nije dosta pouzdan (vidi naj prvi primjer kod* I, 1, a, *b)); a između rječnika u Vrančićevu* (‚quatenus; quousque; quoad; dum'), *u Mikalinu* (dokle, dočem ‚donec, dum, usquedum, usque donec, adeo, usque eodum, tamdiudum, quoad, eo usquedum, quo adusque'; dokle, dokli ‚usquequo, quousque'; dokle, do koliko vrjemena ‚quandiu? quousque tandem?'), *u Belinu* (‚quatenus' 329b; ‚donec' 316a. 482a; ‚usque dum' 317b; tja dokle ‚usque quo' 316b), *u Bjelostjenčevu* (‚dum, usque dum, usque, donec, quoad, quoadusque, tamdiu dum, eousque dum, quousque, quamdiu, tantisper, dum et donec'. 2. dokle ‚usquequo'. 3. dokle, do kuliko vremena ‚quamdiu, quousque tandem'), *u Stulićevu* (‚usque dum, quoad, donec, quousque, usquequo'; *kod* dokli ‚quandiu? quousque tandem?'), *u Vukovu* (1. ‚so weit als' ‚quousque': doklo se može očima vidjeti. 2. ‚so lange als' ‚quousque': čeka dokle kiša prestane', cf. dok. 3. ‚wie weit' ‚quousque': dokle si išao? 4. ‚wie lange' ‚quousque': dokle će ovako biti?), *u Daničićevu* (‚quousque').

I. *adv.*

1. *o mjestu, znači: do kojega mjesta. može biti i u prenesenom smislu.*

a. *interogativno. a) pitanje je u glavnoj rečenici.* Dokle mi češ, moj sine, gdje li si se otpravio? Nar. pjes. bog. 181. Dokle si mi, Mujo, prolazio? Nar. pjes. vuk. 3, 100. Dokle li si četu podigao? 3, 279. Dokle si se, Aso, podigao? 4, 100. — *b) pitanje je u podložnoj rečenici.* Da jesu vedomo vasemu hoteštimu znati, dokle jesu meda monastirske zemje. Mon. serb. 8. (1195—1224, *u prijepisu god.* 1619). Ne samo da bog svaka ožaloščenja nam šalje, nego im i mejaše pripiše i zabiliži, dokle za koliko vrimena i po koji način imaju koga žalostiti. F. Lastrić, ned. 214. Pokazuje dokle je snijeg lani bio. (Reče se u šali, kad žensko idući po rosi ili po blatu podigne skute povisoko). Nar. posl. vuk. 252.

b. *relativno.* Selo Vilsska i meda mu otь Crьnoga Vrьha . . . na Skrьke dokle dêla teče. Mon. serb. 144. (1349). Od visoke Alpe i od Apenina dokle krile Kalpe. D. Baraković, vil. 88. Da i ja doprem do one časti dokle su došli i moji stari. B. Zuzeri 114b. Prestane ovdje, dokle je ispjevala. Vuk, nar. pjes. 1, 128. — *u Dubrovniku* otkle dokle *znači veliku dalečinu, n. p.* Hodio je otkle dokle *(dugi put).* Isko sam te otkle dokle. *isporedi* doklen, 1, a, *b).*

2. *o vremenu, znači: do kojega časa, do kad.*

a. *interogativno. a) pitanje je u glavnoj rečenici.* Dokle češ dake, milostivi gospodine, rasrdjom milosrdje tvoje pokrivati? kada češ, utjeho naša, nas tužnijeh razgovoriti? A. Gučetić, roz. jez. 92. Dokle srdit hoćeš biti na me? F. Glavinić, cvit. 295a. Dokle ću čekati i kada ću viditi tebe? M. Jerković 97. Dokle ćete usioni srcem biti? I. Đorđić, salt. 8. Dokle so uzdrži tijelo Jezusovo pod oblicima kruha i vina? T. Ivanović 75. Ali dokle ga je slušao? donle, dokle mu ne reče . . . Đ. Rapić 30. — *b) pitanje je u podložnoj rečenici.* Ne znam, dokle može stati ova ljubav ńe gorušta. G. Palmotić 2, 29. Ne znamo dokle će nam se život produljiti. M. A. Reljković, sabr. 17.

b. *relativno.* On bi imal s mirom stati do tih dob, dokle bi knez list donesal. Mon. croat. 254. (1552). Pojde va Siriju i va ino razlike strane dotle dokle nauči jezik jevrejski. Transit 5. Ali dokle ga je slušao? donle, dokle mu ne reče. Đ. Rapić 30. *u svijem slučajima kad je ovakovo* dokle *relativno, može se shvatiti kao konjunkcija, vidi dakle pod* II.

II. *conj.* quoad, donec, dum, *vidi* dok, 1.

a. *radńa što je u glavnoj rečenici traje do početka radńe što je u podložnoj. u ovoj je svagda perfektivni glagol. a) podložna je rečenica afirmativna. aa) radńa u podložnoj nije pošledak radńi u glavnoj. aaa) u podložnoj je praes.* Da je volьa kunsulь i ńegovo sudije onogazi svezati, dokle plati. Mon. serb. 209. (1387). To im je zajedno općeno dokle se razdile. Stat. poj. ark. 5, 250. Činjaše oficij dari dotle dokle se rečena redovnica povrati. Mirakuli. 48. Neće zapeti peteh dokle tri krat zatajiš. Korizm. 92b. Nećete vidjeti od sada dokle rečete: blagoslovjen koji dode u ime gospodinovo. N. Ranina 23b. mat. 23, 39. Take nije dike pod nebom sad ine, niti će bit' u vike, dokle svijet pogine. N. Nalešković 2, 17. Muči dokle te upitaju. Nauk. brn. 44b. Prigrliti češ ovi moj dar za sada, dokle mi se druga zgoda prikaže. B. Kašić, in. 6. Trnem strahom sva ledenim, dokle uzaznam, živ jesi li. G. Palmotić 2, 140. Ostati će podložan, dokle sva ugrabljena bude povratiti. I. J. P. Lučić, nar. 131. Nikome dvor ne otvoraj dokle ja dodom iz lova. Nar. pjes vuk. 1, 309. Dokle tvoji Kotarani dodu, hoće tebe Turci pogubiti. 3, 123. Ostavili do Đurđeva dana, dokle bude trave za konjica. 3, 491. — *bbb) u podložnoj je aor.* Zvonimir živi u kraljevstvo, dokle bi ubijen, lit 35. Dukljanin 36. Dokle dođe, pola noći prođe. Nar. pjes. vuk. 1, 225. — *ccc) u podložnoj je perfekat.* Tomu drže strime, dokle j' konja odsel. B. Krnarutić 22. Oko šta li se je zabavio, dokle je dopro na tridesti godišta. S. Rosa 39b. — *ddd) u podložnoj je plusqpf.* Boga mole Turci za tri dana, dokle im se dosadilo bješe. Nar. pjes. vuk. 3, 71. — *eee) u podložnoj je kondicijonal.* A da bih plač imal, plakal bih tolikoj, dokle bih prikratil jadovni život moj. D. Rańina 94a. *bb) radńa u podložnoj postaje iz radńe u glavnoj, te je potpuńa, savršuje. aaa) u podložnoj je praes.* Pop ima dihati vrh kaleža, dokle se *(smrznuta krv)* rastopi. Naručn. 41a. Ki tebe hvaleći, usta i ne stisne, dokle te gladeći u jamu potisne. P. Hektorović 41—42. Toliko da ih tepu, dokle onomu poklone se balvanu. F. Glavinić, cvit. 363a. Neka za mnom lete, dokle doprate me plačna i ružna. G. Palmotić 2, 354. Jide dokle se zasiti. M. A. Reljković, sabr. 66. Već ti idi preko gore čarne dokle dođeš dvoru gospodskome. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Obaljuje konje i junake, dokle dode konjma carevijem. 2, 140. — *bbb) u podložnoj je aor.* Rvasmo se snažno dosta, dokle s mnogo jada i muke zli nevjernik mrtav osta. G. Palmotić 2, 181. Kafu piše, dokle je popiše. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Ode pravo preko Bosne slavno dokle stiže Drini valovitoj. 2, 172. — *ccc) u podložnoj je perfekat.* Ranila ih dok ih odranila, dokle bili sini za ženidbu. Nar. pjes. vuk. 2, 38. — *cc) u glavnoj je glagol koji znači čekati.* Čekaj dokle Andrijaš pride. Mon. croat. 207. (1518). Boje je čekati dokle se očisti. Naručn. 20b. Čekajte me dokle se vrnem. Transit. 203. Da čekamo dokle dijete izide iz kuće. M. Držić 264. Počekaj dokle srgba projde, dokle se krv smiri. J. Filipović 1, 164b. Čekajući dokle nam se oštro zapovidi. P. Filipović 13. Počekaj me, mila moja majko! dokle zade za goricu sunce. Nar. pjes. vuk. 1, 572. Da čekamo dokle noćca dode. 4, 386. — *b) podložna je rečenica negativna. aa) u podložnoj je praes.* Ne more drugoga priti dotle dokle se ona i prva pravda ne svrši. Stat. poj. ark. 5, 250. Znajte da se misa nima reći dokle se ne svrši jutrńa. Naručn. 28a. Ne prašća se grih, dokle se ne vrati vzetje. Korizm. 52a. Ne da(j) u kuću

nikomu, dokle ja ne dođem. M. Držić 207. Bog mu grijeha neće prostiti, dokle ga ne ispovjedi. A. Komulović 6. Da smrti okusiti neće, dokle sina čovičanskoga ne vidit bude. F. Glavinić, cvit. 44a. Iz ove se ja države ne imam . . . odijeliti, dokle na put vječne slave ne budem te uputiti. Ǵ. Palmotić 1, 155. Dokle čovjek s čovjekom star soli ne izije, neće mu čud poznat'. (Đ). Poslov. daničk. 19. Ne skidajte ga s križa, dokle ga ne ukažem. F. Lastrić, test. 119b. Ne smijući izaći, dokle mu brada ne naraste. A. Kanižlić, kam. 227. Dokle ne okusi ńegovu slas, imat će sved grka usta, dokle ne uzblaguje za ńegovom trpezom, bit će sved gladna. Đ. Bašić 31a. Niti žeļan ima mira *(hrt)* dokle zeca ne udavi. V. Došen 71a. Ne ostavi svoj započeti posao dokle ga ne dovrši. M. A. Reļković, sat. II 2b. Pijte vino i bistru rakiju dokle i ja u Kostur ne dođem. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Al' nemojte pušaka metati dokle moja naj prije ne pukne. 4, 148. Neću stati dokle sunce ne prosveti. Nar. pjes. istr. 4, 8. Dokle nekome ne bude žļe, ne može nekome da bude dobro. Nar. posl. vuk. 65. Koza ne prska dokle ne vidi vuka. 138. Ne vaļa lećeti dokle krila ne narastu. 195. Nije zime dokle božić ne mine. 215. Ovako se pripijeva i ostalijem svatovima dokle ne pođu. Vuk, nar. pjes. I, 32. — *bb) u podložnoj je aor.* Stahu ļuto svi zabjeni, dokle ih Juda nesmiļeni ne razabra i ne uputi. Ǵ. Palmotić 3, 70a. Ovi ne pripovidaše ga *(nauk)* dokle svrhu ńih duh sveti ne sade. J. Filipović 1, 161b. Dokle ne bi nekome zlo, ne bi nekome dobro. Nar. posl. vuk. 65. — *cc) u podložnoj je perfekat.* Dokle nismo im vrha došli, dotle u naši*(h)* kuća*(h)* mi ne možemo naći mira. A. d. Bella, razg. 215b. Brže trči doklo ga nisu pogubili. F. Lastrić, svet. 92b. Bio se zabrinuo kako će on toliko kuća pograditi, dokle mu nije nekakav starac pokazao. Vuk, poslov. 45. Da ga vidim dokle nijesam umro. Đ. Daničić, 1mojs. 45, 28. Udrimo na Turke, dokle na nas udarili nisu. Osvetn. 3, 71. — *dd) u podložnoj je plusqpf. (Juda)* najde veće se gori nego biše prvo dokle ne biše prijal hlěba Isusova. Korizm. 84a. Da neće ikakvu stvar okusiti, dokle ne biše pogubili s. Pavla. J. Matović 347. — *ee) u podložnoj je kondicijonal.* Dokle ne bih sam ti glasi upisani vidi' čisto, ne bih roka da je isto. Đ. Baraković, vil. 207. Bješe uzeo u običaj . . . ništa ne okusiti, dokle ne bi došo prida ń. I. Đordić, ben. 125. Ne bi mi dopustile živjet mirno u kući, dokle se ne bih zadužila. Đ. Bašić 15a.

b. *radňa glavne rečenice traje do kraja radňe što je u podložnoj, ističući da prcko onoga kraja ne može ili ne smije biti ili ne treba da bude. a) u podložnoj je glagol imperfektivni. aa) u praes.* Za vsaku rabotu da stoji doklo je on živ. Mon. serb. (1300—1350). Da su voļni i oblasni ńimi, dokle světъ stoji. 234. (1399). Ispovij se, dokle si zdrav. Naručn. 73a. Svak meno razgleda dokle sam ovdje. Zborn. 147a. Doklo je noć nije dan, a dokle je dan nije noć. M. Divković, bes. 287a. Čovik dokle živo, vazda jest nomoćan. P. Posilović, nasl. 41b. Doklo je dužnik živ, dug je na nogah. (Đ). Poslov. daničk. 19. Doklo ima zlata tužni puk ima i hranc. I. Đordić, ben. 122. Uči, da je žena svezana zakonu dokle muž ńe žive. A. Bačić 414. Doklo ovde nevoļe i tuge podnosimo, vazda imamo kojigod razgovor. J. Filipović 1, 236a. Častimo otca i mater dokle su živi. I. A. Nenadić, nauk. 122. Jer sam ńemu tvrdu viru zada', da mu neću pridat Svetigrada, dokle mi je na ramenu glava. And. Kačić, razg. 103a. I biću te dokle dušu čujem. M. A. Reļković, sat. G 1b. Dokle bog ureduje sve stvari po ńiovoj ćudi, dokle i*(h)* u tugi i nesrići uzdiže, dokle i*(h)* u siromaštvu podpomaže i proviđa, dotle oni savijaju i glavu i kolina. A. Tomiković, gov. 142. Nek su tvoji dokle ti je traga. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Te ti nosi dokle si nam mlada. 2, 522. Dokle prosi, zlatna usta nosi, a kad vraća, pleća obraća. Dokle ružica miriše, dotle svak je begeniše. Dokle ti je kod majčice, mirnija je od ovčice. Nar. posl. vuk. 65. — *bb) u imperfektu.* Dokle Tale zahođaše, zdravo doma dohođaše. Nar. posl. vuk. 65. — *cc) u aor.* Oni zvaše nas dotle dugo na ručak i na večeru, dokle ja imadoh čim darivati. M. A. Reļković, sabr. 18. Dokle mudri mudrovaše, ludizi grad primiše. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 65. — *dd) u perfektu.* Dokle je živil ni se spomenul od boga. Korizm. 39b. Doklo si bio mlad, služio si moje neprijatelje. P. Posilović, nasl. 4b. Dokle baba dojila, dotle baba brojila. (Z). Poslov. daničk. 19. Dokle žńela dotle jela. Dokle trajalo, dotle lajalo; a kad nestalo, onda prestalo. Nar. posl. vuk. 65. — *b) u podložnoj je glagol perfektivni kojijem se pokazuje potpuńaňe ili svršetak radňe što biva u isto doba kad biva radňa glavne rečenice. aa) u podložnoj je praes.* Cocani počmu frustati Lovrinca, dokle cesar zapovidi. P. Hektorović (?) 134. Za to vazda ja ću tebe, dokle u meni duh se nađe, kako samu ļubit sebe. Ǵ. Palmotić 1, 128. Držana ću tvom mladosti biti dokle budem živa. 1, 306. Desnica će za sad moja dokle uzrasteš posred boja tebe čuvat i braniti. 2, 87. Pokrijte se grańem jelovijem dokle prođe sila i svatovi. Nar. pjes. vuk. 3, 196. — *bb) u podložnoj je perfekat.* Dokle Porča sedlo opremio, dotle sluge izvedoše đoga. Nar. pjes. vuk. 2, 588. Dokle ju j' malo umirila, već su sini se pojili. Nar. prip. mikul. 18. — *cc) u podložnoj je kondicijonal.* Slobodan bi bio, dokle bi se ubojstvo na sudu protreslo. A. Kanižlić, utoč. 1. Mańe bi*(h)* se izmučio, dokle bi ga naučio. V. Došen 114a.

c. *uz značeňe kakovo je kod* b *pokazuje se i namjera da što bude ili ne bude.* Kako jedna lavica vzdvigne se od sna, dokle poji plěn. Korizm. 99b.

d. dum, *radňa glavne rečenice biva prcko trajaňa radňe što je u podložnoj, ali nije potrebno da ona traje do kraja ove. u podložnoj je imperfektivni glagol. a) u praes.* Većma *(ga)* zasramļuje dokle ga uzvisiva. B. Kašić, nasl. 210. Bog dokle se čini malašan i snizuje toliko, u isto doba uzmlođa svoje veličanstvo. F. Lastrić, test. 298b. — *b) u imperfektu.* Dokle svaka u pomučanju stahu, svemoguća riječ tvoja zgar od pristolja kraļevskijeh đođe. A. Gučetić, roz. joz. 106. Dokle ona tako govoraše prostri se na posteļici. B. Kašić, is. 108. Dokle ove . . . riječi majka Isusova govoraše, Marija Mandalina . . . također i apostoli s učenici potoke suza iz očiju prolivahu. F. Lastrić, test. 225a. Dokle bješe vojevoda Mirko, bješe tada mlogo vojevoda. Nar. pjes. vuk. 3, 53.

e. ubi, simul ac, *kao* notom, istom da, samo da, *pokazuje da radňa glavne rčenice postaje u isti čas u koji radňa podložne.* Doklo ih je Asan ugledao, Asan ńima dobre konje prima. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Dokle mene to veseļe prođe, obojicu hoću objesiti. 2, 135. — *i uopće kao* kad: Te po poļu društvo pokupio; dokle Vuče svate izbrojio, al' mu nema sedam stotin' svata. 2, 586.

f. *od vremena je prenesено na širi smisao, te*

ograničuje sud izrečen u glavnoj rečenici na osobiti slučaj što se kaže u podložnoj. vidi naj zadnji primjer kod doklen, 2.

DOKLECÌJÁN, Doklecijána, *m.* Diocletianus. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Masimian kad ponudi Dokleciana. J. Kavanjin 165ª. Nerun, Komod, Doklecijan. 453ᵇ.

DOKLECÌJÁNSKÎ, *adj.* Diocletiani, *koji pripada Doklecijanu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Glasne od polače Doklecianske. J. Kavanjin 323ᵇ.

DÒKLÊGOD, *adv.* aliquatenus, *do kogagod mjesta ili časa, doñekle. vidi* dokle *i* god. — *isporedi* doklegod *i* dokligod. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku (vidi kod* dokle god). ‚Mogo bih još doklegod hoditi, nijesam umoran'. ‚Čekaću ga doklegod, ali neću cijeli dan'. P. Budmani.

DÒKLÊ GÒD, *kao relativni adverab i konjunkcija dokle (vidi* dokle *kod* I, a, *b) i* b, *b) i* II *i* god), *ali s većom silom.* — *isporedi* dokle god, dokle goće, dokle godijer, doklo godijere. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚usque dum' 317ᵇ) *i u Stulićevu* (‚dum, donec, usquedum, aliquatenus'). — *U svijem primjerima vrijedi kao konjunkcija.* Svega ovoga dobra jest ulišen, dokle god stoji u grijehu. A. Komulović 30. Tako ih je *(zidove)* dugo strijal, dokle god ih je nadašal i poda se podbil. A. Georgiceo, pril. 24. Hrani ptiće, dokle god operjate. I. Đorđić, salt. 488. Zašto se čovik izbaviti od ovoga duga ne more dokle god je živ. F. Lastrić, ned. 78. Čovik taji svoju zloću na sudu dokle god može. M. A. Rejković, sabr. 43. I ova u ńemu pribiva dokle god smrtno ne sagriši. M. Dobretić 19.

DÒKLÊ GÒDIJER, *vidi* dokle god. — -ije-*stoji mj. ñegdašńega* -ê-, *s toga je u svijem primjerima* gòdîr *po zapadnom govoru.* — *Dolazi od* XVII *vijeka.* Vrže ga u tamnicu, dokle godir dug plati. I. Bandulavić 181ᵇ. mat. 18, 30. Zato ja, dokle godir ova nemoć bude durati, obićem ti se podniti ju dobrovoļno s ustrpļenjem. L. Terzić 4. Al' te evo nastaviti neće dokle godir skule ne pomeće. M. A. Rejković, sat. C1ª.

DÒKLÊ GÒDIJERE, *vidi* dokle godijer. — *t' jednom primjeru* XVI *vijeka (po zapadnom govoru* dokle godire). Ovomu našemu razumu i ludoj mudrosti (dokle godire ona ni od duha svetoga ponovļena) se ne vidi. Postila 11ª.

DÒKLÊGOD, *vidi* doklegod. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒKLÊ GÒĐ, *vidi* dokle god. — *U naše vrijeme.* Doklo god bog (čoeku) ne uzme um, ne može mal. Nar. posl. vuk. 65.

DÒKLÊ GÒĐE, *vidi* dokle god. — -đe *stoji po južnom govoru mješte ñegdašńega* -đê, *a po zapadnom stoji* -đi. — *Dolazi od* XVI *vijeka.* Jere se sam tuži, da jest grišnik dokle godi je v plte. Ant. Dalm., ap. 60. Nitko se ne sarani ui pođe u raj, dokle godi ne đođe Isukrst i dokle ne podnese muke. M. Divković, nauk. 45ª. Dokle smo godi na ovome svitu, sve smo u svagdańem napastovańu i nemiru. J. Banovac, razg. 109. Nećemo te pustiti, dokle godi nas ne blagosoviš. F. Lastrić, test. 21ᵇ. To se muči, dokle godi ne dostigne ono što želi. 148ᵇ. Misleć da se tko ne smiče, dokle godi sobom miče. V. Došen 189ᵇ. Te brat brata izdati ne šćede, dokle goće jedan tecijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 294.

DÒKLÊM, *isto što* dokle *samo što prima na kraju glas* m *(koji vidi), isporedi i* doklam. — *radi veće sile (kad je relativno) može imati uza se riječee* god, goće *itd., isporedi* doklem god, doklem goće. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi naj prvi primjer kod* 2) *a nije u nijednom rječniku.*

1. *adv.*

a. *o mjestu.* Ukazavši im sva kraļestva, državo i ńiove mojaše koje će osvojiti i doklem se razširiti imadu. And. Kačić, kor. 103.

b. *o vremenu. za relativno značeńe isporedi* 2. Doklem ćete, djeco, ļubiti djetinstvo? M. Radnić 241ª. Doklem misli ovi puk od mene zlo govoriti? And. Kačić, kor. 87. Doklem ćeš, puče Izraelski, na dvi strane hramati? 239.

2. *conj. vidi* dokle, II *i* dok, 1. Ovu ću daleče toliko sliditi, doklem mi doteče na sviti živiti. Š. Menčetić 81. Misliti suprot iskrńemu, doklem moliš boga. S. Matijević 42. Koji hoće jedriti ne izlaze iz kraja, doklem dođe vitar prikladan. M. Radnić 38ª. Fabijan papa razluči od crkve Filipa I, doklem pokoru ne učini. A. Bačić 175. Da ga narav istirat ne može, doklem se ne uteče k pomoći. J. Banovac, pred. 7. Da mi svitiš, doklem cilovitu učinim osvetu. F. Lastrić, test. ad. 12ᵇ. Nije dotle mirovao, doklem nije ńega digao. A. Kanižlić, kam. 35. Šest miseci potratiše, doklem pribivalište božije učiniše. And. Kačić, kor. 84. Neka stoji, doklem samo ne odpade. J. Vladmirović 41. Zapovidi im, da bi medu to iz Jerusolima ne otišli, doklem se kripostju neboskom ne prosvitle. I. Velikanović, uput. 1, 195. Doklem se trn ne izvadi, ne ima lika. Đ. Rapić 48. Da ne sudimo odma drugoga za zla čovika, doklem ga sama dila ńegova ne sapru i ne očituju da je takvi. B. Leaković, gov. 9. Ali mu je tada zabrańeno posvetivati, doklem se podpuno ne redi. M. Dragićević 93. Doklem im se vojska iskupila, onde vojsku na broj udariše. Nar. pjes. vuk. 4, 396.

DÒKLÊM GÒĐ, *vidi kod* doklem. *isporedi* dokle god. — *Dolazi od* XVII *vijeka.* Doklem god ovo krivo i svitovńe veseļe uzstoji u tvomu srcu, neće ulisti Isus u dušu tvoju. M. Radnić 320ª. Doklem god čovik živi, pakla neka se plaši. Đ. Rapić 105. Ovakvi zaludu se ufa u milosrde božje, doklem god je u ovakvomu rdavomu stańu. B. Leaković, gov. 99.

DÒKLÊM GÒĐE, *vidi kod* doklem. *isporedi* dokle goće. — *Dolazi od* XVII *vijeka.* Doklem godi uslužiš svijetu, sve ćeš živiti u vojevańu. M. Radnić 3ª. Doklem godi očito ne poznademo ńegovo pomańkańe, niti ćemo ńega za skinuta, niti tebe za patrijarhu držati. A. Kanižlić, kam. 122.

DÒKLÊN, *isto što* dokle *od čega postaje tijem što primi na kraju glas* n *(koji vidi).* — *isporedi* doklena. — *radi veće sile (kad je relativno) može imati uza se riječee* god, goće, *vidi* doklen god, doklen goće. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi naj prvi primjer kod* 2) *a između rječnika u Vukovu.*

1. *adv.*

a. *o mjestu. a) interogativno.* Ta doklen si koña zamučio? Ogled. sr. 254. Srpsko momče, od koga si grada? doklen si se potežilo ludo? Nar. pjes. petr. 2, 583. — *b) relativno.* Zašto sam se odklon doklen mučio? *(vidi* dokle, I, 1, b *pri kraju).* M. Pavlinović, razl. spis. 103.

b. *o vremenu. a) interogativno.* Strašno pleme doklen ćeš spavati? P. Petrović, gor. vijen. 24. — *b) relativno, vidi* 2.

2. *conj. vidi* dokle, II *i* dok, 1. Bi ńiov otac Kleofa, mati Marija Alfej, koja doklen rani veoma

se ljubjau među sobom. S. Margitić, fal. 91. Ništa ne odrede doklen se u Rim ne povrate. S. Badrić 26. Ne virujem, doklen ne postavim prsta moga u ranu njegovu. J. Banovac, razg. 37. Kojino je oko tebe puno truda i nevolje vidio, doklen te je uzdigao. prip. 50. Izprid njega ne iđe, doklen je bog ne usliša. L. Vladmirović 41. Doklen ljube, dotlen vjeru daju. Nar. pjes vuk. 1, 389. Ne bojim se nikakva junaka, doklen mi je gojeni Labude. 2, 29. Prelećeše Grahovo i Zvršno, doklen tice na Crkvice doše. 4, 6. Pa otolen na noge skočio doklen dođe u Cuce krvave. 4, 520. Doklen sam nosila svilu ino bumbak, rado me je vidil vsaki mladi junak. Jačke. 39. Ne umije magarac plivati, doklen mu voda do ušiju ne dođe. Nar. posl. vuk. 211. Jedva dočeka doklen mu dan dođe. Nar. prip. vuk. 150. I zaspe šenicu u koš pa sjede doklen se sameље. Nar. prip. vrč. 73. Koji žive doklen sunca grije. P. Petrović, gor. vijen. 3. — *vidi* dokle, II, f *radi ovoga primjera:* Doklen jedan slipac padne u jamu, ima štogod ogovora. J. Banovac, pred. 71.

DÒKLÊNA, *isto što* doklen *mješte čega stoji u narodnoj pjesmi našega vremena da se dobije slog više.* Cmile jako tri nedеље danah doklena se paši dojadilo. Pjev. crn. 90ᵇ.

DÒKLÊN GÒD, *vidi kod* doklen. — *isporedi* dokle god. — *Od prošloga vijeka.* Pribivaće svrhu ńe, doklen se god ne iskorene. J. Banovac, razg. 177. Sud osudi da Stana ostane kod potońega muža doklen god rodi ono dijete. Pravdonoša 1852. 23, 4ª.

DÒKLÊN GÒD, *vidi kod* doklen. — *isporedi* dokle god. — *U naše vrijeme.* Koji se bješe zarekao da se neće oženiti dotlen doklen god u snu ne vidi devojku. Nar. prip. vuk. 139.

DÒKLÊN GÒĐE, *vidi kod* doklen. *isporedi* dokle gođe. — *Od prošloga vijeka.* Niti ću se k vama obratiti doklen ga godi između sebe ne izkorenete. J. Banovac, prip. 170. Slidi doklen godi reče: jest svršeno. M. Zoričić, osm. 133.

DÒKLÊR, *isto što* dokle *samo što prima na kraju glas r (koji vidi). — U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* Junak dokler ljubi, do tad viru daje. Nar. pjes. istr. 2, 127.

DOKLEVEĆE, *n. mjesto blizu rijeke Kupe i potoka Jagodna.* — xv *vijeka.* Koji zemlji počinu meje od vode Kupe . . ., od vrb na potok Jagodno, i tako Jagodnom na put do Doklevećа. Mon. croat. 170. (1498).

DÒKLI, *vidi* dokle. — *Pošto* xv *vijeka dolazi* ДОКЛЄ (Mon. serb. 298 *god.* 1420) *i* ДОКЛѢ (354 *god.* 1428), *moglo bi se pomisliti da je stariji oblik* doklе *te bi* dokli *bilo samo po zapadnom govoru. ali* dokli *dolazi istoga vijeka i još prije (vidi naj prvi primjer kod 2) i to u spomeniku pisanu čisto po južnom govoru; s druge strane nijedan od ona dva primjera nije pouzdan: prvi je u spomeniku napisanu od ńekoga komu je običan istočni govor te ne zna svagda gdje je mjesto slovu ě, jer piše n. p. s* e onde, pobeći, nesi, drovo, hotelь, *a opet s* ě vlastelě, udavě; *drugi je doista u spomeniku na kojem je potpisan Rusko logofet (isti koji je pisao i treći naj stariji spomenik gdje je* dokli) *ali je do nas došao u poznijem prijepisu i od nevješte ruke (mješte ě dolazi na mjesta* o: človeku, kolenu, delo, mestomь, veri, leto *itd., na mjesta* ie: vieki, pienezi, *na mjesta* i: viče, viku vikoma, svita, miseca, *na mjesta* ь: vьku vьkoma, prьda; *a opet mješte* i *ima* ě: prějamše, prějasmo, prěmamo, prěmiti, Marěnomь) *a na istoj strani ima i* dokle; *s čega svega naj veća je prilika da na oba mjesta treba čitati* dokle. *iz toga se vidi da -i kod* dokli *ne postaje od -ě, i da je naj stariji oblik* dokli *koji se i onako daje isporediti s osnovom* koli. *tomu ne smeta ni riječ* dokle *(koju vidi) u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata, jer očito ne postaje od* doklе *nego od* dokle *tijem što se je* l *promijenilo na* l. — *Radi veće sile može imati uza se riječee* god, godi, *isporedi* dokli god, dokli gođe. — *Od* xv *vijeka dolazi do početka* xviii, *a između rječnika u Mikaljinu (kod* dokle), *u Belinu* („donec' 316ª), *u Stulićevu (interogativno i relativno), u Daničićevu* (doklе).

1. *adv.*

a. *o mjestu. dolazi samo u jednom primjeru, interogativno.* Ogań užeć vrhu slame, ako i mao, lasno 'e svima; al' kad veće pusti plame, tko zna, gorit dokli ima, gdi li će se udunuti, kad se bude protegnuti? J. Kavańin 222ª.

b. *o vremenu. a) interogativno.* Dokli ovako u mrtvilu podnosit' nam suđeno je plijen općeni, smrt uemilu, bezakonje, zlo svakoje? I. Gundulić 515. — *b) za relativno značeńe vidi* 2.

2. *conj. vidi* dokle, II *i* dok, 1. Dokli jesть živь gospodinь vojevoda Sandalь da ihь imamo držati. Spom. sr. 2, 69. (1419). Blago više rečeno da drži moj brat Marko dokli je živ. Mon. croat. 132. (1487). Da obslužite ovej zapovijedi dokli se ja vratim. Zbor. 8ᵇ. Dokli se stvar želi, dotle je u scinu. S. Menčetić 278. Ne štedeć moć moju dokli živ putujem. P. Hektorović 75. S krepostju vječni mir ima svak držati, s zlobom rat i nemir, dokli ga smrt skrati. N. Dimitrović 7. Ńu mislim sve vijeke slaviti i dvorit, dokli se od prike ja budu rastvorit. N. Nalješković 2, 80. Sara strahom mre, dokli prije pridemo. M. Držić 478. Da zakon vlada v človiku dokli jest živ. Anton Dalm., ap. 9. Dokli se djevica radi djevstva oholi, platu djevičku gubi. B. Gradić, djev. 71. Odtle ti, dokli se ne vratim, nemoj se dijeliti. F. Lukarević 116. Što ne stvorih, što ne rekoh, što ne prosuh oda svudi, dokli od ńe ono stekoh? I. Gundulić 226. Ah, u istok, care Osmane, mladahan se još ne puti, dokli vjerne i uzdane tve svjetnike budeš čuti. 297. Sva podoljska zemja i ruska Tatarinu bješe uska, dokli ńega jači dobi. 334. Ali kako tiho more vik po sebi ne uzrasti, dokli silni vihar s gore ne smuti ga svojom vlasti. 483. Dokli od svud mi krv prokapa, na očitu podnijeh mjesti ružne udorce teškijeh štapa. 484—485. Dokli žarko sunce svijeti, tva će slava sved živjeti. Ġ. Palmotić 1, 100. Iznadimo za vremena lijek podoban tvojoj rani, dokli može bit liječena. 1, 151. Svijetlijem banom hrvatskime ja te činim s mojom vlasti, dokli od kraja stečeš ime. 1, 101. Ne imam mira ni pokoja, dokli Enea moj ne bude. 2, 125. Ki lijepo svud cvali su, dokli kô cvijet opali su. J. Kavańin 259ᵇ.

DÒKLIĆI, dòklikućm, *pf. dozvati (subjekat je u drugom primjeru vila, u u prvom Marko Kraljević). — složeno:* do-klići. — *U naše vrijeme.* Svog sokola bješe doklikao. Pjev. crn. 132ᵇ. Jasno kliče, dokle me dokliče. (S. Milutinović) 335ª.

DÒKLIGOD, *vidi* doklegod. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒKLI GÒD, *vidi* dokle god. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒKLI GÒDE, *vidi kod* dokli. *isporedi* dokle gođe. — *Dolazi jedan put* xvi *vijeka (po zapadnom govoru* dokli godi). Dokli godi smo živi. Anton Dalm., ap. b 1.

DÒKLIKOVATI, dòklikujćm, *impf. dozivati (vičući u glase); slvata se i kao impf.* dokliči.

— *složeno:* do-klikovati. — *U naše vrijeme.* Vuče doklikuje Vuka. Pjev. crn. 37ª. Procvilile dvije zlogučne vile, dvije nehranke doklikuju majke. Osvetn. 4, 57.

DÒKLIMATI, dòklimâm, *pf. doći klimajući.* — *složeno:* do-klimati. — *U naše vrijeme u Lici.* Ova riječ skoro da ima isto značeńe sa ‚dogrintati'. ‚Ne šalì toga, neće nikad oń doklimati'. ‚Uza ń doklima i on'. t. j. tko iduć kao da više glavom klima nego li nogama. J. Bogdanović.

DOKLINIĆ, *m. prezime.* xv *vijeka.* Ja, Matij Doklinić. Mon. croat. 319. (1440).

DOKLIŠIĆ, *m. prezime.* xvi *vijeka.* Petru Doklišiću. Mon. croat. 326. (1555).

DOKLÒNITI SE, dòklonîm se, *pf. nakloniti se (doňekle).* — *složeno:* do-kloniti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka i otale u Stulićevu rječniku* (‚se deprimere, inflectere'). Jak oni, u putu ki susta ter se pit dokloni. Š. Menčetić 247.

DÒKLOŇATI SE, dòkloňam se, *impf.* dokloniti se. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòkloňâ. — *U naše vrijeme.* Svi svatovi koňe razigraju, no ne igra dijete Jovića, no ńega se Bajo dokloňaše *(s koňa).* Pjev. crn. 148ᵇ.

DOKLU, *vidi* dokle. *isporedi* dokolu *i* doku. — *Dolazi* xiii *i* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* — *U svijem primjerima samo o vremenu. a) interogativno.* Semuzi miru ne ureče kraļevьstvo mi uroka, doklu hoće byti. Mon. serb. 55. (1281). — *b) kao relativni adverab ili konjunkcija.* Sije pripisanьe da imamo i hoćemo držàti, . . . doklu bude světo ti carьstvo i mi. Mon serb. 39. (1253). Da imь je mirь doklu živu pravo sь kraļevьstvomь mi. 55. (1281). Da kъto drьzne prьvymь naukomь doklu ně bilo crьkvi oddano. Deč. hris. 56.

DOKLĘ, *vidi* dokli. Išal sam po poļu, ničt nisam bil boļi, dokļe si nis zibral rožicu po voļi. Jačke. 24. — *u istijem pjesmama dolazi i s glasom* k *na kraju:* Dokļek nas razluči naša ura zadńa. 20. — *i s* n, *isporedi* doklen. Ondo mi ga pasi, dokļen dojdu glasi. 30.

DOKĻEK, *vidi* dokļe.

DOKĻEN, *vidi* dokļe.

DÒKMAN, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72. *isprva je bez sumńe bilo ime. isporedi* Dokmanović.

DÒKMANOVAC, Dòkmanôvca, *m. ime vrelu u Plaškom.* V. Arsenijević. — *isporedi* Dokman.

DÒKMANOVIĆ, *m. prezime, po ocu Dokmanu. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72. *pomińe se od* xvii *vijeka.* Dokmanović knez Gomirski. P. Vitezović, kron. 190.

DÒKMANOVIĆI, *m. pl. zaselak Komorskijeh Moravica u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 13.

DÒKMET, *m. kmetov (knežev, kaznačev) pomoćnik.* — *složeno:* do-kmet. — *U naše vrijeme.* Dokle se kmet zvao knez, dotle su se ńegovi pomoćnici na više mesta zvali kmetovi a u rudničkoj Moravi ‚dokmeti'. M. D. Milićević, opšt. 21.

DÕKMIR, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom; u ńem je prije bio manastir koji se pominе* xviii *vijeka.* Izgore . . . mon. Dokmirь. Starine. 10, 269. Dokmir, selo 3 sata na severoistok od Valjeva. U ovom je selu stara crkvica koja je nekad bila manastir. M. D. Milićević, srb. 103. Dokmir. K. Jovanović 101.

DÕKNA, *f. ime žensko, isporedi* Doka *i* Doko. — *U Vukovu rječniku.*

DÒKNADITI, dòknadîm, *pf. složeno:* do-knaditi *(vidi* naknaditi). *a) u jednoga pisca prošloga vijeka kao dopuniti, dograditi, načiniti.* Sva crkva, kao grad nekakav, od dna do vrha sazidata, čudo da su je i za toliko (120 *godina)* dokuadili i savršili. D. Obradović, basn. 394. — *b) u jednoga pisca našega vremena kao naknaditi, nadoknaditi.* Lijepe im napisali riječi: da će im se meda popraviti, i svakoja šćeta doknaditi. Osvetn. 3, 57.

DÒKNAĐATI, dòknađâm, *impf.* doknaditi *(pod b).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Duša se dušom razmijeńa i doknađa. M. Pavlinović, rad. 163.

1. DÕKO, *m. ime muško, hyp.* Evdokije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dõko. — *U Vukovu rječniku.*

2. DÒKO, *praep.* praeter, *do, osim, s genetivom.* — *Kao da je načińeno tijem što se ujedno mislilo na* do *i* dok, *i na* nego; *isporedi* dogo, nogo. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od svatovah niko ne vidaše doko kuma dužda Mlečanina. Pjev. crn. 218ª.

DOKÒBITI, dòkobîm, *pf. složeno:* do-kobiti. — *Akc. je kao kod* donositi.

a. *aktivno, doslutiti. — samo u Stulićevu rječniku.*

b. *sa* se, *refleksivno. a) personalno, s dat. kao da znači što i* dobaviti se *s gen. ili* dobiti *(slučajno).* — *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Pokle bogat harač neprijateļ dobi, zatičuć na zatač, Adama zarobi; tomu se dokobi pakleni vojvoda, Adama oglobi, zakova i proda. D. Baraković, jar. (1656), 14. Spati se postavi *(Oloferne),* smrti se dokobi. 77. — *b) impersonalno, dogoditi se. u jednoga pisca* xviii *vijeka a između riječnika u Belinu* 519ᵇ *i u Stulićevu.* Zlamen ko'ega *(križa)* u visini hti se Kosti prikazati, rehši da će u vrlini s ńim sve dušmane odrvati, kako mu se i dokobi. J. Kavańin 299ª.

DOKÒBLĘ̂ŃE, *n. djelo kojijem se dokobi.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (dokobjeńe).

DOKOBLÍVATI, dokòblјućm *i* dokòblîvâm, *impf.* dokobiti. — *Samo u Stulićevu rječniku (griješkom* dokobivati, dokobivam).

DOKOČÍJATI SE, dokočijâm se, *pf. dovesti se u kočijama.* — *složeno:* do *i* kočijati *koje postaje od osnove imena* kočije. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nekakva se gospoda dokočijaše crkvi'. J. Bogdanović.

DOKOĆÍVATI, dokòćujêm *i* dokòćîvâm, *impf.* dokotiti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dokotivati, dokotivam).

DOKOL, *conj. vidi* dokle, II. — *okrńeno* dokole *ili* dokoli. — *Dolazi u tri pisca čakavca* xv, xvi *i* xviii *vijeka.* Dobrosrični bihu dokol ne padihu u prozpravdja. M. Marulić 24 Da vesel pribiva dokol uza ń sidiš. 46. Od zimo tresiše se, dokol dihom ga ne zgrija tovarac tere vol. II. Lucić 279. Proseći slobodi da je voļan priti, stati dokol hoće i voļan otiti. Oliva. 54.

DOKOLA, *conj. dokle. vidi* dokoli. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Neharna dokla bila si, do kola srića ti jest tekla. II. Lucić 244.

DÒKÔLAN, dòkôna, *adj. kojemu ima vremena, koji ima kad što uraditi.* — *isporedi* dokolica. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m i u acc. kad je isti kao nom.; u ostalijem oblicima* ol *se mijeńa u* ô (*mj.* oo), *ali može ostati i nepromijeńeno:* dòkôlna. *po oblicima* dokona

itd. načíña se gdjegdje i nom. sing. m. dȍkôn. — *Postaje kao* dokolica *sufiksom* ьць. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* dȍkôlan, dȍkôlna (dȍkôna), ‚zeit wozu habend' ‚cui tempus est'; nijosam dokolan. — dȍkôn (dȍkoon), vide dokolan. Ako čovjek dokolan ne prianja uz posao. M. Pavlinović, rad. 147.

DOKOLE, *adv. i conj. dokle.* — *vidi* dokoli. — *Dolazi od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (‚donec'), *u Stulićevu, u Daničićevu (kod* kolȇ).

a. *adv. a) interogativno.* Dokole nevoljna nevoljne misli produžuješ? F. Vrančić, živ. 43. — *b) relativno.* Dokle se uzdrži tijelo Jezusovo pod obličima kruha i vina? Dokole se uzbudu sasma razčiniti ti isti obličí. T. Ivanović 75. — *c) o vremenu kad nije potańe naznačeno, do kogagod vremena, dońekle. — samo u Stulićevu rječniku.*

b. *conj.* Da podaju krivьca samoga do uroka, do kole sudьce ureku. Mon. serb. 46. (1254). Tako i mi dokole bihomo maḷahni, . . . bihomo služeći. Bernardin 9a. paul. gal. 4, 3. Nisam živ ni ću bit, dokole ja želim ńe lipos obazrit. S. Menčetić 8. A za toj, gospođe, smiluj me ḷuveno, dokole ne pođe pamet mi svršeno. 19. Gvozdje se bit ima, dokole jes vruće. N. Dimitrović 9. Reče gospodin gospodinu momu, sedi na desnu moju, dokole položu neprijatelje tvoje podnožije nogam tvojim. Postila. u 4a. Prilȉčan ti jesi u svemu k zviri onoj, ka videć sinove pritile, tolikoj kḷuje ih, dokole mledne ih učini. D. Rańina 119b. Dokole živi, takav strah biše ugnal u državе. I. T. Mrnavić, osm. 3.

DOKOLI, *adv. i conj.* quousque, *vidi* dokle, I, 2 *i* II. — *Sastavḷeno od* do *i* koli *(obično se nalazi razdijeḷeno); kod ovoga zadńega dijela osnova je ista što i kod* kolik, *po čemu bi prvo značeńe bilo: do koliko, do koje veličine, do kojega mnoštva, ali je ograničeno (dajbudi kad o ostaje u osnovi) na vrijeme (isporedi* do koliko *kod* 1. do, I, 2, b, *a) aa) i* kolik). *bez promjene značeńa može mijeńati nastavke i glasiti* kola, kolȇ, kole, kolu. (koli *neće biti isto što* kolȇ, *jer s onakovijem oblikom dolazi već u stslovenskom). može se i dalje promijeniti izgubivši* -o-, *ali onda značeńe nije sasma isto, jer se širi i na mjesto i na vrijeme. ovaka kraća osnova* kl- *prima različite nastavke te postaje* klȉ, klȇ, kle, klu, kla *(po svoj prilici treba ove nastavke shvatiti kao padežne genetiva i dativa i kao da je za jedne osnova* k(o)lь *a za druge* k(o)lъ). — *Riječ je stara a između rječnika nahođi se u Belinu* (‚donec' 316a), *u Stulićevu* (‚dum, donec'), *u Daničićevu (kod* kolȇ).

1. *adv. do kojega vremena. a) interogativno.* Rad bih vidit, dokoli smo i u duhu i u puti na blaženstvo uzdignuti. J. Kavańin 465a. — *b) relativno.* Da svak htjede, što bog hoće i dokoli i kako će. J. Kavańin 223b. *vidi* 2.

2. *conj. vidi* dokle, II *i* dok, 1. Da odbijaju dotole dokoli se isplati vьsь dugь. Mon. serb. 232. (1398). Neka su od mene . . . vjekušte spomene, dokoli teče svijet. M. Vetranić 2, 5. Vazda hrom ostane dokoli bude živ. 2, 188. Oći ih čeka'mo, dokoli bude noć. N. Naješković 1, 235. Negda se život tvoj još malo uzdrži, dokoli tvo oči izgube krjeposti. 2, 35. Voselo živḷah ja, dokoli vil moja milosna bi meni. D. Rańina 71b. Da moreš bit biran dokoli biše mlad. Đ. Baraković, vil. 152. Tako se veseleći bi nam ḷubko š ńima stati, dokoli nas mjesec treći u rodjene dvore vrati. G. Palmotić 3, 97. Nit ću nazad pojt, dokoli svih ne vidim pasti doli. A. Vitaḷić, ist. 54b.

DȍKOLICA, *f.* tempus otii, *vrijeme kad ko nema posla. — Postaje od* dokoli *sufiksom* ica. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Otići ću gdjegod na dokolici. Vuk, rječ. 129b. Srpkińa, razbludena haremskom dokolicom i neradom. M. Đ. Milićević, zim. več. 142. Videle su . . . na jednoj muku, a na drugoj dokolicu. jur. 83.

DOKOLIJE, *vidi* dokoli. — *Stariji je oblik* dokolȇ, *te se ne zna bi li po sadašńem govoru glasilo* dokoḷe *ili* dokolije; *ovdje je pisano* dokolije *jer tako stoji u trećem primjeru, ali ovaj nije pouzdan, jer nam je došao u poznijem prijepisu nevješte ruke (vidi što je o takovom prijepisu kazano kod* dokli). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* do kolȇ, *rus.* докол҃ѣ; *a u našem jeziku dolazi od* xii *do* xiv *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (do koḷe? quousque? *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu (kod* kolȇ).

1. *adv. interogativno.* — *u Stulićevu rječniku.*

2. *conj.* Prisezaju pravь goj drьžati sь vami, do kolȇ sьmь živь. Mon. serb. 2. (1189). Da imь se sije ne potvori do kolȇ stoje sь mnovь u pravdȇ. 27. (1234—1240). Do kolije sime moje bude dasmo i darovasmo. 106. (1333).

DOKOLITI, dokolim, *pf. kao da znači dovršiti. — Postańe nije jasno: može se misliti na* dokoli *(isporedi* dokolica *i* dokoḷeti) *i na* kolo. — *Dolazi u naše vrijeme. A šteta je život žrtvovati s jutra rana ne dokoliv dana! (sam pisac tumači:* dokoliti—dospjeti). Osvetn. 4, 6. Dokolilo se—ispunilo se. J. Grupković.

DOKOLU, *vidi* dokoli. — *Dolazi (samo kao konjunkcija) od* xv *do* xvii *vijeka, isporedi* otkolu *i* pokolu. Dokolu ja pojdu molit otuj, vi posidite tuj. M. Marulić 206. Da je blažen i čestit, dokolu teče svijet. M. Vetranić 2, 6. Uživaj tvu mladost, dokolu imaš moć. H. Lucić 213. Venac ki ć' *(ćeš)* nosit u slavi dokolu vridnije vičńi te odije. I. Ivanišević 12.

DOKOḶE, *vidi* dokolije.

DOKOḶEN, *m. prezime. — Dolazi (pisano* Dokolȇnь) xiv *vijeka.* Milošь Bogoje Dokolȇnь a sinь mu Smiḷь. Deč. hris. 60. 96.

1. DȍKOḶENA, *f. vidi* dokoḷenica. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. DȍKOḶENA, *f. cvijet planinski koji se zove i* gorska ruža *i* turčin-cvijet. — *U Vukovu rječniku u kojem je ovako tumačeno (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) a iz ńega u Šulekovu ńemeniku* 71.

DȍKOḶENAK, dȍkoḷênka, *m.* tibia, *noga do koḷena. — U jednoga pisca našega vremena.* Vidiš, vilo, vojevodu Mirka, kako su mu ogorili brci, kol' u noga goli dokoḷenci. Osvetn. 3, 154.

DȍKOḶENICA, *f. kod narodnoga odijela ono (obično sukneno) što pokriva nogu od članka do koḷena. — isporedi* dokoḷena. dokoḷeńača. — *Postaje od* do koḷena *sufiksom* ica. — *Dolazi od* xviii *vijeka (naj prije u Belinu rječniku:* ‚tibiale brevius' 161a), *i još između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Gorńa scla risanska nose guń, dokoḷenice, struku i opanke. S. Ḷubiša, prip. 8.

DȍKOḶENIČICA, *f. dem.* dokoḷenica. — *U Stulićevu rječniku.*

DOKOḶEŃAČA, *f. dokoḷenica. — Postaje kao* dokoḷenica *sufiksom* jača. — *U Belinu rječniku* 161a *i u Stulićevu.*

DOKȍḶETI, dokȍlîm, *pf. dospjeti, uspjeti (jer*

je bila dokolica). — Postaje kao dokolica *sufiksom* ê *u inf.* i *u praes. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚musse haben' ‚otium est' cf. dospjeti). Da bi se samo ono opjevalo, ja ne mogoh dokoliti radi neprekidne stiske mojih dvostrucih službovańa. Osvetn. 5, 11.

DOKOM, *conj. vidi* dokle. — *Sastavljeno:* dokom *(vidi kod* koji). — *isporedi* dokim. — *Dolazi u jednoga pisca* XV *vijeka.* Pak počam od boka Cilicije, dokom Jafeta široka mejaš taknoš nogom. M. Marulić 16.

DÒKÔN, *vidi* dokolan.

DOKÒNÂŃE, *n. djelo kojijem se dokona. — Dolazi* XVII *vijeka pisano* dokonanije *prema crkvenome jeziku i u Bjelostjenčevu rječniku* (dokonańo v. dokončańe). Odande na magistrat varoški radi razgledańa i dokonanija slobodno jest otiti. Glas. II, 3, 27. (1695).

DOKÒNATI, dokònâm, *pf. vidi* dokončati. — *isporedi* dokoňati. — *Postaje od negdašnjega* do koni *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* konъ), *do kraja, do konca (vidi i* konac), *sufiksom* a. — *Dolazi pouzdano od* XVII *vijeka (u primjerima* XVI *vijeka ne zna se za cijelo, treba li čitati* dokonati *ili* dokoňati, *jer su svi uzeti iz knjiga pisanijeh glagolskijem slovima) kod pisaca čakavaca i kod sjevernijeh štokavaca, a između rječnika u Vrančićevu* (‚diffinire; terminare') *i u Vukovu (s dodatkom da se govori u Slavoniji).*

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) uopće,* finire, perficere, *dovesti do kraja, do svrhe.* Prsijanskuju rat po svojej volji dokonavši. Š. Kožičić 36[b]. Potle na pentikostni dan, ovo obitovanje jest celo nadoplnil i dokonal. Postila. Hh 1[b]. Odlučila je Eufrasija četrdeset dan dokonati u ovom stanju. F. Vrančić, živ. 88. Popravljajući što je ostalo nedokonato, jesmo već dokonali. Glasn. II, 3, 54. (1706). — *b) s osobitijem značeńem,* consilium capere, statuere, *odlučiti (osobito poslije poduže dvojbe).* Dokonano bisi meju ńimi, pričela da bi se rat. Š. Kožičić 33[a]. Naj posli dokonaše sebi drugog voda obrati. E. Pavić, ogl. 152. Skupi mnoštvo puka i dokona š ńima, da se Sebi glava odsiče. 277. On s vojvodom dokona u viću, da još dańe iskušaju sriću. Nadod. 44. Neka oni dokonaju, koji ovo potvrđuju. G. Pešťalić, utiš. 238.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti se.* Da će se *(putańa)* do posledka na obšti drum dokonati. D. Obradović, basn. 448.

2. *neprelazno,* desinere, *svršiti se.* Tako dokona gotskoje kraljevstvo. Š. Kožičić 14[a].

DOKÒNČÁŃE, *n. djelo kojijem se dokonča i što tijem djelom postane. — Stariji je oblik* dokončanje. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi kod b)) a između rječnika u Bjelostjenčevu:* ‚statutum, constitutum, definitum, decretum, scitum, constitutio, definitio'. 2. ‚lex, constitutio, decretum'. 3. dokončańe senatorsko ‚senatus consultum'. 4. dokončańe općine mańe (‚menše'), puka ‚plebiscitum'; *u Voltiđijinu* (‚compimento' ‚endigung'), *u Stulićevu* (‚absolutio, perfectio, finis'). *a) svrha, kraj, konac.* Dokončanje carstva da budom viditi. I. T. Mrnavić, osm. 95. — *b) odluka.* Svidoci toga našega teštamenta i poslidńega na smrtnoj posteji našoj naručenja i dokončanja. Mon. croat. 267. (1572). Da svojom oblastju potvrdi dokončańa skupa ńiova. A. Bačić 249. Skrušeńe iliti pokajańe po dokončańu sabora Tridentinskoga jest žalost duše. B. Leaković, gov. 78.

DOKÒNČATI, dokònčâm, *pf.* finire, perficere; consilium capere; desinere, *dovršiti, svršiti.* — *isporedi* dokonati, dokoňati. — *impf.:* dokončavati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* dokončámo, dokončáte, *a aor.* 2 *i* 3 *sing.* dokončâ, *u part. praet. act.* dokončao, dokončála, *u part. praet. pass.* dokončân. — *Postaje od* do konca *(vidi* konac) *sufiksom* ja; cj *mijeńa se u* č. — *Dolazi od* XIV *vijeka (pisano* dokončati) *a između rječnika u Bjelostjenčevu (samo part. praet. pass.* dokončau ‚perfectus, absolutus, terminatus, finitus'. 2. ‚statutus, constitutus, decretus, definitus, deliberatus'), *u Voltiđijinu* (‚finire, compiere' ‚endigen'), *u Stulićevu* (‚perficere, absolvere, finire, determinare'), *u Vukovu* (‚beendigen' ‚finire' cf. dokrajčiti), *u Daničićevu* (dokončati ‚finire').

1. *prelazno.*

a. *aktivno i pasivno. a)* finire, perficere, *dovršiti, svršiti.* Nedokončańa mnoju isplńite. Glasn. II, 190. (1319). On jest sve zakone i zapovedi božje svršil i dokončal. Postila. P3[a]. Hod'mo dokončati ovi psi priļuti. I. T. Mrnavić, osm. 125. Ja hoću leteć život dokončati. P. Vitezović, odil. 54. Vazda svaki tvoj posao od tebe u svoj svojoj svršenosti dokončan bio je. J. Filipović 3, VI. Iđaše mimo jedne palače koje naređene baš dokončaše. A. T. Blagojević, khin. 43. Pre nego to dokonča, prelazi u drugo. Đ. Obradović, basn. 124. — *b)* consilium capere, statuere, *odlučiti, osobito poslije viječańa, uprav dovršiti viječańe odlučivši što, ili poslije poduļega kolebańa i neodlučnosti.* Govornici med ńimi postavļeni to su dokončali bili. Mon. croat. 253. (1552). Fridrik rimski cesar s Friderikom sinom, Filip kr. francoski, Rikard kr. Anglije s vnogimi ostalimi krščanskimi poglavnikmi u spravišću dokončaše, da se krščenikom pomoć da. P. Vitezović, kron. 88. Naj poslije jest dokončano da sabor ništa ne vaļa. A. Bačić 171. Zapovidi da se sva obslužuju koja su u saboru Vicenskomu učińena i dokončana. 238. Dokončaše učiniti ga na sliku i priliku svoju. F. Lastrić, ned. 333. Ondi obadva dokončasmo da ne idemo daļe. M. A. Relković, sabr. 51. Nije čudo dakle, ako je ovo crkva, kako članak vire, već puta naredila i dokončala, da se drži. I. Velikanović, uput. I, 185. Što odredište i dokončasto? prip. 43. Kako dokončaše otci sabora Florentinskoga. B. Leaković, nauk. 156. Divan je dokončao da se mora utišiti oni princip. A. Tomiković, živ. 356.

b. *sa* se, *refleksivno, svršiti se.* Ovom se dokonča rat. P. Petrović, ogled. sr. 508. I kad kom se namota klubašce, tada mu se konci dokončaju. Osvetn. 6, 25.

2. *neprelazno,* desinere, *svršiti se.* Ali ne dokonča strah u strahu tomu. I. T. Mrnavić, osm. 30. Reci Điku, da sam dokončao, pak da mi dovede popa. S. Ļubiša, prip. 234. Na Glasincu borba dokončala. Osvetn. 7, 60

DOKONČÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se dokončava. — U Ilijestjenčevu rječniku.*

DOKONČÁVATI, dokònčâvâm, *impf.* dokončati. — *isporedi* dokančati. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu. a) dovršivati.* Kad jur dokončava trudjenje, kakov dar ziskava trudan brodar? P. Vitezović, odil. 67. Kuća tila našega svagdańa pati vatru od vrućine naravne koja brezpristance vlažnost tila dokončava. Đ. Rapić 115. — *b) odlučivati.* Neće naći, da su cesari od zakona dokončavali nego biskupi. A. Bačić 257.

DOKONČEVATI, dokončujem, *impf.* dokončati. — *vidi* dokončavati, *i osobito* dokončivati. *Dolazi samo praes. jedan put* XVII *vijeka.* Kako crikva dokončuje. F. Glavinić, svitl. 97.

DOKONČITI, dokončim, *pf. vidi* dokončati. — *Dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka i u jednoga našega vremena i u Stulićevu rječniku.* Nu dokončit i ispuniti. S. Rosa 15b. Počem riječ dokončio Luka. Osvetn. 2, 71.

DOKONČÍVATI, dokònčujêm *i* dokònčîvâm, *impf.* dokončati *i* dokončiti. — *isporedi* dokončavati. — *U Stulićevu rječniku (s praes.* dokončivam). *praes.* dokončujem *doista dolazi u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, ali može biti da je od inf.* dokončevati, *premda ovome nema potvrde, vidi* dokončevati.

DOKONÒBATI, dokonòbâm, *pf. dovršiti konobajući se.* — *složeno:* do-konobati. — *Akc. se mijeña u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dokonobámo, dokonobáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍkonobā, *u part. praet. act.* dȍkonobao, dȍkonobâla, *u part. praet. pass.* dȍkonobān. — *U Vukovu rječniku:* ‚mühselig durchbringen' ‚aegre transigere': jedva ću godinu dokonobati.

DOKOŇÁNE, *n. djelo kojijem se dokoña.* — *U Jambrešićevu rječniku i u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DOKOŇÁTI, dokòńâm, *pf. vidi* dokončati *i* dokonati. — *impf.:* dokoñavati. — *Dolazi* XVI *vijeka (vidi i kod* dokonati) *kod pisaca čakavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dokoñavam ‚statuo, constituo, decerno, statuo et delibero, definio'; v. dokončavam) *i u Stulićevu* (‚decernere, constituere, sancire' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Jere vsaki kmet ima vsako svoje delo i službu prigodno, verno i dobro dokoñati i dosvršiti. Postila. v 4a. Bi to med nimi dokoñano. Mon. croat. 259. (1556). — *U naše vrijeme u Lici dolazi sa značenjem: dohakati, odoljeti.* Dokoñati u govoru: ‚bogme mu dokoña', ili: ‚bogme mu je dokoñao', t. j. kada se dvojica ili rvu, ili riječima prepiru, pa koji rvući se padne na zemju, reče se: ‚jedva mu dokoña', ili, prepirući se riječima, koji prvo prestane govoriti, i tadaj reče se: ‚ne može dalje ni riječice; dokoñao mu je'. J. Bogdanović.

DOKOŇÁVANE, *n. djelo kojijem se dokoñava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Stulićevu* (‚definitio' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DOKOŇÁVATI, dokòńâvâm, *impf.* dokoñati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka u Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku, a u naše vrijeme u narodnijem pjesmama ugarskijeh Hrvata.* S ovim dokoñavam i ljubav predavam. Jačko. 37. Sad ja v Trakanavi žitak dokoñavam. 120.

DOKOŇÍVATI, dokòńujêm *i* dokòńîvâm, *impf.* dokoñati. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka (samo impf.).* Samo dokoñivaše dan od boja. E. Pavić, ogl. 182.

DOKÒPATI, dȍkopâm, *pf. složeno:* do-kopati. — *impf.:* dokopavati. — *Akc. je kao kod* dȏigrati.

a. *kopajući doći do kakva mjesta, neprelazno.* — *s ovijem značenjem dolazi od* XVII *vijeka a nije u nijednom rječniku.* Ovi težaci . . . tako dokopaše i dodoše tja do ńega. M. Divković, nauk. 178ab.

b. *svršiti kopańe, pokopati, iskopati sve, do kraja, neprelazno i prelazno.* — *s ovijem značenjem dolazi u rječnicima: u Belinu* (‚confodio' 782b), *u Stulićevu* (‚confodere, perfodere'), *u Vukovu* (‚zu ende graben' ‚perfodio').

c. *izvaditi kopańem, iskopati, prelazno.*

α) u pravom smislu. — *u rukopisu* XV *vijeka.* Korenь od osta ježe rastetь po polju i korenь jego vь glьbině velicěj i nitkože jego ne možetь dokopati. Starine 10, 111.

β) u prenesenom smislu kao dočepati, ščepati, zgrabiti, *uhvatiti, uzeti što (ili koga) hitno, silom, mukom, protiv volje drugoga (i sama objekta).* — *s ovijem značenjem dolazi od* XVII *vijeka naj prije u Mikalinu rječniku (samo refleksivno i s osobitijem značenjem o mjestu, vidi b) bb) aaa) blizu kraja) i između rječnika još u Vukovu:* ‚ergreifen' ‚apprehendo'. dokopati se čega ‚etwas erwischen' ‚apprehendo'.

a) aktivno. A dokopa pušku po sredini. Nar. pjes. vuk. 3, 287. Ali skoči Anđeliću Vuče te dokopa dvoje đece ludo. 3, 415. Sjutra će me bule dokopati da im perem sane i kašike. 3, 435. Kada Srbi dokopaše Turke zulumćare u bijele ruke. 4, 151. Iz ruke mu čašu dokopao. Pjev. crn. 62a. Za bijelu dokopa ga ruku. Nar. pjes. petr. 2, 240. Sv. Sava dokopa halu rukama za vrat. Nar. prip. vil. 1868. 522. Koga Turci živa u ruke dokopaju onoga nabiju na kolac. Vuk, živ. 268.

b) sa se. *aa) recipročno, dokopati jedan drugoga.* Za b'jela se grla dokopaše. Pjev. crn. 111a. — *bb) refleksivno. aaa)* dokopati se čega, *mukom ili na silu dobaviti se čega. isporedi* dočepati se. Teško bi bilo ne kosama i ledim kad bi je se ti dokopao. F. Lastrić, ned. 224. Kad se Marko nogu dokopao. Nar. pjes. vuk. 4, 271. Dokopao se kao ćelav kapice. Nar. posl. vuk. 66. — *i s osobitijem značenjem kao dobaviti se mjesta (vidi* dobaviti, 1, b, *c)), doprijeti dokle, doscći što, dolazi već u Mikalinu rječniku:* dokopati se, dosegnuti ‚arrivare' ‚pertingo', *i u jednom primjeru prošloga vijeka:* I sa svim tim, kada se aera dokopa *(magla),* spušta iz sebe gromove. Đ. Rapić 141. — *bbb) koga, dosaditi kome molbama i drugijem govorom.* — *samo u Stulićevu rječniku* (‚aliquem adire, ad aliquem accedere frivolis rationibus, vel levissima ex causa ita ut contemptui sit').

DOKOPÁVATI, dokòpâvâm, *impf.* dokopati. — *isporedi* dokapati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* dokopávajū, *u aor.* dokopávah, *u ger. praes.* dokopávajūći, *u ger. praet.* dokopávāv, dokopávāvši, *u part. praet. act.* dokopávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOKÒPŇETI, dokòpnîm, *pf. svršiti kopńeńe, kopnjeti do kraja, posve.* — *složeno:* do-kopńeti. — *U Stulićevu rječniku* (dokopniti ‚deliquescere').

DOKOPŇÍVATI, dokòpńujêm *i* dokòpńîvâm, *impf.* dokopńeti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dokopnivati, dokopnivam).

DOKÒRABLJITI, dokòrabljîm, *pf. dobroditi.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DOKÒSITI, dȍkosîm, *pf. svršiti košeńe, kositi do kraja, sve.* — *složeno:* do-kositi. — *U Belinu rječniku* 300a, 721a *i u Stulićevu, i u naše vrijeme u Lici.* ‚Danas ćemo tu ili ovu livadu dokositi, pak ćemo onda na drugu prijeći'. J. Bogdanović.

DÒKOSNUTI SE, dȍkosnêm se, *pf.* čega, *dodirnuti se čega, dokačiti što.* — *složeno:* dokosnuti. — *Od prošloga vijeka.* Čuvaj da ne bi plamen rakije dokosnuo se. Z. Orfelin, podr. 278.

DOKÒŠÊŇE, *n. djelo kojijem se dokosi.* — — *staruji je oblik* dokošenje. — *U Belinu rječniku (griješkom* dokoseńje 300a).

DOKOŠÍVATI, dokòšujêm *i* dokòšîvâm, *impf.* dokositi. — *U Belinu rječniku: praes. (griješkom)* dokosivam *uz inf.* dokositi, *i u Stulićevu (griješkom* dokosivati, dokosivam).

DOKÒTITI, dòkotîm, *pf. svršiti kočenje, ne kotiti dalje.* — *složeno:* do-kotiti — *impf.:* dokočivati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Stulićevu rječniku* (‚a foetando cossare, tantum de quadrupedibus‘).

DOKOTÛRATI, dokotûrâm, *pf. složeno:* dokoturati. — *Akc. je kao kod* dokonobati *(u Dubrovniku je drukčije):* dokotûrati, dokòtûrâm, *vidi kod* koturati).

a. *prelazno, dotjerati, dovesti koturajući.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku, n. p.* ‚Dokoturaj mi amo te obruče‘. — *sa* se, *refleksivno, znači: doći koturajući se, i dolazi od* XVIII *vijeka.* Stup obreni tja do dna od pobrdja dokotura se. I. Đorđić, ben. 109.

b. *neprelazno, doteturati.* — *u Vukovu rječniku.*

DOKÒVATI, dòkujêm, *pf. svršiti kovanje, ne kovati dalje (neprelazno); kovati do kraja (prelazno).* — *Akc. je kao kod* potkovati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dok samo Petrova kola dokujem, odma onda tvoja na redu‘. Drugač sam ovu riječ i ovako čuo: neki seoski kovač ovdje odavno boluje, te ljudi jedan drugog pitaju: ‚vaj kuje li još što Pavao?‘ drugi na to: ‚bogme je dokovao‘ J. Bogdanović.

DOKOVO, *n. selo u Međumurju.* — XVI *vijeka.* Dali smo mu sel kmetskih sedem i pol . . . u Mejmurju, po imenu: . . . Dokovo selo poldrugo. Mon. croat. 266. (1570).

DOKRÁDÂŇE, *n. djelo kojijem se ko dokrada.* — *U Vukovu rječniku.*

DOKRÁDATI SE, dòkrâdâm se, *impf.* dokrasti se. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove* dokrad *glagola* dokrasti *sufiksom* a. — *U Vukovu rječniku.*

DÒKRAJAK, dòkrâjka, *m. kraj ili ono što je pri samom kraju.* — *Drugo* a *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòkrajâkâ. — *U svijem oblicima u kojijem nema drugoga* a *prvo je dugo.* — *Postaje od* do kraja *sufiksom* ъкъ. — *Dolazi u jednoga pisca našega vremena, ali, premda nije u Vukovu rječniku, narodna je riječ, vidi i* dokrajčiti. Na dokrajku divna drugovaña. Osvetn. 7, 1.

DÒKRAJAN, dòkrâjna, *adj. koji se proteže do kraja.* — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u svijem primjerima stoji u prenesenom smislu i znači: potpun, cjelovit, dovršen.* Ovo je prilika ako i ne domjerna i dokrajna onega srama. A. Kalić 151. Muke i ogań nije dokrajno zlo. 165. Ovako strahovito prikazaňe pristojna je plata grješnicima; ali nije zadovoljna. domjerna i dokrajna. 148. Jes nešto više, nešto plemenitije što nije zemlja, što se nad zemljom uzdiže, što zemljoni gospodi, što je prilika božja ako i nije dokrajna. 517. — *adv.* dòkrâjno, *potpuno, cjelovito, dovršeno.* Cjelovito i dokrajno. 4. Dokrajno ispunit taj poso. 466. Nu kad mislite da se dopuno i dokrajno dovršilo proročanstvo Marije? 517.

DÒKRÂJČITI, dòkrâjčîm, *pf.* finire, *dotjerati do kraja, dovršiti.* — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòkrâjčî. — *Postaje od osnove imena* dokrajak *sufiksom* i. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dokrajčio je već. Vuk, rječ. 130ª.

DÒKRÂJNÎ, *adj.* proximus ab extremo, *koji je prvi do krajńega.* — *složeno:* do-krajńi. — *U naše vrijeme.* Između krajńega i dokrajńega prolače se ispod ruku. Nar. igre. vil. 1868. 734.

DOKRAĻÈVATI, dokràļujêm, *pf. svršiti kraljevańe, ne kraljevati dalje.* — *složeno:* do-kraļevati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOKRÁSITI, dòkrâsîm, *pf. ukrasiti do kraja, posve.* — *složeno:* do-krasiti. — *Akc. je kao kod* dobaciti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ko jo manastir ogradio, ko ga je dokrasio. S. Ļubiša, prip. 272.

DÒKRASTI, dokrâdêm, *pf. svršiti kradeńe (neprelazno); pokrasti sve, do kraja (prelazno).* — *složeno:* do-krasti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* dokrâdi; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòkrâde. — *sa* se, *refleksivno, doći kradom, dovući se kao kradljivac.* — *isporedi* prikrasti se. — *impf.:* dokradati se. — *U Vukovu rječniku (samo* dokrasti se).

DOKRÉTATI, dòkrêćêm, *impf. svršivati kretańe, micańe.* — *S ovakovijem značeńem dolazi u Belinu rječniku* (‚finir d' agitare‘ 52ᵇ) *i u Stulićevu* (‚agitationi finem dare‘).

DÒKRITI, dòkrijêm, *pf. pokriti do kraja, sve.* — *složeno:* do-kriti. — *Akc. je kao kod* pokriti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nisam sve kuće još dokrio, vali mi šimle‘. J. Bogdanović.

DOKŔMITI, dòkrmîm, *pf. doteći, istrajati s jednom krmom do druge.* — *složeno:* do-krmiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bojim se da sa ovo malo krme ili piće neću ove zime blaga dokrmiti.‘ J. Bogdanović. ‚Pusti goveda na sijeno i čeļad na vruć kruh, pa niti ćeš dokrmiti niti dokrušiti‘. V. Arsenijević.

DOKRÒČITI, dòkročîm, *pf. jednijem korakom doći, doprijeti.* — *složeno:* do-kročiti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Jednom kroči, do koňa dokroči. Nar. pjes. vuk. 2, 281. Ko krače više nego može dokročiti, prebiće gńatove. Nar. posl. vuk. 144.

DÒKRPITI, dòkrpîm, *pf. svršiti krpļeńe.* — *složeno:* do-krpiti. — *impf.:* dokrpļivati. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòkrpî. — *U Belinu rječniku* 607ª *i u Stulićevu.*

DÒKRPĻÊŇE, *n. djelo kojijem se dokrpi.* — *U Belinu rječniku sa starijim oblikom* dokrpļenje 607ª.

DOKRPĻÍVATI, dokŕpļujêm *i* dokŕpļîvâm, *impf.* dokrpiti. — *Dolazi u Belinu rječniku (samo praes., grješkom* dokrpivam *uz inf.* dokrpiti 607ª) *i u Stulićevu (grješkom* dokrpivati, dokrpivam).

DÒKRUŠITI, dòkrušîm, *pf. doteći, istrajati s jednijem kruhom do drugoga.* — *složeno:* do-krušiti; *drugi dio* krušiti *(kojemu kao prostome nema potvrde) postaje od* kruh *sufiksom* i. — *U Lici i sjevernoj Dalmaciji.* Pusti goveda na sijeno i čeļad na vruć kruh, pa niti ćeš dokrmiti niti dokrušiti. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. ‚Oćeš li ti ove godine dokrušiti?‘ ‚Taj i taj koliko žito u jesen u kuću zgrne, ali nikad ne može dokrušiti‘. J. Bogdanović. Dokrušiti, dostignuti kruh kruhom (kad doteče od novoga do novoga): u Dalmaciji kad Zagorac dokruši, kaže se da jo bogat. M. Pavlinović.

DÒKSAT, *m.* solarium, *mjesto otvoreno na kući ili pri kući za sunčańe po danu ili hladovańe po noći, isporedi* divanhana — *Riječ je tuđa, možebiti grčka, isporedi novogrč.* δοξαριά, svod. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (sa značećem* ‚scalae‘! *i s dodatkom da je uzeto iz ńekakva bukvara) i u Vukovu* (‚die altane, der altan‘ ‚solarium, subdiale, moenianum‘). Mladi prolaze koji kud po doksati(*h*). D. Obradović, živ. 86. Sagradi doksate. Rad. 1, 188. (*poslije* 1797). Da ja tebe ļubim na doksatu. Pjev. crn. 232ª. Na doksatu ih dočekaju dvije djevojke. Vuk, živ. 312.

1. DOKŠA, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka (vidi* Dokšin). Podknežin Dokša. Stat. krč. ark. 2, 281.

2. DOKŠA, *f. ime mjestu.* — *Dolazi prije našega vremena pisano* Dokša. S. Novaković, pom. 131.

DOKŠIN, *adj. koji pripada Dokši (vidi* 1. Dokša). — XV *vijeka.* Sinu Dokšinu. Mon. croat. 67. (1447). Štefan sin Dokšin. 68.

DÒKTOR, *m.* doctor. *vidi* doktur. — *Može biti da je uzeto i iz latinskoga jezika, ali u novije vrijeme jamačno iz njemačkoga.* — *Dolazi kod sjevernijeh čakavaca i štokavaca od* XV *vijeka.* Navadna je crikav nauke četirih doktorov prijeti. Mon. croat. 107. (1470). Mnozi doktori drže. Korizm. 22a. Kako piše Filon doktor židovski onih vrimen. F. Glavinić, cvit. 107a. Slipac niki, komu doktori likarije najti nemogahu. 241b. Na to persijanski doktor caru odgovori. M. A. Reljković, sabr. 5. Doktor medecine. D. Obradović, basn. 367.

DÒKTOROV, *adj.* doctoris, *koji pripada doktoru.* — *Dolazi* XVIII *vijeka u jednoga pisca iz Slavonije.* Po trudu i nastojanju doktorovu ozdravi. M. A. Reljković, sabr. 28.

DÒKTRÎNA, *f. nauka kršćanske vjere, lat.* doctrina. — XVI *vijeka.* Zapovidamo, da plovani i ostali popi svaki blagdan učiti imadu puka doktrinu krstjansku. Nared. modr. ark. 2, 87. (1569).

DÒKTÛR, doktúra, *m. lat.* doctor. — *isporedi* doktor. — *Dolazi od* XV *vijeka. a) kao časno ime koje se svećano prima uz oblast da se nešto uči ili vrši.* Častni i posvećeni doktur dekreta. Mon. croat. 178. (1499). Versi gospodina Antuna Roženca doktura i vlastelina krkarskoga. N. Nalješković 1, 348. Odvede njih doktur Ortić. B. Kašić, iń. 57. Doktur Johnson. M. Pavlinović, rad. 140. — *osobito liječnik.* Toliki doktori i likari. Đ. Rapić 70. — *b) mudrac, učitelj uopće.* Nađoše nega u crkvi sjedeći među doktori. N. Ranina 29b. luc. 2, 46. Najdoše ga va templi sidedći po sridu dokturov. Postila. E4a. Doktur onih ki ne znaju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 3b. paul. rom. 2, 20. Dvanadeste rabinov, t. j. dokturov židovskih. F. Glavinić, cvit. 150a. — *c) tako se zovu i naj veće cijenjeni učenjaci i učitelji crkovni.* Pokazuje se od dokturev. Naručn. 14a. I to je deferencija ku čine dokturi mej paklom i purgatoriju. Korizm. 18a. Jerolim je doktur i učitelj od istine. Živ. jer. star. 1, 230. Molitva sv. Tomaša doktura anđelskoga. F. Parčić 88. Pape i dokturi, naučitelji crkve iste. J. Kavanin 522b.

DOKTÛRIJA, *f. znanje, učenost, prema tal.* dottoria. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Slava jo umiti knigo dokturiju. M. Marulić 146.

DOKU, *conj.* donec, dum, *dok.* — *Postaje od* dokolu *i* doklu *tijem što ispadaju glasovi* ol *i* l. — *Dolazi* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Da ima se ne pomete, doku stojo u pravdě krajevstvu mi. Mon. serb. 17. (1222—1228). Da mu se ne uzmo ni tanke konьce, doku pojdo u svoje město. 24. (1234—1240). Da vy ne stvorju nikojegaro zьla nikimьre konьcomь, doku no stvorju sь vami tьrchь sudь. 25. (1234—1240). Da mu se no uzmo ni tanke konьce, doku pojdo u svoje město. 34. (1249).

DOKŮĆATI, dòkûćām, *impf.* dokučiti. — *isporedi* dokučivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (posve je drugo u Stulićevu rječniku* dokučati ‚vexare, infestare' *koje je ruska riječ).* Ako crkveno običajo sve pametju razumije i dokuča. I. Velikanović, uput. 3, 376.

DOKŮĆĒNJE, *n. djelo kojijem se dokuči.* — *Stariji je oblik* dokučenje. — *U Belinu rječniku* (dokučonje 103a) *i u Stulićevu.*

DOKŮČILAC, dokúčioca, *m. vidi* dokučitelj. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dokúčilâca; *u ostalijem se padežima l mijenja na* o. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dokučioc).

DOKŮČIT, *adj. vidi* dokučljiv, *b).* — *U naše vrijeme.* Dokučit (koji lako dokučuje pamoću): ‚čejade dokučite pameti; žene nisu dokučite pameti'. M. Pavlinović.

DOKŮČITELJ, *m. čovjek koji dokuči* — *isporedi* dokučilac. — *U Stulićevu rječniku.*

DOKŮČITELJICA, *f. žensko čejade koje dokuči.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOKŮČITI, dòkûćîm, *pf. prvo i pravo značenje bilo bi: zadjesti kukom iz daljega, ali su se od toga razvila različita značenja.* — *isporedi* dokvačiti. — *složeno:* do-kučiti. — *impf.:* dokučivati. — *Ake. je kao kod* dobaciti. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, a, *d)), a između rječnika u Mikalinu* (‚inuncare'), *u Belinu* (‚assequor' 104a), *u Voltiđijinu* (‚rialzare, rizzare, attirare' ‚anfrichten, an sich ziehen'), *u Stulićevu* (‚aliquid ex aliquo loco manu vel unco extrahere, arripere'), *u Vukovu* (1. vide dohvatiti. 2. što pameću dokučiti ‚begreifen' ‚capio').

1. *prelazno.*

a. *u pravom, materijalnom smislu. a) značenje je kao što je sprijeda kazano, zadjesti kukom pružajući je iz daljega.* Iz peći paklene izođahu noseći kuke gvozdene i mene se hitahu, da bi me dokučili. M. Divković, bes. 185b. Tko kuči dokuči, tko prosi izpita. Đ. Baraković, vil. 35. — *b) u širem smislu, bez kuke, uzeti, zgrabiti, dohvatiti (isporedi* dohvatiti *i* 1. dohititi *pod* 1, a, *a)) kad je objekat podalje te treba pružiti ruku ili se još kako potruditi.* Haline im dokučiše ke na vodi iznađoše. J. Palmotić 187. Nu dofatit rukami naglo žejaše lakim, al ne dokuči nikog. M. Katančić 49. On načera vranca na dogata, dok Turčina za grlo dokuči. Nar. pjes. vuk. 3, 382. Pokuči, (pa) dokuči. (Naj prije podaj, pa onda gledaj da ti se da). Nar. posl. vuk. 253. — *često kad se podigne što sa zemlje, s tla.* Tekući tako plaho štit s zemje bi dokučio. J. Palmotić 75. Dokučiti s tla kojugod stvar ‚alzare da terra qualche cosa' ‚elevare'. A. d. Bella, rječ. 68b. Dokučiti što s tala ‚aliquid humo elevare'. J. Stulli, rječ. 1, 130a. — *c) doseći, ako se i ne uzme ono što se dosegne.* Sama šina nek dokuči sude. J. S. Reljković 163. — *d) pogoditi, zgoditi, bacajući se čim.* Ja bih ga i daleče dokučio praćom. M. Držić 103. — *e) pružiti, dodati drugome. isporedi* dohvatiti. Siromaško čejade, komu no ima tko svoj ni vode ladne dokučiti a kamo u drugom poslužiti. F. Lastrić, ned. 436b. Nije li se u kog dogodilo ja viševa, da nama dokuči. Nar. pjes. vuk. 4, 173.

b. *u prenesenom smislu. a) daljijem širenjem značenja pod a, b), dobiti, steći (obično trudom i mukom); objekat može biti i umna stvar.* Dokučiti dionistva nebeskoga. J. Banovac, prisv. ob. 7. Svakoji koji u družtvu pod stanovitijem vladaćem živi, dužan jest djela svoja onako upravljati da družtvo može svoj kraj dokučiti. D. E. Bogdanić XII. Koji svašta obilno dokuči. J. S. Reljković 1. Kad bo fitilj no dokuči vlage. 393. Neznaboški koji ne tražiše pravde dokučiše pravdu. Vuk, pavl. riml. 9, 30. Ne daj mu da

dokuči što je naumio. Đ. Daničić, psal. 140, 8. — *kao objekat može biti infinitiv.* Kad veliki Alešandro s velikim harčom dokuči uzeti život kralju Dariju. J. Banovac, prip. 83. Dokuče mnogi osvetiti se svoju iskrńem u životu. 119. *b) kao doseći. aa) o vremenu.* Ošim mladeža, koji još nije dokučio dvadesete godine. E. Pavić, ogl. 152. Guska misec dokuči i léžê. J. S. Reļković 158. — *bb) o drugome.* Oko nije dokučilo pregodne radosti. E. Pavić, jezgr. 167. Da ognica zdrave ne dokuči. J. S. Reļković 424. — *c) od tjelesnoga dokučna preneseno je na duhovno, te znači razumjeti, shvatiti. subjekat može biti pamet, um, razum, ili čeļade* (pamet, um *itd. može tada biti u instr). isporedi* 1. dohititi *pod* 1, a, *b) bb).* Virom dokuči uskrsnutje. I. Ančić, vrat. 9. Jer koliko je ovo drugo mučno istomačit' s jezikom, toliko je prvo mučnije s pametju dokučiti. J. Banovac, razg. 47. Da budemo dokučiti neizmirnost bistva tvoga. P. Knežević, pism. 21. Ne mogući oni ovoga otajstva svojom mudrostju i razumom dokučiti. F. Lastrić, test. 274a. To naša pamet dokučiti ne more. od' 313. Ovo su otajna, koja razum ne more dokučiti. A. Kanižlić, utoč. 196. Veća i višja ti moreš učiniti, nego pamet naša dokučiti. bogoļubn. 160. Koji godir ovo oštrim razumom dokučiti bude mogao. kam. 187. I prem ako dubļinu sv. pisma sv. oci s razuinom svojim podpnno dokučiše. E. Pavić, ogl. xi. Da moreš dokučiti strahotu od suda. M. Zoričić, osm. 61. Ele što svit ne dokuči to nas sveta vira uči. V. Došen 224b. Kojim to načinom biva, ni pametju dokučiti, ni ričma iztomačiti ne možemo. I. Velikanović, uput. 3, 48. U tom Pavla koj' narode uči, svaki stari redovnik dokuči. J. S. Reļković 35. Niti je pamet čovičanska naravnim načinom dokučila ona, koja je pripravio bog onima koji ńega ļube. B. Leaković, nauk. 143. Nije mogao to dokučiti, kako je kraļ s malenom vojskom mogao razsuti ńiovu. A. Tomiković, živ. 119. Ovakva slipoća mene straši i koliko više mislim, maće ju mogu dokučiti. gov. 13. Možeš li ti tajne božije dokučiti? Đ. Daničić, jov. 11, 7. — *kao objekat može biti podložna rečenica s* da *ili interogativna.* Samim prosvitļeńem razloga naravnoga moremo dokučiti, da na kolu od godine ne ima dneva ni slavnijega gospodinu ni radosnijega andelom od današńega. F. Lastrić, svet. 60b. Da ja dokučim, koliko se ima nenaviditi grih mali. M. Zoričić, osm. 26. Da smo mi dokučili i poznali, kolika se slava u nebu daje. B. Leaković, gov. 182.

2. *neprelazno. kao doseći. mješte objekta stoji adverab ili ime s prijedlozima* do, u, na. *a) u pravom smislu (vidi* 1, a, *c)).* Kratak čovjek visoko dokučit' ne može. (Ž). Poslov. danič. 50. Ogradimo jedan toran koji neka dokuči do neba. M. Radnić 65b. Lađe k brigu putujući idu; srićna, koja do ńega dokuči! A. Kanižlić, rož. 72. Jere kada vapaj griha tija do boga dokuči. D. Rapić 435. Da mļekošci u ńega od sve strane dokučiti mogu. I. Jablanci 141. — *b) u prenesenom smislu (vidi* 1, b, *b) i c)).* Makarijo, sa svom tvojom svetińom nisi dokučio na izvrsnost dviju žena sdruženi*(h)* s dvama bratjom po sakramentu ženidbe. J. Banovac, razg. 78. Da ova prilika dokuči u srce moje. prisv. ob. 28. Kako oštrim razumom svojim dokuči sveti Ambrožio. F. Lastrić, svet. 122a.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Ne može se dokučiti, kakvi jest. A. Bačić 5. Ne znadete li vi, da se mačem siče na blizu, ali strilom iz luka na daleko se dokuči i povali? F. Lastrić, ned. 25. Ova se pametju ļuskom zamislit ni dokučiti ne more. svet. 168a. Ono se ima virovati niti dvoumiti ili se moglo pametju dohititi i dokučiti ili ne. I. Velikanović, uput. 1, 6.

b. *refleksivno. a) do čega, pružiti se. isporedi* 1, a, *c) i* 2. Il' se vlaga do zrna dokuči. J. S. Reļković 303. — *b) čega, kao dobaviti se.* Kad se patrijara dokući patrijaršije. S. Ļubiša, prip. 113. Tek da se dokuči crkovnog pervraza. 197.

DOKUČITÔST, dokučitosti, *f. osobina onoga koji je dokučit. — U jednoga pisca našega vremena.* Negov razbor i dokučitost trgovačka. M. Pavlinović, rad. 37. Poslovaču se hoće hitre dokučitosti i postojanosti. 110.

DOKUČÍVALAC, dokučívaoca, *m. čovjek koji dokučuje.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen pl.* dokučívalâcâ; *u ostalijem se padežima* i *mijeńa na* o. — *U Stulićevu rječniku* (dokučivalac *i griješkom* dokučivaoc).

DOKUČÍVALICA, *f. žensko čeļade koje dokučuje. — U Stulićevu rječniku.*

DOKUČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dokučuje. — U Vukovu rječniku.*

DOKUČÍVATI, dokučujêm *i* dokúčívâm, *impf.* dokučiti. — *isporedi* dokučati. — *Dolazi od* xvii *vijeka (vidi kod* 1, *c)) a između rječnika u Belinu* (dokučivati, dokučivam ‚elevare' 68b, *a pracs.* dokučujem *uz inf.* dokučiti), *u Voltigijinu (praes.* dokučujem *kod* dokučiti), *u Stulićevu (s praes.* dokučivam, *a kod* dokučiti, dokučujem *i* dokučivam), *u Vukovu (s praes.* dokučujem).

1. *prelazno. a) dosezati, vidi* dokučiti, 1, a, *c).* Listve koje stajau na zemļi a s vrhom dokučivau nebo. E. Pavić, ogl. 64. — *b) dobivati. vidi* dokučiti, 1, b, *a).* Josip sveti kao namisto-otca Ļusu dokučuje dionstva božijega radi mnogi*(h)* viruosti i kriposti. J. Banovac, razg. 125. Po nevoļa*(h)* koje trpi, dokučuje poznati, ļubi li ga bog. prip. 100. — *c) razumijevati, shvatati. vidi* dokučiti, 1, b, *c).* Razumom dokučujemo a vojom uzdržimo i virujemo. I. Ančić, vrat. 14. Poznaćemo mnoga sagrišenja koja sad ne dokučujemo. M Radnić 112a. Tančine bogoslovske bistro dokučivaše. J. Banovac, pred. 141. Otajstva od prisv. trojstva ne dokučuju niti razumiju. F. Lastrić, test. 274b. Ne dokučuješ razumom ļuskim, kako otac uebeski porađa vosak iliti sina. 279b. Razumom ne dokučujemo, kako može biti, da jedna narav božja u tri sobstva jest i stoji. I. Velikanović, uput. 1, 361. Ona je boļma dokučivala ovo otajstvo i boļma je promišļala dostojanstvo božje, nego ga mi promišļamo i poznajemo. B. Leaković, gov. 21. Ja razumom mojim ne dokučujem drugo, nego da ima jedno bitje najvišje. G. Pešťalić, utiš. 45.

2. *neprelazno. vidi* dokučiti, 2. Na po crkve dokučuje ona građa. M. Radnić 161b. Znade, dokle dokučuje ńegova krepost. 298a. Koga vrh dokučivaše tja do neba. E. Pavić, ogl. 404. Dokle moja dokučuje ćorda. Osvetn. 7, 39.

DOKÚČļIV, *adj.* perspicuus; prudens. — *Postaje od osnove glagola* dokučiti *sufiksom* ļiv.

a. *u pasivnom smislu, koji se može dokučiti, razumjeti. — dolazi od prošloga vijeka (u prvom primjeru složeno s* ne). — *Komp.:* dokučljivîjî. Ovo nedokučļivo skrovište trojstva. Grgur iz Varoša 56. — *adv.* dokučļivo. Ja sam pazio da se razumļivije i dokučļivije izloži. P. Bolić 1, xv.

b. *u aktivnom smislu, koji lako pameću dokučuje, shvata. — isporedi* dokučit. — *U Vukovu rječniku* (vide dosjetļiv).

DOKÚDJELITI, dokúdjelîm, *pf. dopresti ku-*

djelu (kudjelu). — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.

DOKÙDJELJÊÑE, *n. djelo kojijem se dokudjeli. — U Stulićevu rječniku* (‚ponsi pars residua'). — *nepouzdano.*

DOKUDJELJÍVATI, dokudjèljûjēm *i* dokudjèljîvām, *impf.* dokudjeliti. — *U Stulićevu rječniku* (dokudjelivati, dokudjelivam). — *nepouzdano.*

DÒKUHATI, dȍkuhām, *pf. svršiti kuhaṅe, skuhati koliko treba. — složeno:* do-kuhati. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍkuhā. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *kaže se* dokuvati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka naj prije u Belinu rječniku* (‚elixare' 64b) *i još između rječnika u Stulićevu.* Nit' u sudu dokuva se lako *(vino).* J. S. Reļković 374. ‚Ovo je jelo dobro dokuvano'. ‚Još nijesam ni kruva dokuvala, a morado van izleteti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DOKUHÁVÂÑE, *n. djelo kojijem se dokuhava. — U naše vrijeme u Lici.* ‚To tvoje dokuvavaṅe dugo traje'. J. Bogdanović.

DOKUHÁVATI, dokùhâvām, *impf.* dokuhati. — *isporedi* dokuhavaṅe.

DÒKUKATI, dȍkukām, *pf. svršiti kukaṅe, ne kukati daļe. — složeno:* do-kukati. — *Akc. je kao kod* dokuhati. — *Dolazi od prošloga vijeka.* Dokukala je kukavica. (Z). Poslov. daničk. 19.

DOKÚLATI, dȍkûlām, *pf. doći sporo idući. — složeno:* do *i* kulati *nepoznata postaṅa (može se pomisliti na neki talijanski supstantiv). — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne šaļi Petra tamo, neće on cio dan dokulati'. ‚Jedva evo dokula'. ‚Slab ti je koń, nêš na ńem nikad tamo dokulati'. J. Bogdanović.

DOKULECATI, (dokulecam *ili* dokulečem?), *pf. u jednoga pisca našega vremena. kao da znači što i* dokulati. Uza nadu ļoda im se nadu: prva *(puška)* uždi, ubi beže zeca i k ńem odli plijen dokuleca. Osvetn. 4, 26.

1. DÒKUPITI, dȍkupîm, *pf. svršiti skupļaṅe; skupiti, pokupiti sve; skupiti do nekle. — složeno:* do-kûpiti. — *impf.:* dokupļati *i* dokupļivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍkupī. — *U Belinu rječniku* (‚finir di accumulare 25a; ‚finir di adunare' 38b) *i u Stulićevu* (‚ab accumulando cessare'). *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Dokupidere amo to sijeno ili slamu'. J. Bogdanović.

2. DOKÚPITI, dȍkûpîm, *pf. složeno:* do-kûpiti. — *impf.:* dokupovati. — *Akc. je kao kod* dobaciti. *a) svršiti kupovaṅe; kûpiti do kraja, sve. — u Belinu rječniku* (‚finir di comprare' ‚emere' 209a) *i u Stulićevu. — b) još kûpiti, prikûpiti. — u naše vrijeme u Lici.* Ļudi se obično u proļeće međusobno pitaju: ‚Oće li ti žita za ránu ovog ļeta do novog žita dotećī?' deko reče: ‚Ja ću morati nešto malo dokupiti'. J. Bogdanović.

DOKÚPĻATI, dȍkûpļam, *impf.* 1. dokupiti. — *isporedi* dokupļivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOKUPĻÍVATI, dokûpļujēm *i* dokûpļîvām, *impf.* 1. dokupiti. — *isporedi* dokupļati. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku (samo praes.* dokupļujem *uz inf.* dokupiti 25a).

DOKUPÒVATI, dokûpujēm, *impf.* 2. dokupiti. — *Akc. je kao kod* gospodovati. — *U Belinu rječniku (praes.* dokupujem *uz inf.* dokupiti 209a) *i u Stulićevu.*

DOKUSÚRITI, dokûsûrîm, *pf.* solvere residuum, *isplatiti što je ostalo duga. — isporedi* izmiriti, namiriti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Složeno:* do *i* kusuriti *koje postaje sufiksom* i *od (turskoga) supstantiva* kusur. — *U Vukovu rječniku.*

DOKUSURÍVÂÑE, *n. djelo kojijem se dokusuruje. — U Vukovu rječniku.*

DOKUSÙRÍVATI, dokusùrujēm *i* dokusùrîvām, *impf.* dokusuriti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Vukovu rječniku (samo s praes.* dokusurujem).

DÒKUVATI, DOKUVÁVÂÑE, DOKUVÁVATI, *vidi* dokuhati, dokuháváṅe, dokuhavati.

DÒKVAČITI, dȍkvačīm, *pf. vidi* dokučiti, *osobito pod* 1, a. — *složeno:* do-kvačiti *(od* kvaka). — *impf.:* dokvačivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍkvačī. — *Dolazi od prošloga vijeka i to naj prije u Bjelostjenčevu rječniku (kod* dokvačujem ‚inuncare'). Petar udara prvoga koga je dokvačio. A. Tomiković, gov. 231. Nešto lakih zadobio rana, kô kad drača dokvači kopača. Osvetn. 2, 96. I učuva moći Vasiline, da ih turske ne dokvače ruke. 5, 100.

DOKVAČÍVATI, dokvàčujēm *i* dokvàčîvām, *impf.* dokvačiti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *Dolazi u Bjelostjenčevu rječniku* (dokvačujem) *i u jednoga pisca našega vremena.* Ļutijem gvoždem koña dokvačiva. Osvetn. 3, 49.

1. DÔL, *vidi* 2. do.

2. DOL, *m. u glagolskom rukopisu god.* 1468: Hoću mu dati tri doli zlata. Trojan. prič. ark. 9, 123. *riječ je dosta nejasna. kao da znači: mjera (isporedi rus.* доля, *dio), i zbiļa u drugom rukopisu stoji* tri mêry *(vidi* Starine. 3, 153); *rukopisu stoji* tri mêry *(vidi* Starine. 3, 153); *ali se ne zna, bi li nom. sing. bio* dolь (dolъ) *muškoga roda ili* dola *ženskoga; da nije* dolь *ženskoga roda, svjedoči bugarski rukopis* XIV *vijeka u kojem je pisano* tri doly.

3. DOL, *adv. okrńeno* doļe (dolje) *ili* doli. — *Može se* 1 *promijeniti na* o, *te se* oo *sažimļe na* ô, *vidi* ozdo. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (niz dol 321b) *i u Stulićevu.* Prignuše glavu dol. M. Marulić 53. Kako ćemo dol u ispitovńiku pokazati. Š. Budinić, ispr. 24. S Elenom on nizdol ide. M. Gazarović 97b. Dol vrhom padu goro. I. Ivanišević 212. Kud se sliodi dol Kocitu. J. Kavańin 391b. Te mu pusti dol jednu kapļicu vode. F. Lastrić, svet. 166a. Neg s pristoļa dol vrgoše. Nadod. 203. I Slankamen dol nižje Karlovca. M. A. Reļković, sat. B3a. Gdi je pravo dol u zemļi vrilo. J. S. Reļković 291. Kad ti podeš dol u poļe. Nar. pjes. vuk. 1, 282. Onaj davi zeca oko vrata, ovaj srnu niz dol sunovrata. Osvetn. 4, 25.

1. DÒLA, *f. hyp.* dolina, *ali može značiti svaku dolinu i veliku. — Dolazi od* XIII *vijeka (vidi kod b)) i u Vukovu rječniku* (vido dolina). *a) uopće.* Ne ima vodu koji bi mu kazao gdi je brdo, gdi je dola, gdi li je strmo. A. Tomiković, gov. 129. Da bi mi ga vrane po dolah razdrle. Nar. pjes. istr. 2, 46. Rastvara ti se oduga dola. M. Pavlinović, razl. spis. 423. — *b) kao ime mjestu (u latinskom spomeniku* XIII *vijeka).* ‚In loco Dola'. Mon. op. zagr. tkalč. 1, 217. (1285).

2. DOLA, *f. vidi* 2. dol.

3. DÒLA, *adv. vidi* doļe. — *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka s prijedlozima* s *i* iz *te krajńe* a *treba shvatiti kao nastavak genetiva; između rječnika u Daničićevu.* Koji su z dola pisani. Spom. sr. 2, 39. (1393). Kako so iz doola budo udrīžatı u ovomь listu. Mon. serb. 368. (1432). Za izabranijemi vlasteli koje imenujemo iz doola. 382.

(1435). — xv *i* xvi *vijeka dolazi kod pisaca čakavaca bez prijedloga ili s prijedlogom* uiz, *te po svoj prilici treba shvatiti kao okrnjeni oblik* dol *kojemu je pristupilo krajńe* a. Svitli obraz hteće zamaknuti dola. M. Marulić 27. I oto, vrh stine gole brez prodola žila se masline prostrla niz dola. H. Lucić 217. Koja *(rosa)* kapljami se stvori, ter bude kapati niz dola od zgori. P. Hektorović 15.

1. DÒLAC, dôca, *m. dem.* 2. do. — *Ńegdašńi je oblik bio* dolьcь, dolьca: *mješte* -ь- *sad je* -a- *u nom. i acc. sing. i u gen. pl.; u ostalijem padežima* -ь- *ispada bez traga, a* ol *(dajbudi kod štokavaca) mjeńa se na* oo *koje se sažimle na* o. — *Akc. je u svijem padčžima onaki kaki je u gen. sing., osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* dolâcâ *(i* dôlācā*). što u Vukovu rječniku ima nom. pl.* Dôci *(vidi c) bb) cee)), to će biti po crnogorskom govoru (vidi i* Đ. Daničić, akc. glasn. 8, 23. 24). — *Postaje od osnove* dol *sufiksom* ьcь. — *S nom.* dolьcь *dolazi od prvijeh vremena; s novijim nom.* dolac *od* xiv *vijeka; bez* l *od* xv*; između rječnika u Mikalinu (kod* dolina), *u Stulićevu* (dolac, dolca, 1. ‚parva vallis'; 2. ‚areola, horti divisio'), *u Vukovu* (dôlac, dem. do. dôlac, vide vrt *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (dolьcь ‚vallis' dem.). *a) uprav mali do, mala dolina, ali često dolina uopće, i velika.* Na Trêbošinê jedinь dolьcь . . . na jugь Grimače tože têšenь dolьcь, odь ńega dlьgi dolьcь. Starine 13, 207. (1185, *u prijepisu god.* 1250). V dolac Priban. Mon. croat. 2. (1309). Se međe Štitarici: . . . prêzь dolь Dlьbočakь, uzь drugi dolьcь na Vlašku lazь. Mon. serb. 94. (1330). Sa vsimi trsi, doci, gorami. Mon. croat. 147. (1492). Ostali smo u docu suznom. M. Marulić 286. I eho mej bori odgovara dolcem. P. Zoranić 14b. Ne osta ni gora prez krvi ni dolac. Đ. Baraković, vil. 74. U ovomu docu od plača k tebi uzdišem. M. Jerković 32. Dovesti ću jih u dolac Jozafata. P. Radovčić, ist. 75. Ovo misto ‚Josafat' oče reći ‚gospodin sudac': ovo je misto obrao Isus, jer je ovi dolac među Kalvarijom i planinom maslinskom. J. Banovac, razg. 3. Ļute klance Turci prijezdiše, ter u dolac oni ulizoše. And. Kačić, razg. 262a. A kad komu do tijesna dođe, otac dolac, a šuma mu majka. Osvetn. 7, 11. — *b) u Dubrovniku i u obližńoj Hercegovini komadi zemļe ograđeni suhomeđinom koji stoje uz stranu poput stuba zovu se* doci *a svaki od ńih* dolac *(što je u Vuka drukčije bilježen akcenat, to je zato što Dubrovčani izgovaraju sve ovakove riječi produļujući prvi slog, vidi* P. Budmani, dubrov. dijal. rad. 65, 156—157); *pa se komad zemļe onako ograđen zove* dolac *i kad je u poļu. jamačno je ovako značeńe u ovijem primjerima:* Ni ovca ne može nać' doca. M. Vetranić 2, 264. Gńilu kapulu il' u dolac il' na kos'o. (Z). Poslov. danič. 24. U docu tvoga vinograda iznać češ mnoštvo blaga. B. Zuzeri 229b. Koje jedan čovjek usije u svoj dolac. S. Rosa 87a. Preko doca krijući od oca. Nar. pjes. herc. vuk. 117. Ja posijah sitan bobac na dolac. V. Vrčević, igr. 34. — *c) ime mnogijem mjestima. aa) u sing.: aaa) selo u Srbiji u okrugu čačanskom u srezu studeničkom.* K. Jovanović 172. *pomińe se od prvijeh vremena:* Međa je zemļama manastira Studenice išla ‚do Jasenice upravo na Dolacь'. (Mon. serb. 8 *god.* 1195—1224, *u prijepisu god.* 1619). Đ. Daničić, rječ. 1, 290. — *bbb) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 234. — *ccc) selo u Staroj Srbiji ne daleko od Peći. pomińe se krajem* xiii *ili početkom* xiv *vijeka. jamačno je bilo ńegdje blizu rijeke Gline i Drina, gdje još ima ńekijeh sela koja se uz* Dolьcь *onda pomińu.* Upisahь u hrisovuļь sij *(među sclima što pripadaju Hilandaru):* Dьrdevićь, . . . Kruševo *(sad* Kruševa?), . . . Drьstьnikь *(sad* Trsnik?), . . . Dolьcь, . . . Vidênje *(sad* Vidaja?). Mon. serb. 58. (1293—1302). Đ. Daničić, rječ. 1, 290. — *ddd) četiri sela u Bosni: selo u okrugu i kotaru sarajevskom.* Statist. bosn. 9. — *seoce u okrugu sarajevskom u kotaru fojničkom.* 14. — *selo u okrugu travničkom.* 64. — *u okrugu maglajskom.* 92. — *eee) selo u Hercegovini blizu Gabele.* Schem. herc. 112. — *fff) dva sela:* Dońi *i* Gorńi Dolac *u Dalmaciji u Poļicima (u sadašńem sińskom kotaru).* Repert. 1872. 28. *pomińu se od* xvii *vijeka.* Iz Dońega Doca . . . Iz Gorńega Doca . . . Stat. poļ. ark. 5, 310—311. (1662). — *ggg) varoš u Šibeniku, tal.* Borgo di mare. Repert. 1872. 27. — *hhh) dva seoca u hrvatskoj krajini u otočkom kotaru, u župi Svetoga Križa (Drage) i u Jablanca.* Schem. segn. 1871. 19, 21. — *iii) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 89. — *kkk) selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 8. — *može biti da je isto mjesto koje se pomińe* xvi *vijeka:* Sudac iz Bovića, . . . sudac iz Berkuševine, . . . sudac i(z) Sračić, sudac Jakov iz Dolca . . . Mon. croat. 237. (1535). — *lll) dva seoca u Hrvatskoj (oba kajkavski* Dolec*) u podžupaniji zagrebačkoj: u općini steńevačkoj i u podvršnoj.* Pregled. 18. 20. — *mmm)* Dolacь. S. Novaković, pom. 131. *ne može se naznačiti koje je mjesto, može biti jedno od pomcnutijeh kod aaa), bbb), ccc). — bb) u plur. aaa) mjesto u selu Stavici.* xiv *vijeka.* U Stavici stlьpь zemļe Dolci. Glasn. 15, 275. (1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 586. — *bbb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 14. — *ccc) selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106. — *ddd) seoce u Dalmaciji u korčulanskom kotaru (u Ratu).* Schem. rag. 1876. 43. — *eee) ne zna se koje je mjesto u Vukovu rječniku:* Dôci, Doláca, nekako mjesto *s primjerom iz narodne pjesme:* Na Krstače na debele Doce.

2. DOLAC, doca (dolca), *m. u jednom primjeru iz čakavske pjesme našega vremena kao da znači čovjeka koji živi u dolu (dolini).* Još Gorinci, Dolci, ki kuhaju žabu v lonci. Nar. pjes. istr. 4, 15.

DÒLAČA, *f. dolina.* — *U naše vrijeme.* Dolača kraj Poreče reke. Đ. Popović, pozn. 170. — *i kao ime mjestu.* Dolača, *niva u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. V. Stojanović.

DÒLAČKÍ, *adj. koji pripada mjestu Docu.* — *Postaje od osnove* dolьc (dolac) *sufiksom* ьskъ; *c pred* ь *mjeńa se na* č *a za ovijem* s *ispada.* — *Dolazi od* xvi *vijeka.* Sudac Dolački. Mon. croat. 250. (1550). U župi Dolačkoj. F. Jukić, zemļ. 22. — *u naše vrijeme dolazi i kao prezime.* Schem. zagr. 1875. 260.

DÒLÂF, *vidi* dolap.

DOLÂGATI, dôlažêm, *pf. složeno:* do-lagati. — *impf.:* dolagivati. — *Akc. kakav je u inf. takav je u svijem oblicima, osim praes., i aor. 2 i 3 sing.* dôlagâ, *i part. praet. act.:* dôlagao, dôlagâla. *a) neprelazno, svršiti lagańe, ne lagati dalje.* — *od* xvii *vijeka i u Vukovu rječniku* (‚sich auslügen' ‚satis esse mentitum'). Tako se ova blagorodna paralaža *(majmun kojega je nosila pliskavica)* utopi i dolaže. D. Obradović, basn. 96. — *b) prelazno, lažno dokazati (koje vidi pod b) bb)), javiti. — u Vukovu rječniku:* dolagati kome što ‚lügenhafto nachricht hinterbringen' ‚defero mendacium'.

DOLAGÍVAŊE, *n. djelo kojijem se dolaguje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOLAGÍVATI, dolàgujêm *i* dolàgîvâm, *impf.* dolagati *(pod b)).* — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Da nisi nemir i nesklad dolagivajući među drugima učinio? A. Kanižlić, bogoljubn. 133.

DOLÁHALAC, dolâhaoca, *m. čovjek koji dolaha. — U Stulićevu rječniku* (dolahalac, dolahalca *i griješkom* dolahaoc).

DOLÁHALICA, *f. žensko čeljade koje dolaha. — U Stulićevu rječniku.*

DOLÁHÂŃE, *n. djelo kojijem se dolaha. — U Stulićevu rječniku.*

DOLÁHATI, dòlâhâm, *pf. doći lahajući. — složeno:* do-lahati. — *U Stulićevu rječniku* (‚accurrere') *i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒLAJÂŃE, *n. djelo kojijem se dolaje. — U Belinu rječniku* 2^{a} *i u Stulićevu.*

DÒLAJATI, dòlajêm, *pf. složeno:* do-lajati. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòlajâ *i u impt.* dòlâj. *a) svršiti lajańe. — u Belinu rječniku* 2^{a}, *u Stulićevu, u Vukovu* (dolajáće on ‚mit seinen nachreden wird es aus sein' ‚desinet incusare'; dolajao je već). — *b) doći lajući. — u Vukovu rječniku:* ‚herbeibellen' ‚advenio latrans'.

DOLAK, dolka, *m. dem.* do, *isporedi* dolac. — *Postaje kao* dolac *sufiksom* ъкъ. — *Dolazi (rijetko) od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (dolькъ). Otь toli dohodi na dolakь. Mon. serb. 131. (1348). Razredi vojsku ... po dolku kod Loboscica. I. Zaničić 25. Utečе mi volak u popov dolak *(odgonetlaj: vreteno).* Nar. zag. nov. 24.

DOLAKTAŠ, *m. kožuh s rukavima samo do lakata. — Postaje od* do lakta *sufiksom* ašь. — *U naše vrijeme.* Ž. Radoňić.

DÒLAM, *m. vidi* dolama. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi čakavskoj.* Na mojem dolamu dva svilna žepa su. Nar. pjes. istr. 2, 84. U mojem dolamu dva su žepa svilna. 2, 130.

DÒLAMA, *f. narodna suknena haljina duga do koljena ili još duља s rukavima, po kojoj se opasuju; obično je zelena ili modra ili crvena (ako je bijela, zove se* bjelača); *pa (osobito kod pisaca) i uopće svaka haljina s rukavima, duga dajbudi do koljena. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* dôlāmā. — *Jamačno je tur.* dolama, *janičarska stajaća haljina; ali je odavna primljeno u naš jezik. — Dolazi od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚tunica' *i kod* čoha ‚chirodrotta'), *u Belinu* (‚chlamys' 175^{a}; ‚tunica' 343^{a}), *u Bjelostjenčevu* (‚tunica, vestis, tunica manulenta'), *u Jambrešićevu* (‚tunica'), *u Voltigijinu* (‚clamide, velada, tonaca' ‚langer rock'), *u Stulićevu* (‚tunica'), *u Vukovu:* ‚das serbische lange unterkleid worüber der gürtel kommt' ‚tunica (?)'. Lipo ga odivaše dolama. M. Marulić 14. Brže se makoše *(ribari),* jače napirući, dolame svukoše i potni i vrući. P. Hektorović 32. Našadši jednu dolamu od kanavca crnu. B. Kašić, fran. 57. Pamuhne dolame jimaše, ne spasan. Đ. Baraković, vil. 288. Više svukal dolamu od svile. A. Krnarutić 10. Svoje kraljevske odore i svoje zlatne dolame. A. d. Bella, razg. 213^{a}. Ako ima dva ćurka, dvi dolame od skerlota, da jedan ćurak ili jednu dolamu dade golu ubogomu. J. Filipović 3, 325^{b}. Kano sadašńe dalmatike ili dvorničke dolame. E. Pavić, ogl. 146. Bliže je košulja negli dolama. (Z). Poslov. daničć. 6. Oko sebe savio svilenu dolamu bješe. Nar. pjes. bog. 73. Osvoji mu konja i odoru, mur dolamu, ćurak od skerleta. Ant. Kačić, razg. 248^{b}. Kupi mi dolamu plavetnu i čakšire. D. Obradović, basn. 319. Uči Isukrst, da se od svake svaďno pazimo, čak tako, da, ako bi nam tko ćurdiju oteo, da mu i dolamu ostavimo. Đ. Rapić 41. Na ńemu je mormeneviš dolama, pod dolamom od kadife đečerma. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Daćemo ti mor dolamu. 1, 185. Po dolami kadifli đečerma. 1, 373. Pak dolamu sa tridest putaca, po dolami toke sakovane. 2, 138. A u tursko ruho oblačiti: oko glave bijele kauke, a na pleći zeleno dolame. 2, 268. Na pleći mu zelena dolama od kadive, izvezena zlatom. 2, 483. Klonu ruka niz čošnu dolamu. 3, 341. Pa obuče crvenu dolamu. 3, 350. Dao bih mu mavenu dolamu 4, 323. I dajte mi zelenu dolamu. Nar. pjes. istr. 1, 33. Ar moj mili ima lipu kujnu kapu i škuru dolamu. Jačke. 61. O ramenu struka šarenica i dolame pasom potpasane. Osvetn. 1, 55.

DOLAMÀŃGUK, *m.* francuska prekraćena dolama. M. Pavlinović.

DOLÁMATI, dòlâmâm, *impf.* dolomiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOLAMÈTINA, *f. augm.* dolama. — *U Vukovu rječniku.*

DÒLAMICA, *f. dem.* dolama. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, Vukovu.* Uze dake dvije dolamice kratke. B. Kašić, iń. 20. Koliko imaš mahramica, koliko svilnijeh dolamica? B. Zuzeri 26^{b}. Vrh košulje dolamica. Nar. pjes. herc. vuk. 235. U crljenoj dolamici. 330.

DOLAN, *m. vidi* Doljevac.

DOLAŃSKI JARAK, Dolańskoga Jarka, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. (kajkavski)* Dolanski Jarek. Pregled. 34.

DÒLÂP, dolâpa, *m. orman; ćekrk kojijem se voda izvlači, pers.* dûlâb, *tur.* dolap, *sve što se okreće, a s osobitijem značeńem obli orman u zidu u haremima koji se obrće oko svoje osovine, te se po ńemu šaље i prima što (n. p. hrana) tako da onaj koji šaље ili prima ne može vidjeti bule ni one ńega (ista sprava što je u ženskijem manastirima kod kršćana i u sirotińskijem kućama), i ćekrk za vodu. — Akc. kaki je u gen. taki je u svijem padežima, osim nom. i acc. sing. i po svoj prilici voc.:* dôlâpe, dôlâpi. — *Govori se i s f mješte* p: dolaf. — *Dolazi u naše vrijeme a između rječnika samo u Vukovu:* ‚ein kasten' ‚cistae genus' cf. dolaf *(ovoga nema naposc) s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima.* I po kuli rafi i dolafi. Nar. pjes. herc. vuk. 133. Pak se maši na rafe dolafa. Nar. pjes. juk. 154. Iz dolafa divit prifatio. 255. U kući ti tri dolafa. Nar. pjes. petr. 1, 169. Po muzici, koja dolazi iz tih dolapa, bule same igraju. M. Đ. Milićević, zim. voč. 137. — Dolap, ona sprava kod baščovana što zavati vodu iz rijeke te zaljeva baščovanluk. Ļ. Stojanović.

DOLARI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 14.

DÒLATITI SE, dòlatîm se, *pf. dohvatiti se. — složeno:* do-latiti. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što me se je, veli, dolatila, kad znam i čud i ńezina dila. M. A. Reljković, sat. $D4^{b}$.

DÒLAZ, *m.* adventus, *dolazak, dohod. — U Stulićevu rječniku.*

1. DOLAZAJ, *m. dolazak. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

2. DOLAZAJ, *f. dolazak. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOLAZAJSTVO, *n. dolazak.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DÒLAZAK, dòlaska, *m.* adventus, reditus, *dohod, dohodak.* — *Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòlazâkā; *u ostalijem padežima* z *pred* k *mijeňa se na* s. — *Postaje od osnove glagola* dolaziti *sufiksom* ткъ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika samo u Vukovu* („die ankunft' ‚adventus' cf. dohod).

a. adventus, *djelo kojijem se dolazi.* Sava voda na dolasku, moje drago na polasku. Nar. pjes. vil. 1868. 560. Tako će biti i dolazak sina čovječijega. Vuk, mat. 24, 39. Ali su se opet dolasku ovakoga junaka vrlo obradovali. nar. pjes. 3, 448.

b. reditus, *vidi* dohodak, c. Dolaske opštinske pod ključem držati. Glasn. ц, 3, 290. (1726). Da im se sva ... iz dolaska kraljevskog u pomoć dadu. E. Pavić, ogl. 357.

DÒLAZITELJ, *m. čovjek koji dolazi, dohodi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÒLAZITELJICA, *f. žensko čeljade koje dolazi, dohodi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. DÒLAZITI, dòlazîm, *pf.* arrepere, *doći lazeći.* — *složeno:* do-laziti. — *isporedi* doljesti. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòlazî. — *U Belinu rječniku* 23ª. — *može biti da bi amo spadao i ovaj primjer:* Lazi, lazi, Lazare, te dolazi do mene. Nar. pjes. vuk. 1, 119.

2. DÒLAZITI, dòlazîm, *impf.* doći, *isporedi* dohoditi. — *Akc. je kao kod* 1. dolaziti. — *Postaje od* doljesti *kao* ulaziti *od* uljesti *(koje vidi). — Dolazi istom od* XVIII *vijeka (vidi* a, *b)), ali se u naše vrijeme kod većine naroda (u Dubrovniku samo* dohoditi) *češće čuje nego* dohoditi *(kojega nema u prvom Vukovu rječniku); između rječnika u Voltiğijinu* („venire, arrivare' ‚ankommen'), *u Stulićevu* („venire, advenire, pervenire'), *u Vukovu* („venio').

a. *subjekat je čeljade ili životiňa. a) kaže se mjesto što je kraj primicaňu.* I na žeļni dom dolazi. V. Došen 60ª. Čudila se Omerova majka da joj Omer ne dolazi dole. Nar. pjes. vuk. 1, 250. Tu djevojke dolaze. 1, 366. Doma ne dolazi. 1, 379. On dolazi tavnici na vrata. 2, 320. Hajduci su k vodi dolazili. 3, 336. Jel' ko danas dvoru dolazio? 3, 407. I zdravo su gori dolazili. 4, 49. — *b) kraj je primicaňu čeljade.* K ňoj dolazi i sve upira oči u glede ne ļuvene. J. Kavańin 36ª. Surjak k zetu svom dolazi, sestru svoju da polazi. V. Došen 168ᵇ. K ńem dolazi Ilija. Nar. pjes. vuk. 1, 134. Ňoj dolazi mlado momče. 1, 269. Otišla je, pak mi ne dolazi. 1, 274. Ňojzi mi dolaze prekupci trgovci. 1, 279. Kako koji Marku ‚dolazaše'. 2. 343. Danas mi je dragi dolazio, i veliki zulum počinio. 1, 384. — *c) ne izriče se kraj primicaňu.* Neka znade da sam dolazila. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Kade Turske čete dolažahu. 3, 376. Kad dolazi da kupi harače. 4, 485. Kad dolaze svatovi po djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 17. Kad stanu dolaziti da moļu. poslov. 47. — *d) primicaňe je s neprijateļskom namjerom.* Od ňega je jelen uzbjegnuo, na Ščepana brzo dolazio. Nar. pjes. vuk. 2, 632. — *e) u prenesnom smislu.* Dolazio je sveti Srđ igumnu na san. S. Ļubiša, prip. 208.

b. *subjekat je neživa stvar.* Kiša odkud dolazi. V. Došen v. Svaki vitar, kako koji dolazi. M. Dobretić 68. I do sad su kńige dolazile. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Pročulo se, da veliko brodovļe dolazi. M. Pavlinović, rad. 12.

c. *o vremenu. vidi* doći, II, 3. *i* dohoditi, 3. Sjutra dan po latinskomu vodokrstju, u koji dan dolazi riščanski Ivań dan. And. Kačić, razg. 209. Od uskrsa do uskrsa koji dolazi sad kasno sad rano. M. Dobretić 160. A kad sjutra zora dolazila. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Kad na veče nojca dolazila. 2, 630. Dokle Marku doba dolazilo, dolazilo doba od kretańa. Pjev. crn. 250ᵇ.

d. *postajati od koga, od čega. vidi* doći, II, 4 *i* dohoditi, 4. Rič ‚litanija' dolazi od grčke riči ‚litomai'. A. Kanižlić, utoč. 742. Treće vrilo od zloća svagdańi dolazi od nepomļe. M. Zoričić, osm. 47. Od holosti to dolazi, da se mańi s večim mrazi. V. Došen 41ᵇ. Godina jer od godbe dolazi. J. S. Reļković 7. Kakve bolesti od nesnage dolaze. 207.

e. *subjekat je stvar umna ili duhovna.* dolaziti *može gdjekad značiti događati se.* Duh gdi oće puše i glas ńegov čuješ, ali ne znaš odkud dolazi ili kuda ide. A. Bačić 445. Potribe i nevoļe ovoga svita, koje na vas dolaze. J. Banovac, razg. 192. Sveudi] dolazišе joj na pamet riči ove. A. Kanižlić, utoč. XXI. Od potribe je znati, budući da će nam on još pod pero dolaziti. kam. 22. Kada na te smrt dolazi. V. Došen 45ª. Bolesti koje na krmke dolaze. I. Jablanci 145. Vrutak živi, po komu sve milosti od boga k nam dolaze. M. Dobretić 38.

f. *značeňe je kao pasivno prema* dobivati. Neće da dobrovoļno podnesu ona koja jim dolaze. J. Filipović 1, 397ᵇ.

g. *stajati, o cijeni kod kupovańa.* Pitajte Isukrsta odkupiteļa, koliko ga jedna duša dolazi, ta će te je i znati paziti. J. Banovac, prip. 17. Da svaki kvartuč dolazi soldina 7. M. Zoričić, aritm. 114. Da je toliko dolazi ona stvar koju prodaje. M. Dobretić 93. Dade ńemu laka ġeverdara, on dolazi pet stotinu groša. Nar. pjes. vuk. 4, 393.

h. *vidi* doći, II, 12 *i* dohoditi, 11. Od ovud dolazimo u poznańe, da se ujediniše. A. Kanižlić, kam. 483. Poluvirci oliti odpadnici od vire svete koji se obraćaju i dolaze na viru. M. Dobretić 30. Baba dolazeći na smrt. 48. Srčbu na toliko načina zapisuju bogoslovci i sveti oci ali svi dolaze na isto bistvo. 205. Dolazio bi u nesvesticu. D. Obradović, živ. 100. U se dolazi. A. Kauižlić, fran. 249. Čovik koji je budalast i koji ne dolazi u se izvan jedan put na misec. M. Dobretić 517. Zašto joj dolazimo na kraj po iztomačeńu. M. Zoričić, osm. 5.

i. fieri, *vidi* doći, II, 13 *i* dolaziti, 12. Nakovan kovački, koji što se veće na ńem tuče, to to tvrđi dolazi. J. Banovac, razg. 60. Srce sve tvrđe dolazi. I. A. Nenadić, nauk. 94. Po kojoj milosti čovik dolazi prijateļ bogu. M. Dobretić 477. Al' što nosi kitu po sunašcu, to mu ļepša kita ‚dolazaše'. Nar. pjes. vuk. 1, 235.

k. *impersonalno, isporedi* doći, II, 14 *i* dohoditi, 13. I ništa se nikim ne čini reći: pasja dušo, i još gore, odkle dolazi reći, da je taka i cina *(duši).* J. Banovac, razg. 99. Kako mu je na pamet dolazilo. A. Kanižlić, kam. 51.

DOLAZNÍK, *m. čovjek koji dolazi.* — *U naše vrijeme.* Svaki od dolaznika kad se dohvate za ruku. Pravdonoša. 1851. 27.

DOLAŽĚNĚ, *n. djelo kojijem se dolazi.* — *Dolazi od prošlogu vijeka (u prvom primjeru griješkom pisano* dolazeńe) *i u Vukovu rječniku* („ventitatio'). Dolazoňo i prolazeňe vrimena. A. Tomiković, gov. 10. Da mi tebe biju i karaju sa mojega česta dolažeňa. Nar. pjes. vuk. 1, 377.

DÒLČANI, *m. pl. vidi* dočanin. — *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļe]. kr. 12.

DOLDȓMA, *f. smrzlo slatko (što ńeki zovu* sladoled), *tur.* dondurma. — *U naše vrijeme kod naroda.* Glasn. 59, 75.

1. DOLE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 232. — *b) dva seoca u Bosni u okrugu sarajevskom: jedno u kladańskom kotaru.* Statist. bosn. 18; *drugo u visočkom* 23. — *c) seoce u Slavoniji blizu Šopļa.* Schem. zagr. 1875. 151.

2. DOLE, *adv. vidi* doļe.

DOLÉĆI, doléžêm, *pf. izleći do kraja.* — *složeno:* do-léći. — *U jednoga pisca naśega vremena.* Kô sokolić, gdje ga kruta ne doleže majka. Osvetn. 3, 7.

DOLEĆÍVATI, dolèćujêm *i* dolèćîvâm, *impf.* doletjeti, *vidi* dolijetati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koji suprot vetru pļuje, na bradu mu doletjuje. P. Vitezović, cvit. 37. — *u jednoga pisca našega vremena dolazi s t mj.* ć. Đe stadoše hitro doletivat'. Ogled. sr. 448.

DOLEKA, *vidi* doļe.

1. DOLEŃ, *m.* valeriana officinalis L., *vidi* odoļan B. Šulek, im. 71.

2. DOLEN, *vidi* donle *od čega postaje premiješťańem slova.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ter je dukato samo dolen bio di se je rodio Aleksandro veliki. Norini 5.

DOLEŃČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 220.

DOLEŃAK, *m. vjetar sa sjevero-istoka, isporedi* doļanin, doļńak. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Vitar tifonikus, ki se zove ugrska (ili snežna ili doleńa) bura (‚ventus typhonicus, qui vocatur euroaquilo'). Anton Dalm., nov. tešt. 21b. act. ap. 27, 14.

DOLÉRIJA, *riječ nejasna. čini se kao da su se riječi* hoja, lero, dolerija *pripijevale uz kakve narodne pjesme, tc da su ih iz ovijeh dubrovački pisci* XVI *i* XVII *vijeka primili shvativši ih kao imena muška i ženska iz slavenske mitologije.* Zovuć Pana, Hoja, Lera, Doleriju i babu od zlata *(po tal.* chiamando e Pane e Pale e Priapo e Pomona ed Ecate notturna). D. Zlatarić 72a. Hoja, Lero, Dolerije, na kletvu vas zovem doli. I. Gundulić 41. Na ovo čudo vas puk stoja k'o zapańen, ter nc prista Dolerija, Lero i Hoja zvat' na pomoć segaj mista. 170. Kad moj slatki glas začina kako slavic ki se izvija, na ń doteku iz planina Hoja, Lero, Dolerija. 140. Svetilište on naj prije po običaji davńoj čini, Hoja, Lero, Dolerije, vapijaše vas puk ini. 169—170. Da se ije, da se pije, Hoja, Lero, Dolerije! 172. Dolerije, Hoje i Lera tad pomrča stara slava, i krstjanska poče vjera sred ovezijeh sjat državа. G. Palmotić 1, 28. Doleriju i Lerijana za tijem uzeh zakliňati, nam protivnijeh ovijeh strana da mi budu čes kazati. 1, 76.

DOLETÁVATI, dolètâvâm, *impf.* doletjeti, *vidi* dolijetati. — *Dolazi samo u Djelostjenčevu rječniku (prace.* doletavam *kod* dolečem), *u Jambrešićevu, u Stulićevu (gdje je uzeto iz Habdelićeva). — Može biti da* -e- *po kajkavskom govoru stoji mj. ńegdašńega* -ê- *(vidi* dolijetati), *tc bi tad trebalo čitati* doļetavati, doļetavam.

DOLETÍVATI, *vidi* doļećivati.

DOLÈTJETI, dolètîm, *pf.* advolare, *doći leteći.* — *složeno:* do-letjeti. — *impf.:* dolijetati. — *Akc. je kao kod* letjeti. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjere S. Menčetića kod c) i e) aa)), a između rječnika u Vrančićevu* (doletiti ‚advolare'), *u Mikaļinu* (doletiti) *u Belinu* (‚advoli' 776a; ‚accurro' 22b), *u Bjelostjenčevu* (doleteti *kod* dolečem, *vidi* dolijetati), *u Voltiğijinu* (doletjeti *i* doleteti), *u Stulićevu* (doleći *i* doletiti), *u Vukovu. a) u pravom smislu, o ptici i drugom krilatom živińčetu.* Golubica jedna iz neba doletivši. F. Glavinić, cvit. 332a. Pčele, ke su od skora sjedińene i vesele u grad ovi priko mora iz daleka doletjele. G. Palmotić 2, 89. Tri sokola Prolog priletiše, u Cetinu ravnu doletiše. And. Kačić, razg. 203a. I kad veće *(pčele)* dolete kud hoće. J. S. Reļković 237. Odlećeše, dolećeše sivi sokoli. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Dolećeše dva vrana gavrana. 2, 292. — *b) u pravom smislu također o čeļadetu i o onome što se kao čeļade drži, kad se misli da može letjeti.* Ali je *(bog od ļubavi)* zgar s nebes na zemļu doletil? M. Vetranić 2, 57. Ipogrifo koń krilati, s kijem doletje Ruğijer odi. G. Palmotić 2, 10. Vidio sam stavnu ženu s neba gdi je doletjela k ovoj strani. 2, 88. I kad, diklo, jur doleti s kruga Askrea visokoga. J. Kavańin 313b. Doletivši dakle k ńoj arhandeo. F. Lastrić, test. 185b. No ga čula od planine vila, k Jovanu je brzo dolećela. Nar. pjes. vuk. 2, 36. — *c) o neživoj stvari koja se miče po vazduhu ili jer je ko bacio, ili jer je vjetar nosi, ili po samoj svojoj naravi.* Mnoge t' mi dolete u srce još strile. S. Menčetić 31. Da bi jedan gori *(na nebu)* stoječi vrgal jedan kamik, komaj bi pet sto let na zemļu doletil. F. Glavinić, cvit. prih. 7a. Trak jedan svital iz neba doletivši. cvit. 332a. Gdi doletje zlatna strijela iz ńegova luka. G. Palmotić 2, 124. Tu s neba plam doleti. N. Marči 37. Doleti listak od nika poļa. Nar. pjes. vuk. 1, 73. Doleće cv'jetak iz tude zemļe. 1, 87. I doleće jedan pramak magle. Ogled. sr. 45. — *d) u prenesenom smislu (metaforički), o stvari umnoj.* Doleti jedan glas zlatima krilami. G. Držić 408. I ja ti se šćeti ovoj ne nadijah, koja mi doleti, ajme, kad ne mnijah. H. Lucić 238. Pristati će riječi kada dolete biči. B. Kašić, per. 196. Glas tvoga imena, ki je, slavan po svem svijeti, u veseļu k nam doleti. G. Palmotić 2, 470. Al' je Marku sreća doletela, da je vila sanak uhitila. Nar. pjes. istr. 1, 28. — *e) iperbolički, o mićańu koje nije po vazduhu, kad se hoće pokazati da je jako brzo. aa) subjckat je čeļade.* Kada joj drag u skut kako strił' doleti. S. Menčetić 176. Tvu ļepotu od svijeh višu svi pastijeri da prije vide, žude i žele i uzdišu i svuda te slidom slide. tim svi danas doletjeće gdi tva suncem sjaju lica. I. Gundulić 127. Mladić u dvorove me doleti. I. Đorđić, uzd. 25. Al' doleće ļuba nevjernica. Nar. pjes. vuk. 2, 113. To začulo trideset čobana, u mah oni Đuru dolećeše. 3, 91. I pripasa svijetlo oružje, pa doleće do końa dorata. 4, 229. — *bb) subjckat je živińce.* Strašnih riba jata vrla, hrlim plovom doletite. I. Gundulić 47. Ali ni čas ckneći hrti za ńom doletješe nauckani. B. Zuzeri 37a. — *cc) subjekat je neživa stvar.* Plav ugrska ponosita doletjeće strjelovito. G. Palmotić 2, 254.

DOLÈTNUTI, dòletnêm, *pf. dem.* doletjeti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u svijem oblicima, osim praes. i aor. 2 i 3 sing.* dòletnû. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u Vukovu rječniku.* Moma slavja zaklinala: ‚Bor ti krioca ne oblomi, kazuj meni za istinu, od kuda si doletnuo'. Nar. pjes. XVI *vijeka u* Star. pis. 2, 511. Brzo k meni doletni ka bijelu Beču gradu. Nar. pjes. bog. 47. Doletni mi, doletni mi, sivi sokole... Okle ste mi jutros doletnuk? Nar. pjes. vuk. rječ. 130b.

DÒLFIN, dolfina, *m.* delphinus, *pliskavica, tal.* delfino. *isporedi* delfin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *S istijem oblikom*

dolazi i mletačko prezime Delfin *u jednoga pisca* XVIII *vijeka, isporedi* Dolfinac. Molin, Dolfin, Močenigo. J. Kavanin 202a. Dolfin, Zagred, Foskarini. 203b.

DOLFINAC, Dolfinca, *m. mletačko prezime* Delfin. *isporedi* Dolfin. — XVIII *vijeka.* Vaš Navajer i Dolfinac. J. Kavanin 206a. Tu Cereno mletački bijaše po imenu Lorenco Dolfinac. Nar. pjes. bog. 166.

1. DÒLI, dólâ, *m. pl. (uprav pl.* 2. do), *selo u Dalmaciji u okrugu dubrovačkom.* Repert. 1872. 24.

2. DÒLI, *adv. vidi* dọ̀le.

3. DOLI, *praep. i conj.* praeter, praeterquam, *osim, samo, vidi* 1. do, I, 6 *i* III. — *sastavljeno:* do li, *koje oboje vidi.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Za ńom neće nitko da izađe, doli jedna dva mlada unuka. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Ti od roda svog nikoga nemaš doli svoje ostarile majke. Nar. pjes. kras. 1, 114.

DOLIBA, *f.* dolina, dubina. J. Grupković

DÒLIBAŠA, *m. čovjek koji kod gozbe sjedi u gorńemu čelu, i vlada i upravlja zdravicama.* — *složeno od turskijeh riječi* dolu *(vidi* dolija) *i* baša *(vidi* baša). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (onaj koji sjedi u gorńemu čelu ‚der den ersten sitz an der tafel einnimmt' ‚qui primum locum occupat in triclinio'). Izvila se zlatna žica vrhom iz mora, savila se dolibaši oko dolije. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Đe je svadba da si delibaša, đe je sofra da si dolibaša. Nar. posl. vuk. 74. Stoji i do rečitosti samoga nazdravlača (dolibaše). M. Đ. Milićević, slave. 56. U Lici zove se dolibašom onaj koji pri gošćeńu u domaćim kućama razdaje vino, počem u domaćim seoskijem kućama rjetkost je da svaka zvanica ili gost ima svoju čašu, nego dvije ili tri čaše metnu se na pladań, a nalije se pun kabao ili kralječa od 5 do 10 litara vina, i metne se pred jednog vještog već izbranog čovjeka taj pun sud vina i te čaše na pladńu; i on onda, kad već red dode piću, zahvati te čaše pune vina i razdaje, i taj se razdavalac zove ‚dolibaša', i pri tom, ako je vještak ili govorǧija, ujedno razdajući viuo i napija zdravice, ako li nije, drugi se odredi. J. Bogdanović.

DÒLIBAŠIN, *adj. koji pripada dolibaši.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒLIBAŠITI, dòlibašîm, *pf. biti dolibaša.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti ili nečeš ili ne znaš dolibašiti, đeđer pazi na tvoj zanat'. J. Bogdanović.

DÒLIBITI SE, dòlibîm se, *pf. tajno i mukom dovući se, dokrasti se.* — *složeno:* do-lȉbiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* David, dolibivši se polagano iza ńega, odriza mu jedan komad kabanice. And. Kačić, kor. 173.

DÒLICA, *f. dem.* dola. — *U Vukovu rječniku.* — *Ovakova riječ dolazi već od prošloga vijeka kod kajkavaca i čakavaca, ali po svoj prilici drugi joj je akcenat* (dòlica) *i postaje ne od* dola *nego kao* dolina *sufiksom* ica; *značńe je: dolina uopće: u Bjelostjenčevu rječniku* (dolica, dolina, prodol ‚vallis'; dolica gluboka, dolina duboka ‚convallis'), *u Jambrešićevu* (‚vallis'), *u Voltiǧijinu* (*kod* dolina), *u Stulićevu* (v. dolina *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Zdenci teku po dolicah. Jačke. 224.

DOLIČ, *u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena kao da znači: dosta, do volje; može biti od tur.* dolu, *pun.* Dolič sam se vinom okitio, i ne mogu više piti vina. Nar. pjes. marj. 75.

1. DOLIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Dobravьcь Dolić („Dolikъ'). Deč. hris. 15, 83.

2. DÒLIĆ, *m. dem.* do. — *Dolazi u naše vrijeme kao ime mjestima (isporedi i* Doliči) *u Srbiji: a) u okrugu podrinskom.* Zemļa u Doliću. Sr. nov. 1872. 470. — *b) u okrugu požarevačkom.* Livada u Doliću. Sr. nov. 1875. 1023.

DOLIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 51.

DOLÍHATI, dòlîhām, *pf. svršiti lihańe, ne lihati dalje, govori se o lisici (i metaforički o lukavom čeļadetu) kad već lukavštinom ne može da uspije, kad joj je već zaludu sve lukavstvo.* — *složeno:* do-lihati. — *U naše vrijeme kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *mješete ovoga glasa stoji* j: dolijati, dolijam. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* dolijati ‚ausfuchsen (von' lija), ‚d. i. zu ende sein mit seinen fuchskünsten' ‚deprehendor'. Doliha lisica, kad se u lov nakani, er mnokrat stupica stuče joj moždani. M. Vetranić 1, 214. Dolihala je lisica (D). Poslov. danič. 19. Dolijao! (Pohvatale mu se laži). Nar. posl. vuk. 67. E lijo, sad si dolijala! 78. — *u ovom primjeru (s dat.) znači kao dosjetiti se, domisliti se čemu (lukavstvu):* Mah se Turčin zlomišlju doliha. Osvetn. 4, 42.

DÒLIJA, *f. čaša kojom se napija, tur.* dolu, *pun, isporedi* dolusyn ïčdük, *napiti smo mu (punu ńegovu popili smo).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dȍlîjā. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukova rječniku.* Izvila se zlatna žica vrhom iz mora, savila se dolibaši oko dolije. Nar. pjes. vuk. 1, 39. On okreće sofrom i dolijom. Nar. pjes. petr. 2, 70. Naša slava a naša dolija. 2, 478. Buklija; u vaļevskoj se to zove dolija. M. Đ. Milićević, slave. 54.

1. DÒLIJATI, dòlijām, *impf.* doliti. *vidi* dolijevati. — *Postaje od osnove* doli *sufiksom* a *pred koji se radi zijeva umeće* j. — *U naše vrijeme u jednoj narodnoj pjesmi.* Pa joj dade pola kupe jada a pola je vina *(štamparskom griješkom* ‚vila') dolijala. Nar. pjes. kras. 1, 115.

2. DOLÍJATI, *vidi* dolihati.

DOLIJÈČITI, dòlijèčîm, *pf. izliječiti (do kraja).* — *složeno:* do-liječiti. — *Akc. je kao kod* izliječiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Podpuno doliječit ih . . . Slabosti duša našijeh doliječiti. B. Zuzeri 143b.

DOLIJÈTÁŃE, *n. djelo kojijem se dolijeće.* — *U Vukovu rječniku.*

DOLIJÈTATI, dòlijećêm (dòlijetâm), *impf.* doletjeti. *isporedi* dolećivati, doletavati. — -ijestòji *po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ė-; *po istočnom je govoru* dolétati, dòlėćêm, *po zapadnom* dolitati, dòlîćêm. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dòlijetâh (dòlėtah, dòlîtah) *i u impt. od osnove* dolijeta: dòlijetâj *(ali* dolijèći); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od osnove* dolet *glagola* doletjeti *sufiksom* a *(u praes.* j, *te tj mijeńa se na* ė) *i produlivańem glasa* e *na* ê. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka od osnove* dolijeć *prezenta načińena je griješkom osnova za inf. i prošla vremena:* doliječa: Dolićahu ptice svrhu oni tilesa. J. Filipović 1, 288a. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski praes.* dolečem), *u Stulićevu (s praes.* dolijetam), *u Vukovu* (dolijetati, dolijećem *i po istočnom govoru* doletati). Česti glasi iza glasa kraļeviću dolijetahu . . . I. Gundulić 415. Vidil sam po gori bil snig kad polita prez dažja od zgori bili gdi dolita. M.

Gazarović 110b. Ustarala se je zla običaj, da pustiňaci na način od stada kakono prugovi u sela dolitaju. M. Bijanković 137. Dolijetajte, pomozite. A. Vitaljić, ost. 265. Svi veselo k tebi kako no k cvitu pčele dolitahu. 414. Strile na ńih naglo dolitahu. ist. 241a. Ah što u pomoć ne dolitaš proć nevoljam ke nastaše? I. Đorđić, salt. 308. Vran često k ńemu dolijetaše. ben. 38. Mlogi golubovi koi bi dolijetali iz grada zobat očinke oko vojske. F. Lastrić, ned. 305. Vinčenco odlijeta, dolijeta trista mila tamo, trista amo. A. Kalić 559. Ali ga je soko okrunio dolečući jutrom i večerom. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Skakavci što jatima dolijeću kašto iz Azije. Vuk, poslov. 252.

DOLIJĚVÂŇE, *n. djelo kojijem se dolijeva.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kvasac dolivaňa iziskuje. P. Bolić 2, 340.

DOLIJĚVATI, dŏlijevâm, *impf.* doliti. *isporedi* doljevati *i* 1. dolijati. — -ije- *stoji mješte negdašnega* -ê-, *te po istočnom govoru glasi* dolévati *a po zapadnom* dolívati. — *Akc. je kao kod* dobivati *(prema i stoji* ije *a prema* î ije *bez akcenta).* — *Postaje od* doliti *kao* lijevati *od* liti. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* I priježno dolivati. Z. Orfelin, podr. 96. Do po čaše pivom nalijevaše, a od poli suzam dolijevaše. Osvetn. 1, 24.

DOLIKA, *vidi* doļe.

DÒLIKOVATI, dŏlikujêm, *impf.* decere, convenire, *pristojati se, biti prema kome, prema čijemu licu, s dat.* — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dŏlikôvâ. — *Postaje od* do lika *sufiksom* ova *u inf.,* u *u praes.* — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ako l' nosim zelenu dolamu, mlad sam junak i dolikuje mi. Nar. pjes. vuk. 2, 432. Ne dolikuju bezumnomu miline, ni služi da vlada knezovima. Đ. Daničić, prič. 19, 10.

DOLIMAN, *m. vidi* dolama. *od mađarskoga* dolmány. — *U Vrančićevu rječniku* (‚tunica').

DOLIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dolinь. Dcč. hris. 8. 14 *i još na mnogo mjesta.*

1. DÒLINA, *f.* vallis, *polje okoļeno gorama, vidi* 2. do. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* dŏlînâ. — *Postaje od osnove* dol *imena do sufiksom* ina. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka stoji griješkom* doljena: U ovoj doljeni od suza. B. Kašić, nač. 33. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., češ., pol.* dolina. — *Između rječnika nahodi se u Mikaljinu* (‚convallis, vallis'), *u Belinu* (‚vallis' 750b; ‚convallis' 226a. 750b), *u Bjelostjenčevu* (idem quod dolica), *u Voltigijinu* (‚vallata, vallone, valle' ‚thal'), *u Stulićevu* (‚vallis'), *u Vukovu* (1. ‚das thal' ‚vallis'. 2. palo na dolinu, t. j. doļe, na zemļu ‚auf den boden' ‚in terram'), *u Daničićevu* (‚vallis'). *a) s pravijem značeńem sprijeda kazanijem.* Na doline kamenь postavismo. Mon. serb. 131. (1438). Svjetlost, koja se svijetjaše svrhu jedne doline. Zborn. 43b. Svaka će se dolina povisiti i svaka planina i vršeļak poniziti. M. Divković, bes. 28b. Skupivši se sa svijeh strana u dolinu od Josafata. M. Orbin 227. I s visine u doline sagna jata. G. Palmotić 2, 256. Doline i brda. P. Posilović, nasl. 73b. Doline će napuniti klas trepteći. I. Đordić, salt. 211. Ne ustavļa se voda na visoki planina, nego se slijeva u doline nizoke. F. Lastrić, ned. 34. Kaštriotić . . . dočeka ga u jednoj dolini. And. Kačić, razg. 93. Kuda češ se povlačiti po brdina, po dolina. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Slegoše se brda u doline. 3, 91. Baba vreči, a dolina ječi. Osvetn. 2, 174. — *b) preneseno na što mu drago što je niže nego ono što je naokolo.* Proz sto vrata i zaklopa s Krunoslavom paša grede gdi Korevski živ se ukopa. Proz mostove, ki se dižu zanesene u zahode, u dolinu svak čas nižu po strmu i usku putu shode. I. Gundulić 471. Put ravan, koji nejma ni dolina ni prigrada. A. Kanižlić, utoč. 2. I tako bog uredi, te u svijeh ļudi postane na tabanima u obadvije noge kao mala dolina. Vuk, nar. pjes. 2, 85. — *c) kod pisaca metaforički: aa) o stvari umnoj o kojoj se hoće kazati da je nizoka, duboka.* Potopiti će se u dolini od ništete moje. B. Kašić, nasl. 116. Svako sciňenje hoće se naj maňe u dolinu topit nevridnosti moje. A. Georgiceo, nasl. 138. — *bb) ovaj se svijet zove* dolina suzna, od suza (‚lacrimarum vallis'). U ovoj suznoj dolini. M. Alberti 44. U ovoj dolini od suza. V. Andrijašević, put. 106. Mene majku tvoju ostavļaš u ovoj dolini od suza. F. Lastrić, test. 224b. Iz doline od suza k tebi cvilimo. A. I. Knezović XLIV. Skupi ako moreš svekolike u ovoj dolini od suza do sada prolite suze. Đ. Rapić 77. — *amo spadaju i ovaki primjeri:* Zaman ih išteš ovdje srjed doline plača i vaja. I. V. Bunić, mand. 40. Dolina ona puna drača. J. Kavańin 486a. Saći u ovu dolinu od nevoļa. J. Banovac, prisv. ob. 20. U ovoj dolini, koja bez pristanka jekti uzdasima. I. M. Mattei 233. Hodite iz te doline žalostne u vesceļe vičńe. Đ. Rapić 9. Koji živimo u ovoj plačevnoj dolini. J. Rajić, pouč. 1, 24. — *d) s prijedlozima* na, po, do, o, s *može značiti zemļu, tle u ovakovijem primjerima (moženbiti po analogiji prema* doļe). *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Divno ga je momče pogodilo, skočiše mu oči na dolinu. Nar. pjes. vuk. 3, 554. Dok mu skoči na doliuu glava. Pjev. crn. 225a. Pade Turčin na dolinu mrtav. Ogled. sr. 258. Na čadoru od zlata jabuka, niza ń jesu tri gajtana zlatna, zlatne kite pale na dolinu. Nar. pjes. vil. 1867. 350. Udari ga nožem po pojasu, i prosu mu trbuh po dolini. Nar. pjes. vuk. 4, 102. Prosuše se pera po dolini. Pjev. crn. 279a. Raspusti joj kosu koja pade po dolini sva crna kao ugaļ. Nar. prip. vuk.2 228. Petru daše ćurak do doline. Pjev. crn. 157a. Pa navlaš bupne o dolinu kao da je poginuo. V. Vrčević, igr. 54. Odskoči s doline to ńegovoj istoj šćeri na skut. Nar. prip. vuk. 144. — *e) u ovijem primjerima* na dolinu *znači: na polje, na dvor:* Komarcu digni nogu, i crijeva na dolinu. Nar. posl. vuk. 146. Od jeftina mesa ćorba na dolinu. 233. — *f) ime mjestima. aa) u sing. aaa) u Bosni dva sela jedno blizu drugoga:* Dolina Doňa *i* Gorńa *u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 38. — *bbb) selo u hrvatskoslavonskoj krajini u gradiškom okrugu.* Razdijeļ. kr. 13. — *ccc) niva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1872. 419. — *bb) plur.* Doline. *aaa) u Srbiji zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161. — *bbb) seoce blizu Seńa.* Schem. segn. 1871. 22. V. Sabļar 84.

2. DÒLINA, *m. prczime. u naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *isto je što* 1. dolina *uzeto ispriva kao muški nadimak.*

DÒLINAST, *adj. u kojemu su doline, po kojemu ima dolina.* — *isporedi* dolinav. — *U Stulićevu rječniku:* (‚ubi sunt plures valles'.

DÒLINAV, *adj. vidi* dolinast. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima primjer:* moro dolinavo ‚mare portuosum' (!).

DÒLÎNCI, Dŏlînâcâ, *m. pl. (uprav ļudi koji žive u 'dolini) ovako ļudi na sjevernom dijelu otoka Cresa zovu susjedne Istrane.* I. Milčetić. — *i selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.*

DÒLINICA, *f. dem.* dolina. — *U rječnicima: u Belinu* 751a, *u Stulićevu, u Vukovu.* — *Dolazi i kao ime mjestu pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Dolinici. Sr. nov. 1863. 285.

DÒLINICE, Dòlînîcâ, *f. pl. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu valjevskom (plur. predašnega).* Niva u Dolinicama. Sr. nov. 1875. 1079.

DÒLINIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72. — *isporedi* 2. Dolina.

DÒLINSKÎ, *adj. koji pripada dolini, dolinama. — U jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku.* Vrata dolinska opravļa Anun. Đ. Daničić, nemij. 3, 13.

DÒLIŃA, *f. vidi* dolina. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka radi slika:* Da su biļjeg od svetiñe srijedu plačne sej doliñe. J. Kavañin 371a. — *ime mjestu pod nivama u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Doliñi. Sr. nov. 1870. 752.

DÒLIŃAC, dòliñca, *m. vidi* doliñanin.

DÒLIŃANIN, *m. čovjek koji živi u dolini, pl.* dòliñâni. — *U Stulićevu rječniku* (‚vallis incola') *u kom ima i* doliñac *s istijem značenjem.*

DÒLIŃÂNKA, *f. žensko čeļade koje živi u dolini. — U Stulićevu rječniku* (‚vallis incola') *u kom ima i* doliñankiña *s istijem značenjem.*

DÒLIŃÂNKIŃA, *f. vidi* doliñanka.

DÒLIŃÎ, *adj. doñi, uprav koji pripada dolini. — Postaje od osnove imena* dolina *sufiksom* j. — *Dolazi od* XV *do* XVIII *vijeka.* Ta kola rižu i siku doliñom stranom. Živ. kat. star. 1, 222. I postavi ga iz polače u doliñu hižu. Bernardin 39b. 3reg. 17, 23. I doliñi žrnov to je. Naručn. 49b. Obuća od nada od strane doliñe do mista gdi klada noge mu sapiñe. D. Baraković, vil. 319. Krst od doliñih uskrsnu. I. Bandulavić 112b. Kako složuost svita ovoga u goriñu i doliñu razdiļuje se stran. F. Glavinić, cvit. 443a. Gdi more gorñe se z doliñim prisnapa. I. T. Mrnavić, osm. 90.

DÒLIŠ, *praep. i conj. vidi* 3. doli. — *Sastavļeno:* do *i* liš, *vidi* liho *i* liše. — *U naše vrijeme u Bosni.* Crne oči k zemļi oboriše, doliš neće ogojeni Ibro. Nar. pjes. juk. 444. Sve se kolo istrgalo biše, doliš nije momče i djevojče. 565. Nije više od vaših dvora udaļena doliš tri miļe. Nar. prip. bos. 1, 103. Kad na svijetu ništa bilo nije, doliš zemļa i pučina siña. Osvetn. 1, 1. Al' nikomu suđeno ne bilo da mi kadgod dođe u pohođe doliš tebe u sreću junačku. 5, 113.

DÒLÎŠTE, *n. do, dolina. — Dolazi (po čakavskom govoru* dolišće) xv *vijeka.* Kako smo kupili tri kmeta sideće u doliščih. Mon. croat. 93. (1463).

DÒLITI, dòlijêm, *pf. složeno:* do-liti. — *impf.:* dolijevati, doļevati. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòlî, *u part. praet. act.* dòlio, dòlîla *(u Dubrovniku* dolila), *u part. praet. pass.* dòlît; doliven, dolivèna; doļevèn, doļevèna; *u ostalijem je oblicima, osim praes., onakav kakav je u inf. (drugi je slog dug u impt.* dòlîj *i u ger. praet.* dòlîv, dòlîvšî). — *Dolazi od prošloga vijeka a između rječnika u Stulićevu (samo part. praet. pass.* doliven ‚ex toto fusus') *i u Vukovu:* doliti: 1. čašu, bure ‚voll giessen' ‚impleo'. 2. ‚nachgiessen' ‚affundo': doliti još malo. *a) ako je objekat ono što se lije, još uliti, priliti.* Kad već svomu smireniku ne mogahu dolit više. J. Kavañin 139a. Dolij vode, dospi brašna, sve veća pogača. Nar. poslov. stoj. 214. — *b) ako je objekat sud, dopuniti još lijevajući.* Svako bure doliti. Z. Orfelin, podr. 105.

DOLÍZATI, dòlîžêm, *pf. svršiti lizaće, polizati sve, do kraja. — složeno:* do-lizati. — *impf.:* dolizivati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U Belinu rječniku* 430a *i u Stulićevu.*

DOLIZÍVATI, dolizujêm *i* dolizîvâm, *impf.* dolizati. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku (pracs. grîješkom pisan* doližujem *uz inf.* dolizati 430a) *i u Stulićevu (grîješkom* doliživati).

DOLKO, *vidi* Doļko.

DÒLMA, *f.* impensa; agger, *nadjev (osobito isjeckano meso i pirinač, vidi* japrak); *nasap; tur.* dolma. — *U Vukovu rječniku gdje ima za drugo značeñe dodatak da se govori u Banatu.*

DÒLMAČA, *f.* paprika široka za dolmļeñe, nije ļuta. Ļ. Stojanović.

DÒLMITI, dòlmîm, *impf. napravļati, nadijevati dolmu. vidi* dolmļeñe *i* dolmača.

DÒLMĻÊÑE, *n. djelo kojijem se dolmi. vidi kod* dolmača.

DOLNICA, *f., mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Dolnici. Srp. nov. 1875. 709.

DOLŇÁKI, *m. pl. vidi* dônak. — *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu banskom.* Ražidjeļ. kr. 12.

DÒLNÎ, *vidi* doñi.

DOLÓKÂÑE, *n. djelo kojijem se dòlôčê.* J. Bogdanović.

1. DOLÒKATI, dòločêm, *pf. svršiti lokaće; polokati do kraja, sve. — složeno:* do-lokati. — *Akc. je kao kod* doorati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚a potando cessare (de canibus)'. *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Ne nosi korita ispred psa, još nije dolokao'. J. Bogdanović.

2. DOLÓKATI, dòlôčêm, *impf. pjevati kako ńeki govedari u Lici pjevaju.* Zapjeva, pak onda palcem po doñoj vilici ozdo mahne, te mu s tijem mahañem palca glas kao poskoči, i takovu pjesmu zovu ‚dolokañe'. ‚Moj govedar cio dan samo dološe, a ne pazi u blago'. J. Bogdanović.

DOLÒMITI, dòlomîm, *pf. svršiti lomļeñe, polomiti sve, do kraja. — složeno:* do-lomiti. — *impf.:* dolamati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Lomi, lomi, dok sve dolomiš'.

DOLÓVAC, Dolóvca, *m. čovjek iz Dolova u Banatu.* V. Arsenijević. — *Dolazi i kao prezime.* Vuk, nar. pjes. 2, 651. Rat. 355.

DÒLOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Dolovu. isporedi* dolovski. V. Arsenijević.

DÒLOVI, Dòlôvâ, *m. pl. ime mjestima, uprav plur.* 2. do. *a) u Bosni: selo u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 81 *(pisano* Dolove). — *dva seoca u okrugu sarajevskom, jedno u visočkom kotaru (grîješkom* Dolavi). 25; *drugo u višegradskom.* 28. — *b) u Srbiji: aa) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *bb) bara u okrugu požarevačkom.* ‚Dolovi' su velika jedna udolina za koju se priča da je za Rimļana bila ribnik. U te se Dolove slivaju mnogi potoci. M. Đ. Milićević, srb. 1083. — *cc) zemļe pod nivama u okrugu valjevskom i biogradskom.* Niva u Dolovima. Sr. nov. 1861. 408. 1863. 807. — *c) nepoznato mjesto, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131. — *d) seoce u Hercegovini u kotaru trebińskom.* Statist. bosn. 122. — *e) selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasn. 40, 18.

DOLOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Milija Dolović. Rat. 356.

DOLÒVITI, dȍlovīm, *pf. svršiti lovļeńe, loviti do kraja.* — *složeno:* do-loviti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi od* XVII *vijeka.* U kratko imamo zviri doloviti. I. T. Mrnavić, osm. 163. *i u prenesenom smislu:* Pokli je mudrac hiru dolovio. Osvetn. 4, 53. — doloviti se, *refleksivno, s gen., dobaviti se loveći. u jednoga pisca našega vremena (u prencsenom smislu):* A pak neće da pod krovom strada, već se crna dolovio mraka. Osvetn. 3, 41.

DȍLȎVKA, *f. žensko čeļade iz Dolova; isporedi* Dolovkińa. V. Arsenijević.

DȍLȎVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Dolova, Dolovka.* V. Arsenijević.

DÒLOVḶÀNI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

DÒLOVO, *n. ime mjestima. a) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 53. — *b) mjesto (ili dva mjesta?) u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Dolovu. Sr. nov. 1873. 691. Zemļa u Dolovu. 1875. 663.

DȍLOVSKÎ, *adj. koji pripada selu Dolovu, dolovački.* Javor. 1880. 19.

DOLOŽÍĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Voihьna Divь (?) Doložićь („Doložikь"). Deč. hris. 52.

DȍLSKÎ, *adj. koji pripada dolu ili dolima.* — *Dolazi (o mjestu Dolu)* XVIII *vijeka a s općijem značeńem u Stulićevu rječniku* (v. dolinski). Za otar Dolski ter se broji. J. Kavańin 152b.

DȍLU, *adv.* deorsum, *vidi* doļe. — *Postaje kao* doļe *sufiksom dativa* u, *te bi uprav značilo samo kraj micańu.* — *Riječ je stara, isporedi stslov. i rus.* dolu. — *Dolazi do kraja prošloga vijeka, a između rječnika u Belinu* („abbasso, avverb. di moto" „infra" 3b), *u Stulićevu, u Daničićevu. a) kao kraj micańu i protezańu.* Odь gorńega studenьca dolu do rьtьca. Starine. 13, 209. (1185 *u prijepisu god.* 1250). Odь Brězne dolu niz Sutěsku. Mon. serb. 12. (1222—1228). Kako se kami vali dolu k vinogradomь. 164. (1357). Viděh kako te dolu svrže Menelauš. Troj. prič. jag. ark. 9, 129. Mando, sidi dolu. M. Držić 184. Jur bi sunce, misec, zvizde mogal s visin priteć' dolu. A. Čubranović 156. Otide dolu na srid poļa u crkvu. B. Kašić, per. 119. Položi dolu moguće z stola. F. Glavinić, cvit. 210b. Strmoglav se buši dolu tmastijeh ogań u potope. I. Gundulić 473. Vrz' ih u kolovrat dolu. I. Đorđić, salt. 176. Proz koja i svjetlos ulazaše u kuću dolu. S. Rosa 63a. Pri otakańu vina dolu spušta se. Z. Orfelin, podr. 108. — *b) mjesto kod stajańa.* Tko kuca dolu? M. Držić 175. Ako rad tvoga zla gńiva, ma gospodo, učiniš, život moj u pakal da pođe, od mojo neprave pokore, znaj, imat' bolesti neću ja, čim budu dolu stat'. D. Rańina 103a. Kako ovdi dolu očito će se rijeti. M. Orbin 247. Na ńem s čudnijeh devet kruga dolu i goru svud okoli ļubjenijeh se božijeh sluga izredjeni paze stoli. G. Palmotić 3, 174a. Mi dolu pisati ištemo. Glasn. 11, 3, 55. (1706). — *c) s prijedlogom* niz. Posla zaklati svu djecu . . . od dva godišta niz dolu. N. Rańina 24b—25a. mat. 2, 16. I tako vozeći na pospih niz dolu. P. Hektorović 27. S uzvišena vrha ovoga nizdolu se vrzi sada. G. Palmotić 3, 141b. Ako . . uzmeš počamši od osmoga godišta brojit niz dolu. S. Rosa 17b. Tekući nizdolu. M. Lekušić 83.

DOLÚČITI, dȍlūčīm, *pf. odlučiti.* — *složeno:* do-lučiti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka. nije sasma pouzdano.* Doluči („dolučio' *a može biti da treba čitati* odluči) po ovomu putu osvetiti se. B. Kašić, fran. 14.

DOLUKAVITI, dȍlukavīm, *pf. svršiti lukavļeńe, ne lukaviti dalje, isporedi* dolihati. — *složeno:* do-lukaviti. — *U Stulićevu rječniku* (v. doopakovati).

DOLÚŃATI, dȍlūńām, *pf. jedva doći.* M. Pavlinović. — *složeno:* do-luńati.

DOLUŠ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11. — *pomiće se još* XVI *vijeka.* Selo po imenu Doluš. Mon. croat. 323. (1551).

DOLUŠA, *f. mješto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1872. 834.

DÒLUŠE, *f. pl. seoce u Hercegovini u kotaru bilećkom.* Statist. bosn. 107.

DOLÚTATI, dȍlūtām, *pf. doći lutajući; jedva, s mukom doći.* — *složeno:* do-lutati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* („reptando pervenire, advenire, cum difficultate pervenire"). Da zla duša tu doluta. J. Kavańin 392a.

1. DOḶA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka. isporedi* Dolko *ili* Doļko. Doļa a bratь mu Raduļa. Deč. hris. 11. 78.

2. DÓḶA, *f. dolina.* — *U naše vrijeme.* S. Vulović. — babina doļa, *vidi* babin, 4, *c).* — *kao ime mjestima: a) istočni kraj sela Rušća u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 145. — *b) mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Doļi. Sr. nov. 1874. 403. — *c) mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Doļi. Sr. nov. 1866. 4. — *d) ime brdu.* Brdo Doļa. P. Bolić 1, 22.

DOḶAC, (Doļca?), *m. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

DÒḶAČA, *f. poduļa dolina.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dȍlāčā. Doļačom zovemo dugulastu vršaču. Glasn. 43, 276. — *ovako se zove i mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Doļači. Sr. nov. 1869. 424.

DÒLAČAST, *adj. poduļi (o dolini, vrtači), vidi* doļača. — *U naše vrijeme.* U glavnome ima do Mlave dve terase, i na doļnoj su sve same doļačaste vrtače. Glasn. 43, 274.

DOḶAĠIJA, *m. prezime.* Zaprosio Salko Doļaģija. Nar. pjes. vil. 1866. 800.

1. DOḶAK, *m. ime muško. isporedi* Doļko, Doļa. — XIV *vijeka.* Doļakь. Deč. hris. 12, 30 *i još na nekoliko mjesta.*

2. DOḶAK, *m. ime mjestima. a) mjesto, ne znam jeli u Hrvatskoj ili na otoku Krku.* — XV *vijeka.* S Doļaka jest put opći. Mon. croat. 140. (1490). — *b) mjesto u Hrvatskoj.* — XV *vijeka.* Jedan kus zemļe u Doļaku. Mon. croat. 292. (1590). — *c) zemļa pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Doļaku. Sr. nov. 1867. 31.

3. DOḶÀK, doļáka, *m. nejasna riječ.* — *U poslovicama pobiļeženijem* XVII *vijeka.* — *može biti i ime mjestu, isporedi* 2. Doļak. Tebi se pàrā s doļáka *(akcenti su pobiļeženi po rukopisu).* (D). Poslov. daničić. 125. Z doļaka si. (D). 152.

1. DOḶAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Doļko. — XIV *vijeka.* Doļanь. Deč. hris. 32. 43.

2. DOḶAN, *m. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 44. — *b) mjesto u Crnoj Gori (?).* Od krvave na Doļanu kulo. Ogled. sr. 486.

3. ḊOḶAN, *m.* alschingeria verticillata Vis., *neka trava, divļi komorač.* B. Šulek, im. 71.

4. DOḶAN, *adj. vidi* dońi. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da se nahodi u pisca Mu-*

liha i s primjerom: Na doḷanu ustnicu položiti. — *nepouzdano.*

DOḶANAC, Doḷanca, *m. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski* Doḷanec). Pregled. 65. — *b) vidi* Doḷanci, *b).*

DOḶANCI, Doḷanaca, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Hvosnu blizu rijeke Drina.* — XIV *vijeka.* Selo Doḷanci. Dеč. hris. 48. Selo Doḷanьci. 101. Od Doḷanьcь u rudinьski potokь, i gde upada rudinьski potokь u Drimь. 49. 101. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 91. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 109. *pisano je* Doḷanec. Pregled. 85.

DOḶANČANIN, *m. čovjek iz Doḷana. isporedi* Doḷanin. J. Bogdanović.

DOḶANČEVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 100. Kat. 135.

DÒḶÂNE, *vidi* Doḷani.

DÒḶÂNI, *m. pl. ime mnogijem mjestima. uprav pl.* Doḷanin. *kod nekijeh dolazi i nom.* Doḷane *ili po tome što je uzet akuzativ kao nominativ, ili po starijem obliku. a) u Dalmaciji: aa) neposnato mjesto. pomiše se* XI *vijeka u latinskoj knizi* ‚Terram in Dollani'. Doc. hist. rač. 162. (1070—1078). — *bb) u kotaru dubrovačkom, zaselak sela Osaonika.* Schem. rag. 1876. 25. — *b) u Bosni: aa) selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10 — *bb) selo u okrugu bihaćkom.* 47. — *cc) selo u okrugu travničkom.* 71. — *c) u Hercegovini: aa) selo ne daleko od Gabele.* Schem. rag. 60. — *bb) seoce u kotaru konjičkom.* Statist. bosn. 114. — *d) selo u Zeti.* Paša pade na Doḷane ravne kraj Zlatice više Podgorice. Nar. pjes. vuk. 131. *i u Vukovu rječniku* (nekako mjesto u Zeti). — *e) zaselak selu Kosoričima u Hvosnu.* — XIV *vijeka.* Darova carьstvo mi u Hvostně selo Kosoriće i sь vsěmi zaselьci, zaselьkь mu Dьnepoḷe, Doḷani, Češkovo, Čelopeci. Mon. serb. 138. (1348). Đ. Daničić, rječ. 1, 290. — *f) zaselak selu Bučinu.* — XIV *vijeka.* Sеliště Bučin . . . zaselьkomь sь Doḷany („Dolěny'). Glasn. 11, 132. (1336—1346). Đ. Daničić, rjoč. 1, 290. — *g) u Srbiji. aa) selo u okrugu kruševačkom.* (Doḷane). K. Jovanović 128. — *bb) zaselak u okrugu čacanskom.* 171. — *cc) zemḷa pod ńivama u okrugu biogradskom.* Niva u Doḷanima. Srp. nov. 1861. 311. — *h) u hrvatsko-slavonskoj krajini tri sela: aa) u okrugu ličko-otočkom u donoḷapačkom kotaru.* Razdiḷ. kr. 7. Doḷane. Schem. segn. 1871. 36. *ovo je po svoj prilici koje se pominе* XV *vijeka.* Vpeḷasmo ga v Bročńane i v Doḷane. Mon. croat. 168. (1497). — *bb) u otočkom kotaru.* Razdiḷ. kr. 8. Doḷane. Schem. segn. 1871. 25. — *cc) u okrugu ogulinsko-sluńskom u kotaru kostańevačkom.* Razdiḷ. kr. 10. — *i) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 96. — *k) u Vukovu rječniku:* varoš u Maćedoniji (ili u Bugarskoj?). Pripovijedaju da su od prije bivali veliki panaduri na Doḷanima. *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Plavi zumbul ode na Doḷane (Nar. pjes. vuk. 1, 401). Radovane, kad ćeš na Doḷane?

1. DOḶANIN, *m. čovjek koji živi u dolu (i u mjestu Dolu i Dolima).* — *plur.* dȍḷâni. — *Postaje od osnove* dol *sufiksom* jan(in); lj *se mijeńa na*]. — *dolazi i kao nadimak muški i kao prezime već od* XV *vijeka.* Leonardo plemenem Doḷanin. Mon. croat. 128. (1486). To je glavom Doḷanine Vide. Nar. pjes. srem. 121. — *pošto se množinom* Doḷani *(koje vidi) naznačuje selo, čovjek iz onoga sela zove se* Doḷanin. Doḷanin, čovjek iz Doḷana. V. Arsenijević.

2. DÒḶANIN, *m. vjetar koji s dola puše, s donjih krajeva, sa zapada.* M. Pavlinović. — *isporedi* doḷnak.

DÒḶÂNKA, *f. žensko čeḷade iz Doḷana.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *isporedi* Doḷankińa, Doḷankuša.

DÒḶÂNKIŃA, *f. vidi* Doḷanka. J. Bogdanović.

DÒḶÂNKUŠA, *f. vidi* Doḷanka. V. Arsenijević.

DÒḶÂNOVAC, Dòḷanôvca, *m. vidi* Doḷanovci.

DÒḶÂNÔVCI, Dòḷanovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 91. *na drugom se mjestu zove* Doḷanovac. Schem. zagr. 1875. 42.

DÒḶÂNSKÎ, *adj. koji pripada selu Doḷanima.* V. Arsenijević. — *Dolazi od* XVI *vijeka kao prezime.* Knez Grgur Doḷanski. Mon. croat. 284. (1581).

DOḶAŠICA, *f. dolinica, jamica (na bradi u čeḷadeta).* — *Kao da je dem.* doḷaša, *ali ovome imenu nema potvrde.* — *U jednoga pisca našega vremena (Djevojka Stanka)* na vrhu brade ima jednu malu doḷašicu, kao da je tu prstom ubodeno. M. Đ. Milićević, let. več. 15.

DOḶAŠNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

DOḶAŠNIČKI, *adj. koji pripada Doḷašnici.* Doḷašnička *(opština).* K. Jovanović 140.

1. DÒḶE, *adv.* infra, deorsum, *pokazuje mjesto niže od drugoga.* — *suprotno je* gore. — *Stariji je oblik* dolě *i uprav je lokativ imena* do (dol), *te bi prvo značeńe bilo: u dolu, na dolu (isporedi* goro); *po južnom govoru glasi isprva* dolje, *poslije* doḷe *(potvrđeno istom u naše vrijeme), po istočnom* dole, *po zapadnom* doli; *zadńi oblik* doli *čuje se i kod južnoga govora po tome što krajńe ê u ńekijeh riječi i po ovom govoru postaje* i, *isporedi* leti, zimi. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dolě, *rus.* дoлъ, *češ.* dole. — *Od istoga imena do postaju i drugi mjesni adverbi padežnijem nastavcima:* dola, dolu *(vidi oboje).* — *Na kraju se mogu dodati ńeki slogovi i glasovi* (ka, na, n, *koje sve vidi) što mu ne mijeńaju značeńe ili ga samo po ńešto ističu produḷujući riječ:* dȍḷeka, doleka, dolika *(od* XVI *vijeka, vidi primjere H. Lucića kod b));* dȍḷenâ *i* dȍḷen *(u naše vrijeme). — Između rječnika nahodi se u Vrančićevu:* doli ‚infra; deorsum'; *u Belinu:* doli ‚infra' 3b; *u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu:* dole ‚infra, inferius, deorsum'; *u Voltigijinu:* dole ‚giù, abbasso' ‚hinunter, unten'; doli, ozdol ‚sotto, disotto, giù' ‚unten'; *u Stulićevu:* dole *(iz Habdelićeva rječnika),* v. doli; doli ‚infra, in infimo loco'; doḷe *iz ruskoga* ‚longius' *(ovakovo rusko* doḷe *druga je riječ i odgovarala bi našoj* dḷe, *vidi kod* dug), ‚deorsum'; dolika *(iz Habdelićeva)* v. doli; *u Vukovu:* dȍle (ist.) vide doḷe; dȍli (zap.) vide doḷe; dȍḷe (još.). 1. ‚unten' ‚infra'. 2. ‚hinunter' ‚infra; dȍḷenâ, vide doḷe; *u Daničićevu:* dolě ‚deorsum; infra'. *a) pokazuje mjesto stajańu. ovo je pravo i naj starije značeńe, kao što se i po samome obliku (lokativu, vidi sprijeda) poznaje. aa) uopće.* Zlamenja na zemḷi dolje. N. Rańioa 141a. act. ap. 2, 19. Tko je doli? M. Držić 171. Od pasa gori človik a ńiže pasa doli koń. Aleks. jag. star. 3, 286. Pakal dolika jest u srcu položen zemaḷskomu. 359b. Velnozi su to oholi, doli ribe, gori ženc. J. Kavańin 409b. Ja posadi vinograd tamo dole pod zapad. Nar. pjes. vuk. 1, 278. Eto doḷe pod bijelom kulom tu imaju tri końa vitoza. 2, 476. Veliku silu sakupio dolen. P. M. Nenadović, mem.

*

315. — *bb) može značiti: na zemji, na ovom svijetu, kao što* gore *tad znači: na nebu, u raju.* Da ne možemo razgovora na ovemu doli i na onemu gori životu imati. A. Gučetić, roz. mar. 194. Dokle su dolika na dobro nukaju. Đ. Baraković, vil. 118. Jedan *(angel)* sagriši gori, a drugi *(človik)* doli. F. Glavinić, cvit. 3b. Nečeš zato drugu primit gori jere si ju već imao doli. M. A. Reljković, sat. E6a. — *cc) koji žive podalje od mora kao da misle, da je zemja u primorju na nižemu nego nihova, te* dole *često u govoru znači: u primorju, kraj mora.* Udaj nam se doli u spridmorje. Nar. pjes. istr. 1, 22. — *dd) na listu (pisanome)* dole *naznačuje mjesto bliže dna nego vrha (gdje se počine pisati), pa otale uopće u knizi ono što će se poslije pisati.* Doli rečennu župu. Mon. serb. 289. (1419). Dohodaks dolě rečenoga dijela. 338. (1427). Kako u semь zapisu dole nižе pišе. 418. (1442). Kako će se skazati doli niže. P. Radovčić, nač. 82. Još ćemo šire vrh ovoga svega doli niže. Ant. Kadčić 195. — *ee) u ovom primjeru i u drugijem ovakovijem može ne značiti niže mjesto (u pravom smislu) nego podalje (od gazdina mjesta u ovom primjeru); vidi* 1. dno, b, *c).* Sjedi Miloš dole u dno sovre. 2, 200. — *ff) u prenesenom smislu.* Tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje. I. Gundulić 285. — *b) pokazuje mjesto ka kojemu je upravljeno micanje, ili protezanje.* — *s ovijem značćnom dolazi već od* XIV *vijeka. aa) uopće. (Međa ide)* na dêlь među obê vrьbice dolě na Vranovu stênu. Mon. serb. 198. (1381). Ako sin božji jesi ti, vrzi se doli. Bernardin 19a. mat. 4, 6. Poniži se doli. M. Marulić 207. Pokleknite dolje. N. Rańina 122b. dan. 3, 5. Muči, oče ti sada doli glava pojti. Mon. croat. 203. (1513). Da te neću gorje dvignuti ni dolje staviti. Zborn. 172a. Mišlaše tisnuti dolika strmoglav. H. Lucić 238. Radi oholije svaka čas i dika sobom zalelije i pade dolika. 243. Popadoše kolač od kamika, mrižu provrgoše, spustiv ga dolika. P. Hektorović 5. Djavla hižo, padi dole! P. Hektorović (?) 104. Stavi doli luk i strile. M. Držić 147. Prignu se dolje. M. Divković, nauk. 105a. Doli se potule. Đ. Baraković, vil. 56. Da bi prem tad palo nebo zgor ter doli. 75. Na misto naj pridńe sidoše dolika. 87. Sudac mrtav dolika pade. F. Glavinić, cvit. 236b. Ti pogledaj s neba doli. I. V. Bunić, mand. 38. Na svakom kapenka bila, ka dohita doli mu niz pleća. B. Krnarutić 12. Ja vidjeh svijetljeh zgrada vrhe obraćat zemji doli. P. Kanavelić, dubr. 8. Er češ i ti past dolika. A. Vitaljć, ost. 106. Šji Lazara s neba doli. J. Kavańin 400b. Oči doli prignute običavaše imati. A. Kanižlić, utoč. 639. Na zemju dole vi ńega bacite. A. I. Knezović 166. Ulizi, grišniče, s pametju doli u strahovitu jamu paklenu. M. Zoričić 34. S drveta si ponorio u paklenu doli jamu. And. Kačić, razg. 16b. Baca doli lis. Ant. Kadčić 26. Trisak prasne iz oblaka doli. M. A. Reljković, sat. L5b. Kad posmotre dole. J. Rajić, pouč. 1, 35. Okreni ga strmoglavce doli. J. S. Reljković 64. Već podoh dolje do kola. Nar. pjes. vuk. 1, 223. Ona strča dole niz čardake. 1, 247. Okreni se amo dole. 1, 325. Pa okreče dolje niz vodicu. 1, 603. Te i*(h)* baca dole u bezdanu. 2, 167. Sjedi dolje, moja mila kumo. 2, 336. Dolje leže, gore ne ustade. 2, 443. Paka ide doli u podrume. 2, 619. Evo ti ga niz koña doljena. Nar. pjes. vuk. rječ. 131a. Već ti hajde doli niz planinu. Nar. pjes. juk. 46. On odjaše dolika od koña. Nar. pjes. istr. 2, 64. Prošećom se junak krez selo dolika. Jačke. 130. Recite ńoj neka gre dole. Nar. prip. mikul. 16. — *združeno s* gore *pokazuje micańe put svake strane.* Proskačemo gori doli, sjemo tamo udaraje. N. Naljeković 1, 157. *(Sreća)* kolom vaja i velike gradbe vlásťi i plemêni gore i dole u vremenih. J. Kavańin 214a. Ja pošeta dole gore sokakom. Nar. pjes. vuk. 1, 343. Ivan gleda i gore i dolje. 2, 506. — *bb) u prenesenom smislu.* Vas opominam, da vi postavite doli vsaku zled, podjamstva, nenavidost. Transit. 80. *(Razbojnici)* doli stavišе vsaku velku ļutost ku prvo imihu. 230. Banstvo doli položiti. F. Vrančić, živ. 77. Daj mi, gospodine bože, srce bditeļno, ... daj mi ga plemenita, da ga nijedna ne povuče dolika nedostojna pohlep. M. Alberti 431. Da bi te tuge doli obalile. A. Georgiceo, nasl. 234. Sudbu i vjeru doli mećah. J. Kavańin 45a. Koji bi hotili ukinuti iskrńega doli. J. Banovac, pred. 101. Da te žalost na jedanput doleka obori. A. I. Knezović 104. Dok je pamet na visini, . . . al' kada se doli sleže . . . V. Došen 62b. — *c) dolazi s ńekijem prijedlozima. aa)* niz, *shvata se često kao jedna riječ, vidi* nizdoļe. — *bb)* do *(koje vidi); pokazuje se kraj primicańu i protezańu.* — *od* XV *vijeka.* Od vrha do doli. M. Marulić 255. A veo na poli razdrije se u crkvi odizgar do doli. N. Naljeković 1, 142. Prignuo sam se tja do doli. A. Vitaljć, ist. 115b. Do doli ‚infra'. A. d. Bella, rječ. 3b. Kad već idu do doli upravne. J. S. Reljković 392. — *cc)* na: na doļe *znači što i samo* doļe. — *u jednom primjeru našega vremena.* Te se kule po Trešńevu pale pa na doļe proz goricu Crnu. Nar. pjes. vuk. 4, 452. — *dd)* iz, *pokazuje mjesto odakle se što odaletuje.* — *isporedi* 3. dola. — *u jednom primjeru* XV *vijeka:* Dojdoše izь dolě druge vaše vojske. Spom. sr. 1, 134. (1416). — *ee)* s *(s gen.); znańe je kao kod dd).* — *isporedi* 3. dola. — *od* XIV *vijeka.* Počanše z dole odь Zavoda. Mon. serb. 249. (1400).

2. DÔLE, *n. collect.* do, *od čega postaje sufiksom* (i)je. — *U Stulićevu rječniku* („vallis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* — *tako se zovu i dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj: jedno u sesvetskoj općini, drugo u steńevačkoj.* Pregled. 17. 18.

DÒĻEKA, DÒĻEN, DÒĻENÂ, *vidi* 1. doļe.

DÒĻENOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

DÒĻESTI, dòļezêm, *pf.* arrepere; adveniro. — *složeno:* do-ļesti *(vidi kod* uļesti). — *impf.:* dolaziti.

a. *doći lazeći, gamižući, isporedi* dogamizati. — *ovo pravo i starije značeńe ima samo u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* dolesti *kod* dolezujem ‚arrepo'*); a može biti da bi i prvi primjer kod* b *amo spadao.*

b. *doći.* — *samo u četiri primjera (kod prvoga nije dosta pouzdano, jeli ovo značeńe) od* XVI *do* XVIII *vijeka.* — *jamačno su mu sami pisci dali ovo značeńe po analogiji prema današńemu značeńu glagola* uļesti *i drugijeh kojijem je drugi dio* ļesti, *i prema imperfektivnome* dolaziti. Da drugo ovoj zlo, od koga hoću reć, blizu je dolizlo. H. Lucić 269. Kozaci sve nas nasrtaše . . . u tabor naš isti umiše dolisti. I. T. Mrnavić, osm. 61. Ļutoca viku zmaja dolizt neće, da peca. J. Kavańin 331a. No doljezo do trpeze, ni na gozbu mû zasjeda srce koje oholo je. I. Đorđić, salt. 339.

DÒĻETAN, dòļetna, *adj. vidi* dogodištan, dogodišńi. — *Postaje od do* ļeta *sufiksom* ьнъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DOĻETÁVATI, *vidi* dolotavati.

DÒḶEVAC, Dȍḷêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 383. — *zove se i* Dolan. Sr. nov. 1879. 176.

DÒḶEVAK, dȍḷêvka, *m. ono vino kojijem se bure doḷeva (kao što se staro vino svake godine doḷeva).* — *Akc. kakav je u gen. sing. takav je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* dȍḷevâkâ. — *Postaje od osnove* doḷev *glagola* doḷevati *sufiksom* ъkъ. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku (akc. je u gen. krivo pobilježen:* dȍlijevka) *u kom je onako tumačeno.* Otišlo 2 hakova doljevka. Glasn. II, 3, 166. (1712).

DÒḶEVÂŃE, *n. djelo kojijem se doḷeva.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒḶEVATI, dȍḷevâm, *impf.* doliti, *vidi* dolijevati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍḷevâ. — *Postaje od* doliti *kao* ḷevati *od* liti. — *samo po južnom govoru.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kako koju čašu naḷevate sve je groznim suzam doḷevate. Nar. pjes. petr. 2, 626.

DOḶEVE ČESTE, *f. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Nive u Doḷevim Čestama. Srb. nov. 1868. 185.

DOḶEZÍVATI, doḷèzujêm, *impf.* doḷesti, a. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (dolezujem, dolesti ‚arrepo' v. doplazujem) *i u Jambrešićevu* (dolezujem ‚adrepo').

DOḶIĆ, *m. zemḷa pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Doḷiću. Sr. nov. 1873. 295.

DOḶIN, *m. u zagoneci.* U našega doḷina zlatne noge do kolina. *odgonetḷaj: kukuruz.* Nar. zag. nov. 107.

DÒḶINA, *vidi* dolina. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U doḷini i u jarku. I. Jablanci 196.

DOḶKO, *m. ime muško.* — *Dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka pisano* Dolьko *po čemu bi se moglo čitati i* Dolko *(ali isporedi* Doḷak, Doḷan, Doḷa). Dolьko a sinъ mu Vojslavъ. Deč. hris. 19. Dolьko Milojevićь. 28 *i još na mnogo mjesta.*

DOḶNAC, *m. vjetar koji puše s dońijeh strana (sa zapada?). isporedi* doḷnac, doḷńak, 2. doḷaniu. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Nek te kao virni drug putem sadruži doḷnac vitrac mirni. A. Kanižlić, rož. 2.

DÔḶNÎ, *vidi* dońi.

DOḶŃAC, *vidi* doḷnac. Doḷnac vjetrac pušuć mirno bez pristanka ńima služi. J. Krmpotić, kat. 92.

DOḶŃAK, *vidi* doḷnac. Tih je doḷńak. L. Milovanov 108.

DOḶŃAŠI, *m. pl.* koji u doḷńem selu prebivaju. J. Grupković.

DÔḶŃÎ, *vidi* dońi.

1. DÒM, dȍma, *m.* domus, *kuća, ali ne kao zgrada (ipak vidi* d) *nego kao mjesto gdje čovjek sa svojima živi.* — *Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* dȍmu; *i u svijem padežima množine, kad se umeće* ov, *akc. je kao u loc. sing.:* dȍmovi, dȍmôvâ, dȍmovima, dȍmove. — *Sa starijim oblikom* domъ *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* domъ, *rus.* домъ, *češ.* dům, *poḷ.* dom. *krajńe* ъ *stoji mješle ńegdašńega* u, *kako se poznaje po oblicima u staroslovenskom jeziku (vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 3^2, 80—33) *od kojijeh ńeki dolaze i u knjigama pisanijem crkvenijem ili miješanijem jezikom, kao n. p. gen.* domu: Sizdanije domu božija. Deč. hris. 3. Porabotanije domu. 67. Opijut se od obilija domu tvojego. Naručn. 40b. Kada je divojka z domu oča vzeta. 87a. Iže v dvore bihu domu jego. Š. Kožičić 19b; *loc. domu (a ne* domě): vъ domu. Mon. serb. 74. (1302—1321). Deč. hris. 1. 58. 65; *oblik* domov (domovъ) *koji vidi napose. ovo je u zamijenilo indoevr.* a *(ali isporedi i lat.* domus), *te je cijela osnova ista što indoevr.* dama *s istijem značenjem, isporedi lit.* namas *(po svoj prilici* n *stoji mj.* d *asimilacijom prema* m), *snskr.* dama, *grč. δόμος, lat.* domus. *korijen je* dam, *graditi, isporedi grč. δέμειν, got.* timrjan, *graditi, a ne* dam, *krotiti, pitomiti (snskr.* dam, *grč. δαμάω, δάμνημι, lat.* domare). — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚domicilium' dom, hiža, stan), *u Mikaljnu (kod* kuća), *u Belinu* (‚casa, fabbrica di muraglie per habitation d' huomini' ‚domus' 175a; ‚habitatio' 366a), *u Bjelostjenčevu* (dom, stańe, prebivalište, hiža, kuća ‚domus, aedes, sedes, tectum, domicilium, habitatio' v. stan), *u Jambrešićevu* (‚habitatio'), *u Voltigijinu* (‚casa, dimora' ‚haus, aufenthalt'), *u Stulićevu* (‚domus, aedes, habitatio'), *u Vukovu:* ‚das haus (meist in moralischem sinne, sonst' kuća) ‚domus (familia)'; *u Daničićevu* (domъ ‚domus'). — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka dolazi genetiv* domi *kao da je praslavenska osnova bila* domь: Jeda izajde prija iz domi. I. Ivanišević 167. *tako je i u ovom primjeru iz narodne pjesme kod sjevernijeh čakavaca:* Pak pošeće do domi svojega. Nar. pjes. istr. 2, 91. *drugo je gen.* domi *(ženskoga roda) kojemu je nom.* doma *(vidi* 2. doma). *da ima primjera u kojijem je dom ženskoga roda, vidi kod* 2. dom.

a. *kuća i uopće mjesto gdje čovjek živi sa svojom čeljadi, osobito gdje se rodio i gdje svagda živi; značeńe se širi na sve ono što je oko ńegove kuće i što je ńegovo ili ńegovijeh; još daljijem širenjem može se misliti na selo ili grad i na državu gdje se rodio ili gdje živi; isporedi* kuća, stan, zavičaj, domovina, otaǵbina. *a) uopće. kod većine primjera mučno je razabrati, treba li shvatiti značeńe u širem ili u užem smislu.* Ostanet vam dom vaš pust. N. Rańina 23b. mat. 23, 38. Jer mnogi stan i dom cić ńega ostavi. Š. Menčetić 22. Ribam da je more dom, toj moj' viditi. P. Hektorović 7. Dosta smo podnili pogube i smeće, vrijeme je, dom mili da vidi svak veće. I. Gundulić 14. Ki si vazda branił susedstvo kot dom svoj. P. Vitezović, odil. 36. Blizu iste tad imaše svoj rodni dom mladac mili. A. Vitaljić, ost. 43. I obra *(Isukrst)* rodit' se na putu, i daleko od svoga doma. J. Banovac, razg. 48. Uskok, kada dom odbigne. V. Došen 14a. Koji nigdi nejmaju stanovita doma oliti prebivališta. Ant. Kadčić 466. U ovoga doma dobra domaćina. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka, preko mora, da ne vidiš doma! 2, 530. Avaj, Vuče, dom te ne vidio! 3, 277. Dokle domom bijah pod Golijom. Pjev. crn. 241a. *ženi je ‚dom' muževa kuća, a ‚rod' očeva.* Jedna kita roda tvoga, druga od doma. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Nikom ne bih obraz zastidila, ni ja rodu, ni ja domu mome. 2, 555. Ženskińe, doklen su u očinoj kući zovu je i ‚dom', a pošto se udadu ovijem imenom zovu muževńu kuću, očinu ‚rod' . . . V. Bogišić, zborn. 8. Svoj je dom a tuđ je rod. Nar. posl. *u* V. Bogišić, zborn. 8. Zaludna moma docna viđa doma. 64. — *u ovijem je primjerima naj uži smisao (kuća, nije lako svagda razabrati od značeńa kod* d): Ja oču važgati dom tvoj. Korizm. 57a. Dom svoj na kloštar obrati. Š. Kožičić 14b. Nima ulisti u hižu ili dom toga. Š. Budinić, ispr. 33. Jer nam se držaše ujedno dom uz dom. D. Zlatarić 45a.

Imaše ovi Turčin hudi na dvorovijeh svoga doma dvije diklice blage ćudi. I. Gundulić 458. Imaj prije neg se udomiš dom u kom ćeš pribivat, zemļu ku ćeš orat, vinograd ki ćeš rezat. (D). Poslov danič. 32. Nij' Isusovim redovnikom dom i odar imat zlati. J. Kavańin 378b. Muž ženu korotuje od doma do groba, pa od groba do doma. Nar. posl. vuk. 184. Iz ovoga doma izļegla u dobri čas! Nar. pjes. vuk. I, xiii. Glavari se skamenili, kam im u dom! P. Petrović, gor. vijen. 79. *tako je i ovdje, ako i dom nije kuća u pravom smislu:* Mal dom paukov pred vetrom. Transit. 23. Spilica kad biše človjeku dom i stan. M. Vetranić 1, 6. Znaj, pauk er trudeć u svojoj osnovi napokon žuđeu dom na'eduo zgotovi. D. Rańina 100b. *i o manastiru:* On ode u dom rodovnički. Nadod. 190. Četrdeset i osam domova sve za ļude duhovničkog slova on uzdigao biše. 193. On otide domu duhovnomu. 193. Sve su ovo domovi fratarski. M. A. Reļković, sat. B3a. — *u jednom primjeru ima* varoški dom *kao općinski (njem.* stadthaus, *franc.* hôtel de ville). Da znate svi, gospodari i bratijo, koji ste sazvani na ovaj opšti dogovor i varoški dom ... Što smo dojako davali porciju carsku u grad gospodinu purgmajstoru i u ńin varoški dom ... Glasn. II, 3, 69. (1707). — *b) kao mjesto stajańu, kraj i početak micańu* dom *stoji u ńekijem osobitijem oblicima i s ńekijem prijedlozima. aa)* doma *koje vidi. — bb) dat.* domu, *kao kraj micańu.* Nu sam poslo mnogo druga, da je uređa domu zovu G. Palmotić 1, 158. Svom domu ouda se povrati. Nadod. 34. Kad li Ana sretno domu dođe. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Zeman dođe, te ti domu pođe. 2, 525. Nek svatovi svaki domu ide. 2, 539. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima* domu *za stajańe, ali nije dosta pouzdano.* Domu vidu Papalića me'u svojim mudra i časna. J. Kavańin 101a. — *cc)* domov, domom, *vidi oboje. — dd) s prijedlogom* na *uz loc. kod stajańa a acc. kod micańa.* na *uprav stoji kad se shvata* dom *u širem smislu, a u u užem (kao kuća), ali se na to često ne pazi. isporedi i ff) i gg). aaa) s loc.* Žeļno taj cvijeli na domu rascvijeļen. M. Vetranić 1, 129. Čeka vas na domu. N. Naļešković 1, 128. Da sam na mom domu gospodar počtovan i svijetao. M. Držić 247. Što veće nevoļe pate ki putuju, pokoja to boļe na domu slas čuju. D. Rańina 20a. Da uzdrži višńa vlas u bitju vas tomu, a tko ište zlo na vas, zlo naš'o na domu. I. Gundulić 129. I drže na domu ženu k'o robińu. 147. Il' na domu il' na boju *(po lat.* domi bellique) svijem suđeno umrijeti je. 571. Da im nitko ne bude pribivati na domu. I. Ančić, svit. 53. Negov sin na domu bješe se teško razbolio. S. Rosa 59b. Sretan bio, gdi god bio, i na putu i na domu. Nar. pjes. vuk. I, 147. Ja na domu imam ļubu vernu. 2, 361. A na domu ima staru majku. 3, 299. Kako ste na domu? Vuk, rječ. 131a. — *bbb) s acc.* Kada tko prijateļa odkupi na dinar i na dom odpravļa. N. Dimitrović 89. Vrati se na dom oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 250. Otac jego na dom svoj dojde počinuti. F. Glavinić, cvit. 366b. Dočim *(težak)* s tega na dom hodi. G. Palmotić 3, 100a. Da s mirom .. vratimo se na vlastite dome. I. Ančić, svit. 96. Jedne izpju med vesele, jedne site na dom hode. A. Vitaļić, ost. 7. Iz doma kad pođeš, i na dom kad dođeš. I. Đordić, salt. 132. Kad na dom bješe došo. S. Rosa 89a. Otidu na ńegov dom. 90a. I na žeļni dom dolazi. V. Došen 60a. Težak trudan s tega na dom stupaj svoj upravi. N. Marči 19. Mene opeta k ćańu momu na rođoni dom povrati. P. Sorkočević 577b. Na dom se zdravo povrnuše. Pjev. crn. 284a. — *ee) s prijedlogom* u, *kod stajańa u loc., kod micańa u acc. vidi kod dd). aaa) s loc.* Jegda nêstь muža jeje vь domu. Zak. duš. šaf. 38. Kolici godišnici u domu otca moga nasićeni su. N. Rańina 58b. luc. 15, 17. Tad scijenih velik dar od boga svakomu, koga smrt na odar obali u domu. P. Hektorović 72. Držahu ju u domu svomu leta tri. F. Glavinić, cvit. 377a. Djevojčico da u svom domu, ... vunu rabe, predu žice. J. Kavańin 172a. Ne kti imat' jedno misto u domu tuđemu, nego obra jednu spiļu. J. Banovac, razg. 48. Motriše *(ńihovo)* vladańe u domu. M. A. Reļković, sat. A2a. Zastara se domaćine u domu. Nar. pjes. vuk. I, 317. Slepa čeda ne imali ni u domu ni u rodu. I, 139. I tko izda u nevoļi druga, u domu mu čedo ne plakalo. Osvetn. I, 51. — *bbb) s acc.* Vsaki mužь koji budetь pustiль ženu da ju vьzvrati vь domь svoj. Mon. serb. 14. (1222-1228). Razajdoše se u svoje dome. F. Vrańčić, živ. 69. Vrać*(h)u* se u svoje dome. I. Ančić, svit. 212. Zašto ga bijaše zazvao na ručak u dom svoj. F. Lastrić, od' 271. Od kad mi je u dom došla. Nar. pjes. vuk. I, 517. Kad sam došao u vaš dom. Nar. prip. vuk. 207. Da se vratim u dom svoj. Vuk, mat. 12, 44. — *ff) s prijedlogom s genetivom, kad je* dom *mjesto gdje počińe micańe (odaļivańe). rijetko, vidi gg).* Idom z doma. I. Zanotti, en. 44. Zašto s doma pođe? A. Kanižlić, rož. 25. — *gg) s prijedlogom* iz *s genetivom, obično kad je mjesto gdje počińe micańe (odaļivańe), i kad se shvata u naj širem smislu. isporedi dd) i ee).* Boļe li no steče on vrime nikada, iz doma daleče, da pojde, neg sada? H. Lucić 195—196. Ona jedan dan iz doma uteče. B. Gradić, djev. 105. Ako je druzijem žao veoma ostaviti rodno misto, iz ćańkova bježeće doma. I. Gundulić 246. Iz doma li si sad ali s' vojnik bio? I. T. Mrnavić, osm. 27. Stvari kê tjeraju bijedne ļude svog' iz doma. J. Kavańin 406b. Ako bi iz doma u varoš izlazio. A. Kanižlić, utoč. 238. Mloga marva iz doma se šaļe. J. S. Reļković 434. — *hh) s prijedlogom* kod *u genetivu, za stajańe. u naše vrijeme.* A kada mu Đurđev dan osvane, onda ti ga kod doma nestane. Osvetn. I, 23. Čuvaj doma i kod doma blaga. 2, 4. — *ii) i s ostalijem prijedlozima koji mogu biti uz ime što znači mjesto, n. p.* k: Odvedoše ju opeta ka domu Triferne. F. Vrančić, živ. 5. Potom k domu vrati se svomu. F. Glavinić, cvit. 367b. Oddilih se od tud k domu otca mojega. I. Zanotti, en. 42. Ako ćeš se k domu zdravo vratit. J. Kavańin 542a. — do: Ali ću prije tegaj do doma ńešto poć. D. Zlatarić 43b. — od: Kadano je odvedena od svog' doma. V. Došen 96a. Vam već nije od cara proštaja, il' od doma poseliv potoma. Osvetn. 4, 15. — *c) pl.* domi, domovi *može se ne razlikovati u značeńu od singulara. nije vele često.* O polnoće iz carskih domov izide. Aleks. jag. star. 3, 222. Neću ti živa na domove doći. Nar. pjes. bog. 260. Ki te hranit može va tvojeh domoveh. Nar. pjes. mikul. 156. — *d) u prenesenom smislu. aa) crkva je dom božiji ili svetaca.* Živuštimi vь domu prêsvetyje bogorodice hilandarьskyje. Mon. serb. 74. (1302—1321). Načeh zdati domь gospodevi bogu. Deč. hris. 3. Priide kraļevьstvo mi vь domь panьdokratorovь. 63. Turci domi božije paleće ogńem. Mon. croat. 155. (1493). Sred božjega slavna doma. G. Palmotić 3, 21b. Da mi dopusti pribivati u domu gospodinovu. L. Terzić 132. — *u ovom primjeru znači sveto skrańište (čivot).* I trpeza mramorita, na kov *(koj?)* božji dom lasketa, gdi se Isusa hrani tijelo. J. Kavańin 320a. — *bb) mjesto gdje će biti duša u drugom životu.* Budu vas primiti u

vječńe domove. N. Rańina 153a. luc. 16, 9. Naš je dom na nebesi. J. Filipović 1, 345b. Otići će svaki u dom svoje vikovičnosti, dakle i ja. i ovi dom svaki sebi načińa u životu. A. Kanižlić, bogoļubn. 46. U oni čas srjesti ćeš dom vječni od pokoja. A. Kalić 141. Tako mi vječnoga doma. Nar. posl. vuk. 301. Nas dva prevalismo pô vijeka; dosukasmo ždrijelu vječnoga doma. S. Ļubiša, prip. 156. — *cc) metaforički. aaa) o zemļi, grobu.* Čovik što je niže, to je svoga doma bliže. V. Došen 17b. Niti oči pune blata doma svoga vide vrátâ. 48b. — *bbb) o prsima, srcu, duši kod duhovnoga osjećańa i kod pravoga primańa.* U prsi mê stanovit dom *(ļubav)* stavi, da večma muči me i u san i javi. G. Držić 381. Primiti u dom tvoga srca i duše svemogućega gospodina boga *(kod pričešćeńa).* J. Banovac, pred. 134.

b. *sve ono što ima u domu (kod a u naj širem smislu) i čim vlada domaćin; čeļad i imańe. a) uopće.* Čьto smь dalь otь doma kraļevьstva mi živoga ili mrьtvoga dobytka. Mon. serb. 75. (1302—1321). Koji jestь sьgrêšilь, togovь i domь da platitь. Zak. duš. šaf. 33. Človika mnogago nauka, dom svoj dobro strojeća. Š. Kožičić 24a. Tko sebe ni svoj dom ne umije vladati. N. Dimitrović 19. Za spasenje svega doma moga. I. Ančić, svit. 108. Huda žena dom satire. J. Palmotić 122. Jer ćeš po tom svoj dom oslabiti. M. A. Reļković, sat. M 1a. Veselio mu bog kuću i vas dom. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Pomog'o bog kuću i ńegov dom! 1, 85. Mi što spenģali, to bog namirio domu i domaćinu. *(Narodna zdravica)* 1, 81. Zvan domu ne sudi. Nar. posl. vuk. 88. Ima domova, u kojima je najmlađi brat domaćin. V. Bogišić, zborn. 31. Dom ti se da bog da iskopao! 303. — *b) osobito kućna čeļad (porodica i mlađi).* Vjerova on i dom ńegov vas. N. Rańina 167a. joann. 4, 53. Ti budi, Abrame, desetnik domu mojemu. Arkiv. 9, 85. (1520). Ku stvar videći Asterinić, krsti se sa vsim domom svojim. F. Glavinić, cvit. 54a. Zaradi mira i prijateļstva, koje vaļa u domu uzdržati. A. Bačić 413. I Vide je krasan prijateļu, prema tebe, prema doma tvoga. Nar. pjes. vuk. 3, 516.

c. *predašńe značeńe (kod* b, *b)) širi se daļe, te znači: rod, pleme.* Mene izabrave domu otьca mojego byti mi namêstьniku stola otьca mojego. Mon. serb. 9. (1222—1228). Muž oni nijesam ja mrtvoga, znaj, doma, ki kad psos ku prija, ni trijeska i groma. D. Rańina 68a. Marul Marko dobra glasa, svijetla doma. J. Kavańin 95b. Obrnu se na dom Davidov. S. Rosa 7a. Slušaj ovo, o holiti, bi l' se moglo dogoditi da ti večma tvoj dom ružiš, neg se od ńeg' slavom služiš? V. Došen 32b. Dom će joj se ugasiti i iskopati do devete stijene. S. Ļubiša, prip. 37. — *i s osobitijem značeńem plemeniti, visoki rod, u Vukovu rječniku* (2. ‚vornehme familie' ‚familia nobilis'). Oženi se siroma, uzo momu od doma. (t. j. od velike, gospodske kuće. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 514.

d. *kuća, zgrada.* Sijemu hrisovuļu zapisavajemomu vь domu kraļevьstva mi u Porodimļi. Dеč. hris. 65. Ulјeze u dom. N. Rańina 16b. luc. 1, 40. Krstijanska crikva ili občina ni jedan zidan dom ili tempal. Postila. p 3a. Skupe zlato, metnuv ga u dom zakopato. J. Kavańin 119b. Svati u dom kad ulaze. V. Došen 157a. Domovi plamte. J. Rajić, boj. 77. Sudac odluči da se u ļekarni dom povede. Pravdonoša 1852. 8, 3a.

2. DOM, *f. vidi* 1. dom. — *Dolazi samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka; nije pouzdano (može biti da je kod ovoga pisac mislio na lat.* domus) *jer se ne nahodi ni u drugoga pisca ni kod naroda u naše vrijeme u Dubrovniku.* Taki što će kušat, kad bude iznio život zdrav odtolek, ter bude sresti svoje rodno mjesto, na dom očinu nastupit. A. Kalić 141. U inomu gradu daleko od tebe jes drag srčan prijatej i ńegova dom. 250.

3. DOM, *m. ime muško. isporedi* Doman. — XIV *vijeka.* Domь a sinь mu Đurьđь. Dеč. hris. 39. 113.

4. DÒM, *pred imenima popova katoličkijeh i kaluđera benediktinaca stoji ne miješajući se po padežima; okruženo latinski* dominus *(tal.* don). *isporedi* dum i don. — *Dolazi od kraja* XIV *vijeka (vidi naj zadńi primjer) do* XVIII, *a između rječnika u Daničićevu* (domь ‚dominus'). Ja dom Juraj Zubina pop. Mon. croat. 61. (1437). Gospodinu dom Dujmu Balistriliću. M. Marulić 8. Govorio sam gospodinu dom Pavlu i dom Grguru. Mon. croat. 189. (1508). Časti vele dostojnomu dom Mavru kalujeru Dubrovčaninu. P. Hektorović 1, 65. Pazim živa i Dom Brńu. J. Kavańin 179a. — *tako se i u naj starijem primjeru nazivļe protovistijar (da nije bio kaluđer?) kaluđerice Jevđeńije (Milice udovice cara Lazara) i sina joj kneza (poslije despota) Stefana.* Protovistijaru domь Jovanu. Spom. sr. 1, 29-30. (1400).

1. DÒMA, *adv.* domi; domum, *na domu, u domu; na dom, u dom.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., češ., poļ.* doma ‚domi'. — *Nejasni je oblik imena* dom; *po značeńu ne može biti genetiv.* — *Može bez promjene značćńa primiti na kraju glasove* ka, karice, *vidi* domaka, domakarice. — *Između rječnika nahodi se u Belinu* (u mene doma ‚apud me' 175a), *u Stulićevu (kod* dom *u primjeru* ukloniti se doma), *u Vukovu* (1. ‚zu hause' ‚domi'. 2. ‚nach hause' ‚domum'), *u Daničićevu (kod* domь, 3, 586).

a. domi, *na domu, u domu: kod kuće, u svojoj kući, u svojem zavičaju, u svojoj otaģbini (vidi* 1. dom, a). *ovo je značeńe (o stajańu) starije, kako se vidi po ostalijem slavenskijem jezicima; poznije je postalo drugo (za micańe, vidi* b). Da oru crkvi i sêno kose doma. Glasn. 15, 807. (1348?). Ni doma biskupa. Mon. croat. 122. (1484). Doma ostaše. Š. Kožičić 57a. U kojoj *(gospoji)* pitoma i čista dobrota stanuje jak doma. H. Lucić 290. Da kudgod putuju, neka me doma ni. P. Hektorović 4. Veļahote, da kudjeļe žene predu doma u tmini. I. Gundulić 290. Tko ispražan doma sjedi ne zna stvari vrijedne i znane. G. Palmotić 2, 201. Kad se čuje vele groma, tad je dobro stâti doma. (D). Poslov. danič. 42. Brinuće se on o meni, gdi me dosle doma ne bi. P. Vuletić 11. Neka doma za živе i mrtve boga mole. A. Kanižlić, bogoļubn. 287. Ne prociňujući, što doma posidujemo. uzr. 78. Ni doma te ne poznali. (Z). Poslov. danič. 79. Nije ga bilo doma kad su mu krojili. (Z). 81. Da mu doma radit smrdi. V. Došen 210b. Ne budući u to vrimo Kâčićâ doma. And. Kačić, razg. 207. Ostaje jedan s otcem doma. kor. 45. Da je doma bio kršten. J. Matović 169. Jere nejma doma gospodara, u mehani on se razgovara. M. A. Reļković, sat. E3b. Nikole nije tada bilo doma. D. Obradović, živ. 36. Da do Dalmacije dovoļno imam a onde sam doma! basn. 359. Doma ga ļubi s pošteńem čeka. Nar. pjes. vuk. 1, 84. Doma mi je zla svekrva. 1, 177. Ali Duke doma ne bijaše. 2, 176. Sekula je doma ostanuo. 3, 217. Jesi l' doma ali ne? Jačko. 69. Da je Božo dobar bio, na božić bi doma bio. Nar. posl. vuk. 49. Udala se moma da je nije doma. 326. Ali za sv. Tomu kaže se: ‚Sv. Toma a sneg doma'. M. Đ.

Milićević, živ srb. 1, 35. *prokliňući kaže se:* ‚ne bilo te doma!' Kamo li ti Reljanović Toma, Mjelovane, ne bilo te doma! And. Kačić, razg. 227b. — *u prenesenom smislu kaže se u Dubrovniku ‚da ko nije doma, da ga nije doma' kad se hoće u šali reći, da nije pri sebi, da je slabe pameti, n. p.:* ‚Što govoriš? ti nijesi doma!' ‚On ne zna što čini, nije ga doma'. — *prema* doma *suprotno je:* van, vani, vanika *(kod čakavaca):* Ča more doma i van oblast i jakost ma. M. Marulić 9. Velik pokoj bisi doma i vanika. Š. Kožičić 46a. Zaman vani sila bdije, ako doma sveta nije. P. Vitezović, cvit. 160. Plaču ga naši i vani i doma. odil. 74. — na dvoru: Ima se ljubiti i u zdravju i u napridku, i u suprošćini . . . i doma i na dvoru. F. Lastrić, ned. 276b. I doma i na dvoru. A. Kanižlić, uzr. 206. — na putu: Kada bi te lupež ili razbojnik otio il porobiti doma il na putu oteti svu tvoju srmiju. F. Lastrić, ned. 288.

b. domum, *kod micańa, na dom, u dom: kući, u svoju kuću, u svoj zavičaj, u svoju otaǧbinu, vidi* a. — *od* xvi *vijeka.* Došadći doma. N. Ranina 149a. luc. 15, 6. Za to doma hrlo slazi. P. Hektorović (?) 124. Vazda li na nemir dohodim doma ja? N. Naljeśković 1, 247. Vraćam se doma. M. Držić 133. Opeta se doma vrati u Ikoniju. F. Vrančić, živ. 6. Došatši doma Katarina obori sve idole. M. Divković, kat. 140. Kojijeh malo posli odasla doma. B. Kašić, iń. 11. Nazad se vratiše i doma gredihu. Đ. Baraković, jar. 97. Mladinac vrati se doma. F. Glavinić, cvit. 28b. Večer poći na brijeme doma. I. Držić 74. Ah što biste doma odnijeli? Ǵ. Palmotić 1, 217. Sred kojijeh ću s dobrom česti doma dragu mu povesti. 2, 170. Malo jih se doma vrati. J. Armolušić 42. I dockna kad dođeš doma, rijet' ti će: dobar došao! (D). Poslov. danič. 28. Ni goru posijeci, ni bez drva doma se vrati. (D). 79. On ga doma odpravi, da počine. I. Đordić, salt. xv. Ovim putem vaļa odit tko će doma doć. J. Filipović 1, 345b. Krijući uzima, doma nosi. I. A. Nenadić, nauk. 136. Vrati se ona doma vesela. A. Kanižlić, utoč. 49. Put isti vodi i doma i iz doma. (Z). Poslov. danič. 105. Jezus posla ga doma. S. Rosa 98b. I kriv s mirom doma pođe. V. Došen 69a. Sad se baka doma vuče. 235b. Neka Turci s mirom doma idu. And. Kačić, razg. 145b. Dok jih tkogod odnud ne rastira i spavati doma ne protira. M. A. Reļković, sat. C5b. Sav ostrižen doma dođe. D. Obradović, basn. 16. Pak je vodi majci doma. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Domaćine, puštaj nas doma. 1, 173. Sve su koze doma došle. 1, 526. Za godinu doma doći neće. 2, 63. Već hoćemo doma putovati. 2, 521. Boļe je i zaći a zdravo doma doći. Nar. posl. vuk. 23. Ko s carem ratuje, žļe doma nosi. 156. Sveti Toma čera planinke doma. 281. Svud je poći al je doma doći. *(Narodna poslovica).* V. Bogišić, zborn. 8.

2. DÒMA, *f. vidi* 1. dom. — *Dolazi u naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca s gen.* dome *i* domi, *s dat. (i loc.)* dome *(vidi* D. Nemanić 2, 18—19). Počela ona moliti da bi šal šilac do domo. Nar. pjes. istr. 4, 23. On projđe ća i pošaļe ńoj z domi bologa peteha. Nar. prip. mikul. 17. Sad idu ća, svojoj dome. 98. Preveć smo se od domi odalečili. 59. Ona projde svojoj dome, a on svojoj. 107.

3. DÓMA, *m. hyp.* Dominik, *isporedi* 1. Domo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dômo. — *Po zapadnijem je krajevima nom.* Dôme, *a voc.* Dôme. — *Dolazi od prošloga vijeka.* Kih naprjedak za svoj skupi Frane i Dome red prosveti. J. Kavańin 93b. Ti ga svjetuj, mudri Domo. 151a. Petra, Dome, Frane, Benedeta. 373a. Pred ńima je sveti Frane, sveti Dome. 523a.

4. DÓMA, *f. hyp.* Dominika. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dômo. — *Po zapadnijem krajevima nominativ je* Dóme, *a voc.* Dôme. — *Dolazi od* xvii *vijeka i u Beliņu riječniku* (Dôme, *gen.* Dômē, Dominika 276b). Čestitoj Domi Matijevića Picokari . . . Dome, ja te molim da me ne uhiliš. M. Gazarović 125b. Domaćica, gospa Dome. J. Kavańin 86b. Dome, ćer Mate Frankovića. I. J. P. Lučić, izk. 38.

5. DÓMA, *m. hyp.* domaćin. — *isporedi* 2. domo. — *Akc. se mijeńa u voc.* dômo. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ovo vino nije ukradeno; bog je dao, doma zaradio desnom rukom i motikom tupom. Nar. pjes. vil. 1866. 709.

DOMAC, *m. prezime u naše vrijeme.* T. Boca 30.

DOMÀČEDAC, domaćeca, *m. vidi* domočedac. — *Dolazi jedan put* xvi *vijeka (griješkom pisano* domaćedac *kao da postaje od* domaći). Petra ti ne prodaju *(ja),* ‚domaćedac' mi je. Zborn. 29b. ark. 9, 82.

DOMÁČEŃE, *n. vidi kod* domačiti.

DOMÁČITI, dòmāćīm, *impf. vraćati se kući, doma. — U Stulićevu rječniku* (‚domum reverti') *u kojem ima i* domačeńe (‚domuitio') *kao djelo kojijem se domači. — oboje slabo pouzdano.*

DÒMÂĆ, *adj.* domesticus, familiaris, *koji pripada domu. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* domaštьnъ *što postaje od* domašть, *koje se ne da potvrditi, češ.* domácí. — *Postaje od* dom *ili od* doma *sufiksom* atj*ь ili* tj*ь. — Nominalni oblik vrlo rijetko dolazi i to samo sa značeńem kod* 1, c. — *Između riječnika nahodi se u Vrančićevu* (domaći ‚domesticus; familiaris; vernaculus'), *u Mikaļinu* (domaći, od kuće ‚domesticus, familiaris'), *u Belinu* (‚domesticus' 276b; ‚verna' 506b), *u Bjelostjenčevu* (domaći ‚domesticus, familiaris, necessarius; vernaculus'), *u Jambrešićevu* (domaći ‚domesticus'), *u Voltiǧijinu (griješkom* domači *i* domaći ‚domestico, casalingo' ‚häuslich'), *u Stulićevu* (domač ‚familiaris, domesticus'), *u Vukovu* (domaći, n. p. hļeb, ‚haus-' ‚domesticus' cf. domašńi, kućevni).

1. *kao adjektiv.*

a. *koji pripada domu u užem smislu (kući) ili imańu (vidi* 1. dom, b, *a)). a) koji se na domu, kod kuće čini, radi, spravļa, sprema, dobiva.* Domaći i dobar kruh i djeci omrzne. (D). Domaći objed najboļe probude. (D). Poslov. danič. 19. *tako se kaže i* domače tkańo, platno, sukno *itd.,* domače vino, žito, brašno *itd.* Žene molile nekako dijete i poklonile mu nešto da ne kaže ļudma što su one domače brašno davale za nešto. Vuk, poslov. 192. — *b) o odjeći što se samo po kući nosi, ako i nije kod kuće rađena.* Čepica domaća ‚haushaube'. A. Hajdenak 26. — *c) o čeļadetu koje živi u istom domu, kao član porodice (a i kao sluga).* Prizva otroka domaćega. Zborn. 30b. Da se od djece, od službe ne zaboravi nastojeći da sva domaća čeļad u strahu živе božijemu. B. Zuzeri 270a. Kazao je čeļadi domaćoj, što mu se dogodi. A Kanižlić, utoč. 44. Jerbo si čeļade moje domaće. S. Rosa 102a. Nijesu bez istoga grijeha sinovi domaći i žene. J. Matović 400. *u ovom primjeru znači: koji pripada domu kao gost, a ne koji živi svagda u domu.* I svatove koji su došli po djevojku i domaće goste djevojačke. Vuk, nar. pjes. 1, 81. — *takovo čeļade može biti i* domaći lupež, lopov, hrsuzin *i* domaći neprijateļ. Od domaćega lupeža ne može se učuvati. (D). Poslov. danič. 88. Od domaćeg hrsu-

zina teško je sačuvati. Nar. posl. vuk. 232. Od domaćega lopova teško je učuvati. 621. Lakše je paziti tuđeg lupeža nego domaćeg. V. Bogišić, zborn. 619. *tako se kaže i* domaća krađa: Biva često i domaće krađe. V. Bogišić, zborn. 620. — *(u prenesenom smislu)* Duh nečisti i naš domaći neprijatelj. A. Kanižlić, fran. 183. Od domaćega neprijatelja, to jest neizkazana glada moreni Bulgari. kam. 145. — *d) o životini koja je u kući ili na imanju hranjena.* Psi domaći uvijek laju pri kupusu, ki čuvaju. J. Kavanin 31a. Da ne naude domaćim živinam. J. Banovac, blag. 328. Pseto i druge živine domaće. F. Lastrić, ned. 388. Od domaće živadi. A. Kanižlić, kam. 558. — *zove se ‚domaća' i zvijer što nije hranjena od domaće čeljadi nego nima usprkos živi u kući.* Domaća se zmija u kući ne ubija. (Z). Poslov. daničk. 19. Dal' domaći miš bit rade. V. Došen 101a. — *e) o zgradi u kući ili pri kući.* Krsta bo v domaćej svetiňi vsagda ime *(imade)*. Š. Kožičić 36b. — *f) o imanju ili o njegovu dijelu što pripada domu.* Žeļan na domaće bašćine dojti put uprosih. P. Zoranić 70b. U dobrijeh domaćijeh. A. Bačić 120. Ako smo pritisnuti od tjeskoće imuća domaćega. J. Matović 484. Ako li bismo imali štetu od stvari domaće. 519. — *g) o vladanju, uzdržanju doma i imanja, uopće o poslu koji od onoga nastaje ili o pojedinijem poslovima.* Na uzdržańe i vladańe domaće iliti kućno. F. Lastrić, ned. 133b. Koje *(stvari)* pristoje pomļi kućnoj i dobru uzdržanju domaćemu. A. d. Costa I, 151. S teškijem bremenom od posala i domaćijeh i općenijeh. B. Zuzeri 63a. Ja znam da je dobro pribivat u kući ter nastojat na svoje domaće posle. Đ. Bašić 3b. Dosta me glava boli od domaćega posla. S. Ļubiša, prip. 135. Domaći razlog na trgovištu ne izlazi. (D). Poslov. daničk. 19. Domaći konat na putu ne vaļa ništa. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 67. U osobite i u domaće skupštine. J. Matović 414. Prikoristno je da u domaćemu skupu reče se... I. M. Mattei 293. — *h) o onome što se na domu događa, biva.* Život ńegov domaći. B. Kašić, fran. 175. Ostavivši svoja gospostva i domaće raskoše. 15. Poznade, da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući očinoj razasipahu pamet ńegovu. F. Lastrić, od' 304. Dobra.. obratila bi se u domaće razblude. J. Matović 595. Nek je lemeš jakosti domaće. J. S. Reļković 18. Domaća se dogodi nesreća. Nar. pjes. vuk. 5, 535. Jer domaća smrt je bez zasluge. Osvetn. 1, 56. — *i) uopće o svemu što pripada domu.* U razgovorima stvari domaćijeh i malanijema. J. Matović 349. Pa kad kńaže naredi domaće. Nar. pjes. vuk. 5, 318. Ako li ko za svoje a osobito za domaće ne promišļa. Vuk. pavl. 1 tim. 5, 8.

b. *koji pripada domu u naj širem smislu, državi, narodu. a) uopće.* Slovinski naš jezik domaći. I. Bandulavić, predgov. Živjet u pameti od naroda i domaćijeh i inostranijeh. B. Zuzeri 8a Da ne naude domaćim krštjanom. J. Banovac, blag. 328. U domaćemu jeziku. D. E. Bogdanić xv. Čuvajte se od domaćijeh pasa i begova. S. Ļubiša, prip. 180. — *b)* (bellum) domesticum, civile, *o ratu, boju, kad je među ļudima koji žive u istoj državi ili koji su istoga naroda.* Ah, da je proklet tko smeće u rodnomu nemir gradu i domaće vriježi smeće u zavadi i neskladu. I. Gundulić 372. Ah, nemojte pocrniti slavu vašu, slavu moju, hteć nevjernos caru odkriti u domaćem štetnom boju. 486. Boj domaći štetni ustavi. P. Kanavelić, iv. 384. U domaćemu razmirju bijući se. I. Đorđić, ben. 198. Uzrok velike bune i domaćih boja. A. Kanižlić, kam. 638.

c. familiaris, *preneseno na one koji žive jedan s drugijem kao da su u jednom domu pokazujući ļubav, prijateļstvo, pouzdanost kao što treba da bude među čeļadi u istom domu, ali obično bez spoļašńijeh znakova štovańa kakvi se pokazuju tuđinima. — s ovijem značeńem ima i komp.* domaćiji, *vidi prvi primjer. a) o čeļadi.* Da bi stvorcu bili tako domaćiji kako su od svita svake smućńe daļi. A. Georgiceo, nasl. 46. Bratja... neka se ukažu domaći i ukućni među sobom. P. Knežević, osm. 330. — *u ovom primjeru stoji u maće dobrom (uprav u ironičkom) smislu, ističući da uz pouzdanost i prijateļstvo, što se kome pokazuje kao domaćemu čeļadetu ne pokazuje mu se dosta štovańa:* Česar otide večekrat u ńegov *(vlastelinov)* dvor i bi primjen kako se pristojaše ńegovu veličanstvu, ali jednokrat ne primi ga vlastelin kô česara nego kô prijateļa na uzdano. Stavi se česar u rasrģbu prema ńemu za malu cjenu, ter mu reče: ‚Nigda ne cijeńah da sam ti toliko domać'. Đ. Bašić 91a. — *bb) o unutrńem osjećańu jednoga prema drugome i o načinu kako se pokazuje.* S Isusom domaće prijateļstvo imat. A. Georgiceo, nasl. 90.

2. *kao supstantiv.*

a. domaći, *m. a) čeļade koje živi u istom domu kao član porodice ili kao mladi; često u množini. aa) u pravom smislu.* Ča je veća žalost, da se najde veće žestok obiteļanin neprijal znanac i domaći moj, s nami kupno jide kruh... Mon. croat. 107. (1470). Zgibe otrovami danimi od domaćih. Š. Kožičić 43a. Treći *(dio)*.. hraňahu sebi i domaćima svojim. B. Kašić, is. 83. Velekrat bo domaći odmiču služenje svetih sakramentov. P. Radovčić, nač. 122. Za nas, za naše domaće i ostale iskrńe. H. Bonačić 48. Svitovao bi braću svoju.... i ostale domaće. A. Kanižlić, bogoļubn. 452. Da Noe pripravi *(h)*ranu za sebe i za svoje domaće. E. Pavić, ogl. 16. On domaćem i putniku vaļa. J. S. Reļković 433. Domaći, m. pl. ‚die hausgenossen' ‚domestici'. Vuk, rječ. 131b. Pozdravite domaće Aristovulove. ‚pavl. rim. 16, 10. — *bb) u prenesenom smislu.* Činimo dobro svakomu, a navlastito k domaćim vire. I. Bandulavić 173a. paul. gal. 6, 10. Jur niste gosti i prišļaci, nego jeste gradani svetije i domaći božji. F. Lastrić, ned. 331. Hristjani nijesu gradova zemaļscijeh gradjani, jesu nebeskoga Jeruzalema grada rajskoga, i domaći božijega dvora. I. M. Mattei 149. — *b) domaćin, muž.* — *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Moj domaći kovač je. M. Držić 169. *(S)* svojijem se je domaćim svadila. 176.

b. dȍmâćā, *f. domaćica.* — *dolazi od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚materfamilias' 450b; ‚domina' 277b; ‚hera' 534b; ‚hospita' 59a) *i u Stulićevu.* Kada domaća tva spravi plač. M. Marulić 41. Domaća dobra jes kruna muža svoga. N. Dimitrović 16. Arkulin: Kilava trago, još te tu vidim! Kotoranin: Ima bit da ti je to domaća spovidjela. M. Držić 369. Veže mu gaće domaća. (Z). Poslov. daničk. 150.

DȍMÂĆAN, dȍmâćna, *adj. vidi* domać. — *Dolazi u dvojice pisaca čakavaca* xvi *i* xvii *vijeka (radi značeńa vidi* domać, 1, c) *i u Stulićevu rječniku. (Mahomet)* ime *(imade)* jošće domaćna Sergija mniha. Š. Kožičić 42b. Bogu i anđelom budi ti domaćan. A. Georgiceo, nasl. 15.

DOMÀĆEDAC, *vidi* domaćedac.

DOMÀĆI, dȍmaknȇm, *vidi* domaknuti.

DOMÀĆICA, *f.* materfamilias, *domaćinova žena, žensko čeļade koje kućom vlada.* — *isporedi* domaća *(kod* domać, 2, b), domaćinica, domaćinovica, domaćnica, domovnica, domovica. — *Postaje od* domać *sufiksom* ica. — *Dolazi od* xvii *vijeka*

a između rječnika u Belinu (‚materfamilias, 450b; ‚domina‘ 277b; ‚hera‘ 534b; ‚hospita‘ 59a), *u Stulićevu, u Vukovu. a) žensko čeljade koje vlada kućom (obično uz domaćina kao ńegova žena).* Blago stanu gdi je domaćica ļuta. J. Armolušić 28. Uhiti me tijem naj brže domaćica stara. P. Kanavelić, iv. 415. Riječ je da djeca i domaćice nijesu bile obvezane hodit na rečeni pripis, neg da sami domaćini iđahu. S. Rosa 183b. Domaćini i domaćice dužni su doisto veće se brinuti spasenjem svojijeh mlađijeh negli telesnijem zdravļem. I. M. Mattei 47. Besedi mu domaćica u domu. Nar. pjes. vuk. 1, 327. Pošļe domaćicu svoju ženu. Nar. prip. vuk.[2] 279. Da ni gospodini bog pomože sestru domaćicu. *(Nar. zdravica).* Vuk, nar. pjes. I, 81. — *u ovom primjeru nije domaćinova žena:* Ženska je domaćicom samo onde đe odraslih muških nema. V. Bogišić, zborn. 33. — *b) domaćin zove svoju ženu ‚domaćicom‘, te po tome može značiti: žena* (‚uxor‘) *uopće.* Sagrišiti s tujinom domaćicom. I. T. Mrnavić, ist. 99. Vladislavova domaćica bila je kćer Đurda Branković. S. Ļubiša, prip. 81. Zato sam ja mojoj domaćici, još kako smo se uzeli, čitao neka i neka mesta iz jevanđeļa. M. D. Milićević, zlosel. 273.

DOMÀĆIČIN, *adj. koji pripada domaćici.* — *U Vukovu rječniku.*

DOMÀĆIČKÎ, *adj. koji pripada domaćicama.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Sada uz majku uči pravu domaćičku školu. M. Đ. Milićević, zlosel. 204.

DOMÀĆIN, *m.* paterfamilias, *gospodar od kuće ili čovjek koji je naj stariji (ne samo i ne svagda) po godinama u domu, koji vlada kućom.* — *isporedi* domaći *(kod* domać, 2, a), 1. domaćina, domaćnik, domovnik; *vidi i* gazda. — *Postaje od* domać *sufiksom* inъ. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (domaćin, gospodar od kuće ‚paterfamilias‘), *u Belinu* (‚paterfamilias‘ 534a; ‚berus‘ 534b; ‚hospes‘ 59a), *u Stulićevu, u Vukovu. a) s pravijem značenjem.* Dim, kuća kapļiva, domaćin ńe kužan, i žena karļiva izgone gosta van. N. Dimitrović 16. Ako tko pridobude starješinu ali ti domaćina, lašte može pridobiti ostale mlaje. M. Divković, bes. 263b-264a. Vrijedni i dobri domaćine, pleme tvoje spovjed meni. I. Gundulić 885. Kad domaćin na svom stanu opazi mo. P. Kanavelić, iv. 415. Skrb kâ drži u zlom strahu domaćina i obitel. J. Kavańin 56a. Od gosta se učini domaćin. J. Banovac, pred. 16. U mirna domaćina svojevoļni gosti. (Z). Poslov. danič. 141. U koliko se kuća događa da domaćini ne vraćaju u svoje vrijeme ono što su držani! Đ. Bašić 82a. Kućna čeļad, kojijeh vlada jedan domaćin. J. Matović 84. Ej davori takvi domaćine koji piješ a kuća ti gine. M. A. Reļković, sat. E4a. Kad su razumni i prileļni domaćini. D. Obradović, basn. 66. U ovoga doma dobra domaćina. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Domaćinu dobri gosti dođoše. 1, 317. Jel' u kuli kućni domaćine? Nar. pjes. juk. 381. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. Kom domaćinu polovica čeļadi ne moli boga za smrt, a polovica za život nije dobar domaćin. Nar. pos. vuk. 146. U dobra domaćina gosti razbluđeni. (U Crnoj Gori). 327. Kad putnik đođe pred kaku kuću a ne zna čija je, on više: ‚O domaćine!‘ Vuk, rječ. 131b. — *b) u prenesenom smislu.* Luciferu, domaćine muka paklenih. J. Banovac, blag. 199. Ja nisam ni čuvar ni domaćin ovome hramu. S. Ļubiša, prip. 189. — *c) domaćica zove muža ‚domaćinom‘, po tome može značiti muža uopće.* Elektra: . . . Na toj oni ju potiče domaćin vrijedni *(Egisto Klitemnestru).* D. Zlatarić 7b. Znajte da sam ja kćer vjerila, kad mi je domaćin po svijetu bio. Pravdonoša 1852. 1, 3b. — *d) jedan se od svatova tako zove u Konavlima.* Neve zove domaćina (t. j. od svatova. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 28. Posadi se, domaćine, neka ti je čast. 1, 52. Pala magla na Bojanu a svatovi na livadu; tuda šeta mlada neve, četrunom se pometala, domaćinu u štit pala. 1, 67. Među svatovima ima svaki svoju rolu: ‚stari svat, djever, kum, domaćin‘ itd. V. Bogišić, zborn. 248.

1. DOMÀĆINA, *m. vidi* domaćin. — *Od prošloga vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* To bude znao vrući, pametan i pomļivi domaćina. I. Jablanci 38. Koga prvoga nahođaše dobrovoļnoga domaćinu, k ńemu na putu svraćaše se. I. Velikanović, uput. 1, 140.

2. DOMÀĆINA, *f. kod velike porodice što živi zadružno u više kuća, ona kuća (gdje živi domaćin?) u kojoj se domaća čeļad sakupļaju.* — *Dolazi u naše vrijeme (gdje? vidi kod primjera).* Kuća đe se sakupļaju na blagovańe i na dogovor zove se ‚domaćina‘, stanovi pojedinih zadrugara ‚kleti‘. *(Mjesto gdje se ovako govori pobiļeženo je* dug.?) V. Bogišić, zborn. 7.

DOMÀĆINICA, *f. domaćica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Domaćinica uzme vode i prespe dodolu. S. Tekelija, letop. 119, 5.

DOMÀĆINOV, *adj. koji pripada domaćinu.* — *Dolazi od prošloga vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Vračajući bo se kući ovi prorok na magarčiću domaćinovomu. E. Pavić, ogl. 301. Domaćinova krsnoga imena. Nar. pjes. herc. vuk. 351. Tada đođoše sluge domaćinove. Vuk, mat. 13, 27.

DOMÀĆINOVATI, domàćinujēm, *impf. biti domaćin.* — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku (u kojem ima s istijem značeńem i* domaćinstvovati; *ovo nije pouzdano).* Običnije stariji domaćinuje. V. Bogišić, zborn. 32. Ako su samo braća u kući te naj stariji nije lošiji od drugijeh, on obično domaćinuje. 37.

DOMÀĆINOVICA, *f. domaćinova žena (samo s tijem značeńem, ne kao žensko čeļađe koje vlada kućom).* — *U naše vrijeme.* Naj običnije je domaćinovica *(domaćicom).* V. Bogišić, zborn. 58.

DOMÀĆINOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* T. Boca 26.

DOMÀĆÍNSKÎ, *adj. koji pripada domaćinu (isporedi* domaćinov), *domaćinima.* — *U naše vrijeme.* Da miloga boga pomenemo . . . i lijepo domaćinsko zdravļe. Nar. pjes. petr. 2, 475. Djevojkine drugarice na domaćinskim kolima prate jabučare pjevajući pjesme. Vuk (?), živ. 305. Činovnik đođe jednoj domaćinskoj kući, naj češće kmetovoj. M. Đ. Milićević, opšt. 38.

DOMÀĆÍNSTVO, *n. osobina, posao onoga koji je domaćin.* — *S ovijem značeńem dolazi u naše vrijeme.* Domaćinstvo ne ide samo po starosti. V. Bogišić, zborn. 29. Domaćinstvo, vladańe kuće. J. Grupković. — *ova riječ dolazi već* XVII *vijeka u jednom primjeru, ali čini se kao da je apstraktno ime prema glagolu* domaćiti, *te da je značeńe: živļeńe s kijem u istom domu (u prenesenom, duhovnom smislu): (Bog govori:)* Nici još na prvo svi se prikažuju, ali kad se potle oni napastuju, na vlasna se svoja oni povraćaju, zato u kripostih nič ne napreduju. na slobod od srca óvi neće priti, i slatkost milosti moje okusiti, nit će domaćinstvo moć š ńome imiti. M. Georgiceo, nasl. 211.

DOMÀĆÎNSTVOVATI, domàćînstvujêm, *impf. vidi* domaćinovati.

DOMÁĆITI, dòmâćîm, *impf. prelazno, u jednoga pisca našega vremena kao da znači: postupati s kim kao da je domaće čeljade.* Neće Turčin tobož da popušti, i sad broji da smo mi ńegovi, radi toga on nas i domaći. P. Petrović, šćep. mal. 144. — *sa* se, *refleksivno, s kim postajati domaći, živjeti kao s domaćijem.* — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Kako se sa svakim ni triba domaćit .. S nijednome ženom nemoj se domaćit. M. Georgiceo, nasl. 15. A ta je ista persona, koju kći pozdravlja . . . i s kojom se pitomi i domaći. Đ. Rapić 92.

DOMÀĆNICA, *f. vidi* domaćica. — *isporedi* domaćnik. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka s osobitijem značenjem (vidi* domaćica *pod b)).* Uzmi Marija domaćnicu tvoju. N. Ranina 20b. mat. 1, 20.

DOMÀĆNÎK, domaćnika, *m. domaćin; domaće čeljade. — U Ejelostjenčevu rječniku* (‚familiaris; pater familias'), *u Voltiđijinu (griješkom* domaćnik ‚domestico, casalingo' ‚häuslich'), *u Stulićevu* (v. domaćin).

DÒMÂĆNÔST, *f. osobina onoga koji je domaći, domaćan. — Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Voltiđijinu (griješkom* domaćnost ‚domestichezza, intrinsichezza' ‚häuslichkeit'). *a) vidi* domać *u pravom smislu kod* 1, a. Domaćnost se prodati ne može. V. Bogišić, zborn. 27. — *b)* familiaritas, *vidi* domać, 1, c *i* domaćan. To mi svidoči domaćnost i posluh živina. F. Lastrić, test. ad. 61b. Ova bo se *(ptica)* upitomi po ti način *i* uzme domaćnost. svet. 97a. O koliko bi mlogi kapelani više pošteńa imali kod puka i straha, da im ne dadu onoliko domaćnosti i ne pristaju s ńima u nike maskare izprazne. od' 10. Koji je toliku slobodu i domaćnost imao s Isusom. 129. S nikom ljubavju sinovskom zaželi još na ovom svitu i s devotom slobodom i domaćnostju zaprosi, da vidi obraz božji. ned. 295.

DÒMÀĆSKÎ, *adj. vidi* domać. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* U kući domaćskoj. I. T. Mrnavić, mand. 38. — *Adv.* dòmâćski *dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka s osobitijem značenjem:* familiariter, *kao s domaćijem, vidi* domać, 1, c. *s istijem je značenjem i u Stulićevu rječniku.* Koji beside š ńime *(bogom)* domaćski i obitilno. M. Radnić 490a.

DÒMÁĆSTVO, *n.* familiaritas, *osobina onoga koji je domaći (vidi* domać, 1, c), *življenje i općenje s kim kao da je domaći. — U jednoga pisca* XVII *vijeka a iz ńega u Stulićevu rječniku.* Od ńega prijimje slatko govorenje, drago naslajenje, mnogi mir i pokoj, i tako domaćstvo kak da bi on bil svoj. A. Georgiceo, nasl. 74.

DOMÀDÂR, domadára, *m. domaćin. — Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dòmadâre *i* dòmadâru, dòmadâri. — *Složeno je od osnove imena* dom *(stariji je oblik* domodar *koje vidi) i od pers. tur.* dar, *koji drži, isporedi* čuvadar. — *Dolazi od* XVII *vijeka (u naj starijem primjeru s osobitijem značenjem o glavnom misniku kod crkovnoga obreda), a između rječnika u Vukovu.* Naj stariji misnik od redovnikov uzišadši na otar postavi ali ti obluži misnika domadara. I. Bandulavić 29a. Veselio bog ovaj dom i u domu domadara kutńeg gospodara! *(Nar. zdravica).* Vuk, rječ. 400b. M. Đ. Milićević, slave. 61—62.

DOMADÀRICA, *f. domaćica, vidi* domadar. — *U naše vrijeme.* Poručuje domadar domadarici. Nar. zag. nov. 25, 220.

DOMAGOJ, *m. ime muško. isporedi* Domamir, Domaslav. *glasilo je i* Domogoj. — *U latinskijem spomenicima* IX *vijeka.* ‚Adversus Dommagouum'. Doc. hist. rač. 364. (865—866). ‚Domagoi duci glorioso'. 6. (873—876). Mortuo Domogoi'. 366. (876). ‚Filios Domogoi'. 373. (878).

DOMAGOVIĆ, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 34.

DÒMÂH, *m. tolika daljina koliko može ruka doseći mašući. — U naše vrijeme u Hercegovini oko Trebińa.* N. Dučić. — *Dolazi u jednoga pisca s prenesenijem značenem na vid, te znači: koliko oko može dogledati.* Proteže se Župa ravna i ruda daleko daleko na očńi domah. S. Ljubiša, prip. 3.

DOMÁHATI, dòmâšêm (dòmâhâm), *impf.* domahnuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *U Lici s drugijem značenem:* Đe ko iduć više maše rukama nego li nogama, te gđe dođe reku mu: ‚jesi li domavao?'. i staru kljusetu vršući ljeti koje maše glavom reku: ‚bogme je već domavalo ili izmavalo'. J. Bogdanović.

DOMAHÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se domahuje. — U Vukovu rječniku.*

DOMAHÍVATI, domàhujêm *i* domàhîvâm, *impf.* domahnuti *(kod b)). — Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Vukovu rječniku* (domahivati, domahujem, n. p. rukom ‚einem mit der hand winken damit er herbeikomme' ‚manu quem vocare') *s primjerom iz narodne pjesme:* Grlom viče, rukom domahuje.

DOMAHNÍTATI, domàhnîtâm, *pf. složeno:* do-mahnitati. — *U Stulićevu rječniku sa značenem: svršiti mahnitańe, ne mahnitati dalje* (‚ab insaniendo cessare'). — *U naše vrijeme govori se u Dubrovniku sa značenem: doći mahnitajući, kao mahnit (trčeći, skačući, vičući):* ‚Tvrdo sam spala; pa je mali amo domahnito i probudio me.'

DOMÁHNUTI, dòmâhnêm, *perf. složeno:* domahnuti. — *impf.* domahati, domahivati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u svijem oblicima, osim praes. i part. praet. pass.* dòmâhnût. — *U naše vrijeme. a) mašući doseći.* Mahnu sabljom al ga ne domahnu. Pjev. crn. 247a. — *b) mašući dozvati (koga). — u Dubrovniku.*

DOMAHOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 55.

DOMÁJA, *f.* solum natale, *zavičaj, postojbina. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Baraći i s primjerom:* Poteglo marvinče na svoju domaju.

1. DÒMAK, dòmka, *m. dem.* dom. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* domâkâ. — *Postaje od* dom *sufiksom* -ъкъ. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Zašto ne imaše svoje kuće ni domka. M. Divković, bes. 80a. Na ljubicu, majko, u svoj domak, majko! . . . sjedi, mati medena, smiri domak, majko! smiri, mati medena, evo domak, majko! (Govori onaj koji čele zove u košnicu, U Grblju). Nar. posl. vuk. 188—189.

2. DÒMAK, *m. samo kao adverb s acc. s prijedlogom* na: na domak *(pisano i* nadomak), *i znači: blizu, s gen. — Osnova je kao kod* domaknuti, domâći. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi kod b)) i u Vukovu rječniku* (nadomak, n. p. Beča, Biograđa, ‚nahe' ‚ad, prope' 887a). *a) o mjestu.* I Trojicu nadomak Tasliće. Nar. pjes. vuk. 2, 103. Kad su bili nadomak Jezera. 2, 110.

— *b) o vremenu.* Prizivļe ti veliki svetac na zabavu onu unutrńu bogoļubnu dušu na domak vrjemena korizmenoga. I. M. Mattei 184.

DÒMAKA, *vidi* 1. doma. — *Dolazi* XVI *vijeka i u naše vrijeme kod čakavaca.* Trajan domaka svet, vani svetal. Š. Kožičić 35a. Kada j' došal domaka. Nar. pjes. istr. 6, 11. Iden malo domaka. Nar. prip. mikul. 141.

DÒMAKARICĒ, *vidi* 1. doma. — *U naše vrijeme.* Ti sad ideš kući domakarice i onđekarice da pitaš. Magaz. 1868. 61.

DÒMAKLITI, dòmaklîm, *pf. brzo doći.* — *složeno:* do-makliti. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada tko koga kuda opravi, te ovaj brzo natrag dođe, reče se onda: ‚Ali ga brzo domakli'. J. Bogdanović.

DOMAKNÚĆE, *n. djelo kojijem se domakne.* — *Dolazi sa starijim oblikom* domaknutje *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Spoznanje vlastitoga nedomaknutja jest jedno veliko domaknutje. M. Radnić 37a.

DOMÀKNUTI, dòmaknēm, *pf.* admovere; pervenire. — *isporedi* domaći, domknuti. — *složeno:* do-maknuti. — *impf.:* domicati. — *Oblike vidi kod* maknuti. — *Akc. vidi kod* dotaknuti.

a. *prelazno. a) aktivno, primaknuti, dometnuti, dodati.* — *u jednom primjeru* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (domaknuti). Vaša milostь tomuj domьkni što vam je voļa. Spom. sr. 2, 110. (1444). — *b) sa se, refleksivno. značeće je kao kod neprelaznoga, vidi* b. — *u Belinu rječniku* 104a *i u Stulićevu.* Kada dvojica podaleko jedan od drugoga ili sjede ili leže ili stoje, ako žele u bliže biti, jedan reče: ‚Amo se bliže domakni'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *neprclazno, doći, stići, dohvatiti.* — *od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* (domaknuti ‚pertingere' 104a), *u Stulićevu* (domaknuti ‚pertingere'), *u Vukovu* (domaći ‚gelangen' ‚pervenire'). Bolan se po tleh prostrijeh ne domakši k momu stanu. M. Vetranić 1, 24. Kud neće živ čovik domaknut i proći. N. Dimitrović 100. Opet pođoše da noge pribiju, i ne mogući do zamijerke domknuti, opet počeše potezati. M. Divković, bes. 386b. Teško domknuvši . . teško uljeze u crkvu. zlam. 62b. Između deset lađa teško jedna k luki domakne. A. Kanižlić, utoč. 409. Ah malo *(ih)* domakne k tomu brīgu srićno! rož. 73. Petar crče, malo ne domače. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Svi su lepi, ne domakli doma. Nar. pjes. vuk, rječ. 131b. Kada čovjek ide kroz selo te hoće da u koju kuću svrne, ne lupa na vrata nego dovikne: ‚domaći!' ili: ‚domaćine!'; ako je tko u kući, onda mu odvikne: ‚domaka' si' i otvori mu vrata. *u Lici.* J. Bogdanović. — *o vremenu.* Dobro stečeno u ruke trećega kolina ne domakne. A. Kanižlić, fran. 175. Nije domakla do 20 godina. J. Grupković.

DÒMALA, *vidi* 1. do, I, 2, b, *a) aa)* *i* mao.

DOMALDO, *m. ime muško, ńemačkoga postańa.* — *Dolazi u latinskom spomeniku (pisano* ‚Dolmaldus') XI *vijeka i u jednoga pisca* XVIII. *isporedi* Domaldović. ‚Dolmaldus testis'. Doc. hist. rač. 156. (1091). *(Posikoše)* i Domalda otimjava koji u Klis po neviri dvaes vlastela usińiri. J. Kavańin 230b.

DOMALDOVIĆ, *m. prezime po ocu Domaldu.* — *isporedi* Domandović. — *Dolazi* XVI *vijeka.* Blaž Domaldović. Mon. croat. 236. (1533).

DÒMALO, *vidi* 1. do, I, 2, b, *a) aa)* *i* mao.

DOMÁĻATI, dòmāļâm, *impf.* domoliti. — *isporedi* domoļivati. — *U Belinu rječniku (samo praes.* domaļam *uz inf.* domoliti 526a) *i u Stulićevu (praes.* domaļam *kod* domoliti, *i* domaļam se *kod* domoliti se).

DÒMÁĻEVAC, Dòmāļêvca, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom koje se dijeli u dvoje:* Domaļevac dońi, Domaļevac gorńi. Statist. bosn. 93.

DOMAMIR, *m. ime muško.* — *isporedi* Domagoj, Domaslav. — *U latinskom spomeniku* IX *vijeka.* Doc. hist. rač. 384. (850—896).

DOMÁMITI, dòmāmîm, *pf.* allicere, *mameći učiniti da objekat (zvijer u lovu, pa prenceno na čelade) dođe k subjektu.* — *složeno:* do-mamiti. — *impf.* domamļati, domamļivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 34b, *u Stulićevu, u Vukovu.* Nemoj se od mene odijeļat, da kragujca divjaka iz neba domamimo. M. Držić 408. Piva, lovi, mami, da goluba koga ureče, domami. A. Kanižlić, rož. 30. A vojvode naše prevario, na tvrdu ih vjeru domamio. Nar. pjes. vuk. 4, 19. A kad Srbļi Turke domamiše, namah puče stotina pušaka. 4, 270. Da započnu kolo . . . ne bi li ga u kolo domamile. Nar. prip. vrč. 32. Djevojka domamļena na jabuku. Vuk, nar. pjes. 1, 439. — *kraj micańu koji može i ne biti sam subjekat naznačuje se prijedlogom* do *ili dativom.* Ali Turke domamiše do tabora latinskoga. Nar. pjes. bog. 174. Kad mu vrata otvorila, ogńištu ga domamila. Nar. pjes. vuk. 1, 350.

DOMÁMĻATI, dòmāmļâm, *impf.* domamiti, *vidi* domamļivati. — *U Stulićevu rječniku (praes.* domamļam *kod* domamiti).

DOMAMĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se domamļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOMAMĻÍVATI, domāmļujēm *i* domāmļîvâm. *impf.* domamiti. — *isporedi* domamļati. — *U Vukovu rječniku (samo s praes.* domamļujem).

DOMAN, *m. ime muško. isporedi* Domańa, Domanija, Dom, Domaslav *itd.* — *Dolazi* XIV *vijeka.* Domanь. Deč. hris. 23. 55. 92. Glasn. 24, 245. (1353).

DOMANDOVIĆ, *m. prezime. isporedi* Domaldović. — XVI *vijeka.* Marko Domandović. Mon. croat. 284. (1581).

DOMANIJA, *ime muško ili žensko. ako je muško biće isto što* Domańa. — *prije našega vremena.* Domanija. S. Novaković, pom. 60.

DOMANKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

DOMANKUŠ, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 78.

DOMANOVCI, Domanovaca, *m. pl. selo u Kosovu ne daleko od Kumanova.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Domanovci). Selo Arhijevica, . . . selo Rudinci (‚Ruginci'), . . . selo Domanovьci . . . Mon. serb. 191. (1379).

DOMANOVIĆ, *m. prezime, Domanov sin.* — XIV *vijeka.* Draica Domanovića. Deč. hris. 23. 92. *i u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

1. DOMAŃA, *m. ime muško. isporedi* Domanija, Doman. — *Dolazi od* XI *vijeka do prije našega vremena, isprva u latinskijem spomenicima.* ‚Tempore domini Domane, natione absarensis, arbensium episcopi'. Doc. hist. rač. 455. (1075). I Domańa tvoj Bobali. J. Kavańin 178a. — *i kao prezime u Dubrovniku prije* XVI *vijeka.* Annal. rag. 151.

2. DOMAŃA, *f. imańe, baština, srlat.* domanium. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koji svojo kuće i domańe imaju. M. Divković, bes. 97ab.

DOMAŃKO, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 211.

DOMAR, *m. domaće čeljade, domaći (vidi* domać, 2, a, *a)). — Dolazi od* XVII *vijeka po sjevernijem stranama našega naroda.* Ali tužni gosti sigetskim domarom! P. Vitezović, odil. 23. Pustivši se u proždrlost, tare svoje zdravje i krade domare. J. S. Reljković 72. Žena kada govori o zadruzi gdje je rođena kaže: ‚moji domari', ‚idem k domarom' ‚bila sam pri domarih'. *(U stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zborn. 297.

DOMÁRÂŃE, *n. djelo kojijem se domara. — Stariji je oblik* domaranje. *— U Belinu rječniku* (domaranje 492b) *i u Stulićevu.*

DOMÁRATI, dòmârām, *impf.* domoriti. — *Ake. je kao kod* dobivati. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚defatigo' 710b; komu domara ‚molestia affectus' 492b; *praes.* domaram *uz inf.* domoriti 86a. 304b. 492b. 724b) *i u Stulićevu* (‚defatigare'). Oh cvijete, . . . kratka t' je tvoja čes, a večer povehneš; oni ti domara, oni te postara. Š. Menčetić—Ġ. Držić 472. Tko psuje, tko vika, tko griši, tko kara, tko vili svojojzi za milos domara. D. Ranina 86a. Kad mati domarav u sina što pita. D. Zlatarić 36k. Mnogo dan trpeći strah ki jim domara. Đ. Baraković, jar. 107. Prijatelja pokara*(j),* ma mu ne domara*(j).* (D). Poslov. danič. 101.

DOMARITI, *vidi* domoriti. — *Dolazi na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto u Zlatarića, ali kod ovoga pisca te riječi nema.* Dosta sam te i trpio, već mi domari. V. Menčetić. app. not. 2, 277. Domarivši im zaludńi trud. I. Đordić, ben. 186.

DOMASLAV, *m. ime muško. — isporedi* Doman, Domagoj, Domamir. — *Dolazi* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Domaslavь). Domaslavь Gunetičь (‚Gunetičь'). Mon. serb. 33. (1249).

DOMASLOVAC, Domaslovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. kajkavski* Domaslovec. Pregled. 20.

DOMÁSTITI, dòmâstîm, *pf. svršiti mašćeńe, omastiti do kraja. — složeno:* do-mastiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒMAŠAJ, *m. prostor kojemu do kraja može se domaśiti, dokućiti. — isporedi* domah. — *Postaje od osnove glagola* domašati *sufiksom* jь. — *Dolazi od* XVIII *vijeka.* Videći i*(h)* lisica izvan svoga domašaja. D. Obradović, basn. 197. Duga diļka s ńima igre nema, a ńi ļutu nožu domašaja. Osvetn. 3. 106.

DÒMAŠATI, dòmašâm, *impf.* domašiti. — *Ake. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòmašâ. — *U Vukovu rječniku.*

DOMÁŠEVO, *n. selo u Ļubomiru u Hercegovini.* Sadašńi predeo Ļubomir, Trebińu na severu, koji se i sada drži kao celina, i u ńemu je ovih 11 sela: Domaševo, . . . S. Novaković, sr. obl. 25. Domaševo, selo u Trebińu. V. Ļošević.

DOMAŠINAC, Domašinca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski* Domašinec). Schem. zagreb. 1875. 136.

DOMÁŠITI (dòmašiti), dòmâšîm (dòmašîm), *pf.* attingere, *dokućiti, dohvatiti. — složeno:* domašiti. — *impf.:* domašati. — *Ake. može biti kao kod* dograditi *ili kao kod* dohvatiti. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Ja imam ńiga svakojacije, mogu i*(h)* domašiti i učiti. M. Divković, bes. 225a.

DÒMÂŠŃÎ, *adj. vidi* domać. — *Postaje od* doma *kao* sadašńi, sjutrašńi *od* sada, sjutra; -*će biti dugo prema* domać. — *Riječ je prasl. venska, isporedi stslov.* domašьnь, rus. домашній, češ. domášní. — *Između rječnika samo u Vukovu.*

a. *kao adjektiv.* Oni su hirovi i sada živi, ovdešńi ļudi domašńi s kućom i z domom. Glasn. II, 3, 88. (1708). Slaveći domašńe praznike. Z. Orfelin, podr. 37. Za svoju domašńu potrebu. 138.

b. dòmâšŃî, *m. domaći (vidi* domać, 2, a, *a)), domaće čeljade.* Nikako mene misli nahođaše o vasь i o domašńihь. Aleks. nov. 75. Domašńi, m. pl. vide domaći. Vuk. rječ. 131b. Ko je taj sluga, kojega je postavio gospodar ńegov nad svojima domašńima? Vuk, mat. 24, 75. Čuo sam za vas od Hlojinijeh domašńijeh. pavl. 1 kor. I, 11.

DOMÁTATI, dòmâtâm, *pf. domamiti. — složeno:* do-matati. — *Ake. je kao kod* dobivati. — *U Dubrovniku od prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Reci, ko ih je pritego, domato? A Kalić 532.

DÒMAZATI, dòmažêm, *pf. svršiti mazańe, pomazati sve, do kraja. — složeno:* do-mazati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMÀZESTVO, *vidi* domazetstvo.

DOMÀZET, *m. dohodac, ulez. — isporedi* domazetović. — *sastavļeno:* doma-zet. — *Dolazi u naše vrijeme po jugozapadnijem stranama, i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Domazet ima isto pravo u kući kao i zakonito rođeni sinovi isto kuće. V. Bogišić, zborn. 275. — *i kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 72. J. Bogdanović. *isporedi i* Domazeti.

DOMÀZETI, *m. pl. seoce u Hercegovini blizu Goranaca.* Schem. herceg. 1873. 160.

DOMÀZETOVIĆ, *m. po postańu bi bio domazetov sin, ali po jugozapadnijem krajevima znači što i* domazet. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — kao prezime pomiśe se od prošloga vijeka.* Kneza Domazetovića. And. Kačić, kor. 459. I na ovce Domazetovića. Ogled. sr. 45.

DOMÀZETSTVO, *n. osobina onoga koji je domazet, ulaž.* — -t- *ispred* s *može i ispasti:* domazestvo. — *U naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima i u Vukovu rječniku:* Domazetstvo (u Crnoj Gori), pošao na domazetstvo, t. j. ušao ženi u kuću, postao domazet. Tudica se udvori na domazestvo. S. Ļubiša, prip. 93. Svi su muški svoji po krvi, osim rijetkoga slučaja posinovļeńa ili domazetstva. V. Bogišić, zborn. 20.

DOMÀZLUK, *m. onaj dio stoke što se ne prodaje, nego ostaje kod kuće, isporedi* pripaša. — *Postaje od* doma *turskijem sufiksom* luk; -*z- je nejasno. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kada dete doraste i doživi, onda je vlastan od svoga domazluka i očevine. Glasn. II, 4. (1808). Ostavio za domazluk. Vuk, rječ. 131a.

DÒMČATI SE, dòmčâm se, *pf. dokopati se, dočepati se. — Ake. je kao kod* debļati. — *Složeno:* do *i* mčati; *kod drugoga dijela (isporedi stslov.* mьčati, *rus.* мчать, *češ.* mčeti, *pomicati) korijen je po svoj prilici isti što i kod* maknuti. — *Dolazi u naše vrijeme u Lici* (V. Arsenijević) *i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Dubrovniku, što nije pouzdano).* Domčao se kao mahnit kape. Nar. poslovica u Lici. V. Arsenijević.

DOMČIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka.* Matej Domčić. Mon. croat. 241. (1544). Mike Domčić. 250. (1549).

1. DÒME, *m. vidi* 3. Doma.

2. DÒME, *f. vidi* 4. Doma.

DOMÉĆITI, dòmêćîm, *pf. svršiti mećeńe. —*

složeno: do-mečiti. — *impf.* domečivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Belinu rječniku* 72b. 558b *i u Stulićevu.*

DOMEČÍVATI, domèčnjêm *i* domèčívâm, *impf.* domečiti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku* 72b *i u Stulićevu: u oba samo praes.* domečívam *uz inf.* domečiti.

DOMÈDÁR, domedára, *m. vidi* domadar. — *samo u zagoneci:* Poručio domedar domedarici. Nar. zag. nov. 25.

DOMEDÀRICA, *f. vidi* domadarica. — *samo u zagoneci:* Poručio domedar domedarici. Nar. zag. nov. 25.

DÒMEDEŽA, *m.* u pripovijeci: ‚Ja sam jarac domedeža', kazao jarac kurjaku. Vuk, rječ. 131b.

DOMEHČAVATI, *vidi* domekčavati.

DOMÈKČÁŃE, *n. djelo kojijem se domekča. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

DOMÈKČATI, domèkčâm, *pf. vidi* domekšati. — *složeno*: do-mekčati *koje postaje od osnove* mekъk *(vidi* mek) *sufiksom* ja; kj *mijeña se na* č. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* domekčavam) *i u Voltiǵijinu.*

DOMEKČÁVATI, domèkčâvâm, *impf.* domekčati. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu (kajkavski* domehčavam), *u Voltiǵijinu (kod* domekčati).

DOMÈKŠÁŃE, *n. djelo kojijem se domekša. — U Stulićevu rječniku.*

DOMÈKŠATI, domèkšâm, *pf. složeno*: do-mekšati. — *impf.*: domekšavati. — *isporedi* domekčati. — *Akc. je kao kod* dokopati.

a. *prclazno. a) aktivno, učiniti da što bude dosta mekše. — u Mikaljinu rječniku*: domekšati, omekšati zadosti ‚satis emollio'; *u Belinu* ‚emollio' 493a; *u Stulićevu* ‚emollire'. — *b) sa* se, *refleksivno, postati dosta mekšijem. — u Mikaljinu rječniku* (‚mollesco') *i u Stulićevu* (‚emollescere').

b. *ncprelazno, postati dosta mekšijem (vidi* a, *b)). — u Belinu rječniku* (‚morbidirsi bene' 493a).

DOMEKŠÁVATI, domèkšâvâm, *impf.* domekšati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Belinu rječniku (praes.* domekšavam *uz inf.* domekšati) *i u Stulićevu.*

DOMĘĻATI, dòmę̀lâm, *pf. svršiti meljaće, izmeljati sve, do kraja. — složeno*: do-meljati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMEĻÁVITI, domę̀lâvîm, *pf. svršiti meljavićhe, pomeljaviti sve, do kraja. — složeno*: do-meljaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒMENIG, *m. vidi* Dominik, *tal. mlet.* Domenego. — XIV *vijeka.* Sveti Domenig. Mon. croat. 24. (1325).

DOMENTÌJÁN, Domentijána, *m. vidi* Dometijan. — *radi umetnuta* n *isporedi* Melontije. — *Dolazi od* XIII *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Domenьtijanь). Vь lêto 6751 (1243)... togo prêosveštenaago kirь Savy poslědьńemu jeromonahu Domenьtijanu bogъ prědsložì nrazumôti žitije sego prêosveštenaago kirь Savy. Domentijana 344—345. Domentijanь, kaludersko *(ime).* S. Novaković, pom. 60.

DOMÉNUTÍ SE, dòmênêm se, *posvjetovati se. — složeno*: do-menuti *(vidi* pomenuti). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neznam ti na to ništa odgovoriti, nego pričekaj dok se sa mojim kućanma o tom domenem' ili: ‚Ajmo se ja i ti lijepo domenuti, što da učinimo.' J. Bogdanović.

1. DOMÉSTI, dométêm, *pf. svršiti métêńe, prelazno i neprelazno. — složeno*: do-mésti. — *Akc. je kao kod* dovući. — *U naše vrijeme.* Domesti, do kraja vareniku u stapu izmesti, u govoru: ‚Stani, dok ovo u stapu dometem', ili: ‚Još evo nijesam domela' ili: ‚Još to u stapu nije dometeno.' *u Lici.* J. Bogdanović. Jesi li kašu domela? *u Dubrovniku.*

2. DOMÈSTI, domètêm, *pf. svršiti mètêńe, prelazno i neprelazno. — složeno*: do-mèsti. — *Akc. je kao kod* dovèsti. — *U naše vrijeme.* ‚Daj ovu sobu brže meti.' ‚Sad na dok ovu samo dometem.' *u Lici.* J. Bogdanović. ‚Kad sve dometeš, pristavi meso.' *u Dubrovniku.*

DÒMET, *m. koliko može ko dometnuti (iz puške, kamenom itd.) — Postaje od osnove glagola* dometnuti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: ‚wurfweite' ‚teli jactus': ubiti (iz puške) na domet. Koji može stići i utući i na domet tankom puškom ubit'. Nar. pjes. vuk. 3, 300.

DÒMETAK, dòmetka, *m. ono što se domeće, dodatak.* — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. plur.* dòmetâkâ. — *Postaje kao* domet *sufiksom* ъkъ. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚der zusatz' ‚additamentum').

DOMÈTÁŃE, *n. djelo kojijem se domeće. — U Vukovu rječniku.*

DOMÈTATI, dòmećêm, *impf.* dometnuti. — *Akc. je kao kod* dolagati.

a. *vidi* dometnuti, a. — *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dal' sve radi da ostane gdi top bojni ne domeće. V. Došen 122b.

b. *vidi* dometnuti, b. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Jer domeće na grijeh svoj bezakońe. Đ. Daničić, jov. 34, 37. Odakle se uzima a ne domeće, tuj mora nestati. F. Đorđević, pčel. 20.

DOMETÌJÁN, Dometijána, *m. ime muško (kaluđersko), preko grčkoga Δομετιανός. isporedi* Domentijan. — *Dolazi prije našega vremena i u Daničićevu rječniku* (Dometijanь). Togo prêosveštennaago prьvago Savy poslědьńemu učeniku Dometijanu ijeromonahu Hristosь . . . obsjavi jemu žitije prêpodobnaago otsca našego Simeona. Mon. serb. 49. *(u rukopisu god.* 1663?). Prêpodobnymь Dometijanomь inokomь. Domentijana x. (1663).

DOMETIJE, *m. ime muško (kaluđersko),* Domitius, *preko grčkoga Δομέτιος.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Prêpodobnyj protь Dometije *(za vremena svetoga Save).* Domentijanb 75.

DÒMETNUTI, dòmetnêm, *pf. složeno*: do-metnuti. — *impf.* dometati. — *Akc. se mijeña u aor. 2 i 3. sing.* dòmetnû

a. *dobaciti, prelazno i neprelazno. što bi bio objekat kod prclaznoga, kod neprelaznoga stoji u instr.* — *od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku*: 2. ‚eben so weit werfen' ‚aeque longe jacio' cf. dobaciti, dovrći. Kada otiđe od ńih koliko bi kamenom dometnuo. M. Divković, bes. 362b. Isus odstupi u vrtlu od svojih učenika daleko koliko se može kamenom dometnut. J. Filipović 1, 311a. — *i sa* se, *refleksivno, znači isto što i neprelazno, n. p.* dometnuti se kamenom.

b. *kao dostaviti, pristaviti, dodati. svagda prelazno. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: 1. ‚hinzusetzen' ‚addo'. Dometnuće se vama koji slušate. Vuk, mar. 4, 24. Na to još neka dometne peti dio. Đ. Daničić, 3 mojs. 5, 16.

DOMĠOVAN, *m. ime muško* (Don Juan d' Austria), *po tal.* Don Giovanni. — *u pjesmi* XVIII *vijeka.* I još ńemu u kńizi kraj španjulski otpisuje: ‚Ne mogu ti ja doći u pomoć na siće more,

ma ti hoću poslati Domġovana brata moga.' Nar. pjes. bog. 144—145.

DÒMICA, *f. dem.* 4. Doma. — *U Belinu rječniku* 276b.

DÒMICATI, dòmičêm, *impf.* domaknuti. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòmicâ. — *Postaje od* domaknuti *kao* micati *od* maknuti.

a. *prelazno. a) aktivno. samo u Belinu rječniku* (finir d' agitare' 52b) *i u Stulićevu* (v. dokretati) *u kojima se shvata kao da je složeno od* do *i* micati, *te znači: svršivati (ili svršiti?) micanje. — b) sa* se, *refleksivno, u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači primicati se.* Ćeonik ovoga svijeta domiče se. S. Rosa 148b.

b. *neprelazno, dohvatati, dokučivati (i u prenesenom smislu). — od* XVI *vijeka.* Pokli telesna gnusoća do duše domiče. B. Gradić, djev. 47. Mnozi uzlaze po skali od izvrsnosti i trče i domiču do sred ńe ali na vrh ńe ne prihode. duh. 81. Nigda ne domiču na svrhu ńihova poze[enja. M. Radnić 40b. Akoprem u pustoši gdi stup ludski ne domiče. J. Kavańin 482b. *u jednom primjeru o vremenu; može biti da treba čitati* odmičite: Ne domičite do drugoga vremena. J. Banovac, pred. 19.

DOMICIJÂN, Domicijána, *m.* Domitianus, *po latinskom obliku i po talijanskom* Domiziano. *izporedi* Dometijan *i* Domentijan. — *Od* XVI *vijeka.* Domicijan, rimski kra], krunom ga darova. D. Rańina, va. Vladaše tada Domicijan cesar. F. Glavinić, cvit. 96. Od preminuloga cesara Domicijana. F. Lastrić, test. ad. 35b. — *u jednom je primjeru* XVII *vijeka nom.* Domicijano. Više u ovoj vojski kita jedna od četrdeset soldatov krščenikov iz Kapadocije, t. j. Domicijano, . . . F. Glavinić, cvit. 70a.

DOMIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 63. Šem. karlov. 1883. 72.

DOMIJAN, *m. vidi* Damijan. *od latinskoga* Damianus *ili od tal.* Damiano; *prvo* a, *jer je u onijem jezicima bez akcenta, mijeña se na* o, *vidi* korizma. — *isporedi* Domńan. — *Dolazi od* XIII *do* XVII *vijeka (u kojem primjeru može biti da treba čitati* Domjan). Domijan satnik. Zak. vinod. 55. Ukopaše ga u veliku crikvu protiva oltaru sfetoga Kusme i Domijana. Ivan trog. 11a. U crikvi svetoga Domijana blizu Asisa. F. Glavinić, cvit. 334b.

DOMIJÈRATI, dòmijerâm, *impf.* domjeriti. — *U Belinu rječniku (praes.* domijeram *uz inf.* domjeriti 195a) *i u Stulićevu.*

DOMIJÈSITI, dòmijesîm, *pf. svršiti mijcšeńe. — složeno:* do-mijesiti. — *Akc. je kao kod* dograditi *(prema* á ijè, *a prema* â ije). — *U Belinu rječniku* 382a.

DOMIJÈŠATI, dòmiješâm, *pf. svršiti miješańe, pomiješati, izmiješati sve, do kraja. — složeno:* do-miješati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒMILITI SE, dòmilîm se, *pf. omilcti (nakom ńekoliko vremena). — složeno:* do-militi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMILOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Rat. 107.

DOMÍĻETI, domílîm, *bolje* dohmiļeti, dohmílîm, *pf.* arrepere, *doći hmileći. — složeno:* do-hmiļeti. — *Dolazi u naše vrijeme. (Zmija)* po ruci domili do vrata. Nar. prip. vuk. 13.

DOMIN, *m. stoji pred imenima popova katoličkijeh, lat.* dominus. *isporedi* dom, dum. — *Dolazi* XV *i* XVI *vijeka.* Redovnici i oci duhovni,... naj prvo poštovani muž plovan Blažević, drugo domin Šimun, treti domin Anton, četvrti domin Frančisko. Mon. croat. 52. (1423). Ja domin Tomaš Partinić. 64. (1445). Domine plovane! 245. (1545).

DÒMINÊZ, *prezime u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOMINIČIĆ, *m. prezime. — pomińe se* XVIII *vijeka.* Crnota, Dominičić, Nimir, Skafa . . . J. Kavańin 144a.

DOMINIĆ, *m. prezime. — pomińe se* XVIII *vijeka.* Dominić Jero otide. J. Kavańin 145b.

DÒMINIG, *m. Dominik, vidi* Domenig. — *Dolazi* XV *i* XVI *vijeka.* Dominiga Mavrovića. Mon. croat. 101. (1446). Dominig Vinturić. 229. (1527). Otac sveta Dominiga. Ivan trog. 34.

DÒMINIK, *m.* Dominicus, *ime muško, po latinskome. isporedi* Dominko, Dominig, Domenig, Dminko, Dimko, Dinko. — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dominikъ). Na koje mi prieže u svetomь Dominiku *(u crkvi)* pri Splětu. Mon. serb. 501. (XV *vijeka poslije* 1466). Ni sveti Dominik, ni sveti Frančesko. B. Gradić, djev. 120. Sveti Dominiče, moli za nas. B. Kašić, rit. 92. Sveti Petar, . . dika reda s. Dominika. F. Glavinić, cvit. 111a. Budući ljubi Dominika učitelja. J. Kavańin 148b. Petrom od Alkantare, Dominikom. F. Lastrić, test. 71b. O koliko će se tada S. Dominik veseliti! D. Rapić 7. — *i s nom.* Dominiko. Ivan Krstitel, Frančisko, Dominiko. F. Glavinić, cvit. 6b.

DÒMINIKA, *f.* Dominica, *ime žensko, isporedi* Dominik, 4. Doma, Domica. — *U Belinu rječniku* 276b.

DOMINÌKÂN, dominikána, *m. fratar reda svetoga Dominika, bijeli fratar, isporedi* bio, 1, e, *i)* (I, *str.* 315b). *od lat.* dominicanus *ili od tal.* dominicano, domenicano. — *Od* XVII *vijeka (u naše vrijeme u Dubrovniku).* F. Desiderija Veroneža, pripovijedaoca dominikana. S. Matijević 27. Dominikani, Franceškani, . . . I. Ančić, ogl. 30. Mi dominikani na izgled sfetoga Dominika. V. M. Gučetić 131. Redovnika dominikana dubrovčanina tri besjede. A. Kalić, tri besj. I.

DOMINÌKÂNSKI, *adj. koji pripada dominikanima. — Dolazi od* XVII *vijeka.* Otac . . . od svetoga reda dominikanskoga. I. Ančić, ogl. 11.

DOMINIKAR, *m. vidi* dominikan. — *U jednoga pisca* XVIII vijeka. Milinović dominikar. J. Kavańin 326a.

DÒMINIKO, *vidi* Dominik.

DOMINISAR, *m. vidi* dominikan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S ovima trudima naj veće zabavlali su se dominisari. A. d. Costa 1, 97.

DOMINIŽAR, *m. vidi* domiuikan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dominižar kad ubodan pram nauku tom proti se. J. Kavańin 372b.

DOMINK, *vidi* Dominko.

DÒMÎNKO, *m. vidi* Dominik. *isporedi* Dminko. — *Dolazi od* XIII *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku).* ‚Mancipia cum suis heredibus: Dominko' . . . Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 42. (1232). Po Dominku Zlatariću. D. Zlatarić 1a. Blaženi Dominko mojaše. M. Divković, zlam. 15a. Dominko ńih sin. B. Kašić, rit. 394. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka otpada krajńe* o *u nom.*: Domink otac koji čuva carigradski stražak. J. Kavańin 298b. Benedeto, Domink, Frano. 361a.

DOMINKOVAC, Dominkovca, *m. vidi* Dominkovica.

DOMINKOVICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 77. — *na drugom se mjestu zove* Dominkovac. Schem. zagr. 1875. 172.

DOMINKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Dominku. u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1874. 11. XIX.

DOMINOŽAR, *m. vidi* dominikan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Andeo Gozze dominožar. J. Kavanin 179b.

DOMÍRITI, dòmîrîm, *pf. dodati što čemu (osobito o novcima) da se dopuni, da bude potpuno.* — *složeno:* do-miriti *(u prenesenom smislu: ono čemu čega nedostaje nije još mirno).* — *impf.:* domirivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Vukovu rječniku* („durch zusatz voll machen' „explere additione') *s primjerom:* Nemam deset groša punijeh, domiri mi (da bih imao toliko).

DOMIRÍVÂNE, *n. djelo kojijem se domiruje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOMIRÍVATI, domìrujêm *i* domirîvâm, *impf.* domiriti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s praes.* domirujem). Te im tajin divno domiruje. Pjev. crn. 179a.

DÒMÎSAO, dòmîsli, *f.* consilium, *ono čemu se čovjek domisli.* — *Postaje od osnove* domisl *glagola* domisliti *sufiksom* ь; *u nom. i acc. sing. umeće se* a *a* l *se mijeña na* o. — *Dolazi od* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (domisl, v. domišljaše *s dodatkom da je riječ ruska).* Imaju ... prociniti nič po zakonu i običaju, a nič po domisli. Stat. poj. ark. 5, 256. Pak domišjom i oblašću hti da ih složi i gospodi. J. Kavanin 261a. Radost, briga i domisao. Vuk, nar. pjes. 1, 359. ‚On to reče bez domisli' (nije promislio ni smislio). u Crnoj Gori. Ļ. Nenadović.

1. DÒMISLICA, *m. i f. domišljat čovjek.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Al je Marko neka domislica, brže smisli a pohitro zbori. Nar. pjes. petr. 3, 203.

2. DÒMISLICA, *f. nekakva trava.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Domislicom prelijela *(prelila)* travom ... Domislicu da bi domišļao. G. Martić, nar. pjes. juk. 21.

3. DÒMISLICA, *f. selo u Bosni u okrugu bańolučkom. (griješkom* Domistica). Statist. bosn. 43.

DÒMISLITEĻ, *m. domišljat čovjek, isporedi* domislica. — *Dolazi u dvojice pisaca* XVIII *vijeka (u jednoga svagda a u drugoga često griješkom* domišljitej) *i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).* Ti si bio velik domišļiteļ. N. Palikuća 19. Kraļ poznade da je veliki domisliteļ. 39. — *u starijega pisca znači: prorok, gatar.* Budući mu kazano od svojizih domišļiteļa, da ga je bog Abramov pokaraо radi Sare. And. Kačić, kor. 15. Mudraci domišļiteļi, koji pogadahu stvari došaste. 61.

DÒMISLITEĻAN, dòmislitêļna, *adj. koji se može mišļenem dokučiti, kojemu se može čeļade domisliti.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.* — *nepouzdano.*

DÒMISLITEĻICA, *f. žensko čeļadc koje se domisli, domišļato.* — *U Stulićevu rječniku.*

DÒMISLITI, dòmislîm, *pf.* excogitare, *mislећi dokučiti.* — *složeno:* do-misliti. — *impf.:* domišļati, domišļavati. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* domysliti se, *rus.* домыслить, домысливтся, *češ.* domysliti, domysliti se, *pol.* domyślić się.

a. *aktivno, sa značenem sprijeda kazanijem (vidi potaće kod* b). — *dolazi (rijetko) od* XVII *vijeka a nije u nijednom rjčniku.* Ja i ļubav, nitko veće ni domisli, ni se stavi od goruće, nu mučeće i otajne me ļubavi. I. Gundulić 260. Izkusi i domisli, što on snuje, što li želi. J. Kavanin 254b. Mislio sam na svakoju ruku, pa sam jedno domislio, kume. Osvetn. 2, 11. — *sa* se, *pasivno.* Jedva se može od nas domisliti, da naše spaseńe visi o istomu križu. J. Matović 44.

b. *sa* se, *refleksivno. značeńe je kao kod* a. *ono što se mišļeńem dokuči (kod* a *objekat) izriče se imenom (naj običnije i naj boļe u dat.), ili podložnom rečenicom, ili adverbom.* — *u našem je jeziku potvrđeno od* XV *vijeka, a između rječnika dolazi u Mikaļinu: (kod* domišļati se) domisliti se ‚adverto, animadverto, deprehendo, cognosco, conjicio, intelligo, conjectura consequor'; domišļati se, gonetati ‚conjicio, conjectura prospicio vel provideo, conjecturam facio, conjectura ducor'; domisliti se prija ‚praevideo, praesentio, praesagio, prospicere in posterum'; *u Belinu:* ‚adverto' 22a; ‚praesentio' 582b; *u Bjelostjenčevu: kod* domišļam se ‚animadverto, adverto, conjicio, conjecto, conjectura consequor, conjectura prospicio, praesentio, praesagio, cognosco, deprehendo'; *u Voltigijinu:* ‚ricordarsi, risovvenirsi' ‚sich erinnern'; *u Stulićevu:* ‚animadvertere, remedium invenire, excogitare'; *u Vukovu:* čemu ‚rath schaffen' ‚expedio'; *u Daničićevu:* ‚mente percipere'. *a) mišļeńem se dokuči znaće onoga što jest ili će biti. aa)* conjectura assequi, *pošto se misleći o čem tražilo da se obazna što je ono doći do toga znána, poznati, obaznati, saznati, ugonenuti.* Ino ni inako ne moremo se domisliti viđevši vaše veliki trudь. Spom. sr. 1, 166. (1422). Mož' li se domislit, povij mi, jeda znaš, da pri htij razmislit, neg mi odgovor daš. P. Hektorović 6. Reče Osip: ‚Meni prâvi, kakovi su ti sni bili, ... jere s božjom ja pomoću lasno ću se domisliti, ter stumačit tebi hoću, ča se hoće dogoditi. P. Vuletić 28. Domisliti se mogoste, ali vam velika ļubav misao ovu odvrati. A. Kanižlić, utoč. 547. Kraļ: Ja činim da si ti bio uzrok od one vike. Nasradin: Ti si se domislio. N. Palikuća 19. Svi mudroznanci i vračari san tomačiše, ali se do sama Danijela domisliti ne može niko. And. Kačić, kor. 293. Ah da mogu progovorit oni svijetli miri, oni slavni otari ..., što bismo čuli mi, što bi oni poviđeli? znali bismo slados riječi, ... ginuće srca Dominikova. Ali hoću ja, da se štogod *(acc. adverbijalno),* ako ne sa svijem, domislite vi, pravovijerni. A. Kalić 487. — *s dativom.* Mojojzi tuj misli ona se vil tada njekako domisli. N. Naļešković 1, 319. Nu bih ktil, žeļo ma, od tebe tolikoj, domisliš da sama misli se ti mojoj. D. Ranina 42a. Mogu ti se, Milice, sanku tvomu domisliti. Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Niko ti se ne mogaše sanku djevojčinu domisliti. 32. — *u jednom primjeru s acc.* Domislivši se ono što biše istina. M. Lekušić 57. — *s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Veliki potres učini se ... videći to puk, domisli se, da radi muke i trpļenja Agate ova se čińahu. F. Glavinić, cvit 48a. *(Bog)* cesara čvrstim jednim taknu betegom, ki domislivši se, da to za grih proti Atanasu bi mu nadloženo. 122b. Od koje (kako ufam) ni izvadićeto toliki nauk i domisliti se, da je život naš bogu drag. P. Posilović, nasl. XIV. Lako se domisli, da se to tad zgađaše, kad se za ńega misa govoraše. Blago turl. 2, 249b. — *s podložnom interogativnom rečenicom.* Ne mogući se domisliti, od koga bi bil umoren. Mirakuli. 9. Ne mogući se domisliti, za ki bi uzrok ov činil to. 141. Ni maño se domisliti ja ne umijem s moje strane, tko je tač smion mogo biti. G. Palmotić 1, 174. Nu lijepo se domisliše,

kako uzraste taj zla drača. A. Vitaljić, ost. 250. Nije razum nigda razumio, ni mudri se čovik domislio, kakva je paklena tamnica. T. Babić 22. S vrimenom more se lasno znati i domisliti, more li se usuditi učiniti zavit. M. Zoričić, osm. 33. Vaļe se domisle, ča je. Nar. prip. mikul. 25. — *bb)* animadvertere, *kad, pazeći na što, čoek obazna što nije prije znao (i zato što nije na ono pazio); sjetiti se, staviti se. (do takovoga znaña može čoek doći ne samo mišļenem nego i tjelesnijem osjećañem, n. p. vidom). s dat.* Tomu se ne domisliše učenici. N. Raňina 87a. joann. 12, 16. Da se ne mogu domisliti ni sumļiti ovakvoj privari. And. Kačić, razg. 117. — *s gen.* Ne domisli se s. otac himbe heretika. F. Glavinić, cvit. 154a. — *s prijedlogom* od. Dlgo vrime biše bila vani iz molstira, zato nijedna se veće ne domisli od te stvari. Mirakuli. 47. Al da se od moga trbuha domisli *(gospoda)*, što ve bih neboga? N. Naļeković 1, 267. Ambrož ... rukami svojimi proti obrazu cesara zatvori crikvu; tada cesar od bezakona domislivši se svoga, reče. F. Glavinić, cvit. 406b. — *s acc.* Ja se toj domislih i ništa ne rekoh. D. Zlatarić 53b. — *s prijedlogom* u *i loc.* Kandarkus reče: ‚Ov macedonijski poklisar sam Aleksandar je ... Aleksandar domisli se v tom. Aleks. jag. star. 3, 269. — *s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Ako djavao domisli se, da nemoćnik štogodir misli hotiti se ispoviditi. P Posilović, nasl. 85b. Domisli se, mej Trojane da upade. I. Zanotti, en. 26. Prem da bi se po tomu domislio pokornik da se ispovidnik služi od znaña ispovidñega. Ant. Kadčić 325—326. — *s podložnom interogativnom rečenicom.* Po ñegovu uskrsnuću domisliše se što im je rijet hotio. S. Rosa 147b. — *cc) kad mišļenem čoeku padne na um ono što je prije znao pa zaboravio, spomenuti se, sjetiti se.* Ako bi zabil ki grih a potle domislil se. F. Glavinić, svitl. 73. ‚Domisli se, morda su ti još ča obećale, a ti si pozabil'. ‚Ja, domislel san se, jedna mi je dala moć da će mi bit ča god pomislin'. Nar. prip. mikul. 45. — *s dat. (u jedinom primjeru može biti i gen.).* Domisli se Petar riječi Isusa, jere mu bješe rekao: prjeđe nego kokot zapoje, trikrat me ćeš zatajati. N. Raňina 98b. mar. 14, 72. — *b) gotovo kao izmisliti, kad čovjek misleći iznađe novu misao. aa) uopće.* Od kogo nitkore ne može se domisliti ni izmisliti riči vekše. Š. Budinić, sum. 4b. On, kako je bil bedast ni se niš mogal domislet, ča bi zaželel. Nar. prip. mikul. 45. — *bb) često je nova misao odluka, nešto što treba raditi kod kakva mučnoga posla, te padne čoeku na um osobito kad se hoće da izbavi kakva zla.* Samoga Antona nigdor ne prošaše, kako od svih neznan tako i malo hasnovit vijaše se. domisli se zato sam po sebi, ter ministru rimsko provincije ponizno priporuči se. F. Glavinić, cvit. 182a. Mene slijepa i nerazborita koji nijesam umio doprijet dotlek i domislit se! srećni vi i veoma razboriti koji ste iznašli način ...! A. Kalić 121. Prepade se Strahiniću bane de pogibe ludo i bezumno, a nešto se bane domislio, viknu bane iz bijela grla nekakoga hrta Karamana. Nar. pjes. vuk. 2, 285. A kad caru dari dopanuše, od dara se care poplašio, jer ne ima dara za uzdarje; sve mislio, nije s' domislio. 3, 78. — *s dat.* I po tom posla poklisare ka Sinagripu caru govore: ‚Sinagripe, ziđi mi grad ni na nebu ni na zemļi nego li na oblacijeh'. I sliša toj Sinagrip car i poče misliti na srcu svojem, i prizva ka sebi svoje vijećnike i veća š ńimi i ne more se nitkore od ńih tomuj proumjeti ni domisliti što je onaj zapovijed. Zborn. 35a. ark. 9, 144. Al' se i tom domisliše kojim mita mila biše, kad pravdene one vage okrenuše na bisage. V. Došen 69b. Ali se Jakov i tomu domisli, usikavši mnoge šipčiće zelene. And. Kačić, kor. 31. Al' se Turčin ne sm'je obazreti, veće bježi s glavom bez obzira. Zlu se Miloš poslu domislio: on poteže pušku kuburliju, pušci Miloš živu vatru dade. Nar. pjes. vuk. 4, 236. Za Novicu za krvnika tvoga što se tvome jadu domislio: on je tebe davu učinio. 4, 485. — *s acc.* Kakove godir moreš se domisliti muke, ne krati mi jih podati. F. Glavinić, cvit. 386a. — *s inf.* Domisle se oprijateļiti sa Šćepanom. S. Ļubiša, prip. 128. — *s podložnom interogativnom rečenicom.* Ne moguči domisliti se, kako bi mogal škapulati. Mirakuli. 87. Misli, misli i naj zada se domisli, kako bi jih mogal prevarit. Nar. prip. mikul. 40.

DOMIŠEVIĆ, *m. vidi* Domiševina.

DOMIŠEVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 391. — *na drugom se mjestu zove* Domišević. Sr. nov. 1879. 176.

DOMÍŠĻAČA, *f. žensko čeļade domišļato (govori se u šali).* — *isporedi* domišļanka. — *U naše vrijeme.* Imam strica domišļana i strikaču domišļaču. Nar. pjes. zemļak 1871. 2.

DOMÍŠĻALAC, domišļaoca, *m. čovjek koji se domišļa, domišļat čovjek. isporedi* domišļan, domišļavac. — *U Stulićevu rječniku* (domišļalac *i griješkom* domišļaoc ‚astutus, perspicax, sagax, callidus'.

DOMÍŠĻALICA, *f. žensko čeļade koje se domišļa, domišļanka.* — *U Stulićevu rječniku (kod* domišliteļica *ima* v. domišļalica, *ali ove riječi napose nema).*

DOMÍŠĻAN, *m. domišļat čovjek (govori se u šali).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u šali).* Imam strica domišļana. Nar. pjes. zemļak 1871. 2.

DOMÍŠĻÂNKA, *f. žensko čeļade domišļato.* — *isporedi* domišļan *i* domišļača. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Moja diko, ne prolazi često, jer je moja majka domišļanka, pa će reći da se milujemo. Nar. pjes. vuk. 1, 632.

DOMÍŠĻANOV, *adj. koji pripada domišļanu.* — *U Vukovu rječniku.*

DOMÍŠĻÂŃE, *n. djelo kojijem se ko domišļa.* — *Stariji je oblik* domišļanje. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (domišļanje ‚animadversio, deprehensio; conjectura'), *u Belinu* (domišļanje ‚animadversio' 22a), *u Stulićevu* (‚perspicientia, sagacitas, conjectura, praecognitio, praevisio'), *u Vukovu.* Teže sagrešuje koji smišļajući se nego li bez domišļanja. S. Matijević 39. Tko bi igdar pomislio da od jednije priprostije krpa ... može se činiti hartija ...? i ovo čini sve domišļanje ļudsko. M. Radnić 113b. Nu ostavimo domišļańe, prođimo na viđeńe. A. Kalić 145.

DOMÍŠĻÂR, domišļára, *m. čovjek domišļat.* M. Pavlinović.

DOMÍŠĻAT, *adj.* vafer, callidus, acutus, *koji se lako domišļa onome što može biti i tuđoj namjeri, i onome što treba raditi u mučnom poslu.* — *Postaje od osnove glagola* domišļati *sufiksom* atъ. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚cautus' 23a. 252b; ‚vafer' 114a), *u Stulićevu* (‚cautus, callidus, astutus, providus'), *u Vukovu* (‚leicht rath schaffend' ‚plenus consilii'. — *Komp.* domišļàtijī, *u Belinu rječniku* 23a. Ne

da trubḷam glasa dati, nu mučeća svim zlamenja stavi od svoga odijeḷenja tad himbenik domišḷati *(Tezeo)*. I. Gundulić 39. *(Na Širu)* man kriše ženske odjeće domišḷatom Grku Akila. 367. Domišḷati lovac različite priprav|a moštrije. F. Glavinić, posl. 4. Ako ne budeš veoma domišḷat, mnogo ćeš puta biti privaren. M. Radnić 521a. Još li Ulisa vi ne znato domišḷata? I. Zanotti, en. 7. Al' ja vrag sam domišḷati. J. Kavanin 420b. Pokli ovi slipac jest toliko domišḷat i mudar. A. d. Bella, razg. 68a. Al' j' u braće sestra domišḷata, kradom braći końe izvodila, pod skutima dorde iznosila. Nar. pjes. vuk. 3, 550. Jer je moja domišḷata majka, svemu bi se čemu domislila. Nar. pjes. vuk, rječ. 132a. Al' su mlade domišḷate bile, sokola su mlikom zadajale. Nar. pjes. istr. 1, 7. Mladić siromah no provrtan i domišḷat. Nar. prip. vuk. 127. Ako si ti lukava, ja sam domišḷat. Nar. prip. vrč. 15. Kako j' čovik domišḷat, kad mu do tepla dojde. Nar. prip. mikul. 85. Jako si domišḷata i pametna. 146. — *o pameti.* Ukazat se duboke i domišḷate pameti. A. d. Bella, razg. 75a. — *Adv.* domišḷato, *u Belinu rječniku* ‚caute, prudenter' 22b; ‚astute' 114a; predomišḷato ‚cautissime' 23a) *i u Stulićevu* (v. hitro). — *komp.* domišḷàtijê, *u Belinu rječniku* 22b.

DOMIŠḶATAN, domišḷatna, *adj. domišḷat.* — *U Belinu rječniku (samo adv.* domišḷatno ‚caute, prudenter' 22b) *i u Stulićevu.*

DOMÍŠḶATÍ SE, dòmîšḷâm se, *impf.* domisliti se *(vidi* domisliti, b). — *isporedi* domišḷavati se. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove* domisli (domysli) *glagola* domisliti *sufiksom* a; i *mijeńa se na* j, *a* lj *na* l *pred kojijem se* s *mijeńa na* š. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* domyšḷati sę, *rus.* домышлятся, *poḷ.* domyszlać się. — *Između rječnika u Mikaḷinu, u Belinu* (22a; *praes.* domišḷam se *uz inf.* domisliti se 582b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

a. *mišḷeńem dokučivati znaše onoga što jest ili što će biti. vidi* domisliti, b, *a).* Od te stvari nigdor se domišḷaše ini. Mirakuli. 45. Od ovogaj ništa se puk ne domišḷaše. Zborn. 57a. Sriće moje oko tad hoti počati u mene ne toko veselo zrčati. nu joj se domišḷat meni ne bi moći. H. Lucić 233. Što hoću rijet' ovoj, mnim da se domišḷaš. N. Naḷešković 1, 323. Da se domišḷaš da znam ča reći hoćeš. P. Zoranić 64b. Tudije se tužna i brižna majka poče domišḷati da oni veći križ ńe sinku pripravḷahu. M. Divković, bes. 374b. Premda se tomu ne domišḷamo. I. T. Mrnavić, ist. 123. Što imaš činit, brzo čini, neharniku još prikriči; nu se nijedan u družini ne domišḷa tej od riči. G. Palmotić 3, 66b. Kada se veće domišḷa, da veće ne more živiti. P. Posilović, nasl. 3a. On se svemu domišḷaše, što će mu se dogoditi i ne *(h)*ti svoga života na boḷe prominiti. J. Banovac, pred. 106. Dogovaraše se, kako bi ga zgrabili i učinili svojijem ‚kraḷom'. o čemu domišḷajući se Jezus ... pobjegnu u goru. S. Rosa 93b. Domišḷam se zašto ovako govoriš. Đ. Bašić 51a. Svakome se jadu domišḷaju. Nar. pjes. vuk. 4, 465. Zlotkaḷa se jadu domišḷaše. Nar. posl. vuk. 92.

b. *mišḷeńem dolaziti do odluke, do onoga što treba raditi kod kakva mučna posla. vidi* domisliti, b, *b) bb).* Jošće niku drugu domišḷahu se hudobiju. F. Glavinić, cvit. 122a. Nitko se ne domišḷa, nitko odlučuje uzimati pristojne likarije. M. Pavišić 49. Potom se Vukasović poče domišḷati od izdajstva. Zgode. 16. One druge dvije sestre pošto viđeše da im se sestra naj mlađa vjeri preko ńih živijeh i starijih, počnu joj o glavi raditi i domišḷati se kako će je obestrviti. Nar. prip. vuk 141 Ovaj je siroma poslije domišḷao se, što će i kako će. [2]268.

c. *kao izmišḷati, zamišḷati, razmišḷati, rijelko. isporedi* domisliti, b, *b) aa).* Ona more biti ono ča ja žoḷah domišḷajući se. P. Zoranić 71a. Hoćeš li da te svak poznade? domišḷaj se da te nitkor ne poznade. M. Radnić 127b. Domišḷaj se imati s tobom mudrost božju. 158b.

DOMIŠḶATNÔST, *f. osobina onoga koji je domišḷatan, domišḷatost.* — *U Belinu rječniku* (domišḷatnos 22b) *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Domišḷatnost, to jest izkušańe sviju okolovištiua vrimena, mista i čeḷadi. I. Velikanović, uput. 1, 402.

DOMIŠḶATÔST, *f. osobina onoga koji je domišḷat, isporedi* domišḷatnost. — *U Belinu rječniku* (‚astutia' 114a) *i u Stulićevu (gdje s istijem značeńem ima i* domišḷatstvo *koje nije pouzdano) i u jednoga pisca našega vremena.* Koliko li izglédâ veleumja i domišḷatosti. M. Pavlinović, rad. 20.

DOMIŠḶATSTVO, *n. vidi* domišḷatost.

DOMIŠḶAV, *adj. vidi* domišḷat. — *U Stulićevu rječniku*

DOMIŠḶAVAC, domišḷâvca, *m. čovjek koji se domišla, isporedi* domišḷalac. — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* domišḷavec ‚animadversor').

DOMIŠḶÁVATI SE, domišḷâvâm se, *impf.* domisliti se *(uprav iterativni glagol).* — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *Postaje od* domišḷa *osnove glagola* domišḷati *sufiksom* (v)a. — *Dolazi od* XVIII *vijeka naj prije u Bjelostjenčevu rječniku (praes.* domišḷavam se *kod* domišḷam se) *i između rječnika još u Vukovu* (‚nachsinnen, rath schaffen' ‚cogito'). Ne domišḷavaše bo se mlogo, primivši zapovid. E. Pavić, ogl. 494.

DÒMIŠḶEN, *adj. (uprav part. pract. pass. glagola* domisliti), *vidi* domišḷat. — *Dolazi (složeno s* ne) *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pokoł slobodni mir nedomišḷen gubim. P. Zoranić 11b. Krotku i nedomišḷenu deklicu prihinil jesi. 39a.

DÒMIŠḶÊNE, *n. djelo kojijem se ko domisli.* — *Stariji je oblik* domišḷenje. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaḷinu* (domišḷenje od prija ‚praesentio animi, divinatio, praesagitio'), *u Belinu* (domišḷenje ‚animadversio' 22a), *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (kajkavski* domišḷeńe), *u Stulićevu. (Car)* ne posla *(pomoć)* ne znavši leško domišḷenje. I. T. Mrnavić, osm. 49. Ukazuje on svoje mogućstvo kada pomańka sve domišḷeńe i mogućstvo ḷudsko. M. Radnić 527b. Domišḷenje, koje jest jedno poznanje od stvari došasni. A. d. Costa 2, 124.

DÒMIŠḶITEḶ, *vidi* domislitel.

DOMIŠḶIV, *adj. vidi* domišḷat. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Štuje se sotona kakono očititeḷ domišḷivi od skroviti i došasni zgoda. A. d. Costa 2, 126. ‚On je čovjek domišḷiv, pak ga ne moš nigđe uvatiti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DOMIŠḶÍVATI SE, domišḷujêm se *i* domišḷîvâm se, *impf.* domisliti se. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku (praes.* domišḷujem se *i* domišḷivam se *kod* domišḷati se). Misal zlim umićna zlu se domišḷuje. I. T. Mrnavić, osm. 129.

DOMIŠḶIVÔST, domišḷivosti, *f. osobina onoga koji je domišḷiv.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚U muci ne pomaže domišḷivost'. J. Bogdanović.

DÒMÎŠTE, *n. vidi* dom. — *Dolazi u jednoga*

pisca čakavca XVII *vijeka* (*s čakavskijem oblikom* domišće) *i u čakavskoj narodnoj pjesmi našega vremena.* I bih kako noćni vran na domišću. M. Alberti 323. Pojdi, dušo, s manom na domište moje. Nar. pjes. istr. 2, 31.

DOMIT, *m. ili* domito, *n.? nejasna riječ u jednom spomeniku čakavskom* XV *vijeka u kojem ima instr.* domitom, *te se ne može znati kakav je nom. i kojega je roda. ako je složeno:* do-mito, *može značiti što se kod kakve pogodbe daje preko onoga što je pogođeno (vidi* 1. dar, b, *n)).* Oni ju *(zemlju)* mani lipo platiše, ja ju ńim prodah s domitom. Mon. croat. 57. (1433).

DOMITAR, Domitra, *m.* Demetrius, *vidi* Dmitar. — *U jednom spomeniku čakavskom* XV *vijeka (pisano* Domitr) *i u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Domitr Novačić. Mon. croat. 86. (1459). Domitar Macedonskoj općini sloboštinu zhodi. P. Vitezović, kron. 19. Domitar Nikanor. 24.

DÒMITI SE, dòmîm se, *impf. namiješťati se u svoj dom ili kao u svojem domu. — Moglo bi postati od* dom, *ali će biti načińeno od* odomiti se *kao imperfektivni glagol prema ovome. — U Stulićevu rječniku* (v. odomiti se).

DOMITO, *vidi* domit.

DOMITROVAC, Domitrovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj (isporedi* Domitar). Pregled. 44.

DOMITROVIĆ, *m. prezime po ocu Domitru. — Dolazi od* XVII *vijeka.* Sudcem ogulinskim Miku Domitrović. Mon. croat. 127. (1697). Domitrović. And. Kačić, kor. 390. *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

DOMJAN, *vidi* Domijan. — *Od* XV *vijeka.* Prêd Domjanom pridivkom Črčkom. Mon. croat. 49 (1419). Domjan Klokočić. 228. (1527). Domjan s osam mučenikov. J. Kavańin 306a. *i kao prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

DOMJANAC, Domjanca, *m. vidi* Domjan. — XV *vijeka.* Domjanca Radmančića. Mon. croat. 139. (1490). 168. (1497).

DOMJANČIĆÌ, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj. (štamparskom grješkom* Damjančići). Pregled. 7.

DOMJANI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

DOMJANIĆ, *m. prezime. — Od* XV *vijeka.* Antona Domjanića. Mon. croat. 49. (1419). Jurka Domjanića. 308. (1598). Zarić, Naložić, Domjanić. J. Kavańin 374a.

DÒMJERAN, dòmjêrna, *adj. koji je do mjere. — Dolazi s različitijem značeńima u dvojice pisaca Dubrovčana* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku (vidi c)). a) koji je ograničen mjerom, dakle uopće ograničen: protivno je* bezmjeran. Vi se kažete toliko lakomi, da vam je mučno posvetit jednomu bogu ovako dobru i ovako veliku vašu ljubav domjernu . . . U stvorih osvem što su izvrstnosti domjerne i dospjetne. Đ. Bašić 315a. *— b) koji nije mańi od mjere, dakle: potpun, cjelovit, isporedi* dokrajan. Ovako strahovito prikazańe pristojna je plata grješnicima: ali nije zadovoljna, domjerna i dokrajna. A. Kalić 148. Ovo je prilika, ako i ne domjerna i dokrajna onega srama. 151. *— c) koji nije ni veći ni mańi od mjere, dakle: onoliki koliko je dosta. — u Stulićevu rječniku* (‚sufficiens, aptus'). *— U Stulićevu rječniku ima i adv.* dòmjêrno (‚sufficienter, omnino, plane').

DÒMJEREŃE, *n. djelo kojijem se domjeri. — Stariji je oblik* domjerenje. *— U Belinu rječniku* (domjerenje ‚limitatio' 439b) *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka s osobitijem značeńem: osobina onoga koji je domjeren, ograničen.* Kad krepos stvorena ne bi imala drugo pomańkanje; ima sveđ ovo od domjerenja, ali su kreposti božanstvene bez mjere. Đ. Bašić 314b.

DÒMJERITI, dòmjerîm, *pf. složeno:* do-mjeriti. *— Akc. je kao kod* dobaviti. *— Dolazi od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* (emetiri'; ‚finir di misurare' 490b; ‚circumscribo' 195a. 439b) *i još između rječnika u Stulićevu* (‚circumscribere, definire, limitare, emetiri'). *a) svršiti mjereńe.* Mjerili su i mjerili *(vrijeme)* ali nijesu mogli neg li samijem vjekuvječanstvom domjerit. A. Kalić 13. *— b) postaviti čemu mjeru da ne bude veće od one, ograničiti.* Stvoreńa, zašto bo su svršena i domirena. A. Kanižlić, uzr. 92. Tko bi imao smionstvo domjeriti i postaviti *(boga)* među granice kojega mjesta? J. Matović 459. Anđeo u bitju svomu duhovnomu, premda domirenomu. Grgur iz Vareša 22.

DOMJERÍVATI, domjèrujêm *i* domjèrîvâm, *impf.* domjeriti, *isporedi* domijerati. *— U Belinu rječniku (praes.* domjerivam *uz inf.* domjeriti 195a. 439b) *i u Stulićevu.*

DÒMJÊRNÔST, dòmjêrnosti, *f. osobina onoga što je domjerno. — U Stulićevu rječniku* (‚sufficientia, concinnitas, concinnatio') *u kojem ima s istijem značeńem i* domjerstvo; *ovo nije pouzdano.*

DOMJERSTVO, *n vidi* domjernost.

DOMJEŠIĆ. *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

DOMJEŠÍVATI, domjèšujêm *i* domjèšîvâm, *impf.* domijesiti. *— U Belinu rječniku: praes. (grješkom)* domjesivam *uz inf.* domijesiti 382a, *i u Stulićevu: grješkom* domjesivati, domjesivam.

DÒMKNUTI, *vidi* domaknuti.

DOMLÁČITI, dòmlâčîm, *pf. svršiti mlaćeńe, smlačiti koliko je dosta. — složeno:* do-mlačiti. *— U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMLÁTITI, dòmlâtîm, *pf. složeno:* do-mlatiti. *— U naše vrijeme u Dubrovniku. a) svršiti mlaćeńe. — b) doći neredno s bukom i trkom.* ‚Odonle su ga potjerali, pa je amo domlatio.'

DOMLESTVO, *n. žitak:* Stekao domlestvo, bogatstvo, pa se posilio. M. Pavlinović. *— kao da postaje od* dom, *ali je nejasna i čudnovata riječ.*

DOMLIJÈVATI, dòmlijevâm, *impf.* domljeti. *— U Belinu rječniku (praes.* domlijevam *uz inf.* domljeti) *i u Stulićevu.*

DOMLJANOVIĆ, *m. prezime.* Luka Domljanović. Stat. poļ. ark. 5, 311.

DÒMLJETI, dòmeljêm, *pf. svršiti mljeveńe, prelazno i neprelazno. — složeno:* do-mljeti. *— impf.:* domlijevati. *— Akc. vidi kod* samljeti. *— U Belinu rječniku* (domljeti ‚finir di macinare' 450a) *i u Stulićevu, a u naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMNIJÈVATI, dòmnijevâm, *impf. dokučivati što pameću, misleći (mneći); svršivati mišljeńe. uprav impf.* domńeti *(složeno:* do-mńeti) *kojemu nema potvrde. — Dolazi sa zapadnijem oblikom* domnivati *u Voltigijinu rječniku* (‚approfondare' ‚vertiefen') *i u Stulićevu* (‚percipere, intellectu percipere, ab opinando cessare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

DOMNIKA, *f. ime žensko. — prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 61.

*

DOMNITI, domnim, *impf.* habitare, *prebivati (u svojem domu ili kao u svojem domu).* — *ne može se znati, jeli* -i- *u infinitivu samo po zapadnom govoru i stoji li mj.* -ê-; *onda bi po južnom govoru glasilo* domńeti. — *Postaňe nije dosta jasno; kao da postaje od nepotvrđenoga adj.* doman (domьnъ) *sufiksom* i *ili* ê. — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* U tebi gdi domni sve divno počtenje. Š. Menčetić 88. Ovdi da domńu, pače bih još vazel. 272. Hotiħ tu da domnim na silu oni čas. 310. U stanu onom domńah pokojno životom. 323.

DOMNIŽAR, *m. vidi* dominikan, dominižar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jacent reda domnižara. J. Kavańin 301b.

DOMNIŽARSKI, *adj. koji pripada domnižarima, dominikanima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Domnižarska skupna kuća. J. Kavańin 178a.

DÒMŃAN, *m. vidi* Domjan i Damńan. — XVIII *vijeka.* Sveti Kuzma i Domńano. L. Terzić 99. J. Banovac, blag. 209.

DOMŃETI, *vidi* domnijevati *i* domniti.

1. DÓMO, *m. hyp.* Dominik. — *isporedi:* 3. Doma. — *Akc. se mijeňa u voc.* Dômo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

2. DÓMO, *m. hyp.* domaćin. — *isporedi* 5. doma. — *Akc. se mijeňa u voc.* dômo. — *U naše vrijeme.* Pij, domo, pij! veseli smo svi! M. D. Milićević, slave. 53.

DOMÒČEDAC, domòčeca, *m.* verna, *ko je rođen u kući, u domu, osobito sluga.* — *isporedi* domaćedac, domočedak. — -a- *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.* domòčedâcâ; *u ostalijem se padežima* d *ne čuje pred* c. — *Složeno je od osnova imena* dom *i* čedo *sufiksom* ьcь. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DOMÒČEDAK, domòčetka, *m. vidi* domočedac, *od čega se razlikuje sufiksom* ъkъ. — *U Stulićevu rječniku plur.* domočeci *(pisano* domočedci), domočedaka ‚familia, servitium, servitus'.

DOMÒČITI, dòmočim, *pf. svršiti močeńe, pomoćiti sve, do kraja.* — *složeno:* do-močiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMÒDÂR, domodára, *m. vidi* domadar. — *Dolazi* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Tuj mi se obećaj, taj samo hoću dar, Derenčin da će taj tvoj biti domodar. H. Lucić 247. Toj ve si domodar ne u zloj haļini. P. Hektorović 26. Er se jamih domodara, ter ļubeć ga dvorno i ļubko. M. Pelegrinović 175.

DOMODIČAN, domodična, *adj. koji se svojijem domom diči.* — *isporedi* domoglasan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti ovu riječ sam i načinio složivši* dom *i* dičan. Ovo indi, domodični svome domu sinu slični, misli, jel' ti daje cinu? V. Došen 33b.

DOMOGLASAN, domoglasna, *adj. vidi* domodičan. — *Dolazi u istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* domodičan, *te će biti i onu riječ načinio kao i ovu.* Sad mi reci, domoglasni, što ti veće misto hasni? V. Došen 32a.

DOMOGOJ, *vidi* Domagoj.

DOMOJ, *m. vidi* Domovići.

DOMÒLITI, dòmolîm, *pf. svršiti moļeńe; skloniti moļeńem.* — *složeno:* do-moliti. — *impf.:* domaļati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer kod* b, *a)) a između rječnika u Belinu* (‚finir di pregare' 526a; domoliti se, finir di pregare' 580b), *u Stulićevu* (domoliti se, ‚preces absolvere'), *u Vukovu* (domoliti se, vide umoliti se).

a. *aktivno. a) svršiti moļeńe, molitvu, molbu.* Čim ļepoto drage toli naglijem okom svaki kupi, čačka božji sin domoli i nenadan k ńima stupi. Ġ. Palmotić 3, 23a — *i neprelazno.* Kad je sveta domolila, ide ončas tad k Zozimu. N. Marči 98. — *b) exorare, moļeńem skloniti, umoliti. objekat je onaj koji se moli.* Moli Ivo i domoli boga: razbi Janko na Dunaju Turke. And. Kačić, razg. 144b. — *u ovom primjeru kao da ima i drugi objekat: ono što se izmoli:* Što molila boga domolila. Nar. pjes. vuk. 2, 304.

b. *sa se, refleksivno, vidi* moliti se *kod* moliti. *onaj koji biva moļen (obično bog ili svetac) stoji u dat. a) svršiti moļeńe, molitvu.* Jure svi uviti sada svršiše se, sva pisma na svitu sad doskončaše se, jur domoliše se z limba sveti oci, skupa stakmiše se svi sveti proroci. M. Marulić 188. — *b) umoliti se, vidi* a, *b).* Boga moli, pa se domolio: golema se čudestva stvoriše. Nar. pjes. vuk. 3, 74. Boga moli i svetoga Savu, dok s' iguman bogu domolio; molio se tri bijela dana, dok se jedva svetac povratio. 3, 77.

DOMOĻÎVATI, dòmoļujem *i* domoļîvâm, *impf.* domoliti. *isporedi* domaļati. — *U Belinu rječniku samo praes. (griješkom)* domolivam se *uz inf.* domoliti se 580b.

DÒMÔM, *adv.* domum ; domi, *vidi* doma. — *isporedi* domome. — *Postaje od* domov *tijem što se je* v *promijenilo na* m, *kao što se dogodilo i kod instrumentala ženskijeh supstantiva na* a. — *U jednom primjeru pisca čakavca* XVII *vijeka pisano je* domon: Ni domon hod' prazan. J. Armolušić 71. — *u jednom primjeru prošloga vijeka ima uza se prijedlog* k: Hotijući se povratiti k domom oni učenici. M. Lekušić 142. — *Dolazi od* XIV *vijeka (u naše vrijeme samo kod Hrvata u Ugarskoj), a između rječnika u Stulićevu* (‚domum', *vidi i kod* domome) *i u Daničićevu* (domomъ *kod* domъ).

a. domum, *kao kraj micańu (starije značeńe).* Da se može vsaki odь ńihъ vratitь slobodno domomъ. Mon. serb. 186. (1300—1376). Tako se domom razidosmo. Mon. croat. 252. (1552). Nego su vdilce domom prošli. 280. (1577). Domom se vrnuše. M. Marulić 5. Ke kad odsla domom. 85. Pojde domom. Naručn. 1a. Ki je v tamnici ne more priti domom. Korizm. 21a. Pojde domom v Parmu. 21b. Sviviši dolami skut ter domom poteče. P. Hektorović 5. S koga puta nakon dvadeset i pet dan vrativši se domom. 53. Proči ću domom tja. N. Naļešković 1, 287. Djevojku plemku vodi domom sinu. M. Držić 90. Inako ne bi moć ni domom . . poć. D. Zlatarić 14a. Ne može domom dovesti . . zaručnicu. M. Divković, nauk. 135a. Toga domom grede vode kao slipa. Đ. Baraković, vil. 56. Svak vojničanin može domom iti. I. T. Mrnavić, osm. 64. Hotijući se povratiti domom oni učenici. P. B. Baksić 187. Misli o tuđem teocu, da i tvoj domom zdravo dođe. (Đ). Poslov. danič. 61. Čijem oko podne domom vraća se. I. Đordić, ben. 141. I zdravo sam svuda hodi i veselo domom dojdi. Nar. pjes. mikl. beitr. 9. Kad sam domom došal. Jačke. 25. Da ja morem pojti domom pogledati. 59.

b. domi, *mjesto za stajańe (mlađe značeńe, ali dolazi već od kraja* XIV *vijeka.)* Ako oni ļudije hote doći, voļa ostati domomъ. Spom. sr. 1, 6. (1396). Kada se uzbojiš trudan domom i van . . . M. Marulić 147. Neć' domom umrit. 151. Da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeļad svu domom.

N. Naješković 1, 188. Ne znaš, ku domom za toj rat nepravo sveđ imaš? D. Zlatarić 6ª. Egista domom ni. 30ª. Na putu i domom priklonit, miran, tih. Đ. Baraković, vil. 11. Ter gleda očima, jesmo li domom vred. 266. Domom ć' imat sfe ča god hoć'. M. Gazarović 48. Čestiti domom stoje. (Đ). Poslov. daničˇ. 12.

DÒMÔME, *vidi* domom, *od čega postaje tijem što prima* e *na kraju (kao* ńime, ńome). — *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu koji bez razloga hoće da razlikuje ovu riječ (koju on tumači* ‚domi') *od* domom.

a. domum, *kod micańa.* Što ne greš domome? Š. Menčetić—Ġ. Držić 510. Veselo t' me lice s tobom gre domome. 490. Poslah te domome. M. Vetranić 2, 417. Al nudijer poďmo tja mi veće domome. F. Lukarević 19. Pastir jednome divjega človika dovede domome. D. Rańina 44ª. Pojde Hiera domomo. F. Vrančić, živ. 54.

b. domi, *kod stajańa.* Držim ja za diku tvu sliku domome. Š. Menčetić—Ġ. Držić 491. Ovdi sam domome. M. Vetranić 2, 471. Tad stoje domomo. M. Držić 89. Ka ti će djeteta domome zabavit. 90. Svak još spi domome. F. Lukarević 5. Ti koji domome svo živeš opako. D. Rańina 27ª. Tebe mirujući kadija domome tko može dvignuti i na boj tirati? I. T. Mrnavić, osm. 27. Lav domome, a zec u boju. (D). Poslov. daničˇ. 54.

DOMONAREDNIK, *m. sluga koji uređuje kućom.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚maestro di casa, maggiordomo' ‚domi praefectus, rei familiaris curator'. — *nepouzdano.*

DOMONOSLAV, *m. prezime.* — *Pomiňe se u latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* Limites nobilium Domonozlav'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 63. (1227).

DOMONSTVO, *n. dom?, domovina?* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *nepouzdano.* Dragi roditeļu, tebi koji poslije kada si mi bitje dao, nastojao si ono sveudi| ne samo meni ugodno veće i općenomu domonstvu našemu učiniti prudno. Đ. E. Bogdanić v.

DOMÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se domori.* — *Starији je oblik* domorenje. — *U Belinu rječniku* (domorenje, ‚fastidium' 304ᵇ) *i u Stulićevu* (‚fastidium, molestia, defatigatio').

DOMÒRITI, dòmorîm, *pf. složeno:* do-moriti. — *impf.:* domarati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (domoriti komu ‚molestiam afferre' 8ª; ‚molestia afficere' 304ᵇ. 492ᵇ; ‚taedium facere' 724ᵇ), *i u Stulićevu* (‚supra modum defatigare, maximam molestiam afferre'). *a) dosaditi, dodijati, neprelazno. s dat.* Ovaj moć ļuvena ne poni radosti, jer mi tač domori. Š. Menčetić 125. Ļubav mi domori, ļubav mi dodija. Ġ. Držić 365. Žeđa mi domori. M. Vetranić 2, 309. Sunačce vruće tvrdo mi domori. 2, 327. Da se vridnost tvoja, kad joj što domori, čteći pisma moja, o tom razgovori. P. Hektorović 69. Jere mi sasma prem uboštvo domori. N. Dimitrović 40. Svaka ńih govori kako muž koj čini; taj: meni domori. N. Naļešković 1, 254. Kad bi zima došla, hlad bi ti domorio. M. Držić 402. Mrtvi mi san trudahnu domori. 431. Slasti sve na svit u dugo domore, a celov dosadit nigdare ne more. D. Rańina 21ª. Toliko nesrića toj ženi domori. Đ. Baraković. jar. 12. Poću *(poći ću)* tja, ako ti domorih. I. Đorđić, uzd. 149. Mańak mańku domori. (Z). Poslov. daničˇ. 59. — *može biti i impersonalno. u Belinu rječniku:* domoriti komu ‚tedet' 115ᵇ; komu je domorilo ‚molestia affectus' 86ª. — *b) svršiti moreńe, ne moriti dańe, prelazno i neprelazno.* Ovi će crv do vijeka moriti i crvotočiti i nigda neće domoriti. V. Andrijašević, put. 315. — *c) sa* se, *refleksivno, sasma se umoriti. — u Stulićevu rječniku:* domoriti se, ‚penitus defatigari, lassari.'

DOMÒRODAC, dòmòroca, *m.* domesticus; indigena; popularis. — -a- *(mješte ńegdašńega* -ъ-) *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.* dòmòrodâcâ; *u ostalijem se padežima d pred* c *ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *Složeno je od osnova imena* dom *i glagola* roditi (rod) *sufiksom* ьcь. — *Dolazi od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚verna' 506ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* domorodec ‚verna, nativus' v. domaći. 2. v. staroselec. 3. v. zemļak), *u Voltićijinu* (‚domestico, patriota' ‚landsmann'), *u Stulićevu* (civis, conterraneus, domi natus'), *u Vukovu* (‚ein eingeborner, inländer' ‚indigena'). *a) čovjek koji se rodio u domu a ne da je u ń poslije došao kao što su n. pr. uļez ili sluga.* Dok je pak sluga dakako da svaki zadrugar (domorodac) ńeko si pravo prisvoji nalagati mu. V. Bogišić, zborn. 146. — *b)* indigena, *čovjek koji se rodio u ńekom kraju, a suprotno je* tudinac, stranac, došļak. Nego je bilo u svakom viku ļudi i domorodaca, koji, hodeći po drugih zemļah, sabiraše u hrpu gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Reļković, sat. A 2ᵇ. Ni domorodac ni došļak koji se bavi među vama. Đ. Daničić, 3 mojs. 16, 29. I stranac i domorodac. 8, 33. Ali one dućańģje, bojaģije i druge sumajstorice iz sveta nisu tako smerne . . . ponekad, igrajući, govorili bi devojkama take šale kakve momci domoroci jedva ako govore kad su sami samciti. M. Đ. Milićević, let. več. 234. — *u ovom primjeru znači onoga kojemu su stari bili iz onoga kraja:* Budući i on i ona *(Jozef i Marija)* rodjeni od kuće toga kraļa *(Davida),* bjehu domorodci ovoga grada *(Betlema).* S. Rosa 31ª. — *c)* popularis, *prema drugome čovjeku onaj koji je iz istoga kraja, zemļak.* Ovu pismu ńim na diku domorodac verni spravi. Sejnčica. 8. Sa svojima domorodci jest se priselio. A. Kanižlić, kam. 470. Koje ne mogaše imati kod ţudija svojih domorodaca. E. Pavić, ogl. 305. Ne bojte se, moji domorodci. Š. Štefanac 9. Ļubav prama domovini i domorodcem. A. T. Blagojević, pjesn. IV. To upamti, moj dobri Slavonče, domorodče i dragi zemļače. M. A. Reļković, sat. C 1ᵇ. Koji bi radi ļubavi svojih domorodaca voļno unutra skočio. Đ. Rapić 283. Rok je četiri puta nesrićan: nesrićan s rodbinom, nesrićan s domorodci, nesrićan s likom, nesrićan s bolestjom. A. Tomiković, gov. 227.

DOMÒRODAN, dòmòrodna, *adj. koji pripada domu, domovini, rodnome mjestu (uprav koji se rodio u domu).* — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc. kad je isti kao nom.* — *Postaje kao* domorodac *sufiksom* ьnъ. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer kod c)) a između rječnika u Belinu* (domorodni ‚verna' 506ᵇ) *i u Stulićevu* (v. domorodski). *a) o čeļadetu (isporedi* domorodac), *puku.* Da oni novci među domorodnim pukom ostanu. I. Jablanci 168. — *b) o živinčetu.* Jest potribno da si samo domorodne ovce dobaviti može. I. Jablanci 127. — *c) o mjestu (gdje se ko rodio).* Dijoklecijana cesara domorodno mesto porušiše. P. Vitezović, kron. 53. U nebo kanoti u domorodno misto naše potežati se. A. Kanižlić, utoč. 543. Da će se odvesti u Babiloniju i opet u domorodno misto svoje povratiti. I. Velikanović, uput. 1, 95. — *d) o jeziku, govoru.* Osim svoga domorodnoga jezika govorio je grčki. A. Kanižlić, kam. 815. Domorodnim govoreńem visoke nauke tumačeći. 176. — *i o slovima.* Samo tisak domorodnih slova.

J. S. Reļković 443. — *e) o običaju.* Brijati se nikojima je domorodno a drugima je zabranjeno. A. Kanižlić, kam. 116.

DOMÒRODICA, *f. domorodno žensko čeljade, vidi* domorodac. — *U Stulićevu rječniku* (civis, domi nata etc.[1]).

DOMÒRODSKÎ, *adj. koji pripada domorocima, ili domovini, otaġbini.* — *U Stulićevu rječniku* (‚in patria civitate usitatus, ad conterraneos spectans').

DOMÒRODSTVO, *n.* patria, *rodno mjesto, domovina.* — -d- *može ispasti:* domorostvo. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Ova su jur davno prikazana domorostvu i tebi. D. E. Bogdanić VI. Pokaza se kopno, koje će jedan puta biti domorodstvo nárôdâ i mlogijeh životina. 2. Umoriti kano izdajicu domorodstva. A. Tomiković, živ. 157.

DOMOROVCI, Domorovaca, *m. pl. selo u Kosovu. ondje narod zamjenuje nominativ akuzativom:* Domorovce, *i tako stoji na karti.* U selo Domorovce na Krivoj Reci. Rat. 133.

DOMÒTATI, dòmotâm, *pf. svršiti motaće, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-motati. — *impf:* domotavati. — *Akc. je kao kod* doigrati. — *Dolazi od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* (‚explere glomerationem' 51[a]; ‚perficere glomerationem' 352[b]), *i između rječnika još u Stulićevu.* ‚Stani dok ovo klupko ili rašak domotam'. J. Bogdanović. Kńige, što se zovu mota domota i svako zlo domota. M. Pavlinović, razl. spis. 260. Motalo se i domotalo. 315.

DOMOTÁVATI, domòtâvâm (domòtâjêm), *impf.* domotati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Belinu rječniku (praes.* domotajem *uz inf.* domotati 51[a]; *praes.* domotavam *uz inf.* domotati 352[b]) *i u Stulićevu.*

1. DOMOV, *adv.* domum, *vidi* 1. doma, b *i* domom, a. — *Kao da je negdašńi dativ* domovi *okrńen.* — *Rìječ je stara, isporedi stslov.* domovь, *rus. (u dijalektima)* домовь. — *Dolazi do* XVII *vijeka, ali samo kod čakavaca (kod štokavaca a i kod čakavaca zamijenio ga je mladi oblik* domom *koji vidi) i svagda za micańe.* Idoše veselo domov. Mon. croat. 5. (1325). Prije nere pride domov. Stat. krč. ark. 2, 281. Pojde grčka vojska domov. Troj. prič. jag. ark. 9, 134. Kada se vrati ova žena domov. Mirakuli. 124. Vrativši se domov. Anton Dalm., nov. tešt. 93. luc. 7, 10. Dopeļavši ga domov otac. F. Glavinić, cvit. 188[b]. Da je se je malo domov povrnulo. P. Vitezović, kron. 181.

2. DOMOV, *adj. koji pripada domu.* — *U jednoj pjesmi našega vremena.* Ovi domov dar. Nar. pjes. vuk. 1, 79.

1. DOMOVAC, domovca, *m. domaće čeljade, domaći (vidi* domać, 2, a, *a)).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Učińeni prijatelji i prêsni ili domovci božji. Š. Budinić, sum. 188[b].

2. DOMOVAC, Domovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski* Domovec). Pregled. 61.

DOMOVAN, domovna, *adj. koji pripada domu, domaći.* — -a- *stoji mj. negdašńega* ь *i ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu* — *Dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka koji piše mješańem jezikom i u rukopisu prošloga vijeka pisanom crkvenijem jezikom* (domovьnь) *i u Stulićevu rječniku:* domovan ‚res domi facta vel nata, domesticus, familiaris'. Da bi ga izbavio od kućne ili domovne pečali. Š. Budinić, sum. 127[b]. O strojeniji domovьnêmь. Danilo 38. Imênija domovnaja. 80.

DOMÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se domuje.* — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Pa što bi mi tako domovańe? Osvetn. 2, 20.

DOMÒVATI, dòmujêm, *impf. prebivati (u svom domu ili kao u svom domu).* — *Akc. je kao kod* blagovati. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* pribivati), *u Belinu* (‚habito' 365[b]), *u Stulićevu.* S Bobojnovićem tri lita domova *(kao žena s mužem).* I. T. Mrnavić, mand. 44 Ne mogu nikako zajedno domovat. A. Kalić 77. Druge dvore đe ću domovati. Nar. pjes. petr. 1, 81. Stojte mirno kô u dobru svomu, kakono ste dosad domovali. Osvetn. 5, 115.

DOMOVICA, *f. domaćica, žena udata. isporedi* domovnica. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Da bi bog hotio mene domovicu, ne bi me stvorio tač brzo udovicu. I. T. Mrnavić, mand. 52.

DOMOVIĆI, *m. pl. ime mjestu koje se pominje* XIV *vijeka i po svoj je prilici sadašńe selo* Domoj *u Metohiji (Hvosnu). i u Daničićevu rječniku.* Međa kь Tmavê Domovićemь i Tatarinu. Glasn. 15, 283. (1348?). Među međama u kojima se pominje ‚patkovski dêlь' spominju se i međe Pantokratorove a to su dečanske . . . pominju se ‚Domovići' koje u Milojevića čitamo ‚Domoj'. S. Novaković, zemļ. 62.

DÒMOVINA, *f.* patria; patrimonium; familia. — *Dolazi od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (domovina, mjesto u koje se tko rodi ‚patria, patrii lares'), *u Bjelostjenčevu* (‚patria, sedes natalis, patrium solum, patriae solum, natale solum, patrii lares'), *u Jambrešićevu* (‚patria'), *u Voltigijinu* (‚patria' ‚vaterlaud'), *u Stulićevu* (‚patria, natale solum etc.'), *u Vukovu* (‚haus und hof' ‚armenta et praedia'). *a) mjesto gdje se ko rodio, rodno mjesto, otaġbina.* Vrativši se iz Atene na domovinu svoju. F. Glavinić, cvit. 135[b]. Pjevat sladke pjesni izvan naše domovine, na daleko od našijeh svetilišta. B. Zuzeri 29[b]. Nikola Prvi, domovinom Rimļanin. A. Kanižlić, kam. 77. Vraćajući se Jakob k svojoj domovini. Đ. Bašić 170[b]. Al' nek ti je domovina grad izvrsni od starina. V. Došen 32[b]. Koji domovinu, ńe jezik, slavu i điku raširiti želi i trudi. A. T. Blagojević, khin. IV. Znadete li baš pravo, gdi je prava nenavidosti domovina, i gdi ona osobito pribiva? Đ. Rapić 134. Braniti domovinu. A. Tomiković, živ. 172. Hrvati primivši krst, urediše svoju novu domovinu. M. Pavlinović, razg. 26. — *često u prenesenom smislu, raj, nebo.* Doklo pridemo k domovini nebeskoj. I. T. Mrnavić, ist. 59. Ki nas u nebeske domovine pokoj dopeļaj. P. Vitezović, kron. II. Nebo je očinstvo naše i domovina naša. A. Kanižlić, fran. 256. Mogla bi brez svake smetńe u domovinu svoju nebesku unići. B. Leaković, gov. 209. — *b) očevina, baština, imańe. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Što god moja domovina ima blaga od starina virno ću vam sve doniti i od srca pokloniti. V. Došen 123[b]; *i u Vukovu rječniku.* — *c) ženi su* domovina *muževa kućna čeļad, braća itd. u naše vrijeme u Crnoj Gori.* To su mila braća tvoja a moja je domovina. *(snaha djeveru, naričući).* Nar. pjes. vuk. 5, 460. Gospođa Mirkova, kad spomenu sve redom domovinu. 5, 461.

DOMOVINAŠ, *m. domorodac.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Nemci)* među nama i domovinaši pomešani jesu. Glasn. II, 3, 171. (1712).

DÒMOVINSKÎ, *adj.* patrius, *koji pripada domovini.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u*

Stulićevu rječniku. Ki se trsi čistoću slavnoga domovinskoga jezika odvetku zahraniti. P. Vitezović, cvit. VIII.

DOMOVITI, domovim, *impf. vidi* domovati. — *U Stulićevu rječniku* (‚in patria morari'). — *nepouzdano.*

DOMOVNICA, *f. domaćica.* — *Dolazi kod pisaca čakavaca* XV *i* XVII *vijeka, i u Stulićevu rječniku.* Razdili ubozim domovnicam. Mon. croat. 62. (1437). V. Što će reti: blagoslovlena ti meu ženami? N. Ovo je tretja pohvala koja se podaje b. gospoji u koj se kaže da ona ne samo je puna svakih milostih koje se mogu pristojati jednoj divici, dali jostje (!) onih koje se mogu pristojati jednoj domovnici. I. T. Mrnavić, ist. 68. Osvetit svoji muži ki jim drazi bihu druzi, nigda buduć domovnice. J. Armolušić 39.

DOMOVNIK, *m. domaćin. isporedi* domovnica. — *Dolazi na jednom mjestu* XVII *vijeka (gdje može biti da znači domaće čeljade) i u Stulićevu rječniku.* Vsêm domovnêkom i obitelјaninom tvojim zapovêdao jesi da tebe nadstojećega poslušaju. Š. Budinić, sum. 194b.

DOMOVRAČAŇE, *n. vračaňe doma, kući.* — *U Stulićevu rječniku* (‚domuitio'). — *nepouzdano*

DÒMÔVSTVO, *n. a) u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi sa značeňem: staňe žene udate (domaćice, domovnice).* Mene boraviti pustite udovstvo, pokle mi hraniti ne da bog domovstvo. I. T. Mrnavić, mand. 46. — *b) domaće imaňe. isporedi* domstvo. — *u Stulićevu rječniku:* ‚la roba di casa' ‚res familiaris' *s dodatkom da je uzeto iz Gundulića* (?).

DOMRÁČITI SE, dòmrâčî se, *pf. impersonalno, smračiti se, smrknuti se po sve.* — *složeno:* do-mračiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Domračilo se, više se ništa ne vidi'.

DÒMRAZITI SE, dòmrazîm se, *pf.* taedere, *omrznuti (do kraja, posve).* — *složeno:* do-mraziti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *Dolazi (samo impersonalno)* XVI *i* XVIII *vijeka.* Jur mi se domrazi živjeti na saj svijet. Š. Menčetić—Ǵ. Držić 459. Da mi se domrazi živjeti s tužicom. 481. Da jim se biše domrazilo svaki dan manu blagovati. And. Kačić, kor. 84.

DÒMRČITI, dòmrčîm, *pf. svršiti mrčeňe, izmrčiti, pomrčiti po sve, do kraja, ili koliko je dosta, ili doňekle.* — *složeno:* do-mrčiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOMŘDÂŠ, *m. u zagoneci.* Otud ide domrdaš, ili lezi da mu daš, ili beži kud god znaš. *odgonetḷaj: san. mj.* domrdaš *govori se i* demrdaš, namrdaš. Nar. zag. nov. 196.

DOMRKE, *f. pl. seoce u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. bosn. 114.

DOMŘSITI, dòmřsîm, *pf. svršiti mršeňe (brisaňe), pomrsiti (izbrisati) do kraja.* — *složeno:* do-mrsiti. — *impf.:* domršivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚penitus delere, obliterare').

DOMRŠÍVATI, domršujêm *i* domŕšîvam, *impf.* domrsiti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* domrsivati, domrsivam).

DOMSTVO, *n. vidi* dom. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega kao da znači rod, i u Stulićevu rječniku* (v. domovstvo). Uklonit svo'u Susanu Galerijeva siona domstva. J. Kavańin 297a.

DOMŠA, *m. ime muško.* — XIV *i* XV *vijeka.* Domša satnik. Mon. croat. 3. (1321). Domša z Vladihović, Dalmacije i Hrvat banovac. 56. (1431).

DOMŠIĆ, *m. prezime po ocu Domši.* — XVI *vijeka.* Mihal Domšić. Mon. croat. 249. (1549).

DOMŠINAC, Domšinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva za Domšincem. Sr. nov. 1866. 615.

DÒMUČITI, dòmučîm, *pf. složeno:* do-mučiti. — *impf.:* domučivati. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòmučî. — *Dolazi od* XVIII *vijeka (vidi kod b)). a) svršiti mučeňe, ne mučiti više.* — *u Belinu rječniku* (‚finir di straziare' 712a) *i u Stulićevu* (‚vexationi finem dare'). — *b) mùkôm dobiti, steći.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ča su bili oni u poļih domučili. A. Vitaļić, ist. 248b. Plod koji bihu utrudili i domučili ili trudom svojim uredili i dotekli. 253. Inostranci pograbili sve ča su oni domučili. 387b. — *c) učiniti da ko doňekle s mùkôm dođe.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Što ste stara čovjeka dovle domučili?' — *i sa se, refleksivno.* ‚Žô nam je da ste se za to do nas domučili'.

DOMUČÍVATI, domûčujêm *i* domûčîvâm, *impf.* domučiti. — *U Stulićevu rječniku* (domučivati, domučivam).

DÒMUHATI SE, dòmuhâm se, *pf. vidi* doštrkļati se. — *složeno:* do-muhati. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada se ļeti blago štrkļa, te se koje goveče prvo od ostalijeh kući doštrkļa, te ga opet natrag tjeraju, vraćajuć govore: ‚Muj, što si se tu domuvao', a i čovjeku reku: ‚Jesi li se i ti domuvao?' J. Bogdanović.

DOMŮKATI, dòmûkêm, *pf. svršiti mukaňe.* — *složeno:* do-mukati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒMUS, *vidi* domuz.

DOMUSOVINA, *f. vidi* domuzina. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (gdje tako govori Turčin). (Memija derviš:)* Za glad ne želili *(h)*ič domusovine. I. T. Mrnavić, osm. 157.

DÒMUSTI, dòmûzêm, *pf. svršiti muzeňe, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-musti. — *Akc. je kao kod* dokrasti. — *U Belinu rječniku* (‚finir di mugnere' 502a) *i u Stulićevu* (‚mulctum perficere').

DOMUŠIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi u spomeniku pisanom krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka u kojem dolazi pl.* Domušići *možebiti kao ime selu, a otale u Daničićevu rječniku.* U Zetê polovina Kamenicь sь ļudьmi a imenemь Domušići (‚Domušiki'). Mon. serb. 59. (1293—1302).

DOMŮTITI, dòmûtim, *pf. svršiti mučeňe, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-mutiti. — *Akc. je kao kod* dobaciti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *Dolazi i u narodnoj pjesmi Hrvata u Ugarskoj, ali kao da znači domaniti.* To znaš, da me nećeš već domutit k tebi. Jačke. 93. Da bi mi ti stazu sis zlatom zlatila, još me ne bi va ńu nazad domutila. 111.

1. DÒMUZ, *m. svińa, prasac, tur.* domuz. — *Dolazi od* XVII *vijeka (obično samo kad Turci govore), ali prije našega vremena s glasom* s *mj.* z: domus. *(Memija derviš govori:)* U zemļi žiriti ne dadu domusa. I. T. Mrnavić, osm. 143. Gdi ni zelja ni domusa težak človik tu zlo kusa. P. Vitezović, cvit. 46. *(Vrazi)* ki gubicom vučjom prite i ogroňom od domusa. J. Kavańin 409a. Vidiš li, hoǵa? dina mi, bolje zna popov domuz no ti. Nar. prip. vrč. 108. — *kao psovka čovjeku:* To videći vezir: ‚Ah medet!' vapije, ‚ah Turci domusi, tako se boj bije!' Radojević Gizd. 20. Turčin: Domuze od domuza vra da nasi tin! Nar. prip. vrč. 111.

2. DÒMUZ, *m. nekakav otok na koňu.* — *U*

Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu. — Biće ista riječ što predašna, ali se ne da razumjeti sveza u značenju.

DÒMUZIN, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DOMUZINA, *f. krmetina, vidi* 1. domuz. *isporedi* domusovina. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Najila se mesa domuzine (turkińa)‘. M. Pavlinović.

DOMUZÍVATI, domùzujēm *i* domùzîvâm, *impf.* domusti. — *U Belinu rječniku (praes.* domuzivam *uz inf.* domusti 502a) *i u Stulićevu* (domuzivati, domuzivam).

DÒMUZOVINA, *f. vidi* domuzina. Caro saginata: domuzovina. F. Kurelac, dom. živ. 41.

DOMUZ-POTOČKI, *adj. koji pripada Domuzpotoku.* Domuz-potočka *(opština).* K. Jovanović 117.

DÒMUZ-PÒTOK, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 117.

1. DON, *vidi* 2. dom *i* dum. *tal.* don. *a) s imenima popovskijem. — pouzdano dolazi od* XVII *vijeka.* Tebi, oče don Justine. P. Hektorović (?) 101. *(u rukopisima* XVII *vijeka).* Gospodina don Zambatiste Rozaniča. M. Gazarović 121b. I sad običaju gospoda biskupi pridivati imena, kad posvećuju ļude za misnike, jer svitovńemu tko je Petar primetne mu don Petar i don Ivan što se more reć: dârovâtî na službu božju Petar i Ivan, od ríči ‚latine dono‘ darujem, al’ ti po ‚figuri sinkopoj‘: gospodin Petar, Ivan. I. Ančić, ogl. 71—72. Ivanović pop don Krste. J. Kavańin 132b. *tako je i u naše vrijeme po sjevernoj Dalmaciji. — posve je neobično da* don *stoji poslije imena kao što je u ovom primjeru:* Bratju Jere don mudroga. J. Kavańin 108a. — *b) španolska riječ pred imenom španolskijeh plemića.* Po vlasti viteza don Govana od Austrije. A. Gučetić, roz. mar. 59. Bijanke, kćere Don Alfonsa kraļa. F. Glavinić, cvit. 292a. — *c) u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka stoji pred talijanskom riječi* patrona *(parčica, gospodarica) i znači kao velika, glavna. to je rijetko i u talijanskom jeziku.* Dubrovačka je mrnarica dou patrona i kraļica od svijeh plavi. M. Vetranić 1, 225.

2. DON, *vidi* doń.

3. DON, *m.* Tanais, *rijeka u Rusiji.* Iz sjeverne jošte strane, odkli rijeka Don istječe, gospodičić mlad doteče. I. Gundulić 535. Gdi se rika Don stiče. I. T. Mrnavić, osm. 40. Don, Neretva i Marica. J. Kavańin 275a. Uze kļuče Dona, Dnjepra i Dnjestra. J. Rajić, boj. 42.

DÓNA, *f. ime žensko. — U naše vrijeme.* Dona Marković iz Culkoviča tuži Mitra Mrcajla, što joj ostao dužan. Glasn. II, I, 52. (1808). Baba Dona iz Selačke u Zaglavku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 90.

DONÀBITI, dõnabijēm, *pf. nabiti do kraja, sve.* — *složeno:* do-nabiti. — *U naše vrijeme u Lici.* Konopļu ili pušku ili kuću u govoru: ‚Da mogu ono konopaļa već jednom donabiti‘ ili: ‚Donabij mi ovu pušku‘, ili: ‚Još nijesam sve kuće iznutra zemļom donabio‘. J. Bogdanović.

DONAČÌNITI, donàčinîm, *pf. načiniti do kraja, svršiti načińaće.* — *složeno:* do-načiniti. *impf.:* donačińati. — *U Belinu rječniku* (‚finir di racconciare‘ 602b).

DONAČÍŃATI, donàčîńâm, *impf.* donačiniti. — *U Belinu rjčniku (praes.* donačińam *uz inf.* donačiniti 602b).

DONÁĆI, dõnâdēm, *pf. naći, ali ističući da to biva ne lako i nakom nekoliko vremena. dolazi samo sa* se, *pasivno impersonalno.* — *složeno:* do-naći. — *Akc. je kao kod* iznaći. — *U naše vrijeme.* Donašlo se, da su Cigani ukrali końa. Glasn. II, I, 73. (1808).

DONADEK, *m. ime muško. pomiņe se* XVIII *vijeka kao ime čovjeku koji bi živio u* XI *vijeku.* Tribińani učiniše za svoga bana jednoga kneza tribińskoga koji se zvaše Donadek . . . Donadeka bana živa ufativši . . . And. Kačić, razg. 36.

DONÀGLEDATI SE, donàgledâm se, *pf. nagledati se do kraja.* — *složeno:* do-nagledati. — *U Stulićevu rječniku* (‚ad finem usque intueri‘).

DONÀKNADITI, donàknadîm, *pf. vidi* nadoknaditi. — *složeno:* do-naknaditi. — *U naše vrijeme (vidi* donaknađavati).

DONAKNAĐÁVATI, donaknàđâvâm, *impf.* donaknaditi. — *U jednoga pisca naša vremena.* Zemļa se može s vinovom lozom posaditi onde gdi izobilije vina slabost ńegovu donaknađava P. Bolić 1, 99.

DONALIJÈVATI, donàlijevâm, *impf.* donaliti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pak kad kradom donaliva vode. J. S. Reļković 248.

DONÀLITI, dõnalijēm, *pf. doliti.* — *složeno:* do-naliti. — *vidi* donalijevati.

DONAPLAĆÍVATI, donaplàćujēm *i* donaplàćîvâm, *impf.* donaplatiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DONAPLÁTITI, donàplâtîm, *pf. vidi* doplatiti, isplatiti. — *složeno:* do-naplatiti. — *impf.:* donaplaćivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚ad unguem satisfacere‘). Držau je donaplatiti, koliko da je ukrel. H. Bonačić 83.

DÕNAPOKON, *vidi* napokon *i* 1. do, I, 2, b, *b).*

DONÀPREDOVÁNO, *adv. (uprav part. praet. pass. n. glagola* donapredovati), perseveranter, *postojano.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ad finem usque perseverando‘).

DONÀPREDOVÁŃE, *n. djelo kojijem se donapreduje. — Stariji je oblik* donapredovanje. — *U dvojice pisaca Dubrovčana prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚perseverantia, constantia‘). Proseći u gospodina dar od donapredovanja u dobrijeh djelih. Đ. Bašić 269b. Primi ih, da se radi ńih ganeš nadarit me svijem milostima koje su mi potrebne, a nad sve ine donapredovanjem u tvojoj svetoj ļubavi. I. M. Mattei 283.

DONÀPREDOVATI, donàpredujēm, *pf. samo (ali vidi i* donapredovańe) *u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚ad finem usque perdurare, perseverare‘ *ne okaniti se do kraja; prvo bi značeńe bilo: napredovati do kraja.* — *složeno:* do-napredovati.

DONÀPUNITI, donàpunîm, *pf. dopuniti.* — *složeno:* do-napuniti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dovršil je i donapunil rasap i razrušenje ńegovo. A. Vitaļić, ist. 395.

DONARÁSTI, donarástēm, *pf. dorasti.* — *složeno:* do-narasti. — *U naše vrijeme.* Dok donarastu djeca, bavi se s ńimi mati. V. Bogišić, zborn. 288.

DONASÁDITI, donàsâdîm, *pf. svršiti nasađivańe (prelazno i neprelazno), nasaditi do kraja.* — *složeno:* do-nasaditi. — *U Stulićevu rječniku.*

DONÁŠÂŃE, *n. djelo kojijem se donaša.* — *U Vukovu rječniku.*

DONÁŠATI, dõnâšâm, *impf. iterativno* donijeti *i* donositi. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove* donosi *glagola* donositi *pro-*

duljivañem drugoga o na a i sufiksom a pred kojijem i postaje j; *pa se* sj *mijeńu na* š. — *Dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto u Kanižlića), u Vukovu.* Ku korist i ča donaša krst? Kateh. 1561. C1a. Kako onim ki to činiše u voļu žeļa donašaše. P. Zoranić 68b. To ufanje donaša nam veliko utěšenje. Š. Budinić, sum. 26b. Kada tako vrême donaša. 113a. Vode mu u klobuku donašahu. F. Glavinić, cvit. 121a. Ka zla donaša človiku smrtni grih? svitl. 25. Što im je do sad pliva i strnište za črpiče donašano. E. Pavić, ogl. 104. Oko opet ńu *(zvizdu)* donaša kao plamen jedan mali. V. Došen 258a. On prid oči nama ne donaša što slavonska narav ne podnaša. A. T. Blagojević, pjesn. 63. U kļunu mu vode donašala. Nar. pjes. istr. 1, 35.

DONATEVIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku* XIII *vijeka.* Matija Donatevičь . . . Pruglь Donatevičь *(vijećnici veļega vijeća).* Mon. serb. 40. (1253). Đ. Daničić, rječ. 1, 291. *rano je ove obiteļi nestalo, jer se poslije nigdje ne pominje.*

DONAŲČITI, donàučīm, *pf. naučiti (koga) do kraja. — U Stulićevu rječniku* (‚perdocere').

DONČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DÒNDÊ, *adv. vidi* donle, *od čega postaje tijem što se* I *promijenilo na* d *možebiti po analogiji prema* ondje. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. a) o mjestu.* Kad se momci bacaju kamena, vaļa biļegu svoju posvjedočiti, t. j. po drugi put baciti donde. Vuk, nar. pjes. 2, 486. — *b) o vremenu.* Dok imaš donde i čuvaj. Nar. posl. vuk. 63. Dok je boga i dobrijeh prijateļa, donde se ništa ne vaļa bojati. 64. Dok se ne namuči, donde se ne nauči. 66. Od toga časa ne mogoše čeļad ni polak jesti koliko su donde jela. Nar. prip. vuk. 98.

DONDEŽE (dondježe), *adv. i conj. dokle (relativno). — Samo (pisano* donьdeže *i* donьdêže) *u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom a između rječnika u Stulićevu* (dondeže *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (donьdeže *i* donьdêže). Donьdeže člověčьskoje jestьstvo . . . nastavit se. Mon. serb. 17. (1233). Donьdêže stojitь monastyrь Hilandarь, i sije zapisanije da jestь tvrdo i nepokolêbļimo. 80. (1302—1321). Da ni davaju prilêvakь, dondêže bude monastirь. 543. (1499).

DÒNDOLÊN, *adv. vidi* donle, *od čega postaje tijem što mu je opet pridano* do *bez potrebe (isporedi* ozgo, ozdo, odozgo, odozdo) *čim postaje* dodonle, *a pak premještanem slova i doduńem krajnoga* n. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Risnu.*

DÒNEKLÊ, *vidi* doňekle.

DONESATI, donesam, *kao impf.* donijeti (donesti) *u jednoj pjesmi čakavskoj našega vremena, ali je svakako čudnovata riječ i zato nepouzdana.* Ive kosi, rukavice nosi, sestrica ručat mu donesala. Nar. pjes. istr. 2, 79. — *doista ima i aor.* 3 *sing.* donesa *u piscu Dubrovčanina* XVI *vijeka, ali jamačno ireba čitati* doveza (‚douesa') *kako je priličnije po smislu i po sliku.* Sila je da slidim gizdavi ńe pogled, odko je odluka, koja me ‚donesa' gdi strila od luka na me se oteza. Š. Menčetić 20.

DONÈSĚŃE, *n. djelo kojijem se donese. — Stariji je oblik* donesenje. — *U Mikaļinu rječniku* (donesenje), *u Belinu* (donesenje 83b), *u Bjelostjenčevu (griješkom* donešeńe, *vidi* donijeti, I, *e) aa)), u Stulićevu.*

DONESILAC, donesioca, *m. čovjek koji donese. — Samo u Mikaļinu rječniku* (donesilac lađom ‚vector'). — *nepouzdano.*

DONÈSTI, *vidi* donijeti.

DONICA, *f. zemļa pod vinama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva nad brežjem u Donici. Sr. nov. 1861. 285.

DONIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka i u naše vrijeme.* Petrom Donićem. Mon. croat. 166. (1497). Milić Donić. Rat. 137.

DONIJÈĆE, *n. vidi* doneseńe. — *Postaje od part. pruet. pass.* donijet *(vidi* donijeti, I, *e) bb)) sufiksom* (i)je. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (stariji oblik po zapadnom govoru* donitje *s dodatkom da se govori u Dalmaciji). — slabo pouzdano.*

DONIJÈKATI, dòniječêm, *pf. svršiti nijekańe. — složeno:* do-nijekati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U Stulićevu rječniku (s praes.* donijekam ‚a negatione desistere, cessare').

DÒNIJETI (donèsti), dònèsêm, *pf.* afferre, *doći noseći, svršiti nošeńe tijem što se učini da ono što se nosi bude na mjestu do kojega se nosilo. kraj nošeńu može biti mjesto ili čeļade (ovo stoji naj češće u dat.). — složeno:* do-nijeti (nesti *koje vidi, vidi i* I). — *impf.:* donositi; *iterativno:* donašati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dònèsi; *praes. može biti i s drugijem akcentom:* dònesêm; *za ostale oblike vidi kod* I. — *S oblikom* donesti *riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., češ.* donesti, *poļ* donieść. — *Između rječnika u Vrančićevu* donesti na sridu ‚proferre'; *u Mikaļinu* donesti, doniti, ‚affero, apporto'; *u Belinu* donijeti ‚afferre' 33a. 574a. 609a; ‚defero' 607a; *u Bjelostjenčevu* donesti *kod* donašam ‚affero, apporto'; *u Voltigijinu* donesti ‚apportare, arrecare' ‚holen'; *u Stulićevu* donijeti i donesti *(po Mikaļinu)* ‚ferre, adferre, portare, allegare, citare, adducere, producere'; *u Vukovu* donijeti ‚bringen' ‚adfero'; *u Daničićevu* donesti ‚afferre'.

I. *oblici. praes. i impt. imaju u drugom dijelu samo osnovu* nes; *ali inf. i prošla vremena mogu imati osnovu* nes *i* nê, *vidi* nesti. *a) inf.* donèsti *i* dònijeti; *oba su dva oblika potvrđena od* XVI *vijeka:* donesti. Zborn. 124a. N. Naļešković 2, 133 *(rudi slika).* Mon. croat. 269. (1572). F. Glavinić, cvit. 39a. 125a *i još na nekolika mjesta.* P. Vitezović, odil. 31. Oliva. 44 *(radi slika).* Glasn. II, 3, 17. (1695). F. Lastrić, test. 145b. A. Kanižlić, kam. 9. 75. Z. Orfelin, podr. 263. donijeti *je običnije, osobito u naše vrijeme i dolazi mnogo češće. u nekih pisaca ima jedan i drugi oblik; tako* donijeti *u* Zborn. 71a. (doniti *i* donit) F. Glavinić, cvit. 206b. 297a. F. Lastrić, test. 61a. 179b. svet. 169b. A. Kanižlić, kam. 12. 877, *vidi i rječnike. (u M. A. Reļkovića oblik je* doneti, *vidi kod d) bb)). — b) aor. od osnove* nes: donèsoh, dònese, donèsosmo *itd.; od osnove* nê: dònijeh, dònije *(ili* dònije?), dònijesmo *itd. oboje jednako često dolazi u prošla vremena, a u naše kao da je prvi oblik običniji, osobito za* 2 *i* 3 *sing.* (donije *u naše vrijeme samo u jednoga pisca:* Osvetn. 3, 48). *aa)* donesoh. F. Glavinić, cvit. 157a. — donih. Spom. sr. 2, 51. (1407). 60. (1409). donijeh. I. Gundulić 485. — *bb)* donese. Spom. sr. 2, 51. (1406). N. Rańina 85a. Š. Menčetić 274. N. Naļešković 1, 230. M. Držić 475. Aleks. jag. star. 3, 235. 248. I. Gundulić 446. 544. *(bilo bi i nekoliko veće primjera, ali se ne može svagda*

poznati, jeli aor. ili praes.). donê. Spom. sr. 2, 55. (1407). 1, 178. (1418). 1, 164. (1422). 2, 58. (1424). doni. M. Marulić 45. 188. Š. Menčetić 237. 276. M. Vetranić 2, 405. H. Lučić 188. D. Zlatarić 18b. I. Gundulić 41. 298 *i još na nekolika mjesta.* I. Zanotti, en. 24. P. Vuletić 4. J. Kavanjin 92b *i još na nekoliko mjesta.* donije. I Gundulić 129. 416. Ġ. Palmotić 2, 143. 247. 398. I. Đorđić, salt. IX. XIV. P. Sorkočević 582a. — *cc)* donesoše. Mon. serb. 207. (1387). Aleks. jag. star. 3, 226. A. Kanižlić, kam. 140. 148. E. Pavić, ogl. 90. M. A. Reljković, sat. B8a. Nar. pjes. vuk. 2, 67. 179. 405. — donêše. Spom. sr. 1, 51. (1404). 105. (1411). doniješe. N. Ranina 31b. 71a. Zborn. 31a. N. Nalješković 1, 185. Ġ. Palmotić 1, 94. I. Đorđić, ben. 111. V. M. Gučetić 34. Nar. pjes. vuk. 1, 10. doniše. J. Kavanin 296a. And. Kačić, kor. 33. doneše. Nar. pjes. vuk 2, 88. 404. — *c) part. ili ger. praet. aa) od osnove* nes. donesavši. Spom. sr. 1, 133. (1415). donesavši. Mon. serb. 549. (1513). E. Pavić, ogl. 21. 276. — *bb) od osnove* nê. donivši. B. Kašić, rit. 330. — *Može se kazati da bi bile u naše vrijeme jednako obične obje osnove:* donêsâv, donêsâvši *i* dônijev, dônijevši. — *d) part. pract. act. aa) od osnove* nes: dônesao (donesla, donesala, donesal), donesla. donesala. Spom. sr. 1, 42. (1402). 2, 117. (1427-1456). donesao. Spom. sr. 2, 98. (1441). D. Zlatarić 68a. Glasn. II, 3, 187. (1715). Nar. pjes. vuk. 2, 550. donesal. Mon. croat. 219. (1527). H. Lučić 188. donesa'. D. Baraković, jar. 3 donesli. Mon. serb. 276. (1410). 321. (1423). doneslo. Mon. croat. 308. (1598). (D). Poslov. danič. 83 *(ali po sliku trebalo bi da je* donijelo: Nije što bi se babi doneslo, nego što bi se babi izjelo). donesla. Nar. pjes. istr. 2, 132. Nar. prip. mikul. 9. — *bb) od osnove* nê: dônio (donêla), dônijela *(u Dubrovniku* donijela). *ovaj oblik mnogo češće dolazi od prvoga, osobito u naše vrijeme (dajbudi kod štokavaca). naj stariji je primjer* XV *vijeka:* donio. Spom. sr. 2, 51. (1407). *(u jednoga pisca iz Slavonije, M. A. Reljkovića, koji u ostalom piše po zapadnom govoru dolazi ovaj part. s* -e- *mj.* -i-: doneli. sat. A6a. donela. H6a. 16a. — *e) part. praet. pass. aa) od osnove* nes: donêsen, donesêna. Zborn. 8b. P. Hektorović 13. M. Divković, bes. 32a. M. Orbin 235. Ġ. Palmotić 1, 178. J. Mikalja, rječ. 76b. A. d. Bella, rječ. 57b. J. Stulli, rječ. 1, 133b. *već od* XVII *vijeka često kod ovoga oblika mijena se* s *na* š, *i to griješkom, jamačno prema* nošen. *to se događa ne samo kod pisaca nego i djelomice kod naroda u naše vrijeme. vidi* B. Krnarutić 17. A. Kanižlić, kam. 29. 96. 174. V. Došen 63b. 138b. M. A. Reljković, sat. B4a. sabr. 66. Nar. pjes. vuk. 1, 121. — *bb) od osnove* nê: dônijet. *nema mu potvrde, i svakako je prvi oblik mnogo običniji.*

II. *značenje.*

1. *aktivno (i pasivno).*

a. *sa značenjem kazanijem sprijeda, ističući da se ono što se nosi ostavi na mjestu gdje je kraj mjanu (isporedi* c). *a) objekat je stvar tjelesna (može biti i čeljade).* Vlasi zakonbnu solь da nose odь dohodьka crьkovnoga, a čьto veće donesu, da jestь polovina crьkvi a polovina vlahomь. Mon. serb. 99. (1330). Ovaj dva lista donêše u Dubrovnikь staracь Mišljenь i staracь Lêlko i Stojanь krьstjaninь. Spom. sr. 1, 51. (1404). Žena... kako pozna da Isus bješe sio u kući od farizea donese blustro pomasti. N. Ranina 85a. Iuc. 7, 37. Ogań ki prid tobom ni se sad ukresal, da ki sam sam s sobom z daleče donesal. H. Lučić 188. Kozle je donio i jedan sir. M. Držić 167. Elenu Aleksandar Parіž na veri uzam u Troju donese. Aleks. jag. star. 3, 248. Od oružja stoje gomile, ke kraj vitez ote i doni, kad moškovske razbi sile. I. Gundulić 431. Dijete mu je doneseno. Ġ. Palmotić 1, 178. Donese me koń do vrata od bijeloga Smederova. 2, 179. Jâ li ti k pogrebu kamen donest imam? P. Vitezović, odil. 31 Donesi s tobom a izjedi sa mnom. (D). Poslov. danič. 19. Donijeti na trpezu ‚appono'. A. d. Bella, rječ. 544a. Doniješe Severa i ukazaše. I. Đorđić, ben. 111. Hoće l' donet na glavi miricu? M. A. Reljković, sat. G6b. Što je na stol donešeno. sabr. 66. Dvor pometi i vode donesi. Nar. pjes. vuk. 1, 60. I donese mlogo suho zlato. 2, 52. Donesoše vino i rakiju. 2, 67. Kad doneše naše krste časne. 2, 88. On otrča na tananu kulu, te donese onu čašu zlatnu. 2, 187. Pa on *(koń)* žali svoga gospodara što ga nije na sebi donio. 2, 306. I donese gospodsku večeru. 3, 5. Podižo se lijepa đevojka, ona ide na tavnička vrata, i donese jednu kovu vina. 3, 121—122. Kad se vrnem od Sijeńa bela, doneću ti dilber Anđeliju. 3, 182. — *b) objekat je glas, vijest, ili čije riječi uopće.* Jer slišamo čuda totu donesena, ne znamo od kuda. P. Hektorović 13. Meni tužnoj donese glas od sina. M. Držić 475. Kad ti budu glas donijeti, da je tva kćerca zarobjena. Ġ. Palmotić 1, 169. Da mi glase tve slobode Sjevernica nije donijela. 2, 286. Ko god je bude sresti, donesi mi hrle glase. 2, 328. Bi take stvari glas donešen u Siget. B. Krnarutić 17. Nevesele glase Jakovu doniše. And. Kačić, kor. 33. I donese zle glasove. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Žalosne će glase donijeti. 1, 547. Radi bismo dobar glas donijeti. Nar. pjes. juk. 81. Počnu ga raspitivati o glasovima, što je tamo skupio i amo donio. S. Ljubiša, prip. 10. — Poklon ńemu od Olimpijade donesoše, o rojenju diteta ńemu kazaše. Aleks. jag. star. 3, 226. Donesoše poklisari nikoja pitańa. A. Kanižlić, kam. 148. Ja ću okupiti selo i douijeti doma dogovornu. S. Ljubiša, prip. 193. — *amo spada i ovaj primjer u kojem kao objekat ima podložna rečenica s* da; donijeti *znači javiti.* Donije drugi *(ulak),* kô je veseo kraj i š ńime vas puk ini. I. Gundulić 416. — *c) objekat je stvar umna, duhovna.* Jaoh, jeli vjetra ćuh, koji će t' donesti ovi moj tužan duh i moje bolesti? N. Nalješković 2, 133. Nauk od istine nam donešen od visine. V. Došen 138b. Taj mač sramote nije nikad doma donio. S. Ljubiša, prip. 59. — *amo može spadati* i donijeti na pamet, *spomenuti:* Kad se ovo donese na pamet. M. Radnić 242a. Koja mi može djaval na pamet doniti. L. Terzić (B. Pavlović) 64. Dužan je neistomačena na pamet donijeti mu. A. Bačić 379. — *i ovo:* Tada sve misli i sva djela moja budu donesena prid boga. M. Divković, bes. 82a. Nuder sebe svak protresi, i prid oči sve donesi. V. Došen 232b. — *d) kad čeljade (osobito iznenada) dođe ili se što dogodi, govori se, da ono donese bog, vrag, sreća, nesreća itd.* Kde bi bogь donesalь tvoju dêcu u našu kuću. Spom. sr. 1, 42. (1402). Ovo me je bog donesal dovle. Mon. croat 219. (1527). Ako ga bogь zdravo do vasь donese. Mon. serb. 560. (1618). Na ku *(vilu)* me namjera donese za moj grijeh. N. Naljeković 1, 180. Prem moja huda ćes tebe sad, Ljubmire, donijela odi jes za moje nomire. 1, 184. Što želah naj veće da nitkor sa mnom ni, to nega nesreće doniješe sad k meni. 1, 185. Ja cijenim, nije bila očito neg napas, koja je donila ovu stvar meu vas. 1, 216. Velik te je vrag danas k nam donio. M. Držić 217. Jeda to kad na Igalo dobra srjeća donese! 370. Pokli me je sreća k tebi donela. 400. Ah, mladice, oda svudi ku nemila sreća tira, poprav ti te udes hudi doni

na kraj naš ovdira. I. Gundulić 41. Bog i naše svete moći u ovi nas kraj donješe. G. Palmotić 1, 94. Naj poslije me ma namjera na kraj mora donije ovdi. 2, 247. Ka žestoka čes i sreća vas donije vrh našega sega otoka? 2, 398. Donije zgoda, da se Filisteji podigoše. I. Đorđić, salt. IX. Donije nezgoda, da David ugleda Batsabeu. XIV. Da vrag tebe ne odnese, dal' da goreg' ne donese. V. Došen 235a. Bog mu dade i sreća donese. Nar. pjes. vuk. 2, 71. Bog donese Kraljevića Marka. 2, 329. Vrag donese jednu dervišinu. 2, 352. Da ve nije sreća donijela od Trebiña od Hercegovine? 4, 7. Što je mene Miloš razorio, to je sreća vojnička don'jela. 4, 134 Ka je tebe nevolja k nam donesla? Nar. prip. mikul. 9. Kad te moja sreća donijela, izdaj mi ženu. S. Ljubiša, prip. 91. Nesreća ga naša donijela, da izginemo. 98. Proljetos donese grijeh Brđanina u selo. 199. Mneć da Turčin tu me naći neće; al' i tu ga donješe vrazi. Osvetn. 2, 68. Al' tako je sudba donijela. 3, 51. — *e) o vremenu, kad je vrijeme subjekat ili objekat ili oboje.* Zoro lijepa, zoro bijela, zlatnim stupom nebo uresi, zrak objavi, dan donesi I. Gundulić 28. Od jutrñe straže o zori, dokli tminu noć donese. 206. Zima bješe mrazno vrijeme i godinu zlu donijela. J. Palmotić 327. Subota je nedelju donela. Nar. pjes. vuk. 1, 640.

b. *uz nošeñe može se istaknuti davañe onoga što se donese. a) uopće.* Donesi je synu svojemu i bogu našemu. Glasn. 46, 365. (1326). Donesi mi lova tvoga. Bernardin 27b. gen. 27, 7. Zapovida nim, da od tri lita harač donesu. Aleks. jag. star. 3, 248. Donijeh caru glavu ubijena protivnika. I. Gundulić 485. Kralji arapski i od Sabe darove doniti će. F. Lastrić, test. 61a. Donesavši mu nikoliko kruha na magarčići. E. Pavić, ogl. 276. Nek pedepsu svak podnese, koji ništa ne donese. V. Došen 67a. Kako nam valja od naših poslova dar bogu na oltar doniti. J. S. Reljković XI. Odlećese, dolećeše sivi sokoli, donješe domaćinu kitu masline. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Ko li bi mi vodice doneo. 1, 172. Drino vodo, što s' se ponijela? .. ako si mi drago zanijela, bolji si mi šićar donijela. 1, 316. Donesoše drenovinu Marku. 2, 405. Dones' der *(vidi* 1. der, *b) aa))* mi divan-kabanicu. — *kao objekat može biti i inf. glagola koji znači jesti ili piti.* Kad si piti nam donila. V. Došen 165a. Sestrica mu ručati donesla. Nar. pjes. istr. 2, 132. — *b) kaže se da nevjesta (snaha, žena) donese u kuću prćiju i drugo što je ñezino te onda postane imaće muževlje kuće.* Iliti je ljuba donijela, donijela ljuba od miraza. Nar. pjes. vuk. 2, 343. Otkud tebe sabla dimišćija? ili ti je od baba ostala? ili ti je ljuba donijela? ili si je đegod zadobio? 2, 346. Te uzima čašu molitvenu, što je ona od oca donela. 2, 627. — *c) objekat može biti stvar umna, duhovna.* Slidila bi mislî ove i još lijepa Krunoslava, nu 'oj desne misli nove časna ljubav, bojna slava. I. Gundulić 355. Er ni došastje moje neće razvrć vaše tance i pjesni, donijet vam gorke smeće. 385. Nu gozdena cijev razdrije se ter Jusufu smrt donese. 544. Gdje ti malu pomoć more snaga i smjeñe moje donijeti. G. Palmotić 2, 38. Treća *(stvar)* mi je donijela veliku sržbu. K. Magarović 34. Donijeti boles ‚dolorem afferre'. A. d. Bella, rječ. 609a. Donijeti san ‚somnum conciliare'. 31b—32a. Ki donijet će noćni pokoj trudnom' svijetu. J. Kavañin 401b. Svim život donijeti. P. Knežević, pism. 64. Mir donijeli! Nar. pjes. vuk. 1, 20. Zlo dobra donijeti neće. Nar. posl. vuk. 91. Nije mislio da će mu ova skitnica donijeti toliko glavobolja. S. Lubiša, prip. 100. — *d) o zemlji, drvetu kaže se da donese plod, voće, i u širem smislu o čem mu drago da donese korist.* Ako zrno pšenice padše na zemlji ne umre, onor samo u sebi ostane; ako li umre, mnogi plod donese. N. Ranina 87b. joann. 12, 24—25. I mal stupak malo j' voća donesa'. Đ. Baraković, jar. 3. Donijet će ti plod na lito *(zemlja).* J. Kavañin 18a. Evo koja nam korist bi od naše holosti, što nam donese naše pofaljeñe u naših bogastvih? J. Filipović 1, 266a. Riči ñegove u srdcu uzdržaše i plod donesoše. A. Kanižlić, kam. 140. Odkinuta od paña loza ne more plod doniti. 877. Talente on izdavši, drugi*(h)* pet su donili. A. I. Knezović 30. Ako ćeš voćka biti i korisni plod doniti. V. Došen 17a.

c. *razlikuje se od značeña kod a tijem što i pošto subjekat dođe na njesto noseći što, ovo (objekat) ostaje pri ñemu.* Slobodištinu da si imaju s decoms . . . i s imanjem koje bi donesli. Mon. serb. 276. (1410). Da svaki donese djela tijela, kako je učinio. M. Divković, bes. 8b. Lasno panu i posrun i donesu dušu crnu. V. Došen 92b. Što donese živu glavu. 157a. Jer da svoju žalio je glavu, on je ne bi ni donio tudje. Osvetn. 2, 150.

d. *kao primaknuti, kad subjekat ne mičući se s mjesta na kojem je mjeña čemu drugome (objektu) mjesto. a) uopće.* Doni na moj ust svoj celov. Š. Menčetić 276. Naglo triba mu je doniti pod kosu svu grlo. N. Dimitrović 35. Došad svaki glavu skloni, sprid na prsi desnu stavi, skut na usta carski doni i ponižen svijem se objavi. 1. Gundulić 298. I ko carski s prva doni lis na glavu pak na usta, kralju prinije ga i pokloni. 447. Donesi ruku tvoju, i položi na prsi moje. F. Glavinić, cvit. 415a. Pa izvadi dvije puške male, donese ih do oči junaku. Nar. pjes. vuk. 4, 10. Pa donese bistra ğeverdara, donese ga oku i obrazu. 4, 429. *tako se može shvatiti i u ovom primjeru u kojem je objekat stvar umna i glagol je u prenesenom smislu:* Ako tolikoj ti želiš mi život moj na svrhu doniti. D. Ranina 58b. — *b) može amo spadati i ovaj primjer i drugi ovakovi, u kojima znači dobaciti, dometnuti.* Daleko je bane izmakao, ne bi duga puška donijela. Nar. pjes. vuk 3, 241. — *u ovom je primjeru preneseno od puške na oko.* Istor ñemu oko donijelo, gdje ne može dalja doprijeti. Osvetn. 2, 87.

e. *u prenesenom smislu, kod govora, razloženja (u pravom govoru ili u pismu) kad se što kaže što se shvata kao da nije blizu onoga koji govori (piše) ili onijeh koji slušaju (čitaju). a) uopće, kao kazati, pripovidjeti.* Za veliko čudo u sebi pismo staro nam donese, što njekada dva na nebi sunca u jedno vidješe se. I. Gundulić 446. Neizbrojene bi vam mogao donit događaje. F. Lastrić, svet. 169b. Mloga je on počinio koja... doniti ćemo poslije. A. Kanižlić, kam. 12. Donesti ćemo nikoje događaje. 75. — *b) kad se kaže što je ko rekao (ili pisao).* Donijeti, ‚allegare, citare' ‚profero.' A. d. Bella, rječ. 62b. Nadostavlja onim ozgor donešenim ričma slideće. A. Kanižlić, kam. 29. Donio je beside svetoga Vasilije. 674. — *slično je kad je objekat svjedoğba ili svjedok.* Koji su donijeli svidočbu. A. Bačić 255. Treći svidok od Menijate donešen: Ivan episkop. A. Kanižlić, kam. 179. — *c) objekat je* razlog (uzrok). Donijeti razloge ‚rationes afferre'. A. d. Bella, rječ. 33b; ‚rationem adducere'. 574a. Ne donese razloga I. Đorđić, ben. 20. Ako donesu temeljit razlog. A. Kanižlić, kam. 312. Rad bi donit ja uzroke. V. Došen 51a. Donit mu razloge i prikazaña taka. M. Dobretić 91.

f. donijeti na maće, *vidi kod* mao. Eda li bismo ovozi zgora rečeno potvrdili ali na maće do-

nesli kojomь hitrostju ali lakomostju. Mon. serb. 321. (1423).

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Donivši se prisveti sakramenat u crkvu. B. Kašić, rit. 330. Nije što bi se babi donesło, nego što bi se babi izjelo. *(dat.* babi *nije kraj micańu nego agenat glagola* donijeti *i* izjesti). (D). Poslov. daničˊ. 83. Ima se dite donit k crkvi na kršteńe. M. Dobretić 50.

b. *refleksivno, doći, primaknuti se.* Drugo sunce donijelo se biše na oči kraljevića ljubovnika. I. Gundulić 536. Na pomoć se k Troji doni. I. Zanotti, en. 24.

DÒNIKLICE, *f. pl. kratke bječve, kako ih sad obično muški nose, niem.* socken, *franc.* chaussons, *tal.* scappini. — *(Potvrđeno od . . .?)*

DONÍZATI, dònîzâm, *pf. ponizati, iznizati do kraja, svršiti nizańe; ponizati doněkle.* — *složeno:* do·nizati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DONKA, *vidi* Dońka.

DÒNLÊ, *adv.* eo usque, *do onoga mjesta; do onoga vremena. isporedi* donde, dondolen. — *Sastavljeno:* do *i* onle *koje postaje od osnove* onol *(što je i kod* onoliki, *isporedi i* dokle, dovle, dotle *i* odovle). — *Može se dodati na kraju riječca* ka, *vidi* donleka. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između riječnika u Mikaljinu* (‚illuc usque, eo usque'), *u Belinu* (‚illuc usque' 317b. 421b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Barańi). a) o mjestu (u prvom primjeru u prenesenom smislu), do onoga mjesta.* Vsaki človĕk ga ostavi *(na smrti),* nigdor ga združiti neće donle, u koliko je to taman put. Korizm. 39a. Hoćemo l' se udrit na Grahovu, ako donle hrupe Crnogorci? Osvetn. 2, 119. ‚Podi samo donle, nemoj daljeʻ. *u naše vrijeme u Dubrovniku. — kod govora (molitve) može se shvatiti kao mjesto neka riječ, kao što je u ovijem primjerima: (Ispovjednik)* ima mu rijeti . . . da se prikrsti i reče općenu ispovijed tja donle gdi se govori: ‚moji grijesi . . .ʻ M. Divković, nauk. 194b. Govori ga *(ocenaš)* tja donle: ‚i oslobodi nas . . .ʻ B. Kašić, rit. 34. — *b) o vremenu, do onoga vremena, do onoga časa.* Koji donle bihu zlovolni, počeše spivati. F. Vrančić, živ. 77. Ne vidite li da na misto uzmložati milost božju, koju bijaše donle zadobio, bio bi mogao izgubiti i onu prvu? F. Lastrić, odˊ 168. Koji bi primili duha s. govorili bi novim jezici, koji donle nisu znali. ned. 248. Divica koja donle nije priko praga izašla. A. Kanižlić, utoč. 346. Doklem zapovidi ńegove obslužujemo, donle ga i poštujemo. B. Leaković, gov. 135.

DÒNLĒKA (donléka), *vidi* donle. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka a između riječnika u Belinu* (317b, *naj stariji primjer) i u Stulićevu.* Hotijaše uredit mu život lastan donleka dokle bi on rečeni život provodio u pravednosti bez grijeha. S. Rosa 2a.

DÒNOS, *m. djelo kojijem se donosi; ono što se donosi, s osobitijem značeńem što se donosi kući, kao dobit, dohodak.* — *Postaje od* donositi. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu* (‚portatio, portatusʻ) *i u Vukovu* (‚zutragʻ ‚quod affertur'). Ženski donos, prazni donos. Nar. posl. vuk. 80. Muški donos, bogati donos. 184. Što bi rekla, bako, kad sam ovako sirotna ostala, a bez ničijega donosa. Nar. prip. vrč. 52. Nema donosa ni dohoda (reče se za samohranicu). Vuk, rječ. 132a.

DÒNOSAC, dònosca, *m. onaj koji donosi. isporedi* donosilac, donosionik, donositeļ, donosnik. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dònosâcâ. *u voc. sing.* c *pred* e *mijeńa se na* č, *a onda pred ńim* s *na* š: donošče. — *Postaje od osnove glagola* donositi *sufiksom* ьcь. Moj sokole pod krilima! Moj stečniče i donošče! Vuk, živ. 205. Kad vojvoda procijenio glavu, na noge se izdiže junačke, pa donoscu vedro čelo ļubi. Osvetn. 2, 152.

DÒNOSAN, dònosna, *adj. u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚translativusʻ *koji se može donijeti. — nepouzdano (dajbudi s tijem značeńem).*

DONÒSILAC, donòsioca, *m. vidi* donosac. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* donòsilâcâ; *u ostalijem padežima* l *(na kraju sloga) mijeńa se na* o. — *Postaje od part. praet. act. glagola* donositi *sufiksom* ьcь. — *Dolazi u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (donosilac *i griješkom* donosioc). Sva zla dohode od donosilaca riječih. K. Maģarović 107.

DONÒSILICA, *f. žensko čeļade koje donosi. isporedi* donosionica, donositeļica, donosnica. — *Postaje kao* donosilac *sufiksom* ica.

DONÒSIONICA, *f. vidi* donosilica. — *isporedi* donosionik. — *U Stulićevu rječniku.*

DONÒSIONÎK, *m. vidi* donosac. — *Postaje od part. praet. act.* donosio (donosil) *sufiksom* ьn-ikъ. — *U Stulićevu rječniku.*

DONÒSITEĻ, *m. vidi* donosac. — *U Stulićevu rječniku.*

DONOSITEĻAN, donositeļna, *adj. u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚afferendus' *koji treba donijeti. — nepouzdano.*

DONÒSITEĻICA, *f. vidi* donosilica. — *U Stulićevu rječniku.*

DONÒSITI, dònosîm, *impf.* donijeti. — *Postaje od* donesti *kako* nositi *od* nesti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dònošâh *i u part. praet. pass.* dònošen, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* dònosî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ.* donositi, *rus.* доносить, *pol.* donosić. — *Između rječnika u Belinu* 33a. 574a. 609a, *u Bjelostjenčevu, u Voltiġijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu.*

a. *ono što se nosi ostavļa se na mjestu do kojega se donese. a) objekat je stvar tjelesna.* Davano je tretija dohotьka, a sada toj učinismo, da se daje crьkvy četvrьta, da ga vьsaky donosi samь u manastyrь. Mon. serb. 532. (1485). A. Odkle s' ti? B. Od kud se papagali donose. M. Držić 397—398. Pak u čistu sudu svari dobar kŭtô zimńe rose, toj mož' lasno nać' s dinari, jer to s dvora nam donose. M. Pelegrinović 199. I donose gospodske ponude. Nar. pjes. vuk. I, 284. Kad donošah glave od Turaka. 4, 63. Pod čadore prinos donošaše. 4, 195. Dijete stane donositi bogu. Nar. prip. vuk. 202. Listove mu nosio i donosio sestrić. S. Ļubiša, prip. 50. — *b) objekat je glas.* I božicam donositi gorke glase. G. Palmotić I, 115. Ovi ti se od vjernoga poklisara glas donosi. P. Sorkočević 583b. Ni glasova Bosni donosili. Nar. pjes. vuk. 4, 350. — *c) objekat je stvar umna.* Misli svakojake u našu pamet djavao donosi, kad molitvu činimo. J. Banovac, razg. 22. Donošaše mu djavao u pamet jizbine plemenite, donošaše one žene koje bijaše prija vidio, . . . donošaše mu misli sasvim nepoštene. J. Filipović 1, 285a. Nesriča, koju grih svrhu ļudi prinosi i donosi. Đ. Rapić 433. Nesreću donosiš na Izraļa. Đ. Daničić, 1 car. 18, 17. Donoso mu povoće razmirice da razmrša i prekida. S. Ļubiša, prip. 110.

b. *ono što se donese daje se onome komc se donese. a) uopće. objekat može biti stvar tjelesna i umna.* Drva, o rožd.stvu Hristovu koja donose Vrẽlane i Ugńane. Mon. serb. 532. (1485). Svetilnike žge mu, krune donošahu. M. Marulić 18. Ostavļam ti zakoni danak, ki otac tvoj carstvu momu donošaše. Aleks. jag. star. 3, 252. Donošahu ńoj piću i jestojsku B. Kašić, is. 86. Da mu pogrdne riječi donose teško nečast. zrc. 97. Koje inijem slas donose. P. Kanavelić, iv. 23. Milosti koja resi dušu i donosi joj spaseńe. I. Đorđić, salt. 450. Dal' bi mito donosili. V. Došen 66a. Braća seju vrlo milovala, svaku su joj milost donosila. Nar. pjes. vuk. 2, 15. Tu dopade soko tica siva, u kļunu mu vode donosio. 2, 327. Mnogo mu je donosio dara. 4, 330. — *b) o zemļi i drvetu kâže se da donosi plod, pa u prcnesenom smislu o čem mu drago da donosi korist.* Grišne žeļe krepke bihu da plod smrti donose. Anton Dalm., ap. 9. Mnogo više prosi nego zemļa sva donosi. V. Došen 77a. Karanfile, moje drago cveće! nemoj mi se u skut zadevati, jer ti cvatiš i seme donosiš. Nar. pjes. vuk. 1, 617. Koje rod svoj donosi u svoje vrijeme. Đ. Daničić, psal. 1, 3. — Jer donosi vam hasnu veliku. M. A. Reļković, sat. C 7a.

c. *ono što subjekat nosi ostaje pri ńemu i kad donese.* Vaļa mi se caru potužiti, i prija sam k ńemu odlazio i od ńega ferman donosio. And. Kačić, razg. 296b.

d. *kod govora, vidi* donijeti, e. Ne donosim druga čudesa, nego ona koja kâže s. evandeļe. J. Banovac, razg. 48. Kako iz Šuareca donosi Tamburin. P. Knežević, osm. 176. I druge mloge razloge donose naučitelji. F. Lastrić, svet. 4a. S mlogima događaji mogao bih potvrditi, ali druge ostavivši samo nikoje na prvo donosim. A. Kanižlić, utoč. xvi. Pisaoci između kojih dva donosim. kam. iii. Odgovoriti mu vaļa na razloge koje on donosi. 72. Rečeni rukopis u naš jezik istomačen donosim. 227. I donosi priliku od jedne sviće. M. Dobretić 15. Donoseći različite uzroke. 439. Donosi u pomoć svoju mnoge naučiteļe. 73. Donosim za ugledalo priliku od jedne žene neznabožice. D. Rapić 89.

e. *‚donositi kome kakvu radńu' može značiti: silovati ga (samo u moralnom smislu) na onu radńu, ili ne braniti mu je, dopuštati mu je. kod ovakovoga značeńa subjekat je obično stvar umna, a kao objekat može biti i podložna rečenica s* da, *ili adverab. a) silovati u moralnom smislu. čeļade (čije ime, ako je izrečeno, stoji u dat.) silovano je na radńu ili s toga što misli da je ova za ńega korisna, ili jer je želi zato što mu je mila, ili jer mu je radńa moralna dužnost.* Da prodaju i kupuju i trgovju kako komu trgь donosi. Zakon. nov. 41. Čine kako im pamet donosi. Zborn. 1a. U ništa svrnuti do mala godišta ja bih se tač imal, toj narav donosi. N. Dimitrović 83. Narav ti donosi, da imadeš vazda štogodi ļubiti. A. Kanižlić, uzr. 43. Ako boga ļubite, kako donosi vaša dužnost. I. J. P. Lučić, razg. 123. Pravda i ļubav donosi, da se i mi prama ńima milosrdni i ļubeznivi ukažemo. B. Leaković, gov. 139. — *b) ne braniti, dopuštati. s ovijem značeńem dolazi od prošloga vijeka i u Vukovu rječniku* (‚ertragen, erlauben' ‚fero, permitto': donosi mi vjera ‚mein glaube erlaubt mirs'). *aa) uopće. čeļade, ako je izrečeno, stoji u dat.* Što li mi je tvoje robińice? kada meni zakon ne donosi da se mogu oženiti drugom dokle mi je prva u životu. Nar. pjes. bog. 235. Ako pijem, vera mi donosi. Nar. pjes. vuk. 2, 432. — *bb) u ovakovijem rečenicama u kojima je subjekat* glas, *čeļade je u acc.* Pa podviknu što ga glas donosi. Nar. pjes. vuk. 3, 188. Pa privika što ju glas donosi. 3, 326. Žena koliko je grlo donošaše dovikne. Nar. prip. vil. 1867. 287.

f. *nositi koliko treba, koliko je dosta (dijete u utrobi, dok doraste i razvije se tako da može živļeti po rođenju). isporedi* donošče, nedonošče. — *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Djeca koja nisu donošena u utrobi od matera. M. Orbin 216.

g. *kao voňati, udarati, zadajati.* — *u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena.* Ovo nije od ovnova mesa, već je ovo od junaka meso, đe donosi vinom i duvanom. Nar. pjes. petr. 2, 668.

DONÒSIV, *adj. koji se može donositi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÒNOSNICA, *f. vidi* donosilica. — *U Stulićevu rječniku (kod* donosnik).

DÒNOSNÍK, *m. vidi* donosac. — *U Stulićevu rječniku.*

DONOSTVO, *n. vidi* donos. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. (Dobar kućnik)* mora *(goditi)* bašči i svoj drugoj stvari, da ga svojim donostvom nadari. J. S. Reļković 8.

DÒNOŠČE, dònoščeta, *n. dijete (ili mlado u živińčeta) rođeno u svoje vrijeme, vidi* nedonošce *i* donositi *kod* f. — *U naše vrijeme.* Dijete nije donošče kamo li prenošče. S. Ļubiša, prip. 242. Donošče, rođeno ili izleženo na vrijeme. M. Pavlinović. Donošče, dijete u vremenu. Slovinac. 1884. 143. Kada koja žena slabo, mršavo i mrtvuļavo dijete rodi, onda okolne žene to dijete gledajući jedna drugu zapitkuje: ‚Bože moj, je li donošče!' t. j. jeli bio zeman roditi mu se. *u Lici.* J. Bogdanović.

DONÒŠÊŃE, *n. djelo kojijem se donosi. — Stariji je oblik* donošenje. — *U Belinu rječniku (griješkom* donoseņe), *u Stulićevu, u Vukovu.*

DONOŠÍVATI, donòšujēm *i* donòšîvām, *impf. vidi* donašati. — *Samo u jednoga pisca našega vremena (u kojega griješkom stoji* s *mj.* š). I tako po 100 i 100 otnosivali i donosivali. S. Tekelija. letop. 120, 22.

DÒNOŠŃÎ, *adj. a)* importatus, *koji je donesen iz tuđega kraja, koji nije domaći (o trgovini itd.). — U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku:* donošań, donošńi, 1. ‚importatus'; 2. ‚advectus'; 3. ‚quod amplius non geritur' *(drugo i treće značeńe nije pouzdano) s primjerima:* živine donošńe ‚jumenta importata'; dubovi donošńi ‚arbores importatae'. — *b) o djetetu koje se na vrijeme rodilo, vidi* donošče *i* donositi, f. — *u naše vrijeme u Dubrovniku.*

DONÓTATI, dònôtâm, *pf. kao domisliti se. — složeno:* do *i* notati *nepoznata postaňa (tal.* notare, *bilježiti?) — U naše vrijeme u Lici.* ‚Jesi li već donotao, šta ćeš u tom i u tom poslu raditi ili činiti?' J. Bogdanović.

DONSKI, *adj. koji pripada rijeci Donu.* Srid rike stani Donske pograduju. I. T. Mrnavić, osm. 41. Među kosakima Donskima. A. Tomiković, živ. 186.

DONSTVO, *vidi* domstvo. — *U jednoga pisca čakavca* xviii *vijeka.* Smrt, nesreće svoga donstva. J. Kavańin 349a.

DÒNUKATI, dònukâm, *pf. dovesti nukańem. — složeno:* do-nukati. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka. K* ovomu *(Natanaelu)* pošavši, k Isukrstu donuka ga. F. Glavinić, cvit. 116b. I pošavši *(Andrej k Isukrstu),* Petra donuka sobom. 201a.

DOŃ, *m. ime muško. — U jednom spomeniku*

prije našega vremena: Doń: Doña raba svojego. S. Novaković, pom. 61. *ima i na drugom mjestu, ali se ne zna, treba li čitati* Don. Donь, acc. Dona. 61. — *isporedi* Dońka.

DOŃAČA, *f. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Doňači. Sr. nov. 1866. 615.

DÔŃÂ GÒRA, *f. selo u Konavlima blizu Dubrovnika koje se zove i* Čilipi, *te se s toga talijanski svagda piše* Cilippi. Repert. 1872. 23. *u starija vremena pomińe se napose uz Konavle i Vitaļinu, te je možebiti ondar bilo sa širijem značeńem i shvatalo vas bregoviti dio Konavala koji je pri moru. — Dolazi od* XIV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dolńa Gora). Župu konavalьsku i zь Dolьńomь Goromь i gradь Sokolь. Mon serb. 217. (1391). Polь župe Konavli z Doňomь Goromь i s Vitaļinomь. 284. (1419 *u poznijem prijepisu).*

DÔŃÂ GRÉDA, *f. zemļa pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Doľnoj Gredi. Sr. nov. 754.

DÒŃÂK, doňáka, *m. onaj koji je doňi, ali dolazi samo s osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. sing. kad je jednak nominativu (kod* a *i* c) *i voc.:* dòńâče, dòńâci. — *Postaje od* doňi *sufiksom* akъ — *Dolazi u naše vrijeme.*

a. meta molendinaria, *doňi kamen kod vodenice. — u Vukovu rječniku* (‚der bodenstein' ‚meta'). — *isporedi* gorňak.

b. *u kartama kod igre, treća (po vrijednosti) od onijeh na kojijem se vidi čeļade, ńem.* der untere, bube, *franc.* valet, *tal.* fante. — *načińeno je po ńemačkome. — u naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda i u Vukovu rječniku. — isporedi* gorňak.

c. *ime mjestima. a) jedan dio plemena Cekliňa u Crnoj Gori.* Po bratstvima Čekliňe se dijeli na dvoje: Gorňak i Doňak ... U Doňaku su (bratstva): Vujanovići, Vukmirovići, Lopičići ... Glasn. 40, 19. — *b) zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Doňaku. Srp. nov. 1867. 31.

DÔŃÂ KÒSA, *f. kosa u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Doňa kosa, između Premovog i Osredskog potoka, na desnoj strani Nadrļske reke. Glasn. 61, 56.

DÔŃÂ MÀHALA, *f. tri sela u Bosni. a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68. — *b) u okrugu zvorničkom u oraškom kotaru.* 92. — *c) u okrugu zvorničkom u vlaseničkom kotaru.* 99.

DÔŃÂ NÁHIJA, *f. ime mjestu. prije našega vremena.* Doňa Nahija (Jelovikь). S. Novaković, pom. 132.

DOŃANIN, *m. (kozak) koji živi na rijeci Donu. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Drugi dil Doňani od ńih se glasuju, jer srid rike stani donske pogradjuju. I. T. Mrnavić, osm. 41.

DOŃA VAPA, *f. selo. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 132.

DOŃA VAS, *f. u starom obliku* Dolьńa Vьsь *dolazi* XIII *vijeka kao ime selu ńegdje blizu Žiče.* U Jelьcihь sela: Dolьńa Vьsь, Borьkь, ... Mon. serb 11. (1222—1228).

DOŃA VAST, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 72.

DÔŃÊ BŘDO, *n. ime mjestima. a) kosa u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Doňe brdo, kosa koja se sa Jagodňaka, a između Kruševačkog i potoka Ržišta pruža Moravi do iznad Kruševačkog puta. Glasn. 61, 56. — *b) zemļa pod vinogradima u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Doľnem Brdu. Srp. nov. 1875. 769.

DÔŃÊ ČÈSTE, *f. pl. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 145.

DOŃÈGORAC, Doňègôrca, *m. čovjek iz Doňe Gore. — U jednoga pisca našega vremena.* Bog izvede onde iz ulice jednoga Doňegorca. Dubrovnik. 1870. 8.

DÒŃEKLÊ, *adv.* aliquo usque, *do ńekoga mjesta; do ńekoga vremena. — Sastavļeno:* do *i* ńekle *koje postaje od iste osnove od koje i* nêkoli *(vidi* ńekoli) *izgubivši* -o-. *isporedi* dokle. — ńe- *stoji po južnom govoru (isprva* donjekle) *mješte ńegdašńega* nê- *te po istočnom glasi* dòneklê *a po zapadnom* dòniklê; *a i u južnom kod većine naroda glasi kao u istočnom govoru, a opet u istočnom kao u zapadnom (vidi u Vukovu rječniku). — Dolazi od* XV *vijeka (vidi kod b)) a između rječnika u Bjelostjenčevu* (do nekle ‚aliquousque, aliquantulum, aliquantum, non procul, non multum'), *u Stulićevu* (doňekle ‚aliquamdiu vel ad certum usque tempus'), *u Vukovu:* donekle ‚bis zu einer gewissen strecke' ‚usque aliquo'; donikle (u Srijemu i u Bačkoj) vide donekle. *a) o mjestu, do ńekoga mjesta. aa) u pravom smislu.* Nemoj ti žao biti, ere ću za malo do nekle ja otit, gizdava ma hvalo ... Tvoj sluga, gospoje, komu je usilo, do njekle da pođe, piše ti za milos. N. Naļešković 79. Donikle na putu goščahu kot brata, pa cić moga biga pratiše kot tata. M. Kuhačević 49. — *bb) od mjesta je preneseno na veličinu radńe.* Imamo zakon kojega i Turci donekle snose S. Ļubiša, prip. 75. Ako mi milost božja udijeli kreposti, da ńegovijem vrlinam barem donekle podražim 253. Težńe, koje bi sama ńihova nesvjestica donekle podupirala. M. Pavlinović, razg. 66. — *b) o vremenu, do ńekoga časa, do ńekoga vremena.* Počtenje i viru donikle uznose, a pak srama miru zavrgu za kose. M. Marulić 160. Opet još do nikle prominuh kroz ńe dvor. Š. Menčetić 252. Pak kad se savrati donjekle k meni ti. F. Lukarević 184. Grajanin niki s. Ivanu koňa posudi donikle. F. Glavinić, cvit. 153b. I donikle bistrom slavom množ sinova ńemu uzdrža Bodin. J. Kavańin 250b.

DOŃEKOLE, DOŃEKOLI, *vidi* ńekoli.

DOŃÈKRAJAC, doňèkrâjca, *m. vidi* doňokrajac. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sve Baice, š ńima doňekrajci. Nar. pjes. vuk. 5, 359.

DÔŃÊ LÀZINE, *f. pl. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Doňim Lazinama. Srp. nov. 1868. 361.

DÔŃÊ LÌVADE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Doľnim Livadama Sr. nov. 1861. 299. — *b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Doňi*(h)* Livada*(h).* 1863. 260.

DOŃEMÒRAČANIN, *m. čovjek iz doňe Morače, pl.* Doňemòračâni. — *U naše vrijeme.* I za ńime Doňemoračani. Ogled. sr. 440.

DÔŃÊ PÒĻE, *n. ime mjestima. a) u Hercegovini seoce u kotaru nevesińskom.* Statist. bosn. 120. — *b) jedan dio Poļica u Dalmaciji.* Budući u Doňemu Poļu u svetoga Martina. Stat. poļ. ark. 5, 290. — *c) tri mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom u srezu vračarskom.* Glasn. 19, 45. — *bb) u okrugu ćuprijinskom.* Sr. nov. 1863. 162. — *cc) u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1864. 58.

DÔŊÊ SÈLO, *n. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom što se zove i* Staro Selo *(koje vidi).* Doŋe Selo (ńeki pišu i Staro Selo) $^1/_2$ sata od Varcar-vakufa, selo kod Crne Rijeke. F. Jukić, zemlop. 25. — *b) dva seoca u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru čajničkom.* Statist. bosn. 11, *i u kotaru fojničkom.* 13. — *c) seoce u Hercegovini blizu Zaslivļa.* Schem. herc. 1873. 174. — *d) selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasn. 40, 20.

DOŊEVAC, Doŋevca, *m. mjesto ńegda naseļeno a sad pusto u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 565.

DÔŊÎ, *adj.* inferior, *koji je doļe, koji je na nižem mjestu. suprotno* gorńi. *svagda se upotrebļava da se ono o čem se kaže razlikuje od čega drugoga s čim se ispoređuje, i što se obično naznačuje istijem imenom (ali vidi kod a) aa) ili je dio iste stvari. — Postaje od osnove* dol *imena* do *sufiksom* ьнъ *s čega mu je naj stariji oblik* dolьńь, *a nominalni* dolьńij. -l- *na kraju sloga kod štokavaca promijenilo se na* o, *te se je* oo *saželo u* ô: *oblik* dońi *dolazi pouzdano od* xv *vijeka* (u Doŋoj Gori. Mon. serb. 301 *god.* 1420); *stariji primjeri (još od* xiv *vijeka, vidi kod* Dońi Kraji) *nijesu pouzdani; nije sasma rijedak ni kod čakavaca (vidi* M. Marulić 36. P. Zoranić 15^b. 18^b. 41^a. Ivan trog. 16^b. Đ. Baraković, vil. 290. 303. M. Alberti 465. J. Kavańin 59^a. 493^b); *a s druge strane oblik* dolńi *čuje se gdjegdje i kod štokavaca (n. p.* F. Lastrić, svet. 119^a. A. Kanižlić, kam. 849. M. A. Reļković H4^b. J. S. Reļković 23). *oblik* doļni *dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka i u Vukovu rječniku. obliku* doļńi *koji upotrebļavaju ńeki pisci našega vremena nema potvrde prošlijeh vjekova. u dvojice pisaca Dalmatinaca* xviii *vijeka ima i oblik* doji *koji je zlo načińen od* dońi *(vidi* And. Kačić, razg. 51. kor. 390. 457. N. Palikuća 3). *na jednom mjestu* xvi *vijeka* (Mon. croat. 266 *god.* 1570) *ima oblik* doleńi *koji će biti pisarska ili štamparska pogreška. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dolьńь, *češ.* dolní, *(rus.* дольный, *pol.* dolny). — *Između riječnika u Vrančićevu* doli ‚inferus', *u Mikaļinu* doŋi *(kod* žrvan 602^a), *u Belinu* doŋi ‚inferior' 399^b; ‚inferus' 691^b, *u Bjelostjenčevu* dolńi ‚infernus, inferior,' *u Voltiđijinu* dolńi ‚inferiore, soggetto' ‚geringer, niedriger', *u Stulićevu* doŋi i dolni (!) ‚inferior', *u Vukovu* doŋi i doļni ‚inferior', *u Daničićevu* dolьńь ‚inferior'. — *Pošto je značeńe kao kod komparativa, može se načiniti i superlativ:* nâj doŋî (nâjdoŋî). *a) o onome što stoji na nižem mjestu pod čim drugijem ili pod drugijem dijelom iste stvari te je od ovoga pokriveno. aa) uopće, osobito kod dijeļâ svega onoga što stoji dupke, kao n. pr. drva, zgrade, ļudskoga i živinskoga tijela.* Doŋe pode i pribivališta. N. Rańina 115^a. gen. 6, 16. Opona crikvena razadri se od gorńega kraja do dońega na dvoje. M. Alberti 465. Zemļa je naj doŋa i naj nižna od svega. M. Radnić 354^b. *(Korabļa)* u doļńi kraj široka. F. Lastrić, svet. 119^a. Gorńe i doŋe nebo. V. M. Gučetić 181. Doŋi kraj *(križa)* koji se u zemļu stavļa. L. Vladmirović 20. Doŋa mu se strana tila u snu ružno bi odkrila. V. Došen 147^b. Te si Bańsku sine ojadio i živijem ogńem popalio i naj doŋi kamen rasturio. Nar. pjes. vuk. 2, 266. Okretan kao doŋi žrvań. Nar. posl. vuk. 237. *u ovijem primjerima zovu se* ‚doŋi' *ńeki dijeli od kuće koji stoje pod ostalijem dijelima, ako se ovi i ne zovu istijem imenom:* Pa silazi u doŋe ahare. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Ode pravo u doŋe poļrume. 2, 172. Idi, dušo, u riznice doŋe. 2, 372. Idi, ļubo, u pivnice doŋe. 2, 504. — *supstantiv uz koji stoji* doŋi *može se ne shvatiti s potpunijem značeńem, nego da znači samo onaj dio koji je doŋi.* I uze Ilija dijete i iznese ga iz komore u doŋu kuću. N. Rańina 77^a. 3 reg. 17, 23. Pribivati budem u naj doŋa mora. Ivan trog. 24^a. A tko doŋe tilo kara, tojagom ńega dere . . . V. Došen 253^b. Doŋe gubice višaju mu. N. Palikuća 3. Doŋu žvalu vuče po zemļici. Nar. pjes. juk. 110. — *bb) o paklu, jer se misli da je pod našijem svijetom.* U prezdanje doŋe pade ńih oholost. M. Marulić 36. U doŋoj propasti. M. Vetranić 2, 66. Poslana z doŋih muk gdi sudi kraļ Plutan. Đ. Baraković, vil. 290. — *u narodnijem pripovijetkama govori se o svijetu pod našijem koji nije pakao.* Sad gre po stupeh se daļe, se daļe i dojde naj zada na doļńi svit. Nar. prip. mikul. 85. — *cc) o zemļi (svijetu) na kojoj živimo i o onome što je na ńoj prema nebu.* Vidješe se u ńemu *(Jezusu)* uzdignuta dva hotjeńa, jedno čovječansko i doŋe koje podnijet smrt i muke otimaše se, a gorńe drugo koje zapovijedim otca vjekuvječnoga podlagaše se S. Rosa 152^a. Jeda l' doŋa pravda mora biti ļuća neg ozgora? V. Došen 70^a. A kada se pamet prigne da na zemļi blago stigne, prignuta će i ostati i doŋe će blago brati. 77^b. — *dd) u jednoga pisca* xvi *vijeka o strani našega svijeta suprotnoj onoj strani na kojoj mi živimo i o ļudima koji ondje žive* (antipodes). Htеć odrinuti gu noć na dońi stan. P. Zoranić 15^b. Pak u doŋe strane svititi ide *(Apolo).* 41^a. Jure sunce u nazapadńe more svitlo lice ukri dońim, ako su ki, dan vodeći. 18^b. — *b) o onom što je čim pokriveno, ako i nije na nižem mjestu, kaže se da je ‚doŋe' prema onome drugome.* Uzmi doŋe kore od brista. I. Vladmirović 22. Doļna sukńa ‚unterrock'. A. Hajdenak 44. — *c) o čem što je na nižem mjestu, ali nije pod čim drugijem tako da ga ovo pokriva. aa) uopće.* Niže ribnika doļnega. Mon. serb. 563. (1322). Na doļńi puth kod ńive. 93. (1330). Doļńe čelo Slatine. Deč. hris. 56. Tamo su nam stada na doŋem plandištu. M. Držić 474. Bude sjesti u naj doŋe mjesto. I. Držić 340. Kad je proć imala preko Jordana arka, doŋe vode iztekle su i log prisušen ostavile a gorńe u svom tijeku ustale su se. B. Zuzeri 105^b. Crkve i dobara s. Lovrinca u Morińe u doŋem poļu ovoga grada *(Šibeńika).* J. Banovac, razg. viii. Tada Turci počeše topovima udarati iz doŋega grada. Nar. pjes. bog. 172. Il' od one koje zemļe doļńe. M. A. Reļković, sat. H4^b. Dmitar uze doŋi kraj od grada. Nar. pjes. vuk. 2, 626. I sve doŋe selo opališe. 4, 113. S drugu stranu na doŋu kapiju izlijeće Bakal Milosave. 4, 244. U Sjenici po doŋem sokaku. 4, 359. *amo spada i ovo:* Gredući, vazda noga stanovita doļna biše (‚sì che il pie' fermo era sempre il più basso'. Dante). P. Zoranić 7^a. Kad se koji iz Hercegovine sasele u ‚doŋu zemļu' *(Srbiju).* Vuk, živ. 72. — *bb) o dijelu trpeze koji je suprotan začelu, ako i nije niže ili na nižemu.* Zašto je vazda običaj ļepše i čistije jezbine u gorńe čelo staļati, nego li u doŋe. M. Divković, bes. 227^a. One meće se doŋu trpezu. Nar. pjes. vuk. 2, 356. — *cc) na listu (hartije) na kojem se piše (i kod štampanijeh knjiga) ‚gorńi' je dio onaj s kojega se počińe pisati i čitati, a suprotni je ‚doŋi', te se ‚doŋe' zove uopće ono što se poslije čega drugoga piše i čita. isporedi* 1. doļe, *a) dd).* Odsici gorńi broj s jednim redkom, a doŋa oba dva skupi. M. Zoričić, aritm. 14. Koji biva broj naj doŋi. 27. — *dd) vrlo često dolazi uz imena gradova, zemaļa, krajeva da se razlikuju od drugoga dijela istoga*

mjesta ili od drugoga mjesta kojemu je isto ime. obično se ‚dońijem' zovu mjesta koja su uprav nu nižem, ili jer su u polu, a ‚gorńa' na gorama, ili jer su na nižoj struji kakve rijeke, ili jer su nakraj mora, ali često i bez toga; a gdjekad narod zove ‚dońijem' i ‚gorńijem' koje mjesto bez ikakva dovolna razloga, nego samo jer mu se nekako čini da je ono niže ili više kad put ńega putuje. isporedi primorje. Obê Hotьći, dolńa i gorńa. Mon. serb. 59. (1293—1302). Pod dolńim Belgradom. F. Glavinić, cvit. xvi. I da hrlijem tijekom nije preko Istrije preletjela, a vrh dońe *(sjeverne)* Dalmacije đa je tiho put uzela. P. Kanavelić, iv. 601. U gorńemu i dolńemu Egiptu. A. Kanižlić, kam. 849. U Kani gradu dońe Galileje. S. Rosa 50a. Jure i Balša uzeše svu Zentu gorńu i dojńu. And. Kačić, razg. 51. U dojńoj Slavoniji. kor. 390. Koju gorńa Slavonija ima, dolńa, što znam, još je se ne prima. J. S. Reļković 23. Jeste l' skoro od dońe krajine? Nar. pjes. vuk. 4, 204. Od Morače i gorńe i dońe. 4, 366. Kupi dońe Cuce svekolike. 4, 521. *vidi dale kod imena napose. — mogu se svati ‚dońijem' čeļad koja žive u ‚dońem' mjestu.* Ako bi se gospoda gorńa ili dońa rasrdila. Stat. poļ. ark. 5, 315. — *d) u prenesenom smislu, o kome (ili o čem) što maše vrijedi, maše je cijeńen po svojem stańu, staležu.* Anjeli biše razdijeļeni u tri jerarkije, to jest: jerarkija viša, sredńa i dońa. M. Orbin 5. Andeli koji su u dońemu koru ne mogu proći u gorńe. S. Margitić, fal. 86.

DÔŃÎ BRÔD, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Dońi Brod, prelaz u kļuču, preko reke Belice, u hataru bunarskom, na istočnoj strani. Glasn. 61, 56.

DÔŃICA, *f. dońi dio od kuće.* — *U Stulićevu rječniku:* dońica, dońa strana kuće ‚appartamento di sotto' ‚domus pars inferior'. — *slabo pouzdano.*

DOŃIĆI, *m. pl. selo u dońem Skopļu u Bosni.* T. Kovačević, op. 34.

DÔNI DÛB, *m. ime selu prije našega vremena.* Dońi Dubь. S. Novaković, pom. 132.

DÔŃÎ KRÂJ, *m. ime mjestima. a) dva sela u Crnoj Gori: aa) u plemenu Cetińu.* Glasn. 40, 18. — *bb) u plemenu Čevu.* 18. — *b) pl.* Dońi Kraji, *prijedjel blizu rijeke Sane što je ńegda pripadao Hrvatskoj a poslije Bosni.* xiv i xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Doļńii kraji). Bana Stepana, gospodina svemь zemļamь bosanscemь i humьscemь i dońemь krajem gospodinь. Mon. serb. 102. (1332 *u poznijem prijepisu).* Pisano u Doļńeļь Krajihь u Lušьcihь. 222. (1392). Mi gospodinь Štefanь Stepanь Tomašević, kraļь Srbļemь, Bosni, primorьju, humьsci zemļi, Dalmaciji, Hrvatomь, Dońimь Krajemь, zapadnimь stranamь, Usorê, Soli, Podrinju i k tomu. 485—486. (1461). Onaj kraj u poriječju Sane dolazi u spomenicih pod imenom ‚Doļńii Kraji', lat. partes inferiores, te je sačińavao posebni dijel bosanske državе. F. Rački. rad. 56, 101.

DÔŃÎ LÀZ, *m. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu čačanskom.*

DÔŃÎ LŪG, *m. ime mjestima. a) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 145. — *b) pl.* Dońi Lugovi, *aa) mjesto u Crnoj Gori.* No hajdemo u Dońe Lugove, da čekamo ceklinsko trgovce. Nar. pjes. vuk. 4, 126. — *bb) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1861. 16.

DOŃI STUP, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

DÒŃÍŠTE, *n. pakao.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji ovako tumači lat.* infernus, inferi, *i u Stulićevu rječniku* (‚infernus') *u kojem ima i* dońištvo *s istijem značeńem. ovo je sasma nepouzdano.* I ti, o Kafarnaume, jeda ćeš biti uzdignut do nebesa? ča do dońišta sit ćeš (mat. 11, 23). S. Rosa 92a. Dvor dońišta neće premoći suproć ńoj. (mat. 16, 18). 98b. Duša ńegova sađe k dońištu što reku ‚nad pako'. 164b.

DOŃIŠTVO, *n. vidi* dońište.

DOŃKA, *f. ime žensko. prije našega vremena. može biti da treba čitati* Donka (*isporedi* Doń). Donьka. S. Novaković, pom. 61.

DOŃÒKAMENIČKÎ, *adj. koji pripada Dońoj Kamenici.* Dońokamenička *(rijeka).* M. Đ. Miličević, srb. 827.

DOŃÒKRAJAC, dońòkrâjca, *m. čovjek iz dońega kraja, iz dońijeh krajeva, isporedi* dońokrajanin. — -a- *ostaje samo u nominativu sing. i u gen. pl.* dońòkrajâčâ. — *Postaje od* dońi kraj *sufiksom* ьcь. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Osude Radanovića dońokrajca ubicu svog brata. S. Ļubiša, prip. 127.

DOŃÒKRAJANIN, *m. vidi* dońokrajac. *pl.* dońòkrajâni. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŃÒKRÂJKA, *f. žensko čeļade iz dońega kraja, iz dońijeh krajeva.* — *gen. pl.* dońòkrajâkâ. — *Postaje kao* dońokrajac *sufiksom* ъka. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dońokrajkińa *s istijem značeńem.*

DOŃÒKRÂJKIŃA, *f. vidi* dońokrajka.

DOŃÒREPSKÎ VÍS, *m. granična straža u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraļ. srb. 338.

DOŃÒSELAC, dońòseoca, *m. čovjek iz dońega scla. isporedi* dońoseļanin. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dońòselâcâ; *u ostalijem se padežima* l *(na kraju sloga) mijeńa na* o. — — *Složeno je od osnova* dońi *i* selo *sufiksom* ьcь. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kojem ima i primjer iz narodne pjesme:* Da se bije s dońoseocima.

DOŃÒSEĻANIN, *m. vidi* dońoselac. *pl.* dońòseļâni. — *Postaje kao* dońoselac *sufiksom* jan(in). — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.*

DOŃÒSEĻÂNKA, *f. vidi* dońoseoka. — *isporedi* dońoseļanin. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dońòseļanâkâ. — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.*

DOŃÒSEOKA, *f. žensko čeļade iz dońega sela.* — -eo- *stoji mješte* -el-, *te se ovo povraća u prvom obliku u gen. pl.* dońòselâkâ.

DOŃÒTREŠŃIČKÎ, *adj. koji pripada Dońoj Trešńici.* Rijeka Dońotrešńička, *voda u Srbiji u okrugu podrinskom.* Reka Dońotrešńička dolazi od Borańe i Košuće Stope i kod Amajića stiče se u Drinu. M. Đ. Miličević, srb. 520.

DOŃÒZEMAC, dońòzêmca, *m. čovjek iz dońe zemļe.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dońòzemâcâ. — *Složeno:* dońi *i* zemļa *(osn.* zem) *sufiksom* ьcь. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kad to vidješe dońozemci istrčašo *(ovdje kod bajańa s osobitijem značeńem, vidi* dońi, *a) bb)) i cc)).* M. Đ. Miličević, živ. srb 1, 114.

DOŃÒZÊMKA, *f. žensko čeļade iz dońe zemļe.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dońòzemâkâ. — *Postaje kao* dońozemac *sufiksom* ъka. — *U Vukovu rječniku.*

DOŃÒZEMSKÎ, *adj. iz dońe zemļe.* — *Postaje kao* dońozemac *sufiksom* ьskъ. — *U naše vrijeme*

i u Vukovu rječniku. Bošńake i Ercegovce povata groznica od doňozemski voda i pomru u Biogradu i oko Biograda. Vuk, dan. 3, 213. Kad su se koji iz Hercegovine ili iz Crne Gore saselili u Srbiju, oni su počevši se zvati po ovome doňozemskome običaju prezimena svoja malo po malo izostavljali. živ. 93.

DÒŇUŠITI, dȍńušīm, *pf. naći ńušeći (o psu, a i o čeljadetu u šali). isporedi* nańušiti, izńušiti. — *složeno:* do-ńušiti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

1. DOÒBRIJATI, doòbrijēm, *pf. svršiti brijaňe, prelazno i neprelazno.* — *isporedi* doobriti. — *složeno:* do-obrijati. — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.*

2. DOOBRÍJATI, doòbrījām, *impf.* doobriti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOÒBRITI, doòbrijēm, *pf. vidi* 1. doobrijati. — *složeno:* do-obriti. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DOOBRŮČITI, doòbrůčim, *pf. obručiti dvoje koje je podaleko jedno od drugoga.* — *složeno:* do-obručiti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. (Marija)* na ime čovječanske naravi dajuć vjere ruku naravi božanstvenoj, doobručila bi s naravim božanstvenom čovječansku narav s kojom u ňe utrobi i od ňe puti imaše se sin božiji kȏ vjerenik s vjerenicom stisnuti. S. Rosa 177b-178a.

DOOD- *vidi* dohod-.

DÒONDAŠŇÎ, *adj. koji je do onda, koji je bio do onda.* — *Postaje od* do onda *kao* dosadašńi *od* do sada. — *U naše vrijeme.* Da bi bila čista od sve rđavštine doondašńe. M. D. Milićević, živ. srb. 2, 7.

DO ONLE, *vidi* donle. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÒPAKOVATI, doòpakujēm, *pf. svršiti opakovaňe.* — *složeno:* do-opakovati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÒRÂŇE, *n. djelo kojijem se doore.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOÒRATI, dȍorēm, *pf. svršiti oranje, prelazno i neprelazno; doći orući.* — *složeno:* do-orati. — *impf.:* dooravati. — *Akc. je kao kod* dolàgati. — *Dolazi od* xvii *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* („peraro' 96a) *i između rječnika još u Stulićevu.* Dok čovik čitavu mekotu doorao. I. Jablanci 52. Dok mekota čitava doorana bude. 53. ‚Danas ćemo ovu ńivu doorati.' *u Lici.* J. Bogdanović.

DOORÁVATI, doòrâvām, *impf.* doorati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Belinu rječniku (praes.* dooravam *uz inf.* doorati 96a).

DOORŮŽATI, doorůžām, *pf. oružati do kraja.* — *složeno:* do-oružati. — *impf.:* dooružavati. — *Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* doorůžámo, doorůžáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍoružâ, *u part. praet. act.* dȍoružao, dȍoružâla, *u part. praet. pass.* dȍorůžān. — *Dolazi (samo refleksivno) u Belinu rječniku* (dooružati se ‚induere arma' 102a) *i u Stulićevu* (dooružati se ‚jam arma induere').

DOORUŽÁVATI, doorůžâvām, *impf.* dooružati. — *Akc. se mijeňa kao kod* dogovarati. — *U Belinu rječniku (praes.* dooružavam se *uz inf.* dooružati se 102a) *i u Stulićevu* (dooružavati se).

DOÒŠTRĚŇE, *n. djelo kojijem se dooštri.* — — *Stariji je oblik* dooštrenje. — *U Belinu rječniku* (dooštrenje 44a).

DOÒŠTRITI, doòštrīm, *pf. svršiti oštreňe, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-oštriti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi od* xviii *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* 44a, *i između rječnika još u Stulićevu.* ‚Dok evo sikiru doštrim, onda ću bradvu uzeti oštriti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DOOŠTRÍVATI, doòštrujēm *i* doòštrîvām, *impf.* dooštriti. — *U Stulićevu rječniku (s praes.* dooštrivam).

DO OVLE, DO OVLEK, DO OVLEKA, *vidi* dovle. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÒZDRAVITI, doòzdravīm, *pf. ozdraviti (neprelazno) do kraja, posve.* — *složeno:* do-ozdraviti. — *impf.:* doozdravljati. — *U Stulićevu rječniku* („satis firmo corpore esse, persanare').

DOÒZDRAVLJATI, doòzdravljām, *impf.* do-ozdraviti. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒPADAK, dȍpatka, *m.* portio, *dio koji koga dopada.* — -d- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dȍpadāka, *a u ostalijem padežima pred* k *mijeňa se na* t. — *Postaje od osnove* dopad *glagola* dopasti *sufiksom* ъкъ. — *Samo u Stulićevu rječniku* („portio rei cujuscunque, v. g. haereditatis, quae ad aliquem pertinet').

DÒPADÂŇE, *n. djelo kojijem ko dopada ili se dopada.* — *U Stulićevu rječniku (s drugijem, konkretnijem značeňem, vidi* dopadak) *i u Vukovu:* 1. ‚das herbeieilen' ‚adcursus'. 2. ‚das fallen ins unglück u. s. w.' ‚acceptio mali, vulnerum'. 3. ‚das gefallen' ‚probatio' *(vidi* dopadati se *kod* dopadati, 2, c).

DÒPADATI, dȍpadām, *impf.* 1. dopasti. — *Akc. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍpadâ. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi* 1, c, *a) bb)) a između rječnika u Bjelostjenčevu:* dopadam po sreći ‚obtingo'; dopadam se, *vidi kod* dopasti; dopada mi se ‚placet, arridet, praeplacet mihi, praeligo, praefero'; *u Voltigijinu: praes.* dopadam *kod inf.* dopasti; dopada mi se ‚mi piace' ‚es gefällt mir'; dopadati se ‚piacere, aggradire' ‚gefallen'; *u Stulićevu: praes.* dopadam *kod inf.* dopasti; dopadati ‚cadere'; dopadati što koga ‚pertinere, spectare'; *u Vukovu:* dopadati, 1. ‚herbeilaufen' ‚adcurro'. 2. ‚fallen ins unglück' ‚adfligor': dopadati rana, muke. 3. ‚zu theil werden' ‚obtingo, in manus venio'; dopadati se ‚gefallen' ‚placeo, probor': to mi se dopada.

1. *aktivno.*

a. *pravo naj starije značeňe: padati doňekle, nema potvrde nego u Stulićevu rječniku. potvrđeno je značeňe: dotrčavati, doljetati (isporedi* 1. dopasti, 1, a), *dolaziti i to kad subjekat nije čeljade, obično u prenesenom smislu.* Pokojno grem leći, kad vrime dopada. Đ. Baraković, vil. 275. Pipļe i meso kad dopada iz kokošnic i iz stada. J. Kavańin 81b. A kada mi glasovi iza glasa dopadahu. Nar. pjes. mikl. beitr. 46. — *amo spada i ovaj primjer (isporedi* dohoditi, dolaziti, 4): Rujnu ime dopada od vina. J. S. Reļković 347.

b. incidere, *vidi* 1. dopasti, 1, b. U sužanstvo hudobe paklene dopadaju. A. Kanižlić, utoč. 86. Koji neznanim načinom u ovakve nesriće dopadaju. E. Pavić, ogl. 612. Kuda takovi idu, kuda li takovi pijanci dopadaju potlam kako umru? Đ. Rapić 266. Vidite li kuda duša dopada, u što se priobraća! 352. U troje sam dopadala ruke. Nar. pjes. vuk. 2, 373.

c. *vidi* 1. dopasti, 1, c. *a) s acc. aa)* obtingere, *dohoditi kome u dio.* Svih tuga dopada. M. Vetranić 2, 419. Ali kruna dopada Matijaša Jankovića. Nar. pjes. bog. 83. U ovoj dolini tuga svakoga dopada štogod trpiti. Grgur iz Vareša 94. — *bb) postajati čijim, biti čiji, pripadati.* Ča ga dopada po ńegovu dilu. Mon. croat. 58.

(1434). Dopada me polovica vinograda. 79. (1451). Mene stvorca sve dopada što zemļa plodi. I. Đorđić, salt. 162. Tko radi o neprošastom svjetlilu od kreposti, ne obzire se na zdrake od roda koji nas dopada po sreći a ne po dostojanstvu. ben. 10. Da bi svaki uzdržao ona koja ga po zakonu dopadaju. J. Matović 396. — *amo spada i ovo:* Za time jest paka trideset hiljada ostalih pušaka kih svaku dopada ne puškar opravno vazda ki ju nosi. H. Lucić 271. *i ova dva primjera:* Jer zna slika kud dopada. V. Došen 255b. Helda u prostu zemļu dopada. J. S. Reļković 120. — *cc)* deberi, decere, convenire, *preneseno od predašńega značeńa, u moralnom smislu znači: pristojati se.* Ne može znat, kad ga bdit dopada, s pol noći al' zorom. Đ. Baraković, vil. 109. Tomu srcu pristoje sva priklonstva, službe i bogočastjenja, koja dostojno dopadaju sina božijega. I. M. Mattei 144. — *b) s dat. aa) vidi a) aa).* A mnozim pak inim, ki živu bez truda, dobro im sve sa svim dopada od svuda. D. Ranina 125a. Koliko je veće bratje, toliko im maće dopada na dio. M. Divković, bes. 790b. — *bb) vidi a) cc).* Veći dijeli neće puka primit nauk ki im dopada. J. Kavańin 76a. — *c) s prijedlogom* na *i acc.* Na nahiju vaļevsku dopada 30.000 gr(*ošа*). Golubica 5, 167. (1811).

d. nancisci, *dobivati (koje zlo), s gen., vidi* 1. dopasti, 1, d. Tko rob biva kod Turaka, on dopada vežńa jaka. V. Došen 86a. Kad se bolan čuvat neće, on dopada boli veće. 94b. Sirotińa s nas muke dopada. Nar. pjes. vuk. 4, 246.

e. placere, *militi se, vidi* 2, c *i* 1. dopasti, 2, c. — *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Niti zlato človićanskim očima i želi tako dopada samo, da je naj lipše izdelano i osvitlano, kako kada drago kamenje po ńem se razigrava. P. Vitezović, cvit. IX.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *kao pripadati, isporedi* 1, c, *a) cc), i b) bb).* Ovde se dopada jedna lepa arapska istorijica. D. Obradović, basn. 162. Toliko se k ovoj materiji dopada. 295.

b. videor, dopada mi se, *čini mi se, mislim, isporedi* 1. dopasti, 2, a. No se mene dopada da će svi Turci okrenuti niz Drinu. Golubica. 5, 187. (1811). ‚Dopada mi se da sam ga viđeo tu i tu'. Ļ. Stojanović.

c. placere, *militi se (barbarizam, vidi* 1. dopasti, 2, c). Stvar se ovakova meni ne dopaša. A. I. Knezović 203. To ti se ne dopada. D. Obradović, basn. 265. Ti vidiš ili čuješ za kakva końa, vola ali za koju drugu stvar koja ti se dopada. B. Leaković, nauk. 373. Ne vjerujemo da je ono sve polezno, što se prostoti dopada. Vuk, pism. 70. A što mi se naj više dopada. P. Petrović, gor. vijen. 101. Dopada li ti se ova? Nar. prip. vrč. 131.

DÒPADAVICA, *f. vidi* padavica. M. Pavlinović.

DÒPADNUTI, *vidi* 1. dopasti.

DOPÁJATI, dòpâjām, *impf.* dopojiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPÀKLITI, dòpaklîm, *pf. domazati paklom.* — *složeno:* do-pakliti. — *impf.:* dopaķivati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Belinu rječniku* (‚finir d' impeciare' 383a) *i u Stulićevu* (‚impicando finem imponere').

DOPAĶÍVATI, dopàkļujēm *i* dopàkļîvām, *impf.* dopakliti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* dopaklivam *uz inf.* dopakliti, *i u Stulićevu: (griješkom)* dopaklivati, dopaklivam.

DOPÁLITI, dòpâlîm, *pf. svršiti paļeńe, popaliti do kraja.* — *složeno:* do-paliti. — *impf.:* dopaļivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* (‚deuro' 9a) *i između rječnika još u Stulićevu* (‚exurere, ex toto, ex integro comburere'). Da ogań s neba side i dopali ih. S. Rosa 104b.

DÒPAĻETKOVATI, dòpaļetkujēm, *pf. svršiti paļetkovańe.* — *složeno:* do-paļetkovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpaļetkovâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPAĻÍVATI, dopàļujēm *i* dopàļîvām, *impf.* dopaliti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku (praes.* dopaļivam *uz inf.* dopaliti) *i u Stulićevu (samo s praes.* dopaļivam).

DÒPANUTI, *vidi* 1. dopasti.

DOPÁRATI, dòpârām, *pf. svršiti parańe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-parati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPÀRBITI, dopàrbîm, *pf. svršiti parbu; dobiti parbom.* — *složeno:* do-parbiti. — *U Stulićevu rječniku* (‚aliquid litigando lucrari; litem absolvere').

DÒPARITI, dòparîm, *pf. svršiti pareńe (prelazno).* — *složeno:* do-pariti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPARKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se doparkuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPARKÍVATI, dopàrkujēm, *impf. dotrčavati.* — *Kao da postaje od perfektivnoga glagola* (do-parkati?) *kojemu nema potvrde; ne zna se postańe drugome dijelu ovoga (dem.* pariti?). — *Samo u Vukovu rječniku:* ‚herlaufen' ‚adcurso (?)'.

DÒPASATI, dòpašēm, *pf. svršiti pasańe, opasati sve, do kraja.* — *složeno:* do-pasati. — *impf.:* dopasivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpasâ. — *U Belinu rječniku* (‚praecingere' 193a) *i u Stulićevu.*

DOPASÍVATI, dopàsujēm *i* dopàsîvām, *impf.* dopasati. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* dopašujem *uz inf.* dopasati; *i u Stulićevu.*

DÒPASKE, Dòpasākā, *f. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 98.

1. DÒPASTI (dòpadnuti, dòpanuti), dòpadnēm (dòpanēm, dopádēm), *pf.* accurrere, incidere, obtingere, nancisci, *pravo bi značeńe bilo: pasti dońekle, ali je svagda u prenesenom smislu i znači: doći brzo (ili iznenada) kao padajući.* — *složeno:* do-pasti (padnuti, panuti). — *Oblici mogu biti različni bez razlike značeńa, po tome što drugi dio može biti* pasti *ili* padnuti (panuti), *vidi dalje kod* 1. pasti. *uopće je prvo* (pasti) *obično je u inf. i prošlijem vremenima, a drugo u praes. i impt., dapače u naše vrijeme oblici praes.* dopádēm *i impt.* dopádi, *osim Dubrovnika, može biti da kod ostalijeh štokavaca nijesu ni poznati; a i prije dolaze rijetko (praes.* dopade. Zborn. 2a. P. Hektorović 39. J. Palmotić 123. B. Zuzeri 22b. 100b; dopadu. M. Vetranić 2, 364. A. Kanižlić, kam. 463; *impt.* dopadi. Š. Menčetić 312). — *kod Dubrovčana griješkom se govori u infinitivu* dopastiti *od prošloga vijeka (naj prije* S. Rosa 134b), *vidi kod* pasti. — *gdjegdje se u naše vrijeme čuje aor.* 3 *sing.* dopa *i* 3 *pl.* dopaše *koji su oblici zlo načińeni po analogiji prema sličnijem oblicima glagola* dati *i* znati: dopa. Osvetn. 4, 39. 65. dopaše. Pjev. crn. 298a. *tako ima još prošloga vijeka i ger. praet.* dopavši. E. Pavić,

ogl. 221. — *Akc. kaki je u inf. taki je u svijem oblicima osim aor. 2 i 3 sing. od osnove* dopadnu: dȍpadnû, dȍpanû *i praes. i impt. od osnove* dopad: dopádēm, dopádi. — *Može biti riječ prasl. slavenska, isporedi stslov.* dopasti, dopadnąti, *rus.* допасть, *češ.* dopásti, dopadnonti, *pol.* dopaść. — *Između rječnika u Mikalinu:* dopasti, doći, ‚venio‘; dopasti po sreći, ‚obtingo, contingo‘; dopasti, opet pasti ‚recido‘ *(zadne nepouzdano); u Belinu:* dopasti po sreći, na sreću ‚sortito evenire‘; dopasti po baštinstvu ‚haereditate obvenire‘ 734a; *u Bjelostjenčevu:* dopasti se *kod* dopadam se ‚placeo, arrideo, praeplaceo‘; *u Voltigijinu:* dopasti ‚toccare, risguardare‘ ‚angeben, betreffen‘; *u Stulićevu: griješkom* dopadsti ‚attingere‘; dopadsti što koga ‚aliquid sorte obtingere; pertinere, spectare‘; *u Vukovu:* dopasti, dopadnem, 1. ‚herbeilaufen‘ ‚accurro‘; 2. ‚fallen (ins unglück)‘ ‚accipere‘: dopasti rana, muke; 3. ‚zu theil werden‘ ‚obtingo‘: ovo mi je dopalo; dopasti se *(s dodatkom da se govori u vojvodstvu)* ‚gefallen‘ ‚placeo, probor‘; *u Daničićevu:* dopasti ‚obvenire‘. — *Premda je neprelazni glagol, može imati acc. uza se, i biti refleksivan.*

1. *aktivno.*

a. accurrere, *sa značenjem kazanijem sprijeda, kao* doletjeti *(kod e)),* dotrčati. *a) subjekat je čeljade.* Kad godi sridu dne ugledaš, dopadi. Š. Menčetić 312. Tijekom ću na moj stan dopasti. M. Vetranić 2, 289. Lugove zapriše sa svima tako, da mi ne bi uzmožno dopasti k vodi. H. Lucić 266. I brzo dopanuv pokla lupeže. S. Margitić, fal. 126. Al' ne biva onda sama, kad kćer *(nominativ)* rodi, kod ńe máma, dal' su tetke tu i strine; tu je jato sve rodbine; nit' rodbina s tanke strane tamo sama ne dopane, dal' muževe jato krvi na babine sve dovrvi. V. Došen 168b. Damjan pade a ljuba dopade. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Zavi oči da u more skoči, al' dopade od Mletaka Marko, pak je uze za svilena pasa. 1, 534. Kraj dopade na crkvena vrata. 2, 197. U to doba i Bogdan dopade. 2, 221. Ture pade, a Janko dopade. 2, 323. Tu dopade soko tica siva, u kjunu mu vode donosio. 2, 327. Tada sluge ńima dopadoše, vitezove końe prifatiše. 2, 230. Onda hitre dopadoše sluge, te sa sovre kupe podigoše. 2, 232. Viknu Marko, ne šće na čardake, viknu Marko oba pobratima: ‚Hajte, braćo, k zemji niz čardake . . .‘ Pobratimi Marka poslušaše, dopadoše k zemji i kaldrmi 2, 241-242. Kad dopade Todor do Tadije. 3, 165. On dopade do zelenka svoga. 3, 244. A kad začu lijepa đevojka, pa dopade svojemu rođaku. 4, 64. Kad ih viđe Bancetiću Rađe, on dopade, probudi Stanojla. 4, 334. Moravcima crkvi dopadoše. 4, 144. To su oni u riječi bili, al' hajdučka straža dopadnula. i ńima je 'vako besjedila. 4, 386. Pade Savo u travu na glavu, a na ńega Đuro dopanuo. 4, 516. Po noći *(je)* u Spuž dopanuo. Pjev. crn. 29a. — *b) subjekat je neživa stvar (isporedi* doći, II, 2) *ili stvar umna, duhovna (isporedi* doći, II, 5). *glagol može biti u prenesenom (metaforičkom) smislu. aa) uopće.* Moje suzice . . . neka prid lice višńega dopadu. M. Vetranić 2, 364. Da ne bi pjesan ma jur k tebi dopala, poklon ti sa svima umiljen pridala. P. Hektorović 70. U čas, dok se okom gane, pamet u Rim već dopane. V. Došen 261b. — *bb) subjekat je glas, knjiga itd.* Neugodni glasi dopadoše do Danila i do Mihaila. Pjev. crn. 257a. Glas dopade na Cetińe ravno. Osvetn. 2, 185. — *ime čeljadeta koje je kraj micańu stoji u dat.* Kad bijaše Margariti tanka knjiga dopadnula. Nar. pjes. bog. 32. Glas dopade kralju bosanskomu. And. Kačić, razg. 64b. Glas dopade dragoj sa krajine. Nar. pjes. vuk. 1, 265. I igumnu kad knjiga dopade. 4, 372. E su nama glasi dopanuli. 4, 397. *može biti u dat. i ime mjesta.* Kada knjiga Gacku dopanula. Nar. pjes. vuk. 4, 466. — *često (u naše vrijeme) i u acc., isporedi* c, *a).* Kad je Petra knjiga dopanula. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Tanka ga knjiga dopade. 1, 74. Kad me glasi dopadoše. 1, 362. Kad je Janu haber dopanuo. 2, 35. Glas dopade vojvodu Voina. 3, 525. Glas preko Druška dopade gospodu kotorsku. S. Ljubiša, prip. 228.

b. incidere, *slućajno, iznenada doći. a) kad je subjekat čeljade, kraj micańu biva obično kakvo zlo. aa) kraj je micańu mjesto, ali može biti i u prenesenom smislu.* Naj posli dopade caru u šake i zatvori ga. A. Kanižlić, kam. 61. Junak rańen dopade izpod turske britke sablje. Nar. pjes. mikl. beitr. 35. Pak kad glava postadoste, tad pod noge dopadoste. V. Došen 220a. Niti i sada znam, kuda je majka moja dopala. Đ. Rapić 205. Tu li si mi, bolan, dopadnuo. Nar. pjes. vuk. 2, 247. — *bb) kraj je micańu apstraktno ime koje znači zlo.* Zato smo u ove pritužne muke dopali. M. Divković, bes. 635b. Uklonivši se Isus od progonstva, u koje s. Ivan dopade. E. Pavić, ogl. 514. Da i oni u ovu nevolju ne dopadnu. 580. — *cc) u ovijem primjerima u kojima je kraj micańu množina ili ime kolektivno u acc. s prijedlogom* među (med), *značeńe je da subjekat postane jednak jednome od onijeh što su naznačeni množinom ili imenom kolektivnijem.* Kad čovik bit pristane, med živinu da dopane. V. Došen 146a. Indi kad to činit staneš, ni med zvirad ne dopaneš. 188b. — *b) subjekat je neživa stvar ili stvar umna.* Ter bi rad, do mladih da ovo *(pismo, pjesma)* dopade neka se čuvati umiju od žene. Š. Menčetić 331. Sve udarae vrže prvi na tle ravno gdje dopade. P. Kanavelić, iv. 272. Da ne znadu, kako novci dopadoše u vriće. E. Pavić, ogl. 90. Nítko ne znade, kud mu je tilo dopalo. 165. Korablja dopavši u ruke Filistea. 221. Bila je raj zemaljski pače nebeski naša kuća, a sada nije višje takva. Nije višje? kuda je indi dopala? kako se taj raj zemaljski izgubi? D. Rapić 295. Kuda su onolika tvoja dobra dila dopala. 297. Što god im na um dopadne. J. Rajić, pouč. 2, 102. Jagluk ide od ruke do ruke, dopanuće zlotvoru u ruke. Pjesma ide od usta do usta, dopanuće zlotvoru u usta. Nar. pjes. vuk. 1, 405. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je glagol u nepravom smislu, jer se subjekat ne miče s mjesta, nego se mjesto oko ńega mijeńa.* Jerbo je ovaj zdenac bio daleko od puta . . .; sada je u pol sela Vrbove dopao. M. A. Reljković, sat. H 3b.

c. obtingere, *kao pasivno prema* dobiti, primiti, *kad što postańe čije, isporedi* pripasti, pasti *(u dio),* doći, II, 6 *i* 7 *i* 8. *ime onoga što dobije stoji: a) u acc., vidi* doći, II, 7 *i* 8. *aa) subjekat može biti stvar tjelesna, čeljade, stvar umna (često sreća, još češće nesreća, zlo); može se dobiti kojijem mu drago načinom, osobito dijeljeńem i slućajem.* Primismo odь rečenoga kneza i vlasteo dubrovaččihь što ni dopade dobitьja odь ńihь komuna odь više rečenihь postavnihь pěnezi i dukatь Mon. serb. 399. (1439). Ako bi ihь koja teškoća padala otь koje godě strane. 337. (1427). Bolest češ biti ma, od mene da odpade; radost, da sa mnom sta, kada me dopade. M. Marulić 88. Ako ga zlo dopade. Zborn. 2a. Jeda me dopade za zlobu ljuven dar Š. Menčetić 141. I da me dopade naj lipša gospoja, prem s neba da pade, neću da je moja. H. Lucić 215. Da koga dopade nekoristna žena, al ku mu nasvade da

*

je nepočtena. P. Hektorović 31. Nesrićna nikade nemoj pogrditi, da te ne dopade čim ćeš se boliti. 39. Ona pribivanja da bi nas dopala, gdi su ljubka stanja nada sva ostala. 45. Uda' se za mene mlada, da te stari ne dopade. M. Držić 211. Mene dopade u sreću svemogući ogań. D. Zlatarić 86ᵏ. Igrajući se dopade ga smrtna rana. M. Divković, zlam. 96. Znam da zla prigoda onda nas dopade. Đ. Baraković, vil. 69. Dopade ga ždrib službe ove. I. Bandulavić 198ᵃ. act. ap. 1, 17. I da veće sunca dio ne može me š ńe dopasti. I. Gundulić 227. A dopade smrtna rana Vladka od guse u planini. 378. Pokle apoštoli svît sebi razdilihu, dopade Filipa Asija gorńa. F. Glavinić, cvit. 116ᵇ. Mandalenu grad Mandalo, a Martu Betanija dopade na dil. 243ᵃ. Gdi me ne bi carstvo jednom dopadnulo. I. T. Mrnavić, osm. 141. Konopac al' bi me al kolac dopao. 143. Družbu ostalu, kako sreća ńih dopade, sadružimo. G. Palmotić 2, 405. Ka će me čest ali srića dopasti. P. Radovčić, nač. 389. Oni koga bješe dopanuo maňi dio. K. Maǧarović 66. Taj sretni daž dopade same baštine kaluderske. I. Đorđić, ben. 184. Ja ću te naučiti, kako će te na toj igri dobra sreća dopasti. B. Zuzeri 22ᵇ. Spomenimo se i mi sadara od ove osude, koja nas čeka nakon malo ili sreńa ili tužna, i kakva jednom dopade nas, taka će nas u sve vijeke nasljedovat. 100ᵇ. Od kud bih se nad'o pogači od tud me dopade boban. (Z). Poslov. daničć. 88. Nisu ti jih, stara majko, turske uze dopadnule. Nar. pjes. mikl. beitr. 14. A ovo ti Ugrin Janko sv'jetla kraļa krune zlatne da bi tebe dopala ili Matiju sina tvoga. Nar. pjes. bog. 82. Sljepilo bijaše ga dopalo. S. Rosa 122ᵃ. Jer ga dopade velika bolest. M. Zoričić, zrc. 236. Koliko će svakoga dopasti. aritm. 37. Boļi junak od babajka biše, al ga biše dopalo sužaństvo. And. Kačić, razg. 274ᵃ. Ako trgovca cića toga odmaknutja vrimena ne bi dopala koja šteta. Ant. Kadčić 263. Družba, koje *(gen. mj. acc. jer je negativno)* ne dopade ova nezgoda. I. J. P. Lučić, izk. 19. Smrt dopade rečenoga redovnika. 30. Lijep ti te dar dopade. Nar. pjes. vuk. 1, 67. Te Ačima puška pogodila, ļuta ga je rana dopanula. 4, 411. Sad ne evo muka dopanula. 5, 64. Da mu rane koňa ne dopaše. Pjev. crn. 298ᵃ. Eda te je mejdan dopanuo. Ogled. sr. 100. Blago majci koja ih rodila i đevojci koja ih dopane! ako bog da, i mene će jedan. Nar. pjes. kras. 1, 5. ‚Koga si dopala Jele?' ‚Vojvodu turskoga'. Nar. pjes. istr. 2, 12. Koliko me dopade od cijeloga kraļevstva. Nar. prip. vuk. 106. Dade mu toliko para koliko je vrijedilo ono što ga je moglo dopanuti na dio od zemaļa i kuća. Nar. prip. vrč. 42. Dijete se raduje što ga je kolač dopao. S. Ļubiša, prip. 36. Dopade me zvaće od gospodara, da mu nosim poklon. 205. — *kao subjekat može biti inf.* Besidit me ni dopalo. Đ. Baraković, vil. 178. *ili rečenica s* da. Mene dopane, da mu napravļam kolijevku. S. Ļubiša, prip. 237. — *bb) subjekat je tjelesno ili duhovno osjećańe, stańe, isporedi* doći, II, 6, *c)*. Jeda te pečao dopade, prizovi mudra muža, da te utješi. Zborn. 33ᵃ. ark. 9, 141. Ta ga san dopade . . . srce mu da vade lav, oral i pastir. D. Baraković, vil. 60. Uhiti me drhat ļuti a čemerni strah dopade. A. Vitaļić, ist. 164ª. Velike ga misli dopanule. Pjev. crn. 122ᵇ. Da ga je i sad ta voļa dopala. Nar. prip. vuk. 187. — *cc)* stare, constare, *stati, o cijeni kod kupńe, isporedi* doći, II, 9. — *u jednoga pisca našega vremena.* A na pleća da im sukno kupiš, teško bi te dopanulo skupo. Osvetn. 2, 100. — *b) s dat. subjekat i značeńe kao kod a) aa).* Za drugu *(sukńu Isusovu)* igraše metajući žrêb, komu bi dopalą. Korizm. 96ᵇ. Zašto jur tuga ova joj dopade. Š. Menčetić 295. Neka im muskoza po veće dopade. N. Dimitrović 101. I dopade knezu hiža s dvema vrtoma. Mon. croat. 290. (1588). Arapi dođoše iznenadńe, uitivši Ivana i s djetcom odnesoše za drugo . . ., prodaše i razdijeliše svekolike. Sveti Ivan po sreći i po voļi božijoj dopade čovjeku vele dobru. M. Divković, zlam. 30ª. Dopade Petru Ponto, Galatija, Kapadocija. F. Glavinić, cvit. 202ᵇ. Kada im dopade koji dio. M. Radnić 299ª. Znat ne more, kô za grobom ima mjesto ńemu dopast. J. Kavańin 2ª. Ždrijebi nisu svi jednaci, dobar dopast svijem ne more. 73ª. Drugoj kćeri kôj dopade knez i vitez Kanajeti. 84ᵇ. Kom' gosparu ti dopade? 394ª. Komu kruna i sreća dopade na rusu glavu, da se broji ńegova u Budimu kraļevina. Nar. pjes. bog. 83. Loša srića ńemu jest dopala. Nadod. 31. Da svakom isto po nikoliko dopasti može. M. A. Reļković, sat. A 6ª. Europa Jafetu dopade. K 6ª. Kad je Petru kita dopanula. Nar. pjes. vuk. 1, 235. Red dopao prošenoj devojci. 1, 424. Da ti draga drugom ne dopadne. 1, 462. Da mu Šarac Turkom ne dopadne. 2, 441. Kome li je dopao u ruke. 3, 169. Ter sam ja dopala turskomu vojvodi. Nar. pjes. istr. 2, 10. Da svakome po jedan kraj od slamke može dopasti. Vuk, nar. pjes. 1, 173. Uzimajući jela ispred sebe slaše ńima, i Venijaminu dopade pet puta više nego drugima. Đ. Daničić, 1 mojs. 43, 34. — *c) s prijedlogom* na *i acc.* Red na tebe prvi dopade. J. Rajić, boj. 39.

d. nancisci, *od micańa širi se značeńe dałe, te se misli kao da subjekat dobije ono do čega dopane; po tome* dopasti *znači: slučajno dobiti, osobito (svagda u naše vrijeme) ako je kakvo zlo ono što se dobije. isporedi* doći (II, 12, a, *c)*) do čega. *a) uopće.* — *ono što se dobije stoji: aa) u gen.* Kad nimaš blaga part a sinov si dopal. M. Marulić 180. Ako si zla koga dopal i nevoļe. 146. Oči sam izgubil, slipoće dopadoh. 157. Sad se čudim, gore da nisi dopala muke i pokore, deklice pristala. H. Lucić 242—243. Ti dopade dobre sreće s hrabra, koga nije veće vrijedna, roda ponosita i razumna i bogata. S. Bobaļević 225. Ako bi ti oba dva turske uze dopadnuli. Nar. pjes. *kod* Đ. Baraković, vil. 200. Ne bi l' mi reka svit: budi te do mala, koli si mladih lit sramote dopâla! Đ. Baraković, vil. 270. Job dopade nevoļe. S. Margitić, fal. 276. Čovik rane dopade. isp. 10. Jošte tužno tilo čovičje dopane drugša kojih rana. J. Banovac, prip. 180. Grčki narod tolike nevoļe dopade. A. Kanižlić, kam. VIII. Proklet dopade vodostaja, to jest ne može naravne vode pustiti. 839. Starac teške nožne bolesti dopade. bogoļubn. 440. Kakva si to siromaštva dopadnuo. M. Zoričić, osm. 37. Kada smrada što dopane, naj pri glava smrdit stane. V. Došen 82ª. Tko b' u vatru s tave pao, velikog bi zla dopao. 89ᵇ. Ortak s paklom tko postane, izguběńa on dopane. 138ᵇ. I kad naglo žderat stane, nagle smrti on dopane. 176ª. Med kućani jedno drugo krivi, koje štagod odviše dopade i od drugog' boļe ukrast' znade. J. S. Reļković 15. Eda bog da, tavnice dopao! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Ja kakva je, jada ne dopala! 2, 223. Teške sam ti muke dopadnuo. 2, 246. Kod šureva neću poginuti jali rane lasno dopanuti. 2, 269. Vukašin je grduih rana dop'o. 2, 297. Evo ima tri godine dana ka' je Janko tame dopadnuo. 2, 320. Teške sam ti muke dopadnuo. 2, 382. Jal' poginut, jali rana dopast. 2, 541. Tako grdne rane ne dopao! Nar. posl. vuk. 297. — *bb) (rjeđe) u acc.* Promišļajući nečisto bitje koje bijaše dopao. M. Rad-

nić 366a. S žene mnogi smrt dopanu. P. Macukat 89. Desnica vam cvećem cvala, a dušica raj dopala. Nar. pjes. vuk. 1, 146. — *b) s genetivom mjesta, znači doći, doletjeti, upasti, isporedi* dobaviti, 1, b, *c)*. Koga ti dobude hudih dili napast, uzletav hoće past, tere dopast paklenih djavljih ruk. M. Marulić 91. Hvala, jer ovacih dopadoh dvorcva. H. Lucić 250. Tamnog' groba kad dopane. V. Došen 49a. Kad *(snaša)* dopane mnogi ruku tamo amo da ju vuku. 101a. Ne bješe mi Turčin junak živ zemļe dopanuo. Nar. pjes. bog. 140. Dok dopade Kunare planine. Nar. pjes. juk. 250. Il' u živi ogań ugaziti, il Trebińa dopanuti grada. Osvetn. 2, 69. Četa bjega, a tjeraju Turci, dokle četa dopala šanaca. 5, 103. ‚Ako mu dopaneš rúkū, živ ne uteče.' F. Kurelac. rad. 3, 183.

2. *sa se, refleksivno.*

a. *kao pasti na um. — u naše vrijeme u dubrovačkoj okolini i u Boci kotorskoj.* ‚Nešto mi se dopalo kao da to nije tako'. *može biti da je isto značeńe i u ovom primjeru prošloga vijeka (ako ne spada pod c)*: Men' se samo pisati dopade čim se vladat svaki kućnik znade. J. S. Reļković 6.

b. *kao aktivno* dopasti *pod* 1, d, *a). u jednom primjeru prošloga vijeka:* Ele Mijat vojujuć vitežki dopade se baš rana pritežkih. Š. Štefanac 19.

c. placere, *ugoditi, omiļeti, s dat. po ńemačkom* gefallen. — *dolazi od prošloga vijeka (ali vidi i* dopadati, 1, c) *naj prije u Bjelostjenčevu rječniku, kod kajkavaca i kod sjevernijeh čakavaca i štokavaca, kojima je po svoj prilici došlo od Slovenaca. u naše vrijeme većina pisaca (i naj bolji eh, među ostalijem Vuk) upotrebļava ovu riječ s ovijem značeńem koje se sve to veće širi po varošima, ali je većina naroda i ne razumije. pravi je barbarizam kojega se treba čuvati (vidi i* F. Kurelac, placere. rad. 3, 179—202). Tužila jo ona za svojom sukńom i ne dopade joj se grad u komu se djevojkam krade. A. T. Blagojević, khin. 54. Ono više dopade se onima dvojici. M. A. Reļković, sabr. 41. Vidio je oni glasoviti okrug svita i toliko mu se je dopao . . . A. Tomiković, živ. 287. Momak mi je srcu se dopao. Nar. (!) pjes. juk. 307. Da se ou mora više truditi prostoti da se dopadne, da ga ona rado čita i hvali. Vuk, pism. 61.

2. DÒPASTI, dopásêm, *pf. svršiti paseńe (prelazno), napasti. — složeno:* do-pasti (*osn.* pas). — *Akc. je kao kod* dokrasti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Neće doći prije nego ovce dopase.'

DOPÈČÊŃE, *n. djelo kojijem se dopeče. — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* dopečenje ‚perfecta assatio' 105a).

DOPÈĆI, dopèčem, *pf. svršiti pečeńe (prelazno i neprelazno), ispeći dok bude dosta pečeno. — složeno:* do-peći. — *Akc. je kao kod* 1. dovesti. — *Dolazi od* xvm *vijeka naj prije u Belinu rječniku* (‚assare' 105a), *i još između rječnika u Stulićevu* (‚percoquere, assum absolvere') *i u Vukovu* (‚ausbacken', ‚pinso'). Živ pečen ne dopečen. Nar. prip. vuk.[2] 246. Ovaj hļeb nije dopečen. Vuk, rječ. 132b. Da se *(ugaļ)* dopeče. M. Đ. Milićević, let. več. 268. Dopeći rakiju, sve ispeći, svršiti pećńu. M. Pavlinović.

DOPÉĻALAC, dopéļaoca, *m. čovjek koji dopeļa. — isporedi* dopeļavac. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dopeļalac *i griješkom* dopeļaoc).

DOPÉĻALICA, *f. žensko čeļade kaje dopeļa. — U Stulićevu rječniku.*

DOPÉĻÂŃE, *n. djelo kojijem se dopeļa. — U Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

DOPÉĻATI, dòpéļâm, *pf.* adducere, *dovesti (vidi* 1. dovesti). — *složeno:* do-peļati. — *impf.:* dopeļavati. — *Dolazi (samo u čakavaca) od* xv *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚adducere'), *u Mikaļinu* (dopeļati, dovesti ‚adduco, affero'), *u Bjelostjenčevu (kod* dopeļavam), *u Voltigijinu* (‚condurre, menare' ‚herbeibringen'), *u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto u Baraković a).* Manenu starost do jame dopeļa. M. Marulić 90. Usilili da bi se dopeļati ga v Beč. Š. Kožičić 56b. Zato ni dopeļal sužńa. Mon. croat. 280. (1577). Kako Lovrincu još dijaku svih dopeļa nam na muku. P. Hektorović (?) 80—81. Ki te grih dopeļa . . . podnos'ti te muke? Đ. Baraković, vil. 259. Prošu tebe, da k onomu neizrečenomu sobetu mene grišnika dopeļati izvoliš. M. Alberti 404. A po ovoga života promińenju na veselja da dopeļa nas. F. Glavinić, svitl. 133. Neizbrojeno vnoštvo na pravu dopeļa veru. cvit. 202b. Kad dopeļaše pred cara Osmana. I. T. Mrnavić, osm. 172. Stvari toliko teške i pogibilne, da dopeļaju človika na skončanje. P. Radovčić, nač. 162. I gradu dopeļa ne jednu odoru. M. Kuhačević 42.

DOPÉĻAVAC, dopéļâvca, *m. vidi* dopeļalac. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* dopeļavec) *i u Stulićevu (također* dopeļavec *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

DOPÉĻÁVATI, dopéļâvâm, *impf.* dopeļati. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (praes.* dopeļavam *kod* dopeļati).

DOPERÙŠATI, doperúšâm, *pf. svršiti perušańe (prelazno).* — *složeno:* do-perušati. — *Akc. je kao kod* dokonobati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPÉTAN, dopétna, *adj.* talaris, *koji je dug do peta (o odijelu).* — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* dòpêtnî, dòpêtnâ. — *Postaje od* do pete *sufiksom* ьнъ. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (haļina dopetna ‚talaris' 721a) *i u Stulićevu.* Do dopetne duge čošice . . . vrh dopetne haļine . . . B. Kašić, rit. 141. Dopetnu dolamu. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

DÒPĒTI SE, dòpnēm (dòpeńêm) se, *pf. doći peńući se, svršiti peńaže. — složeno:* do-peti. — *impf.:* dòpiňati se. — *Akc. je kao kod* početi, *samo je drukčiji kod praes. od osnove* -peń, *i kod takovoga imperativa:* dòpêńi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sve se peńe a ne može da se dopeńe.'

DÒPICATI, dòpičem, *impf.* dopeći. — *vidi* upicati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Posledńi se *(ugaļ)* još dopiče pod stupom. M. Đ. Milićević, let. več. 268.

DOPIJÈHATI, dòpijehâm, *pf. doći pijehajući. — složeno:* do-pijehati. — *Akc. je kao kod* dolijetati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jedva je dopijèhô'.

DÒPIŇATI SE, dòpiňêm se, *impf.* dopeti se. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpiňâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒPIPATI, dòpipâm, *pf. svršiti pipańe; naći što pipajući, napipati. — složeno:* do-pipati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpipâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ne pipaj više; kad češ dopipati?' ‚Pipaj, pipaj, jedva sam dopipo.'

DÒPIRALAC, dòpiraoca, *m. čovjek koji dopire. — U Stulićevu rječniku:* ‚manu aliquid attingens, met. perspicax'.

DÒPIRALICA, *f. žensko čeļade koji dopire. — U Stulićevu rječniku (uz* dopiralac).

1. DÒPIRÂŃE, *n. djelo kojijem se dopire.* — *U Stulićevu rječniku* (‚actio qua aliquid manu attingitur, met, perspicacitas') *i u Vukovu.*

2. DOPÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se dopira (vidi* 8. dopirati). — *U Stulićevu rječniku* (‚lotionis paene absolutio').

1. DÒPIRATI, dòpirêm, *impf.* doprijeti. — *Akc. je kao kod* dolajati. — *Postaje od osnove* dopr *glagola* doprijeti *sufiksom* a *u inf.*, j *u praes.* (rj *mijeńa se na* r), *i produljivańem vokala* r *na* ir. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi Marulićev primjer kod* 1, a, *b) aa)), u Mikaljinu (može se čitati i* dopirati), *u Belinu (praes.* dopirem *uz inf.* doprijeti 104[a]), *u Stulićevu* (‚pervenire, attingere manu, imminere, finem attingere, intellectu adsequi'), *u Vukovu* (do čega ‚gelangen, erreichen, sich erstrecken' ‚attingo'). — *U primjerima spadaju amo bez sumńe samo oblici sadašńega vremena, a ostali, ne zna se, spadaju li amo ili pod* 2. dopirati.

1. *neprelazno, vidi kod* doprijeti, 1.

a. *kraj je micańu mjesto ili čeljade. a) dohoditi, dolaziti. aa) u pravom smislu.* Na nebu gdi ne dopiru lupeži. M. Zoričić, osn. 107. Pa kud godir kńige dopirale. Osvetn. 2, 78. A vikli ste vojevati vojni i do Beča dopirati *(griješkom* ‚dopjerati') bojna. 6, 33. — *bb) u prenesenom smislu.* Ńihove molitve do neba dopirahu. J. Banovac, prip. 239. Po križu se dopire do kraljevstva. L. Radić 37. — *b) protezati se, pružati se dońekle. aa) u pravom smislu.* Gdi su ńih mejaše deri dopirući. M. Marulić 57. Gdi Save prvi kraj dopire u Dunaj. Đ. Baraković, vil. 87. Dokle granice od ńihovijeh zemalja dopirahu. I. Đordić, ben. 184. Jakov jednoč vidje čudnovate nike listve, koje stojeći na zemji na nebo dopirahu. F. Lastrić, ned. 153. Ovdi zrak sunčani ne dopire. V. M. Gučetić 210. Sanak snila, u sanku vidila, da je ljuta zmaja porodila, krila su mu Epir pokrivala, k Carigradu glava dopirala. And. Kačić, razg. 86[b]—87[a]. Priduboka prodolina lipo do pakla dopire. I. J. P. Lučić, razg. 87. — *bb) u prenesenom smislu.* Poštenje kojega do nebes dopire Đ. Baraković, vil. 11. Mudrost božja dopire od jednoga kraja do drugoga. M. Radnić 158[b]. Kuda je godir turska sila dopirala. Norini 3.

b. *o vremenu.* Dopiraše pokora do dvanajest godina. Ant. Kadčić 360.

c. *u prenesenom smislu, o čem umnom, duhovnom što je mučno steći ili što je naj krajńe kod kakve radńe. a) uopće.* Do visocijeh ovijeh čuda ljudska kripos ne dopire. G. Palmotić 3, 43[a]. Nijesi dopirao na podpuno pogrđeńe samoga sebe. M. Radnić 404[a]. Gdi dopire moja snaga ‚pro meis viribus.' A. d. Bella, rječ. 104[a]. Koja u lupeštvu ne dopire do smrtnoga griha. Ant. Kadčić 280. Ovi izgled od podruženstva i posluha u Izaku toliko je velik, da do čuda dopire. A. Kalić 371. Lijenci ne dopiru nikad do izvrsnosti. M. Pavlinović, rad. 15. — *b) kao shvatati, razumijevati.* Vjera ne dopire (‚fide non capitur'). V. Andrijašević, put. 244. Gdi čućenstvo ne dopire i vid slabosti. I. Đordić, uzd. 122.

d. *u prenesenom smislu, o mnoštvu, te se shvata kao da mu je kraj naj veće mnoštvo, naj veći broj koji može dostignuti.* Dokle dopire tvoj dohodak. M. Radnić 100[a]. Sva glavnica nije im dopirala do 500 sterlina. M. Pavlinović, rad. 37

2. *prelazno, vidi kod* doprijeti, 2.

a. *u pravom smislu.* Te klisure ni kozja stopa ne dopire. S. Ljubiša, prip. 4.

b. *u prenesenom smislu. a) uopće. aa) kao objekat ima infinitiv.* U komu ne dopiru znati što je. B. Betera, ćut. 80. Vazda učahu i nigda ne dopirahu znati istinu. M. Radnić 54[b]. Kasno dopire biti krepostan. 176[a]. Komu je sve bilo prazno, dopire imat što pribrojit. A. Kalić 377. — *bb) kao objekat ima podložna rečenica s* da. Da izpunim djelo ovo moja jakost ne dopire. A. Boškovićeva *kod* I. M. Mattei 345. — *b) razumijevati, shvatati. aa) s acc.* Koji ima srce čisto i dopire stvari duhovne. M. Radnić 298[a]. Ne dopirući on pameti zlamen od toga vidjeńa. I. Đordić, ben. 181. Nebeskoga uvijek suda pamet tvoja ne dopire. N. Marči 62. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Danas vidim i dopirem, da se ja teško privarih. A. Kalić 254. — *cc) s podložnom interogativnom rečenicom.* Ko ima razum dopire, što hoću reći. Ant. Kadčić 444. Koji veoma dobro dopireš, što je n svetijem Mojzesa i prórôkâ listima upisano. A. Kalić 438.

2. DOPÍRATI, dòpîrâm, *impf. iterativno prema* doprijeti *i* dòpirati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od* dòpirati *produljivańem glasa* i. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikaljinu (? vidi* 1. dopirati) *i u Belinu (praes.* dopiram *uz inf.* doprijeti. 169[a]. 412[a]). — *U primjerima su samo oblici sadašńega vremena, vidi* 1. dopirati.

a. *neprelazno.* Dokle sunce dopira i dohodi po okolišu nebeskomu svoga obruča. I. Bandulavić, predgov. Tko s poštenjem umira, vičńi mu glas do nebes dopira. A. Krnarutić 26. Gdi rđa i lupež ne dopira. B. Betera, ćut. 129. Molbe dopiraju hitrim letom na visine. J. Kavańin 20[a]. S. Luka kolika progonstva podnese kud god odi i dopira u društvu sa s. Pavlom. F. Lastrić, od' 368. Mlogi naglo k visini dopira. J. S. Rejković 149.

b. *prelazno. a) s acc.*; *u svijem primjerima znači razumijevati, shvatati.* Koje *(stvari)* pamet tvoja ne dopira. V. Andrijašević, put. 319. Svijes sve što ti ne dopira, potvrđuje krepka vira. B. Betera, ćut. 122. Neka klańa stavna vira, što poznańe ne dopira. I. Đordić, salt. 464. — *b) s inf.* Nikako ne dopira pamet moja sve izrijeti. A. Boškovićeva 48.

3. DOPÍRATI, dòpîrâm, *impf.* doprati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od osnove* dopr *sufiksom* a *i produljivańem glasa* r *na* ir. — *U Belinu rječniku (praes.* dopiram *uz inf.* doprati 428[a]) *i u Stulićevu.*

DOPIRAV, *adj. do čega se može doprijeti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚quod manu attingi potest'). — *nepouzdano.*

1. DÒPIRITI, dòpîrîm, *pf. doći pireći, pušući (teško dišući). isporedi* dopuhati. — *složeno:* dopiriti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Vukovu rječniku* (‚schnaufend herankommen' ‚anhelans advenio').

2. DÒPIRITI, dòpirîm, *pf. dorasti.* — *složeno:* do-pîriti. — *U Stulićevu rječniku* (‚accretionem absolvere'). — *nepouzdano.*

DOPIRIVATI, dopirivam, *impf.* 2. dopiriti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOPÌRLATI, dopirlâm, *pf.* adigere, *dotjerati.* — *složeno:* do *i* pirlati *koje može biti da postaje od* pirliti *(kao tjerati pireći).* — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U Vukovu rječniku.*

DOPÍSATI, dòpîšêm, *pf. svršiti pisańe (prelazno i neprelazno), napisati sve, do kraja.* — *složeno:* do-pisati. — *impf.:* dopisivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je i u part. praet. pass.* dòpîsân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚finir di scrivere' ‚scribo' 661[a]),

u Stulićevu (‚perarare, scriptionem perficere'), *u Vukovu* (‚ausschreiben, zu ende schreiben' ‚perscribo'). Ostavih na duhovnika Joanića da je dopiše. Rad. 1, 179. (1635).

DOPISÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se dopisuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPISÍVATI, dopisujêm *i* dopisîvâm, *impf.* dopisati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku: praes. (griješkom)* dopisivam *uz inf.* dopisati 661a; *u Stulićevu: griješkom* dopisivati, dopišivam *i* dopišnjem; *u Vukovu:* dopisivati, dopisujem, ‚perscriptito'. — *sa* se, *refleksívno:* literas dare et accipere, *(često) pisati kome i primati od njega pisma; s prijedlogom* s *i instrumentalom.* — *u naše vrijeme.* Dopisivao se i sastajao s Ivanbegom. S. Ljubiša, prip. 50.

1. DÒPÍTATI, dòpîtâm, *pf. svršiti pîtânje, dolazi s osobitijem značênjima.* — *složeno:* do-pîtati. — *impf.:* dopitivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. *a) osuditi, svršiti pravdu (pitanje) osudom.* — xvi *i* xvii *vijeka.* Tko se ne bi kuntentao o odluci ča dopita kupak zbor. Stat. poļ. ark. 5, 271. Onomuj sudu i pitanju prid kim bude učińena zastava i dopitana. 280. Polag ovih sentencij i polag dopitane pravde . . . Med sobom po zakonu i običaju opatinskom i polag duše naše pravdenim zakonom tako dopitasmo, da sentencija banova nima nijedne moći. Mon. croat. 331. (1566). — *b) kao zapitati.* Pitaću što j' bilo; ti kazat obitaj, ter sebi dar dopitaj. P. Vitezović, odil. 58.

2. DÒPITATI, dòpîtâm, *pf. svršiti pîtânje, nàpitati, dohraniti.* — *složeno:* do-pîtati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpîtâ. — *Dolazi u dva primjera prošloga vijeka (ali je u oba dva nejasno i sumńivo značênje) i u naše vrijeme.* Jedna je veselje s kim se život pîtâ da mi tako vridna bog strica dopita. M. Kuhačević 78. Kadkad se i dvadeset dopita. J. S. Reļković 166.

DÒPITI, dòpijêm, *pf. svršiti piće, popiti, ispiti (prelazno i neprelazno); popiti dońekle.* — *složeno:* do-piti. — *Akc. je kao kod* doliti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku* (v. popiti). ‚Kad dopiješ, digni se da idemo'. ‚Dopij do bijega, nemoj sve'.

DOPITÍVATI, dopitujêm *i* dopitîvâm, *impf.* 1. dopítati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — xv *i* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚inquirere' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga). a) vidi* 1. dosuđivati, *a).* Zato tako dopitujemo i sada polag zakona i običaja staroga našega. Mon. croat. 331. (1566). — *b) s acc. stvari i dat. čeļadeta, osuđivati da je što čije, dosuđivati.* Jere ńegov vinograd dopituju Jurju. Mon. croat. 80. (1451).

DOPITÒMITI, dopitomîm, *pf. svršiti pitomļeńe (prelazno); dovući, dovesti, dovabiti pitomļeńem (u prenesenom smislu može biti objekat i čeļade).* — *složeno:* do-pitomiti. — *Akc. je kao kod* dogovoriti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ne mogu nikako ovu mašku *(mačku)* da dopitomim.' ‚Jeda bi dopitomila onega divļaka!'

DÒPJETI, dopòjêm, *pf. dopjevati.* — *složeno:* do-pjeti. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Dopješe sve pjesni tvoje se na sviti. D. Ranina 90b.

DÒPJEVATI, dòpjevâm, *pf. složeno:* do-pjevati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpjevâ. *a) svršiti pjevańe (prelazno i neprelazno).* — *od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚cessare canere' 167a) *i u Vukovu* (‚zu ende sein mit seinem singen' ‚cantare desino'). Kad dopjevah, srcu u momu ogńena se žeļa usta. P. Kanavelić, iv. 461. — *b) pjevajući naslutiti.* — *u naše vrijeme.* Bog dopušta da ko što drugomu pjeva, sebi dopjeva. M. Pavlinović. — *c) doći pjevajući.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚singend herbeikommen' ‚advento cantans'). Al' ga maši vojska pjevajući i dopjeva pod Zenicu ravnu. Osvetn. 7, 28.

DOPLAĆÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se doplaćuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPLAĆÍVATI, doplâćujêm *i* doplaćîvâm, *impf.* doplatiti. — *U Vukovu rječniku:* doplaćivati, doplaćujem ‚daraufzahlen' ‚solvo'.

DOPLADNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* — *Postaje od* do pladne (podne) *sufiksom* ica. Sr. nov. 1861. 167.

1. DÒPLAKATI, dòplâčêm, *pf. složeno:* doplâkati. — *impf.:* doplakivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòplakâ. *a) svršiti plakańe (prelazno i neprelazno).* — *od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚elugeo' 561a) *i u Stulićevu.* Oči, što ne plačete, ali ste doplakale? M. Držić 245. — *b) doći plačući.* — *u Vukovu rječniku.*

2. DOPLÁKATI, dòplâčêm, *pf. svršiti plâkânje (prelazno i neprelazno), isporedi* doprati. — *složeno:* do-plákati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku.* ‚Doplači sude, pa ćeš činit ostalo'.

DOPLAKÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se doplakuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPLAKÍVATI, doplâkujêm *i* doplâkîvâm, *impf.* 1. doplakati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Vukovu rječniku:* doplakivati, doplakujem, plačući dolaziti.

DÒPLATA, *f.* n. p. kad se pazari stvar rđavija za boļu pa se uz rđaviju još što doplati, ili kad je meni ko što dužan pa mi da ili učini što što vrijedi više od duga, te ja ńemu vaļa da doplatim, ‚der zuschuss' ‚additamentum'. cf. prid. Vuk, rječ. Mijeńaju i zemļe i životińu. Suvišak vrijednosti koji jedan drugome nadoplaćuje zove se doplata *(u Konavlima).* V. Bogišić, zborn. 468. — *Postaje od osnove* doplat *glagola* doplatiti *sufiksom* a.

DOPLÁTITI, dòplâtîm, *pf. složeno:* do-platiti. — *impf.:* doplaćivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. *a) svršiti plaćańe, platiti cijeli dug ili ono što je još trebalo platiti da se cijeli dug isplati.* — *od* xiv *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (v. donaplatiti) *i u Daničićevu* (‚persolvere residua'). *aa) u pravom smislu.* Nešto mu su platili a nešto mu nè doplaćeno. Spom. sr. 1, 18. (1399). Plati nam ju i doplati poslědni pěnez. Mon. croat. 86. (1459). Ima pojti doplatiti dug. 247. (1545). N. Da ne bi tko platio pravo crkvi, ali da bi dao maće, ali rđavo za dobro, bi li sagriješio? U. Sagriješio bi koliko da krade i držan je doplatiti. I. A. Nenadić, nauk. 153. — *bb) u prenesenom smislu.* Kad budeš doplatiti človičanski dug zgodećom smrtju. B. Kašić, rit. 119. Kada doplatiš dug čovičanski. A. Kanižlić, bogoļubn. 537. Zadovoļnost koju je Jesukrst doplatio bogu ocu za grijehe naše. J. Matović 52. — *b) platiti još nešto.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚zuzahlen, aufzahlen' ‚addere'). Ča ćeš, vilo, jošte da ti ja doplatim? Nar. pjes. istr. 1, 29.

DOPLÁVATI, dòplâvâm, *impf.* doplaviti. — *Samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu* (‚adnato'), *u Jambrešićevu* (‚adnato'), *u Voltiđijinu* (‚annatare, natando accostarsi' ‚heranschwimmen'). — *(oblik* doplava *dolazi i jedan put u pisca čakavca* xvii *vijeka, ali kao da je aorist perfek-*

tivnoga glagola i kao da stoji mj. doplavi *samo radi slika:* Kada na sva jidra gospodin doplava, komu j' bilig idra, guja sedmoglava. Đ. Baraković, vil. 50).

DÒPLAVITI, dòplavîm, *pf. doći plaveći se (ploveći). isporedi impf.:* doplavati. — *složeno:* do-plàviti. — *Dolazi u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Jedva doplavismo suprot Gnidu. Anton Dalm., nov. tešt. 215b. djel. ap. 27, 7. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi čakavskoj kao prelazni glagol, znači: donijeti, dovesti plaveći se.* Plavi plavi plavčica i doplavi mladića. Nar. pjes. istr. 2, 162.

DOPLÀZATI, doplàzâm, *pf. vidi* doplaziti. — *složeno:* do-plazati. — *U naše vrijeme.* Izvuče se guja iz duvara, doplaza se konju i đevojci. Nar. pjes. petr. 2, 36. Obično lazavu čovjeku, koji se na zadnem kraju tijela vuče reku: ‚Kada će doplazati?' ili: ‚Jedva evo doplaza', to isto i malom djetetu reku koje se plaza. *u Lici.* J. Bogdanović.

DÒPLAZITI, dòplazîm, *pf.* arrepere, *doći plazeći. isporedi* doplazati. — *složeno:* do-plaziti. — *impf.:* doplazivati. — *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka a između riječnika u Vrančićevu* (‚adrepere'), *u Mikalinu* (doplaziti, prismucati se ‚adrepo, correpo, irrepo'), *u Belinu* 23b, *u Bjelostjenčevu (kod* doplazujem), *u Stulićevu.* Doplazi od nikuda u jedno jezero jedan strašan drakun. F. Glavinić, cvit. 244a. Zmija k njoj doplazi. A. Kanižlić, utoč. 490. Ljudi iz tmina doplazivši. kam. 166.

DOPLAZÍVATI, doplàzujêm *i* dopläzîvâm, *impf.* dopläziti. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (doplazujem), *u Jambrešićevu* (doplazujem), *u Stulićevu* (doplazivati, doplazivam).

DÒPLAŽĚŃE, *n. djelo kojijem se doplazi. — Stariji je oblik* dopläženje. — *Samo u rječnicima: u Mikalinu* (doplazenje), *u Bjelostjenčevu* (doplazeńe), *u Stulićevu* (doplazeńe).

DOPLÈSTI, doplètêm, *pf. složeno:* do-plesti. — *impf.:* dopletati. — *Akc. je kao kod* dovesti. *a) svršiti pleteńe (prelazno i neprelazno). u Vukovu rječniku:* ‚zu ende flechten' ‚pertexo'. — *b) s mukom doći (kao pletući nogama? vidi kod plesti). u Vukovu rječniku:* jedva sam dopleo ‚mit mühe herbeikommen (z. b. von einem kranken)' ‚aegre advenio'.

DÒPLETÀŃE, *n. djelo kojijem se dopleće. — U Vukovu rječniku.*

DÒPLETATI, dòplećêm, *impf.* doplesti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpletâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚pertexo'.

DOPLIJÈVATI, dòplijevâm, *impf.* dopljeti. — *U Belinu rječniku samo perf.* doplijevo (doplijevao) sam *uz inf.* doplijevsti, *i u Stulićevu.*

DOPLIJÈVSTI, *vidi* dopljeti.

DOPLÍNUTI, dòplînêm, *pf. plinuti, poplaviti, kad voda do naj veće visine dođe; plinuti dońekle. — složeno:* do-plinuti. — *Akc. je kao kod* domahnuti. — *U Stulićevu rječniku (gdje nije dobro tumačeno:* ‚alluvionem pedetentim cessare').

DÒPLITI, dòpljêm, *pf. vidi* doplivati. — *složeno:* do-pliti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Istom da naj poslije u luku i porat od spasenja doplijem. B. Kašić, nasl. 229.

DÒPLIVÀŃE, *n. djelo kojijem se dopliva. — Stariji je oblik* doplivanje. — *U Belinu rječniku* (doplivanje 513b) *i u Stulićevu.*

1. DÒPLIVATI, dòplivâm, *pf.* adnataro, *doći plivajući. — složeno:* do-plivati. — *Dolazi od* XVI *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚adnare'), *u Belinu* 513b, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu.* I rosom usiva jak drobnim biserom koji vri ter dopliva s istočnim jezerom. Ġ. Držić 361. Na otok ovi s kraja umije lav i medvjed doplivati. Ġ. Palmotić 1, 137. Ikone gospojine kâ dopliva na skorupu. J. Kavańin 318a. Na daski k brigu dopliva. A. Kanižlić, fran. 57.

2. DOPLÍVATI, dòplîvâm, *impf.* dòplivati. — *Samo u Belinu rječniku (praes.* dòplîvâm *uz inf.* dòplivati 513b).

DOPLOVATI, doplovam, *pf. vidi* doploviti. — *složeno:* do-plovati. — *Dolazi u jednoj narodnoj pjesmi* XVI *vijeka.* Plovaj mi, plovaj, moj zeleni venče ter mi doplovaj do hrabrova dvora. Nar. pjes. star. pis. 2, 510.

DOPLÒVITI, dòplovîm, *pf. doći ploveći. isporedi* doplovati, dopluviti, doplavati, — *složeno:* do-ploviti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Plovi, plovi, moj zeleni venče! te doplovi do Đurđeva dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 232. Kad mletačke plavi doplove d' Omišļa. Nar. pjes. istr. 2, 3. Doplovivši u Sirakuzu ostasmo ondje tri dana. Vuk, djel. ap. 28, 12.

DOPLÙTATI, doplùtâm, *pf. doći plutajući. — složeno:* do-plutati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Mrtvo je tijelo doplutalo na kraj'.

DOPLUTI, doplovem, *pf. doploviti. — složeno:* do-pluti. — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku* (dopluti, doplovu ‚appellere'). Vasi dopluvšej. Domentijanb 172.

DOPLĘ́SKATI, dòplêskâm, *pf. doći pļeskajući (gazeći po vodi ili po blatu). — složeno:* dopļeskati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku:* ‚daher geplatscht kommen' ‚advenio per viam luto et aquis inviam'.

DÒPĻETI (doplijèvsti), doplijèvêm, *pf. svršiti plijeveńe, opļeti sve, do kraja. — složeno:* dopļeti (plijevsti). — *Oblike vidi kod* pļeti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* doplijèvi *i u part. praet. pas.* doplijèven; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* dopļeti. — *Dolazi od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* (doplijevsti ‚purgare segetes' 494b), *i između rječnika još u Stulićevu* (dopļeti *i* doplijevsti). Kada tko plijeve žito, ili gredice, te mu što ostane, onda reče: ‚Prvo moram ovo doplijevsti, pak ću onda to'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOPĻEZATI, dopļezam, *pf. vidi* doplaziti. — *složeno:* do-pļezati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dopļezao k Baći namastiru. Osvetn. 5, 55.

DÒPĻEZITI, dòpļezîm, *pf. vidi* doplaziti. — *složeno:* do-pļeziti. — *impf.:* dopļezivati. — *U Belinu rječniku* (dopļeziti ‚adrepo' 23b; ‚repo' 741a) *i u Stulićevu.*

DOPĻEZÍVATI, dopļèzujêm *i* dopļèzîvâm, *impf.* dopļeziti. — *U Belinu rječniku (praes.* dopļezivam *uz inf.* dopļeziti) *i u Stulićevu (s praes.* dopļezivam).

DOPÒDITI, dòpodîm, *pf. donačiniti pod (prelazno), popoditi do kraja. — složeno:* do *i* poditi *(vidi kod* popoditi). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kada ćeš doći meni ono sobe dopoditi?' ‚Još nešto imam samo malo dopoditi kod ńega.' J. Bogdanović.

DOPOGÒDITI SE, dopògodîm se, *pf. svršiti pogađańe. — složeno:* do-pogoditi. — *Samo u Belinu rječniku* (‚contractum perficere' 225a).

DOPÒJITI, dòpojîm, *pf. svršiti pojeńe, napojiti.* — *složeno:* do-pojiti. — *impf.:* dopajati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DŌPOKÔN, *vidi* napokon *i* pokon.

DOPOKÒNČATI, dopokònčâm, *pf. vidi* dokončati. — *Samo u Stulićevu rječniku u kom krivo stoji* v. dopoloviti.

DOPOKONČÁVATI, dopokònčāvâm, *impf.* dopokončati. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem stoji uz* dopokončati *koje vidi.*

DOPOLÒVITI, dopòlovîm, *vidi* raspoloviti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOPOLOVLÍVATI, dopolòvljujēm *i* dopolòvljîvâm, *impf.* dopoloviti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dopolovivati, dopolovivam).

DOPOMÁGATI, dopòmâžēm (dopòmâgâm), *impf.* dopomoći. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* dopomagam).

DOPOMÒĆI, dopòmognēm, *pf. pomoći do kraja, svršiti pomagańe.* — *složeno:* do-pomoći. — *impf.:* dopomagati. — *U Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* Franklin je naj više dopomogao slobodi svoje domovine. M. Pavlinović, rad. 13.

DOPÒRAVITI, dopòravîm, *pf. oporaviti, pokrijepiti po sve, do kraja.* — *složeno:* do-poraviti *(vidi kod* oporaviti). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dŏporaví. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nešto šam malo izio i popio, pa sam se doporavio'.

DOPOSLÒVATI, dopòslujēm, *pf. svršiti posao, poslove.* — *složeno:* do-poslovati. — *Akc. je kao kod* gospodovati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOPÒSTITI, dòpostîm, *pf. svršiti post.* — *složeno:* do-postiti. — *Akc. je kao kod* donositi *(u Dubrovniku* dòpostiti, dòpostîm *kao* dobaviti). — *Dolazi od prošloga vijeka, naj prije u Belinu rječniku* 256b, *i između rječnika još u Stulićevu.* U pustiñi post cijelijeh četrdeset dana dopostio. B. Zuzeri 39b.

DOPOTÉZATI, dopòtēžēm, *pf. potegnuti dońekle, dovući.* — *složeno:* do-potezati. — *Akc. je kao kod* potezati. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚finir di tirare' 733a) *i u Stulićevu* (‚a trahendo cessare'). Bješe boga skup zlijeh ļudi jur gdi ktijaše dopotezo. G. Palmotić 3, 73a. Dopotezan prid pristoļe sudca boga. I. Đorđić, ben. 172. Ovi konopčići dopotežu naj poslije grijeh smrtni. Đ. Bašić 82b. Kad budeš u smrad među mrtva tjelesa dopotezan. A. Kalić 438. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Dopotezali su ga na silu'. *i sa* se, *refleksivno.* ‚Što si se amo dopotezo?' *isporedi* dosmucati.

DÒPOTITI SE, dòpotîm se, *pf. vidi* doznojiti se. — *složeno:* do-potiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOPÒVIDJETI (dopòvjediti), dopòvjedîm (dopòvijēm), *pf. složeno:* do-povidjeti (povjediti). — *impf.:* dopovijedati. — *Radi oblika vidi* povidjeti, *radi akcenta vidi* ispovidjeti. — *Dolazi od* xv *vijeka a između rječnika u Mikaļinu:* dopoviditi ‚refero, defero, renuncio'; *u Bjelostjenčevu: samo impt.* dopovjeđ *(kajkavski* dopoveč) *kod* dopovedam ‚refero, defero, renuntio'. 2. ‚persuadeo, sermone persuadeo'. 3. ‚sermonem absolvo, finio, termino, perficio'; *u Stulićevu:* dopovidjeti ‚referre, deferre etc.'; *u Daničićevu:* dopovêdēti ‚referre'. *a)* nunciare, referre, deferre, *javiti, dojaviti.* Kako vamь hoće vašь vlastelinь knezь Benko dopovidjeti. Spom. sr. 2, 113. (1448—1449). More ga pošad kući pozvati, ako je itkor doma, tko more dopoviditi gospodaru kada dojde. Stat. poļ. ark. 5, 275. Tvu lipost naj prija glas mi dopovidi. H. Lucić 188. Povrativši se sluga, dopovidi ova gospodinu svomu. I. Bandulavić 163b. luc. 14, 21. Vij, jesu li braća zdravi, ter mi brzo dopovidi. P. Vuletić 11. — *b) kazati, pripovidjeti sve, do kraja.* Nisam ti dopovidjela deseti dio. M. Držić 133. Reče, i od tuge ne mogući svaka meni dopovidit. J. Kavańin 444b.

DOPÒVIDĒŃE, *n. djelo kojijem se dopovjedi.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka, pisano* dopovidjeńe. Svojijem zlobnijem dopovidjeńem bijaše dorabio, da cio skup ostane poražen. I. Đordić, salt. 169.

DOPOVIJÈDÂŃE, *n. djelo kojijem se dopovijeda.* — *Stariji je oblik* dopovijedanje. — *Od* xviii *vijeka.* Krivo dopovidanje jest grih koji se čini s prominjenjem i privraćenjem istine šćetom drugoga. A. d. Costa 2, 178.

DOPOVIJÈDATI, dopòvijedām, *impf.* dopovidjeti. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dopovedam, *vidi kod* dopovidjeti) *i u Stulićevu.* Bi dopovidano Pompeju od jedne službenice da Blesila jest viru krstjansku prijala. F. Vrančić, živ. 78. Kada Blesili cesarova odluka bi dopovidana. 79. Koja dopovidaše što poručaše. 82. Astrologija došasne stvari dopovida. A. d. Costa 2, 125.

DÒPRAĆATI, dòpraćām, *impf.* dopratiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dŏpraćâ. — *U naše vrijeme.* Predusreta redom te goste i dopraća do pred kuću. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 130

DÒPRAĆÊŃE, *n. djelo kojijem se doprati.* — *Stariji je oblik* dopraćenje. — *Dolazi* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (dopratjenje 19a) *i u Stulićevu* (‚comitatus'). Postaviše ga u grob novi s sprovodom i dopraćenjem s. Ivana. B. Kašić, is. 101.

DOPRAĆÍVATI, dopràćujēm *i* dopràćîvâm, *impf.* dopratiti. *isporedi* dopraćati. — *U Belinu rječniku (praes.* dopraćivam *uz inf.* dopratiti 18b) *i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPRÀHATI, dopràhām, *pf. svršiti prahańe, naprahati.* — *složeno:* do-prahati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒPRASKATI, dòpraskâm, *pf. u jednoga pisca* xviii *vijeka, kao da znači: doći pļeskajući.* — *složeno:* do-praskati. Daska po kôj grješnik na žuđeni kraj dopraska. J. Kavańin 64a.

DÒPRATI, dòperēm, *pf. svršiti praće (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-prati. — *impf.:* (3.) dopirati. — *Akc. kaki je u inf. kaki je u aor.* dòprah, *osim* 2 *i* 2 *sing.* dŏprâ, *i u ger. pract.* dòprâv, dòprâvši; *u ostalijem se oblicima mijeńa: u impt.* dopèri, *u part. praet. act.* dŏprao, dŏprâla *(u Dubrovniku* doprála), dŏprâlo, *u part. praet. pass.* dŏprân, dŏprât. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚finir di lavare' 428a) *gdje naj prije i dolazi, i u Stulićevu.* ‚Pričekaj me malo, sada ću i ja moje praće dopratí, pak ćemo skupa ići kući'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DÒPRATITEĻ, *m. čovjek koji doprati.* — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

DÒPRATITEĻICA, *f. žensko čeļade koje doprati.* — *U Stulićevu rječniku.*

DÒPRATITI, dòpratîm, *pf. svršiti praćeńe (prelazno), pratiti do koga mjesta.* — *složeno:* dopratiti. — *impf.:* dopraćati *i* dopraćivati. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *Dolazi od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚deducere, reducere'),

u Belinu (‚comitari usque ad aliquem locum' 18b), *u Stulićevu*. Ja vas ću doma dopratiti. M. Držić 412. Sedmo je djelo od milosrdja mrtca do groba dopratiti i ukopati. M. Divković, bes. 597b—598a. Dušu ńegovu angelske sile u nebesku dopratiše slavu. F. Glavinić, cvit. 27b. Neka za mnom lete, dokle doprate me plačna i ružna. G. Palmotić 2, 354. Nu kad htješe doma poći, svi nevjestu dopratiše. J. Palmotić 227. Navistiti će puku proščenje, koje dopuštaju sveti otci pape onizim, koji doprate s. sakramenat. L. Terzić 8. Patrijarhu do dvora patrijarskoga dopratiše. A. Kanižlić, kam. 832. Redovnika dopratiše svićami do manastira. M. Zoričić, zrc. 185. Koje će sve imańe dovesti i dopratiti. And. Kačić, kor. 51. I ostaloj braći tvojoj koji su se potrudili, tebe *(mrtva)* plačuć dopratili. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Stražani ga jedva dočekaše, do b'jela dvora dopratiše. 4, 300. — *i sa* se, *pasivno*. Tim u sredńi mečet tada *(Osman)* doprati se i dovede. I. Gundulić 561.

DÒPRÂVDATI SE, dòprâvdam se, *pf. svršiti pravdańe.* — *složeno:* do·pravdati. — *U Stulićevu rječniku* (v. doparbiti).

DÒPRAVITI, dòpravîm, *pf. složeno:* do-praviti. — *impf.:* dopravl̥ati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpravî. *a) dokazati, dogovoriti (svršiti govor), dopripovidjeti.* — xvi *vijeka.* Nećeš nas ostavit pri neg nam od toga sve budeš dopravit. H. Lucić 253. — *b) doraditi, s dat.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kom ima* vide dograditi *s primjerom:* A mene si malo učinila a sebe si gore dopravila. (Nar. pjes. vuk. 2, 60).

DÒPRAVL̥ÂŃE, *n. djelo kojijem se dopravl̥a.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒPRAVL̥ATI, dòpravl̥âm, *impf.* dopraviti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpravl̥â. — *U Vukovu rječniku* (vide dograđivati).

DOPRĆÍVATI, dopŕćîvâm, *impf. davši (kćeri) prćiju, činiti da se obreće ne tražiti drugo od očinstva, s acc.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* dopŕćivati kojugod, pŕćijom kojugod zadovoljiti, *sa značeńem (uprav pasivnijem):* ‚post dotem acceptam, post dotem collatam haereditatis jure carere'. — *nepouzdano.*

DOPREBÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se doprebiva.* — *U Stulićevu rječniku* (dopribivańe). — *nepouzdano.*

DOPREBÍVATI, dopreb̀îvâm, *pf. u Stulićevu rječniku (po dubrovačkom govoru* dopribivati) *sa značeńem* ‚perseverare, persistere etc'. — *nepouzdano.*

DOPRÉDÂŃE, *n. djelo kojijem se dopreda.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dopredańe tvoga raška nekud sporo ide'. ‚To tvoje dopredańe odu̯lilo se'. J. Bogdanović.

DOPRÉDATI, dòprédâm, *impf.* dopresti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu (praes.* dopredam *uz inf.* dopresti 315b) *i u Stulićevu.* Ne misle ni haju da Kloto dopreda. Đ. Baraković, jar. (1720). 14—15.

DOPRÉMITI, dòprêmîm, *pf. složeno:* do-premiti *(vidi* opremiti). *a) donijeti, dovesti.* — *s ovijem značeńem i sa zapadnijem oblikom* doprimiti *dolazi* xviii *vijeka u jednoga pisca čakavca a u naše vrijeme u pjesmi ugarskijch Hrvata.* Kada Helena iz Jerusolima križ prenese, tada i telo jego doprimi u Rim. F. Glavinić, cvit. 59a. Zato bi doprimļen i on, ter u tamnicu položen. 424b. Angel Abakuka proroka zgrabi za vrhunac vlas glavo jego ter u lavov jamu Danijelu rabu božjemu doprimi ga. posl. 78. Šest vidric su napunili, ter je nutar doprimili. Jačke. 196. — *b) opremiti, opraviti.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Dopremi sve posle pa onda počini'.

DOPRÈSJEĆI, dopresiječêm, *pf. presjeći do kraja.* — *složeno:* do-presjeći. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Evo prisičeno drvo, al ne doprisečeno, ako vitar ne pune, neće se oboriti. F. Lastrić, ned. 188.

DÒPRESTI, doprédêm, *pf. svršiti predeńe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-presti. — *impf.:* dopredati. — *Akc. je kao kod* dokrasti. — *Dolazi od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚perneo' 315b) *i u Stulićevu (griješkom* dopredsti). Jedna od gospoj moje vreteno ne da mi dopresti. M. Vetranić 1, 260. ‚Večeras moram rašak dopresti'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÒPRETI, dòprêm, *pf. dobiti prući* — *složeno:* do-prêti (prêti). — *U knizi* xv *vijeka u poznijim prijepisima.* Tko li bi se naša lupež meusobac, da ga oni mogu pozvati i priti prid knezom... što koli oni dopru, prokaraturi, da je ńim trem 4 *(četvrti)* dio od dila što upada u općinu. Stat. poļ. ark. 5, 244. Ki dopre i dobude plemenštinu. 273.

DOPRETUMÁČITI, dopretûmâčîm, *pf. pretumačiti, tumačiti (iz tuđega jezika u naš).* — *složeno:* do-pretumačiti. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Ove knige ..... dopretumačene po veće redovnikih. Naručn. 116a.

DOPRÉŽATI, dòprêžâm (dopréžîm), *pf. vidi* dovrebati. — *složeno:* do-prežati. — *Akc. je kao kod* dobivati *(drukčije kod praes.* dopréžîm *i impt.* dopréži). — *U Vukovu rječniku s praes.* doprežam; *u Dubrovniku s praes.* doprežim. *vidi* prežati.

DÒPRIGATI, dòprigâm, *pf. svršiti prigańe (prelazno i neprelazno), isprigati dok je dosta prigano.* — *složeno:* do-prigati. — *U Belinu rječniku* 331a *i u Stulićevu.*

DOPRIJETAN, doprijetna, *adj. do kojega se može doprijeti.* — *U Stulićevu rječniku* (v. dostižan). — *nepouzdano.*

DÒPRIJETI, dòprêm, *pf.* attingere, assequi, *tiskajući doći ili pružiti se do ńekoga mjesta, doseći, dokučiti, dohititi, dohvatiti.* — *impf.:* dopirati. — *Složeno:* do *i* prijeti *koje prosto ne dolazi.* — *Drugi dio* prijeti *riječ je praslavenska, isporedi staroslovenski* (podъ)-prěti, *rus.* перѐть, доперѐть, *češ.* (pode)-přîti, *poļ.* przeć; *pravo značeńe kao da je* premere, *tiskati, upirati.* — *korijen je* pr̥, *isporedi lat* pr-emere, *grč. πειρ-άω; obično se misli da je sprijeda otpalo s, te da indoevr. korijen glasi* spar, *isporedi snskrt.* sphur, *praćati se, koprcati se, zend.* spar, *čepati, grč. σπαίρω, lat.* spernere, *lit.* spirti, *tisnuti nogom,* spardyti, *tiskati nogom.* — *Oblici za sadašnja vremena postaju od osnove* -pr *(s* r *konsonantom): praes.* dòprêm, *impt.* dòpri; *za inf. i prošla vremena od osnove umeće* ê *(južno* ije, *istočno* e, *zapadno* ì, *isporedi* mrijeti): *inf.* dòprijeti, *rijetko* dòpŕti (S. Margitić, fal. 33. M. A. Reļković, sat. H4b. A. Tomiković, gov. 78); *aor.* dòprîjeh, dòprije, dòprijesmo *itd.*; *ger. praet.* dòpŕv, dòpŕvši (M. Radnić 437a), *rjeđe* dòprijev, dòprijevši; *part. praet. act.* dòpŕo *(u Dubrovniku* dòpro, *u Boci kotorskoj* dòparo, *vidi* J. Matović 115, *u zapadnom govoru i* dòpŕā, *vidi kod* mrijeti), dòpŕla

(u Dubrovniku dopŕla), dȍpȓlo; *part. praet. pass.* dȍpŕt *(vidi kod* uprijeti). — *Dolazi od* xv *vijeka a između ričnika u Mikalinu* (dopriti, doći ‚pervenio, advenio'), *u Belinu* (‚pertingo' 104a; doprijeti na kraj ‚appello' 94a; doprijeti u luku zdravo ‚in portum salva nave pervenire' 104a; doprijeti na visinu poštenja ‚ad supremum dignitatis fastigium evehi' 201a; doprijeti udorcem ‚plagam infligere' 309a; doprijeti ‚adverto' 22a; ‚percipio' 169b; doprijeti svijesti ‚intelligo' 412a), *u Stulićevu* (dopriti *i* doprijeti ‚advenire, pervenire, adventare, accedere, attingere, pertingere'), *u Vukovu* (‚gelangen, reichen' ‚attingere').

1. *neprelazno. kraj se micanu naznačuje padežima i prijedlozima kao kod drugijeh glagola što znače micanje.*

a. *kraj je micanu mjesto ili čeljade. a) doći. aa) u pravom smislu.* S ńim grede dopriše Betuliji na dvor. M. Marulić 58. Prem na kraj dopriše Bračkoga otoka. P. Hektorović 23. Što išteš? ali što k nam ovdi ti dopri? D. Zlatarić 26a. Vila sam iz gore na polje doprla. Đ. Baraković, vil. 31. Do Hlivna (‚Hlifna') da doprem. 296. Na konu se mnokrat ona tište poļskijeh iz tabora, i slobodna i smiona doprije do istijeh tvojijeh šatora. I. Gundulić 308. Da će car dopriti pod Siget očito. A. Krnarutić, vaz. 23. Kad k Egiptu već dopriše. P. Vuletić 19. Neću moći doprijet k ńemu. I. Đorđić, uzd. 75. Nije moguće da putnik u daleko misto dojde i dopre, već vaļa da na putu ostane ako ne bude blagovati. J. Filipović 1, 437b. Iđući putem još prije nego dopriješe k misnikom ostaše čisti. F. Lastrić, od' 264. Da bih doparo k onomu mjestu. J. Matović 115. Dopri naj posli okolo pol noći k onoj vatri. M. A. Reļković, sabr. 59. Ni doprla tamo, ni ovamo! već ostala sredi gore čarne! Nar. pjes. vuk. 2, 24. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Iz hrana ili templa onoga dopriše do ńeje ušiju razlici glasi. Živ. kat. star. 1, 218. Kojimi *(pomoćmi)* pogodno može se priti i doprêti cesarastvu nebeskomu. Š. Budinić, sum. C5a. Ako bi grabša i sila mogla doteć i dopriti, gdi ne može molba mila. Ġ. Palmotić 1, 260. Riječi dopru do srca. M. Radnić 56b. Dopru u luku od spasenja. J. Kavańin 541a. Molitve ńihove do neba ne dopriješe. I. Đorđić, ben. 79. Ako ećemo doprijet gdi su oni dosegnuli i doprli, potribito je da odimo po ńiovim stazama. F. Lastrić, od' 228. Neka, vjerno te slijedeći na Kalvariju do smrti, doprem s tobom do slave vječne. I. M. Mattei 291. Grijesi ńezini dopriješe tja do neba. Vuk, otkr. jov. 18, 5. — *b) protegnuti se, pružiti se dońekle. aa) u pravom smislu.* Na križu bjehu mjesta zabiljeţena gdi će pribiti čavli ruke i noge, i pribivši jednu ruku, podoše da pribiju drugu, i ne mogući doprijeti na zamijerku, počeše potezati užem. M. Divković, bes. 386b. O anđeli pakleni koji u ovomu maglenomu ajeru pribivate prognani, gdi udarańe zdraka sunčenih dopriti ne može. J. Banovac, blag. 303. Trnovu mu krunu staviše na glavu, i tako nemilo nabiše i natisnuše da mu mlogi trnovi tja do moždani dopriješe. F. Lastrić, test. 114a. Upit. Da se nahode mnozi koji hoće biti kršteni, i redovnik uzme vodu i po svima prolijući, reče: ‚Ja vas krstim u ime oca i sina i duha svetoga', bi li dobro krstio? Odgovor. Ako bi doprla voda vrhu svih zadovoļna, dobro bi krštenje bilo. Ant. Kadčić 124. — *bb) u prenesenom smislu.* Nije stvari, gdi ne more vlas doprijeti božije ruke. Ġ. Palmotić 3, 91b. Da jakost i krepost ńegova samo ondi doprije. J. Matović 54. Dokle dopriti more naša snaga. Grgur iz Vareša 139.

b. *o vremenu. a) kaže se da čeļade i drugo što živi ‚dopre' do ńekoga vremena, ako ne umre prije ovoga. isporedi* doživļeti, dočekati. *vrijeme do kojega dopre subjekat može biti: aa) ńeka dob u ńegovu životu i naznačuje se brojem godina itd., ili osobinom tjelesnom ili duhovnom koju onda subjekat steče.* Njekolici kadgodijer doju i dopru jošter na osamdeset *(godišta).* M. Orbin 51. Koji nam se vidjaše da će jih *(godišć)* do sto dopriti. P. Radovčić, nač. 15. Zli . . . ne dopriješe na polovicu ńihovije dana. M. Radnić 164a. Kada dopru do dvadeset godišta. 269a. Prije neg . . . bude dopro uzrastom do zrelijeh ļeta. S. Rosa 7a. Čeļadi, koja su doprla do uma. Đ. Bašić 74b. Ako su dičica doprli do razborišta. Ant. Kadčić 176. Nadajući se i on do starosti doprijeti. A. Kalić 55. — *bb) koje mu drago vrijeme, čas.* Koji na početak ovega dnevi nami si činio doprijeti. V. Andrijašević, put. 209. Niti znadeš, hoćeš li doprijeti do sjutra. M. Radnić 171b. — *b) značeńe kod a) može se prenijeti i na neživu stvar, ako ostane, ne izgubi se (ne pogine) do ńekoga vremena.* Ńihova uspomena . . . do nas doprla nije. I. Đorđić, ben. 52. Da bog bude hotio, da budu k nami doprle ostale pisme. Grgur iz Vareša 106. — *c) kakvom radńom može se ‚doprijeti' do čega što je dio one radńe.* Čim se dopre do lita, od koga išćeš najti slovo. M. Alberti xvii. Prije nego dopremo na tomačeńe zapovijedi. J. Matović 418.

c. *u prenesenom smislu, o čem umnom, duhovnom (stańu, osobini, radńi) što se misli kao da je mučno steći ili kao da je naj krańe kod kakva stańa ili radńe, te se shvata kao da subjekat (obično čeļade ili što duhovno čim se naznačuje čeļade) miće se ili radi da do onoga dođe ili da ono dobije. a) subjekat je čeļade.* Bješe jedan čovjek toliko taman i opak grešnik da se drugi ne nahođaše k ńemu priličan, tako da bješe u svako zlo dopro. M. Divković, bes. 206b. Tad na božje znanje moći ćeš dopriti. A. Georgiceo, nasl. 222. Videć da je jur doprla do ispuńenja svôj požudi. P. Kanavelić, iv. 567. Jakos, h koj doprijeti neće od vijeka svi bojnici. J. Kavańin 352b. Doprijeste do opatstva. I. Đorđić, ben. iv. Ako želite doprijeti na ovu podpunost. F. Lastrić, od' 284. Dođe dakle od misli na žeļu, žeļa na privoļenje, doprije do griha. F. Lastrić, ned. 155b. Ovim redom života dopri na tu svetińu, da dostojna bi nad sve ine divojke bit odabrana za majku spasiteļa. Blago turl. 2, 5. Ne bi mogli ļudi doprijeti na toliku mudrost. J. Matović 1. Što imam činiti, da doprem do čistoće te lijepe ļubavi. I. M. Mattei 21. Znao je dopriti do evropejskoga glasa. M. Pavlinović, rad 48. Wellington dopri u Indiji do pukovnika. 110. — *b) subjekat je radńa ili ļudska osobina.* Dilo do svršnosti dopriti je dopustio. A. Vitaļić, ist. 1a. Da to ponavļanje *(odrišeńa)* ne dopre do smrtnoga griha. Ant. Kadčić 193. Kuda nije mogla doprti pomama Savla. A. Tomiković, gov. 78. Jeli smionstvo kaluđersko doprlo toliko daleko? S. Ļubiša, prip. 256. — *c) značeńe je: razumjeti, shvatiti; isporedi* dokučiti. Oko razuma i mudrosti naše ne more ne dopriti onamo. F. Lastrić, svet. 79b. Ako do svega ne može dopriti pamet tvoja. Ant. Kadčić 557.

2. *prelazno. objekat je kraj micańu; može biti i u genetivu (vidi* dočekati *i* čekati, 1, b); *kao objekat može biti podložna rečenica ili infinitiv.*

a. *kraj je micańu mjesto ili čeļade. a) doći.* Mesopotamiju projde, ter tu dopri Idumiju gdi no palme restu. M. Marulić 19. Dokla *(sokol)* dopre stinu gdi je gnizdo svijal. 51. Doprit Olo-

ferna ne bran'te mi. 40. Ufanja ne bi već da kraja brod dopre. Đ. Barakovć, vil. 280. — *u prenesenom smislu.* Kad ga zlo dopre, veće mu bude žal. M. Marulić 136. — *b) protegnuti se, pružiti se doñekle.* Kako rumen cvit koga jošće doprit nî mogal daž silan. P. Zoranić 21ª.

b. o vremenu. a) s acc. S česa neće doprit žitku odlučen rok. P. Zoranić 51ᵇ. Ištom doprije dvanaes ljeta, kad je tegnu plam ljuveni. N. Marči 16. — *b) s gen.* Mnozi su starosti živeći doprli. M. Marulić 151. Ridko ti ovo gre, vladalac ki dere, starosti da dopre. P. Hektorović 28—29. — *amo spada i ovaj primjer:* Človik će svak umrit, star, mlad, ubog, bogat, kad će toga doprit, ou ti ne more znat. M. Marulić 224.

c. u prenesenom smislu, shvata se kao kraj micañu nešto što je mučno ili što je naj krajñe kod kakve radñe. a) uopće. aa) s acc. Ono što moje požude i molbe ne mogu doprijeti, čini da molba tvoja isprosi mi. V. Andrijašević, put. 87. Hvalit ću te bes pristanka koliko slabos moja može doprijeti. 147. Jest toliko slatko utješeñe pisama i pustiña srca, da ju nitkor ne može doprijeti ni dostignuti. M. Radnić 486ᵇ. — *bb) s inf.* Ako ja u tomačenju ne budem dopro istakmit se k izvrsnosti. D. Zlatarić VIII. Tako je mučno sabraniti dobra djela do svrhe brez rasutja da dopru biti podpuna. M. Radnić 307ª. Kako bi mogli doprijet svršiti jednom Jezusa. S. Rosa 67ᵇ. Razumu tvomu, koga prosim oprostiva i nadomjerna ondi, gdje ja uredno razdrobiti i vrijedno složiti nijesam dopro. T. Ivanović 4. Sasvijem tijem doprije sijeda godišta dočekat. A. Kalić 55. — *cc) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Plûtâ *(korabļa),* ne mogúć dopriti, koju lûku da pogodi. J. Kavañin 438ª. Kad budeš dopro da ti je sladka suprotiva. L. Radić 41. — *b) shvatiti, razumjeti. aa) s acc.* Doprijet sude tvojo, o bože, ludska svijes ne može. I. Đorđić, salt. 242. Naj skrovitije dubine od izvrsnosti božanstvenijeh koje na zemji ni ini pogled zamjeri, ni ino uho sliša, koje ni doprije ino srce umrlo. ben. 128. Držimo da smo doprli istinu. S. Rosa v. Moju miso, moje srce još nijeste doprli. 104ᵇ. Ovo mi je čudo koga ne mogu da doprem. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 239. — *bb) s podložnom interogativnom rečenicom.* Tko može doprijeti, tvâ rasrgba kû vlas ima? I. Đordić, salt. 312. Nada sve sudimo tu istinu po razlicijeh prigodah po kojijeh doprijećemo koliko Benedik nastoji na spaseñe svojijeh redovnika. ben. 165. Da mi uljezemo u goruću peć, još ne bismo mogli dopriјet, što je oni ogañ. A. Kalić 290.

DOPRIMÀKNUTI, doprimaknêm, *pf. svršiti primićañe.* — *složeno:* do-primaknuti. — *U naše vrijeme.* Kad se brod kraju doprimakne. S. Ļubiša, prip. 2.

DOPRÎMATI, dòprîmâm, *impf. uprav bi bilo impf.* doprimiti, *ali dolazi u poslovici našega vremena sa* se, *refleksivno, sa značeñem: dodijevati se od primańa (kad primańe dosadi onome što prima).* Primaocu se ne doprima, ali so davaocu nadodava. M. Pavlinović.

DOPRINÁŠATI, doprinâšâm, *impf. iterativno prema* doprinijeti *(koje vidi pod a)).* — *U jednoga pisca ćakavaca* XVII *vijeka (s* pr *mj.* pri). U ńoj *(crikvi)* božije doprnašati službe. F. Glavinić, cvit. 134ᵇ.

DOPRÌNIJETI (doprinèsti), doprinêsêm, *pf. složcno:* do-prinijeti. — *impf.:* doprinositi, doprinašati. *a) dovršiti, svršiti.* — *s ovijem značćńem dolazi u dvojice pisaca ćakavaca* XVI *i* XVII *vijeka (u obadva primjcra stoji* pr *mj.* pri, *viđi kod* pri *i* prinijeti). Z ovim ńegovim uskrisenjem jest on ovo naše odrišenje doprnesal i zvršil. Postila. S1ª. Boļe jest ne zagovoriti se, nego po zagovoru obećanja ne doprnesti. F. Glavinić, cvit. 377. — *b) u naše vrijeme, kao prinijeti, ističući da je nedostajalo onoga što se prinosi.*

DOPRINÒSITI, doprinosîm, *impf.* doprinijeti *(koje vidi pod b)).* — *U naše vrijeme.* Radńa naj neznatnijega težaka doprinosi općoj dobrobiti. M. Pavlinović, rad. 19.

DOPRIPÒVIDJETI, dopripòvjedîm (dopripòvijêm), *pf. pripovidjeti do kraja, svršiti pripovijedańe.* — *složeno:* do-pripovidjeti. — *impf.:* dopripovijedati. — *Od* XVIII *vijeka.* Potom ovo dopripovide, ... prida duh gospodinu. Đ. Bašić 278ᵇ.

DOPRIŠAŠĆE, *n. dolazak.* — *U Stulićevu rječniku:* doprišastje ‚ad metam adventus, accessus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DOPRITEĻ, *m. čovjek koji dopre.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui pertingit, met. comprehendens, intelligens' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DOPRNÁŠATI, *vidi* doprinašati.

DOPRNÈSTI, *vidi* doprinijeti.

DOPROCIJÈDITI, dopròcijedîm, *pf. procijediti do kraja, svršiti procjeđivańe.* — *složeno:* do-procijediti. — *impf.:* doprocjeđivati. — *U Belinu rječniku* 44ᵇ *i u Stulićevu.*

DOPROCIJÈDÊŃE, *n. djelo kojijem se doprocijedi.* — *Stariji je oblik* doprocijeđenje. — *U Belinu rječniku* (doprocijedjenje 44ᵇ).

DOPROCJEDÍVATI, doprocjêdujêm *i* doprocjedîvâm, *impf.* doprocijediti. — *U Belinu rječniku praes. (griješkom)* doprocjedivam *uz inf.* doprocijediti 44ᵇ.

DOPRÒDATI, dopròdâm (doprodâdêm), *pf. svršiti prodavańe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-prodati. — *Akc. je kao kod* prodati, *osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòprodâ *(ali* doprodade). — *Dolazi od* XV *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚totum divendere' 757ᵇ), *u Stulićevu* (‚divendere'), *u Daničićevu* (‚vendere quae restant'). Budi ti milostꙋ narediti da onoj soli što su do sꙋde tamo dovezli naši trꙋgovci da si doprodadu kako su počeli. Spom. sr. 1, 58. (1404). Er nijesam ono malo lopiža doprodao. M. Držić 369.

DOPRODÁVATI, dopròdâjêm *i* dopròdâvâm, *impf.* doprodati. — *U Belinu rječniku* 757ᵇ *i u Stulićevu: u oba samo praes.* doprodavam *uz inf.* doprodati.

DOPRÓROKOVATI, doprórokujêm, *pf. svršiti prorokovańe.* — *složeno:* do-prorokovati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka a iz ńega u Stulićevu rječniku. (Jakob)* budući doprorokovo Rubenu, Šimunu i Levi, zauze Judu. S. Rosa 5ᵇ.

DOPROSTRÁNITI, dopròstrânîm, *pf. svršiti prostraňivańe.* — *složeno:* do-prostraniti. — *impf.:* doprostraňivati. — *U Belinu rječniku* 62ª *i u Stulićevu: u oba sa značeńem* ‚finem dilatandi facere'.

DOPROSTRAŃÍVATI, doprostrâńujêm *i* doprostrâńîvâm, *impf.* doprostraniti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOPROVÒDITI, dopròvodîm, *pf. dopratiti.* — *složeno:* do-provoditi. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòprovodî. — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku.* Simeona synove ... ĸь ugotovannomu jego grobu doprovodiše. Domentijanᵇ 84.

DOPŔŠITI, dòpŕšîm, *pf. svršiti pršeńe.* — *složeno:* do-pršiti. — *U narodnoj poslovici* XVII *vijeka.* Tko prši, dopŕši. (D). Poslov. danič. 132.

1. DÒPRTITI, dòprtîm, *pf. svršiti pŕčćńe, naprtiti.* — *složeno:* do-pŕtiti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

2. DOPŔTITI, dopŕtîm, *pf. doći pŕtêći po snijegu.* — *složeno:* do-pŕtiti. — *U naše vrijeme u Lici.* Prvi tko cijelijem snijegom pođe, te mora sam prtinu nogama probijati, reče, kada već dođe đe je naumio: ‚Jedva evo doprti*(h)*'. J. Bogdanović.

DÒPRUŽITI, dòpružîm, *pf. pružiti dońekle.* — *složeno:* do-pružiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpruží. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Dokući mi ono. — Ne mogu da donle dopružim ruku'.

DÒPRŽITI, dòpržîm, *pf. svršiti pržeńe, pržiti koliko treba.* — *složeno:* do-pržiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpržî. — *U naše vrijeme.* ‚Ova kava ili žito nije dobro dopržено'. J. Bogdanović.

DOPSIN, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 99.

DOPSÒVATI, dòpsujêm, *pf. svršiti psovańe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-psovati. — *Akc. vidi kod* opsovati. — *U Stulićevu rječniku* (‚injuriarum vel maledictorum finem facere').

DOPUĐA, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

1. DOPÚĐATI, dòpûđâm, *pf. dognati.* — *složeno:* do-pudati (*impf.* puditi). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (s* j *mj.* đ *po čakavskom govoru).* Joakim, vesel kruto, nikoliko u grad dopuja ovčic. F. Glavinić, cvit. 303ª.

2. DOPÚĐATI, dòpûđâm, *pf. svršiti puđańe, opuđati (n. p. dijete od ušiju, kupus od gusjenica).* — *složeno:* do-pudati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPÚHATI, dòpûšêm (dopûhâm), *pf. složeno:* do-puhati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. a) svršiti puhańe, ne puhati dańe.* ‚Kad će veče ova bura dopuhati?' — *b) doći pušući (teško dišući), isporedi* 1. dopiriti. ‚Evo ga! jedva je dopûhô.' — *c) doći brzo, iznenada (kao vjetar).* ‚Odnekle i on dopuha, kad mu se nijesmo ni nadali'.

DÒPUN, *adj.* completus, *potpun.* — *složeno:* do-pun, *isporedi* dopuniti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovi razlog jes velik, ali nije dopun. A. Kalić 111. Nu svaka ta oblas nije cjelovita i dopuna. 365. — *adv.* dòpuno, *potpuno. u istoga pisca i u Stulićevu rječniku* (‚omnino, prorsus, plane, cumulate, plene etc.'). Ako je on dake cjelovito i dopuno gospar naš . . . A. Kalić 64. Nu kad mislite, da se dopuno i dokrajno dovršilo proročanstvo Marije? 517.

DÒPUNITI, dòpunîm, *pf.* complere, explere, *svršiti napuńańe, napuniti, lijevajući ili sipljući koliko još treba da bude pun sud.* — *složeno:* do-puniti. — *impf.:* dopuńati, dopuńavati, dopuńivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòpunî. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi kod b)) a između rječnika u Belinu* (‚impleo' 287ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* dopuńavam, v. napuńavam), *u Stulićevu* (‚complere'), *u Vukovu* (‚anfüllen, nachfüllen' ‚expleo'). *a) u pravom smislu.* Dopuni *(bure)* drugim bistrim vinom. Z. Orfelin, podr. 129. Terkije ću vama dopuniti. Nar. pjes. vuk. 4, 184. — *metaforički:* Kad puk dopuni grijêhâ mjeru. A. Kalić 600. — *b) u prenesenom smislu, kao* potpuniti, naknaditi, *kod umne stvari, radńe, posla, učiniti, uraditi ono što još nedostaje da bude potpuno.* A posli s rukami ńe grlo okrunih, ter žeļnim suzami ostalo dopunih. Š. Menčetić 281. Jere bil se jest k smrti približal . . . da bi doplnil na mni ono čto od vas mankaše. Anton Dalm., ap. 87ᵇ. Dopuni naše nedostatke. J. Rajić, pouč. 1, 131. Dopuniću tvoje riječi. Đ. Daničić, 1 car. 1, 14. Ako što izopačim, zatajim ili preskočim, evo on će me ispraviti i dopuniti. S. Ļubiša, prip. 159. — *c) o vremenu, sa* se, *refleksivno, ispuniti se, dovršiti se.* I kad su bili ovi ńe dni od očišćenja doplńeni, ako je bogata bila, tako je bila dužna jednoga jańca od leta va Jerusolimski tempal prikazati. Postila. Z3ᵇ. Dok se dotoči vrijeme i dopuni. A. Kalić 294.

DÒPUNÔST, dòpunosti, *f. osobina onoga što je dopuno.* — XVIII *vijeka u istoga pisca u kojega ima i* dopun *i u Stulićevu rječniku* (‚expletio'). Tot' je jača i teža ispraznost stvora, neg li je dopunost stvoritelja? A. Kalić 65. Ovo je ona dopunos, koju sam došo nadostavit svijem zakonima prošastijem. 248. Da ne mogu te žeļe dopunos imati. 482.

DOPÚŃÂŃE, *n. djelo kojijem se dopuńa.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPÚŃATI, dòpûńâm, *impf.* dopuniti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu (praes.* dopuńam *uz inf.* dopuniti 287ᵇ) *gdje naj prije i dolazi, u Stulićevu, u Vukovu.* Kada misec dopuńa se ovi. J. S. Rejković 134. Trećina se dopuńala općijem izborom. S. Ļubiša, prip. 214.

DOPUŃÁVAŃE, *n. djelo kojijem se dopuńava.* — *U Vukovu rječniku.*

DOPUŃÁVATI, dopûńâvam, *impf. iterativno prema* dopuniti *i* dopuńati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi i u Vukovu.* Gnoj izgubļenu snagu zemļe dopuńava. P. Bolić 1, 242.

DÒPUŃÊŃE, *n. djelo kojijem se dopuni.* — *Stariji je oblik* dopuńenje. — *U Belinu rječniku* (dopuńenje 287ᵇ) *i u Stulićevu.*

DOPUŃÍVATI, dopûńujêm *i* dopuńîvâm, *impf.* dopuniti. — *U Belinu rječniku (praes.* dopuńivam *uz inf.* dopuniti 287ᵇ) *i u Dubrovniku u naše vrijeme.*

DÒPURITI, dòpurîm, *pf. svršiti pureńe (prelazno).* — *složeno:* do-puriti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOPUSNOST, *f.* permissio, *dopušteńe.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka (pisano* dopustnost). Gdi *(a paktu)* u gorčini od plamena *(Muhamed)* uči bludne da svo'e sladi i dopustnost tocijeh žena nisu žembe. J. Kavańin 457ª.

DÒPUSTAK, dòpuska, *m.* permissio, *dopušteńe.* — *Dolazi (samo acc. sing.) krajem* XVII *vijeka u pismima iz turske Hrvatske.* Imamo dopustak od mojije starije. Star. 12, 6. (1698). Odosmo . . . našemu begu i prosismo dopustak. 13. *(oko* 1700).

DÒPÛSTAN, dòpûsna, *adj.* indulgens, *koji lako dopušta.* — *Dolazi s ovijem značeńem u Stulićevu rječniku u kojem stoji griješkom* dopuštan, dopuštna, *kao da postaje od* dopuštati *što ne može biti, jer postaje od osnove glagola* dopustiti; *u Belinu* (397ᵇ) *i u Stulićevu rječniku ima i adv.* dopusno *(griješkom* dopuštno) *sa značeńem* ‚indulgenter'. *isti adverb (pisan* dopustno) *ima i u jednoga pisca* XVIII *vijeka sa značeńem:* licito, *s dopušteńem.* Sveti još živuć na ovom

svitu, mogu dopustno i koristno bit zazivani od nas. Blago turl. 2, 65.

DÒPUSTI, dopúzêm, *pf. vidi* dopuzati. — *složeno:* do-pusti. — *Dolazi samo aor.* 3 *sing.* dopuze *(inf. bi mogao biti i* dopuznuti) *u jednoga pisca* xv *vijeka.* Budući u trudi babilonske uze puk božji, zaludi prolijuć tad suze; od ńe bo ne odpuze dokol obtičuć svit sunce ne dopuze nakon šezdeset lit. M. Marulić 75.

DOPÙSTITEĻ, *m. čovjek koji dopusti.* — *Od* xvm *vijeka a između riječnika u Belinu (griješkom* dopuštiteļ 556a) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* ‚Gubu' li ove knige nadarnu svoju oblast smrtju dopustiteļa? A. d. Costa 1, 243. Činiti ona djela koja imenuje ‚dopuštiteļ' rečenijeh proštena. T. Ivanović 88.

DOPUSTITEĻAN, dopustiteļna, *adj. koji (kojega) trcba dopustiti.* — *U Stulićevu riječniku* (‚permittendus'). — *nepouzdano.*

DOPÙSTITEĻICA, *f. žensko čeļade koje dopusti. isporedi* dopustiteļ. — *Samo u Belinu riječniku (griješkom* dopuštiteļica 556a).

DOPÙSTITI, dòpustîm, *pf.* admittere, permittere, concedere, *prvo bi značeńe bilo: pustiti (koga ili što da ide, da se miče) dońekle, ali je malo u običaju, te je već od praslavenskoga doba (vidi daļe) zamijeńeno drugijem: ne braniti, podati (obično nešto što onaj kojemu se da želi imati, ili mu je korisno ili ugodno).* — *složeno:* do-pustiti. — *impf.:* dopuštati (dopuščati), dopuštavati (dopuščavati). — *Akc. je kao kod* donositi. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* допустить, *češ.* dopustiti, *pol.* dopuścić. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚admittere; concedere; sinere'), *u Mikaļinu* (dopustiti ‚concedo, do, tribuo, permitto'; dopustiti, dati testir ili ličenciju ‚dare, permittere, largiri, concedere facultatem, veniam vel licentiam, facere potestatem'; dopustiti, pustiti ‚permitto, sino'), *u Belinu* (‚concedo' 210a; ‚permitto' 556a; ‚sino' 426a; ‚facere potestatem' 300a; ‚facultatem concedere' 438b; ‚a lege aliquem solvere' 267a; ‚indulgeo' 397b; dopustiti štogod komu ‚alicui aliquam rem indulgere' 357a; dopustit se ‚sese demittere' 372b—373a), *u Bjelostjenčevu (kod* dopuščam ‚recipio, recipio et admitto', kak ti: dopustiti vu hižu ‚in domum admittere, recipere in domum'. 2. dopuščam, slobodu dajem ‚do vel largior facultatem, licentiam, veniam, veniam tribuo'. 3. dopuščam, t. j. prepuščam ‚permitto, admitto, sino'), *u Voltigijinu* (dopustiti ‚concedere' ‚erlauben'; dopustim ‚io permetterò ecc.' ‚ich werde erlauben ecc.'), *u Stulićevu* (‚concedere, sinere, permittere, dare, relinquere, cedere, potestatem dare, facultatem vel copiam dare, facere etc.'; dopustiti se ‚se deprimere, submittere'), *u Vukovu* (‚erlauben' ‚permitto'), *u Daničićevu* (‚admittere'). — *Kod oblika treba spomenuti da je part. pract. pass.* dòpušten *(vidi kod* pustiti), *a* dopušćen *kod čakavaca i obično kod zapadnijeh a gdjegdje i kod ostalijeh štokavaca — od prošloga vijeka izgovara se gdjegdje* š *mj.* s (dopuštiti, dopuštim, *vidi i kod* pustiti) *prema* dopuštati, *vidi* J. Banovac, razg. 164. M. Zoričić, zrc. 150. V. Došen 9a. 223a. J. Matović 7. 47 *i još na nekoliko mjesta.* Nar. pjes. vuk. 2, 44. 4, 320. Nar. pjes petr. 2, 676. S. Ļubiša, prip. 65. — *gdjekad (u pjesmi) izostavļa se krajnje* i *u impt.:* dopust'. S. Menčetić 102. S Bobaļević 222. J. Kavanin 69b. 201a. Nar. pjes. mikl. beitr. 36. *kod Dubrovčana može tad otpasti i krajńe* t: dopus'. N. Dimitrović 39. 40. 46. N. Naļešković 2, 29. A. Čubranović 159.

1. *aktivno.*

a. *u pravom, naj starijem smislu, o mjestu. rijetko. a)* admittere, *pustiti (koga ili što da dođe) do nekoga mjesta ili u neko mjesto. u Bjelostjenčevu riječniku i u nekijem primjerima u kojima je u prenesenom smislu.* Ne htij se bojati, neću te k paklu dopustiti. Tondal. star. 4, 114. *(Sin božiji)* smrt ka sebi dopusti. F. Vrančić, živ. 22. Ne dopustio ńega u ruke neprijateļa ńegovih. A. Kanižlić, bogoļubn. 379. Što smo kroz uši u dušu našu dopustili? J. Rajić, pouč. 1, 92. — *b)* dimittere, *pustiti, ne držati veće (koga). samo u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Ako dopustimo ńega takoj, budu svi vjerovati u ń (‚si dimittimus eum sic, omnes credent in eum'). N. Rańina 86a. joann. 11, 48.

b. permittere, *kao dati oblast kome da što radi, dakle pustiti (koga da što radi), ne braniti (kome što), ali to ne samo kad subjekat riječju ili djelom ne zabrańuje, ne ometa radńu, nego kad izrijekom ili drukčije pokazuje da na ńu pristaje. obično se shvata takovo dopušteńe kao milost. radńa je pravi objekat, a onaj koji prima oblast da je vrši ncpravi objekat i, ako je izrečen, stoji u dativu (ipak vidi a), aa) i cc) pri kraju). a) uopće. aa) radńa što je pravi objekat stoji u podložnoj rečenici u kojoj je* da. Dopusti ńoj, slobodno da reče sve ča hoće. Živ. kat. star. 1, 218. Bog ne dopusti, da jih ogań uvridi. 222. Dopusti da bi se blagosloviti mogle sviće. Š. Kožičić 11b. Dopusti mi, milosrdni gospodine, da budem dostojno doći na pir od skupa svijeh vijernijeh i tebi ugodnijeh. A. Gučetić, roz. jez. 168. Ispovjednik prije ima dopustiti tisuća puta da mu glavu odsijeku nego li očitovati toga grijeha. A. Komulović 6. Dopusti, milosrdni gospodine boże, da trud moj ovi bude komugodir prudan. P. Radovčić, nač 3. Gospodine, molim te da mi dopustiš da izajdem vanka iz ove polače. P. Macukat 15. De moji dragi slišaoci, dopustite mi, da vas duhovnim načinom zagrlim. J. Banovac, prip. 123. O nožice umorne, dopuštite da vas poļubim. razg. 164. Dopustite mi, da vam napomenem i prvu pašu i drugu. F. Lastrić, od' 9. Dopusti mi da i*(h)* prikažem mome starešini. M. Zoričić, zrc. 150. Da ti hoćeš meni dopustiti, da ja krenem u tilo ńegovo. And. Kačić, kor. 58. Carska nije dopustila vlada da idemo kńazu na veseļe. Nar. pjes. vuk. 5, 290. Naj posle mu dopusti otac da ide da uči zanat Nar. prip. vuk. 45. Dopusti mi naj prije da idem da ukopam oca svojega. Vuk, mat. 8, 21. *u ovom primjeru stoji acc. mj dativa što je neobično:* Zaručnika pridragoga da stoji prid ‚vratih' srca tvoga, ti si dopustila. A. Georgiceo, pril. 21. — *bb) u podložnoj rečenici mješte da može biti* neka. Ja mu sve dopustim neka čini, samo da vidim šta zna F. Đorđević, pčel. 4. — *cc) infinitiv je kao objekat.* Vas prosimo, da nam dopustite les seć. Mon. croat. 5. (1325). Dopustismo Filipu učiniti malin. 94. (1464). Ne dopustite projti jednoj uri vrimena, ku ne stratite v nepodobnih grisih. Transit. 59. Ako bi dopustil drugomu priseći znađući da će krivo priseći F. Glavinić, svitl. 61. Zamoli ju, da joj dopusti na ńivu. E. Pavić, ogl. 213. Ne kti se prignuti, da dopusti puku izaći iz Edipta. And. Kačić, kor. 66. Ako bi mu bog dopustio uteći iz te pogibili. Ant. Kadčić 341. Dopusti nam pivat lipe razgovore. Nar. pjes. istr. 2, 26. Dopusti joj prenoćiti s ńime. Nar. prip. vuk. 73. — *što u nekijem primjerima uz infinitiv stoji ńegov subjekat u acc. to će biti po latinskom jeziku.* Dopustite mladence priti ka mui. Naručn. 3b. Ļubav u misli vašoj gospoditi

dopustite. P. Zoranić 67a. Nemoj me dopustiti odiliti se od tebe. I. Ančić, svit. 108. — *dd) radńa se pokazuje zamjenicom ili apstraktnijem imenom, te stoji u acc. (i u gen. u negativnoj rečenici).* Odь česa bogъ ukloni i ne dopusti toga. Mon. serb. 258. (1405). Ali mi odgovor ki godi, kruno, daj, ako mi razgovor dopustit nećeš taj. N. Naļešković 2, 30. Prija nego dopuste taku odiću. P. Filipović 32. Papa dopustio jest ujedińenim Grkom ńiov običaj. A. Kanižlić, kam. 212. Odgovoriše bratja ńezina da oni toga ne mogu po zakonu dopustiti. And. Kačić, kor. 36. Ja to tebi dopuštit ne smijem. Nar. pjes. petr. 2, 676. — *ee) radńa se može izreći glavnom rečenicom koja je priložena rečenici gdje je glagol* dopustiti, *i k ńoj privezana konjunkcijom* te, ter. Da komь bogъ dopusti terь se skupimo. Spom. sr. 1, 29. (1400). Što s' Jerini, Đurđe, dopustio, te pogubi tolike vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 500. — *ff) pravi objekat nije izrečen, jer se ima u misli po onome što se prije ili poslije kaže.* U naprid-dakь živiti meju nama, koliko bogъ i pričista dopusti. Mon. serb. 445. (1451). Oću činiti maščenje za se, a neću dopustiti drugomu. Korizm. 51b. Sin more *(činiti almuštvo)* kad mu otac dopusti. F. Glavinić, svitl. 100. Ja ti neću otvoriti vrata dokle mi ne dopusti kraļ. P. Macukat 14. Što se dogodi, ako bog dopusti, vidićemo. A. Kanižlić, kam. 485. Ako mi dopustiš, ja ću na ńega udariti. And. Kačić, kor. 162. Ovo ćemo još bistrije viditi, ako bog dopusti po svojoj milosti. M. Dobretić 224. — *b) kad se dogodi kakvo zlo, u teologičkom se smislu govori da bog ono dopusti.* Vlastele se bêhu razbêgli od skrьbi i odь nevoļe koju bêše bogъ dopustilь. Spom. sr. 1, 34. (1401). Kako bog dopusti, pade on i s końem v riku. Mirakuli. 96. Da je bog dopustil ta razboj nad Ugri. Mon. croat. 215. (1526). Štetu . . . kû odmetna za bič puka on dopusti tad na svitu. J. Kavańin 293b. Tako dopusti otvrdnutje Faraunu. M. Dobretić 236. — *c) u prenesenom smislu kaže se da vrijeme, stańe itd. kome što dopusti, kad onaj ima vremena, prigodu, način itd. da ono učini.* Hotio sam je *(komediju)* drugi put na dvor izvesti kako sam mogo i kako mi 'e brijeme dopustilo. M. Držić 62. Dokle nam život dopusti, činiti ćemo. A. Kanižlić, kam. 136. Ako bi biskup daleko bio niti bi kratkost vrimena dopustila to isprositi od biskupa, mogao bi i župnik dopustiti. Ant. Kadčić 79. Iztraj vas dan, koliko ti tvoje biće dopusti, u crkvi prid svet. sakramentom. I. M. Mattei 265. Neizbrojno mnoštvo pomańkanja nije mi dopustilo svaka upaziti. And. Kadčić 596. Kad ti domaći posli dopušte, trkni u Paštroviće. S. Ļubiša, prip. 65.

c. concedere, *kao podati, udijeliti kome kao milost ono što onaj želi i prosi, i što subjekat nije dužan dati. nepravi objekat, kad je izrečen, svagda je u dativu. obično je pravi objekat što umno (često milost) ili stańe duhovno ili tjelesno ili radńa ili vrijeme (prigoda) a može biti i čeļade, rijetko je stvar materijalna (kao što je n. p. ‚zemļa' u prvom primjeru kod a)). — često u molitvama kad je subjekat bog. a) objekat je ime ili zamjenica u acc.* Dopustismo im tu zemļu. Mon. croat. 62. (1440). Poni ne upusti vrimena ni hipa koga t' bog dopusti. M. Marulić 99. Ako ti bog dopusti život. Naručn. 84b Da bi mu bog dopustil ono ča bi on otel. Korizm. 32b. Ako mi bog dopusti toliko milosti. 78a. Tuj mu milost dopusti gospodin. Zborn. 39a. ark. 9, 86. Bud da toj čudo ni čut od tvojih usti, jer, ča se meni mni, bog ti toj dopusti. P. Hektorović 57. Dopusti mi plač i suze, da se od grijeha mojijeh boļu. N. Dimitrović 42. Tko prođe ovudaj, vruć uzdah izpusti i reci: ‚bog ti raj dušici dopusti!' N. Naļešković 2, 126. Zdravje, pokoj, život miran vrh ostalijeh dobrijeh dara dopusti ti višńi zgara. S. Bobaļević 212. Molim tebe, da budeš mi dopustiti jakos. A. Gučetić, roz. jez. 89. Dopusti mi život tebi ugodan. 212. Ajer zdrav i plodan dopusti, prijateļem i neprijateļem našim pravu ļubav dopusti. M. Divković, nauk. 207b. Dopusti nam, o milosna, dobro koje još ne imamo. I. Gundulić 118. Dopusti nam dar da plodimo u dobrom dilovanju. I. T. Mrnavić, nauk. (1708). 40. Ja bih ńima, što pitaju, s drage voļe dopustila. G. Palmotić 2, 383. Dopustite nam proštenje od svije*(h)* grija. I. Ančić, ogl. xv. Bog dopusti daž. 67. Koju slavu da i nam dopusti bog. S. Margitić, fal. 25. O Isuse i Marijo, dopustite nstrpļenje i jakost duši mojoj. L. Terzić 37. Zahvaļujući ńegovoj božanstvenoj dobroti za živļenje, ko mi je dopustil. 71. Što umiļeno i poniźno od tebe prosimo, milostivo da nam dopustiš. 316. Da nam hoće i može dopustit svako dobro. I. Grlić 20. Dug mu život ti dopusti. I. Đorđić, salt. 61. Toliko je mogućstvo Marijino, da joj je isti bog taku oblast dopustio i milost udilio. J. Banovac, prip. 130. Ono, što biste rada imat' na čas smrti, činite sada, jer ćete onda ostat' radosno, što svakom' bog dopustio! razg. 89. Proseći od Boga da joj dopusti porod od utrobe svoje. F. Lastrić, svet. 120ab. Crkvi carigradskoj pastira mudra i sveta bog je dopustio. A. Kanižlić, kam. 20. Car dopusti mu vrime da se promisli. 618. Dopust' meni, moj bože, tihu rosu u ravnini. Nar. pjes. mikl. beitr 36. Kad papa dopušta oltaru prošćenje za duše od mrtvih, običaje dopustiti pod ovi uvit i ugovor. Ant. Kadčić 94. Da bog dopusti nam obilatu litinu. M. Dobretić 374. Koliko je zemļa prostrana? Svu je on dopustio čovjeku. A. Kalić 218. Tada mu je lice dopustila. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Turcima su aman dopustili. 4, 320. Baš ne krivim u to Crnogorce, nego krivim kuću Petrovića, kuda im se pamet mudra đela, da slušaju takve Crnogorce, što im takve vlasti dopustiše. 5, 27. Dopusti mi, mlada, ča ću besiditi. Nar. pjes. istr. 2, 114. — *uz objekat se može izreći kao što se dopusti.* Vele nastojaše da bi mu ju *(djevojku)* dopustil za ženu. Mirakuli. 23. Daj dopusti mješte dara ovi jedan tužnoj meni. I. Gundulić 550. — *b) u ovijem primjerima mješte acc. ima gen. partitivni.* Dopustivь mani gospodь bogъ gospoctva. Mon. serb. 445. (1451). Oće li mu bog dopustiti vrimena ispovidanija Naručn. 6a. Vičńi mu pak ploda dopusti u ženi. Đ. Baraković, jar. 14. — *c) kao objekat je podložna rečenica s* da. Dopus' mi, da budem odoljet napasti. N. Dimitrović 39. Dopust', s ńe vrijednosti da i ja stignem tvo'e milosti. J. Kavańin 69b. Ako bi ti bog dopustio da ozdraviš. A. Kanižlić, bogoļubn. 488. — *d) kao objekat je inf.* Dopus' mi skrušeńe imati i boles za moje zgrijeńene. N. Dimitrović 40. Da dopus' mu za svu službu istom tako izdvoriti, da se može sgovoriti s tobom jedan hip u družbu. A. Čubranović 159.

d. concedere, sumere, velle, *kod razloženа, kad se primi kao istinito nešto što drugi tvrdi; preneseno od predašńega značeńa.* Ali da im i ovo dopustimo, neka bude istina. A. Kanižlić, kam. 513. Dopuštimo, da ńih iko ne progoni. J. Matović 404. Da bismo i dopustili, da je to rečeni papa dopustio. M. Dobretić 25.

2. *pasivno.*

a. *sa značeńem kod* 1, a, *a). samo u Bjelo-*

stjenčevu rječniku (part. praet. pass. dopuščen, upuščon, uveden, ‚admissus, acceptus, ascitus').

b. *sa značenjem kod* 1, b *part. praet. pass.* dopušten (dopuščen) *može biti shvaćen kao adj. i značiti* licitus, *koji je dopušten od zakona (božjega i ljudskoga) dakle koji je po zakonu, pristojan, koji nije grijeh itd. s takijem zvačenjem dolazi u rječnicima: u Mikalinu* (‚licitus, fas, jus'), *u Belinu* (‚licitus' ; biti dopušteno ‚licet' ; ne biti dopušteno, ‚nefas esse' 439a), *u Stulićevu* (‚licitus, permissus' ; dopušteno, *n.* ‚licitum, honestum'). *u nekijem ima s tijem značenjem i adv.* dòpušteno: *u Mikalinu* (‚licite, bonis et honestis rationibus'), *u Belinu* (‚jure' 439a), *u Bjelostjenčevu* (dopušćeno ‚concessive; permissive; licite'), *u Stulićevu* (‚licite'). *a) mješte subjekta podložna je rečenica s* da. Dopušteno će i Latinom biti, da protresu. A. Kanižlić, kam. 55. — *b) mješte subjekta je inf.* Nam ni dopuséeno reći. Kateh. 1561. E2a. Dokle ti je dopušteno blago uživat tve ljuveno. G. Palmotić 2, 17. Jeli dopušteno u subotu ozdravljati? F. Lastrić, ned. 371. — *c) subjekat je supstantiv ili zamjenica koja može i izostati. aa) uopće.* Ni da nastojimo nijednomu světovnomu i nedopuščenomu dělu. Š Budinić, sum. 34b. Ljepše 'e kušat u radosti dopuštene slas razblude. I. Đordić, uzd. 178. Ako je siromah, nije mu dopuštena privara i nevirnost. Ant. Kadčić 71. Mišljahu da je sve dopušteno njihovim bezrazložnim požudama. D. E. Bogdanić 5. Postadoše . . . tri jezika slavna, to jest slovinski, grčki i latinski u koji*(h)* se govore mise, liturdije i oficija u Europi a u druge nipošto dopušteno nije. And. Kačić, kor. 12. — *bb) može biti subjekat pasivnoga glagola ne sama radňa nego način kojijem se ona vrši ili vrijeme u koje se vrši. to biva osobito kad je particip praet. pass. bez pomoćnoga glagola* biti. Buduć u potribi svaka voda naravska dopuštena i dobra. Ant. Kadčić 121. Koji čine dobitke s načinom nedopuštenim. 313. Misnik more reći misu mrtačku u taj dan, buduć dan dopušten. M. Dobretić 375. — *cc) neobično je da nepravi objekat aktivnoga glagola postane subjekat pasivnoga kao što je u ovom primjeru:* Za takova pohvaljen od istoga biskupa i napokon dopušten ispovidati. Ant. Kadčić 235.

c. *sa značenjem kod* 1, c. *a) subjekat je ime ili zamjenica.* Dopuščeno bisi Kurilu, ježe prošaše. Š. Kožičić 19b. Ne pogrdimo vrime ovoj, koje nam je na pokoru dopušteno. A. Gučetić, roz. jez. 309. Ja s oblastju meni od istoga boga i s. majke crikve katoličanske rimske dopuščenom razdrišujem sva ona zavezanja. L. Terzić 272. Ako Davidu bi obečano, da će njegovo kolino saći na veliko dostojanstvo, koliko dostojanstvo bi dopušteno današńem svetom Josipu? J. Banovac, razg. 125—126. Ta milost da ti je dopuštena. N. Palikuća 62. Ku li bar ću dopuštenu za slobodu odvratit' ti? P. Sorkočević 578b. — *b) mješte subjekta ima podložna rečenica s* da. Vele bi sad dopušteno bilo Prijamu da ńe zide branit može. I. Zanotti, en. 21. — *c) mješte subjekta ima inf.* Nego jest dobro umriti malim dopušteno. P. Posilović, nasl. XLIV.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* I sva mora ovď proliti da bi mi se dopustilo. J. Kavańin 400b. Ako je u dvoru kraljevskoga gospodara koja inkuna . . . , tako se čuva, da se jedva dopusti i pogledat je. B. Zuzeri 197b. Nima se ne dopusti da govore. Vuk, pavl. 1 kor. 14, 34.

b. *refleksivno.*

a) kao podati se, predati se, otići (ne braneći se dalje). XVI *i* XVII *vijeka.* Ljubav u ruke moje se dopusti. Š. Menčetić 244. Dopustivši se u nogte onim risom. P. B. Bakšić 95. Pak se dopusti u ruke djavaocke. I. Ančić, ogl. 91.

b) kao podložiti se, poniziti se. XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu i Stulićevu.* Ali ja kako gluh radi umiljenja tej psovke ńih ne čuh... jošte se dopustih, jak čovjek da sam ja, komu nije u ustih nigdar pokaranja. N. Dimitrović 64. Smislite za vaš grijeh na što se dopusti *(Jezus).* N. Nalješković 1, 112.

c) kao zapustiti se, zanemariti se, pa po tome dangubiti. u jednoga pisca XVII *vijeka.* Nemojte se dopustiti do onoga najposlidńega časa. P. Pesilović, nasl. 6b. Govorim, da se čovik ne dopusti do naj poslidńega vrimena, do svrhe svoga života za učiniti pokoru. 9b.

d) sa značenjem kao kod 1, b. *aa) s inf. drugoga glagola.* se *kao da pripada objema glagolima te s ńim* dopustiti *postuje refleksivan a drugi glagol pasivan. od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Da bi jej se dopustil viditi. Korizm. 27a. Nemoj se žalosti dopustit dobiti. N. Dimitrović 4. Dafne, koja se dopusti svrnuti u lovor. N. Nalješković 2, 59. Dopusti se ljubiti meni grišniku tvomu. M. Jerković 20. Dopusti se i jahati. J. Kavańin 155b. — *amo spadaju i ova dva primjera u kojima ima* umrijeti *kao pasivni glagol prema* ubiti: I da se od grešnik dopusti umrijeti *(Jezus)* N. Dimitrović 54. Koji *(Jezus)* za naš grijeh umrijet' se dopusti, N. Naljeković 1, 114. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. *u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Ni ima dopustiti se da izgubi djevstvo. M. Orbin 40.

DOPÙSTIV, *adj. koji se može dopustiti.* — *U Belinu rječniku* (‚quod potest concedi' 210a) *i u Stulićevu* (‚concessu facilis').

DOPUSTÍVATI, *vidi* dopuštivati.

DOPUŠČ-, *vidi* dopušt-.

DÒPUŠITI, dòpušîm, *pf. složeno:* do-pušiti. — *Akc. je kao kod* dobaviti *a) svršiti pušeńe (duhańeńe), prelazno i neprelazno.* — *u naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.* ‚Počekaj da dopušim (ovu lulu)'. — *b) vidi* dopuhati, *c).* — *u jednoga pisca našega vremena.* Tegetov dopušio pod Jakin gdi je na sidru stalo sve brodovje talijansko. M. Pavlinović, rad. 87.

DOPUŠTAN, *vidi* dopustan.

DOPUŠTÂŃE (dopúšćâńe), *n. djelo kojijem se dopušta.* — *U Stulićevu rječniku* (dopuštańe) *i u Vukovu* (dopuštańe *i* dopušćańe).

DOPÙŠTATI (dopúšćati), dòpùštâm (dòpùšćâm), *impf.* dopustiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od* dopustiti *kako* puštati (pušćati) *od* pustiti. — *Oblici sa* šć *obično dolaze kod čakavaca i kod zapadnijeh štokavaca, rjeđe kod ostalijeh; vidi dalje kod* puštati. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi kod* 1, c, *c)) a između rječnika u Belinu* (dopuštati ‚concedo' 210a; ‚permitto' 556a; *praes.* dopuštam *uz inf.* dopustiti 397b, 426a), *u Bjelostjenčevu* (dopušćam, *vidi kod* dopustiti), *u Jambrešićevu* (dopušćam ‚permitto, admitto, concedo'), *u Voltiğijinu* (dopuštati ‚permettere' ‚erlauben'), *u Stulićevu* (dopuštati), *u Vukovu* (dopuštati *i* dopušćati), *u Daničićevu* (dopuštati ‚mittere').

1. *aktivno.*

a. *puštati do mjesta, u mjesto. samo u jednom primjeru* XV *vijeka i u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Daničićevu rječniku.* Knezь i vlastele dubrovačci da dopuštajuть na porьtu carьstva mi vsako godište poklisara z daromь. Mon. serb. 411. (1442).

b. permittere, *davati oblast. a) uopće. aa) kao objekat je podložna rečenica s* da. Ja ne dopuščaju da se služi tako misa. Naručn. 29ª. Kada dopuštamo, da se učini koje zlo ali grijeh. P. Posilović, nasl. 116ᵇ. Ne dopuštaju u naj večoj potribi da se pristupaju božje zapovijedi. A. Bačić 189. Dopuštaš li mi da ovu stoku pobiježim? V. Vrčević, igr. 49. — *bb) kao objekat je inf.* Ako dopuščaju mu prodati. Mon. croat. 72. (1448). Učiti ženami ne dopuštam. A. Bačić 275. Kojima dopuštaju živiti ńih umirati ne sile. A. Kanižlić, kam. 363. — *nepravi objekat stoji u acc. (neobično), isporedi kod* dopustiti. Ne dopušća ńu pojti v tamnosti. Naručn. 93ª. — *cc) objekat je supstantiv ili zamjenica.* Jesu mnoga zapačanja, ka ne dopuščaju matrimonij. Naručn. 62ᵇ. Nijednog ne dopušta ogovora. S. Badrić, prav. nač. 38. Što zabrańuju episkopom, ono dopuštaju svešteńikom. A. Kanižlić, kam. 215. Momu tijelu dopuštah sve razblude. Đ. Bašić 97ᵇ. — *dd) objekat nije izrečen.* Jest dal za onoliko, koliko zakon dopušća. Mon. croat. 137. (1489). Više rekao jest, nego nauk apoštolski dopušta. A. Kanižlić, kam. 312. Evo sam ti kameńe pripravio, ... načińaj gospodske polače, ja ti dobrovoljno dopuščam. And. Kačić, razg. I. — *b) subjekat je bog, a objekat kakvo zlo, isporedi kod* dopustiti. Bog dopušća da ja budu iskušen. Transit. 69. Bog svojim dragim na ovomu svijetu dopušta goleme napasti. S. Margitić, fal. 151. Nevolje, koje na nas šalje ili dopušta, jesu zlameńa ńegove ljubavi. J. Banovac, prip. 99. — *c) u prenesenom smislu, kad je subjekat vrijeme, tjelesno ili duhovno stańe, razlog itd.* Zato svaki razlog dopušta želiti, teći i providati taka dobra. F. Lastrić, ned. 127. Reći će koji, da mu ne dopušta vrime. A. Kanižlić, fran. 174. Ni starost tvoja to tebi više ne dopušća. M. A. Reļković, sabr. 68. U koliko nam mlohavost naši očiju dopušta. Grgur iz Vareša 139. — *u ovom primjeru nepravi objekat stoji u acc. (isporedi a) bb) pri kraju):* Tegota od plti ne dopušća me od toga imiti spomenutje. Transit. 205.

c. concedere, *davati kao milost što subjekat nije dužan davati. a) s acc. ili s gen. partitivnijem.,* Apolo slavan s gara ńoj dopušta tacijeh dara. G. Palmotić 2, 451. Kojim dopušta dobrotu. I. Ančić, ogl. 65. Otac papa dopušća oblas u takomu dogańaju svakomu redovniku. L. Terzić 144. Bog meni još vrime za pokoru dopušta. A. Kanižlić, utoč. 653. Jer dužniku dopušta vrimena za platiti. Arv. Kadčić 263. Koliko bog vidi da nam je potriba toliko nam i dopušta na svoja vrimena. M. Dobretić 371. I drugom je dopuščala lice. Nar. pjes petr. 2, 15. — *b) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Koji si meni dopušta' da te slavim ovoga sata. M. Zoričić, osm. 1. — *c) s inf.* Vam dajemo, darujemo i dopuščamo pasti živine. Mon. croat. 5. (1325). — *d) objekat nije izrečen.* Tada dopušta proščńu molećega otac nebeski. J. Matović 448.

d. concedere, sumere, velle, agnoscere, *kad se kod razloženа prima, priznaje što kao istinito.* To je istina i to dopuštamo. M. Dobretić 756.

2. *pasivno.* S koje Judi 'e dopuščano (‚dopuštjano') s velim bogom da govori. J. Kavańin 537ª.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *sa značeńem kod* 1, b. *a) mješte subjekta podložna je rečenica s* da. Čovik se dopušta umriti da pode. Š. Menčetić 22. Dopušta se da se može štampati. M. Divković, bes. xvᵇ. Sinovi suprot ocu ... ne dopušta se da čine svidočbu. A. Bačić 130. — *b) subjekat je ime (radi značeńa u ovom primjeru vidi* 1, b, *b)).* I ostale se nevolje od boga dopuštaju. S. Margitić, fal. 272. — *c) prema konstrukciji infinitiva s aktivnijem glagolom (vidi* 1, a, *a) bb)) glagol ostaje u inf. a ńegov objekat postaje subjekat kod pasivnoga* dopuštati se. Dobra i narešeńa paneti dopuštaju se prositi. J. Matović 437.

b. *značeńe je kao kod* I, c. Mučnije se ńemu i oproštenje dopušta. F. Lastrić, test. ad. 20ª. Po naj poslidńemu pomažańu dopušta nam se milost. M. Dobretić 16.

DOPUŠTÁVATI (dopušćávati), dopùštâvâm (dopušćâvâm), *impf. iterativno prema* dopustiti *i* dopuštati. — *Akc. jc kao kod* dogovarati. — *O oblicima sa št i šć vidi kod* puštati *i* dopuštati. — *Dolazi od* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu* (dopuštavati ‚facere potestatem' 300ª; ‚facultatem concedere' 438ᵇ) *i u Stulićevu* (dopuštavati). *a) vidi* dopustiti *i* dopuštati *pod* 1, b, *a) aa).* Ne dopuštavajući da ju kojagod tuga i žalost topi i mori. B. Kašić, per. 30. Višńi tebi dopuštava, da pedepšeš vilu kletu. G. Palmotić 2, 38. Ako ti ne trudiš u svetac, zapovijedaš li, ali dopuštavaš li tvojijem mladijem da oni trude i poslužu? Đ. Bašić 143ᵇ. Pope, ne dopuštava ni tebe tvoja vjera, ni meno moja, da iz jednoga vagana srkamo. Nar. prip. vrć. 36. — *b) vidi* dopustiti *i* dopuštati *pod* 1, b, *c).* Koliko mi dopuštava boj istočni. G. Palmotić 2, 439. Kratčina od pripovijedańa ne dopuštava mi zalazit u dugo. I. Đordić, ben. 92. Niti moje bitje dopuštava mi. A. Boškovićeva iv. Žalite li tužne, pomagate li ih u potrebah koliko vam dopuštava vaše bitje? D. Bašić 26ᵇ. — *c) vidi* dopustiti *i* dopuštati *pod* 1, c. Koji prosjakom dopuštavaš što pitaju. I. Akvilini 351. Nemu dopuštavaš sve što Loće. I. Đordić, salt. 484.

DOPUŠTENOST, dopuštenosti, *f. u Stulićevu rječniku u kojem ima i* dopuštenstvo *a kod oboga stoji* v. dopušteńe. — *oboje, osobito* dopuštenstvo, *nepouzdano.*

DOPUŠTENSTVO, *n. vidi* dopuštenost.

DOPUŠTÉŃE (dopušćéńe), *n.* admissio, permissio, facultas, concessio, commeatus, *djelo kojijem se dopusti.* — *Postaje od part. praet. pass.* dopušten (dopušćen) *glagola* dopustiti *sufiksom* (i)je. *sa šć dolazi obično kod čakavaca i kod zapadnijeh štokavaca, rjeđe kod ostalijeh.* — *S naj starijim svršetkom* -nije *napisano je samo u Daničićevu rječniku: sa starijim* -nje *dolazi od* xv *do* xviii *vijeka; s mlađijem* -ńe *od* xvii *vijeka* (M. Radnić 554ᵇ. 555ᵇ; dopušteńem. G. Palmotić 1, 395 *nije pouzdano, jer je naštampano po rukopisu* xviii *vijeka).* — *u svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (dopušćenje ‚facultas; permissio'), *u Mikalinu* (dopuštenje ‚concessio, concessus, permissio, permissus, venia, licentia, potestas'), *u Belinu* (dopuštenje ‚permissio' 556ª; *tal.* ‚licitezza' 439ª; ‚potestas' 300ª; ‚facultas' 438ᵇ; ‚indulgentia' 397ᵇ; ‚concessio' 210ᵇ; ‚a lege exemptio' 267ª; ‚abeundi facultas' 215ᵇ; s dopuštenjem ‚con buona pace, con buona grazia' ‚pace' 533ᵇ; po božjemu dopuštenju ‚permittente deo' 556ª), *u Ejelostjaněevu* (dopušćeńe, oblast ‚concessio, facultas, venia, licentia, potestas'. 2. prepuščeńe ‚permissio, admissio'), *u Jambrešićevu* (dopušćeńe ‚facultas, admissio, permissio, concessio'), *u Voltigijinu* (dopuštjeńe ‚permissione, licenza' ‚erlaubniss'), *u Stulićevu* (dopušteńe ‚concessio, permissio, assensus, licentia, facultas, potestas'), *u Vukovu* (dopušteńe *i* dopušćeńe ‚die erlaubniss' ‚permissio'), *u Daničićevu* (dopušteńije ‚permissio'). *a)* admissio, *djelo kojijem se*

pusti da ko dođe do mjesta ili u mjesto. samo u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku. — *b)* permissio, facultas, licentia, venia, *djelo kojijem se dopusti da ko što čini ili ne čini. aa) samo djelo. genetivom ili adjektivom posesivnijem kaže se ko dopusti.* Togo *(boga)* dopuštenjem. Mon. serb. 308. (1420). Prez dopuščenja papina. Mon. croat. 107. (1470). Mnogo lit živiše po dopuščenju onogaj ki sve može. Dukjanin 10. Popašdši dva fratrića van iz molstira prez dopuščenja sv. Brnarda. Mirakuli. 48. Po pravednu dopuštenju božjemu. M. Orbin 42. S dopuštenem tve vedrine na mjestu ću ovdi ovemu ukazati mačem ńemu da su riječi moje istine. G. Palmotić 1, 395. S dopuščenjem od starišin. P. Radovčić, ist. 1. S ńegovim dopuštenem imadijaše odrišen biti. A. Kanižlić, kam. 130. Tako bi za kralja okruńen naj stariji sin, s dopuštenem ostale bratje. And. Kačić, razg. 36. Darivajući dobra crkvena izvan dopuštena. Ant. Kadčić 293. Bez dopuštena u pismu od svojih zakonitih starišina. 293. Ako medu misec dana ne uzmakne *(skupština crkvena)* to dopuštene. 315. Ne smijemo prez ńihova dopuštena i cedule sići. M. A. Reljković, sat. G 3a. To je dopuštene božije. M. Dobretić 237. S dopuštenem dužda od Mletakah. Pjev. crn. 20b. Nije slobodno . . . bez dopuštena turskoga. Vuk, dan. 1827. 107. Budi rečeno s vašim dopuštenem. M. Pavlinović, razg. 47. — *bb) ono što postaje djelom kojijem se dopusti, oblast.* Nije imao dopuštenja ali oblasti odriještiti. S. Matijević 18. Vaļa da pazi dobro, da to dopuščene izvan potribe ne metne u običaj. P. Filipović 33. Iza toga dignuto je ovo dopuštene. A. Kanižlić, kam. 237. — *cc) dopuštene se može pitati, prositi, iskati.* Onda si držan pitati dopuščenja od biskupa. Korizm. 3b. Da bi mogo izpitati kraļevsko dopuštene. B. Zuzeri 9b. Testir aliti dopuštene pitati. And. Kačić, kor. 202. Da pojdeš uprositi dopuščenje. P. Macukat 14. Iskat dopuščene. P. Filipović 51. *uzimati, stjecati, dotjecati.* Da prija uzme dopuštene od biskupa. Ant. Kadčić 78. Ako prvo ne bude doteći dopuščenje od svoga starešine. A. d. Costa 1, 104. *vaditi (u pismu).* Da izvade dopuštene. Vuk, dan. 1828. 174. *imati.* Imajući dopuščenje ili licenciju *(petkom mrsiti).* A. Komulović 22. *vidi i prvi primjer kod bb).* — *dopuštene se može dati.* Koji ńima dade dopuštene. M. A. Reljković, sat. B 5b. Slobodno vi dajem dopuštene. Nar. pjes. vuk. 5, 286. Turci nikako ne dadu dopuštena, da se ide iz Beograda. Vuk, miloš. 71. *dignuti. vidi zadńi primjer kod bb).* — *dd) u jednom primjeru* XVII *vijeka kao da znači potolast.* Ńe dati veliko dopuščenje svomu srcu. P. Radovčić, nač. 51. — *c)* concessio, *djelo kojijem se što kome dopusti, udijeli, daruje (vidi* dopustiti, 1, c). *aa) uopće.* Dopuščenja milosti i proščenja, koja su čudnovata. M. Jerković 9. Čudnovata čuda od tvojih dopuščenja i milosti. 91. Veliko dopuštenc bi to Ivanu vandelišti, jer mu Isus ostavi u testamentu i priporuči svoju istu majku; ma koliko je veće dopuštene imao sveti Josip, jer mu bi data i ostavļena od prisvotoga trojstva mater Marija! J. Banovac, razg. 126. — *bb) pismo u kojem je izrečeno ovakovo dopuštene. na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Imadoše velika dostojanstva i gospostva kako se štije u ńiovim dopuštenim iliti diplomim. And. Kačić, razg. 180. — *cc)* privilegium, *što ko uživa a nije drugijem dopušteno. u dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Ne poznavaše svijet osobština ni dopuštenâ i dobara uboštva. M. Radnić 554b. Ne more se ovi redovnik odreći dopuštena vlastiti oliti privilegija svoga reda. M. Dobretić 151. — *d)* commeatus, *djelo kojijem se dopusti kome da otide ča, da se odijeli, i što tijem djelom postaje (oblast da otide), oproštaj.* — *jedan put kao objekat glagola* uzeti *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Belinu rječniku.* Uzamši dopuštenje gospodin od svojije dragije učenika na naj posliđńoj večeri. M. Radnić 84a.

DOPUŠTEVAN, dopuštevna, *adj. u Stulićevu rječniku sa značeńem* ‚licitus futurus', *koji će biti dopušten.* — *sasma nepouzdano.*

DOPUŠTEVATI (dopušćevati), dopuštujem (dopušćujem), *impf.* dopustiti. — *Postaje od osnove* dopusti *sufiksom* u *u praes.,* ev(u)-a *u inf. pred kojijem se* i *mijenja na* j, *a zatijem* stj *na* šč *(čakavski)* i št *(štokavski).* — *Radi značeńa vidi* dopustiti *i* dopuštati. — *Nije u nijednom rječniku.* — *Pošto je praes. jednak praes. glagola* dopuštivati *mučno je kazati u ńekijem primjerima kojemu od ova dva glagola pripadaju oblici sadašńega vremena. inf. i impf. od osnove* dopušćeva *dolaze u dvojice pisaca čakavaca* XVII *vijeka i u jednoga pisca (A. d. Costa, ali vidi i* dopuštivati, *a))* XVIII. *po tome pripada amo praes.* 3 *sing.* dopušćuje *u jednoga od onijeh pisaca i po svoj prilici oblici sadašńega vremena u kojima je* šč *kod pisaca čakavaca* XVII *vijeka i starijih. amo spadaju dakle ovi primjeri od kojijeh naj prvi može biti iz* XV *vijeka, a svakako su druga dva za ńim iz* XVI: Bog dopušćuje zlamenja i pomoći po molbi Katarine divice i mučenice. Živ. kat. star. 1, 224. Ča se dopušćuje sv. pismo čtati. Naručn. 45a. Na pričešćenje ne dopušćuju. 48a. Prek ne dopušćevaše. F. Vrančić, živ. 66. Bog dopušćuje, da bi napastovani bili sluge ńegove. A. Georgicco, pril. 68. Sebi počinuti sam ne dopušćuje. I. T. Mrnavić, osm. 71. Oblast dopušćevati proščenja. P. Radovčić, ist. 231. Ne dopušćevati pohodjenja prijatelj i druge rodbine. nač. 112. Da se dopušćuje ovo vrime prikratko. 47. Papa more dopušćevati nadarja crkovna. A. d. Costa 1, 22. Počeše dopušćevati se oslobodjenja. 1, 108. — *inf. od osnove* dopušteva *na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka biće jamačno štamparska pogreška jer na drugom mjestu u istoga pisca ima inf. od osnove* dopuštiva: Dopuštevat da stoje tu žene. I. Držić 301. dopuštivat. 282. — *ne da se naznačiti infinitiv glagolima u ovijem primjerima: kod prvoga je pisac Dubrovčanin koji često prepisuje iz čakavskoga rukopisa preinačujući po štokavskom govoru; kod ostala je tri pisac čakavac koji obično piše štokavski.* Ja dopuštuju vam. N. Ranina 229a. Druzijeh u miru živiti ne dopuštuju. B. Kašić, nasl. 68. Koji prosećima upitana dopuštuješ. rit. 355. Ti vele puta dopuštuješ hudobam. nač. 41. — *u jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka ima praes.* 3 *sing.* dopušćije, *kojemu se također inf. ne da spoznati; svakako je, ako i nije štamparska pogreška, zlo načińen oblik:* Kada se dopušćije truditi u dan svetačni. M. Bijanković 21. — *u jednoga Dubrovčanina prošloga vijeka ima i* dopuštovati *koje je jamačno načińeno od sama pisca:* Grijesi ne dopuštovahu mu toliko. I. Đordić, ben. 141. — *vidi još kod* dopuštivati.

DOPŮŠTITI, *vidi* dopustiti.

DOPUŠTIV, *adj. kojijem se dopušta ili koji pripada dopuštenu.* — *s ovakovijem značćem i u obliku* dopušćiv *dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka uz supstantiv* knjga. Imati knjgu dopušćivu od biskupa. A. d. Costa 1, 81. Knjge dopušćive. 2, 81.

DOPUŠTÍVATI (dopušćivati), dopúštujêm (dopúšćujêm) *i* dopúštîvâm (dopúšćîvâm), *impf.* dopustiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Radi št i šć vidi što je kazano kod* dopuštati. — *Radi značeńa vidi* dopustiti *i* dopuštati. — *Dolazi po svoj prilici od kraja* XVI *vijeka (vidi kod b) bb)) u bez sumńe od početka* XVII *(vidi kod a)); između rječnika u Belinu i u Voltiđijinu (vidi kod b) bb)) i u Stulićevu (vidi kod a)). — Oblici sadašńega vremena od osnove* dopušt- (dopušću) *u ńekijem primjerima mučno je kazati, spaduju li amo ili pod glagol* dopuštevati *(koji vidi). a) primjeri u kojima je inf. ili oblik prošloga vremena ili oblik sadašńega od osnove* dopušt-a. Gospodin je bog dopuštivao i dopušćuje svojijem pravijem slugam. M. Divković, zlam. 5b. Ne imaju dopuštivat republike meštre *(vidi kod* dopuštevati). I. Držić 282. Ne bi dopuštivali svitovńijem ļudma primati same tilo. A. Bačić 332. Premda su pape mlogima dopuštivali. 357. *i u Stulićevu rječniku:* dopuštivati, dopuštivam. *i ovi u kojima je* st *mj.* št, *možebiti i štamparskom griješkom.* Stari zakon dopustiva. J. Kavańin 172b. Ti si bio malo vrijedan, ti nesvijestan, koji si im se dopustivo. B. Zuzeri 159b. Zašto su i apoštoli nike stvari dopustivali. A. Bačić 332. Dopustivajući Jeruzalemcima slobodno upotrebjeńe svoga zakona. S. Rosa 17b. Koje poglavicam dopustivaše držat. 153a. Toliko blizu stat joj ne dopustivahu. 192b. Dopustivao je vrimo od tri misteca *(vidi i kod* dopuštevati). A. d. Costa 1, 75. — *b) primjeri u kojima je oblik sadašńega vremena od osnove* dopušt- (dopušću). *amo spaduju: aa) bez sumńe primjeri ištijeh pisaca čiji su kod a).* Sve koliko mu bog dopuštuje i dariva. M. Divković, nauk. 182a. Kada im daju i dopuštuju sveti red. 191a. Ako je tkogod u ovem zboru, koga je u mlado svoje i plaho doba ļubav bila pod svoju silu ujarmila, dopuštujem mu, neka se samo za jedan čas napomene. B. Zuzeri 111b. Bog ti tri godišta ješter dopuštuje, da se iz srca na pokoru vratiš. 152b. Koji dopuštuju da se čine. A. Bačić 59. Dopuštujući. 333. — *bb) po svoj prilici ovi primjeri pisaca štokavaca i u Belinu rječniku (praes.* dopuštujem *uz inf.* dopustiti. 210a. 267a. 300a. 373a. 426a. 438b. 556a); dopuštujući ‚permittons' 556a; ‚dopustujući' ‚dator' 210a) *i u Voltiđijinu (praes.* dopuštujem *kod* dopustiti). Urban papa četvrti dopuštuje tridesti dana proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 53. Proštenja koja se dopuštuju na dan od svetkovine imena Jezusova. 55. Naravui je zakon oni koji obranu dopuštuje. G. Palmotić 2, 480. I tako se ‚dopuštuješ', da tva ljeta sva kolika služiš, tužiš i boluješ? 3, 39b. Tako ji' i ja dopuščujem. I. Ančić, vrat. 116. Budi istinit, da bog ne dopuštuje nijednu stvar ni zlu ni dobru brez velika razloga. P. Posilović, cvijet. 111. U ostala vrimena pirovati dopuštuje. nasl. xv. I ne dopuštuje, da čovik nosi stvar nijednu na dvor. 21b. Bog mnogo puta produļi ono što dobrovoļno dopuštuje. M. Radnić 536a. Biskup dopuštuje ispovidniku oblast. Ant. Kadčić 273. Koji se darovi dopuštuju još i ļudma zlijema. J. Matović 97. Koliko nam naši posli dopuštuju. I. M. Mattei 123. U istomu zakonu dopuštuje se. M. Dragićević 262.

DOPUŠTOVATI, *vidi* dopuštevati *pri kraju.*

DOPÚTITI, dòpûtîm, *pf. vidi* naputiti, uputiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko bi ukrao, . . . ponukovao, nagovorio, doputio, pomogao sagrišuje smrtno. J. Banovac, uboj. 35.

DOPUTÒVATI, dopútujêm, *pf. doći putujući, svršiti putovańe.* — *složeno:* do-putovati. — *Akc. je kao kod* gospodovati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku* (‚iter confícere'). ‚Jeste li zdravo doputovali?'

DOPUZ, *m. onaj koji je dopuzao, kao psovka čovjeku koji se nastanio u tuđem mjestu, isporedi* dogon, došlo. — *U jednoga pisca našega vremena.* To su ti sve goliši dopuzi. M. Pavlinović, razl. spis. 310. Prava što ga kod nas tuđinac i dopuz uživa. 338.

DÒPUZATI, dòpužêm, *pf.* arrepere, *doći puzući.* — *složeno:* do-puzati — *U naše vrijeme.* ‚Dijete moje već more do mene dopuzati'. J. Bogdanović. — *i refleksivno sa se ima isto značeńe.* Kad se on *(mladić-gad—zmija mladoženja)* va kamaru dopuže. Nar prip. mikul. 8.

DOPUZJETI, dopuzim, *pf. vidi* dopuzati. — *Dolazi u knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom u obliku* doplьzěti *(složeno:* do-plьzěti) *a otale u Daničićevu rječniku.* Ne mošti jemu svoje rogoziny doplьzěti. Domentijan b 210.

DOPUZNUTI, *vidi* dopusti.

1. DOR, *conj. dok, dokle.* — *Postaje od* do-že, *vidi* r. — *U poslovici našega vremena.* Dor se baba nakani, kolo se rasturi (u G. Studenoj). S. Pelivanović.

2. DOR, *m. zemļa pod nivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Doru. Sr. nov. 1870. 408.

1. DÓRA, *f. hyp.* Dorotija, Dorontija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Dôro. — *Dolazi od prije našega vremena a između rječnika u Vukovu.* Dora. S Novaković, pom. 61. Razboli se Dora sestra moja. Nar. pjes. vuk. 1, 595. — *po zapadnijem krajevima u nom. i voc. na kraju ima* e *mj.* a: Dóre, Dôre. Ne morem vas, Dere, za pravu jubu zet. Nar. pjes. istr. 2, 60. — *s drugijem je akcentom augmentativ:* Dôra.

2. DÓRA, *m. vidi* doro. — *U voc. se mijeńa akc.:* dôre. — *U naše vrijeme.* Ona skoči dori na ramena. Nar. pjes. vuk. 1, 599. Tvoga doru vodim svome dvoru. 1, 604. Nemoj dore uzdom zabuniti. 3, 393. — *po zapadnijem krajevima u nom. i voc. ima* e *mj.* a: dóre, dôre. Hajde, dore, daleko je more! (u Hrvatskoj). Nar posl. vuk. 339.

DORÁBITI, dòrâbîm, *pf. vidi* doraditi. — *složeno:* do-rabiti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚perago' 302b) *i u Stulićevu.* Svojijem zlobnijem dopovińeńem bješe dorabio, da cio skup ostane poražen. I. Đorđić, salt. 169.

DORABLÍVATI, dorâbļujêm *i* dorâbļîvâm, *impf.* dorabiti. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku: u obadva samo praes. (griješkom)* dorabivam *kod* dorabiti.

DORABÒTATI, dorabòtâm, *pf. svršiti rabotu, radńu.* — *složeno:* do-rabotati. — *U Stulićevu rječniku.*

DORÁČIĆ, *m. dem.* dorat. — *Postaje od osnove* dorat *sufiksom* ьc-ićь; c *pred* i *mijeńa se na* č *a pred ovijem* t *ispada.* — *U Vukovu rječniku.*

DORAČÚNATI, doračûnâm, *pf. svršiti račun.* — *složeno:* do-računati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Zašto nijesi ovaj račun doračunao?' J. Bogdanović.

DORAČÍVATI, dorâčujêm *i* dorâčîvâm, *impf.* doratiti. — *Samo u Stulićevu rječniku (griješkom* dorativati, dorativam).

DÒRADAK, dòratka, *m. kraj, svršetak radńe, djelo kojijem se doraduje.* — *U naše vrijeme.* ‚Na doratku smo', *sad ćemo svršiti.* J. Grupković.

*

DORÁDITI, dòrâdīm, *pf. složeno*: do-raditi. — *impf.*: dorađivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi kod* b, *b)) a između riječnika u Belinu* (‚far tutto, cioè compire l' opera' ‚perago' 302b; ‚causare o cagionare, far un effetto' ‚facio' 182a), *u Voltiđijinu* (‚finir il lavoro' ‚verarbeiten'), *u Stulićevu* (1. ‚acquirere, nancisci'; 2. ‚peragere, opus perficere, finem alicui rei imponore'; 3. ‚efficere, gignere').

a. *svršiti radńu, isporedi* dorabiti. *a) prelazno.* Nije ni toliko trudan poso, ni toliko teško breme, da nije svak podoban doradit, do kraja doujet. A. Kalić 33. Doradi tvoj posao. J. Rajić, pouč. 2, 148. — *b) neprelazno.* To poslenik svaki radi da dospije i doradi i da s vrata breme skine, slatko za ńim da počine. V. Došen 181a.

b. *steći, dobiti, dobaviti (sebi ili drugome) radńom. onaj (nepravi objekat) kojemu se steče stoji u dat., a ako nije izrečen, misli se obično da subjekat steče sam sebi. kao pravi objekat može biti i podložna rečenica s* da. *subjekat može biti i neživa stvar. — isporedi* dopraviti. *a) uopće.* Moći sebi ljepotu i mlados vjekovitu, bogastvo i plemstvo i uživańe vjekovito doraditi. B. Zuzeri 238b. Sva prošteńa i odrijošeńa doradi mu. 376b. Neka bi doradila, da bude poznano, ljubjeno i proslavljeno srce Jezusovo. I. M. Mattei 225. — *b) često (dajbudi kod Dubrovčana) kad je objekat koje zlo, te se misli na zlo i kad nije izrečeno kakav je objekat.* Može iziti s malom časti, a doradit teške štete. G. Palmotić 1, 241. Neka ostanu ukopani u pustošnoj goloj gori doradjeni u ovoj strani moji ruzi, moji prikori. 2, 354. Ah, ovo li grijesi kleti doradili ljudski jesu, da ti za ńih hoć' umrijeti? 3, 186b. Ako su mê krivine zla ova meni doradile. P. Kanavelić, is. 464. Tko neće ostat malom časti i doradit protivštinu. J. Kavańin 81a. Da bi bog do, da nijesam jošter tjesuije mjesto mojoj duši na onu stranu doradio. B. Zuzeri 178b. Čijem mislite, da je čovjek smrt sebi doradio? A. Kalić 47. Svakomu je grehota doradit štetu iskrńemu. 397. Što smo nesrećni s našijem grijesima doradili? 451. Biću, rodu štetu doradit. 584. Eto ti što sam doradila! a sad što ću? M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 184.

DÒRADOVATI, dòradujêm, *pf. svršiti radovańe, poradovati, používati do kraja. — složeno:* do-radovati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dõradovâ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka a i u naše vrijeme u Dubrovniku.* Kad ogań bude doradovo svjetovna dobra. Đ. Bašić 175b.

DORÁĐATI, dòrâđām, *impf. biti na kraju rađańa, svršivati rađańe. — Postaje kao impf.* doroditi (do-roditi) *ali ovome nema potvrde. — U Stulićevu rječniku.*

DORÁĐEŃE„ *n. djelo kojijem se doradi i što se doradi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Rane, koje krivine i naša neharnost otvoriše u srcu ovomu božanstvenomu, jesu stvor našijeh ruka, jesu doradjenje naše priopake zloće. I. M. Mattei 216.

DORAĐÍVATI, dòrâđujêm *i* dòrâđîvām, *impf.* doraditi. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* XVIII *vijeka a između riječnika u Belinu (praes.* dorađivam *uz inf.* doraditi) *gdje naj prije i dolazi, i u Stulićevu (praes. dorađujem i dorađivam kod* doraditi, *a napose grješkom* dorađivati, doradivam). Er se griješeći gubi raj, dobiva pako,.. dorađuju se sve ostale tugo. T. Ivanović 120.

DORÁĻATI, dòrâļām, *pf. svršiti raļańe. — složeno:* do-raļati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒRAMAK, dòrâmka, *m. ženski zubun bez rukava. isporedi* doramče. — *Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòramâkâ; *u ostalijem je padežima prvo* -a- *dugo kao što je u gen. — Postaje od osnove* doram *riječi* do ramena *sufiksom* ъкъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se dodaje da je Vuk čuo u Braničevu.*

DÒRÂMČE, dòrâmčeta, *n. muška haļina bez rukava. — Postaje od osnove* doramъk *(vidi* doramak) *dcminutivnijem sufiksom* et(ęt). — *U naše vrijeme u Slivnici.* Đ. Daničić.

1. DÒRANITI, dòraním, *pf. doći rano (u jutro). — složeno:* do-raniti *(vidi* 2. raniti). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dõraní. — *Od* XVIII *vijeka a između riječnika u Vukovu* (‚mane venio'). Da mi no bi car čestiti prije nas u Kosovo doranio. Nar. pjes. mikl. beitr. 50. Otkud ste mi jutros doranile? Nar. pjes. vuk. 4, 6. — *u ovom primjeru znači rano se uputiti:* Kuđ' si, Savo, s vojskom doranio? Nar. pjes. vuk. 5, 23.

2. DORÁNITI, *vidi* dohraniti.

DORAŃÍVATI, *vidi* dohrańivati.

DORASLOST, *f. osobina, stańe onoga koji je dorastao. — U Stulićevu rječniku* (perfecta statura' *s dodatkom da je riječ ruska).*

1. DORAST, *m. samo u Stulićevu rječniku* (v. dorasteńe).

2. DÕRAST, *adj. vidi* doratast. — *Postaje kao* doratast, *ali od osnove* dor. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Evo junak na końa dorasta.

DORASTATI, dorastam, *impf.* dorasti. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz ruskoga.*

DORÁSTÊŃE, *djelo kojijem se doraste. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DORÁSTI, dorástêm, *pf. složeno:* do-rasti. — — *Kod čakavaca a i kod zapadnijeh štokavaca mj.* a *ima* e: dorésti, doréstêm; *u Dubrovniku inf. glasi* dorastjeti; *vidi još kod* rasti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dõrâste, *i u muškom nominalnom obliku part. praet. act.* dõrâstao *(ali* dorásla, dorásło) *i u svijem složenijem oblicima:* dõrâslî, dõrâslâ *itd. — Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu (vidi kod* a, *b)) gdje naj prije i dolazi, u Bjelostjenčevu* (dorasti *kod* doraščam ‚accresco'), *u Stulićevu* (dorastjeti ‚accretionem absolvere'), *u Vukovu (u dodatku:* dorasti ‚heranwachsen' ‚adolesco').

a. *svršiti rasteńe, ne rasti dałe, kad ko ili što rastući dođe do naj veće veličine kaju može postići. (kod čeļadeta se često shvata kao da to biva oko* 14 *godina, premda izu ove dobi čeļade još po nešto uzraste). a) uopće.* Ne samo od onijeh koji jesu dorasli u godišta, ma još od djećice teke rođene. J. Matović 157. Da se iz toga odeva i rani, dokle dete ne doraste, to jest do 15 godina. Glasn. II, 1, 4. (1808). — *b) part. praet. act.* dorastao *(i složeno* dorasli) *dolazi sa značeńem: (čeļade) koje je doraslo. između riječnika u Belinu* (dorastao ‚adultus' 38b) *i u Stulićevu* (dorastao *i* dorasli). Ovu knigu može čitati dote i dorasli. J. Rajić, pouč. 1, 6. — *može biti i složeńo s* no: Nedorasla još djeteta ja te naučih. G. Palmotić 2, 312.

b. *uzrasti dońckle, do ńeke veličine. ovaj kraj rasteńu 'naznačuje se prijedlogom do (koje vidi pod* I, 3, a). I Nenad je majci dorastao, a do końa i do bojna sedla. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Dorasla do udaje. Nar. prip. vuk. 219. Dok sam

do čovjeka dorestao. M. Pavlinović, rad. 36. Mlaci stoku pasli, do sile dorasli. Osvetn. 4, 2. — *i prijedlogom* za *(s acc.), kad se kaže kao kraj rasteńu radńa kojoj subjekat postaje podoban rasteńem.* Kad dorastu za ženidbu ili udaju ... Potpuna zadrugarska prava počme uživati zadrugar kako doraste za teži posao. V. Bogišić, zborn. 73. *u ovom je primjeru inf uz za prema tuđijem jezicima:* Kad su braća za ženit dorasla. Nar. pjes. istr. 1, 50.

c. dorasti, biti dorastao čemu *sa značećem: biti čemu podoban, kao što se nalazi u pisaca našega vremena, jamačno je načińcno po nemačkom* ‚einer sache gewachsen sein'.

DORÁSTJETI, *vidi* dorasti.

DORÀSŪTI, dȍraspêm, *pf. rasuti do kraja, po sve.* — *složeno:* do-rasuti. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Primorske gradove dorassu i u hlapšćinu obrati. Dukļanin 9.

DORÁŠĆATI, dorâšćâm, *impf.* dorasti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

1. DÒRAT, *m* equus spadix, *koń mrke, tamno riđe boje, isporedi* dorin, mrkov. — *od tur.* doru at, *mrki koń.* — *Dolazi od* XVIII *vijeka (ali vidi i* durat) *a između rječnika samo u Vukovu.* Kad prodađe riđu il' dorata. M. A. Reļković, sat. I 2b. Oj dorate grive pozlaćene! Nar. pjes. vuk. 1, 299. Posede końa dorata. 1, 590. Pa posjede pretila dorata. 3, 228.

2. DORAT, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena, ne zna se, jeli ime mjestu ili čovjeku.* Od Dorata i od kapetana do mramora Zrna barjaktara. Pjev. crn. 70a.

DÒRATAST, *adj.* fuscus, spadix, *mrk, tamno riđ (o końu).* — *Postaje od* dorat *sufiksom* ast. — *isporedi* dorast *i* durat. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa okrenu końa doratasta. Nar. pjes. vuk. 2, 412. Na ńegovu atu doratastu. 3, 196.

DÒRATITI, dȍratîm, *pf. svršiti rât.* — *složeno:* do-ratiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒRATOV, *adj.* equi spadicis, *koji pripada doratu.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒRATOVATI, dȍratujêm, *pf. svršiti ratovańe.* — *složeno:* do-ratovati. — *U Stulićevu rječniku.*

DORÁVNITI, dȍrâvnîm, *pf. svršiti ravńćńe, poravniti do kraja.* — *složeno:* do-ravniti. — *impf.:* doravńivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Belinu rječniku* (‚complanare' 92a; ‚finir di pareggiare' 540a) *i u Stulićevu.*

DORÁVŃĚŃE, *n. djelo kojijem se doravni.* — *Stariji je oblik* doravńenje. — *U Belinu rječniku* (doravnjenje 92a.)

DORAVŃÍVATI, doràvńujêm *i* doràvńîvâm, *impf.* doravniti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* doravnivam *uz inf.* doravniti; *i u Stulićevu.*

DORAZÀBRATI SE, dorazàborêm se, *pf. razabrati se po sve, do kraja.* — *složeno:* do-razabrati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na ove riječi Gabrijelove Marija još se ne dorazabra. S. Rosa 179b.

DORAZGOVÁRATI se, dorazgòvârâm se, *pf. svršiti razgovarańe.* — *složeno:* do-razgovarati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iza kako dorazgovaro se je s Samaritankom. S. Rosa 57b.

DORAZUMIJÈVATI, dorazùmijevâm, *impf.* dorazumjeti. — *U Stulićevu rječniku.*

DORAZÙMJETI, dorazùmijem, *pf. razumjeti do kraja, posve.* — *složeno:* do-razumjeti. — *impf.:* dorazumijevati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚perfecte intelligere'). Možemo promislit ali ne lasno dorazumjeti. S. Rosa 193b.

DORBARIŠKI, *adj. pomińe se* dubrava dorbariška *kao mjesto ne daleko od Prizrena u spomeniku* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (dorьbariškyj. 3, 586—587). Selo Žeravina ... a meda mu ... u dubravu u dorbarišku. Glasn. 15, 310. (1348?).

DORĆOL, *m. dio Biograda u Srbiji uz Dunavo gdje su prije Turci živjeli. tur.* dört-jol, *četiri puta (raskršće).* Glasn. 59, 76.

DORDA, *f. nadimak nespretnoj djevojci.* — *u Posavini.* S. Hefele. — *isporedi* doroñga.

1. DÓRE, *f. vidi* 1. Dora.

2. DÓRE, *m. vidi* 2. dora.

DOREĆI (dȍrijeti), dȍrećêm (dȍreknêm), *pf. složeno:* do-reći, *isporedi* dokazati. — *impf.:* doricati. — *Akc. vidi kod* izreći, *oblike kod* reći. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚nuncio' 516a) *i u Stulićevu* (doreći ‚edicere, annuntiare'; dorijeti, v. dobesjediti).

a. reći sve, do kraja, svršiti kazańe. Kad ovoj doreče ńe ļjepos gizdava. Š. Menčetić 213. Kad ovo dorih ja Š. Menčetić 232. Moreš nam doreći, što si počela. H. Lucić 253. Dobro si rekao, nu nijesi dorekao. M. Držić 400. Dobro ovoga ne doreče Mogorkińa dikla vrla, a tište se i zateče na brzomu końu hrla. I. Gundulić 401. Toj dorekši, ukloni se. J. Kavańin 462a. Kad mu je *(dijete ispovjedniku)* doreklo običajna djetinska pomańkanja. Đ. Bašić 323b. 'Ko *(ako)* ni pisma doređena bila, neka piva koji boļe znade. Nar. pjes. istr. 1, 44. Ne doreče, er ... grom tresne ondje negdje blizu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 212.

b. vidi dokazati *pod b) aa) i bb).* Izdaše ga uhode i dorekoše sve Saulu. I. Đorđić, salt. XI. ‚Ko ti je to dorekao?' ‚Ko dorekao taj i odrekao'. Ž. Radońić.

DORENUĆE, *n. djelo kojijem se dorene.* — *U Belinu rječniku* (dorenutje 33b). — *sasma nepouzdano, vidi kod* dorenuti.

DORENUTI, *vidi kod* dognati. — *U naše vrijeme kod pisaca a od prošloga vijeka u rječnicima: u Belinu* 33b, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu (gdje stoji da je Vuk čuo u Lici; ali je jamačno sam Vuk načinio inf. po oblicima sadańcga vremena koje je onđje čuo).* — *Isto su ovako nepouzdani supst.* dorenuće *i impf.* doreńivati *koje oboje vidi.*

DOREŃÍVATI, doreńivam, *impf.* dorenuti. — *U Belinu rječniku* 33b *i u Stulićevu.* — *sasma nepouzdano, vidi kod* dorenuti.

DORĚSTI, *vidi* dorasti.

DOREŠÈTATI, dorešètâm, *pf. svršiti rešetańe.* — *složeno:* do-rešetati. — *impf.:* dorešetavati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOREŠETÁVATI, dorešètâvâm, *impf.* dorešetati. — *U Stulićevu rječniku.*

DORĚVÁŃE, *n. djelo kojijem se doreve.* — *Stariji je oblik* dorevanje. — *U Belinu rječniku* (dorevanje 604a).

DORĚVATI, dorèvêm, *pf. svršiti revańe, ne revati dańe.* — *složeno:* do-revati. — *Akc. je kao kod* dorvati. — *U Belinu rječniku* (‚finir di ragghiare' 604a) *i u Stulićevu* (‚a ruditu desistere').

DÒREZÂŃE, *n. djelo kojijem se doreže.* —

Stariji je oblik dorezanje. — *U Belinu rječniku* (dorezanje 577a).

DÒREZATI, dòrežêm, *pf. složeno:* do-rezati. — *impf.* dorezívati. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòrezâ.

a. *svršiti rezańe. u Belinu rječniku* (‚deputo' 577a) *i u Stulićevu.*

b. *izrezati do ńekoga mjesta, na ńekom mjestu odrezati. u naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒRI, *adv. i conj.* usque, donec, *kad se ističe da je daleko kraj micańu ili prostirańu (u pravom i u prenesenom smislu), vidi* čak, ća, dari, deri. — *Postańe vidi kod* dari. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod* 1, *bb) a između rječnika u Vukovu* (dori do ‚usque ad' *s dodatkom da se govori po istočnijem krajevima) i u Daničićevu.*

1. *adv.* usque, *ća, čak. a) o mjestu. aa) u pravom smislu.* Dâ kraljevstvo mi ribnike vse odь izvoda rodimьskago dori kako uteče u Sitnicu. Mon. serb. 563. (1322). Jer će namь vratiti i dori na naša vrata vse prinêti. Spom. sr. 1, 168. (1422). On je pobunio vas naš puk i smutio učeći po svoj Žudeji počamši od Galileje dori dovle. P. B. Bakšić 85. Uzidaše dori do pojasa. Nar. pjes. vuk. 2, 122. — *bb) u prenesenom smislu.* Kojoj kakono strijele ognene prohodjahu dori do duše. P. B. Bakšić 97. — *b) o vremenu.* Odь dêdь vašihь i odь otьcь vy dori do vasь do dnьsь. Mon. serb. 20. (1234). Tja od začetja negova dori do napokońi čas smrti negove. P. B. Bakšić 149. Muke trpiti dori do napokońega vrjemena i časa. 166. — *c) o veličini radńe ili stańa.* Da gredu sь velimь trьgomь na trьge kraljevstva mi, jemьše odь kavada dori do svilь. Mon. serb. 46. (1254). Duša moja jest ožalostena dori do smrti. P. B. Bakšić 46. Učińen jesi poslušan dori do smrti. 112.

2. *conj.* donec, *dori dokle.* XV *vijeka.* Kako mi služimo i uzdrьžimo obêtь i krasno naučenije našêhь prьvêhь i naprêdь mislimo dori jedanь nasь teče što ne primьknemo na slavu i na častь kraljevstva bosanьskoga ne mislimo umьknuti. Spom. sr. 1, 39. (1402). Da mu se prodļi dori proda. 1, 110. (1412). Da ni davaju prilêvakь dori godê su oni živi. Mon. serb. 543. (1499).

DORIBABA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 65. — *zove se i* Doribabinci. Schem. bosn. 1864. 45.

DORIBABINCI, Doribabinaca, *m. pl., vidi* Doribaba.

DÒRIBATI, dòribâm, *pf. svršiti ribańe.* — *složeno:* do-ribati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing* dòribâ. — *U Belinu rječniku* (‚piscationem explere' 558a) *i u Stulićevu.*

DÒRICA, *f. ime žensko, isporedi* 1. Dora. — XVI *vijeka.* Gospa Dorica gore imenovana. Mon. croat. 286. (1586).

DORĆATI, dòrĉêm (dòrĉâm), *impf.* doreći. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu (praes.* doričem *uz inf.* doreći 516a; doricati potajno ali u potaj ‚secreto dicere' 260a) *i u Stulićevu:* doricati, doricam *(praes.* doričem *kod* doreći), v. rijeti *s primjerom:* potajno ili u potaji doricati ‚secreto dicere'. Jedan drugom vitez s prva ovi u potaj *(griješkom* ovi po taj) glas dorica: ali uzavre svak toprva i uzbuni se sva vojnica, kad put Skudra čuše oni da na crno snosi more car s poveļam i zakoni pisma, blago i šatore. I. Gundulić 484.

DORIČIĆI, *m. pl. selo blizu Bakra.* V. Sabļar 86.

DORIĆ, *m. prezime (Dorin sin). — pomińe se* XVI *i* XVIII *vijeka.* Martin Dorić. Mon. croat. 292. (1590). Marko Dorić. Nadod. 78.

DÒRIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

DÒRIJETI, *vidi* doreći.

DORÍKATI, dòrîčêm (dòrîčâm), *pf. svršiti rikańe.* — *složeno:* do-rikati. — *U Stulićevu rječniku:* dorikati, doričem *i* dorikam ‚a fremitu cessare (de leonibus)'.

DORILO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u mestu Dorilu. Srp. nov. 1869. 493.

DÒRÎN, dorîna, *m. vidi* dorat, *od čije osnove* dor *postaje sufiksom* in *(kojijem se često načińaju końska imena).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.:* dòrîne, dòrîni. — *U naše vrijeme i u Vukovu rjećniku.* Pake uzja pomamna dorina. Nar. pjes. vuk. 2, 206. On odsjede od końa dorina. 2, 600.

DORÍNAC, dorînca, *m. vidi* dorin *i* dorat. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* ‚Kad očuti Tanković Osmana, on opremi sebe i dorinca'. A. Ostojić.

DÒRINUTI, dòrinêm, *pf rinuti do kraja, ili do ńekoga mjesta.* — *složeno:* do-rinuti. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *Od* XVII *vijeka u rječnicima: u Mikalinu, u Belinu* 700a, *u Stulićevu.*

DORIŃÍVATI, dorińujêm *i* dorińîvâm, *impf.* dorinuti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* dorinivam *uz inf.* dorinuti *i u Stulićevu.*

DORIVATI, dorivam, *impf.* dorinuti. — *U Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku.*

DORJANA, *f. ime žensko. isporedi* 1. Dorka. — *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 61.

1. DORKA, *f. ime žensko. isporedi* Dorotija, 1. Dora, Dorjana. — *prije našega vremena.* Dorьka. S. Novaković, pom. 61.

2. DORKA, *f. doratasta kobila, doruša.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

DÒRKIĆ, *m. prezime (Dorkin sin).* — *u naše vrijeme.* Letop. 112, 156.

DÒRO, *m hyp.* dorat. *isporedi* 2. dora. — *Akc. se mijeńa u voc.* dôro. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Doro ti se sam po poļu voda. Nar. pjes. vuk. 1, 462. Pred gradom je osjedao dora. 2, 206. Pa izvede dobra końa dora. 2, 384. Turiše ga doru na ramena. 2, 466.

DÒRÔC, doróca, *m. ńekakva gorńa haļina, guń, maj.* daróc, *grubo sukno, isporedi* dorovac, darovac. — *Akc. je kao kod* dorin. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚pallii genus' *s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.* Mara nosi sukńu od pargala, . . . a u oca nema ni doroca. Nar. pjes. vuk. 1, 631. Doroc, guńac, dorovac. *u Banatu.* Javor 1880. 87. 181.

DOROG, *m. ime mjestu.* — *prije našega vremena.* Dorogь (kod Tone). S. Novaković, pom 132.

DORÒNGAČA, *f. kaže se visokoj ženskoj. može biti od maj.* dorong, *tojaga. isporedi* dorońga. B. Mušicki.

DORONTIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DORONTIJA, *f. Dorotija, — Radi umetnuta* n *isporedi* Domeutijan *i* Melentije. — *Prije našega vremena.* Sveta Dorontija divica i mučenica. M. Divković, nauk. III. Dorontija. S. Novaković, pom. 61.

DÒRÓŃGA, *f. kao psovka lijenome ženskom čeļadetu. — isporedi* dorongača. — *gdjeko reče*

i doruša. — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOROSLOVO, *n. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 30.

DORÒŠEVAC, Doròšêvca, *m. prezime.* — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOROTEA, *f. Dorotija.* — *Od* XVII *vijeka.* Blažena Dorotea rodom iz Cesaree. F. Glavinić, cvit. 48b.

DOROTEJ, *m.* Δωρόθεος, Dorotheus, *ime muško. isporedi* Doroteo, Doroteuš. — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Azb Dorotej (Дорофеи). Glasn. 24, 261. (1382). Sluga božji Dorotej. F. Vrančić, živ. 101.

DOROTEJA, *f. Dorotija.* — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Kraljica kira Doroteja (кꙋра Дорофеꙗ). Mon. serb. 189. (1378). Od gospođe Doroteje. Spom. sr. 1, 171. (1423).

DORÒTEO, *m. Dorotej, po tal.* Doroteo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S. Doroteo. P. Knežević, osm. 122.

DOROTEUŠ, *m.* Dorotej, *po lat.* Dorotheus. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ja se zovem Doroteuš. F. Vrančić, živ. 100.

DOROTIĆ, *m. prezime.* — XVI *i* XVII *vijeka.* Petar Dorotić. Mon. croat. 208. (1521). Vojevoda j' ovijeh vlada Dorotića Lode stari. P. Kanavelić, iv. 501.

DORÒTIJA, *f.* Δωροθέα, Dorothea, *ime žensko. isporedi* Doroteja, Dorotea, Dorontija. — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Sb gospojom kraljicomb kira Dorotijomь (Дорофѣиꙗь). Mon. serb. 189. (1378). Za gospoju Dorotiju. Mon. croat. 62. (1440). Dorotija divica i mučenica. M. Alberti XXXII. Dorotijo, draga sestro moja! Nar. pjes. vuk. 1, 593. A to je doznala lipa Dorotija. Nar. pjes. istr. 2, 59.

DORÓVAC, doróvca, *m. vidi* doroc. — *u naše vrijeme u Banatu.* Javor 1880. 52.

DORPATI, dorpâm, *pf. svršiti rpaće.* — *složeno:* do-rpati. — *impf.:* dorpavati. — *U Belinu rječniku* („finir di accumulare' 25a) *i u Stulićevu.*

DORPÁVATI, dorpâvām, *impf.* dorpati. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku: u oba samo praes.* dorpavam *uz inf.* dorpati.

DORÚBITI, dòrûbîm, *pf. svršiti rubłće.* — *složeno:* do-rubiti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DÒRUČAK, dòručka, *m.* jentaculum, prandium, *prvo jelo iz jutra, ili uopće jelo prije glavnoga jela (objeda, ručka). isporedi* ručak. — *složeno:* do-ručak; *pravo je značeće: ono što je do (prije) ručka (objeda).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu. a) u pravom smislu.* Pak pojdoše tada na užinu, jer doručak rđav imadiše. I. Zaničić 233. Pošalje onog što je trista oka kačamaka pojeo za doručak. Nar. prip. vuk. 2 273. ‚Ručak' u Dubrovniku znači ‚doručak'. Vuk, posl. XLIX. — *b) kao mjera za vrijeme. aa) doba kad se doručkuje.* Delovi dana zovu se: Zora, jutro, mali doručak ili mala ručanica, . . . (Bosanska krajina). M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 7. — *bb)* vreme od jutra pa do ručka, 1/4 dana; tako ńivica, koja se za 1/4 dana uzorati može, zove se ‚doručak oraña'. Podunavka 1848. 54. *isporedi* 1. dan, 1, b *i* 3, *b).*

DORŮČATI, dòrûčām, *pf. svršiti ručak, ručańe.* — *složeno:* do-ručati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku.*

DÒRUČKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se doručkuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒRUČKOVATI, dòručkujêm, *impf. i pf. biti pri doručku, jesti doručak.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòručkovâ. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Pošto doručkuje. Nar. prip. vuk. 77. Posle molitve knez doručkuje. M. Đ. Milićević, jur. 53.

DORUD, *m. (ili f.?) ime mjestu.* — *prije našega vremena.* Dorudь. S. Novaković, pom. 132.

DORUNGA, *f. motka što pripaja ajtaše za vreteno u kolu suvačkom.* — *u Srbiji oko Biograda.* M. Đ. Milićević. — *od maj.* dorong, *motka.*

1. DÒRUŠA, *f. doratasta kobila. isporedi* 2. dorka. — *Postaje od osnove* dor *imena* dorat *sufiksom* uša. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* F. Kurelac, dom. živ. 11.

2. DÒRUŠA, *vidi* dorońga.

DOŘVÂŃE, *n. djelo kojijem se dořve.* — *Stariji je oblik* dořvanje. — *U Belinu rječniku* (dořvanje 110b. 292b) *i u Stulićevu.*

DOŘVATI, dořvêm, *pf. složeno:* do-rvati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dořvâ, *u part. praet. act.* dořvao, dořvala, *u part. praet. pass.* dořvân.

a. *prelazno, osvojiti rvući se, svladati.* — *od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dořvati zatočnika ali protivnika ‚luctando devincere' 444b; ‚expugnare' 292b; dořvati grad ‚expugnare civitatem' 110a; dořvati vrata ‚fores perfringere' 674b) *i u Stulićevu* (‚urbem expugnare'). *a) objekat je protivnik.* Ja hoću dobiti i dořvati djavla. P. Posilović, nasl. 88a. — *b) objekat je borba.* Jer su divi borbu dořvali. Osvetn. 7, 52.

b. *neprelazno, odoljeti rvući se. a) s dat.* Jedan drugom dořvat ne možo. And. Kačić, razg. 115b. Pa su brzo gradu dořvali, a bojci se sami sařvali. Osvetn. 7, 79. Dořvati komu, rvući se dobiti koga. M. Pavlinović. — *b) s prijedlogom* protiva. Sva sila neprijateljska ne bi dořvala protiva ńemu. Grgur iz Vareša 58.

c. *sa se, refleksivno, svršiti rvańe, ne rvati se dalje.* — *u Belinu rječniku* („luctam finire' 444a) *i u Stulićevu.*

DOSÀBRATI, dosàberêm, *pf. svršiti sabirańe (prelazno).* — *složeno:* do-sabrati. — *U jednoga pisca* XV *vijeka (samo refleksivno* dosabrati se). Dokla dohodeći svi se dosabraše. M. Marulić 19.

1. DÒSAD, *adv. vidi* 1. do, I, 2, a, *b), i* 1. sad.

2. DÒSAD, *m. vidi* dosada. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* ‚To je meni veliki dosad'. M. Pavlinović.

1. DOSÁDA, *vidi* 1. do, I, 2, a, *b) i* sada.

2. DÒSADA, *f.* vexatio, molestia, fastidium, *djelo kojijem se dosađuje, ali često, u pasivnom smislu, stańe onoga kojemu se dosađuje, a može biti i ono što dosađuje.* — *Postaje od osnove glagola* dosaditi *sufiksom* a. — *Riječ je stara, isporedi stslov. i rus.* dosada *(kod pol.* dosada *drugo je značeće:* ‚angemessenheit, genauigkeit; genaues anpassen'). — *Između rječnika u Mikalinu:* dosada, dosađenje ‚incommoditâ, disagio' ‚incommodum, incommodatio, incommoditas, difficultas'; dosada, dodijanje ‚importunitas, molestia, morositas'; *u Belinu:* ‚molestia' 86a. 386b. 492b; ‚vexatio' 492b; ‚incommodum' 261b; ‚fastidium' 304b; ‚taedium' 724b; *u Bjelostjenčevu:* ‚molestia'; *u Stulićevu (kod drugijeh riječi s istijem značeńem, u. p.* dosadnost, *ima* v. dosada, *ali ove riječi nema napose); u Vukovu:* ‚taedium, molestia'; *u Daničićevu:* ‚vexatio'. *a) u aktivnom*

smislu: djelo kojijem se dosađuje i uopće ono što dosađuje. Ni otъ koga da imь ne je *(nije)* zabava i dosada. Mon. serb. 550. (1517). Oslobodi puk i kraļevstvo svoje od straha i od dosade od neprijateļa. A. Gučetić, roz. mar. 300. Zaradi ńegove dosade ustati će i dati mu će. M. Divković, bes. 503a. Ja sam težkoća i brime sam sebi i dosada. M. Radnić 399a. Toj dosađi odoliti Prijama straže sve ne mogu. I. Zanotti, en. 33. Podnijet hoću suprotive i dosade svijeta ovoga. J Kavańin 136b. Dosadom sile smione svud nasréu. I. Đorđić, uzd. 47. Kad bog pripusti koje progonstvo ili dosade svitovńe ili svoj crkvi u općeni ili komu na pose. B. Leaković, gov. 43. U svemu bez dosade vama sebe držah i držaću. Vuk, pavl. 2kor. 11, 9. — *b) u pasivnom smislu: stańe onoga kojemu se dosađuje.* Žeđa, s ke dosadu na svitu svak prija. D. Rańina 108a. Koga ćemo bez svrhe vidjeti, bez dosade ļubiti. M. Divković, bes. 577b. Ne ima truda ni dosade, koju ne mogu podnijeti. M. Radnić 245b. Goručnost, koja sve protivštine i dosade nadseže. A. Kanižlić, fran. 12. Razmišļajući dosade i nevoļe ovoga života. J. Matović 110. Slidiće veseļe i radost, pokoj i mir, koga nijedna briga ni dosada ni trud neće uznemiriti. I. Velikanović, uput. 1, 323. Ćića dalećine ne more puk brez velike dosade pristupiti. I. J. P. Lučić, nar. 70. — *c) kad je (sa značećem pod a) ili pod b)) združeno kao objekat ili drukćije s ńekijem glagolima, sve zajedno znači: dosaditi, dosađivati. svagda ime onoga kojemu se dosađuje stoji u dat. aa)* dati dosadu. Nigda nam zli ļudi ne daše dosade. N. Naļešković 1, 224. Neka sve u judu nevoļe i tuge daju mi dosadu. D. Rańina 78a. Sokrat imaše dvije žene koje mu davahu dosadu. M. Orbin 25. Ćute grišnici prve grihe, ali poslije, kada i*(h)* se natovare, ne daju im nikakve dosade. M. Radnić 22b. Jedan udri čavlom brez vrha, neka mu da veću dosadu i muku. M. Lekušić 96. Ne kti dati redovnicima ovu dosadu. I. J. P. Lučić, izk. 13. — *bb)* činiti dosadu. Gostu i siroti i udovici ne učinite dosade. N. Rańina 64a. jer. 7, 6. Da ovdi ne čini nitkore dosadu. N. Naļešković 1, 229. Živine naj sitnije koļu, štipaju i dosadu čine. Đ. Rapić 142. Dosada, koju činiš. J. Rajić, pouč. 1, 71. I veliku dosadu činiti. Nar. pjes. vuk. 5, 29. — *cc)* biti s dosade. xvi *vijeka.* Veliku ni malu s dosade bit nemoj. N. Dimitrović 12. Bez tebe odkle sam, mogu reć, ja sade nikomu da nijesam neg meni s dosade. N. Naļešković 2, 89. Ne bi mi nikako vik bila s dosade. D. Zlatarić 13b. — *dd)* biti od dosade *(vidi kod* od). Da ne bi bili od dosade i od tegote siromašadi. S. Rosa 61b. Da veće produženje ne bude od veće dosade i škode crkvi. A. d. Costa 1, 238. Paziti će, da ne budu tkomu od dosade. I. J. P. Lučić, nar. 66. — *ee)* biti na dosadu. Da ne budemo na dosadu nikome od vas. Vuk, pavl. 2sol. 3, 8. Siromahu su ćoeku česta dcca tako na dosadu kako god da ga naj veći grad bije. poslov. 59. — *ff)* doći u dosadu. Doće ti u dosadu i mrziti ćeš na ńega. M. Radnić 230b.

DÒSADAN, dòsâdna, *adj.* molestus, *koji dosađuje, koji je na dosadu (kome, ćemu). — isporedi* dosađiv, dosadiv. — *-a- stoji mj. ńegdašńega -i- i ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Postaje od osnove* dosad *supstantiva* dosada *ili glagola* dosaditi *(to je priličnije po akcentu) sufiksom* ьnъ. *— Dolazi od* xvii *vijeka a između rjećnika u Belinu* (dosadni ‚molestus' 304b; 492b; 724b; ‚aerumnosus' 261b), *u Voltiģijinu* (‚importuno, avverso, seccante' ‚ungelegen', *i* dosadni *kod* dosađiv ‚fastidioso, importuno' ‚verdriesslich, beschwerlich'), *u Vukovu* (‚molestus'). — *Komp.* dosâdnijî, *u Belinu rjećniku* 493a.

a. *adj.* Za što sto toliko dosadni mrmļući? P. B. Bakšić 6. Biti dosadan komugodir iskrńemu. P. Posilović, nasl. 67b. Ediptu bihu date muhe dosadne. M. Radnić 375a. Mučen dosadnom bolesti od glave. I. Đordić, ben. 142. Koliko tužno i jadovno ter dosadno bišе srcu tvomu to videnje. M. Lekušić 107. Ne budi vam dosadno poslušati. F. Lastrić, ned. 250. Dobra su ostala srcu mom dosadna. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 356. Noe bi porugan od brezobraznoga i dosadnoga Kama. Blago turl. 2, 144. Oni će provoditi život nevoļan i nesrićan, sebi trudan i oštar, drugima dosadan. I. Velikanović, uput. 3, 199. Svi ste dosadni tješioci. Đ. Daničić, jov. 16, 2. Dosadni posao pisarski. M. Pavlinović, rad. 45.

b. *adv.* dòsâdno, *komp.* dosâdnijê. — *u Belinu rjećniku:* dosadno ‚molestе' 304b; 386b; 492b; ‚cum taedio' 724b; ‚incommode' 393a; dosadnije ‚molestius' 492b.

DOSÀDAŃÎ, *adj. vidi* dosadašńi. — *Od* xviii *vijeka.* Dosadańi *(štamparskom griješkom* dosadíńi) naših običaj. J. S. Rejković 387. ‚Kiko i Zelić' nije samo kao dosadańi osvetnici. Osvetn. 4, viii. Ńegova je dosadańa borba dobrim urodila. M. Pavlinović, rad. 95.

DOSÀDÂR, *vidi* doslije *i* dosad.

DOSÀDAŠŃÎ, *adj. koji je bio do sada. isporedi* dosadańi. — *Postaje od* do sada *kako* sadašńi *od* sada. — *Od* xvii *vijeka a između rjećnika u Vukovu* (‚der bisherige' ‚qui adhuc fuit'). Pištole i evandeļa novo istomačena, dosadašńa od mnozih pomańkańi očištena. I. Bandulavić (1665). i. Jeda je rić Isusova sada snagu izgubila? jeda glas ńegov ne ima one dosadašńe *(štamparskom griješkom* dosadišńe) kriposti? F. Lastrić, svet. 55a. Koji podpunо ore dosadašńim običajem. J. S. Rejković 110. Što je tebi, Pavle gospodine, da se nećeš k meni da okrenеš? to nij' tvoja dosadašńa bila. Nar. pjes. marj. 179. Ako toga ne učiniš, zabadav si se dosadašńe delo opravil. Nar. prip. mikul. 92.

DOSÀDE, *vidi* doslije *i* dosad.

DOSÀDITEĻ, *m. čovjek koji dosadi (vidi* dosaditi, 2, a). — *U Mikaļinu rjećniku:* koji dodiva, dosađitelj ‚importunus, molestus, morosus' 73b; *u Belinu:* ‚molestiam afferens' 86a; *u Stulićevu (vidi* dosadivalac).

DOSÁDITI, dòsâdîm, *pf. složeno:* do-saditi. — *impf.:* dosadivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Sa svijem je značećima rijeć praslavenska, isporedi stslov. i češ.* dosaditi, *rus.* досадить, *poļ.* dosadzić.

1. *svršiti sađeńe, prelazno i neprelazno. — u Belinu rjećniku* (‚finir di piantare' 561b), *u Stulićevu* (plantationem perficere'), *u Vukovu* (1. vinograd, kupusnu lijehu ‚vollends setzen' ‚insero').

2. molestiam afferre, *često illi neprestano radeći što, učiniti da drugi (nepravi objekat) ne može već ono podnositi. neprelazno. nepravi objekat stoji u dat. (ponekad je prvo značeće bilo: saditi, stavļati što toliko dugo dok drugome omrzne i dotuži). — isporedi* dodijati.

a. *aktivno. — između rjećnika u Mikaļinu:* dosaditi, dati nevoļe ‚onus imponere'; dosaditi, dodijati ‚afficere aliquem molestia; facere, exhibere molestiam; incommodo; incommodum inferre vel inferre; molestus sum; gravo'; *u Belinu:* ‚molestiam afferre' 86a; ‚molestia afficere,

304b; 492b; ‚taedium facere' 724b; ‚incommodo' 261b; dosaditi komu koja stvar ‚moleste ferre' 367a; dosaditi komu ‚taedet' 115b; *u Bjelostjenčevu: (kod* dosadnivam) v. dodejam; *u Voltiđijinu:* ‚importunare, seccare' ‚beschwerlich fallen, belästigen'; *u Vukovu:* 2. kome ‚schaden' ‚nocere': on meni ne može ništa dosaditi. 3. dosadilo mi je to ‚dies verdriesst mich schon, ich bin es überdriessig' ‚taedet me'; dosadio mi je ‚molestum esse', cf. dodijati; *u Daničićevu:* ‚vexare'. *a) radňa može i ne biti po sebi neugodna ali takova biva s toga što dugo traje ili se često povraća, te omrzne nepravom objektu. to može biti i bez namjere subjekta. aa) subjekat je čeľade ili uopće što živo.* Koliko ih gňevnijeh učiniš ili rečeš ili pomisliš, tolikoj bogu dosadiš. Zborn. 167b. Komarice koje bijahu dosadile. P. Posilović, cvijet. 90. *(Redovnici)* otvrdnuti u odluci toliko mu dosadiše da se prignu na nihovo prošeňe i uze vladaňe od ňihova manastijera. I. Đordić, ben. 28. Zvati ću na svidočanstvo suprot vami ove zidove, kojim sam dosadio vičući na vas. J. Banovac, prip. 122. Ne bi rad bio dosaditi vam dugim govoreňem. F. Lastrić, ned. 61b. Ne ľube iz srca svoji roditeľa, nego im omrznu i dosade. F. Lastrić, ned. 133. Ako bi ti tko dosadio, ne pogrdi ga. A. Kanižlić, fran. 191. Mua ako i ne ujeda, a često na obraz naskakuje, dosadi nam. Đ. Obradović, basn. 131. Hoće mene sestra dosaditi, pitajući kakva bješe Rosa. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Te on cvili jutrom i večerom, dosadio studenu kamenu, a nekmoli caru Sulejmanu. 2, 320. Dosadi mi ľuta sirotiňa sve tužeći na Musu prokletog. 2, 401. Vidi da joj ovako dosaditi ne može. Nar prip. vuk. 178. Naj poslije mu dosadi te stane moliti boga da umre. [2]297. Za tebe moleći, bogu sam dosadio S. Ľubiša. prip. 260. — *bb) subjekat je sama radňa ili neživa stvar koja omrzne nepravom objektu.* Neka toj djelovanje ne bude mu u dugo dosaditi. M. Orbin 52. Duľa poglavja nikome neće dosaditi. A. Kanižlić, utoč. xxv. Dosadivši kraľu ova tašča slava. M. A. Reľković, sabr. 2. Agine mi knige dosadiše, roditeľa na mejdan zaziva. Nar. pjes vuk. 3, 395. — *cc) glagol je impersonalan i nema subjekta ili mješte subjekta ima infinitiv.* Komu nije dosadilo trpiti muke. A. d. Bella, razg. 41b. Da tko tri noći zasebice samo pije i jide, bi mu dosadilo. B. Leaković, gov. 31. Kad mu već dosadi trpľeti. Vuk, živ. 265. — *b) radňa je već po sebi štetna i neugodna za onoga koji je podnosi. aa) subjekat je čeľade ili što živo.* Gdi znadihu da poglavice ne bi smjeli dosaditi mu. P. B. Bakšić 3. Rišňani su na glasu junaci, dosadiće i mene i tebe. Nar. pjes. vuk. 3, 245. Naj više nam bješe dosadio, on naj više robľa odvodašo. 3, 377. Teško mene dosadiše Turci, dosadiše topom i kumbarom, mloga mi je vojska izginula. 4, 221. — *bb) subjekat je sama radňa.* Maňe će ti moć druga dosadit ka nemoć. N. Dimitrović 102. Ako trudnoj litna vrućina dosadi. A. Kanižlić, rož. 2. Niti će mu ostale suprotivštine i nevoľe dosaditi. B. Leaković, gov. 163. A kad banu muka dosadila. Nar. pjes. vuk. 2, 284. No je mene tama dosadila. 2, 320. Kad junaku bojak dosadio i junačka pleća utrnula. 2, 434. Jesu li mu rane dosadile? 2, 562. No kad vide sirotiňa raja, đe zulumi ńojzi dosadiše. 4, 344. Jedno zlo ne može čoeku dosaditi. Nar. posl. vuk. 113.

b. *sa* se, *refleksivno. sama radňa (ili stane) koja moze i ne biti neugodna po sebi postaje neugodna te je nepravi objekat ne može već podnositi ili zato što neprestano traje ili što često biva. značeňe je dakle kao kod aktivnoga glagola pod* a, *a), ali subjekat ne može biti čeľade ni što živo. — između rječnika u Vukovu:* ‚lästig werden' ‚taedet': dosadilo mi se *(i u Belinu kao personalni i pasivni glagol:* ‚subire incommodum' 656b *što je nepouzdano). a) glagol je impersonalan. aa) uopće.* Papagali kada su veseli govore kakono ľudi, ali ako im se dosadi, ali se udare, tuže se kakono papagali. M. Radnić 264b. Dosadi vam se, ako se zadržite u crkvi za po ure. J. Banovac, prip. 20. Kad počmemo boga moliti, odma nam se dosadi i omrzne. 245. A kada se Marku dosadilo, diže Marko ralo i volove. Nar. pjes. vuk. 2, 439. Družini se dosadilo bilo. Ogled. sr. 10. Kad se već đetetu dosadi. Nar. prip. vuk. 201. Samoj se dosadilo. Vuk, nar. pjes. 1, 298. — *bb) radňa što se ne može podnositi može se izreći: aaa) infinitivom.* Neka ti se ne dosadi kod poľubľenoga tvoga pribivati. A Kanižlić, uzr. 79. Devojci se čekat dosadilo. Nar. pjes. vuk. 3, 524. To se popu veće dosadilo svaki danak svate pričekivat. 3, 472. Već mu se dosadi živjeti. Nar. prip. vuk. 199. — *bbb) gerundijem.* A staroj se dosadilo majci sve perući krvave haľine. Nar. pjes. vuk. 2, 438. Nekome se dosadilo sjeđeći besposlenu. Vuk, đan. 3, 196. — *ccc) podložnom rečenicom.* Kad se Turčinu naj poslije dosadi što Hero očevidnu laž protiv sebe jednako potvrđuje. Vuk, poslov. 254. — *b) subjekat je sama radňa ili stańe.* Slatkost medena dosadi se i dodije mnogo puta. M. Radnić 297b. Nemoć duga dosadi se likaru. F. Lastrić, svet. 44b. Tko ne bi mislio, da će se Iliji dosaditi molitva? A. Kanižlić, utoč. 125. Jedni kažu da se bratu dosadilo ńeno kukaňe i jaukaňe pa je on prokleo te se pretvorila u ticu. Vuk, živ. 224.

DOSÀDIV, *adj. vidi* dosadan. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu (gdje naj prije i dolazi):* dosadivi, težak ‚molestus, gravis'; dosadivi, koji dodiva, ‚importunus, molestus'; stvar dosadiva, tugľiva, trudna ‚res operosa et molesta'; *u Belinu:* ‚importunus' 267b; ‚molestus' 358a. 386b. 493a; ‚molestiam afferens' 86a; ‚insolens' 409b; *u Stulićevu (kod* dosadľiv *stoji* v. dosadiv, *ali ovoga nema napose).* Budu paka ńeko nemoći tako gadno i dosadive. B. Zuzeri 151b. Da im odgovori kako svojijem dosadivijem prijateľim sveti Job. 379b. Drijevo bijaše ostalo dosadivom mlakajicom bez ćuška vjetra za puno dana osidrano. 405b. Dobro znate, da krijes ne pjeva samo, nego jošter dosadiv je u pjevaňu. 418b. — *Adv.* dosàdivo, *između rječnika u Mikaľinu:* dosadivo, mučno ‚incommode'; dosadivo *(griješkom štamparskom* dosadivi), dodijući ‚morose, importune', *i u Belinu:* ‚molesto' 304b. 386b. 492b; ‚incommode' 306a. Kratćina ne dopuštava mi zakone dosadivo protresati. I. Đordić, ben. 92. Neću je ovdi dosadivo ponavľat. 207.

DOSADIVAC, dosadivca, *m. vidi* dosadivalac. — *U Stulićevu rječniku (vidi kod* dosadnik).

DOSADÍVATI, *vidi* dosađivati.

DOSÀDIVÔST, dosàdivosti, *f. osobina onoga koji je dosadiv ili onoga što je dosadivo. — U Stulićevu rječniku gdje se dodaje da je uzeto iz ruskoga; s istijem značeňem ima i* dosadivstvo *koje je slabo pouzdano.*

DOSADIVSTVO, *n. vidi* dosadivost.

DOSÀDLJIV, *adj. vidi* dosadan. *isporedi i* dosadiv. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚importunus'), *u Belinu* (‚molestus' 304b. 386b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dosadliv, v. zabavliv), *u Voltiđijinu (vidi kod*

dosadan), *u Stulićevu* (v. dosadiv). — *Komp.* dȍsadljívijī (M. Zoričić, osm. 94). Žena dosadljiva i rogoborna. Š. Budinić, sum. 127b. Težak ili dosadljiv u ispitivanju. ispr. 25. Ni triba čoviku dosadljivu biti u poslu. A. Georgiceo, nasl. 214. Ne imaš biti oštar ni dosadljiv s tvojijem mladijem. M. Radnić 49b. Odnesi te molitve isprid pristola našega boga, jer su mu dosadljive. J. Filipović 1, 291a. Nemoj vam biti dosadljivo, da promotrimo. F. Lastrić, test. 397a. Ne mogući više podniti car dosadljivoga opomenitelja. A. Kanižlić, kam. 252. Ljubit svoje neprijatelje oli one koji su ti digod bili dosadljivi. M. Zoričić, osm. 98. Nikada neka im se ne ukažu srdite, ljute, mučne, dosadljive. I. Velikanović, uput. 3, 227. Nastojali su odvratiti ovu toliko dosadljivu vojsku. A. Tomiković, živ. 244. S dosadljivim pitanjem dopriše. Grgur iz Vareša 104. — *Adv.* dosàdljivo, *u Belinu rječniku* (‚moleste' 386b).

DOSÀDLJIVAC, dosàdljîvca, *m. dosadljiv čovjek.* — *U Belinu rječniku* (‚molestiam afferens' 86a).

DOSÀDLJIVÔST, dosàdljivosti, *f. osobina onoga koji je dosadljiv.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Neka bi po kojoj ti dosadljivosti u razvučenje pal misli i kriposti. A. Georgiceo, nasl. 146.

DÒSADNÎ, *adj. vidi* dosadašńi. *isporedi i* dosadńi. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Među to niti ona napridna niti ova dosadna mogu se sasvim očita zla nazvati. B. Leaković, nauk. 450.

DÒSADNICA, *f. vidi* dosađivalica. — *U Stulićevu rječniku (kod* dosadnik).

DÒSADNÎK, *m. vidi* dosađivalac. — *U Stulićevu rječniku:* v. dosadivac *kojega napose nema.*

DÒSADNÔST, dȍsadnosti, *f. osobina onoga koji je dosadan, dosada (u aktivnom smislu).* — *U Belinu rječniku (po dubrovačkom govoru* dosadnos ‚molestia' 386b; ‚vexatio' 492b; ‚incommodum' 261b) *i u Stulićevu.*

DÒSADŃÎ, *adj. vidi* dosadašńi. *isporedi* dosadni *i* dosadańi. — *U naše vrijeme.* Dosadńi, koji je do sad bio. M. Pavlinović.

DÒSADŃÍVATI, dosàdńujêm *i* dosàdńîvâm, *impf. biti dosadan, vidi* dosađivati. — *U Vrančićevu rječniku* (dosadńivat ‚infestare') *i u Bjelostjenčevu (kajkavski* dosadnivam, v. dodejam).

DÒSADOVATI, dȍsadujêm, *impf. vidi* dosađivati. — *U dvojice pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Da nam veće ne bude udilo ni dosadovalo pohotênje tělesnoje. Š. Budinić, sum. 69b. Kako uvridjenje ne dosaduje ni škodi onomu. ispr. 94. Da joj nitko već ne dosaduje. B. Kašić, per. 67.

DOSADSTVO, *n. vidi* dosada. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DOSADA, *f. vidi* dosada. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ovo ti je, svȉjetli kraļu, tvoj veliki zatočnīće, koji ti je pogubio sedamdeset Ugričića, i tebi je dosađu, svȉjetla kruno, učinio. Nar. pjes. bog. 48.

DOSÀĐATI, dòsâđâm, *impf.* dosaditi, *vidi* dosađivati. — *Dolazi* XIV *vijeka sa stslov. oblikom* dosaždati *u spomeniku pisanom crkvenijem jezikom i u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* dosajam) *i u Daničićevu* (dosaždati ‚vexare'). Da ne imaš kto dosaždati našej obitěli. Mon. serb. 131. (1348). Već da putnik selu ne dosada. J. S. Rejković 439.

DOSÁĐĒNJE, *n. djelo kojijem se dosadi, dosada.* — *Starији je oblik* dosađenje *(stslov.* dosaždenije, *čakavski* dosajenje). — *Dolazi od* XIV *vijeka naj prije sa staroslovenskijem oblikom u knjigama pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Belinu* (dosadjenje ‚molestia' 86a; ‚taedium' 724b; ‚incommodum' 261b), *u Stulićevu* (dosađenje *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (dosaždenije). Prijemļetь sebě dosaždenije. Sava, sim. šaf. 10. Vь dosaždenije. tip. stud. glas. 40, 166. Ozloglašenje, dosajonje, oholost. Naručn. 85a. Mučno jedan na svitu živ e a da kojegod dosađenje ne podnese. J. Filipović 1, 499a. Dosadjenje ovoga življenja. P. Knežević, osm. 64. Rvi se protiva dosađenu. A. Kanižlić, utoč. 380. Dosadjenje zle žene. A. Tomiković, gov. 143.

DOSADEVAŃE, *n. djelo kojijem se dosađuje (od* dosađevati). — *Stariji je oblik* dosađevanje. — *U Belinu rječniku (griješkom* dosadjevanje ‚molestia' 86a; ‚vexatio' 492b).

DOSADEVATI, dosađujem, *impf.* dosaditi, *vidi* dosađivati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaljinu i u Belinu (s praes.* dosadivam ‚molestia afficere' 492b). Nikadar meni ne ima dosađevati tebe služiti. B. Kašić, nasl. 121.

DOSÀDIV, *adj. dosadiv, dosadan.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za sve da su dosadive *(napasti).* B. Kašić, nasl. 20.

DOSÀDIVAC, dosàdîvca, *m. dosađiv čovjek.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čovjek ne ima biti dosadivac u poslijeh. B. Kašić, nasl. 180.

DOSAĐÍVALAC, dosađívaoca, *m. čovjek koji dosađuje.* — *U Stulićevu rječniku:* v. dosaditeļ, *ali ovoga nema napose.*

DOSAĐÍVALICA, *f. žensko čeļade koje dosađuje.* — *U Stulićevu rječniku (kod* dosadivalac).

DOSADÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dosađuje (od* dosađivati). — *Stariji je oblik* dosađivauje. — *Između rječnika u Belinu (griješkom* dosadivanje ‚molestia' 386b), *u Stulićevu* (dosadjivańe *i* dosadivańe), *u Vukovu* (1. ‚das vollends-setzen' ‚insitio'. 2. ‚das lästig-werden' ‚molestia'. 3. ‚das schaden' ‚noxa'). Bi dat dosadivańu tijela. M. Radnić 149a.

DOSADÍVATI, dosàđujêm *i* dosàđîvâm, *impf.* dosaditi. *isporedi* dosađati, dosađevati, dosadovati, dosađńivati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Mješte -đ- gdjegđje je griješkom pisano* dj *i* d.

1. *sveršivati sađene. u Belinu rječniku (praes.* dosadjujem *uz inf.* dosaditi 561b), *u Stulićevu* (dosadivati, dosadivam), *u Vukovu* (1. ‚vollends setzen' ‚insero').

2. molestiam afferre, *biti dosadan. isporedi* dodijevati.

a. *aktivno.* — *od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dosađivati, dosađivam ‚incommodo' 261ab; *uz inf.* dosaditi *praes.* dosađivam 724b; dosađujem 86a. 492b; dosadivam 656b; dosadjujem 261b. 304b; komu dosadiva ‚molestia affectus' 492b), *u Bjelostjenčevu* (dosadivam *kod* dosadnivam), *u Voltigijinu (praes.* dosadjujem *kod* dosaditi), *u Stulićevu* (dosađivati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, i ger.* dosađujuć), *u Vukovu* (2. ‚lästig werden' ‚molestus sum'. 3. ‚schaden' ‚nocere'). *a) kad radńa može i ne biti po sebi neugodna, vidi* dosaditi 2, a, *a).* Dosađuje svijem dan i noć. P. Posilović, nasl. 20a. Dosađivati ńemu cića robe. 87b. Čeku situ dosađuje i sat meda. M. Radnić 298b. *(Bog)* boće da mu dosađuješ molitvom. 533a. Kada se bogu dosaduje takim molbama neslanim. F. Lastrić, ned. 235. Ne dosađivajte mi veće. A. Kanižlić, utoč. 389. Da mi ne dosađuješ, eto ti ključ. fran. 34. Sve dosađuje moleći. D. Obradović, basn. 169.

Neću ti više dosadivati. 295. S vašom nevirom dosadivate ne samo prorokom. Grgur iz Vareša 58. Umornoj lisici i rep dosađuje. Nar. posl. vuk. 333. Pa će vam prosti ļudi zaglušati i vikom dosađivati. Nar. prip. vuk. 80. — *b) kad je radňa po sebi štetna i neugodna, vidi* dosaditi, 2, a, *b).* Dakle ti veće dosađuje žeđa nego li ti teški križ? M. Divković, nauk. 26ª. Dvorani carski mlogo dosađivaše Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 99. Muhe ove stoci tako dosađuju da kašto i crkava od ńih. Vuk, živ. 228.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* dosaditi, 2, b. — *u Vukoru rječniku* (‚lästig werden‘ ‚taedet‘). Ne dosađuje nam se. Vuk, pavl. 2kor. 4, 8.

DOSÀGNATI, dosàženêm (dosàrenêm), *pf. stići, dostići.* — *složeno:* do-sagnati. — *Radi oblika vidi* sagnati *i* gnati. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka, i u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Takva nevoļa ne bi počinula i ostala, nego ošće susede i takoje i Nêmce dosegla i dosagnala. Postila, posveta 3ᵇ. Tako hodi, dosareni je i dopeļaj je nazad. Nar. prip. mikul. 56 Daj mi brzo čizmi, da jih dosarenem. 93.

DOSAĻA, *f. prut i udarac prutom.* — *nepoznata postaňa.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Daću ti sto dosaļa‘. M. Pavlinović.

DOSAMÒVOĻITI, dosamòvoļîm, *pf. svršiti samovoļeňe.* — *složeno:* do-samovoļiti. — *impf.:* dosamovoļivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚obstinationi finem imponere‘).

DOSAMOVOĻÍVATI, dosamovòļujêm *i* dosamovòļîvâm, *impf.* dosamovoļiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOSÀZRETI, dosàzrîm, *pf. dozreti.* — *složeno:* do-sazreti. — *impf.:* dosazrijevati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOSAZRIJÈVATI, dosàzrijevâm, *impf.* dosazreti. — *U Stulićevu rječniku (po zapadňom govoru* dosazrivati).

DOSÉĆI (doségnuti), dòsêgnêm, *pf.* attingere, comprehendere, *pruživši se dotaknuti se čega što je na višem mjestu ili što je uopće podaļe.* — *složeno:* do-seći (segnuti). — *impf.:* dosezati, dosizati (dosigati, doseğnivati). — -e- *stoji mj. praslavenskoga* -ę-. — *Akc. vidi kod* 1. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* досѣсти, *rus.* досячи, досягнуть, *češ.* dosíci, dosáhnouti, *pol.* dosiąc, dosięgnąć. — *Između rječnika u Vrančićevu:* doseći ‚pertingere‘; *u Mikaļinu:* doseći, dostignuti ‚pertingo‘ *i kod* dohititi; dosegnuti *kod* dokopati se; *u Belinu:* dosegnuti koga ali do koga ‚pertingo‘; doseći *i* dosegnuti ‚assequor‘ 104ª; dosegnuti ‚consequor‘ 218ᵇ; doseći *i* dosegnuti ‚percipio‘ 169ª; ‚rem acu tangere‘ 93ᵇ; *u Bjelostjenčevu: (kod* dosegam) ‚pertingo, attingo, assequor, pervenio‘. 2. dosežem, t. j. doprijemļem ‚attingo, pertingo‘. 3. ‚contingo, capio, demo, depono ex altiori‘. 4. dosežem, dostižem, dohajam ‚assequor‘; *u Voltiğijinu: (griješkom)* doseći *i* dosegnuti ‚raggiungere, arrivar a toccare‘ ‚erreichen‘; *u Stulićevu:* doseći *i* dosegnuti ‚pertingere, attingere, pervenire, contingere, adsequi etc.‘; *u Vukovu:* doseći *i* dosegnuti ‚erreichen‘ ‚attingo‘; *u Daničićevu:* doseći ‚pertinere‘ *(može biti da treba čitati* ‚pertingere‘).

1. *oblici. a) oblici sadašńega vremena imaju nastavak* n: *praes.* dòsêgnêm, *impt.* doségni; *bez toga nastavka dolaze vrlo rijetko i samo kad se ne mogu pomiješati s jednakijem oblicima glagola* dosezati: *praes.* 3 *pl.* doségû. P. Radovčić, nač. 47 *(u primjeru:* Niki se ne gane kad ga mač doseže. Đ. Baraković, jar. 59 *neće biti* 3 *sing. praes. nego aor.); impt.* dosézi. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 82ᵇ. Nar. pjes. istr. 3, 19. — *b) oblici prošlijeh vremena i infinitiva mogu imati nastavak* n *ili biti bez ńega. aa) aor. aaa)* doségoh, dôsêže, doségosmo *itd.* dosêže. M. Marulić 112. D. Baraković, jar. 59 *(vidi kod a));* dosegoste. I. J. P. Lučić, razg. 122. — *bbb)* doségnuh, doségnu, doségnusmo *itd.* dosegnu. F. Glavinić, cvit. 9ª. 114ᵇ. J. Armolušić 19; dosegnuše. S. Rosa 101ᵇ. — *bb) ger. praet. aaa)* doségâv, doségâvši *nema potvrde kod pisaca.* — *bbb)* doségnûv, doségnûvši. I. J. P. Lučić, razg. 12. — *cc) part. praet. act. aaa)* dòsêgao (dòsêgal, dòsêga, dòsêgô), doségla, doségło. dosega’. Đ. Baraković, vil. 3. jar. 63. 74. 108. M. Bijanković v; dosegal. P. Radovčić, nač. 232; dosegla. A. Vitaļić, ist. 7ª. Aut. Kadčić 254; dosego. I. Đorđić, salt. 242; dosegao. A. Kanižlić, utoč. 506. A. d. Costa 1, 197. — *bbb)* doségnuo, doségnula. dosegnulo. I. Držić 67; dosegnuo. F. Lastrić, test. 206ᵇ. J. Matović 93; dosegnuli. F. Lastrić, od‘ 228. — *dd) part. praet. pass. samo* dosêgnût. A. d. Bella, rječ. 104ª. 169ᵇ. dosegnuto. M. Dobretić 61. — *ee) inf. aaa)* doséći. Mon. serb. 183. (1373). Spom. sr. 1, 102. (1411) *itd.* — *bbb)* doségnuti. *od* xvi *vijeka.* dosegnut. M. Vetranić 1, 213. N. Dimitrović 50 *itd.* dosegnuti. A. Čubranović 163 *itd.*

2 *značeňe.*

a. *prelazno.*

α) aktivno. a) značće je kao što je sprijeda kazano. aa) u pravom smislu. Niki se ne gane, kad ga mač doseže. D. Baraković jar. 59. U to odmetna sini djavla drugu svetu ruku uzdvižu uprav gori k mjestu čavla za pribit ju k teškom križu. nu, jer doseć ne mogoše vrtotinu slavnom rukom, ńu potezat silno idoše s ńegovome smrtnom mukom. A. Vitaļić, ost. 231. Hti ga udrjeti *(udriti),* ter ne moguć prsi doseć, stegno probi. J. Kavańin 323ª. Da ruka smisao dosegnut‘ more, svijet bi bio uženo more. (Z). Poslov. danič. 14. ‚Dohvati de mi tu knigu‘. ‚Ne mogu je doseći (daleko je ili visoko)‘. Vuk, rječ. 133ᵇ. — *bb) u prenesenom smislu. aaa) od ticańa može biti preneseno i na koje mu drago drugo tjelesno osjećańe.* Ča pogled od oka mogaše doseći. Đ. Baraković, jar. 29. Ne mogu ni jastreba bistre oči doseć izvor zlata. J. Kavańin 192ᵇ. Budući bog duh pričisti, ni po jedan način ne može ga koje naše ćućeńe dosegnut. J. Filipović 1, 166ª. — *bbb) u umnom, duhovnom smislu.* Ako bih ja govoril vsimi jazici, ne bi mogal doseći ńegovo hvale. Transit. 23 Biļeg, koji mi želimo vrijednijem djelim dosegnuti. G. Palmotić 2, 375. Mislim kako dosego bih pravu istinu. I. Đorđić, salt. 242. — *ccc) o vremenu, isporedi* dostići. Jur biše dosega‘ i konac i vrime. Đ. Baraković, jar. 108. Koji nije dosegao 14 godina. A. d. Costa 1, 197. Dosegao bijaše svojijeh dvadeset i pet godina. Vuk, rječ. 133ᵇ. — *b) ne samo dotaknuti se nego i uzeti ono čega se subjekat dotakne. isporedi* dohvatiti, dokučiti. *aa) u pravom smislu.* Nima čim vodu doseći. Naručn. 6ª. Prsten u vodu pade mu, a on doseći hteći ga . . . P. Zoranić 31ª. Dosezi mi ovu stvar ‚contingo hanc rem, vel porrige, deme rem hanc, dopone rem hanc‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 82ᵇ. Ter posezi na policu ter dosezi kobasicu. Nar. pjes. istr. 3, 19. — *bb) u prenesenom, duhovnom smislu.* Dostojna je vičńa blaženstva doseći. M. Marulić 100. I da bih dosega‘ pisnikov starih slog. Đ. Baraković, vil. 3. Da b‘ vičńega od života duša moja mir dosegla. A. Vitalić, ist. 7ª. Koju čovik kad protegne, vičńe suze dok dosegne. V. Dosen 144ᵇ. — *cc) također u prenesenom smislu, objekat može biti nešto (kakvo djelo) koje je mučno izvršiti.*

isporedi doprijeti, 2, c. Neg doseć toliko ne bih ja do suda mogao, ma diko. N. Nalješković 2, 22. — *mješte objekta može biti infinitiv ili podložna rečenica.* Što učenici ne dosegnušo razumjet svojom pametim. S. Rosa 101b. Ko da dosegne cjelovito spoznati plemenstvo tvoje? I. M. Mattei 159. Radeć da će on doseći, da se s bogom izporedi. V. Došen 41b. — *c) ne pružanem, nego primicanem ili bacanem dotaknuti se, isporedi* dostići, pogoditi. Pri neg nas ljuvena dosegne strila. M. Držić 79. I brz vjetar da nije vrijedan ńegov hrli tijek doseći. A. Vitaljić, ost. 240. — *d) u prenesenom smislu* doseći *znači razumjeti, shvatiti nešto što se lako ne da shvatiti. isporedi* dokučiti, 1, b, *c) i* doprijeti. *aa) objekat je ime. aaa) subjekat je čeljade (uz glagol može biti instr.* pameću, umom, mišlju *itd.).* Kojemu nitkore početak i konac dosegnut ne more. M. Vetranić 1, 213. Nu misli ti malo, koji mož' pameti dosegnut' ostalo, što me je sram rijeti. N. Naljeković 1, 324. Er ne umješe me duboke riječi umom dosegnuti. M. Bunić 69. Človik veličanstvo svetoga trojstva neizmireno ne more doseći. F. Glavinić, cvit. 163a. Izpovidiše da nije nijedan toliko mogao dosegnuti mudrostju. S. Margitić, fal. 83. Sveti Augustin doseć kuša nedohitnu tu višinu. J. Kavanin 508b. Metnite ga u misto od muka, kojizije žestine mi dosegnut ne moremo pametju. F. Lastrić, ned. 390. Škot nije dosegao ni razumio nauk sv. otaca. A. Kanižlić, utoč. 506. Da dosegnuvši privare svitovńe od svita se odvržete. 1. J. P. Lučić, razg. 12. Dosegoste li opačinu grija? 122. — *bbb) subjekat je pamet, um, razum, svijest itd.* U kom se nahodim broju ja, ne može toj nikad dosegnut svijes moja. N. Dimitrović 50. Koja je pamet koja može doseći muku tvoju? A. Gučetić, roz. jez. 206. Stvar koju um i pamet ljudska ne može dohititi ni dosegnuti. M. Orbin 3. Prevječnoga jedno znanje doseć more vječno stanje. J. Kavanin 434a. Ovo razum naravni naravno dosegnut ne može. J. Filipović 1, 77b. Da i*(h)* ni razum ljuski niti more dosegnuti naravnim načinom. F. Lastrić, test. 100a. Što ovdi nije dosegla pamet ljuska. Ant. Kadčić 254. — *bb) mješte objekta ima podložna interogativna rečenica.* Ni pamet može dosegnuti što je bog pripravio. S. Margitić, fal. 175. Tko bo more, jaoh, doseći, naše ugodne jesu l' pravde vičńem kralju? J. Kavanin 339b. Ah da vi morete dosegnut razumom, što je grih smrtni! F. Lastrić, od' 191. Ne mogadijaše pametju svojom doseći, kako bi se smijati mogao. A. Kanižlić, utoč. 337. Koliko je bog prisveti od stvoreńa svoga veći, tko će izreć il' doseći? V. Došen 198a. — *e) objekat može biti u genetivu (partitivnom). aa) često s negativnijem glagolom.* Čuda svijes moja ne može doseći. N. Naljeković 1, 112. Ne more dosegnuti ovoga otajstva. F. Lastrić, ned. 254. Što stvar takva ima reći, koje nije ni doseći. V. Došen 114a. Sakramenat, koga ne mogu dosegnuti ni anđeli nebeski. M. Dobretić 61. — *bb) i kad glagol nije negativni, isporedi* čekati, 1, *b) i* dočekati. Taj plemenjem slovuć te slave dosežo. M. Marulić 112.

β) pasivno. Dosegnut ‚quem aliquis assequitur'. A. d. Bella, rječ. 104a; ‚perceptus'. 169b. Nedosegnuto otajstvo. M. Dobretić 61.

γ) sa se, *s pasivnijem značenjem.* Glavu ne razbiv mozga doseći se ne more. Aleks. jag. star. 3, 243. Ča jest u trbuhu, ne more se doseći. F. Glavinić, cvit. 359b. Naše su muke, koje se ljuskim jezikom izreći ne mogu niti dosegnuti pametju. F. Lastrić, ned. 381. Koliko je blaženstvo blaženijeh, ono se samo doseći može od ńih samijeh. J. Matović 116. Visina nebu i dubina zemji i srce carevima ne može se dosegnuti. Đ. Daničić, prič. 25, 3.

b. *neprelazno. ono što je objekat kod* a *naznačuje se adverbima ili prijedlozima* (do, k; u, na *s acc. itd.) kojima se pokazuje kraj micańu. a) pruživši se dotaknuti se.* Druga *(ruka)* ne mogaše do škuje doseći. Korizm. 97a. I uzdižuć vrh oholi dosegnuti k zvijezdam prite. I. Đordić, ben. 201. Buduć da on *(bog)* može sve što oće, i dosegnut' u svako misto od neba i zemje. J. Banovac, razg. 21. Možo doseći s rukom do dietešca. Ant. Kadčić 129. Da može kroz vrańevu jamu do dna dosegnuti. Z. Orfelin, podr. 214. Neg se more sikirom doseći. J. S. Reljković 52. — *subjekat može biti i stvar umna (ime apstraktno).* Da pomagamь vašemu gradu Dubrovniku i vašemu građaninu vsudě kudě obladamь i kudě mogu doseći. Mon. serb. 183. (1373). Gdě more gospodьstvo ti doseći. Spom. sr. 1, 102. (1411). Gdi ne može doseći ńegova moć. Ant. Kadčić 200. Udarac neće dosegnuti do kolibe tvoje. Đ. Daničić, psal. 91, 10. *amo spadaju i ovi primjeri u kojima* oko *znači očińi vid.* Telesno ijedno oko ni telesno ijedno očutjeńe ne može k bogu dosegnuti. B. Zuzeri 24b. Ili koja je *(stvar)* privisoko, gdi ne može dosež oko. V. Došen 114a. — *b) mičući se doći (podalje).* Misljah doseći na otok uzaran. Đ. Baraković, vil. 279. Ter ga drža đočim zora i još bili dan dosegnu. J. Armolušić 19. Vala da dosegne do kraja i svrši put početi. F. Lastrić, ned. 421. Pala riba u dubinu, gdje ne može da dosegne udica. S. Ljubiša, prip. 30. — *c) u prenesenom smislu, kad je kraj micańu nešto umno, duhovno, kao dobiti, steći. isporedi* doći, II, 12, doprijeti. Umrli jer človik dosegnut' do toga mogao ne bi vik bez duha svetoga. N. Naljeković 1, 322. Da budeš doseći do izvrsne dobrote. Michelangelo. 53. Čineći milosrdje pravednim, neka veće restu u svetińi i dosegu do onoga cilja i zamirka. P. Radovčić, nač. 47. Ištoš na priliku koju čas*(t)* u gradu a do ńe pak ne dopreš: mučno ti je; ali ištući drugu sličnu i u drugoj prigodi onu istu, veoma lasno da do ńe dosegneš. B. Zuzeri 19b. Doseći do istine. H. Bonačić 99. Mogli bi dosegnuti na poznanje svrhunaravno svoga stvoritelja. F. Lastrić, test. 272a. Procijenite, kako malo otaca i matera dosegno na ovu sriću da vido svoju dičicu dobroobičajnu. od' 166. Ne mogući doseći volja gdi razum i poznańe ne dosiže. Ant. Kadčić 486. Pomiluj nas, da dosegnemo do rajskoga kraljestva. I. M. Mattei 73.

DOSÉGATI, dòsẽgâm, *impf.* doseći, *vidi* dosezati. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (s praes.* dosežom), *u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DOSEGNIV, *adj. koji može doseći.* — *U Stulićevu rječniku* (‚qui pervenire valet'). — *nepouzdano.*

DOSEGNÚĆE, *n. djelo kojijem se dosegne.* — *Stariji je oblik* dosegnutje. — *Od* XVIII *vijeka, a između rjčnika u Belinu* (dosegnutje ‚assequi' 104a) *gdje naj prije i dolazi, i u Stulićevu* (dosegnutje ‚adventus, accessio'). Tri dara koja će imat duša blažena: videńe, dosegnutje i uživańe boga. S. Badrić, prav. nač. 29. Ivan bi u dosegnutju skrovišta naj uzdignutiji. F. Lastrić, svet. 156a. Ja ovoliko po znańu i dosegnuću. Osvetn. 5, 11.

DOSÉGNUTI, *vidi* doseći.

DOSEGNUTSTVO, *n. djelo kojijem se dosegne.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOSEGŃÍVATI, dosègńujêm *i* dosègńîvâm, *impf.* dosegnuti, *vidi* dosezati *i* dosizati. — *Dolazi (griješkom s* -n- *mj.* -ń-) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dosegnivati, dosegnívam). Dosegnivaše novo poznaće. S. Rosa 185a.

DÒSELE, *adv. vidi* doslije. — *isporedi* doseli. — *sastavljeno:* do-sele *(vidi kod* odsole). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka a između riječnika u Vrančićevu* (‚adhuc'). Ljudi ki su bili od Adama dosele. Transit. 199. Ki *(sin)* razmetan bi dosele i tlači te. J. Kavanjin 52b.

DÒSELI, *adv. vidi* doslije *i* dosele. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Od prvoga dne dari doseli. Anton Dalm., ap. 85.

DÒSELICA, *m. čovjek koji se doseli.* — *U naše vrijeme.* ‚Doseliti se' t. j.: doći na selo ili u zadrugu ali ne onim pravom kao kad se ko ‚priseli' nego većinom nepozvan i negledan rado iz malo dalega sela, te takovoga čovjeka i zovu ‚doselica'. (U stubičkoj župi i hrvatskom zagorju). V. Bogišić, zborn. 12. Ima i priselica i doselica i naselica. 18.

DOSÈLITI, dòselîm, *pf. prenijeti, namjestiti (čeljade, porodicu, čeljad uopće) u drugo selo (ili mjesto uopće).* — *složeno:* do-seliti. — *impf.:* do-seljavati, dosejivati. — *Akc. je kao kod* donositi.

I. *prelazno.*

a. *aktivno. sa značenjem sprijeda kazanijem.* — *u Vukovu rječniku:* ‚ansiedeln' ‚facio ut quis huc migret ot hic considat'.

b. *sa* se, *refleksivno,* commigrare, *prenijeti se, premjestiti se, namjestiti se u drugo selo (mjesto uopće).* — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (‚transferre domicilium') *gdje naj prije i dolazi, u Bjelostjenčevu (kod* doseljujem se), *u Stulićevu, u Vukovu.* Premda se nije u istomu mistu rodio ma iz drugoga mista doselio. M. Dobretić 291. Dok se silni Turci doselise. Nar. pjes. petr. 2, 271. Da su im se stari doselili iz Srbije. Vuk, poslov. 341. — *i s užijem značenjem:* ‚Doseliti se' t. j.: doći na selo ili u zadrugu ali ne onim pravom kao kad se ko ‚priseli', nego većinom nepozvan i negledan rado iz malo dalega sela. V. Bogišić, zborn. 12.

2. *neprelazno, znači što i* doseliti se, *vidi* 1, b. — *od* XVIII *vijeka.* Poslije ovoga doseli iz Bosne knez Jovan Todorović. M. A. Reljković, sat. B5a. Nekakav čovjek doselio iz tuđo zemlje pa u onom selu nabavi kravu i kolibu. Nar. prip. vrč. 21.

DOSEĻÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ko doseljava.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das heransiedeln' ‚admigratio'.

DOSELÁVATI, dosèljâvâm, *impf.* doseliti. *isporedi* dosejivati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚heransiedeln' ‚collocо'.

DÒSEĻENÎK, *m. čovjek koji se je doselio. isporedi* doselica, došljak. — *U naše vrijeme.* Doseljenici ti behu mahom ljudi vredni, otresni, bistri, vični svakom težačkom radu i tekovini. s toga ne prođe mnogo a oni se zaimaše bolje od mnogih starosedelaca. M. D. Milićević, let. več. 256. Negov otac, doseljenik iz Pipera. M. Pavlinović, rad. 177.

DOSEĻÍVATI, dosèljujêm *i* dosèljîvâm, *impf.* doseliti, *vidi* dosejavati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (doseljujem se, doselivam se) *i u Stulićevu* (doselivati se, doselivam se).

DOSÉZAŃE, *n. djelo kojijem se dosèže.* — *U Vukovu rječniku.*

DOSÉZATI, dòsêžêm (dòsêžâm), *impf.* doseći. *isporedi* dosizati, dosegati, dosigati, dosegńivati. — *Oblici sadašnjega vremena od osnove* doseza (dosezam *itd.) dolaze samo u dubrovačkijeh pisaca* XVI *vijeka (vidi dalje).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt. od osnove* doseza: dòsêžâj *(ali* doséži), *u part. praet. pass.* dòsêžân, dòsêžât; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od starijega oblika* dosegati (dosęgati) *tijem što su načinena prošla vremena i inf. prema praes.* dosežem (dosęžą) *a po njima opet praes.* dosezam. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dosęzati, *praes.* dosęžą *i* dosęzają. — *Između riječnika u Belinu* (dosezati, dosezam ‚pertingo' 104a; *pracs.* dosežem *uz inf.* dosegnuti 169a. 204a), *u Bjelostjenčevu* (dosežem *kod* dosegam), *u Stulićevu* (dosezati, dosežem *i* dosezam; *ima i* dosežati, dosežam *koje je sasma nepouzdano), u Vukovu* (dosezati, dosežem).

I. *prelazno.* Zle doseza tvoja strila. M. Vetranić 2, 400. Srca vaša ako tužnih dosezaju tužbe koje. 2, 403. Vrućine, ka ima toku moć, ča vlažno dosеže, sve k sebi poteže. P. Hektorović 14. Velja tvoja vlas doseza koga zgar desnicom u propas. N. Dimitrović 91. Er koja nebesa uzdrži on trudno, pamet ih doseza i razum tvoj čudno. N. Naljeković 1, 300. Kripos vaša taj s nebesa sve otajne na svit ,stvari razbiraje zgar doseza. Đ. Ranina 53a. Što doseza naša pamet. D. Zlatarić 58b. Imamo pristat istraživati ga i dosezati razumom našim. F. Lastrić, svet. 186a. Očito, koliko svakoga pamet dosеže. J. Matović 114.

2. *neprelazno.* Do njih doseza uzdah moj i suze. S. Menčetić—G. Držić 471. Ogńeni a stril moj i u pakao doseza. M. Držić 97. Rozi ovnu od juga na siver dosežu. Aleks. jag. star. 3, 245. Glas mudrosti njihove i kriposti božanstvene dosеže tja do naj zadnjih mejaših zemlje. P. Radovčić, nač. 147. Ne znaš, krajevska kud ruka dosеže. A. I. Knezović 153. Loze njegove, koje dosezahu do Jazira. Đ. Daničić, isai. 16, 8. Visina mu dosezaše do neba. dan. 4, 11. Trak komu se krajevi spuštaju nevjesti niz oba obraza i dosežu joj do iznjše vilica. S. Ljubiša, prič. 123-124.

DOSIGAŃE, *n. djelo kojijem se dosiže (vidi* dosigati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka sa starijim oblikom* dosiganje. Puke sebi priporučene nek napitaju po svojemu uminju i po njihovemu dosiganju spasonosnima riči, učeći njih. I. Garanjin 9.

DOSIGATI, (dosigam *ili* dosižem?), *impf.* doseći, *vidi* dosezati. — *Postaje od osnove* doseg *produljivanem vokala* e *na* i. — *Ne može se znati, kakav je praes.: obliku* dosigam *nema potvrde, a* dosižem *može biti od inf.* dosizati. — *U tri pisca čakavca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Škalu, ka od neba do zemlje dosigaše. F. Glavinić, cvit. 52a. Umom dosigati ča ova kaže pisan mila. A. Vitaljić, ist. 6b. Nek ne budeš izpod bilja nogom maze dosigati. J. Kavanjin 58b.

DÒSIJATI, dòsijêm, *pf. svršiti sijanje.* — *složeno:* do-sijati. — *impf.:* 1. dosijevati. — *Akc. je kao kod* dolajati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. DOSIJÈVATI, dòsijevâm, *impf.* dosijati. — -ije- *stoji po južnom govoru; po istočnom* e: dosévati; *po zapadnom* i: dosívati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Graška dosivati vrime. J. S. Reljković 172.

2. DOSIJÈVATI, dòsijevâm, *impf.* splendorem aequare, *jednako se sjajati kao što drugo (ime ovoga stoji u dat.)* — *Oblik i akc. kao kod* 1. do-

sijevati. — *Kao imperfektivni glagol prema* dosijati *(kojemu nema potvrde), a ovo je složeno:* do-sijati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka a iz ńega u Stulićevu rječniku: svud sa zapadnijem oblikom* dosivati. Slavnom ljeposti sunačcu dosiva. Š. Menčetić 61. Prospe zlati vlas, kim suncu dosiva. 219.

DÒSILITI, dòsilîm, *pf. dotjerati na silu (subjekat je vazda vjetar, a objekat brod ili pomorci).* — *složeno:* do-siliti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vitar u Siciliju priko voļe dosili ih. F. Glavinić, cvit. 182[a]. *(Vitar)* priko voļe mornarov na usta velike rike Reno ih dosili. 346[a].

DOSÍḶATI, dòsîļâm, *impf.* doslati. — *Na jednom mještu* XV *vijeka (s* l *mj.* ļ *po starijemu obliku, vidi kod* posiļati) *i otale u Daničićevu rječniku* (dosylati). S kojimь poslomь dosilahь po vasь slugu i komorьnika našega. Mon. serb. 426. (1443).

DÒSIM, *praep.* praeter. *sastavļeno:* do-osim, *vidi* 1. do, I, 6 *i* osim.

DOSÍNUTI SE, dòsînêm se, *pf.* potiri, *dočepati se, dokopati se.* — *složeno:* do *i* sinuti *koje po svoj prilici postaje od osnove imena* sila *kod koje je otpalo krajńe* l, *vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. I[2], 128. — *Akc. je kao kod* domahnuti. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Dosine li se on čega, to već nije više moje.

DÒSIPÂŃE, *n. djelo kojijem se dosipļe.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚To vaše dosipańe sporo ide'. J. Bogdanović.

DÒSIPATI, dòsipâm (dòsipļêm), *impf.* dosuti. — *Akc. je kao kod* dočekati *i* dolajati. — *U naše vrijeme (isporedi* dosipańe).

DÒSISATI, dòsisâm (dòsišêm), *pf. svršiti sisańe, prelazno i neprelazno.* — *složeno:* do-sisati. — *Akc. je kao kod* dočekati *i* dolajati. — *U Belinu rječniku* 717[a] *i u Stulićevu.*

DOSIT, *adv. vidi* dosta. — *Dolazi (pisano* dosytь) *u spomeniku* XIV *vijeka u kojem je jezik pomiješan s crkvenijem i otale u Daničićevu rječniku gdje je dodato:* ako je dobro prepisano. Vsi ribolovi prazniku i jemu što je dosytь. Mon. serb. 563. (1322).

DOSÌTEJ, *m.* Δοσίθεος, Δωσίθεος, *ime muško, kaluđersko.* — *isporedi* Dositije. — *Od* XIV *vijeka.* Dositej (Δοσιθεη). Glasn. 24, 283. (1896). Dositej, acc Dositeja, Dositea. S. Novaković, pom. 61. Dositej Obradović. D. Obradović, živ. 16. Dositejem Obradovičem. slov. I. — *kod istoga pisca neki su padeži bez j (vidi i primjer iz Novakovićevijeh pomenika):* Dimitrija Obradoviča, narečenoga u kaluđerstvu Dositea. D. Obradović, živ. 17. *tako i adj. posesivni glasi* Dositeov: Tako se raznese i razplodi pod imenom Dositeove bukvice. basn. 330.

DOSÌTEOV, *vidi kod* Dositej *pri kraju.*

DOSITI, *adv. vidi* dosta. — XIII *vijeka u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* (do syti). Jože jesta stvorila, do syti jestь na sьpasenije vama. Domentijan[a] 58. Do selě do syti nakazanija budi. 113.

DOSÌTIJE, *m. vidi* Dositej. — *u naše vrijeme.* Dositije, kaluđersko ime, daju ga i djeci, no rijetko. Ž. Pavlović.

DÒSITÒST, dòsitosti, *f.* satietas, *sitina.* — *složeno:* do-sitost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Punu dositost i razkošje ćutim. G. Pešťalić, utiš. 167.

DOSÍZATI, dòsîžêm, *impf. iterativni glagol prema* doseći *i* dosezati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dòsîzâh *i u part. praet. pass.* dòsîzân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od osnove glagola* dosezati *produljivańem vokala* e *na* i. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu (praes.* dòsîžêm *uz inf.* doseći *i* dosegnuti. 93[b], 104[a]. 169[a]. 218[b]), *u Bjelostjenčevu (praes.* dosižem *kod* dosegam), *u Voltiđijinu (praes.* dosižem *kod* ‚doseći'), *u Stulićevu.*

1. *prelazno.* Lipo t' bi viditi, kada jih *(ribe)* lovļahu, kraj plavi siditi, gdi mriže dvizahu; on, ki jih dosiže, gdi cić ribne kosti s strahom jih podviže, bojeć se nabosti. P. Hektorović 33. Niki se propińe ter grane dosiže. Đ. Baraković, jar. 99. Sve dosižeš tvom kreposti. P. Kanavelić, iv. 16. Koje kripost gori diže, ńi moj jezik ne dosiže. V. Došen 126[a]. Kad putnici već na moru ne dosižu okom goru. 265[b]. Ne dosiže mudrosti. M. Pavlinović, razl. spis. 403.

2. *neprelazno.* Da pameti oko moje ne dosiže, gdi se on visoko jak oral podiže. H. Lucić 278. U onoj škali, ka iz neba do zemļe dosizaše. F. Glavinić, cvit. 417[b]. Na ovo vrime ne dosižući ļudi općenim načinom na polovicu godišć rečenih otac. P. Radovčić, nač. 14. Stvari skrovito, do kih ne dosiže razum ļudski 152. Brada mu smudna prči i dosiže do očiju. J. Kavańin 413[b]. Ako dilo ne dosiže do smrtnoga griha. Ant. Kadčić 80. Ne mogu ti srcu odoliti, što mi nožu domet ne dosiže. Osvetn. I, 72.

DÒSJEĆÂŃE, *n. djelo kojijem se ko dosjeća.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒSJEĆATI SE, dòsjećâm se, *impf.* dosjetiti se. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* dòsjećâ. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu (po zapadnom govoru* dosićati se, dosićem se *i* dosićam se ‚odorari, praesentire, animadvertere, recordari') *i u Vukovu.* Od svata se nitko ne dosića. Nar. pjes. vuk. 1, 243.

DÒSJEĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko dosjeti i ono čega se dosjeti.* — *Sa zadnijem značeńem a jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (po zapadnom govoru* dosićeńe ‚industria'). Dostojno za ćuti se bi dosićeńe prijakoga Samsona. Boj bijući ovi suprot Filišteom, odluči im popaliti sva žita po poļi*(h)*; al nut' dosićeńa ńegova: ufati trista lisica . . . F. Lastrić, test. ad. 108[b]—109[a].

DÒSJEDNUTI, dòsjednêm, *pf. dobiti u ruke, pod svoju vlast, kao svoje vlastito.* — *složeno:* do-sjednuti. — *impf.:* dosjeđivati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚in alicujus rei possessionem venire'. — *slabo pouzdano.*

DOSJEĐÍVATI, dosjeđujêm *i* dosjeđívâm, *impf.* dosjednuti. — *U Stulićevu rječniku: griješkom* dosjednivati, dosjednivam. — *nepouzdano.*

DÒSJESTI, dosjedêm, *pf. složeno:* do-sjesti. *vidi i* dosjednuti. *a) u jednom primjeru* XVI *vijeka kao da znači sjesti uopće ili sjesti blizu (do) kojega mjesta.* U zao čas, tamo nu dosjedi, ne tići! N. Naļeśković 1, 249. — *b) u jednom primjeru* XVII *vijeka kao da znači sjesti na visočije mjesto.* Na ma pleća, otče, sedi a rukami vrat zagrli *(i)* dosedi; neće ov trud dogrustiti meni, otče. I. Zanotti, en. 46.

DÒSJETAN, dòsjetna, *adj. vidi* dosjetļiv. — *Postaje od osnove glagola* dosjetiti *sufiksom* ьnъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku, u kojem (kod štočnoga oblika* dosetan) *ima primjer iz narodne pjesme:* Ja sam mlada, ali sam dosetna, mnogom sam so dosetila sanku.

DÒSJETITI SE, dòsjetîm se, *pf.* animadver-

tere, *sjećańem dokučiti, obaznati.* — *složeno:* do-sjetiti. — *impf.:* dosjećati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dôsjetî. — *Od* XVIII *vijeka (vidi a) bb)) a između rječnika u Stulićevu (po zapadnom govoru* dositi se) *i u Vukovu:* čemu ‚merken, gewahr werden' ‚animadvertere' (tal. ‚accorgersi'). *a) mišļeńem ili tjelesnijem osjećańem obaznati što se prije nije znalo ili za to što se na ono nije pazilo ili što se ono nije osjećalo. isporedi* domisliti se *(kod* domisliti, b, *a) bb)),* staviti se. *aa) nije izrečeno što se obazna nego se ima u misli.* Sna' zaovu papučicom čepa, ne bi li se ona dosjetila, ne bi l' svome bratu otkazala. Nar. pjes. vuk. 1, 457. U čudu se brzo dosetio, te govori krčmarice Jele. 3, 180. I ne bi se ni tadar dosjetila. Nar. prip. vuk. ^{2}213. — *bb) ono što se obazna naj češće stoji u dat.* Niti se mogaše tome dositi. A. I. Knezović 171. Svakome se mogu dočuditi, i svakome jadu dosjetiti. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Tom se svati ništa ne sećaju, doseti se ļuba Stojanova. 3, 171. Svome se je jadu dosjetio. 3, 460. — *cc) ono što se obazna izriče se podložnom rečenicom u kojoj je* da. Da se oni ne dosite, da je on isti djavao. M. A. Reļković, sabr. 46. Da se barem prvi dan niko ne doseti da smo očistili. D. Obradović, živ. 75. Kad Ilija sestru razumio, odmah ti se bješe dosjetio da je glavom Mara Đurkovića. Nar. pjes. vuk. 3, 485. Dosjeti se da su ga uzeli na mjesto brata. Nar. prip. vuk. 149. — *dd) ono što se obazna stoji u acc. samo ako se izriče zamjenicom srednjega roda* (ovo, ono, to, što *itd).* Tomaš kolom uzmahuje, a na sluge namigujo: ‚Prikučite końe kolu'. To se sluge dosjetiše, prikučiše końe kolu. Nar. pjes. vuk. 1, 282. — *b) obaznati, razumjeti, shvatiti uzrok ili značeńe ńečega što se je već prije opazilo, osjetilo, obaznalo. s dat.* Kada blizu vode dolazio, teška žurba na vode studene! tu se Komnen čudu dosetio. Nar. pjes. vuk. 3, 188. Noćas sam ti čudan san sasnila, đe mi raste po kraj srca drvce, ne mogu se dosjetiti sanku. Nar. pjes. herc. vuk. 312. Zlu se Turci dosjetili znaku. Osvetn. 2, 56. — *c) spomenuti se, sjetiti se, vidi* domisliti, b, *a) cc). ono čega se subjekat spomene može biti: aa) u gen.* U tom s' Turčin puške dosetio. Nar. pjes. vuk. 3, 397. — *bb) u acc. s prijedlogom* za. Pade na um, pa se dosjetio za ńegova hrta Karamana. Nar. pjes. vuk. 2, 271. — *cc) u podložnoj interogativnoj rečenici.* Pa se dockan Stevo dosjetio kako ga je Limo sjetovao. Nar. pjes. vuk. 3, 309.

DOSJĘTĻIV (dôsjętļiv), *adj.* ingeniosus, *uprav koji se lako dosjeti čemu, ali dolazi s osobitijem značińma. — Postaje od osnove glagola* dosjetiti *sufiksom* ļiv-. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚der sich ausfindet' ‚consilii pleuus'). *a) koji svojoj ili tuđoj nevoļi lako nađe pomoći, isporedi* domišļat. Sve je lako opiti na kuli, al' je babu teško prevariti, neće baka vina ni rakije, potļe jednu šerbet-medovinu. Evo bulče dosetļivo bješe, u šerbet joj afijun mećaše, dokle babu bulče opojilo; pađe baba glavom bez uzglavļa. Nar. pjes. stojad. 2, 75. Dosjetļiv ‚kao šijak. (u vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 67. Čoek je u nevoļi dosjetļiv. 349. Imao je jednoga starca dosjetļiva, pa ga upita: ‚Što ću sada raditi, stari?' Nar. prip. bos. 1, 42. Uz to je Leka tako vešt, tako dosetļiv, da nema, misliš, neprilike u kojoj se on ne bi umeo naći. M. Đ. Milićević, let. več. 187. — *b) kojemu lako pada na um riječ vesela, šaļiva a i uopće takova kakovoj se ļudi ne nadaju, franc.* spirituel, *tal.* spiritoso, *ńem.* geistreich, witzig. Osobito je bio dosjetļiv i na podsmijeh gotov. Vuk, prav. sov. 88.

1. DOSKÁKATI, dòskâčēm, *pf. doći skačući isporedi* doskočiti, a. — *složeno:* do-skakati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 1. v. pf. ‚herbeispringen' ‚adsilio'. Obadva mladenca do biļurna doskaču kladenca. Osvetn. 4, 30.

2. DOSKÁKATI, dòskâčēm, *impf.* doskočiti. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *Postaje od* doskočiti *kao* skakati *od* skočiti. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu (praes.* doskačem *kod* doskočiti) *i u Vukovu (vidi dańe). a) dolaziti skačući.* Sunce da opet k nami pođiže se i doskače. J. Kavańin 473^{b}. — *b) jednako skakati koliko drugi ko. u Vukovu rječniku. — c) pomagati, braniti (od zla, nevoļe), s dat., vidi* doskočiti, b, *b) ee). — u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jest lik ovi protiva buhaču, kojim ńemu pomļivi doskaču. J. S. Reļković 183.

DOSKAKÍVÁŃE, *n. djelo kojijem se doskakuje. — U Vukovu rječniku.*

DOSKAKÍVATI, doskâkujēm *i* doskâkîvâm, *impf. iterativno prema* doskočiti *i* doskakati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Vukovu rječniku:* doskakivati, doskakujem: 1. skačući dolaziti ‚heranspringen, springend herankommen' ‚adsilio'. 2. kome ‚so weit springen als ein anderer' ‚saltu assequor'. 3. ‚nicht der betrogene sein' ‚assequor'.

DOSKÁZATI, dòskâžēm, *pf. iskazati, pripovidjeti do kraja. — složeno:* do-skazati. — *Jedan put* XVI *vijeka.* Jer ti ću pečali moje doskazati. H. Lucić 235.

DOSKÍTATI SE, dòskîtâm se (dòskîčēm se), *pf. doći skitajući se. — složeno:* do-skitati. — *Radi akcenta vidi* dosezati. — *Od* XVI *vijeka.* Njeki se doskita bez ruke oružne. M. Vetranić 2, 226. Jaohi meni, gdje mi se je skitńa doskitao. M. Držić 259. Saviše htih vjerovat tebi ka doskita ovdi se u ova mjesta. F. Lukarević 29. Koji si se pak doskito u ove strane. G. Palmotić 2, 146. Niki se ondi k nam doskita. S. Margitić, isp. 231. *i u naše vrijeme u Dubrovniku. — u ne vele pouzdanom primjeru* XVI *vijeka stoji aktivno (bez* se) *i kao da znači: dati, darovati, ili donijeti (skitajući se?):* Er se jamih domodara, ter ļubeć ga dvorno i ļubko, koj' mi vazda, brižna jejupko, doskitaše svakih dara. M. Polegrinović 175.

DÒSKOČICA, *f. u Vukovu rječniku:* cf. doskočiti 3. *kao da je značeńe: djelo kojijem se kome doskoči (vidi* doskočiti, b, *b) cc)).*

DOSKÒČITI, dòskočîm, *pf. složeno:* do-skočiti. — *impf.:* 2. doskakati, doskakivati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚saltar quanto un altro, fig. giugnere nell' onore dove un altro è giunto, ‚eo saltando quo alter pertingere, transl. eo quo alter pervenire'. 2. v. iskočiti. — doskočiti čemu, v. zaskočiti) *i u Vukovu* (1. do čega, do koga ‚herbeispringen' ‚adsilio'. 2. kome ‚so weit springen als ein anderer, erspringen' ‚saltu assequor'. 3. kome ‚erreichen, einholen, fig. nicht der betrogene sein' ‚assequor').

a. *skočiti dońekle.* Ja potroškom mojim k Damašku doskočim. F. Glavinić, cvit. 34^{b}. Niki doskočivši k ńemu, porinu ga doli. 120^{a}. Živina u trenuće oka doskoči i ditešce zgrabi. A. Kanižlić, utoč. 190. Triput skoči, do grada doskoči. Nar. pjes. vuk. 2, 112. Ti do meno ni doskočit nećeš. 2, 399. K ńemu brzo Mitar doskočio. 2, 632. Po avazu Jovan doskočio. 3, 322. *ono do čega se skoči može biti u gen.* Oni sedla ne doskoči, a

oni ga i priskoči. V. Došen 155b. Jednom skoči te im ga doskoči, drugom skoči daleko preskoči. Pjev. crn. 128a. — *u prenesenom se smislu kaže da kome doskoči (dobra ili loša) sreća.* Bješe ti mu junaku dobra sreća doskočila. Nar. pjes. bog. 45. Kad ulize u luge zelene, loša mu je doskočila srića. And. Kačić, razg. 95a.

b. *jednako skočiti koliko drugi ko, s dat. a) u pravom smislu.* S vitezovim kad se uskakaše, doskočit mu niko ne mogaše. And. Kačić, razg. 247a. Svadje sam ti mogo doskočiti i junačkim skokom odskočiti. Nar. pjes. marj. 22. — *b) u prenesenom smislu: aa) pohvaliti koga koliko zaslužuje, dostići mu djela hvalom.* Vrat' se vilo, kud si zaskočila, jošt Mijatu nisi doskočila; nećeš, vilo, ni doskočit lasno. Š. Štefanac 22. — *bb) doći do iste časti ili dobiti istu čast što i drugi. u Stuličevu rječniku.* — *cc) pokazati se kome jednak u vještini, u lukavstvu, ne pustiti se od njega prevariti.* ‚Doskočiću ja njemu'. ‚Dobro mu je doskočio'. Vuk. rječ. 134a. — *tako je i u ovom primjeru:* Dal' privari da doskoči, on otvori dobro oči. V. Došen 132a. — *dd) ne samo kao kod cc), pokazati se jednak, nego bolji, jači, po tome može značiti: aaa) odoljeti.* A ostaše dva dobra junaka, sve se nose po bijeloj kuli, namjeri se detić na detića, jedan drugom doskočit ne more. Nar. pjes. petr. 2, 480. Sve gledaju baše Jedrenlije, kad s' namjeri sila na bijesa, koj' će prije doskočiti kome. 3, 310. — *bbb) nauditi. kao da je takovo značenje u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Ti drugoga nenavidiš, misliš kako ćeš mu doskočit. J. Filipović 1, 286a. — *ee)* doskočiti čemu *(zlu, jadu, nevolji), na vrijeme pomoći, obraniti (od jada, nevolje).* Svako brige Kadam boravio, čijem bi kivnu vaju doskočio. Osvotn. 2, 61. Već kako bi za života živi, da za rana jadu doskočimo. 6, 4. Htjelo bi se doskočiti novojam zadružnim. M. Pavlinović, rad. 149.

DOSKÒČLIV, *adj. koji umije doskočiti (u prenesenom smislu), domišljat — U naše vrijeme u Lici.* ‚On svačemu doskočiti umije, doskočliv je kao đavo'. J. Bogdanović.

DOSKÒČLIVÒST, doskočlivosti, *f. osobina onoga koji je doskočliv. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Neće mu njegova doskočlivost pomoći'. J. Bogdanović.

DÒSKOKNUTI, dòskoknêm, *pf. skoknuti doćekle, doći skokom. — složeno:* do-skoknuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOSKÒNČÁŊE, *n, djelo kojijem se dosko*ńča. — *Stariji je oblik* doskončanje. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka. a) u aktivnom smislu. vidi* doskončati, *a).* Očemo viditi od griha vlašće odlučenje ali doskončanjo. Korizm. 55b. — *b) u pasivnom smislu, vidi* doskončati, *b).* Da je doskončanjo leško toj sudjaše. I. T. Mrnavić, osm. 49. Premda u tom stanju i smrtnom doskončanju. P. Knežović, muk. 45.

DOSKÒNČATI, doskònčâm, *pf. svršiti, isporedi* dokončati. — *složeno:* do-skončati. — *Od* XV *(vidi a) pri kraju) do* XVII *vijeka i u Stuličevu rječniku* (v. dokončati). *a) prelazno.* Doskončavši i dosvršivši djelo. S. Budinić, sum. 8b. Kada se jošće snovah, pririza mene; od jutra do večera doskončaš meno. M. Alberti 289. — *sa* se, *pasivno.* Sva pisma na sviti sad doskončaše se. M. Marulić 188. — *b) neprelazno, svršiti se.* Skažujući trudo i boleznı ke si za nas bidnih podnil, da su juro doskončali. M. Alberti 43.

DOSKÒRA, DOSKÒRO, *vidi* 1. do, I, 2, b, *a) bb) i* skoro.

DÒSLA, *vidi* doslije. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto u Zlatarića).* Za koju u muci život je moj dosla. S. Menčetić 221. Ko je *(blago)* crikve bilo dosla. P. Hektorović (?) 94. Ku *(poruku)* taštu napokon ne nadoh ja dosla? D. Zlatarić 5b. Ti Zadre u njoj dosla dar veći imaš vjekoviti. J. Kavanin 329a. — *u jednom primjeru* XVI *vijeka ima na kraju* j *(koje vidi).* Koji deri doslaj jesu svjedoci. N. Ranina 125b. act. ap. 13, 31.

DÒSLÂŊE, *n. djelo kojijem se došlje.* — XV *vijeka sa starijim oblicima* doslanjo *i* doslanje, *i u Daničićevu rječniku* (doslanije). Doslanjemь k menь kneza Radoja Živiničića. Mon. serb. 398. (1439). Doslanjemь svojehь dobrehь ljudi. Spom. sr. 2, 105. (1442).

DÒSLATI, dòšaljem *i* dòšljêm, *pf. poslati donekle ili do nekoga.* — *složeno:* do-slati. — *impf.:* dosiljati. — *Akc. je kao kod* poslati. — XIV *i* XV *vijeka (po svoj prilici može se čuti i u naše vrijeme) a između rječnika u Daničićevu* (‚mittere'). Dosla mi ju *(knigu).* Mon. serb. 178. (1368). Da biste doslali svoje dobre ljudi u Dubrovnikь. 368. (1432). I nemu njegovь dčo doslaše po Damijanu Žuńevića. 479. (1457).

DÒSLAVITI, dòslavîm, *pf. svršiti slavlće (zvoneńe, vidi kod* slaviti). — *složeno:* do-slaviti. — *U poslovici prošloga vijeka.* Doslavili su djaci. (Z). Poslov. danič. 19.

1. DÒSLE, *vidi* doslije. — *Može imati na kraju glasove* j *(vidi prvi primjer),* k, ka, n *(vidi* do-slek, dosleka, doslen *napose).* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* (‚adhuc' 77b; ‚etiam nunc' 316b; ‚hactenus' 317b), *u Bjelostjenčevu, u Stuličevu, u Vukovu (samo po istočnom govoru), u Daničićevu* (dosle *i* doslej). Koja se su zla činila doslej. Mon. serb. 174. (1356—1367). Koji je dosle zakon bio. 484. (1461). Dosle bilo je vrime od mlčanija. Mirakuli. 31. Znamo da svako stvorenje uzdiše i porađa deri dosle. N. Ranina 149b. rom. 8, 22. Ne čuh ja dosle spivanje tač medno. S. Menčetić 92. Ne bi dosle človik ostal. Mon. croat. 216. (1526). Luda sam dosle bila. M. Držić 164. Prijatelji koji dosle jesmo bili, bud'mo i odsle. M. Divković, kat. 114. Ah, oružje me prikorno, dosle ufanje razgovorno, a sad smrtna ma ponudo! I. Gundulić 186. Kako i dosle smiono srce i veliko nastoj kazat posred boja. G. Palmotić 2, 87. Ukaži se onada, ako si ikadar dosle, da si majka. P. Radovčić, nač. 394. Brinuće se on o meni, gdi me dosle doma ne bi. P. Vuletić 11. Razsap kraljstvim biti neće, kô ni dosle, ni u naprida. J. Kavanin 363a. Ponizit ću se većma neg dosle. I. Đordić, salt. XIII. Ova koja su dosle istomačona. J. Matović 209. Beléi dosle nije ni vidjela. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Kog' su ljube dosle sjetovalo, koga dosle, koga li č' odsele? 2, 532. Dosle sam te srebrom okivao, odsele ću ženjenjem zlatom. 4, 358. Đe su dosle mnoge prokukale. Oglod. sr. 464. Dosle sam ti hodil ja pod tvoja vrata, odsle ti već neću. Jačke. 27. Pa živite kao doslo što ste. P. Potrović, gor. vijen. 42. — *u jednom primjeru* XVI *vijeka kaže se o mjestu, kao dovle, do ovoga mjesta:* Počamši od Galileje deri dosle. A. Ranina 101a. luc. 23, 5.

DÒSLEK, *vidi* dosle *i* doslije. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka kod pisaca Dubrovčana, u u naše vrijeme u jednoj pjesmi ugarskijeh Hrvata (isporedi* doslek), *a između rječnika u Stuličevu.* Doslek bih bogme trīš. N. Naješković 1, 262. Vidim ljubav tvoju i vjeru, kako je doslek viku ne bi. G. Palmotić 2, 15. Man doslek su iskali. I. Đordić, salt. 204. Vjerujte mi, iza ovake ispovijest

očutjet ćete mir od srca i zamjernu rados, kakovu nijeste doslek možebiti u životu očutjeli. B. Zuzeri 154ab. Bo|e oslek negli doslek sa zotom. (Z). Poslov. danič. 8. Doslek Ivan krstitel ne bješe ‚itkomu' ukazo Jezusa. S. Rosa 49a. Jesi li doslek to činila? Misli. 67. Jeli doslek gospodila u vami bludnos, nek odslek gospodit bude čistoća. A. Kalić 182. Doslek si m' bil klinčac, sunce, misečina, odslek češ mi biti magla pred očima. Jačke. 110.

DÒSLĒKA, *vidi* dosle *i* doslije. — xvi *i* xviii *vijeka kod pisaca Dubrovčana.* Kô hvaļen bio je s početka dosleka. N. Dimitrović 68. 76. Dosleka ufo sam u boga. I. Đorđić, salt. 170. Kako biše sved dosleka. 428. Što smo dosleka skazali. S. Rosa 6b.

DÒSLÊN, *vidi* dosle *i* doslije. — *Od* xviii *vijeka.* S kojijema smo se doslen služili. J. Matović 527. Sedamdeset i četiri prosca što su sestri doslen dohodila. Nar. pjes. vuk. 2, 234. — *Kod Hrvata u Ugarskoj znači i dokle (relativno). isporedi kod* dosļe *i* dosļek. Mi te va red ne puščamo doslen braca ne umoriš. Jačke. 137.

DÒSLI, *vidi* doslije. — *U dva primjera* xvi *i* xvii *vijeka, ali u obadva može biti da stoji po zapadnom govoru mj.* doslije *(i u Vukovu rječniku samo po zapadnom govoru).* Dobro stvar ide dosli. M. Držić 216. Ništa te, joh mene, dosli ne privari. I. Ivanišević 286.

DÒSLIJE, *adv.* usque adhuc, *do sada, do ovoga časa, do ovoga doba.* — -ije *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega ê; u istočnom glasi* dosle, *u zapadnom* dosli. — *Sastavļeno:* do-slê; *drugi dio postaje od osnove* sel *koja je i u ńegdašńoj zamjenici* selikъ, *ovoliki;* -e- *može ostati (vidi* dosele) *ali običnije ispada; na kraju prima nastavke* ê, e, a, i *(vidi* dosle, dosla, dosli). *prvo bi značeńe bilo: do ovoliko, ali je svagda ograničeno na vrijeme (ipak vidi* dosle *pri kraju). isporedi još* odsele, poslije, *i* dokle, dotle, dovle, donle. — *(Kod Hrvata u Ugarskoj osnova* sel *može primiti i relativno značene kao* kol; *vidi kod* doslen, dosļe, dosļek). — *Od* xvii *vijeka (ali vidi i kod* dosli) *a između rječnika u Vukovu. (u svijem primjerima treba jamačno čitati* doslije, *a ne* dosļe *kako je pisano ili štampano).* Nije trijebi kazat meni, vitezovi nabuńeni koliko su doslije smjeli. I. Gundulić 494. Kako učinih doslije. L. Radić 55. Prijazan koju doslije rat zabavļa. P. Sorkočević 593a. Doslije ne iskaste ništa u ime moje. Đ. Daničić, jov. 16, 24. Doslije ništa imo kazat' nije. Osvetn. 3, 162.

DOSLIJÈDITI, dòslijedîm, *pf. dobiti ili naslijediti* (?). — *složeno:* do-slijediti. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (može biti po lat.* consequi *ili po tal.* conseguire). Svak se može sahraniti i slavu nebesku doslijediti. M. Divković, bes. 277a.

DOSLIJÈPATI, dòslijepâm, *pf. doći kao slijepac, pipajući. — složeno:* do *i* slijepati *koje postaje od osnove adj.* slijep. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Doslipati, doći kroz mrak, pipajući, slipački. M. Pavlinović. Do moga sam konaka doslijepao. razl. spis. 409.

DÒSLIŠATI, dòslîšîm, *pf. doslušati; uslišiti. — složeno:* do-slišati. — xvi *vijeka.* Kada jur rič ovu dosliši ńe obraz. Š. Menčetić 225. Ter molbe ne htiše doslišati moje. H. Lucić 194.

DOSLUĆÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se doslućuje. — U Vukovu rječniku.*

DOSLUĆÍVATI, doslûćujêm *i* doslućîvâm, *impf.* doslutiti. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* doslutivati, doslutivam, *i u Vukovu:* doslućivati, doslućujem.

DÒSLUK, *m. prijateļstvo, tur.* dostlyk. *isporedi* dostluk. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* S popovima u dosluku bud'te. Nar. pjes. vuk. 4, 142. Već ću s tobom u dosluku biti. 4, 192.

DÒSLUŠATI, dòslušâm, *pf. svršiti slušańe, ne slušati dałe, prelazno i neprelazno. — složeno:* do-slušati. — *impf.:* doslušivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòslušâ. — *U Belinu rječniku* 107b *i u Stulićevu.*

DOSLUŠÍVATI, doslûšujêm *i* doslûšîvâm, *impf.* doslušati. — *U Stulićevu rječniku (s praes.* doslušivam).

DOSLÛTITI, dòslûtîm, *pf. sluteći domisliti se, sluteći ugonenuti (što će biti).* — *složeno:* do-slutiti. — *impf:* doslućivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚sincere et cum desiderio augurari'. 2. ‚augurium adimpleri') *i u Vukovu* (‚erahnden' ‚omine assequi'). Rđav li si nočas sau usnio! ostan', care, na polu široku, dok ja pođem do Prizrena grada da ja vidim što si doslutio. Nar. pjes. petr. 2, 123. Ne, serdare, još nije pokoļa, ema bi se mogo doslutiti. P. Petrović, gor. vijen. 83.

DOSLÛŽITI, dòslûžîm, *pf. svršiti služeńe, služiti do kraja ili koliko treba, prelazno i neprelazno. — složeno:* do-služiti. — *impf.:* doslużivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚famulatum explere' 671a) *i u Vukovu* (‚bis zu ende dienen' ‚servisse usque od finem' *s primjerom:* Nije godine doslužio). Moj je *(štit)* veće doslužio na neizbrojne šupaļ rane. G. Palmotić 1, 210. — *sa* se, *refleksivno, svršiti upotrebļavańe. samo u Belinu rječniku* (doslužiti se, ‚finir di adoperare o servirsi' ‚uti' 36b).

DOSLUŽÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se doslužuje. — U Vukovu rječniku.*

DOSLUŽÍVATI, doslûžujem *i* doslûžîvâm, *impf.* doslužiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* xviii *vijeka; a između rječnika u Belinu (praes.* doslužîvam *uz inf* doslužiti 36b. 671a) *gdje naj prije dolazi i u Vukovu. — i s osobitijem značeńem: služiti vinom dotačući punu čašu (i u Vukovu rječniku:* 2. n. p. čašu, t. j. dotakati punu ‚anfüllen' ‚impleo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Svakom Grujo čašu doslužuje). Kako kome čašu dodavaše, tako ńemu doslužuje vinom. Nar. pjes. vuk. 3, 23.

DOSĻE, *vidi* doslije. — *Po govoru ugarskijeh Hrvata mj.* dosle, *isporedi* dokļe. Dosļe sam te ļubil kot pčela rožicu, strat ću te ostavit kotno siroticu. Jačke. 14. — *Može značiti i dokle (relativno):* Taji, mila, taji, dosļe budeš mogla. Jačke. 55.

DOSĻEĐNI, *adj. pošļedni. — U jednoga pisca Dubrovčanina* (dosļedni) xvii *vijeka. — nije pouzdano ni po obliku ni po značeńu.* Ima pisalac dobro staviti na pamet, kako se dosļedna silaba ima izrijeti, ali diļnorečno, ali kratkorečno. R. Gamańić C8a.

DOSĻEK, *vidi* dosļe. — *Samo s rclativnijem značeńem dokle.* Sad ću ti se tužit, dosļek bude zora. Jačke. 73. Nigdar moje srce neće bit veselo, dosļek sis klinčacom ne bude združeno. 97.

DOSMÒČITI, dòsmočîm, *pf. svršiti smočeńe, prelazno i neprelazno. — složeno:* do-smočiti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada tko mesa ili sira ili što god mrsnog

skupa sa kruhom jede, te tako jeduć ili mu prvo nestane sira ili mesa, reče: ‚Da mi je još malo sira ili mesa, da ovo kruha dosmočim' ili: ‚Da mi je još malo kruha, da ovo sira ili mesa dosmočim'. J. Bogdanović.

DOSMRDÍVATI, dosmŕdîvâm, *impf.* dosmrdjeti. — *Akc. je kao kod* dogradivati. — *U Belinu rječniku: praes.* dosmrdivam *uz inf.* dosmrdjeti 245ª. 304ᵇ. 400ᵇ; *prema tome biće pogreška* dosmrdijevati *(pisano* dosmrdjevati*) s praes.* dosmrdivam ‚molestiam afferre' 86ª; *i u Stulićevu.*

DOSMRDJETI, dosmŕdîm, *pf. jako dosaditi, dogrdjeti (uprav smrdjeti tako da se ne može podnijeti, dosaditi smradom).* — *složeno:* dosmrdjeti. — *impf.* dosmrdivati. — *Od* xv *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚molestiae esse' 245ª; ‚obtundo' 400ᵇ), *u Stulićevu* (‚non amplius foetere'; dosmrdjeti komu, v. dodijevati etc.), *u Vukovu* (vide dogrdjeti). Dosmrdiste jure bogu. M. Marulić 288. Lakomosti, ka si svijetu i bogu istom dosmrdjela. P. Kanavelić, iv. 585. ‚To mi je već dosmrdjelo'. ‚On mi je već dosmrdio'. Vuk, rječ. 134ª. ‚Već si mi dodijo i dosmrdio' *(u naše vrijeme u Dubrovniku).* — *impersonalno. samo u Belinu rječniku:* dosmrdjeti komu ‚molestia affici'. 304ᵇ.

DOSMÚCALAC, dosmúcaoca, *m. čovjek koji dosmuče ili koji se dosmuče.* — *U Stulićevu rječniku:* dosmucalac *i (griješkom)* dosmucaoc ‚qui clam ingreditur'.

DOSMÚCATI, dòsmûčêm (dòsmûcâm), *pf. dovesti smučući, potežući, isporedi* dopotezati. — *složeno:* do-smucati. — *impf.:* dosmucivati. — *Akc. je kao kod* dosezati. — *Od* xviii *vijeka.* Na božji sud i on dosmucan J. Kavanin 65ᵇ. Grijesi potežu smrt za sobom i kad ne bi došla, silom je, rijet ću ovako, dosmucaju. B. Zuzeri 289ª. U prošastoj mojoj besjedi dosmuco sam prid vas ovdi i prid vami ko prid pravdom opovidio jednoga lupeža. 345ª. Da dosmucam jednoga osudjenika iz dno pakla. Đ. Bašić 248ᵇ. — *sa* se, *refleksivno, doći smučući se. između rječnika u Belinu* (dosmucati se ‚adrepo' 23ᵇ) *i u Stulićevu* (‚irrepere, clam intrare'). Dosmuca se u naređenu crkvicu. I. Đorđić, ben. 192. S trešńom noga oslabljenijeh htio se u crkvu dosmucati. B. Zuzeri 162ᵇ. Kad bi se dosmucalo iz pakla na svijet jedno tijelo osudjeno. Đ. Bašić 154ª.

DOSMUCÍVATI, dosmûcujêm *i* dosmúcîvâm, *impf.* dosmucati. — *U Stulićevu rječniku:* dosmucivati se, dosmucivam se.

DÒSNA, *vidi* docna. — *U jednoga pisca Bošńaka* xvii *vijeka (nekoliko puta dolazi, po čem neće biti štamparska pogreška).* Premda dosna se okrene na pokoru. P. Posilović, nasl. 9ᵇ. Na svrsi dosna spomenuvši se od pomańkanja. 16ª. Tada oni otvore oči ali mnogo dosna. 21ᵇ. — *i u drugoga pisca iz Bosne* xviii *vijeka ima* dosne *mj.* docne: Dudovi aliti murve koji dosno aliti malo cvatu. S. Margitić, fal. 149ᵇ.

DOSNÀŠICA, *f. djeveruša (?).* — *složeno od* do *i osnove imena* snaha *deminutivnijem nastavkom* ica. — *U pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Vuščica mu zaručnica, gńidica mu dosnašica, buhica mu posnahuļa. Jačke. 268.

DÒSNE, *vidi* dosna *pri kraju.*

DOSNÒVATI, dòsnujêm, *pf. svršiti snovańe.* — *složeno:* do-snovati. — *Akc. je kao kod* darovati. — *U Vukovu rječniku:* ‚anzetteln' ‚ordior (tolam)' *s primjerom:* ‚Malo imam pređe, neću moći osnutka dosnovati'.

DÒSÒL, dòsola, *m. ime apstraktno načińeno od glagola* dosoliti *u narodnoj pripovijeci našega vremena.* Priča se kako je jedan čovjek zapitao svoju ženu, koja mu je neslano jelo na sto iznijela, zašto joj je jelo neslano, a ona mu odgovorila: ‚Dosol na stolu, presol na leđima'. (t. j. da je jelo presolila, bila bi kriva i bijena, a što je neslano, lako ga je dosoliti). Ž. Radońić.

DOSÒLITI, dòsolîm, *pf. svršiti soļeńe, osoliti do kraja, koliko je dosta.* — *složeno:* do-soliti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme.* Živ soļen ne dosoļen. Nar. prip. vuk. ²246.

DÒSPATI, dòspîm, *pf. vidi* dospavati. — *složeno:* do-spati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sani smo; nijesmo noćas dospali'.

DOSPÁVATI, dòspâvâm, *pf. pospati do kraja, koliko je dosta, naspati se.* — *složeno:* do-spavati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta me probudi, još nijesam pravo ili dobro dospavao'. J. Bogdanović.

DOSPE, *f. pl. ime selu. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 132.

DOSPIJĚĆE, *n. vidi* dospjeveńe. — *Stariji je oblik* dospijetje. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka a između rječnika u Mikańinu* (dospitje *kod* svrha), *u Belinu (po zapadnom govoru* dospitje ‚cessatio' 187ᵇ; ‚finis' 316ᵇ), *u Stulićevu* (dospitje). *(Bog)* ki je dobro brez priroka, prvi počet, prvo bitje, visok uzrok od uzroka, zadńe česno svijem dospitje. J. Kavańin 3ᵇ.

DOSPÍJEN, *adj. vidi* dospjeti, 2, c, *b).*

DOSPIJEŃE, *n. vidi* dospjeveńe. — *Stariji je oblik* dospijenje. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka i u Belinu rječniku* (dospijenje ‚cessatio' 187ᵇ). Za dospijenje od ovoga desetoga razgovora. M. Orbin 211.

1. DOSPIJET, *f. vidi* dospijetak. — *Postaje od osnove glagola* dospjeti *sufiksom* ть. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Čeka svijeta do dospiti. J. Kavańin 537ª.

2. DOSPIJET, *m. vidi* dospijetak. — *Može biti da mj.* -ije- *treba čitati* -je-. — *Postaje od osnove glagola* dospjeti *sufiksom* тъ. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, svagda u loc. s prijedlogom* na: na dospijetu (dospjetu) *što znači: na svrhu, na kraju.* Oddaļivamo se od ponora u koji se na dospijetu (‚dospietu') općeno sunovratiše. D. E. Bogdanić xv. Poslije kada se dugo dvoumnom srećom boriše, na dospjetu Semiramis izgubi glavu. 32. Vojeva u počelu srećno, ali na dospjetu bi do glave razbijen. 33. U počelu vladańa svojega bi nesrećan, ali na dospijetu (‚dospietu') možebiti naj mogućniji kraļ. 60.

3. DÒSPIJET, *adj. vidi* dospjeti, 2, c, *b).*

DOSPIJÈTAK (dòspjetak), dospijètka (dòspjetka), *m.* finis, *svršetak.* — -ije- (-je-) *stoji po južnom govoru mj. negdašnega ě-, te po istočnom glasi* dospětak (dòspetak), *po zapadnom* dospitak (dòspitak). — *Postaje od glagola* dospjeti *sufiksom* ъкъ. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (dospitak ‚definitio; finis'), *u Belinu* (dospitak ‚finis'; bez dospitka ‚sine ullo fine' 316ᵇ), *u Voltigijinu* (dospitak ‚termine, compimento' ‚ende'), *u Stulićevu* (dospijètak *i* dospitak), *u Vukovu* (dospijètak *i* dòspjetak). — *Akc. je dvojak već od prošlijeh vjekova; ali se ne može svagda poznati kakav je: kod nekijeh pisaca (kao što su n. p. Vrančić, Bandulavić, Alberti) koji osobitijem znakom bilće duge vokale, stoji bez ikakva znaka, po čemu se vidi da je kod ńih srednji slog kratak* (dòspitak); *dug je bez sumńe*

u Belinu i u Stulićevu rječniku, a po svoj prilici i u pisaca Rose i Matovića treba čitati s -ije- a ne s -je-. treba još dodati da u Vukovu rječniku kod dòspjetak *ima da se tako govori u Boci a kod istočnoga i zapadnoga oblika* (dospétak *i* dòspetak, dospítak *i* dòspitak) *nema nikakva dodatka. — kod* dospjètak *akc. se mijeňa u gen. pl.* dòspijetâkā, *i u voc.:* dòspiječe, dòspijeci. Svrhi i dospětku ovoga simbola prilaga se ona rěč: amin. Š. Budinić, sum. 15b. Budi ovdi konac, svrha i dospitak ovoga nauka. 180a. Veselja koje jest bez nijednoga dospitka. F. Vrančić, živ. 21. To nam bi dospitak mudroga zgovora. Đ. Baraković, vil. 92. Kako svići kad dogori do dospitka plami tanak. 214. Na dospitku ove molitve strigu se vlasi. I. Bandulavić 291b. Za ńim se na dospitku govori otčenaš. M. Alberti 41. Za dospitak ostaje mi upitati. I. T. Mrnavić, ist. 96. Poznanje početka i dospitka človičjega. P. Radovčić, ist. 125. Koji želi dobro i čestito učiniti dospitak života sadańega. nač. 82. Muke vičńe biti će ńim odlučene po sva lita prez dospitka. A. Vitaljić, ist. 273. Da nakon dospitka putovanja ovoga života dostojan bude prići u vičńu slavu. L. Terzić 199. I'ostavljam dospitak i konac svakoj živini škodljivoj, da ne mogu u napridak nauditi. 288. Bože, kojemu dobroti nije dospitka ni milosrdju broja. 302. *(Meso)* dospitak takav ima, da se meće jest crvima. J. Kavańin 63a. Nejma kraja ni dospitka. L. Ļubuški 57. Imamo sliditi u dobrih dilih do dospitka našega života. J. Banovac, prip. 87. U doba ove smrti imale su svoj dospijetak (‚dospietak') rečene sedmice. S. Rosa 16a. Kraļevańu ńegovu neće biti dospijetka (‚dospietka'). 179b. Dospitak pisma staroga. And. Kačić, kor. 358. Pustili su ga na dospetku. A. T. Blagojević, khin 23. Večere koja se uzima pod dospijetkom (‚dospietkom') dnevi. J. Matović xxvi. Mučno je da se dobrim svrši dospitkom. I. L. Garańin 26. Koji se tu prle, gore, tope bez dospjetka. A. Kalić 42. Sve naše ufańe uzdržaje se u dospitku i u svrhi. Đ. Rapić 342. *s prijedlogom na kad naznačuje vrijeme kad što biva može stajati u acc. (vidi kod* na). Na dospitak reci kako si se ispovidio. A. Komulović 12. Izajde iz utrobe materine na dospitak devetoga miseca. I. T. Mrnavić, ist. 17. Na dospitak života uživali su čudnovati mir. P. Radovčić, nač. 28. Ukaži meni u životu i na dospitak života moga tvoje milosrdje. L. Terzić 60. — *u ovom primjeru znači cilj, namjeru:* Znaš svrhu ili dospitak na koji se jest odpravilo i upravilo svako moje dilovanje. A. Vitaljić, ist. 497. — *u jednom primjeru* xvii *vijeka kao da znači djelo kojijem se dospijeva do ńeke namjere (vidi* dospjeti, 1. b, *b)):* Kada pomańkaše svaka pomoć i dospitak ļuski. M. Radnić 203b.

DOSPIJEV, *adj. koji se može dospjeti. — U Stulićevu rječniku: (po zapadnom govoru)* dospiv ‚qui terminari potest'. — *sasma nepouzdano.*

DOSPIJÈVALAC, dospijèvaoca, *m. čovjek koji dospijeva (prelazno). — U Stulićevu rječniku:* ‚colui che finisce, termina qualche cosa' ‚qui finit etc.'

DOSPIJÈVALICA, *f. žensko čeļade koje dospijeva. isporedi* dospijevalac. — *U Stulićevu rječniku.*

DOSPIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se dospijeva. — Od prošloga vijeka a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚das reifen' ‚maturitas'. 2. ‚die musse' ‚otium'. ‚Svrhu prolazećih vode' zlamenuje dospivańe kadkod onih nevoļa. J. Banovac, prip. 48.

DOSPIJÈVATI, dòspijevâm, *impf.* dospjeti. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* -ê-, *te po istočnom glasi* dospévati, dòspêvām, *po zapadnom* dospívati, dòspívām. — *Akc. je kao kod* dobivati; *po južnom govoru ima* ijè *prema é i i drugijeh dvaju govora, a* ije *(bez akcenta) prema ê i î. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dospěvati, *rus.* доспѣвать, *češ.* dospěvati, *poļ.* dośpiewać. — *Između rječnika u Belinu* (‚cessare o mancare, haver fine' 317a; *i praes.* dospijevam *uz inf.* dospjeti 2a. 187b. 302b. 317b, *i dospivam* 554b), *u Bjelostjenčevu* (dospevam, *vidi kod* dospjeti), *u Jambrešićevu* (dospevam ‚assequor'), *u Voltigijinu* (‚terminare, finire' ‚endigen, vollziehen'), *u Stulićevu (praes.* dospivam *i* dospijevam *kod* dospiti *i* dospjeti *i ger. praes.* dospijevajuć, v. svršivajuć), *u Vukovu* (1. ‚reifen' ‚maturare'. 2. ‚musse haben' ‚otium est mihi'). — *U ńekijeh pisaca* xvii *vijeka uz praes.* dospijevam *ima i* dospijem *s dugijem i koje stoji mj. dugoga* ê: Sada u veselju i u radosti dospije (‚dospije') i svršuje ovu pisan. A. Vitaljić, ist. 64. U ime boga otca rasipļem vas i dospijem vas. L. Terzić 322. Smućenje ajera, koje ja dospijem, tjeram i u ništa obračam. J. Banovac, blagos. 130. Vašu vlast dospijem, razsipļem, prosipļem. 198. *a u jednoga pisca* xvii *vijeka ima i ger. praes.* dospijući *što na isti način postaje (vidi prvi primjer kod* 2, a, *d)).*

1. *neprelazno.*

a. mature venire, *dolaziti na vrijeme, a i dolaziti uopće. u svijem je primjerima u prenesenom smislu. a) (o međi?) da se prostire, pruža. (Međa?)* od togo četvertoga kamena dospeva sъprotiv zrešti . . . ot tudu paky dospeva do velikago potoka. Glasn. 25, 308. (1193 *u prijepisu* xiv *vijeka). — b) o neživoj stvari koja se sama ne miče nego se nosi i vozi.* Pošto knige odlazile bijele, pa na svoje dospijevale ruke. Osvetn. 3, 121. Iz Maģarske dospeva mnogo ovog korena u trgovinu. Đ. Popović 222. — *c) dolaziti u dio.* Starijem zemļa naj boļa dospiva, mladi što je naj gore dobiva. J. S. Reļković 388. — *d)* dospijevati *k čemu, kao dohoditi do čega (vidi* doći, II, 12, a, *c)).* Da je on nas izvestio na koji se način k istinosti dospeva. D. Obradović, basn. 442. — *e) u ovom primjeru s dat. kao da znači dolaziti ili pripadati:* Kad Jupiter četvrtku dospiva, ńemu topal on i vlažan biva. J. S. Reļković 10. — *f) u jednom primjeru* xvii *vijeka kao da je značeńe: (umom) dopirati, dokučivati.* Svijet drži za budalaštinu sve ono gdi on ne dospiva i ne razumi. M. Radnić 155b.

b. maturescere, *dozrijevati, vidi* dospjeti, 1, b, *d).* Ovo voće ranije dospiva. J. S. Reļković 86. Ove godine voće rano dospijeva. Vuk, rječ. 134b.

c. *imati kad, vremena (što raditi), isporedi* dospjeti 1, b, *e). — u Vukovu rječniku.*

d. finiri, *dolaziti do kraja, svršivati se.* Da ne upadeš u muke koje ne dospivaju. F. Vrančić, živ. 43. Sve suprotive i srećnosti od ovoga života dospivaju i imaju svrhu. B. Kašić, per. 215. Vidim gdi dospijeva vlas rimske slobode. G. Palmotić 2, 480. Premda i dospjeh moju muku, ne dospijeva ona u mojijeh udijeh. I. Đorđić, salt. 130. Ńegov život skoro dospijevaše. I. Đorđić, ben. 58. Spoznah u ńe licu smrdećemu gdje naj poslije dospijevaju sve ļepote. B. Zuzeri 6b. Krstjani, od potribe je dobit' oni život blaženi koji nigda ne dospiva. J. Banovac, razg. 86. Sa svim razlogom ovi članak apostoli sveti naj posliđńi stavišе i u ńemu virovańe dospiše, jer u ovomu životu koji nigda ne dospiva svaka do-

spivaju. J. Filipović 1, 228a. Rič ‚ave' od ‚a' počimļe a u ‚e' dospiva. 1, 512b. Tvoje ime ne dospijeva. I. A. Nenadić, šamb. 20. Ko zlo živi, zlo i dospijeva. Đ. Bašić 138b. Radost i veseļe da u brzo dospijeva. A. Kalić 25.

2. *prelazno.*

a. *svršivati, dovršivati. a) ističući da subjekat došavši do kraja radńe dałe ne radi.* I ļubvena beja i rati dospivam. P. Zoranić 5b. Nit' dospivam tebe moliti. P. Knežević, pism. 53. Crkva sveta svaku molitvu dospijeva govoreći: po Jezukrstu gospodinu našemu. I. A. Nenadić, nauk. 209. Dominik dospijeva svetu molitvu. V. M. Gučetić 115. *i bez objekta.* Sa psostju si počela i sa psostju dospivaš. F. Vrančić, živ. 30. Dospivajuć pozdravļam te lijepo. And. Kačić, razg. 2b. — *sa* se, *pasivno.* Dospiva se svada ka sedam lit to je da rateć obvlada rano srce moje. P. Zoranić 4a. Tadara ubah dospijevahu se četirdeset i devet godišta. S. Rosa 19b. — *b) desinere, cessare, kad se radńa ili stańe subjekta svršuje i bez ńegova djelovańa.* Ne dospivaju nikadare skončavati se. I. T. Mrnavić, ist. 47. Jedva treto lito ona dospivaše. mand. 41. Zvijezde u jedan dan svoj tijek okolozema|ski dospijevaju. I. Đordić, salt. 57. Dospijevam živjet, er za ļubav od mojijeh dospijevam patit: ‚consummatum est'. B. Zuzeri 259a. Na isti način svoj život dospiva grišnik. I. J. P. Lučić, razg. 59. — *c)* finem afferre, dirimere, *činiti da se ńešto svrši što sam subjekat može ne biti počeo. ako je objekat što živo, može značiti što i ubijati.* Vidi se, da ga krvnik ne dospijeva, nego ga u dugo davi i muči. B. Zuzeri 368a. Dospivam vas *(đavole)* po križu, kļuču od raja. L Terzić 323. Vlas djavaosku dospivam. J. Banovac, blag. 277. — *d)* ad finem perducere, perficere, absolvere, *dopuńati radńom što još kod čega nedostaje.* Kako čini jedan pitur koji naj pri učini svu priliku prez kolurih i razlučenja udah i paka malo po malo gre dospijući jih. P. Radovčić, ist. 21. Boļe, vitezovi, stvari dospivajte. I. T. Mrnavić, osm. 26.

b. *u jednom primjeru prošloga vijeka kao da znači dobivati, stjecati.* Jer kad čovjek srdcem vjeruje dospijeva pravednost; a kada vjeru ustma izpovijeda zadobiva spaseńe. (paul. rom. 10, 10). E. Pavić, jezgr. 14.

DOSPJET, *m. vidi* 2. dospijet.

DOSPJETAK, *vidi* dospijetak.

DÒSPJETAN, dòspjetna, *adj.* finalis, finitus. — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚facile terminans, finiens'). *a) koji pripada dospjetku, svršetku.* Paklenoga plam jezera prikriti će zemļe lice, pune a škode i ‚nemijera' svo'e će sunut kobilice . . . nek bjeljezim kažu tijeme, da dospjetno došlo 'e brijeme. J. Kavańin 563b. — *b) koji se svršuje (dospijeva), koji treba da se svrši (dospije).* Kad bi pako dospjetan bio, hotio bih na ńeki način od govora okrvavļene biće ńihove i kostreti pokornikom ugrabiti. B. Zuzeri 240b. Ne poznaju drugoga života, osvem ovega dospjetnoga. Đ. Bašić 253b. U stvorih osvem što su izvrsnosti domjerne i dospjetne, još su izmiješane s tolicijem načinima neļubivijem. 315a. Dospjetno jest u istinu po naravi naše živļeńe A. Kalić 47.

DÒSPJETI, dòspijêm, *pf.* maturare; finire, cessare; *pravo je, najstarije značeńe: dohitjeti, ali nema potvrde u našem jeziku. iz ńega se razvilo drugo: doći na vrijeme, pa iz ovoga: doći do cila, do izvršeńa svoje namjere, a još dałe: doći do svrhe, do kraja.* — -je- *u inf. i u oblicima prošloga vremena stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega -ê-, koje po istočnom govoru glasi* -e-: dòspeti, *a po zapadnom* -i-: dòspiti. *u oblicima sadašńega vremena pred nastavcima* em, eš, . . . u *u praes. (pred kojima je umetnuto* j *radi zijeva) i* j, jmo, jte *u impt. ê glasi i po južnom kao po zapadnom govoru: praes.* dòspijêm, dòspijêš, . . . dòspijû *(rijetko kod Dubrovčana* dospijêdû. B. Zuzeri 109a. Đ. Bašić 2a. 40a. 278a), *impt.* dòspîj, dòspîjmo, dòspîjte *(kod ńekijeh Dubrovčana ostaje jê ili* ije *u impt:* dospijej. Nar. pjes. bog. 337; dòspjêj. Đ. Bašić 137b; dòspijêjte. 160b; *prema tome bi trebalo da je po istočnom govoru praes.* dospejem, dospeješ, . . . dospeju, *impt.* dòspêj *itd., ali se tu glasovi* eje *sažimļu u jedno ê, te praes. glasi:* dòspêm, dòspêš, . . . dòspejû, *(vidi u Vukovu rječniku* dospeti, dospem *i* Đ. Daničić, obl.7 84); *i po zapadnom govoru mješte običnijeh oblika u praes:* dospijem, dospiješ *itd. nahode se na mjesta oblici:* dòspîm, dòspîš *itd.* (dospi, M. Katančić 50 *i u Vukovu rječniku:* dospiti, dospim). — *oblike part. praet. pass. vidi kod* 2, c. — *Akc. se mjeńa samo u oblicima kazanijem sprijeda i kod part. praet. pass. (vidi kod* 2, c). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dospěti, *rus.* доспѣть, *češ.* dospěti, *pol.* dośpiać. — *Složeno: do i* spjeti *koje je u običaju samo složeno. — Osnova se* spê *pokazuje ne samo kao praslavenska, nego i kao litavska, isporedi u ovom jeziku* spêti, *imati kad, biti dokolan,* pa-spêti, *prispjeti. po litavskom vokalu vidi se da* spê *postaje produļivańem od* spe, *koje odgovara indoevr. korijenu* spa, *pružati se (to se značeńe dałe širi: rasti, ići za rukom, prispijevati itd.), isporedi sanskr.* sphâ, sphâj, *deblati, rasti, grč. σπάω, vučem, φθάνω, pretječem, lat.* spatium, spes, *stvńem.* spuon, *ići za rukom. — Između rječnika u Vrančićevu:* dospiti ‚consummare; definire, desinere; finire'; *u Mikaļinu:* dospiti, svršiti ‚perficio, absolvo, expleo, termino, finio'; *u Belinu:* ‚desino' 187b; ‚perago' 302b; ‚absolvo' 317b; ‚perficio' 554b; dospjeti lajańe ‚cessare a latratu' 2a; *u Bjelostjenčevu:* dospeti *kod* dospevam ‚assequor, supervenio; perficio, absolvo, expleo, desino, termino'; *u Voltigijinu:* despeti, dospiti, dospjeti ‚asseguire, terminare' ‚erreichen, vollenden'; *u Stulićevu:* dospiti *i* despeti ‚finire, complere, terminare, conficere, perficere, constituere, decernere'; *u Vukovu:* 1. ‚reifen' ‚pervenio ad maturitatem'; 2. ‚zu recht kommen' ‚venio'; 3. ‚musse haben' ‚otium est'; 4. (po zapadnijem krajevima) vide svršiti; *u Daničićevu:* dospêti ‚pervenire; perfici'.

1. *neprelazno.*

a. mature pervenire, *doći na vrijeme, prispjeti. a) u pravom smislu* Jednom zlo vrime zateče ježa izvan ńegove jame i, hodeći da despije, ne može, svrati se u jamu k lisici. J. Banovac, pred. 16. Ako se i ne dospije doma, ima se gdi nońiti. M. Zoričić, zrc. 204. Kad to bude, onda sjat *(lan)* idi, jutrom k tomu da dospiješ, vidi, jer rečeno tko vrime promaši, lan nejednak onoga upłaši. J. S. Rejković 129. Tu je Turčin sada prebrodio de je koji dospjeti mogao. Nar. pjes. vuk. 4, 259. Gledaj da dospiješ na ručak. Vuk, rječ. 131b. — *b) u prenesenom smislu.* Ako hoćeš opočinuti u kući tvojoj, kada ti svrhu dospije smrt. M. Radnić 174b. Ni Absalon ni Juda ne biše nigda tako oholi ni zli, kakono kada im dospi smrt. 329a. *i o vremenu.* Kad li vrime tomu dospi, da se tilo sarani. M. Katančić 50. — *c) kod ovakoga značeńa kraj mićańa u knjigama pisanima crkvenijem jezikom može biti u gen.* Idy že pomoštiju božijeju rekomy Metolije igumeń i dospê vla-

dyčьstva syna jego i doide krajńeje vlasti jego. Stefan, sim. šaf. 16. Sьvrьšenaago vьzrasta dospêvьšu. Danilo 207.

b. *predašńe je značeńe preneseno na dostizańe ciļa, svrhe, namjere. a) kao doći a ujedno dostignuti ono što se želi ili što je uzrok micańu.* Ovu oblast ima papa . . . papa ne mogući dospjeti po svemu svijetu naređuje na svoje mjesto biskupe. M. Divković, nauk. 264b. Pa govori božur cvet: ‚Oj ti ružo rumena! da je meni tvoj miris, na mloga bi dospeo: junacima za kalpak, devojkama za kosu, nevestama u nedra'. Nar. pjes. vuk. 1, 278. — *b) poći za rukom.* Ov trud boļe od prvog ti dospi. J. S. Reļković 138. — *c) doteći, istrajati.* Od Ivańa brinu se kućani da se kuća zeleńem izrâni, priko zime i da posli ima šta iz bašče kuvarica prima, da do lita drugoga dospije. J. S. Reļković 307. Jedni kojim dospit neće slame, list po šumi izpod drvja jame. 411. — *d)* maturescere, *dozreti.* Kada voće jest zrilo i dospilo, odpade samo. M. Radnić 303b. Kad mu ono malo žita dospe. D. Obradović, basn. 165. Dospjele trešńe. Vuk, rječ. 134b. *i u prenesenom smislu (metaforički).* Imaju dušu dospjelu i otiskuju se same od grane tijela ńihova. M. Radnić 30b. Mlada ot 14 godina činila mi se nedospela za ženu. S. Tekelija. letop. 120, 42. — *e)* vacare, *moći (što uraditi), kad ostane na to vremena, dokoliee (može se ovo značeńe izresti odmah iz onoga kod* a, *jer se može shvatiti kao: doći na vrijeme do radńe).* Doći ću ti kad dospijem. Vuk, rječ. 134b. — *radńa se može izreći infinitivom, koji se ne može shvatiti kao objekat (isporedi kod* 2) *nego kao supin.* Sьzida inyje božьstьvnyje hramy ihže ne dospêhomь vьspomenuti. Okázk. šaf. 51. (1453). O semь umь svoj upraznivšе, pisati vamь ne dospêhomь. Aleks. nov. 75.

c. assequi, *doći do čega (vidi* doći, II, 12, a) *osobito do kakva zla; uz to se misli kao da je ono do čega se dođe kraj kojoj radńi ili kao da je svršetak samoga subjekta.* Ne bi on tužan i žalostan na to bio dospio, da me ne bude toliko ļubio. A. Kanižlić, uzr. 99. Na što je ńezina pomńa dospila. kam. 17. Na tugu i žalost ne bi on dospio. A. I. Knezović 272. Kamo dospi strašna sila, što ga biše sad obsila? V. Došen 124a. Ako svińar zlo nagazi, kud će dospit starešine, božjeg' jata kad ne cine? 220b. Jer češ vidit, kud će dospjet' sjerotińa ļuta Osvetn. 3, 85.

d. *doći do kraja, do svršetka, svršiti se: subjekat može biti sve ono što traje, dakle vrijeme, radńa, stańe, čeļađe i što god je živo (tad* dospjeti *može značiti što i* umrijeti) *itd.* Što plačeš ti veće, o ženo? eto sad sve hude nesreće dospješe i tvoj jad. F. Lukarević 264. Kako ne dospiše dni tvoji i kako se ne raspade srce tvoje. M. Jerković 47. Kad se rimski puk pobije ter dovrši i dospije, tko će nastat? G. Palmotić 2, 484. Držeć, da će u isti čas dospjeti, ka ju nosi, nezdrav ļuta. 3, 138b. Sve skupštine nevirnih brzo dospiju. P. Radovčić, ist. 98. Naš vaviječni život mili ki nigdare ne dospije. A. Vitaļić, ost. 70. Blagdan sveti jur dospije. L. Terzić (B. Pavlović) 291. Svijet će dospjet, a on počet će. J. Kavańin 440b. Ne dospje molitva a dijeto usta zdravo. I. Đorđić, ben. 111. Bez ruka žive se i bez noga, a kad glava ali srce budu teško uvrijedjena, dospio si. B. Zuzeri 75b. Jeli dospjela po ulicah pakļena kupovina od ubozijeh djevojčica? 181b. Jer im muka dospiti ne more. T. Babić 19. A bojim se, da ćete do malo dana dospit. J. Banovac, razg. 184. Daj, gospodine, čini, neka svit dospije! J. Filipović 1, 381b. Dospjela je dika tvoja. I. A. Nenadić, šamb. 7. Jeli učińeno, dospjelo je. (Z). Poslov. danič. 37. U ovo nesrećno vrijeme, veli Amos prorok, dospijedu lijepe i čiste djevojčice. D. Bašić 2a. Ako se kadgod po sreći nađemo u crkvi, u kojoj se riječ božija pripovijeda, ako je duļa, čekamo kad će prije dospjet. 2a. Kad pade zastor i dospije prikaza, dospjet će i tvoje gospostvo. 70a. Neki dospješe u bali i smradu od tamnica. 228b. Dospi dan a noć se ufati. And. Kačić, kor. 88. Zloće matere tvoje nisu dospile nego su još u cvitu. 259. Ovoga svijeta, koji stvoren bi, i dospjeti ima. J. Matović 469. Kadano dospije po sve uzrok zakona . . . dospije po sebi zakon kada dospije sa svim uzrok. A. d. Costa 1, 14. Stvari s mirom mogu proći i dospiti korisno i spaseno. M. Dobretić 112. Kad bih reko samo: otišla je Marija u Alesandriju a iz Alesandrije u Jeruzalem, to bi sve dospjelo u malo riječi. N. Marči 7. Kad bi pristali božiji namjesnici riječ božiju propovijedati, kršćanska vjera i zakon u brzo dospjeli bi. A. Kalić 20. Juda je bio i dospio; Židovi su bili i dospjeli. 199. Kuga je dospjela. 549. Kad me vidiš da sam dospjela, reci: ‚blago ńoj! svršila je pačeńe na svijetu'. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 185. Ja bih rekla štogod, ti bi se najedio, pa — dospio poso! 198.

2. *prelazno,* finire, *dovršiti, svršiti. — ne može se kazati kako je s neprelaznoga značeńa glagol došao do prelaznoga. može biti da je sa značeńem kod* 1, d *(svršiti se) isprva mogao imati uza se infinitiv kojijem se dopuńa smisao, a da se je poslije taj infinitiv shvatio kao pravi objekat. jamačno je ta promjena postala već u praslavenskom jeziku (isporedi prelazno značeńe u stslovenskom, ruskom, češkom jeziku). po dodatku u Vukovu rječniku prelazno značeńe dolazi samo po zapadnijem krajevima našega naroda.*

a. *aktivno. a)* desinere, cessare, *kao dovršiti, svršiti, prestati, kad je objekat kakva radńa koju vrši sam subjekat, ističući da svršivši je subjekat se ńom dańe ne bavi. aa) mjeste objekta ima inf.* Kako cocani (‚kocani') dospiju govorit. P. Hektorović (?) 134. Bjehmo veće mi dospjeli pripravļati smrtne slave. G. Palmotić 1, 90. U grijehu uzresli smo, grjehovati ne dospjuć. J. Kavańin 570b. Kad mi bjehu dospjeli večericu večerati. Nar. pjes. bog 95. Ah dospjejte nas jednom prlit! dospjejte nas jednom mučit! Đ. Bašić 160b. — *bb) objekat je verbalni supstantiv.* Dospivši duša govorenje, dojde jedan djaval. M. Marulić 324. Dospivši putovanje. B. Kašić, fran. 144. Pastiri, pokli svi i riječma i djeli sva smo voće u crkvi činjena dospjeli. I. Gundulić 175. Plaća vojnikom ne ima se dati nego dospiv vojevanje. I. Ančić, ogl. 169. Kad budeš dospio tvoje poslovanje. I. M. Mattei 287. — *cc) objekat je ime apstraktno koje znači radńu.* Moreš nam doreći to što si počela . . . i posal dospiti, ako te ki čeka. H. Lucić 253. Tako dospi molitvu. F. Vrančić, živ. 38. Dospivši tako svoju ispovijest. B. Kašić, iń. 12. Dospiti izvrsito s ńom put počoti od naj glavnijeh umiteostva. fran. 6. Kako dospje sej govore, uprije u me svê pozore. G. Palmotić 1, 306. Kad bi dospjeli do dvaes godišta sve mudroznane zabave. I. Đorđić, ben. 12. Netom dospje svoje molbe Skolastika. ben. 48. Od potrebe je da sudac sud dospije davši svakomu sve ono što je tko po sudu dostojan. J. Filipović 1, 153a. Dobro je i koristno zaglaviti i dospjeti našu ispovijed. I. A. Nenadić, nauk. 176. Dospivši blagoslove. And. Kačić, kor. 55. — *dd) objekat je supstantiv koji znači ńešto što se izriče, govori, pjeva, čita, te je značeńe da subjekat ono*

dalje ne govori, ne pjeva, ne čita. Kad pisan dospiše u vrime obroka. P. Hektorović 23. Dospi Vlade pisancu. P. Zoranić 12b. Misu dospivši reče ocu. B. Kašić, iń. 68. Druga strana od kora neka ne počimlje pismu, ako druga nije svoju dospila. M. Bijanković 113. Kad dospijedu sve oficije. Đ. Bašić 278a. Podslužitelj kako je dospio pistulu. Ant. Kadčić 99. — *amo spada i ovaj primjer u kojem* dospjeti zavjet *znači: dovršiti, izvršiti ono što se je subjekat zavjetovao da će učiniti:* Dospjela Mare zavjet. Nar. posl. vuk. 67. — *ee) nije izrečen objekat nego se ima u misli (obično* govoriti *ili* govor). Dospivši Merkurija, Bonifacij odgovara. P. Hektorović (?) 84. Ne bismo dospili ikadar, da hoćemo rijeti svekoliko. B. Kašić, iń. 69. Hoća dospje; ali smino slidi za njim hadum crni. I. Gundulić 307 Slavni vezijer dospje ovako, i na ńegov svak svjet prista. 506. Ali ovdi dospit ne vaļa. P. Filipović 56. — *b)* desinere, cessare, *kaže se da ko dospije radńu koju vrši ili stańe u kom je, i kad se ovo svrši bez ńegove voļe. aa) mješte objekta ima inf. (može se shvatiti kao da značeńe nije prelazno, te bi onda spadalo pod* 1, d). Da nigdar ne dospije plakati. I. T. Mrnavić, nauk. 1708. 38. Ćijem ńe zraci ne dospiše još pod suncem gospoditi. I. Đordić, ben. 58. Ako *(čovik)* i dospije živit tilesno, duša žive u vike. J. Filipović 1, 7b. Oni nesrećni moj sin Asalon, koji iza opaka života osta naj poslije viseći o hrastu i dospje živjet na zemļi. Đ. Bašić 6b. Kad se grožđe tiješti toči se vino, ali kad se dotiješti dospije vino izhodit iz suha dropa. 32a. Kada zakon dospije biti od koristi puku. A. d. Costa 1, 14. — *bb) objekat je ime koje: aaa) naj češće znači život ili vrijeme živļeńa.* Ki u svetom divstvu dospije dni svoje. M. Marulić 124. Košuta trudna i na smrt izrańena žitak dospi. P. Zoranić 30b. Srdačce probode i vik dospi. 39a. Kada dospijete vaše vrime tere umrete. F. Vrančić, živ. 26. Ima Turno moj brat poginuti i dospjeti ljeta svoja. Ġ. Palmotić 2, 79. Osamdeset do četiri jur dospjela bješe lita. 3, 106a. Dobro jesam počeo teći, dobro tijek sam taj dospio. A. Vitaļić, ost. 316. Umro vam je sin i dospio je tjelesni život. Đ. Bašić 5a. Dokle dospijem osamdeset godišta. 247b—248a. Čemerno dospit imadijaše dneve života. I. J. P. Lučić, razg. 127. — *bbb) znači stańe uopće u kome se ko nalazi.* Ne mogu dospjet, razmi samom smrti, me nemire. G. Palmotić 3, 187b. Premda i dospjeh moju muku, ne dospijeva ona u mojijeh udijeh. I. Đordić, salt. 130. Nu će i gore proći i dospjet svû diku. 436. — *c)* finem afferre, dirimere, *kao svršiti, učiniti da se svrši (ili prekine) ńešto što može sam subjekat ne biti počeo. aa) objekat je supstantiv koji znači radńu, stańe.* On protivan već ča mi je veće ļubav mo'u dospije. I. Ivanišević 255. Kako svojijem dosadivijem prijateļima sveti Job odgovori: ‚Među mojijem tugam i nevoļam ovi vaš posjed nije naj maňa, ah! radi boga, kad ćete je jednom dospjet, da mi glava malo oblakša?' B. Zuzeri 379b. Da dospije hereziju ikonoklasku. S. Badrić, ukaz. 36. Vapio je da mu ko život dospije. A. Kalić 147. — *bb) objekat je čćade; kao umoriti, isporedi* svršiti. Ļubavi nemila, ča bi već hotila? jur si me dospila i vrgla u žalost. Đ. Baraković, vil. 273. Svrši me, dospjej me, neka veće dospije ovo moje skončanje. Đ. Bašić 137b. — *d)* ad finem perducere, perficere, absolvere, *kao dovršiti, ističući da subjekat svojom radńom dopuni ono što još ńedostaje kod čega što je on sam (gdjekad i drugi) počeo. aa) kao objekat ima inf.* Pade s koňa i dospiše ubiti ga. Dukļanin 6. Hodmo dospjet ukopati vitezove. Ġ. Palmotić 2, 88. Evo gredem da dospijem čańka ispanit moga ktjenje. 3, 65a. — *bb) objekat je ime ili zamjenica što znači: aaa) stvar tjelesnu koja se može graditi, načiniti itd.* Tuj Grci mornari s vrimenom prispiše, Argo i Jažon stari ki Zadar dospiše. Đ. Baraković, vil. 141. To manastijer slavni bješe, koga izvrsna svijem dospješe ne otprije mnogo dana. J. Palmotić 36. Dospivši Mojsije pribivalište božje. And. Kačić, kor. 84. Dospivši Salomun crkvu božju. 226. Za koliko bi mogo dospit istu kuću? M. Zoričić, aritm. 83. Sjedi doli, dospijej mi rašu. Nar. pjes. bog. 337. — *u ovom je primjeru objekat mlado živińce:* Nađe se među ńima *(živinama nerazložitijem)* koja ne budući plod svoje utrobe sasma dospijen i izvrstan postavila na ložnicu dospije ga malo po malo svojijem jezikom. Đ. Bašić 1a. — *bbb) umno djelo.* Pjevaňe četrnaesto i petnaesto ostalo je u peru prvotvoriteļa alit' autora, komu ih smrt dospjet' ne dade. *kod I.* Gundulić xvi. 482. Sa svim razlogom ovi članak apoštoli sveti naj poslidńi stavište i u ńemu virovaňe dospiše, jer u ovomu životu, koji nigda ne dospiva, svaka dospivaju. J. Filipović 1, 228a. — *ccc) stvar umnu uopće.* Izvršiti i dospiti ono što toliko žudjaše. B. Kašić, is. 40. Dakle dospivši otkupiteļ i spasiteļ naš sve stvari, posle i dilo od posluha. 70. Poče snovat još od tada onaj red koji paka svršeno dospje i prosu po sve četr strane od svijeta. I. Đordić, ben. 27. Što naš odkupiteļ poče, duh sveti dođe da dospije. J. Filipović 1, 162a. Što on ne mogaše, to dospi sin ńegov. D. E. Bogdanić 14.

b. *sa* se, *pasivno. a) subjekat je supstantiv uopće ili zamjenica.* Golubica slize na glavu svetoga biskupa i toliko dugo sidi dokla misa se dospi. Ivan trog. 8b. To rvanje dospivši se. B. Kašić, per. 88. U koj s bogom pravi posluh se dospije. I. Ivanišević 296. Pokle se dospije misa, misnik svuče planitu. L. Terzić 157. Kad se dospije moļeńe. I. Đordić, ben. 108. Kad se dospije ova pripovijes. B. Zuzeri 248b. Ovako se dospije nauk krstjanski. H. Bonačić 24. Dok se ne dospijo prineseńe pisma svetoga. And. Kačić, kor. 317. Potlem se boj dospi. 491. Da bi se ova stvar cjelovito dospjela. J. Matović 84. Što se ne počne, to se ne dospije. Nar. posl. vuk. 360. — *b) subjekat je ime što znači vrijeme ili trajańe.* A dva vika sama svitu se dospiše. Đ. Baraković, jar. 33. Pokle Moižeša lita se dospiše. 51. Kad se dospi druga nedilja dana, opet ga starac pita. J. Filipović 1, 163b. Da bi se svršili i dospjeli oni duevi. J. Matović 262. — *c) mješte subjekta ima infinitiv.* dospjeti se *može se shvatiti kao impersonalni glagol.* Kada se dospije pomazati naj pokońe ćućenje tila. L. Terzić 150.

c. *pasivno. part. praet. pass. naj obično je* dospjéven, dospjevėna, *rjeđe* dospijen (-i- *pred* j *mj. ńegdašńega* -ė- *i po južnom govoru) i* dòspijet (-ije- *po južnom govoru mj. ńegdašńega* -ê-, *a po zapadnom* dòspît). *a) uopće. (Zadar)* zasnovan jur biše i zidom odiven, pak oni ṛabiše, dokle bi dospiven. Đ. Baraković, vil. 141. Časom na svijeti postanu narodi i budu dospijeti. Ġ. Palmotić 2, 478. Kô sve ovo bi dospijeno, sta veselje neizrečeno. 3, 92a. Reče: dospiveno je. Michelangelo. 14. Ti ne kti umriti, dokle ne bude dospiveno i ispuńeno sve ono što gospodin bog biše odredio. L. Terzić 111. Dospijeno je ‚actum est'. A. d. Bella, rječ. 697a. Posli smrti ni dva lita još ne bihu dospivena. P. Knežević, živ. 17. Kraļ naredi, da se sagradi grad lip i jaki koji kad bi dospiven, zazva se Dubrovnik. And. Kačić,

razg. 28. Posli kako bi boj dospiven. kor. 118. Budući dakle rečeno pismo dospiveno, donesoše ga prid kralja. 317. Ali vaļa da još nije dospivena osveta tvoje uvriđeńe? G. Peštalić, utiš. 175. — *b) part. praet. pass. dosta često shvaćen je kao adjektiv, te kao od takovoga može se načiniti komparativ* (dospjevènijî: Priti će tada u stanje jedno dospivenije i svršuje. A. Vitaļić, ist. 220.) *i adverab (vidi daļe kod bb)). aa) adj. između rječnika u Mikaļinu* (dospiven ‚absolutus, finitus, completus, perfectus‘), *u Belinu* (dospjeven ‚perfectus‘ 317b; dospiven ‚finitus‘ 187b; ‚factus‘ 305b; ‚perfectus‘ 208a; dospijen ‚finitus‘ 187b; ‚perfectus‘ 208a. 317b), *u Bjelostjenčevu* (dospeven, v. dokončan), *u Stulićevu* (dospit, dospiven *i* dospijet, v. dospjeven, *ali ovoga nema napose). aaa) svršen uopće.* Uzdrža se četres dana ke dospjene kad vidjesmo . . . G. Palmotić 3, 104a. Poso ne nahodi se dovršen i dospijen. S. Rosa 20b. Kad stupe na dvadeset i jedno godište dospiveno. And. Kadčić 369. Da ne ostane posvetilište nedospiveno, more ga dospit. M. Dobretić 62. — *bbb) kao ograničen.* Pri nebeskom stolu jest slast dospivena, blaženstvo nedospito. A. Georgiceo, pril. 86. Bitje čovičje malahno jest i dospito. I. T. Mrnavić, ist. 4. Nedospiven grijeh je kleti, nedospiven vaj pakleni, s koga neće zli se izneti, ni igda imat mir blaženi. A. Vitaļić, ost. 27. *(Isus)* nedospjetan i dospijeti, kaono bog je neumrli, kaono čovjek pak umrli. J. Kavańin 534a. — *ccc)* perfectus, *kao dovršen, izvrstan.* Da vikom bude zvast dospiven učitel. Đ. Baraković, vil. 6. Dospiven sa svima naravskimi dari stvor potribe nima nikakove stvari. 18. Pri nebeskom stolu jest slast dospivena, blaženstvo nedospito. A. Georgiceo, pril. 86. Dočime na sviti, Režepe, živemo, igdar stvar dospitu znati ne možemo. I. T. Mrnavić, osm. 28. Ako nî toliko dospiveno ali u čem godir skladno s italijanskim ovo moje istumačenje. P. Radovčić, nač. 7. Nijedan ne bi bil dospiven ni izvrstan. ist. 14. Dila božja sva kolika su svršena i dospivena. 109. Imati pravu, ali dospivenu čistoću. K. Maģarović 97. Celov nije slas dospivena, neg neslanu moreš zvati. J. Kavańin 39b. To je znanost dospjevena, i toj mudrost preblažena. 356b. Budi dospiven u svakoj kriposti. J. Banovac, pred. 65. Blaženstvo dospiveno jest vidit boga. J. Filipović 1, 1b. Živite, neka budete u svemu dospiveni. 1, 13b. Dospiveni posluh. A. d. Costa 1, 92. — *bb) adv.* dospjevèno, dospijèno. *aaa) ograničeno.* Zašto si nedospiveno dobar, ne moreš privariti. I. J. P. Lučić, doct. 53. A jer je nedospiveno mudar, ne more privaren biti u svomu nauku. 53. — *bbb)* perfecte, *dovršeno, izvrsno.* Da čisto i dospiveno pridadu razlog svojim gospodarom. P. Radovčić, nač. 85. Neka čeka to dospijeno gor' na nebu opraviti. J. Kavańin 380b.

DÒSPJETNÎK, *m. čovjek koji dospije (vidi* dospjeti, 2). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Blaženstvo putnika i dòspîtnîkâ koji su dospili jur putovańe. F. Lastrić, svet. 20b.

DÒSPJETNÔST, dòspjetnosti, *f. osobina, stańe onoga što je dospjetno. — U Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚finitâ determinata‘ ‚quantitas determinata‘. — *slabo pouzdano.*

DOSPJÈVEN, *adj. vidi* dospjeti, 2, c.

DOSPJÈVENÔST, dospjèvenosti, *f.* perfectio, *osobina, stańe onoga koji je dospjeven (vidi* dospjeti, 3, b, *bb)). — isporedi* dospjevenstvo. — — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Pravomu bogu ne može pomańkati nijedna dospivenost

P. Radovčić, ist. 14. Ukazati izgled dospivenosti kršćansko. A. d. Costa 1, 202.

DOSPJEVENSTVO, *n. vidi* dospjevenost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Svak ne ima u svijet dospivenstva pojednaka. J. Kavańin 523b.

DOSPJEVÉNE, *n. djelo kojijem se dospije. — Stariji je oblik* dospjevenje. — *Postaje sufiksom* (i)je *od part. praet. pass.* dospjeven, *kao što* dospijeńe *postaje od* dospijen *a* dospijeće *od* dospijet. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dospivenje, svrha ‚finis, terminus‘), *u Belinu* (dospivenje ‚finis‘ 316b), *u Bjelostjenčevu* (dospeveńe, idem quod dokončavańe). *a) svršetak, svrha.* Dospitak iznutrńi od svake stvari jest dospivenje i svršenje. P. Radovčić, ist. 145. Dospiveńe i dovršeńe posvetilišt. M. Dobretić 392. — *b)* perfectio, *osobina, stańe onoga koji je dospjeven, vidi* dospjeti, 2, c, *b). isporedi* dospjevenost, dospjevenstvo. Nije ovoga dospivenja u tebi. I. Ivanišević 70. Prava je jakost dospivenja zapovijedat svojem duhu. J. Kavańin 349b. — — *c)* completa, *molitve kojijem se dovršuje večerńa po kršćanskom obredu.* Sveta crkva svim redovnikom sedam vrimena naredila je, u koja boga imadu falit i slavit. ova vrimena zovu se: jutreńa, prvo vrime, treće, šesto i deveto, večerńa i dospiveńe. J. Filipović 1, 320b.

DOSPLÁTITI, dòsplâtîm, *pf. vidi* doplatiti. — *složeno:* do-splatiti. — XVI *vijeka.* Tu cenu dosplatih do soldina. Mon. croat. 189. (1505).

DOSPÒVIJETI, dospòvjedîm (dospòvijêm), *pf. vidi* dopovijeti. — *složeno:* do-spovidjeti. — XVI *vijeka.* Ja ću tebi dospovidjet martorija. M. Držić 135.

DOSPÒZNATI, dòspoznâm (dospoznádêm), *pf. svršiti spoznańe.* — *složeno:* do-spoznati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tijem pokazańem vidjenijem i čuvenijem dospozna ga. S. Rosa 49a.

DÒST, dòsta, *m. prijatelj, pers. turs.* dôst. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Našemu dostu i prijateļu. Starine. 12, 38. *(1719).*

DÒST', *okrńeno* dosta *ili* dosti. — *samo u pjesmi.* Grusti mi se dost' krat mnogo štit. M. Georgiceo, nasl. 7. Sve što 'e zlata, da se udijeli, i svijet zlatan dost' joj nije. J. Kavańin 37b. Što sam reko, dost' bi bilo i trim kraļem. 281b. *(i još na nekoliko mjesta).* Dost' je Ive boja pretrpio. Nar. pjes. istr. 1, 40. — *isporedi i* dostkrat.

1. DÒSTA, *adv.* satis, abunde, *ne mańe (a može biti i veće) od onoga koliko treba da bude. kaže se i* dosti. — *Oblik* dosti *postaje od praslavenskih riječi* do syti (syti *je gen. imena* syть, *sitina, dakle* do syti *znači: do sitine), isporedi stslov.* do syti, *vidi i* dositi *(krajńe i može se promijeniti i na* ь, *isporedi stslov.* dosyть, *rus.* досыть, *pol.* dosyć, *vidi i* dosit); *oblik* dosta *postaje od praslavenskoga* do syta (syta *je jamačno gen. nominalni adj.* syть, *sit, u sredńem rodu), isporedi rus.* досита. *u srijedi je y ispalo (po svoj prilici promijenivši se prije na* ъ) *i to možebiti već u praslavensko doba, isporedi pol.* dość, *češ.* dost', dost, dosta. — *U našem jeziku* dosta *javļa se od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b) bb)) a između rječnika u Mikaļinu* (‚sat, satis, abunde, copiose, uberrime; sat est, satis est‘), *u Belinu* (‚satis‘ 109b. 564a; ‚sat‘ 131b; dosta dobro, satis bene‘ 136a; ‚multum‘ 494a), *u Bjelostjenčevu* (‚abunde, satis, copiose, sat, uberrime‘), *u Jambrešićevu* (‚satis‘), *u Voltigijinu* (‚abbastanza‘ ‚genug‘), *u Stulićevu* (‚multum, admodum, satis, valde etc.‘), *u Vukovu* (‚genug‘ ‚satis‘). — *Može biti okrńeno, vidi* dost'. — *Može imati uza se*

ńeke prijedloge, kao po *(vidi* po *i* podosta), za *(vidi* zadosta *i* zadosti); *u jednom primjeru* XVII *vijcka* do: Potuče do dosta *(dokle je dosta?)* Đ. Baraković, jar. 66.

a. satis, *ne maće od onoga što treba. a) kao pravi adverab uz glagole i adjektive. aa) uopće.* I ovoga su unuci dosta vrijedni na svijet bili. J. Kavańin 112b. Svako od ńih napose dosta je kripostno. A. Kanižlić, uzr. 130. Plašt moj dosta mene krije. A. I. Knezović 160. I tako se tobom dosta dičila i podnosila. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. I građani drum imaju dosta širok. V. Došen 83a. Ovo je dosta prilično istini. M. A. Reļković, sat. A 5b. Oni se dosta dobro braniše. sabr. 46. Poļubi*(h)* je jednom dosta, ostaše mi medna usta. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Kad se dosta napoište vina. 3, 262. Zalijev je ovdje dosta dobro širok. S. Ļubiša, prip. 3. — *bb) učiniti dosta, zadovoļiti, po lat.* satisfacere *(vidi i kod* dosti). Učiniti po niki način dosta i dužnosti mojoj i koristi vašoj. B. Leaković, nauk. 237. — *b) kao predikat s glagolom* biti: biti dosta, satis esse, sufficere *(kod* dosta je *može kopula* je *izostati). aa) uopće. aaa) subjekat može biti ime, zamjenica, broj itd.* Nu vi sami dosta niste, mnoga žrtva pomoć ište. J. Kavańin 375b. Dosta je tvoja jedna rič, odma će sluga moj biti ozdravļen. F. Lastrić, od' 175. Al' što reko*(h)* nije dosta. V. Došen 56b. Dosta su dva. M. Dragićević 181. Koliko će dosta biti vojske? Ogled. sr. 195. — *bbb) subjekta nema.* Od koga je, i dosta je. Nar. posl. vuk 234. — *mješte subjekta ima podložna rečenica u kojoj je* da. Kad se izgube, da se kaju, nij' već dosta. J. Kavańin 168a. Dosta je da se i koja druga strana od tila polije. A. Bačić 281. *ili infinitiv.* Kad se grijeh djelom učini, dosta je ispovjedit se od toga grijeha samo. A. Komulović 11. Nu što zaman veće stoju? nije vas znane trijebi učit': čas pakļenu, vašu i moju dosta vam je priporučit'. I. Gundulić 480. Da ne produžam govoreńa, dosta je reći . . . F. Lastrić, ned. 426a. Nije dosta ńu *(ranu)* mazati. V. Došen 251a. — *bb) ime onoga koji ima koliko je dosta, ako je izrečeno, stoji u dat. (rijetko drukčije, vidi kod* dosti). *aaa) značeńe je apsolutno, kad se misli da je kome što dosta uopće ili radi čega osobitoga bez obzira, jeli onaj onijem zadovoļan ili nije.* Dvijesti dinara kruha ne bi dosta bilo ńim. N. Ranina 70a. joann. 6, 7. Dosta im su rodni dvori, neka po ńih tance vode. G. Palmotić 1, 156. Ovo je ńima dosta. F. Lastrić, od' 86. Jedna dosta je malanom selu. J. S. Reļković 51. Dosta mu je plačati kovače. 429. Dosta su ti moji beli dvori. Nar. pjes. vuk. 1, 609 Izješi ništa nije dosta. Nar. posl. vuk. 99. — *bbb) značeńe je relativno, kad je što kome dosta s toga što je onijem zadovoļan* (dosta mi je, contentus sum). Časti svoje dosta je Čavčiću. M. Držić 18. Nije li dosta tvoj poţudi, da ja u tminah vik moj vodim? I. Gundulić 67. Dali dosta, sreću huda, djedinstvo otet' mê ne bi ti? 391. Nije ti dosta da si mene u tvom dvoru odhranio, neg za sina ļubjenoga još me hotje prigrliti. G. Palmotić 2, 273. Ne bi vam dosta pogrdit moj zakon misli, rička i ne ktijući dobra dila činit, nego jošte hotiste dila opaka dilovat. J. Filipović 1, 150b. Ti se meni daruj i biće meni dosta. M. Zoričić, osm. 90. To holitom dosta biva, kad nad drugim slavno pliva. V. Došen 72b. Te on kupi danke i harače, pa i to mu jošte dosta nije, već đevojke ļubi na sramotu. Nar. pjes. vuk. 3, 446. Da bi tako, Stoko, i ne bilo, dosta mene što govoriš *(h)*rabro. 4, 291. Dosta mi je kad je još živ. Đ. Daničić, 1 mojs. 45, 28. — *cc) kad se kaže radi čega je što dosta, ono se može izreći: aaa) imenom u acc. s prijedlogom* za. U desnici sabļa teška za cijelu joj vojsku je dosta. I. Gundulić 409. Ovo 'e za sve zle nesgode dosta, na svijet ke se sgode. J. Kavańin 41b. Što je dosta za sam žitak. 81b. Mislite, da vam je dosta za spaseńe post. A. Kanižlić, kam. 245. Nisu dosta za lijek suze same. Osvetn. 4, 61. — *bbb) podložnom rečenicom u kojoj je* da. Er sve vode dosta nisu, da se toki grijeh izmije. J. Kavańin 458a Dosta biva da dotakne kužuik zdravog' da ga smakne. V. Došen 93a. Jedan je perjanik dosta, da red održi u cijeloj nahiji. S. Ļubiša, prip. 230. — *mješte* da *može biti* što: Da b' očinstvo dosta bilo, što bi sina uzvisilo. V. Došen 30a. — *ccc) infinitivom.* Smrt tvoja ne bi dosta bijes Mahmudov utažiti. Zgode. 5. — *ddd) infinitivom s prijedlogom* za *(prema tuđijem jezicima, vidi kod* za). Ako ne bi ovo dosta za omekšati ona pasja srca, bi zaisto dosta prikazanje ovo. B. Kašić, is. 59. Kada para da lijeci nisu dosta za ozdravit. I. Držić 219. Što je dosta za sretiti dikom kraļa. J. Kavańin 256a. — *c) kao druge riječi (n. p.* mnogo, malo, ńekoliko, odveć *itd.) koje znače mjeru veličine, mnoštvo, shvata se kao pravi supstantiv, ali se ne miješa po padežima. ono čemu se kaže mjera, veličina, mnoštvo stoji u gen.* U moju se mlados meni dosta ovega dogodilo. G. Palmotić 2, 251. Uļa, masla, meda, octa, za načimbe ima dosta. J. Kavańin 81b. Od svoga bo gospodara već imaju dosta dara, da brez mita služit mogu. V. Došen 74a. Jamu nosi svak brezdanu gdino mnoge stvari stanu, niti dosta kad imade. 66b. Neće, veli, bit damaške dosta. M. A. Reļković, sat. E 1b. — *ńešto je osobito u ovom primjeru u kojem* dosta *stoji kao apstraktno ime i znači: onoliko koliko je dosta, dovoļno mnoštvo.* Koji dosta za bogatstvo prima. M. A. Reļković, sat. L 1a.

b. *značeńe je kao kod* a, *ali se osobito ističe, da veće od onoga ne može ili ne smije biti, ili da bi bilo zlo, kad bi veće bilo. a) uopće.* Dosta, dosta bi svijet dvoren s običaji svim nečasne! I. Gundulić 247. Hod'mo kući, dosta smo sidile. M. A. Reļković, sat. E 3b. Ta dosta si mlada tugovala. Nar. pjes. vuk. 2, 177. Dosta je bilo na Kosovu. Dosta je kad biju. Dosta je tvoga! (Mnogo činiš kojeśta što ne vaļa. Mješte ‚tvoga' reče se i ‚ńegova'). Nar. posl. vuk. 68. Naj milijeg gosta tri dana je dosta. 187. Zlopatnike, kim je dosta sjeromaštva svoga. Osvetn. 2, 127. Dosta Luki tih besjeda bilo. 3, 44. *s takijem se smislom govori:* dosta i odveće (‚satis superque'. J. Mikaļa, rječ. 80b. A. d. Bella, rječ. 131a. J. Stulli, rječ. 1, 138b), dosta i saviše (J. Stulli, rječ. 1, 138b *s dodatkom da je uzeto iz Gundulića). — u ovakijem primjerima* dosta *(bez* je) *s podložnom rečenicom u kojoj je* da, *ističe da je prema ostalome glavno i pretežno ono što se kaže u podložnoj rečenici s* da, *i da drugo ne treba kazati:* Il' je ovo od stvoreńa svita, il' općenski potop ispromita, dosta da već neradjenom *(zemļom)* ništa nisi stekao. J. S. Reļković 27. — *b) s impt. glagola* biti (neka bude dosta, *a u starija vremena* budi dosta) *kažući da ńečega vće ne treba, kao da se zapovijeda da se ono daļe ne čini.* Budi ti dosta va istočnih stranah prebivati. Aleks. jag. star. 3, 238. Budi ti to dosta. B. Kašić, zrc. 143. Za sad i o ovome neka bude dosta. Vuk, poslov. XXI. — *c) zapovijeda se kao kod b) i samom riječi* dosta *koja je onda kao interjekcija.* Nu dosta, ostavi praćicu! M. Držić 106. Nebore, dosta riječi! 267. I to dosta za sada. F. Glavinić, svitl. 90. Dosta dosta, već smo razumjeli. Pravdonoša. 1852. 31.

c. abunde, *misli se ne samo da nije mańe nego da je veće od onoga koliko treba da bude. po tome je značeńe kao kod* mnogo, puno, vele, veoma *itd. ali je uopće nešto slabije. (radi jačega značeńa može opet imati uza se riječi* vele, veoma *itd.; vidi kod* dosti). *a) kao pravi adverab.* Ali ću jadovan tobom se *(uzom)* objesit, neka sam tuga van, kojih sam dosta sit. N. Naljeković 2, 54. I dosta se ponapati glada. M. A. Reljković, sat. I 2a. Jer jih oni dosta malo proda. J. S. Reljković 199. Dosta su vas ml'jekom zadojile. Nar. pjes. vuk. 2, 179. Al' ti drugu hoću besjediti, besjediti, a dosta je stidno. 2, 283. Al' mu knjiga dosta grdno kaže. 2, 264. Dosta si me vinom napojio. 2, 277. Dosta su ti ruku pretištale, dosta si i*(h)* junak poljubio. 3, 44. Dosta nama ginuše junaci. 3, 211. Evo sablje roditelja moga, koja j' dosta na mejdanu bila. 3, 398. — *b) kao supstantiv kojijem se pokazuje veličina, mnoštvo, mjera; isporedi kod* a, *c).* Milosrdje čineći na dosta tisuća onim, ki ljube mane. Kateh. 1561. A3a. S mnozim molbam razlog dosta slavni vitez još besjedi. I. Gundulić 339. Veće ste vi nego dosta i dosta bravaca. S. Rosa 91a. Besjedjaše Jezus učenikom svojijem prid dosta puka 110a. Znam da ima dosta toga: starèšînā brez razloga. V. Došen 42b. Abari na Dalmaciju udariše i dosta zla učiniše. And. Kačić, razg. 6. Gospoda se igraše do sada koji dosta imaju novaca. M. A. Reljković, sat. E3a. U boga je svašta dosta. Nar. pjes. vuk. 1, 374. Ima dosta gore nesječene i gospode mlade neljubljene. 1, 376. U Janka je dosta pusta blaga. 1, 444. Dosta ti sam straha podnijela. 1, 479. Dosta sam ti dobra dala. 1, 517. Dosta si ih puta poljubio. 2, 179. Svega dosta u dvoru tvojemu. 2, 181. U nas dosta konja i sokola, u nas dosta pera i kalpaka. 2, 185. Ima dosta vojske u Turaka. 2, 314. Dosta bilo boja po krajini. 3, 211. Dosta ljutih počiniše jada. 3, 459. Dosta je đavo opanaka poderao, dok je to i to učinio. Dosta je kupusa izio. (Ima mu dosta godina). Dosta će dotle vodo Dunavom proteći. Dosta će dotle pustih kapa ostati. Dosta (n. p. novaca) ka' i Balatina. Dosta se hoće bolu i bogatu domu Nar. posl. vuk. 68. Kad se kola slome, putova dosta. (Kad se kakva šteta učini, onda je lasno kazivati kako je valjalo raditi da se to ne učini). 120. Malo plevo, dosta vjetra. (Više se govori nego je. u Risnu). 175. Jer i meni ima dosta godina. Nar. prip. vuk. 238. Krvnik dosta puta uteče u drugu nahiju. Vuk, živ. 266.

2. DÓSTA, *f. ime ženskо, hyp.* Dostana. *od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dosta. S. Novaković, pom. 61.

DOSTAČAN, dostačna, *adj.* sufficiens, *koji je, kojega je dosta. — isporedi* dostostan. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i adv.* dostačno, v. dosta. — *oboje nepouzdano.*

DOSTAČITI, dostači, *impf.* sufficere, *biti dosta. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOSTAČNOST, *f. stańe onoga čega je dosta, vidi* dostatak. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOSTAJAN, dostajna, *adj.* sufficiens, *koji je, kojega je dosta. — kao da je takovo značćńe u jedinom primjeru* (XVIII *vijeka) gdje ova riječ dolazi.* Taki kruh, kruh je naš umijerni, životvorni, dostajni, to jest kruh vazdašńi oli češ rijet svakdańi. S. Rosa 108a. — *nepouzdano.*

DÒSTAJÂŃE, *n. a) djelo kojijem se dostaje (vidi* 1. dostajati). — *b) vidi* dostojańe. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das hinreichen' ‚sufficientia'. 2. ‚der anstand' ‚decor'.

1. DÒSTAJATI, dòstajêm, *impf.* dostati. — *Akc. je kao kod* dolajati. — *Postaje od* dostati *kao* 1. stajati *od* stati. — *Dolazi pouzdano od* XVII *vijeka (moželiti od* XV, *vidi pri kraju primjer iz Statuta poljičkoga), a između riječnika u Belinu (pracs.* dostaje *uz inf.* dostati 131a), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu (pracs.* dostajem *kod* dostati), *u Stulićevu (praes.* dostaje *kod* dostati komu), *u Vukovu* (dostajati, dostaje, ‚hinreichen, sufficere').

1. *neprelazno.*

a. perseverare, *vidi* dostati 1, a. *može biti da amo spada ovaj primjer:* Tad bo zob se na slamu izdaje i u zrnu baš malo dostaje. J. S. Reljković 112.

b. sufficere, *vidi* dostati, 1, b. Dostaje *(može biti da treba čitati:* dosta je) učeniku da bude kako meštar njegov. I. Bandulavić 203b. mat. 10, 25. Kaži nam, ako ti vrimena dostaje, ali ga nestaje čudom se čuditi. I. T. Mrnavić, osm. 111.

c. fundum attingere, *vidi* dostati, 1, c. Tko dostaje, ne tone. (D). Poslov. danič. 128.

2. *prelazno,* assequi, *vidi* dostati, 2. Koliko si živovala, nisi raja dostajala. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Pošla majka po vlakancu, da bi raja dostajala. 1, 134. — *sa* se, *pasivno.* Polag kneza imaju biti tri sudci . . . i oni se dostaju kada i knez i prominuju. Stat. poljan. ark. 5, 243. Gube se po njemu svaka dobra a naj veća se zla dostaju. B. Leaković, nauk. 463.

2. DOSTÀJATI, *vidi* 1. dostojati.

DÒSTAKRÂT, *adv.* saepius, *dosta (vidi* dosta *pod* c) *puta, češće. — uprav su dvije riječi:* dosta krat; *druga je stariji gen. pl. imena* krat. — *vidi i kod* krat. — XVII *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku (u kojem ima i* dostkrat). Ne jednoč da dostakrat zatiskal sam obadva uha moja. A. Georgiceo, pril. 22. Dostakrat je meni u noći zabranila dužnu želju. J. Kavanin 85b. Puk izraelski bi dostakrat podložen. I. Đorđić, salt. 443. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima* dostikrat: Da se i likari dostikrat privare. P. Radovčić, nač. 104.

DÒSTAN, *m. ime muško. — prije našega vremena. — isporedi* Dostana. Dostanъ. S. Novaković, pom. 61.

DÒSTANA, *f. ime žensko. — od prije našega vremena i u Vukovu rječniku. — isporedi* Dostan. Dostana. S. Novaković, pom. 61.

DÒSTANAK, dòstânka, *m.* perseverantia, *postojanstvo. — isporedi* dostańe. — *U Stulićevu rječniku u kojem je onako tumačeno. — slabo pouzdano.*

DÒSTANIĆ, *m. prezime (Dostanin sin). — u naše vrijeme.* Od Alekse Dostanića. Glasn. II, 1, 53. (1808). Stevan Dostanić. Rat. 356.

DÒSTANUTI, *vidi* 1. dostati.

DÒSTÂŃE, *n. djelo kojijem se dostane. — Stariji je oblik* dostanje. — *Dolazi od* XV (?) *vijeka a između riječnika u Stulićevu* (‚perseverantia'). Nu li bi ga gospodar prez uzroka dostojna odagnao prija dostanja *(časa u koji se svršuje stajańe).* Stat. poljan. ark. 5, 289. O komu *(redu Benediktovu)* svršeno dostańe jest pričestita kruna od slave neumrle. I. Đorđić, ben. 165.

DOSTAŃÍVATI, dostâńujêm *i* dostàńîvâm, *impf.* dostati (dostanuti), *vidi* dostajati. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* dostańivam). — *slabo pouzdano.*

DOSTASTEČAN, dostastečna, *adj. kaji dosta steče. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DÒSTATAK, dòstatka, *m.* sufficientia, *stańe čega kad ga ima dosta. — isporedi* dostačnost. *— U Stulićevu rječniku* (‚copia, vis, abundantia, affluentia, ubertas, exuberantia, magna vis').

DÒSTATI (dòstanuti), dòstanêm, *pf.* persistere, sufficere, fundum attingere; assequi, *uprav stäti dońekle, ali su se iz ovoga razvila ńeka osobita značeńa. — složeno:* do-stati (stanuti). *— impf.:* dostajati. *— Oblike vidi kod* stati, *akcenat kod* ostati. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dostati, sufficere, *rus.* достать, sufficere, assequi, *češ.* dostati, assequi, *pol.* dostać, perseverare. *— Između rječnika u Vrančićevu* (‚perstare'), *u Mikalinu* (dostati, biti dosta), *u Belinu* (‚sat esse' 131a), *u Bjelostjenčevu (kod* dostajem ‚persto, persisto, persevero, permaneo'), *u Voltiđijinu* (‚perseverare' ‚beharren'), *u Stulićevu* (dostati komu, v. dostačiti; dostati ‚usque in finem manere, persistere' *s dodatkom da je uzeto iz pisca Muliha;* dostanuti ‚acquirere, adsequi, consequi, lucrari, nancisci'), *u Vukovu:* dostanuti *i* dostati ‚hinreichen' ‚sufficio'. 2. ‚den boden (im wasser) mit füssen erreichen' ‚fundum attingere'.

1. *neprelazno.*

a. perstare, persistere, perseverare, *ostati dońkle ili do kraja (na ńekom mjestu), ne ostaviti mjesto, opstati, pa u prenesenom smislu: ne promijeniti se (u čem).* Zato ima se svaki verni čuvati i ostaviti se od grihov i dostati u pravoj pokore do smrti. Postila. Q3a. Ja ću dostat u redu Benediktovu. I. Đorđić, ben. 165. *— u ovom se primjeru akuzativom pokazuje trajańe vremena:* Ako bi najamnik pošao od gospodara ne dostavši vrime svoje. Stat. poļ. ark. 5, 289. *— može biti da amo spada i ovaj primjer u kojem stoji kao subjekat genetiv partitivni:* Blagoslof . . . koga svemogući Abrahamu obita, da mu blagovita naroda dostane, da ga pak napita bog nebeske mane. Đ. Baraković, jar. 43—44.

b. sufficere, *biti dosta (po predašńemu značeńu, jer kad ono, što je kome potrebno a trati se dotraje dokle treba da traje, onoga ima dosta). isporedi* nedostati. Hliba i soli vazda vam dostalo. I. T. Mrnavić, osm. 157. Po drugom se pak razsipa hazna koju imaš kod kuće od *(h)*rane, da ti jedva do žetve dostane. J. S. Reļković 115. Biće tebe vina izobila, ako caru neće ni dostati. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Jer mi ne bi dostalo vremena kad bih stao pripovijedati o Gedeonu. Vuk, pavl. jevr. 11, 32. Eda li će im se poklati ovce i goveda da im dostane? ili će im se pokupiti sve ribe morske da im bude dosta? Đ. Daničić, 4 mojs. 11, 22. Vaļa da spremi haļine bar toliko koliko bi joj za 10 godina dostalo. V. Bogišić, zborn. 132.

c. *u vodi gazeći ili plivajući doći na mjesto gdje čeļade stojeći dupke tiče nogama u dno a izlazi iz vode (naj mańe) glavom.* Hoti bog da dostah; jur daļe ne mogu, nogami kraj poznah; jah prsti po dnu tuć. Đ. Baraković, vil. 287. Jeli duboko? možeš li dostati? Vuk, rječ. 134b.

2. *prelazno.*

a. *aktivno,* assequi, *dobiti, dostići, steći (čeļade micavši se dobije ono do čega dođe i stane, isporedi* doći, II, 12, dostići). Da b' ga mogla dostat ona ļuba mlada, pošla bi ga iskat prik Harada. P. Vitezović, odil. 65. Čujte, koliko je lasno dostati milost tko se hoće ostat od griha. F. Lastrić, ned. 234. Ele ne dostadoše više nego š ńima bi pogođeno. E. Pavić, ogl.584. Zato cesar svrhe ne dostade. I. Zaničić 30. A ti radi, ne bi li dostala što do sada još nisi imala. M. A. Reļković, sat. C2b. O gospodine, takni, takni nečisto srce moje, da žeļno zdravje i čistoću dostanem! Đ. Rapić 98. Bogatstvo dostati. J. Rajić, pouč. 1, 12. Kada tko nebo izgubi a sužanstvo pakleno dostane. B. Leaković, gov. 229. Desnica ti cvetkom cvala, a dušica raj dostala. Nar. pjes. vuk. 1, 147. Ki on snig pregazi on će Julu dostat. Ive snig pregazil, on je Julu dostal. Jačke. 1. Kad dostanem muža, spade s mene roža 31. ‚Ide muselimu *(na tužbu),* ali i tu dostane nikoliko čušaka'. M. Pavlinović. *— u prenesenom smislu: kao dokučiti, doprijeti.* Da u selu nitko ne ostane koga ńihov jezik ne dostane. M. A. Reļković, sat. D1b. *pa po tome i razumjeti, shvatiti:* Oceana gdi ne more svu dubinu dostat pamet tva umrijetna. J. Kavańin 436a.

b. *sa se, refleksivno. značeńe je kao kod* a; *što je ondje objekat, ovdje stoji u gen. u naše vrijeme u Lici.* ‚Da se ja mogu te i te stvari dostati, bog me će mi mučno iz ruke uteći'. ‚Jesi li se već dostao toga što si želio?' ‚Bog me se on nekako, ako i mučno, dostao dva vola, dvije kravice'. *— u ovom primjeru stoji acc. jer je zamjenica sredńega roda:* ‚Ma jedva se i to mukom dostado*(h)*'. J. Bogdanović.

DOSTAVATI, dostavam, *impf.* dostati, *vidi* dostajati. *— U Stulićevu rječniku (v.* dostačiti). *— nepouzdano.*

DÒSTAVITI, dòstavîm, *pf.* apponere, *staviti do kraja, ili dońekle. — složeno:* do-staviti. *— Akc. je kao kod* dobaviti. *— Od* xvi *vijeka (vidi Vetranićev primjer kod a)). a) staviti posve, do kraja.* Iznesoše joj verugu koju dostavši svrhu ruke uzete, odma se maknu. J. Banovac, pred. 151. *i u prenesenom smislu.* Čemu je taj rados, ke ko se izbavi, gorku mu svu žalos u srce dostavi? M. Vetranić 2, 414. Što ja ne dostavih, duh će sveti pamet tvoju prosvijetliti. V. Andrijašević, put. 439. *— b)* apponere, adjicere, *pristaviti, doduti, pridati.* I od risa podstavi lisičine dostavi. (Đ). Poslov. danič. 29. *— u razgovoru, kad se još što reče, isporedi* dodati *pod* c *pri kraju:* ‚Gdje su ti ostala kutńa čeļad?' dostavi Stevan. S. Ļubiša, prip. 59. ‚Ti si, pope, kao paprika!' dostavi providur. 171.

DÒSTEGNICA, *f.* femoralia, *muško odijelo od pasa do koļena ili do pod koļeno (do stegna), kratke gaće. — isporedi* dostegńača. *— Postaje od* do stegna *sufiksom* ica. *—* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dostegnica ‚calzoni, vestimenti che cuoprone le coscie' ‚femoralia' 161a; ‚calzoni, proprio degli Ongheri, Polacchi, Armeni, Boemi e Slavi' ‚femoralia illyrica' 161b), *u Stulićevu* (‚calza, gambiera' ‚tibialis genus' *s dodatkom da je uzeto iz Gundulića).* Š ńima upored od Poļaka gledaj drugu družbu mladu dokli stari Krak od Kraka poda ime svomu gradu . . . korda o bedri, štit o pleću, dva na sedlu samopala, zgar oklopje, a za odjeću dostegnice svione ozdala. I. Gundulić 441. Odsgor im je ugarštica srebrijem pucim pobivena, zdol sviona dostegnica ļepšim zlatom našivena. J. Kavańin 173a.

DOSTÈGŃAČA, *f.* tibiale, *bječva. — Postaje kao* dostegnica *sufiksom* jača. *— Od* xvii *vijeka samo u rječnicima: u Vrančićevu* (dostegńače ‚tibialia' ‚calze'), *u Bjelostjenčevu* (dostegńače, hlačice, štumfi ‚tibialia'), *u Jambrešićevu* (dostegńače ‚tibiale'), *u Stulićevu* (vidi dostegnica).

DÒSTI, *vidi* 1. dosta. *— Dolazi (obično po zapadńijem krajevima) od* xiv *vijeka (vidi kod* c, *b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚satis'), *u Mikańinu* (zadosti *kod* dosta, *a naposc nema), u Belinu* (‚valde' 109b), *u Bjelostjenčevu (kod*

dosta), *u Stulićevu* (v. dosta). — *Kao i* dosta, *može imati uza se prijedlog* za, *vidi* zadosti.

a. satis, *ne mańe od onoga što treba. a) kao pravi adverab. aa) uopće.* Dosti je očito odrišenje te sumńe. Transit. 200. Jer rekao nisam dosti od tvog vika prislavnoga. P. Knežević, živ. 21. Ti, dobri naučiteļu, dosti si do sada služio svitu. M. Zoričić, zrc. 29. — *bb)* učiniti dosti, *zadovoļiti, po lat.* satisfacere. Lahko će onim dosti učiniti. A. Georgiceo, nasl. 79. Da zadovoļim za grihe sve moje i dosti učinim. 349. Učinit mnogim dosti. V. Došen 51a. — *b) kao predikat s glagolom* biti: biti dosti, satis esse, sufficere. *aa) uopće. aaa) subjekat može biti ime, zamjenica, broj itd.* Dosti je sada ovo. Mirakuli. 116. Dosti jedan ni'e ļubovnik. J. Kavańin 40b Ono samo što je dosti. S. Rosa iv. U potribi jedna bi dosti bila. M. Dragićević 177. — *bbb) subjekta nema.* Misleć, da je jurve dosti. A. I. Knezović 149. — *mješte subjekta ima podložna rečenica u kojoj je* da. Nije dosti, da štiješ koji naš upit i odgovor. Ant. Kadčić 557. Jeli dosti, da jih izreče kakono namišćene samo? M. Dragićević 96. *ili infinitiv.* Dosti je rijeti, da jest. S. Matijević 64. Dosti 'e rijet, da žena sama jedan uzrok bi od smrti. J. Kavańin 45a. I u lovu od bludnosti raniti je srce dosti. V. Došen 99b. — *bb) ime onoga koji ima koliko je dosta, ako je izrečeno, stoji u dat. (u ńekijem primjerima u acc. s prijedlogom za:* Jakno karta tanci da su, to 'e za slabost dosti našu. J. Kavańin 397a. *u jednome u gen. s* kod: Kod kužnika nije dosti, ńemu kuga što ne prosti. V. Došen 256a). *aaa) značeńe je apsolutno, vidi* 1. dosta, a, *b) bb) aaa).* Jimže dosti je znati imena arhijereov. S. Kožičić 33b. Mani dosti je tri lakti zemļe. Aleks. jag. star. 3, 291. Činim da ovo biva dosti mome učeniku. M. Zoričić, aritm. 7. Još mi neće bit ni dosti. Nar. prip. mikul. 78. — *bbb) značeńe je relativno, vidi* 1. dosta, a, *b) bb) bbb).* Dosti je meni da ovako vazda sja ńe ures jedini. N. Naļešković 2, 46. Zlom Hrvoju ne bi dosti smesti kćercu tvu jedinu, neg s izdavnom nemilosti posla zaklat i Jerinu. G. Palmotić 1, 395. Meni 'e dosti, da ih taknuh. J. Kavańin 219b. Pak to nije lažcu dosti, dal' ni bogu ne oprosti. V. Došen 138b. — *cc) ono radi čega je što dosta može se kazati: aaa) imenom u acc. s prijedlogom* za. Za naš nauk kê su dosti. J. Kavańin 343b. A ne želit neg za žitak što mu 'e dosti. 379a. — *bbb) podložnom rečenicom u kojoj je* da. Mala i buna tim je dosti, da ga svrgnu u naglosti. J. Kavańin 270a. — *ccc) infinitivom.* A kamo l' bi bila dosti kraj doseći lakomosti? V. Došen 76a. A sve drugo nije dosti doći u dvor od radosti. 267a. — *ddd) infinitivom s prijedlogom za (prema ļudijem jezicima, vidi kod* za). Da toli ni grana ni snaga nije dosti za krenut jednime kamenom? F. Lukarević 106. Ako i to ne bi bilo za ozdravit rane dosti. J. Kavańin 510a. Nizok čovjek nije dosti za doseć ju. 532b. Da bi pleme bilo dosti za dodati kome cinu. V. Došen 30a. — *c) kao supstantiv koji se ne mijeńa po padežima, vidi* 1. dosta, a, *c).* Komu vrimena bi dosti moći mnoge stvari čtati. Transit. 1. Odviše je nego dosti što podnese. A. Kanižlić, uzr. 238. Pokore je dosti. rož. 112. Bilo toga čekańa dosti. Nar. prip. mikul. 25.

b. *značeńe je kao kod* a, *ali se osobito ističe, da veće od onoga ne može ili ne smije biti, ili da bi bilo zlo kad bi veće bilo. a) uopće.* Aleksandre caru, dosti je nam smrti ke prijasmo od carev zemaļskih, a ti povel jesi nas poginuti od divjih ļudi. Aleks. jag. star. 3, 278. — *vidi* 1. dosta, b, *a) pri kraju:* Djelo je ńino sve propasti, dosti da su puk otoka. J. Kavańin 154a. — *b) s impt. glagola* biti, *kažući da ńečega već ne treba, kao da se zapovijeda da se ono dańe ne čini.* Budi ti dosti poznati, da imaš virenicu plodnu. P. Hektorović 54. Dosti toga bud' cviļenja! P. Hektorović (?) 94. Tvojih stril dosti budi! A. Georgiceo, pril. 23. To ti sad za sada budi dosti! V. Došen 51a. — *c) zapovijeda se kao kod b) i samom riječi* dosti *koja je onda kao interjekcija.* Neg ću sveder za milosti ńega *(boga)* uvrijedat? ne, ne, dosti! J. Kavańin 18b. Zapoznavši sva dobra ova slijep ću srnut na nesreće? dosti, dosti, ne, ne veće! 19b.

c. abunde, *misli se ne samo da nije mańe nego da je veće od onoga koliko treba da bude. (radi jačega značeńa može imati uza se riječi* vele, veoma *itd.* Zahvaļuju vele dosti, sladki Isuse, na milosti. P. Hektorović (?) 105. Blaga ti imaš i eto s' gospodar, i dosti vele znaš. N. Naļešković 1, 221. I budući nebu draga cijeća toga veoma dosti. J. Kavańin 217a. On se diči veoma dosti. 311a. Porazi ih dosti vele ogńem, drijevom. 318b. Bol je trudna veomi dosti s jedne sglobe oštetene. 427a. Uvridjedio sam veomi dosti gospodina. V. M. Gučetić 15). *a) kao pravi adverab.* Sad vesela dosti sa mnom pij ter blaguj. M. Marulić 46. Vi ste plačni dosti. 61. Dosti dlgo živi. Š. Kožičić 43b. Zač uzgre oholo dosti kako kaj je dobila. Š. Menčetić 21. Po našem sluzi, koga je dosti dugo kraļeva svitlost pri sebi držala i državši paki s ničimre otpravila. Mon. croat. 223. (1527). Koje *(kose)* imaše prilijepe dosti. B. Kašić, per. 66. Zahvalih mu lipo dosti: Bog ti plati, rekoh, brate! Đ. Baraković, vil. 194. Tako u tminah svijeta ovoga, zametena svega u sebi, kad čovjeka umrloga vlas pritvara višńa s nebi, prosvitli ga blago dosti naj prije zrakom sve milosti. I. Gundulić 229. Biše sabļu pripasal lipo spravnu dosti tolike vridnosti, da se zreć ne more. B. Krnarutić 10. Ja te molim snižno dosti. P. Kanavelić, iv. 254. Kô dopliva s mora davno dosti čudno, dosti slavno. J. Kavańin 322b. Stade motrit dugo dosti. V. Došen 44a. — *b) kao supstantiv, vidi* 1. dosta, c, *b).* Pride v Sovinak i dosti š ńim ļudi. Mon. croat. 4. (1325). Kadi bo je vele govorenja, tu je dosti laganja. Transit. 91. Zajmi dobru pedań a zlu daruj dosti. Đ. Baraković, vil. 162. Grozno plačuć s dosti tuge. P. Kanavelić, iv. 514. U našo*(j)* zemļi duga turskoga dosti. Starine. 11, 142. (1679—1688). Naj tvrđa je poveļa dosti imit' pineza. (Ž). Poslov. danič. 68. Vi imate toga dosti, vaš je život pun tamposti. V. Došen 270a. Rad junaštva i virnosti tvoji*(h)* starij*(h)*, zemļo slavna, imala si časti dosti. And. Kačić, razg. 3a. Imat ćete tuge i žalosti i progonstva svakojakog dosti. M. A. Reļković, sat. F5b. Svak rekao: ‚Ovđe bi dosti, da jaki bog prosti dom i domaćina!' *(Nar. zdravica u Hercegovini).* Nar. pjes. herc. vuk. 355. Ima dosti ruha u djevojke. Nar. pjes. juk. 129. Jer me dosti ļoslušao puta. Nar. pjes. petr. 2, 103.

DÒSTIĆI (dòstignuti), dòstignēm, *pf.* assequi, consequi; advenire, pervenire, *vidi* stići *od čega se razlikuje što se jače ističe da je subjekat izvršio svoju namjeru i da je to s ńekijem trudom.* — *složeno:* do-stići (stignuti). — *impf.:* dostizati. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *Oblike vidi kod* stići. — *Riječ je praslavenska (dajbudi* dostignuti), *isporedi stslov.* dostignąti *i* dostišti, *rus.* достигнуть *i* достичь, *češ.* dostihnouti, *pol.* dośćignąć. — *Između riječnika u Vrančićevu* (dostignuti ‚assequi'), *u Mikaļinu* (dostignuti, stignuti, doteći ‚assequor, consequor'; dostignuti po

stopah ‚vestigiis consequi aliquem‘), *u Belinu* (dostignuti ‚assequor‘ 104a. 687b—688a; ‚praetergredior‘ 604b; ‚consequor‘ 218b; ‚acquiro‘ 28b; dostignuti ljubav, milos ‚conciliare sibi amorem‘ 357a), *u Bjelostjenčevu* (dostignuti *kod* dostigavam: ‚assequor, consequor‘. 2. ‚adipiscor, nanciscor‘. 3. ‚vestigiis aliquem consequor‘), *u Voltigijinu* (dostignuti ‚conseguire, ottenere‘ ‚erhalten, erlangen‘), *u Stulićevu* (dostići *i* dostignuti ‚aliquem attingere, adsequi‘), *u Vukovu* (dostignuti *i* dostići, 1. ‚einholen‘ ‚consequor‘. 2. vide doteći), *u Daničićevu* (dostignuti ‚assequi‘).

1. *prelazno.*

a. *aktivno. — objekat može biti i u gen., kao kod glagola* dočekati, doprijeti *itd., kad se može pomisliti kao da je objekat i ne sve ono što je naznačeno imenom koje je objekat.*

α) s acc.

a) kad se subjekat tako brzo miče da dođe do objekta, premda se ovaj miče kao da od onoga bježi. aa) u pravom smislu. Pojdite i dostignite ona dva človika. Transit. 228. Zač su naši ljudi dostigli slovinsku gospodu jošče z ovu stranu Derave. Mon croat. 216. (1526). Dilavera ne dostiže negli izvan Carigrada. I. Gundulić 542. Što godi mogahu dostignuti, pod sabļu okrenuše. A. Kanižlić, kam. 2. A daleko tko odbigne, dim takvoga ne dostigne. V. Došen 114b. Dostigavši ga, čini, da mu dade sve ono, što Eliseu darovati hotiše. And. Kačić, kor. 254. Kad, Milošu, dostigneš svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Brzo Šarac dostigao vilu. 2, 217. U putu ga knjiga dostignula. 2, 515. Đe ga vlaška riječ dostignula, onde stade ńemu na bļegu. 4, 411. Nijesu ga ni zrna iz pušaka dostigla. S. Ļubiša, prip. 117. — *bb) u prenesenom smislu. aaa) o vremenu. kad je vrijeme subjekat i objekat, metaforički se kaže kao da jedno (objekat) bježi a da drugo (subjekat) za ńim trči.* Prije neg si dan dostigne tamna noć. D. Zlatarić 101b. *ako je subjekat čeļade ili uopće što živo,* dostići *značî* doživļeti: Kojega *(vrimena)* nećeš veće moći dostignuti. M. Radnić 125b. — *bbb) postati kao ko ili što, izjednačiti se kome ili čemu.* Dal' se na to žderuć mećeš, ne živinu da dostigneš, dal' još niže da se prigneš. V. Došen 179b. Što i dobri oci rode, dica malo kad pogode roditeļe da dostignu a kamoli da pristignu. 208b. — *u ovom je primjeru objekat osobina kojom se subjekat kome izjednači.* Starijih slavu ne samo dostignu na i prejde. S. Kožičić 50. — *ccc) često, kad kakvo zlo napadne na koga, snađe ga, kaže se da ga stigne, jer se misli kao da bi čovk od onoga bježao.* Uboštvo me je dostiglo. Mon. croat. 72. (1448). Ako bi ga u tom proklectvu dostigla smrt. Stat. poļ. ark. 5, 249. Jer gdi je nevoļa, tuj razum odbigne, naša stvar naj boļa, a zlo ga dostigne. P. Hektorović 70. Majde prem njeki grijeh odi nas dostiže. N. Naļešković 1, 234. A ńega dostiže velika potriba. Mon. croat. 213. (1525). Dobro mu još tuga jedna, vaj, ne mine, a za ńom pak drugaončas ga dostigne. D. Rańina 43b. I ńih dostignut mogo bi taki glad. F. Lukarević 239. Gdi ga zla ćes ka dostigne. J. Kavańin 236a. Tko neće bižati i zla se ukloniti, zlo će ga i posli dostignuti. J. Banovac, razg. 129. Andriju je dostignula žeda. Nar. pjes. bog. 244. Šta na końu il' na brodu proždrļivâ smrt dostigne, da se duša časom rigne! V. Đošen 176a. Danas su te jadi dostignuli. Nar. pjes. juk. 425. Kad tebe smrt dostigne, tebi zvona zazvoniše. Nar. pjes. istr. 6, 28. Tamo me neće dostići zlo ženino. S. Ļubiša, prip. 102.

b) kao doći uopće i kao dospjeti *(koje vidi pod* 1, a), *ali često ističući da je namjera kod subjekta bila doći do onoga mjesta. objekat je mjesto (ili čeļade) do kojega se dođe. u svijem je primjerima u prenesenom smislu (ali vidi i kod β) a)). aa) kad je objekat vrijeme a subjekat čeļade ili uopće što živo, ali kad se ne misli, kao kod a) bb) aaa), kao da objekat bježi ispred subjekta.* Mremo i ginemo, dok kraj smrtni dostignemo V. Došen 47b. — *bb) subjekat je čeļade, a objekat raj ili drugo što znači isto što raj. moglo bi se shvatiti kao i da ovi primjeri spadaju pod c).* Mîsli, ki su raj dostigli kolike su trude imîli! M. Marulić 265. Porat večnosti dostignut ufa se. F. Glavinić, cvit. 445a. Duša ako dostigne kraļestvo. I. Zanotti, 1 ned. priš. 9. Koji takva čine, kraļevstvo božje neće dostignuti. A. Bačić 106. Dostignuti raj nebeski. I. A. Nenadić, nauk. 78. — *cc) s instrumentalom, kao doći (do koga) s čim, po tome donijeti mu što, dakle kao darovati, nadariti (u jednom primjeru prošloga vijeka).* Blagosovom tvojim dostigni svijeh nas. I. Đorđić, uzd. 193. — *dd) subjekat je kakvo dobro a objekat čeļade. jedini primjer (iz* xv *vijeka) ne može spadati pod a) bb) ccc) po tome što se ne može pomisliti da objekat bježi od subjekta.* Mogla bi dostignut taj srića i tebe. M. Marulić 161.

c) kao nekoliko glagola (n. p. doći, dopasti, doprijeti) *koji znače mičanje, kad su složeni s prijedlogom* do, *znači dobiti, steći, često ističući da je objekat nćšto daleko ili što se teško može dobiti. aa) u pravom smislu. aaa) objekat je ime ili zamjenica i obično je stvar umna ili duhovna (vrlo često).* Ča godi čovik dostigne sobom i svojim trudom. Stat. poļ. ark. 5, 259. Veri radi i tibosti počtovanago prêdivak dostignu. Š. Kožičić 17a. Jedno i toje leto dostignu biskupiju. 32a. Hoću proščenje i milost dostignuti. Kateh. 1561. C3b. Po kom jesmo sada mir dostignuli. Anton Dalm., ap. 7. Odlučiše ne diliti se od vrat legatovih prvo nego bi od ńega dostigli ono ča od ńega pitahu. Ivan trog. 3a. Dostignuti ću od prisvijetloga dvora nebeskoga slavu. B. Kašić, per. 49. Život vični dostignuti i steći. rit. 114. Molitvom Tobija svitlost očiju dostignu. F. Glavinić, cvit. 114b. Koji žude dostignuti svršenost. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 19. Neumrļu čas i cjenu s bojnijem djelim dostignimo. G. Palmotić 2, 586. Od naukov, po kih bismo mogli dostignuti ovi dobar konac P. Radovčić, nač. 20. Blaženi milosrdni, zašto će oni dostignuti milosrdje. M. Radnić 459a. Iskali smo pomoć od zapovidi svitovne i dostignuli smo. M. Bijanković 155. Kad ńim otci dostignuše slobod od ûz Faraunovih. A. Vitalić, ist. 248a. Neka po dostojanstvu tvomu i molbah dostignem život vični. L. Terzić 54. Dostignuvši svoju žeļu. P. Vuletić 66. Al' obadva malo slasti dostigoše s te propasti. J. Kavańin 119b. Sva dostignut, rodni grade, hoćeš, ako s bogom budeš. 168b. U zapadu i u iztoku dostignuše dobit tôku. 240o. Da čete poroditi i vašu dicu uzdignuti i od ńih svaku radost i veseļe dostignuti i uživati. J. Banovac, prip. 138. Ļubavju, kojom dostignuše duha svetoga. blagos. 106. Blaženstvo koje ufamo dostignuti. F. Lastrić, od' 14. Plače koju vam dao dostignuti bog! test. 398b. Ako su mi, bila vilo, turske uze dostignuli. Nar. pjes. mikl. beitr. 13. Da pobigne, crn glas sebi dok dostigne. V. Došen 194a. Malo kad se linac digne neg' da kraduć što dostigne. 210a. Da jedan dostigne koji dohodak crkveni. Ant. Kadčić 23. Biskupa u kojega si državi dostignuo beneficij. 105. Ne mogući dostignuti svoje djavaoske žeļe. 339. Posli duge

neplodnosti dostigoše ovoga sina. I. J. P. Lučić, izk. 3. Po uspomeni ńezina okruńeńa na zemļi, po kojemu zlamenovano je ono koje ona dostignu na nebesi. Grgur iz Varesa 17. Dostigosmo baštinu duha. 34. Mladić je bio dostigao neku službu M. Pavlinović, rad. 108. — *bbb) mješte objekta ima inf.* Ańe ne dostigošo sьvrьšiti svety roditeļije kraļevьstva mi. Glasn. 49, 362. (1326). *(Justin)* s velikom slavom vojačkom dostignu biti đeneral. K. Pejkić 14. Mogu dostignut podložnici ńegovi kraļevati. F. Lastrić, test. 65a. *ili podložna rečenica s* da. I dostignut srićno želi, da se uvik š ńim veseli. V. Došen 266a. — *bb) kao razumjeti, shvatiti, isporedi kod* doći, doprijeti. Što razlog čovječanski i razum ne bi mogao dostignuti. J. Matović 17. Ne dostignuti otajstva. M. Dobretić 409. — *mješte objekta može biti i podložna interogativna rečenica.* Pak razumi i dostigni kako ona *(zemļa)* rađa zlato. V. Došen 261a. Može se đaj misli dostignuti, koliko si nas ļubio. I. M. Mattei 160.

d) u poļičkom statutu ima osobito značeńe: (kod pravđańa) pokazati, dokazati razlozima ili svjedoģbama, doistiniti, posvjedočiti. ovo je značeńe preneseno od predašnega (kao doći do istine, dobiti istinu). s acc. i s drugijem objektom. Ako li bi tko porekao pristava, tere ga dostigne za krivoga pristava. Stat. poļ ark. 5, 272. — *s podložnom rečenicom u kojoj je* da Kada li jur čovik dostigne da mu je dužno. 276.

β) s genetivom. a) vidi a) b). u pravom smislu. Dostigь grьčьskyje zemļe i siju povinuvь. Okázk. šaf. 53—54. (1453). — *b) vidi a) b) aa).* Kako neću dostignuti nedospjetne vječne smrti. J. Kavańin 428a. — *c) vidi a) c) aa) aaa).* Svetyj i prêpodobьnyj otьcь našь Simeonь dostigь istinьnyje blagođeti. Đomentijana 80. Abrame, te sriće pri meni dostiže. Đ. Baraković, jar. 42. U uboštvu tu živeći dostignut će srjeće boļe. J. Kavańin 337b.

b. *sa* se.

a) pasivno. Mûčim, i ako glas ikada stan žestocijeh muka uteče, od bojazni i od jada dostigne se i prisiječe. I. Gundulić 260. Vrime prošasto ne može se dostignuti. M. Radnić 7a. Niti se po ńima može dostignuti slava nebeska. J. Banovac, uboj. 42. Ako ne dostigne se oblast od biskupa. I. J. P. Lučić, nar. 118. — *vidi* a, *a) d).* Ako se dostigne na onom, na koga se govori, to je na ńem; ako li se ne dostigne, nego on se prav najđe na koga je rečeno, tada odsud pada opet na onogaj ki je spomenuo silu i nepravo se tužio. Stat. poļ ark. 5, 257. Ča se godi po pristavu pre, tere se pripita i dostigne, togaj gre pristavu đeseto. 273.

b) refleksivno; značeńe je dobaviti se, dorasti; što bi kod aktivnoga bio objekat, stoji u dat. — u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. Dostignuti se pameti. — Dostignuti se djevojaštvu, dorasti do djevojaštva: „Ne mogu ti dati moju ćer, jer je curica, nije se još dostigla divojaštvu. M. Pavlinović.

2. *neprelazno. značeńe je kao kod* 1, a, *a) b), ali kraj micańu, koji je ondje objekat, ovđje se naznačuje padežima i prijedlozima kao uopće kod glagola neprelazńjeh što znače micańe. a) u pravom smislu.* Posьlanyj dostigь vь zemļu otьcьstva jego. Domentijana 216. Malo bilo, za dugo ne bilo, jeste srpska vojska dostignula, i pred vojskom Šariću Cvijane. Nar. pjes. vuk. 3, 269. Okle tebi ńiga dostignula? Nar. pjes. vil. 1866. 646. — *b) kao pružiti se, prostrijeti se (i u preneseńom smislu).* Gosposka na daleko dostigne. (Đ). Poslov. đanič. 24. Đa naj maće naj prva rič dostigne svrhu praña. Ant. Kađčić 124. — *c) u preneseńom smislu, kao dokučiti, doprijeti, dospjeti.* K poznanstvu boga dostignuti. Đ. Obradović, živ. 83. Đa bih kako dostigao u vaskrsenije mrtvijeh. Vuk, pavl. filib. 3, 11. — *d) kao* doteći, *dotrajati, ne iscrpsti sc.* — *u Vukovu rječniku.*

DOSTIGATI, dostigam, *impf. vidi* dostizati. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kih dostiga, tih napađa. J. Kavańin 265b. Smrti nenađine kojih se veće ne nađaju ... er ih svaki čas dostigaju. 453b.

DOSTIGÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se dostigava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DOSTIGÁVATI, dostigâvâm, *impf.* dostići, *vidi* dostizati. — *U Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu rječniku (u ovom s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

DOSTIGÍVATI, dostigujêm *i* dostigîvâm, *impf. vidi* dostizati. — *Naj češće dolazi praes.* dostigujem *a rijetko inf. i prošli oblici; te se ne može znati, jeli svagda prema praes.* dostigujem *oblik infinitiva* dostigivati *ili* dostigovati: *prvi je oblik potvrđen kod dvojice pisaca štokavaca* xvii *vijeka (Banovca i Lastrića); a na drugi može biti da treba pomisliti kod ńekijeh pisaca čakavaca kao što je n. p. Mrnavić.* — *Akc. je kao kod* đograđivati. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu (praes.* dostigujem *uz inf.* dostignuti *i* dostići *kod* dostigavam) *i u Voltiģijinu (praes.* dostigujem *kod* dostigavati). Aleksandar ńih dostiguje *(ger. praes.)* mnogo ih ubi. Aleks. jag. star. 3, 293. Što ne vidiš ni poznaješ tvrdom virom dostiguješ priko ređa naravi. I. Bandulavić 162a. Evo drugo lito jesen dostiguje. I. T Mrnavić, osm. 28. Sve što 'e ke utihe u svakom velom gradu dostiguju. J. Kavańin 196a. Sve što čovik želiti može dostiguje. A. Bačić 451. Svojim odvitovańem ne samo ńima dostigiva dobra. J. Banovac, pred. 145. Uboštvom, s kojim dostiguje se baština nebeska. blagos. 57. Druga dila dostiguju veliku plaću. P. Knežević, osm. 44. Mlateći špagom po vratu, gđi koga dostigivaše. F. Lastrić, ned 318. Mali se sarańuju, mali život vićni dostiguju. 394 Svi oni koji dostiguju slavu viću. Grgur iz Vareša 132.

DOSTIGNOVATI, *vidi* dostigńivati.

DOSTIGNÚĆE, *n. djelo kojijem se dostigne.* — *Stariji je oblik* dostignutje. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikańinu* (dostignutje, stignutje ‚consecutio, assecutio, adeptio'; dostignutje, došastje ‚adventus, accessus'), *u Belinu* (dostignutje ‚assequi' 104a), *u Stulićevu* (dostignutje ‚attingere'). Na dostignutje drugoga ploda. Š. Budinić, ispr. 37. Ovi pepel koji za dostignutje proštenja na glave naše odlučili jesmo postaviti. I. Bandulavić 28b. Za dostignutje đobar zemaļskih. P. Radovčić, ist. 148. Po dostignutju svrhe. M. Radnić 457a. Man bi razlog molbe vruće, đa ne slijedi dostignuće. J. Kavańin 540a. Svaku teškoću i zapriku, koja nas smeta u dostignutju ovoga sjedińeńa. A. Kanižlić, uzr. 204. Dostignutje rečenih đobara. Ant. Kađčić 2. Posli šest miseci od dostignuća. 41. Života vićnega dostignuće. I. J. P. Lučić, nar. 9. Inako dostignutje dohodka neistinito suditi će se. 79.

DOSTIGNUTAN, dostignutna, *adj. vidi* dostižan, *a).* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÒSTIGNUTI, *vidi* dostići.

DOSTIGNUTSTVO, *n. djelo kojijem se do-*

stigne, vidi dostignuće. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DOSTIGŃÍVATI, dostigńujêm *i* dostigńîvâm, *impf. vidi* dostizati. — *Dolazi (samo praes.* dostigńujem *ali pisano* dostignujem) *u trojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka (kod kojijeh može biti da* n *nije pogreška, ali da je inf.* dostignovati, *isporedi* dostigivati). Jere človik onde veće napridkuje i veću od boga milost dostignuje. A. Georgiceo, nasl. 68. Kojimi dostignujemo milost božju. I. T. Mrnavić, ist. 115. Ne živu životom od milosti niti dostignuju krunu od slave. J. Banovac, prip. 107.

DOSTIGOVATI, *vidi* dostigivati.

DÒSTIKRÂT, *vidi* dostakrat.

DOSTITI, *vidi* dostići. — *U Stulićevu rječniku gdje ima i dodatak da je uzeto u pisca Muliha. — sasma nepouzdano.*

DOSTIV, *adj. na tri mjesta u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka; značeńe kao da je ugodan (?) ili uļudan (?). — Nejasno je i postaće: može biti da je srodno s* dosta *ili s* dostojan; *na turskо* dost *(vidi* dost) *ne može se pomisliti.* Više vsim katolikom ļubezniv i dostiv. Transit. 150. Pokripivši ga s dostivim govorenjem. 188. Ki *(mladac)* više vele lipa têla i vele dostiv. 260.

DOSTIVIT, *adj.* sufficiens, *koji je, kojega je dosta. — Na dva mjesta u jednoga pisca* XVIII *vijeka. — nepouzdano.* Nisu ogńi pakla ovoga dostiviti toj čeļadi; trebova' bi ogań veći za taj narod presmrdeći. J. Kavańin 415b. Psosti nisu dostiviti *(sic)*, zato i muke hti kušati. 557a.

DÒSTIZÁŃE, *n. djelo kojijem se dostiže. — U Stulićevu rječniku i u Vukovu:* 1. ‚das einholen' ‚consecutio'. 2. vide dotjecańe.

1. DÒSTIZATI, dòstižêm (dostizam), *impf.* dostići. — *isporedi* dostigati, dostigavati, dostigivati, dostigovati, dostigńivati, dostignovati, dostizivati. — *Postaje od osnove* dostig *glagola* dostići *tijem što se g promijenilo na z, nastavkom a u inf. a j u praes.* (zj *mijeńa se na* ž); *nastavak a može biti i u praes.* (dostizam), *ali rijetko: praes.* 3 *sing. (po crkvenom jeziku)* dostizajetь. Okázk. šaf. 59. (1503); dostiza. I. Gundulić 324. 332; 3 *pl.* dostizaju. N. Marči 44; *ger. praes.* dostizaje. M. Marulić 57 *(vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku). ovi oblici (a to je jamačno kod Dubrovčana) može biti da odgovaraju infinitivu* dostizati *koji postaje od* dòstizati *produļivańem vokala* i, *i tijem dobiva iterativno značeńe. u primjerima infinitiv i prošla vremena, ne može se kazati, kojemu od ovijeh glagola pripadaju. — Akc. je kod* dòstizati, dòstižêm *kao kod* dolajati, *a kod* dostizati, dòstižêm *kao kod* dobivati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu:* dòstizati *(pisano* ‚dostizati'), dòstižêm (‚dostijzam' ‚pertingo' 104a; *praes.* dostižem *uz inf.* dostigнuti 28b. 104a. 218b. 688a); *u Bjelostjenčevu: praes.* dostižem *kod* dostigavam; *u Voltigijinu:* dostizati, do tižem ‚appartenere, risguardare, toccare' ‚belangen, angehen', *i praes.* dostižem *kod* dostignuti; *u Stulićevu:* dostizati, dòstižêm (‚dostizati, dostižam') *i* dostižem *(griješkom s dugijem* i: ‚dostižem'); *u Vukovu:* dòstizati, dòstižêm, 1. ‚einholen' ‚consequor'. 2. vide dotjecati; *u Daničićevu:* dostizati ‚assequi'.

1 *prelazno.*

a. *aktivno. α) vidi* dostići, 1, a, *α) a).* Gdi ki dostizaje bišе koga ubil. M. Marulić 57. Vitar se podvizat tada poče od zdola, val vala dostizat. P. Hektorović 6. Spahoļana pak vojnica bješe skrila mjesta daļa, kih gvozdena sved desnica što dostiza, rva i vaļa. I. Gundulić 324. Po planinah, priko gora vrle zvijeri traži i diza, i slobodna bez umora i tjera ih i dostiza. 332. Il' su hitre kada biže, da ńi*(h)* svašto ne dostiže. V. Došen 191a. Suze druge dostizaju. N. Marči 44. Da dostizat ńe ne mogu ptice. J. S. Reļković 237. Bježi jadno momče Prijepoļče, dostiže ga Miloš na kulašu. Nar. pjes. vuk. 2, 142. — *b) vidi* dostići, 1, a, *α) b).* Otъ vsêhъ utajivъ se svetuju goru dostizajetь. Okázk. šaf. 59. (1503). Sred boja tvâ nas pomoć ne dostiže. I. Đorđić, salt. 307. Kakva li nas dostiže sudbina. Nar. pjes. petr. 2, 476. — *c) vidi* dostići, 1, a, *α) c).* Dostižut plno otpuščeńe grêhov. Š. Kožičić 30a. Opeta se ispovijeda i dostiže milost božju. A. Komulović 34. Znanjem dostiženo znati i umjeti. M. Divković, nauk. 288b. Koje koristi dostižu koji obslužuju zakon božji? J. Matović 323. Ako mi svaka dostiženo od otca privičńega. Grgur iz Vareša 132.

b. *sa* se.

a) pasivno. Kojimi blaženstvo dostižet se. Š. Budinić, ispr. 52. Neka im se naspomene od duhovne rodbine, koja se u ovoj stvari dostiže. M. Bijanković 30. Još se dostiže oni veliki plod od razmišļańa. J. Matović 113.

b) refleksivno, na jednom mjestu XVI *vijeka, kao da znači žuriti se, hitjeti:* Biše sve priprave, mlajši se dostižu, ništo teplo stave, a ništo podvižu. P. Hektorović 11.

2. *neprelazno. a) vidi* dostići, 2, *a).* Eto snašin rod dostiže, da ostanke još obliže. V. Došen 167a. Već se rano prije sunca diže i k pčelama pripravan dostiže. J. S. Reļković 163. — *b) vidi* dostići, 2, *b).* Moć božjih ruk ka svuda dostiže. M. Marulić 83. Za kuliko mu kućanskoga sinora prostor dostiže. I. Jablanci 88. Jer je glêla, a ne pregledala, nit' vranijem očim dostizala. Osvetn. 2, 7.

2. DOSTÍZATI, dòstîzâm, *vidi* 1. dostizati.

DOSTIZÍVATI, dostìzujêm *i* dostìzîvâm, *impf. iterativno prema* dostići *i* dostizati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U dva pisca prošloga vijeka (u jednoga ima griješkom* -ž- *mješte* -z-). Da su kraļičini u svemu vrijednost i jačinu četa moskovskih dostizivali. I. Zaničić 225. Dostižuju nepošteno ime. A. d. Costa 2, 168.

DÒSTÎŽAN, dòstîžna, *adj. koji može biti dostignut; koji može dostići. — Postaje od osnove* dostig *glagola* dostići *nastavkom* ьnъ *pred kojijem se g mijeńa na ž. a) u pasivnom smislu.* — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚qui attingi potest'). Nije dostižan časnoj sreći. J. Kavańin 81a. — *b) u aktivnom smislu. — od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (‚qui assequitur'). Bog je dugotrpļiv, to jest istina, i neće svakoga zločinca odmah pokarati, ali je on dostižan i neće propustiti pokarańe. M. A. Reļković, sabr. 53. Bog je spor, ali je dostižan. Nar. posl. vuk. 18.

DÒSTIŽÊŃE, *n. vidi* dostignuće. — *Stariji je oblik* dostiženje. — *Postaje od part. praet. pass.* dostižen *(vidi kod* stići) *nastavkom* (i)je. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (griješkom stoji* -ê-*mješte* -i-). Na dostêženje i isprosenje dobra. Š. Budinić, sum. 78b.

DOSTKRAT, *vidi* dostakrat *i* dost'.

DÒSTLUK, *vidi* dosluk. — *ovako je pisano u* Nar. pjes. juk. 618 *na mjestu gdje se tumače turske riječi koje se nalaze u pjesmama.*

DOSTOBLAŽEN, *adj.* ἀξιομακάριστος, dignus qui beatus praedicetur, *dostojan da se zove blažen. — Načińeno po grčkome. — U knjizi* XV

vijeka pisanoj crkvenijem jezikom a otale u Daničićevu rječniku (dostoblaženъ). Arhijereje dostoblažennyi. Okázk. šaf. 51. (1453).

DOSTOČUDAN, dostočudna, *adj. dostojan čuđeňa, vidi* dostodivan. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.*

DOSTODIVAN, dostodivna, *adj.* ἀξιοθαύμαστος, dignus admiratione, *dostojan da mu se dive.* — *isporedi* dostočudan. — *Načiňeno po grčkome.* — *U knizi* XV *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (dostodivьnъ). Krasnь i dostodivnь viděnijemь. Okázk. šaf. 54. (1453).

DOSTODUŽAN, dostodužna, *adj.* ἀξιμακρεώς, *dostojan, pristojan.* — *Složeno po grčkome od osnova adj.* dostojan *i supstantiva* dug *nastavkom* ьnъ. — *Dolazi sa starijim oblikom* dostodlьžьnь *u spomeniku* XIV *vijeka pisanome crkvenijem jezikom i u Daničićevu rječniku.* Blagočьstьno i velelêpno i dostodlьžno. Glasn. 24, 232. (1349).

DOSTOHVALAN, dostohvalna, *adj.* ἀξιεπαίνετος, laude dignus, *dostojan hvale.* — *Načiňeno po grčkome.* — *Dolazi (isprva sa starijim oblikom* dostohvalьnь) XIV *i* XVI *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (dostohvalьnъ). Ostavlьše namь dostohvalьnyje pameti na zemli. Mon. serb. 88-89. (1330). Monastirь dostohvalanъ. Okázk. šaf. 62. (1503).

DOSTOIMENOVAN, *adj.* ἀξιονόμαστος, fama dignus, *dostojan imenovaňa, imena.* — *Načiňeno po grčkome.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIV *vijeka (u poznijem prijepisu).* Kogo bi vьzmogl̀ obrêsti takova dostoimenovana muža jegože ostaviti vь mêsto sebe. Danilo 246. — *u drugom rukopisu stoji* dostojnoimenit, *koje vidi.*

DOSTOIN, *vidi* dostojan.

DOSTOINSTVO, *n. vidi* dostojanstvo. — *Postaje od* dostoin *kao* dostojanstvo *od* dostojan. — *U knizi pisanoj* XIII *vijeka crkvenijem jezikom i na četiri mjesta od* XVI *do* XVIII *vijeka (na kojima može biti i štamparskom griješkom), a između rječnika u Stulićevu* („majestas“ *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* („majestas“). Dostoinstvo jego. Domentijan[b] 129. Za dostoinstvo blažene dive Marije. Mirakuli. 13. U velikoj časti i dostoinstvu. M. Držić 63. Po tvome dostoinstvu. V. Andrijašević, put. 162. Po dostoinstvu prisvete tvoje muke. dev. 147. Osobno dostoinstvo. S. Rosa 4[b].

DOSTOJ, *m. dostojanstvo, dostojaňe.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *isporedi rus.* достой. I nek svak zna da kraj̀ pravi dobro plaća svo'e viteze, i u tefteru ńemu stavi sve dostoje, sve pjeneze kê za vjernu službu prima. J. Kavańin 130[a]. Koji ne jednak svo'em dostoju, taki u raju samom stoju. 159[a].

DOSTOJA, *f. dostojanstvo, dostojaňe. vidi i* dostoj. — *U Stulićevu rječniku* (v. dostojaňe) *gdje ima i dodatak da je uzeto u Gundulića (?).* — *nepouzdano.*

1. DÓSTOJAN, dóstôjna, *adj.* dignus, *o kom ili o čem kad se kaže da je pravo da što ima (aktivni smisao); ili da je pravo da ga drugi ima (pasivni smisao).* — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. m. kad je jednak nominativu; u svijem oblicima gdje ncma* a, *drugo je* o *dugo.* — *(U Vukovu je rječniku drukčiji akc.:* dòstôjan, dòstôjna; *ali on dodaje da je ovu riječ čuo u Dubrovniku, a u Dubrovniku je akc. kako je sprijeda zabilježen).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dostojnъ, *rus.* достойный *(nominalni nom. sing. m.* достоинъ), *češ.* důstojný (důstojen), *pol.* dostojny (dostojen). — *Kod nominalnoga oblika nom. sing. m.* dostojnъ *kad je krajňe* ъ *prestalo glasiti kao vokal, ili se je* j *promijenilo na* i: dostoinъ *(kao u ruskom jeziku, vidi i* dostoinstvo), *ili se je među* j *i* n *umetnulo* ь *(isporedi češ.* důstojen, *pol.* dostojen); *u našem je jeziku ovo zadńe nadvladalo, te se oblik* dostojanь *(s* -a- *mj.* -ь-) *javlja od* XV *vijeka* (Mon. serb. 458 *god.* 1453). — *Postaňe nije dosta jasno, pošto bi trebalo da postaje ili od substantiva* dostoj *ili od glagola* dostojati, *a ni za jedno ni za drugo ne da se potvrditi da ih je bilo u praslavenskom jeziku. očito je samo da postaje nastavkom* ьnъ *od osnove* dostoj, *a ova je složena od* do *i* stoj *(koje je ojačano* sti, *vidi kod* stojati). *radi značeňa isporedi* dostati, 2, a. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚dignus; meritus‘; hvale dostojan ‚laudabilis‘; *u Mikańinu:* ‚dignus‘; biti dostojan ‚mereor, promereor, dignus sum‘; biti dostojan dobra ‚benemereor, optime mereor‘; biti dostojan zla ‚commereo‘; *u Belinu:* ‚dignus‘ 247[b]; ‚quegli che merita o ha meritata una cosa, ‚meritus‘; ‚meritato‘ *meritus‘; biti dostojan ‚promereor‘ 488[a]; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* dostojen ‚dignus, honoratus, praestans‘, v. vreden; dostojen sem ‚mereo et mereor, promereor, dignus sum‘; *u Jambrešićevu:* dostojen ‚dignus‘; *u Voltigijinu:* ‚degno, meritevole‘ ‚würdig‘; *u Stulićevu:* ‚dignus, benemeritus, optime meritus‘; *u Vukovu (vidi sprijeda); u Daničićevu:* dostoinъ ‚proprius; debitus, justus; dignus‘.

1. *adj.* — *Komp.:* dostòjnijī.

a. *u aktivnom smislu, kad se o kome (ili o čemu) kaže da je pravo, dobro, vrijedno, da onaj (ili ono) prema svojoj naravi (ćudi) ili prema kojoj osobini ili prema čemu što je radio, dobije, primi, ima što ili da što čini ili da mu se što učini. ovo može biti dobro ili zlo. a) kad se ovo izriče, to može biti: aa) imenom, koje stoji: aaa) u gen. (naj češće).* Česa je ńihь tko dostojanъ. Mon. serb. 458. (1453) Vekše vridnosti dara bi dostojan. Mon. croat. 83. (1457). Dostojni su uze i smrti. M. Marulić 17. Dostojan je težak plaće za trujenje. 205. Da budeš dostojan neba. Narućn. 96[b]. Dostojan sam gńiva tvojego. Transit. 114. Jesam slišal od svedokov dostojnih vere. 226. Ime dostojno vsakoga počtenja. Korizm. 79[b]. Tko služi vjerno, dostojan je velikoga plaćenja. Zborn. 12[b]. Kara je dostojan. M. Vetranić 1, 6. Otcu i gospodinu hvale i časti vele dostojnomu dom Mavru kalujeru. P. Hektorović 65. Naberite mu vijenac, er ga je dostojan. M. Držić 418. Ter *(češ)* hrabra vazeti ki te je dostojan. D. Zlatarić 22[b]. Nisam dostojan nijednoga dara. M. Jerković 66. Žudjene vjerenice dostojni se ukažite. G. Palmotić 2, 131. Dostojan češ biti milosti. I. Ivanišević 223. Riči dostojne spomene vičńe. P. Radovčić, nač. 40. Nije dostojan boga koji ne pogrduje svijeta. M. Radnić 8[a]. Slikari duhovni vele veće su pofale i plaće dostojni. L. Terzić VII. Djela draga bogu i dostojna plaće nebeske. I. Grličić 27. Da moja duša dostojna je osuđeńa. F. Parčić 74. Dostojnije što je hvale? umjet shranit al' doteći? J. Kavańin 189[b]. Nitkor krune ni dostojan. 208[a]. Dostojni svačije omraze ostaju. I. Đordić, salt. 171. Blaženi oni koji su bili dostojni takove gozbe. M. Lekušić 31. Dostojan bo je poslenik *(h)*rane svoje. A. Bačić 62. Stvar smija dostojna. 306. Biti češ dostojniji muka nego drugi nevirnici.

J. Banovac, pred. 71. Koji si svake ljubavi dostojan, kako bi ja sada tebe ljubit ostavio? J. Filipović 1, 214a. Nismo ništa zadobili ni učinili što bi dostojno bilo plaće vičńe. F. Lastrić, ned. 285. Nismo dostojni odgovora. A. Kanižlić, utoč. 130. Kao da je u ńemu ništo dostojno začuda smotrio. kam. 3. Ignatija je naj dostojniji dostojanstva ovoga. 19. Dostojna je pošteńa ženidba. 214. Negova je kńiga vatre dostojna. 277. Dostojna bi bila ruga i kod druge i kod druga. V. Došen 126b. Da jedan žakan dostojan jest reda. Ant. Kadčić 5. Koje bismo pedepse dostojni bili. J. Matović 34. Za moje grijehe bio sam dostojan pakla. L. Radić 9. Lip običaj i dostojan fale. M. A Reljković, sat. E5b. Sva kolika pokora, koje smo dostojni za naše grihe. M. Dobretić 38. To više dostojan si sržbe božje ako zaludu jedeš kruh crkovni. I. J. P. Lučić, bit. 35. Provoditi život svet i dostojan pečata misničkoga. M. Dragićević 95. Da mi je ovo od boga, ovoga n'jesam dostojna. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Toga dara nijesam dostojna. herc. vuk. 136. Nego sam iz sviju ńih ove izabrao, kao naj ljepše i naj dostojnije društva ostalijeh naših narodnijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 1, 629. Dobra će stvar dočekati onoga koji je ńe dostojan. poslov. 91. — *dosta često uz gen. stoji kod pisaca prijedlog* od *(ne dobro)*. Od smrti ne bješe dostojan. Zborn. 88b. Koji grijeh dostojan može bit od muka od ovijeh? N. Naljeković 1, 134. Dostojna su ga učinile od lovorna vijenca. M. Držić 68. Tužne zgode, ah žalosti, ah privari vrle i prike, jaoh, dostojne od milosti i od grozna plača u vike! I. Gundulić 42. Tvoje tužbe dostojne su ove od službe. G. Palmotić 2, 20. Koji ste mnoga djela ovdi od vječńe uspomene dostojna ostavili. M. Radnić III. Da je mnogo dostojan od hvale svake. A. Vitaljić, ist. 144. Od naj višega poklona dostojni sakramenat. F. Lastrić, test. 307a. Ja nijesam dostojna od tvoje ljubavi. V. M. Gučetić 199. Nije dostojan od mene. S. Rosa 91a. Roda, od koga te je ktio učiniti dostojna bog. J. Matović 458. Nisu dostojni od odpuščenja. A. d. Costa 1, 168. — *bbb) u dat. (dosta često u starija vremena, a u naše vrijeme neobično).* Iže ne ostavitъ vsěhъ i vъ slědъ mene ne idetъ, něstъ mi dostoinъ. Mon. serb. 3. (1197). Vsakoj počtennoj čsti i hvalě dostojnimъ. 516. (1473). Gola je to laža i smijehu dostojna. M. Vetranić 1, 215. Znam. drag cvijete gizdavi, dostojan da nijesam tvojoj zi ljubavi. N. Naljeković 2, 16. Koga viju dostojna carstvu, onoga carstvovati vam pošalu. Aleks. jag. star. 3, 235. Videći Paval Timotea ponizna i dostojna pripovidanju. F. Glavinić, cvit. 33b. Dostojan je ogńu paklenomu. T. Babić 36. Premda je žakan oli redovnik tomu bio dostojan. Ant. Kadčić 300. — *ccc) u acc. (rijetko ako nije acc. zamjenica* što, to, ovo *itd.)* Blizu je milost božja, ku nisi dostojan. Tondal. star. 4, 111. Ča je dostojan on ki razbija viru? Korizm. 15a. Za toj mi dar jedan, gospođe, dopusti, da budem ja vrijedan tvoj celov od usti, da budem dostojan razgovor, vilo, tvoj. Š. Menčetić 66. Kaješ li se od svih tvojih grihov a to ne radi pakla koji si dostojan radi tvojih grihov ni ciča raja kojega nisi dostojan? L. Terzić 61. Što biste rekli, bratjo, što je dostojan bio ovi cesar za ovo dilo? J. Banovac, razg. 155. Sudac vala da vidi što je tko dostojan. J. Filipović 1, 128a. Što si dostojan posli tolikih i tako gadnih opačina? Ant. Kadčić 347. Ako i ne onoliku *(pokoru)*, koliku je dostojan. M. Dobretić 79. Jerbo je bog vridan i dostojan po sebi za svoja dobročinstva svaku falu. B. Leaković, gov. 204 — *ddd) u acc. s prijedlogom* za *i* na *(oboje dosta rijetko).* Ka slove od sebe, dostojna za slavu. Š. Menčetić 124. Dostojan svim da ja nijesam har za taku, nu dobros tva velja dobiva zled svaku. D. Rańina 146a. A poznaje se da za ono nije dostojan. A. Bačić 228. Smańkańe muka vrimeniti dostojni za grije. I. J. P. Lučić, doct. 37. *u ovom primjeru* za końuha *znači kao: biti końuh (vidi kod* za). Jeli liste od posluha Dilaver ti učinio koji njegda za końuha dostojan ti nije bio? I. Gundulić 510. — Dostojan je na onu muku ku i on. Korizm. 66b. Za sve jer me grišno tilo ni dostojno na toj dilo. P. Hektorović (?) 100. — *bb) podložnom rečenicom ili infinitivom, čim se kaže što je pravo da se učini onome koji je dostojan ili da on sam učini. aaa) podložnom rečenicom u kojoj je* da. Nisam dostojan da ulizeš u podkrof moj. Bernardin 12a. mat. 8, 8. Ki me je učinil dostojna da me je svit imil v nenavist. Transit. 20. Komu ja nijesam dostojan da odriješu remik od obuće ńegove. N. Rańina 15a joann. 1, 27. Ni jošte, gospoje, ne bih ja dostojan, bolesti da moje skažem ti jedan dan. N. Naljeković 2, 29. Dostojan jesi danas da vsim svitom gospoduješ. Aleks. jag. star. 3, 303. Rič dostojna, da ju vazmemo i obimemo. Kateh. 1561. G 3a. Koja sama dostojna bi da bude mati. Š. Budinić, sum. C8b. Nijesam ja dostojan, da budem pogrđen. D. Zlatarić 51a. Koliko krat sam dostojan bil, da bi me ostavil i zapustil? A. Georgiceo, pril 25. Nijesi dostojan da ti se vjeruje. M. Radnić 395b. Dostojni su neharnici da se od ńih ne odili nijedno zlo. J. Banovac, pred. 37. Bijaše dostojan, da se naziva Nikola Veliki. A. Kanižlić, kam. 78. Dostojni da bi uživali. J. Matović 165. Nisi dostojan da živiš. M. A. Reljković, sabr. 29. Pogrdno ime nije dostojno da se čuje. I. J. P. Lučić, razg. 95. Što ti veliš, jeli dostojna da se kamenuje? Đ. Rapić 5. Što se niko ne nađe dostojan da otvori i da pročita kńigu. Vuk, otkr. jov. 5, 4. — *bbb) podložnom rečenicom u kojoj je relativna zamjenica. to je po svoj prilici (a jamačno u drugom primjeru) načińeno po latinskom jeziku.* To ću vam posvidočiti svidočbama dostojnim, kojim se more i ima virovati. F. Lastrić, ned. 394. Da bude dostojan koji se postavja. J. Matović 6. — *ccc) infinitivom s prijedlogom za (po tuđijem jezicima, osobito po talijanskom).* Cijeniti se dostojna za biskupat ili za pasti duše, grijeh je. S. Matijević 78. Za primit ga dostojniji. J. Kavańin 98b. — *ddd) infinitivom; samo kad je onaj koji je dostojan, subjekat glagolu što je u inf.* Ašte i ne dostoinъ robъ Hristu narešti se. Mon. serb. 5. (1198—1199). Jerolim je dostojan biti papa. Živ. jer. star. 1, 225. Kojemu nisam dostojan ja uvlake od postolof odvezati. Bernardin 2b. joann. 1, 227b. Zal človik dostojan je biti sažgan. Transit. 223. Dostojan jesi otvoriti knige. Korizm. 91a. Jur nijesam dostojan zvati se sin tvoj. N. Rańina 58b. luc. 15, 19. Dostojan je izgubiti službu. Zborn. 14b. Za vojna imat ga u sriči bila bi dostojna. H. Lučić 194. Za sve da nijesam ja podobro dostojan primati kruh oni u moje jedenje. D. Rańina 148a. Duše, koje budu dostojne uljesti u kraljevstvo nebesko. A. Gučetić, roz. jez. 281. U čemu sam tebi vika ja mladahna sagriješila, probuditi da toliku dostojna sam srgbu bila? I. Gundulić 75. Ti li, izrode, ime od sina dostojan si nosit' moga? 249. Čudne kriposti jesu dostojne po svemu svitu spjevane biti. G. Palmotić 2, 297. Dostojan umrijeti je svak, tko umrijeti strah ima. B. Betera, or. 20. Ja sam ona, ja! koja sam smrt dala ovome, ja sam dostojna umrit. J. Banovac, razg.

150. Koja si istoga stvoritelja u tvojoj svetoj utrobi dostojna bila nositi. B. Pavlović 49. Nije dostojan Ivana imati za zaštititelja, tko se ne usiluje naslidovati ńega u kripostma. F. Lastrić, od' 342. Mati koja bi dala ditešcu svomu oštar nož, kojim bi znala da će se ubosti, ne bi dostojna bila zvati se mati. ned. 312. Da dostojan budem poglavicam apoštolskim pokloniti se. A. Kanižlić, kam. 248. Jeli dostojan poštenim čovekom nazivati se? D. Obradović, živ. 63. Dostojna j' ta glava nositi krunicu. Nar. pjes. istr. 2, 133. Kome ja nijesam dostojan odrijèšiti remena. Vuk, jov. 1, 27. — *b) nije izrijekom kazano čega je ko dostojan; aa) ali se razumije po smislu ili po supstantivu uz koji stoji ili po adverbu što ima uza se.* Da no budeta zdě igumeń postavlenь, a ne bude dostoinь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. I ti tamo poj, linčino, gdi s' dostojan. M. Marulić 308. Mańu mi muku daje nego su dostojni grisi moji. Nauk brn. 50b. Da bude dostojne platiti a krivce pedepsati. A. Gučetić, roz. mar. 188. Koji se češće pričestiva dostojniji pristupa k slavnomu pričeštenju. B. Kašić, zrc. 155. Dostojan ter ćeš rit' da ti sam ljubovnik. I. Gundulić 77. Dajući svakomu plaću ali muku, kako tko dostojan jest. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 8. Nemu dostojnu smart prostiše, a tebe pravedna na ńu odsudiše. J. Banovac, prisv. ob. 32. Sudac hoće odsudit svakomu, kako je tko dostojan. J. Filipović 1, 149b. Kako sam ja ljubio ne samo prijatelje i dostojne, nego i nedostojne iliti neprijatelje. F. Lastrić, ned. 247. Primajući dostojne a izgoneći nedostojne. Ant. Kadčić 32. — *bb) može stajati apsolutno, i to svagda u dobrom smislu (ima se u misli: dostojan dobra uopće, hvale itd.).* Foskari, po božjoj milosti dostojnь dužь bnetački. Mon. serb. 325—326. (1423). Učini bog jedno stvorenje vele dostojno i plemenito, ča je anjela. Korizm. 57a. Hjeronimu Brtučeviću, vlastelinu Hvarskomu, vitezu dostojnomu. P. Hektorović 63. Gospodinu Dinku Rańini kavalijeru dostojnomu svetoga Stjepana. N. Naješković 1, 339. O majko, ter hoć' to, nemila meni prem, da od družbe toliko dostojne utečem? I. Gundulić 116. O dostojni vrh svijeh kraļa kraļu! 447. Bosne argentine kustodu dostojnomu. V. Andrijašević, dev. III. Gdi se slavi naj izvrstnija i dostojnija stvora i žena. J. Kavańin 170b. A vrhu svih Spljet dostojni. 183b. Pridostojni bože. M. Zoričić, osm. 1. Misnik dobar, izgledan i dostojan. Ant. Kadčić 112. Da bude časna i dostojna ńiova ženidba. M. Dobretić 481. Alesandra kraļa bojna svi u pjesnijeh hvale i slave vrhu kraļa svijeh dostojna. N. Marči 35.

b. dignus, aptus et accommodatus, par, debitus, justus, sufficiens, *u pasivnom smislu (uopće kao pristojan) o čemu, kad se kaže, da je pravo da se dâ kome (ili čemu), da onome pripada, pristoji se, da je prema onome. može se kod toga misliti i na samu (cijelu) stvar ili na veličinu, mnoštvo koliko je pravo da se dade, koliko pripada itd. a) kad se izriče kome ili čemu što pripada, pristoji se itd., to može biti: aa) ime u gen.* Milosti, štedrotь, člověkoļubija, dêvstva tvojego, prěčista vladyčice bogorodice, pohvaly dostojny prinesti ne mogutь. Mon. serb. 58. (1293—1302). Da bude dar boga dostojan. F. Lastrić, test. 305a. Ni ikakva krepost dostojna čovjeka kršćanina. J. Matović 510. I pokora dostojna toga griha. M. Dobretić 21. — *bb) ime u dat. (dosta često).* Vzdam tebi mazdi dostojnije delom tvojim. Š. Kožičić 57a. Ni jedna stvar nije tolikoj lijepa ni tolikoj dostojna ļudem kako imati u sebje krjepost i istino nastojanje. Zborn. 8a. Sami ćete vidjeti, jesam li dostojan vašemu družtvu. M. Držić 417. Da osnujem dostojan dar, Jeronime, kriposti toj. M. Gazarović 137b. Stanišće dostojno gospodskoj prasmini. I. T. Mrnavić, osm. 38. Da se lijepa Bisernica pjeva u pjesni ńoj dostojne. G. Palmotić 2, 298. Lip doisto odgovor i dostojan jednom krstjaninu pravom. F. Lastrić, ned. 3. Podnijet pedepsu dostojnu grijesima. S. Rosa 13a. Polače, dostojne veličanstvu ńegovu. And. Kačić, kor. 407. S pofalom dostojnom ńegovoj dobroti. I. J. P. Lučić, izk. 3. Može li ko blagorodan biti bez blagorodni i čelověčestvu dostojni čuvstvovanija? D. Obradović, basn. 269. — *u ovom primjeru ima osobito značeńe: koji pripada po zakonu, po pravdi, svoj, vlastit:* Sija vьsa priobrête dostojna jemu srьbskyje zemļe. Sava, sim. 1. — *cc) ime u acc. s prijedlogom* za. Videći plaću dostojnu za vernu službu. Mon. croat. 83. (1457). Kad bi se vas svijet saj satvoril, za rajski ures tvoj dostojan ne bi bil. N. Naješković 2, 44. Slični dari i dostojni za junaka tač hrabrena. G. Palmotić 2, 222. Bila bi dostojna za odkup svega naroda ļudskoga. I. Akvilini 326. Oprašta se od muke vrimenite za grih dostojne. A. Bačić 373. Da bi oprostio pedepsu dostojnu za grijeh. J. Matović 267. — *dd) podložna rečenica s* da, *kad je značeńe: pristojan da što učini, da se što učini, da bude.* Kada bude sin mi u vrěmenu dostojnomь da im sje zakune. Mon. serb. 376. (1433). — *mješte takove rečenice ima u ovom primjeru inf. s prijedlogom za (po tuđijem jezicima, isporedi i kod* a, *a) bb) ccc)).* Tolikomu veličanstvu za prikazati se dostojan. F. Lastrić, test. II. — *b) može se izrijekom ne kazati, prema čemu je dostojno ono o čem se govori, te je značeńe uopće, da je ono onako (ili onoliko) kako (koliko) treba da bude, pa bilo to u apsolutnom smislu: prema pravdi, istini itd., ili u relativnom: prema čemu drugom o čem se prije ili poslije govori.* Mi slišavši Jurjevo dostojno prošenje. Mon. croat. 75. (1450). Nu li bi ga gospodar prez uzroka dostojna odagnao. Stat. poļ. ark. 5, 289. Dostojnim zakonom pripodabļa se Marija k zori. Korizm. 11b. Očemo se pripraviti na dostojno pričeščenje. 83a. Ne bješe dostojna svjedočba ńih. N. Rańina 98a. marc. 14, 56. Dostojan i pravedan svaki sud božji jest. P. Zoranić 9a. Dostojnu prošenju nima se jistina šćediti. 65a. Poslaše mu jedan odar dostojan. B. Kašić, iń. 50. Donijeh caru glavu ubijena protivnika, ni u dostojnu primih daru čas podobnu za bojnika. I. Gundulić 485. Čin suproti ovoj zapovijedi ima se rijeti z dostojnijemi okolovinami i z dužnijem poštenjem. S. Matijević 64. Hoće učinit pir dostojni pun raskoše i pun slave. G. Palmotić 1, 195. I ja imam plemenite na dostojnu mjestu rane. 1, 219. Koliko dostojno i prikladno misto ńoj pripravļa. P. Radovčić, ist. 176. Slavnu utrobu ńe kavańin obra za dostojni stan sin božji (‚Sinožji'). J. Kavańin 518b. Kad nam zapovidaju stvari dobre i dostojne. J. Banovac, pred. 82. Ne promišļajući ili je istina ili laž, ili je stvar dostojna i poštena ili nedostojna. F. Lastrić, od' 72. Da se učini plemenit i dostojan ukop. A. Kanižlić, kam. 790. Dati mu dostojno podipsańe. And. Kačić, kor. 201. Da se riječi s dostojnim i pravednim glasom čisto mogu izgovoriti. I. Jablanci 8. Kada pristupe na svoje dostojno vrime. A. d. Costa 1, 145. Kad ima koju dostojnu zapriku. M. Dragićević 11.

c. par, similis, *u ovijem primjerima kao da znači jednak ili priličan, sličan. s dat.* Ni človiku zemaļnomu dostojan bih. Aleks. jag. star. 3, 263. Sada jesi ditiňemu bezumiju dostojan.

238. Karalipej bistri Pavo dostojan je gorńim trojem. J. Kavańin 128b.

2. *adv.* dóstôjno, digne, merito, jure, decenter, satis, abuude, *kako je pravo, kako treba, iz čega se razvijaju različita značeńa.* — *između rječnika u Vrančićevu* (‚decenter, merito‘), *u Mikalińu* (dostojno, pristojno ‚digne, merito, jure, optimo jure, non injuria‘), *u Belinu* (‚digne‘ 247b; ‚juro‘ 350b; ‚merito‘ 483a), *u Bjelostjenčevu* (‚congrue, congruenter, convenienter, decenter, decore‘. 2. ‚merito, jure, merito et jure, citra injuriam, jure optimo‘. 3. ‚digne, honorifice‘), *u Jambrešićevu* (‚digne, decenter‘), *u Voltiģijinu* (‚degnamente‘ ‚würdig‘), *u Stulićevu* (‚digne, merito, jure‘; dostojno jest ‚decet, convenit‘). — *Komp.*: dostòjnijē. *a)* digne, *kako treba, uopće.* Jeda bi ona koja su od moga brimena dostojno mogao izvršiti. I. Ančić, svit. 95. Bratjo, molim vas, da dostojno odite u zvańu, kojim dozvani jeste. F. Lastrić, ned. 379. I zato te dostojno štimaju. M. A. Reļković, sat. L3a. — *u ova dva primjera izrečeno je prema čemu se (u prvom primjeru genetivom, u drugom dativom) misli da ono bude dostojno.* Služe mu napasti s početka starih dob držeć ga u časti dostojno svojih zlob. D. Baraković, vil. 303. Pridaj se vas bogu i živi češ dostojno ńemu M. Radnić 481b. — *b)* jure, merito, *kako trcba po pravdi, po zakonu, kako je pravo (kako je od zakona naređeno ili dopušteno). aa) uz glagol, kao pravi adverab.* Tako da se dostojno nareći može i otac otačastva. Š. Kožičić 34a. Ako gńiv dostoja tko slavi tvoj ures, dostojno svis moja skončana sada jes. Š. Menčetić 6. Dobro i dostojno mogu ja potvrditi da si ti primio obilnu bar. F. Lukarević 2. Ti prva dostojno ubijena imaš bit. D. Zlatarić 14a. Dostojno imao bi ti štogod malahno trpjeti radi Isukrsta. B. Kašić, nasl. 94. Pravo žalit' nije ovoga; mre dostojno, tko odkriti ne htje mreći srca svoga I. Gundulić 255. Dostojno i pravedno bog od svih srce prosi. A. Georgiceo, pril. 95. Er po tebi dostojno ću bit rajskoga dionik blaga. A. Vitaļić, ost. 291. Oslobodi nas od nevoļ naših, koje dostojno trpimo radi zloća naših. L. Terzić 304. Koji se ne uspe dostojno na naj viša vladańa. I. Đordić, ben. 7. Dostojnije se zvati mogahu pokornici neg redovnici. 17. Koliko nesrićnije sagriši, toliko dostojnije iz raja bi istiran. F. Lastrić, test. 13a. Svetoga krizmańa dar primivši zovete se dostojno krstjani. A. Kanižlić, kam. 240. Ńemu takova čast nije se pristojala, tebi se dostojno pristoji. A. d. Costa 1, IV. I dostojno jest bio zaslužio ovu pokoru, jere drugojače jest ime imao, a drugojači jest u sebi bio. Đ. Rapić 40. Sva lipota i gizda odpade od Jerusolima; pravo i dostojno! jere je Jerusolim svu lipotu sa sina božjega skinuo. 375. — *bb) uz kopulu* je, *kao predikat:* dostojno je. *aaa)* oportet, *treba, kad je naređeno.* Pravo i dostojno jest uvsakomu vratiti i dati svoju pravь. Mon. serb. 217. (1391). Za što bi dostojno plemenitima ļudema glavo odsići. 378. (1434). Kakono je dostojno i zakonito. Stat. poļ. ark. 5, 280. Vazda sam te Agustine poštova' za č je pravo i dostojno. Živ. jer. star. I, 228. Pravo 'e i dostojno da te poslušamo. M. Držić 413. Zlamenujemo vsim kim je dostojno. Mon. croat. 263. (1569). Zato je dostojno da se uvik muči. J. Banovac, izkaz. 32. Kraļ, koga je dostojno slušati. F. Lastrić, test. 70a. Mučno je ostale kriposti, kako bi bilo dostojno, iskazati. A. Kanižlić, kam. 3. Koji je junak postavļen u dońem čelu od trpeze nije dostojno da sjedi u dońem čelu od trpeze. Nar. pjes. bog. 45. — *bbb)* licet, *dopušteno je, može se.* Jeli dostojno jednomu človjeku pustit svoju ženu? N. Rańina 227ab. mat. 19, 3. Reče učenim ot zakona i farisćom: Jeli dostojno u sobotu ličiti? a oni omučaše. Postila. n 1a. Ako ļubit nije dostojno ženi jednoj muža svoga, ja dostojim radi toga da vik živem nepokojno. F. Lukarević 230. Jeli dostojno platiti cesaru harač? M. Radnić 266a. Nij' dostojno ńib psovati. J. Kavańin 380a. — *c)* decenter, *kao što se pristoji, pristojno. aa) uz glagole kao pravi adverab.* Da verni dostojno pristupe k posvetiliśu. Naručn. 1a. Koji nastoje pripravno i dostojno i bogoļubno se pričestiti. A. Komulović 48. Spraviti svetilište i sva ina, dostojno se ćim slaviti današńa će svetkovina. I. Gundulić 127-128. Ja krstjanin spjevalac, ki pravoga boga poznam, vele dostojnije imam početi s pjesni svetijeh i božanstvenijeh. 192. Prisvijetloj u strani dostojno stanuju. G. Palmotić 2, 487. Lijep trokrunac, ko dostojno sja na mudroj ńega glavi. J. Kavańin 223a. Isus kraļ od mira, . . . k ńemu se brez mira pristupit ne more dostojno. J. Banovac, razg. 180. Koji ga *(ime)* štuju i dostojno zazivaju. F. Lastrić, test. 14a. Drugi se pričesti dostojno. M. Dobretić 19. — *bb) s kopulom* je: dostojno je, decet. Tebi je dostojno stvoriti milost onim. M. Marulić 21. Ni se na promišļenja pripravil kako bi dostojno i potribno bilo. A. Georgiceo, pril. 9. Nije dostojno da tva dika plačnijem suzam grdi lice. G. Palmotić 2, 56. Ni'e dostojno, ki čuvaju narod, kraļi da se ognuše. J. Kavańin 347b. Dostojno jest ovdi promotriti zašto se duh sveti ne prilikuje jednom jezeru nego riki vode žive. F. Lastrić, ned. 252. Zato vridno i dostojno jest, da se mi od ńe posobitim načinom dobro razgovorimo. B. Leaković, nauk. 411. K ovomu dostojno jo opomenuti. Pravdonoša 1852. 5. — *može biti i s dativom.* Nije dostojno tolikoj ļeposti, tko te ļubi da ovako za tvoju nemilos vene. M. Držić 401. Neka urešen š ńime bude ko je dostojno kraļeviću. G. Palmotić 1, 181. Slovinske sve kraļice, ko je dostojno tvojoj dici, biće tvoje dvorkińice. 2, 305. — *d)* satis, *kad se govori o veličini radńe, o kakvu mnoštvu,* dostojno *znači: koliko je dosta.* Pravu službu spomenuti i dostojno platiti. Mon. croat. 83. (1457). Za koje moglo bi se dostojno roka pitati. Stat. poļ. ark. 5, 270. Onda se i obilo prima kad no se dostojno dava F. Lukarević 2. Da češ mu platit više nego je dostojno. A. Bačić 70. Ma tko bi ikada mogao svršit faliti i dostojno pofaliti zvana? F. Lastrić, od' 341. — *u ovijem primjerima kao da znači: veće nego treba,* abunde; *isporedi* 1. dosta, c. Paskoj se boleći ćić toga dostojno, vas taj put nosći srce nepokojno. P. Hektorović 26. Dostojno bih hudau bil, ako bih mojega starijega brata ostavil u pogibili. F. Vrančić, živ. 18. Dostojno pomračito jest bezumno srdce ńiovo. A. Tomiković, gov. 128.

2. DÓSTOJÂN (dŏstojân), *vidi* 1. dostojati, 2.

DOSTOJANIK, *m. vidi* dostojnik. — *Postaje nastavkom* ik *od* dostojan *part. praet. pass. glagola* dostojati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Neće pristojati kapitulu, manajstiru oli dostojaniku. A. d. Costa 1, 230.

DOSTOJÀNSTVEN, *adj.* augustus, gravis, *s dostojanstvom, pun dostojanstva (vidi* dostojanstvo, a, *d)).* — *U pisaca našega vremena.* Siromaštvo može postati dostojanstveno i štovano. M. Pavlinović, rad. 145. — *adv.* dostojànstveno. Nastavi iguman hladnokrvno ali dostojanstveno. S Ļubiša, prip. 75. Iguman se digne dostojanstveno. 256.

DOSTOJANSTVJE, *n. vidi* dostojanstvo. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DOSTOJÁNSTVO, *n.* dignitas; dignatio. — *isporedi* dostojastvo, dostojstvo, dostojeništvo, dostoj, dostoja, dostojaće, dostojeće, dostojnost. — *Akc. je ovdje zabilježen kao što je u Vukovu rječniku; u Belinu je drukčije:* dȍstojānstvo *(vidi kod* dostojan). — *Postaje od osnove* dostojn *adj.* dostojan *nastavkom* ьstvo, *s čega je naj stariji oblik* dostojnьstvo; *u našem se jeziku umeće* a *među* j *i* n *(ali vidi i* dostoinstvo). *jamačno je ovo pravo postaće ove riječi, sudeći po ostalijem slavenskijem jezicima, a ne od* dostojan, *part. praet. pass. glagola* dostojati, *kako bi se moglo i pomisliti: Daničić u rječniku razlikuje* dostoinьstvo, dignitas, *od* dostojanьstvo, meritum, *ali to nije potrebno, jer i jedini primjer u kojem je našao* dostojanьstvo *stoji u spomeniku* (Mon. serb. 324 *god.* 1423) *u kojem svud ima a mj.* ь *onako kao što je u sadašńem jeziku. prije bi se dalo kazati da ovako postaje* dostojanstvo *sa značeńem* dignatio *(vidi* b); *ali bi i tome trebalo potvrde. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dostojnьstvo, *rus.* достоинство, *češ.* důstojenství *(s nastavkom* ьstvije), *poļ.* dostojeństwo. — *Između rječnika u Mikaļinu* (dostojanstvo, dostojnost ‚dignitas, amplitudo, auctoritas, splendor‘), *u Belinu* (‚dignitas‘ 247b; ‚meritum‘ 483b; ‚portamenti buoni‘ ‚officia‘ 573b; ‚grado, dignità‘ ‚gradus‘ 354b), *u Bjelostjenčevu (kod* dostojnost ‚dignitas, dignitas, honor, honestas, amplitudo, auctoritas‘), *u Voltigijinu* (‚degnazione, onoranza‘ ‚würdigung‘), *u Stulićevu* (‚dignitas, decus, munus, honor, praestantia, excellentia, amplitudo, auctoritas, splendor‘), *u Vukovu* (‚die würde, würdigkeit‘ ‚dignitas‘ *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima), u Daničićevu (vidi sprijeda). — Kod jednoga pisca prošloga vijeka ima i gen. pl.* dostojánstvî, *vidi* F. Lastrić, test. 123b. ad. 32a. 124b; *na jednom mjestu* xvii *vijeka dolazi griješkom instr.* dostojanstvami. M. Radnić 111.

a. dignitas, *stańe ili osobina onoga koji je dostojan; može značiti i ono čega je dostojan. obično se shvata u dobru smislu, ali vidi i kod a) dd). a) uopće kao stańe koga koji je dostojan ili čega što je dostojno. aa) kod čeļadeta.* Ako bih vas živih vidil, čast po dostojanstvu vam učinil bih. Aleks. jag. star. 3, 250. Ja čujem, da me grih smućuje, moje malo dostojanstvo rascviļuje me. J. Banovac, prisv. obit. 69. Neka promisli da su ono darovi božji, kojije on nije dostojan niti bi imao po svojoj vrsnoći i dostojanstvu. F. Lastrić, ned. 163. Da on poznade i pohvali tu vridnost i dostojanstvo misnika. Ant. Kadčić 232. Po dostojanstvu treba mu suditi (reku u Slavoniji). Vuk, rječ. 134b. — *bb) kod čega drugoga; te se može* dostojanstvo *i zamijeniti riječju* vrijednost *ili drugom takovom.* Dar moj ni tolika dostojanstva. M. Marulić 4 Da se po dostojanstvu veličanstva i izvrstitosti ima dati i učiniti čast i poštenje. M. Divković, bes. 53a. Ako gledaju samo naredbu od zakona a ne dostojanstvo od kauze. I. Držić 303. Ovo je blago naše duše, koje lipotu i dostojanstvo poznajući Lucifer obećaje našem‘ odkupitelu sva kraļestva. J Banovac, razg. 96. Ona koja su dostojnija da nam naš otac nebeski dade vaļa naj pri pitat, pak ona koja su mańega dostojanstva. J. Filipović 1, 420a. Posluha dostojanstvo ima promišlat. P. Filipović 13. Križu slatki dostojanstva pun svakoga, jer bi boga mog posteļa. P. Knežević, živ. 44—45. Zaradi dostojanstva japije i izvrsnitosti, niti žeļa moja niti dar imaju biti za odbaciti se i pogrditi. F. Lastrić, test. 11. Ovi sabor nije mańega dostojanstva od sedam općenih sabora. A. Kanižlić, kam. 410. — *po smislu spada amo i ovaj primjer:* O veliko dostojanstvo od duše! Korizm. 69b. — *cc) uz* dostojanstvo *može se izreći čega je ko (ili što) dostojan, i to onakijem načinom kao što biva kod* dostojan *(koje vidi pod* 1, a, *a)).* Dilujte onako kako imate dilovat za imat dostojaustvo da vam budu ročene . . . J. Filipović 1, 158b. Al’ ne izgubne nikada oblasti i dostojanstva biti poštovani. F. Lastrić, ned. 133. Ova ne mogu imati dostojanstva na spaseńe. ned. 284. Tako izgubi i sebi poštenje i dilima dobrim koja čini, dostojanstvo plaće vičńe. 285. Tko je nespoznan dobročinstvima priměenim, izgubi dostojanstvo primati i(h) u napridak. 387. — *dd) u ovijem je primjerima ono čega je ko (ili što) dostojan, kakvo zlo:* Po dostojanstvu da će se pedepsati. J. Matović 75. Pridvostruča i uvrideńe božije i dostojanstvo muka paklenih. M. Dobretić 230. Grih nosi sobom dva pomańkańa to jest uvrideńe božije i dostojanstvo pedipsańa. 242. — *b)* meritum, *kod čeļadeta (ili onoga što se kao čeļade misli) kao kod a) aa) ali ističući da je ono (dobra) dostojno radi neke osobite radńe ili radi živļeńa uopće. isporedi* zasluga. *može se prisvojiti čeļadetu i samoj radńi s koje je čeļade dostojno. — često u teologičnom smislu. aa) o čeļadetu.* Po dostojanstvu i molbi Katarine divice i mučenice dopušćuje bog zlamenja i pomoći. Živ. kat. star. 1, 224. Da ta *(dobra)* imaš po tvojih dostojanstvih, a ne po milosti božji. Naručn. 86a. Ima bogactvo neizrečeno u rukah svojijeh, to jes od dostojanstva Jezusova. A. Gučetić, roz. mar. 40. Prosi gospodina boga, da ti dade po dostojanstvu Isukrstovu. A. Komulović 8. Da po moļbi i po dostojaustvu dobrije prije oprosti zlijem. M. Divković, bes. 202b. Koji biće i dostojanstva ļudska miri. B. Kašić, nasl. 22. Ima ufanje u bogu i u dostojanstvih Isukrstovih, ne u svojih vlastitih. A. Georgiceo, pril. 6. Imamo dostojanstvo pri bogu. I. T. Mrnavić, ist. 109. Dar od produženja u dobru do konca ne dotiče se po dostojanstvu nego po daru i mrlosrdju gospodina boga. P. Radovčić, nač. 96. Po dostojanstvu ‚pro merito‘. A. d. Bella, rječ. 483a. Brez nikakva dostojanstva onoga koji prima, sakramenti od sebe diluju milost božiju. J. Banovac, razg. 197. Kada se vojnik na vojsci junački podnose, tada slavu i dostojanstvo dobije kod kraļa. F. Lastrić, ned. 383. Da od ńega čekamo život vječni po ńegovoj milosti i našijem dostojanstvima. I. A. Nenadić, nauk. 155. Da je Jakob glasovit pustińak izgubio s jednijem grijehom sve što je dostojánstvâ bio steko s oštrinom i pokorom. D. Bašić 41a. Imajući po duši suditi dostojanstvo svakoga. Ant. Kadčić 5. Koga nam daje isto posvetilište po sebi bez nijednoga dostojanstva misnika. 64. Dobro čini dilo, ali ne dobije nijednoga dostojanstva kod boga. 351. Brez nikakva našeg dostojanstva to jest po milosti dopušten. M. Dobretić 3. — *bb) o radńi.* Da je dostojanstvom svoga dobra života svrhu ostalije uzvišen. M. Divković, bes. 264a. Kakono da bog dariva milost čovjeku za dostojanstvo ńegova posta. S. Matijević 78. Radi milosrdja tvoga i dostojanstva muke tvoje. P. Radovčić, nač. 10. Molitva onoga grišnika koji hoće da u grihu nasliduje, ne ima nijedno dostojanstvo kod boga. J. Filipović 1, 294a. Dao nam je u onom sakramentu sva dostojanstva prižestoke muke svojo. F. Lastrić, test. 300a. Dobrota živļenja i dostojanstvo dobra

*

dilovanja. Ant. Kadčić 7. Skratilo bi se dostojanstvo vjero naše. J. Matović 67. Po dostojanstvim tvoga života i smrti prosti sve moje grijehe. T. Ivanović 122. Znadući dostojanstvo posluha. Grgur iz Vareša 121. — *c) ono čega je ko dostojan.* Hoće namь biti učińena pravda i dostojanьstvo. Mon. serb. 328. (1423). — *d) štovańe koje se pokazuje čeladetu koje je nega dostojno, pa i postupańe kojijem ko pokazuje da zna koliko je dostojan i vrijedan (u dobrom smislu) i čini da drugi to znadu.* Koji, reć bi, da 'e ponosit, al' to nij' mu po naravi, radi se u svem dobro nosit, s svakim stâti u ljubavi, buduć naučen, dostojanstvo zna da štiti vrhustanstvo. J. Kavańin 99a. ‚Dulia' jest poklon, s kojim se klańamo stvoreńu zaradi svrhunaravnoga dostojanstva svetińe i slave. J. Banovac, razg. 77. Da je na nižemu mjestu, nego ište ńegovo dostojanstvo. J. Matović 484. — *može se i o čemu kazati što nije čeľade.* Stvar dostojanstvu domorodstva prikladnu. D. E. Bogdanić 7. — *c)* diguitas, honos, munus, *čast, časno mjesto, visoka časna služba.* Ni podobno človika visoka dostojanstva v mesti da bi se bojal. Naručn. 66b. Slobodan ali sluga, v dostojanstvi ali v oficiji postavļen. 79a. Prva okolovina pristoji se kipu čovjeka koji je sagrišešio, to jest kakovoga jest bitja, dostojanstva, čina i reda. S. Matijević 32—33. Koji vlada crkvom, vaļa da ima dostojanstvo duhovno što ne imaju principi ni kraļi. A. Bačić 175. A tko ti dade one sinove, ono dostojanstvo, nauk, pošteńe i ostala, koja imaš, izvan bog? J. Banovac, razg. 153. Sveti red i krizma oče veće dostojanstvo od misnika. 207. Vaļa ostaviti bogastva, dostojanstva, naslade. prip. 4. Sadašńi naraštaj ne traži drugo, nego mekšinu, lipotu i gizdu u odiči, izpińajući se jedno pram drugim mlogo puta više nego može i nego pripušta stanak ńiov i dostojanstvo. F. Lastrić, od' 342. On je od cara darovan dostojanstvom logotete. A. Kanižlić, kam. 5. Ńega papa uzvisi na dostojanstvo kardinalsko. 798. Ako si na koje dostojanstvo uzvišen. fran. 190. Knez Luka i Ivan Vladimirović imadoše u kriposti stariji dostojanstva, dukalu od principa. And. Kačić, razg. 184. Ako bi s dostojanstvom kraļskim sjao. I. J. P. Lučić, nar. 131. O uzvišeńu na dostojanstvo bansko. M. Katančić 61. U svakomu vladańu imadu biti redovi različiti ili vam dostojanstva po različnosti posala i zabava, veći, sridńi i mańi. Grgur iz Vareša 29. Stevan dobije potvrđene despockog dostojanstva. S. Ļubiša, prip. 84. *može biti od čeladeta preneseno na što drugo.* Ženidbu uzdiže na dostojanstvo svetoga sakramenta. F. Lastrić, svet. 8b. — *u znak štovańa zove se čeľade s kojijem se govori: ‚vaše dostojanstvo'.* Trud vašijem dostojanstvom darivam. M. Radnić m. Da knezu Markiolu otcu vašog dostojanstva bi zaručena vaša majka Antica Verancio. J. Banovac, razg. vi. Vaše dostojanstvo (reku vladici). Vuk, rječ. 134b. *amo spada i ovo:* Veličini dostojanstva V. P. G. *(vašega plemenitoga gospostva)* posvećujem moje spjovanje. B. Bettera, or. (predg.). — *f)* bonum, possessio, *u jednoga pisca* xviii *vijeka znači imańe, dobro (vidi* dostojańe, d). Stada ńiova, kuće, poļa, zemļe, vrtle, vinograde, i sva dostojanstva ńiova i imanstva. F. Lastrić, test. 123b. Naodaše se jedan čovik bogat, koji imadijaše nikog dvornika iliti subašu, koji nastoji svrhu dostojanstvi i doodaka. od' 251.

b. dignatio, *djelo kojijem se ko dostoji što učiniti ili udostoji koga drugoga. — u Voltigijinu rječniku. — o postańu vidi sprijeda.*

DOSTOJÁŃE, *n.* meritum; dignitas; dominium, bona. — *Naj stariji je oblik (od prvijeh vremena, osobito u knigama pisanima crkvenijem ili pomiješańem jezikom)* dostojanije, *mlađi* dostojańe *(od* xv *do* xviii *vijeka), naj mlađi* dostojańe *(od* xviii *vijeka). — Postaje od* dostojan *part. praet. pass. glagola* dostojati *nastavkom* ije. — *Između rječnika u Vrančićevu* (dostojanje ‚meritum'), *u Belinu* (dostojanje ‚meritum 483a), *u Stuličevu (vidi* dostojanstvo), *u Vukovu* (‚hereditas'), *u Daničićevu* (dostojanije ‚dominium; meritum').

a. meritum, *djelo kojijem se dostoji (zasluži) i ono što se dostoji.* Čine milosti i zapisanija, vsakomu po dostojaniju jego. Mon. serb. 221. (1392). Što su komu dali, dali su s pravdomь i z dostojanьemь. 508. (1470). Carstvo mi onogaj človeka po dostojaniju da pedepšetь. 528. (1481). Ne išče hvalu od svoga dostojanija. Korizm. 1a. Po dostojanju muke Isukrstove daje se ńim milost. Š. Budinić, sum. 184a. Da se po tvomu prisvetomu moļenju i po tvomu dostojanju sva kolika djela moja isprave. M. Divković, nauk. 119b. Razumij da su božji dari, a ne dostojanje kakove tve stvari. A. Georgiceo, nasl. 96. Samo moje s Ajačovijem dostojanje izmjerite. G. Palmotić 1, 212. Koga preni dostojanje na crkveno stolovanje. J. Kavańin 309a. Porad razlicih i vlastitih dostojanja, što ima ova svetkovina nad ostale. Blago turl. 2, 103.

b. dignitas, *vidi* dostojanstvo *pod* a, *e).* Vsi baruni i knezi i vladavci naredi *(Alcksandar)* po dostojanju sesti. Aleks. jag. star. 3, 318. Velik plemstvom, dostojanjem, ki u četverom sivaš vijeću. J. Kavańin 119a.

c. dignatio, *djelo kojijem se ko dostoji (vidi* 1. dostojati, 3, c), *milost. — u jednom primjeru* xv *vijeka.* O čudnovato k nam je tvoje milostiñe dostojanje! (‚O mira circa nos tuae pietatis dignatio!'). Bernardin 63a.

d. dominium, bona, fortunae, *što je čije, imańe, baština (i s osobitijem značećem* hereditas, *vidi u Vukovu rječniku). od značeńa: što ko dostoji, postaje: što ko dobije, ima. isporedi* dostojanstvo *pod f). — od prvijeh vremena do našijeh.* Dasta selo svoje i vinogradi i zemļe i vse dostojanije. Staríne. 13, 208. (1185 *prepisano* 1250). Gospodi moj svetyj, pridoše jezici vь dostojanije tvoje. Stefan, sim. šaf. 24. Inije carje pobědihь i razsbihь i vьzehь dostojanija ihь. Deč. hris. 65. I s vodami i s pašami . . . i sa vsakimь inimь dostojanijemь. Mon. serb. 234. (1399). Lisacь, Imotica i Trьnovica jestь odь dostojanьja i odь kotara rečenoga primorьja. 255. (1405). Ne daj dostojanje tvoje na pogrđenje (‚ne des hereditatem tuam in opprobrium'). N. Rańina 37b. joel. 2, 17. Naše bude dostojanje. Anton Dalm., nov. tešt. 69b. mar. 12, 7. Na čast tebe moji beli dvori i u dvori moje dostojańe. Nar. pjes. vuk. 2, 358. Reci bratu mojemu da podijeli sa mnom dostojańe. Vuk, luk. 12, 13. I da nama ostane dostojańe ńegovo. mat. 21, 38. Ako li bi ko zavjetovao gospodu ńivu kupļenu, koja nije dostojańe ńegovo. Đ. Daničić, 3mojs. 27, 22. A koji prije nastavaḥu na dostojańu svojem. 1dnevn. 9, 2.

DOSTOJAŃIV, *adj. vidi* dostojļiv. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. — riječ nepouzdana.* Svakako nastojat činit mnoga dila dostojańiva na pošteńje našega spasitela. Blago turl. 2, 261.

DOSTOJÁNSTVO, *n.* meritum, dignitas. *vidi* dostojanstvo *i* dostojstvo. — *Postaje kao* dostojstvo, *samo što sc među* j *i* s *umeće* a. — *U četvorice pisaca od* xvi *do* xviii *vijeka. a)* meritum, *djelo kojijem se zasłužuje, i ono što se zasłužuje.*

Ne po dostojastvih našìh ni po miri sladosti naše, da po obilju milosrdja tvojega pomozi virne tvoje. I. Bandulavić 294b. Veliko dostojastvo ima, koji oprosti svomu neprijatelju. P. Posilović, cvijet. 68. Koji je tebi tolike darove zajedno dao brez nijednoga dostojastva tvoga. 144. Ako ju *(lemozinu)* činiš s odlukom pokazati se za štaštu slavu, ne samo joj digne dostojastvo nego otruje pomaňkanjem. F. Lastrić, svet. 4b. — *b)* dignitas, *vidi* dostojanstvo, *e)*. Vladěčastvo, oblast i učitelstvo crkveno dostojastvom svojim nadhodi i mnogo nadstupa vladěčastvija i gospodstvija vrěmena ili světovna. Š. Budinić, sum. 54b.

1. DÒSTOJATI, dòstojîm (dostojam), *impf. i pf.* decere; dignum esse. — *Riječ je stara, ali nije praslavenska, isporedi stslov.* dostojati, oportere, licitum esse, convenire, reservari, *rus.* достоя́ть *(drugo je* достои́ть, *vidi* 2. dostojati). — *Po tome što je imperfektivni glagol i što je mlađa riječ nego je* dostojan, *ne može biti složen od do i* stojati, *nego postaje od iste osnove od koje i* dostojan, *a prema* stojati *ima u inf. i prošlijem vremenima osnovu* dostoja, *a u sadašnijem vremenima* dostoji. — *U nekoliko primjera od* xv *do* xviii *vijeka sadašńa vremena imaju osnovu* dostoja: *praes. sing.* dostojaš. F. Glavinić, svitl. 130. I. Grličić 284. B. Pavlović 51. A. Kanižlić, bogoljubn. 32. 156. 353. 391. 446. 523. uzr. 37. 269; 3 *sing.* dostoja. Naručn. 88a. Š. Menčetić 6. H. Lucić 204. 253. P. Hektorović (?) 98. 162. N. Dimitrović 44. Postila. Q 4b. Anton Dalm., nov. tešt. 34. A. Čubranović 143. 155. D. Rańina 2b. 14a. 23b. 25a. 31b. 63a. 74a. M. Gazarović 85. P. Kanavelić, iv. 211. S. Margitić, isp. 70. F. Lastrić, od' 260. test. 355b. 369b; 1 *pl.* dostojamo. I. T. Mrnavić, osm. 184; 2. *pl.* dostojate. F. Lastrić, od' 3; 3. *pl.* dostojaju. Š. Budinić, sum. 46a. J. Kavańin 23a. 79b. F. Lastrić, ned. 133; *impt.* 2 *sing.* dostojaj. Bernardin (1586) 14a. M. Marulić 20. 88. H. Lucić 241. A. Komulović 51. I. Bandulavić 28b. 299b. P. Kanavelić, iv. 107. A. Vitaljić, ost. 72. ist. 158. L. Terzić 209. 368. F. Parčić 76. J. Banovac, blag. 362. F. Lastrić, od' 4. 287. test. 371a. A. Kanižlić, fran. 90. bogoljubn. 332. utoč. 740; 2 *pl.* dostojajte. A. Kanižlić, fran. 12. — *tome nasuprot, kod nekijeh pisaca, dolaze inf. i prošla vremena od osnove* dostoji, *vidi* dostojiti. — *u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka ima (jamačno griješkom) impt.* dostojij: Dostojij se slugu ti utišit tvoga. A. Georgiceo, nasl. 252. — *u naše vrijeme, u inf. i u prošlijem vremenima osnova može biti* dostaja *(vidi u Vukovu rječniku), isporedi* stojati *i* stajati. — *U Vukovu je rječniku akc.:* dostòjati, dostòjîm, *kao da je složeno:* do-stojati; *ali po postanu i po Belinu rječniku trebalo bi da je* dòstojati, dòstojîm, *i tako je došta u naše vrijeme u Dubrovniku. prvi je akcenat kao kod* dotrčati, *osim impt.:* dòstôj, dòstôjmo, dòstôjte; *drugi je kao kod* nastojati. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚mereor'), *u Mikaljnu* (dostojati se ‚dignus sum'), *u Belinu* (dostojati, dostojim ‚promereor' 488a; dostojati se ‚degnarsi' ‚dignor' 247b), *u Bjelostjenčevu* (dostojam se, dostojim se ‚dignor' v. račim se; dostoji se ‚convenit'), *u Jambrešićevu* (dostojam se ‚dignor'), *u Voltigijinu* (dostojati se, dostojim se ‚degnarsi, sich würdigen'), *u Stulićevu* (dostojati, dostojim, v. dostojiti), *u Vukovu:* dostojati se, dostojim se; pf. ‚sich würdig machen' ‚dignum se praebere'; dostajati se, dostojim se, 1. pf. (u pjesmi ima i bez ‚se') ‚sich würdig machen' ‚dignum se praebere'. 2. impf. dostoji se kome što ‚sich geziemen' ‚decet'; *u Daničićevu* (dostojati, češće sa se ‚deberi, pertinere, convenire').

1. *aktivno.*

a. *impf.* decere, deberi, convenire; *češće sa* se, *vidi* 3, a. Da vrhoditь podьikonomь na vьtoraja jadenija i da ispravljajetь kymь dostojalo vь prьvyhь jasti i ostali sutь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Obezanê imêje oči svoji, jakože dostojitь slêpomu. Danilo 169. Dragoje z bratijomь plati što ih dostojaše platiti. Spom. sr. 2, 34. (1392). Kada tko uščini stvar ka ne dostoji. M. Marulić 140. Daj meni dio imanja što me dostoji. N. Rańina 58a. Jer tebe čestita slava dostoja, ja kupovita raba sam li tvoja. H. Lucić 253. Dotu meni dostojećU podaj mi. F. Glavinić, cvit. 412a. Da je crkva u čistoći kô dostoji. P. Kanavelić, iv. 603. Ni'ednoj razmi meni ne dostoji rob ljubjeni. J. Kavańin 252b. Kô državstvu mojem' dostoji. 270b. — *mješte dativa može biti i acc.:* Ruha tva vazima *(tvoj vojno)*, ter po bludih svud razmeče, jeda brže koj gospoji, ka polipša jes od tebe, il' ka može bit' uz tebe, il ku ruho tve dostoji. A. Čubranović 145. *tako je i u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji:* ‚Ne dostoji mene s tobom spavat'. ‚Ne psuj tako, jer to ńega ne dostoji'. M. Pavlinović.

b. *impf. i perf.* dignum esse, *biti dostojan. a) kao imperfektivni glagol često kod pisaca od* xv *do* xviii *vijeka. aa) objekat je u acc.* Ovu plaču svi dostoje. M. Marulić 325. Ako gńiv dostoja, tko slavi tvoj ures. Š. Menčetić 6. To li ma dostoja ljubav, trud i vjera? toj dava vil moja, tko ljubav ńe tjera. N. Nalješković 2, 91. To li je plata ma, to li ja dostoju, toli se dat ima službu za moju? 2, 25. 113. Dostoji li tvoja mlados, tvoja vera, tva lipota tuj gorčinu od života? A. Čubranović 146. Hvalu dostoji tko na čas*(t)* nastoji. F. Lukarević 116. Ovdi ja verni pas ukopan sad stoju, ki taku vernu čas za vernos dostoju. D. Rańina 55a. Počne u iste *(grijehe)*, aliti u druge upadati i novu pokoru za ńe dostojati. A. Gučetić, roz. jez. 49—50. Ne samo ne može dostojati kojugod stvar duhovnu nego još ne more se ustati od grijeha. S. Matijević, ispov. 10. Pedepsu on dostoji goru nego zli Paride. G. Palmotić 1, 168. Negova mudra svijes dostoji taki ures, tej dike, tej časti. 1, 228. Ah ovo li od tebe sam dostojala? 1, 278. Primi platu, ku si dostojala tvojijem djelim prikornimi. 2, 62. Ča ma dila ne dostoje tva je muka dostojala. I. Ivanišević 41. Vele sam pital u tebe a nisam ni malo dostojal. 133. Teška moja zloba tvoju milos ne dostoji. P. Kanavelić, iv. 573. Ni izaradi priprostita *(oca)* dostojimo sramotu ni izaradi plemenita slavu. M. Radnić 75b. Otče, nas pomozi, ako pomoć dostojimo. I. Zanotti, en. 45. Radi mnoštva mojih grihov, za koje premda ispovidam da dostojim muke paklene. L. Terzić 67. On nastoja čast sobi odbiti, ku dostoja. J. Kavańin 98a. Nepravde ljudske taku sreću ne dostoje. I. Đorđić, uzd. 133. Što sam ja dostojao po dostojanstvih muke moga odkupitelja, jesam izgubio po mojim zločama. J. Banovac, prisv. obit. 68. Odkle ikada dobro tako mi smo mogli dostojati? A. Bošković*eva kod* I. M. Mattei 342. Tko vjeruje u sina dostoji život i slavu vječnu. S. Rosa 55a. Koja ina stvar prema ovoj dostoji pravo ime od posla? A. Kalić 34. Da čovik zato dostoji muke vičńe. I. J. P. Lučić, nar. 8. — *bb) objekat je u gen. (partitivnom) i kad nije negativna rečenica (isporedi* čekati, dočekati). Kad človik srdit je, dostoji pokore. D. Baraković, vil. 165. Nu er velika čuda često vjere lasno ne dostoje. I. Gundulić 322. Ako s vašim mirom toga dostojamo. I. T. Mrnavić, osm. 184. Tvoga imona ko i dostoji vječne slavo, živjeti će sved spo-

mena. Ǵ. Palmotić 1, 111. Menelao nije dostojo tvojih diha. 1, 279. S ńih da i dostojim osuđenja. J. Kavańin 575a. Zaradi one ļubavi, kojom te dragovaše i ono prem u doba, kada ti ne dostojaše nego vječne pedepse. I. M. Matei 23. — *cc) mješte objekta ima podložna rečenica u kojoj je* da. Tim si dostojala da pri mni milosti ku želiš imala budoš u radosti. M. Marulić 46. Tijem dake dostojiš, da tebe svak slavi. N. Dimitrović 98. Dostoji ńe gizda, da ju svak proslavi, i u broj od zvizda da mlados ńe stavi. N. Naļešković 2, 78. Ako ļubit nije dostojno ženi jednoj muža svoga, ja dostojim radi toga da vik živem nepokojno. F. Lukarević 230. Ne dostojim, gospodine, da u me uljezeš. B. Betera, ćut. 117. Dostojan je da mu krati svoje darove; nu budući da je život dar naj veći od svijeh darova naravnijeh, dostoji grešnik, da život digne mu se. B. Zuzeri 123b. Čijem je dostojo da vjeru i ufańe polože u ńega. S. Rosa 95a. — *dd) mješte objekta može biti infinitiv kad mu je isti subjekat koji je kod* dostojati. Kolik trud i poraz dostoji po vas dan patiti svaki nas? N. Dimitrović 52. Dobrota jere taj, koja je u tebi, dostoji vas svit saj vladati pod nebi. N. Naļešković 1, 337. Mańe zlo rob biti i sužan gospoji koja se slaviti za lipos dostoji. M. Držić 70. Vaša vira ne dostoji to od gospodina prijati. F. Vrančić, živ. 37. Nu što velim? ne dostojim, ne, jaob, sin se tvoj nazvati. I. Gundulić 249. A ka je spoznana blaga diklica, dostoji bit zvana nebeska božica. Ǵ. Palmotić 2, 335. Ja mu obuće božanstvene odvezati ne dostojim. 3, 125b. Za ļubav si stvorio mene ki dostoja' nisam biti. I. Ivanišević 33. *(Mandalijena)* dostoja bit od Isukrsta učińena ‚apostolorum apostola'. I. Đorđić, uzd. III. Dostojim grijeha cijeća svakom stvoru bit mrzeća. N. Marči 80. Ja grešnica k nebu uzdignut ne dostojim oči moje. 96. — *ee) nije izrečen objekat, ali se razumije po onome što se prije ili poslije kaže ili po adverbu.* Koga sa mnom, gospe, obdari, ne čim stanje mê dostoja, da velikos tvoje slave. A. Čubranović 143. Dati hoće vsim plaću ili muku, kako buda dostojala dêlovanja vsakoga. Š. Budinić, sum. 10b. Diklica je lijepa mene za dvorkińu svoju obrala š ńe dobrote neizrečeno, ne er ja sam dostojala. Ǵ. Palmotić 1, 293. Ako se lijepa vila, tve ļeposti ko dostoje, tebi kaže draga i mila. 1, 300. Svim zalim daj i vrati kako budu dostojati. A. Vitaļić, ist. 81b. Mańe patim neg dostojim. J. Kavańin 425b. Onako nas ti pohodi, naša djela kô dostoje. I. Đorđić, uzd. 128. Ako ti se ne pokloni kako scijeniš da ti dostojiš. A. Kalić 61. — *ff) objekta nema, značće je:* uopće *raditi dobro, zasluživati* ‚bene mereri'. Ne sagrišuje ni smrtno ni prihodne, pače dostoja. Naručn. 88a. Boļe jest za dostojati pri bogu. Š. Budinić, ispr. 31. Ne mogu živine nerazložite uvrijediti boga, ni dostojati ni ne oddostojati ni u kakvoj stvari. M. Radnić 308b. — *b) u ńekijem primjerima prošlijeh vjekova može biti da jc perfektivni glagol, te kao da je značeće: zaslužiti. tako je i u naše doba kod oblika* dostajati *(vidi u Vukovu rječniku).* Marija dostoja ča sve žene svita ovega ne dostojaše. M. Jerković 14. Jest dakle dobro činiti scijenu od onoga što se govori, jere, ako mrmńaju s istinom, služiće ti za pokorit se, a ako s lažju, biće ti prilika dostojati i još zajedno znanje za živiti s većijem čuvanjem i paženjem. M. Radnić 20b. Gubiš sve ono što si dostojao i zaslužio u svijem zlopaćeńima. 212b. Sluga Isukrstov ne ima iskati drugo nego samoga boga, ako hoće dostojati a ne izgubiti plaću. 325b. Premda može nam bog dati nebo po sebi neće nego da činimo štogodi i da ga dostojimo. 457b. Srce Benediktovo dostoja imati istoga boga za blagajnika. I. Đorđić, ben. 81. Da to ime po razlogu dostojite. 93. Svojom prisvetom mukom na drvu križa nama opravdańe dostojao je. J. Filipović 204b—205a. Milost, koju je on nami dostojao na otaru od križa. J. Matović 130. Kako je Jesukrst u svojoj muci dostojao i zadovoļio za nas. 228. Ona, koja kako glava u uda, svetijem svojijem ļudma dostoja i zaplati. 270. Ono što je Jezus učinio, steko i dostojo prid ocem vječnijem. A. Kalić 303. Nisi raja dostajala, već si pakla zaslužila. Nar. pjes. vuk, rječ. 134b.

2. *pasivno. kod pisaca od* XVI *do* XVIII *vijeka. part. praet. pass.* dôstojân (dôstojân) *razlikuje se od adj.* dostojan *i akcentom i tijem što ne gubi -a- u nijednom obliku.* Ka si dostojana biti blažena. Transit. 130. Koje te dostojanu s početka jur učini za moć začeti. A. Gučetić, roz. mar. 133. Dostojan bi kruni za živa Davida. D. Baraković, jar. 56. Ako Josip sveti bi zaručnik Marijin, a Marija bi dostojana okrunit se za kraļicu nebesku. J. Banovac, razg. 124. Hoće li u oni čas bit dostojana pomilovańa ili pokarańa? prip. 3. Radi dostojani muka pakleni. I. J. P. Lučić, doct. 11.

3. *sa* se, *refleksivno.*

a. *impf.* decere, deberi, licere, *kao pristojati se, pripadati, biti dopušten. mješte subjekta može biti infinitiv ili podložna rečnica u kojoj je* da. *često s dativom. a)* decere, *pristojati se.* Dajemo sa koristju i sa ļubovju, kako se dostoji udržati. Mon. serb. 106. (1333). Zavezujemo se početi rat sa vьsomь našomь gospockomь kraļevьstva močьju i našêmi slugami i našimi prijateļi vojštanimь načinomь, kako mi se gospoctvu i kraļevьstvu dostoji, ne imijuće teškoće ali vojske tursьk e na sebi. 448. (1451). Po zakonu kako se dostoji. 496. (1466). Kakono se dostoji svetim. Bernardin 29a. paul. eph. 5, 3. Dali se dostoji tolikoj gospoji nemilos za ļubav? Š. Menčetić 118. Ali je pravo toj, ali se dostoji, ostavļen sluga tvoj u tuzi da stoji? N. Naļešković 2, 49. Ni' pravo, cvite moj, niti se dostoja, u poļe poć bi boj, pak uteć iz boja. D. Rańina 25a Tim mene ugledaj tač, kao se dostoja. 74a. Vridnija kruna tebi se dostojaše. M. Jerković 57. Poć ću ja skupiti djevojčice, tance i pjesni za spraviti, ke se piru tvom dostoje. Ǵ. Palmotić 2, 207. Mańe dostoji se grijeh duši našoj nego jedno brvno našemu oku. M. Radnić 24b. Govoriti kad se dostoji 29b. Gdi se ńemu ne dostoji, neka pomaže sam sebe bonik. L. Terzić 274. Ako ovi nisu pokarani od crkve i poglavica, kao se ima i dostoji im se. J. Banovac, razg. 107. Lipo su se, kako se divojkam plemenitim dostoji, odivale. A. Kanižlić, utoč. 51. Ti si me primila kako se pristoji, ti si govorila kako se dostoji. Nar. pjes. istr. 2, 114. ‚Djevojci se ili ženi ne dostoji u oltar ući'. ‚Nemu se dostoji'. Vuk, rječ. 134b. — *u ovom je primjeru mješte dativa prijedlog* za *s acc.* Ne dostoji se za kraļa da sam po sebi lemosinu dili ubogima. A. Tomiković, gov. 266. — *b)* deberi, *pripadati.* Dajemo viditi vsakomu človiku komu se dostoji. Mon. serb. 248. (1400). Damo viditi vsim, kim se dostoji. Mon. croat. 55. (1428). Što bi se komu po rečenom testamentu dostojalo. Mon. serb. 496. (1466). Kupļenik jest, ne dostoje se ńemu ovoe. N. Rańina 25b. joann. 10, 13. Nu sada, ļuveni, smislite malo stav, kako se smrt meni dostoji za ļubav. N. Naļešković 2, 72. Vami se dostoji ovo moje pogrđenje. M. Radnić III. Stvarima, kojijema

se dostoji pošteńe. J. Matović 351. — *c)* licere, *biti dopušten. u primjerima* XVI *vijeka.* Ne dostojit se postaviti tih pinez v škrińu. Korizm. 95a. Riječi koje ne dostoje se človjeku govoriti. N. Rańina 35a. Subota jest, ne dostoji se tebje nositi odar tvoj. 47b. Dostoji li se dohodak dati cesaru? 168b. Ne dostoji se tebje imati ženu brata tvoga. 193a. Sužanstvo velje toj, ako se dostoji, od mene, bože moj, daleko da stoji. N. Dimitrović 88. Dostoja li se dati dohodak? Anton Dalm., nov. tešt. 34a. mat. 22, 17.

b. *pf. i impf.* dignum fieri; dignum esse, mereri, *zaslužiti; biti dostojan, zasluživati. — od* XVI *vijeka, u naše vrijeme samo perfektivno, vidi u Vukovu rječniku. (samo kod primjera u kojima je očito glagol imperfektivan, to je naznačeno; u ostalijem je perfektivan ili se ne zna što je). a) objekat je u gen.* Toliko vrime jest da se ja dostoja*(h)* pakla. P. Posilović, nasl. 135b. Nebeskog se carstva dostojati. Nar. pjes. vuk, rječ. 135a. — *impf.* Ti za Isukrstom jesi prva koja se dostojiš svake hvale anđeoske. P. Posilović, nasl. 73a. I premda se ja ne dostojim ovoga, budući nepravedan. 77a. — *b) u jednom primjeru* XVIII *vijeka objekat je u acc. što je sasma neobično.* Uvridio sam na mnogo načina moga gospodina i za moje grihe ja dostojao sam se pakao. P. Posilović, nasl. 149a. — *c) mješte objekta ima podložna rečenica s* da. *impf.* Oni koji . . . nije se stidio uvrijediti boga, ne dostoji se, da po svojoj smrti ima odpuštenje griha svojije. P. Posilović, nasl. 1b. — *d) mješte objekta ima infinitiv kojemu je subjekat isti što je i glavnom glagolu.* Za t' grih ne dostojah se imiti milosrdije od boga. Transit. 253. Samo da mi je jedan put dostojati se vidjeti ljepotu gospinu. M Divković, zlam. 57a. Zašto sam ja živio kako jedna živina, dostojao sam se imati ovaku priliku. P. Posilović, cvijet. 97. — *impf.* Zavidnik njekoji sve huli me pjesni, ki se zvat dostoji u svemu nesvijesni. D. Rańina 64b. I kolikije muka jesi se dostojao i ješte ti se dostojiš ńi trpiti. P. Posilović, cvijet. 179 Opovidam da ne dostojim se poći u raj za moja dila dobra nego poći za pomoć i dostojanstvo muke Isukrstove. nasl. 122a. — *e) objekat nije izrečen, ali se razumije po adverbu.* I nigda mene nije pokarao i osudio, kako moji grijesi dostojali su se. P. Posilović, nasl. 28b. — *impf.* Ne sveti se ni kara nas, kako naši grisi dostoje se. 29a.

c. *pf. i impf.* dignari, *naći (nalaziti) da je što dostojno da se učini, pa po tome htjeti, odlučiti se (odlučivati se) što učiniti, kad subjekat pomisli da ona radńa koju hoće da učini nije ńega nedostojna, ali obično drugi radi kojega se čini prima onu radńu kao milost. zato se često, kad se ko moli, upotrebljava ovaj glagol. isporedi izvoljeti. — glagol je obično perfektivan; ovdje će biti naznačeni samo primjeri u kojima je bez sumńe imperfektivan. — s ovijem značeńem dolazi pouzdano od* XV *vijeka. a) radńa je izrečena infinitivom.* Dostoja' si se, Isukrste, s nebes slisti. Živ. kat. star. 1, 223. Ti nas poni shranit dostojaj se, bože. M. Marulić 20. Da bi se ne dostojal ńim biti jednak, a ta vsa ishajaju ot kurenja superbije. Naruč. 86a. Pravda i milos tvoja, koja se grješnika pomilit dostoja. N. Dimitrović 52. Taj mi se dostoja u mene prit' na stan. N. Nalješković 1, 329. Rad ti bih znati ja, ljuveni bože moj, kako se dostoja u njesto prit ovoj. 2, 21. Da se je gospodin dostojao gnusnijeh vas oprati. B. Gradić, djev. 117. Bješe odlučila toliko se podnižiti, da ti dostoja se u ńe utrobu ùputiti. A. Gučetić, roz. jez. 90. Moleći, da bi se dostojao tamni život moj prosvitliti. 82. Ne nahodimo, da kraj sluzi, aliti sužńu igdar se je dostojao noge umiti. 165. Dostojaj se, gospodine, bez griha nas čuvati. A. Komulović 54. Moliti boga da se dostoji obratiti sve kolike grešnike. M. Divković, nauk. 86a. Dostojaj se poslati svetoga anđela tvoga s nebes. I. Bandulavić 28b. Mene oslobòditi dostoj se od svih, ki meńe nenavide. M. Alberti 434. O višńe kreposti, dostojte se drugdje odnijeti sve zlo, ke se nami prijeti. I. Gundulić 81—82. Molim tebe da na ono goščenje mene grišnika dopeljati dostojaš se. F. Glavinić, svitl. 130. Ako se dostojiš mene utišiti. A. Georgiceo, nasl. 160. Tebe molim, da se dostojiš imati za dragu i za primljenu moju ispovijed. S. Matijević 15. Dostojte se zajedno sa mnom dòć paziti. G. Palmotić 2, 330. I molitve puka tvoga dostojaj se uslišati. P. Kanavelić, iv. 107. Isuse, spasitelju moj, hfala ti velika, da si se dostojao mene nedostojnoga grišnika stvoriti. Azbukv. 1690. 26. Molim tvoje milosrdje, da po tvoji prisveti molitva dostoja se meni oprostiti isti gospodin Isukrst. S. Margitić, isp. 70. Koja po ńemu višńe svemogućstvo dostoja se djelovati. I. Đorđić, ben. 14. Ivan drugi portugeski samodržac dostojo se jedan dan on isti svojom glavom otiti u kuću jednoga od svojijeh podložnika. B. Zuzeri 25a. Rane naše izličiti dostojao se jesi. J. Banovac, blag. 33. Tebe molim, da ti isti sam sebe faliti i slaviti dostojaš se. P. Pavlović 51. Dostoj se primiti tvor ovi. J. Filipović 3, VII. Dostoj nam se pomoć dati. P. Knežević, pism. 3. Kapelani i misijonari, ako očete imati korist od ovi knjižica, dostojte se štiti rečene ozgor i k vama upravljene riči. F. Lastrić, od' 17. Dostoja joj se zaručnik nebeski jednoč ukazati lipotu jedne duše u milosti božijoj. ned. 333. Dostoj se opet povratit se k meni. V. M. Gučetić 193. Papa nije se dostojao odgovoriti. A. Kanižlić, kam. 124. Car dostojao se je ńega pohoditi. 832. Svetce proseći da se oni dostoje za nas moliti. bogoljubu. 55. Dostoj se prikazati potribe moje Isusu. 405. Pribivati dostoja se u malom gradiću. M. Zoričić, osm. 40. Govoriti pošeše, da se dostoji od sviju dobara uzeti sebi polovicu. And. Kačić, kor. 277. S ovima ne dostoj se blagovati. A. d. Costa 2, 197. Kamo cesar s mlogima plemići na šetańe dostoja se ići. M A. Reljković, sat. B7a. Betlehem, gdi se je Isus dostojao čovikom roditi. Đ. Rapić 53. Neka se dostoji tvoje veličanstvo izgovoriti virovańe. A. Tomiković, živ. 368. Na to Rizvan: Grem mnogomu u veselju izvršiti, sve što meni sluzi tvomu dostoja se narediti. P. Sorkočević 586a. — *impf.* Tva čes u momu *(srcu)* živit se dostoja. D. Rańina 23b. Ali dočim tač požudan misao ispunit svù nastoji *(Pilat)* boži mu se porod trudan odgovarat ne dostoji. G. Palmotić 3, 78b. Koji se dostojaše biti od ńega neizrečenim načinom ljubljen. P. Posilović, nasl. 2a. Bog dostoji se da ga ti otcem zoveš. J. Filipović 1, 356b. Sagrišuju dakle sinovi i kćeri kad ne ljube iz srca svoji roditelja . . . nego s nikom slobodom nezauzdanom podnose se prid ńima, niti se dostojaju činit im poštće. F. Lastrić, ned. 133. Niti se dostojimo slišati vaša pridańa. A. Kanižlić, kam. 206. Ukazati očinsku brigu, koju se dostojahu nositi. fran. 9. Tako kraljica anđeoska Marija dostoji se biti prozvana ješte i kraljicom ljudi. Grgur iz Vareša 33. Dostojati se, izvoljeti: ‚On se sa svakim dostoji, nije ohol, nego se dostoji sa siromahom govoriti'. M. Pavlinović. — *u ovijem primjerima stoji se za glavni i za podložni glagol:* O bože, dostojaj smilit se. M. Marulić 88. Sada se dostojiš

spustiti u ruke i u oblas od zlobnijeh. A. Gučetić, roz. jez. 192. Kada stupi na carsko pristoļe, neka se dostoji od crkve spomenuti. A. Kanižlić, kam. 255. — *b) radnja se izriče podložnom rečcnicom u kojoj je* da. Dostoj se, da sam ja, gospođe, sluga tvoj. N. Naļeśković 1, 176. Da se je tač k meni dostojal da dođe vaš ures ļuveni, gizdave gospođe. 1, 214. Dostoja se, da bude krśten, stvoritę. A. Gučetić, roz. jez. 136. Gospojo moja, dostojaj se, da te falim. A. Kanižlić, bogoļubn. 332. Ako bi se ona dostojala i ktila da joj plati ńezinu śtetu. M. Dobretić 414.

2. DOSTÒJATI, dostòjîm, *impf.* dostati, *isporedi* 1. dostajati. — *Akc. je kao kod* dotrčati, *osim impt.* dòstôj, dòstôjmo, dòstôjte. — *Postaje prema* dostati *kao* stojati *prema* stâti.

a. *aktivno. a)* persistere, perseverare, *ostajati na mjestu doñekle, trajati (i u prenesenom smislu).* — *u dva primjera* XVI *i* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku (praes.* dostojim *kod* dostati). A na tebi dobrotu, ako do konca dostojiš. Anton Dalm., ap. 151. A nezrile *(lubenice),* što boļe znaš, goji, do zrilosti da svaka dostoji. J. S. Reļković 310. — *b) svršivati stajańe.* — *u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Koji čovik radi fale čini dobra, prilikuje se zločestu najmeniku koji svu plaću izjede dočim stoji u gospodara, a kad dostoji, go brez ništa izajde. S. Margitić, fal. 148.

b. *sa* se, *refleksivno, s gen.*; *vidi* 1. doticati, *a, c, c) cc).* Ima se uspomenuti ne samo koliko se dostoji broja nego koliko od težine. S. Matijević 38. Što se pisma dostoji, ne najdoh još nijednoga pisca ni knjižnika, koji bi s maločom dijačkih aliti latinskih slov obilje hrvatskoga našega jezika dobro ali pravo pisal. P. Vitezović, cvit. VII. Što se pak dostoji pomańkańa od mene učińeni*(h)* od ńi ništa ne govorim. V. Došen IX.

DOSTOJAVATI, dostojajem, *impf. iterativno prema* 1. dostojati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pravda božja svakom' daje kaono svaki dostojaje. J. Kavańin 230b.

DOSTOJENIK, *m.* princeps, *čovjek koji je na (visokom) dostojanstvu (vidi* dostojanstvo, a, *c)).* — *isporedi* dostojnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *riječ nepouzdana.* Od biskupa i ostali*(h)* dostojenikov crkovni*(h).* A. d. Costa 1, 56.

DOSTOJENIŠTVO, *n. vidi* dostojanstvo *(pod c)).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* dostojenistvo) *u kojega ima i* dostojenik, *od čega postaje.* — *ncpouzdano kao i* dostojenik. Ime od popa kadkodi dostojenistvo a kadkodi starešinstvo prikažuje. A. d. Costa 1, 56.

DOSTOJEŃE, *n. vidi* dostojańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *riječ nepouzdana.* Crkva, iskrńi, sva stvorenja trpe grijeha cić smrtnoga: crkva gubi dostojenja dobrijeh djela vijerna svoga. J. Kavańin 4b.

DOSTOJEVATI, dostojujem, *impf. kao iterativni glagol prema* 1. dostojati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da budu umoreni kako ńihov grih dostojevaše. M. Radnić 22b.

DOSTOJIT, *adj. vidi* dostojan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *nepouzdano.* Psost je ńemu dostojita. J. Kavańin 420a.

DOSTOJITI, *vidi* dostojati. — *Od* XV *(vidi kod* b) *do* XVIII *vijcka ne vele rijctko, a između riječnika u Stulićevu* (dostojiti *i* dostojiti se ‚dignari etc.'; dostojiti se komu ‚convenire, decere').

a. *aktivno.* Koju sam za službu veće krat dostojil. Š. Menčetić 178. To li ja od tebe dostojih? M. Držić 357. Tko je dostoji' veće na ovomu svitu, on će imati veću plaću. I. T. Mrnavić, ist. 46. Izprositi kako jednu milost i dar ono ča ne može dostojiti po pravdi. P. Radovčić, nač. 96. Možeš dostojiti u ńemu *(životu)* vječni pokoj. M. Radnić 178b. Kako stoji dangubanko tko posluje vazda z bogom i nigdi ne pristaje dostojiti? 489b. Dostojiti i dostignuti slavu nebesku. H. Bonačić, nauk. 22. 57. Stipan za dostojit krunu sebi, služi se s oružjem ļubavi. J. Banovac, razg. 53. Nu češ i ti, o ma mila, ove uživat čestitosti, ke si davno dostojila svom ljepotom i jakosti. P. Sorkočević 588b.

b. *sa* se, *refleksivno.* Htij se dostojiti slišat, gospodine. M. Marulić 22. Da se bude dostojit postavit mir. B. Gradić, duh. 45. Dostojio si se uliti svrhu tmina razuma moga zraki tvoje svjetlosti. M. Divković, nauk2. 247. Ki si se dostojil roditi. M. Alberti 409. Ki si me nasititi dostojil se. F. Glavinić, svitl. 129. Ki nas uboge dostojil si se htit krvju nasitit. A. Georgiceo, nasl. 290. Bog primiti dostojiće se. I. Velikanović, uput. 3, 440.

DOSTOJĻIV, *adj. (djelo) kojijem čovjek biva dostojan, zaslužuje.* — *isporedi* dostojņiv, dostojańiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *nepouzdano.* Posti, molitve i druga dila dostojļiva. J. Banovac, prip. 114.

DÒSTÔJNICA, *f. žensko čeļade dostojno.* — *U Stulićevu rječniku* (‚mulier optime merita').

DÒSTÔJNÎK, *m. čovjek u kojega je (visoko) dostojanstvo (vidi* dostojanstvo, *e)).* — *isporedi* dostojenik. — *Od* XIII *do* XVIII *vijeka.* Dostojniky carstva nebesnaago. Domentijana 286. Raduj se, arhistratiže Mihovile, prêstolu vladičnu dostojniče. Arkiv. 9, 111. (1468). Po običaju od niki crkava ispovidnik pokorni poznaje se kakono dostojnik i zato ispovidnik pokorni nadhodi ostale kanunike u oblasti. A. d. Costa 1, 56. — *s drugijem je značeńem u Stulićevu rječniku: dostojan čovjek* (‚vir optime meritus'); *tako je i u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prid bogom se čini dostojnik za isprosit. A. Kalić 491. *isporedi* dostojnica.

DOSTOJNĻIV, *adj. vidi* dostojļiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *nepouzdano.* Misa uzdrži u sebi tri osobite kriposti, to jest dostojnļivu, isprosujućeu i izvršujućeu. M. Dobretić 368.

DOSTOJNOIMENIT, *adj. vidi* dostoimenovan. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom* XIV *vijeka (u poznijim prijcpisima).* Jedinogo otъ dostojnoimenityih črьnьcь takovyihъ imê. Danilo 42. Vьsečьstьnyje i prêpodobnyje i dostojnoimenityje črьnьce Svetyje Gory. 166. *vidi i kod* dostoimenovan.

DÓSTÔJNÔST, dóstôjnosti, *f.* dignitas, meritum, *stańe, osobina onoga koji je dostojan, vidi* dostojanstvo, a. — *Postaje od* dostojan *nastavkom* ost-. — *Od* XVI *vijeka a između riječnika u Mikaļinu (kod* dostojanstvo), *u Belinu* (dostojnos ‚dignitas' 247b; ‚meritum' 483a; dostojnost ‚meritum' 137b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* dostojanstvo), *u Jambrešićevu* (‚honestas, dignitas'), *u Voltiğijinu* (v. dostojanstvo), *u Stulićevu* (v. dostojańe). *a) vidi* dostojanstvo, a, *a).* Za voļu dostojnosti grišnika. Naručn. 102b. Malahan dar mojoj žeļi i vašoj dostojnosti. I. Đordić, uzd. IV. Ako vide u nami krepos i dostojnos od hvale. salt. 202. Za majku uzimam te, premda ne imam dostojnosti. P. Knežević, pism. 184. Jeli potribna dostojnost poditeļa oli misnika? Ant. Kadčić 117. Kolika je podobnos, kolika dostojnos čovjeka? A. Kaňić 194. Trebuje ne samo dignut krivinu grijeha nu još i dostojnost vremenite pedepse za svaki grijeh. 513. — *b) vidi* dosto-

janstvo, a, *b)*. Prosvitļen po utežanju ili dostojnosti s. Pavla. F. Glavinić, cvit. 36—37. Čoviku za dostojnost i zaslužeńe naj koristnije. A. Kanižlić, uzr. 157. Koja je moja dostojnost, koje je moje zaslužeńe da si me stvorio? G. Pešťalić, utiš. 143. — *c) vidi* dostojanstvo, a, *d)*. Češ, veličanstvo i dostojnost vaše duše. A. Kalić 2. Naše časti i poklon tvojoj dostojnosti. 539. — *d) vidi* dostojanstvo, a, *e)*. Jeli brž nedopustjeno prodavat dostojnosti olí zadržanja i beneficije crkvene? Blago turl. 2, 175. Dostojnosti crkovne. A. d. Costa 1, 106.

DOSTOJNOVJERAN, dostojnovjerna, *adj. vidi* dostovjeran.

DÒSTÔJSTVO, *n. vidi* dostojanstvo, a. — *Postaje nastavkom* ьstvo *od osnove* dostoj *(ili adj.* dostojan *ili glagola* dostojati?). — *Od* xv *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚dignitas' 247b; ‚meritum' 483a) *i u Stulićevu* (v. dostojanstvo *s dodatkom da je uzeto iz brevijara). a) vidi* dostojanstvo, a, *a) i b)*. Mene ne mojim dostojstvom meju redofnikof broj dostojal so je prilučiti. Bernardin 63a. Budi grih ali bud' dostojstvo i vira u meni, li me trud jednako svej tira. H. Lučić 247. Brez nijedne moje vridnosti i dostojstva. Kateh. 1561. B3a. S oštrom pravdom ļudska osudi sva dostojstva i krivine, ter pomili dobre ļudi a zlijem poda vječne tmine. G. Palmotić 153b. Za dostojstvo gospodina našega Isukrsta. P. Posilović, nasl. 93b. Sve milosti jesu blagodarno dane, jerbo sve iz same božje dobrovoļnosti i blagodarnosti brez svakih dostojstva naravnih. I. Velikanović, uput. 3, 3. — *b) vidi* dostojanstvo, a, *d)*. Za pošteni glas i dostojstvo imena vašega. M. Gazarović vi. Dostojstvo i veličina gospode tako svijetle. B. Zuzeri 286a.

DOSTOJSTVOVATI, dostojstvujem, *impf. uživati dostojanstvo. — U Stulićevu rječniku* (‚essere in dignita' ‚dignitate fulgere') *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga. — sa* se, *refleksivno, biti dostojan, cijeniti se dostojnijem. u istom rječniku* (‚dignum esse, dignum censeri'). *— nepouzdano.*

DOSTOLIJEPAN, dostolijepna, *adj.* ἀξιοπρεπής, decorus, *pristojan. — Načińeno po grčkoj riječi. — Dolazi* (dostolêpьnь) *u knigama pisanijem crkvenijem jezikom od* xiv *vijeka (vidi zadńi primjer), a između rječnika u Stulićevu* (dostoljepan ‚decore dignus') *s dodatkom da je riječ ruska, i u Daničićevu* (dostolêpьnь). Žitije i poslědovanije dostolêpьnymь člověkomь i vojnomь ustrьmļajuštimь se na brani. Aleks. jag. star. 3, 218 *(iz drugoga rukopisa).* Žitije i povêstь, dostolêpno i divno. Aleks. nov. 1. — *adv.* dostolijepno (dostolêpno). Dostolêpno i dobrodêteļьno i bogorazumno vsegda slavu vьsilati bogu. Mon. serb. 136. (1348).

DOSTOLÒVATI, dostòlujêm, *pf. svršiti stolovańe (na prijestoļu). — složeno:* do-stolovati. — *Akc. je kao kod* gospodovati. — *U Stulićevu rječniku* (‚a regnando cessare').

DOSTOSTAN, dostosna, *adj.* sufficiens, *koji je, kojega je dosta. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom:* Ne biše li ukrali dostostna sebi?

DOSTOVJERAN, dostovjerna, *adj.* ἀξιόπιστος, fide dignus, *dostojan vjere (da mu se vjeruje). — Načińeno po grčkome. — U spomeniku* xiv *vijeka pisanome crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (dostovêrьnь) *i u Stulićevu* (‚credibilis, fide dignus') *s dodatkom da je uzeto u Đorđića* (?); *u ovom rječniku ima s jačijem značeńem i* dostojnovjeran (‚autentico' ‚rea certae fidei, monimentis publicis res consignata') *što je još slabije pouzdano.* Takovomu dostovêrьnomu i mnogo ļubimomu i vsesrьdьčnomu i bratu carьstva mi. Mon. serb. 143. (1349).

DOSTRGATI, dostrgam, *pf. vidi* dostrugati. — *složeno:* do-strgati. — *U Belinu rječniku (samo part. praet. pass.* dostrgan ‚scagliato, finito di squamare' ‚desquamatus' 646b) *i u Stulićevu* (v. dostrugati).

DÒSTRIĆI, dostrîžêm, *pf. svršiti strižeńe (prelazno), ostrići do kraja. — složeno:* do-strići. — *impf.:* dostrizati. — *Akc. je kao kod* dokrasti. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* (‚a secando forficibus cessare'). ‚Još nijesmo sviju ovaca dostrigli'. J. Bogdanović.

DOSTRIJĚLITI, dòstrijelîm, *pf. svršiti strijeļeńe; baciti strijelu dońekle. — složeno:* do-strijeliti. — *impf.:* dostrijeļati.. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOSTRIJĚĻATI, dòstrijeļâm, *impf.* dostrijeliti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku (griješkom* dostrijelati ‚a projiciendis telis cessare').

DOSTRÍZATI, dòstrîzâm, *impf.* dostrići. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOSTRÚGATI, dòstrûžêm, *pf. svršiti strugańe (prelazno), ostrugati do kraja. — složeno:* dostrugati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu (s praes.* dostrugam: a 1. desquamando, 2. scabendo cessare'). ‚Daj to šimle brže destruži, da se pribija'. J. Bogdanović.

DOSTÚDJETI, dostúdî, *pf. složeno:* do-studjeti. — *Akc. je kao kod* doživļeti. — *bez subjekta i s dat. znači da je kome tako hladno da već ne može podnositi, n. p.* Dostudjelo mi je. — *i u prenesenom smislu: dotužiti, dogrdjeti.* M. Pavlinović.

DOSTUL, *m. nejasna riječ (jamačno turska) u narodnoj pjesmi našega vremena: ili treba razumjeti* dosluk, dostluk *(vidi oboje;) ili* dozluk *(dokoļenica, vidi* tozluci), *ili je složeno od* dost, *prijateļ i* vel *(arap.* wel'), *laž, te bi značilo: lažno prijateļstvo ili što slično.* Nemoj držat vjere u Turčinu, u Turčina dostul na koļenu. Nar. pjes. juk. 405.

DOSTÚPALAC, dostúpaca, *m. čovjek koji dostupa. — U Stulićevu rječniku* (dostupalac *i griješkom* dostupaoc).

DOSTÚPALICA, *f. žensko čeļade koje dostupa. — U Stulićevu rječniku.*

DOSTÚPÂŃE, *n. djelo kojijem se dostupa. — Stariji je oblik* dostupanje. — *U Belinu rječniku* (dostupanje ‚accessus' 23a) *i u Stulićevu* (‚accessio, adpropinquatio').

DOSTÚPATI, dòstûpâm, *impf.* doatupiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (pracs.* dostupam *uz inf.* dostupiti 23a) *gdje naj prije i dolazi i u Stulićevu.* Muhamed k Benderu dostupa. J. Rajić, boj. 94.

DOSTÚPITI, dòstûpîm, *pf.* accedere, *vidi* pristupiti. — *složeno:* do-stupiti. — *impf.:* dostupati (dostupļati). — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 23b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu. a) kraj se micańu naznačuje, kao i ostalijem glagolima koji znače micańe, supstantivima s ńekijem prijedlozima i adverbima.* Naša su začula gospoda, . . . kako te iznašad hitro je izkupil, i a tobom izašad ovdika dostupil . . . H.

Lucić 257. Dostupimo do konaka moga. I. T. Mrnavić, osm. 65. Gdi tvoj muftiš stari more dostupiti. 121. Dostupiti s zemje na nebo. ist. 154. Dostupiti na oni napokoñi konac. 5. Dostupiti do onoga konca. 55. Da bi dostupila do trideset i tri godistja. 44. Da možemo dostupiti do savršenstva življenja. 153. Da ćemo moći dostupiti do toliko velika dobra. 148. Dostupiti k blaženstvu. 155. — *b) u dva primjera* XVI *vijeka kraj je mìcañu u gen.* Ako me izkupiš, ter paka po tome Budina dostupiš na zdravju sa mnome. H. Lucić 241. I listo bog da dâ Budina dostupit. 258.

DOSTUPLJATI, dostupljam, *impf.* dostupiti, *vidi* dostupati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DOSTÚŽITI, dòstûžîm, *pf.* vexari, *doći u staće kad što dotuži; subjekat je onaj koji bi bio nepravi objekat (u dativu) kod* dotužiti. — *složeno:* do-stužiti. — *Na dva mjesta u knìzi pisanoj crkvenijem jezikom (u rukopisu* XVII *vijeka).* Glademь odrьžimь dostuži. Stefanit. star. 2, 272. Nekogda po mnozehь dьnehь oskude voda otь istočnika, i dostuživše si norьci vьshotehu bêžati otь mêsta onogo. 279.

DOSUĆSKI, *adj. koji pripada sclu Dosuđu.* — *Dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dosuđьskyj). A se mede Dobroj Rêcê: . . . po dêlu mimo dosuđьsku planinu. Mon. serb. 96. (1330). Deč. hris. 45.

DÒSUDA, *f.* judicium, sententia, *ono što se dosudi: odsuda, presuda.* — *Postaje od glagola* dosuditi *nastavkom* a. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Posli pak kako se svi pridadu razlogi, onda će sudac izreći onu vikovičñu dosudu. B. Leaković, nauk. 92. Sudac ne bi znao svoje dosude svrhu krivaca dovršivati, kad ne bi poznao ńiove krivice. 210.

DOSÚDITI, dòsûdîm, *pf. složeno:* do-sudìti. — *impf.:* dosuđivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* XVIII *vijeka (vidi naj zadńi primjer kod a)) a između rječnika u Stulićevu* („de aliquo sententiam, judicium ferre‘). *a) svršiti suđenje, izreći osudu, osuditi.* Poklisari koji su saborom vladali tako dosudiše. A. Kanižlić, kam. 340. Svrhu toga bi od boga dosudito, da nigda ńegova lica ne vidimo. B. Leaković, nauk. 201. Dosudismo, da Ilija nije kriv. Glasn. II, 1, 49. (1808). Tako dosudismo da Doka traži 50 groša. 50. Nu sudbina dosudila slijepa, da se zmaje sam ujede s repa. Osvetn. 6, 80. — *kao da su u ovom primjeru dva akuzativa od kojijeh jedan nije izrečen:* Da *(te)* velika, ko ti ljudi time dašo, bog dosudi. J. Kavańin 222b. — *b) s dativom, osudom izreći da je što čije.* Neka bude ńegova kuća, komu episkop dosudi. A. Kanižlić, kam. 867. Što kome one *(suđenice)* dosude, ono neka mu i bude. Nar. prip. vil. 1867. 305.

DOSÚĐATI, dòsûđâm, *impf.* dosuditi, *vidi* dosuđivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Po kojim se crkve upravljau, pak i svecki sudci dosudau. A. T. Blagojević, pjesn. 58.

DOSUĐE, *n. selo u Plavi.* — *Dolazi prije našega vremena od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Selo Trêbьča: a mede mu z Dosuđemь („Dosugemь‘) . . . Meda Grьnьčarevu z Dosuđemь („Dosugjemь‘). Mon. serb. 95. (1330). Deč. hris. 41. 42. Dosuđe. (moglo bi se čitati i Dosuće). S. Novaković, pom. 132.

DOSÚĐÊNE, *n. djelo kojijem se dosudi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što je poslidńi sud? Jeste dosuđeńe Isukrstovo. E. Pavić, jezgr. 150.

DOSUĐÍVATI, dosûđujêm *i* dosûđîvâm, *impf.* dosuditi. — *U Stulićevu rječniku (praes.* dosuđujem *kod* dosuditi, *a napose griješkom* dosuđivati, dosuđivam).

DOSÚKATI, dòsûčêm, *pf. svršiti sukańe; sučući dońekle doći (i u prenesenom smislu); sučući dodati (vidi kod* dosukivati). — *složeno:* do-sukati. — *impf.:* dosukivati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U naše vrijeme.* Nas dva prevalismo po vijeka, dosukasmo ždrijelu vječnoga doma. S. Ljubiša, prip. 156.

DOSUKÍVATI, dosûkujêm *i* dosûkîvâm, *impf.* dosukati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U naše vrijeme.* Kad je malo pamuka ili pređe da se može snovati, onda se dosukuje. B. Mušicki.

DOSUNITI, dosunim, *pf. vidi* dosunuti. — *složeno:* do-suniti. — *U Mikańina rječniku* („trudere, protrudere usque ad aliquem locum‘).

DÒSUNUTI, dòsunêm, *pf. sunuti, tisnuti dońekle. ispoređi* dosuniti. — *složeno:* do-sunuti. — *impf.:* dosuńivati. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *U Stulićevu rječniku* („trudere vel protrudere usque ad aliquem locum‘).

DOSUŃÍVATI, dosûńujêm *i* dosûńîvâm, *impf.* dosunuti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* dosuńivam).

DOSÚŠITI, dòsûšîm, *pf. svršiti sušeńe, osušiti po sve, do kraja.* — *složeno:* do-sušiti. — *impf.:* dosušivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Belinu rječniku* 655b. 663a *i u Stulićevu.*

DOSUŠÍVATI, dosûšujêm *i* dosûšîvam, *impf.* dosušiti. — *U Belinu rječniku (praes.* dosušivam *uz inf.* dosušiti 655b) *i u Stulićevu* (dosušivati, dosušivam *i praes.* dosušujem *kod* dosušiti).

DÒSÛTI, dòspêm, *pf. složeno:* do-suti *(vidi* nasuti). — *Akc. i oblike vidi kod* nasuti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b)). a) ako je objekat ono što se sipļe, još usuti, prisuti koliko trcba.* Dolij vode, dospi brašna, sve veća pogača. Nar. posl. stoj. 214. — *b) ako je objekat sud, vreća itd., dopuniti sipļući.* „Dovati mi još žita, da ovu vreću dospem‘. „Ovu vreću treba punu dosuti‘. J. Bogdanović. — *u ovijem primjerima znači što i* doliti: Ozgor dospi vodom. Z. Orfelin, podr. 129. I dospi dobrim starim vinom. 170.

DOSÚZITI, dosúzîm, *pf. svršiti sužeńe (plâkańe), dòplakati.* — *složeno:* do-súziti. — *Akc. se mìjeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòsûzî. — *U Stulićevu rječniku* („elugere‘).

DOSUŽÍVATI, dosûžujêm *i* dosûžîvâm, *impf.* dosuziti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku* (dosuzivati, dosuzivam).

DOSVÀNUTI, dòsvanê, *pf. svanuti po sve.* — *složeno:* do-svanuti. — *Akc. je kao kod* doletnuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* „Ne vidi se ništa; nije još dosvanulo‘.

DOSVÈVOĻITI, dosvèvoļîm, *pf. svršiti svevoļeńe, prestati svevoļiti. ispoređi* dosamovoļiti. — *složeno:* do-svevoļiti. — *impf.:* dosvevoļivati. — *U Stulićevu rječniku* („obstinationi finem imponere‘).

DOSVEVOĻÍVATI, dosvevòļujem *i* dosvevòļîvâm, *impf.* dosvevoļiti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOSVIJÈSTITI SE, dòsvijestîm se, *pf. saznati kako je što uprav, s gen.* — *složeno:* do-svijestiti *(vidi kod* osvijestiti se). — *impf.:* dosvješčivati se. — *U Belinu rječniku* („certum aliquid scire‘ 189a) *i u Stulićevu* (koje stvari „in re aliqua se instruere‘).

DOSVÍRITI, dòsvîrîm, *pf. svršiti svireńe, ne sviriti dałe, prestati sviriti.* — *složeno:* do-sviriti. — *Akc. se mijeńa u aor* 2 *i* 3 *sing.* dòsvîrî. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sviri, sviri pa i dosviri!‘

DOSVJEDOČÉŃE, *n. djelo kojijem se dosvjedoči.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka sa starijim nastavkom* je *i s konkretnijem značeńem:* ‚svjedoǵba. Ako jedan redovnik bude prikazan za biskupa, zadosta je da ima dosvidočenje od svoji vlastiti starešina. A. d. Costa 1, 226.

DOSVJEDOČEVATI, dosvjedočujem, *impf.* dosvjedočiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sokrate i Sozomeno dosvidočuju da na isti sabor skupilo se je 376 biskupa. A. d. Costa 2, 25. Dosvidočuje krivo. 2, 77. Ako osvadjenje dosvidočevalo bi se. 2, 197.

DOSVJEDÒČITI, dosvjèdočîm, *pf. osvjedočiti, posvjedočiti do kraja, posve.* — *složeno:* do-svjedočiti. — *Akc. je kao kod* dogovoriti. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Kako dosvidočiše i rekoše oci sabora. A. d. Costa 1, 134. Imao bi ovo dosvidočiti s kojim načinom. 1, 218. Ovo *(je)* davno dosvedočeno. J. Rajić, pouč. 2, 82.

DOSVJEŠĆÍVATI SE, dosvjèšćujêm se *i* dosvjèšćîvâm se, *impf.* dosvijestiti se. — *U Belinu rječniku: praes.* dosvješćujem se *(griješkom* dosvjestjusem se) *uz inf.* dosvijestiti se 189a; *i u Stulićevu: praes.* dosvješćujem se (‚dosvjestjujem se‘) *kod* dosvijestiti se, *a napose (griješkom)* dosvjestivati se, dosvjestivam se.

DÒSVJETOVATI, dòsvjetujêm, *pf. svršiti svjetovańe.* — *složeno:* do-svjetovati. — *Akc. je kao kod* doradovati. — *U Stulićevu rječniku* (‚consilia dandi finem facere‘).

DOSVRSTOVAŃE, *n. djelo kojijem se dosvrstuje.* — *U Stulićevu rječniku* (‚animi firmitas, usque in finem perseverantia‘). — *nepouzdano.*

DOSVRSTOVATI, dosvrstujem, *pf. ostati tvrd (čvrst) u čemu, ne mijeńati se.* — *složeno:* do-svrstovati *(koje vidi).* — *U Stulićevu rječniku* (‚in sententia constare‘). — *nepouzdano.*

DOSVRŠÊŃE, *n. djelo kojijem se dosvrši, svršetak.* — *S naj starijim oblikom* dosvršenije *u jednom primjeru* XV *vijeka, sa starijim* dosvršenje XVI *i* XVII *vijeka, s mlađijem* dosvršeńe *u Stulićevu rječniku* (‚finis, terminus‘). Dosvršenije knîg svetago Brnardina. Mon. croat. 128. (1486). To isto je sve Isus Hrist isplnil i dozvršil, i ovo ńegovo dosvršenje jest svim vernim daroval. Postila. P 3a. Produženje i dosvršenje moleći i proseći jest kako njeko usilovanje da bog dade što se prosi. M. Divković, bes. 503a. Prozbe, ke se govore na počalu i na dosvršenju skupšćine. M. Alberti XIV. Uzimje proštenje (‚prostjenje‘) drug od drugarice na 'vo dosvršenje žitka i vojnice. P. Vitezović, odil. 11.

DOSVRŠEVATI, dosvršujem, *impf.* dosvršiti, *vidi* dosvršivati. — *U tri pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* On je takoje zvańsku božju službu s krstom dosvrševal. Postila. G 2b. Što ńim zapovidano jest verno dosvršuju. F 2b. Ofri i blagdani, koji oni soprotiva Isukrstovomu nauku i zakonu dosvrševahu i činahu v templi i u Jerusolimu. t 2b. I dosvršuje govoreć: . . . Anton Dalm., ap. 91b. Ovi dan današńi lito dosvršuje. I. T. Mrnavić, osm. 31.

DOSVRŠITI, dòsvrîšîm, *pf. dovršiti, svršiti.* — *složeno:* do-svršiti. — *impf.:* dosvršivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dosьvrьšiti ‚perficere‘). Pisaše se i dosvrьšiše. Mon. serb. 253. (1404). Kad se sve dosvrši. M. Marulić 186. Da bude dosvršen jure blagoslov moj. 181. V sobotu dosvrši bog vse riči učińene. Korizm. 11a. Istom Izak govorenje dosvrši. N. Ranina 57b. gen. 27, 30. Dosvršit besjedu. M. Držić 241. Da ovo vo|no i verno učinimo i dosvršimo. Postila. A 3b. Koji do konca dosvrši, on spasen bude. Anton Dalm., nov. tešć. 71b. mar. 13, 13. Kad človik vik svoj po božanstvenom odlučenju dosvrši. P. Zoranić 65a. Da produžimo i dosvršimo dobro djelo čineći. M. Divković, bes. 503a. Ako tko dosvrši nasljedujući Isukrsta. nauk. 31a. Dosvršivši devetnadeste lit. M. Alberti XX. Sve je dosvršeno. I T. Mrnavić, osm. 187. Junački umrimo dosvršivši žitak. P. Vitezović, odil. 34. — *u ovom primjeru znači ograničiti:* Ostavi svojoj crkvi oblast, premda dosvršenu s krepostju, i podložnu sakramentima. J. Matović 289.

DOSVRŠÍVATI, dosvršujêm *i* dosvršîvâm, *impf.* dosvršiti. — *isporedi* dosvrševati. — *U Stulićevu rječniku* (dosvršivati, dosvršivam, *a kod* dosvršiti *ima i praes.* dosvršujem).

DOŠ, *m. ime muško. isporedi* Doša. — XIV *vijeka.* Bratanь mu Došь. Deč. hris. 100.

DOŠA, *m. ime muško (možebiti i žensko). isporedi* Doš, Došen. — *Prije našega vremena od* XIV *vijeka.* Sinь mu Doša. Deč. hris. 37. Doša. S. Novaković, pom. 61.

DÒŠADSTVO, *vidi* došastvo.

DOŠÀĻIV, *adj. kao šaljiv, malo šaljiv, pošaljiv.* — *kao da tako treba čitati i shvatiti adv.* ‚doša|ivo‘ *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Karajući prigodno, dosa|ivo, karajući u svakomu ustrp|enju i bogo|ubnosti, s blagoćom i s milima načini. M. Bijanković 10.

DOŠÁNSTVO, *n. dolazak, vidi* došastvo *od čega postaje umetańem slova* n. — *U naše vrijeme.* Zdrav si mi bane stari svate! za našega dobroga i sretnoga došanstva! *(Narodna zdravica u Boci kotorskoj).* Vuk, kovč. 71.

DOŠÀNTATI, došântâm, *i* dòšântati, dòšânćêm (dòšântâm), *pf. doći šantajući; svršiti šantańe, ne šantati dałe.* — *složeno:* do-šantati. — *impf.:* došantavati. — *Kod prvoga je akc. kao kod* dokončati, *kod drugoga kao kod* opravdati. — *U Stulićevu rječniku* (došântati, došântâm ‚claudicando pervenire; a claudicando cessare‘) *a u naše vrijeme u Dubrovniku (oboje)* P. Budmani, *i u Lici* (dòšântati, dòšântâm). J. Bogdanović.

DOŠANTÁVATI, došântâvâm, *impf.* došantati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŠÀPTATI, dòšapćêm, *pf. složeno:* došaptati. — *Akc. je kao kod* dolagati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. a) svršiti šaptańe.* ‚Došapći mi i ostalo‘. — *b) došavši prišaptati.* ‚Kad obazuam, došaptaću ti‘.

DÒŠAST, *adj. uprav part. praet. pass. (s aktivnijem značeńem) glagola* doći, *koji vidi pod* I, c, *c).* — *Javlja se od* XVI *vijeka (vidi* a, *b) bb)), ali je riječ starija, ako od ńe postaje* došašće *i* došastan *(koje oboje vidi); a bez sumńe je osnova drugoga dijela* šьst *praslavenska, isporedi stslov.* šьstije, *češ.* příští *(praslav.* prišьstije), *pol.* ście *(praslav.* šьstije), *koje sve troje od ńe postaje; između rjećnika u Belinu* (došasti ‚futurus‘ 335a) *i u Stulićevu* (‚venturus, futurus‘).

a. venturus, futurus, *kao što je bivalo kod part. praes. act. perfektivnijeh glagola, stoji za buduće vrijeme i znači: koji će doći (biti). a) koji*

će doći. u pravom značeńu, samo o čeļadetu i o onome što se kao čeļade misli. (u svijem primjerima o Isusu Hristu kao mesiji ili sucu). Tomačeći, da su se izvršila pisma i proročanstva od mesije došastoga. F. Lastrić, ned. 59. Da Krst jest pravi mesija čekani i došast. M. Pavišić 46. Po kriposti muke i dostojanstva došastoga Isukrsta. M. Dobretić 5. Hoće li se moć radovati i veseliti došastomu pravednomu sudcu? B. Leaković, gov. 3. Po viri i ufańu u došastoga spasiteļa. M. Dragićević 222. — *b) koji će biti, budući. aa) o čeļadetu: aaa) koje se još nije rodilo, koje će se roditi.* Voćkom ćaćko prvi vas rastrova rod došasti. I. Đorđić, uzd. 10. Djela koja vjerovana mučno bit' će u vremena došast'jeh unuka. Nar. pjes. bog. 100. Na došaste ńihove porode. S. Rosa 3b. — dòšastî, *m. pl. po tome može značiti:* potomci. Dica i došasti tvoji iz Jerusolima odvedeni oće biti. E. Pavić, ogl. 347. Došasti, došastijeh ‚posteri, successores, nepotes'. J. Stulli, rječ. 1, 137a *s dodatkom da je uzeto iz Gundulića (?). — bbb) (i o čeļadetu koje se već rodilo) koje će dobiti ńeku osobinu, koje će ńešto postati.* Mi smo dužni prikazat posluh u kripost zavita vlastitoga koga obeća naš patrijarka Frančeško na ime sve bratje *(fratara)* sadašńe i došaste. P. Filipović 5—6. Matatija isprosio je i prstenovao za se divojku, ali ne more je tako brzo sobom vinčati; među to on slidi prijateļstvo *(s)* svojom došastom zaručnicom. M. Dobretić 105. — *bb) o vremenu, koje će doći, koje će biti.* Ne proć nikada u vas vijek došasti. N. Dimitrović 78. Čekajući vrimena došastoga. P. Posilović, nasl. 7a. Misleć, kô bih lice moje uredila dan došasti. I. Đorđić, uzd. 39. Vrime se razdiļuje u prošasto, . . . u došasto koje nije još došlo. J. Banovac, pred. 46. Od ovoga ćemo se razgovarati, ako bog da, u nediļu došastu. F. Lastrić, ned. 24. Ona rič: ‚uzeti će' zlamenuje vrime došasto. A. Kanižlić, kam. 749. Razlikost došastoga (‚došaštoga') i prošastoga (‚prosaštoga') vrjemena. J. Matović 28. Čovik ne zna došaste godine. M. A. Reļković, sat. Lšb. Što će nam došasti božić dati? Đ. Rapić 52. — *cc) o stvari (naj češće umnaj). aaa) o radńi (i o onome što radńom postaje) koja će biti, koja će se dogoditi, koja će se učiniti.* Kada no se kaje prošastije grijeha a čuva došastije. M. Divković, nauk. 3a. Nije ima oblasti svrhu sabora došastijeh. A. Bačić 29. Od došasti griha smrad. F. Lastrić, test. 256b. Čekajući došasto uskrsnutje. A. Kanižlić, utoč. 566. Ufańe dakle došastoga odkupļeńa. E. Pavić, ogl. 10. Ploče od svjedožbe došaste (‚dosašte'). J. Matović 319. Ako li bi bila *(pomańkańa)* štetna i sramotna došastoj ženidbi. M. Dobretić 440. Došasto tilesa naših uskrsnuće. B. Leaković, nauk. 129. O da bi poznao ti, Jerusolime, rasutje tvoje došasto, zaisto bi plakao! gov. 180. — *bbb) o osobini, stańu, dobru ili zlu do čega će se doći, što će se dobiti.* Da nas . . . obaruje oda zla došastoga. M. Divković, nauk. 94ab. Moje sadańe i došaste potribe. P. Posilović, nasl. 100a. Lipota došasta biti će vikovńa. M. Radnić 71b. Gledaj slavu došastu koju čekaš. 390b. Da od plaće došaste ne sumļimo. F. Lastrić, test. 297a. Žlameńa došaste ńegove sriće. A. Kanižlić, kam. 254. Od koje se *(smrti vikovićne)* on *(Adam)* oprosti po došasti dostojanstvi odkupiteļa svita. M. Dobretić 195. U čudi, o kojoj sva visi srićnost došastoga jarma i živļeńa. Đ. Rapić 91. Premda je on zapasao temeļe došastomu bogastvu. M. Pavlinović, rad. 37. Odbija se sadańa naslada, da se zajamči većo dobro došasto. 119. — *amo spadaju i ovi primjeri.* Na ovomu svitu ili na došastomu. A. Bačić 367. Koji tako gospodariš na ovome svitu, da od došastoga nimalo ne misliš. Đ. Rapić 36. Ovdi ne imamo stalna grada, nego tražimo došasti grad Jerusolim, koji jest gori. 280. — *ccc) uopće o stvari, o zgodi što će biti, što će se dogoditi.* Vjerovati u san za znati stvari došaste ili skrovite, grijeh jest. S. Matijević 46. Uznati stvari došaste. I. Gršićić 32. Ńike stvari došaste gatate. S. Ļubuški 33. Stvari prošaste, sadańe i došaste. A. Kanižlić, utoč. 609. Koji pogađahu stvari došaste. And. Kačić, kor. 61. Prividati zgode došaste djelo je osobito. I. Đorđić, ben. 115. — *dd)* dòšastô, *n. kao supstantiv, znači što i* stvar, zgoda došasta, *vidi cc) ccc); po svoj prilici prema latinskom jeziku.* Koliko godi jest na svijetu ili jest prošasto ili sadańe ili došasto. M. Radnić 6b. Pjesni Davidove došasta prorokuju. I. Đorđić, salt. xvii. Prividiti žeļom došasto brez uspomenka od prošastoga. J. Banovac, pred. 18. Koji duhom proročanskim viđaše došasta. F. Lastrić, test. 227a. Budući da je samoga boga vlastitost, došasta kano i prošasta viditi i imati kano sadašńa. E. Pavić, ogl. 424. Zašto ciniš, da bog dopustja, da kadgod djaval prireče došasta? Blago turl. 2, 54. — *u ovom se primjeru kaže* došasto *o vremenu:* Starišinami kojim se pristoji i u došasto pristojaće se. I. Ančić, ogl. 179.

b. posterus, *o čemu što je bilo poslije čega drugoga, bez obzira na vrijeme u koje se govori ili piše. u dva pisca prošloga vijeka.* Maura i Plačida koji u došasta doba izpod Benediktovijeh nauka toliko sveti izidoše. I. Đorđić, ben. 29. Zatvorena dakle Skolastika u stan kreposni, moćemo lasno dohitit, koliko napredova u dobroti, ako ńe došasti život uzgledamo. 49. Noć došastu ukaza mu se bog. And. Kačić, kor. 30.

c. *u jednom primjeru* xvii *vijeka ostaje značeńe pri prošlom vremenu: koji je došao.* Ki tudije čini ga *(Leonarda)* iskati i našasta k tebi dojti i došasta zavetno uprosi. F. Glavinić, cvit. 362a.

DÒŠASTAK, dòšaska, *m. vidi* došašće. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (došastak *i kajkavski* došestek) *i u Jambrešićevu* (došestek).

DÒŠASTAN, dòšasna, *adj. vidi* došast, *od čega postaje nastavkom* ьнъ. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je jednak nominativu; u svijem ostalijem oblicima ispada i* t *između* s *i* n, *ali se nalazi pisano.* — *Od* xv *vijeka (vidi Marulićev primjer kod e) a između rječnika u Belinu* (došastni ‚futurus' 335a) *i u Stulićevu; i u naše vrijeme.* M. Pavlinović. *a) vidi* došast, a, *a).* Vira unutreńa u Isukrsta došastnoga. M. Dragićević 221. — *b) vidi* došast, a, *b) aa).* Do voļe došasnoga glavara. I. J. P. Lučić, nar. 45. Ostavi došasnomu narašćaju vikovitu uspomenu. Grgur iz Vareša 12. Fale, koje bi dali došasni naraščaji Mariji. 55. — *c) vidi* došast, a, *b) bb).* Na došasno vrime jih hraniti. A. Georgiceo, nasl. 62. Ki češ nakon mene došasnoga doći vijeka. P. Kanavelić, iv. 169. Došastni dan suda. I. Zanotti, 1 ned. 4. Dopusti, da ovi sluga tvoj bude tako podoban ovu odiću nositi, da moći bude dostignuti tvoju milost sadańega vrimena i slavu došasnoga. L. Terzić 259. Od vrimena sadašńega oli prošastnoga a ne došastnoga. Ant. Kadčić 67. Koji ne bi ‚primio u došasnomu (‚dosastnomu') vijeku život vječni. J. Matović 401. O početku novoga došasnoga godišta. A. d. Costa I, vi. Saranimo ostala za došasna godišta. Grgur iz Vareša 21. — *d) vidi* došast, a, *b) cc).* U došasnom životu.

Nauk brn. 24ª. Djaval zna stvari došastne. I. T. Mrnavić, ist. 88. Neka izgube plaću došastnu. M. Bijanković 74. Stuživši se Isus cića došastne muke. M. Lekušić 35. Prorokova puku izraelskomu došasnu sušu. A. d. Costa 1, 189. Oni koji navištuju pucima stvari došasne. Grgur iz Vareša 48. — *e) vidi* došast, a, *b) dd).* Ne misleći mimošasna, ni sadaňa, ni došasna. M. Marulić 298. Sva ka su još došasna kazuju se, jak i časna, već komu jih bog objavi. M. Pelegrinović 184. Misleći na četiri došasne. A. Georgiceo, pril. 55. Znanjem tvojim ti oblitaš i držiš svaka prošastna, došastna i prišastna. A. Vitaljić, ist. 497.

DÒŠASTVO, *n. vidi* došašće. — *Postaje od osnove* došьd *(vidi* 1, doći, I, c) *nastavkom* ьstvo, *te bi pravi oblik bio* došadstvo, *ali d ispred* st *obično ispada, te se zato svud nalazi pisano* došastvo *(s d samo jedan put prošloga vijeka.* S. Rosa 188ᵇ); *po svoj su prilici pisci kod toga više mislili na postaňe od* došast *nego od* došad. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Stuličevu. a) uopće.* Pri došastvu slavnom tvomu. G. Palmotić 2, 314. Obećaňe izvršeno u došastvu svoga sina. I. Akvilini 171. U svojem natrak *(natrag)* došastvu. Glasn. II, 3, 28. (1695). O došastvu kraljevstva. S. Rosa 101ᵇ. O biljezih ńegova došadstva. 188ᵇ. Glasite došastvo kraljestva nebeskoga. A. Kalić 103. — *b) vidi* došašće, *b).* Samo se propuštuje u vrijeme od došastva gospodinova mjeseca dečembra. I. Akvilini 136.

DÒŠÂŠĆE, *n.* adventus, *dolazak, dohod.* — *Postaje od osnove* došast (došьst) *nastavkom* ije. — *Dolazi s naj starijim oblicima* došьstьje, došastije xv *vijeka, sa starijim* došastje od xvi *do* xviii, *s mlađijem* došašće *od* xvi (P. Radovčić, ist. 75. I. Akvilini 164. 187); *između rječnika u Vrančićevu, u Mikaljinu, u Belinu* 104ª. 349ᵇ. 759ᵇ, *u Stulićevu (u sva četiri* došastje), *u Daničićevu* (došьstije). *a) uopće.* Hotni smo došьstju vašemu. Spom. sr. 1, 69. (1405). Da mu je slobodno došastije, stanje i pošastije. Mon. serb. 473. (1455). Svjedokuju prjed bogom . . . i došastje ńegovo i kraljestvo ńegovo. N. Ranina 26ᵇ. paul. 2 tim. 4, 1. Ime tvoje kaza nam Iraklij car na naše došastje ovdi. Aleks. jag. star. 3, 280. Od slavnoga došastja duha svetoga. A. Gučetić, roz. jez. 263. Došastje Isusovo na ovi svijet. M. Divković, bes. 5ᵇ. Očitova uzrok došastja svoga. B. Kašić, per. 101. Er došastje moje neće razvrć vaše tance i pjesni 1. Gundulić 385. Svijetla mladca na došastje podignu se. G. Palmotić 1, 192. Da čekamo zvanje i došastje tvoje. P. Radovčić, nač. 9. Kada jema biti to došašće, nikor ne zna. ist. 75. Od prvoga došastja u ovo vladanje. M. Bijanković 155. Koji će kraljevat do došastja Isukrstova. I. Đorđić, salt. 199. Tko će moći prociniti dan dosašća ńegova? . . . Kada će biti došastje ńegovo? A. Bačić 496. Došastje kralja istočnije k mesiji. F. Lastrić, test. 61ª. Radost ss. otaca u limbu na došastju k ńima Isusovu. 202ᵇ. Ne daj grade ti moj bane do došašća gospodskoga. Nar. pjes. bog. 148. Sva je prilika da su take grobnice učińene od bosanski uskoka za jednu uspomenu od svoga došastja i gospodstva. And. Kačić, razg. 183. Došašće (‚dosaštće') slave velikoga boga. J. Matović 115. Molim te, da pri mojoj smrti tvoje došastje ne zaskoči me ko lijena, speća i nepripravna. I. M. Mattei 294. Da navisti svitu došastje sina božjega. B. Leaković, gov. 16. — *b)* došašće gospodinovo (gospodńe), Isukrstovo *i samo* došašće, *božični post kod kršćana, vrijeme (oko četiri nedjelje) pred božić u kojc se pripravlaju postom i osobitijem molitvama na božić. dolazi samo kod pisaca, a kod naroda se čuje* advenat. — *isporedi* prišašće, prihod. Počinaju nedjelje od došastja gospodńega. M. Divković, bes. 2ᵇ. Od prve nedilje došastja gospodinova do vodokrša. I. T. Mrnavić, nauk. (1702) 18. Prid prvom nedjeljom mjeseca prosjenca aliti došašća Isukrstova. I. Akvilini 164. Po trećoj nedilji došastja gospodinova ali adventa. L. Terzić xii. Razgovori dubovni pastira s otara u svetkovine došastja gospodinova i korizme. J. Banovac, razg. i. Nedjelja prva došašća (‚dosastća'). J. Matović xiii. Od prve nedjelje došastja a to jest četvrte prije božića. T. Ivanović 70.

DÒŠAŠĆÎ, *adj. vidi* došast, *od čega postaje, ili po većoj prilici od* došašće. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u naše vrijeme.* Riči priliične koje zlamenuju vrime došašće. Aut. Kadčić 16. Došasti, futurus, budući. u Boci u mjestima pokraj mora kažu došašći. V. Bogišić, nar. pjes. 360.

DÓŠCI, Dôšâcâ, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 54.

DÓŠČÍCA, *f. seoce u Hercegovini u kotaru konjičkom.* Statist. bosn. 115.

DOŠĚĆÍVATI, došèćujêm *i* došèćîvâm, *impf.* došetati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku: praes. (griješkom)* došetivam se *uz inf.* došetati se 545ᵇ; *i u Stulićevu: (griješkom)* došetivati, došetivam *kod* došetati *i* došetati se.

DÒŠEN, *m. ime muško.* V. Arsenijević. — *po tome i prezime u hrvatskoj krajini. od* xviii *vijeka.* Vid Došen. V. Došen i. Schem. bosn. 1864. v. xxvi. Šem. prav. 1878. 60. Sem. karlov. 1883. 72.

DOŠENDABAR, *vidi* Dabar-Došen. Schem. segn. 1871. 33. V. Sabjar 86.

DÒŠENOV, *adj. koji pripada Došenu.* Veliko je ime Došenovo. A. T. Blagojević, pjesn. 48.

DOŠENOVAC, Došeuôvca, *m. a) ime vrelu u Počiteļu.* V. Arsenijević. — *b) prezime u Lici.* J. Bogdanović.

DÒŠEPATI, dòšepâm, *pf. doći šepajući, vidi* došantati. — *složeno:* do-šepati. — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović) *i u Dubrovniku* (P. Budmani).

DOŠÉTATI, dòšètâm (dòšèćêm), *pf. složeno:* do-šetati. — *impf.:* došećivati. — *Akc. je kao kod* dosezati.

a. *aktivno. a) doći šetajući.* — *od* xvi *vijeka a između rječnika u Vukovu.* K paklu došeta. M. Vetranić 2, 205. Zvir na vodu došeta. M. Držić 72. Da ovdi sama ti došetaš. F. Lukarević 60. A i mi ćemo s vjerenicam ljubjenima na korablju došetati. G. Palmotić 2, 406. Šetajući došetasmo već na vrata. I. Ivanišević 240. Tu mi bješe došetao Stjepane Lazarović. Nar. pjes. mikl. beitr. 49. Crnogorske poglavice k ńem u Kotor došetaše. Zgode. 14. Kad došeta sovri suva zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Kad mu Jelka u dvore došeće. Nar. pjes. petr. 2, 117. Ženi, majko, tvoga sina Đurđa, ako li ga oženiti nećeš, sama ću ti do dvora došetat. Nar. pjes. *u Dubrovniku.* — *b) svršiti šetańe, ne šetati dalje. u Mikaljinu rječniku* (‚conficere ambulationem') *i u Stulićevu* (‚ambulationem absolvere').

b. *sa* se, *refleksivno, s istijem značeńem kao kod* a. *dolazi u dva rječnika u kojima je zapisano samo drugo značeńe: u Belinu* (‚finir di passeggiare' 545ᵇ) *i u Stulićevu (uz* došetati).

DOŠEVIĆ, *m. prezime (Došev sin).* — xiv *vijeka.* Radĕj Došević. Deč. hris. 21. 89.

DOŠÍKATI, dòšîkâm, *pf. doći (ali kad se govori s prezirańem), isporedi* dokaditi *(pri kraju)*, dosmucati se. — *složeno:* do-šikati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada roditelji svoje već odraslo dijete u svijet na zanat dadu, te to dijete ne okrene sreći, nego potļe malog bavļeńa u zanatu bježi kući natrag, reku onda: ‚Bogme je Petar opet došikao kući' ili: ‚Aja! taj se nigđe nastaniti neće, gđe ga god kukavi otac ostavi, opet će došikati'. J. Bogdanović.

DOŠÍRITI, dòšîrîm, *pf. raširiti dońekle.* — *složeno:* do-širiti. — *impf.* dośirivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŠIRÍVATI, dośirujêm *i* dośirîvâm, *impf.* dośiriti. — *U Stulićevu rječniku (kod* dośiriti).

DOŠÍŠATI, dòšîšâm, *pf. svršiti šišańe, ošišati do kraja.* — *složeno:* do-šišati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme.* Ova se riječ ne kaže za ovce, nego za ļude: kada čovjek obično dijete šiša, pa ono preko toga uteče, ne da se više šišati, onda mu se dovikne: ‚Amo brže, da te došišam'. J. Bogdanović.

DÒŠITI, dòšijêm, *pf. svršiti šveńe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-šiti. — *impf.:* dośivati. — *Akc. je kao kod* doliti. — *U naše vrijeme.* ‚Danas ću ocu dośiti košuļu'. J. Bogdanović.

DOŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dośiva.* — *U naše vrijeme.* ‚Tvoje dośivańe sporo ide'. J. Bogdanović.

DOŠÍVATI, dòšîvâm, *impf.* dośiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme (isporedi* dośivańe).

DÒŠKATI, dòškâm, *pf. vidi* dočkati, *od čega postaje tijem što se je č radi lakšega izgovora promijenilo na* š. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Koga sudcem ne smim dośkati, spasitelja imati uzdišem. M. Alberti 400. Ona ne budi lena, komać to doškala, pa teče kuliko ju mogle nogi nosit. Nar. prip. mikul. 23.

DÒŠLAC, došlâca, *m. čovjek koji dođe, dolazi, s osobitijem značeńima.* — *Postaje od part. pract. act.* došao *glagola* doći *sufiksom* ьсь. *(isporedi* mrtvac, mudrac). *a)* venturus, *koji dolazi, koji će doći, isporedi* došast, a, *b) aa).* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ova oblast dura u vike; voć ako bi ju drugi papa digao, more, i triba je da ju digne po svomu brevu al' ti buli, i ako ima prva koje klaužule kano su: ‚dopuśćamo i dajem*(o)* ovo proščenje u vike, i nećemo da se razumije da je dignuto općenim dignutjem, nego kada se od ovoga našega dopuščenja i danja učini uzpomena u drugoga došlaca za nami pape pismu'. I. Ančić, vrat. 149. — *b)* peregrinus, hospes, *tuđinac, putnik koji dolazi u kuću kao gost.* Zašto ja došlac jesam prid tobom i putnik. L. Terzić 129. — *to znači i* (dobri) došlac *(u prenesenom, metaforičnom smislu) u ovom primjeru; a ujedno se misli i na pozdrav:* ‚dobro došao!' *kojijem se dočekuje gost.* Nemoj držati grijehe za toliko dobre došlace na tvoju noćište. M. Radnić 473ª. — *c)* advena, *vidi* došļak. *u naše vrijeme.* M. Pavlinović. Zašli bi misleć da je to graḍanstvo, zgoļni došlac talijanski. M. Pavlinović, razl. spis. 129.

DÒŠLIČ, došlića, *vidi* došlac *pod b).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Lijepo ih serdar dočekao, pokraj sebe mjesto namjestio i kafu im dohranio crnu, pa došlići prikazali vijesti. Osvetn. 3, 161.

DÒŠLO, *m. hyp.* došļak, *kaže se s ńekijem prezirańem o došļaku.* — *isporedi* dogon. — *Akc. se mijeńa u voc.* dòšlo. — *U naše vrijeme.* Ko se god naseli u selu kupivši kuću i baštinu, odmah postane članom općine. ipak, osobito ako se počne protiviti i svaḍati, odmah ga stanu opominjati, da on nije urođeni član toga mjesta, nego ‚došlo' došļak. *(u Hercegovini i Konavlima).* V. Bogišić, zborn. 535.

DÒŠĻÂČKÎ, *adj. koji pripada došļaku, došļacima.* — *U naše vrijeme.* Da ne bi se usudio nikakav od starinaca u što došļačko dirnuti. Djelovod. prot. 142.

DÒŠĻÂK, došļáka, *m.* advena, *čovjek koji se doseli u tuđe mjesto, isporedi* došlac *(pod c)*, došlo, doseļenik, doselica. — *Postaje od osnove* došl *part. praet. act glagola* doći *nastavkom* jakъ; lj *mijeńa se na* l. — *Akc. je u svijem padežima onaki kaki je u gen. sing., osim nom. sing. i voc.:* došļâče, došļâci. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Posta došļak u zemļi Madijamskoj. Vuk, djel. ap. 7, 29. Ļubite dakle došļaka jer ste bili došļaci u zemļi misirskoj. Đ. Daničić, 5 mojs. 10, 19. Narodu su huḍi no Turci došļaci. S. Ļubiša, prip. 132. Odelo u ovih došļaka beše drugojače nego u starosedelaca. M. Đ. Milićević, let. već. 257.

DÒŠMIGNUTI, dòšmignêm, *pf. šmignuti dońekle.* — *složeno:* do-šmignuti. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Dijete dośmigne k meni kako mišić'.

DOŠTÁPATI SE, dòštâpâm se, *pf. doći štapajući se.* — *složeno:* do-štapati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Stari se jedva doštapo'.

DOŠTÉDJETI, doštédîm, *pf. svršiti štedeńe.* — *složeno:* do-štedjeti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. a)* comparcere, *kao* uštedjeti, zaštedjeti, *kad se štedńom sačuva ili dobije ńešto.* ‚Malo sam mogo doštedjeti'. — *b) štedjeti (ne trošiti) do ńekoga vremena.* ‚Platu sam doslije doštedio, ali ne znam, hoću li moć u naprijed'.

DOŠTICA, *f. ime mjestu.* — *prije našega vremena.* — *isporedi* Došćica. Doštica. S. Novaković, pom. 132.

DOŠTÍPATI, dòštîpâm (dòštîpļêm), *pf. svršiti štipańe.* — *složeno:* do-štipati. — *impf.:* doštipivati. — *Akc. je kao kod* dosezati. — *U Stulićevu rječniku* (‚vellicationem absolvere').

DOŠTIPÍVATI, doštipujêm *i* doštipîvâm, *impf.* doštipati. — *Akc. je kao kod* dograḍivati. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* doštipivam).

DOŠTIŠTE, *n. ime selu.* — *prije našega vremena.* — *isporedi* Doštica. Doštište (selo). S. Novaković, pom. 132.

DÒŠTITI, dòštijêm, *pf. vidi* dočitati. — *složeno:* do-štiti. — *Akc. je kao kod* doliti. — *U Stulićevu rječniku* (‚lectioni finem dare').

DOŠTÍVATI, dòštîvâm, *impf.* doštiti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŠTRAPATI, doštrapļem *(ili* doštrapam?), *pf. u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: doći s bukom.* — *složeno:* do-štrapati; *ovo je po svoj prilici od iste osnove od koje je i* štropot. A kad svati dobasaše i do dvora doštrapaše, tu se tutaň čini gori nego da se gora ori. V. Došen 157ª.

DOŠTRKLJATI SE, doštrkļâm se, *pf. doći bježeći od štrkaļa (o govedima).* — *složeno:* do-štrkļati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo se sva goveda već doštrk-

ḷala u štalu'. ‚Kako su se to danas goveda ranije doštrkḷala nego obično; biće kiše'. J. Bogdanović.

DOŠÚḶATI SE, dȍšûḷâm se, *pf. doći polagahno da drugi ne opazi, dovući se.* — *složeno:* do-šuḷati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Mi se istom tako nešto razgovarasmo, u tome se i on došuḷa'. ‚Došuḷa se; niko ga i ne opazi'. J. Bogdanović.

DOŠVÁGATI, dȍšvâgâm, *pf. doći švagajući se.* — *složeno:* do-švagati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Lici.* Staru, slabu, mrtvuḷavu i bolnu čovjeku, kada kuda ide, reče se: ‚Jedva evo došvaga', ili: ‚Jesi li, starče, došvagao?'. J. Bogdanović.

DOT, *f.* dos, *dar (vidi osobito* 1. dar, b, *c) i d)), tal.* dote. *isporedi* dota. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Jemajući neumrlost i sve ine doti i urehe nebeske. P. Radovčić, ist. 146.

DÒT', *okrńeno* dotle. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Da zanijemim dot' dokle mi ti ne rečeš. M. Držić 139.

DÒTA (dȍta), *f.* dos, *prćija, tal.* dote. — *isporedi* dot. — *Od* XV *vijeka kod čakavaca, a i kod štokavaca u Lici i u sjevernoj Dalmaciji.* Očemo da ništar ne ima od muža prvoga nego samo da vazme dotu koju je k ńemu bila donila. Stat. poḷ. ark. 5, 310. Ne žel' mnogu dotu. M. Marulić 161. Muž v dobrih od dote ima vlast. Naručn. 95a. Udati kćer hoću, pomozi mi dotom. Aleksjag. star. 3, 321. Dotu meni dostojeću podaj mi. F. Glavinić, cvit. 412a. Dužan je otimač dati joj dotu. I. Ančić, vrat. 226. Bijednim djevam poda dote. J. Kavańin 299a. Oće li ti dat išto dote? N. Palikuća 51. Divojka nejma pristojne prateži oli dote od svoje rodbine. A. d. Costa 1, 168. Da će mu donit u kuću toliko dote oli ti prćije oli kako drugi reku rua i blaga. M. Dobretić 435. Ne bi me platilo tvoga oca blago ni majčina dota. Nar. pjes. istr. 2, 18. Prćija se dijeli na ‚dotu' i ‚ruho' a oboje se zove ‚dota' u širem smislu. (U Novome u hrvatskom primorju). V. Bogišić, zborn. 212. ‚Ta i ta djevojka ima veliku dotu'. ‚Ta i ta djeva donijela je veliku dotu'. *(u naše vrijeme u Lici).* J. Bogdanović. — *u ovom primjeru kao da znači dar:* ‚Sacerdos' tomačimo da je sveta dota ali dar. I. Ančić, ogl. 18.

DOTÁĆI, *vidi* dotaknuti.

DÒTAD, DOTÀDÂ, *vidi* 1. do, I, 2 *i* tad, tada.

DOTÀDAŠŃÎ, *adj. koji je bio do tad (uopće ili kao nešto osobito).* — *Postaje od* do tada *kao* dosadašńi *od* do sada. — *U naše vrijeme.* ‚Knez Miloš je našao za potrebno da sve seoske šume i gore dotadašńih alija oglasi kao dobra opštenarodna'. M. Đ. Milićević, opšt 36.

1. DOTÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se dotače, vidi* 1. dotakati. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Stulićevu, u Vukovu.*

2. DOTAKAŃE, *n. djelo kojijem se dotače, vidi* 2 dotakati. — *U Bjclostjenčevu rječniku.*

1. DOTÁKATI, dȍtâčêm (dȍtâkâm), *impf.* dotočiti, *od čije osnove* dotok *postaje nastavkom* a *i produljivańem vokala o na* a. — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu* (dotakam *i* dotačem ‚affundo'), *u Jambrešićevu* (dotačem ‚affundo'), *u Voltigijinu* (dotakati, dotakam *i* dotačem ‚versare, infondere' ‚übergiessen'), *u Stulićevu* (dotakati, dotakam *krivo tumačeno* ‚in elutriando esse'), *u Vukovu* (dotakati, dotačem ‚vollschenken' ‚impleo').

2. DOTAKATI, dotačem *i* dotakam, *pf.* advolvere, *dovaḷati.* — *složeno:* do-takati. — *Od prošloga vijeka kod čakavaca, između rječnika u Bjelostjenčevu* (dotakam ‚advolvo') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (dotačem ‚advolvo'), *u Voltigijinu* (dotakati, dotakam *i* dotačem ‚voltolare' ‚umwalzen'). Kraj zapoveje neka mu jednu velu bačvu daju. Kad su mu ju dotakali klade on nutar kćer, dite i toga bedastoga. Nar. prip. mikul. 45.

DOTAKÁVATI, dotâkâvâm, *impf.* dotaknuti. — *Samo u Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* dotekavam se ‚tango'.

DOTAKMITI, dotakmim, *pf. izjednačiti (?), osuditi (?).* — *složeno:* do-takmiti. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Da nigdar neće jedan drugoga za veće iskati, nego da će ostati pri tom ča mi med ńimi dobrovoḷnim zakonom dotakmismo. Mon. croat. 259. (1556).

DOTAKNITI, *vidi* dotaknuti, *od čega je postalo tijem što se je u promijenilo na i, možebiti po slovenskom jeziku.* — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena u Istri.* Ko se koga prija dotaknia. Nar. pjes. istr. 1, 12.

DOTAKNÚĆE, *n.* contactus, tactus, *djelo kojijem ko dotakne.* — *Stariji je oblik* dotaknutje *te dolazi od* XVII *do kraja* XVIII *vijeka; mlađi* dotaknuće *javḷa se prvi put u drugoj polovini istoga vijeka (vidi Lučićev primjer blizu kraja). između rječnika u Bjelostjenčevu* (dotaknutje *kod* dotekneńe). U dotaknutju haḷine Isukrstove. M. Radnić 203b. Zašto je Isukrst dotaknutjem prislavnoga tila svoga posvetio sve vode. J. Banovac, razg. 217—218. Onako češ i sina začeti svrhunaravno u čistoći divičanskoj, a ne po dotaknutju muškomu. F. Lastrić, test. 349a. S dotaknućem ńegova groba. I. J. P. Lučić, izk. 36. Glas zapovidi ńegove: ‚mundare', i dotaknutje Isukrstovo: ‚tetigit eum'. Đ. Rapić 99.

DOTÀKNUTI (dotâći), dȍtaknêm, *pf.* attingere, tangere. — -a- *stoji mješte ńegdašńega* -ȁ-. — *složeno:* do-taknuti. — *impf.:* 2. doticati. — *Akc. vidi kod* 1. — *Može biti da je (s oblikom* dotъknąti) *rijč praslavenska, isporedi rus.* дотнкнуться, *češ.* dotknouti, dotknouti se, *poḷ.* dotknąć, dotknąć się, *ali se u našem jeziku javḷa istom od* XV *vijeka (vidi Bernardinov primjer kod* 2, c, *a) aa) aaa)); između rječnika u Vrančićevu* (dotaknuti ‚attingere'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* doteknuti *kod* dotičem se), *u Voltigijinu* (dotaknuti ‚toccar leggermente' ‚leicht anrühren'), *u Stulićevu* (dotaknuti, v. dotegnuti), *u Vukovu* (dotaknuti se *i* dotači se čega ili do šta ‚etwas anrühren' ‚tango'). — *isporedi* dȍtegnuti *i* dotakniti.

1. *oblici (vidi i kod* taknuti). *a) oblici sadašńega vremena svagda su s nastavkom* n: *praes.* dȍtaknêm; *impt:* dotâkni. *u jednoga pisca čakavca* XV *vijeka ima (premda je perfektivni glagol) i impf.* 3 *sing.* dotakniše. Bernardin 18b. — *b) prošla vremena i inf. mogu biti s nastavkom* nu *i bez njega. aa) aor. aaa)* dotâknuh, dotâknû, dotâknusmo *itd.* dotaknuh. M. Marulić 263; dotaknu. Anton Dalm., nov. tošt. 1, 12b. F. Vrančić, živ. 47. F. Glavinić, cvit. 239b. J. Banovac, prip. 67. F. Lastrić, od' 175. 215. 259. 269. A. Kanižlić, kam. 506. bogoḷubn. 268. fran. 73. M. Dobretić 273. M. Katančić 47. — *bbb)* dotâkoh, dotâče, dotâkosmo *itd.* dotakoše. F. Vrančić, živ. 5; dotače. Đ. Baraković, vil. 52. 133. J. Kavańin 515a. A. Kanižlić, utoč. 50; dotako(*h*). V. Došon 214a. 250a. — *bb) gcr. praet. aaa)* dotâknûvši. F. Glavinić, cvit. 263b. M. Radnić 92a. A. Kanižlić, utoč. 490. bogoḷubn. 483. E. Pavić, ogled.

72. I. Velikanović, uput. 1, 93. — *bbb)* dotâkâvši. M. Radnić 309b. F. Lastrić, test. 278a. svet. 80b. — *cc) part. praet. act. aaa)* dotâknuo (dotaknul). dotaknuli. Transit. 273. J. Matović 321; dotaknula, *f. sing.* S. Margitić, fal. 86; dotaknuo. J. Banovac, pred. 122. J. Matović xxxiib. 333. 451. 510. M. A. Reļković, sat. A 4a. I 3a. Magaz. 1868. 73; dotaknula, *n. pl.* A. Kanižlić, kam. 675. J. Matović 29. — *bbb)* dȍtakao, dotâkla. dotakla. Stat. poļ. ark. 5, 315. J. Banovac, prip. 46. A. Kanižlić, utoč. 490. E. Pavić, ogled. 642. S. Ļubiša, prip. 230; dotakao. S. Margitić, fal. 112. A. d. Costa 1, 244. Đ. Daničić, 1 mojs. 20, 4. 3 mojs. 11, 27; dotaklo. Blago turl. 2, 232; dotakli. S. Ļubiša, prip. 251. — *dd) part. praet. pass. samo* dȍtaknût. E. Pavić, ogled. 642. — *ee) inf. aaa)* dotâknuti. Anton Dalm., nov. tešt. 91a. F. Glavinić, cvit. 94a. 118b. S. Margitić, fal. 105. 111. A. Bačić 118. 313. 415. A. Kanižlić, kam. 173. uzr. 160. A. d. Costa 2, 27. M. Dobretić 449. — *bbb)* dotâći. *samo u Vukovu rječniku.*

2. *značeńe.*

α. prelazno. objekat može biti i u partitivnom genetivu, kad se misli ne o cijelome nego o kakvom njegovu dijelu.

a. *aktivno. a) u pravom smislu, kad čeļade ili što živo uopće pruži koje udo ili koji dio svoga tijela (a osobito ruku kod čeļadeta) do čega tako da u srijedi među onijem i njegovijem tijelom ništa drugo ne može biti, te takovijem pružańem osjeti da je ono na onom mjestu. aa) uopće.* Tad dotaknu oči ńihove. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12b. mat. 9, 29. Žena koja dotaknu leto gospodinove haļe i ozdravi od nemoći. F. Vrančić, živ. 47. Tko bi smio dotaknuti ono tijelo. S. Margitić, fal. 105. Ou vidje i dotaknu rane meštra božanstvenoga. F. Lastrić, od' 215. Dosta biva da dotakne kužnik zdravog' da ga smakne. V. Došen 93a. Kad ju *(margu)* čovik dotakne i među prste prima, čini se baš onako kao da čovik masla opipao. I. Jablanci 34. Ako bih dotaknuo samo skuta odiće. J. Matović xxxiib. Prijateļi se razdvoje puni vina, da bi ga prstom u grlo dotakli. S. Ļubiša, prip. 251. — *bb) može se istaknuti čim se subjekat dotakne.* Rukom da bude dotakao vrata crkovna. A. d. Costa 1, 244. — *cc) u osobitom smislu,* de concubitu. Za tri dni prije bi rečeno svijema, da bi oprali haļine, da ne bi dotaknuli žene. J. Matović 321. — *dd) onaj koji što dotakne može to učiniti namjerom da od onoga digne, ili da ono drukčije ošteti, pokvari, ozledi, isporedi* dirnuti, dodirnuti. Da ne bješe rekao bog djavlu . . . , ne bi bio dotaknuo ikakvu stvar ńegovu *(Jobovu).* J. Matović 510. A ne kaže, šta je namaknuo i zašto je novce dotaknuo. M. A. Reļković, sat. I 3a. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima je subjekat zvijer.* Ali ju zviri ne dotakoše. F. Vrančić, živ. 5. Ne brani li živinam da ih ne dotaknu nego se poklańaju kano lavi Danijelu? S. Margitić, fal. 94. — *b) kod značeńa kao što je kod a), subjekat može biti udo (ruka). (u jedinom primjeru, o ruci božjoj) u prenesenom smislu).* Ukazati se ima, kada nas dotakne ruka božja, da gospodin ne čini ovo neprijateļski i suprotivno ma da ozdravi udarajući. J. Matović 455. — *c) subjekat je čeļade kao kod a), ali je radńa u prenesenom smislu. aa) kao doći, dospjeti, prispjeti, pristupiti. aaa) do mjesta (u jedinom primjeru može biti da je po tal.* toccare). Putuješ li k Risnu, dotakneš otoke sv. Đorda i bogorodičin u sred luke. S. Ļubiša, prip. 3. — *bbb) do vremena.* Elizabet tva rodica u starosti sina zače, šesti misec jur dotače ka se zove neplodnica. D. Baraković, jar. 88. — *bb) u govoru pomenuti što ili koga. aaa) uopće (osobito ističući da je opomena kratka).* Bila bi stvar mnogo duga ispisati sva kriva zborišća. ovde će biti dosta dotaknuti one. A. d. Costa 2, 27. Što ja kako vojnik u satiru gdikoji redak svetoga pisma dotaknuo jesam. M. A. Reļković, sat. A 4a. — *bbb) pomińući neće se prekoriti, uvrijediti; isporedi* dirnuti, dodirnuti. Pravdu svita s tim dotako*(h).* V. Došen 221a. A što krive gdi dotako*(h).* 250a. — *d) subjekat može biti neživa stvar, te je onda značeńe da je subjekat do ńečega tako blizu donesen da u srijedi nema mjesta ničemu drugome. aa) u pravom smislu.* Kad usta medena ta zelen dotače. Đ. Baraković, vil. 133. Ke *(strile)* u aeru ili u zraku ostajući nijedna ga ne dotaknu. F. Glavinić, cvit. 239e. Milosrdje naše jest kakono rosa jutarńa, koja, kako zraci sunčeni dotaknu ju, udiļ pomańka i skonča se. P. Radovčić, nač. 131. Svu okolo da plam zemļu s gar dotakne. A. Vitaļić, ost. 27. Muńe i gromove toliko ogńevite, koliko dotakavši samo gvozdje rastapaju. F. Lastrić, test. 278a. svet. 80b. *(Mana),* netom bi je sunce dotaklo, rastapaše se. Blago turl. 2, 232b. Voda tijelo dotakne, a srce opira. J. Matović 138. Mrtac, ‚budući dotaknuo' tijelo ńegovo. 333. U ńoj *(tikvici)* pitja ne bi, moja nit još usta dotaknu. M. Katančić 47. Da ga voda ne dotakne ladna. Nar. pjes. vuk. 2, 614. — *bb) sa subjektom* srce *u jednom primjeru stoji u prenesenom smislu i znači shvatiti, isporedi* dokučiti, doprijeti. Dobro . . . koje oko ne zamjeri, koje uho vijek ne sluša, ļudska misao vijek ne zače, ļudsko srce ne dotače. J. Kavańin 515a. — *c) s objektom* srce *kod ńekijeh pisaca (možebiti po tuđijem jezicima) znači ganuti, učiniti da ko što (žalost, ļubav itd.) u srcu, u duši osjeti.* Tolik se plač proli, svim srce dotače. Đ. Baraković, vil. 52. Dostojat će tko ga izmakne tve isto srce da dotakne. I. Ivanišević 215.

b. *pasivno.* Budući da bolesni i potribni samo od ńegove osine dotaknuti ozdravļaše. E. Pavić, ogl. 642.

c. *sa* se, *refleksivno. značeńe je kao kod* a, *ali što je ondje objekat, ovdje je u gen. ili stoji (također u gen.) s prijedlogom* do. — *refleksivni oblik češće dolazi (osobito u naše vrijeme) nego aktivni. a) s genetivom. aa) vidi* a, *a) aa). aaa) subjekat je čeļade.* I koliko godi jih se dotakniše, ozdravļeni bihu. Bernardin 18b. mar. 6, 56. Ter je listo dotaknuh se. M. Matulić 263. Ki su se dotaknuli onoga presvetoga tela. Transit. 273. Da bi se mogli ńega dotaknuti. Anton Dalm., nov. tešt. 91a. luc. 6, 19. Koprive žegu ako *i(h)* se dotakneš. M. Radnić 187b. Koga bi se dotaknula, sve kolike ozdravļaše. S. Margitić, fal. 86. Ni dotaknut se kradena. A. Bačić 118. Što se Oza nepristojno skrińice božje dotaknu, udari ga gospodin. J. Banovac, prip. 67. Tko se dotakne katrana, opogańće se od ńega. F. Lastrić, ned. 149. Da se ne dotaknu voće zabrańene. 414. Isukrst pļunuvši dotaknu se jezika ńegova. A. Kanižlić, bogoļubn. 268. Nije se zemļe dotakla ni umrļala *(Marija).* utoč. 490. Tako vruću odiću najdoše, da se je ne smijahu dotaknuti. uzr. 160. Kad se dotaknu ušiju onoga gluog i nimoga. M. Dobretić 273. Donošahu k ńemu djecu da ih se dotakne. Vuk, ļuk. 18. 15. Tko bi se dotakao strva. Đ. Daničić, 3 mojs. 11, 27. — *i u prenesenom smislu:* Neću se u napridak nikakve službe crkvene dotaknuti. A. Kanižlić, kam. 173. — *bbb) subjekat je živińce.* Zmija, ne dotaknuvši se korena, po-

bigne. A. Kanižlić, utoč. 490. — *bb) ističe se čim se dotakne subjekat, vidi* a, *a) bb).* Veli mu *(Mojsiju)* bog: ‚Dotakni se ńom *(šipkom)* mora'. S. Margitić, fal. 230a. Odgovori im, da neće mirovati, dokle god ne vidi zlamenja čavala s vlastitima očima i dok ji se rukom ne dotakne. E. Pavić, ogl. 634. — *u ovom primjeru stoji griješkom uz instr. prijedlog s*: Postavi mu prst u uši i s pḷunom svojom dotaknu se jezika ńegova. F. Lastrić, od' 259. — *cc) vidi* a, *a) cc).* Da je se ne ima dotaknut puteno. M. Dobretić 449. Ne bješe se ńe dotakao. Đ. Daničić, I mojs. 20, 4. — *dd) vidi* a, *a) dd).* Vaḷa da se rvemo boj bijući s onim neprijateḷem kojino se svojim otrovom i nebesa dotaknuo. J. Banovac, pred. 122. Anđeo se ne dotaknu kuća izraeličanskih. A. Kanižlić, kam. 506. — *subjekat je zvijer.* Lav je strašan rad ḷutine, jerbo koḷe i razkine; ali kad se zvire smakne, neće ga se da dotakne. V. Došen 129b. — *u metaforičkom smislu može biti subjekat i neživa stvar.* Vrata paklena nikada ju *(crkvu)* nisu nadvladala; pače nisu se ńe ni dotaknula. A. Kanižlić, kam. 675. Ako se uas koja druga nevoḷica dotakne. fran. 198. Ta se kuga nije još dotakla ovijeh brda. S. Ḷubiša, prip. 230. — *ee) vidi* a, *b).* Smiḷujte se meni barem vi, prijateḷi moji, zašto se ruka božja dotakla mene. J. Banovac, prip. 46. — *ff) subjekat je neživa stvar, vidi* a, *d).* Šibka, koja šta se god dotakne... A. Kanižlić, uzr. 149. Da jih se voda ne dotače. utoč. 50. Da bi Petrova osina ńi se dotakla. E. Pavić, ogl. 642. Dotaknuvši se ńegovih kosti mrtvo tilo oživilo je. I. Velikanović, uput. 1, 93. — *b) s prijedlogom* do *i genetivom.* Budući se dotakla nepristojna rič do poštovanoga vojvode. Stat. poḷ. ark. 5, 315. Da se onaj koji gubḷaše prvorođene ne dotakne do ńih. Vuk, pavl. jevr. 11, 28. Ako se i zvijer dotakne do gore, biće kamenjem ubijena. 12, 20.

β. neprelazno. značenje je isto kao kod prelaznoga (aktivnoga i refleksivnoga). mješte objekta ima gen. s prijedlogom do *(isporedi α,* c, *bb).* — *u jednom primjeru našega vremena.* Niko ni prstom ni do jednoga nije dotaknuo. Magaz. 1868. 73.

DOTÀKŃÊŃE, *n. vidi* dotaknuće. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku: u oba kajkavski* doteknenje.

DOTAKŃÍVATI, dotâkúnjêm *i* dotâkńîvâm, *impf.* dotaknuti, *vidi* 1. doticati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski praes.* doteknujem).

DÒTALÊ (dotálê), *vidi* dotle, *od čega postaje tijem što se među t i l umeće* a, *kao da je ńegda bilo* dotsle. *isporedi* dokale *i* otale. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić.

DOTÁLITI, dòtâlîm, *pf. rastaliti, rastopiti do kraja, posve.* — *složeno:* do-taliti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Stulićevu rječniku (gdje krivo stoji* v. dokopniti).

DOTAMÁNITI, dotâmânîm, *pf.* delere, excidere, *uništiti do kraja, zatrti, iskopati.* — *složeno:* do-tamaniti. — *Akc. je kao kod* gospodariti. — *U naše vrijeme.* Dotamaniti ‚gänzlich zu grunde richten'. M. Bogović. — *I sa* se, *refleksivno i pasivno,* funditus interire, *uništiti se, zatrti se, izginuti, nestati.* Sa svijem se svijet dotamani. Nar. pjes. vuk. 2, 6. *i u Vukovu rječniku:* ‚nach einander völlig aufgehen, bis aufs letzte stück verloren gehen' ‚funditus pereo', cf. zatrti se, iskopati se.

DOTÀNCATI, dotâncâm, *pf. svršiti tancanje, prestati tancati.* — *složeno:* do-tancati. — *impf.:* dotancavati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U Stulićevu rječniku* (‚a tripudiando cessare').

DOTANČÁVATI, dotânčâvâm, *impf.* dotancati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOTÁNČĒŃE, *n. djelo kojijem se dotanči.* — *U Belinu rječniku (stariji oblik* dotaučenje 113a).

DOTÁNČITI, dòtânčîm, *pf.* attenuare, *istañiti, otañiti do kraja, posve.* — *složeno:* do *i* tančiti *koje postaje od osnove* tank *adjektiva* tanak *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na č.* — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Belinu rječniku* (‚finir d' assottigliare' ‚tenuare' 113a) *i u Stulićevu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku običnije je* dotañiti *s istijem značenjem.*

DOTANČÍVATI, dotânčujêm *i* dotânčîvâm, *impf.* dotančiti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U Belinu rječniku (pracs.* dotančivam *uz inf.* dotančiti 113a) *i u Stulićevu* (dotančivati, dotančivam).

DOTÁŃITI, dòtâńîm, *pf. vidi* dotančiti. — *složeno:* do-tañiti. — *Akc. je kao kod* dograditi.

DOTÁPATI, dòtâpâm, *impf.* dotopiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Belinu rječniku (praes.* dotapam se *uz inf.* dotopiti se 141a) *i u Stulićevu (praes.* dotapam *kod* dotopiti, *a napose* dotapati se ‚liquationis fini accedere').

DÒTAPKATI, dòtapkâm, *pf. doći tapkajući.* — *složeno:* do-tapkati. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *U naše vrijeme u Lici.* Dotapkati ‚ganz leise herbeikommen'. slijep ili nemočan čoek idući kao da tapka, t. j. nogama kao da pipa: ‚Jedva evo tapkam, jedva evo dotapka*(h)*'. ‚Jesi li, starče, dotapkao? — Evo jedva'. J. Bogdanović.

DÒTÂR, dotára, *m. dolazi u narodnoj pjesmi čakavskoj u Istri, gdje je načińeno od supstantiva* dota *kao i drugc rijči s istijem nastavkom.* Vola ja imam, volara nimam... Dvore ja imam, dvorara nimam... Zlata ja imam, zlatara nimam... Dotu ja imam, dotara nimam... Nar. pjes. istr. 2, 50.

DOTÀRICA, *f. djevojka s prčijom (dotom).* — *Načińeno od* dota *nastavkom* ar-ica. — *U naše vrijeme u dolini rijeke Cetine u Dalmaciji.* Otimačini djevojaka naj više je uzrok bio prčija ili drugi interesi koje bi mladoženja prisvojio, kad bi vjenčao takovu ‚dotaricu'. V. Bogišić, zborn. 191. Naj više se žene iz svoga sela i iz svojo okolice, već da jednoga neće nikakova devojka iz ńegova sela ili da koji traži u drugome kakvu dotaricu. 211.

DÒTATI, dòtâm, *pf. lat. ili tal.* dotare, *isporedi i* dota. — *Od* XIV *do* XVI *vijeka kod čakavaca. a) oskrbiti, obdariti koju crkvu imańem, glavnicom.* Plovan jest činil dotat crikvu svojim blagom. Mon. croat. 2. (1321). Budući dotano onimi intradami crikve. Naredbe modr. ark. 2, 89. (1589). — *b) dati djevojci prčiju (djevojka je objekat).* Ima ju vazeti za ženu,... ali ju napraviti i dotati. Stat. poḷ. ark. 5, 296. Žena od roditeḷ zaručuje se i dota se. Naručn. 61b.

DOTAVRḶATI SE, dotavrļam se, *pf. kao da znači: doći nepoznatijem putem ili pipajući po mraku.* — *složeno:* do-tavrļati *(nepoznata postaŭa: da nije od tal.* travagliare, *truditi, mučiti se?).* — *U narodnoj priporijeci bosanskoj našega vremena.* Dođe do ńekoga varoša, a već je bio mrak. ne poznavajući nigdje nikoga, nije mogao konaka naći, nego dotavrļa se do u jednu avliju. Nar. prip. bos. 27.

DOTEČAN, dotečna, *adj. u jednom primjeru prošloga vijeka kao da znači: dotečen (vidi* doteći, 2, a), *a može biti da je štamparska pogreška te da trcba čitati* dotečen. Svršuje se oblast određenikova... smrtju određitelja, ako ne bude joščer određenik počeo služiti se s dotečnom oblašću. A. d. Costa 2, 40.

DOTÈČÈNE, *n. djelo kojijem se doteče.* — *Stariji je oblik* dotečenje. *a) vidi* doteći, 1, a. *u rječnicima: u Mikaljinu* (dotečenje, dotrčanje ‚adventus praeproperans, praeproperus; accursus[1]), *u Bjelostjenčevu* (dotečenje, doskočenje ‚accursus, properus adventus, accursio[2]), *u Stulićevu* (v. dotrkanje). — *b) vidi* doteći, 2, a. — *u dva pisca* XVIII *vijeka.* Hlepit imadu na pravu izvrsnost, što se uzdrži u dotečenju kripostiju. Blago turl. 2, 54. Upravljati dilovanja virnikov za dotečenje vikovičnoga blaženstva. A. d. Costa 1, v. Po istom dotečeńu dostojanstva. 1, 83.

DOTÈĆI, dotèčēm, *pf.* accurrere, obtingere, affluere, sufficere, deficere; assequi. — *složeno:* do-teći. — *impf.:* dotjecati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dotečémo, dotečéte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòteče, *u part. praet. act. nom. sing. m.* dòtekao *(ali* dotèkla, dotèklo *itd.), u part. praet. pass. osim nom. sing. m.* dotečèna, dotečèno *itd. (ali* dotèčen). — *Oblike vidi kod* teći. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* dotešti, *rus.* дотечи, дотечь, *češ.* dotéci, *pol.* dociec. *u našem se jeziku javlja od* XV *vijeka (vidi Marulićeve primjere kod* 2, a), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚acquirere; potiri[1]), *u Mikaljinu* (doteći, dotrčati ‚accurro, curro‘; doteći, biti dosti ‚sufficio, satis esse‘; *i kod* dostignuti), *u Belinu* (‚accurro‘ 22[a]. 231[a]; ‚convenio‘ 211[a]; ‚acquiro‘ 28[b]; ‚consequor‘ 218[b]; doteći moleći ‚impetro‘ 385[a]; doteći zvijer zubim ‚abboccare, dicesi del cane quando prende la fiera‘ ‚morsu apprehendo‘ 6[a]; doteći svijesti svojom štogodi ‚accorgersi, avvedersi‘ ‚adverto‘ 22[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚accurro[1]), *u Jambrešićevu* (‚accurro[1]), *u Voltiđijinu (griješkom* doteći *i* doteći ‚accorrere‘ ‚zulaufen[1]), *u Stulićevu* (doteći tko kudgod ‚accurrere, dimissis pedibus pervenire‘; doteći tko koje stvari *ili* koju stvar ‚acquirere, assequi, consequi‘; doteći komu koja stvar ‚sufficere, satis esse[2]), *u Vukovu* (1. ‚hinreichen‘ ‚sufficio‘. 2. već je doteklo, t. j. nestalo, prestalo dotjecati ‚ausgehen‘ ‚deficio[1]).

1. *neprelazno.*

a. accurrere, *dotrčati, brzo doći, s dat. ili uopće s onijem padežima i prijedlozima kojijem se naznačuje kraj micanju. a) uopće.* Ivau prije doteče ka grebu. Zborn. 108[a]. Osumńen dotečem da vidim. Š. Menčetić 60. Vidih vil jednu da k meni doteče. 123. Ćuveno dotekoh vili. G. Držić 390. Da je Marte dotekao braniti Dubrovnik. M. Vetranić 1, 219. Merkurio doteče pod borak zeleni. 2, 146. Nikola skoči, i nosеć meda u satju, doteče. P. Hektorović 16. Svakomu spravna je svaki čas doteći na pomoć. N. Najošković 1, 118. Vila dotekši sama govori. 1, 223 Da potom zakucam doteče̕š na vrata. 1, 259. Evo tudije drugi učenik doteče, i našatči gospu skaza joj vele tužne i gorke glasove. M. Divković, bes. 373[b]-374[a]. Ča brže i bolje mogaše doteče. Đ. Baraković, jar. 53. Svo su vile, svi pastiri s vrstom svakom žena i ljudi i gorani i pastiri dotekli su oda svudi. I. Gundulić 163. Doteče k ńemu vitez niki, ter palicom jednom razbi mu glavu. F. Glavinić, cvit. 120[a]. Na ovi tužan plač dotekoše svi apostoli. P. Bž. Bakšić 23. Ter ureda doteci mi glas podati. G. Palmotić 2, 211. Ne doteče nego doleti medvjed. P. Kanavelić, iv. 32. Glas od svetińe Benediktove doteče i do ńih. I. Đordić, ben. 79. Dotekoše na vapaj pripadena mladića. 137. Dozove pomńika od nemoćnih, koji odmah doteče. A. Kanižlić, fran. 97. Nitko nije zapušten i tako bio zabačen, komu ne bi ljubav ńegova u pomoć dotekla. 211. Pak su Isusa dotekli govoreći. Đ. Rapić 1 Rizvan paša doteče poljske sužńe sloboditi. P. Sorkočević 589[b]. Mlada na balkunu zaspala. Dotekli su dva ter i tri ter su je probudili. Nar. pjes. istr. 2, 148. Doteče k ńemu divojka. Nar. prip. mikul. 37. — *b) u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači što i* dospjeti. Dijete kad doteče do razborstva. A. Kalić 22. Nu ti ćeš znat put, po komu imaš doteć na to slavno i čestito dobiće. 438. Tako putnik, iza kako bješe vazdan sve ravnom planinom hodio, na kraj mora dohodeć, na sve inu prostranos i pučinu nastupa: uljesti ću za brodit je? ne mogu li ja pribrodit je svukoliku danaske? neće li noć mene snać na po puta? Nije svijes počet od podne što je trijeba jutrom prehitit. bolje je pristat negli ne doteć, urednije je uhititi jutrom inoga dana odovlek a ovdi danas stavit dospjetak. 538.

b. obtingere, *od predašńega se razvilo drugo značeńe, onakovo kao kod* 1. dopasti, 1, b *i* doći, II, 6 *i* 7 *(moglo bi se kod ovoga pomisliti i na litavski glagol* tekti, *koji ima isto značeńe u ovom primjeru:* avis teko vilkui, *ovca dopade vuka; ali se to ne da potvrditi ostalijem slavenskijem jezicima). ime onoga koga što dopane: a) stoji u dat.* Misal mi doteče, da želim smrt svoju. Š. Menčetić 293. Ovomu doteče sreća. Čestitosti. 43. Erbo iz volje tako dobre, kakva je tvoja, ne može mi doteći neg ono što je dobro. I. M. Mattei 91. — *b) stoji u acc., ali se ne može radi toga shvatiti kao da je* doteći *u ovijem primjerima prelazni glagol, kako nijesu prelazni ni* doći *ni* dopasti. Tko voć za sebe uzima, može ga neg doteć', taj stječe omrazu. M. Bunić 29. Načinom daj time da mogu grad steći, kralјestvo pokli me ne može doteći. 75. Ne bi me doteklo prsta omočiti, da rijeka medom teče. (D). Poslov. dańič. 70. — *c) nije izrečeno.* Škoda će doteći, sramota j' od svude. A. Krnarutić 21.

c. affluere, *(o čem žitku) tekući doći.* Prideńe ovijeh muka i strahos ovijeh zala potisnuše svu krv Jezusovu prema ńegovu srcu; ali bi taj čas otisnuta od ljubavi, ter van proteče i naj poslije doteče do zemlje, koja se napoji i ogreznu u temu krvavomu znoju. D. Bašić 304[a]. Krv Isukrstova dotekući i doviruć k nami. J. Matović 237. — *i u prenesenom smislu (po lat.* manare). Milost po sakramentima u nas istijeh doteče. J. Matović 130.

d. *o vremenu, od predašńijeh značeńa (kod* a *ili još većom prilikom kod* c) *u metaforičkom smislu (vidi i kod* dotočiti, b). *a) kao ištetći, ispuniti se.* Ovu ću daleče toliko sliditi dokli mi doteče na svitu živiti. Š. Menčetić 80. Brže bi svitu rok i konac dotekal. 183. Jeda ću vrijeme pitat? koje vrijeme? ako je vrijeme jur doteklo? ‚tempus non erit amplius[1]. B. Zuzeri 106[a]. — *b) kao prispjeti, dospjeti, nastati.* Rasti mi vesela; kad vrime doteče, na ti moju viru, ńom ti se obriču, ja da ti namiru česmenitu sriću. H. Lucić 235. — *c) k drugome vremenu pridoći, priteći.* Ako mi životu doteče koji dan Š. Menčetić 50.

e. sufficere, *dostati, biti dosta, uprav dotrajati do ńekoga vremena (isporedi* d). *subjekat može biti i gen. partitivni; ako je izrečeno ime onoga kojemu je dosta, stoji u dat.* Ča večer lovismo po moru sviteći, za nestvu dilismo gdi može doteći. P. Hektorović 49. Kad nam snage ne doteče. A. Gučetić, roz. mar. 210. Ako sve povra-

tite, ostaćete siromasi, i bojim se, neće doteći. J. Banovac, prip. 211. Pameti neće sa svim men' doteći. P. Knežević, pism. 31. ‚Ah moj sinko!' samo reče, pak joj riči ne doteče. muk. 39. Kojim brašno ne samo do žetve, nego i posli doteče. A. Kanižlić, bogoljubn. 439. Ako bi vrimena doteklo. Ant. Kadčić 130. Kad bi vidio da mu neće doteć uje sveto. M. Dobretić 262. Mlogom ništa ne doteče mrsa. J. S. Reljković 68. Sve svatove redom darovala, ne doteče ručnome deveru, na snahu se dever rasrdio. Nar. pjes. herc. vuk. 199. Jednome detetu ne doteklo panaije. Nar. prip. vrč. 161. Nije vam doteklo pameti. Nar. prip. bos. 45. Prošundranac je, da mu je careva kesa, ne bi mu doteklo. V. Bogišić, zborn. 175.

f. deficere, *nestati. premda se ovo značeńe čini da je suprotno onome kod* e, *ipak je isto, samo što se ovdje ističe da se tećeńe (trajańe) svršuje u neki osobiti čas, a kod* e, *da se ono ne svršuje prije onoga časa. — vidi u Vukovu rječniku.*

2. *prelazno.*

a. assequi, adipisci, nancisci, *kao i neki drugi glagoli složeni s* do *koji znače mićańe (isporedi* doći, dopasti, dostići), *i ovaj može značiti:* dobiti, steći. *objekat može biti i gen. partitivni.* I ča dotekoše svim više da dile. M. Marulić 57. Ako ćeš doteći dobar glas. 144. Sad veću doteče tva majka bolizan. 187. Boje vam doteći službicu jest virna. H. Lucić 228. O, tako svih dara počtenih doteci! 251. Tko će poboljšati duševno živeći, taj more ufati milosti doteći. P. Hektorović 39. Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj, on sebi doteče grižńu i nepokoj. 43. Zato mi iščimo oni stan doteći, koji nahodimo od svih vikov veći. 45. Neka možete doteći onoga vičńega života pravo veselje. F. Vrančić, živ. 21. Koji si nepravedno, himbeno i opako dotekao i stekao, paker meni ostavio. M. Divković, bes. 154[ab]. Bez boga ni što ne možemo učiniti ni doteći. nauk. 92[a]. Da čto virno prosimo svršeno dotečemo. M. Alberti 346. Od kad razum pravi tva glava doteče? I. T. Mrnavić, osm. 17. Ljute rane dotečene posred rati. G. Palmotić 1, 126. Omrazu do vika ko god hoće doteć. J. Armolušić 21. Da im zlobni ne ockvrne čas od starijeh dotečenu. P. Kanavelić, iv. 324. Neka vičńu po ńoj slavu gor dotečem. A. Vitaljić, ist. 70[a]. Koločep i Mljet na groše neizbrojne dotekoše. J. Kavańin 189[a]. Dostojnije što je hvale, umjet shranit, al' doteći? 189[b]. Sva svoja podat teče, spasno uboštvo da doteče. 381[b]. Zlo dotečena zlo se rastiču. Blago turl. 2. 85. Pomoli jednoč gospodina, da joj promini srce i to doteče. 2, 165. Ako prvo ne bude doteći dopuščeuje od svoga starešine. A. d. Costa 1, 104. — *može se izreći dativom, radi koga se što doteče.* Vele su nebarne kćeri i sinovi koji ne providaju svojijem roditeljem kada no sami sebi ne mogu providjeti ni doteći. M. Divković, bes. 157[b]. Jak da bih raj duši prem hotil doteći. Đ. Baraković, vil. 82.

b. *kao dostići (u prenesenom smislu); u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nije dosta rodu doteć, hoće i priteć svoje roditeje. A. Kalić 340.

DOTEGNÚĆE, *n. djelo kojijem se dòtegnē (vidi* 2. dotegnuti). — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Otjera iz telesa nečiste duhe samijem dotegnućem. I. Đorđić, ben. 31. Na dotegnuće od tijela toliko slavna ta stijena omekša. 114. Dotegnućem svoga tijela u vodu. S. Rosa 46[a].

1. DOTÉGNUTI, dòtēgnēm, *pf. složeno:* do-tégnuti (-e- *mj. ńegdašńega* -ę-). — *impf.:* dotezati. — *Oblike vidi kod* tégnuti; *akc. kod* istegnuti. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* дотянуть, *češ.* dotáhnouti, *pol.* dociągnąć, *ali se u našem jeziku javlja istom* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* 2) *i u Vukovu (vidi kod* 3, c).

1. *prelazno.*

a. attrahere, *potežući dovesti do sebe ili do čega drugoga, dovući (vidi i* potegnuti, istegnuti). Pazite, neka svih himbenika . . . polovimo, ja mojom tvrdno vežem ih rukom, vezane neka se zadave, k pravdi dotegnem. F. Glavinić, cvit. 34[b]. Kako kamik kalamite svako železo poteži k sebi, oni vični kamik, t. j. Isukrst, svako pametno i razgovito na sud dotegne stvorenje. 396[a]. Da opašu ribu tratom, ku promine oni zlatom, kad dotegnu ribe vele. M. Gazarović 60. Doli hita i potegne zlata množtvo i tegota, gori diže i dotegne pristalište od života dušu, uboštvo koja ljubi. J. Kavańin 2[a]. Da im on rukam glavu tegne, za tijem dotegnut im zdravje i blagosov s neba. S. Rosa 125[b]. — *i u naše vrijeme.* Dotegnuti, k sebi privući. ‚Sad sam dotega mrižu'. M. Pavlinović. *i metaforički:* doteći na durbin, *kao da onaj što kroz durbin gleda sebi stvar privlači iz daleka:* ‚Na durbin je poje dotegao'. M. Pavlinović. — *i u prenesenom smislu kao (pameću) dokučiti, shvatiti:* ‚Brez vidiva i brez čuvša ja to ne mogu dotegnuti'. M. Pavlinović.

b. *s objektom koji znači vrijeme, kao* doživjeti *(može biti da se metaforički shvata kao da čoek ono vrijeme k sebi privlači). — samo na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Dotegnu s. Romualdo let 120. F. Glavinić, cvit. 51[b]. Koji dotegli su vrime od 14 godina A. d. Costa 1, 196.

2. mereri, *zaslužiti, dobiti, ili raditi (težiti) dok se zasluži. — korijen je jamačno isti što i kod* 1, *ali je značeńe ńekoliko preinačeno (vidi* těžák, těžiti). — *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚demereri' *gdje ima dodatak da je uzeto iz Gundulića (?). na oba dva mjesta ne zna se, može li imati objekat i po tome jeli prelazni ili neprelazni glagol.* Na ovom svitu jest misto, gdi ne more se odtegnuti, ni dotegnuti; tako vele naučitelji: ‚quia ibi animae non possunt mereri nec demereri'. F. Glavinić, cvit. prih. 15[b].

3. *neprelazno.*

a. eniti, *s trudom doći. po svoj je prilici u svezi sa značeńem kod* 2, *te uprav znači: potruditi se dońekle. — u jednoga pisca* XVII *vijeka.* I na svrhi nikoliko dân dotegnu pod jednu goru. F. Glavinić, cvit. 18[b]. Na goru nebeskoga kraljestva dotegnuli. 62[a]. Blagoslov prijamši papin, dotegnu do Benetak. 247[b]. K ovoj *(crikvi)* dakle dotegnu. 335[a].

b. expandi, *pružiti se, raširiti se (isporedi kod* rastegnuti) *dońekle. — kao da je takovo značeńe na jednom mjestu prošloga vijeka.* More rijet se da dotegnu tja od zemlje do mejaši. J. Kavańin 274[b].

c. sufficere, *vidi* doteći, 1, e. — *samo u Vukovu rječniku:* dotegnuti, dotegne, vide doteći. — *(ako nije kod toga kakva pogreška) značeńe jamačno postaje od predašńega (kod* b).

2. DÒTEGNUTI, dòtegnēm, *pf.* attingere, tangere, *dotaknuti, dotaknuti se. — složeno:* dotégnuti. — *Oblike vidi kod* tegnuti. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *Samo kod Dubrovčana (osim jednoga primjera koji nije ni posve pouzdan, jer može biti da treba čitati* dosegne: Da ulije vodu na taki način da voda dotegne i oplače put od glave. M. Bijanković 30; *a čakavci Kašić i Kanavelić obično pišu dubrovačkijem govorom) od* XVI *vijeka (među naj krajńi primjer). i u naše vrijeme u Dubrovniku svagda se kaže* dotegnuti

*

mješte dotaknuti *i* dotaknuti se, *ali kao imperfektivni glagol ima samo* doticati; *između riječnika u Stulićevu* („leviter attingere‘)

a. *prelazno.* Oni čas očuti da boles dosadna sva prođe i minu, ali toj s kriposti od onijeh bi riječi, ali, što prije mnim, s kriposti od usti kê mogu ozdravit što godijer dotegnu. D. Zlatarić 45b—46a. Dotegnu ga malo usnami. B. Kašić, nač. 62. Za božijem se slavnijem sinom tač bolesna ona uputi, da bi mogla s kijem načinom odjeću mu dotegnuti. Ġ. Palmotić 3, 138b. Jednom iskrom ńu dotegnu. P. Kanavelić, iv. 68. Vran bojaše se dotegnuti tu smrtnu jestojsku. I. Đorđić, ben. 38. Ovo je žica, koja na uho kad zazveči, dotegne nam živo srce. B. Zuzeri 153a. Sve istina, koju možemo rukom našom dotegnuti. 248a. Evo si i ti kraj žuđeni dotegnuo. 323a. Kako je trijeba podnosit se u nemoći, . . . kad bog ńome dotegne nas. 379a. Stavimo je prid naše oči ko zamjerak, put koga imaju svi sveđ trčati, dokle naj poslije po božijemu milosrdju dotegnu ga. 422ab. Oćuće da ga ńeko dotegnu u kraj dońi haļine. S. Rosa 88b. Dotegnite je, kako je studena! Đ. Bašić 11a. Da gospodin dotegne svojom šibkom one žene. 182b. Ako kad bog dotegne, šine, udari ga šibikom. A. Kalić 402. U toliko vlas moguća grešno srce ńe dotegnu. N. Marči 44. — *i sa* se, *pasivno.* Kad daj da i naj bistrijom ļudskom svijesti mogla bi se dotegnuti. I. Đorđić, ben. 61. Kad se namigne okom, ali dotegne laktom čeļade, koje se nahodi blizu. Đ. Bašić 43a.

b. *neprelazno. ono što je objekat kod* a, *stoji u acc. s prijedlogom: a)* u. Ali silom, hoću, očitom da bojnici ne smiju ļuti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. I. Gundulić 501. U početak od svijeta zabrani Adamu da ne dotegne u vojku od znańa. Đ. Bašić 33b. Za tolike nedragosti koje si od mene primio i nijesi u mene ni dotegnuo, nu si još zabranio drugomu da u mene dotegne. 148b. — *i sa* se, *pasivno.* Koji bi podnio dobrovoļno svako zlo vremenito, samo da mu se u čas*(t)* ne dotegne. Đ. Bašić 44a. — *b)* na. Da kruto ne budu dotegnuti na kami noge tvoje. N. Rańina 42a. mat. 4, 6.

DOTEKAŃE, *n. vidi* dotjecańe. — *Samo u Jambrešićevu rječniku* („accursus‘).

DÒTEPATI, dòtepâm, *pf. svršiti tepańe, dogovoriti tepajući.* — *složeno:* do-tepati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* „Kad sve dotepa, tad ga baš ništa ne razumijem‘.

DOTÈPSTI SE, dotèpēm se, *pf. doći tepući se.* — *složeno:* do-tepsti. — *Akc. je kao kod* dovesti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dotepao se u Inglešku, da dobije koru bļeba. M. Pavlinović, rad. 60.

DOTEPUH, *m. čovjek koji se dotepe, kaže se s prezirańem o došļaku, isporedi* dogon. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Pet šest prekomorskih dotepuha. M. Pavlinović, razl. spis. 310.

DOTÈSATI, dòtešēm, *pf. svršiti tesańe, otesati do kraja.* — *složeno:* do-tesati. — *Akc. je kao kod* dolagati. — *U naše vrijeme.* „Samo dok ovo šimlo dotešem i dostružem, odma ću početi pokrivati‘. J. Bogdanović.

DOTÈŠČÂŃE, *n. djelo kojijem se dotešča.* — xvii *i* xviii *vijeka.* Imao bi podnijeti s velikim poniženstvom i ustrpļeńem dotežčańa i bolesti. M. Radnić 220a. Podložnici i mladi podnose dotešćańa te znajući za šta rad. 538b. Jest toliko sastavļeno na svitu progonstvo s uboštvom, da ne ima ubogoga koji nije prognan, i da u mnogim stvarma svaki dan ne trpi mnoga doteščańa. M. Zoričić, osm. 108.

DOTÈŠČATI, dotèšćām, *pf.* degravare, *otežati tako da se ne može podnositi. s dat.* — *isporedi* dotežati, doteškati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *Složeno:* do *i* teščati *koje postaje od osnove* težak (*ž se mijeńa na* š, *ali se gdjegdje nalazi pisano) adjektiva* težak *sufiksom* ja; kj *mijeńa se na* č, *a* šč *(po analogiji prema* iskati, ištem) *može se promijeniti na* št *(u Vukovu rječniku).* — *Od* xvii *vijeka (vidi kod b) bb)) a između rječnika u Vukovu* (doteštati *i* doteščati „schwer, lästig werden‘ „degravo‘). *a) u pravom smislu.* Često Lazo na grob izlazio, pa je pit'o svoju zaručnicu: „Jel' ti, dušo, zemļa dotešćala?‘ Nar. pjes. vuk. 2, 26. — *b) u prenesenom smislu, dosaditi, dotužiti, dogrdjeti. subjekat je: aa) stańe u kojem je čeļade, zlo koje trpi itd.* Samoća mi vrlo doteščala. Nar. pjes. vuk. 3, 498. Još mu rana nije doteščala. 3, 560. Turski zulum kad dotešća raji. Nar. pjes. juk. 605. — *bb) čeļade.* Mnoge staršine . . . ne oblaze *i(h) (podložnike)* nego za doteščati im sa zapovijedma. M. Radnić 49a. Mene j' tvoja doteščala majka. Nar. pjes. vuk, rječ. 135a. — *cc) infinitiv ili je glagol impersonalan.* Zemļa će često velikim ganutjem potresat se pod grešnikom; kako da se je ona ista uzdrhtala od straha, ili da joj je doteščalo toliko zloće na sebi trpjet. I. Grlićić 261. Ne behnite na pjevača trudna što će spriječit priče nemione, jere bi mu doteščalo ruci, kad bi pero nabrajalo sivo što je glēlo moje oko živo. Osvetn. 6, 48. — *Pisae je Radnić načinio i pasivni oblik kao da je prelazni glagol:* Ideš zlovoļan, doteščan, nemijeran. 223a. Toliko veće da se ne ima držati za doteščan ni osramoćen zarad nikakve sramote. 391b.

DOTEŠČÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se doteščava (u jedinom primjeru: ono što doteščava).* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Za ići lagahnije digne se zaogrńač i svakojako dotežčavańe za trčati boļe. M. Radnić 528b.

DOTEŠČÁVATI, dotèšćâvām (dotèšćâjēm), *impf.* doteščati. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ako ti doteščavaju nevoļe i tuge i boļeńa. M. Radnić 481a. Digni teškoću tvoje vlastite voļe, koja te toliko trudi i doteščaje. 543b.

DOTÈŠKATI, dotèškām, *pf. vidi* doteščati. — *Postaje kao* doteščati *nastavkom* a. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* M Pavlinović.

DOTÈŠTATI, *vidi* doteščati.

DOTETÙRATI, dotetûrām, *pf. doći teturajući.* — *isporedi* doteturiti. — *složeno:* do-teturati. — *Akc. je kao kod* dokonobati. — *U Vukovu rječniku* („mühsam herbeikommen‘ „aegre advenio‘) *s primjerom:* „Jedva sam doteturao‘.

DOTETÚRITI, dotetûrîm, *pf. vidi* doteturati. — *složeno:* do-teturiti. — *Akc. je kao kod* gospodariti. — *U Stulićevu rječniku* („vacillando infantium more accedere‘).

DOTÉZATI, dòtêžēm (dòtêžâm), *impf.* 1. dotegnuti. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *Postaje od osnove* doteg *perfektivnoga* dotégnuti *nastavkom* a *u inf.*, j *u praes. (vidi kod* dizati). — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Stulićevu:* dotezati, dotežem *i* dotezam, 1. „pertingere, contingere, comprehendere‘. 2. „trahendi finem imponere‘; *u istom rječniku ima i* dotezati se *s istijem značeńem kao aktivni glagol (značeńa su kod* 1 *nejasna i nepouzdana; nepouzdano je i značeńe kod* 2, *a tako i refleksivni oblik).* — *u pri-*

mjerima XVI *i* XVII *vijeka kao da je značeńe prema* dotegnuti, I, a, *ali u prenesenom smislu (u prvome dobivati, ali vidi i* dotegnuti, 2; *u drugome shvatati, dokučivati).* Jer taj hvale ne doteza, ki htje drugim čâs uzeti. M. Pelegrinović 197. Naše znanje ne doteže prave svrhe od kreposti. J. Palmotić 439.

1. DOTÈŽATI, dotèžâm, *pf. vidi* doteščati. — *složeno:* do *i* težati *koje postaje od osnove* tež *adj.* težak *nastavkom* a. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Da bi još ponio torbu, koja joj bila dotežala. Vuk, poslov. 101. — *i sa se, refleksivno, s istijem značeńem u prenesenom smislu (isporedi* dodijati se). Možda oni ne znaju šta mi ovamo trpimo, dokle se svetu ne doteža, pa kad učini neko zlo, onda oni ozgo grunu: ‚šta bi? kako bi?' M. Đ. Milićović, zim. več. 326.

2. DOTEŽATI, dotežam, *pf. svršiti težańe (těžeńe, radńu).* — *složeno:* do-težati. — *U Stulićevu rječniku:* v. dorabiti.

1. DOTÍCÂŃE, *n. djelo kojijem se dotiče.* — *Stariji je oblik* doticanje. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Sramotne stvari toliko u doticańu, koliko u govoreńu čine se. A. Bačić 233. Da je Isukrst naredio ovi sakramenat, kada se je krstio u Jordanu, zašto je onda s doticańem svoje pričiste puti posvetio vode Jordanske. J. Banovac, razg. 212. Ovaka doticanja uzrokuju putena nasladeńa. J. Filipović 3, 304b. Imamo znat, da doticańe jaspre nije nam zabraněno nego samo ńe služba. P. Filipović 8. Kad pružiš desnicu na kraću il' na ona pogrdna, smrdljiva doticanja. F. Lastrić, ned. 4. Vi velite: ašikovańe jest i doticańe kadkad maskarljivo. 306a. Sagrišiše doticańem, jere plod rukom ustrgnuše. Đ. Rapić 226. — tactus, *jedan od pet načina kojijem čovjek osjeća stvari što su izvan ńegova tijela.* Također ima pet mogustva duša čujuća izvanskije i zovu se izvanska, zašto su s kojim udom tilesnim sastavljena, i jesu ova: viděńe, čujeńe, okušeńe, mirisańe i doticańe. A. Bačić 472. Peto očućeńe jest doticańe. J. Banovac, pred. 92. Dao si mi doticańe da mogu mloga koja oko vidi doticati. G. Pešťalić, utiš. 137.

2. DÒTICÂŃE, *n. vidi* dotjecańe.

1. DOTÍCATI, dòtîčem (dòtîčâm), *impf.* dotaknuti. — *Akc. je kao kod* dodavati. — *Postaje od* dotaknuti *kao* ticati *od* taknuti. — *Vrlo su rijetki oblici sadašńega vremena od osnove* dotica: *ger. praes.* doticaje. M. Marulić 14; *praes.* 3 *pl.* doticaju. A. Kanižlić, utoč. 22. J. Matović 119. 129. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚rem acu tangere' 93b), *u Bjelostjenčevu* (doticem *i* dotičem se), *u Voltiđijinu* (doticati, doticam ‚toccare' ‚berühren'; dotiče mene, me tocca, riguarda' ‚es geht mich an'), *u Stulićevu (? vidi kod* dotjecati'), *u Vukovu* (doticati, dotičem, 1. koga čim ‚berühren' ‚attrecto'; doticati se, dotičem se, čega ili do šta ‚berühren' ‚contingo'. 2. do čega ‚reichen' ‚attingere').

a. prelazno.

a. *aktivno.* Tla ne doticaje, tako se dvizahu. M. Marulić 14. Gdi zglob zgloba ne dotiče, ner su velma razmaknuti. M. Vetranić 1, 327. Tko godir jednoga od vaših dotiče iz rebra carskoga žive kosti zmiče. I. T. Mrnavić, osm. 115. Onih ričih vrućih i ke dotiču srce. P. Radovčić, nač. 194. Grih je . . . doticat žensku glavu. I. Grličić 61. Govoreći spovist nizoko jima se pokloniti što se razumi da lahte rukovne kolina doticu. I. Kraljić 56. Evo mu poslidńi čas živleńe dotiče. A. I. Knezović 18. Tako mrtve tko dotiče, kad laživo na ńi viče. V. Došen 130a. Jedan duh neizgovorne veličine, koga vrh nebo doticaše. And. Kačić, kor. 292. Da ne bi kojigod imao smionstvo doticati svete sudove. J. Matović 226. Jedan sam grijeh malomań dotiče sve ljudi. 406. Koňi okolo ńega jednako skakahu i vrištijahu, ma ga ne doticahu. Nar. prip. vuk. 123.

b. *sa* se.

a) pasivno. Koji padaju pod ćućeńem, to jest, koja se ‚vidu' i doticaju. J. Matović 129. Da se pustila doticati. M. Dobretić 43. — *b) recipročno.* Dva krila svakoga [illegible] se doticahu a dva pokrivahu telesa ńih. N. Rańina 179ab. ezech. 1, 11.

c) refleksivno, vidi dotaknuti, 2, *a*, c. *aa) u pravom smislu.* Vatra ožiže koga se dotiče. M. Radnić 70a. Fali se sveti Toma apošto da se doticao prsa i rana Isukrstovi. S. Margitić, fal. 14b. Bijaše izvan grada ali mu se sjen grada doticaše. 86. Koji su istom obuće ńegove doticali. A. Bačić 316. Prste mu meće u uši, dotiče mu se jezika. F. Lastrić, ned. 335. Prilikovan po skalini stojećoj na zemli koje se vrh neba istoga doticaše. A. Kanižlić, utoč. 26. Zamočivši prst u krv posvetnice, dotica se strane desne i live otara žrtve. I. Velikanović, uput. 3, 315. Ne dotičite se ničega nečista. Đ. Daničić, isai. 52, 11. — *bb) kao dirati, vrijeđati.* Uzmućuje ga srčbom i gnivom, da nikomu ne prašća, nego se dotiče ńom svakoga i istoga stvoritelja. I. Ančić, svit. 1. Razumiste od koliko je vrsta psovka i kako biva suprot bogu ne samo da se dotiče ńegova pošteńa kada se čini uprav, nego se i sa stranu bog psuje. F. Lastrić, ned. 173. Jer na krivce kada vičem, pravedni*(h)* se ne dotičem. V. Došen 250a. I kad bih ja na sve ovo stao odgovarati kao što bi trebalo, onda bih morao nepovoljno doticati se mnogijeh lica Vuk, odg. na laži i opad. 10. — *cc)* attinere, spectare, *pripadati kome ili čemu, biti čiji posao, biti u ńekoj svezi s kim ili s čim.* Znano činim vsim kim se pristoji i kih se ovo dotiče. Mon. croat. 268. (1572). Kad jim koju istinu govore, koja se ne dotiče ńiovi stvari vrimenitije. F. Lastrić, ned. 165. Ovi posao doticao se je više Focija nego Barde. A. Kanižlić, kam. 70. Starijeg' se to dotiče. V. Došen 67b. Svih stvari koje se vire dotiču, ovo je skup i sabraće. I. Velikanović, uput. 1, 2. Nijedna naša dužnost nije veća, niti nas veće se dotiče, nego znati sva koja crkva viruje. 1, 375. Za tuđe stvari ne mariti, koje se ńega istoga ne dotiču. 3, 201. Ta se briga kućnika dotiče. J. S. Rejković 194. Podložnici Isusa, vas se sada dotiče da učinite i ukažete novomu principu vaše dužnosti, vas se dotiče, koji ste puk ńegov, da mu se poklonite. A. Tomiković, gov. 9. — *riječima:* koliko se (što se) dotiče (koga *ili* čega) *ograničuje se misao na ono samo; često kad se s jedne stvari govorom prelazi na drugu.* Ja, koliko se ovoga posla dotiče, nisam pod oblastju vašom. A. Kanižlić, utoč. 547. Što se pravde medu Focijom i Ignatijom dotiče, imadu biti složni. kam. 123. Što se toga, Marjane, dotiče, grih je smrtni. M. A. Rejković, sat. D 3b. Koliko se dotiče naravi i bivstva, uvik je medu bogom i stvoreńem jedna neizmirna različnost. A. Tomiković, gov. 39. Što se ńega dotiče, može posvjedočiti. Vuk, odg. na utuk. 2.

β. neprelazno. a) s prijedlogom u *i acc.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Grješnik . . . vrijeđa, tlači, grdi boga; ali još nije vidjet da mu dotičo u život. Tiče, tiče s grijehom grješnik bogu u život, upí Bernardo sveti. A. Kalić 68. —

b) s prijedlogom do *i gen.* — *u Vukovu rječniku gdje ima i primjer:* Gore do mjeseca dotiču.

2. DÒTICATI, *vidi* dotjecati.

DOTICÍVATI, dotícujēm *i* dotlcîvâm, *impf. iterativno prema* dotaknuti *i* doticati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Koji su ga u kuće dočekivali i koji su se ištom odiše negove doticivali. J. Banovac, razg. 230.

DOTIJEŠNITI, dòtijesnîm, *pf. dotužiti, dogrijeti.* → dotijesniti: *složeno:* do-tijesniti. — *Akc. je kao kod* dotijeći. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad se smogne u okolo raja, i tebi će dotijesnit, kneže. Osvetu. 3, 85. Eto ñiha k meni na Cetiñe, i mojoj će dotijesnit glavi. 3, 125.

DOTIJEŠTITI, dòtiještîm, *pf. svršiti tijeŝteve, istijeŝtiti do kraja.* — *složeno:* do-tiještiti. — *Akc. je kao kod* dograditi *(prema* á ijè, *a prema* â ije). — *Od* XVIII *vijeka.* Kad se grožde tijesti, toči se vino, ali kad se dotiješti, dospije vino izhodit iz suha dropa. Đ. Bašić 32ª. — *u drugom (naj starijem) primjeru u prenesenom, metaforičkom smislu o čovjeku koji gubeći svoje imañe kao da se tiješti, te se tako doñekle dotiješti:* I sad jednijem načinom sad drugijem od svega bi ih ogulio, dokle bi se na prijašñe svoje uboštvo dotiještili. B. Zuzeri 12ᵇ—13ª.

DOTÍKATI, dòtîkâm, *impf.* dotaknuti, *vidi* doticati. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka (vrlo rijetko) a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska).* Marha, ka osebujnim zakonom bi se dotikala plemenite gospe Katarine *(kao da znači pripadati).* Mon. croat. 269. (1572). Siña jego, koga se dotikaše beteŝnika, tudije ozdravljaše. F. Glavinić, cvit. 202. Neizmirne stupe, koji nebo dotikati viđau se. A. T. Blagojević, khin. 1.

DÒTIKNUTI, dòtiknêm, *pf. kao dem.* dotaknuti. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Dotiknuše je s verugom. J. Banovac, pred. 151. Dotiknu ga se s onom relikvijom. 152. Da se ispovidnik i pokornik mogu rukama dotiknuti. Ant. Kadčić 189.

DOTIMÁRITI, dotlmârîm, *pf. svršiti timareñe (prelazno).* — *složeno:* do-timariti. — *impf.* dotimarivati. — *Akc. je kao kod* gospodariti. — *U Stulićevu rječniku* (‚expoliendi strigili finem dare').

DOTIMARÍVATI, dotimârujēm *i* dotimârîvâm, *impf.* dotimariti. — *U Stulićevu rječniku* (dotimarivati, dotimarivam).

DÒTISKATI, dòtiskâm, *impf.* dotisnuti. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *Postaje kao* tiskati *prema* tisnuti. — *Od* XVIII *vijeka.* Sadar spoznam, na što me je moje sljepilo dotiskalo. B. Zuzeri 192ᵇ.

DÒTISNUTI, dòtisnêm, *pf. tisnuti doñekle, vidi* dotjerati. — *složeno:* do-tisnuti. — *impf.:* dotiskati. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *Oblike vidi kod* tisnuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (dotisnuti, dorinuti ‚protrudere, trudere, impello, detrudo'), *u Belinu* (‚protrudere' 700ª), *u Voltigijinu* (‚spinger addentro' ‚zusammendrängen'), *u Stulićevu. a) neprelazno, vidi* dotjerati, 2, *a).* Tja do svrhe dotisnuti i dovršiti dobro djelo čineći. M. Divković, bes. 276ᵇ. Dobro djelo čineći imamo tja do naj posljeđnega časa dotisnuti i dovršiti. 644ᵇ. — *b) prelazno.* To te dotisnu do smrtnoga skončanja. I. M. Mattei 330.

DOTIŠŇÍVATI, dotišńujēm *i* dotlšńîvâm, *impf.* dotisnuti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku: samo praes. (griješkom)* dotisnivam *uz inf.* dotisnuti 700ª; *i u Voltigijinu: (griješkom)* dotisnujem *kod* dotisnuti.

1. DOTIŠTATI, dotištam, *impf. kao da je impf.* dotisnuti, *vidi* dotiskati. — *U Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚reducere, redigere' *s dodatkom da je uzeto iz pisca Đorđića* (?). — *slabo pouzdano.*

2. DOTIŠTATI SE, dotištam se, *impf.* dotištiti se. — XVIII *vijeka u jednoga pisca Dubrovčanina i u Stulićevu rječniku* (‚ultimum fere momentum exspectare'). Ah! nemojmo ne, dotištat se do časa onega za progledat i osvijestit se. B. Zuzeri 193ᵇ.

DOTIŠTITI SE, dotištim se, *pf. dočekati naj krajñi čas za izvršeñe kakve radñe.* — *složeno:* do-tištiti. — *impf.:* dotištati se. — XVII *i* XVIII *vijeka kod pisaca Dubrovčana.* Koji se dotište u grijehu do časa od smrti. I. Držić 171. Da se do tega ne dotištim doba. V. Andrijašević, put. 361. Ako se dotištimo svjete od smrti na smrti uzimat, bit će od koristi u bah male sva ñe svjetlos. B. Zuzeri 196ᵇ.

DÒTJECÁÑE (dòticâñe), *n. djelo kojijem se dotječe.* — *U Vukovu rječniku:* dòticâñe ‚das hinreichen, in hinlänglicher menge daseiñ' ‚sufficientia'; dòtjecâñe ‚das hinreichen' ‚sufficientia'.

DÒTJECATI (dòticati), dòtječēm (dòtičēm), *impf.* doteći. — -je- *stoji po južnom govoru mješte ñegdašñega* -ê-, *te bi po istočnom govoru glasilo* dotecati *(što nije potvrđeno) a po zapadnom* doticati. *mješte* -ê- *može biti i* -i- *te u svu tri govora glasi* doticati; *u primjerima ne može se često znati, oblici s* -i- *kojemu od ova dva glagola pripadaju.* — *Postaje od osnove* dotek *glagola* doteći *kao* 1. doticati *od* dotaknuti *produživañem glasa* e *na* ê *ili na* i. — *Akc. se mjeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòtjecâ, dòticâ. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, c) *a između rječnika u Belinu: uz inf.* doteći *praes.* dotječem 22ª. 28ᵇ. 211ª. 218ᵇ. 231ª. 385ª; dotičem 6ª; *u Stulićevu:* dotîcati (!) ‚pertingere, extendi'; doticati *i* dotjecati ‚pervenire, advenire, assequi, obtinere, acquirere'; doticati se *i* dotjecati se ‚spectare, pertinere, attinere' *(može biti da prvo i treće ne spadaju amo nego pod* 1. doticati, *tad je svakako* dotjecati se *pogreška), u Vukovu:* dòticati, dòtičē, vide dotjecati; dotjecati, dotječe ‚klecken' ‚sufficit' *s dodatkom da je po južnom govoru.*

1. *neprelazno.*

a. accurrere, *dotrčavati, dolaziti brzo.* Malo pridišući k ogñišću dotiče. P. Hektorović 15. Braćenomu našem kraju nemir nosit tko dotječe. Ġ. Palmotić 2, 396. Z obih stran pomoći verne doticaše. J. T. Mrnavić, osm. 57. Dica i žene na put doticahu. 171.

b. affluere, *o čem žitku, vidi* doteći, 1, c. Sve rike iz mora ističu, i opet od zgora u more dotiču. P. Hektorović 13.

c. sufficere, *biti dosta, vidi* doteći, 1, e. Gdi pasje hranice jedva im dotječe. M. Vetranić 1, 100. Svud ga puno jes i svud ga dotječe. 1, 378. Ubogi neće ono što mu ne dotiče a ima što želi. M. Radnić 550ᵇ. Jer ne doticaše ñegovo imañe, prosaše po gradu. I. J. P. Lučić, izk. 10. Nemu nije nikad doticalo glavnica. M. Pavlinović, rad. 37.

d. *kao pružati se, prostirati se. može biti da bi ñekolika primjera spadala pod* 1. doticati. Gora koja bi od zemje do neba doticala. Zborn. 172ª. Bježi kud hoć, zli grješñiče, svud te iznađe, svud dotiče božja ruka. Ġ. Palmotić 1, 404. Dotiču do nebesa dobre misli. S. Margitić, fal. 112. Nemu ruke dotiču do zvizda. 171.

Buduć da ne dotiču do 9. M. Zoričić, aritm. 30. Dotiče od svrhe ‚tća' do svrhe. J. Matović 25.

2. *prelazno.*

a. assequi, *stjecati, dobivati, vidi* doteći, 2, a. Clovik poslušan dotiče dobitje. Nauk brn. 23ª. Od toga vadi i dotiče znanje. P. Radovčić, ist. 157. Tva milos koju lasno svak dotječe. P. Kanavelić, iv. 599. Opet život nov dotiče, opet se je pomladio. A. Vitaljić, ost. 51. Tko naj mańu stvar tvoju doticaše skupo ga stajaše. S. Margitić, fal. 115. A od onizih ‚tkoji' pinezma i ugovorima nedostojnim dotiču sebi beneficije što veliš? Blago turl. 2, 86. Kradńom i privarom dotječe žitak ubogomu i ukornomu svomu životu. 2, 58. Mnoge stvari zabrańuju se činiti, dali učińene dotiču vridnost. A. d. Costa 1, 152. — *i sa* se, *pasivno.* Jere se veće puta s nepravdom dotječe i dobiva. M. Divković, bes. 681ᵇ. Kojom se radost takova dotiče. A Georgiceo, nasl. 145. Dar od produženja u dobru do konca ne dotiče se po dostojanstvu nego po daru. P. Radovčić, nač. 96. Put po kom se raj dotječe. P. Kanavelić, iv. 102. Nut dakle ova se svrha dotiče ljubeć boga. Blago turl. 2, 15.

b. *dostizati.* — *kao da je to značeńe u ovom primjeru.* Zlo je ne dotjecat', a nije dobro ni pretjecat'. (Z). Poslov. danič. 158.

c. *u dva primjera* XVII *vijeka kao da znači pružati se, prostirati se, protezati se (u prenesenom smislu); objekat je kraj micańu. ali na oba dva mjesta može se shvatiti kao da spada pod* 1. doticati. Krv nebesa dotiče. D. Baraković, jar. 16. Ńih broj doticaše četrdeset hiljad. I. T. Mrnavić, osm. 45

DOTJERATI, dȍtjerâm, *pf. tjerajući dovesti dońekle; svršiti tjerańe (kraj je micańu naj češće u gen. s prijedlogom* do; *ali može biti i u dat. i s drugijem prijedlozima kao i ostali glagoli što znače micańe).* — *složeno:* do-tjerati. — *impf.:* dotjerivati (dotjeravati). — *Akc. je kao kod* dočekati. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, a, *e)) a između rječnika u Belinu* (dotjerat u ništa ‚exterminare'), *u Stulićevu* (v. dognati), *u Vukovu:* 1. ‚herbeitreiben' ‚adigo': dotjeraj ga meni. 2. ‚treiben bis —' ‚ago usque ad —': dotjeraj ga do vode. 3. n. p. dijete, koňa ‚abrichten' ‚condocefacio': dobro ga je dotjerao. 4. dokle si dotjerao (kakav posao) ‚wie weit bist vorgeschritten' ‚quousque profecisti?' daleko je dotjerao ‚er hat es weit gebracht'. 5. dotjerao do torbe, do prošńe ‚kommen auf —' ‚venire'. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka ima praes.* 3 *sing.* dotiri, *o čemu vidi dalje kod* tjerati. Jednom se namiri da nemoć naj gora život moj dotiri na konac umora. Š. Menčetić 282.

1. *prelazno.*

a. adigere, *tjerajući dovesti dońekle. a) uopće.* Ali te tuj ljuvene žeje dotiraše. M. Držić 81. Vraćajući se po moru, dotira jih fortuna na jedan pust otok. F. Glavinić, cvit. 360ª. Sila od sjevera ‚izvrže me i dotjera od Libije na zle kraje. G. Palmotić 2, 472. Dotjera jedan ravni oblak samo plahi vjetar od sjevera. P. Kanavelić, iv. 34. Da ga doteraju u školu. D. Obradović, živ. 37. Ne bi li te majka oterala i mom belom dvoru doterala. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Car s' odmiče a Marko primiče, dok doćera cara do duvara. 2, 344. Sveza ńemu ruke naopako i doćera ńega do đevojke. 3, 128. Zubačkі junače, jel' te koja muka doćerala? Osvetn. 3, 84. — *i sa* se, *reciproćno (dotjerati jedan drugoga).* No budući, da više imenovani potričari nisu potom hotěli, kako je ugovoreno izdati, doterali su se pred nas, i mi im presudismo. Glasn. II, I, 152. (1810). — *b) objekat može biti domaća životińa.* O magare dotirano sad iz bare! V. Došen 36ᵇ. On dotira stotinu bravaca. M. A. Reljković, sat. D7ª. Jednog vola s kravom dotirala. I5ᵇ. Ja doćerah na more volove. Nar. pjes. vuk. 3, 449. Dojavi mi stotinu ovnova i doćeraj trideset volova. 4, 439. *pa i kola.* Luda bi bila kad bi mu došla dok ne dotera kola sedmera. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Brže digni sedmore kočijc, doteraj i*(h)* mome belom dvoru. 1. 609. *i uopće ono što se vozi ili što nose koń ili drugo životińe.* No veliki plijen doćeraše. Nar. pjes. vuk. 4, 524. Jer što žita i donila raja, u mlin nema tko ga odnijeti, niti drva u grad dotjerati. Osvetn. 2, 76. — *može se koń dotjerati i kad se na ńem jaše.* Kad doćera šarca do đevojke, on pogubi kuma i đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 398. Pa doćera koňa do đevojke; kod đevojke odsjede zelenka. 3, 242. — *c) kaže se i kad ko trčeći za kim namjerom da ga uhvati (tjerajući ga, goneći ga) učini da bježeći dońekle dođe (vidi i* b) Do šatorov Turke dotiraše. I. T. Mrnavić, osm. 51. Pak počera po polu Latińče, doćera ga do Leđanskih vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Sve po tragu Turke počeraše, do Sibnice sela doćeraše. 4, 148. — *u prenesenom se smislu kaže da se dotjera trag kad se po ńemu za čim ide.* Kad doćeram trag do mora. Nar. prip. vuk. 203. — *d) kao brzo donijeti, dovesti što, zamahnuti (n. pr. sabljom, kao što je u ovom primjeru).* Pa do Ive sablju doterao, da ga nije zadržalo drusto, i ńega bi onde pogubio. Nar. pjes. vuk. 3, 216. — *e) u prenesenom smislu, progonstvom usilovati koga na ńešto.* Kad na smrt dotira ljubav jur moj žitak. Š. Menčetić 89. Dotira ga glad i nevolja, da morade službu primiti. E. Pavić, ogl. 577. — *f) također u prenesenom smislu, činći što ili uopće baveći se čim ili kim, učiniti da ono dođe do ńekoga mjesta ili u ńeko stańe. objekat može biti: aa) stvar koju subjekat čini.* Kada se prva brazda na kraj mekote dotira. I. Jablanci 52. On taj izum dotjera do svrsnosti. M. Pavlinović, rad. 79. — *bb) stvar koju nije subjekat učinio, ili čeljade, kojijem se subjekat bavi gojeći ga, upravljajući ga (vidi i u Vukovu rječniku,* 3). Ki *(s. Augustin)* i pope i fratre pod poslun, uboštvo i čistoću dotira. F. Glavinić, cvit. 296ᵇ. Promislimo cvitje, koliko je iz prva priprosto, neugledno i divje, dok ga narav ne dotira na svoju izvrsnost. A. Tomiković, gov. 378. Dobro je lasno doćerati i na ruku okrenuti. (Ovo se naj više govori za ženu i za ostale mlađe). Nar. posl. vuk. 61. — *i sa* se, *pasivno.* Ova dotle u sebi razbirah dok se pamet k znańu ne dotira. J. S. Reljković 2

b. *svršiti tjerańe, kao dostignuti.* Koje sam ja stigao i dotirao. M. A. Reljković, sabr. 45.

2. *neprelazno (ili dajbudi bez objekta). a) svojom radńom dońekle dospjeti (vidi i u Vukovu rječniku,* 4). Nahodio sam u žitijam da neki od pustińika po celi sedam dana a neki po četrdeset ništa ne bi u usta uložili; silio sam se ne bi li i ja kako mogao do jednog dna doterati. D. Obradović, živ. 100. Mi svi vaļa da se trudimo, dotle da dotjeramo, da nam jezik u knigama bude jednak. Vuk. pism. 20. — *i sa* se, *impersonalno pasivno.* Ne svećaše se sabat i ostale đudinske svetkovine i dotira se do toga, da skoro nitko ne ktijaše ispoviditi, da je Židija. E. Pavić, ogl. 436. — *b) živećem ili postupańem doći do kakva dobra ili (češće) zla (vidi i u Vukovu rječniku,* 5). Doćerao do pasâ (da ga mrtva pojedu, kao strvinu t. j. osiromašio ili oboljeo). Nar. posl. vuk. 68. Frane dotjera do

kapetanstva na velikoj korabji. M. Pavlinović, rad. 113.

DOTJERÁVATI, dotjèrâvâm, *impf.* dotjerati, *vidi* dotjerivati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U naše vrijeme.* Bell je svoje iznašašće dotjeravao. M. Pavlinović, rad. 60.

DOTJERÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se dotjeruje.* — *U Vukovu rječniku* (1. ‚das herbeitreiben' ‚adactio'. 2. ‚das abrichten' ‚τὸ condocefacere').

DOTJE[illegible]VATI, dotjèrujēm *i* dotjèrîvâm, *impf.* dotjerati, *iš*[illegible] dotjerivati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rjčnika u Vukovu.* Pored sebe i nas u laž doteruje. Glasn. II, 3, 210. (1719). I puni su od marve torovi (kuda se s kvarova u zalogu dotiruju). J. S. Reļković 155.

DÒTKATI, dȍčēm (dòtkâm), *pf.* pertexere, *svršiti tkanje, prestati tkati.* — *složno:* do-tkati. — *impf.:* dotkivati, dotkavati. — *Akc. je u svijem oblicima kao u inf. osim praes.* dȍčēm, dȍčēš, dȍče, dočēmo, dočēte, dȍču (dòtkû), *aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȍtkâ, *part. praet. pass.* dȍtkān, dȍtkât. — *Od* XVI *vijeka, a između rjčnika u Belinu* (dotkati, dotkam ‚pertexo' 730[b]), *u Stulićevu, u Vukovu* (dotkati, dočem). Osnova nije duga, ka još nije dotkana. M. Vetranić 2, 5. Kad devojka nagradi tkanje, ona tka a nikad ne mari koliko je otkala, pa kad dotka, onog istog večera metne to nemereno platno pod glavu. Vuk (?), živ. 324.

DOTKÁVÂNJE, *n. djelo kojijem se dotkava.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOTKÁVATI, dȍtkâvam, *impf.* dotkati, *vidi* dotkivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOTKÍVÂNJE, *n. djelo kojijem se dotkiva.* — *U Vukovu rječniku.*

DOTKÍVATI, dȍtkîvâm, *impf.* dotkati. *isporedi* dotkavati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku.*

DOTLA, *vidi* dotle, *isporedi* dotlaj *i* dotlan. — *U spomeniku* XV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku.* Ako bi dotla ja ne uzeo poklada. Mon. serb. 373. (1433).

DOTLAJ, *vidi* dotla *i* j. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dotlaj ne uzeть dȅlь. Mon. serb. 356. (1429). Ako bi dotlaj ne uzeть poklaдь. 395. (1438).

DOTLAN, *vidi* dotla *i* n. — *Dolazi (ali nepouzdano) u spomeniku* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (dotlanь). Dotlanь ne uzeть ńhь dȅlь. Spom. sr. 2, 86. (1429). *kod istoga primjera Daničić u rječniku dodaje:* Samo u tom spomeniku, pa i on je samo drugi prijepis od spomenika u kome na istom mjestu stoji ‚dotlaj' (Mon. serb. 356, *vidi prvi primjer kod* dotlaj), za to mislim da je pogrješka.

1. DÒTLE, *adv.* eo usque, *do toga časa ili mjesta, isporedi* dokle, donle, dovle, dosle. *prema značenju zamjenica* taj *i* tolik *trebalo bi da naznačuje vrijeme ili mjesto što je blizu onome s kojijem se govori, ali se upotrebļava uopće kad ne treba istaknuti da je ono (vrijeme ili mjesto) blizu ili daleko od onoga koji govori, i kad je združeno s relativnijem ili korelativnijem adverbom ili konjunkcijom (vidi* a, *b) i* c, *b)).* — *Postaje vidi kod* dotole. — *Mješte* -e *može imati i nastavak* a, *vidi* dotla; *može također bez promjene značćna primiti na kraju ńcke glasove, vidi* dotlej, dotlek, dotleka, dotlom, dotleu, dotlesi, dotlezi. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* a, *b) aa) a također i* dotlej) *a između rječnika u Vrančićevu:* ‚eatenus; tandiu; tantisper'; *u Mikaļinu:* dotle, do tamo ‚istuc usque'; dotle, do toliko vrjemena ‚tantisper, tandiu, eatenus'; dotle da ‚tandiu quoad, usque eo quoad, eatenus quoad'; *u Bjelostjenčevu:* dotle, do te dobe, do tam ‚illucusque'. 2. dotle, t. j. do tuliko vremena ‚eatenus, tam diu, tantisper'. 3. dotle do *(očito grješkom mješte da kako i jest u Mikaļinu rječniku iz kojega je uzeto)* ‚eateuus quoad, tamdiu quoad, usque eo quoad'; *u Jambrešićevu:* dotle, do te dobe ‚tamdiu'; *u Voltiđijinu:* ‚sin allora' ‚bis dahin'; *u Stulićevu:* ‚illuc usque, eatenus, tamdiu, eousque'; dotle da ‚donec, usque dum'; *u Vukovu:* ‚bis dahin' ‚usque eo'; *u Daničićevu:* ‚ad id tempus'.

a. *o vremenu. a) uopće.* Davši red ostalim ļudem, da treti dan za manu pridu, nastanivši se po bližńih selih dotle. Mon. croat. 222. (1527). Dotle se ima prodlžiti. Naručn. 72[b]. Cesar Oktavijan do peset, veli, lit ako tko svojih dan ne bude dovršit, ali ima umrijeti ali se čin't ubit; jer dotle živjeti život se može rit. N. Dimitrović 31. Šesta i naj posljedńa *(etat)* od sedamdeset godišta do svrhe od života; ma mali dan današńi dotle dohode. M. Orbin 19. I krstjanski nauk primi slavski, boļe neg dotle ini. J. Kavańin 101[b]. Dotle slavna dobitnika, pak prikorna pobjednika. 303[a]. Kada vidje, da prisveta ona duša ne kako one druge dotle u tmina nego sjajući zrakama od svitlosti božanstvene . . . uputi se k limbu. F. Lastrić, test. 202[a]. Kobila ti godine dočika . . . dotle nosi još i magarica. J. S. Reļković 190. Do Ilijna dana bijeloga, dotle ćemo ńega dočekati. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Dotle pope, otle raspop Luka. Osvetn. 2, 94. Od podneva u gamiju Turci navrvili kako nikad dotle. 6, 30. — *b) stoji u glavnoj rečenici kojoj je podložna druga a u ovoj ima relativni ili korelativni adverb ili konjukcija: aa)* dokle, dok (do godi). *aaa) glavna rečenica stoji prije podložne.* Dotle dokle budu namь nastojati. Mon. serb. 455. (1452). Dotle je voļan volove napasti dokle se težak priobuje. Stat. poļ. ark. 5, 267. Udržati ga oču dari dotle dokle mi ti povratiš. Mirakuli. 113. Lijevat oda svudi rijeke od suza dotle ima, dokle u gorku vodu onu zloće sve potonu. I. Gundulić 239. Umići lovčari dotle zvir šegaju, dokle u privari lov zgledaju. I. T. Mrnavić, osm. 121. Dotle te sebar služi, dokle mu prs' u ustijeh držiš. (D). Poslov. danič. 19. Nije dotle mirovao, doklem nije ńega digao. A. Kanižlić, kam. 35. Oni zvaše nas dotle dugo na ručak i na večeru, dokle ja imadoh čim darivati. M. A. Reļković, sabr. 18. Bijući dotle dugo dok ubi tele. 57. I dotle su ga progonili dok su ga umorili. Đ. Rapić 31. — *bbb) podložna stoji prije glavne.* Dokle je u nas duša, dotle hodimo, govorimo, pijemo, jedemo. M. Divković, bes. 17[b]. Do godi sam način i složnost dila ovoga razgledao, dotle sam se strašio. F. Lastrić, test. II. Doklem se ne ukaže, da je krivac, dotle ga zakon drži za pravedna. A. Kanižlić, kam. 892. Dokle baba dojila, dotle baba brojila. (Z). Poslov. danič. 19. Dok se, rekoh, zajedno vladaše, dotle Turci zao izgled daše. M. A. Reļković, sat. B 7[b]. Dok on bio nasred poļa ravna, dotle Merja u bijele dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Dok ļubio, dotle i branio. 2, 179. Dokle Porča sedlo opremio, dotle sluge izvedoše đoga. 2, 588. Dok je aša, dotle je kuća naša. Nar. posl. vuk. 64. Dokle žńela, dotle jela. Dokle ružica miriše, dotle svak je begeniše. Dokle trajalo, dotle lajalo; a kad nestalo, onda prestalo. 65. Dok peče dotle i teče (rakije). 66. Dok ja gledam moj rep a ti svoga sina grob,

dotle pravog prijateļstva među nama biti ne može. Vuk, poslov. 64. — *bb)* čim, dočim. Ter da ondi stoji dotle, čim po ń cesar opet pošļe. P. Hektorović (?) 92. Sluga gospodinu dotle služit ima, dočim bezsudbinu od ńega ne prima. I. T. Mrnavić, osm. 131. Zlobu grijeha dotle znamo, čim nas bude ugrizati. J. Kavańin 4^b. Pa dočim se bogu pomolio, . . dotle odpro škrińu Milutine. Osvetn. 2, 22. — *cc) u jednom primjeru* XVI *vijeka mješte podložne rečenice s konjunkcijom ima ger. praet.*: Dokle ne bi pokojan ne ispļniv voļu svoju. Transit. 258.

b. *o mjestu.* Do pitoma lomna Vlaha starog, dotle su ih, kado, dotjerali. Nar. pjes. vuk. 4, 353. Dotle je tvoje. (Reče se u šali onome koji padne na zemļu). Nar. posl. vuk. 68. Ne vidi se otle dotle *(isporedi* dokle, I, 1, b *pri kraju).* 196. Dotle vaše; a amo je naše! Osvetn. 4. 49.

c. *preneseno od mjesta na veličinu kakve radńe, pokazuje dokle radńa doseže. a) uopće.* Odkud ti umiješ dotle? M. Držić 192. Dotle li se zulum oglasio od sestrića od Voinovića! Nar. pjes. vuk. 2, 135. — *b) stoji u glavnoj rečenici, a ima i podložna u kojoj je* da *(vidi* 1. da, I, A, 2, *β*, a). Ab, ter jedan zrak na sviti tamna lica umrloga lijepu svjetlos od razloga moć' će dotle zasjeniti, da kraļestvo i čas tvoju zaboraviš ti neredno? I. Gundulić 25. Paček se oko dotle vara i poznaja svačija gube, da gdi bubań svaki udara čuješ i gdi trubļe trube. 435. Niti ona gleda dotle, da se ditešce od sebe pripomože. F. Lastrić, ned. 379.

2. DOTLE, *u ugarskijeh Hrvata mjšte relativnoga* dokle. *isporedi* doslen, dosļe, došļek. Nepreteļi moji nete *(neće)* zamučati dotle me ne vide va grobi ležati. Jačke. 98.

DÒTLÊJ, *vidi* dotle *i* j. — *U knizi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Zgodilo bi se ter̀ ne bilo odь kneza Stepana sinovь a dotlej ne uzeto više rečeni pokladь, tada da se ima dati više rečeni pokladь ovemь kućamь. Mon. serb. 373. (1433).

DÒTLÊK, *vidi* dotle *i* k. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Dotlek se uzdrži božanstveno ustrpļensvo, dokle se broj dovrši od dugova. B. Zuzeri 46^b. Dokle ti ńega na boga, dotlek će on tebe za boga. (Z). Poslov. danič. 19. Dotlek bješe se ustrašio da još i nadańe prošteńa gubijaše. S. Rosa 157^a. I dotlek je plako on i sva družtva ńegova, dokle su im oči prisušile. A. Kalić 74. Da bi bil dotlek zakļet, dokle god ga ne bi divojka Rožica bušnula. Nar. prip. mikul. 7.

DÒTLÊKA, *vidi* dotle *i* ka. — XVIII *vijeka.* Dotleka svim je dopušteno očitovati skrovite krivine pristupnika. A. d. Bella, razg. 72^b. Dotleka bjehu ništa. I. Đorđić, salt. 466. Dotleka ste bezobrazni da mene madijonikom činite. S. Rosa 85^a.

DÒTLÊM, *vidi* dotle *i* m. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Molimo dotlem našega kneza. M. Pavlinović, razl. spis. 104.

DÒTLÊN, *vidi* dotle *i* n. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Dokle među krstjani nahođaše se mir i sklad, dotlen se među ńima nahođaše svaki napridak i sriča. J. Banovac, razg. 182. Doklen ļube, dotlen vjeru daju. Nar. pjes. vuk. 1, 389. Koji se bješe zarekao da se neće oženiti dotlen doklen god u snu ne vidi đevojku. Nar. prip. vuk. 139.

DOTLESI, *vidi* dotle *i* si. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kad *(Apolo)* svojih kolesi uz nebo potoči, ter doli dotlesi nam svitlost uzroči. Đ. Baraković, vil. 92.

DOTLEZI, *vidi* dotle *i* zi. — *U knizi* XIV *vijeka.* Dotlezi meda Krьstьcu. Glasn. 15, 301. (1348 ?).

DÓTLIČ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DOTLJE, *vidi* dotle. *isporedi* dotoļe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Dotļe bijeli suparnici bili. Osvetn. 3, 141.

DÒTMÂ, *adv. dosta.* — *Riječ nejasna; jamačno složena od* do *i od* tma *koje se ne zna što je: može se pomisliti na stslov. supstantiv* tьma, *veliki broj (vidi* 2. tama), *ili na* utomah. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ma sam se dotma naio i napio'. ‚Ma sam dotma pokisao'. J. Bogdanović.

DÒTOČAK, dòtočka, *m. ono gdje se nešto dotoči (vidi* dotočiti, b). *takovo značeńe ima ova riječ na jedinom mjestu* (XVIII *vijeka) gdje dolazi; biće je sam pisac načinio.* Bog, koji svojijem providjenstvom sve je potanko odredio ‚in pondere, numero et mensura', odredio je i svakom od nas broj od grijeha koji hoće u ńemu pritrpjeti tijem načinom, da, ako broj ovi dotoči se, ili će te prikom smrti bog porazit, ili, ako ostaneš u životu, zaslijepļen u pameti i otvrdnut u tvomu srcu uzmnažat ćeš po tvojoj krivini grijesim novijem plame od ogńa vjekovitoga jur za tebe pripravļena. tako nam kaže sveti prorok Ekekijel, zoveći ovi dotočak grijehâ: ‚Dies . . . iniquitatis praefinita'. B. Zuzeri 47a.

DOTÒČÊŃE, *n. djelo kojijem se dotoči.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚elutriandi (!) finis'.

DOTÒČITI, dòtočîm, *pf. složeno*: do-točiti. — *impf.*: dotakati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu*: v. dotakati; *u Stulićevu*: ‚elutriaudi (!) finem facere'; dotočiti se vrime ‚finire, deficere'; *u Vukovu*: ‚vollschenken' ‚impleo'.

a. *aktivno. a) pravo je značeńe: svršiti točeńe, utočiti dok bude pun sud.* Utočila po koudira jeda, ono drugo vinom dotočila. Nar. pjes. vuk. 1, 215. — *b) u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači doći, isporedi* doteći. Daleko li put činimo, dok do kraja dotočimo? V. Došen 47^b. Broj narode od starina od Adama sva kolina; pak do tebe tja dotoči. 226^b.

b. *sa* se, *refleksivno, kod tri pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka znači (o vremenu) doteći, ispuniti se (ovo je metaforički uzeto od ńegdašńega sûda koji je pretakańem pijeska ili vode mjerio vrijeme, vidi:* Smrt u toliko gleda i preži, kadar će se prah dotočit ‚finitus est pulvis'. B. Zuzeri 254^a). Kad ura tvoja dotoči se, trave krepos, a ļudi znaće izgubiše. 151^a. I prije godišta nrice im su se dotočile. 254^b. Dotočivši se to vrijeme. S. Rosa 15^a. Počne godište, godište je u dvanaest mjeseca razdijeļeno: što će od nas bit kad se dotoči? A. Kalić 15. Dok se dotoči vrijeme i dopuni. 294. — *i o čem drugome što se vremenom vrši.* Može biti da mu se jur broj od grijeha dotočio. B. Zuzeri 47^b. *vidi i kod* dotočak.

DOTOČÍVATI SE, dotòčujêm se *i* dotòčîvâm se, *impf.* dotočiti se *(vidi* dotočiti, b). — *U Stulićevu rječniku (kod* dotočivati se vrijeme *ima praes.* dotočiva se). — *nepouzdano.*

DOTOL, *vidi* dotole. — *U jednoga pisca* XV *vijeka (u stihu).* Ako li daj dotol dokla zemļa ova bude na karte foļ slovińska čtit slova, trudna toga plova ovdi jidra kala plavca moja nova. M. Marulić 66.

DOTOLA, *vidi* dotole. — *Dolazi (s glasom* j

na kraju) u spomeniku xv *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku (kod* tola). Dotolaj ne uzeta ńihь poklada. Mon. serb. 364. (1431).

DOTOLAJ, *vidi* dotola.

DÒTOLĒ (dotólê), *adv. vidi* dotle. — *Sastavljeno: do i* tole; *kod zadńega je dijela osnova* tol *što i kod* tolik, *te bi prvo značeńe bilo: do toliko. bez promjene značeńa može imati različite nastavke (vidi* dotoli, dotoļe, dotola, dotolu). *i -o- može ispasti, vidi* dotle, dotla. — *isporedi* dokoli *i* otole, potole. — *Od* xiv *vijeka.* Da odъbijaju do tole, do koli se isplati vъsь dugъ. Mon. serb. 232. (1398). Do tole i kada godě budu gospodovati. 303. (1420). Dotole da čine, kako je boļe. Mon. croat. 87. (1460). Budi ondo dotole, dokle reku tebi. Bernardin 8b. mat. 2, 13. Od koli ženskom ļubvom ustriļen bih v srce, od tole o miru načeh misliti. ne marah do tole, gdi li ubiti hoću gdi li ubiti me hote. Aleks jag. star. 3, 276. Oni dotole ļube te i žele, dokoli srećome tvojom se vesele. D. Rańina 89a. Koji list brzo ćemo očitovati putom podobnim. do tole primi Osmanšćicu. I. T. Mrnavić, osm. 12. Da se učinila kraļica ka vlada, dotole nikada ńe ne pridobiše J. Armolušić 56. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku (o vremenu i o mjestu).* ‚Dotole sam sve trpio, dokle mi nije dotužilo‘. ‚Dotole sam bio došo dje ti sad sjediš‘.

DOTOLI, *vidi* dotole. — *U spomeniku* xv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku (kod* tolě). Davati do toli. Mon. serb. 290. (1419).

DOTOLU, *vidi* dotole. — *U spomeniku* xiv *vijeka a otale u Daničićevu rječniku (kod* tolu). Do tolu sъbļudi. Spom. sr. 1, 33. (1400).

DOTOĻ, *vidi* dotole *i* dotoļe. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DOTOĻE, *vidi* dotole. — *Dolazi (pisano* do tolě) xv *vijeka i u Daničićevu rječniku (kod* tolě); *a i u Stulićevu* (do toļe) *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Do tolě, do kolě da jamьce. Spom. sr. 1, 100. (1410). Do tolě, do kolě budu stojati. Mon. serb. 351. (1427).

DOTÒPITI, dòtopîm, *pf. svršiti topļeńe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-topiti. — *impf.:* dotapati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Stulićevu rječniku* (‚liquefaciendi finem facere‘). — *Sa* se, *pasivno i refleksivno. — U Belinu rječniku* (‚deliquesco‘ 441a) *i u Stulićevu.*

DÒTRAJATI, dòtrajêm, *pf. složeno:* do-trajati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòtrajâ. — *U Vukovu rječniku* (1. čega ‚dauern bis —‘ ‚durare usque‘. 2. što ‚aufhören zu dauern‘ ‚durare jam non posse‘) *iz kojega su uzeti daļe primjeri. a) trajati dońekle. subjekat može biti i partitivni genetiv.* ‚Neće sijena dotrajati do božića‘. — *b) svršiti trajańe, ne trajati daļe, prestati, nestati.* ‚Već nam je žito dotrajalo‘.

DÒTRAĻATI, dòtraļâm, *pf. doći traļajući.* — *složeno:* do-traļati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Metni mi u te prodrte opanke kakvu god zalogu, i okrpi mi to obuće, jer neću u ńima do Gospića dotraļati‘. J. Bogdanović.

DOTRÀPATI, dotràpâm, *pf. doći trapajući.* — *složeno:* do-trapati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Do kļuseta dok dotrapam. V. Došen 155b.

DÒTRAPITI, dòtrapîm, *pf. svršiti traplеńe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-trapiti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jesi li dotrapio vinograd?‘

DÒTRATITI, dòtratîm, *pf. potratiti, istratiti do kraja.* — *složeno:* do-tratiti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kad ovo malo dotratim, čijem ću živļet?‘

DOTRÁŽITI, dòtrážîm, *pf. svršiti tražeńe, naći.* — *složeno:* do-tražiti. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *U poslovici* xviii *vijeka.* Dotraži pas (hrt) ki se tražit‘ ne mori. (Z). Poslov. danič. 19.

DÒTRCITI, dòtrcîm, *pf. kao da znači dotaknuti.* — *složeno:* do *i* trciti *neposnata posťańa.* — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada je čovjek vrlo bolan, ili ima kakovu ranu na sebi, onda se reče: ‚Tako je bolestan, da se ne da nigde dotreiti‘ ili: ‚Ne smijem ovo rukom ni dotreiti a kamo li u ruke uzeti‘. J. Bogdanović.

DOTRČÁŃE, *n. djelo kojijem se dotrči.* — *Stariji je oblik* dotrčanje. — *U Belinu rječniku* (dotrćanje ‚accursus‘ 22b).

DOTRČATI, dotrčîm, *pf.* accurrere, *doći trčeći, isporedi* dotrkati. — *složeno:* do-trčati. — *impf.:* dotrčavati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dotrčímo, dotrčite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòtrčâ, *u part. praet. act.* dòtrčao, dòtrčâla. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* doteći), *u Belinu* 22a. 231a, *u Stulićevu, u Vukovu.* Ovdi satiri dotrče. M. Držić 36. Dite dozva roditeļe, koji dotrčavši ne mogahu je dofatiti. J. Banovac, prip. 214. Čuvši ovi ńegov vapaj bratja redovnici, dotrčaše. M. Zoričić, zrc. 63. Ugleda ga, poznade i dotrča kazati starcu Tobiji. And. Kačić, kor. 277. Koji prije dotrči u krilo. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Skoči hrče i odmah dotrča. 2, 285. Al‘ dotrča jedan od svatova. 2, 584. Dotrčaše Turci Arapinu. 4, 306. Dotrčite mene po avazu. Ogled. sr. 500.

DOTRČÁVÁŃE, *n. djelo kojijem se dotrčava.* — *U Vukovu rječniku.*

DOTRČÁVATI, dotrčâvâm, *impf.* dotrčati. *isporedi* dotrčivati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Vukovu rječniku.*

DOTRČÍVATI, dotrčujêm *i* dotrčîvâm, *impf.* dotrčati, *vidi* dotrčavati. — *U Belinu rječniku (praes.* dotrčujem *uz inf.* dotrčati 22a).

DOTRÉSATI, dòtrēsâm, *impf.* dotresti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOTRÉSTI, dotrésêm, *pf. svršiti treseńe, prestati tresti.* — *složeno:* do-tresti. — *impf.:* dotresati. — *Akc. je kao kod* dovući. — *U Belinu rječniku* (‚finir d‘agitare‘ 52b) *i u Stulićevu* (‚concussionis finem facere‘).

DÒTRGATI, dòtrgâm, *pf. složeno:* do-trgati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòtrgâ. *a) otkinuti, očupati do kraja.* — *b) svršiti trgańe (berbu).* — *S obadva značeńa u Stulićevu rječniku.*

DÒTRGNUTI SE, dòtrgnêm se, *pf. svršiti se, prckinuti se, dospjeti.* — *složeno:* do-trgnuti. — *Oblike vidi kod* trgnuti, *akcenat kod* istrgnuti. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Dotrgnu se kraļestvo korintijansko u Antomenu kraļu P. Vitezović, kron. 13. Kih se zapovidništvo za vsim dotrže pod Konstantinom. 122.

DOTRIJÈBITI, dòtrijebîm, *pf. svršiti trijebļeńe, otrijebiti do kraja.* — *složeno:* do-trijebiti. — *impf.:* dotrjebljivati. — *Akc. je kao kod* dotiještiti — *U Belinu rječniku* 494b *i u Stulićevu* (dotrijebiti *i po zapadnom govoru* dotribiti ‚depurgare‘).

DOTRIJÈSKATI, dòtrijeskâm, *pf. rastrijeskati do kraja.* — *složeno:* do-trijeskati (*vidi kod* rastrijeskati). — *Akc. je kao kod* dolijevati. — *U Stulićevu rječniku* (‚ictu frangere‘).

DÒTRÎNA, *f. nauk vjere kršćanske što župnici daju u blagdane poslije podne, tal.* dottrina. *vidi* doktrina. — *U Dubrovniku se kaže* dotrinica. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Ostav|a (!) se molitve, predike, dotrina i druga dila duhovna. J. Banovac, razg. 168. Zvoni na dotrinu. pred. 47.

DÒTRÎNICA, *f. vidi* dotrina.

DOTRJEBLÍVATI, dotrjèb|ujêm *i* dotrjèb|îvâm, *impf.* dotrijebiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* dotrjebivati, dotrjebivam.

DOTŔKÂŇE, *n. djelo kojijem se dotrče.* — *Stariji je oblik* dotrkanje. — *U Belinu rječniku* (dotrkanje ‚accursus' 22b) *i u Stulićevu.*

DOTŔKATI, dòtrčêm, *pf.* accurrere, *doći trčući, isporedi* dotrčati. — *složeno:* do-trkati. — *impf.:* dotrkivati (dotrkavati). — *Akc. je kao kod* dopisati. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Posli puno muke i umora *(pseto)* ufati lovinu; ma što? dotrče lovac nada ń i ufati ga za vrat bučeći na ń: pušti! J. Banovac, razg. 91. Muštulukčije dotrkavši vapijahu. F. Lastrić, test. 228b. I sejani dotrkaše tute. S. Štefanac 14. Čuvši podložnici ńegovi dotrkaše da vide kraja svoga. B Leaković, nauk. 61. Tad dotrka ostarjela majka. Nar. pjes. juk. 310.

DOTRKÁVATI, dotŕkâvâm, *impf.* dotrkati, *vidi* dotrkivati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku (praes.* dotrkavam *kod* dotrkati). Viditi dvora i grada dotrkavati zbog ńezina posla. A. T. Blagojević, khin. 74.

DOTRKÍVÂŇE, *n. djelo kojijem se dotrkuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOTRKÍVATI, dotŕkujêm *i* dotŕkîvâm, *impf.* dotrkati, *isporedi* dotrkavati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dotrkivati, dotrkivam 22b), *u Stulićevu* (dotrkivati, dotrkivam), *u Vukovu* (dotrkivati, dotrkujem). K carskoj prizidnici smino dotrkuju. I. T. Mrnavić, osm. 90. Jedan za drugim dotrkujući. And. Kačić, kor. 57. Dotrkavati zbog ńezina posla, kako se za vaš dotrkuje. A. T. Blagojević, khin. 74. Premako je na svaku stranu dotrkivao. A. Tomiković, živ. 126.

DOTŔNUTI, dòtrnêm, *pf. utrnuti do kraja, posve; prestati trnuti.* — *složeno:* do-trnuti. — *impf.:* dotrńivati. — *Akc. je kao kod* domahnuti. — *U Belinu rječniku* (‚finire d' instupidirsi i denti' 63a) *i u Stulićevu:* (‚dentes a crepitu et stupore, quos acidi cibi producere solent, cessare').

DOTRÒŠITI, dòtrošîm, *pf. svršiti trošeńe, istrošiti, potrošiti.* — *složeno:* do-trošiti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U naše vrijeme.* Bili su već skoro sve novce dotrošili. Nar. prip. bos. I, 71.

DOTŔPLETI, dotŕpîm, *pf. potrpleti dońekle.* — *složeno:* do-trpleti. — *Akc. je kao kod* dotrubiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Trpio sam i trpio, ali dotole nijesam mogo dotrpjeti'.

DÒTRTATI, dòtrtâm, *pf. doći trtajući.* — *složeno:* do-trtati. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚U tmici jedva smo dotrtali'.

DÒTRTI, dòtrêm, *pf. svršiti trveńe, otrti do kraja.* — *složeno:* do-trti. — *Akc. vidi kod* istrti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Evo sam pod dotrla'.

DOTRÚBITI, dotrúbîm, *pf. svršiti trubļeńe.* — *složeno:* do-trubiti. — *impf.:* dotrubļivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dòtrûbî. — *U Belinu rječniku* 747a *i u Stulićevu* („a buccinando cessare').

DOTRUBĻÍVATI, dotrùb|ujêm *i* dotrùb|îvâm, *impf.* dotrubiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku (praes.* dotrubļivam *uz inf.* dotrubiti 747a) *i u Stulićevu (griješkom* dotrubivati, dotrubivam).

DOTRÚDITI, dòtrûdîm, *pf. dosaditi, dotužiti, dogrdjeti, s dativom.* — *isporedi* dotrudńeti. — *složeno:* do-truditi. — *impf.:* dotrudivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — XVI *i* XVII *vijeka kod Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚taedium facere' 724b; ‚valde torquere' 735b) *i u Stulićevu* („taedio aliquem afficere, defatigare aliquem'). Ļuvenu kunem vlas . . . cić koje nemilo, vaj, svemu dotrudih i dušu i tilo i ime izgubih. M. Držić 73—74. Još ću ja jednome učinit igru ovu, pak ću poć domome, er mi već dotrudi vrtjet se sved zaman oko vas ovudi. F. Lukarević 74. Životu, ki meni istomu dotrudi. D. Rańina 61a. Zakon ki dotrudi ishodeći svak čas ļući. D. Zlatarić 48b. Vitezove razgovaram, da im dug boj ne dotrudi. G. Palmotić 1, 216. Zao dobru dotrudi, er se zlu ne osudi. (D). Poslov. daničk. 155. — *Sa se, refleksivno, dolazi u naše vrijeme u Dubrovniku s posve drugijem značeńem: doći s trudom, s mukom, vidi* domučiti *pri kraju.* ‚Što ste se amo dotrudili?' — *u Stulićevu rječniku ima značeńe:* ‚nimium defessum esse'.

DOTRÚDŃETI, dotrúdnîm, *pf. vidi* dotruditi. — *impf.:* dotrudńivati. — *-ńe- stoji po (sadašńem) južnom govoru mjeśte* -nê-, *te je prije po istom govoru glasilo* dotrudnjeti; *po istočnom glasi* dotrudneti *(nepotvrđeno), po zapadnom* dotrudniti. — *Akc. je kao kod* doživljeti. — *Složeno:* do *i* trudńeti (trudnêti) *koje postaje od osnove* trudn *adjektiva* trudan *nastavkom* ê, *te bi prvo značeńe bilo: toliko trudan postati da se već ne može podnositi.* — XVI *i* XVII *vijeka kod Dubrovčana a između rječnika u Stulićevu* („aliquem vexare, divexare, alicui nimis molestum esse'). Taj smrad bogu je dotrudnil. M. Vetranić 1, 80. Ma oto vam ja brže i dotrudnih duzijem riječemi. M. Držić 243. Kad li se imaju, tadaj se mrze i dotrudne. B. Gradić, djev. 111. Ne dotrudnjet vam s dļijem govoreńem. D. Zlatarić 36ß. Da moje govoreńe ne bude vam dotrudnjeti. M. Orbin 2.

DOTRUDŃÍVATI, dotrùdńujêm *i* dotrùdńîvâm, *impf.* dotrudńeti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* dotrudnivati, dotrudnivam.

DOTRUDÍVATI, dotrůdujêm *i* dotrůdîvâm, *impf.* dotruditi. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Belinu rječniku (uz inf.* dotruditi *praes.* dotrudivam 724b *i griješkom* dotrudivam 735b) *i u Stulićevu (griješkom* dotrudivati, dotrudivam).

DÒTRUHNUTI, dòtruhnêm, *pf. istruhnuti do kraja, posve.* — *složeno:* do-truhnuti. — *Akc. je kao kod* dometnuti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (bez glasa* h). Da svak, kada već dotrune, u čeļusti smrti grune. V. Došen 47b. Da na zemļi trulad trune a nikada ne dotrune. 229a.

DOTRŽITI, dotŕžîm, *pf. svršiti trženje, prestati tržiti.* — *složeno:* do-tržiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòtrŕžî. — *U naše vrijeme u Lici.* Dotržiti, nesretno dokončati trgovački rad, t. j. kada mali trgovčić bankrotira, i prestane trgovati, reku mu: ‚Bogme je taj i taj trgovac dotržio'. J. Bogdanović.

DOTUĆI, dotúćêm, *pf. svršiti tučeńe, istući,*

natući, potući koliko je dosta. — *složeno:* dotući. — *Akc. je kao kod* dovući. — *Od* xvm *vijeka, između rječnika u Belinu (samo part. praet. pass.* dotučen) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (‚contusionem absolvere'), *u Vukovu* (‚percutio satis'). Al' ga dobro Miloš ne dotuče. Nar. pjes. vuk, rječn. 135b. Dok su Nakić i Radnić pod Livnom tukli i dotukli vojsku paše. M. Pavlinović, razg. 43.

DÒTUGA, *f. stanje u kom je čovjek kojemu što dotuži.* — *Postaje od osnove* dotug *glagola* dotužiti *nastavkom* a. — *U naše vrijeme.* ‚Proði me se, dotuga mi je'. M. Pavlinović. — *Kad čovjeku što dotuži gleda i hiti kako će se što prije onoga osloboditi, po tome može značiti i: hitňa.* — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom:* ‚Nije mi dotuga nijedna'.

DÒTUPÂVAN, dòtupâvna, *adj. zdrave pameti (čovjek). isporedi* nedotupavan. — *Nejasna postaňa.* — *U Vukovu rječniku:* dotupavan, n. p. nije dotupavan ‚nicht vollkommen gesunden verstandes' ‚non sanae mentis'.

DOTÚPITI, dòtûpîm, *pf. istupiti do kraja.* — *složeno:* do-tupiti. — *Akc. je kao kod* dogradíti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Neću oštriti britava prije nego ih dotupim'.

DOTÚRÂŇE, *n. djelo kojijem se dotura (vidi* 1. doturati). — *U Vukovu rječniku.*

1. DOTÚRATI, dòtûrâm, *impf.* doturiti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku* (vide dobacivati).

2. DOTÚRATI, dòtûrâm, *pf. dotjerati, dovesti koturajući, isporedi* dokoturati. — *složeno:* do-turati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku* (‚herbeiwälzen' ‚advolvo').

DÒTURITI, dòturîm, *pf. složeno:* do-turiti. — *impf.:* doturati. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide dobaciti).

a. *dovesti turajući.* Orlovima da smo lećivijem, ne bi sjenku k tebi doturili. Pjev. crn. 133a. Dok doturim Nikoli devojku. 158b.

b. *dobaciti. a) objekat je ono što se baci.* On uzimļe ŕeškoga kamena, jednom turi pa im ga doturi. Pjev. crn. 128a. — *b) objekat je ono do čega se baci.* Pred Turcima odmakao, no bi ńega puška doturila. Nar. pjes. vuk. 3, 305. — *c) nema objekta.* Kolik' Halil pred Muju izmako, ne bi duga puška doturila. Pjev. crn. 48b.

c. *kao doći.* A kad do tog sela doturite. Osvetn. 3, 145.

DÒTURKATI, dòturkâm, *pf. dem.* 2. doturati. — *složeno:* do-turkati. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *U Vukovu rječniku.*

DOTURKÍVATI, dotůrkujêm *i* dotůrkîvâm, *impf.* doturkati. — *Akc. je kao kod* dogradívati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Cio dan sam to i to mu doturkivao, a on dočekivao'. J. Bogdanović.

DOTŮŽATI, dotůžîm, *vidi* dotužiti. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* , Već mi je dotužalo'.

DOTŮŽÊŇE, *n. djelo kojijem se dotuži.* — *Stariji je oblik* dotuženje. — *U Belinu rječniku* (dotuženje ‚molestia' 492b) *i u Stulićevu* (‚vexatio, molestia').

DOTŮŽITI, dotůžîm, *pf. jako dosaditi ili dodijati, dogrdjeti, s dat.* — *složeno:* do-tužiti *(vidi* 3. tužiti). — *U inf. i u prošlijem vremenima može biti osnova i* dotuža *(vidi* dotužati). — *Akc. je kao kod* dotrubiti *(u Dubrovniku kao kod* dogradíti). — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚molestiam afferre' 86a; cum dativo ‚molestia afficere' 492b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Jurve mi ļuvena boljezan dotuži. Š. Menčetić 178. Za ono, čto bolest moja ti dotuži. H. Lucić 234. Kad starost vičļiva svakomu dotuži. P. Hektorović 67. Ne puca mu bez nevoļe ļute, besni su mu dotužili Turci. Nar. pjes. vuk, rječ. 135b. Kad Vuku rane dotužiše. Pjev. crn. 234b. Na posletku joj dotuži pa naumi tražiti svoga muža. Nar. prip. vuk. 70. Vama, braćo, da ne dotuži dobro činiti. Vuk, pavl. 2 sol. 3, 13. Lađa se ļulala, da je Gašparu dotužilo, ter uze paļ da crepa more. S. Ļubiša, prip. 49. Patrijara dotuži narodu gore nego paša. 147. Kad im breme dotuži. 192. — *i sa se, refleksivno, bez subjekta, s istijem značenem kao i aktivno.* Zvek od oružja i klopot šćitov, koliko zemļi toj dotužiti se. Aleks. jag. star. 3, 262. Dotuži se đaku, te počne se braniti. Nar. prip. vrč. 113. Eda bi se i svetome Jovanu dotužilo. S. Lubiša, prip. 189.

DOTUŽÍVATI, dotůžujêm *i* dotůžîvâm, *impf.* dotužiti. — *Akc. je kao kod* dogradívati. — *Od kraja* xvii *vijeka a između rječnika u Belinu (uz inf.* dotužiti *praes.* dotužujem 492b *i* dotuživam 86a) *i u Stulićevu (kod* dotužiti *praes.* dotužujem *i* dotuživam *a napose* dotuživati, dotužívam). Da nam dolazi dozba *(tužba ?)* od siromaha Todora, da mu („mo') dotužuje („dotozoče') Jovan. Star. 12, 9. (1700).

DOTVÁRATI, dòtvârâm, *impf.* dotvoriti. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DOTVÒRITI, dòtvorîm, *pf. svršiti tvoreňe, dovršiti.* — *složeno:* do-tvoriti. — *impf.:* dotvarati. — *U Stulićevu rječniku* (‚perficere, explere, absolvere'). — *slabo pouzdano.*

DOTVŔDITI, dòtvrdîm, *pf. svršiti tvrđeňe, utvrđivaňe.* — *složeno:* do-tvrditi. — *impf.:* dotvrdivati. — *Akc. je kao kod* dogradíti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚permunire'.

DOTVRDÍVATI, dotvŕdujêm *i* dotvŕdîvâm, *impf.* dotvrditi. — *U Stulićevu rječniku: praes.* dotvŕdujem *kod* dotvrditi, *a napose (griješkom)* dotvrdivati, dotvrdivam.

DOÙBITI, dòubijêm, *pf. svršiti ubijaňe (prelazno), ubiti posve.* — *složeno:* do-ubiti. — *Akc. kaki je u inf. taki je i u aor.* doùbih, *u impt.* doùbîj, *u ger. praet.* doùbîv, doùbîvši, *u part. praet. act.* doùbio, doùbila; *a mijeňa se u praes. i u part. praet. pass.* doubijen (doùbjen), doubijena, doubijêno (doubjêna, doubjêno) *i* dòubît. — *Od* xvm *vijeka.* Ondi ga na molitvi kameňem posipajući i jedan toļagom udrivši po glavi, doubiše. F. Lastrić, od' 136. Kameňem i koļem doubiše ga. svet. 56a.

DOÙČITI, dòučîm, *pf. svršiti učeňe (prelazno i neprelazno), naučiti do kraja, posve.* — *složeno:* do-učiti. — *impf.:* doučivati. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Od* xvm *vijeka. a) vidi* učiti, docere. — *u Belinu rječniku* („plene docere' 408b). — *b) vidi* učiti, discere. — *između rječnika u Belinu* („perdisco' 381b) *i u Stulićevu.* I oni koji su sve doučili, da se i oni namijeraju na nauku. I. A. Nenadić, nauk. 22. Nije Mula knigu doučio. Nar. pjes. petr. 3, 504. ‚Zašto nijesi svu zadaću doučio?' ‚Još nijesam sve zadaće doučio'. J. Bogdanović.

DOUČÍVATI, doůčujêm *i* doůčîvâm, *impf.* doučiti. — *Akc. je kao kod* dogradívati. — *U Belinu rječniku (praes.* doučivam *uz inf.* doučiti 381b) *i u Stulićevu* (doučivati, doučivam).

DOUGLÁVITI, doůglâvîm, *pf. uglaviti posve.* — *složeno:* do-uglaviti. — *impf.:* douglavljivati. — *Akc. je kao kod* gospodariti. — *U jednoga*

pisca XVIII *vijeka (sa* se, *refleksivno) i u Stulićevu rječniku (također refleksivno:* douglaviti se ‚plane animum in aliquid inducere'). To učini za da učenici douglave se i spoznaju istinu. S. Rosa 82a.

DOUGLAVLÍVATI, douglâvljûjem *i* douglâvljîvâm, *impf.* douglaviti. — *U Stulićevu rječniku (samo refleksivno:* douglavljivati se, *a kod* douglaviti se *ima i praes.* douglavljujem se).

DOUGÒDITI, doûgodîm, *pf. ugoditi posve, do kraja.* — *složeno:* do-ugoditi. — *Akc. je kao kod* dogovoriti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dougoditi zakonu Moizesovu. S. Rosa 142a.

DOULIJÈVATI, doûlijevâm, *impf.* douliti. — *U Stulićevu rječniku.*

DOÛLITI, dôulijêm, *pf. svršiti ulijevaće.* — *složeno:* do-uliti. — *impf.:* doulijevati. — *U Stulićevu rječniku* (‚infundere, replere').

DOUMÈTATI, doûmećêm, *impf.* doumetnuti. — *U Stulićevu rječniku (praes.* doumećem *kod* doumetnuti).

DOÛMETNUTI, doûmetnêm, *pf. svršiti umetaće, umetnuti po sve, do kraja.* — *složeno:* do-umetnuti. — *impf.:* doumetati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOUMÍRATI, doûmîrâm, *impf. iterativno prema* doumrijeti *i* doumirati (doumirem) *kojijem nema potvrde.* — *Akc. je kao kod* umírati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dok živ|eńa to ostalo doumiram i dospijem. V. Došen 47a. I da prije doumira. 183a.

DÒUMITI SE, dòumîm se, *pf.* excogitare, *domisliti se, dosjetiti se.* — *impf.:* doumljati se. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòumî. — *Postaje nastavkom i od riječi* do uma *(vidi* naumiti). — *U jednoga pisca našega vremena.* Pošto vezir |ute tužbe dobi, mudro mnio pa se doumio. Osvetn. 4, 55. — *s gen.* Nu! česa se doumili Turci! potrgali žice brzojavke. 7, 24.

DOÛMLJATI SE, dôûmljâm se, *impf.* doumiti se. — *U jednoga pisca našega vremena u kojega ima i* doumiti se. Tad se umni doumjali mladi, što bi ńima za spaseńa bilo, i dobro se doumili umni. Osvetn. 6, 61.

DOÛOČÊŇE, *n. vidi* suočeńe. M. Pavlinović.

DÒUPITI, dòupîm *ili* dòupijêm, *pf. svršiti upl|eńe (vapl|eńe), prestati upiti (vapiti).* — *složeno:* do-upiti. — *drugi dio može biti i* vapiti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka a iz njega u Stulićevu rječniku (samo* doupiti s *tumačeńem* ‚vociferando lassari'). Kad ovo doupih *(u drugom rukopisu* dovapih). S. Menčetić 269.

DOUPÒRAVITI, doupòravîm, *pf. uporaviti do kraja, posve.* — *složeno:* do-uporaviti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòuporavî. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nehemija douporaviv{i *(štamparskom griješkom* douporavši) vladańe crkve. S. Rosa 19a.

DÒUŠITI, dòušîm, *pf. javiti; prišaptati.* — *impf.:* doušivati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòušî. — *Postaje nastavkom i od osnove* douh *a ova od riječi* do uha *(ima se u misli: dati, kazati ili što tako);* h *pred i mijeńa se na* š. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚certiorem facere aliquem, notificare alicui'). Već se primakli pokolu i trgli stotinu noževa iz korica dok mi jedan pobratim douši: ‚Evo zlo, ako ga ti ne pretečeš'. S. Ljubiša, prič. 31.

DOUŠÍVATI, doûšujêm *i* doûšîvâm, *impf.* doušiti. — *U Stulićevu rječniku* (doušivati, doušivam, *a kod* doušiti *i praes.* doušnjem).

DOUZRÁSTI, douzrástêm, *pf. dorasti.* — *složeno:* do-uzrasti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bivši jur douzrasla zaruči se. S. Rosa 26b.

DÒUŽINATI, dòužînâm, *pf. svršiti užinavaće, užinu.* — *složeno:* do-užinati. — — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòužînâ. — *U naše vrijeme.* ‚Još nijesmo ni doužinali, a on rupi u kuću'. ‚Tako je prešio poći, da nije ni doužinao'. J. Bogdanović.

DOUŽÍVATI, doûžîvâm, *pf. svršiti užívaće, prestati užívati.* — *složeno:* do-užívati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Belinu rječniku* (‚amplius non frui' 352a) *i u Stulićevu* (‚perfrui').

1. DÒVA, *f. turska molitva, arap. tur.* du'â, *molitva.* — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Sjutra ćemo dovu proučiti i ramazan šestok učiniti. And. Kačić, razg. 159a. Air dovu bogu učinila. Nar. pjes. vuk. 4, 343. — *kod pozdravl|ańa može se ‚davati dova'.* Miralaj mu hair dovu dava: ‚Hajde s bogom, aga Smail-aga'! Nar. pjes. vuk. 4, 471. Bijelu mu ruku po|ubiše i falu mu i dovu dadoše. Pjev. crn. 318b.

2. DOVA, *ime žensko. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 60.

DOVÁBITI, dôvâbîm, *pf.* allicere, *vabeći dovesti do sebe ili dońekle.* — *isporedi* dobabiti. — — *složeno:* do-vabiti. — *impf.:* dovab|ivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)) a između rječnika u Mikal|inu, u Belinu* 34b, *u Bjelostjenčevu (kod* dovab|ujem), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu. a) aktivno.* Punu |utijeh zmija koje bješe čarami jedan vilenik (‚vilenijek') dovabio. B. Kašić, per. 106. Kê *(ribe)* iz pučine mora siña tu uletiše na valove gdi neizhitna ńih *(pjesni)* sladińa dovabi ih i dozove. J. Kavańin 189a. Hitar teklić Selam-pašin muselimu reče; a muselim dovabi hajduke. Osvetn. 4, 55. — *b) sa* se, *pasivno.* Neka bi sve iue daj tada pozabil, sokole, lovine, ter mi se dovabil. H. Lucić 219. Dovabio se si na odor od njekijeh kapuna. M. Držić 317.

DOVAB|ÍVATI, dovâb|ujêm *i* dovâb|îvâm, *impf.* dovabiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dovab|ujem *i griješkom* dovabivam) *i u Voltiđijinu (kod* dovabiti *praes.* dovab|ujem *i* dovabivam).

DÒVADITI, dòvadîm, *pf. svršiti vađeńe (prelazno).* — *složeno:* do-vaditi. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

DOVÁĐATI, dôvâđâm, *impf. iterativno prema* 1. dovesti *i* dovoditi. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Prigoda dovađa ga na psovańa. I. J. P. Lučić, razg. 91. Koju istinu dovađam iz današńega svetoga evanđe|a. B. Leaković, gov. 6. U tom pristaju mloge prilike naravne iz koji se dovađa uskrsnuće tilesa naših. 130.

DOVALE, *interj. pozdrav na rastanku. riječ je turska; po svoj prilici postaje od arapskoga pozdrava:* tawwel allâh 'umrak, *bog ti život produlio!* — *U naše vrijeme u Bosni.* — *isporedi* 2. dovaliti. Rekavši svojoj ženi dovale (s bogom) ode. Nar. prip. bos. 81. Bog zna, hoće li oni meni oprostiti i pustiti me živa, zato ću reći životu dovale (‚dovahle'). 100.

1. DOVÁLITI, dôvâlîm, *pf. jedan put tisnuvši učiniti da što dođe dońekle vaľajući se. isporedi* dovaljati. — *složeno:* do-valiti. — *Akc. je kao kod* dotužiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dovaljujem) *i u Voltiđijinu* (‚rotolare' ‚walzen').

2. DOVALITI, dovalîm, *pf. (?) u pozdravu*

kod rastanka kaže se onako kao i ‚ostati s bogom‘. — Postaje od dovale *(koje vidi) nastavkom* i. — *U naše vrijeme.* Mostarani pjesmu izpjevaše: ‚Ostaj s bogom, naše stare majke, dovalite, naše vjerne ḷube; vi se, mlađe ḷube, preudajte. Bos. prij. 1, 40.

DOVAḶATI, dȍvȃḷām, *pf. dovesti doňekle vaḷajući. isporedi* dovaliti, dokoturati, 2. dotakati. — *složeno:* do-vaḷati. — *impf.:* dovaḷivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dovaḷujcm), *u Voltiǧijinu* (‚voltolare‘ ‚umwalzen‘), *u Vukovu. a) aktivno.* Ako na brijegu stoji koji kamen otisnut, pḷusak morski polagano dovaḷa ga u dubinu. M. Radnić 526a. Iksijona koji je osuđen bio da vaḷa uz jednu previsoku goru vodenički kamen, kako bi ga s velikom mukom dovaḷao baš na vrh . . . D. Obradović, basn. 291. Dovaḷajte sada k meni velik kamen. D. Daničić, 1 sam. 14, 34. — *b) sa* se, *refleksivno.* Dovaḷavši se jedan kamen razvrže ga. M. Radnić 257b. Na udarac jednoga kamenčića koji se je dovaḷao s planine pala su na zemḷu. A. Tomiković, gov. 326.

DOVAḶÍVATI, dovàḷujêm *i* dovàḷîvâm, *impf.* dovaḷati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dovaḷujem *i kajkavski* dovalivam) *gdje naj prije dolazi i u Voltiǧijinu (praes* dovaḷujem *i* dovalivam *kod* dovaḷati). Neizmirna veličina blata dušu u smrdḷivije i dubḷe vazda lokve dovaḷiva. G. Peštalić, utiš. 20.

DOVAN, dovna, *adj. nejasna riječ: dolazi samo dat. pl. m.* dovnim *u spomeniku glagolskom* XV *vijeka, može biti da je pisarska pogrcška i da treba čitati* dobrim. Preporučamo ga vsim dovnim i prostim, komu je bog dal na ‚vom sviti stvar vrimennu, da bi pomagal koliko more ali oće. Mon. croat. 164. (1496).

DȍVAPITI, *vidi* doupiti.

DȍVARATI, dȍvarâm, *impf. dovoditi prijevarom, na prijevaru. — složeno:* do-varati, *po tome bi trebalo da je perfektivni glagol, ali će biti shvaćen kao da je imperfektivan prema* dȍvariti *kojega nema nego je izmišḷen prema* prevariti. — *Akc. je kao kod* dočekati. — *U Vukovu rječniku* (‚mit betrug herführen‘ ‚deceptum adduco‘) *s primjerom iz narodne pjesme:* Ak‘ uzmožeš dovarati Turke.

DOVÁRITI, dȍvârîm, *pf. svršiti vareńe (prelazno) kad je vareno koliko je dosta. — složeno:* do-variti. — *impf.:* dovarivati. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚elixare‘ 64b) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Nađe pun kotao pure više vatre, što jedva i dočeka, dok se dovari. Nar prip bos. 23. ‚Bogme je već i ovo jelo dovareno‘. ‚Ovo jelo nije još dovareno‘. *(u naše vrijeme u Lici). i u prenesenom smislu:* Kada kakav lopov ili nevaḷao čovjek dokončava svoj život ili dugom bolom, ili prijekom smrti, reče se i tadaj: ‚Bogme je taj i taj dovario‘. J. Bogdanović.

DOVARÍVATI, dȍvàrujêm *i* dȍvàrîvâm, *impf.* dovariti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dovarivati, dovarivam).

DȍVÂRJE, *n. brijeg na istočnoj strani do Užica.* Ḷ. Stojanović. Kuća na Dovarju. Sr. nov. 1866. 249.

DOVAT-, *vidi* dohvat-.

DOVÁŽÁŃE, *n. djelo kojijem se dovaža (vidi* 1. dovažati). — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Stulićevu (gdje stoji* dovasańe, v. dopeḷańe *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva u kojemu je Stulli zlo riječ pročitao).*

1. DOVÁŽATI, dȍvâžâm, *impf. iterativno prema* 2. dovesti *i* 1. dovoziti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Kod pisca čakavca* XVIII *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku.* Dovažuć se *(jamačno griješkom mj.* dovažajuć se) blizu luke, Maslinicom koju zovu. Sejnčica. 5.

2. DOVÁŽATI, dȍvâžâm, *impf.* 2. dovoziti. — *U Belinu rječniku (praes.* dovažam *uz inf.* dovoziti 611a).

DOVDA, *vidi* dovde. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Dojdoh dovda. I. T. Mrnavić, osm. 27. K vam se po tragu dovda zavratismo. 102.

DȍVDÊ, *vidi* dovle, *od čega je postalo tijem što se je* l *promijenilo na* d *po analogiji prema* ovdje. — *U naše vrijeme (ali vidi i* dovda) *i u Vukovu rječniku.* Kad sam došao dovde. Nar. prip. vuk. 194. Dovde sam ovu pjesmu i ovako slušao. Vuk, nar. pjes. 1, 552.

DȍVEČÊ, *adv. sastavḷeno do i* veče, *vidi* 1. do, I, 2, b, *b) pri kraju i kod* veče, *prvo bi značeńe bilo: k večeru, kad se smrači (vidi kod* dovečer), *ali je sad primilo značeńe: u večer, a još češće: večeras. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚auf den abend‘ ‚in vesperum‘). Dođ‘ doveče, draganе. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Nek doveče na večeru dođe. 1, 459. Ako ti nikne bosiḷak, đođi mi bosa po noći; ako l‘ ti nikne ḷubica, ḷubićemo se doveče. 1, 467. Evo meni tužnoj redak dođe, da doveče idem Arapinu. 2, 419. Kad doveče tavna noćca đođe. 3, 104. — *pošto je prvi dio do izgubio svoje pravo značeńe, može ga opet imati pred sobom:* Koliko ćeš mi uzeti dobiti od sad do doveče? Nar. prip. vrč. 140.

DȍVEČÉR, *vidi* doveče. — *U Mikaḷinu* (do večer, k večeru ‚sub vesperum‘), *Stulićevu, Vukovu rječniku.*

DOVEČERATI, dovečerâm, *pf. svršiti večeru. — složeno:* do-večerati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dovečerâ. — *U naše vrijeme.* ‚Još nije ni dovečerao, a ode spavati‘. ‚Još nijesmo ni dovečerali, a u tom se to i to dogodi‘. J. Bogdanović.

DOVEĆATI, dovećam, *pf. dovršiti što se obećalo. — U jednoga pisca* XVII *vijeka koji je jamačno sam ovu riječ i načinio prema* obećati. Mimošasto lito što ov dan obeća, sad poznah očito da danas doveća. I. T. Mrnavić, osm. 187.

DȍVEDEN, *m. uḷez, domazet (koji je ‚doveden‘ u tuđu kuću). — isporedi* dovodnica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOVÈDÊŃE, *n. djelo kojijem se dovede. — Stariji je oblik* dovedenje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (dovedenje) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (dovedenje 480b *i griješkom* dovedjenje 212b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Veliko zlo da su ḷudi toliko neprijateḷi istini, da, budući stvar toliko njima napriena, nitko ne usuduje se reći ju nego po dovedeńu. M. Radnić 293a.

DOVÈSLATI, dovèslâm, *pf. dovesti veslajući. — složeno:* do-veslati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (obično sa* se, *refleksivno):* ‚Vjetar i more u provu, jedva smo se, dovoslali‘. P. Budmani. *i u Lici gdje je značeńe neprelazno kao kod refleksivnoga:* ‚Dovesla pun brod kukuruza‘. J. Bogdanović.

1. DOVÈSTI, dovèdêm, *pf.* adducere, *hodeći s kim ili s čim, učiniti da đođe na ńeko mjesto.*

— *složeno:* do-vesti *(od osnove* ved). — *impf.:* dovoditi. — *Akc. se mijeňa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dovedémo, dovedéte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dôvede, *u part. praet. act. nom. sing. m.* dôveo *i* dôveo *(ali* dovèla, dovèlo), *u nominalnijem oblicima (osim nom. sing. m.* dovèden) *part. praet. pass.* dovedèna, dovedèno *itd. (ali* dovèdenî, dovèdenâ *itd.).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dovesti, *rus.* довести, *češ.* dovésti *i* dovesti, *pol.* dowieść. — *Oblike vidi kod* vesti; *ovdje se može dodati da kod ger. praet. dolaze različiti oblici:* doved. Aleks. jag. star. 3, 275. dovedši: (dovedšâv) i dovèdâvši *potvrđeni su od* XVII *vijeka:* dovedavši. M. Radnić 25a. 120a. J. Banovac, pred. 55. razg. 180. F. Lastrić, test. 165a; dovedav. S. Margitić, fal. 92. — *Između ryečnika u Mikaljinu:* dovesti, privesti ‚duco, conduco, adduco, deduco, perduco'; *u Belinu:* ‚adduco' 33b. 212b; ‚huc ducere' 480a; ‚redigo' 33b; ‚induco' 398a; dovesti na mjesto ‚ducere ad locum' 480a; *u Bjelostjenčevu: samo part. praet. pass.* doveden, v. dopeljan; *u Voltiğijinu:* ‚guidare, condurre' ‚anführen, begleiten'; *u Stulićevu: griješkom* dovedstiti *(po dubrovačkom govoru, vidi* P. Budmani, dubrov. dijal. rad. 65, 175) *i* dovedsti ‚ducere, perducere, adducere, ferre, transferre'; *u Vukovu:* ‚herführen' ‚adduco'; *u Daničićevu:* ‚adducere'.

1. *aktivno.*

a. *subjekat ili silujući, ili zapovijedajući, ili nagovarajući ili kojijem drugijem načinom uprav uzrokuje micanje objekta. a) objekat je čeljade. aa) uopće.* Koje si je *(ljude)* izь Grьkъ dovelь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Dovedi stražana sve gňate pribiše objema ki *(s)* strana Jezusovijeh biše. N. Nalješković 1, 144. Aleksandar vrati se i sa sobom petnadeste tisuć Kumanov živih dovede i reče ih pred Filipa dovesti. Aleks. jag. star. 3, 232. Kada ga dovedoše na vješala. M. Divković, bes. 110a. Meni Teodora dovedite. P. Kanavelić, iv. 549. Kad čer materi dovedoše M. Zoričić, zrc. 36. I dovede sobom trideset obitila. M. A. Rejković, sat. B5a. Dovesti ću ńih u zemlju svoju. J. Matović 327. Sutra će mi moja majka doći, dovešće mi brata jedinoga. Nar. pjes. vuk. 1, 621. Dovedi mi onoga junaka. 2, 250. Sve muškiňe pod mač udarite a ženskiňe pod robje doved'te. 4, 262. — *kad se ne izriče kraj micanju, često se ima u misli da je to čeljade koje govori (isporedi* doći, II, 1, c, *bb).* Hodi najbrže, liječnika da dovedeš. M. Držić 214. Pisaše mu da veće izabrane djevojčice sve dovede. I. Gundulić 394. Hodmo čekat, ma gospoje, hoće li ga tko dovesti. Ġ. Palmotić 2, 591. Pa dovedi moju milu majku. Nar. pjes. vuk. 1, 605. Kad u jutru robje dovedete. 3, 39. — *bb) s osobitijem značenima. aaa) vojvoda zapovijeđu dovede vojsku.* Harač i vojsku k mani dovodite. Aleks. jag. star. 3, 254. S vojskom ku je on doveo gradove bi tvrde oteo. Ġ. Palmotić 1, 273. Doveo sam tri ilade vojske. Nar. pjes. vuk. 2, 505. Doveo je tri tabora vojske. 3, 69. Ako l' nećeš više dovest' vojske. 4, 167. — *slično je kad su objekat svatovi.* I dovede kićene svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 553. — *bbb) može se ‚dovesti' na sud, pred suca (i kralja itd.). objekat je onaj koji je tužen.* Valerijan pojde slugami, i dovede Sista prid cesara. P. Hektorović (?) 102. Da bi ne bio zločinac, ne bismo ga doveli prida te. A. Komulović 65. Dovesti na sud ‚sistere aliquem ad judicem'. A. d. Bella, rječ. 582b. Dovedavši je na sud, uzdiže oči k nebu. J. Banovac, razg. 117. Mi moramo tebe svezanoga spahiji dovesti. M. A. Rejković, sabr. 60. — *ili svjedok.* Dovedavši svidoke ovdi prid vas. F. Lastrić, test. 40b. I dovede lažlive svjedoke. Nar. pjes. vuk. 2, 2. — *amo spada i ovo:* Svaka će bog dovesti na sud. I. Ančić, ogl. 27. — *ccc) nešto je osobito, kad se ko ‚dovede' u koju kuću da ondje u naprijed žive (kao n. p. pastorče).* Lepša od maćijine kćeri koju je dovela. Nar. prip. vuk. 167. Druga mu žena dovede pastorku 172. — *vrlo često se kaže kod vjenčańa da se ‚dovede' nevjesta u muževu kuću. subjekat može biti sam muž, te je često značeńe isto kao kod* oženiti se *(isporedi lat.* uxorem ducere). Ako bi se zgodila smrtь Katarini, da ne imamь dovesti u kuću žene za kućnicu na misto gospoje Katarine. Mon. serb. 274. (1410). Vazda li na nemir dohodim doma ja, od koli ovu zvir dovedoh? N. Nalješković 1, 247. Dovedi u tvoju volu i vodi djevojku doma u tvoju volu. M. Držić 221. Ja sam se oženio, skoro sam doveo ženu, zato ne mogu doći. F. Lastrić, od' 235. Koji god odpusti svoju ženu, neg ako ciča priljubodinstva, i drugu dovede, priljuboduje. Ant. Kadčić 493. Koji bi ostavio ženu svoju, a drugu doveo. J. Matović 312. Nisam tebe za sestru doveo, već sam tebe za ljubu doveo. Nar. pjes. vuk. 1, 618. A ja ljubu sam za sebo doveo. 2, 502. Kad te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka, preko mora da ne vidiš doma ni bez jada dovedeš devojku! 2, 530. Selo projde, pak devojku najde, čini svate i dovede mladu. Nar. pjes. istr. 1, 51. — *subjekat može biti i drugi ko (obično svatovi).* Kada bi rukovana mati Isusova Marija Jozefom, prjeđe nego li ju dovedoše, našasta jest u utrobi imajuće. N. Ranina 20a. mat. 1, 18. I od ńih dovesti imaš djevojku za moga sina. And. Kačić, kor. 23. Za ran' nama snahu dovedite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Već na silu oženila sina i na silu dovela devojku. 1, 245. Sinoć malu momu dovedoše a jutros je na vodu poslaše. 1, 306. Kupi svate, hajde za devojku, na moje je ime prevarite, za tobom je, brate, dovedite. 3, 525. — *cc) u prenesenom smislu. aaa) kad se shvata (metaforički) kao kraj micańu dobro, zlo, raj, pakao, bog itd.* Svih verujućih u ńega na nebeska kraljestva dovel jest. Živ. kat. star. 1, 219. Da su mloge duše doveli na put spaseńa. A. Tomiković, gov. 23. — *bbb) kad se hoće kazati da je ko do kojega mjesta srećno (na sreću, na dobro) ili nesrećno (na nesreću, na zlo) došao, reče se da ga je ‚dovela' (dobra) sreća, bog itd ili nesreća, vrag, zlo itd.* Gdje te huda ćes dovede. M. Držić 140. Srječa me dovede u ovi vaš grad. 239. Oto nas naš grijeh dovede u ove strane. 319. Scijenim da te 'e tu dovelo nebo. F. Lukarević 105. Koja ćes vesela ovdi te je sad dovela? Ġ. Palmotić 1, 470. Namjera na Slovana dovede ga. P. Kanavelić, iv. 412. Ja za sreću držim moju, er te odi čest dovela. J. Palmotić 435. — *ccc) kad se u govoru s jedne stvari prijeđe na drugu, kaže se metaforički da sam govor ‚dovede' na onu zadńu.* S riječi na riječ dovede ih razgovor na Mijata. S. Ljubiša, prip. 239. — *b) objekat je životińa, te značeńe može biti kao kod* doguati. Koji trgovьci dovede koňe kupivь iz tude zemlje. Mon. serb. 147. (1349). Tudije ćete naći ondi tovaricu privezanu i pulića s ńom; odrijšite ju i dovedite k meni. N. Ranina 88b. mat. 21, 2. Velikoga junca iz grada dovestit mi vi podite. Ġ. Palmotić 2, 134. — *kad je objekat koń, često ne znači dognati, nego da se koń kod*

vođeńa drži za uzdu ili ular. Doveo mi je vranca konića. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Te joj sluge konja dovedoše. 2, 36. Dovede mi pomamna Šarina. 2, 378. *drugo je značeńe u ovom primjeru (isporedi* donijeti, II, 1, b, *b)):* Nisi konja od baba dovela, već si moga konja umorila. Nar. pjes. vuk. 2, 523. — *c) objekat nije ništa živo, nego je: aa) stvar tjelesna. aaa) subjekat je čeľade te svojom radńom donese dońekle objekat (ističe se da to biva malo po malo), vidi kod* 2, *c).* — *često je objekat voda, te je značeńe da subjekat svojom radńom učini da voda teče dońekle (do drugoga mjesta nego je prije tekla).* Da dovedeть vodu отъ reke Bystrice внутрь Dečanyj monastira. Mon. serb. 558. (1613). Dovesti vodu ‚ducere aquam, derivare aquam'. J. Mikaľa, rječ. 82ª. Te nadoše do trista izvora, na jednu ih žicu sastavili, doveli ih Misirzemļi ravnoj. Nar. pjes. vuk. 2, 125. *mogu amo spadati i ovi primjeri:* Gospodin bog dovede potop svršnu sve zemļe. M. Divković, bes. 829ᵇ. Ako l' ti ovo nije zadosta súzâ dovesti na oči. F. Lastrić, test. 116ᵇ. — *bbb) subjekat može ne biti čeľade, nego neživa sila (n. p. vjetar).* Kako vjetar crne oblake iz nebeske strane tjera i dovede svijetle zrake. Ǵ. Palmotić 2, 14. — *bb) stvar umna; glagol je svagda u prenesenom smislu; i subjekat može biti umna stvar.* Grih doveo je i uveo je na svit tolike nevoļe. P. Knežević, osm. 94. — dovesti na pamet *kao spomenuti, napomenuti:* Dovedavši mu na ‚amet grijeh. M. Radnić 25ª. *tako i u govoru* dovesti *može značiti spomenuti ili pripovijedjeti.* Menijata ne dovede svidoke Montakutia, Hanckia i ostale. A. Kanižlić, kam. 53. Od iļadu primêra dovesti ću jedan. D. Obradović, basn. 252. — *u ovom primjeru* dovesti stupaj *(doći) metafora je po tudjem jezičima:* Noć mučeća na pô tijeka bješe stupaj svoj dovela. P. Kanavelić, iv. 563.

b. *subjekat može biti nešto što nosi objekat na sebi i š ńim se miče (vidi* 2. dovesti i donijeti). Da ih hitro plav dovede na Trogirske srećne žale. P. Kanavelić, iv. 499. — *u ovom se primjeru to kaže (u šali) o nogama:* A. Tko je tebe doveo ovdi? B. Noge me su dovele. M. Držić 397.

c. *subjekat dovede objekat samo tijem što mu kaže put.* Učenici spavahu, ma ne svi, jer Juda dovede četu na meštra. J. Banovac, razg. 159. Zvizda je ńi dovela svojom svitlostjom do štalice. A. Tomiković, gov. 19. Ne vidi on gdje je sofra; zato ga je morao kum dovesti i posaditi za mjesto. Nar. prip. bos. 88. — *u prenesenom smislu.* Da svijetla tva danica tu dovede dan zamijeni. J. Kavańin 225ª. Staše klance poznavati druzi, kuda ih je noć dovela crna. Osvetn. 2, 111. — *može subjekat biti i ‚put' kao što je u ovom primjeru (u metaforičkom smislu):* Jer put kazan od naravi sam ne može dovest k slavi. V. Došen 266ᵇ.

d. *značeńe je preneseno od micańa na promjenu, koja postane kod objekta a uzrok joj je subjekat. a) promjenom objekat dođe do novoga (često zla) stańa, te se ovo stańe shvata kao kraj micańu i naznačuje se: aa) prijedlogom* na *s acc. (naj češće).* Jer taka od gospoj prije bi na mańe dovela život svoj, nego li vjeru ńe. N. Naļešković 2, 30. Moja starosti, na što me si dovela, da se po svijetu tučem! M. Držić 244. Vsa od smrti na život dovedši božiji promisle. Aleks. jag. star. 3, 315. Na to me dovede ļuvezan prokleta, ka svaku mû misal jadovno sve smeta. D. Rańina 82ᵇ. Oh vaše toj zlato na što će dovesti vaš život zločesti. 108ª. Dovedši ju *(pripovijes)* na izvrsnos. D. Zlatarić v. Ah, na ovo li bludnos tvoja dovela ne, izdavnice! I. Gundulić 220. Na očite često štete dovedu ga svoji bludi. Ǵ. Palmotić 1, 286. Dovesti na pogibiju ‚adducere, perducere in discrimen'. J. Mikaļa, rječ. 82ª. Dovesti na izvršenje ‚exequor'. A. d. Bella, rječ. 33ᵇ—34ª. Dovesti na svrhu ‚perago'. 213ª. Dovesti na siromaštvo ‚paupero'. 386ᵇ. Da me na sržbu ne dovedu. J. Banovac, prisv. obit. 31. Vidiš, u što me vrže, na što li dovede tvoje pošteńe obrańeno? A. Kanižlić, uteč. 47. Takve li mu ti daješ nauke koji će ga dovesti na muke. M. A. Reļković, sat. C3ª. Dovesti je *(stvar)* čestito na konac. Ant. Kadčić 254. — *amo spada i ovaj primjer (isporedi* dovesti na mańe *u Naļeškovićevu primjeru):* Ne ima broja dobrom svito*(v)*ńim ni duhovnim, . . . al' čemo i*(h)* dovesti na četiri broja samo. I. Ančić, svit. 31. — *bb) prijedlogom* u *s acc.* Kada pamet razabrana dovede me u poznanje. J. Kavańin 310ª. Dovesti u ništar ‚ad nihilum redigere'. A. d. Bella, rječ. 84ᵇ. Koji je svoje sklonosti u dobar red doveo. J. Rajić, pouč. 1, 4. U udivļeńe dovesti. 1, 13. — *cc) prijedlogom* do *s gen.* Da me će *(tuga)* do mala do smrti dovesti. N. Naļešković 1, 181. Od oca ćete vidjet bolesti, ke ga će do konca života dovesti. M. Držić 459. Očajańe dovelo ih do toga, da zaborave prošlost. S. Ļubiša, prip. 273. — *dd) adverbom koji znači mjesto.* Ali gdje će te dovesititi tvoja djelovańa? Misli. 12. — *ee) podložnom rečenicom u kojoj je* da. O umrli, ponizite vaše misli i požude, zlobnu oblas poplešite, kôm vas truju zmije hude, ke nastoje vas dovesti da padete iz aera, kô i zmaj pade u nesvijesti, kad htje uzpet se vrh sjevera. P. Kanavelić, iv. 532. — *ff) infinitivom.* Pristan'te urede davati veće trud onijem, kijeh dovede odi stat' grih prihud. I. Gundulić 100. Naš hudi udes dovešće nas predati se kraļu. P. Kanavelić, iv. 274. — *b) značeńe se razlikuje od predašńega tijem što se ne shvata kao kraj micańu stańe nego ńeka radńa samoga objekta do koje ga usiluje ili češće nagovori subjekat (isporedi* navesti, zavesti). *takova radńa stoji: aa) u acc. s prijedlogom* na. Na prvi grlo grijeh Adama dovede. N. Dimitrović 13. Na to me dovede prijateļ jedan moj. P. Hektorović 69. Damon pitagorik pojanjem od pjesni dovede na dobro i počteno živinje jedne mlace. D. Rańina vi. Kako ga ponukovanjem pritegne i dovede na grijeh. M. Divković, bes. 40ª. Prignuti te i dovesti na milost. M. Jerković 64. Kraļ odluči licumirstvom dovesti kraļicu na očitovańe. A. I. Knezović 101. Po kojoj ću ja tvoje zetove i kćeri na ńihovu dužnost natrag dovesti. M. A. Reļković, sabr. 20. Koje su ga *(prigode)* mogle dovesti na grih. Ant. Kadčić 249. Opačina ńegova u krotkost hoće nas privesti i ńegovo progonstvo na ustıpļeńe dovesti. D. Rapić 24. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Razumnoga viteza take bjehu sve besjede, da svakoga š ńima sveza i na voļu svu dovede. Ǵ. Palmotić 1, 194. — *bb) podložnom rečenicom u kojoj je* da. Ovako češ ga dovesti, da promijeni djevojku. S. Ļubiša, prip. 44.

2. *pasivno. a) vidi* 1, a, *a).* I pred boga dovedeni, ne budemo osuđeni. J. Kavańin 31ª. Koja videći se dovedena na smrt i na sažganje. F. Lastrić, test. ad. 14ª. — *često o nevjesti.* Dovedena ‚nupta'. A. d. Bella, rječ. 463ᵇ. J. Stulli, rječ. 1, 142ª. A jutros mi bila knjiga dođe, da će ńega brzo pogubiti, mene jadnu ļubu razcviliti kojano sam skoro dovedena. And. Kačić, razg. 39ª. Kao da si jučer dovedena. M. A. Reļković, sat. F3ª. Ovde nama kažu mlado i zeleno skoro dovedeno. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Koje mlade s tobom dovedene, svaka nosi čedo u na-

ručju, a i drugo nosi pod pojasom; ti ga jošte pod pojasom nemaš. 1, 616. Kojano je skoro dovedena, dovedena, jošte nejubljena. 2, 461. Od kako sam dovedena, nijo mi ždela ogrebena. Nar. posl. vuk. 127. — *b) vidi* 1, a, *b).* Nije zato samo koń doveden sudcu tamo, da zaludu rže. V. Došen 64b. — *c) vidi* 1, a, *c).* I po ńojzi *(svirali)* guja opletena, na sredi joj glava dovedena. Nar. pjes. vil. 1866. 437. — *d) vidi* 1, d, *a).* Stvar je dovedena gdi ima doć. M. Držić 238. Koja *(Elektra Sofoklova)* bi dovedena od mene na svrhu. D. Zlatarić vi. U ništo jesu dovedeni udi moji. M. Divković, bes. 380a. Od kih sam već na skončanje doveden. A. Vitajić, ist. 23. Doveden u ništa ‚ad nihilum redactus'. A. d. Bella, rječ. 84b.

3. *sa* se.

a. *pasivno. a) vidi* 1, a, *a).* Na mjesto se jur dovede *(Osman),* gdi cijenaše ostat' veće. I. Gundulić 569. Naredi, da se udij ima prida ń dovesti svezan Mavricio i dovedavši ga čini mu na oči pogubiti pet sinova. J. Banovac, prip. 102. Zapovida da se zločinci k ńemu još jedan put dovedu na ispitivańe. M. A. Reńković, sabr. 43. Dovesti će se ondi soldati, koji plačom svojom nisu bili zadovolni. D. Rapić 6. — *i o nevjesti (vidi* 1, a, *a) bb) ccc)).* Može se žena pustiti i druga dovesti. A. Bačić 418. Od kad sam se dovela od majke. Nar. pjes. herc. vuk. 153. — *b) vidi* 1, d, *a).* Kamen kad se na tančinu dovede lako se razbit more. M. Dobretić 395. Zli običaji ne mogu se inače u omrazu dovesti i iztrebiti. D. Obradović, živ. 92.

b. *refleksivno. a) značeńe je kao kod* 1, d, *a), samo što je čeľade samo sebi uzrok promjene.* Došadši joj ogńic, biše se dovela na smrt. B. Kašić, iń. 99. Dovesti se ‚deducere se' A. d. Bella, rječ. 618b. Dovesti se na siromaštvo ‚pauperem fieri'. 386b. Dovede se na toliku potrebu da malo ula u dno suda bi ńegovo sve imańe. I. Đordić, ben. 89. Iza osam mjesec od bolesti izvanredńijeh bila se na smrt jur dovela. B. Zuzeri 381a. — *amo spadaju i ova dva primjera u kojima* dovesti se *znači kao oklijevańem dotjerati:* Nemoj se dovesti do naj pokońega časa. M. Orbin 46. Odveće je strašna stvar sckujeti za obratiti se i dovesti se, kako se reče, dokle se stavi glava na tugdjelu. 66. — *b) vidi* 1, d, *b). u Belinu rječniku* (‚iudursi' ‚inducere se' 389a).

2. DÒVESTI, dovèzêm, *pf.* advehere, *vozeći (na kolima ili u lađi) dovesti (vidi* 1. dovesti) *ili donijeti.* — *složeno:* do-vèsti *(od osnove* vez; *u inf.* z *pred* t *glasi* s). — *impf.:* dovoziti. — *Ake. je kao kod* 1. dovesti. — *Može biti riječ praslavenska (isporedi rus.* довезти, *češ.* dovezti, *pol.* dowieźć); *u našem se jeziku javla od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu (part. praet. pass.* dovezen ‚convectus'; *amo bi po talijanskom i latinskom tumačeńu spadalo i* dovesti ‚addurre, inteso di coso che si portano con vettura' ‚advehere' 33b; ‚condurre con carri, cavalli o simili' ‚adveho' 212b, *ali na obadva mjesta stoji praes. impf.* dovodim, *kao da je* 1. dovesti), *u Bjelostjenčevu (kod* dovažam), *u Stulićevu (samo part. pract. pass.* dovezen), *u Vukovu, u Daničićevu.*

a. *aktivno a) objekat je ono što se na lađi ili na kolima vozi.* Da veće ne smiju soli dovesti. Spom. sr. 1, 11. (1597). Jerь je solь dovezena u Novi i u Sutorinu. 1, 12. (1397). I za sve imь počteno platismo, za soli, koje su dovezli. Starine. 10, 7. (1534). U carskomu brodu Ignatiju doveze. A. Kanižlić, kam. 257. Topova zaradi duga i mučna puta dovezao ne biše. And. Kačić, razg. 105. — *b) objekat je lađa ili kola.* Dođi, babo, i dovezi lađu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. — *c) u Dubrovniku se u naše vrijeme kaže s osobitijem značeńem samo kad se lađa tiska naprijed veslima, vidi* doveslati. ‚Ako ne bude vjetra, a vi dovezite so' *ili* ‚dovezite barku'. P. Budmani.

b. *sa se, refleksivno. a) subjekat je ono što je na lađi ili na kolima.* One u ladu uljezoše, i pastijera slijedeć svoga š ńim na plav se dovezoše. J. Palmotić 25. Da bi sveti Andrija dovezao se po riki Njeper. A. Kanižlić, kam. 472. — *b) subjekat je lađa ili kola.* Galije . . . pod Trogir se dovezoše. P. Kanavelić, iv. 581. — *c) vidi* a, *c). u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jedva smo se s vjetrom u provu dovezli'. P. Budmani.

3. DOVÉSTI, dovézêm, *pf. svršiti vézêńe (prelazno i neprelazno).* — *složeno:* do-vésti *(od osnove* vez, *vidi* 3. vesti; z *u inf. pred* t *glasi* s). — *Ake. je kao kod* dovući. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ostaje joj rukav nedovezen, nema majke, da joj ga doveze. Nar. pjes. vuk. 1, 30. ‚Ja sam navezla, ali nijesam dovezla'. Vuk, rječ. 126a.

DOVÉZATI, dòvêzêm, *pf. složeno:* do-vezati. — *Ake. je kao kod* dopisati. — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* (‚finir d' allacciare' ‚illaqueare'. 61b).

a. *aktivno. u naše vrijeme u Dubrovniku. a) svršiti vezańe (prelazno i neprelazno).* ‚Počekaj, nijesam još dovezo'. — *b) vidi* privezati. ‚Iskrcali smo se i dovezali barku'. P. Budmani.

b. *sa se, refleksivno, u preneesnom smislu, čvrsto se kome ili čemu prilijepiti, s gen.* Dovezati se koga, dosaduo koga uhvatiti, kao što čini bolest, siromah itd. ‚Dovezala me se bolest, evo ima po godine'. M. Pavlinović. Kad vidi da je se dovezalo zlo kuće. Nar. prip. bos. 48. Dođe k ńemu careva kći te zaište od ńega jedno jańe . . . Mali kad vidi da se je dovezala kao srab du . . . a. 91.

DOVÈZÊŃE, *n. djelo kojijem se dovcze (vidi* 2. dovesti). — *Stariji je oblik* dovezenje. — *U Mikaljinu rječniku* (dovezenje ‚vectio, vectura').

DÒVICA, *vidi* udovica. — *U naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Da bih ja neboga dovica ostala. Nar. pjes. istr. 2, 11.

DOVIČI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 36.

DÒVIDJETI SE, dòvidîm se, *pf.* animadvertere, *osjetiti, opaziti, doznati, staviti se.* — *složeno:* do-vidjeti *(može biti da -i- stoji mjesto ńegdašńega -ê-, isporedi* dovijedati se). — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Po malom vrimeni brat se je dovidil da je svoje stanje brat gori postavil. Jačke. 180.

DÒVIJA, *f. vidi* dohija. — *U Vukovu rječniku:* dovija (po manastirima), vide madupnica.

DOVÍJÁŃE, *n. djelo kojijem se čovjek dovija (vidi* 3. dovijati). — *U Vukovu rječniku* (‚das ersinnen' ‚excogitatio').

DOVÌJÁR, dovijára, *m. čovjek koji upravla dovijom, vidi* dohijar. — *Ake. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dòvijâru i dòvijâre, dòvijâri. — *U Vukovu rječniku:* ‚der küchenaufseher' ‚qui curat culinam'.

DOVIJÁRICA, *f. žensko čeľade koje upravla dovijom.* — *Postaje od* dovijar *nastavkom* ica. — *U Vukovu rječniku:* ‚die küchenaufseherin' ‚quae curat culinam'.

DOVÌJÁRKA, *f. u Vukovu rječniku:* dovijarka, planinčina pomoćnica, a kad sidu s planine, onda dovijarka nadgleda i služi svu djecu u grijalici

‚die helferin der sennerin‘ ‚adjutrix curatricis ovium‘ *(s dodatkom da se govori u nahiji rudničkoj).* — *Ne znam, postaje li od* dovijar *ili od* dovijati se *(vidi* 3. dovijati)?

1. DÒVIJATI, dòvijēm, *pf. složeno:* do-vijati *(vidi* 2. vijati), *dozvati vijânem (zavijevanjem).* — *kao da je takovo značeńe u narodnoj poslovici našega vremena.* Vuk ne vije, da ga gora čuje, već on vije da druga dovije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević.

2. DOVÍJATI, dòvîjām, *pf. svršiti vijâńe; dotjerati.* — *složeno:* do-vijati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U vječnicima: u Belinu* (‚finir d' agitare‘ 52b), *u Stulićevu* (‚agitationem absolvere‘), *u Vukovu* (‚herbeijagen‘ ‚adpellere‘ cf. dotjerati).

3. DOVÍJATI, dòvîjām, *impf.* doviti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Sa* se, *refleksivno, domišljati se, izmišljati. — između rječnika u Vukovu* (‚sinneu‘ ‚meditor‘). Stadoše se dovijati, da ga nakite. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Pak Nikšićke bule i kadune dovijaju s' junake radati. Pjev. crn. 247b. Sad se svi dovijahu tome, ali niko ne mogaše pogoditi. Nar. prip. vil. 1867. 287. ‚Dovija se kako će živjeti‘. ‚Dovija se od svake ruke‘. Vuk, rječ. 126b.

DOVIJĚĆATI, dòvijećām, *pf. svršiti vijećańe.* — *složeno:* do-vijećati. — *Akc. je kao kod* dospijevati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Neka vijećaju; dovijećaše za mene, a bogme i za sebe. M. Držić 327.

DOVIJEDAŃE, *n. djelo kojijem se ko dovijeda.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dovedańe, v. domišljeńe) *i u Jambrešićevu* (dovedańe ‚animadversio‘).

DOVIJEDATI SE, dovijedam se, *impf. domišljati se.* — *Postaje kao impf.* dovjedjeti se *(složeno:* do-vjedjeti, *a ovo je od korijena* vêd, *znati) kojemu u našem jeziku nema potvrde (ali vidi i* dovidjeti). — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dovedam se, v. domišljavam se) *i u Stulićevu* (dovedati se *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DÒVIJEK, DÒVIJEKA, *vidi* 1. do, I, 2, a, *c) i* vijek.

DOVÍKATI, dòvîćēm (dòvîkām), *pf. složeno:* do-vikati. — *impf.:* dovikivati. — *Akc. je kao kod* dopisati. *a) svršiti vikańe (prelazno i neprelazno), prestati vikati. — u Belinu rječniku* (‚cessare clamare‘ 359a) *i u Stulićevu* (‚a clamore desistere‘). — *b) vičući dozvati. — od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dar pokore, bog s kojim ti srce tiče, da te budi, i dviće. V. Došen 197b. Da bi mene ne rodila majka ni muškijem opasala pasom ni junačkim dovikala glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 273. Pa ga vila na zbor dovikala. Osvetn. 2, 64.

DOVIKÍVAŃE, *n. djelo kojijem se dovikuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOVIKÍVATI, dovikujēm *i* dovikîvām, *impf.* dovikati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (samo s praes.* dovikujem). U komšiluk dovikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 309. Sa tavnice grlom dovikuje. 3, 122. I gradane svagde dovikuje: ‚Čujete li vi, Turci gradani!‘ 4, 150. Više vila po svu Goru Crnu, a Nikolu dovikuje kneza. Osvetn. 3, 122.

DOVÍKNUTI, dòvîknēm, *pf. dovikati vičući jedan put* — *Akc. je kao kod* domalnuti. — *Postaje od* dovikati *nastavkom* nu *u inf.,* n *u praes.* — *U naše vrijeme.* Viknu jednom, pa ga ne doviknu; drugom viknu, doke ga doviknu. Nar. pjes. vuk. 2, 557.

DOVILATI, dovilam, *pf. svršiti vilańe (n. p. sijena).* — *složeno:* do-vilati. — *U naše vrijeme u Lici.* Pri kupljeńu sijena, odrede se dvojica ili trojica, koja će naj prije vilati sjeno, a drugi za njima grabljama grabe, te kad oni prvi svrše svoj posao, viču: ‚Mi smo sve dovilali, šta ćemo sad raditi?‘ ili: ‚Jesmo li već dovilali?‘ J. Bogdanović.

DÒVIRATI, dòvirēm, *impf.* dovreti. — *Akc. je kao kod* dolajati. *a) vidi* dovreti, *a).* — *u Belinu rječniku i u Stulićevu. u oba dva s praes.* doviram *(u Belinu samo praes. uz inf.* dovreti 144b) *koje, ako nije pogreška, trebalo bi da glasi* dòvîrām, *a inf. bi tad bio* dovírati *što je iterativno prema* dovreti *i* dòvirati. — *b) vidi* dovreti, *c). u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Krv Jesukrstova dotekući i dovirući k nami oprala bi grijehe. J. Matović 237.

DÒVITI, dòvijēm, *pf. složeno:* do-viti. — *impf.:* 3. dovijati. — *Akc. je kao kod* dobiti.

a. *aktivno. a) svršiti odvijańe, odviti do kraja, posve.* — *s takovijem značeńem (ali metaforički o odriješeńu od grijeha) dolazi part. praet. act.* dovio *u jednoga pisca* XVI *vijeku; da tako treba shvatiti, a ne kao da je štamparska pogreška mj.* dobio, *sljedeći riječ* otegnuo *kojom se dalje produljuje ista metafora.* Blago odrješenje grêhov Isukrst gospodin naš dovio i otegnuo nam jest. Š. Budinić, sum. 14a. — *b) svršiti savijańe, saviti do kraja, posve.* — XVIII *vijeka (a i u naše vrijeme u Dubrovniku, vidi* b, *a)).* Za Dominika je kruna svita i dovita. V. M. Gučetić 124.

b. *sa* se, *refleksivno. a) u pravom smislu, saviti se do kraja, posve.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nijesu se još sve *(svilene)* bube dovile‘. — *b) u prenesenom smislu, domisliti se, s dat. po svoj prilici ovo značeńe postaje od predašńega, ako se ovo shvata metaforički kao viti se, previjati se (uopće truditi se) dok se do ńečega dođe, dok se ńešto dobije; nije potrebno pomisliti na korijen* vêd — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (doviti se čemu ‚ersinnen‘ ‚excogito‘). Ne mogu se doviti Latini gospodskome na obrazu licu i gospodskom oku junačkome. Nar. pjes. vuk. 2, 536. ‚Ja se nikad ńegovoj mudroliji ili petljaniji, ili kakovu poslu doviti ne mogu ili ne znam‘. J. Bogdanović. — *c) u ovom primjeru kao da znači dohvatiti se, doći (s gen.):* Hajdukom se razgališe lica, što im mili svi naroci bili prvog svitka, kim su se dovili tvrda klanca. Osvetn. 4, 30. — *kao da je takovo značeńe (u prenesenom smislu) i ovdje gdje stoji s prijedlogom* do: Dovio se do izvrsnosti u toj umjetnosti. M. Pavlinović, rad. 64.

DOVÌTLATI, dovitlâm, *pf. složeno:* do-vitlati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U naše vrijeme. a) skupiti (n. p. ovce) vitlajući, goneći.* — *u Vukovu rječniku:* ‚herantreiben‘ ‚cogo (oves)‘. — *b) vidi* doviti, b, *b).* — *u naše vrijeme u Lici.* Dovitlati ‚ersinnen‘. u govoru: ‚Ja se tome ne mogu dovitlati‘ ili: ‚Ko bi se ńegovu delu ili misli dovitlao?‘ J. Bogdanović.

DOVJEDIV, *adj. koji se za cijelo zna ili može znati. vidi* dovijedati. — *U Stulićevu rječniku* (‚certus, tutus‘). — *nepouzdano.*

DOVJEDJETI, *vidi* dovijedati se *i* dovidjeti.

DÒVJEROVATI, dòvjerujēm, *pf. svršiti vjerovańe.* — *složeno:* do-vjerovati. — *Akc. je kao kod* doradovati. *a) prestati vjerovati, ne vjerovati dalje.* — *u poslovici* XVIII *vijeka.* Tko suviše

vjeruje, brzo dovjeruje. (Z). Poslov. danič. 132. — *b) vjerovati do kraja, posve, uvjeriti se.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne umijaše bo još dovjerovati da je on uskrsnuo. S. Rosa 167a.

DOVLA, *vidi* dovle. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Pokle je človik prišal dovla. P. Radovčić, ist. 90.

DOVLÁČĒNE, *n. djelo kojijem ko dovlači ili se dovlači.* — *U Stulićevu rječniku* (‚reptatio') *i u Vukovu* (1. ‚das herbeischleppen' ‚attractio'. 2. ‚das herbeiführen' ‚advectio').

DOVLÁČITI, dòvlāčīm, *impf.* dovući. — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Postaje od* dovući *kao* vlačiti *od* vući. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu (uz inf.* dovući *praes.* dovlačim 480a, *a napose* dovlačiti se ‚adrepo' 23b), *u Stulićevu* (dovlačiti, v. dovući; dovlačiti se ‚repere, reptare'), *u Vukovu* (dovlačiti: 1. ‚herbeischleppen' ‚attraho'. 2. ‚herbeiführen' ‚adveho'; dovlačiti se ‚sich herbeischleppen' ‚ventito lente'). Pokli se smrt dovlači svakomu od nas gola i bosa, taku je trijeba prid očima vašijem da je ukažem. B. Zuzeri 249a. ‚Što dovlačiš te ljude amo?' Vuk, rječ. 126b. Al' je loše što se popi vlače pa dovlače lire i talire. Osvetn. 6, 5.

DOVLAČÍVATI SE, dovlāčujēm se *i* dovlāčīvām se, *impf. iterativno prema* dovući se *i* dovlačiti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* dovlačivati se, dovlačivam se, *a kod* dovlačiti se *praes.* dovlačivam se *i* dovlačujem se *(kao da je Stulli shvatio da je* dovlačiti se *perfektivni glagol što je posve krivo).*

DOVLÁDATI, dòvlādām, *pf. svršiti vladańe, prestati vladati.* — *složeno:* do-vladati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚abire magistratu').

DÒVLĒ, *adv.* hucusque, usque adhuc, hactenus, *do ovoga mjesta, do ovoga časa. isporedi* dovde *i* doslije. — *Postaje od* do ovoliko, *kako* donle *i* dotle *od* do onoliko *i* do toliko. — *Može imati na kraju glasove* k, ka, n, *vidi* dovlek, dovleka, dovlen. — *Od* XVI *vijeka a između riječnika u Mikaljinu* (dovle, do ovamo ‚huc usque, usque adhuc'), *u Belinu* (‚hucusque' 317b. 598a; ‚fino a questo tempo' ‚hactenus' 317b), *u Bjelostjenčevu* (‚hucusque, usque huc'), *u Voltićijinu* (‚fin qui' ‚bis jetzt'), *u Stulićevu* (v. do ovle, *kod čega stoji* ‚huc usque'), *u Vukovu* (‚hucusque'). *a) o mjestu. aa) u pravom smislu.* Ovo me je bog donesal dovle. Mon. croat. 219. (1527). Počamši od Galileje dovle. M. Alberti 494. Tvrde štite, mače klete, ke ste dovle vi nosili već slobodno vrć možete. G. Palmotić 2, 422. Kad smo dovle zamučili vojsku. Osvetn. 2, 114. — *bb) kod govora se može koja riječ shvatiti kao mjesto (isporedi kod* donle, *a)).* Misnik govori: . . . i oče naš i ona govori sfa dovle: i oslobodi nas oda zla. B. Kašić, rit. 34. Dovle rečeni sveti. F. Lastrić, svet. 101a. Dovle su riči s. Pavla apoštola. M. Dobretić 455. — *cc) od mjesta je preneseno na veličinu radńe.* Dovle li se, mladče hudi, smione misli tve prostiru? G. Palmotić 1, 254. Čije uztrpljeńe jest došlo dovle, dokle je došlo uztrpljeńe Ane? A. Tomiković, gov. 201. — *b) o vremenu (rjeđe). u Mikaljinu, Belinu, Voltićijinu rječniku. u primjerima samo kod govora.* Dovle smo rekli četiri dijela od očenaša. M. Divković, nauk. 92a. Dovle razabrasmo viru živu . . sada da vidimo. I. Ančić, vrat. 11. Vidismo dovle veličanstvo od vire katoličanske. Đ. Rapić 324.

DÒVLĒK, *vidi* dovle *i* k. — XVIII *vijeka kod Dubrovčana (u Stulićevu rječniku* do ovlek). Dovlek li te moja ljubav pritegnula i podnizila? B. Zuzeri 281b. Edipkińa dovlek zbori. N. Marči 100

DÒVLĒKA, *vidi* dovle *i* ka. — *U Belinu* 317b *i u Stulićevu rječniku* (do ovleka).

DÒVLĒN, *vidi* dovle *i* n. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dovlen nije velika zla. J. Banovac, pred. 7. Dovlen ti čisto ukaza*(lt)* naredbe od izvađeńa. M. Zoričić, aritm. 20. Lažeš, nije tvoje zemlje no dovlen. V. Vrčević, igr. 21.

DÒVLET, *vidi* dovlet. — *U naše vrijeme u narodnijem pjesmama crnogorskijem. a) (turski) carski dvor.* Za cara bi sultanija bila, bi mu dovlet čestit učinila. Pjev. crn. 311a. — *b) turski car.* Gospodaru Mahmute dovlete! 85b.

DÒVLIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

DÒVOĆE, dòvočeta, *n. dijete koje dovede žena mužu ili muž ženi, pastorče. isporedi* dovodac *i* dovodak, *c).* — -e- *stoji mj. nęgdašńega* -ę-. — *Mješte plurala ima coll.* dòvočād. — *Postaje od osnove* dovod *glagola* dovoditi *nastavkom* ъk-ęt *u kojem* k *pred* ę *mijeńa se na* č, *a pred ovijem se* d *ne čuje.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒVOD, *m.* adductio; rivus; reditus. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dòvōdā. — *Postaje od osnove glagola* dovoditi *nastavkom* ъ. *a) djelo kojijem se dovodi, vidi* dovođeńe. — *u Belinu rječniku* 33b *i u Stulićevu, i u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ova *(mudrost)* . . . uzmnožila se je s dovodom od svjetlosti naravske po djelu učińenu. J. Matović 13. — *b) voda što se dońekle dovodi i jarak kojijem se dovodi, isporedi* dovodak, *a).* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kako dovod od vode slijedi narav vrutka od kuda izlazi, tako puk slijedi narav i običaje poglavice. M. Radnić 48a. — *c) vidi* dohod, *c) i* dohodak, c. — *u Vukovu rječniku:* dovod, što gospodar uzimje od seljaka na svoju zemlju, vide dohod *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). isporedi* dovodak. I agačke hake i dovode. Ogled. sr. 194.

DÒVODAC, dòvoca, *m. muško dijete koje žena dovede mužu ili muž ženi (kad joj uđe u kuću), pastorak.* — *isporedi* dovodak, *c).* — -a- *(inj. nęgdašńega* -ъ-) *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* dòvodāčā; *u ostalijem se padežima i* d *pred* c *i* č *(u voc.* dòvoče) *ne čuje.* — *Postaje od* dovoditi *nastavkom* ьсь. — *U Vukovu rječniku.*

DÒVODAK, dòvotka, *m.* rivus; redibus; privignus. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòvodākā; *u ostalijem padežima* d *pred* k *glasi* t. — *Postaje kao* dovod *nastavkom* ъkъ. *a) vidi* dovod, *b).* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Holoferan zatisnu vrutak i dohođe od vode od Betulije. M. Radnić 111b. — *b) vidi* dovod, *c).* — *u Vukovu rječniku.* — *c) vidi* dovodac. — *u naše vrijeme. Ž.* Radońić.

DÒVÒDITEĻ, *m. čovjek koji dovodi.* — *Postaje od osnove glagola* dovoditi *nastavkom* teļ-. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Voltićijinu, u Stulićevu.* Dovoditeļ toga lipa društva. J. Banovac, prisv. obit. 82.

DÒVÒDITEĻICA, *f. žensko čeľade koje dovodi.* — *Postaje od* dovoditeļ *nastavkom* ica. — *U Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

DÒVÒDITI, dòvodīm, *impf.* 1. dovesti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Postaje od* 1. dovesti *kao* voditi *od* 1. vesti. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i češ.* dovoditi, *rus.* доводить, *pol.* dowodzić. — *Između rječnika u Belinu* 480a *(i praes.* dovodim *uz inf.* dovesti), *u Voltićijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu.*

*

1. *aktivno.*

a. *vidi* 1. dovesti, 1, a. *a) objekat je čeľade. aa) uopće.* Indijane bezumno na zakľanje dovodiš. Aleks. jag. star. 3, 294. Isus dakle noseći na sebi priteški križ, vođahu ga po gradu tamo ovamo za veću pogrdu, svakomu ga na vrata dovođahu. M. Divković, bes. 383ª. Dovode mu gluha i nima. F. Lastrić, ned. 334. Sva tri puta zdravo dohohio, dovodio roba i robiće. Nar. pjes. vuk. 1, 462. Ļeti aga ide po četama te dovodi tanane robiće. 3, 200. — *bb) s osobitijem značeńima. aaa) objekat je vojska. (Turke)* on z družinom svojom dovođaše. B. Krnarutić 6. Tko naj više čete dovođaše. Nar. pjes. vuk. 3, 376. — *bbb) vidi* 1. dovesti, 1, a, *a) bb) ccc).* Koji pušti ženu svoju, a drugu dovodi. J. Matović 312. O moj brate da se oženimo? tuđe ćemo sestre dovoditi, bile će nam dvore porušiti. Nar. pjes. istr. 1, 51. I devojku doma dovodiše. 3, 5. — *cc) u prenesenom smislu. aaa) vidi* 1. dovesti, 1, a, *a) cc) aaa).* Dovodiš sluge tvoje na vesela pribivanja od kraļevstva nebeskoga. M. Jerković 83. Na pravi put od spaseńa dovođeći. A. Kanižlić, fran. 224. — *bbb) vidi* 1. dovesti, 1, a, *a) cc) bbb).* U misli mu tu dovodi sreća znanca prijateļa. J. Palmotić 97. — *ccc) vidi* 1. dovesti, 1, a, *a) cc) ccc).* Niti koga pisaoca za svidoka dovode. A. Kanižlić, kam. 88. Ne mogaše Focio Guntarija dovoditi za svidoka. 173. Menijata govori dovođeći za svidoka knigu Fociovu. 356. — *b) objekat je životińa.* Svaki pastijer tuj se stresa dovoditi mirne ovčice. G. Palmotić 1, 240. Svakoga vojvode dovode końe. B. Krnarutić 22. Pa izide nasred Kosovoga i šezdeset końa dovodio. Nar. pjes. vuk. 3, 221. Dobra sam mu końa dovodio. 3, 348. — *c) objekat je stvar neživa: aa) tjelesna.* Ustrpinja brode dovode na pokoj *(metaforički).* M. Marulić 87. — *bb) umna, duhovna.* Mnogu krivu svjedočbu dovodiše. M. Divković, bes. 372ª. Cić mnozijeh promjena, ke sobom dovodi diļina vremena. G. Palmotić 2, 487. Smrt nam na oči dovođahu. P. Kanavelić, iv. 355. Druzim davajući život sebi smrt dovode. B. Betera, or. 26. Slavna smrti, smrti blaga, s te ļuvezni ka dohodiš, ti si od tuge svrha draga, ļepši život ti dovodiš. I. Đorđić, uzd. 103.

b. *subjekat je put, vidi kod* 1. dovesti, 1, c. Koji drum dovodi putnika na rođenu svrhu. A. Gučetić, roz. mar. 2. Imaš bježati od svijeta i od svakoga puta koji dovodi na svijet. M. Radnić 308ª.

c. *značeńe je preneseno od micańa na promjenu, vidi* 1. dovesti, 1, d. *a) vidi* 1. dovesti, 1, d, *a).* Tada nam dohode zla ka nas na svrhu svijeh zala dovode. F. Lukarević 8. Zlo je, gdi se liči taj stvar, ka nas dovođi na smrtni pakļen vaj. D. Ranina 145ᵇ. Onako ti ogań privelikoga i nerazložitoga poželjenja lakomce užiže i na maće dovodi. M. Divković, bes. 196ª. Ah, kako poče ti, naprjeduj i hodi, poznaćeš, mahniti bijes na što dovodi. I. Gundulić 142. Evo, na što te dovodi, grišniče, tvoja izopačena voļa. J. Banovac, razg. 148. Ploda ovoga na zrilost ne dovode. F. Lastrić, svet. 64ᵇ. Koji na srčbu dovodi i smućujo svoje roditeļe. M. Dobretić 501. — *b) vidi* 1. dovesti, 1, d, *b).* Nemoj mnit, tkogodi da mene jur nesan ovoj reč dovodi. Š. Menčetić 296—297. Dovodi na miloš cviļenje ļuveno paklenu milos i srce kameno. Š. Menčetić—G. Držić 471. Dovodi li nas kadgod mali grijeh na smrtni? B. Kašić, zrc. 25. Stid na grih dovodi. I. J. P. Lučić, razg. 39. Oh duše bogoļubne, što činite, kuda ovoga događaja otajstvo srca vaša dovodi? Đ. Rapić 2.

d. *također u prenesenom smislu, od čega što se govorilo, mislilo, obaznalo dolaziti na neku misao i ujedno je onijem potvrđivati i svjedočiti.* Dovodim iz istije listova, da su tri sulice udarile i Isusa. F. Lastrić, test. 147ᵇ. Razlog, koji dovodim iz nauka i svidočbe istoga apostola. 274ª. Ovu istinu dovodim i potvrđujem svidočbom iz pisama s. pisma. 353ᵇ. — *slično je i ovo:* Pišuć svak prije kako mu na pamet dohodi, neg' kako mu razlog dovodi. R. Gamańić A 3ª.

2. *sa se, pasivno.* Da se dovode na mlakost od srca. B. Kašić, per. 66. Dok on *(Toma)* na viru pipajući dovodi se. F. Lastrić, svet. 183ª. — *(vidi* 1, d). Da su mudraci bili kraļi, dovodi se iz isti rići. F. Lastrić, test. 62ª. Drugo se ne dovodi iz svidočbe ss. listova. test. 41ª. Iz ovoga iskazańa dovodi se, da ako je ikoja stvar koja nam more dati koegod zlameńe, jeli tko određen i obran za raj ili osuđen, to je promotriti, sliša li dragovoļno rič božiju. od' 204—205.

DOVÒDIV, *adj. koji se može dovoditi. — U Mikańinu rječniku* (‚ductilis') *i u Stulićevu.*

DÒVODNICA, *f. snaha, nevjesta (žensko čeľade dovedeno u kuću, vidi* 1. dovesti, 1, a, *a) bb) ccc)). isporedi* dovodac. — *U naše vrijeme.* Dovodnica, nadimak nevjesti: ‚Dovodnice otrovaše nam kolino' (po onoj poslovici: Oklo čovik ženu vodi, otle i dicu). M. Pavlinović.

DOVÒDĚŃE, *n. djelo kojijem se dovodi. — Stariji je oblik* dovođenje. — *U Belinu rječniku* (dovodjenje 33ᵇ) *i u Vukovu.*

DOVOJÈVATI, dovòjujêm, *pf. složeno:* dovojevati. — *Akc. je kao kod* gospodovati. *a) neprelazno, svršiti vojevańe, prestati vojevati. — od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚conficere bellum') *i u Vukovu* (‚belli finem facere, ab armis discedere'). Već je tvoja sila dodijala, dodijala i dovojevala; vira moja, vlaški arambaša, brzo će to sići sabļa naša. And. Kačić, razg. 199ᵇ. — *b) dobiti vojevańem. — u jednoga pisca našega vremena.* No hoćemo da dovojujemo što je našim kućam potrebućno. Osvetn. 5, 105.

DOVÒJŠTITI, dòvòjštîm, *pf. svršiti vojšćeńe, prestati vojštiti. — složeno:* do-vojštiti. — *Akc. je kao kod* dograditi *(u Dubrovniku je inf.* dòvòjštiti *i taki akc. ostaje u svijem oblicima, osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòvòjštî). — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚bellum conficere'. 2. ‚desiderium explere (dicunt prop. Illyrii de iis qui quaesitas dignitates, munera obtinuere)'.

DOVOJŠTÍVATI, dovòjštujêm *i* dovòjštîvâm, *impf.* dovojštiti. — *U Stulićevu rječniku (praes.* dovojštujem *i* dovojštivam *kod* dovojštiti).

DOVOLA *(ili* Dovoļa?), *ime muško ili žensko. — Prije našega vremena.* Dovola (?ļa). S. Novaković, pom. 60.

DOVOLIĆ, *m. prezime.* XVIII *vijeka. — može biti da treba čitati* Dovoļić. *isporedi* Dovola. Petar Dovolić. Arkiv. 2, 317. (1613).

DOVÒLITI, dovòlîm, *pf. odlučiti (uprav svršiti voļu, hoćeńe). — složeno:* do-voliti *(vidi* voliti *i* voļeti). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kada si sina božjega roditi dovolila. Pisanica. 95.

DOVOĻ, *adv.* satis, *dosta. — Ili je okrńeno* dovoļe *ili složeno od* do *i osnove* voļ *(vidi* voļa *i* voļeti). — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* dovolь. — *U rukopisu čakavskom* XVII *vijeka. I* dovoļ (‚dovolь') budi tebi obrok svojih. Aleks. jag. star. 3, 238. Dovol (‚dovolь') je nam vsu zemļu prijamši malo počinuti. 278

1. DÒVOḶA, *vidi* Dovola.

2 DÒVOḶA, *f. pravoslavni manastir na desnoj obali rijeke Tare prema Šarancima, zidan* 1707, *sad razoren.* Glasn. 29, 182. *vidi i* S. Novaković, pom. 131. Rad. 1, 182. F. Jukić, zemj. 59, *i u Vukovu rječniku.* Dok načini crkvu od Trebińa Miješevku na Hercegovini i Dovoļu blizu Gore Crne. Nar. pjes. vuk. 2, 103.

3. DOVOḶA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Ti nijesi vidio nevoļe, ja kamo li junačke dovoļe! Nar. pjes. petr. 3, 178.

DÒVÔḶAN, dòvôļna, *adj.* sufficiens; contentus. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc., kad je jednak nominativu.* — *Postaje od iste osnove od koje je i adv.* dovoļe *nastavkom* ьнъ. — *S prvijem je značeńem riječ praslavenska, s drugijem stara riječ, isporedi stslov.* dovoļьnъ *i rus.* довольный, sufficiens, contentus, *češ.* dovolný *i pol.* dowolny, sufficiens. — *Između riječnika u Belinu* (dovoļni ‚sufficiens' 131a), *u Voltiģijinu (adv.* dovoļno ‚largamente, a piacimento' ‚nach dem willen'), *u Stulićevu* (‚idoneus, aptus, sufficiens, habilis, capax etc.'; *adv.* dovoļno ‚satis'), *u Vukovu* (‚contentus'; *adv.* dovoļno ‚satis'), *u Daničićevu* (‚sufficiens; contentus').

a *adj. a) koji je dosta, dovoļe, ali u ńekijem primjerima (osobito u drugome) može biti da je isto što* povoļan *koje vidi.* Vьsakomu dovoļna jemu potrêba odь manastyrja da byvajetь. Sava, tip. stud. glas. 40, 159. On će vami sud dovoļan satvoriti. Glasn. 11, 3, 207. (1718). I kad ogledajući uvidiš dovoļnu dobru kiselinu. Z. Orfelin, podr. 473. Imamo daj uzrok dovoļan i krepak ufati da će uslišiti molitvu. I. M. Mattei 173. Kapital dovoļan sastave. D. Obradović, basn. 341. Kad bi ova razlika u govoru mogla biti dovoļan uzrok da se oni koji govore ‚dite, vira, sime' ne mogu zvati ‚Srbi'. Vuk, kovč. 7. Zar ruka gospodńa neće biti dovoļna? D. Daničić, 4 mojs. 11, 23. Nijedna besjeda nije dovoļna, da iskaže čudesa tvoja. S. Ļubiša, prip. 245. Ona su djela dovoļna, da ga postave u broj poglavitih učeńaka. M. Pavlinović, rad. 48. — *b)* contentus, *zadovoļan.* Naučajemь vь malêhь dovoļnomь byti. Sava, tip. stud. glas. 40, 150. Niko srećan a niko dovoļan, niko miran a niko spokojan. P. Petrović, gor. vijen. 103. — *može biti s instr.* Ovoštemь obrêtajemymь dovoļni budête. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194. Dovoļan budi obrokom svojim. Aleks. jag. star. 3, 261. Jer se ja navikoh biti dovoļan onijem u čemu sam. Vuk, pavl. filib. 4, 11. Ko nahiskijem sudom nije bio dovoļan, mogao se tužiti sovjetu. prav. sov. 10. *u ovom primjeru uz instr. ima i prijedlog s što nije narodno:* Moram dovoļan biti s jednim taelom plaće. A. T. Blagojević, khin. 44. — *u ovom primjeru mj. instrumentala stoji* od *s gen.*; *to je po talijanskom jeziku:* Da si mi veseo i dovoļan od mene. Vuk, kovč. 68. — *može imati uza se podložnu rečenicu s* da. Za vezira ni kraj uha nema, dovoļan je da ga glavom znadu. Osvetn. 4, 13.

b. *adv.* dòvôļno. *a)* satis, *dosta (prema* a, *a)).* Da mu je vьsega dovoļno. Zak. duš. šaf. 40. Gdi ću primit časti i blaga dovoļno. A. I. Knezović 29. Kako je napred dovoļno pokazano. Z. Orfelin, podr. 80. Dadoše vojnicima dovoļno novaca. Vuk, mat. 28, 12. Vojska turska nije imala dovoļno piće. S. Ļubiša, prip. 119. — *b) u jednom primjeru* xv *vijeka kao da znači ugodno.* Da bogъ da terь imь bude dovoļno doći vêdetь *(vidjet)* svoju kuću. Spom. sr. 1, 42. (1402).

DOVOḶÀNÈ, *adv. dovoļno, dosta.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bačkoj.*

1. DOVOḶATI, dovoļam, *impf.* 1. dovoļiti. — *U jednom primjeru* xvii *vijeka.* Po kriposti ovoga pisma dovoļamo. E. Pavić, ogl. viii.

2. DOVOḶATI, dovoļam, *vidi* 2. dovoļiti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. DOVOḶÁVATI, dovòļâvâm, *impf.* 1. dovoļiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pio šerbe u čadoru zlatnu i ćeifu dovoļavo svomu, što je Bosnu pretisnuo divnu. Osvetn. 7, 37.

2. DOVOḶÁVATI, dovoļavam, *impf.* 2. dovoļati. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOVOḶÁVATI SE, dovòļâvâm se, *impf.* dovoļiti se — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa se kršnim slavjem dovoļava. Osvetn. 5, 112.

DÒVOḶÊ, *adv.* satis, *vidi* dosta. *uprav je sastavļeno:* do voļe, *a nalazi se gdjegdje i rastavļeno, vidi* 1. do, 1, 3, b, *a) i* voļa. — *može, kao* dosta, *imati pred sobom prijedlog* za, *vidi* zadovoļe. — *isporedi i* dovoļ, dovoļno *(kod* dovoļan, b, *a)).* — *Od* xiv *vijeka do* xviii, *a između riječnika u Belinu* (‚abundanter' 6b; ‚abunde est' 119a), *u Stulićevu* (do voļe ‚satis, sufficienter'), *u Daničićevu* (‚satis'). Slišeć dovoļe krat, da kmeti ne znahu. Mon. croat. 46. (1395). Jerь je u nasь i u naše mêsto dovoļe (‚dovolè') gospode velike i plemenite dohodilo. Spom. sr. 1, 42. (1402). Biše va toj svojti dovoļe dobrih muži. Mon. croat. 128. (1486). Zato je učinil dovoļe dobra. Mirakuli. 68. Človik ima slišati dovoļe, a govoriti malo. Korizm. 2b. Jeda ne bude dovoļe nam i vam. N. Rańina 222a. mat. 25, 9. Ne vodi svakoga na stan, jere je dovoļe ļudi nevjernijeh. Zborn. 4a. U kom je dovoļe razlika jur cvitja. Š. Menčetić 72. Bog nam je duhovnih i telesnih riči dovoļe obećal. Kateh. 1561. E7a. Toga razgledanja budi za sada dovoļe. P. Zoranić 10. Gospodine, evo dva maća ovde, a on im reče: dovoļe jest. M. Alberti 487. Reče: ‚Ostati ću vele z dobre voļe jere ti sam trudan i lačan dovoļe'. Oliva. 35. Tako dovoļe dan pritužna Oliva i va dne i noći suzice proliva. 48.

DOVOḶENSTVO, *n. vidi* 1. dovoļeńe. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

1. DOVOḶEŃE, *n. djelo kojijem se dovoļi, vidi* 1. dovoļiti. *isporedi* dovoļenstvo. — *U Stulićevu rječniku* (‚voluntas, assensus, permissio').

2. DOVOḶEŃE, *n. djelo kojijem se čovjek dovoļi (vidi* dovoļiti se). — *U jednoga pisca našega vremena.* A tijem ti je istor dovoļeńe, što živ doprije mrtvu u pohode. Osvetn. 5, 78. Al' mu nije puno dovoļeńe. 5, 134.

DOVOḶIĆ, *vidi* Dovolić.

1. DOVÒḶITI, dòvoļîm, *pf. učiniti (drugome) po voļi, dopustiti. isporedi* povoļiti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Jamačno postaje od* do voļe (do voļę) *nastavkom* i. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* довольть *i češ.* dovoliti *s istijem značeńem; u našem jeziku dolazi* xiii *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a zatijem istom* xviii *vijeka.* Da vьzmogu glagolati jako dovoļitь tajna tvojego sьmotrenija. Dementijana 250. Ovo razloženje zadrža ji malo i dovoļiše, da apoštole frustaju. E. Pavić, ogl. 645. — *u dva primjera* (xviii *vijeka i našega vremena) prelazni je glagol kao* zadovoļiti. Koga krutost da dovoļe. J. Kavańin 297a. Očeve je hire sļedovao, i ńegove kobovao kobi, i mladahne dovoļio dobi. Osvetn. 5, 77.

2. DÒVOLJITI, dòvoljîm, *pf. biti dosta.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DOVOLJITI SE, dòvoljîm se, *pf.* satis habere, *zadovoljiti se.* — *Postaje kao* dovoljan *nastavkom* i. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dovoljiti sę, *rus.* довольтеся; *u našem jeziku dolazi* XIII *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, pak opet istom u jednoga pisca našega vremena; a između rječnika u Daničićevu.* Vsěmi da dovoljit se synъ naju i ničimže oskudьnь budetъ. Domentijanᵇ 27. Dovoljiv se beg razkošja budna. Osvetn. 4, 16. Tomu ne hće ni beg protiv rijeti, jer se i sam dovoljio trka. 4, 26.

DOVOLJÍVATI, dovòljujêm *i* dovòljîvâm, *impf.* 2. dovoljiti. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* dovoljivam).

DOVOLJSTVO, *n.* sufficientia, satisfactio, *osobina, stanje onoga što je dovoljno ili onoga koji je dovoljan.* — *Postaje od osnove od koje je* dovoljе *i* dovoljan *nastavkom* ьstvo. *a) stanje onoga čega ima dovoljno.* — *u knjigama* XIII *i* XIV *vijeka pisanima crkvenijem jezikom, i u naše vrijeme (ali nije riječ narodna, vidi:* Zadržao sam 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati; evo i ńih redom: . . . ‚dovoljstvo' . . . Vuk, nov. zavj. 1847. v—vi); *a između rječnika u Stulićevu* (‚sufficienza, attività, idoneità' ‚peritia, habilitas') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i u Daničićevu* (dovoljьstvo ‚sufficientia'). Obogativь vьsačьskyimь dovoljьstvomь. Domentijanᵃ 139. Vsakimi potrêbami vь dovoljьstvo isplьniti. Glasn. 24, 234. (1849). Svako dovoljstvo imajući. Vuk, pavl. 2kor. 9, 8. Rođena u bogastvu, odrasla u dovoljstvu. M. Đ. Milićević, zim. več. 356. — *b) stanje onoga koji je zadovoljan (u prvom primjeru ono čim se zadovoljuje čemu).* — *u dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka.* Za pokoru i za dovoljstvo mojih grihov. P. Radovčić, ist. 211. Danas osećam dovoljstvo. J. Rajić, pouč. I, 74.

DOVOŠTINA, *f. samo u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno:* ‚ductio, ductus, conductus' *(djelo kojijem se dovodi).* — *nepouzdano.*

DOVÒŠTITI, dòvoštîm, *pf. svršiti vošteńe, ovoštiti do kraja, posve.* — *složeno:* do-voštiti. — *Akc. je kao kod* dounositi. — *U Belinu rječniku* 391ᵃ *i u Stulićevu.*

DOVOŠTÍVATI, dovòštujêm *i* dovòštîvâm, *impf.* dovoštiti. — *U Stulićevu rječniku (samo s praes.* dovoštivam).

DÒVOTKA, *f. pastorka. isporedi* dovodak. — *U naše vrijeme.* Ž. Radońić.

1. DOVÒZITI, dòvozîm, *impf.* 2. dovesti. — *Akc. je kao kod* donositi. — *Postaje od* 2. dovesti *kao* voziti *od* 2. vesti. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* довозить, *češ.* dovoziti, *pol.* dowozić. — *Između rječnika u Vukovu* (dovoziti *i* dovoziti se) *i u Daničićevu.* Vsaki meropьbe da dovozi po vozu drьvь. Mon. serb. 565. (1322). Izajde galija, stasmo se čudoći, kako vesli svija put od nas vozoći: i k nam dovoziši, od kud smo, pitaše. P. Hektorović 34. Ondi se tereti dovoze i odvoze. B. Leaković, nauk. 302. Od kamena, koji dovožahu sa svijem prigotovlen. Đ. Daničić, 1car. 6, 7.

2. DOVÒZITI, dòvozîm, *pf. svršiti vožeńe (veslańe).* — *složeno:* do-voziti. — *impf.:* dovažati (dovozivati). — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Belinu rječniku* (‚finir di remare' 611ᵃ) *i u Stulićevu* (‚inhibere remos').

DOVOZIVATI, dovozivam, *impf.* 2. dovoziti, *vidi* 2. dovažati. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DOVÒŽĚŃE, *n. djelo kojijem se dovozi.* — *U Vukovu rječniku.*

DÒVRATAK, dòvratka, *m. vidi* dovratnik. — -a- *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòvratâkâ. — *Postaje kao* dovratnik *nastavkom* ькъ. — *U Vukovu rječniku.*

DOVRÀTATI, dovràtâm, *pf. doći vratajući.* — *složeno:* do-vratati. — *Akc. je kao kod* dokončati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Slijedim spovijedati djelo kraja mrkle tmine, kô pakленijeh iza vrata u ponore tu dovrata. N. Marći 69.

DÒVRATNÎK, *m.* postis, *drvena ili kamena greda s jedne i s druge strane na vratima. isporedi* dovratak. — *Postaje od do* vrâtâ *nastavkom* ьn-ikъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Napiši ih na dovratnicima od kuće svoje. Đ. Daničić, 5mojs. 6, 9. Dovratnik, prag sa strane oko vrata. Slovinac 1884. 31.

1. DÒVRĆI (dòvrgnuti, dòvrgnêm, *pf. vidi* dobaciti. — *složeno:* do-vrći (vrgnuti). — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing. od osnove* vrgnu: dòvrgnû. — *Od* XV *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Čistosrdi hitaje cokulom dovrže. M. Marulić 255. Lukin sin meta na ńih, no mu zrno ne dovrže. S. Ljubiša, prip. 154. Koliko bi dovrgao top. 161.

2. DOVŔĆI, *vidi* dovrijeći.

DOVRÉBATI, dòvrêbâm, *pf. uloviti vrebajući.* — *složeno:* do-vrebati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Nastojaše, kako bi ga dovrebao i smakao. E. Pavić, ogl. 295. Čuje ga *(djetla)* lovac đe kluje pa ga dovreba i ubije. Vuk, poslov. 78.

DÒVRĚŃE, *n. djelo kojijem se dovri.* — *Stariji je oblik* dovreuje. — *U Belinu rječniku* (dovrenje 144ᵇ).

DÒVRETI, dòvrîm, *pf. složeno:* do-vreti (-e- *po južnom i istočnom govoru mj. ńegdašńega* -ě-, *po zapadnom* -i-). — *impf.:* dovirati. *a) svršiti vrćńe (n. p. o vodi na ognju) kad vrući nestane onoga što vri. isporedi* uvreti. *u Belinu rječniku:* ‚finir di bollire o consumarsi bollendo' 144ᵇ. — *b) prestati vreti. u Belinu rječniku* (‚defervesco' 144ᵇ) *i u Stulićevu* (‚defervere'). — *c) doći vrući (tekući iz vrela). uprav o vodi, ali metaforički u obadva primjera prošloga vijeka u kojima dolazi.* Korist koja dovre k narodu čovječanskomu iz vjere. J. Matović 26. Milost po sakramentima u nas istijeh doteče i dovri. 130. — *d) u prenesenom smislu, kao dogrdjeti, vrlo dosaditi, s dat. shvaćeno je metaforički kao da u čeladetu nemir, ljutina vri dok mu na svrhu preteče.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚im höchsten grade verdriessen' ‚summe taedet' *s primjerom:* Negova mi je sila dovrela do kostiju). Nekomu dovrelo i stukao pašče da jade ne zadava. Pravdonoša 1851. 8. Muke su mi dovrele, kad su me na rigań rastezali. S. Ljubiša, prip. 223.

DÒVRGNUTI, *vidi* dovrći.

DOVRH, *vidi* 1. do, I, 11, *g i* vrh.

DOVŔHATI, dòvrhâm, *impf.* dovrijeći. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒVRIJĚĆI (dovŕći), dòvrîšêm, *pf. svršiti vršće, vršidbu.* — *složeno:* do-vrijeći. — *Akc. je kao kod* dovući. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku (štamparskom griješkom* dovrći). ‚Danas ću dovrijeći'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DOVRŠA, *f. vidi* dovršetak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. DOVRŠAJ, *m. vidi* dovršetak. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

2. DOVRŠAJ, *f. vidi* dovršetak. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DOVRŠAJSTVO, *n. vidi* dovršetak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DOVRŠAK, dovrška, *m. vidi* dovršetak. — *Postaje od osnove* dovrš *glagola* dovršiti *nastavkom* ъкъ. — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Dobri koji budu, oni će reći: vado ad patrem . . O srića i čestita dovrška! Đ. Rapić 320.

DOVŔŠÂNCIJA, *f. vidi* dovršaonica. — *Nastavak* ncija *po talijanskom jeziku.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DOVŔŠAONICA, *f. a) posljedńi dan vršidbe.* — *b) jelo što se tada kuha.* B. Mušicki. — *isporedi* dovršancija. — *u sjevernoj Dalmaciji* dovršánica (-a- *mj.* -ao-): Dovršanica, dovršeńe i veseļe na zadńi dan poļske radńe. M. Pavlinović.

DÒVŔŠEN, *vidi* dovršiti, 1, b, *a) bb).*

DÒVŔŠENÒST, *f. vidi* dovršeńe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ļubav izkrnjega vodila jest Ivana svetoga na dovršenost živļenja među talasi Moldave. A. J. Knezović xi.

DOVRŠÉŃE, *n. djelo kojijem se dovrši.* — *Stariji je oblik* dovršenje; dovršeńe *dolazi od kraja* xvii *vijeka (vidi Radničeve primjere).* — *Od* xvi *do* xviii *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (dovršenje, dospitje ‚perfectio, absolutio'), *u Belinu* (dovršenje ‚executio' 33b; ‚conclusio' 211a; ‚perfectio' 554b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* U kojoj stvari stoji svrha i dovršenje trećega puta. B. Gradić, duh. 26. Izvrsno dovršenje želimo. 70. Početak i uzrastajstvo i dovršenje istoga tega. B. Kašić, rit. 275. Imaju pamet zabavļenu u ńihovijem pošteńma i izpraznostima i dovršeńma svitovńijem. M. Radnić 353b. Hoće da budu pošteni a ne izgubili pohodeńa i dovršeńa koja imaju sa svijetom. 362a. U dovršeńu iztomačeńa vire. J. Banovac, izkaz. 28. Što je naj prvo u odlučeńu, ono je naj posliđne u dovršeńu đila. F. Lastrić, ned. 358. Da je dovršenje dao zakonu staromu. svet. 4a. U zaglavi iliti dovršeńu. A. Kanižlić, uzr. ix. Jerbo je ovo posliđna likarija duhovna, koja je kakono dovršeńe i popuńeńe ne samo sakramenta pokore, nego i svega krstjanskoga života. B. Leaković, nauk. 215.

DOVRŠÉTAK, dovršétka, *m.* absolutio, *djelo kojijem se dovršuje, isporedi* dovršivańe, dovršeńe, dovrša, 1. *i* 2. dovršaj, dovršajstvo, dovršak. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl., a u oblicima gdje se* k *mijeńa na* č *i na* c, t *se pred ovima ne čuje: voc. sing.* dovršeče, *nom., acc., voc. pl.* dovršeci, *dat., instr., loc. pl.* dovršecima. — *Akc. se mijeńa po svoj prilici u voc.:* dòvršéče, dòvršéci, *i u gen. pl.* dovršétâkâ. — *Postaje od* dovršiti *kao* svršetak *od* svršiti. — *U Vukovu rječniku.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka s osobitijem značeńem (vidi* dospjeveńe, *c)).* Ako od subotne večerńe iliti dovršetka do zapada sunca iste nediļe ispovidivši se pohodi crkvu. A. Kanižlić, bogoļubn. 289. *u istoga pisca s istijem značeńem ima i* dovršetka, *f.* Po večerńi u dovršetki crkva svaki dan piva pismicu. utoč. 538.

DOVRŠETKA, *f. vidi* dovršetak *pri kraju.*

DOVRŠITEĻ, *m. čovjek koji dovršuje.* — *Postaje od* dovršiti *nastavkom* teļь. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚perfector' 208a) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* O Isuse početniče i dovršiteļu spaseńa našega. A Kanižlić, bogoļubn. 328. On je početnik i dovršiteļ vire naše. I. Velikanović, uput. 1, 198.

DOVRŠITEĻICA, *f. žensko čeļade koje dovršuje.* — *Postaje od* dovršiteļ *nastavkom* ica. — *U Belinu rječniku* 208a *i u Stulićevu.*

DOVŔŠITI, dòvŕšīm, *pf.* absolvere, cessare, dirimere; finem capere, *učiniti do svrhe, do kraja.* — *Akc. je kao kod* dograditi. — *Složeno:* do-vršiti *(može biti da to nije pravo postańe, nego da postaje od do* vrha *nastavkom* i). — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* dovrъšiti, *rus.* доверишть, *češ.* dovršiti. *u našem se jeziku javļa od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (dovršiti, svršiti ‚finio, perficio, efficio'), *u Belinu* (‚absolvo' 317b; ‚perago' 213a. 302b; ‚concludo' 211a; ‚perficio' 554b; ‚exequor' 33b), *u Bjelostjenčevu* (*kod* dovršujem, v. dokončavam), *u Voltigijinu* (‚finire, perfezionare', ‚endigen, vollziehen'), *u Stulićevu* (‚peragere, conficere, perficere, terminare, absolvere, finem alicui rei imponere'), *u Vukovu* (‚vollenden' ‚absolvo').

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a)* absolvere, conficere, perficere, *kod rádńe koju je obično sam subjekat i počeo, učiniti što još treba da radńa ili ono što radńom postaje bude cijelo. aa) objekat je ime (supstantiv ili zamjenica), koje naj češće znači radńu.* Činiti svoju stvar a ne dovršiti. Zborn. 1a. U subotu dovrši bog zgradu svita. I. T. Mrnavić, ist. 90. Dovršivši sve posle. L. Terzić 230. Tako sva dila od ponovļenja svita i našega odkupļenja dovrši u nediļu. F. Lastrić, ned. 124. Dopusti Židilom dilo početo dovršiti. And. Kačić, kor. 304. *ali može biti i ono što radńom postaje.* Ne mogući mi sami po sebi ni jedno dobro dovršiti. B. Kašić, nač. 47. Neka se podfate majstori načiniti dvore, ako i*(h)* ne dovrše zaludu su počeli. F. Lastrić, ned. 421. Živo su prionili toran zidati, tako da se neće ostaviti, dokle ga ne dovrše. E. Pavić, ogl. 24. Ujna će ti rukav dovršiti. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Car posluša vilu i s pomoću nezinom načini grad Kotor i dovršivši ga sa svijem, pozove na čast mnogu gospodu i vilu. Vuk, živ. 234. — *bb) mješte objekta ima inf.* Ki istom onada dovrši vezat je. D. Zlatarić 61b. Dovrši sveti otac utemeļiti družinu od svojijeh sinova. B. Kašić, in. 74. Poče brojiti ali ne dovrši. D. Daničić, ldnevn. 27, 24. — *cc) nema objekta ali se razumije po smislu.* Tako dokončasmo i dovršismo. Mon. croat. 254. (1552). Ako ludi i počne, ali ne dovrši. (D). Poslov. danič. 2. Da ne bi me porugali njeki: ovi poče, ne dovrši. J. Kavańin 80a. Kada bog stvori svijet, u šest dana dovrši. F. Lastrić, ned. 124. — *b) u ovijem primjerima, s objektom* žeļa, voļa, *znači: izvršiti, ispuniti.* Dovrši*(h)* moju žeļu i trud. M. Radnić iii. Otče dobri, ja dovrših voļu tvoju. P. Knežević, muk. 47. — *c)* desinere, cessare, *kod rádńe koju je počeo sam subjekat kao kod a), ali ističući samo da se dalje ńom ne bavi, bez obzira jeli radńa cijela ili nije. isporedi* dospjeti, 2, a, *a) i* prestati. *aa) objekat je ime.* Jes' li dovršia govor? I. T. Mrnavić, osm. 143. Činiš molitvu, ali brez poštovanja; jerbo ju trkom govoriš, da ju isto dovršiš. A. Kanižlić, fran. 171. Posli kako Natan svoje govorenje dovrši. And. Kačić, kor. 198. — *bb) mješte objekta ima inf.* Slavni bojnik u toliko dovršio harat bješe. G. Palmotić 2, 183. Kad bješe dovršio zboriti. S. Rosa 61b. Dovršite izpijati mu iz žila krv. I. J. P. Lučić, razg. 107. —

cc) bez objekta. aaa) ima se u misli da je izostavljeni objekat ime govor *ili glagol* govoriti *ili tako što (isporedi* dospjeti 2, a, *a) ee)).* Kad dovrši, kraj mu veli. P. Kanavelić, iv. 411. Tim dovrši i utiša. J. Kavanin 526a. — *bbb)* dovršiti s kim, *kao prekinuti prijateljstvo, ne općiti dalje.* Mnogi hoće da imaju dva pogleda zajedno, i dajući se bogu ošteđuju se dovršiti sa svijetom. M. Radnić 2b. — *d)* desinere, cessare, *kad čija radnja ili stanje u kojem je prestane i bez volje i djelovanja sama subjekta. isporedi* dospjeti, 2, a, *b). često je objekat život ili koje doba u životu. aa) objekat je ime.* Imala bih doli pasti u strašive ke propasti za dovršit tuge moje. F. Lukarević 262. Ili se trijeba odkriti ili teške trude moje samom smrtim dovršiti. G. Palmotić 2, 200. Dovršiti vladanje ‚imperii tempus explere'. A. d. Bella, rječ. 354a. — *o životu, godinama, danima, dobi itd.* Do peset lit ako tko svojih dan ne bude dovršit. N. Dimitrović 31. Ovi slavnijem mučenstvom svoj dobrosrećni život dovršiše. B. Kašić, per. 112. Voljela bih danke moje dovršiti, nego ńega uvrijediti. G. Palmotić 2, 113. Dovršiti ljeta svoja. P. Kanavelić, iv. 523. Žalostan ću ja od jada dovršiti moje vrime. P. Vuletić 56. Pojde u Taliju, tam umrši lijepi svoj tek da dovrši. J. Kavanin 95a. Dovršiti godišta ‚conficere annos'. A. d. Bella, rječ. 208a. Kako možemo svetom smrti i veoma mirnom ovi tužni život dovršiti. B. Zuzeri 163a. U ljubavi je život dovršila. A. Kanižlić, utoč. 634. Bješe dva ljeta dovršio. S. Rosa 39a. Kad ditinstvo ti dovrši, onda ńega smrt ukrši. V. Došen 46b. — *bb) mješte objekta ima inf.* Kad budete dovršit živjet. S. Rosa 116a. — *e)* finem afferre, dirimere, *učiniti da se što svrši ili prekine; kad je objekat čelade, kao* umoriti, ubiti. *isporedi* dospjeti, 2, a, *c).* Probij srce moje, me dovrši nepokoje. G. Palmotić 2, 52. Koja *(smrt)* dovrši ga malo prije vazmenijeh svetkoviua. S. Rosa 38a. Nemile hudobe, jes tisuća godišta da nas mučite, i još nas nijeste dovršile? D. Bašić 160b.

b. *pasivno. a) vidi* a, *a). aa) uopće.* Pogodaji sve su veće među nami dovršene. G. Palmotić 2, 136. Doveršeno biše dilovańo prvo. A. Kanižlić, kam. 104. Prirečenje Jesukrstovo bi dovršeno s događajem. J. Matović 43. — *bb) part. pract. pass.* dövršen *dolazi često kao adjektiv sa značenjem* perfectus, *isporedi* dospjeven *kod* dospjeti, 2, c, *b) aa) cee)* i savršen *kod* savršiti. Nasićenje puno, veselje vječno, radovanje dovršeno i blaženstvo priizvrsno. B. Kašić, zrc. 171. Dovršen ‚perfectus, absolutus omnibus suis numeris, finitus, perfectus et absolutus'. J. Mikalja, rječ. 81b. Dovršen ‚compito, compiuto, che ha la sua perfettione' ‚perfectus'. A. d. Bella, rječ. 208a. Na po dovršen ‚mezzo finito' ‚semiperfectus'. 317b. Pun mudrosti i dovršen lipotom. F. Lastrić, test. 41a. Srce izpuńeno, čisto i u svem dovršeno. And. Kačić, kor. 220. Dovršeni ‚compito, perfetto' ‚vollkommen'. J. Voltiggi, rječ. 48. — *s istijem značenem ima i adv.* dövršeno. Dovršeno, svršeno ‚perfecte, plene, cumulate'. J. Mikalja, rječ. 81b. Dovršeno ‚compitamente, intieramente' ‚integre'. A. d. Bella, rječ. 208a. Pokarati grihe i opačine svega svita dovršeno i podpuno. F. Lastrić, test. 100b. — *b) vidi* a, *c).* I za sve je dio veći ńih *(igara)* dovršen. G. Palmotić 2, 324. Svi su trudi ńihovi i nemiri dovršeni. B. Betera, or. 30. — *c) vidi* a, *d).* Dovršeni*(h)* da ima dvadeset i pet godina. A. d. Costa, zak. 1, 57. Mladić od osamnaest dovršeni*(h)* godina. I. J. P. Lučić, razg. 68.

c. *sa* se, *pasivno.* Neka se u dušah vašijeh dovrši ono što govoraše s. David. B. Kašić, nač. 4. Kad se dake sva dovrše, kâ sam reko tebi od zgora. J. Kavanin 440a. Kad se dovrši ovi život. B. Zuzeri 248b. Napuni ńega blagosovi, da dovrši se. J. Banovac, blag. 284. Nije koristan početak ako se ne dovrši. F. Lastrić, svet. 75b. Da se dovrši moja želja. test. 150b. Ni ovde se no dovrši čudo. A. Kanižlić, bogoljubn. 488. Kad puk dopuni grijčhâ mjeru, broj odreden, koji netom se ispuni, dovrši, zaludu je sve. A. Kalić 600. Tako se dovrši nebo i zemja i sva vojska ńihova. Đ. Daničić, I mojs. 2, 1.

2. *neprelazno,* finem capere, desinere, *svršiti se, vidi i* dospjeti, 1, d. *a) uopće.* I na ovomu da bi ruzi dovršili našijem štetam! sramotni su raspi druzi, kih prividim i gonetam. I. Gundulić 476. Kad se rimski puk pobije ter dovrši i dospije, tko će nastat? G. Palmotić 2, 484. Da nevolje puka ovoga odi budu dovršiti. P. Kanavelić, iv. 283. Trudi moji ovako su dovršili. 444. Dalje je jur dovršio. I. Akvilini 180. Neće vičnost nigdar dovršiti. L. Ljubuški 19. Ali kad dovrši komedija, od tebe što će biti? B. Zuzeri 232b. Kada devet dana dovrši. A. Kanižlić, fran. 100. — *b) kad je subjekat čelade, znači umrijeti.* Koji je ondi dobro živio i dobročesno dovršio. B. Kašić, nasl. 28. Po ńima smo naučeni, kako možemo mirnom smrti i blaženom dovršiti. B. Zuzeri 160b. — *što bi bilo objekat kod* a, *može stajati u instr.* Svetijem životom dovršivši u monastiru dni svoje. B. Kašić, per. 7. — *c) vidi* dotjerati, 2, *a).* Tja do svrhe dotisnuti i dovršiti, dobro djelo čineći. M. Divković, bes. 276b. Zla dobrovoljno podnositi i dobra činiti i tako tja do svrhe dovršiti. 439a.

DOVRŠIV, *adj. koji može biti dovršen. — U Stulićevu rječniku* (‚perfectionis capax'). — *slabo pouzdano.*

DOVRŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se dovršuje. — U Vukovu rječniku.*

DOVRŠÍVATI, dovršujêm *i* dovršîvâm, *impf.* dovršiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚concludo' 211a; *a uz inf.* dovršiti *praes.* dovršujem *i* dovršivam 33b, *samo* dovršujem 211a. 213a. 302b. 317b. 554b), *u Bjelostjenčevu* (dovršivam *i* dovršujem), *u Voltiđijinu* (dovršujem *kod* dovršiti), *u Stulićevu* (dovršivati, dovršivam, *a kod* dovršiti *i praes.* dovršujem), *u Vukovu* (dovršivati, dovršujem).

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) vidi* dovršiti, 1, a, *a).* Ja sam počeo, ja i dovršujem. M. Držić 188. Pomańkanje od očućenja božja vira dovršuje. B. Kašić, nač. 74. Dobri dovršuju dobro koje počmu. M. Radnić 261b. Misec brže od ostalih svitlišta put svoj dovršuje. A. Kanižlić, utoč. 197. Onda će svekolike poslove kućno i poljske dragovoljno dovršivati. B. Leaković, gov. 32. Trpljeno noka djelo dovršuje. Vuk, jak. 1, 4. — *b) vidi* dovršiti, 1, a, *c).* Dovršivam s dokazańem trećega događaja. I. J. P. Lučić, razg. 69. — *c) vidi* dovršiti, 1, a, *d).* Dovršivat čestitom smrtiu umrli život. A. d. Bella, razg. 162a. Zakon dovršuje snagu imati. A. d. Costa 1, 14.

b. *sa* se, *pasivno.* Duh vrijedan, s kim se trojstvo dovršuje. J. Kavańiu 533b. Tri su stvari, kojim se dovršuje grih. F. Lastrić, ned. 383. Ovakva molitva zovo se pametjiva jerbo se samim promišljańem pameti dovršuje. B. Leaković, nauk. 396.

2. *neprelazno. vidi* dovršiti, 2. Takoj rečeno govorenje dovršuje. B. Gradić, djev. 116. Sve

(na svitu) pribrzo dovršiva i prolazi. I. J. P. Lučić, razg. 10.

DOVȒVLJÈNE, *n. djelo kojijem se dovrvi.* — *U Belinu rječniku (stariji oblik* dovrvljenjo ‚accursus' 22b).

DOVȒVLJETI, dovȑvîm, *pf.* concursare, confluere, *strčati se (kad mnogo svijeta dotrči na isto mjesto).* — *složeno:* do-vrvljeti *(koje vidi).* — *Akc. se mijenja u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* dovrvímo, dovrvíte. — *Od* XVII *vijeka a između rjčnika u Stulićevu* (dovrviti) *i u Vukovu.* Dovrvje puk od svuđi. J. Palmotić 23. Sva dovrvi po gotovu vojska dvoru Pilatovu. P. Knežević, muk. 26. Dal' muževe jato krvi na babine sve dovrvi. V. Došen 168b. Već ubojne dovrvile vojske. Osvetn. 7, 77.

DOVȒZATI, dòvȑzām, *pf. vidi* dovrebati. — *složeno:* do-vrzati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Vukovu rječniku.*

DOVÚČÈNE, *n. djelo kojijem se dovuče.* — *U Voltigijinu rječniku* (‚strascinamento', ‚schleppen').

DOVÚĆI, dovúčēm, *pf. dovesti vukući.* — *složeno:* do-vući. — *impf.:* dovlačiti (dovukivati). — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dòvûče *i u part. praet. act. m.* dòvûkao (dovúkla, dovúklo *itd.)* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dovlêšti, *rus.* доволочь *i* довлечь, *češ.* dovléci, *pol.* dowlec. *u našem se jeziku javlja od* XVI *vijeka, a između rjčnika u Mikaljinu* (dovući se, doplaziti ‚irrepo, adrepo, correpo'), *u Belinu* (‚pertraho' 480a; dovući na se štogod ‚tirarsi addosso qualche cosa' ‚aliquid in se transferre' 733a; dovući se ‚adrepo' 23b), *u Voltigijinu (griješkom* dovući ‚strascinare, menare seco' ‚mitschleppen'), *u Stulićevu* (‚ferre, adferre'; dovući se, dosmucati se), *u Vukovu* (1. ‚herbeiziehen' ‚attraho'. 2. ‚herbeiführen' ‚adveho'; dovući se ‚sich herbeischleppen' ‚se trahere, trahi').

a. *aktivno.* A glavare ńih, tvrdo vezane, u Rim dovuku. F. Glavinić, cvit. 129b. Po onog' sudi voļi, tko dovuče dar naj boļi. V Došen 27a. Kučku ne stidi se dovuć k ručku. 161a. Te gledate štogod kući uraditi i dovući. 214b. Da ga doteraju u školu, ili dovuku. D. Obradović, živ. 37. Noži teški, a dete nejako, jedva nože dovuče do bâbē. Nar. pjes. vuk. 3, 41. Već ga vûče kano jare vûče, dok dovuče gdje je mjesto svući. Osvetn. 4, 11. — *objekat može biti i stvar umna.* Ja po momu krivom svidočanstvu dovučem k sebi sve njegovo siromaštvo. M. A. Reļković, sabr. 53.

b. *sa se, refleksivno, doći vukući se.* I tuj se on muče kako pas od lova k Jezusu dovuče. N. Naļešković 1, 129. K nam se je srdit dovukal. B. Krnarutić 26. Njeko u slici grda vuka lupeški se tu dovuče. J. Palmotić 51. Od kuda se ondi on ovamo dovuče kao kurjak u ovčarnicu? M. A. Reļković, sat. B2b. Već se vuče od jele do jele, dovuče se drumu na raskršće. Nar. pjes. vuk. 3, 196. — *i u prenesenom smislu:* Dokli se toj dilo ka svrsi dovuče. H. Lucić 228.

DOVUDE, *vidi* dovle *i* dovde. — *sastavljeno:* do-ovude. — *U Vrančićevu rječniku* (‚hactenus').

DOVUKÍVATI, dovúkujēm *i* dovúkîvām, *impf.* dovući, *vidi* dovlačiti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U dva pisca našega vremena (jedan je iz Crne Gore a drugi iz Budve).* Te dovukuj blago iz svijeta. P. Petrović, gor. vijen. 57. Iz svijeta dovukuju blago, da naknade domaćoj nedači. S. Ļubiša, prip. 7.

DOZAČÍŃATI, dozàčîńām, *pf. svršiti začińaće (pjevaće).* — *složeno:* do-začińati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* dozačinati), *a između rječnika u Belinu* (dozačinati ‚cessare canere' 167a) *i u Stulićevu* (dozačińati ‚a canendo cessare'). Radmio prista, i taj čas se š ńim u tanac svi hitaju; dva začińu a u sve glase skladno ostali odpijevaju. u šapat se igra obrati, kô se u tancu dozačina. I. Gundulić 382.

DOZAGÁSITI, dozàgâsîm, *pf. svršiti zagašiće.* — *složeno:* do-zagasiti. — *impf.:* dozagašivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOZAGAŠÍVATI, dozagàšujēm *i* dozagàšîvām, *impf.* dozagasiti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* dozagasivati, dozagasivam *a kod* dozagašiti *i praes.* dozagasujem).

DOZÀKLATI, dozàkoļêm, *pf. zaklati posve, do kraja.* — *složeno:* do-zaklati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ti me, ribaode, dozakla! M. Držić 350.

DOZÀPĒTI, dòzapnēm (dozàpeńēm), *pf. svršiti zapińaće.* — *složeno:* do-zapeti. — *impf.:* dozapińati. — *Akc. je kao kod* dopeti. — *U Belinu rječniku* (‚finir d' abbottonare' 7b); ‚finir di affibiare' 43b) *i u Stulićevu* (‚fibulationi finem dare').

DOZAPÈTĻATI, dozapètļām, *pf. svršiti zapetļavaće.* — *složeno:* do-zapetļati. — *impf.:* dozapetļavati. — *Akc. je kao kod* dokonobati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOZAPETĻÁVATI, dozapètļâvām, *impf.* dozapetļati — *U Stulićevu rječniku (praes.* dozapetļavam *kod* dozapetļati).

1. DOZAPÍŃATI, dozàpîńām, *impf. iterativno prema* dozapeti *i* 2. dozapińati. — *Akc. je kao kod* dogovarati. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku (u obadva po starijem obliku s* n *mješte* ń: dozapinati 7b).

2. DOZÀPIŃATI, dozàpińēm, *impf.* dozapeti. — *Postaje od* dozapeti *kao* zapińati *od* zapeti. — *U Belinu rječniku (praes.* dozapińem *uz inf.* dozapeti 7b. 45b) *i u Stulićevu (praes.* dozapińem *kod* dozapeti).

DOZÀPUCATI, dozàpucām, *pf. svršiti zapucaće.* — *složeno:* do-zapucati. — *impf.:* dozapucavati *i* dozapucivati. — *U Belinu rječniku* (‚finir d' abbottonare' 7b) *i u Stulićevu (uz* dozapeti).

DOZAPUCÁVATI, dozapùcâvām, *impf.* dozapucati. — *U Stulićevu rječniku (praes.* dozapucavam *kod* dozapucati).

DOZAPUCÍVATI, dozapùcujēm *i* dozapùcîvām, *impf.* dozapucati. — *U Belinu rječniku (praes.* dozapucujem *uz inf.* dozapucati 7b).

DOZAVATI, dozavam, *impf. vidi* dozivati. — *Samo u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

DÒZBORITI, dòzborîm, *pf. uprav svršiti zborćne, zbor, ali u jedinom primjeru znači: odlučiti u zboru.* — *složeno:* do-zboriti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Skupiše se i dozborišе da sví nasrnu. I. Đorđić, ben. 183.

DÒZDRETI, *vidi* 2. dozreti.

DÒZET, *m. prezime.* — *u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DOZGÒNITI, dòzgonîm, *pf. složeno:* do-zgoniti. — *Dolazi na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka; na prvome kao da znači dognati (ali u prenesenom smislu), na drugom kao da znači dobiti, steći.* Vaj, smrti srdita, kako brez uzroka svakoga čestita dozgoniš pri roka. H. Lucić 233. Blažena bi bila tva lipa skladenja da bi dozgonila visoka hvaļenja. M. Gazarović 17.

DÒZIDAK, dòzitka, *m. zgrada zidana (dozidana) pri drugoj.* — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dòzidâka; *u ostalijem padežima i pred* k *glasi t.* — *Postaje od* dozidati *nastavkom* -ak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Oni obidoše onaj grubi dozidak sa zapadne strane crkve. M. Đ. Milićević, zlosel. 310.

DOZÍDAŊE, *n. djelo kojijem se dozida.* — *Stariji je oblik* dozidanje. — *U Belinu rječniku* (dozidanje ‚aedificationis perfectio' 298[a]) *i u Stulićevu.*

DOZÍDATI, dòzîdâm (dòzîdêm), *pf. složeno:* do-zidati. — *impf.* dozidivati. — *Akc. je kao kod* dosezati. *a) svršiti zidanje.* — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚aedificationem perficere' 208[b]) *i u Stulićevu.* Takijem redom dozidana zgrada crkve svete veće i oda svuda oružana nijedne hajat sile neće B. Betera, čut. 65. ‚Dok Petrovu kuću dozidem, odma ću tvoju početi'. J. Bogdanović. — *b) sagraditi, zidati uz drugu zgradu. vidi* dozidivati.

DOZIDÍVATI, dozidujêm *i* dozidîvâm, *impf.* dozidati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Posle dozidivao do kuće, pravio štale i nad štalama sobe. S. Tekelija. let. 120, 59.

DÒZÎV, *m. vidi* dozivanje. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (iz Budve).* Ukide joj dobro jutro, a umače dobar veče, mili doziv, slatki oeliv. Vuk, živ. 199.

DOZÍVALAC, dozivaoca, *m. čovjek koji doziva.* — *U Belinu rječniku* 418[b] *i u Stulićevu* (dozivalac *i griješkom* dozivaoc).

DOZÍVALICA, *f. žensko čeljade koje doziva.* — *U Belinu rječniku* 418[b] *i u Stulićevu.*

DOZÍVÂŊE, *n. djelo kojijem ko doziva ili se doziva.* — *U Stulićevu rječniku* (‚vocatio, convocatio, invocatio') *i u Vukovu* (1. ‚das errufen, das berufen' ‚advocatio'. 2. ‚das besserwerden' ‚τὸ redire ad fruges').

DOZÍVATI, dòzîvâm (dòzîv]êm), *impf.* dozvati. — *isporedi* dozavati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u impt. od osnove* doziva: dòzîvâj *(ali* dozîv]i), *u part. pract. pass.* dòzîvân *i* dòzîvât, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. (u Dubrovniku se razlikuju dva oblika po akc. i po praes.:* dòzivati, dòzivļem *kod čega je akc. kao kod* dolagati, *i* dozivati, dòzîvâm; *prvi je uprav impf.* dozvati, *a drugi je iterativan prema* dozvati *i* dòzivati). — *Postaje od* dozvati *produljenjem korijena* za *(vidi kod* zvati) *na* zyv *(sad u našem jeziku* ziv). — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi kod* 1, a, *d)) a između rječnika u Vrančićevu* (‚advocare'), *u Belinu* (dozivati, dozivam ‚nominito' 188[b], *i praes.* dozivam *uz inf.* dozvati 188[b]. 418[a]), *u Bjelostjenčevu* (dozivam *kod* dozavam), *u Voltiđijinu* (dozivati, dozivam), *u Stulićevu* (dozivati, dozivļem *i* dozivam), *u Vukovu* (dozivati, dozivam *i* dozivļem).

1. *aktivno.*

a. *zvati koga da dođe. a) vidi* dozvati, 1, a, *a).* Ako je hudobu dozivao. B. Kašić, zrc. 35. Grešnike k meni vodim i dozivam. G. Palmotić 3, 30[b]. Tamnici je vrata otvorala, Vladimira sužња dozivaše. And. Kačić, razg. 34[b]. Hitro dvije dozivala sluge, te joj sluge koňe dovedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Po imenu zeta dozivaše, dozivaše pa ga ogrtaše. 2, 551. Nije l' majka rodila junaka jal' sestrica brata odgojila na čistomo devojačkom krilu, i muškim ga opasala pasom i junačkim dozivala glasom? 4, 103. — *osim objekta mogu biti izrečene i riječi kojima se doziva.* Dozivļe Petra imenom: ‚Izidi amo, delijo!' Nar. pjes. vuk. 1, 64-65. Uļeze s mladom Janicom, milu mi majku doziva: ‚O moja majko rođena, prostri mi meka duseka'. 1, 311. Pak doziva Todora vezira: ‚Od' ovamo, Todore veziru!' 1, 538. On doziva slugu Radosava: ‚A nu hodi, moja vjerna slugo!' 2, 62. Al' pripazi poštu knigonošu, pa dozivļe Miloš od Pocerja: ‚Bogom brate, pošta knigonoša, donesi mi jedan list hartije'. 2, 246. — *ime kojijem subjekat zove objekta može biti u instr.* A brat sestru sestrom ne doziva. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Moj ti babo uz koļeno sjeda, moja majka gospojom doziva. Nar. pjes. petr. 2, 626. — *b) vidi* dozvati, 1, a, *b).* Ubozimi, kih on svaki dan 12 k stolu dozivaše svomu. F. Glavinić, cvit. 74[b]. Doziva Jezusa na večeru. S. Rosa 109[b]. Onda sebi vezire doziva. Nar. pjes. vuk. 4, 134. — *c) vidi* dozvati, 1, a, *c).* Car je činil preda se nut junaka dozivati. Nar. pjes. mikl. beitr. 15. — *d) u prenesenom smislu, isporedi* dozvati, 1, a, *d).* Boga dozivajte svemogućega milosrdje (‚dei omnipotentis misericordiam invocate'). N. Ranina 111[b].

b. *kaže se i kad subjekat iz daļega zove (po imenu) koga bez namjere da ovaj k njemu dođe, te do ističe onda daļina subjekta od objekta. a) uopće.* Čuju snu glas plačan koji ga doziva i moļaše. F. Lastrić, svet. 169[b]—170[a]. Poče dozivati po imenu građane. And. Kačić, kor. 126. Nemilo je Petar dozivaše, nemilo se Joka odzivaše: ‚Što me zoveš, moj đevere Petre?' ‚Ne zovem te da ti zapovjedam, već te zovem da te nešto pitam'. Nar. pjes. vuk. 1, 616. Jedno drugo dozivļe i razgovore vode. S. Ļubiša, prip. 195. — *b) u prenesenom smislu (u pjesmi) ne o čeljadetu nego o neživoj stvari koja ispušta glas.* A sve zeļoš zeļoša doziva. Nar. pjes. vuk, rječ. 208[a]. Sve baļemez baļemeza više a lubarda lubardu doziva. Nar. pjes. vuk. 4, 251. — *c) može biti izrečeno kojijem riječima subjekat zove i što daļe kaže.* Pak je milu majku dozivala: ‚Nut' ti boru, moja mila majko, da me budeš za Ivana dala, sad bi ono moji svati bili'. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Bela vila iz gore doziva: ‚Malo selo, što si neveselo?' 1, 571. Pa dozivļe iz planine vila: ‚More čuli, Vukašine kraļu! ne muči se i ne harči blaga'. 2, 117. Već iz glasa staše dozivati: ‚O družino bračo Srbadijo! nije li se u kog dogodilo ja viješka da nama dokuči?' 4, 173. — *d) može se kazati da se zove put kakva mjesta ili put kakva mnoštva ļudi. ime kojijem se ovo izriče stoji: aa) u acc. s prijedlogom* u. On doziva u turski ordiju. Ogled. sr. 126. Ļuta majka ka i šarka . . . pa u selo dozivala: ‚Ima l' gdegod bol u selu, onaka je snaha moja'. Nar. pjes. vil. 1868. 294. *uz to može biti izrečeno (kao objekat) i ime onoga koji se između ostalijeh izrijekom zove.* Bijela je vila klikovala s Košutice visoke planine te doziva u Crnce kamene a na ime Jovanović Vela. Nar. pjes. vuk. 4, 122. Bijela je klikovala vila od Javorja zelene planine, te doziva u Moraču gorňu a na ime Minu vojevodu. 4, 375. — *bb) u dat.* Kliče vila prije jarkog sunca, savrh Cera visoke planine, dozivati srpskomo logoru. Nar. pjes. vuk. 4, 263. Vila . . . dozivala selu Orļoj Luci. Pjev. crn. 301[b].

2. *sa* se.

a. *reciproćno.* Na žuđeno uživanje veselo se doživaju. P. Kanavelić, iv. 84. Jetrve se u dvor doživaju. Nar. pjes. vuk. 1, 424. Ovako se doživaju dokle se god mogu čuti. Vuk, kovč. 78.

b. *refleksivno. a) vidi* dozvati, 3, b, *a). u Vukovu rječniku:* dozivati se ‚in sich gehen, besser werden' ‚ad fruges redeo'. — *b) vidi* dozvati, 3,

b, *b)*. Posli mnogo vrimena poče se čovik dozivati od svoga stanja nesrićnoga. M. Zoričić, zrc. 64. Kada se od sna razbudi, doziva se da je gladan. I. J. P. Lučić, razg. 53.

DOZLOGŔDITI, dozlògrđîm, *pf. dogrdjeti.* — *Akc. je kao kod* dograditi *(u aor. 2 i 3 sing akc. je na prvom slogu* dòzlogrđî). — *Kao da su osnova riječi* do zla (i) grda, *a nastavak je* i. — *Od* xviii *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Da mu dozlogrdi pokoru činiti. I. J. P. Lučić, razg. 17. ‚Dozlogrdio mi je već'. Vuk, rječ. 128b.

DOZLÒVIDJETI, dozlòvidîm, *pf. dogrdjeti, dozlogrditi.* — *Nejasno je i postaće i sam oblik, jer se ne zna, treba li čitati* je (ê) *mj.* i *i* i *mj.* je (ê). *isporedi stslov.* зловидѣть, deformis, *i rus.* зловидный, *zao vidjeti.* — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Bosne (koji piše* dozlovjediti *i* dozlovjediti) *i kod naroda na Korčuli.* Već ako vi dozlovjede Turci il za zulum, il za moju glavu. Osvetn. 2, 11. A ńekomu dozlovijedilo, čas komore a čas vojevaće. 3, 21. Eto su se sagradili hrami; a od ńih vam dozloviedit' neće. 3, 24. Dozlovîdit, ńešto jače nego: dodijati. Slovinac 1881. 418.

DOZLUKA, *f. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Dozluci. Sr. nov. 1875. 657.

DOZNÁJATI SE, dòznâjâm se, *impf.* doznojiti se. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu rječniku.*

DÒZNÁŃE, *n. djelo kojijem se dozna.* — *U Stulićevu rječniku.*

DÒZNATI, dòznâm (doznâđêm), *pf.* cognoscere, comperire, *doći do znańa, kad čovjek (kojijem mu drago načinom, ali naj češće kad mu drugi kaže) počne ńešto znati.* — *složeno:* do-znati. — *impf.:* doznavati. — *Oblike vidi kod* znati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u impt. od osnove* znad: dòznadi *i u part. praet. act.* dòznao, dòznala; *kaki je kod* doznâđêm, *taki je i u ostalijem oblicima praes. od iste osnove:* doznâđêš, doznâđê *itd.*; *kaki je kod* dòznâm *taki ostaje u jednini istoga vremena:* dòznâš, dòznâ, *u impt. od iste osnove* dòznâj, *u ger. praet.* dòznâv *i* dòznâvši; *mijeńa se u množini praes. od osnove* zna, doznámo, doznáte, dòznajû, *i u part. praet. pass.* dòznân *i* dòznât. — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi kod* b) *a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.*

a. *aktivno. a) ono što se dozna kaže se podložnom interogativnom rečenicom.* Bog li zajer ne doznade, što linčine s pukom rade? V. Došen 245a. Nit' doznaše otkud su joj vrata. Nar. pjes. vuk. 3, 87. Doznavši đe je Premudri. Nar. prip. vuk. 200. Nijesam mogao doznati dali se onuda gdje kakovo mjesto tako zove. Vuk, nar. pjes. 2, 210. Ovako ću doznati jeste li pošteni ljudi. Đ. Daničić, 1 mojs. 42, 33. — *b) ono što se dozna kaže se podložnom rečenicom u kojoj je* da. Nigdje na drugom mjestu nijesam doznao da ima postojano naricańe u stihovima. Vuk, nar. pjes. 1, 89. — *subjekat podložne može biti u glavnoj kao objekat.* Ki likara nikoga doznavši, da jest krščenik. F. Glavinić, cvit. 110a. — *c) ono što se dozna kaže se akuzativom zamjenice srednjega roda.* Doznavši to rečeni Julijan, čini ju prida se dojti. F. Glavinić, cvit. 397b. To svak može doznati. Vuk, nar. pjes. 1, 90. — *uz acc.* to *može biti i podložna rečenica s* da. Malo kad je to doznati, da kad mladi što povrati. V. Došen 73a. — *d) u jednom primjeru objekat je čeljade; to nije posve obično. vidi i* b *(u istom je primjeru i to neobično, što je glagol, premda je perfektivan, u imperfektu).* Kada sliša da meštra niki učenik hoće izdati, nožinom, da ga doznaše, ubijaše ga. F. Glavinić, cvit. 202a. — *e) kad se hoće kazati da se doznalo da ńešto jest, ovo može biti u acc. s prijedlogom* za. Doznavši za to. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Niko ne dozna za grob ńegov. Đ. Daničić, 5 mojs. 34, 6. — *f) ne izriče se objekat, nego se ima u misli.* Kada vide beže Ļubovića đe će doznat' Pivljanine Bajo. Nar. pjes. vuk. 3, 464. Da i neće, doznati će ljudi. Osvetn. 3, 52. — *g) kad je izrečeno ime čeljadeta koje je kazalo ono što se dozna, stoji u gen. s prijedlogom* od. Doznavši ću to od sluge svoga. Vuk, nar. pjes. 2, 61. *a uopće način kojijem se dozna može biti u loc. s prijedlogom* po. Kao što sam po tom raspitivańu doznao. Vuk, odg. na laži i opad. 25. Po ovomu se može doznati za što . . . stoji. nar. pjes. 1, vi.

b. *pasivno. u jedinom je primjeru subjekat* bog, *te pošto s aktivnijem glagolom neobično bi bilo da je u acc. (bolje bi bilo u acc. s prijedlogom* za, *vidi* a, *f)), neobična je i pasivna konstrukcija.* Bog jedva razumom doznau je. Aleks. jag. star. 3, 289.

c. *sa* se, *pasivno.* Neko je obere *(jabuku),* a nikako se nije moglo doznati ko. Nar. prip. vuk. 18.

DOZNÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se doznaje.* — *U Vukovu rječniku.*

DOZNÁVATI, dòznâjêm (dòznâvâm), *impf.* doznati. — *Akc. je kao kod* dosezati. — *Postaje od* doznati *nastavkom* (v)a *u inf., nastavkom* j *ili* (v)a *u praes.* — *Od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku (samo s praes.* doznajem). Moj blagodêtelj počeo je doznavati moja čudnovita želanija. D. Obradović, živ. 24.

DOZNÒJITI SE, dòznojîm se, *pf. svršiti znojeńe, prestati znojiti se.* — *složeno:* do-znojiti. — *impf.:* doznajati se. — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Belinu rječniku* 715b *i u Stulićevu.*

DOZÒBATI, dòzobļêm, *pf. svršiti zobańe, pozobati sve, do kraja.* — *složeno:* do-zobati. — *Akc. je kao kod* dolagati. — *U Belinu rječniku* 458b *i u Stulićevu.*

DOZÒRETI, dozòrîm, *pf. vidi* dozreti. *u Lici.* V. Arsenijević. — *složeno:* do-zoreti.

DÒZORIT, *adj. zrio. isporedi* dozoreti. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Nije još dozorite pameti. M. Pavlinović.

DOZOVNUTI, dozovnem, *pf. vidi* dozvati. — *Postaje od osnove praes.* dozovem *nastavkom* nu (na) *u inf.,* n *u praes.* — *Od* xvi *vijeka (vidi kod c)) a nije u nijednom rječniku. a) vidi* dozvati, 1. Kade koji brat hoće da se pristavi, prvo pozovne dva čoveka (‚člâveka) zakleta od tanača, i prid ńima da iskaže, što je kome dužan. Glasn. ii, 3, 138. (1709). Ak' imate koga bolestnika, dozovnite nađa ń redovnika. L. Ļubuški 32. U kńizi se š ńime razgovara. ponukuje ter ga nagovara, da dozovne od Braća plemiće. And. Kačić, razg. 297b. Dozovnula Kafazliju Anu. Nar. pjes. petr. 1, 242. Dozovni u pamet vrimena, mista . . . P. Knežević, osm. 13. — *b) vidi* dozvati, 3, b. Da pametju se dozovne, razumom razbere zlo i dobro. I. Ančić, svit. 31. Nek se dozovnu da kano promińuju imena tako i život. ogl. 66. Dozovni se i vidi, jesi li obećanja i odluke tvoje obslužio. P. Knežević, osm. 71. Nukujem grišnika, da se dozovne od tužnoga bitja svoga. I. J. P. Lučić, razg. 37. Dozovnuti se pameti, poslije djetiństva doći u pamet. M. Pavlinović.

DÒZRELÔST, dòzrelosti. *f.* maturitas, *staće ili osobina onoga što je dozrelo.* — *U Stulićevu rječniku.*

DOZRIJEĻETI, dozrelim, *pf. vidi* 2. dozreti. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dozreleti) *a iz njega u Stulićevu.*

1. DÒZRETI, dòzrîm, *pf. ugledati.* — -e- *stoji po južnom govoru mješte* -ê-. — *složeno:* do *i* 1. zreti. — *Dolazi* XIII *vijeka u knigama pisanijem erkvenijem jezikom i u Daničićevu rječniku* (dozrêti). Siju že radostь dozre i sij hristoļubьcь. Domentijana 265. Takyje krasoty dozrêti. Mon. serb. 58. (1293—1302).

2. DÒZRETI, dòzrîm (dòzrêm, dòzrijêm), *pf.* permaturescere, *sazreti posve, do kraja.* — -e- *je po južnom i po istočnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-; *po zapadnom glasi* dòzriti. — *složeno:* do *i* 2. zreti. — *impf.:* dozrijevati. — *Oblike vidi kod prostoga* 2. zreti. — *U Dubrovčana nahodi se i s umetnutijem* d među z *i* r: dozdrio. A. Kalić 541. — *Dolazi (u pravom i u prenesenom smislu: o čovječjoj dobi, o vremenu uopće itd., vidi i kod* zreti) *od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* (dozreti *i* dozrjeti 467a), *u Stulićevu* (dozreti, dozrjeti, dozriti), *u Vukovu* (*samo* dozreti). — *Part. praet. act.* dòzrio (dòzreo), dòzrela *dolazi i kao adjektiv, kao i* zrio *(i u Belinu rječniku:* dozrio ‚maturus' 467ab *i u Stulićevu:* dozrio, dozreli ‚maturus, permaturus'). *može imati i komp.:* dozrèlijî *(vidi drugi primjer).* U brimo dozrilo. M. Vetranić 1, 205. Da su tvoja doba malo dozrilija. I. T. Mrnavić, osm. 94. Voće hitro ko dozrije, ono hitro i zagńije. P. Vitezović, cvit. 39. Ti još nijesi dozdrio plod čovjeka A. Kalić 541. Jer nijesam ni dozrio bio. Nar. pjes. vuk. 5, 536.

DOZREVÉŃE, *n. djelo kojijem se dozri (vidi* 2. dozreti). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* dozriveńe) *koji će biti i načinio ovu riječ.* Vas grad Jerusolim začuđen ostade, čuvši dozriveńe prišastja novoga kraļa. E. Pavić, ogl. 488.

DOZRIJÈVATI, dòzrijevâm, *impf.* dozreti. — -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-, *te po istočnom glasi* dozrévati, *a po zapadnom* dozrívati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* dozrivam *uz inf.* dozreti, *a* dozrijevam *uz inf.* dozrjeti 467a) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Kad dozriva i voće i žito. J. S. Rejković 294. Rani bi mrazovi zabrańivali groždu dozrevati. P. Bolić 2, 190.

DOZVÁŃATI, dòzvâńâm, *impf.* dozvoniti. *isporedi* dozvońivati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku (praes.* dozvańam *uz inf.* dozvoniti 686a). A zvoni prenujno na uho dozvańaju. Jačke. 153.

DÒZVÁŃE, *n. djelo kojijem ko dozove ili dozove se.* — *Stariji je oblik* dozvanje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dozvanje ‚vocatio'; dozvanje k sebi, skupļenje ‚convocatio, congregatio, concio'; dozvanje na pomoć, vapijenjo ‚invocatio, imploratio'), *u Belinu* (dozvanje ‚advocatio' 188b), *u Rjelostjenčevu.* Da nami dade dozvanje i osićenje iz grija izaći. I. Ančić, svit. 233. Ovi prvi dio očenaša zove se zazvańe ili dozvańe. F. Lastrić, ned. 231. U pamet dozvańe svih svoji griha. M. Dobretić 140.

DÒZVATI, dozòvêm, *pf.* advocare. — *složeno:* do-zvati. — *impf.:* dozivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* dozòvi; *kaki je u inf. taki je u aor.* dòzvah *(ali ne u* 2 *i* 3 *sing.* dòzvâ) *i u ger. praet.* dòzvâv, dòzvâvši; *mijeńa se u part. pract. act.* dòzvao, dòzvâla, *i u part. praet. pass.* dòzvân *i* dòzvât. — *Može biti i riječ praslavenska, isporedi rus.* дозвать, *češ.* dozvati; *u našem se jeziku javļa od* XIV *vijeka (vidi kod* 1, a, *b) bb)). između rječnika u Mikaļinu* (dozvati, činit doći ‚accerso, accio'; dozvati k sebi, skupiti ‚advoco, convoco, congrego'), *u Belinu* (‚advoco' 188b; ‚invito' 418a; dozvati k sebi ‚convoco' 227a), *u Rjelostjenčevu (kod* dozavam), *u Voltiģijinu* (‚chiamare, citare' ‚rufen, vorfordern'), *u Stulićevu* (‚vocare, convocare'), *u Vukovu* (1. ‚errufen' ‚advoco': ‚Zvao sam ga, pa ga nijesam mogao dozvati' t j. ‚nije mogao čuti, da mi se odzove'. 2. ‚herrufen' ‚advoco': ‚Dozvao sam ga k sebi'), *u Daničićevu* (‚advoco').

1. *aktivno.*

a. *zvańem učiniti da ko dođe. a) u naj užem smislu, kad subjekat sam zovući koga učini da ovaj k njemu dođe.* Poću dozvat svu svojtu. M. Držić 182. Nit' ćeš braca dozvati, nit' ćeš sinka dočekati. Nar. pjes. bar. 203. mikl. beitr. 15. Dozva gospodin jedno djetešce. M. Radnić 51b. Jakob stari dozva k sebi sine svoje. P. Vuletić 45. Dozvavši je stane joj govoriti da se pomire. Vuk, poslov. 63. — *b)* arcessere, arcessiri jubere, *može subjekat ne zovući on sam nego po kome drugome ili kojijem drugijem načinom učiniti da ko (objekat) dođe. aa) uopće (u njekijem primjerima znači što i* sazvati). Došadći doma dozove prijateļe i susjede. N. Ranina 149a. luc. 15, 6. Tad bi iz svake dozv'o strane inostrance i tudine, tve kraļevstvo da oni brane. I. Gundulić 151. Ljekare ste dozvali, da mu izgubjen duh povrate. G. Palmotić 2, 244 Dozva po neobičajnoj zvizdi i dovede mudrace od istoka. F. Lastrić, test. 59b. Dozove zvoncem pomńika. A. Kanižlić, fran. 97. Dozvala joj devet drugarica, da je uče na đerđefu vesti. Nar. pjes. vuk. 1, 471. — *bb)* citare, excire, *kad sudac, kraļ ili uopće starješina učini da ko dođe preda ń (na sud itd.).* My dozvasmo prêdь nasь děcu našega vlastelina Vitka Gučetića. Spom. sr. 1, 3. (1395). Dozvaše rodjake ńegove. N. Ranina 74b. joann. 9, 18. Pravda naprvo dozva svidoke. Mon. croat. 283. (1581). Ali isti večer ovi sultan Osman dozva pašu Husaina. I. Gundulić 556. Sudac Niceta biškupa svetoga preda se dozva. F. Glavinić, cvit. 37b. Dozva svoje generale. M. A. Reļković, sabr. 32. — *cc) kao* pozvati, *kad ko učini da mu dođu gosti na gozbu, pir itd.* Da mene dozvati danaska na tvoju trpezu budeš ti. N. Dimitrović 91. Tebe su dozvali za glumca pastiri, ki no imaš svirali, ni ko se znaš sviri? I. Gundulić 137. Dozvati na obid il' na večeru. J. Mikaļa, rječ. 82b. Gospodina, ki na svoj pir i veseļe dozva svake prijateļe. J. Kavańin 524b. Sve je kade na mobu sazvala i dozvala prošenu devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Sobet čini care u Kruševcu, sve vojvode na sobet dozvao. 2, 202. — *dd)* in auxilium vocare, *kaže se ‚dozvati na pomoć, u pomoć'.* Menelauš vse libijske i nilijske viteze i care na pomoć sebi dozva žene cić svoje. Aleks. jag. star. 3, 248. Dozvati na pomoć ‚invocare, implorare, appellare, obtestari aliquem, opem alicujus implorare'. J. Mikaļa, rječ. 82b. A. d. Bella, rječ. 188b. — *kaže se i ‚dozvati pomoć'.* Nikako ne možeš obranit se, ni uteći, ni dozvati pomoć. A. Bačić 98. — *c) subjekat sam glavom zove ali ne k sebi nego k drugome koji ga je na to poslao.* Dozovi ga da pride ovamo. M. Držić 476. Dozovi pridragu majku moju. P. B. Bakšić 2. Haduma mi pod' dozovi. G. Palmotić 1, 149. Naše goste sve kolike pod'

na srećni pir dozovi. 2, 348. Zapovidi otac nastojniku, da dozove težake. E. Pavić, ogl. 584. Dozovi mi nerotkinu, koja ne rodi, da umesi pogačicu triput sejanu. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Brže posla svojega gavaza, te dozvaše starca patrijara. 3, 79. — *d) u prenesenom smislu, uopće činiti da ko ili što dođe, dovesti, domamiti, dovabiti. aa) objekat je čeljade.* Kaže im lice, da ih dozove. J. Kavanin 40b. Gdi neizhitna ńih sladińa dovabi ih i dozove. 189a. — *bb) objekat je stvar tjelesna.* Sunce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. G. Palmotić 2, 432. — *cc) objekat je stvar umna (često kakvo zlo).* Tko je dozvati komu rad boljezan. Š. Menčetić 124. Zlobom sam sebi dozva zlo. D. Zlatarić 13b. Gencio, koji dozva treći boj Rimljana. J. Kavanin 246a. Moć sve u dušu dozvat jade. I. Đorđić, uzd. 65. — *e) također u prenesenom smislu, u jednom primjeru* xv *vijeka* dozvati do sebe *kao da znači spomenuti, isporediti* 3, b. Sinu mi knezu Vladisavu, kada dojđe ka mně i směri se prêda mnomь i dozva do sebe što je učinio koju sьgrêhu gospodaru velikomu i što je učinio bezpravadno i suprotivno manê roditeļu svomu. Mon. serb. 461. (1453).

b. *svršiti zvanje tijem što onaj koji se zove čuje i to pokaže odzivļući se (vidi u Vukovu rječniku,* 1). Zvala i ne dozvala; zvala, te i ne ozvali se! M. Držić 151. Dje mož' dozvat', nigda ne kuca'. (Z). Poslov. danič. 16. Otidu k ńemu na duo mora i dozvavši ga kažu mu zašto su došli a on im iz kovčega odgovori: ‚Kako ću vas ja iz kovčega namiriti, kad niti vidim vas ni onoga oko čega se svađate?' Nar. prip. vuk. 200. Koga zove uz one glavice? Ja mnim ga jo doista dozvao. P. Petrović, gor. vijen. 36.

2. *pasivno. a) vidi* 1, a, *b) cc).* Er se nigdje gozba ni pir ne čińaše, gdje oni ne bi dozvani bili. M. Držić 241. Ili ti je u voļi, ili nije, stačeš tja, ko glumac naj boļi dozvan sam na pir ja. I. Gundulić 139. Bi dozvan i Jezus s učenicima. S. Rosa 50a. — *b) u prenesenom smislu, isporedi* 1, a, *d).* Da čim okom svojim izućim *(bog)* svud razgleda sve dozvane. J. Kavanin 12b. U ovim kraļima i mi smo zazvani i dozvani na istu viru. F. Lastrić, test. 66b. Bratjo, molim vas da dostojno odite u zvanu kojim dozvani jeste. ned. 379.

3. *sa* se.

a. *recipročno (značćne je u ovom primjeru kao kod* 1, b). Prčanjane i Dobročane razdvaja samo otoka, preko koje se dozvati može. Vuk, poslov. xx. *vidi dalje kod* dozivati.

b. *refleksivno, u prenesenom smislu. a)* ad bonam frugem se recipere, *popraviti se, povratiti se na pravi put (u moralnom smislu), pokajati se, obratiti se.* — *od* xvii *vijeka i u Vukovu rječniku* (dozvati se ‚in sich gehen, besser werden' ‚ad frugem redeo': ‚Dozvao se malo'. ‚Nigda se on neće dozvati'). Ako se ne dozovete i ne obratite na ovomu svitu dok vrime imate. I. Ančić, vrat. 115. I nećemo da se dozovemo, već u grisih nasliđujemo. J. Banovac, prip. 205. Dozvati se u se, skupiti pamet. F. Lastrić, ned. 244. Događa se, da se Teofilo dozove i poče plakati svoje grije. M. Zoričić, zrc. 56. Mučno se dozovu, pokaju i saraue. osm. 50. — *tako je i u ovom primjeru gdje* dozvati se *ima uza se inf.:* Meštar bije štapom učenika jeda bi se dozvao učiti. I. Ančić, vrat. 141. — *b)* animadvertere, reminisci, *sjetiti se, stavviti se, shvatiti, spomenuti se.* — *od* xvii *vijeka.* Ovo je posao djavaocki pokrit svoje zloće kojom svetińom jeda bi se ļudi ne dozvali. I. Ančić, ogl. xiv. Dozvati se, opomenuti se: ‚Ja se ne mogu dozvat, kako ću još jednu pismu znat'. M. Pavlinović. — *može imati uza se gen. (griješkom s prijedlogom* od): Da me očisti od moji grija skroviti i druzije od koji se ne mogu osititi ni dozvati. I. Ančić, vrat. 167. *podložnu rečenicu s* da: Spomeni se koliko si ti boga uvridio prija nego si se redovnik učinio; dozovi se, da si i u redu nepomļivo živio. J. Filipović, prip. 1, 455a. Žudjeli ne dozvaše se niti dohitiše da Jezus govoraše o templu tijela svoga. S. Rosa 53a. *podložnu interogativnu rečenicu:* Kad bi svaki misnik dozvao se, koliko je mučno bogu dati razlog od svoga misničstva. I. Ančić, svit. 62. Ne umijaše se dozvati među tolikijem glasovima što bješe istina. S. Rosa 92a.

DOZVÒNITI, dòzvonîm, *pf. svršiti zvoњenje, prestati zvoniti. — složeno:* do-zvoniti. — *impf.:* dozvaњati (dozvoњivati). — *Akc. je kao kod* donositi. — *U Belinu rječniku* (‚finir di sonare' 686a) *i u Stulićevu.*

DOZVOŃÍVATI, dozvòńujêm *i* dozvòńîvâm, *impf.* dozvoniti, *vidi* dozvaњati. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku* (griješkom dozvonivati, dozvonivam). — *slabo pouzdano.*

DOZVŔŠÊŃE, *vidi* dosvršeńe *i* 1. s. — *Sa starijim oblikom* dozvršenje *u jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Koji veće dijavla z dozvršenjem grihov, nego boga i ńegovo slovo poslušaju. Postila. K2b.

DOZVŔŠITI, *vidi* dosvršiti *i* ļ. s. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Čto jest obečal, jest ńemu i ńegovoj ditci iskazal i dozvršil. Postila. E3a.

DÒŽALITI SE, dòžalî se, *pf.* miserere, *biti toliko žao da se već ne može podnijeti, s dat. — složeno:* do-žaliti. — *Akc. je kao kod* dobaviti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dožali se Turkińi devojci. Nar. pjes. vuk, rječ. 128b. To se paši teško dožalilo. Pjev. crn. 305a. Ja čekaj tri sata pred vratima, dok se jednome slugi dožali. S. Ļubiša, prip. 12.

DOŽĚĆI, dožèžêm, *pf. složeno:* do-žeći. — *impf.:* dožizati. — *Akc. je kao kod* 1. dovesti. *a) neprelazno, s dat. vidi* dogorjeti, 1, c. *u rukopisu* xv *vijeka.* Posipaj idože jestь bolêznь i s trudomь vlžděgь; da jegda dožežetь bolêstomu, a ty otmêtni. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 112. — *b) svršiti žeženje (prelazno i neprelazno). u Belinu rječniku* (‚deuro' 9a) *i u Stulićevu* (‚igne consumere, perurere').

DOŽĚĻETI, dožèlîm, *pf. svršiti želeńe (prelazno) tijem što se dobije ono što se želi. isporedi* dožudjeti. — *složeno:* do-želeti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* doželimo, doželite. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŽEĻÍVATI, dožèļujêm *i* dožèļîvâm, *impf.* doželeti. — *Akc. je kao kod* dograđivati. — *U Stulićevu rječniku* (doželjivati, doželjivam, *ali kod* doželeti *ima i praes.* doželujem). — *slabo pouzdano.*

DOŽĚŃAONICA, *f. vidi* dožńevańe. B. Mušicki.

DOŽEŃĚŃE, *n. djelo kojijem se dožańe (doženje).* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÒŽETI (dòžńeti), dožnêm (dòženêm) *i* dòžńêm, *pf. svršiti žetvu. — složeno:* do-žeti (žńeti). — *Oblike vidi kod* žeti. — *Akc. kaki je u inf. taki je i u ostalijem oblicima, osim praes. od osnove* žn: dožńêm, *i impt. od osnove* žań: dožăńi. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u*

Belinu (samo doženi 486a) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (doženi *i* doženeti), *u Vukovu:* doženi *i* doženeti *(u dodatku), oboje s praes.* dožanem. Kad se niva dožaše. Vuk, nar. pjes. I, 173.

DOŽÍŇÁNCIJA, *f. vidi* dožínaće. — *Nastavak* ncija *po talijanskom jeziku, isporedi* dovršancija. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada žeteoci jedne prilično ili dobro živuće kuće posljednu nivu žita dožínaju, onda dovikuju: ‚Danas je vala bogu dožínancija', i onda toga dana mora kućna planinka (gazdarica) žeteocima što ljepšu večeru sigurati. J. Bogdanović.

DÒŽIŇÁŇE, *n. djelo kojijem se dožíne.* — *U Vukovu rječniku.*

1. DÒŽIŇATI, dožínêm, *impf.* doženi, *vidi* dožínevati. — *Akc. je kao kod* dolajati. — *Postaje od osnove* dožín *tijem što se radi produljenja umeće* i *među ž i ń.* — *U Vukovu rječniku.*

2. DOŽÍŇATI, dòžínâm, *impf. iterativno prema* dožneti *i* I. dožínati. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *Postaje od* 1. dožínati *produljenjem glasa* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Danas moji žeteoci dožínaju'. J. Bogdanović.

DÒŽIOČITI, dožíočîm, *pf. svršiti žioćenje.* — *složeno:* do-žioćiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* dožíočî. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dok ovo još malo krova dožíočim, odma ću početi pokrivati'. J. Bogdanović.

DOŽÍVLJETI, dožívîm, *pf. složeno:* do-živjeti. — *isporedi* doživsti.

a. *svršiti življenje.* — *od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (doživjeti ‚vitae cursum implere'; doživio ‚vita perfunctus'). Sila je doživjet da budem u trudu. Ġ. Palmotić 2, 129. A jednom se ima umrijeti ili rano ili kasno, potrebno je doživjeti, kad godi se zgodi časno. 2, 513. S slavom sdružen doživjeti u veselju on će izpunu, a Vladislav sin mu uzeti ugarsku će svetu krunu. P. Kanavelić, iv. 470. — *b) prelazno, objekat je koja dob ili vrijeme u životu, te je značenje: življeti dońekle.* Život ki bjeh doživjela na daleće tebe. P. Kanavelić, iv. 308. Hoću li staros dočekati ali neću ni mlados doživjeti? B. Zuzeri 294b.

b. *vidi* dočekati, 1, b. — *prelazni je glagol, ali objekat može i izostati (kao što je u prvom primjeru).* — *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (‚erleben' ‚video'). Promišljavajući na ovaj način, kada se svrši rat, ako doživim, šta bi ja mojoj otačbini donio. M. A. Reljković, sat. A 3a. Nesretne li dane doživesmo! Nar. pjes. vuk. 5, 461. Čudno li češ nešto doživjeti. P. Petrović, gor. vijen. 66.

DOŽÍVSTI, dožívêm, *pf. vidi* doživjeti. — *složeno:* do-živsti. — *U Vukovu rječniku* (vide doživjeti) *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima. vidi kod* živsti.

DÒŽIZATI, dožížêm, *impf* dožeći, *od čega postaje produljenjem glasa e na* i. — *Akc. je kao kod* dolajati. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku: samo praes.* dožízem *uz inf.* dožeći.

DÒŽŃETI, *vidi* doženi.

DOŽŃÉVATI, dožńêvâm, *impf.* dožńeti. — *Akc. je kao kod* dobivati. — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DOŽŮDJETI, dožůdîm, *pf. svršiti žuđenje (prelazno), tijem što se dobije ono što se žuđelo. isporedi* doželeti. — *složeno:* do-žudjeti. — *U Stulićevu rječniku.* — *part. praet. pass.* dòžůden, jedva doživjeni; obično se rekne o detetu, na koje roditelji ni muvi pasti ne dadu. Podunavka. 1848. 54.

DOŽUDÍVATI, dožůdjêm *i* dožůdîvâm, *impf.* doždjeti. — *U Stulićevu rječniku (praes.* dožudjem *i* dožudívam *kod* dožudjeti). — *slabo pouzdano.*

DOŽVÁKATI, dòžvâćem (dòžvâkâm), *pf. vidi* dožvatati. — *složeno:* do-žvakati. — *U Stulićevu rječniku.*

DOŽVÁTÂŃE, *n. djelo kojijem se dožvaće.* — *Stariji je oblik* dožvatanje. — *U Belinu rječniku* (dožvatanje 465b) *i u Stulićevu.*

DOŽVÁTATI, dòžvâćem, *pf. svršiti žvatańe. isporedi* dožvakati, dožvati. — *složeno:* do-žvatati. — *Akc. je kao kod* dopisati. — *U Belinu rječniku* 465b *i u Stulićevu* (dožvatati *i griješkom* dožvaćati).

DÒŽVATI, dòžvêm, *pf. vidi* dožvatati. — *složeno:* do-žvati. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRABANAT, drabanta, *m. vidi* barabanat. — *U rječnicima (svagdje pisano* drabant): *u Vrančićevu* (‚satelles'), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu.*

DRABIĆ, *m. a) prezime.* Schem. zagr. 1875. 260. — *b) mjesto na rijeci Drini.* Bijahu se *(Turci)* iz svojega lagera uz Drinu povukli na mesto zovoto Drabić. Golub. 5, 225.

1. DRÀČ, *m.* sentis, herba, *drača, trava. vidi* drača, a *i* b. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚herba, gramen, germen'), *u Jambrešićevu* (‚herba'), *u Voltiđijinu* (‚spina' ‚distel'), *u Stulićevu* (‚herba inutilis' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* — *Jedan pisac našega vremena upotrebljava ovu riječ s istijem osobitijem značenjem što je kod* 1. drača, a, *b) bb)* (paliurus aculeatus Lam), *isporedi* čalija. Drač, čalija, paliurus australis Gärtn. J. Pančić, šum. drv. glasn. 30, 162. flor. biogr.2 452.

2. DRÀČ, Dráča, *m.* Dyrrhachium, *tal.* Durazzo *(isporedi* ploča, puč), *grad u Arbaniji.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. i voc.* Drâču. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 282a, *Vukovu, Daničićevu* (Drač). Kraj Radoslavъ izgnanъ bystь i vъ Drači gradъ pribêgajetъ. Domentijanb 177. I Piralija s ńim iz Drača. I. Gundulić 522. I od lješa i od grada Drača. Pjev. crn. 105b.

1. DRÀČA, *f.* sentis, spina. — *Akc. se ne mijeńa, samo u gen. pl. produljuje se* a: drâćâ. — *isporedi* dirača, drač, draka. — *Po svoj prilici postaje od istoga korijena od kojega je i* drijeti *nastavkom* ča. *tako bi i* dirača *postajalo od* dirati. — *Dolazi od* XVI *vijeka; muški oblik* drač *(koji vidi) može biti i stara riječ, isporedi stslov.* dračь, saliunca, *novoslov.* drač, sentis. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚sentis; spina'), *u Mikalinu* (drača, trnje ‚spina; dumus, sentis, vepres'), *u Belinu* (‚vepres' 352b), *u Stulićevu* (‚spina'), *u Vukovu:* 1. svako trńe jeder dornstrauch' ‚sentis' *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima.* 2. u trńa ono što bode ‚der dorn (stachel)' ‚spina' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

a. sentis, vepres, *bilje (upravo samo trava i nizoko grmeńe) bodljivo, na kojem ima bodalja i trńa: a) uopće.* Jeda beru od trnja grozdjo ali od drača smokve? N. Ranina 152a. mat. 7, 16. Žal'te mo sve gore, sve ptice, svaka zvir, sva dubja . . . Plači me trn drača. Š. Menčetić—Ġ. Držić 465. Bogata polja ne zatvaraju dračom

slatko voće. M. Držić 240. A tko gre bosonog, gdi drača sve nikne, trijeba je napokon oboden da vikne. D. Rañina 97a. Listje bodļive dračе. A. Gučetić, roz. jez. 19. Nemila drača i trava svuda po ńoj porasla je. G. Palmotić 3, 51a. Ovo je ona drača koju vidje Mojzes. 3, 94b. I drača rusu rađa. (D). Poslov. danič. 28. Gaj pun trnja i drač zali' u perivoj obrača se. J. Kavańin 379b. Drača u koju se vrže sveti Benedik bi gojena dugo vrijeme. I. Đorđić, ben. 26. Da mu je drača pod nogam a ploča nad glavom, nek ne može ni gori ni doli. (Z). Poslov. danič. 14. Kako je drača naj nevaļalija od svih stabala. And. Kačić, kor. 127. I zapoje tica ševrļuga u pitomoj pokraj Save drači. Nar. pjes. vuk. 3, 364. Porasla je sitna drača. Nar. pjes. herc. vuk. 260. Iz drače ruža se rađa. Nar. posl. vuk. 98. Ne vise nigđe kolači o drači. 196. Ozdo more, a odozgo gore, s desna ploča, a s lijeva drača. 237. Kad nosioci prođu jednom uskom ulicom, đe je bila velika ļuta drača s jedne i s druge strane. Nar. prip. vrč. 50. Ona ti vrata dračom zarasla. Vuk, kovč. 126. — *b) znači ńeke osobite bilke, osobito kad je združeno s drugijem riječima. aa)* bijela drača, crataegus oxyacantha L., *glog.* Bijela drača, glog ‚spina alba'. A. d. Bella, rječ. 700a. Bijela drača, spina alba, crataegus oxyacantha. B. Šulek, im. 15. Drača bijela, dipsacus, spina alba, crataegus monogyna L. 71. — *bb)* crna drača, trnova drača, drača zadjevača *i samo* drača, paliurus aculeatus Lam. Drača, ramno terzo, berbero, rhamnus, ramno, paliurus aculeatus Lam. Drača crna, ramno, 1. rhamnus L.; 2. paliurus aculeatus Lam. Drača trnova, maruca, martaniglia, paliurus aculeatus Lam. Drača-zadjevača, paliurus aculeatus Lam. B Šulek, im. 71. — *po svoj prilici i* morska drača *u ovijem primjerima ima isto značeńe:* Sveti naučiteļi vele da ona kruna bješe od morske dračе. M. Divković, bes. 881b. Na božanstvenu glavu postaviše mu krunu od dračе morske. M. Lekušić 82. — *c)* drača gospina, *vidi* gospina drača.

b. herba inutilis, *trava koja sama niče i raste i nije korisna čovjeku, travurina. — S ovakovijem značeńem čuje se u naše vrijeme po Slavoniji.* T. Maretić. — *isporedi* 1. drač. — *po Lici znači što i* česta, sitnogorica, *isporedi* dreča. Drača, sitnogorica ‚das dickicht'; obično čobani koji čuvaju blago po sitnogorici, nakupe obdan svakojakijeh suhijeh grana po pun naramak, te u večer donesu kući, i reku: ‚Svaku večer donesem pun naramak drače kući'. J. Bogdanović.

c. spina, *u bodļive bilke ono što bode, bodļa, trn. a) u pravom smislu.* Zacaparila mi se je trnova drača u petu. M. Držić 415. A što utrgnuh jednu *(rusu)* sade, zlo mi drača dlan probode. D. Rañina 49b. Glava imaše biti probadana oštrimi dračami. B. Kašić, is. 46. Nu što žalos ta pomaga, ako opade lijepa rusa, svitla dika od prolješća, i ostavi vrhu busa dračе smrtne mješte cvijeća? I. Gundulić 267-268. Bi okruńen jednom krunom od dračа žestokijeh. P. Posilović, nasl. 134b. Mao je rat od dračе, ma koga obode mučno zabude. (D). Poslov. danič. 59. *(Ruža)* stražu od dračа oštrijeh ima. I. Đorđić, uzd. 179. Dračе mu bihu došle tja do možjanih. H. Bonačić 130. Koji si hotio biti uboden bodežļivijem dračam. V. M. Gučetić 27. Kad sama sebe može izvaditi draču iz pete. Nar. prip. vrč. 215. Iglu glavaticu ili draču. V. Vrčević, igr. 17. Zabijali trnove dračе pod kutńi prag. S. Ļubiša, prip. 240. — *b) kolektivno.* Odvrzni draču tja, a vazmi ružicu. Š. Menčetić 3. Tuj mu još staviše korunu od dračе. N. Naļešković 135. Kad bi kruńen dračom trnovom. A. Gučetić, roz. jez. 135. Kardun koji ima bosti, s dračom iznikne. (D). Poslov. danič. 46. — *c) preneseno na drugo što bode (može biti i kolektivno, isporedi b)), na primjer: aa) na tanku oštru kost u ribe.* Htjet' ribu bez dračа. (D). Poslov. danič. 51. Nije ribe bez dračе. (D). 83. U maloj ribi nije dračе. (D). 141. Zvanice pred kućom, a od ribe ni dračе. S. Ļubiša, prip. 27. Očebrsnite draču od ribe. 265. — *bb) u ježa.* Lisica se brani s veće načina, a jež samo dračom. (D). Poslov. danič. 55. Zaludu meće ježa u svilu, on neće no u dračama. S. Ļubiša, prip. 39. — *d) u prenesenom, metaforičkom smislu, o čem što dušu (srce) boli, muči, grize.* Smerno sam se obratio na nevoļu moju sada, čim me vrti i probada oštra drača grijeh nemio. I. Gundulić 195. Ono lice, gdi mi siva u ružicah zora bila, sad je drača bodežļiva. 231. Gdi mi srce probada ļutom dračom mê spoznańe. I. Đorđić, salt 97. Uspomena grijeha prošastijeh bude bez sumńe dračа veoma bodežļiva srcu tužna nemoćnika. B. Zuzeri 54b. Ovo je mučno i puno dračа! Ant. Kadčić 517. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Svaka ti drača bode oči. (D). Poslov. danič. 117.

d. *prezime, isprva nadimak. u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 72.

2. DRAČA, *f. dolina, kotlina. — Biće po svoj prilici istoga postańa kao i* 1. drača, *s razlikom što je ovdje glagol* drijeti *shvaćen pasivno (mjesto kud je prodrla voda). — U naše vrijeme u Topolovcu.* P. Brandner.

3. DRAČA, *f. ime mjestima a) manastir i selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — pomińe se kao manastir od prije našega vremena:* Drača (mon.). S. Novaković, pom. 132, *a između rječnika u Vukovu:* namastir u Srbiji više Kragujevca. *vidi i* M. Đ. Miličević, srb. 235 *i* glasn. 21, 27. *kao selo, u naše vrijeme.* K. Jovanović 116. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* XIV *vijeka. vidi* 2. Dabar, 3. *i u Daničićevu rječniku.*

DRAČAKĻUN, *m.* coccothraustes vulgaris Vieill. *ńeka ptica, batokļun. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Progr. real. spal. 1879-80. 32.

DRAČAN, dračna, *adj. koji pripada drači ili dračama, pun dračа. — -a- ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Postaje od* drača *(ili od* 1. drač) *nastavkom* ьнъ. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dračni ‚herbaceus, herbeus', *vidi* 1. drač), *u Voltigijinu* (dračni ‚spinoso' ‚mit disteln bewachsen'), *u Stulićevu* (‚spinalis'). *a) po kojem raste drača (vidi* 1. drača, a). Gomila ka se je pokrila pustoši trnovom i dračnom. M. Vetranić 2, 190. Neplodna je i suha i pustińi dračnoj prilična svaka duša, koju tvoj ne natapa duh. F. Lastrić, ned. 251. Zarad zemļe neuredne, kamenite i dračne. 281. To j' put tesan, dračan i tugi spodoban. M. Kuhačević 101. — *b) pun draća, po kojemu su dračе (vidi* 1. drača, c). Dračnijem vencem krunuše glavu tvoju. M. Vetranić 1, 324. Prignuo k zemļi glavu dračnu. M. Divković, plač. 20. Na krvavo kuda kapļe dračnijem bičim u tle lupa. 1. Gundulić 475. Rusa . . . iz zelenijeh dračnijeh grana razbludno je procaptjela. G. Palmotić 2, 423. Dračnu krunu. A. Vitaļić, ost. 171. Cvijet Benedik djevstva svoga dračnijem plotom pomno opstro je. I. Đorđić, ben. 201.

DRAČANA, *f. ńekakva riba. — Kao da se govori u Dubrovniku.* Tarantola, dračana. Progr. gimn. karl. 1878. 41.

DRÁČANIN, *m.; pl.* Dráčani. *a) čovjek iz*

Drača. Tako meni u bogu, Dračani, u velikomu. Nar. pjes. bog. 210. Od Turaka Dračana. And. Kačić, kor. 492. — *b) čovjek iz Drače.*

DRÀČAST, *adj. vidi* dračav. — *U Stulićevu rječniku.*

DRÀČAV, *adj. po kojemu su drače, pun drača, isporcdi* dračan, dračast, dračevan, dračevast. — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚spinosus'). Vidi odjeću dračavu. V. M. Gučetić 209. Da su uda mekoputna pod dračavom glavom. J. Matović 523.

DRAČEV, *adj. koji pripada draču i drači.* — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka i u jednoga pisca našega vremena.* Listije dračevo da вѣсть *(s osobitijem značenjem, isporedi* 1. drača, a, *b), ali se ne zna s kojijem).* Sredovj. ļek. jag. star. 10, 107. Gńijezdo vije: ne vije ga od runova vlasa, no ga sklańa od dračeva grańa. Osvetn. 1, 3.

DRAČEVA, *f.* prunus spinosa L., *ńcka bilka, trnodrijen, trnina.* B. Šulek, im. 71.

DRÀČEVAC, Dràččevca, *m. ime dvaju mjesta u Dalmaciji u okrugu zadarskom. a) selo i razvaline blizu Zadra (tal.* Malpaga). Repert. 1872. 37. *i u Vukovu rječniku:* Dračevac, zidine od stare kule blizu Zadra. — *b) selo blizu Nina.* Repert. 1872. 36.

1. DRAČEVAN, dračevna, *adj. vidi* dračan *i* dračav. — XVII *i* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚spineus'; ‚spinosus' 700b) *i u Stulićevu.* Vrlo mu zabijahu dračevnu krunu u glavu. B. Kašić, is. 58. Zaklińem vas onom dračevnom krunom. J. Banovac, blag. 325. Koji hridan, koji dračevan put! A. Kalić 135.

2. DRÀČEVÀN, *adj. dračama ovjenčan, okruńen, uprav part. praet. pass. glagola* dračevati *kojemu nema potvrde.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Biti bičevan, biti dračevan. V. M. Gučetić 36. Zagleda se u svoga sina ranava, dračevana i propeta. 106.

DRAČEVAST, *adj. vidi* dračav. — *U Stulićevu rjčniku.* — *nepouzdano.*

DRAČEVAV, *adj. vidi* dračav. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. DRÀČEVICA, *f. ime mjestima. a) ńcgdašńa župa blizu Konavala; u ńoj je Herceg-novi od* XIV *vijeka a između rječnika u Daničićevu.* Ovomzi zemļomь primorьskomь: Trĕbińemь i Konavlami i Dračevicomь. Mon. serb. 188. (1378). U župi Dračevici tri sela: Sut Stipan, Kuti, Mokrine. 494. (1465). *sad joj jedan dio pripada Dalmaciji (okrugu kotorskome) a drugi Hercegovini:* Ovamo *(trcbińskoj nahiji)* spada manastir Duži... kao i predeli: Zupci, Dračevica... T. Kovačević, op. 90. — *b) selo u istoj župi.* Dračevica, selo do Sutorine. V. Ļešević. — *c) selo u Hercegovini blizu Graca u kotaru počitelskom.* Schem. rag. 58. — *d) selo na otoku Braču u Dalmaciji.* Repert. 1872. 31.

2. DRAČEVICA, *f.* paliurus aculeatus L., *crna drača (vidi* 1. drača, a, *b) bb)).* B. Šulek, im. 71.

DRÀČEVIČANIN, *m. čovjek iz Dračevice; pl.* Dràčevičâni. — *Od* XV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dračevičanинь). Da ne imamo nijednoga človeka primiti (‚prêmiti') na Konavli, što je Vrьsińaninь i Dračevičanинь. Mon. serb. 286—287. (1419).

DRÀČEVIČKÎ, *adj. koji pripada Dračevici.* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dračevičkyj). Vь primor(j)i vь župě dračevičkoj. Mon. serb 201. (1382). Do meje i granice dračevičke. 218. (1391).

DRÀČEVIĆI, Dràčevîćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Statist. bosn. 106.

DRAČEVI KAL, *m. mjesto blizu* ‚Kupělьnika' *ne daleko od Prizrena.* — *U spomeniku* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (Dračevyj Kalь. 3, 588). Ot tudu *(međa je* ‚Kupělьnikъ' *išla)* prěko uzь goru na Dračevyj Kalь. Glasn. 15, 288. (1348 ?).

DRÀČÈVILE, dračèvîlâ, *f. pl. vile na kojima se nosi drača.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Imoskome.*

DRÀČEVO, *n. ime mjestima. a) selo u Popovu u Hercegovini.* Statist. bosn. 118. T. Kovačević, op. 88. — *b) selo u Hercegovini blizu Počitelja.* Schem. rag. 1876. 60. *zove se i* Visić. Statist. bosn. 121. — *c) vidi* 2. Drač. *u dva pisca prošloga vijcka. (Kraļica Teuta)* diže vojsku na Skenderce, osvoji Korčulu sto i grad Dračevo u Skenderiji. And. Kačić, kor. 318. *(Teuta)* biše došla do Dračeva i drugi gradova. Nadod. 124.

DRÁČEVO SÈLO, *n. selo u Rijeci blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 24.

DRÀČICA, *f. dem.* 1. drača. — *Od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚veprecula'). Sva bih moja djela načinom tako pravednijem učinio, da mi ne bi izostala dračica jedna cigla, koja bi me na strašnom onem času mogla bosti. B. Zuzori 414b. Trudno je iznaći u istiuu ovu rusu bez dračica, ovi lijer od pravednosti. Đ. Bašić 213b-214a. Kotorska su gospoda učna ležati u pamuku, da koga dračica ne zađedne. S. Ļubiša, prip. 268. — *u naše se vrijcme s osobitijem značenjem zove tako ńeka bilka u Dalmaciji.* Dračica, genista dalmatica Bart. B. Šulek, im. 71.

1. DRAČIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dračićь). Ja Tvrьtko Dračićь, ja Ivanь Dračićь. Mon. serb. 545. (XV *vijck).*

2. DRAČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 100.

DRÀČÎŠTE, *n.* vepretum, *dračavu česta.* — XVIII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (dračište, mjesto od drača ‚spinetum, senticetum, dumetum, rubetum'), *u Belinu* (‚vepretum' 448b; ‚spinetum' 700a), *u Bjelostjenčevu s kajkavskijem oblikom* dračišče *(čakavski bi bilo* dračišče), mesto gde trave rastu ‚herbetum', *u Stulićevu. (Bog je)* u prikazah strašan mnogo i ponosit, kad gorućijeh posred dračišta... B. Zuzeri 222a.

DRÀČIŠTVO, *n. vidi* dračište. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRÀČIV, *adj. vidi* dračļiv. — *U Mikaļinu rječniku* (dračiv, pun drača ‚spinosus, senticosus, dumosus') *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tvoje neplodno i dračivo srce. A. d. Bella, razg. 199a.

DRÀČJE, *n.* sentes, spinae, *collect.* drača *i* drač. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu:* ‚spinetum' 700a; *u Bjelostjenčevu:* ‚herbae' *(vidi* 1. drač), ‚senticetum'; *u Vottigijinu:* dračja pun ‚voli distel'; *u Stulićevu:* ‚spinetum, dumetum, spinae'. *a) (vidi* 1. drača, a) *drače, mjesto puno drača, česta, dračište.* A niko *(simc)* pade meju dračje. Bernardin (1586). 13a. luc. 8, 7. Vidio je za sobom u dračju ovna rozmi (‚rozmie') zadjevena. N. Ranina 117a. gen. 22, 13. Po ovomu tijesknomu putu dračjem ograđenu. B. Gradić, djev. 75. Jeda trgaju na trnju grozdje ali ti na dračju smokve? M. Divković, bes. 668a. Dračje okolo htij mu klasti. I. Ivanišević 66. Zemļa iz koje dračje ļuto niče. S. Margitić, fal. 136. Uzme istoga simena dobra i lijepa pak posije po kameńu i po dračju. F. Lastrić, ned. 281

Kako god dračje davi dobro sime. E. Pavić, ogl. 540. Nevaļaloga dračja rodi. I. Jablanci 16. Trn i dračje nek ti ona nosi. M. A. Reļković, sat. F6b. Prišao je brdine veoma strme i pune dračja. A. Tomiković. gov. 373. Znao se pošteňak kroz to dračje probiti. M. Pavlinović, rad. 181. — *b)* babino dračje, *vidi kod* bâbin, 4, *a)*. — *c) vidi* 1. drača, c. Vazda ih dračje toj zlo sasma izbode. D. Rańina 8b. Kruna od dračja glavu priteže mu. S. Margitić, fal. 188. Gledao je od prioštra dračja krunu. A. Kanižlić, uzr. 97.

DRAČKA POĻANA, *f. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dračkoj Poļani. Sr. nov. 1872. 506.

DRAČKE POĻANE, *f. pl. zemļa pod livadama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ćair u Dračkim Poļanama. Sr. nov. 1868. 97.

1. DRAČKI, *adj. vidi* dračav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* — *nepouzdano.* Morske čabe, ježi drački. J. Kavańin 409b.

2. DRÂČKÎ, *adj. a) koji pripada Draču.* Vь straně dračьscěj. Stefan, sim. šaf pam. 24. Balša, duka drački. Mon serb. 202. (1385). Ma im stade Rejisa riječi odgovarati dračkijem zumlumčarom. Nar. pjes. bog. 210. *i u Daničićevu rječniku* (dračьkyj *i* dračьskyj). — *b) koji pripada Drači.* Dračka *(opština)*. K. Jovanović 116.

DRAČKIŃA, *f. vrsta loze (iz Drača?). — U naše vrijeme u jednoga pisca iz Budve.* Posađene su na vriježe dračkińa, uhvata i gratošija, pitome loze. S. Ļubiša, prič. 129.

DRAČKI POTOK, *m. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Dračkom Potoku. Sr. nov. 1874. 421.

DRÂČĻIV, *adj. vidi* dračav. — *isporedi* dračiv. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sentus') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenćevu* (‚herbosus, herbescens', *vidi* 1. drač), *u Jambrešićevu* (‚herbeus, herbosus'), *u Voltiđijinu* (‚spinoso' ‚mit disteln bewachsen'), *u Stulićevu* (‚herbidus' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Ove stvari dračļive i mučne. Ant. Kadčić 254. Naj pokojńa likarija u ovomu tisnu i dračļivu putu. 487 Zemļa, koja nikad nije dračļiva bila. I J. P Lučić, doct. 41.

DRAČOPROBÁDATI, dračopròbâdâm, *impf. probadati dračama. — U Stulićevu rječniku* (‚spinis lacerare'). — *sasma nepouzdano.*

DRÂČOSIJEK, *m. kosor kojijem se drača siječe. — U naše vrijeme na Braču (gdje se po zapadnom govoru kaže* dračosik). A. Ostojić.

DRAĆE, *n. ili f. pl. (?) zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Draće. Sr. nov 1871. 746.

DRADMUŽ, *m. ime muško. — U spomeniku* XIV *vijeka pisano* Dradьmužь. Synь mu Dradьmužь. Deč. hris. 15.

DRAĐA, *m. ime muško. isporedi* Drađe *i* Dradeta. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 588. Drađa (‚Dragja') a sinь mu Hranislavь. Deč. hris. 51. 123. Drađa (‚Dragja'). Glasn. 15, 290. (1348?).

DRAĐE, *m. ime muško, isporedi* Drađa *i* Dradeta. — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Drađe (‚Dragje') a sinь mu Radomirь. Deč. hris. 53. 125.

DRAĐETA, *m. ime muško, isporedi* Drađa *i* Drađe. — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Drađeta (‚Drageta') a sinь mu Voihьna. Deč. hris. 53. 125

DRAĐEVIĆ, *m. prezime po ocu Đuđi (vidi* Drađa *i* Drađe). — XIV *vijeka.* Priboje Drađevićь (‚Dragjevikь'). Deč. hris. 46. 98.

DRÂG, *adj.* carus, *dva su glavna značeńa kao što su i u latinskom i u germanskijem jezicima (isporedi ńem.* theuer, *engl.* dear *itd.), jedno: koji mnogo vrijedi (objektivno), a drugo: koga drugi ļubi (subjektivno); nopće se misli, da je prvo starije, te da od njega postaje drugo. — Akc. kaki je u nominativu* drâg *taki je u složenijem oblicima:* drâgî, drâgâ, drâgô, drâgôgâ *itd.; kaki je u gen.* drága, *taki je u nominalnijem oblicima i u složenijem koji zamjeńuju nominalne:* drágo, drágê, drágu, drágôj *itd, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak nominativu (ali vidi i kod* I. 2, a, *a) cc) aaa) i ccc)). — Osnova* drag *postaje produļeńem od korijena* drg *(vidi kod* držati). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dragъ, *rus.* дорогой, *čcš.* drahý, *poļ.* drogi. — *Komp.:* dráží *(potvrđeno od* XV *vijeka:* draži. Spom. sr. 1, 40 *god.* 1402), *što postaje nastavkom* j, *te se* gj *mijeńa na* ž; *u ńekijeh pisaca čakavaca i zapadnijeh štokavaca mješte* ž *ima* žj: dražje. M. Bijanković 24. J. Banovac, pred. 25. A. d. Costa 1, 80; dražji. P. Macukat 11. Ant. Kadčić 208; dražja. P. Macukat 75; dražjom. A. d. Costa 1, 80; *može biti da gdje i narod po onijem krajevima onako govori; oblik* dražiji *(s nastavkom* ij *pred kojijem se g mijeńa na* ž) *dolazi kod ńekijeh pisaca a i u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena:* dražija. A. Čubranović 152. Nar. pjes. petr. 2. 74; dražije. J. Rajić, pouč. 1, 28; dražijemu. Grgur iz Vareša 72; *u jednoga pisca čakavca (iz sjevernijeh krajeva) ima oblik* drakši *s nastavkom* š: dragši. P. Vitezović, odil. 55; dragše. cvit. 40; *što na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* draja *mješte* draža (Ja ću draja biti i milija momu Isukrstu. B. Kašić, per. 40), *to je jamačno štamparska pogreška. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚carus'; drag biti ‚placere'; *u Mikańinu:* drag, mio, ļubeźljiv ‚carus, jucundus, gratus, amabilis, petendus, antiquus, acceptus'; drag, skup ‚pretiosus, res magni pretii, multorum nummorum'; *u Belinu:* drag ‚caro, cioè grato ed accetto' ‚charus'; draži ‚charior' 173b; drag ‚acceptus'; draži ‚acceptior' 15a; drag ‚genialis' 340b; ‚gratiosus' 306b; ‚caro, che vale' ‚carus'' draži ‚carior' 173b; *u Bjelostjenćevu (kao u Mikańinu); u Jambrešićevu:* dragi ‚charus'; *u Voltiđijinu:* ‚caro, accettevole' ‚angenehm, lieb'; *u Stulićevu:* ‚carus, gratus, dilectus, jucundus, acceptus, gratiosus, pretiosus, magni pretii'; draži ‚carior'; naj draži, pridrag ‚carissimus'; *u Vukovu:* 1. (po jugozapadnijem krajevima) ‚thener (hoch im preise), ‚carus', cf. skup 2. ‚theuer (lieb)' ‚carus' cf. mio; *u Daničićevu:* ‚carus; pretiosus; gratus; libens'.

I. *adj.*

1. carus, magni pretii, pretiosus, *koji mnogo vrijedi, kojemu je velika vrijednost, cijena. a) kao skup, za kojega, kad se kupuje, treba dati veliku cijenu. aa) uopće.* Papar ali ine specije drage. Naručn. 49a. Da će novo *(žito)* draže biti od staroga. B. Kašić, zrc. 88. Zlato draže je i od veće scijene nego li koster. M. Orbin 279. Vadeć drage masti, vode izbrane. I. Đordić, uzd. 40. Ona je stvar draga s kojom se mogu druge stvari kupiti. J. Banovac, pred. 45. Izli skrabiocu drage pomasti na glavu gospodinovu. F. Lastrić, ned. 361 Dragi 'e prsten na prstu držao. A. J. Knezović 195. Da bude draža i skupija hrana J. Matović 399. Drag zalogaj na stolu imađu. J. S. Reļković 281. ‚Ali je danas na sajmu sve drágo'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *bb)* dragi kamen, gemma, *prozirni kamen velike cijene, kao što je dijomanat, rubin itd. i ovo je praslavensko, isporedi stslov* drago kamenije, *češ.* drahý kámen,

poļ. drogie kamienie. *između rječnika u Vrančićevu* (dragi kamen, ‚gemma'), *u Mikaļinu* (dragi kami ‚gemma, lapillus pretiosus'; od dragoga kamenja ‚gemmeus'), *u Belinu* (dragi kami, dragi kamenak ‚gemma' 339a. 564b), *u Bjelostjenčevu* (dragi kamen ‚gemma, lapis pretiosus', v. biser), *u Jambrešičevu* (dragi kamen ‚gemma'), *u Voltigijinu* (dragi kamen ‚gemma, brillante' ‚edelstein'), *u Stuličevu* (drag kami ‚gemma, lapillus'), *u Vukovu* (dragi kamen ‚edelstein' ‚gemma'). Takovi trьgove no dostojeть se ni mogu plaćati kožami, voskomь i sirenjemь razmě srebromь, zlatomь i drazěmь kamenjemь. Spom. sr. 1, 138. (1417). Pln obilnostiju svit zlatih i kamikov drazih. Transit. 67. Prstenčac, u kom je kami drag. Š. Menčetić 65. Na zlatoj žici nizana biscra z drazimi kamici. H. Lucić 249. Nevista imavši drag kami srid zlata pričista. N. Naļeškoviċ 335. Prstenak s dragim kamičcem u nem. P. Zoranić 31a. Er čim lip ja nosim na ruci dra*(g)* kami. D. Rańina 94b. A u kamenu dragu obolo sunce sja mu vrhu čela. I. Gundulić 299. I drag kami ki je bisera draži i zlata. I. V. Bunić, mand. 9. Vazmi ča češ i zlata i srebra, dragoga kamenja i inoga dobra. Oliva. 38. Ovi dragi kamen jest toliko plemenit. P. Macukat 24. Oruči zemļu nade dragi kamen. F. Lastrić, ned. 331. Različnostju dragih kamenčića. A. Kanižlić, kam. IV. Sitno drago kameńe iz neba je padalo. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Crne oči dva draga kamena. 1, 219. Sitan biser i drago kameńe. 2, 150. U ńoj sjaji bescen kamen dragi. 2, 482. — *u dvojice pisaca* XVIII *vijeka mješte* kamen *ima* stijena, *što nije obično:* Ti si ona stijena draga, kâ po žalih nahodi se. J. Kavańin 152b. Srebro, zlato, drage stine. M. Kuhačević 162. — *b) o samoj cijeni, plati, mitu, novcu (kojijem se što kupuje i uopće), te znači: velik, mnogi.* Za č bi radļa, moja kito, tebi za har poslužiti, neg za drago druzijem mito. S. Bobaļević 208. Koju toliko dragom cijenom kupovahu. B. Kašić, fran. 20. Van grada ne smiju, zač vele drag harač platit se nadiju. Đ. Baraković, vil. 77. Među nam se vjetri vrli na drag pjenez prodavaju. Ġ. Palmotić 2, 254. Za dragu ona uješe platu sej kupila drage masti. 3, 14b. Kupio je na drag dinar sramotu. (Z). Poslov. danič. 52. Dražjom cinom priprodaje se. A. d. Costa 1, 80. — *c) uopće: velike vrijednosti, vrlo vrijedan, o stvarima kod kojijeh se ne misli na prodaju, i o umnijem.* Počteno se nosit naj draže imanje ńoj biše. M. Marulić 77. Jesi prolil tvoju dragu krv. Transit. 121. Koliko vaļa i koliko je draga ova milost božja, mučno se može poznati. A. Komulović 82. Ovi život drugi draži se od nas vele broji od prvoga od života. Ġ. Palmotić 2, 70. Koliko veća jest izvrsnost i dražje blago od sakramenat. M. Bijanković 24. Milost božju (od koje nijedna stvar nije draža). K. Magarović 59.

2. carus, gratus, *kojega drugi ļubi (ime je ovoga u dativu), mio, ugodan, milokrvan.*

a. *kojega drugi ļubi, isporedi* mio. *a) o čeladetu. aa) izrečeno je dativom ime onoga koji ļubi.* Dragomu mi prijateļu. Mon. serb. 42. (1253). Jerь bi voļelь da bi ni draži bilь. Spom. sr. 1, 40. (1402). Da bismo mi vьsi bogu ne bili drazi. 1, 41. (1402). Ni uzmožno prez vere da je človik bogu drag. Naručn. 103a. To li t' sam draži star. M. Držić 51. Kraļ Kazimir slavni, ki je tebi ko brat drag i mio. Ġ. Palmotić 2, 220. Bogu na snđńi dan drag kraļ je pravedan. (Z). Poslov. danič. 7. Koji češ mi biti naj dražji čovik. P. Macukat 11. Sin moj poļubļeni koji mi je vele mio i drag. M. Zoričić, osm. 18. Da je tebi draži bog nego li sva dobra svijeta. A. Kalić 140. Majka mi je draga. Nar. pjes. vuk. 1, 195. S očiju sam svemu rodu draga. 1, 371. Što si tako mome srcu draga? 1, 381. Al' ti nije moja Mara draga? 3, 488. Draga mi je kano i sestrica. Nar. pjes. istr. 1, 20. Oba ste mi mila, oba ste mi draga. 2, 116. — *bb) bez dativa. aaa) o bogu. ima se u misli da je svakome drag.* Moli milostivoga i dragoga i slatkoga gospodina. Mon. croat. 318. (1368). Gospodin Isukrst, naš pridragi, prislatki i pridobrostivi spasiteļ. M. Divković, bes. 2a. Pak *(će)* nas s dragim bogom pomiriti. M. A. Reļković, sat. F 7b. Koji dragog boga ne poznaju. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Ema popu dragi bog pomaga. 4, 403. Bog se dragi na Srbe razļuti. P. Petrović, gor. vijen. 8. — *bbb) o čeladetu. ko ļubi, zna se po smislu ili po genetivu ili po posesivnom adjektivu. onaj koji je drag naznačuje se obično imenom po kojem se zna radi čega je drag; takovo čeļađe može biti na primjer svojta po debeloj ili po tankoj krvi:* Ako me ļubite kako dragoga sina. Mirakuli. 2b. Reče svojej dragoj materi. Korizm. 87b. Sad te uzimamo za našega brata i draga zeta. M. Držić 387. Navlaš drago dijete vaše. 480. Ni sestricam ni dragomu roditeļu. Ġ. Palmotić 1, 159. Mâ utroba da ti uzplodi drage unuke. J. Kavańin 253b. Ne prudeći iskrńemu, kamo l' dragom' rodu i plemu. 119b. Ako imamo drage roditeļe. J. Matović 367. Kod mile majke, kod drage braće. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Al' do moje drage sele. 1, 307. Te dariva svoju snahu dragu. 2, 46. *muž, zaručnik, ļubovnik, žena, zaručnica itd.:* Koja *(zlica)* ne bi bil' dostojna takoj kruni sve dni služit', a neg da ju čini tužit', ugrabiv joj draga vojna. S. Bobaļević 207. Vik ne štedje zlata i blaga, vjerenika mila i draga da iz teška robstva odkupi. I. Gundulić 457—458. Dragši je ļubovnik neg otac i mati. P. Vitezović, odil. 55. Žene kê braniste muže drage. J. Kavańin 247a. Što ostavi dragu ļubu? Nar. pjes. vuk. 5, 457. *prijateļ, pobratim, gost itd.:* Prijateļom dragim i počtovanim. Mon. croat. 119. (1482). Za drage prijateļe molitva. B. Kašić, nač. 97. Pošto dajem naj draženu prijateļu. S. Margitić, fal. 63. Što ima ostaviti svoga draga pobratima. J. Kavańin 100b. Draga gosta pod imenom. 236a. Imate znati, da je ovo dan, u koji crkva slavi svetkovinu od naj dražega prijateļa i naj milijega učenika među svima. F. Lastrić, od' 127. I Filipa draga pobratima. Nar. pjes. vuk. 1, 465. *učenik:* Ivanu, naj dražijemu oda svi učenika. Grgur iz Vareša 72. *narod, puk:* Da mi se otme sabļa iz ruka od vas vernijeh mojijeh junaka, i od dragoga moga puka. I. Gundulić 565. Koji narod draži do svojijeh ļubļenijeh građana? A. Kalić 95. — *ccc) često se kaže od mila kome, kad se š nim govori, te zato stoji u voc. uz supstantiv koji može i ne biti onaki kao što su kod bbb).* Dragyj otъče našь. Domentijana 37. Dragyj brate! Danilo 26. Bratjo i sinci moji drazi. P. Hektorović (?) 85. Draži prijateļi! M. Držić 3. Djeteco moje drago. 33. Joh si, moje dijete drago, gdi te odvede jar ulâkâ. J. Kavańin 237a. Jošter mi je, drag štivače, krnne ine riti. 250a. Gospodine drag i mio. 555a. Krstjanine moj dragi, ja ti neću više govoriti. J. Banovac, razg. 186. To upamti, moj dobri Slavonče, domorodče i dragi zemļače. M. A. Reļković, sat. C 1b. To ti kažem ja, moj dragi pobro. C3a. Ah mili bože i dragi! Nar. pjes. vuk. 1, 196. Alaj beže, dragi gospodaru! *(govori žena mužu).* 1, 210. Ne kuni ga, draga neno moja! 1, 251. Ne budali, draga kćeri moja! 1, 251. Dorotijo, draga sestro moja. 1, 593. Božja pomoć,

draga snao moja! 1, 619. Dobro doša', moj dragi divere! 1, 622. Nu vidite, moja braćo draga. 2, 34. A evo ga, dragi gospodaru! *(vele sluge).* 2, 38. A ne plači, dragi pobratime! 2, 82. Desimire moje čedo drago. 2, 116 Draga sestro, Kosovko devojko! 2, 418. Muč' ne boj se, draga moja ļubo! 2, 459. Bože dragi, ogńevite vojske 4, 397. Aga dragi, života mi tvoga! Ogled. sr. 449. — *može biti i bez supstantiva (isporedi kod cc)).* Drazi, ukaza se milost boga spasitelja. N. Ranina 20b. paul. tit. 2, 11. Dakle, pridrazi, oprostimo svakomu. M. Divković, bes. 15b. *(H)odi, (h)odi,* moj dragi i mili. F. Lastrić, test. 151a. Moja draga! bog ne veli tako. M. A. Reļković, sat. D5a. O Ivane, draži od očiju. Nar. pjes. vuk. 1, 241. — *ddd) stoji i uz druge supstantive koji po sebi ne znače čeļade nego se ńima ko zove od miline. to biva osobito često u voc.* Petruńelice, draga ptičice. M. Držić 316. Jeli tako, dragi sokoliću? M. A. Reļković, sat. C8b. Zašto, Ivko, moja dušo draga? E2b. Što me gledaš, draga dušo moja? Nar. pjes. vuk. 1, 60. — *mogu se ovaki supstantivi upotrebiti i kad se o kome govori.* Nemo*(j)*, gospodaru, za ļubav one tvoje drage duše. M. Držić 367. Ako ne znam gdi pribiva ma razbluda mila i draga. I. Gundulić 104. — *cc) bez supstantiva, stoji samo kao supstantiv i to ili u nominalnom ili u složenom obliku (isporedi i kod bb) ccc)). aaa) m.* drag i dragi *ima osobito značeńe: ļubovnik, zaručnik, muž. s ovakovijem značeńem i nominalni oblici imaju isti akcenat kao i složeni. u Vukovu rječniku:* drâgī, drâgôga (i drâga) ‚der geliebte' ‚amatus' *s dodatkom da je stajaća riječ.* drag: Tko je dragu drag. Š. Menčetić 203. U kom *(lisku)* se darivaš ti meni za draga. N. Naļešković 1, 333. More li igdar bit na sviti gora tuga, višńa moći, draga u krilu mrit viditi a ne moć mu dat pomoći? M Držić 112. Neka druzi draguju, ti draga imaš. 346. Kako brštan stabla dubi grli, a golub golubice ļubi, tako, ma danice, vik te tvoj drag grli i ļubi. M. Pelegrinović 191. Ne vjeruje i vjeruje što od draga svoga sluša. I. Gundulić 466. Tvoj drag s tobom da se svadi. I. Ivanišević 222. Videć draga svoga uza se, slabijem glasom progovori. P. Sorkočević 581a. U mog draga boļu majku kažu. Nar. pjes vuk. 1, 50. A da je knjga od draga, meni je dragi daleko. 1, 224. Ljubičice, ja bih tebe brala, nemam draga, kome bih te dala. 1, 227. A na ruke milu dragu mome. 1, 233. U moga su draga oči plave. 1, 314. Svaka mlada plače svoga draga. Nar. pjes. istr. 2, 20. — drag: Ili ogań ugasi ili slugu tvoga svasma ogńem porazi ili užež' dragoga. M. Držić 9. Veselo tvoga čeka*(j)* tu dragoga. F. Lukarević 102. Moj je dragi bio i rumen. I. Držić 351. Vrijeme 'e, lijepa mâ pavice, da dragoga već zagrliš. J. Kavańin 39a. Svekar bostan ovi spravi, dragi ńega lipše stavi. M. Katančić 72. U mog dragog boļu majku kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Eto ti dragog, idi s ńim. 1, 181. Draži je dragi od brata. 1, 196. Oj đevojko, imaš li dragoga? Imala sam brata i dragoga. 1, 217. Volim s dragim po gori oditi neg' s nedragim po dvoru šetati. 1, 220. Ako b' te dragom trgala, dragi je od men' daleko. 1, 226. Dragi si mi, ne mogu te kleti. Nar. pjes. herc. vuk. 190. Da te ja popitam o mojem dragomu malenu stvarčicu. Nar. pjes. istr. 2, 7. — *bbb) f.* draga, *obično u složenom obliku* (drâgâ), *ali se u primjerima ne može znati jeli nominalni ili složeni oblik. obično znači: ļubovnica, zaručnica, žena.* Želeći, i mene ćes s dragom da sdruži. N. Naļešković 2, 58. Ja za ovu samo hajem, sama je ona moja draga. I. Gundulić 222. Neg razstave od miloga dragu. M. A. Reļković, sat. E8a. Dragi dragoj po zv'jezdi poruči. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Sad tvoj Omer drugu dragu ļubi. 1, 247. Prodoh dragoj mimo dvor. 1, 287. *i u komparativu:* Jubić moj na daleč, ča se ne spominńaš, ali dražu imaš, pri koj me zabivaš? Nar. pjes. istr. 2, 117. — *dolazi i s drugijem značeńem:* Draga, ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. Skoroteča 1844 249. — *ccc) n. nominalno, ali s akcentom kao što je u složenijeh oblika:* drâgo, *isporedi kod aaa). značeńe je kao kod aaa) i bbb). kaže se o muškom i ženskom:* Kada se draga dva viditi namire. Š. Menčetić 288. Za ć vjeru dva draga i ļubav kad slijede, ti živu jednaga. N. Naļešković 2, 72. Dva se draga vrlo milovala. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Dva se draga u selu gledala. 1, 265. Dvoje mi se drago milovalo. 1, 266. — *o muškom:* Pokisnuće moje drago u poļu; na ńemu je mormeneviš dolama. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Da reknem da je od dragog, moje je drago daleko. 1, 223. Da ja vidim moje milo drago, cvati li mu ruža na kormanu. 1, 263. Ni te berem ni te dragu dajem, jer se na me drago rasrdilo. 1, 344. — *o ženskom:* On potegne sabļu okovanu, pa posika svoju desnu ruku, okrvavi na sebi rubaču, pak se šeće mladoj u čardake. ‚Vidiš, drago, krvave rubače?' Nar. pjes. istr. 1, 52. Milo moje drago, ńi to mane pravo, da sam te ja služil, pa da gren drugamo. 2, 75. — *i s drugijem značeńem:* Zen' se, ženi, drago materino, i ja sam se junak oženio. Nar. pjes. istr. 2, 140. *često mati a i drugi ko kaže djetetu:* drago moje. — *često stoji zajedno s adj. n.* milo. *značeńe može biti kao kod aaa) i bbb), ili šire.* Daleč rastavļaju od draga miloga. M. Marulić 244. Prijazan sastavi od draga do mila s pravednom ļubavi. M. Vetranić 1, 11. Mlogi bo idu u crkvu za viditi se s rodbinom, ali što velim s rodbinom? s milim i s dragim. F. Lastrić, ned. 319. Majka ne da da se dragi ļube, već rastavi i milo i drago. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Prokleta je vsaka taka majka, ka omrazi milo ter i drago. Nar. pjes. istr. 2, 77. — *ddd) pl. m.* dragi (drazi) *znači uopće dragu čeļad.* Sirot se rascvili ke drazih nimaju. M. Marulić 215. Negovi mili i drazi. Zborn. 174b. Komu bozi protive se, toga bližńi i drazi ńegovi i druzi ostavļaju. Aleks. jag. star. 3, 265. S većom žeļom drazijeh ńegovijeh. B. Kašić, iń. 35 Al' joj trudnoj nije snage, da uzdrži svoje drage. I. V. Bunić, mand. 31. Bog ne opći inijem dati nego svojijem naj dražima. P. Kanavelić, iv. 426. A njekomu nać se zgodi svojijeh dragijeh mrtve kosti. J. Palmotić 42. — *značeńe može biti kao kod aaa), bbb), ccc).* Sveti Imeneo, Ļubav te zove, da drage ove razbludno združiti buđeš na sviti. I. Gundulić 59. Na daleč se draci ļube... drag za drazim kopni. I. Ivanišević 212. Pored Jele Ivu ukopaše, nek se znađe da su dragi bili. Nar. pjes. vuk. 1, 244. — *b) ono što se ļubi, može ne biti čeļade, nego što drugo, kao: aa) živinče. tako u jednom primjeru govori se s konjem kao s čeļadctom (vidi a) bb) ddd)).* Jao žđrale, moje dobro drago! Nar. pjes. vuk. 2, 505. — *u ovijem je primjerima m.* dragi *i f.* draga *(vidi a) cc) aaa) i bbb)) preneseno od čeļadeta na živinče:* Ptić oni po gori ki lita pojući, rekao bi da gori svû dragu zovući. F. Lukarević 10. Tuži jak grlica, ka u gori s dragijem se svim razdruži. I. Gundulić 457. — *bb) duša u pravom smislu (ono u čeļadcta što nije tjelesno).* Da mi je dražđa duša nego je vas svit. P. Macukat 75. Duše, toliko bogu drage. Ant. Kadčić

226. Kako je danas meni draga bila duša tvoja, tako neka bude draga duša moja pred gospodom. D. Daničić, 1 sam. 26, 24. — *cc) ime apstraktno kojijem se pokazuje kakvo je što ili stańe koga ili čega, ili djelovańe aktivno ili pasivno, n. p istina:* Istinu bogu dragu. V. Došen 136b. *sloboda:* Sloboda draža jes . . . neg služba. F. Lukarević 247. Ako je tebi draga tva sloboda. G. Palmotić 1, 304. Dragu slobod izgubismo. P. Kanavelić, iv. 145. Sada stide se knjigu u ruke uzeti i druge učiti kada je mir i draga kršćanska sloboda. Pisanica. 5. Radi vjero i slobode drage. Nar. pjes. vuk. 4, 72 *ljepota:* Da je ńe lipos draga i mila lijepu i mladu ljubovniku. G. Palmotić 1, 253. *krepost:* Koliko je mila ova kripost bogu i draga i nama izvrsnita. F. Lastrić, ned. 295. *pošteńe:* Čoviku je za dušom naj draže pošteńe. J. Banovac, prip. 186. Draži je meni moj obraz no muž i sin. S. Ljubiša, prip. 128. *pokoj:* Pravo dobro bez oblaka, gdje su moji slaci i drazi svim pokoji. I. Gundulić 231. *dobro:* Kazuj, vlaše, na postavi blago, ako ti je tvoje dobro drago. Osvetn. 1, 23. *život:* Tvoj mi je život drag. D. Zlatarić 69a. Drag ti je život i pun sreće, jaoh, ovoga sad pastira. I. Gundulić 354 Ako ti je drag život. And. Kačić, kor. 79. *dar:* Slobodo, pogledaj na mene odizgar, i ovi kus meda htjej primit za drag dar. I. Gundulić 177. Koju *(ńemoć)* imamo prijati od ńegove ruke kako no jedan dragi dar. L. Terzić (B. Pavlović) 3. *svako stańe ili radńa:* Kušaj, kušaj, er tko kuša samo jednom, ljubav ča je, reče, meda slada da je i dražija, nego duša A. Čubranović 152. Ali ti je taj gospoja, ali draža ljubav moja. G. Palmotić 2, 214. Koliko vam je drago duše spaseńe. A. Kanižlić, kam. x. Drago i slatko boće mi biti tvoje pokaranje. Živ. jer. star. 1, 228. Veće liste moj se odpravi, gdi u družbi misli drazih srce i duša ma boravi ponesena u uzdasih. I. Gundulić 261. Od očenaša dakle nit ima molitve izvrsnitije ni bogu draže. F. Lastrić, od' 42. *i djelo uopće koje nije izrečeno nego se naznačuje sredńijem rodom adjektiva.* Milo za drago. (Kad se kome kako — po naj više rdavo — delo vrati). Nar. posl. vuk. 178. *ime:* Ne ostavlja tim nikada od sebe ovo drago ime. I. Gundulić 541. Ne moga*(h)*u dražim imenom Isusova usta zovnuti svoji*(h)* misnika. I. Ančić, ogl. 54. — *dd) stvar tjelesna.* Draga i mila ćerce moja, prem na vrijeme ja pozirem draga i mila lica tvoja. F. Lukarević 251. Ovi koraj prirumeni ugodan je i drag meni nad ostale sve urese. G. Palmotić 1, 163. Nađe trgovinu koja mu je draga i mila. F. Lastrić, svet. 3b. U moga su draga oči plave, jesu plave, al' su meni drage. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Oj devojko, draga dušo moja! draga mi je i košulja tvoja. 1, 322. — *stvar tjelesna može značiti i što umno, kao što* koža *i* glava *u ova dva primjera znači život:* Zato kom je koža draga, krasti lako ne odlazi. V. Došen 210a. Ako ti je tvoja glava draga, pošalji mi ključe Kroje grada. And. Kačić, razg. 134a. *slično je i u ovom primjeru u kojem* kesa *znači novac:* Mnogom bo je draža kesa. V. Došen 7a. — *i ime materijalne stvari može biti u voc., isporedi a) bb) ccc) i ddd) i b) aa).* Karanfile, moje drago cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 617. — *ee) imena* zemlja, grad *itd. koja mogu biti shvaćena u pravom materijalnom značeńu ili mogu značiti čeljad koja ondje žive.* Draga je i mila svakomu zemlja taj ka ga je rodila. F. Lukarević 154. Ovi samo grad slobodan drag kraljevim, nebu ugodan slobodom se vječnom hvali. G. Palmotić 2, 524. — *ff) uopće što, te se naznačuje imenom* stvar (riječ). Bog nima draže riči od duše. Korizm. 70a. Dražu ja imah stvar, moj cvijete gizdavi, što jutros na solar biljeg mi postavi. N. Naljeković 2, 102. A koja jest stvar boja i draža. P. Posilović, cvijet. 28. Oda stvari drage i mile uklonit se krjepos 'e mnoga. J. Kavanin 39a. Ni razmišljat u pameti draže stvari i milije. A. G. Paoli *u* I. M. Mattei 364. — *imenom* posao. Ovo mi je sad naj draži poso. D. Obradović, živ. 3. — *zamjenicom sredńega roda.* Od smrti nemile ništo mu nije draže. Š. Menčetić 151. Ono drago, a ono draže, onoga nije, a ono se hoće. M. Držić 216. Ništa na ovom svetu meni ne može biti ni radostnije ni draže. D. Obradović, basn. 317. Ima l' što draže od brata? Nar. pjes. vuk. 1, 196. Što je jednom milo, to je drugom drago. Nar. posl. vuk. 356. Što ko miluje ono mu je i drago. 357.

b. gratus, acceptus, jucundus, *ugodan; značeńe se razlikuje od predašńega tijem što je slabije, jer se pokazuje da onaj kojemu je što drago, dobro misli o onome, zadovoljan je onijem, ne ističući da ono ńegovo sjećańe doseže do ljubavi. češće o stvari, ali se može kazati i o čeljadetu. a) kao predikat:* drag biti, placere, *militi se, ugoditi.* Post mi ni drag. M. Marulić 271. Ta strah je dobar i drag bogu i pritatan. Korizm. 29b. Ove mi slatke riječi nijesu drage. M. Držić 203. Ako vam komedija ne uzbude toliko draga. 243. Privar se ne čini, gdi privar draga ni. F. Lukarević 128. Ruse . . . toliko jesu drage i ugodne ljuckom očućenju. A. Gučetić, roz. mar. 22. I bi drago govorenje ńegovo pred gospodinom. F. Glavinić, svitl. 44. Drag je boj nevještu. (D). Poslov. daničk. 19 Znam, da vam na uskrs govoreńe dugo nije drago, radi bi se brzo omrsiti. F. Lastrić, ned. 183. Dim uzdigne se s ugodnim i plemenitim mirisom, koji je drag svakomu. 242. Pripovisti ove puku će našemu drage biti. A. Kanižlić, utoč. xxvi. Čovik koji muči, meni nije drag. N. Palikuća 20. Ovi treći nauk draži mi je od prva dva. M. Dobretić 128. Take pjesme nisu vele drage. Osvetn. 3, 89. — *b) kao atribut.* Jer nas naša dila ljudem povidaju, draga al' nemila, po kih nas poznaju. P. Hektorović 43. U kraljeva, ko puk scijeni, nije života draga i slatka. I. Gundulić 482. Zemlja žitom blaga i židna vodama, od svud gostu draga. I. T. Mrnavić, mand. 39. Miran u životu provodićeš vrijeme drago. G. Palmotić 2, 33. Činiti djela draga bogu. I. Grlićić 27.

c. amabilis, venustus, *koji je taki da treba da bude drag kome ili svakome, a to ili po spoljašńem obličju, ili po naravi, ili po djelovańu, postupańu itd. isporedi* milokrvan. *a) o čeljadetu (u svijem primjerima o ženskom).* I svaka *(vila)* uzmnaža svè dike jedine i cijeni da je draža i ljepša neg' sve ine. I. Gundulić 147. Tako lijepa, draga i mila nije božica vik ljuvena. B. Bettera, or. 13. *b) o licu, ljepoti, ili o kakvom dijelu tijela u čeljadeta.* Jedna lijepa djevojčica, od ke, ne znam, zora bila jeli ikada objavila u istoku draža lica. I. Gundulić 38—39. Vas mladahan plam je ogńeni s drage, rajske ne ljepote. 332. Bi ovi mladić lica mila, i pogleda slatka i draga. 526. Dopušteno daj da mi je na izgled drage ne pomasti. I. V. Bunić, mand. 13. Laživ pogled dražijeh oči. P. Kanavelić, iv. 73. A od oči zrak sunčani draži siva sred žalosti. P. Sorkočević 576a. — *c) o kojoj mu drago stvari, umnoj, duhovnoj, tjelesnoj.* Danica vodi dan draži neg ikad. M. Držić 122. Veselo drago prolitje. 271. O djevice čiste i blage, ke vrh gore slavne i svete, slatkom vlasti pjesni drage svijem pjevocim

naričete. I. Gundulić 285. Bugarkiñe jur pristale i pjevanja bjehu draga, kad smete igre sve ostale svîm došastjem Kazlar-aga. 383. Rusica jes jedan cvijet mio i drag. I. Držić 92. Tanačac se drag i mio na čas vašu pripravio. Ġ. Palmotić 2, 28. Gdi okolo sunce oholo s dragijem zdracim zemļu grije. 2, 155. Da mu bude *(žena čovjeku)* u sva dila drag razgovor, druga općena. 2, 156. U drag način nakićena. P. Kanavelić, iv. 30. Drag perivoj pun miline I. Đorđić, uzd. 5. Blistaju se *(sinovi)* kao drago sunce. Nar. pjes. vil. 1867. 398. — *d) infinitivom glagola (kao latinskijem supinom na* u*) može se pokazati na koji je način ko drag.* Draža jest viditi, lipša ner sunačce. Š. Menčetić 16. Ar si drag viditi, moj venče gizdavi 68. Svakomu je pogledati drag i mil. Đ. Baraković, jar. 4.

d. *čim što postaje ili biva drago, ili se javļa da je drago (sa značeńem kod* a *ili* b*) a) uz supstantive koji znače ļubav ili uopće dobro mišļeńe, daje im veću silu u značeńu, ističući jače da se onijem supstantivima pokazuje da je ko drag.* Za dragu prijazan. M. Vetranić 2, 182. Er poznam, da sasma u tvojoj ljeposti još nijesam, kruno ma, bez drage milosti. N. Naļešković 2, 102. Da je srećom taku stvar učinio, ja bih mu imala dragu har. F. Lukarević 110. Tim on želeć, da bi steko dragu milos prid tvim licom. I. Gundulić 375. — *amo spada po svoj prilici i ovaj primjer:* Ja se mlada boļem dobru nadam, od svekrova mudroj zapovijedi, od svekrva mudru sjetovańu, od devera daleku šetańu, od zaova dragu milovańu. Nar. pjes. vuk. 1, 63. — *b)* libens, *uz supstantive* voļa *i* srce, *osobito često adverbijalno u gen. (i s prijedlogom* s*), jače ističe da ko što radi slobodno, od svoje voļe, ta i da mu je drago ono raditi.* Mi vele mylosrđno i z drage voļe da damo drêvo. Spom. sr. 1, 44. (1403). Dim voļe naj draže. Ġ. Držić 402. Iz svoje drage voļe zlobno govore. Š. Budinić, sum. 135a. Imah voļu dražu slidit toga traga. Đ. Baraković, yil. 26. Moj bih život s voļe drage darovo ti. Ġ. Palmotić 2, 151. Ja bih ńima, što pitaju, s drage voļe dopustila. 2, 383. Da z draže voļe i oni . . . trpe. I. Ančić, vrat. 42. Mlogi krstjani, kad je služiti puti, svitu i djavlu, drage voļe trče, sve im je lasno. F. Lastrić, ned. 376. Tko ga je usilovao, da za me ovo trpi? nitko, s drage voļe svoje. A. Kanižlić, bogoļub. 276. Tim slobodu nenadanu povraćam ti drage voļe. P. Sorkočević 578a. Drágê vôļê ‚bereitwillig, gern, mit vergnügen' ‚animo lubenti'. Il je sila il je drága voļa? ‚freier wille' ‚libera voluntas'. Vuk, rječ. 137a. Prinosite je drage voļe. D. Daničić, 3mojs. 19, 5. — Primite dake i vi s draga srca ovi trud moj. B. Gradić, djev. 4. S draga i vesela srca. 25. Što ću z dražega srca još učinit. D. Zlatarić 52a. Slidiše ga s dražim srcem. B. Kašić, is. 33. I vele s draga je srca vami u dar poklańam. I. Gundulić 2. Primam srca vele draga i vas. Ġ. Palmotić 1, 148. S drazijem srcem za to ńemu zahvaļivam ja na svemu. 2, 222. Primi dakle dragim srcem ovo moje dilo. J. Banovac, ubcj. 3. Koji z drage voļe i z draga srca primaju. J. Matović 160. Učiniću stvar z draga srdca i lasno. I. Velikanović, uput. 3, 523. Ja bin te z dragoga srca prijela na konak. Nar. prip. mikul. 9. — *c) uz imena koja znače riječi ili radńu kojom se pokazuje ļubav, kao n. p. pozdrav:* Gospodine vikariju, drago pozdravļeńe kako bratu. Mon. croat. 181. (1500). Agati vele drago pozdravļeńe. B. Kašić, nač. 3. Šaļu ti drag pozdrav. I. Ivanišević, kit. 307. Pozdrav drag poda mu. P. Kanavelić, iv. 505. Čestitome zboru paštrovskome mili i dragi pozdrav. S. Ļubiša, prip. 182. — *molitva:* Tada ji' nauči očenašu vele dragoj i ļubeznivoj molitvi. I. Ančić, vrat. 177. — *ļubac:* Kada ļepoga poļubļena dragi ļubac ne odvrati. J. Kavańin 39b.

3. *zajedno s* vas *stoji uz imena* dan *i* noć *(naj češće adverbijalno u acc.) jače ističući dulinu vremena. biće uzeto značeńe od predašńega (kod* 2*), ali ironički, jer se obično o radńi koja preko onoga vremena traje, govori kao o čemu što je neugodno* Po moru gledaje vas drag dan. Ġ. Držić 434. Pak se svaki nas loviti opravi vas dragi dan danas. N. Naļešković 1, 225. Svu dragu ter ću noć kon vrata kon ńe stat'. 1, 287. Svu noć dragu tu pribdješe. M. Divković, plač. 33. Ne združi me vik san tihi, sve sam drage noći bdio. I. Gundulić 203. Svaki dragi dan. A. Georgiceo, nasl. 166. 262. Bješe se svu dragu noć vrtio oko pribivališta. I. Đorđić, ben. 185. Lovac, koji dan vas dragi tuko se je priko brdâ B. Zuzeri 267—268. Koliko svijeh dragijeh noći provede. Čestitosti. 28. Koji krstjani trude po vas dragi dan, koje krstjanke trude po svu dragu noć. Đ. Bašić 96a. Koliko je drage noći bilo. Pjev. crn. 173b. Svu dragu noć. M. Đ. Milićević, let. već. 138. — *u jednom primjeru našega vremena o ļetu:* Po planini traja ļeto drago. Ogled. sr. 10.

II. *adv.* drâgo, care, *komp.* dráže *(radi oblika* dražje, dražije, drakše *vidi sprijeda na str.* 737b*).*

1. care, magno pretio, *skupo, uz glagole koji znače prodati, kupiti, platiti, cijeniti itd.* Ima ga prodavati po ovi puti a draže ne. Stat. poļ. ark. 5, 294 Veće draže ga scijeni nego li sve bogatctvo. Zborn. 74b. Ja sam drago kupil plemenščinu. Anton Dalm., nov. tešt. 209. djel. ap. 22, 28. Ne imaju kupovati drago. B. Kašić, zrc. 78. Tako su Turci grad uzeli, koga su i samoga cara Solimana smrtjom kruto drago platili. P. Vitezović, kron. 154. Drago mi proda*(j)*, a pravo izmjeri. (D). Drago se kupuje što se izmoli. (D). Poslov. danič. 20. U sadańa vrimena ne gleda se cina općenska od zakona, već more li se draže prodat, a cinije kupit. J. Banovac, razg. 134. Trgovci draže prodaju svaka. J. Matović 399.

2. suaviter, jucunde, venuste, *vidi* I, 2.

a. *uz glagol kao pravi adverab. a) dragijem načinom (vidi* I, 2, c*), milo, milokrvno.* Lijek jes, diklice, u tvomu pogledu, da drago očice otvoriš kad gredu. Š. Menčetić—Ġ. Držić 493. Bez oblaka u vedrini vrhu ńe se nebo kaže, tihi vjetric u ńoj draže zorne hladke čuti čini. I. Gundulić 178. Jedno *(vile)* podsmijeh blazni draže, zlatni druge pram od kosi. P. Sorkočević 575b. — *b) uz glagole kojijem se kaže ļubav, a i uz druge, jače ističe ļubav; isporedi* I, 2, d, *a).* Jer kako no, vrijedna slavo, očima te gleda draže, prem onako srcem kaže, ļubiti te vjerno i pravo. M. Pelegrinović 195. Drago se š ńim grli. Đ. Baraković, vil. 135. I ļubim ja ńega i drago poštujem. Ġ. Palmotić 2, 204. Ah! da 'e blažen ko pod nebi s dragom svojom drago živet! J. Palmotić 124 Ļubļahu se toli drago. 163. — *c) kao* drage voļe *(vidi* I, 2, d, *b)),* dragovoļno. Pribiže ka kralju, i ou ga drago primi. Dukļanin 29. Komu da sluga tvoj milije i draže se knige prikaže? N. Dimitrović 54. Človika što poraz s prva već snebiva, to dražo paka sļas u dobru uživa D. Rańina 20b. Narav požudnica jest i draže prima nego dariva. B. Kašić, nasl. 218. Naj dragše se pišce hodi. P. Vitezović, cvit. 40. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je još jače značeńe, od prilike kao: veselo.* Čuvenju češ momu dati mir, ves sļa i radosti, po-

nižene ter će kosti milo i drago uzigrati. I. Gundulić 200. Suze srećne i čestite, ke skrušena duša liva, ah drago ti izhodite iz srdačca bolešliva! I. V. Bunić, mand. 26. — *d) uz glagole koji znače da se drugome riječima javlja ljubav, zahvalnost, ili drugo takovo sjećanje, ili da se drugi moli, ističe način kojijem to biva; isporedi* I, 2, d, *c).* Drago ju pozdravi. Š. Menčetić—G. Držić 474. Molim te tijem drago za ljubav jedinu. M. Vetranić 1, 49. Pèra vas i Baro drago pozdravljahu. N. Nalješković 1, 284. A glasom do nebes drago t' se priručam. D. Baraković, vil. 21. Zahvaljam ti ja naj draže na veliku ljubav mnogu. G. Palmotić 2, 289. Drago te je Ogńen Vuk tvoj pobratim pozdravio. Nar. pjes bog. 50.

b. *kao predikat.*

a) s kopulom (biti, budem) *koja može gdjegdje i izostati.* drago mi je *tad često znači što i* ugodno mi je, mili mi se, placet *(isporedi* I, 2, b, *a)). aa) kao subjekat stoji inf. aaa) uopće.* Koliko vam je bilo drago čistost uzdržati. Naručn. 61b. Ali t' se drago jes pogizdat ńimi sad? Š. Menčetić 28. Bješe mi toj svirenje vele drago poslušati. M. Držić 415. Svakomu je draže staviti maňu zakrpu nego može. M. Radnić 419b. Oni se čini vele moliť, komu ni drago dobro tvoriť. (D). Poslov. danič. 91. Da joj je vrlo drago često čut iste riči. I. Gršićić 26. Bježah ljubav, nu mi biše prijateljevat drago odvìše. I. Đorđić, uzd. 19. Nikoji, kojim je drago spavati. A. Kanižlić, utoč. 605. Počinut je svakom drago. V. Došen 242a. Ostariti svakomu je drago. Nar. pjes. juk. 52. Ja sam, ako ti je drago znati, zatočnik duždev. S. Ljubiša, prip. 19. Draže mi je čuti iz tvojijeh ustiju. 171. Čuvat' svoga i bogu je drago. Osvetn. 3, 73. — *bbb) u nekijem primjerima (koje nije svagda lako razlikovati od prečašnijeh) javlja se ne samo da je onaj kojemu je drago zadovoljan radňom koju znači glagol, nego da je spravan, da hoće, da ima volju, sam je činiti. isporedi* izvoljeti. Ako bude drago Srbinu uzeti svoga koňa. Mon. serb. 205—206. (1387). Moleći nas da bi nam bilo drago učiniti voļu rečenoga gospodina duža. 326. (1423). Ako ti drago je k nam priti, skoro pridi. Aleks. jag. star. 3, 319. Bi drago bogu otvoriti mu vrata od nebesa. B. Kašić, fran. 49. Molim te. da ti bude drago učiniti me dostojna milosti tvoje. M. Jerković 77. Budi ti drago, otče moj, odneti mi toliku gorkost. P. B. Bakšić 49. A meni je drago zapjevati. Ogled. sr. 35. — *bb) mješte subjekta ima podložna rečenica: aaa) s konj.* da. Da ga si imao drago ti je bilo. B. Kašić, zrc. 67. Bogu je draže da ga zovemo otcem nego gospodinom. J. Filipović 1, 357a. Draže mi 'e da vi činite djela od milosrdja potribitim nego li posvetilište. F. Lastrić, ned. 372. Kada mi je ugodno i drago, da se ono dobro u ńemu nahodi. A. Kanižlić, bogoljubn. 120. — *u ovom je primjeru značeše kao kod aa) bbb):* Drago bi i ugodno crkvi božjoj, da bi se posvetila čast. J. Matović 360. — *bbb) s konjunkcijom (ili adverbom)* kad. Kada me ti pozdravlaš, vele mi je drago. Mirakuli. 13. Lijepo ti je, drago ti je, kad dva mlada zaljubjeni sva čestita vode lita. G. Palmotić 2, 334. Drago ti je srcu tvomè kad ti pogledaš. Nar. pjes. vuk. 1, 25. — *cc) subjekat je zamjenica srednjega roda:* što, to, ovo, ono, ništa *itd. po značenju moglo bi se pomisliti da je predikat* drago *u ovijem primjerima adjektiv, ali se poznaje po akcentu* (drâgo) *da je adverab.* Vojevodi tozi neće drago biti. Spom. sr. 1, 23. (1399). Ća ni drago bogu, je proti naturi. Korizm. 57a. Ča jednomu to i drugomu ali drago ali mrsko biše. P. Zoranić 27a. Ča tebi nì drago, drugomu ne čini. F. Glavinić, svitl. 103. Prosimo ono, što je tebi naj draže. Čestitosti. 29. Ne čiui drugomu što tebi nije drago. J. Filipović 1, 462a. Činim sve što je ńemu drago a trpim dragovoļno sve što meni nije drago. M. A. Reļković, sabr. 11. Što će meni sve carevo blago kad ja nemam što je meni drago? Nar. pjes. vuk. 1, 221. Nije blago ni srebro ni zlato već je blago što je kome drago. Nar. posl. vuk. 213. *(i u Vukovu rječniku s akcentom:* drâgo). Što je pravo i bogu je drago. 356. — *dd) mješte subjekta stoji adverab a uza ń se ima u misli cijela rečenica po onome što se prije kazalo.* Ili ima draže zajedno ili vsaki ńiju u svomь dijelu buduće. Mon. serb. 462. (1453). I pripravi ona jizbine kakono znaše da je drago i ugodno otcu ńegovu. Bernardin 27b. gen. 27, 14. Kada je drago vam ne kad je god ńemu. M. Marulić 33. Podigo bi se, kada bi bilo ńemu drago i ugodno. V. M. Gučetić 157. Da pripravi, kako znadiše, da je ńemu drago blagovati. And. Kačić, kor. 27. Josip upravļa koračaje Isusove kuda je ńemu drago. A. Tomiković, gov. 33. Ide snijeg kako je milom bogu drago. Nar. posl. vuk. 96. Mogao je načiniti kuću po pustoj zemļi gdje mu je drago bilo. Vuk, živ. 248. — *ee) nije izrečen subjekat, nego se ima u misli po onome što je prije kazano.* Uljeze hći od Erodijade i poče skakati, i bi drago Irudu. N. Rańina 193a. marc. 6, 22. Ti si našjenac, drago mi 'e. M. Držić 245. Onda se veseli i drago mu je. A. Bačić 231. Neka ovako bude; kad je tebi drago, drago je i meni. J. Filipović 1, 406b. Nek miriše, i nek mu je drago. Nar. pjes. vuk. 1, 291. Gledaju ga, no im nije drago. 3, 27. Ja ne branim, ńoj ako je drago. Nar. pjes. juk. 362. *i u ovakovijem primjerima u kojima rijčćima* ako je drago *od uļudnosti pita se dopušteńe u koga; može se imati u misli subjekat po onome što slijedi.* Dvije riječi, ako je tvojoj milosti drago. M. Držić 316. Tko ste vi, ako vam je drago? 407. Ako ti je drago, jime tvoje povi*(j)* nam. P. Zoranić 14b. Ako ti je drago, ne hodi. P. B. Bakšić 6. — *često se kaže* drago mi je *sa značećem tako hoću, osobito kad se neće da se izreče razlog djelovaňa:* Drago mi je ‚mir beliebt es, so will ich' ‚sic volo'. Vuk, rječ. 137a. — *ff) mješte subjekta stoji zamjenica relativna u kojemu god padežu ili relativni adverab. predikat* drago *s kopulom (koja često izostaje) znači: voļeti, htjeti. aaa) cijelom se rečenicom kaže da se kome u čemu daje potpuna oblast.* More pojti kamo ńemu drago. Naručn. 96a. A ti čin' što t' drago, makar mi smrt zadaj. N. Naljeković 2, 33. Pij iz mojijeh rana koliko ti drago. B. Kašić, nač. 61. Tim dobrostiv u nevoļi Sijonu se tvom objavi, koliko je tvoj ļubavi i tvoj svetoj drago voļi. I. Gundulić 201—202. Oživi ga, ter ga krsti, ako potle umre, kako ti drago. F. Glavinić, cvit. 369b. Kud ti je drago, ti me vodi. G. Palmotić 1, 274. Što ti drago čini od mene. I. Đorđić, salt. 397. Uzmi i oberi koju ti stranu drago. J. Banovac, prip. 117. Neka sotona napastuje, koliko mu drago, u ńoj *(našoj voļi)* stoji 'tit' i ne 'otit'. razg. 109—110. Neka plače, koliko joj drago, ja ne marim. F. Lastrić, ned. 355. Neka izvan simbola, gdi godi je ńima drago, metnu oni nadostavak. A. Kanižlić, kam. 713. Neka ļudi od mene govoře što jim drago. bogoljubn. 95. Što vam drago! progovori Marta. M. A. Reļković, sat. 70. Idi sada kud ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Svata kupi koliko ti drago. 2, 135. Sad im sudi kako ti je drago. 2, 210. Neka pode za koga joj

drago. 2, 227. — *slično je značeńe i u ovijem primjerima:* Da smo voļni sopet vzeti tu zemļu i dati komu nam drago. Mon. croat. 70. (1447). Gdi ne može činit svaki ča mu drago. P. Radovčić, nač. 24. Obećavam podnijeti koju ti drago muku. P. Posilović, nasl. 195b. Gredem, kud godi jest drago, s vami. I. Zanotti, en. 46. Čine što im drago, niti se boje boga ni starijega. F. Lastrić, ned. 307. Svļetli momče dokle nama drago. Nar. pjes. vuk. 1, 323. Već on čini što je ńemu drago. 2, 77. Imam blaga koliko mi drago. 2, 200. Daću blaga koliko ti drago. 2, 404. Ode robļe kud je kome drago. 4, 202. Ja je ļubim kad god mi je drago. Nar. pjes. herc. vuk. 210. Na mene boga meće, a sam čini šta mu je drago. Nar. posl. vuk. 189. Neka je nama napitak, a ńima kakav im drago žitak. (Kažu da govore, ili misle svatovi za mladijence). 200. — *bbb)* drago *s dativom lične zamjenice, kao lat.* cunque, libet, vis, *daje neograničeno značeńe relativnoj zamjenici ili adverbu. vidi i kod zamjenica i adveraba napose. obično se tad izostavļa kopula. u ńekijem primjerima dodano je i* god (godijer) *radi veće sile.* Neće moći mene ozdraviti ni likar ni čovik koji ti drago. P. Posilović, nasl. 86b. Sakrivajte na ovome svitu vaše grihe i nečistoće koliko vam drago, sve će se odkriti. J. Banovac, prip. 24. Pravedni nasrid lava, nasrid gromova gdi ti drago stoji slobodno. J. Filipović 1, 174b. Zadosta je ńegova voļa i razsići i ustriliti koga godi mu drago, kad godi oće. F. Lastrić, ned. 25. Ako uzpitam koga mi drago. A. Kanižlić, uzr. 250. Vidićeš s koje ti drago strane pogledati. M. Zoričić, aritm. 10. — *naj češće stoji dat.* mu *koji tad ne naznačuje nikakva osobitoga čeļadetu (vidi kod* on). Trijeba je da mu se ova žena navrže na ki mu drago način. M. Držić 373. Od koga mu drago reda i pod kojom mu drago regulom da su, i pod čigovom mu drago stražom, ili pod kaluđerim, ili pod fratrim od koga mu drago reda, ili na koji mu drago način da su. B. Gradić, djev. 126—127. Obrati za ispovjednika koga mu drago redovnika. A. Gučetić, roz. jez. 59. Tko ima kuću, aliti koju mu stvar drago. M. Divković, nauk. 20b. Prem da bihu vidili koja mu drago zlamenja i koliko mu drago čudnovata. A. Vitaļić, ist. 243. Neka je grišnik zasliļen koliko mu drago, ako ovo ime Isus spomene, udiļ će biti prosvitļen. F. Banovac, razg. 70. Dobrota i svetiña koliko mu drago visoka i velika more biti napastovana. F. Lastrić, od' 194. Neka čini dobra dila koja mu drago. neka trudi koliko mu drago, što godi čini, čini u tmini, trudi ob noć. ned. 285. Jest kripost, po kojoj svekolike suprotivštine dragovoļno primamo i podnosimo odkud mu drago došle. 294. Dakle ne ima se činiti kako mu drago i sprešno. I. A. Nenadić, nauk. 181. Ne ištite dakle pogibnijeh imanja od koje mu drago su vrste. S. Rosa 77a. Sada neka dojde tko mu drago, neće na ovom tornu nikakve mahane naći. M. A. Reļković, sat. A 1a. Zla običaj u komu godi drago grijehu. I. A. Nenadić, nauk. 118. *i bez* mu: I kaži mu da je to cijena koje drago glave crnogorske. P. Petrović, gor. vijen. 45. — *može biti i izrečena kopula, ali ne vele često.* Što mu drago bud, ne lipos i dika postavi u nov trud ļuveno čovika. Š. Menčetić 76. Na ki mu drago bud način svoj život stre. D. Zlatarić 70b. Što mu drago bilo, ova sva ravno ukazuju, da prokleti, kako i polu-virci, jesu izvan puta spaseña. I. Velikanović, uput. 1, 246. Može li biti ikada koja priličnost i prikladnost medu zadovoļeńima našima, kakva mu ona drago bila i grisima premda naj maňima? 3, 101. — *gg)* drago li — drago li *u ova dva primjera stoji kao konjunkcija* (ili ti je drago). Ja ću pripraviti jednoga brava, drago li ti pečena, drago li varena. Nar. prip. vrč. 68. Više vam ništa dati neću osim ovu vreću kolača i vode, a vi gledajte između vas kako ćete dijeliti, pa drago li vam živjeti svi, drago li umrijeti. 209.

b) s prelaznijem glagolima, kao što su u ovijem primjerima činiti, imati, *može biti* drago *podložni predikat. ne vele često.* Za draže se ļubvenikom učiniti. P. Zoranić 35b. To čine ńu *(spiňaču),* koji drago imadu. J. S. Reļković 263

1. DRÂGA, *f.* vallis, *dolina.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stsloc.* draga, vallis, *rus.* дорога, via, iter, *češ.* dráha *i* draha, via, *pol.* droga, via. *po ispoređivańu jednoga i drugoga značeńa, sva je prilika da je naj starije značeńe: gudura, iz kojega su oba dva sadušna mogla poteći, kod jednoga (dolina) ističući dubinu, kod drugoga (put) ističući duļinu. — Nejasna postańa; može se pomisliti na korijen* drg *glagola* držati: *tad bi u naj starije doba značilo od prilike: sud, vas, te bi se isticala sama dubina, a istom poznije i duļina. — Između rječnika u Vrančićevu:* draga, luka ‚vallis'; *u Bjelostjenčevu:* draga, 1. dol, v. dolica. 2. ‚convallis'; *u Jambrešićevu:* ‚convallis'; *u Voltiđijinu:* ‚valle, vallata, vallone' ‚thal'; *u Stulićevu:* ‚istmo, lingua di terra in mezzo a due monti' ‚isthmus'; *u Vukovu:* vide dolina *(s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). — U naše vrijeme (a jamačno i prije, pošto nema ove riječi u Daničićevu rječniku) može biti da se govori samo po ńekijem zapadńijem krajevima:* Drâga, poļana ili dolina čista, opkoļena šumom ili brdima, u zapadnoj bosanskoj krajini, Lici i Dalmaciji. M. Ružičić. *vidi i u Vukovu rječniku. a) uopće.* Senokoše, pasišća i dolci i drage. Mon. croat. 115. (1475). Sfaka draga se napuni i sfaka gora i vršak se poniži. Bernardin (1586). 4b. luc. 3, 5. Ona ishoditi ja k dragi slazeći, k potoku hoditi. M. Marulić 45. Najdoh tamne i dlboke drage i ļute vrho i kamenite. Transit. 8. Dragom jednom dumbokom grede. P. Zoranić 38. Prošad drage i prodoļe. Đ. Barakovć, vil. 232. Blagoslovi naše more, poļa, drage tere gore. P. Radovčić, nač. 569. L. Terzić 347. Mjesto sudbe tej svelene bit' će draga Jožafata. J. Kavańin 561a. Da ste prokleti u dragah. J. Banovac, blag. 178. Po brigih i dragah. Jačke. 98. — *i metaforički, vidi* 1. dolina, *c) bb).* Poteži se izneti me iz ove drage plne od nevoļe i plača. Transit. 118. Euzebij preminu od drage sega života. 193. U ovoj dragi pravo od plača. J. Kavańin 485b. — *b) ime mjestima. aa) u Hrvatskoj i Slavoniji. aaa) tri sela u podžupaniji riječkoj.* Draga gorńa *i* doňa *u općini trsatskoj.* Pregled. 5. Draga *u općini grižanskoj.* 8. — *i ieđno seoce u općini trsatskoj.* Schem. seg. 1871. 65 — *jedno od tijeh mjesta pomiňe se* XVII *vijeka.* ‚Anno 1657 die 4. junii in pago Draga, ratione differentiae et controversiae limitum inter illmos comites Tersachkium et Zrinios'. Arkiv. 2, 314. — *bbb) selo u podžupaniji karlovačkoj.* 32. — *ccc) dva mjesta u podžupaniji jastrebarskoj: selo u općini sv. June.* Pregled. 34. — *zaselak sela Vrhovca u općini krasićskoj.* Schem. zagr. 1875. 97. — *ddd) selo u podžupaniji požeškoj.* 91. — *eee)* Draga sredńa, *scoce u podžupaniji dioničkoj.* 13. — *fff) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdije]. 11. — *ggg) selo u hrvatskoj krajini u ličko-otočkom okrugu.* Razdije]. 8. — *zove se i* Draga Tomaić. Schem. segn. 1871. 22. — *bb) sela u Istri. aaa) u kotaru volovskom. — pomiňe se od* XIV *vijeka.* Zlamenjo je od javora

Dragu na Škalnicu. Mon. croat. 46. (1395). Mošćenice gradu, ke ste mi nad Dragu. Nar. pjes. istr. 2, 87. — *bbb) dva sela u kotaru labinskom.* — *ccc)* Draga lovranska, *u kotaru volovskom* — *ddd)* Draga Sveta Marina, *u kotaru volovskom.* V. Sabjar 504. — *cc) mjesto u staroj Srbiji.* — *u narodnoj pjesmi našega vremena:* On pokupi sve Gusiće redom, Suvodola i Bijora ravna, i pokupi Dragu i Rožaja. Nar. pjes. vuk. 4, 216. *i otale u Vukovu rječniku:* nekako mjesto u južnoj Srbiji. — *dd) mjesto blizu sela Krućeviča u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 105. — *ee) planina među Hlijevnom i Dalmacijom.* Glasn. 40, 28. — *ff) tri mjesta na otoku Krku. aaa)* Draga baštanska *(čakavski* baščanska) *blizu Baške.* — *od* XIV *vijeka.* V Drazi baščanskoj. Mon. croat. 45. (1381). 100. (1466). Stat. krč. ark. 2, 287. (1470). — *zove se i* Draga baška. V Drazi baškoj. Mon. croat. 50. (1420). *latinski* Vallis bescae (paroecia). Schem. vegl. 1876. 14. — *bbb)* Litina *(ljetina?)* draga. — XV *vijeka.* Na Kudini (sini) na Kuzmanji (i na puti pod Cerom) v Litini Drazi. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443). — *ccc)* Zla Draga. — XV *vijeka.* Nad Ozriń, na vrh Zle Dragi. 295. (1443).

2 DRÂGÂ, *vidi* drag, I, 2, a, *a) cc) bbb).* — *U Vukovu rječniku stoji i kao hyp. ženskoga imena* Dragiña, *ali mislim da bi tad drukčije bio akc.:* Drága, *voc.* Drâgo. — *kao ime žensko dolazi od* XIII *vijeka.* ‚Lupeko et uxor eiusdem Dragua'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 149. (1269). Dobra, Draga, Vidra, Vara. M. Marulić 258. — *i imc ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. DRÂGA, *f. vidi* 2. draga.

4. DRÁGA, *m. vidi* 1. Drago. — *Akc. se mijeńa u voc.:* Drâgo. — *Od* XIII *vijeka a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je ovo po istočnom govoru) i u Daničićevu.* Draga *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228). Draga *(može biti žensko).* S. Novaković, pom. 61.

DRAGA BAŠĆANSKA, *vidi* 1. draga, *b) ff) aaa).*

DRAGA BAŠKA, *vidi* 1. draga, *b) ff) aaa).*

DRÀGAC, drâkca, *m. postaje od* drag *nastavkom* ьсь. — -a- *(mješte* ъ) *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dragaca; *u ostalijem padežima g pred* c *i* č *glasi* k. — *Akc. se mijeńa u voc.:* drâkče, drâkci *i u gen. pl.* (dragâcâ *ili* drâgâcâ?). — *U naše vrijeme*

a. *drag čovjek.* Ne pitaj, drakče Jovane. Nar. pjes. petr. 1, 202.

b. *uz ime* kamen *i bez njega. a) dragi kamen.* — *u Vukovu rječniku:* Dragac, t. j. kamen, u pjesmi mjesto dragi kamen *s primjerom iz narodne pjesme:* A u njojzi dragac kamen sjaje. — *b)* aorugo cypria, cuprum subaceticum, *zelenilo što postaje na mjedi.* Dragac, cuprum subaceticum, ńem. grünspan. u Bačkoj. V. Arsenijević. Zelenu boju neki prave od drakca kamena i bele masti. Đ. Popović, poznav. rob. 44.

1. DRAGAČA, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* Wlkonog, filio Dragacba de altera parte. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 191. (1278).

2. DRÀGAČA, *f. rijeka u Bosni.* Rijeke mnogo su *(u fojničkoj nahiji),* od kojih znatnije su: Dragača, Lepenica i Kozica. F. Jukić, zemlop. 35.

DRAGAČANA, *f. voda blizu sela Riječana ne daleko od Prizrena.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (3, 589). A Rĕčamь meda . . . pravo nizdolь u rĕku u Dragačanu. Glasn. 15, 278. (1348?).

DRAGAČEV, *adj. kao da postaje od imena muškoga* Dragač *kojemu nema potvrde.* — XIV *vijeka pomińe se* Dragačevь vinogradь *kao mjesto blizu sela Ļubińa u Peku, i u Daničićevu rječniku.* U Peku selo Ļubinje, i međa mu . . . na Dragačevь vinogradь. Mon. serb. 199. (1381).

DRAGÁČEVAC, Dragáčêvca, *m. čovjek iz Dragačeva.* — *U naše vrijeme.* I sa ńime mladi Dragačevci. Nar. pjes. vuk. 4, 351. S Novačićem i s Dragačevcima. 4, 526. — *i kao prezime.* Jovan Dragačevac. Rat. 353. — *i mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1874. 300.

DRAGÁČEVAČKÎ, *adj. koji pripada Dragačevcima.* — *U naše vrijeme.* Kako smo pisali užičkim, starovlaškim vojevodama i dragačevačkim. Djelovod. prot. 64.

DRAGÁČEVO, *n. srez okruga čačanskoga u Srbiji.* K. Jovanović VI. M. Đ. Milićević, srb. 686. — *prije knežina u nahiji požeškoj, tako je u Vukovu rječniku.* — *U naše vrijeme.* Ono jeste užička nahija i sa ńome lomno Dragačevo. Nar. pjes. vuk. 4, 177. Više Čačka ukraj Dragačeva. 4, 528. *(Knežine)* naije požeške: Dragačevo, Podibar i Morava Vuk, dan. 1827. 55. *(vidi:* Kako se zvao u staro vreme onaj kraj koji se danas zove ‚čačanski okrug', ja upravo ne znam, tek u Karađorđevo vreme on se piše ‚požeška nahija'. M. Đ. Milićević, srb. 644).

DRAGÁČEVSKÎ, *adj. koji pripada Dragačevu.* — *U naše vrijeme.* — Dragačevski *(srez).* M. Đ. Milićević, srb. 686.

DRÀGÀČICA, *f. rijeka u Srbiji u okrugu čačanskom.* U Belicu se sliva . . . s desne strane Dragačica koja izvire iz Jelice u selu Goračiću i od koje misli se da je selo Dragačevo dobilo današńe ime M. Đ. Milićević, srb. 646.

DRÀGAČIĆ, *m. a) prezime.* — XVI *vijeka.* ‚Nobilis Martinus Dragachych de Otthok'. Star. 5, 151. (1512). Imenjem bivšega Martina Dragačića. Mon. croat. 214. (1525). — *b) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn 15.

DRAGADOL, *m. ili f.(?), draga, dolina.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRAGAHAN, drâgahna (dragâhna), *adj. dem.* drag. — *Postaje nastavkom* ah-ъкъ. *isporedi* dragašan. — -a- *(mj.* ъ) *ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc. kad je jednak nominativu. Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu (samo adv.* drâgahno ‚tenere' 727b; ‚blande' 764a) *i u Stulićevu* (v. dragostiv). Proliće pride i spomlađ nam dragahni. J. Kavańin 511b. 'Ko je premlajahna, junaku dragahna. Nar. pjes. istr. 2, 135. Svima je dragahna. 2, 157. — *mislim da u ovijem primjerima osnova glasi* dragan *po tome što se* h *ne izgovara, a da bi i oni amo spadali:* Na gajtanu tri kamena sva tri dragana. Nar. pjes. vuk, kovč. 50. Nećete se braćo zagrļeti sa svojijem rodom draganijem. Osvetn. 3, 150.

DRAGALICA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Dragalica (na Jaričištih). S. Novaković, pom. 132.

DRÀGALIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijeļ. 13. — *i prije našega vremena pomińe se mjesto s takijem imenom.* Dragalićь. moglo bi se čitati i Dragalikь (Dragaļik). S. Novaković, pom. 132.

DRÀGALÔVCI, Dràgalovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu banoluckom.* Schem. bosn. bosn. 1864. 38. *(griješkom)* Dragolovci. Statist. bosn. 42.

DRÀGÂĻ, Dragâļa, *m. ime mjestima i vodi.* — *Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem pa-*

dežima osim nom. i acc. sing. i voc. Drȁgâļu (?). *a) seoce u Boci kotorskoj.* Repert. 1872. 11. *i u Vukovu rječniku:* Dragaļ, mjesto više Krivošija, gdje se sastaju tri granice: austrijska, turska i crnogorska. — *b) planina u Hercegovini. u narodnoj pjesmi našega vremena.* Drugi konak na Bezuje dođe, ... otole je preturio vojsku pr'o Dragaļa zeleno planine, dođe aga na kamene Duži. Nar. pjes. vuk. 4, 491. — *c) rijeka u Bosni.* Rijeke natapaju je *(bjeļinsku nahiju):* Drina, Sava, Ļubaštica, Jaña, Dragaļ i Čađavica. F. Jukić, zemļop. 43.

DRAGAĻEJEV POTOK, *vidi* Dragaļev potok.

DRÀGÂĻEVAC, Drȁgâļêvca, *m. selo, uprav tri sela u Bosni u okrugu zvorničkom.* Dragaļevac doñi, gorñi, sredñi. Statist. bosn. 84.

DRAGÂĻEVO, *n. planina između Pive i Drobñaka.* V. Ļešević.

DRAGAĻEV POTOK, *m. voda na međi sela Dobre Rijeke.* — XIV *vijeka.* Se međe Dobroj Rêčê : . . . u Dragaļevь potokь i nizь potokь u rêku i nizь rêku u Limь. Deč. hris. 45. — *u drugom je rukopisu pisano* Dragaļejevь potokь *a otale je i u Daničićevu rječniku (vidi i kod* Kom). Mon. serb. 96. (1330).

DRAGAĻIK, *vidi kod* Dragalić.

DRAGAĻIN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 44. 1881. 42. — *na drugom se mjestu zove* Dragoļin. Pregled. 8.

1. DRÀGAN, *m. drag čovjek. — Postaje od* drag *nastavkom* anъ. *a) govori se od mila, osobito žensko muškome (ljubovniku, zaručeniku, mužu). isporedi* dragi *kod* drag, I, 2, a, *a) cc) aaa). — u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku* (vide dragi *s dodatkom da je stajaća riječ).* Čuj, dragane, odoh za drugoga. Nar. pjes. juk. 1, 375. U knjizi je cura nakitila: ‚Moj dragane, Nuko Novļanine!' 3, 229. Pa mu ļuba riječ govorila: ‚Moj dragane, bane od Vipera!' Nar. pjes. juk. 56. — *u ovom primjeru muški zove tako muškoga:* Odgovara Udbiñanin Ale: ‚Ne pitaj me, moj dragane pobro'. Nar. pjes. juk. 364. — *b) ime muško.* — *od* XIII *vijeka (u latinskijem spomenicima od* XI: Dragani scitonose. Doc. hist. rač. 79 *oko god.* 1069) *a između rječnika u Daničićevu* (Draganь). Draganь *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228). Draganь. Deč. hris. 7. 12 *i još na premnogo mjesta.* Draganь. S. Novaković, pom. 61 Dragana buļugbašu. Djelovod. prot. 25. Do bana Dragan-dercnala. Pjev. crn. 304ª. — *c) nadijeva se i domaćijem životiñama: aa) ovnu (s drugijem akcentom:* drâgan). J. Bogdanović. — *bb) psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

2. DRAGAN, Dragna, *m. ime muško.* — XIII *vijeka (pisano* Dragnь). Mon. serb. 12. (1222-1228).

3. DRAGAN, *adj. vidi kod* dragahan.

1. DRÀGANA, *f. postaje od* dragan *sufiksom* a *a) od mila se kaže dragoj ženskoj, vidi* draga *kod* drag, I, 2, a, *a) cc) bbb). — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se dodaje da je stajaća riječ.* Op cup, cup cup, dragana! Što mi nisi kazala da moj dragi boluje? Nar. pjes. vuk. 1, 179. U kolu moja dragana sve moje pesme ispeva. 1, 222. Dragana, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča 1844. 249. — *b) ime žensko. — od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dragana. S. Novaković, pom. 61.

2. DRÀGANA, *f.* trachinus draco L., *neka riba, vidi* pauk. — *po svoj prilici iz talijanskoga jezika. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (nekaka morska riba *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* ‚Riba dračasta, ima 3 drače na hrbatu', pauk, trachinus draco. Lambl. čas. čes. muz. 1854. 2, 184 *(s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj).*

DRÀGANAC, drȁgânca, *m. vidi* drâgan *od čega postaje nastavkom* ьcь. *a) kaže se od mila čovjeku. — u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena.* Dobro došo, moj draganče! Nar. pjes. petr. 1, 171. — *b) ime muško. — sa starijim oblikom* Draganьcь *u spomeniku* XIV *vijeka.* Deč. hris. 10. 14 *i još na nekoliko mjesta. — c) ime mjestima. aa) vis blizu sela Prilepnice.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Draganьcь). Tomu meda Prilêpnici . . . upravь na vrьhь Draganca. Mon. serb. 198. (1381). — *bb) (kajkavski* Draganec) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj; jedan se dio zove* Draganec stari. Pregled. 85.

DRAGANČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* T. Boca 9.

DRAGANELA, *f. vrsta vinove loze bijela grožđa; po obliku je riječ talijanska. — na Cresu.* B. Šulek, im. 71. — *isporedi* dragunela.

DRÀGANIĆ, *m. a) prezime. — od* XVIII *vijeka (ali vidi i* Draganići). Vrlovita Mihovila ima pleme Draganića. J. Kavañin 121ª. Draganić. Šem. karlov. 1883. 72. — *b) ime mjestima. aa) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 77. — *bb) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 64. — *cc) zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 174.

DRÀGANIĆI, *m. pl. općina u Hrvatskoj blizu Karlovca. — Postalo joj je ime od plemena Draganića. — Od* XIV *vijeka (vidi naj zadñi primjer).* Ja župan Mihal Bencetić, budući va to vrime plemenite bratje Draganić. Mon. croat. 235. (1533). Nema dvojbe, . . . da je Dragoš uz Dragana, koji se spominje u listinah g. 1312 i g. 1343, posļedñe godine kao župan podgorski bio jedan od pradjedova Draganičkih, po kojem se kašne čitavo pleme prozvalo. G. 1485 bio je plemić Blaž Draganić po nalogu kraļa Matije uvoditeļ Paulina Kamenskih u neki posjed, a još g. 1680 spominu se u Bosiļevu plemići Draganići, stojeći i prije u službi knezova Frankopana. R. Lopašić, općina draganička. 3. Po uvodnici za Tomu kneza Okićkoga od g. 1395, što ju čuva općina Stupnička, dopirala je meda grada Okića prama jugu preko Draganića sve do tada slobodne općine Šišļavićke. 4

DRÀGANIĆKÎ, *adj. koji pripada (mjestu) Draganićima isporedi* draganički. — XVI *vijeka.* Filip Kontović, župan draganički. Mon. croat. 323. (1550).

DRÀGANIĆSKÎ, *vidi* draganički. — XV *vijeka.* Do draganićke meje. Mon. croat. 57. (1433).

DRAGANIŠTE, *n. jedan od izvora Trgoviškome Timoku.* Drugi je izvor ispod Ļeļaka i zove se vrelo ‚Draganište'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 174.

DRAGÀNLIJA, *f. pola bijela pola crvena trešña. — U Dalmaciji* (Visiani). B. Šulek, im. 71. — *vidi* dragańa.

DRÀGANOV, *adj. koji pripada Draganu.* — XV *vijeka.* Na prekrižje Draganovo. Mon. croat. 169. (1498).

DRÀGANOVIĆ, *m. prezime po ocu Draganu. — Od* XIV *vijeka.* Draganovići. Deč. hris. 12, 22 *i još na nekoliko mjesta.* Draganović. D. Avramović 234.

DRÀGAN-SÈLO, *n. selo u Hercegovini u kotaru konjičkom.* Statist. bosn. 116.

1. DRÀGANA, *f. kisjela trešńa.* — *U naše vrijeme u Mostaru.* N. Dučić. — *zar od arap. tur.* durrâkin, *vrsta breskve?* — *isporedi* draganlija.

2. DRÀGAŃA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 63.

DRÁGÂŃE, *n. djelo kojijem se draga.* — *U jednoga pisca našega vremena.* I trista im dajuć nadjevaka od dragańa i od radovańa. Osvetn. 2, 31. Gdjo se radost na žalosti mijeni, a nemilost za dragańe vrati. 3, 6.

DRAGAŃE SELO, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 202. Dragańa selo. Pregled. 20.

DRAGAŃIĆ, *m. prezime. isporedi* Draganić. Ostavili silna Dragańića. Ogled. sr. 459.

DRÀGÂR, *m. koji živi u drazi.* — *Kao nadimak u hrvatskoj krajini u naše vrijeme.* V. Arsenijević.

DRAGASIĆ, *m. mjesto (ili prezime?) kod Svarče.* — XVI *vijeka.* Dasmo i darovasmo im Svarču sa vsim imenjem Dragasića. Mon. croat. 241. (1541).

DRÀGA SRĚDŃÂ, *vidi* 1. draga, *b) aa) eee).*

DRÀGÂŠ, Dragáša, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragašь). Dragašь Kosačićь. Mon. serb. 184. (1373). Dragašь. S. Novaković, pom. 61. — *Od* XIV *vijeka i kao prezime.* Sь sinovi carstva mi despotomь Joanomь Dragašemь i Kostadinomь. Glasn. 24, 250. (1377). Despotь Dragašь i gospodinь Kostandinь. 256. *(oko* 1380). Prêstavi se Kostandinь Dragašь. Mon. serb. 227. (1395). *i u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DRÀGAŠAN, drágašna (dragàšna), *adj. vidi* dragahan. — *Postaje nastavkom* ah-ьnъ; h *pred* ь *mijeńa se na* š. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu rječniku* (v. dragostiv). ‚Malašan, svojoj majci dragašan'. P. Budmani.

DRAGÁŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragašu.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

DRAGÁŠEVO, *n. niva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1875. 1027. 1231.

DRAGÁŠI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 98.

DRÁGATI, drágâm, *impf. pokazivati kome (objektu) da je drag, milovati.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. dražati). Što me draga, od mene se mami. Osvetn. 3, 5. Lale moja! jer me izda starca, što me draga toli čedoljubno! 5, 65. Nemu *(caru)* milo vidjeti nas bilo, a nas carsko dragalo gledańe. 7, 94. — *sa* se: *a) refleksivno, omiljivati. u Stulićevu rječniku:* ‚gratum, acceptum se reddere'. — *nepouzdano.* — *b) recipročno, milovati se. kod ugarskijeh Hrvata.* Mat i otac mi zaspali a mi dva smo se dragali. Jačke. 71. S kimi si se htila do zore dragati. 118.

DRAGA TOMAIĆ, *vidi* draga, *b) aa) ggg).*

DRAGAVAC, Dragavca, *m. ime muško.* — XIV *vijeka sa starijim oblikom* Dragavьcь. Doč. hris. 4. 12 *i još na ńekoliko mjesta.*

DRAGBRAT, *m. ime muško, vidi* Dragobrat. — *Prije našega vremena.* Dragьbratь. S. Novaković, pom. 61.

DRAGE, *f. pl. ime mjestima. a) dva sela:* Drage male *i* Drage velike *u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 12. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdilj. 10.

DRAGEĻ, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Drageļь. S. Novaković, pom. 61.

DRAGEĻEVIĆ, *m. prezime po ocu Drageļu.* Šem. karlov. 1883. 72. — *U naše vrijeme.*

DRAGÉĻI, Dragéļâ, *m. pl. selo u Kozari u okolini Kozarca.* M. Ružičić.

DRAGETA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Synь mu Drageta. Doč. hris. 8, 75.

DRÂGÎ, drâgôga, *m. a) vidi* drag, I, 2, a, *a) cc) aaa).* — *b) ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratь mu Dragi. Doč. hris. 5. Dragošь i Dragi i Hvaloje. 6 *i još na ńekoliko mjesta. vidi i* Dragij.

DRAGIBRAT, *m. ime muško, vidi* Dragobrat. — XIV *vijeka.* Dragibratь. Doč. hris. 10. 26 *i još na ńekolika mjesta.*

DRAGIBRATIĆ, *m. prezime po ocu Dragibratu.* — XIV *vijeka.* Ivanь Dragibratićь. Doč. hris. 44.

1. DRÀGICA, *f. dem.* draga, *vidi* drag, I, 2, a, *a) cc) bbb).* — *U naše vrijeme.* Jelinko, dragice moja. M. Pavlinović, rad. 37. — *i ime kravi. isporedi* dragula. F. Kurelac, dom. živ. 24.

2. DRAGICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* T. Boca 13.

DRAGIČEVAC, Dragičevca, *m. ime dvjema mjestima u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj. može biti da treba čitati* Dragićevac *(isporedi* Dragićević). *a) selo u općini čazamskoj.* Schem. zagr. 1875. 109. Pregled. 85. — *b) kajkavski* Dragičevec, *seoce blizu Dubrave.* Schem. zagr. 1875 110.

DRÀGIČEVIĆ, *vidi* Dragićević.

DRAGIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 241.

DRAGIČINA, *f. selo u Hercegovini u kotaru ljubuškom.* Statist. bosn. 119. Schem. herceg. 1873. 228.

1. DRÀGIĆ, *m. dem.* dragi, *vidi* drag, I, 2, a, *a) cc) aaa).* — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Drag dragiću Jovo Kujunģijću, jal' me prosi, jal' ću sama doći. — Pojd' z bogom, dragiću, kamo si navadan. Nar. pjes. istr. 2, 12. Jednoga san, majko, brajnu darovala, drugoga san, majko, dragiću mojemu. 2, 89.

2. DRÀGIĆ, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragićь). Dragićь. Doč. hris. 5. 29 *i još na ńekolika mjesta.* Dragićь. S. Novaković, pom. 61. Dragić Minajlović. Rat. 236. Dragić Andelković. 358. — *Dolazi od* XVIII *vijeka i kao prezime, ali možebiti s drugijem akcentom; ako je* Drágić, *tad je isto što* Dragijić *koje vidi.* Dmitar Dragić. Glasn. II, 3, 72. (1706—1707). Filip Dragić. Rat. 236.

DRAGIĆEVAC, *vidi* Dragičevac.

DRAGIĆEVA GREDA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji.* Livada u Dragićevoj Gredi. Sr. nov. 1867. 59.

DRÀGIĆEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragiću.* — *Od kraja* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragićevićь. 1, 300. 3, 587). Prêstavь od dvora *(Stjepana Ostojć)* Juraj Dragićevićь. Glasn. 23, 53. (1400). Knezь Juraj Dragićevićь. Mon. serb. 294. (1419). 318. (1421). 428. (1444). Knezь Đuradь Dragićevićь. 471. (1451). Dura Dragićević. Stat. pol. ark. 5, 312. (1662). Knige posvećene F. Pavlu Dragićeviću, biskupu Duimenskomu i namiestniku apoštolskomu u Bosni i u biskupatu

Duvanskomu. J. Filipović 3, III. Andrija Dragićević. Norini 64. Tanasije Dragićević. Rat. 397. Josim Dragičević. D. Avramović 270. Dragičević. Šem. karlov. 1883. 72. — *što se našega vijeka nalazi pisano* Dragičević, *to je bez sumńe pisarska pogreška:* Damjan Dragičević. Glasn. II, 1, 67. (1808). Vasil Dragičević. 122. (1809). Trendafil Dragićević. D. Avramović 219. Dragičević. Šem. karlov. 1883. 72. — *takoder griješkom stoji* Juraj Dragičevićь. Mon. serb. 250. (1400) *a otale i u Daničićevu rječniku; ovo je uzeto iz* Arkiv. 2, 37 *po prijepisu ‚veoma hitro i sve na silu' načińenu, a isti je spomenik naštampan većom pomńom u* Glasn. 23, 50—53 *odakle je ovdje uzet prvi primjer sprijeda.*

DRAGIĆEVIĆ DOLAC, *m. scoce blizu Lukova u hrvatskoj krajini.* Schem. segn. 1871. 22.

DRÀGIČINA, *f. selo u Hercegovini u koturu mostarskom.* Schem. herceg. 1873. 98. *(griješkom)* Dragičina. Statist. bosn. 105.

DRÂGÎ DÌO, Drâgôga Dijela, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. po istočnom govoru* Dragi Deo. M. Đ. Milićević, kraj srb. 386.

DRAGI DRUŽAC, Dragoga Druśca, *m. selo u Bosni ne daleko od Kļuča na Sani.* — XV *vijeka.* ‚Dragyj Družьcь', selo koje je s gradom Kļučem kraj bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića: ‚Dragi Družacь'. (Mon. serb. 439 *god.* 1446). Đ. Daničić, rječ. 1, 304.

DRAGIHNA, *vidi* 2. dragińa.

DRAGIJ, *m. ime muško. — Dolazi često u spomeniku* XIV *vijeka, ali samo u nominativu, te se ne može znati jeli mu gen.* Dragija *ili* Dragoga *(onda bi* Dragij *bilo isto što* Dragi, *samo drukčije pisano).* Dragij (‚Dragii'). Deč. hris. 6, 9 *i još na mnogo mjesta.*

1. DRÀGIJA, *m. ime muško. — Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Deč. hris. 4. 5 *i još na premnogo mjesta.* Dragija. Milčinović. Mon. croat. 280. (1577). Dragija. S. Novaković, pom. 61. Podiže se vojvoda Dragija. Nar. pjes. vuk. 2, 450.

2. DRÀGIJA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku.*

DRAGIJAN, *m. ime muško. — U jednom spomeniku* XV *vijeka.* Dragiša i Dragijan (‚Drag'jan'). Mon. croat. 69. (1447).

DRÀGIJEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

DRÀGIJIĆ, *m. prezime po ocu Dragiji. isporedi* Dragić. — XIV *vijeka.* Bratanь Dragijićь. Deč. hris. 22 Rajko Dragijićь. 55 *i još na nekolika mjesta.*

DRÀGIJIN, *adj. koji pripada Dragiji.* Ode brže dvoru Dragijinu. Nar. pjes. vuk. 2, 451.

DRÂGÎ KÀMÉN, *vidi* drag, I, 1, *a) bb).*

DRAGIKO, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka; može biti da je pisarska pogrcška i da treba čitati* Dragikь (Dragićь). Dragiko Momenić (‚Momenik'). Glasn. 24, 270. (1388).

DRAGILO, *m. ime muško.* — XIII *(u latinskom spomeniku) i* XIV *vijeka.* ‚Mancipia cum suis heredibus: Dragilo'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 72. (1232). Bratь mu Dragilo. Deč. hris. 17. Dragilo. 18 *i još na nekoliko mjesta. — Kod pisaca se pomińe kao još starije:* ‚Fratribus regis Grubessae, Dragichnae et Dragilo'. Dukļanin 57. Tri brata Grubišina, to jest Predisna, Dragilo i Dragina. And. Kačić, razg. 42.

DRAGILOVIĆ, *m. prezime po ocu Dragilu. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka (gdje bi trebalo da je* Kobilović). A davori, davori, Milice Lazarovice, punice moja, a to li me ne poznaš Miloša Dragilovića? Nar. pjes. mikl. beitr. 25.

DRÀGIMÎR, *m. ime muško, vidi* Dragomir. —. *Kod pisaca se pomińe kao vrlo staro.* ‚Dragimirus frater beati Vladimiri'. Dukļanin 46. Ravnogus srjed Trebińa ki sjedjaše Dragimire. J. Kavańin 251a. Dragimir kraj slovinski XXVIII. And. Kačić, razg. 35.

DRAGIN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

1. DRAGINA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dragina Hrelićь. Deč. hris. 27. Bratь mu Dragina. 32 *i još na nekoliko mjesta. — Kod pisaca se pomińe kao starije, vidi* Dragińa.

2. DRAGINA, *f. vidi kod* 2. Dragińa.

DRAGINA PADINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Parlog u Draginoj Padini. Sr. nov. 1870. 288.

DRAGINCA, *vidi* Draginčin.

DRAGINČIN, *u spomeniku* XIV (?) *vijeka dolazi dva puta uz ime* brat *kao posesivni adjektiv koji postaje od imena (muškoga ili ženskoga?)* Draginca *ili* Draginka, *ali ni jednome ni drugome nema potvrde.* Manu Draginčinu bratu. Glasn. 35, 121. Mano Dragi(n)činь bratь. 122.

DRAGINKA, *vidi* Draginčin.

1. DRÀGIŃA, *f.* dragoća, dragost. — *Od* XV *(vidi kod d)) do* XVII *vijeka (samo kod čakavaca) a između rječnika u Stulićevu* (‚penuria, caritas, inopia, egestas'). *a)* caritas annonae, *skupoća.* — *naj običnije značeńe.* Bila je tolika dragińa, da mati vlaščega je sina zjila. Korizm. 45b. Na zemļi paki budu dragińe i gladi. Postila. A 4b. Dragińe, glad, kuge, rati. P. Radovčić, ist. 76. Veliki strašni glad i velika dragińa bi v slovinskom orsagu. P. Vitezović, kron. 188. — *b)* pretium, *cijena, vrijednost.* Ova je još pomast od dragińe mnoge. A. Georgiceo, nasl. 254. — *c)* gratia, caritas, *milina, ļubav.* U dragińi ovih *(sinov)* i pridragih prijateļih. P. Radovčić, nač. 54. — *d)* dilectus, *drago čeļade.* Evo t' dragińa moja govori meni. (‚En dilectus meus loquitur mihi'). Bernardin (1586). 91b. cant. 2, 10.

2. DRAGIŃA, *m. ime muško. — Po svoj prilici trcba tako čitati* Dragichna *i* Dragicna (*ehn će biti prepisano s ćirilskoga* ћи = ń) *u latinskoj knjizi gdje se pomińe kao staro ime.* Fratribus regis Grubessae, Dragichnae et Dragilo. Dukļanin 57. Cum Gradigna et Dragicna. 58. *(vidi i* Gradińa). *po tome jedan pozniji pisac ima* Dragihna: 1141. . . po smrti Dragihne kraļa hrvatskoga. P. Vitezović, kron. 83. *a drugi ga pišu* Dragińa *i* Dragina. Kraļ Grubiša i Dragińa. J. Kavańin 251a. Radoslava ki sin kraļa bi Dragine. 185a. Tri brata Grubišina, to jest Predisna, Dragilo i Dragina. And Kačić, razg. 42. Dragina kraļ slovinski XXXVIII. 45. Komu ime biše kraļ Dragina. Nadod. 186. — *i u naše vrijeme:* Za nećake Miloša i Dragińu *(ako nije žensko ime)* D. Avramović 185.

3. DRÀGIŃA, *f. ime žensko.* — XIV *vijeka (ako u jedinom primjeru trcba tako čitati, kao što i Daničić čita) i u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Vь lěto 6882 (1374) měseca januara 31. prestavi se raba božija Dragina zovomь Vitoslava, dъšti Ugļeše Nenadaća i sestrična Olivere despota a žena Brajka Jekpala. Mon. serb. 184.

DRÀGISLAV, *m. ime muško, vidi* Dragoslav.

— XIII *vijeka (u latinskijem spomenicima) i* XIV. Dragislau. Mon. ep. zagr. tkalč. 137. (1268). Dragizlao. 147. (1269). Dragislavь. Deč hris. 30.

DRÀGIŠ, *m. nanizani ješnici na koncu; oba su kraja zavezana. u Srbiji u okrugu užičkom.*

1. DRÀGIŠA, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Dragiša. Deč. hris. 6, 32 *i još na nekoliko mjesta.* Sudac Dragiša. Mon. croat. 69. (1447). Dragiša. S. Novaković, pom. 61. Vino pije vojvoda Dragiša. Pjev. crn. 197b.

2. DRAGIŠA, *f. ime žensko.* — *U latinskom spomeniku* XI *vijeka.* ‚Coram Preda filio Stepaniti et Dragisse'. Doc. hist. rač. 98. (1065—1074).

DRÀGIŠIĆ, *m. prezime po ocu Dragiši.* — *Od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragišić). Ivaniš Dragišić. Mon. serb. 379. (1434). Stêpanь Dragišićь (Mon serb. 388 *god.* 1437) *i* Radosavь Dragišićь Kosača (391 *god.* 1438) *sinovi su Dragiše Gojislavića (vidi* Đ. Daničić, rječ. 1, 299). — *i u naše vrijeme* Šem. karlov. 1883, 72. — *i scoce u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. 1872. 25.

DRÀGIŠNICA, *m. planina između Pive i Drobnaka.* V. Lješević.

DRAGIŠTAN, *adj. pisano* dragyštьnь *dolazi* XII *(ili* XIII*) vijeka. po svoj je prilici posesivni adjektiv, ali se ostalo ne da poznati.* Dragyštьnь dolь. Starine. 13, 206. (1186 *prepisano* 1250).

DRAGLAN, *vidi* Dragļan.

DRÀGLICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164.

DRÀGLIČKÎ, *adj. koji pripada selu Draglici.* Dragličkа *(opština).* K. Jovanović 164.

DRAGĻA, *m. ime muško, isporedi* Dragļe. — XIV *vijeka.* Dragļa a sinь mu Radenьko. Deč. hris. 20. Sinь mu Bojko i Dragļa. 88.

DRAGĻAN, *m. ime selu.* — XV *vijeka.* — U Gorьskoj župi selo Dragļanь (‚Draglanь'). Mon. serb. 378. (1434). ‚Draglanь' (može biti da bi trebalo ‚Dragļanь'), selo u Gorskoj župi koje je vojvoda dońih krajeva Juraj sinovac Hrvojev vratio braći Jurjevićima s drugim selima što im bješe uzeo vojvoda Sandalь. to je bez sumńe sadašńe selo u Dalmaciji blizu Makarske koje na kartama pišu ‚Dragljane'. Đ. Daničić, rječ. 1, 300.

DRAGĻANE, *vidi* Dragļan.

DRAGĻE, *m ime muško, isporedi* Dragļa — XIV *vijeka.* Bratь mu Dragļe. Deč. hris 22. Bratь mu Dragļe (Dragle'). 53. 90.

DRAGĻEVCI, Dragļevaca, *m. pl. selo u Metohiji.* — *Prije našega vremena.* Dragļevьci. (selo, Metohija). S. Novaković, pom. 132.

DRÀGĻI, Drägâlâ, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 17.

DRÀGMA, *f. δράχμη*, drachma, *mjera za težinu i srebrni novac (oko franaka* 0.95*) kod Grka; biće načińeno po latinskome a ne po grčkom obliku.* — *isporedi* drakma, dram. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Ijuda Mahabej posla v Jerusolim 12 tisuć dragam srebra. Korizm 20b. Našadći dragmu onu koju bješe izgubila. A. Gučetić, roz. mar. 170. Juda dvanadeste tisuća dragam srebra posla u Jeruzolim. I. Baudulavić 271a. 2 machab. 12, 43. — *i kao mjera kod lijeka.* Slatke korice, dumbira . . . od svakoga 2 dragmo ili 2 kvintlike. I. Jablanci 160.

DRAGMAN, *m. ime muško, vidi* I Dragoman. — XIV *vijeka.* Dragьmanь. Deč. hris. 25. Dragmanь. 94.

DRAGMIL, *m. ime muško, vidi* Dragomio. — XIV *vijeka.* Dragьmilь. Deč. hris. 23. 47 *i još na nekolika mjesta.*

DRAGNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Dragьna. S. Novaković, pom. 61. Dragna amancina. N. Naļešković 1, 285.

DRÀGNIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

DRAGNIĆ-PODOVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

DRAGŃEJ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka* (Dragьnêj *i* Dragnêj), *i u Daničićevu rječniku* (Dragьnêj. 3, 588). Dragьnêj. Deč. hris. 23. 26. 33. Dragnêj. 6. 19 *i još na nekoliko mjesta.* Dragnêj Berislaļićь. Glasn. 15, 295. (1348?).

DRAGŃEJEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragńeju.* — XIV *vijeka.* Dragnêjevićь. Deč. hris. 17. 85.

1. DRÁGO, *m. ime muško, hyp.* Dragić *i* Dragutin. *isporedi* 4. Draga. — *Akc. se mijeńa u voc.* Drâgo. — *Od* XIV *vijeka (u latinskom spomeniku od* XI*) a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* ‚Tribunus Drago testis'. Doc. hist. rač. 41. (1033). Dva svědoka Drago i Pavaļь. Mon. serb. 69. (1305-1307). Drago. S. Novaković, pom. 61. B'jeloj kuli Draga vojevode. Nar. pjes. vuk. 4, 95. Knigu Drago Lopušina piše. Ogled. sr. 438. — *i kao prezime dolazi možebiti već od kraja* XIII *vijeka.* Vasilь Drago sь dětiju. Mon. serb. 62. (1293—1302). ‚Vite de Drago'. Mon. rag. 1, 52. (1313). ‚Jace filio condam de Grube de Drago de Cataro'. 1, 87. (1323). Prid ‚meser' Trifunom Drago. Mon. croat. 248. (1546). Biskup Drago, živ Kotoran. J. Kavańin 94b.

2. DRÁGO, *m. u narodnoj poslovici našega vremena.* Drago je sam sebi naj priđe vrat slomio. (Koji svašto čini bez ikaka drugoga uzroka, nego samo što mu je tako ‚drago'. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 69. *otale i u Vukovu rječniku:* Drágo, (u Crnoj Gori) koji čineći svašto govori: ‚drágo mi je'.

3. DRÁGO, *n. vidi* drag, I, 2, a, *a) cc) ccc).*

DRAGOBIL, *f. mjesto ńegdje u Staroj Srbiji.* — XIV *vijeka.* Logofetь Luka priloži crśkovь materь božiju u Dragobili sь seli i sь metohomь i s medami i pravinami crśkve te što si je drьžala pri Dětošu. Glasn. 24, 274. (1395).

DRÂGÔ BLÀTO, *n. seoce blizu Baće Luke.* Schem. bosn. 1864. 46.

DRAGÒBRAĆA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. U selu Dragobraći. M. Đ. Milićević, srb. 230.

DRÀGOBRAT, *m. ime muško, isporedi* Dragibrat *i* Dragbrat. — *Od* XIV *vijeka (vidi i* Dragobratov*) a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragobratь). Dragobratь *(vlah)* z Babe. Spom. sr. 1, 22. (1399). Dragobratь. S. Novaković, pom. 61.

DRAGOBRATIĆ, *m. prezime po ocu Dragobratu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragobratićь). Miradь Dragobratićь. Mon. serb. 97. (1330). — *još se prije pominu* vlasi Dragobratići, *jamačno kao ime mjestu:* Za vlahe Dragobratiće koje daļe svetomu Stefanu, daļe za ne zamėnu jepiskupiji lipļanskoj Komajine vlahe. Mon. serb. 564. (1322).

DRÀGOBRATOV, *adj koji pripada Dragobratu.* — *U spomeniku na kraju* XIII *ili na početku* XIV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (Dragobratovь). Grozo, Dragobratovь synь Mon. serb. 62. (1293—1302).

DRAGOBUŽDE, *n. napušteno arnautsko selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kra]. srb. 308.

DRAGOCIJENITI, dragocijenim, *impf. cijeniti drago.* — *isporedi* dragoscijeniti. — *Sam part. praet. pass.* dragòcijeñen *dolazi i to od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (u kojem ima i komp.* dragocjeñenijî *i adv.* dragòcijeñeno) 584a *i u Stulićevu.* Čeļad dragocijeñena među dvoranima. S. Rosa 34b. Stvari koje su dragocijeñene od ļudi. 116b. — *češće vrijedi kao adjektiv te ima isto značeńe što i* dragocjen. Kad je komu na izgoru kuća, ne poteži li se naj prije sahraniti stvari dražje i dragocińenije? A. d. Bella, razg. 184a. Ovo su dari dragocińeni J. Filipović 3, 11a. Duša . . dragocińenija je od dragoga kameńa. P. Knežević, osm. 368. Hoće im se otvoriti i očitovati, da ih obogati blagom dragocijeńenijem. I. M. Mattei 31.

DRAGOCIJEŃEŃE, *n. djelo kojijem se dragocijeni. isporedi* dragoscijeńeńe. — *U Stulićevu rječniku* (v. dragocjenost).

DRAGÒCJEN, *adj.* pretiosus, *velike cijene, vrijednosti, drag (vidi* drag, I, 1); *o stvari tjelesnoj i umnoj. — Složeno od osnove adjektiva* drag *i supstantiva* cijena *nastavkom* ъ *(ili* ьць). — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dragoceni), *u Voltigijinu* (dragoceni) *i u Stulićevu; u Vukovu nije, premda se nalazi u narodnijem pripovijetkama. — Komp.:* dragocjènijî. No imêjte nositi dragocênije ili izbranije rizi. Š. Kožičić 18b. — Poveli da bi redovnici ni oka ni dragocennih riz ne nosili. Š. Kožičić 51a. Izvede ono dragocino zrnce. I. T. Mrnavić, ist. 16. Rasipajući ovo dragocjeno vrijeme. M. Radnić 328b. Ovomu biti će dobra smrt i dragocjena prid bogom. 334a. Kamen i biser dragocjeni. J. Kavańin 479b. Kako se more dostignuti toliko dragocina smrt. Grgur iz Vareša 93. Dragocjenijeh haļina Nar. prip. vuk. 160. Opisanije dragocenije ostataka naše starine. Vuk, dan. 1, 1. Dragocjene i svete stvari. Nar. pjes. 3, 83.

DRAGÒCJENA, *m i f. čovjek ili žensko čeļade koje skupo (drago) prodaje. — U Stulićevu rječniku* (‚qui vel quae caro pretio vendit'). — *slabo pouzdano.*

DRAGOCJENIV, *adj. vidi* dragocjen. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Vi govorite da je vrime kratko i dragocjenivo A. d. Bella, razg. 7b.

DRAGÒCJENÔST, dragòcjenosti, *f. uprav bi bila osobina, stańe onoga što je dragocjeno, i tako je u Stulićevu rječniku* (‚pretium, aestimatio'); *ali u jednom primjeru (našega vremena) ima konkretno značeńe: stvar dragocjena.* Da imade i srebra i zlata, oružja i mnogo drugijeh dragocjenosti. Nar. prip. vuk.2 194

DRÂGÔ CVÎJEĆE, *n.* erythraea centaurium Pers., *neka biļka, kičica, kitica. — U ugarskijh Hrvata* (drago cvitje). B. Šulek, im. 484.

DRÀGOCVIJET, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom. (po istočnom govoru)* Dragocvet. K. Jovanović 107.

DRÀGOČ, Dragòča, *m. planina u Cucama. — U Vukovu rječniku. — U narodnoj pjesmi našega vremena kao da je* Dragoča *ženskoga roda.* Iz Dragoče visoke planine. Ogled. sr. 191.

DRAGÒČA, *f. vidi* Dragoč.

DRÂGOČÂJ, Drâgočaja, *m. a) voda u Bosni.* Potok Dragoćaj izvire tri sahata severozapadno od Bańe Luke i južno od okoline Ivańske, teče ... u Vrbas. Glasn. 20, 380. — *b) selo u Hercegovini u kotaru koničkom.* Statist. bosn. 115.

DRAGOČAVA, *f. seoce u Hercegovini u kotaru foćanskom.* Statist. bosn. 112.

DRAGÒĆA, *f.* caritas, *osobina čega što je drago ili koga što je drag, vidi* dragost; *isporedi i* dragota. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* drâgoći, *u acc. sing.* drâgoću, *u voc. sing* drâgoćo, *u nom., acc, voc. pl.* drâgoće, *u gen. pl.* dragôćâ. — *Postaje od* drag *nastavkom* oća. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (pisano* dragotya ‚penuria') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚amabilitas' 69a), *u Bjelostjenčevu* (‚caristia, caritas annonae etc., penuria'), *u Jambrešićevu* (‚caritas'), *u Voltigijinu (griješkom* dragoća ‚carestia, penuria'), *u Stulićevu* (‚penuria, magnum pretium, amabilitas, amor'), *u Vukovu* (vide skupoća *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). a)* caritas annonae, *skupoća.* Velik glad jest bil na Ugrih; dragoća vsake vrsti. P. Vitezović, kron. 78. — *b)* amabilitas, *osobina onoga koji je drag (vidi* drag, I, 2, c). S kom dragoćom, s kom ļubavi š ńom završe svû besjedu? G. Palmotić 1, 251. S kom dragoćom svâ ļuvena pripovijeda predńa dila? I, 252. Lijepu Elenu ka nadhodi svom bjelućom i dragoćom kufa i majku ka ju rodi. I, 264. Bog neizmjeran u ljepoti, u dragoći i dobroti. I. Đorđić, salt. 43. U ńegovijeh djelijeh sivaše ńeka anđelska uļudnos i dragoća. ben 86. — *c)* caritas, amor, *aktivno, sjećańe da je ko drag, dakle milina, ļubav.* Uputjeńe gospodina Hrista jest djelo božje dragoće (‚dragotje'). S. Rosa 33b. Tvoj je pogled pun dragoće i milosti. L. Radić 23. Ļubav pri kojoj nije ļubavi, pri kojoj gine dragoća i naj veća. Štit. 17. Priuzet istinitom radosti s toliko uzmnožite tvoje česti, s dragoće kojom ćeš primiti male ove knige. I. M. Mattei x. Tu se ino ne nahodi razmi ļubav i dragoća. 85.

DRAGÒĆUDAN, dragòćudna, *adj. koji je drage (vidi* drag, I, 2, c) *ćudi. — U Belinu rječniku* (‚moribus elegantibus politisque imbutus' 459b) *i u Stulićevu* (‚comis, urbanus').

DRAGÒDÔ, Dragòdola, *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 134.

DRAGÒHOĆAN, dragòhoćna, *adj. vidi* dragovoļan. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i adv.* dragohoćno *a također i* dragohotan *i* dragohotno *s istijem značeńem. — sve slabo pouzdano.*

DRAGOHOTAN, dragòhotna, *adj. vidi* dragohoćan.

DRAGOHOTJETI, dragohoću (?), *impf. ili perf.? vidi* blagovoliti *i* izvoļeti. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dragohtjeti, *a uz oboje stoji* v. blagovoļeti. — *oboje nepouzdano.*

DRAGOHTJETI, *vidi* dragohotjeti.

DRÂGOJ, *m. ime muško. — Od* XII *vijeka, u naše vrijeme obično u obliku* Dragoje *(koje vidi).* Rucъko, Dragoj, Pribenъ. Starine. 13, 208. (1185 *prepisano* 1250). Azъ Dragoj pisahъ. Glasn. 24, 289. (1487).

DRÂGOJE, *m. vidi* Dragoj. — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Dragoje. Deč. hris. 44. 48 *i još na ńekolika mjesta.* S. Novaković, pom. 61. Od ovčara Dragoja Drekalovića. Pjev. crn. 160a. — *i kao prezime u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DRÂGOJEV, *adj. koji pripada Dragoju. — Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragojevь). Alovizu bratu Dragojevu. Spom. sr. 35. (1392).

DRÀGOJEVAC, Drȁgojêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 176.

DRÀGOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragoju.* — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragojevićь 3, 588). Dragošь Dragojevićь. Deč. hris. 11 *i još na nekolika mjesta.* Za Jakšu Dragojevića vašega gradanina *(Dubrovčanina).* Spom. sr. 2, 62. (1415). *vidi i* Bevenutić *(tal.* Benvenuti). Dragojević. Šem. karlov. 1883. 72.

DRÀGOJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru foćanskom.* Statist. bosn. 112.

DRÀGOJEV PÒTOK, *m. zemlja pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Potoku Dragojevom. Sr. nov. 1867. 427.

DRÀGÔJLA, *f. ime žensko.* — *Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dragojla. S. Novaković, pom. 61.

DRÀGÔJLE, *m. vidi* Dragojlo. — *U naše vrijeme.* Grlom viče Duždević Dragojle. Nar. pjes. vil. 1867. 645.

DRÀGÔJLO, *m. ime muško.* — *isporedi* Dragojle. — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Dragojlo. Deč. hris. 5. 7 *i još na nekoliko mjesta.* Dragojlo. S. Novaković, pom. 61. Pod nim spava nežењen Dragojlo. Nar. pjes. vuk. 1, 369.

DRAGOJLOVAČA, *f. niva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1872. 204.

DRÀGÔJLOVIĆ, *m. prezime po ocu Dragojlu.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 72.

DRAGOKAMAC, dragokamca, *m. dragi kamen.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tizijem križ je osmorati, zlato i savat nega rese, dragokamci meu bogati zlamenu'e ih. J. Kavanin 385a. — *nepouzdano.*

DRAGOKAMEN, *m. dragi kamen.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka; na drugom mjestu u istoga pisca s oblikom* dragokami. Cvijet a ona perivoje; dragokamen a ona žalo. J. Kavanin 519b. Dragokami, blago i zlato. 218b. — *oboje nepouzdano.* — *U Stulićevu rječniku ima coll. supst.* dragokameńe. *nepouzdano.*

DRAGOKAMENAR, *m.* gemmarius, *čovjek koji obrađuje i prodaje drago kamenje. isporedi* dragokameńak i dragokamičar. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Himbeni dragokamenari varaju one koji znadu malo prodajući sebično cklo za čisto caklo. M. Radnić 365b. — *slabo pouzdano.*

DRAGOKAMENAST, *adj.* gemmifer, *u kojem se nalazi drago kamenje.* — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* dragokamenav *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

DRAGOKAMENAV, *vidi* dragokamenast.

DRAGOKAMENIT, *vidi* dragokamičan.

DRAGOKAMENITI, dragokamenim, *impf.* gemmis ornare, *kititi dragijem kamenjem.* — *U Stulićevu rječniku* (v. odragokameniti). — *nepouzdano.*

DRAGOKAMEŃAK, *m. vidi* dragokamenar. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da imaš jedan rubin od velike vrsnosti, ne bi hotio da mu učini plaću jedan seljanin pastir nego jednoga velika dragokameńaka. M. Radnić 38b. — *nepouzdano.*

DRAGOKAMEŃE, *n. vidi* dragokamen.

DRAGOKAMI, *vidi* dragokamen.

DRAGOKAMIČAN, dragokamična, *adj. od dragoga kameńa načinen.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ex gemmis') *gdje ima i* dragokamenit *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

DRAGOKAMIČAR, *m. vidi* dragokamenar. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dragokamičari, za poznati da jedan ugljenak jest pravi dragi kam, što čine? A. d. Bella, razg. 137b. — *nepouzdano.*

DRAGOKRVAN, dragokrvna, *adj. vidi* milokrvan. — *U naše vrijeme.* M. Pavlinović.

DRAGOKRVNOST, *f. osobina onoga koji je dragokrvan.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Lijepi načini hoće reći ljudstvo i dragokrvnost. M. Pavlinović, rad. 172.

DRÀGOKÛP, *m. (rob) drago (skupo) kupljen; shvaćeno je i kao ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku* (‚der theuer erkaufte' ‚caro emptus' *s dodatkom da je stajača riječ).* Bula vodi roba Dragokupa. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Gospodaru, robe Dragokupe! što mi šetaš tako neveseo? 3, 7. — *i o ženskom.* Pa je uze za bijelu ruku, odvede je dvoru bijelome. kad su bili nasred druma puta, onda veli tursko momče mlado: ‚O bogu ti robe dragokupe! daj mi jednom da poljubim lice'. Nar. pjes. herc. vuk. 179.

DRAGOL, *m. ime muško.* — *U spomeniku prije našega vremena samo acc.* Dragola, *po čemu bi nom. mogao biti i* Dragolo *(isporedi* Dragojlo); *a može biti da treba čitati* Dragoļa, *te bi nom. bio* Dragoļ *koje vidi.* Dragolь (ili Dragolo). acc. Dragola. S. Novaković, pom. 61.

DRAGOLA, *m. ime muško, isporedi* Dragol. — XVI *vijeka.* Videći vernost sluge našega Dragole Kukuljice. Mon. croat. 273. (1573).

DRAGOLEŽ, *m. zemlja pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dragoležu. Sr. nov. 1871. 537. 1875. 959.

DRAGOLOVIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Dragolović drugi miran i on svet ovčar. J. Kavanin 92a.

1. DRÀGOĻ, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme.* P. Đorđević; *ali može biti i dosta starije, vidi* Dragol, Dragoļevac.

2. DRÀGOĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145.

DRAGOĻEVAC, Dragoļevca, *m. selo u Braničevu.* — XIV *vijeka pisano* Dragoļevьcь. U Braničevu . . . selo Dragoļevьcь. Glasn. 24, 264-265. (1382).

DRAGOĻEVCI, Dragoļevaca, *m. pl. a) katun u Staroj Srbiji blizu (sela i rijeke) Istoka.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rjčniku* (Dragoļevьci. 3, 587). Katunь Dragoļevci. Glasn. 15, 297. A se meda Dragoļevьcemь: ot Istoka kako se razdĕļata puti konь katuna: jednь putь u Istokь a drugi u Gojno prĕko bĕlopoļьskoga puti. 299. (1348?). — *b) kameniti brijeg na putu iz Užice u Zbojštinu.* L. Stojanović.

DRAGOĻEVSKI, *adj. koji pripada Dragoļevcima (vidi* Dragoļevci, *a)).* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dragoļevьskyj 3, 587). Putь dragoļevьskyj. Glasn. 15, 296. (1348?).

DRAGOĻI, *m. pl. selo u Bosni u kotaru bańolučkom.* Statist. bosn. 38.

DRAGOĻICA, *f. a)* convallaria majalis L., *bilka i cvijet, đurđica.* — *u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* B. Šulek, im. 484. — *b) potok u Srbiji u okrugu rudničkom, isporedi* 2. Dragoļ. Više potoka, a na ime: Ostrovačka Reka, Dragoļica, Velika i Mala Bosuta i Bukuļa, kad se slīju u jedan veći potok, onda se ovaj počiņe zvati Kačer. M. D. Milićević, srb. 309.

DRAGOLJIĆ-MODRAŠ, *m.* delphinium Ajacis L., *ńeka biljka, modrica.* — *Iz staroga rukopisa.* Dragoljić-modraš, consolida regale, delphinium Ajacis L. B. Šulek, im. 71.

DRAGOLJIN, *vidi* Dragaljin.

DRÂGOLJSKÎ, *adj. koji pripada selu Dragoju.* Dragoljska *(opština).* K. Jovanović 145.

1. DRÂGOLJUB, *m. ime muško.* — *Od* XI *vijeka (naj prije u lat. spomeniku) a između rječnika u Vukovu.* ‚Dragolubi capellani'. Doc. hist. rač. 139. (1083). Dragoljub i Vidomir Vlčić. Zak. vinod. 55.

2. DRÂGOLJÛB, *m. ime ńekijem biljkama i cvijeću, naj češće* tropaeolum, *isporedi* dragomilje i ljubidrag. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dragòljub ‚satirio, erba' ‚satyrium' 643b), *u Bjelostjenčevu* (‚lilium convallium'), *u Vukovu* (‚der kapuziner kress' ‚tropaeolum minus'). Ako želiš, moja kruno, vojnu biti draga ljuba, nosi cvitja dragoljuba zanjedarje vazda puno A. Čubranović 146. Dragoljub, stslov. dragoljubъ(nъ), rus. дpaгoлюбъ (= lycopus europaeus, mentha arvensis), 1. (aconitum) napellus L.; 2. lilium convallium, convallaria majalis (Lambl); 3. coda di leone, orobanche L.; 4. satirion, testiculus vulpis, platanthera bifolia Rchb.; 5. amarantus purpurascens Otto; 6. tropaeolum minus L. Dragoljub veći, tropaeolum majus L. B. Šulek, im. 71—72.

3. DRAGOLJUB, *adj.* amatorius, *vidi* dragoljuban, *d).* — *Postaje od osnove adj.* drag *i glagola* ljubiti. — *U Belinu rječniku* (‚amatorius, ut poculum amatorium' 70a) *i u Stulićevu* (‚amatorius, amorem inspirans').

DRAGOLJÚBAC, dragoljúpca, *m.* convallaria majalis L., *đurđić, đurđevak. u Hrvatskoj.* V. Arsenijević. — *isporedi* 2. dragoljub.

DRAGÒLJUBAN, dragòljubna, *adj. postaje kao* dragoljub *nastavkom* ьnъ. — XVII *i* XVIII *vijeka a) koji drago ljubi.* Priponizni i dragoljubni sluga. P. Posilović, nasl. XLI. Očete da vam dica budu dobra, dragoljubna i ostalo. F. Lastrić, ned. 404. — *u ovijem primjerima shvata se kao* milostiv: Molim dragoljubnog' štioca. V. Došen IX. Nećete se moći zadosta nakajati, da ovakova dragoljubna boga niste ljubili. Đ. Rapić 451. Marija . . . ukazuje se dragoljubna. A. Tomiković, gov. 194. — *b) o umnoj stvari kojom se pokazuje ljubav.* Vrh ńega cvatjet će moja milos dragoljubna I. Đorđić, salt. 449. Ńegova dragoljubna odluka. A. Kanižlić, uzr. 117. — *c) kao ljubazan, drag (vidi* drag, I, 2, d). Ako se tko želi s nami uzprijateljit i u dragoljubno društvo sastati. A. Kanižlić, uzr. 55. — *d)* amatorius, *o stvari kojom se čini (osobito čarańem) da ko koga protiva svojoj voli ljubi.* Kano da bi bila nikom dragoljubnom stvarjom urečena, za mladićem goraše. A. Kanižlić, uzr. 7. — *Adv.* dragòljubno, *drago (vidi* drag, II, 2, a, *b)).* Bog dragoljubno gledajući pravednike. I. Đorđić, salt. 96.

DRAGOLJUBOST, *f. u Stulićevu rječniku sa značećem:* ‚medicina concitatricem vim habens ad libidinem excitans'. — *sasma nepouzdano.*

1. DRAGOMAN, *m. ime muško.* — *složeno od osnova* drag *i* man *(vidi* Radman *i* Vukoman). — *isporedi* Dragman. — XIII *i* XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Dragomanъ 1, 301 *i* 3, 587). Dragomanъ. Mon. serb. 12. (1222—1228). Dečhris. 9. 11 *i još na mnogo mjesta.* Mon. serb. 179. (1368). — *i ime mjestu u Bugarskoj.* Godine 1689. srpski dobrovoljci . . . držali su Pirot. 29. oktombra izidu oni na Dragoman, napadnu Turke i pobede ih. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 225.

2. DRAGÒMAN, *m.* interpres, *čovjek koji tumači iz tuđega jezika (osobito u javnoj službi); arap.* targumân *(tur.* tergüman): *nije preko turskoga u naš jezik došlo, po tome što se uzdržao glas g stariji od sadašńega arapskoga ġ (isporedi haldaj.* targum) *i što već sredńega vijeka ima u grčkom jeziku δραγούμανος, δραγώμανος, a u latinskom* dragumanus, dragomannus *itd. (odavle i u romanskijem jezicima: tal.* dragomanno, *franc.* drogman *itd.). naš je jezik dakle ovu riječ primio ili iz grčkoga ili iz talijanskoga.* — *Od* XV *vijeka a između rječnika u Mikalinu (kod* tomač), *u Belinu* 749a, *u Stulićevu, u Daničićevu* (dragomanъ). Stjepko Kaluđerović kanželijer i dragoman srpski *(u Kotoru).* Mon. serb. 465. (1454). Svomu dragomanu glavu odsikoše. Aleks. jag. star. 3, 240. Sudci, odvětnici, dragomani, govorčine. Š. Budinić, sum. 39b. Po dragomanu aliti tomaču govoraše š ńima. And. Kačić, kor. 45. Neobičan našemu narodu, uzme srdara Bujovića kao dragomana. S. Ljubiša, prip. 111. — *i o onome koji uopće što (u ovom primjeru sne) tumači.* Oni sluga kralja Farauna ne drža već uspomenu od svoga dragomana *(Josipa).* M. Radnić 282a.

DRAGOMANAK, *vidi* dragomanka.

DRAGOMANAT, dragomanta, *m. dijomanat.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (s nom.* dragomanъ); *biće sam pisac ovu riječ načinio sastavivši* dragi kamen *i* dijomanat, *ali vidi i* dragomanka. Jedna gora od pretvrdih dragomanta. J. Kavańin 439a. Minos, . . . Radomant, tvrda srca kô dragomant. 459b. Ploča od mramora, napisana hitro odzgora dragomanta tvrdim slovi koga vrijeme vijek ne hara. 490a.

DRAGOMANIĆ, *m. prezime po ocu Dragomanu.* — XIV *vijeka.* Mihajlo Dragomanićь. Dečhris. 20. Radinь Dragomanićь. 21 *i još na ńekoliko mjesta.*

DRAGÒMANITI, dragòmanîm, *impf. služiti kao dragoman.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Da mu dvorim i dragomanim. S. Ljubiša, prič. 13.

DRAGOMANKA, *f. kao da znači dijomanat, isporedi* dragomanat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka; u jedinom primjeru* dragomanka *može biti i gen. sing., tad bi nominativ bio* dragomanak *muškoga roda.* Lijepoga je stasa i obraza, još lepšega hoda i pogleda, tanka boka, ravna i visoka, črna oka kano dragomanka. J. Krmpotić, mal. 18.

DRAGOMAŃ, *adj. Dragomanov, koji pripada Dragomanu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragomańь). Dragomańь lazь. Mon. serb. 95. (1330).

DRAGOMASNICA, *f.* ecballion elaterium Rich., *ńeka biljka, štrkaj, štrkavac. — U Šulekovu imeniku po bilježi prošloga vijeka; može biti da treba čitati* dragomosnica. Dragomasnica (dragomosnica), momordica, viticella, balsamina, ecballion elaterium Rich. B. Šulek, im. 72

DRAGOMAST, *f. draga mast, mirodija, balsam.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Voltigijinu* (‚balsamo' ‚balsam') *i u Stulićevu* (‚balsamum, unguentum'). Dao si mi mirisańe, da se u svakojakoga cvita mirisu i dragomasti milodišnoj zavedem. G. Peštalić 136.

DRAGOMÁSTITI, dragòmâstîm, *impf.* (corpus) medicare condimentis, *omazati balsamom (mrtvo*

tijelo). — U Belinu rječniku („balsamo condire' 376a) *i u Stulićevu* („balsamo illinire').

DRAGOMEDAN, dragomedna, *adj. sladak (o pjesmi). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam načinio po grč.* μελιηδής. Jakno i gladnu htjet pjevati dragomedne bugarkiñe. J. Kavanin 20b.

DRAGOMIDO, Dragomidola, *m. selo u Čeklićima u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 18. — *isporedi* Dragodo

DRÀGOMIL, *vidi* dragomio.

DRAGOMILIĆ, *m. prezime po ocu Dragomilu.* — XIV *vijeka.* Milьtenь Dragomilićь. Deč. hris. 22.

DRAGÒMILIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru foćanskom.* Statist. bosn. 111.

DRÃGOMÎLJE, *n. ńekakvo cvijeće. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (nekako cvijeće *s primjerom iz narodne pjesme:* A ružice milijem zaovam, a viole milim jetrvama, dragomilja ko mi bude suđen). Dragomilje, tropacolum minus L. B. Šulek, im. 72. *vidi i* dragoljub.

1. DRÀGOMIO, Drãgomila, *m. ime muško. isporedi* Dragmio. — *Sa starijim nominativom* Dragomilь *dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Deč. hris. 5. 6 *i još na ńekoliko mjesta.*

2. DRÀGOMIO, drãgomila, *adj. drag, mio, drag i mio. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jedne su radosna lica, jedne dragomila. A. Kanižlić, rož. 39.

DRÀGOMÎR, *m. ime muško. — isporedi* Dragimir. — *Od* IX *vijeka (u latinskijem spomenicima) a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragomirь 1, 301 *i* 3, 587). ‚Dragamer'. Doc. hist. rač. 383. (850—896). ‚Dragomir iuganus de Cetina'. 74. (1069). Dragomirь. Mon. serb. 12. (1222-1228). 59. (1293-1302). S. Novaković, pom. 61. Dragomir Milić. Rat. 360. Dragomir Tapić. 419.

DRAGÒMIRA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku.*

DRAGOMIRIĆ, *m. vidi* Dragomirović. — XIV *vijeka.* Boljakь Dragomiriću. Deč. hris. 25. Lagošь Dragomiriću. 94.

DRAGOMIRIS, *m. drag (skup) miris, mirodija. — U Stulićevu rječniku* („aromata'). — *nepouzdano.*

DRAGOMIRISAN, dragomirisna, *adj. koji drago miriše, mirisan.* — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* („aromata olens'). Zemlja plodna raslicijem dragomirisnijem travami. I. Đorđić, salt. 259. Dragomirisne trave. Grgur iz Vareša 115.

DRÃGOMÎROV, *adj. koji pripada Dragomiru. — Od kraja* XIII *ili od početka* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragomirovь). Bratoslavь, Dragomirovь zetь. Mon. serb. 60. (1293—1302).

DRAGOMIROVIĆ, *m. prezime po ocu Dragomiru. isporedi* Dragomirić. — XIV *vijeka.* Lagošь Dragomirovića. Deč. hris. 26.

DRAGOMITAN, *adj.* žežan, n. p. živina, osobito se veli o pura. u Topolovcu. P. Brantner.

DRAGOMOSNICA, *vidi* dragomasnica.

DRAGONEŽ, *m. zemlja pod livadama u Srbiji u okrugu šabačkom.* Livada u Dragonežu. Sr. nov. 1868. 444.

DRAGONOŠ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20.

DRAGONOŽAC, Dragonošca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. (kajkavski)* Dragonožec. Pregled. 41.

DRÁGOŃA, *m. ime volu.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 24.

DRAGOPOMÁSTITI, dragopòmâstîm, *impf. vidi* dragomastiti. — *Drugi je dio riječi supst.* pomast. — *U Belinu rječniku* 376a *i u Stulićevu.*

DRAGOPROCJENA, *f. u jednoga pisca* XVIII *vijeka sa zapadnijem oblikom* dragoprocina, *kao da znači procjenivaње drage (vrijedne, skupe) stvari.* Iz ovoga razmišljaња sliditi će i raćati se u nami jedna podpuna slika, prilika i dragoprocine upućena sina božjega. iz ove dragoprocine izvirati će puna i stalna ljubav. A. Kanižlić, uzr. 164.

DRAGOPRODAJA, *f. prodaja u kojoj se drago (skupo) prodaje. — U Stulićevu rječniku* („cara venditio') *gdje ima s istijem značeńem i* dragoprodaње *(s dodatkom da je ruska riječ) i* dragoprodavaње. — *sve troje nepouzdano.*

DRAGOPRODAÑE, *n. vidi* dragoprodaja.

DRAGOPRODAVAÑE, *n. vidi* dragoprodaja.

DRAGORAD, *m. ime muško.* — XI *(u latinskijem spomenicima)* i XIV *vijeka.* ‚Dragorado dedit aliam partem'. Doc. hist. rač. 163 (1070—1078). Dragoradь Deč. hris. 23. 24 *i još na ńekolika mjesta.*

DRAGORADI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 11.

DRÃGORÀJ, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 48.

DRAGORAJAC, Dragorajca, *m. prezime. — U naše vrijem.* Sem. karlov. 1883. 72.

DRÃGORESA, *f. ime kozi. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Grblju.*

DRAGOSAĻIĆ, *m. prezime po ocu Dragosavu, vidi* Dragosaljić. — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragosaljićь). S knezem Gojakomь Dragosaljićemь. Mon. serb. 222. (1392) *(isti se na drugom mjestu zove* Dragoslavićь: Gojakь Dragoslavićь. Spom. sr. 2, 34. (1392)). Radoje Dragosaljićь. Mon. serb. 256. (1405).

DRÃGOSAV, *m. vidi* Dragoslav. — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Ja Dragosavь Aliluga pisahь sizi hrisovulь u Strumnici gradu. Glasn. 24, 252. (1377). Dragosavь. S. Novaković, pom. 61.

DRAGOSÁVAC, Dragosávca, *m. prezime. — Postaje od* Dragosav. — *U naše vrijeme.* Sem. karlov. 1883. 72.

DRAGOSÁVĻEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragosavu. — U naše vrijeme.* D. Avramović 277.

DRAGOSCIJENITI, dragoscijenim, *vidi* dragocijeniti. — *samo part. praet. pass.* dragòscijeñen *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mudroznanaca koji bjehu dragoscijeñeni i slavjeni. S. Rosa 35b. — *kao adj.* Donese jedan sud pun pomasti dragoscijeñene. 130a.

DRAGOSCIJEÑEÑE, *n. kao verbalni supstantiv glagola* dragoscijeniti: *djelo kojijem se draga stvar procjeñuje, isporedi* dragoprocjena. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S dragoscijeñeña otajstva božijeh prohodi Jezus na molitvu. S. Rosa 79a.

DRAGOSILNO, *adv. dragom silom; kad ko što čini silovan, a drago mu je da je silovan. — U Stulićevu rječniku* („vi grata'). — *nepouzdano.*

DRAGOSILNOST, *f. draga sila, vidi* dragosilno. — *U Stulićevu rječniku* („vis grata'). — *nepouzdano.*

DRAGOSIN, *m. ime muško, isporedi* Draksin. — XIV *vijeka.* Dragosinъ. Deč. hris. 52.

DRÀGOSIŃAČKÎ, *adj. koji pripada Dragosińcima.* Dragosińačka *(opština).* K. Jovanović 170.

DRÀGOSÎŃCI, Drȁgosiñâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170.

DRAGOSIVIŠTA, *n. pl. mjesto u Staroj Srbiji blizu Janćišta.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 587. A se međa Janćištem . . . kako spada dȅlь u Dragosivišta. Glasn. 15, 292. (1348?).

DRAGOSLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Dragoslavu (uprav* Dragoslavļić). *isporedi* Dragoslavić. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragoslaļićь 1, 302 *i* 3, 587). Vojslavь Dragoslaļićь. Deč. hris. 8. Dragoslaļićь Dobroje. 19 *i još na nekoliko mjesta.* Knezь Hegenь Dragoslaļićь. Mon. serb. 190. (1378).

DRÀGOSLAV, *m. ime muško.* — *Od* XI *vijeka, naj prije u latinskijem spomenicima; u naše je vrijeme obično oblik* Dragosav *koji vidi; između rječnika u Daničićevu* (Dragoslavь). ‚Priore Dragoslao'. Doc. hist. rač. 167. (1070—1078). ‚Dragoslaui dridistici'. 151. (1089). Županь Dragoslavь. Starine. 13, 208. 210. (1186, *prepis.* 1250). Dragoslavь. Deč. hris. 6. 7 *i još na vrlo mnogo mjesta.* S. Novaković, pom. 61. — *dolazi prije našega vremena i kao ime njestu.* Dragoslavь. S. Novaković, pom. 132.

DRAGOSLAVAC, Dragoslavca, *m. ime trima selima u Međumurju. (kajkavski)* Dragoslavec. Dragoslavec ‚mons'. Dragoslavec ‚pagus'. Schem. zagr. 1875. 141.

DRAGOSLAVIĆ, *m. prezime, vidi* Dragoslaļić. — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragoslavićь). ‚Miloslauus Dragoslauich de Zernagora'. Mon. rag. 1, 218. (1347). Matijaš Dragoslavić. Mon. croat. 179. (1500).

DRAGOSLAVĻEVIĆ, *m. prezime, vidi* Dragoslaļić *i* Dragoslavić. — *U naše vrijeme.* Sem. karlov. 1883. 72.

DRAGOSLAVSKI VRH, *m. mjesto u Međumurju, vidi* Dragoslavec ‚mons' *kod* Dragoslavac. — XVI *vijeka.* Gornik Dragoslavskoga vrha. Mon croat. 307. (1598).

DRAGOSMOLA, *f. draga smola, vidi* dragomast. — *U Stulićevu rječniku* (v. voñomast). — *nepouzdano.*

DRAGOSMOLNICA, *f. sud za dragosmolu.* — *U Stulićevu rječniku* (v. voñomastnica). — *sasma nepouzdano.*

DRAGOSNICA, *f. drago žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku* (dragostnica ‚dilecta, cara, amica'). — *slabo pouzduno.*

DRAGOSNIK, *m. drag (dragostan) čovjek.* — *U Stulićevu rječniku* (dragostnik ‚dilectus, carus, amicus'). — *slabo pouzdano.*

DRAGOSRČNO, *adv. vidi* dragosrdno. — *U Stulićevu rječniku.*

DRAGOSRDNO, *adv. draga srca, dragovolno. isporedi* dragosrčno. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ustrpļivo i dragosrdno opravši te od gńusnosti tvoje. I. J. P. Lučić, razg. 51.

DRÀGÔST, drȁgosti, *f.* caritas, *osobina čega što je drago ili koga što je drag; osjećaňe da je ko drag. isporedi* dragoća, dragota, dragiња, dražina. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., loc. sing.* dragòsti, *gen. pl.* dragòstî, *dat., instr., loc. pl.* dragòstima. *ovako je u Dubrovniku akc. (isporedi i* ludost, mladost); *u Vukovu je rječniku drukčiji:* drágōst, drágosti, *ali, po tome što sam kaže da je ovu riječ čuo samo po jugozapadnijem krajevima, vidi se da je zlo zabiļežio akcenat.* — *Postaje od* drag *nastavkom* ostь. — *Od* XV *vijeka (vidi Marulićeva primjer kod* b, *b) aa)) a kao žensko ime od* XIII (*vidi* b, *a) bb) pri kraju), a između rječnika u Vrančićevu* (‚caritas'; ‚carestia' ‚teure'), *u Mikaļinu* (‚amabilitas'), *u Belinu* (dragos ‚amabilitas' 69a; ‚comitas' 560b; dragost u riječijeh ‚affabilitas' 39b), *u Bjelostjenčevu* (‚amabilitas; charitas, dilectio; affabilitas, comitas, festivitas'), *u Jambrešićevu* (‚affabilitas'), *u Voltiģijinu* (‚diletto' ‚annehmlichkeit'), *u Stulićevu* (‚amor, dilectio, amabilitas, benevolentia, studium, humanitas, oblectatio, delectatio, jucunditas'), *u Vukovu* (‚theures wesen' ‚caritas'; *vidi i sprijeda).*

a. *vidi* drag, I, 1. *a) skupoća.* Da je zlato i svila i biser za ništa, kako je prije bila u stara godišta, i skarlat, moj bože, čin' dragos da skrati. M. Vetranić 1, 11. Kamatnici i oni koji puku čine dragos od življenja. M. Orbin 255. Da ne bismo imali skupu i dragost hrane ljetine. J. Matović 521. — *b) cijena, vrijednost* Prid pukom koji ima običaj sciniti stvari ne po pravoj ńihovoj dragosti, nego li po ritkosti. M. Bijanković 43. Tko zna . . . dragost od kamenja? S. Margitić, fal. 229.

b. *vidi* drag, I, 2. *isporedi* milina.

a) amabilitas, jucunditas, venustas, *(u pasivnom, objektivnom smislu) osobina onoga koji je drag (vidi* drag, I, 2, c). *aa) uopće.* Nu ako ja danas s me mile dragosti vilami svijem čas dobijem s liposti? I. Gundulić 159. I dragostim odsijevaju bijele u puti, svijetle u dici, jasnom' suncu i danici. J. Kavańin 206a. Tako bi mu sə lice, oči i čelo naoblačilo, da bi se sa svim tim odmah opet jednom dragostju i milinom razvedrilo. A. Kanižlić, fran. 158. U ke *(kćeri)* blaga narav stavi s lica uresom svo dragosti. P. Sorkočević 575a. — *bb) s konkretnijem značeńem, drago čeļade ili draya stvar.* Kad smo izgubili otca, brata i ine dragosti. P. Radovčić, ist. 195. Dragos ‚cosa cara, mio caro, mia cara' ‚delitiae'. A. d. Bella, rječ. 173b. O moj dragi druže, o dragosti srca moga! J. Banovac, pred. 128. Moj bože, jedina dragosti srca moga! L. Radić 6. — *i kao ime žensko (u latinskom spomeniku* XIII *vijeka).* ‚Filie prefati Volcheta, nomine Dragozt'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 61. (1227).

b) (u aktivnom, subjektivnom smislu) osjećaňe da je ko drag ili da je što drago. aa) caritas, amor, *osjećaňe prema dragome čeļadetu (ili onome što se kao čeļade misli), ļubav.* O koliku radost očutit ćeš tada, kad svih svetih dragost reče: ‚Hod' k nam sada'. M. Marulić 101. Plamik goruć ki se zove dragost. Korizm. 4b. U ļubavi i dragosti bratskoj. S. Budinić, ispr. 12. Ovdi bi od potrebe opeta rvati se . . . s dragosti od rodjaka. B. Kašić, iń. 55. Uzdržati krepku i neuvredjenu dragost prema bogu. fran. 39. Oni sa svetom vručinom i dragostju izvrsnom srce tvoje k sebi pritiskuju. A. Georgiceo, pril. 14. Drugi skalin jest milina ili dragost; zač pokle se je človik pokajal od svojih grihov, bog mu darije jednu milu i dobru voļu ļubiti boga kako otca i obslužiti ńegove zapovidi ne samo radi straha, da navlastito za ļubav; i ova hitńa voļe i dragost zove se milina ili ‚pietà'. P. Radovčić, ist. 90. Ovo poznanje jest pravi uzrok i početak takoder pravi od ļubavi . . . kako govori Arištotil, da naj prvo voļa čovičanska gane se po ovomu poznanju potom toga gane se uspomen, i tako se okrene u dragost ono mišļenje od stvárî. P. Po-

silović, cvijet. 8. Ljubav je doisto iliti dragost njegova pram istim neizmirna. F. Lastrić, ned. 267. Cijeća one neizrečene dragosti, kojom mene nedostojna ljubiš. I. M. Mattei 263. Srdce njegovo je kano ti plivalo od dragosti. A. Tomiković, gov. 186. *amo spada i ovaj primjer:* Učuvaju se od dragosti pltene. Korizm. 54a. — *bb)* gratia, *milost (u teologičnom smislu). rijetko.* Nije bio put njegov boz dragosti božijeh. B. Kašić, iń. 28. Činimo se dostojni njegovijeh božanstvenijeh dragostih. I. A. Nenadić, nauk. 203. — *cc)* blanditiae, *milovanje.* Poslije običajnijeh dragosti prida mu knige. B. Kašić, fran. 112. Licumjerne dragosti Dalidine dovedoše na smrt jakoga Samsona. M. Radnić 270b. — *dd)* desiderium, voluntas, *osjećanje da je što drago (sa slabijim značenjem: ugodno, vidi* drag, I, 2, b), *a po tome želja, volja da ono bude, i uopće želja, volja.* Reci po svojej dragosti. Korizm. 14b. Nek drže i obslužuju na dragost običaj svoj. I. Ančić, vrat. 210. Sagradi sebi po volji svojoj i dragosti kuću. F. Lastrić, test. 344b. — *i konkretno, ono što je kome drago, što želi, hoće.* Ti, ženo, činiš svomu mužu dragosti i ugodbe. Korizm. 29a. — *ee)* delectatio, voluptas, *živo sjećanje da je drago stanje u kojem se ko nahodi ili radna koju čini: uživanje, naslada; i samo stanje ili radna što se uživa. često i u zlu smislu.* Kada koli mu pride na pamet od griha i na dragost da ga je učinil. Naručn. 52b. U dragostih i plakijerijeh od sfjeta radovah *(se).* B. Gradić, duh. 14. Radi dragosti koju čuti u jestojskah. B. Kašić, zrc. 119. Očućenje od okušenja s velikom dragosti i naslajenjem biti će izpuńeno u blaženijeh. M. Orbin 277. Neka se ne da ni pusti *(srce)* prilipiti i pritisnuti na dragosti zemaļske. P. Radovčić, nač. 51. Komu ona reče: ‚Videći ja ove moje oči, da vam daju toliku dragost'. P. Posilović, cvijet. 188. Stratiti život u nepritrgnute dragosti. M. Radnić 117a. U palače, sopre, žene i u dragosti sve naj slaje. J. Kavańin 10a. Ali barem čovik u ovizim nahodi kojugod korist, dragost ili što drugo. J. Banovac, prip. 231. O radosti, velika dragosti! Nar. pjes. vuk. 2, 618. — *ff)* animi commotio, *žestoko i duboko unutrne sjećańe koje se obično javļa kakvijem spoļašńijem a i nehotnijem djelom (n. p. plačem), te postaje od radosti da se što vrlo ugodno a i nenadno dogodilo. često stoji u genetivu s prijedlogom* od *da pokaže uzrok onakovome spoļašńem djelu.* Plačući za dragost, procińevaše veliku dobrostivost. Mirakuli. 30. Prijaše nas sve u smihu, kako restuć u dragosti. I. Ivanišević 198. Putnici s poniznostju padaju na zemļu i ona *(sveta)* mista s velikim bogoļubstvom ļube, i od dragosti vesele suze prolivaju. J. Banovac, razg. 44. Jedni plaču od dragosti. P. Knežević, pism. 86. Od dragosti poigravaše. F. Lastrić, svet. 172b. Bradu od dragosti često glade. A. Kanižlić, kam. 222. Uzavri u ńemu od dragosti srce. E. Pavić, ogl. 91. Od dragosti zamuknu im glas. 93. Kad razumi Kosara divojka da će biti kraļica slovinska, od dragosti suze prolivaše. And. Kačić, razg 34b. Od dragosti na noge dipio. Nar. pjes. juk. 310. Obraz mu se od dragosti sminu. Osvetn. 3, 67.

DRÀGOSTAN, drâgosna, *adj. pun dragosti, drag, vidi* dragostiv. — *-a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu; u ostalijem oblicima ne čuje se* t *između* s i n, *ali se gdjegdje nalazi pisano. — Postaje od* dragost *nastavkom* ьнъ. — *Komp.:* dragòsnijî *(adv.* dragòsnijē). B. Kašić, nasl. 83). — *Od* xvi *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚blandus' 764a; *adv.* dragosno ‚blandе' 764a; ‚libenter' 776b), *u Bjelostjenčevu (kod* dragostiv), *u Stulićevu* (‚carus, amabilis').

a. *adj. a) drag, ugodan (vidi* drag, I, 2, a *i* b). Koji se boje gospodina, iskati će koja dragosna jesu ńemu. N. Rańina 212a. ecclesiastic. 2, 19. Dragosni moj Isuse. J. Banovac, prisv. ob. 32. — *b) vidi* drag, I, 2, c. Očutiše dragosnu sladost. B. Kašić, iń. 80. Dragostnim pogledom. J. Banovac, prisv. ob. 249. — *c) dragovoļan, vidi* drag, I, 2, d, *b).* U dragosnoj odluci. B. Kašić, iń. 92. Lastno bismo i s dragostnijem duhom obslužili sva djela. J. Matović 120.

b. *adv.* drâgosno. *a) vidi* drag, II, 2, a, *a).* Vino ulazi slatko i dragosno, ali naj poslije ujesti će. M. Radnić 476b. Sunce u srid prolitja, koje dragosno rasladuje. J. Banovac, razg. 137. — *b) dragovoļno. u Belinu rječniku.*

DRÀGOSTIJEN *(ili* dragòstjen?), *adj. zgrađen od dragoga kameńa (dragijeh stijena). — Po zapadnom govoru* dragostin *u jednoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima i* drâgostijena *(ili* dragòstjena?), *f. (također po zapadnom govoru* dragostina), *dragi kamen, i* dragostijeńe, *n. drago kameńe. — sve troje će biti sam pisac načinio.* Svud ugodne gledaš sgrade i biserne i dragostine. J. Kavańin 528b. Stupi jesu suha zlata, kipi od svijetlijeh dragostina. 483b. Srebra, zlata, dragostijenje za naprjedak i poštenje. 566b.

DRÀGOSTIJENA, *(ili* dragòstjena?), *vidi* dragostijen.

DRAGOSTIJEŃE, *vidi* dragostijen.

DRAGOSTIV, *adj. vidi* dragostan. — *Postaje od* dragost *nastavkom* ivъ. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod b)) a između riječnika u Mikaļinu* (‚gratiosus, gratia florens'; dragostiv papi ‚gratiosus apud pontificem'), *u Belinu* (‚lenis' 560b; ‚blandus' 764a; *adv.* dragostivo ‚amanter' 76a), *u Bjelostjenčevu* (‚gratiosus, blandus, gratia florens, comis, lenis'), *u Jambrešićevu* (‚gratiosus'; dragostivo ‚gratiose'), *u Voltiġijinu* (‚gentile, amorevole' ‚liebvoll, liebreich'), *u Stulićevu* (‚carus, amabilis'). *a) adj.* Ti jesi sva dragostiva, ugodna, sva svitla i sva dobrostiva. P. Posilović, nasl. 74a. Zagleda prilipo i pridragostivo od triju godišta ditešce. A. Kanižlić, uzr. 38. Ah tko dakle ne bi tako dragostiva i dobroga boga ļubiti hotio? 148. — *b) adv.* dragostivo. Upitaj dragostivo i slušaj mučći. B. Kašić, nasl. 10. Uzamši ńega dragostivo za ruku. P. Posilović, nasl. 52b. Tu kad Isus družbu vidi, pogleda ju dragostivo. P. Knežević, muk. 36.

DRAGOSTIVOST, *f. osobina onoga koji je dragostiv. — U Belinu rječniku* (‚comitas' 560b), *u Bjelostjenčevu* (‚graziositas, comitas'), *u Voltiġijinu* (‚gentilezza, graziosità' ‚leutseligkeit, artigkeit'), *u Stulićevu* (‚amabilitas').

DRAGOSTIVSTVO, *n. vidi* dragostivost. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRAGÒSTJEN, DRAGÒSTJENA, *vidi* dragostijen, dragostijena.

DRÀGOŠ, *m. ime muško. — Od* xiii *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragošь). Dragošь. Mon serb. 12. (1222—1228). Dеč. hris. 4. 5 *i još na vrlo mnogo (preko* 90) *mjesta.* S. Novaković, pom. 61. — *i u narodnoj poslovici našega vremena (u Lici) kaže se mješte* drago *kao i* Miloš *mj.* milo: Miloš za dragoš. V. Arsenijević.

DRAGÒŠEVAC, Dragòšēvca, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107.

DRAGÒŠÊVCI, Dragòševâcâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdijeļ. kr. 10. — *i prije našega vremena pomińe se mjesto s takovijem imenom.* Dragoševьci. S. Novaković, pom. 132.

DRAGOŠEVICA, *f. mjesto u Istri.* — XIII *vijeka u poznijem prijepisu.* Kako Dragoševica stoji. Mon. croat. 4, 9. (1275 *prepisano* 1546)

DRAGOŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Dragošu.* — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragoševićь). ‚Gojachus Dragoscevich' *(u latinskom spomeniku).* Spom. sr. 2, 36. (1387). Prêbênu Dragoševiću. 1, 106. (1411).

DRAGÒŠEVINA, *f. seoce u Hercegovini u fočanskom kotaru.* Statist. bosn. 112.

DRAGÒŠEVO SÈLO, *n. seoce u Boci kotorskoj.* Repert. 1872. 11.

DRAGOŠTA, *f. selo blizu Jančišta.* — XIV *vijeka.* Selo Janьčišta . . . selo Dragošta i pročaa što jestь baština Mazgidova. Glasn. 24, 235. Baština Mazgida . . . i što je držaļь selo Dragoštu. 236—237. (1349).

1. DRAGOTA, *m. ime muško.* — *Od prvijeh vremena do* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 587. Starine. 13, 207. 210. (1186 *prepis.* 1250). Glasn. 15, 292. (1348?).

2. DRAGÒTA, *vidi* dragoća, dragost. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu.* Takovom dragotom služaše drugim. F. Glavinić, cvit. 334a. Prikrasna dragota *(jest)* pogledati. I. Jablanci 64. Još vam more biti velika lakota, a mojemu srci velika dragota. Jačke. 186.

DRAGOTIN, *m. a) ime muško, vidi* Dragutin. — *prije našega vremena.* Dragotinь. S. Novaković, pom. 61. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 104.

DRÀGOTINA, *f. selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 50.

DRÀGOTÎNCI, Dràgotinâcâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12.

DRÀGÒTIŃA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12.

DRAGOTIŃE, *n. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Dragotińu. Sr. nov. 1875. 971.

DRAGOTNO, *adv. dragovoļno.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRÁGOV, *adj. koji pripada Dragu.* — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragovь). Stasь Dragova. Glasn. 13, 376. (1356—1367).

DRAGOVAC, Dragovca, *m. a) ime muško.* — *pisano* Dragovьcь *dolazi na jednom mjestu* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku.* Dragovьcь s dětcami. Mon. serb. 564. (1332). — *b) mjesta u Srbiji. aa) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138. — *bb) selo u okrugu topličkom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 386. — *cc) brijeg u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 299.

DRAGOVAČKE LIVADE, *f. pl. mjesto u okrugu valjevskom.* Livada u Dragovačkim Livadama. Sr. nov. 1864. 66.

DRAGOVAČKI, *adj. koji pripada selu Dragovcu.* Dragovačko Poļe, *zemļa pod livadama u okrugu požarevačkom.* Livada u Dragovačkom Poļu. Sr. nov. 1871. 156.

DRAGÒVALAC, dragòvaoca, *m. čovjek koji draguje.* — *U Stulićevu rječniku.*

DRAGOVAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dragovanь. Deč. hris. 45.

DRAGOVANIĆ, *m. prezime po ocu Dragovanu.* — XVI *vijeka.* Ivanca Dragovanića. Mon. croat. 267. (1572).

DRAGOVANŠĆAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 35.

DRAGÒVÁŃE, *n.* dilectio, blanditiae, *djelo kojijem se draguje.* — *Stariji je oblik* dragovanje. — *Od* XV *ili* XVI *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu* (dragovanje ‚blandimentum' 11b; ‚blanditiae' 764a) *i u Bjelostjenčevu* (dragovańe ‚blanditiae'; draguvańe ‚palpum'). *a) vidi* dragovati, I, a, *a) aa).* Ko je *(stvorenje)* tako zavezalo ļubavļu drugoga z dragovanji i dobrotvorenjem. P. Radovčić, nač. 215. Voļaše milosrdno dragovańe već neg posvetilište. S. Rosa 63b. Ļubav prema bogu a dragovanje prema iskrńemu. I. M. Mattei 85—86. — *b) vidi* dragovati, I, a, *a) bb).* Naj prija laskanjem i dragovanjem poče ju iskuševati. Živ. kat. star. 1, 222. Mi odmah taknuti prijateļstvom i takovim dragovańem. A. Kanižlić, uzr. 55. A kad bile u napun djevojke za ļubavi i za dragovańa. Osvetn. 1, 4.

DRAGÒVATI, drągujêm, *impf.* diligere, blandiri; carum esse. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drągovâh, *u impt.* drągûj, *u ger. praes.* drągujûći; *mijeńa se u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drągovâ, *u part. praet. act.* drągovao, drągovâla, *u part. praet. pass.* drągovân, drągovât; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* drag *nastavkom* ov-a *u inf.,* u(j) *u praes.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod* a, *a) aa) i* b) *a između rječnika u Belinu* (‚blandior' 11b), *u Bjelostjenčevu* (‚assentor, blandior, palpo et palpor'), *u Voltiģijinu* (‚accarezzare, innamorarsi' ‚liebkosen, gern haben'), *u Stulićevu* (‚blandiri, permulcere, subblandiri, comiter accipere, adamare, vultu, oculis, verbis alicui benevolentiam significare').

1. *prelazno.*

a. *sjećati ili pokazivati da je ko drag. a) aktivno. aa)* diligere, amare, *sjećati da je ko drag, ļubiti, paziti.* Samo pomenimo mužaticam ženam tere jim recimo: Oto bog kaže vam, koli dragujе sam onih ke poštenje uzdrže i viru. M. Marulić 94. Ter do vika neće inu gospodičnu veseliti *(tvoj vojno),* ni dragovat', ni želiti. A. Čubranović 146. Ovo 'e milos, kôm umrle bog draguje. I. Đordić, uzd. 67. Ovijem sam raњen bio na domu onijeh koji me dragovahu. S. Rosa 12a. zach. 13, 6. Koji pravednovańe, božju voļu draguju. 69b. Kako se izusti svetoj Geltrudi dragovani učenik Ivan. I. M. Mattei 110. Bog je ļubi i draguje. N. Marči 111. — *bb) djelima ili riječima pokazivati kome (objektu) da je drag, milovati.* Ja ću najti sve tej riči, ja te tovit' i bluditi, ja dragovat' i ļubiti. A. Čubranović 149. Dare umnoži vrh darova i milosti na milosti, dragova ih i milova, gleda, scijeni, časti i gosti. I. Gundulić 463. Haļu lipu na me stavi ter me često dragovaše. P. Vuletić 16. *(David u psalmu)* prikažuje došastje božanstveno i ńegov sud na komu *(bog)* pohvaļiva i draguje pravedne i pravovjerne. I. Đordić, salt. 160. *osobito grļeńem i cjelivańem.* Ńega hita i zagrļa i draguje. J. Kavańin 169a. Vjerenicu srčano dragova i celiva. I. Đordić, ben. 72. — *b) sa se, recipročno. aa) vidi a) aa).* Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala; lipo ti sta drugovala i lipo se dragovala. Nar. pjes. hekt. 17. K ńemu *(bogu)* ćemo priti, š ńim se dragovati. P. Hektorović 47. Došle jesu dvi druge na sajam, ove su se skupa dra-

govale. Jačke. 52. — *bb) vidi a) bb).* Dragovati se na izmjenu ‚inter se blaudiri'. A. d. Bella, rječ. 11b.

b. *u jednom primjeru* xv *vijeka kao da znači uživati; ali može biti da je pisarska pogreška.* Da budu dragovati i držati i uživati ta *(dva)* vinograda ti fratri. Mon. croat. 88. (1460).

2. *neprelazno. a) živjeti s dragijem čeljadetom, ili općiti s kijem kao s dragijem čeljadetom. — u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Što hoće rijeti, Isukrsta u sfetoj ostiji blagovati? Hoće rijeti, sadružit se s Isukrstom; veće, hoće rijeti, prijateljevati s Isukrstom; veće, hoće rijeti, dragovati s Isukrstom. V. M. Gučetić 16. — *b) biti drag, s dat. — u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Katarina, videći svoje tijelo ukrotjeno, žudi vidjeti ga još te većma ukrotjena, još te većma izmućena, za većma dragovati svomu vjereniku Isukrstu mučeniku. V. M. Gučetić 186—187. — *c) u jednom primjeru* xvi *vijeka kao da znači iskati dragoga; ali je po svoj prilici načinjena riječ za šalu (u poslovici ili u pjesmi):* Draga, neka druzi draguju, ti draga imaš. M. Držić 346.

DRÀGÔVCI, Dràgovâcâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijel. kr. 13.

DRAGOVČIĆ, *m. prezime po ocu Dragovcu.* — xiv *vijeka.* Tolьko Dragovьčićь. Deč. hris. 55. 97.

DRAGOVE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* Repert. 1872. 36.

DRÀGOVĒTAN, drâgovêtna, *adj. umeće se među riječi* vas dan *i* svu noć *radi veće sile, kao što se govori* vas dragi dan *i* svu dragu noć *(vidi* drag, I, 3). — *Načińeno od* drag *kao što je* bogovetni *od* bog. — *U Stulićevu rječniku:* dragovetan ‚continuus, assiduus, integer'; vas dragovetni dan ‚tota die'; svu dragovetnu noć ‚tota nocte'.

DRAGOVETIĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Dragovetićь. S. Novaković, pom. 132.

1. DRÁGOVIĆ (Drâgović), *m. prezime po ocu Dragu. — Od* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragovićь). Rajko Dragovićь. Deč. hris. 33. Draja Dragovićь. 61. Drugo bješe popo Dragoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 321. Radivoje Dragović. Rat. 391.

2. DRÁGOVIĆ, *m. sin draga čovjeka (prijateља). — U prijateљskom razgovoru kaže se tako (uz imena* brat, kum, pobratim) *kome čije ime ne zna se ili ne padne odmah na um. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* dragović, ‚in der redensart': brate dragoviću! (‚als ein liebes surrogat jedes andern namens, den man wieder auch nicht weiss'). Kume moj dragoviću! M. Pavlinović, razg. 12. 41. ‚Pobratime dragoviću' *(u dubrovačkoj okolici).* P. Budmani.

3. DRAGOVIĆ, *m. ime mjestima. a)* Dragòvić, *manastir pravoslavni i parohija u Dalmaciji blizu rijeke Cetine, tako se zove i rijčka što blizu manastira izvire i teče u Cetinu. — Pomiče se od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku:* Dragović, manastir u Dalmaciji oko dva dobra puškometa od rijeke Cetine (s lijevo strane) više izvora rijeke Dragovića koja ondje odmah utječe u Cetinu. Ondje se pripovijeda da su Dragović zapalili Turci 1694 godine, pa se poslije s dopuštenjem Mletačkijem ponovio. On ima sad mnogu zemju koju su mu ponajviše Mlečići poklonili; i osim toga ima četiri parohije: Plavno, Imoski, Vrljika i Dragović. — Iz Kosova predem u manastir Dragović. D. Obradović, basn. 330. — *b)* Drâgović, *selo u Bosni u okrugu bańoluckom.* Statist. bosn. 36. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 95. — *d) dalje nepoznato selo. — pomiče se prije našega vremena.* Dragovićь (selo). S. Novaković, pom. 132.

DRAGÒVIĆANIN, *m. čovjek iz Dragovića (vidi* 3. Dragović, *a)); pl.* Dragòvićâni. — *Od* xviii *vijeka.* U Kotari namêra me nameri na nekog Spiridona Torbicu Dragovićanina. D. Obradović, basn. 360.

DRÀGOVIĆA PŌLJE, *n. selo u gorńoj Morači u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 22.

DRAGÒVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26. — *b) zaselak Komorskijeh Moravica u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 13.

DRAGÒVIĆKÎ, *adj. koji pripada manastiru Dragoviću. — U naše vrijeme.* Jer*(omonah)* Dragovički. Vuk, nar. pjes. 3.

DRAGOVIJA, *f. izvor u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

DRAGOVIJE, *n. mjesto u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. ragus. 1876. 57.

DRAGOVIT, *adj. vidi* drag, I, 1, *a) bb). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka. — nepouzdano.* Svi kamenci dragoviti. J. Kavańin 488a.

DRAGOVITA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. nov. 1879. 175.

DRAGOVJE, *n. dva sela u Srbiji u okrugu niškom.* Gorńe i Dońe Dragovje. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 120.

DRAGOVOLI, *m. (ili f.?) pl. mjesto. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 132.

1. DRAGOVOLJA, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Mon. croat. 71. (1448).

2. DRAGOVOLJA, *f. dragovoljnost. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRAGOVOLJAC, dragovoljca, *m.* veli se o čovjeku koji je svoje volje, a pritrusano je po nešto i škrtosti koja ga otklańa, da ne učini ljubavi iskrńemu, napokon može se uzeti i u tom smislu: kad bude moja draga volja, učiniću ti to i to: ono je pravi ‚dragovoljec'. u Topolovcu. P. Brantner.

DRÀGOVŌLJAN (dragòvoljan), drâgovôljna (dragòvôljna), *adj.* libens; hilaris; gratus et acceptus. — *Ake. i oblike vidi kod* dobrovoljan. — *Složeno od osnova adjektiva* drag *i supstantiva* volja *sufiksom* ьnъ. — *Komp.:* dragovôljnijî, *vidi kod* b. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu:* ‚libens, spontaneus'; *adv.* dragovoljno, v. dobrovoljno; *i u Vukovu: samo adv.* drâgovôljno ‚gern, mit vergnügen, bereitwillig' ‚libenter' cf. drag (drage volje).

a. *adj. a)* libens, *koji je drage volje (vidi* drag, I, 2, d, *bb)). aa) o čeljadetu koje drage volje što radi, isporedi* dobrovoljan, 1, a, *b), od čega se razlikuje tijem što rađa biva ne samo bez sile nego je i ugodna onome koji radi.* Vrat kim pod jaram tvoga vojna preklańaš se dragovojna *(radi slika).* J. Kavańin 511a. Evo sam dragovoljan izvršiti je. J. Banovac, pred. 76. Volim dragovoljna sada za života bit sirota. A. Kanižlić, rož. 50. Hotio bi dragovoljan dvaest hiljad redom ljota s Muhamedom prinevoljan cvilit. J. Krmpotić, kat. 144. — *bb) o volji, srcu, duši.* U prvoj vidi se dragovoljna volja s kojom gubavca želi pomoći. Đ. Rapić 98. Ko god bješe dragovoljna srca. D. Daničić, 2 mojs. 35, 22. Služi mu cijelijem srcem i dušom dragovoljnom. 1 dnov. 28, 9. — *cc) o onome što se drage volje čini.* Zašto bo je ugodnije bogu i zato nami korisnije prikazalište dra-

govo|no. A. Kanižlić, bogo|ubn. 62. Dragovo|ne prinose. Đ. Daničić, 5 mojs. 12, 6. Osim dragovo|noga priloga na dom božji. jezdr. 1, 4. — *b)* hilaris, *veseo, miran, isporedi* dobrovo|an, 1, a, *c)*. Nego će ti se ukazati sudac Isukrst dragovo|an i vesela obraza. F. Lastrić, ned. 311. ‚Kad sam dragovo|an, onda samo mi ide (pjesma ili radňa)‘. J. Grupković. — *c)* gratus et acceptus. *drag, ugođan, milokrvan.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bijaše i bogu povo|no, polak ňezine *(Juditine)* naravne lipote i nakićeňa učiniti ju svakomu milu i dragovo|nu. E. Pavić, ogl. 375.

b. *adv.* drȁgovô|uo (dragòvô|no); *komp.* dragovô|nijê. F. Lastrić, svet. 123b. test. 397b. A. Kanižlić, utoč. XXVI. — *dolazi ćešće nego adj.* Dragovo|no trpiti. I. Ančić, svit. 26. Toliko ćete me danas dragovo|uo poslušati. F. Lastrič, ned. 294. Tko će dragovo|uije poslužiti bolesnike? svet. 123b. Sabor ovoj prošňi dragovo|no pristade. A. Kanižlić, kam. 624. Ne samo ustrp|ivo, nego i dragovo|no sve tuge vrimenite podnositi. fran. 198. Nevo|e primam dragovo|no. bogo|ubu. 97. Primi dakle dragovo|no ovi darak. uzr. 83. Primiše ga redovnici dragovo|uo. M. Zoričić, zrc. 49. Što ti ja iz pravog istinskoga srca dragovo|no želim. I. Jablanci 10. Koji bi se dragovo|no primio barem jednu korekturu da pročita. Vuk, poslov. XXVI. Nadgledajte ga, ne silom, nego dragovo|no. 1 petr. 5, 2.

DRAGOVOLJETI, dragovolim, *vidi* dragohotjeti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRAGOVOLJIĆI, *m. pl. selo u Lukovu u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 19.

DRȂGOVÔLNÔST (dragòvô|nôst), *f. uprav osobina onoga koji je dragovo|an, ali dolazi i s ňekijem osobitijem značeňima.* — *isporedi* dragovo|stvo. — XVII *i* XVIII *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu* (‚libera voluntas‘). *a) vidi* dragovo|an, a, *b), veselje, mirnoća.* Zašto se po tebi čini prišastje pričestito od tuda na dobrosristvo i dragovo|nost, od života sadaňega na život vičňi. P. Posilović, nasl. 41b. — *b)* arbitrium, *volja (uopće) i samovolja.* Da zapovidma i dragovo|nosti králâ poslušni budu. A. Kanižlić, kam. 290. — *c) zadovo|nost.* Obradova se Salomun da bog hoti pokazati svoju dragovo|nost u onomu mistu koga mu on pripravio biše. E. Pavić, ogl. 291. — *d)* benevolentia, *vidi* dobrovo|nost, *a).* Sotona koji znadijaše ovu ňegovu *(Irudovu)* dragovo|nost prama Ivanu iskoriniti. E. Pavić, ogl. 543.

DRAGOVÓLJSTVO, *n. vidi* dragovo|nost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Ukazati dragovo|stvo, s kojim primaše gorku čašu. F. Lastrić, test. 109a.

DRAGOVOŇ, *m. drag (mio) voň.* — *U Stulićevu rječniku* (v. milovoň). — *nepouzdano.*

DRAGOZETIĆI, *m. pl. selo na otoku Cresu.* Schem. veglen. 1876. 27.

DRAGUJ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Deč. hris. 7. 17 *i još na ňekoliko mjesta.*

DRAGUJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 61.

DRAGUL, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Dragulь. Deč. hris. 74.

DRAGULA, *f. ime žensko.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Dragula nevěsta plovana Kuševića. Mon. croat. 53. (1423).

DRAGULETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Voihьna Draguletićь. Deč. hris. 51.

DRAGULIĆ, *m. prezime po ocu Draguli ili Dragulu.* Šem. srb. 1882. 204.

DRAGULIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dragulinь. Deč. hris. 5. 9.

DRAGULOVIĆ, *m. prezime po ocu Dragulu.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Sekulo Dragulović. Nar. pjes. bog. 60.

DRȂGUĻA, *f. ime domaćoj životiňi.* — *u naše vrijeme. a) ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. I šareno od dragu|e june. Nar. pjes. herc. vuk. 225. — *b) ime kokoši* F. Kurelac, dom. živ. 64.

DRAGUĻAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dragu|anь. Deč. hris. 21. 89.

DRAGUĻEVIĆ, *m. prezime.* — *Pisano* Dragu|evićь *dolazi* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 504. (1469). — *i u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 204.

DRȂGUĻEVIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

1. DRAGUŇ, *m. ime muško.* — *Od* XII *do* XIV *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dragunь). Dьraguňь Mojstrь *(Dubrovčanin).* Mon. serb. 7. (XII *vijeka*). Draguňь *(vlah).* 11. (1222—1228). Draguňь *(vlah)* z dětiju. 564. (1322).

2. DRȂGŪŇ, dragúna, *m. tal.* dragone, *zmaj, bosiļak. a) zmaj.* — XVIII *vijeka.* Mihoil skoči glavom suprot dragunu . . . arkanđeo s dragunom prigovarajući se . . . F. Lastrić, svet. 152b. Posli ovoga u istom mistu izađoše otrovni draguni. M. Zoričić, zrc. 167. — *b)* diospyros lotus L., *ňeko drvo.* — *u naše vrijeme u Dalmaciji.* Lambl. čas. čes. muz. 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 72.

DRAGUŇA. *f. ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1863. 294.

DRAGUNELA, *f. vrsta vinove loze bijela grožđa. jamačno riječ talijanska, isporedi* dragaňela. — *Po ňekakvu rukopisu iz Dalmacije.* B. Šulek, im. 72.

DRAGŪNICA, *f. a) drago žensko čeļade.* — *u narodnoj pjesmi našega vremena.* O bogu vi, dva sokola mlada! nijeste li od Hercegovine? vidoste li moju dragunicu? capti li joj hatmer i garanfil? bere li ga moja draguuica? gleda li je Mujo poturica? Nar. pjes. herc. vuk. 220—221. — *b) ime ovci.* J. Bogdanović. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 81.

DRAGŪNIJA, *vidi* Draguňa.

DRAGUŇA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* F. Jukić, zemlop. 43. T. Kovačević, opis. 60. Schem. bosn. 1864. 24. — *na drugom je mjestu pisano* Dragunija. Statist. bosn. 81.

DRAGUSJENAC, *m. ňeka bilka.* Dragusjenac, anthoxanthum odoratum L. K. Crnogorac, bot. 86.

DRAGUŠ, *m. ime muško.* — XIII i XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragušь). Dragušь *(ime šesterici vlaha).* Mon. serb. 12—13 (1222—1228). Kunьdedatь sь dětiju, Dragušь synь mu *(vlasi).* 60. (1293—1302). Ozroje a otьcь mu Dragušь. Deč. hris. 88.

DRAGUŠA, *f. a) drago žensko čeļade, kaže se od mila.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Srkni, dušo! nategni se ti, dragušo! V. Došen 169a. — *b) ime mjestima. aa) selo u Staroj Srbiji.* I dan današňi mnoga arnautska sela nose srpska imena, kao: Prebreza, Pretešňa, Popova, Draguša . . . M. D. Milićević, srb. 730. — *bb) dva sela u Srbiji u okrugu topličkom.* Gorňa i Doňa Draguša. M. D. Milićević, kraj. srb. 395. — *pomiňe se selo* Draguša *i prošloga vijeka.* Ot Poturićje Pavle, ot

Draguše Milovanь, ot Pretežana Stanoje. Glasn. 49. 12. (1734). — *cc) planina u Bosni.* Ramska *(nahija)* graniči se sa Skopaļskom, od koje rastavļa je planina Draževo i Draguša. F. Jukić, zemļop. 37. — *c) voda u Srbiji u okrugu pirotskom.* U ńu se *(u Crvenu Reku)* slivaju s leve strane Draguša i Vetska Reka. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 172.

DRAGÚŠAC, dragúšca, *m. ime biļkama, isporedi* 1. dragušica. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (dragušac ‚herbae genus'). *a)* senecio vulgaris L., *badeļac, badeļčac.* — *b)* nasturtium officinale RBr., *garboć, drezga.* B. Šulek, im. 72.

1. DRAGÙŠICA, *f. ime biļkama: a)* cynara scolymus L. *i* cynara cardunculus L., *gardun, artičok.* — *b)* senecio vulgaris L., *vidi* dragušac, *a).* — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (dragušica, vrsta trave ‚scolimus'). Dragušica, senecio vulgaris. Lambl. čas. česk. muz. 1852. 2, 49. Dragušica, češ. drahušice (= scolymus), 1. (cynara) scolymus L.; 2. carduncello, nardo, cynara cardunculus L.; 3. senecio vulgaris L. B. Šulek im. 72.

2. DRAGÙŠICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

3. DRAGUŠICA, *f.* fulgur, *svjetlica, muńa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a iz ńega u Stulićevu rječniku* (v. muńa). Počeše pucati gromovi strahoviti, sivati bez pristanka dragušice i gusta magla vidi se svu planinu pokriti *(vidi* 2 mojs. 19, 16). And. Kačić, kor. 77.

DRAGUŠIĆKA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 24.

DRAGUŠÌN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Odь Dragušina Bobina. Glasn. 24, 269. (1388).

DRAGUŠLA, *f. ime žensko.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Udovica Dragušla *(među vlasima).* Mou. serb. 13. (1222—1228).

DRAGUT, *m. ime muško* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dragutь). Dragutь *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228).

DRAGÙTIN, *m. ime muško.* — *Od* XIII *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dragutinь). Dragutinь. Deč. hris. 16. 54. 84. Š. Novaković, pom. 61. Beg Dragutin bratu govorio. Nar. pjes. vuk. 2, 43.

DRAGUTINAC, Dragutinca, *m. pustara u Srijemu u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 119.

DRAGUTINOVAC, Dragutinovca, *m. pustara u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106.

DRAGÙTINOVIĆ, *m. prezime po ocu Dragutinu.* — *U naše vrijeme.* Tanasije Dragutinović. Rat. 143.

DRAGÙTINOVIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158.

DRÀILO, *m. ime muško.* — *U Vukovu rječniku.* — *može biti da bi se boļe pisalo* Drajilo. *isporedi* Drajak, Drajko.

DRÀJA, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 1, 305 *i* 3, 588. Deč. hris. 17. 85. Glasn. 15, 291. (1348?). S. Novaković, pom. 62. — *U naše vrijeme u Lici kao hyp.* Dragosav. J. Bogdanović.

DRAJAK, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Drajakь. Deč. hris. 35.

DRAJIC, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Draicь. Deč. hris. 23. 92.

DRAJICA, *m. ime muško. isporedi* Draja. — *U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* 3, 588. I priloži carstvo mi Drajicu Grьkovića. Glasn. 15, 302. (1348?).

DRAJIĆ, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Draičь. S. Novaković, pom. 62. — *U naše vrijeme kao prezime.* Šem. srb. 1882. 205.

DRÀJILO, *vidi* Drailo.

DRÁJINAC, Drájînca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Livada u Drajincu. Sr. nov. 1875. 358. — *c) nekoliko mjesta u okrugu smederevskom.* Niva u Drajincu. Sr. nov. 1873. 687. 775. 1874. 351. 363. 1875. 1875. Vinograd u Drajincu. 1874. 357. Zemļa u Drajincu. 1875. 35.

DRÁJINAČKÂ JÀRUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zabran u Drajinačkoj Jarugi. Sr. nov. 1868. 455.

DRÁJINAČKÂ PLANÌNA, *f. gora u Srbiji.* Drajinačka planina pola pripada Znepoļu a pola niškom okrugu. M. D. Milićević, kraļ. srb. 2.

DRAJINCI, Drajinaca, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386.

DRÁJÎNSKÎ, *adj. koji pripada Drajincu.* Drajinska *(opština).* K. Jovanović 112.

DRAJKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 62.

DRAJKO, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka do prije našega vremena i u Daničićevu rječniku.* Deč. hris. 4. 5 *i još na vrlo mnogo mjesta.* S. Novaković, pom. 62.

DRAJKOVIĆ, *m. prezime po ocu Drajku.* — XIV *vijeka.* Stanislavь Drajkovičь. Deč. hris. 53.

DRÀKA, *f. vidi* drača. — *U jednoga pisca iz Bugarske* XVII *vijeka.* Krunu od drake morske. P. B. Bakšić 100. — *i jedno mjesto (ili dva mjesta) pod nivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Draki. Sr. nov. 1872. 261. 408.

DRÀKČIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* Dragčići. K. Jovanović 170.

DRAKČUJ, *m. ime muško.* — *Dolazi* XIV *vijeka samo u dečanskoj hrisovuļi, ali u ńoj vrlo često: u jednom je rukopisu (u prvom) pisano* Dragьčjuj (4. 5 *itd.) a u drugome* Dragьčuj (70. 71 *itd.).*

DRAKČUJEVIĆ, *m. prezime po ocu Drakčuju.* — *Samo u dečanskoj hrisovuļi (vidi* Drakčuj): *u prvom rukopisu pisano* Dragьčjujevičь (4. 42), *u drugome* Dragьčujevičь (71).

DRÀKMA, *f. vidi* dragma. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (drakma, pjenez) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* 12.000 drakme posla u Jerozolim. K. Pejkić 90. 12 iļada drakma. S. Badrić 99.

DRAKMAR, *vidi* drkmar.

DRAKOVANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vuk, nar. pjes. 2, 660. *(među prenumerantima).*

DRAKSENIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 50.

DRÀKSIN, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* Dragsin. K. Jovanović 163. — *biće sastavļeno:* drag-sin. — *može biti da je isto mjesto koje se prije našega vremena piše* Dragьsina. S. Novaković, pom. 132.

DRAKSINA, *vidi* Draksin.

DRÀKŠA, *m. ime muško. isporedi* Drakšan. — *U Vukovu rječniku.*

DRAKŠAN, *m. ime muško. — Stariji je oblik* Dragьšanь, *a otkad se prvo* ь *ne izgovara g pred* š *glasi* k. — *Od* XI *(latinski pisano* Dragisanus) *do* XIII *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Dragьšanь 1, 304 *i* 3, 588). ‚Presbitero Drag(i)sano'. Doc. hist. rač. 127. ‚Dragisani filii Semiani'. 128. (1080). Dragšanь. Starine. 13. 208. (1186 *prepis.* 1250). Dragьšanь. Mon. serb. 12. (1222—1228). — *Dolazi i kao ime mjestu i to do* XIV *vijeka.* Planina Ograždenь i pašište Crьveua Poļana, sinorь Vasilica, sinorь Stlьbica i Drakьšanь. Mon. serb. 64. (1293—1302). A ot Koriše Ļubižьńi meda Dragьšanь dolь. Glasn. 15, 273. (1348?). *u ovom zadńem primjeru može biti da treba čitati* Dragьšańь, *te da je adj. posesivni sa značeńem: koji pripada Drakšanu.*

DRAKŠAŇ, *adj. vidi* Drakšan *pri kraju.*

DRAKŠEVIĆ, *m. prezime. isporedi* Drakšić. — XV *vijeka (pisano* Dragšević). Šimuna Dragševića. Mon. croat. 91. (1461).

DRAKŠIĆ, *m. prezime po ocu Drakši.* — XIV *vijeka.* Dragij *(griješkom* Dragi i) Dragьšićь (‚Drag'šikь') a synь mu Nikola. Deč. hris. 7. Dragij Dragšić (‚Dragšik') a sinь mu Nikola. 74.

DRAKUL, *m. ime muško. isporedi* Drakula. — *I po osnovi i po nastavku riječ je rumuńska. — Prije našega vremena.* Drakulь. S. Novaković, pom. 62. — *kao prezime dolazi* XI *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Dedimus Petrum Dracculum quem comparavi a Catarinis pro III solidis. Comparavi Zorzi Draculum a Bartholei setnico pro VIII solidis'. Doc. hist. rač. 134. (1080). *vidi i* F. Miklošić, bildung der slav. personennamen. 61.

DRĂKULA, *m. ime muško. vidi* Drakul. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 62. — *i u naše vrijeme kao prezime.* Šem. karlov. 1883 72.

DRAKULICA, *f. brdo u Hercegovini.* Od Čepelice ide se uz Drakulicu brdo. T. Kovačević, op. 102.

DRAKULIČKI, *adj. koji pripada Drakulici.* Dovde ima dva klanca: drakuličkі u gatačkoj nahiji . . . T. Kovačević, op. 103.

DRĂKULIĆ, *m. prezime po ocu Drakuli.* — *Od* XV *vijeka.* ‚Vladь Drakulićь', brat Radulov, vojvoda vlaški 1462. (Okáz. šaf. 80). Đ. Daničić, rječ. 1, 305. *i u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 72.

DRĂKULIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 33.

DRAKULOVIĆ, *m. prezime po ocu Drakulu.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ono ti je, sele moja, Sekulo Drakuloviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 36.

DRĂKŮN, drakúna, *m. zmaj, vidi* drokun. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu (kod* pozoj). *a) u pravom smislu, često simbolički o đavolu.* Ali drakunof i fsakih ptic i zmij otrove. Bernardin 190. Psi jih če derati tere ļuti vuci, drakuni žerati u velikoj muci. M. Marulić 116. Plna kačak, drakunov i druzih zviri jadovitih. Korizm. 45b. Tu vide drakune i kimere. M. Vetranić 1, 160. Uhiti drakuna, staru zmiju, ki jest djaval i sotona. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 203. apoc. 20, 2. Izije mene i razdrije mene i poždrije mene kako no drakun. M. Divković, bes. 177a. Biše blizu Rima u nikoj jami drakun jedan. F. Glavinić, cvit. 150b. Kako drakun prosuće svoj jid. M. Radnić 13a. Srditi se prilikuju drakunu. S. Margitić, isp. 36. Drakuni biže, kravosci zamuknu, škorpijuni pobignu. L. Terzić, pokr. 227. Zmije i drakuni krilati. I. Gričić 128. Kakono se jedan drakun raširuje u mnoge glave onako se i ova ognica razdiļuje u mnoge vrste. J. Banovac, prip. 180. Vidje jednoga drakuna golemoga, i rep ńegov vucijaše treći dio zvizda nebeski. F. Lastrić, ned. 149. Drakuni aliti zmaji. And. Kačić, kor. 309. Ugodnije je pribivati s lavom i z drakunom, nego ženom zločestom. Đ. Rapić 95. — *b) u jednoga pisca* XVIII *vijeka ne samo simbolički znači đavola, nego uprav zamjeńuje imena* vrag, đavo. I ozdravi jednog žalosnog, koji biše posidovan od drakuna. F. Lastrić, ned. 152. Vidje jednoga drakuna u prilici mladića. 170. Tada će se viditi na svitlosti i očitovati prid svim anđeli, ļudma i drakuni. 384. Usilova iste idole ispoviditi da su drakuni a ne bogovi. svet. 51b. — *c) simbolički za državu po ńezinu grbu.* Drakun silen od Baltika. J. Kavańin 283a. — *d) ime muško. isporedi* Drakul. — *prije našega vremena.* Drakuńь. S. Novaković, pom. 62.

DRAKŮNINA, *f. augm.* drakun. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Onda drakunina stara priuze govoriti. F. Lastrić, ned. 171. Ova drakunina strahovita. svet. 103a.

DRAKŮNOV, *adj.* draconis, *koji pripada drakunu.* — XVIII *vijeka.* Drakunova krila ukrili. J. Kavańin 414a. A po repu drakunovu zlamenuje se bludnost. F. Lastrić, ned. 149. Upasti u vičńe sužanstvo drakunovo. 267. Ufajući u ńike izpraznosti, koje nisu drugo nego iznašastje drakunovo. 323.

DRĂKŮNSKĬ, *adj.* draconteus, draconum, *koji pripada drakunima, koji je kao što je u drakuna.* — *U dvojice pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Četiri drakunske noge jimiše. P. Zoranić 7a. U limbo, koje je pod zemļom više pakla drakunskoga. F. Lastrić, od' 36. Od sluge drakunskoga postati brat Isusov. ned. 261. Taki život provođaše pakleni i drakunski. 281. Biti će žuč drakunska pitje ńiovo. 391.

DRĂLIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DRAĻANE, *f. (ili m.?) pl. selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. 1872. 20.

DRĂM, *m. δράχμη*, drachma, *mjera za težinu (vrijednost vidi daļe u rječnicima), po grčkoj riječi, ili po pers. tur.* direm, *novac, a ovo je iz grčkoga. vidi i* dragma, drakma, drama. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚drachma', t. j. osmi del uncije ili četrti tal lota, t. j ‚kvintica' kak govorimo) *i u Vukovu* ($^1/_{400}$ od oke, ili onoliko koliko je težak jedan dukat). Ne osta im drama ni hiže ni dvora. Đ. Baraković, jar. 33. Dvanajest tisuća drama srebra. I. Ančić, svit. 203. Trgovci mireći gdi zakinu dram, gdi unčicu. J. Filipović 3, 152b. Ne miran začine na drame i lote, veće donesoše oko sto funti. E Pavić, ogl. 627. Podaj u vrućoj vodi po drama. I. Vladmirović 9. Imaš li barem jedan dram čovičje pameti? Đ. Rapić 198. Svaka sačma od dvanaest drama. Nar. pjes. vuk. 3, 303. Boļi je dram sreće nego sto oka pameti. Nar. posl. vuk. 27. Na litre uhodi, na drame ishodi. 188.

DRĂMA, *f. vidi* dram. *po tal.* dramma. — *U Belinu rječniku* (‚dramma, sorte di peso di sessanta grani' ‚drachma'. 280b), *u Bjelostjenčevu (kod* dram), *u Stulićevu* (osmi dio od unče).

DRĂMALIJA, *f. vidi* dramlija. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DRAMĂLUK, *m.* kubični komađići olova koji

se upotrebljavaju mjesto sačme zovu se ‚dramaluci'. na Braču. A. Ostojić. *isporedi* dramlija.

DRAMAḶ, *m. selo, koje se zove i* Sveta Jelena, *u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

DRAMANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Toma Dramanić. Rat. 419.

DRAMATAN, dramatna, *adj.* sterilis, *neplodan.* — *isporedi* dramatnica. — *Neposnata postaña; jamačno riječ tuda.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka na jednom mjestu. (Vila Hrvatica govori Zoraniću:)* Jabuke ke na krilih od vil vidiš, znam da znaš da sloge i pisma od pisac rečena izkažuju: nut Latinki, kolike i kako lipe jabuke u krilu jesu . . . a meni, ah nepomńo i nehaju jazika hrvackoga! evo ove samo za nevoļu pribiram i razgledam, i tebi budi da na nezrili i trpki jabuci pri roka utrgani zabvaļam za sa sfima dramatna se ne ozvati. P. Zoranić 70a.

DRAMATNICA, *f.* mulier sterilis, *(žena) neplodna.* — *Postaje od* dramatn *osnove adjektiva* dramatan *nastavkom* ica. — *Na jednom mjestu kod pisca čakavca* XVI *vijeka.* Eto, počtena sestro, po milosti duha sveta prez bolizni od utrobe neockvrńene porodila si Isukrstu sedam sinov, da se ispuni u tebi ča pisano jost: Dramatnica porodi mnozih. Nauk brn. 26b.

DRAMĆE, *n. mjesto negdje u Kosovu.* — XIV *vijeka.* Na Dramči ńiva . . . nadь put kь Dramču idušte . . . Glasn. 27, 293. (1347).

DRAMETINA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Drametina. S. Novaković, pom. 132.

1. DRAMICA, *f. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Dramici. Sr. nov. 1873. 700.

2. DRÄMICA, *f. dem.* drama. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Unče i dramice. B. Zuzeri 145a.

DRAMIĆ, *m. selo u Staroj Srbiji.* Iznad sela Dramića na sadańu granicu kneževine Srbije, blizu Grmička. Rat. 193.

DRÄMIŠEVO, *n. seoce u Hercegovini u kotaru nevesińskom.* Statist. bosn. 120.

DRAMLIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Aleksij Dramlić. Rat. 97.

DRÀMLIJA, *f. zrno (teško dram?) krupne sačme s kojom se puca na zecove.* — *isporedi* dramalija, dramaluk, dramuša *a i* zečar. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* drämlîjâ. — *Po obliku je riječ turska, ali ne znam, ima li u turskom jeziku riječ* derhamly *ili* diremli *koja bi joj uprav odgovarala; ako je nema, onda je postala u našem jeziku od* dram *turskijem nastavkom* li. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein schrott von der schwere eines dram' ‚globulus plumbeus drachmae pondere'.

DRAMÒSER, *m. čovjek koji s..e po malo (na drame), u šali o tvrdici. riječ prostačka.* — *U Vukovu rječniku:* Ovako (u Srbiji) seļaci zovu trgovce varošano (koji od tvrđe na dramove sve čine) ‚oin spitzname für kaufleute' ‚convicium in mercatorem'. — *i s drugijem ne dosta jasnijem značeńem (i to u šali) u narodnoj pjesmi našega vremena:* Kada vidi ženske niti: kakvi s' ovo dramoseri? Vuk, riječ. 138a.

DRAMÒSERÊŃE, *n. djelo kojijem se dramoseri, tvrdoća. riječ prostačka.* — *U Vukovu rječniku* (‚illiberalitas').

DRAMÒSERITI, dramòserîm, *impf.* illiberalem esse, *tvrdovati, biti tvrd. prostačka riječ.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drämoserî. — *Postaje od* dramoser *nastavkom* i. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* ‚Šta si uzeo dramoseriti?'

DRÀMUŠA, *f. vidi* dramlija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* drämûšâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Poslato u mag. vaļevski da nam pošļu 3000 kremeńa i sačme dramuše. Protokol nenad. 81. Sedamdeset i sedam dramuša. Nar. pjes. vuk, riječ. 138a.

DRÀNČÊŃE, *n. djelo kojijem se dranči.* — *U Vukovu rječniku.*

DRÀNČITI, drànčîm, *impf. vidi* drļančiti. — *U Vukovu rječniku.*

DRÀNGULIJE, *f. pl. sitne stvari što se nose na odijelu, osobito na prsima i oko pasa, te obično mańe trebaju ili su samo ures, kao n. p. kite, a i palacke, maše za vatru i tako dalje.* — *Može biti da postaje od tur.* turu(-turu) engüle, *različita puca.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Palaske, arbija, mašice za vatru i sve druge drangulije. M. Đ. Milićević, zim. več. 226.

DRAŃAC, Drańca, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Drańcu. Sr. nov. 1873. 695.

DRAŃEHNA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Draŋehьna. Deč. hris. 21. 89.

DRAP, *m. može biti da je isto što* trap. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zemļa drće, kupi more, drap prjek drapa poļe riže, poskakuju brda i gore, val svrh vala pleća diže. J. Krmpotić, kat. 103.

DRÀPA, *vidi* apa drapa.

DRAPAC, Drapca, *m. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Drapcu. Sr. nov. 1873. 459.

DRÁPÂŃE, *n. djelo kojijem se drapa (vidi* 1. drapati), *česańe.* — *U Vukovu rječniku* (‚frictio').

1. DRÁPATI, drâpam, *impf. česati.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl., u aor., u ger. praes., u part. praet. act., u ger. praet.; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je praslavenska, isporedi pol.* drapać, *češ.* drápati *s istijem značeńem, ipak je u našem jeziku potvrđena istom u naše vrijeme (ali vidi i* 2. drapati) *i u Vukovu rječniku* (drapati *i* drapati se). — *Sa se, refleksivno, česati se.* Ove devojčice, koje se sad beče jedna na drugu, čeprkaju prstima svoje nosiće, drapaju se bez obzira. M. Đ. Milićević, zlosel. 258.

2. DRÁPATI, drâpļêm (drâpâm), *impf.* lacerare, *rastrzati, raskidati.* — *Kod kajkavaca i sjevernijeh štokavaca.* — *Jamačno je ista riječ što* 1. drapati, *ali s novijim značeńem; ipak dolazi od prošloga vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (drapļem ‚dilacero') *gdje naj prije dolazi, u Voltigijinu (praes.* drapam *i* drapļem ‚stracciare, logorare' ‚zerreissen, abnutzen'), *u Stulićevu* (v. drpiti) *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.* — *isporedi* drpiti, drapiti. Narav im je kao i lisice, jere tvoje drapa srce. A. J. Knezović (vorš.) 19b.

DRÀPAV, *adj. vidi* hrapav. — *Postaje od* (1. *i* 2) drapati *nastavkom* vь. — *U Vukovu rječniku* (vidi rapav).

DRAPITI, drapim, *impf. vidi* 2. drapati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* drapļem).

DRÀPNIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 97.

DRASAVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Drasavici. Sr. nov. 1872. 590.

DRASKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mine Drasković. Rat. 141.

DRASKOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Draskovu. Sr. nov. 1868. 413.

DRASTIN, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 5.

DRAŠČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jevrem Draščević. Rat. 341.

DRAŠČIĆ, *m prezime, isporedi* Drašković. — *Dolazi (pisano* Dražьčićь) XIV *vijeka.* Radoslavъ Dražьčićь. Deč. hris. 8—9. 76.

DRÂŠČÎ VRH, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunškom.* Razdijeļ. kr. 11.

DRAŠE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 56.

DRÂŠKÎ, *adj. koji pripada Plavčoj Drazi.* V. Arsenijević.

DRÂŠKIŊA, *f. žensko čeļade iz Plavče Drage, između Jasenice i Plaškoga.* V. Arsenijević.

DRÁŠKO, *m. ime muško.* — *Naj stariji je oblik* Dražьko; *odkad* ъ *ne glasi, ž je pred* k *postalo* š; *nalazi se pisano i* Draško, Dražko. — *Postaje od* drag *nastavkom* ько; *g pred* ъ *mijeņa se na ž.* — *Od* XII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Bratъ jega Draško. Starine. 13, 209. (1186 *prepis.* 1250). Dražьko. Deč. hris. 6. 7 *i još na mnogo mjesta.* Draško. 70. 71. Dražko. 103. Draško. S. Novaković, pom. 62. Kod mog brata Draška kapetana. Nar. pjes. vuk. 3, 363. Drugo bješe Popovića Draško. Pjev. crn. 151b.

DRÂŠKOVAC, Drâškôvca, *m. ime mjestima i vodama. a) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 383. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunškom.* Razdijeļ. kr. 11. — *c) selo u Međumurju (kajkavski* Draškovec). Schem. zagr. 1875. 136. — *d) potok u Gomirju.* V. Arsenijević.

DRAŠKOVA KUTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120.

DRÁŠKOVIĆ (Drâšković), *m. prezime po ocu Drašku.* — *Od* XIV *vijeka (isprva pisano* Dražьkovićь, *vidi* Draško). Dražьkovićь. Deč. hris. 10. 16 *i još na ńekolika mjesta.* Dražkovićь. 101. Matiju Draškoviću. Mon. croat. 139. (1490). Bani Draškovići. And. Kačić, kor. 485. Drášković, prezime. J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

DRAŠĻAR, *m.* tornator, *čovjek (zanatlija) koji obrađuje drvo i drugo postavivši ga na os što se okreće a djeļajući ga nožem ili dlijetom što se polagahno pomiče, od ńem.* drechsler. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

DRÂŠĻEVO, *n. selo u Gackom.* V. Ļešević.

DRAŠNA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Drašьna. S. Novaković, pom. 132.

DRÂŠNICE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. 1872. 19. — *pomiņe se prošloga vijeka.* Koji hoće da su došli iz Mostara naj pri u Drašnice. Norini 46.

DRAT, *m. žica, ńem.* draht. *vidi* drot. — *U naše vrijeme.* U to vrijeme drat poteže u bijelu Beču, pozdrav nami od česara dođe. Nar. pjes. kras. 1, 98.

DRÁVA, *f.* Draus, Dravus, *rijeka, što dijeli Hrvatsku i Slavoniju od Ugarske i utječe u Dunavo.* — *Akc. se mijeņa u voc.* Drâvo. — *U latinskom jeziku s oblikom* Draus *dolazi od* I *vijeka (u Plinija starijega).* — *Ako nije tuđa riječ, postaje od istoga korijena od kojega je i* drijeti. — *U našem jeziku potvrđeno je od* XVI *vijeka (i s oblikom* Derava *koji vidi), a između rječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu* 1, 232b, *u Voltiģijinu, u Vukovu.* Savu i Dravu . . . učini krvavu. M. Vetranić 1, 48. Plahe rijeke Sava i Drava. P. Kanavelić, iv. 11. Dunav, Tisa, Drava, Sava. J. Kavańin 283b. A kad dođe do studene Drave. Nar. pjes. vuk. 3, 45. I načini na Dravi mostove. 3, 46.

DRAVČINE, *f. pl. mjesto na Krku.* — *U rukopisu* XVIII *vijeka (po spomeniku* XIII). Do Dravčin. Mon. croat. 316. (1230).

DRAVICA, *f. uprav dem.* Drava. *a) voda blizu Varaždina.* — XVI *vijeka.* Čuli smo da nekako nemarļivo pomažete Dravicu navraćati. Mon. croat. 303. (1596). — *b) selo kod Moslavine u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Schem. zagr. 1875. 147.

DRÂVKA, *f* velika šajka koja samo po Dravi može ploviti. — *U Vukovu rječniku.*

1. DRÁŽA, *m. ime muško. isporedi* Dražo. — *Akc. se mijeņa u voc.* Drâžo. — *Postaje od* drag *nastavkom* ja; *gj mijeņa se na ž.* — *Od* XIV *vijeka (ali vidi i* Dražin) *a između rječnika u Vukovu.* Brat mu Draža . . . Draža Hranislaļić. Deč. hris. 22. 90. Draža Stanišorov vnukь. Glasn. 27, 292. (1347). Draža. S. Novaković, pom. 62. — *i kao prezime.* Sto ću osorskih od kuć inih, Draža, Šaja, Mojse, Gabić? J. Kavańin 150a.

2. DRÁŽA, *f. ime žensko.* — *Akc. i postańe kao kod* 1. Draža. — XIV *vijeka u Dubrovniku, ali po dubrovačkom govoru s nom.* Dráže (*voc.* Drâže), *i to u latinskijem spomenicima (pisano* ‚Drase'). ‚Drase uxori Marci de la Sclaua . . . pro ipsa Drase . . .' Mon. rag. 50. (1313). ‚Drase uxor condam Vrsii de Zereua'. 252. (1347).

1. DRÁŽAC, Drašca, *m. ime muško. isporedi* 1. Draža. — *drugo a (negda* ь) *ostaje samo u nom. sing.; u ostalijem padežima ž pred* c *glasi* š. — XIV *vijeka.* Dražьcь. Deč. hris. 8. 16 *i još na ńekolika mjesta.* Dražcь. 75. 98.

2. DRÁŽAC, Dražca, *m. zemļa pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Draščou. Sr. nov. 1875. 1327.

DRÁŽAJ, *m. ime muško. isporedi* Draža. — XIV *vijeka.* Deč. hris. 38.

DRÁŽAK, dráška, *m.* labrus festivus, *ńeka riba.* — *U Dalmaciji (u Spļetu?).* J. Kolombatović.

1. DRÁŽAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Draža. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dražanь I, 304 *i* 3, 588). Dražanь. Mon. serb. 564. (1322). Deč. hris. 46. 98. Glasn. 15, 291. (1348?).

2. DRÁŽAN, dražna, *adj. koja treba dražiti (vidi* 1. dražiti). — *U Stulićevu rječniku* (v. dražiteļan). — *nepouzdano.*

DRÁŽANIN, *m. čovjek iz Plavče Drage.* V. Arsenijević.

DRAŽANOVAC, Dražanovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 383. — *pomiņe se i prošloga vijeka.* Ot Dražanovca Jovanь. Glasn. 49, 12. (1734).

DRAŽANOVIĆ, *m. prezime po ocu Dražanu.* — XIV *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Budenam filiam Milteni Drasanouich'. Mon. rag. 1, 216.

DRÁŽAŃ, Drážńa, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 98.

1. DRÁŽAŃE, *n. selo u Braničevu* XIV *vijeka.* U Braničevu na rêcê Vitelnice selo Dražanje. Glasn. 24, 265. (1882).

2. DRÀŽÂŃE, *n. djelo kojijem se draža.* — *U Vukovu rječniku* (‚das theuerer-werden' ‚τὸ constare majori pretio').

DRÀŽATI, drȁžâm, *impf.* cariorem fieri; placere; magni facere. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* draženo, draźáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drȁžâ, *u part. praes. pass.* drȁžân, drȁžât. — *Postaje od komparativa* draži *nastavkom* a *(pod a) aa)) ili od* drag *nastavkom* ja *(pod a) bb) i b)).* — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚pretium augere; magni facere, aestimare, placere, arridere, desiderare') *i u Vukovu* (‚im preise steigen, theuerer werden' ‚fio carior, consto majori pretio') *s dodatkom da se govori u Dubrovniku. a) neprelazno. aa)* cariorem fieri, *skupljeti. — u naše vrijeme u Dubrovniku (vidi u Vukovu rječniku). — bb)* placere, *biti drag, mio, ugodan, s dat. — u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne draža bo bogu nevirno i nesvistno obitanje. Blago turl. 2, 96. Nek svak besidi, što mu draža. 2, 192. — *b) prelazno, cijeniti. — u Stulićevu rječniku.*

1. DRÀŽE, *m. ime muško. isto što* 1. Draža *ili što* Dražeta? — XI *vijeka u latinskijem spomenicima (pisano* Draze *i* Drase). Draze tribunus testis. Doc. hist. rač. 42. (1033). Drase. 87. (1070). 133. (1080).

2. DRÁŽE, *f. od mila se tako zove čeljade; kaže se i muškome. — Postaje od* drag *nastavkom* j. — *Dolazi (samo voc.* drȁže) *u jednoga pisca* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚blanditiis corruptus' ‚le madri per delizia chiamano i figliuoli': moja draga, ali ti moja dražе 12a) *i u Stulićevu* (‚filius dilectus, filia dilecta'). Ļubi mene ti, Ļubdraže, celijem ja kada i ti celiješ, moja draže. M. Gazarović 98b. Nu Ļubdraže, moja draže, život mi ti s'. 102b.

3. DRÁŽE, *vidi* 2. Draža.

DRAŽEĻA, *f. selo u Kosovu.* — XIV *vijeka.* Glasn. 24, 255. *(oko* 1380).

DRAŽEN, *m. ime muško.* — *Od* XI *vijeka (u latinskom spomeniku pisano* Drasen) *do prije našega vremena.* Drasen. Doc. hist. rač. 54. (1059). Draženь. Deč. hris. 28. 102. S. Novaković, pom. 62.

DRAŽENOVIĆ, *m. prezime po ocu Draženu. u naše vrijeme.* T. Boca 6. Šem. srb. 1882. 204.

1. DRÁŽÊŃE, *n. djelo kojijem se draži (vidi* 1. dražiti). — *Stariji je oblik* draženje. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (draženje ‚irritamentum') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (draženje, razdraženje ‚irritatio, exulceratio'; draženje, nevoljenje ‚vexatio, exagitatio'), *u Belinu* (draženje ‚irritatio' 420b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu* (‚irritabilitas'), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (‚irritatio'). Draženе kojim je dražio gospoda. Đ. Daničić, 1car. 15, 30. Za sve draženе kojim ga bješe dražio. 2car. 23, 26.

2. DRÁŽÊŃE, *n.* occatio, *djelo kojijem se draži, vlači, drlja (vidi* 3. dražiti). — *U Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

DRAŽESLAV, *m. ime muško. isporedi* Dragoslav. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Draželavь). Draželavь. Deč. hris. 13. 17 *i još na nekoliko mjesta.* Mon. serb. 176. (1367).

DRÁŽETA, *m. ime muško.* — *Postaje od* drag *nastavkom* eta; g *pred* e *mijeńa se na* ž. *isporedi* Draža. — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Dražeta. Deč. hris. 44. S. Novaković, pom. 62.

DRÁŽETIĆ, *m. prezime po ocu Dražeti.* — *Od* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dražetićь). Knezu Grьguru Dražetiću. Spom. sr. 1, 135. (1416).

DRAŽĚTINA, *f. augm.* drȁga. — *U Vukovu rječniku.*

DRÁŽEVAC, Drážêvca, *m. dva sela u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 95. — *b) u okrugu aleksinačkom.* Sr. nov. 1879. 2.

DRÁŽEV DÔ, Dráževa Dôla, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Draževdol. Statist. bosn. 75.

DRAŽEVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka.* Dražьko Draževičь. Deč. hris. 54. Miloš Dražević. Rat. 357. — *i ime mjestu prije našega vremena. isporedi* Draževići. Draževičь. S. Novaković, pom. 132.

DRAŽĚVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) dva seoca u Bosni u okrugu sarajevskom: jedno u fojničkom kotaru.* Statist. bosn. 13; *drugo u visočkom.* 27. — *b) nepoznato selo prije našega vremena.* Draževići (selo). S. Novaković, pom. 132.

DRAŽEVINA, *f. ime mjestima. a) mjesto u Boci blizu Perasta. vidi* Dražev Vrt. Glasn. 40, 8. — *b) dva sela u Crnoj Gori u ļešanskoj nahiji:* Draževina gorńa *i* dońa. 20.

DRÁŽEVO, *n. ime mjestima. a) planina u Hercegovini.* Ramska *(nahija)* granići se sa Skopaļskom od koje rastavļa je planina Draževo i Draguša. F. Jukić, zem. 37. — *b) seoce u Hercegovini u kotaru fočanskom.* Statist. bosn. 111. — *c) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 234.

DRÁŽEV VÂRT, *m. mjesto u Boci kotorskoj. isporedi* Draževina, *a).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (od Perasta oko po sahata iduć i ka Kotoru prema Markovu vrtu nekoliko kuća, među kojima na samoj vodi ima stara zidina za koju se pripovijeda da je bila kula Lima arambaše). Oko po sahata od Perasta nekoliko rastrkanijeh kuća zovu se ‚Dražev vrt'. Vuk, poslov. XVII.

DRAŽIC, *m. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada u Dražicu. Sr. nov. 1866. 146. 254.

1. DRÀŽICA, *f. ime žensko, dem.* Draga *(vidi* 2. *i* 3. Draga). — *Prije našega vremena.* Tebi Dražica jes ime. Š. Menčetić 66. Dražica. S. Novaković, pom. 62.

2. DRÀŽICA, *f. dem.* 1. draga. — *Prcd nastavkom* ica g *se mijeńa na* ž. — *Od* XIV *vijeka (vidi dalje pod d)) i u Vukovu rječniku.* Dražica pod Ričjačuli. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443). Dasmo dražicu i pored drugu dražicu. Mon. croat. 142. (1490). — *i kao ime mjestima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 80. — *b) seoce u hrvatskoj krajini blizu Ravļana (Ramļana).* Schem. segn. 1871. 28. Razdijeļ. kr. 18. — *c) kao mjesto na Krku pominе se* XV *vijeka.* V Dražica (!). Stat. krč. ark. 2, 295. (1443). — *d) selo u Istri u kotaru volovskom.* V. Sabļar 504. — *može biti da se ovo pominе* XIV *vijeka:* Od gromače (v) Dražicu. Mon. croat. 46. (1395). — *e) mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Branik u Dražici. Sr. nov. 1873. 700. — *Kao ime mjestu dolazi i plur.* Dražice. Dražice velike *i* Dražice male, *dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 6. Dražice, *selo u Dalmaciji među Brgudom i Dobropoļcima.* V. Sabļar 89.

DRÀŽIČIĆ, *m. prezime (po majci Dražici).* — XIV *vijeka u latinskom spomeniku pisano* Drasicich. ‚Famulum June Drasicich'. Mon. rag. 1, 198. (1344).

DRÁŽIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Šimun Dražić z Bužan. Mon. croat. 90. (1460). Ljepos duše još ostavi Dražić Ivan svôj državi. J. Kavańin 127b. Dražić. Šem. karlov. 1883. 72.

DRÀŽIKUJA, *m. vidi* draživaška. — *U naše vrijeme.* Hoćeš, ćeri, kapurala? Neću, majko, kapurala: kapural je dražikuja. *Nar. pjes. u Lici.* V. Arsenijević.

DRAŽILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 16. 19 *i još na ńekoliko mjesta.*

DRAŽILOVIĆ, *m. prezime po ocu Dražilu.* — *Od* XIV *vijeka.* Prvoѣ Dražilovičь. Deč. hris. 27. 102. Đorđe Dražilović. Rat. 93.

DRÁŽIN, *adj. koji pripada Draži (vidi* 1. Draža). — *Krajem* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dražinь) Rao, Dražinь synь. Mon. serb. 63. (1293—1302).

1. DRÁŽINA, *f. vidi* dragoća. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* drážini, *u acc. sing.* drážinu, *u voc. sing.* drážino, *u nom., acc., voc. pl.* drážine, *u gen. pl.* drážînâ. — *Postaje od* drag *nastavkom* ina *pred kojijem se g mijeńa na ž.* — *U Stulićevu rječniku* (‚penuria, annonae difficultas'. 2. v. dragoća).

2. DRÁŽINA, *f. augm.* 1. draga. — *S osobitijem značeńem i kao ime mjestu govori se na Krku:* Dražine zovu u Dubašnici na Krku općinsko obično golo i pusto zemļište pokraj mora, gdje pasu ovce zimi. Tu riječ sam čuo u istom značeńu i drugdje po Krku. I. Milčetić.

DRÁŽIN DÔ, Drážina Dôla, *m. scoce u Hercegovini u kotaru trebińskom.* Dražin dol. Statist. bosn. 124.

DRÀŽINIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

DRÁŽINOVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Radoslavъ Dražinovikъ (‚Dražinovik'). Deč. hris. 93.

DRÀŽINOVIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156.

DRÁŽIŃA, *f.* caritas, *skupoća. isporedi* dragińa. — *U naše vrijeme. u Lici.* V. Arsenijević. ‚Udarila velika dražińa i u žito i u blago i u sve, ne'š živ ostati'. J. Bogdanović.

DRAŽIONICA, *f. vidi* dražiteļica. — *U Stulićevu rječniku (kod* dražiteļica). — *nepouzdano.*

DRÁŽITEĻ, *m. čovjek koji draži (vidi* 1. dražiti). — *U Jambrešićevu rječniku* (‚irritator') *i u Štulićevu* (‚irritans, irritator, instigator').

DRAŽITEĻAN, dražiteļna, *adj. kojega treba dražiti (vidi* 1. dražiti). *isporedi* dražan. — *U Stulićevu rječniku* (‚che si dee provocare' ‚lacessendus').

DRAŽITEĻICA, *f. žensko čeļade koje draži (vidi* 1. dražiti). — *isporedi* dražionica. — *U Stulićevu rječniku* (‚irritans, quae irritat').

1. DRÁŽITI, drážîm, *impf.* commovere, concitare, irritare, vexare, *djelom ili riječju buditi u kome (objektu) koje žestoko sjećańe, poticati, mamiti, uckati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drážâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drážî, *u part. praet. pass.* drážen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postańe nije dosta jasno: kao da je kauzalni glagol prema korijenu* drъg, *tresti se, isporedi slov.* drgati, *rus.* дрогнуть, дрожать, *češ.* drhati, *poļ.* drgnąć, drgać, držeć, *ali je kod toga nejasan oblik u drugijem slavenskijem jezicima: rus.* дразнить, *poļ.* drażnić, *slov.* draždžiti, *češ.* drážditi; *po ovijem zadńijem oblicima kao da je korijen* drъzg, *isporedi poļ.* dreszcz, droszcz, *groza i u naše* dreždati. — *U našem se jeziku potvrđuje od* XVI *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚instigare, irritare, lacessere'). *u Mikaļinu* (dražiti, poticati, razdraživati ‚irrito, provoco, exulcero, lacesso'; nevoļiti, žalostiviti ‚exagito, vexo, insector, facere negotium, exhibere negotium'), *u Belinu* (‚irrito' 420b; ‚instigo' 410b; ‚iracundiam movere' 35a; ‚provoco' 594a; dražiti se ‚irasci' 35a), *u Bjelostjenčevu* (‚instigo, provoco, irrito, lacesso, stigo, prorito, exulcero, incito; vexo, exagito'), *u Jambrešićevu* (‚irrito'), *u Voltigijinu* (‚aizzare, stuzzicare, esacerbare' ‚aureizen, auffordern'), *u Stulićevu* (‚exacerbare, exasperare, iram alicujus asperare, animam alicujus exulcerare, aliquem irritare, provocare, affligere'; dražiti se ‚irasci, succensere'), *u Vukovu* (‚reizen, zergen' ‚irrito').

a. *aktivno. a) uopće o kojem mu drago sjećańu. objekat može biti čeļade ili životińa ili samo sjećańe.* Vi otci, ne dražite vaših sini. Kateh. 1561. D4b. Mnoga dobra naći ćeš ovdi, koja samo draže a ne nasićaju. M. Radnić 439b. Što većma on dobiva, to sve većma žeļu draži. V. Došen 74b. Jer sastanke kada traži, bolest svoju bludnu draži. 94b. U toj muci, koja draži ćut a mrači um. S. Ļubiša, prip. 94. *i o tjelesnom sjećańu.* Nemoj . . dražiti plač moj ļuti. M. Gazarović 113. Dražiti smaš ‚cibi cupiditatem excitare'. A. d. Bella, rječ. 92a. Ruža draži očutjeńa i užiže poļubļeńa M. Katančić 72. — *b)* stimulare, provocare, *poticati na što.* Kako orao dražeći ili ti sazivajući na letenje ptiće svoje. F. Lastrić, ned. 41. Na to mene dražiš. J. Rajić, boj. 19. — *c)* irritare, *osobito o jedu, ļutini, isporedi* ļutiti, jediti. *objekat može biti: aa) čeļade.* Jesu mnozi ļudi djavaoskoga srca, koji, kako vide da je jedan čovjek srdit i nestrpļen, draže ga, uzbuduju i probuduju na jijed i na srčbu. M. Divković, bes. 203a. Proždeni ńih, jere su dražili tebe, gospodine. B. Kašić, rit. 185. psal. 5, 11. Grisi toliko boga draže. J. Banovac, pred. 105. Tko draži ili ti na srčbu navodi majku svoju. F. Lastrić, ned. 60. I ne draži po vojsci junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 601. — *bb) zvijer, životińa.* Tko će žalit onoga koga je zmija ujila jer ju je otišao dražit? J. Filipović 1, 469a. Vid'la stvar ovu, velike i male ptice kad na sovu jurišom navale . . . trostokļun i žune s diteļi na strani draže, svoje kļune oštreći o grani. A. Kanižlić, rož. 6. Draži osińak. (Z). Poslov. danič. 20. Nije mudro dražiti pse, koji spavaju. S. Ļubiša, prip. 173. — *d) u prenesenom smislu o vatri, isporedi* poticati. Žif ogań potiče, podnitom plam draži. Đ. Baraković, vil. 317. — *e)* vexare, *mučiti.* Što je kapļa sama za zagasit veličati požeg ovijeh živih plama? ogań draži, ne dobiva 'edna kapļa. J. Kavańin 398b. Gdi se srce praži koje nagla vatra draži. V. Došen 203b.

b. *sa* se, *refleksivno.* Narav . . rad naj maće psosti draži se i smuti. A. Georgiceo, nasl. 259. Zato sebe lipu kaže, da se za ńom srca draže. V. Došen 103b. Tim mirisom ńoj se žeļa draži. J. S. Reļković 286.

2. DRAŽITI, dražim, *impf. u dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka, kao da znači: činiti (ili govoriti) kome (objektu) što ugodno (drago).* — *Postaje od* drag *nastavkom* i. Posla poklisare papu dražeći i varajući. A. Kanižlić, kam. 606. Misec zemļu da i Venus vlaži, i još *(h)*ladom svrhu toga draži. J. S. Reļković 10. Kadkad ječmom, kad zobjom ńu *(kravu)* dráži, kadkad podaj ńoj lizati soli. 93. Grahor zemļe onizite traži, š ńih kućnika i rodivom draži. 114. Kada žita dobrih kućanina poļem stoje gori kano stina, oči dražiš i kano česitaš gazdi sriću. 297.

3. DRÁŽITI, drážîm, *impf.* occare, *drļati, vlačiti.* — *U Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

DRÀŽIV, *adj. vidi* dražļiv. — *U Stulićevu*

rječniku, gdje je posve nepouzdano značeńe: ‚incitativo' ‚iucitans'.

DRÀŽIVAŠKA, *m. čovjek koji draži vaške (paščad); tako se po selima u šali i za rug zove scoski sudac, ili čauši, panduri i drugi ļudi koji idu po kućama da opomenu o (neugodnijem) dužnostima, te tijem draže paščad da na ńih laje. u Lici* dražikuja *(koje vidi).* — *U Vukovu rječniku:* Dražívaška ‚ein spitzname der dorfschulzen (gleichsam störchund)' ‚turbans canes'. U vojvodstvu zovu dražívaške po miliciji vrajtove, a po paoriji birove i pandure, koji idu po selu od kuće do kuće, te zovu ļude na robiju i na zapovijesti (i ‚draže vaške').

DRAŽIVOJEVIĆ, *m. prezimc.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Draživojevićь). Miotenь Draživojevićь. Mon. serb. 102. (1332).

DRÀŽĻEVO, *n. selo u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. bosn. 114.

DRÀŽĻIV, *adj. koji se lako draži (vidi* 1. dražiti). — *isporedi* dražív. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚irritabilis').

DRAŽMIR, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dražьmirъ. Deč. bris. 12. 79.

DRÀŽMÎROVAC, Dražmîrôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *Pomińe se* XIV *vijeka, ali je pisano* Daržmirovci *(jamačno pisarskom griješkom mješte* Dražmirovci). *vidi kod* Danakovci. To je bez sumńe sadašńe selo Dražmirovci blizu Ravanice u srezu resavskom. Đ. Daničić, rječ. *kod* Daržьmirovьci. 1, 304.

DRÀŽMÎROVAČKÎ, *adj. koji pripada Dražmirovcu.* Dražmirovačka *(opština).* K. Jovanović 181.

DRAŽMIROVCI, *vidi* Dražmirovac.

DRAŽNIK, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od jednoga netja ńegova jimenom Dražnika. P. Zoranić 30ª.

DRÁŽO, *m. ime muško, vidi* Draža. — *Krajem* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dražo, Pilovь synь. Mon. serb. 62. (1293—1302).

DRÁŽOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 588. Dražoje. Deč. hris. 4. 6 *i još na mnogo mjesta.* Dražoje Radomirovićь. Glasn. 15, 295. (1348?).

DRÁŽOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Dražoju.* — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dražojevićь 1, 301 *i* 3, 588). Rajko Dražojevićь. Deč. hris. 7—8. Miloslavь Dražojević. 10. *i još na ńekolika mjesta.* Rajko Dražojevićь. Glasn. 15, 294—295. (1348?). Pavao Dražojevićь. Mon. serb. 468. (1454).

DRAŽUJ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 588. Dražuj. Glasn. 15, 294. (1348?). 24, 273. (1395).

DRAŽUJEVIĆ, *m. prezime po ocu Dražuju.* — XIV *vijeka.* Ragь Dražujevićь. Deč. hris. 14. 83. Bogoje a bratь mu Ragь i Draganь Dražujevići. 14. 82.

DRAŽUJEVO, *n. (uprav koje pripada Dražuju) mjesto u Srbiji.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Selo Kumany i meda mu otь Dunava na Jazvine s Resavci a s Topolivnikomь među Dražujevo (‚Dražuevo') i među Crьtovo. Mon. serb. 199. (1381).

DRAŽUL, *m. ime muško.* — *U jednom spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dražulь) 3, 588. Dražulь Mrlьčina. Glasn. 15, 294. (1348?).

DRAŽUT, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Brat mu Dražutь. Deč. hris. 44.

DRBIĆE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa u Drbiću. Sr. nov. 1874. 245.

DRBIĆSKO POĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. isporedi* Drbiće. Zemļa u poļu drbićkom. Sr. nov. 1868. 157.

DRČÂŃE, *n. djelo kojijem se drca.* — *U Vukovu rječniku.*

DRČATI, drčâm, *impf. dem.* drmati. — *Akc. je kao kod* drmati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu:* vide drmati (‚als dim.'). *a) stresati (o groznici).* — *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Tuj ona *(groznica)* drcajuć a ja zubmi svijeme ronzinu leutajuć. N. Dimitrović 99. — *b) lako udarati, dirkati.* — *u Stulićevu rječniku* (v. drļucati).

DRČIMICE, *adv. kao* mimogred. *isporedi* drcati, *b).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Što god on radi, ili čita, ili piše, ili uči, sve drcimice radi'. J. Bogdanović.

DRČKA, *f. voda u Crnoj Gori.* Drcka, rječica, izvire ispod Koma od istočne strane i utječe u Taru kod Mateševa. Glasn. 40, 36.

DRČKUĻA, *f.* vrsta ģenarike što je vrlo mekana i vodena, pa kad se uzme u usta, u jedan put se prolije voda iz ńe čim se malo pritisne. Ļ. Stojanović.

DRČNUTI, drčnêm, *pf. kao* drcati, *ali samo jedan put, može se shvatiti i kao dem.* drmnuti. — *U Vukovu rječniku.*

DRČA (Drča), *m. prezime.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

DRČÂD, *vidi* drčurlija. — *U Lici.*

DRČÂŃE, *n. djelo kojijem se drči.* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* drčanje), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cursus'), *u Jambrešićevu* (‚cursatio'), *u Voltiģijinu* (‚corsa, il corso' ‚laufen'). Naj prvoje drčanje stvoriše v Prsiju. Š. Kožičić 49ª.

DRČATI, drčîm, *impf. vidi* trčati, *od čega postaje promjenom glasa* t *na* d. — *U tri pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka a u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata; između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚curro'), *u Voltiģijinu* (‚correre' ‚laufen'), *u Stulićevu (pisano* derčati, v. trčati). *a)* currere, *trčati uopće.* Hitro drčah. I. Zanotti, en. 39. Vse na lipo zvirje, listor da ne drči. Jačke. 304. — *b)* iucursionem facere, *udarati (neprijateļski), navaļivati (na ļuđu zemļu).* Ugre po Europi i Italiji drčahu. Š. Kožičić 41ª. Drča čestokrat na Morovlabe, Ugre i Nimce. 59ª. Turci drče u požežko poļe. P. Vitezović, kron. 133. Kosaci Nisovski drčaše u turske i tatarske kotare. 171.

DRČE, drčâ, *f. pl. drhtalice, paće, pitije.* — *Po svoj prilici pravi bi oblik bio* drhće, *te postaje od osnove glagola* drhtati. — *U Vukovu rječniku.*

DRČELA, *m. prezime.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Joksim Drčela. M. D. Milićević, zim. več. 211.

DRČKATI, drčkam, *impf. dražiti, uckati.* — *može biti da je dem.* drcati. — *U Stulićevu rječniku* (‚incitare, irritare, instigare').

DRČURLIJA, *f. vidi* dječurlija, *isporedi i* doran, dorište. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sastalo se sila drčurlije, te se igraju'. J. Bogdanović.

DRČÂŃE, *vidi* drhtańe.

DRČATI, *vidi* drhtati.

DRĆEVAC, Drćevca, *m. selo i scoce u Srbiji u okrugu niškom: prvo u zaplanjskom srezu, drugo u ļeskovačkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120. 123.

DRĐAN, *m. ovan.* — *U Dubašnici na Krku.* I. Milčetić.

DRDĻATI, drdļem, *impf. brbljati.* — *Na Rijeci.* F. Pilepić.

DRDURITI, drdurim, *impf.* purani se drdure kada perje naježe. u Prigorju. F. Hefele.

DRĐČA, *f. česta.* — *Nejasna postaña; čudnovato je, ako je isto što* drača, *da je a postalo* e, *ali isporedi kod čakavaca* resti, vrebac. — *U Vukovu rječniku:* ‚das dickicht'.

DRĐČAN, *vidi* driječan.

DRĐČAŃE, *n. djelo kojijem se dreči.* — *U Vukovu rječniku.*

DRĐČATI, drđčîm, *impf. ispuštati kakav osobiti (neugodni) glas.* — *Osnova* drek *postaje po svoj prilici od* drrr *čijem se hoće da pokaže kakav je sam glas (onomatopeja).* — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* („plärren' „ploro': dreči koza, dreči i dijete kad se dere). *a)* mutire, *većati (o kozi).* Jer ni drugo nije boļe, za svatove što se koļe; prid ńi meću prče stare, dok se malo pouzpare; dosta samo da ne dreče, nitko više ńi ne peče. V. Došen 158ª. — *b)* plorare, *derati se (o djetetu). u Vukovu rječniku.* — *c) o ptici, kriještati.* Posla caru na dar šarenu prekomornu ticu nalik naše šojke, koja drečeći vikaše iz svega glasa: car, car, car. S. Ļubiša, prip. 114. — *d)* mussitare, *o psu, vrćati, režati.* Vaška stane drečati. Nar. prip. vuk. 171. — *e)* fremere, *o čeļadetu, vrnćati.* Baka dreči, a Grahovac ječi. Osvetn. 2, 174. Zvjerke vreče, strvni lovci dreče. 4, 25.

DRĐČINA, *f. seoce kod Petrińe.* Schem. zagr. 1875. 134.

DRĐČINOVAC, Drđčinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 113.

DRĐČITI, drđčîm, *impf. vidi* bečiti, 1, *c). isporedi* drečati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. izbečiti etc.). Čelo mrska, oči dreči, napińe se da govori. J. Krmpotić, kat. 27. — *U naše vrijeme običnije sa* se, *refleksivno; značeńe je: ļutito vikati, bećiti oči, bećiti se.* Počme po putu vikati i drečiti se. Nar. prip. bos. 2. Počme se drečiti na ńega. 49. Sa po grla drđčio se Loja. Osvetn. 6, 82. Drečiti se na koga, srdito vikati. razvaļenim očima iskati. M. Pavlinović.

DREGA, *f. vidi* drezga, a. — *U jednoga pisca našega vremena po starom rukopisu.* Drega, sio volgare. B. Šulek, im. 72.

DRĐHA, *f. (obićnije pl.* drđhe), vestis, *haļina.* — *U istočnoj Srbiji.* — *U Vukovu rječniku.*

DREHAO, drehla, *adj. vidi* dreseo. — *U Stulićevu rječniku* dreli ‚tristis' *s dodatkom da je uzeto iz misala; ako je zbiļa tako, to je* h *ispalo, što je dosta čudnovato.*

DRĐK, *m. a)* ime upori na kolima: ‚Uzmi dreka sobom, da podupreš lojtre' (ļestve). — u Podravini. F. Hefele. — *b)* kola poňavana zastrta, da se pšenica na ńima nositi može. Podunavka. 1848. 54.

DRĐKA, *f. glas što se ispušta drečeći, isporedi* drečańe. — *Postaje od osnove* drek *od koje je i* drečati. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* („das geschrei' „clamor': stoji dreka koza; steji dreka djece). Ko to ne vêruje, za to se plaši i stoji ga dreka. D. Obradović, basn. 242. Užas napadne na koze, stane i dreka. 267—268. Grana dirne, stoji dreka jarca. Nar. pjes. vuk. 3, 287. Veka stoji koza za jarići a jarića dreka za kozama. 4, 187. Svrake stane dreka. Nar. prip. vuk. 117. Vaška stane drečati, a kad lav dreku čuje doleti pa šćepa devojku. Nar. prip. vuk. 171. Stane ga *(jarca)* dreka oko kuće mehehe. [2] 245. Na jedan put oćutiše viku i dreku na dvoru. Nar. prip. bos. 65. Žena i dece stane dreka. Vuk, dan. 5, 38.

DRĐKALO, *m.* zove se strašilo, ide noću, nevidļivo je. Gdje mu čuju glas, vele, da će neko umrijeti. — *vidi i* drekavac.

DRĐKALOV, *adj. koji pripada Drekalovićima.* — *Ima oblik kao da postaje od imena* Drekalo *kojemu nema potvrde.* — *U naše vrijeme.* Nagrdiše kuću Drekalovu. Nar. pjes. vuk. 5, 139. Nagrdiše ime Drekalovo. 5, 229.

DRĐKALOVIĆ, *vidi* Drekalovići.

DRĐKALOVIĆI, *m. pl. pleme u Kućima u Crnoj Gori.* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Gligorije arhimandrit otь Drekalovića. Glasnik. 22, 21. (1768). Prati knigu u Drekaloviće, kupi svate sve Drekaloviće. Nar. pjes. vuk. 2, 535. I odoše u Drekaloviće. 3, 506. — *jednina* Drekalović *bilo bi uprav prezime (Drekalov sin), ali sad znači čovjeka iz onoga plemena (i u Vukovu rječniku), a i imenu* Drekalo *nema potvrde. isporedi i* Drekalov. Lale Drekalović. Nar. pjes. vuk. 5, 531. Dockan dođe Drekalović Lale. Pjev. crn. 42ª.

DRĐKAVAC, drđkâvca, *m. onaj koji dreči: narod misli da obnoć ide po polu ńekakva četveronožna zvijer koja dreči kao koza kad je vuk ugrabi, te je ovako zove.* — *isporedi* drekalo. — -a- (ь) *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* — *Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* drđkavâcā. — *Postaje od osnove* drek *imena* dreka *i glagola* drečati *nastavkom* av-ьcь. *U Vukovu rječniku:* ‚der schreier, ein (vermeintliches) thier, das in der nacht schreit, wie eine ziege die vom wolfe weggetragen wird' ‚animal nocturnum, quadrupes, clamosum'.

DREKĐŃAŃE, *n. djelo kojijem se (jarac) drekeńa.* — *U Vukovu rječniku.*

DREKĐŃATI SE, drekđńâm se, *impf.* mutire, *drećati, ali samo o jarcu (vidi* drećati, *a)).* — *Kao da je dem.* drećati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* drekeńámo, drekeńáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drđkeńâ, *u part. praet. akt.* drđkeńao, drđkeńâla. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* kaže se za jarca, vide drećati („als dim'.). Eto ti jarca kući pa se stane drekeńati oko kuće: mehehe. Nar. prip. vuk.[2] 245.

DREKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DRĐKNUTI, drđknêm, *pf. ispustiti jednom drcku, zadrećati, zakriještati, zavikati, kao perfektivni glagol prema* drećati, *od čije osnove* drek *i postaje.* — *Akc. kaki je u inf. taki je i u ostalijem oblicima osim prezenta.* — *U naše vrijeme.* Puška drknu iz kamena ļuta. Osvetn. 2, 108. Pa kad Stanku muka dodijala, drknu momak u golemu jadu. 2, 143. Dok top drknu s Huma visokoga. 7, 35. Pop Živko čim vidi to mesto, pomisli da je neka podvala pa drekne: ‚Neću ja te prļuše.!' M. Đ. Milićević, zim. več. 255. U taj mah drknu paun. jur. 76.

DRĐKO, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme.* I sokola Dreka Kosovića. Nar. pjes. vuk. 4, 512.

I de si mi Dreko moj rođače! 4, 515. Te ih dade Dreku Kosoviću. 4, 516.

DREKOL, *vidi* drkol.

DREL, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Bašta u Drelu. Sr. nov. 1871. 488.

DRELI, *vidi* drehao.

DRÈMAK, drémka, *m. vidi* dremovac. — *Ovako stoji u Vukovu rječniku bez ikakva dodatka; nc zna se zašto je ondje ova riječ napisana samo po istočnom govoru, a ne po južnom, po kojem bi trebalo da glasi* drijemak.

DRÈMAN, drèmna, *adj. vidi* dremovan. — *U naše vrijeme.* Ode kući tako sanljiv i dreman. Nar. prip. bos. 1, 116.

DREMAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Čair u Dremaru. Sr. nov. 1875. 683.

DREMAVKA, *f. vidi* dremovac, *b).* — *U jednoga pisca našega vremena u kojega ima i* dremenka *s istijem značenjem i s dodatkom da se oboje govori u Istri.* Dremavka, dremenka, galanthus nivalis L. B. Šulek, im. 72.

DREMENKA, *f. vidi* dremavka.

DREMÈŽLIV, *adj. vidi* dremljiv. — *U jednoga pisca našega vremena.* Napolijun je podložio dremežlive narode. M. Pavlinović, rad. 85.

DREMINOVAC, Dreminovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Dreminovcu. Sr. nov. 1874. 61.

DRÈMLIV, *adj.* somniculosus, *kome se često drijema. isporedi* dremežljiv. — *Po zapadnom govoru* drimljiv. — *Postaje od osnove* drêm *glagola* drijemati *nastavkom* ljīv. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (drjemljiv) *i u Vukovu.* Da sanljiv ili drimljiv udari redovnika. J. Banovac, uboj. 16. Nebi se toliko drimljiva i studena u službi tvojoj ukazao. A. Kanižlić, uzr. 31. Jedni kažu: oda zla si roda; drugi kažu: ljuta kao guja; treći kažu: sanljiva, dremljiva. Nar. pjes. vuk. 1, 555.

DRÈMLJIVAC, drèmljîvca, *m. dremljiv čovjek. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* drimljivac), *a između rječnika u Stulićevu* (drjemljivac). Nit će spati od drimljivca na priliku. A. Vitalić, ist. 448b.

DRÈMLJIVÔST, drèmljivosti, *f. osobina, stanje onoga koji je dremljiv. — U Stulićevu rječniku* (drjemljivost ‚veternus'‹).

DREMLJIVSTVO, *n. vidi* dremljivost. — *U Stulićevu rječniku* (drjemljivstvo). — *nepouzdano.*

DREMODÒNOSAN, dremodònosna, *adj. vidi* dremonosan.

DREMÒNOSAN, dremònosna, *adj.* soporifer, *koji uspava (nosi, donosi san). — U Stulićevu rječniku* (drjemonosan) *gdje ima i* dremodonosan (drjemodonosan) *s istijem značenjem. — oboje sasma nepouzdano.*

DRÈMOVAC, drèmôvca, *m. ime bilkama. — Po zapadnom govoru* drimovac. *a)* orchis L., *kaćunak. — u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Slavoniji) i otale u Šulekovu imeniku. — b)* galanthus nivalis L., *visibaba. — u Šulekovu imeniku gdje stoji da ima to značenje u Istri. — c)* leucojum aestivum L. — *u Šulekovu imeniku.* — Dremovac (drimavac, drimovac, drimńak), slov. dremavka, dremlavka, dremuljika, rus. дремлик (orchis morio), дрема, дремучка (lychnis viscaria), дремка (periploca). 1. orchis L., cf. drimovac; 2. galanthus nivalis L. (Istra). B. Šulek, im. 72. Drimovac, 1. galanthus nivalis L. (Gospić); 2. (drinovac), Leucojum aestivum L. *(u Dalmaciji).* 74.

DRÈMÔVAN, drèmôvna, *adj.* somno gravis, *kome se drijema da spava. — Po zapadnom govoru* drimôvan. — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Postaje od* drêm *osnove glagola* drijemati *nastavkom* ov-ьnъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* No su zorom bubńi zabubńali i podigli dremovne soldate. Osvetn. 7, 53. Kad pričaš ti, i dremovan bi se razdremao. M. Đ. Milićević, let. več. 327.

DREMÚCATI, drèmûcâm, *impf. dem.* drijemati. — *U Stulićevu rječniku* (drjemucati).

DRÈMUĻA, *f. dremljivo žensko čeljade. — U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata (po zapadnom govoru* drimuļa). Ti drimuļa Jele, ča žmiriš kot' jazlac? Jačke. 258.

DRÈMUŠA, *m. ime izmišljeno u šali za dremljiva čovjeka. — U jednoga pisca* XVI *vijeka (po zapadnom govoru* Drimuša). Drimuši fra Bdilo... pribi šćap o rilo. M. Marulić 255.

DRÈN, drèna, *m. vidi* drijen. — *U Vukovu rječniku.*

DRENA, *vidi* Drina.

DRÈNAJIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

DRENAR, *m. mjesta u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Zemļa u Drenaru. Sr. nov. 1875. 32. — *b) u okrugu požarevačkom.* Niva pod Drenarom. 1864. 262. 1865. 20. Niva na Drenaru. 1866. 411.

DRENČA, *vidi* Drijenča.

DRÉNČINA, *f. ime mjestima. — Nejasna postaña; ne zna se, jeli* -e- *mješte ńegdašńega* ê. *a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 39. — *isto ili drugo koje mjesto pomiñe se već* XIII *vijeka u latinskijem spomenicima.* Predia: Drencina . . . Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 36. (1215). Terra Drenchina. 1, 42. (1217). — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 11.

DRÈNICA, *f. ime vodi i mjestu. — -e- stoji mješte ńegdašńega* ê *po južnom i istočnom govoru. a) kao ime jednoj ili više voda u Staroj Srbiji. — od* XIV *vijeka (pisano* Drênica) *i u Daničićevu rječniku* 1, 314 *i* 3, 589. Utesaše među Srêdьńemu Selu . . . u Drênicu što je zatekla Drênica sь sijezi strane do kamenoga broda. Deč. hris. 26. 95. *(ovo može biti da je rijeka Glina kod koje sad ne daleko od izvora ima selo* Drenica). Selo Brêzi . . . a meda mu potokomь Jelševičkyimь kako pristaje u Drênicu i niz Drênicu do Slavičkovića kućь. Glasn. 15, 284. (1348?). Selo Dobraševce na Drenice. Mon. serb. 278. (1413). — *b) ime jednome ili više mjesta (po svoj prilici blizu rijcke Drenice). — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U Drenici bijela Devića. Nar. pjes. vuk. 2, 199. I Drenicu ispod Čičavice. 4, 217. Ali odma i Peć privatiše; pa i otle koñe pojahaše, otidoše niz Drenicu ravnu, dok ordija vodi preturila i iskoči u polje Kosova, u Pristini konak učinili. Pjev. crn. 101b. *(biće dolina niz rijeku Glinu). — i kao ime selu kod rijcke Gline, vidi prvi primjer kod a).*

DRÈNIĆ, *m. dem.* drijen, *mladi drijen.* — -e- *(mj.* ê) *u zapadnom govoru glasi* i: drinić. — *Postaje od osnove* drên *nastavkom* ićь. — *U Vukovu rječniku. — U Lici znači što i* drijen. B. Šulek, im. 73. — *S drugijem akcentom* (Drênić) *ime je mjestu u Bosni.* Glasn. 22, 4. 53.

DRÈNÎK, drenika, *m.* cornetum, *šuma gdje rastu sami drijenovi. isporedi* drenište, drenovište. — -e- *(mj.* ê*) po zapadnom govoru glasi* i: drînîk. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* drênîče, drênîci. — *Postaje od osnove* drên *nastavkom* ikъ. — *U Vukovu rječniku.*

DRENIKA, *f. drijen. — U naše vrijeme u Lici (po zapadnom govoru* drinika). B. Šulek, im. 74. — Drinika krvna, cornus sanguinea L., *svib. u istoga pisca po rukopisu* XVIII *vijeka.* 74.

DRENINA, *f. drijen. — U naše vrijeme (po zapadnom govoru* drinina). Drinina, cornus mascula L. *(po M. Sabʃaru).* B. Šulek, im. 74.

DRÈNINOVICA, *f. rakija od dreñina. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DRÈNÎŠTE, *n. vidi* drenik. *isporedi i* drenovište. — *U Stulićevu rjčniku.*

DRÊNKA, *f. ime žensko. — U Vukovu rječniku.*

DRENOPOL, *m. vidi* Drenopoļe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* Drinopol). Od Drinopola grada. A Kanižlić, kam. 2. Nega u Drinopolu našavši. 629.

DRENOPOĻ, *m. vidi* Drenopoļe. — *U dvojice pisaca* XVI *i* XVII *vijeka; u prvoga po zapadnom govoru* Drinopoļ. Meju Drinopoļem i Dunajem. Š. Kožičić 32a. Jedva ubegnu v Drinopoļ. 44b. Vъ Drenopoļь. Glasnik. 22, 222. (1614—1646). *vidi i* Andrijanov grad.

DRENÒPOĻAC, Drenòpôļca, *m. čovjek iz Drenopoļa. isporedi* Drenopoļanin. — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* Drenòpoļâcâ. — *Od* XVII *vijeka (u prvom primjeru ima* -i- *mj.* -e- *po zapadnom govoru a* -e- *mj.* -a- *po kajkavskom), a između rječnika u Vukovu.* Maximin Drinopoļec. P. Vitezović, kron. 37. Eto idu Turci Drenopoļci. Nar. pjes. vuk, rječ. 139a. Oni kažu paši Drenopoļcu. Nar. pjes. vuk. 3, 38.

DRENÒPOĻANIN, *vidi* Drenopoļac. — *pl.* Drenòpoļâni. — *U Belinu rječniku* 37b *i u Bjelostjenčevu* (Drinopoļanin).

DRENÒPOĻE, *n.* Hadrianopolis, *Jedrene, grad u Bugarskoj. — Postaje od latinskoga oblika ili od grčkoga* ‘Ἀδριανοῦ πόλις; narod je shvatio kao da je složeno od osnova drên *i* poļe, *s toga po zapadnom govoru glasi* Drinòpoļe. *isporedi* Drenopoļ, Drenopol, *i* Adrinopoļ, Andrnopoļ, Andrijanov grad. — *Od* XV *vijeka a između rječnika u Belinu* 37b, *u Bjelostjenčevu* (Drinopoļe), *u Voltigijinu* (Drinopoļe ‚campagna d' Adrianopoli' ‚die adrianopolische ebene' *što je sam pisac izmislio po drugom dijelu riječi), u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (Drênopoļe). Kako je (ôd) zakonь u Drenopoļu, u Plovьdinu i u Vratovu. Mon. serb. 525. (1451—1481). U Drênopoļe i u Plovdinь. 527. (1481). Šal je iz Carigrada i dojde u Drenopoļe. Mon. croat. 234. (1529). Ako nećemo pod tursku oblast priti . . . kako jest Bosna, Drenopoļe, Lika, Krbava, Hrvatska zemļa. Anton Dalm., ap. 63. U rumelska jezdi poļa, opet srbska naprid slidi, gdi su od grada Drenopoļa vrh Marice rijeke zidi. I. Gundulić 312. Ter na koňu ubježe u lijepo Drenopoļe. Nar. pjes. bog. 224. U planini više Drenopoļa. Nar. pjes. vuk. 3, 34. — *po zapadnom govoru:* Drinopoļe *(naj prije* XVI *vijeka u latinskoj knjizi pisano* ‚Drinopolis', *vidi* Rad. 49, 121). Kad jur Drinopoļe i Plovdin pribavi. I. T. Mrnavić, osm. 20. Nek na staro Drinopoļe tvoj dobitni stijeg se usadi. J. Kavanin 220a. — *u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena miješa se po padežima i prvi dio riječi:* Jedan kraj gospodin Drinompoji biše. Nar. pjes. istr. 3, 20.

DRENÒPOĻSKÎ, *adj. koji pripada Drenopoļu. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 37b *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (drinopoļski), *u Vukovu.* Kad su došli paši drenopoļskom. Nar. pjes. vuk. 3, 38.

DRÈNOV, *adj.* corneus, *koji pripada drijenu. — -e- (mj. ne̊gdašnjega* ê*) stoji po južnom (u starije vrijeme i* drjenov) *i istočnom govoru, a po zapadnom* -i-: drînov. — *Dolazi i sa sastavljenijem oblicima:* Ali on u to štap drenovi u obje ruke stište i hvati. I. Gundulić 543. *vidi i* Drenovi Do, Drenovi Lug. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (drjenov 229a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu* (drenovo drevo ‚cornus'), *u Stulićevu, u Vukovu.* Sćap duba drinova. D. Baraković, vil. 240. Traži drvo ob zimu drinovo. J. S. Reļković 23. Koji meču i drinovo zrńe. 123. O ramenu iskrpļenu torbu, a u ruke drenovu batinu. Nar. pjes. vuk. 3, 133. U jošiku drenovu batinu tražiti. Nar. posl. vuk. 332. — *u prenesenom smislu znači: jaki, čvrst, zdrav, čio (o čeļadetu), vidi* drenovina *na kraju.* Baš je drenov! *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DRÈNOVÂ, *f. ime mjestima. — -e- stoji mješte ne̊gdašnjega* ê. — *Uprav je ženski složeni oblik adj.* drenov. *a) u Srbiji. aa) dva sela u okrugu jagodinskom:* Velika Drenova. K. Jovanović 108. Mala Drenova. 110. — *bb) selo u okrugu rudničkom.* 146. — *cc) zaselak u okrugu kruševačkom.* 126. — *dd) zaselak u okrugu čačanskom.* 169. — *ee) zemļa pod livadama u okrugu biogradskom.* Livada u Drenovoj. Sr. nov. 1873. 699. — *b) nepoznato mjesto koje se pominje prije našega vremena. može biti koje od predašnjih.* Drênova. S. Novaković, pom. 132. — *c) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 36. — *d) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 22. — *pominje se od* XVI *vijeka.* U Drenove ka se pristoji Kaštelu Bukovcu ‚in comitatu zagrabiensi'. Mon. croat. 311-312. (1599).

DRÈNOVAC, drênôvca, *m.* baculus corueus; cornetum. — -e- *(mj.* ê*) po zapadnom govoru glasi* i: drînovac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* drênovâcâ. — *Postaje od adj.* drenov *nastavkom* ьсь. *a) drenova palica, drenov štap. — u Vukovu rječniku. — b) dreñik. — samo kao ime mjestima. aa) jedno ili više mjesta (sela) u Staroj Srbiji.* — XIV *vijeka (pisano* Drênovьсь) *i u Daničićevu rječniku* (Drênovьсь) 1, 314 *i* 3, 589. Vinogradь u Drênovci. Glasn. 15, 270. 271. (1348?). Sije međe Gadimļi: kako grede putь otь Priština i otь Dobrotina dêlomь među Smolušu i među Drênovьcь (to mislim da je selo. D. Daničić, rječ. 1, 314). Mon. serb. 181. (1371). — *bb) nekoliko sela u Srbiji. aaa) u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114. — *bbb) u okrugu kragujevačkom.* 116. — *ccc) u okrugu šabačkom.* 178. *i u Vukovu rječniku* (selo u Mačvi). — *ddd) u okrugu ćuprijskom.* 179. — *eee)* D. veliki *i* mali *u okrugu aleksinačkom.* 94. — *fff) u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 303. — *zove se i* Drenovo, *koje vidi pod b).* — *ggg) u okrugu topličkom u srezu prokupačkom.* 396. — *hhh) dva sela u istom okrugu u srezu dobričkom.* Gorńi *i* Dońi Drenovac. 383. — *među ova može biti da spada selo što se pominje prije našega vremena:* Drênovacь (selo). S. Novaković, pom. 132. — *cc) dva sela u Hrvatskoj i Slavoniji.*

aaa) u podžupaniji virovitičkoj. Pregled. 111. — *bbb) u podžupaniji varaždinskoj (kajkavski* Drenovec). 45. — *dd) četiri sela u hrvatskoj krajini. aaa) u donolapačkom kotaru.* Razdijeļ. kraj. 7. — *bbb) u gospićkom kotaru.* 7. — *ccc) u gliničkom kotaru.* 12. — *ddd) u oriovačkom kotaru.* 13. — *c) ime vodi.* Potok Lipovac i Drenovac na sever od Deligrada. M. Đ. Miličević, srb. 801. — *može biti da ima i drugijeh voda s istijem imenom:* U pjesmama nekakav potok. Vuk, rječ. 139a. Devojka se u Drenovcu kupa. Nar. pjes. vuk. 1, 380.

DRENOVAČ, Drenovča, *m. ime selu, vidi kod* Danakovci. — *i u Daničićevu rječniku* (Drênovačь).

DRÈNOVAČA, *f. postaje od adj.* drenov *nastavkom* ača. — *Po zapadnom govoru* drinovača. *a) drenova batina.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ne more te sjeći oštra dorda ni probiti puška iz kubura, a more li moja drenovača? Nar. pjes. vuk. 3, 162. U ruke mu drenovača teška. Osvetn. 6, 9. — *b) vrsta trešne.* — *u Vukovu rječniku:* Drenovača je naj poznija trešńa, tvrda je kao i rušt, ali je od ńega sitnija. — *c) vidi* drenik. — *ovako se zovu dva ili više mjesta u Srbiji u okrugu biogradskom.* Drenovača, dva mjesta u ataru sela Železnika (vidi Gorńa i Dońa Drenovača). Glasn. 19, 146. Livada u Drenovači. Sr. nov. 1863. 166. 1864. 66. Ńiva u Drenovači. 1867. 39. 1874. 31.

DRÈNOVAČKÂ ÀDA, *f. ostrvo u Savi.* Na velikom ostrvu Drenovačkoj Adi, koja je Klenku na sjeveru a kraj desne obale. Regul. sav. 193.

DRÈNOVAČKÂ RIJÈKA, *f. dvije vode u Srbiji.* Drenovačka reka sa dva izvora od kojih jedan izvire s leve strane, dolazi iz brega nazvanog Veligden, drugi pak s desne strane baš u selu Kožeļu, obe se stiču i teku daļe u Timok. Glasn. 19, 295. Trsteuska reka prima u se reku Drenovačku koja izvire iz osoja brda Plačevice koje je nad samom Vraňom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 9.

DRÈNOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Drenovcu.* V. Arsenijević.

DRÈNOVAČKÎ PÒTOK, *m. dvije vode u Srbiji. a)* Drenovački Potok, voda koja se sliva od Gorńe Drenovače pa ide pored sela Železnika i utječe u Makiš. Glasn. 19, 146. — *b)* Drenovački Potok dolazi iz Bukovika od Jezerske Poļane, teče pored starog sališta Drenovca i pored Deligrada, pa pada u Moravu. M. Đ. Milićević, srb. 780. — *I mjesto u okrugu crnoriječkom.* Šljivar u mestu: Drenovačkom Potoku. Sr. nov. 1866. 475.

DRÈNOVAČKÔ BŘDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Vinograd u brdu Drenovačkom. Sr. nov. 1863. 552.

DRÈNOVÂ HÀLUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Drenovoj Haluzi. Sr. nov. 1871. 731.

1. DRENOVAK, *m. vidi* drenovac, *a).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Noseći u jednoj ruci naočare a u drugoj svoj kukļasti drenovak. M. Đ. Milićević, zim. več. 30. Uz ńega je i ńegov svagdašńi drugar, kukļasti štap drenovak., let. več. 301.

2. DRENOVAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Velikom Drenovaku. Sr. nov. 1875. 754.

DRENOVAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Živojin Drenovaković. Rat. 388.

DRÈNOVÂ MÉĐA, *f. ime mjestima. a) scoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 70. — *b) jedno ili dva mjesta u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Drenovoj Međi. Sr. nov. 1861. 722. Livada u Drenovoj Međi. 1863. 181.

DRÈNOVÂ PÒĻANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Drenovoj Poļani. Sr. nov. 1868. 476.

DRÈNOVÂ RÙPA, *f. mjesto u Istri.* — *Pomińe se* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu).* Pod Drenovu (‚podrenovu') Rupu . . . poli te Drenove Rupi . . . Mon. croat. 30. (1275 *prepis.* 1546).

DRÈNOV BÔK, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 11.

DRÈNÔVCI, Drènovâcâ, *m. pl. ime selima.* — *-e- stoji mjesto ńegdašńega ê, te po zapadnom govoru glasi* i: Drinôvci. — *isporedi* drenovac. *a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *b) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdijeļ. kr. 14. — *c) selo u Hercegovini u kotaru ļubuškom.* Drinovci. Statist. bosn. 119. — *d) selo u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Drinovci. Repert. 1872. 15. — *Kao ime selima dolazi i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Drênovьci). *a)* Drênovci, *među selima što je potoni car srpski Stefan Uroš dao manastiru Treskavcu.* Glasn. 13, 371. (1356-1367). — *β)* Dva sela u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici: ‚Drenovci i dony Drenovci (S. ļetop. 79, 54 *god.* 1381). jedno od ova dva sela može biti da je sadašńi Drenovac, cf. Bitva. Đ. Daničić, rječ. 1, 314.

DRÈNÔVČANIN, *m. čovjek iz Drenovca.* V. Arsenijević.

DRÈNÔVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Drenovca.* V. Arsenijević.

DRENOVČIĆ, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Drenovčiću. Sr. nov. 1863. 62. 1867. 188. 1875. 1148.

DRENOVČIN, *m. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Drenovčinu. Sr. nov. 1873. 760.

DRÈNOV DÔ, *m. mjesto u Kosovu.* — XIV *vijeka* (Drênovъ Dolь). U Drênovê Dolê crькvь svetago Prokopija. Glasn. 27, 290. Se že selo Globica . . . i se že ottesi sela togo . . . prězь brьdo kь Drênovu Dolu i Prьčevo . . . 291. (1347).

DRÈNOVICA, *f. vidi* drenovača, *a); može značiti i batinu opće.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bastoue, inteso di un pezzo di legno rozzo comunque sia' ‚baculus' 131b) *i u Stulićevu* (‚baculus corneus').

a. *sa značećem sprijeda kazanijem.* Zatijem podrijeh drenovicu, dvaš joj primjerih. V. Menčetić, app. not. 2, 277. A on stoji krepko i jako s drenovicom u desnici. I. Gundulić 512. Jedni nose bridke mače, jedni teške drenovice. G. Palmotić 3, 69a. Jedau na drugoga teške meće drenovice. J. Palmotić 226. A u ruku uzeo tu palicu drenovicu. Nar. pjes. bog. 107.

b. *vidi* drenik. — *samo kao ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23. — *b) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Drenovici. Sr. nov. 1873. 753. — *c) scoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 29. — *d) u bļešci* XV (?) *vijeka kao da je mjesto u Istri, ali je nejasno.* 1472 pridoše prvi Turki na tu deželu pred Kopar, . . . po tom na leto četvrto spašena (? ‚spaše na') Drenovica. Mon. croat. 320. (1476 ?).

DRÈNOVÎ DÔ, Drènovôga Dôla, *m. ime mje-*

stima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Drenovidol. Statist. bosn. 66. — *b) dva seoca u Hercegovini, jedno u bilećkom kotaru.* 108, *drugo u trebińskom.* 125.

DRENOVIK, *m. dva mjesta u Srbiji. a) u okrugu knežевačkom.* Livada u Drenoviku Sr. nov. 1873. 395. — *b) u okrugu kragujevačkom.* 943.

DRENOVÎ LÛG, *vidi* Drenov Lug.

DRÈNOVINA, *f.* lignum corni masculae L., *drenovo (drijena) drvo.* — *isporedi* drnovina. — -e- *(mj. negdašnjega* ê*) stoji po južnom (u starije vrijeme i* drjenovina*) i istočnom govoru, a po zapadnom* -i-: drinovina. — *Od* XVII *vijeku, a između riječnika u Mikalinu* (drenovina, drinovina) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (drjenovina 229a), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Klini od drinovine. J. S. Reljković 23. Donеše mu suvu drenovinu. Nar. pjes. vuk. 404. — *s tvrdošću, čvrstinom drva isporeduje se zdravlje, čvrstina u čeladeta. isporedi* drenov *na kraju.* Od obilate majke obilata i đeca; rastijahu kao iz vode ... zdravi kao drenovina. V. Vrčević, niz. 154. Jaki je kao drenovina. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Kao da znači što i* drenik, *te dolazi kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemja u Drenovini. Sr. nov 1861. 309.

DRÈNOVIŠTE, *n* cornetum, *drenik. isporedi* drenovištvo. — *U Belinu riječniku* 229a, *u Bjelostjenčevu* (drenovišče), *u Stulićevu* (‚locus cornis consitus').

DRENOVIŠTVO, *n. vidi* drenovište *i* drenik. — *U Stulićevu riječniku. — nepouzdano.*

DRENOVITI POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva u mestu Drenoviti Potok. Sr. nov. 1871. 149.

DRÈNÔVKA, *f. žensko čeljade iskraj rijeke Drenovca. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Devojka se u Drenovcu kupa ... Ļuto kune Drenovka devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 380.

DRÈNOV KLÁNAC, *m. mjesto u hrvatskoj krajini.* Desna otoka Gatske udara kroz Otočac te prošav mimo Drenova Klanca, Kompoļa i Brloga ... J. Wessely, kras. 205.

DRÈNOV LÛG, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Dreuov Lug, mjesto u ataru sela Kumodraža do atara sela Velikog Mokrog Luga, pod nivom za 10 dana orања. Glasn. 19, 145. — *nije dosta jasno, jeli* Drenovi Lug *drugo mjesto.* Drenovi Lug, mjesto na granici izmed sela Kumodraža i Velikog Mokrog Luga, za 15 dana orања. 146.

DRÈNÔVLJE, *n. collect.* drijen. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka* (drinovje). Dubje, brastje i cerje, drinovje, jelje i borje. P. Zoranić 42b.

DRÈNOVO, *m. ime mjestima (uprav adj.* drenov, *n.). a) selo u Kosovu.* — XIV *vijeka.* Crkkovь materь božiju u Drenovê ... selo Drenovo ... Glasn. 24, 251—255. (1380). — *b) vidi* Drenovac, *b) bb) fff).* Od sela u Vinogoštu idu: ... Lepenica, Mazarać, Drenovo, Kacapun ... S. Novaković, nov. brd. 50. — *c) selo kod Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

DRÈNOVO PÔĻE, *n. vidi* Drenopoļe. — *U Bjelostjenčevu riječniku.*

DRÈNOVSKÍ, *adj. a) koji pripada selu Drenovcima.* — XIV *vijeku i u Daničićevu rjčniku:* Drěnovьskyj, *tъ̂v* Drěnovьci: selu crkve treskavačke po imenu ‚Jelenêsci' bila je međa ‚do drěnovьsku meždu'. (Glasn. 11, 134 *god.* 1336-1346). — *b) koji pripada selu Drenovi.* Drenovska *(opština).* K. Jovanović 108.

DRÈNÔVŠTICA, *f. selo u Pješivcima u Crnoj Gori.* Glasn. 40. 19. Te do Zete niže Drenovštice. Ogled. sr. 47.

DRÈŃÁK, dreńáka, *m.*

a. *vidi* drenik. — *U Vukovu riječniku. — Dolazi i kao ime mjestima. a) u Srbiji u okrugu biogradskom. aa)* Dreńak (Dreńaka), mjesto pod šumom u ataru sela Vinče ispod Karlica. Glasn. 19, 146. — *bb)* Dreńak (Dreńaka), mjesto pod nivama za 200 dana orања izmed atara sela Kaluderice i Leštana. 146. — *cc) šuma u Begaļici.* Ļ. Stojanović. — *b) u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dreńaku. Sr. nov. 1863. 61. Livada u Dreńaku. 1874. 363. — *c) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Dreńaku. Sr. nov. 1865. 273. 1874. 351 — *d) u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Dreńaku. 1869. 105. Niva kod Dreńaka. 1871. 143. — *e)* mesto u hataru dračkom. L. Đorđević.

b. cynanchum vincetoxicum RBr., *ńeka bilka, dieļa paprika, lastavičnak, pasja riga, pasji kupus. — U naše vrijeme u Bosni (po zapadnom govoru* driňak). B. Šulek, im. 75.

DREŃAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Rat. 82. Šem. srb. 1882. 205.

DREŃANIN, *prezime. — U naše vrijeme.* Stevan Dreńanin. Rat. 337.

DREŃANSKA DOLINA, *f. ime mjestu blizu sela Kamijeva* XIV *vijeka.* Selu je Kamijevu išla međa ‚na Dreńansku Dolinu' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. *kod* drěńanьskyj.

DRÈŃÁR, Dreńára, *m. ime mjestima u Srbiji. a) brdo u Homolu.* Od tih glavica u oči padaju Crveno Brdo, Dreńar i Veliko Brdo. Glasn. 43, 318. — *b) zemļa pod vinogradima u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Dreńaru. Sr. nov. 1863. 434. — *c) zemļa pod nivama u okrugu kragujevačkom.* Niva u Dreńaku. Sr. nov. 1867. 227. — *d) zemļa pod nivama u okrugu ćuprijskom.* Niva u Dreńaru. Sr. nov. 1875. 412.

DREŃARA, *f. mjesto u okrugu požarevačkom.* Niva kod Dreńare. Sr nov. 1866. 4.

DRÈŃINA, *f.* cornum, *plod na drijenu. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* drèńîná. — *isporedi* drńina. — -e- *(mj. negdašnjega* ê*) stoji u južnom (u starije vrijeme i* drjeńina*) i u istočnom govoru, u u zapadnom* -i-: drńina. — *Postaje od osnove* drèn *nastavkom* jina; nj *mijeńa se na* ń. — *Od* XVI *vijeka a između riječnika u Mikalinu* (dreńina *i* drńina), *u Belinu* (drjeńina 229a), *u Stulićevu, u Vukovu. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Drjeńine i magińe slatke, želudi i smrjekińe. M. Vetranić 1, 8. Dreńine ali pak gdje se tuj rumene, pri ńih bi ošal svak sve stvari medene. 2, 274. Jedni meću u vino drińine. J. S. Reljković 247. Čekajući da dreńine sazre. Nar. prip. vuk.[2] 312. Imao čovjek tikava i dreńina u kući o jeseni. Nar. prip. vrč. 158. — *b) samo drvo, drijen* Pade listak dreńine usred čaše đečine; da je znala dreńina da je čaša đečina, vrhom bi se povila, pa bi čašu popila. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Zakukala kukavica više mlina u dreńina. Nar. pjes. kras. 1, 133. — *c) drenik. — samo kao ime mjestu: zaselak u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145.

DRÈŃINOV, *adj. koji pripada dreńinama, koji se pravi od dreńina.* Dreńinova rakija. *u Lici.* V. Arsenijević.

DRÈŃO, *m. trom i lijen čovjek. — U Vukovu riječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

DREŃULA, *f. vidi* dreńina. — *U jednoga pisca našega vremena s dodatkom da se govori u hrvatskom primorju.* Dreńula, cornus mascula L. fructus. B. Šulek, im. 73.

DREPINAC, drepinca, *m.* ruscus aculeatus L., *neka trava, koštrika.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Čas. čes. muz 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 73.

DRESAN, dresna, *m.* polygonum persicaria L., *vidi* praskvinac. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* B. Šulek, im. 73.

1. DRÈSEL, *adj. vidi* dreseo.

2. DRÈSÊL, *f. vidi* dreseļe. — *Postaje od osnove* dresel *adjektiva* dreseo *nastavkom* ь. — — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* I sfa vesel ide u dresel. M. Gazarović 101b.

DRESÈLITI, dresèlîm, *impf.* contristare, dolore afficere, *činiti da ko (objekat) bude dreseo, cvijeliti, žalostiti.* — *Akc. je (po svoj prilici) kao kod* veseliti *(vidi kod* dreseo). — *Postaje od* dresel *osnove adjektiva* dreseo *nastavkom* i. — *Od* XV *(vidi kod* a, *b)) do* XVIII *vijeka.*

a. *prelazno.*

a) aktivno. samo u dva primjera XVI *i* XVII *vijeka.* Nego smihom i (s) veseljem, kim svit mogu veseliti, i pak tojer dreseliti gńivom gńivu (?) i dreseljem. M. Pelegrinović 188. Ni kogar dreseli posilnim uzrokom. Đ. Baraković, vil. 14.

b) sa se, *refleksivno, biti dreseo. — mnogo češće od predašńega, i u rječnicima: u Vrančićevu* („lugere") *i u Stulićevu* („tristari, queri, moerore confici"). Nemoj se veselit nagloj smrti zalih, da prija dreselit osuda dopalih. M. Marulić 149. Neka se dreseli svaki nas vijek vijekom. M. Vetranić 1, 79. Nam se dreselit podobno ni za ńom. D. Zlatarić 91a. Prem ako se grešnici zdvora vosele, raduju i razgovaraju, ali se unutra vazda dresele i imaju ranu na srcu. M. Divković, bes. 634a. Za što se djavao o zlu veseli a o dobru dreseli. nauk. 275b. Naši se vesele, oni se dresele. B. Krnarutić 20. A ovi s djavlim dresele se. J. Kavańin 412b. Dreseli se i žaluje. I. M. Mattei 220.

b. *neprelazno. značenje je kao kod refleksivnoga, vidi a, b).* — *u jednom primjeru* XVII *vijeka.* — *ne može se znati, jeli osobiti glagol* dreseļeti *(po značenju trebalo bi da je nastavak ē a ne i) ili je kod refleksivnoga* dreseliti se *izostavļeno* se. S koje sfej dreselim. M. Gazarović 17.

DRESELIV, *adj. vidi* dreseo. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRESÉĻE, *n.* maeror, maestitia, tristitia, aegritudo, *stańe onoga koji je dreseo, žalost.* — *Stariji je oblik* dreseļe; *noviji* dreseļe *dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjer G. Palmotića).* — *Postaje od osnove* dresel *adjektiva* dreseo *nastavkom* (i)je. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dreselje, žalost ‚maestitia, mooror, aegritudo, animi cruciatus"), *u Belinu* (dreseļe ‚afflictio' 46a; ‚tristitia' 454b), *u Stulićevu* („moestitia, moeror, tristitia, querimonia, dolor, angor"). Smrt mu ga *(vcselje)* obrati u plačno dreseļe. M. Vetranić 1, 40. Do tužni ovi dan, ki od nas s veseljem budući pričekan pride nam s dreseļem. N. Naļešković 2, 87. U žalost i dreseļe obrati. P. Zoranić 33a. Kako toliko brzo prominiš moje dreseļe u veliko veselje? Tondal. star. 4, 115. Žalosti i tuge i nevoļe i razliko dreseļe. A. Komulović 47. Razlika vesolja i slave, takojer razlike muke i dreselja. M. Divković, bes. 54b. Dosle cvileć u dreselju moć sam trgo moje snage. I. Gundulić 193. Zaplaka se od dreselja Jezus. Ġ. Palmotić 3, 7a. Utišenja koja nisu smišana s dreseļem. P. Radovčić, nač. 331. Uživanje rajsko gdje neće biti dreseļa ni jednoga. V. Andrijašević, put. 242. Misto . . puno svake tuge, dreseļa, žalosti. I. Ančić, vrat. 44 Nami radost još veseļe, pakleniku već dreseļe. P. Posilović, nasl. 62a Vas grad u dreseļu tako tužan staše. Oliva. 43. Kad dni uztraje i on bolan u dreseļu. I. Đorđić, salt. 132. Još nije ni svršilo veseļe, kad evo opet dreseļe, žalost i plač priuzme. F. Lastrić, od' 110. Priuze ga jedno dreseļe tako jako i žestoko, da se mogaše smrtnomu dreseļu prilikovat. Đ. Bašić 53b. Čezne moje srce pritisnuto ļutijem dreseļem i crnom žalosti obujmjeno. I. M. Mattei 120. Gorkoga sred dreseļa prid očima smrt mu oblita. Zgode. 13.

DRESEĻETI, *vidi* dreseliti, b.

DRESEĻEV, *adj. dreseo.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRÈSEO, drèsela, *adj.* maestus, tristis, *neveseo, žalostan.* — *Akc. je kao kod* veseo *(po Belinu rječniku).* — *Prvo e stoji mj. negdašńega ę; o (u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu) mj.* l: *oblik* dreseo *javļa se* XVIII *vijeka (u Đorđićevu primjeru).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dręselъ *(i* dręblъ, *rus.* дрязлый); *korijen je nejasan, ali vidi i lit.* drumsti, *mutiti.* — *Dolazi od* XV *do* XVIII *vijeka kod zapadnijek pisaca, a između rječnika u Mikaļinu* (dreseli, žalostan ‚tristis, maerens, afflictus, conturbatus"), *u Belinu* („maestus' 21a; ‚afflictus' 46a; ‚tristis' 481b), *u Bjelostjenčevu* (dresel, v. žalosten i ostala), *u Stulićevu* (dresel *i* dreseo ‚maestus, tristus, maerens"). Vidêvši bogorodica andeli umiļeni i dreseli („drêselí") grêšnih radi. Arkiv. 9, 116. (1468). Ki no biše vesel zlu tujemu, dobru dresel. M. Marulić 308. Glas dresel ponavļa dreseļe M. Vetranić 1, 89. Ki razcvili dosti ćańca vrimenita i majku dreselu učini i bratju. P. Hektorović 61. Još na pamet staviste li čine, ke mu drugi ukaza; gorku žalos, jad dreseli i uzrok svoga vas poraza? I. Gundulić 34. Što dreseło kažeš lice? za što tako žalosna si? Ġ Palmotić 2, 232. Znašo da Oliva biti će dresela. Oliva. 36. Kih pokosi smrt dresela. A. Vitaļić, ist. 546b. Ti si nam jad dreseo naveo. I. Đorđić, salt. 212. — *adv.* drêselo. *između rječnika u Mikaļinu* („moeste, triste, anxie"), *u Belinu* („dolenter' 31a; ‚maeste' 46a. 484a), *u Stulićevu.* Drže me dreselo u žeļah zadosti. Š. Menčetić 24. U mrklom tamnilu dreselo stojte. M. Vetranić 1, 152. Potrebuje . . . tuj do svrhe, ili vam veselo ili vam dreselo, da boravite. B. Gradić, djev. 100. Prem ako skopore lud človik veselo, ter pade na gore, ostane dreselo. Đ. Baraković, vil. 113.

DRESKA, *f.* calluna vulgaris Salisb., *neka biļka, vrijesak. vidi* drijeska, drezga, drijezga. — *U jednoga ‚pisca našega vremena po starom rukopisu.* B. Šulek, im. 73.

DREŠAĻ, *m. vidi* dreseļe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, u kojega na drugom mjestu ima s istijem značeńem* dreše]; *oboje nepouzdano.* Ńegove žene padoše u ti dreša] (iliti tugu). A. T. Blagojević, khin. 8. Od strane dviju matera bijaše dreše], zlovoļa, prikoreńe, kar. 83.

DREŠEĻ, *vidi* droša].

DREŠEROVAC, Dreševerovca, *m. scoce u Hrvatskoj blizu Trga.* Schem. zagr. 1875. 96. — *zove se i* Trešerovac.

DRÉŠKO, *m. nadimak muški.* I. Pavlović.

DREŠKOVIĆ, *m. prezime po ocu Drešku.* I. Pavlović.

DREŠNI, *adj.* antiquus, *davni.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *nepouzdano.*

1. DRETA, *f. vidi* dretva. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dreta šostarska ‚filum sutorium, zona sutoria, funiculus sutorius quo calceos consuit'), *u Jambrešićevu* (dreta šostarska ‚cheleuma'), *u Voltigijinu (kod* dretva).

2. DRETA, *f.* izdrt koń. ‚To nisu końi, već su drete'. — U Topolovcu. P. Brantner.

DRÈTEḶ, *m. selo u Hercegovini u kotaru počiteļskom.* Statist. bosn. 122.

DRÈTEZA, *f.* fragum, *jagoda.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

DRÈTUḶA, *f. voda u hrvatskoj krajini.* — *U Vukovu rječniku:* voda u Hrvatskoj, koja izvire iz Kapele i poslije jednoga sahata ponire.

DRÈTVA, *f.* funiculus, *(franc.* ficelle, *tal.* spago, *ńem.* spagat), *vrlo tanko uže, ali debļe od nita (konca), isporedi* kanap. — -e- *(mj. ńegdašńega* ê) *stoji po južnom i istočnom govoru a po zapadnom* -i-: drîtva. — *Riječ je tuđa, jamačno od sredvńem.* drât, *novovńem* draht, *žica, nastavkom* ъva; *dolazi u ńekoliko slavenskijeh jezika, ali, da je tuđa, svjedoči i nejednakost vokala, isporedi rus.* дратва, *češ.* dratva i dratev, *poļ.* dratva *vidi i* dreta. — *U našem se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dritva, vrvca ‚spago' ‚funiculus; dretva *kod* vrpca) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚spago, cordicella sottile' ‚funiculus'; dretva crevļarska ‚filum sutorium' 693b), *u Rjelostjenčevu* (dritva *kod* dreta), *u Voltigijinu* (‚spago, cordicella' ‚schusterdraht'), *u Stulićevu* (‚spago' ‚funiculus'), *u Vukovu* (‚der bindfaden, spagat' ‚funiculus'). Kožari izmisliše kožu, užari dretvu. A. T. Blagojević, khin. 49. Manka dretve, šila nij'. Nar. pjes. istr. 3, 19. Od konopļe se pravi: kanap, dretva . . . Đ. Popović, poznav. robe. 370.

DRÈTVICA, *f. dem.* dretva. — *U Vukovu rječniku.*

DRETVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* T. Boca 15.

DREVÂD, *f. coll.* arbores, *drveta. vidi* drvo *i* drijevo. — *Na jednom mjestu u crnogorskoj pjesmi našega vremena.* Puna brda jela i borovaḥ, puna smrče i druge drevadi. Nar. pjes. vuk. 5, 494.

DREVCA, *n. pl.* na podu gdje se grede vide (u takvih kuća n. p. gdje nije pod maltom izravnan) zabiju za te grede ńekoliko daščica (drevaca) uporedno te im to mjesto ormara služi. F. Afrić.

1. DRÊVEN, *adj.* ligneus; arboreus, *vidi* drven. — -e- *(mj. ńegdašńega* ê) *stoji po južnom (u starije vrijeme i* drjeven) *i istočnom govoru; po zapadnom* -i-; drîven. — *Postaje od* drijevo *kao* drven *od* drvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drêvěnъ, *rus.* деревянный, *češ.* dřevěný. — *Između rječnika u Vrančićevu* (driven ‚ligneus'), *u Bjelostjenčevu* (‚ligneus, durateus, durius, ligneus; metaph. rigidus'), *u Jambrešićevu* (‚ligneus, arboreus'), *u Voltigijinu* (‚ligneo, di legno' ‚hölzern'), *u Stulićevu* (drevên *i* driven, v. drven), *u Daničićevu* (drêvěnь 1, 314 *i* 3, 589). — *U naše vrijeme samo kod ugarskijeh Hrvata. a) drven, (načińen) od drva.* U drêvěnu crkvu. Glasn. 15, 274. (1348?). Kuće drêvene. Spom. sr. 1, 130. (1415). Čaša jedna drêvena. Mon. serb. 498. (1466). Sta tada Ezdra pisac na pirak driveni. Bernardin 135. ezdr. 8, 4. Sta tada Hezdra pisac na pirak drjeveni. N. Rańina 160b. ezdr. 8, 4. Aleksandru posla kolo drveno. Aleks. jag. star. 3, 237. Kada ga drevenom pilom pritirahu. A. Gučetić, roz. jez. 223. Mńu da bih usaha i ostal driven kip. D. Baraković, vil. 27. Da oltari kameni, a ne driveni zidati se imaju. F. Glavinić, cvit. 374a. Ne može dreven pas lajat'. (D). Poslov. danič. 73. Vendar postol driveni veća je muka meni. Jačke. 263. — *b) koji pripada drvetu.* Sь drêvenymь maslomь. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 112.

2. DREVEN, *m.* mjesto gdje je bila crkva sv. Jelisija koja je pripadala crkvi arhanđelovoj u Ļeskovcu: ‚u Drêvênu' (Glasn. 13, 293 *god.* 1341). Đ. Daničić, rječ. 1, 314 (Drêvênь). — *isporedi* 1. dreven.

DRÈVÊNDA, *a) m.* obično tromu čovjeku, koji se nije kadar ni desno ni lijevo okrenuti, reku: ‚drevenda' u govoru: ‚Kakav je taj čovjek?' ‚Drevenda, ne bi na vatri pregorio'. — *b) f. neplodna zemļa.* ‚Kuda ću, čaća, danas goveda goniti?' ‚Goni tamo u tu drevendu'. J. Bogdanović — *U naše vrijeme u Lici.*

DREVENIK, *m. ime mjestima.* — *Oba* -e- *stoje mješte ńegdašńega* ê: *po zapadnom govoru prvo glasi i a drugo* e: Drivenik. *a) mjesto u Srbiji.* — XIV *vijeka.* Selu je ‚Crьnilovьcu' manastira Ravanice išla međa ‚na Drevenikь'. (Sr. ļetop. 79 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. *kod* Drêvênikь. — *b) selo u Vinodolu u primorju hrvatskom.* Drevenik. Schem. segn. 1871. 45. — *pomińe se od* XV *vijeka.* Stipan z Drivenika. Mon. croat. 55. (1428).

DREVENI POTOK, *m. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* Selu je Riječanima išla međa ‚u Drêveni Potokь' (Glasn. 15, 280 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 589 (drêvênyj potokь).

DREVENKA, *f. postaje od* dreven *nastavkom* ьka. *pisano je i* dreveńka *koje vidi. a) mjera za žito.* — *u Bjelostjenčevu rječniku* (‚mensura frumentaria'. 2. drevenka, vagan ‚modius') *i u Voltigijinu* (‚staro' ‚metzen'). — *isporedi* dreveńak. — *b) drveno sedlo (samar?).* — *isporedi* drvenica. — *u Voltigijinu rječniku* (‚sella di legno' ‚hölzerner sattel').

DREVEŃO, *n. selo u Kosovu.* — XIV *vijeka pisano* Drêvêno. — *vidi* 1. dreven. Selo Drêvêno sь crьkviju svetago Eliseja i sь zaselkomь Peštinymь. Glasn. 27, 290 — *može biti da je isto koje se pomiņe na drugijem mjestima prije našega vremena:* Drêveno (selo). S. Novaković, pom. 132.

DREVEŃAK, *m. vidi* drevenka, *a) i* dreveńka. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* drevenka).

DREVEŃKA, *f. vidi* drevenka, *a).* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚modius').

DREVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom. zove se i* Krńi Grad. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 396.

DREVINKA, *f.* artemisia abrotanum L., *ńeka trava, srčano zeļe, pelin muški.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ê *(postaje od* drijevo, drêvo), *te se zato po južnom govoru nalazi pisano i* drjevinka. — *U Stulićevu rječniku* (drjevinka ‚abrotanum') *i u jednoga pisca našega vremena:* Drjevinka, abrotano maschio, artemisia abrotanum L. *(po rukopisu* XVIII *vijeka).* B. Šulek, im. 75. Drevinka, rus. деревинка (potentilla argentea), češ. dřevěnka (cherleria), poļ. drzewianka (tormentilla), (artemisia) abrotanum *(u naše vrijeme u Bosni).* 73.

*

DRÊVO, *n. vidi* drijevo, b, *b) cc) bbb).*

DREVODJELAC, drevodjelca, *m. vidi* drvodjeļa. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka* (drivodelac). Kako razuman drivodelac, htedi kakov sud ponoviti z jednim klinom zna i drugi klin izbiti. F. Glavinić, cvit. 84b.

1. DREVÒDJEĻA, *m. vidi* drvodjeļa. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚abiectarius; carpentarius') *i u Stulićevu (gdje se dodaje da je ruska riječ).* Da mu ima polag štimanja zidarov i drivodij dati. Mon. croat. 258. (1556). Ili ni ovi on drivodeļa? Anton Dalm., nov. tešt. 57. mar. 6, 2. Pokoran .. jednomu drivodiļi. Š. Budinić, sum. 169b. Gdi su drivodeļe, ki lozu na krasotu obratihu umrlih? F. Glavinić, posl. 8. Kamenari, drivodiļe, ki vrst plavja mnozijeh gradu. J. Kavanin 142b.

2. DREVODJEĻA, *f. ime mjestu.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka (pisano* Drêvodêļa). Selo je Grmočel medilo ‚ze Drêvodêļomь' (Mon. serb. 93 *god.* 1330), i to mislim da je bilo selo. Đ. Daničić, rječ. 1, 313.

DREVÒDJEĻAC, drevòdjêļca, *m. vidi* drvodjeļa. — *U Voltiđijinu rječniku* (‚falegname, marangone' ‚tischler, zimmermann').

DREVÒDJEĻAN, drevòdjêļna, *adj. koji pripada drevodjeļama.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* drivodiļan). Drivodiļne ruke ako ga *(bor)* obstrane, bradve mnogostruke ter mu koren rane. I. T. Mrnavić, osm. 167.

DREVÒDJEĻEV, *adj. koji pripada drevodjeļi (drevodjeļu?).* — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (po zapadnom govoru* drivodiļev). Drivodiļev sin. Anton Dalm., nov. tešt. 21.

DREZA, *f. vidi* dereza. *isporedi i* drezga. — *U jednoga pisca našega vremena po starijim rukopisima.* Dreza, apium silvestre, peucedanum oreoselinum L. B. Šulek, im. 74.

DRÊZGA, *f.* nasturtium officinale RBr., *ńeka trava, garboć.* — -e- *stoji mješte ńegdašńega* ę. — *Riječ je stara (s drugijem značeńem), isporedi stslov.* drezga, *šuma, rus.* дрязгъ, *šušań.* — *Nepoznata korijena.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem, isporedi* drijezga *i* drijeska. — *u Dubrovniku od prošloga vijeka.* B. Šulek, im. 74. — Drezga vodena, sium latifolium L.; sium sisarum L. — *u Dubrovniku od prošloga vijeka.* B. Šulek, im. 74.

b. *ime mjestima (vidi staroslovensko i rusko značeńe). a) poļe u Piperima.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U Drezgu se Turci okupiše. Pjev. crn. 299a. Te na bega noću udariše a na Drezgu na poļe široko. Ogled. sr. 85. — *b) zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Drezgi. Sr. nov. 1861. 156.

c. *prezime. u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DRÈZGIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

DRÊŽAŃ, Drêžńa, *m. dva sela u Hercegovini u kotaru nevesińskom.* Drežań dońi *i* Drežań gorńi. Statist. bosn. 119.

DREŽAŃKA, *f. voda u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 16. 162. — *vidi i* Drežnica, *a).*

1. DRÉŽDÂŃE, *n. djelo kojijem se dreždi (vidi* 1. dreždati). — *U Vukovu rječniku* (‚das stehen und warten' ‚exspectatio').

2. DRÉŽDÂŃE, *n. djelo kojijem se dreždi (vidi* 2. dreždati). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani; *i u Stulićevu rječniku* (‚bombus, murmur, fremitus'; dreždańe u glavi ‚dolor internus capitis instar bombi').

1. DRÉŽDATI, dréždîm, *impf.* exspectare, cupidis oculis inhiare in aliquid, *stajati čekajući što i zagledavši se u ono što se čeka ili odakle se čeka.* — *Korijen je* drezg *nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚stehen und warten' ‚exspecto'). Dreždi kao (gladan) koń za praznim jaslima. Nar. posl. vuk. 70. Kad tamo a volovi dreždе oko valova, čekaju da im se da voda. Nar. prip. vuk.2 211. — *u zapadnom govoru dolazi i sa* žđ *mj.* žd. Bańaluka dreždi opasana, a malahna u gradini straža. Osvetn. 7, 70. Što dreždiš u me, kao koń iza praznih jasala? M. Pavlinović, razg. 25.

2. DRÉŽDATI, dréždîm, *impf.* vibrare (?), *kaže se o kojem udu našega tijela ili o glavi, kad u ńoj sječamo neugodno trepetańe uz bolest, osobito poslije udarca.* — *Kao da postaje od korijena* drъg *ili od* drъzg, *tresti se (vidi kod* 1. dražiti). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kako sam se nemilo udrio, sva mi glava (ruka, prst, koļeno *itd.)* dreždi'. P. Budmani. — *i u Stulićevu je rječniku sa sličńijem značeńem, ali s inf.* dreždjeti, *što nije sasma pouzdano, jer kao verbalni supstantiv ima samo* dreždańe: Dreždjeti komu glava ili dreždjeti komu što u glavi ‚rimbombare che si sente in testa per il dolore' ‚reboare caput ex dolore'.

3. DREŽDATI, dreždim, *impf.* vibrare, *bacati (sulicu).* — *Samo praes. u ne dosta pouzdanom primjeru* XVIII *vijeka.* — *Kao da je kauzalni glagol prema predašńemu: činiti da se (sulica) stresc.* Vidim cara gdi na kojnu u srjed srca ptenca ježdi i sulicu svoju bojnu u naj ļuču zmiju dreždi. J. Kavańin 291b.

DRÉŽDJETI, *vidi kod* 2. dreždati.

DRÊŽNICA, *f. ime vodi i mjestima. a) rijeka u Hercegovini. isporedi* Drežańka. F. Jukić, zem]. 53. 54. Schem. herceg. 1873. 152. *i dolina kroz koju teče.* 163. — *b) selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* F. Jukić, zem]. 55. Schem. herceg. 1873. 168. Statist. bosn. 105. — *c) tri sela u hrvatskoj krajini:* Sredńa, Gorńa *i* Dońa Drežnica. Razdijeļ. kr. 9.

DRÊŽNIČANIN, *m. čovjek iz Drêžnika.* V. Arsenijević.

DRÊŽNIČKÎ, *adj. koji pripada selu Drêžniku.* V. Arsenijević.

DRÊŽNIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Drêžnika.* V. Arsenijević.

1. DRÊŽNÎK, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164. — *Ako je što što se pomińe prije našega vremena* (Drêžnikь. S. Novaković, pom. 132), -e- *stoji mješte ńegdašńega* ê. — *a može biti da se pomińe* x *vijeka u grčkoj knìzi pisano* Δρεσνήχ. S. Novaković, obl. 142.

2. DRÊŽNÎK, *m. ime mjestima u Hrvatskoj i Slavoniji. a) selo i scoce u podžupaniji zagrebačkoj: prvo u općini Rakovu Potoku, drugo u općini Odri.* Pregled. 20. 21. — *b) selo u podžupaniji karlovačkoj.* 26. — *c) selo u podžupaniji požeškoj.* 92. — *d) selo u hrvatskoj krajini u kotaru ogulinsko-sluńskom.* Razdijeļ. kr. 8. — *ovo se zadńe pomińe u knìzi* XVII *vijeka u pripovijedańu događaja* XVI. (1578) 28. kolovoza, dojde s vojskom pod Drežnik Jeremijaš Slun i Juraj Križanić. P. Vitezović, kron. 164.

DRGUDOVAC, drgudovca, *m. ńcka zvjerka slična puhu.* — *U naše vrijeme u istočnoj Srbiji.* Myoxus nitella Schrb., myoxus dryas Schrb. Obe

ove posledńe fele nalazio sam nekoliko puta po šumama istočne Srbije. Za obe su mi fele seļani kazivali da ih zovu ‚drgudovac'. J. Pančić. glasn. 26, 82.

DRHAT (dŕhât, dŕhta (dŕhâta), *m.* tremor, horror, *vidi* drhtańe. — *Noviji oblik* dŕhat *kod kojega* a *ispada u svijem padežima, osim nom. i acc. sing., dovoļno je potvrđen istom od kraja* XVIII *vijeka (u pisca Rapića u kojega ima gen. sing.* drta. 177; *na drugom mjestu ima i u nega loc. sing.* drhatu 272), *ali treba dodati da već u jednoga pisca* XVII *vijeka ima i nom. sing.* drht: Od straha me drht popada. I. Zanotti, en. 16; *stariji* dŕhât *kod kojega* â *ostaje u svijem padežima dolazi od* XVI *vijeka (u Vrančićevu rječniku), te da je* a *dugo svjedoči nam u ńekijeh pisaca ili dvostručeńe (u Vrančića) ili akcenat (u Bandulavića, Bačića, P. Kneževića i u naše vrijeme u pisca Osvetnika), a u drugijeh (u Mrnavića, Radovčića, Lastrića) svjedoče nam drugi padeži tijem što kod ńih* a *ne ispada. u Divkovića, Baraković, Kavańina, Banovca ne zna se jeli a dugo ili kratko, ali je po svoj prilici dugo. dugo je* a *i u svijem rječnicima (osim Vukova) u kojima dolazi: u Vrančićevu* (‚darhaat') ‚tremor'; *u Mikaļinu* (‚drrihât') ‚tremor, trepidatio'; *u Belinu* (‚darhât') ‚tremor' 745a; *u Voltiģijinu* (‚darhat, darhata'); *u Stulićevu* (‚dârhat, dârhata'); *u Vukovu* (dŕhat, dŕhta *i* dŕkat, dŕkta; *vidi kod* drhtati) ‚das zittern, der schauder' ‚horror'. — *Kod novijega oblika akcenat je u svijem padežima gdje ispada a onaki kaki je u gen. sing. — Dolazi i bez* h *i s* k *mjeste* h *(vidi u Vukovu rječniku). — Nejasna postańa: korijen je* drh *kao i kod glagola* drhtati, *ali ga u ostalijem slavenskijem jezicima (osim slovenskoga) nema, nego mjeste ńega* drg *s istijem značńem (isporedi rus.* дрогнуть, дрожать, *češ.* drhati, *pol.* drgać, drgnąć, drżeć) *te se ne da pomisliti da bi naše* h *postalo od praslavenskoga g. kod starijega oblika nejasan je i nastavak* atr.; *kod mlađega se može shvatiti da je osnova* drht *ista što i kod glagola* drhtati. *a) trepet, trešńa (u ļudskom tijelu) od zime, od groznice, ili od kakva duševnoga osjećańa i draženja, osobito od straha.* Drhat i strah dođoše svrhu mene. M. Divković, bes. 314a. Tad me plač zadavi i drhat studeni. Đ. Baraković, vil. 271. Strašni drhat (‚drhât') srce gane. I. Bandulavić 270a. Ki umiraju u strahu i drhatu. P. Radovčić, nač. 259. Uhiti me drhat ļuti. A. Vitaļić, ist. 164a. Ježen drhat naskoči me. J. Kavańin 431b. Bojaz vaš i drhat (‚drhât') neka je svrhu svih živina. A. Bačić 464. Al' mu se prikaza sotona, od koje se pristraši, uiti ga drhat i svrši iznenada život. J. Banovac, prip. 194. Strah i drhat (‚drhât') došli su svrhu mene. P. Knežević, osm. 104. Vojnike Moabove obuze drhat od velika straha. F. Lastrić, test. 180b. Ufati ga drhat i groznica. Nar. pjes. vuk. 3, 305. ‚Uhitio me drhat' (u Dubrovniku). Vuk, rječ. 142a. Junake Moavske spopašće drhat. Đ. Daničić, 2mojs. 15, 15. Strah poduze me i drhat. jov. 4, 14. — *b)* paralysis, *uzma. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Slijepce, gubce, zdravio nije li, i klinitca drhat? J. Kavańin 337a. — *c) strah uopće.* Z drhatom duše, koja straši se izajti. P. Radovčić, nač. 293. Ne more sakriti drhata nikoga i straha u srcu. F. Lastrić, test. 120b. Koji videći, da se Klemens pod batinama ne razbaļa, on se od velikoga drta razboli. Đ. Rapić 177. U strahu i drhatu (‚darhahatu') pakla. 272. Sne mu brću sužńi zlopačeni, . . drhat (‚drhât') duši zadavaše redom. Osvetn. 4, 68. — *d) trešńa u zemļi. — u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ki *(topovi)* strahovnim drhatom zemļe raztruniše. I. T. Mrnavić, osm. 46. Prid naglim drhatom gore se ràzpale, orećim hahatom stine razpršale. ist. 183.

DRHAVAC, drhavca, *m. vidi* drhtavac. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka; može biti da je t ispalo pisarskom griješkom.* Na grob slipin vid davaše a drhavci zdravj' imahu. Ivan trog. 32a.

DRHĆ-, *vidi* drht-.

DRHOLA, *vidi* drkola.

DRHT, *vidi* drhat.

DRHTÀČICA, *f. vidi* drhtavica, a, *a).* — *U Stuličevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRHTALAC, drhtaoca, *m. vidi* drhtavac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (bez* h). Također imaju zapriku gubavi, drtaoci. A. Bačić 203.

DRHTALICE, *f. pl.* jus gelatum, *smrzla gusta juha koja drŝće, ako se je što dotakne (ńem.* gallerte, sulze). *isporedi* drće, paće, pitije. — *U Vukovu rječniku* (drhtalice *i* drktalice; *vidi kod* drhtati).

DRHTÀŃE, *n. djelo kojijem se drŝće. isporedi* drhat. — *Stariji je oblik* drhtanje. — *Dolazi i bez* h *i s* k *mj.* h, *a griješkom s* ć *mješte* t, *vidi kod* drhtati. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (drhtanje *i* drhćanje ‚tremor'), *u Belinu* (drhćanje ‚tremor' 744a; ‚agitatio' 53a; ‚paralysis' 539b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stuličevu* (‚drhćańe'), *u Vukovu* (drhtańe *i* drktańe). *a) vidi* drhat, *a) i* drhtati, a. *a) aa) i bb).* Drhtanje ali trepetanje. Naručn. 66b. Posvetilište slaviti strahom i z drhtańem. B. Pavlović 24. Strahom i z drćańem spaseńe vaše dilujte. J. Filipović 1, 173b. Tuguju . . . živine svekolike čudnovatim strahom, bukom i drtanjem. F. Lastrić, test. 98b. U strahu i drtańu uzdišem. A. Kanižlić, bogoļubn. 94. — *b) vidi* drhat, *b) i* drhtati, a, *a) cc).* Da ga oprosti od drtanja. I. Ančić, vrat. 172. Koju nemoć ili od gute, ili od srdoboļe, ili od drćańa, ili od ogńa. A. d. Bella, razg. 18b. Koja bolest, kakono ti guba, drtańe. A. Bačić 428. Žena pade u bolest drtanje. J. Filipović 3, 218b. — *c) vidi* drhtati, a, *b).* Starost drhćanje ruku uzrokuje. J. Filipović 3, IX. Pade od trepeta i drhtańa srdca. A. Kanižlić, fran. 93. Drtańe i poskakivańe glasa jest zlameńe od voļe mekahne. M. Radnić 470b. — *d) vidi* drhat, *c). (Pakao)* ne ima naredbe nikakve nego nenaredbu i vjekovńe drtańe. M. Radnić 285a. — *e) vidi* drhat, *d) i* drhtati, a, *c).* Što drćańe il' potrese čini, kad se zemļa trese? V. Došen 261a.

DRHTATI, dŕšćêm, *impf.* tremere, *tresti se, osobito o čeļadetu i o ļudskom tijelu. — Akc. kaki je u praes. taki je u ger. praes.* dŕšćûći *i u impf.* dŕhtâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U oblicima, u kojima od* t *biva* č, h *se mijeńa na* š; *ali je to potvrđeno istom od prošloga vijeka (naj stariji su primjeri u Bjelostjenčevu rječniku:* drŝćem; drŝćući. A. Kanižlić, kam. 36; drŝću, *pisano* ‚dêrxchu'. rož. 14; drŝćem. I. Velikanović, prik. 21; drŝće, uput. 3, 87; drŝćući, *pisano* ‚derstjuchi'. B. Leaković, gov. 4; drŝću. A. Tomiković, gov. 20). *u starije se doba* h *nije mijeńalo, i tako je ostalo i u naše vrijeme kod čakavaca* (drhće. Nar. prip. mikul. 34). *s toga što jedan dio naroda ne izgovara* h, *već od* XVII *vijeka kod ńekoliko pisaca (Divkovića, Ančića, Posilovića, Radnića) nalazi se* drtati, drćem; *ali pošto su ńeki pisali gdjegdje* h *premda ga nijesu izgovarali (kao Div-*

ković, Banovac, Kačić i drugi), što se kod ovijeh nalazi h *pred* č, *to pokazuje samo da je u nekijem mjestima nestalo* h *prije nego se promijenilo na* š. *što na dva mjesta* XVI *vijeka* (N. Rañina 171a. P. Hektorović (?) 72 *po rukopisu* XVIII *vijeka) ima* drčući *bez* h, *to je jamačno pisarska pogreška. u naše se vrijeme čuje i* s k *mješše* h: drktati, drkćem. *kod nekijeh pisaca (naj prije u Mikaljinu rječniku, zatijem u Macukata, Dellabelle, Banovca, J. Filipovića, Pešťalića) a i gdjegdje kod naroda* (drhćao. Nar. prip. bos. 1, 80; drhćati. Nar. prip. mikul. 102) *griješkom je u inf. i prošlijem vremenima ć iz praes. zamijenilo* t. *vrlo je rijetko i u praes. osnova* drhta *kao u inf., vidi:* Drhtaj, zemlo, svakolika. A. Vitaljić, ost. 127. Na mlaku i drtajući molitvu. G. Pešťalić, utiš. 143. — *Nejasna postaňa, vidi kod* drhat. — *Od* XV *vijeka (vidi Marulićev primjer kod a, b)) a između rječnika u Vrančićevu:* drhtati ‚tremere; trepidare'; drhćući ‚tremulus'; *u Mikaljinu:* drhtati *i* drhćati; *u Belinu:* drhtati *i* drhćati, drhćem ‚tremo' 744b; drćati od zime *i* drhtati ‚frigore tremere' 329b; drhtati od straha ‚horresco' 382b; drhtati *i* drhćati ‚agitari' 53a; *u Bjelostjenčevu:* drščem, drhtati *i* drhćem ‚tremo'; *u Jambrešićevu:* drhćem ‚tremo, trepido'; *u Voltiđijinu:* drhtati, *(griješkom)* drhćem; *u Stulićevu:* drhćati, *(griješkom)* drhćam *i* drhtati *i* drhtati se; *u Vukovu:* drktati, drkćem *i* drhtati, drščem ‚horreo, tremo': ‚dršće od zime'; ‚dršće kao prut'.

a. *aktivno. a) subjekat je ljudsko tijelo ili čeljade i što se kao čeljade misli, rjeđe živiniče (vidi dva naj zadňa primjera kod bb)). aa) uzrok je drhtaňu zima.* Nag drhću *(ja)* od zime. Transit. 134. Od zime drhćući. M. Jerković 28 Porodi se u pojati, ter iz mala hti drhtati. J. Kavañin 338a. *(H)*otje malašan drtati od zime. F. Lastrić, test. 329a. Na ogńištu dica drću. V. Došen 209b. — *bb) uzrok je drhtaňu duševno sjećaňe, dražeňe, osobito (i vrlo često) strah, s čega* drhtati *može značiti i uopće strašiti se.* Vas drhće u srci svojem. Naruč. 55a. Po tom se vrže obrazom na zemlu i vapijaše govoreći: ‚Pomozite me, bratja, pomozite me, da ja ne poginem!' ku stvar videći fratri, plačući i drhćući opitaše ga ... Transit. 195. Otijući on krstiti Isuhrista drhtaše vas cića počteňja ňegova. Korizm. 74b. Sve drhće i preda i sumńi na svak čas. N. Dimitrović 38. Žena bojeći se i drhćući. Anton Dalm., nov. tešt. 56b. mar. 5, 33. Sfimi pristrašen bih ... ostah vas drhćući i trnući. P. Zoranić 7a. Drhćući i čudeći se opet reče. F. Glavinić, cvit. 35a Djavli ... drhću od straha. I. Ančić, ogl. 157. Vas pristrašivši se i drćući poče vapiti jako. P. Posilović, nasl. 4a. Drtati će ... ljudi zaradi griha prošasti. S. Margitić, fal. 290. Kraj vidi da ňegov brat imadiše velik strah, da rekši on vas drćaše. P. Macukat 38. Tako mogu, da će svi kralji od ovoga svita prid ńim drćati. J. Banovac, prip. 27. Koji drće od govoreňa moji. J. Filipović 1, 244a. Koji učini tolika druga junaštva suprot Filišteanom, tako da bi drtali na spomenutje imena ňegova. F. Lastrić, ned. 362. Od jida ili od straha drščući. A. Kanižlić, kam. 36. Vaja da divice drću (‚drtću') i na svaki se koračaj mužke glave boje. utoč. 516. Od straha drhćem. bogoljubn. 164. Ljudi od velika straha drhtahu kakono jedan prut. A. Kačić, kor. 106. Kako ćemo ... od stida i straha drtati. M. A. Reljković, sabr. 34. Drću na krute zapovidi. G. Pešťalić, utiš. 183. Jeda li moram drtati prid tobom? 196. Ona se prostraši, počmo na sen telu drhtat. Nar. prip. m kul. 5. Vas je drhtal po telu. 54. Uplašio sam se i drkćem. Vuk, pavl. jevr. 12, 21. — *amo spadaju i onaki primjeri u kojima se subjekat shvata kao ime kolektivno.* I pakao prid ńim drće. S. Margitić, isp. 124. Prid kojim drće po svijeta. fal. 30. Nebesa .. vazda po ňegovoj naredbi drću. J. Banovac, pred. 26. Narav čovičanska ... drće žalosna. F. Lastrić, test. 155b. Tada će plakati svi krajevi zemlje i drtati. od' 155. — *u ovijem primjerima ima uza se inf. kao i drugi glagoli koji znače strah:* Za to se napuno drhćeš izručiti voji druzih. A. Georgiceo, nasl. 151. Pristupiti strašim se i drhćem. I. Kraljić 32. — *i o živiničetu.* Golub ... drće prid jastrebom. M. Radnić 234a. Lavi i ostale živine drću. F. Lastrić, test. 118b. — *cc) uzrok je drhtaňu kakva tjelesna bolest, osobito uzma.* Biše vsi paralitici i hodeći drhtahu vsimi udi. Korizm. 35b. Gospodine, dite moje leži u kući drćući i zlo se muči. F. Lastrić, ned. 74. Donesoše prid ńega na postelji jednoga siromaha drtavca koji ne mogadijaše se ni oprit na noge od one bolesti, kojom vas od glave do petu drtaše. od' 276. — *b) subjekat je koje udo ili uopće dio ljudskoga tijela; uzrok je drhtaňu kao kod a) bb) ili cc).* Hronu, strepi sobom, drhta ruka s nogom ... M. Marulić 51. Rekoh ove riči sa drhćućimi usti. Transit. 168. Počchu mu noge od straha drhtati. F. Glavinić, cvit. 233a Srce u ńih sve drhtaše. P. Vuletić 27. Od drtavice, koja je jedna nemoć kada drću sva uda brez pristanka. F. Lastrić, od' 174. Da mi dršće srdce kada promišljam koliki krstjani leže i smrde u neznanstvu veliku. I. Velikanović, uput. 3, 87. Drkću ruke, pisati ne može. Nar. pjes. vuk. 4, 247. Knigu štije, mila ńemu nije, ou je drži, desna ruka drhće. Nar. pjes. marj. 97. Drkću mu ruke kao da je tuđ amanet pojeo. Nar. posl. vuk. 70. — *i o glasu se može kazati da dršće.* Al' drhće joj glas grloca bijela. Osvetn. 1, 53. — *c) može se kazati i o drugome, kad se misli da se ovo trese i dršće poput ljudskoga tijela ili uda.* Drščи grane od straha. A. Kanižlić, rož. 14. Neobično progovara, pune srde hita riječi, Muhameda ruži i kara, dvor svijetli drće i ječi. J. Krmpotić, kat. 45. Pak Jańičar i Harnaut od svih strana hrli i srne, drće mjesto svako i kut, sve prohode mrzle strne. 64. Ne bi barem zemla pod nogam drtala. Grgur iz Vareša 75. Svi greznuše grozom obajani, kô kad lut nož drhće u ljutoj rani. Osvetn. 1, 50.

b. *sa se, refleksivno. — samo u dva primjera* XVI *i našega vijeka, gdje je značeňe kao kod* a, *a) bb) i u Stulićevu rječniku.* Drćući se i čudeći se. N. Rañina 174a. act. ap. 9, 6. Ona od straha se drhće. Nar. prip. miknl. 34.

DRHTAV, *adj. koji dršće. — Dolazi i bez* h *i griješkom s* č *mješte* t, *vidi kod* drhtati. — *Postaje od osnove* drhta *glagola* drhtati *nastavkom* vъ. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (drhćavi, trepetiv ‚tremulus, tremebundus, tremens') *i u Stulićevu* (drhćav ‚tremens, tremulus, tremebundus, paralysi affectus'; drhtav ‚paralyticus'). — *U primjerima dolazi samo s dva osobita značeňa. a) tremebundus, o glasu.* Glasom drhtavim reče. P. B. Bakšić 46. M. Lekušić 44. Kakav duh od bogoljubstva ili od skrušeňa imati će oni koji kada pjeva običaje glasove drtave i razšireno? M. Radnić 470a. — *b)* paralyticus, *uzet, vidi* drhtati, a, *a) cc) i* drhat, *b).* Dade zdravje slijepim, drtavijem i mnogim bolesnijem. M. Radnić 287a. Dite moje leži u kući drtavo. F. Lastrić, od' 174. Ozdravljala bi drtave. A. Kanižlić, fran. 70. O slipi, drtavi, romi i kjasti. Đ. Rapić 65.

DRHTAVAC, dŕhtâvca, *m. čovjek koji dršće, drhtav čovjek. — Drugo* -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* dŕhtavâcā. — *Dolazi i bez* h, *vidi* drhtati. — *Postaje od* drhtav *nastavkom* ьсь. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚paralyticus' 539b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* drhtavec ‚tremulus, tremebundus, tremens; paralyticus'), *u Voltigijinu (pisano* ‚darhtavac' ‚paralitico' ‚gliedergicht!'; *pisano* ‚derhtavac' ‚tremolante, paralitico' ‚zitternd'), *u Stulićevu* (‚paralyticus'). — *Samo u jednom primjeru s općijem značećem (čovjek koji dršće):* Drtavac sam se učinio ja i strašim se (‚tremens factus sum ego et timeo'). L. Terzić 158. (B. Pavlović 134). — *naj češće znači:* paralyticus, *uzet čovjek.* Pripovida se evangelije, kako Isus sobotŭi dan jednoga drhtavca ozdravi. Postila. m4b. Koji biše mnoga lita bil drhtavac s iznčim ustrpljenjem. P. Radovčić, nač. 264. Drtavac stajaše kod lekve trideset i osam godišta. M. Radnić 270a. Zapovidi drtavcu da ustane. J. Filipović 1, 207b. Donesoše prid ńega na posteļi jednoga siromaha drtavca. F. Lastrić, od' 276. Što si ti drtavcu ozdravļenu rekao. A. Kanižlić, bogoļubn. 149 Zapovijeda drhtavcu da skoči on čas. Đ. Bašić 100a. Kakono su drtavca prid ńega stavili. B. Leaković, gov. 227. — *po nekakvu rukopisu,* aegilops L., *neka trava.* B. Šulek, im. 74.

DRHTAVICA, *f. postaje od* drhtav *nastavkom* ica. — *Dolazi i bez* h *i s* k *vij.* h, *vidi* drhtav *i* drhtati.

a. *kauzalno: ona koja čini da ko dršće, ali samo s osobitijem značenima. a)* paralysis, *uzma, vidi i* drhtati, a, *a) cc),* drhtav, *b),* isporedi i drhat, *b).* — xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* 539b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu (pisano* ‚darhtavica' ‚paralisia' ‚gliederlähmung'; *pisano* derhtavica' ‚tremolio, paralisia' ‚zittern'), *u Stulićevu* (‚paralysis; tremor, tremendi voluntas'). U izbavļenju jednoga sluge nikog kapetana od drtavice, koja je jedna nemoć kada drću sva uda. F. Lastrić, od' 174. Imao je ženu mlogo godina od drtavice nemoćnu. A. Kanižlić, utoč. 43. Ja žudim ozdravit veće krstjana razboļenijeh od nemoći veoma gore i veoma teže, neg je drtavica. Đ. Bašić 149a. Bješe se ńemu razbolio službenik . . . drtavicom. A. Kalić 379. — *b) drhtaće (od zime) kad hvata groznica. — u naše vrijeme u Lici.* Drktavica, vorfieber. ‚Uvati me naj prije drktavica, pa onda groznica'. ‚Ma nekakva me drktavica cio dan drži'. ‚Napalo na mo nekakvo zijevaće i drktavica, ne mogu na nogu da stojim'. J. Bogdanović.

b. *ona koja dršće. a)* mulier paralytica, *žena drhtava, uzeta, kojoj je bolest drhtavica. isporedi* drhtavac. — xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Biće drtavica u sve vrime tvoga života. J. Filipović 3, 218b. U kraļestvu France jedna divojčica plemenita i bogostrašna dali drtavica. Blago turl. 2, 45. — *b) kod ženske naprave nešto što trepti na igli u kosama, trepetļika. — u naše vrijeme.* U kosu upletu i bumbačami pribodu vrpce i drhtavice. V. Bogišić, zbor. 127.

DRHTAVINA, *f.* tremor, *drhtaće, drhat. isporedi* drhtavica, a. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (bez* h) *a iz ńega u Stulićevu rječniku* (v. drhćaće). Na kraļa dođe strah i drtavina. And. Kačić, kor. 321.

DRHTAVSTVO, *n. vidi* drhat, *b),* drhtaće, *b),* drhtavica, a. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (bez* h). Ozdravivši ga prid ńima od drtavstva. E. Pavić, ogl. 522.

DRHTÊVCI, *vidi* Drtevci.

DRHTJETI, dŕhtîm, *impf. vidi* drhtati, *od čega se razlikuje samo nastavkom. — Kao kod* drhtjeti, k *možc zamijeniti* h. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Duhar drhti, a grad ni se trese. Nar. pjes. vuk. 5, 495. Pop Duk drkteći. 5, 497. I sad drktim od ńegova straha. P. Petrović, gor. vijen. 53. Baba se prepada i drhti. 90. Stevan drkteći kao prut na gori reče. S. Ļubiša, prip. 65. Putnik drkti od studeni. 90. Na koga si ovu silu skupio od koje zemļa drkti? 120.

DRHTĻIV, *adj.* tremulus, trepidus, *koji dršće. — U Jambrešićevu rječniku* (drhtliv).

DRHTUĻA, *f.* raja torpedo L., *neka (električna) riba, koje kad se čovjek dotakne, zadršće mu ruka. isporedi* trn. — *Od* xviii *vijeka, naj prije u Belinu rječniku* 744b *i u Stulićevu. — i bez* h. Trn ili drtuļa (jer ko je krene živu, utrne). L. Zore, rib. ark. 10, 338. Drtuja *(po spļetskom govoru),* torpedo narce Risso *i* torpedo marmorata Risso. Đ. Kolombatović, pesci. 25.

DRIĆKAŃE, *n. djelo kojijem se drićka. — isporedi* driskaće, drisnica, dristavica. — *U Vukovu rječniku.*

DRIĆKATI, drĭćkâm, *impf.* dejicere alvum cum strepitu. — *Po postaću je bez sumńe srodno s glagolom* dristati. — *isporedi i* driskati. — *U Vukovu rječniku.*

DRIĆNUTI, drĭćnēm, *pf.* dejicere alvum cum strepitu. *vidi* dričkati. — *isporedi* drisnuti. — *U Vukovu rječniku.*

DRÍHATI, drĭhâm, *impf. tvrdo, slatko spavati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* drihajû, *u aor.* drihah, *u ger. praes.* drihajûći, *u ger. pract.* drihâv, drihávši, *u part. praet. act.* drihao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Riječ je (ili dajbudi osnova* drih) *praslavenska, isporedi rus.* дрыхать, češ. dřihmati, dřihnati. — *Biće od istoga korijena od kojega je i* drijemati. — *U Stulićevu rječniku* (‚jucundo quodam sopore dormire') *i u naše vrijeme u Dubrovniku (kaže se svagda kao s prezirańem).* ‚Drha kako pjan'. P. Budmani.

DRIJEČAN, drĭjećna, *adj. vrijedan, vaļan; jaki, čvrst.* — -ije- (-ê- *po južnom govoru) nije potvrđeno nijednijem primjerom; mješte onoga ima samo* -e- (drĕčan) *po istočnom i* -i- (drĭčan) *po zapadnom govoru.* — -a- (-ъ-) *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Oblik i drugo značeńe odgovaraju posve dobro češkome* dřičný *(praslav.* drĕčnъ) ‚stämmig, wohl bei leibe, fleischig, dick vom leibe' (Jungmann) *koje postaje od* drík *(praslav.* drĕkъ). *pań; i u maģarskome jeziku ima* derék ‚vorzüglich, vortrefflich, sehr gut; tüchtig; gut gewachsen, ansehnlich; bieder, wacker; gerad, recht' (Ballagi), *koje postaje opet od one slavenske osnove. — Potvrđeno je u jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka i u naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda.* Amfijon drečen *(kajkavski)* popivalec ovo vreme bi. P. Vitezović, kron. 8. Nikostrata, žena, ali Karmentes, vučena u pismu drečna pojka. 9. Slipce, hromce i pijance ne vodi u drične tance. cvit. 39. Drečan, pun, jedar pa i zdrav čovek. Podunavka. 1878. 54.

DRIJEM, drijèma, *m. stańe onoga koji drijema, žeļa spavati. isporedi* drijemańe. — *Akc. kaki je u gen. sing. (po istočnom govoru* dréma, *po zapadnom* drîma) *taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing.* (drêm, drîm) *i voc.* drijeme. — *Postaje od osnove* drêm *glagola* drijemati *nastavkom* ъ. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika*

u Mikalinu (drim, drimanje, vidi drimež), *u Bjelostjenčevu* (drem *i* drim ‚dormitatio'), *u Jambrešićevu* (drem ‚dormitatio'), *u Stulićevu* (‚somnus, sopor'), *u Vukovu:* ‚der schlummer (schlaflust)' ‚dormitatio'. *a) stańe onoga koji drijema.* Stavišе ga u ložnicu ... gdje ga trudna drijem uhvati J. Palmotić 150. Ni drijema ni trijeska. (D). Poslov. daničk. 79. Al' se ńemu malo zadrijema, u drijemu čašu ispustio. Nar. pjes. vuk. 2, 100. U to piće ... turićemo ... biļe od drijema. Pjev. crn. 164a. Ne daj sna očima svojima, ni vjeđama svojima drijema. Đ. Daničić, prič. 6, 4. — *b) žeļa, potreba drijemańa, spavańa.* Jedan put starješini ovoga redovnika dođe taki san i drijem tako, da mu se čińaše, da će u ti čas umrijeti, ako ne pospi. M. Divković, bes 393a. Trga ga drim. J. Banovac, pred. 58. Ja kad videh zelen drijen, predadoh mu vas moj drijem i lijen. Nar. posl. vuk. 108. — *c)* leucojum aestivum L., *ńeka biļka, pelečica. isporedi* dremovac, *c).* S. Petrović, lekov. biļ. 417.

DRIJÈMAK, drijèmka, *m.* medicamentum quod somnum facit, *piće (osobito makov sok) koje čini da čovjek tvrdo zaspi. isporedi* afijun, bendeluk. — *Od osnove glagola* drijemati *nastavkom* ькъ. — *U Belinu rječniku* (‚opium'; dati drijemak, napojiti drijemkom ‚opium propinare' 525b) *i u Stulićevu. — vidi i* dremak.

DRIJÈMALAC, drijèmaoca, *m. vidi* drijemalo. — *Drugo* -a- (-ъ-) *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* drijèmalâcâ; *u ostalijem padežima* 1 *na kraju sloga mijeńa se na* o. — *Postaje kao* drijemalo *nastavkom* ьcь. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka i u Belinu rječniku* (‚somniculosus' 686b). Toliko bdijeći na pripovijesti tašte, toliko drimalac na sveta bdijenja. B. Kašić, nasl. 264.

DRIJÈMALICA, *f. dremļivo žensko čeļade. isporedi* drijemalac *i* drijemalo. — *U naše vrijeme u Lici.* Ženu, koja je vrlo lijena i spora pri svakom ženskom spolu, zovu ‚drijemalicom', n. p. ‚Žalosna drijemalica!' ‚Šta će ti ona kukava drijemalica, van da te samo okuje'. J. Bogdanović.

DRIJÈMALO, *m. dremļiv čovjek.* — *isporedi* drijemalac, drijemļalac, drijemavac, drijemļavac, dremļivac, drijemčina. — *Postaje od part. praet. act. glagola* drijemati. — *U Vukovu rječniku, ali već* xvi *vijeka kao izmišļeno ime muško u komediji:* Drijemalo, mahni bandijerom. M. Držić 215.

DRIJÈMÂŃE, *n. djelo kojijem se drijema, vidi* drijem. — *Stariji je oblik* drijemanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (drimanje *kod* drim), *u Belinu (*drijemanje ‚semisopitio' 32a; ‚sopor semisomnus' 686b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ovo drijemanje i spavanje svetijeh apoštola. M. Divković, bes. 364a. Ako ispovidnik ne bi čuo oda sna, od drimanja. B. Kašić, zrc. 20. Pomrsi u meni . . drimanje. I. Ivanišević 132. Vaše drimańe jest mramorsko otvrdnuće. J. Banovac, pred. 108.

DRIJEMATEĻAN, drijemateļna, *adj. dremļiv. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRIJÈMATI, drijèmâm *i* drijemļêm, *impf.* dormitare. *isporedi* drijemļeti. — -ije- *(ńegdašńe* -ê-) *stoji po južnom govoru; po istočnom* -o-: drémati, *po zapadnom* -i-: drímati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u* 3 *pl. praes.* drijèmaju *(ali* drijemļû), *u aor.* drijèmah, *u impt.* drijèmļi *(ali* drijemāj), *u ger. praes.* drijemajûći *i* drijemļûći, *u ger. praet.* drijèmâv *i* drijemâvši, *u part. praet. act.* drijèmao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u* 1 *sing. praes. u druga dva govora mješte* ije *stoji* ê *i* î, *a mješte* ije é *i* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drêmati, *rus.* дремать, *češ.* dřímati, *pol.* drzemać *i* drzymać. — *Korijen je indoevr.* dar, *isporedi grč. δαρθάνω, lat.* dor-mire, *snskr.* drâ, drâi, *spavati.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (drimati, drimati se ‚dormito, urgeri somno'; drimļući, bez pomńe ‚somniculose, negligenter'), *u Belinu* (drijemati, drijemļem ‚dormito' 686b; ‚caput nutare somno'; drijemajući ‚semisopitus' 32a; drijemati se komu ‚dormito' 278b. 686b), *u Bjelostjenčevu* (dremļem ‚dormitto, urgeor somno'), *u Jambrešićevu* (dremļem ‚dormiturio'), *u Voltigijinu* (drimati, drimļem *i* drimam ‚dormicchiare, sonnacchiare' ‚schlummern'; drijemati, v. drimati), *u Stulićevu* (drijemati kogod, drijemļem *i* drijemam; drijemati se komu, drijemļe se ‚dormitare'), *u Vukovu:* drijemati, drijemam (drijemļem) ‚somno capior'.

a. *aktivno, slabo spavati.* Na krilu mu drima ovi sam apostol. M. Marulić 205. Poče drijemati. M. Vetranić 2, 166. Stojimo drimļući. P. Posilović, nasl. 16a. Tvoj stražnik ne drijemļe trom i lijen. I. Đorđić, salt. 431. Molitva se ima činiti ne kao kroz san i drimajući. F. Lastrić, ned. 233. I do sad smo pili ladno vino, al' nijesmo, brate, drijemali. Nar. pjes. vuk. 2, 100. Poče Meho dremat' na đogatu. 4, 236. Drijema kao kobila pred suvačom. Nar. posl. vuk. 70. Kome je putovati, nije mu koje drijemati. 147. Ne drijemļe čuvar tvoj. Đ. Daničić, psal. 121, 3. — *metaforički može značiti: biti lijen, ne mariti.* Gdi se u zlobah već ne drijemļe. G. Palmotić 93b. Kaogrosović bistri Niko, kako i ti s inijem drijemļeš? J. Kavańin 106a. Oni svojom nad nesrićom drima. J. S. Reļković 198.

b. *sa* se, *impersonalno, s dat.:* drijema mi se, urgeor somno, *spava mi se, hoće mi se spavati.* Prikaza mu se tada gospodin naš, drimļući se ńemu. B. Kašić, nač. 62. Na molitvi dok on staše, nam se vrlo svim drimaše. P. Knežević, muk. 14. Spava mu se i drima. F. Lastrić, test. 109a. Jerbo mu se je drimalo, moļaše pomńika da bi ga sama pustio. A. Kanižlić, fran. 96. Koji hoće da mu se ļeti ne drijema. Vuk, poslov. 108. Ali ti se drijemat' počelo. P. Petrović, gor. vijen. 110.

DRIJÈMAV, *adj. dremļiv. — U Stulićevu rječniku* (‚dormitans, somniculosus'), *u kojem ima i adv.* drijèmavo ‚somniculose'.

DRIJÈMAVAC, drijèmâvca, *m. vidi* drijemalo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Hoćeš li indi, o drimavče sanļivi, da tebi kažem, kada tebe hoće smrt pritisnuti? Đ. Rapić 114. — *u rukopisu prošloga vijeka dolazi i kao ime cvijetu,* narcissus L., *sunovrat. (po zapadnom govoru)* Drimavac, narcisso, narcissus L., v. drimovac. B. Šulek, im. 74. *isporedi* drijemńak. *vidi i* dremovac, *c).*

1. DRIJÈMAVICA, *f. drijem, drijemańe.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Sve me hita drijemavica; jedva stojim'. P. Budmani.

2. DRIJÈMAVICA, *f. žensko čeļaće drijemavo. — U Stulićevu rječniku.*

DRIJÈMČINA, *m. vidi* drijemalo. — *U Belinu rječniku* 278b *i u Stulićevu.*

DRIJÈMEŽ, *m. vidi* drijem. — *Od iste osnove nastávkom* czь. — *Po istočnom govoru* drémež, *po zapadnom* drímež. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (drimež ‚torpor, sopor, somnus') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚sopor

semisomnus' 686b), *u Stulićevu, u Vukovu.* Zvizde živim drimež (‚drimez') nose. I. Zanotti, en. 4. Mio im je drijemež. Đ. Daničić, isai. 56, 10. U nekakvom mrtvom drijemežu. S. Ljubiša, prip. 271. A mene spopala klimavica i drijemež. prič. 23.

DRIJÈMLALAC, drijèm|aoca, *m. vidi* drijemalac *i* drijemalo. — *U Belinu rječniku* 278b *i u Stulićevu* (drijem|alac *i grješkom* drijem|aoc).

DRIJÈMLAVAC, drijèm|âvca, *m. vidi* drijemavac. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u oba kajkavski* drem|avec).

DRIJÈMLAVICA, *f. vidi* drijem *i* drijemavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* drijem) *i u Stulićevu.*

DRIJÈMLETI, drijèmîm, *impf. vidi* drijemati. — *Samo ger. praes.* drijemeći (drijeme) *i impt.* drijemi *u trojice pisaca od* XVI *do* XVIII *vijeka, samo u zapadnom obliku (s* i *mj.* ije). A sada sam obljubila tvom pripravom dobro vrime, kleti ću te bdeć i drime. M. Pelegrinović 175. Ne drimeći. M. Bijanković 54. Al' drimeći da ćeš čuvat puk. J. Kavanjin 358b. Otvor' oči, a ne drimi. 510b.

DRÎJEMNÂK, *m.* narcissus poëticus L., *neki cvijet, sunovrat. isporedi* drijemavac. — *Po nekakvu rukopisu u jednoga pisca našega vremena. (po zapadnom govoru)* Drimnak, narcisso, narcissus poëticus L. B. Šulek, im. 74.

DRIJÈMOVO POLE, *n. u šali se kaže:* ići u drijemovo polje, *ići spavati. — U vojnoj krajini. — Načiňeno je od* drijem *prema* Drenopolje.

DRÎJEN, drijèna, *m.* cornus mas L., *grm što rađa dreńine, isporedi* dren, drn, drenika, drenić, drenina. — -ije- *stoji po južnom govoru mješte* -ê-, *po istočnom* e: drěn, *po zapadnom* i: drîn. — *Akc. kaki je u gen. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i voc.* drîjene. — *po istočnom i zapadnom govoru prema* ije *stoji* ê, î, *a prema* ijè é, í. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дерень, *češ.* dřín — *Nepoznata postaňa; može biti da je korijen srodan korijenu imena* drvo, *isporedi i lit.* driutas, *čvrst; ili imena* trn *(isporedi oblik* drn). — *Između rječnika u Mikaljinu* (drîn, cablo od drńine), *u Bjelostjenčevu* (dren *i* drîn), *u Voltiđijinu* (dren), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (drěnъ 1, 314—315. 3, 589). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Se međe sola togo (*Brčela*): . . . sь Bêloga Vlьka prěko na Drěnь, sь Drěna na Lêsьkovьcь . . . Mon. serb. 114. (1321—1336) (*Daničić misli da ovdje* drěnь *nije ime mjestu.* rječ. 1, 314—315). Međa mu *(selu Ograđeniku)* . . . prěčьnikomь do drěna, i ot drěna uz dêlь na lokvu (*može biti da je ime mjestu).* Glasn. 15, 279. (1348?). Se međa Jančištemь: . . . u veliku rupu a u njej drěnь . . . 292. Pri stupu trišlice, drijena i zelenike. M. Vetranić 2, 284. Drijen žestoki, kitni javor, vita jela. I. Gundulić 402. O zlu drvu o drijenu. Nar. pjes. herc. vuk. 250. Ja kad vidjeh zelen drijen, predadoh mu vas moj drijem i lijen. (Koji hoće da mu se ļeti ne drijema, reče ovo kad ugleda u proļeće prvi drijen s cvijetom). Nar. posl. vuk. 108. Bila je *(devojčica)* svakad zdrava kao dren *(isporedi kod* drenov *i* drenovina). M. D. Milićević, let. već. 148. Drijen, cornus mascula L. B. Šulek, im. 74. — *b) kad ima koji adjektiv uza se, znači koju drugu vrstu drveta. aa)* drijen divlji, drijen mali *(u Dubrovniku),* drijen vučji *(u Dalmaciji),* cornus sanguinea L. B. Šulek, im. 74. — *bb)* drijen pasji, pseći, rhamnus cathartica L., *pasidrenovina, pasjakovina.* Drijen pasji *(na Rijeci).* B. Šulek, im. 74. Drijen pseći. J. Pančić. glasn. 30, 164. — *c) ime mjestima i vodi. aa) mjesto blizu Suhogrla.* — XIV *vijeka.* U Suhogrlě . . . livada nad putemь koji grede od Žakove na Drěnь. Mon. serb. 123. (1336—1347). — *bb)* Dren, *selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 104. — *cc)* Dren, *selo u kolubarskom srezu okruga biogradskoga koje se do* 1879 *zvalo* Kuke. Sr. nov. 1879. 41. — *dd)* Dren, *ime mjestima u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Vinograd u Drenu. Sr. nov. 1872. 452. — *bbb) u okrugu jagodinskom.* Niva kod Drena. 1875. 571. — *ccc) u okrugu vaļevskom.* Livada u Drenu. 1863. 278. — *ddd) u okrugu smederevskom.* Livada u Drenu. 1868. 97. — *ee) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41. — *ff) dva sela u Hercegovini blizu Graca.* Drijen gorńi *i* dońi. Schem. rag. 1876. 57. — *gg) kula u Hercegovini blizu Dubrovnika.* P. Budmani. — *isporedi* Drijeń. *a). — hh) kao ime rijeci u jednoga pisca* XVI *vijeka, jamačno mješte* Drim *ili* Drin *radi slika.* Tibiška i Bošterijen, Tisa i Marica, Neretva, Timot, Drijen. M. Vetranić 1, 263.

1. DRIJENAC, drijenca, *m. vidi* drijenak, *c).*

2. DRÎJENAC, Drîjenca, *m. velika glavica u Divoselu. u Lici.* J. Bogdanović.

DRIJÈNAK, drijènka, *m. dem.* drijen, *ali se upotrebļava i za druge bilke. — Po istočnom govoru* drénak, *po zapadnom* drînak. — *Akc. se mijeńa u voc.* drîjenče, drîjenci, *i u gen. pl.* drîjenâkâ. *po istočnom i zapadnom govoru stoji* é *i* í *prema* ijè *a* ê *i* î *prema* îje. — *Postaje od* drijen (drěn) *nastavkom* ькъ. *a) mali, mladi drijen.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚eine kleine kornelkirsche' ‚cornus parva'). Gdi pak ne ima ni jelovine, služe se drînkom procvatenim ili drugim dubjem. F. Lastrić, od' 208. Grane od palme ili ti pome, od masline, jelice, drînka . . . A. Kanižlić, bogoļubn. 248. Za bašću je *(plot)* drînak i ružica. J. S. Reļković 123. Zaspala devojka drenku na korenku. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — *b) vidi* dreńina. — *u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* drenek, drînina, drenov sad ‚cornum', *i u Jambrešićevu:* drenek ‚cornum'. — *c)* parietaria diffusa M. K., *trava što raste po zidinama i lako se lomi poput stakla, isporedi* crkvina, *b).* — *od* XV *vijeka (vidi prvi primjer iz Šulekova imenika), a može biti da je i starija riječ, isporedi češ.* drnavec *s istijem značeńem; između rječnika u Mikaljinu* (drijenak, crkvina, trava ‚herba muralis, herba parietaria, helsine'), *u Belinu* (‚herba parietaria' 540b; ‚parietaria' 771a), *u Stulićevu* (‚paricteria, herba muralis'), *u Vukovu* (3. nekaka trava za koju kažu da je od očiju dobra). Drugoga nije lijeka . . . ner bokvice, sljeza i drenka. M. Vetranić 1, 14. Drijenka s bokvicom kamenkom natuče. 2, 92. Dje koga protiskuje, tu paru udara (drijenak privija). (Ž). Poslov. danič. 16. Drijenak (drijenac), češ. drenka (pastinaca), drnavec: parietaria, vitriola, herba vitri, vitrago *(po rukopisu* XV *vijeka),* parietaria officinalis L. (Poslovica: Izbiću te prutom od drijenka — kad se prijeti u šali u Dubrovniku. — *u naše vrijeme).* Drijenak crļeni, herba muralis, parietaria, vitriola, muratoria *(u Dubrovniku od prošloga vijeka),* parietaria officinalis L. B. Šulek, im. 74. Drînak, drijenak, parietaria diffusa. V. D. Lámbl, časop. čes. muz. 1852. 2, 49. — *d)* lythrum salicaria L., *neka trava, vrbnica.* Drijenak, lythrum salicaria L. *(u Sisku).* B. Šulek, im. 74. Drijenak, lythrum virgatum. M. Ružičić. — *e) neke vrste grožđa.* Drenak beli,

weisse geisdutte *(u Srijemu)*. Drenak crⱔeni ili crveni, suvrst vinove loze *(u Srijemu)*. Drenak crni, schwarze geisdutte *(u Srijemu)*. B. Šulek, im. 73. Drijenak bijeli, weisser milcher *(u Glini)*. Drijenak crni, blaue eicheltraube *(u Glini i Požeži)*. Drijenak rijetki, weisse schopatna *(u Glini)*. 74. — *f) ime mjestima. aa) nepoznato selo.* — *prije našega vremena.* Drênakъ (selo). S. Novaković, pom. 132. — *bb) selo blizu Kolašina.* V. Ⱡešević. Pa opali Babⱔak i Drijenak. Nar. pjes. vuk. 5, 497. — *cc)* Drinak, *selo blizu Krmpota* Schem. segn. 1871. 17. — *dd)* Drenak, *selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Schem. segn. 1871. 57. — *ee)* Drenak, *zemⱔa pod ńivama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Drenku. Sr. nov. 1867. 108.

DRIJENCI, *m. pl. nepoznato selo.* — *Prije našega vremena.* Drênьci (selo). S. Novaković, pom. 132.

DRǏJENČA, *f. ime mjestima.* — -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* ê, *te zato po istočnom govoru glasi* Drênča. *a)* Drenča, *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125. — *pomińe se* XIV *vijeka (i u Daničićevu rječniku:* Drênьča) *s potokom istoga imena.* Azъ, blagočьstivy i hristoⱔubivi vъ inocêhъ Dorotej i sъ prêvьzⱔub]ennijimь sinomь svojimь Danilomь . . . crⱔkьvь sьzidasmo vь mêstê rekomêmь Drênča. Glasn. 24, 261. (1382). Rêku Drênču . . . 264. ‚Manastir Drenča', kod sela Drenče, 6 sata na jugozapad od Kruševca, kraj potoka koji to isto ime nosi stoje i danas razvaline stare crkve ‚Drenče'. tu su bogomoⱔu podigli monah Dorotej i sin mu Danilo. M. Đ. Milićević, srb. 719. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 86.

DRIJENČAC, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj, kajkavski* Drenčec. Pregled 23.

DRIJENČINA, *vidi* Drenčina.

DRIJENI, *m. pl. mjesto na Krku.* — XV *ili* XVI *vijeka.* V Drenih. Stat. krč. ark. 2, 295.

DRIJENOK, *m. selo blizu Štipa.* — *Na jednom mjestu krajem* XIII *ili početkom* XIV *vijeka (pisano* Drênokъ) *i otale u Daničićevu rječniku.* Brêstь i Suhogrⱔь i Lêskovica i Vitъče i Drênokъ, a međa Armasana. Mon. serb. 63. (1293—1302).

DRǏJENSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Drijenu. (po istočnom govoru)* Drenska *(opština).* K. Jovanović 104.

DRǏJEŃ, *m. ime mjestima. a) vis u Hercegovini blizu Dubrovnika. isporedi* drijen, *c) gg).* Na južnozapadni obronak Drijeńa, predgorja Vlaštice. Glasn. 22, 23—24. — *b)* Dreń, *mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Dreńu. Sr. nov 1861. 311. — *c)* Dreń, *mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dreńu. Sr. nov. 1870. 89.

DRIJĖŃAK, drijėńka, *m. a) dreńina.* — *u Hrvatskoj gdje se izgovara* dréńak. V. Arsenijević. — *b) (po istočnom govoru)* Dreńak, poveliko mjesto između atara sela Ruśńa i Kneževca *(u Srbiji u vračarskom srezu).* Glasn. 19, 146.

DRIJĖŃANI, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru ⱡubińskom.* Statist. bosn. 118. — *U dvije dubrovačke poslovice* XVII *i* XVIII *vijeka* Drijeńani *stoji po svoj prilici mješte* Drińani. *vidi* Drińanin. Jedna bratja Drijeńani. (D). Poslov. danič. 38. Neka ti braće Drijeńana. (Ž). 77.

DRǏJEŃE, *n. uprav coll.* drijen, *ali dolazi samo kao ime mjestima.* — *po istočnom govoru* Dréńe. *a) u Srbiji* (Dreńe). *aa) zasclak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132. — *bb) šuma i mjesto pod ńivama u okrugu biogradskom.* Šuma u Begaⱔci. L. Stojanović. Ńiva u Dreńu. Sr. nov. 1863. 322. — *cc) mjesto pod ńivama u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1861. 590. 1875. 667. — *dd)* Drijeńe, *mjesto pod livadama u okrugu požarevačkom.* Livada u Drijeńu. Sr. nov. 1867. 143. — *b) dva sela u Hrvatskoj* (Dreńe): *jedno u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 18, *drugo u podžupaniji sisačkoj.* 42. — *c)* Dreńe, *selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 101.

DRIJEŃI, *adj. vidi* drenov. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru s* -i*mješte* -ije-). Držiš za'edno ti u ruci zlatne ćorde, drińe štape. J. Kavańin 388b.

DRIJESKA, *f. vidi* drezga, a. — *U Stulićevu rječniku:* drijeska vodena, trava ‚apium palustre'.

DRIJĖŠATI, drijėšâm, *impf. vidi* driješiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nemoj mudrovati, nego driješaj i praštaj. S. Ⱡubiša, prip. 223

DRIJĖŠĖŃE, *n. djelo kojijem se driješi.* — *Stariji je oblik* driješenje. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ovo se ne razumi od ručnoga vezanja ni drišenja. I. Ančić, vrat. 176.

DRIJĖŠITI, drijėšîm, *impf.* solvere, *činiti da što ne bude dalje vezano razmećući uzao, odrešivati, razdrešivati (često u metaforičkom i prenesenom smislu).* — -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-, *te u istočnom govoru glasi* -e-: drêšiti, *u zapadnom* -i-: drišiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drijėšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drijėšî, *u part. praet. pass.* drijėšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *prema* ije *u istočnom i zapadnom govoru ima* ê *i* î, *a prema* ije é *i* í. — *Uprav bi glasilo* riješiti *(koje vidi):* d *je došlo od* odrijėšiti, *ili po većoj prilici od* razdrijėšiti, *gdje je narod shvatio da* d *umetnuto među* z *i* r *pripada prostomu glagolu.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Da vežu i driješe . . . krstjane ki griješe. M. Vetranić 1, 42. Desnica lje tvoja . . . svakoja i driješi i veže. 1, 366. Od visocijeh gdi se plavi jedra drišе, sidra vade. I. Gundulić 40. On driješi veze, rane zdravi. I. Dordić, uzd. 151. Da ne drišo nikad kese. V. Došen 218a. Ko tvrdo veže, lasnije driješi. Nar. posl. vuk. 156. Sto zborova pazar čine, a jedna (rječ) veže i driješi. 295. Deca po selima obično ne oblače gaća do 6 do 7 godina, dok ih ne mogu sama driješiti i svezati. Vuk, poslov. 115. Zašto driješite magare? mar. 11, 5. Vjenčańe ne driješi no samo smrt. V. Bogišić, zbor. 284. Druzi jadne mučenike driješe. Osvetn. 1, 31.

DRIJETAN, *m. među selima nahije užičke u Srbiji Vuk broji i* Drijetan. Danica. 2 (1827), 63. *ali u sadašńe doba kao da ga već nema:* Pri poređivańu imena koja je Vuk u nahiju užičku stavio nismo našli u našim spiskovima sela: . . . ‚Drijetan' . . . M. D. Milićević, srb 624.

DRIJĖTI (dŕti), dêrêm (drêm), *impf. značeńe vidi kod* derati. — *Infinitivu i prošlijem vremenima osnova je sam korijen* dr, *kod kojega je* r *vokal; u inf. i aor. dodaje se korijenu* ê *koje po južnom govoru glasi* ije, *po istočnom* e, *po zapadnom* i; *i tad je* r *konsonanat. rijetko je inf. bez* ê: o-drti. M. Marulić 10; drti. A. J. Knezović 177. V. Došen 73a. *u oblicima sadašńega vremena osnova je* der *(vidi kod* derati), *rijetko* dr *(s konsonantom* r): *praes.* 3 *sing.* va-dre. S. Menčetić 195; po-dre. M. Vetranić 2, 159; dre. D Baraković, vil. 295. 313; 2 *pl.* raza-dрete.

Mon. serb. 426. (1443); 3 *pl.* u-dru. N. Naješković 1, 234; *impt.* 2 *pl.* o-drite. Zborn. 30ᵇ. — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. pl.* drijèsmo, drijèste, drijèše; *a mijeña se u aor. sing.* drîjeh, drîje, *u ger. praet.* drv, drvši, *u part. praet. act.* drȏo *(ali* drla, drlo *itd.), u part. praet. pass.* drt; *kaki je u praes.* 1 *sing.* drêm *taki je i u ostalijem oblicima od iste osnove, osim* 1 *i* 2 *pl.* drémo, dréte, *i impt.* drî, drîmo, drîte; *akc. oblika od osnove* der *vidi kod* derati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drěti, dera, *češ.* dříti, dru, *pol.* drzeć. dr, *vidi i rus.* драть, деру, *češ.* dráti, deru. — *Korijen je* dar (der) *indoevropski, isporedi lit.* dirti, *derati, snsk.* dṛ, *razbiti, raščiniti, grč.* δέρω, *derem, got.* tairan, *cijepati.* — *Vrlo rijetko dolaze oblici od osnove* dr *kod prostoga glagola; obično ga zamjenuje glagol* derati. *između riječnika u Voltigijinu* (drijeti *i* dreti, derem ‚scorticare, spellare, stracciare' ‚schinden, zerreissen'), *u Stulićevu* (drti *i* drijeti, derem), *u Vukovu* (drijeti, derem, vide derati; drijeti se, derem se ‚schreien' ‚clamare', cf. derati se, vikati). Žvalo mi jazik dre. Đ. Baraković, vil. 295. Zač mu sve ļut oral noktima srce dre. 313. Lijenos kleta, kâ obrazom ošļim dri me. J. Kavanin 417ᵃ. Sve crkvene ļude drti budu iz kože. A. J. Knezović 177. Al' lakomi i po smrti misli tuđe dobro drti. V. Došen 73ᵃ. Što je od ńeg' *(haļina)* drta bila. 91ᵇ. Nemoj drijet' ti to jaše živo. Nar. pjes. vuk, rječ. 139ᵇ. Nit' je mojoj materi milo mrijeti, nit' se mene za ńom drijeti. Nar. posl. vuk. 223. Tako me živina ne drla! 298. U svu vrisku drijeti se. Nar. prip. vuk. 122. Ja sam jarac živoderac, živ drt, ne odrt; živ pečon, ne ispečen. (u pripovijeci). Vuk, rječ. 141ᵇ. Ne mogahu drijeti svijeh žrtava. Đ. Daničić, 2 dnev. 29, 34. Gdje češ drijeti svilu i sukno. S. Ļubiša, prič. 58. A pašama smrtne kazni prijeti, da će ńiha na mjehove drijeti. Osvetn. 3, 144.

DRIJÈVA, *n. pl.* xiv *i* xv *vijeka mjesto u južnoj Dalmaciji, možebiti današńa Gabela na Neretvi (vidi dva zadńa primjera). — Po postańu je pl.* drijevo *koje vidi pod* b, *b) cc) ccc) (vidi naj zadńi primjer). — Dolazi (pisano* Drêva *i po zapadnom govoru* Driva) *u spomenicima* xiv *i* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Drêva). Držahota Driva i Ostružicu i Gradec i Dvorište, četiri trge moje. *(piše ban bosanski Tvrtko).* Spom. sr. 2, 22. (1352—1354). Pišu namь naši trьgovci z Drêva. 1, 20. (1399). Da nêsamь voļanь ni da mogu učiniti gabelu otь prodaje soli nigdirь u vsemь našemu kotaru razma od onihь gdi su naredila gospoda stara prьva bosanska i srьpska, a toj jestь jedno na Drivihь a drugo u Dubrovniku, tretije u Kotoru, četvrto u Zeti u svetoga Srьđa na Bojani. *(piše knez Vladislav, sin hercega Stjepana).* Mon. serb. 446. (1451) Bêla Urošь, kь tvrьdêj zemļi Zachlьmija pribêgь . . . sьtvori crьkovь vь Drêvêhь vь ime svetago Stefana prьvomučenika. Okázk. šaf. pam. 57. (1503). Kako su braća Jurjevići, sinovi vojvode Đurđa, imali Gorsku Župu i carinu drijevsku, po tome mislim da su Drijeva bila ili u Gorńoj Župi ili sa svim blizu ńe; čini mi se da to može biti sadašńa Gabela na Neretvi. Đ. Daničić, rječ. 1, 112. Znanost Gabele (više Metkovića) koja se u staro vreme zvala ‚Drêva' (t. j. Brodovi ili današńa Skela) . . . S. Novaković, obl. 67.

DRIJEVAN, drijevna, *adj. koji pripada drijevu. — Na dva mjesta:* xiii *i* xviii *vijeka, a između riječnika u Daničićevu* (drêvьnь). *a) vidi* drijevo, a. Šumomь drêvnymь oglašajemi. Domentijanᵇ 23. — *b) vidi* drijevo, b, *b) cc) ccc).* Onemu drugomu mrkijente blize *(štamparskom griješkom* ‚mrkenite bliste') prite drivno razbijeńe i pogubu. A. d. Bella, razg. 43ᵃ.

DRIJÈVCE, *n. dem.* drijevo. *vidi i* drvce. — -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-, *po istočnom glasi* -e-: drévce, *po zapadnom* -i-: drívce. — *Postaje od* drijevo *nastavkom* ьce. — *Od* xiv *vijeka (kao ime mjestu, vidi kod a) cc)), a između rječnika u Mikaļinu* (drijevce, brodac ‚navicula, navigiolum'), *u Belinu* (‚navigiolum' 752ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (drevce, 1. ‚ligellum, parvum lignum'; 2. ‚arbusculum'; 3. ‚navicula, navigiolum' *s dodatkom da ovo značeńe ima u Dalmaciji), u Stulićevu* (‚navigiolum'), *u Daničićevu* (Drêvьce *kao ime mjestu). a) vidi* drijevo, a. *aa) uopće.* Sedela tužna grlica na suhin drevcu kraj vrha. Nar. pjes. istr. 2, 48. Nagnulo se j' drvce orihovo. Nar. prip. mikul. 162. — *bb) s adj.* božji *ima osobito značeńe, vidi* božji, II, *f) cc)* (I, *str.* 572ᵇ). — *cc) kao ime mjestu.* Kićeno Drêvce, *u Metohiji.* Selo Trêbьča, a međe mu . . . pakь u Vysitorь u Kićeno Drêvce . . . Mon. serb. 95. (1330). Se mede Trêbьči i Gorьńemu Gradu s Visatora u Kićeno Drêvьce. Deč. hris. 15. — *b) vidi* drijevo, b, *b). aa) uopće.* Tim Ļubav od jele sve struga i dila kriposne te strile kima me prostrila, ńom da se ne stidim, ner dičim očito, od jele kad vidim ko drivce uzvito. Ġ. Držić 416. Zabode joj se jedno drivce u čelo. F. Vrančić, živ. 89. Ar češ se osušit kot va lozi drivce. Jačke. 108 — *bb)* navicula, *brodac, vidi* drijevo, b, *b) cc) ccc).* On u svoje djetinske dnevi čini drijevca. V. M. Gučetić 142.

DRIJEVKA, *f. vidi* drijevo, b, *b) cc) ccc). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka (po zapadnom govoru* drivka). Krijepi vodom, miesom *(mesom?)* drivke srjed pustošne njegda livke. J. Kavańin 86ᵃ.

DRÎJEVLJE, *n. collect.* drijevo, *vidi* drvļe. — -ije- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-, *po istočnom* -e-: drêvļe, *po zapadnom* -i-: drívļe. — *Naj stariji je oblik* drêvļe, *mlađi* drijevje, *a naj mlađi* drijevļe. — *Postaje od* drijevo *nastavkom* (i)je. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (drevje ‚retae') *i u Daničićevu* (drêvije ‚lignum'). *a) vidi* drijevo, a. Rastiše svake vrsti drevje. M. Marulić 77. A drugi sicihu kite od drêvļa i rastirahu po puti. Postila. A 2ᵇ. Pomńa iz duše tako divje neplodeno vadi drivje. J. Kavańin 379ᵇ. — *b) vidi* drijevo, b. Drêvijemь pomostivь. Domentijanᵇ 106. Učini tobi korabļu od drivja. Bernardin 95. Nosite klak i kami i drijevje. Zborn. 36ᵇ. Čto razore puške i razziju, opet malo gore slože i saziju drivjem, zemļom, kalom. H. Lucić 272. Voda nosi drivļe i kameńe. Jačke. 53.

DRÎJEVO, *n. vidi* drvo. — -ije- *stoji u južnom govoru mješte ńegdašńega* -ê-, *a po istočnom govoru glasi* -e-: drêvo, *po zapadnom* -i-: drîvo. — *Akc. se mijeńa u plur.:* drijèva (dréva, dríva), *gen.* drijèvâ (dréva, drívâ) *itd. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (drivo ‚lignum'), *u Mikaļinu* (drijevo, brod ‚navigium, navis'; drivo, vidi drvo); *u Belinu* (‚navigium' 433ᵃ; ‚navis' 507ᵃ. 752ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (drevo ‚lignum; arbor; navigium' *s dodatkom da ovo značeńe ima u Dalmaciji;* ‚materia'; drivo v. drevo), *u Jambrešićevu* (drevo, v. drvo), *u Voltigijinu* (drevo i drvo ‚legno' ‚holz'), *u Stulićevu* (‚navis, navigium'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i u Dubrovniku:* 1. vide drvo. 2. ‚das schiff' ‚navis', cf. lađa U Dubrovniku se danas govori ‚drvo', ali kad ko u šali pripovijeda kako je kakav ondašńi vlastelin govorio, onda se i

ondje može čuti ‚drijevo‘), *u Daničićevu* (drêvo ‚arbor; lignum; navis‘ 1, 313 *i* 3, 589). — *U naše vrijeme kao da je još obična riječ kod čakavaca, a kod štokavaca čuje se samo u Crnoj Gori (sa značeńem pod* a *i* b, *b) cc) ccc)) i u Dubrovniku gdje je vrlo rijetka i ima samo značeńe pod* b, *b) cc) ccc), a ne drugo, kako bi se moglo pomisliti po Vukovu rječniku.*

a. arbor, *vidi* drvo, b. *dosta često.* Međa mu *(zasecoku Krstima)* . . . putemь prêko na velije drêvo. Glasn. 15, 286. (1348?). U rečenoj župe konavaoskoj sa svemi seli i zaseoci, s ļudmi, s pašami, s vodami i z drêvьmi, z dubravami, sinokosi. Mon. serb. 284. (1419). Bog ukrasi zemļu nasajenjem driv. Korizm. 15ᵇ. Ne može drvo dobro plod zao učiniti, ni drijevo zlo plod dobar učiniti. N. Ranina 152ᵃ. mat. 7, 18. Na drvo bi navišen da zatare grih koji po drivu bi učińen. F. Vrančić, živ. 22. I ištući što je ugodno, nađoh jade, brige i tuge, i u doba toj smeteno ostah kao drijevo odsječeno. I. Gundulić 232. Trava i driva voće ili sâd na vrime podaju. F. Glavinić, cvit. 3. Imala sam milih, kot va lugi drivij. Jačke. 18. A ti me pričekaj ovđen pod ono drijevo *(iz Crne Gore ili iz Boke kotorske).* Nar. prip. vuk.² 218. — *s adj.* božji *ima osobito značeńe, vidi* božji, II, *f) cc)* (I, *str.* 572ᵇ). — *vidi i* slatko drijevo *kod* sladak.

b. materia, lignum, *vidi* drvo, a. *a) vidi* drvo, a, *a). dosta često. (Kalež)* nina biti od driva. Naručn. 26ᵃ. Ke *(bogove)* od driva ali gnile za pinezi meštri čine. P. Hektorović (?) 91. Taj drijevo i kami nosi. M. Držić 54. Duh sveti . . . od driva čini popel. F. Glavinić, cvit. 162ᵃ. Pristao je cv'jeliti ļuće drijeva i kamena. Nar. pjes. mikl. beitr. 49. Suho drevo javorovo. Nar. prip. mikul. 146. — *b) vidi* drvo, a, *b). aa) uopće. u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Korabaļ od drev tesanih. Korizm. 12ᵇ. — *bb) za ogań, u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Noseć breme suhih driva. J. Kavańin 475ᵃ. — *cc) kakva sprava načińena od drva, pa ili od jednoga ili od više komada. aaa) uopće. u dvojice pisaca* xvii *i* xviii *vijeka* Dacijan zapovida Vincenca gola svući, i na jednom drivu raztezati. F. Glavinić, cvit. 30ᵇ. Porazi ih dosti vele ogńem, drijevom, gvozdom, stinom. J. Kavańin 318ᵇ. — *bbb) križ, krst. često.* Petь komatь čьstnoga drêva *(vidi* častan, b, *a) aa)).* Mon. serb. 70. (1273—1314). Snimiše ńega s drijeva. N. Ranina 125ᵇ. act. ap. 13, 29. Koji k drijevu pribiše i noge i ruke. M. Vetranić 2, 206. U vrtlu poče Isukrst muku trpjeti i na drijevu križa Adamov duog plaćati. M. Divković, bes. 362ᵃ. Isukrst na drivu križa boreći se proti djavlu. F. Glavinić, cvit. 86ᵇ. Zač obra smrt od driva? I. Ivanišević 94. Z drivom križa na ramenu. M. Jerković 62. Dâ sam sebe na ono drijevo za vaš odkup. J. Kavańin 565ᵃ. Prikazanje bi ispuńeno, potvrđeno i dovršeno na drivu prisvetoga križa. M. Lekušić 38. — *u naše vrijeme kod pravoslavnijeh Hrišćana u obliku* (časno) drevo, *ali to po crkvenome jeziku.* Drêvo, t. j. časno ‚das kreuzes-holz‘ ‚lignum crucis, i. o. crux qua Christus supplicium obiit‘, cf. drijevo. Vuk, rječ. 138ᵇ. I krstove od časnoga dreva. Nar. pjes. vuk. 2, 3. — *ccc)* navis, *brod, osobito veliki. vrlo često.* Da neki krajanine sь inimь nekoje drevo čini pre*(z)* sê što jestь zde pisano. Mon. serb. 31. (1247). Kьda na ny po*(j)*du drêva zamorьska i bьnetьčьska na našь gradь. Mon. serb. 54. (1240—1272). V drivu ali v plavi nigdar se nima misa služiti. Naručn. 26ᵃ. Pride drivo v porat. Mirakuli. 78. Drijevu vjetar tvrdo pomagaše. Zbor. 86. I ńega li češ dat u drijevo, da nam beškote konsumi? M. Držić 268. Pritegnu u dobru luku drijevo cijelo. B Kašić, fran. 10. O kolike prihrabrene čete, svaka na po na se, š nim s vi-socijeh drijeva slaze pod oružjem narešene! I. Gundulić 11—12. Jazon i Argonauti u drijevu. G. Palmotić 2, 368. Privelike navi i driva. P. Radovčić, ist. 161. Brod ne umiješ vladat', a hoćeš drijevo. (D). Poslov. dańč. 10. Kako drijevo, koje velike oči ima, a malo vidi. (D). 44. Star je kraj, ali naj tvrđe drijevo razbije. (D). 114. Ne brodihu smiona drijeva valovite morske pjene. J. Kavańin 257ᵃ. Oruža udij šeset lakijeh korablica svijeh na vesla, sadruženijeh s puno drijeva, na koje ukrca pet tisuća jańičara. B. Zuzeri 396ᵃ. Ili vam se drijevo razbije ili razšija u morskoj pučini. Đ. Bašić 98ᵇ. Knez Ivan O(*h*)mućević bi poglavica od svi bojni driva. And. Kačić, razg. 181. Na moru u veliki korablja oli ti drivi. M. Dobretić 399. Al' se vozi niz vodu drijevo. Pjev. crn. 79ᵃ. Pokle jesu, majko, Bnetci sagrađene, ni takova driva nutar dojadrilo. Nar. pjes. istr. 2, 156.

DRIJEVONA, *f. ńekakvo selo. — Prije našega vremena.* Drêvona. S. Novaković, pom. 132.

DRÎJEVSKÎ, *adj. koji pripada drijevu, drijevima (brodu, brodovima), ili mjestu Drijevima. — Daničić (u rječniku) misli da u svijem primjerima* (xiv *i* xv *vijeka) riječ ima zadńe značeńe, ali to nije bez svake sumńe. — Između rječnika u Stulićevu* (v. korabļski) *i u Daničićevu* (drêvьskyj, тωr Drêva). Primismo od ńega plьnь razlogь odь komorь i odь carinь drevskêhь i olovnêhь. Spom. sr. 2, 42. (1398). Prьve godištine carine drêvьske. 2, 85. (1429). ‚Drivьske gabele dio i mire zakonьne drivьske‘ vratio je braći Jurjevićima vojvoda Juraj Vojisaļić sinovac hercega Hrvoja 1434. (Mon. serb. 378). Đ. Daničić, rječ. I, 313. Ako bi kada carina drivska i sona došla u naše ruke. *(piše vojvoda humski Ivaniš Vlatković).* Mon. serb. 452. (1452). Ako bi došla carina drevьska u naše ruke. *(pišu Dubrovčani).* 456. (1452).

DRÎJEZGA, *f. vidi* drezga, a. — *U Vukovu rječniku:* drijezga vodena, nekaka trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku. — isporedi i* drijeska.

DRIK, *m. ļestve kojima se s jedne i druge strane zatvoraju kola. isporedi* drek. — *U Stulićevu rječniku* (‚pars currus scalae instar‘).

DRIM, *vidi* Drin. — *Od kraja* xiii *ili od početka* xiv *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Drimь 1, 306 *i* 3, 588). Kako utiče Ļubižńa u Drimь. Mon. serb. 61. (1293—1302). Kako upada Bistrica u Drimь. Deč. hris. 48. 101. Gdê se staje Bystrica z Drimomь. Glasn. 15, 279. (1348?). Stade paša vojske sabirati po Prizrenu i okolo ńega, iskraj Drima ļute Arnaute. Pjev. crn. 105ᵃ. Jedna *(vojska)* pravo preko Zete ravne, druga ide preko vode Drima. 248ᵇ.

DRIMAC, Drimca, *m. rijeka pod Skadrom (sadašńi Drinaš?).* — xiv *vijeka* (Drimьcь). Podь gradomь Skьdromь na brêgu rêky Drimьca. Danilo 209.

DRIMKA, *f. vrsta grožđa. zove se i* drinka. Narodńak 1877. 136.

DRIN, *m.* Drilo, *voda u sjevernoj Arbaniji: istječe u adrijatičko more blizu Leša; u nu se sastaju: sa sjevera* Bijeli Drin *što teče preko Mêtohije, s juga* Crni Drin *iz ohridskoga jezera. — U starija se vremena obično zove* Drim *koje vidi. — Od kraja* xiii *ili od početka* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Drinь). Kako

utiče Ribnika u Drin *(na drugom mjestu u istom spomeniku* Drima, *vidi prvi primjer kod* Drim). Mon. serb. 61. (1293—1302). Kako vâļâ rijeka Drin. S. Ljubiša, prič. 90.

1. DRÍNA, *f.* Drinus, *voda što teče preko Hercegovine i na granici među Srbijom i Bosnom; i kao ime mjestima. — Akc. se mijeña u voc.* Drîno. — *Na jednom je mjestu pisano* Drena, *i otale u Daničićevu rječniku:* To leto 1688 izgiboše *(Srbļi)* podь Višegradomь u Bosni na Dreni. Okázk. šaf. pam. 87. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod b) aa), ali vidi i kod* drinski) *a između rječnika u Mikaļinu:* Drina rijeka ‚Drilonis flumen' *(griješkom, vidi* Drin), ‚Drinus, Drinius'; *u Bjelostjenčevu (po Mikaļinu), u Vukovu, u Daničićevu. a) voda.* Na rêku zovomuju Drinu juže Bosьnьscii mьnêhu neprohodimu. Glasn. 42, 317. (XV *vijeka).* Izidoše na Fočansku rijeku Drinu. J. Palmotić 173. Oder, Raba, Drina, Tana. J. Kavańin 275a. Drino vodo, što s' se ponijela! Nar. pjes. vuk. 1, 315. Dokle stiže Drini valovitoj. 2, 172. Drina ne ima vlastitog vrijela, već rijeke Piva i Tara više Foče na 1 sahat kod Šarana druže se i ńoj ime novo daju, od Ruda do Rače, gdje se sa Savom miješa, dijeli istočnu Bosnu od srpske kneževine. F. Jukić, zemļ. 2—3. — *b) kao ime mjestima. aa) u Hercegovini kraj uz Drinu.* Dogodivši se u Drini hercegovačke nahije. V. Vrčević, niz. 137. — *može biti da je isto mjesto o kojem se govori u latinskom spomeniku* XIV *vijeka:* ‚Presentasse dictas litteras in Drina eidem Vite'. Mon rag. 1, 194. (1343). *a jamačno je isto mjesto u spomeniku* XV *vijeka:* Uda se Jelača za Mihoča Utvičića u Hotču a uda se Vladisava za Ivaniša Pićevića u Dabar, i onê obê (‚onêe obêe') umrêsta, Jelača u Drinê (‚Drinêe') a Vladisava u Dbru. Mon. serb. 544. — *bb) kraj u Srbiji uz vodu Drinu suprot Zvornika.* — *u Vukovu rječniku s primjerom:* Otišao u Drinu. — *cc) seoce u Bosni u kotaru sarajevskom.* Statist. bosn. 12 — *dd)* Drina, grad, Delminium. *u Mikaļinu i Bjelostjenčevu rječniku. — kod ovoga je možebiti Mikaļa mislio na selo kod cc).*

2. DRINA, *f. žensko ime. — Iz diptiha manastira Gomirja. — Prošloga vijeka.* V. Arsenijević.

DRINAĻEVO, *n. ime mjestu.* — XV *vijeka.* Knez je Vladisav sin hercega Stjepana pisao ugovor s Dubrovčanima ‚u Drinaļevu' (Mon. serb. 447 *god.* 1481). Đ. Daničić, rječ. 1, 306.

DRINAŠ, *m. voda što združuje Drin s Bojanom. isporedi* Drimac.

DRINAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

DRÎNCÂŃE, *n. djelo kojijem se drinca. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Kakvo je to drincańe uvijek!' J. Bogdanović.

DRÎNCATI, drincâm, *impf.* vrijeme naj više u spavańu sprovađati ili se iz jutra vrlo kasno dizati. ‚Eno ga de uvijek drinca'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Može biti da postaje od* drijemati.

DRÎNČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pogibe nam Drinčića vojvoda. Nar. pjes. vuk. 4, 528. Milić Drinčić. M. Đ. Milićević, srb 346.

DRÎNČIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 41.

DRINÌCA, *f. otoka Drine pod Loznicom. — U Vukovu rječniku. — U rukopisu* XIV *vijeka ima:* Selo Bêlačevьcь na Drinici. Glasn. 49, 363. (1326). *ali tu jamačno treba čitati* Drênici. *vidi* Drenica *i* Bjelaćevac.

1. DRÎNIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52. U Driniću konak učiniše. Nar. pjes. kras. 1, 177.

2. DRÍNIĆ, *m. prezime po materi Drini. — U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DRÎNIČ BRÎJEG, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 52.

1. DRÎNKA, *f. vodenica na rijeci Drini. — U Vukovu rječniku.*

2. DRINKA, *vidi* drimka.

DRÎNSKÎ, *adj. koji pripada vodi ili mjestu Drini. — Od* XIII *vijeka, a između rjćnika u Vukovu i u Daničićevu* (drinьskyj) Odь rêke drinьske do Neretьvê. Mon. serb. 38. (1253). Stêpanь, hercegь od svetoga Save, gospodarь humьski i primorski i veliki vojevoda rusaga bosanskoga, knezь drinьski i k tomu. 441. (1450). Drinski vuče, što si obrdao? — Nevoļa je mene obrđati: oko Drine ne ima ovaca. Nar. pjes. vuk. 1, 501. — Drinski Otok, *mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom* Zemļa graniči Otokom Drinskim. Sr. nov. 1868. 157.

DRÎNSKO, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

DRÌŃAČA, *f. rijeka u Bosni što utječe u Drinu.* F. Jukić, zemļ. 4. Glasn. 20, 278. — *i planina u Bosni.* Ova je *(Staromajdanska nahija)* cijela planinama prepletena, od kojih naj veća jest Beregemica i Driňača, prebogata rudama. F. Jukić, zemļ. 49.

DRÌŃAČKÎ, *adj. koji pripada Driňacima ili Drini. — U naše vrijeme.* Hero i driňačke kiriģije. Nar. prip. vrč. 107.

1. DRÌŃÂK, Driňáka, *m. vidi* Driňanin. — *U naše vrijeme.* Đe nestaše niz Drinu Driňaci. Pjev. crn. 144b. Driňaci gonili vunu u Dubrovnik ... pa kad upazi Driňake. Nar. prip. vrč. 107.

2. DRÌŃÂK, Driňáka, *m. planina u Srbiji u okrugu podrinskom.* Ļ. Stojanović.

DRÍŃANIN, *m. čovjek iz Drine, vidi* 1. Drina, *b) aa) i bb). pl.* Driňani. *isporedi* 1. Driňak *i* Drijeňani. — *Od* XVIII *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Vukovu. a) vidi* 1. Drina, *b) aa).* Istina je, svak je ko se rodi grješan, ama zašto mi Driňani mimo svijeta? V. Vrčević, niz. 140. — *b) vidi* 1. Drina, *b) bb).* Braća Driňani. (to su, sve su, jedan kao i drugi). Nar. posl. vuk. 29, *i u Vukovu rječniku — c) u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka kao da znači: Srbin.* Dardani pak Traci (sada Driňane, Race zovemo). M. Katančić 58.

DRIŃANKA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Driňanka. S. Novaković, pom. 62.

DRIOČE, *n. (?) nekakvo mjesto. — Prije našega vremena.* Drioče. S. Novaković, pom. 132.

1. DRÎPITI, drîpîm, *impf.* vidi drapiti. B. Mušicki.

2. DRIPITI, dripim, *perf. (?), skočiti ili pasti (?). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dripi i skubeć se obori za'edno s štražcem Osin tužan. J. Kavańin 461b.

DRÎPĻĘŃE, *n.* vidi drapańe. B. Mušicki.

DRISAK, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

DRÎSKA, *f. žensko čeļade koje driska; govori se o ženskom kao* driskońa *o muškom. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Gdje je ono žena, ta ona nije prave žene ni vidila, ona je ona žalosna driska!' J. Bogdanović.

DRÍSKÂŃE, *n. djelo kojijem se driska.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DRÍSKATI, drîskâm, *impf. vidi* dričkati. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DRÍSKOŃA, *m. čovjek koji driska, prostačka riječ kojom se ruži čovjek rđav, nevaļao.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Odlazi, žalosni driskoño, šta se ti u ļude miješaš!‘ J. Bogdanović.

DRISKUḶA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

DRISNICA, *f. vidi* dristavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* dristavica) *i u Voltiǵijinu.*

DRÍSNUTI, drîsnêm, *pf. kad se jednom po malo driska.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dijete nešto malo drisnulo‘. J. Bogdanović.

DRISTATI, dristam, *impf.* profluvio laborare. — *isporedi* dričkati, driskati. — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* dřistati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DRISTAVICA, *f.* profluvium alvi. — *isporedi* drisnica, dričkavica. — *Postaje od* dristati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚diarrhoea, profluvium ventris sine inflammatione et exulceratione, coeliacus morbus‘) *i iz ńega u Stulićevu.*

DRÍŠČE, dríščeta, *n. dijete koje driska.* — *U naše vrijeme u Lici.* Mati slabnňavo, mršavo svoje dijete šaļivo zove ‚driščetom‘: ‚Ovo moje žalosno i kukavo driščе‘. J. Bogdanović.

DRIŠERUCI, *m. pl. mjesto (u Modrušama?).* K dvoru našemu Drišerucem *(govori knez Bernardin Frankapan).* Mon. croat. 170. (1498).

DRÍŠĻIV, *adj. koji driska. prostačka riječ što se upotrebļava kao psovka.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta imaš s tijem drišļivijem gadom?‘ ‚Mani se te drišļive kukavice!‘ J. Bogdanović.

DRITANA, *f. ńekakvo selo.* — *Prije našega vremena.* Dritana (selo). moglo bi se još čitati: Dritьna. S. Novaković, pom. 132.

DRITNA, *vidi* Dritana.

DRJEM-, DRJEN-, DRJEŃ-, DRJEV-, *vidi* drem-, dren-, dreń-, drev-.

DRJEVOPROVRĆI, drjevoprovrgnem, *pf.* naufragium facere, *razbiti brod (drijevo).* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* drjevorazbiti *s istijem značењem.* — *oboje sasma nepouzdano.*

DRJEVORAZBIJAŃE, *vidi* drjevorazbijeńe.

DRJEVORAZBIJEŃE, *n.* naufragium, *razbijeńe drijeva, broda.* — *Riječ načińena po latinskoj i nepouzdana.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka* (drjevorazbijenje) *u kojega na drugom mjestu ima* drjevorazbijanjo *(također nepouzdano), a između rječnika u Belinu* (drjevorazbijenje 507ᵇ) *i u Stulićevu.* — *isporedi* brodorazbijeńe *kod* brodorazbiti se. Ako si . . . uzeo prateći kojegod od drjevorazbijenja. B. Kašić, zrc. 69. Drjevorazbijanja bližńa . . . fran. 117.

DRJEVORAZBITI, drjevorazbijem, *pf. vidi* drjevoprovrći.

DRJEVOSHRANA, *f. vidi* drjevoshranište *i* brodoshrana. — *U Stulićevu rječniku* (drjevoshrana). — *nepouzdano.*

DRJEVOSHRANIŠTE, *n.* navale, *brodarnica. isporedi* brodoshranište *i* drjevoshrana. — *U Belinu rječniku* (drjevoshranište 106ᵃ). — *nepouzdano.*

DRJEVOSREĆNO, *adv. vidi* brodosrećno. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DRKALO, *m. ili n.? u zagonci.* Odanle runo, odavle runo, a u polak drkalo. *odgonetļaj:* koń (u kolima). S. Novaković, nar. zag. 96.

DRKMAR, *m.* uncus, *kvaka, kuka. dolazi i s oblicima* darkmar, drakmar, trkmar. — *Nepoznata postańa, možebiti od srlat.* tremaculum (lamina denticulata suspendendis lychnis. Ducange). — *Samo u ńekijem rječnicima: u Vrančićevu* (drkmar, kļuka ‚harpago‘); *u Mikaļinu:* drkmar, ganac, ćenkin ‚uncus, harpago‘; darkmar *(može biti da i ovo treba čitati* drkmar), ganac, kļuka ‚harpago‘; drakmar, drkmar, ganac, ćenkin ‚harpago, uncus, lupus‘; *u Bjelostjenčevu:* drakmar ‚harpago‘; *u Voltiǵijinu:* darkmar *(možc biti* drkmar) ‚uncino, rampino‘ ‚hacken‘; *u Stulićevu:* drkmar ‚uncus‘ *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina.*

DRKOL, *m.* clava, *batina. vidi* drkola. — *U Stulićevu rjčniku gdje je pisano* drekol *s dodatkom da je uzeto iz brevijara; ali to ne može biti, jer bi u brevijaru (prema stslov.* drъkolъ *i* drъkolь) *glasilo* drkol, *po tome je jamačno Stulli uzeo riječ iz ruskoga.*

DRKOLA, *f.* clava, *batina.* — *Osnova je* drkol *praslavenska, isporedi stslov.* drъkolъ *i* drъkolь, *rus.* дрекольe, *češ.* drkolí. — *Nejasna postańa; može biti da je korijen* dr *isti što i kod* drvo, *ili kod* drijeti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. drhola, *a kod ovoga ima da je uzeto iz brevijara, što nije pouzdano).* Jako na razbojnika, pridoste na me s meči i z drkolami. Korizm. 93ᵇ.

DRḲT-, *vidi* drkt-.

DRḶAČA, *f. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 133.

DRḶAČKÎ, *adj. koji pripada selu Drlači.* Drlačka *(opština).* K. Jovanović 134.

DRḶIJEK, *m. vidi* nestaško. — *Oko Trebińa.* N. Dučić.

DRḶUPA, *f. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 96.

DRḶUPE, Dṛlûpa, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 117.

1. DRḶA, *f.* gramiae, *krmeļ.* — *vidi* drļav. *isporedi i* drļoč. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. DRḶA, *m. vidi* drļo. — *U Vukovu rječniku gdje stoji da je ženskoga roda (može biti griješkom) i da se govori po istočnijem krajevima.*

3. DRḶA, *f.* scardinius dergle Heck., *ńeka riba koje mnogo ima u Krci i u Zrmańi. koja je i kakva, vidi kod* J. Pančića ribe. 103—104, *gdje na kraju ima i ovo:* Hekel je našao ovu ribu u Krki i Zrmańi u Dalmaciji, a dobio ju je i iz Livna u Bosni. Dalmatinci je zovu po Hekelu ‚dergle‘, imo kojo u ovoj formi baš ne liči na srpsku reč. *Pravo joj je ime:* drļa. L. Monti.

DRḶÂČ, drļáča, *m. čovjek koji drļa (drļačom).* — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

DRḶAČA, *f.* occa, *težački alat (obično drveni, a na donjoj strani ima drvene ili gvozdene zube) što vuku volovi ili koni, te se ńim zemļa ravni, razbijaju grude, guli trava itd.* — *isporedi* brana, 3 *(osobito pri kraju) i* zubača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* drļáčā. — *Postaje od osnove* drļa *glagola* drļati *nastavkom* ča. — *Od* XVIII. *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Plug, drļača, žetva i kositba. J. S. Reļković 68 Ne mogu duboko da oru, i tako im ne treba drļača, nego samo brana. Vuk, poslov. 260. — *I kao ime mjestu:* Drļača, *selo u hrvatskoj kra-*

jini u okrugu banskom. Razdijeḷ. kr. 11. — *I kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 73.

DRḶAN, *m. prezime.* Šem. karlov. 1883. 73.

DRḶÂNČÊŃE, *n. djelo kojijem se drḷanči.* — *U Vukovu rječniku.*

DRḶÁNĆITI, drḷânčîm, *impf. neprestano prosjačiti.* — *isporedi* drančiti. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drḷânčî. — *Nejasna postaña, isporedi pers. tur.* derjûz, *prosjačeńe,* derjuze, *prosjak.* — *U Vukovu rječniku.*

DRḶANOVAC, Drḷanovca, *m. sclo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 79.

DRḶÁNUTI, drḷânûm, *pf. vidi* drnuti, a, *a) i c).* — *U naše vrijeme u Lici.* Kada se tko od domaćeg psa brani, te ga tko iz kuće izaḑe braniti, upita ga: ‚Ujede li te?' ‚Ma nije me ujio, nego nešto malo drḷanu'. — i kada se tko pobije, i tadaj se reče: ‚Bogme ga dobro drḷanu'. J. Bogdanović.

DRḶÁŃE, *n. djelo kojijem se drḷa; podrḷana niva.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das eggen' ‚occatio': danas je lijepo vrijeme za drḷańe. 2. ‚der geeggte acker' ‚ager occatus': pale krave po drḷańu. 3. ‚das kritzeln' ‚conscribillatio': to nije pisańe nego drḷańe.

DRḶÀPÁŃE, *n. djelo kojijem se drḷapa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ej! ostavite se tog drḷapańa!' J. Bogdanović.

DRḶÀPATI, drḷàpâm, *impf. vidi* dirati, 1, a, *c) i* čupati, II, 1. — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se djeca, čuvajuć blago, ili koji su dokoni kod kuće, cio dan ryu i gonaju, reče se: ‚Drḷapaju se uvijek' ili već odrasli momak i djevojka, kada se počnu međusobno šaliti, reče se: ‚Počeli su se već drḷapati', a i posovnim ljudima i ženama reče so: ‚Vidio sam de se drḷapaju'. J. Bogdanović.

DRḶAST, *adj.* luscus, *razrok, strangled.* — *isporedi* drḷav. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DRḶATI, drḷâm, *impf.* occare, *ravniti zemḷu drḷačom.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* drḷajû, *u aor.* drḷah, drḷa *itd., u ger. praes.* drḷajûći, *u part. praet. act.* drḷao, drḷala, *u ger. praet.* drḷâv, drḷâvši; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u* 1 *sing. praes.* — *Postaje nastavkom* ḷa *od korijena* dr *(vidi kod* drijeti). — *Od* XVIII *vijeka a izmedu rječnika u Stulićevu* (v. smucati) *i u Vukovu. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Tako drḷaj uzduž i popriko. J. S. Reḷković 176. Ori, ori, ali kad staneš drḷati (znaćeš). Nar. posl. vuk. 241. — *b) prenesćno na pisańe, znači: nevješto ili nemarno pisati, isporedi* brčkati, 2. — *u Vukovu rječniku* (2. ‚kritzeln' ‚conscribillo').

DRḶAV, *adj.* lippus. — *Nepoznata postaña. — U naše vrijeme, a izmedu rječnika u Stulićevu i u Vukovu. a) o oku što je bolesno te se u njemu čini krmeḷ, isporedi* krmeḷiv. Jedno oko i ono drḷavo Nar. poslov. stoj. 86. — *b) o čeḷadetu u kojega su onake oči.* Bila nekakva devojka pro četrdeset godina, odveć kabasta i drḷava. Nar. prip. vrč. 54. Ni grbav, ni drḷav, ni ko ima bionu na oku. Ð. Daničić, 3mojs. 21, 24.

DRḶAVAC, drḷâvca, *m. drḷav čovjek.* — *isporedi* drḷo *i* 2. drḷa. — -a- *(negdašńe* ь*) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* drḷavâcâ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DRḶAVÔST, drḷavosti, *f.* lippitudo, *osobina očiju koje su drḷave, bolest od očiju s koje su drḷave.* — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* drḷavstvo *s istijem značeńem.*

DRḶÁVSTVO, *n. vidi* drḷavost.

DRḶE, *n.* nadimak čeḷadetu na licu zadrḷanu, oparenu, zgnḷene kože. M. Pavlinović. Ako bi skobio kakvo drḷe, kakva kusmeḷa, naertao bi taj oblik. rad. 64.

DRḶÊŃE, *n. djelo kojijem se drḷi.* — *U Vukovu rječniku.*

DRḶIĆ, *m. muški nadimak.* — *U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *I prezime.* Toma Drḷić. Rat. 220.

DRḶINA VÒDA, *f. izvor u vračarskom srezu u Srbiji.* Glasn. 19, 146.

DRḶITI, drḷîm, *impf.* nudare, *otkrivati tijelo ili dio tijela (osobito prsi) svlačeći ili podižući odijelo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drḷâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drḷî, *u part. praet. pass.* drḷen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje jamačno od glagola* drijeti. — *U Vukovu rječniku:* drḷiti, t. j. prsi ‚entblössen' ‚nudo'.

DRḶO, *m. hyp.* drḷavac. *isporedi* 2. drḷa. — *Akc. se mijeña u voc.* drḷo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori po južnijem krajevima.*

DRḶOČ, *f. (?) vidi* 1. drḷa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izvrnute su mu vije s kima drḷoč tripa i mlati, iz kih žute suze lije, da ga 'e velik gńus gledati. J. Kavańin 413b.

DRḶÚCATI, drḷûcâm, *impf. vidi* drcati, *b) prema kojemu je kao deminutiv.* — *U Stulićevu rječniku* (‚leviter percutere, tangere').

DRM, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Drmu. Sr. nov. 1870. 37.

DRMÀḶ, *m. muški nadimak.* — *Postaje po svoj prilici od osnove glagola* drmati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. DRMAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Drьmanь). Drьmanь (vlab). Spom. sr. 1, 22. (1399). Ne po mnozě že vrêmeni novo prijemьšu vlastь zemḷe srêmskyje kraḷu Stefanu, obrětosta se dva něka velьmuža ukorěnivьša se vь državě zemḷe braničevьskyje vь městě rekoměmь Ždrělě . . . brata jedinyje matere, jaže glagoḷu Drьmana i Kudělina. Danilo 114—115. Još ima više razvalina od kula i od starih gradića s jedne i s druge strane Mlave. narodno pričańe sve to pripisuje braći Drmanu i Kudelinu. Glasn. 21, 57. — *i kao ime mjestu (o kojem se govori u predašńem primjeru) u Srbiji u okrugu požarevačkom.* G. Dragašević gradinu u selu Ribarima zove Drman, onu pak u Kḷuču, nedaleko od ušća reke Osanice, naziva Kudeḷin M. Ð. Milićević, srb. 1033. Vinograd u Drmanu. Sr. nov. 1867. 546. 1868. 195.

DRMANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

DRMANOVINA, *f. planina i zaseklak u Srbiji u okrugu užičkom. a) planina.* Daḷe k jugu stoje *(planine):* Kozomor, Subjel, Drmanovina . . . M. Ð. Milićević, srb. 577. — *i u Vukovu rječniku:* planina (ili brdo?) u Srbiji *s primjerom iz narodne pjesme:* Zavijala tri zelena vuka, jedan vije navr Makovišta, drugi vije na Povlen' planini, treći vije na Drmanovini. — *b) zaselak.* K. Jovanović 161.

DRMÂŃE, *n. djelo kojijem se drma.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u*

Vukovu. (More) svojim drmańem uzbući mu sva iznutarńa. F. Lastrić, od' 63.

DŘMATI, dŕmâm, *impf.* quassare, *tresti, potresati.* — *Akc. ostaje bez promjene (u aor.* 2 *i* 3 *sing.* a *je dugo:* dŕmâ). — *Nepoznata postańa; može biti da je korijen srodan s korijenom glagola* drijeti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* („concutio'), *u Belinu* („scuotere uno acciocchè senta, o in simil senso' „excutio' 662a), *u Stulićevu* („concutere, vellicare, succutere, attrahere'), *u Vukovu* („quasso').

a. *aktivno.* Silnimi rukama nici ga drmahu. I. T. Mrnavić, osm. 171. Videći ga više odra izvaļena rukami tamo i amo protegnutijem, drma ga prešno da se probudi. B. Zuzeri 205a. Neci ne čine drugo, kada djeca ne odgovaraju dobro, nego ih karaju, nego im prijete, nego ih drmaju za uši, nego ih potežu za kose. Đ. Bašić 320b. Družba zove, drma, poteže, zaludu! A. Kalić 543. Neko drma alkom na vratima. Nar. pjes. petr. 2, 273. Koji je drmao carstva. Đ. Daničić, isai. 14, 16.

b. *sa* se, *refleksivno,* tremere, *tresti se.* Poslušajte, što more čini u čoviku koji nije običajan voziti se . . .: Drmajući se uzbući, i smuti mu utrobu. F. Lastrić, od' 100. Stupio je na carsku stolicu, koja se je od slabosti ļuļala i od straha drmala. A. Kanižlić, kam. 643. Svi humovi drmaju se. Đ. Daničić, jer. 4, 24.

DRMČIĆ, *m. prezime.* Sa priloženjem kneza Raosava Drmčića. Magaz. 1868. 162.

DRMEKATAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Meda u Drmekataru. Sr. nov. 1864. 375.

DRMITAR, Drmitra, *m. ime muško, bez sumńe isto što* Dmitar, Dimitrije. — *Na dva mjesta* XIV *i* XV *vijeka.* Drmitar škof pićanski. Mon. croat. 24. (1325). U koludriċ svetoga Drmitra. 112. (1473).

DŘMĻĚŇE, *n. djelo kojijem se drmi.* — *U Vukovu rječniku.*

DŘMĻETI, dŕmîm, *impf. kao namrgođen kuńati.* — *Srodno s glagolom* drijemati. — *S onijem značeńem u Vukovu rječniku* (drmiti *po srijemskom govoru, vidi dale*) *i s dodatkom da se govori u Srijemu; s ponešto drukčijim značeńem u Hrvatskoj:* Drmeti, besposličiti. ‚Što si počeo drmeti? poprimi se kakva posla'. u Topolovcu. P. Brantner. — *Po drugom obliku i po akcentu prezenta vidi se da bi po južnom govoru glasilo:* drmļeti.

DRMNA, *f.* tijesnac poznati pod imenom ‚Jankova klisura'. Sr. nov. 1834. 35.

DŘMNO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138.

DŘMNUTI, dŕmnûm, *pf. postaje od iste osnove od koje i* drmati *nastavkom* nu *u inf.,* n *u praes.* — *Akc. ostaje bez promjene (u aor.* 2 *i* 3 *sing.* u *je dugo:* dŕmnû). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.*

a. *prelazno. a) (jedan put) zadrmati, potresti.* — *u Vukovu rječniku:* 1. ‚erschüttern' ‚concutio'. Noću dođe vuk: drmne krajńega za nogu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 28. Pa mu skide glavurinu crnu, pa ńom drmnu o ledinu tvrdu. Osvetn. 3, 141. — *b) učiniti da što drmne (vidi kod* b). — *u Vukovu rječniku:* ‚erbeben lassen' *s primjerom:* Pa on drmnu na gradu topove. Nar. pjes. vuk. 2, 251.

b. *neprelazno,* fragorem edere, *gruhnuti, puknuti (o topovima tako da se na okolo trese).* A drmnuše na gradu topovi. Nar. pjes. juk. 459. Drmnuše mu avlijnske lubarde. Nar. pjes. marj. 151.

DRMOVČIĆ, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Drmovčiću. Sr. nov. 1863. 568.

DŘMPURA, *m. muški nadimak.* I. Pavlović.

DŘMSKĬ, *adj. koji pripada selu Drmnu.* Drmska *(opština).* K. Jovanović 138.

DŘMSKŌ BŘDO, *n. mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Drmskom Brdu. Sr. nov. 1869. 293.

DRMUN, *m. ograđena dubrava, grč.* δρυμών. — XIV *i* XV *vijeka u spomenicima pisanijem na otoku Krku i u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Ako bi zdvignul pravdu za rečene zemļe i drmune. Mon. croat. 44. (1379). Baščane tužahu da im Vrbničane potiraju drmuni i žita. Stat. krč. ark. 2, 288. (1470). V razgrajenih drmunih. 288. Da nemozi nigdor nijedan drmun v rečenom zaroci ni držati ni zagraditi. 291. Drmun, šumica zagradena i čija vlastitost. u Kastavu u Istri. K. Kulišić. Drmun, lug, pasište. Arkiv. 2, 298.

DŘMUSÂŃE, *n. djelo kojijem se drmusa.* B. Mušicki.

DŘMUSATI, dŕmusâm, *impf. vidi* drmati. B. Mušicki.

DRMŲZLÂŃE, *n. djelo kojijem se drmuzla.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Tvojim drmuzlańem ispašće dijete iz kolijovke'. J. Bogdanović.

DRMŲZLATI, drmųzlâm, *impf. vidi* drmati. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada se dijete u kolijevci ļuļa, te onaj koji ļuļa neće da polagano ļuļa, nego kolijevkom iza sviju ramena drma, onda mu doviknu: ‚Što drmuzlaš tako kolijevkom, strese djetetu mozak!' J. Bogdanović.

1. DRN, *m.* scopulus, *hrid u moru.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. DRN, *vidi* drijen. — *U Stulićevu rječniku gdje se dodaje da je uzeto iz Mikańina, ali u ovome te riječi nema.*

DRNÀJICA, *f. ime vrelu u Laptu.* V. Arsenijević.

DRNARNA, *f. (uprav adj.) zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Drnarnoj. Sr. nov. 1867. 47.

DRNČICA, *vidi* drńčica.

DŘNDA, *f. sprava kojom se razbija (drnda) vuna.* — *Od osnove glagola* drndati. — *Zove se i* drndalo. — *U Vukovu rječniku:* ‚der fachbogen' ‚instrumentum carpendae lanae'. U Srbiji je drnda dugačka gotovo tri aršina i prava, pa je uza ńu raspeta tetiva, u koju drndar objesivši drndu više vune udara maļicom, te zahvata i razbija vunu. U Srijemu je drnda (n. p. u šeširǵija) kao pruglo. — *Kao muško ime ili nadimak u narodnoj pjesni našega vremena:* Jeste l' vid'li mlogu tursku vojsku? jeste l' vid'li Bećir-pašu moga, . . . i staroga Drndu barjaktara, i ostale turske poglavare? Nar. pjes. vuk. 3, 562.

DŘNDALO, *n. vidi* drnda. — *U Vukovu rječniku.*

DŘNDÂŃE, *n. djelo kojijem se drnda.* — *U Vukovu rječniku.*

DŘNDÀR, *m. čovjek koji drnda.* — *U Vukovu rječniku.* — *I zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva na Drndaru. Sr. nov. 1873. 307.

DŘNDÂREV *i* dŕndârov, *adj. koji pripada drndaru.* — *Oboje u Vukovu rječniku.*

DŔNDÂROV, *vidi* drndarev.

DŔNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada drndarima, koji je kao u drndara. — U naše vrijemc i u Vukovu rječniku.* Ja bih svašto, majko, raskinuo do prokleto drndarsko tetivo. Nar. pjes vuk. 2, 33. — *i kao prezime.* Šem. pravosl. 1878. 46. 49. 54.

DŔNDATI, dŕndâm, *impf.* carpere lanam, *razbijati jarinu. — Riječ je onomatopejska: osnovom* drnd *hoće se da se pokaže zvek drnde pri drndanju. — U prenesenom smislu znači i: govoriti koješta. — S oba značenja u Vukovu rječniku.*

DRNDIĆ, *m. a) seoce u hrvatskoj krajini blizu Jablanca.* Schem. segn. 1871. 21. — *b) prezime.* Od Plevaļa dva Drndića mlada. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

DŔNEK, *vidi* dernek. — *U sjevernoj Dalmaciji.* Što su se u prvom drneku na sajam protukle. M. Pavlinović, razl. spis. 209.

DRNĚKUŠA, *f. ńeke vrste loze crnoga grožđa u Dalmaciji. — U naše vrijeme.* Drnekuša mala, vrst vinove loze crna grožđa. Drnekuša vela, suvrst vinove loze crna grožđa. B. Šulek, im. 75.

DRNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Zemļa u Drnici. Sr. nov. 1861. 208.

DRNÍŠ, Drniša, *m. varoš u Dalmaciji u kotaru kninskom.* Repert. 1872. 15. — *Pomiňe se od* XVII *vijeka (naj prije u knizi pisanoj talijanski).* ‚Dernis, città murata, ha poche case dentro et ha un castelletto, ma fuori vi è il borgo che è di doicento case'. Starine. 17, 140. Stipan Badrić iz Drniša. S. Badrić, ukaz. 1.

DRNÍŠANIN, *m. čovjek iz Drniša, pl.* Drnišani. — *Od* XVIII *vijeka.* K tebi trču i Kniňani, vapaj šaļu Drnišani. P. Knežević, pism. 114.

DRNÍŠKÎ, *adj. koji pripada Drnišu, koji je iz Drniša. — Od* XVIII *vijeka.* Glavari drniški. And. Kačić, kor. 487. Krička drniški. D. Obradović, basn. 327.

DRNKATI, drnkam, *impf. dem.* drnuti *ili* drmati, *vidi* drcati, *b) i* drļucati. — *U Stulićevu rječniku* (v. drļucati) *s primjerom iz nekakva dubrovačkoga rukopisa:* Djevojke mrdahu i drnkahu okolo ńega do toliko da se očuti nebog mladac vele smućen. (Život svetoga Jozafata preveden od jednoga Dubrovčanina).

1. DRNOV, *vidi* drenov. — *U Stulićevu rječniku.*

2. DRNÔV, drnòva, *m. čovjek koji viče kao bijesan. — Radi postaňa vidi* drnuti, b. — *U Vukovu rječniku* (‚der tolle schreier' ‚clamosus, furiosus').

DRNÔVAN, dŕnôvna, *adj.* furiosus, *bijesan, mahnit. vidi* 2. drnov. — *U Vukovu rječniku u kojem ima i* drnovit *s istijem značenem.*

DRNOVINA, *vidi* drenovina. — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

DRNOVIŠTE, DRNOVIŠTVO, *vidi* drenovište, drenovištvo. — *U Stulićevu rječniku.*

DRNÒVIT, *vidi* drnovan.

DRNOVIT POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva do Drnovita Potoka. Sr. nov. 1867. 351.

DŔNUTI, dŕnêm, *pf. uprav* offendere, *dotaknuti se čega, udariti u što (isporedi* darnuti, dernuti, dirnuti), *a po tome ima i osobita značenja. — Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* dŕnût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (u Dubrovniku* dŕnuti; *te taj akc. ostaje u svijem oblicima). — Postaje od korijena* dr *glagola* drijeti *nastavkom* nu (ną) *u inf.,* n *u praes. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.*

a. *aktivno. potvrđeno je samo za ńeka osobita značeňa. a) malo pojesti, zagristi. — u Vukovu rječniku:* Drnuti ‚einen bissen essen (um dann sogleich z. b. an die arbeit zu gehen)' ‚paullulum comedo': drnulo ga pseto, t. j. ujelo ga malo. *isporedi* drmnuti. — *b) trgnuti, zdrucnuti.* Drnula *(bi)* srdito žicu prediva, dok jednom naj potļe i prekine je. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 200. — *c)* percutere, ferire, *udariti.* ‚Što s' buzdovan sebi primaknuo?' ‚Čini mi se, drnuću te s ńime'. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

b. *sa* se, *refleksivno, pomamiti se. — i u Vukovu rječniku* (‚toll werden' ‚insanio'). Drnuo se i opsovo Lojo. Osvetn. 6, 64. Kad mu lise s ruku odapeli, drnuo se kao rise ļuti. 7, 56. — *u Dubrovniku:* drnuti se na koga, alicujus amore capi, *uļubiti se u koga.* ‚Netom je vidio, drnuo se na ńu'. P. Budmani.

DŔNČICA, *f. dem.* dŕnka. — *isporedi* dŕnčule *i* dŕnčulice. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika (s* n *mj.* ń) *u Mikaļinu* (drnčica, mala stvar ‚res minima, res parvi vel nullius momenti, nugae') *a iz ńega u Stulićevu.* Ako se u toj maloj drnčici pridobit ne možete. B Gradić, djev. 100.

DŔNČULE, *f. pl. kao ništa, ništarija, vidi* dŕnka *i* dŕnčica. *isporedi i* dŕnčulice. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Sva su zeļa pri kupusu dŕnčule'. J. Bogdanović.

DŔNČULICE, *f. pl. dem.* dŕnčule. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj boga ti ni ti na svake dŕnčulice paziti!' J. Bogdanović.

DRŇE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 72. — *Pomiňe se i prošloga vijeka.* U Drňu. A Kanižlić, fran. 6.

DŔŇINA, *f. vidi* dreňina. — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

DRŇÍVÁŇE, *n.* insania, *djelo kojijem se ko drňuje, bjesnoća. — U Vukovu rječniku.*

DRŇÍVATI SE, dŕňujêm se, *impf.* drnuti se *(vidi* drnuti, b). — *U Vukovu rječniku.*

DŔŇKA, *f.* res parva, *stvarca, mala stvar, stvar male vrijednosti, sitnina. isporedi* dŕnčica. — *Postaje po svoj prilici od* drnuti *nastavkom* jka. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kad bi nas za drňu uhitili za kose i vukli nas po svoj kući. M. Držić 406.

DRŇKALICA, *f. u zagoneci.* Trbuh uz trbuh, među ńima drňkalica. *odgonetļaj: ruda (u kola).* Nar. zag. nov. 195.

DRŇKÁŇE, *n. djelo kojijem se drňka. — U Vukovu rječniku.*

DRŇKATI, dŕňkâm, *impf.* offendere, *nehotice i nenadno ticati, dirati u što; uprav dem.* drnuti. — *U Vukovu rječniku:* ‚anschlagen gegen etwas' ‚offendo'.

DRŇULIĆ, *m. dreňina. — U hrvatskom primorju.* B. Šulek, im. 75.

1. DRÔB, drôba, *m.* intestina, *crijeva. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing.* drôb, *i loc. sing.* drôbu. — *Postaje od osnove glagola* drobiti *nastavkom* ъ; *prvo bi značeňe bilo: drobna stvar, drobne stvari. — Može biti i riječ praslavenska, isporedi ne samo slov.* drob *s istijem značenem, nego i češ.* drob, droby, drůbek, *pol.* drób, droby, dróbka, dróbki *sa sličnijem značenem. — U našem je*

jeziku potvrđeno od xv *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚intestina'; drob kravji ‚venter bubulus' 746a), *u Bjelostjenčevu* (‚exta'), *u Jambrešićevu* (‚exta'), *u Voltiđijinu* (‚le budella, trippa' ‚die eingeweide'), *u Stulićevu* (‚exta'), *u Vukovu*: 1. ‚das eingeweide' ‚intestina'. 2. svrći drob *(s dodatkom da se govori u Boci)*, vide struniti se. Vze ta drob i žlč i shrani. Arkiv. 9, 101. (1468). Treti drob i criva okol sebe mota. M. Kuhačević 121. Gledaňem u drob živina mrtvih. I Velikanović, uput. 1, 429. Šarac . . sa sveg droba rza. Pjev. crn. 153a. Kosti kuckom pohitaju, drob i meso oni vzimaju. Jačke. 220. Nego joj dođe nekakva muka u drob. Nar. prip. vuk.[2] 213. Neko poče večeru bljuvati, neko za drob od muke stiskati. V. Vrčević, niz. 211. Drob mi se nategnuo da prsne. S. Ljubiša, prip. 11. Udari ga mazga u drob, kad je tovario. 153. Na ženu me drob boli, da me je prosočila gospodi. 233. Ruse glave šćenad oglodala, a drobove vlačili gavrani. Osvetn. 7, 22.

2. DROB, *m. drobna domaća životiňa (ovčja ili kozja), vidi* droban, 1, *e) aa) ddd).* — xv *vijeka.* Kapitul za drob od živini kozje i ovčje. Ote tako vsi, sudac i plk, da vsaka glava kozja droba i ovčjega i praza da gre za jedan soldin. Stat. krč. ark. 2, 294.

3. DROB, *m. ńekakvo mjesto.* — *Prije našega vremena.* Drobь. S. Novaković, pom. 132.

DROBA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* drobac, 2, *a).*

DRÒBAC, drȍpca, *m.* — -a- *(mješte* ь*) ostaje samo u nom. sing. i u acc. sing. kad je jednak nominativu (kod* 3*) i u gen. pl.* — b *pred* c *mjeňa se na* p.

1. *čovjek koji drobi.* — *postaje od osnove* drob *glagola* drobiti *nastavkom* ьсь. — *u Vukovu riječniku, gdje ima i primjer:* Ubi drobac kusca. *isporedi* kusac. — *i kao prezime.* Šem. karlov. 1883. 73. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *kao prezime može imati i drugi akc.:* Drȍbac, prezime. J. Bogdanović.

2. *ime životińama. a) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) svińi.* 41. *isporedi* dropčac.

3. *dem.* drob, *može značiti isto što i* drob. — *postaje od supst.* drob *nastavkom* ьсь. — *od* xviii *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* drobec *kod* drob*) gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (drobec *kod* drob*), u Vukovu.* Čekala sam i dva i tri sata, dok odsiče komad suha vrata i odriza ništo malo uha . . . pak ktijaše da metne i drobca. M. A. Reļković, sat. E 1a. Kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja, vrana je donesla graha. Nar. pjes istr. 4, 3.

DRÒBAHAN, drȍbahna, *adj. dem.* droban. — *isporedi* drobńahan. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Ter ti je hranica . . . drobahna travica. M. Vetranić 1, 98 U drobahnoj rosi sjedeći vrh duge. 2, 189. Drobahni šturak. 2, 290.

DROBAK, dropka, *m. vidi* drobnica, *a) aa).* — *U Stulićevu riječniku* (‚frustulum, exigua particula'). — *slabo pouzdano.*

DRÒBAN, drȍbna. *adj.* minutus, *o stvarima iste vrste, kad ih ima mnogo zajedno a svaka je po sebi malena; kaže se i o mnoštvu i o samijem stvarima naposc. suprotno* krupan. *isporedi* sitan *koje se razlikuje tijem što je jačc značeńe (mnoštvo više a stvari maňe).* — -a- *(mješte neglašńega* ь*) ostaje samo u nominalnom nom. sing m. i u acc. kad je jednak nominativu.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drobьnъ, *rus.* дробный, *češ.* drobný, *pol.* drobny. — *Postaje od osnove* drob *od koje je i glagol* drobiti *nastavkom* ьнъ. — *U svijem je riječnicima: u Vrančićevu (samo adv.* drobno ‚minutim'), *u Mikaļinu* (drobni ‚minutus'), *u Belinu* (drobni ‚minutus'; drobno ‚minutatim' 188b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* droben, sitni ‚minutus'; drobno, sitno ‚minutim, minutatim, assulatim, frustatim, pedetentim'), *u Jambrešićevu* (droben ‚minutus'; drobno ‚minutatim'), *u Voltiđijinu* (‚minuto, sminuzzato' ‚sehr klein, zerbröckelt'), *u Stulićevu* (‚minimus, minutus, tritus'; drobno ‚minute, minutatim'), *u Vukovu* (‚dicht und klein aneinander' ‚minutus'), *u Daničićevu* (drobnъ ‚exiguus'). — *U jednom primjeru našega vremena (vidi kod* 1, *b) ee))* b *pred* n *promijenilo se na* m *(asimilacijom).* — *Komp.:* drȍbnijī. *u Stulićevu riječniku.*

1. *adj. a) o mnoštvu koje se sastoji iz vrlo malijeh dijela, kao što je n. p. aa) pijesak, pršina.* Fse zlato na priliku ńeje salbun drobni jest. Bernardin 152. sap. 7, 9. Beteg od gube, od ke po ‚svim' životu na priliku drobnoga piska bi posipan. F. Glavinić, cvit. 430b. Drobnu pršinu. P. Kanavelić, iv. 548. Jedno zrno drobne pršine. V. Andrijašević, put. 293. *i o žalu.* Gdje se o drobni žao razbije val od mora. P. Kanavelić, iv. 352. — *bb) prah.* Kako no vjetra gńiv zemaļski drobni prah promińa, i obraća na svako hotinje. D Ranina 150a. — *cc) biser. aaa) uopće, o svakom biseru.* Sve bjeloće: . . . drobni biser od istoči, jasno srebro . . . kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 405. A drobni biser do pasa. Nar. pjes. vuk. 1, 65. A drobni biser prosula. 1, 309. *amo spada i ovo:* Oko grla tri drobna đerdana. 2, 491. — *u prenesenom smislu o suzama:* Po rumenom licu prosu drobni biser groznijeh suza. I. Gundulić 536—537. — *bbb) jedna vrsta bisera zove se* drobna, *da se razlikuje od druge, krupnije.* Vênci tri z drobnijemь biseromь Mon. serb. 498. (1466). — *b) o samijem stvarima koje jesu ili nam se čini da su vrlo malahne. aa) uopće o drobnici, kusu, dijelku itd.* Na drobne drobnice. D. Baraković, vil. 279. Pri su ga u kuse drobne razmaknuli. I. T. Mrnavić, osm. 155. Zemļa se u naj drobneje dijelke razmrvji. I. Jablanci 27. — *bb) o zrnu.* Drobnoga zrna sap. Đ Baraković, vil. 52. Naj drobnije zrnce piska morskoga. P. Radovčić, nač. 319. Drobno zrno od gorušice. A d. Bella, razg. 48a. *i ovdje* jagoda *znači zrno:* Suha olova ko buduć raskova na drobne jagode. D. Baraković, vil. 78. — *cc) o iskri.* Drobne li iskrice vedrinom strkane. I. T. Mrnavić, ist. 181. — *dd) o zvijezdi.* Slične drobnijem zvjezdicam. G. Palmotić 1, 131. A drobne ti zv'jezde padahu pod polače od Budima. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 32. — *ee) o kapli, suzi.* Dromne suze roni. Nar. pjes. vil. 1866. 631. — *c) o novcima male vrijednosti, vidi kod* sitan. Ne prodaju li se pet vrabac za dva drobna pineza? Anton Dalm., nov. tešt. 105. luc. 12, 6. Pjenez nam se crni meće, bijela i drobna jaspra ugrabļa. I. Gundulić 485. — *nalazi se i o ‚spendzi' i o ‚blagu', ali uopće, te se ne kaže tijem, da je male vrijednosti.* Ako spendzu ti brojiš spendze te se ne nabrojio, drobne l'jope spendze! Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 32. Tere stani po putu drobnu spendzu prosipati. 35. Daću mu dosta drobna blaga. Pjev. crn. 202a. — *d) o biļkama i o ńihovijem dijelima, n. p. aa) o travi, traćici.* Zoviješe prolitje travicu drobnu van. S. Menčetić 3. Na drobnu travicu se položi. M. Vetranić 2, 96. Navoļno drobne travice pasti živinam daše. P. Zoranić 26a. Drobnom travom, ra-

nijem cvijetjem zemlja čudno nakićena. P. Kanavelić, iv. 83. *i o zelu.* Drobno zelje. I. T. Mrnavić, osm. 17. — *bb) o grmu.* Za gustijem tu granami drobna grma. P. Kanavelić, iv. 257. — *cc) o cviječu uopće.* Sada svako polje ima svud po sebi drobno cvijetje. N. Nalješković 1, 226. Radosno je primalitje gdi mirisa drobno cvitje. Đ. Baraković, vil. 95. — *dd) o nekom cviječu osobitom, n. p. o ruži:* Za toj će pri posahnut kon vode ruža drobna. Ġ. Držić 399. Drobnom ružicom bedru mu zavismo. M. Vetranić 2, 138. Drobnu ružu dikle ohole svom bjelućom dobivaju. J. Kavanjin 196b. U gori je drobna ruža. Nar. pjes. vuk. 1, 174. *o bosiljku:* Drobno bosilje. Đ. Baraković, vil. 267. Droban bašelak sijal. Nar. prip. mikul. 146. *o mažurani:* Sva se svaća zemljom posipala, posestrima drobnom mažuranom. Nar. pjes. istr. 1, 16. Da mi zalijemo drobnu mažuranu i sitan basiljak. 2, 82. — *ee) o voću, n. p. o ješnjacima.* Su u Kasele drobni lešnjaki. Nar. pjes. istr. 3, 16. — *ff) o lišću:* Siječe sve grane one divje masline, padaju na zemju drobni i tmasti listi. V. M. Gučetić 16. — *e) o životinjama. aa) neke se zovu ‚drobne', da se razlikuju od drugijeh većijeh, n. p. aaa) ptice.* Meu drobnim pticam. Ġ. Držić 361. Ptice drobne i velike. M. Vetranić 1, 70. Uzimaš za dinar drobnijeh sto ptica. N. Dimitrović 103. Cvilu to mi cvijaše drobna ptica lastovica. Nar. pjes. bar. 197. I lav mnokrat u planini pića ostane drobnijeh ptica. I. Gundulić 501. Tako i drobna ptica liti zamčicom se sama uhiti. A. Vitaljić, ost. 23. Nad njima je drobna tica, sitno žumbori. Nar. pjes. istr. 2, 82. — *bbb) ribe, isporedi* drobnica, *c).* Drobne loveći ribice po blatu. Đ. Baraković, vil. 156. Drobne ribe nočno kolo vode morskoj po tišini. Ġ. Palmotić 3, 12b. — *ccc) mali pas (štenac).* Kom zrakom pokrije zmaja velikoga, onom istom grije i štenca drobnoga. I. T. Mrnavić, osm. 136. — *ddd) manje domaće životinje (orce, koze) zovu se ‚drobne', da se razlikuju od viših (volova, konja), isporedi* 2 drob. Živina velika, ča su goveda i koji i tovarci ... svaka glava plaća dinar, a živina drobna dužna je svaka glava bolanču. Stat. poljark. 5, 267. Vuci ti tjere drobno i veliko. M. Držić 425. Nu ako ju *(vodu)* smute i splešu gnusnijem stupom drobna stada. I. Gundulić 52b. Ni virna plandišća drobnu skotu dosta. I. T. Mrnavić, osm. 17 Mlado klasje, drobna stada. Ġ. Palmotić 2, 53. Porazili su u pored s čobanima drobna stada. B. Zuzeri 126b. Pet hiljada drobne životine a hiljada konja i volova. Ogled. sr. 238. — *i o mladoj kravi.* Dvi rečeno upregnuvši kravice ... Dvi drobne živinice ke jošče ne bihu plodile ... doukohu ... F. Glavinić, cvit. 312a — *eee) o zvijerima uopće.* Meu cvitjem drobne zviri gdi se igraju. I. Ivanišević 199. — *bb) neke se zovu ‚drobne', jer su malene i bez ispoređivanja s drugijem, n. p. pčele:* Zlatna vojska drobnijeh čela. Ġ. Palmotić 2, 14. Ko dubina drobnijeh pčela u pustoši ostanemo. J. Kavanjin 40a. *svijetnak:* Ter ko sunce kad prosviti, drobni svijetnak već ne sviti. J. Kavanjin 479b. — *f) o čeladetu. aa) o djeci.* Žene z drobnu dičicu k nim dohajahu. F. Glavinić, cvit. 190b. A to drobno dite sebi prorokovaše. 404a. Drobna djeca stav gledaju. P. B. Bakšić 222. S troje drobnijem sirotami. P. Kanavelić, iv. 229. Da vidite učitelja od dječice jošter drobne. B. Zuzeri 40b. Nit' su drobna dječica sisu sisali. A. J. Knezović 61. Jer su oni moja još drobna djećica. S. Rosa 66b. Ah drobne i malahne *(sirote)!* Nar. pjes. istr. 5, 7. — *bb) o ljudima vrlo malena stasa (Pigmejima kao narodu).* Povede nas u krajine, gdje Pigmeji, ljudi mali, nepristavne boje čine s letuštijem vrlim ždrali, koji bivši pridobili i u velikoj tad zavadi u nebesa množ ponili kratke i drobne tej čeljadi. Ġ. Palmotić 2, 198. Od Pigmea ja gospodim drobne puke. 2, 252. — *cc)* drobni puk *(u jednom primjeru* drobna čeljad) *kod trojice Dubrovčana* xviii *vijeka znači: čeljad nižega stališa. po talijanskom* popolo minuto. Sam drobni puk .. kupi se oko nega. S. Rosa 120a. Od drobne čeljadi bihu držani u velikoj scijeni. 42b. Gospoda plemenita i puk drobni. Đ. Bašić 29a. Kako se srame oni kralji hodit s drobnijem pukom! 175b. Imajući ih po vas dan u ustijeh i isti puk drobni. Predgov. B. Zuzeri. iv. — *u jednom primjeru* xvi *vijeka (kod pisca Zadranina) ima* drobna vojska *sa sličnijem značenjem:* Pobijenje bisi ne malo ugarske gospode, više drobne vojske. A. Kožičić 50a. — *drugo je u ovom primjeru u kojem* drobna vojska *znači što i malena:* Krstjanska vojska prema turskoj jest kô mrav prema lavu. Naša vojska, ako i drobna ... pridobiva silnu tursku vojsku, i mrav se učini lav. V. M. Gučetić 97. — *g) o kojoj mu drago stvari koja je po sebi ili prema drugima malena, sitna.* Ikony velikyi i drobnyi. Glasn. 21, 161. (xvii *vijek*). Ja hoću sve more u droban sud isplit. Š. Menčetić 6. Zubići su drobni, gusti, kako biser, ki se sklada. H. Lucić 210. Ja ću najti sve tej riči, ja te tovit' i bluditi, ja dragovat' i ljubiti, već neg trsan drobne niči. A. Čubranović 149. Košulja od žice železne predena, na drobne vitice boduće pletena. Đ. Baraković, vil 319. Nij' moć djela zatvoriti vrsna Herkula u list drobni. J. Kavanjin 227b. Luci ... vrh kih stere bulta jaka drobnijeh stinčić, zlatna klaka. 181a. Naj veća njihova hudobska hitros jes ukazati za velike stvari drobne i malahne. A. d. Bella, razg. 191b. Sve je stvoreno i tijesno i drobno i malahno. I. Đorđić, ben. 134. Naj više drobnim i malo većim od nokta mramorima. Ġ. Zelić 60. — *h) o stvarima u kojijeh je nešto drobno. isporedi* sitan. *aa) o pismu, knizi, jer su drobna slova.* Od cara mu drobna knjiga došla. Nar. pjes. istr. 1, 25. Nego mi ti droban listak piši. 1, 44. — *bb) o švu.* I pod njom je droban šav šivala. Nar. pjes. istr. 2, 6. Ka ne umi tkati ni presti neg droban šivak šivati. 2, 122. — *i) u jednoga pisca* xvii *vijeka zovu se ‚drobnima' kratki i brzi koraci.* Do zida plazeći na drobni koraci. Đ. Baraković, vil. 74. — *slično je tome i ovo:* Išal mi je Ive drobni tanac tancat. Jačke. 154. — *k)* drobna trgovina, *trčarenje, trženje.* Prodavalci drobne trgovine. A. T. Blagojević, khin. 50. Va njegovu drobnu trgovinu. Ogled. sr 446. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka ima i* drobni trgovac. Ja sam drobni trgovac (takovi su po Slavoniji Cincari iliti kalajgije, lat. Graeci). A. T. Blagojević, khin. 63 — *l) o godinama (ljetima), kad se govori o dobi mlada čeljadeta, djeteta. isporedi f) aa).* Ki budući jošče drobnih let. F. Glavinić, cvit. 372a. Sina izgubila, koga bijaše joj nemila smrt u drobna još lita ugrabila. A. d. Bella, razg 226a. — *m)* drobni čas, horae sexagesima, *vidi* čas, 2. — *u rukopisu prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚minuto d' ora' ‚horae momentum'). Drobni čas ‚minuto'. S. Budmani 415a. — *n) o stvari umnoj, duhovnoj. može značiti što i* malen. Mene drobnim strahom i ne proštrkuje. I. T. Mrnavić, osm. 76. Kako u dobro, tako i u zlu dila jošte prem drobna jesu čestokrat početak o komu naše vikovito blaženstvo visi. A. d. Bella, razg. 48a. Kad ište g. bog koju drobnu službu.

*

I. M. Mattei 178. Sijaset drobnijeh grehova. S. Ļubiša, prip. 222. — *o) sredńe drobno s prijedlozima* na *i po stoji kao adverab. aa)* na drobno, *u male, drobne dijele, kad se kaže kako je što dijcļeno.* Rassikoše Vrionuša na drobno. Aleks. jag. star. 3, 328. Na drobno ‚minutatim'. A. d. Bella, rječ. 488b. — *bb)* po drobnu, *kao potanko. — u starija vremena.* Po drobnu ne bystь ny lětъ ukazati vъ pisaniji semь. Danilo 197. Urazume sva po drobnu. Stefanit. star. 2, 283.

2. *adv.* drobno, minutatim. *vidi u rječnicima.* Drobno hodi ‚pedetentim ambulat'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 87a. — *Komp.:* dròbnijē. Tkati drobnije. D. Baraković, vil. 338. *i u Stulićevu rječniku. — može imati pred sobom po što mu slabi značeńe.* Rade kaza sve po drobno i na razmijerke. S. Ļubiša, prip. 48.

DROBANAT, drobanta, *m. vidi* drabanat *i* barabanat. *od ńem.* trabant. — *U pisaca čakavaca* xvi *i* xvii *vijeka.* Ulizal je z dvisti drobantov. Mon. croat. 222. (1527). Po tom je ńega vznesenjem na nebesa, ove naše zale neprijateļe, drobante i habare, smrt i dijavle pohital, svezal. Postila. Ee1b. Peļajući s. biškupa nemili drobanti. F. Glavinić, cvit. 40a.

DROBARCI, *m. pl. ńekakvo mjesto. — Prije našega vremena.* Drobarьci. S. Novaković, pom. 132.

DROBÀRICA, *f. žensko čeļade koje pere ili prodaje drob. — U Stulićevu rječniku* (‚quae intestina lavat vel vendit').

DROBÀRIČÂR, *m. čovjek koji pere ili prodaje drob. — isporedi* drobarica. *— U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DROBEŃE, *vidi* drobļeńe.

DROBÍĆAK, drobíčka, *m. vidi* drobnica, *a) aa). — U Stulićevu rječniku.*

DROBIĆ, *m. tri sela u Srbiji u okrugu podrinskom, sad pusta.* Naija sokoska ... Drobić... Vuk, dan. 2, 60. (1827). Naija zvornička ... Drobić gorńi, Drobić dońi ... 3, 232. (1828). U ‚Danicama' Vukovim za 1827 i 1828 godinu imaju imena sela nabije zvorničke (s ove strane Drine) i nahije sokoske koja je danas većinom u podrinskom okrugu. Po tom spisku bila su onda naseļena a danas su pusta ova mesta: Brđani, Drobić (oba u nahiji sokoskoj) ... M. Đ. Milićević, srb. 564—565.

1. DROBINA, *f. vidi* drobnica, *a) aa). — U Jambrešićevu rjčniku.*

2. DRÒBINA, *f. augm.* 1. drob. — *U Vukovu rječniku.*

DROBÍSAK, drobiska, *m. drobni komadić, mrva. — U Belinu rječniku* (drobisak, pl. drobiski ‚minutia' 488b; drobisak ‚assula' 646b) *a iz ńega i u Stulićevu. — slabo pouzdano.*

DRÒBÎŠ, drobiša, *m. sitnina, isporedi* drobnina. — *U Stulićevu rječniku* (‚minutarum partium congeries, frustula').

DRÒBITI, dròbîm, *impf.* friare, *stiskujući ili lomeći što rukama činiti da se rastavļa u male (drobne) dijelke, komadiće. — Akc. se mijeńa u pracs.* 1 *i* 2 *pl.:* drobímo, drobíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dròbî, *u part. pract. pass.* dròbļen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i čes.* drobiti, *rus.* дробить, *pol.* drobić. — *Radi korijena* drob *isporedi lit.* trupinti, *drobiti, got.* gadraban, *isijecati; po ovomu zadńemu trebalo bi da je u indocur. korijenu* dh *i* bh *mj.* d *i* b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (drobiti, razdrobiti ‚diminuo, frio, suffrio, comminuo'), *u Belinu* (‚sminuzzare con le dita o in modo simile' ‚comminuo'; drobiti se ‚comminuor' 680b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu* (drobiti, razdrobiti ‚sminuzzare, frastagliare' ‚zerschneiden, zerbröckeln'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚brockeln' ‚intero').

a. *aktivno. a) sa značeńem sprijeda kazanijem, uopće.* Te se hvata do Mišića seje i drobi joj ruku i prsteńe. Nar. pjes. vil. 1868. 446. — *b) interere, često se kaže, kad se hoće umakati hļeb ili takovo što u koje piće (n. p. u mlijeko), te se vrh ovoga rukama lomi i mrvi. kao perfektivni glagol odgovara ovome* udrobiti. Lijepo je da ti druzi drobe. (D). Poslov. danič. 55. Nitko meni ne drobi. (D). 85. Ludi drobe a mudri papaju. (Z). 57. Jedan drobi a drugi kusa. Nar. posl. vuk. 111. Ko se prije rodi, prije mu se i drobi. 155. Ne zna onaj koji kusa, nego onaj koji drobi. 199. Ni mi (on) soli ni drobi. (Ne marim za ńega, bilo mu pravo što ja činim, ili ne bilo; jer me on ne hrani, niti šta drugo imam od ńega). 221. Što god jedeš, drobi, a što nosiš, prti. (Kažu da govore Hercegovci). 354. Nit' se zna ko drobi, ni ko kusa. Vuk, rječ. 141a. Počevši svoj smit drobiti u mlijeko preda se. odgov. na laži. 13. — *c) govoriti brzo i mnogo (drobno) a neslano.* Hajd otoleu! što koješta drobiš? P. Petrović, gor. vijen. 106. Ja nijesam drobio ni pjan bio nego lijepo govorio. S. Ļubiša, prip. 13. Ja sam rekao, da ja ne vjerujem što puk drobi. 171. Drobiti, govoriti suvišno: ‚Ostavi već, što tu drobiš'. M. Pavlinović. Drobiti, bezputno govoriti. znači i sitno govoriti. u ovom posļeđńem značeńu dolazi i u poslovici: ‚Drobi kao jare na lupatak'. I. Pavlović. — *u jednoga pisca našega vremena sa subjektom: top, puška itd. o čestom pucańu.* Opet drobe paklene lubarde. Osvetn. 3, 138. Topi riču i sokole druge, puške drobe, da im broja nema. 7, 47.

b. *sa* se, *refleksivno.* Da su ļudi, ne bi se drobili. Osvetn 3, 32. Površje se drobi u vesela i nadignuta brdašca. M. Pavlinović, razl. spis. 424.

DRÒBIV, *adj.* friabilis, *koji se lako drobi. — U Stulićevu rječniku.*

DROBĻANICA, *f. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livadu u Drobļanici. Sr. nov. 1875. 464.

DRÖBĻĒN, dröbļena, *m. drobni komad, mrva. — U Vukovu rječniku:* ‚der brocken' ‚mica, frustum'.

DROBĻÉNAK, drobļénka, *m. mali komadić (n. p. kruha), dem.* drobļen. — *U sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

DROBĻENIK, *m. vrsta sira (koji se drobi). isporedi* sireńe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Gdje dofatih sira drobļenika. Osvetn. 5, 113.

DRÒBĻĒŃE, *n. stariji je oblik* drobļenje. *a) djelo kojijem se drobi. — u Belinu rječniku* (drobļenje ‚comminutio' 680b), *u Jambrešićevu (pisano* drobeńe ‚minutio'), *u Vukovu* (1. ‚das bröckeln' ‚intritio'). — *b) hļeb udrobļen. — između rječnika u Mikaļinu* (drobļenje, kruh polit ‚offa'; drobļenje s sirom ‚offa caseata') *i u Vukovu* (2. coll ‚die brocken' ‚micae, frusta intrita'). Uzme kašiku, te ono drobļeńe izmiješa po mlijeku. Vuk, odg. na laži. 13. — *c) drobno zrńe iz topova, ńem.* kartätsche, *franc.* mitraille. — *s takovijem značeńem dolazi u jednoga pisca Crnogorca našega vremena.* Krupa od karteča (‚drobjeńe'). P. Petrović, ogl. sr. 510.

DRÒBNICA, *f. drobna stvar. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* dròbnîcâ. — *Postaje od osnove* drobn *adj.* droban *nastavkom* ica. *a) sa značeńem spri-*

jeda kazanijem. aa) uopće. — u jednoga pisca XVII *vijeka.* Sve skladno pristalo na drobne drobnice. Đ. Baraković, vil. 279. — *preneseno, o zvijezdi.* Kad zlatne drobnice nebo napisuju. I. T. Mrnavić, mand. 47. — *bb)* atomus, *naj maña čest tjelesne stvari, koja se nc da dalje dijeliti. — u Belinu rječniku* 114b *i u Stulićevu. — b) neki plodovi i njihovo drvo. — u naše vrijeme. aa) vrsta masline. isporedi* drobnača *i* sitnica. Vrsta masline, što raste visoko i granato, lista produga. *(na Korčuli).* Slovinac. 1881. 418. Maslina (stablo), kojoj su uljiko (plod) drobne, sitne. Dubašnica na Krku. J. Milčetić. — *bb)* ime drobnoj šljivi i trešni (Vogelkirsche). u Prigorju. F. Hefele. — *c) mala, sitna riba. — u Mikalinu rječniku* (drobnica riba ‚pisciculi minuti, pisciculi parvi') *i u Bjelostjenčevu.*

DRÒBNIČICA, *f. dem.* drobnica. — *U Stulićevu rječniku* (‚parva atomus').

DROBNIČKI, *adj. koji pripada drobnicima vidi* drobnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Provađaše svoje oči po *s(h)*raňeňu drobničkomu. A. T. Blagojević, khin. 67.

DRÒBNIĆ, *m. seoce u Dalmaciji u kotaru budjanskom.* Repert. 1872. 7.

DRÒBNIĆI, Drobnîćâ, *m. pl. ime mjestima. a) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21. — *b) nepoznato mjesto. — prije našega vremena.* Drobnići. S. Novaković, pom. 132.

DROBNIK, *m. vidi* drobni trgovac *kod* droban, I, *k) pri kraju. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ja vidim jedan silni broj drobnika u ovomu poglavitomu gradu. A. T. Blagojević, khin. 65.

DROBNINA, *f.* res parva; nugae, *stvar drobna, sitna (što malo vrijedi); kao kolektivno ime: stvari drobne, sitne, sitnina. — isporedi* 1. drobina. *— U Bjelostjenčevu rječniku* (drobnina, sitnina ‚minutiae') *i u Voltigijinu* (‚minutezza, bagatella' ‚schnitzerei, kleinigkeit').

DRÒBNÒST, drobnosti, *f. osobina onoga što je drobno. — U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s ne dosta jasnijem moralnijem značeńcm), a između rječnika u Belinu* (drobnos ‚parvitas' 488a) *i u Stulićevu* (‚parvitas'). Albrtu hrcegu od Austrije jegože nimška gospoda cesarom prozvala bĕhu, ne moguće trpiti Adolfove drobnosti i častoljubstvo. Š. Kožičić 514a.

DROBNOSTASAN, drobnostasna, *adj. koji je malena (drobna) stasa. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DROBNOZVJÈZDICA, *f.* via lactea, *vidi* kumovska slama *kod* kumovski. — *U Belinu rječniku* 764a *i u Stulićevu. — U Belinu rječniku na istom mjestu ima i* drobnozvjezdni put *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

DROBŇÁCI, Drobňáká, *m. pl. a) hercegovačko pleme, sad u Crnoj Gori. — od* XVI *vijeka (vidi kod bb)) a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Drobňaci). *aa) zemlja i narod.* Od mene Mamut Alal bega iz Biora, u Drobňake knezu Vučiću. Starine. 10, 20. (XVII *vijek).* Nahije ježe naričut se Drobňaci, Onogošte, Nikšiće, Podstenske. Glasn. 25, 44. (XVII *vijek).* Ja ću skupit' svu pitomu Župu i Drobňake sve do vode Tare, svu krajinu od Hercegovine. Nar. pjes. vuk. 4, 108. Vodi Turke u pleme Drobňake. 4, 468. Pa on ode u Drobňake ravno. 4, 470. Proz Drobňake četa prelazila. Pjev. crn. 141b. Sve Drobňake tice prelećele. Ogled. sr. 393. Da bude vojvoda u Drobňacima. Vuk, nar. pjes. 4, 460. — *bb) ljudi iz onoga plemena.* Vь lêto 7105 (1597) biše se Drobňaci i Nikšići i Pivljani sь Derviš begomь na Gaćku. Okázk. šaf. pam. 85. Drobňaci su krvavi junaci. Nar. pjes. vuk. 4, 489. Koje Drobňaka koje uskoka i Moračana bilo se skupilo više od 400. Vuk, nar. pjes. 4, 461. — *jedan se čovjek zove* Drobňak *(u Vukovu rječniku). — b) s ovijem je imenom bilo selo u Srbiji u sadašńem podrinskom okrugu, ali je sad pusto.* Naija zvornička . . . Drobňaci . . . Vuk, dan. 3, 232-233. (1828). U ‚Danicama' Vukovim za 1827 i 1828 godinu imaju imena sela nahije zvorničke . . . po tom spisku bila su onda naseljena a danas su pusta ova mesta: . . . Drobňaci . . . M. Đ. Milićević, srb. 564—565.

DRÒBŇAČA, *f. vidi* drobnica, *b) aa). — U Vukovu rječniku:* ‚olivarum genus' (koje se zovu i ‚male' i drže se za naj bolje) *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

DRÒBŇÁČKÎ, *adj. koji pripada Drobňacima. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* To začula tri bana drobňačka. Nar. pjes. vuk. 4, 472. Te uzapti dva sela drobňačka. 4, 490. Hajte pravo niz pleme drobňačko. 5, 78.

DRÒBŇAHAN, drôbňahna, *adj. dem* droban. — *U dvojice pisaca* XV *i* XVI *vijeka.* Drobňahne ribice diju da jidiše. M. Marulić, pjes. 203. I vi travice drobňahne. P. Zoranić 42b.

DRÒBŇÁK, drobňáka, *m. a) drobno, maleno čeljade. aa) dijete, isporedi* droban, 1, *f) aa). u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tko god napoji jednoga od ovijeh drobňaka. S. Rosa 91a. — *bb) vidi* droban, 1, *f) bb). u jednoga pisca* XVI *vijeka* Daju te dubrave . . drobňake male, ki s ždrali biju boj. M. Vetranić 1, 160. — *cc) kao prezime.* Evtimije Drobňak. Šem. prav. 1878. 31. Milisav Drobňak. M. Đ. Milićević, srb. 190. — *b) pleme Drobňaci, vidi* Drobňaci, *a) aa). u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa ih vodi našemu Drobňaku. Nar. pjes. vuk. 4, 464. Činili bi po našem Drobňaku, činili bi što je nama drago. 4, 466. Sve junaci od kršna Drobňaka. 4, 478. U Drobňaku u plemenu jaku. 4, 497. Jesu l' Turci Drobňak opalili? Ogled. sr. 394. — *c) čovjek iz onoga plemena, vidi* Drobňaci, *a) bb) pri kraju. — d) vidi* drobnica, *a) aa). u Stulićevu rječniku.*

DROBOPRODAVALAC, droboprodavaoca, *m. čovjek koji prodaje drob. — U Stulićevu rječniku (griješkom* droboprodavaoc). — *sasma nepouzdano.*

DROBUĻITI, drobuljim, *impf. pjevati kao slavuj. — U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* A slavićak dragi ptičak lipše drobuji. Jačke. 224.

DROBŬŠINA, *f. augm.* drob. — *U naše vrijeme.* Posijecimo devet trnovijeh kolaca, pak izbodimo Mijatu drobušinu, a grob naspimo bobicom. S. Ljubiša, prip. 241.

DROČA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Droča a sinь mu Lalošь. Dеč. hris. 37. — *U naše vrijeme kao prezime.* Mihajlo Droča. Glasn. 11, 1, 26. (1808).

DROČIN, *adj. koji pripada Droči. — Dolazi samo: a)* Dročinь Kamy *kao ime mjestu blizu Altina* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* — Mede vьsemu Altiňu . . . u Dročinь Kamy . . . Deč. hris. 38—39. — *b)* Dročinь Dolь, *kao ime mjestu blizu sela Ljesnova, Bakova, Dobrijeva, Drevena.* XIV *vijeka.* Se že ottesi i mede selomь têmь . . . do Dročina Dola . . . Glasn. 27, 290-291. (1847).

DROČINA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 99.

DROČINAC, Dročinca, *m. muški nadimak ili*

prezime. — *U naše vrijeme.* Došo k sudu Miajlo Dročinac iz Krniča. Glasn. II, 1, 181. (1811).

DRÒČINE, *f. pl. selo u Hercegovini u kotaru fočanskom.* Statist. bosn. 111.

DROČIŃA, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* 3, 588-589. Radoslavь Dročińa. Glasn. 15, 296. (1348?).

DRÒFA, *f. vidi* drop, trop. — *U naše vrijeme na Korčuli.* Slovinac. 1880. 86.

DROHNITI, drohnim, *impf. tvrdo spavati.* — *Na Rijeci.* F. Pilepić.

DRÓJIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158.

DRÒKAN, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

DRÒKŪN, drokúna, *m.* draco, *zmaj. od latinske riječi, ili, bolje, od romanske* dracone. a *(bez akcenta) promijenilo se na* o *(isporedi* korizma, ormar). *isporedi* drakun, 2. dragun, *a).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.:* drȍkūne, drȍkūni. — *Od* XVI *vijeka (kao ime muško* XIV, *vidi pri kraju), a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 280b, *u Stulićevu.* Odsijeci drokunu glavu. Zborn. 46b. Bijesnoga drokuna na uzdu usteza. M. Vetranić 1, 63. Nas drokunu iz usti goruštijeh uze svijeh. N. Dimitrović 36. Potlačiti češ lava i drokuna. B. Kašić, rit. 102. Hvaľte boga vi, zemaļski strahoviti još drokuni. I. Akvilini 44. Sada siče na sve boke žuč drokuna. J. Kavańin 441b. Mnoglava drokuna skrši. I. Đordić, salt. 247. Kô drokuu ļut pogleda. N. Marči 60. — *(vidi* drakun, *c)).* Još Dubrovnik s davńom krunom stoji cijeć vjere u slobodi megju lavom *(Mlecima)* i drokunom *(griješkom* ‚drakunom' — *Turčinom).* I Gundulić 389. — *I kao ime muško.* XIV *vijeka.* Drokunь. Deč. hris. 4. 5 *i još na nekolika mjesta.*

DROKÚNAC, drokúnca, *m. vidi* drokunić. — *U Stulićevu rječniku.*

DROKUNČAC, drokunčca, *m. vidi* drokunčić. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DROKUNČICA, *f. mala drokunica.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DROKÙNČIĆ, *m. dem.* drokunac. — *U Stulićevu rječniku.*

DROKÙNICA, *f. ženski drokun.* — *U Mikaljinu* (drokunica, zmajica ‚dracena') *i Stulićevu rjčeniku.*

DROKÙNIĆ, *m. dem.* drokun. — *isporedi* drokunac, drokunčac, drokunčić. — *U Mikaljinu rječniku* (‚dragunculus') *i u Belinu* (‚draconis catulus' 280b).

DROKUNIT, *m.* — *U Stulićevu rječniku:* kami neprocijeńeni koji se vadi iz moždani drokuna ‚draconites'.

DROKUNOKOĆEN, *adj.* draconigena. — *U Stulićevu rjčeniku.* — *sasma nepouzdano.*

DROKÚNOV, *adj.* draconis, *koji pripada drokunu.* — *U Stulićevu rječniku.*

DRÒĻA, *f. nečisto žensko čeľade, kao prijekor. isporedi* droña. — *U Vukovu rječniku* (‚convicium in muliorem squalidam') *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

DROM, *m. vidi* drum. — *U dvojice pisaca čakavaca* XV *i* XVII *vijeka.* Da bļudu droma i klance zaskoče. M. Marulić 19. Drom ili drum zove se put općeni. 67. Ugleda hodeći tri difci na dromu. Đ. Baraković, jar. 39.

DROMADAR, *vidi* dromedar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Na dromadare skočivši idohu. F. Glavinić, cvit. 5a. Na dromadarih jizdjahu. 5b.

DROMAK, dromka, *m. dem.* drom. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Puti ńegovi lijepi, i svi dromci ńegovi mirni. N. Rańina 206b. prov. 3, 17.

DRÒMBUĻA, *f. i pl.* drȍmbuļe, crembalum, *mala gvozdena sprava, što se jednom rukom nasloni na zube a drugom udara, te tako zveči. isporedi* brunda *i* bronza, 3. — *Akc. se mijeńa u gen pl.* drȍmbūļâ. — *Od ńem.* trommel, *možebiti preko mag.* doromblya. — *U Vukovu rječniku.*

DROMBŪĻÂŃE, *n. djelo kojijem se drombuļa.* — *U Vukovu rječniku.*

DROMBŪĻATI, drombūļâm, *impf.* canere crombalo, *udarati u drombuļe.* — *U Vukovu rječniku.*

DROMBŪĻE, drȍmbūļâ, *f. pl. vidi* drombuļa. — *U Vukovu rječniku.*

DROMEDÁR, dromedára, *m.* camelus dromedarius L., *vrsta kamile s jednom grbom. od lat.* dromedarius *ili od tal.* dromedario. *isporedi* dromadar, dromedarij, dromidarac, dromodev. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu i u Belinu* 281a. Da oni kraļi dodoše na dromedarijeh. M. Divković, bes. 140b.

DROMEDARIJ, *m. vidi* dromedar. — *Nominativu sing nema potvrde, ali ima ńekijem drugijem padežima kod dvojice pisaca* XV *i* XVI *vijeka.* Dromedariji iz Madjana i iz Efe. Bernardin 14. isai. 60, 6. Od dromedarija madjanskih i jefanskih. N. Rańina 28b.

DROMIDARAC, dromidarca, *m. vidi* dromedar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za timi kamile, veli dromidarci B. Krnarutić 12.

DROMODEV, *m. vidi* dromedar. — *U Belinu rječniku* 281a; *jamačno je sam pisac ovu riječ načinio složivši tuđe* dromas *i* deva.

DROŃČINA (drońčina?), *f. augm.* droňak. — *U naše vrijeme u Dalmaciji* Pokupi ono mojih drončina, što je tamo na sušilu. M. Pavlinović.

DROŃ, *m.* turdus musicus L., *vidi* drozd, drozak. — *Postaje po svoj prilici od* drozd, *ali nije jasno kako.* — *Od* XVI *vijeka kod čakavaca, između rječnika u Vrančićevu* (‚turdus') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (droń, drozd, ptica ‚turdus'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dron, v. drozd), *po ovome i u Stulićevu* (drou, v. drozdel). Droń, čvrļuge, kosić, beno. J. Kavańin 22a. Turdus musicus Linn. Droń. J. Kolombatović, progr. spal. 1880. 19. Turdus pilaris Linn. (Droń đerak), droń, đerak, plem. Turdus musicus Linn. (Droń stablar), droń. imen. kraļeš. 18.

DRÓŃA, *f. droňavo žensko čeľade. isporedi* droňavica, droňeška, droļa, prńa, prńavica. *u Lici.* V. Arsenijević.

1. DRÓŃAK, drónka, *m.* lacinia, *star i prńav komad tkańa ili odijela. isporedi* krpa. — *Akc. se mijeńa u voc.* drȍńče, drȍńci, *i u gen. pl.* drȍńākā. — *Postaje po svoj prilici od korijena* dr *glagola* drijeti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nakite se različitijem repovima i drońcima. Vuk, živ. 18. — *u naše vrijeme i kao prezime.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

2. DROŃAK, drońka, *m.* turdus iliacus L. *vidi* drozd. — *isporedi* drońčić, cikavac. — *Uprav dem.* droń. — *U naše vrijeme.* Turdus iliacus Linn. droňak cikavac. J. Kolombatović, progr. spal. 1880. 20.

DRÒŃAV, *adj.* lacer, pannosus, *o tkańu i odi-*

jelu koje od starosti i derańa raspada se na komade, i o čeľadetu s takovijem odijelom, isporedi prńav, ritav. — *Radi posťaňa vidi* 1. droňak. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚lumpig' ‚pannosus', cf. ritav). *a) o odijelu.* Nezino je droňavo odelo pokrivalo toliko ľubavi. M. Đ. Milićević, let. več. 176. — *b) o čeľadetu.* Mi, ovako čupavi, čadavi, droňavi, sirotni. M. Đ. Milićević, let. več. 269. On doista beše čupav i droňav, zlosel. 22.

DRÒŃAVAC, drȍňâvca, *m. vidi* droňo. *u Lici.* V. Arsenijević.

DRÒŃAVICA, *f. vidi* droňa. *u Lici.* V. Arsenijević.

DROŃČIĆ, *m. vidi* droňak. Turdus iliacus Linn. (Droń postjenar), drońčić. J. Kolombatović, imen. kraľeš. 18.

DRÒŃEŠKA, *f. vidi* droňa. — *U Lici.* V. Arsenijević.

DRÓŃO, *m. droňav čovjek.* — *isporedi* droňavac, odrlija. — *Akc. se mijeňa u voc.* drȍňo. — *U Vukovu rječniku.*

DRÒP, drȍpa, *m* vinacea, *što ostane od izmečena grožđa, kad se istiješti vino. isporedi* trop, komina. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* drȍp, *voc.*: drȍpe, drȍpi, *gen. pl.* drópâ. — *Pošto se nahodi samo u južnijeh Slavena, biće tuđa riječ, isporedi stvńem.* trȅber *(vidi* Miklošić, vergl. gramm. 1², 63). — *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (‚faex') *gdje naj prije dolazi (ali vidi i dva naj zađa primjera), u Mikaľinu, u Belinu* 766ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Voltiğijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (vinova komina *s dodatkom da se govori u Risnu).* Ľube drop od grozdja. M. Divković, bes. 716ᵇ. Koja će ga pritiskivat i dušiti vele jače, neg pod tijeskom privitijem dropi budu pritisnuti. B. Zuzeri 272ᵇ. Kad se grožđe tijeđti, toči se vino, ali kad se dotijeđti, dospije vino izhodit iz suha dropa. Đ. Bašić 32ª. Vino drže pod dropom i kominama. S. Ľubiša, prič. 129. — *U dva primjera* xvi *vijeka oblici nijesu dosta jasni:* dropav *(gen. pl. od* dropva?), dropami *(od* dropa?). Šesti del vina z dropav. Mon. croat. 50. (1419) Vina z dropami brenat pet. Mon. croat. 64. (1445).

DROPČAC, *m. ime svińi.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *isporedi* drobac, 2, *b).*

DROPČEVAC, Dropčeveca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Drobčevec. Pregled. 69.

DRÒPINA, *f. vidi* drop; *uprav je augm.* — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* drȍpînâ. — *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaľinu (kod* drop *i* komina) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚vinacea' 766ᵇ), *u Voltiğijinu (kod* drop), *u Stulićevu.* Nametni jednu kacu dropina. I. Vladmirović 25.

1. DROPITI, dropim, *impf. ili pf.? kao da znači zakopati.* — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Ne tribuje da ju *(rasadu)* prsti dropiš. J. S. Reļković 218. Ne vaļa razsadu prsti u zemļu dropit. 218—219.

2. DRȍPITI, drȍpîm, *pf. povaliti se, jednom sjesti na zemļu (ne pogledavši kakvo je mjesto).* — *U Vukovu rječniku*: ‚sich niederlassen (ohne zu sehen, ob der ort sauber etc.)' ‚humi consido'.

DROPKOVAC, Dropkovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Drobkovec. Pregled. 67.

1. DRÒPĻA, *f.* otis tarda L. *ńeka ptica, potrk.* — *Od ńem.* trappe. — *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaľinu gdje naj prije dolazi, u Stulićevu, u Vukovu.* Dropļa, otis L. J. Pančić, ptice, 58 *(gdje vidi i ostalo).* Dropļa ili divja ćurka ‚otis tarda' ‚die grosse trappe'. J. Ettinger 178.

DROPĻUŠA, *f. u zagoneci.* Otac kotac, mati dropļuša, sitna djeca, al' obijesna. *odgonetļaj: loza.* Nar. zag. nov. 117.

DROPTINA, *f.* mica, *drobni dio čega, mrva, mrvica.* — *Postaje po svoj prilici od ńem.* tropfen, *kapļa, ali se misli da je postalo od glagola* drobiti, *te se nalazi pisano s* b *mj.* p. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (drobtina, opadek ‚mica'. 2. drobtine ili ostanki koji na stolu ostaju ‚analecta'), *u Jambrešićevu* (drobtina ‚mica'; drobtine koje na stolu ostaju ‚analecta'), *u Stulićevu* (drobtina, v. mrvica *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DROPULIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28. — *isporedi* Dropuļić.

DRÒPUĻA, *f. rakija od dropa.* A. Ostojić.

DROPUĻIĆ, *m. prezime. isporedi* Dropulič. — xviii *vijeka.* Jozip Dropuļić od Jezera krajine neretvanske. Norini 69. *i u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. 99.

DROSATO, *n.* aqua rosacea, *ružinu voda, đulsa, grč. ὑδροροδάτον, ὑδροδάτον* (Ducange). — *Jedan put u rukopisu* xv *vijeka.* Drosato da držiţt vь usta. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 107.

DROST, *m* lollium L., *ļuļ.* — *U jednoga pisca našega vremena po postarijem rukopisu.* B. Šulek, im 75.

DROŠČAC, droščca, *m. dem.* droždac. — *U Stulićevu rječniku* (droždčac, droždčca). — *slabo pouzdano.*

DROŠČIĆ, *m. dem.* droždac. — *U Stulićevu rječniku* (droždčić).

DROT, *m. žica, ńem.* draht. *isporedi* drat. — *U Bjelostjenčevu i u Voltiğijinu rječniku.*

DROZ, *m. vidi* drozak *na kraju.*

DRÒŽAK, drȍzga, *m.* turdus, *ptica slična kosu, ali nije sva crna. ima je ńekoliko vrsta. isporedi* drozd, drozdeļ, drozdaļ, droń. — *Akc. se mijeňa u množini, kad se umeće* ov: drȍzgovi, drȍzgȏvâ, drȍzgovima *itd.* — *Riječ je stara (isporedi stslov.* drozgъ, carduelis), *ali je svakako mlađa od oblika* drozd *od kojega postaje nejasnijem načinom.* — *Krajńe g u osnovi* drozg, *kad je odijeļeno od z (vokalom a) mijeňa se na* k, *te je nom. sing.* drozak, *a gen. pl.* drȍžâkâ *(isporedi* mozak *i* mazga); *drukčije je na jednom mjestu* xvi *vijeka, gdje je nom. pl.* droskovi, *kao da je osnova* drozk. Vioglavi i droskovi. M. Vetranić 2, 270. — *ovo je naj stariji primjer u kojem dolazi ova riječ, između rječnika u Stulićevu (s gen.* drozka) *i u Vukovu.* Turdus pilaris. Slovinac. 1880. 30ᵇ. — *I ime ribi*: labrus festivus Risso. S. Brusina. rad. 27, 189. — *od* xvi *vijeka:* Salpe se lovļahu, vrane, drozgi, pici. P. Hektorović 34. — *biće ista što se u naše vrijeme zove* droz. L. Zore, rib. ark. 10, 338.

DROZD, *m. vidi* drozak. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дрозд, *češ. i pol.* drozd. — *Postaje od indoevr. osnove* tarda (trda), *kod koje se po asimilaciji* t *ispred* r *promijenilo na* d *(vidi* drčati = trčati), *isporedi lit.* strazda, *snskr.* tarda, *ńekakva ptica, lat.* turdus, turdelix, *stnord.* thröst, *anglosaks.* thrisc, throsle, *stvńem.* drosca, droscela, *novovńem.* drossel. *može biti da je u praslavenski jezik primļeno iz germanskoga.* — *U naše vrijeme kod vćine štokavaca obićnije je*

drozak. — *Između riječnika u Mikaljinu (kod droń), u Bjelostjenčevu* (‚turdellus, turdulus‘), *u Jambrešićevu* (‚turdellus‘), *u Voltiğijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Drosd glavu protuli. A. Kanižlić, rož. 6. Drozd, weindrossel, turdus iliacus. G. Lazić 56. Drozd melaš ili imelaš, turdus viscivorus, die misteldrossel. J. Ettinger 114. Bjelovrati drozd, turdus torquatus, die ringdrossel. 116. Pravi drozd, turdus musicus, die singdrossel. 117. Crvenkasti drozd, turdus iliacus, die rothdrossel. 118.

DROZDA, *f.* vrsta ptice: drozda čevrljugo. M. Pavlinović. — *isporedi* drozd *i* drozak.

DRÒZDÃĻ, drozdáļa, *m. vidi* drozd *i* drozak. — *U Vukovu riječniku s dodatkom da se govori u Boci.* — *isporedi* drozdeļ.

DRÒZDĚĻ, drozdéļa, *m.* turdus pilaris L., *vidi* drozd *i* drozak. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u Stulićevu riječniku gdje je pisano* drozdel (‚turdus‘). *govori se u istom mjestu i* drozel. Drozdeļ i drozel, turdus pilaris. Slovinac. 1880. 30b.

DROZDOVIĆ, *m. vidi* drozd *i* drozgović. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Svako u ńu dira, sad kļunom drosdović. A. Kanižlić, rož. 7.

DROZEL, *vidi* drozdeļ.

1. DROZGA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka; po smislu je značće: grm ili česta. može biti i pisarska pogreška.* Od trišļe u drozgu tijem se ja sakrih. M. Vetranić 2, 123.

2. DRÒZGA, *f. što otpada od gvožđa, kad se kuje.* — *U Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

DRÒZGAV, *adj. o gvožđu od kojega otpada kad se kuje. vidi* drozga. — *U Vukovu riječniku:* ovo je gvožde drozgavo ‚schält sich‘.

DROZGIN, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *isporedi* drozgo.

DRÒZGINA, *f. nekakva trava.* — *U Vukovu riječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DROZGO, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* drozgin.

DROZGÒMĚTVA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

DROZGÒVIĆ, *m. mladi drozak.* — *U Vukovu riječniku.*

DROZGÒVĻĨ, *adj. koji pripada drozgovima, n. p.* drozgovļe gnijezdo. — *U Vukovu rjčniku.*

1. DROŽD, *m. vidi* drožda. — *U Mikaļinu riječniku* (drožd, kiselica od vina ‚faex, sanies vini, crassamentum‘), *u Belinu* (‚vini fex‘ 307b), *u Stulićevu* (‚feccia di vino‘ ‚flores, floces‘).

2. DROŽD, *m. vidi* drozd *i* drozak. — *U Belinu riječniku* 735b *i u Stulićevu.*

DRÒŽDA, *f.* faex, *ono što kod čega žitka (n. p. vina, u naše vrijeme češće kod ulja, masti) pada na dno suda i ondje ostaje kad se ono istoči, talog. isporedi* droždina, drožd, drožđe. — *Osnova* drožd *postaje od* drozg *nastavkom* j; zgj *mijeňa se na* žd, žd *(isporedi* moždani) — *Osnova je prasłavenska, isporedi stslov.* droždija, *rus.* дрожжа, дрожди, дрожжи, дрождіе, *češ.* droždí, *pol.* drożdże. — *Prema osnovi* drozg *u litavskom jeziku ima* drag: drage, dragios; *ova osnova može biti došla iz germanskoga jezika, isporedi stnord.* dregg, *engl.* dregs *itd.* — *Oblik* drožda, *premda može biti star (vidi rus.* дрожжа), *potvrđen je istom u naše vrijeme i u Vukovu riječniku* (drožda *i* droždina, od masti i od drugog koječega ono što ostane na dnu kao gad). Kad se olaj iscedi, onda se drožda ńegova ukalupi kako se hoće. Đ. Popović, poznav. robe. 348.

DROŽDAC, drošca, *m. dem.* 2. drožd. — *isporedi* droščac, droščić. — *U Stulićevu rječniku.*

DROŽDAN, drožna, *adj. vidi* droždav.

DROŽDAST, *adj. vidi* droždav.

DRÒŽDAV, *adj.* faeculentus, *pun drožđe.* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* droždan *i* droždast *s istijem značeńem.*

DRÒŽDĚŃE, *n. djelo kojijem se ko droždi.* — *U Stulićevu rjčniku* (‚praecipitium, praecipitatio‘).

DROŽDIĆ, *m. dem.* 2. droždi. *isporedi* droždac. — *U Stulićevu rječniku.*

1. DRÒŽDINA, *f. vidi* drožda, *od čega se ne razlikuje značeńem, premda je uprav augmentativ.* — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* dròždînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu (vidi kod* drožda). S debele droždine ili kiselice pretočiti. Z Orfelin, podr. 100. Pohodiću ļude koji leže na svojoj droždini. Đ. Daničić, sofon. 1, 12.

2. DROŽDINA, *f.* škrip ili procijep u grmatoj pećini. M. Bogović.

DROŽDIŃAK, *m.* turdarium, *mjesto gdje se hrane drozgovi (droždi).* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DRÒŽDITI SE, dròždîm se, *impf.* corruere, *padati s visoka s lupom.* — *vidi* zdroždíti se. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚ruere‘ 156b; ‚in praeceps ruere‘ 579a) *i u Stulićevu.* Iz smrknutijeh gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromińaju, droždе i ore. I. Gundulić 473. — *nije dosta jasno značeńe na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje stoji bez se.* I zli dusi u onom vaju droždе, motre, gromińaju. J. Kavańin 414b.

DRÒŽDĻIV, *adj. a) u kojem je droždina, drožđe, pun droždine.* — *b) tiješten iz droždine (o vinu, ulu itd.).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku s kajkavskijem oblikom* droždliv (‚faeculentus, faecutinus‘. 2. ‚vinum faecatum, vinum faecibus pressum, sic oleum etc.‘).

DRÒŽDE, *n. vidi* drožda. — *Stariji je oblik* droždje. — *U Mikaļinu riječniku* (puno droždja, puno muteži ‚faeculentus‘; vino istisnuto iz droždja ‚vinum faecatum, vinum faecibus pressum‘ 85a), *u Bjelostjenčevu* (‚faeces vini, sanies vini, crassamentum, flores vini, faex a vinaceis expressa‘. 2. drožđe od oļa ‚amurca‘. 3. drožđe oļa zadńe ‚faeces, sanies olei‘), *u Jambrešićevu* (drožđe od oļa ‚amurca‘; drožđe od vina ‚faex‘), *u Voltiğijinu (čakavski* drožje ‚feccia, vinacce‘ ‚treber‘), *u Stulićevu* (drožđe ‚faex, crassamentum‘).

DRP, *m. ńekakvo selo.* — *Prije našega vremena.* Дрьрь. S. Novaković, pom. 132.

DŘPÂŃE, *n. djelo kojijem se drpa.* — *U Vukovu rjčniku* (‚laceratio‘).

DŘPATI, dŕpâm, *impf.* 1. drpiti. *isporedi* drapati. — *Akc. kaki je u inf. taki u praes.* 3 *pl.* dŕpajû, *u aor.* dŕpah, *u ger. praes.* dŕpajûći, *u ger. praet.* dŕpâv, dŕpâvši, *u part. praet. act.* dŕpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚lacerare, laniare, attrahere‘) *i u Vukovu.* Počeše ga gristi, ujedat, drpati. I. Držić 172. Kad k sebi povuče što, s nokti drpa. A. Kanižlić, rož. 86. Pak kad bude od dívojak

hrpa, onda zgrabiv svaki svoju drpa. M. A. Reljković, sat. C5b. De mi, bratac, ponaoštri srpa, neće žeti, nego istom drpa. I3b. Orao, koji kljunom i pandžama nemilo tvoje srce drpa. Đ. Rapić 274. Nit' su Bakke kojeg mog ljubljena drpale. M. Katančić 56. Nosom srkaj, svoje kose drpaj. Nar. pjes. vuk. 5, 453. Koga kaluderi biju i svińe drpaju, ne treba mu gore nevolje. Nar. posl. vuk. 136.

DRPATKA, *f.* nekakva trava u Dalmaciji. B. Šulek, im. 76.

DȓPAV, *adj.* lacerus, pannosus, *droňav, prňav.* — *U jednoga pisca našega vremena.* On je bio ubožan i drpav. M. Pavlinović, rad. 33.

DȓPE, Dȓpâ, *f. pl. selo u Baňanima.* V. Ļešević.

DRPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* On zapita svoga pobra Drpića Nikolu. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, xxi.

DȓPITI, dȓpîm, *impf. i perf.* arripere, lacerare. — *Osnova* drp *postaje od* drap *(kod* drapati), *a obje su jamačno srodne s korijenom* dr *kod* drijeti.

1. *impf. grabiti, nemilo vući, potezati, na mjesta i raskidati.* — *od* xvi *vijeka (naj više kod Dubrovčana) a između ričnika u Mikaļinu (samo sa* se: drpiti se, grabiti se: ‚diripio, certatim rapere'), *u Belinu (sa* se: drpiti se ‚certare ad rapiendum' 337b; ‚mutuo sibi crines evellere' 11a), *u Stulićevu* (‚lacerare, laniare, attrahere'; drpiti se ‚certare ad aliquid rapiendum').

a. *aktivno. sa značenem sprijeda kazanijem.* Zlosrda zač je ćud zvijerenja od gore: kad živu smrtni trud zadat se ne more, mrtvoga . . . i drpe i koļu i u zubijeh raznose. M. Vetranić 1, 94. Ter kako vukovi jagańca gdi drpe, drpļahu ńega *(Jezusa)* svi *(stražani).* N. Naļešković 1, 131. Drpi, ńim rasteže kakono jańe vuk, a on se oteže. Đ. Baraković, vil. 318 Dva psa drpļahu joj ruke. I. Držić 239. Imam *(cas)* zakļet i vrć psima, da vas drpe zlijem načinom. G. Palmotić 1, 173. Isto iz prsi srce drpi. P. Kanavelić, iv. 117. Zubmi drpe i razdiru. J. Kavańin 410b. Žudjela bi sadar za tvoju ļubav bičim, dračam tijelo drpit i hoditi bosonoga po ugļevju gorućemu. B. Zuzeri 20a. Sveđ će ih drpit isti zmaj. D. Bašić 160b. Utopļeńak milostivu ruku, koja ga drži i vodi na kraj da izbavi, grize i lomi, paček plovca drpi da utopi. A. Kalić 70. Bije, drpi za uši, za ruku poteže. 401. Ovi drpi amo, oni potiskuje onamo. 415. Trče na igalo, drpe čelo, skaču u plavčice. M. Vodopić, tužn. jel dubr. 1868. 207. Ako je jako velika riba, te jako tuče u udicu, zovu: ‚drpi'. L. Zore. hrv. lip. 131. — *i u prenesenom, duhovnom, moralnom smislu.* Da ńegove slave izbrane ńemu iz ruku itko drpi. P. Kanavelić, iv. 202. Tuđu čast gore od pasa drpimo i razkidamo. A. d. Bella, razg. 191b. Drpi tamo i amo svakdańijem mrmošeńem svakoga. B. Zuzeri 35a. Plesti mreže tuđu gladnu djevičanstvu i riječima i rukami drpit čas i čistoću. 362b.

b. *sa* se.

a) pasivno. Nu vrženo *(tijelo Dilaverovo)* da se drpi pasjijem nokti. I. Gundulić 551. Mrmošeńem očitijem drpi se tuđa čas po skupštinah, po posjedijeh. B. Zuzeri 295b.

b) refleksivno. aa) drpiti (raskidati) sama sebe. Kako pas razjedjen drpit ću se mojijem zubima. B. Zuzeri 358a. — *bb) truditi se, mučiti se.* Znoj mi se protoči, ruke se li drpe. D. Baraković, vil. 280. Drpeć se kako mrav ob litńem simenu. 286. Mnozih znam, nižinom ki hodeć hramaju, drpeć se višinom većkrat vrat slamaju. I. T. Mrnavić, osm. 74. *(Grešnici)* drpeći se u srģbi i u ijedu proklinaju i proklinaće po sve vijeke svoju nesvijes. B. Zuzeri 74a.

c) recipročno. a) drpiti jedan drugoga (sa značeńem kao što je kod a). Zubima kako psi jedoviti drpļahu se medu sobom. B. Zuzeri 159a. — *bb)* rixari, *kavžiti se, čupati se (vidi i u rječnicima).* Drpijahu se među sobom ko koji ričim i dilim. A. d. Bella, razg. 56b. Drpi se na okolo s susjedami. B. Zuzeri 182a.

2. *pf.* lacerare, *raskinuti, rastrgnuti, rasparati.* — *u Vukovu rječniku.* — *isporedi* drpnuti.

DRPIV, *vidi* drpļiv. — *U Stulićevu rječniku (kod* drpļiv).

DȓPĻĖŃE, *n. djelo kojijem se drpi (vidi* drpiti, 1). — *Stariji je oblik* drpļenje. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu:* drpļenje ‚direptio'; *u Belinu:* drpjenje ‚in diversa nisus' *(vidi* drpiti, 1, b, *c) bb))* 674b; *u Stulićevu:* drpjeńo ‚direptio, rapiendi contentio'. Dani na oplińenje, na drpļenje neprijateļem. A. Vitaļić, ist. 261.

DRPĻIV, *adj. koji drpi (ili koji može drpiti).* — *isporedi* drpiv. — *U dvojice pisaca* xvii *i* xviii *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚dilaniandi vel discerpendi vi pollens'). Po srijedi blagijeh ovčica, meju kojijemi bijaše izmiješan oni vuk drpļivi. P. B. Bakšić 29. M. Lekušić 32.

DȓPNUTI, dȓpnêm, *pf. vidi* drpiti, 2. — *U Vukovu rječniku.*

DRPOVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160.

DRSAVICA, *f.* neka vrsta bolesti koja drsa (ustresa) životom. J. Grupković.

DRSNIK, *m. selo ne daleko od Peći na Bijelom Drinu (na karti generalšt.* Trsnik). — *Dolazi (pisano* Drstьnikь *i* Drьsnikь) xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Drstьnikь). Selo Đurđevićь, Petrovičь, Kruševo, Knina, . . . Drstьnikь. Mon. serb. 58. (1293—1302). Meda Čabiću *(s)* Stitaricomь . . . do putu koja se stajeta izь Drstьnika i izь Đurđevića. Deč. hris. 25. Selo Kruševo i zaselci jego Đurđevićь i Petrovićь, . . . selo Knina, . . . selo Drьsnikь. Mon. serb. 140—141. (1348).

DRSTERO, *n. kraj u Bugarskoj.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Nikopolje od zapada, Drstero od kud sunce siva. I. Gundulić 319. Drstero je u bugarskoj zemļi jedna ravna i lijepa pokrajina koja se pruža sve do Dobruče. A. Marković *kod* I. Gundulić, osm. (1826) 1, 111.

DȓŠČIĆ, *m. dem.* držak. — *Pred nastavkom* ićь k *se promijenilo na* č *a pred ovijem* ž *na* š. — *U Vukovu rječniku (štamparskom griješkom* držčić).

DRŠICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Zemļa Kosaća u Dršici. Sr. nov. 1875. 441.

DȓŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se drška.* — *U Vukovu rječniku.*

DȓŠKATI, dȓškâm, *impf.* instigare, *dražiti, uckati.* — *Ako* š *stoji mj.* ž *(pred* k), *korijen je kao kod* dražiti, *ali isporedi i* drčkati. — *U Vukovu rječniku:* drškati, n. p. pseto na sviņe.

DRŠKO, *m. ime muško.* — *-š- stoji pred* k *mj.* ž. — *Postaje od osnove glagola* držati. — xiv *vijeka (pisano* Drьžko). Deč. hris. 32 *i još na ńekolika mjesta.*

DRŠKOVCI, Drškovaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 89.

DRŠKOVINA, *f. nepoznata zemļa što se pomiñe* XIII *vijeka.* — *Pisano* Drьžkovina, *vidi* Drško. — *Između rječnika u Daničićevu* (Drьžkovina). *(Stefan Nemaña)* priobrête . . . otь grьčьskyje zemļe Patьkovo, Hvostno vsse i Podrimije, Kostrecь, Drьžkovinu, Sitnicu, . . . Sava, sim. šaf. pam. 1. *vidi i* S. Novaković, zemļ. 67.

DRŠĻIVKA, *f. vrsta smokve.* — *U hrvatskom primorju.* Dršļivka, suvrst bijele naj lošije smokve. B. Šulek, im. 76.

DRŠT, *m. nekakva ptica, zar* trste]? — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena s čakavskijem oblikom* držć. Držć je donesal drv, kosić je donesal kotlić. Nar. pjes. istr. 4, 3.

DRT, *adj. vidi* 1. drtan *i* nadrt. — *U Stulićevu rječniku* (‚inclinatus, proclivis, propensus') *gdje stoji da je uzeto iz pisca Đordića.*

DRTA, *f. vidi* dert. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zato od velike drte i jada ne mogadijući više tugu i nevoļu svoje dičice gledati. Đ. Rapić 265.

1. DRTAN, drtna, *adj. vidi* nadrt. *isporedi* drt. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tote na zlo drtni. Đ. Baraković, vil. 314.

2. DRTAN, drtna, *adj. vidi* derni *i* drta. — *U naše vrijeme.* Drtan soko jade jadovaše. Osvetn. I, 5. I vojvodi spade magla s vida, pa gledañem drtno srce vida. 2, 138. Nuto, pobro, drtna (‚drhtna') poseļaja! kuka baka na šļaku savrta, jeca neva zipkom poduprta. 5, 118. ‚Drtno runo, dijete', kaže se mjesto lijepo, da se ne ureče. M. Pavlinović. — *adv.* drtno. Taj delija zahalaka drtno očajano. Osvetn. 3, 157.

DRTÀRINA, *f. što se preko globe na silu podložniku sadre.* ‚Što globarine, što drtarine'. M. Pavlinović.

DRTE, drteta, *n. dijete. isporedi* drčad, drčurlija. — *U naše vrijeme u Lici.*

DRTÊVCI, Drtevâcâ, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — *može biti da je između* r *i* t *ispalo* h.

DRTI, *vidi* drijeti.

DRTINA, *f. nevaļalo domaće živinče, a osobito kļuse.* — *Akc. se mijeña u gen. pl.* drtînâ. — *Postaje od* drt *(vidi kod* drijeti). — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (vide kļuverina). Kupeć marvu zaostavļa boļu da se rani u kupļenom poļu, što ńe više k gļelepu pribira to drtine sve k mesari zbira. J. S. Reļković 435.

DRTUTOVA KLIJET, *f. mjesto blizu sela Jelenca.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku (kod* drьtutovь 3, 589). Međa Jelenьcu . . . na Drьtutovu Klêtь. Glasu. 15, 302. (1348?).

DRUCATI, *samo u Stulićevu rječniku gdje stoji:* drücati, v. mečiti.

DRUČINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada u Dručini. Sr. nov. 1873. 1164.

1. DRÛG, *m.* socius, sodalis, *onaj koji živi i opći s kim, ili s ńim nešto osobito radi, ili se s ńim gdje nalazi. izriče se prema kome je ko drug genetivom (ili posesivnijem adjektivom) ili dativom.* — *Akc. se mijeña u gen. pl.* drûgâ, *i u svijem padežima množine, kad se umeće* ov: drûgovi, drugóvâ, drugòvima, drûgove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drugъ, *rus.* другъ, *češ.* druh. *i u litavskom jeziku od iste osnove ima* draugas *s istijem značeñem.* — *Korijen* drug *može biti da je srodan s korijenom* drg *u* držati. — *U svijem je rječnicima, osim Jambrešićeva.*

a. *u naj širem smislu, čovjek koji s kim svagda ili dugo vrijeme živi i opći, ako mu i nije svojta. može se misliti da žive među sobom u ļubavi i prijateļstvu, ali se to ne ističe kao kod imena* prijateļ. *a) u pravom smislu.* Ribare zva k sebi da su druzi ńemu. M. Marulić 198. Kliment . . . drug Petru. Š. Kožičić 5a. Iziti meju vrsnike i druge svoje. B. Kašić, zrc. 110. Nije druga vrhu brata. D. Baraković, jar. 140. Mješte boga dinar služe, drug u druga ne uzda se. I. Gundulić 325. Ne ima uzdana druga sebi. P. Kanavelić, iv. 14. Drug drugu zrcalo. (D). Poslov. danič 20. Brata i druga želi imati tebe. A. Kanižlić, kam. 401. Bijahu dva druga virna M. Zoričić, zrc. 236. Kog' se vridnost znati ne da, na druga se ńemu gleda. V. Došen 16a. Znaš da te ja milujem kanot' mog druga. M. Katančić 41. Teško drugu bez druga i slavuju bez lnga! Nar. pjes. vuk. I, 483. Tu drug druga poznat' ne mogaše. 4, 406. Ni u tikvi suda ni u strašļivcu druga. Nar. posl. vuk. 225. Od zle žene i rdava druga ukloni se, da te ne obruga. 233. Dva drugi projdu na lov. Nar. prip. mikul. 81. Gle čovjeka izjelice i pijanice, druga carinicima i grļešnicima. Vuk, luk. 7, 34. Drug ti zrcalo a srmija (imaće) pamet. Pravdonoša. 1872. 12, 4a. — *b) u vokativu, često kao* prijateļ. Reče vkup vležećim: druzi, zgubih dan sa. S. Kožičić 35a. Stanče, dobri druže! M. Držić 54. I ti indi, virni druže, viči sluge. V. Došen 67a. Neki veli: prifati me, druže! Nar. pjes. vuk. 3, 162. Mio druže! nemilijeh gosta! Osvetn. I, 21. — *u ovom primjeru ženska ženskuzove* drûgom: O ti Mare, vjerni druže, vjerna ti bješe! Nar. pjes. vuk. 1, 25. — *c) u prenesenom smislu, o neživoj ili duhovnoj ili umnoj stvari.* Dal ti je *(bog)* razum taj za druga tvojega, ki ima prvi kraj od straha božjega. P. Hektorović 56. Ja sam s mačem s mojijem najvjernijem drugom. M. Držić 268. Nigda nami dan ne osvita, ki nam ne da sto zlijeh tuga, a vami je vik za druga sve blaženstvo sega svita. Đ. Ranina 52a. Zli drug ‚diabolus'. A. d. Bella, rječ. 254b. Naš drug noćni, misećina . . . V. Došen 29b. Vojsku bo će, strah me, kuga izminiti, svoga druga. 235b. Ova kop ti nasliduje pluga i,u svemu ńega ima druga. J. S. Reļković 257. Geferdare moj uzdani druže. Ogled. sr. 108. Dug je zao drug. Nar. posl. vuk. 71. I od žede druga najgorega. Osvetn. 5, 111. Kad se bijel danak rastajao s crnom noćcom nemilijem drugom. 3, 41.

b. *muž i žena drugovi su jedno drugome; tako se kaže i o ļubovnicima. a) o muškome (mužu ili ļubovniku).* Onu *(Klitemnestru)* ka porazi svoga druga. D. Zlatarić 12a. Koje *(žene)* nisu vjere drugu svomu sahranile. M. Orbin 254. I zakonom za sve od nebi mnozi iskaše i prosiše vjerni druzi da su tebi *(Kalandrići)*, te im molbe za man biše. I. Gundulić 271. Laođamija druga svoga svega u bojne pokri oklope. G. Palmotić 1, 155. Drug ‚maritus'. A. d. Bella, rječ. 464a. Ona žena čini svomu drugu nevirstvo. J. Filipović I, 302b. Ona jest priļubodivica i nevirna svomu drugu vinčanomu. F. Lastrić, od' 292. Il' ļubi il mrzi žena druga svoga. A. J. Knezović 99. Tuži se roditeļ na sina, a sin na roditeļa, žena na druga, a drug na žena. Đ. Bašić 36a. Oj Ąvrame, nosuđeni druže! Nar. pjes. vuk. 3, 505. Druže moj, mužu moj, rano moja! Nar. pjes. ist. 5, 3. A pustiña zanijemi gluha, kano vijerna kad izgubi druga zavjerena ļuba. Osvetn. 1, 6. — *b) o ženskom (ženi ili ļubovnici).* Slavan ću živiti pustoga srid luga, da si samo ti vilo

mi za druga. H Lucić 215. Privijerni moj druže, od gospoď ka si cvijet. N. Naļeškoviċ 2, 107. Oto sam sad sluga pastira od gore, a njekad za druga imat me ne more Marte, na nebu sužan ki moj se zvat dostoja. M. Držić 36—37. Bješe jedan čovjek, koji svojijem pravijem drugom bješe mnogo vrijeme pribivao u mijeru i ļuhavi. M. Divkoviċ, bes. 132b. Jer mu je drug, a ne služavka. A. Bačić 94. Da se jedan čovik fali, da nije nigda tuđega druga pozna'. J. Banovac, razg. 108. Ah moj druže neharni, zašto si mi ovliko zlo učinila? J. Filipović 3, 218a. Mladić, koji je učinio priļubodiustvo s tuđim drugom. F. Lastrić, ned. 116. Zamilovao se on bijaše u mladu udovicu odagnavši zakonitoga druga. A. Kanižlić, kam. 33. Uzimajući on tako nepošteno čeļade za svoga druga. M. Dobretić 431. — *c) o obome (mužu i ženi, ļubovnicima).* Dva druga bogaboječa u zakonu združena kršćenika. F. Glavinić, cvit. 331a. Drug vinčani, to jest muž ili žena ‚consors'. J. Mikaļa, rječ. 87a. Dužan je drug opet k ńemu doći i š ńim pribivati, i ne 'tijući može se usilovati. J. Banovac, razg. 267. Koji posli svoga druga uzdrže se u čistoći. F. Lastrić, svet. 190b. Bijahu dva druga plemenita, muž i žena s čercom. A. Kanižlić, utoč. 49 Jedno drugoga uzima za pravoga ženidbenoga druga. B Leaković, nauk. 242. Nema druga do vjenčana druga. V. Bogišić, zbor. 284. Drug ‚der gemahl, der gatte (für beide geschlechter)' ‚conjux'. Vuk, rječ. 141b. — *u prenesenom smislu, o grlicama.* Grlica trudi cvileći za drugom. M. Vetranić 1, 73. Bez tebe ostah, vaj, u tuzi čemernoj, kako no ptica taj, kad druga dragoga izgubi na svit saj. D. Ranina 138b. Grlica čistoću drugu obdržuje. F. Glavinić, cvit. 43a.

c. *čovjek koji (neko vrijeme) s kim ide, putuje, stoji. a) u pravom smislu.* Drug od puta ‚comes'. J. Mikaļa, rječ. 87b. Drug ‚sociator'. A. d. Bella, rječ. 19a. Drug na putu ‚comes'. 206b. Pitaju druga, ako je skuhal večeru. Nar prip. mikul. 82. — *i o ženskom čeļadetu.* No imaju nepogodna druga, a na końu nesretnu devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 557. — *i kod igraña (također o ženskom čeļadetu u ovom primjeru):* Dofati se kola đevojakah, dobroga se dofatio druga, baš za ruku vojvodinu Jelu. Nar. pjes. vuk. 4, 157. — *b) u prenesenom smislu* Učini se drug našega putovanja k nebesom. M. Divković, bes. 517b. Dal' ti grem reć uzrok, Plutanu zač sam drug, zač vidih suda rok i muke sih verug. D. Baraković, vil. 294.

d. *kod koje radńe ili staña onaj koji zajedno s kim radi ili biva u onom staňu. ako je izrečena radńa ili staňe, može biti u loc. s prijedlozima* u, na, *ili u gen. a) ko ńešto s kim radi ili mu pomaže kod radńe.* Jerь mu je dlьžanь sь drugomь. Spom. sr. 1, 136. (1417). Bog učinio je vas ovi svit brez druga, brez orudja, brez truda. P. Radovčić, ist. 20. Vi moji druzi u krvavoj rati. B. Krnarutić 25. Drug u trgu aliti u trgovanju ‚socius mercaturae'. A. d. Bella, rječ. 206b. Drug u trgovini ‚socius'. 681b. Drug u nauku ‚condiscipulus'. 212b. Jao druže i ortače!... V. Došen 71a. *i u prenesenom smislu.* Tilo koje je bilo drug duše u svima dilima. B. Leaković, nauk. 134. — *b)* sceleri affinis, *kod zla djela, zločinstva, vidi* dionik, 1, b, *b).* Drug u grijehu ‚socius, particeps criminis'. A. d. Bella, rječ. 208b. Drug u zločinstvu ne može biti zakoniti svidok. A. Kanižlić, kam. 51. *amo može spadati i ovo:* Tuj kod Orlande je uhićen jedan uskokь; ovomu koga smo mi uhitili, ovomu je drugь. Starine. 11, 80. (1605). — *c) koji biva s kim u istom stańu (dobru ili zlu), isporedi* dionik, 1, a. Ako li bi se tko za ńe rvao proti takovoj posobi, da je drug takovu krivcu *(u pedepsi).* Stat. poļ. ark. 5, 285. I druga *ć(eš)* imiti u tuženje tvoje. P. Zoranić 21a. Mojijeh tuga druže vrijedni. G. Palmotić 2, 245. Kako smo druzi u trudu budimo i u pokoju. I. Đorđić, ben. 125. Učini ga car druga sriće, koga imadijaše druga nesriće. A. Kanižlić, kam. 447. Utjeha je ne mala druga imat' u trudu. (Z). Poslov. danič. 148. Ako mu budeš drug u muci, bit ćeš drug i u slavi. L. Radić 37. — *d) kod vladaña.* Galerij Severa i Maksimijana druge sebi cesarastva prijast. Š. Kožičić 39a. Koga bješe uzeo za druga u vladanju. B. Kašić, per. 108. Car uze za druga od vlade Vasilija. A. Kanižlić, kam. 142. Od ńega uzet za druga na česarovańe. S. Rosa 43b. *slično je i ovo:* Župnik ne more zatajati viru od dobra staňa i života svomu drugu i pomoćniku na župi. M. Dobretić 130.

e. *čovjek koji je član kakva društva, družine, dvojako se shvata kao drug: na jedan način prema ostalijem članovima, na drugi prema onome koji je društvu na glavi. a) kod vojske, čete itd.* U busiji z nikoliko drúgî zgrabihu Franciska. F. Glavinić, cvit. 333b. Knez Nikola Vladimirović samo *(s)* četiri druga virna osvoji kulu od Norina. And. Kačić, razg. 184. Osta Miloš u gori zelenoj i sa ńime tri stotine druga. Nar. pjes. vuk. 2, 152. Koj' od rane jaoknuti neće, pored sebe nplašiti druga. 3, 301. A dozivļe Gavran harambaša, on dozivļe svoje mlogo društvo, al' mu druga nema ni jednoga. 3, 312. Sakupiću do trideset druga. 3, 313. Kad ugleda dvije harambaše i sa ńima devedeset druga. 3, 368. — *b) o mrnarima na istom brodu.* — *u Dubrovniku.* ‚Strašna je bila noć; izgubili smo dva druga' *(pripovijeda kapetan).* P Budmani. — *slično je i ovo:* Ako gospodar *(mreže ili barke kod ribańa)* ide za druga t. j. ako radi kao prosti član druž ne. V. Bogišić, zbor 491. — *c) o slugama, kalfama itd.* Pokleknu drug ńegov. N. Raňina 167b. mat. 18, 29. To je isti gospodinov sluga, moj drug tobož, popala ga tuga! M. A. Reļković, sat. D2b. On mora svŕu toga i još šest godina drug (kalfa) biti. A. T. Blagojević, khin. 34. — *d) o apostolima.* Dvanaes druga on još ima. G. Palmotić 3, 10b.

f. *čovjek (može biti žensko čeļade a i stvar) koji je kome jednak.* Ako ima svadu Dubrovčaninь z drugom svojijem (‚svojem'). Mon. serb. 101. (1332). Ako li kad grlim ńe ļepos gizdavu, neću drug umrlim činit se na pravu. Š. Menčetić 25. Mislim, čistoj kô Suzani starci zasjede učiniše i kô sijedi Lot uzgani ni svoj krvi prostio biše, ter trepećem, da ja nisan tijeh takovih drûg obisan. J. Kavańin 8a. *amo spada i ovaj primjer:* Udri svaki na druga svojega: kum Boroje nek ide na kuma, a starojko neka na starojka, svi svatovi redom na svatove. Nar. pjes. vuk. 3, 27. — *često u ovakovijem rečenicama:* Ovomu čoviku ni druga na sviti. Š. Menčetić 192. U razum i u svijes druga mu nije sada. N. Naļeškoviċ 1, 211. Djevica, prilika kojoj nije pod nebom ni druga. 2, 345. Marul ki za ńime u državi ne ima druga. J. Kavańin 97a. Komu nije druga ‚non aequiparabilis'. A. d. Bella, rječ. 382a. Ima propast svakog' ruga al' proždoru nejma druga. V. Došen 186b. ‚Nema druga, nema mu druga' ‚ihm gewachsen, gleich' ‚par'. Vuk, rječ. 141b. *i o neživoj stvari:* To je rugo svrhu ruga, da mu nije naći druga. V. Došen 146b. 150a.

g. drug druga, drug drugu *itd. znači što i* jedno drugo (jedan drugoga, jedna drugu), jedno

drugome (jedan drugome, jedna drugoj) *itd.* Ispovedajte drug drugu grihi vaše. Naručn. 78a. K večeri idoše drug druga čtujući. B. Krnarutić 23. Videći to dvorani reče drug drugu. F. Glavinić, cvit. 27. Jer drug druga ne razumi. V. Došen 13a.

h. *kao ime muško.* — *u spomeniku* XIV *vijeka.* Krajislavь i Drugь i Bogoslavь. Deč. hris. 14. Synъ mu Drugь. 15 *i još na ńekoliko mjesta.*

2. DRUG, *adj. vidi* drugi.

3. DRÛG, *m.* pertica, *motka.* — *isporedi* druk. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drągъ, *rus.* друкъ, *češ.* drouh, *poļ.* drąg. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (drug ili stanga, pritka, motka ‚pertica, baculus longus'. 2. drug dug ‚pertica longa, longurius'. 3. drug brodarski, a navlastito brodarov morskeb, zdola železom okovan ‚contus'. 4. drug koji se med końe polaže ‚longurium, longurius'. 5. drug, vlačica, na koje dva med sobum kaj nose ‚phalangae'. 6. v. zasun) *i u Jambrešićevu* (‚pertica'; drug brodarski ‚contus'). — *isporedi i* 3. druga.

1. DRÛGA, *f.* socia, *ženski drug, žensko čeļade kao drug.* — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* drûgo, *u nom., acc., voc. pl.* drûge, *u dat., instr., loc. pl.* drûgama. — *Postaje od supstantiva* drug *nastavkom* a. — *Od* XIV *vijeka (vidi primjer iz Dušanova Zakonika kod f), a između rječnika u Belinu, u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu.*

a. *u naj širem smislu, vidi* 1. drug, a. *a) u pravom smislu.* Ova koludrica kako skazivahu druge ńeje nigdare ne ishojaše. Transit. 246. Vidjet' su tve druge pri tebi, gospoje, kako no da sluge s gospojom gdi stoje. N. Naļeškoviċ 1, 178. Da nije mene bila Ļubici hitros ma drugom učinila, što bi mi prudilo sad ovo? F. Lukarevič 50. I toj nosim za čas, di je ma Biserka s drugom sjela. I. Gundulić 159. Da mu bude *(žena čovjeka)* u sva dila drag razgovor, druga općena. Ģ. Palmotić 2, 156. Ištu se igrat s svojim' drugami. J. Kavańin 7b. Ide .. svoju koju drugu pohoditi. J. Filipović 1, 103a. Drugu svoju laktom gruha: gledaj drugo! V. Došen 118b. Kad tvoje druge na vodu podu. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Gledale je druge. 1, 106. Al' evo mi druge kažu da drag s mene oči smeće. Nar. pjes. vil. 1868. 465. Zakunu se da će biti muškarci pobratimi a ženskiňe druge. Vuk, živ 27. — *b) u vokativu, može značiti što i* prijateļica. Sve na vašu voļu, druge moje mile, budi za nevoļu, li kad je do sile. H. Lucić 253. Ļipepe vile, druge moje, eto izteče zora bijela. I. Gundulić 133. Tada reče imenom Milica: ‚Jel' vam, druge, još štogod ostalo?' M. A. Reļković, sat. E3a. Neka ga, druge, neka ga! Nar. pjes. vuk. 1, 12. Blago tebe, drugo! 1, 106. Druge moje, molite se za me. 1, 314. O! pjevni mi pjevalico drugo! Osvetn. 3, 134. — *c) u prenesenom smislu.* Sriča jest druga kriposti. A. Kanižlić, kam. 256. I u svakog dvije druge *(puške)* male do noža su u pojasu. Osvetn. 1, 55. Ļute guje i jesu joj druge. 2, 175.

b. uxor, concubina, destinata uxor, *vidi* 1. drug, b. *a) žena (udata), ļuba.* Ako imaš, k'o reče, domaću tvu drugu, kud stupaj tvoj teče za vilam po lugu? I. Gundulić 166. Sveđ ļubiti muž je držan svoju drugu. Ģ. Palmotić 2, 126. Primi u crkvi svojom drugom blagosov od vjenčanja. Đ. Bašić 236ab. Boļe bi se ne ženiti, brajne, leg porednu drugu dobaviti. Nar. pjes. istr. 2, 30. Teško druzi koja pane bratu na kosti. V. Bogišić, zbor. 139. — *b) suložnica.* Jedva vas *(služkińe)* od uši mogla sam otrijebit, a sad nam od muži hoćete druge bit! N. Naļeškoviċ 1, 245. A Irud prikla cić zle druge *(Ivana).* J. Kavańin 568b. — *d) zaručnica, vjerenica.* Djevstvo druge tvoje bludi. Ģ. Palmotić 3, 87a. — *d) preneseno, o žirińetu.* Golub .. celiva pridragu svoju drugu. D. Zlatarić 41b. *i o neživoj stvari.* Jer svak pušku sebi dugu hrani, kō vjenčanu pri ramenu drugu. Osvetn. 1, 62.

c. *vidi* 1. drug, c. Pridruži li on ńoj koju dobru ženicu za virnu na putu drugu? A. Kanižlić, utoč. 520.

d. *vidi* 1. drug, d. O sveta Orsulo sa svijem tvojijem drugama! A. Gučetić, roz. jez. 331. U lovnomu temu trudu i ja ću ti biti druga. Ģ. Palmotić 1, 187. Da se on vrže posred plama i ja bih mu druga bila. 1, 297. Ako kojagodi u gnijezdu ovemu sa mnom želi odi bit druga u svemu. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 357.

e. *vidi* 1. drug, e. Luk strilami otežuć po gori z Dijanke drugami . . . Đ. Baraković, vil. 130. Da još po toj kraļevini *(poļačkoj)* za osvetit' cara mlada s drugami ona *(Sokolica)* rasap čini. I. Gundulić 395. Za podoban dar joj *(Sokolici Vladislav)* paka uhićene druge odpravi. 413.

f. *vidi* 1. drug, f. Ašte li *(sebrь)* svoju drugu vьzmetь po silě. Zakon. duš. okáz. 33. Ka s' . . . druga sunačcu. Š. Menčetić 41. Ne bi ti za slugu ni jedna od ńih bila, a neg li za drugu, gospoje od vila. N. Naļeškoviċ 1, 178. U božanstvu druga meni. N. Marči 25. Ni vila joj, brate, druga ujše. Nar. pjes. vuk. 2, 223. — *često u ovakovijem rečenicama:* A toj će bit vila, koj druge ni na svit. H. Lucić 189. Od razuma što ću t' reći na taj lita, koja imaš, ner da druge ovdi nimaš? A. Čubranoviċ 151. Da joj druge u svu zemļu nije. Nar. pjes. vuk. 2, 223. Nema druge, nema joj druge ‚ihr gewachsen, gleich' ‚par'. Vuk, rječ. 141b. *i o neživoj stvari.* I vrag bo se pazi kuge kojoj propast nejma druge. V. Došen 237a.

2. DRUGA, *m. vidi* 1. drug. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* XV *vijeku.* Čeļad niku robeć z drugami mojimi *(vidi* 1. drug, e, *a)).* M. Marulić 275. Tko je moj druga na svitu sad? *(vidi* 1. drug, f). 273.

3. DRÛGA, *f.* fusus duplicandis filis, *drvo, kao veliko vreteno, što žene konce prepredaju na ńega i pletivo predu.* — *Od osnove, od koje je i* 3. drug, *nastavkom* a. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno; Vuk još dodaje:* Vreteno se obrne doļe kad se prede, a druga se obrne uprijeko od sebe. cf. štiļega. — Uzeh drugu i preslicu. Nar. pjes. vuk. 1, 527. Poslaću ti drugu i preslicu. 3, 462.

1. DRUGAČ, *adv. drugako, drukčije, drugačije.* — *isporedi i* drugačе. — *Postaje kao* drugako *nastavkom* ačь (ak-ъ), *isporedi* tač. — XVII *i* XVIII *vijeka, osobito kod pisaca čakavaca i Slavonaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stuličevu.* Ovako se rabit(?) uč'te, tere drugač ļudi muč'te. P. Hektorović (?) 161. Ako li tak nečete učiniti, mi drugač nećemo viru pisati. Starino 11, 117. (1678). Što ne more drugač biti dobrovoļno jest podniti. P. Vitezović, cvit. 23. Drugač obćit sobom neda, nit poļubit holo lice, neg akoli pustimice. V. Došen 19b. Ali što ćeš? kad on drugač ne da. M. A. Reļković, sat. D8b. Žao mi je da drugač odgovoriti ne mogu. A. T. Blagojević, khin. III. Za vidit trčahu i mladi i stari, ne drugač, neg' kad s' kī pod višala vodi. M. Kuhačević 57. Il' se drugač koš na leda prima. J. S. Reļković 64.

2. DRÙGÂČ, drugáča, *m. vidi* 1. drug. — *Samo u Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

3. DRUGAČ, *adj. vidi* drugak. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRUGAČE, *vidi* drugač. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Ali mi ne znamo drugače pisati. Starine. 11, 92. *(oko* 1655). Drugače stvoriti ne hti srce vruće. P. Vitezović, odil. 25. Imena, budući da u mlogi mesti drugačo govore, ovdi redom postavļam. A. T. Blagojević, khin. 24. Da drugače posao i trud ńegov za ludo ne proide. I. Jablanci 15. Ja tebe drugače prizivam. J. Rajić, pouč. 3, 111.

DRUGAČIJÎ, *adj. vidi* drukčiji. — *Uprav je komparativ adjektiva* drugak. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b, *a)), a između rječnika u Stulićevu (vidi i kod* b).

a. *adj. a) u običnom smislu.* Da bude drugačija pokora, ja bi je dragovo|no ispunio. M. Zoričić, zrc. 123. Kazuje satiru, da je Slavonija sada u drugačijemu staňu nego je onda bila. M. A. Reļković, sat. H1a. Četiri velike zvijeri izidoše iz mora svaka drugačija. Đ. Daničić, dan. 7, 3. — *b) ističe se da ono što je drukčije, tijem je i više, jače, boļe itd.* Da se viruje, da je u onoj oštiji pravi bog, s drugačijom bismo čistoćom na onu svetu trpezu izlazili. J. Banovac, razg. 43. U onom mistu od vikovičnosti, u kom će grišnik podnositi drugačije muke nego prikazane. prip. 209. Ali se je car na drugačijega viteza namirio nego bijau prvašńi poklisari. A. Kanižlić, kam. 415.

b. *adv.* drugâčijê. — *između rječnika u Bjelostjenčevu* (drugačeje), *u Voltiğijinu* (drugačje *kod* drugač), *u Stulićevu. a) u običnom smislu.* Drugačije piše se. Naručn. 60b. Čim se većkrat i drugačije jedna reč izreči more. P. Vitezović, kron. I. Drugačije podnoseći se poznaćemo jedan dan ludost našu. A. d. Bella, razg. 282b. Ne vaļa, da mi drugačije ištemo blaga ni bogastva na ovom svitu već kao i Salomun. J. Banovac, prip. 9 Drugi drugačije ovi događaj ispisuju. A. Kanižlić, kam. 142. Ne mogući se drugačije saranit. F. Matić 66. Učiniti drugačije nego je naređeno. M. Zoričić, zrc. 73. Ne mogući se drugačije osloboditi, vaļadiše dati. And. Kačić, razg. 62. Ne može drugačije kazati nego kako je istina. M. A. Reļković, sabr 33. Imati vaļa mir i ļubav s onima, koji drugačije od nas ćute. I. Velikanović, uput. 1, 374. Varavo je bogoļubstvo djelovati drugačije. I. M. Mattei 276. Nije mogao drugačije učiniti. A. Tomiković, gov. 52. Drugi drugačije tumače. M. Dragićević 202. — *b) u ovom primjeru znači: drugijem riječima:* Ăždaja sedmoglava . . . a drugačije ukor malovridnosti čovičanski. V. Došen I. — *c) vidi* a, *b).* Puk poče drugačije štovati b. d. Mariju koja se ovako dostojala braniti pošteńe svoji službenica. M. Zoričić, zrc. 42. Kad bismo virovali, drugačije bismo na svitu živili. J. Banovac, prip. 2. Da ti znadeš tvoju sriću, drugačije bi falio boga koji ti je udilio mloga. M. A. Reļković, sat. L3a. — *d)* alioquin, sin secus. ni ita esset, *zamjenuje cijelu rečenicu:* da je drugačije, da nije tako, *ili:* ako je drugačije, ako nije tako. Mnogi za ovi prokleti stid tvore one zloće, od koji bi se drugačije čuvali. A. d. Bella, razg. 245b. Duša... naj prije dužna je imati odluku primiti sakramenat onako, kako ga je Isukrst naredio da se ima primiti; drugačije sakramenat ništa ne vaļa. Pisanica. 37. Rugaju se vami vilajeti, da od toga vi ništa ne znate, jere skula takvih ne imate: drugačije, kad bi to imali, boļe biste i ńu poslužili. M. A. Reļković, sat. D1a. Sasvim od tebe se ima odbaciti, sasvim uztegnuti se od onih koja tebi budu prigoda griha, drugačije znaj, da ćeš se poslati u ogań vikovični. I. Velikanović, uput. 3, 79. Imao bi i misnik sve po dukata dati drugomu misniku, jere bi drugačije učinio nepravicu. M. Dragićević 136. Ale drugi dan moraš nazad doć, aš drugačije jo po me i po te! Nar. prip. mikul. 5. — *e)* caeterum, *u ostalom.* Griši koliko god puta niku čeļad, drugačije poštenu, pobodi. I. Velikanović, uput. 3, 78. Ono stablo smokvenice koje je prokleo naš odkupitej Isus, nije bilo drugačije neplodno, niti ga je činio gospodin izkorenuti. A. Tomiković, gov. 13. Takva je bila svrha od vladańa Sofije, gospoje drugačije od oštra razuma ali od velike oholosti. živ. 59.

1. DRÙGÂK, *adj.* alius, diversus, *različan, vidi* drukčiji. — *Postaje od osnove adj.* drugi *nastavkom* AK̑Ъ *(isporedi* kaki, taki, ovaki *itd.). — Kao adj. dolazi vrlo rijetko, između rječnika samo u Stulićevu, ali često kao adverab (vidi* b).

a. *adj.* — *na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Da ni drugaku vo|u imati uzmožem. B. Kašić, nač. 66. I zato sam sva drugaka. A. Boškovićeva 15.

b. *adv.* drûgâko, aliter, *drugijem načinom.* — *od* XIV *vijeka a između rječnika u Mika|inu (kod* inako), *u Belinu* 67b. 272b, *u Bjelostjenčevu (kod* drugač), *u Voltiğijinu (kod* drugač), *u Stulićevu.* Ako bude činiti drugako, da pravdu svoju zgub|a. Stat. krč. ark. 2, 282. Nego da on takajše zna i razumi . . . da bog neće drugako ni inim putem čovika spasiti, nego po svojem sinu. Postila. Aa3a. Ki drugako uči i živo nego slovo božje kaže. Kateh. 1561. C5a. Malo blagovaše ni drugako nego kako ga proseći nahojaše. B. Kašić, fran. 53. Akoli ravno niki drugi i drugako rekoše. F. Glavinić, cvit. 18a. Kad nebeski kraļ odluči, da drugako slijedit bude. G. Palmotić 2, 277. Što nam reče, sve se zgodi, a drugako ništa ne bi. P. Vuletić 34. A drugako ću ja danaske besjedit vam. B. Zuzeri 25b. Ne mogući drugako. I. A. Nenadić, nauk. 16. Ako nađete da izpuńate sve do kraja, možete se uzdat, da ļubite Boga; toli nađete drugako, recite i rijet ćete pravedno da nije u vašemu srcu ove ļubavi. Đ. Bašić 128b. Što se ne nađaše sve drugako izišlo je. N. Marči 62.

2. DRÙGÂK, *okrńeno* drugako, *vidi* 1. drugak, b. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako drugak vrime ne bi svitovalo. M. Bijanković 74.

DRUGAKAV, drugakva, *adj. vidi* 1. drugak. — *isporedi* kakav, takav *itd. — Samo na dva mjesta* XVII *vijeka.* Ako si raspečatio drugakva pisma. B. Kašić, zrc. 92. Bez nijedne sumńe ni drugakva razmišļanja. V. Andrijašević, put. 426.

DRUGAM, *adv. vidi* drugamo. — *Samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiğijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DRUGAMO, *adv.* alio, *na drugo mjesto. isporedi* drugam. — *vidi i* drugdje. — *Postaje od* drugi *nastavkom* amo, *isporedi* kamo, tamo, ovamo *itd. — Samo kod dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka a u naše vrijeme u narodnoj pjesmi čakavskoj iz Istre; između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* drugam), *u Voltiğijinu (kod* drugam), *u Stulićevu.* Drugamo ma pamet vazela bišo let. Đ. Baraković, vil. 11. Onda zabluli drugamo govor moj. 326. Svak drugamo ńega šaļe. V. Došen 210b. Drugamo se sad okreni. 264a. Šaļi me drugamo. Nar. pjes. istr. 2, 75.

DRUGAN, *m. ime muško.* — *isporedi* 1. drug, h *i* Drugana. — *U latinskom spomeniku* XIII *vijeka.* ‚Castrenses de Glaunicha, videlicet: ... Drugau, ... Coram hominibus nostris: ... Laztych, filium Drugan'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 154. (1270).

DRUGANA, *m. ime muško. isporedi* Drugan. — *U latinskom spomeniku* XI *vijeka.* ‚De filiis Semidragi, Prodano et Drugana'. Doc. hist. rač. 130. (1080).

DRÙGÂR, drugára, *m. vidi* 1. drug, a—e. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.*: drûgâru *ili* drûgâre, drûgâri. — *Postaje od* drug *nastavkom* arь. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* drug), *u Belinu* („sociator' 19a; „socius' 206a; drugar od nauka ‚condiscipulus' 212b), *u Vukovu.* Drugara uzdana koga ste kušali. I. T. Mrnavić, osm. 114. I sa ńime trideset drugara. Nar. pjes. stoj. 1, 4. Nađe jednoga od svojijeh drugara. Vuk, mat. 18, 28. Pozdravite moje drugare u sužaństvu. pavl. rim. 16, 7. Grede junak, s ńom se razgovara, kô da ima vijerna drugara. Osvetn. 2, 15.

DRUGÁRAC, drugárca, *m. dem.* drugar. — *isporedi* drugarić. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DRUGÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se drugari.* — *Stariji je oblik* drugarenje. — *U Belinu rječniku* (drugarenje ‚consuetudo' 226b) *i u Stulićevu.*

DRUGÁRICA, *f. vidi* 1. druga, a—e. — *Postaje od* drugar *nastavkom* ica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* („sociatrix' 19a; „socia' 206a), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ova je . . drugarica i uživateļica božanstvene naravi. B. Kašić, per. iv. Uzimļe proštjenje drug od drugarice. P. Vitezović, odil. 11. Zato nije iza ńe z drugaricam u crkvi žamorila. B. Zuzeri 211b. Spomenite se, ļudi, da žene nisu vaše najmenice, ni sužńice, veće drugarice i zaručene. J. Banovac, razg. 83. Ne znajući još za to ni Marija Mandalina ni druge dvi Marije ńe drugarice. F. Lastrić, od' 211. Ako moje puste drugarice dolete ptice. A. Kanižlić, rož. 58. I ovo sam ja čula od mojijeh drugarica. Nar. pjes. bog. 117. Bludnost jest drugarica nerazdiliva proždrlosti i pijanstva. Blago turl. 2, 144. Marija je bila nerazdiļena drugarica u svakomu dilu nestvorene mudrosti. A. Tomiković, gov. 44. Đevojke joj tiho govoriše: ‚Oj Milice, naša drugarice!' Nar. pjes. vuk. 1, 432. A pored ńe deset drugarica, te joj nose skuce i rukavce. 1, 471. Koju no sam plela tri godine a sa moje do tri drugarice. 2, 558. Kod kraļice drugarice bile. Nar. pjes. juk. 118. Ostan'te mi s bogom, moje drugarice! Nar. pjes. istr. 2, 5. — *I kao ime mjestu: zemļi pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Drugarici. Sr. nov. 1872. 366.

DRUGÀRIĆ, *m. dem.* drugar. *isporedi* drugarac. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu gdje stoji*: vide drugar *s dodatkom da se govori u Dobroti.*

DRUGÁRITI, drûgârîm. *impf. vidi* drugovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drûgâráh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* drûgârî. — *Postaje od* drugar *nastavkom* i — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („versor' 226b) *gdje naj prije dolazi, u Voltiğijinu* („conversare, intrattenersi' ‚mit einem umgehen, umgang pflegen'), *u Stulićevu (krivo:* ‚accompagnare' ‚consociare, jungere'). Susjede koje se ļubile i po vas dan drugarile šijući. S. Ļubiša, prič. 42. Ono momče što je s Ivkom drugarilo i šaporalo na piru. 121.

DRUGARIV, *adj.* sociabilis, *koji lako drugari.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRUGÀRLUK, *m. stańe onoga koji je drug (drugar), kalfa, vidi* 1. drug, e, *c).* — *Načińeno od* drugar *turskijem nastavkom* luk. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On će se oslobiditi od nauka u vrimenu od sedam godina brez drugarluka (kalfaluka). A. T. Blagojević, khin. 34.

DRÙGÂRSKI, *adv.* socialiter, *kao drugar.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

1. DRUGAST, *adj. samo u Jambrešićevu rječniku gdje je tumačeno:* perticalis. — *isporedi* drugovat.

2. DRUGAST, *adj. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* secundarius. — *nepouzdano.*

DRÙGDA, *adv.* alias; interdum; olim. — *Postaje od osnove adj.* drugi *nastavkom* ьd(a), *isporedi* ńekad *i* ńegda, nikad *i* nigda *itd.* — *Osnova je* drugъd *praslavenska, isporedi češ.* druhdy, *poļ.* drugdy, *oboje sa značeńem* interdum. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* c) *a između rječnika u Belinu* („alias' 67b; „aliquando, alias' 598b; „interdum' 777b; „identidem' 599a; „olim' 726b), *u Bjelostjenčevu* („alias, alio tempore'), *u Jambrešićevu* („alias'), *u Voltiğijinu* („talvolta' ‚bisweilen'), *u Stulićevu* („subinde, alias, alio tempore, identidem'; drugda drugda ‚identidem'), *u Vukovu* („dann und wann' ‚quandoque', cf. katkad).

a. alias, *u drugo doba, u drugo vrijeme, drugi put. — premda bi po postańu trebalo da je ovo naj starije značeńe, ipak je već od praslavenskoga doba zamijeńeno drugijem (pod* c). O miholoj jeseńoj a drugda ne. Mon. croat. 338. (1585). Davańe mu duh sfeti tada veća neg nigda drugda duhovna prosfijetļenja i nasladjenja. B. Kašić, nač. 55. Ča godir u meni vzmanka, sada ili drugda. F. Glavinić, svitl. 128. Povrati se dvignući srce k bogu . . . drugda ćeš se povratiti svrhu sebe. I. Držić 25. Ako u čemu ja pomańkah sada ili drugda. V. Andrijašević, dev. 35. Može li se i zdravi čovik kada pričestiti, ako je oni dan jio ali pio? Ne može drugda nego ako bi vidio . . . Pisanica. 43. Dud koji se sad sije, jer ga vrime drugda sijat nije. J. S. Rejković 267. Gdje bi drugda i dan hoda bilo, tad padoše do užine Turci. Osvetn. 2, 58.

b. drugda—drugda, alias—alias, *koji put—drugi put, jedan put—drugi put. — mješte* drugda *može biti i* drukša. Ubojstvo drugda je smrtno jer daje smrt, a drugda nije jer ne daje smrt. J. Banovac, prip 183. *(Bog)* u s. pismu zove se s nikim različitim imeni. zove se lav slobodni a drugša jagańać krotki. . . . drugda, da je sabļa britkoga riza a drugda da je svirala sla*(t)*koga svireńa. 258. Drugda se zovu oblak a drugda svitlost nedokućna. M. Zoričić, osm. 72. Bosna kako bi joj se boļe vidilo, drugša bi stala s cesari rimskim, a drugda carigradskim. Norini 5.

c. interdum, *katkad.* Drugda nejačemu s vrimenom se podlož'. M Marulić 134. Bog drugda dopušća. Transit. 192 Taka je bolizan, ter drugda ja no mnim da ću prit niki dan. S. Menčetić—G. Držić 457. Na harač izhodeć drugda kako gusar, tursku zemļu robeć, čudnu čińaše stvar. B. Krnarutić 6. Možeš reći da se ozgor rečeno prilike daju . . . svetim angelom, za što su se drugda u takovih prilikah ļudem ukazali. I. Grlić 39-40. *(Mahnitim)* kojim se drugda vraća svist. Ant. Kadčić 152. Isukrst poslije uskrsnutja nije općio s ļudma umrlima, nego nima do dana uzašastja samo drugda ukazivo se. I Velikanović, uput. 1, 194. Po tri dni drugda ništa ne bi okusio. D.

Obradović, živ. 99. Da bi mu čovjek drugda morao pući od smijeha. V. Vrčević, nar. prip. VIII.

d. olim, *negda, nekad. — samo u Belinu rječniku i možebiti u ovom primjeru:* Opomenu se da drugda više on veoma uživao uļudnost od uda svojijeh. B. Kašić, fran. 13—14.

DRŬGDÂŠ, *adv. vidi* drugda, *od čega postaje nastavkom* šь, *isporedi* dvaš, triš. — *U Vukovu rječniku.*

DRŬGDJE, *adv.* alibi, *na drugom mjestu. — isporedi* drugovdje, druže, indje. — *-je stoji po južnom govoru mj. negdašnega* ê, *te po hercegovačkom glasi* drŭgde, *po istočnom* drŭgde, *po zapadnom* drŭgdi. — *Postaje od osnove adj.* drugi *nastavkom* dê. — *S nastavkom* de *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drugъde, *češ.* druhde, *pol.* drugdzie. — *U našem se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚alibi' 18a. 447a; od drugdje ‚aliunde' 68a), *u Bjelostjenčevu* (drugde ‚alibi, alio loco'), *u Jambrešićevu* (drugde ‚alibi'), *u Voltiģijinu* (‚altrove, di qviete' ‚anderswo'), *u Stulićevu* (drugde, drugdi, drugdje ‚alicubi, alibi'), *u Vukovu* (‚alibi'). Da bi znal nikoga eretika u svojoj svojti ali drugdi. Naručn. 92a. Drugdi se jeda li budemo gdi vidit. H. Lucić 250. Da spasenja drugdi iŝću, a ne poli Isusa. Anton Dalm., nov. tešt., predgov. Drugdje i odi u koliko š ńom si bio. G. Palmotić 2, 192. O komu drugdje besjedismo. I. Dordić, ben. 61. Da ga drugdi ne b' dobila. V. Došen 169b. Izpisuje također i sveti Augustin, da je duše lasnost, dobra čineći koji ju ima . . . I drugdi: Lasnost naravi . . . I. Velikanović, uput. 1, 359. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka i u Belinu rječniku* (68a) *dolazi sa značenjem:* alio, *na drugo mjesto, uz micańe.* O višńe kreposti, . . . dostojte se drugdje odnijeti sve zlo, ko se nami prijeti. I. Gundulić 81-82. Poklisara tijem ostavi, i put drugdje slijedit uze. 350.

DRŬGÎ, *adj.* alius, alter. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drugъ, *rus.* другой, *češ.* druhý, *pol.* drugi. — *Postańe vidi kod* drug. — *Nominalni je oblik* drug *vrlo rijedak; i dolazi možebiti samo u ovijem primjerima:* Ma ništor ne mańe, budući na svijet pak tebi brat od mańe a majci drug sinak, trudno će vam biti. N. Naļeśković 1, 321. Kada ļubi drug drugoga. B. Kašić, nač. 92. *i ńekoliko puta u pisca Kavańina. u ovijem primjerima može biti* drug *supstantiv:* Ježe tebi ne hoćeši čuvaj da drugu ne stvoriši. Š. Kožičić 86b. Ne čini drugu, ča neć' sebi. H. Lucić 280. Ne znaš, ča je tuga, ni šćeta ka je stvar, jer ništar u druga ne pitaš nikadar. P. Hektorović 57. Mudrost bo je stavna i duga, poznat sebe prij' neg druga. J. Kavańin 79a. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚alter; secundus'), *u Mikaļinu* (‚alter'; drugi, to jest koji je za prvim ‚secundus, secundarius, alter'), *u Belinu* (‚alter' 67b; ‚secundus' 663b; ‚alius' 67b. 773a), *u Stulićevu* (‚secundus, alter, alius'), *u Vukovu* (1. ‚der andere' ‚alius, alter'. 2. ‚der zweite' ‚secundus'), *u Daničićevu* (drugyj ‚secundus, alter, alius'). — *U jednom primjeru* XV *vijeka dodaje se radi veće sile obliku* drugi *riječca* đe *(koju vidi):* Drugide ovakide listь. Mon. serb. 433. (1445). *vidi i u Daničićevu rječniku* drugyjde.

1. alius, *koji nije isti. isporedi* ini.

a. *ne ističe se da je ono što je ‚drugo' različno od onoga s čim se ispoređuje, nego da uz ovo ima i ono. ovo značeńe može biti naj starije, jer se naj veće približuje značeńu supstantiva* drug.

a) o onome što se priređuje, pribraja, dodaje čemu što je iste vrste. aa) ono što se pribraja nije sve što još može biti od one vrste. Sviona odjeća ńoj mlađahnoj donese se s mnozijem druzijem napravami. I. V. Bunić, mand. 5. Koji z drugo 38 biskupa podoše k zapadu S. Badrić, ukaz. 59. Također ima ji' *(dila milosrdja)* drugo sedam duhovni. J. Filipović 3, 313a. *(Misec)* za 15 dana raste a srasta se za drugo 15. F. Lastrić, test. 326a. Dolazili su ne samo Carigrađani, nego također iz Aleksandrije, Jerosolima i drugih država. A. Kanižlić, kam. 131. Il' s bogastvom il' s oblasti ili s kojom drugom srićom. V. Došen 47b. Ļubavne i druge različne ženske pjesme. Vuk, nar. pjes. 1, 196. Ne samo vune nego i drugoga svašta. I, 501. Ocu ili drugome kome od roda. poslov 122. — *bb) ono što se pribraja sve je što još može biti od one vrste. isporediti* ostali. Pop gubav more druzim gubavcem služiti. Naručn. 33a. Srce . . u drugomu hrabreno. B. Kašić, fran. 33. Petru i druzijem učenikom. J. Kavańin 49b. Dakle što mi vidimo, čujemo i druga, sve po duši imamo. J. Banovac, razg. 97. Ah bog bi dao, da se ne nahodi ovoga smrada i veće među ńima nego među Turci i drugi nevirnici! 107. Da su neznabožci držali još i onda bal, poklade i druge sliparije. M. A. Reļković, sat. A 7a. Domaćin se prijesna bļeba maša, ter ga s drugijem u vis diže gori. Osvetn. 1, 44. — *s tijem značeńem može imati uza se i* vas. Zloće i sve raspi druge. J. Kavańin 72b. Da mu drugo sve uteče. V. Došen 218a. *slično je i ovo:* Ako vam se kamenite svačije druge prsi kažu. I. Gundulić 186. — *bez potrebe može imati uza se* ostali: Stipan i drugi ostali vaši sluge. Kateh. 1561. A 1b. Drugi grisi svi ostali reč' se mogu ļudsko dilo. V. Došen 135a. Pravdańe smirevahu i ostale druge uzroke zloća. J. Matović 394. Košuļu i drugo ostalo. Nar. prip. vuk. 128. *ili* ini: Rak morski ine druge rake pomami. Aleks. jag. star. 3, 279. — *cc) kad se ńekoliko čega iste vrste nabraja, za prvo što se pomińe može se kazati* jedan, ńeki *itd. a za ostalo* drugi. Jedna *(pokora)* ka se daje ohvalnim zakonom a druga očita a ina otajna. Naručn. 47a. S jednu stranu vode, s drugu vitri biju; s drugu pak turska vlas, prem dalek da staše. P. Hektorović 72. Jedan veli: . . . Drugi glasi: . . . Priuzima drugi ovdira: . . . I. Gundulić 485. Jedne podsmijeh blazni draže, zlatni druge pram od kosi, plemstvo stupom njeka kaže, stas ponosno njeka nosi. P. Sorkočević 575b. Niki umiruju dičica, druzi mladci a druzi stari. I. T. Mrnavić, ist. 44. Nikomu se dogodi duga bolest, drugomu pomru sinovi, drugomu izgori zgrada, drugi . . izgubi blago. F. Lastrić, svet. 58b. Bežte, bežte neki k miloj majki, drugi tec'te ka svojoj ļubovci. a ti k meni, Aršiću Stipane. Nar. pjes. istr. 1, 34. *u ovom primjeru za prvo stoji* drugi *a* jedan *na naj zadńem mjestu.* Drugi rekoše da je izvan Rima, a drugi, da je u Švabskoj, a jedni u Bavarskoj. A. Kanižlić, kam. 87.

b) ‚drugo' se ne priređuje onome što se prije kazalo nego se starļa prema onome kao ispoređujući. aa) uopće. On umije od druzijeh bolje trgovati. Zboru. 4b. Što je moje, razlog je da je moje, a ne da mi ga druzi silom uzimļu. M. Držić 232. Ako su druzi razlika moja složenja: Galateu, Dijanu . . . prikazivali . . . I. Gundulić IV. Sad ničija slava druga tvoga uresa no pritječe. G. Palmotić 2, 291. Odvede ga u jednu drugu kuću. P. Posilović, cvijet. 110. Drugi drugačije pišu. A Kanižlić, kam. 642. A sad ćujem i druzi mi kažu. Nar. pjes. bog. 160. Kupi sada od zlata prstene, ujno moja Jankova divojko, ako li se koja druga maši, odsiću joj ruke do lakata. And.

Kačić, razg. 147b. Mene majka ne da za te, nego me je drugom dala. Nar. pjes. vuk. 1, 315. Nit' je kogod drugi za ńu znao. 1, 370. Kad je vid'la brata obešena, udri licem o žemljicu čarnu, pa s' i ona mlada obesila o davini o drugojzi grani. 2, 165. Hvalila se Jovan-begovica: ‚Nije druga stekla gospodara k'o što sam ja bega Jovan-bega'. Nar. pjes. vil. 1867. 377. Iz Talije ili od kud drugo. P. Petrović, gor. vijen. 62. — *bb) amo spada* drugi put (krat) *kad znači: rursus, još jedan put, opet* Neka u tmine iz svjetlosti i drugi put ne bi upala. I. Gundulić 300. Drugi put, opet. J. Mikalja, rječ. 85b. Drugi put ‚rursus'. A. d. Bella, rječ. 258b. Ni bih se obit' rijeke i gore drugi opeta krat štedjela. P. Sorkočević 581a. — *cc) u nekijem primjerima zamjenuje imena* bližńi, iskrńi, *osobito kad je stavljeno prema refleksivnom* sebe. Sebe ali inomu drugomu napast učiniti. Naručn. 51b. Preljubodejstvo je drugoga posteju silovati. 87a. I mi da prostiti budemo druzime. N. Dimitrović 92. Reći laž brez kletve i brez štete drugoga, grijeh je vaodani. A. Komulović 16. Kako možeš drugoga suditi a ne možeš na sebi viditi? M. A. Reljković, sat. D 6a. Ponukujemo se moliti za druzijeh. J. Matović xxixb. — *dd) u afirmativnijem rečenicama znači: još koji.* Jeda što drugo aj? N. Nalješković 1, 191. Jeli što drugo? M. Držić 238. Za ovim i ča drugo u ruke hoćemo prijati. F. Glavinić, cvit. xix. Al' ti drugu hoću besjediti. Nar. pjes. vuk. 2, 233. Ali banu druga snaga dode. 2, 286. — *u negativnoj (a i u interogativnoj) znači da je ono s čim se uspoređuje jedino, samo.* Samo ju pozdravi, a drugo ne ništo. N. Nalješković 1, 286. Ne čuteći druge na svijetu radosti. M. Držić 62. Ki drugi čovjek znan pustio bi proć zaman iz ruke taku čes? F. Lukarević 224. Neće nam dati u drugo se zabavljati. A. Gučetić, roz. mar. 106. Ništa drugo od sebe ne znadoh. M. A. Reljković, sat. E 2a. Takvog sanka drugog ne usnio. Nar. pjes. vuk. 3, 73. — *u ovakovijem rečenicama*: nije (nema) drugo, druga, druge *znači: ovo samo ostaje. kod* druga, druge *ima se možebiti u misli* pomoć, pomoći. *vidi i drugijeh primjera kod ee).* Nije drugo, valja umriti. J. Banovac, pred. 99. Valalo bi mu poginuti, nije drugo, da mu nije milostive majke. F. Lastrić, ned. 379. Ja bi rad da ne grišim, ali ne može druga biti. B. Leaković, gov. 146. Druga ńemu biti ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 2, 630. To detetu milo ne bijaše, a druga mu biti ne mogaše. Nar. pjes. vil. 1866. 436. Kad carici druge nije bilo, dala je od tamnice ključe. Nar. pjes. istr. 1, 34. Nije druga, moran poć nutar. Nar. prip. mikul. 2. Omere Serdare, valja bit se, ako druge nema. Osvetn. 3, 120. — *u ovijem primjerima znači da je ono s čim se ‚drugo' uspoređuje, jedino onako (isporedi* 1. drug. f *i* 1. druga, f): Čas je i sreća prem velika, kakve druge nije na svijeti. G. Palmotić 2, 165. Od večega glasa i scijene nije drugoga cara i kralja. 2, 225. — *ee) ono s čim se ‚drugo' uspoređuje stoji: aaa) s prijedlozima* izvan, osim, razmi. Zaručnika drugoga izvan Isukrsta no poznavam F. Glavinić, cvit. 412a. Koje muke mogu dati poglavice svitovne jednom krivcu? ne drugo, izvan mu uzet' što ima i život vrimeniti. J. Banovac, razg. 30. Niti more reći drugo izvan istinu. F. Lastrić, test. 67a. Kralj od slave drugi, izvan boga, biti no more. 229a. Ovo učinio jesam za službu oni ljudi, koji izvan slovinski drugim jezikom govoriti ne znadu. And. Kačić, razg. 317. *(u jednom primjeru mješte* izvan *ima* nadvor od: Komu je plač hrana a srce jadovno, sa svijeh prem strana sve ijedom otrovno, što ć' drugo da ti da vik na dvor od jada? S. Bobaljević 210). Da gdi ima druga srića, osim bludnog' smrada slasti. V. Došen 85a. Nigdje na drugome mjestu, osim Paštrovića, nijesam doznao da ima postojano naricaće u stihovima. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Umrla je, utekla je od nas dikla božanstvena, i drugo nam ne ostaje, razmi slava ńe imena. I. Gundulić 268. Gdi se druga stvar ne vidi razmi samo zamršene strme hridi. G. Palmotić 2, 31. — *bbb) u jednom primjeru s prijedlogom* nad. Ukazaše s mnogom časti, da drugoga nije junaka nad ńihovom bojnom vlasti. G. Palmotić 2, 318. — *ccc) s konjunkcijom* nego (neg, nego li, neg li), već, leh. Sad mi ne ostaje drugo neg da uzmem konopac, ter da se objesim. M. Držić 385. Ne drugo, nego Isukrsta na pomoć k sebi zazivahu. F. Glavinić, cvit. 180a. O bojnice mila moja, ka se od mene sreća druga željet' može, neg' sreć boja imat' ljepos tvu za druga? I. Gundulić 339. Jesu li još druge zapovidi nego ove? Azbukv. 1690. 9. Drugo se hoće na trpezi neg bijela napa oprodena. (D). Poslov. danič. 20. Kralj ovi ne imade rata ni s kim, zato se od ńega drugo ne kaže, nego da je metnut za kralja dalmatinskoga. And. Kačić, razg. 32. Već ti drugo ne umim što rijet', moj putniče, već da t' bog da živjet' zdravo. S. Bobaljević 218. Sad ni druga, leh oženit kćer. Nar. prip. mikul. 24.

b. *ističe se da ‚drugo' nije ono s čim se isporeduje a) uopće.* Tač hoće jur moj grijeh, er za ńu pustih svijeh, da od ńih za druzijeh ostavljen sada bjeh. N. Naljeković 2, 96. Pod, išti drugu kuću. M. Držić 165. Posta sudac drugi, imenom Fabijan. F. Glaviuić, cvit. 191a. Ah, za druzih k'o ću moći igda ostavit' tvu ljepotu? I. Gundulić 167. Druzijeh liječiš, a ti si vas ranav. (D). Poslov. danič. 20. Druzijem dobro učini, a sam sebe pogubi. (D). 20. Lijepo je da ti druzi drobe. (D). 55. Bog poznaje, da ono što išteš nije ti korisno, ili će ti dati drugo korisnije. J. Banovac, razg. 20. Premda se ovo sobstvo duh sveti i drugi imeni zove. J. Filipović 1, 161a. Druzi me čuju, a ja se znam. (Z). Poslov. danič. 20. Nek sam drugi, ako te izdajom. And. Kačić, razg. 153a. Drugi dan druga navaka. (Što drugi dan treba — za jelo — to će bog dati). Nar. posl. vuk. 70. Drugom na volju, a sebi nevolju (učiniti). 71. Dokle god čud i življenje ne okrene na drugu ruku. M. Pavlinović, rad. 6. — *b) amo spada* drugi put (drugo pute), *kad znači: ne ovaj put (ne sad), ne onaj put (ne onda).* Neka po tugi tvoj umiš pak bolje razumjet put drugi sve tude nevolje. D. Rańina 42a. Drugi put, u drugo vrijeme ‚alias, alio tempore'. J. Mikalja, rječ. 87b. Drugi put ‚alias'. A. d. Bella, rječ. 67b. Drugi put govoreći ovi sveti prid pukom misu. J. Banovac, razg. 56 A drugi put daću ti i razlog obilniji. F. Lastrić. test. xii. Čuli ste druge pute, da zlamenuje iziskivańe. F. Lastrić, ned. 308. — *c) kad se nabrajaju dvije ili više stvari o kojima se ističe da nijesu iste: aa) za prvu može se upotrebiti rječ* jedan. Jedno misli, drugo čini. I. Gundulić 222. Jedan dvigne zeca a drugi ga ubiti. (D). Poslov. danič. 37. Jedni su posijali a druzi će požnjet. (D). 38. Jedno se goloj a drugo sijedoj bradi pristoji. (D). 39. Jedno misli pop a drugo popadija. (Z). Jedno misli tko kupuje a drugo tko prodaje. (Z). 38. Jednoga mejdan a drugoga dar bit ne more. (Z). 39. Ti jednu misliš a drugu bog čini. M. Zoričić, osm. 25. Jedan drobi a drugi kusa. Nar. posl. vuk. 111. Jedno misli pijanica a drugo mehangija. 113. Jedno mu je na srcu a drugo na jeziku. 113. —

bb) za svaku se može upotrebiti drugi. Drugi bo je kip otca, drugi sina, drugi duha sveta. Kateh. 1561. E I[a]. Drugo misle ļudske glave, drugo nebom koji vlada. G. Palmotić 2, 270. Drugo naređuje zakon, a drugo razdiļeńe kraļestva. A. Kanižlić, kam. 338. Drugo je vinčat se a drugo je posli ispunit vinčańe. M. Dobretić 476. Jerbo drugo zvizdoznanci pišu, drugo zvizde svrhu zemļe dišu. J. S. Reļković 9. — *d) riječima* drugi i drugi, drugi a drugi *kaže se da se što jednako čim izmjenjuje.* Iz majstorov dva pored naredbe cehmajstora svaku noć drugi i drugi da se naredo. Glasn. II, 3, 30. (1695). Zato im i nauk nijedan nije po voļi nego sve drugi a drugi nauk traže. B. Leaković, gov. 38. Moć sve druge a druge promińivati drugove. nauk. 246. — *e) može značiti što i* drukčiji. Ki ozdravivši drugi odluči peļati žitak. F. Glavinić, cvit. 247[a]. Da je ńega *(dugo vrime)* već opralo i lice mu drugo dalo. V. Došen 34[a]. — *kod toga se može isticati da je što ne samo drukčije nego i bolje, isporedi* drugačiji, a, *b).* Drugi je vitez vrli Akile i Diomede bojni bio. G. Palmotić 2, 117. — *f) ono s čim se ‚drugo‘ ispoređuje može stajati: aa) s prijedlogom* od. Ovi sin jest bog, ne drugi doisto od roditeļa, nego s roditeļom svojim jedan isti. F. Lastrić, test. 323[a]. On je drugi i različiti od Simeona Arhimandrite. A. Kanižlić, kam. 5. Nije drugi bog od onoga. J. Matović 457. — *bb) s konjunkcijom* nego (neg, nego li, neg li), već. Od drugoga da se more dati nego od biskupa. Naručn. 15[a]. Drugu ti hoću rit neg rekoh, još boļu. P. Hektorović 13. Ne velim ja drugu neg što ste rekli vi. N. Naļešković I, 225. Nije toj milosrdno djelo od tebe za drugo učińeno nego li za spasenje. A. Gučetić, roz. jez. 136. Milost nije drugo nego li stvar božastvena. A. Komulović 28. Ah, nije život ļucki drugo, neg' smućeno jedno more. I. Gundulić 233. Da se nejmaš za glavu u drugoj odići prikazati na sudu nego u kaluderskoj. A. Kanižlić, kam. 98. Što je drugo milo zlato, neg pečeno žuto blato? V. Došen 23[b]. Budući se protiva ńemu sve uzdiglo, ne za drugo nego jer nastojaše sjediniti Grke s Latinim. And. Kačić, razg. 150. Ne more se drugo učiniti, veće za ne poduit' strahovitu smrt, prominiti način od živļeńa. J. Banovac, razg. 92. Ta nikom je drugom napit' ne ću, već u zdravļe Miloš-Obilića. Nar. pjes. vuk. 2, 311.

2. alter, *o onome što je jedno od dvoga, i to o kojem se kasnije govori. i jedno i obadvoje može biti po sebi u množini.*

a. *oboje se nabraja riječima* jedan *i* drugi; *a obje riječi mogu biti i u množini. a) o ‚drugome‘ se kaže nešto suprotno onome što se kaže o ‚jednome‘.* 2 kńigê: jedьnu kúigu uzeļь banь veliki Ninoslavь a drugu kúigu uzeļь Nikolavь Tonisьto knezь. Mon. serb. 29. (1240). Nemoći jesu nike kratke . . . druge nemoći jesu duge. Naručn. 58[a]. Rijeti jedno stvar jednomu a poslije inako drugomu. Zborn. 22[b]. Jedna jednu sprijed desnicom za snježane prsi hvata, druga drugu nica licom stere końu priko vrata. I. Gundulić 401. Njemački je cesar jedno, drugo španjski kraļ mogući. 451. Nosim dva misnika . . . jedno bi Petar . . . a drugo Juda. I. Ančić, ogl. XIII. Jednijem okom pazit mačku a druzijem ražań. (D). Jedno kolo iz kala a drugo u kao. (D). Poslov. danič. 38. Jednom češe a drugom režo. (D). 39. S jedne strane dvanaes stoje, s druge dvanaes. J. Kavańin 516[a]. Jerbo je on *(Isus)* dvi muke trpio, u duši jednu, u tilu drugu. J. Banovac, razg. 157. Da jedan il' drugi vara se. F. Lastrić, test. 324[a]. Jedan za se, drugi u se. (Z). Poslov. danič. 38. Jedno šupļe, drugo prazno. (Z). 39. Dal' nek jednom rukom priti, a darovno drugom miti. V. Došen 231[a]. Jedna kita roda tvoga, druga od doma. Nar. pjes. vuk. I, 25. Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. I, 374. Ta jedno je Kraļeviću Marko, a drugo je vojvoda Milošu. 2, 215. Jedan dušom, drugi česom. Nar. posl. vuk. III. Jedan rekao bińašče a drugi biraše, pa su se pogodili. III. Jedan u klinac, drugi u ploču (udara). III. Jednim do zuba a drugim do suza. 112. — *b) kad dvoje radi među sobom tako da je oboje subjekat i (pravi ili nepravi) objekat radńi (recipročno), to se pokazuje riječima* jedan *i* drugi, *tako da je* jedan *svagda (gramatikalni) subjekat a* drugi *(gramatikalni) objekat. aa) nema više od dvoga da se recipročnom radńom bavi.* Tada da jedan drugomu odsumire. Mon. serb. 394. (1438). Nijedna od ovih *(dviju)* kreposti ne more stati prez druge. Korizm. 23[a]. I da vode dni vesele živeć jedan u drugomu. I. Gundulić 382. Dvije stvari jesu vazda jedna drugoj protivna. P. Posilović, cvijet. 18. Jedan nož druzijem se oštri. (D). Poslov. danič. 38. I ne hotijući jedno drugomu ovi posluh ispunit', sagrišiće. J. Banovac, razg. 108. Da će jedan drugoga do smrti pazit. I. Grlić, put. 172 Jedno drugom na rastauku govori. Nar. pjes. vuk. I, 402. De su s' jedan drugom zavjerili. 2, 221. Jedno drugo suzama umiva. 3, 171. Jedna mu noga drugoj dobra ne misli. Nar. posl. vuk. 112. Hita jedan drugoga sad simo sad tamo. Nar. prip. mikul. 37. — *bb) kod većega broja od dva, istijem se načinom kaže da svi među sobom recipročno rade.* Da jedan od drugoga zlo ne govori. Naručn. 34[b]. Jedan doktor drugomu zavidi. Korizm. 36[b]. I vi imate jedan drugomu umiti noge. N. Rańina 107[a]. joann. 13, 14. Da i vi jedan drugoga ļubite. Anton Dalm., nov. tešt. 155. joann. 13, 34. Od ļutog' ovce glada jedna s druge runo skine. V. Došen 149[b]. I ostale ńe sestre i kćeri da na radosti dohode jedna drugojzi u čast i u pošteńe. Narodna zdravica *u* Nar. pjes. vuk. I, 81. I pošiļu ognene čauše, sve potajno jedan od drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 190. Jedno drugomu (vaļa da pomažemo) a bog (će) svakomu. Nar. posl. vuk. 112. — *c) što se kaže o ‚jednome‘, kaže se i o ‚drugome‘.* I jednu i drugu tuj satvar iskusih. D. Rańina 24[a]. Er kakov je jedan, i drug onakov je. J. Kavańin 76[a]. I jedno i drugo živući u jedinstvu boļe se brinu na stvari potribite žitku. J. Banovac, razg. 266. Odgovara da nije ni jedno ni drugo. S. Rosa 48[b]. I jedan i drugi zakon potvrđuju običaji. A. d. Costa, zak. 1, 8. *amo spadaju i ovakovi primjeri:* Ukopaše jedno do drugoga. Nar. pjes. vuk. I, 240. Već on oće s jedne ruke na drugu. 1, 351.

b. *prvo od dvoga ne izriče se riječju* jedan, *nego: a) kojom drugom riječju.* Na lokvu i na drugu lokvu. Deč. hris. 83. Budući da se različitim načinom služimo, jedni ovim i drugi drugim. A. Kanižlić, utoč. XXVI. Suze druge dostizaju. N. Marči 44. Popij i tu i drugu. Nar. pjes. vuk. I, 89. Za dan pase, za drugi boluje. I, 273. Misleći svaki da je drugoga prevario. Nar. prip. vuk. 312. Iz ovoga doma izļegla u dobri čas, a u drugi dom uļegla u boļi čas. *Narodna zdravica u* Nar. pjes. vuk. I, XIII. — *b) ima se u misli n. p. o krajima, stranama (obalama) kod rijcke.* Na rijeci smo onoj veće, gdi Karonte glasoviti na kraj drugi duše izmeće. G. Palmotić 2, 452. Množ velika oko ove se rijeke kupi, da na drugu stranu stupi. 2, 453. *prema svijetu na kojem živimo zove se ‚drugi‘ svijet mjesto gdje*

duša biva poslije smrti. Da su četiri mista na onom drugom svitu. F. Glavinić, cvit. 12ª. Ki za ńime brzo otide na svijet drugi. J. Kavańin 150b. Kada smrtna već sikira ńi na drugi svit otira. V. Došen 254ª. Koliko je ovdi žudjivo kraļestvo Jesukrstovo po milosti, a u drugomu po slavi? J. Matović 472. *takovo je značeńe u ovom primjeru kod imena* stańe: On jure iz svita ovoga na drugo stanje priminul biše. Živ. kat star. 1, 218. *a u ovom kod imena* vijek: Odpusti ńima grijehe, da se vijek drug ne skončaju. J. Kavańin 294b. — *drugo je značeńe u ovom primjeru (vidi kod* svijet): Mladić došal na drugi svit. Nar. prip. mikul. 79.

3. alter, secundus, *koji je u redu poslije prvoga, a (kad je onoga što se broji više od dvoje) prije trećega, te kao ordinalni broj odgovara kardinalnom* dva.

a. *u pravom smislu. a) kod reda u vremenu, koji dolazi poslije prvoga a prije trećega. aa) o mjeri za vrijeme.* 1390 i drugo lêto. Mon. serb. 222. (1392). Tisuću i četiri sta i sedmь desetь i drugo leto. 514. (1471). Petinadeste dan miseca drugoga pokoli bihu izlizli iz zemļe Egiptove. Bernardin 68. exod. 16, 1. I bi večer i jutro, dan drugi. 93. gen. 1, 8. Dan dvadeseti i drugi. A. Kanižlić, bogoļubn. 40. — *često uz riječi što znače mjeru vremena, ističe da je ono koje odmah dolazi poslije prvoga,* proximus, sequens. Drugi dan ‚postridie'. F. Vrančić, rječ. 80. A na drugo leto papa . . . u broj svetih položi ga. F. Glavinić, cvit. 184—185. Drugi dan čini ga cesar prida se dojti. 304ª. Drugi dan ‚postero die, postridie ejus diei'. Drugi dan po uskrsu ‚postridie paschae vel pascbatis'. J. Mikaļa, rječ. 87b. Kad pak ova čast pristane, i kad drugi dan osvane. V. Došen 172b. Ali odiću staru nismo još odbacili nego ostavili do drugih poklada. M. A. Reļković, sat. A7b. Od prvoga petka do drugoga. Nar. pjes. vuk. 3, 62. — *bb) amo spada* drugi put (krat), *kad znači:* iterum, *onaj put koji je poslije prvoga a prije trećega.* Drugi put ‚un' altra volta, cioè la seconda volta' ‚iterum'. A. d. Bella, rječ. 773ª. Drugi put ga udario Janko. Nar. pjes. vuk. 3, 115. Ovako se u pjevańu svaka vrsta po drugi put govori. Vuk, nar. pjes. 1, 278. — *u ovom se primjeru ima* put *u misli:* Po jednom se vatrom preturismo, a po drugi biti započesmo. Nar. pjes. vuk. 3, 225. — *cc) o čemu što dolazi poslije jednoga što je iste vrste (može i ne biti odmah za ovijem); takovo što može biti n. p. događaj.* To bi drugo progonstvo za Nerunom crikve svote. F. Glavinić, cvit. 108b. — *koja mu drago stvar učińena poslije jedne od iste vrste.* 38 iz druge knige, 14 iz četvrte. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. Druga zbirka. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 1. — *čeļade.* Znamo, da i Noem, drugi otac po potopu . . . J. Kavańin 26ª. Puče puška, eto końanika; puče druga, eto i drugoga. Nar. pjes. vuk. 1, 44. *osobito kod imena careva, kraļeva, vladalaca itd., da se razlikuju od drugijeh istoga imena.* Ludovikom druzim kraļem. J. Kavańin 113ª. Decij, Sever, drug Konstantin. 272ª. — *b) kod reda u mjestu, koji je za prvijem a pred trećijem.* Na putь koji ishodi na mramorь; drugij mramorь nasrêd dubrave; na tretij mramorь . . . Deč. hris. 78. Ona tri, što ovdi side, jedno je moj pradid, drugo moj did, a treće moj otac. J. Banovac, razg. 36. *(Broj)* drugi *(zlamenuje)* stranu iliti polovinu lista. V. Došen m. Na jednoj trpezi knige nečańene, na drugoj trpezi blago nebrojeno. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Jedna vrata sva od zlata, druga vrata od bisera, treća vrata od škerleta. 1, 152. Prođoh goru, prođoh drugu i treću. 1, 332. — *c) u govoru, onaj o kojem se govori poslije prvoga.* Nu Abela on *(bog)* ļubļaše, a Kaina navidaše, s toga prikaz od prvoga primi, a grusti od drugoga. J. Kavańin 16ª. Milost prva i milost druga. Ant. Kadčić 10. Jedni vele: sanļiva djevojka, drugi vele: ļuta kano guja, treći vele: neļupka je roda. Nar. pjes. vuk. 1, 275—276.

b. *u prenesenom smislu. a) koji je u kakvoj časti čije je mjesto odmah iza prvoga.* Koja biše druga za opaticom. F. Vrančić, živ. 54. Drugi u časti, u vlasti etc. ‚dignitatis ordine secundus'. A. d. Bella, rječ. 664ª. — *slično je i ovo:* Adam koji je bio drugi Evin u grijehu, ne ktijaše pak biti drugi u muci. M. Radnić 27b. — *b) dodaje se* drugi *imenu čeļadeta (ili čega drugoga), kad se hoće kazati da je ko (ili što) onome jednak.* Raduj se, drugi prekrasni Josipe i drugi hrabri Acilišu. Aleks. jag. star. 3, 226. Jak drugi Salamun reduje meu puci. Đ. Baraković, vil. 112. Čovjek cvili, kad je ubio drûga, drugi kokodrio. J. Kavańin 77ª. On je naše dobro općeno, i za bogom otac drugi. 168b. Zaštobo sin boži, kako drugi Gedeon . . . F. Lastrić, test. 183ª. Benedikt izlazi drugi Ilija u božjoj ļubomornosti. V. M. Gučetić 217. Morebit si u jakosti Samson drugi. V. Došen 20b. Gospodski li biva sluga zatvorena svińa druga. 214b. Jesukrst pravo se zove drugi Adam. J. Matović 39. Kum jest ditetu po duhu kako drugi otac. M. Dobretić 40. Jer bi se onda medu nami tako svitli vidili, kano da bi svaki po sebi drugo sunce bio. B. Leaković, nauk. 136. Vodi me u krilo jedne mile vrste, koja je meni vrlo prilična i samo što nije drugi ja. G. Peštalić, utiš. 169. — *slično je i ovo:* Ovo uzroči, me bojnike leški maći da posijeku, i od krvi druge rike kraj Nestera da proteku. I. Gundulić 292—293.

c. *instr. sing. f.* drugom *često znači: drugi put. nije jasno koje se ime kod ovoga ispruva imalo u misli. isporedi* jednom, prvom, trećom *itd. kod* jedan, prvi, treći *itd.* — *od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚zum zweiten male' ‚altera vice'). Pokle se jednome na ov svit ra-djamo i na ń se drugome već ne povraćamo. I. T. Mrnavić, osm. 162. Odagnan jednom, drugom, desetom, stotom povraćam se. B. Zuzeri 67ª. Jednom reče: ‚Jezus i Marija!'; drugom reče: ‚Primi, gospe, dušu!'; trećom reče: ‚S bogom, vitezovi!'. And. Kačić, razg. 304ª. Ako se paka drugom, tretom i četvrtom povrati na grih. Ant. Kadčić 298. Jednom kroči, do końa dokroči, drugom kroči, końa pojahao. Nar. pjes. vuk. 2, 281. Što si mi se, srce, uplašilo? jednom si se od majke rodilo, a drugom češ, srce, umrijeti. 3, 197. Jednom mjeri, drugom kroj. Nar. posl. vuk 113. — *u ovom je primjeru mješte instrumentala akuzativ s prijedlogom* po: Po jednom se pićem obrediše, a po drugu piti započeše. Nar. pjes. vuk. 4, 186.

d *kod ordinalnoga broja* dvanaesti *u starije vrijeme mogao je biti prvi dio* drugi *mješte* dva. *vidi* druginaest.

II. *adv.* drûgô.

1. aliter, *vidi* I, 1. *znači gotovo isto što i* drukčije, drugako. Ali nije drugo, ovako se dogada. J. Banovac, pred. 20. Drugo bi bilo, da se jedan zaveća. Ant. Kadčić 410.

2. *vidi* I, 2. *razlikuje se od značeńa pod* 3 *tijem što mu se isporeduje (na prvom mjestu)* jedno. Žena . . osta posredu valova jedno teška a drugo od straha. M. Divković, zlam. 21. — *amo spada i ovo:* Svi široki a drugo upravni, mogu reći da su mlogo slavni *(drumovi).* M. A. Reļković, sat H2b.

3. secundo, *vidi* I, 3, *kao ordinalni adverab, na drugom mjestu poslije prvoga a prije trećega.* Naj prvo ja bogu na temu zahvaljam, a za tijem što mogu zahvaljam drugo vam. N. Nalješković 1, 295. U limb gredu ki nisu krščeni; drugo, ki nisu u smrtnom grihu; treto, ki takojer jesu prez hodotajnoga griha. F. Glavinić, cvit. prihod. 16b. Prvo vaļa da ima odluku, . . . drugo vaļa da viruje . . . a treće vaļa da . . . J. Banovac, razg. 215. Daj ti mene do dva poglavara: prvo daj mi Osman-barjaktara, drugo daj mi Tuzlu kapetana. Nar. pjes. vuk. 4, 261. Iz logora zove poglavare: prvo zove Lazarević Luka, drugo zove Čupića Stojana. 4, 263.

DRŮGICĚ, *adv. drugi put, drugom, vidi* drugoč. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. DRUGIĆ, *m. koji je drugi kod igre ‚pod klečak'. — U naše vrijeme u Hercegovini.* Zove se oni te je naj bliži novcem bacio k klečku ‚prvi', drugi za ńim ‚drugić'. V. Vrčević, igre. 73.

2. DRUGIĆ, *adv. drugi put, drugom, vidi* drugoč. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Nigdar nisam k tebi došal, da ti ne bi ča donesal: prvič dunde, drugič čižme. Jačke. 82.

DRUGINADESTE, *vidi* druginaest.

DRUGINAEST, *adj.* duodecimus, *dvanaesti. — Prvi se dio* (drugi) *mijeńa po padežima, drugi* (naest) *stoji mj.* na desete, *ali se nalazi i neokrńen (vidi dalje). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nadoše ga druginaest dan po porođenju. M. Divković, bes. 78a Rečeno je u besidi druginaest nediļe po dusijeh. 82a. Na hiļadu i šesat i drugonaest *(godište).* nauk. XVII. Drugogaanaest članka istomačenje. 77b. *ima i adv.* drugonaest *(u jedinom primjeru pisano* drugonajest). Drugonajest, pokornik ima biti pripravan . . . M. Divković, nauk. 202b. — *U tri spomenika* XV *vijeka ima stariji oblik* drugi na desete: I jako bi mi se po kom vrêmenu zgodilo dojti u Dubrovnikь . . . da bude u mnê u vojevodi Radosavu ili mi sinu knezu Ivanišu vlastelinь i knezь i večnikь i sudьja kako u kojemь godê vlasteo dubrovačcihь drugo na desete. Mon. serb. 337. (1427). *(Ako)* bi se toj vrême zgodilo ter prišao gospodin vojda Radosavь (ili) mu sinь knezь Ivanišь, da bude u vojde i u knezu Ivanišu vlastelin . . . knezь i večnikь i sudьja kako koji gode vlastelinь dubrьvački drugo na desete. 344. (1427). Eda li bi se zgodilo toj vrême, terь pošao gospodinь vojda Ivanišь ili knezь Petrь ili knezь Nikola u Dubrovnikь, da bude u vojde u Ivanišu ili u knezu Petru ili u knezu Nikole knezь i vlastelinь večnikь i sudьja kako u komь gode nasь vlastele(hь) dubrovačcehь drugo na (desete), kako se udrьži u prьvehь zapisehь. 421. (1442). *Daničić* (rječ. 1, 308) *misli da* drugo na desete *na ova tri mjesta treba shvatiti kao kardinalni broj; ali to nije potrebno. čini se kao da je smisao (ako je i nejasno izrečen) da Radosav Pavlović i drugi mogu biti članovi (dvanaesti) maloga vijeća dubrovačkoga; vidi:* Diversis piše: ‚Huic (rectori) adduntur XI nobiles quorum quinque judices, super autem consiliarii nuncupantur, hi cum rectore consilium minus constituunt'. Spom. sr. 1, XXVII. — *U rukopisu* XV *vijeka ima oblik* druginadeste: Drugonadeste lito gospodstva svoga umri. Dukļanin 7. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka ima oblik* drugonadesti *kod kojega se samo drugi dio mijeńa:* U jedinonadestomu *(stupu)* pokazanje, u drugonadestomu broj nediļa od duhov do prišastja, u tretjenadestomu prišastje gospodńe. I. Bandulavić VI.

DRUGISLAV, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* Drugizlo filio Zibizlai. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 197. (1278).

DRUGIVIP, *m. — U rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom ima* drugivip (дроугыкїпь) *i* drugovip (дроугокїпь) *kao ime ptici:* Slovo o jestьsupu i drugovipê. Jestьsupь i drugyvijpь oba jedinь ustavь imatь. Physiol. nov. star. 11, 196. *ali je to pisarska pogreška mješte* drugi vip, *kako se vidi po primjeru iz drugoga rukopisa:* Jestь supь i drugy vipь i oba jedinь ustavь imajutь. F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 115a *kod* вупъ.

DRUGOBOJNIK, *m.* commilito, *drug u boju. — U Belinu rječniku* (‚commiles' 205a) *i u Stulićevu. — nepouzdano.*

DRŮGOBRĂTUČED, *m. djeca (prvo)bratuččdâ jedno drugome su ‚drugobratučedi'. vidi* bratučed, *a) blizu kraja; isporedi i* bratučedić. — *Od* XVII *vijeka.* Tretja je vrsta na desnu stranu prvobratučed, drugobratučed, tretjebratučed, četvrtobratučed. M. Divković, nauk. 255a. Što mi zovemo prvobratučede, ono crkva zove drugobratučede; što mi zovemo drugobratučede, ono crkva zove tretjebratučede. 256a. Skanderbeg . . bi drugobratučed Gojka. I. T. Mrnavić, osm. 4. Drugobratučedi, to su djeca prvobratučeda. Vuk, rječ. 40b.

DRŮGOBRĂTUČEDA, *f. što je kći jednoga (prvo)bratučeda sinu ili kćeri drugoga. vidi i* drugobratučed. — *Od* XVII *vijeka.* Četvrta je vrsta na lijevu stranu kako rekši prvobratučeda, drugobratučeda, tretjebratučeda, četvrtobratučeda. M. Divković, nauk. 255a. — *U ovom primjeru stoji (po crkvenom smislu, vidi drugi Divkovićev primjer kod* drugobratučed) *mješte* prvobratučeda: Da Petar učini zaručeńa s Katarinom, pak se vinča š ńezinom drugobratučedom, dobra bi bila ńegova ženidba. ‚Impedimentum publicae honestatis non extenditur ultra primum gradum'. M. Dobretić 430.

DRŮGÔČ, *adv. drugi put, drugom. isporedi* drugoče, drugoć, drugice, 2. drugić, drugovic, drugovič, drugovišt, drugovļa, drugovļe. — *Može biti postalo od starijega oblika* drugojci. *isporedi i* prvoč. — *Od* XV *vijeka u pisaca čakavaca i Bošńaka i u naše vrijeme u narodnijem pjesmama iz Bosne, a između rječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Jambrčićevu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto u pisca kajkavca Mulliha), u Daničićevu* (drugočь). *a)* iterum, rursus, secundo, *vidi* drugi, I, 1, a, *b) bb) i* 3, a, *a) bb).* Drugočь takođe zajasmo. *(pisano u Jajcu).* Spom. sr. 1, 176. (1412). Misec jur sviteći drugoč se kazaše. M. Marulić 19. I tudje drugoč peteh zape. Bernardin 78. marc. 14, 72. Krščenije nima se drugoč činiti. Naručn. 12b. Ili more v utrobu matere svoje opet vlisti i drugoč se roditi. Postila. b1b. Opeta drugoč ide i moli se. M. Alberti 455. Kad se jednoč skruši, jeli triba i drugoč skrušiti se? F. Glavinić, svitl. 30. Pokaraj ga jednoč i drugoč. I. Ančić, vrat. 97. Što jednuč dovodi, to drugoč odvadja. P. Vitezović, odil. 3. *(Živine)* kad upadu jednoč u stupicu, neće se u ńu drugoč vratiti. F. Lastrić, od' 111. Jednoč skoči, malo ne doskoči; drugoč skoči, daleko odskoči. Nar. pjes. juk. 198. Jednoč reče: ‚Jezus i Maria!'; drugoč reče: ‚Pomozi mi, bože!'; trećoč reče: ‚Drž' me, Marijane!' 610. — *b)* alias, *vidi* drugi, I, 1, b, *b).* Kako smo i drugoč rekli. P. Radovčić, ist. 37. Nije sad vrimena tomačiti nego ćemo drugoč. F. Lastrić, ned. 50. — *c)* alias, interdum, *vidi* drugda, c. Djavli pakleni drugoč

*

ulizovahu u ńih. I. T. Mrnavić, ist. 77. Biseri koji drugoč nahode se ukraj mora. 103. Da će se najti drugoč jedan glavar. P. Radovčić, nač. 61.

DRUGOČE, *adv. vidi* drugoč. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka s nejasnijem značenjem; može biti da znači* olim, *negda, isporedi* drugda, d. Najde svetoga biskupa Urbana koji pokle biše drugoče ispovidnikom postal staše ondi sakriven. F. Vrančić, živ. 17.

DRUGOČED, *adj. vidi* drugorođeni. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRUGOČIJE, *adv. vidi* drugačije *kod* drugačiji, b. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka; može biti i štamparskom griješkom mj.* drugačije. Niti je igda od kog drugočije štito. A. J. Knezović 5.

DRUGOČIN, *adj. koji je drugoga čina, reda (vidi* 1. čin, 1). — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i supst.* drugočinac, *oboje sa značenjem:* ‚secundi ordinis, secundae classis'. — *oboje nepouzdano.*

DRUGOČINAC, drugočinca, *m. vidi kod* drugočin.

DRUGOČ, *vidi* drugoč, *a).* — *Radi postańa isporedi stslov.* drugojьtı. — *Dolazi samo u jednom rukopisu* XVI *vijeka.* Drugoć zatrubi i reče puku riči ove: ‚Dvignite se, drugoć trubi trubļa sveta'. M. Marulić 281.

DRUGOGREŠNIK, *m.* sceleri affinis, *drug u grijehu, vidi* 1. drug, d, *b).* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRUGOIGRAČ, *m. drug u igri.* — *U Stulićevu rječniku* (‚collusor'). — *nepouzdano.*

DRUGOJÀČÎ, *adj. vidi* drugojači *od čega je postalo.* — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *adj.* Isti je Isus . . ali ste vi drugojači nego je bio Filip. F. Lastrić, svet. 55a. I dostojno jest bio zaslužio ovu pokoru, jere drugojače jest ime imao, a drugojači jest u sebi bio. Đ. Rapić 40. I drugojača kojekakva izmišleńa. D. Obradović, živ. 66. Da sasvim drugojače naredbe mogu sjutradan osvanuti. M. Pavlinović, razl. spis. 279

b. *adv.* drugojàčē. Bog sve drugojače sudi. I. Grličić 211. Poruči mu, da kad drugojače ne more bit, da će ga priko Saksonije proći puščati. I. Zaničić 4. Sa svim drugojače vaļa da misli. D. Obradović, basn. 103. Ne onako kako bi on rad, nego sasvim drugojače. 435. Drugojače neće ti bog nikada biti pomoćnik. Đ. Rapić 66. Viru svrhunaravnu ne dobivamo drugojače, nego od istoga boga. B. Leaković, nauk. 22. Dostojan jest, da ga slušamo . . . drugojače bi pali pod kaštigu vićnega odsuđeńa. 351. Drugojače biti ti ne može. Nar. pjes. vuk. 5, 530. Da Đordija misli drugojače. 5, 535. Drugojače je rđavo čekati zimu. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 28. Ali je u ono vreme i sve bilo drugojače. zlosel. 283.

DRUGOJÀČIJÎ, *adj. vidi* drukčiji *i* drugačiji. *uprav komp.* drugojak. — *isporedi i* drugovačiji. — *Od* XVII *vijeka (vidi Ančićev primjer kod* b, *a)) a između rječnika u Vukovu* (drugojačiji *i adv.* drugojačije).

a. *adj. a) uopće.* Spustit se zaradi mišļenja drugojačijega. M. Radnić 14a. U svemu drugojačija . . . ukazuje se smrt pravednomu. I. Grličić 260. Ovi su učinili zakone po ńima sve drugojačije nego su zakoni principovi. J. Filipović 1, 43a. I prid ńima priobrazi se, to jest, učini se drugojačiji i u obrazu i u odići. F. Lastrić, od' 196. Drugojačija krv od Abelove. test. 117a. Sinovi ńegovi koji drugojačije ćudi bijau. E. Pavić, ogled. 228. Drugo pak vino jeste nebesko i mlogo drugojačije. 507. Treći dan vrati se k istomu ispovidniku sasvim drugojačiji. L. Vladmirović 95. Seļak u bolesti na smrti sa svim je drugojačiji. M. Đ. Milićević, zlosel. 300. — *b) vidi* drugačiji, a, *b).* Vaļa da sa svim drugojačiji život počnemo. J. Filipović 1, 48a. Ah da bi krstjani u ńiovoj pameti ova zlameńa imali . . . drugojačije bi bile ńiove ispovidi i ńiove molitve. 1, 146b.

b. *adv.* drugojàčijē. *a) uopće.* Da ne bi počeo drugojačije pripovidati. I. Ančić, ogl. 45. Kad misnik ne bi drugojačije otio sakramente služiti, nego da mu se plati. A. Bačić 62. Znaš li drugojačije govoriti? J. Banovac, prip. 64. Drugojačije je bog otac otac ńegova sina Isukrsta a drugojačije je otac naš. J. Filipović 1, 357b. Ona, budući zatvorena u manastiru, niti mogući drugojačije, poče se nadpisivati š ńim. F. Lastrić, ned. 155. Bre, da znate što ja znam, drugojačije bi govorili! 178. Kad nam ukazuju drugojačije nego li je on rekao. svet. 74a. Ne bijaše mu drugojačije, nego kano da je od sna ustao. E. Pavić, ogl. 93. Vidiš svaka drugojačije nego i sada vidiš. M. Zoričić, osm. 53. Ne kazaše mu kako je kraļ naredio, nego drugojačije. And. Kačić, kor. 352. Mnogo drugojačije govorimo ‚duge naše' nego rekosmo ‚kruh naš'. J. Matović 501. Ako li bi drugojačije razumio. M. Dobretić 32. Drugojačije danas misle nego juče. D. Obradović, živ. 32. Koji drugojačije (‚drugojačje') diluju nego oni. B. Leaković, gov. 253. Samo u sebi da je sve drugojačije. Vuk, odg. na utuk. 19. Ne verujem da ne bi bilo drugojačije. M. Đ. Milićević, zlosel. 275. — *b) vidi* drugačiji, b, *b).* Za ńim kraļevaše Joakim, koji se drugojačije Jehonias zvaše. E. Pavić, ogled. 352. Uzdaše se takoder u virnost i snagu kapitana Mojsije, koga drugojačije zvahu ‚Musa Arbanasin'. And. Kačić, razg. 89. Grad Betsan koji se drugojačije zove Citopoli. kor. 182. — *c) vidi* drugačiji, b, *c). isporedi a, b).* Već bi se drugojačije pripravļali. J. Banovac, pred. 3. Ah da bi krstjani u ńiovoj pameti ova zlameńa imali, . . . drugojačije bi se pripravļali na sud poći i zato drugojačije bi živili, drugojačije bi trčali dobra dila činit. J. Filipović 1, 146b. — *d) vidi* drugačiji, b, *d).* Vaļa da imaju dobru glavu, jere drugojačije upasti će. M. Radnić 129a. Imaju biti slušani, kada su ńihove zapovijedi prilične k onizijem što bog zapovida, za što drugojačije imaju biti nenavideni. 323b. Jer bi se drugojačije opet na isto povratio. A. Bačić 59. Misnik primivši lemozinu za misu ne može dati maće drugomu da istu misu reče, jer drugojačije sagrišuje smrtno. J. Banovac, razg. 239. Imaju stati u vlastiti manajstiri, drugojačije poznavati se imaju kakono odmetnici reda. A. d. Costa, zak. 1, 104. Kada ste na nauku, vaļa da dobro slušate i pamtite ono, što se govori; drugojačije (‚drugojačje') ne biste se mogli naučiti. B. Leaković, nauk. 18.

DRUGOJAGŇENICA, *f. ovca koja se po drugi put jagni.* — *isporedi* drugojańka. — *U Vukovu rječniku.*

DRUGOJÀK, *adj. vidi* drugak, drukčiji. *isporedi i* drugojačiji. — *Riječ je stara, isporedi stslov. adv.* drugojako, *rus.* другоякій, *adv.* другоякъ, другояко. — *Postaje kao* drugak *nastavkom* акъ; *osnova je* drugoj *kao u stslov.* drugojamo, drugojci, drugojde, drugojšti *itd.* — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (samo adv.* drugojako *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

a. *adj.* Drugojaka je svjetlost sunca, a drugojaka mjeseca, a druga zvijezda. M. Divković, bes.

399a. Nebeska večera mnogo jest drugojaka nego su večere svitovne. A. Georgiceo, pril. 88. Ovacije*(h)* i drugojacije*(h)* prilika pune su knige. I. Ančić, ogl. 176. Koje dare drugojako hotjelo se pripraviti. A. Boškovićeva 44.

b. *adv.* drügojâko. Ali su drugojako po blagdanih odredjena. I. Bandulavić III. Gledaj drugojako kako ćeš živiti. A. Georgiceo, nasl. 56. Ovako ne drugojako događa se tužnomu čoviku. P. Posilović, nasl. 4b. Koji bi drugojako učinia. Stat. poj. ark. 5, 315. (1670). Tako i ti čini; drugojako, izvan što jo ružno viditi, more se uzeti jedno slovo za drugo. M. Zoričić, aritm. 10. Da bi se drugojako od boga primili na milost. J. Matović 268.

DRUGOJAM, *adv. vidi* drugamo *i* drugam. — *Postaće vidi kod* drugamo *i* drugojak. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* drugojamo, *ali dolazi samo jedan put* XVII *vijeka.* Čini se izbašno ter glega drugojam. Š. Menčetić 35.

DRUGÒJÂŃKA, *f. vidi* drugojaǥenica. F. Kurelac, dom. živ. 63.

DRUGOJCI, *adv. vidi* drugoč. *isporedi i* drugovic. — *Riječ je stara. — U knigama pisanijem* XIII *i* XIV *vijeka crkvenijem jezikom, i u Daničićevu rječniku.* Drugojci i samь posilaaše. Domentijanb. 6. Privoditь že i drugojci glagoļe. Danilo 38.

DRUGOJDE, *adv. vidi* drugdje. — *Postaje nastavkom de (isporedi* gdje *itd.), vidi* drugojak. — *Riječ je stara (isporedi stslov.* drugojde); *dolazi u dubrovačkijem spomenicima* XIV *i* XV *vijeka a iz njih u Daničićevu rjčniku; sad je u Dubrovniku zamjenuje riječ* drugovdje *(koju vidi).* Po otocêhь i drugojde. Spom. sr. 1, 24. (1399). Ovьdê i drugojde. I, 103. (1411). — *u ovom primjeru znači:* na drugo mjesto: Da ne gredu u naše mjesto nu da gredu drugojde. Spom. sr. 1, 122. (1414). — *U dva spomenika* XIII *vijeka pisana crkvenijem jezikom dolazi s ê mj.* e, *ali je prvi naštampan po rukopisu* XVII *vijeka, a drugi je nepomnivo naštampan:* Rečo bo gospodь našь: ‚Sicê zapovêdaju vamь da ļubite drugь drugа, jakože i azь vasь vьzļubihь'. I drugojdê: ‚O semь razumêjut(ь) vy, jako moji učenici jeste, ašte ļubite drugь drugа'. Sava, tip. stud. glasn. 40, 163. tip. hil. glasn. 24, 204.

DRUGOKRSNIK, *m.* anabaptista, *čovjek koji se drugi put daje krstiti. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Cić toga ovi drugokrstniki, koji se drugoč krste. Postila. G 1a. Kako ovi himbeni, bezumni drugokrstniki čine. v4a.

DRUGOLOŽNIK, *m. drug u ložnici (sobi, klijeti). — U Stulićevu rječniku* (‚contubernalis'). *— nepouzdano.*

DRUGOĻUBAC, drugoļupca, *m. čovjek drugoļuban. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRUGÒĻUBAN, drugòļubna, *adj. koji ļubi drugove, prijateļe; prijateļski. — isporedi* drugoļubiv. — *Dolazi u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom i u jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i drugijeh crkvenijeh riječi, a između rječnika u Stulićevu (gdje ima da je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu* (drugoļubьnь). Ta drugoļubni sastanak. D. Obradović, sav. 10. Kroz vzajmno i drugoļubno pomagaće i ļubļeće. 116. — *Adv.* drugòļubno. Drugoļubьno učrêždajetь. Okázk. šaf. pam. 63. Ja ću se s tobom drugoļubno razgovarati. D. Obradović, basn. 5. Kao da se jedan na drugoga drugoļubno naslonio. živ. 81.

DRUGOĻÙBIV, *adj. vidi* drugoļuban. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* drugoļuban. Drugoļubiva lasta. D. Obradović, basn. 302.

DRUGOĻUBĻE, *n. ļubav prema drugu, drugovima, prijateļstvo. — U Stulićevu rječniku* (drugoļubje ‚amicitia, socialitas') *s dodatkom da je riječ ruska.*

DRUGOĻUBOVNIK, *m. drug u ļubavi, čovjek koji ļubi isto (žensko) čeļade. — U Stulićevu rječniku* (‚rivalis'). *— nepouzdano.*

DRÙGÔM, *vidi* drugi, 3, c.

DRUGONADESTI, *vidi* druginaest.

DRUGONESREĆNIK, *m. drug u nesreći. — isporedi* drugosrećnik. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* drugonevoļnik *(drug u nevoļi), oboje sa značenjem:* ‚aerumnae et mali socius'. — *oboje nepouzdano.*

DRUGONEVOĻNIK, *vidi* drugonesrećnik.

DRUGOPĆENIK, *m. drug u općeńu. — U Stulićevu rječniku* (‚congerro'). — *sasma nepouzdano.*

DRUGOPIĆE, *n. piće u društvu, s drugovima. — U Stulićevu rječniku* (drugopitje ‚compotatio'). — *sasma nepouzdano.*

DRUGOPOLAN, drugopolna, *adj.* sesquialter, *podrug. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* drugopolovan *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

DRUGOPOLOVAN, drugopolovna, *adj. vidi* drugopolan.

DRUGOPUTNIK, *m. drug u putu. — U Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚socius et conscius laborum' *(sic). — nepouzdano.*

DRUGORATNIK, *m. vidi* drugobojnik. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRUGOREDAC, drugoreca, *m. vidi* drugoredan.

DRUGOREDAN, drugoredna, *adj. koji je drugoga reda. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i supst.* drugoredac, *oboje tumačeno:* ‚secundi ordinis'. *— oboje slabo pouzdano.*

DRUGÒRODAN, drugòrodna, *adj. drugoga roda, druge vrste. — U jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚secundi generis'. Naj prvo, jel' človek držan ļubiti vse ļudi, prijateļe i neprijateļe? Drugo, ka je plaća veća, prijateļe ļubiti ali neprijateļe? Treto, ka rič nas priziva ka ovomu drugorodnomu i bratarskoj ļubvi? Korizm. 50a.

DRUGORODEN, *adj.* secundo loco genitus, *prvi koji se rodi poslije naj starijega djeteta (prvorođenoga). — U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (drugorodjeni 664a) *i u Stulićevu* (drugorodjen). Drugorođeni je sin boži Adam. M. Divković, bes. 820a. On *(Jesukrst)* jest prvorođeni . . . . a mi drugorođeni, ńegovi zajednobaštinici. J. Matović 457.

DRUGORODENICA, *f. drugorođena kći. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRUGORODENIK, *m. drugorođeni sin. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRUGOSLUŽBENIK, *m. drug u službi. — U Stulićevu rječniku* (‚conservus'). *— nepouzdano.*

DRUGOSREĆNIK, *m. drug u sreći. isporedi* drugonesrećnik. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRUGOŠ, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Drugošь). Popь Drugošь. Mon. serb. 123. (1336-1347).

DRUGOŠEVCI, Drugoševaca, *m. pl.* selo sevastokratora Dijana koji ga je priložio crkvi bogorodičinoj u Arhiljevici na svojoj baštini a car Stefan potvrdio, a poslije ga carica Jevdokija sa sinom Kostadinom dade Hilandaru priloživši Hilandaru i crkvu i ostala sela ńezina. (Mon. serb. 142 *god.* 1349; 191 *god.* 1379). Đ. Daničić, rječ. 1, 307.

DRUGOTRIJEBNICA, *f. druga, prijatelica. — U Stulićevu rječniku* (‚mulier intima, familiaris'). *— nepouzdano.*

DRUGOTRIJEBNIK, *m. drug, prijatelj. — U Stulićevu rječniku* (‚amicus intimus, familiaris') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

DRUGOTRPEZNIK, *m. drug kod trpeze (kod jela). — U Stulićevu rječniku* (‚compransor, convictor'). *— nepouzdano.*

DRUGOUČENIK, *m.* condiscipulus, *drug u učeńu. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRÛGOV, *adj.* socii, *koji pripada drugu. — U jednoga pisca našega vremena.* Tešku suzu Zelić na se vrati, ńu mu drugov grozan uzdah prati. Osvetn. 4, 62. *— vidi i* Drugov Stup.

DRÛGOVAC, Drúgôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 149.

DRUGOVÀČIJÎ, *adj. vidi* drugojačiji, *od čega postaje. isporedi* drugovdje. *— Od* XVIII *vijeka (kao adverab) u Dubrovniku i u južnoj Hercegovini, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* Da je to ribańe posve u razvitku drugovačije nego li je talijansko. L. Zore, rib. ark. 10, 322. *— Adv.* drugovâčijê. Da se nigdje drugovačije ne može iznać. A. Kalić 343. Čifutin nije ih već stio primiti drugovačije no da mu naj prije reže meso. Nar. prip. magaz. 1868. 37. Drugovačije nećeš se kurtarisati. 61.

DRÚGOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Drugovcu.* Drugovačka *(opština).* K. Jovanović 149.

DRUGÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se druguje. — Stariji je oblik* drugovanje. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (drugovanje 206ª. 226ᵇ) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Da u kuća vašim i u svakomu drugovańu bude među vama sklad. F. Lastrić, od' 519. Kako ćeš se zaboraviti od drugovanja oniziju mladića? test. ad. 56ᵇ. Ženska s ļudma drugovańe. V. Došen 93ª. On je svoje vrime drugovańa (kalfaluka) ispunio. A. T. Blagojević, khin. 56. Bez reda dobra posla nema, ni u zvańu ni u drugovańu. Osvetn. 3, 23.

DRUGOVARALAC, drugovaraoca, *m. čovjek koji vara druga. — U Stulićevu rječniku* (drugovaralac *i griješkom* drugovaraoc ‚sociofraudus'). *— nepouzdano.*

DRUGOVAT, *adj. vidi* 1. drugast. *— U Bjelostjenčevu rječniku* (‚perticalis').

DRUGÒVATI, drúgujêm, *impf.* uti aliquo familialiter, *biti komu drug, živjeti s kim kao drug. — isporedi* drugariti. *— Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drugôvâh, *u impt.* drúgûj, *u ger. pracs.* drúgujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* drûgovâ *i part. pract. act.* drûgovao, drûgovâla. *— Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚associor' 206ª; ‚versor' 226ᵇ; drugovati u trgovanju ‚societatem inire' 206ª), *u Bjelostjenčevu* (‚associor'), *u Voltigijinu* (‚associarsi, accompagnarsi' ‚gesellschaft leisten'), *u Stuličevu* (‚comitari, comitem se praebere, conversari, uti aliquo familiariter'), *u Vukovu* (‚mit einem häufig umgehen, sein' drug ‚sein' ‚sodalis sum, utor aliquo familiariter'). Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala. Nar. pjes. hekt. 17. Bog te meni darova, da sa mnom druguješ. M. Držić 473. Ne općiti ni drugovati ni živiti s onimi. Š. Budinić, ispr. 94. Nitko ne ima sa zlijemi i opacijemi općiti i drugovati. M. Divković, bes. 743—744. Ter mi ćemo biti s vami i zajedno drugovati. P. Posilović, nasl. 202ᵇ. Ali kako gospodin znadijaše, da mi ne moremo živiti na zemļi brez uvriđenja božijega, onako ni drugovati među nama brez uvriđenja iskrńega. F. Lastrić, ned. 239. Svaka vrsta od živina druguje i sjedińuje se u svom plemenu i to po naravnomu prignutju. 291. Sva vaša dičica naučiće dobro i zlo od družtva; s kakvim uzdruguju onaki će i biti. 352. I sam volti tugovati, nego s lažcem drugovati. V. Došen 137ᵇ. Nego ćemo ondi uvik sa svetima drugovati. B. Leaković, nauk. 141. No ja s tobom drugovati neću. Nar. pjes. vuk. 3, 199. Dvije druge vjerno drugovale. Nar. pjes. petr. 1, 231. On druguje s ńim, oni druguju. Vuk, rječ. 141ᵇ. Koji je drugovao s Bajom Pivļaninom. *(vidi* 1. drug, e, *a)).* Nar. pjes. 3, 300. Kao da nijesu ni kumovali ni drugovali. S. Ļubiša, prip. 99.

DRÛGÔVDJE (drugóvdje), *adv. vidi* drugdje. *—* -je (-ê) *stoji po južnom govoru, ali je zamijenilo ńegdašńe* e; *od prošloga vijeka govori se i* drugovde. *— Postaje od starijega oblika* drugojde, *kao što* drugovačiji *od* drugojačiji. *— Od* XVI *vijeka (samo kod Dubrovčana); između rječnika u Belinu* (‚alibi' 68ª. 447ª; ‚alio' 68ª; od drugovdje ‚aliunde' 68ª) *i u Vukovu* (drûgôvde *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Išti drugovdje. Zborn. 147ª. Pokoja drugovdje izvan tebe nije. V. Andrijašević, put. 203. Kako bi drugovdje rečeno. I. Đordić, ben. 90. Misliš nać mir drugovde izvan mene? D. Bašić 68ª. Neće ti biti drugovdje radosti take kakvu ćeš kušati u crkvi. I. M. Mattei 129. Neće ti biti drugovde iznaći života. 185. *— I kod micańa.* Zato je tebi Isukrstu pleća obraćo a drugovdje upravļo svoje uzdahe. B. Zuzeri 96ª. Da se drugovdje pristanimo. A. Kalić 594. Seļak treba da se drugovdje za kruhom obrne. L. Zore, rib. ark. 10, 322.

DRUGOVIC, *adv. drugi put. — isporedi* drugovič. *— Postaje jamačno od starijega oblika* drugojci, *kao što postaje* drugovačiji *od* drugojačiji. *—* XV *i* XVI *vijeka u dubrovačkijem rukopisima, a između rječnika u Daničićevu* (drugovicь). Ter ihь hoćemo takoj pedepsati da drugovicь takozi ne smeju učiniti. Spom. sr. 1, 28. (1400). Drugovicь nemoj mu ni u inomь vêrovatь. 1, 152. (1421). I paki drugovic pođe. N. Ranina 91ª. mat. 26, 42. Prjede nego drugovic kokot uspoje, trikrat me se odvrže. 97ª. marc. 14, 30. Drugovic Pilat reče ńim. 104ᵇ. luc. 23, 20.

DRUGOVIČ, *adv. vidi* drugovic. *— Na dva mjesta* XV *i* XVI *vijeka.* Ako tat bi se mogal prvič moliti, drugovič se nemozi. Stat. krč. ark. 2, 283. Drugovič pribile otvori prsi sprid. Š. Menčetić 29.

DRÛGOVIĆ, *m. a) prezime. —* XIII *i* XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Drugovičь 1, 307 *i* 3, 589). Radoje Drugovičь *(sic).* Mon. serb. 33. (1249). ‚Dabisco Drugovich' *(u latinskom spomeniku).* Mon. rag. 1, 162. (1344). Priboje Drugovičь. Glasn. 15, 303. (1348?). *— b) seoce u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. bosn. 114.

DRÛGOVIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru fočanskom.* Statist. bosn. 112.

DRUGOVIJA, *vidi* drugovļa.

DRUGOVIP, *vidi* drugivip.

DRUGOVIŠ, *vidi* drugovišt.

DRUGOVIŠT, *adv. drugi put. vidi* drugoč. — *Dolazi samo jedan put (pisano* drugovišťe) xv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Da drugovišťe nêmaju. Spom. sr. 1, 39. (1402). — *Sa starijim oblikom* drugovišti *na dva mjesta u knjizi pisanoj* xiii *vijeka crkvenijem jezikom (u drugom je primjeru značeńe: dva puta).* Otide drugovišti ostavivъ zemļu svojego otьčьstva. Domentijana 263. Na tomьže mêstê drugovišti Iordanu otъ straha gospodńa suho šьstvije svoje pokazavъšu, prьvêje Israiļu prohodeštu sь kivotomь gospodńimь, i na konьčinu lêtь paky samomu gospodu krьštajušťu se vъ ńemь 271. — *Okrńeno* drugoviš *u rukopisu* xvi *vijeka.* On se drugoviš odvrže. N. Rańina 98b. marc. 14, 70.

DRUGOVIŠTI, *vidi* drugovišt.

DRUGOVJA, *vidi* drugovļa.

DRUGOVJE, *vidi* drugovļe.

DRUGOVĻA, *adv.* iterum, rursus, secundo, alias, *drugi put. vidi* drugoč. *isporedi* drugovļe. — *Naj stariji je oblik* drugovija. — *Nejasan je nastavak.* — *Naj stariji oblici* drugovija *i* drugovļa *dolaze samo po jedan put* xv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Da samь ja uzeo ... naj prьvo desetь tisuća dukatь. Mon. serb. 503. (1467-1470). Drugovļa da mi ne govore. 530. (1484). — *Mladi oblik* drugovja *dolazi dosta često od* xv *do* xviii *vijeka.* Pojde tada Filip i reče Jadriju, a Jadrij drugovja i Filip rekoše Isusu. Bernardin 67. joann. 12, 22. Drugovja, li buduć razbojnik, pustiňom vidih ženu greduć. M. Marulić 276. Vrati se tada andeo gospodinov drugovja. N. Rańina 44b. 3reg. 19, 7. Neg da za drugovja hrane odlučiše. P. Hektorović 8. Prije mi smrt zadaj, nego mi drugovja učini nemir taj. N. Naļešković 2, 93. Bit ti će uzdarov, drugovja me češ nać. M. Držić 136. Kada bi kto drugovja krstil il povratil krščenje. Š. Budinić, ispr. 159. A drugovja Židovi ńega slišajući govorahu. A. Gučetić, roz jez. 294. Da mogah drugofja umriti, bi*(l)* bi me čini strah drugu smrt požriti. Đ. Baraković, vil. 320. Nahodimo da je trikrat plakao, jednokrat na smrti Lazarovoj ... drugovja svrh grada Jeruzolima ... P. B. Bakšić 9. Kada ga nađe spavajuć i drugovja u špiļi. I. Ančić. vrat. 134. Kad bi bili grisi drugovja izpoviđeni. svit. 90. Kako i drugovja jest rečeno. A. Vitaļić, ist. 254. I opet drugovja pojde na ono isto misto M. Lekušić 47. Dijak drugovja može reći. H. Bonačić 122. *(u ova dva primjera može biti da znači: na drugo mjesto, drugamo, isporedi* drugovdje: Ti bivši obećao posluh ištеš biti promijeńen drugovja. M. Radnić 547a. Ako može biti, neka se drugovja prinesu. M. Bijanković 81). — *Naj mladi oblik* drugovļa *dolazi samo na dva mjesta* xvii *i* xviii *vijeka.* Obrativši se drugovļa k onim svetim. P. Radovčić, nač. 264. Drugovļa ću t' ja praviti od pravļenih jošter gora. J. Kavańin 418a.

DRUGOVĻE, *vidi* drugovļa. — *Dolazi samo pisano* drugovje *(ali vidi i naj zadńi primjer) u dvojice pisaca* xvii *vijeka i u Mikaļinu rječniku (vidi dalje).* Koji biše bio obadjen drugovje. B. Kašić, iń. 57. Da je bio dvakrat bičevan: jednom za utažiti Židove, drugovje za običaj. is. 57. Ima politi prvo, ... ima politi drugovje. rit. 16. U ono vrime ne drugovje, nego li po našoj oblasti pričestjenje da se ima podati. M. Bijanković 40. — *U ovijem primjerima kao da znači: na drugo mjesto:* Bi drivo odnešeno drugovje. B. Kašić, iń. 26. Da nitko ne bude smiti prinositi svete moći iz naše crikve metropolitane drugovje pod nijedno ogovaranje. M. Bijanković 86. — *U Mikaļinu je rječniku značeńe: na drugom mjestu* (drugovje, indi ‚alibi'). — *U ovom primjeru znači: na drugom mjestu, drugdje, ali je očito griješkom naštampano, te treba čitati* drugovdje: Vi ga ištete drugovje gdi ne može biti. A. d. Bella, razg. 214b. *tako je i u ovom primjeru gdje je naštampano* drugovļe: Još ļu Jobu ‚dicebant deo: recede a nobis', a drugovļe ‚omnes vias ejus intelligere noluerunt'. A. d. Bella, razg. 61b.

DRUGOVNUTI, drugovnem, *pf. kao dem.* drugovati. — *U jednoga pisca našega vremena na jednom mjestu.* Drugovnuti kako rukovnuti uzgred možeš s kim se god sukobneš. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329b.

DRUGOVOJNIK, *m. vidi* drugobojnik. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Belina, ali u ovome te riječi nema. — nepouzdano.*

DRUGÒVŔSTAN, drugòvŕsna, *adj. druge vrste.* — *U Belinu rječniku* (drugovrstni ‚alterius generis' 297a) *a iz ńega u Stulićevu* (‚diversi generis').

DRŬGOVSKÎ, *adj.* sociorum, *koji pripada drugovima.* — *U poslovici* xvii *vijeka i u jednoga pisca* xviii. Gosposka do vrijeme a bratinska (ili drugovska) do vijeka. (D). Poslov. danič. 24. Drugo dobro ženidbe jest ona drugovska virnost, koju zaručnik i zaručnica paze među sobom. B. Leaković, nauk. 244.

DRUGOV STUP, *m. mjesto kud je išla međa selu Slovińu.* — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku (kod* Drugovь). Se međe selu Slovińu: ... na Drugovь Stьlpь posrêdê Suhodola ... Mon. serb. 122. (1336—1347).

DRUGOZAKOŃE, *n.* deuteronomium, *drugi zakon (peta knjiga Mojsijeva).* — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. utorozakońe).

DRŬGUD, *adv.* alio, *na drugo mjesto, drugamo.* — *isporedi* drugude, drukud, drukuda. — *Postaje od osnove adj.* drugi *nastavkom* udь, *isporedi* kud, tud, ovud *itd.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nek sad drugud ne odlazi. V. Došen 12a. Nit' se drugud već okrene neg' ... 84a. Dal' i drugud još se maše. 87a. Nit' na stranu drugud hodi. 196b. — *Na jednom mjestu* od drugud *znači: od drugoga mjesta:* Što po sebi cinu ima od drugud ju ne uzima. 37a. *tako je i ovdje gdje mj.* drugud *ima* druguda *(isporedi* kuda, tuda *itd.):* Dokle godi ńem u oči od druguda posvidoči. 132b.

DRŬGUDA, *vidi* drugud *na kraju.*

DRUGUDE, *adv.* alibi, *na drugom mjestu. vidi* drugud. — *U dvojice pisaca čakavaca* xvi *vijeka.* Kako sveto pismo drugude mnogo krat daje svidočastvo. Postila. m 2a. Današńe evanjelije, ni drugude sveto pismo, od rojstva dive Marije ništar ne govori. Kk 4b. Ova beseda pri svetom Pavlu i drugude. Anton Dalm., ap. e 1b.

DRUGUJ, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Druguj i Milovanь. Deč. hris. 40.

DRUK, *m.* ime odebelom kocu. — U Posavini. F. Hefele. — *vidi* 3. drug.

DRŬKČÎ, *adj. vidi* drukčiji, *od čega postaje tijem što je* ij *ispalo.* — *Od* xviii *vijeka.* Niko Omira ne naziva drukčim. D. Obradović, basn.

171. Baš su drukči oni od serdara. Nar. pjes. vuk. 5, 550. A ja nosim drukče odelo. M. Đ. Milićević, zlosel. 255. — *Adv.* drùkčē. Žao mi je, ali drukče nije. Nar. pjes. vuk. 5, 225. Nije drukče, Lazo, vi'š kako je! M. Đ. Milićević, let. več. 196.

DRŮKČIJÎ, *adj.* diversus, *koji nije jednak (u čemu ili ni u čemu), različan. vidi* drugačiji, *a isporedi i* drugojačiji, drugovačiji. — *Po svoj je prilici ista riječ što i* drugačiji, *samo što se kod ovoga shvatilo da* a *(kao da je postalo od ńegdašńega* ь*) može ispasti. g pred č mijeńa se na* k, *ali se gdjegdje nalazi pisano. — Od* xvii *vijeka (vidi kod b)), a između riječnika samo u Vukovu. a) adj.* A česa će biti drukčijega. Nar. pjes. vuk. 5, 482. Ova se pjesma u glavnoj stvari nimalo ne razlikuje od pete, samo što je malo drukčija. Vuk, nar. pjes. 3, 445. Nošńa je ženska gotovo u svakoj naiji drukčija. dan. 2, 105. Zakon drukčiji od ńihovoga. kovč. 5. — *b) adv.* drùkčijê. Er kada bi drugčije bilo. J. Kavańin 74a. Drugčije more živiti. I. J. P. Lučić, nar. 39. Drukčije mu biti ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 4, 154. Da drukčije biti ne može nego da treba ići. Nar. prip. vuk. 185. Opet to, ali drukčije. Vuk, nar. pjes. 1, 41. Ja sam ovu pjesmu, u mnogome koječemu drukčije, slušao još kao dijete. 2, 205. Dobročani sa svijem drukčije govore nego Kotorani. poslov. xx. Kad ļudi prosti čuju da kakav gospodin govori drukčije od ńih. pism. 18. Tako ih desetorica mogu raditi svaki drukčije. 94. Koji u ovome djelu misle drukčije od mene. 95.

DRŮKŠA, *adv.* alias, interdum, *katkad, vidi* drugda, b *i* c. — *Postaje kao* drugda *nastavkom* ša *(isporedi* dvaš, triš, drugdaš) *pred kojijem se* g *mijeńa na* k, *ali se gdjegdje nalazi pisano.* — xviii *vijeka u dvojice pisaca iz Dalmacije, a i u naše vrijeme kod naroda u sjevernoj Dalmaciji.* Jer niko ne bi dao svoje duše za vas ovi svit, a dajete je drugša za ništo. J. Banovac, razg. 99. Da za se drukša ne znadiše od nagłosti bolne. pred. 153. Drukša žena bi mu rekla. M. Zoričić, zrc. 197. Drukša se nahodi u velikoj studeni. 240. Drůkša, drugda. M. Pavlinović. — drukša—drukša, *koji put — drugi put, vidi* drugda, b. Poradi stida grih drukša ne bi ispovidila, a drukša bi imala odluku ispoviditi ga. M. Zoričić, zrc. 135. Od sami dakle aršina razdiļeni drukša na 2 dila, drukša na 3, drukša na 4, drukša na 5. aritm. 63. *kako se može izmijeniti samijem* drugda, *vidi u drugom i četvrtom primjeru kod* drugda, b. — *Na jednom mjestu ima* drukšaj *(vidi* j*) s istijem značeńem:* Učini čovik isto, znade se i očito, drukšaj drže i tomu se ne čude, pače čini im se nika dika. J. Banovac, prip. 187.

DRUKŠAJ, *vidi* drukša *na kraju.*

DRŮKUD, *vidi* drugud. — *U Vukovu rjčniku* (drukud *i* drukuda, na drugo mjesto *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

DRŮKUDA, *vidi* drukud.

DRULIŠĆE, *n. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada na DruliščU (‚Drulišču'). Sr. nov. 1875. 415.

DRUĻATI SE, druļam se, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu u pisca Slavonca* xviii *vijeka. kao da znači: pretvarati se ili takovo što.* Glas tanak Talije i šumsko mandure nek vam mrzak nijo, diple i tambure; obraz lip je zoro i glasak slavuļa, kad po stablih gore pivajuć se ļula: narav više moro kada se ne druļa. M. Katančić 78.

DRŮM, drùma, *m.* via militaris, *glavni, veliki put, grč. ὁδός. — isporedi* cesta, testa. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* drûme, drůmi *(bez ov a kad je ovo umetnuto:* drùmovi). — *Od kraja* xiii *ili od početka* xiv *vijeka, a između riječnika u Mikańinu* (drum, put velik ‚via publica, praetoria, consularis, militaris, regia'), *u Belinu* (‚via' 710b; ‚trames' 668a), *u Bjelostjenčevu* (drum, cepaš, veliki put oršački), *u Stulićevu* (‚via'), *u Vukovu* (drum, veliki put ‚die heerstrasse' ‚via regia'), *u Daničićevu* (drumь ‚via publica'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Sinorь otь Pupa ... na drumь ... Mon. serb. 64. (1293—1302). Se že ottesi sela togo ... drumomь na Vrabicu. Glasn. 27, 291. (1347). Drom ili drum zove se put općeni. M. Marulić 67. Vidêv drumom greduć. Transit. 285a. Ko je put pogriješil, vrati se na drum prav. D. Ranina 108b. Gusar po planinah drumove zasijeda putnicima. I. Đorđić, salt. 239. Uz drum mloge staze različne se vide. A. Kanižlić, rož. 91. Drum preko Velebita. D. Obradović, basn. 326. Zatvoriću skele oko mora i drumove okolo primorja. Nar. pjes. vuk. 2, 401. Već on ore careve drumove. 2, 438. Ko goď prode drumom širokijem. 2, 443. Snijeg pade, drumi zapadoše. 3, 370. Kad pogleda drumom zelenijem. 4, 130. — *u pjesmama često uz* drum *stoji i* put: Pa počinu nasred druma puta. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Razboļe se Kraļeviću Marko pokraj puta druma junačkoga. 2, 327. Da zapanu oko druma puta. 4, 55. Zapadoše oko druma puta, ... no vrže ga nasred druma puta. Pjev. crn. 28b. Pokraj puta druma junačkoga. Nar. pjes. istr. 1, 35. — *b) kakav mu drago put.* Ka zmijam pozna drum. Š. Menčetić 80. Poznava ... po zemļi zmijam drum i pticam po nebi. M. Vetranić 1, 179. Zvijezda im *(kraļima)* drum kaže. M. Držić 447. — *c) put, putovańe.* Kud upravi svoj drum slatka ma razbluda? G. Palmotić 2, 8. Ovdi tvomu drumu u isto doba svrha ima bit i tvomu životu. A. Kalić 500. — *d) sa značeńem kod b) ili c) u prenesenom smislu. često kod pisaca.* Ni ostavļa druma duhovno kriposti. M. Marulić 79. Ka je svim štetam drum. Š. Menčetić 174. S počtenjem lipota u jedan gredo drum. 220. Pride se pust' umrit ner slidit ļuven drum. 327. Zle ļudi na pravi drum stavi. M. Vetranić 1, 42. Dopus' mi tvoja moć pravednijem drumom it. N. Dimitrović 40. I hoću t' pravi drum pokazat od nebi. 59. Drum prave mudrosti. M. Držić 17. Ganu me na taj glas, čuv lijepe dvije kćeri da ima kraļ Adras, ke ište da vjeri, ter da je od višńih znat isk'o drum i svjet, kako će vjerit ńih, tko mu će biti zet. M. Bunić 24. Svijeh nas ļubav vodi i vlada, i što od ńe mi imamo naručeno, ono samo naš je zakon i drum sada. I. Gundulić 36. Ou je *(bog)* otac od sirota, drum, istina, život, vrata, moje ufanje. 247. Trag od uzdah mojijeh slidi *(liste!),* koje upravļam sved bez broja, gdi se draga ļepos vidi, drumi otajni, duša moja. 254. Isti su drum tirali svi oni koji su htili prid svitom Isukrsta služiti. A. d. Bella, razg. 243b. Mnozijeh jer nauči od spaseńa drum blaženi. I. Đorđić, ben. 56. Stupa po grešnomu drumu. V. M. Gučetić 10. Običajni put i drum od križa. A. Kauižlić, uzr. 215. I građani drum imaju dosta širok i po nogu da se k paklu vozat mogu. V. Došen 33a. — *e) ime mjestima: aa) u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Drumu. Sr. nov. 1874. 442. — *bb)* Popov Drum *u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva na Popovom Drumu. Sr. nov. 1875. 1327. — *cc) zaselak u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 99.

DRUMAC, drumca, *m. vidi* drumak. — *U Stulićevu rječniku.*

DRUMAK, drumka, *m. dem.* drum. *isporedi* drumac, drumčac, drumčić, drumić. — *Postaje od* drum *nastavkom* ъкъ. — XVI *vijeka.* Ako drumak pomańkaje ter te život moj ne vidi. Ġ. Držić 414. Svud nam drumke zapirahu. M. Vetranić 1, 234. Ti si .. svijem putnikom drumak pravi. 1, 423. Susrite me .. jelenčac, koji mi se ne hti s drumka ukloniti. Nar. pjes. hektor. 18.

DRUMAL, *m. poluga, maǧar.* dormány ‚treibstange' (Ballagi). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (v. ošček).

DRUMAST, *adj. na kojem je mnogo drumova. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* drumav, *a kod oboga* v. mnogodruman. — *oboje nepouzdano.*

DRUMATI, drumam, *vidi* drusati. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRUMAV, *vidi* drumast.

DRUMČAC, drumčca, *m. vidi* drumak. — *Samo u Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRUMČIĆ, *m. vidi* drumak. — *Samo u Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRUMENIK, *m. kao da je ńekakvo drvo. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka, u kojem stoji u obliku* drumenika *za nom. pl. premda ne može biti sredńega roda. — Riječ je radi svega toga nepouzdana.* Izza kojih su od cipresa stabla redom posajena . . . i visoka sklone ćela drumenika prevesela. J. Kavańin 480ᵇ.

DRUMIĆ, *m. vidi* drumak. — *U Stulićevu rječniku. — I dva mjesta u Srbiji, jedno u okrugu biogradskom:* Livada na Drumiću. Sr. nov. 1875. 71; *drugo u okrugu kragujevačkom:* Niva na Drumić. Sr. nov. 1861. 774.

DRUMOVSKA PRESLAT, *f. vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Od Rasovatog Kamena pružaju se timočkoj dolini sljedući vrhovi: Golač, .. Drumovska Preslat . . . Glasn. 19, 298.

DRUMSKA MEĐA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva više Drumske Međe. Sr. nov. 1867. 85.

DRŮPITI, drůpîm, *pf. udariti (čim o što). — Samo u Mikaljinu rječniku:* udriti kim, drupiti (‚druppiti'), ‚scioppare, sbattere' ‚allido'. 712ᵇ.

DRUSAC, *m. vidi* drusavac. — *Samo u Mikaljinu rječniku* (drusac, koń kasavac); *može biti da je griješkom naštampano mj.* drusavac, *jer kod* koń *ima samo* drusavac, kasavac. — *isporedi* drusač.

DRUSAČ, *m. vidi* drusac. — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina; ali je u ovome* drusac, *te je jamačno Stulli ovu riječ zlo pročitao.*

DRUSAŃE, *n. djelo kojijem se drusa. — Stariji je oblik* drusanje. — *U Mikaljinu rječniku* (drusanje), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

DRUSATI, drusam, *impf.* tolutim currere, *kasati. vidi i* trusati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Bjelostjenčevu, u Voltiǧijinu, u Stulićevu.* Za ńim koń drusaše. Đ. Baraković, vil. 350.

DRUSAV, *adj. (koń) koji drusa. — isporedi* drusavac. — *Samo u Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DRUSAVAC, drusavca, *m. koń koji drusa. isporedi* drusac. — *U Mikaljinu rječniku (kod* koń 197ᵇ).

DRUSLAST, *adj.* koji velike, debele, posuvraćene usne ima. Podunavka. 1848. 54.

DRŮSTO, *vidi* društvo. — *Po istočnoj i staroj Srbiji (možebiti i u Crnoj Gori). — Između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori po istočnijem krajevima Srbije.* Pa govori svemu svome drustu. Nar. pjes. vuk. 3, 177. Fala bogu, rđavoga drusta! 3, 177. Sedi s drustem u zelenu travu. 3, 178.

DRUŠ, *adv. katkad. — Biće postalo od nepotvrđenoga oblika* druš, *vidi* druška. — *U sjevernoj Dalmaciji.* ‚Druš se rasrdim'. J. Grupković.

DRUŠČAC, druščca, *m. dem.* drug. — *Samo u Stulićevu rječniku (pisano* družčac). — *nepouzdano.*

DRÚŠČE, drúščeta, *n. dem.* 1. drug; *radi značenja vidi osobito* 1. drug, e, *c). — isporedi i* druščac, druščić. — *Postaje od* drug *nastavkom* ьk-ęt, *pred kojijem se g mijeńa na ž a ovo glasi kao š pred č. — U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Kućnik nije koji od svojih štedi, gladno druščе, golo, boso gledi, a na dilo neraziožno tira. J. S. Reļković 14. I teb' zato daj za vatru cipļe, da se druščе nad glavńom ne stipļe. 401.

DRUŠČIĆ, *m. dem.* drug. — *Samo u Stulićevu rječniku (pisano* družčić). — *Kao prezime dolazi* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Družьčićь). Stefanъ Družčićь. Mon. serb. 102. (1332). Stefanъ Druščićь. 107. (1333).

DRUŠIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasn. 40, 19.

DRUŠKA, *f. vidi* 1. druga. — *Dva puta u rukopisu* XVII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Tebe družku priobrětohь, o žeļьvo. Stefanit. star. 2, 292. O družko. 299.

DRUŠKOVAC, Druškovca, *m. (kajkavski* Družkovec) *tri sela u Hrvatskoj. a) u podžupaniji krapinsko-topličkoj blizu Maloga Tabora.* Pregled. 54. Schem. zagr. 106. — *b) u podžupaniji krapinsko-topličkoj blizu Kostela.* Schem. zagr. 1875. 35. — *c) u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 47.

DRŮŠKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DRUŠĻIKA, *f.* ime posve drobnim ranim šljivama. — U Prigorju. F. Hefele.

DRUŠTVANCE, *n. dem.* društvo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Društvance to kupilo nešto mlinskih podrtina. M. Pavlinović, rad. 37. U književnosti meni se ļubi maleno društvance. 164.

DRUŠTVEN, *adj.* socialis, sodalicius, *koji pripada društvu. — U pisaca našega vremena.* Naj viši je porok društveni u Boki krvna osveta. S. Ļubiša, prip. 8. Adam Smith otac društvenoga gospodarstva. M. Pavlinović, rad. 42. Društven, druževan. M. Pavlinović.

DRŮŠTVO, *n.* societas, sodalitas. — *isporedi* družba, družina. — *Akc. se mijeńa u voc.* drúštvo, drúštva *i u gen. pl.* drúštâvâ. — *Postaje od* drug *nastavkom* ьstvo *pred kojijem se g promijenilo na ž, a za ovijem je* ь *i s ispalo, pa se zatijem ž pred* t *mijeńa na š. nalazi se pisano i* družьstvo, družstvo, družtvo. — *isporedi i* drusto. — *Riječ je stara, a možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* družьstvo, *rus.* дружество, *čcš.* družstvo, družství. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚sodalitas'), *u Mikaljinu* (družtvo ‚consociatio'), *u Belinu* (družtvo ‚societas' 206ᵃ; ‚comitatus' 18ᵇ. 204ᵇ; ‚foedus' 430ᵇ), *u Bjelostjenčevu, u Voltiǧi-*

jinu (društvo ‚società, unione, compagnia' ‚gesellschaft'), *u Stulićevu* (društvo ‚societas, sodalitas, consortium'), *u Vukovu* (‚die gesellschaft' ‚societas'), *u Daničićevu* (družьstvo ‚societas, amor socialis').

a. *vidi* družba, a. *a) ne ističe se nijedna strana. aa) uopće.* Daj ću moć pokojno život moj voditi u društvu od ljudi. D. Ranina 5b. Imamo bježati društvo svitovńije. M. Radnić x. Oti stati u društvu. P. Macukat 36. Potribno vam je ukloniti se od ńiovih himba i od društva bižati. A. Kanižlić, kam. 368. Nahođeći se u društvu nike čeljadi. M. Dobretić 109. Svaki koji u društvu živi. D. E. Bogdanić xii. Slatkoćudnost jest takva kripost, koja čini ćovika slatke i ugodne ćudi, da se u svakomu društvu (‚družьstvu') i općeńu, koliko u govoreńu toliko i u dilovańu zna tako pošteno vladati da je svima mio i drag. B. Leaković, nauk. 473. *i kod živina:* Ovca s lavom, oro s ždrajom vijeku družtvo dobro ne da. J. Kavańin 205a. *i kod neživijeh stvari:* Svekolike ozgor rečene vode jesu dobre *(za krštenje)*; . . . zadosta je da su naravne i da svoga bivstva ne izgube po družtvu drugoga. M. Dobretić 24. — *kod pisaca dolazi kao objekat s glagolom ‚imati'.* U svitlosti od slave budemo imati š ńim društvo na nebesi'. F. Lastrić, test. ad. 112. Voliše s nevirnici društvo imati. A. Kanižlić, kam. 588. *i ‚činiti'.* Družtvo učiniti ‚jungere, coire, inire societatem, coire in societatem, adjungere se, conferre se ad societatem'. J. Mikalja, rječ. 88a. 1. Bjelostjenac, rječ 2, 88a. *vidi:* U ‚Mezimcu' na strani 39 i 40 stoji: ‚U mojej *(D. Obradovića)* prvoj basni prvi perijod ništa ne valja. evo kakov je: „Orao i lisica učinili su među sobom družestvo . . .“ Ovo bi valjalo ovako da je: „Orao i lisica učine među sobom družstvo . . .“' Prvo Dositije sam kaže da ne valja ništa, a ja bih rekao da ni drugo nije kao što bi valjalo, jer n. p. mjesto ‚učine družstvo' Srbin bi kazao ‚udruže se' ili ‚združe se'. Vuk, nar. prip. v—vi. — *bb) s osobitijem značenima, n. p. prijateljstvo.* Od nas će ti biti prijazan i dobro društvo. M. Držić 417. Tretja ljubav koja se zove prijateljstvo aliti družtvo. P. Posilović, cvijet. 19. Ako se tko želi s nami uzprijateljit i u dragoljubno družtvo sastati. A. Kanižlić, uzr. 55. — *stańe vjenčanijeh drugova.* Družtvo žene i ćovika. V. Došen 112b. Zabrańene od družtva muževa. M. Dobretić 75. — foedus, *pogodba među državama.* Inostrane krune i knezi, s kim Poljaci družtvo imaju. I. Gundulić 417. Da je on s Poljaci učinio družtvo. A. Tomiković, živ. 23. — *trgovačko.* Družtvo među trgovci običaje biti od ove vrste. M. Zoričić, aritm. 97. — coitus. Nit' je prela, nit' je tkala, dal' je družtvo noćno brala. V. Došen 118b. — *b) stańe onoga koji je drug drugome.* Od družstva ljuvena tvoga se krije. M. Držić 81. Er obetah družtvo bogu, vjeriti se vijeku neću. J. Kavańin 236b. Koliko bijaše ljubko ńegovo družtvo. M. Lekušić 44. Vasilija u družtvo vladańa uzet. A. Kanižlić, kam. 252. Nego ga hoti sliditi, i družtvo mu činiti. M. Zoričić, zrc. 236. Boja bo je sama tuga, neg' rđava družtvo druga. V. Došen 137b. — *c) stańe onoga kojemu je ko drug.* Bižat imadu sve prigode grija, družtva prijateja razpuštenih. I. J. P. Lučić, bit. 46. U družtvu ovijeh Turkińa bila je i Vlahińa. Vuk, prav. sov. 73. Naj ljepše i naj dostojnije družtva ostalijeh našijeh narodnijeh pjesama. nar. pjes. 1, 629.

b. officium, beneficium, *djelo kojijem se pokazuje družtvo, ljubav, prijateljstvo. isporedi* ljubav, prijateljstvo, hajtor, hater. Sada je . . . čestitomu gospodaru vêliku službu učinilь i nami vêliku radostь i vêliko prijateljьstvo i družьstvo. Mon. serb. 554. (1537). Učinit družtvo i ljubav Pavlu. M. Dobretić 380. *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Učini mi to družtvo, molim te'. P. Budmani.

c. *vidi* družba, b. *a) vidi* družba, b, *a).* Budi nam, gospodine, u odpravljenju družtvo, na putu utiha. M. Alberti 448. Za nesvijesna i zločudna nijedna ‚općina nije uljudna, pogubno je družtvo svako. G. Palmotić 2, 202. Svak hoće da je sam i ne imati družstva u zapovijedańu. M. Radnić 286a. Recite mi, nesrićńaci, jeli vam ugodno družtvo, kako vas razgovaraju? J. Banovac, prip. 211. Bižaću od družtva nepoštena. F. Lastrić, ned. 119. Dužni su roditelji čuvati svoju dicu oda zla družtva. 132. Koji izvan svoji vlastiti žena drže druga družtva nepoštena. M. Dobretić 89. Svako zlo družstvo od ńi da udaljavaju. D. Obradović, živ. 5. Dojdu i upadu među rdavo družstvo. B. Leaković, gov. 254. Bez družtva nema junaštva. Nar. posl. vuk. 11, 23. — *b) kolektivno (vidi* družba, b, *b)), mnoštvo čeljadi, ljudi: aa) koji su ńekome drugovi.* Slidili su Cerularija i družtvo ńegovo. A. Kanižlić, kam. 507. Ode sa svim svojim družtvom na ńi. E. Pavić, ogl. 255. Izide Noah iz korablje sa svijem družtvom svojim. D. E. Bogdanić 8. Nek se junak među družtvom *(h)*vali. Nar. pjes. vuk. 1, 604. Kad sam bio s družtvom na deobi. 2, 77. More družtvo, *(h)*ajd' da putujemo. 2, 436. Odijevam i sebe i družtvo. 3, 4. Sve Novaka družtvo poslušalo. 3, 28. — *bb) koji su među sobom drugovi.* Povede ju sobom na sveto družtvo. Zborn. 100a. Razlika su družtva mnoga od naroda, kojijeh vlada. I. Gundulić 330. Od Petra Kanizija, družtva imena Isusova. Azbukv. 1690. i. Valja da sve družtvo jednako stave novce. A. Bačić 127. Tada će ugledati sina ćovičanskoga doođećega i s ńim svi anđeli i ostalo družtvo nebesko. F. Lastrić, ned. 6. Unišavši u družtvo apostolsko, ispuni se broj 12 Apostola. od' 151. Ozloglašene nije dostojno u družtvo svete službe primiti. A. Kanižlić, kam. 20. Iz družtva ćovičanskoga bi izbačen. E. Pavić, ogl. 405. Skupom svoga klera oli ti družtva crkovnoga. M. Dobretić 163. Zbor oni držaše se veoma poštovan zabrojivši u svoje družtvo misnika pridostojna. I. J. P. Lučić, izk. 4. Hajduci se ne broje među ljude družtva ljudskoga. Vuk, posl. 340. Šire familije zove narod skupčina, družtvo, bratstvo. V. Bogišić, zbor. 7. Ravnatelj zemljopisnoga družtva u Londonu. M. Pavlinović, rad. 12.

DRUZETIN GROB, *m. mjesto kud je išla međa selu Vilskoj.* — xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Druzetinь). Selo Vilьska i međa mu . . . otь Grьbave Kruške nadь Druzetinь Grobь, otь Druzetina Groba u na pogorь u rêku. Mon. serb. 144. (1349).

DRUŽA, *m. ime muško.* — xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Deč. hris. 53. Glasu. 15, 295. (1348?).

DRUŽAC, družca, *m. dem.* drug. — *Postaje od* drug *nastavkom* ьcь *pred kojijem se g mijeńa na ž, a ovo pred* c *na š.* — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena i u Stulićevu rječniku* (v. drugarić). Ona se je *(grlica)* tužno žalila da si je družca zgubila. Nar. pjes. istr. 2, 48. — *I kao ime mjestu, vidi* Dragi Družac.

1. DRUŽAN, družna, *adj.* amicus, familiaris, *druževan.* — *U Stulićevu rječniku gdje je onako tumačeno.* — *slabo pouzdano.*

2. DRUŽAN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Družanь. S. Novaković, pom. 62.

DRUŽANSKI, *adj.* socialis. — *U Stulićevu rječniku gdje je ovako tumačeno a ima i adv.* družanski ‚secondo le regole della società' ‚socialiter'. — *nepouzdano.*

DRUŽAŃ, družńa, *adj. koji pripada drugu, ili drugome.* — *Postaje od osnove supstantiva* drug *nastavkom* ьńъ, *pred kojijem se g mijeńa na ž.* — *U knigama pisanijem crkvenijem ili miješanijem jezikom do* xvi *vijeka, i u Daničićevu rječniku (vidi na kraju).* Kъdo nasъ svojego da ne ištetь nь družьńaago (‚družьnaago'). Domentijana 307. Nikъtože nasъ svojego si da ištetь nь družьńaago. Danilo 288. 329. Drug družńe (‚družne') tegote nosite (‚alter alterius onera portate'. paul. gal. 6, 2). Š. Budinić, sum. 159a. Družьńь ‚paris' (vaļa da je to): ‚kto provoditь družńega človêka vь tuždu zemļu, da mu ga dastь samosedmoga'. (Zak. duš. okáz. šaf 37). u drugom prijepisu glasi to mjesto: ‚tko koga provodi čjuždago človêka na čuždu zemļu, da ga predaje predь sedmi človêki, da (do) kojego ļubo mesta prijde'. (Sr. letop. 1859. 1, 38). Đ. Daničić, rječ. 1, 308.

DRUŽAR, *m. drug.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *slabo pouzdano.*

DRUŽARICA, *f. druga.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRUŽATI, družam, *impf. pratiti (kao drug).* — *U Stulićevu rječniku* (družati koga ‚comitari, comitem se praebere, sociare'). — *nepouzdano.*

DRUŽBA, *f.* societas, sodalitas. *isporedi* društvo, družbina, družina. — *Akc. se mijeńa u voc.* družbo, družbe, *i u gen. pl.* družâbâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* družьba, *rus.* дружба *(samo s apstraktnijem značeńem); drugo je češ. i pol.* družba, *svat, djever; imeńak.* — *Postaje od* drug *nastavkom* ьba *pred kojijem se g mijeńa na ž.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚contubernium'; *u Mikaļinu:* družba, družina ‚societas, sodalitium, sodalitas, comitatus, conventus, comitum multitudo'; *u Belinu* ‚societas' 206a; *u Bjelostjenčevu:* družba, društvo, tovaruštvo ‚societas, consortium, contubernium, consociatio, vitae societas, sodalitium, sodalitas, comitatus'. 2. družba vu živleńu ‚convictus, convictio'; *u Jambrešićevu* ‚contubernium'; *u Voltigijinu:* ‚società, compagnia' ‚gesellschaft'; *u Stulićevu:* ‚comitatus, consortium, societas, sodalitas'; *u Vukovu:* 1. ‚die kameradschaft' ‚sodalitas'. 2. ‚die gefährten' ‚socii'; *u Daničićevu:* družьba ‚societas, socii'.

a. *u apstraktnom smislu, stańe onijeh koji su među sobom drugovi; kod toga se može jače istицati o jednoj strani da je drugoj drug.* — *ovo je naj starije značeńe. aa) uopće.* Mijer jest . . . svezanje ļubavi, družba od milošte. M. Divković, bes. 45 2a. Ļubav telesna i vladanje svitovno družbe ne podnaša. F. Glavinić, cvit. 135b. Slobodi me, gospodine, družbe djavla paklenoga. M. Jerković 96. Čestitije družbe nije nego kada muž i žena vode ļeta sva ļuvena. G. Palmotić 2, 126. Kakvu družbu među ńima plam i suha slama imaju, tač s mladićim obijesnima mlade dikle štetne ostajn. 2, 384. Premda ne imaju dogovora i družbe očite z djavlom. A. Bačić 56. — *bb) s osobitijem značeńima (vidi i* društvo, a, *a) bb)), n. p. ļubav.* Ah ļepoto, nevjernos je tva istina, družba izpraznos i taština. I. Gundulić 229. — *stańe vjenčanijeh drugova:* Pogledaj, gospodine svrhu ove službenice tvoje, koja mužev ļoj družbi imajući se pridružiti tvojim zaštićenjem želi se zaštititi. I. Bandulavić 266a. — *kod zla djela (vidi* 1. drug, d, *b)).* Zač je držan odkriti družbu od zla dila. P. Radovčić, nač. 249. — *kod trgovańa:* Družba iliti ortakluk jest pogodba među dvima iliti veće i*(h)* jednako stavļajući*(h)* novce i trud na dobitak. A. Bačić 127. — *b) stańe onoga koji je drug drugome.* I družbu za ništo ńegovu ne scine. N. Dimitrović 6. Draži mi je stan tvoj, družba i razgovor. I. Ivanišević 9. Služba nije družba. Nar. posl. vuk. 290. — *c) stańe onoga kojemu je ko drug.* Od družbe se vik ńegove ovo društvo ne dijeļaše. G. Palmotić 3, 3b. — *d) s prijedlogom* u *u loc. ili u acc. često znači: zajedno. aa) u loc. aaa) može se ne izreći s kim je zajedno onaj o kom se govori.* u družbi *onda znači, da nije sam.* U družbi ‚una'. A. d. Bella, rječ. 409a. Jeli boļe moliti sam, ali u družbi? I. A. Nenadić, nauk. 80. — *bbb) onaj s kojijem je zajedno izriče se: genetivom ili adjektivom posesivnijem.* Biti očete v družbi onoga starca. Transit. 56. Veće liste moj se odpravi, gdi u družbi misli drazih srce i duša ma boravi ponesena u uzdasih. I. Gundulić 261. Podignu se u družbi svoga sestrića. I. Đorđić, salt. xii. Ako vojnici imaju svoga vlastitoga misnika koji pribiva u ńihovoj družbi. Ant. Kadčić 468. Ja ću u družbi živina večerati. I. J. P. Lučić, izk. 20. Jer u družbi draga svoga i u tamnici mirna ostaje. P. Sorkočević 583b. — *dativom.* Od ńih se ne boju, kad mi s' ti u družbi. N. Naļešković 2, 56. I rec' joj, er gine život moj u tužbi za rad ńe jedine, i bog ti u družbi! 2, 112. Stanovitost . . . i mudrost pribistra o desnu i na lijevu ńoj su u družbi. B. Kašić, per. 95. Poď, u družbi ovi moji svud ti uzdasi bili ogńeni. I. Gundulić 155. — *instrumentalom s prijedlogom* s. A sad se spravi tja, bog s tobom u družbi! N. Naļešković 2, 12. Ne hti nikakore u družbi s ńim poći. B. Kašić, iń. 49. Veće u družbi s vami nije vuhvenoga Vilozmaja. G. Palmotić 2, 356. Sļe Filipa, da porazi š ńima u družbi zla susjeda. Zgode. 4. *(drugo je značeńe u ovakovom primjeru:* Hoće li moći ona *(Marija)* prijati za svoje bogoļubne one koji su u družbi s ńezinim neprijateļem. Grgur iz Vareša 137). — *bb) u acc. osobito ako se hoće pokazati da istom onda onaj o čijoj se družbi govori postaje drugom (micańe u prenesenom smislu).* Tko s tobom u družbu bude se satvorit. Š. Menčetić 66. Bog ti u družbu a vjetar u službu! (Z). Poslov. danič. 7. *ali i bez toga (vidi kod* 1. u). Ne daj bog da ja živem a da pomru oni koji jesu u moju družbu. Pril. jag. ark. 9, 77. Poď, dokli imaš noć u družbu i božicu od ļubavi. G. Palmotić 2, 463. — *e) kod pisaca* družba *je često objekat glagola* imati. S kakvijemi izvan kuće imao je družbu. S. Matijević 30. *i glagola* činiti. Sedoše ručati, ponudi(v)ši mene, da jim činu družbu za pravi družbene i za čast i službu. P. Hektorović 22. Čineć joj družbu časno. M. Orbin 103. Srģbe, smeće . . . noćne tmine, crni dimi, ogńi živi vojsci od pakla družbu čine. I. Gundulić 480. *vidi* društvo, a, *a) aa) na kraju.*

b. *u konkretnom smislu, drug, drugovi. a) uopće, jedno čeļade ili više čeļadi (a možc biti i što drugo), s kojima se živi kao s drugovima.* Ne imih inu družbu nego škorpije i zviri divje. Transit. 7. Družbe se uklańam što mogu naj veće. N. Naļešković 1, 297. Jestojska je ma jedina nepoznano gorko travje, prasci družba, dvor planina. I. Gundulić 219. Neka se čuvaju od zlijeh družaba. I. Držić 282. S vjernom družbom ļubi svoje čovjek mirne dni provodi. G. Palmotić 1, 285. Dobro jest imati dobru družbu i dobru

občinu. P. Posilović, nasl. 31a. I mrav družbu hoće. (D). Poslov. daničb. 29. Ti privare slidiš klete i zlobnom se družbom družiš. A. Vitaljić, ost. 22. Tko ti 'e družba u toj misto? J. Kavanin 394a. Uzdignuo sam te ko družbu moju na pristoje. B. Zuzeri 98—99. Živjet sami u pustiñi, ali bez družbe u planini. Đ. Bašić 147a. Čuvati se od družbe koja vodi na jizbine. Ant. Kadčić 168. — *b) kao kolektivno ime, znači više ili manje mnoštvo ‚drugova' (u općemu ili u kojem osobitom smislu), a mogu biti: aa) nekome drugovi.* Dragoje Gučetić z bratijomь i z družьbomь svojomь drьža carinu. Spom. sr. 2, 33. (1392). Povedi vsu družbu moju i uhiti krivca. Mirakuli. 131. Brašno spravljući, kud si putovala, družbu nukajući, da bi te ne ostala. Nar. pjes. hektor. 56. Nudijer sada, družbo mila, svi se odi veselimo! N. Naljeković 1, 198. Po svetu Orsulu i ńe družbu blaženu M. Držić 170. Kada satarisa djavla pakljenoga sa svom ńegovom družbom. A. Gučetić, roz. jez. 279. Poslahь moje glumce Radoja Vukosaljića z družbomь na vaše svetce, neka namь ste veseli. Mon. serb. 557. (xvi *vijek*). Sveti Franceško ima dvanaest družbe kako dvanaest učenika. M. Divković, bes. 200a. Junak s družbom ponosito na Poljake prvi ističe. I. Gundulić 325. Ali uz vedra kraljeviča veće u Varšov družba jaše svijetlijeh mladić i mladića. 422. Nu s ovijem darim tada Ali-paša ko se odpravi, s družbom uprav Carigrada naj brže se na put stavi. 456. Slagam se u družbu blažene divice. P. Radovčić, nač. 289. Reda družbe Isusove. J. Kavanin 301a. Oslobodi Azariju i družbu ńegovu. J. Banovac, blag. 302. Naslidovan od družbe i službe. pred. 96. Isukrst sa svom slavnom onom družbom. F. Lastrić, test. 185b. S svojom veselom družbom igraše u kolu. V. M. Gučetić 37. Nemoj tvojoj družbi kaževati. Nar. pjes. vuk. 1, 460. Učini ga družba starešinom. 2, 75. No me, družbo, malo počekajte. 3, 339. Dok je junak družbu sakupio. 3, 432. Ostanite, moja družbo draga. Pjev. crn. 43a. — *bb) drugovi među sobom, jedno drugome.* Zovite družbu. Bernardin 23. joel. 2, 15. Z ovoga nepravadnoga svita prihodi se v družbu nebeskoga Jerusolima. Transit. 128. Ova se imenuje općina ili družba svih svetih. Postila. a2a. Poklo se družba razide. Anton Dalm., nov. tešt. 193. ap. 13, 43. Ne samo, da se ove riječi Isukrstove razumiju od kraljevstva, nego li od svakoga vladanja, od svakoga skupa i od svake družbe. M. Divković, bes. 199b. Pazi opcta družbu ogńenu s puškam dugim na ramenu, Pomoranci sve su ono. I. Gundulić 438. Družbe i skupščine slavnih svetih tvojih. M. Jerković 97. Guse nepravedne, ljudsku družbu ki razmeću. G. Palmotić 1, 102. Koje mnoštvo, družba koja dohodiće na me dvore plemenitijeh od gospoja? 1, 260. Oni su se *(vojnici)* utvrdili i u bojne družbe i rede junački se razredili. 1, 277. O pridobri danu oni, u koji ću poći u onu družbu i skupštinu božanstvenije i nebeskije duša! P. Posilović, nasl. 43b. Od družbih i bratinščin od svitovnih. M. Bijanković 138. Koji bojne družbe u rede umijaše sporediti. J. Kavanin 202b. U družbi puka krstćanskoga. J. Matović 87.

DRŮŽBEN, *adj.* socialis, sociabilis. — *Postaje od* družba *nastavkom* en. — *Od* xv *vijeka a između rječnika u Stulićevu. a) koji pripada družbi.* Sad ove družbene hvale pomoz' mi dit. M. Marulić 75. Sedoše ručati ponudi(v)ši mene, da jim činu družbu za pravi družbene, i za čast i službu. P. Hektorović 22. Arka od uvjeta družbenoga među bogom i narodom. I. Đordić, salt. 5. Poklisari od družbenoga sklada. A. d. Costa 1, 83. To se službe družbene dotiče. J. S. Reljković 92. Imala je jakost užeći u ńemu ljubav ovu družbenu. A. Tomiković, živ. 248. — *b) koji radu živi u družbi.* Ovca je jedna živinica . . . družbena, ustrpljena. M. Divković, bes. 463b. — *Adv.* družbeno, *u družbi.* S kim hoćeš družbeno u ljubavi stati. M. Marulić 186. Na večeru kada dojde, s dvanadeste družbeno. L. Terzić 339. ‚U vaničnih slava tebi', družbeno ga svi pjevajuć. J. Kavanin 498b.

DRŮŽBENICA, *f. druga, drugarica, uprav žensko čeljade koje pripada družbi. — Postaje od* družbon *nastavkom* ica. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚socia' 206a; ‚sociatrix' 19a; družbenica u nauku ‚condiscipula' 212b), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (vide drugarica *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Slatka majko i divice, vazda meni družbenice. M. Marulić 337. Naj dražu i naj verniju družbenicu čemerom umorit odluči. P. Zoranić 27b. Neka žena ne bude gospodarica ni službenica nego družbenica muža. P. Radovčić, ist. 25. I dade mu družbenicu, da se sam ne razlovoli. J. Banovac, prip. 200. Eva od Adama bi zvana družbenica. J. Matović 315.

DRŮŽBENIČINA, *m. augm.* družbenik. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚magnus vel malus socius').

DRŮŽBENÎK, *m. drug, uprav čovjek koji pripada družbi. — Postaje od* družben *nastavkom* ik. — *Od* xv *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚socius' 206a; ‚collega' 200a; ‚sociator' 19a), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu (griješkom* družbenić), *u Vukovu* (vide drug *s dodatkom da se govori u Dubrovniku)* Pomaza tebe bog, bog tvoj uljem od veselja izviše družbenikof tvojih. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 9. Otijući učiniti nas družbenike milosti. Korizm. 57a. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni kńižnici. P. Hektorović 62. Bližnike i družbenike naše od zloća očisti. I. Bandulavić m. Bližnike i družbenike naše. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 35. P. Posilović, nasl. 82a. L. Terzić 351. F. Lastrić, od' 82. Da bude družbenik i dilnik od svih milosti. L. Terzić 218. I mannuše družbenikom koji bihu u drugoj plavi, da bi prišli i pomogli himi. 283. Izusti suproti ńemu i ńegovim družbenikom osudu. A. Kanižlić, kam. 24. Kad muž oli žena budući živ ńihov pravi družbenik oli družbenica. Ant. Kadčić 452. Rafael andio družbenik i voditeļ Tobije. J. Matović 451. Nezafalni sluga ne kti družbeniku svomu maňi dug oprostiti, nego ga zadavļaše. B. Leaković, gov. 241.

DRŮŽBENÎŠTVO, *n. družba, društvo, uprav stańe onoga koji je družbenik. — Postaje od* družbenik *nastavkom* ьstvo, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č, *te za ovijem s ispada, a* č *pred* t *mijeńa se na* š. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od družbeništva gradjanskoga. A. d. Costa 2, 196. Kršćani ne bi imali ni jednoga družbeništva s ńime. 2, 197.

DRŮŽBENITI, družbenim, *impf. drugovati. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DRŮŽBENÔST, *f. družba, društvo, uprav stańe onoga koji je družben. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Neka i vi družbenost imate s nami, i družbenost vaša budi s ocem i sinom. J. Matović 95. Da je među ńima ono prijateļstvo i družbenost. 413. — *U istoga pisca s istijem značeńem ima i* družbenstvo. Vjera i istina, pritvrde zaveze družbenstva ļudskoga. 415.

DRUŽBENSTVO, *n. vidi* družbenost.

DRŮŽBICA, *f. dem.* družba. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* S bogom tvoj milosti i tvojoj družbici! M. Gazarović 21. Ah družbo družbice! Nar. pjes. istr. 2, 163. — *I mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Družbici. Sr. nov. 1872. 579.

DRŮŽBINA, *f. vidi* družina *i* družba, b, *b).* — *Akc. se mijeña u gen. pl.* drůžbînâ — *Postaje od* družba *nastavkom* ina. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Voltiđijinu i u Vukovu.* Dok se ne ispuni broj ńiove braće i družbine. E. Pavić, ogl. 670. Družbini je braći besedio: oj drnžbino, moja braćo draga! Nar. pjes. vuk. 2, 76. Iseče ti po gori družbinu. 2, 79. Ak' od roda svog nikoga nemam, imadem ja braće i družbine. Nar. pjes. kras. 1, 115.

DRŮŽBINAC, Drůžbînca, *m. ime mjestima. a) (kajkavski* Družbinec) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 46. — *b) mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Družbincu. Sr. nov. 1875. 775.

DRŮŽBINICA, *f. dem.* družbina. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Sastado se s mojom družbinicom. Nar. pjes. vuk. 2, 329.

DRUŽBNIK, *m. drug, vidi* družbenik. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* I zajedno didići (družbnici) Isukrstovi. Anton Dalm., ap. 11.

DRŮŽE, *vidi* drugdje. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DRUŽEHNA, *m. ime muško.* — *Dolazi (pisano* Družehьna) XIV *vijeka.* Dêdь imь Družehьna. Deč. hris. 32.

DRUŽEĻ, *m. prezime.* — *Pomińe se u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od Druže|a i od Počarne. J. Kavańin 97b. Posobito krjepostnike Migdolea i Druže|a. 99b.

DRUŽEMNICA, *vidi* druževnica.

DRUŽENOST, *f. stańe onoga koji je družen.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka s konkretnijem značeńem: ńešto u čem je više stvari druženo (stoženo).* Na nutarńem zakrovu izvezeni bijau herubini i različite ostale druženosti krilate vrsti. E. Pavić, ogl. 132.

DRUŽENSKI, *adj. koji se pristoji društvu.* — *Nije dosta jasno postańe (od* druže*n ili od* druževan?). — *U naše vrijeme po sjevernoj Dalmaciji.* To je druženskо t. j. pristoji se društvu. J. Grupković. — *Sa značeńem ‚druževan' ima u jednoga pisca* XVIII *vijeka na jednom mjestu adj.* druženvski *(sic), što je bez sumńe štamparska pogreška, te se ne zna, treba li čitati* druženski, *ili je pisac htio načiniti ovu riječ od* druževan (druževanski *ili baš* druževnski!). *Stulli je pročitao* druženski *i tako primio u svoj rječnik:* druženski (Rosa), v. druževan. — Druženvskom rodjačkom |ubavim obvezani. S. Rosa 2a.

DRŮŽĚŃE, *n. djelo kojijem se ko druži.* — *Stariji je oblik* druženje. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (druženje ‚comitatus' 18b), *u Stulićevu* (‚comitatus'), *u Vukovu* (‚das gesellen' ‚sociatio'). Niti to druženje itko uzimaše u zazor. S. Rosa 61a. Različita vrimena druženа marve. J. S. Reļković 189.

DRUŽETIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Družetičь). Radivoj Družetičь. Glasn. 15, 299. (1318?). *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101. *isporedi* Družetići.

DRŮŽETIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156. — *isporedi* Družetić.

DRŮŽETIĆSKÎ, *adj. koji pripada selu Družetićima.* Družetićska *(opština).* K. Jovanović 156.

DRUŽÈTINA, *f. augm.* 3. drůga. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I ja uzeh družetinu, zadih za pas presletinu. Nar. pjes. marj. 202.

DRŮŽĚVAN, drůžêvna, *adj.* socialis, sociabilis. — *Postaje od glagola* družiti *nastavkom* ev-ьnъ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (druževan, koji se lako sadruži ‚socialis, natus ad societatem') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚compagnevole, amichevole' ‚socialis' 206a), *u Stulićevu* (‚socialis, sociabilis'; čovjek druževan ‚vir facilis, comes'), *u Vukovu* (‚gesellig' ‚socialis'). *a) koji se lako druži, kojemu je mila družba.* Zmija |utica druževna (96b). V. Došen VIII. *vidi:* Od |utice pišu zmije da bez druga nikad nije. 96b. — *b) koji pripada društvu, koji je u društvu, u družbi.* Brez ńegova druževnoga dilovańa ne mogu štogod ni činiti. B Leaković, gov. 181. Postao bi drug druževni ili brat bez grijeha. V. Bogišić, zborn. 8.

DRUŽEVAŃE, *n. djelo kojijem se družuje.* — *U Stulićevu rječniku* (v. druženje). — *nepouzdano.*

DRUŽEVATI, družujem, *impf. samo u Stulićevu rječniku (s praes.* družujem *ili* druževam!), *gdje stoji* v. družati. — *nepouzdano.*

DRŮŽĚVNICA, *f. druga, drugarica.* — *Postaje od osnove adj.* druževan *nastavkom* ica. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚socia' 26a) *i u Stulićevu* (‚consors, consocia, socia, conjux, uxor' *s dodatkom da je uzeto iz pisca Gradića).* Od boga *(s)* svojom druževnicom naredbu primi. B. Gradić, djev. 17. Prid svijem svojijem druževnicam s pridobitjem ostaje. 70. Imajući se brzo dijeliti od ńega duša ńegova draga druževnica. M. Orbin 83. Ńeke rječice, koje bez potrebe rekla bi iz tiha druževnici. B. Zuzeri 145a. Izvadi mu jedno rebro od koga ogradi ženu i poda mu je za druževnicu. S. Rosa 2a. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka ima oblik* druževnica, *u kojem* v *(po asimilaciji prema* n) *mijeńa se na* m: Službenice tvoje, . . . molimo te, gospodine, od nebeskijeh radosti učini družemnice i tvoga jedinorođenoga slave udionice. V. Andrijašević, put. 184.

DRŮŽĚVNÎK, *m. drug.* — *Postaje od osnove adj.* druževan *nastavkom* ikъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚consors, socius, consocius, vir, maritus'). Počne stavjat ruke na svoje druževnike. S. Rosa 139a. Ńeki druževnik onoga Malka. 156a.

DRŮŽĚVNÔST, *f. osobina onoga koji je druževan.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. druževstvo).

DRUŽĚVSKÎ, *adj. koji pripada društvu, vidi* druževan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. druževan) *i u Vukovu* (‚der gefährten' ‚sociorum' *s primjerom iz narodne pjesme:* I druževske puške zapucale). Nek virnost druževsku čuvaju. B. Leaković, nauk. 246.

DRUŽEVSTVO, *n. društvo.* — *U Stulićevu rječniku* (‚societas'). — *nepouzdano.*

1. DRŮŽICA, *f. dem.* 1. druga. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* drůžîcâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚sociatrix' 19a), *u Stulićevu* (v. druga), *u Vukovu* Ki obide vas svijet taj ištući družicu. M. Vetranić 1, 4. Hoću li s tobom ja, družice draga, doć'? N. Naleškoviċ

1, 175. U mjesto prijateļa mi 'e družica studena vodica. M. Držić 49. ‚Zaručenu svu družicu i gospoju tko pogrdi. Ġ. Palmotić 2, 392. Ne plemenite mlade družice i diklice. V. M. Gučetić 185.

2. DRŮŽICA, *f. dem.* 3. drůga. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Žena s preslicom za pojasom i s družicom u ruci. M. Đ. Milićević, zim. več. 220.

DRUŽIČALO, *n. drugi ponedjeļnik po uskrsu. — Postaje od glagola* družičati. — *U Vukovu rječniku:* Družičalo (u Srijemu govore ‚ružičalo' a u Banatu ‚pobušeni ponedeļnik') ‚der zweite montag nach ostern' ‚dies lunae secundus a paschate'. Na družičalo idu ļudi (a osobito žene) prije podne na groblje te pobušavaju grobove od one godine, dijele za dušu, i popovi čate molitve i spomińu mrtve. Na nekijem mjestima (kao n. p. u Negotinu i u Ršavi) skupe se momčad i djevojke poslije podne na jedno mjesto, pa igraju i ‚družičaju se' (ponajviše muško s muškim a žensko sa ženskim), t. j. opletu vijence od vrbovijeh mladica, pa se kroza ńih ļube i mijeńaju jaja (šarena i crvena), pa poslije promijene i vijence (metnuvši jedno drugom na glavu) i zakunu se da će biti muškarci ‚pobratimi' a ženskińe ‚druge' (Vlasi kažu ‚kumača') do ono doba godine. takovi se pobratimi i druge po tom paze onu svu godinu kao braća i sestre, i u različnijem igrama i zbiļskijem svadama pomažu jedno drugome. kad opet dode družičalo, onda se gdjekoji ponove a gdjekoji ostave.

DRUŽIČÂŃE, *n. djelo kojijem se ko s kim družiča. — U Vukovu rječniku.*

DRUŽIČATI SE, družičâm se, *impf. vidi kod* družičalo. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* družičâmo, družičâte, u *aor.* 2 *i* 3 družičâ, *u part. praet. act.* družičao, družičâla. — *Postaje po svoj prilici od imena* druga *ili* družica *kojijem se djevojke na družičalo zovu jedna drugu. — U Vukovu rječniku.*

DRUŽILAC, družioca, *m. vidi* družitelj. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* družioc).

DRUŽILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dědь imь Družilo. Deč. hris. 52.

DRUŽILOVAC, Družilovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Družilovec. Pregled. 55.

DRUŽILOVIĆ, *m. prezime po ocu Družilu.* — XIV *vijeka.* Pilipь Družilovičь. Deč. hris. 52.

DRUŽIMIR, *m. ime muško. — Pomińe se* XVII *vijeka.* A ńim opet svijem zajedno ban Družimir zapovijeda. P. Kanavelić, iv. 87.

1. DRŮŽINA, *f.* socii, societas. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* družînâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., češ.* družina, *poļ.* drużyna. — *Postaje od* drug *nastavkom* ina *pred kojijem se g mijeńa na ž. — Između rječnika u Mikańinu* (družina, družba u živļenje ‚convictus, convictio, vitae societas, vitae communio'), *u Belinu* (‚societas' 206a; ‚turba' 148b; ‚contubernium' 161b; ‚chorus' 190b; ‚comitatus' 18b), *u Bjelostjenčevu* (družina, čeļad ‚familia'), *u Voltigińinu* (‚famiglia, domestici' ‚dienstleute'), *u Stulićevu (kod* družinstvo *stoji* v. družina, *ali nema napose), u Vukovu* (‚die gefährten' ‚socii'), *u Daničićevu* (‚societas, socii; pares').

a. *naj češće kao kolektivno ime znači: drugovi, mnoštvo drugova. isporedi* družba, b, *b) i* društvo, c, *b). — s takovijem značeńem katkad kod pisaca (rječe kod naroda) predikat i atribut stoje u pluralu, n. p.* Moja družina pomriješe. B. Gradić, duh. 25. Družini svojoj, ki š ńime stahu. D. Rańina 27b. Gdi su ti družina? I. Ančić, svit. 17. Gdi su tvoja družina, s kojizijem igravao si se? M. Radnić 240a. Kakva su družina? J. Filipović 1, 469a. Da ne vide družina. F. Lastrić, test. ad. 105b. Gdi ste, o moja družino, koji ste me slidili? Đ. Rapić 14. Sva družina nikom ponikoše. Pjev. crn. 47b.

a) oni koji su u družini drugovi su kome koji se ne shvata kao da je u družini, i koji se može izreći genetivom ili adjektivom posesivnijem ili dativom. aa) uopće, vidi 1. drug, a. Ako hoćeš imati veliku družinu za sobom, imaj sladak jezik a podatļive ruke. Zborn. 33a. Tere čtova ńima *(kozami)* lupeže družinu. M. Držić 64. Kćerca moja grede s dragom svom družinom. Ġ. Palmotić 2, 151. Biti izgled od kreposti i družini i svem gradu. B. Zuzeri 10a. Tko ti je kriv da ti s onom družinom hodeći pade u oni grih, u onu nevoļu znadući jur kakva su družina? J. Filipović 1, 469a. Družina su mu siromasi ribari. F. Lastrić, ned. 264. A biće ti po družini fala. Nar. pjes. vuk. 2, 50. Tako me družina ne prekorila! Nar. posl. vuk. 298. Djeca su nevjerna družina. Pravdonoša. 1852. 12, 4a. Tvoje je oružje, zdravo ga i veselo među družinom nosio! 31, 4. *amo može spadati i ovo:* Po Petru Kanisiju teologu, bogoslovcu družine Isusa. Š. Budinić, sum. A2a. — *dosta često u vokativu, vidi* 1. drug, a, *b).* Počmimo, družino pastiri, začinati. M. Držić 414. Slavna mâ družino! J. Kavańin 264a. Mila braćo i družino draga! Nar. pjes. vuk. 3, 370. Sad družino, draga bratjo, stojmo veselo. Nar. pjes. istr. 3, 13. — *bb)* comitatus, *ļudi koji koga prate, ili s ńim putuju, isporedi* 1. drug, c. Ļudemь i kupьc(e)mь djubrovьčьkimь goditь se sьmьrtь vь zemļahь svetoga ti carьstva a družinu si ne bihu imeli, dobitke onoga mьrьca bududь spasena. Mon. serb. 37. (1253). Cezarea prsidьska kraļica malu vernih družinu imêj sa soboju pride v Carigrad. Š. Kožičić 15b. Bez družiue da velike slavnu sretat gre gospodu. Ġ. Palmotić 1, 246. — *cc) koji s kim zajedno što rade ili su u istom stańu, isporedi* 1. drug, d. *aaa) koji su zajedno kod kakve radńe, uopće.* Zašto dakle Petar s družinom trudeći svu noć ništa ne ulovi? F. Lastrić, ned. 283. Počne kopati on prvi pa poslije drug mu ili družina ako je više ńih pozvao. V. Bogišić, zborn. 408. — *bbb) kod zla djela,* vidi 1. drug, d, *b).* Bog čini ga *(Lucifera)* izagnati s nebesa sa svom ńegovom družinom. Zborn. 15a. Ako je čovik lupež i oće da žena sakriva kradu i ńegovu družinu i da i*(h)* ne očituje. J. Banovac, razg. 267. Koja onu čašu kuša, koju Juda i družina. V. Došen 80b. Da ispovidi istinu i družinu *(u kradńi).* M. Dobretić 132. — *ccc) kod iste službe, posla.* Odlučih otiti na gorńu planinu, jedan čas viditi pri stadijeh družinu. N. Naļešković 1, 215. Oj družino, trideset čobana! Nar. pjes. vuk. 3, 92. Suda osudi dogovorno s družinom. S. Ļubiša, prip. 218. — *ddd) u istom stańu.* Stojeći ja mnogo kruto od tijela nemoćan, moja družina pomriješe a ti mene sačuva. B. Gradić, duh. 25. — *dd)* familia, *kućna čeļad (porodica i služba ili samo jedno od toga dvoga) prema domaćinu.* Da ne smem s mojom ženom, detcom i s družinom v mojoj hiži spavati. Mon. croat. 309. (1598). Domaće žene ili gospoje, koje rano ustaju, delaju, se trude, predu, čeļad i družinu svoju na dilo i rabotu prigańaju . . . mnogo hvali. Postila. Ii 4b. Kim načinom gospodari družinu učiti imaju? Kateh. 1561. C5b. Prijateļi, tužna žena, drobna dica stav gledaju i družina

uevi|ena, jaoh al pomoć svi ne daju. M. Lekušić 161. Slobodno konakovati može on, družina i deve ńegove. And. Kačić, kor. 24. Gospodarstvo i kućnu družinu. M. A. Reļković, sat. 12a. Da zna dobro družinu upravļati i kućne potribite stvari proviđati. B. Leaković, nauk. 470. Družinu ti zove u svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 599. Pa on *(ban)* sleće niz bijelu kulu i veseo u družinu đođe, a sluge mu ata izvedoše, banica mu donese oružje. 3, 409. Svoje družine nikako ne mogu nasititi. Nar. prip. vuk. 92. Svi kućni članovi zovu se kućna družina. V. Bogišić, zborn. 9. — *o samoj porodici:* Strьkъ ļubitь družinu svoju. Phys. nov. star. 11, 198. — *ee) vojska, četa (prema vođi, harambaši itd.), vidi* 1. drug, e, *a).* Družinu jego *(razbojnika)* jeliko ihь bê prišlo sь ńimь vьsêhь obličče vь različьnyje svity. Domentijana 224. Da do tri dni pođu tija š ńih biljezi i ļudctvom i družinom. Zborn. 75b. Dal si mi . . . šereg družine viteške ravnati. P. Vitezović, odil. 23. Onda je je oni isti lupež obranio od svoje družine razbojnika. J. Banovac, prip. 131. Kad se Jure kļûčâ dobavio, družini je svojoj govorio. And. Kačić, razg. 88b. Blago družini s kojom vojuje. Nar. pjes. vuk. 1, 79. On pogleda na svoju družinu, a družina za puške dugačke. 3, 291. Ti udari sa svojom družinom. 4, 281. — *amo može spadati i kad se kaže o svatovima.* I on vodi kićene svatove, po naj prvi ide pred družinom. Nar. pjes. vuk. 3, 26. — *ff) čeļad jednaka, vidi* 1. drug, f. Da je porota Dubrovčaninu ńegova družina Dubrovčane. Mon. serb. 205. (1387). Da su porotьci srêđńimь ļudemь ihь družina. Zak. duš. okáz. šaf. 42.

b) mnoštvo ļudi (ili uopće čeļadi ili što se misli kao čeļad) koji su među sobom drugovi. aa) uopće, o svakom mnoštvu čeļadi. Ako imaš ovolikoj družini kolacijun dat. M. Držić 188. S prva k našoj hod' družini, ki te željno izgledaju. G. Palmotić I, 168. Da oni mladić kad đođe među onu družinu. J. Banovac, razg. 64. Sideći nikoliko družine u meani ļudi svitu poštenije. F. Lastrić, ned. 331. Da za svukoliku družinu čovičansku vaskoliki moj život posvetim. G. Pešťalić, utiš. 163. Ar ću se ja seda morat odpraviti va tuju tujinu, među ļudsku družinu. Jačke. 120. — *bb) ističe se da članovi družine među sobom žive i podnose se kao drugovi.* Biti ćemo u svakomu ratu družina protiv nekrstu. S. Ļubiša, prip. 16. Ako smo i braća, nijesmo družina. 218. — *cc) mnoštvo čeļadi koja su se sabrala i združila da rade što skupa, n. p. aaa) vojska, četa, svatovi (isporedi a), ee)) ili dio vojske.* Ļube se i lupeži družina među sobom. F. Lastrić, ned. 341. Sva je tada družina brže koňe ustegnula. Nar. pjes. mikl. beitr. I, 8. Čeļad svu razrede u družine. S. Rosa 93b. Jesu l' zdravo svi svatovi, cela družina? Nar. pjes. vil. 1868, 31. — *bbb) mrnari na istom brodu. (Korabļa)* izgubļenoj svoj družini, već utopna i razsutna, od dna svoga grob učini. J. Kavańin 212b. *tako je i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *ccc) glumci.* Mi koji se zovemo Pomet-družina. M. Držić 242. V. G., od koga i od Vaše družine s velicijem slavami bi jur prikazana u našemu Dubrovniku *(Arijadna).* I. Gundulić 2. — *ddd) koji se skupa goste.* Dil koji svaki od družine stavi za večeru ili obid ‚symbolum, collecta'. J. Mikaļa, rječ. 65b. — *dd) mnoštvo vragova.* Družina hudobska. Misli. 24.

b. *drug ili drugovi uopće, bez obzira na broj. vidi* društvo, c, *a) i* družba, b, *a).* Čuvaj se i ļudi oda zle družine. N. Dimitrović 15. Dobiti družinu svomu namišļenju. B. Kašić, iń. 44. Telesa kojijema su se služili u ńih djelovanju kako družinom. M. Orbin 205. Nije uzmožno imati zlu družinu a dilovati dobro. P. Posilović, nasl. 31b. Ako ste družina u rukama biti čete i u utišeńma. M. Radnić 340a. S jačijem od sebe ne čini družine. I. Đorđić, uzd. 150. I po koliko načina se moremo učiniti družina svetije i blaženije na nebesi. F. Lastrić, od' 372. Pritegnut k sebi družine u svoju bijedu. S. Rosa 2b. Da bog hoće za sebe svu našu ļubav i da u ovoj gospodarštini neće družine. Blago turl. 2, 6. Neka odbigne družinu škodnu, priotrovnu. I. J. P. Lučić, razg. 28.

2. DRUŽINA, *m. ime muško.* — XII *vijeka.* Dragoj, Pribeń, Družina, Mьrьčko. Starine. 13, 208. (1185).

DRŮŽÎNČE, družînčeta, *n. drug, član družine, uprav deminutiv.* — *Mješte plurala trebalo bi da je kolektivno ime* družinčâd, *ali ovome nema potvrde.* — XVIII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (družinče, služba ‚quipiam e familia') *gdje naj prije dolazi.* Da možebiti zarad jednog družinčeta bog svukoliku općinu ne pokara. G. Pešťalić 248. — *s osobitijem značeńem, vidi* 1. drug, e, *c) i* družina, a, *a) dd).* Jer družinče virno ne obara kuću gosi. M. A. Reļković, sat. D5b. Dotle je neposlušnost družinčeta (člana zadruge) bila vrlo rijetka stvar. V. Bogišić, zborn. 45.

DRŮŽINICA, *f. dem.* družina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (družinica, čeļadca ‚familiola') *i u Vukovu.* Piļuć vino družînici veli. Nar. pjes. bog. 275. Kad se Jure kļûčâ dobavio, družini je svojoj govorio: ‚Družinice, mila bratjo moja, naoštrite svitle sablje vaše'. And. Kačić, razg. 88b. Pa govori svojoj družinici. Nar. pjes. vuk. 4, 26. Ustanite, moja družînice! 4, 28.

DRŮŽINIĆ, *m. prezime.* — XV *i* XVI *vijeka.* Geržaa Družinić. Stat. krč. ark. 2, 293. (1497). Pero Družinić. 291. (1599).

DRŮŽINOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71. — *zove se i* Družinovići. Schem. bosn. 1864. 48.

DRŮŽÎNSKÎ, *adj. koji pripada družini.* — *U Stulićevu rječniku i u narodnoj pripovijeci čakavskoj našega vremena.* Sluge reču, da će va družinskoj kamare spat. Nar. prip. mikul. 59. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* družînski (v. družanski).

DRŮŽÎNSTVO, *n. družina, društvo.* — *U trojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka (sa značeńem: gomila ļudi) koji su jamačno prepisali jedan iz drugoga, a između rječnika u Belinu* (‚contubernium' 162a) *i u Stulićevu* (v. družina). Zapovidi ńim, da zasisti čine svih po družîstvih svrhu zelena sina; i sidoše na dile po sto i petdesot. I. Bandulavić 297—298. marc. 6, 39—40. Zapovidi ńim da sisti čine svih po družînstvu svrhu zelena sina; i sidoše na dile po sto i petdeset. L. Terzić 318. Zapovidi ńima, da sisti čine sve po družînstvu svrhu zelena sijena; i sidoše na dile po sto i petdeset. J. Banovac, blagos. 171.

DRŮŽIONICA, *f. vidi* družiteļica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DRŮŽIONÎK, *m. vidi* družiteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DRŮŽITEĻ, *m. čovjek koji druži (prati), pratilac. isporedi* družilac *i* družionik. — *U Belinu rječniku* (‚accompagnatore' ‚sociator' 19a) *i u Stulićevu* (‚comes, comitans, qui comitatur').

DRUŽITEĻAN, družiteļna, *adj. kojega treba družiti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚sociandus, comitandus'). — *nepouzdano.*

DRUŽITEĻICA, *f. žensko čeļade koje druži (prati).* — *isporedi* družionica. — *U Belinu rječniku* (‚accompagnatrice' ‚sociatrix' 19ª) *i u Stulićevu* (‚comitans, quae comitatur, sociat').

DRUŽITI, drûžīm, *impf.* comitari; jungere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* drûžāh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* drûžī, *u part. praet. pass.* drûžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* drug *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* družiti se, *ras.* дружить, дружиться, *češ.* družiti, družiti se, *poļ.* drużyć. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚assector; deduco; conjungo, copulo, connector'), *u Belinu* (‚comitor' 18ᵇ; ‚comitem se addere' 206ª; ‚comparo' 539ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (družiti se *kod* družujem; ‚comitem me addo, socium me facio'), *u Voltigijinu* (‚associare, accoppiare, congiugnere' ‚zugesellen, vereinigen'), *u Stulićevu* (‚sociare, associare, comitari, conjungere'; družiti se ‚sociari, associari, conjungi'), *u Vukovu* (družiti se ‚sich gesellen' ‚sociare se').

1. *prelazno.*

a. *biti kome ili s kim drug. onaj kome je ili s kim je subjekat drug pravi je objekat i staji u acc.* — *s ovijem značenem dolazi kod pisaca do* XVIII *vijeka.*

a) biti ili hoditi s kim kao drug, pratiti ga, slijediti ga. aa) u pravom smislu. Za ńega za živa družba me sad ova druži, jer laživa bi služba ńegova. H. Lucić 242. Koji za ńim gredu i koji ga druže. Š. Budinić, ispr. 70. Niki da ga druži pošeta za ńime. D. Baraković, vil. 13. Nosila družahu u postup bodeći. 350. S ovijem redom, u ovoj slavi gospoda ga *(pašu)* družeć ova. I. Gundulić 126. Ki družite mene svudi i u veseļu i u nesrići. G. Palmotić 2, 312. Ištom ovo reče, kade mlados, koja Judu druži, na ń napade. 3, 70ᵇ. Izabra dvanestericu koji bi družili ga. S. Rosa 68ª. Pratijaše ga oplakana i družena od dosta građana. 81ᵇ. Tebi je milo ńega družit i sved i svud s ńime biti. A. Kalić 263. — *bb) u prenesenom smislu. aaa) subjekat je čeļade a objekat neživa stvar.* Ti me izgubi; tijem cvili i tuži, a zemļu obļubi, ku sinak tvoj druži *(drug je zemļi, jer je mrtav i ukopan).* M. Držić 465. — *bbb) subjekat je neživa stvar.* Zać ne mogu, svjetlos bo ih druži i slijedi. I. Đordić, salt. 106. Jer otrovna vlaga sme*(te)* ga, tamničarstvo ka sveđ druži. P. Sorkočević 590ᵇ. — *ccc) subjekat je stvar umna, kao staše, sjećaše, mišļene, djelovaše itd. objekat može biti čeļade ili što se kao čeļade misli.* Dali će me nepokoj smrtni vik družit. M. Držić 75. Elektru tužba druži. D. Zlatarić 25ª. Rad kriposti ka ju druži. Đ. Baraković, vil. 181. Mene druži čas i slava. G. Palmotić 2, 449. S ovom riječi slavna djeva kû nebesko druži znanje, zaglavjuje i dospijeva zlamenito svê pjevanje. 3, 96ᵇ. Poniženje zamjerito koje dušu tvoju druži. P. Kanavelić, iv. 405. Srce prisveto Jezusa moga spasiteļa, ti si srce ļubļivo naj veće, ļubļivo načinom neizmijernijem, ne samo s naravnijeh izvrsnosti, koje te druže mjerom naj većom. I. M. Mattei 116. Zadostojaće blagoslov očin, koji će ga družit do napokońega časa. A. Kalić 373. *ili je i objekat stvar umna.* Koja krêpost vazda predhodi, druži i posļeduje dobra dêlovanja. Š. Budinić, sum. 193ª. Svjetovnu slavu druži vazda žalost i tuga. B. Kašić, nasl. 72. Tako božja pravda dila naša druži. I. T. Mrnavić, osm. 59. Sreća blaga druži naše sve požude. G. Palmotić 2, 527. Sve što druži i okruživa lijepo srce. I. M. Mattei 144. — *ddd) subjekat je čeļade, a objekat tjelesno ili duhovno stańe. smisao je po svoj prilici da je subjekat zajedno sa stańem, dakle u stańu, ali se može pomisliti i na značeńe kod b), isporedi b) bb).* Jaoh čemu na svit saj izidoh, odkli tač sve dni je meni vaj družiti i gork plač? Š. Menčetić—G. Držić 517. Tih sanak progone i pokoj ne druže. M. Vetranić 1, 140. Vapil bi dan i noć jadovno tužeći iz glasa za svu moć, boljezan družeći. 1, 186. Družit ću goj i mir. 2, 53. Svijetu laživomu, cijeć koga plač družu *(ja).* N. Dimitrović 61. Sve dni grozni plač ne družit. M Držić 9. Vječne radosti ovi, znaj, duh druži. D. Zlatarić 92ª. Pokoja ne družiš prisa svu noć i dan. 93ᵇ. Ah, pastirski stan po sreći da kigodi ono bude, gdi izpokojit' san družeći slatko ćemo dańe trude. I. Gundulić 19. — *eee) uz* družiti *ima i kakav supstantiv u instr. (bez s po čemu ne može spadati pod* b, *a) a) bb)) kojijem se pokazuje kako je ko s kim ili s čim, čim koga ili što prati. isporedi lat.* prosequi. Često riči svoje uzdahom ogńenim družaše. P. Zoranić 17ª. Vse vrême družiti suznêmi procvêļenji. Š. Budinić, sum. 93ᵇ. Uzdahom druži skuk. Đ. Baraković, vil. 318. Napokońe dilo milinom družite. I. T. Mrnavić, osm. 183. — *u ovom primjeru mješte instrumentala ima loc. s prijedlogom* u: Zašto družiš u omrazi tko ti podo nije uzroka. P. Kanavelić, iv. 421.

b) biti kome (objektu) drug (sluga, vidi 1. drug, e, *c)), dvoriti, služiti. aa) u pravom i u metaforičkom smislu.* Za toj ti odslužit stavih ja razum svoj, još veće jer družit puštaš mi obraz svoj. Š. Menčetić 233. Naj prvo mi *(kraļ)* brata obilno obdari i hti, da ga druže očevi dvorane, lipo da mu služe, końe da mu hrane. H. Lucić 235. Koga svi gradjani gor nebeski služe i druže. A. Vitaļić, ost. 197. Dvorkińica kolo druži i služi mene. I. Đordić, uzd. 40. — *bb) u prenesenom smislu. objekat je dobro ili zlo djelo, djelovańe.* Djevstvo sam družila. M. Vetranić 1, 213. Jer grlu tko služi svaku zled druži i duh mori svoj. N. Dimitrović 13. Jer taj grijeh tko druži, podložan već mu jes, neg li . . . 14. Komu u duši ni zlobe ni zledi, neg pravdu on druži po vijeke i slijedi. 57. Ńi pravo, da tuže ti ki t' su podložni, nu oni ki druže oholas. D. Rańina 16ᵇ.

b. *činiti da ko ili što (objekat) postane drug, sastarļati.*

a) aktivno. a) uopće, u pravom ili u prenesenom smislu. aa) objekat je sve ono što postaje drug jedno s drugijem. odgovara perfektivnome združiti. Jedna će u svakoj stvari nas družaše. D. Zlatarić 27ᵇ. Kraļ takavu četu druži. D. Baraković, vil. 224. Ali je vrijeme, da svit sluša, kako ļubav u radosti druži tebe kraļa od duša i kraļicu od liposti. I. Gundulić 281. Naprijed jesen i proljetje sred gizdavijeh perivoja, vječno voće, vječno cvijeće druže u slavah od pokoja. 533. — *bb) objekat je jedno što postaje drug, a drugo je u instr. s prijedlogom* s. *odgovara perfektivome* združiti, pridružiti. Tko druži s nesrećom zled koju. M. Vetranić 2, 78. Molbe tej svoje s celovi družaše. F. Lukarević 268. Družeć grozne suze s molbam. P. Kanavelić, iv. 388. Izpovijed druži nas *(s)* bogom. S. Margitić, isp. 4. — *cc) kad odgovara perfektivnome* pridružiti, *objekat je jedno što postaje drug, a drugo može biti: aaa) u dat.* Glas od usta družeć žicam medonima. I. Đordić, salt. 220. — *bbb) u dat. s prijedlogom* k. Upuštava naj poslije meno i k sebi tamno druži. I. Gundulić 226. Ovaj posao

još k poļskomu druži. J. S. Reļković 123. — *b) u jednom primjeru kao da znači isporedivati.* Nemoj već vik ńih *(srebra i mjeda)* naravi takmit', zlatom ni družiti. M. Pelegrinović 180. *vidi i u Belinu rječniku.* — *c) u jednoga pisca* XVII *vijeka znači: biti drug kod čega (objekta), dakle dijeliti (vidi* dijeliti, 1, f, *b) aa)).* Naše tuge . . . Lehi družiše. I. T. Mrnavić, osm. 55. Veselje Osmanovo družite. 83.

β) sa se, *refleksivno, postajati drug. a) kad je subjekat u pluralu (a može biti i više subjekata), značenje je da jedno s drugijem postaje drug. isporedi perfektivne glagole* združiti se, udružiti se. Nici dvorno služe riči ne imihu, i dobro se druže, kako sami htihu. P. Hektorović 12. Kanonici svi tri u Rimu ki saborno tam se druže. J. Kavańin 99b. Oni se druže. Vuk, rječ. 142a. Tu u zboru, ko u zlatnu dvoru, . . i anđeli božiji se druže. Osvetu. 1, 43. — *b) subjekat postaje drug kome ili čemu drugome (isporedi perfektivne glagole* združiti se, pridružiti se). *ovo zadnje može biti: aa) u instr. s prijedlogom* s. Diomede sved sa mnome i druži se i svjetuje. G. Palmotić 1, 218. S onimi ću nastojat vazda družiti se. A. Vitaljić, ist. 77b. Tko žđere priko reda družiti se s rđom gleda. V. Došen 149a. Boje se s boļim ružiti no s grđim družiti. Nar. posl. vuk. 26. Ko se s zlijem druži, ta u vijek tuži. 155. Ne druži se s onijem s kim se ne možeš počupati. 198. On se druži s ńim. Vuk, rječ. 142a. — *bb) u dativu.* Jer lijepa Abizak tebi se ne druži. Š. Menčetić 62. Kojoj se *(ruži)* umrla biloča ne druži. 216. U gizdi dikla tebi se ne druži. 301. Mlado mladu obijesno se druži. Osvetn. 4, 3. — *cc) u dativu s prijedlogom* k. Malo živi a druže se k mrtvijem, i krv k mutnoj vodi. B. Betera, or. 27. K živimi se smradnoj družiš V. Došen 146b. — *dd) s prijedlogom* uz. Oj juuaci, uz sva vaša djela neumrla i moja se duhom druži vila. Osvetn. 3, 165. — *ee) u jednom primjeru u acc. s prijedlogom* za *(može biti da ovo pripada samo glagolu* vijerati se). Naj ljepša od vila druži se i vijera za draga i mila vrhu svijeh pastijera. I. Gundulić 116. — *ff) adverb za mjesto.* Jer se tamo vi družite, gdi se lasno okužite. V. Došen 93b.

2. neprelazno. značenje je kao kod družiti se *(vidi* 1, b, *β) osobito kod b) aa)), od čega će biti i postalo izgubivši* se. — *od* XVI *vijeka.* U moje djetinstvo vazda si sa mnom družio. M. Držić 401. Tako sa mnom on družeći. G. Palmotić 2, 199. Sved tuži tko *(s)* zlijem druži. (Z). Poslov. dan. 119. Tko sa zlima druži, svcder tuži. (Z). 132. S sotonom on druži. S. Rosa 89b. Gošna nije htela ni sa sinovima a još maňe sa snajama družiti. V. Vrčević, niz. 314 Kao da nikad ni družili nijesu. S. Ļubiša, prič. 46.

DRUŽIV, *adj. vidi* druževan. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DRUŽÍVATI, družujêm, *impf. iterativni glagol prema* družiti. — *Samo praes.* družujem *u Bjelostjenčevu rječniku* (družujem *i* družujem se, *vidi kod* družiti) *i u Voltiđijinu (kod* družiti).

DRUŽNICE, *f. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Družnicama. Sr. nov. 1863. 200.

DRÙŽNÎK, družnika, *m drug.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. drug). Što imam imati od moga družnika? M. Zoričić, aritm. 13.

DRUŽNOST, *f.* concubitus. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ne razumi se ovdi da se može rastrgnuti uzao ženidbe, nego se razumi, da se mogu rastati, da ne pribivaju zajedno ili da pribivajući zajedno da se ne sastaju u družnosti zaručeńa. J. Banovac, razg. 266. *mogla bi biti i štamparska pogreška mješte* dužnosti.

DRUŽOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Družoje z bratomь. Mon. serb. 564. (1322). Отьсь mu Družojo. Deč. hris. 12. Družoje Ccceлničь. 23 *i još na nekoliko mjesta.*

DRUŽULIN, *m. u zagoneci.* Ciguļin ciči, ciga vodu vuče; družuline, druže, kamo moje uže? *odgonetļaj:* deram. Nar. zag. nov. 48.

DRVAN, drvna, *adj. vidi* drven. *a) koji pripada drvu, koji postaje od drva.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Trulež drvnu, dubre od siništa. J. S. Reļković 90. — *b) od drva.* — *u Stulićevu rječniku.*

1. DRVÂR, drvára, *m.* lignator, lignarius, *čovjek koji siječe ili prodaje ili nosi drva.* — *Ake. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.* drvâru *ili* drvâre, drvâri. — *Postaje od* drvo *nastavkom* arь. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* drvář, *(pol.* drwal); *u našem jeziku javļa se od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (drvar, koji drva siče ‚liguarius'), *u Belinu* (‚colui che fa legna' ‚lignator' 432b), *u Bjelostjenčevu* (‚lignarius, lignator; lignifer'), *u Jambrešićevu* (‚lignator; lignarius'), *u Voltiđijinu* (‚taglialegna' ‚holzhakker'), *u Stulićevu* (‚colui che fa legna' ‚lignator'), *u Vukovu* (drvar, koji drva nosi ili prodaje ‚der holzer' ‚lignarius'). Ni prosjak, ni drvar, ni glasnik, ni kopač, ni kosac, ni orač van grada ne smiju. D. Baraković, vil. 76—77. Kako teslom drvar siče al' sikirom drva u gori. A. Vitaljić, ist. 230a. Udbińska se otvoriše vrata, izidoše udbinski drvari. Pjev. crn. 140a. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači drvodjeļu.* Jozef bio je siječac to jest drvodjeļac oliti drvar. S. Rosa 39b. Oni drvar iz Nadzareta. 65b.

2. DRVÂR, *m. ime mjestima. a) dolina u Bosni. (Unac teče)* kraj uliva Visočice u čistu dolinu Drvar na severoistočnoj strani Kamenice. Glasn. 20, 381. — *b) selo (u istoj dolini) u Bosni u okrugu petrovačkom.* Statist. bosn. 52. Drvar, na kartama Unac kao selo mesto tako nazvanoga predela (Dońi Unac), sastoji se iz više skupova kuća Glasn. 22, 5. — *c) brijeg u Dalmaciji među Drnišem i Mućem.* S. Brusina. rad. 27, 169.

DRVARA, *f.* cella lignaria, *zatvoreno mjesto (klijet, kućica) gdje se hrane drva.* — *isporedi* drvarica, a. — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

DRVARENSTVO, *n. vidi* drvareńe. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRVARÊŃE, *n. djelo kojijem se drvari.* — *Stariji je oblik* drvarenje. — *Od* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (‚lignatio' 432b) *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚lignatio'), *u Stulićevu* (‚lignatio'), *u Vukovu* (‚das holzen' ‚lignatio'). Ženska je radńa . . . vodareńe, drvareńe . . . V. Bogišić, zborn. 119.

DRVÁRI, *m. pl. Vuk u Danici,* 2 (1827), 64 *među selima što su bila u Srbiji u nahiji požeškoj piše i* Drvari, *ali ga sad već nema.* M. Đ. Milićević, srb. 689.

DRVÀRICA, *f.*

a. *vidi* drvara. — *od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 452b, *u Stulićevu.* Ne hti ostaviti naj maňu shranicu, ku ne hti praviti, peć ni drvaricu. P. Hektorović 35—36. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *lađa na kojoj se voze drva* Turske lađe

žitarice i solarice, drvarice. M. Stojanović, nar. posl. 201.

c. *žena koja siječe ili prodaje ili nosi drva. — od* XVIII *vijeku, između rječnika u Belinu* 432b *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Nije dana da im drvarice ne sijeku našu goru, da im žene ne kose viš na našoj pustolovini. S. Ljubiša, prip. 159.

d. *mazga što nosi drva. — u narodnoj pjesmi našega vremena.* Pregledaju konje i kobile i kature mloge drvarice. Nar. pjes. petr. 3, 503.

DRVÀRINA, *f. a) novci što se troše na drva, sto stoje drva. — u Vukovu rječniku* (‚das holzgeld, die ausgabe auf holz' ‚pecunia pro lignis'). *— b) carina na drvima. — u Vukovu rječniku* (‚die holzabgabe' ‚portorium lignarium'). *— c) drva kao dohodak od zemlje. — u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Zlo drvarina u Dalmaciji' t. j. nema, nestanak je od drva. J. Grupković.

DRVÁRITI, drvârîm, *impf. postaje od* drvar *nastavkom* i. *— Akc. kaki je u praes. taki je u impf* drvârâh *i u part. praet. pass.* drvâren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* drvârî.

a. *neprelazno,* lignari, *raditi kao drvar, sjeći drva. — u Belinu rječniku* 432b, *u Jambrešićevu, u Stulićevu.*

b. *prelazno, dobavljati kome (pravome objektu) drva. a) aktivno. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (drvariti koga ‚mit holz versehen' ‚provividere lignis': kako se drvariš? on me drvari). Starac je kuću drvario. Nar. prip. bos. 1, 141. *— b) sa* se, *refleksivno. — u Vukovu rječniku* (drvariti se ‚sich mit holz versehen': kako se drvariš?).

DRVARNICA, *f. vidi* drvara. *— U Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

DRVÂRSKÎ, *adj. (o konju) koji nosi drva. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Još ćeš brže majku polaziti na našemu konju drvarskome, po našemu momku najamniku. Nar. pjes. vil. 1867. 399. *— vidi i* Ključ Drvarski.

DRVATAST, *adj. drven, drvenast. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ova ljatasta ripa . . . pak će tvrda i drvatasta postati. I. Jablanci 166.

DRVCE, drvca *i* drvceta, *n. dem.* drvo. *— Od* XVI *vijeka (s osnovom* drvcet *samo u naše vrijeme, vidi u Vukovu rječniku) a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (drvce, drvceta). *a) vidi* drvo, a. Od mirisnih drvac ogań naloži. P. Zoranić 66a. Bio složio dosti vredno svoj mao snopić od drvaca. J. Kavanjin 354a. Nit' ima drvaca čestito pri čem bi se ogrijao. F. Lastrić, test. 334a. Onaj čovjek, koji u subotu drvaca kupljaše, na zapovijed gospodinovu jest kamenovan bio. E. Pavić, jezgr. 94. Dod napravi prelaganu ladu od lagana drvca orahova. Nar. pjes. kras. 1, 89 *— b) vidi* drvo, b. *aa) uopće.* I po gori svako drvce. Nar. pjes. vuk. I, 119. O jablanče tanko drvce! 1, 509. *— bb) s osobitijem značenjem. aaa)* artemisia abrotanum L. *srčano zelje.* B. Šulek, im. 76. *— bbb)* božje drvce, *vidi kod* božji, II, *f) cc). — ccc)* slatko drvce, *vidi kod* sladak.

DRVÊĆE, *n. collcet. drvcta, drva. — Postaje od osnove* drvet *(vidi kod* drvo) *nastavkom* (i)je; tj *mijcha se na ć. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die bäume' ‚arbores'). *a) vidi* drvo, a. Ali ono nisu bili bogovi, veće dilo ljudskih ruku od drveća. E. Pavić, ogl. 344. Koje su od drveća i kameńa ponačińane. 513. Ove su bile ono pricińeno drveće od Libana kojijemi sklopiše i sastaviše ovo kraljevsko pristolje. A. Tomiković, gov. 213. Prošće k'o i kolje a kolje k'o i ostalo drveće. Nar. posl. vuk. 265. *— b) vidi* drvo, b. Na ovi glas poče se sve kameńe i drveće šikati. Nar. prip. vuk. 192.

DRVEĆI, *adj. vidi* drven. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

DRVEĆÍCE, *n. dem.* drvo. *— U jednoga pisca našega vremena.* U Sremu u gornju koru slavskoga kolača pobada se neko drvećice. M. Đ. Milićević, slav. 25.

1. DRVEN (drven), *adj.* ligneus, *od drva. — isporedi* droven. *— Postaje od osnove* drv *imena drvo nastavkom* en* (e *u svakom govoru stoji mjcšte ńegdašńega* ê). *— Od* XV *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Mikaljinu* (drven, od drva ‚ligneus'), *u Belinu* (‚ligneus' 133a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.*

a. ligneus. *a) koji je načińen od drva.* Silni koń drveni, ki bi Troji od poraza Ć. Palmotić 2, 320. Stoji kako drven bog. (D). Poslov. danič. 115. Za viječe zločesto zvono drveno. (D). 153. Dar mu si dal . . za šćap drven prut oblastni. A. Vitaljić, ist. 2a. Drvena je osovina od kolosa. V. Došen 66a. Na misto onih drvenih kuća uzidane su posli dvi plemenite kuće. M. A. Reljković, sat. B5b. Ta zubača što gvozdje imade nek se ‚težke' imenom poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom ‚lagane' se prima. J. S. Reljković 23. Posli su naši sveti otci i u sudih drvenih i kositernih posvećivali. M Dragičević 173. Nema ńima od zlata bešike, nego im je drvena bešika. Nar. pjes. vuk. 3, 408. I oteh im četrest jagńadi, sve pečaka na drvenu ražnju. 4, 39. *— b) koji je po svojoj naravi od drva kao što je stablo u drveta.* Granu od šta hoćeš skini, koja niže od zemje se tira, al' se zrila drvetom izbira, to jest, sasvim nek nije mladična; takva nije za prisadbu dična, nego koja drvena je doli. J. S. Reljković 313. *— c) u prenesenom smislu, govori se iperbolički o čeljadetu hoteći kazati da se ne miče, da ne sjeća itd. isporedi* drvenast. Ostasmo drveni, kameni, kako oni koji otrne od glave do peta; dođe družina, rekoše: Što činite? brijeme je, hodite, a mi stojimo kako drvene duše. M. Držić 398. Neće ti moć naći oči jedne suze radi srca drvena. J. Banovac, pred. 21. *— d) koji pripada drvu, koji se bavi drvom, obrađuje drvo.* Čuše kucanje u jednoj dugańi gdi se majstorija drvena čińaše. M. Divković, bes. 374a. Dajući drvenijem tesaocem i zanatlijami. M. Radnić 162a. Gdi bijaše trideset i|ada drveni majstora. S Margitić, fal. 30. Te do(h)vati drvene majstore, od drveta on pravi ćelију. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Drvene zanate zna gotovo svaki Srbin. Vuk, dan. 2, 103. *— amo može spadati i ovo:* I dva puta drvo varih, vodu od koga ja pijući . . . dvaška obdan pehar blage tej drvene vode pijah. S. Bobaljević 213.

b. arboreus, *koji pripada drvetu, stablu.* Ukradi belu vunu i drvenu gubu te maži. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 124.

2. DRVEN, *m. vidi* Drventa. *— ovako se zove klisura kod Grdelice u Srbiji u okrugu vranjskom.* Pošto su izgubili grdelički položaj, Turci su napustili i sav Drven (klisuru). Rat. 111.

DRVENÀRIJA, *f. drvena trgovina. — Postaje od* drven *tudijem (talijanskijem* oria, aria) *nastavkom* arija. *— U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Različna drvenarija. D. Popović, poznav. robe. 364.

DRVENAST, *adj. koji je onaki kao da je od*

drva (isporedi i 1. drven, a, *c)*. — *Postaje od* drven *nastavkom* astъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* drvenast ‚hölzern (unempfindlich)' ‚ligneus'. Ne budite drvenastijeh srca. Vuk, pavl. jevr. 3, 8.

DRVÉNCE, drvénceta, *n. dem.* drvo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Drvence kome je na kraju probušena rupica. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 7. Šaraju pečenicu bockajući je drenovim drvencetom. 1, 49.

DRVENDARICA, *f. u zagonetkama.* Čaknu čakara, ču se do cara; car se prepade, u goru zapade, za ńim carica drvendarica: ‚Ne boj se care, zemja se trese, vojska se kupi, dobro će biti'. *odgonetļaj: razboj.* Nar. zag. nov. 189—190.

DRVENGLÁVA, *f. i* Drvenglave, *f. pl. vidi* Crkvino, *b)*. Ono se *(mesto)* do 1813 godine zvalo ‚Drvenglava', a tada Turci spalo staru crkvu koja je tu bila, te se mesto ono prozove ‚Crkvine'. Č. Mijatović, dur. brank. 1, 51.

DRVÈNICA, *f. što od drva načińeno.* — *Postaje od* drven *nastavkom* ica. — *Od* XVIII *vijeka, naj prije u Belinu rječniku (vidi kod a) i b) aa)). a) uopće, stoji kao apozicija uz ime koje mu drago drvene stvari.* — *u pjesmama crnogorskijem našega vremena i u Belinu rječniku* (shrana drvenica ‚cassa di legno' 175b). I u ruke sohe drvenice. Ogled. sr. 169. Nabavio kacu drvenicu. 398. — *b) s osobitijem značeńima. aa) drvcni kovčeg.* — *u Belinu rječniku:* mrtačka drvenica ‚cassa da morto' ‚conditorium' 175b; *i u Stulićevu:* ‚arca, capsa lignea'. — *bb) što je drveno kod samara i sedla.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (drvenica, na samaru ono što je od drvota, osim steļe). Na kulaša gola drvenica. Pjev. crn. 157b. Na ń metnimo konjsku drvenicu. Ogled. sr. 503. Drvenica, drvo od sedla. Ļ. Stojanović. — *cc)* drvenice, ona dva drveta na volujskijem kolima što idu od obrtńa na opļen pored stupaca; ńima se ukrućuje obrtań i jastuk (na predńoj osovini), vidi ‚palije'. Ļ. Stojanović. — — *c) zaselak u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 99.

DRVÈNIČICA, *f. dem.* drvenica. — *U Belinu rječniku* (‚arcula' 176a) *i u Stulićevu* (‚arcula lignea').

DRVÈNÎK, Drvenika, *m. ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u makarskom okrugu.* Repert. 1872. 19. Slidi pisma od kaštela Drvenika u gorńem primorju, kako ga osvojiše Turci na 15 aprila 1687. And. Kačić, razg. 287. — *b) selo u Dalmaciji u okrugu dubrovačkom (u Konavlima).* Repert. 1872. 23. — *c) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

DRVÈNILO, *n. stańe, osobina čeļadcta koje je ukočeno ili lijeno kao da je drveno (vidi* 1. drven a, *c) i* drvenast). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* Jednomu daješ podobnost na svako dilo, drugomu mlohavost i drvenilo na svaki posao. G. Peštalić, utiš. 95. — *vidi i* drvenost.

DŘVENITI SE (drvèniti se), dřvenîm se (drvènîm se), *impf. postajati drven, drvenast (u proneschom smislu). isporedi* odrveniti. — *U Stulićevu rječniku* (v. odrveniti se) *i u Vukovu:* dřveniti se ‚hölzern werden' ‚lignesco (?)' *s primjerom:* ‚Ja se kamenim i drvenim (n. p. od čuda)'.

DŘVENOST, *f. stańe, osobina onoga što je drven ili što je drveno.* — *U jednoga pisca našega vremena koji je sam tu riječ načinio.* Ima riječi 84 kojijeh nijesam čuo u narodu da se govore, nego sam ih ja načinio; evo ih redom: . . . ‚drvenost' . . . Vuk, nov. zavj. (1847) VII.

DRVENTA, *vidi* Derventa.

DRVĖŇAČA, *f. a) vidi* drvenica, *a).* — *u Vukovu rječniku:* drveńača, n. p. čaša ‚hölzernes trinkgeschirr' ‚poculum ligneum'. — *b) košarica plctena od pruća.* — *oko Zagreba.* Đ. Daničić.

DŘVEŇĖŇE (drvėńėńe), *n. djelo kojijem se ko drveni.* — *U Vukovu rječniku:* dřveńėńe ‚das verhölzern' ‚lignefactio'.

DRVĖSCE, *n. dem.* drvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S onim dřvešcem koje je od ńegove skrińe otcipļeno. J. Banovac, pred. 149.

DRVETAN, drvetna, *adj. vidi* 1. drven, a, *a).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prikazal si samoga sebe na drvetnomu križu. I. Kraļić 47.

DRVĖTINA, *f. augm.* drvo. — *Samo u zagonetci, vidi kod* čiglićati. — *I kao ime mjestu, vidi* Drvetine.

DRVĖTINE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* T. Kovačević, opis. 34. Schem. bosn. 1864. 51. *na drugom se mjestu zove* Drvetina. Statist. bosn. 74.

DRVETO, *u Stulićevu rječniku zlo načińen nom. sing. od oblika što postaju od osnove* drvet *(vidi* drvo).

DRVINE, *f. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Ńiva u Drvinama. Sr. nov. 1875. 514.

DŘVITI SE, dřvîm se, *impf. a) vidi* drvariti se *kod* drvariti, b, *b).* — *b) vidi* drveniti se. Ļ. Stojanović.

DŘVĻAD, *f. collect.* drvo. *a) gomila drva, gromača, lomača.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) kao pl.* drvo, *vidi* drvo, a, *b).* — *u sama Vuka.* Ogań koji se vadi tarući dvoje lipovo drvļadi jedno o drugo dokle se ne upale. Vuk, rječ. 158a. Klato, troje drvļadi sastavļeno krmetu oko vrata, da se ne može provući kroz ogradu. 272b. — *c) kao collect. ili pl.* drvo, *vidi* drvo, b. Sa zemļom *(ide kod prodaje)* drvļad i kameńe što je na ńoj. V. Bogišić, zborn. 397.

DRVĻAHAN, drvļahna, *adj. malo drvenast, uprav deminutiv.* — *U Stulićevu rječniku* (drvjahan ‚nonnihil liguosus') *gdje ima i* drvļašan (drvjašan) *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

DRVĻANÎK, drvļanika, *m. a) gomila drva pred kućom.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Vaļa naći žabu ispod kamena, pańeva ili iz drvļanika. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 35. Kako se stovaruju drva na drvļaniku. zim. več. 334. — *b) mjesto gdje se drva cijepaju.* B. Mušicki. — *isporedi* drvocijep.

DRVĻAST, *vidi* drvatast. — *U istoga pisca (pisano* drvjast) *u kojega ima i* drvatast. Trave koje su . . . kano drvjastoga struka. I. Jablanci 95.

DRVĻAŠAN, drvļašna, *adj. vidi* drvļahan.

DŘVĻE, *n. collect.* drvo: *drva, drveta.* — *Stariji je oblik* drvje. — *Postaje od osnove drv nastavkom* (i)je. — *Sa starijim oblikom* drvje *dolazi od* XVII *vijeka (vidi kod b)); mladi oblik* drvļe *dolazi pouzdano prvi put u pisca And. Kačića* XVIII *vijeka* (drvļa. A. d. Bella, razg. 175 *nije pouzdano, jer je knjiga kasnije i zlo naštampana); između rječnika u Stulićevu* (drvje ‚lignorum copia') *i u Vukovu* (drvļe ‚holz' ‚lignum'). *a) vidi* drvo, a, *b).* Od kamenja, japna i drvja. I. T. Mrnavić, ist. 10. Ona skupi niko drvje od mirisa. P. Posilović, cvijet. 150. Ako nismo nerazumniji od drvļa. A. d. Bella, razg.

175b. Kad udari vijar od sivera, nosi drvje i teško kameńe. And. Kačić, razg. 122a. Škrińa od drvja zvana setim načińena. kor. 83. Da se ukloni s puta drvje i kameńe. M. A. Reljković, sat. A 2b. Kano suvo drvje među zelenima. B. Leaković, nauk. 88. Ona ide u goru zelenu, te premeće drvje i kameńe, dok je našla guju otrovnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Mutna teče Tara valovita, ona vaja drvje i kameńe. 2, 105. Oborišе drvje i kameńe, uzidaše dori do kolena. 2, 122. Argatovah tri godine dana, i ja vukoh drvje i kameńe sve uz moja kola i volove. 3, 1. Već se tuku drvjem i kameńem. 3, 166. Turci polje, a Latini more, a Hrišćani drvje i kameńe. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 323. — *b) iđi* drvo, b. Sve drvje, sve trave i sva stabla. M. Divković, bes. 26b. Leteći po vrhu drvja. P. Posilović, nasl. 47a. Stvori bog množinu svijeh stvari, toliko drvja koliko živina. M. Radnić 382a. Radi velike zime ne može rasti drvje. S. Margitić, fal. 243. Sijekući tude drvje, navlastito plodno. F. Lastrić, ned. 159. Drvje, šuma i šikare ukažu različiti kitores. M. A. Reljković, sat L 7a. Do brestova drvja velikoga. Osvetn. 6, 39.

DRVLICE, *n. dem.* drvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* drvjice). Od balsama iliti miska; to jest, stabla od dragomasti i drvjica od slatkih korica. A. Kanižlić, uzr. 126.

DRVNIK, *m. vidi* drvljanik *i* drvara. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚lignorum strues, cella lignis servandis‘). Drvo trulo koje se je drvnikom rasulo. J. S. Reljković 29. Kokoš katkad svoju bolest ima, pusti krila il' kostruši perje, niti grebe drvnikom iverje. 279. — *I ime mjestima u Srbiji: a) selo u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Zemlja u Drvniku. Sr. nov. 1874. 369. Vinograd u Drvniku. 1875. 630.

DRVŇAK, *m. vidi* drvljanik. — *U Topolovcu.* P. Brantner.

DRVO, drva *i* drveta, *n.* lignum; arbor. — *Akc. se mijeńa u množini: od osnove* drv: drva, drvâ, drvima; *od osnove* drvet: drvèta, drvétâ, drvètima. — *Uz* drvo *(stslov.* drъvo) *dolazi od srodne osnove i* drijevo (drêvo) *već u praslavenskom jeziku i s različnijem značeńem: drъvo (naj veće pl.* drъva) *sa značeńem* ligna *(za ogań), isporedi stslov.* drъva, *rus.* дрова, *češ.* drva, *pol.* drwa; drêvo *za ostala značeńa, isporedi stslov.* drêvo, *gen.* drêvese *i* drêva, *rus.* дерево, *češ.* dřevo, *pol.* drzewo. *u našem su se jeziku pomiješale osnove i značeńa, a u naše je vrijeme* drijevo *(koje vidi) dosta rijetko. — Obje su osnove i indoevropcjske: prema* drêvo *isporedi snskr.* dâru ‚holzschoit, holzstück‘; pflock‘ (Böhtlingk-Roth), *grč. δόρυ, kopље, greda, stnord.* tyrr, *bor, staroirski* daur, *hrast; prema* drъvo *snskr.* dru ‚holz, ein geräthe aus holz; baum‘ (B.-R.), *grč. δρῦς, hrast, got.* triu. — *Svi padeži, osim nom., acc., voc. sing., mogu se načińati i kao da je osnova* drvet: drveta, dřvetu *itd*, pl. drvèta *itd. ovi su oblici mlađi od pravilnijeh* drva, drvu *itd. i dolaze od* XVII *vijeka (naj prije u Posilovića), ali su u naše vrijeme običniji kod većine naroda, i upotrebljavaju se za svako značeńe, samo ne za značeńe pod* a, *b) bb) i cc) bbb). kod ńekijeh pisaca nalaze se i jedni i drugi oblici, kao kod Posilovića, Bačića, Lastrića, Kanižlića, Tomikovića; kod Radnića, Margitića, Terzića, Macukata, Zoričića, Došena, L. Vladmirovića, And. Kačića* (četiri drva. razg. 149 *samo o brodovima), Blagojevića, J. S. Reljkovića, Leakovića potvrđeni su (osim padeža i značeńa o kojima se prije kazalo) samo oblici od osnove* drvet; *kod Vitalića, Dražića, Kavańina, Matovića, Dragićevića i svijeh Dubrovčana samo oblici od osnove* drv. *(u ovom rječniku radi kratkoće i jasnoće za značeńe kod* a, *a) upotrebljavaju se samo ovi zadńi oblici, vidi n. p. kod* drven). — *Između rječnika u Mikašinu* (‚lignum‘), *u Belinu* (‚lignum‘; drva ‚ligna‘ 432b), *u Bjelostjenčevu* (‚lignum‘ v. drevo; drva ‚ligna‘), *u Jambrešićevu* (‚lignum‘), *u Voltiđijinu* (‚legno‘ ‚holz‘), *u Stulićevu* (‚lignum‘), *u Vukovu:* drvo, drveta, 1. (pl. drvèta, drvétâ) ‚der baum‘ ‚arbor‘. 2. (pl. drva, drvâ) ‚das holz‘ ‚lignum‘; *u Daničićevu* (drъvo ‚lignum; arbor; navis‘).

a. lignum, *kod biľaka (osobito velikijeh) ono što je naj tvrđe u stablu i u granama, i što ľudi upotrebljavaju za goreńe i za građu. a)* lignum, materia, *ne razlikuje se, dijeli li se u komade, jeli jedan ili više komada (supstantiv materijalni). s ovijem značeńem nema množine.* Oda drъva su gradь sьzidali. Mon. serb. 515. (1471). Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima. I. Gundulić 245. Crv koji se leže u drvu. J. Mikalja, rječ. 47b. Imati smrt udubenu u kosti aliti u drvu ali u drugoj stvari i nosi*(ti)* je na očenašije*(h)*. P. Posilović, nasl. 39b. Ja se uspomińam, da sam vidio jednu priliku od drveta veoma lipo narešenu. 42b. Ima kuću od drveta. M. Radnić 274b. U dobru drvu i krs' i lopata, a u zlu ni pasje korito. (D). Poslov. danič. 139. Uze jedan križ od drveta. S. Margitić, fal. 66. Šibicom od srebra, zlata ali od drveta. L. Terzić 143. Nije hotio bog da znamo, od kakva je bio drveta križ. A. Kanižlić, bogoljubn. 256. Što na vočki je više drveta, to zrak s kim plod zamiće se smeta, zato nožem il testerom diži. J. S. Reljković 400. Ako su tada bili sudi od drva. M. Dragićević 173. Treća sovra drva šimširova. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Od drveta on pravi čelију. 2, 128. Dva komada jelova drveta. 3, 408. Da bog da da rodi i po drvu i po kamenu, ali da ga ja ne jedem! Nar. posl. vuk. 47. — *na jednom mjestu* XVI *vijeka s osobitijem značeńem o ńekom lijeku* (guajacum officinale L, lignum sanctum) *po tal.* legno (legno santo). *vidi i kod* svet. 1 dva puta drvo varih, vodu od koga ja pijući, veće daj se gladom morih, s mjerom hljeba žje jedući. S. Bobaljević 213. — *b) jedan komad (ali se ovaj može opet sastojati iz više komada, vidi cc)). aa) jedan komad uopće, bilo za goreńe bilo kao građa.* Vidi' sam i sliši', klin klinom izbiti; drvo zaoštriši drvo češ probiti. Đ. Baraković, vil. 272. Nađe nika mirisna drva. J. Banovac, prip. 231. Drvo svako štagod valja do paprice za torbe. (Z). Poslov. danič. 20. Pršte drvo na dvoje na troje. Nar. pjes. vuk. 2, 405. Bio Stalać tri godine dana, nit' mu odbi drva ni kamena. 2, 503. Tri drveta od rastova drva. Nar. pjes. petr. 1, 35. Pokraj suha drveta i sirovo izgori. Nar. posl. vuk. 253. — *bb) pl. drva (nigda* drveta), ligna, *komadi isječeni i spravljeni za gorćńe.* Kto końe ima, rožděstvu Hristovu vsaki meropьlь da dovozi po vozu drъvъ. Mon. serb. 565. (1322). Terь im ne date izlaziti vanь trьga na vodu i na drъva i na pašu . . . Hodili su na pašu i u drъva. Spom. sr. 1, 20. (1399). Nošaše ńim drva iz gore. Transit. 13. Ono drva cijepah. M. Držić 194. Što 'e u peći drva veće, sve iz ńih veći ogań mećo. J. Kavańin 408b. Gdi se veće drva naloži, onde je veće i ogńa. J. Banovac, prip. 211. Uzidavši otar i postavivši drva, svrhu ńih metnuše meso. And. Kačić, kor. 240. A ti, Luka, otidi u drva, jer jih, sinko, već imamo mrva. M. A. Reljković, sat. E 4b. Veće ga posla u drva,

ne bi l' ga drvo ubilo. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Drva u šumu nositi. Nar. posl. vuk. 69. Ni gore posijeci, ni bez drva doma doći. 213. Sjekao veliku bukvu za drva. Vuk, poslov. 47. Pa sobom uzeo kosijer, da ubere malo drva. Nar. prip. vrč. 153. U drva se zadigne četa kao na vojsku. S. Ļubiša, prip. 241. Koń se dade na uslugu, u svatove, . . vol na izor, u drva. V. Bogišić, zborn. 444. — *cc) jedan komad obrađen tako da se može na ńešto osobito upotrebiti, ili sprava načińena od ńekoliko komada. aaa) može se zvati* drvo *kakva sprava koja ima ili nema drugo svoje osobito ime; n. p. palica, štap, batina.* S kopjačami, s mačim, z drvi uhititi došli ste me. G. Palmotić 3, 69b. Kao kad vode junca bojna i plaha . . . sluge . . . drvima ga gńivni mlate i lupaju s lijeva i s desna. 3, 135ab. *po tome u jednom primjeru našega vremena znači udarac. isporedi* 2. bat, 4 *i* 1. batina, *b).* Pa ga paša i darova lijepo: trista drva, i to bi mu mrva, već ga tjera bosa kano kera. Osvetn. 1, 69. — *katarka na brodu.* Car je razvio na drvu jadarskomu (katarki) sridńemu svoj barjak. A. Tomiković, živ. 281. — *vješala.* Ko je taj, koji bi izvan svih na sviti uzeo na drvu vidit te (‚vidite') visiti? D. Rańina 122a. Na istom drvu koje bijaše pripravio za obisiti Mardokea bi on obišen. A. d. Bella, razg. 97a. — *križ, krst (vidi i* drijevo, b, *b) cc) bbb)).* Pak jadno za time, na drvu gdi biše, zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148b. Koji bi propet na drvo od križa. A. Komulović 51. Umriti svrhu prigorkoga drveta križa. P. Posilović, nasl. 121b. Drvo težko križa pritiskujući tilo izraňeno. F. Lastrić, test. 161b. Na uspomenu Isukrsta gola na tvrdu drvu. A. Kanižlić, bogoļubn. 257. Koji za nas pribiven bi na onomu drvu. J. Matović 44. Na drvetu križa. A. Tomiković, gov. 24. — *vidi još ove primjere u kojima ima osobita značeńa:* Sudac Blasija . . na nika drva raztegnu. F. Glavinić, cvit. 46a. Drvo za koje se veže koňa pri jasle ‚vacerra'. J. Mikaļa, rječ. 58b. Mešaj rašļatim drvetom. Z. Orfelin, podr. 459. Drvo kojim se skorup u stapu bije. Vuk, nar. pjes. 1, 31. Pustińak trže pramen s grive zelenkove, pa naperi drvo gudalovo. Osvetn. 3, 9. Prijeko drvo — to su okviri ostraga na stativama. I. Kršńavi, list. 43. — *bbb) brod, češće s ovijem značeńem* drijevo *(koje vidi pod* b, *b) cc) ccc)). samo od osnove* drv. Ako bi se zgodilo, ter se naša(lь) na more, da ga imamo u našeh drьvehъ prěnesti. (nije pouzdano, jer u tom spomeniku često stoji ъ mjesto ѣ i mjesto drugih samoglasnih. Đ. Daničić, rječ. 1, 309). Mon. serb. 345. (1427). Ako se razbije drьvo dubrovьčьko. Mon. serb. 435. (1445). *(Nesreće)* mnom udaraju jak vali u drvo. Š. Menčetić 185. Ovi život ti je bio dat kako no jedno drvo za privesti se. M. Radnić 410a. Kâ bez straha s drugom plijeni morska drva. J. Kavańin 273b. Kada se vratiše s Arapa susretoše do dva mala drva, jedno drvo bļeli barjak nosi, drugo drvo crni barjak nosi. Nar. pjes. bog. 234. Posli nikoliko dana ugledaše se četiri drva oliti navo velike. And. Kačić, razg. 149.

b. arbor, *velika bilka (ne maňa od prilike od tri metra) u koje ima stablo a ovo se poćińe razgranavati ńekoliko visoko od zemļe. maňe se bilke zovu* grm *i* trava. *a) uopće.* Zemļe . . . s vodami i s pašami i z drьvmi i z dubravami. Mon. serb. 234. (1399). Drivo vsajeno na istočnicех vod. Korizm. 85a. Svo grane duba togaj poklońiše se do zemļe, i Abram mńaše ńega ciječ poklańa se drvo. Zborn. 39b. Stablo ali ti drvo ružično. M. Divković, bes. 244b. Tada uzradujut se sva drva dubravna. M. Alberti 16. Dođe dakle smrt od jidenja drveta, koje je zabranio bog Adamu. P. Posilović, nasl. 12b. Okusi od ploda drva zabraňenoga. F. Lastrić, test. 41b. Uzradovaće se sva drva planinska. 326b. Što drvo više stoji, vihora se većma boji. V. Došen 17a. Z drveta si privario jadnu Evu našu mamu. And. Kačić, razg. 16b. Nasadismo šļiva drveta 330. Rad. 1, 184. (1764). Treći dan stvori različite trave i drveta . . . B. Leaković, nauk. 16. Uzrasla su dva drveta tanka visoka. Nar. pjes. vuk. 1, 270. Pred kućom joj badem drvo raste. 1, 359. O zlu drvu, devojačkom grlu. 1, 397. Jer ja nisam drvo vrbovina, kad pos'jeku, da s' omladit' mogu. 4, 168. Jedno drvo skraj Dunaja, drugo skraj mora; kad se drva s vrhi sprave, onda i ti z ńon. Nar. pjes. istr. 2, 83. Drvo u kraj puta odmah nasječeno. Nar. posl. vuk. 69. Drvo se na drvo naslańa a ćoek na ćoeka. 70. — Kod Debelog Drveta, *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* U tom selu *(Trešńevici)* i ‚kod Debelog Drveta' godine 1815 pala je mnoga krv. M. Đ. Milićević, srb. 201. — *b) s ńekijem pridjevima ima osobita značeńa, vidi kod* biserov, božji, čudan, kiseo, mirisan, sirćetov, sladak, svet, varzilov, žut *itd.*

DRVOCIJEP, *m. mjesto gdje se drva cijepaju.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (drvocep ‚lignile' *kod* drevo).

DRVOCJEPIŠTE, *n. vidi* drvocijep. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DRVOCJEPIŠTVO, *n. vidi* drvocijep. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRVODJELAC, *vidi* drvodjeļac.

1. DRVÒDJEĻA, *m.* faber lignarius, *čovjek koji (po svom zanatu) teše i obrađuje drvo i od ńega gradi.* — *isporedi* drevodjeļa *i* drvodjeļac. — -je- *stoji po južnom govoru (po hercegovačkom* drvòdeļa) *mj. ńegdašńega ě, po istočnom* -e-: drvodeļa, *po zapadnom* -i-: drvodiļa. — *Složeno je od osnova supstantiva* drvo *i glagola* djeļati *nastavkom* ja. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (drvodiļa), *u Belinu (štamparskom griješkom* drvodeļa *mj.* drvodjeļa. 300b), *u Bjelostjenčevu* (drvodeļa) *kod* drevo, *u Jambrešićevu* (drvodeļa), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (drvodeļa, drvodiļa, drvodjeļa, drvodeļa). Drvodeļe s sikirami, krajači s škarami. Korizm. 21b. Biše Jozef drvodiļa. B. Kašić, is. 22. Dedalus drvodeļa. P. Vitezović, kron. 8. Deset tisuć veoma vještijeh drvodjeļa za dube sjeći i strugati grede od čedra. B. Zuzeri 245a. Neka kupi po Bosni majstore, drvođeļe od Plevaļa Ere, kamentese od mora Popovce. Nar. pjes. petr. 2, 598. Drvodjeļa hrabraše zlatara. Đ. Daničić, isai. 41, 7.

2. DRVÒDJEĻA, *f. dva sela (oba po istočnom govoru* Drvodeļa) *u Srbiji: a) jedno u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 123; *na drugom se mjestu zove* Drvođeļe. Preko Todorovca i u pravcu Igrišta, preko sela Drvodeļa i Slavļa. Rat. 118. — *b) drugo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *isporedi* 2. Drevodjeļa.

DRVÒDJEĻAC, drvòdjèļca, *m. vidi* drvodjeļa. *isporedi* drevodjeļac, drvodjelac. — *Postaje kao* drvodjeļa *nastavkom* ьcь. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 300b *i u Stulićevu.* Svaki drvodjeļac i gvozdar provodi noć kako i dan . . . M. Radnić 467a. Nije li ovo drvodjeļac sin Jozefa drvodjeļca? S. Rosa 39b. — *Neki griješkom pišu* drvodjelac. U potištenu i trudnu poslu od drvodjelca. Čestitosti. 8. Jozip ubog i majstorijom drvodilac. A. Kanižlić, utoč. 303.

Drvodilci, krečari, ciglari. M. A. Reḷković, sat. K8b. Mlogi sveti otci govore, da je bio drvodilac, drugi pak vele, da je bio kovač. I. Velikanović, uput. 1, 129.

DRVODJÈḶÂČ, drvodjeḷáča, *m. vidi* drvodjeḷa. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DRVÒDJEḶAČKÎ, *adj. koji pripada drvodjeḷcu i drvodjeḷcima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da su čeḷad zvali ga drvodjeḷaocem i drvodjeḷačkijem sinom. S. Rosa 39b.

DRVÒDJEḶALAC, drvòdjeḷaoca, *m. vidi* drvodjeḷa. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (drvodjeḷalac *i grìješkom* drvodjeḷaoc). Svak držaše ga za sina jedinoga drvodiḷaoca. P. Knežević, osm. 276. Da su čeḷad zvali ga drvodjeḷaocem i drvodjeḷačkijem sinom. S. Rosa 39b.

DRVÒDJEḶAN, drvòdjȇḷna, *adj. vidi* drvodjeḷski. — *U Belinu rječniku* (drvodjeḷni ‚di falegname' ‚febrilis' 300b).

DRVÒDJEḶÂŃE, *n. radńa, zanat u drvodjeḷe, uprav djelo kojijem se drvo djeḷa.* — *Stariji je oblik* drvodjeḷanje. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (drvodjeḷanje ‚ars fabrilis' 300b; ‚opus intestinum' 429b) *i u Stulićevu* (‚fabri lignarii ars'). Al' more biti, da bi tko i sumḷio, procińujući ga *(s. Josipa)* čovikom od sama zanata drvodiḷanja a ne od izlažišta krvi plemenite. J. Banovac, razg. 123. Radio je o drvodjeḷańu. S. Rosa 43b.

DRVÒDJEḶAONICA, *f.* officina fabri lignarii, *mjesto (kuća, soba, dućan itd.) gdje radi drvodjeḷa.* — *U Belinu rječniku* 146a *i u Stulićevu.*

DRVÒDJEḶÂR, *m. vidi* drvodjeḷa. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DRVÒDJEḶATEḶ, *m. vidi* drvodjeḷa. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRVÒDJEḶATI, drvòdjeḷâm, *impf. raditi kao drvodjeḷa.* — *U Stulićevu rječniku* (‚fabri lignarii artem exercere'). — *slabo pouzdano.*

1 DRVODJEḶE, *n. vidi* drvodjeḷańe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jeli Isukrst poslovao u drvodiḷu? A. Kanižlić, utoč. 550. Kakvijem je poslom, ili kovačijom ili drvodiḷem nastojao za hranu Jozip? 551.

2. DRVODJEḶE, *n. vidi* 2. Drvodjeḷa, *a).*

DRVODJEḶIĆ, *m. vidi* drvodjeḷa. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (drvodelić *kod* drevo).

DRVÒDJEḶIN, *adj.* fabri lignarii, *koji pripada drvodjeḷi.* Nije li ovo drvodjeḷin sin? Vuk, mat. 13, 55.

DRVODJEḶNICA, *f. vidi* drvodjeḷaonica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* drvodelnica). S jednim škrińarom, koji jurve bijaše u svojoj drvodelnici. A. T. Blagojević, khin. 41.

DRVODJEḶNIK, *m. vidi* drvodjeḷa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (grìješkom* drvodjelnik). Odredio ga je bog, odabro izmedu svijeh sinova Adamovijeh, jednoga rukotvornika, drvodjelnika, po imenu Jozefa. A. Kalić 465.

DRVÒDJEḶSKÎ, *adj. koji pripada drvodjeḷama.* — *isporedi* drvodjeḷan. — *Od* XVIII *vijeka.* Udovice ‚drvodelske'. A. T. Blagojević, khin. 74. Seraja rodi Joava, oca onijeh što žive u dolini drvodjeḷskoj, jer bijahu drvodjeḷo. Đ. Daničić, 1 dnevn. 4, 14.

DRVÒDJEḶSTVO, *n. vidi* drvodjeḷane. — *U Belinu* (300b) *i u Stulićevu rječniku.*

DRVÒNOG, *adj. u Jambrešićevu rječniku:* Drvonog ‚lignipes'. *a kod ovoga ima:* ‚Lignipes' drevenu nogu imajući, ali vu drevenih cokḷah hodeći. 1, 500—501.

DRVOPOPÉLITI, drvopòpêlîm, *pf. popeliti drvom.* — *impf.:* drvopopeḷivati. — *U Stulićevu rječniku* (‚laminas ligneas superinducere'). — *nepouzdano.*

DRVOPOPEḶÍVATI, drvopopèḷujêm *i* drvopopèḷîvâm, *impf.* drvopopeliti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DRVOSHRANA, *f. vidi* drvosprema.

DRVÒSJEČAC, drvòsječca, *m. čovjek koji siječe drva, vidi* drvar. — *U Belinu rječniku* 720b *i u Stulićevu, a i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali s drugijem značenem (vidi* drvodjeḷa): Nije li ovo sin drvosječca? S. Rosa 51a.

DRVÒSJEČAN, drvòsječna, *adj. (o mlinu) koji siječe drva.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mlin drvosični. A. Tomiković, živ. 154.

DRVOSPREMA, *f. vidi* drvara. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* drvoshrana *s istijem značenem.* — *oboje nepouzdano.*

DRVÒSTANICA, *f. vidi* drvara. — *U Belinu rječniku* 432b *i u Stulićevu.* — *slabo pouzdano.*

DRVOTVRD, *adj. tvrd kao drvo* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚lignosus'). — *nepouzdano.*

DRVOVISNO, *n.* lignum cylindraceum quo funis involvitur ponderibus elevandis. — *U Stulićevu rječniku gdje je ovako tumačeno.* — *sasma nepouzdano.*

DRZ, *adj.* audax. — *Nejasna korijena.* — *Riječ (ili dajbudi osnova) praslavenska je, isporedi stslov.* дрзъ, *rus.* дерзкій, *češ.* drz, *poḷ.* darzki, *ali kod nas dolazi samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom i u Daničićevu rječniku* (дрзъ). Drzaja pobeda. Stefan, sim. šaf. 15.

DRZAN, drzna, *adj. vidi* drz. — *U knjizi pisanoj miješanijem jezikom* XVI *vijeka.* Človik naučen i drzan. Š. Kožičić 26a.

DRZATI, drzam, *impf.* audere, *smjeti.* — *Postaje od* drz. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom i u Daničićevu rječniku* (дрзати). Дрзаје tvoriti. Domentijanb 47.

DRZAVAC, drzavca, *m.* neki cvijet nalik na ‚scabiosu'. B. Šulek, im. 76 *s dodatkom da se govori na otoku Pagu.*

DŔZMA, *f.* furor, *bjesnilo.* — *Postaje po svoj prilici od osnove adjektiva* drz. — *U naše vrijeme.* Drzma, bjesnilo, pomama, n. p. Uvatila ga drzma. u bos. Gradačkoj. Ḷ. Stojanović.

DRZMEŃÁK, *m.* bijesan čovjek. Ḷ. Stojanović. — *vidi* drzma *od čega postaje.*

DRZNOVEŃE, *n.* fiducia, *uzdańe, pouzdańe.* — *isporedi* drznovḷeńe. — *Postaje od stslov. adj.* дрзновенъпъ (παῤῥησίας ‚fiduciae') *ili (po obliku* drznovḷeńe) *od nekakva glagola* drznoviti *kojemu nema potvrde, svakako od osnove adj.* drz. — *Dolazi (sa starijim oblikom* дрзновение) *u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom i u Daničićevu rječniku* (дрзновение ‚audacia'). Dà mu kraḷevьstvo mi crьkvь tu svetago Nikoli, da si oblada ikonomь Ioanь crьkvomь tomь i sь selьmi vьsěmi, što se nahodi u crьkve te do ńegova života za jegovo дрзновение. Mon. serb. 116. (1342). Jako mučenikь дрзновение imaši kь gospodu. 244. *(okolo* 1389-1399).

DRZNOVḶEŃE, *vidi* drznoveńe. — *(Sa starijim oblicima* дрзновление *i* drznovjenje) *dolazi u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i u Daničićevu rječniku* (дрзновление

‚audacia'). Ńe drznovljenije kь sinu svojemu. Mon. serb. 191. (1379). Čekamo stanojatim nadanjem i drznovljenjem spasenja našega. Š. Budinić, sum. 16b. Dobra dělovanja zdaju i znose drznovjenje, nadeždu i ufanje dobroga svědenja. 147a.

DRZNOVJUJUŠTI, *adj.* confidens, *koji se uzda.* — *Uprav part. praes. nepoznata glagola, svakako je čudnovat oblik.* — *U knizi* XVI *vijeka pisanoj miješanijem jezikom.* Bezakonik běši, nêkotoŕemu ne tirajušću ga, pravednik že lako lav drznovjujušće (‚quasi leo confidens') bez straha budet. Š. Budinić 162b. prov. 28, 1.

DRZNUTI, drznem, *pf.* audere; confidere, *usuditi se; pouzdati se. isporedi* drzati. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom i u Daničićevu rječniku* (drьznuti). Ašte kto drznetь razoriti čto. Mon. serb. 10. (1222-1228). Drьznuhь privesti k tebě. 547. (1502). Drzni i ne otvrzi se svêta mojego. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468).

DRZOST, *f.* audacia, *osobina onoga koji je drz.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem i miješanijem jezikom, a između riječnika u Stulićevu* (‚temeritas') *gdje ima dodatak da je uzeto iz brevijara i primjer:* Porazi ńega drzosti radi ‚percussit eum super temeritate'. — Pagubьnu drьzostь tvorešte. Danilo 354. Kardinala dva nepokorna suća vavržena sut v uzu od papina ligata, i tako Martinovu drzostiju oteta bisi vsa raspra. Š. Kožičić 31b. — *U ovom primjeru* drzos *(sic) jamačno je pisarska pogreška, i stoji mješte druge riječi što postaje od* dar *ili od* dati: Draži je bogu posluh nego drzos: u daru tuja se rič prikazuje a u posluhu vlastita voļa. Živ. jer. star. 1, 232.

DŔŽ, *m. vidi* držańe. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ovoga vola (kravu, koňa *itd.)* moram prodati, jer nije već za drž'. J. Bogdanović.

DŔŽAC, dŕšca, *m. postaje od osnove glagola* držati *nastavkom* ьcь.

a. *čovjek koji drži (vidi* držati, I, 1, b). — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Strašno držac mrkle tmine iz dubine grozoviti glas podire. N. Marči 59.

b. *ime mjestima. a) vidi* Trsat. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Branik u mestu Držcu. Sr. nov. 1873. 511.

DRŽÀČICA, *f. a)* nabijaļa, koja drži ručicu konopaļa pod stupom, kad se nabija. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *b)* drvo za koje se nabijaļa drži kad nabija na stupi. *zove se i* držalica *i* držaļka. — *u Lici.* V. Arsenijević.

DRŽÀICA, *f. vidi* držalica. — *U Vukovu rječniku* (vide držalica, n. p. u motike, u čaše) *s dodatkom da se govori u Boci.*

DRŽAJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DŔŽAK, dŕška, *m.* ansa, manubrium, *kod posuđa i alata ono što se drži u ruci kad se nosi ili kad se onijem radi. ako je kao palica i na ńoj je nasađen alat, običnije se zove* držalo, držalica, držaļe. *isporedi i* ručica. — *Akc. se mijeńa u voc.* dŕšče, dŕšci *i u gen. pl.* držâkâ. — *-a- (mj. ńegdašńega* ь*) ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.*; ž *pred* k *glasi* š, *ali se nalazi pisano.* — *Postaje od osnove* drž *glagola* držati *nastavkom* ькъ. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (držak, ručica ‚manubrium'), *u Belinu* (‚ligonis vel scopae manubrium' 459a; držak od rala ‚aratri manubrium' 96b), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚die handhabe' ‚ansa'), *u Daničićevu* (drьžьkь ‚manubrium'). Jedna nožnica sь 2 noža sь drьžьkomь odь kristala. Spom. sr. 2, 73—74. (1420). 6 čaša z držci. Mon. serb. 394. (1438). Za batom neka ide i držak. (D). Poslov. danič. 152. Jačijem pridaše držak iliti ručicu od rala. F. Lastrić, svet. 124a. Držak se ruga ručicom. (Z). Držak se srami prosuļom. (Z). Poslov. danič. 20. Uzamši u ruke držak od kosijera. I. Đorđić, ben. 113. Buzdovanim izlomiše drške. Pjev. crn. 6b. Krvava mu do raménâ ruka a brijetka dò držâkâ čorda. Nar. pjes. juk. 301. Kusalom ga zakusuje, a držkom mu oči vadi. Nar. posl. vuk. 164. Mnogi malom ždrebetu objese kašiku pokračenoga držka o vratu. Vuk, poslov. 208. Držak uđe za mačem. Đ. Daničić, sud. 3, 22. — *U ovijem primjerima znači što i* držalo: U plavčicu ulazivši svikolici, dovezoše se na mjesto gdi u jazovitoj dubini maļ ležaše i pružiše držak u more. čudna stvar! u trenutje izide priteško gvozdje i po sebi namaknu se na svoje mjesto. I. Đorđić, ben. 187. Sgrabit rukom uzrok vire kao držak od sikire. V. Došen 267a. Spadne mu z držka sikira. B. Leaković, nauk. 324. *vidi i u Belinu rječniku.* — *Kod lišća, cvijeća, voća ono što ih drži k drvctu.* Držak od voćke ‚pediculus, petiolus, stilus'. J. Mikaļa, rječ. 87a. Držak, ‚picciuolo, gambo di fiori o di frutto' ‚pediculus'. A. d. Bella, rječ. 562b. Lišće je s belim pavuļicama kao i držak pokriveno. P. Bolić, vinod. 1, 37.

DRŽAKOVAC, Držakovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa u Držakovcu. Sr. nov. 1873. 43.

DRŽALAC, držaoca, *m.* fundi dominus, *čovjek koji ima (drži) svoju zemļu, isporedi* gospodar, spahija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gospoda spahije i plemeniti držaoci. I. Jablanci 122.

DRŽALICA, *f. držalo.* — *U naše vrijeme a između riječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Ja pravim držalicu, a ono se načini kijak: ja kijak i volim. Nar. posl. vuk. 109. Koji je pijan pred kućom deļao držalicu za budak. Vuk, poslov. 199. — *Sa širijem značenjem kao* držak. Okrene držalicu mača k zidu. S. Ļubiša, prip. 88. — *vidi i* držačica, *b).*

DRŽALIŠTE, *n. mjesto gdje se ko drži, stoji.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pet stotina i osam je lita, od kako je ovud usadita lipa kita svetog Fraue reda, koja no se svuda isporeda, baš u glavna sedam vladališta, redovnička svoja držališta. Nadod. 21.

DRŽALO, *n.* manubrium, *vidi kod* držak. — *Postaje od osnove* drža *glagola* držati *nastavkom* (d)lo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* drъžalo, *rus.* держало, *češ.* držadlo; *u našem se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚ligonis vel scopae manubrium' 459a; držalo od kopja ‚hastile' 336b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu* (‚manico' ‚haudgriff'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚der stiel' ‚manubrium'). Tešu držala motikam kopači. M. Vetranić 2, 292. Koji, zbivši se sikira s držala, čini plivati onu težinu zgora. Ivan trog. 28a. Pak držalom od motike male. J. S. Reļković 354. Neg' te žena bubala, da bi čim, neg' ničim, već držalom motičnim. Nar. pjes. vuk. 1, 89. Kud je otišla sjekira nek ide i držalo. Nar. posl. vuk. 162. — *gdjegdje i sa širijem značenjem: držak.* Dvi žlice s držalom zakučastim od čista kositera slitim. P. Zoranić 45a. Pregleda mač s šiļka do držala. S. Ļubiša, prip. 87.

DRŽÁĻE, *n. vidi* držalo. — *U Vukovu rječniku.*

DRŽÂĻKA, *f. vidi* držačica, *b).*

DRŽÂN, *vidi* držati, I, 2, b.

DRŽANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Petar Držanić. Mon. croat. 326. (1555).

DRŽANOVAC, Držanovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176.

DRŽÂNSTVO, *n.* officium, debitum, munus, *dužnost.* — *Postaje od* drža*n nastavkom* ьstvo, *po čemu je prvo značenje: stanje onoga koji je (na što) držan.* — *Od* XVI *vijeka u pisaca iz Dubrovnika i iz Boke kotorske (Maǵarovića, Nenadića, Matovića) i u dvojice pisaca (Kašića i Kavanina) koji su uzeli od Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚obligatio' 517b) *i u Stulićevu* (‚officium, munus, existimatio'). Jer mu nije pod zapovijed ali ti pod koje držanstvo postavljeno. A. Gučetić, roz. mar. 8. U to doba nije toga držanstva. B. Kašić, zrc. 38. Ufam . . . držanstvo moje svakomu bjelodano očitovati. I. Gundulić 216. Radi ńegova malnita jamstva ali držanstva. K. Maǵarović 16. Kô držanstvu mo'em' dostoji. J. Kavańin 270b. Moje držanstvo i moja harnos hoće . . . I. Đorđić, ben. IV. Ti znaš boje od mene božiji zakon i tvoje držanstvo. B. Zuzeri 313a. Tako pastir i puk ispuniti će držanstva svoja. I. A. Nenadić, nauk. 17. Nije za držanstvo oni put učinila. S. Rosa 183b. Složih besjede duhovne . . . s razmišljanjima i prinapravam, po putu kojijeh mogu lasno rečeni pastijeri poznat velika i težka držanstva koja nametnuše na se. Đ. Bašić VI. Od držanstva sinova prema roditeljima. J. Matović XVIb. Kako je podobno i pristojno čeljadetu i držanstvu svačijemu. 343. Koja nam držanstva kažu, što nas uče? I. M. Mattei 167. Kad je držanstvo izpovidjet se? T. Ivanović 68. Vrijedno opravljati svoja držanstva. 77. Držanstvo je podložnika, sve što vide, caru objavit'. P. Sorkočević 584a. *i u naše vrijeme govori se u Dubrovniku. (Župnik)* pomńiv svoga držanstva rado bi pohodio nemotńike. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 194. ‚Dopustite mi da učinim svoje držanstvo'. ‚Izvrši svoje držanstvo'. P. Budmani.

DRŽÂŃE, *n. djelo kojijem se drži.* — *Stariji su oblici* držanije (držańje) *i* držanje. — *Između rječnika u Belinu* (držanje ‚possessus' 576a; ‚conservatio' 461a; ‚obligatio' 517b; ‚debitio' 280a; ‚debitum' 245b; ‚officium' 245b. 522a; ispuniti držanje ‚fungi officio suo' 522a; moje je držanjo ‚meum est' 517b), *u Bjelostjenčevu* (‚habitus'. 2. ‚possessio, jus possidendi, fundus, praedium, rus, dominium'. 3. držańe prostrano ‚ditio, regio, terrae tractus magnus'), *u Jambrešićevu* (‚possessio'; držańe veliko ‚ditio, regio'), *u Voltigijinu* (‚regime, condotta' ‚verwaltung, aufführung'), *u Stulićevu (kod* držanstvo), *u Vukovu* (‚das halten' ‚tentio'), *u Daničićevu* (držanje ‚possessio').

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. a) vidi* držati, I, 1, a. Držańo na krstu svoga poroda. Ant. Kadčić 411. — *b)* possessio, *vidi* držati, I. I, b. Jesu bili Novogradsci v držanji od toga vsega. Mon. croat. 1. (1309). Što je bilo u držanju kneza Pavla. Mon. serb. 346. (1427). Od ńih crikav prijaše v puno držanje. Mon. croat. 141. (1490). Postavil ga je v puno držanje prodaje i kupa rečenoga. 149. (1492). Tko drži plemenštinu ne more se iz držanja izneti. Stat. poļ. ark. 5, 269. Obroče mu je dati u držańe. Vuk, djel. ap. 7, 5. — *i u prenesenom smislu.* Zlim *(bi dano)* nepokojnoga trpļenja držanje. F. Glavinić, posl. 4. *kod nekijeh pisaca u teologičnom smislu (stańe u kojem blaženi uživaju boga).* Jorbo su tri préije od duše . . .: prva je rečena vidjenje bistro; druga uživanje ļubležļivo; trotja se zove držanje stanovito. M. Orbin 293. Četiri su naj veća blaženstva u kraļestvu nebeskomu: videnje božje, držanje večno, uživanje veselo i mir svakojaki. F. Glavinić, cvit. 65b. Ufanje . . . držanje božanstveno podaje. posl. 74. — *c) vidi* držati, I, 1, i. Od gazdaluka i mirve držańa *(pisao je)* Virgilius. M. A. Reļković, sat. A2b. — *d) vidi* držati, I, 1, m. Oholo sebe istoga za veliko držańe. A. Kanižlić, kam. 161. — *e) vidi* držati, I, 1, n. Od držanja za dostojno i dobro izlazi ponositi se. M. Radnić 22a. Vira dakle stoji u primańu iz za istinu držańu onoga . . . M. A. Reļković, sabr. 26. — *f) vidi* držati, I, 1, o. Držańe od posta običajnoga. I. Đorđić, ben. 162. — *g) vidi* držati, I, 1, p. Držańe berbe. I. Bolić, vinodjel. 2, 56.

b. *stańe onoga koji je držan. a) uopće.* I odhrańen u tvrdom držańu. M. A. Reļković, sat. L1a. Jer ne mogu više podnijet rana, niti mi je glava za držańa. Osvetn. 2, 143. Đevojke nijesu u kući za držańe. V. Bogišić, zbor. 198. — *b) vidi* držanstvo. S oneziem dugom i držanjem. A. Gučetić, roz. mar. 37. Držanje zajmeno jest meu otci i sinovi. I T. Mrnavić, ist. 95. Neka spomenu roditeļem držanje koje imaju od zakona naravskoga. M. Bijanković 16. Odavna ti želim dati zlamen koji duga moga i držanja velikoga. P. Knežević, pism. 113. Držanje se ‚moćim' *(moći)* mjeri. (Z). Poslov. danič. 20. Ne zabi ni po mitu ni po molbah svê držanje. P. Sorkočević 586-587.

c. *djelo kojijem se ko drži, način kako se drži, vidi* držati, I, 3, *γ*, g. Iđi u crkvu lipim i bogoļubnim držańem. A. Kanižlić, utoč. 355. Izvanskim držańem u poniznosti. kam. 41. Držańem svojim Hristovim učenikom prilični. 118. Gdi je tvoje postidno držańo? A. Kanižlić, fran. 208. Lice gledeć jesi svetac, jer je lipo tvoje držańe. Đ. Rapić 89.

d. *s konkretnijem značeńem, zemļa što ko drži, ima. isporedi* država. Odь seli naprêda da ne prêime ni uzьmê nikьto zaloge ni odь vlastelina carьstva mi ni kraļeva ni koga ļubo držanija carьstva mi i kraļeva. Mon. serb. 148. (1349). Potvrьdismo ihь u vsihь ihь plemenьštinahь i u drьžanьju u čemь ihь zastasmo, u gradovihь i u vladanêahь. 377—378. (1434). Držanje koje ste držali. 500. (XV *vijek).* Ki su poseli sva ova držanja. M. Marulić 174. Biše v držanji rimskom. Korizm. 25b. I tada ja ću moć (imam toj uzdanje) činit te sa mnom doć u moje držanje. H. Lucić 196. Pod Plišivicom u Bukovju, hrvatskoga kraļestva držanju. F. Glavinić, cvit. XX. U mletačkomu držańu. I. Jablanci 125.

DRŽATEĻ, *m. čovjek koji drži. vidi* držitelj. — *U rukopisu* XVI *vijeka pisanom crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (držateļь ‚possidens'). Drьzateļь načelstvu. Glasn. IO, 250.

DRŽATEĻAN, držateļna, *adj. kojega treba držati.* — *U Stulićevu rječniku* (‚habeudus'). — *nepouzdano.*

DRŽATI, držîm, *impf.* tenere, *činiti da se što ne miče s mjesta, iz čega se razvija mnogo osobitijeh značeńa.* — *protivno je* pustiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* držímo, držíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* držâ, *u impt.* drži *(u Dubrovniku* dрži), *u ger. praes.* držéći, *u part. praet. act.* držâo, držâla, *u part. praet. pass.* držân, držât. — *Riječ je praslavenska, isporedi stsłov.* drъžati, *rus.* держать, *češ.* držeti, *poļ.* dzierżeć. — *Postaje od korijena* drg *(isporedi* drag*) nastavkom i u praes. a* ć (ja) *u inf.*; gj *se mijeńa na ž. korijen je* drg *nejasan; da odgovara snskrt.* dṛh, dṝh, *utvrdivati, trebalo bi da glasi* drz. — *U impt. često su okrńeni oblici:* dрž', držmo, držte. — *U svijem je rječnicima.*

I. *prelazno.*

1. *aktivno.*

a. *činiti da što stoji na ńekom mjestu ne ističući da bi se ono moglo ili htjelo odande pomaknuti. a) u naj užem smislu, kad je čeľade subjekat, kaže se o onome što se shvatilo jednom ili objema rukama i u ńoj ili u ńima stoji. aa) uopće.* Ne zna pravo držat žlice. V. Došen 90b. Tale drži drenovu batinu. Nar. pjes. vuk. 3, 161. Djevojka pruži od sebe ruke na koje joj natrpaju malijeh pušaka i noževa, koliko god držati može. Vuk, nar. pjes. 1, xii. — *bb) izrijekom se ističu ‚ruke' kao mjesto gdje stoji objekat. ime* ruka *može biti: aaa) u loc. s prijedlogom* u. Javi se caru andeo drže mač u rukah. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Imaju jednu malu misu čuti, držeći po jednu svijeću u ruci. A. Gučetić, roz. jez. 39. ‚I mač vladat i viteško u desnici držat kopje. Ġ. Palmotić 1, 166. Držiš za'edno ti u ruci zlatne ćorde, driše štape. J. Kavańin 388b. Držite svijeće goruće u rukami vašijema. J. Matović m. Ako ga ne bi držo u vlastiti ruku. M. Dobretić 40. Zlatnu čašu drži u rukama. Nar. pjes. vuk. 4, 13. Koji pero drži u rukama, sitne knige na Cetińe sprema. 4, 484. — *u prenesenom smislu* držati u rukama, u ruci *znači ili: imati u svojoj oblasti:* Ter u rukah svojih Jerosolim drže. M. Marulić 24. Koji braue, da hajduci svit ne drže već u ruci. V. Došen 125a. *ili: znati nešto za cijelo.* Promislite, da nije smrt daleko da se jedva vidi, veće da se vidi koliko da je u ruci držiš. M. Zoričić, osm. 56. — *bbb) u loc. s prijedlogom* na. Na ruci drže siva sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Vaľa držat' čedo na rukama. 4, 15. — *ccc) slično je i ovo:* Držati u naručju ‚tenere in ulnis'. A. d. Bella, rječ. 728a. Dok sam te još ditešcom držala u naručju. F. Lastrić, test. 163a. — *cc) s osobitijem značeńem kod kumovańa.* Juže *(djevicu)* otac jego držal je na krste. Š. Kožičić 15a. Kuma koja može držati u potvrđenju muško. Ant. Kadčić 141. S onizim koga drži na krizmi. M. Dobretić 57. Što su dužni kumovi i kume ditetu, kojega su držali na krstu? M. Dragićević 260. — *dd)* ruka *može biti subjekat.* Pokazuje mu *(Isusu Marija)* utrobu u kojoj se začeo, prsi koje je sasnuo, i ruke koje su ga držale. J. Banovac, razg. 8. — *b) također je u pravom smislu kad je subjekat životińa zvijer, koja može ‚držati' u zubima, paňgama itd. — c) može čeľade činiti da što stoji pri ńemu, na ńemu, i ako nije ono shvaćeno rukom. aa) u pravom smislu kad objekat stoji na subjektovu tijelu ili na dijelu ńegova tijela.* Cvitak drag rumeni za kosom držeći. D. Rańina 29a. U prseh er drži tva lipos ľuvena srce ne od puti neg tvrda kamena. 95b. Dilavera, ki, neka mu raste sminje, na prsijeh drža viku ľubi svoje zlatnu sliku. I. Gundulić 329. Bijelim perjem glavu kite, pod kavadim nože drže. 444. Držati u ustijeh ‚ore tenere'. J. Mikańa, rječ. 86a. Koje pismo ja držim pri sebi. I. Ančić, ogl. xvi. Ona prsten Marjanu povrača: ‚Drž' taj prsten, ti ne čini vraga!' M. A. Reľković, sat. D2b. Golu sabľu preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. A dijete drži na koľenu. 2, 20. Nešto crno drži u zubima. 2, 249. U zubima drži dragi kamen. 2, 392. A brkove pod kalpakom drži. 4, 139. — *kaže se i u prenesenom smislu, i to kad je objekat stvar umna:* Koji ovo ime na sebi drže. J. Filipović 1, 12b. Koji drže jakost svukoliku na ramenu. M. A. Reľković, sat. G1a. *ili u ovakovijem primjerima u kojima* držati *dobiva značeńe slično onome kod* i *i* 1. Razložno je, da *(čovjek)* svu ľubi vjernu drži na vrh glave. Ġ. Palmotić 2, 392. Napredak tvoje slave na vrh moje držim glave. 2, 306. Da te držim pored svoje glave, da te *(h)*ranim medom i šećerom. Nar. pjes. vuk. 2, 209. — *bb) u duhovnom smislu: aaa) kaže se da čeľade drži u pameti, u srcu, u duši itd. ono što pamti.* Ta 2 žrnova vazda ima držati v misli pokornik poli sebe. Naručn. 49b. Držaše na pameti rečenu moć. Mirakuli. 111. Drži zakon boži u srcu. M. Divković, nauk. 16. Da držimo na pamet vrsti i broj grihov. P. Radovčić, nač. 106. Nega slavi i u pameti drž'. I. Đordić, salt. 331. Držeć u spomeni, da smo ńegov puk. uzd. 196. Sva svoja junački učińena dila u pismah pivaju i u uspomeni drže. M. A. Reľković, sat. A3b. Doista sam u pamet držao. Nar. pjes. vuk. 5, 487. — *bbb) misli se kao da čeľade drži, hrani pri sebi ńešto što ne javľa drugome.* Otajno držati celost spovidi. Naručn. 76b. Ovo, molim, drž' skroveno. Š. Menčetić 33. Kad človjek drži svoje grihe zakrivene u sebi. A. Komulović 33. Što ti budem ja kazati, skrovno u tvom srcu drži. Ġ. Palmotić 1, 299. Držati skrovite grihe. Ant. Kadčić 317. Koga ne samo nismo dužni držat potajno, dali smo ga dužni očitovat. M. Dobretić 69. — *d)* o *kojem mu drago mjestu. isporedi* hraniti. Sudija da zapisuje sudь i da drъži u sebě knigu. Zakon. duš. šaf. 47. Spile, u kojih naj draže sve stvari tej vile shraňuju i drže. N. Naľešković 189. Imaš li magazin, gdje prateži držiš? M. Držić 330. Da je voľan v ńoj *(štali)* końe držati. Mon. croat. 259. (1556). Mos bo oholi Dunav ne da vrh sve rijeke držat' brze. I. Gundulić 320. Ka *(udovica)* vnogo redovnikov skrovito u hiži držaše svojoj. F. Glavinić, cvit. 269a. Divojka . . priliku ńegovu upinganu u komori držaše. 330b. Drže na misto gdi boga mole mrtvačku glavu. P. Radovčić, nač. 23. Neg u drugog ńeg drži na strani. M. A. Reľković, sat. I5b. Koludri koji drže u manastiru rečena oružja bez dopuštenja svoga starišine. Ant. Kadčić 4. Drže u ńoj barut. Vuk, nar. pjes. 2, 626. Mi držimo bob obično u rakinskomu sudu. S. Ľubiša, prip. 31. — *u prenesenom smislu, kad je objekat stvar umna.* Gdi god držiš misal tvoju, sad se brzo spravi k smrti. P. Hektorović (?) 102. Građe, vjećna gdje sloboda ima držat svoje pristolje. Ġ. Palmotić 1, 71. Vladańe naj boľe uživa oni grad, gdje drži pristoľe građana mir i sklad. 1, 86.

b. possidere, *smisao kod* a, *c) širi se dalje i od mjesta je prenesen na vlast, po čemu značeńe može biti: imati u svojoj vlasti (kao svoje ili tuđe s dopuštenem i bez dopuštena pravoga gospodara). a) kao svoje. aa) uopće.* Da držim sve stvari svita ovoga. M. Jerković 22. Tko svitovne stvari ľubi, skupa drži i izgubi. V. Došen 201b. — *bb) objekat je stvar što se može prenijeti s mjesta na mjesto.* Držati jalovu kravu i sahat to je sve jedno. Nar. posl. vuk. 70. — *cc) objekat je zemľa, kuća, imańe, grad, država itd.* Naša mati crьkva da si drъži to što je drъžala po vьseh gradovėhъ ili po sudu ili piskupe ili manastire. Mon. serb. 39. (1253). Što si su držali vinograde u gospodina mi sveto počivšega kraľa, da da si i sъde drъže. 56. (1289). Ako li bi došlo do togaj vrêmena, šta bog ne daj, tere ne uzmože gospodinъ Vlьkъ držati zemľu srьpsku, nu ga iždenu Ugri ili Turci. 215. (1390). Vinograd Martin drži u Srbu. Mon. croat. 79. (1451). Tko drži plemenštinu ne more se iz držanja izneti. Stat. poľ. ark. 5, 269. Nabukodonosor . . držeći tad grad Ninive. M. Marulić 5. Grgur dvi drži biškupiji. F. Glavinić, cvit. 136b. Ki god drži timar ide jezdeći. B. Krnarutić 7. Da možemo

držat župe. P. Filipović 20. Držao je parohiju dan oda dugu. D. Obradović, basn. 330. Ogńevite Jańičare Turke što Jedrene drže kuću bilu. Nar. pjes. vuk. 2, 266. Srbi drže bedem i avliju. Ogled. sr. 458. — *dd) objekat je ime apstraktno:* vladańe, vlast, oblast, carstvo *itd.* Koji na ihь zemļe bihu drьžali nekoje vladańe. Mon. serb. 35. (1253). Ima i drži načelstvo i gospodstvo va vsih. Š. Budinić, sum. 6a. Vrh bosanskijeh koji strana držati će vlas čestitu. G. Palmotić I, 88. Vrhu grčkijeh pokrajina koji drži carstvo svoje. 2, 220 Ako ikakvu oblast ali dil imate i držite u ajeru. L. Terzić (B. Pavlović) 275. Kako j' koji drž'o kraļevinu. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Carstvo drži za dvadest godina. Nar. pjes. petr. 2, 463. *amo može spadati i ovo:* Ežau za malo drža prvorođenstvo. J. Filipović 156a. — *ili ime stvari tjelesne koja simbolično ima onakovo značeńe, kao n. p. prijesto, sto. (Pctay)* prvi za Isukrstom apostolski prestol drža S. Kožičić 4a. Koji tada držaše stol i sidjaše na stolu Mojseovu. Š. Budinić, sum. 51b. *kļuč.* Prevlački kaluđeri drže kļuč Boke. S. Ļubiša, prip. 264. — *b) kad subjekat ima u svojoj vlasti što tuđe ili bez dopušteńa gospodareva ili s gospodarevijem dopušteńem da ono drži kao svoje i uživa ili da samo onijem upravļa. (Vlastela dubrovačka)* ki drže dobitekь svête bogorodice. Mon. serb. 39. (1253). Vlastele i ćefalijo careve koji drьže gradove. Zakon. duš. šaf. 48. Mêropьsi koji zemļu drže. Deč. hris. 61. Knezove carьstva mi koji drьžetь kuću carьstva mi. Mon. serb 160. (1357). Da je drьžalь carine gospodьstva vi i da vi je odь ńihь ostalь dlьžanь. Spom. sr. 1, 17. (1399). Drži moje. Stat. poļ. ark. 5, 277. Tko tuđu stvar drži u pakal poće. Š. Menčetić 45. Držeći nepravedno tuje blago. B. Kašić, zrc. 114. Podnit' neću ni trpiti, da što je moje druzi drže. I. Gundulić 468. On nek drži cile kuće novce. M. A. Reļković, sat. K2a. Kad je baba vrijedna i pametno upravļa sa svim neka drži kuću. V. Bogišić, zbor. 32. — *c) s ovakovijem značeńem ali u prenesenom smislu često ima uza se kao objekat* mjesto *ili drugu riječ sa sličnijem značeńem.* (držati mjesto *kao* biti na mjestu, zauzimati mjesto). *(Papa)* ki drži mesto Hristovo na zemļi. Naručn. 15a. Spovidnik ima imiti ali držati namestje duhovnoga likara. 84a. Paće kako dijete isto vrti sobom svudi i vije *(Kupido),* ni vik hoće, ni umije držat' za se jedno misto. S. Bobaļević 231. Arapa se uz ńih često tri tisuće trikrat stalo, ki nikada nijedno mjesto ne opće držat' ni za malo. I. Gundulić 329. Er ovim pod pepelom ogań drži gńizdo svoje. A. Vitaļić, ost. 25. Medu svim ovim darovi prvo misto drži poznati boga. J. Filipović 1, 24a. Tice lete pod oblake i visoke drže strane. V. Došen 17b. — *d) u prenesenom smislu može biti objekat čeļade, a subjekat apstraktno ime ili umna stvar, n. p. trešńa, groznica.* Puonicu tadaj Simunovu držaše velika trešńa. N. Rańina 64b. luc. 4, 38. Dotešce je groznica tri miseca držala. A. Kanižlić, utoč. XIX. *žeļa, ļubav.* Er me žeļa drži mnoga vidjet ćaćka. G. Palmotić 2, 464. Mnoga ļubav ńu držaše ovu rajsku manu uzeti. A. Vitalić, ost. 65. *uspomena.* Ńih junaštva i dila poštena neka drži vazda uspomena. Nadod. 4. *mrak.* Tijem dokli ovi mrak drži me srdašce, drži ti pod oblak toj moje sunašce. N. Naļeśković 2, 54.

c. *po predašńemu značeńu (kod* b) *pisci upotrebļavaju ovaj glagol sa značeńem imati i u naj širem smislu.* Imaju i drže jednu cinu toliko veliku od naj zadńega priminutja. P. Radovčić, nač. 17.

d. držati vjeru u kome *često dolazi u naše vrijeme sa značeńem: vjerovati kome, uzdati se u koga.* Koja drži vjeru u junaku. Nar. pjes. vuk. I, 389. Da ne drže vjere u Jerini. 2, 502. Ti ne drži vjere u drugome. 3, 195. Ti ne drži vjere u Turcima. 4, 145. Ne držite veru va junaka. Nar. pjes. istr. 2, 139 — *sličan je tome i ovaj primjer iz prošloga vijeka:* Drži ufańe u višńemu. I. Đorđić, salt. 393.

e. *kad adverbom ili adjektivom što se pridijeva objektu ili drugijem riječima pokazuje se način kako je ‚držan' objekat od subjekta,* držati *može imati pravo značeńe, kao kod* a, *n. p.* Kapu drži sved na hero. J. Kavańin 54a, *ali često ističe samo da subjekat jednako za mańe ili više dugo vrijemc ne pušta da se promijeni način kako stoji objekat. a) objekat je stvar tjelesna.* Jeli moj brat držal grad otvoren. Mon. croat. 227. (1527). Trijeba je tobolac otvoren držat. M. Držić 260. Držimo tijelo u oštroći. M. Divković, nauk. 19a. Na uzdi drži jednu ruku, pri prsijeh drugu hrani. I. Gundulić 426. Svak podvite ruke, a oči obrnute drži nica. 494. Ki obraz sukńom pokriven držaše svoj. F. Glavinić, cvit. 225a. Svet pokornik noge bose drže. J. Kavańin 97a. Stabla metnuta u neredu drže ńive u osinu. 166a. Ne spavaše *(bog)* u prve vikove, već držaše oči otvorene. J. Banovac, razg. 137. Da imaju držati svetu odiću čistu i cilovitu. Ant. Kadčić 87. Moj je sav posao bio držati čisto ćeliju. D. Obradović, živ. 96. Vazda drži topa sigurana. Ogled. sr. 201. Dokle Mojsije držaše u vis ruke. D. Daničić, 2 mojs. 17, 11. Lijep đogo lijepo drži uho. Osvetn. 2, 145. — *b) značeńe je preneseno ili metaforično tijem što ili objekat ili način ili oboje nije stvar tjelesna.* Pamet moju nisam držal nastojnu k tvojemu zakonu. Transit. 116. Tvojega služice ne drži u gńivu. Š. Menčetić 155. Držimo našu dušu čistu. M. Divković, nauk. 41b. Ļuveni ńega vezi u žestokom drže trudu. G. Palmotić 1, 252. Vaļa da živemo držeći naše duše bile na priliku golubice. J. Filipović 1, 168b. Kada on drži srce oružano prema iskrńemu. J. Matović 503. Misli ćovika veoma zabrinuta drže. I. J. P. Lučić, razg. 55. Drži sebe čista. Vuk, pavl. 1 tim. 5, 22.

f. *ističe se da subjekat čini da se objekat ne miče s mjesta. a) u naj užem smislu, čeļađe je subjekat i ‚drži' rukom (ako je* ruka *izrečena, stoji svagda u instr.) objekat. aa) objekat je čeļađe ili životińa, te subjekat držeći ga ne pušta da pobjegne.* Kojega godje celunu, on jest, držite ńega. N. Rańina 91a. mat. 26, 48. Uhiti, drži! M. Držić 225. Munuo: Ter što me držiš? Pjerić: Ne ću te pustit. 235. Pusti me! Ma tko te drži? F. Lastrić, ned. 227. U povodu tri jedeka svaki uza se vitez drži. I. Gundulić 441. Verna ļuba drži końa i plače. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Sedmorica dobra końa drže. 2, 571. Drž'de, snašo, końa bracinoga. 3, 507. — *bb) može biti objekat i neživa stvar, jer se i ova može pomaknuti ili pasti.* Tomu drže strime, dokle j' końa odsel. B. Krnarutić 22. Jer mu liva zdrava ruka biše kojom drži od uzde diždume. And. Kačić, razg. 247b. Da gospodar usiluje slugu da mu listve oli skalu drži. M. Dobretić 209. Uze s sobom tridest devojaka, te joj drže skute i rukave, skute drže da se ne opraše, a rukave da s' ne kruni zlato. Nar. pjes. vuk. 2, 640. — *cc) prijedlogom* za *s acc. kaže se koji je dio objekta subjekat prihvatio kod držańa.* Za rogo Friso tvoj ovnića držaše. F. Lukarević 287. Niki ga za konop držeći potczahu. F. Glavinić, cvit. 107b. Nikoga za noge držeći ob zid udirahu. 427b. Drži jeguļu

za rep. (Z). Drži mač za rat. (Z). Drži sjekiru za ručicu. (Z). Poslov. daničk. 20. Držaše ga rukom za nogu. And. Kačić, kor. 26. Ja tebe držim za vrat. M. A. Reljković, sabr. 50. Drže ńega za oba pazuha. Nar. pjes. vuk. 2, 131. Drže dobre końo za dizgene. 3, 159. Ko drži za perčin, udara kud hoće. Nar. posl. vuk. 137. Držim te za desnicu. Đ. Daničić, isai. 41, 13. — *dd) i sam onaj dio (vidi kod cc)) može biti objekat.* Držahu mu ruke. And. Kačić, kor. 76. Ko lijevom perčin drži, desnom siječe kudijer hoće. Nar. posl. vuk. 144. — *b) subjekat može biti životińa, koja (također u užem smislu) drži zubima, pańgama itd.* Kad lovac digne zeca, pušta pseto za ńim, i viče: drži, drži! J. Banovac, razg. 91. Dili se od kuće s nikoliko hrta ... Kada vidi zvirku, onda ńih pusti vičući: drži, drži, ala, ala, capi, capi! Đ. Rapić 270. Vikne na čohanske pse: drži, ne daj! Nar. prip. vuk. 61. — *c) subjekat može biti i nčživa stvar koja ne pušta da objekat pobjegne, n. p. verige, okovi itd.* Vjerenika da gvozdene drže okovi zavezana. P. Sorkočević 591. — *d) u širem smislu, kad čovjek kojijem drugijem načińom (ne rukama) ne pušta da se objekat odmakne. aa) uopće.* Otkupljuj me, ne drži me ovđe. Nar. pjes. vuk. 3, 404. On ju se čuva i drži, da mu ne bi pobigla. Nar. prip. mikul. 26. — *bb) ako je objekat čeljade, često se kaže kad je sužań.* Da je vo(ḷьnь) kunьsuḷь i ńegove sudije o(noga)zi svezati i držati do gde plati. Mon. serb. 206. (1387). Aleksandar uhođe reče držati dokle večer bude. Aleks. jag. star. 3, 259. Kako no ti čovjek koji drži sužńe u tamnici. M. Divković, bes. 265b. Oteše mi ih *(sinove)* Turci kleti, i sada mi ih drže oba. I. Gundulić 388. Držeći četa svezana Isusa za špage. F. Lastrić, test. 110b. Neću pustit iz tamnice Marka, držaću ga za devet godina. Nar. pjes. vuk. 2, 381. Otvorio dvanaest odaja, u dvan'estu ńega ostavio, dvanaest je vrata zatvorio; tu ga drža po godine dana. 2, 612. Tamnice, u kojima su držali Turke. Vuk, nar. pjes. 3, 448. — *cc) objekat može biti i neživa i umna stvar.* Drži tada istinu, a pusti neistinu. Naručn. 73a. Kad ti srjeća sama u kuću dohodi, primi ju i drži ju. M. Držić 274. Drži vrijeme, čim je tvoje. J. Kavańin 436b. — držati čiju *(ili* s kim) stranu *znači: biti na ńegovoj strani, misliti kao on, braniti ga, boriti se za ńega. vidi i 3, γ, f, f).* Ki tu stranu držahu. Š. Kožičić 53b. Ovi će novi knezovi držati našu stranu. Vuk, dan. 3, 154. Ja sam s mojijem daskalom u crkvi stranu držao. G. Zelić 118. — *dd) amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima znači: ne puštati da se što troši, trati, gubi.* Kako li je tko tekao, kako li držao, kako li tratio. M. Divković, bes. 424a. Drži do potribe. J. Vladmirović 21. — *e) u prenesenom smislu. aa) uopće.* Mnoga jesu druga, koja u krilu ńezinu sa svom pravdom mene drže: drži me u ovoj skupštini sjedińenje pûkâ i nârôdâ, drži me oblast po čudesi početa, ... drži me naslidovańe misnika brez pritrgnutja. J. Filipović 1, 184b. — *bb) ne puštati da objekat ńešto uradi, zabrańivati mu, smetati mu, ometati ga.* Koji ga je *(put)* držao daleko i od igre. M. Dobretić 107. Ženite ga, ne držite ga. Nar. pjes. vuk. 1, 100. Od voḷe mi je mlađa đevojka, podajte mi je, ne držte mi je *(suprotno je dati).* 1, 318. — *radńa što se zabrańuje može biti izrečena podložnom rečenicom s* da. Moglo držati toj ništo mene ni, da ne htijem slišati što velje ti meni. M. Bunić 22. Ne znam, koja ńu namjera drži, da još ne vraća se. G. Palmotić 2, 48. — *cc) riječima zabavḷati, zagovarati.* Ovi me će držat vas dan u riječim, ako mu ne rečem. M. Držić 224. Veće vas neću držati, nu ga počnite ... legati. B. Gradić, djev. 7. U dugu razgovoru neću veće vas držati. G. Palmotić 2, 207. Ne drži nas ovako, vladiko. P. Petrović, gor. vijen. 20.

g. ne puštati da što (objekat) padne (isporedi i f, a) bb)), obali se, obori se, sruši se itd. to može biti na više načina. a) subjekat ima na sebi objekat. Da me zemja na sebi drži. I. Grličić 147. Križu slatki koji moga drža tilo spasitela. P. Knežević, živ. 44. Rečene četiri živine kraljevsko pristolje po niki način drže. F. Lastrić, test. 222a. Kako drže zračni stupi težku zemju, da ne lupi. V. Došen 260b. — *b) subjekat (čeljade rukama) čini da objekat stoji dupke.* Čisto bi u nesvjesticu pala, da je nije Anka u dubak držala. S. Ljubiša, prič. 63. *i metaforički.* Koji *(bog)* vas svit koga stvori, drži, da se ne obori ... V. Došen 265a.

h. *predašńe značeńe (kod g) može biti od padańa preneseno na propadańe, po čemu* držati *znači: ne puštati da što propadne, pogine, umre itd. a) uopće.* Što drži u takoj tužici čovjeka? Ufanje. M. Bunić 23. Ki tvoje i držati i razoriti jest mogućkraljestvo. F. Glavinić, cvit. 27a. Do god bog svet drži. D. Obradović, živ. 16. Ono ti je i držalo carstvo. Nar. pjes. vuk. 3, 81. Krpež kuću drži. Nar. posl. vuk. 161. Okrp kuću drži. 237. Krpež i trpež po svijeta drže. 161. ‚To me jedino još na svijetu drži'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *jače se ističe značeńe dodajući riječi u životu ili pridijevajući objektu* živ, živ i zdrav *itd.* Ti si me do sada držao u životu. I. Grličić 150. Da nam bog dugo živa i zdrava cara drži. A. Kanižlić, kam. 313. Kada tako blagosiva *(baba)*, da bog ńega drži živa. V. Došen 234b. — *b) objekat može biti ime apstraktno ili stvar umna.* Svêto ti carьstvo da drži namь stari zakonь. Mon. serb. 38. (1253). Neka mu drži hlad zelen list Đ. Baraković, vil. 139. Ja na kome drži kapetanstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 238.

i. *po predašńemu (kod* h) *može biti značeńe: hraniti (u naj užem smislu: davati hranu) ili uopće davati kome (objektu) što mu treba za življeńe, a uz to se naj češće misli da objekat živi kod subjekta. a) uopće.* Muž, koji rad priimje i drži gosti. Kateh. 1561. C8b. Ti Momira držiš i Grozdanu. Nar. pjes. 2, 161. Lijepo ih Đuro dočekao i drža ih petnaest danaka. 2, 479. — *b) osobito, kad je objekat čeljade što radi na korist subjektu, kao sluga, radnik itd.* Gospodar slugu na toj drži da mu služi. B. Gradić, djev. 51. Sluge za to, što držite, i što na ńi(h) potrošite. V. Došen 214a. Ticio od mnogo godina drži službenicu u kući. M. Dobretić 78. Van ni trebe divice držat. Nar. prip. mikul. 2. Peel je držao do 15000 radnika. M. Pavlinović, rad. 38. — *ili vojska.* Pri Dunavu ki prostrane svijem države gospodeći jake vojske ciječ obrane suproć turskoj drža smeći. I. Gundulić 337. Ti ne držiš kod sebe vojvode veće držiš Turke janičare. Nar. pjes. vuk. 2, 493. — *c) objekat je (domaća) životińa.* Drži svińa samo porad smoka. M. A. Reljković, sat. G4b. Tko će boḷe zemju poorati ili marvu i ovce držati. G7b. Ko oće da mu je kuća čista, nek ne drži golubi, ni kokošiju. N. Palikuća 32. Za to drži krave, ovce, koze. J. S. Reljković 31. Kako ovaca ne držim, pasa ne čuvam. Nar. posl. vuk. 126. — *d) kad je subjekat muško čeljade a objekat žensko, misli se obično na puteno živ̀eńe među ńima.* Tko drži hotnicu, blago će izgubiti. P. Hektorović 37. *(Irud)* držaše ženu svoga brata jošte živa. M. Divković, bes. 291a. I da ženû držat' bude *(Turčin),* koliko

ih je hranit' jaki. I. Gundulić 574. Misnici latini ne mogu držati žene. I. Ančić, svit. 72. Jedna žena imadiše muža opaka koji drugu ženu držaše a svoju pogrdivaše. J. Banovac, razg. 107. Mladić držaše jednu ženetinu. J. Filipović 1, 496a. Koji izvan svoji vlastiti žena drže druga družtva neposteena. M. Dobretić 89. — *amo spada i ovaj primjer u kojem je subjekat žensko čeljade a objekat muško:* Koja drži u kući bludnika. I. Držić 124.

k. tractare, *po predašnjemu značeńu (kod* i) *može značiti: postupati s kim (objektom) dobro, zlo itd., osobito ako objekat živi sa subjektom ili ga ovaj hrani (kao kod* i). *kako subjekat postupa, izriče se adverbom ili drugijem načinom.* Vlsi Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju trgujuće . . . pravovь vьrovь i pravymь srьcemь držati je bezь vьsakoje zьledi. Mon. serb. 2 (1189). Da vy držžu u vьsakoj pravьdě, ka(ko) vy je držžalь dědь i otьcь mi. 25. (1234—1240). Da ga držžim u vьsakomu počtenju. 481. (1458). Ke bog ljubi, često ih kara i kaštiga držeći na sem svitu s nevoljami i s tugami. Transit. 75. Za ljudi ohole, ki siti pri svomu k tuđem se proširu, i drže na domu ženu k'o robinju. I. Gundulić 147. Bijaše Laban držao vrlo loše Jakova sve vrijeme. M. Radnić 122a. Tu staricu ima držati kako no ti jednoga bolesnika. M. Dobretić 93. Ne drže me, k'o se drži robje. Nar. pjes. vuk. 2, 373. Držaću te ka' i svoga sina. 2, 608. Držaću ga kako svoju glavu. 4, 66. Drži ga kao malo vodu na dlanu. Drži ga kao oči u glavi. Drži ga u škripu. (Ne da mu se maći po volji). Nar. posl. vuk. 70. Što je ona ńu gore držala to je ona sve zdravija i lepša bivala. Nar. prip. vuk. 178. Julije držaše Pavla lijepo. Vuk, djel. ap. 27, 3. Uzmu dijete i drže ga kao svoje rođeno. V. Bogišić, zbor. 307.

l. *srodno je značeńe predašńemu (kod* k), *kad uz objekat ima drugi supstantiv ili adjektiv ili druga riječ kojom se pokazuje, što je objekat subjektu, ili što ovaj misli da mu je objekat ili kao s kim s ńim postupa. riječ koja ovo pokazuje može biti: a) u apoziciji.* Ter hoćeš da poju, gdi mi nije vidjeti tebe, ku gospoju ja držim na svijeti. N. Naljeković 2, 51. Ti harnostim odgovaraš, prijatelja mene držeć. J. Kavańin 152a. Kapetanoe dragi! goru crnu drži domovinu. Osvetn. 2, 169. — *uz apoziciju ima i* kako, kao. Mnisi stijahu se držati ga kako lajika. Mirakuli. 7. Bogatac imadiše dosta ovaca, ubogi ne imadiše izvan jednu ovčicu, i držaše je kao ćer. J. Banovac, razg. 106. *amo može spadati i ovo:* Sinagogu drža*(h)*u kano mi sada crkvu. I. Ančić, vrat. 117. — *b) u instrumentalu.* Ja dragoga Menolaa držim sada gospodarom srca moga. Ġ. Palmotić 1, 258. — *c) u acc. s prijedlogom* za *(vrlo često).* Da ima i da drži gospodina Stefana kralja za svoga srdačanoga i navlašnoga prijatelja. Mon. serb. 211. (1387). Mi smo ńega držali za kaštelana i za starišinu. Mon. croat. 227. (1527). Ńega samoga za svojega pridragoga zaručńika držaše. F. Vrančić, živ. 7. Drži slatko za gorko a gorko za slatko. B. Kašić, per. 71. Jer nije stvari, među tvojijem ka je dari, da je ne držim za mrzeću. I. Gundulić 188. Čarovnici koji drže djavla za boga svojega. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 16. Za inostranu djevojčicu veće tebe ne držimo. Ġ. Palmotić 1, 129. On držaše za stražu jednu ženu slabu. M. Radnić 432b. Fratra, popa i Žudjela nemoj držat' za prijatelja. (D). Poslov. danič. 22. Koji trbu drže za boga. S. Margitić, fal. 15b. Ńu drže za svoju gospodu i pomoćnicu. I. Đordić, ben. 76. Drži ga kako odmetnika i očitnika ‚sit tibi sicut ethnicus et publicanus'. J. Filipović 1, 181b. Ko sve sinove božje za svoju bratju ne drži, ni boga ne drži za svoga otca. 1, 358b. Ni muž ne ima žene držat za služkińu. F. Lastrić, ned. 67. Drže svetoga Ivana za svoga braniteļa. And. Kačić, kor. 70. Ja ću tebe za brata držati. Nar. pjes. vuk. 1, 603. Đe kum kuma ne drži za kuma. 2, 4. Ko ne drži brata za brata on će tuđina za gospodara. Nar. posl. vuk. 149. Kojega raju vi Turci za naj milijega i za naj vjernijega držite? Nar. prip. vrč. 219. — *d) drugijem načinom.* Ne samo er toliko srčana prijatelja požudu u mjesto od zapovijedi držim. I. Gundulić 2. Od naj dražih ona tebe dvorkińica drži u broju. Ġ. Palmotić 1, 295. Ne držite kume pod ljubovce. Nar. pjes. petr. 2, 9.

m. *kao* cijeniti *(koje vidi pod* I, 2), *misliti da ko ili što (objekat) vrijedi više ili maňe, svagda uz adverbe ili druge riječi koje pokazuju koliko se ono cijeni. ovo se značeńe razvija od predašńega kod* l. Za ništar držimo te likarije. Korizm. 41b. Imamo vladavce ljubiti, za veliko ih držati. Kateh. 1561. A 8a. Sve držim za nište. I. Ivanišević 280. Bog drži u maloj scijeni nestavne molitve. I Đordić, salt. 83. Za ništa držaše zemļu, kû im obeća. 364. Toma sveti jednako drži mormoratura i ubojicu. A. Bačić 100. Nestorijani samo dva prva štogod drže. 249. Da se rugahu drugim tlačeći ńi i pod ništo držeći. F. Lastrić, od' 256. Pram strahom božijem svaki strah svitovńi pod ništo drže. ned. 209. Koja mlogi ni poda što ne drže. svet. 168a. Latini ne drže za toliko Menijate pero, za koliko držaše učenici riči meštra svoga. A. Kanižlić, kam. 50. Jeda mogu za maňe držati one koji tako ne poste? 244. Car kardinala za veliko držaše. 730. Bogati poniženstvo i ubožstvo za nemar drže. 767. Nauk, koji se u knigah nahodi, za mlogo držimo. utoč. 290. Dopusti i meni milost, da sva kolika zemaļska i svitovńa dobra za ništa držim. fran. 122. Oni pod ništo držau riči ńegove. E. Pavić, ogl. 353. Jer se srebro u ona vrimena za ništo držaše i ciňaše. And. Kačić, kor. 228. Drži li sve pri bogu kô ništa i kako nedostojno ćjene ikakve? I M. Mattei 135. Za malo držaše sva veličanstva. I. J. P. Lučić, izk. 14. Ali ako ja na dan današńi ukažem lik lasan i čudotvoran ali obćen, jeda li ga ne biste za veliku cinu držali? Đ. Rapić 51. Držali *(su)* Srbe za ništa. Vuk, dan. 3, 172.

n. credere, *misliti što o čemu (kakvo je ili što je što), misliti da što jest. a) misliti što o čemu (objektu mješte kojega može biti i cijela rečenica s* da, što. *u starije vrijeme s* jer, er, *ili infinitiv). ono što se misli da objekat jest stoji: aa) u acc. kao apozicija.* Dobra ne drž' za to ki t' slatko besidi. M. Marulić 130. Tko drži dan ili misec koji god nečesan. B. Kašić, zrc. 43. Malu stvar tu drže mnozi. M. Gazarović 29. Ne želi sam sebe razumna držati. A. Georgiceo, nasl. 5. Razlog si imo, tve ljubjene vitezovo poželiti i držat ih izgubjene. Ġ. Palmotić 1, 92. Naj veću držiš diku neprijatelu svrnut pleći. 2, 108. Mrtve držimo nesrićne. I. Ančić, vrat. 59. Likar drži ovu tvoju nemoć veliku. L. Terzić (B. Pavlović) 129. Smrt ovu Konstantina držali su pedepsu božju. A. Kanižlić, kam. 381. Ja ne držim tebe ni ostale poglavice nedostojne velikoga misništva. And. Kačić, kor. 90. Jal' me bana držiš naj gorega? Ne držim to bana naj gorega no to bana držim naj boļega. Pjev. crn. 196a. — *uz apoziciju može biti i adv.* kako, kao. Držaše ga kako sveta. Đ. Baraković, jar 71. Ne samo učena, da

još i kako sveta držahu ga. F. Glavinić, cvit. 259. Ali ga ne držite kao neprijatelja. Vuk, pavl. 2sol. 3, 15. — *bb) u instrumentalu.* Koji je tebe scijenio i držao dobrijem i poštenijem krstjaninom. M. Divković, bes. 289ª. — *cc) u acc. s prijedlogom* za *(vrlo često).* Da ga tko držati za luda ne bude. N. Dimitrović 19. Drže ga vazda za pjana. M. Držić 180. Božju rič za istinu drži. Kateh. 1561. F 2ᵇ. Ti s' živa . . . a ja te za mrtvu sad držah! D. Zlatarić 68ª. Njihov trud za nepošten držahomo. F. Vrančić, živ. 25. Držahote za čas svoju i naj veću diku i slavu izgubiti rusu glavu. I. Gundulić 290. Drži vojska od Pojaka za viteza Sokolicu. 343. Držimo za veliku našu sriću, er te mirna sad vidimo. G. Palmotić 2, 271. I za mnogu držim sriću, što te stekoh vjerenika. 2, 290. Držali ste za velik grih samo želiti tuđe stvari. F. Lastrić, od' 180. Zašto svitovña i vrimenita drže za veću stvar negoli duša. ned. 356. Scinismo i držasmo za korisno. A. Kanižlić, kam. 43. Jedan i drugi drži sebe za zakonita cara. 600. A za koga me vi držite? E. Pavić, ogl. 553. Nemoj držati za težak jaram podložiti se staresini. M. Zoričić, osm. 121. Koju mahniti za veliku božicu držahu. And. Kačić, kor. 21. Da te ja ne držim za čovika poštena. N. Palikuća 55. Mi vas za svece držimo. D. Obradović, živ. 98. Ovakvi doisto nek sebe slobodno za zločesta i nepravedna čovika drži. B. Leaković, gov. 8. Pa su ga druga braća držala za budalu. Nar. prip. vuk. 75. I šćaše da ga ubije, ali se poboja naroda, jer ga držahu za proroka. Vuk, mat. 14, 5. To nijesam držao samo za prazne riječi. odg. na laži i opad. 12. — *dd) u podložnoj rečenici u kojoj je* da *i kopula, a subjekat je ono što je objekat u glavnoj.* Propetomu, koga mi ne držimo da jest bog. F. Glavinić, cvit. 41ᵇ. Stvar, ku držim da je naj veća. G. Palmotić 2, 436. ‚Ecce homo!' ovo čovik, koga vi držite, da nije čovik. J. Banovac, razg. 160. Ja vas drža*(h)* da ste svete ćudi. Nadod. 26. Ono, što on drži da je laž. J. Matović 350. — *u ovijem je primjerima izostavljeno* da *i kopula.* Držimo te od vridnijih. J. Armolušić 3. Kojega jur držu u raju. Ant. Kadčić 69. — *b) misliti da što (objekat) jest. često znači što i* vjerovati. *ono što se drži da jest izriče se: aa) akuzativom.* Ja ne držim svaka kako vi držite, budući da ja naslidujem Severa. Ovi biše eretik. J. Filipović 1, 169ª. Ovo je držala i virovala crkva. A. Kanižlić, kam. 232. Ova otajstva i sva ostala svete vire temejito držim. Ant. Kadčić 382. Ele drži slobodno rečena ozgor. M. Dobretić 477. — *bb) adverbom.* Kako drži nauk vere. Naručn. 84ª. Bog nigdare ne umira, tako drži naša vira. M. Divković, kat. 158. Blagoslivljaše jih zlamenjem križa kako držimo. P. Radovčić, ist. 66. Negova opačna voja sudi i drži tako. nač. 105. Grci neka ne govore da imadu Moskoviju, jer ako u Moskoviji i drže kako drže Grci, Moskoviti Grci nisu, nego Ilirici. J. Filipović 1, 167ª. Tako sudim, tako držim. A. Kanižlić, kam. 187. Protiva Kajetanu, koji tako držaše. M. Dobretić 37. — *bb) podložnom rečenicom u kojoj je* da. Kada se budete s njom potomo razgovarati držu da ju ćete pohvaliti. M. Marulić 4. Nemoj ti držati da je sve istina. 136. Ja držu, da je sagrišil. Naručn. 18ᵇ. Stanovitim zakonom držahu da je utonul. Mirakuli. 96. Mnozi doktori drže, da, kada se služi, za vasku misu gre 100 duš v raj. Korizm. 22ª. Očito ter držu da zaman ja dvorim. Š. Menčetić 33. Mogal bi po tom verovati i držati, da je i sve ostalo izmišljeno. P. Hektorović 54—55. Ljudi, koji u sebi drže da mañe umiju. M. Držić 296. Ufaj i drži da češ se sahraniti. M. Divković, nauk. 6ᵇ. Za to i držimo da je bila martira i mučenica. B. Kašić, is. 68. Držah da će stvar poći u ništa. M. Orbin 2. Držim, tacijeh iz krajina lijepijeh stvari da nosite. G. Palmotić 1, 148. Držin, da se neće protiviti ovomu nauku. P. Radovčić, nač. 50. Čisto držimo, da bi *(ti)* umrl za nas. B. Krnarutić 28. Dakle hudi puk držaše, od lupeža da 'e još gori. A. Vitaljić, ost 197. On držaše, da se šale. P. Vuletić 8. Grijehu rat zahiti, držeć da ćeš predobiti. J. Kavanjin 402ª. Ovo su oni kojino pod nikim zvizdam čine nike stvari, držeći, da od zvizda primaju kripost. J. Banovac, prip. 192. Ne imaš vire, jer držiš da je bog pravedan, a ne držiš da će ispuniti što je rekao. razg. 35. Ja držim da vam se ovo mučno čini. J. Filipović 1, 14ª. Temejito držim da je duh sveti bog pravi. 1, 160ᵇ. Pojdi naj pri pomiri se s onim koji držiš da te je uvridio. 1, 463ᵇ. Pisaoci drže, da je ta knjiga nezakonita. A. Kanižlić, kam. 207. Ne držiš da je bog prid obrazom tvojim. M. Zoričić, osm. 46. Stavno držim, da je purgatorio. J. Matović xi. Držim stanovito, da ću doprijet, dje i oni dopriješe. L. Radić 19. — *cc) u ovijem primjerima u kojima je isti subjekat kod* držati *i kod podložnoga glagola, mješte podložne rečenice s* da *stoji inf.:* Držeći *(ja)* svaki put na ljubav prignut' ńu. N. Naljeković 1, 159. Krv djetinsku kada proli *(Irud),* er ga ubiti s tijem držaše. A. Vitaljić, ost. 245. — *c) misliti što (objekat) o kome.* O broju redov različnim zakonom naučitelj drže. Naručn. 45ª. — *u drugom primjeru mješte prijedloga* o *ima* od *s gen.:* Isto drži i od remenara. J. S. Rejković 432. — *d) umeće se* držim *(sa značenjem: mislim, čini mi se) u govor čim se slabi tvrdńa.* Na zbor primudri areopagitskijeh starovjećnika bi jedna pravda veoma čudna donesena, koju ćete, držim, čuti dobrovoljno. B. Zuzeri 198ᵇ. Da ja stavim u kadionike sumpora, pakline . . . što biste rekli? Rekli biste, držim, da sam se smamio. J. Filipović 1, 290ª.

o. *kad objekat (obično stvar umna) znači da je subjekat dužan ńčšto raditi, značeńe je da subjekat ono radi. a) objekat je* riječ, vjera, zakletva *ili koja druga riječ što znači obćańe. značeńe je da subjekat vrši ono što je obećao, i prenesenо je s toga što se samo obćańe shvata kao stvar tjelesna (ruka onoga kome se obećava ili što drugo čim se čovjek kune, n. p. križ, jevanđelje) koju subjekat drži rukom pri obećavańu.* Da ne razdrušimo sije kletve s tobovь, na da ju držimo tvrьdo. Mon. serb. 23. (1234—1240). Scinećи svak na svit zakletvu da drži. Š. Menčetić 319. Tko silom vjeru da, držat je ne ima. F. Lukarević 12. Svak vidi, tko pamet svů hoće postavit, er vjere ni u čem nam ne drži ovi svit. D. Rańina 150ª. Boje je ne obreći nego riječ ne držati. Nar. posl. vuk. 24. Drži riječ ka' i rešeto vodu. 70. Kad se ko zariče što da ne čini, pa ne drži riječi. Vuk, poslov. 86. Boke] drži riječ kao amanet. S. Ljubiša, prip. 8. Oj junaci! zavjet daste, al' ga ne držaste. Osvetn. 4, 56. A ovo je zavjet moj izmedu mene i vas i sjemena tvojega nakon tebe, koji ćete držati. D. Daničić, 1 mojs. 17, 10. — *ovamo spadaju i ovakovi primjeri:* Držeći cilovitu virnost svomu mužu. L. Terzić (B. Pavlović) 150. Nit' će *(žena mužu)* vire prikršiti, dal' će držat. V. Došen 109ᵇ. Da će ńemu držat viru *(kralu sluga).* 232ᵇ. Ne držahu ovu vjeru ženidbenu. J. Matović 315. — *b) objekat je* zapovijed, zakon *ili koja druga riječ što pokazuje da je ńčšto subjektu naređno.* I veli vsim krstjanom da drže ove zapovedi

božje. Anton Dalm., ap. d2a. Ja držim tvoje zapovedi. Kateh. 1561. F6a. Jedan zakon Isukrstov drže i obslužuju. M. Divković, nauk. 71a. Drž' moj zakon. I. Đordić, salt. 279. Da bi pomńivije držao onu naredbu. J. Matović 483—484. Hajduci drže svoj zakon, poste i mole se bogu. Vuk, živ. 269. Ako zapovijesti ńegove držimo. Vuk, 1jov. 2, 3. Držite dakle sve uredbe moje i sve zakone moje, i vršite ih. Đ. Daničić, 3mojs. 19, 37. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Učite jih držati sve to, ča sam ja zapovedal. Kateh. 1561. A5b. Držat ńegovu odluku i voļu reka] je takovu. B. Krnarutić 22. Neka drže što sam uredio da se drži. D. Daničić, 3mojs. 22, 9. — *c) objekat je* vjera *(u teologičnom smislu).* Iže krstijansku veru držahu. Š. Kožičić 50a. Potribno je, da drži katoličasku viru. Kateh. 1561. E1a. Koji držaše staru vjeru. B. Kašić, per. 195. Nc držeć jedine prave vire. I. Ančić, ogl. 15. Potribno je da drži katoličansku viru. S. Badrić, prav. nač. 17. Ispovidajući temeļito i držeći svetu viru katoličansku. M. Dobretić 580. — *amo mogu spadati i ovakovi primjeri:* Nije li zabrańeno opake nauke učiti i držati? A. Kanižlić, kam. 685. Eunomio drži nauk svetih. 729. Nauk koji je inako držao. Ant. Kadčić 70. Člane svete vire drž'mo stanovito, koji se ne mire, ni vide očito. P. Hektorović 46. Držeći tvrdo člane i istine katoličanske. P. Radovčić, nač. 134. — *d) objekat je nešto što čovjek vrši, opslužuje itd. po zakonima same vjere (vidi c)); n. p. aa) post.* Poste crkovne ne drže. Zborn. 163b. Korizma, ku sada općinskim crikva drži katoličanska načinom. F. Glavinić, cvit. 4a. Razbojnik jedan zavitni post držaše. A. Kanižlić, utoč. 244. Oni drže poste. J. Rajić, pouč. 1, 67. — *i* bdenije I držaše velika denija. Nar. pjes. vuk. 2, 74. Drže denija. Nar. prip. vuk. 184. — *bb) blagdan. isporedi* svetkovati. Četiri velike blagdane Židovi držahu. F. Glavinić, cvit. 161b. Zašto častimo i sveto držimo ne subotu, ma dan nedjeļni. J. Matović 355. Praznik prijesnijeh hļebova drži. D. Daničić, 2mojs. 34, 18. Držite subote moje. 3mojs. 19, 3. Drži dan od odmora. 5mojs. 5, 12. — *amo spada i ovo:* Držati koga sveca, imati ga za krsno ime: ‚mi držimo sv. Jurja'. M. Pavlinović. — *cc) amo može biti da spada i ovaj primjer:* Kalviniste, luterani, oni, ako su i krstjani, križ ne drže. Riščani drže križ, ali različit od našega. J. Filipović 1, 23a. — *e) objekat je riječ koja ne znači uprav dužnost, nego kao nekakav zakon što subjekat može sam sebi biti postavio. takova je riječ, n. p.* način. Način ki drži rimska crikva. Naručn. 6b. I ti u dvih nezgodah kti' držat' način taj. D. Rańina 101a. Nauka ti neću dati, kako se imaš tu vladati, koje držat s ńom načine. G. Palmotić 1, 295. Razlike načine u pisanju svomu držali su. I. Grličić xx. — red. Očemo držati ta red vsu ovu korizmu. Korizm. 2a. Takov red žitku momu držeć. P. Zoranić 2a. U ovih zagorskih dežeļah držali su i nesredan i naporit red. 19a. Ne držati nijednoga reda. Š. Budinić, ispr. 24. *(Bog)* red držeći svemu svitu. G. Palmotić 2, 101. — mjera. U svemu, što činiš, drži način i mjeru. D. Rańina ix. Dokle prave on ne drži mire. M. A. Reļković, sat. D8a. — prilika. Zemļovlastci tu drže priliku J. S. Reļković 4. — put. Držat čistińe put. M. Marulić 61. Ki drži put pravi. 104. Vekši del gre v pogibel i drže put ńeje. Transit. 257. I božje ļubavi za tim ti hti dati *(bog)*, bogoļubstva pravi put u svem držati. P. Hektorović 56. Za toj ću sa svu moć naj preći držat put, da budem k tebi doć, da bih znal poginut. N. Naļešković 2, 82. Drugi put držati triba ti je. P. Zoranić 7b. Koje pute da držimo, naša kćerca da nas sluša? G. Palmotić 2, 234. Eto izjadri nav kra]a od Kastiļe, put pravo držaše, kud škriņa grediše. Oliva. 24. Lagļe naš duhovni put mogli budemo držat. I. Grličić 213. Budući oni voditeļi, držali bismo pravi put. J. Matović 451. — običaj. Neke crikve vlašće običaje drţu. Mon. croat. 108. (1470). Svaki svoje crkve običaj drži. A. Kanižlić, kam. 572. Ovaki običaj i danas drže naši Slovinci. And. Kačić, kor. 27. — *može biti i objekat koji ima osobito značenje, kao u ovijem primjerima:* Počten stan i živļenje pred ļudi držaše. Anton Dalm., ap. 66b. Imamo svo živļenje života našega mudro držati. Kateh. 1561. B2a. Odluči svoj stan i živļenje držati po voļi božjoj. F5b. Eugenija svet život držaše. F. Vrančić, živ. 78. Ako ne navikne držati ovo nepovinstvo i priproščinu. Transit. 81. Crkvenici jesu čistoću držali. A. Kanižlić, kam. 222. Komu čeļad čistoće ne drže. J. S. Reļković 28. — *f) prema značenju kod a) (isporedi osobito ovdje prvi primjer) mogu spadati amo i ovakovi primjeri u kojima je objekat* ļubav, prijateļstvo *ili što slično.* Pravь goj drьžati sь vamy i pravu vêru. Mon. serb. 2. (1189). Mi držimo svako prijateļstvo k vamь. 537. (1451—1487). Ćića ļubve, ku držaše k redu našemu. Mon. croat. 181. (1500). Aleksandar ńega ispitavaše, hotijući poznati, kakovu ļubav k ńemu drži Aleks. jag. star. 3, 303. Drži prijateļstvo s Isusom. M. Radnić 28a. Kako će držat prijateļstvo s ńegovim neprijateļima. M. Pavišić 49.

p. *značenje može biti: vršiti, kao kod* o, *ali se kod toga ne misli ni na kakvu dužnost. a) radna što se tako vrši može trajati dugo vrijeme i sastojati se iz nekoliko djela. objekat može biti n. p. straža, pomńa itd.* Kra] drži dobru stražu nad carevu vojsku, kuda obrne. Mon. croat. 217. (1526). Imaju držat veliku pomńu svrhu ubozijeh. I. Držić 255. Mi smo *(anđeli)*, ki držimo srčnu ļudu svakom' od vas ne zaļndu. J. Kavańin 504a. Takvi virno drže stražu. V. Došen 126b. Da stražu drže u palacu. A. Tomiković, živ. 80. *uprava, razlog, računa.* Mladić pisaše i držaše razlog od ovac nikoga kneza. Duk]anin 28. Na vrati jest vratar držeć broj i razlog. Đ. Baraković, vil. 304. Shakespeare je držao upravu svoga kazališta. M. Pavlinović, rad. 104. *zanat.* Držali su taj zanat Etrusci. M. Pavlinović, rad. 20. *knjiga u koju se često što zapisuje.* Držite li knjige od vjenčanja i od krštenja, stav]ajući u ńe pomńivo imena onijeh koji su primili ova svetotajstva? Đ. Bašić 260a. *rat.* Rat nepravu drža mnogo vrime. Đ. Baraković, vil. 149. *mir.* Imaju mir s Turci držati. Mon. croat. 243. (1543). Koji ovaki mijer čine i drže. M. Divković, bes. 444a. *mučańe.* Pečat ispovidi razumi se ono visoko mučańe, koga je dužan misnik držati u svemu što je razumio i čuo na ispovidi. J. Banovac, razg. 254. — *b) objekat može biti nešto što se jedan put vrši, kao što je u ovijem primjerima:* Vsi veliko veselje držaše. F. Vrančić, živ. 39. „Te deum laudamus" u Pragu držaše. A. J. Kuczović 268. Da su neznabožci držali još i onda bal, poklade i druge sliparije. M. A. Reļković, sat. A7a. Ne hoteći biskup držati redenje. Ant Kadčić 5. Slobodno je veseliti se i gozbu držati. I. Velikanović, uput. 3, 221. Igre niki dan 'mi kod Zvrćńa kozarske držeć pod Lučicom. M. Katančić 52. Podtakne starešine crkve da sakupe i drže jedan sabor. A. Tomiković, živ. 275.

q. *uz vršenje kao kod* p *misli se da subjekat ima mjesto gdje se ono vrši kao svoje.* Držao

dućan. Vuk, prav. sov. 71. Ovdi je jedna krčmarica, voštarija drži. M. Držić 407. Držati gostionicu ‚cauponor'. A. d Bolla, rječ. 372a. Koji drže skup od igrańa na karte. M. Dobretić 98. Držati škulu, učiti djecu. J. Mikalja, rječ. 86a. Oliva dvorkińe svaki teg učaše, štiti, pisati, ter škulu držaše. Oliva. 26. Za tebo naj boje bi bilo da gdi školu držiš. D. Obradović, basn. 326.

r. *činiti da više stvari stoji zajedno i da se jedna od druge ne dijeli, ili, ako je objekat jedna stvar što se sastoji iz više dijela, ne puštati da se rastavlja u dijelove. a) uopće.* Kako no uzao drži i stiskuje jedan kraj i drugi, da so ne ospe. M. Divković, bes. 446b. Nav ima čavle, ki ju ukup tvrdo drže. F. Glavinić, cvit. 446a. Jedva mu koža kosti drži. Nar. posl. vuk. 111. — *i u prenesenom smislu, kad je objekat stvar umna.* Ne drži na sviti prijateļstvo druga stvar, neg li har primiti i učinit drugu har. N. Dimitrović 13. Ovo sad me tilo s dušome što drži, smrt hoće nemilo na prešu da sprži. N. Naļešković 1, 299. Posluh drži sklad medu andeli. J. Banovac, pred. 79. Ļubav je ovo dvi crkve složne držala. A. Kanižlić, kam. 435. — *b) kad je subjekat posuđe ili takovo što a objekat što žitko ili sitno, znači: ne puštati da ovo istče ili izaspe se.* Ne drže prosa šupļe vreće, a ubog čovjek ne ide u vijeće. (D). Poslov. danič. 71. Iskopali su sebi bunarove, koji držat vode ne mogu. F. Lastrić, ned. 223. U onu staru gustirnu, koja vodu ne drži. And. Kačić, kor. 38. Tvrda vreća prohu drži. Nar. posl. vuk. 312. Drži riječ ka' i rešeto vodu. 70.

s. *subjekat je kao kod* r, *b) a objekat je mjera kojom se pokazuje, koliko čega žitka ili sitna može stajati u onome.* Bihu ondi šest kamenijeh sudof koji držahu svaki dvi ali tri mire. I. Bandulavić 21a. L. Terzić 263. joann. 2, 6. Kojijeh svako *(pilo)* držaše po dvije oli tri stotine litara vode. S. Rosa 191a. U ńemu je čaša od biļura, ona drži tri litre rakije. Nar. pjes. juk. 167. Pa donese zlatnu kupu vina koja drži četrnaest oka. Nar. pjes petr. 2, 142. — *amo spada i ovaj primjer.* Kako će moć pakao uzeti i držati toliko ļudstvo. M Orbin 252.

2. *pasivno.*

a. *uopće.* Žena ka biše držana tako dobra i sveta. Mirakuli. 133. Justin mlajši držan od Justinijana v polači jakože sin. Š. Kožičić 42a. Jere češ držan biti oda svih paludan. P. Zoranić 52a. Ki smo svud držani za najboļe zatočnike. G. Palmotić 2, 395. Da nisu tako bogati, poštovani i drugako držani. P. Radovčić, nač. 205. Tijelo ima biti držano tvrdo, neka se ne odmetne protiva duši. M. Radnić 414b. Od svakoga bili poštovani i držani za dobre. S. Margitić, fal. 139. Nijesi dostojan biti držan od boga na zemļi. I. Grličić 212. Tijelo ... u dobru držano. 259. Nitko mjestu u svojemu nije držan za proroka J. Kavańin 162b. Koji su na ovom svitu potlačeni, podrugani, i za ništo držani. F. Lastrić, ned. 434. Zato je kńigaonica Focija za veliko držana. A. Kanižlić, kam. 10. Žene neplodne bihu držane za rugo. And. Kačić, kor. 131. Nejmaj ga dakle ončas držana suditi. Ant. Kadčić 216. Kako je gdi običaj i kako je gdi do sad držano. M. Dobretić 43. Dosada sam bila držaua za čistu divicu. I. J. P. Lučić, razg. 41. Vino dugo držano. P. Bolić, vinod. 2, 31.

b. *part. praet. pass.* držan *vrlo često shvata se kao adjektiv i znači: dužan. ovo značenje postaje od aktivnoga kod* 1, f *koje je uzeto u prenesenom smislu, kao: (moralno) činiti da ko stoji vezan ńekom dužnošću (nije potvrđeno nikakvijem primjerom kao aktivni glagol). — s ovijem značenćm dolazi od* XIII *vijeka (vidi kod* b) aa)) *kod pisaca (i u naše vrijeme u Dubrovniku) a između rječnika u Vrančićevu* (‚obnoxius'), *u Mikaļinu* (držan, dužan ‚obstrictus, devinctus, obligatus, mancipatus, addictus'; biti držan ‚debeo'), *u Belinu* (‚obligato, che tiene obligo' ‚obstrictus' 517b; biti držan ‚debere' 728b; na službu držan ‚mancipatus' 517b; životom držan, držan glavom ‚vitam debere' 517b), *u Voltigijinu* (‚obbligato, tenuto' ‚verbunden'), *u Stulićevu* (‚devinctus, addictus, debitus'; biti držan ‚debero, devinci, adstringi'). — *ima i komp.:* držańiji. Nadoh se ješto po teži put držańiji tebi. F. Lukarević 2. Koliko bih držanija i dužnija tebi ostala. A. Gučetić, roz. jez. 92. Procijenih da sam naj držanniji vašijem ga krjepostijem pokloniti. B. Kašić, fran. m. Er ista Arijadna nikoga nije držanija poslušati nego li V. G. I. Gundulić 2. Koliko je čeļade plemenitije, toliko je bogu držanije. V. Andrijašević, put. 3—4. *a) u ovijem primjerima vrijedi kao particip sa značenćm: (moralno) vezan, obvezan.* Kim zakonom je držan človik i zavezan ļubiti drugoga. Korizm. 49b. Osta kruto držana i vezana u ļubavi Isukrstovoj Mandalena. F. Glavinić, cvit. 231b. S kojijema *(zlamenima)* bismo ńega imali kako držana zakladima. J. Matović 130. — *b) kojemu je što dužnost; s kopulom:* biti držan, debere. *vidi* dužan, b. *ono što je dužnost izriče se: aa) infinitivom.* Da mi budemo držańi onemu činiti pravinu bez sutšbine. Mon. serb. 37. (1253). Da im samь držańe rečenu župu konavaosku oda vsakoga inoga ... da samь držańe ja braniti. 445. (1451). Vsaki pop držan je stražu striči v noći. Zak. vinod. 61. Vazda smo držani hvalit tvoje ime. M. Marulić 124. Jeli človik držan imiti skrušenje? Naručn. 53a. Svak je držan naj prvo svoj posо načinit, pak se tudijem brinuti. M. Držić 408. Priti da imaju i da su držani. Mon. croat. 254. (1552). Tko godi hoće i žudi proštenja, držan će biti obsluževat sve što nareduju proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 19. Prije ispovijesti držan si dobro promisliti grijehe tvoje. A. Komulović 5. Nijesu sve žene držane udavati se. B. Kašić, per. 92. Jeli bog držan ili dužan duši milost darovat? F. Glavinić, svitl. 35. Sva moja pomankanja, od kojijeh sam držan ispovijedati se. S. Matijević 15. Sved ļubiti muž je držan svoju drugu. G. Palmotić 2, 126. Držani smo stat na straži. P. Kanavelić, iv. 404. Držan si ļubiti dobar život. M. Radnić 21a. Sa sve da biskupi jesu držani učiniti ispovidanje od vire. M. Bijanković 2. Petar bi vazda držan uzdavati fale bogu. S. Margitić, fal. 77. Pastir je držan pasti svoje stado. L. Terzić 145. Jesmo li držani umriti rad božje ļubavi? H. Bonačić 60. Držani smo boga molit za svekolike žive i mrtve. J. Filipović 1, 328b. Jesmo li držani i iskrńega ļubiti? I. A. Nenadić, nauk. 87. Rijet će napas onemu domaćinu: zasve da imaš način vratit tude, nijesi držan vraćat ončas. D. Bašić 15a. Koga bi držan bio poslušati. And. Kačić, kor. 64. Bi li držan bio vratiti plaću koju je za misu uzeo? Ant. Kadčić 83. Jesu li držani svi ļudi potribito obslužiti zakon? J. Matović 322. Koje obslužavat je držan svaki kršćanin. A. d. Costa 1, v. Rekoh što bih držan rijeti. P. Sorkočević 583b. *amo spadaju i ovi primjeri:* Otijući *(mi)* obslužiti zapovid, kako i držani jesmo. Mon. croat. 210. (1521). Ako no ļubi kako dužan i držan jest. Š. Budinić, sum. 30a. — *bb) zamjenicom srednjega roda u acc.* Vsi jesmo držani ča je po zakonu. Korizm. 2b. Što sam se držan čuo. M Votranić 2, 243. A što činiš,

držan ti si, i što činiť mož' do vika. I. Gundulić 488. U pogovor ovo nije, što bih držan, to učinih. 505. A pripravit nij' htio ona, ka bi držan po naredbi. J. Kavanin 389b. Čini što je držan, tko čini što može. (Z). Poslov. danič. 13. Što su držani zaklinaoci po držanstvu? J. Matović 293. — *ce) dativom (rijetko).* Tko držan jest zavitu čistoće? I. Zanotti, upit. 7. Svako djelo blago komu s zakona sam držan bio. B. Betera, čut. 25. — *dd) akuzativom s prijedlogom* na. Jesmo li držani na opsluženje od zapovidi? B. Kašić, zrc. 37. Na to nije držan čovjek. S. Matijević 61. Nijesam žena ja držana na junačko dugovanje. G. Palmotić 2, 122. A istumačivamo da na post naš je puk samo u ove dni držan. M. Bijanković 20. Mati istoga našega spasitela ne bivši držana na tu zapovijed. S. Margitić, fal. 9. Na što je držan ko tude uzimje nepravedno ili čini štetu? T. Ivanović 61. — *ee) prijedlogom* pod *s acc. samo u jednom primjeru.* Da jedan koji želi ovi red ne zna da je podvezan pod zavit od čistoće i prima ga pod ovo neznanje bi li ništa maće držan bio pod zavit? Ant. Kadčić 43. — *e) kao* dužan *pod* a, *koji ima dug prema kome, ali se naj češće misli da je ovaj dug ńeko dobro, milost, ļubav što je od onoga primio, s čega* držan *znači: zahvalan, haran. aa) ne kaže se što je dug.* Ja kraļu držan sam. F. Lukarević 276. Ļubav me zaveza, a gniv me slobodi; gniv, komu ja držan vazda ću jur biti, dokli god sunce dau zgar bude voditi. D. Rańina 125b. Na obranu moju bi, pastiru, ti jedan, samomu ja tebi držan sam ovi dan. I. Gundulić 166. Kraļ Krunoslav sa svom kućom držan ti se još nahodi. G. Palmotić 2, 171. Bog držan nije nitkomu. I. Đordić, uzd. 68. Ima se zafaliti bogu samomu na dobića, i biti mu držani. J. Matović 516. — *u ovom primjeru ne znači zahvalan, nego dužan u užem smislu:* Nikomure nijeste *(griješkom mj.* ne budite) držani. N. Rańina 32a. paul. rom. 13, 8. — *bb) ne izriče se što je dug, ali se pokazuje njegova veličina adverbom (može biti da u kojem primjeru treba shvatiti adverab kao akuzativ, vidi cc)).* Ki je veće držan bogu i veće ga ima ļubiti. Korizm. 42a. Veoma držan slavnomu narodu. M. Držić 62. Komu smo mi toliko držani i toliko dužni. B. Gradić, duh. 89. Koliko smo veoma držani tebi. A. Gučetić, roz. jez. 178. Nahodeći se ja naj veće držan. B. Kašić, is. xi. Veoma danas držan biti imaš višńjem bogovima. G. Palmotić 2, 142. Ovdi imamo promisliti koliko smo držani bogu. P. Radovčić, ist. 15. Vidi, da si im veoma držan. M. Radnić 386b. Isuse! koliko smo ti držani i dužni za tako veliku ļubav? A. Kanižlić, uzr. 93. Koliko smo držani dobroti božaustvenoj. J. Matović 13. Da smo im u velike držani. A. Kalić 288. — *ee) što je dug, kaže se: aaa) akuzativom.* Držan mu si glavu tvoju. I. Gundulić 188. I koju si držan vjeru kraļu tvomu hoć' izdati. G. Palmotić 2, 33. Ako smo prem držani muki Jesukrstovoj spasońe i odkupļeńe naše. J. Matović 68. — *češće zamjenicom u acc.* Neću te ļubiti, neg priko me vo|e do smrti služiti; ter ti sam toj držan, za što ti obećah naj prvi oni dan, kada se tebi dah. N. Naļešković 2, 97. Da od nemira ne umiram za veliko čudo brojim, u mom srcu er razbiram, što si držan, što dostojim. I. Gundulić 467. Što su držani pastiri od ovo vrste ovcama? J. Matović xxiiib. — *u jednom primjeru ima infinitiv mj. akuzativa (neobično):* Bože, kom' živjeti svako bitje držano je. I. Đordić, salt. 20. — *bbb) instrumentalom (vidi i u Belinu rječniku).* Držani smo častju mnogom, draga kćerce, našim bogom. M. Divković, kat. 111. Kaži mi tve ime, da mi te ne zabit'; er ću ti sve vrime životom držan bit. I. Gundulić 166. Držani se glavom čuju. J. Palmotić 207. — *d) o onome što je ko dužan. neobično i rijetko.* Braneći dajati držani harač česaru. P. B. Bakšić 92. Ako sam držan vas bogu budući od ńega stvoren (‚si totum me debeo pro me facto'). I. P. Marki 83. Svojijeh podložnika srca zlatnijom uzam od držanoga dugovańa k sebi priteže. I. Đordić, uzd. iv. Vratićeš čast držanu gospodinu bogu. S. Rosa 73a. Medu to s držanim poniženstvom oznanuje od toga svetoga otca. Ant. Kadčić 287.

3. *sa* se.

α. pasivno. Ki se onada Rimļane držahu, a sada se zovu Črni Latini. Dukļanin 8. Ako bi se redi držali stanovitim zakonom. Naručn. 27b. Važgani kandeli da držet so vsagda. Š. Kožičić 14b. Vo se za rog drži a čovjek za jezik. N. Dimitrović 18. Koja se svetkovina držala i služila za vlaštitu svetkovinu rozarija. A. Gučetić, roz. mar. 49. Da se meu ńimi pir drži. F. Vrančić, živ. 16. Drži se, da nije grijeh smrtni. A. Komulović 6. Oni prvi običaj imao bi se sada obslužavati i držati kakono jedan zakon. 42. Vrhu glave štit pereni drži se od svijeh. I. Gundulić 521. Da vazam u nediļu ima se držati. F. Glavinić, cvit. 214a. Razlikuje način koji so ima držati u ovom razmišļanju. M. Jerković 5. Pokle dobra posvećena crikovnim i svetim službam imaju se držati očinstvo, ali imanje Isukrstovo. M. Bijanković 148. U knigah znanja ńegova svi kolici drže se upisani. A. Vitaļić, ist. 494. Opačine za kripost drže se. S. Margitić, fal. 248. Blagoslov ambara, gdi se drži svaka vrsta žita. L. Terzić 333. Kako so drži blago u nesejeni. J. Kavanin 305b. Običaj, ki se drži u svakoj crikvi. H. Bonačić 10. Ni svaki kamen drži se za dragi. A. Bačić xi. Zašto je crkva sveta odlučila da se tako ima držati i virovat. J. Banovac, razg. 7. Da so simbol nicenski neuviden ima držati i čuvati. A. Kanižlić, kam. 660. Da se držat put no more gledajući na vrh gore. V. Došen 265b. Da se ta stvar drži otajno. And. Kačić, kor. 160. Do sada zaklotva bijaše u volihom pošteńu i držańo se za svetu stvar. M. A. Rejković, sat. A 8b. Da se ima držati red u svakoj stvari J. Matović 152. Da se je tada držao dan sveti gospodinov. 356. Koja jaja za zimu se drže. J. S. Rejković 341. A što će indi biti od vašara, koji se u naj veće svetkovine drže? B. Leaković, nauk. 502. Stolna crkva u kojoj se je okruńeńe držalo. A. Tomiković, živ. 368. Vjera je da se drži a zakon da se brani. Nar. posl. vuk. 36. Ko jedan put ukrade, uvijek so za hrsuza drži. 141. Koji bi se držao medu ńima da je naj voći. Vuk, luk. 22, 24. Čose, koje se drže za mudre i lukave ļude. poslov. 295. Djeca drže se pod vlasti obično dok so oženе. V. Bogišić, zborn. 292. U Nevesińskom kraju zadruga se drži tvrdo. 321. Ovi se posti naj tvrde drže. M. Đ. Milićović, živ. srb. 1, 31.

β. receiproćno, kad jedno drži drugo. Puštajte se, bele ruke, ne držite se. Nar. pjes. vuk. 1, 173.

γ. refleksivno.

a. *stajati (i micati se) na jednom mjestu ne odaļujući se od ńega.* Daleko se drži od luđe, ako na zlo neć' stupiti G. Palmotić 2, 46. ‚Držati se vrh vjotra' znači opirati se vjetru, da ne nosi ladu kud puha. L. Zore, rib. ark. 10, 227. — *i u prenesenom smislu.* Od strašne pokoro malim se duša u tilo držaše. Živ. jer. star. 1, 234. Dan i noć na službu ńegovu držat se. F. Gla-

vinić, cvit. 453a. Drži se na visoko ‚er trägt sich hoch' ‚elate se gerit'. Vuk, rječ. 139b.

b. *cijeniti se (vidi* 1, m *i* n). *a) predikat je u nominativu.* Ja bih se veoma blažen i bogat držao. M. Držić 402. Ni ja se ne držim dostojan. Anton Dalm., nov. tešt. 192b. luc. 7, 6. Koliko bi se ti sričau držao. P. Filipović 52. — *b) predikat je u instrumentalu.* Cesarom on se drži. M. Divković, plač. 13. Ki se drži sad junakom. P. Hektorović (?) 156. — *c) predikat je u akuzativu s prijedlogom* za. Ne držim se još za kriva. G. Palmotić 1, 222. Jeli indi vridno, da se za dobre i čestite drže? B. Leaković, gov. 62. — *d) mješte predikata ima drugijeh riječi što stoje adverbijalno.* Ja se držim v veliki počtenji biti od reda Frančiska. Korizm. 12b. Kol' je mudar ki u svemu drži se taj za ništare. J. Kavanin 167a. I po slavnom tome smijenju držimo se u poštenju. 420b.

c. *stajati dupke (vidi* 1, g). Držati se već ne može, žalosno se prinemože. M. Divković, plač. 6. Drž' se ležeći. (Reče se u šali onome koji padne). Nar. posl. vuk. 70.

d. *ne ginuti (isporedi* 1, h), *trajati. a) o čeladetu. aa) kopče živjeti, ne umirati.* Razložit se zato hrani da se drži. V. Došen 180b. U koga se ne drže deca, kum gleda da nađene kumčetu ime. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 33. Kome se ne drže deca, odvede ženu kad je trudna popu. 1, 85. — *bb) ne samo živjeti, nego i ne gubiti zdravje i snagu, ne starjeti, ne harati se.* Koji *(ludi)* ne stare, nego se drže jednako. Vuk, poslov. 224. — *b) o stvari neživoj (ovdje ne gasiti se).* Koje *(sviće)* plamen drži se doklc teče lijesa. M. Radnić 13a. — *c) o stvari umnoj: jednako vrijediti, ne gubiti svoje vrijednosti. (Ako se zaruči)* slobodan s rabu, drži se matrimonij i tvrd je. Naručn. 62b.

e. *po predašnjijem značenima (kod* c *i* d) *može značiti i: ne pustiti se, čuvati se, biti na oprezu, braniti se.* Drži se, imaj var, brani se i bori. Đ. Baraković, vil. 72. Tko više: drž' se, pazi se, biži, ukloni se, oni ne misli raniti. F. Lastrić, ned. 428. Samo, braćo, držte se junački. Nar. pjes. vuk. 4, 185. Drž' se dobro, Nestopoljče Janko! 2, 142. Drž' se malo, ne upusti grada. 4, 211. Drži mi se, Rusinska kraljice, silnu ću ti vojsku nakupiti. Pjev. crn. 32b. Drž' se, projo, na svadbi sam bila! (Kad ko poslije kakve časti jede nanovo). Nar. posl. vuk. 70. Ne mogoše se više držati pred neprijateljima svojim. Đ. Daničić, sud. 2, 14. Brate Mirko, drž' se na mejdanu! Osvetn. 2, 136. Van s nasapa žene se cirliću, a latovi: ‚Drž' se Mujo!' više. 4, 35.

f. *shvativši (rukama ili drukčije) što ne pustati, ili (subjekat može ne biti čeljade ni životiња) kopče stajati posve blizu čega (dotičući se ovoga), ne ostavljati, prionuti. ono što se ne pušta izriče se genetivom ili uz ńcke prijedloge. a) u pravom smislu kao što je sprijeda kazano. aa) s genetivom.* Od velike pokore jedva se moji udi tila držahu. Živ. jer. star. 1, 229. Na zlatu jabuku stah i vile držeć se. P. Zoranić 6b. Drž' se međe kolovoda. (Z). Poslov. daničć. 20. Drži mu se skuta. (Z). 20. Drži se lupar mrkijente. (Z). 20. Sve se žile glavo držc. (Z). 119. Ni konja se držati ne mogu. Nar. pjes. vuk. 2, 358. Do po jele držao se stabla. Nar. pjes. juk. 170. Drži mi se ruse pletenice. Nar. pjes. petr. 1, 230. Drži se (koga ili čega) kao pijan plota. Nar. posl. vuk. 70. Drž' se kumo zida. (Reče se u šali pijanu čoeku). 70. Drž' se plota Vukota! (Govori se strašljivcu, a i pijanu čoeku kad posrče). 70. Žile se korijena drže. 81. — *i u metaforičkom smislu:* Drži se dakle ovi član gorńoga člana. J. Matović 83. Drži se glave a mahni se nogu. (Idi gospodaru, a prodi se mladijeh). Nar. posl. vuk. 70. — *bb) s prijedlogom* za *s acc.* Bog tako i*(h)* je *(nebesa)* stavio, da se ni za što ne drže. J. Filipović 1, 60b. Kad se drži za prag kući, kaže da će sve potući. V. Došen 122a. Za grane se fataju i drže. J. S. Rejković 237. Osta Mara držeći se za vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Drž' se zub'ma za vjetar. (Kaže se u šali kad ko padne ili posrne). Nar. posl. vuk. 70. — *cc) s prijedlogom* o *s loc.* Ne držaše mu se izvan o koži. J. Banovac, pred. 143. Čine stat iglu, da se ni o čemu ne drži. J. Filipović 1, 60b. Kojijem djetešce Jezus držaše se o utrobi. S. Rosa 183b. Ja s' ne mogu o konju držati. Nar. pjes. kras. 1, 70. — *dd) s prijedlogom* pri. Još se drže pri tijelu *(uda).* J. Matović 97. — *b) s imenom koje znači mjesto uopće ili kakvo mjesto osobito: aa) u genetivu. značenje je: ne ostaviti ono mjesto, ne udaljiti se od njega.* Neprijatelj se grada svoga drža i š nim se ne udrismo. G. Palmotić 1, 216. Hvali more, drž' se kraja. (Z). Poslov. daničć. 27. Drža se pustiňe. S. Rosa 80b. Drugovat s ljudma nečeš, dal' se držiš crne gore. V. Došen 16b. Da se zato vavik lastovice crikve drže. Nar. pjes. istr. 3, 21. Čuvaj puta k Spužu i Zabljaku, i Mirkova desna drž' se krila. Osvetn. 3, 73. *amo može spadati i ovaj primjer:* Za mnom hodi, moje se sjeni drži. M. Držić 342. — *bb) u instr. s prijedlogom* s. *i subjekat je ime koje znači mjesto. značenje je: doticati se, graničiti jedno s drugijem.* Kude se drže pokrajine našega kraja s čestitim carem. Mon. croat. 243. (1545). Sreća me htje dovesti u jedan mao trijem koji se s nadvora držaše s kraljevijem mirome od dvora. M. Bunić 24. *(Skandinavija)* od istoka drži se z gorami Krifi. F. Glavinić, cvit. xiv. — *cc) u acc. s prijedlogom* uz. *značenje je kao kod bb).* Jer nam se držaše ujedno dom uz dom. D. Zlatarić 45a. — *c) s imenom* put *(svagda u genetivu). značenje je: hoditi jednako onijem putem, ne ostaviti ga.* put *može biti i u prenesenom smislu.* Drži se puta, kojim si putovati počeo. A. Kanižlić, utoč. 301. Vajade da drugoga puta drži se. I. J. P. Lučić, razg. 14. Drž' se nova puta, stara prijatelja. Nar. posl. vuk. 70. Držite se tog puta, pa ćete me naći. Nar. prip. vil. 1867. 777. Bježanik se drži jednoga puta, a potjera sto. Pravdonoša. 1852. 9. Hoće li se držati puta gospodńega. Đ. Daničić, sud. 2, 22. — *d) s imenom nežive stvari u genetivu. značenje je: ne ostaviti je za drugu.* Na prešlice ni gledati neće, neg se drži oružja svitloga. Nar. pjes. istr. 1, 12. — *e) s imenom stvari umne, osobito koje znači način življenja, način uopće, zakon, čije riječi, savjet itd. značenje je: po onome žiriteti vladati se. aa) ime je u genetivu.* Ča ti on pogrdi, ukloni se toga, a ča ti potvrdi, drži se onoga. P. Hektorović 16. Od mlada konselja čuvaj se, staroga se drži. M. Držić 250. On se božje riči tvrdo drži. Kateh. 1561. F6a. Način da bi im očitovala, koga bi držati se mogli. F. Glavinić, cvit. 262a. Drž' se svita moga. I. T. Mrnavić, osm. 161. Drži se svjeta od stara, da ne hodi uz bedru za njime. (D). Poslov. daničć. 20. Držeći se tako tvrdo zakona. A. Kanižlić, kam. 562. Koga *(ploda)* moreš dati dosti kad se držiš poniznosti. V. Došen 17a. Tu se čovik drži reda. 190b. Zašto linac, ili prase mudrosti se jedne drže. 259b. Ako češ se ti držati pravice. M. A. Rejković, sabr. 53. Ko se drži pravice, taj ne muze kravice. Nar. posl. vuk. 153. Neka traži mira i neka se drži nega. Vuk, 1 petr. 3, 11.

Kroz sav jezik vaļa da prođe i za sebe pravila da postavi i pišući da ih se tvrdo drži. pism. 68. Čuvate zapovijesti ńegove i držite ih se. Đ. Daničić, is. nav. 22, 5. Mi se držimo stare navade. S. Ļubiša, prip. 115. Tvrdo se držao svoje odluke. M. Pavlinović, rad. 74. — *i ovaj bi primjer mogao spadati amo:* Ali mi vazda držimo se vrimena došastoga i neistinoga, govoreći vazda: učinićemo. P. Posilović, nasl. 6b. — *bb) ime je u gen. s prijedlogom* poleg. *u dvojice pisaca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* U istih pak riječih držao sam se poleg imenovanoga slovnika. I. Jablanci 8. Poleg kojih *(zakona)* vazda im se držati vaļa. D. E. Bogdanić XII. — *f) s imenom koje znači čeļade. aa) i subjekat je čeļade. značeńe je: stajati jednako s onijem čeļadetom, ne ostavļati ga, pa po tome: pristajati uz ono, misliti kao ono, biti mu poslušnu, vjernu. ono ime može biti: aaa) u gen.* Starci, starica se držite, a mladice neka s mlaci stoje. M. Držić 174. Bože, kì te se drže i boje. I. Đorđić, salt. 195. Ostaviše ga niti se ga više držahu. S. Rosa 96a. Drži se starih prijateļa. M. A. Reļković, sabr. 20. Tko se putem tebe drži. L. Radić 115. Drž' se nova puta, stara prijateļa. Nar. posl. vuk. 70. Kad kome svjetuje da se koga drži. Vuk, poslov. 8. Ļudi pak od Jude držaše se cara svojega. Đ. Daničić, 2sam. 20, 2. — *i ovaj primjer može amo spadati premda je u genetivu ime* živina; *jer se ovdje o živini kaže što se u predašńijem kaže o čeļadetu:* Nek raj gorńi drugi cine; držaću se ja živine. V. Došen 201a. — *bbb) u instr. s prijedlogom* s. Da ne možemo učiniti mira ni prijate(ļ)stva s hercegomь Stěpanomь ni s onemi koji se š ńimь držže. Mon. serb. 455. (1452). On se iz naj prije držao sa Stanojem Glavašem. Vuk, dan. 1, 71. Udavo 36 Turaka, za koje su im kazali, da su se s begom držali. 3, 142. Oni su kazali da sam bio u Rusiji i da se s Rusima držim. G. Zelić 446. — *bb) subjekat je što drugo (u ovijem primjerima stvar umna). značeńe je da ono stoji kod čeļadeta, da čeļade ono ima.* Već neg zvizda nebo sdrži i pržine sińe more, i sve listja na svit gore, veće te se dobra drži. A. Čubranović 162. Porugļivost se navadno drži duša razjadanih. M. Pavlinović, rad. 151.

g. se gerere, *podnositi se, vladati se, u moralnom smislu i u društvu. način kako se subjekat podnosi, vlada, izriče se adverbom ili drugijem riječima.* Ki se budu mirno suprotiva vam držati. Mon. croat. 243. (1543). Dica imaju mudro i pametno držeći se reći. Kateh. 1561. C7a. U koj časti ne kako žena, nego kako srčen držaše so človik. F. Glavinić, cvit. 306b. Držati se postidno. A. Kanižlić, fran. 182. Dobrińke divojke, drž'te se oholo, zaš mi vas gledaju si gradi okolo. Nar. pjes. istr. 2, 146. — *može biti izrečen i onaj prema kome se subjekat ńekako podnosi, i to, ili instrumentalom s prijedlogom* s: Kako se imaju držati gospodari *(s)* slugami svojimi. Kateh. 1561. D5a. *ili prijedlogom* suprot: Ča jest svojoj gospodi dužan, kako se ima suprot ńoj držati. Kateh. 1561. D2b. Kako se ļudi suprot bogu nositi i držati imaju. D6b. — *i obzirom na tijelo.* Drž'te se zapregnutijeh leda. S. Rosa 111b. Svaki dan vaļa jisti i čisto se držat. M. A. Reļković, sabr. 34. Za to lik je: držati se vruće. J. S. Reļković 106.

II. *neprelazno.*

a. značeńe je aktivno, ali nema objekta, ili zato što je posve opće naravi ili što mu se je lako domisliti. a) kao nositi na sebi, podnositi, isporedi I, 1, *g, a).* Mili bože, zemļa držat neće, ako kroče preko poļa ravna. Osvetn. 2, 120. Pod nogam im zemļa grmi stojna, kako drži, ni prosjest se neće! 2, 159. — *b) kao kod a), ali u prenesenom smislu:* tolerare, *podnositi, trpļeti.* Kriv je oni ki počina, a ne ki se sili opire; nije moć držat, nije načina, kad se oružje pak podire. G. Palmotić 2, 480. — *c) spoznavati vrijednost, cijeniti, vidi* I, 1, m. *s adverbom; ime onoga što se cijeni stoji: aa) u acc. s prijedlogom* na. A ti tako malo na sebe istoga držiš, ne ktijući po naj mańemu križu biti baštenik kraļestva nebeskoga? Đ. Rapić 224. Ali on nije mlogo držao na ova ńiova ukazaña. A. Tomiković, živ. 174. — *bb) u gen. s prijedlogom* do. Držao je do ńegova pošteńa. M. Pavlinović, rad. 24.

β. postaje od refleksivnoga izgubivši se.

a. *trajati, vidi* I, 3, γ, d. *a) o čeļadetu, vidi* držeć. — *b) o stvari neživoj.* Nek sn'jeg pane o Mitrovu danu, neka drži do Đurđeva dana. Nar. pjes. petr. 2, 3. Konop što se za kraj veživa zove se ‚prudjes', a taj položaj lađe nazivļu ‚stat na prudjesu'. traje li lađa u toj bezbijeđenosti, kažu ‚drži'. L. Zore, rib. ark. 10, 325. — *c) o stvari umnoj.* Veseļe ńegovo ne drža dugo. D. E. Bogdanić 16. I na Stambol on nametnu namet . . . te uzima nebrojeno blago. tako drža tri mjeseca dana. Nar. pjes. vuk. 2, 389. — *vidi* I, 3, γ, d, *c).* Istina katoličanska, da je duh sveti pravi i istiniti bog kako otac i sin, stanovito drži. J. Filipović 1, 160a. Zaručeńa ne bi držala ni dobra bila. M. Dobretić 416. Ženidba ne bi bila ni dobra ni vaļala niti bi držala. 475.

b. držati za što, *kao* držati se za što, *vidi* I, 3, γ, f, *a) bb). (u obadva je primjera metaforički smisao).* On drži za timun, ńemu sve *(je)* u ruci, jak drugi Salamun reduje meu puci. Đ. Barakovič, vil. 112. Držali smo za jedno uže s ostalim Srbima i branili svoju neodvisnost. S. Ļubiša, prip. 16.

c. *subjekat je ime što znači mjesto. značeńe je: pružati se, graničiti, isporedi* I, 1, 3, γ, f, *b) bb) i cc).* Odь Vlaštice kako držžetь gore. Mon. serb. 38. (1253). Kako godi drži dionica po kraju tako je ńegovo do po rike. Stat. poļ. ark. 5, 284.

d. *kao hoditi ńekijem smjerom, isporedi* I, 3, γ, f, *c). (Razbojnici)* počeše držati za ńimi. Transit. 228. Kad prođeš one vratnice, drži desno. Nar. prip. vuk. 23. — *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojem je od hoda (ili mićańa uopće) preneseno na pjevańe.* Obadva klikoše, pisam začińući, jedan niže držeć, drugi više pojuć. P. Hektorović 22.

e. *vidi* I, 3, γ, f, *f) aa). ime drugoga čeļadeta stoji: a) u istr. s prijedlogom* s. Da budemo suprotivь hercegu Stěpanu Vukčiću i kь svakomu inomu tko bi š ńimь držžao. Mon. serb. 454. (1452). Bog z nami drži i nas čuva. Kateh. 1561. E7a. Ondi z bogabojećimi držaše, z učenimi se nahajaše. F. Glavinić, cvit. 67a. Toga ļubit ki će s ńim držati. A. Georgiceo, nasl. 81. Tko drži s bogom, malo se stavļa od tuga. I. Đorđić. salt. 325. Zaštobo drži s papom. A. Kanižlić, kam. 856. Boļe bi bilo, da smo držali sa ostalim Srbima. S. Ļubiša, prip. 17. — *b) u ovom primjeru* držati od strane čije *ima isto značeńe.* Nigda ne drži od strane ženine. Ant. Kadčić 244.

DRŽAV, *f. vidi* država. — *U ńekijeh pisaca (rijetko) od* XV *do* XVIII *vijeka.* Komu ne biše par u asirsku državu. M. Marulić 41. U Nazianzu, državi od Kapadocije mestu. F. Glavinić, cvit. 135a. Svete oce on izbavi iz paklene te državi. S Margitić, isp. 247. — *Čudnovato je i posve osamļeno značeńe u ovom primjeru:* Što u usta ulazi, u utrobu i u državu pode. N. Ranina 63b.

(‚quod in os intrat, in ventrem vadit et in secessum emittitur'). mat. 15, 17.

DRŽAVA, *f.* possessio, imperium, regnum, civitas, provincia, regio, ager, *stańe onoga koji što drži* (*vidi* držati *osobito pod* I, 1, b) *i ono što se drži.* — *isporedi* držav *i* držávina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* držâvâ. — *Postaje od osnove* drž *glagola* držati *nastavkom* ava. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* država, *rus.* держава, *pol.* dzierzawa. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚ditio; provincia; regio'), *u Mikalinu* (država, rusag, zemļa ‚regio, ora, plaga'; država, gospostvo ‚ditio, status'; država, kraļestvo ‚regnum'), *u Belinu* (‚ditio' 350b. 707a; ‚territorium' 729b; ‚provincia' 594a; ‚diecesis' 259a; ‚regio' 535a; ‚ager' 270b), *u Bjelostjenčevu* (‚darsbava' v. ‚dersava', *ali ovoga nema*), *u Voltigijinu* (država, vilaet ‚distretto, paese, territorio, e regno' ‚gebiet, reich'), *u Stulićevu* (‚regio, ora, plaga, status, ditio, provincia, firmamentum'), *u Vukovu* (1. ‚der besitz' ‚possessio'. 2. ‚der staat' ‚civitas'), *u Daničićevu* (‚imperium' vlast kojom se drži; što se drži, što je pod vlašću zemaļskoga gospodara; što od take države drži ko posebice).

a. possessio, ditio, imperium, *stańe onoga koji što drži, ima, vlast kojom drži, osobito kod vladańa.* Prijemь vsu državu srьpskije zemļe. Mon. serb. 104. (1333). U kojej župě konavaļskoj obećasmo se postaviti je *(Dubrovčane)* u državu i u oblastь i u gospoctvo. 218. (1391). Izdržati gradь Dubrьvnikь vь plni drьžavi. 257. (1405). Hristu komu jest slava i država v věki věk. amen. Pril. jag. ark. 9, 104. (1468). Daču tebe zemļu Skenderiju u državu za života tvoga. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Hoću tebe, slugo, pokloniti u državu zemļu Bosnu slavnu. 2, 170. Mene prođe moja gospoština i država moja kraļevina. 2, 565. Kome je slava i država va vijek vijeka. Vuk, I petr. 4, 11. — *u prenesenom smislu.* Od države grijeha i od oblasti tmina izbavļeni. J. Matović 327.

b. civitas, respublica, *svi ļudi i zemļe koje se zajedno vladaju i vlada sama.* Božicu za smirit trijeba je, da jednu djevicu država ńoj daje. F. Lukarević 18. Ženska svijes mnokrati gradove privrati, pogubi države. G. Palmotić 2, 93. Kako vidimo da je na vrati*(h)* jednoga grada orao od dvi glave, poznajemo da je grad cesarov; tako kad vidimo da je lav krilat, dođemo u poznańe da je privedre države mletačke. J. Filipović 1, 15—16. Dospjet će česarstva, kraļestva, države. Đ. Bašić 282a. Takovi početak morao jest biti ne samo Asirije, veće i mlozijeh drugijeh država. D. E. Bogdanić 22. Svijetli knăže tako odgovara: ‚Fala vama i mojoj državi'. Nar. pjes. vuk. 5, 277. Bańani se i sad broje u Turska državu. Vuk, nar. pjes. 4, 12.

c. *u konkretnom značeńu, ono što se drži. a) sve zemļe koje su pod jednijem vladańem.* Biti jemu kraļu vsse sije državee. Mon. serb. 13. (1222—1228). Da gredu ili na Zetu na Balšiće a ili na drьžavu kneza Vojslava i u zemļu carьstva mi. 168. (1360). Tri ovi kraļi u svojih umribu državah. F. Glavinić, cvit. 6a. I sve sile ti pripravi koje imaš u državi. S. Margitić, isp. 194. Ove bo kraļe bihu pogubili i ńihove države osvojili. And. Kačić, kor. 102. Ima, gospo, u državi našoj ravno poļe široko Kosovo. Nar. posl. vuk. 2, 390. Pa se niđe zdržati ne mogoh u državi Jerine proklete. 3, 2. I nek poje crkva Rosalija u državi cara otmanskoga. 3, 65. I svu tvoju do mora državu. Ogled. sr. 3. Vaļalo bi ovdje da graniči s dubrovačkom državom. Vuk, poslov. xviii. — *b)* provincia, *jedan dio ‚države'* *(pod a)) kod koje je osobito vladańe.* Po svih državah i rusazi cesarastva svoga. Živ. kat. star. 1, 218. U Guasconiji, kraļestva od France državi. F. Glavinić, cvit. 7a. U onomu kraļevstvu jesu mnoge države. I. T. Mrnavić, ist 38. Razdeli kraļestvo persijansko u 20 orsagov ali država. P. Vitezović, kron. 16. Govorim, kako se govori u državi splitskoj. L. Terzić viii. Kako ti su kleti Turci sve države zapļenili. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Po svim mistim, državam i banovinam od Ećipta. And. Kačić, kor. 43. Država se Galilea zvaše. Nadod. 16. U države narod razdiliše. M. A. Reļković, sat. B5b. Pilat vladaše državom ţudioskom. J. Matović 42. — *c) kod crkovnoga vladańa. aa)* dioecesis, *ono što je pod vladańem jednoga biskupa.* Episkopi jesu poglavice svojih država. A. Kanižlić, kam. 81. *(Biskup)* u kojega si se državi rodio. Ant. Kadčić 105. Svaki biskup u svojoj državi zabraniti će. 1. J. P. Lučić, nar. 35. To tiče biskupa, od kojega 'e države žakan. M. Dragićević 12. — *bb)* paroecia, parcchia, *što je pod istijem župnikom, nurija.* Ovi pop imaše u svojoj državi jednoga čovjeka bogatca. M. Divković, zlam. 47a. Kurat držan je pod smrtni grib, podati ovi sakramenat dušami svoje države. L. Terzić 145. — *cc)* provincia, *kod fratarskijeh redova ńekoliko manastira pod jednijem poglavicom.* Države Bosne hrvatske apostolskoga pripovidavca. F. Glavinić, cvit. 1. Reda s. Frančeska male bratje, države Bosne. S. Matijević 1. Gdje su ostali mnogo vrijedni tej države redovnici? J. Kavańin 95b. Po fra Andriji Kačiću štiocu jubilatomu reda male bratje s. Frane, države pris. odkupitelja u Dalmaciji. And. Kačić, razg. 1. Sadašńi mnogo častni poglavar onda kustos države. M. Katančić 44. — *d)* regio, *uopće mjesto prostrano, zemļe, kraj.* Činim put u jednu državu daleku. M. Orbin 76. Znaj, da bistre ovej vode ne počińu ni izvíru u državi ovoj plodnoj. I. Gundulić 93. Da jezik naš po vnogih državah jest razštrkan. F. Glavinić, cvit. xx. U istoj jednoj državi ńetko prodiļeno, a ńetko u kratko jednu istu riječ izrica. R. Gamańić C7a. Neumrlu češ čas dobiti i državu rodnu tvoju od prikora osvetiti. G. Palmotić 1, 152. Vrti se i protiče po državah dalekih. P. Radovčić, nač. 31. Niko ne može boļe dati na znańe, što je i kakva je jedna država, nego čeļade koje se je rodilo i ondi provodilo svoj život. A. d. Bella, razg. 239a. Edipat, država na granicah od zemļe evrjeuske. I. Đordić, uzd. 206. Po naredbi otčevoj u druge države iđe. J. Filipović 1, 197b. Povrati se u svoju državu. E. Pavić, ogl. 293. Iz koga si mjesta i države? Nar. pjes. vuk. 5, 533. — *kod pisaca o raju, nebu:* Ruke podvižu k nebeskoj državi. M. Vetranić 1, 131. U višńoj državi. 2, 42. Da ih s. Mihajlo privede u državu nebesku. M. Orbin 132. U rajskoj državi. I. Ivaniševića 12. Prišastje u rodnu svijem ļudima državu od nebesa. I. Đordić, salt. 429. *(vidi i:* država nebeska ‚coeli firmamentum'. J. Stulli, rječ. 1, 104a *s dodatkom da je uzeto iz brcvijara). o paklu:* Sedam rik jacih i strašnih po paklenoj državi čińahu. P. Zoranić 9b. Prognana u dolinu i državu sjene od smrti i od suza. B. Kašić, nasl. 237. Stresoše se sve države, gdi razlicijeh stan je muka. I. Gundulić 67. Kada u strašno padeš blato dol pakļenoj u državi. A. Vitaļić, ost. 329. *amo spada i ovo:* U države plandovanja na zlatnijeh kolih ulazi se. (Z). Poslov. danič. 139. — *e)* ager, praedium, *zemļa što ko ima kao svoju, vidi* baština, 2. Prepisane dedinē našo zemļe i sela i drьžavē. Mon. serb. 38. (1253). O Izraele, koliko je velika hiža (‚hiza')

*

gospodinova i nesmirno misto državе ńegove! Bernardin 98. baruch. 3, 24. Vazimajući za svoju zemļu jednu državu tuju. P. Radovčić, nač. 56. U gospostvu ostah sama nad obilnijem državama. I. Đorđić, uzd. 18. Gizi sluga Elizeov nastojaše primiti novaca, da za ńi državu sebi skupi. E. Pavić, ogled. 324. Težáká, koji žńeše državе vaše. J. Matović 398. Pobratimu ostavi ńihove dvore i svu ńihovu državu. Nar. prip. vuk. 44. Nebrojeno stado koza prekrili ńegovu državu . . . ‚Brstite vi dale od moje državе, ovo je moje; ja ovo ne dam!‘ M. Đ. Milićević, zim. več. 84.

DRŽÂVAN, držâvna, *adj. koji pripada državi.* — *Postaje od osnove* država *supstantiva* državа *nastavkom* ьнъ. — *Dolazi (gotovo svagda složeno:* držâvnî) *od* xiii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (državan ‚conterraneus, diocesanus; tenax‘), *u Vukovu* (državni ‚staats-‘ ‚civitatis‘), *u Daničićevu* (drьžavnъ ‚imperium tenens‘). *a) u kojega je država (vidi* država, a), *vlast.* Državnago i svetorodnago gospodina kraļa Stêfana Uroša. Mon. serb. 50. (1269). Državnago vladyčьstva jego. 561. (1286). — *b) koji je iz iste državе, u istoj državi.* Da ńegova bude glava vrh državnih svijeh pastira. J. Kavańin 93b. Sensensmita od državnih svih ļekara naj mudrijega. 108a. *i u Stulićevu riječniku.* — *c) koji pripada državi. aa)* publicus, *vidi* država, b. To je državni zlotvor, koji neće nikad vidjeti svoje kuće. S. Ļubiša, prip. 75. Ova pogodba može biti upisana u državne ńige. Pravdonoša. 1852. 2. Linkoln slijedom kroz državnu službu došao do naj više časti. M. Pavlinović, rad. 13. *i u Vukovu riječniku.* — *bb) vidi* država, c, *a).* Sabor državni veliki. Grgur iz Vareša 12. — *cc)* provincialis, *vidi* država, c, *b).* Pristupaš naredbe općene svetoga skupa i osobitih državnih sabora. I. J. P. Lučić, bit. 50. Od sto i pedeset sabora državnih. 67. — *d) koji se (tvrdo) drži, vidi* držati, I, 3, *y*, d. *samo u Stulićevu riječniku.*

DRŽAVASKÎ, *vidi* državski.

DRŽAVICA, *f. dem.* država. — *U Stulićevu riječniku* (‚parva regio‘) *i u Vukovu.*

DRŽAVINA, *f. što ko ima, drži. isporedi* država. — *Od* xviii *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚der besitzthum‘ ‚possessio‘, cf. država). Da ti bog da i sreća junačka osvojiti turske državine. Nar. pjes. bog. 319. U Resavi tvojoj državini. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Državina, imovina, n. p. državina moja sva u kući. P. Brantner. — *i kao apozicija uz drugi supstantiv.* A kod tvoje zemļe državine. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Što j' u cara vojske državine. 2, 282.

DRŽAVĻANIN, *m. čovjek iz (ńeke) državе. vidi i* državnik. — *pl.:* državļâni. — *U dvojicc pisaca* xviii *vijeka i našega vrcmena.* Od krjepostnih državļana prvostole spļjetske cele. J. Kavańin 156a. Koje klańat svako lito trču puci ‚državļana‘. 326b. Snaga državi visi o čudoređu državļana. M. Pavlinović, rad. 6.

DRŽAVĻÂNSKÎ, *adj. koji pripada državļanima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Državļanske dužnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 349.

DRŽAVĻÂNSTVO, *n. stańe onoga koji je državļanin.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Svi smo i dužni ponositi se državļanstvom hrvatskim. M. Pavlinović, razg. 107.

DRŽÂVĻE, *n. vidi* država, a. — *U Stulićevu riječniku sa starijim oblikom* državje ‚potentia‘ *i s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DRŽÂVNICA, *f. žensko čeļade iz (ńeke) državе.* — *U Belinu riječniku* 259a *i u Stulićevu; u oba sa značeńem* ‚diocesana‘.

DRŽÂVNÎČKÎ, *adj. vidi* državan. *uprav koji pripada državnicima.* — *U Stulićevu riječniku* (v. državski) *i u pisaca našega vremena (radi značeńa vidi* državan, *c) aa)).* Nema slobode bez državničke sposobnosti. M. Pavlinović, rad. 6. U državničkom životu. 173.

DRŽÂVNIK, *m. postaje od* držav(a)n *nastavkom* ikъ.

I. *čovjek koji pripada državi.*

a. *čovjek na glavi državе (vidi* država, c, *c) cc)).* — *u jednoga pisca* xviii *vijeka, i u Belinu riječniku* (‚provinciale, gover. della provincia‘ ‚provincialis‘ 594a). Državnik može prominiti redovnike državaske. A. d. Costa 1, 113. Mogu utеći se od glavorednika državniku. 2, 38. — *nije dosta jasno značeńe u jednom primjeru* xv *vijeka:* Let gospodńih 1442 bê zidano to pročelje. a v to vrěme bêše državnici pop Petr i Dv . . . . Mon. croat. 63. (1442).

b. *čovjek koji pripada: a) ńekoj državi.* — xviii *vijeka a između riječnika u Belinu* (‚diocesanus‘ 259a) *i u Stulićevu* (‚diocesanus, provincialis‘). Pravda slavna 'e krjepos državnika i grajana. J. Kavańin 345a. Filistei ili državnici od Palestine, susjedi izraelskoga kraļevstva. I. Đorđić, salt. ix. Pod ova tri imena od Filistea, od Tirjana i od državnika etiopskijeh. 297. Radi podložnikov i državnikov. A. d. Costa 1, 12. — *b) istoj državi. — u jednoga pisca* xviii *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚conterraneus‘ 534b) *i u Stulićevu* (‚conterraneus‘). Državnike i građane štujem. J. Kavańin 89a. Državnici, neka znate, svud da 'e vrijednom' otačbina. 129a.

c. *πολιτικός*, vir rerum civilium peritus, *čovjek vješt u državnom vladańu ili koji je to naučio kao znańe.* — *u pisaca našega vremena.* Naj veći pjesnici, mudroslovi, državnici . . rođeni Piemontezi. M. Pavlinović, razg. 16.

2. creditor, *čovjek kojemu je ko dužan (koji ovoga drži pod dugom), isporedi* držati, I, 2, b *i* dužnik. — *jedan put u rukopisu* xvi *vijeka.* Veliko bjeh zaimao zlato i srebro, i ne imaju česa izvratiti državniku. Zbor. 31b. Nov. pril. jag. star. 5, 106.

DRŽÂVSKÎ, *adj. vidi* državan. — xviii *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚provincialis‘ 594a) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚provincialis‘). U dilima sabora svoga državskoga. Blago turl. 2, 304. U saboru državskomu šestomu od Milana. I. Garańin 15. Sabori jesu ili općeni ili narodni ili državski ili biskupski. I. Velikanović, uput. 1, 372. — *U jednoga pisca dolazi s umetnutijem* a *pred* s. *(Zakon)* državski *(podvrženje)* svu državu. A. d. Costa 1, 3. Sabor državaski. 1, 29. U zapovedi državaskoj. 1, 33. *i bez* a. Naslidovati . . običajnosti državske. 1, 109.

DRŽÂVSTVO, *n. vidi* država, b. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Samodrški rimskoga državstva. S. Rosa 134b.

DRŽAVSTVOVATI, državstvujem, *impf. držati (vidi* držati, I, 1, b), *vladati.* — *U Stulićevu riječniku* (‚dominari, possidere, regere, gubernare‘). — *nepouzdano.*

DRŽĚĆ, držéća, *adj. koji drži, uprav part. praes. act. glagola* držati. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima (i u složenima koji zamjeńuju nominalne); kaki je u nom. taki je u složenijem oblicima:* držéćî, držéćega *itd.* — *U Stulićevu riječniku* (‚tenens, retinens, detinens‘). — *S osobitijem značeńem (vidi*

držati, II, *β*, a, *a) i* 1, 3, *γ*, d): *(o čeladetu) koje se drži zdravo, (o stvari) koja se ne kvari.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: držeć, n. p. čovjek ‚gesund, stark (gut erhalten)' ‚firmus'. — Držeće vino. P. Bolić, vinod. 2, 152.

DRŽENIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Stanko Drženić (‚Dorsenich'). Mon. croat. 306. (1598).

DŘŽIĆ, *m. prezime vlastcoskoj porodici u Dubrovniku, lat. i tal.* Darsa *i* Dersa. *god.* 1399 *Držići izgubiše vlasteostvo, i od onda su dubrovački pučani* (Ann. rag. nod. 152). — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Drьžićь). Poklisaremь dubrovьčskimь Žuńu Vlьkasovićn i Žuńu Drьžiću i Žuńu Lukareviću. Mon. serb. 85. (1326). Vlastele dubrovьčьci Miho Drьžićь i Jake Menčetićь. 168. (1360). Maroje Drьžićь. Spom. sr. 1, 137. (1417). *tri su pisca dubrovačka* Držići: Gore, Marin (Maroje), Givo.

DRŽIHA, *m. ime muško.* — XI *vijeka (na kamenu glagoljskijem slovima); može biti da stoji mj.* Držihna. Azъ opatъ Drьžiha. Doc. hist. rač. 487—488. (1100).

DRŽIHNA, *m. ime muško.* — *Od* XII *vijeka (vidi i* Držiha) *do* XVII *(ovoga vijeka u poslovici sa značenem: čovjek koji drži), i u Daničićevu rječniku* (Drьžihьna). ‚De nobilibus eiusdem ecclesie, scilicet Barkis, Mahal, Dorsihna'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 1. (1134). Drьžihьna. Mon. serb. 12. (1222-1228). Deč. hris. 32. Držihni boja pada. (D). Poslov. danič. 20.

DRŽIKOVAC, Držikovca, *m. zaselak u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Držikovec. Pregled. 54.

DŘŽIMICĚ, *adv. uz glagole* biti, udarati *itd. znači da se udara nečijem što se drži u ruci (kao n. p. bat) a ne baca se (kao kam).* — *U naše vrijeme.* Držimice udariti koga, kad se što drži u ruci, te se ńim udara (nasuprot ‚hitimice'). M. Pavlinović.

DRŽIMIR, *m. ime muško.* — IX *vijeka u latinskom spomeniku*: ‚Drisimir'. Doc. hist. rač. 383. (850—896), *i opet* XIII, *a odavle u Daničićevu rječniku* (Drьžimirь). Kneza Drьžimira. Mon. serb. 32. (1247).

DRŽIMJERAC, Držimjerca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Držimerec. V. Sabǰar 78. Schem. zagr. 1875. 139.

DRŽINA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 238.

DRŽINIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Dobrislavъ Drьžinićь. Deč. hris. 42.

DRŽISLAV, *m. ime muško.* — *Od* X *vijeka (u latinskijem spomenicima).* ‚Peruenimus (in) Chroaciam ad illustrissimum et probum regem Dirzislaum'. Doc. hist. rač. 23. (994). I Držislav i Svetoslav. J. Kavańin 246b.

DRŽITEĻ, *m. čovjek (u prvijem primjerima bog) koji drži.* — *isporedi* držatelj, držac. — *Od* XIII *do* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚dominus, princeps, potestas, praetor' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (drьžitelь ‚tenens'). Boga drьžitoļa nebesi i zemļi. Domentijana 108. Odь gospoda boga vsemu drьžiteļa. Mon. serb. 234. (1399). Vinogradu su našli drьžiteļa Vlatka. Mon. croat. 80. (1451). Fratri drьžiteļi i obsluživteļi crikve. 143. (1490). Mira drьžiteļu veliki caru Aleksandre. Aleks. jag. star. 3, 298. Dvora drьžiteļ Aleksandrov reče. 320. Koji bi se ukazao veći ļubitelь pravde i drьžiteļ mira. K. Pejkić 55.

DRŽIV, *adj. koji se može držati.* — *Samo u Belinu rječniku* (‚comprehensibilis' 42a).

DRŽIVOJ, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Blasio, filio Gurk et Dursiwoya parte una'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 186. (1277).

DRŽLO, *n. vidi* držalo. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Mužki drvje rad alata rede, da k prolitju dangubu zaštedo, kada k poslu sve vaļa gotovo, držlo kosi i motiki novo. J. S. Reļković 413.

DRŽNIK, *m. čovjek koji drži, vidi* držitelj *i* držalac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Svak boļi spahija i držnik timarov. I. T. Mrnavić, osm. 34.

DRŽOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Drьžoje. Deč. hris. 15. 23 *i još na nekolika mjesta.*

DUA-, *vidi* duha-.

DŮÂR, *vidi* duvar.

I. DŮB, *m.* quercus, arbor. — -u- *stoji mješte negdašnega -ą-.* — *Akc. se mijeńa u loc.* dúbu, *i u množini kad se umeće* ov: dúbovi, dubóvā, dubòvima, dúbove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dǫbъ, quercus, arbor, lignum, glans, *rus.* дубъ, *češ.* dub, *pol.* dąb, quercus. — *Po tome što jedan put u bugarskom rukopisu* XIII *vijeka ima* dąbrъ *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeosl.2 190a, vergl. gramm. 2, 40) *vidi se da je na kraju otpalo* r; *to se potvrđuje i riječju* dubrava. — *Radi postańa isporedi u germanskijem jezicima stnord.* timbr, *anglosaks. i engl.* timber, *stvńem.* zimbar, zimpar, *novovńem.* zimmer, *drvo za građu, i got.* timrjan, *graditi. po ovome zadńem i po stprus.* damerowa, *dubrava (vidi* L. Geitler, lit. stud. 62) b *je kasnije umetnuto među* m *i* r. *korijen indoevropejski može biti* dam (dem), *graditi, isporedi grč. δέμειν.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚quercus'), *u Mikaļinu* (dub, stablo ‚arbor, arbos'; dub, vrsta od drva ‚quercus, robur, robus'), *u Belinu* (‚robur' 633b; ‚cerrus' 186b; ‚planta' 561b; ‚arbor' 59a), *u Bjelostjenčevu* (dub, stabal, v. steblo), *u Voltigijinu* (‚albero, e quercia' ‚baum, eichenbaum'), *u Stulićevu* (‚arbor, quercus, ilex, robur'), *u Vukovu* (‚die eiche' ‚quercus'; cf. rast, cer, granica *s dodatkom da se osobito govori po jugozapadńijem krajevima), u Daničićevu* (dubь ‚quercus; arbor').

a. quercus, *drvo koje rađa želud, osobito hrast,* quercus robur L. — *ovo je značće, po isporedivańu drugijeh slavenskijeh jezika, starije.* Međe mu *(selu Godińu)* . . . otь duba . . . Mon. serb. 26. (1234—1240). Dubi, hrasti, jelje. M. Marulić 77. Tu u jasena i duba kori gledam slova rest. J. Kavańin 80a. Kada se čoban uspeńe na dub i počme mlatit i obarat žir, jeda će gori pogledat one živine zarad koji ga obara? J. Filipović 1, 429b. I dub mone žira dade. Nar. pjes. herc. vuk. 289. Da je svaki dan božić, ne bi bilo duba vražijega (svi bi isječeni bili na badńake). Nar. posl. vuk. 50. Ja otidoh u duba, da mi dubc žira da. V. Vrčević, igr. 35. Dub, I. quercus L.; 2. quercus robur L. B. Šulek, im. 76.

b. arbor, *drvo (vidi* drvo, b). Ješte priložihь što godě su imali Ostojići Ratko z bratomь i sь sinovcima Doňě Dobro, ili je zemļa ili je lozije ili gora ili voda, svekoliko: ńimь dadohь zamenu š ńihь dobromь voļomь na Začiru, zemļu za zemļu a lozu za lozu, dubь za dubь *(možc biti da je značće kao kod* a). Mon. serb. 531. (1485). Bi jedenjo moje od duba zabrańenoga. Zbor. 148a. *(Petrarka)* hvali lovorak gizdavi nad vas dub ostali. M. Vetranić 1, 113. Nije ovo dub

laživi, s koga zmija hotje rijeti . . . N. Nalješković I, 152. Dub javorov sa svimi žilami iz korena podri. P. Zoranić 28. Dati ću mu jesti od duba od života. B. Kašić, nasl. 82. Kad Adam prvi prostrije ruku na drvo i na dub zabraćeni. M. Orbin 32 S tuđega duba voće brati. (D). Poslov. daničić. 109 Hoti stajati pod jednim dubom aliti stablom. S. Margitić, fal. 25. Čedri, dubi prilijepi i privisoki. I. Đorđić, uzd. 206. Imate znati da je ova smokva i sazrela i ubrana bila u kartaginenskom perivoju i nijesu tri dni, da je dignuta s svoga duba B. Zuzeri 157b. Grane su dub, a stabar je hrek. (Z). Poslov. daničić. 25. Hvoja biva bus, a bus pak dub. (Z). 27. Kakav (je) dub, tako (je i) voće. (Z). 43. Po listju se trava pozna a po voću dub. (Z). 96. Vojka pod svoj dub opada. (Z). 151. Sve glavice dubim sjaju, ńeki dubi kažu plode, ńeki paka još cvjetaju. N. Marči 39. Od hrastova do grabova duba. Osvetn. 7, 25. *i u naše vrijeme u Dubrovniku je* dub ‚arbor', *ali je i u naj bližijem selima* ‚quercus'. P. Budmani.

c. arbor navis, *katarka. — u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka koji daje to značćne po tal.* albero. Čini buku prem nesvijesnu sila oko ńe *(plavi)* od vihara, kad grom silni s neba tresnu, i u dub sredńi trijes udara. J. Palmotić 29.

d. *ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 163. — *b) u Bosni:* Dub, *selo u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60. Dub gorńi, *seoce u okrugu sarajevskom.* 19. — *c) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. 1872. 10. — *d) selo u Crnoj Gori u Bjelicama.* Glasn. 40, 18. — *e) kao da je ime mjestima u Staroj Srbiji* XIV *vijeka.* Međa je Boršincima išla ‚do Duba, kako puть spada otь Prizrêna g Dubu' (Glasn. 15, 279 *god.* 1348?). selu je Jablanici išla međa ‚kako poléže dêlь na Dolьńi Dubь i na Gorńij, i otь Gorńega Duba kako poleži dêlь u Kobenь' (279—280). D. Daničić, rječ. 3, 590. — *f) brdo u Bosni.* Kosa što se jugoistočno pruža (severno od Vranduka a zapadno od Žepča) ima golem breg Dub. Glasn. 20, 293. — *g)* Babin Dub, *vidi* babin, 4, *k).* Dok serdari izašli iz grada *(Zadra),* Močivuna kod Babina Duba. And. Kačić, razg. 238b. — *h) vidi* Dubovi.

2. DÛB, *f. vidi* 1. dub. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Zamijerne stvari Sirije jesu dvije doline od soli, svrhu toga ńekoje dubi cedarske. D. E. Bogdanić 78.

3. DUB, *m. rupa, jama. — Samo u Jambrešićevu rjčniku* (‚cavus').

1. DÛBA, *f. ime mjestima u Dalmaciji. a) selo u kotaru korčulanskom (u Ratu).* Repert. 1872. 13. — *b) u kotaru dubrovačkom selo u Konavlima.* 23, *i seoce blizu Stona u Ponikvama.* 24.

2. DÙBA, *f. zaselak u Pivi (u Hercegovini).* V. Ļešević.

1. DÚBAC, dúpca, *m. dem.* dub. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.; u ostalijem se padežima* b *pred* c *mijeńa na* p, *ali se nalazi pisano. — Akc. se mijeńa u voc.* dûpče, dûpci *i u gen. pl.* dûbâcâ. — *Postaje od* dub *nastavkom* ьcь. — *Od* XV *vijcka (vidi c) ee)) a između rjčnika u Mikaljinu* (dubac, dubčić, malo stablo), *u Belinu* (‚arbuscula 60a), *u Voltiǵijinu* (‚arboscello' ‚bäumchen'), *u Stuličevu* (‚arbuscula'), *u Vukovu (vide* dubak, 1). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem (u svijem primjerima dem.* dub, a). *aa) uopće.* Na naj više kito od dubaca peńući se. P. Zoranić 30b. Osušeno drvo i dubac neplodni. B. Kašić, nasl. 224. Ob jedan dubac činit će ga obisit. B. Krnarutić 17. Ne samo razkršila je stare hroke polugńile, neg od više zanijela je bez obzira i mlade dubce od nazad malo ljeta na ovem svijetu proniknute. B. Zuzeri 84b. Ako u nemu *(perivoju)* koji dubac i od lijepe vočke inostrane usahne nam, ne imamo ni malo muke posjeći ga. 122b. — *bb) s osobitijem značeńem. aaa)* teucrium chamaedrys L. *u Istri.* B. Šulek, im. 76. — *isporedi* dubačac. — *bbb) vidi* 1. dub, a. *na Krku i na Cresu.* B. Šulek, im. 76. — *ccc)* dubac svilni, cynanchum, vincetoxicum RBr.; asclepias syriaca L. — *oko Zadra.* B. Šulek, im. 77. — *ddd)* dubac vodeni, mesembryanthemum crystallinum L. — *u Dubrovniku?* B. Šulek, im. 77. — *b) vidi* 1. dubak, *d).* — *u Vukovu rjčeńu gdje se dodaje da se govori u Dalmaciji. — c) ime mjestima. aa) u Srbiji dva sela:* Dubac Gorńi *i* Dońi *u okrugu čačanskom* K. Jovanović 168. — *bb) u Bosni dva seoca u okrugu sarajevskom: jedno u čajničkom kotaru.* Statist. bosn. 12, *drugo u goraškom.* 16. — *cc) selo u Dalmaciji u kotaru makarskom.* V. Sabljar 92. — *dd) mjesto u Dalmaciji blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 27. — *ee) mjesto u hrvatskom primorju blizu Crkvenice. (može biti da je pravo značeńe kao kod a)).* — XV *vijeka.* Dah moje zemļe . . . na Crkvenicu: ka je zemļa više trsja svete Marije, tere gorika do selišća više Dubca. Mon. croat. 68. (1447). — *ff)* Veli Dubac, *mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Peti kumfin draga ka je poli put krčki, šesti kumfin seni ke su poli Veli Dubac. Mon. croat. 105. (1470).

2. DÚBAC, dúpca, *m. čovjek koji dube. — Samo u Jambrešićevu rjčniku (kajkavski* dubec ‚cavator').

DÙBÁČ, dubáča, *m. dlijeto kojijem se dube. — isporedi* dupka. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* dûbâču, dûbâči. — *Postaje od glagola* dupsti *nastavkom* ačь. — *U naše vrijeme i u Vukovu rjčeńu* (‚der hohlmeissel, das hohleisen' ‚scalprum excavatorium'). Dubač, sprava za dubeńe kašika. Z. Pavlović.

DUBÁČAC, dubášca, *m. uprav dem.* dubac, *ali u naše vrijeme dolazi samo kao ime ńekijem biļkama. — Drugo* -a- *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* dubačáčâ; *u ostalijem padežima č pred* c *glasi* š *(tako je u Dubrovniku). — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rjčnika u Stuličevu:* dubačac, dubačca ‚arbuscula'; dubačac mali ‚chamaedris'; *u Vukovu:* dubačac, dubačca *(akc. je zlo biļežen:* dûbačac), veliki i mali, nekaka trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Dubačac (prema lat. quercula?), rus. дубовка, дубравка (veronica chamaedrys), дубровка (teucrium sibir.), poļ. dąbrowka (ajuga), rum. dumboc: quercula, 1. teucrium chamaedrys L.; 2. agrimonia eupatoria L.; 3. syringa vulgaris L., v. dupčac. Dubačac mali, trisagine, chamedros, teucrium chamaedrys L. Dubačac veliki, ajuga, camepiteos, teucrium chamaepitys L. Dubačac vodeni, gratiola officinalis L. B. Šulek, im. 77. Dubačac veliki, ajuga iva. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49.

DUBAČAST, *adj. pun dubaca. — U Stulićevu rjčniku* (‚pieno d' arboscelli' ‚frutetosus') *u kojem ima i* dubačav *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

DUBAČAV, *adj. vidi* dubačast.

DUBAČIĆ, *m. mjcsto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 618.

DÙBAČKA, *f. vidi* dubač. — *U Mikaljinu i u Stulićevu rjčniku u kojima je tumačeno:* gvozdje za sjeći i vaditi kamenje ‚piccone' ‚scal-

prum' *(u Mikalinu)*, ‚ligo lapidibus eruendis' *(u Stulićevu)*.

DŮBAČKÎ, *adj. koji je s Dupca (vidi* 1. Dubac, *c) bb)), koji pripada Dupcu.* — XVIII *vijeka.* Ivo dubački vojvoda. Nadod. 59.

DŮBAČKO, *n. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 99. — *pomiše se prije našega vremena, ali može biti da je drugo mjesto.* Dubačko. S. Novaković, pom. 132.

DUBAČNICA, *vidi* Dubašnica.

DUBAJ, *u zagoneci:* Vir viraj, dub dubaj; dubata ga leska drži. *odgonetlaj:* kupus, raso i kaca. Nar. zag. nov. 108. — *može biti da je impt. nekakva glagola* dubati *kojemu nema potvrde.*

DUBÁJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DŮBÂJKA, *f. vidi* 1. dubak, *d).* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Risnu.*

1. DÚBAK, dúpka, *m. dem.* dub. *isporedi* 1. dubac. — -a- *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl.; u ostalijem padežima* b *pred* k, c, č *mijeña se na* p, *ali se nalazi pisano.* — *Ake. se mijeña u voc.* dûpče, dûpci, *i u gen. pl.* dûbâkâ. — *Postaje od* dub *nastavkom* ькъ. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚arbuscula' 60a), *u Stulićevu* (v. dubac), *u Vukovu* (1. ‚der gängelwagen' ‚machina qua stare et incedere discunt parvuli', cf. stalac, dubajka. 2. ‚eine art kirschen' ‚cerasi genus'). *a) sa značenem sprijeda kazanijem.* Na koj ni javora ni dubka zelena. Š. Menčetić 85. Od jelę u gori jur dubak naravni lipši bog ne stvori. G. Držić 416. Moj dubče ļuveni. M. Vetranić 2, 23. Toga cijeć ovi grad sada je ostao, jaki no dubak mlad, kad mu je lis opao. N. Naļeškovič 2, 129. Može se rit blažen i zeleni dubak taj. M. Držić 6. Divjak satir: Ali od ļudi i od žena videt su oni *(rozi)* na moj glavi, k'o dva dubka usađena zlatnijeh kosa u dubravi. I. Gundulić 156. Veliki dub meće iz žila svoje dubke k sebi slične. V. M. Gučetić 131. Dub dupku, koji bi grana ńegova, od ńega osječena, kod ńega usađena, čini sjenu. A. Kalić 340. — *b) ńekakva vrsta trešne.* — *u Vukovu rječniku.* — *c) stańe čega što na zemļi stoji (kao dub) tako da mu je duļina uz brdo okrenuta, kao n. p. čeļade kad stoji, kad se drži na nogama, puna vreća itd.* — *u naše vrijeme.* — *gotovo samo kao adverb. aa) u acc. s prijedlogom* u, erecte, *vidi* dupke. Da se trijem pod bremenom ugnuo i bi čisto porinuo, no mu postave potpiraće pod ļemez i tako ga u dubak održe. S. Ļubiša, prip. 92. Stojeći u dubak s kapom na glavi, podbočio se mačem. 105. Ščepan se popne u dubak na sjedalo. 107. Dohvati ga za obje ruke i podigne u dubak. 164. Tako se mreža rastre u moru i stoji u dubak: pluta plove a olova tonu. prič. 82. Ako se ugļen odlomi od vatre i uspravi sam u dubak, oni drže da će doći gost. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 71. — *bb) u instr.:* dupkom, *kad se hoće kazati da je kakvo mjesto tako puno da stvari (čeļad) što su ondje jedna uz drugu treba da stoje dupke.* — *u Vukovu rječniku kod* dupkom: Puno dupkom (n. p. soba ļudi) ‚so voll dass einer neben dem andern aufrecht stehen muss'. Kolika je kuća Obrenova, dupkom su ju napunili kleti. Osvetn. 1, 21. — *cc) u Dubrovniku se kaže maloj djeci, kad se uče stajati dupke:* dubak! *isporedi i* dube. P. Budmani. — *d) sprava u kojoj se drži dijete da se nauči stajati dupke.* — *u Vukovu rječniku.*

2. DŮBÂK, dubáka, *m.* bure što uspravļeno stoji. (vidi poležak). Z. Pavlović. — *isporedi* 1. dubak, *c).*

DUBALAJ, *vidi* dubalije.

DUBALIJE, *nejasna riječ kojom neki pisci* XV *i* XVI *vijeka tumače grčko βύσσος i lat.* byssus *(vrlo tanko platno). ne može se za cijelo poznati ni kakav je oblik a po tome ni rod ni broj, jer se ne zna, treba li čitati* dubalije, *što bi bilo po svoj prilici ženskoga roda u množini, ili* dubalje *(u današńem govoru* dubalje) *što bi bilo sredńega roda u jednini. u jednoga pisca (vidi naj zadńi primjer) stoji* dubalaje. — *Nejasno je i postańe. biće uzeto iz romanskijeh jezika, isporedi:* Dobletus *(tal.* dobletto), telae franciscae species, ex lino et gossipio contextae. Doublerium, mantile. (Ducange). Odivaše se u veleis i u dubalje *(u trećem izdańu* dubalije). Bernardin 38. luc. 16, 19. Izide žena ńegova vodeći sobom 60 djevica, a bjehu sve odjevene u dubalie (ДВБАЛИЄ) i u bračin. Zborn. 34b. Pril. jag. ark. 9, 144. I odivaše se va purpuru i v dubalje. Postila. c2a. Oblačaše se v purpuru i v dubalaje. Anton Dalm., nov. tešt. 112b.

DUBAĻE, *vidi* dubalije.

DŮBAN, dúbna, *adj. koji pripada dubu, dubovima ili koji je kao dub.* — *U Stulićevu rječniku* (‚quercicus, quernus, arboreus' *s dodatkom da je riječ ruska), u kojem ima i* dubań *s istijem značenem; i u Šulekovu ńmeniku:* dubni sļez, *vidi kod* sļez.

DUBAŃ, dubńa, *adj. vidi* duban. — *nepouzdano.*

DUBAST, *adj. pun dubova.* — *U Stulićevu rječniku* (v. dubovast). — *nepouzdano.*

DUBAŠNICA, *f. selo na otoku Krku.* — *Pomiše se od* XI (?) *vijeka naj prije s oblikom* Dubačnica. Pop Petar Bogović od Dubačnice. Mon. croat. 316. (1100 *u poznijem prijepisu).* Ima pet kaštija, meu kih Baška, Dubašnica. J. Kavańin 147b. Po Ivanu Kraļiću od otoka Vejskoga a kastela Dubašnice. I. Kraļić 1.

DUBAŠŃANIN, *m. čovjek iz Dubašnice. pl.* Dubašńani. — XVIII *vijeka.* I mojim privirnim Dubašńanom (‚Dubascynanom'). I. Kraļić 95.

DUBAŠŃANSKI, *adj. koji pripada Dubašnici.* — XVIII *vijeka.* U Dubašńanskoj (‚Dubascynanskoj') premda su pisane. I. Kraļić 96.

DUBAT, *adj.* arboreus, *koji je kao dub, drvo.* — *U Stulićevu rječniku* (v. duban) *i u jednoga pisca našega vremena koji tvrdi da se s tijem značeńem govori u Dubrovniku.* Brstan dubati (Dubrovnik), hedera arborescens *(sumńivo i radi toga što se u Dubrovniku ne govori* brstan *nego* brštan). Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. Dubati, arborescens. 49. — *S nejasnijem značeńem u zagoneci, vidi kod* dubaj.

DUBATI, dubam, *vidi* dupsti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DŮBDOLINA, *f. vidi* dubodolina. — *Metaforički se kaže i o čeļadetu koje mnogo jede.* ‚Ko bi nahranio onu dubdolinu?' — *U Lici.* V. Arsenijević.

DÚBE, *f. hyp.* dubak. *kaže se u Dubrovniku maloj djeci kad se uče dubiti. vidi* 1. dubak, *c) cc).* P. Budmani.

DUBĚNICA, *f. košnica izdubena u drvetu.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).*

DÚBĚŃE, *n. djelo kojijem se dube.* — *Stariji*

je oblik dubenjo. — *U Belinu rječniku* (dubenje ‚excavatio' 651[a]) *i u Stulićevu.*

DŪBICA, *f. zemļana čašica, filgan.* — *Postaje od korijena glagola* dupsti *ili adj.* dubok. — *S tijem značeńom samo u Jambrešićevu rječniku* (‚caucus'). — *Ime mjestima: a) u Bosni: aa) trgovište u okrugu biha̋ckom. zove se* bosanska *da se razlikuje od hrvatske Dubice (kod b)).* Statist. bosn. 50. — *pomiňe se od* XVII *vijeka.* Od nas Mustaf-age Serica kapitana Dubice-grada. Starine. 11, 86. (1648). Dubica bosanska, varošica kod Une naprama Dubici hrvatskoj. F. Jukić, zem]. 48—49. *i u Vukovu je rječniku:* Dubica... 2. ‚stadt in turk. Kroatien'. — *bb) selo u okrugu ba̋noluc̆kom.* Statist. bosn. 39. Foča, Zelenike, Koratje i Dubica, sela krstjanska. F. Jukić, zem]. 40. — *b) varoš u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijel. kr. 11. Schem. zagr. 1875. 131. *zove se i* hrvatska, *vidi a) aa). i u Vukovu rječniku:* Dubica, 1. ‚stadt in österr. Kroatien'. — *drugo je mjesto koje se pomiňe* XII *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Ad locum qui dicitur Dubica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 19. (1209). — *c) vidi* Dubnica, *d).*

DUBICE, *f. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* — *Selu je* Sušici *išla međa* od Sêroši na Dubice. Deč. hris. 50.

DUBIČ, *m. dva sela u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Gorńi Dubič. K. Jovanović 110. Dońi Dubič. 111.

DŪBIČĀNI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu biha̋ckom.* Statist. bosn. 48.

DŪBIČANIN, *m. čovjek iz Dubice, pl.:* Dùbičāni. — *Od* XVII *vijeka.* Da ga ću od mene Dubičani da ga kupe. Starine. 11, 96. (1655). Sinoć pismo u Dubicu dođe, da se kupe mladi Dubičani. Nar. pjes. vil. 1868. 623.

DŪBIČKÎ, *adj. koji pripada Dubici.* — *Od* XVII *vijeka.* Na poļu dubičkom. P. Vitezović, kron. 134.

DŪBILO, *n. u Vukovu rječniku:* vide stublina (na bunaru) *s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

1. DUBÌNA, *f.* profunditas, *staňe, osobina čega što je duboko.* — *Akc. se mijeňa u dat. sing.* dûbini, *u acc. sing.* dûbinu, *u voc. sing.* dûbino, *u nom., acc., voc. pl.* dûbine, *u gen. pl.* dubìnā. — *Postaje ili od osnove adj.* dubok *nastavkom* ina, *ili od starije rijčći* glbina *(usporedi stslov.* glъbina, gląbina, *rus.* глубина, *češ.* hlubina, *poļ.* głębina) *kao što* dubok *postaje od* glbok. — *usporedi* dumbina, dubļina, dubińa, dubočina, gubina, glubina. — *Od* XV *vijeka (vidi Bernardinove primjere kod* 1, a, *b) i* 2, a, *b) i c) aa)) a između rječnika u Mikaļinu* (‚altitudo, profunditas, profundum'), *u Belinu* (‚profunditas' 589[a]; ‚abyssus, altitudo'; dubina nedohitna u moru ali ti u vodi ‚aquae altitudo' 5[b]; dubina vode ‚aquae profunditas' 67[a]; ‚cavus' 210[a]; ‚profundum' 323[a]), *u Stulićevu* (‚profundum, altitudo, vorago, gurges'), *u Vukovu* (‚die tiefe' ‚profunditas').

1. *s apstraktnijem značeńem kazanijem sprijeda.*

a. *vidi* dubok, I, 1. *a) u pravom smislu.* Visinu nebesku ispitah i dubinu morsku poznah. Aleks. jag. star. 3, 328. Visinu nebesku, širinu zemaļsku i dubinu morsku tko je izmjerio? M. Divković, bes. 357[b]. Ulazi u spilu, vidi ńe dubinu. V. M. Gučetić 209. Iskopaj ispod kamena toliko dubino koliko je on visok. Nar. prip. vuk. 124. Mrden iskopa lakat dubine. S. Ļubiša, prip. 236. — *b) u prenesenom smislu.* Da budete moći razumiti ka jest širina, visina, dužina i dubina. Bernardin 133. paul. eph. 3, 18. Izmjerit tko more tvojih suda dubine? I. Đorđić, salt. 113. Križ tvoj vira jest, koga širina jest ļubav, dugļina dugo ustrpļeńe, visina ufańe, dubina strah. J. Filipović 1, 21[b].

b. *vidi* dubok, I, 2. *a) u pravom smislu.* Kako no kapļice vode na priliku dubine i veličine morske. M. Divković, bes. 131[a]. — *b) u prenesenom smislu. aa) vidi* dubok, I, 2, b, *g) aa) i dd).* Biše u ńemu *(nauku)* visina i dubina velika. B. Kašić, is. 30. Dubinu s. trojstva izviditi. F. Glavinić, cvit. 296[a]. Zašto bi mi se s takim vaļalo vući u dubinu ss. pisama. F. Lastrić, test. 247[b]. Iziskovati dubinu božju. J. Matović 79. — *i konkretno, kao duboka stvar.* Čtu velike stvari i naućevaju velike dubine. Transit. 42. Ostavļam ove dubine bogoslovcem. F. Lastrić, test. 248[b]. — *bb) vidi* dubok, I, 2, b, *g) ee).* S tolikom dubinom privisoko mudrosti. P. Radovčić, nač. 277. Zapańen ti redovnik na dubinu od poznańa Benediktova. I. Đorđić, ben. 125. Pokaza visinu razuma svoga i svoje mudrosti dubinu. F. Lastrić, ned. 57. — *cc) u zlu smislu, hitrina, lukavost, isporcdi* dubok, I, 2, b, *g) ff) pri kraju.* Ļudske varke i dubine ne mogu se utajat oku svemogućemu. I. Đorđić, salt. 206. — *dd) kod stvari umne (duhovne osobine), značeńe je veličina uopće.* Tko može prierpati neizmijernu dubinu milosrdja božjega. M. Divković, bes. 206-207. O dubino od pričiste ļubavi. B. Kašić, nač. 25.

2. *s konkretnijem značeńem,* altum, profundum, *duboko mjesto, često u množini:* dubine.

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Od nikih dubina još vode imaše. M. Marulić 30. Nu litica od svud strma sit' ne daše u dubinu. I. Gundulić 555. *(Dub)* koliko u visine vito čelo prodiļiva, toliko se u dubine s krepcijem žilam raširiva. G. Palmotić 1, 87. Ne vrže ga u dubinu onih tmin. P. Radovčić, nač. 214. Zakopava svoje žile u veću dubinu. I. Đorđić, ben. 15. U dubini zemļe. And. Kačić, kor. 408. Vapijau iz dubina ove doline od suza M. Dobretić 407. Plugo mu širom gonilo a ralo s mirom u dubinu ronilo. *Zdravica hercegovačka u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. — *b)* abyssus, *bezdana, propast.* Tmine bihu sfrhu obraza dubin. Bernardin 93. gen. 1, 2. Gdje od mraka vjekovita pod jazovim zja pučina usred svega segaj svita naj dubļijeh sred dubina. I. Gundulić 472. Brezdanstvo i dubina jedna zaziva drugu. I. Ančić, svit. 44. A tančina suda 'e tvoga kao dubina vela i mnoga. (judicia tua abyssus multa'). A. Vitaļić, ist. 107[a]. Naj dubļijeh iz dubina, zemļo, tresi se. I. Đorđić, salt. 334. — *često o paklu.* Krst od dubina primoćno uzide. N. Rańina 112[a]. U dubine paklene propasti poslati. A. Gučetić, roz. jez. 280. Prvo nego mene primi dubina paklena. P. Posilović, nasl. 132[b]. Iz dubina, gdi sjedište božji odmetnik prope. I. Đorđić, uzd. 131. I udiļ bi oboren u dubine paklene. J. Banovac, prip. 67. Duh tamni iz dubine. V. Došen 136[b]. — *c) kod vode, osobito kod mora. aa) ‚morska dubina' znači što i ‚more' uopće.* Izvrže ti u dubinu morsku fse grihe naše. Bernardin 137. mich. 7, 19. I voda nišana od vitra jakoga uzbrani viditi dno morskoj dubini. P. Hektorović 70. Sve korablje da bi bile ukopane sred dubine. B. Betera, or. 11. Utopiti u dubinu morsku. I. J. P. Lučić, razg. 20. — *bb) ističe se da je voda dubļa nego na ostalijem mjestima.* Odvezi se u dubinu i vrzite mriže vaše na lovļenje. Bernardin 125. luc. 5, 4. Vozi u dubinu i pustite mriže vaše na lovļenje. L. Torzić 283. Vozi na dubinu. S. Rosa 61[b]. — *cc) dno od mora, vode, ili uopće mjesto pod vodom.* I ribu ka plije

po morskoj dubini. D. Rańina 88a. Snidošc u dubinu kako no kamen. M. Divković, bes. 192a. Volim ostat sred dubina dunavskijeh ukopana. G. Palmotić 2, 338. Potopiše se u dubinu od voda. F. Lastrić, test. 276a. Biserkińa u dubini biva. V. Došen 111. Ona pade moru u dubine. Nar. pjes. vuk. 2, 82. Da ne umre dok no vidi morske dubine i nebeske visine. Nar. prip. vuk. 199. — *d) ‚dubok' glas (vidi* dubok, I, 2, b, *f)) govori se da izlazi* iz dubina *(prsi)* Naroda koji govori iz dubina da se ne razbira, u koga je jezik mutav da se ne razumije. Đ. Daničić, isai. 33, 19. — *i o uzdisańu, vidi* dubok, I, 2, b, *a).* Iz dubine uzdišu. I. Đordić, salt. 22. Mladić uzdahnuvši iz dubine. I. J. P. Lučić, izk. 34. — *e) vidi* dubok, I, 2, a, *e).* Vržah se sam meju dubine pustinskije. Transit. 8. Od Srbije niko doć mu neće, već Kulina u dubinu mame. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Dok mi vojska iz dubine dođe. 4, 262. Da narod sa granice u dubinu uklone. Djelovod. prot. 196. Našu živinu da prime u ńiovu zemļu na dva sata u dubinu, ako nam teško bude. 219.

b. *u prenesenom i metaforičkom smislu. a) o živom (dubokom) osjećańu kaže se da polazi ‚srcu iz dubine'.* Iza svega srca dubine. B. Kašić, nasl. 157. Iz dubina srca moga vapih, višńi bože, k tebi. I. Gundulić 206. Vapijahu iz dubine od srca. I. Đordić, ben. 59. Želim tužit i plakati iz dubine srdca moga. P. Knežević, živ. 50. Učinit priduboko dilo poniznosti, ne samo jezikom, dali iz dubina srca svoga. M. Dobretić 63. Ona jeknu srcu iz dubina. Nar. pjes. juk. 188. — *b) vidi* dubok, I, 2, b, *g). uprav je značeńe u prvom primjeru kao kod* a, *b) a u drugom kao kod* a, *c), ali u objema stoji metaforički.* Blag Jezuse, i ti prosti, čim razmišļam vrh dubina neizhitne tvo mudrosti. I Gundulić 217. Da bi se ja utopio u dubini otajstva ovoga. F. Lastrić, test 229a. — *c) zlo stańe (moralno i tjelesno) shvata se kao duboko mjesto. aa) o zlu, grijehu itd.* Iz dubine i ponikve smrtnoga grêha. Š. Budinić, sum. 88a. Kada grešnik u dubinu zala dođe. M. Divković, bes. 45a. Kad dođe u dubinu od grijeha. M. Radnić 22a. Kad dođu u dubinu od zloća. 22b. Ako priti bude u dubinu od zločinstva. A. d. Costa 2, 203. — *bb) o nesreći.* Vapimo iz dubina od nesreće. I. Đordić, uzd. 197.

2. DÙBINA, *f. a) augm.* dub. — *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Bre ne laži, moj bumbule sa vrh dubine. Nar. pjes. herc. vuk. 230. — *b) nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* — *može biti da znači što i* dubenica. Kô dubina drobnijeh pčela u pustoši ostanemo. J. Kavańin 40a.

DUBINAST, *adj. izduben.* — *U Stulićevu rječniku* (v. jamast). — *nepouzdano.*

DUBÌNICA, *f. dem.* 1. dubina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ispod velebitskih dubinica. M. Pavlinović, razl. spis. 67.

DÙBÎNSKÎ, *adj. koji pripada dubini, dubinama. samo kao pridjev supstantivu* dubina, *kojemu jače ističe značeńe.* — *U naše vrijeme.* I onijeh dubinskih dubina. Nar. pjes. herc. vuk. 319. Poleti ili u visinsko visine, ili u dubinske dubine. Nar. prip. vrč. 56. Ali on *(đavo)* pogleda sa svake strane vršu, pa reče: ja, braćo, tako mi dubinske dubine i visinske visine, ništa ne znam, pa ne znam ni kakav je ovo prokleti koš. 92.

DUBIŃA, *f. vidi* 1. dubina. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Isukrste, izbavi duše od dubińe rova. F. Glavinić, ovit. 359. Katarina z višińom teologije, z dubińom filosofije. 385a. Tudije poče dubińe pisma odtvarati. 420b.

DUBITEĻ, *m. čovjek koji dube.* — *U Stulićevu rječniku za koji će biti i načińeno od glagola* (2.) dubiti.

1. DÚBITI, dúbîm, *impf.* rectum stare, *stajati dupke.* — *Ake. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* dûbî. — *Postaje od osnove* dub *(vidi* 1. dubak, *c)) nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* Što god svrhu zemļe dubi smrtna kosa gubi. V. Došen 49b. Neg' što na dvi noge dube, i uzgoru glavom trube. 238a. Munar dubi na krst razdrobļeni. P. Petrović, gor. vijen. 3.

2. DUBITI, dubîm, *impf. vidi* dupsti. — *U rječnicima: (u Belinu ima* dubļenje, *djelo kojijem se dube,* ‚alte defodere' 47a *od part. praet. pass.* dubļen) *u Voltigijinu i u Stulićevu. — nepouzdano.*

DŮBLIJER, dublijèra, *m. velika voštana svijeća, tal.* doppiere. — *isporedi* duplir, duplijer, dupļir. — *Ake. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* dûblijeru *ili* dûblijere, dûblijeri. — *Od* XVI *vijeka i u naše vrijeme u Crnoj Gori, u Boci, u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (‚funale' 735b)*, u Voltigijinu* (‚doppiero, torcia' ‚fackel')*, u Stulićevu* (‚fax')*, u Vukovu.* Ako vidiš *(u snu)* da činiš svijeće ali dublijere, toj prilikuje veselje. Zborn. 135a. Da se stavi dublijer, oni čas uže se. M. Orbin 167. O Antune, gorući dublijeru duha svetoga! V. Andrijašević, prav. 23. Pir bez dublijera i nevjesta bez gamure, ni pir ni nevjesta. (Z). Poslov. danič. 95. I utrnu voštan-dublijera. Pjev. crn. 182b. Oko trista ļudi sa zubļama, dublijerima i svijetńacima. S. Ļubiša, prip. 22. — *I kao ime bilci u ńekakvijem starijim knigama.* Dublijer, orobanche, orobanche caryophyllacea L. B. Šulek, im. 77.

DUBLIJÈRAC, dublijèrca, *m. dem.* dublijer, *vidi* dubļerić. *isporedi i* dublijerčac, dublijerćić. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUBLIJERČAC, dublijerčca, *m. dem.* dublijerac. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dublijerčić *s istijem značeńem.* — *oboje slabo pouzdano.*

DUBLIJERČIĆ, *m. vidi* dublijerčac.

DUBLO, *n.* specus, *pećina.* — *Kao da je načińeno od* dupļa *ili od takove riječi u misli da postaje od glagola* dupsti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kraļi zemaļski, veliki svita, poglavice, bogati i mogući posakrivaše se u dublina i špiļe. *(vidi* apoc. 6, 15). E. Pavić, ogl. 671.

DUBĻAK, *m. a) ime muško.* — *u jednoga pisca* XVI *vijeka (pisano* Dubjak) *koji će biti sam to ime načinio (od* dub). Odgovori Dubjak. P. Zoranić 60a. — *b) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dubļaku. Sr. nov. 1864. 266.

DUBĻÁNAC, dubļánca, *m. dubļe mjesto (kao jama) na dno vode.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne odi tamo daļe u vodu, što daļe ideš, sve je to dubļa voda, a u sredini ima jedan veliki dubļanac, pa ćeš se utopiti'. ‚Prosušio potok, još nešto malo vode zadržava se u onom dubļancu'. J. Bogdanović.

DŮBĻÀNI, *m. pl. ime mjestima: a) selo u Hercegovini u kotaru ļubińskom (u Popovu).* Statist. bosn. 118. *piše se i* Dubjani. T. Kovačević, op. 46. Schem. rag. 1876. 59. — *pomińe se od* XV *vijeka (a i od* XIII, *vidi daļe):* Dajemo ... u Popovu tri sela: Dubļane, Gurmļane i Galčiće.

Mon. serb. 494. (1465) *a otale i u Daničićevu rječniku (kod* Dubljane 1, 315). — *čovjek se iz toga sela zove* Dubljanin *(od* XIII *vijeka):* 1253 tuži se susjed dubrovački, knez ‚Črnomirь', kako su mu Dubrovčani uhvatili čovjeka ‚Dubljanina' (Mon. serb. 42). a to će biti čovjek iz sela koje se zvalo ‚Dubjane' u Popovu. Đ. Daničić, rječ. *kod* Dubljanin 1, 315. — *b)* selu Orahovcu koje je Grgur sin Vuka Brankovića dao Hilandaru išla je međa ‚otь Dubljanь' (Glasn. 11, 142 *god.* 1399—1408). Đ. Daničić, rječ. 1, 315. — *c)* selo je ‚Sêñani' međilo ‚z Dubljany' (Glasn. 15, 300 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 590.

DUBLANIN, *m. vidi* Dubljani, *a).*

DUBLANSKI, *adj. a) koji pripada selu Dubljanima.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dubljanskyj 3, 590). Otь međe dubljanьske. Glasn. 15, 276. (1348?). — *b) koji pripada selu Dubljи.* Dubljanska *(opština).* K. Jovanović 130. 177. 180. Vinograd u brdu dubljanskom. Sr. nov. 1875. 285.

DÙBLJE, *n.* quercus, arbores, *collect.* dub; *ni u jednom primjeru ne da se potvrditi prvo značenje* (quercus, *vidi* dub, a), *nego samo u rječnicima. — Naj stariji je oblik* dubije, *pak* dubje. — *Postaje od* dub (dąbъ) *nastavkom* ije. — *U naj starijem je obliku riječ praslavenska, usporedi stslov.* dąbije, *češ.* dubí, doubí; *mlađi oblik* dubje *dolazi od* XVI *vijeka; naj mlađi* dublje *od* XVII *(pouzdano naj prije u pisca Akvilini); između rječnika u Mikalinu* (mjesto puno dubja ‚quercetum'; rizac od dubja ‚arborator' 88ab), *u Stulićevu* (dubje ‚arboretum, silva'), *u Vukovu* (‚die eichen' ‚quercus'), *u Daničićevu* (dubije ‚quercetum' 3, 589). Međa je Ļeskovcu selu crkve arhanđelove u Prizrenu išla ‚na vrьhь Cvilina u veliko dubije' (Glasn. 15, 282 *god.* 1348?). selu je Brijezima išla međa ‚u Dmitrovo dubije i otь Dmitrova dubija potokomь' (284). katunu je Dragoļevcima išla međa ‚dêlomь na dubije' (300). Đ. Daničić, rječ. 3, 589—590. Mьhь zelenny ježe rastetь po dubiju staromu i po kamenju. Sredov. ļek. jag. star. 10, 112. Ako čuje listje od dubja gdje ńim vjetar kreće. Zborn. 6b. Sve dubje učne s jeseni opadat. G. Držić 434. U vrijeme naj gore, na zemļu kad pada lis s dubja od gore, i cvijeće s livada. N. Naļešković 2, 128. Vode studene daju hranu gustomu dubju. M. Držić 240. Ptičice po dubju i crčki po grmju. P. Zoranić 10b. A ostali stanovito kršahu granje od dubja i sterahu po putu. M. Divković, bes. 346b. Uresi rečenu zemļu travami i dubjem. M. Orbin 11. Ne bi rekla za istinu, majko, moje dobro milo, da se more u planinu punu dubja obratilo? I. Gundulić 11. Ter ti ne znaš, što zna stijenje, dubje, zvijeri, ptice i ļudi. 353. Po granicam dubja oblijeta, ke mirisnijem cvijećem milim u razbludan način cvjeta. G. Palmotić 2, 292. Dubje će i zeleni spržiti. V. Andrijašević, put. 123. Putnici zgrijani i umorni počinu pod dubjem. M. Radnić 313b. Tad poganskijeh od dubrava dubje će se veseliti. I. Akvilini 150. Prvo pada listje, a pak dubje. (D). Poslov. danič. 104. A piplići gdje se mladi po visokom dubju plode. A Vitaļić, ost. 7. Lome dubje vihri štetni. I. Đordić, uzd. 48. Da ne bi naudio ni dubju. J. Banovac, blagos. 323. Grančice od masline ili od drugoga dubja. F. Lastrić, od' 208. Jesi li sjeko tude dubje? T. Ivanović 150. Da si ti gori nego drvļe, nego dubje. A. Kalić 349. Tuj ružice ļepše od zore dižu dubju sjenu tmastu. N. Marči 11. Zora crna i krvava, al' još crńe uza Dugu dubje. Osvetn. 3, 107. — *Kod nekijeh pisaca* XVI *i* XVII *vijeka dolazi u množini.* Stanem dubja klet: neka sva povenu! Š. Menčetić 296. Dubja još mnoga . . . iz stabra iz svoga točahu rajsku slas. M. Vetranić 1, 8. Gore i dubja i kami. N. Naļešković 1, 113. Jak Orfeo, zvirenje za sobom vođaše i dubja i kamenje. M. Držić 68. Pokli sam sad sam ja, i nitko da mene čut' može, ner dubja sej gore zelene. D. Ranina 129b. Tolicijeh voćija i svacijeh dubja. A Kašić, per. III. Treskovima neko prži dubja, ka mu nijesu kriva. I. Gundulić 243. Sva vi dubļa s četrunima koja voće poradate. I. Akvilini 44. — *Kao ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 130. — *b) selo u okrugu šabačkom.* 177; *i u Vukovu rječniku:* Dubje, selo u Mačvi. — *c) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 180. — *d) mjesta u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Dubju. Sr. nov. 1864. 25. Ńiva u Dubju. 1870. 89. Ńiva Doļńe Dubje. 1871. 7. Ńiva u Gorńem Dubju. 1871. 7. — *e) mjesto u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Dubju. Sr. nov. 1867. 687.

DÙBLJENAC, dùbljênca, *m.* ‚rub' od svile, kojim pri svečanim prigodama žene glavu pokrivaju. na Krku. I. Milčetić. Dùbļenac (za žene), vrst čalme (‚ruba' kako sami vele) od finoga bijelog platna (ili žutog) ili od svile. Dubašnica na Krku. — *Nejasna postańa (tur.* dülbend, *čalma?).*

1. DÚBLJEŃE, *n. djelo kojijem se dubi (vidi* 1. dubiti). — *U Vukovu rječniku.*

2. DUBLJEŃE, *n. vidi kod* 2. dubiti.

DUBLJÈRIĆ, *m. dem.* dublijer. — *isporedi* dublijerac, dublijerčac, dublijerčić. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÙBLJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru nevesińskom.* Statist. bosn. 120.

DUBLJINA, *f. vidi* dubina. — *Postaje (prema starijemu obliku* dubina) *od komparativa* dublji *nastavkom* ina. — *Od* XVII *vijeka (naj češće kod pisaca iz Slavonije), a između rječnika u Voltigijinu i u Vukovu.* Potopļeni u dubļini. M. Radnić 184a. Svrhu obraza dubļine. A. Bačić 431. Jerbo ju vodena sila u dubļinu i u po Drave odnese. A. Kanižlić, utoč. XXII. Vidim da je jedno i drugo jedna neizmirna dubļina sviju izvrsnosti. uzr. 3. Uzdanivši od dubļine srca. A. J. Knezović 100. Kaza mu po tanko dubļinu, širinu, visinu. E. Pavić, ogl. 14. Kao da bi iz nike dubļine gori ushodio. M. A. Reļković, sat. L7a. Ove istine podobne su ujesti u dubļinu griješna srca. A. Kalić 25. Uniči u dubļinu pisma. J. Rajić, pouč. 1, 78. Zlamenuje jednu dubļinu i širinu milosti. B. Leaković, nauk. 429. Od dva prsta u šir i dubļinu. J. S. Reļković 354. Pa ga jami u dubļinu bači. Nar. pjes. vuk. 2, 34. Ti otisni na dubļine ļađu. 3, 348. Dok mi vojska iz dubļine dođe. 4, 260. Ļubim tebe iz dubļine srca svoga. Nar. pjes. istr. 6, 26.

DUBNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Dubьna. S. Novaković, pom. 62.

DÙBNICA, *f. ime mjestima. a) u Bosni dva sela u okrugu zvorničkom: jedno u vlaseničkom kotaru.* Statist. bosn. 97, *drugo u zvorničkom.* 101. — *b) u Srbiji: aa) selo u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *bb) selo u okrugu ćuprijskom.* 180. — *cc) selo u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. sr. 306. — *c) selo blizu Prilipa.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* Dubьnica, selo kojega je polovinu imao manastir Treskavac: ‚polъ Dubnice' (Glasn. 11, 136 *god.* 1336—1346. 13, 373 *god.* 1356—1367). — *d) selo negdje blizu Morave.* — XIV *vijeka.* Selo Dubnica. Sr. letop. 1847. 4, 50. (1381). u Mon. serb. 198 *stoji griješkom* Dubica *(vidi i Daničićev rječnik kod* Du-

bica). — *e) zaselak Jančišta.* — XIV *vijeka.* Selo Janьčišta sь vsêmi medami i pravinami i zaselci, jože sutь po imeni se: . . . zaselьkь Dubnica. Glasn. 24, 235. (1349). — *f) rijeka što utječe u Lab u Malom Kosovu.* Rat. 153 192. *uz ńu ima i kraj i selo* Dubnica.

DUBNICE, *f. pl. ime mjestu.* ‚Dubьnice', selo koje je s gradom Kļučem i s mnogim drugim selima kraļ bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 439 *god.* 1436). Đ. Daničić, rječ. 1, 317.

DUBNIČKI, *adj. koji pripada Dubnici.* Dubnička *(opština).* K. Jovanović 180. Vinograd u brdu dubničkom. Sr. nov. 1864. 42.

DUBNIK, *m.* quercetum, *grmik.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.* — *Dolazi u naše vrijeme kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu aleksinačkom).* Livada u Dubniku. Sr. nov. 1870. 699.

1. DUBNO, *vidi* Dumno.

2. DUBNO, Dubnoga, *n. ime mjestima. a) vis blizu Crkvenice.* Na vrh Dubnoga. Mon. croat. 115. (1475). — *b) mjesto na otoku Krku.* V Dubnom. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

DUBÒČAC, Dubòčca (Dubòšca), *m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. Dubočac, varoš kod Save. F. Jukić, zemļop. 40. T. Kovačević, op. 56. — *b)* (Dûbočac) *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijeļ. kr. 13. — *pomińe se i* XVIII *vijeka.* U gradiškoj regimenti okolo Dubočca. J. S. Reļković 219. — *može biti da je isto što se pomińe u latinskijem spomenicima* XV *i* XVI *vijeka, kao imańe porodice* ‚de Grabarya': ‚Possessiones vero nobilium de Grabarya sunt: Brod, Thomycza, Dobochacz . . .' Starine, 5, 118. (1470). ‚Ex vado nostro Dobochacz . . . Franciscus Beryzlo de Grabarya'. 168. (1516).

DUBÒČÂJ, *m. mjesto pod ńivama i šuma u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Dubočaju. Sr. nov. 1861. 748. 1875. 855. Dubočaj, šuma u Pudarcima. Ļ. Stojanović.

DUBOČAK, *m. ime mjestu.* — *Dolazi (sa starijim oblikom* Dlьbočakь) *u spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Štitarici je išla meda ‚s Đurđevikomь prêzь dolь Dlьbočakь' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječ. 1, 274.

DÛBOČÂNE, *vidi* Dubočani, *b).*

DÛBOČÂNI, *m. pl. ime mjestima. a) u Hercegovini: aa) selo u kotaru bilećskom.* Statist. bosn. 106. — *bb) seoce u kotaru konjičkom.* 117. — *b) (ili po akuzativu ili po starom obliku* Dubočane) *selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165. — *c) manastir.* — *prije našega vremena.* Dubočani (mon.) S. Novaković, pom. 132.

DÛBOČANIN, *m. a) čovjek iz Dubokoga. pl.* Dûbočâni. Čujete li, braćo Dubočani? Pjev. crn. 302b. — *b) prezime.* — XVII *vijeka.* 1681 bi obran fra Andrija Dubočanin od Sutinske. Norini 57.

DÛBOČANSKÎ, *adj. koji pripada Dubočanima.* Dubočanska *(opština).* K. Jovanović 165.

DUBOČÀNSTVO, *n. vidi* dubina. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nesrećno da propade u rečena dubočanstva. J. Kavańin 418a. — *nepouzdano.*

DUBOČAR, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu jagodinskom.* Livada u Dubočaru. Sr. nov. 1863. 524. — *b) u okrugu kragujevačkom* Voćńak u Dubočaru. Sr. nov. 1867. 249.

1. DUBÒČICA, *f. ime vodama i mjestima. a) u Srbiji: aa) rijeka (sad* Veternica) *i kraj uza ńu (od prilike sadašńi ļeskovački srez) u okrugu niškom. — u spomenicima od* XII *do* XIV *vijeka* (Glubočica, Glьbočica, Dlьbočica) *a iz ńih u Daničićevu rječniku.* Priobrětohь odь grьčьske zemļe Labь s Lьpļanom, Glьbočicu, Rêke, Zagrьlatu, Lêvšce, Bêlicu, Lepenicu. Mon. serb. 4. (1198-1199). *(Car grčki)* otlučivь jemu *(Nemańi)* otь zemļe svoje dastь jemu rekomuju Glubočicu. Stefan, sim. šaf. pam. 3. U Glьbočici selo Miroševci i selo Vinьna, i meda zabêlu tomu do rêke Sušice. Glasn. 24, 273. U Glьbočici selo Gorino i selo Seldarci. 274. (1395). U Dlьbočici selo Mirêševci i selo Vinna. 283. (1396). *vidi* S. Novaković, zemļ. 22—26, *i u ovom rječniku riječ* Dibočica. — *bb) rijeka i planina u čačanskom okrugu.* ‚Dubočica' dolazi s Čemerna, prolazi kroz planinu koja se zove Dubočica, pa daļe prima i sama to ime, i sliva se pored kose ‚Demerońe' u Ibar. M. Đ. Milićević, srb. 647. — *cc) mala rijeka u okrugu požarevačkom.* U Mlavu s leve strane ulazi i ‚Dubočica', ovo je mala rečica, no koja ne presušuje. sastavļena je iz dva potoka: ‚Dubočice' i ‚Klenovnika'. Glasn. 43. 336. — *dd) zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172. *vidi bb).* — *ee) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Dubočici. Sr. nov 1861. 496. — *b) selo u Hercegovini u kotaru ļubińskom.* Statist. bosn. 118. — *c) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28. — *d)* ‚Dlьbočica', selo crkve sv. Andrije blizu Skopļa *(stoji da je uzeto iz* Glasn. 13, 142, *ali je prvi ili drugi broj zlo zabiļežen).* Đ. Daničić, rječ. 1, 274.

2. DUBOČICA, *f. duboko (vidi* dubok, I, 2, b, *g) ff) pri kraju), lukavo žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku* (‚mulier vafra'). — *slabo pouzdano.*

DUBOČIĆ, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dubočiću. Sr. nov. 1869. 245.

DUBÒČILO, *m. dubok (vidi* dubok, I, 2, b, *g) ff) pri kraju), lukav čovjek. — U Stulićevu rječniku* (‚homo versipellis'). — *slabo pouzdano.*

DUBOČÍNA, *f. vidi* dubina. — *Načińeno od* dubok *nastavkom* ina *pred kojijem se k mijeńa na č.* — *Kod četiri pisca od* XVI *do* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku. po svoj prilici nije narodna riječ.* Takovu človiku boļe bi bilo, da bi v dubočini morskoj pogružen. Postila Mm1b. Nî meni u visin' prilika it leteć, ni mirit dubočin gdi moći nî doseć. Đ. Baraković, vil. 10. Tej krjeposti, er tko može dubočinu ńe doseći? J. Kavańin 355b. S dubočinom bogoslovskom iztomačiše. H. Bonačić 8.

DUBÒČITI, dubòčîm, *impf. lukavo (vidi* dubok, I, 2, b, *g) ff) pri kraju) raditi. — U Stulićevu rječniku* (‚callide, astude agere'). — *slabo pouzdano.*

DUBOČJE, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Dubočju. Sr. nov. 1875. 119.

DUBOČKA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

DÛBOČKE, Dûbočkâ, *f. pl. selo u Bańanima.* V. Ļešević. Četa ide uz Dubočke ravne. Nar. pjes. 4, 53. Dokle četa u Dubočke dođe počinuše na kraj Dubočaka. Ogled. sr. 149.

DÛBOČKÎ, *adj. koji pripada: a) Dubokoj.* Dubočka *(opština).* K. Jovanović 181. — *b) Dubočki.* Dubočka *(opština).* K. Jovanović 142. —

c) Dubočkama. U ravnome polu dubočkome. Nar. pjes. vuk. 4, 522.

DUBODOLINA, *f. duboka dolina. isporedi* dubdolina, dubovalina. — *sastavljeno od osnove* dub *adj.* dubok *i od* dolina. — *U naše vrijeme, u između riječnika u Stulićevu* („vallis profunda, alta') *i u Vukovu* („das thal' ‚vallis' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* U jednu dubodolinu muzem. Nar. prip. vuk. 208. Dubodolina, duboka do. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

DÚBOK, dúbōka, *adj.* profundus. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima (i u složenijem koji zamjenuju nominalne), n. p.* dúbōku, dúbōkōj *itd. osim nom. sing. m. i acc kad je jednak nominativu; u složenijem je oblicima onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m., n. p.* dúbokōga, dúbokā, dúbokōj *itd.* — *-ustoji mješte negdašnjega* ъ, *isporedi bug.* dlъbok, *vidi i* Dlьboki Potokъ. Mon. serb. 93. (1330), Dlьbokyimь Dolomь. Glasn. 15, 291. (1348?), Dlьboki. Glasn. 24, 265. (1382), dlboke. Transit. 55, dlboka. Mirakuli. 87, *i kod* Dubočak *i* Dubočica. — *Nije riječ praslavenska, jer dolazi samo u našemu i u bugarskom jeziku; u ostalijem slavenskijem jezicima za isto značeńe ima riječ koja je od praslavenske* glъbokъ (glъbokъ), *isporedi stslov.* glъbokъ, glъbokъ, *rus.* глубокій, *češ.* hluboký, *pol.* głęboki. *sva je prilika da su naš narod i bugarski načinili svoju riječ od starije* glъbokъ *preinačivši ovu kao da postaje od poznatoga korijena* dlb (*vidi kod* dupsti) *nastavkom* okъ. — *Komparativ se čini (odbacivši nastavak* okъ) *nastavkom* j, *koji poslije* b *mijenja se na* ļ: dūbļî; *u dvojice pisaca ima i oblik* dubočijî: naj dubočije misto. I. T. Mrnavić, ist. 22; *adv.* dubočijê. B. Kašić, nasl. 116. 185. — *Od* XIV *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* („profundus'), *u Mikalinu* („imus, profundus, altus'), *u Belinu* („profundus' 322b. 589a; „cavus' 210a; „vafer' 114a), *u Bjelostjenčevu* (v. glubok), *u Voltiđijinu* („profondo' „tief'), *u Stulićevu* („profundus, altus, callidus, vafer, astutus'), *u Vukovu* („tief' „profundus'), *u Daničićevu* (dubokъ „profundus'). — *isporedi* dumbok, gubok, glubok.

I. *adj.*

1. *o stvari (n. p. posuđu), mjestu (n. p. jami, moru, jezeru) izdubenu, šupļu, koliko je od dna do vrha; vidi i kod* debeo, 1. — *ime kojijem se kaže veličina mjere stoji u acc.* Kopajte mi jamu tri kopļa duboku. Nar. pjes. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. *ako nema osobitijeh riječi kojima se kaže mjera, znači da je velika daļina od dna do vrha. suprotno je* plitak.

a. *u pravom smislu. a) uopće.* Okolo vojske jarke duboke reče iskopati. Aleks. jag. star. 3, 286. U kraj grade kroz gvozdena vrata uska, tijesna i mala dno ponora udubena dubļa je jama još propala. I. Gundulić 471. U dubļu propas upasti. V. Andrijašević, put. 230. Koliko je dubļi bunar, toliko je voda ńegova slada. M. Radnić 347b. Ni'e mu stana na svjetlini, neg dubokoj u dolini. J. Kavańin 57b. Oburvati duboki podrumi. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Duboko je Gacko polje ravno. 4, 59. I on obi duboku tavnicu. Nar. pjes. juk. 113. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192. — *o rani (i u prenesenom smislu).* Podnije vrijednos tva visoka stavno i krepko take jade, za sve rana prem duboka u te srce da zapade. I. Gundulić 270. Duboku ranu duši . . . zadao. I. Grličić 153. Ti so dubļom ranom smiče. J. Kavańin 430a. — *b) kaže se da je ‚duboko' i što žitko (voda) čim je onakovo mjesto napuńeno, n. p. more, rijeka, potok itd.* Rika biše vele dlboka. Mirakuli. 87. Dobro smo hodili po moru duboku. P. Hektorović 45. Koji brode duboka mora. I. Držić 187. Duboka je rijeka ka muči. (Z). Poslov. danič. 20. Kada se je vidio na dubokomu moru upravitel od jedne velike armade. A. Tomikovič, živ. 281. Mutna je voda duboka. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Viš' Vrańevca duboka potoka. 4, 171. A ja odoh u duboke potoke i odsekoh jednu kuku drenovu. Nar. pjes. vil. 1867. 773. — *c)* depressus, demissus, imus, *nema se obzira na daļinu od dna do vrha stvari o kojoj se govori, nego na ńezino niže mjesto prema ostalijem stvarima.* Pakal je naj niže i naj dubočije misto koje je na svitu, to jest srdce zemļe. I. T. Mrnavić, ist. 22. U ovoj dubini zemļe jesu četiri kako velike jame, jedna za osuđenih koja je naj dubļa oda svih. 22. Bogosloveci uče nas da u dubini zemļe nahodi se četiri mista: prvo naj dubļe od svih jest pakal za osujenih P. Radovčić, ist. 58. — *kaže se i o samom dnu.* Ruku mu potisknu, neka ga paka ńom u dubļe dno tisknu. F. Lukarević 159. — *d) koji ‚duboko' dosеže, ‚duboko' prodire.* Vira jest kako jedan živ jaki i dubok korijen. I Grličić 233. Za zdravļe stada širokoga i rala dubokoga. *Nar. zdravica u* Vuk, kovč. 119. — *e) kao kod c), ali se ne misli da je stvar na nižem mjestu nego da je u ńekom prostoru na mjestu što je daleko od kraja kud se ulazi u prostor.* U naj dubļoj hridi od gore. I. Đorđić, uzd. 78. — *f) u narodnoj pjesmi našega vremena kaže se o Mlecima, ili za to što su na moru zgrađeni (kao kod b)), ili kao kod e).* Šiļe je u Mletke duboke. Pjev. crn. 119a.

b. *u prenesenom smislu. a) o stvari tjelesnoj koja je shvaćena u metaforičkom ili prenesenom smislu, kao n. p. o srcu.* Čiste uzdahe podirati iz duboka srca sjede. G. Palmotić 3, 4a. *tako se kaže i o uzdahu.* S dubokim uzda'nutjem . . . vapije. F. Lastrić, test. 325b. — *o ‚grlu' čim se naznačuje proždrļivost.* I mom' grlu dubokomu razkošnijeh (!) iskah goje. J. Kavańin 395a. — *b) o kasnoj noći jer je daleko od svoga početka (isporedi a, e)), i jer (radi tmine) osjećamo kao da smo u duboku mjestu.* Tamnost dlboke noći. Transit. 55. Polunoći sred duboke ustajem. I. Đorđić, salt. 413. — *i o svakoj tmini.* Što su dubļe time tamnice Sirakuske i cilijske. J. Kavańin 459b. Privodi . . . u duboku tamu. J. Rajić, pouč. 1, 19. — *c) i kad čeļade ništa ne čuje, osjeća kao da je u duboku mjestu, po tome se kaže o veliku muku da je ‚dubok'.* Duboka muklos bijaše svudar na okolo. B. Zuzeri 31b. Kada svaka bijahu u duboku mučańu, u gluho doba okolo po noći. F. Lastrić, od' 384. Što zlamenuje ono žalostno umrtvilo i duboko oniju ptica mučańe? Đ. Rapić 287. — *d) osjećańe je kao kod a) i b) kad je čeļade u takovom stańu da ne čuje i ne vidi; zato se kaže o tvrdom, slatkom snu da je ‚dubok'.* I ne bih duboka još sanka saspala. H. Lucić 239. Probudi se kako iz duboka sna. B. Kašić, iń. 52. Sau s. Petra toliko sladak i dubok. F. Lastrić, svet. 50b. U dubokomu snu spavaše. I. J. P. Lučić, razg. 5. — *slično je i ovo:* Grujo ostane kao u nekom dubokom mrtvilu i slabini. S. Ļubiša, prip. 142. — *e) i o velikoj starosti jer se shvata kao da se čeļade udaļilo od svoje mladosti, a ujedno se misli na oslabļeńe ńegova osjećańa (isporedi d)).* Kao pravi Hrišćanin do duboke starosti živje. Nar. prip. vuk. 122. Da ga bog no poživi do dubļe starosti. Nar. prip. vrč. 208. — *f)* gravis, *o nizoku glasu, jer se osjeća kao da postaje iz duboka mjesta. isporedi ńem.*

tief, *tal.* profondo *itd.* Evo dubok glas zatrubi iz *(h)*rasta. M. A. Reljković, sabr. 54. — *g) prenosi se na mišljenje, jer se čini kao da pamet, kad čelade hoće da nešto mučno dokuči i razumije ili iznade i izumije, zače nekako u duboko mjesto aa) o stvari koju je mučno dokučiti pameću i razumjeti.* Da ka su duboka učiš razumnijih. M. Marulić 205. Toliko su visoci i duboki sudi božji. M. Orbin 42. Ni od potribe to ti iskati duboka otajstva. P. Radovčić, nač. 152. Na duboku svetiñu božiju. I. Ančić, ogl. 190. Razumit razloge od stvari dubokih. I. Grličić xx. Mnokrat njegov vid prostre se u naj dublje vječne udese. I. Đorđić, bon. 209. I među ovizim neistomačenim otajstvi nit ima više ni dublega nego li je skrovište prisv. trojstva. F. Lastrić, ned. 254. Trud u izkazivaňu tajnosti dubji*(h)* bogoslovica. A. J. Knezović xiii. Ovo su među ostalim priduboka skrovišta božanstvena. M. Zoričić, osm. 73. U stvarih dubokih k misnikom ići dužni su. I. Velikanović, uput. 1, 363. — *bb) o mišleňu, misli, kojom hoće čelade da onakovo što (kod aa)) dokuči, ili uopće kad se čelade jako zamisli (isporedi i h)).* Hoće da uzadu na duboka i visoka razmišlaňa. M. Radnić 478b. Po dubokomu razmišlanju. A. Vitaljić, ist. 349. Išće se duboko i razumno promišljenje. A. d. Costa 1, 28. — *cc) o riječima, govoru kojijem se ‚duboke' stvari (kod aa)) razlažu.* Ako si je *(molitva)* kratka v besedah, da zato li je duboka v razumu. Naručn. 106b. Dubokim svitovanjem božanstvene mudrosti. P. Radovčić, nač. 69. Rad bi donit ja uzroke i obilne i duboke. V. Došen 51a. Tumačeňa mnogo duboka i pravedno andelska. Ant. Kadčić 103. — *dd) o nauci, znaňu kojijem se što ‚duboko' (kod aa)) uči, zna.* U Salamanku dublje nauke posla ga študijati. F. Glavinić, cvit. 248b. Dubokim bogoslovstvo aliti teologíja. I. Đorđić, uzd. vii. Nauk dubok sad ne prosim. P. Knežević, živ. 49. Duboka svijest svoje dužnosti. M. Pavlinović, rad. 85. — *prosti narod zove tako i knige u kojima misli da je takovo znaće.* Ti, vladiko, znaš duboke knige; nalaziš li u njima vještice? P. Petrović, gor. vijen. 89. Kad vam je bog dao mudru pamet ispod kape a duboke starokovne knige u šake. V. Vrčević, niz. 5. Duhovnik, koji zna duboke knige. S. Ljubiša, prip. 234. — *ee) o umu, razumu, pameti, mudrosti itd. čim se što ‚duboko' (kod aa)) shvata i razumije, ili se što mučno iznahodi i izumijeva.* Razuma duboka *(biše).* M. Marulić 76. Bio je beside vesele, razuma duboka. H. Lucić 257. Svej te u trudu pameti duboke vidit bi bilo. A. Vitaljić, ost. 415. Dujam, Jerard, Danijel, Nisko, .. duboke svi pameti. J. Kavanin 93b. Čudiše se njovoj dubokoj mudrosti. A. Kanižlić, kam. 589. Fala Bogu, duboke pameti! Nar. pjes. vuk 5, 514. Sava je pod mirnom ćudi krio duboko oštroumje. S. Ljubiša, prip. 109. Ljudi duboka uma. M. Pavlinović, rad. 51. Tvrda odluka duboka je mudrost. 85. — *ff) o čeladetu u kojega je onakova pamet (kod ee)).* Anđeo Spljetski, ‚dubok meštar bogoslovac . . . J. Kavanin 308a. Nemu je posla ne samo s zemljoslovcem nego i s dubokim biljoslovcem. M. Pavlinović, rad. 13. Duboki i mudri ljudi svih naroda. 41. Dubok čovjek, mudar. M. Pavlinović. *i u ne posve dobrom smislu, kao lukav.* Dubok, astuto, doppio, finto ‚vafer'. A. d. Bella, rječ. 114a. — *h) kaže se također o misli kao kod g) bb), ali s drugijem značeňem, kad se hoće istaknuti da je mišao kao sakrivena.* Do naj dublje misli svoje. B. Betera, ćut. 83. *(Bog)* ulazi u naj dublje misli srdca čovičanskoga. A. Kanižlić, utoč. 20. — *i) o stanu, osobini ponizna čeladeta kad se hoće jako istaknuti. značeňe je slično značeňu adjektiva* nizok *(isporedi* a, *c))*, *ali se ujedno kaže da je ono stane unutrne i potom pravo, iskreno.* S dubocijem priklonstvom. A. Gučetić, roz. mar. 134. S dubokijem dilom od umilitadi. B. Kašić, nač. 6 S dubokim umiljenstvom. 10. Klaňaju mu se s dubokim poniženstvom. F. Lastrić, test. 69a. S pridubokom poniznostju. A. Kanižlić, bogoljubn. 88. Da znade učinit priduboko dilo od prave poniznosti. M. Dobretić 63. S naj dubjom poniznostju srca. Grgur iz Vareša 126. — *o spoljašńem djelu kojijem se pokazuje poniznost. značeňe treba shvatiti kao kod adj.* nizok *u pravom smislu.* S dubokim pokloňenjem odgovori. S. Badrić, ukaz. 83. — *k) o kojem sjećaňu duhovnom, kad se hoće pokazati da je unutrne i veliko.* Da je ovo veselje ovoga svetoga i slavnoga porođenja vele visoko, vele duboko i vele široko. M. Divković, bes. 77a. U onoj dubokoj žalosti zaspa. A. Kanižlić, utoč. 65.

c. *kao supstantiv.*

a) dùbōko, *n., duboko mjesto. vrlo često s prijedlozima, osobito* u: u duboko, u duboku; iz: iz duboka. Riba po duboku pliva. Nar. posl. vuk. 272. *i metaforički.* Tvoj sestrić nije možda ugazio u duboko no zar strada u tude ime ili za tude maslo. S. Ljubiša, prip. 54. — *u prenesenom smislu, isporedi* b, *g).* Ča naprid u dublje ma pamet zahodi. D. Baraković, vil. 305. — iz duboka *na jednom mjestu stoji kao adv.* duboko. Zašto ktje spat iz duboka i bez nijedne misli, tko bi ga probudio. I. Držić 121.

b) dùbljā, *f. komp. (misli se na stvar, misao?), veće lukavstvo, isporedi* b, *g) ff) pri kraju.* Da ne bi pop hitar, pogibe kao đak, no je pop znao dublju. S. Ljubiša, prip. 244.

II. *adv.* dubòko, *komp.* dùbljē *(i* dubòčijē, *vidi sprijeda). — između riječnika u Mikaljinu* (duboko, nizoko ‚alte, profunde'), *u Belinu* (‚profunde' 589a), *u Stulićevu* (‚alte, profunde, astute, callide, vafre').

a. *kaže način kako se što radi ili kako je što. a) vidi* I, 1. Ukopajte mene u polje široko, za sablju duboko. Nar. pjes. vuk. 1, 394. — *b) vidi* I, 2. *aa) u pravom smislu.* Nokti od ruke raňaju nas još to dublje. J. Kavanin 410b. Zapovidi, da se zemla duboko kopa. A. Kanižlić, kam. 376. Jedna *(ora)* ište da podublje pluži. J. S. Reljković 107. Ko ti je izvadio oko? — Brat. — Zato je tako duboko. Nar. posl. vuk. 157. Ne mogu duboko da oru. Vuk, poslov. 260. — *amo može spadati i ovaj primjer:* A brodi vodu duboko. Nar. pjes. vuk. 1, 359. — *bb) kao* nizoko, *u ovakovijem rečenicama (isporedi* I, 2, b, *i)):* Ou mu se duboko pokloni. M. A Reljković, sabr. 23. Duboko prignut klaňa se. I. Velikanović, uput. 3, 457. — *cc) vidi* 1, 2, b, *c).* Ispovidnik ima duboko mučati. M. Dobretić 78. I duboko šuteći pisa prstom božanstvenim po zemji. D. Rapić 5. — *dd) vidi* I, 2, b, *d).* Duboko zaspati, ‚somno consopiri'. A. d. Bella, rječ. 32a. — *ee) vidi* I, 2, b, *g).* Dublje stvar počo promišljavat. A. J. Knezović 42. Tko zlo sjedi, duboko misli. (Z). Poslov. danič. 135. Duboko je to doseći, kako pravda božja kara. V. Došen 224b. Poče duboko pisati od boga. And. Kačić, kor. 366. Seraskijer se zamisli duboko. S. Ljubiša, prip. 120. Shvaća dublje svoj posao. M. Pavlinović, rad. 116. — *ff) isporedi* I, 2, b, *i).* Po ljubavi dubočije na ništa mene smrvih. B. Kašić, nasl. 116.

b. *znači mjesto. a) kod stajaňa, kao* u duboku. Jeli tko dublje u paklu od tebe? M. Divković, nauk. 17b. Koliko je dublje zub u mesu. M. Rad-

nić 303b. Koliko će dúšâ dubļe stajat u ogńu! F. Lastrić, svet. 162b. — *b) kod primicańa, kao u duboko (u pravom i u prenesenom smislu).* Koliko dubočiļe u sebi slazi. B. Kašić, nasl. 185. Neprijateļa mučećega boj se, kad te časti odviše; sad te peńe, da iz višega dubļe pak te satariše. I. Gundulić 511. Dubļe padaju u pakao nego nitko. I. Ančić, ogl. 189. To ‚dubje' topim se. A. Vitaļić, ist. 210. Svak u taščí, i u broju dubļe topeć dušu svoju. J. Kavańin 430a. Vaši ogovori činiće da dubļe u muke paklene propadnete. J. Filipović 1, 271b. Krivovirstvo pod slidećima cari duboko žile svoje pružilo bijaše. A. Kanižlić, kam. 16 Jerbo je duboko pustio žile *(obićaj).* M A. Reļković, sat. A6b. Cerimonije dubļe usađuju u duše svetost ovijeh stvari. J. Matović 133. Jer je *(plug)* i jak i duboko ide. J. S. Reļković 18. De da ronimo, da vidimo koji može dubļe. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *c) kod udańivańa, kao* iz duboka. Uzdišući duboko. G. Palmotić 3, 119b.

DÙBOKÂ, *f. ime mjestima. a) u Srbiji: aa) selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 143. — *bb) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *cc) zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132. — *dd) mjesta: aaa) u okrugu šabačkom.* Zemļa u Dubokoj. Sr. nov. 1867. 67. — *bbb) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Dubokoj. Sr. nov. 1865. 366. — *eee) rijeka u okrugu požarevačkom.* Naj glavnije su mu *(Peku)* utočice: Mali Pek, Duboka (koja mu dolazi s desna sa Čomrde i Golih planina). Glasn. 43, 269. — *fff) gora.* Od Boļevača odmičuć se teče Sava put Ostružnice, i protruje se u srpsku goru Duboku. Regul. sav. 195. — *b) dva sela u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 91. — *c) seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 59.

DÙBOKÂ BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Duboka bara, podvodno mjesto više sela Viuče do Dunava Glasn. 19. 146.

DÙBOKÂ JÀRUGA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) dva mjesta u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Duboka jaruga, duboko i vrletno mjesto u ataru sela Kumodraža. Duboka jaruga, brdovito i dugačko mjesto između atara sela Resnika i Rušńa. Glasn. 19, 146. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Dubokoj Jarugi. Sr. nov. 1867. 311. — *c) u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Dubokoj Jarugi. Sr. nov. 1873. 523.

DÙBOKÂ MLÀKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Dubokoj Mlaki. Sr. nov. 1865. 243.

DÙBOKÎ, *m. selo u Braničevu.* — XIV *vijeka.* U Braničevu . . . selo Dlьboki . . . Glasn. 24, 264—265. (1382).

DÙBOKÎ DÔ, *m. ime mjestima.* — *Od* XIV *vijeka (u naj starijim primjerima* Dlьbokij Dolъ). U Dlьbokij Dolь . . . uzь Dlьbokij Dolь. Deč. hris. 25. ‚Dlьbokyj Dolъ', katunu je Guncatima išla međa ‚Dlьbokymь Dolomь. (Glasn. 15, 291 *god.* 1318?) D. Daničić, rječ. 3, 584. ‚Dubokyj Dolъ', selu Orahovcu koje je Grgur sin Vuka Brankovića dao Hilandaru išla je međa ‚na Dubokyj Dolь' (Glasn. 11, 142 *god.* 1399—1408). 1, 315. Duboki Do, duboko mjesto u ataru sela Višnice *(u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu).* Glasn. 19, 147.

DÙBOKÎ PÒTOK, *m. ime vodama i mjestima.* — *Od* XIV *vijeka* (Glьbokyj, Glubokyj, Dlьboki Potokъ). ‚Dlьbokyj Potokъ', Čubiću je išla međa ‚s Đurđevikomь nizь Dlьboki Potokь' (Mon. serb. 93 *god.* 1330). D. Daničić, rječ. 1, 273. ‚Glьbokyj Potokъ', zemļama manastira Hilandara u Svetoj Gori išla je međa ‚prêko Glьbokoga Potoka . . . na ravninu . . . na Veliku Bigьlu, i tu jestь kami glagoļemij Molivьduza' (Mon. serb. 127 *god.* 1347). u drugom spomeniku gdje se kazuju iste međe stoji ‚prêko Gluboka Potoka' (Mon. serb. 131 *god.* 1348). a u prijepisu koji je od toga spomenika u narodnoj biblioteci u Biogradu i iz kojega je po svoj prilici prvi put i štampan stoji ‚dubokoga'. 1, 210. Selu je Brijezima išla međa ‚u Glьbokyj Potokь i Dlьbokyimь Potokomь do Vrutka' (Glasn. 15, 284 *god.* 1348?). 3, 576. ‚Dubokyj Potokъ', selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚na Duboky Potokь' (Sr. let. 1847. 4, 53 *god.* 1381). 1, 315. Duboki Potok, *četiri mjesta u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 147. Duboki Potok, *potok u Hercegovini.* Glasn. 20, 266. 309.

DÙBOKÎ PÛT, *m. brdo u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Duboki Put, brdo u ataru sela Resnika. Glasn. 19, 147.

DÙBOKŃÀK, *m.* šuma u Begaļici *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

DÙBOKÔ, *n. ime mjestima. a) u Srbiji: aa)* Duboko (malo i voliko) ‚schluchten zwischen' Šabac ‚und Belgrad'. Veliko je Duboko između Biograda i Paleža, a malo između Paleža i Šapca, cf. Debrc. Vuk, rječ. 142b. Druga puče ukraj Dubokoga, dade glase pokraj vode Save. Nar. pjes. vuk. 1, 499. — *bb) selo u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159. — *cc) nekolika mjesta: u okrugu sabačkom* Zemļa u Dońem Dubokom. Sr. nov. 1871. 143. *u okrugu uzičkom:* Livada u Dubokom. Sr. nov. 1861. 56. *u okrugu vaļevskom:* Ńiva u Dubokome. Sr. nov. 1861. 434. *u okrugu kragujevačkom:* Ńiva u Dubokom. Sr. nov. 1875. 179. — *b) u Crnoj Gori, dva sela u Rovcima:* Veļe Duboko, Malo Duboko. Glasn. 40, 21. Otidoše u Veļe Duboko. Pjev. crn. 302b. Od Liješńa i od Dubokoga. Ogled. sr. 238.

DUBOKOJAMAN, dubokojamua, *adj. u Stulićevu rječniku gdje ima i* dubokojamast *i* dubokojazan, *sve troje tumačeno:* ‚voraginosus'. — *sve troje nepouzdano.*

DUBOKOJAMAST, *adj. vidi* dubokojaman.

DUBOKOJAMINA, *f. u Stulićevu rječniku gdje ima i* dubokojaz, *oboje tumačeno:* ‚fovea profunda, vorago profunda'. — *oboje nepouzdano.*

DUBOKOJAZ, *m. vidi* dubokojamina.

DUBOKOJAZAN, dubokojazua, *adj. vidi* dubokojaman.

DÙBOKÔ POĻE, *n. dva mjesta u Srbiji: u okrugu požarevačkom i biogradskom.* Livada u Dubokom Poļu. Sr. nov. 1867. 31. 135.

DUBOKORÉČAN, dubokorečna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚alta, obscura enarrans, callide loquens') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

DUBOKOSRČNOST, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚animus cujus cogitatioues, machinationes sunt impenetrabiles'. — *nepouzdano.*

DUBOKOST, *f. vidi* dubina. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zaklińem vas ‚širokoštju, dužinoštju, visokoštju i dubokoštju' božjom. J. Banovac, blagos. 103.

DUBOKOUM, *m. duboki um.* — *U Stulićevu rječniku* (‚acutum ingenium'). — *sasma nepouzdano.*

DUBOKOUMAC, dubokoumca, *m. čovjek duboka uma.* — *U Stulićevu rječniku* (‚judicio exquisito vir, alte cogitans') *gdje ima i* dubokoumnik *s istijem značenjem.* — *oboje nepouzdano.*

DUBOKOUMAN, dubokoumna, *adj. duboka uma.* — *U Stulićevu rječniku* (‚acuto ingenio praeditus'). — *slabo pouzdano.*

DUBOKOUMNIK, *m. vidi* dubokoumac.

DUBONA, *f. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 149.

DUBOŇAC, Dubońca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 85. 143. 388.

DUBOPEŇIV, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚arbustivus': loze dubopeńive ‚vites arbustivae'). — — *nepouzdano.*

DUBOPLODAN, duboplodna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚multas arbores gignens'). — *nepouzdano.*

DUBOPOSAĐEN, *adj. u Stulićevu rječniku* (duboposadjen ‚arbustus'). — *sasma nepouzdano.*

DUBOROĐEN, *adj. u Stulićevu rječniku* (duborodjen) *gdje je tumačeno:* ‚roburneus'. — *nepouzdano.*

DUBOSJEČAC, dubosječca, *m. u Stulićevu rječniku* (‚quercuum vel arborum putator'). — *nepouzdano.*

DUBOST, *f. vidi* dubina. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DŮBOŠČICA, *vidi* duboštica, *a).*

DUBOŠNICA, *f. potok u Srbiji u okrugu podrinskom.* Potok ‚Dubošnica' koji posred donskog polja slazi u Drinu. M. Đ. Milićević, srb. 518.

DŮBOŠTICA, *f. a) planina u Bosni.* F. Jukić, zemlop. 34. T. Kovačević, op. 44. *na mjesta je isti pisci zovu* Duboščica. F. Jukić 2. T. Kovačević 2. — *b) zaselak kod Vareša.* Schem. bosn. 1864. 21. — *c) potok u Bosni.* Iz gore južnoistočno od Olova teku više potoka u Biostricu, među ńima ima jedan poveći, mislim da se Duboštica zove. Glasn. 20, 387.

DŮBOV, *adj.* quernus, quercus; arboreus, arboris, *koji pripada dubovima, dubu.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus.* дубовый, *češ.* dubový, *pol.* dębowy. *u našem jeziku javlja se od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚quercus'), *u Mikalinu* (dubov, od duba ‚quernus, querneus, roboreus, querceus, quercius'), *u Belinu* (‚quernus' 600b; ‚roboreus' 633b; ‚cerreus, 186b; ‚arboreus' 59a), *u Ljelostjenčevu* (dubov, hrastov ‚roboreus, quercinus, quernus, querceus, querneus'; dubov lug, dubrava, dubovišče ‚quercetum, roboretum'), *u Voltiğijinu* (‚quercino, di quercia' ‚vom eichenbaum'), *u Stulićevu* (‚quernus, quercinus, querneus, arboreus), *u Vukovu* (‚quercinus', cf. rastov). — *U večem djelu od primjera ne da se razabrati, u kojem od ona dva značeńa treba shvatiti.* Dubovo bêlo. Pril. jag. ark. 9, 146. (1486) *vidi kod* bilo, 2. Izbi mu sve zube dubovom matragom. M. Vetranić 2, 140. Sjedoše oba dva pod jedan dubov hlad. D. Rańina 135a. Razumni starci oni u kori dubovi među inijem zakoni urezaše i ovi. I. Gundulić 146. Gleđaše križ dubov iznesen od svoga sina. S. Rosa 192b. Uzmi oni kapica od žoluda dubovi. I. Vladmirović 9. Kako slavļa sa dubove grane. P. Petrović, gor. vijen. 50. Osule Mijata kraste kao kora dubova. S. Ļubiša, prip. 234.

DUBOVA, *f. vidi* Dubovo, *c).*

I. DŮBOVAC, Dúbôvca, *m. ime mjestima. a) u Hrvatskoj: aa) mjesto kod Koprivnice.* Pregled. 3. — *bb) dva sela u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 61. 62. — *cc) dva seoca,* Dubovac doňi *i* goręi *u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 65. — *dd) podgrađe grada Karlovca.* V. Sabļar 93. — *pomińe se* XVI *vijeka.* Naš grad imenom Dubovac *(govori knez Brnardin Frankapan)* Mon. croat. 214. (1525). Mi k Dubovcu gradu našemu *(govore Juraj i Krsto Zriński).* 271. (1572). — *b) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdiļeļ. kr. 13. — *c) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 52.

2. DUBOVAC, Dubovca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jeremija Dubovac. Rat. 352.

DŮBOVAČKÍ, *adj. koji pripada selu Dubovcu.* V. Arsenijević.

DUBÒVALINA, *f. vidi* dubodolina. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

DUBOVAST, *adj. pun dubļa.* — *U Stulićevu rječniku* (‚arbustus') *gdje ima i* dubovav *i* dubovičast *i* dubovičav *s istijem značeńcm.* — *sve četvero nepouzdano.*

DUBOVAV, *vidi* dubovast.

DUBOVČAC, *m. ime ńekakvu mjestu.* — XIV *vijeka.* Jakov z Dubovčaca. Mon. croat. 244. (1544).

DŮBOVČANIN, *m. čovjek iz Dubovca u Banatu.* V. Arsenijević.

DŮBOVČÂNKA, *f. žensko čeļađe iz Dubovca.* V. Arsenijević.

DŮBOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Dubovima. Sr. nov. 1868. 289.

DUBOVICA, *f. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 73. — *b)* planina između Paštrovića i Arbanije, udara u more. Vuk, rječ. 142b. — *c)* selo koje je kraļica Jelena dala a kraļ Milutin potvrdio bogorodici rtačkoj (Mon. serb. 68 *god.* 1305-1307). mislim da je griješkom zapisano ‚Duboica' mjesto ‚Dubovica'; u latinskom zapisu stoji ‚Dubouiza' (69). D. Daničić, rječ. 1, 315.

DUBOVIČAST, *vidi* dubovast.

DUBOVIČAV, *vidi* dubovast.

DUBOVÎČKÍ, *adj. koji pripada Duboviku.* — *Od* XVIII *vijeka. a) vidi* Dubovik, *b).* Župe dubovičke u viteškoj krajini slavonskoj brodskoj duševni upravitelj i pastir. V. Došen 1. — *b) vidi* Dubovik, *c).* Dubovičke iskopaše Turke. Nar. pjes. vuk. 5, 84.

DUBOVÎK, *m. ime mjestima. a) u Bosni: aa) četiri sela u okrugu bihačkom:* Dubovik Alajbega, Dubovik Alibega, Dubovik Maličbega, Dubovik turski. Statist. bosn. 51. — *bb) seoce u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 27. — *b)* (Dúbovik) *selo u slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdiļeļ. kr. 13. *od* XV *vijeka.* ‚Possessiones nobilium de Grabarya sunt: Brod, Thomycza, . . . Dobowyk . . .' Star. 5, 118. U Duboviku. A. Kanižlić, fran. 4. — *c) selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasn. 40, 18. Na Dubovik selo izlazila. Pjev. crn. 18b. — *d)* selu jo Strijelcu manastira Dečana išla međa ‚na Dubovikь studenьce' (Mon. serb. 92 *god.* 1330). D. Daničić, rječ. 1, 315. — *e) ńekakvo mjesto.* — XVI *vijeka.* Karlović z Dubovika. Mon. croat. 183. (1501).

DŮBOVINA, *f.* liguum quernum, materies roborea, *dubovo (hrastovo) drvo (vidi* drvo, a). — *Može biti i praslavenska riječ, ako je ista što rus.* дубовина, *dubova kora, češ.* dubovina, *du-*

brava. u našem se jeziku javlja od XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚quernum lignum' 600b; ‚legna di rovere' 633b; ‚lignum cerrinum' 186b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiğijinu, u Stulićevu.* Za uboga čovjeka kaban od dobre svite, kuća od dubovine, čaša od srebra, a lonac od mjeda. (D). Poslov. danič. 153. — *lišće dubovo u ovom primjeru:* Kada se uliju goveda, ne daj im piti, a goni i u brdo ter im davaj dubovinu oli rastovinu. J. Vladmirović 45.

DÙBOVÍŠTE, *n.* quercetum, *grmik.* — *U Belinu rječniku* (‚quercetum' 600b; ‚roboretum' 633b; ‚sylva cerrina' 186b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* dubovišče), *u Stulićevu* (‚quercetum, locus ilicibus abundans').

DUBOVÍŠTVO, *n. vidi* dubovište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DUBÒVIT, *adj. pun dubova.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚silvosus, nemorosus'). Po brjegovijeh sjenastijeh i dubovitijeh. I. Đorđić, salt. 269.

DUBOVITI SE, dubovim se, *impf. u Stulićevu rječniku sa značenjem:* ‚sensim arborescere'. — *nepouzdano.*

DUBOVNICA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Dubovnici. Sr. nov. 1875. 1348.

1. DÙBOVO, *n. ime mjestima. a)* selo u Zatonu koje je Stefan kralj Prvovjenčani dao Žiči (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228). Đ. Daničić, rječ. 1, 315. — *b)* u Podgori selo Dubovo. Glasn. 24, 274. (1395). — *c) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 386. 415. — *na drugom se mjestu zove* Dubova. Iz sela Dubove. Rat. 147. — *d)* selo između srpske suve granice, Drine i Višegrada. Lj. V. Stojanović.

2. DUBÒVŌ, Dubòvōga, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

DUBOVSKA RIJEKA, *f. u Srbiji u okrugu niškom; utječe u Toplicu (na karti kod* M. Đ. Milićević, kralj. srb.).

DUBRAK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210.

DUBRANAC, Dubranca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. (kajkavski)* Dubranec. Pregled. 41.

DUBRAŠNICA, *f. rijeka u Srbiji koja dijeli podrinski okrug od užičkoga.* M. Đ. Milićević, srb. 518.

DÙBRAVA, *f.* silva, *šuma.* — *Akc. se mijeña u gen. pl.* dúbrâvâ. — *Postaje od osnove* dȁbr (*vidi kod* dub) *nastavkom* ava. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dąbrava *i rus.* дубрава (*i* дубровa), silva, *češ.* doubrava (*pol.* dąbrowa), quercetum. *po stprus.* damerowa *(vidi kod* dub) *nalazi joj se trag još dalje.* — *Između rječnika u Mikalinu* (dubrava, šuma, gora ‚sylva, saltus, nemus'), *u Belinu* (‚silva' 316a; ‚nemus' 145b), *u Bjelostjenčevu* (‚sylva majorum arborum, sylva roborea, nemus, saltus'), *u Voltiğijinu* (‚bosco, selva' ‚forst'), *u Stulićevu* (‚silva, nemus, saltus, lucus'), *u Vukovu* (1. vide šuma), *u Daničićevu* (‚nemus'). *a) uopće s pravijem značenjem.* Мьramorь nasrědь dubravo. Mon. serb. 92. (1350). Dasmo i darovasmo gore i polja, dubrave, lijes, travo. 106. (1333). S pašami, z drvmi, z dubravami, sinokosi, z grmljemь i s vodami. 289. (1419). U dubravi ka rodi žirom. Stat. pol. ark. 5, 257. Pridoše v jednu dubravu, v koj no vijahu puta. Transit. 227. Zašal je daleče dubravom i gorom. M. Vetranić 1, 6. Ptičice poju tuj blizu u gori po gustoj dubravi. N. Naljeković 2, 70-71. Po gustih dubravah i po spletnih luzih. P. Zoranić 11a. U dubravu drva nosit. Đ. Ranina VIIIb. Suzam se zamuti, o vodo studena, i ti jad zao ćuti, dubravo zelena. 149a. Kad no se dubravi jur grane opupe. Đ. Baraković, vil. 109. Skot nesvijesni u vrlini, ki u gorskoj stoji dubravi, spozna, ko mu dobro čini. I. Gundulić 245. U kraj gaja gusta toli dubrava se jedna odkriva. 402. Prije će Ksanto nazad iti, Ida ostati bez dubrava. G. Palmotić 1, 222. Kakono dubrava lipih jel na vrh gor. B. Krnarutić 16. Nije u jednomu dubu dubrave. (D). Poslov. danič. 83. U dubravi svak drva bere. (D). 139. Ter neće rastrkat se tužne ovčice po dubravi. A. Vitaljić, ost. 145. I letušća i divine, kê se love po dubravi. J. Kavanin 21b. Pusta je mlados tvâ gora bez dubrave. I. Đorđić, uzd. 178. U jednoj dubravi sikuć drva. J. Banovac, prip. 209. Kriti se po dubravam. And. Kačić, kor. 123. Riko teku kroz nizke dubrave. M. A. Reljković, sat. L6b. Evo kolik ogań koliku dubravu izgori! J. Matović 406. Loviti u svoji vlastiti sarańeni dubrava. A. d. Costa 2, 184. Jur selimo tužni, jur dubrave sladke gubimo. M. Katančić 53. Puštah hrte niz livade a ogare uz dubrave. Nar. pjes. vuk. 1, 154. — *b) u prenesenom smislu i metaforički. aa) kad čega ima mnogo i gusto, kao što su n. p. kopља u vojske.* Da na konjijeh strelovitijeh sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. I. Gundulić 346. Kopja vitijeh dvije dubrave staše oda svud u čas ovi. 540. *perje na kacizi.* Gleda' onega, ki sred štita u verigah drži lava, a od zelena perja svita na glavi mu stoji dubrava. I. Gundulić 437—438. — *bb) u duhovnom smislu, kao nešto kud je čeladetu mučno prolaziti i lako saći s puta.* Uljezi u strašnu dubravu od razmišljanja. A. Gučetić, roz. jez. 303—304. Iskao si meno ovcu izgubljenu u zasidnoj dubravi od ovoga svita. L. Terzić 78. — *cc) neki pisci (u pjesmi) zovu Dubrovnik ‚dubravom' imajući u misli postanje riječi* Dubrovnik *od* dubrava. Sgodi se, oni cvit, ki našu dubravu čińaše na saj svit od dubrav svih slavu, vrhu svih nebesi višńi bog da svoj raj još većma uresi, uzo nam cvijetak taj. N. Naljeković 2, 129. Slatkoj mi slobodi činimo ovdi svetilište, u koj ničе i uzrasti Dubrava ova plemenita. I. Gundulić 125. Razšir' grane, mâ dubravo svejer veće. J. Kavanin 200b. — *c) šuma za koju se zna čija je, zabran.* — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se s tijem značenjem govori oko Imoskoga.* — *d) ime mjestima. aa) u Bosni. aaa) dva sela:* Dubrava *i* Dubrava Sabit *u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 83. — *bbb) seoce u okrugu travničkom. zove se i* Prisoje. Statist. bosn. 65. — *bb) u Hercegovini. aaa) selo u okrugu bilećskom.* Statist. bosn. 106. — *bbb) scoce u okrugu nevesinjskom.* 120. — *ccc) vidi* Dubrave, *c).* — *neko od ovijeh mjesta pomiње se prije našega vremena.* Dubrava (Hercegovina). S. Novaković, pom. 132. — *cc) u Hrvatskoj. aaa) selo u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 19. — *bbb) selo u podžupaniji varaždinskoj.* 47. — *ccc) selo u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* 51. — *ddd) zaselak kod Pregrade u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* 53. — *eee) selo u podžupaniji križkoj.* 86. — *fff) scoce u podžupaniji zagrebačkoj.* 19. — *ggg)* Dubrava markuševačka, *selo u podžupaniji zagrebačkoj.* 17. — *hhh)* Dubrava gorńa, *scoce u podžupaniji zagrebačkoj.* 17. — *neko od ovijeh mjesta pomiње se* XVI *vijeka.* Danaska gromo v Dubravu k gospodinu biškupu zagrebskomu. Mon. croat. 216. (1526). — *dd) u hrvatskoj krajini. aaa) dva sela*

u okrugu lička-otočkom. Razdijeḷ. kr. 8. — *bbb) selo blizu Aleksinice.* Schem. segn. 1871. 40. — *ccc) selo blizu Doњega Pazarišta.* 42. — *ee) u Dalmaciji. aaa) selo u kotaru šibeničkom.* Repert. 1872. 26. — *bbb) selo u kotaru spḷetskom.* 30. — *ccc) selo na otoku Šipanu u kotaru dubrovačkom.* Schem. rag. 1876. 30. — *ddd) selo u Ratu u kotaru korčulanskom.* Schem. rag. 1876. 45. — *ff) u Srbiji. aaa) selo u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155. — *bbb) zaselak u okrugu kruševačkom.* 131. — *gg) u ugarskijeh Hrvata selo, maǵ.* Dobrafalva. Jačke. 223.

1. DÙBRAVAC, Dùbrâvca, *m. postaje od* dubrava *nastavkom* ьсь. — *U padežima u kojima nema drugoga* a, *prvo je dugo, kako u gen. sing.*

a. *ime muško.* — *od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dubravьcь). Dubravьcь z bratomь i sь sestromь. Mon. serb. 564. (1322). Dêdь imь Dubravьcь. Deč. hris. 34. — *i kao prezime. u naše vrijeme.* Toma Dubravac. Rat. 179.

b. *ime mjestima. (kajkavski)* Dubravec, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 48.

2. DUBRÁVAC, Dubrávca, *m. čovjek iz Dubrâvâ.* V. Arsenijević.

DUBRAVAČKI, *m. prezime (uprav čovjek iz Dubravca).* — XVI *vijeka.* Janko Dubravački. Mon. croat. 250. (1550).

DÙBRÂVAN, dùbrâvna, *adj. koji pripada dubravi.* — *Postaje od osnove imena* dubrava *nastavkom* ьnъ. — *U knìgama pisanijem crkvenijem jezikom i kod dva pisca čakavca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dubravni, dubravski ‚sylvestris, roboreus'), *u Stuličevu* (‚silvester, silvaticus, silvae'), *u Daničićevu* (dubravьnь ‚nemoris'). Jako i luzi dubravьni. Danilo 376. O gory i hlъmi i drêva dubravnaja, vъsplačite sъ mnoju dьnъsь. Glasn. 11, 116. (XVII *vijek).* Tada uzradujut se sva drva dubravna. M. Alberti 16. Iz dubravnijeh paš obilnih. J. Kavanin 512a.

DUBRAVAR, *m. čovjek koji čuva dubravu, šumar.* — *Samo u Stuličevu rječniku* (‚guardaboscbi' ‚saltuarius').

DUBRAVA SABIT, *vidi* dubrava, *d) aa) aaa).*

DÙBRAVAST, *adj.* silvosus, *pun dubrave, gdje ima mnogo dubrave.* — *U Belinu rječniku* (‚sylvosus' 666a; ‚nemorosus' 145b), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu.*

DUBRAVAV, *adj. vidi* dubravast. — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUBRAVCI, Dubravaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 29.

DUBRAVČAK, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Dubravčak desni *i* lijevi. Pregled 40.

DUBRAVČANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 29.

DUBRAVČANIN, *m. vidi* 2. Dubravac. V. Arsenijević.

DÙBRÂVČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dubravьčićь). Od doњihъ kraj Vladislavъ Dubravьčićь *(vlastelin bosanski).* Glasn. 23, 53. (1400). Opatici mojstira pustiškoga Jurja Dubravčića na Braču. I. Ivanišević, kit. 103. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUBRAVČIĆ-SELO, *n. seoce u hrvatskoj krajini blizu Ramḷana.* Schem. segn. 1871. 28.

DÙBRÂVČIN, *adj. koji pripada Dubravci, vidi* Dubravka. On vjerenik Dubravčin je, ka se vjeri za Grdana? I. Gundulić 169.

DÙBRAVE, *f. pl. ime mjestima. a) u Bosni. aa) dva sela u okrugu bańolučkom.* Dubrave I *i* Dubrave II. Statist. bosn. 38. — *bb) selo u okrugu zvorničkom.* 86. — *cc) seoce u okrugu sarajevskom.* 14. — *dd) seoce u okrugu travničkom.* 63. — *b) u hrvatskoj krajini selo u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdijeḷ. kr. 8. — *c) kraj, župa u Hercegovini.* Schem. rag. 1876. 58. — *pomińe se od* XVIII *vijeka.* Prva turma niz Popovo ide, druga turma niz Vidovo poḷe, treća turma niz Dubrave ravne. Nar. pjes. bog. 335. — *u jednoga pisca našega vremena isto se mjesto zove* Dubrava. Drugi istočni put *(od Stoca do Mostara)* ide neravnim i većinom obraslim predelom Dubravom. Glasn. 22, 25. — *d) gore u Dalmaciji. — u latinskom spomeniku podmetnutome kao da je* XI *vijeka, ali po svoj prilici ne starijemu od* XIV. ‚Villarum et terrarum sancti Georgii de Putalo, Cosice, Lasani, Ostrog, Biachi cum tota iurisdiccione castri Albona, Radosići et Smine, quę site sunt circa montes, in montibus et sub montibus Dubraue'. Doc. hist. rač. 114. — *e) u Srbiji mjesto pod nivama u okrugu biogradskom.* Niva u Dubravama. Sr. nov. 1863. 200.

DÙBRAVICA, *f. dem.* dubrava. — *Između rječnika u Mikaḷinu, u Belinu* 145b. 666a, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu. a) uopće.* U zelenoj dubravici. Nar. pjes. herc. vuk. 279. — *b) ime mjestima. aa) u Bosni. aaa) selo u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 43. — *bbb) selo u okrugu zvorničkom.* 93. — *bb) u Hrvatskoj selo i seoce u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 56. 54. — *cc) u Dalmaciji selo u kotaru dubrovačkom.* Repert. 1872. 21. — *dd) u Srbiji selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138.

DÙBRAVICE, *f. pl. ime mjestima. a) u Bosni selo u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 86. — *b) u Hercegovini seoce u kotaru koničkom.* Statist. bosn. 116. — *c) u Dalmaciji selo u kotaru šibeničkom.* Repert. 1872. 25. — *d)* ‚Dubravice', vinograd ‚u Dubravicahъ' imala jo crkva sv. Nikole koju car Stefan priloži crkvi arhanđelovoj u Prizrenu (Glasn. 15, 271 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 590. — *e) prije našega vremena.* Dubravice. S. Novaković, pom. 132. — *može biti koje od predańijeh mjesta. — f) pomińe se* XV *vijeka kao mjesto u Hrvatskoj blizu Novoga.* Ka je zemḷa v Dubravicah v kotari novogradskom. Mon. croat. 106. (1470).

DÙBRAVIČKÎ, *adj. koji pripada Dubravici (?), Dubravicama (?).* — XIV *vijeka.* ‚Dubravičkyj', selu Vučjem Dolu (‚Vlьčij Dolъ') išla je meda ‚otъ Dunava na selište na Rukomije i na blъmьku dubravičku' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 316.

DÙBRAVINA, *f. augm.* dubrava. — *U Stuličevu rječniku* (‚boscagliaccia' ‚horrida silva'). — *Mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Dubravini. Sr. nov. 1871. 314.

DÙBRAVIŠTE, *n. mjesto gdje su dubrave.* — *Samo u Stuličevu rječniku* (‚silvarum locus').

DUBRAVIŠTVO, *n. vidi* dubrovište. — *U Stuličevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

DUBRAVITEḶAN, dubravitelna, *adj. u Stuličevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚attenente alle foreste' ‚ad saltum pascuum pertinens'. — *sasma nepouzdano.*

DÙBRAVITI SE, dȕbravîm se, *impf.* silvescere, *činiti se dubravom, zarasti dubravom.* — *Samo u rječnicima: u Mikalinu* (dubraviti se, činiti se dubrava ‚sylvesco, cresco in sylvam'), *u Belinu* 666ª, *u Voltiğijinu* (‚imboschire' ‚verwildern'), *u Stulićevu.*

DÙBRÂVKA, *f. postaje od* dubrava *nastavkom* ъка.

a. *ime žensko.* — *samo kod pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka koji su to ime upotrebljavali prema tal.* Silvia. *isporedi* Dubravko. Dubravka *(tal.* Silvia). D. Zlatarić 36ᵇ. Dubravka. Prikazanje spjevano po gospodinu Givu Frana Gundulića. I. Gundulić 123.

b. *žensko čeljade iz Dubrava.* V. Arsenijević.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva u Dubravki. Sr. nov. 1874. 305.

DÙBRÂVKO, *m. ime muško.* — *Samo u pisaca Dubrovčana koji upotrebljavaju to ime prema tal.* Silvio. *isporedi* Dubravka, a. Dubravko *(tal.* Silvio). F. Lukarević 4. Ljubimir, Radmio, Lovorko, Dubravko i skup pastijera. I. Gundulić 79.

DÙBRÂVLJE, *n. collect.* dubrava. — *U Stulićevu rječniku.* — *Seoce u Hercegovini u kotaru fočanskom. (pisano* Dubravje). Statist. bosn. 112.

DÙBRÂVNICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Dubravьnica', neko mjesto: ‚ubi Crepȩ Vitomirь Turške na Dubravnici' 1381 (Okáz. šaf. pam. 74). to će biti negdje između Ražňa i Stalaća. cf. ‚dubravьničьkyj'.

DÙBRÂVNÎČKÎ, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚dubravьničьkyj', između ostaloga što je car Lazar priložio Ravanici bila je ‚birь dubravьničkaja do Ražańь i do Stalaća' (Sr. letop. 1847. 4, 55 *god.* 1381). cf. ‚Dubravьnica'.

DUBRAVNIK, *m. kraj po svoj prilici blizu Dubočice (vidi* 1. Dubočica, *a) aa)). — Samo loc.* Dubravnice *u spomeniku* XIV *vijeka.* U Dubravnice selo B(o)goslava, i u Glьbočici ... Glasn. 24, 272—273. (1395).

DUBRAVOKRŠAN, dubravokršna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚silvifragus, silvas caedens'. — *nepouzdano.*

DUBRAVOSKITAN, dubravoskitna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚uemorivagus'. — *nepouzdano.*

DÙBRÂVSKÎ, *adj. a)* silvester, *koji pripada dubravi, dubravama.* — *u pisaca* XVI *i* XVII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dubravni). Ter vam je svaka slas dubravska i lužna jadovna i tužna. M. Vetranić 1, 103. Venere, Proserpina, Dijana, skup božica i skup vila dubravskijeh. I. Gundulić 70. — *b) koji pripada selu Dubravama. vidi* Dubrave, *b).* V. Arsenijević. — *c) koji pripada mjestu Dubravama, vidi* Dubrave, *c).* Ovde je *(u stolačkoj nahiji)* na glasu dubravsko vino. T. Kovačević, op. 89.

DUBRAVŠTAK, *m mjesto (u turskoj krajini?).* — XVII *vijeka.* Jakup Hodin s Dubravštaka. Starine. 11, 87. *(oko* 1648).

DUBRONICA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Dubronici. Sr. nov. 1875. 20.

DUBROVA, *vidi* dubrava. — *S općijem značenem samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji tijem oblikom hoće da tumači postaňe imena* Dubrovnik, *a između rječnika u Stulićevu gdje se dodaje da je riječ ruska.* Nazva ńega imenom Dubrovnik, jer dubrova ondi biše rasla. Nadod. 152. — *Selo u Poljicima u Dalmaciji, sad* Dubrava *(vidi* dubrava, *d) ee) bbb)).* — XVII *vijeka.* Dubrova, ... jamci za selo Dubrovu ... Stat. pol. ark. 5, 311. (1662). *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali ne znam, jeli ovo isto mjesto ili stoji mješte* Dubrava *radi slika.* Od Trebiňa i od Popove Vukašini, Radosavi, Miklevići od Dubrove. J. Kavańin 231ª.

DUBROVAC, Dubrovca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Radisav Dubrovac. Rat. 108. Toma Dubrovac. 408.

DÙBROVAČKÎ, *adj.* ragusinus, *koji pripada Dubrovniku. isporedi* dubrovnički. — *Postaje kao* Dubrovčanin *nastavkom* ьскъ *pred kojijem se* k *mjeňa na* č, *a zatijem* s *ispada (ali vidi b));* a *stoji mj. ńegdašńega* ь *(ali još ne u starija vremena, vidi a) i b)).* — *Od* XII *vijeka (vidi kod a)) a između rječnika u Mikaljinu* (dubrovački, na dubrovačku ‚ragusino more', *u Belinu* (605ᵇ; na dubrovačku ‚more ragusino' 605ª), *u Vukovu, u Daničićevu* (dubrovьčkyj, dubrovьčkyj ‚Ragusii'). *a) u primjerima od* XII *do* XIV *vijeka a još ne zamjeňuje* ь. Knezu dubrovьčkomu. Mon. serb. 7. (1100-1200). Dubrovьčkimь tržьnikomь. 16 (1195-1228). Knezu dubrovčkomu i vsej općinê dubrovčkoj. 24. (1234—1240). Vlastele dubrovьčci. 207. (1387). Konsolь dubrovčki. Spom. sr. I, 178. (1417). — *b) u ńekijem primjerima ostaje i* s: Kneže dubrovьčski. Mon. serb. 21. (1238). Ja knezь dubrovьski i vsi vlastele dubrovьčsci. 47. (1254—1256). Odь komuna dubrovčьskoga. 178. (1368). Vlastele dubrovьčsci. 202. (1382). *tako je i ovdje gdje je* č *ispred se ispalo (Daničić,* rječ. 1, 316, *misli da tu stoji* s *mjesto* č *radi* c, *ali bi se* č *promijenilo tad na* š *a ne na* s): Vlastele dubrovsci. Mon. serb. 187. 188. (1378). — *c) a zamjeňuje* ь *pouzdano od druge polovice* XIV *vijeka; (naj stariji je primjer iz prve polovice, ali je u poznijem prijepisu).* Knezь dubrovački. Mon. serb. 101. (1332). Grada dubrovačkoga. 185. (1358-1376). Z gradom dubrovačьcêmь. 217. (1391). Slovinski u naš jezik dubrovački ovako se izgovara. A. Gučetić, roz. mar. 98. Branitelj dubrovački. B. Kašić, fran. 168. I rasvanu iz vedrine ńe obraza svijetla zora s dubrovačke pokrajine do ledena mrazna mora. I. Gundulić 276. U starijeh dubrovačkijeh pismijeh. I. Đorđić, salt. 501. Slîdi popijevka od gospode presvijetle dubrovačke. And. Kačić, razg. 177. Al' eto ti dubrovačkog kraja. Nar. pjes. vuk. 2, 475. Otvorila devet ključanica i desetu bravu dubrovačku. 3, 436. Na vratima brava dubrovačka. Nar. pjes. petr. 2, 618. — *d) na mjesta* č *pred* k *mjeňa se na* š. Gospodi dubrovaškoj. M. Alberti III. Vlastelom i vladavcem dubrovaškim. M. Gazarović III. Kmet Ivaniš dubrovaški. J. Kavańin 276ᵇ. Poklisar dubrovaški. Nar. pjes. bog. 224. *tako se govori u Dubrovniku, vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159.

DUBROVČAN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 55.

DÙBRÔVČANIN, *m.* Ragusinus, *čovjek iz Dubrovnika, pl.* Dȕbrôvčani *(u prva vremena* Dubrovьčane; *radi dat. pl.* Dubrovьčamь *u prvom primjeru, vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 3², 15 i Đ. Daničić, ist. obl. 95). — *Postaje od* dubrov *(osnove imena* Dubrovnik, *pošto se odbaci nastavak* ьникъ) *nastavkom* ьк-jan-inъ *(vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 151), *isporedi* Dubrovka, Dubrovkiňa, *vidi i* Mitrovčanin, Zagrepčanin. — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu, u Voltiğijinu, u Vukovu, u Daničićevu* (Dubrovьčanинъ). Gradamь Dubrovьčamь. Mon. serb. 2. (1189). Vьsi Dubrovьčane. 2. (1189). V vrime biskupa Krstopora Dubrovčanina. Mon. croat.

154. (1493). Po ocu fra Arkanđelu Gučetiću Dubrovčaninu. A. Gučetić, roz. mar. 1. Mavro Urbin Dubrovčanin. J. Kavanjin 126b. Marije i inih Dubrovčana. 239b. Žeļa prinaučnoga Dubrovčanina. A. Kanižlić, kam. 176. Jer su tada Dubrovčani bili puno snažni i vele bogati. And. Kačić, razg. 177b. Kapetan korabļa Dubrovčanin. D. Obradović, basn. 381. A što srebra Srebrenica dala kada su ga rili Dubrovčani. Osvetn. 2, 100.

DÙBRÔVČIĆ, *m. vidi* Dubrovčanin. — *U komedijama* XVI *vijeka, kao da tako zovu Kotorani Dubrovčane, i (radi slika) u jednoga pisca* XVII. Kotoranin: Neg se i Dubrovčići salacate, kako i mi vami. M. Držić 178. Kotoranin: Boļe je meni nastojat kako ću lopiže prodat neg da se mnom Dubrovčići rugaju. 368. I ne samo Dubrovčići od vas cjenu tu imaše, ma joštera i Mlečići vašu krepos svi poznaše. I. Akvilini 4.

DÙBROVICA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 60. — *b) mjesto (možebiti u Dalmaciji).* — *u latinskom spomeniku* XI *vijeka.* ‚Terram in Dubrouiça'. Doc. hist. rački. 166. (1070—1078).

DUBROVINA, *f. zemļa pod vinogradima u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Dubrovini. Sr. nov. 1871. 314.

DÙBRÔVKA, *f. vidi* Dubrovkiña. — *Postaje kao* Dubrovčanin *nastavkom* a. — *Samo u Belinu rječniku* 605b *i u Vukovu.*

DÙBRÔVKIÑA, *f. žensko čeļade iz Dubrovnika. isporedi* Dubrovka. — *Postaje kao* Dubrovčanin *nastavkom* yña. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 605a *i u Vukovu.* Oto ti dvorkiña za sada do voļe mladih Dubrovkiña. H. Lucić 249—250. Slovuća i slavna Dubrovkiña vila. V. Zanbon *u* Đ. Baraković, vil. 362. Ne bi u istinu stara Dubrovkiña sadašñu Dubrovkiñu poznala. A. Kalić 97. Covjek, kojega je porodila Dubrovkiña. M. Pavlinović, rad. 177. — *U jednoj pjesmi našega vremena znači bravu dubrovačku.* Dvanest brava, dvanest Dubrovkiña. Nar. pjes. petr. 2, 219.

DÙBRÔVNÎČKÎ, *adj. dubrovački.* — XIV *i* XV *vijeka i u naše vrijeme u narodnijem pjesmama, a između rječnika u Daničićevu* (dubrovьničьkyj). Knezu dubrovьničkomu. Spom. sr. 2, 1. (1313). Časnoga kneza dubrovničkoga. Mon. serb. 363. (1430). Da razdele blago dubrovničko. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Otvorena vrata devetora i deseto brava dubrovnička. 2, 98. Na vratima brava dubrovnička. Nar. pjes. stojad. 1, 48.

DÙBRÔVNÎK, *m. ime mjestima. — Postaše nije jasno: da je postalo od* dubrava, *glasilo bi* Dubravnik, *a ne zna se, zašto bi postalo od neobičnoga oblika* dubrova. *a)* Ragusium, *grad u Dalmaciji, tal.* Ragusi, Ragusa, *negda* Raugia. — *od* XIII *vijeka (ali* Dubrovčanin *i* dubrovački *već od* XII), *a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (Dubrovьnikъ). Prêdь Dubrovьnikomь. Mon. serb. 10. (1222—1228). Gradь Dubrьvnikъ *(pisarskom griješkom).* 257. (1405). Dubrovnik slabi grad. M. Vetranić 1, 49. K Naļešku Nikoli ma knigo uhrli u lijepi Dubrovnik. N. Dimitrović 100. Ļubite izvrsnom ļubavi grad Dubrovnik. D. Zlatarić 36f. Prešno odpravi poklisare k Dubrovniku svijetlu gradu. I. Gundulić 389. Sad Dubrovnik od dubrave prava dika sve države. J. Kavanjin 246a. Svoj gospodi grada Dubrovnika čast i dika, slava privelika. And. Kačić, razg. 178b. Anđelina ruže brala povrh grada Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 1, 336. U lijepu gradu Dubrovniku. 2, 469. K latinskome gradu Dubrovniku. Pjev. crn. 181a. — *b) u Bosni.* Dubrovnik, srušen grad pod planinom Nabožić na stjecaňu rijeke Misoče i Zenika kod sela Našića, 3 sata od Vareša na putu idući u Sarajevo. ovo je mjesto uspomene dostojno, jerbo je ovo dubrovačka naselbina. F. Jukić, zemļop. 35. — *c) voda i mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Uz Moravu vredi pomenuti i jednu ńenu rastoku koja je obično suva, ali kad Morava nadode, ona od svoje vode zalije i u ovu rastoku. ta se rastoka zove ‚Dubrovnik'. on se razdvaja od Morave ispod Knšiļeva, a sastaje se s Resavčicom ispod sela Žabara. M. Đ. Milićević, srb. 1019. Niva na Dubrovniku. Sr. nov. 1861. 176. Zemļa u Dubrovniku. 1875. 514.

DÙBRÔVSKÒ, *n. selo u Drobńacima.* V. Ļešević.

DUCI-POĻE, *n. seoce u Bosni blizu Baňe Luke.* Schem. bosn. 1864. 46.

DŮCITI, dûcîm, *impf. vidi* dudliti. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DUCUNKA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Đorđe Ducunka. Rat. 38.

DUČAC, *m.* teucrium chamaedris L., *vidi* dupčac, *od čega postaje izgubivši* p. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić. Dučac, nekakva trava. (Sabļar. Brač). B. Šulek. im. 77.

DUČALOVAČKI, *adj. koji pripada Dučalovićima.* Dučalovačka *(opština).* K. Jovanović 168.

DUČALOVIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168.

DUČELI, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru fočanskom.* Statist. bosn. 109.

DŮČĚŃE, *n. djelo kojijem se ko duči.* — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović) *i u Vukovu rječniku* (vide zlopaćeńe).

DŮČEVCI, Dûčevâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 236.

DUČICE, *f. pl. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasn. 40, 19.

1. DŮČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka.* Kostadinь Dučičь. Deč. hris. 54. *i u naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205. *i u Lici.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

2. DUČIĆ, *m. dem.* duka. — *U zagoneci.* Svi dučići i zelenu, sam duka u crļenu. *odgonetļaj: trešńa.* Nar. zag. nov. 225.

3. DUČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 103.

DUČIN, *adj. koji pripada Duci (vidi* Duka). — XIV *vijeka.* Selo dučino Prêcrêšńa. Glasn. 24, 272. (1395).

DUČINA, *f. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 96.

DUČINA GLAVA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Dučina Glava', Istinićima je planina bila ‚Plêšь', koja je išla ‚na Bukovi Studenьce do Gozne Glave na Dučinu Glavu' (Mon. serb. 92 *god.* 1330).

DUČINSKO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva na Dučinskom Brdu. Sr. nov. 1866. 323. 1871. 334. Niva u Dučinskom Brdu. 1867. 709.

DUČIPAL, *m. Βουκέφαλος, vidi* Bucifal *i* Bučifal. — *U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka.* O mili moj koňu Dučipale. Aleks. nov. 148.

DUČITI, dučim, *impf. kao hvaliti.* — *Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka; može biti da samo*

*

radi slika u *stoji mješte* i. Ja mńu, ne za drugo hvališ ga i dučiš, nego li za rugo, pokli ga li mučiš. H. Lucić 244.

DŬČITI SE, dŭčîm se, *impf. truditi se, mučiti se.* — *Nepoznata postaňa.* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (vide zlopatiti *s dodatkom da se govori u Srijemu*). Imaňe tražimo, blago skupļamo, radjamo sinove, radimo, dučimo se, kršimo se, brinemo se. G. Peštalić, utiš. 86. ‚Gle! čim se on duči!' ‚Bogme se on preveć sa svojom kćeri ili sinom dučí'. *u Lici.* J. Bogdanović.

DUČKE LEDINE, *f. pl. zemļa pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Dučki Ledina. Sr. nov. 1867. 379.

DŬČ, *u Vukovu rječniku gdje stoji:* dŭć i pâraduć, u pripovijeci.

DUĆA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Duća. S. Novaković, pom. 62.

DUĆAČIJA, *vidi* dućańija. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da je štamparskom griješkom* n *izostalo, i da treba čitati* dućančija *ili* dućańija). Nađe se da jedan dućačija oli ti gospodar kućńi mnoge stvari priko godine proda. M. Zoričić, aritm. 18.

DŬĆÂN, dućána, *m.* taberna, *mjesto gdje se što prodaje (ili osobita zgrada ili u kuće mjesto pod podom), arap.* dukkân, *pers. turs.* dukjân. — *isporedi* butiga, stačun, štacun. — *Od* XVII *vijeka (vidi Radničev primjer) a između rječnika u Belinu* 146a, *u Bjelostjenčevu, u Vukovu.* Zatvorite butigu aliti dućan. S. Margitić, fal. 173. Po dućanih vrijeme traju, meju kartam' gdi svo'e na karte zaigraju. J. Kavańin 172a. I s crkve dućan činit. 379a. Idući dakle jednoč spasitej izprid ńegova dućana i videći ga za onim nedostojnim stolom, reče mu: ‚Slidi mene'. F. Lastrić, od' 143. Služi se ovim naukom, ili bio doma ili u prodaonici iliti dućanu. A. Kanižlić, uzr. 191. U našoj kući dućan otvori. I. Velikanović, prik. 71. Zadržavati se po dućanih u razgovorih ispraznih od novina. I. J. P. Lučić, bit. 48. Ti se stvori u dućanu alva, ja ću biti u dućanu kalfa. Nar. pjes. vuk. 1, 354. Ne bi m' dala ni u dućan doći. 1, 464. Ispod nogu kamen izlijeće, te razbija hane i dućane. 2, 396. Zovi ga ti sobom u dućane. Nar. pjes. istr. 1, 46. — *Često se ne misli o dućanu kao o zatvorenom mjestu, nego kao o mjestu gdje se trguje uopće; s toga se upotrebļava s prijedlogom* na *kod stajańa i primicańa, a s prijedlogom* s *kod odlaska.* Kupi na dućanu. M. Radnić 551a. Na pijaca i na dućani, gdi se zaludu sidi, u tima misti tražiš zaručnika i boga? Đ. Rapić 80. Došavši jednom na dućan. Vuk, prav. sov. 79. I prijetit da šovrane daju sa dućana gotove trgovci. Osvetn. 2, 83.

DUĆANAC, dućánca, *m. dem.* dućan. — *U Vukovu rječniku.*

DUĆAŃČIĆ, *m. dem.* dućanac. — *U Vukovu rječniku.*

DUĆAŃČIJA, *vidi* dućačija.

DUĆAŃĠIJA, *m.* tabernarius, *čovjek (trgovac, zanatlija) koji drži dućan, tur.* dukjańy. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Kano i naš niki dućańija. M. A. Reļković, sat. D7b. Razboļe se dućańija Jovo. Nar. pjes. herc. vuk. 217.

DUĆÀNIĆ, *m. dem.* dućan. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Gdêkoji dućanić siromaški. Glasn. 31. 305. (1704). Majka je namjestila nešto dućańica, da siročad prihrani. M. Pavlinović, rad. 46.

DŬĆÂNSKÎ, *adj. koji pripada dućanu, dućanima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚laden-' ‚tabernae'). Na peškiru pridjevena grana dućanskoga cvijeća. Vuk, živ. 319. Dok dućanske daske zakleptale. Osvetn. 6, 29.

DUĆE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru splětskom (u Poļicima).* Repert. 1872. 30. — *Pomińe se od* XVII *vijeka.* Duće . . . iz Duć knez Stipan Katičić. Stat. poļ. ark. 5, 312. (1662).

DUĆEVAC, Dućevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Dućevcu. Sr. nov. 1875. 2.

DUĆKATI, dućkam, *impf.* raditi težak rad (motikom ili trnokopom) a i za jelo se govori kad se ko dobro najede: ‚nadućkao sam se'. Svud po Srbiji. M. Đurović.

DUĆKOVAC, Dućkovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Dućkovcu. Sr. nov. 1871. 252.

DUĆSKÎ, *adj. koji pripada Dućama.* — XVII *vijeka.* Za katun dućski. Stat. poļ. ark. 5, 312. (1662).

1. DUD, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka a otale u Daničićevu rječniku* (Dudь). Dudь *(vlah)* sь dêtiju. Mon. serb. 59. (1293-1302).

2. DŪD, dûda, *m.* morus, morum, *drvo i voće, tur.* dut, dud. *isporedi* murva. *dvije su vrste:* bijeli dud, morus alba L., *s bijelijem ili crvenkastijem voćem (liščem se hrane svilene bube);* crni dud, morus nigra L., *s tamno crvenijem voćem. češće se misli na prvi.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* dûde. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚morus' *s dodatkom da se govori u Bosni*; dud bijeli ‚morus alba, morum album'; dud crni ‚morum nigrum' 339a), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) voće.* Ukazivahu elefantom kakono krv vino crļeno i sok od dudova. M. Radnić 277b. Osmočio se kao Likić o dudove. Nar. posl. vuk. 241. Brah dudove. Đ. Daničić, amos. 7, 14. — *b) drvo.* Oni su kao dudovi aliti murve koji malo cvatu. S. Margitić, fal. 149. Jer nasadi zelenih dudova. M. A. Reļković, sat. H4a. U ńu lišće koje pada s duda. J. S. Reļković 29. Sidi s duda, luče molovano. Nar. pjes. vuk. 1, 631. Bijeli dud, morus alba L. J. Pančić. glasn. 30, 244. Crni dud, morus nigra L. 245. — *c) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu krajinskom.* M. D. Miļićević, srb. 978. — *bb) u okrugu biogradskom.* Ńiva kod Duda. Sr. nov. 1863. 416. — *cc) u okrugu valjevskom.* Ńiva u Dudu. Sr. nov. 1872. 204. Ńiva kod Duda. 1875. 459. — *dd) u okrugu čačanskom.* Zemļe u mestu Dudu. Sr. nov. 1872. 959.

1. DŪDA, *f. svirałka; po Vukovu rječniku: kakva god probušena trstika ili cijev u što djeca sviraju. isporedi* dude. — *Po maďar.* duda, *gadļe i po tur.* dûdük, *svirala, moglo bi se pomisliti da je došlo iz ovih jezika, ali da je riječ praslavenska, svjedoči nam ne samo stslov., rus., češ., poļ.* duda, *gadļe nego i lit.* duda *s istijem značeńem. ista osnova ima i u germanskijem jezicima, isporedi isl.* thûta, *dan.* tude, *engl.* to toot, *oland.* tuiten, tooten, *novovišiem.* duton, düten, *trubiti; got.* thuthaurn, *oland.* toothoorn, *novovišńcm.* dute, *rog u koji se trubi; novovišńem.* dudel, *svirałka,* dudelsack, *gadļe.* — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu* (duda, dude, diple ‚lyripipium, tibiae utriculares, monaulus'), *u Jambrešićevu* (‚lyripipium'), *u Stulićevu* (v. trubļa,

dipli *s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (‚eine hohle röhre, für die kinder als pfeife' ‚fistula').

2. DUDA, *f. nejasna riječ. — Dolazi samo voc.* Dudo *u pripjevu narodne pjesme našega vremena.* S one strane Morave, Bela Dudo! (ovako se ‚Bela Dudo' pripijeva uza svaku vrstu. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 417.

3. DUDA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 62.

4. DŪDA, *m. muški nadimak. — U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *i prezime.* Sem. srb. 1882. 205. Šem. karlov. 1883. 73.

5. DÛDÂ, *m. hyp.* Đurađ. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DUDÀČAK, dudačka, *adj. vidi* dugačak. — *Samo u Vukovu rječniku gdje stoji da se govori u Risnu.*

DUDAJ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *isporedi* 2. dudaš, dundak.

DÛDĄLKA, *f. vidi* 1. duda. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* dûdąlâkā. — *U Vukovu rječniku.*

DÙDÂN, Dudána, *m. prezime u Dalmaciji. — Od* XVIII *vijeka.* Paladina i Dudana. J. Kavanin 374a.

DÚDĀŃE, *n. djelo kojijem se dûdā. — U Vukovu rječniku.*

DUDAO, Dudla, *m. ime muško. — Sa starijim oblikom* Dudьlь *u spomeniku* XIV *vijeka.* Dêdь imь Dudьlь. Deč. hris. 16. 84. Sinь mu Dudьlь. 24. 92.

DÛDÂR, dudára, *m. čovjek što goji dudove. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* dûdâru *ili* dûdâre, dûdâri. — *U Vukovu rječniku.*

DÙDARA, *f. mjesto gdje su posađeni dudovi. — U Vukovu rječniku.*

1. DÛDÂŠ, dudáša, *m. čovjek koji svira u dudu (gadļe). — Jamačno od mag.* dudás *s istijem značenjem. — U Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku i u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Dudaš duda. Jačke. 294.

2. DUDAŠ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 64. — *isporedi* dudaj, dundak.

1. DÛDATI *(i* dûdati se), dûdâm (dûdâm se), *impf. polagahno hoditi. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* dûdaju, *u cijelom aor.* dûdah, *u ger. praes.* dûdajûći, *u ger. praet.* dûdâv, dûdâvši, *u part. praet. act.* dûdao. — *Nepoznata postaña. — U Vukovu rječniku* (‚segni gradu incedo') *s primjerom:* ‚Ko ostrag duda?'

2. DŪDATI, dûdâm, *impf. svirati u dude (gadļe). — U naše vrijeme u Slavoniji* (T. Maretić) *i u ugarskijeh Hrvata.* Jedan angel faruļa, a onaj drugi duda. Jačke. 237. Dudaš duda. 294.

DŪDE, dûdā, *f. pl. gadļe. — vidi* 1. duda. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić, *a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* duda).

DŪDICA, *m. muški nadimak, uprav dem.* 4. Duda. — *U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DUDICE, *f. pl. dem.* dude. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Vzami iz te torbice ... lipe dudice, polož na ramona, na ńe zaigraj. Jačke. 194.

DUDIĆ, *m. prezime. — Od* XV *vijeka.* Paval Dudić. Mon. croat. 124. (1485). Dudičь. S. Novaković, pom. 62. Vrstan Dudić. J. Kavanin 146b. Ļubomir Dudić. Rat. 365. Nikola Dudić. 421.

DUDIĆEV, *adj. koji pripada Dudiću.* Dudićev branik, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva kod Dudićevog branika. Sr. nov. 1866. 119.

DŪDIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 33.

DUDIJA, *f. vidi* Dudijana.

DUDIJANA, *f. ime žensko, jamačno turcko. — Po svoj prilici postaje od turske riječi* dudu *kojom se obično zove naj starija kći u kući. — U narodnoj pjesmi našega vremena, u kojoj ima i s kraćijem oblikom* Dudija. ‚O Mohmede, živ ne bio majci! oklen tebe toliko jabuka? to su tebe sve devojke dale, a naj više kuja Dudijana'. ‚Nemoj, majko, Dudiju mi kleti, Dudija će tebe snaha biti'. Nar. pjes. herc. vuk. 206.

DUDILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (3, 590). Glasn. 15, 297. (1848?).

DUDIMENO SJEME, *n.* eruca sativa Dec., *neka trava, rikula. — Po rukopisu* XVIII *vijeka.* Dudimeno sime, ruca, ruchetta, eruca sativa Dec. B. Šulek, im. 78.

DUDINAC, Dudinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Dudincu. Sr. nov. 1869. 328.

DŪDIŃA, *f.* morum, *vidi* dud, a. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* dûdîńâ. — *U Vukovu rječniku.*

DŪDIŃAK, *m. šumica od dudova. — Od* XVIII *vijeka.* Nit se ńome dudińak ponovi. J. S. Rejković 268. Za gusenice (svilobube) koje dobijemo iz 12 drama jaja, treba imati dudińak. K. Crnogorac, zool. 148.

DUDITI, dudim, *impf. (o bolesnoj domaćoj životiňi) ležati, čućati. — isporedi* 1. dudati. — *Od* XVIII *vijeka.* Ako l' nije na jeziku ništa, a kokoš ti ostavļa buništa, pak pod plotom stiskavši se dudi, lik joj znadu i u tomu ļudi. J. S. Rejković 279. Końma misec sad tekući udi, mlogi poļem jer bolestan dudi. 337. Puran, kokoš dudi, t. j. hiri, kani krepati. (u Topolovcu). P. Brantner.

DUDLA, *f.* u drvodjeļa vrsta obla dlijeta, kojom dube zavoje. M. Pavlinović. — *jamačno srodno riječi* duda.

DŪDLE, Dûdâla, *f. pl. seoce u Hercegovini u kotaru konićkom.* Statist. bosn. 117.

DŪDLITI, dûdîm, *impf. jako sisati. — isporedi* duciti. — *Ili od* duda, *ili od* duduk, *ili od turs.* dudak, *usna. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *i u narodnoj pjesmi iz Bosne.* Služi Tale vino na okolo, vino služi, a nožicu dudli. Nar. pjes. juk. 174.

DŪDĻĒŃE, *n. djelo kojijem se dudli. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DŪDOV, *adj. koji pripada (drvu) dudu, dudovima. — Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Uzmi samo od dudova lista. M. A. Rejković, sat. H5b. Kako vaļa dudovo drvo saditi. I. Jablanci 162. Dudove dûge. P. Bolić, vinodjel. 2, 107.

DUDOVAC, Dudovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u mestu Dudovcu. Sr. nov. 1869. 77.

DŪDOVI, *m. pl. mjesta u Srbiji: a) u okrugu biogradskom.* Livada u Dudovima. Sr. nov. 1870. 713. — *b) u okrugu šabačkom.* Livada u Dudovi. 1871. 847.

DŪDOVICA, *f. mjesta u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) u okrugu crnoriječkom.* Zabran u Dudovici. Sr. nov. 1868. 259.

DÙDOVINA, *f.* lignum morinum, *dudovo drvo (vidi* drvo, a). — *U Vukovu rječniku.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka dolazi s drugijem značenem, vidi* dud, *b).* Nastojao je Khinki pamukovini, dudovini, naranǵi, ananasu i jagodnomu drvetu. A. T. Blagojević, khin. 2.

DUDOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176.

DÙDUK, *m. svirala bez piska, tur.* düdük, *svirala.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se onako tumači i dodaje se da se govori po južnijem krajevima i da svirala što ima pisak zove se u Srbiji ‚slijepa svirala'.* Ovo mi je brajov duduk čim duduče za ovcama. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

DUDUKA, *f. u zagoneci (o vimenu u krave).* Dvije ti duduke u obje ruke, a pred nosom ti do dvije rupe. — *odgonetļaj:* muzļa. Nar. zag. nov. 139.

DUDÙKÂŊE, *n. djelo kojijem se duduče.* — *U Vukovu rječniku.*

DUDÙKATI, dûdûčēm, *impf. svirati u duduk.* — *Akc. kaki je u praes. onaki je u impf.* dûdûkâh *i u part. praet. pass.* dûdûkân, dûdûkât; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ovo mi je brajov duduk čim duduče za ovcama. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

DÙDUKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DUDULAJICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 383.

DUDULIJA, *f. u zagoneci.* Dudulija svira, takosava igra. *odgonetļaj: vjetar i trava.* Nar. zag. nov. 18. — *isporedi* dudulin.

DUDULIN, *m. u zagoneci.* Dudulin svira, tankosava igra, sva se gora ļuļa. *odgonetļaj: vjetar, trava i gora.* Nar. zag. nov. 19. — *isporedi* dudulija.

DUDULOVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Jurja Dudulovića iz Zahumić. Mon. croat. 178. (1499).

DÙDZĪNA, *f. vidi* duzina.

1. DÙG, *adj.* longus. — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* dûgī, dûgâ, dûgô (Vuk, rječn.), dûgôga, dûgê *itd., ili može ostati nepromijenjen:* dûgī (D. Daničić, akc. u adj. rad. 14, 92). *po dubrovačkom govoru mijeńa se akc. i u nominalnom nom. sing. f.* dûga. — *-u- stoji mješte ńegdašńega* -lь-. *s ovijem dolazi u prva vremena, a s u pouzdano od druge polovice* XIV *vijeka (vidi kod* Duga Gora); *ali treba dodati, da i poslije dolazi s* lь *ili s* l *u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom; tako u knjigama* XVI *vijeka štampanima glagolskijem slovima ima i* dlg *i* dug, *a i* dulg (Transit. 15. Š. Budinić, sum. 165b). — *Riječ je ne samo praslavenska, isporedi stslov.* dlъgъ, *rus.* долгъ, долгій, *češ.* dlouhý, *poļ.* długi, *nego i indoevropejska, isporedi snskr.* dirgha, *stpers.* darga, *zend.* darega, daregha, *grč.* δολιχός. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* dlъgъ). — *Komparativ se čini na nekoliko načima: a)* dļī (dļi), *naj stariji i prasłavenski oblik, isporedi novoslov.* dlje, dļe, *rus.* дольше, долѣе, долѣ, *češ.* delší, déleji, déle, dél, *gorńsr.* dleši, dleje, *dońsr.* dlejši, dlej. — *postaje tijem što se kod* dlъg *shvatilo da je g nastavak a da je osnova* dьl *(ne* dьl, *kako se vidi po ruskome obliku i po češkome* dýle, *vidi kod b)).* — *do* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dļь ‚ulterior'; *Daničić kod toga misli na pozitiv* dalek, *kako se vidi po značeńu).* Dļomu dlъgu i dobru životu. Spom. sr. 1, 93. (1408). S dļijem govorenjem. D. Zlatarić 36ᵍ. — *isporedi i* dļiti, dļina. — *b)* dļī. -i- *stoji mj. ńegdašńega* -y-. — *postaje od predašńega oblika tijem što je y zamijenilo* ъ. — *također praslavensko, isporedi češ.* dýle, dýl. — *od* XV *vijeka (naj prije* Mon. croat. 136 *god.* 1389, Stat. poļ. ark. 5, 247. 258) *kod pisaca čakavaca Marulića, Kašića, Barakovića, Kavańina, kod Dubrovčana (vrlo često), kod Bošńaka Divkovića, Ančića, Posilovića, Margitića, Lastrića, kod Slavonaca prošloga vijeka, i u naše vrijeme* (Nar. pjes. juk. 45. 576, petr. 2, 654, stojad. 2, 91, Nar. posl. vuk. 359 *i u Dubrovniku). treba dodati da kod pisaca iz Slavonije i u primjerima iz pjesama i poslovica našega vremena* dļi *znači dałi. između rječnika u Belinu* (‚longior' 443a; ‚serior' 723a), *u Stulićevu* (dļe, v. duļe; *vidi i* diligi, dļ), *u Vukovu* (dļē, vide daļe). — *isporedi i* dļiti, dļina. — *c)* dûgļī, *postaje od predašńijeh oblika po pučkoj etimologiji. — od* XV *vijeka kod čakavaca Marulića, pisca Naručnika i Korizmeńaka* (dlgļega. 11a), *Hektorovića, Vrančića, Barakovića, Gcorgicea, Mrnavića, Kavańina (nepouzdano), Kuhačevića, i od* XVIII *kod ńekijeh zapadnijeh štokavaca: Došena iz Like, a iz Dalmacije And. Kačića, pisca Blaga turl., Ant. Kadčića, A. dalla Costa, Lučića. i danas se čuje kod čakavaca i kod zapadnijeh štokavaca u Dalmaciji. između rječnika u Mikaļinu* (dugļe vrijeme, davńe ‚diutius'), *u Bjelostjenčevu* (dugļe *kod* duže), *u Vukovu (s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).* — *kod dva pisca* XVIII *vijeka mješte* ļ *ima* j. dugje. A. Vitaļić, ist. 14. 28. 50. 497. H. Bošńačić 10. — *d)* dûļī. *ne postaje od oblika* dugļi *nego od* dļi *tijem što se i zamijenilo glasom u po pučkoj etimologiji.* — *od* XVII *vijeka u pisaca koji često uz ovaj oblik pišu i* dļi, *tako u čakavaca Kašića, Kavańina (nepouzdano), u Dubrovčana (od* XVIII *vijeka), u Bošńaka Posilovića, Margitića, Lastrića, u Slavonaca; samo ovaj oblik dolazi u čakavca Vitezovića, u Bokeļa Nenadića i Matovića (vidi i kod e)). u naše vrijeme mnogo je običnije nego* dļi. *o razlici u značeńu kod Slavonaca i u naše vrijeme vidi kod b). između rječnika u Belinu* (‚longior' 443a; ‚serior' 723a), *u Stulićevu, u Vukovu. — isporedi i* dulina, duļiti. — *e)* dûžī. *od osnove* dug *nastavkom* j; gj *mijeńa se na* ž. — *od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (91b), *zatijem u Kavańina* (262b), *Matovića* (231), *Orfelina* (podr. 454), *Obradovića* (živ. 87), *a u naše vrijeme vrlo često, osobito po istočnijem krajevima. između rječnika u Bjelostjenčevu* (duže ‚longius, diutius') *i u Vukovu.* — *f)* dûžījī. *od* dug *nastavkom* ij. *samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* dužije. B. Kašić, rit. 15a.

I. *adj.*

1. *koliko je što kad se mjeri naj većijem smjerom. vidi i* debeo *i* širok.

a. *u pravom smislu, o mjestu, prostoru kojijem se pruža ono što se mjeri.* Pake se on obuče u jednu kako vreću do peta dugu. B. Kašić, iń. 12. Ležeć kao trula klada, što je duga i široka trune. V. Došen 207b. Došavši jež do jedne klade, uvuče so pod ńu u bukovo liśće, pa se protegne koliko je dug. Vuk, poslov. 182. — *mjera stoji u acc.* Most dvi miļe dug. Tondal. star. 4, 113. Žene najdošo, duge bihu, tri sežańe vsaka. Aleks. jag. star. 3, 277. Jak, tvrd dug miļu most. B. Krnarutić 17. Otar ... pet aršina bijaše dug. E. Pavić, ogl. 144. Palaca tek dvadeset je duga. J. S. Reļković 19. Svaka bješe jednu trsku duga i jednu trsku široka. Đ. Daničić, jez. 40, 7. — *u ńekijem*

primjerima mjera stoji u gen. s prijedlogom od, *kao da nema riječi* dug *(vidi kod* od). Bijaše korabļa od tri stotine lakata duga. F. Lastrić, test. 276b. Otar od aršina bijaše dug. E. Pavić, ogl. 143. Od aršina dugo číslo pružiš. M. A. Reļković, sat. D6a *i u Mikaļinu rječniku:* Dug od dvi noge ‚bipedalis'. 90a.

b. *od mjesta se prenosi na vrijeme, te znači koliko što traje.* Dni duzi tač nisu, da ih noć ne stigne. G. Držić 364. Mili bože, podrži me još ovako dugo vreme! Nar. pjes. vuk. 1, 510. Što se nije navrnula u toliko dugo vrijeme. S. Ļubiša, prip. 39.

2. *ističe se da je stvar u onom smjeru vclika. suprotno* kratak.

a. *u pravom smislu, o mjestu, isporedi* 1, a. *a) uopće.* Careva je zemļa velika, dlšga i široka. Spom. sr. 1, 5. (1396). Duša bi stvorena ne dlga ni široka. Korizm. 69b. Prsti joj su ravni, prosti, obli, duzi, tanci, bili. H. Lucić 211. Ah, da je jedna duga vrjeća, stavila bih te u ńu. M. Držić 139. Ja scijenim, diļa je *(ova ulica)* od krive ulice. 265. Čini što ja hoću, to li neb', dug i širok svijet. 407. Obraz ńe malo veće dug neg obal. P. Zoranić 20a. Jest bog koji je nebo stvoril i dugu zemļu i morski vali. F. Vrančić, živ. 10. Imaše obraz i lica diļa a ne obla. B. Kašić, is. 111. Da su od mira čeļad, kažu ńoj biljezi: duge i stavne svim odjeće, a vrh kopja bijeli stijezi. I. Gundulić 348. Pazi opeta družbu ogńenu, s puškam dugim na ramenu, Pomoranci sve su ono. 438. Vriće i kratke i duge. B. Krnarutić 34. Mimodoše dugu Istriju. P. Kanavelić, iv. 581. Što se većma muze krava, to joj je sisa diļa. (D). Poslov. danič. 124. Što da brada stoji duga. J. Kavańin 6b. A kudom se dugom diči, malom glavom mańe svijesti. 37a. Zvonimiri duga uzresta, mila lica. 246b. Kraļu nohti jesu duži. 262b. Bradatim Grkom draga je duga brada. A. Kanižlić, kam. 222. Bio je star, sid i dugih kosa. utoč. 533. Pobratime, od Kosova Rade, ti si malan, duga kabanica, daruj mi je, dragi pobratime. And. Kačić, razg. 292b. Žene su dugih vlasi a kratke pameti. M. A. Reļković, sabr. 19. Duge ńive i široke. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Ima l' što duže od poļa? . . . Duže je more od poļa. 1, 196. Duga Bosna, mene slugu dosta. 1, 420. U Milice duge trepavice. 1, 431. Kog' su ļube dosle sjetovale, koga dosle, koga l' će odsele, s dugom kosom, a pameću kratkom. 2, 532. Doke duge puške isturiše. 2, 561. O bedri mu duga palošina. 3, 95. Drže duge preko krila diļke. 3, 159. Duži osvanuo! (Kletva psetu, a znači da crkne noću, da se otegne). Nar. posl. vuk. 71. U žene je duga kosa a kratka pamet. 329. — *b) metaforički. aa) o jeziku (u čeļadeta koje lako i često kara ili psuje, vidi i* jezik). Grubo je viditi dug jezik imiti. M. Marulić 108. Ima diļi jezik nego ruke. (D). Poslov. danič. 32. Dug jezik biljeg je kratka života. (Z). 20. Al' šarena ova kuga jezika je vrlo duga. V. Došen 97a. — *bb) o rukama (u čeļadeta koje krade ili grabi).* Ruke mu su kratke bile, da što komu ne podile; na zlo su mu bile duge ter su dale dosta tuge. P. Posilović, nasl. 201a. Kako ima dugu ruku za prigrabit. V. Došen 121b. Dugih ruku. (Hoće da ukrade). Nar. posl. vuk. 71. — *u ovom primjeru može biti da* imati duge ruke *znači: dosizati na daleko (metaforički), imati veliku moć:* Gospoda duge ruke imaju. (Z). Poslov. danič. 24.

b. *o vremenu, isporedi* 1, b. *a) o samom vremenu ili o ńegovijem dijelima. aa) uopće.* Vesel bo ne bude do duga vrimena. M. Marulić 135. Dlgo vrime bišе bila vani. Mirakuli. 47. Ti očeš dlgo vrime živiti. Korizm. 31b. Općil je dlgo vrime v nimškoj zemļi. A. Kožičić 33a. Ovolicim brojem godište sunčano općeno od misečna lita općenoga diļe i veće. B. Kašić, rit. 4a. Ali sreća dugo vrime na jednom mjesti vik ne stane. I. Gundulić 450. Ne može dugo vrijeme pokrivena biti privara. G. Palmotić 2, 75. Dugo vrijeme ne prista vapeći. I. Đorđić, salt. xv. Sunce stade na jednome mistu, koje se čudo nije više dogodilo, niti prije, niti posli toga veće duļi dan bio. E. Pavić, ogl. 176. Prođe ono godišto koje cijenismo da je diļe od vijeka. Đ. Bašić 246a. Da zdrav biva duga vika. V. Došen 8b. Dugo vrime, bože, poživi ju. M. A. Reļković, sat. C8b. Koji je dan naj duļi? N. Palikuća 29. Za dugo vrijeme oni običaj bi u crkvi. J. Matović 223. Od puno dugļega vrimena potribu imade. I. J. P. Lučić, descr. 7. Tu je drža dugo vreme. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Oj na ove duge noći ko ne ļubi crne oči. 1, 222. Duge zimske noći. 1, 335. A duļi danci ļetošńi. Nar. pjes. herc. vuk. 257. Duga noć kao u oči božića. Duga noć (kao) careva godina. Dug dan i poklade (i onda se još može udati i oženiti). Dug dan (kao) careva godina. Nar. posl. vuk. 71. — *bb) amo spada* vijek, *i kad znači trajańe ļudskoga života.* Tebi će *(bog)* vik dug posuditi. P. Zoranić 76b. I vik potle dug uživa. V. Došen 176a. — *cc) kad je vrijeme naznačeno množinom dijela, kao što su* godina, ļeto, dan, *a hoće se kazati da je ono vrijeme ‚dugo', to se kaže o samijem dijelima. aaa) uopće.* Da t' skažu boljezan i množtvo od jada, i duga godišta i dnevi i noći. N. Naļešković 2, 35. Pastir, ki duge dni pati zla ļuvena. D. Rańina 22a. Bog vam dao duga lita sve blaženstvo sega svita s vašijem drazijem uživati. 54b. To četar sta i još više dugijeh godin bilo 'e prija. J. Kavańin 116b. Svačija krjepost s duzijeh ļeta izgriza se. 248a. — *bbb) često kad množina onijeh imena znači trajańe ļudskoga života.* Plodi se po meni *(bol),* i ruke se hita, toj ti nam duzi dni donose i lita. P. Hektorović 71. O svite himbeni, o sriću laživa, nitko ti duge dni u tebi ne uživa. D. Rańina 142a. Duga ļeta, glava bijela za ļuvenijeh nije djela. G. Palmotić 2, 18. Većma se štuju poštena djela negli duga godišta. (Z). Poslov. danič. 150. — *dd) riječima* vas (cijeli) dugi dan, sva (cijela) duga noć *ističe se da nešto traje jednako vas dan, svu noć. značeńe je: koliko je dug dan, koliko je duga noć.* Ako se vas dugi dan tko bude mučit. A. Kanižlić, rož. 37. A nediļu ńemu poštujete, ni do podne nego vas dugi dan. M. A. Reļković, sat. C8a. Vas dan dugi bosiļak sejala. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Gdi bdeć cijele duge noći. J. Kavańin 261b. Cijelu dugu noć proveli smo zajedno. G. Zelić 613. *amo spada i ovo:* Prav je lud, tko scijeni da može duge dni jedna djevičica sama stat. F. Lukarević 161. — *ee) kaže se o vremenu, ne samo jer je po sebi ‚dugo', nego i jer se ‚dugo' čini onome kome se dosaduje. isporedi ńem.* lange weile. Al' za tkańem kad posidi, iz časa se ńoj vik vidi; sve na dugo vrime viče, sve se misti i pomiče. V. Došen 156b. — *slični su i ovi primjeri:* Diļi od vijeka časi brzi čino joj se. I. Gundulić 513. Nikada jednima nije noć duļa bila. M. A. Reļković, sabr. 52. A vaj duge noći! Nar. pjes. vuk. 1, 207. Pusta noći, jesi l' igda ikom duļa bila? Osvetn. 3, 8. — *b) o stańu ili radńi što traje mnogo vremena. aa) o životu.* Kь vašemu dļomu dlšgu i dobru životu. Spom. sr. 1, 93. (1408). Obećan mu je dug život. Naručn. 73a. Otac vječni . . . da bi nakon duga i čestita

života i vas u broju od izbranijeh pomilovo i posinio. I. Gundulić 216. Obećavati dug život. M. A. Reļković, sabr. 32. Ako češ biti duga i čestita života svrhu zemļe. M. Dobretić 501. Za zdravļe i dugi život svakojega mojega prijateļa! *Nar. zdravica u* Nar. pjes. herc. vuk. 353. — *bb) o govoru, kakav god bio, (i o pjesmi, zapovijedi itd.)* Velika i dlga i dlga govorenja potribuju. Naručn. 44b. Bilo bi vele dlgo govorenje. Transit. 139. Togaj rad, u dugu besjedu za me proć, molim te, za slugu da primit' mene hoć'. N. Naļešković 1, 179. Ne dotrudnjet vam s dļijem govorenjem. D. Zlatarić 36a. Zač pripovist duga dogrustiti more. Đ. Baraković, vil. 90. S trima zapovidi dugļima. I. T. Mrnavić, jst. 72. U dugu razgovoru neću veće vas držati. Ġ. Palmotić 2, 207. Da duga predika na uskrs nije vama draga. F. Lastrić, test. 179a. Bijau među nami duga govoreńa. A. Kanižlić, kam. 707. Ne slave dļom besjedom proglašene. S. Rosa 195a. U crkvi, u kojoj se riječ božija pripovijeda, ako je duļa, čekamo kad će prije dospjet. Đ. Bašić 2a. Duga pisma u vinu sramotna. And. Kačić, razg. 68b. Ostale ti kazivati neću, jer bi pisma odveć duga bila. 177b. Ovo razloženje ište duže istomačeńe. J. Matović 231. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Bila bi stvar vele duga pobrajati ļubav i milošću. P. Hektorović 52. Duzijema riječmi ne domorit vam. M. Držić 242. Zaludu je svoje stare duzijem redom brojit. Ġ. Palmotić 2, 380. — *i o suprotnom mučańu.* Poslije dugog mučańa. S. Ļubiša, prip. 140. — *cc) i o pismu, knjizi, ne radi spoļašnega obličja nego jer pisańe ili čitańe traje mnogo vremena.* Ne učiniti ovo pismo skraćeno dļe, ere će se u dļoji istoriji od ńegova života sve po tanko upisati. B. Kašić, fran. 133. Složi on jedno dugo pismo ili libarce. iń. 18. Za što bi bilo potrebno dļe pisanje. I. Držić 249. Pisao mu je dugu i obilatu knigu. A. Kanižlić, kam. 418. Pismo Bembovo bijaše dugo i široko. S. Ļubiša, prip. 62. — *dd) o kojem god drugom stańu ili radńi što traje mnogo vremena.* Ļepše i dugļe kraļevanje. J. Kavańin 801b. — Da se obratite brez duļega odmicańa na pokoru. I. J. P. Lučić, razg. 122. — Náčini dugog sačuvańa vina. P. Bolić, vinod. 2, 7. — Stremenita stvar je odvše dugu starost pomladiti. J. Kavańin 228a. — Druge nemoći jesu dugo. Naručn. 58a. Kada bog vam daje nemoć dugu. Korizm. 19a. Da bi ga došao ozdraviti od duge nemoći. B. Kašić, is. 34. Nikomu se dogodi duga bolest. F. Lastrić, svet. 58b. Duga bolest smrt gotova. Nar. posl. vuk. 71. — Er pod suncem ni' mladosti, ku čes gledi toli mnoga, koli tebe, moja slavo, duga zdravja i dugo moći, neć' bo viku znat' nemoći. A. Čubranović 151. Bude mi uzrok duga zdravļa. J. Kavańin 402b. Kad ko ne ima skrbi, more poufat zdravi dugo. 80a. — Da slaboća dugog' glada ne pomori mladog' stada. V. Došen 105a. — Smrt duga od kratke gora. VII. To nastoje žderoļubi, da *ńi(h)* duga smrt pogubi. 176b. — Grijeh minući časa je malos, slijed kajanje, duga žalos. J. Kavańin 43b. Noću dugi naši uzdasi tako biti. 168b. Prikaza gûke duge bogu. 256b. Mû zloću smrvit duzijem plačem hoću. I. Đorđić, uzd. 44. — S jednoga prohodna pogleda i smijeha jdo na pogled i na smijeh duļi. Đ. Bašić 163b. — S ńomo dugu nađo tugu. Ġ. Palmotić 2, 73. Al' ih stiga'u veoma ureda dļa veselja i gorkosti. J. Kavańin 440b. — Dugo i stanovito uztrpļenje boga Isukrsta. A. Georgicco, pril. 24. — Žirno stado u snu dugu ostalo se bjošo od pašo. I. Gundulić 240. U snu dugu ukopana počivahu tijela. P. Kanavelić, dubr. 6. Svjetlost kâ i u dug san obrati me. J. Kavańin 466b. — Kazimiru kraļu dobra on želeći slavna i duga. Ġ. Palmotić 2, 218. Svi takovi naricaju duge sreće i godišta. J. Kavańin 470a. — Nisu duzi božji biči, kad ih šaļe, da vas liči. 328a. — Na smrt zazov' tvoga slugu, i daruj mu slavu dugu! 446b. — S ńim se vapit' svak navraća, da sramota raste dļa. I. Gundulić 564. — Koji će ti syjedočiti moju dugu ļubav. I. Đorđić, ben. 46. Čest račun duga ļubav. Nar. posl. vuk. 346. — Duga osnova a pamet oslova. (D). Poslov. danič. 20. — Kratki 'e život, nauka duga. J. Kavańin 118a. — Od duga doisto običaja porodila se u ńima lasnoća i sloboda ona dila dilovati. F. Lastrić, ned. 120. Budi mu običaj koliko mu drago dug i utvrđen. Ant. Kadčić 289. — Duga vjera pasja vjera *(vidi kod* vjera). V. Bogišić, zbor. 156. — Dugi su bili posti. B. Kašić, fran. 51. — Dug je naš ovi boj i velmi jadovan. N. Dimitrović 95. Da im dug boj ne dotrudi. Ġ. Palmotić 1, 216. Dugo rati pučne gasi. J. Kavańin 325a. Pod Novigrad Alve poslan vojevoda na obsjed dugi. 123a. — Ako svoje kratke smeće sreta uńanjem duga mira. I. Gundulić 351. Dugo razmirje stanovit glad. (Z). Poslov. danič. 21. — Da imate duge sobete i trpeze, a kratke mise i duhovne beside. M. Divković, bes. 227a. Na trpezah vrhu saga duge i obilne gozbe čine. I. Gundulić 291. Na trpezah duge u družbi gostbe slave. J. Kavańin 173b. — Kratki danci, a dugi konaci. Nar. pjes. vuk. 2, 334. — S duga tijeka svaka trudna znoj na svijetlom licu otira. I. Gundulić 403. — Dan miran sine iza dažda plaha i duga. Ġ. Palmotić 2, 17. — Mudrost bo je stavna i duga, poznat sebe prij' neg drûga. J. Kavańin 79a. — Ńi koli odluka zgar višńa jes duga. D. Rańina 5a. — Drugi duļi način. B. Pavlović 32. — U ńem vlagi jer je stalnost duļa. J. S. Reļković 90. — Koja pako je zemļa piskuļa, ńoj nije snaga od dubreta duļa, već dva lita jedva će ti rodit. 39. — *c) preneseno, o čeļadetu: aa) kojc u ńekoj prigodi mnogo govori (ili piše), isporedi b) bb) i cc), a tijem dosađuje onima koji slušaju (ili čitaju), vidi i a) ee).* Ne hoteći biti dlg v mojem govoreniju. Transit. 141. Neka v besêdi dugi ne budemo. Š. Budinić, sum. 80b. Ne biti dug u pismu. B. Kašić, is. 34. Vrijeme ne da, da smo odveće ovdi duzi. Ġ. Palmotić 2, 457. Prosti, dug ako bih. I. Ivanišević 307. Još da b' htio dugļi biti. J. Kavańin 239b. Dug ‚diffusus'. A. d. Bella, rječ. 256b. Da ne budem dug mojim štiocem. A. J. Knezović 260. Sasma dug bi se u tomu učinio. S. Rosa 138a. Ženo koje su dugo u ispovidi. Ant. Kadčić 232. — *bb) koje polagahno radi, kojemu se kod radńe hoće mnogo vremena.* Istom će rijet, da sam dug na poslu. M. Držić 211. Dug (u čemu) ‚lentus'. A. d. Bella, rječ. 433b. Dug ‚serus'; dug u govorenju ‚tardiloquus'. 723a. Kad se pokažuju u tomu počekļivi, dugi, mrmļivi. Ant. Kadčić 240. *u ovom primjeru uz čeļade ima i lijek o kojem se isto kaže:* Ličenici i lijeci ļucki bihu dugi i mučni. B. Kašić, iń. 58.

c. o putu, kod čega se ujedno misli na vrijeme (trajańe) i mjesto (dalinu). Ako bi imêl prejti more ali dug put učiniti. Naručn. 72b. Pojti k sv. Jakovu ali na ko koli dugo putovanje. 76a. Kada gredu na dulg put. Transit. 15. Človik ima dlg put hoditi. Korizm. 83a. To li to je vratit' žeļa ļubovnika s duga puta, nosi biļa oko skuta, ko'o se zove vratiželja. A. Čubranović 147. U dugu putu a o malu brašnu. (D). U dugu putu i slama utežo. (D). Poslov. danič. 139. Neka no

gleda što je duļim putem otišao. S. Margitić, fal. 265. U dugu putu i košuļa dodije. (Z). Poslov. daničk. 139. Jer se postavļa na dug put. Ant. Kadčić 149. *tako je i ovo:* Što pripravļaš za ovaku dugu brodarinu? M. Zoričić, osm. 68.

d. *po predašńemu (kod c) dobiva gdjegdje posve isto značeńe što i* dalek. *vidi i što je kazano kod komparativa* diļi, *i* e, *c) cc) i f) dd) i* II, 2, *d).* Jest prišal z dlgļega nego z Budima. Korizm. 11ª. Primjestit se u naj diļa mjesta. I. Grličić 15. Uzbući bližńa a diļa kraļestva strahom. F. Lastrić, test. ad. 14ª. Nek joj nije diļa skitńa mila. J. S. Reļković 241. Tko je diļi, nečuo se čini. Nar. pjes. juk. 576. — *amo spada i ovo (koji daleko dopire):* Ļudi imaju dug vid za iskusiti druge. M. Radnić 24ᵇ.

e. *n.* dūgo, *kao supstantiv, u nominativu ili u akuzativu, ili s ńekijem prijedlozima (adverbijalno). a) kad je u nom. ili u acc., ima svagda uza se genetiv, i to: aa) supstantiva koji znači vrijeme, n. p.* dugo vremena, dugo dana, dugo godina, dugo ļeta, *te s ovijem zajedno znači: dugo vrijeme.* Nije dugo vrjemena minulo. Zborn. 70ª. Ja nisam dugo vremena imala od srca poroda. Nar. prip. vuk. 64. Ne prode dugo vremena. S. Ļubiša, prip. 190. Još su se dugo daua gostili i veselili. Nar. prip. vuk. 114. Onaj koji ih posiječe odmah umre ili dugo godina do smrti ostane bolestan. Vuk, živ. 237. Uzmnožaj ti moć i zdravje sve to veće dugo lita, moja kruno zlatom svita. A. Čubranović 163—164. — *bb)* dugo puta *u narodnoj pripoviječi čakavskoj našega vremena znači: dug put.* Kad su već bili dugo puta prošli. Nar. prip. mikul. 102. — *b) u gen. s prijedlogom* do: dō duga. dugo *znači: dugo vrijeme. aa) vidi* 1. do, I, 2, a, *d) aa).* Za to ča trpiti do duga ne more. M. Marulić 152. Bihu bile njeke duše bogoļubne jedan večer do duga za čuti ńegove svete razgovore u ńegovoj kamarici. B. Kašić, iń. 51. Do duga, do mnogo vrjemena ‚diu'. J. Mikaļa, rječ. 73ᵇ. — *bb) vidi* 1. do, I, 2, b, *a) bb) blizu kraja.* Nesriča ga stiže ne vele do duga. P. Zoranić 51ᵇ. — *c) u acc. s prijedlogom* na: nā dugo. *aa) zamjeńuje uopće adv.* dugo. *aaa) o mjestu.* Vsa na dlgo i široko poplēniše. Š. Kožičić 21ª. Ko na dugo i široko ńem' se klańa. J. Kavańin 280ᵇ. — *bbb) o vremenu.* Na dugo razmišļajuće. Mon. serb. 418. (1442 *u poznijem prijepisu).* Jer jedno i drugo ne može liti stat na dugo. P. Hektorović 49. Kasnije neg bi mogla, bi zdvigla se s svoga mista za moć na dugļo većim ugadjanjem užívat ogled svoga pripoļubjenoga Isukrsta. Blago turl. 2, 261—262. — *(vidi* b, *b) bb) i cc)).* Vnoga i ostala, ka bi na dugo ļpisati, učini zlamenja. F. Glavinić, cvit. 78ᵇ. Ča bi nam odveć nadugo bilo pisati. 363ª. Knige, ke bi na dugo razložile od dobra živļenja. P. Radovčić, nač. 1. Ima se u tretomu poglavļu na duļe govoriti. 353. Malo po na duļe i bistrije ćemo istomačiti. F. Lastrić, od' 114. — *bb) kao smjer kojijem se što miče, pruža. vidi i f). aaa) u pravom smislu, o mjestu.* Jaka rijeka sve što dohodi na diļe, to izhodi na širo, a nejaka se izgubi. (D). Poslov. daničk. 37. — *bbb) o vremenu, s glagolima koji znače odgađańe, odmicańe.* Odmicati na dugo ispovist. B. Kašić, nasl. 272. Kada odložiš ispovid na dugļe. A. Georgiceo, nasl. 317. — *amo spada i ovaj primjer u kojem uz* dugo *ima i gen.* vremena. Pa i to ti se još čini malo, gospode, gospode, nego si govorio i za dom sluge svojega na dugo vremena. Đ. Daničić, 2sam. 7, 19. — *ccc) također o vremenu, s glagolima koji znače micańe, te stoje u metaforičkom smislu, vidi i f) bb) bbb).* Ako bi nemoć na dugo pošla. P. Radovčić, nač. 357. Na dugo bi odvoć išle moje pjesni s ńih imena. J. Kavańin 110ª. Premda su na duļe produļene *(zapovijedi).* J. Matović 365. — *cc) na daleko, vidi* d. Knjiga ili list ki na dugo hoće se poslati. F. Glavinić, cvit. 451ᵇ. — *osobito često kod pisaca Slavonaca* XVIII *vijeka dolazi* na diļe *(vidi sprijeda) i znači što i* na daļe. Osim toga svagda radit neće neg sve po dan na diļe odmeče. M. A. Reļković, sat. E2ª. Evo još na diļe opomińe tebe. D. Rapić 338. Pak ovako š ńim nadiļe rade. J. S. Reļković 329. Sve više i na diļe iztraživaše. B. Leaković, gov. 38. Na diļe, ako promotrimo i promislimo našu veliku korist iz posluha zvańa božjega, ne možе se još više ganiti da sva svitovńa za nemar motnomo. 144. Da su turmice naligali i navaļivali na Isusa, da bi im na diļe pripovidao. 152. Na diļe promatrajmo, tko je ovo komu su tolike muke i rane zadate? nauk. 59. Kada je ovu dobio, još je imao na diļe šta iskati. A. Tomiković, gov. 161. Stablo sve na diļe svoje žile pruža. 239. — *d) u acc. s prijedlogom* po: pō dugo. *u jednom primjeru* XVI *vijeka. znači što i adv.* dugo *(o vremenu), ili* za dugo. Tako me ļuven jad po dugo ne čin' mrit. Š. Menčetić—G. Držić 499. — *e) u gen. s prijedlogom* s: s dūga. *u naše vrijeme kod istarskijeh čakavaca. u svijem primjerima znači: s daleka, iz daleka (vidi* d). Miko końa za gradom kovaše, ni jedan ga z duga ne gledaše. Nar. pjes. istr. 2, 33. Opazi s duga jedan ogań. Nar. prip. mikul. 2. Pitaj ga onako z duga, na ki način bi se ga moglo ubit. 38. Čuje z duga plač i narikovańe. 98. — *f) u acc. s prijedlogom* u: ù dugo. *shvata se kao smjer kojijem se što miče, pruža, ili kao cil ka kojemu se ono miče, pruža, ali može gdjegdje i uopće zamijeniti adv.* dugo *(vidi bb) aaa) i cc) aaa)). aa) o mjestu. aaa) s glagolima koji znače micańe (hod, putovańe) komp.* u duļe (u diļe) *znači gotovo što i* daļe. Abram s Ižakom otide u diļe. M. Divković, plač. 95. Putovat u diļe. D. Baraković, vil. 25. — *bbb) s glagolima što znače pružańe, prostirańe, znači kao u duļinu.* Pružena u dugo. Đ Baraković, vil. 105. U dugo se prostirahu s očasima. I. Zanotti, en. 16. Svudar zavrgo je slovo glasno ‚i' u kratko, ovako ‚i', a zglasno u diļe, ovako ‚j'. *Nepoznati pisac kod* S. Rose VII. — *bb) o vremenu. aaa)* diu, *uopće kad radńa što se izriče glagolom traje mnogo vremena.* Da vas bog vlada i shrani u dugo. M. Vetranić 1, 208. Voli prije reda umrijeti s prijekorom nego li u dugo živjeti. 2, 473. Neg ime u dugo da slove vili toj. N. Naļeković 1, 333. Tako vi ļubav taj u dugo budi stat. 2, 58. U dugo počtene gospodare hranila! M. Držić 393. I ako u dugo cijeć moje nesreće uzmuči sve drugo, smrt ma neće. F. Lukarević 13. Ne može sam jedan sve činit u dugo. 21. Govoriti na misi dugo ili hoteći misliti druge stvari u dugo, grijeh je smrtni. A. Komulović 21. Ja se bojim crva koji u dugo grize. M. Orbin 164. Ali u dugo ne umuknu među suzam i uzdasi. I. Gundulić 467. Car je dijete: stat' mu u dugo u odluci jednoj nije. 510. Spi u dugo. 1. Držić 121. Tko propuštuje u dugo izpovijes. 140. Živ se u dugo bit ne nadam. G. Palmotić 2, 150. Koji svoje drage za malo pokara a u dugo pomiluje. I. Đordić, ben. 118. Da pri stranpuću stoje u dugo. S. Rosa 80ª. Da jim ova *(duša)* u dugļe ne trpi. Ant. Kadčić 511. Toliko u duļe ostaju bez primļeńa sakramenata. J. Matović 159. Ja se hoću u duļe zabavit u razgledańu ovega cvijeta. A. Kalić 422. Da je paričaje u dugo i u

mlogo! *Nar. zdravica u* Nar. pjes. vuk. 1, 81. Zazvoni misu, pak nakon malo stane klecati i u dugo. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1878. 175. — *bbb) trajaće vremena shvata se metaforički kao micaće ili kao pružaće, prostiraće.* u dugo *stoji s glagolima koji uprav znače micaće, kao n. p.* ići, poći, proći, otići. Ovo pomaŕkaće bilo bi u dužije prošlo. B. Kašić, rit. 15a. Zašto ćeš naći u dugo idući sve suprotivno. M. Radnić 189a. Živ|enje moje ... produžilo se jest, pošlo jest u dugo. A. Vitaljić, ist. 447. Kad te maže, loji, tiče, ko i liječnik u dugo ide. J. Kavańin 31a. Ako ludo propustimo, ter otide stvar u dugo, bestužanstvo svi krivimo samo naše. N. Marči 72. *produljiti.* Koji ... ta zavêt u dugo produžio jes. Š. Budinić, sum. 66. Da se prodiļi *(život)* u dugo. M. Orbin 57. *voditi.* Pravdu u dugo vodi. Š. Budinić, ispr. 82. *nositi.* Bog jih sliša i do mala nosi u dugo ńih karati. A. Vitaljić, ist. 246a. Htil je do malo vrimena jošće nositi u dugo ono pedipsanje. 252. — *ccc) s glagolima* dodijati, dosaditi, ne trpļeti *itd.* u dugo *kao da zamjeńuje cijelu rečenicu: kad (što) dugo traje.* Slasti sve na svit u dugo domore, a celov dosadit nigdare ne more. D. Rańina 21a. Er ovdi u dugo ne trpi nijedna stvar. 130b. I svaka na svit stvar u dugo dodije, a mudros nikadar; taj se u ńoj slas krije. 132a. Neka toj djelovanje ne bude mu u dugo dosaditi. M. Orbin 52. — *ddd) i u ovom primjeru i u drugijem ovakovijem treba shvatiti značeńe kao kod ccc).* Nu u dugo neć' uteći od ovijeh naših sila. I. Gundulić 491. — *eee) vidi* udiļe, udi]. — *cc) o govoru, vidi i* b, *b) bb). aaa) ističe se ujedno da govor traje mnogo vremena (vidi i bb) aaa)) i da se sastoji iz mnogo riječi.* Od proklestva u dugo govoriti hoćemo. Š. Budinić, ispr. 12. Stvari u duļe upisane. B. Kašić, zrc. 7. Ali ma svijes čemu u dugo razložeći riječi gubi? I. Gundulić 135. Kako isti tumačite] Titelmano u dugje svrh toga tumači. A. Vitaljić, ist. 14. Čistoću svoju u dugje povida. 50. U dugo ‚diffuse'. A. d. Bella, rječ. 256b. U dugo ‚pluribus verbis'. 446b. Kojijeh u dugo niže i pribraja opat Ivan. I. Đorđić, ben. 9. Ovako se imaju u diļe istomačiti. 153. U duļe ću vami sada sve skazati. A. Boškovićeva 23. Ne samo u dugo, dali mučno pisana. J. Matović v. Koja pastir moći će obilno i u duļe istomačiti. 364. Dopušti mi, da ti ja u duļe prikažem ovi bogati dar. A. Kalić 496. — *bbb) s glagolima što znače micaće ili pružaće (vidi i bb) bbb)) u metaforičkom smislu. takovi su glagoli n. p.* zaći, zalaziti. Zađoste u dugo, ži t' ja mi rec' što bi. N. Naļešković 1, 286. Ne zalaz' u diļe, mâ je ovo odluka, neka ide stado žļe i stoka i muka. I. Gundulić 142. U toliko sasma u dugo zašo bih. I. Đorđić, ben. v. Kratčina od pripovijedańa ne dopuštava mi zalazit u dugo. 92. — proći. Neću proć' u dugo, da zlo ne imaš. N. Naļešković 1, 334. — voditi. I u dugo da ne vodim što bi imao rijeti tebi. P. Kanavelić, iv. 225. — prostrijeti, prostrijeti se. U duļe ne prostrijeti pjesni. P. Kanavolić, iv. 585. Ne prostirem se u diļe, nego vas molim. N. Marči 4. — *dd) u ńekijem primjerima komparativ znači što i* daļe. Nakon tri misoce da se druzi promine, li takoje u diļo po osam. Stat. poļ. ark. 5, 247. Ka je na peto, da se daje od ńo deseto; li po taj način u diļo od ostaloga. 258. Kada so običano štogod ište u duļe naprodujući. J. Matović 511. — *g) u loc. s prijedlogom u. u jednom primjeru gdje znači što i u dugo kod f) cc) aaa).* Ondi je razlučitije i u diļomu rečeno. M. Divković, bes. 86b. — *h) u acc. s prijedlogom za:* zâ dugo. *ńeki pisci shvataju kao da je jedna riječ i pišu* zadugo. — *samo o vremenu. aa)* diu, *znači da radńa traje mnogo vremena.* Ni jedno ni drugo stojati za dugo ne more. N. Dimitrović 10. Zašto ne mogu s nami za dugo stajati ni pribivati. M. Divković, bes. 66b. Zao dobitak ne može biti za dugo. M. Radnić 137a. Kuća sagrađena svrhu slabe zemļe ne može se držati za dugo. 525a. Da se molitva čini za dugo s velikim ustrpļenjem. I. Gršić 20. Koja *(bolest)* za dugo dura. J. Filipović 3, 335a. Što godi čovik za diļe stoji u grihu, to ga oni pritežе na druge. F. Lastrić, ned. 198. Kako gubavac, što godi zadiļe svoju nemoć sakriva ne tražeći likarije, to mu se većma uzmloža i mučnije izliči. 350. Zašto Mojsija pozadugo zaostade na planini kod boga. E. Pavić, ogl. 125. Da bi za dugo živjeli. J. Matović 373. Treba zaduže kuvati. Z. Orfelin, podr. 454. Premda bube ne živu za dugo. J. S. Reļković 242. Malo bilo, za dugo ne bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 475. No za dugo care začamao. 2, 171. Za dugo mu Marko ne mučao. 2, 233. Jer ti neću bolovat' za dugo. 3, 512. Putujući tako za dugo. Nar. prip. vuk.[2] 238. Kad dijete ne može za dugo da progovori. Vuk, poslov. 226. — *bb) kod glagola što znače odgađaće pokazuje rok.* Da se ńima sakramenat za dugo ne odmakne. B. Kašić, rit. 6. Al' za dugo svadbu odgodio. Nar. pjes. vuk. 2, 593. *vidi i drugi primjer kod cc). — cc) može imati uza se i genetiv supstantiva što znači vrijeme.* Koja kliju za duļe vrimena. J. S. Reļković 217. A za dugo roka ostavio. Nar. pjes. vuk. 3, 193. — *dd) pošto se shvata kao jedna riječ, može imati pred sobom i prijedlog* u. Dao ti bog, domaćine, svako dobro u zadugo. M. D. Milićević, živ. srb. 2, 17. Rod ili koren od klekovine kuvaju u zadugo i piju mesto vode. 45.

II. *adv.* dûgo, *komp.* (dļê), dļê, dûgļê, dûļê, dûžê.

1. *vidi* I, 1. *samo u tri primjera: u prva dva o vremenu, u trećem znači: daleko.* Kad li se protegne stvar koja dugo dan. M. Vetranić 2, 352. Za koju se je deset godina dugo tirao *(možebiti po ńemačkom).* M. A. Reļković, sabr. 30. Načini jedan korak i već je bil tristo mi] dugo od ńih. Nar. prip. mikul. 40.

2. *vidi* I, 2. *a) o mjestu u pravom i u prenesenom smislu.* Jazik dugo prostirući. M. Marulić 287. Crkva ... razlêla se jest po svêtu dugo i široko. Š. Budinić, sum. 13a. Kud igda diļe mogla bi se pružiti slava naša? F. Lastrić, test. 232b. Ne steri mi dugo ni široko. Nar. pjes. vuk. 3, 512. Svo je selo znalo događaj šire i duļe nego li Bistra. S. Ļubiša, prip. 144. — *b) o vremenu. aa) uopće.* Po mladom leti prvi dan počamši tako diļe do dvadeset dan. Mon. croat. 136. (1489). Dugļe govoriti svakoga ne slači. M. Marulić 123. Koliko koli dugļe stoji v grihu. Naruč. 73a. Inako er dugo neće bit' život moj. N. Naļešković 1, 298. Neg čini, da dugo bude mi život tvoj. 2, 64. Da zvrhu zemļe dugo živiti budeš. Katch. 1561. 8a. Teško mi jest dugļo ovako stati. F. Vrančić, živ. 23. Koji se često i dugo spovijedaju. A. Komulović 3. Htijahu ga diļe uživati. B. Kašić, iń. 25. Prid smrt duļe moļaše. P. Posilović, nasl. 153a. A duļe trpiti v gradu nam ni moći. P. Vitozović, odil. 5. Jer duļe živiti srića im dala. 13. Da budu diļe oči mo cviliti. B. Betera, ćut. 15. Nij' svud dugo lov loviti. J. Kavańin 130b. Rad bih duļe s tobom stâti. 420b. Bojeći se da no uvridiš boga smrtnim grihom, ako diļo budeš živiti. F. Lastrić, ned. 142. Miļdau da će oni voću plaću do-

biti budući da su duļe poslovali. E. Pavić, ogl. 584. Mogu dugļe uzdržat svoju pravednost od kuge grīha. Blago turl. 2, 222. Što ja duļo promišļavam. M. A. Reļković, sabr. 6. Koji je duļe živio nego je mislio. 16. Pak te bog duļe čekati neće. 68. Istina bog rad bih da još dugļe žive, niti bi falil reć da me i prežive. M. Kuhačević 76. Koliko dugo stajat će čistilo? Do poslidńega Isukrstova došastja a ne više ni duļe. I. Velikanović, uput. 1, 312. Nek podugo na suncu se pari. J. S. Reļković 249. Ono će mu tako i ostati i poduļe vridnost svoju dati. 250. Da b'ste dugo poživjeli! Nar. pjes. vuk. 1, 7. I ti, majko, dugo živa bila! 1, 235. Sedila je dugo mlogo za devet godina. 1, 607. Gdje vam dugo bolovati neću. 1, 615. Simeune, dugo jadan bio! 2, 68. Nije rašta, brate, čekat duļe. 3, 320. Jer mi nije dugo za stajańe. 3, 396. Dugo ti se ime spomińalo! 4, 237. — *bb) vidi* I, 2, b, *b) bb)*. Zatim ukaza joj duļe uzrok svojeg poslańa. E. Pavić, ogl. 473. — *cc) s glagolom* biti (budem); *subjekat je infinitiv glagola što znači govoriti ili pisati. radi značeńa vidi* I, 2, b, *b) bb) i cc), i isporedi* I, 2, b, *a) ee)*. Od ostalih divic dugo bi govorit. M. Marulić 220. Dugo bi, jaoh, bilo, sve moje nesreće da t' skažu, ma vilo. N. Naļešković 2, 97. Ča bi odveć dugo bilo pisati. F. Glavinić, cvit. xv. Dugo je brojit bojna dila i kriposti ńe moguće. Ġ. Palmotić 2, 167. Dugo 'e bane i despote brojit. J. Kavańin 192a. Dugo bi bilo od svega govoriti. F. Lastrić, svet. 28a. Od kojih bi dugo bilo govoriti. M. A. Reļković, sat. A 2b. — *dd) do* dugo, *vidi* 1. do, I, 2, b, *a) bb)*. — *c) uz glagol* putovati. *vidi* I, 2, c. Otidoše, dugo putovaše. Nar. pjes. vuk. 3, 302. — *d) daleko. vidi* I, 2, d *i što je sprijeda kazano kod komp.* diļi. *aa) vidi* dalek, 3, a, *a) (str.* 235b-236a). Oteći dlgo nikamo zajti. Korizm. 98a. I ti, o otmansko samosiļe, . . . da prostereš sabļu diļe, ne ima viku straha od boga. I. Gundulić 571. Od boga se odmeće naj diļe u pakao. I. Ančić, vrat. 109. Ne bude se diļe pružao. A. Kanižlić, kam. 314. Al jurve kraļ, komu do srca bijaše došlo, da se diļe ne puščaju Moskovi. I. Zaničić 207. Nauk neću ni po što većma pružiti i diļe rastrijeti. I. Jablanci 14. Dok diļe putom hodijau, dojdoše k jednoj vodi. Đ. Rapić 71. Ali paša sve diļe izmiče. Nar. pjes. stojad. 2, 91. — *bb) vidi* dalek, 3, a, *b) (str.* 236a—237a). Tako jedna duša koliko je diļe od stvari svitovńe. S. Margitić, fal. 206. Diļe stani, Jakšiću Ščepane! Nar. pjes. petr. 2, 654. Jesu l' dugo bijeli dvorovi? Nar. pjes. istr. 2, 126. Nisu mogli na večor doma poć, aš ńin je bilo dugo, zato odluče va selu prenoćit. Nar. prip. mikul. 58. Što pas duže na repu (sjedi), to ovce sve diļe. Nar. posl. vuk. 359. — *cc) vidi* dalek, 3, a, *c) bb) (str.* 237a) *i* 1, c, *a) (str.* 232a). Koji mi je diļe rodjak. M. Divković, nauk. 238b. — *dd) vidi* dalek, 3, c *(str.* 237ab). Kud ćeš diļe? A. Kanižlić, kam. 251. Hodimo diļe u jednu bašču. Đ. Rapić 241. — Dugļe u molitvi napridovati. I. J. P. Lučić, doct. 38. A poslušaj diļe. Đ. Rapić 79. A telići od šeste nediļe neka mater ne sisaju diļe. J. S. Reļković 94. Sitvu lana ne otežu diļe. 128. Tko će trpit diļo glad i žeđu? Nar. pjes. juk. 45. — Duļe vaļa da . . . I. Jablanci 128. Vrime diļe misecma se dili. J. S. Reļković 8.

2. DŪG, *m.* debitum. — -u- *stoji mješte ńegdašńega* lь. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* dúgu, *u gen. pl.* dúgā, *i u svijem padežima množine kad se umeće* ov: dūgovi, dugóvā, dugòvima, dūgove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dlъgъ, *rus.* долгъ, *češ.* dluh, *pol.* dług. — *Oblici s* -u- *dolaze od kraja* xiv *vijeka:* dugъ. Mon. serb. 232. (1398); dugove. Spom. sr. 1, 175. (1414); *prije toga piše se* -lъ-, *n. p.* dlъgъ. Mon. serb. 45. (1254); dlъgovo. 170. (1362); dlъgъ, dlъge, dlъgovêh. Glasn. 27, 286. (1351); *a i poslije (osobito u knigama pisanima miješanijem jezikom):* dlъgovь, dlъzêhъ. Spom. sr. 1, 118. (1413); dlъgъ. Mon. serb. 330. (1427); dlg. Mon. croat. 87. (1460); dlge. Korizm. 85a; *ali uz te ima i oblika s* -uo- *(kao i kod drugijeh rijčći u kojima dugo* u *stoji mj. ńegdašńega* lь) *pouzdano* xvi *i* xvii *vijeka:* duog. N. Rańina 167b; duoge. M. Divković, nauk. 79a. 92b. 171b; duogom. bes. 320b; duog. M. Radnić 15a. 20b. 154a. 381b; duoga. 147b; duogove. 146b. 220b; duogovom. 41a (duoga, duogomь. Mon. serb. 102 *god.* 1332 *nije pouzdano, jer je u poznijem prijepisu).* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚debitum'), *u Mikaļinu* (dug, što tko ima dati ‚debitum, aes alienum'; dug, što tko ima imati ‚nomen, pecunia credita'; dug od službe, što je tko držan poslužiti ‚officium servitutis, mancipatio'), *u Belinu* (‚debitum'; velik dug, težak dug ‚magnum aes alienum' 245b; ‚debitio' 280a; ‚obligatio' 517b), *u Bjelostjenčevu* (‚nomen debitae pecuniae, debitum, aes alienum; creditum, nomen, fides'), *u Jambrešićevu* (‚debitum'), *u Voltigijinu* (‚debito' ‚schuld'), *u Stulićevu* (‚debitum, aes alienum, pecunia debita, officium, munus, servitus, obligatio, nomen'), *u Vukovu* (‚die geld-schuld' ‚debitum'), *u Daničićevu* (dlъgъ ‚negotium; culpa; debitum').

1. debitum, *što treba vratiti ili dati ili učiniti drugome, i stańe onoga koji treba da vrati ili da ili učini.*

a. debitum, pecunia debita, aes alienum, *kad ko ima u sebe što tuđe (osobito novce) te treba da vrati vlasniku. a) ono što treba vratiti. aa) uopće.* Upitajte, kako nam je dug velik. Mon. croat. 79. (1451). Ostavi duga 330 groša na monastiru Voļavči. Rad. 1, 183. (1759). Bre đaure, daj gotovo, štogod ima duga. Osvetn. 1, 22. — *bb) kao objekat s glagolima koji znače: vratiti.* Postavi ga u tamnicu dokle vrati duog. N. Rańina 167b. mat. 18, 30. *platiti:* Do koli se isplati vьsь dugъ zgora rčenêj. Mon. serb. 232. (1398). Ja bihъ radь da bihъ dugove platilь. Spom. sr. 1, 175. (1414). Ima pojti doplatiti dug, ki ima z gospodinom. Mon. croat. 247. (1545). Trijeba će bit plaćat duge. M. Držić 299. Ako bi duge ne platil. F. Glavinić, svitl. 78. Daklen vaļa duge isplatiti. J. Banovac, prip. 110. Ele dužnik vaļa da onomu komu so zadužio dug plati. F. Lastrić, ned. 78. Kad se broji, i dug plaća. V. Došen 58a. Dug neplaćen grijeh neoprošten. Nar. posl. vuk. 71. Mrtva glava dugova ne plaća. 183. *dati:* Jedna glava dva duga ne dava. Osvetn. 2, 43. — *b) stańe onoga koji treba da vrati i (moralna i druga) sila po kojoj treba da vrati. aa) uopće.* Ako Bošńanin bude duožanь a pobegne izь Bosne z duogomь. Mon. serb. 102. (1332 *u poznijem prijepisu).* Što imь jestь dlъžno carstvo mi za moj dlъgъ. Glasn. 27, 286. (1351). Lezi bez večere, da ustaneš bez duga. (D). Poslov. danič. 54. I dug na vrat uzvaliti, da ga neće već svaliti. V. Došen 151b. Ako je dug, odužio sam, ako je red, odrodio sam. (Više nijesam dužan ništa). Nar. posl. vuk. 3. Ako kuća izgori, dug na oģak izlozi. 5. Dug je zao drug. 71. — *bb) o čeļadetu koje treba da vrati, kaže se: aaa) da je* pod dugom. Jošte pod dugom stojeći. M. Divković, bes. 320b. Tako je pod dugom platiti. J. Filipović, prip. 3, 152b. Da ne ostave dice svoje pod dugom. F. Lastrić, ned. 132. Koji so pod dugom nađe. svet. 126a. Čovjek pod dugom

ne može da se na nogam održi. M. Pavlinović, rad. 120. — *uz glagol koji znači micańe kaže se* pod dug. Ako smo po naši' grisi' pod dug unišli *(metaforički, vidi* d). J. Filipović 3, 273a. — *bbb) da je* u dugu. Ti koji si vas u dugu do vrh glave. B. Zuzeri 229b. Ti si na krdu djece i u dugu do ušiju. S. Ljubiša, prip. 265. *amo spada i ovo:* Čeljade u duzijeh zaputjeno. B. Zuzeri 229b. — *ccc) ovakijem i drugijem sličnijem rečenicama:* Ako u tešku su ini vaju, er su ih duzi priklopili. I. Gundulić 246. Budući pritisnuti od dugova. J. Matović 405. — Ako bi vpal ki v niki dug. Zak. vinod. 57. Palissy upao u dugove. M. Pavlinović, rad. 24. Zapav u dugove. 108. Kad si u prvi dug pao. 120. Nikad nisam zagazio u dug. 121. Gazi u dugove. 122. — Čovjek dugovima obastrt. 120. — *cc) kod glagola što znače: dati, prodati itd.* u dûg *znači da onaj koji prima treba da poslije vrati ili plati.* Dati u dug. A. d. Bella, rječ. 395b. Dražje prodajući u dug neg za pineze. Ant. Kadčić 261. Iz koje se daju pinezi u dug svakomu. 296. *tako je i ovo:* Ure bježe i broje se u dug (pereunt et imputantur). M. Pavlinović, rad. 56. — *dd) dug se može oprostiti, prostiti:* Smilovavši se gospodin na slugu onoga, pusti ńega i dug oprosti ńemu. I. Bandulavić 181b. mat. 18, 27. Dug ne oprosti, ki odkud platit ne ima. J. Kavańin 12b. Praštau se dugovi. Ant. Kadčić 375. Bog grijehove a car dugove! (Odgovori se kad ko reče kome za što: oprosti! U Boci i u Crnoj Gori). Nar posl. vuk. 17. *otpustiti, pustiti.* Smilova se tadaj gospodar sluzi ovomu i pusti ńega i dug mu pusti. N. Rańina 167b. mat. 18, 27. Slugo zločesta, vas dug pustih tebi. I. Bandulavić 182a. mat. 18, 32. Ne kti odpustiti svomu iskrńemu jedan malahan duog. M. Radnić 381b. *darovati:* Darova objema dug. N. Rańina 85a. luc. 7, 42. — *ee) čeljade se može odužiti (izdužiti) duga.* Tako češ se odužiti duga. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Ko se duga ne oduži, ta se tuge ne otuži. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 153. Ko se duga ne oduži, taj uvijek tuži. V. Bogišić, zbor. 570. Duga nas izduži. Đ. Baraković, jar. 120. Duga se izduže. vil. 118. *odrijèšiti:* Podveza ga je ili odrišio pod oli od duga za vratiti. Ant. Kadčić 260. *izvaditi se od dugova:* Hoće da se izsvadivš odь dlьgovь plati. Spom. sr. 1, 118. (1413). — *te po tome čeljade može biti ‚čisto, prosto, slobodno' itd. duga.* Ako Bošńanинь uhiti u Dubrovčanina za końa, a oнь bude okraden, a pravi Dubrovčaninь: Mo(j) je koń vlašti . . . vo|a prěseže samošestь, čistь duoga da bude. Mon. serb. 102. (1332 *u poznijem prijepisu).* Crikva je prosta i slobodna toga duga. Mon. croat. 93. (1463). — *ff) u ovijem se primjerima* dug *shvata kao kolektivno ime:* Ogulen naj poslije i pun duga udri u psovke suproć bogu. B. Zuzeri 56a. A kad drugi pun je duga. V. Došen 115a. *tako je i u prva dva primjera kod bb) bbb).*

b. debitum, officium, *što ko treba da učini, jer ga na to siluju moralni zakoni, samo ńegovo moralno osjećańe; i ńegovo staňe (moralna sila). vidi i* dužnost, držanstvo. *a) uopće.* Dug sinovaljuditeljem svojim jest, da . . . S. Budinić, sum. 35b. Dělo i dug naš jest učiti. 128a. Post što postimo, ono što je crkva naredila, dug je i koristan za spasenje. S. Margitić, isp. 29—30. Pokli ono je dar nebeski a ovo dug od svijeh umrlijeh. I. Đordić, bon. 43. Moći dugu tvomu apoštolskomu lakše odgovoriti. J. Filipović 3, vi. Svemogućemu blagodarniku uzmakne poklon časti i harnosti tko je ni za dug ni za platu bio od ńega priobilno uzdaren. S. Rosa 3a. Moći naučiti, kako je ńegov dug, svoje stado. Ant. Kadčić 139. Ako se tomu biskupi ili dug i zakonit običaj ne opiru. 239. — *b) o ovakovom se dugu kaže da se čini, vrši.* Ako i čineći tvoj duog, mrmja se od tebe. M. Radnić 15a. Neka činim ja moj duog. 20b. Dužan je drugu *(pokoru)* pitat za izvršiti svoj dug. M. Dobretić 255. — *c) s ovakovijem značeńem shvata se metaforički kao da spada pod* a. Ne možem se odrišiti od takova držanja i duga. M. Jerković 27. Svi tvoji grisi jednako stoje pod istim dugom da budu ispovideni. Ant. Kadčić 214.

c. debitum conjugale, *u teologičnom jeziku, shvata se metaforički kao da je značeńe kod* a. Ne vraćajući dug ženi svojoj. Š. Budinić, ispr. 66. Ne mogući se žena uzdržati, muž joj je držan dug vratiti i g ženi pristati. M. Divković, bes. 162a. Ovo je dug ženidbeni, ovo je ńiov ugovor na vinčańu. J. Banovac, razg. 79. Hoće da dug muževlji ńoj ne zakratjuje. A. d. Costa 1, 155. Dug postelni. I. Velikanović, uput. 3, 219. Kad god bi jedno drugomu zanikalo i ne dalo dug ženidbeni. M. Dobretić 537.

d. *što ko treba da učini ili da dade kao naknadu za ńešto što je skrivio, pa po tome može značiti i krivicu, grijeh. shvata se (metaforički) kao da je isto značeńe kao kod* a. I duhovnomu dlьgu kozmici da ne sudetь. ašte li kto obrěštetь se otь kozmikъ sudivъ crьkovnomu dlьgu, da platitь 300 perperъ. tьkmo crьkovь da suditь. *(vidi i drugi primjer kod* 5). Zakon. duš. šaf. pam. 30. Kto pozove krivca prědь sudije, pozvavь i ne pojdetь na sudь, nь ožidajetь vь domu, onzi koji jestь pozvanь prijdetь na rokь prědь sudije i otstoji se po zakonu, tьzi da jestь prostь otь togaj dlьga, za koji je bilь pozvanь. 36. Jerbo je Isukrst platio dug za ńih. M. Orbin 80. Meni misli boles daju, er zaplatit' dobrijem dili, stotijem dijelom, jaoh, ne mogu teške duge, zlobu mnogu. I. Gundulić 246. Jedan grišnik pritisnut duzi. P. Radovčić, nač. 172. Čini mnogo puta bolest ponovljeńe duše i promijeńenje života i diže duogove duše. M. Radnić 146b. Er ja hoću pravdi tvojoj ov veliki dug platiti. A. Vitaljić, ost. 300. Što učinimo osobito, ono je za dug i za pokoru. S. Margitić, isp. 30. Grihe zovemo dugove. I. Grličić 24. Dogod je u grihu pod ovim je dugom. F. Lastrić, svet. 126a. Ostanu pod dugom pravdi božijoj pokoru izvršiti vrimenitu. 127b. Ako su veliki dugovi griha mojih. A. Kanižlić, bogoljubn. 219. Da će gospodin vam prostit vaše grijehe, ter odpustit sve dugove koje imate s ńegovom pravdom. Đ. Bašić 102a. Odkle se može zadovoljiti dugu učińenu po grijehu. J. Matović 501. Plaćaju dugove i dužnosti koje imadu prama bogu. M. Dobretić 369. *i u očenašu.* Odpusti nam duge naše. Naručn. 78a. Kateh. 1561. A 5a. F. Vrančić, rječ. 127. *itd.* Odpusti nam naše grihe ali dlge. Korizm. 85a. I odpusti nam duogo naše . . . što je duog, nego li grijeh? M. Divković, nauk. 92b—93a. Odpuščenje naših dugov ča su grisi naši. P. Radovčić, nač. 97.

e. necessitas, *što ko treba da učini ili podnese, jer se od onoga nikako ne može sačuvati.* Koji opet oživiše, oživiše s dugom opet umrit. J. Filipović 1, 110a. — *i ovo se shvata metaforički kao da spada pod* a. Kada budeš doplatiti dug smrti ulazećoj. L. Terzić (B. Pavlović) 16. A da smrti dug isplati jerebo se približaše. P. Knežević, živ. 13.

2. *suprotno značeńu kod* 1, *ono što po pravdi treba da ko primi od drugoga, i ńegovo staňe prema onome što treba da primi i prema čeljadetu od kojega treba da primi.*

a. pecunia credita, nomen, *ono (osobito novci) što je čije te se nahodi kod drugoga, isporedi* 1, a. Iskašo na carstvu mi razloge i dlьgo što su imali s carstvomь mi i razloži se carstvo mi š nimi o vsěhь razlozěhь i o vsěh dlьgověh što je carstvo mi imalo š nimi. i učini carstvo mi š nimi razlogь i osta imь carstvo mi dlьžno 7 tisućь 7 sьtь per*(pers)* venetьčkihь. Glasn. 27, 286. (1351). Da ne napadьnetь dlьžnikь na ženu ili na sirote plačьne, ašte i carsky dlьgь jestь ili sьborny, prežde 15 dьni donьdože utolitь se vreme plačьno. Zakon. duš. nov. 38. Što godě je imalь Stěpanišь po ljudehь gospodьstva ti na dlьzěhь molimo ti gospodьstvo da ně voljanь nitko uzeti. Spom. sr. 1, 118. (1413). Da rečene dukate ne moremo udržžati za nědnoga člověka volju ni za ratь ni za strahь ni za dlьgь ni za prědlьžje. Mon. serb. 330. (1427). Prid dugom bižim ja općinske komore. M. Marulić 276. On mora još silne novce na dugu imati. M. A. Rejković, sabr. 21. — *ovakovi se dug pita:* Nigdore ne mozi prositi duga učińena za dvor. Zak. vinod. 79. Od prokleta iskati dug. A. Bačić 196. *uzima:* Gdě godě si imaju Dubrovčane poklade a ili dlьgove u zemļi carьstva mi, da s*(i)* ihь uzimaju po zakonu. Mon. serb. 170. (1362). Da uzme duog od Gabela što mu bješe zajmio. M. Divković, bes. 517a.

b. *vidi* 1, c. *(Žena)* nima potribovati od muža duga. Naručn. 67a. Ako muž prosi dug *(od žene)*. 87b. Pitati od toga muža zavečana dug od posteļe. Ant. Kadčić 409. Čuvati se od iskańa duga ženidbenoga ili posteļnoga. I. Velikanović, uput. 3, 26.

3. *oba su značeńa kod* 1 *i* 2 *ujedno.* Da bratja ali ini dionici dokle se godir ne razdile, tada im je sve zajedno: i dobro i zlo, i korist i šćeta, i duzi, komu su dužni i tko je nim dužan. Stat. poļ. ark. 5, 250. Nijedno od ńi nit bi moglo pitat ni davat duga ženidbenoga. M. Dobretić 531.

4. lis, *sudbena raspra. postaje dalјem širećem od predašńega (kod* 3*). — ovako je značeńe bez sumńe u ovijem primjerima:* Počašo govoriti govoreći: ‚Gospodo, imili smo dugovanje parno u stoli Srbskom mej sobom u dugovanji vinogradov, i dvigli smo se iz stola Srbskoga prid vas; upitajte nam pristava, k*(a)*ko nam je dug tekal, t*(e)*r nam otlučite ča je pravdi i zakonu hrvackomu ugodno‘ . . . Porotnici jesu prosili obiju stranu, da im dadu u ruke ta dug prez rote načiniti. ke strane tako da su i pustili ta dug nim u ruke da ga oni načine prez rote . . . Ki mi vse zgora rečeno tečenjo toga duga po pristavu slišavši i razumivši, bi nam v*(o)*diti pravo, da se ta dug nima dopitati ne iznašadše istinno . . . Mon. croat. 79—80. (1451). *možebiti i ovdje (ako ne spada pod* 1, d): Otь nyńa da jestь porota i za mnogo i za malo. za veliko dělo da su 24 porotьci, a za pomьnny *(pomańi)* dlьgь 12 porotьcь, a za malo dělo 6 porotьcь. i tizi porotьci da nesu voļьni umiriti nikoga razvě da oprave ili da okrive. Zakon. duš. šaf. pam. 42. — *vidi i kod* 5 *i* dugovańe.

5. *Daničić* (rječ. 1, 274) *tumači* negotium *u ovijem primjerima:* Da koji dlьgь bude medu mojimi ļudьmi i medu Dubrovьčani . . . da se to isьpravi sь pravinomь po staromu zakonu. Mon. serb. 45. (1254). Za duhovny dlьgь vsakь člověkь da imatь povinovenijo i poslušanijo kь svojemu arhijereju. ašte li kto obrěštetь se sьgrěšivь crьkvi ili prěstupivь čto ļubo otь sego zakona, da povinetь se i ispravitь crьkvi. Zakon. duš. šaf. pam. 29. Ašte su otroci, da se sudetь prěd svojimi gospodari, kako ļubetь, za svoje dlьgove. a za carevě da gredutь prědь sudije: za krьvь, za vražđu, za tati, za husarě i za prějomь ļudskyj. 38. *ali na sva tri mjesta može se i drukčije razumjeti: na prvom* dug *može spadati pod* 3 *ili pod* 4, *na drugom i trećem pod* 1, d *ili pod* 4. *s toga se ne može reći da je značeńe ‚negotium‘ dosta potvrđeno, premda ga još potvrđuje i mag.* dolog, *posao, stvar, koje je očito uzeto iz slavenskoga jezika. vidi i* dugovati, dugovańe.

1. DŪGA, *f.* arcus pluvius, *luk šaroviti koji se vidi na nebu s one strane gdje je kiša, ako sunce sja za ločima onome koji gleda.* — -*ustoji mješte ńegdašńega ą.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dąga, *bug.* dъга, *rus.* дуга *(luk, duga), malorus. i češ.* duha *(isporedi i lit.* dangus, *nebo).* — *U svijem je rječnicima, osim Jambrešićeva i Daničićeva.* U oblacijeh *(bog)* prislavan na duzi sjedeći. M. Vetranić 1, 291. U drobahnoj rosi sjedeći vrh duge. 2, 189. Duga biše oko stola. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178. apoc. 4, 3. Prikazati će se luk duge moje. B. Kašić, rit. 333. Skaži dugu od milosti, nebeski luk od liposti. M. Gazarović 100. Glasnica je od vedrine podnosita svijetla duga. G. Palmotić 2, 17. Sunce objavi mirnu dugu. I. Đordić, uzd. 135. Duga koja se u oblaku u vrime kiše ukaže. A. Bačić 443. Zatim razapne se duga priko pô neba do zemļe. M. A. Rejković, sat. L5a. Srbi kažu, da muško prode ispod duge, postalo bi žensko, a žensko da prode, postalo bi muško. Kad se pokaže duga, kašto djeca pjevaju: Ko ne vidi duge, ne vid'la ga majka do Petrova danka. Vuk, rječ. 143a.

2. DŪGA, *f.* dolii lamina, *jedna od nakrivļenijeh daščica, od kojijeh se bačve grade, tal.* doga. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dūgā. — *Od* xvii *vijeka (u starijem primjeru kod* bačva, I, 143b *stoji griješkom* dugi *mješte* dogi), *a između rječnika u Mikaļinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 274b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* I sve duge i dana iznutra sastrugati. Z. Orfelin, podr. 64. Duge izmeniti. 99.

3. DUGA, *f. vidi* 2. dug. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sagrišio sam, uduživ sam se: duge su moje velike. B. Kašić, nač. 38. On nas je naučio i nukao da pitamo odpuštenje od duga našijeh, er ti jes on platio za nas. plata jes vele veća nego su duge. 39. — *nepouzdano.*

4. DŪGĀ, *f. ime mjestima. a) u Crnoj Gori. aa) planina i klanac prije u Hercegovini (kaže se i* Dūga *kao da je pravi supstantiv s dat. i loc.* Dūgi *i* Dūzi). Ono počińe od Vojnika u severnom Nikšiću. Vojnik se podiže, gledajući ga s juga, na dva i po sahata severo-zapaduo od Onogošta od koga se opet velika kosa severo-zapadno protеže naj pre i to zadugo, pod imenom Duga . . . Duga, Utes, Somina i spomenuta kosa okružavaju dolinu Goliju. Glasn. 20, 299-300. Prelećeše Dugu i Goliju. Nar. pjes. vuk. 4, 502. *i u Vukovu rječniku: Dūgā,* 2. nekaka planina u Hercegovini. *radi mnogijeh i čestijeh bitaka klanac se u narodnijem pjesmama zove* Duga krvava: Pod Goliju u Dugu krvavu. Nar. pjes. vuk. 4, 381. Čekaj ńega u Dugoj krvavoj. 4, 382. *te je Vuk mislio da je ovako ime onom klancu i tako ga je zabilježio u rječniku:* Dūgā krvāvā, dolina u Hercegovini. — *bb) selo u Bratonožićima.* Glasn. 40, 21. — *cc) manastir u Kučima. u Vukovu rječniku.* — *b)* ‚Dьga‘, meda je Altinu išla ‚podь Dьgu‘ (Mon. serb. 94 *god.* 1330). D. Daničić, rječ. 1, 274. — *c) niva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1875. 519.

DÙGÂ BÀRA, *f. ime mjestima. a) pustara u Slavoniji u podžupaniji ostječkoj.* Pregled. 100. — *b) zemja pod vinogradima u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vinograd u Dugoj Bari. Sr. nov. 1866. 435.

DÙGAČA, *f.* vrst smokava, koje su poduguljaste. — U Dubašnici na Krku.

DUGÀČAK (dûgačak), dugačka (dûgačka), *adj. uprav dem.* dug, *ali znači što i* dug. — *isporedi* dudačak. — *Akc. se mijeña u složenijem oblicima:* dûgačkî, dûgačkôga *itd.* — *Postaje od* dug *nastavkom* ak-ьkъ; *prvo* k *pred* ь *mijeña se na* č. — *Od* XVII *vijeka (vidi Bakšićev primjer kod* a, *b) aa)) a između riječnika u Voltiġijinu, u Stulićevu, u Vukovu. — U jednoga pisca* XVII *vijeka* č *se pred* k *mijeña na* š. Ako bi tko hotio brez haljine dugaške stati na božjih dilovanjih. M. Bijanković 95. Tko ne bude imati haljinu dugašku. 114. *tako je i sad po nekijem krajevima, n. p. u Dubrovniku (vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159).

a. *adj.*

a) vidi 1. dug, I, 1. Naj prije na onem prahu jedan rijez dugačak pet šes pedi potego je. B. Zuzeri 178a. Korabljica ova bi potreć aršin dugačka. E. Pavić, ogl. 134. Da je na dvi cipele dugačak. J. S. Reljković 20. Motila od pô fati dugačka. 104. Kopajte mi raku dva kopļa široku, četiri dugačku. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Koje su bile tako dugačke kao što je od prilike mislio da je more duboko. Nar. prip. vuk. 199.

b) vidi 1. dug, I, 2. *aa) o mjestu.* Jere bijahu čavli veoma dugački. P. B. Bakšić 125. Zlatni prami dugačkijeh plavijeh kosa. B. Zuzeri 52a. Koji dugačke haļine nose. A. Kanižlić, utoč. 381. Na daske koturi bijau postavļeni, kroz koje dugačke i zlatom obložene motke provučene bijau. E. Pavić, ogl. 133. Meću ńegov *(satirov)* obraz z dugačkim a grbavim nosom. M. A. Reļković, sat. A 6b. Fatiše se za puške dugačke. J. Krmpotić, pjesm. 11. Na glavu kalpak dugački. Nar. pjes. vuk. 1, 587. Crna struka, a dugačka puška. 3, 225. A dugačke puške izmoliše. 3, 308. Pa mi steri mekanu postelu, ni dugačku ni vrlo široku. 3, 522. Bješe Vuče b'jesan i dugačak. 4, 431. A dugački čibuk zapalio. Ogled. sr. 57. Nije zaludu bog ne dao kozi dugačak rep. Nar. posl. vuk. 214. Čuvajte se književnika, koji idu u dugačkijem haļinama. Vuk, mar. 12, 38. — *bb) o vremenu.* Koji žele dugačak život. M. Radnić VIII. Želiš dugačko sužaństvo. 168b. Put dugačke vječnosti. Pisanica. 96. Ne čini im se vrime dugačko kod gospodina Isukrsta. E. Pavić, ogl. 546. Dugačka tutńavina lomi se po oblaku. M. A. Reļković, sat. L 8a. Odvće dugačko govoreńe bilo bi. I. Velikanović, uput. 3, 51. Štede jer je dugačka godina. J. S. Reļković 294. Mlogi su dugačke bolesti trpili. B. Leaković, gov. 113. Izmedu kojih, ako bi se nika govoreńa ovoga dila sasma dugačka pripovidaocu i štiocu vidila. nauk. x. Što je potribito za ovaku dugačku neplodnost. A. Tomiković, gov. 13. — *cc) o putu, putovańu.* Činiš dugačka putovańa. M. Radnić 387a. — *dd) vidi* 1. dug, I, 2, e. U dugačko govoreći. M. Radnić 252a. Ako opremļeńe ide u dugačko. 529a. Ako bi nemoć otišla odviše na dugačko. M. Dobretić 267. — *u loc. s u češće nego kod* dug, *ali samo u jednoga pisca.* Pišući sveti Luka ubožstvo ńegova rodeńa u dugačku. M. Radnić 252a. Od ńega beside u dugačku i protegnuto. 252a. Sveti Luka piše u dugačku od kreposti onoga starca. 471a.

b. *adv.* dugačko (dûgačko). Koje bi dugačko bilo ovdi pisat. M. Dobretić 63. Jedna ista *(rič)* ovdi se kratko ondi dugačko javļa. J. S. Reļković XIV.

DÙGAČAST, *adj. dem.* dug. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGAČE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 30.

DÙGAČKÂ BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Dugačka bara, podvodno mjesto u ataru sela Žarkova u Makišu u predjelu Jedeku. Glasn. 19, 147.

DÙGAČKÂ MÈĐA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zabran u Dugačkoj Međi. Sr. nov. 1868. 421.

DÙGAČKÂ ŃÎVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1861. 228.

DÙGAČKÂ PÒĻANA, *f. šuma u Begaļici (u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

DÙGAČKÈ ŃÎVE, *f. pl. mjesta u Srbiji. a) u okrugu biogradskom u vračarskom srezu dva mjesta.* Dugačke Nive, ravno mjesto u ataru sela Kumodraža. Dugačke Nive, mjesto pod ńivama i livadama u ataru sela Leštana. Glasn. 19, 148. — *b) u okrugu smederevskom.* Niva u Dugačkim Ńivama. Sr. nov. 1867. 311.

DÙGAČKÎ, *m. prezime ili muški nadimak.* — XVIII *vijeka.* Mihajlo Dugački. (1706—1707).

DÙGAČKÎ BRÎJEST, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva kod Dugačkog Bresta. Sr. nov. 1867. 577.

DÙGAČKÎ ŔT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

DÙGAČKÎ TRÀP, *m. brdo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778.

DÙGAČKÔ BÎLO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Dugačko Bilo, dugačko malo mjesto na granici između sela Kumodraža i Velikog Mokrog Luka. Glasn. 19, 148.

DÙGAČKÔ PÒĻE, *n. ravan u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 876.

DÙGÂ DÒLINA, *f. polje u Kremnima (u okrugu užičkom u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

DÙGÂ GÒRA, *f. ime mjestima. a)* ‚Dluga Gora', selu je Ļubińu u Peku išla međa ‚na Dugu Goru' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 274. — *b) dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunškom, jedno blizu Generalskoga Stola.* Schem. segn. 1871. 49, *drugo blizu Otoka.* 52.

DÙGÂ GRÉDA, *f. livada u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1873. 472.

DÙGAHAN, dûgahna (dugàhna), *adj. dem.* dug. — *isporedi* dugašan. — *U Stulićevu rječniku.*

DUGAJA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Zemļa u Dugaji. Sr. nov. 1870. 269.

DUGÁJLIJA, *m. vidi* 1. dugońa. — *U Vukovu rječniku.*

DÙGÂ LÀZINA, *f. brdo u Srbiji u okrugu vranjskom.* Vrańska Reka ima dva izvora: . . . drugi je Mala Reka koja izvire u prisoju brda Plačevice i Duge Lazine. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 278.

DUGALIĆ, *m. prezime.* Sem. srb. 1882. 205. Znatniji bezi u Bosni jesu: . . . Dugalić . . . F. Jukić, zemļop. 142.

DUGALIJA, *f. a)* pokrivač platneni za krevet. u Krajini. F. Hefele. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dugaliji. Sr. nov. 1863. 110.

DÙGÂ LÍVADA, *f. ńiva u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1868. 121.

DÙGÂ LÚKA, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 305. — *b) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* 391.

DÙGÂḶKA, *f. duga puška. — U jednoga pisca našega vremena.* Ondje kapa, ondje puška mala, ńegdje borme spala i dugaḷka. Osvetn. 2, 57. Nu nit male ikom puške tajne, nit dugaḷke prislońene bajne. 4, 29.

DÙGÂ MĚĐA, *f. ime mjestima. a) zaselak sela Zdenaca u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1870. 390.

DÙGÂ MLÀKA, *f. potok u Hrvatskoj.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Rivum qui vocatur Dulga Mlaca'. Mon. ep. zagr. 1, 37. (1217). *na istom se mjestu pominu kao bližńa mjesta Prevlaka, Ruča* (‚Rucha'), *Kosnica* (‚Coztnica'), *Zelin* (‚Selin') *koja su sva u sadašńoj podžupaniji sisačkoj.*

DUGÀNĜÍĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18. — *po svoj prilici treba čitati* Dugańĝići, *isporedi* Dugańĝija *i* Dugańĝije.

DUGÀNĜIJA, *m. prezime.* Šem. karlov. 1883. 73. — *isporedi* dućańĝija *i* dugańa.

DUGANĜIJE, *f. pl. seoce u Hercegovini nedaleko od Gabele.* Schem. hercег. 1873. 112. — *isporedi* Dugańĝija.

DUGANSKO, *n. zaselak sela Marije Mandalene u Hrvatskoj.* V. Sabḷar 97.

DUGAŃA, *vidi* dogańa. — XVII *i* XVIII *vijeka u dvojice pisaca iz Bosne.* Čuše kucanje u jednoj dugańi gdi se majstorija drvena čińaše. M. Divković, bes. 374a. Tko ima kuću aliti dugańu. nauk. 20b. Mogu zatvorit butigu aliti dugańu. S. Margitić, fal. 155.

DÙGÂ POḶANA (poḷâna), *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 120. — *b) vis u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 705. — *c) mjesto u Bosni.* Hoću s vojskom na Dugu Poḷanu, a Diklića čardak poharati. Nar. pjes. vuk. 3, 275. *i u Vukovu rječniku:* Dùgâ Poḷana, u turskoj Hrvatskoj. — *d) vidi* 4. Duga, *a) aa).* I stigosmo u Goliju Turke . . . Ja počerah uz poḷanu Turke dok dočerah vrh Duge poḷane. Nar. pjes. vuk. 4, 40. — *e)* ‚Dḷga Poḷana', meda je ‚Janḷčištemь' išla ‚uzь dêlь u Dḷgu Poḷanu' (Glasn. 15, 292 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 584.

DÙGÂRÉSA, Dùgêrêsê, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdiḷ. kr. 10.

DÙGÂ RIJÈKA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 73.

DÙGAST, *adj. dem.* dug. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (dugast, podug ‚longulus'), *u Belinu* (‚longulus' 443a), *u Voltigijinu* (‚lunghetto' ‚long'), *u Stulićevu.* Nemoj u posvetilovanju biti zališno dugasti ili pržeći. B. Kašić, nasl. 274. Plevrat drugi, dugast čovjek, zvijerče jako. J. Kavańin 245b. Trpeza po običaji bješe dugasta. S. Rosa 142b.

DÙGAŠAN, dùgašna (dugâšna), *adj. dem.* dug. — *isporedi* dugahan. — *U Stulićevu rječniku.*

DUGAŠINOVIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Dugašinović od gorńe Zente u Epiru. And. Kačić, kor. 454.

DUGAVA, *f. mjesto u Hrvatskoj.* — XVI *vijeka.* Za zemḷu ka se zove Dugava. Mon. croat. 269. (1572). Na senokoši Dugavi. 283. (1581).

DUGA VAS, *f. selo blizu Prilipa.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dḷga Vьsь). Sclište Dḷga Vьsi *(sic).* Glasn. 11, 133. (1336-1346). Polovinu otь Dḷ(ge) Vsi. Glasn. 13, 374.

DÙGE, Dûgâ, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71. — *b) zemḷa pod ńivama u Srbiji u okrugu vaḷevskom.* Niva u Dugama. Sr. nov. 1866. 475.

DÙGÊ LÚKE, *f. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* ‚Dḷge Luke', Grnčarevu je međa ‚s Gusinom' išla ‚na Dragomańa Lazь konь Dḷgihь Lukь nizь Vrьmošu' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječ. 1, 274.

DÙGÊ ŃÍVE, *f. pl. ime mjestima. a) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 19. — *b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu šabačkom.* Na Dugim Ńivama kod vode Petkovca u selu Krńiću. M. Đ. Milićević, srb. 78. Zemḷa na Dugi Ńiva. Sr. nov. 1861. 556. — *bb) u okrugu vaḷevskom.* Zemḷe u Dugim Ńivama. Sr. nov. 1865. 180. — *c)* ‚Dḷge Nive', selu je Tudorču išla meda ‚niz dêlь konь Dḷgihь Ńivь' (Glasn. 15, 297 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 584.

DÙGÎ DÎO, Dùgôga Dîjela, *m. ime mjestima. a)* XIV *vijeka.* ‚Dḷgyj Dêlь', međa je katunu Pinušincima išla ‚na Dḷgij Dêlь' (Glasn. 15, 297 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 584. — *b)* (Dugidijel), *seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 100. — *c) (po istočnom govoru* Dugi Deo) *u Srbiji: aa) selo u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 302. — *bb) selo u okrugu topličkom.* 391.

DÙGÎ DÔ, Dùgôga Dôḷa, *m. ime mjestima. a) dva sela u hrvatskoj krajini, jedno u okrugu ličko-otočkom.* Razdiḷ. kr. 8, *drugo u okrugu ogulinsko-sluńskom.* 9. — *b) bilo je selo u Srbiji u okrugu užičkom.* Vuk, dan. 1827. 63, *ali ga sad nema. vidi* M. Đ. Milićević, srb. 624. — *c) selo u Crnoj Gori u Ńegušima.* Glasn. 40, 18. — *d) dolina u Srbiji u okrugu užičkom.* Ḷ. V. Stojanović. — *e) ńekakvo mjesto prije našega vremena. može biti koje od predańijeh.* Dugi Do. S. Novaković, pom. 132.

DUGINOS, *m. (dugoga nosa), izmišḷeno (u šali) ime muško.* — XVI *vijeka.* Zovem so Sedmimuz, prezime Duginos, nosim dom kako spuž na sebi, gdi sam gos. *(uprav zagonetka).* M. Držić 32. 52. Ja Duginos negromant od velicijeh Indija. 239.

DUGIŃA, *f. duḷina.* — *Od* 1. dug *nastavkom* yńa. — XV *i* XVI *vijeka na dva mjesta kod pisaca čakavaca.* Ciča dugińe ne tribuje pisati. Mon. croat. 178. (1499). Za voḷu dugińe da bi se *(molitva)* komu omrazila. Naručn. 106b.

DÙGÎ PÒTOK, *m. a) potok u Srbiji.* Kod sela Medvede ulazi u Medveđicu često suv, dosta dug, a kao strela pravi ‚Dugi Potok'. Glasn. 43, 333. — *b) ime mjestu. — prije našega vremena.* Dḷgi potokь (selo). S. Novaković, pom. 131.

DÙGÎ ŘT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemḷa u Dugom Rtu. Sr. nov. 1872. 346.

DÙGÎ VŘII, *m. zaselak Varaždinbrijega u Hrvatskoj.* V. Sabḷar 97.

DUGḶINA, *f. duḷina.* — *Akc. kao kod* duḷina. — *Postaje od osnove komparativa* dugḷi *nastavkom* ina. — XVIII *vijeka kod ńekijeh pisaca iz zapadnijeh krajeva, a između rječnika u Vol-*

tiġijinu. Dugḷinom dana napuniti će ńega. L. Terzić 189. Čińaše im se jedna dugḷina od mnogo godišta. M. Lekušić 88. Križ tvoj vira jest, koga širina jest ḷubav, dugḷina dugo ustrpḷeńe, visina ufańe, dubina strah. J. Filipović I, 21b. Ovo misto je priveliko, koga širina i dugḷina nad-*(h)*odi svaku širinu i dugḷinu. I, 387a. Biliži protiva privari neumitnoga puka, da ne služi da vrimo toga sustavistja ne razumi se dugḷina vrimena, dali ono kasnjenje, premda naj mańe, gdi pamet i razbor kasne odolit. Blago turl. 2, 143.

DUGMÀLI, *adj. na kojem su dugmeta. — Ako nema ove riječi u turskom jeziku, to je naš narod načinio od* dugme *turskijem nastavkom* li. — *Ne mijeńa se po oblicima. — U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme:* S ńega skida dugmali malvntu). — I izvađi dugmali *(štamparskom griješkom* dugnali) malvutu. Nar. pjes. marj. 156.

DÙGME, dȕgmeta, *n. puce, osobito (kod narodnoga odijela) koje nije plitko, tur.* dögme. — *Ake. se mijeńa u množini:* dugmèta, dugmètā, dugmètima. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Zubun beo i dugmeta 13 od srebra . . . 15 dugmeta srebrni gončati. Glasn. II, 3, 36. (1702). Budući da svaka zla prigoda jest veliko dugme i jaka kopča. Đ. Rapić 364. Na dolami stotinu dugmeta. Nar. pjes. juk. 257. Dokle svi bace dugmeta k rupi. S. Tekelija, letop. 119, 6. Tako se igraju dugmètā u rupi. M. Đ. Milićević, zlosel. 191. — *U narodnijem pjesmama iz Bosne ima i plur.* dugma. Na kojoj je sedamnajest dugma. Nar. pjes. petr. 2, 486. Na dolami sedamnajest dugma, svako dugme po od litru zlata. 3, 127.

DUGMĚCE, *n. dem.* dugme, *vidi* dugmence. — *Postaje od osnove* dugmet *nastavkom* -ьce; t *se pred c ne čuje, ali se opet kaže u gen. pl.* dȕgmetâcā. — XVIII *vijeka.* Jedan zubun, šor dugmetaca na ńomu. Glasn. II, 3, 36. (1702).

DUGMÉNCE, dugménca *i* dugménceta, *n. dem.* dugme. — *isporedi* dugmece, dugmošce. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pravo se od ńega *(agata)* i dugmenceta na košulje. Đ. Popović, poznav. robe. 18.

DÙGMEŠCE, dȕgmešca *i* dȕgmešceta, *n. dem.* dugme. — *vidi* dugmence. — *U Vukovu rječniku.*

DÙGŃA, *f. vrsta morske ribe.* M. Pavlinović. *jamačno* coris julis L. *i* coris Gioffredi Riss., *vidi* D. Kolombatović, pesc. 17, *gdje po svoj prilici stoji griješkom dva puta* dugụja *mj.* dugnja. *isporedi i* dugńaca, dugńica. — *vidi i* knez.

DÙGŃAČA, *f.* coris julis L. D. Kolombatović. *vidi* dugńa.

DUGŃEVAC, Dugńevca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Dugńevec. Schem. zagr. 1875. 104.

DÙGŃICA, *f. vidi* dugńa. Dugńica, la donzella *(s dodatkom da se govori u Makarskoj).* L. Zore, rib. ark. 10, 340.

DUGO, *n. ime selu (pisano* Dulьgo) XIV *vijeka u Dalmaciji u dubrovačkom kotaru blizu Mravińaca i Majkova (sadašńa Dubravica ili Ridica?).* Trьsteno, Mrьčevo, Brьsečevo, Mravińace, Dulьgo, Maḷkove i druge Maḷkove, Slano. Mon. serb. 234. (1399). *a otale u Daničićevu rječniku* (Dlьgo).

DUGOBABE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru spḷetskom.* Repert. 1872. 34.

DUGOBÈSJEDAN, dugobèsjodna, *adj. duge besjede, koji u dugo besjedi. — isporedi* dugorječiv. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kojih govorenja za ne biti toliko dugobesêdni ostavḷamo na stranu. Š. Budinić, sum. 96a.

DÙGO BÎLO, *n. u Srbiji u okrugu pirotskom:* ‚Dugo bilo', visoravań je između reka Toplodolske i Zatrapńe. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 167.

DUGÒBOLAN, dugòbôlna, dugòbôna), *adj. koji je dugo vrijeme bolan, bolestan. — Samo u Stulićevu rječniku (gdje je zlo tumačeno* ‚chronicus'), *u kojem ima i* dugobolestan *s istijem značeńem.*

DUGOBOLESTAN, dugobolesna, *adj. vidi* dugobolan. — *slabo pouzdano.*

DÙGOBRÂD, *adj. duge brade. — isporedi* dugobradan. — *U rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka gdje se kaže o bilci, i u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji upotrebḷava kao supstantiv prema lat.* Longobardus. Tako mi brata mojego česnoluka belago i čestago smrьdoustьca i dlьgobradago ḷušteka zelenago. Star. 2, 312. Posla svoga sina Pipina k Liutprandu kraḷu od Dugobradih u Italiji. Ant. Kadčić 420.

DUGOBRADAČ, *m. čovjek duge brade. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DUGÒBRADAN, dugòbrađna, *adj. vidi* dugobrad. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DÙGOBRÂDIĆ, *m prezime po dugoj bradi. isporedi* dugobrad. — *U Vukovu rječniku.*

DUGÒBRĆE, *vidi* dugobrk.

DUGÒBRK, *m. čovjek dugijeh brka. — U Vukovu rječniku:* u pjesmi kako je žaba ružila raka: Jedan dugobrće! *Vuk (očito krivo) misli da je u ovom primjeru srednjega roda:* dugòbrće, dugòbrćeta.

DUGÒČEKÂŃE, *n.* longanimitas, *ustrpḷeńe (osobito kod čekańa), vidi i* dugotrpḷeńe, dugotrpḷivost. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* dugočekanje) *i u Stulićevu rječniku.* Dugočekanje, ḷubav, ustrpḷenje. I. Bandulavić 238a. pavl. 2tim. 3, 10.

DUGÒČA, *f. duḷina. vidi i* dugota. — *Ake. je kao kod* duḷina. — *U trojice pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dugoća, dalečina, daḷina, prolixitas, prolixitudo, proceritas', v. dužina), *u Jambrešićevu* (‚prolixitas'), *u Voltiġijinu* (‚prolissità, lunggaggine' ‚weitläufigkeit'), *u Stulićevu* (‚prolissità' ‚longitudo' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Stvari dugoću vika ištu. V. Došen VII. Dugoća smrti *(na križu)* čińaše ćućeńe usionije privelike boljesti i muke. J. Matović 50. Drugo, u dugoći vrimena, u komu tebe na pokoru čeka. Đ. Rapić 69.

DUGODÁNITI, dugòdânīm, *impf. vidi* dugodnevovati.

DUGÒDÂNSKĪ, *adj. vidi* dugodańi. — *nepouzdano.*

DUGÒDAŃĪ, *adj. duga života (dugijeh dana). — U Stulićevu rječniku* (‚longaevus, diuturnus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) u kojem ima s ištijem značeńem i* dugodanski *i* dugodnevan *(uz ovo i adv.* dugodnevno) *i* dugodnevski *i* dugodnevstvi.

DUGÒDNEV, *adj. u kojega su dugi dnevi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za ńim travań koji pristiže svibńa, dugodnevi ovog lipań miňa. J. S. Reḷković 8.

DUGÒDNEVAN, dugòdnêvna, *adj. vidi* dugodańi. — *slabo pouzdano.*

DUGÒDNEVITI, dugòdnevîm, *impf. vidi* dugodnevovati.

DUGÒDNÊVLE, *n. coll. dugi dani, dug život.* — *U Stulićevu rječniku* (dugodnevje ‚longitudo dierum, aetas vel vita longa'). — *slabo pouzdano.*

DUGODNEVÒVÂNE, *n. djelo kojijem se dugodnevuje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUGODNEVÒVATI, dugodnèvujêm, *impf. dugo (duge dni) živjeti.* — *U Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz brevijara) gdje ima s istijem značenem i* dugodaniti, dugodneviti, dugodnevstvovati *(i ovo s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* — *sve nepouzdano.*

DUGODNEVSKI, *adj. vidi* dugodańi. — *nepouzdano.*

DUGODNEVSTVI, *adj. vidi* dugodańi. — *sasma nepouzdano.*

DUGODNEVSTVJE, *n. vidi* dugodnevje. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

DUGODNEVSTVOVATI, dugodnevstvujem, *impf. vidi* dugodnevovati.

DUGÒDUŠAN, dugòdušna, *adj.* longanimis, *ustrpljen, vidi i* dugotrpljiv. — *Načińeno po latinskoj riječi.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚longanimus, patiens' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Brza jest ljubav . . . spametna, dugodušna, muška B. Kašić, nasl. 108.

DUGÒDÛŠJE, *n. vidi* dugodušnost.

DUGÒDUŠNÒST, *f.* longanimitas, *stańe, osobina onoga što je dugodušan.* — *U Stulićevu rječniku u kojem ima s istijem značenem i* dugodušje, dugoduštvo. — *sve troje slabo pouzdano.*

DUGÒDUŠTVO, *n. vidi* dugodušnost.

DUGOGOLENAST, *adj. dugijeh golijeni.* — *U Stulićevu rječniku* (‚longis praeditus cruribus') *u kojem ima s istijem značenem i* dugogolenav. — *oboje slabo pouzdano*

DUGOGOLENAV, *adj. vidi* dugogolenast.

DUGOGOVORAN, dugogovorna, *adj. koji dugo (mnogo ili polagalno) govori.* — *U Stulićevu rječniku* (‚prolixus, tardiloquus').

DUGOGOVORNICA, *f. žensko čeljade koje dugo (mnogo ili polagalno) govori.* — *U Stulićevu rječniku.*

DUGOGOVORNIK, *m. čovjek koji dugo (mnogo ili polagalno) govori.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rjećnika u Belinu* (‚tardiloquus' 723a) *i u Stulićevu* (‚prolixus, tardiloquus'). Od koga se grijeha *(laži)* ne mogu lastno uzdržati dugogovornici. J. Matović, kat. 415.

DUGOGUT, *adj. gušav.* — *Samo u Bjelostjenćevu rječniku* (‚gutturosus').

DUGÒHODAC, dugòhoca, *m. čovjek koji dugo (polagalno) hodi, isporedi* dugohodeć. — *U Stulićevu rječniku.*

DUGOHÒDĚĆ, *adj. (uprav part. praes. act.) koji dugo (polagalno, vidi* 1. dug, I, 2, b, *c) bb)) hodi.* — *U Belinu rječniku* (dugohodeći ‚tardipes' 723a) *i u Stulićevu* (dugohodeć ‚tardipes, tardigradus'). — *nepouzdano.*

DUGOJÈZIČAN, dugojèzična, *adj. duga jezika.* — *U Stulićevu rječniku* (‚maledicus') *s dodatkom da je riječ ruska.*

DUGOJÈZIČNÍK, *m. čovjek duga jezika.* — *U Stulićevu rječniku* (‚obtrectator'). — *slabo pouzdano.*

DUGOKAPAT, *adj. u kojega je duga kapa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu rijeć načinio.* Sa dvanaest stotina dugokapatih (od dugačkih kapa, koje njeki od granata ‚granatire' zovu). I. Zaničić 103.

DUGÒKLÛNKA, *f.* rallus aquaticus L., *neka ptica, isporedi* štioka. — *U naše vrijeme u Splętu.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 40.

1. DUGÒKOS, *adj. koji je duge kose.* — *isporedi* dugokosan, dugokosast, dugokosat, dugokosav. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Jedno mi je dugokosa mlada. Nar. pjes. vuk. I, 388. Ako sam što skrivila kao dugokosa a kratkoumna. V. Vrčević, niz. 15.

2. DUGÒKOS, *m. ńekakva trava.* Dugokos, od ove trave kosa raste *(s dodatkom da se govori u Dubići i na Rijeci.* M. Sabljar). B. Šulek, im. 78.

DUGÒKOSA, *f. dugokoso žensko čeljade.* — *U Vukovu rječniku.*

DUGÒKOSAN, dugòkosna, *adj. vidi* dugokos. — XVIII *vijeka.* Dugokosan kratkouman je. (Z). Poslov. danič. 21.

DUGÒKOSAST, *adj. vidi* dugokos. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒKOSAT, *adj. vidi* dugokos. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUGÒKOSAV, *adj. vidi* dugokos. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUGOKRAK, *m. dolazi (u starijem obliku s* ъ *mj.* u) *u rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka kao ime ńekakvom škodljivom živińčetu.* Mušice, kaligarisъ, dlъgokraci, vъšice. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 115.

DUGOLAS, *vidi* dugovlas.

DUGÒLÊNDA, *m. vidi* 1. dugońa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUGOLIČAC, dugoličca, *m. čovjek duga lica.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUGOLIČAN, dugolična, *adj. duga lica.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUGÒLAST, *vidi* duguļast. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bila je obraza dugoļasta. A. Kanižlić, utoč. 604.

DUGÒLAT, *vidi* duguļat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Kod tuče)* okrugla ili dugoļata, krupna ili sitna *(nema riječi* zrna *jamačno štamparskom griješkom).* A. Bačić 444.

DUGOLEĆE, *n coll. dug život, starost (duga leta).* — *U Stulićevu rječniku* (dugoļetje ‚longa aetas' *s dodatkom da je riječ ruska).*

DUGÒLETAN, dugòļetna, *adj.* longaevus, *koji duga leta živi, traje.* — XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* dugoljetan) *i u Stulićevu rječniku.* Dugoljetna sreća bio vran. (Z). Poslov. danič. 21.

DUGÒLETNICA, *f. dugoļetno žensko čeljade.* — *U Stulićevu rječniku.*

DUGÒLETNÍK, *m. dugoļetan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku.*

DUGOMISALNOST, *f.* longanimitas, *vidi* dugočekańe, dugodušnost, dugotrpljivost. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, koji će biti sam tu rijeć načinio.* Peti plod jest dugomisalnost ili dugotrpljivost. Š. Budinić, sum. 164b.

DUGOMÈTAC, dugomèca, *m u Stulićevu rječniku u komu je tumačeno:* ‚chi muore tardi' ‚qui lente moritur'. — *sasma nepouzdano.*

DUGONÈMOĆAN, dugonèmoćna, *adj. vidi* dugobolan. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUGÒNOG, *adj.* longipes, *dugijeh nogu.* — *isporedi* dugonožan. — *U Bjelostjenćevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu.*

DUGÒNOKAT, dugònokta, *adj. dugijeh nokata.* — *isporedi* dugonoktan. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Dovedi mi dugonoktu drugu, da prokopa na vratilu trubu.

DUGONOKTAC, dugònoćkca, *m. dugonokat čovjek, dugonokto muško živinče.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚rapax, furax').

DUGÒNOKTAN, dugònoktna, *adj. vidi* dugonokat. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚rapax, furax').

DUGÒNOS, *adj.* nasutus, *duga nosa.* — *isporedi* dugonosan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 506ª, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu. (Vragovi)* ... repom zmaji, glavom prasci, zuboviti, dugonosi... J. Kavanin 409ᵇ.

DUGÒNOSAC, dugònosca, *m. čovjek duga nosa.* — *U Belinu rječniku* 806ª *i u Stulićevu.*

DUGÒNOSAN, dugònosna, *adj. vidi* dugonos. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒNOSICA, *f.* crenilabrus rostratus Bloch., *neka riba.* — *U naše vrijeme u Splitu.* Đ. Kolombatović, ‚pesci. 16. Dugonosica, coricus rostratus C. Čas. čes. muz. 1854. 2, 184.

DUGONOSNIK, *m. ustrpljen čovjek.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (kod* dugovit).

DUGÒNOŠKA, *f. žensko čeljade dugijeh nogu.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUGÒNOŽAC, dugònošca, *m. čovjek dugijeh nogu.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒNOŽAN, dugònožna, *adj. vidi* dugonog. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. DŬGOŃA, *m. dug (visok a mršav) čovjek.* — *isporedi* dugajlija, dugolenda. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. u zagoneci dim.* Dug dugoña, dug do neba, a žena mu do kolena. *odgonetlaj: dim i vatra.* Nar. zag. nov. 17.

2. DŬGOŃA, *m. ime volu.* J. Bogdanović. A kamo ta travica? Pokosio dugoña. A kamo taj dugoña? Posjekla ga sikira. Nar. pjes. petr. 1, 292.

DUGOŃIĆ, *m. prezime.* — *Od* XII *vijeka.* Dr(aško) Dlgońić. Starine. 13, 208. (1185 *prepis.* 1250). Schem. bosn. 1864. IV.

DUGOPAMETAN, dugopametna, *adj. koji dugo pamti (duge pameti).* — *U Stulićevu rječniku* (‚memoriae tenacis, diu memoria retinens'). — *nepouzdano.*

DUGOPAMETOVATI, dugopametujem, *impf. pamtiti u dugo.* — *U Stulićevu rječniku* (‚diutissime memoriae retinere'). — *nepouzdano.*

DUGOPETKA, *f. vrsta vinove loze (koja se dugo peže).* — *U naše vrijeme u Zumberku.* B. Šulek, im. 78.

DUGOPODNESEŃE, *n. vidi* dugotrpljeńe. — *U Stulićevu rječniku* (‚longanimitas'). — *nepouzdano.*

DUGOPÓLAC, Dugopólca, *m. čovjek iz Dugopolja.* V. Arsenijević.

DUGOPOLCI, Dugopoljaca, *m. pl. ime mjestu. može biti da je sadašńe* Dugopolje *pod d).* — XV *i* XVI *vijeka (u naj prvom primjeru sa starijim oblikom* Dlgopo|ci). Radosla(va) Vla(kš)ić(a) z Dlgopo|ac. Mon. croat. 58. (1434). Blaži Zrčić z Dugopo|ac. 120. (1484). Marko Pripčić z Dugopo|ac, Martin Dudić z Dugopo|ac, Matij Grguričević z Dugopo|ac. 191. (1508).

DŬGOPOLJE, *n. ime mjestima.* — *isporedi* Dugo Polje *i* Dugopolci. *a) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 39. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru splětskom.* Repert. 1872. 32. — *c) selo u hrvatskoj krajini u kotaru ličko-otočkom.* Razdijel. kr. 7. — *d) seoce u hrvatskoj krajini u ličko-otočkom kotaru blizu Bužima.* Schem. segn. 1871. 31.

DŬGÔ PÔLJE, *n. ime mjestima.* — *isporedi* Dugopolje. *a) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 93. — *b)* ‚Dlьgo Polje', neko mjesto gdje je kraļ Uroš veliki primio poslanike dubrovačke: ‚na Dlьgo Polje' (Mon. serb. 51 *god.* 1243—1272). Đ. Daničić, rječ. 1, 274. — *c) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Dugo polje' podugačko a ravno mjesto u ataru ‚Beloga' Potoka. Glasn. 19, 148. — *bb) u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1865. 150. — *cc) u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1866. 278. — *dd) u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1866. 503.

DŬGOPÔLJKA, *f. žensko čeljade iz Dugopolja.* V. Arsenijević.

DŬGOPOLJSKÎ, *adj. koji pripada selu Dugopolju.* V. Arsenijević.

DUGOPUTNIK, *m. čovjek koji dugo (i daleko) putuje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUGÒREP, *adj. duga repa.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Vitorogijeh volova i dugorepijeh krava. *Narodna zdravica u* Vuk, kovč. 128. — *i u prenesenom smislu.* Nesreća je dugorepa. Nar. posl. vuk. 209. — *vidi i* sjenica.

DUGÒREPA, *f. a) vidi* pliska. B. Mušicki. — *b) ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

DUGÒREPAC, dugòrepca, *m. nekakva ptica duga repa.* — *isporedi* dugorepa, *a). vidi i kod* sjenica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚codilungo, specie d' uccelletto' ‚aviculae genus'. — *Biće sam pisac načinio riječ po talijanskoj.*

DUGÒREPICA, *f. u zagoneci o ptici (lađi s dumenom).* Prepliva tica dugorepica i prepliva more, a krila ne skvasi. Vuk, rječ. Nar. zag. nov. 6.

DUGORICA, *f. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Dugorici. Sr. nov. 1870. 414.

DUGÒRJEČAC, dugòrječca, *m. čovjek koji mnogo (dugo) govori.* — *U Stulićevu rječniku* (‚multiloquus'). — *nepouzdano.*

DUGÒRJEČAN, *adj. vidi* dugorječiv. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUGORJEČIV, *adj. koji u dugo govori.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ko nam ne zna reći ništa da vaļa, on je dugorečiv. D. Obradović, basn. 181.

DUGORNICA, *f. mjesta u Srbiji. a) u okrugu krajinskom.* Livada u Dugornici. Sr. nov. 1866. 246. — *b) u okrugu požarevačkom.* Niva u Dugornici. Sr. nov. 1871. 314.

DUGÒROG, *adj. dugijeh roga.* — *isporedi* dugorogat. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚bucerus').

DUGOROGAT, *adj. vidi* dugorog. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUGÒRUČAC, dugòruča, *m. dugoruk čovjek.* — *isporedi* 2. dugoruk. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒRUČAN, dugòručna, *adj. vidi* 1. dugoruk. — *U Stulićevu rječniku.*

DUGORUČIČAST, *adj. duge ručice (n. p. sud).* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. DUGÒRUK, *adj.* longimanus, *dugijeh ruku.* — *isporedi* dugoručan. — *U Belinu rječniku* 443ª, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.*

2. DUGÒRUK, *m. vidi* dugoručac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DŪGOSELO, *n. ime selima. a) u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23. — *b) u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 109. — *c) u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijel. kr. 12.

DUGOSLAVAN, dugoslavna, *adj.* diu gloriosus, *duge slave. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒSREĆAN, dugòsrećna, *adj. kojemu dugo traje sreća. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka a iz njega u Stulićevu rječniku* (‚diu felix, diu fortunatus‘). Braneć dugosrećne ńih unuke. I. Đorđić, salt. 347.

DUGOST, *f. dulina. — U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku (po Radovčiću).* Učinio je vas ovi svit brez druga, brez orudja, brez truda, brez dugosti vrimena. P. Radovčić, ist. 20. Kâ je dugost vječne noći. J. Kavańin 433b.

DUGOSTALNOST, *f. utvrđeńe, dugo trajańe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako god jedna japija svrhu dobra temeļa stavita svoju dugostalnost dobiva. Đ. Rapić 199.

DUGÒSTÂSAN, dugòstâsna, *adj. duga stasa. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGOŠ, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41. ‚Gic dugoš‘ u Bektežu dovikuju svińčetu. I. Broz. — *isporedi* dugoša.

DUGOŠA, *f. ime prasici.* F. Kurelac, dom živ. 41. — *isporedi* dugoš.

DUGOŠANI, *m. pl. ńekakvo mjesto.* — XV *vijeka.* Matijac Piričić od Dugošan. Mon. croat. 138. (1490).

DUGÒŠIJA, *m. prezime (uprav čovjek duge šije).* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DUGÒŠIJAST, *adj. duge šije, duga vrata. — U Stulićevu rječniku: (griješkom)* dugošast ‚colli protracti, collum protractum habens‘. — *vidi i* dugošija.

DUGÒTA, *f. dulina. — Akc. je kao kod* dulina — *Postaje od* dug (dlъg) *nastavkom* ota; *a ovaj se u našem jeziku zamjenjuje i nastavkom* oća, *vidi* dugoća. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dlъgota, *rus.* долгота. — *Do* XVII *vijeka (u starijim primjerima* dlъgota, dlgota *i* dulgota); *u svijem primjerima znači dulinu vremena. — Između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (dlъgota). Dlъgota žitija. Sava, sim. šaf. pam. 4. Da prebudu v hiži tvojej v dlgotu dni. Transit. 134. Po dlgoti jedne ure. 176. Dugotu dni. Zborn. 153a. On ubo jest život tvoj i dulgota dni tvojih. Š. Budinić, sum. 42a. Dulgotom i davnostiju mnogoga vrêmena. 83b. Domu tvomu podobat se svetiña, gospodine, u dugoti dan. M. Alberti 27.

DUGOTJELESAN, dugotjelesna, *adj. duga tijela. — U Stulićevu rječniku* (dugotelesan ‚statura procerus‘). — *nepouzdano.*

DUGÒTŘPAN, dugòtřpna, *adj. koji se dugo trpi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dok dugotrpni bol smrti ne projde krozi treptućeg srca pol. M. Katančić 73.

DUGOTŘPĚĆ, *adj. (uprav part. praes. act.). a) vidi* dugotrpļiv. — *u Belinu rječniku* 443a *i u Stulićevu. — b) koji dugo traje, ne kvari se, ne dere se vremenom (n. p. tkańe), vidi* trpeć. — *u Stulićevu rječniku* (‚qui diu servatur‘).

DUGOTŘPIV, *vidi* dugotrpļiv.

DUGOTŘPĻĚŃE, *n.* longanimitas, *stańe onoga koji u dugo trpi, ustrpļeńe, ustrpļenost, isporedi* dugoustrpļeńe, dugotrpļivost. — *Stariji su oblici* dlъgotrъpěńje, dugotrpļenje. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dlъgotrъpěńje; *dolazi u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom i u jednoga pisca* XVII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dugotrpļenje ‚tolerantia longinqua‘ 443a), *u Stulićevu, u Daničićevu* (dlъgotrъpěńje). Božijemu dlъgotrъpěńju. Domentijan b 124. Pripravite se v dugotrpeńju, v blagoufańju. Transit. 90. Dobrota, dugotrpļenje, krotčina. I. Bandulavić 172a. paul. gal. 5, 22—23.

DUGOTŘPĻIV, *adj.* longanimis, *koji dugo trpi, podnosi, ustrpļen.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚patiens‘ 547a), *u Bjelostjenčevu* (‚longanimis‘), *u Stulićevu* (‚patiens, tolerans, sustinens, perferens‘; *s istijem značeńem ima i* dugotrpiv *što je nepouzdano).* A ti gospodine dugotrpļiv. I. Kraļić 16. Bog je dugotrpļiv. M. A. Reļković, sabr. 53. — *Adv.* dugotrpļivo *i (nepouzdano)* dugotřpivo ‚patienter‘. *u Stulićevu rječniku.*

DUGOTRPĻIVOST, *f.* longanimitas, *stańe, osobina onoga koji je dugotrpļiv. — isporedi* dugotrpļeńe. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Peti plod jest dugomisalnost ili dugotrpļivost, koja objavļa i kaže velikost i stanovêtosti duha u čekanju, u potrpenju dobra priti imuštago. Š. Budinić, sum. 164b.

DUGOTVÓRAC, dugotvórca, *m. čovjek koji dugo (polagalno) tvori. — U Stulićevu rječniku* (‚in agendo lentus, morosus‘). — *slabo pouzdano.*

DUGÒUHAST, *adj. dugijeh ušiju. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dugouhat *s istijem značeńem. — oboje slabo pouzdano.*

DUGÒUHAT, *vidi* dugouhast.

DUGOUSTRPĻEŃE, *n. vidi* dugotrpļeńe. — *U Belinu rječniku* (dugoustrpļenje 442a) *i u Stulićevu. — nepouzdano.*

DUGÒUŠINA, *m. uprav magarac (dugijeh ušiju), ali je u jedinom primjeru preneseno na čeļade. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U ovomu govoreńu nikoji dugoušina ispisuje. A. Kanižlić, kam. 227.

DUGOVÂŃE, *n. djelo kojijem se duguje, i ono što se duguje. — Stariji su oblici* dlъgovanje. Spom. sr. 1, 33. (1400); dlъgovańje. 1, 135. (1416). 1, 164. (1422); dlgovanje *(uz* dugovanje). Mon. croat. 2, (1309) *i često u knjigama glagolskijem* XVI *vijeka;* duogovanje. Mon. serb. 402. (1493). M. Radnić 99a; dugovanje *od* XV *vijeka (naj prije* Mon. croat. 69 *god* 1447) *do* XVIII; *naj mlađi oblik* dugovańe *dolazi od* XVIII *(pouzdano) naj prije* M. Radnić 442b.

a. *vidi* dugovati, 1. — *s ovijem značeńem samo kod štokavaca (ali i u statutu poļičkom u kom se miješa čakavski i štokavski govor, vidi kod c));* *između rječnika u Belinu* (dugovanje ‚debitio‘ 280a; ‚debitum‘ 245b; ‚obligatio‘ 517b; ‚officium‘ 245b), *u Stulićevu* (‚debitum‘), *u Vukovu* (‚das schulden‘ ‚debitum‘). *a) djelo kojijem se duguje, stańe onoga koji je dužan. aa) u pravom smislu.* Ispovijedaju ńihova duogovanja. M. Radnić 99a. U dugovańu pineza i aspri. J. Matović 101. — *bb) u prenesenom smislu.* Jer me tako veza riječi i vjere dugovanje. P. Kanavelić, iv. 274. Golemo dugovanje imaju starešine davati dobru priliku. M. Radnić 46b. Svojijeh podložnika srca k sebi zlatnijem uzam od držanoga dugovańa i povoļnoga dobrohtjenstva priteže. I. Đordić, uzd. IV. Dugovańe ima od dvi vrste: jedno je svima općeno kako no ti je obslužene zapovijedi i zakona božjega; drugo je dugovańe posobito. F.

Lastrić, ned. 78. Dvorit starijega dugovanje je, sebi takmenoga dobrota je, a mlađega potištenost. (Z). Poslov. daničk. 21. Što je prikladno da uzobće činiti svi Hristjani, to je posobno dugovanje izbranijeh duša. I. M. Mattei 267. Za ń *(za krst časni)* mučit se i jest dugovańe. Osvetn. 2, 89. — *b) ono što je ko dužan, dug. aa) u pravom smislu.* Da platiš tvoja dugovanja. M. Radnić 106a. Ako nas on ne siluje udilje platiti naša dugovanja. I. P. Marki 51. Živa glava dugovańe plaća. Nar. pjes. juk. 159. Tamo dužnik broji dugovańe. Osvetn. 4, 9. — *u narodnijem pjesmama često kao otkup.* Pušti meni sužńe na otkupe, piši meni što je dugovanja. Nar. pjes. bog. 303. Ej Supuče vridni kaurine, ali voliš da te posičemo, al rańena Kninu povedemo, ter ćeš da·i za se dugovańe? And. Kačić, razg. 247a. Oj Skatare, moj bijeli grade, ta i ti li mome bracu dode, mome bracu a u dugovańe! Nar. pjes. vuk. 2, 570. Možeš dati mene dugovańe? 3, 344. Hoćeš mene pustit' na otkupe? jeli meni mlogo dugovańa? 3, 403. Pošli meni moga brata dordu, daču t' za ńu lipo dugovańe. 3, 556. — *bb) u prenesenom smislu.* Junačko je dugovańe za ńih svoju krv proliti. G. Palmotić 2, 128. Blagos tvoja moje dugovanje oprostila. V. Andrijašević, put. 93. Ako ne činiš tvojega dugovanja, imaćeš istinito pakao. M. Radnić 52a. Budući gospodar u kući svi ńegovi čine dugovańe ali izašadši vanka, stoje u dangubi. 442b. — *c)* creditum, *vidi* 2. dug, 2. Zakon je da stavi općina poličke tri prokaratura da oni otežu općena dugovanja: naj pri za desetinu, da ju skupe na vrime. Stat. poļ. ark. 5, 300. Nit' jim mogu dugovanja uzimat ali naređivat. I. Ančić, vrat. 226. ‚Da ti uzmeš tvoje dugovańe' ... ‚Na poklon ti moje dugovańe'. Nar. pjes. vuk. 2, 276.

b. *vidi* dugovati, 2. — *od* XIV *vijeka, ali ne samo kod čakavaca nego i kod štokavaca (osobito u starija vremena, vidi primjere iz Spomenika srpskijeh, Mon. serb, Zlatarića); između rječnika u Vrančićevu* (dugovanje ‚actio; commercium'), *u Mikańinu* (dugovanje ‚commercium, mercatura'), *u Bjelostjenćevu* (‚negotium, actio'; *kajkavski* duguvańe ‚commercium, mercatura', v. dugovańe), *u Jambrešićevu* (‚res', *u Voltigijinu* (‚cosa, bene, sostanza' ‚sache, gut'), *u Stulićevu* (‚negotium, occupatio' *s dodatkom da je uzeto iz kajkavskoga pisca Muliha), u Daničićevu* (dlьgovanije ‚negotium'). *a)* actio, *djelovańe, djelo, radńa.* Vi znate koje sьdi dlьgovanьje ponosobь koje umĕhь, a nadahь se da ćete vi kь mně bolje ... odьredite mi bolje dlьgovanьje. Spom. sr. 1, 135. (1416). Odgovara i potvrjuje svoj nauk i sve ńegovo dilo i dugovanje, da što govori i uči, ovo iz božjih ust ishodi. Postila. 01b. Ako ne u činjenju od boja, daj u dugovanju od mira D. Zlatarić v. Govorahu da je ono božje dugovanje. F. Vrančić, živ. 80. Svako dugovanje čovičko je trudno. I. T. Mrnavić, osm. 68. Živiti dobro jest pravi način dugovanja za umriti dobro. P. Radovčić, nač. 1. Nijedan človik mudar može pustiti se pristati i dugovati, gdi nima pribivati ni uživati plod onoga dugovanja. 55. — *b)* negotium, res, *poslovańe, posao.* Jerь smo narekli poklisare gospodinu kralju za nĕkoja naša dlьgovanija. Spom. sr. 1, 33. (1400). Donĕ k namь listь gospodьstva vi u kojemь razumĕsmo što piše vaša velikostь kako ga *(poklisara)* posilate gospodьstva ti dlьgovanьjemь gospodьstvu bnetačkomu. I, 164. (1422). Ki budu vrh toga dugovanja određeni. Stat. poļ. ark. 5, 267. Radi svagdańega dugovanja na puno ne mogoh izvršiti. Bernardin VII. Jeli ča slišal od takova zla činjenja, od koga je dugovanje. Naručn. 92a. Videći se ona devojka va takovi dlgovanji i tako sama. Mirakuli. 21. Šal biše v Puļu složil da bi dlgovanja nika. Š. Kožičić 25b. Niktore se ki vojuje ne pača v dlgovanja svetovna. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 112b. paul. 2tim. 2, 4. Imamo naš stan, sve naše dugovanje voditi i držati. Kateh 1561. A 7b. Duguļući dugovanja gospodska. I. T. Mrnavić, osm. 3. Ne zaplitat se u mnoge posle i dugovanja. P. Radovčić, nač. 55. Ta mi glavu čudno dugovanja trude. P. Vitezović, odil. 30. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Za duogovanje među vami s vojevodomь Radosavomь, na vlasть za tuj postavu ka je bila u vasь vojevode Radosava i ovo šta ste poiskali od vojevode Radosava. Mon. serb. 402. (1493). Stvari i dugovanja meu ļudmi. Stat. poļ. ark. 5, 271. Ne ima biti u takovu dugovanju hitrost ali himba ali privarka. 279. Koje dugovanje imamo mi s tobom? Anton Dalm., nov. tešt. 1, 11. mat. 8, 29. Dugovanja imati s prokletimi. Š. Budinić, ispr. 125. Ko ima dugovanje žena udana z divicom. Nauk. brn. 61a. Da nitkore ne nadajde ni pribińi u dugovanju brata svojega. I. Bandulavić 41b. paul. 1thess. 4, 6. — *c)* lis, *parnica, parba.* Bi zdvigla pravdu za to dlgovanje meju Novogradci i Bribirami. Mon. croat. 2. (1309). Imili smo dugovanje parno u stoli Srbskom. 79. (1451). Dugovanje, ko tečaše meju Grdošem i Matijem. 133. (1487). — *d) trgovańe.* Na dlgovanje svoje. Anton Dalm., nov. tešt. 33b. mat. 22, 5. — *e)* res, *stvar.* Ima se viditi, gdi je i u kom mistu učińeno i na kojem dugovanju. Stat. poļ. ark. 5, 252. I onu galiju s ostalim oružjem i dugovanjem Turkom povrnuše. P. Vitezović, kron. 168.

DUGOVAŠ, *m. vrsta vinove loze bijela grožđa.* — *isporedi* dugoveš, dugovist, dugoviška. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 78.

DUGÒVATI, dûgujēm, *impf.* debere; agere, tractare, negotiari. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dûgovâh, *u impt.* dûgûj, *u ger. praes.* dûgujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* dûgovâ, *part. pruct. act.* dûgovao, dûgovâla, *part. pract. pass.* dûgovân, dûgovât. — *Postaje od supstantiva* dug (dlъg) *nastavkom* u *u pracs.,* u(ov)-a *u inf.*

1. debere, *biti dužan.* — *s ovijem je značeńem riječ stara, isporedi stslov.* dlъgovati *i rus.* долговать, debere. — *između rječnika u Belinu* (‚dovere, cioè esser debitore' ‚debeo' 280a; jako dugovati tkomu u čemugodi ‚esser obligatissimo ad uno' ‚plurimum alicui debere' 517b), *u Stulićevu* (‚essere debitore' ‚debere'), *u Vukovu* (‚schulden' ‚debeo'). — *samo u štokavaca.*

a. *neprelazno. a) uopće. aa) u pravom smislu.* U jednoga kamatnika u isto doba dugovahu dva dužnika. I. V. Bunić, mand. 23. Tuđim poslom da sužńuje i općini da duguje, a izplatit nije moći, nit' teškoći na kraj doći. V. Došen 27a. — *bb) u prenesenom smislu.* Za ove dare tač veliko pravo je, da ti sved dugujem. G. Palmotić 2, 240. Gosparu ja ti na tu dugujem. M. Pavlinović, razg. 68. — *b) ono što je dug, što je ko dužan stoji u instr.* Krivac taj ki glavom duguje. M. Vetranić 1, 159. A da za ńog izgubiš i glavu, reko bi ti i dugueš ńome. Osvetn. 2, 68. Mi vanf vazda harač glavodužni, ali vi nam krvju dugujete. 4, 35.

b. *prelazno. objekat je što je ko dužan, dug. a) objekat je u acc.* Jedan pecat pjencz priuti, drugi pesot dugovaše. I. V. Bunić, mand. 23.

Carine duguju onomu. S. Rosa 134a. Vajme, djeco, vrnite se, ne dugujte daću! Osvetn. 4, 6. Poočimu svomu duguje 50 groša. M. Pavlinović, rad. 100. — *b) u prenesenom smislu kad je značenje: biti dužan što učiniti, mješte objekta ima inf.* Dugujem u vike glasiti se V. P. G. sluga poniženi. B. Betera, or. predgovor. Slavnim ljubiocem mojih pjesama dugujem izjaviti . . . Osvetn. 5, 1. — *c) part. praet. pass.* dugovan *stoji u jednom primjeru* XVII *vijeka adverbijalno*: dŭgovâno *sa značenjem: po dugu, po dužnosti, kako treba.* Neće bog da samo činimo dobro nego jošter zapovijeda nam da se dobro čini dugovano i pravedno. M. Radnić 506a.

2. tractare, agere, versari. *vidi* 2. dug *pod* 4 *i* 5. — *Od* XV *vijeka i samo kod čakavaca (ali vidi i* dugovaće), *i u jednom primjeru kod zapadnoga štokavca And. Kačića (vidi kod* a, *a)); između rječnika u Bjelostjenčevu* („negotior‘. 2. ‚conversor‘. 3. dugujem s ‚kem‘ ‚ago cum aliquo‘), *u Voltiđijinu* („conversare e negoziare‘ ‚mit andern umgang haben, handeln‘), *u Stulićevu* („negotiari; conversari; aliqua in re se occupare‘).

a. *neprelazno. a)* agere, *uopće raditi, baviti se čim.* On o tom duguje po kraljevskoj župi. M. Marulić 11. Tako li dugueš i brineš se za me! 183. Neće suprot gospodinu dugovati ni suprotiviti. Mon. croat. 192. (1509). Dlgovati načeše izvrgli da bi ga. Š. Kožičić 29a. Prorokuje i govori od svoje muke, kako budu ljudeji i narodi š ńim činili i dugovali. Postila. H4a. Ovaj zlicu, kuj držaše, s kom se biše zaljubio, opet hoće da nastani, opet ljubi i draguje, i o tomuj svej duguje, da ju opet vazme i hrani. M. Pelegrinović 179. Ne može dugovati kako beneficijan. Š. Budinić, ispr. 146. Bog u stvoriu svomu bez stvorja duguje. 1. T. Mrnavić, osm. 22. Srdar usumni se da što ne duguju. 47. Dočim vojska slavno ob slavju duguje. 71. Ni ob jinom jimam dugovati nego od tebe i ob tebi. Michelangelo. 56. Da nijedan človik mudar može pustiti se pristati i dugovati, gdi nima pribivati, ni uživati plod onoga dugovanja ali truda svoga. P. Radovčić, nač. 55. Ter ih ispitujuć kako se nosiše viteški dugujuć kad Turke razbiše. B. Krnarutić 23. Odkolem si, od koje li zemlje? kuda ideš i gdi li dugueš? And. Kačić, razg. 292a. — *sa* se, *pasivno.* Ondi se duguje i gosti dohode. Đ. Baraković, vil. 106. — *b)* dicere, dissere re, *govoriti, raspravljati.* Od ovoga griha mudro ima pop dugovati ispitujući. Naručn. 87a. — *sa* se, *pasivno.* V sv. evanjelju dlguje se od slave gospodina boga. Naručn. 37b. U ovoj zapovidi duguje se vrhu časti i nečasti. I. T. Mrnavić, ist. 83. — *c)* litigare, *pravdati se pred sudom.* Nam side(ć)im, pravdu dilećim potribujućim je ot nas, onde zmej *(između)* onih dugujućih pristupiše prid nas . . . Mon. croat. 79. (1451) Može pred pravdu dugovati. Š. Budinić, ispr. 109. — *d)* s kim. *aa)* agere, tractare, *pogađati se, dogovarati se.* Knez hoti sa otcem i materju ńe za to dugovati. F. Vrančić, živ. 34. Dokle *(car)* s veziri na strani dugova. I. T. Mrnavić, osm. 102. Potisno nastojmo s carem dugovati. 117. Meju to vrijeme Juda dugovaše i naredjivaše s poglavicami. P. B. Bakšić 40. — *bb)* commercium habere, *općiti.* Općiti i dugovati u duhovnih tvareh s onimi. Š. Budinić, ispr. 125. Nisam potle vele dugoval sa ljudi našega jazika. F. Vrančić, živ. 4. Prijaznivo općiti i dugovati s ljudmi. P. Radovčić, nač. 189. — *c)* negotiari, *trgovati.* Mamon veli za vsimi zalimi šegami i deli, sa vsaku kriviňu, s neveru, s krivimi rotami dugovati i baratati. Postila. m2b. Ki u kupovanju i prodavanju himbeno duguje. Š. Budinić, sum. 38a.

b. *prelazno. a)* agere, *uopće raditi, vršiti.* Ovo, što jest z Bogom, duguju, čine i opravljaju. Postila. f2b. Ča govori, duguje, čini, misli. Kateh. 1561. F4b. Božji službenici da božja duguju. I. T. Mrnavić, osm. 102. Biti će *(u drugom životu)* razlučina ljudi i žen, neka svaki uživa plaću svojih vlastitih kripostih, ko'e u polu svo'emu bude dugova. ist. 43. Dobivati i dugovati spasenje svoje. P. Radovčić, nač 82. *objekat je* dugovańe. Mimošastna lita dugujući dugovanja gospodska. I. T. Mrnavić, osm. 3. Dugovati dugovanja krstjanska. ist. 37. — *sa* se, *pasivno.* Ako se prem *(posli)* s dobrom odlukom duguju. A. Georgiceo, nasl. 17. — *b) pogađati se, dogovarati se, isporedi* a, *d) aa). objekat je ono o čem se subjekat pogađa, dogovara.* Poklisar ta mir vrši i duguje. Mon. croat. 243. (1543). Jednoga Latina čini putovati do kraljeva sina za mir dugovati. I. T. Mrnavić, osm. 62.

DUGOVESAC, dugovesca, *m. vrsta vinove loze crna grožđa.* — *vidi i* dugovez. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 78.

DUGOVEŠ, *m. vrsta vinove loze bijela grožđa.* — *vidi i* dugovaš. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 78.

DUGÒVETNÎ, *adj. dodaje se uz* dugi (dan) *radi veće sile. isporedi* bogovetni. — *U Vukovu rječniku*: dugovetni, ‚in der redensart‘ (n. p. koliki je) dugi dugovetni dan ‚ein langer tag‘ ‚longus dies‘.

DŪGOVÊZ, *m. vrsta vinove loze crna grožđa, duga ćokota.* — *isporedi* dugovesac. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

DŪGOVI, *m. pl. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Dugovima. Sr. nov. 1873. 467.

DUGÒVID, *adj. koji na daleko vidi, vidi* 1. dug, I, 2, d. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dugovide oči labudove. Nar. pjes. herc. vuk. 163.

DUGOVIST, *m. vrsta vinove loze bijela grožđa.* — *vidi i* dugovaš. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 78.

DUGÒVIŠKA, *f. vrsta vinove loze bijela grožđa.* — *vidi i* dugovaš. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 78.

DUGÒVIT, *adj.* diuturnus, longanimis, *koji dugo traje, i preko toga se ne mijeńa.* — XVII *i* XVIII *vijeka u između rječnika u Vrančićevu* („longanimis‘), *u Belinu* („longaevus‘ 296b. 143a), *u Bjelostjenčevu* („longanimis‘), *u Voltiđijinu* („longevo, di lunga vita‘ ‚eines langen lebens‘), *u Stulićevu* („longus, prolixus, procerus, diuturnus‘). *a) uopće.* Nije na svitu stvari dugovite. I. T. Mrnavić, osm. 60. Razlog ovoga pribivanja toliko dugovita. ist. 26 Potvrdi im obećanje dugovite od slobode. P. Kanavelić, iv. 506. Sve ono što pri vas podnosito, ili dugovito jest . . . podnosito i dugovito nije za vike. I. Zanotti, Ined. 31. Nit se haju, što dugovit put učine. J. Kavańin 20a. Mnozih prima u skrovito, dosti jedan ni'e ljubovnik, mrzi stańe dugovito, ugodan je blag darovnik. 10b. U vedrini mene ostavla dugovita puna zdravla. 153b. Crkve načelniku daruj život dugoviti. P. Knežević, pism. 134. Začmi da si u paklu i razmišlaj ńegovu dugovitu vikovičńost. M. Zoričić, osm. 67. Vidjeti će sjeme dugovito. J. Matović 49. U vrime glada dugovita otišao je Jakob u Egipat. I. Velikanović, uput. 1, 56. — *b)* longanimis, *koji dugo*

ustrpljeno trpi ili čeka, vidi dugotrpljiv, *isporedi* dugodušan. Ljubav jest . . . mudra dugovita. A. Georgiceo, nasl. 130. Ako bi mogal bit u tvom ufanju toliko dugovit. 184. Budi človik jaki i budi dugovit. 193. *vidi i u Vrančićevu i u Bjelostjenčevu rječniku.* — *Adv.* dugòvito. — *u Stulićcvu rječniku* (v. dugo).

DUGÒVITÔST, *f.* diuturnitas, longanimitas, *stańe onoga koji je dugovit.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚longanimitas'), *u Jambrešićevu* (‚longanimitas'), *u Voltiğijinu* (‚vecchiaja' ‚eine sehr lange zeit, alter'), *u Stulićevu* (‚diuturnitas, longanimitas').

DUGÒVJEČAN, dugòvječna, *adj. koji traje dugi vijek.* — *Ovako je po južnom govoru, po istočnom* dugòvečan, *po zapadnom* dugòvičan. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚longaevus' 296b. 443a. 770a; ‚vivax' 771b), *u Stulićevu* (dugovječan ‚longaevus'), *u Vukovu* (dugovječan, dugovečan, dugovičan ‚diuturnus'). — *Komp.* dugovječnijî, *vidi u drugom primjeru.* Da budeš dugovječan na zemļi. Zborn. 164a. Što je naj starije, nudir me nauči, i dugovičnije. P. Hektorović 27. Jeda bi bio dugovičan na zemļi. I. Ančić, ogl. xviii. Gdje sve hlepi ma požuda dugovječno na uživanjo. P. Kanavelić, iv. 213. Ti s neba doni dugovječne blagosove. I. Đorđić, salt. 290. Za dugovičan žitak čovičji. A. Bačić 458. Neće biti dugovičan mir. S. Badrić, ukaz. 19. Da budeš dugovječan svrhu zemļe. J. Matović 365. Stari zato dugovični biše. J. S. Reļković 208. Dugovičnu žalost jesu uzrokovale. A. Tomiković, gov. 25. Sretno ti bilo ruo venčano! sretno ti bilo i dugovečno! Nar. pjes. vuk. 1, 23. Svekrva mi dugovječna bila! 1, 307. Da vam carstvo dugovječno bude! 4, 134. Sretńa ti i dugovječna! Nar. pjes. herc. vuk. 298. Daj bože lijepo i dugovječno zdravļe! *Narodna zdravica u* Vuk, kovč. 121. Koji kopa blago nije dugovječan. V. Bogišić, zborn. 407. — *Adv.* dugòvječno. Već caruj i uživaj, da ti bude dugovječno. Nar. prip. vuk.2 255. Da bi sretno i dugovječno po jednu i drugu stranu bilo! *Narodna zdravica u* V. Bogišić, zborn. 170.

DUGOVJEČJE, *n. vidi* dugovječnost. — xvii i xviii *vijeka (samo sa zapadnijem oblikom* dugovičje). Gdi jest dugovičje života i živļenja? I. Bandulavić 120a. baruch. 3, 14. Ča ću reći od ovoga dugovičja muk. P. Radovčić, nač. 319. Dugovičje i milosrdje *(božje).* A. Vitaļić, ist. 516.

DUGÒVJEČNÔST, *f.* diuturnitas, *stańe onoga što je dugovječno, dugo trajańe.* — *isporedi* dugovječje. — *U Belinu rječniku* (dugovječnos ‚diuturnitas' 443a), *u Voltiğijinu* (‚otà lunga, vetustà' ‚eine sehr lange zeit, alter'), *u Stulićevu* (‚aetas longa, longinquitas, aevum').

DUGOVJEČNÍ, *vidi* dugovječan. — *Na dva mjesta* xviii *vijeka.* Neće biti dugovičńi mir među crkvam. K. Pejkić 17. Videći starca premda dugovičńa, sa svim tim još kriposna. A. Kanižlić, fran. 36.

DUGOVJEĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

DUGÒVJEK, *adj. vidi* dugovječan. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dugoživ) *i u Stulićevu.* Poštuj otca tvoga i mater tvoju, da budeš dugovik svrhu zemļe. I. Bandulavić 53a. A. Bačić 91. Blago turl. 2, 124. I. Velikanović, uput. 1, 444. B. Leaković, nauk. 307. Malo kad je dugovika ka se spravi silom dika. P. Vitezović, cvit. 111. Dugovjeka 'e prekostarost, ka opeta na djetinstvo šļe čovjeka. J. Kavańin 475a. Malo će biti dugoviki na ovome svitu. J. Banovac, pred. 81. Dugovik oni život, koga bog obćavaše Žudijam. I. Velikanović, uput. 1, 444. Biće ńemu zdravļe dugovjeko. Nar. pjes. vuk. 5, 477. Sva vam sreća dugovjeka bila! Nar. pjes. petr. 1, 74. — *Adv.* dugòvjeko. Živiće dugoviko na zemļi. J. Banovac, pred. 81. A na mloga ļeta dugovjeko! Nar. pjes. petr. 3, 301.

DUGÒVJEKÔST, *f. vidi* dugovječnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGOVJESAN, dugovjesna, *adj. koji dugo traje (?).* — *isporedi* dugovjetan, dugovetni. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* I premda ja, vajme, nijesam u prošastnom svom životu trud podnio dugovjesan dněvî priplan i tegotu. J. Kavańin 83b.

DUGÒVJETAN, dugòvjetna, *adj. vidi* dugovječan. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Sve ti tvoje dugovjetno bilo!

DUGÒVLAS, *adj. dugijeh vlasi, vidi* 1. dugokos. — *isporedi* dugovlasast. — *U Bjelostjenčevu rječniku (griješkom* dugoglas ‚acrocomus') *i u Jambrešićevu (kajkavski* dugolas).

DUGÒVLASAST, *adj. vidi* dugovlas. — *U Stulićevu rječniku.*

DUGOVNIK, *m. a) čovjek koji za koga drugoga naplaćuje (utjerava) dugove.* — *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Dugovnikom našim zapovij da našim kmetom vas ńihov dug, kojim su do današńega dne dužni, odpuste. F. Vrančić, živ. 84. — *b) vidi* dužnik. Dugovniku da er svojemu dug ne oprosti. J. Kavańin 12b.

DUGO VOĆE, *n. mjesto u selu Svileuvu u Srbiji u okrugu šabačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 486.

DUGÒVOĻAN, dugòvôļna, *adj.* longanimis, *vidi* dugotrpljiv, dugodušan. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da dolazi u kajkavskoga pisca Muliha.*

DUGÒVÔĻNÔST, *f.* longanimitas, *vidi* dugotrpljivost, dugodušnost. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje se dodaje da je uzeto iz kajkavskoga pisca Muliha).* Sveti Pavao broji dvanaest plodova duga svetoga, to jest: . . . 6. dobrota, 7. dugovoļnost, 8. kročina . . . (*vidi* paul. gal. 5, 22—23). E. Pavić, jezgr. 35.

DUGÒVÔĻSTVO, *n. vidi* dugovoļnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGÒVRAT, *adj. duga vrata.* — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* ‚Piļugo dugovrata!' M. Pavlinović.

DUGÒVRATAC, dugovraca, *m. čovjek ili muško živińče duga vrata.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUGOVREMEN, *adj. koji traje dugo vrijeme, dugovječan.* — *isporedi* dugovremenit. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka koji piše mješanijem jezikom, i u Stulićevu rječniku* (dugovrjemen) *gdje stoji da dolazi u Kanižlića (?).* Têlo koje mnogim i dugovrêmenim raskošam nastojalo jest. Š. Budinić, sum. 94a. Ustaniše se u grêhu dugovrêmenim obêćajem prêgrêšenja. 141a.

DUGOVREMENIT, *adj. vidi* dugovremen. — *U Stulićevu rječniku* (dugovrjemenit). — *nepouzdano.*

DUGÒŽEĻAN, dugòžêļna, *adj. koji je dugo vrijeme bio žeļen.* — *U Stulićevu rječniku* (‚multum vel diu desideratus'). — *nepouzdano.*

DUGÒŽIV, *adj. vidi* dugovječan. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚diuturnus' 274a), *u Bjelostjenčevu* (‚longaevus,

senex'), *u Stulićevu.* Starost častiva jest, ne dugoživa. J. Matović 295.

DUGÒŽIVAC, dugòžîvca, *m. dugoživ čovjek. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DUGOŽIVLJEŃE, *n. dug život, dugo trajańe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (dugoživ|eńe ‚diuturnitas'). Obećańe dugoživ|eńa koliko se ovdi ima cijeniti? J. Matović 373.

DUGUJA, *vidi kod* dugńa.

DŪGŪĻ, *m. samo u acc. s prijedlogom* na: nȁ dugū|, in longitudinem, *u dulinu, uz dulinu. — Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku s primjerom:* Na dugu| stoji (nov) mjesec. — Koliko godi u ńem učiniše rizotina, ol' mu u dugu|, ol' mu priko sride. M. Zoričić, zrc. 9. Rascepi u dugu| dva korena gospina bilja. Z. Orfelin, podr. 302.

DUGŪĻAST, *adj.* oblongus, *dem.* dug. — *isporedi* dugo|ast, dugu|at. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Krupna dugu|asta zrna. Z. Orfelin, podr. 41. Obraza dugu|asti. Vuk, dan. 4, 5. U kojoj će da|ini poperiti dva dugu|asta kamena koji se zovu ci|evi. V. Vrčević, igr. 69.

DUGŪĻAT, *adj. vidi* dugu|ast. — *U Vukovu rječniku.*

DUGUVAŃE, *vidi* dugovańe.

DŪH, *m.* spiritus, *pravo je naj starije značeńe kao kod supst.* dah, *ali je primilo u svijem slavenskijem jezicima sva značeńa lat.* spiritus, *osobito u crkvenijem knigama. — Akc. kaki je ovdje bilježen taki je bio od starina (vidi* Đ. Daničić, pril. za ist akc. rad. 20, 164) *i taki je još u Dubrovniku; mijeńa se u loc. sing.* dúhu *i u gen. pl.* dúhā. *u Vukovu rječniku ima i drukčije bilježen akc.:* dūh, dúha *(kaki je u gen., taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. kad je jednak nominativu, voc.* dúše, dúsi, *gen. pl.* dúhā); *po svoj je prilici ovaj akc. postao kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *te se u pred drugijem vokalima (n. p.* dua, duu *itd.) skratilo (isporedi* prah). *u množini kad se umeće* ov, *mijeńa se akc.:* dūhovi, duhóvā, dūhovima *i* dukòvima, dūhove *(u Dubrovniku i sa značeńem* pentecoste *u Vukovu rječniku). — Postaje od iste osnove od koje je i* dah (dъxъ) *tijem što se ъ ojačańem promijenilo na* u. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* duxъ, *rus.* духъ, *češ. i pol.* duch. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *ovo ili ispada:* du, dua *itd., ili se mijeńa na* v: duva, duvu *itd. (rijetko* duv), *ili (rjeđe) na* k: duk *itd. (vidi* Vuk, rječ.[1]). — *U svijem je rječnicima: u Vraničićevu* (‚duuh') ‚spiritus'; *u Mikaljinu:* (‚dūh') ‚spiritus'; duh čovječji, duša ‚anima, animus, spiritus, genius'; duh dobri, nebeski ‚spiritus bonus, divinus, caelestis'; duh zli, pakleni, nečisti ‚spiritus malus, larvae, lemures'; duh, dih, dihanje ‚halitus, spiritus'; duh smrdeći ‚gravitas oris, teter halitus'; *u Belinu:* (‚dūh') ‚spiritus' 701[a]; ‚halitus' 313[a]; ‚anima' 81[a]; ‚animus' 82[a]; *u Bjelostjenčevu* (‚dúh') ‚spiritus'; *u Jambrešićevu* (‚dūh') ‚spiritus'; *u Voltiđijinu* ‚spirito' ‚geist'; *u Stulićevu* (‚dūh') ‚spiritus, anima, halitus, respiratio'; *u Vukovu:* dūh, dúha *i* dȗ, dúa *(i dok.* 1818) ‚der geist' ‚spiritus; dūh (u Dubrovniku) 1. ‚der ‚hauch' ‚spiritus': Nema vjetra ni duha, cf. ćuh. 2. u dúhu poći, t. j. polagano ‚leise' ‚suspenso gradu'; dūhovi, duhóvā ‚pentecoste'; *u Daničićevu:* duh‌ъ ‚spiritus'.

1. *neživa je stvar ili se kao takova shvata.*

a. spiritus, halitus, *dah, dihańe (vidi* dah, a—c).

a) u pravom smislu. Dokli mi čuješ duh. Š. Menčetić 43. Da 'vo je mlohav duh od grla mojega. H. Lucić 261. I pokli nije ćuh od vihra čut sada, neg moj sam tužni duh, kijem ures tvoj vlada. N. Naljeković 2, 46. Jer se jednim duhom vrući smok omlači i studene ruke oteple. P. Zoranić 76[b]. Neću pristati nigdar izdisat i uzdisati, to jest slati na dvor duh i opet nega pojmati u se. P. Posilović, nasl. 174[a]. Udanu u ńe duh od ust svoji. L. Terzić (B. Pavlović) 268. Duh naj pokońi ‚extremus spiritus'. A. d. Bella, rječ. 313[a]. Zmija uzdrži duh ter se nadme i napuni daha jedovita. I. Đurđić, salt. 188. Isus će smaknut Antikrsta duhom ili dahom usta svoji. J. Filipović 1, 139[b]. Ako ńima duh iz usta dobro mirisi. I. Jablanci 127. Do naj poslidńega duha života moga. Ant. Kadčić 556. Vašijem ga duhom zadahnite. Nar. pjes. vuk. 2, 40. Koji daje disańe narodu što je na ńoj i duh onima što hode po ńoj. Đ. Daničić, isai. 42, 5. A da vince duh mu ogrijava. Osvetn. 2, 22. — *b) preneseno, o stvari tjelesnoj. aa) vjetar. aaa) tihi, slabi vjetar.* Naj manši vjetra duh. M. Vetranić 1, 124. Blagi vjetric tihijem duhom kitnijeh jela vrhe kreće. G. Palmotić 3, 112[a]. Povjetarci blagi i mili tihijem duhom kî pršahu. J. Palmotić 34. Nema vjetra ni dūha. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 202. — *bbb) vjetar uopće.* Svrta korablji hod, ne kuda bi hotil, da dajuć jidrom god, kud jih je duh zavil. M. Marulić 31. Duh juga i bure dahnu(v), ka istoku otide. Aleks. jag. star. 3, 247. Vjetar obhitaš, nag sjen, duh bez puti. G. Palmotic 2, 476. Ova rič ‚duh' pristoji se jošće vitru . . .: duh naglih vihar. P. Radovčić, ist. 153. Kad jug, dosle ki pršo je tihijem vjetrom jedra u naša, nape većma duhe svoje. J. Palmotić 26. Hladan vjetar kroz duh svoj ledeni svud okolo vijaše se. 327. Da ne sidi ondi duh pomorni, ni vihar betežni. L. Terzić (B. Pavlović) 307. Da se zimom kano cviće čuva od vitrenog i zimnoga duha. J. S. Rejković 54. — *bb) o ognju i o trijesu. — na dva mjesta.* Slika ogńa navezena bez vrućine i bez duha. P. Kanavelić, iv. 7. Duh od trijeska, a što je drugo negol' ništa, malo dima? J. Kavańin 130[b]. — *c) preneseno, u netjelesnom smislu, kao milost božja, dar božji.* Obećani duh sveti današńi dan u sinove posinovl|enja udahnu *(vidi i* 2, c). I. Bandulavić 136[a]. *(Sveti Ivan)* prvo duhom svetim nego duhom osobitim na zemli dihati poče. F. Glavinić, cvit. 209-210. Ovi sluga tvoj duhom tvojim nadahnuut. P. Radovčić, nač. 9. I da drugoč stvoritel moj blag udahneš u me duh tvoj. J. Kavańin 52[b]. Božja duha nadahnuće bez prestanka s ńime vlada. 221[a]. Duh gdi hoće ondi ulazi. M. Zoričić, osm. 22. Ne znate kojijem duhom dihat imate. S. Rosa 104[b]. Posla bog duh sina svoga u srca vaša. J. Matović 80. Ne kažu s kojim su duhom nadanuti. M. Dobrotić 332. — *vidi i* 2, c.

b. spiritus vitalis, vis vitalis, animus, anima, vita, *ostaje značeńe kao kod* a, *a), ali, pošto bez dihańa nema života, znači ujedno silu po kojoj se živi, koja život uzdržava, ili uopće život. ne može se u svijem primjerima razlučiti od značeńa pod* d; *ovdje su i primjeri koji bi mogli i onamo spadati, ako se to u ńima osobitijem načinom ne ističe. a) uopće.* Pokoj mu ne dajte, dokli je u ńem duh. M. Vetranić 2, 168. Do koli na saj svit u meni bude duh. N. Naljeković 2, 334. Dokol godi u ovoj puti duha bude. P. Zoranić 14[b]. Ah, opaka kleta česti, i jošter je duh u nami, ni nam puca od bolesti tvrdo srce, tvrdi kami? I. Gundulić 268. Vrhu zemle prostrt leži i bez duha u svom stanu. G. Palmotić 2, 235.

Prez ćućenja i prez duha. A. Vitaljić, ist. 404a. Kako da joj pomańka duh. M. Lekušić 26. Tako mi se ne zakamenilo dijete u ženi, tele u kravi, jagńe u ovci, svako sjeme u baštini i duh u kostima! Nar. posl. vuk. 305. Udri po sinu, dokle je god duha čul va ńin. Nar. prip. mikul. 110. Duh mu se u kosti zabio *(o čeljadetu što dugo vrijeme leži kao mrtvo, a još je živo). u Dubrovniku.* P. Budmani. — *b) o umiranju, kaže se: aa) da se duh pušta, spušta, ispušta.* Umre duh pustiv. M. Marulić 17. Pri nego puštam duh. Š. Menčetić—Ġ. Držić 462. Jer bi mi za dosti od ovej od vila, da u ńe milosti pustim duh iz tila. N. Naľešković 2, 41. Gorko uzdišući s plačem duh puščivam. P. Zoranić 4b. I pusti duh prikloniv̀ši glavu. A. Komulović 68. Ustrese se i duh pusti. P. Kanavelić, iv. 270. Nizložiti oće krunu i duh spustiti. Š. Kožičić 55b. A Isus opet zavapiše glasom velicim ispusti duh. Bernardin 73. mat. 27, 50. Vajmeh zavapivši, duh ispušta kako ptica. M. Vetranić 1, 322. U mene da umre, tere duh izpusti. N. Naľešković 2, 61. Vincenco moleći duh svoj izpusti. F. Glavinić, cvit. 31a. Isus prignuvši glavu duh ispusti. A. Kanižlić, utoč. 325. Jesukrst u petak ispusti duh na križu. J. Matović 56. — *bb) da duh pođe, othodi, izlazi, iskoči, ispada, iščezne iz tijela, iz čeljadeta itd.* Dokle mi duh pođe, zvat se rih sluga tvoj. Š. Menčetić 227. Nu poznam, er ne hoć', gospoje od vila, da mi duh bude poć svršeno iz tila. N. Naľešković 2, 43. Umrijeh, umrijeh, vajmeh meni, od bolesti duh mi pođe. Ġ Palmotić 2, 230. Kâ snaga može odi i meni bit' sada, gdi mi duh odhodi i umirem od glada? I. Gundulić 152. Pokla od tijela duh odhodi. J. Kavańin 525b. Kad tomu izljesti iz tijela duh bude. N. Naľešković 1, 182. Nećeš moći, duh izit će t' u ovoj noći. J. Kavańin 55b. Prosti, kraju, duh pobježe. Ġ Palmotić 1, 396. Dok pod ńime *(lavom)* duh mu izskoči. J. Kavańin 216b. Duh mi ispada tvrdo se boleći. M. Vetranić 2, 326. Kako ne izgoriš ogńem i kako duh tvoj od tebe ne iščezne. Pril. jag. ark. 9, 87. (1520). *isporedi i ovo:* Nasiti gladne gradane i srete im duh na ishodu. I. Đorđić, ben. 122. — *cc) da se duh predaje (bogu, vidi i* d). Isus drugovja uzazva*(v)* glasom velicijem prida duh. N. Rańina 94a. mat. 27, 50. Izdišuć duh predava. P. Kanavelić, iv. 346. Noćas duh pridađe. P. Knežević, pism. 95. Isus je pridao duh u građu koga je obrao gospodin. A. Kanižlić, kam. 529. — *dd) da se duh dijeli, rastavlja, razdvaja od tijela, čeljadeta itd. (Kuf)* jadove uklada s duhom se dijeleći. M Vetranić 1, 3. Kad nas s duhom smrt razdijeli. 1, 32. Trudе, ke onda svak pati, kad mu se duh bude od tijela dijeľati. N. Naľešković 2, 80. Duh mi se dijeli toj djelo misleći. M. Držić 434. Kad se duh udijeja od tužna človika. D. Rańina 18a. Dijelio mu se duh iz kosti. I. Gundulić 550. *(Smrt)* ka će prem tužni moj duh s tijelom rastavit. N. Dimitrović 47. Er se duh od tijela u kratko razdvoji, a muka nije cijela, ka dugo ne stoji. N. Naľešković 2, 81. — *ee) amo spadaju i ovi primjeri:* Gdje ptice žubere svaki hip i svak čas, da se duh podere slišaje rajsku slas. M. Vetranić 2, 269. Svakome tade nas od straha duh sginu. F. Lukarević 313. — *c) kad se hoće reći da čeľade opet oživi poslije nesvijesti ili poslije smrti (da uskrsne), kaže se da duh opet dođe, vrati se.* Čin'te duh da dođe opet u ovoga. N. Naľešković 1, 195. Kapľicom crvenom okropi tvoga Vođana, da mu se duh vrne. M. Držić 402. Pokol se u ń duh vrati. P. Zoranić 29b. Dejdamiji duh se vrati i mlađahna razabra se. Ġ. Palmotić 1, 193. I ljekare ste dozvali, da mu izgubjen duh povrate. 2, 244. Kê će on uzkrsnuti i duh će im povrnuti. J. Kavańin 560a. Povrne se duh u kraja. Nar. prip. vuk. 139. Kad se paši povrati duh, počne igumna pripitivati. S. Ľubiša, prip. 86. Pošto mu se povrati išno duha, počne da se kune. 215. — *d)* dati duh *znači što i* dati život. Živi duh daváš svakojzi živini. M. Vetranić 1, 437. *i metaforički.* Tko bi, slavni vojevoda, toli unjetan medu vami, da besjedu i duh poda ovijem mrtvijem prilikami? I. Gundulić 435. Majstor ki besjedu i duh poda mrtvijem slikam od kamena. J. Kavańin 488b. *(amo može spadati i ovaj primjer:* Bog umisi človika, i dahnu vajn duhom života F. Glavinić, cvit. 79a). — *prema tome se kaže i* uzeti duh: Ti *(smrti)* kraljem i poglavicam svita vzimješ duh. Transit. 100. *i* uzdržati duh: Za duh im uzdržati njeku travu htje ubrati. J. Palmotić 199.

c. spiritus animalis, *nešto žitko što su prije mislili liječnici da je u ľudskijem živcima i da preko onoga postaje osjećańe i micańe.* Kada u tijelu čoečjemu ne razdjeljuje srce svojijem udom duhove životne. M. Radnić 355b.

d. spiritus, animus, *u živu čeladetu biće netjelesno što osjeća, misli, hoće. isporedi* duša. *dok je duh zajedno s tijelom kao što je u životu, ne shvata se kao živo nešto po sebi, nego kao dio od čeladeta. s toga je acc. sing. jednak genetivu. a) uopće.* Duh, to je voľa i račun, jest pohlepan strpiti smrt. Naručn. 51b. Budite jedno srce i jedan duh. Transit. 106. Silvan preda duh bogu. 225. *(Post)* plt podlaga duhu. Korizm. 5a. V ruci tvoje predaju duh moj. 88a. Ja sam arhanđeo poslan od boga, uzeti duh tvoj. Pril. jag. ark. 9, 88. (1520). S tilom je savezan, kako znaš, s našijem duh. P. Hektorović 71. Ter kad se od mene grešni duh odluči. N. Dimitrović 46. A sada bože ti primi duh tužni moj. N. Naľešković 1, 192. Bogu da duh pridam. M. Držić 288. O ki odnese veći dio srca moga, ki zatravi, vrati, vrati što si odnio, ustavi se, jaoh, ustavi. duh mladosti tužne moje toli priko i neredno ne razdjeljuj, jaoh, na dvoje, poda' objema smrt ujedno. Ġ. Palmotić 2, 434. Tebi narav za tve hvale glavu dignu put nebesa i poda ti nad sve ostale duh plemenit pun uresa. 2, 442. U tvoje ruke priporučujem duh moj. V. Andrijašević, dev. 24. Neka ja propnem moja ćućenja putena, neka se uzbudi duh. L. Terzić (B. Pavlović) 3. Bogu ki 'e svrha i uzrok duhu momu. J. Kavańin 224a. Koga u Pažman opočiva tijelo, i duh mu raj uživa. 309a. Nežin brat k materi po ogńu dotrča, i kod ńe s velikom radostju duh blaženi izpusti. J. Banovac, razg. 68. Duh je pripravan, ali put slaba je. F. Lastrić, test. 107b. Koji se hoće dati duhu. M. Zoričić, osm. 135. Ništor nisi ustegnuo što sudjaše da će pomoći razviti i izvršiti vlasti duha mojega. D. E. Bogdanić vi. Jer je duh srčan ali je tijelo slabo. Vuk, mat. 26, 41. — *b)* u duhu, duhom *znači: aa) kao u sebi, sam sa sobom.* Isus zgrozi se duhom i smuti sam sebe i reče. I. Bandulavić 68a. joanu. 11, 33. Da u istinu sva se duša moja veseli u duhu. M. Orbin 75. — *bb) stańe u kojem prorok vidi što ne tjelesnijem očima nego kao dušom.* Znam da u duhu uznit vidih. P. Zoranić 74b. Kad duhom pozna da na smrt sudiše otca njegova. A. Vitaljić, ostan. 424. U duhu je okruženi prorok vidio. A. Kanižlić, kam. iv. U velikoj bolesti digne se u duhu na sud. M. Zoričić, osm. 84. — *cc) tiho, polagahno, kod kakve radńe, kao u misli da se tijelo i ne miče. — u naše vrijeme u Dubrovniku.* U duhu poći,

t. j. polagano ‚leise' ‚suspenso gradu'. Vuk, rječ. 146[a].

e. *u užem smislu nego kod* d, *neko osobito stanje, osobina ljudskoga duha (kod* d) *po kojem čeljade nešto hoće ili može raditi. takovo stanje može biti trajno ili pokazati se samo u nekoj prigodi; u teologičnom smislu, ako je dobro, shvata se i kao dar, milost božja, i tad može spadati i pod* a, *c).* Daruj tebi gospodin bog duh mudri i razumni, duh veličini i jakosni, duh znani i milostivi, i napuni tebe duha straha svojega. Star. 1, 226. (xv *vijek).* Te riči imaju naturu za obliči dušu jednoga duha umiljena. Korizm. 67[b]. Čisto grišenje bez otvori srce u meni stvori i stavi, višni bože, i duh pravi u utrobi moj ponovi. I. Gundulić 200. Maksimo taknut duhom oholije uzdvignu se *(proti cesaru).* F. Glavinić, cvit. 345[a]. Jer su ... izgubili ovi duh od kontricijoni. I. Držić 135. Odvrni od mene prijadoviti duh oholije. P. Radovčić, nač. 469. U duhu poniženstva. P. Kanavelić, iv. 573. Papa u duhu kročine dade zapovid. A. Kanižlić, kam. 277. Duh složnosti obucite. 319. Što će reći duh crkveni? Hoće reći ona prava želja koja se ima na službu crkvenu ... Ant. Kadčić 3. Premda mu protiva voli užiga narav i kreče u nemu duh bludnosti. 521. Vidio je, da je Ivan od slaba duha. A. Tomiković, živ. 25. I od svoga duha viteškoga. Ogled. sr. 437. — *amo može spadati i ovo:* Gosparu moj, ovim duhom pisana ti je sva povjesnica. M. Pavlinović, razg. 56. *i ovaj primjer u kojem je* duh *shvaćen kao nešto živo.* Duha pravednoga ponovi u nutarńijeh mojijeh. A. Gučetić, roz. jez. 78.

f. *preneseno od* d, *ono što je naj glavnije kod čega, jezgra.* Skrušene od griha koje jest duh ispovidi. Ant. Kadčić 340. *tako je i u ovom primjeru iz svetoga pisma, u kojem može značiti i smisao.* Moć naša od boga jest, ki i obranih nas učini službenikof novoga zakona, ne knigom da duhom, knjiga bo stanovito ubija a duh oživljuje. Bernardin 130. paul. 2kor. 3, 5—6. Slovo ubija a duh oživljuje. I. Bandulavić 170[a]. Vuk.

g. *kao kod* e, *ali obično bez pridjeva, u dobrom smislu znači: duh jaki, hrabar, i uopće jakost, hrabrost.* Vladaoce od velika duha i svetińe. I. Držić 29. Ne duh nadišo je žensko biće i ne lita. B. Betera, or. 13. Uzvišenih Lovretića nu u tebi još duh dišе. J. Kavańin 103[a]. Boj na Skadru povrati *(Mlečićima)* ugušeni duh, oživi trgovinu. S. Ljubiša, prip. 64. Ta je žena bila puna duha i pametna. M. Pavlinović, rad. 37. *u Dubrovniku se kaže da je ‚puno duha' čeljade (staro, žensko ili dijete itd.) koje se u društvu pokazuje jako i veselo više nego bi se o njem (n. p. po godinama) moglo nadati. nije svagda u dobrom smislu, jer se kod toga misli da može učiniti što bi mu se mańe pristojalo.* P. Budmani.

h. *kao kod* e, *ali kad se ujedno nalazi kod mnogijeh ljudi tako da svi jednako misle i rade. — kod pisaca našega vremena.* I prosti narodni duh bio je otrovan taljanštinom. Pravdonoša. 1852. 30. Kô kad Grčke hrabre vitezove na plav vrže za čast Menelaja duh osvetni. Osvetn. I, 59. Posmaga za službom ubija duh narodne nezavisnosti. M. Pavlinović, rad. 147. Duh narodni sam plane i kreče tisućama. 177.

i. duh proročastva, proročanski, proročanski *itd. i samo* duh, inspiratio, *moć kojom čeljade (prorok) zna i vidi što drugi ne znadu i ne vide, osobito buduće stvari. shvata se kao dar koji se prima božjim dahom. isporedi* dah, f, *b)* i nadahnuće. *vidi i* d, *b) bb).* Bog mu oti dati duh proročastva. Korizm. 76[a]. David u duhu proročanskom vapijaše. F. Lastrić, test. 105[a]. Koji duhom proročanskim viđaše došasta. 227[a]. Nadaren duhom proročanstva. A. Kanižlić, kam. 113. Bi dostojna imati duh od proročanstva. M. Zoričić, osm. 112.

k. odor, *voń vidi* dah, d. *isporedi* duha. Tilo *(mrtvoga Jerolima)* poča lipi duh i lipo mirisanje od sebe puščati. Živ. jer. star. 1, 235. Plemenita duha korenje. Anton Dalm., nov. tešt. 126[b]. Duh od sebe ili mirisanje podaje. F. Glavinić, svitl. 34. Ako bi bižao od ubozije, zašto smrde ali sam se čuvao od njih, za ne čuti jedno malo njova duha. P. Posilović, nasl. 114[b]. Duh, voń, miris. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *nejasno je u ovom primjeru:* I meď nima sestra Marta, na glavi joj zlatna parta i svilena povezača i tri traka baš od zlata i dva duva miloduva i četiri kalopera. Nar. pjes. kras. 1, 110.

2. *shvata se kao nešto živo, kad znači netjelesno biće koje misli i hoće (isporedi* 1, d); *po tome je aec. sing. jednak genetivu, ali se ipak kod pisaca nalazi i jednak nominativu s toga što se značenje miješa s predašnjim (vidi kod* a *prvi primjer i kod* c).

a. *ljudski duh (vidi* 1, d) *odijeljen od tijela poslije smrti.* Ostan'te s bogom vi i ove pokońe uzdahe s ljubavi sad moje primite, dokli me studen duh opeta vidite među ove jach sjeni vratit se. F. Lukarević 133. Starijeh otac sveti dusi s mnogom željom mene žude. G. Palmotić 3, 4[b]. Radost i veselje među duhovima. Nar. pjes. vuk. 5, 540. *u ovom se primjeru shvata kao živ,* duh *odijeljen od tijela prije smrti:* Zamrfši nauznak pade, i dugo vrime tako sta dokle duh po ajeru nikoko pobuđi, pak u se vratifši se ... P. Zoranić 29[a].

b. *prenesено, o živu čeljadetu.* Himbu goji meu draga dva duha. M. Vetranić 2, 55. Moj plač i moj cvil može čut svaki duh. M. Držić 110. Može krstiti svaki duh čovječanski. M. Divković, nauk. 142[b]. Jesu njeki mjestorodni, ki bi rad da drug ne sije ... proglasiti nisu kasni, plodi tuđi da su nakazni ... ja ne hajem tih zlih duha, ko ni moj koń badnih muha. J. Kavańin 79[a]. Al' duhovi otrovani, koje jošter zemja hrani. V. Došen 116[a]. Ovdi vaja dobro oči otvoriti ni virovati svakomu duhu. Ant Kadčić 477. Jedan ovakvi duh bio jest Petar Veliki. A. Tomiković, živ. III. A jesu se nagonili na nu zlobni dusi i zavisni sini. Osvetn. 2, 98. — *u negativnijem rečenicama često stoji* živ duh *s ovakovijem ili još jačijem značenjem (‚čeljade i ako je još što živo').* Ne bdi živi duh. Š. Menčetić 253. Ne bih se spomenul' od živa duha vik. Š. Menčetić—G. Držić 453. Gdi nije vidit duha živa. M. Vetranić 1, 13. Da nijedan živi duh mora van ne izgazi. 1, 462. Sanak me umori, a živa duha ni. M. Držić 40. Toga ne može procijeniti nijedan živi duh. M. Divković, nauk. 304[b]. Jer pred svijetlijem licem tvime živ duh neće se opravdati. I. Gundulić 207. Ni se straši u pameti, da ću želje tve ljuvene živu duhu spovidjeti. G. Palmotić 1, 300. Niti je živ duh znal. B. Krnarutić 35. A ne vidje s nijedne strane živa duha. P. Kanavelić, iv. 116. Zaprijeti joj, da to ne prosoči živu duhu. S. Ljubiša, prip. 225. Vrata su *(na kućici)* pritvorena, prozori zatvoreni, u noj živa duha ne čuje se. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 181. *u jednoga pisca* xvi *vijeka s istijem značenjem ima i* duh živući. Ne čuju nijedan duh živući ... gorom se tukući. M. Vetranić 2, 22. Znaš da ga ne ljubi nijedan duh živući. 2, 136. *u drugoga i samo* duh: Ove duše i jabuke, ke sam brala o ponoći u košulji i razpasa sama,

uza me da ni'e duha. S. Bobaljević 208. Pak učin' *(smrti)* da dođe ogań, sve da sprži, i ništo ne ode, da se vik otraži, ni vidi na svit duh, ner samo kami suh. 211. — *rjede bez negacije.* Svaki živi duh gdje plovi u plavi, kom prhne vjetra ćuh, svu misal postavi. M. Vetranić 2, 19 Gdi želno uzdiše živući svaki duh. 1. 130 Svaki živi duh, to jest svaki čovjek. M. Divković, nauk. 130a.

c. *o bogu.* Bog je čisti duh u sebi, kog' vidilo oko ne bi. V. Došen 267b. Ima li bog tijelo? Nejma, crbo je on u sebi duh vječni. T. Ivanović 18. — duh sveti, sveti duh, *treće lice svete trojice. nije u svijem primjerima jasno, spada li* duh sveti *amo ili pod* 1, a, *c), tijem više što pisci često s ovijem zadnjem značenjem upotrebljavaju acc. jednak genetivu, a s prvijem acc. jednak nominativu.* U ime oca i syna i svetoga duha. Mon. serb. 1. (1189). Obeća učenikom svojijem poslati duha svetoga. A. Gučetić, roz. jez. 273. Vječna riječi, ti s nebesa pošli odi meni duha prisvetoga. I. Gundulić 217. Ćaćko izabra tebe za majku svomu sinu, duhu svetu vjerenicu. J. R. Gučetić 18. O djevice, shrana duhu presvetomu. 21. Tebe, duha, sina tvoga svi častimo. 11. On poslao jest duha svetoga, duha od ljubavi, duha od mira, duha od dobrote. P. Posilović, nasl. 194a. Postavljahu ruku svrhu ńi' i primahu duha svetoga. J. Banovac, razg. 217. Disputaše tanko i visoko od iz*(h)*oda duha prisvetoga. And. Kačić, razg. 155a. Da su apostoli duha svetoga dali. I. Velikanović, uput. 3, 34. *amo spadaju po svoj prilici svi ovi primjeri, premda je u njima acc. jednak nominativu:* Na dan petikost, kada *(Isus)* posla sveti duh. Naručn. 3b. Primite duh sveti. Korizm. 59a. Viruju u duh sveti. S. Budinić, sum. 4b. Virujem u duh sveti. I. Bandulavić 288a. P. Posilović, nasl 137a. Pokle apostoli duh sveti prijahu. F. Glavinić, cvit. 20b. Primite duh sveti. J. Matović 89. I. J. P. Lučić, nar. 17.

d. *anđeo. s pridjevom: božji:* Sedam duha božijeh. N. Ranina 199a. apoc. 5, 6. *anđeoski:* Svi anđelski dusi gori. A. Vitaljić, ost. 343. Blaženi anđelski dusi. L. Terzić (B. Pavlović) 72. *nebeski:* Čuje nike pisme duhova nebeski. F. Lastrić, tost. 205a. Čistoćom nadhodijaše sve duhe nebeske. Blago turl. 2, 318. *svet:* Na devet su redi sveti dusi razdijeljeni. J. Kavanin 497b. *i bez pridjeva:* Molih duha stražanina. J. Kavanin 464a.

e. *vrag, đavo. često s pridjevima. crni:* Duh crni ‚diabolus'. A. d. Bella, rječ. 254b. Ne lepete dusi crni u taj mista ka su sveta. J. Kavanin 366b. Vragovi, crni duhovi. V. M. Gučetić 197. *hudi:* Saula, ki bješe njekome nemoći od hudoga duha pedjepsan. D. Ranina vb. Bijesi ili hudi dusi. S. Budinić, sum. 151b. *hudobni:* Koji na smrt većma reži i hudobne duhe kupi. J. Kavanin 369b. *klet:* Grubost duha kleta. J. Kavanin 411a. *nečist:* Žena jedna gonima duhom nečistim. Pril. jag. ark. 9, 97. (1468). Mnoštvo duhov nečistih. Transit. 202. Ki su zapleteni od duhovъ nečistihъ. Mon. serb. 559. (1618). On kćer imaše jednu, s kom nečisti primitaše duh. F. Glavinić, cvit. 189a. Otjera iz telesa nečiste duhe. 1. Đorđić, ben. 31. Dvi ženice obsidene od duha nečistoga. A. Kanižlić, kam. 375. Čovjek s nečistijem duhom. Vuk, mar. 1, 23. 5, 2. *neposlušan:* I strašive kletve i tvrde neposlušnim dusim vikne. I. Gundulić 301. *odmetni:* Duh odmetni ‚angelus apostata'. A. d. Bella, rječ. 80a. *opak:* Duh opak ‚diabolus'. 254b. *pakleni:* Pakao su me prsi, duh sam ja pakleni, i pravi pakleni plam moj je plam ogńeni. D. Ranina 103a. Predajući ńih u oblast duhovima pakljenijem. K. Magarović 35. Više puta i duh pakleni san uzrokuje. A. Kanižlić, kam. 140. Duh pakleni kada vara. V. Došen 59a. *pogan:* Duh pogani gdi naseli. V. Došen 112b. *propasni:* I *(ponos)* ńih razpuha, propasnoga jakno duha. J. Kavanin 232b. *rinut (s neba):* Satarisan kraj pribiva od rinutijeh s neba duha. I. Gundulić 472. Broj od rinutijeh duha. I. Đorđić, uzd. 134. *strašan:* Jaoh, a meue *(Plutona)* strašni dusi, hude sjene sred kralјestva ogńevita *(rese).* I. Gundulić 68. *taman:* Nenavidnik gore čini neg' duh tamni u dubini. V. Došen 116a. *zao:* Ote priti duhi zali i ponesu te va ogań Korizm. 17a. Bijesni kao zli duh. M. Držić 250. Sve rimsko vladanje zalim duhom služaše. F. Vrančić, živ. 7. Isukrste moj primili, od zlijeh duha slobodi me. I. V. Bunić, mand. 30. Saul obsjeden duhom zlime. J. Kavanin 58a. *zloban:* Zaklińem vas, dusi zlobni. J. Banovac, blagos. 325. *i drukčije:* I s ovim izdanu nesrićno, i pripade duhu djavlu. J. Banovac, razg. 120. Asmodeo oli ti duh od bludnosti. Ant. Kadčić 246. Al' s duhovim svoga jata *(duh tamni)* zajer ni on uejma rata. V. Došen 116a.

f. daemon, genius, *bestjelesno biće (dobro ili zlo) koje misli i hoće, različno od doslije izbrojenijeh.* U probuklu jedne gore, koju t' velim ni' daleče, kako meni moj duh reče, sreću tvoju zmaji dvore. M. Pelegrinović 186. Kako kad otrusi siń oblak krupen grād, aerski kad dusi obore gńivan jad. Đ. Baraković, vil. 79. Reci mi, tko si ti, ki sa mnom govoriš, ki li duh skroviti. G. Palmotić 2, 37. Kakvi plasi dusi skitaju se ukraj kule. Osvetn. 1, 71. Oko ńega dusi titraju se, oko ńega vile igraju se. 3, 3.

g. *plur.* duhovi *i* dūši, pentecoste, *blagdan (pedeseti dan po uskrsu) u koji su apostoli primili duha svetoga. isporedi* rusalje, trojice. *a)* dusi. xvii *i* xviii *vijeka. u naše vrijeme neobično.* Prva srijeda, petak i subota po dusije. M. Divković, nauk. 132b. Nedjelje po dusih. B. Kašić, rit. 25. Druge kvatre prihode po dusih. I. Bandulavić, predgovor. Po dusije deseti dan. P. Posilović, nasl. xv. Tri dni o dusijeh. S. Margitić, isp. xxix. U utornik po dusijeh. J. Matović xxvb. — *b)* duhovi. *od* xvii *vijeka (često u istijeh pisaca u kojijeh ima i* dūši); *između rječnika u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Post g duovom . . . u oči duhova. M. Divković, nauk. 132b. Duhovi, pentekoste. B. Kašić, rit. 21a. Na dan duhov. P. Radovčić, nač. 423. Primivši du sveti na duove. I. Ančić, vrat. 24. Duhovi. P. Posilović, nasl. xv. Na duhove. M. Bijanković 38. A. Bačić 199. Dođe Turčin pod Carigrad i osvoji ga oko duhova 1453. J. Filipović 1, 167a. Na dan duhova. P. Knežević, živ. 58. U prvu nedilju po duhovi. F. Lastrić, test. 60b. Vrime uskrsno, koje dura tja do duhova. 179b. Na blagdan duhova. A. Kanižlić, kam. 108. U subotu od rusalja iliti duhova. J. Matović 142. Zimnoj sitvi odmah po duhovih voze. J. S. Rejković 38.

3. *ime muško. tako se zvao* (xi *vijeka) prvi zagrebački biskup (rodom Čeh).* Doc. hist. rač. 158. „(1093—1095). Mon. cp. zagr. tkalč. 2, 5.

DŪHA, *f.* odor, *vidi* duh, 1, k. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka, u jednoga iz Slavonije* xviii, *a u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata; između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu (gdje se dodaje da je uzeto iz Habdelićeva).* Slast je nika kušat duhu, gda ni moći kusat juhu. P. Vitezović, cvit. 42. Cvit dozrivši hitro vene, gubeć duhu

nima cene. 151. I vrime ti kišnom duhom steće. J. S. Reļković 310. Ar je nezrečeno ona lipo cvala nezrečenu duhu od sebe davala. Jačke. 15. Lipe jesu duhe kliučaci zibrani. 251.

DÙHAK, *vidi* duvak.

DÙHALO, *n.* follis, *sprava kojom se duše u ogań, vidi* mijeh. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *kaže se* dùvalo. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Vukovu* (duhalo *i* duvalo). Oni koji hoće da malahan plamen vatre uzdigne se spusti ga z duhalima. M. Radnić 343b.

DÙHÂN, duhána, *m.* nicotiana tabacum L., herba nicotiana, *ńeka biļka. arap. tur.* duhân. *isporedi* tutum, tabak. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *kaže se* dùvân, *rjeđe* dûân (S. Margitić, fal. 193. isp. 32. J. Vladmirović 20. 45). — *Od* xvii *vijeka (vidi Vitezovićev primjer kod b)), a između rječnika u Belinu* (‚tabacus' 719b), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu:* duhan *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku)* i duvan. *a) sama biļka.* Pčelam udi (‚nhudi') duan. S. Margitić, fal. 193. A mladići pokraduh duhane ispod krova na koncu nizane. M. A. Reļković, sat. C4^2. Navrzi zelena duana. J. Vladmirović 45. Duhan, arap. duhan, slovač. dohan, mrus. дохан, 1. nicotiana tabacum L.; 2. nicotiana rustica L. *(u Dubrovniku).* B. Šulek, im. 78. — *b) lišće zavito ili iskrižano gori se te se dim potеže u usta.* Nit' imamo vina ni duvana. Nar. pjes. vuk. 3, 4. Daj ti meni u kesu duvana. 4, 476 Još nije lula duvana poginula. (Još će čoek čoeku dati lulu duvana). Nar. posl. vuk. 114. Ne bih za to dao ni lule duvana. 194. Od duvana kuća popļuvana. 232. Kavu ište, daje se kuhana, prismaka ju dimom od duhana. Osvetn. 4, 17. — *kod toga se kaže da se pije:* Duhan, vino i rakiju to junaci radi piju. P. Vitezović, cvit. 159. Devet lulah popio duvana. Nar. pjes. vuk. 3, 221. Pio duhan iz duga čibuka. S. Ļubiša, prip. 165. Dok bi lulu ispio duhana, osvojiše do pola mejdana. Osvetn. 3, 116. *ili da se puši:* Lulu dakle propuši duvana. I. Zaničić 248. Zalud side i puše duhane. M. A. Reļković, sat. E3b. Ne može se carstvo zadobiti na dušeku sve duvan pušeći. Nar. pjes. vuk. 4, 134. I dvojica duvan da pušimo. 4, 579. *ili da se uzimļe u dimu:* Da prvo pričeštenja ne uzima duhana u dimu ili u prahu. I. Grličić 116. *amo spada i ovo:* Ištetio nekolike sinsije duhana. Pravdonoša. 1851. 31. — *c) u prahu se šmrće u nos. s ovijem se značeńem običnije zove* burmut *(i* burnut) *koje vidi.* Duhan u prahu. A. đ. Bella, rječ. 719b. Kako duvan neka potegne u nos. J. Vladmirović 20. Duhan od nosa ‚der schnupftabak' ‚nicotiana sternutatoria', cf. burmut. Vuk, rječ. 146a. — *amo spada i ovo:* Duhan piti ‚prender tabacco' ‚uti tabaco'. A. đ. Bella, rječ. 719b. *vidi i Grličićev primjer kod b).*

DUHÀNARA, *f. vidi* duhankesa. — *U Bačkoj. (samo* duvànara). B. Mušicki.

DUHÀNĆESA, *vidi* duhankesa.

DUHÁŃĢIJA, *m. čovjek koji (mnogo) duhani, puši duhan.* — *Ako nema u turskom jeziku riječi* duhâńgy, *to je naš narod načinio od* duhan *turskijem nastavkom gy.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *kaže se* duvanģija *i* duanģija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (duhanģija *i* duvanģija). Kad duvanģija puši. Vuk, poslov. 76. Grade lule duanģijama. S. Ļubiša, prip. 191. — *i ńeka riba u Srbiji,* chondrostoma nasus Agas. *isporedi* condra, skoba], škoba], ugļevka, morunaš. J. Pančić, rib. 126.

DUHÀNICA, *f. lađa na kojoj se nosi duhan.* — *U Vukovu rječniku:* duhanica *i* duvanica *s dodatkom da se govori* (duvanica) *u Srijemu.*

DUHÀNINA, *f. komotļike od duhana.* — *i* duvanina. B. Mušicki.

DUHÀNIŠTE, *n. mjesto gdje je bio duhan posijan.* — *U Vukovu rječniku (samo* duvanište). — *I kao ime mjestima (samo* Duvanište) *u Srbiji: a) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 175. — *b)* ravno mjesto u ataru sela Pinosave *(u okrugu biogradskom u vračarskom srezu).* Glasn. 15, 147. — *c) mjesta: u okrugu smederevskom.* Niva u Duvaništu. Sr. nov. 1867. 311. *u okrugu jagodinskom.* Livada u Duvaništu. Sr. nov. 1872. 164.

DUHÀNITI, dùhânîm, *impf. kaže se i s* v *mj.* h, *vidi* duhan. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (duhaniti *i* duvaniti). *a) davati kome (objektu) duhana koliko mu treba.* ‚Ko će me duvanit ovu godinu, evo mu vo'. J. Grupković. *i u Vukovu rječniku* (‚mit rauchtabak versehen' ‚providere herbam fumariam'). — *refleksivno:* duhaniti se, dobavļati za sebe duhana koliko treba. *u Vukovu rječniku:* ‚sich mit rauchtabak versehen' ‚comparare sibi nicotianam fumariam'. — *b) pušiti duhan.* I dadu im naj duļe čibuke da duvane. V. Vrčević, igr. 59. Svak šuti, duvani i nešto krupno uče u pameti. nic. 44. *i u Vukovu rječniku:* pušiti duvan *s dodatkom da se govori oko Siња i s primjerom:* ‚Duvanite li?'

DUHÀNKESA, *f. kesa u kojoj čeļade hrani i nosi duhan uza se.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, dùvânkesa. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (duhankesa *i* duvankesa). Duvanъ kesa. Glasn. ii, 1, 119. (1809). Dade starješini duvankesu. V. Bogišić, zborn. 228. — *Kaže se i* duhańćesa (duvańćesa). I s pašine duvańćese. Nar. pjes. herc. vuk. 262.

DÙHÂNSKÎ, *adj. koji pripada duhanu.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, dùvânskî. — *Od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku* (duhanski *i* duvanski, n. p. kesa ‚tabaks-' ‚nicotianae'). Koji *(crv)* duhanske rad mladice kosi. J. S. Reļković 219. I duvanske ćese pokrojiše. Nar. pjes. herc. vuk. 192. Drug do druga, rđav do gorega, ter se dimom duhanskijem kade. Osvetn. 1, 21.

DÚHÁŃE, *n. djelo kojijem se duha.* — *Stariji je oblik* duhanje. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (duhanje ‚insufflatio; spiratio, sufflatio'), *u Belinu* (duhanje ‚flatus' 682a; ‚halitus' 313a), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (duhańe *i* dúvâńe *i* dúâńe). Do naj posleđńega duhanja i hipa od života. B. Kašić, rit. 81. Ono malo duhańe vitra, ne more ni zastave napuniti od lađe. Đ. Rapić 138. Pusti četiri vetra da sa četiri strane (duvańem) zemļu stežu. Nar. prip. vil. 1867. 655.

DUHÁŃĚŃE, *n. djelo kojijem se duhani.* — *U Vukovu rječniku (samo* duvańeńe).

DUHAR, *vidi* duvar.

DÙHAT, *adj.* spirans, animatus, *u kojem je duh (vidi* duh, 1, b) *ali s deminutivnijem značeńem, dakle: u kojem je malo duha.* — *isporedi* duhatan, duhovan. — *Postaje od* duh *nastavkom* atъ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚adhuc spirans' 712b), *u Stulićevu* (‚anima praeditus, adhuc spirans, adhuc vivens'), *u Vu-*

kovu (duhat, n. p. žȉe duhat, t. j. malo živ *s dodatkom da se govori u Boci*). *a) o čeḷadetu jedva živu, koje još nije umrlo.* Jeda te zastanu duhata. M. Vetranić 2, 316. On cijeneć da j' brata ubio, svu pamet postavi tać s ńega svlačiti, da se već ne stavi na ino ozriti, a duhat on podri noža iza pasa u srce ki mu skri. M. Buućić 73. Živе li jošće ta zala žena? rekoše vitezi. Jošće jest duhata. F. Vrančić, živ. 64. Padaju końi i końici živi, mrtvi i duhati. I. Gundulić 415. A ja tu ostah predńe blato, jedva živo i duhato. J. Kavańin 542ª. Biži vezir od grada do grada, jedva duhat u Biograd dođe. And. Kačić, razg. 222ª. Frane biše modar kano modra karta, a lipa Lijana još malo duhata. Nar. pjes. istr. 2, 22. *možebiti i u ovom primjeru* xvi *vijeka u kom značeńe nije posve jasno:* Staros nerazumna zvijer je duhata z dvjema očima a s jednijem trbuhom koji veću štetu čini negli koris. M. Držić 400. — *b) o djetetu u materinoj utrobi koje je počelo živjeti.* Griše a navlastito, ako začetje jest duhato. Blago turl. 2, 128. Izbaceńe iz ženske utrobe zametka čovičanskoga ili neduhata ili duhata. Ant. Kadčić 542. Ako bi bilo *(čedo)* duhato to jest oživḷeno. A. d. Costa 2, 163. — *amo može spadati i ovo:* Duhato tilo prijamši, od divice roditi se dostojal se jest. M. Alberti 219. — *c) u prenesenom smislu, mlak, malo vruć (o vodi što se grije na ognu). u Dubrovniku.* ‚Voda je ištom duhata'. P. Budmani. — *d) uopće živ. u jednom primjeru* xvii *vijeka:* Kì je jedńuć mrtav, ne posta već duhat M. Kuhačević 27.

DŪHATAN, dȕhatna, *adj. vidi* duhat. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (duhatni ‚animatus' 82ª) *i u Stulićevu.* Koliko je žena sad na svijetu z djeteščima u utrobi začetijem i ne jošter duhatnijem. B. Zuzeri 78ª.

DŪHATI, dȕhâm *i* dȗšêm. *impf.* flare, *vidi i* dihati, I, c, *b) i* puhati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dȕhâh, *u impt.* dȕhâj *(ali* dȕši), *u part. praet. pass.* dȕhân, dȕhât; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od osnove* dnh *nastavkom* a *(u praes. i* j: hj *mijeńa se na* š). — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *ovo se izostavḷa:* dȕati, dȗâm, *ili se još češće mijeńa na* v: dȕvati, dȗvâm. — *Može biti i riječ praslavenska, isporedi stslov.* duhati, duhają *i* dušą, *češ.* douchati, douchám; *u našem se jeziku javḷa od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (duhati, puhati ‚spiro, flo, efflo'; duhati, produhati ogań ‚insufflaro ignem'), *u Belinu* (duhati, duham ‚flo' 682ª; ‚halo' 313ª), *u Voltigijinu* (duhati, duham ‚fiatare, soffiare' ‚blasen'), *u Stulićevu* (duhati, duham ‚flare, inflare, sufflare, spirare, aspirare, halitum emittere'), *u Vukovu:* duhati, duham (dušem) *i* duvati, duvam (dušem) *i* duati, duam. *a) o čeḷadetu. aa) kad se, malo otvorivši usta, pušta vazduh iz prsi na silu.* Dođu u krčmu gdi im se donese vruće jelo, onda čovek opet duvaše razladujući to. D. Obradović, basn. 112. Teško je i duvati i srkati. Nar. posl. vuk. 314. Andeo sviraše u sviralu, a davo duhaše u pištaḷku. Nar. prip vil. 1867. 814. *u prenesenom smislu.* Ovi s jugom na mo dušu, ja sjeverom na ńih pušu. J. Kavańin 153ᵇ. — *i o živińčetu.* Duha kao krmak na sjekiru. Nar. posl. vuk. 71. — *može biti i prelazno s objektom* ogań, *vidi u Mikańinu rječniku i kod bb).* — *bb) kad se kakvom spravom čini rjetar.* Vrgoše ju u peć i počaše mišnicami duhati ogań. Tondal. star. 4, 114. Zna i kovati i duhati. Nar. posl. vuk. 93. *amo može spadati i ovo:* Tko kuha naprišno u sudu, često ogań duha ne praščajuć trudu. P. Hektorović 15. — *b) o vjetru.* Poče dimat jugo, strahot nas strиže; ue duhav on dugo, smorac se podviže. P. Hektorović 72. Kada vrime mokroladno duše. J. S. Reḷković 74. Mrzli vitar da na ńe ne duva. 98. Vjetar duva, javorinu ḷuḷa. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Vjetar duše pak barjakom ńiše. 3, 421. Vjetar kad hoće da prestane, onda naj večma duše. Nar. posl. vuk. 36. Otkud vjetar duva, odonud vaḷa *i* japunǵe okreuuti. 243. Kad ali eto ti vetra, duva, ruši, krši, prevrće gde god što nade. Nar. prip. vuk. 72. Duše vjetar. Vuk, rječ. 146ª. — *c) ḷutiti se, jer ḷutito čeḷade jače diše i duha.* Duše i puše, srdi se G. Peštalić, utiš. 187. Duhati na koga ‚böse sein' ‚succenseo'. Vuk, rječ. 146ª.

DŪHATNICA, *f.* arteria, arteriarum pulsus, *vidi* dihavica, b. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikańinu (kod* dihavica) *gdje naj prije dolazi.* Ali eto jur nemoćnik rad slabosti na pleća se položiva i prostire: oblaze mu duhatnicu, lapat se na ńoj ne nahodi. B. Zuzeri 251ᵇ. Pospiješno kucańe duhatnice kazalo je ne malu ogńicu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 233. Lapat uzraste, grudi silovito odisahu, duhatnica odeḅa i zaigra žestoko. 240.

DUHĆE, *n. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

DUHIJANA, *f. ime žensko.* — *Samo u narodnoj pjesmi (mitološkoj) našega vremena, gdje se pripovijeda da se sunce ženi i da je nevjesta sveta Duhijana.* Pogleduje sveta Duhijana sa visine moru u otoku. pitala je dva božja andela: ‚Naša snao sveta Duhijana!' Nar. pjes. petr. 1, 2. — *po obliku neće biti stara riječ.*

DUHḶE, *n.* selo koje je međilo sa selom Riječanima: tom je selu Riječanima bila meda ‚отъ Duhḷa, kako izlazi putь отъ Zaplažani' (Glasn. 15, 278 *god.* 1318?). i ‚Blatьcu' je išla meda ‚medu Duhḷa i medu Ulištnicu' (290). ima i sada izmedu Prizrena i Prištine mjesto koje je na Kipertovoj karti zapisano ‚Dulje'. Đ. Daničić, rječ. 3, 590—591.

DUHNOVEN, *adj. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno:* ‚ch' è capace d' ispirazione' ‚qui inspirare valet'. — *nepouzdano.*

DUHNOVENA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Duhnovena. rabu svoju Duhnovenu. S. Novaković, pom. 62.

DUHNÚĆE, *n. djelo kojijem se duhne.* — *isporedi* duhńeńe. — *Samo u Stulićevu rječniku (sa starijim oblikom* duhnutje ‚respiratio, spiritus, anima, halitus, aura, flatus').

DŪHNUTI, dȕhnêm, *pf.* flare, *perfektivni glagol prema* duhati *od čega i postaje.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *glasi* dȕnuti *i samijem se akcentom razlikuje od* dȕnuti *koje vidi; i između primjêrâ prošlych vjekova (osim čakavskijeh) što ovdje dodajemo, može biti da koji spada pod* dunuti. — *Od* xvi *vijeka, u između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (samo* dȕnuti). — *Gotovo u svijem primjerima o vjetru.* Duhnuvši *(zmorac)* siń oblak odagna. P. Zoranić 41ª Kako dune jaki vjetar, tuđije prigne trst i udri ńom na tli. M. Divković, bes. 49ᵇ. Ako malo vjetrica duhne. 480ᵇ. Duhne duh ńegov. M. Alberti 75 Kada duhne vjetar. M. Radnić 144ᵇ. Duhnuše siloviti vitrovi. A. Kanižlić, kat. 130. Slabo pada, doklе zima duhne. J. S. Reḷković 94. Na ńu sunce neki vitar duhne.

183. Dunuo je vijar vjetar ladan. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Studen vjetar od istoka dunu. 3, 75. Duni, juže, nek se babe pruže. Duni, juže, po božiću pete, nehvala ti kad bude deseto (nedeje). Nar. posl. vuk. 71. Dune vjetar pa ga baci čak u nekakvu zemļu. Nar. prip. vuk. 218. — *U jednom primjeru o čeļadetu (vidi* duhati, *a) bb)).* Nađe zgodu pa svome gospodaru dune za vrat iz onoga meščića. Nar. prip. vuk. 21.

DUHNUTSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* duhnutje. — *nepouzdano.*

DŮHŃA, *f. perina što se ńom pokriva. — Jamačno tuđa riječ, isporedi češ.* duchna, *mađ.* dunyha, dunna, *ńem.* dune, daune. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda, i u Vukovu rječniku (kod* duńa*) gdje stoji da se govori u vojvodstvu.* Na steļi duńa, pokrij se. Jačke. 4. A rihtar porciju prosi, duńu, vankuš nosi. 269.

DUHŃEŃE, *n. vidi* duhnuće. — *U Stulićevu rječniku (grīješkom* duhneńe ‚flatus, inflatus, spiratio‘). — *nepouzdano.*

DŮHŃICA, *f. dem.* duńa, *koje vidi.* Zelena travica: to naša duhńica. Jačke. 21. Miha on mi nosi mehka perjica da s' ditetu spravi zimska duhńica. 194.

DUHOBÒRAC, duhobòrca, *m. πνευματομάχος*, spiritui repugnans, *čovjek koji se bori s duhom svetijem ne pripoznajući da je bog. — Iz crkvenoga jezika, isporedi stslov.* duhoborьcь, *rus.* духоборецъ. — *U jednoga pisca* xv *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Na duhoborьca Makedonija i Apolinarija bogostigy. Konstant. fil. star. 1, 42.

DUHOČIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Juraj stari Duhočić. Mon. croat. 200. (1512).

DUHOLIJENSTVO, *n. vidi* duhoļenost. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz pisca Muliha. — slabo pouzdano.*

DUHOLOTRÓJSTVO, *n. vidi* duhoļenost. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DUHOĻENOST, *f. ļenost na stvari duhovne. — isporedi* duholījenstvo *i* duholotrojstvo. — *U Stulićevu rječniku* (‚pigritia in religionis officiis‘). — *slabo pouzdano.*

1. **DUHOPÍRATI**, duhòpîrâm, *impf. frekventativni glagol prema* 2. duhopirati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, i u Stulićevu rječniku* (‚vivere aegre, respirare‘). Priklopļena mrtvilom, skloņene glave, spuštajući ruka samo duhopira. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 248.

2. **DUHÒPIRATI**, duhòpirêm, *impf. jedva dihati.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka.* Što su boļi od mrtaca, osvem samo što duhopiru. A. Kalić 263. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *isporedi* 1. duhopirati

DUHOPSOVKA, *f. psovka na duha svetoga. — U jednoga pisca* xvii *vijeka koji će biti sam tu riječ načinio.* Tko je ovu duhopsovku, da duh sveti samo od otca izhodi, iz pakla iznio? A. Kanižlić, kam. 183. Nova duhopsovka, da duh sveti izhodi samo od otca. 659.

DUHOVA, *f.* pentecoste, *dukovi. — Na dva mjesta* xvi *vijeka kod pisaca čakavaca.* Na božić, na vazam, na duhovu. Naručn. 26b. Na dan duhove ili pentikostnu nediļu. Postila. Z 2b.

DŮHOVAN, dûhovna, *adj.* spiritualis, *koji pripada duhu.* — -a- *(negda* ь*) ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — (U Dubrovniku se kod složenijeh oblika mijeńa akc.:* duhòvnî, duhòvnôga, duhòvnâ *itd.).* — *Postaje od* duh *nastavkom* ov-ьnъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* duhovьnъ, *rus.* духовный, *češ.* duchovný, *pol.* duchowny. — *Uzdržaše ovu riječ do dana današńega (gotovo samo u složenijem oblicima) pisci i crkva (premda je u Vukovu rječniku, Vuk je broji među riječi* koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zavj. 1847. v—vi). — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *ovo ispada:* duovan. — *Između rječnika u Mikaļinu* (duhovni, od duha ‚spiritualis‘; duhovni čovjek, duševan ‚pius, spiritualis‘), *u Belinu* (duhovni ‚animae‘ 81a); ‚spiritualis‘ 701a), *u Bjelostjenčevu* (duhovni), *u Jambrešićevu* (duhovni), *u Voltiģijinu* (duhovni), *u Stulićevu* (duhovan ‚ad spiritum spectans, religiosus, devotus, pietatis cultor, pius‘), *u Vukovu* (dûhovnî *i* dûovnî), *u Daničićevu* (duhovьnь).

a. *adj. a) uopće.* Da se ima primiti na pomoć duhovnu. Starine. 1, 225. (xv *vijek).* Post suprot hudobi duhovnoj od superbije. Korizm. 7b. *(Bog)* nam vlija svitlost duhovnu. 72a. U svaku mudrost razum duhovni. N. Rańina 169b. paul. col. 1, 9. Ostaju bez nikakova spasenja duovnoga. M. Divković, nauk. 74a. Uresi dušu moju urehom duhovnom. M. Jerković 53. Napridak duhovni i spaseńe duša više puta visi o pastiri i upraviteļi duševnih. E. Pavić, ogl. 180. Imaš sve čisto na duhovni sud prikazati. M. Zoričić, osm. 59. Na ńe dakle imamo mrziti, jer su uzrok od svega zla duhovnoga. And. Kačić, razg. 156. Za korist duhovnu našu. Ant. Kadčić 2. Ponavļajući joj *(duši)* i povraćajući snagu duhovnu. 166. U ńemu ih sačuvaj oda svijeh zasjeda i sila duhovnijeh neprijateļa. I. M. Mattei 284. — *b) koji je duh po svojem biću.* Duša bi stvorena duhovna, spametna. Korizm. 69b. Uresio . . . nebo . . . duhovnijem i razložitijem andeoscijem duhovim. B. Gradić, djev. 9. Zato se zove duh to jest duhovno stvorenje. M. Divković, bes. 856b. Bog dakle jest bistvo duhovno sveršeno u svemu. A. Bačić 4. Duhovnu i neraspadnu *(dušu).* S. Rosa 1b. *i s osobitijem značeńem.* Govori se da je *(sakrament)* zlameńe duhovne duše posvećenja (‚est signum spiritualis animae sanctificationis‘); po komu govoreńu prikazuje nam se da je duša *o(d)* dvi vrste, jedna duhovna a druga tilesna: duhovna jest ona, koju ima čovik svaki, tilesna jest ona, koju imadu sve živine nerazložite. M. Dobretić 4. — *c) ističe se kao suprotno tjelesnome.* Fsi su onuje jelu duhofnu blagovali i fsi jedno pitje duhovno pili. Bernardin 19. paul. 1 cor. 10, 3. Bolizni duhovne i telesne. Naručn. 56b. Spovidnik ima imiti ali držati namestje duhovnoga likara. 84a. Jedna je *(dobrota)* tělesna, a druga je duhovna. Korizm. 2a. To se zove duhovno preporojenje. 40a Bog nam je duhovnih i telesnih riči dovoļe obećal. Kateh. 1561. E 7a. Prosimo piću, kome hrani se život duhovni. S. Budinić, sum. 19b. Od del milosrdnih duhovnih. F. Glavinić, svitl. 87. Kad duhovna vam su ništa, a tjelesna naslajenja . . . vam su bozi. J. Kavańin 501a. Suproć telesnijem i duhovnijem neprijateļim. I. Đordić, salt. 57. Da je raj zemaļski bio vidovan i tilesan a no duhovan. A. Bačić 457. Imo Isus nije samo likarija od bolesti tilesni, po ńemu se ozdravļa od bolesti duhovni. J. Banovac, razg. 69. Svaka dobra tilesna mogu biti mlogo puta šteta duhovna. F. Lastrić, ned. 323. Osloboditi nas od smrti duhovne. test. 115a. Tko žudi duhovnijem načinom pričestiti se. I. A. Nenadić, nauk. 229. Koje *(riči)* kakono mač duhovni. Ant. Kadčić 61. Život duhovni ima

prikladnost k životu tilesnomu. 113. Ļubav duhovna pridobije svaku mučnost. 244. Bludnost duhovna t. j. ako je ki virenik upao u polusirstvo. 406. Primamo u dušu pečat duhovni. M. Dobretić 38. Dobra dila duhovna i tilesna 140. Po putovima duhovnima možemo razumiti sva ova. B. Leaković, gov. 17. Da vam dam kakav duhovan dar Vuk, pavl. rim. 1, 11. — *d) ističe se kao suprotno svjetovnome i vremenitome (u prvom primjeru kod aa) caa) tjelesnome), i znači: koji pripada vjeri, zakonu, crkvi. aa) o čeljadetu (svećeniku, redovniku, župniku itd.) koje se bavi duhom (svojijem) ili duhovima (tudijem). aaa) kao pridjev.* Sprovojen ot vse gospode duhovne i telesne pride. S. Kožičić 18ᵇ. Svim duhovnim crikvenim službenikom. Kateh. 1561. C8ᵃ. Kako govore duhovni naučitelj. I. Ivanišević 124. Ono malo slug božjih, ki su dostojnim načinom zvani duhovni. P. Radovčić, nač. 50. Otca svoga, to 'est pastira duhovnoga. J. Kavańin 142ᵇ. Zakonǵiju duhovnoga. 176ᵇ. Duhovni pastijer ‚parochus'. A. d. Bella, rječ. 542ᵇ. Starišine duhovne. A. Bačić 95. Gospoda duhovna i svitovna. A. Kanižlić, kam. 20. Bijau zajedno duhovni vladaoci. 136. Od redovnica duhovnih i koludrica. M. Dobretić 545. Toliko svitovńi, koliko duhovni ļudi. Đ. Rapić 31. Koji sam dušobrižnik ili duhovni čovik. J. S. Reļković ix. Tad govori duhovni glavare, arhimandrit od dvije Morače. Nar. pjes. vuk. 5, 377. — *bbb)* dúhovnî (duhóvnî) *kao supst. m. vidi i* duhovnik. Sestre nagovarahu ga, da duhovni ne postane. F. Glavinić, cvit. 67ᵇ. Da nijedan duhovni od svoje časti more izvržen biti. 96ᵇ. Kako druzi čine u redu duhovni. A. Georgiceo, nasl. 70. — *bb) o drugome.* Ima plnu oblast v duhovnih i v deželskih. Mon. croat. 4. (1325). Iže imejaše 3 duhovni kruhi *(prebende)*. Š. Kožičić 28ᵇ. Duhovni stališ ‚status religiosus, spiritualis, religio, societas sacra'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 89ᵇ. U vladańu svitovńemu i duhovnomu. And Kačić, kor. 89. Išo pope poslom duhovnijem. Osvetn. 2, 92. — *ee)* na dùhovnû (na duhóvnû), *adverbijalno, duhovnijem načinom, kao što biva kod duhovnijeh (vidi aa) bbb)), kod duhovnika. u jedinom primjeru može značiti i: kod ispovijesti.* Kazaće popu na duhovnu, pak će pop znati što mu se hoće. S. Ļubiša, prip. 143. — *e) uz imena rodbine, kaže se također u religijoznom i crkvenom smislu. aa)* otac duhovni *zove se od štovańa svećenik, osobito koji je na višem mjestu.* Poštovanim otcem duhovnim. Mon. croat. 91. (1461). Otče duhovni. Korizm. 71ᵃ. Starišine duhovne jesu biskupi i drugi vladaoci svete crkve; . . . ovi se zovu oci duhovni. A. Bačić 94—95. Apostol Pavo sfeti, poglaviti otac duhovni vaše duše. V. M. Gučetić 7. Po naredbi pape velikoga, svega svita oca duhovnoga. And. Kačić, razg. 18ᵇ. *naj češće ispovjednik, vidi i* duhovnik. Da ne kaže ocu duovnomu, da se stidi izpoviditi. S. Margitić, fal. 178. Ispovidam se bogu svemogućemu . . . i tebi, otče duhovni. H. Bonačić 24. Ivanica kralica uze Ivana za svog duhovnog otca. A. J. Knezović 81. Oče duhovni. Nar. prip. vuk. 123. — *o crkvi se kaže da je* majka duhovna. Svi narodi neće da ju *(crkvu)* poznadu za svoju poļubļenu i pravu duhovnu majku. M Dobretić 35. *prema ‚duhovnijem ocima' drugi su ļudi* duhovni sinovi *ili* kćeri. Duhovne češ siuko steći. I. Đordić, salt. 147. Kćeri duhovnoj u Isukrstu. B Kašić, iń. 3. — *bb) o srodstvu koje postaje nekijem crkvenijem obredima.* Što su dužni kumovi i kume ditetu kojega su držali na krstu? Oni su otci i matere duhovne, dojke i gojnice duše ńegove . . . cića toga zavežuju s ńim rodstvo duhovno. And. Kadčić 134. Kćer duhovna oli po krštenu oli po krizmi oli po ispovidi. 359—360. *amo spada i ovaj primjer:* Prijateļstvo duhovno, ko impača matrmoniju. Naručn. 12ᵇ. — *f)* pius, religiosus, *pobožan, vidi* duševan. *o čeljadetu.* Človik devot i dobar i duhovan. Korizm. 32ᵃ. Čovjek veoma sametan i duhovan. I. Držić 372. *o čem drugome: stańu, izgledu itd.* Zdrže človika v stanju duhovnom. Naručn. 44ᵇ. Nije od izgleda prem duhovnoga. I. Đordić, uzd. vii. — *g) o govoru, molitvi, pjesmi, knizi, pjevańu itd. kojima se javļaju pobožne misli.* U slavah, pisneh i u petju duhofnom dobrovoļno pojući. Bernardin 18. paul. col. 3, 16. Ponose jedne knjižice duhovne k svetoj opatici. B. Kašić, per. 137. Drugi dio od molitava duhovnijeh. J. R. Gučetić 1. O svet' oče i pastiru, ti nas učiš zakon sveti, i duhovne pisni peti. P. Hektorović (?) 86. Razlike pjesni duhovne i djeloizpravne. I. Đordić, uzd i. Ovde pišem pisme duhovne. T. Babić 2. Za to sam ga hotio za ńiovu korist staviti za ovim razgovori duhovni. J. Banovac, razg. 196. Koji je duhovna govoreńa Nicete u latinski jezik primio. A. Kanižlić, kam. 55. Živote od svetih i druge knige duhovne. M. Dobretić 68. — *h) o onome što se vidi u duhu (vidi* duh, 1, d, *b) bb)).* Na duhovnom nebu s. crkve vojujuće. F. Lastrić, test. ad. 32ᵃ. Tako od Ivana na nebu duhovnomu s. crkve . . . 38ᵃ. — *i) vidi* u duhu *kod* duh, 1, d, *b) ce).* Veće se bojo za to promislite i dogovorite se na duhovno kako ne bi reč izišla napoļe. Glasn. ii, 110. (1708). — *k) vidi* duhovski, *b).* — *u Stulićevu rječniku.*

b. *adv.* dùhovno. Duhovno se nosit. M. Marulić 133. Kad bi duhovno i bogoļubno živjeli. B. Gradić, djev. 151. Vjeran kalauz ki je ńemu, da duhovno pomože mu. J. Kavańin 3ᵃ. Pokripiti se duhovno tilom Isusovim. J. Banovac, razg. 181. U crkvi svetoj imaju starešine, koji duhovno vladaju svoje podložnike. 252. Kad smo se krstili, onda smo duhovno uskrsnuli. J. Filipović 1, 112ᵇ. U isto doba kad uzčasti prijateļe svoje i čeļad tilesno u kući, častiće u duši i srcu svomu kraļa nebeskoga duhovno. F. Lastrić, ned. 36. Imamo se i mi doisto otajno iliti duhovno obrizovati. test. 45ᵃ. Zove se krstjanin, al' je duhovno mrtav. 187ᵃ. Svi smo umrli duhovno u našemu prvomu otcu Adamu. Ant. Kadčić 120. Postiti i duhovno gladovati. 145. U ńoj svaka podpunost pribivala je božanstva tilesno i sada jurve duhovno pribiva. I. Velikanović, uput 3, 287. Kum oliti oču porađa duhovno ono ditešce bogu i crkvi. M. Dobretić 40. Ako je izličio drtavce, toliko duhovno slipim oči otvorio, zašto se uz to srcem ne ganeš da ozdraviš? Đ. Rapić 67.

DUHOVÂŃE, *n. djelo kojijem se duhuje.* — *Stariji je oblik* duhovanje. — *Od* xvii *vijeka, i to isprva s osobitijem značeńem u teologičkom smislu:* spiratio, *način kako ishodi duh sveti.* — *Između rječnika u Belinu* (duhovanje ‚spirazione del padre o del figliuolo che spirano lo spirito santo' ‚spiratio' 701ᵃ), *u Stulićevu* (v. duhovjeńe), *u Vukovu* (duhovańe, duovańe, duvovańe ‚das beichtvatersein' ‚status confessarii'). Duh sfeti od jednoga početka i jedinoga duhovanja da ishodi. B. Kašić, rit. 77ᵃ. Način izhođeńa duha svetoga zovu vlastitim imenom: ‚dihańe, dahnuće,'dahńeńe' iliti ‚duhovańe', kako bilježi Della Bella u svomu ričniku. A. Kanižlić, kam. 181. — *Nije dosta jasno značeńe u ovijem primjerima:* Crkvenici duhovanja s mone kladu na prodanja. J. Kavańin 44ᵇ. Htje da sude duhovanja bez

kraļeva svjetovanja. 243b. Kí razbiru duhovanja, gdi 'e naj viši stepań znanja. 376a.

DUHOVAT, *adj. vidi* duhat. — *U dvojice pisaca* XVII *vijeka.* Irene duhovata još našavši ga. F. Glavinić, cvit. 27b. Tilo gospodinovo bi jošće duhovato s jednom dušom priplemenitom. P. Radovčić, ist. 39. U onih dilih koje živu i jesu duhovate. 171.

DUHÒVATI, dȕhujēm, *impf. biti otac duhovni (ispovjednik).* — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *ovo ispada:* duovati *ili se mijeńa na* v: duvovati. — *S ovijem znučeńem dolazi u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (duhovati, duovati, duvovati kome, kome što ‚beichte hören und von sünden frei sprechen' ‚ausculto confitentem eique peccatorum veniam et impunitatem promitto dei nomine' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I da grijeh igumanu kaže, ne bi li mu grijeh duhovao. Jutros ću te bogme pričestiti i vas grijeh tebe duhovati). ‚A moj babo, patrijaru Savo! . . . ja sam bogu vrlo sagrešio, . . . možeš li mi za to duovati?' Al' besedi patrijaru Savo: ‚Ne mogu ti za to duovati'. Nar. pjes. vuk. 2, 73. — *S osobitijem teološkijem značeńem (vidi kod* duhovańe) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Otac i sin dišu i duhovuju *(jamačno griješkom mj.* duhuju) duha svetoga. A. Kanižlić, kam. 181.

DŪHOVI, duhóvâ, *m. pl. vidi* duh, 2, *g.*

DUHOVINA, *f. stvar duhovna (?).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Meštri, štioci od opļina, knezi i sluge duhovina. J. Kavańin 309a.

DUHÒVIT, *adj.* spiritualis. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između njčenika u Jambrešićevu* (‚spirituosus') *i u Stulićevu. a) u kojem je duh, u kojem ima duha.* Zrnce tila duhovita sina božjega. I. T. Mrnavić, ist. 16. Gledam na pisarstvo nastojati mladce žive duhovite. J. Kavańin 128a. Sladak jest duh božji, ali duhoviti čovik ne dosiže sladkost ńegovu. P. Knežević, osm. 249. Zahahnuo je bog u oblič čovjeka ter je u ń uljeglo nešto duhovito. A. Kalić 517. — *b) koji pripada duhu.* Gdi nij' posla duhovita. J. Kavańin 372b.

DUHOVITEĻ, *m. u teološkom smislu. isporedi* dahnitelj *i* dihatelj. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Otac i sin nisu . . . dva duhovitelja, nego obadvojica su samo . . . jedan duhovitelj. A. Kanižlić, kam. 181.

DUHOVĻENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* duhovjenstvo ‚pietas, religio, pietas in deum'. — *nepouzdano.*

DUHOVĻEŃE, *n. u teološkom smislu, vidi* duhovańe. — *Dolazi (s oblikom* duhovjenje) *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (duhovjeńe). Duh od jednoga načela i jedinim duhovjenjem proishodit. Š. Budinić, sum. 11a

DUHOVNICA, *f. vidi* dumna, koludrica, *isporedi* duhovnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od niki koludrica oliti vam duhovnica. A. d. Costa 1, 31.

DŪHOVNĪČKÎ (duhòvnīčkī), *adj. koji pripada duhovnicima.* — XVIII *vijeka.* Naminio bijaše ići u stańe duhovničko. A. Kanižlić, uzr. 118. Porad ńegova rdavog živļeńa duhovničkoga. M. Zoričić, osm. x. Četrdeset i osam domova sve za ļude duhovničkog slova on uzdigao bīše. Nadod. 193. — *Adv.* duhovnički (duhòvnīčki), *kao duhovnik.* On ode u dom redovnički za živiti ondi duhovnički. Nadod. 190.

DŪHOVNĪK, *m. duhovni (vidi* duhovan, *d) osobito kod aa)) čovjek. — Akc. je bilježen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku:* duhòvnīk *(isporedi kod* duhovan), duhovnika, *te ake. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* dūhovnīče, dūhovnīci. — *Postaje od* duhov(a)n *nastavkom* ikъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* duhovьnikъ, *rus.* духовникъ, *češ.* duchovník, *poļ.* duchownik. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *ovo ispada:* duovnik. — *Između njčenika u Mikaļinu* (duhovnik, parokijan ‚parocus'), *u Belinu* (‚parrochus' 542b; ‚confessarius' 214a), *u Bjelostjenčevu* (‚spiritualis homo'; 2. v. plebanuš), *u Voltiđijinu* (‚sacerdote, pievano' ‚geistlicher, pfarrer'), *u Stulićevu* (‚conscientiae director'), *u Vukovu* (duhovnik *i* duovnik ‚der beichtvater' ‚confessarius'), *u Daničićevu* (duhovьnikъ ‚veniae divinae interpres'). *a)* ecclesiasticus, sacerdos, *čovjek koji se stvarima duhovnijem bavi, crkovńak, svećenik.* Suditi ne da nikomu stvari duovni izvan duovnika. I. Ančić, vrat. 163. Nek u dici duše upravļa'u duhovnici. J. Kavańin 160b. Duhovniku dostojnomu ovo ti si objavila. P. Knežević, pism. 184. Jedan bogoļubac, ili duhovnik, ili svitovnik. A. Kanižlić, uzr. 215. Vaļa, da upita duhovnik dite. Ant. Kadčić 244. — *s osobitijem značeńem (kod istočne crkve) kaluđer.* Igumne, starci, i duhovnici, i popove. Glasn. 24, 282—283. (1396). Duhovnikъ Sava ijeromonahъ. Mon serb. 556. (1544). Pošļemo brata našega duhovnika Grigorije Peašinovića i popa Meletija. 560. (1618). Barlaam duhovnik svetoga Vasilije. A. Kanižlić, kam. 636. Izađoše od ove kuće kreposni i veleznani duhovnici svetoga Bazilija. And. Kačić, razg. 206. Ļude ispovijedati, to je samo kaluđerski posao, zato se obično svaki kaluđer zove duhovnik *(vidi i c)).* Vuk, dan. 2, 112. — *b) koji duhovima (u ńekom mjestu) upravļa, župnik, paroh.* Svetitelije da postavetь duhovnike po vьsěhъ norijahь, po gradovohъ i po selohъ. Zak. duš. šaf. pam. 30. Da ni gospodini bog pomože našega duhovnika! *Nar zdravica u* Nar. pjes. vuk. 1, 79. — *vidi i u rječnicima.* — *c)* conscientiae director, pater spiritualis, *koji upravļa čijim duhom, ispovjednik. vidi i* otac duhovni *kod* duhovan, *e).* Ne *(Jelene udovice Sandaļeve)* duhovnika Nikanьdra starьca jerusalimьskog. Mon. serb. 425. (1443). Učeni duhovnici na sudu od pokore. Naručn. 46b. Ispovida redovniku duhovniku svojemu sve grihe. Š. Budinić, ispr. 1. Duhovniku i liječniku i parcu ne taji istine. (D). Poslov. daničć. 21. Padši dole na kolina pred nogama duhovnika. J. Kavańin 67b. Idi duhovniku pa kaži ńemu. Nar. prip. vuk. 190.

DUHOVNINA, *f. nejasna riječ: ili biskupija, nurija ili što duhovnik dobiva od zemļe (nurije) ili duhovna uprava.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Blagoslovismo mu da si ima duhovnine što je ottesь do gde že Zletovo drъži. Glasn. 27, 290. (1347).

DŪHOVNĪŠTVO (duhòvnīštvo), *n. postaje od* duhovnik *nastavkom* ьstvo; k *pred* ь *mijeńa se na* č, *za ovijem* s *ispada, a* č *pred* ь *mijeńa se na* š. *a) stańe, stalež onoga što je duhovnik.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (duhovьničьstvo ‚officium ιοῦ duhovnikъ'). Iže sutь prijeli blagoslovenije na duhovničьstvo. Zak duš šaf. pam. 30. — *b) collect.: duhovnici.* — *u Stulićevu rječniku:* ‚clerus'.

DUHOVNOST, *f. stańe, osobina onoga što je duhovno. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚religio, pietas, pietatis cultus'). U čoviku jest jedna općenost izvrstitosti, to jest razlog, duhovnost i neumrlost. A. Tomiković,

gov. 131. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata dolazi kao kolektivno ime, vidi* duhovništvo, *b).* Cesar mi već ne da uživati dobra, a duhovnost krati pri crkvi mi groba. Jačke. 216.

DUHÒVNÂK, duhovníáka, *m. vidi* duhovnik. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚parochus' 542b) *i u Stulićevu.* Pravi duhovňaci obslužitelji ove naredbe od ukrotjenja tila. P. Radovčić, nač. 90. Dobri jedan duhovňak nagovarašo na pokoru grešnika ńekoga. B. Zuzeri 108a. Duhovňaku crikve Nereziske. H. Bonačić 3.

DUHOVŃI, *adj. vidi* duhovan. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (duhovьńь). Duhovńago mi otca starca Nikandra. Mon. serb. 417. (1442).

DÙHOVO, *n. vidi* duhovi *kod* duh, 2, *g.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Treći čak se štedi do duhova. J. S. Reļković 120.

DÙHOVSKÎ, *adj. a) koji pripada duhu, duhovima.* — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ovako takoje i mi, čiča mnogih duhovskih i telesnih riči hvalimo i častimo vazda i povsuda gospodina boga. Postila. I 2b. — *b) koji pripada blagdanu duhovima.* — *u naše vrijeme.* Nedjeļa pred duhove zove se duhovska nedeļa, pa i dani tako, n. pr. duhovski petak itd. B. Mušicki — Duhovska ruža, *biļka, cvijet. a)* paeonia officinalis L., *božur. po ńemačkome* ‚pfingstrose'. B. Šulek, im. 78. — *β)* rosa centifolia L., *ruža stoperka.* S. Petrović, lekov. biļ. 126.

DUHOVSTVO, *n. vidi* dihanstvo.

DUHOVŠTINA, *vidi* duhovništvo, *b).* — *U Stulićevu rječniku* (duhovščina). — *slabo pouzdano.*

DUHOŽÍV, *adj. u Stulićevu rječniku*: ‚animans' *gdje ima i* duhožívuć *s istijem značenem.* — *oboje sasma nepouzdano osobito radi značeńa.*

DUHOŽIVUĆ, *vidi* duhoživ.

DUHTOR, *m. vidi* doktor *i* doktur. — *U naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Pošaļu po duhtori. Nar. prip. mikul. 12.

1. DÛJA, *m. vidi* 1. dujo. — *Akc. se mijeńa u voc.* dûjo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je tako po istočnom govoru.*

2 DÛJA, *m. vidi* 2. Dujo. — *Akc. se mijeńa u voc* Dûjo. — *U Dalmaciji gdje je nom.* Dúje, *a voc.* Dûje. — *Od* XV *vijeka.* Đujo Papalić. Stat. poļ. ark. 5, 309. (1482).

3. DÛJA, *f.* jama u obali gdjo raci živo; oni to iskopaju. Zemļak. 1871. 2.

DÛJAK, *m. ime muško.* — *isporedi* Dujko. — *Od* XIV *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dujakь. Doč. hris. 16. 33.

DÛJAKÔVCI, Dûjakovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 33.

DÛJÂKOVIĆ, *m. prezime po ocu Dujaku.* — XIV *vijeka.* Miroslavь Dujakovičь. Doč. hris. 18. 86. *i u naše vrijeme.* D. Avramović 253.

DÛJAM, Dújma, *m.* Domnius, *ime muško.* — *Od* XI *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima).* ‚Duimi domni Petri, . . . Duimi domni Dragi, . . . et omnium clericorum sancti Domnii'. Doc. hist. rač. 77. (1069). ‚Duymo filio Jezamoza'. 129. (1080). ‚Doymi prioris'. 178. (1097). Kanunykъ svetago Dujma. Starine. 13, 210. (1185 *prepis.* 1250). Knez Dujam. Mon. croat. 2. (1309). Gospodinu dom Dujmu Balistriliću. M. Marulić 3. Hod'mo Dujma otrovat Galardeli. P. Kanavelić, iv. 566. Podignu svetom' Dujmu otar. J. Kavańin 91a. Prabiskup Dujam Petra učenik apostola. 321b. Spličani *(imahu)* s. Dujma prvoga pripovidaoca vire svete u svoj Dalmaciji. A. d. Costa 1, 123. — *i kao prezime. od* XVII *vijeka.* Gospodinu Petru Dujmu. I. Ivanišević 190. U smrt gosp. Ivana Dujma. 327. Dujam. T. Boca 24. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka nominativ je* Dujm: Blažen Dujm, kog u zastavi Ivan primi i posveti. J. Kavańin 92b.

DÛJÂN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dujak. — *Od* XIV *vijeka i u Vukovu rječniku.* Dujanь. Doč. hris. 12. 46.

DÛJÁS, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÛJČINA, *m. ime muško.* — *isporedi* Dujak. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÛJE, *vidi* 2 duja.

DUJEVO, *n. selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasn. 40, 19.

DÛJICA, *m ime muško, hyp.* Dujan, Dujak. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÚJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DUJIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dujinь. Doč. hris. 17. 85.

DÛJISATI SE, dȕjîšêm se, *pf. spomenuti se, tur.* dujmak, *opaziti, osjetiti.* — *U Hercegovini okolo Trebińa.* N. Dučić.

DUJKO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rjčniku.* Dujko Kostičь. Glasn. 15, 295. (1348?).

DUJKOVINE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zabran Dujkovine. Sr. nov. 1875. 251.

DUJMA, *f. u zagoneci.* Ujma dujma kosti nema, a more prepliva. *odgonctļaj: glista.* Nar. zag. nov. 30.

DUJMEŠIĆI, *m. pl. seoce u hrvatskoj krajini blizu Krasna.* Schem. segn. 1871. 22.

DUJMIĆI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 5.

DUJMOV, *adj. koji pripada Dujmu.* Družba ovog i Dujmova. J. Kavańin 322a.

DÛJMOVIĆ, *m. prezime po ocu Dujmu.* — *Od* XV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Dujmovičь). Tvrtko Dujmovičь. Mon. serb 545. (XV *vijek*). Matija Dujmovića. Mon. croat. 72. (1448). Dujmović. Schem. jader. 1876. 52

DÛJMOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

DÛJMOVIĆ-SÈLO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Lešća.* Schem. segn. 1871. 27.

1. DÚJO, *m. hyp.* duhovnik. — *isporedi* 1. duja. — *Akc. se mijeńa u voc.* dûjo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je tako po južnom govoru.*

2. DÚJO, *m. hyp* Dujam *i* Dujak, Dujan. — *isporedi* 2. Duja. — *Akc se mijeńa u voc.* Dûjo. — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović) *i u Dalmaciji* (P. Budmani).

DUJVA, *f. nejasna riječ, kao ime žensko, možebiti tursko, u narodnoj pjesmi našega vremena.* ‚Žalud nam je devet grada, Domir deseti, kad ne šeće Ajva, Dujva, Hujva primorska . . .' Tu se nađe Ajlaković predobar junak, te oplete sitnu mrežu od ibrišima, pa je peńe kraj Dunava kud Dujva šeće, i ufati Ajvu, Dujvu, Hujvu primorsku. Nar. pjes. petr 1, 297.

1. DÛKA, *m. ime muško, biće vizantijska riječ.*

— *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Logofetъ (логофетъ) Duka ... Duka vlastelinъ. Glasn. 24, 274. (1895). Duka. S. Novaković, pom. 62. Oj sinoć se Duka Leka oženi *(vidi i* Dukadin, a). Nar. pjes. vuk. 1, 208. Da s' osvetim Duki zulumćaru. 2, 174. Bio Duka, pa ga boli ruka. 2, 460. Ču li mene, Duka Hercegovče! 2, 171. Jedan Duka, za ludu ti muka! V. Bogišić, zbor. 599. — *i kao prezime. u naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 569 *(među prenumerantima).* — *I u zagoneci:* Svi dučići u zelenu, sam duka u crjenu. *odgonetlaj: trešńa.* Nar. zag. nov. 225.

2. DŮKA, *m. tal.* duca, *gospodar i vladalac, mańe nego kralj, a može biti i kralju podložan, isporedi* herceg, vojvoda. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Ja Balša, milosti božijom duka drački. Mon. serb. 202. (1385). Va ime oca *(oca)* i sina *(sina)* i svetoga duha *(svetoga duha).* mi gospodinъ Hravoje *(Hrvoje),* slavni dukъ *(duka)* spalicki *(splicki).* 252. (1404). O kralji od Franco, banovi i duke. M. Vetranić 1, 88. Arhiduka Austrije, duka Burgundije. Mon. croat. 232. (1527). Gdi jesu tolike pape? gdi jesu toliki kralji? gdi su toliki cesari? gdi li su tolike duke i ostala gospoda? P. Posilović, nasl. 13a. I šalje je *(knigu)* duci od Goranǧe ... a kad duci sitna kńiga dođe. Nar. pjes. bog. 325. Kad je ćesar duku razumio. Pjev. crn. 108b. *u ovom je primjeru ženskoga roda:* Anđu prose svijetli denerali, i prosi je duka cesarova koji biva na mjesto cesara. Nar. pjes. juk. 299. — *i kao vojvoda uopće u ńekijeh pisaca.* I ostah vojevoda i ostah ja *(Mojzes)* duka jevrijenskoga roda i božjega puka. M. Vetranić 2, 217. I još osta velik duka od božjega svega puka. S. Margitić, isp. 214. Brom i Bolg bihu duke aliti vojvode slovinske. And. Kačić, kor. 318.

DŮKAČAC, dukačca (dukašca), *m. vidi* dukačić.

DŮKAČIĆ, *m. dem.* dukatac. — *U Stulićevu rječniku* (dukatčić) *u kojem ima i* dukačac (dukatčac, dukatčca) *s ištijem značenjem.* — *Oboje postaje od osnove* dukatc *nastavcima* ićь *i* ьcь, *pred kojima se* c *mijena na* č, *a pred ovijem se* t *ne čuje.*

DUKÀDIN, *m. ime muško.* — *isporedi* Dukadin, a *i* Dukagiń. — *Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Dukadinъ. S. Novaković, pom. 62.

DUKÀĐÎN, Dukadina, *m. ime muško i mjestu.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. (kad je jednak nominativu), i voc.* Dükađîne. — *Nepoznata postańa; ne zna se, koje je značeńe starije.*

a. *ime muško (prezime ili nadimak?). vidi i* 1. Duka. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dukadinъ). Odь Leke Dukađin *(sic! pisano* Dukagin) i Pavla brata mu. Spom. sr. 2, 29. (1387).

b. *kraj u Staroj Srbiji. vidi* Hvosno *i* Metohija. — *prvi se put pomińe u rukopisu* XVIII *vijeka pisanom rusko-slovenskijem jezikom, a između rječnika u Vukovu* (vide Metohija). Za sije dali jemu *(Arsoju)* poslѣ knjažeńije dardaniskoje, i sotvoriša jego ‚duxa', ot čego potomь Dardanija nazvala sja ‚Đukađinъ'; ili jakože ini pišutь imѣlъ Arsoje sina ‚Duka' imenemъ, i ot ńego prozvanъ bystь ‚Đukađinъ'. Glasn. 5, 77 *(ćetopis iz početka* XVI *vijeka).* Na onome ravnom Dukadinu, onđe bješe Leka kapetanc. Nar. pjes. vuk. 3, 55. Od Rasije i od Dukadina. Ogled. sr. 222.

DUKADÎNAC, Dukadinca, *m. čovjek iz Dukađina.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rjčńiku.* Razbolje se Leka Dukađinče. Pjev. crn. 64b. — *U ovom primjeru o psu:* I žutoga hrta Dukađinca. Nar. pjes. vuk. 3, 412.

DUKAGIŃ, *m. ime muško.* — *isporedi* Dukadin, *a i* Dukadin. — *Prije našega vremena.* Dukaginъ, *acc.* Dukagyńa. S. Novaković, pom. 62.

DUKAJŠEREVIĆ, *m. prezime (arbanaško?).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Dukajšerevićь). Zgurь Dukajšerevićь. Mon. serb. 178. (1368).

DŮKÀLA, *f. pismena naredba dužda mletačkoga, tal.* ducale. — *U dvojice pisaca prošloga vijeka.* Vukotin Vladimirović imade plemenitu dukalu od privodroga principa Petra Kandijana. And. Kačić, razg. 183. U libru di su štampani ateštati i dukalo isti rodovnika. Norini. 72.

DUKAN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Dukanъ, acc. Dukana. S. Novaković, pom. 62.

DUKANAC, Dukanca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 99. 356.

DUKÀNŽIJA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. DŮKAT, *m. ńeki zlatni ili srebrni novac, srlat.* ducatus, *tal.* ducato, *isprva zlatni mletački a poslije i drugi zlatni a i srebrni novac.* — *Kod našega se naroda obično misli na zlatni novac, ali često i na srebrni, tako ima još dubrovačkijeh srebrnijeh dukata (koji vrijede 54 austrijska novčića). u naše vrijeme naj češće znači stari mletački dukat (cekin) ili sadašńi austrijski* (‚dukaten'). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dûkâtâ. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaljnu* (dukat, žutica ‚aureus, nummus aureus'; mali dukat, žutičica ‚aureolus, nummulus aureus'), *u Belinu* (‚ducato' ‚nummus'; dukat mletački ‚nummus venetus' 281b), *u Bjelostjenčevu* (dukat, guldin, forint, t. j. dvadeset grošev ‚florenus, florenus rhenensis', vaja novac krajevskeh, t. j. đukesov, kojeh pet ide vu groš, 100, horvatskeh praveh samo 80; 2. dukat za novce ‚florenus ad denarios'; 3. dukat na krajcare ‚florenus ad crucigeros, qui et ducatus dicitur'; 4. dukat, t. j. 25 grošev, novac horvatskeh 100 ‚florenus hungaricus, florenus hungaricalis'; 5. dukat zlati ‚aureus, nummus aureus, ducatus aureus'), *u Jambrešićevu* (dukat zlat ‚aureus'), *u Voltigijinu* (‚zecchino o ducato' ‚dukat'), *u Stulićevu* (‚zecchino' ‚nummus aureus' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika!), u Vukovu* (‚numus ducatus, aureus'), *u Daničićevu* (dukatь, srl. ‚ducatus'). *a) ne kaže se jeli zlatni ili srebrni.* Dvě tisući i petь satь i petь desetь dukatь. Mon. serb. 232. (1398). Koga je *(zlata)* prodavana litra po osamь desetь i četiri dukate. 479. (1457). Prědadoše u teh petь sътъ perperь dinarь dubrovъčkihь sto četiridesetь i sedmь dukatь, a tъdaj běše dukatь u Dubrovniku po 41 dinarь. 514. (1470). Trista dukatov. Mon. croat. 152. (1493). I šest tisući dukat. Bernardin 44. 4reg. 5, 5. Dukat ima dosti da sam sebe nima. M. Marulić 143. Bolje je po dukata u ruci imati, neg li sto dukata u druzijeh gledati. N. Dimitrović 18. Ostavi punu pregršt dukata. M. Radnić 350a. Pod podipsanje od jednoga dukata. M. Bijanković 32. Da Petar dađe misniku n. p. po dukata. Ant. Kadčić 70. Na stolu sedeći, dukate brojeći. Nar. pjes. vuk. 1, 109. Na vratu joj tri nizije dukata. 1, 281. On nakupi bisage dukata. 2, 48. Dukat uze leba bijeloga, drugi dukat vina i rakije. 2, 97. Evo tebe tri čizme dukata. 2, 336. Gola sabja tri stotin' dukata, koje su joj tri stotin' dukata. 2, 345. Te donese tri kupe du-

kata. 2, 372. Na maloj prošúi dukat, koji se daje đevojci, zadijeva se u jabuku, zato se i zove dukat i jabuka. V. Bogišić, zbor. 172. — *b) izrijekom se kaže da je od zlata, doduvańem riječi: aa)* od zlata. Kako dukat od zlata jest od mire. F. Glavinić, cvit. 448b. U dukatu od zlata ima kreposno pô groša ili groš. M. Radnić 484b. Jedan dukat od zlata. F. Lastrić, ned. 331. — *bb)* zlati, zlatan. Tisuću i pet̆ sat̆ dukata zlatêhь bnetačьcêhь. Mon. serb. 525. (1451—1485). Mańe se ne dade, trgovče bogati, oda tri hiljade sve zlatih dukati. H. Lucić 232. Za sto tisuć dukat zlati'. J. Kavańin 247a. *(vidi i u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku).* To je više od dvađeset zlatni dukata na naš broj. F. Lastrić, ned. 156. Svaka vaļa dva dukata zlatna. Nar. pjes. vuk. 2, 483. — *u jednom primjeru* zlatokov. A dukati zlatokovi nebo su im. V. Došen 79a. — *cc)* žut. Jedan đerdan od žutih dukata. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. 18a. I trista žuti dukata. Nar. pjes. vuk. 1, 587. Ko donese kamen na ramenu da se ńemu po žut dukat dađe. 2, 205. Proda mu ga za dukate žute. 2, 611. — *dd)* mek, mekan *(kad je od čista zlata, kao što je mletački).* Kakva blaga? sve meka dukata. *(vidi d)).* Nar. pjes. vuk. 4, 137. Imam dosta mekanih dukata. Nar. pjes. juk. 522. — *ee) amo spađaju i ovi primjeri u kojima je* dukat *kao mjera.* Svaka kita od dukata zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Uvezla sam tri dukata zlata. 1, 530. — *c) ni u jednom primjeru izrijekom ne govori se o srebrnijem dukatima, ako li ne u ovome, u kome opet može biti da* bio *ne znači srebrn, nego čist, svijetao.* I kolajnu od suhoga zlata, koja vaļa sto bili dukata. And. Kačić, razg. 284. — *d) kao kolektivno ime.* Da vi platim žutijem dukatom. Nar. pjes. vuk. 2, 30. E mu dađe četiri arabe sve punahne žutoga dukata. Pjev. crn. 255a.

2. DŮKAT, *m. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120. — *b) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. D. Milićević, kraļ. srb. 386. — *c) selo u Crnoj Gori u Rudinama, uprav* pod Dukatom *i* pod Dukat. Glasn. 40, 18.

DŮKATAC, důkaca, *m. dem.* dukat. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* důkatâcâ; *u ostalijem padežima* t *ispred* c *ne ćuje se.* — *Postaje od* dukat *nastavkom* ьcь. — xvi *vijeka, u između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* dukatec zlati ‚aureolus') *i u Stuličevu.* Neđo mačka larda, a Pomet će sto dukataca. M. Držić 343.

DŮKATIĆ, *m. dem.* dukat. — *U Stuličevu i u Vukovu rječniku.*

DUKATINKA, *f. jedno od imena kojima snaha (kao od mila) zove zaove u Srbiji. isporedi* zlato, zlatoje. — *U naše vrijeme.* Mlađa treba da svakome u kući u koju je došla nađene ime kojim će ga đo smrti zvati. tako . . . zaove *(nazove):* kraļica, . . . dukatinka *itd.* M. Đ. Milićević.

DŮKATNÎ, *adj. koji pripada dukatu, dukatima; n. p. o zlatu (od dukata, koje je kao u dukatu), o terezijama (kojima se mjere dukati).* — *U Vukovu rječniku.*

DŮKE, *f. pl. ime mjestima. a)* zidino u kutu između Zete i Morače (gđje se one dvije vođe sastaju) od staroga građa Dioklođe ‚ruinen von Diokl(c'. Vuk, rječ. 144b. — *b) scoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 15.

DŮKICA, *m. muški nadimak.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DŮKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Došo k sudu Ćira Dukić iz Milićevaca Glasn. 11, 1, 173. (1811). Dukić. Sem. srb. 1882. 205. Sem. karlov. 1883. 73.

DŮKIĆI, *m. pl. zaselak sela Musine rijeke u okrugu čačanskom u Srbiji.* I. Pavlović.

DŮKIN, *adj. koji pripada duci. a) vidi* I. Duka. Pa on obi Dukino podrume. Nar. pjes. vuk. 2, 177. — *b) vidi* 2. duka. Braćo moja đva dukini sina. Pjev. crn. 188b.

DUKINAC, Dukinca,, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Dukincu. Sr. nov. 1872. 298.

DŮKLA, *f. most na rijeci više Nikšića.* V. Ļešević.

DUKLÍJÂN, Duklijána, *m. ime muško u narodnoj pjesmi našega vremena, jamačno lat* Diocletianus. — *isporedi* Dukļan. — *Akc. se mijeńa u voc.* Důklijâne. Vino piju đo đva pobratima, na pržinu pokraj mora slana: jedno jeste care Duklijaue, a drugo je krstitelj Jovano. Nar. pjes. vuk. 2, 81. *i u Vukovu rječniku.*

DUKLIN, *m. ime ńekakvu mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* Te je šiļe u Duklina grada. Pjev. crn. 237a.

DŮKĻAN, *m. vidi* Duklijan, *i* Duke. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 1. ‚Diocletianus'; 2. vide Duke. U Crnoj Gori i onuđa po okolici pripovijeđa se đa je car Dukļan u Moraći u viru pođ Vezirovijem mostom svezan u singir, koji jednako glođe i noći božića taman đa ga preglođe i svijet đa uđi, a Ciganin svaki po jednom udari maļom (velikijem čekićem) u nakovań te pritvrđe. Vuk, rječ. 144b. Đevet careva od Dukļana đo Kostađina. S. Ļubiša, prip. 16.

DUKO, *m. ime muško.* — *isporedi* 1. Duka. — *Prije našega vremena.* Duko. S. Novaković, pom. 62.

DUKOJEVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dukojevićь). S knezomь Ivanišemь Dukojevićomь. Mon serb. 341. (1427). Knezь Vukašinь Dukojevićь. 382. (1435).

DUKOSAVA, *f. ime žensko.* Zemļak. 1871. 2.

DŮKOVAC, Důkôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Dukovec. Pregled. 51. — *i prezime. u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DUKOVŠIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Lovrenac Dukovšić. Mon. croat. 335. (1579).

DUKTUR, *m. vidi* doktur. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Đvanađeste rabinov ili đukturov židovskih. F. Glavinić, cvit. 432b.

DŮLAC, důlca, *m. cijev što se duše na ńu u gađļarsku mješinu.* — -a- *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* důlâcâ; *u svijem je ostalijem padežima u pred* lc *dugo.* — *Postaje od part. praet. act.* duo (dul) *glagola* duti *nastavkom* ьcь. — *U naše vrijeme (ali može biti vrlo stara riječ, isporedi rus.* дульце *sa sličnijem značeńem) i u Vukovu rječniku (u kom je onako tumačeno).* A on kašto pusti dulac pa se okrene ńojzi. Nar. prip. vuk. 61.

DULAN, *m. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. D. Milićović, kraļ. srb. 306.

DULBIJER, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Dulbijerь, prezime iz Bosne: ‚Dulbčer'. S. Novaković, pom. 62.

DŮLCIŃ, *m. vidi* Ocin, Ulćin, *tal.* Dulcigno. — *Naj prije u Mikaļinu rječniku, pa u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Još i ruse glave odsicaše pođ

Dulcińem pod bijelim gradom. And. Kačić, razg. 281b.

DULČIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Ivan Dulčić s Čelop(e)k. Mon. croat. 130. (1487).

DÚLE, *m.* nadimak čovjeka uorana vrata. M. Pavlinović.

DÚLEČAN, dúlečna, *adj. koji pripada duleku. — U jednoga pisca našega vremena.* Čorba od dulečnog semena. M. Đ. Milićević, slav. 29.

DÚLEK, *m. bundeva, tur.* devlek, *vrsta dińe. isporedi* dumlek. — *U naše vrijeme.* Bundeva, ludaja, dulek. Glasn. 1, 19. To se ńima ponosio, kao nebo visinom, kao more dubinom, . . . kao Čačak dulecima, kao Požega dińama, kao Užice šljivama. *Narodna zdravica (brojanica) u* M. Đ. Milićević, srb. 173. Dulek, cucurbita popo L. S. Petrović, lek. bilj. 141.

DULENI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 109.

DÚLER, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 71.

DULETIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Vukota Duletić. Starine. 10, 23. — *može biti da treba čitati* Duḷetić.

DULFIN, *m. mletačko prezime* Delfin. *vidi* Dalfin *i* dolfin. — xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dulьfinъ). Knezu dubrovčkomu Balьdovinu Dulьfinu. Spom. sr. 2, 9. (1328). — *Na drugom mjestu* xiii *vijeka pisano je* Dlьfinь *(otale i u Daničićevu rječniku) što bi sad glasilo* Dufin. Knezu dubrovačkomu Jakovu Dlьfiuu. Mon. serb. 34. (1249).

1. DÚLIBA, *f. ime mjestima. a) velika dolina u divoseoskom Velebitu.* J. Bogdanović. — *b) gora u Bosni.* Niska kosa Rašinovci veže Mosoru sa Dulibom. Glasn. 20, 299.

2. DULIBA, *m. prezime.* — xviii *vijeka.* Filip Duliba. J. Vladmirović 5.

DÚLIBE, *f. pl. sclo u hrvatskoj krajini blizu Kuterova.* Schem. segn. 1871. 27.

DÚLIBIĆ, *m. muški nadimak. — U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DÚLIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u kotaru gatačkom.* Statist. bosn. 114.

DÚLIHḶEB, *m. ńeka trava.* Duli-leb, hepatica triloba Dec., krstasti kopitńak. *u selu Gorńoj Studeni u okrugu niškom u Srbiji.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

DÚLIJA, *f. čast što se pokazuje svecima, od grč. δουλεία preko lat.* dulia, *u teologičnom jeziku. — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sfetijem božijem klańamo se dulijom, kakono slugam božijem. B. Kašić, zrc. 39.

DULIKRAVA, *m. prezime.* Šem. karlov. 1883. 73.

DULIPAN, *m. vidi* lale. *tal.* tulipano. — *isporedi* tulipan. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Dulipan, tulipa silvestris L.; 2. t. gesneriana L ; 3. t. clusiana D. E. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49. B. Šulek, im. 78.

DULI-POḶE, *n. selo u Crnoj Gori u Vasojevićima.* Glasn. 40, 21.

DÚLITI, dúlîm, *impf. vidi* dudliti *i* dutliti. — *U naše vrijeme kod čakavaca u Istri.* Ubij mu jańćića ki tri majke duli. Nar. pjes. istr. 2, 41.

DULNIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Mikula Dulnić. Mon. croat. 203. (1513).

1. DÚLO, *n.* rupa otkle izvire vrelo. M. Pavlinović. — *isporedi* dulac.

2. DÚLO, *n. cijev na mjehu kroz koju mjeh duha u vatru. — Mrka Poḷana (u Srbiji u vrańskom okrugu).* M. Đurović. — *isporedi* dulac.

DÚLOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

DULOVIŠTE, *n. gora u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasn. 19, 298.

DULOVO, *n. ime mjestu. — Prije našega vrcmena.* Dulovo. S. Novaković, pom. 132.

DÚLUM, *m. komad ńive mańi od dana oraća, tur.* dönüm. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 77. Dulum je mnogo mańi od dana oraća. po uveravańu ljudi iz Niša koji mogu tačno znati, jedan dulum ima 207 i $^{84}/_{100}$□ hvata. M. Đ. Milićović, kraj. srb. 134. — *i kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu ćuprijskom).* Gvnište na velikom brdu od Duluma. Sr. nov. 1867. 309.

DULVĚDÛ, *kaže se* ni u dulvedu, *kad ko ne sluša što mu se govori. — U Vukovu rječniku:* ja govorim, a on ni u dulvedu ‚er achtet gar nicht darauf' ‚non audit'. — *Jamačno je turska riječ ili rečenica.*

DÛḶ, *f. duḷina.* — *isporedi* duž. — *Od osnove komp.* duḷi *nastavkom* ь. — *U Vukovu rječniku.*

DÛḶAHAN, dûḷahua *(i* duḷâhna), *dem.* dug. *isporedi* dugahan. — *Postaje od komp.* duḷi. — *U Stulićevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUḶAN, duḷna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚longitudinale, disteso per longitudine' ‚secundum longitudinem, in longitudinem'. — *isporedi* duḷiḷan. — *nepouzdano.*

DUḶANOVIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Hranoje Duḷanović. Deč. hris. 113.

DÛḶÂŃE, *n. djelo kojijem se duḷa. — U Vukovu rječniku.*

DÛḶATI, dûḷâm, *impf. duḷiti se, produḷivati se. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.* duḷámo, duḷáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dûḷâ. — *U Vukovu rječniku:* duḷati, n. p. dan duḷa ‚länger werden (vom tage)' ‚longior fio'.

DÛḶCI, Dûḷâkâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

DUḶENICE, *f. pl. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Duḷenicama. Sr. nov. 1867. 450.

DÛḶÊŃE, *n. djelo kojijem se duḷi. — U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

DUḶEPSKA, *f. rijeka u Hrvatskoj. — isporedi* Duḷevska. — xiii *i* xvi *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚A fluvio Dulebzka'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 80. (1244). ‚Super flumiue Dwlebzka vocato'. Starine. 5, 283. (1518).

DUḶEROVIĆ, *m. prezime.* — xviii *vijeka.* Jura Duḷerović. Norini 57.

DUḶETIĆ, *vidi* Duletić.

DÚḶEVAC, Dúḷêvca, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

DUḶEVO, *n. manastir u Paštrovićima (u Dalmaciji u kotaru kotorskom).* U Paštrovićima imaju samo četiri popa, nego im popuju kaluderi iz 4 manastira (iz Praskvice, Duḷeva, Gradišta i Reževića). Vuk, kovč. 34. *vidi i* Šem. bokokot. 1880. 7 — *i pravoslavna nurija u istom mjestu.* Šem. bokokot. 1880. 20.

DUḶEVSKA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 69. — *isporedi* Duḷepska.

DÛḶÎ, *vidi kod* 1. dug.

DUḶIḶAN, duḷiḷna, *adj. vidi* duḷan. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

*

DUḺÌNA, *f.* longitudo, *osobina onoga što je dugo. isporedi* dȕina, diȉina, dugȕina, dužina, dugȉna, dugoća, dugota, duḷ, duž. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* dȕini, *u acc. sing.* dȕinu, *u voc. sing.* dȕino, *u nom., acc., voc. pl.* dȕine, *u gen. pl.* duḷìnâ. — *Postaje od osnove komparativa* duḷi *(vidi kod* 1. dug*) nastavkom* ina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 448a, *u Stulićevu* (‚longitudo, diuturnitas'), *u Vukovu. a) o mjestu, vidi* 1. dng, I, 1, a. Biše toliko prostran u svojoj širini, koliko u duḷini. A. d. Bella, razg. 161b. I jer htiše da duḷini odgovara u težini. P. Knežević, muk. 37. Crkvu zidati poče, koje duḷina bišo lakata devedoset. And. Kačić, kor. 225. Svak tri palca nek duḷinom ima. J. S. Reljković 22. Što duḷinom vunu daju veću. 57. U duḷinu dvanaest sahata. Nar. pjes. vuk. 3, 237. Duḷine joj dvadeset sahata. Nar. pjes. petr. 2, 147. — *b) o vremenu, vidi* 1. dug, I, 1, b *i* 2, b. Duḷina je svita mala. P. Posilović, nasl. 199b. Neka pribivaju u tvomu miru i voḷi, ostare i umnože se u duḷini dana. L. Terzić 240. Duḷinom će od vremena zvijezde nadživiti. I. Đorđić, salt. 237. Bog gleda na užgańo i viru u uslišańu molitva a ne na kratkoću ili duḷinu. I. Velikanović, uput. 3, 269. Po duḷini vrimena odašastja. I. J. P. Lučić 57. — *c) vidi* 1. dug, I, 2, b, *b) bb) i cc).* Ne dosadit duḷinom. I. Grličić XIX. Od kojih ćemo drugi put, da vam ne dosadim z duḷinom F. Lastrić, od' 70. More biti, da sam u duḷini priša mejaše. M. Zoričić, aritm. 58. Ostale mnoge i velike naučitelje ostavḷam zaradi duḷine. M. Dobretić 87.

DȕḺITI, dȕḷîm, *impf.* producere, *činiti da što bude dugo ili duḷe, otezati, svagda o vremenu — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dȕḷâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dȕḷ, *u part. praet. pass* dȕḷen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XVIII *vijeka (ali vidi i složene glagole), a između rječnika u Belinu* (‚procrastino' 590a), *u Stulićevu* (v. duḷiti), *u Vukovu* (‚prolongare'). Neću duḷit već rázlōgā. I. Đorđić, uzd. 56. A šta ću ti duḷit' lakrdiju? Nar. pjes. vuk. 3, 232. A šta ću vi duḷit' i kazivat'? 4, 422. Što ćemo odlagati i duḷiti, što ima biti jesenas, neka bude večeras. S. Ḷubiša, prip. 145. — *I sa* se, *pasivno* Luki nijo sladilo, da se razgovor duḷi. S. Ḷubiša, prip. 133. Dan se duḷi, svak na odmor tuḷi. Osvetn. 4, 22.

DŪM, *vidi* 4. dom. *isporedi* don *i* dumo. — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dum, *n. p.* dum Frano, dum Petar *itd.* ‚donno, e per apocope don, si da oggi per titolo a preucipi, preti o monaci' ‚dominus' 277b) *i u Daničićevu* (dumь, skraćeno od ‚dominus'). Dumь Matêo Lučićь . . . Dumь Tomašь Krunovićь. Mon. serb. 6—7. (1100—1200). Kapelana dumь Mirka. Spom. sr. 2, 31. (1388). Petre je s dum Mavrom i Dmitrić Nikola. N. Nalješković 1, 318. Vaš kako brat dum Bazilijo Gradić. B. Gradić, djev. 7 Dum Prospera Farauda. B. Kašić, nasl. x. Ne umije nego u svoje libro logat' kako dum Petrina. (D). Poslov. danič. 76. Pop dum Šimun Budineo. J. Kavańin 126a. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. DUMA, *f. tikva. — U Bjelostjenčevu rječniku* (v. tikva) *i u Stulićevu* (‚cucurbita').

2. DÚMA, *f. ime kozi.* J. Bogdanović.

DÙMAČA, *f. duboka dolina. — Ne zna se postańe; Daničić* (kor. 109) *misli da u stoji mj. starijega* ьı, *ali, pošto se ne zna za ovu riječ prije prošloga vijeka, ne može se za cijelo ništa kazati. — Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Vidilo bi se varoši i sela u malo vrimena učinita u jedno spiḷo i dumače. Đ. Rapić 356. Końe i ńih s odijolom zatrpa u neku dumaču na Ponikvama. M. D. Milićević, zim. več. 178. Dumača, zemḷa jarugasta, vodom izrovana, te se ne može orati. P. Brantner. — *I kao ime mjestima. a) mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Dumači. Sr. nov. 1861. 490. — *b) potok niže Šapca u Srbiji. u Vukovu rječniku.*

DÙMAČE, Dùmāčā, *f. pl. ime mjestima. a) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeḷ. kr. 12. — *b) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Dumačama. Sr. nov. 1871. 144.

1. DÙMÂN, dumáua, *m. vrlo duboka draga ili dolina u gori. — isporedi* dumača. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ušao sam u ovaj duman, neš iz ńega izaći'. ‚Jedva iz ovoga dumana izađo'. J. Bogdanović. — *tako je ime i ńekom izvoru u Bosni.* Kod izvora Bistrice, koji se Duman zove. F. Jukić, zemḷ. 29.

2. DÙMÂN, dumáua, *m. ime jarcu.* J. Bogdanović.

3. DUMAN, *m. tursko ime muško.* Duman Paša Ćuprelijć. Ogled. sr. 506.

DUMÁNAC, Dumánca, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 23.

DUMANIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Neću umučat učitelje: Dumanića, Bogetića. J. Kavańin 107b. Dumanića, Tisićića. 128a.

DÙMANIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

DUMANKUŠ, *m.* Dominicus, *ime muško, vidi* Dominik. — XV *vijeka.* Mi, gospodin Dumankuš, prepušt belgradski i guvernatur seński. Mon. croat. 124. (1485).

DÙMAŃOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Aleksa Dumanović. Rat. 107.

1. DÙMANSKÎ, *adj. koji pripada dumnama. — Boḷe je* dumański, *a tako se u naše vrijeme u Dubrovniku i govori, ali je u svijem primjerima* dumanski. — *Postaje od osnove* dumu *supstantiva* dumna *nastavkom* ьski, *a među* m *i* u *umeće se* a. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dumanski ‚monasticus' 194a, na dumansku ‚monastico' 494b) *i u Stulićevu* (dumanski ‚ad virgines sanctimoniales spectans'). Ja mńah, da bi me dumanskijem priklami hranio. M. Držić 226. Svezana s životom kaludersciјem i dumanscijem. B. Gradić, djev. 125. Dva manastijera dumanska sagradi. M Divković, zlam. 22b. Kôm se pogrduje . . . život djevičansko i dumanske službe božje. B. Kašić, per. VI. Boḷe mu je neg popu dumanskomu. (Z). Poslov. danič. 8. Pop dumanski iz patrine juhu toči. (Z). 98. Bijaše dumanske zavjote učinila. I. M. Mattei 31. — *Adv.* dȕmanski ‚monastice'. A. d. Bella, rječ. 491b.

2. DÙMANSKÎ, *adj. koji pripada Dumnu. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dumanskoga biskup*(ata)* provincije bosanske štilac. I. Ančić, svit. 1. Ovo ja složi u naš jezik dumanski, gdi sam se rodio. VIII.

DÙMÂNSTVO, *n. dumańsko stańe. — Boḷe je* dumaństvo, *ali mu nema potvrde, vidi* dumanski. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da joj svetu od dumanstva pokriváču daruju. B. Kašić, per. 28. Matere nagovarahu kćeri svoje na dumanstvo. 122.

DÙMAŃSKÎ, *vidi* dumanski.

DÙMÂŃSTVO, *vidi* dumanstvo.

DÙMATI, dûmâm, *impf.* loqui, moditari. — *Premda se kod nas istom u naše vrijeme javļa, riječ je praslavenska, isporedi bug.* dumam, *govorim, rus.* думать, *pol.* dumać, *misliti.* — *Došlo je (još u praslavensko doba) iz germanskijeh jezika, isporedi got.* dôm, *stvńem.* tuom, *presuda. a) govoriti, razgovarati se.* — *u narodnoj pjesmi našega vremena iz Srbije s Morave požarevačke i u Stulićevu rječniku* (‚loqui, dicere'). Stojan Radi govoraše: ‚Hajde Rado da dumamo'. Nar. pjes. vil. 1866. 880. — *b) zamišļati se, u muku stajati kao zamišļen. isporedi* dumińati. — *u naše vrijeme u Dalmaciji.* Mukli ļudi dumaju u sebi, zatvoreno mislo. M. Pavlinović. ‚Sve ja ono dumam, što mi se je u pamet usiklo'. J. Grupković. *i u prenesenom smislu:* Lagum duma, probire dok pukne, u sebi kuha. M. Pavlinović. — *što u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima ova riječ sa značenćm: misliti, biće jamačno uzeta iz ruskoga.* Ja mislim, a na(ć') će se još ko ovako duma. D. Obradović, basn. 162.

DUMBAĻ, *m. dubina što ju je u potoku slap izrovao.* — *U Lici.* F. Hefele.

DUMBÌNA, *f. vidi* dubina. *isporedi* dumbok. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Iz dumbine srca tebi se utičem. M. Kuhačević 104. Visinu, dumbinu od grada ne miri. 141.

DÙMBOK, *vidi* dubok. — *Nejasno je kako ovaj oblik postaje od* dubok. — *isporedi i* dumbrava. — *Kod nekijeh pisaca čakavaca od* XVI *vijeka, i u naše vrijeme kod čakavaca u Istri.* Dumboku i nezmernu ranu ļubvenu u srdačcu mojem ćutih. P. Zoranić 1ª. Dragom jednom dumbokom grede. 38ª. Unutrńe dumboke misli izveli ste. 47ᵇ. Komu bog poda užganu ļubav, dumboku poniznost. F. Glavinić, cvit. 35ᵇ. Biše Augustin visoke pameti, dumbokoga razbora. 294ª. I videći ju u razumu dumboku, u pameti visoku. 384ᵇ. Išću i najdu dumboku grada Betlema u boku ponižnost boga. Nar. pjes. istr. 6, 37. — *Adv.* dumboko. Nikuko pristrašen i dumboko sumńiv. P. Zoranić 9ᵇ. Hijeronim razumno odgovaraše, dumboko se prigovaraše. F. Glavinić, cvit. 328—329. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka pisano je* dunbok: Dunboka u jistinu jesu vnogo. I. Kraļić 25.

DUMBOKO, *n. scoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj blizu Selca.* Schem. segn. 1871. 47.

DUMBRAVA, *vidi* dubrava. — *U naše vrijeme kod istarskijeh čakavaca.* V zelenoj dumbrave. Nar. pjes. istr. 2, 32. — *isporedi i* dumbrov.

DUMBROV, *m. vidi* dubrava *i* dumbrava. — *U naše vrijeme kod istarskijeh čakavaca.* Po ńih jaše mladi providure z ungarske zemje, tamo doli lipoj rožI v zeleni dumbrov. Nar. pjes. istr. 2, 123.

DUMBROVA, *f. ime mjestu, sad Dubrava, vidi* dubrava, *d) cc) ece).* — XI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Populum de Dumbro(u)a'. Doc. hist. rač. 158. (1093—1095).

DUMČE, dumčeta, *m. ili n. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Dumьče, acc. Dumьčota S. Novaković, pom. 62.

DUMĖĆIJA, *m. vidi* dumenģija. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ded napravi prolaganu ladu i podaj mi dovet vesleģija i desetog dumeģiju Jovu. Nar. pjes. kras. I, 89.

DUMEĆIJATI, dumeģijam, *impf. vidi* dumenisati. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dumeģijaj, dumeģija Jovo! tvoju ću ti osijeći glavu. Nar. pjes. kras. I, 90.

DÙMEN, *m.* gubernaculum, *korman, tur.* dûmen *(od tal.* timone). *isporedi* timun. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 732ª, *u Stulićevu, u Vukovu.* Ne ima tko će okrenuti dumenom ali ti timunom. M. Radnić 455ª. Kako dumen jedno drvo malauo vlada. S. Margitić, fal. 157. Drijevo teško s malijom jedrim ili hita stranom vjetre rebreći se, ili im krmu svu slobodnu dopuštava i na posluh od dumena i na tijek isti od putovaća veoma lijeno i veoma lotro izostane. B. Zuzeri 278ᵇ. Pastiri drže dumen iliti timun. P. Knežević, osm. 177. Niki vela skupļaju, niki trče gori, niki doli, niki na brk, a niki na dumen, a ostali vesli vozahu. D. Rapić 112. Jovo prođe na dumen na čajku. Nar. pjes. vuk. 2, 641. Bijeli se orahova lađa i sjaji se dumen od kalaja. 3, 347.

DUMĖNÂR, dumenára, *m. vidi* dumenģija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 732ª *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Dumenar iliti vladalac od broda. A. Kanižlić, fran. 185. Dumenar genueski turske galije sažeže. kam. 820.

DUMĖNČIJA, *m. vidi* dumenģija.

DUMĖNĢIJA, *m. vidi* kormanoš, *tur.* dûmenģi. — *isporedi* dumenar, dumenik. — *Od* XVII *vijeka (isprva* dumenčija), *a između rječnika u Vukovu.* Dumenčija vlada lađom sideći na krmi. M. Radnić 329ᵇ. Koja je korist i pomoć da dumenčija gleda u krmu i da motri visinu sunčanu, ako ne ima tko će okrenuti dumenom aliti timunom? 454ᵇ. Lađa izgubiv dumenģiju i vladaoca. S. Margitić, fal. 181. Dumenģija Grčiću Manojlo. Nar. pjes. vuk. 3, 348.

DUMENIK, *m. kao da je isto što i* dumenar, dumenģija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji može biti sam tu riječ načinio.* Dumenici, starešine. J. Kavańin 365ᵇ.

DUMĖNIŠÂŃE, *n. djelo kojijem se dumeniše.* — *U Vukovu rječniku.*

DUMĖNISATI, dumėnišêm, *impf.* gubernare, *vidi* kormaniti. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* dûmenisâ. — *Postaje od* dumen *nastavkom* is-a *u inf.*, is-j (iš) *u praes.* — *U Vukovu rječniku.*

DUMIĆ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Dumicь. Deč. hris. 25. 91.

1. DUMICA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Dumica a sinь mu Bujko. Deč. hris. 20. 88.

2. DÙMICA, *f. ženski nadimak.* — *U Crnoj Gori.* — *U Vukovu rječniku.*

DUMIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28.

DUMINIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Duminićь). Marinьca Duminića (‚Duminika'). Spom. sr. 2, 26. (1369—1376).

DUMINIG, *m. vidi* Dominik. — XVI *i* XVII *vijeka.* Duminig Vinturić. Mon. croat. 230. (1527). Sveti Vičenc reda svetoga Duminiga. Michelangelo. 37.

DÙMINIK, *m. vidi* Dominik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nosi ime Duminika, svetoga oca. F. Parčić 3.

DUMINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milija Duminović. Rat. 408.

DUMIŃATI, dumińâm, *impf. vidi* dumati, *b).* — *U naše vrijeme po selima blizu Dubrovnika.* ‚Što sve dumińaš? što ne govoriš?' P. Budmani.

DUMITAR, Dumitra, *m. vidi* Dmitar. — *U naše vrijeme.* Dumitar Mijailović. Rat. 385.

DUMITRIJEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Stanislav Dumitrijević. Rat. 398.

DUMITROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petar Dumitrović. Rat. 248. Nikola Dumitrović. 370.

DÙMLEK, *m. vidi* dulek. *a) vrsta diňe.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) bundeva.* Cucurbita pepo L. (M. Sabļar). B. Šulek, im. 78.

DÚMLJANIN, *m. čovjek iz Dumna. pl.* Dúmļani. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka* Otac fra Ivan Aničio Dumļanin iz Lipe. I. Ančić, vrat. 1.

DÛMNA, *f.* virgo cultui divino sacrata, monacha, *žensko čeļade (djevojka a može biti i udovica) koje se, svečano se zavjetovavši, dalo na službu božiju, te naj češće živi s drugima u manastiru, i pripada kojem redu (kod katolika), lat.* domina, *srlat.* domna, *gospoda. isporedi* koludrica, opatica. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* dûmânâ. — *Pošto većina štokavaca zamjeňuje* mn *glasovima* vn, *nalazi se i s oblikom* duvna *koji vidi.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (nema napose, nego kod* kaluđerica *i* koludrica), *u Belinu* (‚virgo sacra' 494a; dumna ne zatvorena ‚pinzocchera, donna che sta nel secolo e porta abito religioso' ‚secularis religione vestita' 566b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Takoj dumna sahrani djevstvo svoje. Zborn. 17b. A dvije *(kćeri)* spravi ti u dumne da ih daš. N. Naļešković 1, 280. Cvijetje se kupuje u dumana. M. Držić 213. Vođahu ju, da ju u dumne stave. 405. Ovo je isto dopušteno rečenijem kaludricami i dumnami. A. Gučetić, roz. mar. 89. Prima i dobiva sva ona dobra od fratara i dumana od reda svetoga Dominika. roz. jez. 21. Redovnici i dumne. M. Divković, nauk. 121b. Obuče se dumna. B. Kašić, iň. 90. Počtenimi i redovnimi dumnami. M. Alberti v. Ulize u jedan manastir i učini se dumna. S. Margitić, isp. 98. Oče, niti sam ja dumna, ni moja kuća je manastir. A. d. Bella, razg. 188a. Dumne koje stoje u manastiru ili na dvoru. A. Bačić 64. Dumna u pokrivači gospa je stara u bebici. (Z). Poslov. danič. 21. Udat ću se, neću služit dumne. Nar. pjes. bog. 337. Jedna koludrica, dumna oli divica bogu posvećena. M. Dobretić 199. Na posvetjenje svojijeh sestara dumana pohođjenja blaženo djevo Marije. I. M. Mattei S. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DÛMNICA, *f. dem.* dumna. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 494a *i u Stulićevu.* Po ovomu *(putu) (s)* svojijem dumnicam prođo. B. Gradić, djev. 143. A ti, gospo, ne bi li ono od dumnica ukloňenijeh bogoļubnijeh? B. Zuzeri 381b. Dumnica Aňeza Jezusova reda s. Dominika. I. M. Mattei 126. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DÛMNIČICA, *f. dem.* dumnica. — *U Stulićevu rječniku.*

DÛMNIČIN, *adj. koji pripada dumnici.* — *U Stulićevu rječniku.*

DUMNIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Dumnić, Balian davni. J. Kavańin 90b.

1. DÚMNO, *n. kraj u Hercegovini blizu Hlijevna.* — *-u- stoji mjesto prijašnjega* ł. — *Postaje od Δελμίνιον, što je negda bio glavni grad u Dalmaciji.* — *Pošto sad većina naroda mjesto* mn *govori* vn, *u naše se vrijeme češće čuje s oblikom* Duvno *koji vidi, a na jednom mjestu* XVII *vijeka pisano je* Dubno: Hoča, Novy, Mostarь, Dubno. Glasn. 25, 44. — *Od* XIV *vijeka* (Dlьmno *i* Dumno), *a između rječnika u Vukovu:* Dumno (govori se i ‚Duvno'), *(griješkom)* varoš u Bosni blizu dalmatinske granice, *i u Daničićevu:* Dlьmno *i* Dumьno. Izьbiše se Koļane na Dlьmno . . . selo Kolo na Dlьmni. Mon. serb. 226. (1395). Pisaњ na Dumnê. 232. (1399). U Dumni i u Bosni. Spom. sr. 1, 50. (1404). *vidi i* S. Novaković, obl. 51. — *ne znam, pripada li amo i ovo:* Sada se je baša vrnul cića glada i ostavil je pukše u Dumni. Mon. croat. 221. (1527).

2. DUMNO, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* U to doba Dumno đjete malo božu im je pomoć nazivalo. Nar. pjes. bog. 279.

DŮMO, *m. pop (katolički), osobito se tako zove (od štovańa), kad se s ńim govori; hyp.* dum. — *Akc. se mijeňa u voc.* dûmo. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Gospoda: Iđeni ove tri. Pop: Nut tri su, nije sam. Hondrčica: Za isto, dumo, te tri ovo sve čine. N. Naļešković 1, 273. Pop: Kuhaš li što tamo? slobodno sve reci. Gospar: Kapuna imamo; pleće još ispeci. Gospoda: Jes, dumo, i jaja. 1, 274. Propovijedao nekakav dumo (ovako zovu ovđe fratra) *(što nije istina).* Nar. prip. vrč. 93. *po selima u dubrovačkom primorju (od Slanoga do Imotice) sećaci ovako zovu župnika.* P. Budmani.

DUMOŃA, *m. ime muško.* — *isporedi* Dumuńa. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dumoňa ‚Domnius'). Dumoňa Vorinkovićь. Spom. sr. 2, 26.

DŮMOV, *adj. koji pripada dumu.* A on: ‚I ja sam dun biskupov i dumov, kao i vi svi ostali, pa treba da i mene kažu kako ću i ja živjeti'. Nar. prip. vrč. 93.

DUMOVAC, Dumovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski)* Dumovec. Pregled. 17.

DUMOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 660 *(među prenumerantima).*

DUMPLER, *m. vidi* dublijor. — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* Na Franu zgorila svića od soldina; na lipoj Lijani dumpler od cekina. Nar. prip. mikul. 158.

DUMRIJATI, dumrijam, *impf.* dušiti u sebi tešku bolu. ‚Ja sam ćumrijala, dumrijala'. M. Pavlinović. — *isporedi* dumati, *b),* dumińati.

DUMUŃA, *m. ime muško.* — *isporedi* Dumoňa. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dumuńa ‚Domnius'). Piskupь kotorьsky Dumuńa. Mon. serb. 69. (1305—1307).

1. DUN, *vidi* dum. Zapita *(siromah)* fratra: ‚A pisa li ti išta dun biskup za one te nemaju ni posno ni mrsno? Nar. prip. vrč. 93. — *nepouzdano (isporedi kod* dumo).

2. DUN, *u zagoneci (žito).* Poručujo ciciban svojoj ļubi na divan: Prati meni šetļe petļe po magarici, pokise mi dun debeo na poļanici. *odgonetļaj: vršač.* Nar. zag. nov. 25.

DUNAČA, *f. ime mjestu na Krku.* — XV *vijeka.* Na Gaćcah (poli Dunače) v Grubči. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443). — *može biti da treba čitati* Duňača.

DŮNÂ.J, Dûuaja, *m. vidi* Dunavo. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., poļ.* Dunaj, *rus* ‚Дунай'. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚Istor'), *u Mikaļinu (kod* Dunav), *u Belinu* 243b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (kod* Dunav), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Boci).*

Grad tvrd zelo na brigu Dunaja. Š. Kožičić 55a. Treti sam ‚venčac niz Dunaj pustila. *Narodna pjesma u* Š. Menčetić-G. Držić 510. Pri tihom Dunaju, tamo gdi no Sava rike se shajaju za jedno i Drava. H. Lucić 236. I kliče devojka . . . mlada tere gizdava sa brig bela devojka Dunaja. Nar. pjes. hekt. 22. Drugoga češ *(sina)* vidit' banom od jezika od svih naju gdi stoluje na Dunaju. A. Čubranović 144. Knezu Zrinskomu . . . vladaocu nad blagom krune Ugarske na Dunaju. D. Zlatarić III. *(Most)*, rimski cesar ki prostrije gdi naj širi Dunaj teče. I. Gundulić 319. Radi velike rike Istra, ka sad Dunaj zove se. F. Glavinić, cvit. xv. Sve rijeke u Dunaj, a Dunaj u more. (D). Poslov. danič. 119. Da mi više ne zatiče krajišnike na Dunaju Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56. Priko rike Dunaja. And. Kačić, kor. 399. Od istoka Dunaj voda pliva. M. A. Relković, sat. B2a. Oružan junak Dunaj prepliva. Nar. pjes. vuk. 1, 81. Šaje Mihu na Dunaj vodicu. Nar. pjes. juk. 117. Dunaj vodu navratiše, moga dragog odvratiše. Nar. pjes. vil. 1868. 674. Ako bude Dunaj priplivala. Nar. pjes. istr. 1, 13. — XIV *vijeka nekakvo mjesto u Stonu ili prezime.* ‚Captum fuit, quod in Stagno ex parte pielagi adsignetur Nikole de Buchia locus pro domo sua apud domum Dunay'. Mon. rag. 1, 262. (1347).

DUNAJAC, Dunajca, *m. dem.* Duuaj. — *isporedi* Dunavac. — *U naše vrijeme u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Dok je dojahala k mutnomu Dunajcu. Jačke. 168.

DŬNAJEVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 83.

DUNAJKA, *f. ime žensko.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* G. Palmotić 2, 280.

DŬNÂJSKÎ, *adj. koji pripada Dunaju, vidi i* dunavski. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Daničićevu* (dunajskyj). Dunajske šajke. M. Vetranić 1, 18. Kapita(na) dunajskago. Mon. serb. 552. (1536). Ide odjahavši k dunajskoj državi. I. T. Mrnavić, osm. 43. Dunajsko vrilo turski koń gazi. 82.

DUNARA, *f. nejasna riječ (bez sumńe turska) u narodnoj pjesmi našega vremena.* Pod kućom ti tri dunare: pod jednom ti patka pije, pod drugom ti peča leda, a pod trećom duvcskija. Nar. pjes. herc. vuk. 251. Dunara, voda (?). 357. — *isporedi tur.* donmak, *aor.* donar, *mrznuti se.*

DŬNÂT, *m.* Donatus, *ime muško.* — *Od* XIII *vijeka.* Dunat i Dragoljub i Vidomir Vlčić. Zak. vinod. 55. Do svetoga Dunata. Mon. croat. 5. (1325).

DŬNAV, *m. vidi* Dunavo. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* Dunavъ. — *Između rječnika u Mikalinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu (kod* Dunaj), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničićevu* (Dunavъ). Na Mlavi i Dunavu *(po svoj prilici amo spada a ne pod* Dunavo). Mon. serb. 194. (1380 *kasnije prepisano).* Među vinograde u Dunavъ. 199. (1381). Mos bo oholi Dunav ne da vrh svo rijeke držat' brze. I. Gundulić 320. Neka grede Dunav kuda je naučan. (D). Poslov. danič. 77. Gdi Dunav ulazi u crno more. S. Badrić, ukaz. 45. Gdi no Sava u Dunav utiče. Nadod. 196. Na Dunav se nadzirala, u vodi se ogledala. Nar. pjes. vuk. 1, 336. Oj Dunave, tija vodo! 1, 492. Na Kovinu Dunav prebrodio. 2, 481. *u jednoj narodnoj pjesmi u množini.* I staće vode Dunavi, i druga bistra jezera. Nar. pjes. vuk. 1, 11. — *na orom mjestu kao da je ime gradu:* Do Dunava dohodiše, na Dunav se nadzirahu, al' su u grad devet bratah. (Kao da se ovdje ‚Dunav' misli da je grad. Krańci Beč zovu ‚Dunaj'. Vuk). Nar pjes. vuk. 1, 154.

DUNAVA, *f. vidi* Dunavo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prjeko Mare i Dunave. J. Kavańin 239b. Od Dunave, da, i cara bi odbio. 262a.

DUNÁVAC, dunávca, *m. a) vjetar s istoka.* — *u Stulićevu rječniku* (‚eurus'). — *slabo pouzdano.* — *b) grana vode Dunava (uprav dem.* Dunav). — *u Vukovu rječniku:* ‚ein Donauarm (auch als nom. pr., z. b. bei' Novi Sad), ‚ramus Danubii'. — *i kao ime mjestu.* Dunavac, odvojen kraj Dunava u ataru Velikog Sela pored mjesta Tos-Paše. Glasn. 19, 148.

DŬNAVI, *m. pl. selo u Konavlima (u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom).* Repert. 1872. 23.

DUNAVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Šem. karlov. 1883. 73.

DŬNÂVKA, *f. a) žensko čeljade koje živi na Dunavu.* — *od* XVIII *vijeka.* Tanko platno bijeljahu Dunavke mlade djevojke. Nar. pjes. bog. 70. Zavjet čini Dunavka devojka. Nar. pjes. herc. vuk. 150. — *b) dunavska vodenica.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Volela bi da se dunavka (vodenica) otkinula. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 37.

DŬNÂVLJE, *n. kraj niz Dunavo. a) uopće.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Sa Cetińa stigli na Dunavje i Dunavo smutili tihano, nek bi Rusu gušće brodit bilo. Osvetn. 5, 95. Sa sńega mora na Dunavje. 6, 15. — *b) ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Dunavju. Sr. nov. 1869. 209.

DŬNAVO, *n.* Danubius, Danuvius. — *isporedi* Dunav, Dunava, Dunaj. — *Postańem je po svoj prilici riječ keltička (vidi* Zeuss-Ebel, gramm. celt.2 998), *ali je u slavenske jezike došla preko germanskijeh, isporedi stńem.* Tuonuowa, Tuonaha, *novovńem.* Donau. — *Premda je oblik* Dunavo *star (isporedi stslov.* Dunavo) *i u naše vrijeme naj običniji, potvrđen je u našem jeziku istom od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ali metnimo da sam Petar na jedan mah izgubi otca, mater, bratju, sinove, zaručnicu, vid i život, cilo Dunavo suza nebi mu dosta bilo. Đ. Rapić 77. Jere mi je sriča u Dunavu, u Savi, ili u bunaru utonula. 369. Zmaj poleće s mora na Dunavo. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Meće mrežu u tiho Dunavo. 2, 52. Otište se niz vodu Dunavo. 2, 639. Pustio ih na Dunavo tijo. Pjev. crn. 165a. Protrese se sva zemja s mora na Dunavo. S. Ljubiša, prip. 110. Spusti se *(ladom)* niz Dunavo. M. Pavlinović, rad 131. I pet puta da prelete ždrali sa sńega mora na Dunavo. Osvetn. 2, 5.

DŬNÂVSKÎ (dunàvskî), *adj.* Danuvii, *koji pripada Dunavu.* — *isporedi* dunajski. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* dunajski), *u Vukovu, u Daničićevu* (dunavьskyj). Na rěcě dunavscěj. Okáz. šaf. pam. 57. (1605). Od junačke od desnice kraljevića Ugričića i dunavske zatočnice. G. Palmotić 2, 242. Zasjaše se dunavski bregovi Nar. pjes. vuk. 3, 48.

DUNBARA, *f. prijevara, pers. tur.* du-bâre, *dva puta, naj bolji hitac kod kockańa, prijevara.* — *Na jednom mjestu ovoga vijeka.* Ono što vi čujete da je od Francuza ono je samo jedna dunbara i rade Francuzi da Bosnu poaraju. Golubica. 5, 200. (1812).

DŬNBOK, *vidi* dumbok.

DŬNČIĆ, *m. prezime.* Zahvali se Dunčiću Ivane, da on ima do devet sinova. Nar. pjes. istr. 1, 45.

DÚNDA, *f. veliko, debelo, čvrsto (a i tromo) žensko čeljade. — isporedi rus.* дундуля, *ludeskara. — Ake. se mijeňa u voc.* dûndo. — *U naše vrijeme.* Kako to dete da ima ženu, i tako zdravu dundu? S. Tekelija. letop. 119, 39. Tu bile i firštkiňe Filipesku iz Vlaške, zdrave dunde crnomańaste. 120, 34. Opomiňem se iz mog detiństva, da smo zvali neku devojku ‚dúnda', što je bila troma. U ravnom Srijemu. P. J. Marković. — *Dolazi u ńekijem pjesmama kao hyp.* Dundara *i* Dundava *(vidi oboje). tako je i u Vukovu rječniku* (hyp. Dundara).

DÙNDAČA, *f. vidi* dunda. — *U Vukovu rječniku* (vide Dundara).

DUNDAK, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *isporedi* dudaj, 2. dudaš.

DUNDALICA, *f. mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Dundalici. Sr. nov. 1873. 983.

DUNDALO, *n. u zagoneci.* O dundalu visi trak, a o traku popov dak. *odgonetļaj: zvono.* Nar. zag. nov. 95.

DÙNDAR, *m.* vexillum, cohors, *pers. tur.* dumdâr *(koji drži rep), zadńa četa kod vojske. a) stijeg, zastava.* — xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dundar, stijeg ‚vexillum') *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚vexillum, signum'). Šator i dundar begov naši vzeše. B. Krnarutić 19. Tu napeše šator bańe, ńegov dundar nastaviše. I. Zanotti 5. — *b) četa, dio vojske, gomila ļudi. — od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚cohors, phalanx, robur exercitus; sacer manipulus') *i u Vukovu* (gomila ļudi). Dundara svakoga velik dil izginu. I. T. Mrnavić, osm. 53. Dunaj ćemo vodu pribroditi i na carev dundar udariti. And. Kačić, razg. 145b. Hitar paša na Goricu svedo dundarove. Osvetn. 4, 50.

DÙNDARA, *f. izmišļeno ime (u pjesmi) velikom, debelom, tromom ženskom čeljadetu (dundi). — isporedi* Dundava. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Provedoše Dundaru kroz zelenu dubravu, pitali je svatovi: ‚Kam' ti, Dundo, darovi?' *(kod* dunda).

DUNDARNIK, *m.* signifer, *zastavnik, vidi* dundar. — *U Mikaļinu rječniku gdje griješkom stoji* dundarniek, *a tako isto i u Stulićevu koji je uzeo iz Mikaļina.*

DÙNDAST, *adj. trom.* — *vidi* dunda. — *U naše vrijeme u Srijemu.* P. J. Marković.

DÙNDAVA, *f. vidi* Dundara. Provedoše Dundavu kroz zelenu dubravu, pitaju je svatovi: ‚Kamo, Dunda, darovi?' Nar. prip. vrč. 16.

DUNDÈTINA, *m. augm.* dundo. — *U Stulićevu rječniku* (‚malus patruus vel avunculus').

DÛNDO, *m. stric, a (osobito u novije doba) i strić i ujak. — Kao da postaje djetińskijem udvajańem sloga* dun, *isporedi* djed *i rus.* дядя *(kao da je korijen* dę). — *Od* xvi *vijeka po primorju, a između rječnika u Mikaļinu* (dundo, stric ‚patruus'), *u Belinu* (‚patruus' 784a), *u Bjelostjenčevu (*v. stric), *u Stulićevu* (‚patruus, avunculus'), *u Vukovu* (dundo, stric *s dodatkom da se govori u primorju).* Otac sinu smrt želije, i dundo neputu. Zborn. 75a. Da mu je umro ujac ili tetka ili dundo. B. Kašić, zrc. 62. I Mustafi dundu ‑d'o bih carstvo i svaku čas naj veću. I. Gundulić 557. Andrija dundo Vladislavu. P. Kanavelić, iv. 469. Ester koju Mardokeo ńo dundo bješe odhranio. S. Rosa 14b. Podo bano Sekule dundu Janku govoriti. Nar. pjes. mikl. boitr. 1, 37. Neve zove dunda svoga Nar. pjes. vuk. 1, 27. Dundo ‚zio'. V. Bogišić, zborn. 384. — *i kod daļega srodstva.* Ćaćko Enea, dundo Ektore čin' da ti su svud izgledi. G. Palmotić 2, 88. Odhodi u Labana ńegova *(Jakobova)* dunda. A. d. Bella, razg. 230a. — *i uopće se kaže tako starijemu čovjeku, kao od štovańa.* Mladi zovu starije: dundo, tetka. V. Bogišić, zborn. 102. *i u ovom primjeru može biti da znači stara čovjeka uopće:* Ubila dunda godina. (D.) Poslov. danič. 143. — *U Dubrovniku se govori i s drugijem akcentom:* dûndo (*voc.* dûndo) *kao ipokoristik, n. p.* dûndo i tetka, dúndo i tete. P. Budmani.

DÛNDORÊŇE, *n. djelo kojijem se dundori. — U Vukovu rječniku.*

DÙNDORITI, dûndorîm, *impf. vidi* gundoriti. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Za ńim Latko nešto dundoraše.

DÙNDOV, *adj. koji pripada dundu.* Za ńim ide po zakonu sinu tvemu da na dundov sto uzide. I. Gundulić 512. *i u Stulićevu rječniku.*

DUNDOVIĆ-PODI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom blizu Jablanca.* Schem. segn. 1871. 21.

DUNDUL, *m. ńekakav koń. — Nejasna riječ (turska?), isporedi rus.* дундуля *(vidi kod* dunda). — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Na dundulu końu velikome. Pjov. crn. 135a. A pojaši svojega dundula. Nar. pjes. vil. 1866. 98.

DÙNDULOV, *adj. u zagoneci.* Na dnu mora dundulovo (dundúrovo. J. Bogdanović) jaje. *odgonetļaj: zrno u puški.* Nar. zag. uov. 65. — *i u narodnoj pripovijeci govori se o ‚Dundulovu dolu':* Navrela para od Dundulova dola. Vuk, rječ. *kod* Dundulov do.

DUNDÙRILO, *m. vidi* dûgońa, *i što mu drago što je odveć dugo. — U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Stulićevu rječniku* (‚res nimis longa').

DUNDÚROV, *vidi* dundulov.

DÙNĐER, *vidi* dunđerin.

DÙNĐERIN, *m. drvodjeļa, pers.* dûlger, *tur.* dülgor, dürger, *od čega postaje i* dunđer *i* dunderin. — *Oboje dolazi od* xviii *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Dunđerina *(prezime?)* sin Pavao. Glasn. 31, 297. (1704). Dunđerin niki na jednoj crkvi lip načini toran. M. A. Reļković, sat. A1a. Evo ti dojde k meni jedan majstor dunđerin. Đ. Rapić 199. Nikola Dunđer *(prezime?).* Glasu. ii, 3, 74. (1706—1707). Blizu Lipe dva ļundera nađe. Nadod. 76. Bivaju dunđeri, ćeramigije. V. Bogišić, zborn. 87.

DÙNĐERINOV, *adj. koji pripada dunđerinu.* Kojima ovaj satir čińaše se na krivo kano dici dunđerinov toran. M. A. Reļković, sat. A3b.

DUNĐÈRISÁŇE, *n. djelo kojijem se dunđeriše. — U Vukovu rječniku.*

DUNĐÈRISATI, dunđèrišêm, *impf. raditi kao dunđerin. — Ake. se mijeňa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dûnđerisâ. — *U Vukovu rječniku.*

DUNĐÈRLUK, *m. dunđerinov zanat, tur.* dülgerlik. — *U Vukovu rječniku.*

DÙNĐEROV, *adj. koji pripada dunđeru — U Vukovu rječniku.*

DUNĐEROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

DÙNĐERSKÎ, *adj. koji pripada dunđerima. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ceh dunđerski. V. Bogišić, zborn. 500. — *i kao prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 21.

DUNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Dunici. Sr. nov. 1875. 799.

DUNIĆ, *m. a) prezime.* — *u naše vrijeme.* I s ńim pobro Dunić Amud-bego. Nar. pjes. vuk. 3, 555. Milojko Dunić. Rat. 418. — *b) seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68.

DUNIJATI SE, dunijam se, *impf.* ‚Vidite, kako se dunijaju!‘ — reći će tko o momcima što se zabavļaju s djevojkama. — Vrana na Cresu. I. Milčetić. — *tal.* donneggiare. — *isporedi* dunižati.

DUNIŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Kažu da je glavni dvor Miloševa *(M. Obilića)* bio povišo sela Maloševa, na mestu koje se zove Duniš. M. Đ. Milićević, srb. 1035.

DUNITEĻ, *m. čovjek koji dune.* — *U Stulićevu rječniku* (‚extinctor, flatu extinguens‘). — *nepouzdano.*

DUNITEĻAN, dunitelna, *adj. koji treba dunuti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚extinguendus‘). — *nepouzdano.*

DUNITEĻICA, *f. žensko čeļade koje dune.* — *U Stulićevu rječniku* (‚quae extinguit‘). — *nepouzdano.*

DUNIV, *adj. koji se može dunuti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚qui extingui potest, flabilis‘). — *nepouzdano.*

DUNIŽ, *m.* Dionysius, *ime muško, vidi* Dijonisije. — XIV *vijeka.* Do svetoga Duniža crekve. Mon. croat. 18. (1325).

DUNIŽATI, dunižâm, *impf. ļubiti (žensko čeļade), tal.* donneggiare. — *isporedi* dunijati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Rekli mi su, da duniža njeku Mandu. M. Držić 167. Svi ovi ki dunižaju govore jao i umiru, a živi su. 196.

DŪNO, *m. hyp.* dundo. — *U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka.* Luno duno, Bete tete. (Z.) Poslov. danič. 58.

DŪNOVA, *f. ime kravi.* J. Bogdanović.

DUNŪĆE, *n. djelo kojijem se dune.* — *Stariji je oblik* dunutje. — *U Belinu rječniku* (dunutje ‚flare‘ 682a) *i u Stulićevu* (dunutje ‚flatus‘).

DŪNUTI, dūnēm, *perf.* flare; *impf.* exstinguere. — *Akc. se ne mijeńa; samo je dug drugi slog u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dūnû *i u part. praet. pass.* dūnût. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dunąti, *rus.* дунуть, *poļ.* dunąć. — *Korijen* du *postaje ojačańem od dy (vidi kod* dim), *a ovo je indoevr.* dhu, *isporedi snskr.* dhu, dhû (dhunôti), *stresati, mahati, grč. θύω, jako puhati, θύνω, žuriti se, got.* daunis, *stvńem.* tunist, *novovńem.* dunst, *para.*

a. *perf. vidi* duhnuti, *neprelazno.* — *do* XVIII *vijeka; a između rječnika u Mikaļinu* (dunut vjetar ‚levarsi il vento‘ ‚ventus surgit, flare incipit‘), *u Belinu* (dunuti, duńivam ‚flaro incipere‘ 682a; ‚flo‘ 758b), *u Stulićevu* (‚sufflare, flare‘). *a) subjekat je čeļade ili životińa (u trećem primjeru).* To rek dunu v lice ńih. Korizm. 104a. Isukrst dunu u učenike svoje. Š. Budinić, sum. 102b. Dondeže pridetь ьvь i dunetь vь nozdri jego. Starine. 11, 191. (XVI *ili* XVII *vijek).* — *b) o vjetru.* Plah sjever iz luke kada li još dune, krvave sve ruke žuļa so napune. M. Vetranić 1, 116. Vitrov svih stoke ob jedno dunuše (‚dunnusse‘). Đ. Baraković, vil. 293. Kad bura dune, svakomu je bude. (D.) Poslov. danič. 41. Razkrili raztvorena svoja jedra . . . za hitat vjetre kad mu dunu i varat ih kad protivni suproć ńemu podignu se. B. Zuzeri 292a. Dunu (‚dunnu‘) vijar od Cetine ravne. And. Kačić, razg. 251a. — *c) u prenesenom smislu.* Eto smutńa dune vela meu kmetim i ribari. J. Kavańin 171a. — *d) u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da je imperfektivni glagol (po analogiji prema* b). Odkle sunco izasjava, odklo sjever dune ledno, i odonud gdi u nomiru docni i južni vali izviru. I. Đorđić, salt. 369. Dunu topli vjetri i teče led raztopļen. 490.

b. *impf. a) prelazno, gasiti (ispr va jamačno samo duhańem, pa poslije svakijem načinom).* — *od* XVII *vijeka (vidi kod bb)) a između rječnika u Belinu* (dununti, dunem ‚extinguo‘ 697b) *i u Stulićevu* (‚extinguere‘). *aa) aktivno.* Suzo, vi ne samo ne dunete rajski ogań. I. V. Bunić, mand. 27. Dunut ogań svi se k vodi zatekoše. I. Zanotti, en. 45. *u prenesenom smislu.* Grijeh . . . gasi, dune božiju ļubav. A. Kalić 77. — *bb) sa se, pasivno.* Kako no se ogań dune kada se glavńe rastiču, a užiže kada se stiču. M. Divković, bes. 536b. Ogań se jur dune. Đ. Baraković, vil. 346. Ovi ogań ne dune se vodom. A. Kalić 119. Dune se ogań, svijeća. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *b) neprelazno, gasiti se. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I tu zdraka kâ ne dune čini poso slavne krune. J. Kavańin 130a. U ovi ogań ki ne dune. 416b.

2. DUNUTI, dunem, *pf.* rinuti. *na Rijeci.* F. Pilepić.

1. DŪŇA, *f.* cydonia vulgaris Pers., *drvo i voće slično jabuci; voće je žuto, pokriveno mahom i jako mirisno. — Postaje od grč. κυδωνιά, duńa (drvo); pošto je grč. v ispalo (jamačno se prije promijenilo na ъ ili ь), k pred d glasi* g: gduńa *(koje vidi), pa je g otpalo, čim je postao ovaj oblik; gdjegdje se premjestilo g i* d: dgūńa *(u naše vrijeme:* Padoh mu na ruku ko na trulu dguńu. Nar. pjes. srem. 64. *i u Bačkoj.* B. Mušicki), *a zatijem je* d *otpalo, vidi* guńa. *(oblici* tkuńa, tuńa, kuńa *itd. postaju od romanskijeh jezika, vidi kod ńih). — Oblik* duńa *dolazi od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cotoneum; cydonia‘ 235a; ‚malum cotoneum‘ 468b; ‚malus cotonea‘ 469a), *u Stulićevu* (‚malus cotonea; malum cotoneum‘), *u Vukovu* (vido guńa). *a) voće.* Dubrava zlatne duńe dava. M. Držić 68. Ove duńe i jabuke čudnovate jesu moći. S. Bobaļević 208. Jutroska mo majka mila zlatnom duńom zamitila. G. Palmotić 1, 233. Ļubožļiva duńa jesam, kâ se sama tebi otresam. J. Kavańin 511b. Sve su duńe sestre, a jabuke sestrenice. (Z). Poslov. danič. 119. U ruci joj žuta duńa. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Čim mirišu nedra tvoja? ili duńom il' nerančom? 1, 407. Metnu mu se duńom i jabukom. 1, 461. — *metaforički, dojka.* Djevičica gole tada van kazaše od njedri duńe. D. Zlatarić 49a. U ńedra joj duńa zdri. Nar. pjes. vuk. 1, 287. — *b) drvo.* U sebi je *(selo)* puno ńiva i obilnijeh vinograda, krušak, jabuk, duńa, sliva. J. Palmotić 329. Ja usadih vitu jelu, suproć jele žutu duńu. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Duńa (= cydonia), bug. duńa, duļa, dul, češ. gdoule, poļ. gdula, rus. дуня, mrus. ждула, дула, cydonia Tourn. B. Šulek, im. 78.

2. DŪŇA, *vidi* duhńa.

3. DŪŇA, *f. ime žensko.* — *Od prije našega vremena i u Vukovu rjčniku.* Duńa. S. Novaković, pom. 62.

4. DŪŇA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. J. Bogdanović. *i kozi.* J. Bogdanović.

DŪŇAC, dūńca, *m. vrsta vrlo velike duńe.* — *Akc. se mijeńa u voc.* dūńče, dūńci, *i u gen. pl.* dūńâcâ. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Resavi, a iz nega u Šulekovu imeniku*

DUŇAČA, *f. a) ńekakva mala riba.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Niti spare ni duńače uiti male ribe lovim. M. Gazarović 100. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Duńači. Sr. nov. 1871. 135. — *c) vidi* Dunača.

DŬŇAČANIN, *m. čovjek iz Duńáka.* V. Arsenijević. — *pl.* Dŭńačâni.

DUŇAK, *m. ime mjestima.* — *Radi postańa isporedi* duńik. *a)* Dŭńāk, *sclo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdijel. kr. 9. — *b)* Dúńāk, Duńáka, *u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Duńak, mjesto, pola u ataru sela Jajinaca a pola u ataru sela Rakovice. Glasn. 19, 148—149. — *bb) u okrugu kruševačkom.* Niva u Duńaku. Sr. nov. 1872. 482.

DUŇÀLUK, *m. svijet, tur.* dünjaluk, *stvari ovoga svijeta.* — *U naše vrijeme.* Dali i sam ne vidiš da je turski zakon naj boli na ovome duńaluku? Nar. prip. vrč. 88. Hvalila se kuća: divna ti sam, lijepa li sam, tvrda li ti sam! da mene nije, što bi svijet na ovome duńaluku? 194.

DUŇANIŠTE, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Duńaništu. Sr. nov. 1874. 420.

DUŇARICA, *f.* cotoneaster vulgaris Lindl., *ńeka bilka.* J. Pančić, šum. drv. glasn. 30, 191. B. Šulek, im. 79.

DŬŇAV, *adj. nalik duńi.* — *U Stulićevu rječniku* („mali cotonei odorem, colorem vel saporem habens"). — *slabo pouzdano.*

DUŇAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

DUŇAVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73

DŬŇEŠA, *f. ime ovci.* J. Bogdanović.

DUŇEVAC, Duńevca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Pazarišta.* Schem. segn. 1871. 42.

1. DŬŇICA, *f. dem.* duńa. *a) s pravijem značeńem.* — *u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Al' su duńice, al' su jabuke. — *b) s osobitijem preneseńijem značeńem,* medicago falcata L., *ńeka bilka.* B. Šulek, im. 79 *(po Ž. Vukasoviću).*

2. DUŇICA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. *i ovci.* 32.

DŬŇIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

DŬŇÎK, *m. mjesto gdje su duńe posađene.* — *U Stulićevu rječniku* („hortus malis cotoneis vel cydoniis consitus"), *u kojem ima s istijem značeńem i* duńište *i* duńištvo.

DŬŇÎŠTE, *n. vidi* duńik.

DUŇIŠTVO, *vidi* duńik. — *sasma nepouzdano.*

DUŇITI, duńim, *impf.* reče se onom žamoru što so razliježe otkad prestane zvono zvoniti. Slovinac. 1881. 389.

DUŇÍVATI, dúńujêm *i* dúńîvâm, *impf.* 1. dunuti, a. — *U Belinu rječniku (samo prace.* duńivam *kod inf.* dunuti, *vidi* 1. dunuti, a) *i u Stulićevu (praes.* duńivam *kod* dunuti, *a inf.* duńivati *po sebi).*

DUŇKOVAC, Duńkovca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Duńkovec. Schem. zagr. 1875. 142. V. Sabjar 98.

DŬŇOVINA, *f. drvo (vidi* drvo, a) *od duńe.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DUOV-, *vidi* duhov-.

DŬPA, *interj.* dúpa, dúpa, dúpa! kad se kaže kako su se bili iz pušaka. *u Vukovu rječniku.*

DŬPAC, dŭpca, *m. udarac.* — *Od osnove glagola* dupiti *nastavkom* ьсь. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj gori.*

DŬPAL, *vidi* dupao.

DUPALO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DUPAĻ, dupļa, *adj. vidi* dupao. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka na jednom mjestu.* Godine su od mladosti glava zmije od bludnosti; al' i glave kad nestane, koprcat se ne pristane, dal' i repom svojim vrti do posliđneg časa smrti. Pak još dupļa briga nije gdi se takva zmija vije, bludnu otrov da udavi prije i čas neg zaglavi. dal' úu mazi i uzteže da š ńom skupa u grob leže. V. Došen 90a.

DŬPAN, dŭpna, *adj.* cavus, *šupaļ, izduben.* — *Postaje od korijena* dup *(vidi kod* dupļa*) nastavkom* ьпъ. — XIV *i* XVII *vijeka u dva rukopisa pisana miješanijem jezikom, a između ričnika u Daničićevu* (dupъпь) 3, 590. Dupъna rudina. Glasn. 15, 274 (1848?). Na dupni kamy. 304. Jako da vъnidêtь vъ dubь, bêše bo dubь onь dupanь. Stefanit. star. 2, 281. Na onomь že měste beše dubь visokь i dupanь vъ ńemže vъgnjezdaše se gavranь. 288.

DŬPAO (dŭpal), dŭpla (dúpla), *adj.* duplex, duplus, *dvojak, dvostruk, lat.* duplus. — *Kod štokavaca u nom. sing. m. nominalnom i u aec. kad je jednak nominativu* l *može ostati ili se promijeniti na* o: dŭpao *(po dubrovačkom govoru* dŭpô). — *Od* XIII *(?) vijeka, a između ričnika u Mikaļinu* (duplo, dvostruko „dupliciter"; duplo, to jest drugo toliko „duplus' 91a); pancir dupao „lorica bilix' 401a), *u Belinu* (dupla dobit „marcio, termine da giuoco, che suol vincere il doppio' „geminata sponsio' 462b), *u Stulićevu* (dŭpô, v. dvostruk), *u Vukovu* (dŭplî *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

a. *adj.* Takoje v noći i škodu duplu. Zak. vinod. 59. Jure je prijal talanat dupal. Transit. 154a. To isto govorimo od onijeh duplijoh slova koja smo stavili. R. Gamańić A 4b. Po mjestijeh straže duple postaviše. P. Bogašinović 26. U koga je glava utla, zaludu mu je bareta dupla. (D). Poslov. danič. 140. Duplu plaću sobom nos'te. P. Vuletić 60. Lov tko prima, dupo dug ima. (Z). Poslov. danič. 57. Ni u ńoj tarife ni dupla jezika. M. Kuhačević 86. Ovi nadarji jesu niki dupli a niki prosti; dupli jesu oni . . . A. d. Costa I, 214. Nezina kuća vraća duple darove mladoženi. V. Bogišić, zbor. 180. Dupla banovica, *vidi* duplica, *a). na Braču.* A. Ostojić.

b. *adv.* dŭplo. Nakupe duplo veće, nego običaj jimahu. Bernardin 68. exod. 16, 5. Oću ńoj dati duplo. Korizm. 37a. Srce ńegovo duplo bi slobodnije. Zbor. 75a. I vremona duplo voća trpio je boj. J. Kavańin 351a. Kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Reļković, sat. D3a.

DŬPCI, Dŭbâcâ, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Dubci. K. Jovanović 125.

DŬPČAC, dupčâca, *m. dem.* dubak, dubac. — *vidi* dubačac. — *Postaje od osnove* dubk *ili* dubc *nastavkom* ьсъ *pred kojijem se* k *ili* c *mijeńa na* č *a za ovijem se svagda umeće* a; b *pred* č *glasi* p, *ali se nalazi pisano. — S pravijem, općijem značeńem samo u Stulićevu rječniku:* dubčac, *(grijčkom)* dubčca, v. dubac. — *A s osobitijem značeńima dosta često, već od* XV *vijeka, isporedi* dubačac. Dupčac (prema lat. quercula), 1. osiris *(po rukopisu* XV *vijeka),* linaria vulgaris

Mill.; 2. teucrio, camedrio (I. Kuzmić *u Dubrovniku i po rukopisima),* trisago (I. Kuzmić), teucrium chamaedrys L. (M. Vodopić *u Dubrovniku* i Čas. čes. muz. 1852. 2, 49), v. dubačac; 3. teucrium chamaepitys L. (I. Danilo). B. Šulek, im. 77. *i s pridjevima.* Dupčac gorki, gratiola, gratia dei *(po rukopisu* XVIII *vijeka),* gratiola officinalis L., v. dubačac i dubčac vodeni. Dupčac lukovni, scordium, trissago palust. *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* teucrium scordium L. Dupčac mali, camedris, quercula, trisagris *(u rukop.* XV *vijeka),* (teucrium) chamaedrys L. (I. Danilo). Dupčac prvi *(u rukop.* XVIII *vijeka),* v. dubčac mali. Dupčac veliki, camepitys, aiuga (I. Kuzmić), teucrium chamaepitys L., v. dubačac veliki. Dupčac vodeni, gratiola (I. Kuzmić *u Dubrovniku i po starijim rukopisima),* gratiola officinalis L. (F. Petter. V. D. Lambl), v. dubačac veliki. 77. *od* XVIII *vijeka.* Jedan dia dubčaca, camedrios. J. Vladmirović 15. Dubčac, zubatac, quercula, teucrium chamaedrys. Čas. čes. muž. 1852. 2, 49. Vodeni dupčac, božja milost, gratiola officinalis. 47. 63. Dupčac, teucrium montanum L. J. Pančić, flor. u okol. beogr. 210. Dupčac, vrsta trave, koja je dobra za prsi. M. Pavlinović.

DUPČANI, *m. pl. ime mjestu.* — XVI *vijeka.* Ivan Jakovčić z Dubčan. Mon. croat. 183. (1501).

DUPČICA, *f. vidi* dubačac *i* dupčac. Dupčica, teucrium chamaedrys L. *(po rukopisu* XVIII *vijeka i po V. D. Lamblu).* Dupčica babina, origanum vulgare L (Lambl). Dupčica materina, thymus serpyllum L. (Lambl). B. Šulek, im. 77.

DŮPČIĆ, *m. dem.* dubak *ili* dubac. — *Postaje od osnove* dubk *ili* dubc *nastavkom* ić*ь pred kojim se* k *ili* c *mijeńa na* č, *a* b *pred ovijem glasi* p, *ali se nalazi pisano. — Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (dubčić, *kod* dubac) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (dubčić), *u Vukovu (samo pl.* dupčići *s dodatkom da dolazi u ovijem riječima:* ‚Okolo dvora dupčići, a u kuću sinčići', koje u Grbļu u sebi reče djevojka kad je svatovi uvode u kuću, da bi rađala mušku djecu, *vidi* Nar. posl. vuk. 237). Pokri brda osin ńegov i dubčići ńegovi cedre božje. L. Terzić 305. *i kao ime ńekakvoj biļci.* Dupčić, vrst biline (V. Sabļar *u Boci),* ima listiće kao dub (M. Sila *i* J. Volčić *u Istri).* B. Šulek, im. 77.

DŮPČIĆI, *m. pl. ńekakvo cvijeće.* Dubčići, vrst cvijeća *(na Cresu).* B. Šulek, im. 77.

DUPĆOVAC, Dupćovca, *m. mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva u Dupćovcu. Sr. nov. 1861. 754.

1. DŮPE, dûpâ, *f. pl. vidi* 2. dupe. — *U Stulićevu rječniku.*

2. DŮPE, dŭpeta, *n.* podex, *guzica.* — *isporedi* 1. dupe. — *Akc. se mijenja u plur.* dupèta, dupétā, dupètima. — *Postaje od osnove* dup, *vidi* dupļa. — *Osnova* dup *s ovakovijem značenjem može se reći da je praslavenska, isporedi češ.* dupa, *poļ.* dupa, dup'. *u našem jeziku ne potvrđuje se prije našega vremena.* Pa s' udara s pete u dupeta. Nar. pjes. vuk. 3, 327.

DUPEĻEVO, *n. ime mjestima u Srbiji u okrugu vrańskom. a)* Ova planina *(Kukavica)* ima dva bila: . . . drugo je na jugoistoku i zove se ‚Divolov' ili ‚Dupeļevo'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275. — *b) napušteno arnautsko selo.* 308.

DUPÉNCE, dupénceta, *n. dem.* 2. dupe. — *isporedi* dupešce. — *U Vukovu rječniku.*

DŮPER, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DŮPEŠCE, *n. vidi* dupence. — *U Vukovu rječniku.*

DŮPEŠKA, *f. žensko čeļade s debelijem dupetom. — isporedi* dupeško. — *U Vukovu rječniku.*

DŮPEŠKO, *m. čeļade (muško ili žensko) s debelijem dupetom. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DUPÈTINE, *f. pl. augm.* 1. dupe. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Žabetino, babetine! ko bi tebi skrojio sukńu na te tvoje dupetine? Nar. pjes. marj. 204.

DŮPIJA, *f. zlatni novac, od prilike koliko dva dukata, tal.* doppia. — *isporedi* dupla. — *Od* XVIII *vijeka, i u Belinu rječniku* („nummus aureus' 278a) *gdje naj prije dolazi.* Neke zlatne dupije utiska mu po sred ruke. B. Zuzeri 15b. Izvadi jedno dupiju, to jest dukat od dva dukata. F. Lastrić, ned. 73.

DUPIJAČANI, *m. pl. ime mjestu.* Dupijačane, selo crkve treskavačke: ‚Dupijača...' (Glasn. 11, 130 *god.* 1336-1346). ‚Podь Dupьjačani' (Glasn. 13, 370). Đ. Daničić, rječ. 1, 318.

DUPIJAČANSKI, *adj. koji pripada selu Dupijačanima.* Rěka dupijačanьska. Glasn. 11, 132 (1336—1346). *i u Daničićevu rječniku* (dupijačanьskyj).

DUPIJER, *vidi* dublijer. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti da je i štamparska pogreška).* S uženjenjem dupijerom. B. Kašić, per. 41.

DUPILA, *f.* selima sv. Nikole vrańinskoga Guglavi i Kruševicama išla je međa ‚u Ktupьno na prěvorь među (‚među') Dupilu i među Ktupьno' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240). to je bez sumńe sadašńe selo Dupilo u Crmnici. Đ. Daničić, rječ. 1, 318.

DŮPILO, *n. pleme i selo u Crnoj Gori u Crmnici.* Glasn. 40, 19. 20. — *Od prije našega vremena (vidi i* Dupila) *a između rječnika u Vukovu* (pleme u Crmnici). Iskopa je nasь i Bolovića i Dupilo i u Trьgь i Orahovo. Starine. 10, 22. *(god. ?).*

DŮPIĻANIN, *m. čovjek iz Dupila; plur.* Dŭpiļâni. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Vučka Nêguša, Stanišu Velestovca i Marka Dupiļanina. Glasn. 17, 316. (1707). Knez Nikola i svi Dupiļani. P. Petrović, gor. vijen. 112.

DŮPÎN, dupina, *m.* delphinus, *pliskavica.* — *isporedi* dupina, 2. duplin. — -u- *stoji mješte ńegdašńega* lь. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dûpīne, dûpīni. — *Postaje od latinske ili romanske riječi, kod koje se* el *promijenilo na* lь, *a ovo poslije na* u, *a f se promijenilo na* p. — *Potvrđeno je od* XVI *vijeka, ali je svakako starije od druge polovice* XIV *vijeka (u kojoj se počine javļati u mješte starijega* lь); *između rječnika u Vrančićevu* („delphin') *i u Bjelostjenčevu.* I ti k meni na dupinu pridi s lirom. M. Vetranić 1, 12. Dupin č' u gori stat. M. Gazarović 24. Arijon gudec od dupina ribe morske prenesen je po morju. P. Vitezović, kron. 15. Na polišu nije guslara sjeverskom, dupina, orla. J. Kavańin 471b. *i u naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

DUPINA, *f. vidi* dupin. — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* Da bi ga dupine na škinah nosile. Nar. pjes. istr. 2, 119.

DUPÎNÂRA, *f. mreža kojom se hvataju pliskavice (dupini), tal.* delfinara. — *isporedi* dupinora. — *U naše vrijeme okolo Dubrovnika.* L. Zore, rib. ark. 10, 362. 365.

DUPÎNÔRA, *vidi* dupinara. Slovinac. 1880. 389.

DŪPIOSKÎ, *adj. koji pripada Dupilu.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Čuj, Nikola knežo Dupioski. P. Petrović, gor. vijen. 98.

1. DŪPITI, dȗpîm, *pf. udariti, bubnuti.* — *U aor.* 2 *i* 3 *sing. drugi je slog duy:* dȗpî. — *Postaje od osnove interj.* dupa *nastavkom* i. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. DUPITI, dupim, *impf. na jednom mjestu* XV *vijeka, može biti da znači: dupsti (od korijena od kojega je* dupļa). Lakomi k skuposti pineze ki kupe, kim ne bi svit dosti, vazda veće dupe. M. Marulić 117.

1. DUPKA, *f. rupa, jama, isporedi* dupļa. — *Na dva mjesta* XVI (?) *i* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku (griješkom* dubka ‚foramen'). Ištetь po gorahь zmi*(ji)*nu dupku. Physiol. nov. star. 11, 197. Budući izvrtali križ i učinili dubke *(pisac je mislio da postaje od osnove glagola* dupsti). P. B. Bakšić 119.

2. DUPKA, *f. vidi* dubač. — *Od osnove* dub *glagola* dupsti *nastavkom* ъka; b *pred* k *glasi* p, *ali se nalazi pisano.* — *Samo u rječnicima (u svijem pisano* dubka): *u Mikaļinu* (‚caelum, scalprum'), *u Belinu* (‚scalprum acutum' 650a), *u Bjelostjenčevu* (v. dleto), *u Voltiđjinu* (‚scalpello pontuto, bolino' ‚grabstichel'), *u Stulićevu* (‚scalprum acutum').

DŪPKÊ, *adv.* erecte, *kad što stoji (kao dub) tako da je duļina uz brdo okrenuta, isporedi* u dubak *(kod* 1. dubak, *c) aa)).* — *Postaje od* dub; b *pred* k *glasi* p. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku u kojem su primjeri:* Dijete stoji dupke. Namjestio vreću dupke. *i iz narodne pjesme:* Dupke jele iz gorice vaļa.

DUPKODJEĻATI, dupkodjeļam, *impf. djeļati dupkom.* — *U Stulićevu rječniku:* dubkodjeļati ‚viriculo scalpere'. — *nepouzdano.*

DŪPKOM, *vidi* 1. dubak, *c) bb).*

DŪPLA, *f. vidi* dupija. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka.* Da je samo postaviti zlatnu duplu na konope. J. Kavanjin 44a. Odma će dat meni dvi hiļade dupli iz Spaće. N. Palikuća 52.

DUPLAJ, *vidi* Dupļaj.

DŪPLÂNČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 7.

DŪPLÂŃE, *n. djelo kojijem se dupla.* — *Stariji je oblik* duplanje. — *U Mikaļinu rječniku* (duplanje, zduplanje ‚geminatio, duplicatio'), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

DŪPLÂŠ, dupláša, *m. koń omalen čvrst.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.:* dūplášu, dūplâši. — *Postaje po svoj prilici od osnove adj.* dupao. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

DUPLAŠAN, duplašna, *adj. vidi* dupao. — *Samo oblik* duplašno *(n. ili adv.?) na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* To od nas da duplašno uzmo gospodin deneral. Glasn. II, 3. (1707).

DŪPLATI, dȗplâm, *pf.* duplicare, *udvojiti, podvostručiti.* — *impf.:* duplavati. — *Akc. sc mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* duplámo, dupláte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dūplâ, *u part. pract. pass.* dūplân, dūplât. — *Postaje od* dupl *osnove adj.* dupao *prema tal.* doppiaro. — *Od* XVI *vijeka (ali vidi i* duplavati *koje ne može biti starije) u izmedu rječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Čistoća će se moja duplat i umnožit. B. Gradić, djev. 49. Dan je ńemu za sved izgubjen, noć duplana, sunce tmasto, živ je u grebu. B. Zuzeri 198b. Duplat će se i troduplat ova godišta. 275a. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUPLÁVATI, dȗplâvâm, *impf.* duplati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* duplávajū, *u svemu aor.* duplávah, *u ger. praes.* duplávajūći, *u ger. praet.* duplávāvši, *u part. praet. act.* duplávao. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu.* Nemoj duplavati riječi govoreći. Zborn. 24a. Salac i veseljo duplavahu. 103a. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUPLER, *vidi* duplijer. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Biše vsakomu dan jedan dupler goruć. Mirakuli. 52.

DŪPLICA, *f. postaje od* dupao (dupl) *nastavkom* ica. *a) novac. s ovijem značenjem dolazi tri puta u statutu poļičkom; po trećem primjeru čini se da vrijedi veće od dva tolora (taliraž), po čemu će biti zlatni novac, možebiti dem.* dupla. I jošće Poļica priuzakoniše od živine velike, ako bi tko hote ugonio u vinograd u noći, plaća duplicu; ako li se neće usvistiti, tadaj jednomu usici repa. Stat. poļ. ark. 5, 267. Ako bi Poļičanin ukreo indi ne budući u razmirju, ima platiti duplicu. 282. Koji katunar ne dojde na zbor budući avizan, da plati za svaki put tolora dva, koji li bi se ne kuntenta, da plati duplicu. 313. (1564). — *u naše vrijeme na Braću znači srebrni novac koji vrijedi* 20 *novčića (dupla šestica, dupla banovica, dupla desetica)* A. Ostojić. — *b) dvostruko odijelo.* — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Jere su svi kućani ńeje obučeni duplicami. Bernardin (1586). 103a. prov. 31, 21. — *c) dvostruka dobit kod igre.* — *u Belinu rječniku* (duplica, dupla dobit ‚marcio, termine da giuoco, che suol vincere il doppio' ‚geminata sponsio' 462b) *i u Stulićevu.* — *d) vidi* dvocijevka. — *u naše vrijeme u gorńoj krajini* (V. Arsenijević) *i na Braću* (A. Ostojić). — *e) m. prezime.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUPLIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Matko Duplić. Mon. croat. 186. (1504). 218. (1526).

DŪPLIJER, duplijèra, *m. vidi* dublijer. — *isporedi* duplir *i* dupler. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. DUPLIN, *vidi* dupin. — *Samo u Mikaļinu rječniku i u Stulićevu.*

2. DŪPLÎN, duplína, *m. bora na lapacima (buragu).* — *Postaje od* dupao. — *U naše vrijeme u Dubrovnika.* P. Budmani.

1. DUPLINA, *f. vidi* dupļa. — *U rukopisu* XVII *vijeka pisanom miješanijem jezikom.* — *Po svoj prilici treba čitati* duplina. Vь inu duplynu vьnidohь. Stefanit. star. 2, 291. Myšь vьnidě vь duplьinu. 293.

2. DUPLĪNA, *f. dvoličnost, laživost.* — *Načińeno od* dupao *po tal.* doppiezza, *dvoličnost.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Diloprávnik bneški drugim staro ki neviro i dupline sve raztire. J. Kavańin 164a.

DŪPLÎR, duplíra, *m. vidi* dublijer. — *isporedi* duplijer, dupler, duplir. — *Od* XV *vijeka a između rječnika u Mikaļinu i u Vukovu (s dodatkom da se govori u Srijemu).* Stahu bili dupliri. M. Marulić 61. Najdoše da mu gorahu dva duplira pri glavi. Mirakuli. 61. Udunuvši veće krat i svijeće i duplire. B. Kašić, iń. 104. V dva duplira vazdar pred bogom svetleća se. F. Glavinić, svitl. 132. Ni sunce ni dupliri. P. Radovčić, ist. 21. Djaci, koji nose duplire na uz-

dignutje od s. hostije. M. Bijanković 47. Svu noć do rasvita dupliri gorahu. Oliva. 13. S dvama dupliri uženi. J. Banovac, pred. 31. Ljubav božja držeći duplir plamenom čisto bilim milo goruć. A. Kanižlić, uzr. 254. Primiše ji gradani s svitňaci i dupliri E. Pavić, ogl. 377. Čirake ili duplire nositi u vrimo službe crkvene. I. Volikanović, uput. 3, 176. I na vesela, gdi se pripravla smrtna postela prid zrakom od duplira ňezinoj čistoći. D. Rapić 163. Ti, Mare, vzami duplir od cekina. Nar. pjes. istr. 2, 16. — *Što se ňeka globa u Srbiji zvala* duplir, *to ne može biti ova ista riječ, nego jamačno po sebi postuje od* dupao. Već za vlade kneza Miloša nastojavala je državna vlast da kmetovi velike krivce (za kradu stoke situo i krupne, za pohare i za ubístva) šalu okružnom sudu gdo su osudivani da trpe boj (do 50 udaraca), zatvor, i da plate oštetu onomo koga su oštetili, a koliko plate šteto, toliko su davali i globe u državnu kasu. i ova se globa zvala ‚duplir' (Mlava). M. Đ. Milićević, opšt. 22.

DUPLITNI, *adj. dupao? — U jednom spomeniku* XVIII *vijeka.* Jedan duplitni dobro gosposki' poplou. Starine. 11, 118. (1678).

DUPLO, *n. vidi* dupla. — *U lijelostjenčevu rječniku (kod* dupje).

DÙPLÔNKA, *f. dvocijevka, vidi* duplica, *dj.* — *U naše vrijeme u Bačkoj* (V. Arsenijević) *i u Hrvatskoj u Zagorju i Prigorju* (F. Hefele).

DÙPLOVÂN, *adj. vidi* dupao. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vajvodstvu i s primjerima:* ‚Imam duplovanu platu'. ‚On je dupli gazda, ima svaki dan duplovan ručak'.

DÙPLA, *f. rupa u drvetu, u stablu.* — *isporedi* dupje. — *Postaje od korijena* dup, *isporedi lit* dubus, *šupalj i dubok,* dauba, *dubodolina, pećina, i got.* diupas, *stvňem.* tiuf, *novovňem.* tief, *dubok.* — *Riječ je stara a možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* dupla, *češ.* dupě. — *U našem se jeziku javla od* XVI *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚cavum' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu* (rupa u drvetu gdje se mogu leći tico ili čele). Gdi je rajska taj sjenca u dupľah skrovena. M. Vetranić 1, 100. Najdoh gdi je dupla u stabru od hrasta. 2, 123. Da se prid ňu vuče hrpa, duplo svoje da natrpa. V. Došen 219b. Kakva dupla onake i čele izlijeću. Nar. posl. vuk. 124. Kad je dupla puna meda. Vuk, poslov. 246.

DÙPLÁJ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101. — *Biće isto koje se pominje prije našega vremena.* Dupľaj (‚Dupľaj'). S Novaković, pom. 132.

DÙPLAJA, *f. selo u Banatu.* V. Arsenijević.

DÙPLAN, *m. lud, sulud čovjek.* — *Postaje od osnove supst.* dupla. — *U naše vrijeme.* Kaže se onome koji je luckast ili svakome u šali: ‚Baš si pravi dupľan'. L. Lazarević.

DÙPLANI, *m. pl. ime selima u Srbiji. a) u okrugu krajinskom* K. Jovanović 122. — *b) u okrugu niškom.* Dupľane. M. Đ. Milićević, kraľ. srb. 123. — *c) u okrugu vraňskom.* M Đ. Milićević, kraľ. srb. 302.

DÙPLÁŠ, dupľáša, *m.* columba oenas L., *vrsta goluba što gnijezdi u dupljama.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.:* dùpľāšu, dùpľāši. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (dupľaš, t. j. golub ‚die holztaube, locktaube' ‚columba lignorum Linn.', cf. golub). Kažu da govori golub dupľaš u proljeće: Sij luk, sij luk, sij luk! Vuk, posl. 284. Dupľaš, columba oenas L. J. Pančić, ptic. 54.

I. DUPLE, *n. vidi* dupla. — *Stara je riječ, isporedi stslov.* duplo. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (dupje, duplo ‚foramen proprie arboris'). Meda platutice po dupľih svud stoje . . . U dupľih ležo ježi. M. Vetranić 2, 280. Živľahu u vrtľina od kameňa i dupľije od drvja. M. Radnić 61b. Sovo, iz dupľa ti jest na svitlost ići. A. Kanižlić, rož. 7. Da ni dupje vrsno nije, ćuk iz kog' se takvi vije. V. Došen 32b. Al' iz dupľa tanka puška puca. Pjev. crn. 24b. Pa umije i satine naći, iz bukova dupľa hrgavoga. Osvetn. 2, 36.

2. DÙPLE, dùpljā, *f. pl. vidi* 1. dupe. — *U naše vrijeme.* Ko bi tebi krojo sukňe na te tvoje gadno duplo? Nar. pjes. kras. 1, 139.

DUPLIR, *m. vidi* duplir. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Onda to se va crikvi vri dupľiri ugašat. Jačke. 3.

DUPNIČKI, *adj. koji pripada mjestu Dupniku (?).* — *Su starijim oblikom* dupničkyj *u rukopisu* XIV *vijeka.* ‚Dupničkyj', planinama katuna Dragojevaca išla jo meda ‚na vrhu dupničkyj' (Glasn 15, 301 *god.* 1318?). Đ. Daničić, rječ. 3, 590.

DÙPÔR, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

DÙPORE, *u zagonetci i u Vukovu rječniku, vidi* dekaňe.

DÙPOVAČA, *brdo u Bjelopavlićima.* V. Ļešević.

DÙPSKÎ, *adj. a) koji pripada dubu, dubovima.* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Primislav se za tim pazi u kacigi dubskich kora. I. Gundulić 427. — *b) koji pripada mjestu Dubu. aa) u Srbiji.* Dupska (*opština*). K. Jovanović 163. — *bb) u Bosni.* Na Dupsko poļe na kojem Dupski han leži. Glasn. 21, 353.

DÙPSTI, dúbēm, *impf.* cavare, *vadeći iz čega činiti da u onome postane šupļe, jama, rupa.* — -u- *stoji mjesto ňegdašňega* l.; *korijen i osnova je* dlъb; b *pred* s *u inf. glasi* p, *ali se nalazi pisano.* — *Akc. se mijeňa u nor.* 2 *i* 3 *sing.* dûbe, *u part. praet. act. m. sing.* dûbao (*ali* dúbla, dúblo, dúbli *itd.*). — *Osnova je stara, a korijen praslavenski, isporedi stslov. praes.* dlъbą (*inf.* dlěsti?), *novoslov.* dolbem, dolbsti, *rus.* долбить, долбать, *češ.* dlubati, dloubati, dlabati, *pol.* dłubać, *i u germanskijem jezicima anglosaks.* delfan, *stvňem.* dëlban, *sredňovjem.* tëlben. — *Još se stariji oblik drži na otoku Krku: inf.* dlisti, *praes.* delbem. *(na otoku Lastovu:* dopsti, dobem. P. Budmani). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka ima inf.* dusti; *to bi mogao biti stariji oblik (koji bi postao od starijega* dlêsti), *ako nije sam pisac tu riječ načinio radi slika:* Svaka poče dusti repom okol vrata, otvorif čeļusti puni smradna blata. Đ. Baraković, vil. 61. — *Između rječnika u Vrančićevu* (dubsti ‚cavare; forare'; duben ‚foratus'), *u Mikaljinu* (dubsti, izdubsti ‚fodio, confodio, excavo'; dubsti okolo ‚circumfodio'), *u Belinu* (dubsti ‚cavo' 391a; ‚oxcavo' 651a; ‚alte defodere' 47a), *u Bjelostjenčevu* (dubom, dubsti), *u Jambrešićevu* (dubem), *u Voltigijinu* (dubem *kod* dubiti), *u Stulićevu* (dubsti), *u Vukovu.* — *U Dubrovniku kaže se griješkom u infinitivu* dupstiti, dupstit, *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 175, *i to od prošluga vijeka:* dubstit. N. Marči 109.

a. *aktivno. a) u pravom smislu. aa) objekat je ono iz čega se vadi. tako se može pomisliti da je, i kad nije izrečen objekat.* Prasac polaču

podrijeva i dube. M. Vetranić 1, 455. Da ļudi sad hode dubući pod gore ter zlato nahode. N. Naļeškoviċ 1, 313. Kopa, dube, ore. Đ. Baraković, vil. 41. Prije od ļudi sej Dubrave kora] se je rib'o u moru; svačije su sad zabave kamenitu dubsti goru. I. Gundulić 143. Melka a suza stijenu dube. J. Kavańin 40ª. Dube zemļu lav srditi. N. Marči 109. Kako mene miši dubu. V. Vrčevič, igr. 35. — *što postaje ovakovijem dubeńem, može se kazati supstantivom u acc. s prijedlogom u ili* na. Il' ju dubu u stupe. J. S. Reļković 292. Dubsti na potoke ‚in modum canalis terram effodere'. J. Stulli, rječ. 1, 151ª. — *metaforički.* Crv ki srce dube i hara. P. Kanavelić, iv. 58. — *bb) objekat je šupļe (jama, rupa itd.) što postaje dubeńem.* Ako vidiš *(u snu)* da puč dubeš ali da se u ń ukiduješ, toj prilikuje psosti. Zborn. 137ª. Svak jamu sam dubi. M. Vetranić 2, 383. Mnozi su pak od ńih, tja doli duboke ki dubu na pospih jame ter potoke. H. Lucić 272. Uz rijeku puč dubsti. (Đ). Poslov. dauič. 148. Dubite i kopajte jame iliti bunare. And. Kačić, kor. 252. Da se vrag rodi ili umre na kraj svijeta, mene dopane da mu napravļam kolijevku i dubem rupu. S. Ļubiša, prip. 237. *amo spada i ovo:* Niki žlice niki kutliće dubući. P. Zoranić 18ᵇ. — *u prenesenom smislu (metaforički) ‚dupsti kome jamu' (da u ńu upadne) ili ‚grob' znači: raditi mu na štetu, na propast (osobito potajno).* Jamu mi smrt dube, umiru ja s prave. N. Naļeškoviċ 1, 186. Vidjet ćeš naj većma gdi se dva uzļube, a jamu za plećima drug drugu pak dube. 1, 324. Saul i ńegovi dvornici dubli su jamu Davidu. I. Đordić, salt. 18. Dube sebi grob (jamu). (Z). Dube sebi jamu tko je druzijem kopa. (Z). Poslov. danič. 20. Izdajuik dubo jamu da me utisne. A Kalič 275. — *cc) objekat je ono što se vadi.* Dubem oči ‚excludo, erruo oculos, effodio oculos'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 88ª. Kopajući i dubući kamen namiri se na veliko blago. A. Kanižlić, utoč. 132. — *b) u prenesenom smislu. aa) duboko razmišļati, duboko se zamišļati.* Petar dubuć onu riječ izuščenu. S. Rosa 117ᵇ. Dubsti razmišļanjem i spoznati ļubav goruću. I. M. Mattei 27. — *bb) mučiti, isporedi kod* kopati. Ti žeo, koju ob dan i ob noć dube miso za sjat u napravah. B. Zuzeri 4ᵇ.

b. *sa* se, *refleksivno, dubući ulaziti duboko u što.* Tijem se prije dubi u zemļu svaki nas. M. Vetranić 2, 345.

DUPŠTICA, *f.* ‚Dubьštica', međa je Diničinu išla ‚dêlom', kako upada u Dubštucu u rêku' (Glasn. 15, 275 *god.* 1348?) Đ. Daničić, rječ 3, 590.

DŮR, *interj.* siste gradum! *stani! turs.* dur. — *isporedi* 2. dura. — *Od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku.* Al' on vika: ‚Pardon, herr van Pandur'. nut belaja, moli pardon, dur, dur. I. Zaničić 34. Dur, đogate, šćeta te odnijela. Nar. pjes. juk. 586. Dur, delijo, koña poželio! Nar. pjes. stojad. 1, 30. Dok đevojka, dur đevojka; kad nevjesta, baš ni s mjesta. Nar. posl. vuk. 63. Reci magarcu: dur katuro novaca. Nar. prip. bos. 1, 144. — *Nejasno u zagonetci:* Dur ga mazi, dur ga gladi, ono se topрči. (misli so sveća, kad se pravi med rukama). Nar. zag. nov. 200.

1. DURA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Dura. S. Novaković, pom. 62.

2. DŮRA, *vidi* dur. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* Dura vranče, pust mi ostanuo! Pjov. crn. 159ᵇ. Dura, dura, otčo kaludere! Nar. pjes. juk. 67. Dura šaro, dura dobro moje! Nar. pjes. stojad. 1, 11. Dura babina kobila! Nar. prip. vuk. 29.

DŮRAC, *m.* Dyrrhachium, *Drač, tal.* Durazzo. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu.* Jegda pride v Durac. Š. Kožičić 48ª.

DŮRAČA, *f. u Vukovu rječniku:* što dugo traje, n. p. raša ‚dauerhaft' ‚firmus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Od osnove glagola* durati.

DURAĆA, *f.* ajuga pyramidalis L., *ńeka biļka.* Duraća, rus. дурaxa (= vaccinium ulig.), ajuga pyramid. L. (P. Kadičeva u *Gospiću*). B. Šulek, im. 79.

DURAD, *m. ime muško* (Durad?). Na sveti Durad. Mon. croat. 7. (1275 *prepis.* 1546).

DURÁJLIJA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

1. DŮRÁK, duráka, *m. ludak.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji je jamačno tu riječ iz ruskoga uzeo.* Ja bijedni durak ni reči ne znam. D. Obradović, živ. 107. *ali u naše vrijeme dolazi sa sličnijem značeńem kod kartaña u Hrvatskoj:* Durak, ime igri na karte. svaki igrač ima svoj adut. tko konačno ne može nadjačati kartama i svojim adutima taj je ‚durak'. za kazan dobije na glavu kakav znak čemu se društvo smije, ili ako ne to, onda ga onaj tko je zadńi s ńime igrao toliko puti ispod nosa kartom klopi, koliko to dosudi onaj koji je prvi u igri odigrao. U Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

2. DURAK, *m. tursko ime muško.* — *U dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka.* Hrba Mehmeta, a Duraka zgodi puška. I. Gundulić 524. Rušteu, Mustaj, Durak bezi. J. Kavańin 285ª.

3. DŮRAK, *m.* ostati na duraku, *ne pomaknuti se, ostati (istaknuto većom silom), tur.* durak, *stâjâńe.* — *U naše vrijeme.* Ali ostaše na duraku, da obraņenu zemļu po svoju uređuju. M. Pavlinović, razl. spis. 120. Ipak mi smo ostali na duraku. 298.

4. DŮRAK, *m.* nadimak čovjeku odlučitu i postojanu. M. Pavlinović. — *Biće po predašńemu.*

DURAKOVA STIJENA, *f. mjesto u Srbiji na granici podrinskoga i užičkoga okruga.* Durakova Stena. M. Đ. Milićević, srb. 518.

DŮRAKOVIČ, *m. prezime.* — *Od* xvii *vijeka.* Starine. 12, 2. (1694). Šem. karlov. 1883. 73.

DŮRAKOVIČI, *m. pl selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 11.

1. DŮRAN, dûrna, *adj. vidi* durļiv. — *U Vukovu rječniku.*

2. DURAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

DURANCIJA, *f. vrsta breskve, glođva, lat.* (persicum) duracinum *(možebiti preko maj.* duránczi). — *isporedi* duranclija. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

DURANCLIJA, *vidi* durancija. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 78.

DŮRÁŃE (dûrâńe), *n. djelo kojijem se dura.* — *Stariji je oblik* duranje. — *Između rječnika u Vukovu* (dûrâńe ‚das ausdauern' ‚patientia, duratio', cf. trpļeńe). Maslina je prilika od vičńosti radi duga duraña. S. Margitić, fal. 25. *(Vičńost)* u duranju tja donle dohodi, doklen se bog vazda živ nahodi. L. Ļubuški, pism. 57. Promisli durańe vrimena od vikovičńosti. M. Zoričić, osm. 67. Ali voćkam tko durańe gleda. J. S. Reļković 271. Duraňe bolesti. A. Tomiković, živ. 226.

DŬRÂŠAN, dûrâšna, *adj. držeć (o koňu, marvinčetu).* — *Od osnove glagola* durati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

DURAT, *vidi* dorat. — *U narodnoj pjesmi* XVII *vijeka s takovijem oblikom kao da je adjektiv.* On junak gdo biše na duratom jednom? Nar. pjes. mikl. beitr. I, 16. (1663).

DŬRAT-BEGOV DÔ, Dûrat-begova dôla, *m. selo u Bosni blizu Skopļa.* T. Kovačević, op. 34. Schem. bosn. 1861. 49.

DŬRATI (dûrati), dûrâm (dûrâm), *impf. lat. ili tal.* durare. — *Akc. se mijeňu kod prues.* dûrâm *u* 1 *i* 2 *pl.*: durámo, durâte, *i u aor.* 2 *i* 3 *pl.* dûrâ. — *Pouzdano od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* („duro, permaneo, perduro'), *u Bjelostjenčevu* (duram, trpim, obstajem ‚duro, perduro, permaneo'), *u Vukovu* (dûrati ‚ausdauern' ‚duro' cf. trpļeti). *a) trajati uopće.* Apelicijon ima durat do dan 8. Stat. krč. ark. 2, 291. Oče durati do suda. Korizm. 19ª. Stvar stvorena uvijek ne dura. Zborn. 146ᵇ. Još ti dura sinoćne vino. M. Držić 175. Za što će durati dokle bog bude bog. I. Držić 39. Koliko ti grijeh može durati. V. Andrijašević, put. 316. Dokle svit bude durati. I. Ančić, vrat. 123. Postavļajući ufanje svoje u stvari zemaļske i u lažļiva bogastva, koja ne mogu durati s nami u vike. P. Posilović, nasl. 21ᵇ. Maňe dura dubrovačka pjena neg dobra bačva vina. (D). Poslov. daničk. 59. I ti zakon stanoviti ima durat tja do vika. S. Margitić, isp. 198. Zato ja doklo godir ova nemoć bude durati, obićem ti se podniti ju dobrovoļno s ustrpļenjem. L. Terzić 4. Zato hoće gńivna božja pravda da im muka bude durat vazda. L. Ļubuški, pism. 63. Jesi li vidio, kad plaho kiša dode, da za malo dura, i brzo se osuši? J. Banovac, razg. 33. Bolest koja za dugo dura. J. Filipović 3, 335ª. Ne da ga odma umoriše, nego da mu muka dura i tišti za dugo ispekoše ga polako. F. Lastrić, od' 352. Zakon dakle prvi poče od Adama, i dura do Mojsije. L. Vladmirović 30. Ja priksinoć kupih za poturu, pak ne dura ni za jednu uru. M. A. Rejković, sat. D8ª. Vrime učeňa dura četiri godine. A. T. Blagojević, khin. 34. Žuč mu ni durala. M. Kuhačević 75. Pak dokle će taj običaj durati. Đ. Obradović, živ. 66. Evo ti nasladeňe ženidbe, kako malo dura i malo jest ugodno. Đ. Rapić 88. Dokle dura nek dura. J. S. Rejković 384. Po prvoj uri imamo razumiti ono vrime koje je duralo od Adama tja do Noe patrijarke. B. Leaković, gov. 57. Nije zločinac za dugo durao. A. Tomiković, živ. 21. Lako bi se dalo žerat, da bi mošća htila durat. Jačke. 241. Dok je duralo mesa. Nar. prip. bos. I, 21. — *b) uz trajaňe ističe se da onaj koji traje trpi kakvo zlo s čega je trajaňe teže. s ovakovijem značeńem može biti i prelazni glagol, a objekat je ono što se trpi.* Ki ne dura u trudu. Transit. 66. Ne mogu durati od žeje, od glada. I. Zanotti, skaz. 24. Lika ńe nemoći najti ne umiše, ne more ju veće kraļica durati, ni se već s tolikom nemoću rvati. Oliva. 26. Kad koji vâs ogladni, ili je žedan, durat ne more, već hoće da se pokripi. J. Banovac, razg. 101. Koňi tak dugo kao volovi ne duraju. I. Jablanci 112. — *u naše vrijeme riječ se čuje s ovijem značeńem ne samo po zapadnijem krajevima, i ima i drugi akcenat:* dûrati *(vidi u Vukovu rječniku).* Od zuluma durat' ne možemo. Nar. pjes. vuk. 4, 380. Već ovako durat' ne možemo 4, 436. Mi ćemo se oprijet prelazu i možemo tri durati dana. Osvetn. 7, 17.

DŬRATÔVCI, Dûratovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 33.

DURATOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pašovića i Duratovića. Nar. pjes. vuk. 5, 386.

DURBABIĆI, *m. pl. zaselak selu Odvorcima u hrvatskoj krajini.* V. Sabļar 98.

DŬRBAK, *m. kaže se u šali kad se neće da se odgovori na kakvo pitaňe, n. p.* ‚Šta je to?' ‚Durbak'. *i mati kaže djetetu:* ‚Hoćeš durbaka?' *tur.* dur-bak, *stani i gledaj!* — *U Vukovu rječniku.* *I kao muški nadimak, vidi kod* Durbakove šļive.

DŬRBÂKOVE ŠĻÏVE, *f. pl.* prazno malo mjesto u sred sela Beloga Potoka *(u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu).* Neki Petar, kojega su prozvali tako što je bio krupan, sadio onde šļive, pa se odonda prozvalo to mjesto tako. Glasn. 19, 119.

DURBIJATI, durbijam, *impf.* sukļati. ‚Dim durbija kroz prozor'. M. Pavlinović.

DŬRBÎN, durbîna, *m.* telescopium, *sprava kroz koju kad se gleda, čini se da je bliže ono što je daleko; sastoji se iz cijevi što su joj na krajima stakla kroz koja se gleda; cijev je obično od više komada koji se mogu jedan u drugi uvlačiti i izvlačiti tako da se cijela sprava produļi i skrati po volji, pers. tur.* durbin *(pers.* dûr-bîn, *koji daleko vidi).* — *Akc. kaki je u gen taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dûrbîne, dûrbîni. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kako durbin na oko turio. Nar. pjes. vuk. 2, 230. Pa razvija srmali durbina. 2, 602. On izvadi durbin od biļura, pa ga izvi na dvanaest kata. 3, 143. Durbin savi, u ńodra ga stavi. 3, 144. Pa izvadi zlaćena durbina. 3, 202. On dofati tankoga durbina. 4, 53. Na durbin je poļe pregledao. 4, 54. Ne bi l' vojsku na durbin poznao. 4, 254. Vi gledajte dobro po durbinu. 4, 304. A ti uzmi srčali durbina. 4, 453. Dajte meni srebrene durbine. Nar. pjes. kras. I, 112.

DURBINKA, *f. igra.* — *U Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 139.

DŬREĻA, *f. ime kravi.* I. Pavlović.

DŬRÊŇE, *n. djeto kojijem se ko duri (vidi* I. duriti se). — *U Vukovu rječniku.*

DŬRI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 13.

DURIČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Luku Duričića. Mon. croat. 188. (1504).

DŬRIČIĆI, *m. pl. zaselak u Kremnima (u Srbiji u okrugu užičkom).* Ļ. V. Stojanović.

DŬRIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 99. *b) seoce u Hercegovini u kotaru fočanskom.* 109.

DURINAC, Dûrînca, *m. potok u selu Vukoni u okrugu valjevskom u Srbiji.* I. Pavlović.

1. DŬRITI SE, dûrîm se, *impf. srditi se, mamiti se od jeda.* — *U Vukovu rječniku:* ‚aufbrausen' ‚excandescere', cf. buriti se.

2. DŬRITI SE, dûrî se, *impf.* pigere, *gaditi se.* — *U naše vrijeme u Virovitici.* T. Maretić.

DURKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* U Duboko Durković Vučini. Ogled. sr. 440

DURLIBANA, *f.* svatovska narodna muzika. Nar. prip. vrč. 223. — *vidi* dambulhana.

DŬRLÎNCI, Dûrlinâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 27.

DURLO, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi*

našega vremena. A Durlo im Barloviću viče. Nar. pjes. vuk. 4, 422.

DÛRḶIV, *adj. koji se duri.* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (‚aufbrausend' ‚fervidus', cf. durnovit, duran). On se ukazuje mio i ḷubeẓḷiv, nit u srcu da je, pokazuje, durḷiv. A. J. Knezović 108.

DÛRMA, *adv.* continenter, *jednako, sve jednako, tur.* durma, *ne stoj!* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Jer ga crv muči, koji ga durma koḷe. A. J. Knezović 126. On svojim ustima sve durma micaše. 199. Kada pak ou durma kucaše, uglodaše, da je on isti. E. Pavić, ogl. 657. Po dnevu sve durma žđere. I. Jablanci 151.

DURMÀDAN, *adv. neprestano, tur.* durmadan. — *isporedi* durma. — *U naše vrijeme u Bosni.* D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 78.

DURMAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Iz sela Petlovače Petar Durmaković. Glasn. II, 1, 38. (1808).

DURMAN, *m. ńekakva otrovna biḷka.* Durman, rus. дурманъ (= hyoscyamus, datura stramonium, atropa), češ. durman (= datura stram.), cicuta L. (O. Vujičić *u Bosni*). B. Šulek, im. 79. *i u Stulićevu rječniku* (v. cvolina, svińavez *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga).*

DÛRMIŠ, *m. tursko ime muško.* — *U naše vrijeme, samo s imenima* beg *i* aga, *te se ne mijcina po padežima.* Durmiš-bega brata sjetovaše. Nar. pjes. vuk. 3, 454. Pije vino silan Durmiš-ago. Pjev. crn. 46ª. — *I kao ime mjestu:* Durmiš-beg *je za vremena Taraka bila mahala u Vrańi.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 300.

DURMÌTOR, *m. ime mjestima. a) brdo u Crnoj Gori.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Durmitore visoka planino! Nar. pjes. vuk. 1, 47. Pirlitoru prema Durmitoru. 2, 104. Ništa nemaš lijepo videti već bijelo hrdo Durmitora okićeno ledom i snijegom usred ḷeta kao usred zime. 2, 105. Gdjekoji pripovijedaju da se u Hercegovini govori za Durmitor da je ‚nebeska soha', t. j. da je tako visok da nebo drži. Vuk, rječ. 146ª. Durmitor, naj viša planina, iznosi 7—8000 pariških nogu. F. Jukić, zemlop. 2. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Durmitoru. Sr. nov. 1865. 572.

DURNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes petr. 1, 357 *(među predbrojnicima).*

DURNOST, *f. uprav stańe onoga koji je duran, ali u jednom primjeru (u narodnoj pjesmi našega vremena kod ugarskijeh Hrvata) kao da znači žalost.* Va zemḷi ću ležat prez vsake durnosti, ar na svitu nimam nijedne radosti. Jačke. 95.

DURNÒVIT, *adj. vidi* durḷiv *i* drnovit. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide drnovit). Kḷusina je moja durnovita. Nar. pjes. vuk. 2, 590. Durnovit, onaj koji se rado duri; obično se kaže końu. I. Pavlović.

DÛRNUTI, dûrnêm, *pf. gurnuti, turnuti, vidi i* darnuti, dirnuti. — *Na jednom mjestu u pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Takija jedan drugoga rukom ta i durne, govoreći: ‚Gledaj onoga bogomoḷca!' Đ. Rapić 382.

DÛRNUTI SE, dûrnêm se, *pf. vidi* drnuti se. — *U Vukovu rječniku.*

DÛRO, *m. tursko ime muško, možebiti hyp.* 2. Durak. — *U naše vrijeme.* Na torinu Dura Brnovića. Nar. pjes. vuk. 4, 421. Kńigu piše Haǵi-Musić Đuro. Pjev. crn. 36ª. Kano što je Haǵimanić Đuro. 240ᵇ. Kńigu piše Haǵimanić Đuro. Ogled. sr. 74.

DUROVÉTATI, duròvêtâm, *impf.* vagari, *tumarati.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* durovétajû, *u aor.* durovétah, *u ger. praes.* durovétajûći, *u ger. praet.* durovétâvši, *u part. praet. act.* durovétao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚inconsulto, absque ullo fine vagari'). Pritisnuti suprotivam durovetaju svud tražeći i proseći kojugod utjehu. I. M. Mattei 25. Pustit će se, da durovetа, igra se i skviči po crkvi. 254.

DÛRPIJA, *f. vidi* turpija. — *U Mikaḷinu i u Stulićevu rječniku.*

DURUKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Stojadin Durković. Rat. 406.

DÛRÛNGA, *f. motka, batina, maǵ.* durung *(a ovo je od stslov.* drągъ). — *U Vukovu rječniku.*

DURÛNGAČA, *f. drvena kuća od brvana.* — *Postaje od* durunga. — *U naše vrijeme u Srbiji.* U Vlaha pak naj više su ‚durungače', drvene kuće od brvana, daskom pokrivene, vrlo male, niske i mračne. M. D. Milićević, srb. 920.

DÛRUS, *m. nejasna riječ.* Svakoga kupusa po jednoga durusa. Svake godine po jedno dijete. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. — *i prezime.* Sem. karlov. 1883. 73.

1. **DÛSA**, *f. zavist, zloba, mržńa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bogme on vodi na ńem veliku dusu'. ‚Odavno imam na ń dusu'. ‚Zašto ti toliku dusu nosiš na ń?' J. Bogdanović.

2. **DÛSA**, *f. komad ḥleba bez kore.* ‚Što si mi dao tu dusu?' S. Pelivanović.

DÚSINA, *f. ime mjestima u Bosni. a) selo u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 15. — *pominje se* XV *vijeka u spomeniku pisanom talijanski:* ‚In Desevizza, in Chvoinizza, Crescevo, Dusina'. Spom. sr. 2, 163. (1442). — *b) scoce blizu Bušovače.* Schem. bosn. 1864. 43.

DUSITI, dusim, *impf. duhati.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Zimni vitri duseć vode svude ledeć. P. Zoranić 58ᵇ. — *nije dosta pouzdano.*

DUSOMAČA, *f.* polygonum aviculare L., *ńeka biḷka, vidi* gusomača *i* dvorničina. — *U rukopisima prošloga vijeka.* B. Šulek, im. 79.

DUSPARA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. hercег. 1873. 254.

DUSPER, *m prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. v.

DUSTÀBAN, *m. ravan taban, tur.* düz *(ravan)*-taban. D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 78.

DÚŠA, *f.* anima, animus, *isporedi* duh, *osobito pod* 1, d *i* 2. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* dûši, u *acc. sing.* dûšu, u *voc. sing.* dûšo, *u nom., acc., voc. pl.* dûše, *u dat., instr., loc. pl.* dûšama. — *Postaje od iste osnove od koje je i* duh *nastavkom* ja; hj *mijeńa se na* š. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* duša, *rus.* душа, *češ.* duše, *pol.* dusza. — *U svijem je rječnicima.* — *Stari oblik vokativa sing.* duše *nalazi se kod pisaca do* XVIII *vijeka, ali je i onda običniji mladi oblik* dušo *(vidi kod* d, *e)).* Neharna duše ti. M. Marulić 236. Zločasta duše, tko te toto privede? Tondal. star. 4, 113. O duše pridraga. M. Vetranić 1, 121. Lijer ki se vazda, duše moja, daje tebi u obili. J. Kavańin 511ᵇ.

a. anima, spiritus, respiratio, *dihańe, vidi* duh, 1, a *i* dah, c. Ki si san vidila? jedva dušom dišeš! H. Lucić 239. Ter mi se duša ni vratila

iz peta. N. Naješković 1, 234. U toj se probudih, nu jedva u duši. 1, 319. Ako li nebog ja zamjerih gdigodi, ogñena da munja prozire kad godi, od muke ja ostah, mogu reć', bez duše. 2, 108. U ovo ufam i ufat ću, dušom dihat dokle buden. J. Kavanin 432. Koja, što no se reče, potečo brez dušo. F. Lastrić, svet. 28b. Zato brez duše u gradove pobigoše. E. Pavić, ogl. 320. Ona trči na sokak prez duše, čak se čuje, kako jako puše. M. A. Reljković, sat. D4a. Mrtva Mara ni dušom ne diše. Nar. pjes. herc. vuk. 173. Ne daje mu dušom odahnuti. Pjev. crn. 107a. Ni dušom nema kad dahnuti. Nar. posl. vuk. 213. Ona kako čuje kao bez duše dotrči pred njega. Nar. prip. vuk. 24. 470 ljudi dahnulo je dušom: ‚Da se pobiju!" M. Đ. Milićević, zim. več. 329. Svak u se dušu. S. Ljubiša, prip. 172.

b. *u narodnijem pjesmama, gdje se kaže da ‚duša kuca' očito se misli na srce; a misli li kod toga narod da je kucanje i dihanje sve jedno (isporedi* dihavica *i* duhatnica) *ili zove srce ‚dušom' jer je u njemu sila koja drži život, ne znam.* U zlo ga je mjesto udario, među puca gdje mu duša kuca. Nar. pjes. bog. 333. Al' u njemu jošte kuca duša. Nar. pjes. vuk. 3, 189. Među puca, de mu duša kuca. 4, 387.

c. *sila po kojoj se živi, vidi* duh, 1, b. *može se gdjegdje zamijeniti riječima* dihanje *ili* život. Tresem se sva od straha, zabjena je duša moja. G. Palmotić 1, 279. Ubila me rda od tavnice, jedva nosim u kostima dušu. Nar. pjes. vuk. 2, 447. Duša mu u nosu stoji (gotovo umro). Nar. posl. vuk. 71. Popeo mi se na dušu. (dodijao mi). 255 Dok ti duša kroz nozdra ispane. S. Ljubiša, prip. 215. *u ovijem primjerima* sa zlom dušom *znači kao u zlu životu, jedva živ.* Na krajne žale meke sa zlom dušom on ispliva. G. Palmotić 2, 347. Ja sam utekoh sa zlom dušom. B. Zuzeri 126b. Rdavo i sa zlom dušom ljudi samo od kojijeh iko ne poginu izplivaše. 397b. — *i u ovijem primjerima (iz svetoga pisma) kao da znači život.* Dobar pastijer dušu svoju daje za ovce svoje. N. Rañina 25b. joann. 10, 11. Dušu moju postavljam za ovce moje. I. Bandulavić 15b. joann. 10, 15. Kad uloži istu dušu za skot boži. J. Kavanin 159a.

d. *bestjelesno biće koje osjeća, misli, hoće: u živu čeljadetu združeno je s tijelom, a na smrti se odjeljuje od tijela i živi samo. vidi* duh, 1, d *i* 2, a.

a) osobito se ističe da je čeljade živo dok je duša s tijelom a mrtvo pošto se ona rastavi. često se shvata u govoru kao da je samo tijelo čeljade. — ovo se značenje ne da svagda razlikovati od onoga kod c, *vidi i kod* duh. *aa) kad je čeljade živo.* Još dokle je s tilom duša. V. Došen 52b. Vidi ovoga da je još duša u njemu. M. A. Reljković, sabr. 29. Dokle je duša u njemu. And. Kačić 203. Svijestimo se i nastojmo: naše duše prikovane nisu. M. Pavlinović, razg. 110. — *bb) kad je čeljade blizu smrti, na umrću.* A bogme da dušu neboga ja kupim, toga ne okušu, neg ako ja kupim. N. Naješković 1, 253. Veće se ne more, duša se jur kupi. 1, 270. Harbom udaren leži dušu beruć. B. Krnarutić 19. To govori a s dušom se bori. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Pa se Mirku duša razabrala. Osvetn. 2, 149. *amo može spadati i ovo:* Da si njemu dušu pričekao, *(da si pričekao dok umre),* da si njega ondo saranio, ja bih tebe ljepše saranio. Nar. pjes. vuk. 2, 347. — *cc) kad čeljade umire.* Por s koña upade se, zlo dušu svoju ispusti. Alcks. jag. star. 3, 295. Htje da pusti dušu u vaju car svom robu pod nogami. I. Gundulić 574. Pokle na križu uru šestu pusti dušu. F. Glavinić, cvit. 88b. I tijem čistu dušu pusti. A. Vitaljić, ost. 16. Pritučen pusti dušu nenavidnu. I. Đordić, ben. 39. Vapijući glasom velikim pusti dušu. F. Lastrić, test. 183a. Odmah ispusti dušu. M. A. Reljković, sabr. 36. To izusti, a dušu ispusti. Nar. pjes vuk. 1, 239. To izusti, pa i dušu pusti. 1, 246. To izusti, laku dušu pusti. 2, 113. Da ti padnem u krioce glavom, da ja pustim moju grješnu dušu. 3, 124. — S toga mi jest umor, s toga mi jest sila, da dušu dam na dvor, gospoje nemila. H. Lucić 203. — Ot smrada tamnice nevolno dušu izdahnu. Š. Kožičić 52b. Med rukami njihovimi kako da bi zaspala dušu izdalnu stvoritelju svomu. F. Glavinić, cvit. 376b. Svoju dušu bogoljubno izdahnu. V. M. Gučetić 125. — Dušu u krvi bljuj i riga'. I. Gundulić 546. Za vrat ga ću stisnuti, da mi u rukah dušu izriga. G. Palmotić 2, 349. Jer premda slast kratku stigne, dušu od ne van izrigne. V. Došen 103b. U griju otrovnu dušu izriga. I. J. P. Lučić, razg. 121. — Avram preda dušu svoju bogu. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). Dušu poda svomu stvoritelju u Armeniji. F. Glavinić, cvit. 40a. Dušu svoju pridade u ruke stvoritelja. A. Kanižlić, kam. 375. Daje bogu dušu, a bog je neće (da primi. kad se kazuje da je ko u kakvoj nevolji). Nar. posl. vuk. 49. — Povrati dušu stvoritelju svomu na 30. septembra. F. Glavinić, cvit. 330a. — Izgubih sad dušu; svuc'te me naj brže. N. Naješković 1, 269. Jošte t' se ja boju, da dušu sad moju za njom ne izgubim. 1, 306. Tko izgubi dušu svoju zarad mene nać će ju. M. Dobretić 22. — Hoću li puknuti? sad mi će poć duša. N. Naješković 1, 263. Duša mi odhodi i od glada i od žeđe. M. Držić 245. Kada duša moja izide iz tužnoga tila moga. M. Jerković 84. Vrlo me je zabolila glava, a od srca da duša izajde. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Skoro će ti duša izlaziti. 2, 347. — Udri ga Parìž strêlu jadovitu i duša mu spade. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). S tolike mi ljuvezni duša ispada. M. Držić 424. Neg' te žena bubala, dok ti duša ispala. Nar. pjes. vuk. 1, 89. I da bi ti duša ne ispala dok turskoga cara ne dvorio! 2, 197. Tako mi duša briščanski ispala! Nar. posl. vuk. 301. Da mu od straha duša ne ispane. S. Ljubiša, prip. 153. Tako ti duša paski ne ispala! Pravdonoša. 1852. 23. — Tad od tila biži duša. V. Došen 71b. — Nek se malo poizšteti *(tilo),* odma duša iz njeg leti. 50b. — Žrtva pade, duša se ukrade. Osvetn. 4, 63. — Ev' umrijeh, evo duša skoči. Nar. pjes. vuk. 1, 237. — Ako gudalac zagudne, da ti se duša od mila iz prsiju tisne. M. Pavlinović, rad. 155. — Nu jošter da ja znam s dušom se razdvojit. N. Naješković 2, 95. Dok s' od mene duša ne odvoji. Nar. pjes. vuk. 3, 192. — S dušom se rastati i ostavit glavice. M. Držić 453. To napisa, pa se rasta s dušom. Nar pjes. vuk. 1, 250. Živa pade, s dušoju se rastade. 1, 575. — A on čas se bješe s dušome razdijelio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. I on ti se do malo s grešnom dušom razdijelio. 37. Al' se Jela s dušom razdilila. Nar. pjes. vuk. 1, 243. Da se mlada podijelim s dušom. 3, 526. Al' se Mara s dušom razdelila. Nar. pjes. istr. 2, 127. Duša mi se htjela dijeliti s ovijem svijetom. S. Ljubiša, prip. 206. — *dd) o čeljadetu mrtvom kaže se da je ‚(tijelo) bez duše'.* Er bih ja radije bez duše ostao negli toj da mi je. N. Naješković 1, 220. Tuj ga bješe crna zemja i bez duše dočekala. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 30 Mora ostat bolestnik prez duše. M. A. Reljković, sat. H7b. — *ee) kod ubijanja.* Jer ga udari puška iz grada, ter ga rastavi s dušom. And. Kačić,

razg. 133. Ali Juru rane dopadoše ter ga brzo s dušom rastaviše. 204b. Udarih ga još dva i tri puta dok sam ńega s dušom rastavio. Nar. pjes. vuk. 3, 3. — Pijavica ļubi krv čovječju, ali mu dušu vadi. M. Držić 258. Koju muku najvišļ mučiti, onom ću ti dušu izvaditi. Nar. pjes. vuk. 2, 321. — Dvignuti će dušu tvoju od tebe. L. Terzić (B. Pavlović) 280. Naj poslidńa ona sila dušu dignе nam iz tila. V. Došen 49a. — U desnici ovoj jakoj ja ću s mačem poletjeti, o Korevski, zlici opakoj u tvom krilu dušu oteti. I. Gundulić 468. — Na kolac mu dušu istrzaju. Nar. pjes. vuk. 4, 153. — Malo kašńe dušu izdri ńegovu. F. Glavinić, cvit. 211b. — Jedan drugom gvožđem dušu guli. Osvetn. 2, 66. — Palicami toliko ju čini testi, dokle dušu iž ńe istira. F. Glavinić, cvit. 397b. Kome nije briga druga, neg ne dati mladem mira, da na lakat dušu tira. V. Došen 42b. — Pričekaj nas, aga, boga radi, jer da češ nam izgoniti duše. Osvetn. 1, 22. — *ff) kad čeļade oživi ili kad uskrsne.* Duša mi se vrati, kad te čuh govorit. M. Držić 216. Može bit, kad lice umit joj budemo, s onoga da svijeta duše joj sginute vratimo opeta. F. Lukarević 134. Neka se povrati duša ovoga ditića u srdce ńegovo. I. Bandulavić 66b. 3reg 17, 21. Ali kô se ńoj za time poljeguća duša vrati, kliče glasom žalosnime. I. Gundulić 392.

b) uopće ono što osjeća, misli, hoće kod živa čeļadeta. može se i istjecati kao suprotno tijelu. Umiļeno podložimo ńoj duše naše. Živ. kat. star. I, 221. Duša i srce moje ima žeļu živiti. Korizm. 68a. U ńih dvih jedna duša i jednako hotiše biše. P. Zoranić 27a. Dušom je *(tijelo)* naučeno i umjetcono, dušom vidi, govori, hodi; i sve što čini dušom čini. M. Divković, bes. 859a. Da u istinu sva se duša moja veseli u duhu. M. Orbin 75. Kamene je duše u sebi, tko ostaje u životu ter ne ide tijekom k tebi. I. Gundulić 267 Mirnije vrime ima človik dušu svoju k bogu uzdvignuti. A. Georgiceo, pril. 8. Tebi sam dal moje srce, tebi sam dal moju dušu. M. Jerković 48. Suze srećne i čestite, ke skrušena duša lijeva. I. V. Bunić, mand. 26. Izbudi dušu, da ovi život trizmeno prohodi. P Radovčić, nać. 23. Ne ima siroma nigdi ništa osim golu dušu. Starine. 11, 136. (1681). Ne ima nigdi ništa izvan gole duše. 12, 7. (1699). Uzvišena duša mnogu od tila ļepos uze. B. Bettera, or. 13. Tijela, dušam kâ su misto. J. Kavańin 4a. Kraļestvo milosti božje, po kojoj bog kraļuje u našim dušama. F. Matić 13. U dušu zlobnu neće ulisti mudrost. M. Zoričić, osm. III. Duša sužań u tilu. V Došen IV. Ogań nebeski koji čisti dušu od svake trohe. Ant. Kadčić 137. Da se ubraja duša među naj veća dobra. J. Matović 116. Dok je na ovomu svitu u tilu i duši. M. Dobretić 19. Prosta m' bila i duša i telo! Nar. pjes. vuk. 2, 425.

c) conscientia animi, *čim čeļade samo u sebi prosuđuje svoja djelovańa i priposnaje, jesu li (moralno) dobra ili zla. isporedi* duševnost. *gdjekad se dodaju ili ispored uju riječi* obraz, poštene, *kao stična značena. može se na mjesta shvatiti i kao unutrne moralno osjećańe po kojem čeļade nalazi da ne može do kraja i do konca tjerati ni ono što je po sebi pravo,* aequitas, *vidi aa) ccc) βββ). aa) čim se prosuđuje i priznaje prije djelovańa ili pri djelovańu. aaa) uopće.* Ali se čudim s kojom dušom i s kojim obrazom, neka ovako rečem, smidu ovo reći. J. Filipović I, 185a. Ide protiva svojoj duši ili ti eonšijenciji. M. Dobretić 531. De je obraz tu je i duša. Nar. posl. vuk. 74. Sud vi sermiju a duša zrcalo. Pravdonoša. 1851. 8. Nego se jedno drugomu nasloña na ļubav i na dušu. 1852. 2. Ako nemam pisma, nemaš ga ni ti, ma imamo obojica duše. 3. Ako mu obraz i duša podnosi. 33. A vi koji dušu i poštenе imate. 33. Obraz mu pocrnio pred ļudma a duša pred bogom. 33. Eto, duša ti, pero ti. V. Bogišić, zborn. 463. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Četvorica dušom podnesoše, a četiri krivo svedočiše. Nar. pjes. vuk. 2, 161 A ti daj koliko imaš pri sebi, ili koliko te duša boli. Nar. prip. vrč. 172. Daj mi za tu pušku, što te duša boli. S. Ļubiša, prip. 176. — *bbb) o čeļadetu koje (moralno) zlo radi kuže se da nema duše, da je bez duše.* Ja ti ću umrijeti, gdi mu je psu duša? N. Naļešković 1. 271. Jest stvar ļudi bez duše i brez vijesti biti za poslom tudijem. M. Radnić 442a. Dva bez duše, treći bez glave. (Z). Poslov. danič. 21. Nar. posl. vuk. 25. Jer brez duše i brez vire on sakate drži mire. V. Došen 120b. I dovede lažļive svjedoke i bez vjere i bez čiste dušo. Nar. pjes vuk. 2, 2. Koji dragog boga ne poznaju, ne imaju ni vjere ni duše. 4, 194. Kamatnik je smatran za čovjeka, koji nema duše V. Bogišić, zborn. 473. — *ccc) s nekijem prijedlozima, adverbijalno. aaa)* do duše, *vidi* 1. do, I, 9. Sad poznam do duše da mene ļubiš prem. N. Naļešković 1, 298 Al' do duše pomažu joj dica. M. A. Reļković, sat. H3a. A do duše nije fajde kriti. Pravdonoša. 1852. 23. — *βββ)* po duši, *kao po pravdi, pravedno, ali se može istaknuti kao i suprotno riječima* po pravdi, po zakonu, *kad znači: po unutrnjem osjećańu po kojem ne bi trebalo da se goni pravda do kraja, vidi naj zadńi primjer.* Ne govoreći pravo i po duši. I. A. Nenadić, nauk. 137. Imajući po duši suditi dostojanstvo svakoga. Ant. Kadčić 5. Ne mogu ji po duši posidovati. A d. Costa 1, 85. Budući bo da se kamata nejma davati radi zajma, ne mogu tobe po duši, da mu ih platiš, tirati. I. Velikanović, uput. 1, 151. Nije li dosta, ako se dostojan obere? Po duši nije dosta. Dostojniji ima se obrati. 3, 167. Ako ćemo po duši pravo suditi. D. Obradović, živ. 104. Ne po bajtoru nego po našoj duši osudimso. Pravdonoša. 1852. 30. ‚Istina dužan sam ti, ali možeš li po duši tražiti da ti sad u ovoj nevolji dug isplatim?' P Budmani. *yyy)* u dušu, *kao po duši. na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koje *(otajstvo)* jest dužan u dušu ne odkriti M. Radnić 29b. — *bb) poslije djelovańa, unutrnje stańe u kojem se čeļade osjeća u sebi mirno kad misli da je (moralno) dobro radilo, a nemirno kad misli da je zlo. aaa) uopće.* Čovjek kada se kaje jedno stvari, običaji se rijeti: duša me grize, ali ti: duša me boli. M. Divković, bes. 325a. Izpitovanje od svijesti ili duše. S. Matijević 42. I grijeh ki joj dušu rije. I. V. Bunić, mand. 10. Protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić (B. Pavlović) 4. Jer je svakom žao posli, i duša ga koje što ga je uvridio. J. Banovac, razg. 54. Čudno ti me duša muči! J. Filipović 3, 170b. Žena jedna zatajuje grih na ispovidi, poradi česa mnogo je duša grizijaše. M. Zoranić, zrc. 136. Da misnik pride k otaru smrtnim grihom na duši. Ant. Kadčić 73. Smiriti tvoju dušu. 214. Mnogo me grizica u duši mori. 187. Vjerni uživaju priveliki mir i tihost duše. J. Matović 218. Poče ga duša stezat. M. Dobretić 524. Do danas bogu hvala čiste duše. Pravdonoša. 1852. 9. Nemoj nas zaklati, jer će ti biti duši teško breme, a imenu prijekor i sramota. S. Ļubiša, prip. 108. Ne mogu nikad biti mirne duše. M. Pavlinović, rad. 112. — *bbb)* dobra duša, bona fides, *unutrnje stańe u kojem čeļade misli da je (moralno) dobro radilo, ako i nije. samo adver-*

bijalno u instrumentalu (sa s i bez prijedloga) ili u genetivu. vidi i kod dobar. 1, 1, f. Ovo mogu reći dobrom dušom i bogom se svidočim. Mon. croat. 220. (1527). Ovo nitko z dobrom dušom ne može rijeti. M. Divković, nauk. 215b. Jakov bo govoraše slobodno i s dobrom dušom. E. Pavić, ogl. 70. Uživati s dobrom dušom. Ant. Kadčić 25. Kum i kuma dobre duše ne more nitko biti. M. Dobretić 41. — *suprotno je* zla duša, mala fides. Nije dosta ne krasti, ali je od potribe vratiti kradeno i ono što se zlom dušom drži. P. Posilović, nasl. 30a. — *ccc) amo spadaju ovakovi primjeri u kojima se izriče da je ko uzrok čemu što se događa, te, ako je ono zlo, da je on onome kriv.* Postavljamo jim na dušu. M. Bijanković 5. Stavljamo na ńihovu dušu. 127. — Karajući ga žestoko od nevirnosti i prteći dušu ńegovu. Ant. Kadčić 401. — Ja sve vas uzimļem na moju dušu. J. Banovac, razg. 191. Uzimļe na svoju dušu ńiove grihe. M. Dobretić 99. Ja sam prvi kavgu zametnuo, crvopisak na dušu uzeo. Nar. pjes. vuk. 4, 297. On je pod teškijem mukama kaluđere na dušu uzeo. S. Ļubiša, prip. 232. — Kto li drznc i potvori śije slovo i obeštanije naše, takovi da prime na se i na svoju dušu one kletvi koje smo my izrekli. Mon. serb. 189. (1378). Ko će od vas na svoju dušu primiti ńezine grebote? S. Ļubiša, prip. 203. — Ti si me na dušu ponio. Pravdonoša. 1851. 30. Niti bi na dušu nosio dva mrtva čovjeka. 1852. 8. Ko nosi pri ruci, nosi pri duši. (Reku onome koji krivo mjeri. U Kotoru). Nar. posl. vuk. 150. — Ta je psina digao na dušu sve kaluđere. S. Ļubiša, prip. 238. — Do sad ste bili na mojoj duši, sad vas ja skidam sa moje duše. Vuk, prav. sov. 68. — On je makao o dušu sve vas kaluđere. S. Ļubiša, prip. 254. Mičeš li ti ovoga čovjeka na dušu? Mičem. V. Bogišić, zborn. 569. — Knez je Mijata sudu oblagao i na dušu potegnuo. S. Ļubiša, prip. 228. — Ko koga sudi, taj mu o duši visi, zato treba da gleda što čini. Pravdonoša. 1852. 10. Da se dava ovi zajam s kamatom, koja zavisi o duši zajmodavca. V. Bogišić, zborn. 9a. — Na moju dušu! A. T. Blagojević, khin. 38. Ako susjed kaže da jest, a on onda reče: ‚E more na tvoju dušu!‘ Vuk, živ. 257. Mene je Marko vjenčao od 12 godina (na dušu onoga tko me je ludu zamakao!) Pravdonoša. 1852. 23. — Moja muka, ńegova duša! (Kad se ko zakliňe za što n. p. da nije kome što dužan, ili da nije ukrao itd.). Nar. posl. vuk. 182. — O duši ti bilo! S. Ļubiša, prip. 80.

d) ističe se da će po djelovańu dobru ili zlu biti duši poslije smrti dobro ili zlo. često tad duša *znači: spasenje duše, ńezino uživanje raja poslije smrti. aa) dobrijem djelima duši se raj dobiva.* Mi hoćemo duši našoj raj dobiti. Oliva. 50. *duša se spasava.* I gaseći dušu spasi. V. Došen 81b. *hvata se duši mjesto (u raju).* Rajska vrata otvorena, duši mesto uvaćeno. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Dijeleći kļastu i slijepu dok je duši mjesto uvatio. 2, 104. *duša se stječe.* Ko bi ga naio, dušu bi stekao. Nar. posl. vuk. 135. Teci dušu, dok je ranije. S. Ļubiša, prip. 156. — *bb) zlijem djelima duša se gubi.* Voliše trpiti progońenje ko jest vrimeńo nego li u viko dušu izgubiti. Dukļanin 10. Mniš li ti, da sam je došao ovdje za izgubļenje duše moje? Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). U zlice se je vas stavio, gdje će i dušu izgubit. M. Držić 319. Kolikijem sam uzročila, da im se duša izgubila. 1. V. Bunić, mand. 11. Trulu limost tko obļubi, dušu svoju on izgubi. V. Došen 215b. Ako ćemo izgubiti dušu, lasno ćemo omraziť Momira. Nar. pjes. vuk. 2, 158. Nemoj, sine, izgubiti duše. 2, 193. Ioat babi dušu gubi. Nar. posl. vuk. 104. Vidim da si sumao dušu da izgubiš. Nar. prip. vuk. 154. *duši se čini šteta, duša se zapačava.* Čineći štetu dušama. F. Lastrić, ned 304. Zapačao si dušu u Kotoru. S. Ļubiša, prip. 224. *duša se griješi.* Ne govor'te, ne griješ'te duše. Nar. pjes. vuk. 2, 101. Boļe ti je izgubiti glavu nego svoju ogr'ješiti dušu. 2, 194. *duša gine, ubija se, umire (u prenesenom smislu).* I t'jelo je moje poginulo ma mi neće duša, ako bog da! Nar. pjes. vuk. 3, 80. Dušu s tilom da umoriš. V. Došen 23a. *duša se topi.* Malo Srbļa ima sa Turcima, tu hoćemo dušu potopiti; sve gledajte, Srbļa ne udrite. Nar. pjes. vuk. 4, 282. Lupež dušu topi. S. Ļubiša, prip. 192. Ko prava čoeka potvori topi dušu u bezdańu. 223. *duša se daje (vragu), prodaje.* Neima potrjebu vragu dušu davat. M. Držić 229. Dušu bi dao za ńe *(za makarule).* 429. Kad si dušu svoju prodao. Nar. prip. vuk. 1, 122. *amo spadaju i ovi primjeri:* Jao siromaškoj duši mojoj! A. Kanižlić, uzr. 32. Kako češ se zakleti? teško ti duši! Pravdonoša. 1852. 3. — *cc) čeļade misli na dušu, spomińe se duše, čuva dušu, boji se za dušu itd. te tako dobro djeluje.* Ni od boga ni od duše nije straha ni spomene. M. Vetranić 1, 20. Tilo gledat ne odlazi dal' na dušu dobro pazi. V. Došen 23a. On za dušu malo mari, trulu robu kad pazari. 120a. Treći smisli i boga i dušu, te mu dade četiri dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 97. Taknito se duše, pa recite pravo. S. Ļubiša, prip. 161. Kad to čuh, prepanem se duši. 191. Ko se duši boji, a od suda straši, taj i ne griješi. Pravdonoša. 1852. 10. Sudite pravo a čuvajte dušu vašu. 23. — *dd) radi ovoga značeńa kaže se da ‚je duša blago', da ‚duša vaļa'.* Duša je blago, ne znam, (‚nijesam viđeo' ili ‚ne mogu reći'. Kad koga pitaju da što posvjedoči što on ne zna, a krivo neće da kaže. Mjesto ‚duša je blago' govori se i ‚duša vaļa'). Nar. posl. vuk. 71. I, duša vaļa, ja sam mogao nauciti sve. M. Đ. Milićević, des. par. 59. — *ee) dobra su djela duši na korist; to se kaže rječima* za dušu. Sto jests dalь gospodinь sveto počivši carь za svoju dušu prěčistoj vladičici. Mon. serb. 149. (1357). Ni za boga ni za dušu ne dava mi nitko ništa. M. Vetranić 1, 18. Tko godi prosi za ļubav božju, svakomu je za dušu udijeliti. M. Divković, nauk. 238b. Nit si slepom udelila ni za dušu namenila. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Što za boga udelite i za dušu namenite. 1, 137. Eto nama neće pristať blago ni za zdravļe ni za našu dušu. 2, 199. Gradi, kneže, biće ti za dušu. 2, 200. Nek prodaje, nek za dušu daje. 2, 382. Za boga prositi, a za dušu dijeliti (nije pravo). Nar. posl. vuk. 82. Brod ga za dušu prihvati i bez brodarine prevezo. S. Ļubiša, prip. 225. — zaradi duše: Kogano je Bakal odranio zarad boga i zarad-i duše. Nar. pjes. vuk. 4, 269. — prod dušom: Pruži, brato, desnom rukom prod ubavom svojom dušom. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Djed prod dušom zvono namijenio crkvi. S. Ļubiša, prip. 193.

e) po predańšnem značeńu (kod d)) čeļadc se kune svojom ili tudom dušom. Da recetь popь na svoju dušu, kako jestь sušte crьkovno. Mon. serb. 566. (1322). Koji trgovьc kupi koňa i plati za ńь carinu, da reče carinikь dušomь, jere jest togazi koňa kupilь i za ńega platilь carinu 147. (1349). Obeštava se carьstvo mi vь gospoda boga i prěčistuju jego materь . . . i vь dušu carьstva mi. 173. (1356—1367). Što da Dubrovčanimь Srьbinu svoje imanije u veru, ako mu zapši Srьbinь

i reče: ‚Nesi mi dalь', da reče Dubrovčaninъ svojomь veromь i dušomь što mu je dalь dobitka, da mu plati. 208. (1387). Prisegu ńihь vêromь i dušomь i kletvomь. 218. (1391). Va duše našc rotismo se i prisegosmo. 256. (1405). Koji rekoše bogom i dušom. 415. (1442). Prêporučuju Stêpana Vlatku, boga ti i duša! Spom. sr. 2, 126. (1446). Tako mi očine i dedine duše. Mon. serb. 528. (1481). Mi mu prisegosmo i prijasmo našu dušu i našu veru s našimi ljudi. Mon. croat. 137. (1489). Rad moje ljubavi, ži ti bog i duša, te riječi ostavi. N. Naljeković 1, 248. Ži mi bog i duša, sve toj znam za što hoć'. 1, 252. Na vjeru i dušu za utra za vas dan kako ću t' rijet' mužu tvoj život sramotan. 1, 259. Sjetan, kakva ti 'e kuća? spilica je, dušom mojom. M. Držić 135. Kada se zaklinu u dušu svoje parti. I. Držić 306. Sada za naj maňu stvar . . . bogmaju se, uzimaju na dušu, nebom i zemlom kunu. M. A. Reljković, sat. B1a. Na moju dušu, sam se sad čudim. D. Obradović, živ. 29. Jeste, care, bog i ńina duša! Nar. pjes. vuk. 2, 161. Istina je, moj mile, duše mi. P. Petrović, gor. vijen. 88. Bog i duša (moja)! (zakletva). Nar. posl. vuk. 17. Bog ti a duša ti, (a vrag ti a duša ti)! (Kad zaklinu koga, a znači: ako si rad da ti bog dušom upravlja, ne kuni se krivo; ako li se krivo zakuneš, đavo će ti dušom upravljati). 19. Tako mi grešne duše! 301. Duše mi! bolje bi ga bilo na putu odrijeti nego mu kuću pokrasti. Nar. prip. vrč. 141. Bog vam a duša vam Vuk, pism. 27. Da ne pobježe, bogom i dušom narod ga bočaše zgnječiti. Pravdonoša. 1851. 8. Ma imamo obojica duše, pak duša ti ili duša mi. 1852. 3. ‚Bogom i dušom' u Boki znači: ‚ražali nam se, žao nam bi'. 1851. 8. Pustio bih te, da se zakuneš srećom i dušom. S. Ljubiša, prip. 162. Ter kazali, a na svoju dušu. Osvetn. 7, 56. Turci, vjeruj mi duši, tukli bi se. M. Pavlinović, razg. 48.

f) ljubav što se nosi dragu čeljadetu isporeduje se s ljubavi prema duši, naj vrednijoj i naj dražoj stvari što ima čovjek (vidi:. U vjeri stanovite ko dušu vas svoju ljube. G. Palmotić 2, 41. Moriš tvoga Gradimira ko dušu te koji ljubi. 2, 217), *po tome se kaže o dragom čeljadetu da je duša onome koji ga ljubi:* Maro, moja duša, Maro, moje srce. M. Držić 336 Nemo', gospodaru, za ljubav one tvoje drage duše. 367. Veće liste moj se odpravi, gdi u družbi misli drazih srce i duša ma boravi ponesena u uzdasih. I. Gundulić 261. Ali za mir ne ljepote nije sloboda bila i blago, ako joj se duša ote, ako izgubi srce drago. 463. Veće nečeš srce biti, mili pokoj, duša draga. J. Kavanin 13a. — *osobito često u voc* Vilo dušo, tvoj srčani rob. M. Držić 139. O mili moji oči i svite i dušo Olimpijado! *(govori ženi Filip).* Aleks. jag. star. 3, 223. Tim, dušo, ne umori verna tvoga slnge. D. Ranina 17ab. Što ne misliš tužna prije, kćerce dušo srca moga, jere jedna ljepos mnoga vik slobodna sama nije? I. Gundulić 85. Dušo, kćerce, nijesam nit ću *(ostaviti tebe),* jaoh, nu kuda, kako li ću? 98. Ali dušo ma ljubljena, kad ti dođeš, ko će ostati kletim Turcim? 339. S bogom, dušo moja mila, s bogom, dragi moj životu. G. Palmotić 1, 60. Nikad vas ne ostavim, moje ste dušo del. B. Krnarutić 27. Poði s bogom, dušo moja! P. Kanavelić, iv 248. Nuði baba: srkni dušo! V. Došen 169a. Muči, ne plači, dušo devojko! Nar. pjes. vuk. 1, 24. Što mo gledaš, draga dušo moja? 1, 60. Aj đevojko, dušo moja! 1, 161. Hol' mi, dušo, vjeru dati? 1, 190. Vjeruj Jovo, i srce i dušo! 1, 198. Dušo Maro, nesuđeno moje! 1, 266. Odi Vato, moja slatka dušo. 1, 608. Dušo moja, od Budima kralu! Nar. pjes. juk. 120. — *u naše vrijeme riječima* i dušo tu li si? *kaže se da bi ko vrlo rado što učinio, kao da ove riječi govori radujući se dragome čeljadetu koje iz nenada vidi.* I dušo tu li si! (t. j. rado i dragovolno što učiniti, n p. A. Bi li ona pošla za njega? B. Bi, i dušo tu li si!) Vuk, rječ. 146b. Nar. posl. vuk 96—97. Prihvatili biste barno; i, dušo, tu li si! M. Pavlinović, razg. 49.

g) ističe se kao ono što u čeljadetu osjeća. o takovom osjećańu može se govoriti u prenesenom smislu i kao da je tjelesno. Ja te sam ljubila i mislim ljubiti vas moj vik do duše. G. Držić 391. Tuj moje radosti sve mi se svrnnše u gorke žalosti i bolos do duše. N. Naljeković 1, 316. I ńih vidiv Aleksandar preuemože se srcem i poboli dušu. Aleks. jag. star. 3, 274. Od straha mi duša stine. I. Bandulavić 272b. Žao mi je do duše da sam te uvrijedio. I. Držić 125. Tvoj blag pogled milostivi tako slatko dušu ustrijeli. I. V. Bunić, mand. 15. Ljubiti iz svega srca i duše. F. Lastrić, ned. 227. Žalosnijem srcem i smućenom dušom. S. Ljubiša, prip. 66. On je Srb srcem i dušom. 157.

h) kod tjelesnoga osjećańa govori se (iperbolički) o duši kao o naj krajńem do čega ono može doprijeti. kod toga se ńekako shvata kao da je duši mjesto naj unutrńje u tijelu. Do duše do moje ćuh da me ukobi. G. Držić 403. Ma mu boćete i dušu popit. M. Držić 257. Koji se ne češla nego jedan krat na godište, kada se hoće izčešlati, boli ga do duše od češla. M. Radnić 472b. Za Turčina Rema, koji je već bio u dušu takao jadnoj sirotići bosanskoj. M. Đ. Milićević, zim. već 215. Da mu se tko takne žene ili kćere, znala bi mu duša. V. Bogišić, zborn. 176.

i) i kod mišleńa shvata se duša u ovakovijem primjerima kao ńešto unutrńe, te ‚misao u duši' ili je duboka misao ili takova koja se ne javlja riječima. Pomišljuće v srci duše naše. Mon. croat. 141. (1490). Aleksandar dušom oskrbi se i reče. Aleks. jag. star. 3, 283. Neće odmah ništa reć' iz duše. M. A. Reljković, sat. I4b. Nek Hrvati u duši drže one zlatne riječi. M. Pavlinović, rad. 7.

k) ističe se kao ono što u čeljadetu želi. Ča god mi srce i duša žaleli. Nar. prip. mikul. 6. Uzimji koliko ti duša podnese. Pravdonoša. 1851. 21. Uzmi berberine koliko ti drago duši. S. Ljubiša, prip. 91. Lišca miju, bogu zaupiju, da im dijeli što im duša želi. Osvetn. 4, 30.

l) poslije smrti duša je odijeljena od tijela. Moliti boga za dušu kraljevstva mi Mon. serb. 80. (1302—1321). Da podeli za moju dušu. 416. (1442). Ja sam sada u paklu, duša sam paklena. M. Držić 159. Tučem se kako osuđena duša. 231. Duše mrtvijeh ‚mortuorum animae'. A. d. Bella, rječ. 82b. Nemańću, pokojna ti duša! And Kačić, razg. 47b. Disputaše tanko i visoko od pravedni duša očišćeńa. 155a. Prevozišo dušice s ovog sveta na onaj, a tri dušc ne mogu. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Duša joj raja ne vid'la! 1, 225. Da ja dođem proz raj u pakao da ja vidu ostaralu majku, ne bih li joj dušu izbavila. 2, 11. Prosta duša tvojih roditelja! 2, 102 Đavoli vi ponijeli dušu. 2, 127. Sirotińa kleti će ti dušu. 2, 204. Bog mu dao duši spasenije! 4, 12. Ah! neka ga, svijetla mu duša! 4, 89. Stradao mi pokojni otac, andeo mu dušom! S. Ljubiša, prip. 54. Mislili ste da naličim ocu, duša mu carevala, gdje božić i velik dan 69. Ńetko vidje, bijeli golubovi gdje na krilib k nebu dopriješe i lagahne duše u raj smiješe! Osvetn. 4, 47.

m) živo čeljade, isporedi duh, 2, b. *aa) uopće.*

Vsaka duša rojena ima želiti. Korizm. 2^a. Milostivo su dopustili svijema dušama krstjanskijem. A. Gučetić, roz. jez. 2—3. Joda će se naći duša krštena, koja će dati misto ikakvoj sumļi u pameti svojoj svrhu s. vire naše? F. Lastrić, od' 383. Gdikoju *(su)* dušu okrdašenu priniti morali M. A. Reļković, sat. $H5^a$. Nahodi se jedna duša koja ima potribu od vaše oblasti. Ant. Kadčić 269. I srbińsko izbavļati duše od Turaka iz nečiste ruke. Nar. pjes vuk. 4, 250. I ja sam krštena duša. Nar. prip. vuk. 46. — *bb) u negativnijem rečenicama kaže se* živa duša, živuća duša i *samo* duša, *vidi* duh, 2, b. Ne prosti ni jednoj duši živućej. Korizm. 33^b. Gospoje, dušu inu ja ovdi ne pozrih. M. Držić 81. Ako me Hlad ne zove no ozvah se živoj duši. 403. Ne bi li so duša našla koja bi se smilovala. Nar. pjes. vuk. 1, 141 Va kući ni bilo žive duši. Nar. prip mikul. 111. *amo spada i ovo:* Kuca, busa, ne oziva se pilata duša. S. Ļubiša, prip. 12. — *cc) kod večega broja čeļadi upotrcbļava se* duša *kao čeļade bez razlike, jeli muško, žensko, dijete itd. vidi i* glava. Kraļ Lehsandro veliki podstupivši s vojskome Tebu, grad grčki, uzamši ga na pokon posiječe šes tisuć duša. D. Rańina IV^b. Obratiše k Isukrstu okolo tri hiļade duša. J. Filipović 3, 43^a. A onizih, koji se u skupu diliše, bi na broju četrdeset i dvi iļade trista i šezdesot duša. And. Kačić, kor. 300. Potukli Turke koji se vračalu sa trideset hiļada duša robļa. M. Pavlinović, razg. 38. U naj većoj zadruzi ima do 50 i 60 duša. V. Bogišić, zborn. 10. — *dd) s kojijem pridjevom koji naznačuje kakvu moralnu osobinu,* duša *znači živo čeļade u kojega je onakova duša.* Naslidujte one dobre duše, koje Isusovo tilo do grobnico pratiše. J. Filipović 1, 101^b. Ovi običaj i druge svete duše imadoše. A. Kanižlić, utoč. 255 Nade ova proklota duša krive svidoke. And. Kačić, razg. 42. To je dobra duša, što ni musi zlo ne misli. S. Ļubiša, prip. 145. Zlu dušu sunovratimo u bezdańu, da joj se za kost ne zna. 203. Mi ćemo ga spržiti živa kao dušu izgubļenu i neznabožnu. 217. Ti si duša izgubļena i prokleta. 226. Ako ju koja poštena duša nade, preda ju. V. Bogišić, zborn. 412. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem se ne govori o moralnoj osobini:* Rekoše nam: hodite, a mi stojimo kako drveno duše. M. Držić 398.

e. *od značeńa kod* d *može biti što je kod čega naj glavnije, jezgra. vidi* duh, 1, f. Duša od zakona ima biti od koristi puku. A. d. Costa 1, 14. Dubre koje seļanski čovik za dušu mokota drži. I. Jablanci 26. Pravi ļudi duša su društva ļudskoga M. Pavlinović, rad. 169.

f. *i u živinčeta ima duša, ali se misli na značeńe kao kod* a *ili kod* c. Gledaš lava, gdje no zubi škripa, iz ńeg duša zlokorjela diše. Osvetn. 4, 11. — *kad se o čeļadetu tako kaže, to je prostačka psovka:* I ništa se nikim ne čini reći: pasja dušo, i još gore, odkle dolazi reći, da je taka i cina. J Banovac, razg. 99. Kadno od vas tko reče: ‚pasja dušo', psuje krv Isukrstovu. prip. 18. Tko pasju naziva vjeru, ali dušu. I. A. Nenadić, nauk. 119.

g. *osobiti von kojijem čeļade diše ne samo iz usta nego i uopće iz kože. isporedi* duh, 1, k. Kad iz crkve ide miriše mu duša kao ran bosiļak. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Dul miriše oko našeg dvora, čini mi se, Omerova duša. 1, 247. Smrdi mi, majko, dedova duša. 1, 297. A moj dragi amber-dušom diše. 1, 360. Moja ńedra ne mirišu neti duńom, ni nerančom . . . veće dušom devojačkom. 1, 407.

h. *kod ńekijeh putaca, tvrdi komad (od drva, kosti, hartije itd.) od kojega puce ima obliježi i tvrdoću, a omotan je i ušven u kakvo tkańc. po tal.* anima (di bottone). *isporedi* 1. dušica, *n). — u naše vrijeme u Dubrovniku. — i u šali se kaže:* ‚Moja dušo od puce!' P. Budmani.

i. babina duša *(po značeńu kod g), vidi kod* babin, 4, *a). isporedi* babina dušica.

DŮŠAC, Důšca, *m. rječica što prolazi pored Avpovca i Muļa (u Gacku u Hercegovini).* V. Ļešević.

DŮŠAK, důška, *m.* spiritus, *uprav dem.* duh, *ali znači kad se kod dihańa jedan put prima vazduh u prsi i ispušta iz prsi, i vrijeme koliko traje između jednoga puta i drugoga. — Akc. se mijeńa u voc.* důšku (?) *ili* důšče (?), důšci, *i u gen. pl.* důšâkâ. — *Postaje od* duh *nastavkom* ькъ, h *pred* ь *mijeńa se na* š. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚halitus, spiritus'; dušak od pitja ‚amystis'; popiti sve u jedan dušak ‚amystim bibere'; dušak vina ‚haustus'; u jedan dušak ‚uno spiritu, unico spiritu') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (na dušak ‚uno spiritu' 313^b; ‚sine interspiratione' 613^a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu* (‚spiritus, respiratio, anhelitus, halitus, afflatus'; od duška, u dušak, na dušak, u jedau dušak', jednijem duškom, ‚uno vel unico spiritu, halitu, afflatu, sine interspiratione'; u dušak spavati ‚perdormiscere, continuo, sine intermissione dormire'), *u Vukovu:* dušak, n. p. popio oku vina na (jedan) dušak ‚auf einem zuge', ‚uno impetu'. cf. predušak. Turci će Srbom ugušiti potońi dušak. S. Ļubiša, prip. 103. — *Naj češće se kaže adverbijalno* na (jedan) dušak, u (jedan) dušak, (jednijem) duškom, *i to osobito kad se govori o piću:* Očima zaželijem na dušak si pio onadar. B. Zuzeri 250^b. Pruži mu jedan mijeh, a Marko ga zagrli i metnu grlo u proždiralo, te okapi u jedan dušak. Nar. prip. vrč. 106. Krvļu, kada mu je poloka iz vrata k'o iz tikve dušak vina rujna. Osvetn. 2, 140. *i o drugome, kad se hoće kazati da što biva vrlo brzo (iperboličkі).* Trče jednim duškom, Nepomuka ufatiše. A. J. Knezović, nep. 135. Svi u jedan dušak, ko igra i ko ne igra. V. Vrčević, igr. 32. (sve) u (jedan) dušak, (sve) duškom *kaže se kad se što neprestano radi (također iperboličkі), n. p.* ‚Ja ih sve zamukńivam, a oni sve u dušak govore'. ‚Smijati so u dušak'. *(u Dubrovniku).* P. Budmani. — *i koliko čeļade spava sve jednijem mahom.* Tvrda sam sna u prvi dušak. Pravdonoša. 1851. 31. U prvi dušak t. j. u prvi san. 31 — *‚Nemati duška' u Dubrovniku znači: ne moći dugo stajati bez dihańa.* ‚Ne mogu dugo ńoriti (roniti); nemam duška'. P. Budmani.

1. DŮŠAN, důšna, *adj. koji pripada duhu ili duši.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* důšnî, důšnôga — *Postaje od* duh *ili od* duša *nastavkom* ьнъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dušьnъ, *rus* душный, душной, душно, *češ.* dušný, *pol.* duszny. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (samo n.* dušno ‚conscientiosum'; dušno spoznańe ‚conscientia'), *u Jambrešićevu* (dušno spoznańe ‚conscientia'), *u Stulićevu* (‚ad spiritum, animam spectans'; dušno, v. duševno *iz Bjelostjenčeva), u Daničićevu* (‚dušьnь ‚animae').

a. *adj. a) uopće. vidi* dušovan, a, *a).* Imasmo jedinstvo dušno. Mon. serb. 421. (1442). Toga dušnoga zdravja jesu iskali. Kateh. 1561. $G3^b$. Koji blago s dušom spravi dušno blago zaostavi. P. Vitezović, cvit. 166. — *b) vidi* duševan, a, *c) aa) ili d).* Ļuban, dušan i u svem takov, da

uzlijetat svih nas uči put nebesa. J. Kavanin 149a. — *c) vidi* duševan, a, *c) cc)*. Dušnoga spoznaña ogledalo sloboda od života razbije. A. Kanižlić, rož. 82. — *d)* dušni *ili* podušni brav, *brav što se zakoље (kome za dušu) kod daće.* — *u naše vrijeme u Srbiji.* Ko umre u mrsan dan, koje mu se ‚dušni brav': ovan, ovca ili goveče. M. D. Milićević, živ. srb. 1, 122. Nije svud sve jednako na ovim daćama, ali je gotovo svuda običaj da se u podušije mora zaklati ‚dušni brav' ili ‚podušni brav'. 1, 128.

b. *adv.* dûšno. — *u Stulićevu rječniku* (v. duševno).

2. DÙŠAN, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Dušanь). Dražsko a sinь mu Dušanь. Deč. hris. 37. Sь dvêma synoma jego *(Stefana Dečanskoga)* Dušanomь i Dušiceju *(isporedi* Dušana *i* 1. Dušman). Danilo 163. Logofetь Dušanь. Mon. serb. 305. (1420). Dušan, kraļ slovinski. J. Kavanin 246a. Dušan hoće sestru da uzme. Vuk, nar. pjes. 2, 125.

1. DÙŠANA, *m. ime muško, isto što* Dušan. — *U knizi* XVI *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Stefana prьvago cara srьbьskago iže naričetь se Dušana . . . Stefanь že prьvij carь srьbьskyj Dušana . . . Okáz. šaf. pam. 71. (1501).

2. DÙŠANA, *f. ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Zemļak. 1871. 2.

DUŠÀNIJA, *f. Dušanovo carstvo.* — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Rasla jela na Kosovu ravnu u visinu do neba vedroga, u širinu po svoj Dušaniji, pod ńom sedi slavni knez Lazare.

DUŠANIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Ilija Dušanin. Rat. 270.

1. DÙŠÂNKA, *f.* ‚Dušanko moja!' govore uz riječ ženskome čeļadetu, kao što govore muškome: ‚Brate dragoviću!' u Lici. V. Arsenijević

2. DÙŠÂNKA, *f. ńeko odijelo, po narodnom načińeno.* — *Postaje od* 2. Dušan. — *U naše vrijeme.* Neka navlači surku, ńeka dušanku. M. Pavlinović, razl. spis. 184.

DÙŠANOV, *adj. koji pripada Dušanu.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Dušanovь). Radiša sluga Dušanovь. Spom. sr. 1, 40. (1402). Jere nosi srce Dušanovo. Nar. pjes. vuk. 5, 216. Ženidba Dušanova. Vuk, nar. pjes. 2, 132.

DÙŠANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milija Dušanović. Rat. 179. Miloš Dušanović. 362.

DÙŠEČIĆ, *m. dem.* dušek. B. Petranović, nar. pjes. 1, 348.

DUŠÈGUBAC, dušègupca, *m. vidi* dušogubac. — *Po crkvenom jeziku.* — *U naše vrijeme.* Novci dušegupci! M. Đ. Milićević, des. par. 11.

DUŠEGUBIJA, *f. u spomeniku* XIV *vijeka a otale u Daničićevu rječniku:* ‚dušegubija', gledaj ‚dušoubijstvo': ‚Da im se' (ļudima crkvenim) ne uzima ni pozobь ni dušegubija' (Glasn. 13, 297 *god.* 1347?), t. j. globa za to djelo da ostaje crkvi.

DUŠEJOVIĆ, *m. vidi* Dušojević.

DÙŠEK, *m.* stragulum, *velika blazina na kojoj se leži, a i cijela postelja, tur.* dûšek. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* mataraс*), u Belinu* (‚culcitra' 465b *s dodatkom da je riječ turska*), *u Vukovu* (‚eine matratze' ‚stragulum'). Mru ali na dušoku, ali na slami, ali bare na dahci *(dasci)*. M. Divković, bes. 422a. To l' je dušek od pokoja? P. Knežević, pism. 22. Svrhu dušeka od kadife. I. Zaničić 144. Pak još k tome na dušeku do pô dana trunut meku. V. Došen 214a. S majkom spavajući na devet dušeka, na devet jastuka. Nar. pjes. vuk. 1, 207. Leže zlato u meke dušeke. 1, 225. Spavajući sama u dušeku. 1, 298. Skočih jadna iz dušeka. 1, 308. Prostri mi meka dušeka. 1, 311. Dušek im je crna zemļa i rosna trava. 1, 450. Lože Merja na meke dušeke. 1, 596. Ali sam ti noćas počinula u čardaku na meku dušeku. 2, 46. U dušeke cara položiše. 2, 131. Diže cara sa svilna dušeka 2, 187. No kaki su u Leke dušeci! 2, 231. Pod ńome su dva meka dušeka, a oko ńe četiri jastuka. 3, 138. Ne može se carstvo zadobiti na dušeku sve duvan pušeći. 4, 134.

DUŠÈKLUK, *m. kovčeg ili ormar u kojem po danu stoje dušeci.* — *Od* dušek *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚der bettkasten' ‚armarium stragulorum'). Pa Jovana u dušekluk sprema, i zatrpa ńega dušecima. Nar. pjes. vuk. 3, 106.

DÙŠÈMNOST, *vidi* duševnost.

DÙŠÈŃE, *n. djelo kojijem se duši.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

DUŠÈTINA, *f. augm.* duša. — *Od* XVIII *vijeka.* Izriga poganu svoju dušetinu. I. J. P. Lučić, razg. 122.

DUŠEUBIJSTVO, *n.* caedes, *ubojstvo.* — *U spomeniku* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Vsaka globa što se učini u crьkvnihь ļudej, dušeubijstvo i raspusti i d(ê)vičь razboj, vse da je crьkvno. Glasn. 13, 376. (1356—1367).

DÙŠÊVAN, dûšêvna, *adj.* spiritualis, animatus, justus, pius, *koji pripada duhu, u kojem je duh. vidi i* duhovan. — *Riječ je prastarenska, isporedi stslov.* duševьnъ, *rus.* душевный, *češ.* duševný, *pol.* duszewny. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚pius, spiritualis'), *u Belinu* (duševni ‚spiritualis' 701a), *u Bjelostjenčevu* (duševni, božanstveni, pobožni ‚pius, religiosus, conscientious'), *u Stulićevu* (‚ad spiritum spectans, religiosus, devotus, pius'), *u Vukovu* (duševan, n. p. čovjek ‚gottesfürchtig, religiös' ‚pius, religiosus'), *u Daničićevu* (duševьnь ‚animae').

a. *adj. a) koji pripada duhu, vidi* duhovan, a, *a)—c).* Vьperivše srdьčnêj i duševьnêj oči. Mon. serb. 88. (1330). Duševnago radi spasenija. 122. (1336—1347). Veće se ima brinuti o stvareh duševnih. Mirakuli. 98. Miru i spaseniju dušev-nomu da bi nastojal. Š. Kožičić 54b. Ne listo lipotom života i obraza, da i duševnimi dili lipa biše. Aleks jag. star. 3, 275. Za jizbinu i jastojsku duševnu. A. Komulović 44. Ali ne malo pomaga na napredovanje duševno bogomili od duševnih stvari dogovor. B. Kašić, nasl. 16. Da ńim dađ duševno spasenje. Michelangelo. 64. Čini zamirito napridovat duševni život. P. Radovčić, nač. 24. I druga dobra duševna. A. Bačić 80. Vi biste rekli, da je vaše siromaštvo duševno bogastvo. J. Banovac, prip. 106. Ovomu velikomu i glasovitomu cesaru nadodado s. Silvestar zdravje tilesno i duševno zajedno. F. Lastrić, od' 392. Umirajuće smrću duševnom. A. Kanižlić, utoč. 152. Duševno moje spaseńe. A. J. Knezović 47. S očima duševnim vidi gospu. M. Zoričić, zrc. 85. Župe Dubovičke duševni upravitel i pastir. V. Došen 1. Tirajući neprijatelje duševne. Ant. Kadčić 166. Oskvrnuti duševnu čistoću. I. J. P. Lučić, razg. 13. Veliš: jer su to svitovne stvari, nek redovnik za duševne mari. J. S. Rejković 34. Moraju služiti i život svoj za duševno puka spaseńe položiti. B. Leaković, gov. 107. Pokojnijem duševno spaseńe. Ogled. sr. 23.

Dodijale su mu duševne patńe više no tjelesne bolesti. S. Ļubiša, prip. 95. — *b) u kojem je duh, vidi* duhat. Koji bi nastojali, da se izvrže stvorenje duševno. M. Bijanković 58. — *c)* justus, *vidi* duša, d, *c). aa) o čeļadetu koje po svojoj duši živi i radi (koji bi primjer mogao spadati pod d)).* Učine se vele dobri i duševni. Korizm. 38b. Koliko bude človjek htjeti biti duševniji. B. Kašić, nasl. 42. Neki duševan gradanin bješe uzeo u običaj. I. Đordić, ben. 125. Odredi jednoga od svojijeh zrelijeh i duševnijeh kaludera. 136. Ispovjednik znan, duševan i razborit. B. Zuzeri 250a. Zajedno sohom odveo je samijeh dvoje službenika, koje je scijenio naj duševnije i naj uzdanije. 315a. Koliko razborito mogu osuditi duševni ļudi i razumni. I. A. Nenadić, nauk. 134. Šaje pak u nutra k ńojzi dvi duševne babe pupčenice. M. Zoričić, zrc. 45. Svi Slovinci ńega pojubiše, jer duševan i dobar jest bio. Nadod. 161. Istom nek je čeļade svisno, duševno i pametno. M. Dobretić 484. Dođe jedno jutro u dućan jednome naj poštenijem i naj duševnijem čovjeku koji je bio onda u onom mjestu. Nar. prip. vrč 99. Ne znam ni ja kakav je *(novac)*, u noći je bilo, kazaće vam sjutra krčmar, ako bude duševan. 160. Duševni ļudi objave *(kad su što našli)*. V. Bogišić, zborn. 413. — *bb) koji je po duši učińen.* Testament duševan i dobar. Mon. croat. 67. (1446). — *cc) koji pripada duši.* Moja svijest i duševno poznańe mene nimalo ne tuže. M. A. Reļković, sabr. 50. — *d)* pius, *pobožan, vidi* duhovan, a, *f).* Aj! nije li brata Rišćanina, il' Turčina za boga duševna, da donese u kondijer vina? Pjev. crn. 170b. Istina da je slabo bio pobožan i duševan. Vuk, dan. 1, 89—90.

b. *adv.* dûšēvno *a) vidi* a, *a).* Istinito ne blaguje duševno ńegovu put. J. Matović 219. Paroki imaju moliti boga duševno. 278. — *b) vidi* a, *c) i d).* Tko će poboļšati duševno živeći, taj more ufati milosti doteći. P. Hektorović 39. Nego se ima stvar svijesno i duševno izmiriti. B. Kašić, nasl. 8. Prem ako živu duševno i sveto. P. Radovčić, nač. 17. Duševno ‚secundum conscientiam'. J. Stulli, rječ. 1, 156a.

DUŠEVIT, *adj. vidi* duhat *i* duševan, a, *b). — U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Izbiti zametak ako i nije još duševit. Ant. Kadčić 543.

DUŠEVĻATI, duševļam, *impf. vidi* duševniti.

DÛŠĒVNĪK, *m. duševan čovjek. — Od* xiv *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚pietatis cultor' *po Kašiću) i u Daničićevu* (duševnikъ, koji samo po duši sudi, kad se ne može ni po ćemu drugom, ‚arbiter'). *a) čovjek koji sudi po duši* (ex aequo et bono), *vidi* duševan, a, *c); te po tome dolazi s osobitijem značenjem, kao* dobar čovjek *(vidi* 1. dobar, I, 1, a, *b) bb)). isporedi i* 1. dušnik. Ako se pristavļa obrête krivь, i ne oprave ga duševьnici. Zak. duš. pam. šaf. 49. Popašu ga plati čto reku duševьnici. 49. Čto se gusi ili ukrade, tomu da da svodьnika, da plati vьsako samo sedьmo. ako li reče: Kupihь u togo zemļi, da opravo duševьnici otь globe, ako li ga ne oprave duševьnici, da plati zь globoum. 49. — *b) vidi* duševan, a, *d).* Ļubitelj Jezusov i istini duševnik i slobodnik od pohotinstva bezrednijeh može se slobodno obratiti k bogu. B. Kašić, nasl. 61. Duševnik, duševan čovjek. M. Pavlinović. — *c) kao da znači: duhovnik, u jednom primjeru* xvii *vijeka.* Plemenitim . . . svoj gospodi kaptolomu . . . kako pravim duševnikom i poštenoj gospodi. Starine. 11, 111. *(oko* 1664).

DUŠEVNITI, duševnim, *impf. činiti da što bude duševno. — U Stulićevu rječniku* (‚animos addere, animam corpori inspirare vel infundere, dare vitam, vivificare') *u kojem ima i* duševļati *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

DŪŠĒVNÔST, dūšēvnosti, *f.* spiritualitas, conscientia, pietas, *osobina čega što je duševno ili koga što je duševan. — Po dubrovačkom govoru i* dušemnost *(vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 158). Da prosvijetliš srce i dušemnost moju. L. Radić 3. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod c)) a između riječnika u Voltiģijinu* (duševnost, svijest ‚coscienza' ‚gewissen') *i u Stulićevu* (‚conscientia'). *a) vidi* duševan, a, *a).* Ne za duševnost neg za putenost ištete me. S. Rosa 94b. — *b)* conscientia, *vidi* dušovan. a. *c), i* duša, d, *c).* Vaļa da to ispovidi, neka je duševnost mirna. I. A. Nenadić, nauk. 175. Ako te tvoja duševnost i svijest odrišuje. A. Kanižlić, kam. 363. Vaļade nam duševnost ili dušnoznańe dobro ispitati da nije s kojim smrtnim grijehom omaćito. E. Pavić, jezgr. 58. Radi toga veće se smućuju od valova svoje duševnosti. J. Matović 504 Komu su otvorena sva otajna naše duševnosti. I. M. Mattei 123. Grijeh toči mu i crvi duševnost, dok je istoči. A. Kalić 25. Čujem, razumijem što mi odgovara moja duševnost. 155. Ne čuti da ga duševnos grize. 330. Duševnosti strah plašivi sveđ u grešnom srcu zuči. N. Marči 43. Nije, oče moj, nikakvo napastovańe ni trgańe duševnosti koje smućuje me. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 195. — *c)* pietas, *vidi* duševan, a, *d).* Oba dana na duševnost, s kôm živiše. J. Kavańin 296b.

DUŠEVŃAK, *m. vidi* duševnik, *a).* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. duševnik). U vrućemu duševńaku. B. Kašić, nasl. 11.

DUŠEVŃEŃE, *n. djelo kojijem se duševni. — U Stulićevu rječniku* (‚animatio'). *— nepouzdano.*

DUŠEVSTVO, *n. vidi* duševnost, *b). — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

1. DŪŠICA, *f. dem.* duša. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dūšîcā. — *U našem se jeziku javļa od* xv *vijeka (vidi kod g)) a između riječnika u Mikaļinu, u Belinu* 82b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu. a) vidi* duša, a. Ni se miče, ni dušicom diše. Nar. pjes. vuk. 3, 360. Borci staše da dušicom dahnu. Osvetn. 3, 103. — *b) vidi* duša, b. *možc biti da amo spada ovaj primjer:* Od komarca rebarca, od mušice dušice. Nar. pjes. vuk. 1, 179. — *c) vidi* duša, c. U meni dušice ostalo malo. M. Držić 40. Života dušicu mojega s ńom zgubih. P. Zoranić 5a. — *d) vidi* duša, d, *a).* Sv. Stipan među kameńem dušicu svoju puštaše. A. Kanižlić, utoč. 165. Gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Poslušajte da riči izustim prija nego dušicu izpustim. And. Kačić, razg. 313a. To izusti, pa dušicu pusti. Nar. pjes. vuk. 1, 212. I reći će da ne hajem za ńga, a ja hajem i dušicu dajem. 1, 377. Al' se Jovo sa dušicom bori. 2, 575. A do jutra dušicu spustila. Nar. pjes. istr. 2, 66. Gdje si stao nijesi izdao, dok nijesi dušicu izdalio. Osvetn. 3, 106. — *e) vidi* duša, d, *b).* Još većma razplameni se ogań u čistoj i plemenitoj dušici. A. Kanižlić, uzr. 182. — *f) vidi* duša, d, *c).* Još ga peče ńegova nutrašńa dušica. A. J. Knezović 225. — *g) vidi* duša, d, *d).* Naj prvo za moju dušicu na slavu i na službu božiju 30 tisuća zlatьhь dukatь. Spom. sr. 2, 124. (1466). Togaj rad, gospoje, no griješi dušice

srdašce er moje puno je tužice. N. Naješković 2, 77. Dušice nam ne daj vragu. P. Posilović, nasl. 204b. Ne dopušti, da pogine dušica moja. A. Kanižlić, bogoljubn. 329. Bože milostiv budi grišnoj dušici mojoj! fran. 173. — *h) vidi* duša, d, *f)*. Draga ve dušice, umukni jedan čas. N. Naješković 1, 248. Vrijeme je i tebi, dušice M. Držić 89. O vile vilice, mê dušice. 123. I ako ti duńe moje što pomogu, ma dušice. S. Bobaljević 209. Gdi si mi, dušico? A. Kanižlić, rož. 28. Odi k meni, dušice, ti si moja i bila. Nar. pjes. vuk. 1, 205. Oj devojko dušice! 1, 235. Dušica, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249. — *i) vidi* duša, d, *g)*. Znam, da te mene rad dušica sad boli, er sa mnom svaki jad ćutiš na poli. N. Naješković 2, 86. Ostal je u gori sinak tvoj, dušicu namiri. M. Držić 471. — *k) vidi* duša, d, *l)*. Imamo milosrdje činiti dušicam, koje su pošle so ovoga svita. M. Divković, bes. 9b. Kada no umre i žalosna dušica otiđe u muke paklene. M. Divković, bes. 251. Za ove dakle siromaške dušice s. crkva želi da se vazda čini uspomena. F. Lastrić, od' 371. Blago ńegovoj dušici. A. Kanižlić, bogoljubn. 475. Ovala ńemu u raju dušica! And. Kačić, razg. 192a. Napraviše korabe, prevezoše dušice s ovog sveta na onaj. Nar. pjes. vuk. 1, 135. A dušica raj dostala. 1, 147. Napoj žedna, a narani gladna za dušicu tvoji roditeja. 2, 436. — *l) vidi* duša, d, *m)*. Blažena kuća budi taka, jošte dušica ona svaka, koja ljubi tu priliku. P. Posilović, nasl. 64a. Koliko si dušica bogu dobio? A. Kanižlić, fran. 140. Sveta dušica, paklena mješinica. Nar. posl. vuk. 281. Od kud ti ovde, rajska dušice? Nar. prip. vuk. 70. — *m) vidi* duša, f. *(Kuf)* dijeleći dušicu umira i poje. M Vetranić 1, 4. Jelenka, gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti. Nar. pjes. hekt. 18. — *n) vidi* duša, h. Dušica, puce, navlaš ono od kosti što se ušije u krpu. Slovinac. 1880. 86. — *o) samo i s pridjevima, ime biljkama. aa)* dušica, *vidi* čepčeg i majčina dušica. — *u Mikaljinu rječniku* (dušica, trava ‚caccialepre, herba' ‚sonchus, cicerbita, latuca leporina'), *u Belinu* (‚caccialepre' ‚cicerbita' 154a), *u Stulićevu (kao u Mikaljinu)*. Dušica, rus. думица, думка (origanum vulg.), češ. mateři douška (thymus serp.): 1. caccialepre, sonchus, cicerbita, lactuca leporina, sonchus L.; 2. prenanthes L. (?); 3. suvrst masline *(u Dalmaciji? vidi* dužica); 4. thymus serpillum L. *(u Istri)*; 5. thymus accularis WK. *(u Istri)*. B. Šulek, im. 79. — *bb)* babina dušica, *vidi* babina duša *(kod* babin, 4, *a))* i majčina dušica. — *u Mikaljinu rječniku* (babina dušica, mravinac trava ‚origanum, heracleaticum, cunila' 8b), *u Jambrešićevu (supplem.)* ‚serpillum', *u Stulićevu* (‚origanum'), *u Vukovu* (‚herbae genus'). Babina dušica, panace Chironis, origano, origano heracleotico, thymus serpillum L. B. Šulek, im. 6. — babja dušica, *vidi kod* babji, 2, *a)*. — bakina dušica, *vidi kod* bakin. — *cc)* dušica boja, origanum vulgare L. B. Šulek, im. 79. — *dd) vidi kod* mačkin, majčin, majkin, materin, pasji, rumen.

2. DUŠICA, *f. manastir u Srbiji u okrugu krajinskom, sad razoren*. Na zapadnoj strani, 1/4 sata daleko od Gańeva razvaline su manastira Dušice, gdje se priča da je ukopan Kraljević Marko. M. Đ. Milićević, srb. 955. *i selo se Gańevo tako (po pričańu) prije zvalo.* Ispod Gańeva, sela za kojo se priča da se zvalo ‚Dušica'. 955.

3. DUŠICA, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka (tako se zvao brat cara Dušana, ali vidi i* Dušmana) *i u Vukovu rječniku* Sa dvěma synoma jego *(kraļa Stefana Dečanskoga)* Dušanomь i Dušiceju. Danilo 163. — *i kao muški nadimak u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DUŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Radovan Dušić. Rat. 394.

DUŠIKRAVA, *f. selo blizu Jablanca (u ličkootočkom okrugu) u hrvatskoj krajini.* Schem. segn. 1871. 21.

DÛŠIN, *adj. koji pripada (ńekoj) duši.* Neka se izvijedaju rane dušine. M. Radnić 147b. Ako je na mereńu preteglo dušino dobro ovoga sveta, ńoj se učini da je širok most preko pakla. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 66.

1. DUŠINA, *f. augm.* duša. — *Ake. se mijeńa u gen. pl.* dûšînâ. — *Od* XVII *vijeka a između ričećnika u Vukovu.* Mnozi krstjani koji su debele dušine. M. Divković, bes. 753a. Što spravi otac s dušinom, to razpravi sin s družinom. P. Vitezović, cvit. 34. Onaj (tekao) s dušinom, a ovaj (jede) s družinom. (Kad kakav tvrdica steče imańe i pravo i krivo, pa poslije ńegove smrti dopadne kakvome koji ga nemilice troši i prosipa). Nar. posl. vuk. 238. Dušinu si već utopio. S. Ļubiša, prip. 224.

2. DÛŠINA, *f. ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u kotaru makarskom.* Repert. 1872. 20. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva kod jaza u Dušini. Sr. nov. 1869. 170.

DUŠINIĆI, *m. pl. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Dušinići (selo). S. Novaković, pom. 132.

DÛŠITEĻ, *m. čovjek koji duši.* — *U Stulićevu rječniku* (‚qui suffocat, strangulat') *gdje se dodaje da je riječ ruska.*

1. DÛŠITI, dûšîm, *impf.* suffocare, *moriti ne puštajući da dîše, vidi* daviti. — *Ake. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i* 3 *sing.* dûšî, *u impf.* dûšâh, *u part. praet. pass.* dûšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od osnove supstantiva* duh *nastavkom i pred kojijem se* h *mijeńa na š.* — *Jamačno je stara riječ, isporedi rus.* думить; *u našem se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između ričećnika u Belinu* (duši me vrućina ‚ab aestu laborare' 159b), *u Voltigijinu* (‚soffogare, affondare' ‚erdrosseln'), *u Stulićevu* (‚suffocare, spiritum elidere, animam intercludere, strangulare'), *u Vukovu* (‚ersticken' ‚suffoco' *s dodatkom da se govori po jugozapadńijem krajevima). isporedi* gušiti.

a. *aktivno.* Moj život pod vodom ki topi i duši. M. Vetranić 1, 467. Fortuna te sad karoca, a sad te duši. M. Držić 333. Prije ner dito u utrobi dušeno budet. Š. Budinić, ispr. 62. Potlačimo, ko potlača, udušimo, ko uas duši. I. Gundulić 485. Smrad će dušiti. V. Andrijašević, put. 313. A za usta sve vragovi duše. T. Babić, pism. 26. Na porodjeńu dicu duše. J. Banovac, pred. 5. — *kao mučiti uopće.* Ne dušeći ih s harači. I. Držić 274. — *u preneseńom i metaforičkom smislu* U tmi dušiš vrijeme drago. I. Đordić, uzd. 96. Što je žajnoj voda duši glas je dobri iz daleka, ov u sreu tugu duši. M. Kuhačević 139. Gora gluši, lavež uši duši. Osvetn. 4, 24. Dio mrnara leti uz pripredane ļestvice do vrh katarga i spušta i kupi gorńa jedra, a dio s krova duši dońa, neka bi plav s umaļenom silom uļegla u luku. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 247. I kô da bi im oua dušila vlastitu svijest. M. Pavlinović, razl. spis 344. Dušiti, preneseno, piti: ‚Gora duši svitlost'. M. Pavlinović.

b. *sa se, pasivno i refleksivno* Da se tko duši u morskoj pučini. M. Vetranić 2, 9. Odmičući ju *(haļinu)* od srca koje se dušaše. B. Kašić,

fran. 181. Da ne samo srca i duše omekšaće, nu bi rek'o stijenja, u moru ka se duše. I. Gundulić 43. Da će dušiti se sve vike u dubina pakleni. I. Ančić, vrat. 10. U ovoj kaluži dušit će se potopljeni svi nesrećni osuđeňaci. B. Zuzeri 272a. Kunu žene, a ljudi se gorkijem gńevom duše. Osvetn. 1, 47. Gleda staru i duši se od smijeha. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 188.

2. DUŠITI, dušim, *imp.* fragrare, *mirisati. vidi* duh, I, k. — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Pred našim pred vašim vse po roži duši. Jačke. 19.

DŮŠITI SE, dûšîm se, *impf. kleti se dušom.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Da je voljnь mêšte mene uzeti i dati i osvoboditi i dušiti se na moju dušu kakono i kolikono ja samь. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376).

DŮŠKA, *f. žensko ime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

DŮŠKATI, dûškâm, *impf. dem.* duhati. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Od zuluma duškat ne možemo. Nar. pjes. herc. vuk. 84.

DŮŠKO, *m. hyp.* duša, *vidi* duša, d, *f).* — *Akc. se mijeńa u voc.* dûško. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Bolan duško, pokvasi mi usta.

DŮŠKOVAČKÎ, *adj. koji pripada Duškovcima.* Duškovačka *(opština).* K. Jovanović 156.

DŮŠKÔVCI, Dûškovâcâ, *m. pl selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156.

DUŠLE *ili* Dušle?, *kao da je ime muško. na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Vojsilь Hlapovićь i Dušle. Deč. hris. 63.

1. DUŠMAN, *m. ime muško. — Postańem je prvi dio od osnove supst.* duša, *a radi drugoga isporedi* Radman. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dušmanь. 3, 591). Dušmanь. Glasn. 15, 298. (1348?). — *u jednom rukopisu (luvovskom) Danilovjeh života stoji* Dušmanomь *mj.* Dušanomь *kako je u dragijem (vidi Danilov primjer kod* 2. Dušan). Danilo 163. — *isporedi i* Dušmana.

2. DŮŠMÂN, dušmána, *m.* inimicus, *neprijatelj, pers.* dušmen, *tur.* dûšmen. *kaže se od prije i češće i* dušmanin *koje vidi.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Nek kriposna jakost nuka svog' dušmana pridobiti. V. Došen 244a. Volim, brate, izgubiti glavu neg' ljubiti svoj zemlji dušmana. Nar. pjes. vuk. 2, 419. Da dušmana živa ne pustimo. 3, 399.

DŮŠMANA, *m. ime muško. ovako je u dva rukopisa ime bratu cara Stefana Dušana, kojemu je u Danila ime* Dušica *(koje vidi).* Sa dvojimi jego *(Stefana Dečanskoga)* detьmi: jedinь ubo Dušmana naricaje se a drugi Dušanь Stefanь. Glasn. 10, 265. (XVI *vijek).* Sь dvojimi jego dětьmi: jedinь ubo Dušьmana naricajetь se a drugi Dušanь Stefanь. Glasn. 32, 258. (1631). *i u Daničićevu rječniku* (Dušьmana).

DŮŠMANICA, *f. ime mjestu.* U narodu se još priča da se Drenča zvala i ‚Dušmanica', božem za to što su je naskoro dušmani razvalili: ‚Počesmo i tek što je dovršismo a dušmani ne dadoše'. M. D. Milićević, srb. 719.

1. DUŠMANIĆ, *m. prezime po ocu Dušmanu (vidi* 1. Dušman) — XVI *vijeka.* Bartula Dušmanića. Mon. croat. 212. (1524). — *I u naše vrijeme, ali će biti drugoga postańa (vidi* 2. dušman). Pavle Bogdanović-Dušmanić. M. D. Milićević, srb. 1038.

2. DUŠMANIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu požarcvačkom.* K. Jovanović 141.

DŮŠMANIN, *m. vidi* dušman, *od čega se razlikuje samo nastavkom; plur.* dûšmani *(neobičan je plur.* dûšmanini: Žderi, Savo, naše dušmanine. Nar. pjes. vuk. 4, 208). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚inimicus' 406a), *u Stulićevu* (v. neprijatelj), *u Vukovu* (vide neprijatelj). — *Od primjera u kojima je samo plural može biti da bi koji spadao pod* dušman. Carev je dušmanin ki ne sliša cara. I. T. Mrnavić, osm. 130. Peraščani, caru dušmani. J. Kavańin 133b. Vaja ti na oči dušmaninu ići. A. Kanižlić, rož. 122. Od sile primogućijeh dušmana oslobođen. S. Rosa 7a. Da dušmanin ne oblada grada V. Došen 193b. Ne dado proći priko zemlje moje Juri Skenderbegu tvomu smrtnomu dušmaninu. And. Kačić, razg. 58. Ponizivši tvoje dušmane. kor. 167. Ja dušmana gledati ne mogu, da mi ode dušmani po svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 166. Da potražim dušmanina moga. 2, 268. Evo imaš grdna dušmanina. 2, 349. Da se ńemu dušmani ne svete. 2, 444. Ko je sebi dušmanin, kako će drugom biti prijatelj? Nar. posl. vuk. 142.

DUŠMÁNLUK, *m.* inimicitiae, *neprijateljstvo, tur.* dûšmenlik. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Da smo ga od dušmanluka ubili. V. Vrčević, niz. 53.

DŮŠMÂNSKÎ, *adj. koji pripada dušmaninu, dušmanima.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Već ne boj se nadskočenja dušmanskoga. P. Kuečević, pism. 132. Bog te zdravo i mirno nosio, od dušmanske ruke zaklonio! Nar. pjes. vuk. 3, 393. Teške muke od dušmanske ruke. 4, 154.

1. DŮŠNICA, *f. rupa na bačvi sa stražńe strane vraňa kroz koju odušuje zrak kad se u ńu lijeva.* — *na Braču.* A. Ostojić.

2. DUŠNICA, *f. ime ńivi u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1867. 376.

DUŠNICI, Dušnika, *m. pl.* ‚Dušnici', selo koje je bilo blizu Mramorana: zemlјama je crkve treskavačke bila meda ‚putь koji grede otь Dušnikь' (Glasn. 13, 370 *god.* 1356—1367). i polovinu ‚otь Dušnikь' imala je ta crkva (Glasn. 11, 133 *god.* 1336—1346) cf. dušьničьkyj. D. Daničić, rječ. 1, 320—321.

DUŠNIČKI, *adj. koji pripada selu Dušnicima.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dušьničьkyj). Do mede dušničke. Glasn. 13, 370. (1356—1367). Putь dušnički koji grede u Mramorane. 370.

1. DUŠNIK, *m. vidi* duševnik, *a)* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dušьnikь). Popašu . . da plati što rekuть dušnici. Zak. duš. šaf. pam. 35.

2. DŮŠNÎK, dušnika, *m.* spiraculum; oesophagus; arteria aspera. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* dûšnîče, dûšnîci. — *Postaje od osnove adj.* dušan *nastavkom* ikъ. *Riječ je stara, isporedi stslov.* dušьnikъ, respiratio, pulmo. uvula *i rus.* душникъ, spiraculum. *a)* spiraculum, *oduška* — *u Mikaljinu rječniku* (dušnik, kud s' odhiva ‚spiracolo' ‚spiramentum'), *u Belinu* (‚spiramen' 700b; ‚spiraculum' 716b), *u Stulićevu* (‚spiraculum'). — *u Dubrovniku rupa na gustijerni kroz koju istječe voda da se ne prepuni; i kod papinskoga lonca kao poklopčić* (‚valvula') *što se podiže kad vri.* P. Budmani. — *b)* fauces, *ždrlo.* — *u Mikaljinu rječniku* (dušnik od grla ‚fauces').

— *c)* gula, oesophagus, *cijev u grlu kroz koju prolazi hrana.* — *u Vukovu rječniku.* — *d) grkljan.* — *u Belinu rječniku* (‚aspera arteria' 352b) *i u Bjelostjenčevu, i u jednoga pisca našega vremena.* Tijelo reko bi da je mrtvo, da ne vidiš na dušniku uzo premićene košulje tresukat se. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 182. — *e) dva sela u Srbiji u okrugu niškom.* Gorńi *i* Dońi Dušnik. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 120.

DUŠNOZNANSTVO, *n. vidi* dušnoznaće.

DUŠNOZNAĆE, *n.* conscientia animi, *vidi* duša, d, *c).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* dušnoznanstvo *s istijem značenjem, a oboje jamačno sam je načinio.* Valjade nam duševnost ili dušnoznaće dobro ispitati da nije s kojim smrtnim grijehom omaćito. E. Pavić, jezgr. 58. Crv ńihovoga dušnoznaća neće umrijeti. 150. Koji sebe dobro procijeni, naći će u dušnoznanstvu svomu da ńegova duša od ove duhovne hrane češće potrebu imade. 60.

DUŠŃÁCI, dušńáká, *m. pl. grkljan, isporedi* dušńak *i* dušnik. — *U Vukovu rječniku.*

DUŠŃAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov 1872. 322.

DÙŠŃÁK, dušńáka, *m. vidi* dušnik, *c).* — *U naše vrijeme.* Zasio bi ti ručak u dušńaku. V. Vrčević, niz. 116.

DUŠŃI, *adj. vidi* 1. dušan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Podjebradci, dušńom lašću ki one puke naj prije vodi. J. Kavańin 261a.

DUŠÒBRIŽNÎK, *m. kojemu je briga za duše, duhovni pastir, župnik, duhovnik.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji može biti sam tu riječ načinio po ńem.* seelsorger. Koji sam dušobrižnik ili duhovni čovik. J. S. Reljković IX. *po tome i u naše vrijeme kod ńekijeh pisaca.* Kakav je koji svećenik dušobrižnik. M. Pavlinović, razl. spis. 335.

DUŠOCRVOTOČEŃE, *n. djelo kojijem se ko dušocrvotoči.* — *U Stulićevu rječniku* (‚conscientiae stimuli'). — *nepouzdano.*

DUŠOCRVOTOČITI SE, dušocrvotočim se, *impf. vidi* dušogristi se.

DUŠOČUVAC, dušočuvca, *m. ko čuva dušu.* — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam načinio prema* dušogubac. Novac — i dušočuvac i dušogubac. M. Pavlinović, rad. 115.

DUŠOGRISTI SE, dušogrizem se, *impf. gristi se u duši* — *U Stulićevu rječniku* (‚conscientiae stimulis affici, excruciari') *u kojem ima i* dušocrvotočiti se *s istijem značćnem.* — *oboje nepouzdano.*

DUŠOGRIZŃA, *f. stańe onoga koji se u duši grize.* — *U Stulićevu rječniku* (v. dušocrvotočeńe). — *nepouzdano.*

DUŠÒGUBAC, dušògupca, *m. onaj koji dušu gubi. vidi i* dušegubac. — *U narodnoj poslovici našega vremena a iz ńe u Vukovu rječniku.* Novac je dušogubac. Nar. posl. vuk. 225. Novac — i dušočuvac i dušogubac. M. Pavlinović, rad. 115.

DUŠOJEVIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Dušojevićь). Vlahu Dušojeviću. Spom. sr. 1, 114. (1412). — *na drugom mjestu u istom spomeniku pisano je* Dušejovićь.

DUŠOLICA, *f. na jednom mjestu* XVI *vijeka u komediji; kao da je dem.* duša; *svakako je neobična riječ, i po svoj prilici samo omdje za šalu načińena.* Ako te uhiću, dušolice. M. Držić 155.

DUŠÒMÔRAN, dušòmôrna, *adj. koji mori dušu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dušomorne misli. B. Zuzeri 168a.

DUŠUL, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dušulь i Marьtinь. Deč. hris. 52.

DUTAN, dutna, *adj. nadut.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DÙTI, dmêm *i* dûjêm, *impf.* flare, *duhati, puhati.* — *isporedi* dmjeti *i* dmuti se. — *Akc. vidi kod* 1. — *Istom su ovoga vijeka potvrđeni oblici sadašńega vremena od osnove* du (dujem, *impt.* duj *itd.), a sve do prošloga postaju od osnove* dm, *negda* dъm; *po tome se vidi da je korijen* dъm, *koji se pred konsonantima (u inf. i prošlijem vremenima) promijenio na* dą; u *dakle stoji mjesto ńegdašńega* ą. *i kod* duti *nije isti korijen što i kod* dmuti *kao što se doslije mislilo. tomc ne smeta bug.* vetъr duje, *rus.* дуть, дую, *češ.* dou, duji *itd. svi su ovi oblici jamačno kasnije postali kao i naše* dujem. *a nema dovolńa razloga pomisliti da bi* duti, dmem *i* duti, dujem *bila dva različita glagola.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dъti, dъmą, *rus.* дуть, дму, *češ.* (dmouti), dmu, *pol.* dąć, dmę. — *S korijenom* dъm *isporedi snskr.* dham, dhmâ, *eranski* dam, *puhati.* — *Između rječnika u Belinu* (duti, dmem ‚flo' *samo o vjetru* 682a. 758b), *u Stulićevu* (duti, dmem, 1. ‚flare, inflare, suffiare'; 2. v. naduti), *u Vukovu* (duti, dujem, vide duhati).

1. *oblici.*

a. *od osnove* dm. *a) praes.* dmêm, dmêš, dmê, dmémo, dméte, dmû. Uzido brzo, mnogo brže negoli kad vjetar dmo. Zborn. 122a. Odkle vitri ne dmu. G. Držić 386. Kada dme fortuna. M. Vetranić 1, 174. Da plah vjetar dme s planina. I. Gundulić 365. Kada zima dme naj gora. P. Kanavelić, iv. 26. Kad daždi, daždi; kad sniježi, sniježi; a kad vjetar dmo, tada je zlo brijeme. (D). Poslov. danič. 41. — *b) impf.* dmâh, dmâše *itd* Sjever od tud dmaše. M. Držić 26. Suhi sjever premda dmaše. J. Kavańin 311b. — *c) impt.* dmî, dmîmo, dmîte. Dmi k'o bura. (Z). Poslov. danič. 17. *(nije sasma pouzdan primjer; može biti da je* dmi 3 *sing. praes. od neobičnoga* dmjeti *koje vidi, ili da mj.* dmi *treba čitati* dimi). — *d) ger. praes.* dmûći. It' ne bude on inamo, valovito brodeć more, nego kud ga goni samo plahi vjetar dmući s gore. M. Bunić 51. Kô *(more)* vjetar tih dmući pozbija od zgoro. D. Zlatarić 88b. *i griješkom* dmeći. Vitar strašno dmeći. M. Marulić 53. Kad sjever krvavi sve dmeći povrijodi. M. Vetranić 2, 17.

b. *kod iste osnove* dъm *može biti a mješte ńegdašńega* ъ. *od takove osnove* dam *postaje praes.* 3 *sing. u dva pisca Bošńaka* XVII *i* XVIII *vijeka:* Od poludne od kuda dame vjetar suh i vruć. M. Divković, bcs. 248b. Od one strane od koje dame vitar. S. Margitić, fal. 149. *i ger. praet.* dam *(isporedi kod* kleti, početi, uzeti) *u jednoga pisca čakavca xv vijeka.* Vali se sravnaše, vitar ne veće dam. M. Marulić 91.

c. *od osnove* du (dą). *a) inf.* duti. Snigome studeni dut počnu sjeveri. D. Rańina 78b. *vidi i kod 2,* a, *b). i prošla vremena: impf.* dûjâh. *aor.* dûh, dû, dûsmo *itd. ger. praet.* dûvši. *part. praet. act.* dûo, dûla. *part. praet. pass.* dût *(vidi zadńi primjer kod 2,* a, *b)) i* dûven, duvêna *(u Stulićevu rječniku).* — *b) sadašńa vremena: praes.* dujem. Vijor dolom duje, gradom poljuluje. Nar. pjes. vuk. I, 206. Te kazuje koji vjetar duje. Nar. pjes. stojad. 2, 43. *impt.* dûj. *ger. praes.* dûjûći.

2. *značeńe.*

a. *aktivno. a) o vjetru (običnije). vidi sve primjere kod* 1. — *b) o čeladetu ili živinčetu (ustima ili kakvom spravom).* Nêcii piticii, nekakovь kamenь obrêtъše sijajušta, mnêhu jako ogьńь jestь i načeše duti neprêstano. Stefanit. star. 2, 280. Toj bi bil', jak u mijeh beza dna dut odzgor. N. Dimitrović 90. Umjet' dut' i kovat'. (D). Poslov. daničć. 147. Ne može se i dut' i kovat'. (Z). 73. Dut i kovat. (Z) 31. *(ne inf., kao što je mislio Daničić, koji je štampao:* dut' i kovat', *nego part. pract. pass., jer se i sad u Dubrovniku govori:* ‚On je dut i kovat' = *lukav).*

b. *sa* se, *refleksivno* duti se, *u prenesenom smislu, kao oholiti se, baniti se, ponositi se, jer oholo čeladе običajno poteže u se vazduh često i dugo, te se kao nadimle. uprav je impf.* naduti se. *isporedi i* naduhati se. — *u Vukovu rječniku:* duti se, dujem se ‚sich aufblasen' ‚intumescere superbia'.

DUTKO, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Dutьko. acc Dutьka. S. Novaković, pom. 62.

DŬTKOVIĆ, *m. prezime po otcu Dutku.* — *U naše vrijeme.*

DŬTLITI, dŭtlîm, *impf. vidi* dudliti. — *U Vukovu rječniku:* ‚recht wacker saugen' ‚sugo fortiter' (‚besonders von ferkeln').

DŬTĮÊŃE, *n djelo kojijem se dutli.* — *U Vukovu rječniku.*

DUTOVAC, Dutovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Dutovcu. Sr. nov. 1872. 528

DUV-, *vidi* duh-

1. DŬVAK, *m. vrlo tanko platno ili koprena kojom se pokriva nevjesta, tur.* duvak — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚velum nuptiale'). Kad su bili svati na pohodu, bratac seju tiho svjetovaše: ‚Oj čuješ li, moja mila sejo! ti ne skidaj bijel duvak s lica'. Nar. pjes. vuk 1, 582. Kada bože u odaju uđe, a devojka stoji pod duvakom, on za sobom zatvorio vrata, dižе curi puli duvak s lica. 2, 43. Dunu vijor vjetar iz planine, na devojci duvak uzgrnuo, sinu lice, k'o na gori sunce; od svatova nitko no vidoc. 3, 537. Duvak se u Biogradu sad zove prijevez, po naj više svilen, koji obično djever donosi i od kojega mlada poslije načini sebi haljinu, osobito ćurće. Vuk, rječ. 113ª. — *nalazi se pisano i* duhak, *kad pisac misli da je tako pravi izgovor.* Jest visoko duhak uzdignula. Pjev. crn. 193ª.

2. DUVAK, Duvka, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Duvku. Sr. nov. 1875. 779.

DŬVANSKÎ *i (boľe)* dŭvańskî, *adj. koji pripada Duvnu. isporedi* 2. dumanski. — *Od* xvii *vijeka.* U biskupatu duvanskomu. J. Filipović 3, m. Da parok livanski dođe u župu duvańsku. M. Dobrčić 569. Pa doziva duvanske knezove. Nar. pjes. juk. 600. Duvańsko polje. F. Jukić, zem|. 2, 53.

DŬVÂR, *m. zid, pretin, pers.* dŭvâr, *tur.* divar, duvar. — *isporedi* divar *i* 2. dvar. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (duvar od prutja il' tŕšti ‚paries craticeus') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (v. stena), *u Stulićevu* (‚paries'), *u Vukovu* (vide zid) Neprijatelj do duvarova Preslave bješe dotiran. I. Zanićić 126. Ili iz zida jal' duvara. I. Jablanci 178. I kada bi se potepla o kamen nogom, ali o duvar glavom udarila, rekli bi drugi: vidiš, da si slipa. Đ. Rapić 67. Svituje da urižu ovi redak svrhu svoji vrata i duvarova svoga dvora. A. Tomiković, gov. 123. Ja š ńom udrih o duvar od kule. Nar. pjes. vuk. 2, 13. Jednak zmija u duvar odmile. 2, 53. Car s' odmiče a Marko priміče, dok dočera cara do duvara. 2, 344. Svu mu kulu iz temeļa krenu, po duvara voda odnijela. 4, 418. Ako taj duvar zna, tako i ja znam. Nar. posl. vuk. 8. — *i nekakva dječija igra tako se zove:* Streje ili duvara. S. Tekelija, let. 119, 9. — *Dolazi i s oblikom* duar. Bivši oni grad od visoki duarova aliti zidova. S. Margitić, fal. 101. Grijeh od boga razstavļa kano duar 196. Ne bi li se sužań veselio, kad bi vidio, da mu se duari i stine tamnice ruše. A. Kanižlić, bogoļubn. 481. Po niki način isti duarovi govore, a kamo li neće mladići, kada se sastanu u društvu? D. Rapić 94. Od duara ne odbija vara. Pjev. crn. 102ᵇ. — *kod nekijeh pisaca (koji nijesu znali kad treba izgovoriti* h) *i* duhar: Ako duhar ili zid ne izgori. M. Radnić 362ª. Baltazaru kraļu ukaza se na duharu palaca kraļevskoga ruka nesrićnu smrt naviještujući. D. Rapić 114. Duhar plisniv, nesnažena kuća. J. S. Reļković 207. Duhar drhti a grad ni se trese. Nar. pjes. vuk (?). 5, 495.

DUVARČAC, duvarčca, *m. dem.* duvar. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* duvarčić *s istijem značenem. — oboje slabo pouzdano.*

DUVARČIĆ, *m. vidi* duvarčac.

1. DÚVATI, *vidi* duhati.

2. DUVATI, duvam, *impf.* rivati. *na Rijeci.* F. Pilepić.

DUVČIĆ, *u Daničićevu rječniku:* ‚Duvčićь', vlastelin hercega Stjepana knez ‚Ružirь Duvčić' (Mon. serb. 468 *god.* 1454). samo tu, jamačno je pogrješka mjesto ‚Divčićь' koje vidi.

DŮVKA, *f. vidi* 1. dupka. M. Đurović.

DŮVNA, *vidi* dumna. — *Od* xvii *vijeka i u Vukovu rječniku.* Koju veoma žališe sve duvne. S. Margitić, isp. 99. Ova imadijaše jednu tetku duvnu, to jest divicu u manastiru. F. Lastrić, ned. 155. Da prikazat mogu ljan moj još bili među duvnam bogu. A. Kanižlić, rož. 26. Manastir za duvne (‚duhvne'). utoč 75. Da se je od duvna (‚duhvnah') moglo toliko dičice roditi. kam. 87. Ode pohoditi jednu svoju rodicu duvnu. M. Zoričić, zrc. 176. Uzeo je za ženu Katarinu de Borè duvnu (‚duhvnu'). I. Velikanović, uput. 1, 293.

DŮVNANSKÎ, *adj. vidi* dumanski. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* U crkvi duvnanskoj blizu Bononije. A. Kanižlić, utoč. 188. Da ih ne siluju protiva voļi ili na udadbu ili u stańe duvnansko. I. Velikanović, uput. 3, 227.

DÚVNO, *n. vidi* 1. Dumno. — *Od* xvii *vijeka u između rječnika u Vukovu.* Pogubi ga Nažaković Mujo na srid Duvna poļa širokoga. And. Kučić, razg. 306ᵇ. Lijepo ti je Duvno poļe ravno! Nar. pjes. juk. 556. Duvno u stara vremena bilo je glasovito i zvalo se je Dalminium, danas predijeļe, a u stara vremena glavni grad cijele Dalmacije. F. Jukić, zemļop. 55.

1. DUVŃAK, *m.* nadimak mušku krupnu i debelu: ‚Pravi duvńak'. ‚Svalio se ka' duvńak'. M. Pavlinović. — *i kao prezime. u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1861. xiii.

2. DUVŃAK, *m. čovjek iz Duvna.* — *U naše vrijeme.* Sve po izbor Duvńake junake. Nar. pjes. juk. 557.

DUZEN, *m.* belilo i rumenilo, ono što je koketno, *tur.* düzen, *ares.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 77.

DUZI, *f. pl. selo blizu Graca (u Hercegovini u kotaru počiteljskom).*

DŪZÎNA, *f.* duodecim, duodeni, *dvanaest komada, dvanaestero, dvanaestak. vidi* teste. *tal.* dozziua. — *U Dubrovniku z glasi* dz *(vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 158—159): dûdzîna. — *Od* XVI *vijeka.* Čin' da ti da dudzinu (‚duzinu') provardura. M. Držić. 261. Odvali mi jednu duzinu udaraca D. Obradović, živ. 39. — staviti se u dudzinu *(po tal.* mettersi in dozzina) *kaže se u Dubrovniku, kad ko hoće da stoji gdje mu nije mjesta, ili da se miješa s boljima od sebe.* I on se stavlja u dudzinu (‚ducinu'). (D). Poslov. danič. 30.

DUZLI, *adj. kao da znači: napravljen, nakićen, krasan. ne miješa se po padežima. — Riječ je turska, vidi* duzen *i tur.* düzmek, *načiniti, urediti. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Donesi mi duzli odijelo, da s' opremim što no lepše mogu. Nar. pjes. vil. 1867. 426ª.

DŪZLUK, *m. selo i manastir u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj, tur.* tuzluk, *soline, ili* dûzlik, *ravnica?* Pregled. 106.

1. DŪŽ, *m. vidi* dužd. — *Od* XIII *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (dužь).

Повеленьемь славьноga дуža benetьčkoga. Mon. serb. 35. (1253). Dužь benetački. 326. (1423). Slavnoga duža benetačkoga. Mon. croat. 205. (1514). Da bude mnogo slug u duža takovih. D. Baraković, vil. 16. Duž veselo dosti poklisare prija. 41. Oblas duža prevedroga. P. Kanavelić, iv. 581. — *Ne samo o mletačkome nego i o drugom poglavaru (vidi* 2. duka). Cesar, pod kim biše devet dužev ki gospodovahu taj puk. Dukjanin 8. Duž od nimške zemje. 25. Svisti i kare duže, kraje i cesare. A. Vitaljić, ist. 316ª.

2. DŪŽ, *f. dužina. — Ake. se mijeña u loc. sing.* dûži. — *Postaje kao* duj *od komp.* duži. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Nek širina pram duži ne gine. J. S. Rejković 369. Pa kad vidi ženu đe je u svu duž potrbuške legla uz dunvar. Nar. prip. vrč. 13. Duž ûvâ. Vuk, rječ. 144ª. — *Naj češće s prijedlogom* uz *(koji vidi), te* uz duž *stoji adverbijalno kao: u dužinu, uz dužinu.* Kako se namisti uz duž ili u okrugao. A. Bačić 441. Put on bili, koji se po sridi uzduž pružen vidi. A. Kanižlić, rož. 14. Uzmi četiri neranže, snimi koru uzduž. Z. Orfelin, podr. 387. Car je rascijepi uzduž s vrha do dna. Nar. prip. vuk. 157. I uz duž i poprijeko. Vuk, rječ. 144ª. *i s genetivom poput prijedloga (vidi* 3. duž): Uz duž odaje ili niz duž. V. Vrčević, igr. 45. — *u jednom primjeru i samo duž bez* uz *stoji adverbijalno:* Ako soba dvadeset četiri duž i priko u se stopa miri. J. S. Rejković 199.

3. DUŽ, *praep.* secundum, *kad se što pruža ili miče uz što drugo u svu dužinu koliko je ovo dugo. ovo drugo stoji u gen. — Radi postanka vidi* 2. duž, *osobito pri kraju. — U naše vrijeme.* Da ne bi koji Crnogorac u dužđevu državu od turske sablje utekao, bili su *(Mlečići)* i svoju vojsku postavili duž sve Crne Gore. D. Milaković. grlica. 2, 58. I vi drugi duž Dunava. B. Radičević (Pančevo 1880) 77. *vidi* D. Daničić, sr. sintaksa. 164.

DŪŽAK, dûška, *m. vidi* 2. dug, 1, a. *b) cc), uprav dem.* dûg — *U naše vrijeme na Braču.* ‚Igrati u dužak, dati u dužak'. A. Ostojić.

DŪŽALICA, *f.* jedna štičica od onijeh kojima se zaklapaju ulišta, jer u Hercegovini nema trnaka, nego su čelo u stublinama. *u Hercegovini.* N Dučić.

DŪŽAN, dûžna, *adj.* debens; debitus. — -a- *(mješte ńegdašńega* ь) *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu; u stoji mj. ńegdašńega* ьı. — *Ake. se mijeña u složenijem oblicima:* dûžnî, dûžnôga *itd. — Postaje od osnove supst.* dug (dlъg) *nastavkom* ьnъ, *pred kojijem se g mijeña na ž. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dlъžьnъ, *rus.* должный, *češ.* dlužný, *pol.* dłużny. — *S nepromijenjenijem* ьı *ili* ı *dolazi do* XVI *vijeka, n. p.* dlьžnь. Mon. serb. 13 (1222—1228); dlьžna. 108. (1334); dlьžno. 125. (1347); dlьžьnь. 203. (1385); dlьžni. Spom. sr. 1, 48. (1403); dlžni. Mon. croat. 53. (1428); 119. (1482); dlžan. Naručn. 51ª. 90ᵇ. 92ª. Korizm. 50ª. 60ᵇ. 66ª. Š. Kožičić 11ᵇ. 56ᵇ. Anton Dalm.. ap. d2ᵇ. *mlađi oblik* dužan *javlja se ponzdano prvi put krajem* XIV *vijeka:* dužan. Mon. serb. 231. (1398), *pa od onda ispriva rjeđe a poslije češće zajedno sa starijim oblikom, n. p.* Mon. croat. 71. (1448). 87. (1460) *i u istijem knigama (često n. p. u Naručniku i u Korizmeńaku). oblik* duožan *(vidi kod* 2. dug) *pouzdano dolazi od* XV *do* XVII *vijeka:* Spom. sr. 2, 120. (1462). N. Rańina 152ᵇ. 167ᵇ. M. Divković, nauk. 185ª. 307ª. M. Radnić 44ᵇ. 45ª. 148ª; duožna. M. Divković, bes. 407ᵇ; dunožni. nauk. 93ª. 106ª (Mon. serb. 101. *god.* 1332 *nije pouzdano jer je u pöznijem prijepisu). posve su osamljeni oblici* dužan *(isporedi* dulg *kod* 1. dulg) Naručn. 91ª, *i* dležan *(sic).* Mon. croat. 255. (1553). — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* dužan biti ‚debere; *u Mikaljinu:* dužan, koji ima dati ‚debitor'; dužan biti, imati duga ‚habere aes alienum, aere alieno laborare, aere alieno obrui vel obstringi, debeo, devictus sum'; dužan služiti ‚mancipatus'; biti dužan i držan ‚debeo'; dužan i držan ‚obstrictus, devictus, obligatus, mancipatus, addictus'; dužno ‚debitus'; biti komu dužan i držan za koju stvar ‚acceptum quippiam referre alicui'; *u Belinu:* ‚aere alieno gravatus' 395ᵇ; ‚obstrictus' 517ᵇ; ‚debitus' 280ª; dužan sam ‚meum est' 245ᵇ; *u Rjelostjenčevu: (kajkavski)* dužen sem *i* dužan sam ‚debeo, teneor, aere alieno laboro, debitor sum, obligatus sum, devictus sum'; dužno ‚debite; debitum'; *u Jambrešićevu (kajkavski)* dužen ‚debitus'; dužen sem ‚debeo'; *u Voltigijinu:* ‚debitore, debitrice, reo' ‚schuldig'; dužno ‚dovutamente' ‚gehörig, geziemend'; *u Stulićevu:* ‚debitus, devinctus, addictus'; *u Vukovu* ‚schuldig' ‚qui debet'; *u Daničićevu* dlьžьnь ‚debens'. — *Komp.:* dužnîjî, *vidi* dužnija. A. Gučetić, roz. jez. 92; dužnîji. I. Ančić, ogl. XXXII; svit. 30; J. Banovac, pred. 30 *itd.*

1. *s aktivnijem značćnem, koji je u dugu, koji treba da što vrati, dade, učini. ako je izrečeno ime onoga, kojemu treba vratiti, dati, učiniti, stoji u dat.*

a. *koji ima što tuđe kod sebe i treba da vrati. a) ako je izrečen dug, ovaj može biti: aa) u acc.* Osta imь carstvo mi dlžno 7 tisuć 7 sъть per*(pers).* Glasn. 27. 286. (1351). Da bi imь platilo kraljestvo mi što imь osta dužanь bratu kraljestva mi. Mon. serb. 231. (1398). Vas dlg ki mi je dužan. Mon. croat. 87. (1460). Što je duožanь dužnikomь. Spom. sr. 2, 120. (1462). Popu bil sam dužan jedan đukat za žito. Mon. croat. 326. (1555). Vratite svakomu što ste dužni. A. Bačić 117. Koji mu dužan bijaše samo 100 groša. F. Lastrić, od' 283. Da sam ja dužan Petru sto đukata. M. Dobretić 429. Daj mi što si dužan. Vuk, mat. 18, 28. — *u prenesenom smislu ili metaforički, kao zahvalan, haran.* Nije, mni mi se, iznaći ni jednoga Hristjanina, koji ne zna,

da, što smo izkupjeni iz vječnoga sužanstva, dužni smo sve to ǰubavi Hrista Jezusa neizmijernoj. I. M. Mattei 49. Kom smo više blagodarnosti dužni? D. Obradović, živ. 45. — *bb) u instr.* Ako je komu čimь dlžnь arhijepiskupovь člověkь, da ga poziva s kraǰevomь pečatiju kь kraǰu. Mon. serb. 13. (1222—1228). Ako li ćeš tvoja sužňa da se tobom propečali, i osveti tve pečali, čim joj hoćeš biti dužna? M. Pelegrinović 179. — *u prenesenom smislu ili metaforički.* Ako ć' učinit dužna me očima, oči t' ću dat. H. Lucić 204. Starijem ovijem dužna ću se zvat životom. P. Kanavelić, iv. 413 Dužan je i kosom na glavi. Nar. posl. vuk. 71. — *cc) što je dug ili kolik je dug može se izreći adverbom ili cijelom rečenicom.* Dajem novce čoviku siromahu ili dužnu drugima jurve do vrata. I. Velikanović, uput. 1, 455. Jer sam ovde Turkom mlogo dužan. Nar. pjes. vuk. 2, 345. — *u prenesenom smislu ili metaforički.* Maše gospodinu bogu duožan ostaje. M. Divković, nauk. 185a. Ako si primio mnogo jesi mnogo duožan. M. Radnić 44b. O krstjanska srdca, koliko ste držana i dužna za ovu ǰubav? A. Kanižlić, uzr. 23. Radňi je ǰudstvo dužno, što se pomaklo napretkom. M. Pavlinović, rad 19. — *b) ne izriče se što je dug ili kolik je.* Da rab ili inim dlžan v kler ne primet se. Š. Kožičić 11b. Gdje s ovake zle nesreće ostali smo goli i dužni. P. Kanavelić, iv. 50. Ako nijesi dužan, budi jamac. (D). Poslov. danič. 3. Bogat je ko nije dužan, a mlad ko je zdrav. (D). 7. Da nijesam kaurinu dužan. Nar. pjes. vuk. 3, 134. Dužan kese ne veže. Nar. posl. vuk. 71. Ko je dužan taj je tužan. 141. Ko uzajmje, taj je i dužan. 158. — *u prenesenom smislu ili metaforički.* Koliko bih držanija i dužnija tebi ostala. A. Gučetić, roz. jez. 92. Na kratko mu falu dade, al' ni dužan ne ostade. V. Došen 204b. Bog nikom dužan ne ostaje. Nar. posl. vuk. 18. A svaki je dužan svojoj majci. Osvetn. 2, 68.

b. *koji (po moralnijem zakonima) treba da što učini, dade (ako i nije tuđe primio). vidi* 2. dug, 1, b; *isporedi* držan. biti dužnu, debere. *a) dug (svagda ńešto umno) stoji u acc.* Rotismo je pod veru, ku su bogu dužni. Mon. croat. 132. (1487). Ne znaš komu si tvoje dievstvo dužna B. Gradić, djev. 89. Što su dužni sinovi roditeǰem? A. Bačić 92. Što su dužni kumovi pram ditetu? F. Matić 84. J̌ubav koju je dužan k bogu i k iskrńemu. Ant. Kadčić 105. — *b) dug je u instr.* Komu ste dlžni posluhom. Korizm. 34a. Da te jednokrat daj još budem pohodit s dostojnim poklonom i s harnostju onom, kom se dužan čuju. P. Hektorović 68. Bogu dužan si dobrom dušom. M. Radnić 20a. — *c) dug je u gen.* Prikazati pokorniku, kakvo je dužau pokore. M. Dobretić 79. — *uz genetiv ima (griješkom) prijedlog* od. Komoraši su dužni od onoga. Mon. croat. 262. (1567). Ili ne mareći, ili zaboravǰena od šta je dužna. A. d. Bella, razg. 64a. Od tkoga su poštovanja dužni sinovi svojim roditeǰma? Blago turl. 2, 111b. — *d) dug je u dat. s prijedlogom* k. Da je grišnik dužan k ovomu dvojemu Naručn. 91a. — *e) dug je u acc. s prijedlogom* na. Grišnik ostaje dlžan na dvoje: to je na spovidanje griba i na niku zadovoǰšćinu. Naručn. 90b. Vsaki človik je dužan na posluh. Korizm. 35b. Na koja porabǰenja nisu dužni ni držani. Š. Budinić, ispr. 78. — *f) dug je u acc. s prijedlogom* u. Redovnik u nijednu tvar ni dlžan suprot zapovidi božjej. Naručn. 92a. — *g) dug je u acc. s prijedlogom* pod. Premda mladići nisu dužni pod post crkveni. Ant. Kadčić 369. Jer je ovi trud podložan cini, i misnik poda ń nije dužan. M. Dragićević 139. — *h)* biti dužnu, debere, *isporedi* imati. *aa) s inf. vrlo često.* Da damo vsakomu odь rečenihь junakovь na m(će)cь 5 perьperь dinara dubrovьčěhь a oni da su dlžni vojevatь za Dubrovnikь. Spom. sr. 1. 48 (1403). Vsaki redovnik budi dužan činiti tu službu. Mon. croat. 71. (1448). Dužan je pripovidati svetu veru. Naručn. 4b. Ča su dlžni dati ubozim. Transit. 76. Jesmo li pod grih smrtni dlžni postiti? Korizm. 2b. Van s kraǰevstva pojti ne biše dlžan. Š. Kožičić 56b. Dležni su težaka slati. Mon. croat. 255. (1553). Bogu pokoran biti dužan jesam. Kateh. 1561. B3a. Duožni smo pozdravǰati prijateǰe M. Divković, nauk. 106a. Jeli bog držan ili dužan duši milost darovati? F. Glavinić, svitl. 35. Svak je dužniji učinit poslu(*h)* nego drugo posvetilišće. I. Ančić, svit. 30. Jesi duožan živiti većma sveće. M. Radnić 45a. Budući da smo dužni po zapovijedi božjoj ǰubiti iskrńega. A. Bačić 46. Stvar ako bi u tebe pomańkala, dužan si vratiti. J. Banovac, uboj. 37. Koji je za veće uzroka dužniji poslušati. pred. 30. Mi sve milosti primamo od boga zarad ńegove dobrote budući da nam ji nije dužan dat. J. Filipović 1, 161a. Ima jedna vrimena u koja smo dužniji boga molit nego u druga. 1, 317b. Dužan je svaki krstjanin misu slišati u svaku svetkovinu. F. Lastrić, ned. 124. Dužan je namiriti sve štete. I. A. Nenadić, nauk. 125. Nitko nije dužan zapovid koju nije primio obsluživati. A. Kanižlić, kam. 116. Mogla je i dužna je bila primiti sakramenat. utoč. 591. Kad smo naj dužniji boga molit? F. Matić 100. Nih smo posli boga naj dužniji štovati. Ant. Kadčić 513. A svak je dužan na to nastojati. I. M. Mattei 46. Tilo tvoje moriti jesi dužan. I. J. P. Lučić, razg. 27. Da smo dužni svetoj božjoj crkvi na godinu davat' od danaske. Nar. pjes. vuk. 3, 60. Nesam dužna dadija mu biti. Nar. pjes. herc. vuk. 181. Učinismo što smo bili dužni činiti. Vuk, luk. 17, 10. Dužni smo jedan drugomu u pomoć priskakati. S. J̌ubiša, prip. 105. Ko je junak, dužan je mrijeti. Osvetn. 3, 14. — *u ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka uz inf. stoji grijčškom prijedlog* za. Dužan ti sam za rijeti. S. Rosa VII. Vrhu pomńe koju je dužna za odhraniti. Ant Kadčić 244. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Koliko se ǰudi najdu odь zemǰe kraǰevstva mi, da jests za vse za to dlžna općina i gradь da ihь podade člověku kraǰevstva mi. Mon. serb. 108. (1334). Velim da smo dužni mi da se ovako dobro u duši pripravimo. B. Leaković, gov. 18. — *i)* činiti koga dužna, obligare, *zaduživati, vezati (u prenesenom smislu).* Kada se čovjek skruši i gospodiu ga bog odriješi od grijěhа, učini ga duožna, da vazda pogrđuje grijeh. M. Divković, bes. 407b. Ovaka pak plemenitost veliki tovar dužnosti obsluženа meće na ńega; naj prije ga dužna čini, da život razlogu prikladan provodi, da se živinama priličan ne učini. Đ. Rapić 39.

c. reus, sons, noxius, *koji je čemu kriv pa treba da nadoknadi za štetu ili da bude pedepsan, vidi* 2. dug, 1, d. *a) uopće, kao kriv.* Kako grijeh učinimo, tudije smo duožni i dostojni osuđenja. M. Divković, nauk. 93a. *(Isus)* hoti narav čovječansku, da izide čovjek dužan. J. Kavańin 534a. — *često uz* dužan *stoji i* kriv. Ja kriv ni dužan ništor se ne čujah. M. Vetranić 2, 115. I človika tako hudobna, kriva i dlžna učinil. Anton Dalmatin, ap. d2b. Ma pjesni pritužna, ako kad budeš doć' k onojzi, ka sužna drži me u uzi ni kriva, ni dužna. D. Rańina

138a. Tvojoj smrti ja bih bila dužna i kriva. G. Palmotić 2, 241. Oliva pritužna vržena u more ni kriva ni dužna. Oliva. 22. Hiti u pakal dužne i krive. A. Vitaljić, ist. 172b. Ni kriv ni dužan sve krivice naše na sebe jest hotio primiti B. Leaković, nauk. 43. Ni kriv, ni dužan. (Kad se kome što zlo na pravdi dogodi). Nar. posl. vuk. 221. — *b) ono što je naknada može biti u acc. kao kod* a, *a) aa).* Dali *(da je?)* jedan zlobnik učinio da usabne ona živa voda koja izvire u jednom raskošnomu perivoju i po istomu teče, tko bi toliko lud bio da bi reko da oni zlotvorac dužan je samu vodu? bio bi oni opak dužan tolike stabre, dužan i onu milu sjenu. A. d. Bella, razg. 74b. Vidi đe za ním trče počernici, kojijema je on bio krv dužan. Nar. prip. vrč. 172. — *c) naknada ili pedepsa stoji u instr. vrlo često.* Dužan je desnom rukom. Stat. poļ. ark. 5, 255. U grozdih je dužna kokoš glavom. 262. Dužan je glavom i blagom. 282. Dužanь je obišenjem. 282. Ali ti taj sužan ki čezue i preda, životom ki je dužan ter prijeku smrt gleda. M. Vetranić 1, 70. Životom i glavom dužan je. 2, 134. A ni krivine u meni, a nisam glavom dužan. H. Lucić 214. Ovi je sluga glavom duožan. M. Divković, nauk. 307a. Glavom dužnijem zakon brani u kraļevsko gledat lice. P. Kanavelić, iv. 452. Vidiš kolikijem si zlom duožan. M. Radnić 148a. Učiniti ga dužna glavom prid Pilatom. S. Rosa 134a. Al' ne mogu dati kabanice, da sam glavom u kaure dužan. And. Kačić, razg. 292b. — *d) naknada ili pedepsa stoji u gen.* Da je dlžan muke večne. Naručn. 90b. *i (griješkom) s prijedlogom* od. Pustit krivca, dužan ki je od glave i dostoji smrtnu muku. G. Palmotić 3, 165a. — *e) pedepsa je u podložnoj rečenici u kojoj je* da. Dužan je da mu se jezik uriže. Stat. poļ. ark. 5, 257. — *f) krivica može biti u acc. s prijedlogom* za. I zlobu svu moju očito poznaju, vaj meni, za koju dužan se ja daju. M. Vetranić 1, 434. Za grijeh se moj kaju, za što sam ja dužan 1, 441. — *g) kad je izrečeno prema kome je ko kriv, ime onoga stoji u dat.* Osveta tolika ni slična krivici, odveć jest velika, dužan si pravici. I. T. Mrnavić, osm. 80. Odmah posta pravdi božjoj dužan. J. S. Reļković 3

d. *koji treba da što učini, jer mu je sila i ne može se od onoga sačuvati. vidi* 2. dug, 1, c. *u jednom primjeru.* Ako umriješe braća vaša, dužni su umrijet jednom bili, smrt je očita svrha naša, na to smo se svi rodili. J. Palmotić 197.

e. *po značenju kod* c, *g) može značiti i (u prenesenom smislu) podložan. u dva primjera.* Tuzi ako ste dužni i ku bol čutite. I. T. Mrnavić, ist 182. Ona nije bila dužna zakonu od očišteńa. F. Lastrić, svet. 11a.

2. *s pasivnijem značenjem*

a. *adj. koji je dūg, koji treba dati, učiniti, pa po tome koji je prav, zakonit, koji se pristoji, pristojan.* Da crikve ne budu lišene dužne službe. Naručn. 26b. Prosi dala da bi mu se dlžna muka za nestavitstvo svoje. Š. Kožičić 9a. Jeda nije postil poste dužne. Š. Budinić, ispr. 57. Čin suproti ovoj *(šestoj)* zapovijedi ima se rijeti z dužnijem poštenjem. S. Matijević 64. Proščenje je odpuščenje pokaranja dužnoga za grije. I. Ančić, vrat. 137. Dužnom službom da bi ńega štovali. A. Vitaljić, ist. 243. Za vrime ono, koje mu dužni posao ne zabrańuje. P. Knežević, muk. 4. Često primati sakramente ali brez dužne pripravе. osm. 243. Svrhu kruha i vina reku riči od posvećenja s dužnom odlukom. F. Lastrić, test. 103b. Tko će indi krivcu puku svalit s vrata dužnu muku? V. Došen 246b. Jerbo bi to bilo suprot pošteńa dužnoga kraļu. M. A. Reļković, sabr. 23 Zadovoļnost jest zaplaćene cjelovito stvari dužne. J. Matović 265. Što se protivi dužnoj časti prama bogu. I. J. P. Lučić, razg. 55. Dužnom poslu svakomu priskači. J. S. Reļković 252. Trgovčić plati dužni*(h)* 100 groša. Nar. prip. magaz. 1868. 57. Muž da čini ženi dužnu ļubav. Vuk, pavl. 1kor. 7, 3.

b. *adv.* dūžno, *po dugu, pa po tome pravo, zakonito, pristojno. komp.* dūžnije. Sego radi dlžno jestь sь usrьdijemь čisty i hvaliti svetyje jego domovi. Mon. serb. 125. (1347). Slobodno je dakle pače i dužno da . . F. Lastrić, svet. 135b. Jeli dakle nami dužno da ga ļubimo? I. A. Nenadić, nauk. 86. Ko se za dugo brijeme nije ispovjedio, dužno bi bilo ispovidjeti se naj mańe jedan dan prije. 186. Nek muž vlada svojom ženom sebi dužno podloženom. V. Došen 107b. Od kega otajstva malo poslije dužno će biti besjediti. J. Matović 191. Ne bi li dakle podobno, dostojno i dužno bilo? B. Leaković, gov. 244.

DŪŽANI, *m. pl. seoce u Hercegovini u kotaru koničkom.* Statist. bosn. 117.

DŪŽBEN, *adj. koji pripada dugu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ad debitum spectans' *s primjerom:* Platio sam toliko u dužbeno ime ‚solvi ratioue debiti'.

DŪŽBINA, *f.* credita nomina, *što ko treba da primi od svojijeh dužnika.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DŪŽD, *m.* dux Venetiarum, *poglavica mletačke republike, tal.* doge. *isporedi* dužd, duž, dužda. *Prema se žd shvatalo kao meko slovo (vidi* duždev, duždević, duždevica), *nalazi se u primjerima samo voc.* dūžde: O dužde. F. Lastrić, svet. 146a. Idi, dužde, izgubio glavu! Nar. pjes. vuk. 2, 335. *i instr.* dužd̄om: S vedrim dužd̄om. J. Kavańin 218a. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu:* ‚doge (di Venezia e Genova)' ‚dux' 274b; *u Vukovu:* ‚der doge' ‚dux Venetiarum' *s dodatkom da je slajaća riječ; u Daničićevu:* dužd̄a ‚dux' samo mletački. U Beueceh̄u u dužda. Mon. serb. 148. (1349). I bnetačkom' dužd̄u staru. J. Kavańin 184a. Kruto bije maltežke galije i vedroga dužda mletačkoga. And. Kačić, razg. 176b. Naš privedri dužd oliti vam princip. A. d. Costa 1, 68. Tanka ga kńiga dopade da ide dužd̄u na vojsku. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Jednu posla dužd̄u mletačkome. 1, 624. Al' eto ti dužda od Mletaka. 2, 333. — *I o drugijem poglavarima (vidi* 2. duka, berceg). Gdi je Spljetski dužd Hrvoje? J. Kavańin 229a. Bio je u niko vrime u Turinu niki dužd, blaženi Amadeo. F. Lastrić, ned. 374. Lesander privridni i jaki dužd. svet. 146a. Uze mladu seb' za drugа svoga kćercu glavnog dužda Maḍarskoga. Nadod. 142. Cesari, kraļi, dužd̄i, poglavice. I. J. P. Lučić, nar. 133. — *Voc.* dūže *stoji mješte nominativa ne samo u pjesmama:* Dūže ode na tananu kulu. Nar. pjes. vuk. 2, 334. Po imenu dūže latinine. Nar. pjes. petr. 2, 522, *nego i u prostom govoru (u Boci kotorskoj):* Uz to ondašńi dūže obdari risanskog kapetana. Pravdonoša. 1852. 5. Dūže klonuo godinam i srcem. S. Ļubiša, prip. 12.

1. DUŽDA, *m. vidi* dužd. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U onoga dužde mletačkoga. Nar. pjes. petr. 1, 158.

2. DŪŽDA, *m. tursko ime muško.* Po naj više Asanaga Dūžda. Nar. pjes. juk. 520.

DŪŽDARSKI, *adj. koji pripada duždima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I dužd̄arski uzljezli su stol čestiti. J. Kavańin 143b. Osvim templa dužd̄arskoga. 219a.

DŮŽDEV, *adj.* ducis veneti, *koji pripada duždu.* — *Od* XVIII *vijeka, a između njećnika u Vukovu.* Crkva ... zove so duždeva u koju prihodi uzvišeni dužd. A. d. Costa 1, 175. I prate ga dva duždeva sina. Nar. prip. vuk. 2, 525. Da poznaju zeta duždevoga. 2, 548. — more duždevo = *adrijatsko more.* Zavešću se niz more duždevo. And. Kačić, razg. 166ª. Preko mora duždevoga. Nar. pjes. vuk. 1, 95.

DŮŽDEVAC, dŭždêvca, *m. duždev stijeg.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Obran vitez nosi u rati stijeg duždevac veomati. J. Kavanjin 134ª.

DŮŽDEVICA, *f. duždeva žena.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi naj zadnji primjer) a između rječnika u Vukovu u kom ima i primjer iz narodne pjesme:* Te mu ubi duždevicu mladu. — Dužd mi posla kaftan od sunašca, duždevica krunu od bisera. Nar pjes. petr. 1, 160. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka sa značenjem: kneginja uopće.* Mat' kralja Andrije bi kladena da dođje banom, vrh njih duždevica. J. Kavanjin 247ª.

DŮŽDEVIĆ, *m. duždev sin.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Duždević me zove u svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 13.

DŮŽDEVNÂK, *m.* salamandra maculata Laur., *neka zvjerka slična gušteru (ali pripada žabama) s crnijem i žutijem pjegama.* — *isporedi* burnjak, burnik. — *Jamačno postaje od* dažd, *te bi naj stariji oblik bio* daždevnjak, *ali se na postanje često zaboravilo, te dolazi s različitijem oblicima.* Daždevnjak (burnjak, salamandra maculata Laur.) K. Crnogorac, zool. 114. — Daždeñak, salamandra maculosa. Đ Kolombatović, pesc. 28. — Daždenak, daždnak, okrupna šarovita guja, poput gušter, što uz jesen polize posli kiše. M. Pavlinović. — Duždevnjak, *u Vukovu rječniku:* ‚salamandra', cf. burnjak. Kad je (ili kad hoće da udari) kiša, onda duždevnjak bježi od vode uz brdo; a kad je suša, onda ide niz brdo k vodi. — Druždevñak. I po svoj glavi bijahu druždevñaci i gušteri. S. Margitić, isp. 79. — Druždeñak. Što su druždeñaci i gušteri. S. Margitić, isp. 79.

DŮŽDICA, *f. vidi* duždevica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* On imado baš lipu kćerćicu, ńu učini nimačku duždicu. Nadod. 144.

DŮŽD, *vidi* dužd. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Cesari, kralji, bani, duždi. I. Ančić, svit. 58. Vojvoda al' ti dužd od puka. vrat. 157.

DUŽENIK, *vidi* dužnik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Može li biti, o duženici, da vi koji ste krstjani ne čujete isti glas? Đ. Bašić 166ᵇ.

DŮŽÊŃE, *n. djelo kojijem se duži i kojijem se ko duži, vidi* 2. dužiti. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚die behauptung das jemand einem etwas schulde' ‚assertio debiti'. 2. ‚das verschulden' ‚obaeratio' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*

DUŽEV, *adj. koji pripada dužu, vidi* duždev. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Podložni se zvati duževi svitlosti. Đ. Baraković, vil. 41.

DUŽEVINA, *f. a)* stvar udužena. M. Pavlinović. — *b)* vrijeme, kad se ljudi duže: ‚Sad je duževina'. M. Pavlinović.

DŮŽI, Dúžî, *f. pl. ime mjestima. a) manastir i selo u Hercegovini u kotaru trebińskom.* Vuk, rječ. 114ª. T. Kovačević, op. 90. Statist. bosn. 124. — *b) selo u Drobńacima.* V. Lješević. I on dođe u pleme Drobńake a na Duži kuli Malovića. Nar. pjes. vuk. 4, 472. Silan Đoko s kamenijeh Duži. 4, 484. — *c) selo blizu Imotice (u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom).* — XIV *vijeka sa starijim oblikom* Dlъži, *i u Daničićevu rječniku.* Otъ Kurila prěko Imotice do sela koje se imenuje Dlъži. Mon. serb. 242. (1399).

1. DŮŽICA, *f. kaže se o ńekijem vrstama voća što je duguljasto. a) vrsta smokve.* — *u Vukovu rjećniku (gdje je krivo bilježen akc.:* dužica): smokva duguljasta *s dodatkom da se govori u Kotoru, a otale u Šulekovu imeniku* 80. — *b) vrsta maslinc. u Dubrovniku.* P. Budmani. — *c) vrsta šljive. u Dubrovniku.* P Budmani.

2. DŮŽICA, *f. dem.* dúga, *u jednoga pisca našega vremena ono ńešto oblo i šarovito u oku oko zjenice,* iris. J. Pančić, rib. 160. zool. 77.

3. DŮŽICA, *f. dem.* dúga. — *U Vukovu rječniku.*

4. DŮŽICA, *f. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u kotaru bilećkom.* Statist. bosn. 108. — *b) selo u Popovu (u Hercegovini u kotaru ljubińskom).* Schem. rag. 1876. 59. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupanji sisačkoj.* Pregled. 39.

DUŽICE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini blizu Ledinca.* Schem. herc. 1873. 221. — *b) sa starijim oblikom* Dlžice *u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Ńiva leži v Dlžicah k *(v?)* Bukovju rogi *(sic).* Mon. croat. 86. (1459).

DUŽIČAK, dužička, *adj. vidi* dugačak. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ar je meni dužićak dan. Jačke. 7. Evo ti je žužńica sedam lakat dužička a četiri široka. 44.

DUŽIČIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi* XIV *vijeka sa starijim oblikom* Dlžičićь *i u Daničićevu rječniku.* Živka Dlžičića. Spom. sr. 2, 25. (1369-1376). *na drugijem mjestima u istom spomeniku pisano je* Dlžьčićи.

DUŽIJA, *f. u jednom primjeru našega vremena kao da znači dug.* Po put dužije rakiju da otbije i Marku još po otbijenju 60 groša, 260 oka rakije da da. Glasn. II, 1. 219. (1811).

DUŽIJATI, dužijam, *impf. oduljivati, odgađati.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

DUŽÍNA, *f. vidi* duljina. — *I akc. se mijeńa kao kod* duljina. — *Postaje nastavkom* ina *ili od* dug (dlъgъ) *ili od komp.* duži. — *Od* XV *vijeka (u jednom primjeru* XVI *sa starijim oblikom* dlžina: Ča jest širina i dlžina. Anton Dalm., ap. 80), *a u svijem je rječnicima, osim Belina i Daničićeva. a) o mjestu, vidi* 1. dug, I, 1, a. Tomu našemu danju budi širina i dužina. Mon. croat. 169. (1498). Priko one rike biše most dužinom stupalj tisuća. Tondal. star. 4, 112. Kralјestvo ńegovo dugo dužinom. Đ. Baraković, vil. 303. Nad strmom planinom, ka hrvatsko more nadstupa dužinom velebićske gore. I. T. Mrnavić, mand. 38. Dušo bogoljubna, gledaj da mu bi uzeta omira dužine ruku. M. Lekušić 95. Vidiš, veli, ti ovo dužine, to se danas ne može orati. M. A. Reljković, sat. G7ª. U prijeko dvanaest aršina, u dužinu dvadest i četiri. Nar. pjes. vuk. 2, 384. — *metaforički.* Tko bi mogao izmiriti dužinu i dubljinu milosrđa tvoga? A. Kanižlić, utoč. 181. — *b) o vremenu, vidi* 1. dug, I, 1, b *i* 2, b. O dužini života. B. Kašić, nasl. 41. I da ńega lijepo slavi svom dužinom vječnih dana. A. Vitalić, ost. 227. Dužina vrimena slobodu niku i običaj porađa u svakom dilu. F. Lastrić, ned. 197. — *c) vidi* 1. dug, I, 2, b, *b) bb) i cc).* Imali bi šta čutiti za više dana, ali ostavljam za ne dosaditi vam dužinom. F. Lastrić, ned. 373. Koja prije žudi način nego dužinu razgovora. J. Matović 387. Po dužini nalik na junačke pjesme. Vuk, nar. pjes. I, 128. — *d) vidi* 1. dug,

I, 2, c. Dužina od puta. B. Kašić, rit. 354. — *e)* longitudo geographica, *dalina meridijana koga mjesta od nekoga osobito naznačenoga meridijana.* Da je iznašao sahranicu od igle sjevernice koja je ukazivala toliko dobro dužine koliko širine. A. Tomikovič, živ. 282.

DUŽINOST, *f. vidi* duljina. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zakliňem vas širokoštju, dužinoštju, visokoštju i dubokoštju božjom. J. Banovac, blagos. 102—103. — *nepouzdano.*

DŮŽITEĻ, *m.* creditor, *čovjek koji drugoga duži, kojemu je drugi dužan, rukodavalac.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DUŽITEĻICA, *f.* creditrix, *žensko čeljade koje koga duži, kojemu je ko dužan, isporedi* dužiteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. DŮŽITI, dûžîm, *impf. vidi* duljiti. — *Akc. vidi kod* 2. dužiti. — *Postaje nastavkom* i *od* 1 dug (dlъgъ) *ili od komp.* duži. — *Dolazi na dva mjesta:* XIII *vijeka (sa starijim oblikom* dlьžiti) *u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i u naše vrijeme (sa* se, *pasivno); a između rječnika u Daničićevu* (dlьžiti ‚extendere'). Dlьžimь povêstь. Domeutijan[b] 105. Boj ogňeni tri sahata gorje i još više dužiti se čaše. Pjev. crn. 89[a].

2. DŮŽITI, dûžîm, *impf.* debito arguere; credere. — *Akc. kaki je u praes taki je u impf.* dûžâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dûžî, *u part. praet. pass.* dûžen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* 2. dug (dlъgъ) *nastavkom* i. — *Premda ima i u češkom jeziku* dlužiti *i u poljskom* dłużyć *(u objema s drugijem od ona dva značeňa), u našem se jeziku istom javla od* XIV *vijeka (sa starijim oblikom* dlьžiti); *između rječnika u Voltigijinu* (dužiti se ‚indebitarsi' ‚sich verschulden'), *u Stulićevu* (duziti koga ‚in debitorum numerum aliquem adscribere, referre'; dužiti se ‚aes alienum contrahere'), *u Vukovu* (dužiti koga ‚behaupten dass einer schulde' ‚dico mihi deberi'; dužiti se ‚sich verschulden' ‚obaeror', cf. zadužívati se, *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (dlьžiti ‚debito arguere').

1. debito arguero, debitum flagitare, *tvrditi da je ko (objekat) dužan, tražiti od ňega dug. ako je i dug izrečen stoji u drugom acc.* Da ihь ne mogu odь selu naprědь pitati ni dlьžiti ja kraļь Dabiša. Spom. sr. 2, 34. (1392). Ako li što mene još dužiš, piši mi i na znanje daj mi; ja sam dobar moj dug platiti. Starine. 11, 100. *(oko* 1655). Ove tri sume koje nas duže purgeri. Glasn. II, 3, 141. (1709). Duži me stotinu groša. Vuk, rječ. 144[a]. — *u ovijem primjerima shvata se* dužan *sa značeňem kod* 1, c, *po tome* dužiti koga *znači: tvrditi da je krîv, kriviti, tužiti, potvorati:* Tko trud zadaje ne imavši razloga sam dužan ostaje gdje duži svakoga. M. Vetranić 1, 110. Er Satan govori prid bogom čudnu stvar i Jezusa tvori da je krivac i gusar . . . tijem djaval, rad koga puk tuži, i kriv je i dužan, Jesusa da duži! 2, 234. *s ovijem značeňem u jednom primjeru sa* se, *refleksivno.* Dobar človek naj prvo sam sebe potvara i duži se, po tom iskrňega svoga ispitati ima. Postila. o2[a].

2. credere, daro mutuum, obligare, *činiti da ko (objekat) bude dužan (subjektu).*

a. *aktivno. a) dajući kome što u zajam činiti da bude dužan.* Koji nastoji na dila od milosrdja dajući i dužeći. A. Vitaļić, ist. 400. *i u prenesenom smislu.* Dužimo boga kad jim praštamo. B. Kašić, nač. 40. Sad vi kažte, komu silna tok ta raja služi, tko l' haračom kraļevinu duži. Osvetn. I, 69. — *b) nalagati kome (objektu) dužnost, držanstvo, vidi* dužan, 1, b. Ona ista oblas vože i duži Hristijane dati posluh. Š. Budinić, sum. 51[b]. U što ne duži svitovňe čeļadi. I Ančić, ogl. 153. Iz koji riči slidi, da nas regula duži postit. P. Filipović 39. Ne ima zakona ni zapovidi osobite, koja duži čovika pod smrtni grih, da se ima krizmati. M. Dobretić 55. Da od take ispovidi pečat ne duži. 69. Duži vas zapovid božja pokarati psovaoce. I. J. P. Lučić, razg. 123. Dobročinstva primita duže, da se svaki prama svomu dobročiniteļu zafalan ukazuje. B. Leaković, gov. 202. Ne bi bila zapovid, koja ne bi čovika dužila i stezala na svoje izvršeňe. 222. Došao sam, da vršim što me crkva duži. S. Ļubiša, prip. 222.

b. *sa* se, *refleksivno. a) vidi* a, *a), zaduživati se.* A kada se udužiše, kad se dužit tribovaše, duge svoje ne platiše. A. Vitaļić, ist. 111[a]. Kad koji vâs ogladni, ili je žedan, durat ne more, već hoće da se pokripi, i kad ne ima s čime, duži se i zalaže što ima. J. Banovac, razg. 101. Usilovani su dužit se. A. Kalić 98. Žena troši a duži se. S. Ļubiša, prip. 260. — *b) vidi* a, *b), primati na se dužnost.* Znaj da se dužiš zapaļivati sviće u crkvi. B. Leaković, nauk. 226.

DUŽĻIV, *adj. koji može dužiti (vidi* 2. dužiti, 2, a, *b)).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Prva *(zaručeňa)* nisu bila stanovita ni dužļiva. M. Dobretić 118. — *nepouzdano.*

DŮŽNÎ, *adj.* longitudinalis, *koji ide, prostire se uz duž.* — *U naše vrijeme.* U sremskim selima ima po naj više 80—100 kuća ili nešto više. ima samo jedan šor duž celog sela: ‚dužni šor', a drugi ga proseca (obično kod crkve): ‚preki šor'. B. Mušicki.

1. DŮŽNICA, *f.* debitrix, *dužno žensko čeļade.* — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* dûžnîcâ. — *Postaje kao* dužnik *nastavkom* ica. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka (ali može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* должница, *češ.* dlužnice, *poļ.* dłużnica), *a između rječnika u Belinu* 245[b], *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* I ova danica moja i gospoja dužnica naziva se tvoja. H. Lucić 258.

2. DŮŽNICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Dužnica, veliko dugačko mjesto pod dobrijem ňivama u ataru sela Žarkova. Glasn. 19, 148. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Ňiva u Dužnici. Sr. nov. 1875. 31. — *c) u okrugu vaļevskom.* Dužnica ňiva. Sr. nov. 1868. 687.

DUŽNICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ňiva u Dužnicama. Sr. nov. 1868. 399.

DUŽNICI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Dužnicima. Sr. nov. 1867. 249.

DŮŽNÎK, dužnika, *m.* debitor; creditor. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* dûžnîče, dûžnîci. — *Postaje od* dužan (dlъžьnъ) *nastavkom* ikъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dlъžьnikъ *i rus.* должникъ, debitor, *češ.* dlužník *i poļ.* dłużnik, debitor, creditor. — *Stariji oblici* dlьžьnikь, dlьžnikь, dlžnik *doluze do* XV *vijeka (naj mladi je primjer:* Spisah moji dlžnici vsi. Mon. croat. 62 *god.* 1437). *mladi oblik* dužnik *dolazi prvi put istoga vijeka:* Što je duožanь dužnikomь. Spom. sr. 2, 120. (1462). *oblik* duožnik *(vidi kod* 2. dug) *dolazi jedan put poslije god.* 1442: Duožnikь udrь u bahь. Mon. serb. 410. (1442 *u poznijem prijepisu). a drugi na kraju* XVII: Duož-

nici imaju zafaliti takojim prijatelma. M. Radnić 220b. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚debitor‘; *u Mikaljinu:* dužnik, koji ima dati ‚debitor‘; dužnik, koji ima imati ‚creditor‘; *u Belinu* ‚debitor‘ 245b; *u Bjelostjenčevu:* ‚debitor, creditor‘; *u Jambrešićevu* ‚debitor‘; *u Voltiđijinu:* ‚debitore‘ ‚schuldner‘; *u Stulićevu* ‚debitor‘; *u Vukovu:* ‚debitor; creditor‘; *u Daničićevu:* dužnikъ ‚debitor; creditor‘.

a. debitor, *čovjek koji je dužan. a) u pravom smislu, vidi* dužan, 1, a. Toliku moć, kriposte, oblasti, pravdu i vćrovanije da ima Dragoje suprotivu Novaku kako na carinike dužnike naše. Spom. sr. 2, 35. (1392). Budi ti milosti zapovidĕti onĕmь dužnikomь da plato. 1, 37. (1402). Prizvavši svakoga dužnika gospodarova. N. Ranina 152b. luc. 16, 5. Dužnik mi ’e obećao danas platit. M. Držić 195. Kako i mi odpuščamo dužnikom našim. Katch. 1561. A 5a. Za što mu si dužnik za mnogo. I. Držić 337. U jednoga kamatnika u isto doba dugovalu dva potištena dužnika. I. V. Bunić. mand. 23. Zločestoga od dužnika dobra j’ koza i proz mlika. P. Vitezović, cvit. 44. Ako dužnik vidi zajmodavca. I. Zanoti, 1 nod. 24. Doklc je dužnik živ, dug je na nogah. (D). Poslov. danič. 19. Ele dužnik vaja da onomu, komu se zadužio, dug plati. F. Lastrić, nod. 78. Dužniku niti je smrti ni sablje. (Z). Poslov. danič. 21. Na dužnika sablja ne pada. (Z). 65. Kad dakle zajmenik podvežuje dužnika. Ant. Kadčić 262. Zajamac zla dužnika tišti molbam, prijetńam, karńam. A. Kalić 578. Od zla dužnika i kozu boz jarota. Nar. posl. vuk. 233. Raja raji uzajmi jednom nekoliko para, no reče rukodavac dužniku. Nar. prip. vrč. 133. Od gladna dužnika prazna ruka. V. Bogišić, zborn. 570. — *u jednom primjeru dug stoji u acc.:* Bio sam dužnik Grguru dvadesot cekina. A. d. Costa 2, 111. — *b) vidi* dužan, 1, b. Dužnik je bogu. I. T. Mrnavić, ist. 61. Po obećańu učini se dužnik obslužiti ono što je obećao. A. Bačić 71. — *c) vidi* dužan, 1, c. Ostaju krivci i dužnici od vićne muke. P. Radovčić, nač. 30. Jer smo po grihu učinili se krivci i dužnici bogu. A. Bačić 86. On se učini pravdi božjoj dužnik od vićne pokore. F. Lastrić, nod. 79.

b. creditor, *čovjek kojemu je drugi dužan.* Jer je *(kuća)* prodana odь davna dlьžnici Novakovĕmi zakonomь i pravdomь. Spom. sr. 1, 18. (1399). Odь vašihь dlьžnikъ kojimь budoto i jesto dlьžni. 1, 65. (1405). Trijeba mi ’e lagat, trijeba mi ’e bježat od dužnika. M. Držić 356. Otojući se izdužiti dužnikom. Mon. croat. 263. (1568). Na igru mećem i što imam i što ne imam, a u toliko dužnici plaču neplaćeni. B. Zuzeri 103b. Pa dužnici ńega okupili. Nar. pjes. juk. 76. Ne smije od dužńika da dode kući. Vuk, rječ. 144a.

DUŽNOST, dužnosti, *f.* debitum, officium, munus, *uprav stańe onoga koji je dužan, ali se svagda shvata kao ono što je ko dužan (vidi* dužan, 1, b) *činiti. isporedi* 2. dug, 1, b, *i* držanstvo. — *Postaje od* dužan (dlьžьnъ) *nastavkom* ostь. — *Mogla bi biti i praslavenska riječ:* dlьžьnostь, *isporedi rus.* долженость, *češ.* dužnost, *pol.* dłużność, *ali se u našem jeziku prvi put javla istom u jednom primjeru* xvi *vijeka sa starijim oblikom* dlžnost, *pa samo od* xviii *vijeka dolazi dosta često (možebiti i prema ruskome* должность*) između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚debitio, debitum, obligatio; auctoramentum‘), *u Jambrešićevu* (‚debitio, debitum‘), *u Voltiđijinu* (‚dovere, offizio, incarico‘ ‚pflicht‘), *u Stulićevu* (‚munus, officium, debitum‘), *u Vukovu* (‚die pflicht‘ ‚officium‘). Prišadši vrime učiniti dlžnost matrimonijalsku. Mirakuli. 99. Učinihu zato oni dužnost svoju. F. Glavinić, cvit. 142a. Ako u matrimoniju jedan drugomu dužnost ne bi hotil podavati. svitl. 79. Onda nije dužnosti poštenje mu povračat. I. Grličić 72. Ne izvršuje dužnosti. A. Bačić 89. Da razumimo privoliku našu dužnost, koju vaja ispuniti. J. Banovac, razg. 72. Ćića šta steže vas volika dužnost, da imate nastojati, da uskrsnu od one smrti. 169. Vidite li, da se lasno more ispuniti dužnost ljubavi bratinske pram iskrńemu. F. Lastrić, nod. 292. Kad počńe ova dužnost slnšati misu? I. A. Nenadić, nauk. 147. Zadovoljiti žolji kralja i svojoj dužnosti. A. Kanižlić, kam. 163. Nije zadosta učinio dužnosti svojoj. 801. U čemu se uzdržaje dužnost mladih prama starijima? E. Pavić, jezgr. 94. Idućkud ga dužnost riva. V. Došen 26a. Za snžaństvom da počino i da dužnost s vrata skinc. 127b. Tako li se služi plaća? tako li se dužnost vraća? 233b. Tako li se dužnost gazi? 238b. Dužnost svoju kad ne gleda. 241b. Da je tvoja dužnost, ako si stariji, mladoga pokarati. M. A. Rejković, sat. A 8b. Papa Inocenco troći skrati ovu dužnost. Ant. Kadčić 145. Prignuti ga na dužnost. 261. Čekajući pod dužnost. 263. Od dužnosti koju mu zakon nameće. 275. S kojijema bi izvršili dužnost zakonita pastira. J. Matović 4. More li ga odrišiti brez dužnosti da službenicu od sebe pošalje? M. Dobrotić 101. Da neće to dužnosti na se uzimati. 110. Plaćaju dugove i dužnosti koje imadu prama bogu. 369. Ne more bit naročena pokora oli druga dužnost ni s jedne ni z druge strane, na priliku ima platit toliko drugoj strani. 418. Ako će so izbaviti od dužnosti koju ima z drugim. 428. Štoto uzrokovane *(oni)* dužnost imadu popraviti. I. J. P. Lučić, nar. 94. To dužnost pastirskoga dila vašega iziskiva. razg. 115. Nek se iz rana počńe uponaznavati dužnostima svojima. D. Obradović, basn. 62. Koji na svoju dužnost se ne daje. J. S. Rejković 316. Vas se sada dotiče, da mu učinite i ukažete novumu principu vaše dužnosti. A. Tomiković, gov. 9. I hrišćanskiu dužnost ispunimo. Ogled. sr. 190. Obećańo je dužnost. Nar. posl. vuk. 228. Mislim da je vrijedno a i dužnost moja, na to što odgovoriti. Vuk, pism. 52. Da bi svaki dužnost svatovsku znao. kovč. 52. Ako sam je u dužnosti hraniti. Pravdonoša. 1852. 33. On je na prosto vršio svoju dužnost. S. Ljubiša, prip. 253. Bila je sveta dužnost braniti grob. 255. I čobane otišo na vojnu, i kad dužnost odužio bojnu, vratio se. Osvetn. 6, 28. Ne može on te svoje dužnosti zapustiti. M. Pavlinović, rad. 118.

DVA, *m. i n.*, dvije, *f.* duo, *broj koji postaje kad se jednome dodaje drugo. — Riječ je ne samo praslavenska, isporedi stslov.* dva, dъva, *rus.* два, *češ.* dva, *pol.* dwa, *nego i indoevropejska, isporedi lit.* du, dvi, *sanskr.* dva, dvi, *grč. δύο, lat.* duo, *got* tvai *itd. — U svijem je rječnicima, osim Voltiđijina.*

I. *oblici. po samome značeńu može biti samo jedan gramatikalni broj: dvojina, ali pošto se ovaj u našem jeziku pomiješao s množinom, ńcki oblici dolaze i po ovom zadńem broju.*

1. *nom., acc., voc. sva ova tri padeža imaju jednake oblike za svaki rod a) m.* dva, *od praslavenskoga doba do sadašńega.* Dva vinograda. Mon. serb. 6. (1198—1199). Dva svědoka. 69. (1305—1309). Dva dni. M. Jorković 37. Dva krati je učinila. P. Kanavelić, iv. 433. Dva viteza veomi hrabra. J. Kavańin 233b. Dva ljošnika oralnu vojska. (Z). Poslov. danič. 21. Nomila dva druga. V Došen 58b. Gdi je zemja

snigom pokrivena dva treća dila godine. A. Tomiković, živ. 2. A vi dva svata. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Neve zove dva đevera. 1. 29. Već dva zlatna roga od jelena. 1, 166. Zarobi mu dva nejaka sina. 2, 173. Dva dedaka obadva jednaka. Nar. posl. vuk. 56. Dva puta mjeri a treći kroj. Dva hajduka devet kapetana. 57. Ubih dva vola mesa. Pravdonoša. 1891. 21. — *radi akuzativa vidi i kod* 2, a, *a) aa) aaa) pri kraju.* — *u pjesmi se nalazi pisano i* dvaa, *samo da se popuni stih:* Dvaa konja, dva samara. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Dvaa Peja i Pejaka . . . Dvaa pužu a dva gmižu. 514. *Vuk dodaje:* U ovoj pjesmi ima na tri mjesta ‚dvaa' mjesto ‚dva' da se ispuni stih. Ja sam ovako slušao od pjevačica mnogo puta. *i u Vukovu rječniku.* — *b) n. aa) isprva* dvê *(kako i staroslovenski) isto kao što je još kod ženskoga roda (vidi c)). ovaj se oblik do današnjega dana uzdržao u* dvjesti *i* dvjesta *(koje vidi), ali se s drugijem imenima rijetko nalazi i to do* XVII *vijeka* (XVI *i* XVII *vijeka samo kod pisaca čakavaca).* Dve sta. Mon. serb. 31. (1247). Dvê sti. Spom. sr. 1, 77. (1406). Dvê adrьfatê. Mon. serb. 570. (1411). Dvije godišti. 369. (1432). Dvijo sti. 373. (1433). Za ova dvê godišti koja su svršila. 397. (1439). Dvi sti. 489. (1461). Čekaj ošće dvi leti. Korizm. 104ª. Dvi koli. Aleks. jag. star. 3, 230. Dve lete. P. Vitozović, kron. 38. — *bb) od* XVI *vijeka isti je oblik kao i kod muškoga roda:* dva. Dva lička. Š. Menčetić 53. Dva oka. Š. Menčetić—G. Držić 490. Dva uha. M. Vetranić 2, 116. Dva imena. Vuk, nar. pjes. 1, VIII. — *c) f.* dvê, *po južnom govoru* dvîje, *po istočnom* dvê, *po zapadnom* dvî. Dvê tisući. Mon. serb. 50. (1240—1272). Dvê kući. 176. (1367). Dvije zdjele. 372. (1433). Dvije kupe. 380. (1435). Dve litre. 407. (1441). Dvi vidrice. 408. (1441). Dvo svito. 415 (1442). Dvije tisući. 428. (1444). Dvê žlice. 498. (1466). Ti više pisani dvi riči. Mon. croat. 122. (1484). Ove dvi. M. Marulić 50. Dvi zvizde. G. Držić 382. Dvi grivni srebra. Mon. croat. 258. (1556). Živu *(Kalinka i Ljubica)* kô da je obje dvije jedna majka porodila. I. Gundulić 459. Dvije plaće ima krepost a dvije muke zloća. M. Radnić 210ᵇ. Dvi ima kćeri blaga žudnos. J. Kavanin 35ᵇ. Obe dvije ove zabave premda u sebi tako različne, duh nam sveti nosi sobom. B. Zuzeri 65ª. Dvi grančice. F. Lastrić, test. 63ᵇ. Evo dvi sluge tvoje. A. Kanižlić, utoč. 212. Te dvi vrste od pokore. V. Došen 52ᵇ. Kad bi sobe načinio dvije. M. A. Reljković, sat. II³. Pa opravi svoje dvije sluge. Nar. pjes. vuk. 1, 157. Sunce zade među dve planine. 1, 215. Dvije banu pogubio sluge. 2, 178. Dao bih mu dvije puške male. 4, 13. Dve čovječje nogi. Nar. prip. mikul. 12.

2. *ostali padeži postaju ili nastavcima dvojine* (u, ma) *ili množine, ili se ne mijenjaju nego ostaju jednaki nominativu.*

a. *s nastavcima dvojine. a) gen. postaje nastavkom* u: *aa) od osnove* dvê: dvêju. *od* XIV *vijeka.* ê *glasi u južnom govoru ispred* je (XVI *vijeka), poslije kao i u zapadnom:* dvijû, *u istočnom* dvójû. *što se ovaki oblik u genetivu i u lokativu (vidi kod c)) nalazi gdjegdje s* h *na kraju, moglo bi se pomisliti da je to po analogiji prema gen. i loc. kod adjektiva; ali to biva samo kod pisaca koji (počevši od Divkovića) ne izgovaraju* h *i ne znaju gdje mu je mjesto, po tome tri jedina primjera koja bi mogla biti pouzdana:* dvijuh *(gen.).* B. Gradić, djev. 136; dvijejuh. duh. 61; dvijuh *(loc.).* J. Mikalja, gram. *ispred rječnika* 46, *mogu biti samo štamparske ili pisarske pogreške; treba još dodati da u obojice dolaze i oblici bez* h: dvijeju. B. Gradić, duh. 61; od dviju strana. J. Mikalja, rječ. 215ᵇ. *aaa) u muškom i u srednjem rodu. do* XVIII *vijeka.* Onehъzi dvêju brati. Mon. serb. 570. (1411). Zvrhu rečenu dviju vinogradu. Mon. croat. 101. (1466). Da u ustih dviju ali treh svidokof bude fsakoj riči svidočastvo. Bernardin 45. mat. 18, 16. Ogńem jur studena starost užga se dviju prem, kim sva laž da žalost. M. Marulić 39. U čuvenju dviju ali triju. N. Rańina 62ª. mat. 18, 16. Od dviju starijoh susjeda. Zborn. 50ª. Od dviju bratjenaca. 92ª. Ovi treti način jes stanovito plod onijeh dvijeju. B. Gradić, duh. 61. Lako t' me sve mori od dvijeju gnivan boj. D. Rańina 42ᵇ. Od dviju istočnikov. Š. Budinić, sum. A2ᵇ. Od ovih dviju mladić. P. Zoranić 32ª. Kojega od ńih dviju jimaju naslidovati. F. Vrančić, živ. 72. Od ovije dviju (‚dvijuh') fratar. M Divković, bes. 320ᵇ. Kano se štije od dviju sluga. I. Ančić, svit. 22. Od ovih dviju pucih učinil je jedan puk. A. Vitalić, ist. 417. Od prislavnijeh dviju apoštola. A. Bačić 168. Po razumu ovizije dviju naučiteja. F. Lastrić, test. 227ᵇ. Jedan između dviju lupeža. A. Kanižlić, utoč. 325. Od prislavnih dviju apostola. I. Velikanović, uput. 1, 250. Mlatilo je od dviju drveta. J. S. Rejković 489. — *u nekijem primjerima stoji gen. mj. akuzativa:* Dviju sih razlučit imate. M. Marulić 89. Otvori se zemja i požri ńiju dviju *(Datana i Abirona).* Korizm. 23ᵇ. — *bbb) u ženskom rodu. dosta je obično i u naše vrijeme. pomiše se i u Vukovoj gramatici,* rječn.[1] XLVII. Otь dvêju crьkvu. Zakon. duš. šaf. pam. 82. Dvijeju zvizda. D. Zlatarić 75ᵇ. Vsi se imaju sokrit čića dviju stvari. Naruč. 37ᵇ. Ove zapovêdi jesu od XVII *vijeka* do *današńega dana, ali samo u Bosni i u sjevernoj Dalmaciji. (Vuk u svojoj gramatici,* rječ.[1] XLVII, *još ne zna za ovaj oblik).* Čića dvaju ńegovi*(h)* sinova. I. Ančić, ogl. XIV. Po usta dvaju ali triju svidoka. 138. Od dvaju početak i dvaju danutja, vrat. 214. S kime? u družbi dvaju razbojnika. P. Posilović, nasl. 193ᵇ. Elizeo dade vodu čudnovato vojsci dvaju kraja zlije. M. Radnić 314ᵇ. Osvim dvaju koji nose kadionik i knige. L. Terzić 337. Kleče prid noge dvaju pustińakov. P. Macukat 39. Ovu istinu vidimo u današńem vandeliju od onih dvaju učenika. J. Banovac, prip. 99. Dva andela u prilici dvaju vojnika. J. Filipović, 3, 29ᵇ. Osveti krv dvaju principa. And. Kačić, kor. 222. Napovidi sužaństvo od deset kolina i opet od drugi dvaju. A. d. Costa 1, 191. Pod jednim od ovi dvaju posvećeni obličja. I. J. P. Lučić, doct. 35. U knigam drugi*(h)* dvaju kardinala. izk. 26. Brez dvaju ali triju svidoka. nar. 47. A za zdravje dvaju braće svoje. Nar. pjes. vuk. 2, 622. A ne vodi dvaju netijaka. Nar. pjes. marj. 16. Pomoću dvaju cara. S. Milutinović, ist. 231. Onih dvaju mesta. 232. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka bez* j:

Namisnici dvau patrijarka S. Badrić, ukaz. 89. Pomršonje dvau slova. 66. — *cc) kod osnove otpada zadnje slovo, te je oblik* dvu; *ali nije dosta pouzdan: u prva dva primjera* (XIV *vijeka) pisano je* du *s čega je nejasan i sumnjiv oblik (Daničić misli da treba čitati* dvoju *po staroslovenskom obliku.* Rad. 6, 205), *u trećem* (XVIII *vijeka) pisano je* dvuh, *a kod ovoga pisac često sam načiňa riječi i oblike s čega nije dosta pouzdano što se u njega nalazi, a još je nepouzdanije s načina kako se njegovo djelo štampalo ovoga vijeka.* Ot dunadosoto plemenu. Glasn. 23, 51. (1400). Od oniju du dilu. 52. Ne brat, neg dvuh ńih dahnuće. J. Kavańin 531b. — *b) dat., instr. postaju nastavkom* ma: *aa) od osnove* dvê: dvêma. *tako je i u stslovenskom jeziku; po južnom govoru* dvjèma *(prema* dvima *trebalo bi da ima i oblik* dvjèma, *ali se orome ne zna potvrde ni u starija vremena: pisac D. Rańina koji dovoľno razlikuje* ije *od* je *piše* dvjema) *a i* dvima, *po istočnom* dvema, *po zapadnom* dvima. *aaa) u muškom i srednjem rodu. do sadašnjega vremena, ali vidi i bb).* Têmь dvêma trьgovcema. Spom. sr. 1, 188. (1417). Namь dvêma bratênčema. Mon. serb. 510. (1470). Da stvoro tim dvima smrt pravo. M. Marulić 91. Nitkor ne može dvjema gospodarom služiti. N. Rańina 157a. mat. 6, 24. Dvjema čovikom. Zborn. 4. Ne da mâ kobila vik dvjema jabati. D. Rańina 27b. Ka dvima bisnim bakom ju vezaše. F. Vrančić, živ. 6. Dvima lupežem. B. Kašić, is. 71. Dvjema gosparim. V. Andrijašević, put. 261. To on isti reče dvima učenikom idućim u Emaus. F. Lastrić, nod. 296. No kti stolico povratiti dvima sudcem. A. Kanižlić, kam. 91. Jezus dvjema bratom neće da biće razdijeli. S. Rosa 110b. Jednak dvjema drugijem sobstvima. J. Matović 32. Prikazao se jest dvima učenicima. B. Leaković, nauk. 72. Zapovedi gospod bog dvema trima anđelom. Nar. pjes. vuk. 1, 127. — Dvima grisi bi spet. M. Marulić 69. Onizijemi dvjema učenici. Zborn. 115b. Ptica dvjema krili leti u visine. A. Gučetić, roz. mar. 10. Marijo dili so z dvima sinmi. F. Glavinić, evit. 22a. Propet meu dvima lupežima. I. T. Mrnavić, ist. 20. Umrijo propet među dvima razbojnici. F. Lastrić, od' 346. Velika je razlika među ovim dvima sakramenti. A. Kanižlić, utoč. 591. Naseli u gostionicu prvog nimačkog krčmara imenom Meisch s dvima pekari. M. A. Relković, sat. B5a. Mrković je upravljao dvjema manastirima. Dubrovn. 1868. 139. — *bbb) u ženskom rodu. i u naše vrijeme. pomiše se i u Vukovoj gramatici,* rječ.' XLVIII. Taj slobod dvima ńim, Abri ter Juditi, da budo služiti. M. Marulić 45. Dvjema sestram. Zborn. 110b. Vojskam ratnim dvima. M. Vetranić 262. Mesija hvalu svojim dajo krunam dvima. J. Kavańin 290b. Kako se pristoji dvjema vrstima. J. Matović xxa. Protiva dvima od 10 zapovidi. I. J. P. Lučić, nar. 18. Jelen uči dvema lopim veštima. D. Obradović, basn. 214. A ti veliš dvema sirotama. Nar. pjes. vuk. 2, 356. — Dvêma mêdênicama. Mon. serb. 65. (1302). Svezan dvjema verigami. N. Rańina 184b. ap. 12, 6. Ter se ime tve urcsi dvjema hvalam. D. Zlatarić 25a. Meu dvjema živinami M. Divković, nauk. 232a. Ta razlikost i ne dvoječi slova može se dvima brazgotinama zgora postavljenimi lako razabrati. M. Alberti XII. I dostojno narešena dvjema krunam jedna glava. I. Gundulić 129. S dvjema crkvam. G. Palmotić 1, 99. S dvima divojčicami. J. Banovac, prod. 55. S ovim dvima zapovidma vas koliki zakon visi i proroci. F. Lastrić, od' 273. Služio se je dvima kripostnima mišicami. A. Kanižlić, kam. 60. Sinovi, koji se zaručiše s dvima Moabitkińama. E. Pavić, ogl. 211. Muńa groma nadigrala dvjema trima jabukama. Nar. pjes. vuk. 1, 161. Jednom rukom daje a dvjema uzima. Nar. posl. vuk. 113. — *bb) od osnove* dva: dváma, *samo za muški i srednji rod. od* XVII *vijeka kod nekijeh pisaca iz Bosne i sjeverne Dalmacije (od kojijeh neki pišu i* dvima), *i kod jednoga iz Slavonije (Pavića). Vuk nije znao za ovaj oblik.* Služiti dvama gospodarom. M. Radnić XII. Koja bijaše učinio onim dvama pustińakom. P. Macukat 39. Ovo bijaše suprot rečenim dvama primatom. S. Badrić, ukaz. 7. Ne možemo dvama gospodinom služiti. J. Banovac, prip. 195. Isus pruži ruku onim dvama nevoľnim. J. Filipović 1, 107b. Moduto zapovida dvama anđelom. M. Zoričić, zrc. 45. Isti sakramenat dvama podan. M. Dragićević 228. Djeverima dvama anđelima, ńima dašo svetu Duhijanu. Nar. pjes. petr. 1, 2. Te je šalo dvama Vojnovićem. 2, 662. — Koje počim|e jednim al' dvama slovima neglasovitijem J. Mikalja, gram. 5. Za što ideš dvama putovma? M. Radnić 395b. Prid dvama svidoci. S. Badrić, prav. nač. 53. Dvama prsti po zidu piše. J. Banovac, prip. 26. Podiže so od Botlchema niki čovik s ženom i s dvama sinovma svojima. E. Pavić, ogl. 211. Prikazuje joj se gospa s dvama anđeli. M. Zoričić, zrc. 45. Svežite me dvama konopim novim. And. Kačić, kor. 137. Biskup svitujući se s dvama od kanonika. I. J. P. Lučić, nar. 75. S ńima dvama pet stotin četnika. Nar. pjes. juk. 320. Nazivańe jednoga jezika dvama imenima. M. Pavlinović, razg. 66. — *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka ima i (griješkom)* dvamam: Z dvamam k|učim. I. Ančić, ogl. XX. Reče dvamam učenikom svojim. J. Filipović 1, 118a. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka nema krajńega a (prema dativu množine, isporedi* b): On dvam sinovma jeste razdilio sve kra|estvo. Nadod. 141. — *c) lokativ: aa) ispriva se ne razlikuje od genetiva (vidi a) aa)). to traje do* XVIII *vijeka (dajbudi kod pisaca).* Po dvoju čoveku našija. Spom. sr. 2, 113. (1448). Znato li vi, da po dviju dneh vazam budo? Bernardin 69. mat. 26, 1. Pravda paki stoji u dviju stvarch. Š. Budinić, sum. 2b. U dvuih rijočijeh. J. Mikalja, gram. 46. Upisano u dviju daskah. I. Grličić 29. Kako se jo roklo u dviju prvim zapovidmi. 49. I u tijoh dviju zapovidili da vas zakon viši učih. J. Kavańin 565b. — *bb) ne razlikuje se od dativa i instrumentala. od* XVII *vijeka. tako je i u naše vrijeme.* U ovijem dvjema zapovijedima. V. Andrijašević, put. 31. U čemu stoji navlastito vira Isukrstova? U dvima poglavnim otajstvim. Azbukv. 1690. 1. Bio je proklet u dvima sabori Antijokenskijem. A. Bačić 11. U dvima prošastim zapovidma 109. Da su prizlamenovani u dvima velikim svitńaci. F. Lastrić, svet. 101b. U onim dvima sinodi. A. Kanižlić, kam. 174. Na dvima mjestima. L. Milovanov 51.

b. *oblike dvojine zamjenjuju oblici množine. od* XV *vijeka (vidi Marulićeve primjere kod b) aa) i c)), ali gotovo samo kod čakavaca (vidi kod b) aa) i cc) dva jedina primjera pisaca štokavaca Velikanovića i Lastrića). a) južno* dvijeh, *zapadno* dvih, *istočno* dvch. *aa) kao genetiv.* Od onih dvih zlih žen. Korizm. 37a. Upitah Blažića, jednoga od onih dvih. Mon. croat. 201. (1512) Jedan od onih sedamdeset i dvih učenikov. F. Glavinić, evit. 105b. Razlučiti ga od inih dvih. I. T. Mrnavić, ist. 34 Jakost dvi*(h)* generala. A. J. Knezović 267. Jutra imaju doć mojeh dveh brat ľubi. Nar. prip. mikul 16. — *bb) kao lokativ.* V tih dvih zapovi|ah. Kateh.

1561. D 7a. Počivaju sada u France u dvih klo-štrih. F. Glavinić, cvit. 180b. Na dvih pločah. I. T. Mrnavić, ist. 71. Ki mi ore v ravnom polji na tih dvih šarih volih. Jačke. 6. — *b) južno* dvijem, *zapadno* dvim. *aa) kao dativ.* Popom govoreći Kabru i Karmu dvim. M. Marulić 33. Ugodil da bi dvim Judeom. Š. Kožičić 43b. Dvim drugim ženam podade ju. F. Glavinić, cvit. 49a. Durđevića pleme dvim otokom gospodova. J. Kavanin 141b. Nitko ne može služiti dvim gospodarom. I. Velikanović, uput. 1, 334. — *u jednoga pisca* XVIII *odjeka i* dvime: S blagom Niko Maričić dvime da kov, a ja dvim za njime. J. Kavanin 321a. Da sta'e tretji sličan dvime. 536b. — *bb) kao instrumental.* Dvim krunami narešena. J. Kavanin 300a. Ki dvim udmi svetac sije. 319b. Mou dvim redim. 372b. — *cc) kao lokativ.* O ovim dvim zapovidma vas zakon visi. F. Lastrić, ned. 375. — *c) južno* dvijemi, *zapadno* dvimi *kao instrumental.* Dvimi grisi bi spet. M. Marulić 39. Da z dvimi jazici ne govore. Katch. 1561. D 1a. Nimi dvimi. P. Zoranić 30a. Odjaha na konju s. Inacijo s dvijemi služitelom. B. Kašić, inš. 11. Meju ovijemi dvijemi cijenami. zrc. 79. Z dvimi drugimi razbojnikov križi. F. Glavinić, cvit. 123b. Tako misnik dvimi rukami uzdvigne oštiju. 171b.

c. *s prijedlozima vrlo često ne mijeňa se po padežima nego za sve padeže ostaje s oblikom nominativa. treba dodati da u mnogijem primjerima stoji tad prijedlog (n. p.* od *uz gen.*, s *uz instr.) i gdje mu nije mjesta. a) za genetiv.* Do dva godišta. Spom. sr. 1, 103. (1411). Odь moja dva dêla otь drêva. Mon. serb. 532. (1485). Oda dva človjeka. N. Ranina 79b. Od taj dva, ka imaš, jednoga ć' obrati. N. Nalešković 2, 71. Od ove dvi muke ka muka jes veća? D. Ranina 24a. Od dvije je vrste vjera. M. Divković, nauk. 41a. U srce ledeno jednoga od dva lupeža. B. Kašić, is. 67. Polje ravno i široko sred dvije vojske polje je njima. I. Gundulić 345. Mače od dvije oštrine. M. Radnić 57a. S dvije strane. I. Đordić, salt. 24. Da je govoreno od dvije naravi u Isukrstu. A. Bačić 242. Bješe vođen posred dva lupeža. S. Rosa 159b. Teško mene kod dve majke bez tebe! . . teško mene kod dva brata bez tebe! Nar. pjes. vuk. 1, 209. Već radi dvije šćeri popove. 1, 216. I dva kļuča od dva bela grada. 2, 571. A sa dvije strane povikaše. 4, 146. *i bez prijedloga.* Pravi sud dva božja anđela. Vuk (?), nar. pjes. here. 316. Pravdaňe dva muža i jedne žene. Pravdonoša. 1852. 23. — *b) za dativ.* Spram ‚Dva brata'. Rat. 125. — *c) za instrumental.* Sa dva kamenka. Mon. serb. 380. (1435). Dojde Susana z dvi rabe. M. Marulić 80. Kokot naskače na orla s dvi glave. M. Vetranić 1, 134. Tko grlo iz bila mramora i ruke i prsi izdila z dvi drage jabuke? H. Lucić 208. Da bogme ne mož ňu udat' s dvije tisuće. N. Nalešković 1, 281. Na galiju puna smeće ide s dvije dvorkinice. P. Kanavelić, iv. 148. Jašući među dva kardinala. S. Badrić, ukaz. 70. Koji staše u jaslu prid dvi živine. J. Filipović 1, 84a. Ivan posvjedoči prid dva svoja učenika. S. Rosa 49b. Oci običaj imaju ňih zvati su dva imena. J. Matović 295. Mila sestra su dva brata, a nevjesta s dva devera. Nar. pjes. vuk. 1, 152. Otud ide stado s dva mlada ovčara. 1, 171. S dvije oštre sablje u rukama. 2, 476. Skoči Lazar s dvije vojevode. 4, 320. — *d) za lokativ.* Po dva človôka. Mon. serb. 6. (1198—1199). Jerь su bili pošli u dvê ormanice. Spom. sr. 1, 135. (1416). U dva sakuja. Mon. serb. 407. (1441). Po dva dni uzmi budu. N. Ranina 89b. mat. 26, 1. U dvi zgode samo griješe. B. Kašić, zrc. 111. Križ u crkvi svojoj slidi na dvi daske pengan milo . . . J. Kavanin 322b. Što bi valalo učiniti u ova dva događaja? M. Dragićević 93. Pasla tanka jelika na dva brda velika. Nar. pjes. vuk. 1, 179. Na dv'je grane dv'je jabuke. 1, 449.

3. *što biva od* dva *kad se sastaje s drugijem brojevima vidi kod* dvanaest, dvadeset, dvjesta. *s većijem brojevima od* sto *ne sastaje se tjesnije:* dvije tisuće *(zlo je* dvije tisuća, *vidi kod* II), dvije hiljade, dva milijuna *itd.*

II. dva *je adjektiv; imena uza ń sa svojijem atributima i predikatima stoje u dvojini ili u množini.* (dvi tisuća. F. Glavinić, cvit. 372. 381 *nije nego pišćeva pogreška).*

a. *kod imena (supstantiva, adjektiva, zamjenica) što su uz* dva *treba razlikovati, jeli* dva *u obliku nominativa ili drugoga padeža. a) kad je* dva *u obliku nominativa (u nom., acc., voc. i s prijedlozima, vidi* I, 2, c): *aa) sva imena uza ń stoje u obliku nominativa dvojine. stariji oblik ovoga padeža uzdržava se gdjegdje do* xv *i* xvi *vijeka (radi* dni *i* krati *vidi kod* dan *i* krat), *ali već od* xiii *(vidi ove sta kod* I, 1, *b) aa)) počiňu mlađi oblici, u kojijeh je nastavak za sva imena muška i srednja a, a kod ženskijeh se dvojina ne razlikuje od množine. vidi primjere kod* I, 1, *i* 2, c. *radi* dvije oči, dvije uši *vidi kod* oko, uho. — *bb) u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj često sa supstantivom u dvojini stoji adjektiv u množini.* Za njim idu drugi dva. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Ali sjede do dva stari starca. 2, 12. I kod ńe su dva ļuti arslana. 2, 31. Udriše se dva dobri junaka. 4, 88. Pa mi nađe dva mlađe putnika. Hajte s bogom, dva mladi putnika. Pjev. crn. 31a. Tu se klaše dva dana bijele. 32b. Ko izgubi hajduka Mateja i ńegovo dva nejake sina. 51a. *amo spada i ovaj primjer u kojem pred sredńijem* dva oka *zamjenica je svoje ženskoga roda, jer se kod ńe misli na množinu* oči: Čuvati kao svoje dva oka u glavi. Nar. prip. vuk. 164. *i ovaj primjer u kojem adjektiv stoji u gen. pl.* Koja od ovijeh dva zlamenuje u krštoňu. J. Matović 132. — *cc) u ovakovijem primjerima u kojima i supstantiv stoji u pluralu, to treba shvatiti kao pogrešku s pišćeve nepomńe.* Jesu dva drugi kazi. Naručn. 83a. O dva gizdava i plemenita bračo. F. Vrančić, živ. 27. Odabra mu za grajane baš izhodne dva Rimļane. J. Kavanin 181b. Dva telosa 299b. Gorustasna dva tjelesa. 486a. *u ovakovijem primjerima lakše može postati pogreška, jer su imena ili udaļena od* dva *ili u maňe tijesnoj svezi:* Vijeraju se i jedine dva naj ļepša, ki se žele. I. Gundulić 126. U broj od sedamdeset i dva položi ga učenikov. F. Glavinić, cvit. 343a. Dva Parčića Šibenčana, Nina biskupi i Kotora. J. Kavanin 94b. — *nije isto* oni dva *u ovijem primjerima; u njima dva stoji kao apozicija prema množini* oni: I tijelo ńegovo oni dva skidoše. N. Nalešković 1, 144. Ovi dva. J. Matović 138. Oni dva. 211. — *dd) i u ovom je primjeru očita pišćeva (ako nije štamparska) pogreška. jamačno je kod* svaku *pisac mislio na ženski rod većijeh brojeva, vidi* deset, a, *a).* Odredilo se jest, da se skupščine imaju činiti svaku dva miseca. M. Bijanković 121. — *b) u ostalijem padežima imena uzdržavaju oblike dvojine do* xvi *vijeka, ali već od* xv *(vidi kod* oba) *jarļaju se oblici množine. aa) oblici dvojine. aaa) u gen. i loc.* Otь dvôju crьkvu. Zak. duš. šaf. pam. 32. Po dvoju čovcku našiju. Spom. sr. 2, 113. (1448). Zvrhu rečenu dviju vinogradu. Mon. croat. 101. (1466). Sini dviju bratu. Naručn. 63b. V prviju dviju kazu. Naručn. 93b. Čudo od dviju mladencu. Transit. 226. Biše jati od dviju razboj-

niku. Mirakuli. 84. Človik je stvoren od dviju naturu. Korizm. 13a. Oberi ki del ti je drago od oviju dviju. 19a. Od dviju jaziku. 52b. Maše od dviju letu. Š. Kožičić 35a. — *bbb) u dat. i instr.* Dvêma mêdênicama. Mon. serb. 65. (1302). Dvêma bratêncema. 510. (1470). Ta bolczan se ima zvati dvima načinoma. Naručn. 50b. Služiti dvima protivnima gospodinoma. Korizm. 46b. Reče Isus dvima učenikoma. 91a. — *bb) oblici množine. aaa) kad je* dva *s oblikom dvojine. vidi među primjerima kod* I, 2, a. — *bbb) kad je* dva *s oblikom množine. vidi primjere kod* I, 2, b. — *cc) kolektivno ime* braća *dolazi mjesto množine.* Izvrsnost dviju žona sdružen*i(h)* s dvama bratjom po sakramentu ženidbe. J. Banovac, razg. 78. Slavimo danas svetkovinu dviju bratje. F. Lastrić, od' 146. Ako bi jedan izmedu dviju braće umro. A. Kanižlić, utoč. 484. Bratučedi, to je dviju bratje dica. J. Velikanović, uput. 2, 211b. A za zdravlje dvaju braće svoje. Nar. pjes. vuk. 2, 622.

b. *kad dva stoji uz subjekat, predikat je u dvojini ili u množini. treba razlikovati verbalni predikat od nominalnoga. a) glagol stoji s osobitijem oblikom dvojine do kraja* xvi *vijeka.* Dvije sta povelje („povelle") u gospodina bana Stefana. Mon. serb. 107. (1333 *u poznijem prijepisu*). Da se tëzi dvê kući ne razdvojita. 176. (1367). Jeststa dva dila. Glasn. 23, 52 (1400). Do kola ne izideta dvije godišti. Mon. serb. 369. (1432). Jošte dvije krnugli srtbrbni, a potezata 5 litara i 10 unača. 380. (1435). U Brajila bista dva sina i dvije kčerče. 544. (xv *vijek*). Dva človjeka uljezosta u crkvu. N. Rañina 154a. luc. 18, 10. Taj bjehota sluge. Zborn. 25a. Dođoše dva roditeja ńe i ne plakasta. 31a. Da se ona dva prita. 158b. Dvije sta mi se na vodi karale. Nar. pjes. star. pisc. 2, 510. Dva mi sta siromaha drugovala . . . tero sta dva konica razdilila. Nar. pjes. hekt. 17. Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla. 22. O dva gizdava i plemenita bratjo, za što se na zal konac hoteći podasta? F. Vrančić, živ. 27. — *ali već od* xv *vijeka glagol dolazi u množini.* Da budu sudije 2 vlastelina dubrovčka. Mon. serb. 256. (1405). Dve romenče felane potežu desetь litrь i unču. 408. (1441). Mi . . . oba dva . . . davamo na znanьe. 509. (1470). Ove dvi ne bihu zaspale. M. Marulić 50. Dva ličca rumena mê sile srdačce. Š. Menčetić 53. Za to će dvije muke moj život prikratit. M. Votranić 2, 361. Kad se iztuže meu sobom dva draga. N. Dimitrović 18. Staše se dvi vojsci. Aleks. jag. star. 3, 294. Hotijaše da dvi sestre negove ne idu služiti. B. Kašić, per. 80. Padoše na zemlju dva redovnika. I. Držić 239. Dva se objeda ne svadaju. (D). Poslov. danič. 21. Skričemo se obje dvije. A. Boškovićeva 17. I oba dva mu daju plaću. Ant. Kadčić 70. Vele nojzi dva đevera. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Sretoše je dva mlada putnika. 1, 124. Dva se grada vrlo bijeljahu. 1, 165. Po noj pasu dva paunа. 1, 431. Dva slavuja svu noć prepjevaše. 1, 480. U Marka su dvije sestre mlađe. 1, 413. Jer imadu tu planine dvije. Nar. pjes. petr. 3, 563. Dva ata na jednim jaslima ne mogu biti. Dva loša izbiše Miloša. Nar. posl. vuk. 56. Dva pelivana na jednom konopu ne mogu igrati. Dvije se ribe na jednoj vatri peku, pa jedna drugoj ne vjeruje. 57. — *b) predikat nominalni stoji obično s oblikom dvaiu.* Ova dvê godišti koja su svršila. Mon. serb. 397. (1439). Dva mi sta siromaha dugo vrime drugovala i lipo se dragovala, lipo pliniko dilila i lipo se razdiljala. Nar. pjes. hekt. 17. Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla; ali sta ubijena ali sta živa dovedena? Nisu ti ubijena da živa mi sta dovedena. 22. Tko su bila ova dva učenika? S. Rosa 49b. Dva su brata pred nčg' iščtala. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Kovala su sablju dva kovača. 2, 283. — *ali se nalazi na mjestu i s oblikom množine.* Sretali te dva božja anđela. Nar. pjes. vuk. 1, 55. Pili vino do dva pobratima. 4, 61. Izišla su dva kraljeva sina, izveli su tri ljepe đevojke. 2, 149.

III. *kod značeńa treba samo pomenuti neke osobine.*

a. *premda je dvojina kao gramatikalni broj u našem jeziku kod glagola sasvijem iščeznula, a kod imena svoju pravu narav izgubila tijem što se upotrebljava i uz* tri *i* četiri, *ipak svagda još naš narod osjeća da što god je dvoje ńekako je različito od množine, te s toga o dvome ne može se kazati svi nego* oba, *a i o jednome i drugome (od dvoga) nije dobro kazati* svaki *premda ima primjera u kojima se ovako kaže (vidi kod* svaki).

b. dva *znači gdjegdje vrlo malen broj ljudi.* Što se može rijeti u dvi riječi, ne rijeti ih sedam ili deset. B. Kašić, zrc. 13. Doklê ćačko moj ljubjeni dvije riječi ne reče ti. G. Palmotić 2, 261. — *kad je takovo značeńe često uz* dva *stoji i* tri. Ter u trbuh zaprdi mu dvi tri noge. J. Kavańin 461b. Osim dviju ili triju ričí. A. Kanižlić, kam. 702. Već pram snagi dva tri riza pruži. J. S. Reljković 185. Da napišem do dve do tri reči. Nar. pjes. vuk. 1, 250. Dvije tri bih pjesne ispjevao. 1, 279. Obrnu se i dva i tri puta. 2, 372. Da ti rečem dvije tri riječi. Nar. pjes. herc. vuk. 10. A ne vodi društva izobila, okrom dvije tri glave odabrane. Osvetn. 3, 87.

c. dva, *m. kao supstantiv. aa) znači obično dva čovjeka, dvojicu.* Dva i svješaju a obješaju. (D). Dva tretjemu vojska je. (D). Poslov. danič. 21. Dva se negda potiraše, bolt od ńi tko bijaše. V. Došen 32a. Dva bez duše, treći bez glave. (Z). Poslov. danič. 21. Nar. posl. vuk. 56. Dva trećega ne čekaju. Nar. posl. vuk. 57. — *b) gdjegdje znači i muško i žensko čeľade, isporedi* dvoje. Da sjedine se ovako lijepa dva *(Bako i Arijadna).* I. Gundulić 59. Da dva mlada jedno žele u životu stravljenoma. 382. I zato će u napridak biti, da će čovik svaka ostaviti a ženi se svojoj pridružiti, a biti će dva u jednoj puti. M. A. Reljković, sat. F4b. Dva se draga na livadi ljube. Nar. pjes. vuk. 1, 324. — *c) ima se u misli* dana, *te naznačuje drugi dan koga mjeseca, vidi* i. dan, 4, β, d, *a) c) bb) ece) (str.* 255a). *samo kod pisaca.* U nebeske poleti višińe na dva decembra. F. Glavinić, cvit. 397b. Kih velika sila umori od Tatari na dva srpńa. J. Kavańin 305b.

d. *kod* dvije, *f. u narodnoj poslovici našega vremena nije jasno koji se supstantiv ima u misli.* Ko umije tomu dvije. Nar. posl. vuk. 158. *po svoj prilici ovaj oblik stoji samo radi slika.*

e. bini, *kad se hoće kazati da se koja množina dijeli na dijelave u svakome od kojijeh ima dvoje, kaže se obično: a)* dva po dva. Dva po dva jašu u redu. J. Palmotić 220. — *b) i samo* po dva. Plino gone ter po dva pivaju. And. Kačić, razg. 197b. — *c)* dva na dva. Po latinskih stranah dva na dva razajdohu se pripovidati. F. Glavinić, cvit. 335b. — *d)* dva i dva. Kad dva i dva izlaze zajedno iz kuće. B. Zuzeri 212b. Što dva i dva na koplo nabija. Nar. pjes. vuk. 2, 314. Stanuvši sve po dva i dva u red idu po svoga starješinu. Vuk, živ. 293.

DVÄA, *vidi* dva, I, 1, *a) pri kraju.*

DVAČ, *adv. vidi* dvaš. — *Od* xvii *vijeka a između riječnika u Stulićevu.* Nije nikadar dvač na dan blagovala. B. Kašić, per. 101. Cina kruha

dvač pečena. D. Baraković, vil. 207. I mudru dvač reći bolje je istinu. I. Ivanišević 280. Zač jim ni dosti jednoč ali dvač na dan odlučiti. P. Radovčić, nač. 79. Od majke dvač rođeni. P. Kanavelić, iv. 102. Dvač milostiv, dvač mogući. J. Kavanjin 534a. Dvač s istoga uzasoh vidika. Osvetn. 2, 96.

DVADESEDGODAC, dvadesetgodaca, *m. vidi* dvaestogodac. — *U Stulićevu rječniku* (dvadesetgodac). — *nepouzdano.*

DVÁDESĒT (dvá tȅset), viginti, *dva puta deset.* — *Postaje združenjem riječi* dva *i (dvojino)* deseti, desete *(vidi kod* deset, a, *a) i* d, *b)), po čemu naj stariji su oblici* dva deseti *i* dva desete; *ali se drugi dio nalazi na nekoliko načina okrnjen i promijenjen. — Isporedi stslov.* dva desęti *i* dva desęte, *rus* двадцать, двадцать, *češ.* dvadceti, dvadcet, *pol.* dwadzieścia. — *U našemu se jeziku ne mijenja po padežima već od prvijeh vremena (vidi prvi primjer kod* a), *osim jednoga primjera* XVIII *vijeka (vidi kod* o *na kraju). — Kao kod ostalijeh brojeva viših od četiri, ime onoga čemu se kaže broj stoji u gen. pl.; predikat i atribut sama broja naj običnije u n. sing. (vidi kod* deset).

a. dva deseti. — *dolazi do* XV *vijeka, i u jednoga pisca čakavca* XVII, *a između riječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu.* Prêdā onimi dva deseti i četirmi. Glasn. 23, 51. (1400). Dva deseti litrā srebra da dajemo. Mon. serb. 278. (1413). Dva deseti i prvo lêto. 311. (1421). Dva deseti i tretjo lêto. Spom. sr. 2, 80. (1423). Primismo dva deseti dukatā zlatilh. Mon. serb. 506. (1469). Dva deseti i četiri. N. Ranina 199a. Dvadeseti imajući tada let. F. Glavinić, cvit. 116b. Poklo dvadeseti izvadihu zemlje lakat. 124b.

b. dva desęto. — *u jednom primjeru* XV *vijeka.* Dva desęte i deveto lêto. Spom. sr. 2, 88. (1429)

c. *kod* dva deseti *drugo* o *u* deseti *ispada:* dvádesti. — *od* XV *vijeka (gotovo samo kod Dubrovčana), a između riječnika u Belinu* 758b *i u Stulićevu.* Miseca juna dvadesti *(može biti i ordinalni broj)* i četvrti. Mon. serb. 291. (1419). Dvadesti i deveto lêto. 389. (1437). Po dva desti i pet hiljada aspri. 407. (1441). Da smo primili dvadesti i četiri dukate. 504. (1468). Dvadesti godišta. N. Ranina 114b. S dvadesti tisuća 209b. Dvadesti i jedan mjeseca. Š. Menčetić—G. Držić 515. Na dvadesti dana mjeseca travnoga. M. Vetranić 2, 385. Dvijesti dvadesti i dva dni. A. Gučetić, roz. mar. 87. Radi zavjeta učiñenijeh, dvadesti. B. Kašić, iń. 103. Nijesu svršili dvadesti i jedno godište. I. Držić 196. Pjevanje dvadesti i prvo. P. Kanavelić, iv. 541. Dvadesti i sedam puta. V. Andrijašević, put. 274. Dvadesti i dvije ljesance. I. Đorđić, salt. 405. Bosjeda dvadesti i druga. D. Bašić 69. Dvadesti i pet dana. L. Radić 71. *u naše vrijeme u Dubrovniku ovaj je oblik naj običniji.* P. Budmani, dijal. dubr. rad. 65, 174.

d. *kod* dvadesti *ispada* d *u srijedi:* dvàesti. — *u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Dvaesti i osam lakata široka. M. Držić 134. Dvaesti i dva. 210. U dvaesti i drugi dan novembra mjeseca. B. Kašić, per. 162.

e. *kod* dva deseti *otpada krajnje* i: dvadeset. — *od* XV *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚vicenti'), *u Mikaljinu (kod* dvaest), *u Belinu* 758b, *u Stulićevu, u Vukovu* (dvádeset). Dvadesetь i četirь dinaro. Spom. sr. 1, 108. (1411). I sunce odhode dvadeset krat pride. M. Marulić 30. Leto tisuća dvadeset i četiri. F. Glavinić, cvit. 271a. Dvadeset i četiri starca. M. Radnić 32b. Na poglavju dvadeset i petomu. J. Filipović 1, 158a. Ne govoreći deset ali dvadeset puta. A. Kanižlić, bogoljubn. 116. Dvadeset i treće. I. Velikanović, uput. 3, 138. Evo mene dvadeset godina. Nar. pjes. vuk. 1, 368. I dvadeset i četiri čavla. 1, 580. Pak dvadeset odsiječe glava. 2, 314. Za nim vojsko dvadeset hiljada. 2, 605. Kad je bilo u dvadeset sata. 3, 59. Ko do dvadeset (godina) ne zna, a do trideset nema, teško kući koja ga ima! Nar. posl. vuk. 137. — *u jednom primjeru ima instr.* dvadesetima: Zakliñam vas s trima patrijarkami, i dvadesetima i četirima starci. L. Terzić 301.

f. *kod* dvadeset *ispada drugo* o: dvádest. — *od* XVII *vijeka a između riječnika u Vukovu.* U svitah ke jur dvadest let ima. F. Glavinić, cvit. 290b. Dvadest viših arkandela. J. Kavanjin 487b. U svojoj pismi dvadest i drugoj ovako piva. J. Filipović 3, 75b. Od roditelja za dvadest godina neplodnije. F. Lastrić, test. 351a Momak nažii dvadest i tri spona. Nar. pjes. vuk. 1, 168. U mon' ima puno djece: dvadest i petero. 1, 514. Kolik' drugo od dvadest godina. 2, 64. Svaki nosi po dvadest pušaka. 3, 333. U dužinu dvadest i četiri. Nar. pjes. petr. 2, 212. — *u Crnoj Gori otpada i krajnje* t: dvádes. Na ńega su sedamnaes ranah, na koña mu dvades i četiri. Nar. pjes. vuk. 3, 320. Potrčalo dvades i pet drugah. 4, 123.

g. *kod* dvadest *ispada* d *u srijedi:* dvàest. — *od* XVI *vijeka, u između riječnika u Mikaljinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Dvaest tisuć ljudi. Mon. croat. 217. (1526) Dan i noć u sve koliko zdrži dvaest i četiri vremena. M. Divković, nauk. xvii. Pri dvaest i četiri ure. M. Bijanković 76. S dvaest i šest svojih vitezi. J. Kavanjin 307b. Dvaest i pet biskupa. S. Bašrić, ukaz. 70. Dvaest triest puta. J. Filipović 3, 168b. Mladić od dvaest godina. A. Kanižlić, kam. 255. Skupiše sebi vojsku od dvaest i pet hiljada ljudi. E Pavić, ogl. 209. Dvaest dana. L. Radić 73. Jer do dvaest i jedno nedilje. J. S. Rejković 385. Dvaest oka lepa čista srebra. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Uhitri ga dvaest mađarija. Nar. pjes. juk. 256. — *kod Dubrovčana (od* XVI *vijeka) otpada krajnje* t (*vidi* P. Budmani, dijal. dubr. rad. 65, 159 *i* 174): dvàes. *tako je i u pisaca Bašića i Kavanjina, i u Belinu rječniku* 758b. Dvaes aspri tko bi za ń dao. N. Naljeković 1, 183. U ńoj bi zatvoren dvaes i dva dni. B. Kašić, iń. 42. Budući od dvaes godišta. per. 67. Dvaes tisuća. I. Gundulić 324. Sa sve dvaes nokata. (D). Poslov. danič. 109. Dvaes četiri vidiš brojem svetih ljudi. J. Kavanjin 515b. Kad bi dospjeli do dvaes godišta. I. Đorđić, ben. 12. Dvaes dana hoda. N. Marči 8.

h. *kod* dvadeset *(vidi kod* e) *ispada* d *u srijedi, pa se među* a *i* e *umeće* j: dvajeset. — *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Bi začet na dvajeset i pet marča a rodi se na dvajeset i pet đecembra. P. Radovčić, ist. 43.

i. *kod* dvajeset *ispada prvo* o: dvajset. — *kod čakavaca od* XVI *vijeka.* Dvajset i četiri. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178. 179. Dvajset i pet let imijući. F. Glavinić, cvit 68a. Dvajset bogov. B. Krnarutić 16. Zarobi dvajset jezor dece. P. Vitezović, kron. 18. Dvajset i prvi don po smrti. 34. Dvajset i tri leta. Nar. pjes. istr. 1, 37. Velik kodi mladić od dvajset let. Nar. prip. mikul. 102.

k. *kod* dvaest *(vidi kod* g) *umeće se* j *među* a *i* e: dvajest. — *od* XVIII *vijeka kod nekijeh pisaca u Bosni i u sjevernoj Dalmaciji.* Dvajest i pet iljada. J. Banovac, prod. 48. Kako se štije u knjiga poroda na poglavju dvajest i osmomu. J. Filipović 1, 197b. Mladić od dvajest godišta.

M. Zoričić, zrc. 176. Imadiše jednom dvajset malahnih kolačića. And. Kačić, kor. 253. Nasrnuše sluge, ter na konop i likovo uže dvajset trijset mučenika druže. Osvetn. 1, 21. Dva posijeku, a dvajset ih grne. 2, 130.

DVADESÉTAK, dvadesétka, *m. kolektivno ime, oko dvadeset komada. vidi* 1. desetak, 2. — *Postaje od* dvadeset *ili od kojega drugoga oblika istoga kardinalnoga broja nastavkom* ак. — *Može se shvatiti kao pravi kardinalni broj, po tome može biti i srednjega roda i ne mijenjati se po padežima (vidi primjere).* — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvadésetak. — *u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Za dvadesetak godinica. M. Pavlinović, rad. 42.

b. dvaèstak, dvaèska, *od* dvaest, *vidi* dvadeset, *g.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Prije dvaestak godina. M. Pavlinović, razg. 63. Da smo nazad dvaestak godina. razl. spis. 129.

c. dvajsétak, dvajsétka, *od* dvajset, *vidi* dvadeset, i. — *u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Pokosil leh jedno dvajsetak sožanj travi. Nar. prip. mikul. 89.

DVADESETÀKIŃA, *f. bure od dvadeset akova.* B. Mušicki.

DVADESETAN, dvadesotna, *adj vidi* dvadeseti. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Na dvadesetnom kapituli. Korizm. 103a.

DVÁDESETER *i* dvádesetor, *adj. postaje od* dvadeset *kao što* deseter *i* desetor *od* deset. — *I radi značenja i radi upotrebljavanja vidi* desetor, *a isporedi i* dvoj. — *Može postati od svakoga oblika kardinalnoga broja* dvadeset, *po tome može imati različite oblike:* dvádestor *i* dvádestor, dvàester *i* dvàestor *itd.* — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvádeseter. — *u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚vicenarius'). ‚Imam dvadedesetero goveda, jaňaca, jaradi, koňa.' *(u Lici).* J. Bogdanović.

b. dvádester *i* dvádestor. — *u Vukovu rječniku* (dvadestero *i* dvadestoro, *n.* ‚ein zwanzig' ‚viginti').

c. dvàester *i* dvàestor. — *samo u srednjem rodu u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku* (dvàestero *i* dvàestoro, *vide* dvadestoro). Desetero, dvaestero za jedno. A. Kalić 268.

d. dvàjseter. — *u jednoga pisca našega vremena.* A pov'o je toga dvajsetero. Osvetn. 3, 52.

DVADESETÉRICA, *f. dvadeset ľudi (a i muških životińa), vidi dalje kod* deseterica *i* dvojica. — *Postaje nastavkom* ica *od* dvadesetor *(a može postati i od drugijeh oblika istoga adjektiva).* — *Potvrđen je samo oblik* dvadeseterica *(u Stulićevu rječniku).*

DVÁDESETÎ (dvádesetî), *adj.* vicesimus, *koji je u redu po devetnaestome. isporedi* dvadesetan. — *Postaje od osnove* dvadeset *nastavcima složenijeh adjektiva; kako se mijeňa osnova kod kardinalnoga broja, tako se može mijeňati i kod ovoga ordinalnoga.* — *Isporedi stslov.* dvadesętyj, *rus.* двадесатый, двудесятый, двадцатый, *češ.* dvadcátý, *pol.* dwudziesty. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvadeseti. — *od prvijeh vremena do naših, a između rječnika u Vrančićevu, u Belinu* 758b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu* (dvádesetî). Na dvadeseti ‚dvadesetój') дань. Mon. serb. 232. (1398). Dvadeseto lito. 305. (1420). Glava dvadeseta i prva. Nauk brn. 25a. Glava dvadeseta i druga. 26a. Glava dvadeseta i sedma. 40b. U nodilju dvadesetu i drugu. S. Margitić, fal. 282. Tja do dne dvadesetoga i prvoga. A. Bačić 299. Dvadeseti i osmi dan. A. Kanižlić, kam. 11. Dvadesotoga godišta. S. Rosa 18a. Ou se je među dvadesetom i petom i tridesetom godinom oženio. A. T. Blagojević, khin. 2. Nedjelja dvadeseta i prva. J. Matović xxxiia.

b. dvádestî, *od* dvadesti *ili od* dvadest (*vidi* dvadeset, c *i* f). — *od* xvii *vijeka a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Na dvadestom petom poglavju. I. Đordić, ben. 52. U dvadestomu momu razgovoru. V. M. Gučetić 8. U nedjelju dvadestu iza rusalja ali duhova. Đ. Bašić 161. Kad dvadesta nastala godina. Nar. pjes. potr. 2, 464. Ne ozovne se ni dvadesti junak *(vidi* deseti, *b)).* S. Ľubiša, prip. 167.

c. dvàsetî, *od oblika* dvaeset *kojemu nema potvrde.* — *u Mikaljina rječniku:* dvaeseti; dvaeseti i prvi; dvaeseti i drugi.

d. dvàestî, *od* dvaesti *i* dvaest, *vidi* dvadeset, d *i g.* — *u Vukovu rječniku.*

e. dvoješeti, *gdje je promijenjen oblik broja* dva *kao što biva u složenijem riječima.* — *u Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVADESÈTICA, *f. u Stulićevu rječniku* (v. dvadesetiňa).

DVADESÈTINA, *f.* pars vicesima, numerus vicenarius. — *Postaje nastavkom* ina *od* dvadeset; *u može postajati i od drugijeh oblika istoga broja.*

1. *potvrđeni su ovi oblici:*

a dvadesetina. — xviii *vijeka (vidi prvi primjer kod* 2, b).

b. dvadèstina, *od* dvadesti *i od* dvadest, *vidi* dvadeset, c *i* f — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide dvaestina)

c. dvaèstina, *od* dvaest, *vidi* dvadeset, g. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚ein zwanzig' ‚viginti').

2. *značenje.*

a. *dvadeseti dio. premda mu nema potvrde, ovo značenje ne može biti sumnivo, isporedi* desetina, a.

b. *dvadeset (jednakijeh) komada, glava u jedno. isporedi* dvadesetak. — *od* xviii *vijeka.* Došlo je na svaku dvadesotinu lada po sedam stotina komada volova. A. Tomiković, živ. 316. I ugrabi dvadestinu glava. Nar pjes. vuk., rječ. 112a. Zapadoše oko druma puta po dvojica i po četvorica, po petina i po dvadestina. Ogled. sr. 486. Ima oko dvaestina godina kako je ovaj običaj prestao. Vuk, živ. 31. — *može se shvatiti i kao pravi kardinalni broj, radi toga se ne mijeňa po padežima u zadnjem primjerima.*

DVADESÈTIŇA, *f. dvadeset glava, dvadeset komada. vidi* desetiňa. — *isporedi* dvadesetica, dvadesetka. — *U Stulićevu rječniku.*

DVADESETIŠ, *adv.* vicies, *dvadeset puta.* — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* dvadestiš *s istijem značenjem.* — *nepouzdano.*

DVADESETKA, *f. u Stulićevu rječniku* (v. dvadesetica).

DVADESETĻEĆE, *n. dvadeset godina, ľeta* — *U Stulićevu rječniku* (dvadesetljetje ‚spatium viginti annorum'). — *nepouzdano.*

DVADESETĻETAN, dvadesetljetna, *adj. u Stulićevu rječniku* (dvadesetljetan. v. dvaostogodan). — *nepouzdano.*

DVADESETĻETNICA, *f. u Stulićevu rječniku* (dvadesetljetnica, v. dvaestogodnica). — *nepouzdano.*

DVADESETLÉTNIK, *m. u Stulićevu rječniku* (dvadesetljetnik, v. dvaostogodnik). — *nepouzdano.*

DVÁDESETOR, *vidi* dvadeseter.

DVÁDEST, *vidi* dvadeset.

DVÁDESTER, *vidi* dvadeseter.

1. DVÁDESTI, *vidi* dvadeset.

2. DVÁDESTÎ, *vidi* dvadeseti.

DVADÈSTINA, *vidi* dvadesetina.

DVADESTIŠ, *vidi* dvadesetiš.

DVÁDESTOR, *vidi* dvadeseter.

DVÀESÊTÎ, *vidi* dvadeseti.

DVÀESKIŇA, *f.* kaca od 20 tovara. I. Pavlović.

DVÀEST, *vidi* dvadeset.

DVÀESTAK, *vidi* dvadesetak.

DVÀESTER, *vidi* dvadeseter.

1. DVÀESTI, *vidi* dvadeset.

2. DVÀESTÎ, *vidi* dvadeseti.

DVÀESTINA, *vidi* dvadesetina.

DVAESTÒGODAC, dvaestògoca, *m. čovjek kojemu je dvadeset godina. isporedi* dvaestogodnik, dvaestogodišnik, dvadesedgodac, dvadesetljetnik. — *U Stulićevu rječniku.*

DVAESTÒGODAN, dvaestògodna, *adj. kojemu je dvadeset godina. — isporedi* dvaestogodištan, dvadesetljetan. — *U Stulićevu rječniku.*

DVAESTOGODIŠNIK, *m vidi* dvaestogodac — *U Stulićevu rječniku* (dvaestogodištnik). — *slabo pouzdano.*

DVAESTOGODIŠTAN, dvaestogodišna, *adj. vidi* dvaestogodan. — *U Stulićevu rječniku.*

DVAESTOGODNICA, *f. žensko čeljade kojemu je dvadeset godina. — U Stulićevu rječniku (kod* dvadesetljetnica *ima* v. dvaestogodnica, *ali ovoga nema naposc). — nepouzdano.*

DVAESTOGODNIK, *m. vidi* dvaestogodac. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

DVAESTOKUTAN, dvaestokutna, *adj. na kojem je dvadeset kutova. — U Stulićevu rječniku* (‚vigintiangulus') *u kojem ima i* dvaestonugal *s istijem značenjem. — oboje slabo pouzdano.*

DVAESTONUGAL, dvaestonugla, *adj. vidi* dvaestokutan.

DVÀESTOR, *vidi* dvadeseter.

DVAGIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Znatniji bezi u Bosni jesu: Babić, . . . Dvagić, . . . F. Jukić, zemj. 142.

DVA GRADA, *vidi* Dvograde.

DVAJESET, *vidi* dvadeset.

DVAJEST, *vidi* dvadeset.

DVÀJESTER, *vidi* dvadeseter.

DVAJSET, *vidi* dvadeset.

DVAJSÉTAK, *vidi* dvadesetak.

DVÁKRAT, *adv.* bis, *dva puta, dvaput — Okrńeno* dva krati, dva krata *(pošto je sastavljeno u jednu riječ), vidi* krat. — *Od* XIV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 281b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu.* Dva kratь. Glasn. 23, 50. (1400). Što namь dlaše u dva kratь. Mon. serb. 509. (1170). Udri prutom dvakrat po stini. Bernardin 48. num. 20, 11. Dvakrat mu pustiše krv. B. Kašić, fran. 197. Na boj s dva krat stotin trista bio je došo vojevoda ovi. I. Gundulić 334. Kada bismo mi mogli dvakrat naš život ponoviti. Misli. 3. I tako more se reći dvakrat mati svojizi pravovirnije simova. F. Lastrić, ned. 279. Dvakrat sam te moleći poslao zvati. And. Kačić, kor. 201. Istina je, da biskup dvakrat meće ruke na glavu misnika. M. Dragićević 92.

DVAKUTE, *u brojenicama riječ koja znači broj dva.* Jenoga, dvakute, trikute. Nar. pjes. istr. 4, 10.

DVANADESETAN, *vidi* dvanaestan.

DVANADESETE, *vidi* dvanaest.

DVANADESNIK, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (‚dvanadesnik') *kao da znači onoga koji zapovijeda dvanaestericom.* Mihovil je sva godišća dvanadesnik prehrabreni. J. Kavanjin 488a.

DVANADEST, *vidi* dvanaest.

DVANADESTAN, *vidi* dvanaestan.

DVANADESTE, *vidi* dvanaest.

1. DVANADESTI, *vidi* dvanaest.

2. DVANADESTI, *vidi* dvanaesti.

DVANAESKRAT, *adv.* duodecies, *dvanaest puta.* — *sastavljeno* dvanaes(t) krat. — *U Belinu rječniku* 274b *i u Stulićevu* (dvanaestkrat *kod* dvanaestiš).

DVÁNAEST, duodecim, *deset i dva.* — *Isprva* dva na desete *(vidi kod* deset, d, *a)), ali se i ovaj stari oblik već od* XV *vijeka shvata kao jedna riječ, te radi toga prvi dio* dva *(u nekijem oblicima i* dvoje) *ne mijeńa se ni po padežima ni po rodu, imena uz cijeli broj stoje u gen. plur., a cijela se riječ shvata obično kao da je sredńega roda (vidi* deset, a, *b)) i u jednini (vidi* deset, c). *u nekijem primjerima atribut je ženskoga roda (vidi* deset, a, *aa):* 1 svu dvanadeste katunarih. Stat. pol. ark. 5, 305. Svu onu dvanadeste dana u uzi budući. F. Vrančić, živ. 12. Svu dvanaest apoštola gospodinovije. M. Divković, nauk. 131b. Virujući stanovito svu dvanadeste članih vire. P. Radovčić, nač. 383. Virujući stanovito svu dvanadest članih vire. L. Terzić (B. Pavlović) 55. *i kad se mijeńa po padežima (vidi kod* b, f, g, i, l) *to biva samo kod drugoga dijela. — Drugi je dio naj češće više ili maňe okrńen.*

a. *naj stariji oblik* dvanadesete *dolazi do* XVI *vijeka. u naj starijem primjeru* dva *se mijeńa po padežu i rodu.* Nas dva na desete ot dv*(oj)u* na desete *(vidi* Rad. 6, 205) plemenu. Glasn. 23, 51. (1400). Dvanadesete čaša. Mon. serb. 372. (1433). Jedan od dvanadesete. N. Ranina 90a. S dvanadesete apostola. 177a. Dvanadesete pladńev. Mon. croat. 258. (1556).

b. *kod* desete *ispadu drugo* e: dvanadeste. — *od* XV *do* XVIII *vijeka.* Va dvanadeste vrshovnihь apustolь. Mon. serb. 273. (1409). Dvanadeste voli. Mon. croat. 59. (1436). Buduči Isus od dvanadeste godišć. Bernardin 15. luc. 2, 42. I napuniše dvanadeste konistar kusov. 52. joann. 6, 13. Za ovimi paki svetoga Matea i druge dvanadeste. Postila. v2b. Koji simbol razdiliše u dvanadeste člani. Š. Budinić, sum. 4a. Učini gospodin izabranje od dvanadeste učenika. B. Kašić, is. 25. Tada ide jedan od dvanadeste ki se imenuje Juda. M. Alberti 452. Počiva telo ovoga s. apoštola u crikvi dvanadeste apoštolov. F. Glavinić, cvit. 117b. Od Isukrsta med dvanadeste naj već pojubljen. 131b. Virovanje uzdrži dvanadeste dilov. I. T. Mrnavić, ist. 7. Buduči od dvanadeste godišta. M. Radnić 323b. I podigoše ostanke ulomak dvanadeste krošńic punih. L. Terzić 318. Po zakonu od dvanadeste daščica. A. d. Costa 1, 172. — *ovaj se oblik kod nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka mijeńa po padežima kao adjektiv.*

tako ima dat. dvanadestim. Ne samo dvanadestim apoštolom račil jest ukazati se. F. Vrančić, živ. 23. *instr.* dvanadestimi. Pride z dvanadestimi, i ním sidučim za trpezom i jiducim reče Isus. M. Alberti 471. *i* dvanadestima. Zakliňam vas dvanadestima apoštoli. L. Terzić 301.

c. *kod* dvanadeste *otpada krajńe* e: dvanadest. — *od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Dvanadest tisući biše jih po broju. M. Marulić 12. Dvanadest kad minu dobrih lit ditića. Đ. Baraković, jar. 96. Bratje naše bi dvanadest. P. Vuletić 50.

d. *kod* dvanaeste *krajńe se* e *mijeńa na* i: dvanadesti. — *u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata.* Onde mi je ležal leti dvanadesti. Jačke. 169.

e. *kod* dvanadeste *ispada* d *u srijedi:* dvánaeste. — *od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikańinu i u Daničićevu.* Nijesu li dvanaeste ura u dne? N. Rańina 77b. joann. 11, 9. U dvanaes skalina ki hitro rastavi dvanaeste živina. M. Vetranić 1, 177. Veče od dvanaeste tisuća mira. B. Kašić, fran. 57. — *može biti da amo spada i jedan primjer iz* xv *vijeka u kojem (možebiti pisarskom griješkom) stoji* dvanajeste: Dvanajeste čaša *(na drugijem mjestima u istom spomeniku* dva na desete). Mon. serb. 372. (1433).

f. *kod* dvanaeste *otpada krajńe* e: dvánaest. — *od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (dvanaest puta), *u Belinu* 274b, *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (dvanaestь). *ovaj je primjer posve nepouzdan:* Otь dvanaestь apostola. Mon. serb. 152. (1351 *prepisano nazad nemnogo vremena).* Gdje bješe dvanaest vrutak vodenih. N. Rańina 88a. exod. 15, 27. Isukrst ima dvanaest apoštola. M. Divković, bes. 199b—200a. Svaku rič od dvanaest članak svete vire. P. Posilović, nasl. 98a. Telesa neka se ne pokopavaju naj mańe pri dvanaest urih od smrti. M. Bijanković 76. Za dvanaest godina. F. Lastrić, ned. 36. Nas u istinu jeste dvanaest. E. Pavić, ogl. 87. Na galiji dvanaest mrnara. Nar. pjes. vuk. 1, 625. Za punijeh dvanaest godina. 2, 58. S ńome ide dvanaest dvorkińa. 2, 501. Kad to čuše dvanaest delija. 4, 146. Svima dvanaest kolena rasijanijem po svijetu pozdravje. Vuk, jak. 1, 1. — *i ovaj se oblik kod ńekijeh pisaca* xviii *vijeka mijeńa po padežima; tako dolazi dat.* dvanaestim: Da mogao bude razdilit ji dvanaestim sinovima svojim. Grgur iz Vareša 41. *i* dvanaestima: Bilo je četrnaest apoštola, jerbo prvim dvanaestima Isukrst Pavla i Barnabu nadodade. A. Kanižlić, fran. 21. *instr.* dvanaestima: *(Pavo)* mjesto uzdrži s dvanaestima. J. Kavańin 516a. Isus siđaše s dvanaestima. A. Kanižlić, kam. 518. *i* dvanaestim: Četriuglast stol blaženi dvanaestim' vratim siva. J. Kavańin 479b. — *po južnijem krajevima otpada i krajńe* t: dvánaes, *i to od* xvi *vijeka.* Dvanaes. N. Rańina 170b. 229a. U dvanaes skalina. M. Vetranić 1, 177. Na dvanaes aprila. A. Gučetić, roz. jez. 56. Dvanaes koňa, dvanaes vila bojnom se igrom prid ním diče. I. Gundulić 142. Gdi potanko sude djela dvanaes koljen Izracla. J. Kavańin 317a. Dvanaes puta ‚duodecies' A. d. Bella, rječ. 274b. On zaledi dvanaes ledovah. Nar. pjes. vuk. 2, 83. I dvanaes glavnijeh vojvoda. 4, 293.

g. *kod* dvanaest ae *sažimle se u* č: dvánēst. — *od* xvi *vijeka (vidi dale Naješkovićev primjer), a između rječnika u Mikańinu* (dvanest krat) *i u Stulićevu.* Te pokloni na dvan'est vladika. Nar. pjes. vuk. 2, 90. Nabavio dvan'est kaludera. 2, 617. Devet pera, dvan'est čelenaka. 3, 156. Kad su bili od dvanest godina. Nar. pjes. juk. 45. Za ńezino dvanest pletenica. Nar. pjes. petr. 2, 250. — *po južnijem krajevima otpada krńe* t: dvá-*aj* nēs. A poslijo reče on, svi dvanes da sjedu. N. Naješković 1, 127. Među dvanes manastijera. I. Đordić, ben. 37. Jakob ima dvanes sinova. S. Rosa 22a. Dvanes ribara. A. Kalić 539. — *u jednom primjeru* xvii *vijeka ima gen.* dvanestiju. Na koji*(h)* bijau stale noge dvanestiju misnika. I. Ančić, ogl. 53.

h. *kod* dvanaeste *(vidi* e) *umeće se* j *među* a *i* e: dvanajeste. — *u jednom primjeru* xvi *vijeka (ali vidi i naj zadńi primjer kod* e). Kada bi Isus od godišta dvanajeste. N. Rańina 29b. luc. 2, 42.

i. *kod* dvanaest *(vidi* f) *umeće se* j *među* a *i* e: dvánajest. — *od* xvii *vijeka u pisaca iz Bosne i sjeverne Dalmacije.* Gdi je rečeno od dvanajest stvari. M. Divković, nauk. 210a. Po dvanajest apoštolova. P. Posilović, nasl. 98a. Od dvanajest godišta. M. Radnić 205b. Da oni vitez ima dvanajest mladić. P. Macukat 8. S Isusom koji dvanajest apoštolom dade oblast. J. Banovac, blagos. 191. Imade dvanajest godina. J. Filipović 1, 41a. Jedni od dvanajest a drugi od četrnajest. Ant. Kadčić 151. — *kod ńekijeh pisaca* xvii *i* xviii *vijeka ima i instr.* dvanajestima. Elizeo oraše z dvanajestima volovima. M. Radnić 312a. S ovim dvanajestima apoštoli. P. Macukat 29. Ukaza se dvanajestima apostolima. 34. Kruna narešena s dvanajestima zvizdami. J. Banovac, blagos. 186. *na jednom mjestu (griješkom)* dvanajestimam: Raj se svitli dvanajestimam prorocimam. I. Ančić, vrat. 75.

k. *kod* dvanajeste *(vidi* h) *može ispasti prvo* e: dvanajste. — *na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Imaše dvanajste sinova. Zborn. 25b.

l. *kod* dvanajest *ispada* e: dvanajst. — *od* xiv (?) *do* xviii *vijeka kod čakavaca.* Dvanajst cekinih. Stat. krč. ark. 2, 293. Vlada crikvom jedanadeste miseci i dvanajst dan. F. Glavinić, cvit. 265a. Dvanajst apoštoli. Pisanica. 14. — *na jednom mjestu* xvi *vijeka ima dat.* dvanajstim. Dvanajstim plemenom. Anton Dalm, nov. tešt. 159. jak. 1, 1.

m. dvojènaest, *postaje od* dvojenaestoro *(vidi kod* dvanaester, e). — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. DVANAÈSTAK, dvanaéska, *m. oko dvanaest komada, vidi* 1. desetak, 2. — *U jednoga pisca našega vremena s oblikom* dvanēstak. U dvanestak pozlaćenih dvorana. M. Pavlinović, razl. spis. 411.

2. DVANAÈSTÂK, dvanastáka, *m. djetić kojemu je dvanaest godina. — U Stulićevu rječniku.*

DVANAESTÀKIŃA, *f. burc od dvanaest akova.* B. Mušicki.

DVÁNAESTAN, dvánaesna, *adj. a)* duodecimus, *vidi* dvanaesti. — *b)* duodenarius, duodenus, *koji pripada broju* dvanaest, *koji se sastoji iz dvanaest dijela, isporedi* desetan, *b).* — *Postaje od* dvanaest *nastavkom* ьnъ; *može postajati i od drugijeh osnova istoga broja. — Potvrđeni su ovi oblici:*

a dvanadesetan. — *u jednom primjeru* xvi *vijeka (značeńe kao kod b)).* Prvi redovni brati od čisla dvanadesetnoga. Korizm. 35b.

b. dvanaestan, dvanaesna. — *u jednom primjeru* xvi *vijeka (značeńe kao kod a)).* V Jeremiji v dvanaestnom kapituli. Korizm. 103b.

c. dvanaestan, dvanaesna. — *u jednoga pisca* xvii *vijeka (značeńe kao kod b)).* Sebe on jestojsku prida mnoštvu dvanaesnomu. B. Kašić, nač. 74. Mnoštvu bratje dvanaesne. 75.

DVANAESTE, *vidi* dvanaest.

DVÁNAESTER *i* dvánaestor, *adj. postaje od* dvanaest *kao što i* deseter *i* desetor *postaje od* deset. — *I radi značeńa i upotrebljavańa vidi* desetor, *a isporedi i* dvoj. — *Može postati od različitijeh oblika kardinalnoga broja* dvanaest. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvanaester *i* dvanaestor. — *u Belinu rječniku* (dvanaestero, *n.* ‚duodecas' 280ª), *u Stulićevu* (dvanaestero, *n.* ‚numerus duodenarius, duodecim'), *u Vukovu* (dvanaestero *i* dvanaestoro ‚ein zwölf, ein dutzend' ‚duodecim'). Imate dvanaestera vrata. Vuk, ot. jov. 21, 12.

b. dvánêster *i* dvánêstor. — *u naše vrijeme.* A zatvori vrata dvan'estora. Nar. pjes. vuk. 2, 611 Po sedmero do dvanestero. V. Bogišić, zbor. 11.

c. *u Lici ima i oblik* dvónaestero, *n. gdje i* dva *dobiva nastavak srednjega roda.* ‚Imam dvonaestero konja, goveda, jańaca, jaradi'. J. Bogdanović.

d. dvojenadeste, *gdje sam prvi dio* (dva) *dobiva ovaki oblik. — na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Dužni su dvojenadeste kuri. Mon. croat. 255 (1553).

e. dvojènaester *i* dvojènaestor, *kod čega oba dva dijela dobivaju ovi oblik. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka:* Imajući dvoenaestera vrata. M. Divković, bes. 248ª. *i u Vukovu rječniku (samo* dvojenaestoro *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

DVANAESTÈRICA *i* dvanaestòrica, *f. dvanaest ļudi (a i muških životińa), vidi* desterica *i* dvojica. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvanaesterica *i* dvanaestorica. — *od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dvanaesterica ‚duodecas' 280ª) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (dvanaestorica ‚duodecim homines'). Sazvavši dvanaestoricu dade im silu nad svijem davolima. Vuk, luk. 9, 1.

b. dvanestèrica. — *od* XVIII *vijeka.* Iz ove dvanesterice rasplodi se. S. Rosa 5ª. Prizva k sebi svu dvanestericu svojijeh sinova. 5ᵇ.

DVÁNAESTÎ, *adj.* duodecimus, *koji je za jedanaestijem. vidi* deseti. — *Postaje kao* deseti *od različitijeh oblika kardinalnoga broja* dvanaest. — *Potvrđeni su ovi oblici:*

a. dvanadesti. — *od* XVI *do* XVIII *vijeka (gotovo samo kod čakavaca), a u naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Belinu* 246ᵇ. Dvanadesti. Korizm. 86ᵇ. Dvanadesta sreća. M. Pelegrinović 184. U dvanadesto godište. B. Kašić, is. 20. U nediļu dvanadestu po dusih. I. Bandulavić 170ª. Domicijan, dvanadesti cesar. F. Glavinić, cvit. 129ª. Pristanite na svit papo Benedikta dvanadestoga. 1. P. Marki 37. Pjevanje dvanadesto. J. Kavańin 228. Dvanadesta bolest. M. Lekušić, razm. 122. Va dvanadestoj se bogu moliła. Jačke. 168.

b. dvanaesti. — *od* XVII *vijeka, u naše vrijeme naj običnije; između rječnika u Belinu* 274ᵇ, *u Stulićevu, u Vukovu.* Dvanaesta zlotja. P. Posilović, cvijet. 213. Papa Kloment dvanaesti. A. Kanižlić, fran. 233. Razgovor dvanaesti. I. Velikanović, uput. 1, 74. Dvanaestu knigu opremio. Nar. pjes. vuk. 4, 215

c. dvánêsti. — *od* XVII *vijeka, u naše vrijeme u Dubrovniku.* Pjevanje dvanesto. P. Kanavelić, iv. 284. Umrije dvanesto godište kraļa rečenoga. S. Rosa 17ᵇ. U nedjelu dvanestu iza rusaļa ali duhova. Đ. Bašić 125. Pa otvori dvanaest odaja, u dvan'estu ostavi junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 611. Onu šaļe a dvanestu piše. Nar. pjes. petr. 2, 216.

d. dvánajesti. — *u dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Na poglavju dvanajestomu. J. Filipović 1, 92ᵇ. Dvanajesto. P. Filipović 11. Dvanajesta. 27. Dvanajesto. 57.

e. dvanajsti. — *u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka* Dvanajsti razlog. F. Glavinić, cvit. 65ᵇ. Dvanajsti *(put učini)* iz zemļe u grob. 83ᵇ.

f. *vidi* druginaest.

DVANAÈSTICA, *f. dvanaest glava ili dvanaest komada, isporedi* desetica. M. Pavlinović. — *i u Stulićevu rječniku* („numerus duodenarius'; dvanaestica ļudi, v. dvanaesterica).

DVANAÈSTIŃA, *f. dvanaest glava, dvanaesterica, dvanaestero. isporedi i* dvanaestica. — *Od prošloga vijeka (u starijim primjerima s oblikom* dvanéstiña), *a između rječnika u Stulićevu (kod* dvanaestica; dvanaestiña ļudi, v. dvanaesterica). Pratijahu ga dvanestiña njegovije*(h)* učenika. S. Rosa 84ª. Osim dvanestiño apostola. 105ª. Evo nas dvanaestiña. V. Vrčević, niz. 23.

DVANAESTIŚ, *adv.* duodecies, *dvanaest puta. — isporedi* dvanaeskrat. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVÁNAESTÔM, duodecimo, *dvanaesti put. uprav instr. f. sing.* dvanaesti. — *U Stulićevu rječniku.*

DVÁNAESTOR, *vidi* dvanaester.

DVANAESTÒRICA, *vidi* dvanaesterica.

DVANAEZGODAC, dvanaezgoca, *m. vidi* 2. dvanaestak. — *U Stulićevu rječniku* (dvanaestgodac, dvanaestgodca). — *slabo pouzdano.*

DVANAEZGODAN, dvanaezgodna, *adj. kojemu je dvanaest godina. — U Stulićevu rječniku* (dvanaestgodan). — *slabo pouzdano.*

DVÁNAJEST, *vidi* dvanaest.

DVANAJESTE, *vidi* dvanaest.

DVÁNAJESTÎ, *vidi* dvanaesti.

DVANAJST, *vidi* dvanaest.

DVANAJSTE, *vidi* dvanaest.

DVANAJSTI, *vidi* dvanaesti.

DVÁNÊST, *vidi* dvanaest.

DVANÉSTAK, *vidi* dvanaestak.

DVÁNÊSTER, *vidi* dvanaester.

DVANESTÈRICA, *vidi* dvanaesterica.

DVÁNÊSTÎ, *vidi* dvanaesti.

DVANÉSTIŃA, *vidi* dvanaestiña.

DVÁNÊSTOR, *vidi* dvanaester.

DVANKATI, dvančem *i* dvankam, *impf. a) načińati dvanke. — b) slagati u dvanke. — U Stulićevu rječniku* („manticas conficere; in manticas indere'). — *nepouzdano.*

DVÁNKE, *vidi* dvańke.

DVÁŃAK, dvańka, *m. vidi* blizanac. — *Samo u Belinu rječniku* (dvańak ‚geminus' 339ª; dvańci ‚filii gemini' 315ª; ‚fratres gemini' 329ª) *i u Stulićevu* (dvańak; dvańci).

DVAŃKA, *f.* par, jugum, *dva komada, dvoje, par. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kupio sam pet dvańak volova i idem ih izkušat. S Rosa 114ᵇ.

DVÁŃKE, dvâńkâ, *f. pl.* bisaccium, *dvije vreće sastavļene što se nosc na ramenu, isporedi* bisage, bisaci. — *U jednoga pisca* XV *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* („mantica'). Pak zamak u ‚dvańkah vas taj žir Abri bi naramak. M. Marulić 38. I Abri reče: ‚Na! u dvańke toj zatvori'. 51. Z dvańak ize glavu. 52. — *S oblikom* dvanke *u Mikaļinu rječniku, u Belinu* 142ª, *u Stulićevu.*

DVÁŃKIŃA, *f. vidi* blizanica — *Samo u Stuli̇evu rječniku* (dvańkińe ‚filiae geminae').

DVÁPUT, *adv.* bis, *dva puta. isporedi* dvakrat, dvaš. — *Okrńeno* dva puta *koje je shvaćeno kao jedna rječ.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Dvaput ili jošter više. V. Došen 58b. Pak još i po dvaput jedni pogovore. M. A. Reljković, sat. B1a. Dok općera dvaput oko crkvo. Nar. pjes. vuk. 4, 18. Dvaput je ćoek u svomo vijeku veseo: prvom kad se oženi, a drugom kad ženu ukopa. Dvaput mjeri, trećom kroj. Nar. posl. vuk. 57. Novci se no brane i dvaput brojiti. 226. Po dvaput se u vodenici govori. 251. Dok pijetao dvaput ne zapjeva, odreći ćeš me se triput. Vuk, mar. 14, 72. Ko te dvaput prevari kuni ga, a ko trećom ļubi ga. Pravdonoša. 1852. 10.

1. DVAR, *vidi* dvari.

2. DVAR, *m. vidi* duvar. — *U Belinu rječniku* 503a *i u Bjelostjenčevu (kod* duvar).

DVARA, *vidi* dvari.

DVARAC, dvarca, *m. dem.* dvar *(vidi* dvari). — *isporedi* dvarič. — *U Stuli̇evu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DVARČAC, dvarčca, *m. dem.* dvarac. — *U Stuli̇evu rječniku u kojem ima i* dvarčić *s istijem značeńem.* — *oboje sasma nepouzdano.*

DVARČIĆ, *vidi* dvarčac.

DVARDRŽICA, *vidi* dvorodržica.

1. DVARE, *vidi* dvari.

2. DVARE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom* V. Sabļar 99. — *Od* XVIII *vijeka.* Petrova a sin Ago Dvare nij' obranio u mladosti. J. Kavańin 102b.

DVARI, *f. pl. vrata.* — *isporedi* dveri. — *-stoji mješte ńegdašńega* ъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* дvьrь, *rus.* дверь, *češ.* dvéře, dřví, *pol.* dźwierze, drzwi. — *Od indoevropejskoga korijena* dhur *ili* dhvar, *isporedi lit.* duris, *vidi kod* dvor. — *U knjigama* XVI *vijeka pisanima mješanijem jezikom, a između rječnika u Stuli̇evu (u jednini:* dvar *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu (u jednini:* dvьrь). Ženihь pri dvьrechь. Stefan, sim. šaf. pam. 12. Dvarmi zatvorenimi. Naručn. 41a Dvari svetago Petra. Š. Kožičić 19a. Otprto sut dvari. 23a. Uniti tiskrnimi dvarmi. Š. Budinić, sum. 124b. — *U jednoga od ovijeh pisaca dolazi i u jednini:* dvar. Koja *(vjera)* jest dvar, vrata, temej i zastava spasenja. Š. Budinić, sum. 141b. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka oblik je u acc. pl.* dvare: Haznu zaklopiše zatvorivši dvare. I. T. Mrnavić, osm. 112. — *U drugoga pisca istoga vijeka stoji u srednńem rodu:* dvara. One dvara podaprona colivahu. I. Zanotti, en. 33. Padši dvara lazi z'jahu. 33.

DVARIĆ, *m. vidi* dvarac. — *U Stuli̇evu rječniku — sasma nepouzdano.*

DVARNIK, *m. u Stuli̇evu rječniku:* v. vratar. — *nepouzdano.*

DVÁŠ, *adv.* bis, *dva puta, dvaput. vidi* dvašti. — *isporedi* dvaška, dvašt, dvažde, dvač, dvič. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Mikaļinu (kod* dvakrat), *u Belinu* 281b. 777b, *u Stuli̇evu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Postim dvaš priz nedje[(a). N. Rańina 154a. luc. 18, 12. Znaš da prode dvaš od sad šos godiš. Š. Menčetić 300. Za što bog sudi dvaš človečji naraštaj? M. Vetranić 1, 106. Ako ti dvaš veće od toga noće bit'. N. Naļeškoviċ 1, 188. Za tebe ću skočit dvaš. M. Držić 197. Nu bi bil' dvaš bolje da budem umriti, neg cvilit s nevolo. D. Rańina 35a. Dvaš na dan iskušovaše dušu. B. Kašić, fran. 176. Rda si i vedaš, satir Vuk ti si oni, od vuka hudi dvaš, kad ovcu mû poni. I. Gundulić 150. Dvaš razbijeni u dni ove s mnogom našom krvi bismo. G. Palmotić 2, 103. Da se pos'o ima dvaš učinit', svak bi bio mudar. (D) Poslov. danič. 14. Lakom dvaš plaća. (D). 53. Tko od zla sukna svite čini, dvaš na godište kroji. (D). 131 Dvaš dariva ko poteži. J. Kavańin 39a. Da uzbude dvaš umrijeti. I. Đorđić, uzd. 74. Kako vino, kad se ima kupovati, prije neg se dode na pogodaj, od ńega se išto ogled i na srčko u čašici i dvaš i triš obide se. B. Zuzeri 329b. Dvaš omjeri a jednom pristrizi. (Z) Poslov. danič. 21. Sveti Karlo dvaš na godište uklońen od svakoga posla zemaļskoga nastojaše ńekoliko dana samu svoju dušu. Misli. 80. Dvaš je i triš mladi junak kolo skočio. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Dvaš ću ti ga izmjerit' sa zlatom 2, 19. Dvaš je puta u lice poļubi. Nar. pjes herc. vuk. 203.

DVAŠKA, *isto što* dvaš *samo što mu je dodan slog* ka *(koji vidi).* — XVI *vijeka.* Jošte ćeš ti strilit dvaška sad u jedno. Š. Menčetić—G. Držić 497. Dvaška umira u tijelu i u duši. M. Vetranić 1, 477. Dvaška obdan pohar blage tej drvene vode pijah. S. Bobaļović 213.

DVÂŠT, *vidi* dvaš *i* dvašti. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (dvašть). Da вьмь prihodilь prědь vašь gradь već dvašть. Mon. serb. 247. (XIV *vijek).*

DVÂŠTI, *vidi* dvaš. — *Nejasan je nastavak* šti; *po litavskom* dvokti, *opet,* št *stoji mješte ńegdašńega* kt. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dvašti. — *Dolazi i okrńeno:* dvašть, *a u novije doba često dvaš (vidi oboje).* — *U našem jeziku dolazi do* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Jednušti ili dvašti. Sava, tip. stud. glas. 10, 142. I pravo pisasmo gospodьstvu vi i dvašti . . . vaša velikostь namь otpisa i dvašti . . . mi slasmo k ńemu i dvašti. Spom. sr. 1, 167. (1422). Primihь u dvašti sto dukatovь. 2, 71. (1424).

DVÁŽDE, *vidi* dvaš. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

DVĚKA, *f. od brezove lile kao gust katran čim se kola mažu.* — *isporedi rus.* деготь, *pol.* dziegieć, *brezova smola.* — *Nepoznata postańa, isporedi stslov.* dvoka, *preživańe,* dvekovati, *novoslov.* dvečiti, *preživati, bug.* dvokam, *preživam.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (sa značeńem:* ‚pix', *pakao, smola), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dveka, smola, pakal ‚pix'. 2. dveka mahka i židka ‚pix flaida'. 3. dveka kojum se brodi smole ‚pix solida, pix concreta vel excocta, apodryma', v. smola) *i u Vukovu (sa značeńem sprijeda kaznijem i s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Nav ima črnu mast, dveku ili pakal, s kim se maže. F. Glavinić, cvit. 151a.

DVĚKAV, *adj. o kruhu, gńecav, gńecovan, mecav. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *Postaje od* dveka. — *isporedi* dekav.

DVEKÓVNICA, *dvekav kruh u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević

DVĚR, *vidi* dveri.

DVERAN, dverna, *adj. u Stuli̇evu rječniku:* v. vratan. — *sasma nepouzdano.*

DVÈRCA, *n. pl. vidi kod* dveri.

DVĚRI, *f. pl. vrata na oltaru (u pravoslavnoj crkvi), vidi* dvari. — *U primjerima ovoga vijeka biće se primio ovaj oblik iz ruskoga jezika, ali se ne da tako tumačiti u starijim primjerima.* — *U knizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom i u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji da je muškoga roda) i u Vukovu.* Dvermi oltara. Domentijan[b] 39. U manastiru Tronoši u Jadru bio je s desne strane kod dveri namolovan go starac. Vuk, živ. 235. Nit' su sveci kô su prije bili, niti časne pri trapezi dveri. Osvetn. 3, 55. *i sa značenem: vrata uopće.* Danas se dveri i dem. dvercà rabi u Vrbniku na Krku, kad se govori o raznim vratima varošico Vrbnika, gdje su još prilično sačuvane zidine, što je opkoljavalu. I. Milčetić. — *Dolazi i sing.* dver *u jednom primjeru* XVI *vijeka (sa značenem: vrata) u knizi pisanoj miješanijem jezikom, a i u Stulićevu rječniku (muškoga roda s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (dverь, gledaj dvьrь). *(Vjera)* jest kako dver, vrata i počelo. Š. Budinić, sum. 3[a].

DVERNICE, *f. pl. selo u Hercegovini u Popovu.* T. Kovačović, op. 88.

DVERNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. vratar. — *sasma nepouzdano.*

DVEROREDAC, dvererеca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. vratoredac. — *sasma nepouzdano.*

DVEROREĐE, *n. u Stulićevu rječniku:* dveroredje „unus ex quatuor ordinibus quos theologi minores vocant, in liturgia rom. ostiariatus". — *sasma nepouzdano.*

DVĬCA, *f. vidi* dvojka, *c).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

DVIČ, *vidi* dvaš. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako je star, dvič toliko. Sr. st. pism. let. 112, 161. (1696).

DVIČIN, *adj. nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Skakat s dvičinijeh skalina (*po dva skalina?*). M. Držić 44.

DVĬĆI, *vidi* dignuti.

DVĬGATI, *vidi* digati *i* dizati. — *U Stulićevu rječniku.*

DVIGNÚĆE, *vidi* digнuće.

DVĬGNUTI, *vidi* dignuti.

1. DVĬJESTI, *vidi* dvjesta.

2. DVĬJESTÎ, *adj. vidi* dvjestoti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVĬJESTÎŠ, *adv.* ducenties, *dvjesta puta.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVIMJED, *vidi* dvjemjed.

DVĬŠKA, *f. vidi* dvizica. — *Uprav* dvizka, *ali z ispred k glasi kao* s; *gen. pl.* dvîzâkâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kad i kad klopno klopetušica na kozi ridi, ili cagrkne medenica na dvisci kaluši, kad se one počešu ili protegnu. M. D. Milićević, zim. več. 121. *vidi i* F. Kurelac, dom. živ. 31.

DVIŠ, *vidi* dvaš. *isporedi i* dvič. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ima ga jednom, dviš i tretom svistiti. Š. Budinić, ispr. 147. Rečenje svoje jednome i dvêš potvrdio jest. sum. 83[b].

DVĬŠČÁD, *f. kolektivno ime, kao množina prema* dvišče. — *U jednoga pisca mašega vremena.* Ja uzmi toke, a za dviščad ostavismo u priček. S. Ljubiša, prič. 98.

DVĬŠĆE, dvîščeta, *n. vidi* dvizo. — *Nema potvrde jednini ali vidi* dviščad.

DVIZ, *adj. (o bravu) kojemu su dvije godine. isporedi* 1. dvizak, dvizac, dvizica, dvizo *itd.* — *Postaje od* dva *nejasnijem nastavkom* izь. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka.* Tada ono selo volno je ubiti mu brav dvizi gospodaru. Stat. poļ. ark. 5, 286.

1. DVÍZAC, dvísca, *m. vidi* 1. dvizak. — *-a- (negdašnje* ь*) ostaje u nom. sing. i u gen. pl.; u ostalijem padežima z ispred* c *glasi kao* s, *a u voc. sing. ispred* č *kao* š. — *Akc. se mijeńa u voc.:* dvîšče, dvîsci, *i u gen. pl.* dvîzâcâ. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* („hoedus vel agnus") *i u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Prinese domaćin tri pusta dvisca kao salo. S. Ljubiša, prip. 34. Dvizac, jagńe od 2 godine. F. Kurelac, dom. živ. 31. Dvizac, jare od dvije godine. 37.

2. DVÍZAC, dvísca, *m. vinograd od dvije godine. na Braču.* A. Ostojić. — *radi oblika i akcenta vidi* 1. dvizac.

DVÍZÂD, *f. vidi* dvizo.

1. DVÍZÂK, dvizáka, *m. ovan ili jarac od dvije godine. isporedi* dvizac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* dvîzâče, dvîzâci. — *Postaje od adj.* dviz *nastavkom* akъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* („aries bimus"). F. Kurelac, dom. živ. 31.

2. DVÍZAK, dvíska, *m. po mjeseca, mjesečna četvrt.* — *Samo u Belinu rječniku* („luna dimidiata' 446[b]) *i u Stulićevu.*

DVÍZATI, *vidi* dizati.

DVÍZE, dvîzeta, *n. brav (muški ili ženski) od dvije godine. vidi* dvizak. *isporedi i* dvîšče. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu (griješkom* „hoedus seu agnus hornus, hornoticus, anniculus") *i u Vukovu* („ovis bima' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Dao bi ti naj bolje dvize iz tora. S. Ljubiša, prip. 134. Dvize, jagńe od 2 godine. F. Kurelac, dom. živ. 31. Dvize, jare od 2 godine. 31. Dvizac je lijepo uzrasli jarac, a dvize je krļeša. u Lici. F. Hefele. — *mješte množine ima kolektivno ime* dvîzâd *ženskoga roda.* Došao kaluđer u inoriju da kupi jarad i dvizad. Nar. prip. vrč. 41. Pa da pitaš i čobana vrijedna, kô li dvizad na maňak nahaña? Osvetn. 1, 17. *i u Stulićevu rječniku.*

DVÍZICA, *f. ovca ili koza od dvije godine. vidi* 1. dvizak. — *isporedi* dviska, dvizorka. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* („capra aut ovis quae nondum luxuriavit"!) *i u Vukovu* („ovis bima', cf. dviska, uvota). Tusta junica i koza dvizica. M. Držić 431. Ispekoh crnu dvizicu. V. Vrčević, niz. 143. *vidi i* F. Kurelac, dom. živ. 31. 37.

DVÍZÔRKA, *f. vidi* dvizica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dvizorâkâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom, da se govori u Srijemu).* F. Kurelac, dom. živ. 31.

DVJEGODIŠŃI, *adj. vidi* dvogodan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (sa zapadnijem oblikom* dvigodišńi). Posli dvigodišńeg obsidnutja. E. Pavić, ogl. 353.

DVJEGRAČSKI, *adj. koji pripada Dvogrаđu (Dvjegrаđu). uprav* dvjegrаdski, *ali* d *pred* s *glasi* č. — *Dolazi po sjevernom čakavskom govoru* s e *umj.* je *i* s j *mj.* d *u spomeniku* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu) u kojem ima i* Dvjegradac (Dvegrajac), *čovjek iz Dvogrаda.* Komunu dvegrajskom. Mon. croat. 24. (1275 *prepis.* 1516). Moju vami i Dvegrajci. 26.

DVJEGRAĐAC, Dvjegrańca, *m. vidi kod* dvjegrański.

DVJEGRAĐE, *n. vidi* Dvograđe.

DVJEMJED, *m. nekakav novac (koji je vrijedio druga dva mjedena novca). — Na jednom mjestu* XVI *vijeka (prvi dio riječi po zapadnom govoru* dvi). Trijeba ih je svjećicom od dvimjed iskat. M. Držić 399.

DVJESLOVO, *n.* dialogus, *vidi* dvogovor. — *Samo gen. sing. na jednom mjestu* XVI *vijeka, gdje je prvi dio u gen. duala a drugi u gen. sing.; nominativu nema potvrde.* Knjigi dijaloga ili dvijuslova. Š. Kožičić 17b.

DVJĚSTA, duconti, *dva puta sto, dvije stotine. — Uprav su dvije riječi sastavljene: prva je* dvě, *stari oblik nominativa srednjega roda broja* dva *(koji vidi pod* I, 1, *b) aa)), a drugi je dvojina ili drugi oblik broja* sto *(vidi dalje). još od prvijeh vremena shvata se kao i ostali brojevi viši od četiri, kao supstantiv srednjega roda, i ne mijenja se po padežima, a brojevi uza n stoje u gen. pl., vidi i* deset.

a. *naj stariji je oblik* dvě stě *u kojem obje riječi stoje u starom obliku dvojine. u starija vremena dolazi s različitijem oblicima; u mlađa prvi dio glasi po južnom govoru* dvije, *po istočnom* dvě, *po zapadnom* dvî; *drugi glasi i po južnom govoru* sti *(za istočni govor nema potvrde), po tome dolaze oblici* dvjȇsti, dvîsti, (dvȏsti?). — *u naše vrijeme govori se u južnijem krajevima (u Dubrovniku, u Boci, u Crnoj Gori). — između rječnika u Mikaljinu* (dvisti), *u Belinu* 281b, *u Stulićevu* (dvjȇsti i dvisti). Udalь semь dvi stě ovьnь. Mon. serb. 247. (XIV *vijek*). Za dvȇsti perperь što pišе gospodьstvo ti da vi je *(sic)* Mihočь i Marojе Rastići dlьžni. Spom. sr. 1, 77. (1406). Dvije (‚dvje') sti. Mon. serb. 364. (1431). Dvije sti i jedan *(n)*a desete litara. 373. (1433). Dvije ste i tri deseti zrьna. 387. (1436). Četiri tisuće i dvije stȇe i šestь desetь i šestь perperь. 389. (1437). Dve sti. 394. (1438). Dve stȇ litrь zlata, i za onehьzi dvo ste litrь zlata. 477. (1457). Razȇ je bilo ostalo dvȇ stȇ i devetь litrь zlata. 478. (1457). Dvi sti i petь litarь. 489. (1461). Dvisti pinez kruha ne bi zadovolji ńim bilo. Bernardin 52. joann. 6, 7. Dvi sti ali tri sta let. Korizm. 17a. Neće mańe dvijesti dukat za te dvije peče. M. Držić 260. Ulizal je z dvisti drobantov. Mon. croat. 222. (1527). Dvijesti godišta. A. Gučetić, roz. jez. 321. Dvi sti mira daleko. B. Kašić, fran. 46. Nu mu ruke stište dvijesti ruka i uzom sveza. I. Gundulić 341. Saracena dvisti 'e tisuć sagubio. A. Vitaljić, ost. 62. Pošađši kupimo dvisti pinezi kruha. L. Terzić 317. Bješe David pogubio dvijesti Filistea. I. Đorđić, salt. x. Dvijesti godišta. L. Radić 71. Dvijesti trides glava posjekoše. Nar. pjes. vuk. 5, 331. Oću, Đuro, dvijesti česah blaga. Ogled. sr. 102.

b. *druga riječ stoji u mlađem obliku dvojine:* dvȇ sta. -ê- *glasi po južnom govoru* je, *po istočnom* e, *po zapadnom* i, *te su oblici:* dvjȇsta, dvȅsta, dvîsta. — *dolazi prvi put* XIII *vijeka, ali zatijem istom* XVIII, *s čega onaj prvi primjer nije dosta pouzdan. — u naše je vrijeme ovaj oblik naj običniji kod većine naroda. — između rječnika u Vukovu.* Leta tisušta dve sta 47. Mon. serb. 31. (1247). I dade popovom ńiovim dvista volova. P. Macukat 5. Dvista vojnika. F. Lastrić, test. ad. 86b. Imadijaše trista galija i dvista lađa. A. Kanižlić, kam. 817. Dvista i osamdeset iljada. And. Kačić, kor. 243. Sto Tatara, dvesta Arapina. Nar. pjes. vuk. I, 160. Za ńim trči dvjesta jańičara. 2, 323. Od Srbalja dvjesta pušak' puče. 4, 188. Dvjesta kesa, mańe pare neće. Nar. pjes. petr. 2, 589.

c. *već od* XVI *vijeka kod nekijeh čakavaca i kod kajkavaca drugi dio sto stoji u nomin. sing.:* dvesto, dvisto *(južnome obliku nema dovolne potvrde). ovaj oblik koji je jamačno postao po talijanskom ili po nemačkom jeziku nije dobar. — između rječnika u Bjelostenčevu* (dvesto). Dvisto. Anton Dalm., nov. tešt. 210b, act. ap. 23, 23. Narod ov razdili se u dvisto didin. F. Glavinić, evit. XIV. Ondo z dvisto divojkami stvoriteju služaše svomu. 317b. Prijel je dvisto ran. P. Vitezović, odil. 78. Požeže onu dvisto i petdeset ljudih. A. Vitaljić, ist. 370. Zasve da 'e ih vele, veće dvjesto tisuć. J. Kavańin 365a. Dvisto hiljad dobrijeh Turak. Nar. pjes. bog. 98. Godine dvisto i druge Olimpijadis. I. Velikanović, uput. 1, 178. Tu mu obećaju dvisto forinti. Nar. prip. mikul. 12.

d. *u jednom primjeru* XVI *vijeka ima* dvoje sto, *gdje kao da je* dvoje *adjektiv (vidi* dvoj). Sveti Bašilio jure tisoća i dvoje sto lêt pisa ovako. Š. Budinić, sum. 67a.

e. *često se kaže i* dvije stotine (*vidi* stotina). — *od* XVIII *vijeka.* Š ńim vojske dvi stotine iljada. And. Kačić, kor. 243. Kad to čulo dv'je stotine Srba. Nar. pjes. vuk. 4, 184.

DVJĚSTÔTĪ, *adj.* ducentosimus, *koji je na redu poslije sto i devedeset i devetoga. — isporedi* 2. dvijesti, dvostoti, dvostotan. — *Samo u Mikaljinu riječniku (sa zapadnijem oblikom* dvîstôtī).

DVO-, *kao prvi dio u složenijeh riječi (supstantiva i adjektiva) kojima se kaže da je u koga (ili u čega) ono što je naznačeno drugijem dijelom dvoje. — mješte* dvo- *može biti i* dvoje-, *što opet (osobito kod čakavaca i kod kajkavaca) može biti i okrńeno:* dvoj-. *s toga složene riječi kojima je prvi dio* dvoj-, *gledaj kod* dvoje-.

DVOBIĻEŽAN, dvobiježna, *adj. u kojega su dva značeńa, vidi* dvobiježje. — *U Stulićevu rječniku* (v. dvozlamenit). — *nepouzdano.*

DVOBIĻEŽJE, *n.* ambiguitas, *dvojako značeńe kod jedne riječi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam tu riječ načinio.* Uklonit se od svakoga dvobiježja aliti ‚ekvivoka' riječi. I. Đorđić, uzd. v.

DVOBOD, *adj. (o maču) u kojega su dva rta (koji na dva mjesta bode)? ili dvoplatan? — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oholas turska klada u svom štitu mač dvobodi. J. Kavańin 292a.

DVOBOJ, *adj. s dvije boje. — isporedi* dvobojan, dvobojazan. — *U Stulićevu rječniku* (‚bicolor').

DVOBOJADISAN, *adj. uprav part. praet. pass. dvaput bojadisan. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOBOJAN, dvobojna, *adj. vidi* dvoboj. — *U Stulićevu rječniku.*

DVOBOJAZAN, dvobojazna, *adj. vidi* dvoboj. — *U Stulićevu rječniku* (‚bicolor'). — *sasma nepouzdano.*

DVOBRAČAN, dvobračna, *adj.* bigamus, *(o čovjeku) koji ima dvije žene, (o ženi) koja ima dva muža. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOBRAČJE, *n. u Stulićevu rječniku* (v. dvoožećńe). — *nepouzdano.*

DVOBRAČNICA, *f. vidi* dvomužnica. — *U Stulićevu rječniku* (v. dvomužata). — *nepouzdano.*

DVOBRAČNIK, *m. vidi* dvoženа. — *U Stulićevu rječniku* (v. dvoožećnik). — *nepouzdano.*

DVOBRASTVO, *vidi* dvoobrastvo.

DVOBRAZAN, *vidi* dvoobrazan.

DVÔCE, *n. vidi kod* jednoce.

DVÒCIJEVKA, *f. puška od dvije cijevi.* — *isporedi* dvojka, *c),* dvokanica. — -ije- *stoji po južnom govoru mj.* ê, *po istočnom* e: dvôcêvka. *po zapadnom* i: dvôcivka. — *U Vukovu rječniku.*

DVÒCJEPAN, dvòcjepna, *adj. u dva nita tkan, n. p. trak.* — *isporedi* dvonitan. — -je- *stoji po južnom govoru mj.* ê, *po istočnom* e: dvòcepan, *po zapadnom* i: dvòcipan. — *U Vukovu rječniku.*

DVOCJEV, *adj. na kojem su dvije cijevi (samo o puški).* — *isporedi* dvocjevan. — *U naše vrijeme.* Velikoj puški obično se govori: dvocjeva a maloj: dvogrla. M. Pavlinović.

DVÒCJEVAN, dvòcjevna, *adj. vidi* dvocjev. — *U Stulićevu rječniku* (‚duobus tubis compactus').

DVÒČELAC, dvòčeoca, *m. onaj u kojega su dva čela.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (dvočelac, dvočelca *i griješkom* dvočeoc, dvočeoca ‚bifrons').

DVÒČELAN, dvòčêlna *i* dvòčeona, *adj.* bifrons, *s dva čela.* — *isporedi* dvojčeo. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dvočelan, dvočelni) *u kojem ima i* dvočelast *s istijem značćnem.*

DVÒČELAST, *vidi* dvočelan.

DVOČEPERAN, dvočeperna, *adj. dug dva čeperka.* — *U Stulićevu rječniku* (‚bipalmis'). — *slabo ponzdano.*

DVÒČIN, *adj. a) dvojak, dvostruk.* — *u Stulićevu rječniku* (duplex' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* — *b) od dva reda (čina).* — *u Stulićevu rječniku* (‚duorum ordinum').

DVÒČINAC, dvòčînca, *m. onaj koji je od dva reda.* — *U Stulićevu rječniku* (‚duorum ordinum'). — *nepouzdano.*

DVODESAN, dvodesna, *adj. koji može raditi objema rukama kao da su mu obje desne.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (dvodesni *kod* dvodesnik ‚ambidester') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (dvodesni ‚utraque manu utens'). — *U jednom primjeru* xvii *vijeka značće je metaforičko:* Ana je postala kano rekavši dvodesna, to jest vridna i u stvarma božjima i u stvarma svita. A. Tomiković, gov. 200.

DVODESETI, *adj. vidi* 2. dvadeseti.

DVÒDESNÎK, *m. dvodesan čovjek.* — *isporedi* dvodešnak. — *U Mikaljinu rječniku, u Belinu* (‚ambidexter' 280b. 456b), *u Stulićevu.*

DVÒDEŠNÂK, *m. vidi* dvodesnik. — *U Stulićevu rječniku.*

DVODIJELAN, dvodijelna, *adj. dijeljen u dvoje.* — *U Stulićevu rječniku* (‚bipartitus') *u kojem ima i adv.* dvodijelno ‚bifariam'. — *nepouzdano.*

DVÒDNEVAN, dvòdnevna, *adj. od dva dana.* — *U Stulićevu rječniku* (‚biduі').

DVÒDNÊVLJE, *n. dva dni.* — *U Stulićevu rječniku* (dvodnevje ‚biduum').

DVODRUŠTVO, *n. društvo muškoga i ženskoga čeljadeta (dvoga), ženidba (u naj širem smislu).* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka koji je sam tu riječ načinio.* On *(čovik)* ugleda stvar sebi podobnu sa stanovitim prignutjem, i vrže početak dvodruštva. ljubav i općeno dobro imaše ji osobito sastaviti, da se ne raspe prijateljstvo čigovu korist još ne znadijahu; oni rodišo stvar sebi prikladnu i ljubiše ju rad sebe. D. E. Bogdanić 21.

DVÒDUPAO, dvòdupla, *adj. vidi* dupao. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dvodupo, dvodupli). Taj je dužan dvodupao sicni osud. Stat. pol. ark. 5, 256. U glavah gdi čuju dvoduple jezike. M. Vetranić 1, 467. Ne viruje se da papa dvoduplim načinoiu misli navrći vrh nadarja ponizenje. A. d. Costa 1, 250. — *Adv.* dvòduplo. *u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku.*

DVODÙPLÂŠE, *n. djelo kojijem se dvodupta.* — *Stariji je oblik* dvoduplanje. — *U Mikaljinu rječniku* (dvoduplanjo) *i u Stulićevu.*

DVODÙPLATI, dvodùplâm, *pf. vidi* duplati. — *impf.:* dvoduplavati. — *U Mikaljinu rječniku i u Stulićevu.*

DVODUPLÁVATI, dvodùplâvâm, *impf.* dvoduplati. — *U Stulićevu rječniku.*

DVÒDUŠAN, dvòdušna, *adj. u kojega su dvije duše, ali u preneseenom smislu, laživ, isporedi* dvoličan, dvojezičan. — *U Stulićevu rječniku* (‚versipellis, vafer, versutus, callidus, fictus') *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

DVODVARAN, dvodvarna, *adj. s dvojijem vratima (dvarima), vidi* dvovratan. — *U Stulićevu rječniku* (‚biforis'). — *nepouzdano.*

DVÒGLÂSJE, *n.* diphthongus, *dva vokala u jednom slogu. isporedi* dvojeglasje. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Služio se jo dvoglasjem ‚ae'. *u* S. Rosa viii.

DVÒGLAV, *adj.* biceps, *s dvije glave.* — *isporedi* dvoglavan, dvoglavat. — *Od* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Nijemški orle dvoglav mogać. J. Kavanin 220a. Suprot ptiću moskovskom dvoglavu pojde junak. I. Zaničić 216. Orla vidim dvoglavoga. Zgodc. 16.

DVÒGLAVAN, dvòglâvna, *adj. vidi* dvoglav. — *U jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku.* Na kapiji grb . . . na srodi orao dvoglavni. S. Tekelija. letop. 120, 42.

DVOGLAVAT, *adj. vidi* dvoglav. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavati. J. Kavanin 281a. Moskovijski dvoglavati zlatan oro. 291b.

DVOGLED, *adj. vidi* razrok. — *Kao da je takovo značćnc u jedinom primjeru* (xvii *vijeka*) *u kojem dolazi.* Oči ki so veselo tobom svitli smijaše ogrdiše već čelo gdi dvogledi postaše; podipsaš tako bezrodnih, Bako. I. T. Mrnavić, osm. 150.

DVÒGOČE, dvògočeta, *n. domaće živinče od dvije godine.* — *Ispred* č *ispalo je* d. — *U Mikaljinu rječniku* (‚biennis, bimus, bimulus'), *u Stulićevu* (dvogodče, v. dvogodac), *u Vukovu:* dvogočo, n. p. ždrijebe ili tele *s primjerom:* Rdavo govoče sve dvogoče. *Ždrijebe.* F. Kurelac, dom. živ. 9. *Krmče od dvije godine.* ‚Marko pojeo dvogoče za obrok'. *u krajini.* F. Hefele.

DVÒGODAC, dvògoca, *m. domaće živinče od dvije godine, isporedi* dvogočo, 1. dvizak, 1. dvizac; *vinograd od dvije godine, isporedi* 2. dvizac. — *gen. pl.* dvógodâcâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bimus' 85a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (‚bimus, biennis'). Od takvoga mlada norasta nečc nikada biti plod tak jak' kao od dvogodca. I. Jablanci 143. Dvogodac, ovan od dvi godine ili jarac. J. Grupković. Dvogodac, brav, koń, vinograd od dve godine. B. Mušicki. *Koń.* F. Kurelac, dom. živ. 9. *Prasac od dvije godine. u krajini.* F. Hefele.

DVOGODAN, dvogodna, *adj.* bimus, *kojemu su dvije godine.* — *isporedi* dvogodištan, dvjegodišńi, dvoljetan. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bimus' 85a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu u kojem ima i* dvogodištan *s istijem značeńem.* Na dvogodnih mladicah . . . kalami mcću se. J. S. Reļković 88. Za koje su drvo dvogodni kalami? 142.

DVÒGODICA, *f. kobila od dvije godine.* F. Kurelac, dom. živ. 9.

DVÒGODINA, *f.* biennium, *vidi* dvoļeće. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Radi prošašća dvogodine. I. J. P. Lučić, nar. 95.

DVOGODIŠNICA, *vidi* dvoļetnica. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dvogodištnica).

DVOGODIŠNIK, *vidi* dvoļetnik. — *Samo u Stulićevu rječniku* (dvogodištnik).

DVOGODIŠTAN, dvogodišna, *adj. vidi* dvogodan.

DVOGODIŠTITI, dvogodištim, *impf. trajati dvije godine.* — *isporedi* dvoļetiti. — *U Stulićevu rječniku* (‚biennium durare'). — *nepouzdano.*

DVOGODNICA, *f. vidi* dvoļetnica. — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* dvogodištnica).

DVOGODNIK, *m. vidi* dvoļetnik. — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* dvogodištnik).

DVÒGOVÔR, *m. a)* dialogus, *razgovor (osobito dvoga a i višega broja čeļadi), ali kao obličje književnoga djela u kojem pisac nešto razlaže ne govoreći sam, nego dovodeći dvoje ili više čeļadi koja se tobože o onom razgovaraju. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Piše od dvogovora (dialogis) od ovoga istoga pape složenih. A. Kanižlić, kam. 408. — *b)* sermo ambiguus, *govor koji se na dva načina može razumjeti. — samo u Stulićevu rječniku.*

DVOGOVORAN, dvogovorna, *adj. u Stulićevu rječniku u kojem je tumačeno* ‚ambiguus'. — *nepouzdano.*

DVOGOVORÉŃE, *n. vidi* dvogovor, *a).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovo imamo od svetoga Jeronima u dvogovoreńu protiva Lucifer ijanom. I. Velikanović, uput. 1, 272.

DVOGOVORITI, dvogovorim, *impf. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno* ‚ambiguc loqui'. — *nepouzdano.*

DVÒGOVÔRJE, *n. vidi* dvogovor. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚dialogus' 254a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (v. dvogovor). Činiti može parok da se na način dvogovorja očito prid svijema upituje. I. A. Nenadić, nauk. 13. Plačno dvogovorje Vilslava Sońanina s mladom svojom ļubovcom. *u* Nar. pjes. bog. 345.

DVOGOVORNIK, *m. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno* ‚dialogorum scriptor'. — *nepouzdano.*

DVOGRAĐE, *n. mjesto u Istri, tal.* Duccastelli. — *Dolazi samo gen. sing. u spomeniku* XIII *vijeka (u poznijem prijepisu), te se ne može poznati ļeli nominativ* Dvograde *ili* Dvêgradje; *po samome obliku genetiva naj veća je prilika da je nom.* Dva grada. Iz Dvoju-gradu. Mon. croat. 26. (1275 *prepis.* 1546). Dvograje t. Dvegradje, gradić, tal. Duccastelli. Ark. 2, 273.

DVÒGRL, *adj. vidi* dvocjev.

DVÒGRLA, *f. vidi* dvocijevka. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* N. Dučić.

DVÒGRLICA, *f. mala puška s dvije cijevi. vidi kod* dvocjev. — *U naše vrijeme.* Dok ne pukne moja dvogrlica. Nar. pjes. stojad. 1, 96. Tal Milovan trže dvogrlicu. 2, 101.

DVÒGROŠAC, dvògrošca, *m. ńcki srebrni turski novac (dva grošu) — isporedi* dvogroška. — *U Vukovu rječniku* (‚türkische silberne zweipiaster-münze').

DVÒGROŠKA, *f. ńeki novac (dva austrijska grošu). — gen. pl.* dvògrošākā. — *isporedi* dvogrošac — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚österreichische kupferne zweigroschen-münze'). Srebrne dvogroške na tańir metno. V. Bogišić, zborn. 228. Dvògroška, duplica, dupla banovica, ‚ein zwanzigkreuzerstück' na Braču. A. Ostojić.

DVÒGROZDICA, *f. vidi kod* dvokopica.

DVÒGUB, *adj.* duplex, *vidi* dvostruk. — *Drugi dio* gub *postaje ojačańem od korijena* gnb, *vidi* nagnuti, prignuti, *i* gib. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Da se daje dvoguba čast. Vuk, 1 tim. 5, 17. Jedno mito dopalo glavara, a dvoguba globa barjaktara. Osvetn. 6, 82.

DVOIMEN, *adj. s dva imena. — U Jambrešićevu rječniku* (dvojimen ‚binominis') *i u Stulićevu.*

DVÔJ, *m.*, dvòja, *f.*, dvòje, *n. adj.* duplex, duo, bini. — *Akc. kaki je u ženskom rodu taki je u svijem oblicima, osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak nominativu (ali vidi dale i kod* dvoje). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dvoj, *rus.* двои (*pl. ali vidi i kod* dvoje), *čcš.* dvůj, dvoji, *pol.* dwój, *a i indoevropejska, isporedi snskr.* dvája, *dvojak,* dvája, *n. dvoje, grč. δοιός, dvojak, i lit.* dveji *(dvoji) — Može biti da postaje od indoevrop korijena* dvi *ojačańem. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚binus'), *u Mikalinu (vidi kod* dvoje), *u Belinu* (‚duplex' 278a), *u Bjelostjenćevu* (dvoji ‚binus'; dvoje farbe ‚bicolor'), *u Voltigijinu* (dvoji ‚doppio' ‚zweyfach'), *u Stulićevu* (‚quando è singolare, doppio; quando è plurale, due' ‚duplex, duo, gemini'; dvoji, v. dvoj), *u Vukovu* (dvoji ‚zwei' ‚duo'; dvoji jadi, dvoje toke, dvoje vrata), *u Daničićevu* (‚binus').

a. *u jednini. — do* XVIII *vijeka (i u naše vrijeme kod čakavaca; vidi zadńi primjer kod c)). a) oblici su pronominalni, tako treba shvatiti kod muškoga i srednjega roda gen.* dvòjega, *dat.* dvòjemu, *loc.* dvòjem; *ali u ostalijem padežima (i u ova dva kod ženskoga roda) zamijenieni su složenijem (isporedi* moj, tvoj, svoj). *u dva primjera dolazi nom. sing. m. sa složenijem oblikom:* U pjesni ovoj dvoji grih ostavi. P. Bogašinović 9. Dvoji način. Pisanica. 39. *i u Voltigijinu rječniku. — vidi kod* dvoje *osobite oblike ovoga supstantiva srednjega roda. — treba dodati da ima primjera u kojijem i ispada između* o *i* e. Dvo'e kraļestvo ki zaštita. J. Kavańin 202b. Vuk ugrabi tries kraļestva i dvo'e carstvo. 220b. *u istoga pisca ima i* dvôm *sažeto mj.* dvojom: Duple misli nisu u ńemu niti grede s dvôm odlukom. 31b. — *b)* duplex, duo, *s imenima u jednini znači, kao* dvojak, *da ono biva, dolazi dva puta, ali se često ne razlikuje u značeńu od* dva. Dvoje kreštonije prije. Sava, sim. šaf pam. 14. Tělo jego prijeti dvoje sbłraćenije. 14. Od svake desetine imaju dvoj del imiti. Kapt. sčń. ark. 2, 80. Cić priobraćenja dvoje stvari, to je kruha i vina. Naručn. 40a. V skrušenju je dvoja bolizan 50b. Imejaše zinice dvojega kolura. Š. Kožičić 41b. Muku ćuh dvoju s tobom se razdružit. Š. Menčetić 310. Zlata imaš ne malo i srebra, tim dvojim učin' pravo žvalo brzo ustom tvojim. P. Hektorović 38. Od

dvojega zla maňše obrat se ima. P. Zoranić 1ª. Koja ļubav jest dvoje vrste. Š. Budinić, sum. 41ª. S krunom dvojom od djevstva i od mučenstva uzide na nebesa. B. Kašić, per. 51. Dvojijem načinom krivac se čini on koji očito grijeh učini. S. Matijević 36. Dobru mu večeru gospoja pripravi i dvojega vina na stolu postavi. Oliva. 35. Ili vaļa svidočanstvu dvojemu virovati ili jednomu? A. Kanižlić, kam. 121. Osim dvojega ploda ozgor rečena. bogoļubn. 61. Od dvojega srca jedno se stvori. I. M. Mattei 125. K dvojijem tijem orudjem Jezusove muke ńegovo srce božanstveno bi prikazano toj djevi u vidjenju. 144. Naše srce služiti ne možo dvojemu gosparu. 151. Dvoj slog izmed nek se gnoja reda. J. S. Reļković 40. — *c) s kolektivnijem supstantivom* djeca *ne razlikuje se ni po što od* dva. On se spravi s svojom dvojom decom na put. A. T. Blagojević, khin. 22. Dopeļe svoju pravu ženu i dvoju dečicu. Nar. prip. mikul. 68. — *d) vidi* dvoje.

b. *u dvojini ili u množini. — oblici su dvojine* dvója, *m. i n.*, dvòje, *f.*, *množine* dvòji, dvòje, dvòja, *gen.* dvòjih *ili* dvòjijeh *itd. kao kod* moj, tvoj, svoj. *(može se i ne mijeńati po padežima, kao kardinalno* dva: Da nam se je u dvoja moļenja otac naš umolil. N. Dimitrović 95. Kako se očito zdrži u dvoje ńegovo bulo. A. Gučetić, roz. jez. 62). *a) uz supstantive, koji, kad znače jedno što, ne mogu biti u množini (isporedi kod b)). po značeńu ne razlikuje se od* dva *(u kojem primjeru kao da znači: od dvije vrste, ali se to ne da potvrditi kod većine primjera). — u naše vrijeme rijetko (vidi naj zadńi primjer kod bb)). aa) u dvojini.* Grubo ļubiti dvoja su prikora. G. Držić 420. Ni dvoja studenca, iz oči ka teku, zgasnut *(ne mogu)* plam u komu prsi se mọ peku. D. Ranina 89ᵇ. Dvoja sinka oni cvile. G. Palmotić 1, 88. Koja su ova odi dvoja puta razlučena? 2, 459. — *bb) ne zna se, jeli dvojina ili množina.* Jestь usilьno ļudemь kraļevьstva ti dvoje (‚dvoê') carine plaćatь. Spom. sr. 1, 23. (1399). Dvoje vodenice i polь i dvoje kuća drêvene. 1, 130. (1415). Na dvoje grivnice biserne. Mon. serb. 386. (1436). Ako ptice dvoje ugledam gdi stoje. P. Zoranić 24ª. Nimaju se dati dvoja odrišenja. Š. Budinić, ispr. 47. Koja su dvoja stvorenja plemenitija svih inih. I. T. Mrnavić, ist. 11. Jedan jo jezik a dvoje uši. (D). Poslov. danič. 37. Ti kameni vežu dvoja lica od zgrada. I. Đordić, salt. 404. Sedamdeset i dvoje knige. J. Filipović 1, 437ª. Da se ova dvoja vina u velikoj hvali drže. I. Jablanci 211. U dvoje vremena učini se Marija duhovna naša majka. L. Radić 85. Boži, junače, kud te dvoje oči vodo. Nar. prip. vuk. 43. — *cc) u množini. aaa) obično kad nije u nom. ili u acc.* Kraļu su poručili po svojih dvojih poslih. Mon. croat. 222. (1527). Pomańkańe kod pira iliti svadbe dvoji zaručeni dade mu lipu prigodu. E. Pavić, ogl. 506. Kao da jest od dvojih godina rođene umorno. I. Jablanci 44. — *bbb) u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u nom.* U ńemu su redi dvoji ļudi pučkih i plemića. J. Kavańin 141ᵇ. Dvoji biskupi, još odavna moji gospari. 161ª. Dvoji Šimuni porodnici. 309ᵇ. — *ccc) u acc. kod istoga pisca Kavańina:* Dijelom i prilikom obratiše dvoje puke. 303ᵇ. *i još u ova dva primjera:* Vidih dvoje . . . sine Atrea tu stojati. I. Zanotti, en. 34. K tomu dvoje imajuć uzroke. I. Jablanci 8. — *b) uz riječi koje, i kad jedno što znače, stoje u množini. — od* XVI *vijeka (primjer:* Imaju dvoja kola. Spom. sr. 1, 130 *god.* 1415 *sumńiv je, jer se ne zna, bi li se prema ovome kazalo:* jedno kolo *ili* jedna kola); *u naše je vrijeme zakon da uz ovakove riječi staje ovakovi oblici (ali vidi i* dvoje, c, *b)). to isto vrijedi i za oblike ostalijeh brojeva:* troji, četveri *ili* četvori, peteri *ili* petori *itd. vidi* Đ. Daničić, obl.⁷ 50—51. — *dvojina je potvrđena samo u prvom primjeru kod aa); u naše vrijeme stoji svagda množina. aa) uz supstantive koji nemaju jednine.* Ako su dvoji prsi i dvi glavi. Naručn. 11ᵇ. Dvoja su vrata pak z drugu stran od grada. Đ. Baraković, vil. 106. Dvoja vrata stavio je bog na tvoj jezik. M. Radnić 425ª. Ako bi bilo z dvima glavami, i s dvojima prsi. J. Banovac, razg. 215. Z dvojimi prsima. M. Dobretić 33. A na noge dvoje bukagije. Nar. pjes. vuk. 2, 413. Zlatne toke po od dvije oke, dvoje vite, a treće salite. 3, 118. *tako se kaže i* dvoje vîle, dvoje gusle, dvoja kola *itd. — bb) uz supstantive, koji imaju jedninu, kad im se množina shvata kao jedno.* Dvoje su suze u žene: jedne od bolesti a druge od varke. (D). Poslov. danič. 21. Sad su meni dvoji troji jadi. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Jadi poći, a dvoji ne poći. 1, 395. Daću tebi četvere haļine: dvoj' od svile, dvoje od kadife. 2, 618. Jedne uši, a dvoje minduše. 3, 103. Dvije su crkve dvojijeh kršćana. Osvetn. 7, 55. *tako se kaže:* dvoje crevļe, dvoje bjêlve, dvoje rukavice; *i:* dvoje puške (jer se po dvije za pasom nose); dvoji svatovi (jedni jednoga mladoženje a drugi drugoga). Đ. Daničić, obl.⁷ 51. *amo spada i ovaj primjer u kojem kod* prosioci *nije jednina sam* prosilac *nego i oni koji za ń ili uza ń prose:* Fatu prose dvoji prosioci. Nar. pjes. vuk. 1, 614.

c. *adv.* dvòje, *kao dvaput. isporedi* duplo *kod* dupao. Ļudi čujahu su lipoti ńegovi, i dvoje veće biše lip va oružju. Aleks. jag. star. 3, 231.

DVOJ-, *vidi* dvoje- *(vidi što je kazano kod* dvo-).

DVÒJAČA, *f. vidi* dvańke. — *U Ejelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

DVOJAČAN, dvojačna, *adj. vidi* dvojak. — *Samo adv.* dvojačno *u poslovici prošloga vijeka.* Lov je dvojačno drag. (Z). Poslov. danič. 57.

DVOJÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se dvojači.* — *U Vukovu rječniku* (‚das wenden, wendefahrt' ‚iteratio'), *i u naše vrijeme u Lici (vidi* dvojačiti, a, *bb)).* J. Bogdanović.

DVOJÁČITI, dvòjâčîm, *impf. postaje od* dvojak *nastavkom i pred kojijem se k mijeńa na č.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* dvòjâčâh *i u part. pract. pass.* dvòjâčen.

a. *aktivno.*

a) po drugi put orati, preoravati. — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Kada bi vaļalo prahuļe za jesensku sjedbu dvojačiti. I. Jablanci 54. Kad plugom dvojače. J. S. Reļković 257.

b) na dan dvaput jesti. — *u naše vrijeme u Lici.* U kućama koje su štedne i koje glodaju napretku, odmah s jeseni čim počme dan kračati, naredi kućni starješina, da se ima počoti dvaput na dan jesti, a to prvi put okolo 10 uri pred podne, a drugi put u večer, i tako to traje, dok opet ne počme dan duļiti. ‚Jeli tvoja kuća počela već dvojačiti?' J. Bogdanović.

b. *sa se, refleksivno.*

a) činiti se, postajati dvaput veći. — *u jednoga pisca našega vrcmena.* Da se vaše dvojači junaštvo. Osvetn. 5, 94.

b) na jednom mjestu XVIII *vijeka o ovci, kao da znači: ojagńiti dvoje zajedno.* Još su ovce koje se dvojače jańce, ńe strić dvaput gazda zače. J. S. Reļković 57.

DVOJAHOTATI SE, dvojahotam se, *impf. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno* ‚dubitare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom:* I ljubjahu i dvojahotahu se.

1. DVÒJÂK, *adj.* duplex, geminus, *o čemu što biva, dolazi dva puta, ili o dvome iste vrste.* — *Od* XVI *vijeka (samo adverb).*

a. *adj. u naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* (‚duplex, bifarius, biformis') *i u Vukovu* (‚zweierlei' ‚duplex'). Dvojaku mjeru, veliku i malu. Đ. Daničić, 5 mojs. 25, 13. Pa jako ih zamahaše vile i sile im dadoše dvojake. Osvetn. 2, 133.

b. *adv.* dvòjâko. — *od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚bifariam') *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚duplicitor, bifariam'). *a)* bifariam, *na dvije strane.* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Vrančićevu rječniku.* Dobro bi dvojako da smo razdijeljeni. I. T. Mrnavić, osm. 138. — *b) na dva načina.* — *u naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Kad se dakle jedne riječi u narodu govore dvojako i trojako. Vuk. pism. 53.

2. DVOJAK, *vidi* 1. dvojci.

3. DVOJAK, *m. jaje s dva žujca.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad kokoš snese jajce dvojak (s dva žujca) sluti da blizni gazdarica. (U Šumadiji). M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 68.

DVÒJAN, dvôjna, *adj.* duplex, dubius, duorum.

a. duplex, *dvojak, dvostruk.* — *od* XVI *vijeka (adv.* dvojno) *a između rječnika u Stulićevu* (‚duplex, duplus'). Kako se obeseliše na ovo dvojno čudo. V. M. Gučetić 123. A svojega dvojnog dušmanina, dušmanina vjere i slobode. Ogled. sr. 29. — *adv.* dvôjno, *dvaput, na dva načina.* Alesandro šesti dopuštuje dvojno veća svakolika proštenja. A. Gučetić, roz. mar. 52. Moje bi tijelo na dva mjesta dvojno bilo razkinuto. V. M. Gučetić 222. Utječiše Srbe . . . sad o jednom ucvijeljeno dvojno. Pjev. crn. 328a. *i u Stulićevu rječniku* (‚dupliciter, bifariam').

b. dubius, *sumnîv. isporedi* dvojiti, dvojba. — *od* XVI *(adv.* dvojno) *do* XVIII *vijeka.* Uzeo je korist sigurnu za mir učiniti, nego li se pustiti u dvojno vojevanje. A. Tomiković, živ. 251. — *adv.* dvojno. Cić toga sumnjavo i dvojno jest. Postila. Q1b. *i u Jambrešićevu rječniku* (‚dubie, ambigue').

c. *koji pripada dvojici.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka gdje* dvojni boj *znači megdan.* Zatočnike t. j. ki na boj dvojni drugoga zatiče. F. Glavinić, svitl. 117.

1. DVOJAT, *adj. vidi* dvojan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. DVOJAT, dvojta, *adj. vidi* dvojak. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ježi i vuci požderivci, velotrupci, dvojti Jani. J. Kavanin 456a. — *nepouzdano.*

DVOJATI, dvojam, *impf. vidi* dvojiti. — *U jednoga pisca našega vremena (sa značenjem kao kod* dvojiti, b), *a između rječnika u Stulićevu* (v. dvojiti). Druzi vjeru dali, o ňoj ne dvojali. Osvetn. 2, 47.

DVÒJBA, *f.* dubium, *sumňa.* — *Postaje od* dvojiti. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).* Nejma prigrada od dvojbe i neufaňa, kao da nas ne bi hotila uslišati. A. Kanižlić, utoč. 2. Brez svake dvojbe članke vire krstjanske virujemo. 740. Ova ista nesriča i nezafalnost bi se brez svake dvojbe dogodila i onomu. A. Tomiković, gov. 145.

1. DVÔJCI, dvôjâkâ, *m. pl.* fratres gemini, *vidi* dvaňak. — *isporedi* 2. dvojci. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gemelus') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu, u Bjelostjenčevu (po kajkavskom govoru* dvojki, *a uz to i* dvojci; *u istom rječniku ima i sing.* dvojak), *u Jambrčićevu (kajk.* dvojki), *u Voltigijinu (kajk.* dvojki), *u Stulićevu* (dvojci, *i kajk.* dvojki *po Habdelićevu).* Ako bi žena dvojke imala. A. Kanižlić, utoč. 183. Dvojke jednim porodom Rebeka žena jest mu rodila. I. Velikanović, uput. 1, 53. Neće da jede iz bisaga da ne rodi dvojke. M. Đ. Milićević, živ. srb. 30. — gemini, *zvijezde.* Dvojci trećeg zapadaju sata. J. S. Rejković 11. — vidi sraslica. P. J. Marković. — *U ovom je primjeru preneseno na dva jednaka slova:* No služih se slovi dvojcimi. M. Alberti XII.

2. DVOJCI, dvojaca, *m. pl. vidi* 1. dvojci. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zače mu zaručnica dvojce. E. Pavić, ogl. 57. U istinu dvojce rodi. 57.

DVÒJČICA, *f. badem u kom su dvije jezgre.* — *U naše vrijeme na Braću.* A. Ostojić.

DVOJČITI, dvojčim, *impf. vidi* dvojiti, c. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojčim, v. dvojstručim) *i u Stulićevu* (v. dvojiti *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

DVÒJE, *n.* duo, *dva; o upotrebljavanju vidi kod* c. — *Uprav je srednji rod adjektiva dvoj, ali stoji kao supstantiv.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dvoje, *rus.* двое, *pol.* dwojo. — *Između rječnika u Mikaljinu* (dvoje, bokor ‚par'; dvoje volov ‚jugum bovum'), *u Belinu* (‚par' 228a), *u Stulićevu* (‚par, duo'), *u Vukovu* (‚duo').

a. *oblici. a) padeži su po pronominalnoj declinaciji (vidi* dvoj, a, *a)).* — *dosta rijetko, a u svijem primjerima bez genetiva.* A k tom dvojem nije moći gospodarom skupa doći. V. Došen 248b. Od toga dvojega jedno mora biti. M. A. Rejković, sabr. 60. *i u množini.* Ovima dvojima *(mužu i ženi)* dopusti ditešce. A. J. Knezović 8. Naređenje naravsko dila putenoga ište četiri stvari potribne za raďati: 1. da je među dvojima iste slike. Ant. Kadčić 532. — *b) kod pronominalnoga gen.* dvojega *i dat.* dvojemu *ispada* j: dvójga, dvójmu. — *rijetko, i u ovijem primjerima ncma gen.* Zaručenje jest obećanje dvojga, da će se uzeti za prave drugove. B. Leaković, nauk. 248. Brez tog dvojga zalud se tko truđi. J. S. Rejković 431. Ili po postavljeňu ruku ili pomazaňu krismom ili po obadvojmu zajedno. I. Velikanović, uput. 3, 34. — *c) pronovinalni se oblici dale sažimlju, te postaju osobiti oblici: aa) gen.* dvóga. U ustiju dvoga ali troga čeljadeta dobra stoji svaka rič. I. Ančić, vrat. 90. Crkva ne gleda niti iziskuje za vinčati dvoje ničije volje, nego samo ňi dvoga, koji se vinčaju. F. Lastrić, ned. 66. Ne može iz ovoga dvoga zajedno nego božanstveno štogod poroditi se. P. Knežević, osm. 204. Od ovoga dvoga na volju mi je obrati što god hoću. G. Peštalić, utiš. 153. — *bb) dat. i loc.* dvómu, dvóme. Bolje je biti dvomu ujedno. F. Lastrić, ned. 66. U ovom dvomu zdrži se četvrta stvar potribita za saraniti se. od' 56. Sramota je dvome na jednoga. Nar. pjes. vuk. 2, 409. — *cc) instr. postaje dodajući sažetoj osnovi* dvo *nastavak množine* ma: dvóma. *ovaj se oblik uzima i za dat. i loc. po čemu ova dva padeža imaju tri različita oblika. kako se vidi po naj zadnem primjeru, padeži s ovijem oblikom pripadaju množini.* Zato koji oče kumovati voće nego dvoma. J. Banovac, razg. 221. Nemojte vi sciniti, da se rečene dvi zapovidi božije pristupaju i grih od

bludnosti čini samo sastankom tilesnim među nevinčanijem po zakonu ili među dvoma istoga plemena. F. Lastrić, ned. 148. Vidje bo uniči k sebi u tavnicu jednu ženu s dvoma dičice malašne. ned. 355. A na ńima poňavčina na obadvoma. Nar. pjes. vuk. 1, 296. Vina pije s dvoma Arapčadi. 2, 624. Zgotovi nama dvoma ručak. S. Ļubiša, prič. 145. — *ovi su oblici (kod aa), bb), cc)) naj običniji u naše vrijeme, vidi* Vuk, rječn. (1818). XLVIII *i* Đ. Daničić, obl.[7] 50. — *d) u jednom primjeru* XVI *vijeka ima osamļen nominalni oblik za gen. sing.*: dvòja Ja moje a ti tvoje da' na srijedu, da se od dvoja jedno učini. M. Držić 308. — *e) s prijedlozima naj češće ostaje s nepromijeńenijem oblikom nominativa.* S jedne strane nadosmo je *(plav)* gdje na dvoje vodu prima. J. Palmotić 31. Imam se i ja iznać nakon malo prid dvoje vrata raztvorenijeh od blaženstva, od osuđeńa. B. Zuzeri 72[a]. O dvoje svetac, Pelaģiju i Paskaziju zna se. 145[b]. Gdje sniżen leži među dvoje potišteńijeh živinica. 284[b]. ‚Otišao s dvoje djece.' ‚Ostavio kuću na dvoje djece.' Đ. Daničić, obl.[7] 50. *vidi i* c, *f) bb). — u ovom primjeru gen. stoji s oblikom nominativa premda je bez prijedloga:* Inat dvoje dragijeh. Vuk (?), nar. pjes. herc. 178.

b. *konstrukcija. a) ime onoga čemu se kaže broj stoji u gen., n. p.* dvoje djece, dvoga djece, dvome djece, dvoma djece. *oblici množine* dvojima *i* dvoma *mogu biti u apoziciji sa zamjenicama, vidi kod* a, *a) i c) cc), premda se ne kaže* mi dvoje, vi dvoje, oni dvoje, *nego samo* nas dvoje, vas dvoje, ńih dvoje. — *samo u jednom primjeru* XVII *vijeka dvoga stoji uz supstantiv kao da je adjektiv:* U ustiju dvoga ali troga čeļadeta dobra. I. Ančić, vrat. 90. — *b) predikat i atribut. aa) obično stoje u n. sing.* Led i ļubav dvoje je. M. Držić 162. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo, ili u rodstvo duhovno, t. j. oni koji kumuje, i koji se krizma. J. Banovac, razg. 271. Kako se to dvoje skupa slaže. M. A. Reļković, sat. A 7[b]. Dvoje mili u milosti raslo. Nar. pjes. vuk. 1, 252. Dvoje mi se drago milovalo. 1, 266. Opazi ga dvoje đece ludo. 2, 176. Srete ńega dvoje Latinčadi. 2, 476. *kad je* dvoje *(s prijedlogom) u obliku nominativa i atribut je u istom obliku.* A kod ono dvoje đece moje. Nar. pjes. vuk. 2, 166. Su ńegovo dvoje đece ludo. 4, 507. — *bb) rijetko je predikat u množini (muškoga roda).* Kad se dvoje dogovore, da ubiju čovika ili ženu vinčanu, za uzeti se. J. Banovac, razg. 272. Dvoje su se zamilili mladi. Nar. pjes. vuk. 1, 244. Al' im viču dvoje djece tursko. Pjev. crn. 18[b]. *ali je tako svagda, kad je verbalni predikat u prvom ili u drugom licu.* Ako ćete izkušati ovu istinu, nuto se dogovorite dvoje. F. Lastrić, ned. 197. Da se dvoje ļubimo. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Da ste zdravo, dvoje dice mlade! — Bora vama, dvoje dice mlado! 3, 551. Hajdemo nas dvoje. Nar. prip. vuk.[2] 245.

c. dvoje *zamjeńuje kardinalni broj* dva *u ovijem slučajima (vidi i* troje, četvoro *itd.). vidi i primjere kod* a, b. *a) s imenima čeļadi i živińčadi koja su u jednini srednjega roda (kao* čeļade, dijete, Ture, telc, žđrijebe, pile *itd.).* Ali tad dvoje diti Menelao ne imaše. D. Zlatarić 13[a]. Koji ima dvoje dijeti. I. Đordić, salt. 286. Dvoje dice motreći dunderina. M. A. Reļković, sat. A 1[a]. Tu ja nađoh dvoje pastorčadi. Nar. pjes vuk. 2, 14. Ev' ostado dvoje siročadi. 2, 125. *amo spada i ovaj primjer, jer se* teoci *shvata kao množina prema srednjemu* tele: Dade saliti od zlata dvoje telaca. M. A. Reļković, sabr. 30. *tako se kaže i* dvoje žđrijebaca, dvoje pilića *itd.* — *sa svijem ovijem imenima može se kazati i* dva, *vidi:* Mjesto ‚dvoje, troje' i ‚četvoro' može se kazati i ‚dva, tri, četiri', n. p. ‚dva pileta, tri pileta, četiri pileta' a đaļe ne. Vuk, rječ. 112[b]. — *b) zamjeńuje oblik* dvoji *(vidi* dvoj, b, *b)) s imenima u kojijeh za jedno stoji množina. samo u naše vrijeme u Crnoj Gori (vidi naj zađńi primjer).* Dvoje vrata na pusto kućišto. Ogled. sr. 480. Časne dvoje postah da postite. P. Petrović, gor. vijen. 33. I dipala dvoje da mu svira. šćep. mal. 149. U Crnoj Gori govori se i ‚dvoje ôpânâkâ' i ‚dvoje tôkâ' itd., a po ostalome narodu kazalo bi se: ‚dvoji opanci' i ‚dvoje toke.' Vuk, rječ. 112—113. — *c) svagda kad se zajedno broji čeļađe muško i žensko, ili čeļađe odrasto i dijete. (Čovik)* pridruži se ženi svojoj, i bude dvoje u puti jednoj. J. Banovac, razg. 265. Ovo dvoje *(Isus i Marija)* prisveto, pričisto oboje. F. Lastrić, od' 174. Kada ja ovo dvoje *(muža i ženu)* počnem promišļavat. A. J. Knezović 4. Četrdeset jih i dvoje zaklaše. And. Kačić, kor. 251. Niti zlotvor ne more viditi, dvoje složnih u miru živiti. M. A. Reļković, sat. G 1[a]. Da probudi dvoje mladenaca. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Ko nas dvoje rastavio. 1, 275. Već to bilo dvoje mili i dragi. 1, 402. — *isto tako kod muškoga i ženskoga živińčeta.* Noje stavi u korablju živine nečiste dvoje i dvoje. M. Radnić 365[a]. M. Zoričić, osm. 114. — *d)* par, *kod čega mu drago bez obzira, jeli živo ili nije, i kojega je roda, ali samo kad se shvata, kao da od jednoga i drugoga postaje nešto jedno, isporedi* par. Dvoje pasa. S. Margitić, fal. 197. Ako imamo mi dvoje noga, imaju i oni dvoje ruka. B. Zuzeri 44[b]. Dvoje braće, Jakob i Ivan. 93[a]. Dvoje kļuča upengaj mi. 166[b]. Jednijem *(je)* porodom dvoje sinova porodila. 172[a]. U skrovištu otajnomu znanosti božanstvene dvoje knìga nahodi se. 275[a]. I on vodi dvoje konja. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Jednom poslah dvoje slijepaca. Ogled. sr. 59. *po tome se kaže i* dvoje krat, dvoje put: Ako bi dvoje krat oženen bil. Š. Budinić, ispr. 160. Dvoje krat pet danak Kalkant taja bogov odgovore. I. Zanotti, en 12. — *e) kao* dvije stvari *uopće.* Led i ļubav dvoje je. M. Držić 162. U ovom dvomu zdrži se četvrta stvar potribita za saraniti se. F. Lastrić, od' 56. Kako se to dvoje skupa slaže, biti kršćanin a obdržavat neznabožke običaje. M. A. Reļković, sat. A 7[b]. Od ovoga dvoga na voļu mi je obrati što god hoću. G. Peštalić, utiš. 153. — *f) s riječjem prijedlozima stoji kao adverab. aa)* na dvoje, u dvoje *s glagolima koji znače dijeļeńe znači: u dva dijela. vrlo često.* Srce mi na dvoje puče. M. Marulić 178. Opona crikvena razdri se na dvoje. Korizm. 97[b]. Srce na dvoje cijepa se i dijeli. M. Vetranić 1, 41. Mora vojsku razdvojiti na dvoje. Mon. croat. 217. (1526). Pravo se ima na dvoje med ńimi razdiliti. 269. (1572). Kad ga prikine oštar mač na dvoje. Đ. Baraković, jar. 56. Na dvoje pribije se. I. Đordić, ben. 14. Jer on klasje sve na dvoje drpa. J. S. Reļković 303. Salomi vrata na dvoje. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Pršte drvo na dvoje, na troje. 2, 405. Na dvoje mu sablju salomio. 3, 29. Pa ga siče na dvoje, na troje. Nar. pjes. istr. 1, 67. Zlomi prsten na dvoje. Nar. prip. mikul. 27. — Gore se rastaše i brijezi u dvoje. M. Vetranić 2, 232. Razdijeliše vojsku u dvoje. J. Palmotić 41. — *amo spadaju i ovi primjeri gdje se misli na dijeļeńe ako i nije izrekom kazano:* Pak zemļa i more i aer na dvoje i ogań ne more igdar bit' da stoje. N. Naļešković 323. Očas zakļučast kako klišće na dvoje jimiše. P. Zoranić 7[a]. Srce moje koje pasti

hteć na dvoje neg po srići osta živo. D. Baraković, vil. 204. — *bb) i u ovijem primjerima znači: dva dijela.* Tȩj listȣ bêše prêdrȣtȣ na tri komate i sašivenȣ na dvoje koncemȣ bêlêmȣ. Spom. sr. 2, 61. (1414—1415). Od dvojo se plete. (Ne zna se upravo kako će biti, nego može biti i tako a može biti i drukčije). Nar. posl. vuk. 232. Kobno vojne od dvoje se grade. Osvetn. 3, 30. — *cc) u ovijem primjerima* na dvoje *znači: dvaput, dvostruko.* Razuman zlo svoje kad muči do vika, mahnit pak na dvoje glasom ga svim vika. F. Lukarević 57. Dva su brajna umiļeno rasla a mod ńima sele Mandalina, prose im je na dvoje na troje. Nar. pjes. istr. 1, 22.

DVOJE-, *vidi što je kazano kod* dvo-.

DVOJÈČEL, *adj. s dva čela.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojčel ‚bifrons').

DVOJEĆ, *adj. uprav part. praes. act. glagola* dvojiti. *a)* alternus, *o dvoma što se među sobom izmjenjuju.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* S dvojećimi antifonami. B. Kašić, rit. 229. — *b)* ambiguus, *(o riječi) što se može na dva načina razumjeti.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako *(si govoril riči)* dvojeće, ke na jedan način razumiju se u pameti od onoga ki govori, a u drugi jih govori s jazikon. P. Radovčić, nač. 538. — *c) koji dvoji, sumńa.* — *u Stulićevu rječniku.* — *d) koji čini da što bude dvoje, dvostruko.* — *u Stulićevu rječniku* (‚duplicans, geminans').

DVOJEĆAN, dvojećna, *adj. vidi* dvojeć, *b).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (dvoećan). Kada Maro dvoećnim' riječi ńih uzdrža i zapriječi. J. Kavańin 193a.

DVOJEDLAN, *adj. s dva dlana.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojdlan ‚bipalmis').

DVÒJEDRICA, *f.* korabļa na dva jedra. M. Pavlinović.

DVOJEDUPAO, dvojedupla, *adj. vidi* dvodupao. — *Samo adv.* dvojeduplo *u Bjelostjenčevu rječniku* (dvojduplo).

DVOJEDUPLAŃE, *n. djelo kojijem se dvojedupla.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojduplańe).

DVOJEDUPLATI, dvojeduplam, *pf. vidi* duplati, *isporedi i* dvoduplati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojduplati).

DVOJÈDUŠAN, dvojedušna, *adj. vidi* dvodušan. — *S oblikom* dvojdušan *u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka:* Omitę ruke, grěšnici, i otrěbite srdca, dvojdušni. Š. Budinić, sum. 143a. jar. 4, 8. *s oblikom* dvojedušan *u jednoga pisca* XVIII *vijeka:* Muž dvojedušan i dvojezičan. D. Obradović, basn. 113.

DVOJEFEĻ, *adj. od dvije fele (vrste).* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojfeļ ‚bigeneris').

DVOJEFUNTAN, dvojefuntna, *adj. težak dva funta.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojfuntni ‚bilibris').

DVOJÈGLAV, *vidi* dvoglav. — *Na dva mjesta* XVI *vijeka i našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u obadva s kajkavskijem oblikom* dvojglav). Zviri človikoobraznih mnogo najde i dvojeglavi zmije. Aleks. jag. star. 3, 246. A pod krste dvojeglave orle. S. Milutinovic u Pjev. crn. 94a.

DVOJÈGLAVAN, dvojèglâvna, *adj. vidi* dvoglav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u narodnoj pjesmi našega vremena.* Da udari na orla Ruska dvojeglavna. J. Rajić, boj. 3. U ńemu je or'o dvojeglavni. Nar. pjes. vuk. 5, 45.

DVOJEJEZIČĻIV, *vidi* dvojezičan. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojjezičļiv ‚bilinguis'). — *nepouzdano.*

DVOJĖKIP, *adj. s dva kipa.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojkip ‚biformatus').

DVOJEKOLNIČAR, *m. koji upravļa dvokolicama.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojkolničar ‚cisiarius').

DVOJEKREŲUTAST, *vidi* dvokril, dvokrilan. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojkreļutast ‚bipennis').

DVOJELAKTAN, dvojelaktna, *adj. vidi* dvolaktan. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojlaktni ‚bicubitalis'). — *slabo pouzdano.*

DVOJELIC, *adj. po postańu pravo bi značeńe bilo: u kojega su dva lica, ali u jednom primjeru* (XVI *vijeka) u kojem dolazi znači: u kojega su dvije (različne) zjenice (u primjeru je po čakavskom govoru oblik* dvojlic). ‚Dikoros' narečen od Grkov, ježe je dvojlic, za ńe da imêše zinice dvojega kolura. S. Kožičić 41b.

DVOJELIKA, *f. vrsta smokve.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 80.

DVOJEĻET, *adj. vidi* dvoļetan. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (sa zapadnijem oblikom* dvojelit), *u kojem kao da znači: koji biva dvaput preko ļeta.* Gdi j' zdrav ajer, dvojeliti plod, a skot dvaš bremeniti. J. Kavańin 13b.

DVOJEĻETAN, dvojeļetna, *adj. vidi* dvoļetan. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojletni) *i u Jambrešićevu* (dvojletni).

DVOJEMUŽAN, dvojemužna, *adj. vidi* dvomužat. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojmužna žena ‚bivira').

DVOJENADESTE, *vidi* dvanaest.

DVOJÈNAEST, *vidi* dvanaest.

DVOJÈNAESTER *i* dvojènaestor, *vidi* dvanaester.

DVOJENIČI, *m. pl.* gemini, *dvonci, blizanci (zvijezde).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svibań kaže dvojeniče. J. Kavańin 478a.

DVOJENO, *adv.* dupliciter, bis, *dvostruko, dvaput.* — *Uprav je srednji rod part. praet. pass. glagola* dvojiti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a otale u Stulićevu rječniku.* Rečena se množ od rečenijeh proštenja dvojeno umnaža. A. Gučetić, roz. jez. 319.

DVOJENOČAN, dvojenoćna, *adj. od dvije noći.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojnoćno vreme ‚binoctium').

DVOJENOG, *vidi* dvonog. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojnog ‚bipes; bipedalis') *i u Jambrešićevu* (dvojnog ‚bipedalis').

DVÒJĖŃE, *n. djelo kojijem se dvoji.* — *Stariji je oblik* dvojenje. *a) vidi* dvojiti, a. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (dvojeńe, razdvajańe, razdvojeńo ‚divisio, partitio') *i u Vukovu* (‚separatio'). Budući još među ńima živo sime od dvojenja crkovnoga. S. Badrić, ukaz. 58. — *b) vidi* dvojiti, b. — *od* XVI *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚dubitatio'), *u Jambrešićevu* (‚dubitas'), *u Voltigijinu* (‚dubbio, sospetto' ‚zweifel, argwohn'), *u Stulićevu* (‚dubitatio, dubium, ambiguitas, haesitatio'). Plemenit zelo bez dvojenja. S. Kožičić 45b. U sumńah, u dvojenjih, u skrupalih. P. Radovčić, nač. 377. Nit imaj u ovom ikakvo dvojenjo. A. J. Knezović 153. Brez svakoga dvojeńa bi život, ne kako ļudi umrli, nego kako an-

đeli brez požoleńa putenoga provodili. Đ. Rapić 146. — *c) vidi* dvojiti, c. — *u Stulićevu rječniku* (‚duplicatio').

DVOJEOBRAZAN, dvojeobrazna, *adj. vidi* dvoobrazan. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jaoh lažnu hinou dvojeobraznomu. I. T. Mrnavić, osm. 162.

DVOJEPETĻI, *adj. (kajkavski)* dvojpetļi, n. p. o djetoļi, kao dvoperni. u Topolovcu. P. Brantner.

DVOJEPUČE, *n. vidi* dvopuče. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* dvojputje) *i s istijem oblikom u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.* Došli jesmo bili, gdi na glasovita dva se puta dili dvojputje od svita. A. Kanizlić, rož. 75. Prikaza na livoj strani dvojputja. 75.

DVOJEPUT, *m. vidi* dvopuče. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVOJÈPUTAN, dvojèputna, *adj. vidi* dvoputan. — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* dvojputon ‚bivius').

DVOJEREPAT, *adj. s dva repa.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka s oblikom* dvojrepat. Poče se vidjevati zvezda trakača, dvojrepata. P. Vitezović, kron. 205.

DVOJEROG, *adj. vidi* dvorog. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom i (s kajkavskijem oblikom* dvojrog) *u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.* Ovьnъ dvojerogyj. Aleks. nov. 34.

DVOJEROGĻAST, *adj. u kojega su kao dva roga.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojrogļast, rasohast ‚bifurcus, bifurcatus').

1. DVOJÈRUK, *adj. vidi* dvoruk. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojruk) *gdje ima drugo značenje:* ‚ambidexter', *vidi* dvodesan.

2. DVOJERUK, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači mjerila.* Na desetom nij' štipavca, dvojeruka al' mjerila *(o zvjezdama).* J. Kavanin 472b.

DVOJESLOVAC, dvojeslovca, *m. dvoličan, laživ čovjek.* — *isporedi* dvoslovac. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (dvojeslovьcь ‚bilinguis'). Podobajetь jepiskopu byti ne dvojeslovcu. Domentijanb 140.

DVOJÈSLOŽAN, dvojèsložna, *adj.* bisillabus, *u kojega su dva sloga (n. p. o riječi).* — *U pisaca našega vremena.* Od dvojesložni reči. L. Milovanov 31. Dvojesložna imena. Vuk, poslov. XXXI

DVOJESTO, *vidi* dvjesta, d.

DVOJESTRUČAN, dvojestručna, *adj. vidi* dvostruk. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (samo adv.* dvojestručno). Dobro naredjen jest, da ostane obustavļen od prijatoga reda dvojestručno. I. Zanotti, upit. 10.

DVOJESTRUČEŃE, *n. djelo kojijem se dvojestruči.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (dvojstručeńe).

DVOJESTRUČITI, dvojestručim, *impf. vidi* dvostručiti. — XVIII *vijeka (s oblikom* dvojstručiti) *i u Bjelostjenčevu rječniku* (dvojstručiti) *gdje naj prije dolazi.* Dvojstručeć svoju kripost. I. Zaničić 222. Dvojstručeći cinu za dobiti. Đ. Rapić 270.

DVOJÈSTRUK, *vidi* dvostruk. — *Od* XVII *vijeka.* Da so obuku u svitu dvojestruku. I. Ivanišević 122. Ovo pismo učinismo u dvojstruko. V. Vrčević, niz. 196. — *Dolazi i s oblikom* dvojstruk; *između rječnika u Bjelostjenčevu* (dvojstruk, dvojvrstan) *i u Jambrešićevu* (‚duplex, duplaris'). Koliko vrsti jest oproštenо? jest dvojstruko. Pisanica. 72. Pod dvojstrukim obličjem. I. J. P. Lučić, nar. 22. Imajući ostala dvojstruka uda. M. Dragićević 253. Dvojstruk, 1. dvojak; 2. različan na dvoje: čuo sam dvojstruke riječi (tal. fama varia). M. Pavlinović. — *adv.* dvojstruko. Narav čovičja more se dvojstruko izpisati. Đ. Rapić 36. Kako ćete u ļubavi pribivati, kada kod jedne čorbe sidite, a dvojstruko sidite? 84.

DVOJETJELAN, dvojetjelna, *adj. s dva tijela.* — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* dvojtelni ‚bicorpor').

DVOJEUMĻE, *n. vidi* dvoumļe. — *Sa starijem oblikom* dvojeumije *na jednom mjestu* XIII *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku.* Dvojeumijemъ sьdrьžimyihъ. Domentijanb 139.

DVOJEVRATAN, dvojevratna, *adj. s dvojijem vratima.* — *U Jambrešićevu rjčniku* (dvojvratni ‚biforis').

DVOJÈVRST, *adj. vidi* dvovrstan. — *U Jambrešićevu rjčniku* (dvojvrst ‚duplex, duplus').

DVOJEVRSTAN, dvojevrsna, *adj. vidi* dvovrstan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka s oblicima* dvojevrstan *i* dvojvrstan, *i u Bjelostjenčevu rječniku* (dvojvrstan). Vidim, vidim, žalost ļuta! u Meki je stanovati, iz Europe stražńeg kuta dvojvrstna me sabļa prati. J. Krmpotić, kat. 140. Dvojevrstna *(štamparskom griješkom* Dvojevostna) kad vam pomoć stiže. pjesm. 10. — *Adv.* dvojèvrsno. *u Jambrešićevu rječniku* (dvojvrstno ‚duplicato').

DVOJEVRSTITI, dvojevrstim, *impf. vidi* dvostručiti. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojvrstim ‚duplico').

DVOJÈZIČAC, dvojèzičca, *m.* ruscus hippoglossum L., *neka biļka, vidi* dvolista, listac. *(po rukopisu* XVIII *vijeka).* B. Šulek, im. 80.

DVOJÈZIČAN, dvojèzična, *adj.* bilinguis, *u kojega su dva jezika, ali u svijem primjerima metaforički o čeļadetu koje jedno misli a drugo govori, laživ.* — *isporedi* dvojezik, dvojezičļiv. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 141b. 440b *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Sijući i dvojezičan proklet. A. Bačić 133. ecclestiastic. 28, 15. Muž dvojedušan i dvojezičan. D. Obradović, basn. 113. Treba da budu pošteni, ne dvojezični. Vuk, pavl. 1 tim. 3, 8. *Vuk u* nov. zav. (1847) v: *broji ovu među riječi koje su od slavenskoga posrbļene.*

DVOJEZIČITI, dvojezičim, *impf. u Stulićevu rječniku u kojem je tumačeno:* ‚de una eadomque re varia et falsa loqui'. — *nepouzdano.*

DVOJÈZIČNICA, *f. dvojezično žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DVOJÈZIČNÎK, *m. dvojezičan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DVOJÈZIČNÔST, *f. osobina onoga koji je dvojezičan.* — *U Stulićevu rječniku.*

DVOJEZIČSTVO, *n. vidi* dvojezičnost. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DVOJÈZIK, *vidi* dvojezičan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Biži dalek' od človika, koga znajdeš dvojezika. P. Vitezović, cvit. 9.

DVOJÈZUB, *vidi* dvozub. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u oba* dvojzub ‚bidens').

DVOJÈŽEN, *adj. vidi* dvožen. — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojžen ‚bigamus').

DVOJEŽENIDBA, *f. stańe dvojčena čovjeka.* — *U Jambrešićevu rječniku* (dvojženitba ‚bigamia'). — *nepouzdano.*

DVOJGA, *u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači dvaput.* U čem dvojga kad fitilj noće. J. S. Rejković 390.

1. DVÒJICA, *f.* duo, *dva čovjeka, a i dva muška živinčeta (ali vidi i c, c) i d)).* — *isporedi i* trójica, četverica *itd.* — *Postaje od* dvoj *nastavkom* ica. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dvojica. — *Između riječnika u Belinu* (‚duo hominesʻ 281b; ‚coppia, paro, due cose insiemeʻ ‚parʻ 228a; ‚numerus binariusʻ 516a), *u Voltigijinu* (‚coppia, pajoʻ), *u Stulićevu* (‚par, duo; duo hominesʻ), *u Vukovu:* ‚zwei (paar)ʻ ‚duoʻ (za ljude, sa rod. mn., n. p. ‚dvojica junâkâ, dvojice junâkâ, dvojici junâkâ‘ itd.), *u Daničićevu* (‚biniʻ).

a. *o obliku se nema drugo kazati, nego da na jednom mjestu* XVIII *vijeka stoji* dvojca *radi stiha:* Glauko, Klito dvojca su se zvali. Nadod. 122. — *radi ovakovijeh primjera vidi kod prijedloga* po: Dvojica po dvojica neka uzhode. M. Bijanković 76. Po dvojica idu. A. Kanižlić, utoč. 452.

b. *konstrukcija. a) ime onoga čemu se kaže broj može biti i ne biti izrečeno. aa) kad je izrečeno, stoji u gen. pl.* Pa je šalje dvojici sestrića. Nar. pjes. petr. 2, 684. S dvojicom ljudi. Vuk, kovč. 1. *vidi još u Vukovu riječniku i zadnje primjere kod bb).* — *ješto je drugo u ovijem primjerima:* Dvojica od vas sada pospješno se uputite sionskoga uprav grada. G. Palmotić 3, 59a. Dvojica između dvorana uzbuniše se. A. Kanižlić, utoč. 134. — *bb) pošto je samo značenje: dva čovjeka, često nema genetiva plur. uz personalne zamjenice* dvojica *stoji u apoziciji.* Ja sâm za svijeh ukazaću, od nas dvojice ko je smioni. I. Gundulić 544—545. Da smo samo mi dvojica na ovomu svitu. A. Kanižlić, uzr. 54. Oviju dvojice dvi ikone prid oči stavljam. kam. x. Ovo više dopade se onima dvojici. M. A. Rejković, sabr. 41. Od ovijeh dvojico ista ljubav. J. Matović 19. *ali i sama ovakova zamjenica može biti u genetivu.* Tako ćemo veselo nas dvojica biti. A. J. Knezović 155. Vas dvojica Turke uzbijajte. Nar. pjes. vuk. 4, 232. Hodajući po zemlji ńih dvojica. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *b) konstrukcija predikata i atributa. aa) predikat vcrbalni: aaa) stoji naj običnije u množini.* Počeše ju dvojica palicami lupati. B. Kašić, per. 2. Kada dvojica ali trojica pomažu nositi težkoću jednomu. M. Radnić 305b. Kada dvojica oblače trećega. A. Bačić 34. Prva četiri redka neka složno pivaju dvojica. P. Knežović, muk. 4. Jedan da je hitar duveglija, a dvojica da su dva đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Svaki beži te na svoju stranu, ni dvojica zajedno ne bože. 3, 189. — *bbb) u jednini. — samo u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala. M. Držić 334. — *bb) predikat nominalni stoji: aaa) naj običnije u jednini ženskoga roda.* Ova dvojica vazda bijau suprotivna Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 304. — *bbb) u množini. dosta često.* Glauko, Klito dvojca su se zvali. Nadod. 122. Dvojica mu napili na zdravje. Nar. pjes. vuk. 3, 191. — *cc) atribut je svagda u jednini ženskoga roda.* O dvojice bogoizbranna. Domentijan b 217. Stavi oči na ovu dvojicu, Petra i Frančeska. B. Kašić, fran. 8. Dvojica su koja prose. S. Rosa 75a. Od ove dvojice tko je veće osto držan onomu? 83a. U tu sam se dvojicu uzdala. Nar. pjes. vuk. 3, 270.

c. *značenje. a) dva (odrasla) čovjeka. naj običnije.* Ne bi bila u bogu trojica, nego dvojica. A. Kanižlić, kam. 773. Koga Marko sabljom udaraše, po dvojicu od jednog gradaše. Nar. pjes. vuk. 2, 252. Jede za dvojicu. Vuk, poslov. 168. *vidi i sve primjere kod a i b.* — *b) dva muška živinčeta. svagda s genetivom (drukčije bi se pomislilo da je riječ o ljudima).* — *u naše vrijeme.* Podaj onoj dvojici volova neka ližu soli. Vuk, gram. *pred* riječ. XLVII. — *c) muško i žensko čeljade, vidi* dvoje, c, c). — *kod nekijeh pisaca. — nije narodno.* Vinčańo stoji u pogodbi i voji dvojice. A. Bačić 172. Vjerenik i vjerenica jesu dvojica u jednome tijelu. V. M. Gučetić 196. Ako dvojica drže dite na krstu, to jest muško i žensko. M. Dobretić 44. — *d)* par, *dvije stvari uopće. — u Belinu riječniku. — nepouzdano.*

2. DVOJICA, *f.* dubium, *sumńa. — isporedi* dvojba, dvojua. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Dokli hoćeš dušu našu tako mučiti (na dvojici držati)? Anton Dalm., nov. tešt. 149. joann. 10, 24.

DVÒJICE, dvòjîcâ, *f. pl. vidi* dvojnice. — *U naše vrijeme i u Vukovu riječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Dvojice, vrsta čobanske svirale, koja se iz dvije cijevi i dva piska sastoji. J. Bogdanović.

DVOJIČAN, dvojična, *adj.* ambiguus, ancops. — *Samo adv.* dvojično *u jednoga pisca* XVI *vijeka sa značenjem: da se može na dva načina razumjeti, shvatiti.* Otveća dijaval dvojično. Š. Kožičić 22b. 5 let se rati različno i dvojično. 48a.

DVOJÌNA, *f.* duplum, *dvaput veći broj, dvaput veće mnoštvo (uprav osobina, stańe onoga što je dvoje). — Akc. se mijeńa u dat. sing.* dvòjini, *u acc. sing.* dvòjinu, *u voc. sing.* dvòjino, *u nom., acc., voc. pl.* dvòjine, *u gen. pl.* dvojînâ. — *Od* XIV *vijeka, a između riječnika u Stulićevu, u Vukovu (samo instr.* dvojinôm, ‚z. b.ʻ više, ‚zweimal höherʻ ‚bisʻ), *u Daničićevu.* Ako li mi ne plat(et)ь na rokь, da dade dvojinu. Mon. serb. 104. (1333). I reče jabuka: ne posijecaj me, a hoću ti dvojinu do ljeta roditi. Zborn. 37a. ark. 9, 147. — *naj češće dolazi instr.* dvojinom *kao adverab sa značenjem: dvaput više.* Dokle plati dvojinomь. Zak. duš. šaf. pam. 50. Ovizi*(h)* bi dvojinom veće nego gradana. And. Kačić, razg. 101. Čisto dvojinom oživim. D. Obradović, basn. 389. Neka bude dvojinom onoliko. Đ. Daničić, 2 mojs. 16, 5.

DVÒJINAC, dvòjînca, *m. dvońak, blizanac. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* dvòjinâcâ. — XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (dvojinac, dvojinci 339a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (dvojinac *i pl.* dvojinci, *ali s genetivom griješkom pisanijem* dvojinaka). Toma koji dvojinac imenova se. I. Velikanović, uput. 1, 142. Dvojinac, blizanac. N. Lepeš. Slovinac. 1884. 108.

DVOJIT, *adj. dvojak. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Baksko oko, pse dvojite, ni Plejade. J. Kavańin 471b.

DVÒJITEĻ, *m. čovjek koji dvoji. — U Jambrešićevu riječniku (kajkavski* dvojitel ‚dubitatorʻ) *i u Stulićevu* (‚qui duplicatʻ).

DVÒJITI, dvòjîm, *impf.* dividere, dubitare, duplicare. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* dvojímo, dvojíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dvòjî, *u part. praet. pass.* dvòjen. — *Postaje od* dvoj *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* двоить, *češ.* dvojiti, *pol.* dwoić.

a. dividere, *dijeliti u dvoje, pa po tome i uopće dijeliti (vidi* dijoliti, 1, b *i* c). — *ovo je značenje praslavensko. — između riječnika u Ljudevitjevu* (dvojim, razdvajam ‚divido, bipartioʻ), *u Vukovu* (‚trennen, entzweien‘ ‚dividoʻ).

a) aktivno. Ka *(boljezan)* sree mê dvoji. M. Vetranić 1, 72. Od mila do draga prijazan ter dvoji. 1, 467. Nemoj men' i nemu srdca dvojiti. P. Knežović, pism. 160. Gvoždem zemju da jo-

dnako dvoji. J. S. Reļković 19. Dvoji Srbe između Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 215.

b) su se, *refleksivno i pasivno. aa) vidi* dijeliti, 2, *a*, a *i β, a).* Srdačce mojo cijepa se i dvoji. M. Votranić 1, 392. Vazda je proljetje, brijeme se ne dvoji. 2, 272. — *bb) vidi* dijeliti, 2, *a*, b. Gdi može moje srdačce s vilom se tom dvojit? G. Držić 372. Živuć tvoja prava ļubi, ne hoće se ni pristoji da tve srce drugu ļubi a s prvom so tako dvoji. F. Lukarević 225. Koje od ńeg pod jesen se dvoji. J. S. Reļković 226.

b. dubitare. — *bez sumńe je stariji oblik refleksivni, te je značeńe prcneseno s predašńega: čeļade ili ńegova misao dijeli se u dvoje, kad ne zna od dvoga što će misliti ili činiti. — konstrukcija je kao i kod drugijeh glagola što znače misliti (vidi osobito* dvoumiti *i* sumńati).

a) sa se, *refleksivno:* dvojiti se. — *od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* dvojiti sę) *do kraja* XV, *a između rječnika u Stulićevu* („dubitare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara). aa) između dvoga od čega treba jedno učiniti ne odlučivati se, biti neodlučnu.* Iže *(knez)* dvoji se nikoliko, šal bi ili ne. Š. Kožičić 57[b]. Dati . . . dobar svêt dvojećim se. Š. Budinić, sum. 157[a]. — *bb) između dvije misli ne znati koje se trcba držati, ne znati što treba o čem misliti, sumńati.* Zato od takova dila se već ne dvoj. H. Lucić 254. Ti si potvrdila, nitkor se već ne dvoj, kako je živila majka i ćaćko tvoj. P. Hektorović 58. Koji . . . cělim pristajanjem sumńi i dvoji se o članĕh vere. Š. Budinić, sum. 29[b]. — *ovakovi primjeri, u kojima je* dvojiti se *pasivni impersonalni glagol, ne spadaju amo nego pod b):* Ne ima se dvojiti, da se mrtvi ne pomažu. I. Velikanović, uput. 3, 352. Dotle nad ńe zrilošćom se dvoji. J. S. Reļković 325.

b) aktivno. isto je značeńe kao kod refleksivna od čega postaje izgubivši se. — *od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenćevu* (dvojim, dvoumim, sumnim ‚ambigo, dubito, nuto, incertus sum'), *u Jambrešićevu* („dubito, ambigo'), *u Voltigijinu* („dubitare, equivocare' ‚zweifeln'), *u Stulićevu* („dubitare'). *aa) vidi a) aa).* Zato nije dvojit u lov već ne poći. A. J. Knezović 122. — *bb) vidi a) bb).* Ļudi budu dešperali, dvojili, sami sebe topali. Postila. A 4[b]. Ni dvojil na obitovanju božjem radi nevere. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 6. paul. rom. 4, 20. Tako bi mi na obćańju božjem dvojili i sumńali. Kateh. 1561. D 7[b]. Ako bi dvojil u šakramentu. F. Glavinić, svitl. 80. Dokle ćeš dvojiti i sumńiti od iznutrńih milosrdja velikoga sina božjega? nać. 185. Sa svim tim da nosim k vam ļubav ne dvojte, neg ponizno prosim zamirit nemojte. A. Kanizlić, rož. 50. Dvojiš li možebit u nestalnost moju? A. J. Knezović 153. Nevire se ja ne bojim od kriposni, niti dvojim, da svi skupa kripko stanu. V. Došen 1[a]. Nije dvojio da će se neprijatelj povratiti. A. Tomikovič, živ. 73.

c. duplicare, *činiti da što bude dvoje, dvostruko. — i ovo je značńe praslavensko. — između rječnika u Vrančićevu* („geminare') *i u Stulićevu* („duplicare'). Svibań kaže dvojeniče, er u ńemu sunce dvoji snažnu krjepos. J. Kavańin 473[a]. Ulago se jo poredno slova dvojit. *u* S. Rosa VII. A kaluder mučne kobi tlapi, pa jutrošńa dvojio moļeńa. Osvotn. 2, 135.

d. *u dva primjera* XV *i* XVI *vijeka nejasno je značeńe:* Svak vas misal dvoji, pripravni ste reći. M. Marulić 183. Vrijeme nas vara himbono i dvoji. M. Votranić 1, 269.

DVÔJKA, *f. a) blizanica. isporedi* 2. dvojak. — *od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (dvojko 315[a]), *u Stulićevu* (dvojke, v. dvańkińe), *u Vukovu (u dodatku).* Dvi košutke dvojke žive. J. Kavańin 305[b]. — *b) bure što drži dvije mjere. — od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu* („ein zweieimeriges fass' ‚dolium continens duas amphoras'). Možeš pretočiti u dvojke. Z. Orfolin, podr. 192. — *c) vidi* dvocijevka. — *u Vukovu rječniku (u dodatku). — d) vrsta loze koja dva puta u godini rađa grožđe. — oko Trebińa.* N. Dučić. — *e) kod igraća karta na kojoj su dva znaka. isporedi* dvica.

DVOJKAČA, *f. vrsta šljive. — U naše vrijeme u Žumberku.* B. Šulek, im. 80.

DVÔJKE, dvôjâkâ, *f. pl. vidi* dvańkińe. — *U Stulićevu rječniku.*

DVOJĻIV, *adj. vidi* dvojan, b. — *isporedi i* dvojnļiv. — *U Stulićevu rječniku* („dubius, anceps, ambiguus'). — *slabo pouzdano.*

DVOJNA, *f. vidi* dvojba. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka kod pisaca čakavaca, i u Stulićevu rječniku* („conscientiae anxietas, conditio dubia' *s dodatkom da dolazi u kajkavca Muliha).* I ondi ćeju nas prez dvojne najti. Mon. croat. 327. (1562). Iz dvojne ja svake vani sam. P. Vitezović, odil. 66.

DVOJNICA, *f. u jednoga pisca* XVIII *vijeka (o čaši, kupici) koji je po svoj prilici tijem htio prevesti grčko (δέπας) ἀμφικύπελλον.* U ruci mu kupica dvojnica sladkoga kusa. M. Katančić 75.

DVÔJNICE, *f. pl. dvostruka svirala (u pastirâ). — isporedi* dvojice, diple. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* („die doppelpfeife der serbischen hirten' ‚fistula duplex'). Čobansko svirajke, dvojnice i karabļice. M. Đ. Milićević, zlosel. 271.

DVOJNICI, dvojnika, *m. pl. blizanci. — U naše vrijeme.* Zemļak. 1871. 2.

DVOJNITI, dvojnim, *impf. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno:* ‚religionibus angi, conscientiae anxietate vexari, dubitare'. — *nepouzdano.*

DVOJNĻIV, *adj. vidi* dvojan, b. — *U Jambrešićevu rječniku* („dubiosus, anceps'). — *nepouzdano.*

DVOJNODIJELITI, dvojnodijelim, *impf. u Stulićevu rječniku* (v. razdvojiti). — *nepouzdano.*

DVOJNOPOROĐEN, *adj. uprav part. praet. pass. u Stulićevu rječniku* (dvojnoporodjen, porodjen s drugijem ‚gemellus'). — *nepouzdano.*

DVOJNOPORODEŃE, *n. u Stulićevu rječniku* (dvojnoporodjeńe, porodjeńe dvojice ‚ortus gemellorum'). — *nepouzdano.*

DVOJNOST, *f. vidi* dvojba. *vidi i* dvojan, b, *od čega postaje nastavkom ost.* — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka, u između rječnika u Bjelostjenćevu* (dubium, dubitatio'), *u Jambrešićevu* (ambiguitas'), *u Voltigijinu* („dubbiozza, ambiguità' ‚zweifel'), *u Stulićevu* („dubitatio, ambiguitas'). Prez svake dvojnosti. P. Vitezović, odil. 20. Ja u dvojnost neću upadati. A. J. Knezović 122.

DVOJNOSVIJESNICA, *f. vidi kod* dvojnosvijestan.

DVOJNOSVIJESNIK, *m. vidi kod* dvojnosvijestan.

DVOJNOSVIJEST, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno* ‚conscientia dubia'. — *nepouzdano.*

DVOJNOSVIJESTAN, dvojnosvijesna, *adj. u Stulićevu rječniku* („conscientiam dubiam habens') *gdje ima s istijem značeńem* dvojnosvijes-

nik (dvojnosvijestnik) *za čovjeka i* dvojnosvijesnica (dvojnosvijestnica) *za žensko čeljade. — sve troje nepouzdano.*

DVOJŇA, *f. vidi* dvojba, *isporedi i* dvojna. *— U Bjelostjenčevu i u Stulićevu rječniku.*

DVOJÒPOŠNICA, *f.* sukńa (doña ženska haljina), kojoj je podšav odozdo crven i žut. — u Dubašnici na Krku.

DVOJSTVEN, *adj. u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno* ‚binus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

DVÒJSTVO, *n. osobina onoga što je dvoje. — Samo u Stulićevu rječniku u kom je tumačeno* ‚par, jugum'.

DVÒKAMEN, *adj. od dva kamena. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚diplinthius').

DVÒKANICA, *f. vidi* dvocijevka. *— Drugi dio postaje od tal.* canna, *cijev. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

DVÒKATAN, dvòkatna, *adj. u kojega su dva kata, poda, n. p. kuća. — U naše vrieme i u Vukovu rječniku.* Tu i krčma jedna dvokatna. S. Tekelija. letop. 119, 43.

DVÒKATNICA, *f. dvokatna kuća. — U Vukovu rječniku.*

DVOKE, *f. pl. u jednoga pisca* XVIII *vijeka: jamačno isto što* dvojnice, *ili što slično.* Tu su dipli, . . . prigudnice, surle dvoke. J. Kavańin 498b.

DVÒKḶUN, *adj. u kojega su kao dva kḷuna. — isporedi* dvokḷunast. *— U Belinu rječniku* (dvokḷun, dvokḷunast ‚bifurcus' 141b) *i u Stulićevu* (dvokḷun, dvokḷunast ‚duo rostra habens').

DVÒKḶUNAST, *adj. vidi* dvokḷun.

DVOKŃIGA, *f. u dva pisca* XVIII *vijeka koji tako prevode grč.* δίπτυχον, *složena (u dvoje) daščica na kojoj se pisalo.* U diptikah iliti dvokńigi. A. Kanižlić, kam. 456. *Δίπτυχα* u naš jezik mogu se zvati dvokńige. I. Velikanović, uput. 3, 424.

DVOKOLESNICA, *f. vidi* dvokolica. *— U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVÒKOLICA, *f. i pl* dvòkolice, rheda birota, *kola s dvjema kolima. — isporedi* dvokolnica. *— Od* XVIII *vijeka. a) sing.* dvokolica. *— između rječnika u Belinu* (‚cisium' 174a) *i u Stulićevu* (‚cisium'). Sedoh na poštansku dvokolicu M. Đ. Milićević, zlosel. 173. *— b) plur.* dvokolice. *— između rječnika u Vukovu.* Jedno malo dvokolice s jednim konjem. A T. Blagojević, khin. 63. Dođe jedan starac na dvokolicama. Nar. prip. vuk. 109.

DVOKOLITI, dvokolim, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači dvojiti ili oklijevati.* Hajde . . . na Prag zlatni da ga obkolimo, da s' bašimo, viš' ne dvokolimo. I. Zaničić 99.

DVOKOLNICA, *f. vidi* dvokolica. *— U Belinu rječniku* 174a *i u Stulićevu.*

DVÒKOŃÎ, *adj. s dva konja. — U Stulićevu rječniku* (‚bijugis').

DVÒKOPICA, *f. u narodnoj poslovici:* Dvokopica dvogrozdica (kad se dvaput kopa, dvostruko se grožđe ima). M. Pavlinović. A. Ostojić.

DVOKÒPITAN, dvokòpitna, *adj. s dva kopita. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚geminas ungulas habens') *s dodatkom da je riječ ruska.*

DVÒKOSKA, *f. koza koja se drugi put kozi. — -s- stoji (ispred* k) *mjesto -z-. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* dvòkozâkâ. *— U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

DVOKRAT, *vidi* dvakrat. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku.* Da se dvokrat toliko odluči vrimena. F. Glavinić, cvit. 42b. Po dvokrat tako učinihu. 70b.

DVOKRIL, *adj. u kojega su dva krila. — isporedi* dvokrilan, dvokrilast. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ljubav nije jednostruka nego dvostruka ili da rečem ovako, dvokrila: jedno krilo pruža . . . F. Lastrić, od' 53.

DVÒKRILAN, dvòkrilna, *adj. vidi* dvokril. *— Naj češće o vratima s osobitijem značenjem. — U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* (‚bipennis'; vrata dvokrilna ‚valvae') *i u Vukovu* (dvokrilni, n. p. vrata ‚doppelthür' ‚valvae'). Dvokrilna vrata. Đ. Daničić, 1car. 6, 31.

DVOKRILAST, *adj. vidi* dvokril. *— U Stulićevu rječniku.*

DVÒKROVAN, dvòkrôvna, *adj. s dva poda (uprav s dva krova). — Na jednom mjestu u knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚duplici tegmine praeditus, pollens' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (dvokrovьnь ‚tabulationes duas habens') Čelije dvokrovny. Domentijan b 33.

DVOLAKTAN, dvolaktna, *adj. dug dva lakta. — isporedi* dvojelaktan. *— U Stulićevu rječniku* (‚bicubitalis'). *— nepouzdano.*

DVOLE, *u brojenicama kao* dva. Jednole, dvole, trole . . . Nar. pjes. vil. 1867. 774.

DVÒLIČAN, dvòlična, *adj. u kojega su dva lica. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚biformis' *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu:* dvoličan, 1. n. p. čovjek ‚zweizünzig' ‚duplex'. 2. n. p. svila, t. j. od dva lica (koja nema naličja, nego s obje strane jednaka) ‚doppelseitig' ‚utrasque partes aequales habens'. Vidiste jurve da je dvolično ovo ogledalo. F. Lastrić, svet. 112b. *— U prenesenom smislu o čovjeku kojemu se ne može vjerovati, isporedi* dvojezičan. Kaže se za dvoličnа čoeka. Vuk, poslov. 113. Iz srca dvolična. Đ. Daničić, psal. 12, 2. I prav i dvoličan. M. Đ. Milićević, jur. 68.

DVÒLIČĚŃE, *n. djelo kojijem se dvoliči. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚das doppelreden, ‚duplicitas'). Varnava prista u ńihovo dvoličeńe. Vuk, pavl. gal. 2, 13.

DVÒLIČITI, dvòličim, *impf. biti dvoličan (u prenesenom smislu, laživ). — Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dvòličî. *— U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dvoličahu s ńim i ostali Judejci. Vuk, pavl. gal. 2, 13. Mnogi će pristati s ńima dvoličeći. Đ. Daničić, dan. 11, 34.

DVÒLĬČJE, *n. osobina onoga koji je dvoličan. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚esse biformem').

DVOLISTA, *f.* ruscus hippoglossum L., *ńeka biljka, isporedi* listac, dvojezičac. Dvolista, rus. двоелистникъ (tussilago farfara), češ. dvojlistec (herminium), pol. dwójlist, dwójlistnik (ophrys), dwulistnik (neottia), (ruscus) hippoglossum L. *(po rukopisu* XVIII *vijeka).* B. Šulek, im. 80.

DVOLISTAN, dvolisna, *adj. s dva lista, od dva lista (hartije). — U Stulićevu rječniku* (‚di due fogli' ‚duorum foliorum' *s dodatkom da je riječ ruska).*

DVOLITRAN, *adj. vidi* dvolitri. *— U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOLITRI, *adj. težak dvije litre. — U Stulićevu rječniku* (‚bilibris'). *— slabo pouzdano.*

DVOLITRJE, *n. dvije litre. — U Stulićevu rječniku* (‚bilibra'). *— nepouzdano.*

DVÒLUČAN, dvòlučna, *adj. od dva luka (vidi kod* lûk). — *U Vukovu rječniku:* dvolučan, n. p. gvožđa, t. j. od dva luka ‚zweifederig (z. b. von einer falle)' ‚duplici elatere'.

DVOLĚĆE, *n.* biennium, *dva ljeta, dvije godine.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (dvoljetje).

DVÒLJETAN, dvòljetna, *adj. vidi* dvogodan. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvoljetni 85a) *gdje naj prije dolazi, u Voltigijinu* (dvoljetni), *u Stulićevu.* Na dvolitnoj nalaži divjadi. J. S. Reljković 88.

DVOLJETITI, dvoljetim, *impf. vidi* dvogodištiti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVÒLJETNICA, *f. ona koja je dvoljetna.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVÒLJETNÎK, *m. onaj koji je dvoljetan.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVOMAŠTEN, *vidi* dvobojadisan. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVOMATERIN, *adj. u kojega su dvije matere.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVOMJESEČAN, dvomjesečna, *adj. kojemu su dva mjeseca.* — *U Belinu rječniku* (dvomjesečni 484a) *i u Stulićevu.*

DVOMJESEČJE, *n. dva mjeseca.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DVOMJÈSEČNÂK (dvòmjesočnâk), *m. živinče od dva mjeseca.* — *U ravnom Srijemu (s istočnijem oblikom* dvomesečnâk). P. J. Marković.

DVOMŮŽATA, *f. vidi* dvomužnica. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVOMŮŽATAN, dvomůžatna, *adj.* bigamus, *u kojega su dva muža (samo o ženi).* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DVOMŮŽATICA, *f. vidi* dvomužnica. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVÒMUŽNICA, *f.* mulier bigama, *žena u koje su dva muža.* — *isporedi* dvomužata, dvomužatica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Al' nikoje sad snašice nisu samo dvomužnice, dal' čini se, da nastoje da muževa jato broje. V. Došen 96b.

DVONAČIN, *adj. od dva načina.* — *U Stulićevu rječniku* (v. dvojan). — *nepouzdano.*

DVÓNAESTERO *i* dvónaestoro, *vidi* dvanaestero.

DVONARAVAN, dvonaravna, *adj. s dvije naravi.* — *U Stulićevu rječniku* (‚duabus naturis pollens, praeditus'). — *slabo pouzdano.*

DVÒNITAN, dvònitna, *adj. od dva nita.* — *vidi* dvocjepan. Dvonitno platno, koje se če u dva nita. *u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

DVONOĆE, *n. dvije noći.* — *U Stulićevu rječniku* (dvonoće ‚binoctium'). — *nepouzdano.*

DVÒNOG, *adj.* bipes, *s dvije noge.* — *isporedi* dvonožan. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (dvonogi) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* 563a, *u Stulićevu.* I dvonoge tako psine *(o ludima)* lávu čine na visino. V. Došen 133a. Dvonog jašo tronoga, drpa četvoronoga (misli se čeljade koje s tronoge stoličice muze kravu). Nar. zag. nov. 103. Otud ide dvonogo, pa sedo na tronogo, dođe četvoronogo, pa sedo pod tronogo. *odgonetlaj:* čovjek, stolica i mačka. 239.

DVONOŠKÊ, *adv. stojeći na dvije noge (ne sjedajući).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Tu se dvonožke misli i dogovara. M. Pavlinović, razl. spis. 406.

DVÒNOŽAC, dvònošca, *m. onaj u kojega su dvije noge, (obično) čeljade.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚der sterbliche' ‚mortalis' *s primjerom:* Ne boji se dvonošca.

DVÒNOŽAN, dvònožna, *adj. vidi* dvonog. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu.* Đe se dvonožno ne krsti, a četveronožno ne brsti. V. Vrčević, niz. 53. Da ne udari crkavica u četveronožno a pokošljica u dvonožno. S. Ljubiša, prič. 111.

DVÓŇAK, dvóňka *m. vidi* blizne *i* sraslica. — *Akc. se mijeňa u voc.:* dvóňče, dvóňci, *i u gen. pl.* dvóňākā. — *U Vukovu rječniku:* 1. vide blizne (u Barańi se ‚dvońci' kaže samo za djecu, a ‚bliznovi' kod stoke). 2. vide sraslica, *a kod oboga se dodaje da se govori u Srijemu.*

DVOOBRASTVO, *n. osobina dvoobrazna čeljadeta.* — xvii *i* xviii *vijeka (pisano* dvobrazstvo). O slijepo dvobrazstvo! bojahu se ockvrniti se uljezavši u kuću pogansku; a ne vjerovahu ockrvniti se prolijevajući krv praveduu. P. B. Bakšić 81. O slipo dvobrazstvo! M. Lokušić, razm. 69.

DVOOBRAZAC, dvoobrasca, *m. onaj u kojega su dva obraza.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Dvoobrazci, psi troglavi. J. Kavańin 409b.

DVOÒBRAZAN, dvoòbrazna, *adj. s dva obraza. vidi* dvoličan *(i u pravom i u prenesenom smislu).* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka* (oo *sažeto u* o) *a između rječnika u Stulićevu* (‚fictus, fallax; callidus, vafer'). Jan dvobrazni i Sirene. J. Kavańin 35a.

DVOÒBRAZNICA, *f. dvoobrazno žensko čeljade.* — *U Stulićevu rječniku* (‚mulier fallax, quae fraudat, decipit').

DVOÒBRAZNÎK, *m. dvoobrazan čovjek.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚fraudator, deceptor, vafer, callidus'). Ličumerstvo ova bi udana za dvoobraznike. K. Magarović 61.

DVOODARAN, dvoodarna, *adj. s dva odra.* — *isporedi* dvoposteljan. — *U Stulićevu rječniku* (dvoodarna ložnica ‚bicĭinium, cubilo ubi duo tantum lecta'). — *nepouzdano.*

DVOÒKAST, *adj. s dva oka (o pletivu).* — *U Stulićevu rječniku* (‚maglia a due licci' ‚bigemmis').

DVOOVRATAN, dvoovratna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* na dvije strane otvoran ‚biforis'. — *sasma nepouzdano.*

DVOOŽENITI SE, dvoožením se, *pf. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* oženiti se dvaš ‚secundam uxorem ducere'. — *nepouzdano.*

DVOOŽEŇEN, *adj. (uprav part. praet. pass. glagola* dvoženiti) *u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno* ‚bigamus'; *u istom rječniku ima s istijem značenjem i muški supstantiv* dvoožońik. — *oboje nepouzdano.*

DVOOŽEŇENIK, *m. vidi kod* dvoožońen.

DVOOŽEŇENJE, *n. u Stulićevu rječniku* (‚secundae nuptiae'). — *nepouzdano.*

DVOPEĆI, dvopečem, *impf. peći po dva puta (hljeb).* — *isporedi* dvopok. — *U Belinu rječniku* (dvopoći kruh ‚panem recoquere') *i u Stulićevu (samo part. pract. pass.* dvopečen ‚bis coctus'). — *nepouzdano.*

DVOPED, *adj. dug dvije pedi.* — *U Stulićevu rječniku* (‚bipalmis') *u kojem ima s istijem značenjem i* dvopedan *i* dvopedļi. — *sve troje slabo pouzdano.*

DVOPEDAN, dvopedna, *adj. vidi* dvoped.

DVOPEDĻI, *adj. vidi* dvoped.

DVÒPEK, *m. tvrdi kruh, dva puta pečen. — isporedi* bošket. — *U Stulićevu rječniku* (‚nauticus panis') *za koji će biti i načičnо, pa po ńemu u Šulekovu i u pisaca našega vremena.* I dvopeka hļoha bijologa. Osvetn. 2, 160.

DVOPERAN, dvoperna, *adj. s dva pera. — U Stulićevu rječniku* (‚bipennis').

DVÒPETICA, *f. srebrn novac koji vrijedi* 10 *groša (dvije petice). — U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijović. — *i u Vukovu rječniku:* (u Lici) nekakav novac.

DVOPISAK, dvopiska, *adj. u kojega su dvije cijevi (dva píska),* n. p. pištoļa dvopiska. — *u Topolovcu.* P. Brantner.

DVÒPLATAN, dvòplatna, *adj. s dvije strane (s dva plata, vidi* plat). — *U Vukovu rječniku:* dvoplatan, 1. n. p. čovjek, vide dvoličan. 2. sjekira, kosa.

DVOPLÈTEN, *adj. (uprav part. praes. pass.) dvaput plcten. — U Stulićevu rječniku* (‚bis textus'). — *nepouzdano.*

DVÒPLODAN, dvòplodna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno* ‚duplicem fructum gerens' *s dodatkom da je riječ ruska.*

DVOPORODNA, *f. žcna što rađa blizance. — U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dvoporodnica *s istijem značeńem. — oboje slabo pouzdano.*

DVOPORODNICA, *f. vidi* dvoporodna.

DVOPOSTEĻAN, dvoposteļna, *adj. vidi* dvoodaran. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVOPOVRŠAN, dvopovršna, *adj. vidi* dvopovršat.

DVOPOVRŠAT, *adj. s dva vrha. — U Stulićevu rječniku* (‚bivertex') *u kojem kod ove riječi ima i* dvopovršan (dvopovršni). — *oboje nepouzdano.*

DVÒPÛĆE, *n.* bivium, *mjesto gdje se sretaju dva puta. — Stariji je oblik* dvoputje. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvoputje 143a) *gdje naj prije dolazi, u Voltiǧijinu* (dvoputje), *u Stulićevu* (dvoputje). Otiđe daklen na dvoputje, oliti put prikriženi, zovu naši razkršće. M. Zoričić, zrc. 55.

DVOPUPČAN, dvopupčna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚che ha due gemme, cioè due occhi' ‚bigemmis') *gdje s istijem značeńem ima i* dvopupki. — *oboje nepouzdano.*

DVOPUPKI, *adj. vidi* dvopupčan.

DVOPUTAN, dvoputna, *adj. s dva puta. — isporedi* dvojeputan. — *U Stulićevu rječniku* (‚bivius').

DVÒR, dvóra, *m.* aula, *mjesto ravno ne pokriveno a ograđeno pred kućom, ili uopće uz kuću. iz ovoga prvoga značeńa razvila su se ostala (isporedi lat.* aula, *franc.* cour, *tal.* corte, *ńem.* hof *itd.). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padcžima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* dvôre, dvôri *(ali* dvórovi). — *Riječ je prasłavenska, isporedi stslov.* dvorъ, *rus.* дворъ, *češ.* dvůr, *poļ.* dwór. *s istijem je značeńem i u litavskom jeziku* dvaras. *i indoevropejska je riječ (s* d *ili* dh?) *ali sa značeńem: vrata, isporedi snskrit.* dvâr, dvâra, *grč.* θύρα, *lat.* fores *(i* forum), *got.* dauro, *stvńem.* turâ, *novovńem.* thür. *isporedi i* dvar. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚aula; cavaedium; curia'; dvori ‚praedium, villa'; *u Mikaļinu:* dvor, pridvorje ‚atrium, oecus, impluvium, cavum aedium, cavedium'; dvor, poļe ‚arva'; dvor za držati kokoške i patke ‚cohors'; dvor kraļev ‚regia, aula'; dvor od polača ‚forum'; *u Belinu:* ‚atrium' 114b; ‚vestibulum' 175a; ‚palatium'; dvor sudčev ‚praetorium' 536a; dvor; dvorovi, dvori ‚aula'; kraļevi dvori ‚aula regia'; papini dvori ‚aula pontificia'; ‚forum' 325b; dvor od carine ‚telonium' 274b; *u Bjelostjenčevu:* dvor, plur. dvori, dvorovi ‚aula, curia'. 2. dvor papinski, papini dvori ‚aula pontificia'. 3. dvor kraļevski, kraļevi dvori ‚aula regia'. 4. dvor orsački ili varaški ‚praetorium, curia civica'. 5. dvor plemenski ‚curia nobilitaris'. 6. dvor, pridvorje ili dvorišče ‚atrium, area'. 7. ‚praedium'; *u Jambrešićevu:* ‚aula, curia'; dvor varaški ‚praetorium'; dvor kraļevski ‚regia'; *u Voltiǧijinu:* ‚corte, cortile o reggia' ‚hof u. pallast'; *u Stulićevu:* ‚palatium, aedes, curia, aula, regia'; *pl.* dvori ‚aditus, ingressus, introitus, porticus, atrium, cavaedium, regia'; *u Vukovu:* 1. ‚der hof, der hofpallast' ‚aula, palatium'. 2. ‚der haushof' ‚aula', cf. dvòrište; dvóri, vide dvor, 1; *u Daničićevu:* dvorъ ‚aula; tribunal' 1, 260—261; ‚villa' ‚hof, bauerhof' 3, 583. — *Sa značeńem jedńine stoji često množina* dvori *ili* dvorovi *(jer se može shvatiti kao da se sastoji iz ńekoliko zgrada), vidi u rječnicima i kod* b, c, e. — *Pošto je po naj starijem značeńu otkriveno mjesto, obično stoji za micańe i stajańe s prijedlogom* na: nȁ dvôr (nà dvôr), na dvóru, *a za udaļivańe s prijedlogom* s: s dvóra; *ali po poznijim značeńima nalazi se i s prijedlozima* u, iz: ù dvôr (ù dvôr), u dvóru, iz dvóra, *a to i za naj starije značeńe.*

a. aula, area, vestibulum, propatulum, cavum aedium, cohors, *sa značeńem sprijeda kazanijem. — isporedi* 2. dvorište, dvorje, stobor, avlija, šetnica, pridvorje, obor. Iže v dvoro bihu domu jego. S. Kožičić 19b. Petar sjeđaše van na dvoru. N. Rańina 92a. mat. 26, 69. I krovi i stani i živinski dvori ostaše požgani. I. T. Mrnavić, osm. 30. Koji nejma pun svoj podrum vina i u dvoru ergelu goveda. M. A. Reļković, sat. D 7a. Momčić ide strančicom, pa pogleda niz brdo, kako Jana mete dvor. Nar. pjes. vuk. 1, 344. Petar sjeđaše na poļu na dvoru. Vuk, mat. 26, 69. Dvor, mjesto gdje ovce zimi spavaju. *(isporedi* dvorje, *b)).* F. Afrić.

b. domus, domus regia, *velika, lijepa, gospodska kuća, osobito gdje kraļevi stoje. a) u pravom smislu. (Stefan Nemańa)* Kotorь ostavi, utvrdivь ij i vьznesь dvorь svoj vь ńemь iže je i doselě. Stefan, sim. šaf. pam. 8. Tri stasi popovsko što se zove dvorь piskopovь ot věka. Glasn. 49, 364. (1326). Mlina dva prema carevu dvoru. Glasn. 15, 270. (1348?) Zavidošć raste v dvorih ali v polačah. Korizm. 37a. Polače bjehu toj i dvori izbrani. M. Vetranić 1, 7. Dilaverov dvor po srijedi među lijepim obgrađami na iznositu mjestu sjedi. I. Gundulić 520. Carstvo mi se grabi silom od me straže u mom dvoru. 565. Čestitoga mjesta u srijedi s ponositijeh sto prozora dvor visoka zida sjedi. G. Palmotić 2, 415. Nikoliko kastelov aliti dvorov vzešo. P. Vitezović, kron. 182. Kraļevski dvor bješe na gori. I. Đordić, salt. 297. Običaju kraļi, izvan dvora koje imaju u gradovi, načiniti i držati dvore i na seli. F. Lastrić, ned. 318. Patrijarhu do dvora patrijarskoga dopratiše. A. Kanižlić, kam. 832. Pa otide dvoru gospodskome. Nar. pjes. vuk. 2, 156. Otidoše dvoru baničinu. 3, 502. Dojdo ona pred kraļev dvor. Nar. prip. mikul. 25. Konak se kaže srpski ‚dvor'. Vuk, pism. 45. — *množina sa značeńem jedńine.* Ako vidiš *(u snu)* da dvore razbijaš, toj prilikuje suprotivstvo. Zborn. 137b. Poklisar so carski upravi kraļevskijoh put dvorova. I. Gundulić 426. Kraļevski se bijeli dvori

dižu i vise put nebosa. 426. David sazida pripono-site kra|evske dvorove. I. Đorđić, salt. xiii. Kado dođe caru pod dvorove. Nar. pjes. vuk. 2, 54. U|egoše u dvoro careve. 2, 57. Povede ih duždu na dvorove. 3, 525. Našli jesu dvorove bogatoga Gavana i velike palače te bogate Gavanke. Nar. pjes. istr. 6, 40. Ter da vidu kakvo je Cetiñe, bijele li se dvori vladičini. Osvetn. 2, 97. — *b) u prenesenom (metaforičkom) smislu. aa) o nebu, raju.* U višnjoj državi, gdi je dvor priblažen. M. Vetranić 1, 150. Po tebi ufam ja u višñi priti dvor. N. Dimitrović 45. Bog je stvorio vrhu nas rajski dvor. M. Držić 414. Vječni dvor od raja. 473. Kada joj gospodin Isukrst otvori dvor od vječne slave. B. Kašić, per. 101. Od nebeskog' sriće dvora. V. Došen 53a. — *u množini.* Blaženii prěbyvajuštei vь dvorěhь tvojihь. Mon. serb. 65. (1302). Er će višñi rajske dvore otvoriti. M. Držić 413. Krila sva k bogovim put nebeskijeh dvora upravi. Ġ. Palmotić 1, 241. Želi i kopni duša moja dojti u dvore gospodiñe. P. Radovčić, nač. 333. O |ubavi nestvorena golubice rajskijeh dvora. A. Vitaljić, ost. 1. Uznesoše ne dušu samo nego i tilo gori u dvore nebeske. F. Lastrić, svet. 133a. Blago meni, ako doprem u nebeske dvore. I. M. Mattei 308. — *i nebo uopće.* Ki *(Ganimed)* gori pribiva sad više u nebeskom dvori. H. Lucić 191. Ne su oči od istoči ponosite dvije danice, svijetlo čelo dvor nebeski. Ġ. Palmotić 2, 379. Tej *(molbe)* slobodno kad prolupe zide dvora zvjezdenoga. J. Kavañin 20a. *u množini.* Put od mlika, koji resi višñe dvore. Ġ. Palmotić 2, 26. *(Bog resi)* dvorove od nebesi. I. Đorđić, uzd. 39. — *bb) o paklu.* Dvor prokleti od pakla. M. Držić 473. Paklenoga |uta dvora. J. Kavañin 401b. *u množini.* Hrlo, hrlo, o proklete srde, ostav'te tmaste dvore. Ġ. Palmotić 2, 433. Dusim crnijeh dvora. P. Kanavelić, iv. 555. — *cc) o čem drugom, n. p. o manastiru.* Crkve bogu posvećene, djevičanski sveti dvori. P. Kanavelić, dubr. 9.

c. *svaka kuća, osobito u pjesmi (često* bijeli dvor *ili* bijeli dvori). (U pjesmama se svaka kuća zove ‚dvor' ili ‚kula'. Vuk, rječ. 113a). Ter mi doplavaj do hrabrova dvora. Nar. pjes. star. pis. 2, 510. Djevojku je doveo u svoj dvor. M. Držić 23. Da gremo na tvoj stan i u dvor pošteni. I. Ivanišević 9. Uze Janka za bijelu ruku, ter ga vodi g dvoru ubogomu. And. Kačić, razg. 141a. Ova kuća jest oni dvor isti, u kojemu anđeo navisti baš Mariji, da će ona rič božju začeti. Nadod. 16. Blago dvoru, u koji će doći. Nar. pjes. vuk. 1, 12. Već se vrati belom dvoru svome. 1, 212. Sinu zora a ja još kod dvora. 1, 317. Kad su došli dvoru đevojačkom. 1, 582. Ti ne idi u planinu, Lazo, no ostani kod bijela dvora. 2, 182. Pa nek s tobom kod dvora ostane. 2, 289. Jel' ko danas dvoru dolazio? 3, 407. *amo spada i ovaj primjer u kojem od* dvora *znači domaći.* Romazin, jeli od dvora, vukovit je. (Z). Poslov. danič. 107. — *množina.* Uze k sebi u dvore jednoga misnika. I. Ančić, svit. 18. Ne ltje . . . vratit se na dvore čačka svoga. I. Đorđić, ben. 49. I majka nam dvori upravlaše. Nar. pjes. *u* M. A. Reljković, sat. I7a. Poljepši su moga Petra dvori. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Jesu l' ovo tvoji dvori? 1, 93. Mi došosmo ovde pred ratarske dvore. 1, 104. A kad došla u bele dvorove. 1, 212. Dođi, dušo, u dvorove moje. 1, 351. Pa pođe s dragom na dvore. 1, 419. Odvede je u bijele dvore. 1, 470. Dočeka ga |uba pred dvorovi. 1, 538. Da obiđem prebijele dvore. 2, 174.

d. domus regis, aula regia, *po tome što znači kuću gdje kralj ili uopće vladalac prebiva, može značiti uopće mjesto gdje vladalac živi, stoji, i svu čeljad koja ondje živе, i uopće što ondje biva, radi se. a) kao mjesto uopće (ne kuća) gdjc vladalac stoji sa svom čeljadi koja uza ń živе, služe ga, prate. može se shvatiti i kao kolektivno ime kojijem se shvataju vladalac i sva ona čeljad.* Ako pridu kupci dubrovščci u moj dvor‚ što imь ishabi mojimь poslanijemь ili na moje prijate|stvo ili nękto vlastelin ili kto godě, vse da imь ja plaću. Mon. serb. 69. (1273—1314). Pisano u Sutisci na slavnomь dvorě kra|evstva mi. 237. (1399). Seam stotin da žena u dvoru držaše *(Salamun).* D. Rañina 13a. U sadaña doba u dici dvor mu kra|ov svjetlos dava. I. Gundulić 424. Ki u dvoru svitovnomu služeći kra|u. F. Glavinić, cvit. 246b. Ovi događaj vas dvor i dvorane ńegove žalostju napuni. F. Lastrić, ned. 292. U dvoru kra|evomu tko je kod kra|a mogući? A. Kanižlić, utoč. 4. Papa ga pozva u Rim na svoj dvor. M. Pavlinović, rad. 71. — *b) kod značeńa kao što je kod a), ističe se kao mjesto odakle se sva država vlada i kao čeljad koja državom vladaju.* Prestavlen bisi v Francu rimski dvor. Š. Kožičić 29b. Kada dvor carski bijaše iz Rima u Carigrad prinešen. A. Kanižlić, kam. 137. Poslao je poklisare u svekolike dvorove krstjanske. A. Tomiković, živ. 23. Dar od svetoga dvora. 95. — *c) čeljad koja žive s vladaocem, služe ga, prate. aa) u pravom smislu.* I Oloferne tad dvor na večeru zva. M. Marulić 45. Gospodin učini vas dvor svoj priti preda se. Mirakuli. 5. Pojde *(papa)* v Rim sa vsim dvorom. Š. Kožičić 30b. Aleksandar z dvorom svojim dojde loviti. Aleks. jag. star. 3, 326. Ide za Judom kra|ica, i vas dvor š ńom. F. Glavinić, cvit. 124b. Nahodaše se car, Barda sa svim dvorom. A. Kanižlić, kam. 97. Sav dvor išao da vidi šta će biti. Nar. prip. vuk.2 211. — *bb) u prenesenom smislu aaa) o raju (anđeli i sveci).* Na slavu Isu Krsta sina božija i pričiste matere ńegove dive Marije i vsega dvora nebeskoga. Mon. serb. 448. (1451). Vas dvor nebeski činil bi veselje. Mirakuli. 111. Andeoski dvor. Zborn. 122a. Ima prijate|a boga svemogućega, divicu Mariju i vas kolik dvor nebeski. M. Divković, bes. 102a. Na hvalu i slavu svemogućega boga i svega dvora slavodobitnika. P. Radovčić, nač. 429. Dal' da čeka vas dvor sveti, da se strašni bog osveti. V. Došen 143a. A ja ti stavno odlučujem prid dvorom anđelskim. Ant. Kadčić 255. U slavu svijeh svetijeh božijeh ugodnikah koji su oko prijestola božega, i svega dvora nebeskoga. *Narodna zdravica u* Nar. pjes. vuk. 1, 78. — *bbb) o paklu (vragovi).* Syru koga se veseli sav paklenski dvor. A J. Knezović 126. Paklenoga sužńem dvora. V. Došen 52b. — *ccc) uopće kao čeljad što prate, stijede, pratńa, družina.* Čudna je stvar nika viditi, kad hodi, kolik dvor od dika za sobom uzvodi. H. Lucić 208. Dovede i sile svoje dvor, sveti grad podsede. D. Baraković, jar. 65. Nad mrtvaca kad dvor |udi skupi. J. S. Reljković 437.

e. judicium, forum, *mjesto gdje se sudi, gdje se dijeli pravda, pa i suci (kao kolektivno ime).* Da pride u Dubrovьnikь, i prodь dubrovьčki dvorь čini pravinu. Mon. serb. 31. (1247). I nima imiti odgovornika tat prez vo|e dvora. Zak. vinod. 59. Da ima prisežnik pokazati po zakonu dvoru do tri dni i v živini i v zaroci, a dvor da ima reći gospodaru da pokaže do tri dni, gdo je bil pastir. Stat. krč. ark. 2, 292. (1362). Budući gospodin Dujam Papalić knez polički i hoděći u prvi put po Poličih *(s)* sudci svo(ji)mi i s punim dvorom. Stat. pol. ark. 5, 289. (1480).

Mi se apelivamo u dvor rimski. Mon. croat. 124. (1485). Pride Špan s punim kraljevim dvorom na lice zemļe. 167. (1497). A u dvoru iznutrńemu odrišiti će ga s odrišenjem svakdańim. L. Terzić 361. Koji se utiču k dvoru svitovńemu, za ukloniti se od suda crkvenoga. Ant. Kadčić 288. Sloboščina od dvora zlamenuje da žakan ne može biti suden od pravde svitovńe. M. Dragićević 60. *u prenesenom smislu, o božjem sudu.* Sudjeno je u nebeskom višńem dvoru. G. Palmotić 2, 86. — *množina.* Ima priti pred dvorove razpletena kličuć pomaganju. Stat. krč. ark. 2, 281. — *po tome što odgovara latinskom* forum, *jedan pisac prošloga vijeka tumačio je* Forum Julii *riječima* Dvor Julija. Osvim Talije, Lombardije, Dvora Julija taj gospoda. J. Kavańin 281a.

f. *prema latinskome* cohors, *može značiti sluge kod suda (a i kod druge vlasti) koje izvršuju što sud (ili druga vlast) naredi, panduri, barabanti. isporedi* dvoranin, *c).* — *u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Juda kako imi dvor od arhijerej i slug pride na 'no mêsto. Korizm. 93a.

g. *u pisaca* XVI *vijeka i u jednoga* XVIII, *djelo kojijem se dvori (vidi* dvoriti, *f)), dvoreńe, dvorba.* Dobiva svuda dvor. Š. Menčetić 59. Zač se sam u dvoru ļuvenom nasuzil. 324. Ti sama za isto, u koje služim dvor, meni si na misto svih ļudi razgovor. H. Lucić 215. Ni ću ja iz dvora, viruj mi, tvojega, vilo, do umora uteći mojega. 216. Oj tamni, priludi zavidni zleče moj, koga vik nijedna vil' neće uzet za dvor svoj. D. Rańina 119b. Ti srjed ognijeh živili su, dvor, pût, mladost ogńi l' nisu? J. Kavańin 300b. *vidi i kod* dvoriti, *h).*

h. praedium, villa rustica, *poļsko imańe s kućom i s drugijem zgradama, i sama kuća sa zgradama, ńem.* meierhof, meierei, *franc.* ferme. Crkkvь svetago Stefana sь vsêmь dvoromь i sь zemļomь. Glasn. 15, 270. (1348?). Sь dvormi i sь vinogradmi. 272. Mêsto Pribislava Cetuta dvorь na Pêščinê podь putemь i dvorь u arhangela s crńicami i dvorь u podьgradiji. 272. Kod starih plemići na dvoru poslom težačkim zabavļaše se. J. S. Reļković 4. Vlastelin je uzimao često čestite i snažnije muškarce u svoju službu pak ih dao naučiti za svoj dvor kakav zanat. V. Bogišić, zborn. 90.

i. *ime mjestima. a) sing.* Dvor. *aa) u Bosni u okrugu sarajevskom. aaa) selo u kotaru visočkom.* Statist. bosn. 24. — *bbb) seoce u kotaru sarajevskom.* 9. — *bb) selo u hrvatskoj kraļini u okrugu banskom.* Razdiļ. kr. 11. — *b) plur.* Dvorovi, *dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom: jedno se zove* Dvorovi Hamšte *a drugo* Dvorovi Rakić. Statist. bosn. 84.

k. *s prijedlozima* na, s, iz, po *stoji adverbijalno. kod toga je bilo isprva značeńe kao kod* a, *ističući dvor kao otvoreno mjesto prema zatvorenoj kući; to se pak raširilo tako da* dvor *s ovijem prijedlozima znači uopće otvoreno mjesto u naj širem smislu te adverbi* na dvor, na dvoru, s dvora, iz dvora *suprotni su adverbima* unutra, iznutra. *vidi* van, vani, vanka; *isporedi i kod* poļe. — *ovo značeńe može biti i praslavensko, isporedi češ.* na dvůr, na dvoře, z dvora, ze dvora, *poļ.* na dwór, na dworze, z dworu. — *između rječnika u Mikaļinu* (na dvor, vanka ‚foris' kad se razumi stati, ‚foras' kad se razumi poći; na dvor, na odkriveno ‚sub dio, sub jove, in sereno' 278a; s dvora 590b, zdvora ‚afforis' 845b), *u Belinu* (nadvoru ‚foris'; nadvor ‚foras' 334a; zdvora ‚forinsecus' 334b), *u Voltigijinu* (zdvora ‚di fuori' ‚von aussen' 593), *u Stulićevu:* na dvor, na dvori (!) ‚foras, sub dio (!), sub jove (!)'; nadvoru ‚foras (!)' 1, 475a; zdvora ‚extrinsecus, forinsecus' 2, 648a; *u Vukovu:* na dvoru ‚draussen' ‚foris'; na dvor: *α)* ‚hinaus' ‚foras'; *β)* ‚um nothdurft zu verrichten'; s dvora ‚von draussen' ‚foris'; *u Daničićevu:* na dvoru ‚foris'; na dvorь ‚foras'. — *ovaki se adverab shvata i kao jedna riječ, te se nalazi pisano i* nadvor, nadvoru, zdvora *itd. — ako se uz ove adverbe kaže izrijekom mjesto (zatvoreno) u kojem što ne biva, ono može biti u genetivu:* Někoji su sńde na dvoru Dubrovnika po trьžêhь a něki su sńde u Dubrovniku. Spom. sr. 1, 160. (1422). Sva zelenca i sve cvijetje na dvor zemļe sve izlazi. M. Votranić 1, 15. Na dvor svoga dvora ide. I. V. Bunić, mand. 6. *ili u dativu:* S ńim grede dopriše Betuliji na dvor. M. Marulić 58. *ali se obično uje to kaže drugijem načinom, na primjer prijedlogom* iz. Što godje vlastelь jesu na dvoru izь grada po vinogradihь. Spom. sr. 1, 24. (1399). Da na dvor iz kuće svoje Agaru službenicu sinom ńe i ńegovijem. A. Gučetić, roz. mar. 142. *a)* nă dvôr *i* nă dvôr *(ovako je u Dubrovniku akc. kod adverba) znači mićańe iz zatvorena mjesta na otvoreno. aa) uopće. zatvoreno mjesto može biti koje mu drago, ne samo kuća, nego i grad, selo, država, zemļa, a i ļudsko ili živinsko tijelo itd.* Upisasmo listь našemu knezu u Stonь, ako je koji človêkь dobêgalь, da ga izbrene i svêm imanijemь na dvorь. Spom sr. 1, 64. (1405). Izidoše na dvor. M. Marulić 51. Ladzare, hodi na-dvor. N. Rańina 78b. joann. 11, 43. Poći na dvor, bog je rekao razoriti grad taj. Zborn. 4b. Ako te tve oko navodi na zlo ko, izet ga hti' na dvor. N. Dimitrović 22. Poće li taj sin moj u noći kud na dvor? N. Naļešković 1, 276. Ka si mi razgovor, čin' da t' sam ja pridan, ovo ću poć' na dvor, doti ću treći dan. 2, 90. Mač ize on na dvor iz svijetle nožnice. F. Lukarević 315. Izide iz grada na dvor. M. Divković, zlam. 30a. Izmeće na dvor dim i plamene ogńene. B. Kašić, per. 45. Niti prije mogaše počinuti nego bi na dvor ono izmetnula što bješe izjela. 75. Dihajući na dvor duha sveta. 129. Bivši izmetnula na dvor tridesti ili četrdesti litara krvi. iń. 98. Spuž roge na dvor stre. Đ. Baraković, vil. 330. Na dvor žarko sunce izide. I. Gundulić 538. Časom na dvor iz dubrave izletje. J. Palmotić 104. Komu je tijesno, hod' na dvor. (D). Poslov. danič. 48. Hajde na dvor iz pristoļa. B. Zuzeri 184b. Kad se *(mriža starļena u more)* napuni riba i zlih i dobrih, izvadi se na dvor i ribari izabrašе dobre u sudove svoje a zle baciše na dvor. J. Filipović 1, 190a. Pokrpi strihu i odvrati vodu nadvor. F. Lastrić, ned. 310. Rodivši dva sina blizanca, prvi, koji na dvor izađe, biše vas ruńav. And. Kačić, kor. 26. Bacati sline na dvor iz usta. 168. Tada se počmu micati i iz svojih ļuščica na dvor izhoditi. M. A. Reļković, sat. L5b. Zubi na dvor mu viriše. N. Palikuća 3. Kada se pako zemļa s plugom na dvor izvraća. I. Jablanci 52. Koje god bi udo nadvor izašlo *(kod rađańa).* M. Dobretić 26. Ako pak ne bi mogo iziti na dvor, a ti u tvomu stanu sreem i licem k crkvi se obrni. I. M. Mattei 268. Obje oči na dvor iskočiše. Nar. pjes. vuk. 2, 636. Obojica na dvor izidoše. 3, 468. Hajde tko će na dvor da poviri? Osvetn. 1, 20. *i u prenesenom smislu.* Kada te rečene riječi hotje bogoļubno izustiti na dvor. A. Gučetić, roz. mar. 132. Koji se *(ogań)* u sramu od obličja tvoga na dvor odkrivaše. 133. Usti dobro govori i kaže na dvor a u srcu misli zlo i opako. M. Divković, bes. 553a. Ako srce kamenito tvo'e ne pusti na dvor suze.

Đ. Baraković, vil. 196. Ter ne more, da iz sebe udlj izbaci svoga gńiva na dvor. J. Banovac, prip. 55. Bog stvorivši nebo i zemļu u tmina, zapovidje nadvor svitlosti. F. Lastrić, ned. 343. Ļubav na dvor šaļe strah (‚charitas foras mittit timorem'). J. Filipović 3, 308b. *(Proždor)* zdravje na dvor dok izrene. V. Došen 174a. Rič naša, kada se na dvor izusti. I. Velikanović, uput. 1, 199. — *bb) kad se ko goni ili šaļe iz kojega mjesta, može se kazati i* na dvor! *poput interjekcije; kod toga se ima u misli impt.* idi, izidi, idite, izidite *itd.* Na dvor, o sužńi! M. Lekušić, razm. 154. Nadvor, psi! F. Lastrić, ned. 414. Ili ti ili ja na dvor. A. Kalić 77. Brata mi na dvor! Nar. prip. vuk. 150. Na dvor, na dvor iz kuće! 2279. *amo spada i ovo:* Na dvor kuće sagradone, na dvor zlato i gosļodske sve prateļi! B. Zuzeri 13a. — *cc) nešto je osobito u ovakovijem primjerima u kojima se misli da ono što je na dvor izišlo neće se veće unutra vratiti.* Nego ga *(djctića)* na dvor daj, er za nas ne vaļa. N. Naļešković 1, 283. Stvari kućne na dvor ne davati. I. Velikanović, uput. 3, 223. — *dd) može značiti da što je bilo do onda skriveno, tajno, ili u čijoj duši, pameti, misli, izlazi na svijet, na vidjelo.* U srcu imati a ne moć' na dvor dat'. M. Vetranić 2, 461. Hiti *(jazik)* govoriti, ča misal pripravi, da se sve očiti na dvor i objavi. P. Hektorović 68. Ńe posluh, ńe zgovor pridoše tad na dvor. Đ. Baraković, vil. 60. Izit će na dvor sva djela neuredna. Đ. Bašić 272b. *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojem* izlaziti na dvor *(načińeno po talijanskom* venir fuori) *znači kao javļati se.* A on, čujete li šta prtļa i s nekakvim začepicami izlazi na dvor. Pravdonoša. 1852. 33. — *ovako je značenje i u ovijem primjerima gdje se govori o štampańu ili o drugom načinu kojijem se daju na svijet knńiževna djela; po tal.* dar fuori *ili po ńem.* ausgeben. *samo kod pisaca.* Za to sam prem na dvor tej pisni odpravil. H. Lucić 222. Hotio sam je *(komediju)* na dvor izvesti u boļi način. M. Držić 62. Imajući ova moja pisma na dvor izit. D. Zlatarić 84b. Da rečene knige možeš štampati i svijetu na dvor dati. M. Divković, zlam. 3b. Ta im samo proščenja dopuščamo, ka su u listih naših vrhu poispravļenja novoga brevijara na dvor danih, zamirena. M. Alberti xvi. U slavonskomu jeziku na dvor davati. I. Jablanci 169. Ne ktiše nikad u pismu na dvor dati. M. Dobretić 87. — *ee)* iči na dvor, alvum exoneratum ire. — *u Vukovu rječniku.* — *ff) pogreška je što u jednoga pisca ima* na dvor *uz stajańe.* Jednako na dvor stoji. I. Jablanci 49. — *b)* na dvóru *znači stajańe na otvorenom mjestu ističući ovo kao suprotno ńekom zatvorenom mjestu. aa) uopće.* Mati ńegova i bratja stahu na dvoru. N. Rańina 45b. mar. 12, 46. Ostavi svoga końa na dvoru na livadi. Zborn. 43b. U ložnicah ćeš najći što ćeš često na dvoru izgubiti. B. Kašić, nasl. 37. Zajedno i u kući i na dvoru vi se nahodahote. V. Andrijašević, put. 155. Voće je unutra nog na dvoru. I. Đorđić, uzd. 3. Ma, o bože, kuda ćemo izaći, kad su i na dvoru sva stvorenja smućena? J. Banovac, prip. 75. Mudre divice s zaručnikom unidoše na pir, a lude ostaše na dvoru. J. Filipović 1, 190a. Koliko god ih uteče u ladu, svi se saramiše, a koliko god ih na dvoru ostade, svi poginuše. A. Kanižlić, utoč. 154. Gorńi krajci od strúkâ na dvoru stoje. I. Jablanci, prir. 81. Izguli komaru nogu, i crijeva su mu na dvoru. Nar. posl. vuk. 98. U dvoru kao i na dvoru (u. p. kisne). 327. — *bb) kao* pred svijetom, na vidjelu, na ulici *itd. ističe se kao suprotno adverbu* doma, u kući. Nećoš se hajati što od tebe ļudi govore na dvoru. B. Kašić, nasl. 73. Vazda su na dvoru *(nevjeste),* a noka stan gine; zlu mužu, a goru svekrvi čas čine. I. Gundulić 158. Dumne koje stoje u manastiru ali na dvoru a nose odiću rodovničku. A. Bačić 64. Ima se ļubiti i u zdravju i u napridku, i u suproštini, i u gradu i u selu, i doma i na dvoru. F. Lastrić, ned. 276. Zabrańuje djacima, da ne bi se usudili uzdržati u kući ili na dvoru bludnice. I. J. P. Lučić, nar. 103. — *cc) u prenesenom smislu, o tjelesnom stańu ili o onome što ļudi pred svijetom radc, kao suprotnome duševnom stańu ili onomc što se u duši misli ili osjeća.* Koji so na dvoru čine poniženi i umiļeni a unutra su puni svake himbe i licumjerstva. M. Divković, bes. 115b. Kad bi u srcu bila ona vira, vidila bi se i na dvoru. J. Filipović 1, 105a. Žolili su . . . da mogu ovu ńuovu nutrńu žeļu i uzdisańe i na dvoru ukazati. A. Tomiković, gov. 191. — *c)* na dvorje, na dvori *(sa starijim oblikom lokativa) isto je što* na dvoru, *vidi b).* — *u ńekijeh pisaca* xvi *vijeka.* Ovako s na dvori zgodi se šipak lip, a kad se otvori grči je ner nalip *(vidi kod d) pri kraju).* Š. Menčetić 109. Od mojih ovdi ni' nikoga na dvori, svom rukom da meni me oči zatvori. D. Rańina 141b. Na dvorje će se ukazati *(ļubav),* er ne može u nikome ni po sili, ni voļome dugo vrijemo ona stati. S. Bobaļović 234. — *d)* na dvora *(boļe* nadvora), *vidi* na dvor *kod a). — u ńekijeh pisaca* xvi *vijeka.* Jednom me srce ize mi na dvora. Š. Menčetić — *G.* Držić 497. Ke *(glase)* pošiļaše nadvora. B. Gradić, dub. 12. Ni se jaz otvora, ni već dava iz sebe gadan smrad na dvora. F. Lukarević 196. Još plivat da ne vi, isplije na dvora. D. Rańina 73b. Nebesa . . . daše iz sebe manu nadvora. A. Gučetić, roz. mar. 146. — *u istijch se pisaca nalazi i* s nadvora *mješte* s dvora, *vidi e).* Mi smo toliko ļubļene, s nadvora koliko mlade smo videne. F. Lukarević 88. Sreća me htje dovesti u jedan mao trijem, koji se s nadvora drńaše s kraļevijem mirome od dvora. M. Bunić 24. — *e)* s dvóra, extrinsecus. *aa) znači mićańe s otvorena mjesta u zatvoreno.* Zdvora sam ja sada. M. Vetranić 2, 260. Ni od koga z dvora pomoći ne čeka. M. Divković, nauk. 104a. A sladene grbure su i morune, ke su s dvora. J. Kavańin 22a. Došao s dvora. Vuk, rječ. 113a. Sreća što s dvora dolazi. M. Pavlinović, razl. spis. 313. — *bb) kad se hoće istaknuti kod zatvorena mjesta ono što ga naokolo zatvora ili kod čega mu drago onaj dio ili ona strana što se vidi kao ńešto suprotno onome što je unutra. (može biti i u prenesenom smislu).* Svako djelo dobro da se z dvora naj svetije vidi. B. Gradić, djev. 25 Svaki prav ļuveni, a trudu ki gine, iz nutra vik gori, a s dvora sve stine. D. Rańina 104a. Ma kazaše zdvora da bješe od toliko godišta. M. Orbin 17. Knjiga s dvora: čestitomu vrh svijeh kraļa, i dragomu ćańku momu. knjiga unutra: . . . G. Palmotić 2, 249. Kakav s dvora tko se gleda, i unutra se taki pravi. 2, 497. Knige z dvora pozlańene. S. Margitić, fal. 246. Ukazati unutarńu čistoću čistońem s dvora. I. Đorđić, salt. 79. Sve drće i u nutra i z dvora i na svakom mistu. F. Lastrić, ned. 192. Ako lip je tako s dvora raj života. A. Kanižlić, bogoļubu. 416. S dvora crļeno, a iznutra crveno. (Z). Poslov. danič. 108. Kazahu so' bijeli i čisti s dvora. S. Rosa 110a. Zatvori bog korabļu z dvora. And. Kačić, kor. 8. Skrińa ova bijaše iz nutra i s dvora sva zlatom pričistim okovana. I. Velikanović, uput. 1, 70.

Ne razgledahu u sobstvu Hrista Jezusa nego ištom što z dvora bijaše, što se očima vidaše. I. M. Mattei 80. Taj moja s dvora, vidiš, dogadaj nova tikvica kaže. M. Katančić 47. Iznutra će ga *(kazan)* napravljati 77 naj vjoštijih kalajgija, a s dvora 99. Nar. prip. vrč. 79. Ulijepio kuću s dvora. Vuk, rječ. 113a. — *cc) kao* na dvoru *uopće, vidi b).* Bolje ištemo unutrnega svjedoka boga, kada smo s dvora od ništar sciňoni. B. Kašić, nasl. 19. Imajući neprijatelje u nutra u kući tužiš se od oniju z dvora. M. Radnić 3b. Bog iznutra, a svijet zdvora sudi. I. Đorđić, uzd. 26. Premda se Jozip z dvora držaše kako otac. F. Lastrić, svet. 21a. — *f)* s dvori, *vidi* s dvora *kod e).* — *u dva pisca* XVII *vijeka samo slika radi.* I bogata i velika naprava mu je vidjet s dvori. I. Gundulić 455. Ako unutra jes tolika *(ljubav)*, kolika se kaže s dvori. G. Palmotić 1, 256. — *g)* iz dvora, *obično se ne razlikuje značeńem od* s dvora, *vidi osobito e) bb).* — *rječe nego* s dvora. Iz dvora = vanê. Konstant. filos. star. 1, 19. Izdvora takmeno toj dubjo zeleno ljeti joj hlad čini. D. Rańina 22a. Oni izdvora polivaju, a ti plodnost dariva§. B. Kašić, nasl. 99. Ove rane bile su unutrńe a ne izdvora. pcr. 84. Misnikom ne mažu se ruke iz nutra na dlanu, nego iz dvora. L. Terzić (B. Pavlović) 11. Kńiga napisana iz dvora i iznutra. A. Kanizlić, uzr. 172. Ni iz nutra ni iz dvora. M. Zoričić, osm. 148. Ova zemja iz dvora baš kao kamen utvrdi. I. Jablanci 20. — *u jednom primjeru znači* na dvor. Jezeru iz dvora izašal budući. Đ. Baraković, vil. 131. — *h)* iz dvori, *vidi g). na jednom mjestu* XVII *vijeka radi slika.* Mandalijena sva je u plam satvorena i iz nutra i iz dvori. I. V. Bunić, mand. 27. — *i)* po dvoru, *kao* na dvoru *(vidi b)), ali uz micańe, pružańe, protezańe.* Ne čuju li se svud po dvoru gorske pastirke gdi pjesni spijevaju? D. Rańina VIIIa. Nahodeći se svetac po dvoru okolo izvan varoša. B. Kašić, fran. 130. Što se vidi po dvoru izvan smutńe? J. Banovac, pred. 106. Magla istom lišće od sada po dvoru pokvasi. I. Jablanci 21. — *k)* po dvori *(sa starijim oblikom lokativa), vidi* po dvoru *kod i).* — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Lipo t' bi, po dvori ovako da pogre, neka se pomori tko ljepos ńe pozre. Š. Menčetić 27.

DVÓRAC, dvórca, *m. dem.* dvor. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu.* Neka nam je ličcu sjeni do hrabrovih dvorci. Š. Menčetić—G. Držić 507.

1. **DVÓRAK**, dvórka, *m. dem.* dvor. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ti tek čuvkaj dvorka sapletena. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 331a.

2. **DVORAK**, dvorka, *m. u Stulićevu rječniku* (‚rusticus, paganus, villicus') *s dodatkom da dolazi u pisca Đorđića (?).* — *sasma nepouzdano.*

DVORAKIŃA, *f. u Stulićevu rječniku* (‚rustica, pagana'). — *sasma nepouzdano.*

1. **DVÓRAN**, dvórna, *adj. koji pripada dvoru.* — -a- *(mješte ńegdašńega* ь*) ostaje samo u nom. sing. m. nominalnoga oblika i u acc. kad je jednak nominativu.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod* a, *c) bb))* do XVIII, *a između rječnika u Mikaljinu (kod adv.* dvorno: na dvorni način ‚aulice, more aulico'), *u Belinu* (dvoran, dvorni ‚bellus homo' 336; dvoran do dosade ‚troppo cerimonioso, cerimonioso affettato' ‚putidus officiorum captator' 186a; ‚civilis' 196b; ‚urbanus' 779b; ‚promptus ad famulatum' 671a; ‚lenis' 560a), *u Bjelostjenčevu* (v. človečen; dvorni ‚curialis'. 2. dvorni način, dvorni čini, dvornost ‚urbanitas'; dvorna šegavost, vmetelnost ‚aulica calliditas', v. človečtvo. 2. v. dvoranski; dvorno mesto; v. dvor, 5), *u Voltićijinu* (‚aulico, cortigiano, e servizievole' ‚höflich, hofmännisch, u. dienstfertig'; dvorni ‚curiale, cortigiano' ‚höflich'), *u Stulićevu* (‚humanus, comis, benignus, urbanus, affabilis'; čovjek dvoran ‚homo facilis, comis'; dvorni ‚externus, exterior, aulicus'), *u Daničićevu* (dvoрна ‚officiosus').

a. *adj.—komp.*: ‚dvòrnijī' *(u Stulićevu rječniku). a) vidi* dvor, b *i* c. *u niekijem primjerima znači što i* kućni. Na dvornih vratih. Mon. croat. 203. (1513). Nijedan vas se it ne mori oko dvorna toga stana, gdi se pravda huda tvori. D. Rańina 50a. Čańka moga dvorne sluge obilnim se brašnom hrane. I. Gundulić 219. Ki brańahmo dvorne zgrade. G. Palmotić 2, 53. U protivne dvore grede, i da od ńega sumńe nije, među dvorne sluge sjede. 3, 76b. — *u ovom primjeru znači*: *domaći.* Dvornoga varuj se romazina. (Z). Poslov. domač. 21. — *b)* aulicus, *vidi* dvor, d. Jedan odovuda k nam od stražan dvornijeh grede. G. Palmotić 2, 51. U palači svjetnik dvorni. J. Kavańin 142b. Jedan mladić svijetla roda i dvornik samovlaštita gospodara, među mnozijem opačinam, koje bijaše u dvornoj skuli naučio, navlastito bješe igra. B. Zuzeri 56a. Iza ńih paka dvije tisuće djećice dvorne u priličńijih halinicah, koja pješice pritječe kralja. 174b. Car učini ńega protospathariotom, ili ti dvorne čete poglavicom. A. Kanižlić, kam. 13. Idući s carom i dvornom gospodom. 140. Raskošjem dvornim oddojeni. G. Peštalić 22. — *c)* affabilis, comis, officiosus, *po predańšem značeńu, kakav bi trebalo da je čovjek kod dvora, govorom uludan a djelom ugodljv; isporedi franc.* courtois, *tal.* cortese, *ńem.* höflich. *aa) o čeladetu.* Ka *(vila)* pran meni dvorna reče. P. Zoranić 2b. Vas dvoran tiho ńoj pristupi. D. Zlatarić 61b. Koji bi tač gizdav i dvoran u svemu. 71b. Ah, na ovo li bludnos tvoja dovela me, izdajnice, ka pod slikom od pokoja dvorne i blage ljubovnice na službu me tvu zapisa, dokli iz mene krv isisa! I. Gundulić 220. Naravnoga otrov gńiva krije Turčin dvoran silom, jedno misli, drugo odkriva. 470. Na dvor svoga dvora ide s dvorkińicam dvornijem mlada. I. V. Bunić, mand. 6. — *bb) o govoru, djelovańu i o drugome čim čeljade pokazuje da je dvorno.* Ne brêgući ni hajući vas svojega gospodina zapovědi, ni naše dvorno i pošteno pisanije. Spom. sr. 1, 168. (1422). Z dvornim poklonom. M. Marulić 3. Tvoja pjesan bi dvorna i plemenita. M. Držić 418. S dvornim ponižnjem, s poklonom priležnim. P. Zoranić 61b. Slatkoj dragoj svoj ljepoti da Tezeo sada doje, dvorno i slavno djelo to je nedobitne tve kreposti. I. Gundulić 53. O dvorno odveče mučanje u sebi, koli već mučeče, toliko draže bi. 57. Na ovo dvorno uprašanje od careva poklisara knez u ovi način odgovara. 435. Pokloni se i načine dvorne ukaza, kliče paka. 469. Nega vojska srote dvornijem pozdravimi. P. Kanavelić, iv. 91. Majka ga učaše svakomu poštenju, svakomu gizdavu dvornu poklońenju. Oliva. 53. Kad kaže lice dvorno i ljubežljivo. I. Đorđić, ben. 13. Dvorni način, riječi mile poļačkijeh su vitczova srce zatravilo. P. Sorkočević 593b. — *d) vidi* dvor, f. Poglavici dvornomu. Anton Dalm., nov. tešt. 207. act. ap. 21, 31. — *e) vidi* dvor, g, *koji pripada dvorbi, dvoreńu, kojijem se dvori.* Da vam dvornu službu plati. M. Držić 456. Davši meni za svu moju vernu i dvornu službu, da se s tobom mogu otaj 'stat u družbu. D. Rańina 105b. Neka . . . dvorno podložtvo celovom podade. I. T. Mrnavić, osm. 158. I nebeske dvorne zvizde slide putom

ńega gizde. J. Kavańin 480b. — *f) vidi* dvor, h. Dali smo mu za dvorno mesto selo jedno. Mon. croat. 263—264. (1569). Ter su moj dvorni vinogradi obrali. 309. (1598). — *g) vidi* dvor, k, *koji je na dvoru.* Mnozi se po svijetu ukažuju dvornijem načinom izvrsno bogoļubni. I. A. Nenadić, nank. 205. Iz ćućenstva dvornijeh i unutrńijeh. A. Kalić 71. U grad s četom dvorna puka hrli ona. N. Marči 27. — *h)* dvôrnî, *m. vidi* dvoranin. — *u Belinu rjčniku* (‚puer aulicus' 535b).

b. *adv.* dvôrno. — *između rječnika u Mikaļinu (vidi sprijeda), u Belinu* (‚humane' 372a; ‚civiliter' 196b; ‚urbane' 779b; ‚concinne' 396a; ‚leniter' 560b), *u Bjelostjenčevu* (‚aulice'), *u Stulićevu* (‚comitatu officioso, in morem vel modum aulici, aulicorum more'). — *komp.* dvôrnijê: Susrete ih tu naj prije čauš-baša Ali aga ki što može naj dvornije iz srca ih primi draga. J. Palmotić 301. *a) vidi* a, *c).* I vi poni dvorno ju primite. M. Marulić 4. Ter pad na kolinu dvorno zahvališe. 10. Dvorno se poklonih. Š. Menčetić 240. Zatoj vas molim svijeh ļuveno i dvorno. M. Držić 451. Imaš vojna uzovita, kaže s tobom lijepo i dvorno, misli rotno i rogoborno. A. Čubranović 145. Kraļica se vam klańaše tere dvorno govoraše. M. Divković, kat. 108. Kako mogu mene pripraviti dvorno i pošteno. A. Georgiceo, nasl. 284. Koji dvorno susretoše slavna bana. P. Kanavelić, iv. 150. Za sad dvorno primi ovi tvor. I. Đorđić, ben. VIII. Vezijeru reče svomu, da se dvorno u čas isti slavnom kraļu poļačkomu prijateļski pišu listi. P. Sorkočević 593a. — *b) vidi* a, *e).* Dvorno smrt služim, jeda me umori. G. Držić 391. Nici dvorno služe riči ne imihu. P. Hektorović 12. Ja sam ona, ke ļepotu verno ļubi, dvorno slavi, o gizdava ma ļubavi. I. Gundulić 174. I tako služeći dvorno ter pošteno. Oliva. 20.

2. DVORAN, *m. vidi* dvoranin. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rjčnika u Stulićevu.* Dvoranu poda red naj vernom oda svih, ponese da ga ured dubrava sred pustih. M. Bunić 6. Pokli u ńe dvoru ja izdvorih dvoreći stvar, ka se ne prija dvoranu vik reći. D. Ranina 66b. Što malo ja pođoh u tuđu van stranu, tvu ļubav darova drugomu dvoranu. 90a. I još ga učini velikijem dvoranom kod istoga sebe. P. Posilović, cvijet. 70. Nađe jednoga dvorana. A. Bačić 87. To po dvoranu nebeskomu majci (*Isus*) obznani. A. Kanižlić, utoč. 574. Upadoh u grih s jednim dvoranom. I. J. P. Lučić, razg. 50.

3. DVORAN, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. DVORANA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 61.

2. DVÒRANA, *f. vidi* dvornica, *a).* — *Načińeno od* dvor *i od pers. tur.* hane, kuća. — *U pisaca našega vremena.* Da u dvoranu noću sve neko dolazi. Nar. (?) prip. vuk.2 269. *u Sulckovu rjčniku* ‚saal'.

DVORANAC, Dvoranca, *m. vidi* Dvoranci.

DVORANCI, Dvoranaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 37. — *zove se i* Dvoranac *(kajkavski* Dvoranec). Schem. zagr. 1875. 189.

DVORANČAC, dvorančca, *m. dem.* 2. dvoran. — *U Stulićevu rjčniku* (‚paggetto, puerulus') *u kojem ima s istijem značenjem i* dvorančić, dvoranić. — *Sve troje nepouzdano.*

DVORANČICA, *f. dem.* dvoranka. — *Samo u Stulićevu rjčniku* (‚ragazzina' ‚ancillula').

DVORANČIĆ, *m. vidi* dvorančac.

DVÒRANI, dvôrânā, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 128. — *b) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Schem. bosn. 1874. 72.

DVÒRANICA, *f. vidi* dvoranka. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rjčniku.* Sve ńezine dvoranice cvatu u svili i biseru. J. Krmpotić, kat 76.

DVORANIČICA, *f. dem.* dvoranica. — *Samo u Stulićevu rjčniku* (v. dvorančica).

DVÒRANÎČKÎ, *adj. koji pripada dvoranicima.* — *U Stulićevu rjčniku* (‚aulicus').

DVORANIĆ, *m. vidi* dvorančac.

DVÒRANÎK, *m. vidi* dvoranin, dvornik. — *U ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka, a između rjčnika u Jambrešićevu* (dvorjanik kraļevski ‚aulicus') *i u Stulićevu* (v. dvornik). A pri pravdi sudca boga u svemu se mi lijenimo, i malo se za ń marimo, mańe za ke odvjetnike i ńegove dvoranike. J. Kavańin 573b. U dvor carski prosto unide, nit pitaju, tko je, straže, nit dok hole sobe priđe dvoranikom, što će, kaže. J. Krmpotić, kat. 54. — *u ńekijeh pisaca iz Slavonije stoji oblik* dvorjanik, *možebiti po kajkavskom govoru (vidi u Jambrešićevu rjčniku).* Kraļ Ludovik okrenu se k svomu dvorjaniku. M. A. Reļković, sabr. 2. Pitat mora svojih dvorjanika. A. T. Blagojević, pjesn. 25. Putifaru dvorjaniku kraļa Faraona. D. E. Bogdanić 17.

DVÒRANIN, *m. uopće čovjek koji živi u dvoru, ali dolazi samo s osobitijem značeńima.* — *Postaje od* dvor *nastavkom* janinъ *(u množini* janъ); j *poslije* r *ispada.* — *Kod ńekijeh pisaca dolazi i bez* in, *vidi* 2 dvoran. — *Množina je* dvòrani, *ńegda* dvorane, *vidi prvi primjer kod a) i još:* I hti da ga druže očevi dvorane. H. Lucić 235. Istočni dvorane da zgrade sebi grad. Đ. Baraković, vil. 129. Dvorane i sluge crnim se pokriše. Oliva. 43. — *Akc. se mjeńa u gen. pl.* dvôrânā. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* dvorjanинъ, *rus.* дворянинъ, *češ.* dvořanín, dvořenín, dvořan, *pol.* dworzanin. — *Između rjčnika u Mikaļinu* (dvoranin, dvornik ‚aulicus'; dvorani, četa dvorana, cohors, comitatus'), *u Belinu* (‚servus' 604a; ‚puer aulicus' 535b; ‚aulicus; assectator' 233a; dvorani ‚cohors'), *u Bjelostjenčevu* (dvoranin, dvornik ‚aulicus'), *u Voltiģijinu* (‚cortigiano' ‚hofmann'), *u Stulićevu* (v. dvornik; dvorani ‚comitatus, famulatus'), *u Vukovu (samo pl.* dvorani ‚die hofleute' ‚aulici' *s dodatkom da je stajaća rijč; ali se nalazi u narodnijem pripovijetkama i u jednini, vidi kod b)), u Daničićevu* (dvoraninъ ‚domesticorum unus' 1, 260. 3, 583). *a)* famulus, *sluga koji u kući gospodarevoj (u dvoru) živi i služi.* Dvorane vlastelьscii, ako učini koje zlo otь ńihь kto bude pronijareviće, da ga oprave očina družina porotomь, ako li jestь sebьrь, da hvati u kotьlь. Zak. duš. šaf. pam. 44. Bêlcь da nê vladalcь u manastyri; dvorane bêlci da ne stoje u dvorê, nь da im se da stanь izvьnь manastyra. Glasn. 15, 306. (1348?). Čovjek njeki bješe bogat, koji imaše dvoranina. M. Divković, bes. 676b. Kmete, sluge i dvorane vjerne obraše i dostojne. P. Kanavelić, iv. 28. Hotio je razlog raspoložit s dvoranima svojijem. S. Rosa 103a. Viči sluge i dvorane nek s tojagom svaki bane. V. Došen 67a. Viknu Čupić sluge i dvorane. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Ona ti je svih dvoran jubila. Nar. pjes. istr. 2, 91. — *b)* aulicus, *čovjek koji živi i služi u kraļevskom (ili u drugom vladalačkom) dvoru (vidi* dvor, d); *može gdjegdje po tome značiti i uopće čovjeka*

na visokoj službi (vidi prvi primjer), plemića. Osib iz Abarimatije, plemenit dvoranin. Bernardin 79. mar. 15, 43. Poslani sut k ńemu jedni ot prvih dvoran. Š. Kožičić 56b. Koga dvorove i dvorane iz dalek istom da vidiš. B. Gradić, djev. 102. Biše u plemenita dvoranina hći divojčica. P. Zoranić 34a. Na kojijeh službi men dvoranijem užgoše ga vojničke požude. B. Kašić, iń. 8. Od momaka i od dvorana svaki ograđen u okolo jaše u zlatu koña vrana. I. Gundulić 291. Ne kako dvoranin, nego kako redovnik držaše se. F. Glavinić, cvit. 246b. Sadružen od svijeh kavalijera i dvorana. I. Držić 108. Plemeniti o dvorani Nereova bistra dvora. G. Palmotić 1, 182. I učini *(kralj)* da dvorani svi ga slijeđe. 1, 301. Vlasteli se nenavide, progone se svi dvorani. J. Kavańin 486b. Bivši mu *(kralu)* napomenuli dvorani da David hitro u saltijer udaraše. I. Đorđić, salt. IX. Maksim jedan od prvih dvorana vladaoca rimskoga. J. Filipović 1, 255b. Ovi događaj vas dvor i dvorane ńegove žalostju napuni. F. Lastrić, ned. 292. Dvorani sv. otca pape. V. M. Gučetić 116. Dvorani će sletit, kada to doznadu. A. Kanizlić, rož. 20. Pribrojito prostrano dvorove, plemenite dvorane, hitre službeniko. A. Kalić 157. Kad stupiš unutra, sva je tvoja pomńa, onemu se dvoraninu priklono javit, a onemu dò koļônâ poklonit. 228. Kad veliku čast svojima čińaše dvoranom i vićnikom, pijaše s priložnicama svojima. Đ. Rapić 114. Gledali ga carevi dvorani Nar. pjes. vuk. 2, 94. Kad careva kći pošļe jednoga od dvorana . . . dvoranin se začudi kad ga nađe u sobi. Nar. prip. vuk. 77. Dvoraninu Faraonovu. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 36. — *u prenesenom su smislu* nebeski, rajski, božji dvorani *sveci, a osobito anđeli.* I svitlom tom množju nebeskih dvorani jasla, zibku božju, lipo obistrani. H. Lucić 279. Božji u raju svi dvorani novu pjesan s vami poju. N. Dimitrović 27. Bi prim|en od svih anđela nebeskih dvorana s pisnimi. B. Kašić, is. 79. Za to priđu svi dvorani nebeski kad se misa slavi I. Ančić, ogl. 67. Rajskijeh dvoran čete bijele. I. Đorđić, uzd. 10. Anđeli i ostali sveti dvorani nebeski. F. Lastrić, ned. 114. O blaženi dvorani. V. M. Gučetić 41. Z družbom rajscijeh svijeh dvorana. A. Đ. Paoli u I. M. Mattei 373. Ah nevo|ni grišniče! kada češ se spomenuti da si milost i prijate|stvo dvorana nebeski izgubio. Đ. Rapić 75. — *c) pošto ńeki lat.* cohors *tumače našijem* dvor *(vidi* dvor, *f) po tome se i* dvoranin *nalazi u ńekijeh pisaca sa značeńem: čovjek koji je u četi što izvršuje zapovijedi suda, pandur, đelat itd.* Skupiše k ńemu sve dvorane. I. Bandulavić 87b. mat. 27, 27. Sudac svojimi dvorani čini mu nikoliko zaušnic dati. F. Glavinić, cvit. 174b. Videći ga od nemilih u tamnicu peļati dvoranov. 268b. Dvorani cesarovi glavu mu odsikohu. 387b. Tuj vojnijeka i dvorana bojno mnoštvo nalijegaše. A. Vitaļić, ost. 202. Stav sluge i dvorani pri žeravici i grijahu se. L. Terzić (B. Pavlović) 22. — *d) čovjek koji dvori (vidi* dvoriti, *f)). — samo u ńekijeh pisaca.* Dvoranin svojoj gospođi. D. Rańina 92a. Ńe dvoranin vjerni bio. G. Palmotić 1, 301. — *e) seļak (čovjek s dvora, ne iz grada). — na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Jedan od vas poď ustavi seļanina *(var.* dvoranina) ondi onoga. A. Glođević 80.

DVÒRÂNKA, *f. vidi* dvorkińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* dvòranâkâ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između ńečnika u Stulićevu* (‚mulier aulica'). Dudić . . . zaļubil se je v dvoranku jednu. P. Vitezović, kron. 156. Dvorankam poslal je dare. 169.

DVORÂNKIŃA, *f. vidi* dvorkińa *i* dvoranka. — *Samo u Stulićevu ńečniku.*

DVÒRÂNKIŃIN, *adj. koji pripada dvorankińi. — Samo u Stulićevu ńečniku.*

DVORANOVIĆI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 131.

DVÒRANSKÎ, *adj. koji pripada dvoranima; po tome može značiti i: koji je onaki kao što biva u dvoru, vidi* dvoran, a, *c).* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između ńečnika u Bjelostjenčevu* (dvoranski, dvorni ‚aulicus'. 2. ‚urbanus, politicus, civilis, civicus, urbicus, urbanicus'), *u Voltiģijinu* (‚aulico, polito, cortese' ‚höflich, leutselig'), *u Stulićevu* (v. dvornički). Jeda li bi svitovne časti i dvoranske nauke dostignut mogal. F. Glavinić, cvit 246b. Ne scineć gospostva ni raskoš dvoranskih. I. T. Mrnavić, osm. 27. Ki će bogu živit z draga dvoranskoga biži praga. P. Vitezović, cvit. 117. Priglodana od suda dvoranskoga. A. đ. Costa 1, 37. — *može značiti i: koji pripada mjestu Dvoranima.* Dvoranska *(opština).* K. Jovanović 128. — *adv.* dvòranski. *u Bjelostjenčevu ńečniku* (po dvoranski, po dvorno).

DVÒRANSKÔ BÎRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Brdu Dvoranskom. Sr. nov. 1861. 514.

DVÒRÂNSTVO, *n. osobina, stańe u dvoranina. — Samo u ńečnicima. a) osobina u postupańu dvorana, vidi* dvornost, *običaji kod dvorana. u Bjelostjenčevu ńečniku* (‚aulica urbanitas, civilitas') *i u Voltiģijinu* (‚cortigianeria' ‚höflichkeit, hofgebrauch'). — *b) služba u dvoranina, kod dvora. u Stulićevu ńečniku* (‚officium, ministerium aulicum').

DVÒRÂR, dvorára, *m. kao da znači: čuvar dvora. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* ‚Ča češ ti, Jane, za tvoje mito? oćeš ti, Jane, dvore Pavlove?' ‚Lipa ti hvala, majko Pavlova, dvore ja imam, dvorara nimam'. Nar. pjes. istr. 2, 50.

DVORASCIJEPĻEN, *adj. (uprav part. praet. pass.) rascijepļen u dvoje. — U Stulićevu ńečniku* (dvorazcijepļen ‚bifidatus, bifidus'). — *nepouzdano.*

DVORASPUKNUT, *adj. (uprav part. praet. pass.) u Stulićevu ńečniku* (dvorazpuknut, v. dvorazcijepļen). — *nepouzdano.*

DVORATAN, dvoratna, *adj. s dva rata. ispored* dvošipast. — *U Stulićevu ńečniku* (‚bisulcus') *u kojem ima i* dvoratast *s istijem značeńem.*

DVORATAST, *adj. vidi* dvoratan.

DVORAZDIJELITI, dvorazdijelim, *pf. razdijeliti u dvoje. — U Stulićevu ńečniku* (v. razdvojiti). — *nepouzdano.*

DVORAZDIJELNO, *adv. u Stulićevu ńečniku* (v. razdvojno). — *nepouzdano.*

DVORAZUMIV, *adj. u Stulićevu ńečniku* (‚duplicem sensum habens'). — *nepouzdano.*

DVÒRBA, *f. djelo kojijem se dvori; dvorani. — Postaje od glagola* dvoriti *nastavkom* ьba. — *Od* XVI *vijeka, a između ńečnika u Belinu* (‚assectatio 233b, assectatores' 283a), *u Stulićevu* (‚officiosi comites, comitatus, servitus'), *u Vukovu* (‚die aufwartung' ‚ministerium'). *a) djelo kojijem se dvori.* U dvorbi mnogo lit toj vili jer stoju. Š. Menčetić 160. Pokli dvorba ma ugodna ńojzi jes. N. Naļešković 2, 19. Kada prav i vjeran sluga se postavi služit gospodara s velikom ļubavi, za dvorbu napokon izdvori on platu u čemgod. D. Rańina 93a. Mješte sluga,

u noći i u dne s kih mi dvorba bi čińona. I. Gundulić 219. Korevskomu sužńu dragom Ļubica se toli udvori vjernom službom, dvorbom blagom. 465. O anđeli koji činite dvorbu i krunu i službu ovomu privelikomu kraļu. P. Posilović, nasl. 185b. Časti, dvorbe, hvale i gizde. I. Đordić, uzd. 4. Da ne pojdu slušat rič božju, katekizam i božanstvene dvorbe. Blago turl. 2, 289. Da vjeran uzbudeš u ńegovoj Ļubavi, stavan u dvorbi ńegovoj. I. M. Mattei 247. Čine mu dvorbu kano službenice svojoj gospoji. A. Tomiković, gov. 290. Svemu mi je rodu omiļela: mome babu dvorbom i ugodbom. Nar. pjes. vuk. 1, 371. — *često kao objekat s glagolom* dvoriti. Pridah ga Sinagripu caru dvorbu dvoriti. Zborn. 43b. pril. jag. ark. 9, 142. Dvorbu se zavečah ne dvorit ja drugu. H. Lucić 215. Turčin dvorbu dvoraše u Iva Hrvaćanina. Nar. pjes. mikl. beitr. 53. Dvorbu dvori bogat u bogata; ne dvori ga da dvorbu izdvori, nit' ga dvori da mu najam plati. Nar. pjes. vuk. 2, 617. Dvorbu dvori Jakšiću Stjepane. Pjev. crn. 163b. Dvorbu dvori zao u gorega. V. Bogišić, zborn. 145. — *b) kolektivno ime, kao pl.* dvoranin. Dvorbe nije ine razmi dvije živine. M. Držić 421. Ove dvorbu sobom vode svih ostalijeh. J. Kavańin 343b. Uljeze sa svom dvorbom u jedan manastijor. I. Đordić, ben. 179. Među svijetlom dvorbom od anđela. B. Zuzeri 24a. Gdje onadar Španski kraļ sa svom dvorbom boravļaše. 35b. Ńegova dvorba i vojnici bjehu pogani. S. Rosa 156b.

DVÒRBEN, *adj. koji pripada dvorbi.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ad famulos spectans‘).

DVÒRBENÎK, *m. vidi* dvoranin, *uprav čovjek koji pripada dvorbi.* — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka i našega vremena.* I naredíš ńemu dvorbenika. M. A. Reļković, sat. H7b. Prosu na dar groše ńekolike, pa ih sprati među dvorbenike. Osvetn. 4, 59.

DVORBEŃE, *n. vidi* dvorba *i* dvoreńe. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Farizeo uzdajući se u svoje poslove i čistoću i obsluženńe dvorbeńa (‚dvorbegnaa‘) držaše se za pravedna. M. Radnić 511a.

DVÒRČAC, dvorčca, *vidi* dvorčić. — *slabo pouzdano.*

DVÒRČIĆ, *m. dem.* dvorac. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* dvorčac *s istijem značeńem.*

DVORČIJA, *f. stańe, služba dvorskoga (vidi* dvorski, *b)).* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚dictatura, nunc provisoratus‘) *i u Stulićevu* (‚dictatoratus‘) *gdje stoji da je uzeto iz Habdelićeva.*

DVORDRŽICA, *vidi* dvorodržica *pri kraju.*

DVÒREDAC, dvòreca, *m. u Stulićevu rječniku* (‚duplicis ordinis, in ordine ostiariatus constitutus‘). — *slabo pouzdano.*

DVÒREDAN, dvòredna, *adj. od dva reda.* — *U Stulićevu rječniku* (‚duplicis generis, ordinis‘).

DVORENIŠKI, *adj. vidi* dvorníčki. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Poslenici dvoreniški mou glaze drže kraļe. J. Kavańin 268a. — *nepouzdano.*

DVOREŃAK, *m. vidi* dvoranin. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Mrzeć himbe dvoreńácî. J. Kavańin 308a. — *nepouzdano.*

DVÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se dvori.* — *Stariji je oblik* dvorenje. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚famulatus‘ 671a; ‚assectatio; aulica calliditas‘ 233a), *u Stulićevu* (‚comitatus officiosus, deductio, servitium‘), *u Vukovu:* ‚das aufwarten (dienen) bei hofe‘ ‚ministerium‘. Sam volak i tovar toj mu je dvorenje. M. Držić 421. Imado jednu dobru ruku u dvoreńu. M. Radnić 136b. U komu uhranilo bi se ime i dvoreńe stvoriteļa. S. Rosa 22a. Dilo služeńa i dvoreńa. I. Velikanović, uput. 3, 170.

DVÒRI, *m. pl. vidi* dvor.

DVÒRICA, *f. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107.

DVÒRIĆ, *m. dem.* dvor. — *U Stulićevu rječniku.*

DVORIJEČJE, *n. u Belinu rječniku* 289b *i u Stulićevu; u oba dva tumačeno* ‚ambiguitas‘. — *nepouzdano.*

DVÒRILAC, dvòrioca, *m. čovjek koji dvori.* — *isporedi* dvoriteļ. — *U jednoga pisca našega vremena i u Stulićevu rječniku (griješkom* dvorioc). Nega dvore mnozi sejmenovci, grdna suca grdi dvorioci. Osvetn. 4, 12.

DVORIĻOST, *f. u Stulićevu rječniku* (‚urbanitas, civilitas, comitas, humanitas‘) *u kojem ima s istijem značeńem i* dvoriļstvo. — *oboje sasma nepouzdano.*

DVORIĻSTVO, *n. vidi* dvoriļost.

DVÒRINA, *f. augm.* dvor. — *U Stulićevu rječniku* (‚palatium ingens‘).

DVÒRINE, *f. pl. ime mjestima. a) mjesto u Hrvatskoj blizu Hreļina.* — *u latinskom spomeniku* XVII *vijeka.* ‚Infra Dvorine, qui pagus est totus in fundo Hrelinensi‘. Ark. 2, 313. (1657). — *b)* u selu Blatu kod Cetine u poļu glavica obzidana starim zidom. M. Pavlinović.

DVÒRIONÎK, *m. vidi* dvorilac. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

DVÒRÎŠKÎ, *adj. koji pripada mjestu Dvorištu.* Dvoriška ravnica. M. Đ. Milićević, srb. 1093. Dvoriška *(opština).* K. Jovanović 141. 182.

DVÒRÎŠTA, *n. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

1. DVÒRIŠTE, *n. vidi* dvor, a. — *Akc. je zabilježen po Belinu i Vukovu rječniku; ali nije posve pouzdan, te može biti da bi trebalo izgovoriti* dvòrîšte: *u Belinu je rječniku po dubrovačkom govoru u kojem je* i *kod nastavka* išto *svagda kratko; u Vukovu stoji da je on čuo ovu riječ samo u Hrvatskoj.* — *Postaje od* dvor *nastavkom* iske *(koje naznačuje mjesto gdje što biva), gdje se* sk *pred* e *mijeńa na* sč, šč, št *(čakavski* šč, *kajkavski* šč), *po tome kod čakavaca a i u zapadnom govoru glasi* dvorišče, *kod kajkavaca* dvorišče. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дворище, *češ.* dvořiště, *pol.* dworzyszcze. — *Između rječnika u Mikaļinu* (dvorište, pridvorje, trim ‚porticus, solarium, cytus‘; dvorište odkriveno, trim odkriven ‚subdiale, hypetrum, ambulatio subdialis‘), *u Belinu* (‚atrium‘ 114b), *u Bjelostjenčevu* (‚area‘. 2. dvorište, okolište, obor ‚atrium, oecus‘. 3. dvorište za šetańe odprto *i* zračno ‚subdiale, ambulatio subdialis‘. 4. dvorište ili pridvorje, pristrošek ‚porticus, solarium, cytus‘), *u Voltigijinu* (‚cortile‘ ‚hof‘), *u Stulićevu* (‚porticus‘), *u Vukovu* (dvòrište ‚der haushof‘ ‚aula‘, cî. dvor 2, avlija *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj), u Daničićevu* (‚area‘ vaļa da je to). Izvoli se mêstu semu priložiti iže jestь kupilь mêsto u Štipu gradu ili dvorišta ili vodeničije ili vinograde ili nivije. Mon. serb. 62. (1293—1302). Grebenarovo dvorište ... S kovačovьmь dvorištemь ... Glasn. 11, 131. (1336—1346). Oružanik uščuva dvorište svoje. B. Kašić, rit. 964. Spavajući na

ajeru pod dvorištjema *(sic)*. iń. 25. Leži nag i go pod dvorištjemi *(sic)* općenijemi. 26.

2. DVÒRÎŠTE, *n. razvaline staroga dvora.* — *Postaje istijem nastavkom što i* 1. dvorište, *kaji ovdje naznačuje ili mjesto gdje je što bivalo ili augmentativ (isporedi* čovječište, ludište). — *U Vukovu rječniku* (‚ruinae palatii'), *ali može biti i stara ili praslavenska riječ, isporedi rus.* дворище, *češ.* dvoriško, *pol.* dworzysko; *vidi i kod* 3. dvorište.

3. DVORIŠTE, *n. ime mjestima.* — *Uopće se ne može znati, pripadaju li pod* 1. dvorište *ili pod* 2. dvorište. *a)* Dvôrîšte, *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 49. — *kao da je isto što se pomiče* XIV *vijeka.* Ona družahota Driva i Ostružicu i Gradsca (‚Gradec') i Dvorište, četiri trge (‚terge') mojo *(bana bosanskoga).* Spom. sr. 2, 22. (1354—1364). — *b) seoce u Hercegovini u koturu bilećkom.* Statist. bosn. 106. — *c) sela u Hrvatskoj. aa)* Dvorišće, *u podžupaniji zagrebačkoj dva sela:* D. doñe *i* gorñe. Pregled. 23. — *bb)* Dvorišće, *u podžupaniji karlovačkoj.* 27. — *cc)* Dvorišće, *u podžupaniji jastrebarskoj.* 36. — *dd)* Dvorišće, *u podžupaniji križevačkoj.* 69. — *d) sela u hrvatskoj krajini. aa)* Dvôrîšće, *u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijel. kr. 10. — *bb)* Dvôrîšte, *u okrugu banskom.* 12. — *cc)* Dvôrîšte, *u okrugu ogulinsko-slunjskom.* 10. — *e) sela u Srbiji. aa) selo u okrugu požarevačkom.* K Jovanovic 141. — *bb) selo u okrugu šabačkom.* 175. U Pocerini, u šabačkoj nahiji, ima selo Dvôrîšte i kod ńega blizu zidine kojo se zovu ‚Miloševa koñušnica'. Srbi onuda pripovijedaju da su ondje bili dvori Miloša Obilića. Vuk, rječ. 113b. — *cc) selo u okrugu ćuprijskom.* 182. — *dd) dva zaseoka u okrugu čačanskom.* 173.

DVORIŠTVO, *n. vidi* dvorište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DVÒRITEL, *m. vidi* dvoritac. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚officii causa comes'). Okolo ńega prohođe na misto dvòrîtêlâ osvadaoci. P. Knežević, osm. 291. Da ga jo *(Ganimeda)* Jupiter u nebo za sobotnog dvoriteļa postavio. D. E. Bogdanić 113.

DVORITELAN, dvoriteļna, *adj. koji treba da se dvori.* — *U Stulićevu rječniku* (‚officii causa comitandus'). — *nepouzdano.*

DVÒRITI, dvòrîm, *impf.* ministrare, inservire, colere, *može biti da je prvo značenje bilo: živjeti u čijem dvoru, ali se je već u praslavensko doba promijenilo, te znači: biti svagda oko koga ili pratiti ga služeći i pokazujući mu štovańe ili hoteći ugoditi mu (isporedi ńem.* den hof machen, *franc.* faire la cour, *tal.* corteggiare *itd.), a i uopće služiti. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* dvorimo, dvorite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* dvôrî, *u part. praet. pass.* dvôren. — *Postaje od* dvor *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska (kao neprelazni glagol), isporedi rus.* дворить, *češ.* dvořiti, *pol.* dworzyć. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚praebere famulatum, servitutem'), *u Belinu* (‚assector' 18b. 233a; dvoriti koga ili komu ‚servio'; dvoriti u dvoru ‚agere aulicum' 671a), *u Rjelostjenčevu* (‚ministro, servio, famulor, famulatum praesto, assector'), *u Jambrešićevu* (‚inservio'), *u Voltigijinu* (‚servire, corteggiare, corteseggiare' ‚aufwarten'), *u Stulićevu* (‚ancillari, officii causa comitari, perofficiose aliquem observare, colere'), *u Vukovu:* dvoriti koga, služiti koga, a osobito stajati pred ńim (kad ruča ili pije) metnuvši ruke za pojas; *u Daničićevu* (‚officia praestare'). — *Isprva je bio neprelazni glagol (vidi sprijeda), u naše je vrijeme češće prelazni. što je kod prelaznoga objekat (čeļade ili drugo što se služi), to, ako je izrečeno kod neprelaznoga, stoji u dativu. a) živeći na kraļevskom u uopće vladalačkom dvoru (vidi* dvor, d), *a i na gospodskom, služiti ili pokazivati svaki dan štovańe samome vladaocu prateći ga i uopće baveći se oko ńega. aa) neprelazno. mjesto dativa može biti genetiv s prijedlogom* u *ili kod, ili stoje riječi* u dvoru. Jer smo zajedno služili i dvorili u gospodina vojevode Radosava Pavlovića. Mon. serb. 514. (XV *vijek).* Veće bo četrdeset carskih sinov u dvoru mom dvore. Aleks. jag. star. 3, 235. Neka idu van ini blago iskati aliti dvoriti u dvoru gospode. D. Rańina 5b. Dvoraše knezu Teanskomu. I. Đorđić, ben. 194. Desetkrat po sto iļada dvoraše kod ńega. F. Lastrić, test. 225b. Al' je Marko u cara dvorio. Nar. pjes. vuk. 2, 436. — *bb) prelazno.* Eto gledaj moga sina, nebo i zemļa koga dvori i anđeoski sveti kori. M. Divković, kat. 126. Od svetijeh tvojijeh dvoren. I. Akvilini 245. A i oni, ki te dvore, tvoji vijećnici i svjetnici. J. Kavańin 217a. Kako sam ga ja ľjepo za života sved dvorio. Nar. pjes. mikl. beitr. 24. Ja sam sužań od Hercegovine, dvorio sam kraļa slovinskoga. And. Kačić, razg. 34b. Ja ću ići ka Stambolu gradu, dvorit' cara devet godin dana, i izdvorit' devet agaluka. Nar. pjes. vuk. 1, 298. Mi dvorismo cara od malena. 2, 158. Dvore cara za devet godina. 2, 567. — *b) predašńe se značeńe širi dalje, te se kaže kad se kome mu drago pokazuje štovańe i to jednijem djelom ili uopće rijećima i djelima. aa) neprelazno.* Tako da će mnogi puci skupno i skladno govoriti: pravo joj je svim dvoriti, er jo srića ńoj u ruci. A. Čubranović 151. Primlogi drugi ńoj su dvorili i kanoti kraļicu pratili. A. Kanižlić, utoč. 597. — *bb) prelazno.* Poklon hitra svita biše kim ga dvori. M. Marulić 41. Ja sam mladac mili, slavļen, dvoren, služen, gledan. I. Gundulić 219. Hvastan i dvoren hoće biti *(Gavan).* J. Kavańin 54a. — *c) s osobitijem značeńem, kad ko stoji pred kim (vladaocem, gospodarem, starijim a i uopće kim mu drago) kao spravan na ńegovu službu, naj češće kod jela, i kad ga služi u takovoj prigodi. ovo je značeńe naj običnije u naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku). aa) neprelazno.* Vran Pavlu dvoraše. M. Vetranić 1, 142. Svjetovńemu gospodinu stojeći na nogu po vas dan služe dvoreći vele snažno i jako. M. Divković, bes. 342a. Anđeli posvećujućemu misniku dvore. F. Lastrić, test. ad. 17b. Ja sam arkanđeo Gabrijel koji dvorim prid bogom. svet. 91b. Kada misu govori biskup, dvore mu ostali crkvenici. A. Kanižlić, kam. 556. Ona dvori caru na večeru. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Kraj svakoga dvori po dovojka. 3, 188. Aga spava, viš' ńeg dvori snaha. Osvetn. 1, 27. Namjernik mu tiho odpovijeda desnom dvoreć rukom na prsijeh. 2, 19. — *bb) prelazno.* Tuj ti me na čride dvorkińe dvorahu. H. Lucić 236. Gospodin drža dvor otvoren, svak je u ńem dvoren. A. Krnarutić 22. Ja sam mlada, dvoriću se sama. Nar. pjes. vuk. 1, 462. I dvorio osam milih snaha. 2, 41. Neko dvori, neko vino služi . . . ko ľ je mladi, dvori gospodare. 2, 263. No šurńaje dvore uporedo, dvore svekra silna Jug-Bogdana, i dvorahu svoje gospodare. 2, 263. Gologlavi dvore gospodare. 3, 67. Već je naša ostarjela majka, ne more nas pri kući dvoriti. Nar. pjes. istr. 1, 50. Večera dojde na stol; ona jih dvori. Nar. prip. mikul. 147. Dobar danak nahvalio knezu, pa

on dvori ostojačke kneza. Osvetn. 3, 84. *amo može spadati i ovaj primjer:* Objavi mu se kralica od nebesa s rajskijem licem, dvorena od anđela. Đ. Bašić 236b. — *d) kao služiti uopće. aa) neprelazno.* Sve mo'e dni služit i dvorit. M. Držić 5. Dan i noć prigledajući, dvoreći i nastojeći. A. Kanižlić, fran. 211. Koji za plaću drugomu dvoro. Ant. Kadčić 435. Dvorilo momče u popa Save, ni radi kúnige, ni radi vjero, već radi dvije šćeri popove. Nar. pjes. vuk. 1, 216. — *bb) prelazno.* I dvori i služi otmansko koljeno. M. Vetranić 1, 49. Mene služito i dvorite. M. Držić 257. Jere te tvoj sluga i sliša i dvori. A. Georgiceo, nasl. 116. Da te s ljubi tvojom dragom i služimo i dvorimo. G. Palmotić 2, 170. Koja kano robkiña dvoraše i služaše kod zaručnice Namanove. E. Pavić, ogled. 323. Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Poslov. danič. 21. Dvorit starijega dugovanje je, sebi takmena dobrota je, a mladega potištenost. (Z). 21. Da me još sedam godišta dvoriš. And. Kačić, kor. 30. Ide dvoriti jednoga seljanina. I. J. P. Lučić, razg. 4. Ne dvorim vas što ja blaga nemam, već za ovog iz potaje šarca. Nar. pjes. vuk. 2, 452. Ko koga dvori onoga se i boji. Nar. posl. vuk. 143. — *e) od predašnjih je značenja preneseno dalje, te znači uopće: štovati, ljubiti, slušati, slijediti. aa) objekat (kod prelaznoga glagola dativ) čeljade je ili što se kao čeljade misli, često bog. gdjegdje se čeljade kaže i apstraktnijem imenom. aaa) neprelazno.* Kroz ku stvar svaki nas da prid ńim *(Jezusom)* vijek dvori. N. Dimitrović 36. U ove pjesni svoje vaje sve dni glasi, a sužono ne pristajo dvorit tebi, gospodine. I. V. Bunić, mand. 30. Bogu dvoriti i srčano ga ljubiti. I. M. Mattei 47. — *bbb) prelazno.* Hoću te *(bože)* ja na har priverno vik dvorit. N. Dimitrović 88. Ou s početka blag i mio dvori srca svim i moli a paka se uzoholi kad je milos ńih dobio. S. Bobaljević 232. Adrijanska sva, voda ova dvorit to će i častiti *(Dubrovniće).* G. Palmotić 1, 110. Štuj i dvori krijostnoga. I. Ivanišević 224. Ljubi, služi i dvori tvoga boga. V. Andrijašević, put. 241. Kamo pojde dika izbrana kom to puci svi dvorahu? A. Vitaljić, ost. 269. Nastoji dvorit, služit, iznać boga. I. Đordić, salt. 406. Drža u velikoj scjeni jednu priliku od majke božije, ńu nepristavno dvoraše, ńu colivaše . . . ben. 70. Blaženi su, koji vazda tebe mogu dvoriti. E. Pavić, ogl. 293. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit' dušmanina, ne dvorili proroka istoga. Osvetn 3, 32. — *bb) objekat (kod neprelaznoga glagola dativ) ime je apstraktno, a može biti i neživa stvar (u apstraktnom smislu). značeñe je da se subjekat onijem bavi, ono tjera, slijedi, želi. aaa) neprelazno.* Puk hoće pravdi hip i čas dvoriti i služit. N. Dimitrović 73. Tim vi, svijetu ki dvorite, blago vami, ako oči za bremena otvorite. D. Rañina 150b. Ljubav zlatu ka dvori. D. Zlatarić 51b. Zato l' čovik gleda gori, da blatnome tilu dvori? V. Došen 147a. I u nemar metnuvši spaseńe duša vaši, tilu vašemu dvoreći. Đ. Rapić 416. — *bbb) prelazno.* Voļu ńe ja dvorih svaki rok čekaje. Š. Menčetić 136. Skončam se na službi nesrjeću dvoreći. M. Vetranić 1, 69. Ne vidiš zaludu da činiš što tvoriš, čime tu prihudu ļuvezan zlu dvoriš? D. Rañina 69b. Ah, sad imam pamet hitru, sve je što svijet gleda i dvori, na ognju vosak, dim na vitru. I. Gundulić 232—233. Dosta, dosta bi svijet dvoren s običaji svim nečasne; na stvari sam svjeļe stvoren. 247. Koji slavu a ne platu dvore i časte. P. Kanavelić, iv. 91. Srebro i zlato časti i dvori. 191. Oni samo zakon dvore. 587. Boga ostavi, uze svijeta i blud dvorit nepošteni. N. Marči 16. Da bi tekar slobodu dvorio. Osvetn. 1, 5. — *f) ljubiti žensko čeļade i pokazivati mu ļubav tražeći ļubav od ńega, isporedi* ašikovati. — *kod pisaca. aa) neprelazno.* A meni vaj, vilo, ki dvorim u tvoj dvor, zajedno ka dilo ne skladaš i govor. H. Lucić 203. Pravo se govori, da vazda taj tuži, neharnijem tko dvori, jer zaman sve služi. N. Naļešković 2, 135. A vijerno tko dvori druzima s ļubavi, vazda pak napokon zlom tugom boravi. D. Rañina 116a. — *bb) prelazno.* Tebe svak dvori. Š. Menčetić 88. Blago tomu, ako jest koji, ki dvori vilu, ka jednako misli i govori. H. Lucić 203. Gospode, odavna ku dvorim. N. Naļešković 2, 9. Oh koliko često zaman uzdisat' se taj zlo vidi, ki vil' lijepu, i noć, i dan dvoreć slidi. D. Rañina 115a. Neumrli sin s nebesa neumrloga boga gori tebe ļubi, tebe dvori, verna je sluga tvoga uresa. I. Gundulić 57. Za koris prioni, a vile ne dvori, pusto nam razgoni stado vuk po gori. 158. Ako bi dvoril žene radi bluda. F. Glavinić, svitl. 70. Djevojčica želi svaka, da je ļubiš, da je dvoriš. G. Palmotić 2, 193. Tuđu ļubi tko god dvori, sved je misli pun sumńive. I, 285. Kako negda pastijer dvori mlade dikle i vesele. J. Kavańin 80a. Koju *(vilu)* uze dvorit vrsta svaka. N. Marči 32. — *g) baviti se oko čega, nastojati oko čega, gojiti što. aa) neprelazno.* Tako drvu do Ivańa dvori. J. S. Rejković 185. — *bb) prelazno.* Kada li pak vidi *(zvir)* dvorit' se s ļubavi, pitoma stvori se, svu divjač ostavi. D. Rañina 96b. Zločesta utiha srce tako dvori. A. Georgiceo, nasl. 91. — *h) kod značeña kakva su predašńa, može* dvoriti *kao prelazni glagol imati uza se kao objekat supstantiv što znači djelo kojijem se dvori; kao što je* dvorba *(koje vidi).* — dvor *(vidi* dvor, f): Tuj ti poznah ja u meni, koli 'e slatka stvar, sve hode dvorit verno bez slobode dvor ļuveni. D. Rañina 115b. — služba: Jak meni, ki službu virno vazda dvorih. H. Lucić 247. — ļubav: Ako ti odluči ne dvorit' ļubavi. N. Naļešković 1, 185. — *i) u tri primjera* (xv i xvi *vijeka) kao da znači: prositi, moliti. kao prelazni glagol ima kao objekat ime onoga od kojega se moli, ili u podložnoj rečenici s* da *ili u inf. ono što se moli.* Oti. velikosti kraļevstva mi umiļeno prosiše, dvoriše i moliše, da bi imь kraļevstvo mi milostivo bilo. Mon. serb. 293. (1419). Arijon dragi moj, ako se sad brodiš u plavci u kojoj mrnare ter dvoriš, koji ti govore prijetoći i prave da tebe umore i s blagom rastave. M. Vetranić 1, 67. Moja duša zaman dvori s tobom biti sahranena. 1, 411. — *k) u dva primjera* xvi *vijeka znači: biti dvornik, služiti kao dvornik.* I prizva ńega *(dvornika)* i reče ńemu: što to slišim ot tebe? daj račun od dvorstva, jer nećeš moći veće dvoriti. Postila. h 1b. Nećeš moći veće dvoriti. Anton Dalm., nov. tešt. 112. luc. 16, 2.

DVÒRJÂNCI, Dvòrjanâcâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdijeļ. kr. 10.

DVORJE, *n. vidi* dvor. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (s različitijem značeńima), a između rječnika u Voltiđijinu* (‚cortile' ‚hof') *i u Stulićevu* (‚aula, atrium' *s dodatkom da dolazi u pisca Kašića). a) vidi* dvor, a. U dvoru od kuće dum Florencija. B. Kašić, nasl. xii. — *b) vidi* dvor *kod a pri kraju ili kod* b (?). Nahođeći se on u dvorju pastira svojih. B. Kašić, is. 83. — *c) vidi* dvor, k, *i).* U crkvi i po dvorju u gradovih i na polu. B. Kašić, is. 32.

DVORJEČAN, dvorječna, *adj. samo u Belinu i u Stulićevu rječniku; u oba dva tumačeno* ‚ambiguus'. — *U istijem rječnicima ima i adv.* dvorječno ‚ambigue'.

1. DVORKA, *f. vidi* dvorkińa. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚matrona aulae, mulier aulica'). Čuvši me stekoše k meni se sve moje dvorke. H. Lucić 239.

2. DVORKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Dvorka. S. Novaković, pom. 59.

DVÒRKIŃA, *f. žensko čeljade koje dvori, vidi* dvoriti *osobito kod a), c) i d), i* dvoranin. — *isporedi* dvorka, dvoranka, dvorankińa, dvornica. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (v. dvorankińa) *i u Vukovu* (‚die aufwärterin' ‚ministra'). Tuj ti me na čride dvorkińe dvorahu. H. Lucić 236. Meu dvorkińami i plemenitimi gospojami. P. Zoranić 8b. Biše bila ova dvorkińa mila kraljici. B. Kašić, fran. 4. Gospoje će svijetle u rodu bit dvorkińe tvoje dike. G. Palmotić 1, 84. A ti uzmi mene od sada na zapovijed ko dvorkińu. P. Kanavelić, iv. 76. Prilično onoj svjetlosti, kojom sunce resi i opstire zvijezde svoje dvorkińe. A. Kalić 527. Mladom barjaktaru svilenu košulju, a beloj dvorkińi burmu pozlaćenu. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Kad izide Jelena ponosita gospoda, pred ńom idu dvorkińe a za ńome sluškińe. 1, 129. No mu stoji ljuba Andelija a oko ńe četiri dvorkińe. 2, 350. Al' eto ti Jerine proklete, š ńome ide dvanaest dvorkińa, te joj nose skute i rukave. 2, 501.

DVÒRKIŃICA, *f. dem.* dvorkińa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* On zakliňe mlade dvorkińice). Careve su dvorkińice. M. Vetranić 1, 242. Djevojčice grčke izbrane, kijeh ljeposti suncem lete, dvorkińice verne i znane umiljeno služiće te. I. Gundulić 17. Kćercu svoju dvorkińici da u ruke. P. Kanavelić, iv. 147. Raduju tvoje lice služeći te dvorkińice. I. Đordić, salt. 146. I oko ńe bješe do dvanes dvorkińica. Nar. pjes. bog. 93. Da je on dvorkińicu banu u Vanes povratio. A. Kalić 550.

DVORNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Dvorna. S. Novaković, pom. 59.

DVORNICA, *f. a) velika soba, osobito gdje se primaju gosti (franc.* salle, *ńem.* saal). — *u ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječńika u Belinu* (‚sala, stanza principale e maggiore della casa' ‚aula' 637a) *i u Stulićevu* (‚sala' ‚aula'). Ovizije pasa pune su dvornice poglavica. M. Radnić 99b. Viđe na miru zlatne dvornice, u kojoj se gostjaše, jednu ruku strahovitu. Đ. Bašić 118a b. Uveden od jednoga rodjaka u dvornicu od tancanja. 215a. Kroz jedna velika vrata, nad kojima je štio: majstorska dvornica (vulgo sala). A. T. Blagojević, khin. 45—46. Bacio je u vatru, koja je gorila u dvornici. A. Tomiković, živ. 25. — *b) vidi* dvorkińa. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚mulier aulica'). Kraljevske gospodične kćeri Faraunove, koja u to doba dvornicam svojijem sadružena šetaše se po kraj rijeke. B. Zuzeri 227a. — *c) žensko čeljade koje čuva vrata.* — *samo u Stulićevu rječniku* (‚quae ostium custodit'). — *nepouzdano.*

DVÒRNIČÂD, *f. coll. u Stulićevu rječniku* (‚molti servi' ‚famulatus'). — *nepouzdano.*

1. DVÒRNIČICA, *f. dem.* dvornica. — *U Belinu rječniku* (‚saletta, sala piccola' ‚aulula' 638a) *i u Stulićevu* (‚parva aulica') *s različitijem značeńima, vidi* dvornica, *a) i b).*

2. DVORNIČICA, *f. vidi* dvorkińa. — *U Voltigijinu rječniku gdje stoji (jamačno štamparskom griješkom)* dvornišica (‚dvorniscica') ‚cortigiana, donzella' ‚hofdame'.

1. DVÔRNIČIĆ, *m. dem.* dvornik. — *U Stulićevu rječniku* (‚parvus aulicus').

2. DVORNIČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mikloš Dvoričić. Mon. croat. 293. (1592).

DVÔRNIČINA, *f. ńcka bilka. isporedi* dvornik, *f).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Dvorničina, 1. polygonum aviculare L.; 2. polygonum arenarium WK. B. Šulek, im. 80.

DVÔRNÎĆKÎ, *adj. koji pripada dvornicima, koji je onaki kao što biva u dvornika, u dvoru.* — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚aulicus'). U razkošah on zadojen u dvorničkom hitropćeńu. I. Đordić, uzd. 25. Potlačiteļu svijeh veličina svjetovnijeh, od kud tebi po sred razkoša dvorničkijeh satreńe tijela tvoga? B. Zuzeri 6a. Kano sadašńe dalmatike ili dvorničke dolame. E. Pavić, ogl. 146.

DVÔRNÎK, *m. prvo je značeńe: čovjek koji čuva dvor ili živi u dvoru.* — *Postaje od* dvoran (дворянъ) *nastavkom* икъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* дворникъ, comes palatii, *rus.* дворникъ, *gazda, češ.* dvorník, *pol* dwornik, hofmeier, hofvogt. — *Između rječnika u Vrančićevu* (župan, dvornik ‚villicus'), *u Mikalinu* (dvornik, koji ima misa' od polja, župan ‚villicus, epistates, curator villae'; dvornici sudca ‚cohors praetoria' 667a), *u Belinu* (‚villicus' 306a. 465a; ‚sorvus publicus' 126a; ‚praeco' 128a; ‚famulus' 671b; ‚aulicus' 233a), *u Voltigijinu* (‚cortigiano, massaro' ‚hofmann, verwalter'), *u Stulićevu* (‚homo aulicus, villicus') *a) čovjek u ńekoj javnoj službi (ne zna se kojoj). takovo je značeńe u naj starijim primjerima od* XI *vijeka (u latinskijem spomenicima).* ‚Crasona duornik'. Doc. hist. rač. 96. (1070—1073). ‚Damarado duornicum'. 132. (1080). Črna dvornik vsega Vinodola. Zak. vinod. 55. Sin pokojnoga Jakova dvornika. Stat. krč. ark. 2, 291. Dvornik Jakov i satnik Hrsona. Stat. krč. ark. 2, 293. — *b)* dispensator, procurator, villicus, *čovjek koji upravļa čijim imańem, zemļom, isporedi* zapostat, majurģija. Reče gospodin od vinograda dvorniku svomu. Bernardin 19. mat. 20, 8. Pripovida se evangelije od nepravednoga dvornika. Postila. h 1b. Kto je verni dvornik? Anton Dalm., nov. tešt. 106b. luc. 12, 42. Čovik niki biše bogat koji imaše dvornika, i ovi ozloglašen bi pri ńemu kako da bi razsuo dobra ńegova. I. Bandulavić 167b. luc. 16, 1. Reče gospodin vinograda dvorniku svomu. 25a. mat. 20, 8. Na nebu drži bog pripravļen pokoj za one koji se trude u vinogradu i dvornik Isukrst dati će pinez od slave. M. Radnić 487b. Naodaše se jedan čovik bogat, koji imadijaše nikog dvornika iliti subašu, koji nastoji svrhu dostojanstvi i doodaka. F. Lastrić, od' 251. Koji ne daju dobar i pravedan račun dobara drugih koja su ili za uživańe ili za nastojańe oko ńih imali, na priliku dvornici, najmitelji pôļâ, nastopčici na sudu . . . I. Velikanović, uput. 1, 457. Filip dvornik od veliki vladańa i posidovańa. M. Dobretić 100. — *c) vidi* dvoranin, *a).* Licumijerstvom kletim kuže i dvornike i gospodara. J. Kavańin 360a. Još ostade odića misnička i dvornika ńiovih. E. Pavić, ogl. 145. Prvi dvornik princse mu deset grivna. S. Rosa 128b. — *d) vidi* dvoranin, *b).* Slavne bane i gospodu imati češ za dvor-

*

nike. Ǵ. Palmotić 1, 84. Dvorkiće će i dvornici pozlaćenu čašu imati. 2, 222. Naj poglavitiji među dvornicima Saulovijem. I. Đorđić, salt. xi. Jedan mladić svijetla roda i dvornik samovlastita gospodara. B. Zuzeri 56ª. Kraj videći ovo, zagrli svetu viru i s ńim svi dvornici ńegovi. Ant. Kadčić 91. Aman, poglaviti dvornik i svjetnik kralja Asnera. A. Kalić 384. Među neumrlijem uživańem nebeskijeh dvornika. Misli. 38. — *e) vidi* dvoranin, *c)*. Sudcem, satnikom, dvornikom zapovidamo. Mon. croat. 56. (1430). Da te sudac izda dvorniku i dvornik te vrže v tamnicu. Anton Dalm., nov. tešt. 107. luc. 12, 58. — *f)* polygonum aviculare L., *ńcka bilka. isporedi* dvorničina. — *po rukopisima* xv *i* xviii *vijeka.* Dvornik, virga pastoris, centumnodia, corigiola, proserpinacia, poligala, polygonum aviculare L. B. Šulek, im. 80. — *g) prezime.* — *u naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 52.

DVÔRNÎKOV, *adj. koji pripada dvorniku.* — *U Stulićevu rječniku.*

DVÔRNIKOVÂŃE, *n. djelo kojijem se dvornikuje.* — *Stariji je oblik* dvornikovanje. — *U Belinu rječniku* (dvornikovanje ‚villicatio' 306ª) *i u Stulićevu.*

DVÔRNIKOVATI, dvôrnikujêm, *impf.* villicare, *biti dvornik (vidi* dvornik, *b)*. — *Na dva mjesta* (xv *i* xvii *vijeka), a između rječnika u Belinu* 306ª *i u Stulićevu.* Vrati razlog od dvorništva tvoga, jure stanovito nećeš veće moći dvornikovati. Bernardin 128. luc. 16, 2. Vrati razlog dvorništva tvoga, jere veće nećeš moći dvornikovati. I. Bandulavić 167ᵇ.

DVORNINČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. jadert. 1876. 52.

DVÔRNÎŠTVO, *n. stańe, osobina onoga koji je dvornik.* — *Postaje od* dvornik *nastavkom* ŋstvo; k *pred* ь *mijeńa se na* č, *za ovijem s ispada, a* č *pred* t *mijeńa se na* š. *nalazi se pisano i* dvorničstvo *(u dva naj starija primjera), i* dvorničtvo, *vidi*: Imamo dati razlog bogu od službe i dvorništva našega. S. Margitić, fal. 252, *i u Belinu i u Stulićevu rječniku (vidi kod b)). a) vidi* dvornik, *b)*. — *od* xv *do* xviii *vijeka.* Vrati razlog od dvorništva tvoga. Bernardin 128. luc. 16, 2. Vrati razlog dvorništva tvoga, jere veće nećeš moći dvornikovati. I. Bandulavić 167ᵇ. Kad razlog pitat bude on dvorništva od mojega. I. Ivaniševič 102. Zašto u napridak ne imaš ti meni dvorništva činiti, niti ćoš upravljati dobrim mojim. F. Lastrić, od' 252. Vrati razlog dvorništva tvoga. J. Matović xxviiiᵇ. — *b) vidi* dvornik, *d) i* dvornost. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka (Dellabelle) i u ńegovu rječniku* (za dvorničtvo ‚per complimento, per cerimonia' ‚officii causa' 208ª) *i u Stulićevu* (dvorničtvo, v. dvornost, dvoranstvo). Dali ne gubeći se u dvorništvu slidimo. A. d. Bella, razg. 250ª.

DVÔRNÔST, dvôrnosti, *f. osobina onoga koji je dvoran. a)* affabilitas, comitas, humanitas, *uljudnost, vidi* 1. dvoran, a, *c)*. — *na jednom mjestu* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvornost *i* dvornos ‚comitas' 340ᵇ; ‚urbanitas' 186ª. 779ᵇ; ‚civilitas' 196ᵇ; ‚elegantia' 336ª), *u Bjelostjenčevu* (v. dvorni), *u Voltigijinu* (‚cortesia, affabilità' ‚höflichkeit'), *u Stulićevu* (‚comitatus, incessus, cultus, urbanitas'). Umiljenje i dvornost i pozor božastven. P. Zoranić 18ª. — *b) u jednom primjeru* xviii *vijeka nejasno je značeńe: ili je služba, ili je stvar spoljašńa.* Postavih takojer na svrhi dvornosti misne vele u kratko, samo one koje veće puta od vnogih misnikov vidih krivo i opako čineće. I. Kraljić 4.

DVÔRŃÎ, *adj.* exterior, externus, *spoljašńi, izvańi, vidi* 1. dvoran, a, *g)*. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚exterior' 295ᵇ) *i u Stulićevu* (v. dvorni). Ki od čovjeka ne ima drugo nog' li samo dvorńu sliku. I. Gundulić 557. U nedjelni dan rekoše svetkovina da ta slidi, neka vas puk dvorńi može božju milos doć da vidi. J. Palmotić 7. Još u dvorńoj prilici kažu se poniženi. I. Đorđić, ben. 78. Koja tri . . . nijesu u onomu unutrńemu božjemu dobru, ma se uzimlu s dvorńijem načinom. J. Matović 461. Ako je boles dvorńa, nije unutrńa. A. Kalić 292.

DVÒRODAN, dvòrodna, *adj. u Stulićevu rječniku: a) (o drvetu ili zemji) što rađa po dva puta na godinu* (‚pianta o terreno che due volte l'anno dà il frutto' ‚bifer, biferus'). — *b) drugoga roda* (‚secundi generis'). — *drugo je značeńe sasma nepouzdano.*

DVÒRODULJA, *f. žena što rađa dvoje (bliznad).* — *U Stulićevu rječniku* (‚gemellipara'). — *nepouzdano.*

DVÒRÒDRŽAC, dvòròdrška, *m. vidi* dvorodržica. — *U rukopisu* xviii *vijeka.* Aleks. jag. star. 3, 320 *kao varijanta.*

DVÒRÒDRŽICA, *m.* dispensator principis, *koji upravlja kućom u kraljevskom vladalačkom dvoru.* — *Od* xiv *do* xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (dvorodrьžica, ‚qui res domesticas dispensat', kao da je to). Ni vojevoda, ni čefalija, ni dvorodrьžica, ni čelьnikь ni inь kto ot vladuštihь vь zemji gospodstva ni. Glasn. 24, 275. (1395). Radivoj dvorodrьžica, čefalija Petrь Boljadinovičь i čelьnikь Tuba. Spom. sr. 2, 44. (1407). Pristupi ka Aleksandru dvorodržica ńegov imenem Dardanuš. Aleks. jag. star. 3, 325. — *na jednom mjestu* xiv *vijeka pisano je (jamačno griješkom)* dvьrьdrьžica, *vidi*: ‚Dvьrьdrьžica', dolazi samo jedan put: ‚Rajče dvьrьdrьžica' Aleksandra gospodina avlonskoga i kaninskoga 1368. (Mon. serb. 178). bio bi ‚janitor', ali prije mislim da je pogrješka mjesto ‚dvorodrьžica' kojega vidi, ili mjesto ‚dvorьdrьžica'; u spomenicima štampanim u Biogradu 1840 str. 75 stoji ‚dvorьdrьžica'. D. Daničić, rječ. 1, 261—262.

DVORODEŃE, *n. djelo kojijem se rodi dvoje (bliznad).* — *U Stulićevu rječniku* (dvorodoño ‚ortus gemellorum'). — *nepouzdano.*

DVÒROG, *adj. s dva roga.* — *isporedi* dvorožan, dvorogat, dvorogast, dvojerog, dvojerogłast. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bicornis' 229ᵇ; ‚bifurcus' 141ᵇ), *u Stulićevu* (v. dvorožan), *u Vukovu* (dvorog, n. p. jama, t. j. koja ima dva ulaska ‚duplex orificium habens' *s dodatkom da se govori u Krivošijama). a) s pravijem značeńem.* Ubije velikoga ovna dvorogoga. Aleks. jag. star. 3, 245. — *b) o onome na čem ima ńešto po dvoje nalik na dva roga.* Dado mu jedan štap dvorogi crlen kao vatra. Nar. prip. vuk. 120. Kost dvorogu te je na prsima i ispod voje kokoši tako nazvani jadež. V. Vrčević, igr. 24. — *amo spada i ovaj primjer:* Odgovorito na ovo dvorogo razloženje. A. Kanižlić, kam. 893.

DVÒROGAST, *adj. vidi* dvorog, *b)*. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bifurcus' 141ᵇ) *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* (vide dvorog).' Starac bijele kose i brade kao ovca na dvije dvorogaste šjake. Nar. prip. vuk. 120. Kad nas *(magarce)* pod tovarom predero s onom krvničkom dvorogastom potpiračom. Nar. prip. vrč. 184.

DVOROGAT, *adj. vidi* dvorog. — *U Stulićevu rječniku.*

DVOROGJE, *n. stanje onoga što je dvorogo. — U Belinu rječniku* (‚biforcamento, soparamento o divisione a guisa di forca' 141b). — *sasma nepouzdano.*

DVOROGUŠAN, dvorogušna, *adj. u Stulićevu rječniku* (v. dvočoperan). — *nepouzdano.*

DVÒROVATI, dvòrujêm, *impf. a) prebivati u dvoru. aa) kao neprelazni glagol. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* U raju dvoruju, stanuju, domuju — ljubav, rados, uživanje. A. Kalić 159. — *bb) kao prelazni glagol; objekat je* dvori. — *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Tuđe dvore dvorovati. Nar. pjes. herc. vuk. 302. — *b) vidi* dvoriti, *f). — u jednom primjera* XVIII *vijeka. (Lijepa dikla)* kaže im lice, da ih dozove, srce a taji da dvoruju. J. Kavanjin 40b.

DVÓROVI, *m pl. vidi* dvor.

DVOROVSKI, *adj. vidi* dvorski. — *U Stulićevu rječniku* (‚cohortalis, forensis'). — *slabo pouzdano.*

DVOROŽAC, dvòrošca, *m. onaj koji je dvorog. — -a- (mj. negdašnjega* ь*) ostaje u nom. sing. i u acc., ako je jednak nominativu, i u gen. pl.* dvòrožâcâ. *ž ispred* c *glasi kao* š. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bicornis' 229b) *i u Stulićevu.* Namirivši se na ovna dvorožca. And. Kačić, kor. 295.

DVÒROŽAN, dvòrožna, *adj. vidi* dvorog. — *U Belinu rječniku* (dvorožni ‚bicornis' 229b) *i u Stulićevu* (‚bicorniger, bicornis'), *i u naše vrijeme.* B. Mušicki.

DVÒRSKÂ, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 136. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 8.

DVÒRSKÎ, *adj. koji pripada dvoru. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* дворскій, *češ.* dvorský, *pol.* dworski. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. dvorovski), *u Vukovu* (dvorski, n. p. u Karlovcima kola, bašča, ‚hof-' ‚aulicus'), *u Daničićevu* (dvorskyj ‚aulicus').

a. *kao adj. a)* aulicus, *vidi* dvor, d. Da uzima protopopa dvorski polovinu biri popovske. Mon. serb. 13. (1222—1228). Sudija dvorski *(ako ne spada pod b)).* Zak. duš. šaf. pam. 48. Bježeć dvorsku bunu svom' se Isusu vas obrati. J. Kavanjin 92b. Koja mi je od službe dvorske korist? A. Kanižlić, bogoljubn. 474. General Engelshofen, poslanik dvorski, primi Gradišku krajinu u oblast. M. A. Reljković, sat. B2b. — dvorski pristav, praefectus aulae, comes palatinus, *u bosanskom kraljevstvu dvoranin kojemu je pripadalo upravljanje dvorom:* Pristavь kraljevьsta mi *(Stefana Ostoića)* dvorьski knezь Vukacь Vukotićь. Mon. serb. 283. (1419). Pristavь dvorьski kraljevьstva mi (*Stefana Tvrtka Tvrtkovića)* knezu Petarь Klešićь. 318. (1421). *vidi i b, a). — b)* forensis, *vidi* dvor, e. I jošče nigdore nemozi prositi duga učińena za dvor, voja nijednoga dvorskoga oficijala od sele naprid, ako ga ne pita meju izšastjem s istoga oficija meju letom. Žak. vinod. 73. Onde ima biti dvorski človik, da vse ine porotnike more pustiti. 79. — *c) spoljašni, izvanj. kao da je takovo značenje u dva primjera* XVI *vijeka.* Mladac prazdnujuć, starac učvršćen, koludar dvorski *(koji živi na dvoru, izvan manastira?).* Naručn. 89b. Dvorskih *(tuđijeh, iz drugijeh mjesta?)* grdosti divne vstegnu nazivaje ih moje i miše gospodskih hiž. Š. Kožičić 39a.

b. dvòrskî, *m. kao supstantiv. — između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚provisor, quondam dictator') *i u Daničićevu* (u bosanskom kraljevstvu ‚praefectus aulae, comes palatinus'). *a) isto što* pristav dvorski, *vidi* a, *a) pri kraju.* Dvorskoj Vlaškosavь Stefkovićь. Mon. serb. 189. (1378). Knezь Stipanъ Hlapčićь, našega kraljestva *(Stefana Ostoje)* dvorьski. 282. (1398). Našega *(sinova Radosava Pavlovića)* dvorskoga kneza Radića Kopijevića. 470. (1454). — *b) koji upravlja gradom.* Knez Juraj Čeh porkulab i dvorski grada Ozja. Arh. 2, 317. (1613). — *c) koji upravlja čijim imanjem, bićem.* Pavetu Torpčića, dvorskoga našega da bi v preporučenje udržali. Mon. croat. 267. (1572). Gospa nika bogata za svoga dvorskoga od hiže izabrga. F. Glavinić, cvit. 144a. Dvorski, špan, biruš ili kravar. V. Bogišić, zborn. 86.

DVORSTVO, *n. postaje od* dvor *ili od* dvoriti *nastavkom* ьstvo. *a) kao ime apstraktno, djelo kojijem se dvori. aa) vidi* dvorništvo, *a). — u dva primjera* XVI *vijeka.* I prizva ńega i reče ńemu: Što to slišim od tebe? daj račun od dvorstva, jere nećeš moći veće dvoriti. Postila. b1b. Daj račun od dvorstva tvoga. Anton Dalm., nov. tešt. 112. luc. 16, 2. — *bb) vidi* dvornost, *a). — u Stulićevu rječniku, i (u više konkretnom značenju: ono što se iz dvornosti kome čini) u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Dvorstvo ćeš imiti od nas. M. Gazarović 20. — *b) kao kolektivno ime, vidi* dvor, d, *e) i f. — u dva primjera* XVIII *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku* (dvorstvo, dvorani ‚cohors, aulici'). Gdi je sveti anđela dvorstvo. B. Pavlović 23. Vojnici ńegova *(Pilatova)* dvorstva Jezusa izsmucaše iz sudišta. S. Rosa 159a.

DVORŠTINA, *f. vidi* dvorba, *a). — Kod čakavaca mješte* št *stoji* šč. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (dvoršina ‚servitium'). Počtenomь dvoršьtinomь naidoše. Mon. serb. 292. (1419). Što su oni počtenomь dvoršьtinom izdvorili. 305. (1420). Oću viděti, ko je počtenje v tvojem dvorě i ka dvoršćina. Arkiv. 9, 125. (1468). Obilna je tvoja dvoršćina ku činiš. Transit. 132. Hvala ť budi na dvoršćini, koju meni sad učini. M. Divković, kat. 108.

DVORUČAC, dvoručca, *m. onaj u kojega su dvije ruke. — Samo u Stulićevu rječniku.*

DVÒRUČAN, dvòručna, *adj. vidi* dvoruk. — *U Stulićevu rječniku.*

DVÒRUČÎČAST, *adj. s dvije ručice, s dva drška. — U Stulićevu rječniku* (‚duorum manubriorum'). — *slabo pouzdano.*

DVÒRUK, *adj.* bimanus, *s dvije ruke. — isporedi* dvoručan, dvorukast. — *U Stulićevu rječniku* (‚duabus manibus praeditus').

DVÒRUKAST, *adj. vidi* dvoruk. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVOSJEČAN, dvosječna, *adj. koji na dvije strane siječe (o maču). vidi* dvoplatan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* dvosičan), *a između rječnika u Stulićevu* (‚bipennis'). Živa jest rič božija i prohodljivija od svakoga maća dvosična. I. J. P. Lučić, razg. 123.

DVOSJEDALIŠTE, *n. sjedalište gdje dvoje može sjedjeti. — isporedi* dvosjedalištvo. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOSJEDALIŠTVO, *n. vidi* dvosjedalište. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

DVOSLIČAN, dvoslična, *adj. od dvije slike. — U Stulićevu rječniku* (‚biformis').

DVÒSLOVAC, dvòslovca, *m. vidi* dvojeslovac. — *U Stulićevu rječniku* (‚bilinguis, mendax, vafer, versipellis').

DVOSLOVAK, dvoslovka, *adj. od dva sloga (od dvije slovke).* — *U Stulićevu rječniku* (dvoslovk ‚bisyllabus'). — *slabo pouzdano.*

DVÒSLOVAN, dvòslôvna, *adj. od dva slova.* — *U rječnicima sa značćnćm:* ambiguus, *koji se na dva načina može razumjeti: u Belinu* (dvoslovni *i adv.* dvoslovno ‚ambigue' 289b), *u Voltiđijinu* (dvoslovni), *i u Stulićevu u kojem su još dva značeńa:* 2. ‚duarum litterarum'; 3. ‚spondaicus', *i adv.* dvoslovno ‚ambigue'.

DVOSLOVITI, dvoslovim, *impf. u Stulićevu rječniku* (‚ambigue loqui'). — *nepouzdano.*

DVÒSLÔVKA, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno* ‚diphthongus'. — *riječ (dajbudi s ovijem značeńem) sasma nepouzdana.*

DVÒSLÔVLJE, *n.* ambiguitas, *osobina čega što je dvoslovno.* — *Sa starijim oblikom* dvoslovje *u Belinu rječniku* 289b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu.*

DVOSPOL, *adj.* utriusque sexus, *od dva spola, muškoga i ženskoga.* — *isporedi* dvospolan. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Koji je dvospol, dvovrst oli ti od dvi vrste, muške i ženske. Ant. Kadčić 462.

DVOSPOLAC, dvospolca, *m. vidi* dvospolnik. — xviii *vijeka.* Nimi, adumi, dvospolci. A. d. Costa 1, 82. Dvospolci ili ti dvovrsti t. j. koji imaju u sebi žensku i mušku vrstu. Ant. Kadčić 25. Dvospolci iliti dvovrsti. M. Dragićević 49.

DVÒSPOLAN, dvòspôlna, *adj. vidi* dvospol. — *U Stulićevu rječniku.*

DVOSPOLNICA, *f. vidi* dvospolnik. — *U Belinu rječniku* (‚hermaphrodita' 289b) *i u Stulićevu.*

DVÒSPÔLNÎK, *m.* androgynus, *čeľade od oba dva spola, muškoga i ženskoga.* — *isporedi* dvospolac, dvospolnica. — *U Belinu rječniku* (‚hermaphroditus' 289b), *u Voltiđijinu, u Stulićevu.*

DVÒSTJEN, *adj. od dva kamena (od dvije stijene).* — *U Stulićevu rječniku* (‚diplinthius').

DVÒSTJEŃ, *adj. s dva stijeńa.* — *U Stulićevu rječniku* (‚bilychnis').

DVOSTOLITRJE, *n. dvjesta litara.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ducenarium pondus'). — *nepouzdano.*

DVOSTOTAN, dvostotna, *adj. vidi* dvostoti. — *U Belinu rječniku* (dvostotni 281b) *i u Stulićevu.*

DVÒSTÔTÎ, *adj.* ducentesimus, *vidi* dvjestoti. — *U Stulićevu rječniku.*

DVOSTOTINIČAN, dvostotinična, *adj. vidi* dvjestoti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVÒSTOTINÎK, *m. onaj koji zapovijeda dvjema stotinama ľudi, vojnika.* — *U Stulićevu rjčniku* (‚ducenariorum militum dux'). — *slabo pouzdano.*

DVÒSTRAN, *adj. vidi* dvoslov, *uprav s dvije strane.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ambiguus'). Zakleo sam se prid sudcem ričma i zakletvam dvostranim za privarit. Blago turl. 2, 288.

DVOSTRUČ, *m. u Stulićevu rječniku* (‚diphthongus') *gdje se dodaje da dolazi u pisca Lastrića (?).* — *sasma nepouzdano.*

DVÒSTRUČAN, dvòstručna, *adj. vidi* dvostruk. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Dopusti, da uzsluže blagdan srca svetoga Jezusova pijetjem crkovnijem dvostručnijem, vlaštitijem i također misom vlastitom. I. M. Mattoi 37.

DVOSTRUČATI, dvostručam, *impf. vidi* dvostručiti. — *Samo u jednoga pisca* xviii *vijeka koji može biti da je shvatao* dvostručiti *kao perfektivni glagol.* Čineći svaki čas priizvrsna djela od ľubavi božije, ter dvostručajući svoju svetińu. Đ. Bašić 226b. Slijedite dvostručati ovi nakup svaki čas. 314b.

DVÒSTRUČĚŃE, *n. djelo kojijem se dvostruči.* — *Stariji je oblik* dvostručonje *(na dva mjesta* xvii *vijeka kod pisca Radnića ima oblik* dvostruočeńe: Od licumjereńa i dvostruočeńa. ix. 264a, *vidi kod* 2. dug). — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvostručonje ‚duplicatio' 278a), *u Voltiđijinu* (‚raddoppiamento' ‚verdopplung'), *u Stulićevu* (‚duplicatio, geminatio'). Mnoga varańa i dvostručeńa naći češ među ľudma. M. Radnić 289b. Nego su govoreńa naša u svima poslovi s iskrńijem bistra brez dvostručeńa i svakog vraštva i privare. F. Lastrić, od' 218. Ovi način od dvostručenja, ako uzslijedi hodit naprijed toliko uzraste ter učini broj tako velik da nije čovjeka koji ga može izbrojiti. Đ. Bašić 226b. Dvostruočuje riči jest rič dvostruko imajući zlamenovańe i izgovarańe. I. Velikanović, uput. 1, 462.

DVÒSTRUČINA, *f. vidi* dvostručnost. — *U jedinom primjeru* (xvii *vijeka) gdje dolazi znači laživost.* Bježi ńegove *(svijeta)* dvostručine. M. Radnić 233b.

DVÒSTRUČITI, dvòstručîm, *impf. činiti da što bude dvostruko.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2. *i* 3. *sing.* dvòstručî. — *Postaje od* dvostruk *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (dvostručiti, dvostruko činiti ‚duplico, conduplico, adduplico') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚conduplico' 278a), *u Voltiđijinu* (‚doppiare, raddoppiare' ‚doppeln, verdoppeln'), *u Stulićevu* (‚duplicare, conduplicaro, geminare'). *a) činiti da što bude dvaput više.* Da ne reku oni, koji dvostruče *(slova u pisańu).* F. Lastrić, test. xiii. Nisam slova dvostručio. A. Kanižlić, utoč. xxvii. Dvostručiti, kako su oni vama dvostručili. E. Pavić, ogl. 686. Dvostručeći svoju silu suprot rečenoj strani. I. Zaničić 221. Dvostručite ovi nakup od kreposti, ne jednokrat nego tisuću krati. Đ. Bašić 314b. Zvizdo kada su svrhu nas na naj višjoj visini dvostruče svoje zrake. A. Tomiković, gov. 221. — *i sa se, pasivno.* Ova pisna se dvostruči zaradi dvostruke slave. I. Ančić, svit. 128. Zato grih u svetkovinu učinit tožji postaje i dvostruči se. B. Leaković, nauk. 303. — *b) činiti da od jednoga postane dvoje.* Različnost običâjâ ne dvostruči viru. A. Kanižlić, kam. iv. Crkveni običaji ne kvaro niti ne dvostruče viru. 904. — *c) vidi* dvoličiti. *neprelazno.* Poznajem sada iz vašoga govorenja, da dvostručite: prvo govoriste . . ., sada pak sve suprotivno. I. Velikanović, prik. 82. Dvostručiti, dvoličiti. Zemjak. 1871. 2.

DVOSTRUČNOST, *f. stańe onoga što je dvostručno, vidi* dvostrukost. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka (u kojem znači laživost) i u Stulićevu rječniku.* Niti imajmo dvostručnosti vučije i lisičije, nego priprostitost jańetiju. F. Lastrić, od' 251.

DVOSTRUČSTVO, *n. vidi* dvostručnost. — *Na dva mjesta* xvii *vijeka.* Čini mene istinita brez dvostručstva. M. Divković, nauk. 128a. Licumijerstvo i dvostručstvo prilikuje odkupitelj k kvasu. M. Radnić 261b.

1. DVÒSTRUK, *adj.* duplus, geminus, duplex. — *Drugi je dio od osnove supstantiva* struka. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚duplex, geminus‘), *u Mikaljinu* (dvostruki ‚conduplicatus, duplicatus, geminatus‘), *u Belinu* (‚duplex‘ 278a), *u Stulićevu* (‚duplex, bifarius‘), *u Vukovu* (‚zweifach, doppel-‘ ‚duplex‘).

a. *adj. a)* duplus. *dvaput veći.* Dvostruko osuđenje sebi pripravlja. M. Divković, nauk. 16a. Koji davaše dvostruk navao. B. Kašić, fran. 190. Krepost pokrivena nije krepost nego dvostruka zloća. M. Radnić 265a. Tko bi vjerovao da bog imadjaše uzdignuti Joba na dvostruku slavu iz smetlišta? 527b. I tako ovom dvostrukom ljubavju. S. Margitić, fal. 270. Dvostruk da se puk sastane. P. Vuletić 42. Da mukami dvostrukima plate grijeh. I. Đorđić, salt. 228. Već ako bi se dogodio svetac dvostruk. A. Bačić 342. Dvostruku lemozinu diliti. J. Banovac, pred. 138. Ako nije dvostruka svetkoviua. Ant. Kačić 92. S dvostrukim suzama plači ńegov jad i nesriću. 203. Jeli dvostruk post bio. B. Leaković, nauk. 208. — *b)* duplex, geminus, *koji biva po dva puta; može gdjegdje značiti isto što i kardinalni broj* dva. Niz livu mišicu dvostruk visi povoj. I. T. Mrnavić, osm. 32. Ali su nika *(slova)* dvostruka. I. Ančić, vrat. XII. Početak od ove pisni povida dvostruko došastje Isukrsta, a to jest: prvo kojim je on jur došal . . .; drugo paka došastje povida, kojim ima on priti. A. Vitaljić, ist. 151. Italija dvostruko s poznaje. I. Grličić XXI. Premda je naš jezik zatvoren dvostruki vrati. J. Banovac, razg. 115. Nedìjnik dvostruk, to jest po dva govoreńa za svaku nedìju. F. Lastrić, ned. 1. Uzamši dvostruk, trostruk konopac, pokara ji. 319. Kraļ poslao je dvostruke poklisare. A. Kanižlić, kam. 147. Dvostruki prļ. S. Ļubiša, prip. 192. — *c) od dvije vrste.* Ovo je put dvostruki pravedni na nebesa. S. Margitić, fal. 270. Od dvostruke smrti čovika. M. Lekušić, razm. 156. Kada je dvostruka zapovid svrhu jednoga griha. A. Bačić 212. Dvostrukim načinom zafaļujem ti. J. Banovac, pred. 32. Porodi sina jednoga, ali dvostruke naravi. F. Lastrić, test. 324a. Ubojstvo ima dvostruko, duhovno, to jest, i tilesno. ned. 287. Dvostruka dobra pitamo od boga. L. Vladmirović 61. Kako jo dvostruka oblast tako je dvostruka i materija. Ant. Kadčić 38. Ovoga običaja dvostruk možebiti uzrok bio je. I. Velikanović, uput. 3, 360. Sveti red, po kojemu se daje dvostruka oblast. M. Dragićević 86. — *d)* fallax, *o čeļadetu koje drukčije govori nego radi i misli (isporedi* dvoličan), *i o onome čim se to pokazuje.* Ćoek dvostruk i privarļiv u svojijem riječma vara. M. Radnić 233b. Jao srcu dvostrukomu! S. Margitić, fal. 262 Jesi li govorio riči . . . lažļive ili dvostruke? P. Knežević, osm. 20. Svi od ove vrste jesu dvostruki, tako, da premda pokazuju kožu ovčju z dvora, u nutra su vuci razdirajući. F. Lastrić, od' 249. Pokrivati laž ričma dvostrukima i zavodnima. I. Velikanović, uput. 1, 462.

b. *adv.* dvòstruko. — *između riječnika u Mikaljinu* (‚dupliciter, duplo‘), *u Belinu* (‚dupliciter‘ 278a. 492a; ‚ambigue‘ 289b), *u Bjelostjenčevu* (v. dvojstruko), *u Voltigijinu* (‚doppiamente‘ ‚doppelt‘), *u Stulićevu* (‚dupliciter, bifariam‘). *a) dvaput veće, vidi* a, *a).* Jošte ovo godište dvostruko češ činiti pozdravļajući blaženu gospu. M. Divković, zlam. 34b. Učini se dvostruko veći nego prvo biše. I. T. Mrnavić, ist. 129. I tako vole dvostruko izgubiti. J. Banovac, prip. 117. Prvi što god zaišće, drugomu ću dati dvostruko. F. Lastrić, ned. 111. Neka nisam dvostruko nesrićan, to jest i na ovome i na onome svitu. M. Zoričić, osm. 74. Kasne *(dìje)* sunce dvostruko se prima. J. S. Reļković 182. — *b)* bis, *dvaput, vidi* a, *b).* Ne kad moreš dvostruko priori. J. S. Reļković 350. — *c) na dva načina, vidi* a, *c).* Rič ‚ispovidam se‘ dvostruko razumije se. F. Lastrić, ned. 37. Dvostruko sagrišujete: 1. dilom zlim, a 2. smutńom. 132. Pčelam udi to dvostruko vrime. J. S. Reļković 64. — *d) dvolično, laživo, vidi* a, *d).* Ima se odgovoriti ne dvostruko i zavodno, nego istinito i srdčano. I. Velikanović, uput. 3, 522.

2. DVÒSTRÛK, *adj. s dva struka.* — *Drugi je dio od osnove supstantiva* struk. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Bus zelene travice, . . . brmoča dvostruka korena al' kļice. Đ. Baraković, vil. 331.

DVOSTRUKO, *n.* diphthongus, *vidi* dvoglasje. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam ovu riječ načinio.* Inačije od toga zove se diphtongus, ili dvostruko. F. Lastrić, test. XII.

DVOSTRUKOGOVORAN, dvostrukogovorna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚ambiguus‘) *gdje ima s istijem značenjem i* dvostrukoslovan, *i adv.* dvostrukogovoruo ‚ambigue‘. — *sve nepouzdano.*

DVOSTRUKOGOVOREŃE, *n. u Stulićevu rječniku* (‚amphibologia‘). — *nepouzdano.*

DVOSTRUKOGOVORITI, dvostrukogovorim, *impf. u Voltigijinu rječniku* (‚equivocare‘ ‚zweydeutig reden‘) *i u Stulićevu* (‚ambigue loqui‘). — *nepouzdano.*

DVOSTRUKOSLOVAN, dvostrukoslovna, *adj. vidi* dvostrukogovoran.

DVOSTRUKOSLOVITI, dvostrukoslovim, *impf. vidi* dvostrukogovoriti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

DVÒSTRUKÔST, dvòstrukosti, *f. stańe, osobina onoga što je dvostruko.* — *isporedi* dvostručnost. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (‚duplicatio, geminatio‘) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (dvostrukos ‚duplicatio‘ 278a), *u Stulićevu.* Dvostrukos laživa jezika. A. d. Bella, razg. 74b. Od dvostrukosti ostalih uda nije tako. Ant. Kadčić 131. Za dvostrukost ni mislit ne treba. P. Petrović, gor. vijen. 33.

DVOSTRUKSTVO, *n. vidi* dvostrukost. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DVOŠARAN, dvošarna, *adj. vidi* dvobojan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚bicolor‘) *gdje stoji da je riječ ruska.*

DVOŠESNIK, *m.* annus bisextilis, *dvošesna (prestupna) godina. vidi* dvošestan. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka* (dvošestnik). Da se ima činiti dvošestnik, bisest ili pristup svako četvrto godište. B. Kašić, rit. 2a.

DVOŠESTAN, dvošesna, *adj.* bisextilis, bisextus, *o godini u kojoj je* 366 *dana i o danu koji se u onoj godini umeće, vidi* prestupan. — *Načińeno po latinskom jeziku.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka u kojega ima i* dvošestiv *s istijem značeńem.* Za to se ono godište zove pristupno, dvošestno ili dvošestivo. B. Kašić, rit. 1a. Četvrto sfako stoto da bi bilo dvošestno i pristupno. 2a.

DVOŠESTEĻAN, dvošesteļna, *adj. vidi* dvošestan. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

DVOŠESTIV, *adj. vidi* dvošestan.

DVOŠEŠĆE, *n. vidi* dvošesnik. — *Stariji je oblik* dvošestje. — *U istoga pisca* XVII *vijeka*

(dvošestje) *u kojega ima i* dvošesnik, *i u Stulićevu rječniku* (dvošestje ‚bisextus, intercalatio'). U četrsta lita prva sfaka stota, da bi se bez dvošestja učinila. B. Kašić, rit. 2a.

DVOŠIPAST, *adj. s dva šipa, vidi* dvoratan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVÒTÂK, dvotáka, *m. muško dijete od dvije godine. — isporedi* dvotakîñ. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOTAKIŃ, *m. vidi* dvotak. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

DVOTAKIŃA, *f. žensko dijete od dvije godine. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

DVOTJELESAN, dvotjelesna, *adj. od dva tijela. — U Stulićevu rječniku* (dvotolesan ‚bicorpor'). — *nepouzdano.*

DVOUDAN, dvoudna, *adj. s dva uda. — U Belinu rječniku* (dvoudni ‚bimembris' 469b) *i u Stulićevu.*

DVÒUDÂNICA, *f. žena po drugi put udata. — U Stulićevu rječniku* (‚secundo nupta').

DVOÙDATI, dvoûdâm, *pf. udati po drugi put. — U Stulićevu rječniku:* ‚secundo in matrimonium collocare'; dvoudati se ‚secundo nubere'. — *nepouzdano.*

DVÒUMAN, dvòumna, *adj.* dubius, incertus. — *Postaje od* dva uma *nastavkom* ьнъ. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚irresoluto' ‚incertus' 420b), *u Stulićevu* (‚dubius, ancops, ambiguus, incertus'), *u Daničićevu* (dvoumьnь ‚dubius'). *a) s aktivnijem značenjem: koji dvoumi; o čeladetu, o ljudskoj pameti, o mišljenu.* Ne dvoumnymi pomyšlennymi kolěbļěm se. Domentijan[b] 165. *(Svist)* jest peterostruka, to jest, upravna, zahodļiva, dvoumna, podobna i sumńiva . . . Dvoumna jest sud smeten kojim tko ne zna odrediti, jeli što dobro ili zlo. S. Badrić, prav. nač. 44—45. Dvoumne i sumńive svitujemo. B. Leaković, god. 139. — *nije posve jasno značenje u ovijem primjerima:* Nu! ta opet danas nagazi ja na jednoga uboga i snmorna, srdita i dvoumna čovika. Đ. Rapić 192. Cipańe u kosti čini te tako sumorna i dvoumna da tako pomamno vapiješ? 221. — *b) s pasivnijem značćnem: o čem se dvoumi. aa) o govoru koji se na dva načina može razumjeti.* Ovakove dvoumne i sumńive riči u sudu ne imaju mista M. A. Reļković, sabr. 51. Radi dvoumni i duboki besida. A. d. Costa 1, 188. — *amo spada i adv.* dvòumno *u ovom primjeru:* Odgovori, ne dvoumno, nego očito i mudro. A. Kanižlić, kam. 600. — *bb) kad se ne zna kako će se što svršiti.* Znaj da tvoje spaseńe jest dvoumno. Đ. Rapić 277. Vojevańe ovo bilo je dvoumno. A. Tomiković, živ. 151.

DVOUMEŃE, *n. vidi* dvoumļeńe. — *Stariji je oblik* dvoumenje. — xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvoumenje ‚dubitatio' 281a; ‚dubia opinio' 420b; ‚haesitantia' 733b) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Riči . . . od dvoumenja. P. Knežević, osm. 20. Dignuti svako dvoumeńe i smutńu. A. Kanižlić, kam. 745. Bez svakoga dvoumeńa. I. Jablanci 129.

DVÒUMICA, *f. vidi* dvoumļeńe. — *U jednoga pisca našega vremena.* E! e! hvala bogu! veli u nekoj dvoumici Čiča-Paun. M. Đ. Milićević, zim. več. 207. Mislim da nema ni naj maće dvoumice o tom, da je naj veći broj Sarajevaca čista srpska krv. zlosel. 145.

DVÒUMITI, dvòumîm, *impf.* dubitare, *kao imati dva uma. — isporedi* dvojiti, sumńati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* dvòumî. — *Postaje kao* dvouman *nastavkom* i. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚haesito' 733b; ‚dubito' 281a), *u Stulićevu* (‚dubitare'), *u Vukovu* (dvoumiti što ‚zweifeln, anstand haben' ‚dubito'). *a)* dubitare, haesitare, *ne odlučivati se, ne moći se, ne umjeti se odlučiti.* Još dvoumiš, još ne odlučivaš. A. d. Bella, razg. 171a. Ako zarad tvoje nlohavosti dvoumiš, ona čine da kripak uzdržiš se. P. Knežević, osm. 172. — *na što se ne može ćoek da odluči može biti izrečeno podložnom interogativnom rćenicom.* Dugo čekam i dvoumim, hoću li se prikazati tebi. A. Kanižlić. uzr. 82 Još dvoumim, što bi odabrati imao. utoč. 653. Cijenite li da dvoumjaše Katarina, na koju će od dvije krune ruku pružit? Đ. Bašić 29a. Car dvoumi što će odredit, na ku li se vrnut stranu. P. Sorkočević 577b. *ili infinitivom, osobito ako je* dvoumiti *negativno.* Brezobraznom slobodom ne dvoumiše izopačiti. A. Kanižlić, kam. 189. Pogledaj, gospodine, na ovu obitelj tvoju, za koju gospodin naš Isukrst nije dvoumio pridati se u ruke neprijateļa. bogoļubn. 234. — *b) ne znati, što treba o čem misliti.* Ona nije znala onadar stanovito da je Isukrst sin božiji, ništa ne maće dvoumila je i sumńila. B. Zuzeri 39b. Ako li još, kako ne sumnim i ne dvoumim, u srcu tvomu klije iskrica. A. Kanižlić, uzr. 55. Koji dvoumi nepostojan je u svima putovima svojijem. Vuk, jak. 1, 8. I sami kosci dvoume. M. Đ. Milićević, zlosel. 297. — *kad je izrečeno ono o čem se ne zna šta misliti, može biti u acc., kao objekat:* Ovo ispovidańe brez razloga sumńe i dvoume odmetnici. A. Kanižlić, kam. 641. Ono se ima virovati niti dvoumiti, ili se moglo pametju dohititi i dokučiti ili ne. I. Velikanović, uput. 1, 16. Da im paša štogod ne dvoumi, nek zna prijed, pa čini što može. P. Potrović, gor. vijen. 43. *ili u loc. s prijedlogom* o: Da bi mogao sved dvoumiti o svom mneńu. M. Pavlinović, razl. spis. 193. *mjesto prijedloga* o, *često je kod pisaca prijedlog* od *s genetivom:* Od česa dvoumite? A. d. Bella, razg. 30a. Neka nitko ne dvoumi od istine ovih događaja. A. Kanižlić, utoč. xxiii. Nitko od tog' ne dvonmi (‚dvohumi'). V. Došen 138a. Da bi tko imao uzrok zakonit i razložit sumńiti i dvoumiti od pravednosti i dobrote isposobi, koje je učinio. I. Velikanović, uput. 3, 91. *u jednoga pisca* xviii *vijeka u acc. s prijedlogom* u *(vaļa da kao suprotno glagolu* vjerovati u što): Dvoume u pomoć božju. B. Leaković, gov. 210. *u drugom primjeru pisca iz Boke kotorske s prijedlogom je u lokativ mjesto akuzativa po bokeļskom govoru:* Ako bi kojijeh duše dvoumile u providjeńu. J. Matović 71. — *ono o čem se ne zna šta misliti može biti u podložnoj rćenici s da:* Latini ne dvoume da je Focija na glasu bio. A Kanižlić, kam. 15. Sam ne more da dvoumi, da je ovi svit pokora. V. Došen 200a. Nije potreba dvoumiti da posledńe vaļa izabrati. D. Obradović, basn. 244. Nije ni dvoumio, da ovo nije bila nauka pašina. S. Ļubiša, prip. 168. *ili u podložnoj interogativnoj rećenici:* Tko bi dvoumiti mogao, jeli opiskop zakoniti služiteļ krizmańa. A. Kanižlić, kam. 232. Kad bi se dvoumilo, jeli živo ili mrtvo dijete. B. Leaković, nauk. 165.

DVÒŮMLE, *n.* dubitatio, *vidi* dvoumļeńe *i* dvojeumļe. — *U jednoga pisca našega vremena sa starijim oblikom* dvoumje, *a između rječnika u Stulićevu* (dvoumje). Zaručna djevojka, a od ļube ni dvoumja nema. Osvetn. 3, 10.

DVÒUMLĚNE, *n. djelo kojijem se dvoumi.* — *Stariji je oblik* dvoumjenje. — *Nalazi se pisano i* dvoumeńe *(koje vidi).* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (dvoumjenje 391ª), *u Stulićevu* (dvoumjeńe), *u Vukovu* (‚das zweifelu' ‚dubitatio'). Ne ostavlja ni dlačice dvoumjeńa. Đ. Obradović, sav. 4. Ali jero su njihova ufańa naslonita svrhu dvoumljeńa, zato su vazda sa strahom sjedinita. Đ. Rapić 166.

DVOUMLIV, *adj. vidi* dvouman. *a) koji dvoumi.* Poradi svijesti privarljive, zaludljive, sumnjive iliti dvoumljivo. B. Leaković, nauk. 458. Lamennais reče nekomu dvoumljivu mladiću. M. Pavlinović, rad. 84. — *b) o kojem se dvoumi.* U stvarih dvoumljivih Mariju zazivaj. A. Kanižlić, utoč. 245.

DVOUMNÌTI, dvoumnim, *impf. vidi* dvoumiti. — *U Stulićevu rječniku* (‚de aliqua re dubitare, ambigere') *u kojem ima i* dvoumńati *s istijem značenem.* — *oboje nepouzdano.*

DVOUMNOST, *f. staňe, osobina onoga što je dvoumno.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. dvoumjeńe). *a) vidi* dvouman, *a).* Budući odvržen uzrok dvoumnosti. J. Matović 183. Kad bi nas obuzela dvoumnost i sumńa svrhu spaseńa našega. B. Leaković, nauk. 282. — *u ovom primjeru kao da znači očajańe:* Koje te tija do smrti žalosti i skoro u dvoumnost dovodi? D. Rapić 186. — *b) vidi* dvouman, *b).* S dvoumnosti o *(ili)* razlikosti riječi. J. Matović 77.

DVOUMNOSUDAN, dvoumnosudna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚judicii dubii, incerti') *gdje ima i adv.* dvoumnosudno (‚judicio dubio'). — *nepouzdano.*

DVOUMŃATI, dvoumńam, *impf. vidi* dvoumiti.

DVOUMSTVO, *n. vidi* dvoumnost. — XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Brez dvoumstva nijednoga. P. Knežević, pism. 122. Kada me stisnu dvoumstva i tmaste sumńe. I. M. Mattei 135.

DVOUNČAN, *adj. od dvije unče.* — *U Stulićevu rječniku* (‚sextantarius'). — *nepouzdano.*

DVOVESAO, dvovesla, *adj. s dva vesla.* — *U Stulićevu rječniku* (dvovesli ‚biremis'). — *slabo pouzdano.*

DVOVLADALAC, dvovladaoca, *m. u Stulićevu rječniku (pl.* dvovladaoci ‚duumviri'). — *nepouzdano.*

DVOVLADALAČKI, *adj. u Stulićevu rječniku (griješkom* dvovladaočki ‚duumviralis') *gdje ima i* dvovladateljan *s istijem značenem.* — *oboje nepouzdano.*

DVOVLADAŃE, *n. u Stulićevu rječniku* (‚duumviratus'). — *nepouzdano.*

DVOVLADATELJAN, dvovladateljna, *adj. vidi* dvovladalački.

DVÒVÔLNÎK, *m. seljak koji ima dva vola.* — *U jednoga pisca našega vremena.* U koga je bilo dobrih volova i vredno momčadi on bi boga radi primao u spregu po nekoga jednovolnika ili i dvovolnika ali i čoveka slabe pameti pa i slabe vajde na radu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 15.

DVOVRATAN, dvovratna, *adj. s dvojijem vratima.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVÒVRH, *adj. s dva vrha.* — *isporedi* dvovrhan. — *U Stulićevu rječniku (pisano* dvovorh *s dodatkom da je riječ ruska).*

DVOVRHAN, dvovrhna, *adj. vidi* dvovrh. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

DVÒVRST, *adj. vidi* dvovrstan. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka u kojijeh znači što i* dvospol, *i u Stulićevu rječniku* Koji je dvospol, dvovrst oli ti od dvi vrste, muške i ženske. Ant. Kadčić 462. Dvospolci iliti dvovrsti. M. Dragićević 49.

DVÒVRSTAN, dvòvrsna, *adj. od dvije vrste.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (dvovrstni ‚di duo sorti' 689ᵇ) *i u Stulićevu* (‚biformis, bifarius'). Dvovrstna *(molitva)*, jedna umna a druga glasna. T. Ivanović 45. Da dvovrstnu svotu u novcu vrati. V. Bogišić, zborn. 178.

DVOZÁVJETAN, dvozávjetna, *adj. s dva zavjeta, od dva zavjeta.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚duorum votorum').

DVÒZDJELA, *m. po zapadnom govoru* dvozdila, pridvorica, koji na dva stoca sjedi. M. Pavlinović. — *isporedi* dvozdjelar.

DVÒZDJELÁR, *m.* čovjek koji se pritehari, pa objeduje ili večera kod dvojice i trojice. — *na Braču.* A. Ostojić. — *vidi* dvozdjela.

DVOZIJEHAN, dvozijehna, *adj. u Stulićevu rječniku:* dvozijehna vrata ‚fores biforesʻ. — *nepouzdano.*

DVOZLAMÈNIT, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚duplicem significationem habens') *u kojem ima i* dvozlamenujuć *s istijem značenem.* — *oboje nepouzdano.*

DVOZLAMENUJUĆ, *adj. (uprav part. praes. act.) vidi* dvozlamenit.

DVÒZUB, *adj. s dva zuba.* — *isporedi* dvozuban, dvojezub. — *U Stulićevu rječniku* (‚bidens').

DVÒZUBAN, dvòzubna, *adj. vidi* dvozub. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

DVÒZUBICA, *f.* bidens tripartita L., *neka biljka.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Dvozubica, češ. dvojzubec, pol. dwuząb, bidens tripartita L. B. Šulek, im. 80.

DVOZUBLJA, *f. vidi* dvozublje. — *U Belinu rječniku* (dvozublja ‚furca' 141ᵇ) *i u Stulićevu* (dvozubja ‚furca, lignum bifurcum'). — *nepouzdano.*

DVOZUBLJE, *n vidi* vile. *isporedi* dvozublja. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka sa starijim oblikom* dvozubje. I dvozubja ognenoga vlasti poraz prenemili hvastа kreću. J. Kavanin 414ª.

DVÒZVÊČAN, dvòzvêčna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚duplicem sonum habens').

DVÒŽEN, *adj. koji se dvaput oženio.* — *Samo negativno* nedvožen *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čeljade muško i nedvoženo. S. Badrić, prav. nač. 53.

DVÒŽENAC, dvòžênca, *m. čovjek koji se dvaput oženio. isporedi* dvožen. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Dvoženci . . . ne mogu biti redjeni. A. d. Costa 1, 81. Služiti mogu dijaci oženjeni, istom da ne dvoženci 1. J. P. Lučić, nar. 38.

DVOŽENIDBA, *f. vidi* dvoženstvo. — *U Stulićevu rječniku* (‚bigamia'). — *nepouzdano*

DVOŽENIDBEN, *adj. vidi* dvožen. — *U Stulićevu rječniku* (‚bigamus'). — *nepouzdano.*

DVOŽENIDBENIK, *m. vidi* dvoženac. — *U Stulićevu rječniku* (‚bigamus'). — *nepouzdano.*

DVOŽENSTVO, *n. staňe čovjeka koji se dvaput oženio. isporedi* dvoženeńe. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Krštonje na dlže bigamije to jest krivine dvoženstva. I. Ančić, svit. 72. Dvoženstvo se događa po tri načina. Ant. Kadčić 24. Ovo se

latinski zove polygamia a naški dvoženstvo. M. Dobretić 530. Sva brezređa po grihu dohodeća dižu se po krštenju izvan dvoženstva. I. Velikanović, uput. 3, 157.

DVOŽEŃA, *m. vidi* dvoženac. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bigamus' 141b) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚bigamus'). Koji su u brezređu po pomańkańu sakramenta? Dvoženje. I. Velikanović, uput. 3, 155.

DVOŽEŃEN, *adj. (uprav part. praet. pass. glagola* dvoženiti *kojemu nema potvrde) vidi* dvožen. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚bigamus' 141b) *i u Stulićevu* (‚bigamus'). Da nije bio dvoženen. I. Ančić, svit. 72.

DVOŽEŃENIK, *m. vidi* dvoženac. — *U Stulićevu rječniku* (‚bigamus'). — *nepouzdano.*

DVOŽEŃEŃE, *n. vidi* dvoženstvo. — *Stariji je oblik* dvoženenje. — *U dvojice pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvoženenje ‚bigamia' 141b) *i u Stulićevu* (v. dvoženidba). Ako shodi iz bigamije to jest dvožoćenja. Š. Budinić, ispr. 163. Koji su u brezređu po pomańkańu sakramenta? Dvoženje, koje mu drago bila dvoženeńa vrsta. I. Velikanović, uput. 3, 155.

DVOŽICAST, *adj. od dvije žice.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚bilix').

DVÒŽIČAN, dvòžična, *adj. uprav od dvije žice,* bilix; *ali u Vukovu rječniku ima* dvòžični stòlac *sa značenem:* ‚lehnstuhl' ‚cathedra' *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) gdje se ne može poznati postańe i značeńe.*

DVOŽUĆE, dvòžućeta, *n.* jaje sa dva žujceta. I. Pavlović.

DVŘSNICA, *f. selo u Hercegovini u kotaru ljubińskom.* Statist. bosn. 118. — *Zove se i* Dvršnica. Schem. rag. 1876. 59. *i* Dvrsnice. S. Novaković, obl. 46.

DVŘSNICE, *f. pl. vidi* Dvrsnica.

DVŘSNO, *n. polje u Hercegovini.* Kažu da kroz Bijelu goru i polje Dvrsno i Strekavicu i sad stoji mramorje. Vuk, nar. pjes. 4, 94.

DVŘŠŃICA, *vidi* Dvrsnica.

DVUŠ, *adv. vidi* dvaš. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, vaļa da štamparskom griješkom mj.* dvaš. Postijaše se dvuš svake sedam dana. S. Rosa 125a.

Đ

Đ, *slovo.*

a. *glasi: a) kod štokavaca kao složen glas od* d *i* ž *(onakovoga glasa kao što se čuje kod Hercegovaca u* izjesti), *gotovo kao poļačko* dž *i slično talijanskom* g *u* genero. *ovaj glas jednako stoji prema* ć, *kao ģ prema* č. — *b) kod čakavaca obično ga zamjeńuje* j; *u ńekijem čakavskijem govorima (n. p. u Spļetu) ne zamjeńuje ga drugo slovo, ali ne glasi kao kod štokavaca nego kao prosti glas u kom se slijevaju* d *i* j, *kao rus.* дь, *češ.* ď, *maģar. gy.* — *c) kod kajkavaca glasi kao ģ kod štokavaca (pošto često kajkavci izgovaraju* č *kao* ć, *to kod ńih i ģ glasi kao štokavsko* đ).

b. *postańe. a) stoji na mjestu onoga glasa koji je već u praslavensko doba postao tijem što su se glasovi* d-j *slili u jedno. koji je ovo glas u praslavenskom bio, ne može se znati: prema takovome* đ *u našem jeziku, u nvslovenskom ima* j *(i* đ *u ńekijem dijalektima), u zapadnom bugarskom* d *(s čakavskijem izgovorom? vidi kod* a, *b)), u stslovenskom i u istočnom bugarskom* žd, *u maloruskom* dž *i* ž, *u ruskom* ž, *u poļskom i u slovačkom* dz, *u češkom, u grńsrpskom, u dńsrpskom* z. — *b) kod štokavaca postaje od* dj *gdje je među* d *i* j *prije bilo* i; *n. p.* lađa, grožđe, rođak, davo, zapovijedu; *kod čakavaca obično ostaje* dj *nepromijeńeno, ali se gdjegdje mijeńa na* j *(vidi* a, *a)), vidi n. p.* jačiti *(pjevati) i* jačka. — *c) kod štokavaca u part. praet. pass. glagola u kojijeh je nastavak* ê *a zadńe slovo na osnovi* d *(n. p.* vidjeti, žudjeti) *slog* dê *glasi* đe: viđen *(ńegda* viděn), žuđen *(ńegda* žudên), *a često i kod čakavaca* j: vijen, žujen. — *d) glasovi* jd *(ńegda* id) *u osnove glagola* ići *kad je složen s prijedlozima što se svršuju vokalom (n. p. u* doći, izaći, naći) *premiještaju se i sažimļu se u* đ: dođem, izađem, nađem *mješte* dojdem, izajdem, najdem. *to biva kod većine štokavaca; kod čakavaca, kajkavaca i kod ńekijeh zapadnijeh štokavaca* jd *ostaje nepromijeńeno.* — *e) u ńekijem mjestima u kojima je južni govor, osobito u Hercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj* dje (dê) *glasi* đe: đe (gdje), đevojka, neđeļa. videti. *takovi se izgovor čuje gdjegdje u ńekijem riječima i po drugijem južnijem krajevima. a i jedini čakavci (na otoku Lastovu) kod kojijeh* ê *(dugo i kratko) glasi kao* je *izgovaraju* dê *kao đe (đ po čakavskom govoru, vidi a, b)):* đevojka, đete, đeliti. — *f) stoji u tuđijem riječima: aa) prema grčkom γ pred glasovima* e *i* i, *n. p.* andeo, Eđipat, Đorđe, Đuro *(prema talijanskom* g *pred* e *i i stoji ģ koje vidi).* — *bb) prema tur. i pers. g* (gj), *i prema arap. i pers.* k, *ako turski glasi kao* g (gj). — *cc) prema maģar. gy.*

c. *mijeńa se s drugijem glasovima. a) po južnijem krajevima na kraju rieči gdjegdje s nepomńe u govoru mijeńa se na* j: svej, poj, *mj.* sveđ, poď. — *b) ńeki pisci (ne narod) zamjeńuju* đ *glasovima* dj, *pazeći kod toga (kao što misle) na etimologiju a ne na izgovor, s toga se nalaze oblici kao* rođen, gradjanin *itd. isporedi* b, *c).*

d. *ovaj se glas prošlijeh vijekova pisao ćirilskijem slovima* ѳ *ili* ґ, *a latinskijem* ghj *ili* ghi *u Dalmaciji, u Dubrovniku, u Bosni, gy ili* gj *u Hrvatskoj i u Slavoniji — mješte* ghj *ili* ghi *nalazi se često* gj *ili* g *(ispred* e *i* i), *kojijem se slovima naznačuje uprav glas ģ što može gdjegdje pomiješati glasove kod čitańa, vidi dańe kod ģ. i u naše vrijeme mnogi pisci pišu griješkom* gj (đ) *mješte* dž (ģ).

1. ĐÀ, *interj. glas kojijem se vabi koń.* — *U Vukovu rječniku:* da, đa ‚lockungswort für's pferd' ‚sonus alliciendi equum'.

2. ĐÀ, *adv.* đa—da, modo—modo, *sad—sad, pers. tur.* gâh. *isporedi* đada. — *U Vukovu rječniku:* đa tamo, đa amo ‚bald hin bald her' ‚modo—modo'.

ĐÁCI, Đáká, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 61.

ĐÀČÂD, *f. coll. vidi kod* đáče.

ĐÁČE, đáčeta, *n. dem.* đak. — *Postaje od* đak *nastavkom* et *pred kojijem se* k *mijeña na* č. — *Od* XVIII *vijeka (isprva sa starijim oblikom* djače) *a između rječnika u Vukovu* („ein studentchen‘ ‚parvulus litterarum studiosus‘). djače: Rđavo djače slobodnijega jezika. A. Kanižlić, kam. 620. Dojde jedno djače u crkvu. S. Ljubiša, prip. 261. — đače: Kazivao bi, da on ima đače sveca. D. Obradović, živ. 97. Ovde nama kažu đače samouče. Nar. pjes. vuk. I, 105. Udaralo u tamburu đače. I, 451. No besjedi samouče đače. 2, 91. Đače po sebi znanče. (Kad ko za drugijem govori zlo, pa ko hoće da mu kaže da on to zna po sebi, t. j. što je sam onaki). Nar. posl. vuk. 72. Jedno đače iz srpske škole. Vuk, nar. prip. IX. — *mješte množine ima kolektivno ime ženskoga roda,* đâčâd. Troje đačadi. Vuk, dan. I, 18. Imam ovde desetak đačadi. P. Petrović, gor. vijen. 104.

ĐÁČĚŇE, *n. djelo kojijem se ko đači.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U cijeloj godini djačeńa. S. Ljubiša, prič. 6.

ĐAČICA, *f. ime zemji u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1867. 482.

ĐÀČIĆ, *m. dem.* đak. — *isporedi* đače. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đâčîčâ. — *Stariji je oblik* djačić. — *Postaje od* djak *ili* dak *nastavkom* ić, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (djačić ‚parvus clericus‘) *i u Vukovu.* djačić: Vesco djačić odgovori. A. Kanižlić, kam. 7. Čuvši ovo rečeni djačić obeseli se mnogo. F. Radman 59. — đačić: Pa znadi, moj đačiću! Nar. prip. vrč. 118.

ĐÀČIJA, *f.* beneficium ecclesiasticum, *dohodak od imańa crkvenoga koje uživa pop, i samo takovo imańe.* — *isporedi* beneficij *i* dobročinstvo *pri kraju.* — *Samo u Belinu rječniku sa starijim oblikom* djačija: djačija crkovna ‚vectigal ecclesiasticum‘; slobodna djačija ‚sacerdotium curionatu vacuum‘; djačija s vladanjem od duša, djačija dušovladna ‚sacerdotium animarum cura affectum‘. 137a, *i u Stulićevu:* djačija ‚beneficium‘.

ĐÀČINA, *f. augm.* đak. — *isporedi* đakela. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đâčînâ. — *Postaje od* đak *nastavkom* ina *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Stulićevu (sa starijim oblikom* djačina ‚magnus clericus‘) *i u Vukovu.* Eto ti od nekud jedne velike đačine. D. Obradović, basn. 320. Đačina kao i bačina. (U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 72.

ĐÁČITI, đâčîm, *impf. biti đak, učiti kao đak.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* đâčâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* đâčî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* đak *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U jednoga pisca našega vremena sa starijim oblikom* djačiti. Smjesti me pokojni otac u manastir, da tamo djačim. S. Ljubiša, prič. 5. Djačio sam u primorju. 147. — *Sa* se, *refleksivno:* đačiti se, *postajati đakom.* — *u Vukovu rječniku:* „ein student werden‘ ‚studere litteris‘.

ĐÁČKA, *f. sa starijim oblikom* djačka *na jednom mjestu* XVIII *vijeka. znače: pjesma, ili ńeka osobita pjesma, vidi i* jačka, jačiti. Sejnčica aliti djačka od sejnskoga na moru junaštva. P. Vitezović, sejnč. 1.

ĐÁČKÎ, *adj.* clericalis, latinus, *koji pripada đacima.* — *Stariji su oblici* dijački *i* djačkî. — *Postaje od* đak (dijak, djak) *nastavkom* ьskъ *pred kojim se* k *mijeńa na* č, *a za ovijem* s *ispada.* — *Od* XV *vijeka (vidi Marulićeve primjere kod* a, *b) i kod* b), *a između rječnika u Mikaljnu (adv.* djački ‚latine‘), *u Belinu* (djački ‚clericalis‘ 189b), *u Bjelostjenićevu* (dijački ‚litterarius, latius, latinus‘; *adv.* dijački ‚latine‘), *u Jambrešićevu* (dijački ‚latinus‘; *adv.* dijački ‚latine‘), *u Voltiđijinu* (djački ‚latino‘ ‚lateinisch‘), *u Stulićevu* (djački ‚clericalis; latiniensis, latius‘; *adv.* djački ‚clericorum more; latine‘), *u Vukovu* („studentisch‘ ‚studiosorum‘). — *nalazi se pisano i* dijaški: Koji godir se jest upisal u vojevanje dijaško. M. Bijanković 92; djaški *u Stulićevu rječniku; i* dijaski: Posle dijaske naslonu i na druge. A. d. Costa 1, 19.

a. *adj. a) koji pripada đacima (u kojem mu drago smislu).* dijački: Kada ne nose svite dijačke. Š. Budinić, ispr. 21. Odićom misničkom ili dijačkom. B. Kašić, rit. 141. — djački: Ako nosi odiću djačku. A. Bačić 403. Što zlamenuje tonsura, to jest prvo djačko ostriženje? J. Matović 291. Bišo uzdignuti na bitje djačko. Grgur iz Vareša 103. — *pisci tumače ovom riječju i riječ* leviticus *u svetom pismu:* U knjiga dijačkije zapovida bog, da su terezije upravne. M. Radnić 408a. U staromu zakonu levitičkomu, to jest djačkoga kolena. J. Matović 31. Knjige poroda, izhoda, djačke, broja i deuteronomija. I. Velikanović, uput. I, 366. — *b) po zapadnijem stranama do* XVIII *vijeka* đački *znači latinski (jezik), kaonoti jezik učenijeh ljudi; a kod istijeh pisaca onda* latinski *znači talijanski jezik.* dijački: Ki nisu naučni knjige latinske aliti dijačke. M. Marulić 3. Djačkoga jezika nauk. Š. Kožičić 55a. Ne najdoh još nijednoga pisca ni knjižnika, koji bi s malođom dijačkih aliti latinskih slov obilje hrvatskoga našega jezika dobro ali pravo pisal. P. Vitezović, cvit. VII. — djački: Ovo je ime djačkijem jezikom. M. Divković, nauk. 161b. Od te dobe djačkim aliti latinskim jezikom nasta se zvati ‚Slavonia‘. P. Vitezović, kron. 51. Razumiju djačke i italijanske knjige. J. Filipović I, x. U nimački *(jezik meću riči)* francuske i djačke. J. S. Rejković XV.

b. *adv.* đâčki. — *u svijem ovijem primjerima znače je: latinski.* dijački: Saužgi dijački se zovu ‚holocausta‘. M. Marulić 72. Koja *(ljubav)* nazivaje se vlaški ili dijački ‚karitaš‘. Š. Budinić, sum. 41a. Ne samo dijački, nego i latinski al‘ti talijanski. J. Mikalja, rječn. predgov. — djački: Djački ‚deus‘. F. Glavinić, cvit. 1b. Latinski iliti djački. A. Kanižlić, kam. 577.

ĐAČKÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se đačkuje.* — *U Stulićevu rječniku:* „latinitas‘. — *nepouzdano.*

ĐAČKÒVATI, đâčkujêm, *impf. u Stulićevu rječniku:* „latine scire, latinam linguam callere‘. — *nepouzdano.*

ĐÂČNÎ, *adj. vidi* đački, a, *a).* — *Sa starijem oblikom* dijačni *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Nadareni dobročinstvom priprostim, ali dijačnim. M. Bijanković 156.

ĐAČNÍK, *m. onaj što ima đačiju.* — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* djačnik ‚sacerdotio praeditus‘ 137a), *a iz ńega u Stulićevu* (djačnik ‚beneficiarius‘). — *slabo pouzdano.*

ĐÀDA, *adv.* interdum, *kašto, pers. tur.* gâh gâh. *vidi* đa *isporedi* đađaš. — *Od* XVII *vijeka u rječnicima: u Mikaljnu* („identidem, saepe, frequenter‘), *u Stulićevu* („identidem‘), *u Vukovu.*

ĐÀĐÂŠ, *vidi* đada. — *U Vukovu rječniku.*

ĐAJIČ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐAK, đáka, *m.* diaconus, clericus, scriba, studiosus literarum, *grč. διάκονος, διάκος.* — *Naj stariji je oblik* dijakъ, dijakь, dijak; *kasnije je i ispalo:* djak, *te je ovaj oblik potvrđen od* xv *vijeka* (djakъ. Mon. serb. 488 *god.* 1461; djakomь. 515 *god.* 1472); *u naše se je vrijeme* dj *kod ovoga oblika saželo u* đ: đak; *ali se još čuje i stariji oblik* djak, *a možebiti gdjegdje (osobito kod čakavaca) i naj stariji* dijak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* đâče, dâci; *isti je akcenat i kod oblika* djak; *kod naj starijega oblika akc. je u nom. sing.* dijâk, *u voc.* dijâče, dijâci, *u gen. sing.* dijáka, *i ovaki je i u ostalijem padežima.* — *U množini obično ne umeće se* ov; *ali se oblici s umetnutijem* ov (đákovi *itd.*) *nalaze u pjesmama iz Crne Gore.* — *Riječ je stara, premda je tuđa, a može biti i praslavenska, isporedi stslov.* dijakъ, *rus.* діакъ, дьякъ, *pol* diak, dziak, żak, *češ.* žák. — *Između rječnika nahodi se u Mikalinu* (dijak, žakan, koji služi misu ‚clericus'; dijak, to jest skular ‚auditor, discipulus, studiosus, scolaris, addiscens, scolasticus'), *u Belinu* (dijak ‚diaconus' 254ª; djak ‚chierico che ha la prima tonsura' ‚clericus'; djak papine stanice ‚apostolicae camerae clericus' 189ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (dijak, učenik, skular ‚scholaris, studiosus, scholasticus, discipulus, auditor'; v. žakan), *u Jambrešićevu* (dijak ‚latinus, studiosus'), *u Voltiđijinu* (dijak *i* djak ‚scolaro, discepolo' ‚schüler'), *u Stulićevu* (djak ‚clericus'), *u Vukovu:* đak (pl. đaci, ali u pjesama i đakovi) ‚der student' ‚literarum studiosus; dják, djáka (u Dubrovniku) vide đak (ondje se djak zove samo onaj koji je obučen u popovske haljine, a ostali se zovu sekulari); *u Daničićevu:* dijakъ *i* djakъ ‚scriba'. *a)* diaconus, clericus, *đakon, pa i uopće onaj koji se daje na službu božiju, te uči se i nosi popovsko odijelo, a može biti primio i maše redove, ali još nije svećenik. ne može se u svijem primjerima poznati, jeli prvo ili drugo značeńe.* dijak: Dijaci ili žakni manjih reda. Š. Budinić, sum. 101ᵇ. Jedan sjeromah djak u Franci dođe k jednomu čovjeku s posvećenom vodom. M. Divković, bes. 836ª. Dva po dva gredihu kakono dijaci. B. Krnarutić 11. Sveti misnici i dijaci. P. Kanavelić, iv. 103. Dijaci, koje same želimo da služe mise. M. Bijanković 46. Nitko drugi *(osim misnika)* može biti davalac i službenik ovoga sakramenta *(naj pokońega pomazaña),* ni dijak ni pistular. L. Terzić 143. Apostoli obrâše sedam dijaka. A. d. Costa, 1, 19. Dijaci u svetim redovima postavljeni. I. J. P. Lučić, nar. 27. — djak: Pokle redi popov dvanadeste, djakov osam. F. Glavinić, cvit. 4ª. Djak je žedan (D). Poslov. đanič. 16. Savo kaluđere ogledalo misnika i djaka, slava dika svetih pustińaka. And. Kačić, razg. 17ᵇ. Služiteļ oliti djak. Ant. Kadčić 8. Subdjakon pako i ostali djaci. M. Dobretić 31. Na ime djaka razumijemo ovdo onoga koji nosi abit redovnički oli crkovni po dopuštenu svoga starišino, koji ima biti . . . razdiļen od svita po prvomu zlameńu strižeńa. 271. Žedan djak popu pita pit ‚aliorum nomine simulare petero, quod sibi utile'. J. Stulli, rječ. 1, 113ᵇ. Bog i djaci (daci), *kaže se u Dubrovniku o popu koji s dva đaka ide po kućama i blagoslivļa ih o bogojavļeńu.* P. Budmani. — đak: Đak izgubi popu ručak. (Što je i on pošao s popom, pa kad ih ćoek video, učinilo mu se mnogo častiti dvojicu; a da je bio pop sam, častio bi ga). Nar. posl. vuk. 72. — *ńeki pisci ovako tumače* levita *u svetom pismu:* Poslaše sudci popove i đake k Ivanu. N. Ranina 14ᵇ. joann. 1, 19. U knigah kojo se zvahu levitiko aliti od djakov. M. Divković, nauk. 16ᵇ. Poslaše Žudije iz Jeruzolima misnike i djake k Ivanu. F. Lastrić, od' 159. — *b)* clericus, *svak što pripada crkovnome stalešu, pa bio ili ne bio svećenik.* dijak: Pomaga pripovidavcem, dijakom, da budu mogli pravo pripovidati rič božju Katoh. 1561. G 6ᵇ. Dijak već od svitovnoga *(ima se sciniti).* B. Kašić, rit. 6. Može i dijak i svitovńi čovik. A. Bačić 321. — djak: Djaci ali koludri ali ostali redovnici. Naručn. 43ª. Ova rič ‚djaci' uzdrži i djake i misniko profeše. P. Filipović 36. — *c)* scriba, *po tome što su sredńega vijeka gotovo sami redovnici bavili se knigom, znači: pisar, te s ovijem značeńem dolazi od prvijeh vremena do* xv *vijeka za osobitu službu na dvorima careva srpskijeh, kraļeva bosanskijeh i druge gospode.* dijak: Ja Radoje, dijakь baňe, pisahь siju knigu povelovь baňovь. Mon. serb. 2. (1189). Komu zapiše *(car)* solo u baštinu, da jestь logofetu 30 perperь za hrisovuļe, a komu župu, otь vьsakoga sela po 30 perperь, a đjaku za pisanijo 6 perperь Zakon. duš. šaf. pam. 40. Ovь vašь listь vidêsmo da nije svrьšenь listь zašto dijakь u ńemu (‚nêmь') ne imenuje ki ga je pisalь. Spom. sr. 1, 178. (1418). Pisa Vlatko Marošь, dijakь nadvorni gospodina vojevode Radosava. Mon. serb. 312. (1421). Pisahь ja Marinko (Cvêtkovićь) dijakь otajni dubrovački. 497. (1466). Po zapovijedi gospodina mi Hamza bega mi Radoňa dijakь ovoj ispisahь. 509. (1470). — djak: Upisa Branošь djakь. Mon. serb. 488. (1461). Sь Radovanomь djakomь. 515. (1472). — *d)* studiosus literarum, *(mladi) čovjek koji se uči na višijem školama (isprva po svoj prilici samo o onima koji su učili bogoslovije).* dijak: Pomagati vernim dijakom ili škularom. Postila. A 3ᵇ. Ima meštar od svoje škole dijake naučiti. Kateh. 1561. A 7ª. — djak: Mni da mu je vijerna; tvrdo t' se zvijer vara, ono je tovijerna, svijem djakom otvara. N. Naļešković 1, 287. Tri djaka nisu mogli drugačije u skulu boditi. M. A. Reļković, sabr. 34. Taj je kaluđer učio mnoge djakove. S. Ļubiša, prip. 182. — đak: Madistore, moja medna usta! ostala ti tvoja škola pusta, puštaj đake na divor sokake. Nar. pjes. vuk. I, 205. A do Marka, do mojega đaka, kod mene je knigu naučio. 2, 192. U ńu sjedi trista kaluđerah, i više ńih pet stotin đakovah 3, 66—67. — *e) ime mjestima u Srbiji u okrugu topličkom. aa) planina.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 345. 351. — *bb) rijeka.* ‚Prekopčelička Reku' ili reku ‚Đak' koja izvire iz Petrove Gore više sela Bučumeta, teče kroz selo Mijalnicu, Prekopčelicu i Mrveš. ovde se ta rečica zove ‚Đak' ili ‚Đáka', jer se priča da su se nekad đaci od Mrveške Crkve podavili u ńoj. 348.

ĐÁKA, *f. a) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391. — *b) rijeka, vidi* đak, *e) bb).* — *c) pomiše se prije našega vremena kao ime mjestu, može biti istome što je kod a).* Đaka. S. Novaković, pom. 152.

ĐAKAT, *m. nejasna riječ u narodnoj pripovijeci. može biti da je samo za tu pripovijetku i načińena, da bi se ujedno kod ńe pomislilo na đaka i na đavola. (Kaluđer)* prokrsti se od čuda govoreći: ‚Anatemate davola i ńegova brata đakata!' A od nekuda doleti đavo, pa reče kaluđeru: ‚Nije nego tebe i tvoga đaka; nijesam ni ja još to nikad vidio'. Nar. prip. vrč. 114.

ĐAKATI, đȁkâm, *impf. vikati kao pjevajući.* — *isporedi* đačka, jačiti. ‚Što đakaš?‘ — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić.

ĐAKELA, *f. augm.* đak. — *Ake. se mijčna u gen. plur.* đȁkêlâ. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÁKO, *m. ime muško, hyp.* Aćim. — *Ake. se mijčna u voc.* Đȁko. — *Vaļa da od tal.* Gioacchino *(ali prema tome bi trebalo da je ģ mj.* đ). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĐAKODJELSTVO, *n.* (liber) leviticus, *samo (sa zapadnijem oblikom* djakodilstvo) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti ovu riječ i načinio. vidi* đak, *a) pri svrsi.* Zapovid stoji upisana u djakodilstvu na pogl. 6. 7. 2, 251.

ĐÀKON, *m.* diaconus, *u crkvenoj službi onaj koji je odmah poslije (niže) svećenika, grč. διάκονος. isporedi* đak, *a),* žakan. — *Naj starija je oblik* dijakonъ, dijakonь, dijakon *(do* XVIII *vijeka); pošto je ispalo* i: đȁkon *(potvrđeno od* XVI *vijeka, a čuje se i u naše vrijeme); naj mlađi je oblik* đakon *(u naše vrijeme). vidi i kod* đak. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dijakonъ, *rus.* діаконъ, дьяконъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (dijakon), *u Belinu* (dijakon 254ª), *u Bjelostjenčevu* (dijakon), *u Stulićevu* (đakon), *u Vukovu, u Daničićevu* (dijakonь). *s naj starijim oblikom* dijakon: O služestihъ dijakonêhъ manastyrskihъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 212. Đijakon šuju ruku pokrvenu imat. Š. Kožičić 11ᵇ. Kad rečeni đijakon pristupi. J. Banovac, razg. 55. Budući samo dijakon. J. Matović 183. — đakon: *(Biskup)* imiše jednoga svoga đakona. Mirakuli. 142. Krstiti more i đakon i svaki čovik. J. Banovac, razg. 207. Đakona oliti vanđelistara. Ant. Kadčić 155. Red poludjakona, đakona i misnika. B. Leaković, nauk. 225. — đakon: Rano rani đakone Stovane. Nar. pjes. vuk. 2, 7. A sva dobra sreća iznijela igumana svetogorca Vasa sa svojijem đakom Isaijom; kad iguman opazio Marka, na đakona desnom rukom maše. 2, 443.

ĐAKONÀDIJA, *f. vidi* đakonovica. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* djakonađija) *koji će biti sam ovu riječ načinio prema* popadija. Kada bi muž hotio obrati stańe crkveničko i svete redove primiti, mogao je ne inačije nego s očitim privoļońem zakonite žene primiti redove, koja zakonita žena imala je obećati da će i ona u čistoći živiti. radi toga žene oviju muževa zvane bijau biskupađije, popadije, đjakonađije. A. Kanižlić, kam. 210. Đjakon s djakonađijom. 210.

ĐÀKONČAD, *f. coll. mlađi đakoni. kao da bi u jednini bila riječ* đakonče, *ali joj nema potvrde. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pogubiću tridest kaluđera, porobiću tridest đakončađi. Nar. pjes. vuk. 3, 61. I stotinu đece đakončađi. Nar. pjes. petr. 2, 153.

ĐÀKONICA, *f. vidi* đakonovica. — *Samo u Stulićevu rječniku* (djakonica).

ĐAKÒNIJA, *f.* cibi delicatiores, *gospodska, skupa, slatka hrana. — Postaje od* dijakonija *(koje vidi) onako kao što* đak *i* đakon *postaju od* đijak *i* dijakon. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Donesoše vino i rakiju i lijepu svaku đakoniju. Nar. pjes. vuk. 2, 67. Lepo ga je dočekala majka, pred ńeg' nosi slatku đakoniju. 2, 76. Ugosti ga vinom i rakijom i gospodskom svakom đakonijom. 2, 114. Sluga nosi vino i rakiju, a Jelica carsku đakoniju. 2, 486.

ĐAKONIJE, *m. ime muško u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐAKÒNISÂŃE, *n. djelo kojijem se đakoniše. — U Vukovu rječniku* (‚das wohlleben‘ ‚vita luxuriosa‘).

ĐAKÒNISATI, đakònišēm, *impf. u Vukovu rječniku u kojem je tumačeno:* jesti, častiti se ‚wohlleben‘ ‚vitam jucundam duco‘ *s primjerom iz narodne pripovijetke:* Ili ćemo đakonisati, ili ćemo vragolisati. — *Postaje od* đakonija.

ĐÀKONITI, đȁkoním, *impf. reditи koga đakonom. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚zum diakon weihen‘ ‚consecro diaconum‘). Kao što čine vladike kad pope i đakone. Vuk, poslov. 85. — *Sa se, pasivno:* đakoniti se, *postajati đakonom. — u Vukovu rječniku* (‚zum diakon geweiht werden‘ ‚consecror diaconus‘).

ĐÀKONOV, *adj.* diaconi, *koji pripada đakonu. — Između rječnika u Vukovu.* Ajdemote đakonovom dvoru, da vidimo đakonovu ļubu, što nam radi ļuba đakonova. Nar. pjes. vuk. 2, 8.

ĐÀKONOVICA, *f. đakonova žena. — isporedi* đakonica, đakonađija. — *U Vukovu rječniku.*

ĐAKONOVIĆI, *m. pl. selo u Boci.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 25.

ĐÀKONSKÎ, *adj.* diaconicus, *koji pripada đakonima. — U jednom primjeru* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* djakonski), *i u Vukovu rječniku.* Obustavļen jest od čina đjakonskoga. I. Budinić, ispr. 147.

ĐÀKONSTVO, *n.* diaconatus, *stańe onoga koji je đakon. — isporedi* dijakonat *i* djakonat. — *Naj stariji je oblik* dijakonstvo *(od* XVI *do* XVIII *vijeka), mlađi* djakonstvo (XVIII *vijeka); naj mlađemu* đakonstvo *nema potvrde. — Između rječnika u Stulićevu* (djakonstvo, v. djakonat). dijakonstvo: Red dijakonstva. Š. Budinić, sum. 101ª. I. Velikanović, uput. 3, 151. — djakonstvo: Djakonstvo je red. B. Leaković, nauk. 227.

ĐAKONSTVOVATI, đakonstvujem, *impf. biti đakon, raditi kao đakon. — U Stulićevu rječniku:* djakonstvovati ‚diaconi munus obire‘. — *slabo pouzdano.*

ĐAKOŃ, *m. vidi* đakon. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* djakoń) *gdje je ovako pisano slika radi.* Vrhužakna Đurmetića, vrhupopa i djakońa kanonika Bizantića koji miriši s lijepa vońa. J. Kavańin 161ª.

ĐÀKOŃĒŃE, *n. djelo kojijem se đakoni. — U Vukovu rječniku* (‚consecratio diaconi‘).

ĐÁKOV, *adj. koji pripada đaku. — Stariji su oblici* djákov *i* djákov. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (dijakovь). dijakov: Vladi, dijakovъ synъ. Mon. serb. 62. (1293—1302). Misnikov, dijakov. I. T. Mrnavić, ist. 142. — *dolazi i kod imena mjesta u Srbiji:* Đakoy grob, *u okrugu užičkom.* Zemļa kod Đakova Groba. Sr. nov. 1861. 61. Đakova Bara, *u okrugu smederevskom.* Ńiva kod Đakove Bare. Sr. nov. 1871. 765. Đakova strana, *brđovito mjesto u vračarskom srezu u okrugu biogradskom.* Glasn. 19. 149. Đakov Ševar, *u okrugu rudničkom.* Zemļa u Đakovu Ševaru. Sr. nov. 1863. 216.

ĐÀKOVAC, Đȁkôvca, *m. a) zaselak Turčevićpoļa u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 80. — *b) čovjek iz Đakova.* Đ. Daničić.

ĐÀKOVAČKÎ, *adj. koji pripada Đakovu. — Od* XVIII *vijeka* (djakovački). Nauk krstjanski istomačen po Đ. Ivanu Grličiću župniku djakovačkomu. I. Grličić 1. Đakovačka *(opština).* K. Jovanović 172.

ĐAKÒVÂŊE, *n. djelo kojijem se đakuje.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Da sam i sad onako usijana glava kao što bejah za đakovańa. M. Đ. Milićević, zlosel. 128.

ĐAKÒVÂR, Đakovára, *m. vidi* Đakovo, *a).* — *Od* XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* Djakovar) *i u Vukovu rječniku.* U Našicah, Brodu, Djakovaru. M. A. Reljković, sat. B3a.

ĐAKOVÁRAC, Đakovárca, *m. čovjek iz Đakovara.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐAKÒVÂRKA, *f. žensko čeljađe iz Đakovara.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐAKÒVÂRSKÎ, *adj. koji pripada Đakovaru.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐAKÒVATI, đȁkujêm, *impf. biti đak, živjeti kao đak.* — *Od* XVIII *vijeka.* Kad sam đakovao. Đ. Obradović, basn. 177.

ĐÃKOVICA, *f. varoš u Metohiji.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Toliko ti rodili grozdovi u pitomoj tvojoj Đakovici. Nar. pjes. vuk. 2, 142. U lijepu varoš Đakovicu. 2, 169. — *U narodnijem pjesmama dolazi i kao prezime (čovjeku iz Đakovice).* Jedno jesto Đakovica Vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Te udara Đakovicu Vuka. 2, 142.

ĐÃKOVIČANIN, *m. čovjek iz Đakovice.* — *plur.* Đãkovičâni. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÃKOVIČKÎ, *adj. koji pripada Đakovici.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÃKOVIĆ, *m. a) prezime.* — *u naše vrijeme.* Schem. srb. 1882. 205. — *b) ime mjestima u Bosni. aa) dva sela u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12. 16. — *bb) selce u okrugu travničkom.* 59.

ĐÃKOVO, *n. ime mjestima. a)* Đãkovo, *trgovište u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 104. *i u Vukovu rječniku.* — *b) selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172. — *c)* Đãkovo, *brdo u Srbiji blizu Studenice.* Vuk, rječn. 147b. — *d) po jednom primjeru našega vremena kao da je nekakvo mjesto u Crnoj Gori.* U gorńoj Zeti dogodilo se iza mojijeh dana jedno čudo. U jednome selu blizu Đakova živjela cura . . . S. Ljubiša, prič. 61.

ĐAKÓVŠTINA, *f. kraj što pripada Đakovu.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐAKSTVO, *n. vidi* đaštvo *i* đakonstvo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (djakstvo). Koliko jest redi crkvonih? Sedam: . . . djakstvo . . . Blago turl. 2, 316. — *sasma ncpouzdano.*

ĐÃKTATI, đãkćêm, strepere, gingrire, *kriještati (o guski, kao guska)* — *U Šulekovu rječniku* (‚schnattern') *i u Parčićevu.*

ĐAKUS, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 383. — *pomiše se od* XVIII *vijeka.* Ot Đakusa Jovan. Glasn. 49, 12. (1734).

ĐÃKŮŠTÎ, *adj. riječ izmišljena za šalu (kao da je nekakva riječ po crkvenom jeziku) uz ime* đak *u narodnoj pripovijeci.* Kaluđer poviče iz oltara (kao da čati nešto): ‚Đače đakušti! otidi obidi: peče li so pečéńe i vari li so varéńe'. Vuk, rječ.[1] *kod* vareńe. *u drugome Vukovu rječniku kod* đakušti *stoji* cf. vareńe, *ali kod ove riječi nema pripovijetke.*

ĐÁLA, f. *selo u Banatu.* V. Arsenijević *(na strani* 229a *stoji griješkom* Dala *mjesto* Đala) — *može biti da je isto mjesto što se pominе prije našega vremena.* Đala. S. Novaković, pom. 152.

ĐÁLSKÎ, *adj. koji pripada selu Đali.* V. Arsenijević.

ĐÃM, *m. kao debela daska odozdo preko dna u velike kace (da se ne bi dno prolomilo), maǧar.* gyám, *potpora.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐAMBIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐAMUĐE, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu knežевačkom.* Ńiva u Đamudu. Sr. nov. 1872. 618.

ĐANA, *f. ime žensko. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka.* V. Arsenijević.

ĐANĐAV, *adj. vidi* čanđav. — *U Bjelostjenčevu rječniku.* — *Nejasno je postaće kod ove riječi, a ne zna se ni uprav kako glasi: trcba li da mj. jednoga ili obadviju* đ *bude ǵ? u i* čanđav *glasi li* čanđav?

ĐANKIĆA RAKANI, *vidi* Rakani.

ĐANKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐAP, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Đapu. Sr. nov. 1861. 87.

ĐÀPA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73. J. Bogdanović.

ĐÁŠTVO, *n. stańe onoga koji je đak.* — *Stariji su oblici* djaštvo *i* djâštvo; *naj mlađemu* đaštvo *nema potvrde.* — *Postaje od* dijak, djak, đak *nastavkom* ьstvo, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č, *za ovijem s ispada, a* č *pred* t *mijeńa se na* š (č *ostaje pisano u rječnicima).* — XVIII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu:* djâčtvo ‚latinitas, literatura, studium literarium'; *u Jambrešićevu:* djâčtvo ‚latinitas; theologia; mathematica'; *u Voltiǧijinu:* djâčtvo ‚latinità' ‚latein'; *u Stulićevu:* djâčtvo ‚latinitas'; djâštvo ‚clericatus' *(ova razlika u značeńu nije ni na čem osnovana).* djâštvo: Sva djâštva i popovstva. J. Kavańin 523a. — djâštvo: Roditeļi koji požudom nžeženi i pohlepom zanešeni sinove tiraju u djâštvo. I. Velikanović, uput. 3, 165. Ne znam koji razlog moći hoćo dati bogu od svoga djâštva. Grgur iz Vareša 104.

ĐÀTLINA, *f.* pećina pod Biočem (u Pivi). V. Ļešević.

ĐÀUR, *m. nevjernik; ovako Turci zovu Hrišćane, tur.* gâver, gjaur *(od arap.* kâfir, *nevjernik). — isporedi* daurin *i* kaurin. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* U robstvo daura (tako Turci imenuju krstjane). A. Tomiković, živ. 348. Aman, pašo! ti otac, ti majka! dauri nam zemļu privatiše. Nar. pjes. vuk. 4, 210. Jer so daur na oružje dižo. 4, 215. Đauri nam teško dodijaše. 4, 240. — *dolazi pisano i* đavur. Đavuri su i jedan i drugi. Nar. pjes. vuk. 5, 483.

ĐÀURIN, *m. vidi* đaur. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Brže ajde Skadru bijelome, jer imamo s đaurinom kavgu. Nar. pjes. vuk. 4, 213. Ko je Turčin i turskog plemena, nek se dže tudi đaurina. 4, 240.

ĐÃVAO, đâvla, *m. vidi* đavo. — *Ake. kaki je u gcn. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* đâvlâ. — *Drugo -a- ostaje u nom. sing. i u gen. pl.; u ostalijem padežima ispada.* o *na kraju stoji mj.* l; *ali se nalazi i* l *(osobito kod čakavaca). mješte* đa- *bilo je naj prije* dija-, *poslije* dja-. — *Dolazi pouzdano od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (dijavao), *u Belinu* (djaval 254a), *u Voltiǧijinu* (dijavao), *u Stulićevu* (djaval, djavo, *gen.* djavla), *u Vukovu:* đâvle, u pjosmi voc. đavao (koje može biti da se i govori gdje). dijaval, dijavao: Dijaval oblikši osobstvo Mojseovo. S. Kožičić 12a. Dijavao pomisli oženiti se. Zborn. 3b. Napastovan od

djavla. L. Terzić 42. — djaval, djavao: Pak dojde djaval. Bernardin 21. luc. 8, 12. Slišeći djaval. Korizm. 12b. Od djaval da te zlijeh izvadim iz ruke. N. Nalješković 1, 111. I grib ovih ki ima svoj začetak ot djavla. Anton Dalm., ap. d2a. U družbi od djavala pakljenijeh. A. Gučetić, roz. jez. 306. Veliko mnoštvo djavala. M. Divković, nauk. 225b. Od djavla ga on obrani. I. Akvilini 154. Ugovor s djavlom razmečemo. S. Margitić, isp. 4. A ovi s djavlim dresele se. J. Kavanin 412b. Djavao vara ljude. A. Bačić 53. Da su naši duhovni neprijatelji djavao, tilo i svit. J. Banovac, razg. 20. Jedan je uvriđen veoma nepravedno od iskrnjega; djavao mu i svit i holost puti njegove zapovidaju osvetu. F. Lastrić, ned. 377. Od koliko djavala samo jedan čovik može obsidnut biti. E. Pavić, ogl. 519. U ime sviju djavlova. M. Pavišić 36. Ovo djava' ne mogući podniti. Zoričić, zrc. 5. Jedan koludar prid smrt vidi, gdi mu se napuni njegovo pribivalistje djavlova ogleda pristrahovitoga. Blago turl. 2, 42. Djavao kao lav ručući obihodi. M. A. Relković, sabr. 45. Koga ti djavla mogu gore učiniti? N. Palikuća 50. Bili su odsudjeni i umetnuti u ogań vječni i zovu se djavli. T. Ivanović 32. Al' se boji straha djavla. Nar. pjes. istr. 6, 3 Mati bi me rado dala, ali otac djavla stvarja. Jačke. 9. Tu najde puno ljudi, a to su bili djavli, potari ih križ sveti! Nar. prip. mikul. 52. — đavao: Pavle, đavle, ne gledaj me, ne smij se na me. Nar. pjes. vuk. 1, 329. Istor navru strašila užasna: đavli došli živa na sud dići. Osvetn. 4, 68. ‚Parati đavle' zlo raditi. M. Pavlinović.

ĐAVAOSKĨ, *adj.* diabolicus, *koji pripada đavlima, vidi* đavolski. — *Postajc od osnove imena* đavao (djavl, djavl) *nastavkom* ьскъ; *među* v *i* l *umeće se* a, *a* l *na kraju sloga (kod štokavaca) mijeńa se na* o. *u jednom primjeru* xvi *vijeka nije umetnuto* a: Žena je strêla djavlska. Transit. 84. *u jednom primjeru* xvii *vijeka ima griješkom* č *mj.* s: Misnik zao mriža je dijavaočka. I. Ančić, svit. xviii. — *Između rječnika u Mikaljinu* (djavaoski), *u Belinu* (djavaoski 254a), *u Stulićevu* (djavalski, djavaoski). *a) adj.* djavalski: Neka narod čovičaski iz uze djavalske iznemeš, dostoja' si se s nebes slisti. Živ. kat. star. 1, 223. Od strašnoga djavalskoga tovarištva. Naručn. 55b. Videći tu himbu djavalsku. F. Vrančić, živ. 7. Ki na križu hti umriti, tere svoj puk odkupiti od paklene vičńe muke, iz djavalske ize ruke. P. Hektorović (?) 145. Od ustah pakloni i oblasti djavalske. L. Terzić 228. A djavalske ne viditi družbe i obraze. J. Kavanin 412a. — dijavaoski: Jest privara dijavaoska. J. Banovac, prod. 113. Ne bi bio upao u sužanstvo dijavaosko. F. Lastrić, test. 36b. Sila dijavaoska. Đ. Rapić 232. — djavaoski: Napasti djavaoske. M. Divković, nauk. 23b. Izbaviti od ruku djavaoskije. P. Posilović, nasl. 10b Otio si božju službu i djavaosku mnogu družbu. S. Margitić, isp. 255. Niti je djavaoska narav od sebe zla. A. Bačić 187. U ime Belzebuba poglavice djavaoskoga izgoni djavle. J. Banovac, razg. 115. Čovik upade u sužanstvo djavaosko. F. Lastrić, test. 149a. Što bi nas u sužanstvo djavaosko postaviti moglo. E. Pavić, ogl. 112. Ne možete piti čašu gospodinovu i čašu djavaosku. J. Matović 229. Biti hoće napuńen duhom djavaoskim. Đ. Rapić 472. Obucite vi oružje božje, da možete stati suprotiva zasidama djavaoskim. B. Leaković, nauk. 154. — đavaoski: Zaštiti me od svake zaside đavaoske. A. Kanižlić, bogoljubn. 114. — *b) adv.* đavaoski, *u Mikaljinu rječniku* (dijavaoski) *i u Belinu* (djavaoski 253b).

ĐAVAOSTVO, *n. vidi* đavolstvo. — *Postaje kao* đavaoski *nastavkom* ьstvo. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (s oblikom* djavaostvo). Razboj sreći, s kim dobješe vijerni anđeli djavaostvo u visinu. J. Kavanin 419a.

ĐAVLÉKATI, đàvlêkâm *i* đàvlêčêm, *impf. često pomińati đavla.* M. Pavlinović. D A. Parčić, rječ.

ĐÀVLIČ, đavlića, *m. dem.* đavao. — *U Stulićevu rječniku* (djavlić).

ĐAVLINA, *m. i f. augm.* đavao. — *S oblikom* djavlina *u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Pristupiše tad dvi djavline. Blago turl. 2, 274. Podade ih jednomu svomu djavlini, da mi ih učini štit. 2, 274.

ĐÀVLOV, *adj.* diaboli, *koji pripada đavlu.* — *Sa oblicima* djavlov *i* djavlov *od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (djavlov). djavlov: Od sile djavlove oslobodi njega. B. Kašić, nač. 101. Odkupi' nas je od sužaństva djavlova. I. T. Mrnavić, ist. 14. Mogućstvo djavlovo V. Andrijašević, put. 371. — djavlov: Zač si ti djavlov. Mirakuli. 16. Neka ... svi se uzmožete izliječiti i biti dostojni proć varkama djavlovima. B. Kašić, nasl. 271. Od silnosti djavlove. S. Rosa 7a.

ĐÀVĻĨ, *adj. koji pripada đavlu, đavlima, vidi* đavoji. — *Postaje od osnove imena* đavao (djavl) *nastavkom* jь; lj *mijeńa se na* l. — *Dolazi (samo s oblikom* djavlji) *od* xv *do* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* 254a *i u Stulićevu.* Izbavi me djafle mame. Bernardin 181. Dopast paklenih djavljih ruk. M. Marulić 91. Jesmo izbavljeni od oblasti djavlje. Naručn. 24a. Da sebe dobude i djavlju usilos. M. Vetranić 1, 150. To je nakazan sve djavlja. M. Držić 87. Adam zavistju djavlju zapovid božju prestupil biše. Aleks. jag. star. 3, 285. Moli za me da me otme djavle mame. M. Divković, kat. 170. Mnozi uzeti sile od djavle bjehu prida ń dovedeni. Ć. Palmotić 3, 176.

Popravci.

Str.	*vr.*				
3b	6	*ozg.*	tastavom	*popr.*	sastavom
„	31	„	Poslidnj	„	Posliduj
6a	26	„	vola	„	roba
13a	7	*ozd.*	četvorougliću	*popr.*	četveronugliću
15b	24	„	kri	*popr.*	krij
19b	38	„	*za*	„	za
27b	3	„	čińe	„	čine
28a	3	*ozg.*	ČÍNÊZ	*popr.*	ČÌNÊZ
34b	23	„	tve	„	tre
42a	32	„	*(konat)*	„	(konat)
45b	10	„	nešto	„	nešta
56b	30	*ozd.*	τξόχα	„	τζόχα
57a	38, 33	*ozd.*	skrlet	*popr.*	skerlet
„	15	*ozd.*	skrleta	*popr.*	skerleta

Str.	*vr.*		
59b	9	*ozd.*	*početka* XVIII *popr.* XVII
61b	12	*ozg.*	popne *popr.* propne
65a	3	„	E. „ G.
70b	37	„	dokući „ dokuči
71a	12	„	hoče „ hoče
75a	37	„	*junačtvo* „ *junaštvo*
78a	12	„	*odkle* „ *otkle*
80b	4	*ozd.*	*izbriši: pasivno* — zre. 1.
87b	19	„	krzmaňe *popr.* krsmaňe
92a	15	*ozg.*	uzdi „ uzdu
„	19	„	blago-sedam *popr.* blago, sedam
93b	30	*ozd.*	*nesgrapno* „ *nezgrapno*
95b	26	„	Goncagi „ Gondzagi
97b	1	*ozg.*	ČUJPETLA *popr.* ČUJPETAO, Čujpetla, *m.*
101b	18	„	ga *popr.* da
104a	22	*ozd.*	1 mos. *popr.* 1 sam.
105b	28	*ozg.*	Rajko, vojevoda *popr.* Rajko vojevoda
110a	12	„	aa) *popr. aa)*
118a	35	„	*je* „ *može biti*
119b	28	*ozd.*	*našega vremena popr. prošloga vijeka*
126b	25—27	*ozg.*	*izbriši* riječ ČÁRA *i sve što o ňoj ima.*
133a	10	*ozd.*	gospode *popr.* gospođe
136a	33	*ozg.*	čeri „ čeri
145b	31	„	srčala „ strčala
152a	7	„	L. „ S.
„	9	*ozd.*	*umjestno* „ *umjetno*
„	3		vide „ vidi
153a	24	*ozg.*	data „ dati
153b	21	*ozd.*	kümürđi, kömördi *popr.* kümürgi
155a	32	*ozg.*	ČURČIJA *popr.* ČURČIJA
158a	5	*ozd.*	ČUTJETI „ 1. ČUTJETI
161a	31	*ozg.*	prugaëijo „ drugačije
„	44	„	imare „ amare
162a	19	*ozd.*	*es* „ *se*
163a	26	„	*iza šć dodaj: i u litavskom* do, *još? (vidi* L. Geitler, litauische studien 63 *i* 81)
165b	16	*ozg.*	*stalo popr. stalo za*
169b	27—39	*ozg.*	*uz* da — J. Palmotić 464 *izbriši i popravi po str.* 212b, *vr.* 17—19 *ozgor.*
183b	4	*ozd.*	*ispred* 27 *dodaj* Nar. prip. vuk.
216a	19	„	DABISIĆ *popr.* DABIŠIĆ
216b	36	„	für vergleich. sprachf. *popravi* für slav. philologie
219b	14	*ozg.*	dagmagy *popr* damgagy
„	42	„	tagma, *tur.* dagma *popr.* tamga, *tur.* damga
225a	32	„	*izbriši: samo u jednoga pisca*
229a	2	*ozd.*	*izbriši* riječ DALA *i što o ňoj ima, jer stoji griješkom mj.* ĐALA.
250b	10	*ozg.*	vučo *popr.* Vuče
259a	14	*ozd.*	*izbriši a).*
264a	3	„	DANÊŽ *popr.* DÀNÊŽ
270a	11	„	*danak* „ *dának*
274a	21	„	jakuka „ jabuka
280a	3	*ozg.*	*iza* darodavca, *dodaj: w.*
287b	16	„	datal *popr.* datala
300b	16	„	*popravi:* Koji svoje rukotvorje znade, ni jedan se u solo ne đađe.
302a	24	*ozd.*	*ispred:* 2, 26 *dodaj* Nar. pjes. vuk.
315b	19	*ozg.*	Čavčić *popr.* Vetranić

Str.	*vr.*		
322b	20	*ozd.*	egipsku *popr.* egipsku
328b	17	*ozg.*	dèbelo „ debèlo
330a	21	*ozd.*	*iza rječniku dodaj: osim Vukova*
331b	7	„	njima *popr.* ňima
340a	35	*ozg.*	drevnu „ dernu
344b	29	*ozd.*	xv „ xvi
„	4	„	derviša „ Derviša
347a	29	„	*destra* „ *desna*
348b	17	„	*iza dualom dodaj: ili pluralom*
350b	3	*ozg*	*iza a dodaj: dat. i loc.*
355a	36	„	DÈSITI *popr.* DÈSITI
„	21	*ozd.*	*izbriši:* DESJUĦI, vidi 2. despik.
358a	4—11	*ozg.*	desjuh — *ne znam popr.* despih, *od arap. tur.* tešbih.
360a	14	*ozg.*	DÈŠŇAK *popr.* DÈŠŇAK
369b	4	*ozd.*	*iza: ostalo mi nije poznato. dodaj: može biti od pers.* dulbend, *tur.* dülbend, *saruk.*
374b	34	*ozg.*	Riskup *popr.* Biskup
376b	21	„	Egipat „ Edipat
383b	18	*ozd.*	diktati „ dihtati
394b	36	*ozg.*	kat. „ jor.
397b	34	„	*puščana* „ *puščana*
403b	30	„	*g* „ f
410a	35	*ozd.*	DIÒNÎK „ 1. DIÒNÎK
411b	31	*ozg.*	*djelo* „ djelo
417a	24	*ozd.*	Tebê „ Tebê
421a	29	*ozg.*	Ćes. „ Čas.
„	33	„	divizna „ divizna)
433a	31	*ozd.*	DJEDOVÒDITEĻICA *popr.* DJECOVÒDITEĻICA
435a	25	*ozg.*	Djedı *popr.* Dědı
437a	4	„	djedinskijem *popr.* djedinskijem
446a	7	„	djelom „ dijelom
451b	9	„	*misao* „ *smisao*
466a	27	*ozd.*	*opči* „ *opći*
473a	7	„	xv „ xvi
474a	15	„	Božić „ božić
477a	4	*ozg.*	*predloga* „ *prijedloga*
487a	9	„	DOAKATI „ DOAKATI
537b	35	„	dobrovijèdna „ dobrovrijèdna
540a	4	„	*i* „ *u Voltigijinu,*
541b	19	*ozd.*	*izbriši: (u Mikaljinu rječniku)*
„	11	„	(vidi doček). *popr.* (vidi doček), *u Daničićevu* (dočekanije ‚receptio'). Hvalimo na vašemu dočekanju. Mon. serb. 560. (1618).
553b	20	„	*promijenu popr. promjenu*
559a	8	*ozg.*	DOGA „ 1. DOGA. *Između ove riječi i* DOGAĐAJ *umetni:* 2. DOGA, *f. vidi* 2. duga
570b	8	„	DOHÀKATI, dohàkâm *popr.* DÒHAKATI, dòhakâm. *izbriši još sve što je kazano o akcentu ove riječi.*
622a	8	*ozd.*	*iza* dòmenêm se, *dodaj: pf.*
632a	21	*ozg.*	2. dom *popr.* 4. dom
647a	25	*ozd.*	*izbriši* 1.
672b	17	*ozg.*	dõšalom *popr.* dõšaļêm
818a	29	„	*iza riječi* DRUŽBNIK *dodaj:* DRUŽĐEŇAK, DRUŽĐEVŇAK, *vidi* duždevňak.
831b	29	„	dužan, b *popr.* dužan, 1, b
832a	24	„	*pod* a „ *pod* 1, a
854a	31	*ozd.*	*iza riječi* DUDZINA *dodaj:* DUFIN, *vidi* Dulfin.
916a	12	*ozg.*	*odjeka popr. vijeka*

Tisak Dioničko tiskare u Zagrebu 1881-1886.

PG 1374 R5 dio 2

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti
Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

For use in the Library ONLY